R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II ROMA
8
54 F
7

Digitized by Google

8.54.F.7

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Pſalm⁹ demones fugāt: angelos ad adiutoriū inuitat.

Pſalm⁹ āgeloꝝ op⁹ ē: exerciciū celeſtiū ſpiritale tymiama

Marcus.

✠

¶ Erudita in dauiticos pſalmos Expoſitio incerto autore nunc primū typis excuſſa in lucē prodiēs. q̄ i duos Tomos diuiſa eſt.

¶ In primo tomo habētur expoſitiones a primo pſalmo Beatus vir vſq; ad. lxxxix. Domine refugium factus es mihi.

¶ In ſecūdo ab hoc. lxxxix. pſalmo Domie refugiū ꝛc. vſq; ad cl. hoc eſt vltimum pſalmum.

Cum priuilegio Imperiali.

Crebra pſ[illegible] dulcedo: nociue triſticie peſtē repellit.

Qui diligit cāticū pſalmoꝝ: aſſiduus nō pōt amare pctm̄.

Lucas.

Vaſtationē annūciat filie latronis

Cuius patria hec eſt: q̄ ſplē dens purpurat auro! Burgen. Intectus eſt antiſtis atq; Roſani.

Perſonat cōtra cedon.

AD PIVM LECTOREM.

QVANDOQVIDEM ARCANAE SCRIPTVRAE ENARRATI[illegible] AB APOSTOLO prophetia appellatur: [illegible]ta myſtica & ſpiritalis eſt: ad huius ſyncerū perfe[illegible] opus fuerit/ nō vt litterę tantū [illegible]: quę mortua eſt: ſed ſpiritū [illegible] biq; ſectemur/& nullo nō loco prophetiam agnoſcamus. nec cortici [illegible]/amaro plerūq; ac peſtilēti: ſed multa ruminatio[illegible] medullā penetremus. vbi ſpiritalis [illegible]: quo anim⁹ affatim paſcit/illo nimirū in chriſtū tra[illegible] [illegible]rū ante oīa alia diuina volumina [illegible] fecūdioribus ſcatēt myſteriis: vt qui pręſentiore quodā numine ac veluti efficaciori afflatu [illegible] videātur. Inter quos pſalmi dauitici plurimū habēt ſpiritu[illegible] pietatis min⁹. Nihil in illis nō arcanū: nihil nō ſanctū. ni[illegible] habent nō propheticū. Quippe qui breui periodo to[illegible] humanę reparationis ſummā ac legis obſeruationē myſtico verſu cō[illegible]tantur. Qua ratione magno merito eccleſię ſtatuto decretū eſt: vt in omib⁹ diuinis laudib⁹ ac precationib⁹: quę quotidi[illegible] ferme horis ad deū maximū mittūtur: prophetici pſalmi potiorē partē occupent. Nēpe vt hoc veteris ac noui [illegible] mon[illegible]ato theſauro: diuitias noſtras nullo nō die agnoſcētes: in dei laudib⁹ quotidie verſemur: & in ei⁹ lege die ac no[illegible]. Quū ergo in eo libro toti⁹ diuinę legis & humanę ſalutis pars bona abditiſſimis myſteriis incluſa ſit: vt ei⁹ [illegible] poſſit) in nobis eluceſcat: excolēd⁹ primū anim⁹ eſt pietate: & icorruptis morib⁹ formād⁹. deinde frequētib⁹ [illegible] & [illegible] meditationib⁹ euoluēdū vetus ac nouū inſtrumentū. cōſulendi pbati vtriuſq; interptes. quorū nō paucę ſunt in hoc [illegible] pſalteriū nō inutiles enarrationes veteribus inſcriptę/Hieronymo ſcilicet Auguſtino/Chryſoſtomo/Hilario. atq; aliis cōpluribus. Tametſi nō omnes illi in oēs pſalmos cōmentaria ediderunt. Sunt et nōnullę recētiorū ſcriptorū in eoſdē pſalmos edit[illegible] nō aſpernendę expoſitiones: quorū induſtria plurimū ocio nrō cōſuluit. Inter quas nō poſtremo loco habenda eſt hęc [illegible] manū habes ſtudioſe lector: nunc primū formis excuſſa/digna prorſus quę a quouis chriſtiano plegatur. Authoris nomē ne require. Noluit vir terrenę ambitionis negligens/& cœleſtis poti⁹ q̄ humanę glorię auidus: nomē ſuū/alioqui nō indignū, quod in hoim cœtu celebraret: in vulgus dare. Quiſquis is fuerit: vt de ei⁹ genere ac noīe nihil certi ipreſentiarū dicere habemus: [illegible] ex ipſi⁹ monumētis illud pnūciare poſſum⁹: eū fuiſſe ingētis ſpirit⁹ virum: qui aſſidua iugiq; euolutione legē dñi ſcrutat[illegible] ſuū dederit in tpē ſuo. Scripſit eñi in nouū & vetus inſtrumētū nō pauca. Itē ſermones: Dictionariū: & in q̄ttuor libros [illegible] ſentētiarū ſcripta quędā: atq; alia quorū ipſe mētionē in hoc opere facit. Qualia illa fuerint: ex his in pſalteriū cōme[illegible] coniicere licet. In quib⁹ iuxta quadruplicē ſacrorū voluminū ſenſum diuini vatis fœcūda myſteria intus & in cute diligēter excutiūtur. Apparet aūt ex ſtilo Pariſi⁹ eū profeciſſe. Qd ipe ſcq; in huius enarrationis loco quopiā inuere videtur. Deniq; optandū nrīs Theologis eſt: vt reliqua eius opera in magnū ipſorū cōmodū aliqñ in lucē prodeāt. Quin poti⁹ optandū oībus ſtudioſis: vt nō deſint preſules prouidētiſſimi hoc eſt paſtores vigilātiſſimi: qui ſpiritalē ac diuinū paſtū vniuerſo gregi vel ſuo diſpēdio proſpiciāt. Qualis eſt Reuerēdiſſimus dñs. D. Ioānes Fōſeca epiſcopus Burgenſis. Qui quū nullis ſumptib⁹ nullis laborib⁹ parcēs ſemp id conetur vt ſe digniſſimos authores in priuatis tenebris cōputreſcere nō ſinat: poſt alios nō paucos eius munificētia in lucē productos: hūc Authorē ſitu hacten⁹ obductū in man⁹ hoim tranſmittēdū curauit. Is enim dum aliqñ ad monaſteriū diuo Hieronymo cōſecratū: cui vulgo nomē eſt los Toros de guiſando: diuertit: eius dom⁹ bibliothecā ingreſſus inter reliquā omnigenā librorū ſuppellectilē horum cōmētariorū exēplar offendit: cui⁹ copiam: quia potiſſimū dignū viſum eſt quod publicam lucem ſortiretur a cœnobitis cōtendit. facile id pro ſua dignitate atq; illorū pietate impetrat. Impetratū cōtinuo in numeroſos codices propagādū Arnaldo Guilielmo brocario cōmiſit. qui id negocium libenter ſuſcepit. Habebis ergo perpetuas gratias ſtudioſe lector authori ipſi imprimis: deinde Burgeñ. preſuli digniſſimo. illi/cuius vigilię tantū opus tibi operatę ſunt. huic, cui⁹ ſtudio id ipſum tibi cōmunicatur. Sed nec minus gratiarū cœnobitis illis debes: quorū charitas ex eremo in hominum conuentus eſt effuſa. Reliquū eſt vt qui vere ch[illegible]ultor es (cui⁹ profectui magnis & authoris & typographorū laboribus hęc cōmētaria edita ſunt) iis atq; aliis probatis en[illegible]us frequēter euolutis: inde myſticos pſalmographi: immo diuini poti⁹ ſpiritus/ſenſus eruere coneris: nō cōtentus pſalmos aliquot nequaq̄ intellectos ſingulis dieb⁹ ore tenus remurmurare: aut in tēplis cātatos aurib⁹ tantū percipere. Nam id nō ſatis eſt vere pietatis candidato: niſi & clamorem illū cœleſtē intelligas: & ita intelligas: vt inflāmeris/rapiaris/& in dñm eiuſq; legē transformeris. Ita demū eū virū pręſtabis/nēpe beatū: qui in ipſo pſalmorū exordio deſcribitur. Vale.

¶ Franciſci Vergaræ Gręcarū literarū Profeſſoris Cōplutenſis de Dauitici Pſalterii argumento Carmen.

Dulcia Ieſſęus verſans pſalteria vates
Quum caneret pugnas/partoſq; ex hoſte triumphos/
Cœleſteſq; deo laudes: dictabat ab alto
Spiritus. humanam feriens qui numine mentem:
Ad plectrum digitos/ad cantus ora mouebat.
Hinc vbi diuinos concepit pectore flatus
Regia progenies: inuoluens facta futuris/
Nunciat arcanum ventura in ſęcula fatum.
Scilicet vt pater omnipote[illegible] [illegible]ſeratus iniquam
Sortem hominum: fore[illegible] [illegible]um miſſurus in ęuum
Stellato e ſolio natum [illegible] mundi
Tolleret/humanam cœlo [illegible] in aluum.
Vtq; futura caro patris ſap[illegible] verbum
Cœlorum terręq; potens/in p[illegible]upere tecto/
Atq; inopi cultu/tenuiq; e virgine matre
Naſci optet. patrias leges mox vulget in orbem
Factus homo. quo ſint homines authore docendi
Diuinam ſpirare fidem. quo delphica laurus/
Quo tripodes ceſſent. qui ſancta oracula vatum
Impleat. et rupto naturę te[illegible] dere verſet
Commuteṫq; vices magn[illegible] miracula rerum.
Hinc canit/vt mitis plębi nulliq; negatus
Quem penes arbitrium vitę eſt: poſt verbera mille/
Dum paret æternam populis proferre ſalutem:
Se dedat immerita mulctandum morte priorum
Ob delicta patrum/gentiſq; ob damna futurę.
Conditus vt tumulo ſtygium hinc deſcendat in orcum:
Quo cœlo dignas animas e carcere tetro
Proferat/ęthereas ſecum ducturus in arces.
Mox trina exurgat rediuiuus luce ſepulchro.
Quem tandem ſacra cum maieſtate decorum
Venturum exitio iniuſtis/rectiſq; ſaluti
Omne ęuum videat poſt vltima ſęcula mundi.
Entheus arcanis hęc quondam obducta figuris
Pręcinuit vates/e geſtis omne futurum
Expromens. Tantum latuit ſub pectore numen.
Quo afflante ignotum nihil eſt. quoq; auſpice demum
Hic opus eſt nobis: ſanctę vt myſteria muſę
Concentumq; pium mens hauriat. Ergo age vatum
Si deus inſpirat mentes. ſi ſpiritus ipſe eſt.
Hoc quoq; ſi gaudet. ſit nobis ſpiritus ardens
Atq; animus cœli ſpirans. quo cuncta docente:
Noctes atq; dies meditati dogmata legis:
[illegible]ſcamus parere deo. quem tramite recto
[illegible] hac ſuperam cœli ſectemur ad aulam.

ΤΕΛΟΣ.

¶ Pꝛincipaliū ſententiarum que in ſingulis pſalmoꝝ verſiculis cōtinentur: Annotatio alphabetica: eodē verſiculoꝛum oꝛdine digeſta.

Aa. Aron ſigt xp̄m.1277.
Aaron ſignificat charitatē ⁊ amoꝛē.v̄.1814.
Aaron an fuerit idolatra quādo fecit vitulum aureum.v̄.1853.
Aaron ⁊ moyſes fuerūt ſacerdotes.v̄.1683.
Aaron ſignificat pꝛelatos.verſi.2377
Aaron videt fuiſſe exēplum auaritie.818.
Aaron videtur fuiſſe cauſa idolatrie.818.
Ab. ¶ Abijt adam a deo ⁊ qualiter.verſiculo pꝛimo.
Abire ſignificat moꝛtem.v̄.649.
Abiron ⁊ dathan qualr̄ a terra abſoꝛpti fuerūt.1851.
Abyſſus dicuntur iudicia dei.557.1760.
Abyſſus dicitur ſcriptura ſacra.696.
Abyſſus ſignificat peccatum.1272.
Abyſſus ſignificat infernum.1906.
Abyſſus quid ſit oſtenditur.2573.
Abominatur deus peccatoꝛes ad vtilitatē eoꝛū.1871.
Abominantur iuſti peccatoꝛes ⁊ peccata.1871.
Abꝛaam ſignificat humilitatem.1178.
Abꝛaam fuit exemplum obediētie.1249.1394.
Abꝛaam peccauit.1389.
Abꝛaam fuit exemplum fidei.1795.
Abꝛaam fuit exemplum humilitatis.1798.
Abꝛaam fuit exēplum pietatis erga pauperes.1930.
Abꝛaam obtulit panem ⁊ vinū melchiſedec.1968.
Abꝛae filij ſunt omnes fideles/non iudei.2580.
Abꝛae deus fecit mirabilia.1794.
Abſalon conſpirauit contra patrem ſuum.21.
Abſalon ſignificat malos amicos.1215.
Abſalon ſignificat iudam.1655.
Abſcondit ſe deus multipliciter.198.
Abſconditus dicitur chꝛiſtus.459.888.
Abſconditus eſt chꝛiſtus nobis in multis.663.
Abſcondita coꝛdis dicuntur peccata.729.
Abſconduntur multa peccata.729.
Abſcondere idem eſt qḋ obſcurare.2438.
Abſoꝛbentur aliqui viui aliqui moꝛtui.229.
Ac. ¶ Accedere ad eucharistiam qualiter debemus.505.
Accendere ad bonum mali alios non poſſunt.1560.
Acceptoꝛ perſonarum iudex non debet eſſe.759.
Accidie bellum contra nos.384.
Accidia cubile dicitur.555.
Accidia ſignificatur per ethecum.1337.
Accingere congruit bellatoꝛibus.232.
Accingi debemus multiplici zona.1955.
Actiones noſtre dicuntur vie.2081.
Accola ⁊ aduena qḋ ſint oſtenditur.1861.1811.2094
Actiua vita precedit contemplatiuam.2077.
Actiui figurantur per hericium.1772.
Actiui boni indigent poteſtate.1987.
Actus virtutis perditur quandoq̧ manente habitu.1907.
Accuſat deum qui peccatum excuſat.1240.
Accuſant mali deum.2313.2315.
Acuta dicitur eſſe lingua.verſiculo.2453.
Ad. ¶ Adam abijt a deo ⁊ qualiter.v̄ſiculo.1.
Adam ſignificatur per oꝛbem terrarum.1654.
Adam vendidit nos diabolo.2291.
Adamas lapis manifeſtat adulterium.236.
Adamas lapis ſignificat diuinitatem.1971.
Adeps ſignificat ſuperbiam.194.
Adeps ſignificat ſapientiam.994.
Adeps multa ſignificat.994.
Adeps ſignificat abundantiam.1190.
Adeps ſignificat eucharistie ſacramētum.1405.
Adherere deo eſt vita noſtra.365.
Adhere deo debemus.996.
Adheſio eſt multiplex.1210.1211.
Adheret mundo peccatoꝛ/⁊ non deo.2100.
Adherere deo debemus per fidem.2106.
Adherens deo/omnia vana relinquit.2106.
Adherens deo non confunditur.2106.
Adheſio mala eſt multiplex.2413.
Adinuentiones dicuntur pꝛecepta dei.1269.
Adinuentiones quid ſint/oſtenditur.1401.
Adinuentiones ſunt peccata exquiſita.1862.
Addiſcere debet quilibet anteq̄ docere.373.
Adiutoꝛ pauperum eſt deus.99.
Adiutoꝛ noſter eſt chꝛiſtus.267.872.
Adiutoꝛ eſt deus.301.499.
Adiutoꝛium dei datur volentibus.1564.
Adiutoꝛio dei aliqui priuantur ad tēpus.1892.
Adiutoꝛ ⁊ ſuſceptoꝛ noſter eſt deus.2187.
Adiuuat deus omnes ipſum inuocantes.631.
Adiuuat nos deus multipliciter.673.957.
Adiuuare deus quādoq̧ differt.718.
Adiuuat deus ſuos ne cadant.983.
Adiuuat deus iudeos multipliciter.1316.
Adiuuat nos miſericoꝛdia dei.1625.
Adiuuat deus pauperes ⁊ patientes.1921.
Adiuuat deus ſe timentes.2020.
Adiuuat deus multa genera hominum.1135.
Adiuuat deus in ſe ſperantes.1137.
Adiutoꝛiū dei quare omnibꝰ horis poſtulamꝰ.1157.
Adiutoꝛium dei quādoq̧ vtiliter ſubtrahitur.1150.
Admirabilis quis dicitur multipliciter.82.
Admirabilē facit hoīem paupertas volūtaria.1608.
Admirabilis dicitur deus vbiq̧.1855.
Admirando ⁊ tacendo magis deus laudatur q̄ loquendo.2591.
Adoleſcentia multas habet conditiones.1143.
Adoleſcens accipitur in bono ⁊ in malo.2214.
Adonai eſt nomen dei: ⁊ quid ſignificat.1069.
Adorat quilibet illud qḋ plus diligit.300.
Adoratio quid pꝛopꝛie eſt.320.
Adorare debemus chꝛiſtum.1636.
Adoranda eſt chꝛiſti humanitas ⁊ qualiter.1662.
Aduena ſignificat eccleſiam.2545.
Aduena quis pꝛopꝛie dicatur.648.
Aduentus chꝛiſti eſt duplex.91.1694.
Aduentus chꝛiſti nos liberauit.706.
Aduentum chꝛiſti ſancti deſiderabant.2067.
Aduētus xp̄i fides ⁊ ſpes ſemꝑ fuerūt neceſſaria.2239.
Aduentus chꝛiſti vtilitas oſtenditur.2410.
Aduentus chꝛiſti ad iudicium.1084.1656.
Aduerſa nos coꝛrigunt.19236.729.
Aduerſitas bonis pꝛoficit.73.85.113.972.
Aduerſitas animam purificat.138.
Aduerſitas ad culpam mouere non debet.188.
Aduerſitatibus creauit eccleſia.220.221.448.1801.
Aduerſitas malis nocet.250.
Aduerſitas per aquam ſignificatur.253.
Aduerſa tolerari debent.257.
Aduerſa humiliant.992.1032.
Aduerſitas ſignū eſt diuine pꝛedeſtinationis.329.578.
Aduerſitas figuratur per mare.335.
Aduerſitas eſt multiplex.381.

Aduerſitas eſt duplex.477.
Aduerſa alia ſunt bonorum/alia malorum.478.
Aduerſorum patientia.502.
Aduerſa patiuntur oēs boni.518.645.2142.
Aduerſa oſtendunt hominis humilitatem.536.
Aduerſa figurātur per ſagittam.610.
Aduerſa diuerſis modis contingunt.611.
Aduerſa ſunt permixta in om̄i gaudio mundi.676.
Aduerſa dicuntur excelſa.697.
Adūſa figurāt̄ p noctē.698.1587.2357.2437.2438.
Aduerſa quare deus immittit.700.
Aduerſitas deponit ſuperbiā.708.812.1783.2146.
Aduerſitas aperit oculos mentis.728.1428.
Aduerſitas per aquilonē figuratur.812.
Aduerſa vincit oratio facta pro inimicis.1104.
Aduerſa nos fortificant.1141.1159.1621.
Aduerſa dilectionem dei augent.1204.
Aduerſitas corporalis ſignificatur per carnes.1308.
Aduerſitas probat amicos/nō proſperitas.1488.
Aduerſa cuſtodiunt iuſtos.1498.
Aduerſa iuſticiam dei conferunt.1501.
Aduerſis nō purgantur infideles.1542.
Aduerſa veniunt ex iuſticia dei.1587.
Aduerſitatibus murmurātes deum accuſant.1611.
Aduerſitates terminat deus.1763.
Aduerſitatibus creſcūt virtutes.1801.
Aduerſitas via eſt ad felicitatē.1807.2053.
Aduerſitas requirit patiētiā:ſꝫ ꝓſpitas hūilitatē.1833.
Aduerſa diuerſis cauſis prouenıūt.1842.
Aduerſa immittit deus ſuis propter multa.1905.
Aduerſa ad orandum inducunt.1908.2128.2135.
Aduerſitas pſecutionis per ſolem figuratur.1959.
Aduerſitas dicitur torrens.1975.2281.
Aduerſa patimur in mūdo/ſꝫ in deo requieſcim⁹.2035
Aduerſitatibus dilatat nos deus.2051.
Aduerſitatibus caſtigat nos deus.2065.2107.
Aduerſa promittit lex euangelica.2113.
Aduerſorum patientiam facit ſpes.2125.
Aduerſa proficiunt patientibus.2129.2032.
Aduerſa precogitata nō turbant.2133.
Aduerſa qūq ſunt cauſa virtutis.2140.2144.2180.
Aduerſa deum laudare faciunt.2148.
Aduerſitatis tempore patientia eſt poſtulanda.2149.
Aduerſa aīam fortificant per ſcripturam.2165.
Aduerſa dicūtur iudicia iuſticie dei.2179.
Aduerſitas parit laudem volūtariam.2181.
Aduerſitatum conſolatio.2210.
Aduerſa mitigat conſideratio iuſticie dei.2210.
Aduerſa conſolationem dant iuſtis nō proſpera.
Aduerſitas aliquos inenit/τ inuenit̄ ab aliqb⁹.2216.
Aduerſitatibus habetur vita eterna.2217.
Aduerſitatibus qūq quis cōcinditur.2218.
Aduerſa carnis dicūtur proxima iuſtis.2223.
Aduerſa omnes patiūtur in preſenti.2274.
Aduerſa nos pacificant cum deo.2290.
Aduerſa etiam iuſti timent.965.
Aduerſis tentamur τ proſperis.1017.
Aduerſa iuſtificant.1031.
In aduerſitatibus laudandus eſt deus.2357.
Aduerſitas ducit ad gloriam.2426.
Aduerſa mentē illuminant.2437.
Aduerſa humiliant.2478.
Aduerſis nos perſequitur diabolus.2487.
Aduerſitatis τ ꝓſperitatis tēpore laudād⁹ ē de⁹.2517
Aduerſa iuſtos confirmant.2530.
℞.aquilo:flagella:pena:corrigere.
Adulatio multum nocet.114.
Adulatores erant qūq iudei chriſto.402.
Adulatio proprie quid ſit.744.
Adulatio veram laudem ignorat.806.
Adultores laudant quos perdere volunt.981.
Adulatio per locuſtam ſignificatur.1326.1823.
Adulatio lactat peccatorem.1491.
Adulatores ſunt inimici.1594.
Adulatio habet gradus.1711.
Adulatio multipliciter nocet.1985.
Adulatores difficiliter vitantur.2452.
Adulatores ſerpenti comparantur.2453.
Adulatio peccatum auget.2470.
Adulatio per oleum ſignificatur.2470.
Adulter eſt predicator qui ex predicatione glorīā pro priam querit.827.
Aduocatus defendens iuſticiam pro lucro iuſticiāꝫ vē dit τ peccat.376. Af.
¶ Affirmatio qūq ex negatiōe infertur.1951.
Afflictionē omnia animalia hominibus inferunt.616.
℞.aduerſitas/pena.
Africus qdē vēt⁹ eſt:τ quis ſit oſtenditur.1307.
¶ Agareni.hypocrite p agarenos ſignificantur.1419. Ag.
Ager dicitur eccleſia.1917.
Ager eſt multiplex.1917.
¶ Agens.in agendo requirit naturalē diſpoſitionē patientis.2010
Agenda precogitare debemus.2132.
Agenda precogitans non turbatur.2133.
℞.facere.
Agnus chriſtus dicitur.1574.
Agnus vicit leonē:q: chriſtus diabolum.2588.
¶ Albos pullos vel nigros quare auis facit.632. Al.
℞.nix.
Ale apoſtolorum que ſunt.881.
Ale dei ſunt miſericordia/veritas τ charitas.193.
Ale dei quid dicantur.559.
Ale dei ſunt due.915.996.
Ale ſunt duo precepta charitatis.1495.
Ale ſunt multiplices.2435.
℞.apoſtolus.
Aleluia:idem eſt qd̄ laudate deum: τ eſt nomen compoſitum.1790.2568.
Alexander dictus fuit imperator.q: potens dixit ſibi quidam pyrata.168.
Alexander iuſticiam dilexit.168.
Alienus filius quis dicitur.246.
Alienus deus dicuntur idola.728.
Alieni dicuntur demones.871.
Alieni dicuntur iudei.930.
Alienus deus quis dicatur.1598.
Alienos a deo nos faciunt peccata.2409.
Altare eſt cor noſtrum.372.1434.
Altare eſt multiplex.372.
Altare dicitur gl̄ia celeſtis.707.
Altare dicitur chriſtus.1869.
Altiſſimus dicitur xp̄s τ quare.1430.
Altitudo diei dicitur potentia mundi.904.
Altitudo celi a terra ſīḡt penā peccato debitā.1741.
Altitudo bona multiplex.1742.
Altitudo rei attenditur penes diſtātiā a cētro.1760.
Altus multipliciter dr̄ deus.1999.
Altus qūq idem eſt qd̄ excelſus.1998.
Altitudinem τ latitudinē qualiter habet deus.2119.
¶ Aman idem eſt qd̄ hemā.1481. Am.
Amatur deus a nobis tripliciter.464.
Amat pater filium magis q̄ ecōtrario:τ quare.1744.
Amari debet natura hominis/ſed vicia odiri.2186.
Amatur deus τ laudatur libere.2365.
℞.amare diligere.

Digitized by Google

Amalech ſignificat luxurioſos.1419.
Ambulauit chriſtus per patientiam.1457.
Ambulatio eſt duplex:ſcȝ ſcḋm ſpm̄ ⁊ ſcḋȝ carnẽ.1700.
Ambulare qualr̄ debemus:vt perueniam⁹ ad xp̄m.
Ambulans tria debet obſeruare.2240.
Ambulant ſupra ſe:⁊ in magnis ſuperbi.2328.
Ambulare peccatorum implicat eos.2328.
Ambulatio ſignificat patriam.2426.
Ambulare debemus multipliciter.1290.
Amicitia ſolum inter bonos conſiſtit.1213.
℞.amicus.
Amici nr̄i angeli ſunt ⁊ familiares.619.
Amicorum iniuria grauior eſt/ꝙ extraneorum.887.
Amicus fictus multum nocet.907.
Amici ficti per abſalon ſignificantur.1215.
Amicos probat aduerſitas non proſperitas.1488.
Amicus verus multa in ſe debet habere.1933.
Amicus dicitur a hamo.219.
Amici dei dicuntur angeli ⁊ apoſtoli.2443.
℞.amicitia.
¶Amor.lex noua dicitur lex amoris.160.2200.
Amor perſone philocate cognoſcitur in pulſu.479.
Amoris ſigna oſtenduntur.538.
Amor noſter in deum tendere debet.772.
Amor ſumme coniungit.861.
Amor ⁊ timor cauſant omne peccatum.1387.
Amoris debitus ordo oſtenditur.1499.
Amor dei dicitur ignis.1657.
Amor glorie ⁊ timor pene preſeruāt a peccato.1668.
Amoris precipuum ſignum eſt in oculis.1696.
Amor ſignificatur per vinum.1769.
Amor dei aliter delectat ꝙ amor mundi.1769.
Amorem magnū habēt equi ad dominos ſuos.2120.
Amore debemus benefacere non timore.2138.
Amor animam deficere facit.2154.
Amor omnia amara dulcia facit.2179.
Amor glorie ⁊ timor pene inducit ad bonum.2165.
Amor eſt duplex:ſcȝ dei ⁊ mundi.2264.
Amor nunꝗ eſt ocioſus.2264.
Amor omnis aut aſcendit/aut deſcendit.2273.
Ad amorē ſuum chriſtus cōuertit perſecutores.2295.
℞.amare/diligere.
Ammon ſignificat ingratos.1419.
Amorreus ſignificat luxuriam.1337.
An. ¶Ancilla ſignificat ſynagogā.39.
Ancilla dicitur virgo maria ⁊ quare.1472.
Ancilla dicitur eccleſia.2043.
Ancilla multas conditiones debet habere.2043.
Ancilla dicitur caro noſtra.2275.
Ancora ſignificat virtutem ſpei.644.2108.
Ancipiter dicitur diabolus.881.
Angelis minor quomodo fuit chriſtus.87.
Angelus per celum figuratur.210.2503.
Angeli orationes noſtras deo offerunt.323.
Angelus dicitur chriſtus.507.
Angelus malus dicitur angelus domini.527.
Angeli ſunt noſtri familiares ⁊ amici.619.
Angelorū beatorū numero beatificantur hoīes.967.
Angeli dicuntur montes.1166.1552.
Angeli propter hoīes ſunt magis beati.1567.
Angeli animas nr̄as cuſtodiunt multipliciter.1580.
Angeli dederunt legem antiquam.1638.
Angelus malus redimi non debuit:ſed homo.1745.
Angeli beati dicuntur celi.1750.1928.
Angeli dānati magnam habent poteſtatem.1751.
Angeli ſuperiores illuminant inferiores.1751.
Angeli beati quomodo adinuicem preliantur.1751.
Angelorum tres ſunt hierarchie.1752.
Angelorum nouem ſunt ordines.1752.
Angelorum vnus ordo dicitur virtutes.1752.
Angelus vnus in pluribus ordinibus ponitur.1752
Angelos extendit deus ⁊ quomodo.1756.
Angelus nomen eſt officij:non nature.1758.
Angelos facit deus/⁊ etiam ſpiritus ſummos.1758.
Angeli in ſpecie ignis multotiēs apparuerunt.1758.
Angelis ſacerdotes debent eſſe ſimiles.1972.
Angelorum ruina ex hominibus reſtauratur.1974.
Angeli dicuntur principes.2001.2056.
Angelorum in ordinibus collocantur homines.2001.
Angeli dicuntur n̄ontes.2287.
Angelorum panis factus eſt lac paruulorum.2330.
Coram angelis quis laudat deum/oſtenditur.
Angeli ⁊ homines ſimul laudant deum.2420.
Angeli ſunt amici dei ⁊ principes.2443.
Angeli ſunt numero infiniti nobis/non deo.2444.
Angeli coram deo non iuſtificantur.2486.
Angeli ſunt ciues celi:ſed homines peregrini.2548.
Angelus qſiꝙ eſt nomē vni⁹ ordinis/qſiꝙ cōe.2569.
Angeli laudant deū/ſed homines iubilant.2569.
Angularis lapis reprobatus fuit xp̄s.2048.
Anima qualiter deo viuit.323.
Anima caput noſtrum dicitur.331.
Anima de foris datur.357.
Anima chriſti fuit in inferno.423.
Anima accipitur multipliciter.446.940.
Animarum productio.494.
Anima chriſti exultauit in domino.531.
Anima noſtra eſt imago dei.640.
Animas noſtras multum diligit deus.677.
Animas aliqui vendunt/aliqui impignorant/aliqui ludunt ⁊c.677.
Anima eſt triplex.693.
Anima dicitur dei templum.751.
Anima noſtra eſt immortalis.796.
Animam quare deus carni vniuit.990.
Anima preualet omnibus rebus mundi.1089.
Anima quādoꝗ ſignificat totum hominem.1231.
Anima iuſti dicitur templum dei.1356.
Anima noſtra aſſimilatur vinee.1379.
Anima leuare ad deum/quid eſt.1458.
Animam ſanant vulnera chriſti.1485.
Anime ſepulchrum dicitur corpus.1492.
Anime ⁊ corporis deus eſt vita.1493.
Animas noſtras cuſtodiūt angeli multipliciter.1580.
Anima dolet/non caro.1626.
Animam ⁊ corpus hominis deus fecit.1636.
Anima dicitur ſpiritus.1746.
Anime ſeparate nō cognoſcūt que hic fiunt.1746.
Anima dicitur ventus.1757.
Anima recipit multa bona a ſpirituſancto.1784.
Animam ſanat corporis infirmitas.1897.
Animam occidit carentia verbi dei.1898.
Anima ſignificatur per oſſa.1954.
Anime vita eſt fides.2092.
Animam aggrauat corpus.2100.
Anima vigilante/dormit corpus.2103.
Anima ſuas habet etates/ſicut ⁊ corpus.2118.
Anime vita eſt verbum dei.2123.
Anima deficit in deum ⁊ qualiter.2154.
Anima amore deficit.2154.
Anima ſpiritualis dicitur terra.2163.
Anima noſtra qualiter fundatur in bono.2163.
Anima noſtra qūo ſtet in manibus nr̄is.2182.
Anima noſtra eſt in manibus dei.2182.
Anima habet carnes habet ⁊ corpus.2193.
Anima noſtra habet os oris.2204.

Anima noſtra dicitur paſſer.2283.
Animam liberat timor pene.2283.
Anime peccato congelatur.2295.
Anima eſt domus:ſed quō edificat̄ ⁊ dedicat̄.2299.
Anima eſt ciuitas:⁊ quomodo debet cuſtodiri.2300.
Anima noſtra dicitur tabernaculū ⁊ domus dei.2336.
Anima iuſta dicitur vidua.2347.
Anime poteſtatē mali pñt hře:ſʒ nō corporis.2459.
Anime carcer eſt corpus.2485.
Anima illa eſt ſine aqua/que gratia caret.2490.
Animā tribulatio purificat.2497.
Anima noſtra eſt regnum chriſti.2528.
Anima ſemper ſuperior ⁊ nobilior corpore.2538.
Anima eſt ſpiritus hominis.2540.
Anima contritione ſanatur.2549.
Anima hoīs nō trāſit ad iumēta vel aues.2556.
Animalia eſſe dicuntur euāgeliſte ⁊ doctores.1058.
Animal quodlibet perfectius eſt ſimulachro.2016.
Aīalia irrationabilia exēpla virtutū nobis cōferūt.2218.
Animalia oīa quātūcūq; parua/deū laudant.2576.
Annus dicitur gloria eterna.1262.1717.
Annūciare de xp̄o multa debemus.657.
Annunciat nobis deus credenda.1244.
Annunciare debemus laudes dei.1370.
Annunciare miſericordiā ⁊ veritatem debemus.1501.
Annunciare debemus pctā nr̄a ⁊ proximorum.1724.
Ante accipitur multipliciter.134.617.
Antioch⁹ multa mala fecit iudeis:vide p totū pſal.45.
Antiqua dicūtur peccata:ſʒ nouiſſima dr̄ pene.2431.
Antixp̄s ſe maiorem deo predicabit.1417.
Antixp̄s caput eſt omnium malorum.1415.
Antixp̄s regnabit in iudeis.1417.
Antixp̄s regnabit trib⁹ annis cum dimidio.1726.
Antixp̄s orietur ex tribu dan.2557.
Antixp̄i perſecutio ponitur.1107.⁊ infra.
Ap. ¶Apparere quid ſit/oſtenditur.991.
Aper de ſilua fuit nabuchodonoſor.1384.
Aperuerūt iudei ora ſua contra xp̄m multipliciter.303.
Aperire multa debemus.848.2532.
Apire os ſigt̄:q̄ attēdēda ſunt/que ſunt dicēda.1279.
Aperire ſignificat punitionem.1851.
Aperit oculos mentis tribulatio corporis.1873.
Aperire os eſt deſiderare.2204.
Aperitur oſtium cordis xp̄o qualr̄ ⁊ clauditur.2477.
Aperire manum ſignificat xp̄i incarnationem.2532.
Aperuit virgo maria chriſto.2532.
Apes dicūtur iudei.307.
Apis ſignificat iuſtos.675.
Apoſtoli dicuntur infantes.84.
Apoſtoli conuerterunt mundum ad fidem.95.
Apoſtoli dicuntur nubes.213.
Apoſtoli qualiter loquebātur varijs linguis.254.
Apoſtoli dicuntur corona chriſti.280.
Apoſtoli dicuntur oſſa.304.
Apoſtoli dicuntur arietes.411.
Apoſtoli fuerunt duodecim.411.
Apoſtoli dicuntur pedes chriſti.445.768.
Apoſtoli ſignificantur per capillos.666.
Apoſtoli dicuntur ſagitte.741.
Apoſtoli figurantur per montes.756.
Apoſtoli dicuntur celum.815.1502.1660.1998.
Apoſtoli per columbam ſignificantur.881.
Apoſtoli ſunt duces eccleſie.1077.
Apoſtolorum martyrium.1077.
Apoſtoli ⁊ primi predicatores/idiote fuerunt.1273.
Apoſtoli dicuntur nubes.1273.
Apoſtoli per mūdum ſparguntur/⁊ quare.1304.
Apoſtolis gentes contradicebant.1377.
Apoſtolorum confirmatio.1389.
Apoſtoli dicuntur orbis terre.1602.
Apoſtoli dicuntur flumina.1676.
Apoſtoli dicebantur caro chriſti.1708.
Apoſtoli dicuntur fontes.1764.
Apoſtolorum predicatione terra fuit ſaturata.1767.
Apoſtoli dicuntur homo.1777.
Apoſtoli per genua ſignificantur.1960.
Apoſtolis benedixit deus ipſos cōfirmando.1964.
Apoſtoli ſtabiles fuerunt.2258.
Apoſtoli dicti ſunt filij excuſſorū.i.prophetarū.2303.
Apoſtoli ſunt principes ⁊ amici dei.2443.
Apoſtoli ſunt celi inclinati.2503.
Approbare qñq; idem eſt quod cognoſcere.2428.
Appropinquare deo qd eſt/cū de⁹ ſit vbiq;.2242.
¶Aqua multa ſignificat.3.1089.2571. Aq.
Aqua ſignificat ſcripturam ſacram.212.216.
Aqua baptiſmi.218.326.413.752.
Aqua ſignificat penitentiam.234.
Aqua ſignificat aduerſitates.253.
Aqua effunditur ad multa.304.
Aqua baptiſmi dicitur aqua refectionis.326.
Aqua ſignificat diuitias.473.
Aqua videre facit ſolem.479.
Aqua maris oceani conſiſtit in altum.486.
Aque includuntur in terra.896.
Aqua ſanior eſt paralytico q̄ vinum.645.
Aqua pluuialis fecundior eſt.751.
Aqua ſignificat inſtabilitatem.934.
Aqua ſignificat gratiam.1019.
Aqua ſignificat proſpera.1033.
Aqua ſignificat populum ⁊ iudeos.1089.
Aqua contradictionis.1227.
Aqua ſignificat populos.1272.
Aqua ſpiritus ⁊ ſanguis q̄ō dant teſtimonium.1283.
Aqua maris ſignificat perſecutiones.1293.
Aqua de petra fluxit.1295.1296.
Aquā lachrymarum eduxit virtus crucis.1296.
Aquam viuam dat chriſtus.1295.
Aqua triplex de latere chriſti.1300.
Aqua conuertitur in ſanguinem.1326.
Aqua terram circundat.1760.
Aque montibus ſunt altiores.1760.
Aque infra terram includuntur.1764.
Aqua ſignificat doctrinam apoſtolorum.1764.
Aquam dedit dñs populo in deſerto.1829.
Aqua cōtradictionis/quare ſic dicitur.1865.
Aqua que aſcēdit vſq; ad celos ſignificat gratiā.1915.
Aquā ſcientie ⁊ gratie gentes receperunt.1915.
Aqua ſignificat ſapientiam.1915.757.
Aqua ſignificat mortem.1954.
Aquam de petra dupliciter chriſtus eduxit.2009.
Aqua ſignificat populos malos.2280.
Aqua ſine ſubſtantia dicuntur peccata.2281.
Aqua eſt fundamentum terre.2385.
Aqua caret anima/que eſt ſine gratia.2490.
Aque quomodo ſunt ſupra celum.2571.
Aqueū celum quid ſit ⁊ quare factum.2571.
℞.ſcientiam:cryſtallus
Aqua benedicta ad quid valet.840.
Aquila ſignificat patientiam dei.834.
Aquila quomodo renouatur.1736.
Aquila ſignificat penitentes.1736.
Aquila exēpla virtutum nobis prebet.2218.
Aquilo ſignificat diabolum.776.1511.
Aquilo ſignificat aduerſitatem.812.1883.
¶Aranea ſignificat iuſtos.646. Ar.
Aranea multa ſignificat.1560.

Digitized by Google

Aranea ⁊ omnia animalia laudāt deum.2576.
Arbor ſigt bonos: a quibus mali debēt āputari.604.
Arboribus proficit frigus.611.
Arbori iuſti comparantur.1597.
Arbor magna in paruo grano ſeminis cōtinet.2575.
 ꝟ.ramus.
Arabia ſignificat humilitatem.1178.
Arca domini qualr in templo poſita fuit.534.
Arca federis eleuabatur in bellis.1048.
Arca federis locum firmū primo habuit in ſylo.159.
Arca ſignificat eccleſiam.2339.
Arca ſignificat corpus chriſti ⁊ virginē mariam.2339.
Arcta via atqȝ lata dicitur charitas.2169.
Arcturus quedaȝ cōſtellatio ſignificat eccleſiam.1799.
Arcus ſignificat ſcripturam.76.134.834.
Arcus ſignificat chriſtum.77.
Arcus dr̄ perſecutio occulta.579.
Arcus ſignificat mundanorum ſapientiam.715.
Arcus ſignificat luxuriam.763.1248.
Arcus dicit̄ vltimum iudicium.961.
Arcus ſignificat dolos.1248.
Arcus paruus quid dicatur.1340.
Arcus ſuperbie.1340.
Ardor multiplex eſt.258.
Arena dicuntur iudei.2444.
Arguit deus in ira ⁊ qualiter.54.
Arguere debemus noſipſos.857.
Arguit nos deus multipliciter.1617.
Arguitur quis in ira/⁊ aliquis in furore.1614.
Argui fortius debent peccatores maiores.1643.
Arietes apoſtoli dicuntur.411.1036.
 ꝟ.prelatus.
Arma quibus muniri debemus.234.
Arma ſignificant auariciam.763.
Arma omnibus animalibus natura dedit.882.
Armatus populus ſine deo inermis eſt.1541.
Arma ſpūalia que ſunt.513.
Arrij errores contra filium dei.787.
Articuli fidei diſtinguūtur.776.
Articulus primus exponitur.781.
Articulus ſecundus exponitur.787.791.
Articulus tertius exponitur.795.800.808.
Articulus quartus exponitur.812.816.824.
Articulus quintus exponitur.832.834.
Articulus ſextus exponitur.739.841.
Articulus ſeptimus exponitur.845.852.
Articulus octauus exponitur.856.
Articulus nonus exponitur.863.
Articulus decimus exponitur.868.
Articulus vndecimus exponitur.875.
Articulus duodecimus exponitur.878.
Arundo ſignificat vanam gloriam.1080.
As. ❡Aſcendere in celum qualiter potuit xp̄s.839.
Aſcendere in celum quis poteſt.1436.316.
Aſcendent ſancti in nube.1757.
Aſcendit chriſtus propter multa.1757.
Aſcendentes ſuperbos deus deſcendere facit.1762.
Aſcēdūt ſupbi ad celū/⁊ deſcēdūt in infernū.1906.
Aſcendit chriſtus vt predeſtinati ſaluentur.1928.
Aſcendit ſemper amor aut deſcendit.2273.
 ꝟ.aſcenſio.
Aſcēſio chriſti.71.83.258.770.839.920.942.1065.
 1066.1083.
Aſcenſio chriſti fuit in ſubito.770.
Aſcenſio chriſti iter nobis fecit.1068.
Aſcenſionis gradus eſt multiplex.1436.
Aſcenſio chriſti dicitur nubes.1757.
 ꝟ.aſcendere.
Aſilum templum erat refugij.655.
Aſpectus dei duplex.2105.
Aſperum verbum quid dicatur.1572.
Aſpis dicitur diabolus.871.1582.
Aſpis ſignificat obſtinatos.931.933.1582.
Aſpis ſignificat inobedientes.1458.
 ꝟ.inimicus.
Aſperſio eſt multiplex.840.
Aſperſio antiquitus fiebat ſanguine multiplici.840.
Aſperſorium exquibus lignis debet eſſe.840.
Aſtra neceſſitatem nobis non imponūt.2469.
Aſtutia mundi confunditur.987.
Aſſumere ꝙ xp̄s vel verbū nunꝗ dimiſit.1527.1532.
Aſſur ſignificat diabolum.1420. At.
❡Attendere eſt multiplex.1278.
Atrium eſt multiplex.412.
Atrium dicitur eterna gloria.1431.2045.
Atrium eſt duplex.ſ.religionis ⁊ glorie.1598.
Atrium eſt duplex.ſ.eccleſia militās ⁊ triūphās.1649.
Atria ſignificant charitatem.2356. Au.
❡Auaricia igne figuratur.139.
Auaricia tollit verbum dei.147.
Auaricia perſecuti ſunt iudei chriſtum.195.
Auaricia ſignificatur per currus.175.
Auaricia confundit homines.346.
Auaricia eſt radix omniū peccatorum.360.1489.
Auaricie bellum.384.
Auaricia cubile dicitur.555.
Auaricia cantat tibia.653.
Auaricia ſignificatur per arma.763.
Auaricie cōfidentia oſtenditur.793.915.
Auaricia videtur incepiſſe a clericis.818.
Auaricia per aurum ſignificatur.818
Auaricia eſt quedam corruptio.863.
Auaricia ſacerdotis oſtenditur.1100.
Auaricia facit cor non rectum.1288.
Auaricia dicitur negocium in tenebris.1575.
Auaricia quantum ſit malum oſtenditur.1575.
Auaricia habitis rebus creſcit nō ſatiat̄.1659.1669.
Auaricia proceſſit a clero.1855.
Auaricia iudas tradidit chriſtum.1944.
Auaricia ſignificatur per aurum.2013.
Auaricie peccatum equipollet idolatrie.2111.
Auaricia eſt laqueus diaboli.2183.
Auaricia grauia iubet.2315.
 ꝟ.auarus.
Auari ſignificantur per piſces.89.
Auarus hic dormit/ſed vigilat in morte.1250.
Auarus deum non colit.2111.
Auarus non diligit legem dei.2145.
Auarus moritur fame.2512.
 ꝟ.auaricia.
Audaciam ⁊ fortitudinē confert chriſti ſanguis.
 1967.
Audacia dicitur vectis ferreus.1896.
Audacia ſignificatur per virum.2557.
Audire dei quid eſt/⁊ audire noſtrum.433.
Audiri debet verbum dei cum reuerentia.510.
Auditus tardius immutatur ꝙ viſus.654.
Audire ſcripturam ſacram debem⁹ humiliter.746
Auditus ⁊ viſus maxime ſunt nobis neceſſarij.746.
Auditus verbi dei multa bona facit.746.
Audire auribus quid ſignificat.788.
Audire verbum dei requirit pacem proximi.789.
Audire deum quid ſit.1400.1402.1451.
Auditur oratio a deo/⁊ aliter exauditur.2703.
Audit deus clamorem oppreſſorum.1893.
Audire nō poſſunt boni v̄ba maloꝝ ⁊ ecōtrario.2411.

Audire quandoq; idem eſt q obedire.2423.
Audire multa debemus ⁊ pauca loqui.2462.
Auditores paſcere debent predicatores.2555.
ꝟ.loqui.
Auertitur peccator a deo.526.
Auertit nos deus quandoq;.719.
Auertit ſe deus a nobis multipliciter.842.
Auertere duo ſignificat.873.
Auerſio dei eſt duplex.1324.1544.
Auertit ſe homo multipliciter a deo.1447.
Auertere iram dei quomodo quis poteſt.1857.
Aufert deus a malis multa.2473.
Aues ſignificãt contemplationes.255.
Auis qualiter facit pullos albos vel nigros.632.
Aues ſignificant bonos.1391.
Auis homo ⁊ leo dicitur diabolus.2451.
Auris inclinatur humilibus.190.
Audire quid ſignificat.788.
Aures aperire debemus:848.
Auris dei dicitur eius gratia.870.2320.
Aures dei dicuntur miſericordia ⁊ iuſticia.1139.
Auris dei quid ſit.1438.
Aurem ſuam deus qualiter inclinat.1458.
Auris ſignificat obedientiam.1458.
Auribus percipere quid eſt.1462.
Auris ſignificat obſtinationem malorum.2015.
Auris dei eſt filius dei.2030.
Auris triplex cõditio.2320.
Aurum ſignificat diuitias.162.
Aurum habens quandoq; fame moritur.570.
Aurum in igne ponitur ad multa.1032.
Aurum ſignificat ſapientiam.1178.
Aurum ſignificat auariciam ⁊ idolatriam.2915.
ꝟ.caſtitas.
Auſter ſignificat chriſti charitatem.2295.
ꝟ.ventus.
Auxilium dat deus eccleſie.269.
Auxilium dei chriſto datum.1520.
Auxilium dei datur pugnantibus ⁊ tribulatis.1936.
Auxilio dei quis priuatur propter multa.1948.
Auxilium nobis preſtatur bonorum exemplis.2256.
Auxilium dei multiplex.2256.
Auxilium [illegible].2256.

Ba
Babylonii per beſtias ſignificantur
Babylon ſignificat gẽtes.1476.1231.
Babylonis flumina que ſunt.2407.
Balſamus valet ad multa.1907.
Baptiſm⁹ baptizatis cõfert virtutes.379
Baptiſmi magna ẽ efficacia.379.326.
Baptiſmus an debeat differri.379.
Baptiſmus ſymoniace datus an valeat.379.
Baptiſmi ſacramẽtum tractatur.413.
Baptiſmus peccata remittit.466.1845.
Baptiſmus per moyſen ſignificatur.1277.
Baptiſmus expellit diabolum.1225.
Baptiſmus ſignificatur per flumen.1551.
Baptiſmus per mare ſignificatur.1843.1844.2392.
Baptizatus dicit̃ conuerti retrorſum.2004.
Baptiſmus ſubmergit diabolum cum vicijs.2394.
Barbatus quid ſignificat.2002.
Barba ſignificat apoſtolos ⁊ in fide conſtantes.2351.
Barach prelium ponitur.1421.
Baſiliſcus ſignificat diabolum.1582.
Baſiliſcus ſignificat inuidos.1582.

Be
¶Beatitudo eſt eterna.51.
Beatitudines ſeptẽ oſtendũtur.147.
Beatitudo eſt duplex.153.
Beatitudo datur poſt aduerſa.366.
Beatitudo conſiſtit in tribus.491.557.
Beatitudinis que ſit cauſa.492.
Beatitudo quanta ſit nullus explicare poteſt.1208.
Beatitudo noſtra conſiſtit in chriſto.1390.1455.
Beatitudinem omnes volunt ſed diuerſimode.2077.
Beatitudinem in diuerſis rebus diuerſi ponunt.2130.
Beatitudo in ſolo deo conſiſtit.2482.
Beatitudo perfecta erit ſolũ poſt iudiciũ.2585.
ꝟ.beatus.gloria eterna.vita eterna.
Beati vident penas malorũ.130.459.858.
Beatus peccare nõ poteſt.181.
Beati deſiderant vindictam malorũ.131.
Beatus fuit chriſtus ante reſurrectionem.200.
Beati exultant in chriſto.389.
Beati gaudent de penis damnatorum.404.522.
Beati non orant pro damnatis.515.
Beatis an placeat ſe peccaſſe vel diſpliceat.585.
Beati nõ compatiunt̃ dãnatis.937.
Beatoꝝ numer⁹ erit ſm numerũ beatoꝝ angeloꝝ.967.
Beati an recordantur peccatoꝝ preteritorũ.1500.
Beatorũ dotes per ſolem ⁊ lunã deſignãtur.1535.
Beati replentur multipliciter.1506.
[illegible]
Beatoꝝ gaudiũ erit iuxta menſurã tribulationũ.2291.
Beati ſignificantur [illegible] vitis.2307.
Beati [illegible].2307.
Beati ſignificantur per iſrael.2377.
Beatis quomodo ineſt miſericordia dei.2380.
Beatos [illegible] iſrael.2541.
Beatorum totum officium eſt laudare deũ.2572.
ꝟ.beatitudo.
Belphegor quid ſit.1861.
Bellum cõmunũ habemus in preſenti.234.
Bella principes intrare nõ debent.267.
Bellum peccatorum eſt multiplex.384.
Bellorum [illegible] eſſe.871.
Bellum diaboli.903.
Bellat chriſtus pro nobis.903.
Bellum dicitur excuſatio peccatoꝝ.1248.
Bellum carnis eſt graue.2160.
Bellum dauid cõtra goliã ponitur.2499.
Bellum cõtra diabolum manibus ⁊ digitis.2499.
Bellum chriſti contra diabolum ponitur.2499.
Benedictio dei eſt gloria eterna.52.
Benedictio dicitur libertas a peccato.280.
Benedictio bonorũ in iudicio precedet maledictionẽ peccatorum.283.
Benedicere dei eſt gratiam dare.338.
Benedicere deũ eſt bene viuere.378.
Benedictio dei eſt duplex.410.
Benedicimus deum multipliciter.502.
Benedicere deum eſt gloriam ſibi dare.510.
Benedicamus domino quare dicatur in horis.977.
Benedictio dei illuminat intellectum.1042.
Benedictionem eternam cõſequemur ꝑ xpm.1181.
Benedictio chriſti eſt gratia.1437.
Benedictio dei valet ad multa.1444.
Benedicere eſt duplex.1732.
Benedicere deo debent omnia interiora.1732.
Bñdicere deũ nos facit pctõꝝ nroꝝ cõſideratio.1732.
Benedicam⁹ dño q̃re aliq̃ñ dr in fine miſſe.1733.
Benedictus eſt deus vbiq;.1755.
Benedictio dei multiplicat tẽporalr ⁊ ſpũalr.1918.
Bñdictionẽ poſſum⁹ velle ꝑ ſe ſ; nõ maledictionẽ.1953
Benedictio tẽporaliũ datur etiam bonis.2022.
Benedictio iudeis conuerſa eſt in maledictionẽ.2023
Benedictio quare datur operantibus.2318.
Benedictio malis nõ datur.2318.

Benedicant deum qui concordiam habent.2354.
Benedicere deum nũc debemus in vita preſenti.2355.
Benedicitur deus operibus bonis.2354.
Benedicere eſt duplex.2516.
℞.confeſſio laudis:creatura:predeſtinatio.
Utrum propter beneficia dei ipſe deus ſit magis diligendus.201.2029.
Beneficia dei ſunt multa.502.288.914.
Beneficiorum dei memoria deũ placat.1213.
Beneficia multa deus dedit iudeis.1280.
Beneficiorum habenda memoria.1316.
Beneficium attenditur penes bonum datum vel penes malum ablatum.1734.
Beneficia in propria plus mouent ꝙ in aliena .1908.
Beneficijs dei retribuere nõ poſſumus.2040.
Benefacere debemus multis.2290.
Beneplacitum dei quid ſit.1516.
Beneplacitum eſt deo in multis.1837.2558.
Beneplaciti tempus fuit paſſio chriſti.1104.
Benignitas dei multa bona facit.1108.
Benignitatis exemplum fuit ſamuel.1249
Benignus quis dicatur.1596.1456.
Beryllus lapis ſignificat ſpiritũ ſanctum.856.861.
Beſtia dicitur diabolus.1231.1774
℞.babylonia.
Bi. ¶ Bias philoſophus ſuas diuitias geſtabat in pectore.1988.
Bibere eſt multiplex.960.
Bibit chriſtus vinum myrrha ⁊ felle mixtum.1114.
Bibunt oĩs de calice ſcripture.1243.
Bl. ¶ Blaſphemãt deum oẽs qui peccant.2548.
Bo. ¶ Bonitas quomodo differt a miſericordia.351.
Bonitas dei ad cõfeſſionem nos inducit.1834.
Bonitatem dei atteſtatur oĩs creatura.2202.
Bona eterna aliqui negant.34.
Bonum propoſitum inuadit diabolus.347.
Bonoꝝ noſtroꝝ gloria deo debet dari.412.816.1792.
Bona alioꝝ mali interpretantur in malũ.449.
Bonũ facere ⁊ declinare a malo ſunt ptes iuſtitie.513.
Bona que facimus ⁊ dei ſunt ⁊ noſtra.905.
Bona interiora ſunt vera bona.913.
Bonum eſt multiplex ſcꝫ bonum temporale: bonum morale:bonum gratie:bonum glorie.1014.
Bona opera noſtra deus operatur.
Bona tẽporalia ſignificãt eterna pmia.1840.1858.
Bona temporalia dicũtur veſtimẽtum.1954.
Bona dat nobis deus ex mia nõ meritis nr̃is.2811.
Bona q̃ deꝰ tribuit nobis tũc recordamur nr̃i.2021.
Bona oĩa ſine humilitate perduntur.2082.
Bonũ faciẽs ſolo tiore pene peccat.2130.2185.2108.
Bona que intelligimus debemus facere.2146.
Bonũ omne premiat deus ⁊ punit oẽ malum.2179.
Bona omnia ⁊ mala a cogitatione procedunt.2191.
Bona ſua ⁊ virtutes quis licite publicare poteſt.2194.
Bona ſpũalia ſigt dextera ⁊ ſiniſtra tẽporalia.2260.
Bona ſpũalia inuite pdi nõ poſſunt ſꝫ tẽporalia.2260
Bonorũ omniũ cõmunicatio erit in gloria.2266.
Bona preſentis vite nõ ſunt vera bona.2310.
Bona vite eterne ſunt vera bona.2310.
Bona omnia cõtinent in pace.2311.
Bona cõmunia priuatis preferri debent.2334.
Bona oĩa continet gloria celeſtis.2414.
Bonorum perſeuerantia eſt neceſſaria.4458.
Bona eterna ſignificãtur per dexteram.2480.
Bona oĩa ſunt a deo:ſed mala a nobis.2489.
Bonum noſtrum totum eſt deꝰ.4495.
Bona corporalia ⁊ temporalia nõ faciũt hominẽ beatum.2511.4514.
Bona ſua oẽs iuſti recognoſcũt a deo.1791.2586.
℞.bonus:perſeuerantia.
Bonorum ſocietas vtilis eſt.61.1700.
Boni aduerſitatibꝰ proficiunt.73.478.1014.1497.
Bonorũ duplex eſt ſtatus.88.
Bonos inhabitat deus.136.
Boni in preſenti ſemper ſunt mixti cum malis.167.
Bonis retribuit deus ⁊ qualiter.227.
Bonis hic dantur aduerſa.329.
Bonos nos faciũt duo.348.
Bonus abſolute eſt ſolus deus.351.2361.
Boni moriuntur corpore/nõ aĩa.401.
Boni quattuor deſiderant.642.
Boni cum malis vituperantur/⁊ ecõtrario.650.
Bonoꝝ v̾ba mali ſuſtinere nõ poſſũt.997.1803.4065.
Bonis mali nocere nõ poſſunt.997.1803.2065.
Boni perſequũtur a malis.148.2312.2313.
Boni q̃ habent bona ⁊ mali mala maius dubium eſt/ ꝙ quãdo boni habẽt mala ⁊ mali bona.1199.
Bonos letificat conſideratio vltimi iudicij.1255.
Bonos chriſtus conſolatur.1260.
Boni ſemper conſiderãt mala que fecerũt.1263.
Boni ſignãtur per oues.1334.
Boni dicũtur eſſe chriſti/ſed nõ mali.1511.
Bonorum numero completo/iudicabit mũdꝰ.1513.
Boni humiliãtur a malis.1612.
Boni conuerſi dicũtur lapides.1717.
Bonis proficit ira dei.1740
Boni purgantur per malos.1740.
Boni ⁊ humiles regũt/ſed mali ſubijciũtur.1780.
Bonorũ qualis eſt cibus ſpũalis.1782.
Boni ſunt pauci reſpectu malorũ.1919.
Bonorum memoriã deꝰ habet nõ malorũ.1991.
Bonorum memoria durat nõ malorũ.1991.
Bonorum dicuntur pueri.1995.
Boni cadũt ⁊ reſurgunt/ſed nõ mali.2060.
Bonis ꝙ ſit deus probatur per effectus.2141.
Boni magis tẽtantur ⁊ patiũtur aduerſa ꝙ mali.2159.
Boni libenter vidẽt bonos ⁊ iuſti iuſtos.2147.
Boni ſignificantur per ephraim.2182.
Boni ⁊ mali oẽs ſunt in conſpectu domini.2241.
Boni a deo videri volũt/ſed non mali.2241.
Bonos cur permittit deus pati a malis.2288.
Boni illuminãtur a ſole/ſed mali a luna.2261.
Bonos probat exhibita laus.2289.
Bonos ⁊ malos parit eccleſia.2302.
Boni ſunt latera eccliſie.2307.
Boni ſoli ſunt de corpore eccleſie.25.2.
Bonis mala ſua peccata imponunt mali.2514.
Boni ſoli ſtare dicuntur.2356.
Bonus quis dicatur multiplici ratione.2361.
Bonorũ pene oſtẽdũt/quales erũt pene maloꝝ.2572
Boni ⁊ mali ſignificãtur per ſalices.2408.
Boni audire v̾ba malorũ nõ poſſũt ⁊ ecõtrario.2411.
Boni ſoli faciunt numerum ⁊ non mali.2423.
Boni omnes dicũtur reges.2423.
Bonorũ proprie dr̃ eſſe deꝰ:qui tñ eſt omniũ.2457.
Boni proprie ſoli habent vocem.2457.
Boni ⁊ mali dicuntur carbones.2461.
Boni ſoli proprie habent nomen.2550.
Boni dicuntur populus dei ⁊ nõ mali.2584.
Boni ⁊ mali letantur in diuerſis.2585.
℞.iuſtus.
Boues ſignificat prelatos.88.
Boues ſignificat doctores.1056.
Boũ curam qualiter habet deus:⁊ qualr̃ nõ.2542.
¶ Brachium dr̃ potentia antichriſti.129. Br.
Brachium multa ſignificat.

Brachium dicitur eſſe xpſ.713.1367.2391.1157.
Brachium ſignificat poteſtatem temporalem.712.
Breue eſt omne qđ fine terminatur.567.
Breuis eſt omnis gloria mundi.603.
Breuis eſt vita preſens.638.
Breuitas vite nos ducit ad deum.1555.
Breuitas vite conſiderari debet.1745.2157.
Bruchus quid ſit.1822.
Bruchus fuit quarta plaga egyptiorum.1822.
Bruchus ſignificat peccatum gule.1823.
Buccella dicuntur peccatores conuerſi.2564.
Ca. Cadere. ceciderūt oēs pter xpm.2475.
Cadere triplex.590.
Cadit peccator.50
Cadere ad ima ſupbia fac̄.1664.2258
Cadere in peccm̄ qs p ſe poteſt/ ſed non ſurgere.576.
Cadunt peccatores multipliciter.590.
Cadunt boni ⁊ reſurgunt/ſed nō mali.2060.
Caſus pene eterne multa mala cōtinet.2060.
Cadunt preſciti/ ſed non predeſtinati.2475.
Caladrius ſignificat chriſtum.1449.
Calcaneus ſignificat finem vite.665.792.907.
Calcanei iniquitas eſt que durat vſq3 in finē.792.
Calcat diabolus malos.903.
Calcedonius ſignificat charitatem.808.
Calcedonius ſignificat caſtitatem.809.
Calcedonius ſignificat xpi conceptionem.795.
Calciamentum ſignificat chriſti incarnationem.966.
Caligo ſignificat diabolum.210.
Calix ſignificat xpi paſſionem.178.190.2041.
Calix ſignificat eucbariſtie ſacramentum.331.
Calix ſignificat ſanguinem chriſti.1020.
Calix ſignificat ſcripturam ſacram.1242.
Calix eſt multiplex.2041.
Calor charitatis peccatum excludit.626.
Calor intrinſecus eſt ipſa charitas.635.
Calorem charitatis tria impediunt.635.
Calor naturalis humido radicali nutritur.637.
Caliditate nihil calidius eſſe poteſt.2562.
℞.ſpiritus ſanctus.
Calūniator quis proprie ſit.1167.2195.2207.
Calumniatur diabolus iuſtos.2155.
Caluus ſignificat chriſtum.688.
Calx accenditur aqua: ⁊ oleo extinguitur.1158.
Campi ſilue dicuntur gentiles.2337.
Canes dicuntur iudei.195.307.
Canes ſignificat predicatores.1071.
℞.catulus.
Cantare dn̄o quid eſt.1146.1144.589.1145.
Cantus eccleſie debet eſſe honeſtus.482.
Cantores ordinauit dauid.632.
Cantus penitentie qualis eſſe debet.1783.
Cantus ſignificat charitatem ⁊ concordiā.1791.2583.
Cantare multas habet virtutes.2127.
℞.canticum.
Canticum nouum quid ſit.2581.1643.
Canticum nouum lex noua.2507.
Canticum quid ſit.29.
Canticum multiplex.2424.653.
Canticum letitie.2424.
Canticum nouum concordia facit.2581.
Canticum triplex.2507.
℞.cantare.
Capud chriſti ponitur.530.
Capillus multa ſignificat.666.
Capilli ſignificant ſacramenta.1026.
Capilli vertex fuit hieruſalem.1070.
Capilli ſignificant iuſtos.1095.
Capra ſignificat penitentes.836.
Captare idem eſt q̃ ſepe capere.1628.
Captiuitas iudeorum fuit multiplex.150.
Captiuus dicitur homo multipliciter.1024.
Captiuitas eſt multiplex.1354.
Captiuus đr qlibet peccator ⁊ qlibʒ in hac vita.2409.
Captiuitas iudeorum p nabuchodonoſor.1536.
Captiuitas iudeorum per romanos.1946.
Caput eccleſie xpſ ⁊ corpus chriſti eccleſia.291.496.1975.2352.
Caput dicitur ſuperbia.723.1974.2460.
Capite aliq̄ credunt carere.767.
Capita iudeorum erant ſacerdotes.1070.
Caput malorum eſt diabolus ⁊ antichriſtus.1415.
Caput mollere eſt inimari.1951.
Carbones deſolatorū ſunt exēpla ſanctorū.2253.2961
Carbones ſignificant peccata ⁊ bonos ⁊ malos.2961.
Carbones ſunt exempla ſcripture.2961.
Carcer eſt multiplex.2485.
Carcer anime eſt corpus.2485.
Caritas dicitur ſemita.189.327.
Caritas nos conſeruat.174.
Caritas eſt via recta.578.
Caritas figuratur per colorem rubeum.479.
Caritas eſt tunica chriſti.609.
Caritas eſt calor intrinſecus.635.
Caritatis calorem tria impediunt.635.
Caritas per aurum figuratur.751.
Caritas per calcedonium figuratur.800.
Caritas eſt radix omnium bonorum.857.
Caritas eſt gloria iuſtorum.865.
Caritas omnia communicat.868.
Caritas figuratur per adipem.994.
Caritas dicitur via.1276.
Caritas chriſti quanta fuit.1281.
Caritas omnia facit vnum.1569.
Caritatis duo pcepta dicunt̄ pēne vctorū.1757.2435.
Caritas per vermem figuratur.1814.
Caritatem ⁊ ſcientiam prelati debent habere.1814.
Caritas proximi per hur ſignificatur.1814.
Caritas eſt lex dei.2116.2253.2322.
Caritas dicitur latitudo.2119.
Caritas dicitur lata ⁊ ſtricta via.2169.
Caritas corrigit ſed timor compungit.2201.
Caritas dirigit greſſus mentis.2206.
Caritas dicitur ignis.2215.
Caritas omnia aduerſa ſuperat.2258.
Caritas dicitur virtus.2270.
Caritas chriſti per auſtrum figuratur.2295.
Caritas ſignificatur per atria.2356.
Caritas plures facit vnum.2358.
Caritatem qui non habet/pſallere nō poteſt.2507.
℞.ala.
Caro nobis inimicatur.238.
Caro noſtra ſignificatur per ſaccum.434.
Carnē vincimꝰ fugiendo magis q̃ pugnando.628.
Carnis tēptatio quomodo eſt peccatum.905.
Caro dicitur hoſtis noſter.983.
Caro ſignificat totum hominem.1411.2537.
Caro noſtra dicitur nox.1153.
Caro peccatum minuit.1321.
Caro ⁊ cor quomodo exultant in deo.1432.
Carnes habet anima.2193.
Carni quare viuit deus animam.990.
Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.1432.2537.
Caro ſignificatur per dalidam.1432.
Caro non dolet/ſed anima per carnem.1626.

Annotatio.

Caro quādo tentat/tunc eſt orandum.1704.
Caro eſt cauſa peccati/ et tamen peccatū minuit.1734.
Carnis cōcupiſcētia ex originali peccato ꝓceſſit.1895.
Caro nos decipit vt meretrix.2100.
Carnem ſignificat vter.2156.
Carne deficiente creſcat ſpiritus.2156.
Carnis bellum eſt graue.2160.
Caro peccatum grauat.2321.
Carnis curam quomodo facere licet.2348.
Carnis precipue ſunt tres paſſiones ſuperande.2557.
Carnis mortificatio ꝑ tympanū ſiḡtur et pſalteriū.2583
Re. Crucifigere. Ancilla.
Caro chriſti dicitur [illegible]
Caro chriſti dicitur gloria eius.924.
Caro chriſti dicitur terra.929.
Caro chriſti dicuntur apoſtoli.1708.
Carne chriſti quidam appetunt ſaturari dupl'r.2562.
Caſſia ſignificat fidem.744.
Caſtigat deus electos.1197.
Caſtigat nos deus et corrigit per aduerſa.2065.
Caſtigatio dei nobis eſt vtilis.2138.
Re. Correctio.
Caſtitas per virtutem ſignificatur.232.
Caſtitas currit ad penitentiam et econtrario.257.
Caſtitas per aurum figuratur.751.
Caſtitatem ſmaragdus conſeruat.824.
Caſtitas ſignificatur per ceram.935.
Caſtitatis exemplum fuit ioſeph.1249.1397.
Caſtitatis exempla habentur.2218.
Re. Mulier.
Caſtra ſunt militum congregatio.385.
Caſtratur quis ſpūaliter: vt ad penitentiā currat.257.
Cathedra malorū qualis ſit oſtenditur.1.
Cathedra multiplex.1912.
Catuli leonum dicuntur demones minores.1775.
Re. Canis.
Cauda ſignificat hypocriſim.931.
Cauſa quadruplex pſalterij pertractaꝰ in prologo.
Cauſam iudicij noſtri chriſtus portauit.94.
Cauſa oim ē volūtas dei/ q̄ cauſā nō h̄z.1977.2564.
Cauſa formalis multiplex.2014.
Caiphas quilibet peccator dicitur.1942.
Ce. ¶ Cedar fuit filiꝰ iſmaelꝭ a q̄ et cedar ciuitas dicta.2254
Cedrus ſignificat ſuperbos.415.
Cellarium vetus dicitur promptuarium.2512.
Celeſtis ſignificat deum patrem.1062.
Celeſtis debet eſſe conuerſatio noſtra.2265.
Celum qualiter deus inhabitat.11.
Celum ſignificat ſcripturam ſacram.83.2554.
Celum ſignificat predicatores.152.1660.
Celum creatum prima die quid ſit.153. (2505.
Celū ſiḡt aplos et iuſtos.815.1502.1660.1756.1998.
Celū ſiḡt angelos.920.1750.1928.1998.2161.2503.
Celum dicitur occaſus.1051. (210.
Celum eſt multiplex.1066.1076.1304.1365.
Celum ſignificat beatam mariam.1722.
Celum et terra quomodo peribunt in fine.1729.
Celum dicitur tentorium.1756.
Celos extendit deus .i. apoſtolos.1756.
Celū eſt triplex: ſcʒ triplex cognitio diuinitatis.1927.
Celum dat chriſtus bonis.2026.
Celum dicitur gloria eterna.2026.
Celum obedit deo.[illegible]
Celum ſignificat homines iuſtos.2162.
Celi facti ſunt in intellectu dupliciter.2384.
Celum ſignificat ſuperbiam.2434.
Celum quomodo eſt inferius aquis.2571.
Celum aqueū quid ſit: et quare ſit factum.2571.
Celum multa ſignificat.2571.
Celum firmamenti eſt duplex.2590.
Cera ſignificat mollicem legis noue.305.
Cera multa ſignificat.935.1049.
Ceruix ſignificat ſuperbiā. q̄ tn̄ deponit in morte.2315.
Ceruus ſignificat amorem ſupernorum.233.
Ceruus ſignificat epiſcopos.418.
Ceruus ſignificat fideles.688.
Ceruus ſignificat multa.688.
Ceruus ſignificat compaſſionem chriſti.688.
Cetus dicitur quidam draco.1781.
Cetus quomodo illuditur et capitur.1781.
¶ Cham ſignificat egyptios.1333. Ch.
Chamus aduerſitates magnas ſignificat.471.
Chananeus ſignificat luxuriam.1337.
Chaos poſitū inter bonos et malos q̄d ſignificat.404
Cherubim quid ſit/oſtenditur.1572.
Cherubim dicitur ſedes dei/ et quare.1678.
Cherubim ordo angelorū quod officium habet.1678
Chore filij qui dicantur.674.755.
Chore cum ſuis quomodo fuit igne cōbuſtus.1852.
Chorus eſt concordia cantantium.2583.
Chriſtꝰ ē cauſa materialis totꝰ libri pſalterij. in ꝓlogo.
Chriſtus omni peccato caruit.1.
Chriſtus fuit ſub lege: in lege: et ſupra legem.2.
Contra chriſtum fremuerunt reges et gentes.8.9.
Chriſtus in ſcriptura abſolute poſitꝰ/ſiḡt filium dei.9.
Chriſtus eſt rex omniū et dn̄s.13.735.744.767.
Chriſtus per dauid figuratur.21.
Chriſtus ſatiſfecit pro nobis.47.431.1455.
Chriſti grandis patientia oſtenditur.67.
Chriſti aſcenſio ponitur.71.770.
Chriſtus dicitur arcus et gladius.77.
Chriſtus dicitur magnificentia dei.83.
Chriſtus fuit humiliatus infra angelos.87.
Chriſtus per filium abſolute poſitum ſignificatur.91.
Chriſtus dicitur manus.125.
Chriſtus deponet antichriſtum.125.
Chriſtus nomine iuſti intelligitur.135.
Chriſtus ſanctus dꝭ/qui deficit nō in ſe ſʒ in alijs.141.
Chriſtus ab illis prophetis diſtinguitur.146.
Chriſti verba nos iuuant contra omnia mala.147.
Chriſtus dicitur finis et facies.1[illegible]
Chriſti facies vultis multiplicite….. vilippenſa.147.
Chriſtus dicitur conſilium noſtrum.151.165.
Chriſtus an fuerit a iudeis cognitꝰ filiꝰ dei.165.1280.
Chriſtum perſequebantur iudei multipliciter.160.
Chriſtus orando nos docuit orare.174.
Chriſtus ſcientiā experientie acq̄ſiuit in paſſione.180.
Chriſti anima ad infernum deſcendit.182.422.
Chriſti oratio ois fuit exaudita.190.292.305.1105.
Chriſti maximū mirabile fuit oēs ſacerdotes d templo eie
Chriſti corpꝰ iudei poteſtate traditū fuit.193. (cit.191.
Chriſtus dicitur manna et framea.198.
Chriſtꝰ ante reſurrectionē erat ſuſcitatꝰ q̄ ad aiam.200
Chriſti corpus dicitur templum.207.
Chriſtus ſuperat ſcientiam omnium angelorū.211.
Chriſtus manifeſtatus fuit multipliciter.214.
Chriſtus habet duplicem viam mundam.230.
Chriſtus dei dextera dicitur.235.
Chriſti corpus dicitur tabernaculū.256.460.1579.
Chriſtus patienter aduerſa ſuſtinuit.257.306.
Chriſti aſcenſionis vtilitas.258.
Chriſtus an timorem filialem habuerit.261.
Chriſtus orauit tripl'r tēpore ſue paſſionis.268.506.
Chriſti voluntas in paſſione diſcordabat a voluntate
iudeorum.2171.
Chriſtus dꝭ ſalutare.272.869.1043.2114.2247.

Chriſtus eſt nomen dei in quo magnificamur.272.
Chriſtus in primo ſuo inſtāti habuit oia merita.278.
Chriſtus habuit gratiam duplicem.280.
Chriſti corona multiplex.280.
Chriſtus an habuit ſpem.284.436.298.1583.
In chriſtum multa mala declinauerunt iudei.288.
Chriſtus quomodo fuit derelictus a patre.291.
Chriſtus an habuit verum mortis timorem.292.
Chriſtus dicitur vermis.296.
Chriſtus crucifixus fuit irriſus.297.303.
Chriſti corporis dignitas.289.
Chriſti humanitas a verbo nūq̄ fuit ſeparata.300.
Chriſti corpus in paſſione fuit teſta.306.
Chriſti oſſa qualr in paſſione dinumerata fuerūt.308.
Chriſti tunica qualiter fuerit virtutis.399.609.
Chriſtus dicitur frater noſter.313.
Chriſtus fuit pauper.315.674.
Chriſti regnum per reſurrectionem fuit dilatatū.321.
Chriſtus dicitur mons.336.756.775.
Chriſtus dicitur rex glorie ad iudeorū confuſionē.391.
Chriſti fides omni tempore neceſſaria fuit ⁊ erit.377.
Chriſtus fuit vnctꝰ/qꝛ verus rex ⁊ ſacerdos.379.743.
Chriſtus fuit ſufficiēs hoſtia nr̄e redēptionis.389.
Chriſtus dicitur via ⁊ ſemita.396.
Chriſti corpus in poteſtate diaboli traditum fuit.396.
Chriſtus clamauit in multis locis.399.422.
Chriſtus orauit multipliciter.400.
Chriſtus an fuiſſet mortuus naturaliter.401.
Chriſti caro floruit ⁊ refloruit.408.
Chriſti hereditas quid dicitur.410.
Chriſtus intonuit ⁊ qualiter.413.
Chriſtus patrem exaltauit.421.
Chriſtus qualiter orare potuit/cum deus eſſet.422.
Chriſti mortis cauſa fuit peccatum noſtrum.426.
Chriſtus mane ſurrexit.426.
Chriſti dignitas.427.
Chriſti decor virtus ⁊ poteſtas.428.810.
Chriſtus fuit conturbatus.429.
Chriſti triſticia in gaudium conuerſa fuit.434.
Chriſti corona ſpinarum.435.
Chriſti vnitas cum eccleſia.436.
Chriſtus clamans ſpiritum emiſit.441.
Chriſtus vtrum oret pro nobis.442.
Chriſtꝰ traditꝰ fuit i manibꝰ diaboli:ſʒ nō cōcluſꝰ.445
Contra xp̄m multipliciter iudei conſiliati ſunt.451.
Chriſtus dicitur iuſtus.456.
Chriſtus fuit tribulatus.504.
Chriſtus omnes redemit quo ad ſufficientiam.520.
Chriſtus quomodo fuit captus.530.
Chriſti anima quomodo exultauit in domino.531.
Chriſto nullus ſimilis eſt.532.1464.
Chriſtus nos ſua paſſione redemit.533.
Chriſtus aliq̄ dicebatur ignorare/qꝛ illa non approba
Chriſti caro dicitur cilicium.536. (bat.534.539.
Chriſti ieiunium fuit deſiderium noſtre ſalutis.537.
Contra chriſtum conuenerunt iudei multipliciter.539.
Contra chriſtum crudelitas iudeorum.545.
Chriſtus dicitur finis.6.36.
Chriſtus fuit perfectus vir in vtero matris.657.
Chriſtus iuſticia ſatiſfecit pro nobis.662.
Chriſti paſſio in heliſeo fuit figurata.688.
Chriſtus ſeipſuʒ pro nobis obtulit deo patri.999.
Chriſtus dicitur lux multipliciter.706.
Chriſtus ſalutem fuit operatus.714.
Chriſti duplex aduentus.706.
Chriſti poteſtas per cornu ſignificatur.714.
Chriſtus fuit ſpecioſus.737.
Chriſtus poteſtatem ſuam oſtendit miſerendo.739.
Chriſtus habuit patres.752.
Chriſti natiuitas.756.762.763.764.
Chriſtus dicitur medium multipliciter.759.782.
Chriſtus aſcendit ⁊ deſcendit.770.
Chriſtus eſt filius dei ⁊ amor.787.
Chriſtus dicitur ſapientia.790.
Chriſti natiuitas per calcedonium figuratur.800.
Chriſti ſepulchrum per ſmaragdum oſtenditur.812.
Chriſti verba que dixit in cruce.824.
Chriſti deſcenſum ad inferos ſignificat ſardoniꝰ.832.
Chriſti reſurrectio per ſardium ſignificatur.434.
Chriſti aſcenſio per ſardium ſignificatur.839.
Chriſtus quomodo in celum potuit aſcendere.839.
Chriſti ſanguinis aſperſio cōmendatur.840.
Chriſtus eſt mihi adiutor.872.
Chriſtus ſaluat nos multipliciter.884.
Chriſtus bellat pro nobis.903.
Chriſtus dicitur promiſſio.910.
Chriſtus dicitur luna.910.
Chriſti pedes qui ſunt/oſtenditur.921.
Chriſti gloria dicitur caro.924.
Chriſtus dicitur miſericordia.926.
Chriſti ſepulchrum/oſtenditur.938.
Chriſtus dicitur gladius.947.
Chriſti patientia.947.
Chriſtus eſt rex ⁊ dominus iudeorum.951.
Chriſtus dicitur lucifer.953.
Chriſtus per iudam ſignificatur.965.
Chriſtus dicitur petra.972.
Chriſtus eſt ſpes noſtra.973.
Chriſtus eſt precium noſtrum.981.
Chriſtus dicitur ſtathera.986.
Chriſtus homo eſt paſſus.1005.
Chriſtus dicitur leo.1023.
Chriſti feſta principaliter ſunt tria.1024.
Chriſti poteſtas oſtenditur.1054.
Chriſtus dilecti nomine intelligitur.1060.
Chriſtus vere mortuus fuit.1069.
Chriſti pedes ſunt predicatores.1072.
Chriſti opera viderunt iudei.1073.
Chriſtus cōmutationem habuit ⁊ quomodo.1089.
Chriſti clamor clamori leonis comparatur.1092.
Chriſti peccata/dicuntur peccata noſtra.1095.
Chriſti opprobrium ponitur.1098.
Chriſti confuſio ponitur.1098.
Chriſti cilicium fuit tunica eius.1102.
Chriſti ſepulchrum dicitur lutum.1106.
Chriſtus dicitur puer.1109.1474.1701.
Chriſtus fuit pauper ⁊ humilis.1112.
Chriſtus dicitur iuſticia.1153.2485.
Chriſtus dicitur brachium.1153.1366.
Chriſti magnificentia multiplicatur.1160.
Chriſtus dicitur rex.1164.
Chriſtus nos liberauit.1175.
Chriſtus dicitur frumentum.1179.
Chriſtus dicitur eternus.1180.
Chriſtus dicitur ſinus dei.1223.
Chriſti dicuntur eſſe pene noſtre.1234.
Chriſtus iudicabit vt homo.1237.1414.
Chriſtus eſt omnium iudex.1241.
Chriſti habitatio que dicatur.1241.
Chriſtus ſuos conſolatur.1260.
Chriſti mirabilia.1268.
Chriſtus eſt via.1270.
Chriſtus eſt deus magnus.1270.
Chriſtus eſt dei virtus.1271.
Chriſtus per ioſeph ſignificatur.1271.
Chriſtus nos redemit.1271.

Chriſtus per aaron ſignificatur.1277.
Chriſtum laudare debemus.1281.
Chriſti charitas/fortitudo ⁊ patientia.1281
Chriſtus dicitur colūna nubis ⁊ ignis.1294.
Chriſtus eſt petra dans aquam viuam.1295.
Ex xp̄i latere aqua triplex exiuit.1300.
Chriſtus dupliciter fuit cognitus.1367.
Chriſtus dicitur facies dei.1374.
Chriſtus eſt dux noſter.1380.
Chriſtus legem impleuit.1386.
Chriſtus dicitur filius hominis.1386.
Chriſtus dicitur vir.1388.
Chriſtus eſt beatitudo noſtra.1390.1453.
Chriſtus dicitur pupillus ⁊ pauper.1408.
Chriſtꝰ qualr̄ a diabolo ⁊ a iudeis cognitꝰ fuit.1410.
Chriſtus qui modo tacet: loquetur in iudicio.1414.
Chriſtus dicitur lampas.1414.
Chriſtus ſignificatur per iſrael.1417.
Chriſtus dicitur ſanctuarium.1414.
Chriſtus dicitur dominus.1430.
Chriſtus dicitur paſſer.1433.
Chriſti gratia dicitur benedictio.1437.
Chriſtus quare ponitur in fine orationū eccleſie.1439.
Chriſtus dat nobis gratiam ⁊ gloriam.1442.
Chriſtus qualiter peccata remittere poteſt.1445.
Chriſtus portauit peccata noſtra ⁊ penam.1445.
Chriſtus ſignificatur per caladrium.1449.
Chriſtus dicitur miſericordia ⁊ ſalutare.1450.
Chriſtus nobis attulit pacem.1461.
Chriſtus ſedet primus in corde bonorum.1452.
Chriſtus prope fuit iudeis.1453.
Chriſtus ambulatio penitentie.1457.
Chriſtus orauit.1458.
Chriſtus dicitur ſanctus.1459.
Chriſtus nos ducit.1467.
Chriſtum impugnauerūt teſtes iniqui.1470.
Chriſtus eſt fundamentum eccleſie.1474.
Chriſtus dicitur homo.1478.
Chriſtus fundauit virginem mariam.1478.
Chriſtus clamauit die ac nocte.1481.
Chriſtus paſſus fuit voluntate/non neceſſitate.1484.
Chriſti vulnera animam noſtram ſanant.1485.
Chriſtum tradidit iudas.1489.
Chriſtus tota die quomodo fuit in cruce.1490.
Chriſtus mortuos ſuſcitauit tres.1491.
Chriſti ſedes ſunt iuſti.1504.
Chriſto nullus eſt ſimilis.1506.
Chriſtus humiliauit diabolum.1510.
Chriſtus creauit omnia.1511.
Chriſti ſunt omnes boni ⁊ non mali.1511.
Chriſtꝰ iudicabit mūdū, cōpleto numero bonoꝝ.1513.
Chriſtus fuit electus ⁊ exaltatus.1518.
Chriſto auxilium dei datum.1520.
Chriſti inimicus dicitur diabolus.1521.
Chriſtus fecit veritatem.1523.
Chriſti miſericordia oſtenditur.1523.1547.
Chriſti poteſtas ⁊ regnum dicitur cornu.1523.1595.
Chriſtus vt deus patrē habet. vt hō habet dñm.1525.
Chriſtus ſolus digne pro nobis orat.1525.
Chriſtus dicitur primogenitus multipliciter.1526.
Chriſtus qđ ſemel aſſumpſit/nū̄ dimiſit.1527.
Chriſtꝰ quō fuit ex ſemine dauid/oſtēditur.1528.1532
Chriſtus eſt teſtis nr̄e future reſurrectionis.1535.
Chriſti oratio ponitur.1551.
Chriſti humilitas.1551.
Chriſtus eſt ſapientia dei.1564.
Chriſtus ſuſcepit nos ⁊ penas noſtras multiplr̄.1571.
Chriſti ſcapule ſunt exēpla eius vel promiſſiones.1573
Chriſtꝰ dr̄ leo agnꝰ lapis ⁊ hmōi/cū nō ſit hoꝝ.1574.
Chriſti latus dicūtur illi/qui cū ipſo iudicabūt.1576.
Chriſti latus dicuntur reprobi.1576.
Chriſtus dicitur refugium altum.1578.
Chriſtus dicitur ſpes noſtra.1578.
Chriſtus dicitur orbis terre.1602.
Chriſtꝰ i paſſione cōmotus nō fuit: ſꝫ deꝰ ꝯtra ipſū.1602
Chriſtus plures cōuertit moriens q̄ viuens.1606.
Chriſti vulnera foſſa dicuntur.1620.
Chriſtus multipliciter fuit condēnatus iniuſte.1628.
Chriſtus ad nos multipliciter venit: ⁊ nos ad eum venire debemus.1631.
Chriſto exultare debemus ⁊ qualiter.1631.
Chriſtus proprie dr̄ dñs/qđ nulli homini cōpetit.1633.
Chriſtum adorare debemus.1636.
Chriſtꝰ tēplum ſpirituale quomodo edificauit.1642.
Chriſtꝰ in iudicio apparebit magnus multiplr̄.1645
Chriſtus vt verbum omnia fecit.1646.
Chriſti preſentia exaltauit omnis terra.1652.
Chriſto quare ramos arboꝝ pueri ꝓſternebāt.1653.
Chriſtꝰ q̄ modo ē māſuetꝰ/in iudicio erit ſeuerꝰ.1654
Chriſtꝰ quō ad iudiciū veniet cū ſctis i nubibꝰ.1656.
Chriſti humanitas qualiter eſt adoranda.1662.
Chriſti poteſtas omnē aliā ſuperat poteſtatem.1664.
Chriſtus ſup oēs fuit exaltatꝰ rōne humilitatis.1664.
Chriſtus exēplum vite nobis fuit.1666.
Chriſtus eſt vera leticia noſtra: ⁊ non mundus.1666.
Chriſtus multipliciter ſaluat.1669.
Chriſtus ſtatim natus/fuit manifeſtatus: ⁊ qbꝰ.1670.
Chriſtum melius viderunt gentiles/q̄ iudei.1672.
Chriſtus multipliciter dicitur excelſus.1679.
Chriſti ſcabellum eſt multiplex.1642.
Chriſti fides ſemper neceſſaria fuit.1683.2239.
Chriſtus dicitur colūna nubis ⁊ ignis.1684.
Chriſti nomen quare nulli imponitur.1692.
Chriſti aduentus duplex in carnē ⁊ ad iudiciū.1694.
Chriſtus ſolus proprie dicitur innocens.1695.
Chriſtus in omnibus ſemper tenuit medium.1701.
Chriſti non omnis oratio fuit exaudita.1703.
Chriſtꝰ dr̄ os/ſed apl̄i caro/⁊ mulieres pellis.1708.
Chriſtus dicitur pellicanus nicticorax ⁊ paſſer.1709.
Chriſtus eſt eternus ratione perſone.1715.
Chriſtus triplici viſione videtur.1719.
De chriſto multa videre debemꝰ ⁊ credere.1719.
Chriſtus an in triduo fuit verus homo.1746.
Chriſti charitas omnē aliam ſuperat charitatē.1757.
Chriſtus aſcendit multa.1757.
Chriſtus eſt panis vite.1769.
Chriſtus dicitur ſol.1773.2387.
Chriſti mortem ſignificat ſolis occaſus.1773.
In chriſti morte quare facte ſunt tenebre.1774.
Chriſtus dicitur lux.1776.
Chriſtus quomodo diabolum cepit.1781.
Chriſti cibus ⁊ bonorum quis eſt.1782.
Chriſti dicti ſunt patres antiqui.1804.
Chriſti mors multiplicat fideles ⁊ virtutes.1812.
Xp̄s nos redemit multiplr̄/⁊ ē redē.nr̄a.1844.1882.
Chriſtus dicitur altare.1869.
Chriſtus electos cōgregauit ex gentibus.1878.
Chriſtus mare.i.mundum congregauit.1883.
Chriſtus dicitur via ratione humilitatis.1884.
Chriſtus deducit nos ad ciuitatem glorie.1887.
Chriſtus ſuſcepit nos multipliciter.1897.
Chriſtum abominati ſunt iudei.1898.
Chriſtum per ſerpentem eneum ſignificatur.1900.
Chriſtus miraculoſe pacificauit mare.i.mūdū.1909.
Chriſtus dicitur pſalterium ⁊c.1925.
Chriſti confeſſio ad patrem eſt noſtra eruditio.1926.

Chriſtus dicitur miſericordia dei.1917.
Chriſtus non profecit in mentis.1917.
Chriſt⁹ orauit pro ſuis vt ſeruarent a malo.1929.1940
Chriſt⁹ p ſanctū itelligit: qn ſctūs ponit abſolute.1929
Chriſto detrahere q̄ʒ graue ſit peccatū oſtēditur.1940.
Chriſto fit omnis bona oratio.1943.
Chriſtum tradidit iudas a noticia.1944.
Chriſti mortem tractantes iudei/cum omni poſterita-
te ſua ſunt extincti.1949.
Chriſtus fuit inops ⁊ mēdicus.1952.
Chriſtus compunctus fuit corde ⁊ carne.1952.
Chriſti nullum preceſſit meritum vt deus eſſet.1957.
Chriſti miſericordia nobis valet ad multa.1957.
Chriſti vita velut vmbra fuit ablata.1959.
Chriſtus fuit a facie multorum perſecutorum.1959.
Chriſtus comparatur locuſte.1959.
Chriſt⁹ appetebat amplioris tēporis q̄ʒ eſſet ⁊ q̄re.1960.
Chriſtus dicitur manus dei.1963.
Chriſtus multipliciter dicitur factus.1963.
Chriſti dextera nos ſaluat.1967.
Chriſtus ſedit in cruce ⁊ in gloria.1968.
Chriſto non ſolū iudei ſed etiam oia ſubijciūtur.1969.
Chriſti humanitas dicitur virga.1970.
Chriſti figura fuit melchiſedec multipliciter.1972.
Chriſtus confregit reges ipſum perſequētes.1973.
Chriſtus dicitur caput.1975.
Chriſti natiuitas.1989.
Chriſtus dicitur ſol/qui habet occaſum ⁊ ortum.1997.
Chriſti conſideratio nos fortificat.2003.
Chriſtus ſedauit mare.i.perſecutores eccleſie.2004.
Chriſto ſe ſubiecit mundi poteſtas.2006.
Chriſtus mundum conuertit.2008.
Chriſtus dicitur deus iacob/⁊ quare.2026.
Chriſtus inclinauit ſeipſum multiplr pro nobis.2030.
Chriſtus peccata conuertit in aqua ſpiritualiter.2009
Chriſtus celum donat domino ⁊ qualiter.2026.
Chriſtus virtutē fecit iudeis: ſed gētibus gratiam.2046.
Chriſt⁹ ē lapis reprobat⁹ in caput anguli fact⁹.2048.
Chriſtus a iudeis fuit multipliciter circūdatus.2058.
Chriſtus viuificatur multipliciter.2059.
Chriſtus eſt dextera dei.2063.2480.
Chriſtus omniū virtutū nobis dedit exēplū.2063.
Chriſtus dicitur porta celi.2066.
Chriſtus eſt nr̄a ſalus per quā ſaluamur.2067.2071.
Chriſtus eſt lapis angularis.2068.
Chriſtus venit in nomine dn̄i ⁊ qualiter.2071.
Chriſti teſtimonia ſunt ſcripture ſacre.2078.
Chriſtus fuit a patre derelictus.2084.
Chriſt⁹ eſt via teſtimonioꝝ dei ⁊ eius exēpla.2089.23.
Chriſtus ante principes fuit ductus.2098.
Chriſti teſtimonia ſunt martyria.2099.
Chriſto fortius adheſerunt mulieres q̄ʒ viri.2106.
Chriſtus eſt ductor noſter.110.
Chriſti opprobrium eſt nobis vtile ⁊ glorioſum.233.
In chriſto viuificamur: ſed morimur in nobis.224.
Chriſtus docuit nos reſpōdere tentāti diabolo.226.
Chriſtū publice cōfiteri debem⁹: quē credim⁹ corde.226
Chriſtum negantes aliqui ſunt reparati.227.
Chriſto crucifigi quid eſt.2190.
In chriſtum quomodo delinquunt oculi noſtri.2190.
Chriſtus dicitur facies dei.2208
Chriſtus iuuentus ⁊ deſpectus mundi redemit.2214.
Chriſti merces eſt primus mi/⁊ ideo diligendus.2223
Chriſtus longe eſt a iudeis.2228.
Chriſtus eſt paſtor reus ⁊ iudex.2229.
Chriſtum iudei grauius perſecuti fuerunt.2234.
Chriſtus a multis abſtulit ſpolia multa.2235
Chriſtus dicitur manus dei.2246.
Chriſtus querit nos/⁊ nos ipm̄ debemus q̄rere.2249.
Chriſtus clamans/fuit exauditus.2250.
Chriſtus eſt particeps omnium iuſtorum.2256.
Chriſti participes in omnibus ſunt iuſti.2256.
Chriſt⁹ ſolus eſt verus magiſter ⁊ doctor.2157.2146.
Chriſti oratio pro eccleſia.2153.
Chriſtus dicitur dies.2164.
Chriſtus multiplex ſuper omnes ſe docentes.2172.
Chriſt⁹ nō prohibebat pedes ſuos a malo ⁊ q̄lr.2174.
Chriſtus per ſeipſum legem euangelicā dedit.2175.
Chriſti iuſticia eſt humilitas.2185.
Chriſtus docuit nos humiliari.2185.
Chriſtus dormit in nobis/qn̄ fides tepeſcit.2258.
Chriſtus non dormit nec dormitat.2259.
Chriſti diuinitatē ſignificat ſol: ⁊ luna humilitatē.2261
Chriſt⁹ nobiſcū eſt in terra: ⁊ nos cū ipſo in celo.2273.
Chriſti charitatem ſignificat mulier.2295.
Chriſtus cōuertit peccatores ſuos ad ſuū amorē.2295
Chriſti dilectio per ſuam paſſionem oſtenditur.2297.
Chriſtus per ſalomonem figuratur.2299.
Chriſtus dicitur lux.2301.
Contra xp̄m ſe erigētes/ſurgunt ante lucem.2301.
Chriſtus eſt porta vite.2304.
Chriſti vxor eſt eccleſia.2307.
Chriſtus dicitur propiciatio.2322.
Chriſti lex dicitur charitas.2322.
Chriſtus ſolus nos redemit.2325.
Chriſti pedum vix eſt locus.2338.
Chriſto reconciliabuntur iudei.2341.
Chriſtus ſedit ſupra ſedem dauid ⁊ qualiter.2342.
Chriſtus dicitur cornu.2349.
Chriſti veſtes ſunt omnes fideles.2355.
Chriſtus ſignificatur per hermon.2355.
Chriſtus noſter laudari debet.2359.
Chriſtus eſt ſuauis.2361.
Chriſtus iudicabit iudices.2372.
Chriſtus venit ex ſion.i.ex domo dauid.2379.
Chriſt⁹ ſolus habuit ſimul oia dona ſpūſſancti.2379.
Chriſtus peremit diabolū cū omnib⁹ vitijs.2389.
Chriſtus dicitur brachium dei.2392.
Chriſtus dicitur filius ⁊ ſeruus.2401.
Chriſtus dicitur fundamentum.2416.
Chriſtus magnificatus eſt.2421.
Chriſtus moriendo retribuit pro nobis.2427.
Chriſt⁹ vt de⁹ habet patrē: ſʒ vt dn̄m hō habet.2428.
Chriſtus dicitur liber.2442.
Chriſtus eſt via eterna.2450.
Chriſtus clamauit in perſona ſuorum.2465.
Chriſto comparata mundi ſapientia nihil eſt.2471.
Chriſti verba poteſtatem habebant.2472.
Chriſtus nunquam cecidit.2495.
Chriſto quō aperitur cordis oſtiū vel clauditur.2477.
Chriſtus eſt terra viuentium.2482.
Chriſtus perſecutus fuit a diabolo ⁊ a iuda.2487.
Chriſtus expandit multa pro nobis.2490.
Chriſtus an potuerit peccare.2492.
Chriſtus dicitur ſeruus.2498.
Chriſti bellum contra diabolum ponitur.2499.
Chriſtus eſt fons miſericordie.2500.
Chriſtus exaltatur multipliciter.2516.
Chriſti regnum eſt anima noſtra.2538.
Chriſtus in ſcientia diabolum vicit.2500.
Chriſtus nō ſemp fuit exauditus/⁊ quō intelligitur.2533
Chriſto aperuit virgo maria.2532.
Chriſti carnibus ſaturari quis cupit dupliciter.2501.
Chriſtus rex eſt ⁊ ſacerdos.2582.
℞. Aduētus. Incarnatio. Paſſio xp̄i. Mors xp̄i. Re-
ſurrectio xp̄i. Aſcenſio. Judicium vltimum ⁊c.

¶ Chriſtianus quilibet vngitur multipliciter.379.
Chriſtiani iudeis preferuntur.1289.
Chriſtiani ſunt electi repulſis iudeis.1351.
Chriſtiani nominis memoria oſtenditur.1372.
Chriſtiani falſi/dicuntur inimici domini.1404.
Chriſtiani falſi figurantur per moab.1419.
Chriſtianus malus peior eſt infideli.2085.
Chriſtianorum dignitas oſtenditur.2243.
Chriſtianus quis dicitur.2169.
Chriſtiani omnes ſunt vnus homo.2278.
Chriſtiani pre alijs deo obligantur.2567.
R. Fidelis.
Chuſi fuit conſiliarius dauid.64.
Ci. ¶ Cibus malorũ fugiendus quis eſt/oſtenditur.865.
Cibus dicitur ſacramentum eucharistie.1405.
Cibus diaboli quis eſt: et quis cibus bonorum.1782.
Cibus corporalis tria habet [illegible] et cibus ſpiritua-
lis tria debet habere.2176.
Cibus ſpiritualis dicitur ſcriptura ſacra.2176.
R. Cibus penitentie.1376.
Cicatrix dicitur ſpiritualiter fomes peccati.613.
Cimbala quid ſignificant.2594.
Cilicium dicitur caro chriſti.530.
Cilicium et cinis ſunt arma penitentium.733.
Cilicium ſignificat aſperitatem veſtium.1102.
Cinis ſignificat penitentiam.1712.
Cinis ſignificat humilitatẽ penitẽtiã et miſeriam.2565.
Cynomia eſt muſca canina.1819.
Circulus et falx ſignificãt vltimum iudicium.2434.
Circumdederũt iudei chriſtũ multipliciter.74.2058.
Circumdedit femina virum/ et qualiter.657.
Circumdamur triplici malo.665.
Circumdat nos virtus chriſti.2058.
Circumdamur in preſenti miſeria.2058.
Circumſtantia peccatum aggrauat.9.
Circumſtantie peccatorum ſunt confitende.1901.
Circuitus ſignificat temporalia.147.450.
Circuitus homo multiplex.1508.
Circuitus dicitur peccatum.2400.
Circumciſio ſpiritualis.2109.
R. Cinum.
Cithara multa ſignificat.481.
Cithara quid ſignificat.708.
Cithara ſignificat penitentiam.1392.
Cithara et pſalterium dicitur chriſtus.19.25.
Ciuitas immundi natura dicitur homo.882.
Ciues celi ſunt ſancti: nos autem in preſenti ſumus
peregrini.2127.2548.
R. Ciuitio. Ciuitas.
Ciuitas eſt duplex: ſcʒ dei et diaboli.96.
Ciuitas eſt triplex: ſcʒ conſcientie/eccleſie/et glorie.461
Ciuitas dei dicitur eccleſia.775.1128.1475.1912.
Ciuitas glorie qualis ſit.1480.
Ciuitas duplex: ſcʒ glorie et inferni.1934.
Ciuitas non dicitur gloria celeſtis: ſed vt ciuitas.2266
Ciuitas dei dr anima/ et qualiter cuſtodiri debet.2300.
Ciuitas dicitur iſte mundus.2446.
Ciuitas vitiorum multiplex.2446.
Cl. ¶ Clamor eſt oratio.24.295.1038.
Clamauit chriſtus multipliciter multotiens.399.
Clamor dicitur oratio chriſti.422.
Clamans ieſus emiſit ſpiritum.441.
Clamant mali bona ſua: ſed mala tacent.468.
Clamor orationis iuſtorũ exauditur a deo.516.1584
Clamare debemus orando multipliciter.893.
Clamor chriſti clamori leonis comparatur.1092.
Clamor orationis dñi aures pulſat.1258.
Clamauit chriſtus in die et nocte.1481.
Clamauerunt filij iſrael ad dominum in egypto.1893.
Clamor oppreſſorũ auditur a domino.1893.1899.
Clamor orationis nobis eſt neceſſarius.2218.
Clamor cordis eſt deſiderium.2218.
Clamauit chriſtus in perſona ſuorum.2405.
Claritas glorie ſignificatur per diem.717.
Claudunt proſpera oculos mentis.728.
Claudit iniquitas os malorum.1922.
Clauditur cor nrum xpo et aperitur: et qualr.2477.
Claudicabant iudei.246.
Claudicat quilibet peccator.246.
Clauium eccleſie poteſtas.469.
Clauium eccleſie poteſtas ad quid valet.469.
Clericorum vanitas quanta ſit.505.
Cleros quid ſit.1061.
Clerici pre alijs ſunt delicati.1187.
Clericis cõpetit ſanctitudo: ſed ſanctitas laicis.1607.
Clericorum peccata multa mala faciunt.1347.2578.
Clerici pre alijs debent eſſe miſericordes.2050.
Clerici quales debent eſſe.2130.
Clibanus ſignificat ſcripturam.286.
Clibanus ſignificat penam damnatorum.286.
¶ Coacta ſeruitia deo non placent.7170.2181. Co.
Cophinus quid ſit.1596.
Cogit deus nullum ad bonum nec ad malum.1953.
Cogitationes doloſe iudeorum contra chriſtum.106.
Cogitationes iudeorum diſſipauit deus.489.
Cogitatio ſignificatur per capillum.666.
Cogitatio iudeorum qualis fuit occidere chriſtũ.681.
Cogitationes malas in nobis nõ facit diabolus.843.
Cogitatione peccatur etiam ſine opere.854.
Cogitationes cordis diabolus neſcit.929.
Cogitatio dei mutari non poteſt.1590.
Cogitandũ ſunt ingenda antequam fiant.2152.2153.
Cogitatio eſt cauſa omnium bonorũ et malorũ.2191.
Cogitationem alterius quo quis cognoſcere po-
teſt.2429.
Cogitat diabolus ſemper nos decipere.2455.
Cogitationes malorum pereunt.2540.
Cognoſcit deus a nobis p creaturas.85.1754.2440
Cognoſcit deus aliquos multipliciter: et econtrario.
107.820.
Cognouerunt iudei chriſtum et quõ.156.245.1280.
Cognitio dei dicitur facies.339.
Cognitionem peccatorum deus dat nobis.475.
Cognitio noſtra incipit ab vniuerſalibus.556.
Cognoſcere dei eſt duplex.584.
Cognitionẽ dei clarã habuit homo ante peccatũ.618.
Cognitionem duplicem habuit chriſtus.685.
Cognoſcit chriſtus multa.685.
Cognoſcit deus peccata noſtra et qualiter.729.
Cognitio peccati et contritio.731.
Cognitio peccati eſt ſalutis principium.836.
Cognitio dei eſt gloria ſanctorum.880.
Cognitio ſuit chriſtus dupliciter.1367.
Cognoſcere nomen domini quid eſt.1583.
Cognoſcit deus omnia et videt.1614.
Cognoſcere peccata non dicitur deus quia non pu-
nit.1614.
Non cognoſcunt anime ſeparate/ que hic agun-
tur.1746.
Cognoſcunt mortui que hic aguntur a ſuis.1945.
Cognitio boni ſine operatione non ſufficit.2083.
Cognitio ſcripture dicitur via teſtimoniorũ dei.2089.
Cognitio precedit dilectionem.2084.
Cognitionem dat nobis ſolus deus.2146.
Vt cognoſcamus nos intellectus datur nobis.2146.
Cognitio peccati neceſſaria eſt penitenti.2242.

Cognoſcit deus ſuperbos a longe.2425.
Cognoſcere dei aliquãdo idẽ eſt qd approbare.2424
Cognoſcit deus peccatores/⁊ non cognoſcit.2428.
Cognoſcere alterius cogitationes quomodo quis poteſt.2429.
Cognitio dei duplex:ſcilicet viſionis ⁊ approbationis.2449.
Cognoſcit deus multa ſpecialiter.1618.
¶ Colere.cultus dei qualis debet eſſe.772.
Colimus illud qd plus amamus.1682.
Colimus deum/⁊ deus nos colit.2541.
Coluntur idola multipliciter a diuerſis.2015.
℞.Jacob.
Colligere eſt multiplex.2317.
Colles ſignificant humiles.1022.
Colles ſignificant predicatores.1166.
Colles ſignificant ſubditos.1166.
Columba ſignificat penitentes ⁊ apoſtolos.881.
Columba dicitur eccleſia/⁊ virgo maria.1661.
Colũna eſt multiplex.1238.
Colũna nubis ⁊ ignis dicitur chriſtus.1294.1684.
Colũna nubis ⁊ ignis precedebat filios iſrael.1827.
Comedere peccatorum.1362.
Comedere eſt addiſcere:ſed eructare eſt docere.2522.
Commendatur quis cum a malis diffamatur.1594.
Complacere ſemper eſt inter plures.667.
Complacet deus nobis.1264.
Communio ſanctorum ad inuicem oſtenditur.868.
Communicauit iudas in cena domini.890.
Communicatio bonorum oſtenditur in gloria.1266.
Conceptio chriſti per calcedonium ſignificatur.795.
Concipitur homo in peccato ⁊ qualiter.838.
Conceptio peccati eſt multiplex.78.
Concludi in manibus alterius quid ſignificat.445.
Concluditur quis aduerſitatibus.2218.
Concordes benedicunt dominum.2354.
℞.cantare.
Conculcat diabolus malos.902.
Concupiſcere dicitur deus ⁊ quomodo.747.
Concupiſcentia carnis eſt ex originali pctõ.838.1891.
Concupiſcentia diuitiarum nocet.985.
Concupiſcentia per muſicam deſignatur.1330
Concupiſcentia rei aliene quantum malum ſit.1333.
Concupiſcentia aliene vxoris eſt magnũ malũ.1816.
Concupiſcentia rebellat voluntati.1890.
Concupiſcentia duplex:bona ⁊ mala.2995.
Concupiſcentia ⁊ deſideriũ quomodo differũt.2095.
Concupiſcentia oculorum ſignificatur per ſeon regem amorreorum.2369.
Condemnatio aliqua tripliciter dicitur iniuſta.1628.
Condemnatus iniuſte fuit chriſtus.1628.
¶ Confeſſio peccatorum eſt multum difficilis.57.
Confeſſio an fieri debeat de peccatis non habitis.60.
Cõfeſſio eſt multiplex.81.432.1236.2048.2419.
Cõfeſſio peccati ad qd valet poſt cõtritionẽ.432.471
Confeſſio peccati eſt neceſſaria.470.2101.
Confeſſio ad quid valet:qꝛ deus omnia nouit.470.
Confeſſio debet eſſe accuſatiua.471.
Confeſſio dicitur tunica chriſti.609.
Confeſſio fit ex tribus inutilis.627.
Confeſſione cor mundatur.843.
Cõfeſſio debet fieri ſtatim habita opportunitate.1632.
Confeſſio eſt de iure diuino.1632.
Confeſſio habet pulchritudinem ⁊ decorem.1647.
Confeſſio requirit contritionem.1667.
Peccata ꝑ cõfeſſionẽ extra emittere debemus exemplo hirundinis qui filios ſuos inſtruit ſumme vt extra nidũ proyciant ſua ſtercora.ꝟ.893.1028.
Confeſſio eſt ſalutis principium.1691.
Cõfeſſio debet fieri de peccatis ꝓprijs ⁊ alienis.1991.
Confeſſio dicitur eloquium:⁊ debet eſſe amara.1788.
Confeſſio dicitur diſputatio.1788.
Confeſſio eſt magni certaminis.1788.
Confeſſionem induxit nobis dei bonitas.1834.
Confeſſio nullum falſum debet cõtinere.1834.
Confiteri peccatum alterius quandoqꝫ licet.1839.
Confeſſio debet eſſe verecunda.1888.
Confeſſio debet eſſe voluntaria.1895.
Confeſſio exprimere debet circunſtantias peccati.1908
Confeſſio debitum confeſſorem querere debet.1911.
Confeſſionem quis audire poſſit.1911.
Confeſſio ſanctificat.2003.2153.
Confeſſionis vtilitas.2249.
℞.Confeſſio laudis.venia.
Confeſſio laudis.91.250.1458.2083.
Confitentur mali deo tempore proſperitatis.250.
Confeſſio laudis malorum.806.
Confeſſio chriſti ad patrem eſt noſtra eruditio.193
Confiteri deo toto corde quid ſit.1468.
Confeſſio ⁊ magnificentia ſunt opera dei.1970.
Confitentur omnia deum eſſe.1978.
Cõfeſſio nominis xpi debet eſſe publica.2042.2116.
Confeſſio laudis qualiter debet fieri.2464.
Confitetur ⁊ laudat deum omnis creatura.2579.
℞.Laudare.gratiarum actio.
Confidere in deo magne eſt vtilitatis.133.344.624.
Confidere in temporalibus nullus debet.570.
Confidentia malorum eſt multiplex.793.
Confidentia eſt multiplex.915.2055.2286.
Confidẽdum eſt in deo/non hominibus.2539.2055.
Cõfirmationis ſacramentum tractatur.414
Confirmationis ſacramenti gratia ⁊ dignitas.414.
Confirmat deus iuſtos multipliciter.1078.2103.
Confirmatio eſt multiplex.2047.
Confractio eſt multiplex.1856.
Confringitur peccator ⁊ cõteritur ⁊ qualiter.1973.
¶ Confuſio eſt triplex.345.1132.
Confundunt animam maxime tria peccata.346.
Confuſio dãnatorum quanta erit in iudicio.455.525.
Cõfuſione induuntur damnati.1150.
Confundentur ne beati cognoſcentes peccata ſua.585.
Confuſio malorum.716.
Confundere quid ſit.1097.
Confuſio chriſti qualis fuit.1998.
Confuſio temporalis non nocet.1111.
Confuſio bona.1151.
Confuſio dicitur penitentia.1473.
Confuſio damnatorum duplex.1965.
Confundi non poteſt adherens deo.2106.
Confuſio duplex malorum ⁊ bonorum.2151.
Confuſio eſt vita preſens.2291.
Confuſio malorum multiplex.2350.
Congelat peccatum animam.2295.
Congratulari quid ſit.550.
Congregatio antiquitus fiebat cum ſanguine.177.
Congregantur aque a deo ⁊ quomodo.486.
Congregauit deus gentes per apoſtolos.774.
Congregauit deus electos de gentibus.1878.
Congregauit chriſtus mare.i.mundum.1883.
Coniugati virgines et cõtinentes ſunt in eccleſia.750.
¶ Cõmiſſio.pctĩ duplex ẽ:ſcilicet cõmiſſionis ⁊ obmiſſionis.470.
Cõmotio dicitur conuerſio peccatorum.487.760.
Commotio eſt ſecundum totum motio.779.
Commouetur homo ⁊ qualiter.959.1030.
Commotus fuit deus contra chriſtum.1602.

Commotus non fuit chriſtus in paſſione.1602.
Commotio multiplex.1650.
Commutatio eſt multiplex.1089.
Commutatio dicitur penitentia.1549.
Compaſſio proximi per cerium ſignificatur.688.
Compatiebatur chriſto nullus.1113.
Compaſſione debet fieri eleemoſyna.2297.
Compedes ſunt verba dei.2588.
Compunctio multipliciter accipitur.540.
Compunctio iuſtorum.826.
Compunctus fuit chriſtus carne z corde.1952.
¶ Conſcientia dicitur quedā ciuitas.461.
Conſcientia noſtra dicitur tabernaculum.2062.
Conſcientia noſtra teſtis noſter eſt.2184.
Conſcientie iudicium quale eſt.2227.
Conſcientie domus qualiter edificatur de deo.2272.
Conſcientia dicitur domus.2377.1435.
In conſcientia cōſiſtit gloria iuſtorum.2585.
Conſcientia ſemper obligat.1435.
℞.Conſpectus.
Conſcriptum iudicium quid ſit/oſtenditur.2589.
Conſentit malis qui nō obuiat dū obuiare pōt.1409.
Conſentientes z agentes pariter puniuntur.2290.
Conſeruat nos charitas.174.
Conſeruatio dei oīa in eſſe cōſeruat.380.2361.2431.
Conſideratio bonorum z malorum eſt multiplex.599.
¶ Conſilium impiorum qđ eſt.1.1874.
Conſilium bonum eſt bona operatio.151.
Conſilij donum oſtenditur.253.
Conſilium dei differt a ſententia.271.
Conſilia dei dicuntur ſemita.347.1276.
Conſilia iudeorum contra chriſtum.451.
Conſilia malorum qualiter diſſipat deus.489.
Conſilium dei immutari non poteſt:ſed bene ſententia.490.
Conſilium dei etiam per malos adimpletur.490.
Conſilium aſtutum malorum dicitur laqueus.529.
Conſilia diaboli que ſunt.957.1416.
Conſilia iudeorū contra xp̄m/deſtecerūt.[illegible]
Conſilium malorum quale ſit.1148.
Conſiliarios falſi dicuntur inimici.[illegible]
Conſilia humana contra dei ordinationem non poſſunt.1826.
Conſilium dei a nobis mutari nō poteſt.1847.2099.
Conſilia iuſtorum dicuntur exempla ſanctorū.2076.
Conſiliū dari ſemper debet a ſuperiori inferiori.2538.
Conſolatio de remiſſione peccati.841.
Conſolatur chriſtum qui ad ipſum reuertitur.[illegible]
Conſolatio mundi eſt vana.1260.
Conſolatur chriſtus ſuos electos.1260.
Conſolatio datur ſecundum menſuram doloris.1626.
Conſolationem habemus in deo:ſed in mundo dolorem.2035.
Conſolatur iuſtos iudiciū dei:ſed terret malos.2125.
Conſolatio multiplex in penitentia.2210.
Conſolatio aduerſitatum oſtenditur.2210.
Conſpectus dei quid dicatur.245.1558.
Conſpectus dei multas virtutes habet.686.
Conſpectus dei dicitur eius ſapientia.1112.
Conſpectus dei eſt duplex.1482.
Conſpicit deus peccata que punit.1558.
Conſpectum dei altare quid eſt.1675.
Conſpectus dicitur conſcientia.1683.
In conſpectu omnis populi crimus in patria.2045.
Conſpectus dei eſt ſuper bonos z malos.2241.
Conſpiratio peccatum aggrauat.[illegible]
Conſtantie exemplum fuit ioſeph.2249.
Conſtantini conuerſio.[illegible]
Conſumatio multiplex.2169.
Contaminare proprie quid ſit/oſtenditur.898.
Contemplatio dei nos cuſtodit.269.
Contemplatio nos elongat a mundo.882.
Contēplatio omnia alia opera excludit.1260.
Contēplatiui et veri pauperes figurātur p cerui.1772.
Contemplatiui aſcendunt vſqꝫ ad celos z deſcendūnt.1906.
Contemplatiuam vita actiua precedit.2077.
Contemplatiui ſignificantur per iſrael.2377.
Contēptus eſt duplex:ſcꝫ dei z mūdi.1997.
Contemnit peccator z quomodo.2492.
Contētio z ſuperbia hereticorum oſtenditur.1920.
Contentio vitioſa.1920.
Conteretur quis multipliciter.162.
Conteſtari quid ſit.1398.
Continētes virgines z coniugati ſunt in eccleſia.750.
℞.Caſtitas.
Contra accipitur pro coram.1259.1951.
Contra accipitur dupliciter.
Contradictio eſt multiplex.244.884.
Contradictionis aqua quare ſic vocatur.1227.1965.
Contradicebant gentes apoſtolis.1577.
Contradictio pertinax dicitur porta erea.1595.
Contraria iuxta ſe comparata magis eluceſcunt.936.
Contraria ſemper agūt adinuicem z patiuntur.1866.
Contritio animam iuſtificat.626.
Contritio peccatorum oſtenditur.826.
Conteri idem eſt ꝙ fumigare.2503.
Contritio animam ſanat.2549.
℞.Confeſſio peccatorum.fumus.
Nullus chriſto contriſtabatur.1113.
℞.Compaſſio.
Conturbatus qualiter fuit chriſtus in paſſione.429.
Conturbatio dupliciter accipitur.779.
Conturbatio ſignificat penitentiam.1007.1496.
Coturnices qualiter deus dedit populo ſuo in deſerto.1828.
Conuenerunt iudei contra chriſtum multipliciter.539.
Cōuerſari cū bonis ē vtile:ſꝫ cū malis dānoſum.1700
℞.Vnitas.
Conuertuntur mali in inferno z qualiter.63.
Conuerſe ſunt gentes per apoſtolos.95.
Conuertentur iudei in fine.166.
Conuerſio peccatoris deo confitetur.250.
Conuerſi ad deum ſunt innocentes.565.
Conuerſio gentilium per [illegible] figuratur.419.
Conuerſionē peccatorum facit amor z timor.455.
Conuerſio peccatorum dicitur cōmotio.467.
Conuerſi retrorſum quid eſt.[illegible]
Conuerſio duplex.[illegible]
Conuerſio mala multiplex.[illegible]
Conuertit nos deus.1574.
Conuerſio ad deum multiplex.1578.
Conuerti ad cor quid ſit.1452.
Conuerſio gentium oſtenditur.1895.1509.
Conuertens ſe peccator dicitur ſurgere.1522.
Conuerſionis tarditas eſt periculoſa.1522.
Conuerſionem peccatorum deus querit.1553.
Conuerſionis magna eſt difficultas.1565.
Conuertit chriſtus plures moriens ꝙ viuēs.1606.
Conuerſi ſunt retrorſum qualiter [illegible].2004.
Conuertit chriſtus mundum.[illegible]
Conuerſio peccatoris multiplex.[illegible]
Conuerſionis infidelium cauſa fuit paſſio chriſti.2293.
Conuerſi ſunt ex gentibus magnificat deum.2294.
Conuertit chriſtus perſecutores ſuos ad amorem ſuum.[illegible]

Cõuertens deꝰ peccatores facit vindictã in eis.2587.
℞.Carbones.
Copulamur chriſto tripliciter.1725.
¶ Cor qualiter dicitur vanum.48.
Cor noſtrum eſt altare ſpirituale.572.1434.
Cor noſtrum qualiter ſtabilitur.572.
Cor peccatoris dicitur cubile.555.
Cor ſtat in medio animalis.759.
Cor ſanguine nutritur.841.
Cor eſt omnium vitiorum origo.843.
Cor mundatur multipliciter.843.
Cor contritum ⁊ humiliatum quid ſit.850.
Cordis cogitationes diabolus neſcit.929.
Cor effunditur ⁊ qualiter.985.
Cor altum qđ dicitur.1005.
Cordis exultatio.1038.
Cor noſtrum qualiter deo offerre debemus.1208.
Cor noſtrum ſolus deus docet.1274.
Cor directum quid eſt.1288.
Cor qualiter dirigitur.1298.
Cor peccatoris dicitur lapis.1296.
Cor loquela manifeſtatur.1299.
Correctum quid ſit.1318.
Cor ⁊ caro quomodo exultant in deo.1432.
In corde bonorum chriſtus primus ſedet.1452.
Corde toto multa debemus facere.1468.
Cor prauum dicitur cor obſtinatum.1697.
Cor qualiter deus indurat.1697.
Corde inſatiabilis quis dicitur.1699.
Corde dantis/non ex dato munus penſatur.1757.
Cor deo debet humiliari.1924.
Corde toto querendus eſt deus.2078.
Cor ex omni parte cuſtodiri debet.2082.
Cor letum dilatatur.2107.
Cor mundandum eſt confeſſione.2153.
Cor noſtrum in celeſtibꝰ ſolũ debet occupari.2162.
Corde toto eſt orandum.2218.
Corde principalius laudatur deus/ꝙ ore.2538.
℞.granarum actio.aperire.
Corã deo nullus angelus vel hõ iuſtificari põt.2486.
℞.Contra.
¶ Corripit aliquos deus in furore.54.
Corripit deus malos.1617.
Corrigens alium multis vitiis debet carere.1651.
Corrigit hic deus quos diligit.529.
Corrigere debent parentes filios ſuos.1349.1531.
Correctio dei dicitur virga.1531.
Correctiõ debet fieri cum miſericordia.1562.
Corrigens alium de ſe multa debet cogitare.1562.
Correctores ſunt boni inimici.1594.
Correctio dꝫ hẽre zelum cõpaſſionẽ ⁊ diſcretionẽ.2139.
Corrigit charitas:ſed timor comprimit.2203.
Correctio multa requirit.2470.
Correctio incipit pie:ſꝫ malis ſeuere terminatur.1803.
¶ Cornu ſignificat chriſti regnum.203.1523.
Cornu ſignificatur diaboli ſuperbia.512.
Cornu ſignificat xp̄i poteſtatem.714.1523.1595.
Cornua poteſtatis aliquos impediunt.714.
Cornu ſignificat peccatum.1240.
Cornu multa ſignificat.1245.
Cornu dicitur chriſti.2349.
Cornua ſignificant virtutes.903.
Cornu ſignificat xp̄m ⁊ euchariſtie ſacramẽtum.2349.
Cornu dicitur xp̄s incarnatus ⁊ etiam iuſti.2579.
℞.Ceruus.
¶ Corona victorie/ſcuto figuratur.53.
Corona glorie datur ſeruãtibus mandata.263.
Corona chriſti multiplex oſtenditur.280.
Corona clericorum quid ſignificet.418.
Corona ſpinarum chriſti.435.
Coronat deus multipliciter iuſtos.1021.
Corona meritorum iuſti coronantur.1755.
℞.Maria virgo.
¶ Corpus noſtrum ſignificatur per ſemen.357.
Corpus noſtrum dicitur tabernaculum.857.
Corpus peccatoris dr̄ ſepulchrũ:ſꝫ iuſti tẽplum.1492
Corpus ⁊ animam hominis deus creauit.1636.
Corpus totum per diſciplinam ornatur.1647.
Corporis infirmitas/animam ſanat.1897.
Corpus aggrauat animam.2100.
Corpus noſtrum dicitur pauimentum.2100.
Corporis noſtri oſtenditur dignitas.2145.
Corporis ſalutem medici querũt/⁊ nõ anime.2247.
Corpora noſtra dicuntur domus noſtre.2578.
Corpus fatigant delectationes ⁊ proſpera.2457.
Corporis poteſtatẽ habent mali:ſed nõ anime.2459.
Corporis ⁊ anime duplex eſt perſecutio.2484.
Corpus eſt carcer anime.2485.
Corpora malorum ſunt ſepulchra.2548.
℞.Caro.
Corpus xp̄i eſt eccleſia.chriſtus corpꝰ eſt eccleſie.161.
Corpus eccleſie capiti chriſto vnitur.650.
℞.eccleſia.
Corpus chriſti dicitur tabernaculum.256.1579.
Corpus chriſti dicitur vermis.296.
Corpus chriſti dicitur terra.396.
℞.euchariſtia.
Corruptio ſpiritualis multiplex.863.
Coruſcatio ſignificat miracula.1275.
Coruus paſcitur rore celeſti.2556.
Coruus ſignificat gentiles.2556.
℞.detractio.
¶ Crapula vultum nocet.1348. Cr.
Creare quid eſt: ⁊ quid facere.488.1573.
Creationis mundi opus.710.
Creauit omnia chriſtus.1511.
Creat deus quedam: ⁊ quedam facit.2572.
Creatura omnis exultauit ad preſentiam xp̄i.1652.
Creatura omnis homo eſſe dicitur.1672.
Creatura omnis deo benedicit.1753.
Creatura ois dat teſtimoniũ diuine bonitatis.2202.
Creatura omnis a deo conſeruatur in eſſe.2431.
Creatura omnis laudat deũ.2525.2526.2568.2579.
Creaturarũ multiplex differentia.2568.2525.
℞.cognitio.
Creditur alicui propter multa.252.1846.
Credere in deum eſt deum benedicere.502.
Credere dicimur dupliciter.776.
Credere in deũ an peccator ſe dicere poſſit.781.
Credere deo vel in deum quomodo differunt.1288.
Credere multa bona facit.1303.
Credere noluerunt iudei.1313.
Credere debemus mirabilia dei: non perſcrutari.
1580.2383
Credere multa debemus de chriſto.1719.
Credens debet loqui que credit.2038.
Credunt facilius ſimplices ꝙ litterati.2203.
Credit malus omnes eſſe malos.2549.
Cremium quid ſit oſtenditur.1706.
Creſcunt virtutes aduerſitatibus.1801.
Creſcit aliquid dupliciter.2432.
℞.virtus.
Cretenſes cõmuniter ſunt mẽdaces.862.
Cryſtalus eſt aqua cõgelata.2564.
Cryſtalus ſignificat obſtinatos.2564.
Cryſtalus fuit paulus obſtinatus.2564.

Crucifixio chriſti qualiter fuit.508.
Crucifixus qua hora fuit chriſtus.508.
Crucifixus chriſtus ſignificatur p ſerpētē eneum.1900
Crucifigentes eum χpo tunicas ſuas conſignat.2193.
ꝩ. iudeos.
Crudelitas antichriſti quanta erit.121.
Crudelitas iudeorum erga chriſtum.297.545.
Crudelitas dicitur cubile.555.
Crudeles ſignificat gebal.1419
Crudelitas maxima eſt filios occidere.1869.
Crux dicitur lumen vultus dei.35.
Crux dicitur thronus chriſti.94.98.
Crux preſentabitur in iudicio.98.
Crucis titulus ponitur.174.
Crucis exaltatio.290.
Crucis virtus.481.2249.
Crux ſignificatur per ſmaragdum.812.
Crux fuit ſcala chriſti.824.
Crucis mors erat turpiſſima.1490.
In cruce quomodo tota die fuit chriſtus.1490.
Crux fuit chriſti ſedes.1968.
Crux chriſti dicitur virga.1970.
Cu. ¶ Cubile dicitur corpus noſtrum.35.
Cubile eſt multiplex.555.
Cubile eſt multiplex in quo ſancti letantur.2585.
Cubile dicitur peccatum.555.
Culpa excecat oculos mentis.163.
Culpa ploranda eſt non pena.2209.
ꝩ. peccatum.
Cupiditas omniū malorum eſt cauſa.370.857.
Cupiditas diuitiarum damnatur nō diuitie.1988.
Curuitas hominis quid eſt ⁊ quid rectitudo.480.
614.1987.
Currus ſignificat ſuperbiam.275.
Currus dei dicuntur angeli ſancti.1065.
Curam ſpecialem de hominibus habet deus.1657.
Cura eſt deo de bobus.⁊ quomodo non.2541.
¶ Cuſtodit nos dominus per ... 148.
Cuſtodire mandata dei coronam glorie meret.265.
Cuſtodit nos contemplatio dei.266.
Cuſtodia preceptorum ponitur.1339.2082.
Cuſtodiam multos vtilem ... 1498.
Cuſtodia noctis dicitur vigilia ... horas.1555.
Cuſtodit dominum in ... dei.1570.
Cuſtodiunt angeli animas noſtras.1580.
Cuſtodit dominus ſpecialiter multos.1665.2034.
Cuſtodia ſermonis dei eſt operatio mandatorū.2085.
Cuſtodia matutina ſignificat ... 2324.
Cuſtodit omnia ... perſonarum ... 2454.
Cuſtodia ... dei eſt ... 2467.
ꝩ. cor.
Cuſtos chriſti dicuntur mulieres.1708.
Da. Dagon idolum cecidit ante arcam domini.411.
Dalida meretrix ſignificat carnē.1431
Damnati eternaliter punient.108.
Damnatos vident beati.130.459.
Damnatorum pena per diluuium ſignificatur.186.
Damnati perdunt bona que fecerunt.287.
Damnabuntur impii in iudicio.375.
De dānatorum penis gaudent beati.404.
Damnatorum confuſio.455.1965.
Pro dānatis non eſt orandum.515.
Damnati confuſione induuntur.550.
Damnatus non redimitur.794.
Damnatos beati videndo gaudent.858.
Damnatis beati non compatiūtur.936.
Damnati vno igne diuerſimode cruciantur.1426.
Damnatio eterna figuratur per ve.1443.
Damnatoꝝ pena duplex per diploidē ſignificat.1965.
Damnati penitent/ſed inutiliter.1994.
Damnati ſimiles erunt idolis.2017
Damnati deum blaſphemant.2027.
Damnati oēs iuſte damnantur.2210
In damnatis eſt miſericordia dei ⁊ qualiter.2524.
Damnatorū pene q̄les erunt: concipitur ex penis iſtorum quas hic patiūtur.2566.
Damnatorum obſtinatio.2588.
ꝩ. terra.
¶ Dan. ex tribu dan orietur antichriſtus.2557.
Dare eleemoſynā qualiter debemus.751.
Dare ⁊ dimittere quomodo differunt.1737.
Dare nobis ſemper paratus eſt deus.1832.
Dathā ⁊ abirō quomodo abſorpti fuerūt oſtēdit.1851.
¶ Dauid non fecit omnes pſalmos.in prologo.
Dauid ſignificat chriſtum.8.21.521.780.
Dauid pluries in regem fuit vnctus.8.379.1519.
Dauid peccauit multipliciter.54.834.
Dauid fuiſſe peccata dimiſſa oſtēdit portaꝝ tēpli apertio.421.
Dauid exemplum fuit penitentibus.833.
Dauid multas reuelationes habuit.839.
Dauid pietas erga ſaul oſtenditur.869.
Dauid fuit humilitatis exemplum.1249.
Dauid quomodo a deo fuit electus.1353.
Dauid quomodo fuit innocēs: q̄ tn̄ tot pctā fecit.1355.
Dauid electio in regem.1528.
Dauid qualiter fuit maximus prophetarum.1683.
Dauid multotiens fuit in periculo mortis.1735.
Dauid iunior inter fratres ſuos ad regnum fuit electus.2214.
Dauid manſuetudo ⁊ humilitas oſtenditur.2352.
Dauid ſpiritualiter dicit̄ ſeruus dei ⁊ quare.1341.
In ſede dauid quomodo ſedit chriſtus.1342.
Dauid ſignificatur per ſion.2579.
Dauid multarū virtutū exēpla tribuit nobis.2447.
Dauid peccauit lingua multipliciter.2465.
Dauid bellum contra goliam ponitur.2499.
Dauid ſignificat multa.399.
ꝩ. dextera.
¶ Decipit nos diabolus vicia ſub virtutum ſpecie occultando.344. De.
Decipit nos mundus ⁊ caro.2100.
ꝩ. diabolus.
Declinant mali ⁊ qualiter.159.
Declinare dei in ira quid eſt.392.
Declinare a malo ⁊ facere bonum: ſunt partes iuſticie.515.
Declinare a mandatis dei quid eſt.2096.
Declinare iudicia dei quid eſt.2175.
Declinare eſt multiplex.2290.
Decus proprie quid ſit.282.
Decor eccleſie eſt ſanctitas.374.
Decor innocentie chriſti.428.
Decor chriſti oſtenditur.810.
Decorem habet confeſſio.1647.
Debitor nobis eſt deus ex promiſſo.1748.
Deducere proprie quid ſit.973
Deducuntur multi male multipliciter.1887.
Deducit nos chriſtus ad gloriam.1887.
Deducit nos chriſtus bene multipliciter.2390.
Defenſio peccati ipſum aggrauat.555.
Defendentes malos ſunt hoſtes dei.2468.
Deficere dicitur chriſtus ⁊ ſanctus ⁊ quomodo.142.
Deficit iuſtus ⁊ qualiter.645.

Deficit aliquid dupliciter.1789.2154.
Deficit peccator quando penitet.1589.
Defecerũt magi pharaonis in tertio ſigno ⁊ q̄re.1819.
Deficit anima in deum ⁊ qualiter.2154.
Deficere animam facit amicus.[illegible]
Deficiunt oculi in deum ⁊ qualiter.2155.
Deficit caro creſcente ſpiritu ⁊ econtrario.2156.
Delibera propheticalis.1421.
Delectatio noſtra in deo debet eſſe.569.
Delectat aliter amor dei ⁊ aliter amor mundi.1769.
Delectatio exterior figuratur per renes.2439.
Delectatio interior ſuperat exteriorem.2561.
Deleri quid ſit de libro vite.1121.
Delitias ⁊ diuitias lex noua excedit.262.
Delitie dicuntur verba ſacre ſcripture.2437.
Delictuꝫ qualiter differt a peccato.264.350.950.1250.
Delinquere idem eſt ꝙ peccare.520.
ꝶ.peccare.
Demergere dicitur ſepeliri.1091.
Demones nos perſequũtur propter peccata.620
Demones dicuntur oculi.1261.
Demonis poteſtas quanta ſit oſtenditur.1331.
Demones ſunt miniſtri dei.1331.
Damones quomodo chriſtum cognouerunt.1410.
Demones dicuntur principes.1412.2539.
Demones maiores dicuntur leones.1775.
Demones dicuntur vectes ferrei.1896.
Demones ſunt inimici noſtri.2495.
ꝶ.diabolus.ſcriptura ſacra.
Dentes ſignificãt crudelitatem.27.
Dentes ſignificant ſenſus interiores.919.
Dentes boni ⁊ mali.2282.
Deprecatio differt ab oratiõe.62.185.430.647.971.
Deprecatio eſt pro bonis habendis: ſed poſtulatio eſt pro malis remouendis.2243.
ꝶ.oratio.
Derelinquit deus pater xp̄m ⁊ quomodo oſtenditur.291.2084.
Derelinquit deus malos ⁊ non iuſtos.600.630.
Derelinquit deus hominẽ multipliciter.1149.1459.
Derelinquit deus aliquos multipliciter.2084.
ꝶ.deſerere.
Deridentur iuſti a malis.449.2276.2277.
Deriſio proprie quid dicitur.722.946.
Deſcendit chriſtus quo infernus nõ poteſt.770.
Deſcendere ⁊ aſcendere.547.
ꝶ.infernus.
Deſerit nos deꝰ qñ nos deſtruit.857.
Deſerit deus iuſtos/⁊ quomodo.1150.
ꝶ.derelinquere.1022.
Deſertum ſignificat peccatum.417.
Deſertum ſignificat gentes.1022.
Deſertum dicitur inuium.i.ſine via.1920.
ꝶ.patria.
Deſiderium eſt ſolum reſpectu futurorum.131.
Deſiderium dicitur paſſio chriſti.279.
Deſideria noſtra clamant ad deum.590.
Deſiderium eſt duplex.ſ.verum ⁊ falſum.568.
Deſiderium dicitur ſitis.[illegible]
Deſiderare qualiter deus poteſt.747.
Deſiderium ⁊ amor dicitur ignis.1657.
Deſiderare debemus videre deum.2131.
Deſiderio ⁊ oratione ſpiritus acquiritur.2204.
Deſiderium cordis dicitur clamor.2218.
Deſideria malorum pereunt.2540.
Deſperãdũ de nullo eſt in p̄ſenti vita.393.2565.
Deſperare chriſtum volebant iudei.396.
Deſperatus peccator contẽnit.2320.
Deſpõſata fuit eccleſia per chriſtum.966.
Deſtruit quandoqꝫ deus qñ punit.405.
Deſtruit nos deus quando nos deſerit.857.
Detractio eſt multiplex.629.1698.
Detractio quid ſit.828.
Detrahunt mali bonis.878.
Detractores ſunt inimici.1594.
Detractio figuratur per coruum.1698.
Detractionis figura ponitur.1698.
Detractio ꝙ̄ grauẽ ſit peccatum.1940.
Detractio multa mala facit.1940.
Detrahebant iudei chriſto dupliciter.1956.
Detractio nocet ſoli detractori.1940.
¶ Deus habitat in ſanctis.41.263.101.
Deus qualiter dicitur iratus.41.55.
Deus qualiter dr̄ iratus zelotes penitens ⁊c.95.
Dei ira ſignificat iuſticiam.69.
Deus per creaturas cognoſcitur. vide vbi cognitio.
Deus videt multipliciter.103.
Deus aliquos cognoſcit multipliciter.107.
Deus qualiter recedit a nobis.112.
Deum quomodo aliqui negant.117.157.
Deus quomodo dormire dicitur.125.145.197.
Deum eſſe chriſtum iudei quomodo cognouerũt.156.
Deo nec nocere poſſumus nec proficere.174.
Deus ⁊ dominus dicitur chriſtus.231.
Deus quibus dicitur via.247.
Deus quomodo memoratur.270.343.
Deus aliqua multipliciter facit.299.
Deus ſolus dicitur bonus.351.
Deus dicitur dulcis ⁊ rectus.352.
Dei audire ⁊ noſtrum quid ſit.433.
Deus peccatores expectat.484.
Dei reſpicere quid ſignificat.493.
Dei gratiam querere debemus nõ noſtram.502.
Deus cũ ſit immenſus quomodo dicitur iuxta.517.
Deus regit omnia illa inferiora.566.
Dei cognitio dicitur apprehenſio.584.
Deum cognouit homo ante peccatum.618.
Dei ſilere quid eſt.648.
Dei habenda eſt memoria.725.
Deus quomodo dicitur noſter.755.
Deus dicitur multipliciter.774.809.1391.1411.
Deum negare quid eſt.802.803.
Deus habet alas ⁊ quomodo.915.
Deus egreditur contra hoſtes.968.
Deo debemus ſubijci propter multa.978.
Deus eſt nomen ſumme excellentie.679.
Quomodo efficimur vnum cum deo.996.
Deus ſolus mentem immutat non homo.1029.
Deus nos ſaluat.1069.
Deus in adiutorium meum intende.1137.
Deus quomodo dicitur patientia noſtra.1143.
Deus quomodo elongatur a nobis.1150.
Deo ſimilis qualiter quis dicitur.1158.1464.
Dei mirabilia ſunt opera.1182.
Deus eſt vbiqꝫ ⁊ immenſus.1182.
Dei ſcientia omnia nouit.1194.
Dei opera credenda ſunt non perquirenda.1199.
Deus memoratur multipliciter.1234.
Deus complacet nobis.1264.
Deus magnus dicitur chriſtus.1270.
Deus tentatur multipliciter.1298.
Dei reſpicere ⁊ videre quid ſit.1385.1439.
Deus recens vel alienus quid ſit.1398.
Deum audire quid eſt.1400.1402.1451.
Deus ſolus dicitur altiſſimus.1430.
Deus prope eſt humilibus.1453.

Deum glorificat datio legis.1507.
Deo placet quandoq; opus malorum.1540.
Deus eſt immutabilis.1552.
Deus ſolus proprie dicitur eſſe.1552.2108.
Deus conuerſionem querit peccatorum.1555.
Deus peccata videt quando punit.1558.
Deus ſua protectione nos cuſtodit.1570
Deus attendit intentionem noſtram nõ opus.1577.
Deus operatur omnia bona noſtra.1589.
Deus proprius dicitur iuſticia q̃ iuſtus.1600.
Deus contra chriſtum fuit cõmotus.1602.
Deus corporis membra non habet.1616.
Deo ſoli proſternere nos debemus non homini.1636.
Deus meus quis dicere poſſit.1571.
Deus qualiter ſanctis loquebatur in nube.1684.
Deus reuocat a bono quando non dat gratiaꝫ.1727.
Deus letatur ⁊ qualiter.1785.
Deus ſolus peccata dimittere poteſt.1835.
Deum eſſe omnia confitentur.1978.
Deo attribui debent omnia merita noſtra.2010.
Deus ſua bonitate bona nobis facit.2011.
Deus non vult habere ſocium in dominio.2164.
Deus eſt totum bonum noſtrum.2495.
Deus innotuit homini multipliciter.2501.
Deus in omnibus que facit eſt iuſtus.2533.
Deꝰ nõ deſerit nos niſi priꝰ deſeratur a nobis.2539.
R. Abominatio. Adiutoriũ. Admirabilis. Altus. Auris. Auxiliũ. Auertere. Beneficiuꝫ. Benedicere. Bonus. Cogitatio. Cognitio. Conſiliũ. Cor. Corrigere. Cura. Cuſtodire. Debitor. Deſideriũ. Deſtruere. Diligere. Dirigere. Dicere. Docere. Dominꝰ Electio. Erudire. Eternꝰ. Exaltare. Excelſꝰ. Exquirere. Fidelis. Fidelitas. Finis. Fortitudo. Fugere. Habitudo Jacob. Intendere. Interrogare. Ira. Judicia. Ignis. Iniuria. Jurare. Juſtificare. Laudare. Loq. Magnꝰ Magnificẽtia. Miſericors. Mis. Magnificare. Magnes. Mirabile. Memoria. Obliuio. odiũ Oliua. Penitẽtia. Perſeuerãtia. Portio. Poteſtas. Proiicere. Patientia. Paſſio xp̃i. Poſſidere. Paſcere. Peccator. Requieſcere. Recordatio. Reſiſtere. Repellere. Regere. Rex. Reſpicere. Refugiũ. reſpõdere Sanare. Sedes. Superbꝰ. Sedere. Spes. Suſcipe. Saluare. Timere. Tẽtare. Volũtas. Uindicta. Veſtis. Terribilis. Xp̃s. Zelus.
¶ Deo gratias. hoc verbum deo gratias / deo ſumme placet. vnde in bonis frequentatur.1291.
¶ Dextera ſignificat filium dei.25.
Dextera dicitur chriſtus.235.713.2063.2480.
Dextera ſignificat virtutem iudiciariam.285.
Dextera ſignificat interiorem intentionem.376.
Dextera ſignificat diuinitatem xp̃i.740.
Dextera ſignificat multa.[illegible]
Dextera ſignificat premium bonorum.1206.
Dextera chriſti ſignificat gloriam eternam.1576.
Dextera ſignificat predeſtinatos.1576.
Dextera [illegible].1967.
A dextera chriſti ſalus noſtra proceſſit.1967.
Ad dexteram dei ſedet dauid ⁊ qualiter.1968.
Dextera ſignificat bona ſpiritualia.[illegible]
Dextera ſignificat vitam eternam: ſed ſiniſtra temporalem.[illegible].2480.
Dextere alia eſt ſaluoꝝ ⁊ alia ſiniſtre.2426.
Dextera dei quid ſit oſtenditur.2436.
R. ſiniſtra.
Di. ¶ Diabolus eſt dei inimicus.69.
Diabolo ſuperior eſt antichriſtus.116.
Diabolus fuit princeps mundi.152.
Diabolus dicitur malignus.172.
Diabolus ſemper pugnauit contra nos.234.
Diabolus vexat indigne cõmunicantes.330.
Diabolus eſt inimicus noſter.289.1521.2054.
Diabolus redimi non debuit: ſed homo.564.
Diabolus cognouit xp̃um incarnatum.621.
Diabolus ſemper dolos meditatur.621.
Diabolus gaudet de peccatis noſtris.625.
Diabolus vincitur reſiſtendo.628.
Diabolus dicitur mors.801.
Diabolus multipliciter bellat.903.
Diabolus fuit humiliatus.1167.1510.
Diaboli peccatum fuit irremiſſibile nõ hominis.1321.
Diabolus caput eſt malorum.1415.
Diabolus quomodo a xp̃o fuit captus.1781.
Diaboli opus quid ſit.[illegible]
Diabolus dicitur [illegible]
Diabolus vincere non poteſt niſi volentem.2054.
Diabolus iuſtos impugnat.2098.
Diabolum vincere poſſumus.[illegible]
Diaboli contra nos diligentia.2192.
Diabolus eſt incentor omniũ malorum.2194.
Diabolus calũniatur iuſtos.[illegible]
Diabolus perſequitur aliquos gratis / ⁊ aliquos non gratis.[illegible]
Diabolus eſt porta mortis.2304.
Diabolum xp̃s percuſſit ⁊ oia primogenita eius.2389
Diabolus ſemper cogitat nos perdere.2455.
Diabolus captus fuit eſca carnis chriſti.2500.
R. [illegible] Baptiſmus. Caligo. Cogitatio. Conſiliũ. Dignitas. Hoſtis. [illegible] Judas. Juſticia. [illegible] Laqueus Paſſio chriſti. Princeps. Poteſtas. Pharao. Perſecutio. [illegible]
¶ Dicere dei multipliciter accipitur.14.
Dicere dei proprie quid eſt.514.
Dicere dei quid eſt ⁊ quid dicere hominis.552.1908.
Dicere dei quidoq; idem eſt q̃ deliberare.632.
R. loqui.
¶ Dies ſignificat proſperitatem: ⁊ nox ſignificat aduerſitatem.2.690.1481.1587.2438.
Dies ſignificat legem nouam.255.1638.
Dierum ſex opera ponuntur.253.
Dies a planetis denominatur.[illegible]
Dies boni non ſunt in preſenti.[illegible]
Dies vite preſentis ſunt breues.638.
Dies ſignificat glorie claritatem.[illegible]
Die tertia quomodo chriſtus reſurrexit.834.
Dies humiliare quid ſit.[illegible]
Diei altitudo dicitur potentia mundi.904.
Dies eternus quid dicitur.975.
Dies tota quid dicitur.1153.
Dies quando incipit ⁊ quando terminatur.1210.
Dies ⁊ nox dicitur vita preſens.1259.
Die [illegible] chriſtus fuit in cruce ⁊ quomodo.1490.
Dierum dimidium quid ſit.[illegible]
Dierum longitudo dicitur vita eterna.1585.
Dierum longitudo eſt gratiarum plenitudo.1585.
Dies gratiam ſignificat.1585.
Dies ſignificat virtutem.2157.
Dies dicitur xp̃s.2164.
Dies dicitur iuſtus ecclesiarẽ gloris eterne.2164.
R. nox.
Digitus ſignificat trinitatem.85.
Digitos quinq; habet manus dei.1520.
Digitus dei dicitur ſpiritus ſanctus.1819.
Digitis ⁊ manu bellamus contra diabolum.2499.
Dignitas chriſti.299.
Dignitas hominis oſtẽdit ex eius creatione.2146

Dignitas chriſtianorum virtutis ⁊ orationis.2243.
Dignitas hominis oſtenditur.2501.
Dilatatur eccleſia aduerſis.221.
Dilatat pedes diſcipline.257.
Dilatare proprie quid ſit.1399.
¶ Dilectio meretur dilectionem.359.
Dilectio dei flagellat dilectum.392.
Dilectio dei qualis eſſe debet.464.
Dilectio charitatis eſt in patria.491.
Dilectio qualiter per charitatem ordinatur.868.
Dilectionem dei inducunt aduerſa.1204.
Dilectio falſa contrariatur dilectioni dei.1517.
Dilectio dei duplex .ſ. viſus ⁊ fruitio.1665.
Dilectione diligitur ⁊ oditur.2095.
Dilectio mandatorum conſiſtit in multis.2120.
Dilectio dirigit greſſus mentis.2206.
Dilectio dicitur virtus.2270.
Dilectio chriſti per paſſionem oſtenditur.2297.
Dilectionem a nobis exigit deus.2462.
R. dilectus. diligere.
Dilectus ſignificat chriſtum.416.1060.
R. dilectio. diligere.
Dilexit chriſtus patrem.201.
Diligere an debeamꝰ deū propter beneficia ⁊ q̄ſt.201.
Diligere debemus deum ⁊ qualiter.464.
Illud quod quis plus diligit/illud adorat.1682.
Diligere qualiter debemꝰ deum ex toto corde ⁊c.2029
Diligere deum quis non poteſt ſine cognitiōe.2094.
Diligendus eſt deus multipliciter.2170.
Diligēdꝰ eſt proximus: q2 eſt merces ſanguinis.2238.
Diligens legem dei non habet ſcandalum.2238.
Diligere aliquem ⁊ odire ſimul poſſumus.2448.
R. mandatum.
Diluculum quid ſit.946.
Diluculū dicitur tranſitus a culpa ad gratiam.2221.
Diluuium ſignificat gentiles.419.
Diluuium ſignificat auariciam.475.
Diffamant mali bonos.878.
Diffamari a malis/eſt cōmendari.1594.
Dimidiare dies. quomodo intelligitur.901.
Dimidium dierum quid ſit.1727.
Dimittere ⁊ dare differunt.1737.
Dimittere melius eſt q̄ dare.1737.
Dimittere peccata eſt poteſtatis infinite.1835.
Dimittere peccata poteſt ſolus deus.1835.
Dionyſius tyrannus omnia timebat.1592.
Dionyſius doctor ceco illuminato credidit.2527.
Diplois ſignificat duplicem penam dānatorum.1967
Dirigit nos deus ⁊ qualiter.553.
Dirigere proprie quid ſit.1047.
Dirigitur cor ⁊ qualiter.1288.
Dirigit opera noſtra deus.1568.
Dirigit nos lex euangelica.2112.
R. dilectio.
Diſcedunt mali dupliciter a bonis.61.
Diſcere iuſtificationes dei quid eſt.2144.
Diſcernere proprie quid ſit.1062.
Diſcretionem timor requirit.112.
Diſciplina multa bona facit.136.257.
Diſciplina multipliciter accipitur.826.
Diſciplina ſolum hominibus competit.882.
Diſciplina totum corpus ornat.1647.
Diſciplinam non quilibet bonus optat.2159.
Diſcipuli chriſti dicuntur oculi.1092.
Diſcordia ſedatur per iuſticiam.168.
Diſcordia impedit auditum verbi dei.1400.
Diſperdere quid ſit.1630.
Diſperdit deus malos multipliciter.2497.
Diſperſio eſt multiplex.1995.
Diſputatio intellectus dicitur garrulitas.2090
Diſputare cum deo volunt ſuperbi.2486.
Diſrūpit peccati vincula cognitio peccati.2044.
Diſſipat deus conſilia malorum.489.
Diſſipare ſignificat multa.540
Diſſipatur quis dupliciter.1081.
Diſtantia facit errare viſum.1743.
Diuites hic dormiunt/ſed vigilabant in morte.1250.
Diuitum bonis pauperes viuere debent.1771.
Diues quilibet dr̄ ſuperbus/⁊ pauper humilis.2547.
R. diuitie. pauper.
Diuitie ſunt cauſa ſuperbie.208.
Diuitias omnes excedit lex noua.262.
Diuitie per aquam ſignificātur.475.
Diuitie non ſatiant mētē diuitis.509.570.581.
Diuitias ſuas mali perdunt/ſed nō boni.797.
Diuitiarum confidentia decipit.195.987.859.
Diuitie per ſubſtantiam ſignificantur.1090.
Diuitie temporales malorum ſunt premium.1195.
Diuitie temporales dicunt̄ ſomnū.1203.
Diuitie ſignificantur per ſpinas.1400.
Diuitias habuit iudas ex furto.1947.
Diuitie non damnātur ſed diuitiarū cupiditas.1988.
Diuitias ſuas bias portabat in pectore.1988.
Diuitie non beatificant.2512.2514.
Diuitie ſine filiis ſunt ad penam.2514.
Diuitias habere non eſt malum/ſed illis abuti.2515.
Diuinitas p ſolē ſignificat̄ ſed hūanitas p lunā. 2261.
R. deus.
Diuiſio veſtimentorum chriſti.309.
Diuiſio malorum eſt vtilis.884.
R. diſcordia.
¶ Docet nos aliter deus/aliter homo.553. Do.
Docere volens prius addiſcere debet.575.
Docere quomodo poſſit mulier.846.
Docet homines deus ⁊ nō homo.1155.
Docere cor noſtrum ſolus deus poteſt.1274.
Docet nos deus multa.2495.
Docere ſignificatur per eructare.2522.
R. doctor.
¶ Doctores ſunt aliorum oculi.446.
Doctor ſignificatur per ceruum.688.
Doctores figurantur per animalia.1058.
Doctor honore prelatū precedere debet.1685.
Doctores ſignificātur per hyadis cōſtellationē.1759.
Doctores ſunt patres: ſed diſcipuli ſunt filii.2024.
Doctorum verbis opera concordare debent.2117.
Doctor vere ſolus dicitur chriſtus.2157.2146.
Docentes ſe omnes ſuperauit xp̄s.2172.
Doctor eſt miniſter dei.2245.
Doctores ſignificantur per lunam ⁊ ſtellas.2570.
R. docere. magiſter.
Doctrina ſignificatur per pluuiam.1057.
Doctrina apoſtolorum figuratur per aquam.1764.
Doctrinam operatio precedere debet.2088.
R. docere. doctor. oliua.
Dolor eſt multiplex.78.
Dolor dicitur peccatum.204.
Dolor contritionis oſtenditur.626
Dolor penitentis dicitur dolor parturientis.780.
Doloribus impletur vita malorum.1592.
Dolor nō eſt carnis/ſed anime.1626.
Dolor miſcetur cum gaudio ſpirituali.1712.
Dolor q̄nq3 inuenit. ⁊ q̄nq3 nos inuenimꝰ dolorē.1031
Dolere plus debemus de peccatis aliorum q̄ de penis noſtris.2126.
Doloſitas eſt occulta perſecutio.49.

Doloſus quis proprie dicatur.143.
Doloſa lingua quid ſit oſtenditur.2251.
℞.dolus.
Dolus quid proprie ſit.467.886.
Dolos continue diabolus meditatur.621.
℞.doloſus.
Dominium quilibet noſtrum habet.767
Dominatio proceſſit ex vicio.1690.
Dominari an licite vnus alteri poſſit.1690.
Dominium deſiderare qualiter ſit licitum.1736.
Dominium non vult habere ſocium.2164.
℞.dominus.
Dominus ⁊ deus eſt chriſtus.951.
Dominus ⁊ rex iudeorum eſt chriſtus.951.
Dominus verus eſt ſolus deus.1430.2382.
Dominus dicitur deus pater.32.
Dominus dicitur pater ⁊ filius.82.
Dominus proprie dicitur xp̄s ⁊ nō homo.1633.
Dominus dicitur quilibet iuſtus.2026.
Dominus etiam malis ſeruire debemus.2288.
℞.dominium.
Domus dei eſt multiplex.333.2360.
Domus dei eſt eccleſia.374.777.2299.
Domus dei dicitur templum.421.
Domus refugii quid eſt.437.
Domus ⁊ tabernaculum qualiter differunt.691.
Domus ſpeciei dicitur eccleſia.1060.
Domus noſtra eſt conſcientia.1435.2377.
Domus medium dicitur virgo maria.1701.
Domum glorie peccatores non intrant.2264.
Domus conſciētie quomodo edificat deo.2272.2299
Domū in nobis qualiter deo parare debemus.2335.
Domus noſtra eſt omne qḋ diligimus.2378.
Domus noſtre ſunt corpora noſtra.2378.
℞.habitatio.
Dona ſpiritusſancti ſunt ſeptem.250.
Dona ſpiritusſancti per colūnam ſignificātur.1238.
Dona omnia ſpiritusſancti ſolus habuit xp̄s.2387.
Donec multipliciter accipitur.915.
Donec ſignificat eternitatem.1969.
Dormitio dicitur mors.25.1485.
Dormire dicit deus ⁊ qualiter.125.145.197.513.547.
Dormiēte corpore vigilat aīa.⁊ ecōtrario.989.2103.
Dormiūt hic diuites.ſed vigilant in morte.1250.
Dormit xp̄s in nobis:qn̄ fides tepeſcit.2258.
Non dormit chriſtus neq̄ dormitat.2259.
Dormit ⁊ dormitat omnis homo.2259.
Dormire obdormire ⁊ dormitare quid ſint.2259.
Dormitat quis ⁊ qualiter.2335.
℞.dormire.
Dorſum cōuertūt peccatores ad deū.241.289.
Dotes beatorū ſignificantur ꝑ ſolem ⁊ lunam.1535.
Dr. ¶ Draco ſignificat regnum egypti.1226.
Draco aſpis leo ⁊ baſiliſcus eſt diabolus.1582.
Draco ſignificat iracundos.1582.
Draco dicitur cetus.1781.
Draco quid ſit oſtenditur.2575.
Du. ¶ Ducere multiplex eſt.1380.
Ducit nos chriſtus.1467.
Ductor noſter eſt chriſtus.1110.
Dulcis ⁊ rectus eſt dominus.352.
Dulcedo diuine miſericordie.457.
Dulcia videntur peccata:ſed ſunt amara.2138.
Dulcis amor facit omnia.2176.
Duodecim ſunt apoſtoli ⁊ quare.411.
Duodenario numero ſignificātur omnes boni.1238.
Duces eccleſie fuerunt apoſtoli.1077.
Dux noſter eſt chriſtus.1386.

Ebrietate ſignificantur gaudia beatorum.560. Eb.
Ebrietas facit hoſtes vincere.989.
Ebrietas multa mala facit.1907.1348
Ebrietas duplex.ſ.bona ⁊ mala.1020.
¶ Eccleſie multa reuerentia debetur.45.1100. Ec.
Eccleſia habet diſtincta nomina.82.749.
Eccleſia per lunam ſignificatur.85.1773.2261.
Eccleſia ſignificatur per ſion.101.1128.1336.1351.1719
1724.2345.
Eccleſia continet bonos ⁊ malos.167.1780.
Eccleſia dicitur tabernaculum.212.758.
Eccleſia aduerſitatibus dilatatur.221.448.
Eccleſia exaltatur multipliciter.249.
Eccleſia eſt corpus chriſti myſticum.269.291.
Eccleſia non ſemper exauditur ad votum.291.
Eccleſia dicitur vnica.311.
Eccleſia catholica dicitur magna.317.542.
Eccleſia ſignificatur per terram.334.2163.
Eccleſia fundata fuit aduerſitatibus.355.1606.
Eccleſia eſt domus dei.336.374.777.
Eccleſia eſt duplex:alia bonorum ⁊ alia malorū.371.
Eccleſia eſt ad benedicendum domino.378.
Eccleſia dicitur atrium.412.
Eccleſia vnita eſt capiti chriſto.436.650.
Eccleſia dicitur ciuitas dei.461.758.775.1475.
Utrum eccleſiam debemus credere vel in eccliam.863
Eccleſia deſpōſata fuit a chriſto.968.
Eccleſia dicitur ſpeciei domus.1060.
Eccleſie duces fuerunt apoſtoli.1077.
Eccleſia dr̄ vinea.1571.
Eccleſie dignitas oſtenditur.1381.
Eccleſia deſtruitur a tribus.1383.
Eccleſia dicitur torcular.1391.1431.
Eccleſia quomodo differt a ſynagoga.1406.
Eccleſia dicitur turtur.1433.
Eccleſie fundamenta ſunt predicatores.1474.
De eccleſia glorioſa ſunt dicta.1475.
Eccleſie vnitas.1475.
Eccleſie quare caput habent ad orientem.1636.
Eccleſia inſulis comparatur.1655.
Eccleſia ſtabiliter eſt fundata.1759.
Eccleſie perſecutiones terminat deus.1763.
Eccleſia figuratur per arcturum.1759.1909.
Eccleſia dicitur ciuitas.1916.
Eccleſia dicitur ager.1917.
Eccleſia a gentibus primo fuit paſſa.2057.
Eccleſia conſiſtit ex iudeis ⁊ gentibus.2068.
Eccleſia vſq̄ in finem mundi durabit.2157.
Eccleſia dicitur dies.2164.
Eccleſia turbatur per multa.2275.
Eccleſie cuſtodes ſunt prelati.2300.
Eccleſia parit bonos ⁊ malos.2302.
Eccleſia vxor eſt chriſti.2307.
Eccleſia conſiſtit ſolum in bonis.2312.
Eccleſiam odit qui ficte eccleſiam intrat.2315.
Extra eccleſiam non eſt ſalus.2358.
Eccleſie poteſtas eſt in vita preſenti.2388.
Eccleſia dicitur aduena.2545.
Eccleſia dicitur ſion ⁊ hieruſalem.2559.
Eccleſia militans aliter laudat q̄ triūphans.2559.
Eccleſie porte ſunt ſacramenta.2560.
Eccleſia ſignificatur per organum.1593.
℞.Aduerſitas.Ancilla.Ciuitas.Dilatatio.Dom⁹.
Gentes.Nauis perſecutio.
¶ Educit nos deus multipliciter.2390. Ed.
℞.ducere.

Educere quid ſit.1345.
¶ Edificare. domus conſcientie qualiter edificat deo ꝛ conſecratur.1272.
Edificatur domus eccleſie deo ꝛ qualiter.2299.
Edom idem eſt ꝗ eſau: qui ſemper contrarius fuit filijs iſrael.2415.
Ef. ¶ Effari eſt exterius loqui.1611.
Effundit multipliciter aq̄. ſic ꝛ chriſtꝰ multipliciter fuit effuſus.304.
Effundere cor qualiter debemus.985.
Effuſio eſt multiplex.1185.
Effundit deus iram ſuam: ꝛ qualiter.1361.
Effundere lachrymas ſemper debemus.2209.
Eg. ¶ Egeni ſunt diuites mali.509.
Egenus ꝛ pauper quomodo differunt.647.
℞. pauper.
Egypto incepit ſtudium ſcientie.1810.
Egyptus ſignificatur per cham.1333.
Egyptiorum ſubmerſio.1845.
Egreſſio eſt multiplex ꝛ multorum.680.
Egreditur deus contra hoſtes noſtros.968.
Egreſſus eſt chriſtus per incarnationem.1055.
Egredi quid ſit oſtenditur.1345.
Egreſſio dicitur locutio.1439.
El. ¶ Electio multa debet habere.1350.
Eligit deus iuſtos ſola gratia.227.
Electio dei ꝛ predeſtinatio eſt duplex.769.
Electos ſuos deus tráſfert: ꝛ qualiter.1013.
Eligitur quis a deo multipliciter.1013.
Electorum a deo ſignum ſunt aduerſa.2159.
Eligere debemus ſpiritualia/nõ temporalia.1441.
Electio dauid in regem oſtenditur.1514.
Eligit deus quos vult ꝛ reprobat.1590.
Electio dei in nobis eſt cauſa meritorum.1838.
Electi dei dicuntur gentiles.1858.
Electos ſuos congregauit xp̄s ex gentibus.1878.
Elegit deus ab eterno bonos gratis.2345.2362.
Electi ſunt quidam apud deum/ꝛ quidam apud homines.2469.
Eleemoſyna ieiuniũ ꝛ oratio ſunt partes ſatiſfactionis.474.
Eleemoſyna facere debet iuſtus.484.592.
Eleemoſyna liberat in die iudicij.674.
Eleemoſyna res datas conſeruat.1203.
Eleemoſyna debet fieri cum hilaritate.1673.
Eleemoſynam dare minus eſt ꝙ̄ dimittere.1737.
Eleemoſyna in peccato facta non valet.1737.
Eleemoſyna danda eſt predicatoribus etiam non petentibus.1768.
Eleemoſyna omnibus eſt facienda.18368.
Eleemoſyna debet fieri humiliter ꝛ lete.1990.
Eleemoſyna eſt merces eterna.1993.
Eleemoſyna ſtat in voluntate.2295.
Eleemoſyna ex compaſſione procedere debet.297.
Elementa renouabũtur in fine ꝛ quõ.1749.
Eleuabitur mons ſion ſuper omnes altos montes ꝛ qualiter.1474.
℞. aſcenſio.
Eliſus quis proprie dicatur.2544.
Elongatur deus a nobis.1150.1209.
Eloquia domini multipliciter ſunt vtilia.147.
Eloquium dicitur confeſſio.5788.
Eloquium dei dr̄ ſpiritusſanctus.1808.
Eloquium dei eſt vita anime.
Eloquia dei dicuntur cibus ꝛ potus.2276.
Eloquia dei multa ſpolia habent.2235.
Eloquium dei dicitur filius dei.2562.
℞. verbum loqui.
¶ Emere idẽ eſt ꝙ iterum redimere.2405. Em.
Emulari multa ſignificat ꝛ accipit multipliciter.566.
¶ Enoch ꝛ helias contra antichriſtum venient ꝛ predicabunt.116. En.
¶ Ephraim tribus pre alijs aſpirabat ad regnum iſrael. ꝛ quare.1289. Ep.
Ephraim ſignificat bonos.2182.
Epiſcopus per cornum ſignificatur.318.
Epiſcopatus oẽs alios ordines continet.318.
Epiſcopatum deſiderare qualiter ſit licitum.1736.
Epiſcopatus eſt nomen laboris.1944.
℞. prelatus.
Epithalamium quid ſit.735.
¶ Equalis deo voluit eſſe diabolus ſed antichriſtus maior.116. Eq.
Equitas plus dicit ꝙ̄ innocentia.604.
Iudicare in equitate quid eſt.1651.
Equus ſignificat luxurioſos.275.
Equus multa ſignificat.1251.2557.
Equus amorem magnũ habet ad dominũ ſuũ.2120.
Equus ſignificat ſuperbiam.2557.
¶ Errare ab vtero eſt factis vel verbis contradicere cõſcientie.930. Er.
Errat quis multipliciter.1884.
Errauerũt filij iſrael in deſerto quadraginta ãnis.1884
Eriguntur a deo humiles.2530.
Eripit nos deus multipliciter.1142.1149.
Erubeſcere ſignum eſt interioris verecundie.344.
Erubeſcere quid proprie ſit.1096.
Eruca ſignificat luxuriam.1625.
Eructare quid ſit.735.2244.
Eructare idem eſt ꝙ docere.2522.
Erudit nos deus multipliciter.1619.
Eruere quid proprie ſit.643.
Erugo eſt quidam ventus vrens.1328.
Erũna quid eſt ꝛ vnde dicitur.469.
¶ Eſca inordinata multa mala facit.1311. Es.
Eſca qua diabolus fuit captꝰ fuit xp̄i caro.2500.
℞. cibus. eucharistia.
Eſſe proprie ſoli deo conuenit.1552.2108.
Eſſentia dr̄ vterus dei.1921.
Eſſe omniũ creaturarũ cõſeruatur a deo.2431.2522.
¶ Etates habet corpus ꝛ anima.2118. Et.
Etas hominis ꝛ mundi multiplex.1156.944.
Eternitas ſignificatur per hodie.14.
Eternus dicitur xp̄s.1715.
Eternus eſt deus.1728.
Eternus eſt dei filius.1730.
Eternitas ſignificatur per ſeculum.2118.
Ethicus ſignificat accidiã.1337.
Ethiopum conuerſio ponitur.1172.
Ethiopes ſignificant gentes.1226.1477.
Ethiops ſignificat ignorantiam.64.
¶ Eucharistia. per ſacramẽtum eucharistie nobiſcum ſemper eſt chriſtus.317. Eu.
Eucharistia ſanat digne ſumentes.318.
Eucharistia eſt memoria dominice paſſionis.319.
Eucharistiam digne quis ſumit.322.
Eucharistia dicitur menſa.330.
Eucharistia qualiter conſecratur.331.
Eucharistie ſacramẽtũ tractat.416. Et ꝑ totũ pſal.33.
Eucharistie multiplex ẽ vtilitas.505.506.507.1981.
Eucharistiã volẽs ſumere/qualis accedere debet. 505.
Eucharistia fidem continet ꝛ nos facit exaudire.506.
Eucharistia continet ſpem.507.
Eucharistia continet charitatẽ que ſatiet.508.
Eucharistia dicitur teſtamentum chriſti.814.
Eucharistia eſt oblatio deo accepta.818.

Eucharistia eſt ſacrificium laudis.823.
Eucharistiam indigne conſecrans ⁊ aſſumens/ in quo magis peccat.824.
Eucharistia dicitur via ad celum.832.
Eucharistiã dedit chriſtus iude in cena.890.
Eucharistia per adipem ſignificatur.994.
Eucharistia quare ſub duplici ſpecie datur.1019.
Eucharistia dicitur frumentum.1179.
Eucharistie cibus oſtenditur.1405.
Eucharistia requirit pulchritudinem mentis ⁊ cordis. 1647.
Eucharistia dicitur magnificentia.1647.
Eucharistia dicitur hoſtia.1649.389.
Eucharistia figurat̃ per manna.1979.1305.1506.
Eucharistia bonis eſt ad ſalutem/malis ad iudicium. 1979.1984.
Eucharistia multa continet.1979.1980.
Eucharistia multa miranda continet.1980.
Eucharistia continet veram chriſti carnem.1981.
Eucharistia dicitur mandatum confirmatum.1982.
Eucharistia ſemper continet qđ figurat.1982.
Eucharistia dicitur teſtamentũ ⁊ eius inſtitutio. 1983.
Eucharistia dicitur eſca.2404.1114.
Eueus ſignificat accidiam.1337.
Eufrata ſignificat legem ⁊ prophetas.1337.
Euge …ulta ſignificat.549.670.
Euge quid ſit oſtenditur.1134.
Euangelium. vide Lex noua.
Euangeliſte per animalia figurantur.1058.
Ex. ¶ Exacerbare deũ quid ſit.1322.
Exacerbare ſermones eſt promiſſa nõ facere.1816.
Exaltatur deus a nobis ⁊ qualiter.69.421.
Exaltabatur diabolus ante aduentũ chriſti.152.
Exaltatus fuit chriſtus per paſſionem.190.
Exaltamur in chriſto qñ beatificamur.389.
Exaltauit chriſtus patrem.421.
Exaltat deus bonos.1242.
Exaltatꝰ fuit xp̃s ſuper omnes ratiõe hũilitatis.1664.
Exaltatus fuit chriſtus in reſurrectione.1928.
Exaltat deus humiles.2001.2530.
Exaltatio ſignificatur per ſedere.2301.
Exaltatur deus ⁊ chriſtus multipliciter.2516.
Exaltatus dicitur deus.2578.
Exaltabuntur iuſti in futuro.2579.
Exaltantur aliter manſueti: ⁊ aliter ſuperbi.1584.
Exaltatur eccleſia multipliciter.249.
Exaudire orationẽ quãdoqꝫ deꝰ differt ⁊ quare.56.516 650.1495.
Exaudit deus iuſte petentes.74.
Exaudita fuit omnis oratio chriſti.190.
Non ſemper exauditur eccleſia ad votũ.291.
Exaudit deus orantes deuote.294.
Exaudiri nos facit fides.506.
Exaudiri nos facit eucharistia.506.
Exaudit deus iuſtos ad vtilitatem. 514.515.
Exaudiri orationem faciunt multa.624.
Exaudit deꝰ qñqꝫ orationem nõ ſibi placitam.876.
Exaudiebantur martyres quando occidebãtur.999.
Exauditur oratio pura.1109.
Exaudit deus poſtulantes diuerſimode.1310.
Exauditur quis ad malum ſuum.1311.
Que oratio meretur exaudiri ⁊ que non.1584.
Exaudiri facit orationẽ obſeruatio preceptorum.1685.
Exaudire orationẽ aliud eſt ⁊ aliud eſt audire.1703.
Exaudita non fuit omnis oratio chriſti.1703.2531.
Exaudit deꝰ orationes priuſqꝫ fiant.1875.2465.
Exauditus fuit chriſtus clamans.2250.
Exauditur oratio inſtans.2347.
Exaudibilis oratio multa requirit.2491.
Non ſemper exauditur oratio iuſtorum.2531. ℞. Oratio. Confidentia. Reſpicere. Humilitas.
¶ Excelſus dicitur chriſtus multipliciter.1679.
Excelſus quid eſt.1998.
Excelſus multipliciter dicitur deus.1998.2725.
Excelſus quid ſit.2039.
Excelſus ſit dupliciter.2039.
Excuſatio peccati deum accuſat.1240.
Excuſantes malos ſunt inimici dei.2408.
Excuſat ignorantia peccatum ⁊ qualiter.2553.
Excuſatio peccati/peccatum aggrauat.553.
Excuſſores dicuntur prophete.2303.
Execrare quid eſt.906.951.
Exempla efficacius promouẽt q̃ verba.864.
Exempla virtutum ſanctos illuminant.873.
Exemplis bonorum ad virtutes accendimur. 1249. 1394.
Exẽpla chriſti nobis relicta dicunt̃ ſcapule xp̃i.1573.
Exemplum fidei fuit abraam.1745.
Exemplum humilitatis ⁊ obediẽtie fuit abraã.1798.
Exemplum patientie fuit iſaac.1798.
Exempla ſanctorum dicuntur conſilium.1976.
Exempla chriſti ſunt via teſtimoniorum dei.2089.
Exempla dicuntur greſſus noſtri.2206.
Exempla virtutum dant nobis animalia bruta.2218.
Exẽplis ſuis ſancti auxiliũ nobis preſtãt.2256.2264.
Exemplũ multarũ virtutũ dedit nobis dauid. 2447.
Exemplum vite nobis fuit chriſtus.1666.
Exequiarum pompa mentitur.1830.
Exhortatur nos deus ſimul ⁊ minatur.2521.
Exinanire quid eſt oſtenditur.2416.
Exitus eſt multiplex.2002.
Exit peccator de egypto per penitentiam.2002.
Exitus matutini quid dicatur.1017.
Expandit deus manus multipliciter.2490.
Expandit chriſtus multa pro nobis.2490.
Expectat deus peccatores vt conuertantur.75.484. 1265.
Expectare deum eſt credere q̃ non fallit.398.
Expectare ſignificat multa.601.
Expectare quid ſit.650.
Expectare idem eſt qđ ſuſtinere.2323.
Expellere dei idem eſt q̃ damnare.50.
Experientiam chriſtus didicit que non ſcie- bat.180.
Exprobratio eſt multiplex.724.
Exprobrare quid ſit.1549.
Exprobrant nobis verbum infideles.2116.
Exquirere deum quid ſit.504.1286.
Exquiritur lex in preſenti: ſꝫ in futuro tenetur.2108.
Extaſis quid ſit/oſtenditur.1349.
Extaſis eſt mentis exceſſus.436.
Extendit deus apoſtolos ſicut pellẽ.1756.
Exterminare quid eſt.574.
Exultatio differt a letitia.92.443.
Exultare ſimul nullꝰ poteſt in deo ⁊ in mundo.155.
Exultare debemus in aduerſis.257.2007.
Exultare in deo quid eſt.480.531.
Exultauit in deo anima chriſti.531.
Exultare debemus in preſenti.671.
Exultatio cordis quid ſit.1038.
Exultare chriſto quomodo debemus.1631.
Exultauit omnis creatura ad preſentiam chriſti. 1652.
Exultant in diuerſis boni ⁊ mali.2585.
Exurgit deus ⁊ qualiter.145.197.523.734.
Exurrexit chriſtus per incarnationem.1716.

Fa. Fabricant mali ⁊ qualiter.2314.
Fabricij fidelitas oſtenditur.1572.
Fabula eſt multiplex.2158.
Fabulis poetarum predicator vti non debet.2158.
Facit aliqua deus dupliciter.324.
Facere quid eſt. ⁊ quid creare.488.2572.
Facere bonū efficaciter nobis xp̄s dedit exēplū.864.
Facit omnia chriſtus vt verbum.1646.1778.2572.
Facere qñqꝫ dicitur ſcire: ⁊ non facere / neſcire.2101.
Facere bonum timore pene peccatum eſt.2108.
Facere debemus bona que cognoſcimus.2146.
Facere mandata / minus eſt ꝙ diligere.2231.
Aliud eſt facere mandata / ⁊ aliud diligere.2240.
Facientes ⁊ conſentientes pari pena puniūtur.2240.
Facies dicitur chriſtus.150.1374.2208.
Faciei chriſti multiplex vtilitas.150.
Facies noſtra eſt mens noſtra.168.
Facies dei dicitur eius noticia.339.
Facies hominis duplex.ſ. interior ⁊ exterior.391.
Facies dei dicitur eius dilectio.392.
Facies dei dicitur fides ⁊ lumen glorie.454.
Facies dicitur verbum.459.
Facies differt a vultu.515.
Facies dicitur incarnatio chriſti.689.844.
Facies dei dicitur eius miſericordia.732.
Facies qualiter eleuatur ad deum.993.
Facies mentis quid dicatur.1039.
Facies dei dicuntur iudei.1514.
Facies dei dicitur eius clara viſio.2131.
Facies dei dicitur effectus ſue bonitatis.2208.
Facies peccatorum ſumere quid eſt.1407.
Factura dei dicitur homo.1589.
Factus chriſtus dicitur multipliciter.1551.1963.
Factus refugium noſtrum quomō dr̄ deus.1629.
Factus eſt deus ſalus noſtra ⁊ quomodo.2061.
Falce ſignificatur vltimū iudicium.2414.
Falſitas nulla debet in confeſſione dici.1834.
Famā ſuam durare homines conantur.798.
Famā alterius tollens ad reſtitutionē q̄ñ tenet̄.828.
Fama laus honor ⁊ gloria quomodo differūt.1792.
Famā ſuam nullus negligere debet.1938.
Fames ſignificat deſiderium.585.
Fames eſt duplex.ſ. corporis ⁊ mentis.944.
Fames eſt multiplex.1805.
Fame moritur auarus.2512.
Fato non regitur mundus.91.
Fatum neceſſitatē nobis non imponit.2469.
Fauo mellis ſcriptura ſacra comparatur.2176.
Fe. ¶ Fecundate fuerunt mirabiliter multe mulieres ſteriles2.001.
Felle vinum mixtum bibit chriſtus.1114.
¶ Felicitas. ad felicitatem via ſunt aduerſa.1807.
Felicitas hic haberi non poteſt.2276.
Felicitas terrena dicitur tabernaculum.2334.
Felicitas non eſt in filijs.2510.
Felicitas nō eſt in bonis temporalibus.2515.2514.
Felicitas nō eſt in diuitijs.2512.
℞. beatitudo.
Feneſtre noſtre dicūtur affectiones noſtre.751.
Feno tectorum cōparātur peccatores.2316.
Fenum ſignificat omnia temporalia.2555.
Ferre arundinis dicebantur romani.1080.
Ferus ſingularis quis dicatur.1584.
Ferrum dicitur chriſtus.945.
Ferrei vectes dicūtur demones ⁊ cōtradictiones.1896
Feſta chriſti quatuor principaliter celebrātur.1024.
Feſta iudeorum qualiter celebrantur.1115.
Feſta iudeorum oſtendūtur.1210.1395.
Feſtus dies qua hora incipit.1220.
Fetorem viciorum mali non ſentiunt.2015.
Fetoſus quid ſit.2513.
¶ Ficus diſſipate ſunt hypocrite.1829. Fi.
Fictus amicus multum nocet.907.
Fidelis quomodo dicitur deꝰ nobis ⁊ nos deo.483.
Fideles per capillos ſignificantur.666.
Fidelis dicitur chriſtus.1471.
Fideles ſunt multiplicati per mortem chriſti.1812.
Fideles exultant in penis.2007.
Fideles cur dicantur ſerui cum ſint filij.2274.
Fideles conuerſos magnificat deus.2294.
Fideles omnes ſignificantur per iſrael.2377.
Fidelis ⁊ verax dicitur deus.2529.
Fideles om̄s ſunt filij abraam ⁊ iſrael.2580.2580.
℞. Fides.
Fides dicitur ſcutum.53.
Fidem receperunt gentes per apoſtolos.95.
Fides facit orationem exaudiri.174.506.
Fides in homine creſcit paulatim.222.
Fide chriſti omnes ſaluamur.377.
Fides ⁊ alie virtutes dantur in baptiſmo.379.
Fides chriſtum nobis abſcondit.388.
Fides dicitur fortitudo.420.
Fides quomodo manet in beatis.436.
Fidei multiplex vtilitas.505.
Fides liberat.506.
Fidem apoſtolorū reformauit reſurrectio chriſti.731.
Fidei articuli tractātur. vide Articulus.
Fides que verſetur oſtenditur.776.
Fides mundat corda noſtra.843.
Fidem conatur diabolus nobis tollere.
Fides data ſeruari debet.1339.1572.
Fides gentibus predicatur.1644.
Fides chriſti ſemꝑ fuit neceſſaria ad ſalutem.1683.
Fides non innititur rationibus naturalibus.1795.
Fides tria requirit.1795.
Fidei ſapientia ſignificatur per aquā.1915.
Fide carens martyr eſſe non poteſt.2038.
Fides eſt vita anime.2092.
Fides habet gradus.2092.
Fides humilibus datur.2159.
Fides eſt principiū verborum dei.2233.
Fides qñ tepeſcit tunc chriſtus dormit in nobis.2268.
Fidei myſteria malis non ſunt predicanda.2411.
Fidem perdit mala vita.2416.
Fidei obſcuritas nobis eſt vtilis.2554.
Fide fortes dicuntur iuuenes.2578.
Figmentum dicitur fomes peccati.1744.
Figmenta ſcripturarum nubes dicuntur.2554.
Figuli vas dicuntur eſſe mali.16.
¶ Filius. quid dicantur filij hominū.31.928.
Filius hominis ſignificat iuſtos.86.
Filius hominis dicitur chriſtus.91.1386.
Filius punitur pro peccato patris.200.1860.1950.
Filijs non proficiunt mores parentū.1286.
Filij ire naſcimur omnes.1494.
Filios ſuos patres corrigere debent.1531.
Filij ſanctorum dicuntur omnes iuſti.1731.
Filij noſtri dicūtur opera noſtra.1731.1748.
Filiꝰ magis amat̄ a patre ꝙ ecōtrario ⁊ quare.1744.
Filij filiorꝫ dicūtur premia debita operibꝰ nr̄is.1748.
Filios ſuos diabolo immolabāt filij iſrael.1868.
Filios ſuos occidere eſt ſumma crudelitas.1869.
Filij iſrael ſubditi fuerunt gentibus multoties.1872.
Filij iſrael errauerūt q̄draginta annis ꝑ deſertū.1884.
Filij dicunt̄ diſcipuli ſed doctores ſunt patres.2024.

Filios dei nos faciunt fides ⁊ pax.2024.
Filius hominū dicitur quilibet peccator.2025.
Filiꝰ prodigus ſigt populū gentilem.2884.
Filiorum amor oſtenditur.2186.
Filius vel puer quis dicitur.2206.
Filiorum mortis conſolatio.2210.
Filius ⁊ ſeruus dicitur chriſtus.2401.
Filij ſuccedunt patribus ſi bene faciunt.2343.
Filij noſtri dicũtur ſpes noſtra.2343.
Filius iſrael ſemper inimicabantur filij edon.2415.
Filij ſequũtur mores parentum.2417.
Filiorum dei duplex eſt generatio.2519.
Filij abrae ⁊ iſrael ſunt omnes fideles.2586.
Filium non poteſt pater impedire a ſeruicio dei.2586.
Filius dei dicitur dextera.23.
Filius dei dicitur manus dei.285.2505.
Filius dei ⁊ pater ſimul producunt ſpiritū ſanctū.485
Circa filium dei arrius multipliciter errauit.787.
Filius dei per ſapphyrum ſignificatur.791.
Filius dei dicitur ſapientia dei.1778.
Filius dei omnia fecit.1778.
Filius dei dicitur auris dei.2030.
Filius dei ⁊ ſeruus dicitur chriſtus.2401.
Filius dei ſolus dicitur redēptor noſter.2403.
Filius dei dicitur eloquium dei.2562.
Filius dei dicitur eternus.1730.
℞.incarnatio.
Fimbria ſignificat vite finem.749.
Finis accipitur multipliciter ⁊ ſignificat chriſtum.26.
124.150.636.650.
Finem ſuum quilibet ignorat.889.1559.1890.2486.
Finem omnium deus videt.1637.
Fines terre dicuntur eſſe gentes.1634.
Finis omnis conſumationis dicitur chriſtus.2169.
Fines terre dicitur homo.1672.
Finem laus dei non debet habere.2518.
℞.fimbria.
Firmamentum noſtrum dicitur chriſtus.1141.1179.
Firmamentū ſignificat euchariſtie ſacramētum.1179.
Firmamentū qđ dicitur celum eſt duplex.2590.
℞.fortitudo.
Fl. ¶ Flagella hic ſuſtinēt iuſti ⁊ penas.645.
℞.aduerſitas.pena.
Flamma ſignificat libidinem.417.
Floris more egredit homo ⁊ fugit velut vmbra.1714.
Flori vita preſens comparatur.1556.
Fluctus ſignificat ſuperbiam.1016.
Fluctus multa ſignificat.1487.1905.
Fluctus ſignificat perſecutiones.1605.
Flumē ſignificat mundi potentes.335.
Fluuius ſignificat ſacram ſcripturam.758.
Fluuius dicitur vita preſens.1019.1604.2407.
Fluuius iordanis fuit principium regni xp̄i.1171.
Fluuius ſignificat predicatores.1227.
Fluuius ſignificat baptiſmū.1524.
Flumina ſignificant apoſtolos.1676.
Flumina babylonis quid ſignificant.2407.
Fo. ¶ Folia ſignificant verba.4.
Fomes peccati dicitur figmentum.1744.
Fomes peccati ex originali peccato proceſſit.1891.
Fontes iſrael dicuntur apoſtoli.1075.1764.
Fontes quomodo poſſunt oriri ex terra.1764.
Fons miſericordie dicitur xp̄s.2500.
Fons peccati eſt oculus.2194.
Formidare quid ſit.1528.
Fornica nobis datur in exemplum.1467.
Fornicatio eſt duplex ſcʒ luxurie ⁊ idolatrie.157.
1209.1870.

Forſitan quomodo dicitur de deo.1403.
Forſitan idem eſt ꝙ an putas.2281.
Fortes dicuntur mundi diuites.940.
Fortificatus fuit iſrael in egypto ⁊ qualiter.1812.
Fortificatur quis dupliciter.2432.
Fortificati fuerunt apoſtoli.2443.
Fortes in fide dicuntur iuuenes.2578.
℞.fortitudo.
Fortitudo ſignificatur per celum qđ dicitur firmamentum.158.253.
Fortitudinem cauſat timor.358.
Fortitudo plebis eſt chriſtus.409.
Fortitudo dicitur fides.420.
Fortitudo noſtra eſt deus.459.
Fortitudo dei eſt ſupra cor hominis.955.
Fortitudo ſignificatur per aaron.1277.
Fortitudo ⁊ patientia chriſti.1281.
Fortificat nos conſideratio chriſti.2004.
Fortior quis poſt peccatum reſurgit p penitentiā.2061
Fortitudo iuſtorum eſt deus.2061.
Fortitudo anime ⁊ corporis dicitur ſaluatio.2219.
Fortitudo ſignificatur per oſſa.2441.2473.
Fortitudo patientie latet intus.2441.
Fortuna vel fato nō regitur mundus.91.
Fortuna dicitur vitrea qꝛ fragilis.575.
Fortuna vt rota faciliter vertitur.586.
℞.Fatum.
Fouea ſignificat mortem.921.
Fouea eſt malis ipſorum proſperitas.1620.
Fouea dicuntur vulnera chriſti.1620.
¶ Fragilitas peccatum minuit.1543. Fr.
Fragilitatis nr̄e cōſideratio nos debet hūiliare.1785.
Framea dicitur chriſtus.197.
Framea dicitur verbum dei.524
Framea ſignificat mortem.311.
Frater noſter dicitur chriſtus.313.
Fratres ſunt multiplices.1099.
Fraudulētus differt a doloſo ⁊ inſidioſo.143.
Fremere quid ſit.8.540.
Frigidꝰ erat dauid ex multis ⁊ calefieri nō poterat.158.
Frumētū ſignificat euchariſtiā.1179. (635
Frumentum dicitur chriſtus.1179.
¶ Fugit quandoqꝫ chriſtus ⁊ quare.888.1959. Fu.
Fugere quomodo quis poteſt a deo.1048.2433.
Fugit peccator quando conuertitur.1522.
Fugere prelato quomodo licet.1707.2481.
Fugiens peccatum vnum in aliud cadit.2201.
Fuga eſt duplex.2481.
Fugere a deo ad deum quomodo quis poteſt.2445.
Fulgura ſignificant miracula.215.1658.2504.
Fulgur quid ſit oſtenditur.2365.
Fumigare idem eſt ꝙ conteri ⁊ humiliari.2505.
Fumus ſignificat orationem.209.
Fumus ſignificat ſuperbiam.1049.1706.
Fumus ſignificat contritionem.1786.
Fūdamēta eccleſie ſunt apoſtoli ⁊ prophete.216.2416
Fundamentū eccle dicitur xp̄s.336.1474.2416.
Fundamenta eccleſie ſunt predicatores.1474.
Fundata fuit a chriſto virgo maria.1428.
Fundata eſt eccleſia ſtabiliter ⁊ qualiter.1759.
Fundatur terra ſuper aquas ⁊ quomodo.2385.
Funes dicuntur ſortes.179.
Funes multa ſignificant.2134.
Funes dicuntur peccata.2456.
Funiculus dicitur menſura.1337.
Fur proprie dicitur diabolus.827.
Fur erat iudas.1947.
Furor ⁊ ira quomodo differunt.12.

Furore quomodo corripit deus.54.
Furor dei quid dicitur ⁊ quid ira.1117.
Furtum an filij iſrael cōmiſerūt expoliādo egyptios. 1825.
Futura per modū preteriti quare dicūt pphete. 2137.
Ga. Galaad ſignificat martyres.964.
Garrulitas quedam eſt bona.2090.
Gaudēt beati de penis dānatorum. 407.522.
Gaudium ſequit̄ poſt triſtitiā.434.
Gaudiū i pñtienti vita nō debemus querere.671.841.
Gaudiū eſt multiplex.841.
Gaudium ſpirituale dolore miſcetur.1712.
Gaudium beatorum eſt ſecūdū mēſurā tribulati.2292
Gaudium noſtrū de ſolo deo debet eſſe.2517.
Ge. ¶ Gebal. per gebal ſignificantur crudeles.1419.
Gedeonis bello ad bellādū ſpūalr docemur.234
Gedeon ſignū i vellere poſtulauit/qd ſigt.1225.2423.
Gemitus fit corde.ſed voce ingitus.616,
ꝶ.plangere.
Generatio ſpiritualis fit per fidem.325.
Generatio ſpūalis generat feminas ſicut mares. 750.
Generatio quid dicatur.1282.1370.
Generatio hominis eſt multiplex.1202.
Generatio altera ē generatio ſpūalis.1492.1721.
Generatio eſt duplex.1370.1448.1504.2571.
Generationis ſpiritualis modus ponitur.2330.
Gñatiōes a pncipio vſq; ad legē vigīti ſex fuerūt.2391.
Generatio eſt duplex veteris teſtamenti.2519.
Generatio eſt duplex filiorum dei.2519.
Gentes per apoſtolos ſunt conuerſe.15.
Gentium ſuperbiam ſignificat cedrus.415.
Gentibus quō iudei ſunt poſiti in ſimilitudinē.723.
Gentes ſignificantur per deſertum.1012.
Gentes ſignificantur per terram.1026.1056.
Gentium conuerſio predicatur.1172.
Gentes p mare ſignificant̄.1225.1509.1524.
Gentes ſignificantur per ioſeph.1271.
Gentium conuerſio.1465.1509.
Gentes figurantur per raab.1476.
Gentes ſignificantur per babyloniam.1476.
Gentes ſignificat ethiops ⁊ tyrus.1477.
Gentium perſecutionem ſignificat fluctus.1605.
Gentes ſignificantur per fines terre.1634.
Gentibus fides predicatur.1644.
Gentes dicuntur electi dei.1858.
Gētibꝰ multoties filij iſrael ſubiecti fuerūt.1872.
Ex gētibꝰ cōgregauit deus electos.1878.
Gentes eſuriebant verbum dei.1895.
Gentes receperunt gratiam dei.1815.
Gētibꝰ per apoſtolos ſeminatū fuit verbū dei.1917.
Gentes prius ſteriles fecundate fuerunt.2002.
Gentes debent laudare deum.2046.
Gentibus facta eſt mia/ſed iudeis veritas.2040.
Gentes primo perſequebantur eccleſiam.2057.
De gentibus victa eſt eccleſia ipſas cōuertendo.2057.
Ex gentibus ⁊ iudeis cōſtat eccleſia.2068.
Gentes chriſti miraculis illuminātur.2203.
ꝶ.Gentilis.
Gentiles ſignificantur per diluuium.419.
Gentilium conuerſio ponitur.1067.
Gentiles melius xp̄m cognouerūt q̄ iudei.1672.
Gentili peior eſt iudeus.2085.
Gentiles dicuntur campi ſylue.2337.
Gentiles ſignificat filius prodigus.2429.
Gentiles figurantur per coruū.2556.
ꝶ.gentes.
Genua ſoli deo curuare debemus.322.
Genua primo ſentiūt debilitatem corporis.1960.
Genua chriſti dicuntur apoſtoli.1960.
Gerere aliud eſt/⁊ aliud portare.223.
¶ Gladiꝰ ſignificat ſcripturā ſacrā.76.524.738.945 Gl.
Gladius ſignificat chriſtum.77.945.
Gladius ſignificat penam.712.96.579.
Gladius ſignificat poteſtatem.715.1541.
Gladius ſignificat rebelles.1248.
Gladius ſignificat tētationē.1345.
Gladius duplex bonus ⁊ malus.1508.
Gladius multa ſignificat.1508.
Gladius bis acutus dicitur ſcriptura ſacra.2586.
¶ Gloria ſequitur penam.397.
Gloria bonorum operum deo debet dari.412.
Glorie lumen dicitur facies dei.454.
Gloria iuſtorū conſiſtit in multis.479.860.
Gloriā propriā nullus q̄rere debet:ſed dei.502.
Gloriā ſuā ꝓ virtutū quō qs publicare poteſt vl̄ q̄rere. (502.
Glīa iuſtoꝝ differt a glīa hypocritarū.749.
Gloria acquiritur per aduerſa.984.
Gloriā de malo nullus debet habere.1116.1610.
Gloria quid ſit/⁊ quid honor.1648.
Gloria honor laus ⁊ fama differunt.1792.
In gloria ⁊ in cruce ſedit chriſtus.1968.
Gloriam meretur humilitas.2034.
Gloriam meretur paſſio.2041.
Gloriā ſibi q̄rere de bonis eſt lingua doloſa.2251.
Gloria malorum cōparatur feno tectorum.2316.
Gloriam meretur duplex humilitas.2403.
Gloriam chriſti predicat omnis creatura.2526.
Gloria malorum eſt in laudibus hominum.2585.
Gloria bonorum ſtat in conſcientia.2585.
ꝶ.gloria eterna.
Gloriā xp̄s in reſurrectiōe accepit ⁊ quō.282.
Gloria eterna figuratur per vinum.385.
Gloria eterna dicitur ciuitas.461.
Glīa eterna acquirit̄ per aduerſa.700.2033.
Glīa; etnā habuiſſet hō ſine morte ſi nō peccaſſet.1012.
Glorie cōſideratio nō habite contriſtat.1262.
Glorie conſideratio multa bona facit.1431.
Gloriam non meremur de cōdigno.1442.
Gloriam dat chriſtus.1442.
Gloria per mare ſignificatur.1566.
Gloria angelorū augetur per homines.1567.
Gloria eterna ſignificatur per dexteram.1576.
Glīa eterna ſignificatur p lōgitudinē dierū.1585.
Glie amor ⁊ timor pene a peccato nos pſeruant.1668.
Glīa eterna ſigt̄ur p hierlz.1724.2265.2286.2548.
Gloria eterna dicitur annus.2727.
Circa gliam peccatum in tribus facit errare.1743.
Gloriā eternā ſigt̄ terra pmiſſiōis.1832.1814.1858.
Gloria eterna ſignificatur per atrium.2045.
Ad gliam nos inuitant ſancti ſuis exemplis.2264.
Gloriam peccatores non intrant.2264.
Gloria eterna dicitur turris.2270.
Gloria eterna dicitur menſa.2308.
Gloria eterna dicitur ſion ⁊ hieruſalem.2310.
Gloriam nos habituros dubitare debemus.2346.
Glorie domus qualis ſit oſtenditur.2360/
Gloria eterna omne bonū cōtinet/⁊ nullū malū.2414
Gloria eterna dat̄ gr̄a non meritis.2496.
Glorie celeſtis pulchritudo oſtenditur.2527.
In glīa eterna erit vere pax que in preſenti haberi non poteſt.2501.
ꝶ.gloria.
Gloriari de malo ſumme diſplicet deo.853.1610.
Glorificare quid ſit oſtenditur.1465.

Glorificat deum datio legis.1507.
Glorioſa de eccleſia predicta fuerunt.1475.
Go. ¶ Golie bellum ⁊ dauid ponitur.1499.
Gr. ¶ Grad⁹ eccleſie ſunt tres ſcz virginum / continentiũ / ⁊ coniugatorum.750.
Graduales pſalmi quare ſic dicũtur.2550.
Grando ſignificat malos.1329.
Grandinis aqua terram facit ſterilem ⁊ quare.1330.
¶ Gratia figuratur per aquam.3.1019.1913.
Gratia eſt duplex.ſ.preueniens ⁊ ſubſequens.280.
Gratia dei eſt finalis perſeuerentia.332.
Gratia dei dicitur pulchritudo.334.
Gratia dei q̃ſq; precedit bñdictionẽ q̃ſq; ſubſeq̄t.338.
Gr̃a in cõfirmatiõe data an ſit maior q̃ baptiſmi.414.
Gr̃a tanto eſt maior quãto datur indigniori.462.
Gratia non meritis homo deo fuit vnitus.947.
Gratie bona ſunt vera bona.1014.
Gratia ſignificatur per pluuiam.1057.
Gratia facit vmbram.1062.
Gratia dei preuenit nos.1363.2204.
Gratia dei nos regit.1401.
Gratia chriſti dicitur benedictio.1437.
Gratiam dat chriſtus pro gratia.1442.
Gratia dei dicitur ſplendor.1569.
Gratia dei dicitur ſcutum.1574.
Gratia dei ſignificatur per diem.1587.
Gratiã q̃ñ de⁹ nõ apponit / tunc reuocat a bonis.1727.
Gratiam dei timor acquirit.1747.
Gratia datur humilibus.1764.
Gratia ſignificatur per oleum.1770.
Gratia remota predicatio non proficit.1783.
Gratia dei priuati fuerunt iudei.1913.
Gratiam gentes receperunt.1915.
Gratia requiritur ad implendum mandata.2082.
Gratia merita participat.2136.
Gratiam inuocare debet predicator.2157.2299.
Gratia ⁊ voluntas ad meritum requirũtur.2185.
Gratie tempus dicitur matutinũ.ſ.diluculum.2221.
Gratia ſpiritusſancti dicitur vnctio.2352.
Gratia dicitur ros.2353.
Gratia anima carens dr̃ terra ſine aqua.2490.
Gratiarum actio nobis eſt neceſſaria.482.
Gratiarum actio eſt deum benedicere.502.
Gratiarum actio quid ſit oſtenditur.772.1550.
Gratiarum actio debet fieri trinitati.912.
Gratiarum actio qualiter debet fieri oſtẽdit.923.1291.
Gratias deo quãtum deo placeat oſtenditur.1291.
Gratiarum actio ſignificatur per iudam.1322.
Gratiarum actio debet fieri cum lenicia.1673.
Gratiarum actio ſit dupliciter.1924.
℞ ingratitudo.
Quid ſit odire gratis.1093.2255.
Gratis perſecuti fuerunt iudei chriſtum.2234.
Gratis aliq̃s diabol⁹ pſeq̄t ⁊ aliq̃s nõ gratis.2234.
Gratis nos elegit deus.2345.2362.
Grauior ſignificat duo.550.
Grauitas triplex eſt.30.542.
Grauitas eſt duplex.ſ.bona ⁊ mala.1757.
Grecorum error circa ſpiritumſanctum ponitur.485.
Greſſus dicuntur principia meritorum.589.
Greſſus mentis charitate diriguntur.2206.
Greſſus noſtri dicuntur opera noſtra ⁊ exempla.2206
Grues qualiter vigilant ad cuſtodiam.990.
Gu. ¶ Gubernat de⁹ oĩa: ⁊ regit ſupiora ⁊ iferiora.2574.
Guloſi dicuntur ſepulchrum.1312.
Guloſi per philiſteos figurãtur.1419.
Gula generat luxuriam.1861.
Gutta ſpecies ſignificat humilitatem.744.

Habent aliqui diuitias: aliqui habentur ab eis.1988. Ha.
Habitat de⁹ in ſanctis ſuis.11.107.136.293
Habitare ⁊ inhabitare differũt: ⁊ q̃lr.1129.
Habitatio in deo ꝓ duplex ſtat deſerta.1118.
Habitatio xp̃i quid dicatur.1247.1064.
Habitat quis in adiutorio dei ⁊ qualiter.1570.
Habitat deus in bonis ⁊ non in malis.2268.
Habitare in celis ſpes nos facit.2278.
Habitans in deo habitatur a deo.2338.
Hamus quo a xp̃o captus fuit diabolus oſtẽdit.2500
¶ Hedus ſignificat luxuriam.840. He.
Helias ⁊ enoch p̃dicabũt cõtra antichriſtum.126.
Helias nõ eſt mortuus ſed morietur.1546.
Helias verbo ſuo clauſit celũ ⁊ aperuit.1913.1914.
Heliſeus ſignificat chriſtũ.1154.
Hemon idem eſt q̃ aman.1481.
Heman dr̃ iſraelita ⁊ ezraita ⁊ quare.1481.
Herbe ⁊ flori comparatur vita preſens.1556.
Herba ſignificat iuſtos.2555.
Hereditas xp̃i ſunt fideles conuerſi.178.410.
Hereditas eſt multiplex.974.
Hereditas dei dabitur ſanctis.975.
Heredes alicuius illum deſiderant mori.1333.
Hereditas dei erant iudei.1356.
Hereditas dei.ſ.ſancti ſemper laudant deum.1838.
Hereditas eſt duplex.ſ.ade ⁊ chriſti.2184.
Heretic⁹.proceſſ⁹ doctrine hereticoꝝ oſtẽdit i ꝓhemio.
Heretici debent cõuinci per ſenſum literarum.8.
Heretici per principes intelliguntur.340.
Heretici contra eccleſiam pugnant.382.
Heretici maxime peccant.863.
Hereticorum cõtentio ⁊ ſuperbia oſtenditur.1920.
Heretici odiunt pacem.2255.
Hermõ mons ſignificat chriſtum.695.1513.2353.
Herodius idem eſt q̃ falco.1772.
Herodius ſignificat ſuperbos ⁊ rapaces.1772.
¶ Hyacinthus ſignificat reſurrectionem.875. Hi.
Hyades ẽ quedã cõſtellatio ⁊ ſignificat doctores.1759.
¶ Hieruſalem deſtructio.1671.1118.
Hieruſalem dicitur vertex capilli.1070.
Hieruſ ſiḡt gl̃iã celeſtẽ.1724.2265.2286.2310.2548
Hieruſalem celeſtis nõ dr̃ ciuitas / ſed vt ciuitas.2266.
Hieruſalem ⁊ ſion dicitur eccleſia.2559.
Hymnus quid proprie dicitur.1010.
Hypocritarum in quibus conſiſtit gl̃ia.749.
Hypocritarum vana confidentia.793.
Hypocrite falſam habent ſtatheram.986.
Hypocriſis facit cor eſſe curuum.1288.
Hypocritas ſignificant agareni.1419.
Hypocrita aranee comparatur.1560.
Hypocrite pugnant contra deum.1792.
Hypocrite dicuntur vinee diſſipate ⁊ ficus.1821.
Hypocrite illuminãtur a luna ſed boni a ſole.2261.
Hypocritarum gloria comparatur feno tectorũ.2316.
Hypocrite ſunt in ſtathera mendaces.986.
Hircus ſignificat penitentes.1036.
Hirundo nos docet agere penitentiã.893.
Hiſtrionibus aliquid dare non licet.2585.
¶ Hodie ſignificat eternitatem.14. Ho.
Holocauſtum quid ſit.270.
Holocauſtũ q̃d ſit q̃d oblatio ⁊ ſacrificium.658.
Homicida q̃libet peccator eſt ſuupſius.45.
Homicida eſt qui pauperẽ non paſcit.375.
Homicidium cõmittitur cupiditate gl̃ie.857.
Homicida quis eſt occidens aliũ ⁊ qualiter.1825.
Homo homine erat redimendus.65.
Homo ſignificat peccatores.86.

Homo habet corpus a mundo ſed animã a deo.260.
Homo ⁊ vermis fuit chriſtus.296.
Homo duabus naturis ſubſiſtit.357.
Hō ꝓprie ſolum ille dr qui viuit ſcḋm rationē.558.589
Hominem primum quare tētauit diabolus.621.
Homo multipliciter accipitur.799.1412.
Homo natura eſt animal ciuile.882.
Homo qñq; ſignificat diabolum.902.
Homo dicitur cõmotus multipliciter.959
Homines tot erunt beati quot angeli beati.967.
Homini vni aſſimilatur eccleſia.980.
Homo chriſtus fuit paſſus.1005.
Hominem totum ſignificat caro.1011.
Homo nō poteſt imutare mētē alteri⁹/ſ3 ſol⁹ de⁹.1029.
Homo ad laborem naſcitur.1188.
Homo totus ſignificatur per animam.1231.
Hominis peccatū remiſſibile fuit ⁊ nō demonis.1521.
Homo per terram ſignificatur.1444.
Hominem cuſtodit protectio dei.1570.
Homo quare dicitur factura dei.1589.
Homo proprie non dicitur dñs ſed ſolus deus.1633.
Hois dignitas ex mō ſue creatiōis appet.1656.2146.
Hominū ſpecialem curam deus habet.1657.
Homo dicitur omnis creatura ⁊ fines terre.1672.
Homo habet duplex eſſe.ſ. nature ⁊ gratie.1690.
Hō fuit factus imortalis/ſ3 ꝑ pctm̄ mortalis.1707.
Homo miſerior eſt creaturis ceteris.1713.
Hominibus quō nota eſt diuina voluntas.1738.
Homo tribus modis dicitur.1745.
Homo an chriſtus fuerit in triduo.1746.
Homo dicuntur apoſtoli.1777.
Hominē luxuria vertit in pecus.1824.
Homo perfectior eſt omni idolo.2013.2014.
Homines timere nō debemus ſed deum.2053.
Homines ⁊ demones dicūtur inimici.2054.
Homo quilibet hic circundat miſeria.2058.
Homo nouus ſignificatur per filium iuniorem.2084.
Homo omnis dormit ⁊ dormitat.2259.
Homo vnus ſunt omnes fideles.2278.
Homo omnis eſt peccator.2321.
Homines cum angelis deum laudant.2420.
Homines iubilant/ſed angeli laudant.2420.2569.
Homo xp̄s habet dñm:ſed vt de⁹ habet patrē.2418.
Homo iniquus dicitur diabolus.2451.
Homo coram deo iuſtificari non poteſt.2486.
Hominis quanta ſit dignitas oſtenditur.1501.
Homo quid eſt: reſpondetur multipliciter.2501.
Homo quomodo ſimilis eſt vanitati.2502.
Hō ꝑ carnē qñq; ſignificat tot⁹: qñq; ſolū pars.2537
In homine nō eſt cõfidendū/ſed ſolum in deo.2539.
Hominis ſpiritus dicitur anima.2540.
Hoies hic ſūt ꝑegrini:ſ3 beati āgeli ciues celeſtes.2548.
℞.anima.filius.flos.mia.
Honorem confert punitio peccati.54.
Honor qd eſt/⁊ qd glia/⁊ quō differūt.1648.1782.
Hoſtes noſtros deus expugnat.968.
Hoſtes noſtri ſunt diabolus/mundus/⁊ caro.983.
Hoſtes dei ſunt omnes defenſores malorum.2468.
Hoſtis omniū eſt peccator.2268.
Hoſtia viua dicitur penitens.411.
Hoſtia eſt multiplex.817.
Hoſtia dicitur euchariſtia.1649.
hu. ¶ Humanitas xp̄i dicitur pupilla oculi.193.
Humanitas chriſti per citharam ſignificatur.481.
Humanitatis cū verbo vnio ſemper erit.1532.
Humanitas xp̄i qualiter eſt adoranda.1662.
Humanitatis ratione chriſtus dicitur via.1884.
Humanitas chriſti dicitur virga.1970.
Humidum radicale hominis quomodo nutritur ⁊ cõſeruatur.637.
Humiliatio eſt duplex.ſ. virtutis ⁊ pene.896.
℞.humiliare.
Humiliat nos conſpectus dñi.686.
Humiliant nos aduerſa.1032.1612.1783.2180.
Humiliātur boni a malis.1612.
Humiliat deus ſuperbos ⁊ exaltat humiles.1762.
Humiliat nos conſideratio proprie fragilitatis.1783.
Humiliare debemus cor noſtrum deo.1924.
Humiliari qñq; idem eſt ꝙ pati.2038.
Humiliauit ſe chriſtus.2185.
Humiliare intelligitur per fumigare.2503.
Humiliatus fuit chriſtus ſub angelis.87.
Humiliati erunt ſancti ab antichriſto.124.
Humiliatus fuit diabolus per chriſtum.1167.1510.
Humiles dicuntur pauperes ſpiritu.99.
Humiles reſpicit deus.444.
Humiles ſignificantur per colles.1044.
Humiles ſignificantur per valles.1764.
Humiles ⁊ ſuperbos continet eccleſia.1780.
Humiles regere debent/ſed ſuperbi regi.1780.
Humiles deus exaltat.2001.2530.
Humilibus datur fides.2159.
Humilium ⁊ ſuperborum differentia oſtenditur.2327
Humilis quilibet dicitur paup/⁊ ſupbus diues.2347
Hūilib⁹ ⁊ nō ſupbis reuelat̄ ſcriptura ſacra.2552.2553
Humilitas facit orationē3 exaudiri.40.315.302.437.463.2478.
Humilitas aſcendere facit in celum.227.
Humilitas vera quid ſit.468.
Humilitas eſt gloria iuſtorum.479.
Humilitatem probat illata iniuria.634.
Quod eſt maximū humilitatis ſignum: oſtēdit̄.733.
Humilitas per gutte ſpeciem ſignificatur.744
Humilitatis vere conditiones ponūtur.751.
Humilitas ſignificatur per oliuam.860.
Humilitas eſt habenda in proſperis.881.
Humilitas quomodo differt ab humiliatione.896.
Humilitas per ceram ſignificatur.935.1049.
Humilitas requiritur in oratione.1139.
Humilitas eſt duplex ſc3 virtutis ⁊ pene.1233.
Humilitas eſt multiplex.1242.
Humilitatis exemplum fuit dauid.1249.2332.
Humilitatem inducit incarnatio.1269.
Humilitas requiritur ad habendā ſapientiam.1278.
Humilitas recte ambulare facit.1290.
Humilitas virginis marie oſtenditur.1472.
Humilitas chriſti quanta fuerit.1551.
Humiles deus ſpecialiter cuſtodit.1665.
Humilitatis exemplum fuit abraam.1798.
Hūilitas i ꝓſperis:ſed patiētia reqrit̄ in aduerſis.1883
Humilitas meretur gloriam.2034.
Humilitas eſt multiplex.2123.
Humilitatem inducunt aduerſa.2146.
Humilitas duplex.2165.
Humilitas eſt maxima virtus.2180.
Humilitas preualet prelationi.2180.
Humilitas eſt iuſticia chriſti.2185.
Humilitatem inducit lex antiqua.2203.
Humilitas laudabilior eſt in iuuene ꝙ in ſene.2214.
Humilitas eſt caput ⁊ forma omnium virtutū.2226.
Humilitas eſt lex dei.2226.
Humilitas quedam eſt afflictionis ⁊ pene.2226.
Humilitas eſt neceſſaria.2249.
Humilitas ſignificatur per ſedere.2301.
Humilitas dicitur panis doloris.2303.
Humilitas ⁊ ſuperbia mutuo ſe expellunt.2327.

Humilitas eſt verum ſacrificium.2327.
Humilitas duplex meretur gloriam.2054.
Humilitas ſignificatur per cinerem.2563.
ꝶ.Humiliatio.humiliare.humiliatꝰ.humilis.
Hur ſignificat charitatē ꝛ dilectionē proximi.1814.
Ia.
Abim rex humiliatꝰ fuit a filijs iſrael 1421.
Iacere quid eſt ſpiritualiter:quid ſedere ꝛ quid ſtare:oſtenditur.734.
Iacob nobis eſt in exemplum tolerātie.1249.
Iacob ſignificat iudeos: ſed ioſeph gentes.1271.
Iacob ſignificat chriſtum.1271.
Iacob fuit etiam vocatus iſrael.1285.
Iacob habuit preceptum diuini cultus.1799.
Iacob deus/dicitur chriſtus.2008.
Iacob ꝛ iſrael ſignificant fideles ꝛ iuſtos.2362.
Iacob cōuertit in iſrael:qſi dn̄s beatificat iuſtos.2541
Ianua eſt multiplex.1218.
Iaſpis ſignificat primum articulum fidei.781.
Id. ¶ Idithum quid ſignificat oſtenditur.978.
Idolatra fuit ſalomon .1539.
Idolatra eſt quilibet auarus.2112.
Idolatre ſunt ſimiles idolis.2376.
Idolatria eſt fornicatio ſpiritualis.157.
Idolatria eſt corruptio quedam.863.
Idolatrie iudeorum punitio ponitur.1623.
Idolatrie cauſa videtur fuiſſe aaron.1853.
Idolatria multum eſt deteſtanda.1854.
Idolatria quando incepit.1861.
Idolatriam inducit luxuria.1861.
ꝶ.Idolatria.Idolum.
Idola multa chriſtiani colunt.157.
Idolum nullū fuit/qđ vbiq̧ coleretur.772.
Idola diuerſa ſignificant diuerſa peccata.1661.
Idolorum vanitas que argento comparatur.2013.
Idolum per aurum ſignificatur.2013.
Idolo perfectior eſt omnis homo.2013.2014.
Idola coluntur a diuerſis.diuerſis rationibus.2015.
Idolis aſſimilantur peccatores a damnati.2017.
Idolorum vanitas oſtenditur.2373.
Idolis ſimiles ſunt idolatre.2376.
Idumeus quid eſt/ꝛ edon ſignificat auaros.1414.
Ie. ¶ Iebuſeus ſignificat ignorantiam.1337.
Ieiunium eſt pars ſatiſfactionis.474.
Ieiunium eſt duplex.535.
Ieiunium chriſti fuit deſiderium noſtre ſalutis.557.
Ieiunauit chriſtus ꝛ quare.1101.
Ieiunium irrigatur lachrymis pauperum.2296.
Ieſus nomen quomodo honoratur.355.
Ieſus nomen eſt virtuoſum.662.
Ig. ¶ Ignis ſignificat auaritiam.139.
Ignis duplicem habet virtutem.868.
Ignis incendit aurum propter tria.1031.
Ignis ſignificat aduerſa.1033.
Ignis columna ſignificat chriſtum.1294.
Ignis non eſt deus.1399.
Ignis vnꝰ inferni diuerſimode cruciat dānatos.1426
Ignis iudicij duplex.1657.
Ignis dicitur deſiderium dei ꝛ amor ꝛ ipſe deus.1657
In ignis ſpecie multotiēs angeli apparuerūt.1758.
Ignis dicitur verbum dei ꝛ charitas.2213.
Ignis ſignificat luxuriam.2461.
ꝶ.Columna.
Ignominia quid ſit.1428.
Ignoramus an opera nr̄a deo ſint accepta.347.665.
Ignorantia quādoq̧ dr̄ pctm̄ ex ignorātia factum.550.
Ignorantia eſt multiplex.554.
Ignorabat chriſtus:ſed qualiter.554.
Ignoramus finem noſtrum/ꝛ quare.880.1890.
Ignorantia per iebuſeum ſignificatur.1337.
Ignorātia quō pctm̄ aggrauat vel excuſat.2089.2553.
Ignorat omnis malus.2109.
Ignoſcit deus pctm̄/quod homo cognoſcit.355.
¶ Illuminauit nos incarnatio chriſti.153.2208. Il.
Illuminat nos lex euangelica.260.
Illuminatur anima per baptiſmum.379.
Illuminatur intellectus per fidem.505.
Illuminat nos multipliciter conſpectus dei.686.
Illuminat nos deus exemplis bonorum.1249.
Illuminantur boni a ſole:ſed mali a luna.2261.
Illuminat nos deus multipliciter.2543.
Illuſio quomodo accidat.615.
Illuſio quid ſit proprie.1359.
¶ Immago dei nos ſumus.640. Im.
Imago eſt multiplex.640.
Imago dei an equaliter ſit vir ꝛ mulier.640.
Imitatores alicuius/dicūtur eius ſemen.1795.
Immaturitas dicitur tēpus importunum.2220.
ꝶ.Iuuentus.
Immenſus eſt deus.1183.
Immolare quid ſit proprie/oſtenditur.1868.
Immolabant iudei filios ſuos ꝛ filias ſuas demonijs diabolo:ꝛ qualiter.1868.
Immortalis ꝛ mortalis factꝰ fuit homo ꝛ quō.1707.
Immortalis ſolus chriſtus reſurrexit.2324.
Impius quis dicatur.1.5.6.
Impius perit/quando peccator conuertitur.95.
Implere poteſt deſiderium noſtrum ſolus deus.2304.
Impoſſibile.ad impoſſibile nullus obligatur.2427.
Improperium chriſti quid ſit.1111.
¶ Inane quid proprie dicitur.1889. In.
Incantatores dicuntur predicatores.932.
Incarnatio chriſti dicitur ſuſceptio.23.1571.2189.
Incarnatio chriſti nos a peccatis liberat.64.
Incarnatus chriſtus nos redemit.65.
Incarnatio chriſti dicitur viſitatio.86.1018.1837.
Incarnatio chriſti dicitur dei reſpicere.152.
Incarnatio chriſti nos illuminauit.153.2208.
Incarnatio chriſti nobis dedit perſeuerantiam.154.
Incarnatio chriſti eſt ſupra intellectum noſtrum.211.
Incarnatio chriſti dicitur miſſio.
Incarnatio chriſti floruit.408.
Incarnatio chriſti dicitur facies.459.689.
Incarnationē xp̄i ſcti patres deſiderabāt.642.2249.
Incarnatio chriſti fuit maximum mirabile.656.
Incarnatione chriſtus factus eſt noſter.755.
Incarnatio chriſti nos adiuuat.872.
Incarnatio chriſti dicitur promiſſio.919.
Incarnatio chriſti dicitur calciamentum.966.
Incarnatio chriſti difficiliter intelligitur.1042.
Incarnatio chriſti via chriſti.1043.
Incarnatio chriſti dicitur egreſſio.1055.
Incarnatio chriſti in vellere gedeonis figurat̄.1169.
Incarnatio chriſti multipliciter eſt vtilis nobis.1267. ꝛ infra.2233.
Incarnatio chriſti dicitur miſericordia magna.1469.
Incarnatio chriſti oſtenditur.1432.1551.
In incarnatione xp̄i mirabilia ſunt facta.1668.2669.
Incarnatio chriſti dicitur ſurgere chriſti.1716.
Incarnationis chriſti fructus eſt miſericordia.2137.
Incarnatiōis chriſti tēpus/dicitur tēpus faciēdi.2199.
Incarnatio chriſti per mane figuratur.2493.
Incarnatus chriſtus dicitur via.2494.
Incarnatio ſignificatur ꝑ apertionem manus.2532.

Incenduntur iuſti aduerſitatibus.113.
Incenſa dicuntur peccata ⁊ ſuffoſſa.1387.
Incenſum ſignificat orationem.1036.
Incitare quid ſit.1230.
Inclinatio ſignificat humilitatem.190.
Inclinare aurem eſt exaudire.437.
Inclinatio eſt multiplex.2030.
Inclinauit ſe xp̄s multipliciter pro nobis.2030.
Inclinare cor noſtrum nos docuit chriſtus.2185.
Incola ⁊ inquilinus quid ſit.1801.2094.
Incolatus dicitur peregrinatio.2254.
Increpatio dicitur predicatio.217.
Increpationes dei dicuntur aduerſa.645.
Increpatio dei dormire facit.1251.
Increpatio eſt duplex: quedā verbis q̄dā factis.1096.
Incuruatus eſt quilibet peccator.614.
Induūtur dānati confuſione.550.
Induimus chriſtum multipliciter.1348.
Infantium laus chriſtū laudātium/altior fuit q̄ laus angelorum.84.
Infantes ſignificant apoſtolos.84.
Infantes dicuntur eſſe viatores.1721.
Infernus quomodo habet confeſſionem.58.
Infernus vbi ſit/oſtenditur.108.
Inferni pena clibano deſignatur.286.
Infernus dicitur lacus.423.651.
Inferni pena quanta ſit.520.
Infernus accipitur multipliciter.803.852.
Infernus a quibuſdam viuis inhabitatur.891.
Infernus dicitur mare.1091.
Infernus dicitur profundum ⁊ puteus.1167.
Infernus eſt duplex: ſcȝ ſuperior ⁊ inferior.1469.
Infernus dicitur abyſſus.1906.
Infernus ſignificat obſtinationem.2434.
Infernus ſignificat omnes malos.2473.
Inferiori datur cōſiliū a ſuperiori ⁊ nō ecōtrario.2538.
Inferius ſemper eſt corpus reſpectu anime.2538.
Infidelitatis peccatum iudeorum oſtēditur.1297.
Infideles non purgantur aduerſis.1542.
Infideles deo ⁊ moyſi fuerunt filij iſrael.1839.
Infiniti ſunt angeli nobis: ſed non deo.2444.
Infinita eſt ſcientia dei.2550.
R. Mors.
Infirmitas duplex.55.
Infirmitas ſignificat idolatriam.175.
Infirmorum more deus nos curat aduerſis.578.
Infirmitatis recidiuatio eſt periculoſa.607.
Infirmitas omnis ex peccato procedit.611.
Infirmitas omnis animam ſanat.1897.
Ingratitudo eſt multiplex.535.
Ingrati ſunt proſperantes in mundo.1192.
Ingratitudo eſt magnum peccatum.1291.
Ingratitudo ſignificatur per āmon.1419.
Ingratitudo iudeorum/oſtenditur.1855.
Initiare quid eſt.1861.
Inimici noſtri ſunt peccata.64.
Inimici chriſti dicuntur omnes idolatre.84.
Inimicus noſter dicitur diabolus.93.389.2495.
Inimici noſtri ſunt motus carnales.238.
Inimicos habet eccleſia vicinos ⁊ notos.449.
Inimicos triplices habemus.628.
Inimicorum mortem quāq; deſiderare licet.678.
Inimicorum ſunt multa genera.938.1594.
Inimici dei dicuntur babylonij ⁊ iudei.1222.1230.
Inimici domini ſunt falſi chriſtiani.1404.
Inimicus chriſti eſt diabolus.152.
Inimici boni ſunt correctores.1594.
Inimici noſtri ſunt doctores ⁊ homines.2054.
Inimici dei ſunt etiam inimici noſtri.12
Inimicus vnde dicatur.219.
Iniquitas ſignificat peccatum operis.78.
Iniquitas idem eſt q̄ peccatum.138.
Iniquitas dicitur torrens.205.
Iniquitas dicitur originale peccatum.224.
Iniquitas longe eſt a iuſticia.2414.
Iniq̄tas quomodo differt a peccato.376.401.949.
Iniquitas quid proprie dicitur.456.
Iniquitas dr̄ tam peccatū originale q̄ actuale.612.
Iniquitas accipitur multipliciter.915.
Iniquitas occidit/niſi prius occidatur.1002.
Iniquitatis filius fuit iudas.1521.
Iniquitas claudit os malorum/ne loquātur.1922.
Iniquitas eſt duplex: ſcȝ pene ⁊ culpe.2151.
Iniquitas eſt immundicia.2236.
R. Iniquus.
Iniquorum verba que ſint.1012.
Iniqui omnes ſunt ſedes iniquitatis.1627.
Iniquus ⁊ malus quomodo differunt.2451.
Iniuria ab amico facta/grauius toleratur.887.
Iniuria ab inimico facta/leuior eſt.887.
Iniuria facta ſine culpa/non confundit.1198.
Iniuria dei nō eſt toleranda: ſed noſtra.1101.1549.
Iniuria proprie quid eſt.2542.
Iniuſticia ſignificat peccatum operis.29.
Iniuſtus proprie quis dicitur.
Innocentia eſt duplex.367.
Innocentia minus eſt q̄ equitas.604.
Innocentia confortat patientem.2563.
Innocens proprie ſolus fuit chriſtus.1695.
Innotuit deus homini multipliciter.2501.
Innouare. q̄lr in fine innouabit mūdus oſtēditur.1729
Inops differt a paupere/⁊ quō.145.180.1458.
Inops ⁊ mendicus fuit chriſtus.1952.
Inopes dicuntur humiles.1176.
Inquilinus quis dicatur.1801.
Inquiritur peccatum multipliciter.553.
Inſatiabilis corde quis dicitur/oſtenditur.1699.
Inſipiens quis dicitur multipliciter.1615.
Inſidioſus quis dicatur.143.
Inſignis vnde dicatur.1393.
Inſulis comparatur eccleſia.1655.
Intelligere mirabilia dei non poſſumus.1466.
Intelligere quāq; ſignificat operationem.2168.
Intelligere eſt duplex: ſcȝ practicū ⁊ ſpeculatiuū.2177.
Intelligit deus de longe malas cogitationes.2429.
Intellectus per peccatū obſcuratur.60.
Intellectus per fidem illuminatur.505.
Intellectus datur homini: vt ſeipſum cognoſcat.2146
Intellectū ⁊ cognitionē dat ſolus deus.2146.2198.
Intellectus dicitur bonus ⁊ malus.2198.2243.
Intellectus datur quandoq; ſine voluntate quādoq; econtrario.2198.
Intellectus eſt maxima virtus.2217.
In intellectu quomodo facti ſunt celi.2384.
Intellectus ſcripture ſacre requirit humilitatem ⁊ bonam operationem.2553.
R. Intelligere.
Intentionē magis aſpicit deus q̄ opus.1577.
Intentio operis/operi nomen imponit.1577.
Intentio per oculum ſignificatur.2273.
Intentio penſanda eſt ⁊ non opus.2273.
Intendit nobis deus ⁊ qualiter.876.
Intendere deo quid eſt.1400.1462.
Interficitur terra ⁊ quomodo.1870.
R. Occidere.
Interitus dicitur ipſa mors.529.

Interitus dicitur diabolus.900.
Interrogat nos deus multipliciter.157.225.2449.
Interrogare quãdoq3 idem eſt q̃ rogare.2269.
Intonuit chriſtus ⁊ qualiter.413.
Introducit deus iuſtos multipliciter.2390.
Inueniri poteſt xp̃s in p̃ſenti vita:ſ3 nõ in futura.285.
Inueniunt aliqui penam:⁊ aliqui inueniuntur a pe-
na.2031.2032.
Inuenit tribulatio aliquos/⁊ aliquos non.2226.
Inuidus ſignificatur per baſiliſcum.1582.
Inuidia motus/nos diabolus tentat.2455.
Inuidia vnde habuit ortum/oſtenditur.2455.
Inuidia contra bonos faciliter ſanatur.2455.
Inuium dicitur deſertum.i.ſine via.1920.
Inuocare quid ſit oſtenditur.204.454.
Inuocere deum quid ſit.1790.
Inuocare deum aduerſa nos faciunt.2128.
Inuocare in veritate quid eſt.2554.
Inuolũtarium omne eſt triſte.2138.
Inutilis eſt quilibet peccator.864.
Jo. ¶ Job quanta fuerit patientia/oſtenditur.165.
Joannes baptiſta dicitur iuſticia.1457.
Joannes baptiſta fuit homo.1478.
Jonas qualr̃ fuit proiectus in mari ⁊ viuus euaſit.1905.
Jordanis fluuius fuit principium regni chriſti.1171.
Jordanis fluuij nomine intelligitur.1227.
Jordanis deſiccatio ponitur.1431.
Jordanis quomodo cõuerſus fuit retrorſum.2004.
Joſeph h fuit domin⁹ egypti cõtra volũtatẽ fratrũ.490.
Joſeph fuit nobis caſtitatis exẽplum.1249.1396.
Joſeph ouis quid ſit.1371.
Joſeph quõ ſciuit linguã egypti.1395.
Joſeph ſignificat populum iſrael.1395.
Joſeph venditus factus eſt dñs egypti.1806.
Joſeph falſe accuſatus incarceratur.1807.
Joſeph ad regnum fuit exaltatus.1809.
Joſeph patientia quanta fuerit/oſtenditur.2165.
Joſue fuit exemplum conſtantie.1249.
Ir. ¶ Ira differt a furore/⁊ quomodo.12.54.
Ira eſt multiplex.32.446.
Ira quomodo cadat in deo.55.684.1560.
Ira dicitur bellum contra nos.384.
Ira mutus factus eſt eloquens.644.
Ira dei quid dicitur.958.
Ira dei eſt in preſenti:ſed furor in futuro.1117.
Ira dei vincit miſericordiam:q̃nq3 ecõtrario.1266.
Ira facit cor eſſe curuum.1288.
Ira dei timenda eſt.1302.
Ira a correctione debet eſſe aliena.1349.
Ira dei effundere quid ſit.1361.
Iraſcitur chriſtus prouocatus.1365.1375.
Ira dei dicitur pena noſtra.1448.
Ire filij naſcimur omnes.1544.
Ira dicitur ignis.1544.
Ira dei diuerſos habet effectus.1565.
Iracundus per draconem ſignificatur.1582.
In ira arguitur quis a deo/⁊ quis in furore.1617.
Ira dei proficit bonis.174.
Ira dei quomodo quis auertere poteſt.1857.
Irridere proprie quid ſit.11.345.578.
Irritare proprie quid ſit.1535.
Iſ. ¶ Iſaac fuit exẽplum patientie.1249.1344.1798.
Iſacar ſignificat memoriam chriſtiani nominis.1372.
Iſmaelis cedar filius fuit pater ſarracenorum.2254.
Per iſrael ſignificãtur omnes fideles.1084.1371.
Iſrael fuit vocatus etiam iacob.1283.
Iſrael ſignificat chriſtum.1417.
Iſrael quomodo in egypto fuit fortificatus.1812.
Iſrael ſignificat contẽplatiuos fideles or beatos.2377.
Iſrael fit ex iacob:q̃ſi deus beatificat bonos.2541.
Iſrael filij dicũtur fideles ⁊ etiam abrae.2580.2582.
It. ¶ Ite miſſa ẽ/quare nõ dicitur in omnib⁹ miſſis.1733.
Iter nobis fecit aſcenſio chriſti.1068.
Itinerantes multa obſeruare debent.2240.
Iu. ¶ Jubilatio quid ſit.766.1146.2569.
Jubilant homines:ſed angeli deum laudãt.2569.
Judas per abſalon ſignificatur.21.
Judas auaritia tradidit xp̃m.570.1489.1944.
Judas ſignificat chriſtum.965.
Jude tribus dignitatẽ regiã quare habuit.1351.1841.
Judas ſignificat gratiarum actionem.1372.
Judas dicitur filius iniquitatis.1521.
Judas exiuit a cena condẽnatus.1943.
Jude oratio quomodo ſibi fuit in peccatum.1943.
Judas per modicũ tempus fuit in apoſtolatu.1944.
Judas habuit diuitias.quia fur erat.1947.
Judas cum omni ſua poſteritate defecit.1949.
Jude tribus quomodo ſanctificatio dei fuit.2003.
Judas ⁊ diabolus perſecuti ſunt xp̃m.2487.
Judei chriſti inimici/q̃uo deſtructi fuerunt.84.
Judeorum captiuitas multiplex.150.1221.1536.
Judei an cognouerũt xp̃m verũ eſſe deum.156.1280.
Judei multipliciter chriſtum perſequebantur.160.
Judei finaliter cõuertentur.166.415.953.1544.2341
Judei quare chriſtum crucifixerunt.196.
Judei ſupplãtati fuerunt in chriſti morte.197.
Judei dicuntur filij alieni.246.
Judeorũ volũtas in xp̃i morte contraria xp̃o.271.
Judei cupiditate chriſtum occiderunt.276.
Judei qualiter mala declinabant in chriſtum.288.
Judeorum diſperſio.289.1048.
Judei dicuntur vituli.302.
Judei aperuerũt ora multipliciter contra xp̃m.305.
Judeorũ crudelitas contra chriſtum.307.545.1961.
Judeorum punitio.405.
Judei ſubiecti ſunt eccleſie.768.
Judei dicuntur inimici dei.948.
Judei ſunt teſtes fidei noſtre.949.
Judeorũ execratio ⁊ mendaciũ contra chriſtum.951.
Judeorum rex ⁊ dominus dicitur chriſtus.952.
Judeorum aſtutia nihil profuit eis.987.
Judeorum lingua dicitur ipſorum verba.1001.
Judeorum mendacia contra chriſtum.1025.
Judeorum cõſilia contra xp̃m fuerunt diſſipata.1027.
Judeorum capita erant ſacerdotes.1070.
Judei viderunt opera chriſti.1073.
Judei ſignificantur per aquam.1089.
Judeorum feſta.1115.
Judeorum excecatio.1116.
Judea per vellus ſignificatur.1169.
Judei fuerunt amici dei.1223.
Judei dicuntur manus dei.1223.
Judeus quis proprie dicatur.1246.
Judei de terra ſua ſunt repulſi.1275.
Judeis data beneficia dei.1280.1877.
Judeorum generatio mala.1287.
Judeis merito preferuntur chriſtiani.1289.
Judeis expulſis vocate ſunt gentes.1307.1351.
Judeos adiuuit deus.1316.
Judei dicebantur hereditas dei.1356.
In iudeis regnabit antichriſtus.1417.
Judeis prope fuit chriſtus.1453.
Judei dicuntur facies dei.1514.
Judeorum rex eſt deus.1517.
Judeorum idolatria quomodo punita fuit.1613.
Judei dicuntur plebs dei.1634.

Iudei minus chriſtum viderunt ꝙ̃ gentes.1672.
Iudei ſignificantur per onagrum.1765.
Iudeorum ingratitudo.1655.
Iudei gratia dei ſunt priuati.1913.
Iudei effecti ſunt ſteriles.1914.
Iudeorum captiuitas facta per romanos.1946.
Iudei ꝑpter xp̄i mortē diſſipati ſunt.1949.720.721.
Iudei perdiderunt nomen populi.1949.
Iudei maledictione ſunt operti.1955.
Iudei omnes chriſto ſubycientur.1969.
Iudei differunt a populo dei/ſicut pars a toto.2062.
Iudeis benedictio cōuerſa eſt in maledictionē.2022.
Iudeis facta eſt veritas:ſ3 gentib⁹ miſericordia.2046
A iudeis circundatus fuit chriſtus.2058.
Ex iudeis ⁊ gentibus conſiſtit eccleſia.2068.
Iudeus peior eſt gentili.2085.
Iudei iudicati ſunt a chriſto.2572.
Iudeis primo credita fuerunt eloqa dei ꝙ̃ alys.2423
Iudei ſignificantur per arenam.2444.
Iudeus dicitur proprie quilibet fidelis.2582.
Iudex habet premiare bonos/⁊ malos punire.283.
Iudex iuſticiam ſeruare debet.742.
Iudex iuſtus dicitur chriſtus.1045.
Iudices antiquitus ſedebāt in portis ciuitatis.1103.
Iudex erit chriſtus vt homo.1237.1241.
Iudex ⁊ dominus liber dicitur chriſtus.1608.
Iudex quilibet iudicando/tria debet ſeruare.845.
ꝶ. Iudex.
Iudex iudicare debet ſecundū allegata ⁊ ꝓbata.2229
ꝶ. Iudicare. Iudicium.
Iudicabunt aliqui in vltimo iudicio/⁊ aliqui iudicabuntur.6.2268.
Iudicat nos deus dupliciter.49.
Iudicauit deus chriſtum/ſecūdum iuſticiam.72.
Iudicare alicui aliud ē/ꝙ̃ iudicare aliquē.132.1408.
Iudicare debemus noſipſos/ne iudicemur a dn̄o.857
Iudicabit chriſtus omnes ⁊ qualiter.852.
Iudicat nos deus in virtute ⁊ qualiter.869.
Iudicabunt omnes iuſti in vltimo iudicio.1258.
Iudicare in equitate quid eſt.1407.1651.
Iudicatur inique propter tria.1407.
Iudicabit chriſtus in forma hominis.1414.
Iudicabant antiquitus ſacerdotes populi.1515.
Iudicantes cum chriſto dicuntur latus chriſti.1576.
Iudicat quis cōmuniter alios tales qualꝭ ipſe eſt.2113.
Iudicare aliorum occulta non licet.2113.2451.
Iudicare noſipſos debemus.2227.
Iudicat nos hic deus: vt ſaluet.2227.
Iudicia dei occulta ſunt ſemper meditanda.223.
Iudicia dei dicuntur abyſſus.557.1760.
Iudicia dei ſunt incomprehenſibilia.784.
Iudicia dei inueſtigari non debent.1199.
Iudicia dei ſunt multa.1663.
Iudicia dei predeſtinationis ⁊ reprobationis ſunt intra.1676.
Iudicia dei ſunt mirabilia.1904.
Iudiciorum dei ſola dei voluntas eſt cauſa.1926.
Iudicia iuſticie ſunt mandata dei.2083.2179.
Iudicia dei omnia quis enumerare poteſt.2088.
Iudiciorū dei cōſideratio nos dirigit ad deum.2105.
Iudicia dei occulta.2105.
Iudicia iuſtos conſolantur ⁊ non peccatores.2125.
Iudicia dei omnia ſunt iuſta.2125.2148.
Iudicia omnia ſunt laudanda.2148.
Iudicia dei declinare quid eſt.2175.
Iudicia dei iuſtos adiuuant.2288.
Iudicium eſt duplex.91.93.522.1165.2227.
Iudicium quo chriſtus fuit iudicatus/dicitur iniuſtum.94
Iudicium ſignificat iuſtos.594.
Iudicium dei qualiter timeri non debet.704.
Iudicy poteſtas chriſto eſt data.1164.
Iudicium ⁊ iuſticia quomodo differunt.1164.2194.
Iudicium ⁊ preceptum dei quid ſunt.1394.
Iuſticia quomodo cōuertetur in iudicium.1622.
Iudicium diſcretionis quid eſt.1651.
Iudicium conſcientie quale eſt.2227.
Iudicium eſt multiplex.2463.
Iudicium conſcriptum quid eſt.2589.
ꝶ. Iudex. Iudicare. Iudicium vltimum.
¶ Iudicium vltimū. In iudicio vltimo diſtinctos gradus perſonarum habebit.6.
Iudicium per octo figuratur.54.
In iudicio apparebit crux chriſti.98.
Iudicium vltimum dicitur cōgregatio.777.
In iudicio oēs tam boni ꝙ̃ mali/xp̄m videbunt.283.
Iudicium boni letanter expectāt:ſed non mali.642.792.1253.1643.219.
Iudicium vltimum tractatur per totum pſalmū quadrageſimumnonum.1084.
Iudicium per chryſolitum lapidem ſignificatur.845.
Iudicium vltimum dicitur arcus.961.
Iudicy tempus eſt occultum.1427.
In iudicio chriſtus apparebit magn⁹ multiplr.1645.
In iudicio chriſtus erit ſeuerus/qui modo eſt manſuetus.1654.
Ad iudicium veniet xp̄s cū ſanctis ⁊ in nubib⁹.1655.
Iudicy ignis erit duplex.1657.
Aduentus chriſti ad iudicium.1694.
In iudicio occidentur omnes peccatores.1702.
Iudicy dies dicitur porta.2304.
Iudicium malorū ex penis bonorū pēſari pōt.2372.
Iudicium intelligitur per falcem ⁊ circulum.2434.
Iudicium ſignificatur per turbam.2592.
ꝶ. Mane.
Iugum graue eſt miſeria vite preſentis.612.
Iumenta ſignificant peccatores.558.
Iumentum dicitur iuſtus.1206.
Iumentum dicitur homo.1332.
Iumentum eſt multiplex.1918.
Iumentum quis dicitur virtute patientie.1918.
Iupiter eſt planeta beniuolus.752.
Iurat deus quādoq3 iratus/qn̄q3 placatus.1641.
Iurare dei quid eſt.1972.1534.
ꝶ. Uotum.
Ius idem eſt ꝙ iuſtum.1542.
Iuſtificationes dei quid ſunt.1833.2081.
Iuſtificationes ſunt ſacramenta noue legis.2084.
Iuſtificationes ⁊ mādata quomodo differunt.2092.
Iuſtificationes dei diſcere quid eſt.2144.
Iuſtificatio eſt duplex:ſc3 dei ⁊ noſtra.2190.
Iuſtificant nos aduerſa.1031.
Iuſtificatur deus a nobis, qn̄ facim⁹ qđ precipit.2099
Iuſtificat lex noua.2108.
Iuſtificatur cor per confeſſionem.2153.
Iuſtificabat lex antiqua ⁊ qualiter.2166.
Iuſtificari corā deo nō poteſt angel⁹ neq3 hō.2486.
Iuſticia vnicuiq3 tribuit debitum.34.
Iuſticia eſt duplex:ſc3 dei ⁊ hominis.47.2215.
Iuſticia duas habet partes.72.
Iuſticie ſignificant bonos.14.
Iuſticia multa bona facit.168.
Iuſticia dicitur virtus vniuerſalis.222.
Iuſticia non omnibus eſt recta.260.
Iuſticia ⁊ miſericordia ſunt in omni opere dei.354.
Iuſticia debet conſiderari ante peccatū:ſed miſericordia poſt peccatum.369.

Juſticiam defendens propter lucrum/peccat.376.
Juſticia originalis quid ſit.394.
Juſticia in nobis debet precedere miſericordiã.484.
Juſticia ⁊ miſericordia dicuntur oculi dei.497.
Juſticia ſignificat humilitatem.551.
Juſticiam veram docet lex noua.661.
Juſticiam nẽe redemptionis predicat chriſtus.662.
Juſticie ⁊ miſericordie opera predicauit chriſtus.663.
Juſticia eſt multiplex.740.
Juſticie ſacrificium dicitur euchariſtia.852.
Juſticia vera ſtat in factis non in verbis.928.
Juſticie diuine timor/debet eſſe cum ſpe venie.985.
Juſticia ⁊ miſericordia chriſto appropriantur.988.
Juſticia ⁊ miſericordia maxime regibꝰ cõueniũt.1108.
Juſticia dicitur dies.1153.
Juſticia dicitur punitio.1158.
Juſticie ⁊ veritatis queſtio cũ pace ⁊ miſericordia ponitur.1454.
Juſticia dicitur penitentia.1457.
Juſticia dicitur ioannes baptiſta.1457.
Juſticia in aduerſis cogitari debet.1501.
Juſticia dei aduerſa accidunt:ſꝫ pſpera ex mia.1587.
Juſticia proprius dicitur eſſe deus ꝙ iuſtus.1600.
Juſticia ⁊ miſericordia nos preſeruãt a peccatis.1693.
Juſticia contra malos cito debet fieri.1702.
Juſticia dicitur preceptum eternum.1748.
Juſticie commendatio.1849.
Juſticia ſapientia ⁊ redemptio dicitur chriſtus.1844.
Juſticiam cũ miſericordia prelati debẽt habere.1856.
Juſticia eſt duplex:ſcꝫ legalis ⁊ equalis.1864.
Juſticia conſiſtit in medio multipliciter.1978.
Juſticia dicitur virga.1970.
Juſticia chriſti eſt humilitas.2185.
Juſticiam non debemus a deo petere:ſꝫ miam.2197.
Juſticia dei in aduerſis oſtẽdit/⁊ nos fortificat.2210.
Juſticia continetur in lege.2236.
Juſticia omnis eſt deo ⁊ noſtra.2485.
Juſticia dicitur chriſtus.2485.
Juſticia noſtra reſpectu diuine eſt immunda.2486.
Juſticia chriſtus vicit diabolum.2500.
ꝶ.Judicare.Judicia dei.Judicium.
Juſtus ſignificat chriſtum.135.456.
Juſtus homo an debet orare deum.184.
Juſtus ſignificatur per ceruum.233.
Juſti deridentur a malis.449.
Juſtorum gloria conſiſtit in multis.479.
Juſti laudant deum/non peccatores.480.
Juſtos nutrit deus ⁊ liberat.498.
Juſti hic patiuntur aduerſa.514.
Juſti per montem figurantur.557.
Juſti figurantur per lunam.571.
Juſti per fortunam non decipiuntur.586.
Juſtus ſignificatur per celum.815.
Juſti timent ⁊ qualiter.879.
Juſtus quilibet dicitur rex.998.
Juſtus quilibet dicitur orphanus.1052.
Juſti ſignificantur per capillos.1093.
Juſtus quilibet dicitur ſanctuarium.1424.
Juſtus quilibet dicitur paſſer.1433.
Juſti corpus dicitur templum.1492.
Juſtos aduerſa cuſtodiunt.1498.
Juſti ſunt ſedes chriſti.1504.
Juſtos ſuſcipit deus.1571.
Juſti palme comparantur.1597.
Juſti peribunt in finem quo ad corpus:ſed in melius commutabuntur.1729.
Juſtorum oratio pro peccatoribꝰ deo eſt accepta.1856
Juſtorum fortitudo eſt deus.2061.
Juſtos confirmat deus multipliciter.2103.
Juſtis non eſt lex impoſita.2108.
Juſtorum portio eſt deus.2130.
Juſtorum omnium particeps eſt chriſtus.2136.
Juſtus inſultatur a malis.2142.2276.
Juſtus libenter videt iuſtos.2147.
Juſtus quilibet dicitur vter.2156.
Juſtus dicitur celum.2162.
Juſtus dicitur dies.2164.
Juſti humiliantur.2180.
Juſti cogitant mala que fecerunt/non bona.2181.
Juſtos calumniatur diabolus.2195.
Juſtis proxima ſunt aduerſa carnis.2223.
Juſti dicuntur ſedes dei.2268.
Juſtus quomodo ſeipſum laudare poteſt.2328.
Juſtus quãdoqꝫ vt oſtendat iuſticiam ſuam:imprecatur ſibi malum.2330.
Juſti omnes ſunt ſacerdotes.234
Juſtus quilibet dicitur ſeruus.2359.
Juſtos ſignificat timor.2378.
Juſtos ſignificant luminaria celi.2386.
Juſtos probant aduerſa.2462.
Juſtorum oratio non ſemper exaudítur.2531.
Juſtus eſt deus in omnibus que facit.2533.
Juſtus quilibet dicitur pupillus.2545.
Juſti omnes dicuntur ſtelle.2550.
Juſti ⁊ peccatores ſignificantur per niuem.2563.
Juſti ſignificantur per ſenes.2578.
Juſti omnia bona ſua attribuunt deo.2586.
ꝶ.Aduerſitas.Cornu.Exẽplum.Herba.Judicare.
Judicium.Judicium vltimum.Jumentum.
Juuentutis peccata dicuntur illa/que non ſiunt ex certa malicia.350.
Juuenes in tribus erudiri debent.1143.
Juuenis ſignificat peccatorem.1346.
Juuenes multas malas conditiones habent.1346.
Juuentutis conditiones ponuntur.2201.
Junior dauid inter fratres/a deo fuit electus.2214.
In iuuene meliꝰ ſedet hũilitas ꝙ in ſene.2214.2220.
Juuentus dicitur immaturitas.1220.
Juxta vel longe quomodo eſt deus/cum ſit immenſus ⁊ vbiqꝫ.517.
LAbia hypocrite habent doloſa.185. La.
Labia apire õbemꝰ ad laudẽ dei.848
Labiorum bonorum conditiones ponuntur.1162.
Labores noſtros chriſtus voluntarie ſuſcepit.257.
Labor penitentie regnum meretur eternum.397.
Labor laborem intrinſecum fouet.626.
Labor homini competit.1188.
Laboribus in vita preſenti ſe occupant iuſti.1496.
Labor quomodo figitur in precepto dei.1627.
Labor eſt dicere mendacium:ſed non veritatẽ.2460.
Labor eſt in vitijs.2460.
Lac ſignificat multa.2143.
Lacte ſpecialiter nutrimur ꝙ pane.2330.
Lac paruulorum quõ factus eſt panis angelorũ.2330.
Lactantes dicuntur eſſe beati.1721.
Lactat adulatio peccatorem.1491.
Lachrymis multiplex lectus lauatur.59.
Lachryme ſunt duplices:ſcꝫ ſupiores ⁊ inferiores.690
Lachryme ſunt penitentium cibus.1376.
Lachrymarum duplex eſt genus.1723.
Lachrymarum vtilitas oſtenditur.1842.
Lachrymas effundere ſemper debemus.2209.
Lachrymis pauperũ ieiuniũ nrm debet irrigari.2196.
Lacum aperit/qui diabolo conſentit.79.

Lacus ſignificat infernum.423.651.
Lacus ſignificat peccatum.423.2492.
Lacus duplex:ſcʒ pene ⁊ culpe:ſuperior ⁊ inferior.1486
Lacus eſt multiplex.2492.
Laicis competit ſanctitas:ſʒ clericis ſanctitudo.1607.
 ꝛ.Clericus.Secularis.
Lampas dicitur chriſtus.1414.
Lapis ex quo educiť aqua eſt cor peccatoris.1266.
Lapis dicitur gratia dei.1364.
Lapis qualiter dicitur chriſtus.1574.
Lapis reprobat⁹ fact⁹ in caput anguli fuit xp̄s.1948.
Lapis angularis dicitur chriſtus.2068.
Lapis ſignificat bonos cōuerſos ⁊ prophetas.1717.
Laqueus dicitur doloſa cogitatio.106.
Laqueus dicitur peccatum.139.205.
Laqueos multos chriſto parauerunt iudei.440.
Laqueus dicitur aſtutum conſilium.529.921.
Laqueus iudeorum fuerunt romani.1115.
Laqueos nobis continue diabolus parat.1572.
Laqueus martyrum multiplex.2183.
Laqueus diaboli eſt auaricia.2183.
Laqueus multiplex ⁊ laqueus diaboli.2284.
Laqueus diaboli dicitur occulta temptatio.2474.
Laqueos in via virtutū nobis parat diabolus.2429.
Laq̄os nobiſ parat diabol⁹ a dextris ⁊ a ſiniſtris.2479.
Latera ſunt multa:ſcʒ bonorum ⁊ malorum.2307.
Lanbalū dicitur caro xp̄i/in qua dei verbū latebat.212
Latitudo dicitur charitas.2119.
Latitudidem/altitudinem/longitudinem ⁊ profundū
 quomodo habet deus.2119.
Latitudo dicitur vita ſancta.2119.
Latum dicitur mandatum dei.2169.
Lata ⁊ arcta dicitur charitas.2169.
Latro bon⁹ pēdēs in cruce mltas habuit ꝟtutes.1849
Latus de latere chriſti fluxit triplex aqua.1300.
Latus xp̄i ſignificat reprobos:ſʒ dextera bonos.1576.
Latus chriſti dicūtur illi/qui cū ipſis iudicabūt.1576.
Lauatur lachrymis multiplex lectus.59.
Laudare peccatorem magnum eſt periculum.114.
Laudare debemus opera dei non noſtra.250.
Laudāt mali deū in ꝓſperis:ſʒ boni in aduerſis.250.
Laudare ſeipſum an quis licite poſſit/oſtenditur.367.
 368.1290.1938.2328.
Laudat deum iuſtus ⁊ nō peccator.480.2360.2420.
Laudare deum eſt ipſum benedicere.502.
Laudari in deo quid eſt.902.
Laudant mali quos perdere volunt.981.
Laudare debemus deum.1044.1996.
Laudatur deus dupliciter.1127.
Laudat deum qui penitet.1636.
Laudabilis nimis dicitur deus/⁊ quomodo.1645.
Laudatur deus a beatis ⁊ a viatoribus.1721.
Laudari non poteſt deus/quantū eſt dignus.1754.
Laudant ſancti ſemper deum.1838.
Quis magis peccat/vel laudans ſe vltra condignum
 vel vituperans.1938.
Laudant deum pueri ⁊ iuſti.1995.
Laudare nomen domini quid eſt.1995.
Laudare deum debent gentes.2046
Laudat deū ppl̄s multiplex in quo de⁹ laudať.2046.
Laudat deum omnis creatura.2257.2525.2579.
Laudandus eſt deus in aduerſis.2357.
Laudatur deus in operibus ſuis.2357.2519.
Laudari debet chriſtus multipliciter.2359.
Laudat deum coram angelis/qui de celeſtibus gau-
 det.2420.2568.
Laudant deum ſimul angeli ⁊ hoīes.2420.2468.
Laudare aliquid aliud eſt/⁊ aliud admirari.2431.
Laudādus eſt deus ſemꝑ in ꝓſperis ⁊ aduerſis.2517.
Laudandus eſt deus ſine fine.2518.
Laudare deum perfecte hic non poſſumus.2538.
Laudabitur deus perfecte in patria.2538.
Laudat deum omnis qui benefacit.2547.2568.
Laudant deum aliter beati/aliter viatores.2559.
Laudant deum ſol/luna ⁊ ſtelle.2570.
Laudare deum eſt totum officium beatorum.2572.
Laudant deum pulices ⁊ omnia animalia.2576.
Laudatur de⁹ magis admirādo ⁊ tacendo/ꝙ̄ loquen-
 do.2591.
 ꝛ.Alleluia.Benedicere.Laus.
Laus chriſti puerorū mirabilior fuit ꝙ̄ angelorꝫ.84.
Laus dicitur confeſſio.84.
Laus magis nocet ꝙ̄ vituperium.1134.
Laus dei oſtenditur.1152.
Laudes dei narrare debemus.1281.1370.
Laus dei in aduerſis ſignificatur ꝑ tubā ductilē.1674
Laus honor gloria ⁊ fama quomodo differūt.1791.
Laus bonorꝫ operū non nobis ſed deo eſt dāda.1791.
Laudem merentur ſolum boni.1792.2361.
Laus vite preſentis non eſt tuta.1085.
Laus maxima dei eſt:quoniam bonus.2049.
Laus nocet multipliciter laudato.1985.
Laus in aduerſitatibus dicitur voluntaria.2181.
Laus probat qui ſint boni ⁊ qui non.2289.
Laus dei non deo proficit:ſed nobis.2359.
Laus dei eſt premium noſtrum.2380.
Laudis confeſſio qualiter fit.2464.
Laudis dei multiplex eſt materia.2516.
Laus vera principalius ſtat in corde ꝙ̄ in ore.2538.
 ꝛ.Confeſſio.Laudare.
Laus vana dicitur multipliciter.544.
¶Lectus multiplex lachrymis lauari debet.59. Le.
Lectus doloris/dicuntur bona temporalia.676.
Leo dicitur diabolus.190.312.2451.
Leo ſignificat peccatorem.574.
Leo ſignificat perſecutionem apertam.993.
Leo dicitur chriſtus.1365.1574.
Leoni comparatur clamor chriſti.1092.
Leo dicitur pius.1302.
Leo ſignificat paupertatis timorem.1582.
Leones dicūtur demones maiores/ſed catuli leonum
 demones minores.1775.
Leonem vicit agnus.2588.
Letantur iuſti in multis.479.
Letati fuerunt egyptij in egreſſu filiorum iſrael.1816.
Letantur iuſti in oībus operib⁹/ſʒ mali triſtātur.1922.
Letantur mali in vitijs.2509.
Letantur in diuerſis boni ⁊ mali.2585.
Letatur deus ⁊ qualiter.1785.
Leticia differt ab exultatione.92.
Leticia noſtra omnis in chriſto debet eſſe.155.
Leticia ſequitur poſt tribulationem.500.
Leticia debet haberi in datione eleemoſyne.751.1675
Leticia debet eſſe i oīb⁹ nr̄is opib⁹ bonis.1146.1791
Leticia vera eſt in chriſto/non in mundo.1666.
Leticia debet eſſe in gratiarum actione.1673.
Leticia eſt duplex.1831.
Leticia vera conſiſtit in tribus.2414.
Leticiam veram mali non habent.2414.
Leticia requiritur ad bene cantandum.2424.
Letificat timor domini.2235.
Leuare multa debemus:ſcʒ animam/faciem/manus/
 ⁊ oculos.993.2121.
Leuare animam quomodo debemus.1460
Leuare manus/eſt operari pro celeſtibus.2121.
Leuare oculos debemus ad ſanctos.2256.

¶Lex. aliḋ ⁊ eē i lege/aliud ſub lege/⁊ aliḋ ſupra legē.3
Legiſlator erit antichriſtus.111.
Lex per ſe intēdit premiū/ſ3 ꝑ accidens penam.1254.
Lex duplex:ſc3 vetus ⁊ noua.1232.
Legem chriſtus impleuit.1386.
Legis antique ſacrificia ſignificabant noua.1557.
Lex antiqua data fuit per angelos:ſ3 noua ꝑ deū.1638
Lex antiqua dicitur nox/ſed noua dies.1638.
Lex ſine gratia peccatum aggrauat.2086.
De lege miſereri quid ſit.2104.
Lex quō imponitur peccatoribꝰ/⁊ quō iuſtis.2108.
Lex noua iuſtificat.non vetus.2108.
Lex eſt via iuſticie ⁊ mandatorum.2109.
Lex noua dicitur via ⁊ ſemita.2110.
Lex ānq̄ ꝓmittebat ꝓſꝑa:ſ3 noua ꝓmittit aduerſa.2113
Lex noua nos dirigit.2112.
Lex dei eſt charitas.2118.2258.2322.
Lex dei deponit ſuperbiam.2124.
Legis dei meditatio/vitam meretur eternam.2150.
Lex dei continet omnem virtutem.2159.
Lex vetus quomodo iuſtificabat.2166.
Legem nouam dedit xp̄s per ſemetipſum.2175.
Lex noua eſt amoris:ſed antiqua timoris.2200.
Lex antiqua chriſtum figurabat.2200.
Lex noua declarat antiquam.2203.
Lex antiqua humilitatem inducit.2203.
Lex antiqua figura fuit euangelij.2215.
Legem qui non cuſtodit pactum frangit.2231.
Lex continet omnem iuſticiam.2236.
Legem dei diligentibus/non eſt ſcandalum.2238.
Lex antiqua figuratur ꝑ ſeptē:ſed noua per octo.2250
Lex per ephrata ſignificatur.2337.
Lex noua dicitur canticum nouum.2507.
℟.Lex euangelica.Glorificare.
Lex euangelica omne peccatum excludit.147.
Lex euangelica dicitur immaculata.259.
Legem euangelicam xp̄s operibus adimpleuit.260.
Lex euangelica habet altum premium.276.
Lex euangelica/omnia neceſſaria docet.325.
Lex euangelica dicitur iuſticia.661.
Lex euangelica dicitur lex oris dei.2145.
℟.Lex.
Li. ¶Liber dicitur ſapientia dei.660.
Liber vite quomodo deletur.1121.
Libera ſarra ſignificat eccleſiam.39.
Liber dicitur chriſtus.2442.
Libere deus facit omnia:ſed nos neceſſitate.2364.
Liberat nos chriſtus in patria.366.
Liberationem nr̄am accelerari oramus.437.
Liberat dominus iuſtos.498.
Liberat nos fides.507.
Liberatur quis a tribulatione dupliciter.518.
Liberatio populi iſrael de egypto.711.
Liberatio multiplex.1110.
Liberauit nos chriſtus.1175.
Ligat peccatores peccatum.276.
Ligatur peccator multipliciter.1835.
Ligno exiguo nauis ſe homines cōmittunt.1967.
℟.Gentes.
Limbus vbi eſt ⁊ qualis ſit/oſtenditur.108.832.
Limus dicitur peccator.1090.
Lingere terram quid eſt.1172.
Linguam magniloquam habent ſuperbi.144.
Lingua refrenari debet.194.633.
Linguarum diuerſitas quomodo fuit in apl̄is.254.
Lingua dicitur meditari/⁊ qualiter.551.
Lingua varie cuſtoditur a multis.652.
Lingua prophetarū ⁊ calamꝰ dicitur ſpūſſanctꝰ.736.
Lingua doloſa eſt periculoſa.856.
Lingua accipitur pro loquela ⁊ verbis.919.1001.
Lingua iudeorum erat acuta.1001.
Linguam egypti ioſeph quomodo ſciuit.1395.
Lingua doloſa quid ſit.2251.
Lingua dicitur acuta dupliciter.2453.
Lingua frenanda eſt/non liganda.2467.
℟.Loqui.Dauid.
Littera quid ſit ⁊ quid litteratura/oſtenditur.1154.
Littera occidit ⁊ qualiter.1154.
Litigatores dicuntur maligni.2188.
¶Locus ſanctus dicitur eccleſia.336. Lo.
Locus omnis habet miſericordiam dei.1739.
Locus pedum chriſti eſt multiplex.2338.
Locuſta ſignificat adulatores.1328.1823.
Locuſta ſignificat inanem gloriam.1823.
Locuſta ſignificat chriſtum.1959.
Locuſta multa ſignificat.1959.
Locuſta ſignificat chriſti reſurrectionem.1959.
Longe quomodo dicitur deus a nobis.664.
Longe a iudeis dicitur chriſtus.2228.
Longe eſt iniquitas a iuſticia.2314.
A longe cognoſcit deus ſuperbos.2415.2429.
Lōgitudo dierū ſigāt gl̄iam ⁊ gr̄aꝝ plenitudinē.1585.
Longitudinem/altitudinem/latitudinem ⁊ profunditatem habet deus/⁊ qualiter.oſtenditur.2119.
¶Loqui debemus opera dei non hominum.188.
Loqui ſuperbiam quid ſit.194.
Locutionis tria ſunt genera.254.
Loquendo multipliciter lingua peccat.512.
Locutionem meditatio precedere debet.598.
Loquitur deus nobis ⁊ nos deo/⁊ qualiter.636.
Loqui dei quid ſit:⁊ quid ſilere.648.
Locutio turpis cauēda eſt/⁊ maxime i iuuenibꝰ.679
Locutionem propheticam ſignificat beryllꝰ lapis.861
Locutio mala bonos mores corrumpit.863.
Loquitur quis in corde/⁊ quis in ore.945.
Loquitur deus ad intra ⁊ ad extra.988.
Locutio iniquorū fuit diaboli ⁊ pa[illegible]orū parētū.1012.
Locutio cor manifeſtat.1299.
Loquitur chriſtus in iudicio/qui modo tacet.1414.
Loquitur deus dupliciter.1451.
Loqui non poſſumus mirabilia dei.1466
Locutio tranſit/ſed ſcriptura manet.1479.1721.
Locutio dicitur egreſſio.1489.
Loquitur contra deū/q̄ murmurat in aduerſis.1611.
Loquebatur deus ſanctis in nube ⁊ qualr̄.1684.
Locutores vani per ranas ſignificantur.1818.
Loqui nō poſſunt mali/quoꝝ os claudit iniq̄tas.1922
Locutionis multe ſunt differentie.1939.
Loquendo peccat quis quadrupliciter.2086.
Loquuntur oculi/⁊ quomodo.2155.
Loqui de rebus mundi eſt verbum ocioſum.2245.
Loquitur quis quadrupliciter.2271.
Locutio vana malorum ſignificatur per ſcom.2398.
Loqui pauca:ſed audire multa debemus.2462.
Loqui ⁊ etiam ſilentiū diſcretionē habere debet.2467
Lucent boni deo/⁊ non mūdo:ſed mali ecōtrario.571.
Lucerna ⁊ lux quomodo differunt.2178.
Lucerna dicitur verbum dei.2178.
Lucerna ⁊ lumen dicuntur ſancti.2178.
Lucerna fuit ioannes baptiſta.2349.
Lucerna multa ſignificat.2349.
Lucifer dicitur chriſtus.953.
Lumen glorie excedit intellectū noſtrum.561.
Lumen eſt multiplex.1515.
℟.Lucerna.Lux.
Luna ſignificat eccleſiam.85.1169.1773.2261.

Luna ſignificat ſcientiam terrenorum.253.
Luna magis ꝓpinq̃ ſoli ꝙ̃ nobis/magis obſcurat̃.571
Luna ſignificat chriſtum.910.
Luna ſignificat omnem creaturam.1168.
Luna ſignificat temporalia.1168.
Luna ſignificat virginem mariam.1773.
Luna ſignificat humanitatem chriſti.2261.
Luna illuminatur hypocrite:ſed boni a ſole.2261.
Luna ſignificat beatos.1555.⁊ dños tẽporales.2388.
Lutum dicitur carnalis concupiſcentia.651.
Lutum eſt multiplex.1106.
Lux dicitur chriſtus.706.1776.2301.
Lucem inacceſſibilem quomodo habitat deus.2088.
Ante lucẽ ſurgere eſt cõtra xp̃m ſe erigere.2301.
 ꝶ.Lumen.
Luxuria igne ⁊ ſulphure digne punitur.159.
Luxuriam maxime excludit lex euangelica.147.
Luxuria dicitur idolatria.157.
Luxuria confundit.346.417.
Luxuria ſignificatur per mulum.476.
Luxuria maxime obſcurat mentem.528.
Luxuria dicitur cubile.555.
Luxuria ſignificatur per vocem humanam.653.
Luxuria frangitur aduerſis.1204.
Luxuria facit cor curuum.1288.
Luxuria ſignificatur per amorreum.1337.
Luxuria hominem mutat in pecus.1824.
Luxuria ad idolatriam ducit.1861.
Luxurioſi per pecora ſignificãtur.88.
Luxurioſi figurantur per amalech.1419.
Luxurioſi ſignificãtur per ſeon regẽ amorreorũ.2569.
Ma. Macula peccati eſt multiplex.168.
Madian qui dicuntur vel madianite oſtenditur.1421.
Magoꝝ ad fidẽ cõuerſio.778.779
Magi dicũtur reges tharſis.⁊c.1173.
Magi pharaonis quomodo defecerunt in tertio ſigno.1819.
Magicis artibus vtetur antixp̃s.118.
Magiſter verus ſolus dicitur chriſtus:quia ipſe ſolus docet intus.al.internus.2137.
 ꝶ.Doctor.
¶ Magnificare.q̃r deꝰ magnificat̃ a nob̃.272.503.551
Magnificauit deus conuerſos ex gentibus.2294.
Magnificatus eſt chriſtus ⁊ qualiter.2421.
Magnificentia dei dicitur chriſtus.83.
Magnificentia chriſti quomodo multiplicatur.1160.
Magnificentia dicitur ſacramentũ euchariſtie.1647.
Magnificentia ⁊ confeſſio ſunt opera dei.1978.
Magnificentia proprie quid eſt.2421.
Magnificentia dei apparet in multis.2520.
Magnus dicitur chriſtus.775.
Magnꝰ in iudicio multipliciter apparebit xp̃s.1645.
Magnus idem eſt ꝙ magnificatus.1927.
Magnus dicitur deus multipliciter.2363.2518.
Magog ⁊ og quid ſignificent.1678.
Maieſtas quid dicatur/oſtenditur.1183.
Maledictio eſt multiplex.1954.
Maledictionẽ voluerũt iudei ⁊ non bñdictionẽ.1953.
Maledictione iudei ſunt operti.1955.
Maledicebant iudei chriſto reſuſcitato.1964.
Maledictio tẽporalium datur malis.2022.
In maledictionẽ iudeis cõuerſa eſt benedictio.2022.
 ꝶ.Benedictio.
Malicia continet multa mala.557.
Maliciã ⁊ malum nullus per ſe poteſt velle.855.
Malicia multa mala facit.1630.
Malignus dicitur quilibet malus.171.
Malignus quis ꝓprie dicatur/oſtenditur.566.1596.
Maligni dicuntur litigatores.2188.
Malignum dicitur omne dubium.2174.
Malum eſt duplex:ſcꝫ culpe ⁊ pene.288.
Malũ declinare ⁊ facere bonũ/ſunt partes iuſticie.513.
Malum nulli debet eſſe glorificandi cauſa.1216.
Malum facere leuius eſt ꝙ̃ bonum.1557.
Mala ꝓterita ſemꝑ cogitat̃ obedꝰ ⁊ õ illis penitet̃.2132
Ad malũ natura pronior eſt/ꝙ̃ ad bonum.2174.
Mala odire debemus.2177.
Mala omnia ⁊ bona a cogitatione procedunt.2191.
Malis conſentit qui non obuiat.1409.
Malorum omnium diabolus eſt incentor.2194.
Malum propoſitum mutare virtus eſt.2201.
Malum ꝓprie dicitur non pena:ſed pctm̃.2262.1579
Mala noſtra om̃ia a nobis ſunt:ſꝫ bona a deo.2489.
 ꝶ.Bonum. Malus.
Malorum vita in duobus conſiſtit.5.
Mali aduerſis peiorantur/boni meliorantur.138.
Mali ſemꝑ hic mixti ſunt cũ bonis.167.367.650.
Mali timebunt in iudicio.283.
Mali aũt hic habent proſpera/⁊ boni aduerſa.339.
Mali ⁊ boni differenter moriuntur.401.
Mali aliorum bona interpretantur in malum.449.
Mali cum fortuna mutantur.586.
Mali de medio ſunt amputandi.604.
Mali meliꝰ vincũtur tacẽdo/ꝙ̃ reſpõdẽdo.644.888
Mali bonis nocere non poſſunt.997.
Malorum triplex eſt pena.997.
Mali bonos perſequuntur.1148.
Malorum vita diu durat.1187.
Malis quare dantur mala.1199.
Malorum proſperitas nõ eſt pura neq̧ firma neq̧ vera.1201.1202.1203.
Mali pereunt.1202.
Malos perturbat iudicij cogitatio.1253.
Mali ſolum bona ſua conſiderant/non mala.1263.
Malos ſignificat grando ⁊ nix.1329.
Mali dicuntur oues.1369.
Malorum caput eſt diabolus ⁊ antichriſtus.1415.
Mali non ſunt chriſti:ſed boni.1511.
Malorum opera quandoq̧ deo placent.1540.
Malus alios ad bonum accendere non poteſt.1560
Malos corripit deus.1617.
Malorum ſocietas eſt dãnoſa.1700.1866.
Mali cito ſunt puniendi.1702.
Mali bonos purgant.1740.
Malos hoĩes quos deꝰ preſciuit quare creauit.1775.
Mali ſibypſis nocent/non bonis.1803.
Mali ſunt multi:ſed boni pauci.1919.
Malorum os claudit iniquitas.1922.
Malorum omnium caput eſt ſuperbia.1974.
Mali nõ pcipiũt odorẽ virtutũ/nec vitioꝝ fetorẽ.2015.
Mali bonis nocere nõ pñt/niſi q̃tũ deꝰ ꝑmittat.2065
Malus omnis ignorat.2109.
Mali bonis inſultant.2142.
Malis mors eſt vtilis.2210.
Mali nolunt videri.2241.
Malorum oculi ad mundum reſpiciunt.2274.
Mali derident iuſtos.2276.2277.
Quare permittit deus bonos pati a malis.2288.
Malos ⁊ bonos parit eccleſia.2302.
Malorum latera ſunt mali.2307.
Mali bonos perſequuntur.2313.
Mali deum accuſant.2313.
Mali peccata ſua bonis imponunt.2314.
Malis myſteria fidei non ſunt predicanda.2411.
Mali veram leticiam habere non poſſunt.2414.

Malus differt ab iniquo.2451.
Malus omnis alteri nocet.2451.
Malos diſperdit deus multipliciter.2497.
Malus credit omnes alios eſſe malos.2549.
Mali non faciunt populum dei.2584.
Mali iudicabuntur a bonis.2586.2587.
ꝛc. Bonus. Audire. Bñdictꝰ. Blaſphemare. Cogitatio. Carbo. Cõſilium. Deſiderium. Dolor. Fenū. Hoſtis. Humiliare. Manaſſes. Pena. Populus. Proſperitas. Calix. Sepulchrum.
Manaſſes ſignificat confeſſores.964.
Manaſſes ſignificat malos.2182.
Mandata ⁊ teſtimonia dei quomodo differunt.2080.
Mandata dei ſine gratia implere nõ poſſumus.2082
Mandata omnia cuſtodire oportet.2082.
Mandata dei dicuntur iudicia iuſticie.2083.
Mandatorum obſeruatio dicitur cuſtodia ſermonum dei.2085.
Mandata dei ⁊ iuſtificationes quõ differunt.2091.
Mandatis debetur exercitium: ſed meditatio iuſtificationibus.2091.
Mandatorum dilectio conſiſtit in tribus.2120.
Mandatum dei quomodo dicitur latum.2169.
Mandatorum cuſtodia qualis eſſe debet.2177.
Mandata dei quomodo cuſtodiuntur.2219.
Mandata dei diligere/plus eſt ꝙ facere.2232.
Mandata facere aliud eſt/ꝙ diligere.2240.
Mandatorum cuſtodiam tria impediunt.2240.
Mandata dei/omnia ſunt equitas.2245.
¶ Manducare. qualr̄ euchariſtia digne mãducat.322.
Mãducare eſt addiſcere/⁊ eructare docere.2522.
Mane eſt hora apta orationi.42.
Mane chriſtus reſurrexit.426.
Mane ſignificat chriſti reſurrectionem.802.894.
Mane ſignificat vitam futuram.955.1566.
Mane multa ſignificat.2493.
Manes dicuntur dii infernales.1779.
Manifeſtatus fuit chriſtus mundo multipliciter.214.
Manipulus ſignificat bona opera ⁊ gloriam.2298.
Manna ſignificat euchariſtiam.1305.1306.1979.
Manna quid ſit oſtenditur.1505.
Manſuetudo quid.740.1461.2332.
Manſuete nos deus punit.1562.
Manſuetos nos deus facit penis.1562.
Manſuetus modo eſt chriſtus/qui in iudicio erit ſeuerus.1654
Manſuetudo dauid oſtenditur.2332.
Manſueti exaltantur aliter/⁊ aliter ſuperbi.2584.
Manus dei dicitur eius potentia.125.
Manus dei multa facit.127.
Manus dei eſt chriſtus.167.1665.2246.2505.
Manus ſignificat dei potentiam.469.1215.2146.2246.2260.
Manus ſignificat opera.766.
Manus eleuantur quando opera ſunt bona.993.
Manus dei dicuntur iudei.1223.
Manus dei dicitur punitio.1403.
Manus dei quinqꝫ digitos habet: ſcꝫ xp̄s.1520.2436.
Manus dei quomodo fecit hominem.2146.
Manus dei eſt eius ſapientia.2146.
In manibus noſtris quomodo conſiſtit anima noſtra.2182.
Manus dei que ſunt.2182.
Manus dei quãdoqꝫ dicitur ligata/quãdoqꝫ nõ.2391.
Manus expandimus multipliciter.2490.
Manus apertio ſignificat incarnationẽ xp̄i.2532.
ꝛc. Leuare. Bellum.
Mare ſignificat aduerſa mundi.335.
Mare ſignificat infideles.756.
Mare ſignificat penitentiam.1015.1028.
Mare dicitur ſuperbia.1016.
Mare ſignificat infernum.1091.
Mare dicitur maria.1171.
Mare ſignificat gentes.1325.1509.1524.
Mare qualiter diuiſum viam populo dedit.1293.
Maris aqua ſignificat perſecutiones.1293.
Mare ſignificat malos.1511.
Mare rubrum dicitur: quia ripas habet rubras.1841.
Mare ſignificat baptiſmum.1843.1844.
Mare ſignificat mundum.1883.2004.2008.2435.
Maris pericula oſtenditur.1907.
Mare miraculoſe pacatur a chriſto.1909.
Mare ſignificat baptiſmum ⁊ penitentiam/⁊ quomodo diuiditur.2392
¶ Maria virgo dicitur ſol.256.
Maria non contraxit formaliter originale peccatum.428.
Maria virgo concepit: qđ multis ſuadetur exemplis.808.
Maria dicitur terra.1046.1455.
Marie corona ponitur.1046.
Maria dicitur columba.1061.
Marie virginitas oſtenditur.1169.
Maria dicitur mare.1171.
Maria virgo conuertit gentes.1352.
Maria dicitur ancilla.1472.
Marie humilitas.1472.
Maria dicitur virga.1531.
Maria eſt aduocata peccatorum.1531.
Marie nomen ab aliquibus fuit deturpatum.1692.
Maria dicitur medium domus.1701.
Maria dicitur celum.1722.
Maria dicitur luna.1773.
Maria per arcam figuratur.2339.
Maria aperuit chriſto.2532.
¶ Maria magdalena. quare chriſtꝰ dixit magdalene/noli me tangere.942.
Maria magdalena habuit audaciam bonam.2469.
Martyres a deo querunt vindictam ipſorum ſanguinis.102.1367.
Martyres ouibus comparantur ⁊ quare.720.
Martyres per galaad ſignificãtur ſiue figurãtur.964.
Martyres occidebantur/⁊ exaudiebantur.999.
Martyres oratione chriſti fortificabantur.1000.
Martyres fuerunt apoſtoli.1077.
Martyres ſignificantur per oriones.1759.
Martyres extra eccleſiam ⁊ ſine fide nullus eſſe poteſt.2038.
Martyr quis eſt dupliciter: ſcꝫ voto ⁊ facto.2041.
Martyrium habet vicem baptiſmi.2044.
Martyrium multiplex vinculum ſoluit.2084.
Martyr idem eſt ꝙ teſtis.2097.
Martyria dicuntur teſtimonia.2099.
Martyrum conſtantiã.2140.2161.2168.2183.2230.
Martyrium non quilibet bonus optat.2139.
Martyrum perſecutio.2166.
Martyr aliquis vult eſſe/qui non poteſt.2184.
Martyrum ſanguis fecundauit eccleſiam.2472.
Martyres fortes ſignificantur per oſſa.2473.
Mathatie conſtantia oſtenditur.725.
Matris vterus quid ſignificat.2439.
Matrimonii ſacramentum tractatur.417.
Matutinum dicitur tempus gratie.2221.
Matutina cuſtodia ſignificat xp̄i reſurrectionẽ.2324.
ꝛc. Mane.
Maxilla ſignificat rerū tẽporaliū abundantiã.477.

Me. ¶ Mediator dei ⁊ hominum eſt chriſtus.1267.
ꝶ. Medium.
Medici ſalutē corporis ꝯtra ſalutē anime agūt.2247.
Meditatio ſpectat ad linguā ⁊ quō oſtēditur.551.597.
Meditari proprie quid eſt.1269.
Meditatio legis vitam eternam meretur.2150.
Meditatio legis requirit viuere ſcđm legem.2150.
Meditari debemus continue in nobiſipſis.2170.
Medium multipliciter dicitur chriſtus.759.782.
Medium terre dicitur multipliciter.1224.
Medium tenet virtus.1337.
Medium in omnibus tenuit chriſtus.1701.
Medium tenet iuſticia multipliciter.1978.
ꝶ. Maria virgo.
Medula ſignificat charitatem.1036.
Mel de petra quid eſt.1405.
Mel dicitur ſcriptura ſacra.2176.
Mel dicitur ſcientia moralis.2176.
Melchiſedec quō obtulit abrae panē ⁊ vinū.1968.
Melchiſedec multipliciter fuit chriſti figura.1972.
Memoria dei poſt mortē nō proficit ad veniam.58.
Memoria quomodo cadit in deo.270.
Memoriam ſuorum peccatoꝝ habēt beati.585.
Memoria beneficioꝝ dei nobis dat cōfidētiā.695.
Memoriam dei habere debemus.725.1230.1749.
Memoriā ſui querūt hoīes relinq̄re poſt mortē.798.
Memoria iuſtorum in duobus conſiſtit.1131.
Memoratur deus multipliciter.1234.1548.
Memoriam beneficiorum multa impediunt.1316.
Memorari deum quid eſt.1324.1363.
Memoria nominis chriſtiani.1572.
Memoriam bonorum habet deus/non malorū.1991.
Memoria malorum parum durat.1991.
Memorie ſcripturam cōmendare debemus.2091.
Memoratur deus ⁊ obliuiſcitur ⁊ quomodo.2122.
Memoria beneficiorum dei eſt habenda.2166.
Memoratur deꝰ nr̄i/q̄ illius eramus obliti.2522.
Membra eccleſie chriſto capiti ſunt vnita.436.
Membra corporis deus non habet.1616.
Membra oīa ſua officia ad inuicē cōmunicāt.2327.
Mendacia iudeorum contra chriſtum.1025.
Mendax quō eſt omnis homo/⁊ propter qđ nō.2039.
Mendacium pro vita ſeruāda/dicere non licet.2165.
Mēdacia ſemꝑ cū labore dicūtur:ſꝫ nō veritas.2460.
Mentiri aliud eſt/⁊ aliud dicere falſum.44.
Mendicare an liceat iuſtis.591.
Mendicare an liceat predicantibus.1768.
Mendicus fuit chriſtus ⁊ inops.1952.
Mens noſtra dicitur vterus.950.1971.
Mentem hominis ſolus deus poteſt immutare.1029.
Mens dicitur facies interior.1039.
Mentis exceſſum habuit paulus.1076.
Mens ſignificatur per ſignum.1548.
Mentis oculos aperit aduerſitas.1873.
Mentem noſtram capit viſio mulierum.2369.
Menſa ſignificat euchariſtiam.330.
Menſa iudeorum illis fuit in laqueum.1115.
Menſa dicitur ſcriptura ſacra.1115.
Menſa dicitur gloria celeſtis.2308.
Menſura dicitur funiculus.1337.
Mēſura ꝯſolationis datur ſcđm mēſurā doloris.1626.
Mercatorum ſtathera qualis debeat eſſe.986.
Merides ſignificat chriſti aſcenſionem.894.
Merito maiori premium maius debetur.73.
Merito correſpondet premium.153.222.547.
Meritū paſſiōis xp̄i fuit i p̄mo iſtāti icarnationis.278
Merito melius eſt premium.357.
Meritū glorie de cōdigno habere nō poſſumꝰ.1442.
Meritorum noſtrorum cauſa eſt electio dei.1838.
Meritorū tēpus ē in p̄ſenti:ſꝫ in futuro p̄mioꝝ.1879.
In merito non profecit chriſtus.1927.
Meritum nullū preceſſit:vt xp̄s eſſet deus.1957.
Meritum ⁊ peccatum auget ſcientia.1985.
Meretur quis ⁊ peccat ſola voluntate.1986.
Merita noſtra deo attribui debent/non nobis.2010.
Merita omnia per gratiam participantur.2136.
Meritum requirit gratiam ⁊ voluntatem.2185.
Meritum ⁊ demeritum ſtat interius.2194.
Mereri poſſumꝰ gloriā de cōgruo/nō de cōdigno.2233
Merita non fuerunt cauſa noſtre electionis.2362.
Meritis noſtris non datur gloria:ſꝫ gratia dei.2496.
Multiplex eſt meſſis.2317.
Meum bonum qđ ago/dicitur meum ⁊ dei.72.
Meus ⁊ tuus ſignificant relationem.979.
Meus deus quis dicere poteſt.1571.
Mi. ¶ Milites debent eſſe fideles.871.
Mille ſignificat vniuerſitatem ⁊ perfectionem.1797.
Miniſtri dei ſunt demones.1331.
Miniſtri dei ſunt angeli.1752.
Mirabilia dei viſu viluerunt.191.
Mirabilia dei ſcrutari non poſſunt.1182.2202.2283.
Mirabilia dei ⁊ chriſti memorari debemus.1268.
Mirabilia dei dicuntur veſtigium.1276.
Mirabilia dei intelligere nō poſſumus.1466.1592.
Mirabilia facta in chriſti incarnatione.1668.
Mirabilia dei dicuntur prodigia.1794.
Mirabilia iudicia dei.1904.
ꝶ. Iudicia dei.
Mirabiliſq́ʒ reddit ꝓpter mlta.82.1668.1904.2383
Mirabilis nobis eſt deus propter multa.82.
Miraculorum poteſtatem habuit chriſtus.191.
Miracula q̄re fiebāt i p̄mitiua eccl̄ia/⁊ modo nō.1059.
Miracula dicuntur coruſcationes.1275.
Miracula ſignificantur per fulgur.1658.2504.
Miraculis chriſti gentes illuminantur.2203
Mirari qđ ē/⁊ vñ oritur:⁊ quō differt a laudare.2452.
Mirificauit deus chriſtum.32.
Mirificatur in nobis chriſti voluntas.175.
Mirificare eſt mira ⁊ noua facere.191.
Miſſa quare incipitur in latere dextro altaris/mediatur in ſiniſtro/⁊ terminatur in dextro.126.
Miſſe valor quomodo conſideratur.400.
Miſſa quare diuerſe terminatur:ſcꝫ qñq́ʒ per Ite miſſa eſt:quandoq́ʒ per Benedicamus domino ⁊c.1733.
ꝶ. Euchariſtia.
Miſeria hominis quāta ſit.612.665.1440.25.2058.
Miſeria inclinat ad miſericordiam.1958.
ꝶ. Cinis.
Miſeratio differt a miſericordia ⁊ quomodo.664.
Miſerator ⁊ miſericors quō differunt.1471.1988.
Miſeretur aliter deus ⁊ aliter homo.103.
Miſereri dei eſt reſpicere ipſius.360.
Miſereri volens alteri:primo ſibi d̄bet miſereri.1977.
Miſereri de lege/quid ſit.2105.
Miſericordia quomodo cadit in deo/oſtenditur.55.
Miſericordia dei in multis apparet in nobis.55.
Miſericordia dicitur oculus dei.137.
Miſericordia differt a bonitate.351.
Miſericordia ⁊ veritas ſunt in om̄i opere dei.354.663
Mia dei poſt pctm̄ eſt cogitāda:ſꝫ iuſticia ante.369.
Miſericordia dei eſt vniuerſalis.484.
Miſericordia in nobis debet ſequi iuſticiam.484.
Miſericordia ⁊ iuſticia ſunt duo oculi dei.497.
Miſericordia differt a miſeratione.664.
Miſericordia dei nobis confidentiam preſtat.704.
Miſericordia dei quanta ſit erga nos.782.

Miſericordia dei eſt multiplex.833.834.
Miſericordiam dei dauid merito poſtulabat.834.
Miſericordia dei eſt magna:ſʒ mia hoim parua.834.
Miſericordia dimittit peccata:ſʒ iuſtitia punit.847.
Miſericordia dicitur chriſtus.926.
Miſericordia dei ⁊ nõ meritis xp̃s fuit incarnat⁹.947
Miſericordia non erit in patria.976.
Miſericordia ⁊ iuſticia xp̃o iudici appropriãtur.988.
Miſericordie opus fuit paſſio chriſti.1105.
Miſericordia ⁊ iuſticia ſunt virtutes regie.1108.
Miſericordia dei dicitur potentia.1158.
Miſericordia ⁊ iuſticia dicuntur magnalia dei.1150.
Mia dei q̃n̄qꝫ vincit iram eius:q̃n̄qꝫ econtrario.1266.
Miſericordia dei preuenit nos.1363.
Miſericordia ⁊ ſalutare noſtrũ dicitur chriſtus.1450.
Miſericordia bellat cum iuſticia.1454.
Miſericordia dei duplex.1500.
Mia eſt in ꝓſperis/iuſticia in aduerſis.1501.1558.
Miſericordia fuit in chriſto.1523.1547.
Miſericordia replentur beati.1566.
Miſericordia dei nos adiuuat.1625.
Miſericordia ⁊ iuſticia nos preſeruãt a peccatis.1643
Miſericordia dei eſt in omni loco.1739.
Miſericordiam ⁊ gratiam dei timor acquirit.1747.
Miſericordiam cũ iuſticia prelat⁹ debet habere.1856.
Miſericordia dei erga iudeos.1877.
Miſericordia dei multiplex in nobis.1923.2229.
Miſericordia dei dicitur chriſtus.1925.2115.
Miſericordia dei i chriſto ad multa nobis valet.1957.
Ad miſericordiam inclinat miſeria.1958.
Miſericordie opera corporalia ⁊ ſpiritualia.1989.
Miſericordia ſua deus bona tribuit nobis.2011.
Miſericordia exhibita ẽ gẽtib⁹:ſʒ v̄itas iudeis.2046.
Miſericordia maxime ſpectat ad clericos.2050.
Miſericordia duplex:ſcʒ q̃dã iuſta/⁊ q̃dã iniuſta.2131
Mia eſt fructus icarnationis ⁊ paſſionis xp̃i.2137.
Miſericordia dei plena eſt terra.2137.
Miſericordia dei eſt magna.2149.
Miſericordia ⁊ miſeratio quomodo differunt.2150.
Miſericordiã dei petere debemus/non iuſticiã.2197.
Mia ⁊ iudiciũ ſunt ſimul in punitiõe peccatoꝝ.2222.
Miſericordia dei ſemꝑ eſt cũ iuſticia ⁊ ecõtrario.2224
Miſericordie opera dicuntur pax.2269.
Miſericordie opus fuit reſurrectio chriſti.2325.
Miſericordie dei commendatio.2350.
Miſericordia qũo ẽ in btis/vbi nulla ẽ miſeria.2380.
Miſericordia veritas dei.2421.
Miſericordia peccata dimittit.2500.
Miſericordie fons eſt chriſtus.2500.
Miſericordia dei eſt in dãnatis ⁊ quomodo.2524.
Miſericors deus iraſcitur prouocatus.1365.
Miſericors ⁊ miſerator quomodo differunt.1988.
Miſericors eſt deus multipliciter.2033.
Miſericors ⁊ terribilis eſt de⁹:minat̃ ⁊ exhortat̃.2521.
Mitis ⁊ ſuauis eſt dominus.1461.
Mixtum vinum ⁊ merum in calice dñi quid eſt.1342.
Mo. ¶ Moab ſignificat malos.965.
Moab ſignificat falſos chriſtianos.1419.
Moyſes fuit exemplum manſuetudinis.1249.
Moyſes ſignificat baptiſmum.1277.
Moyſes fuit ſacerdos.1683.
Moyſes qualiter fuit ſummus prophetarum.1683.
Moyſes quare fuit ineloquens.1814.
Moyſes ſignificat ſcientiam.1814.
Moyſes erat principalis:ſed aaron miniſter.1815.
Moyſi ⁊ deo iudei fuerunt infideles.1889.
Moyſes ⁊ aaron deo non crediderunt.1865.1866.
Moyſes quomodo mortem euaſit.1292.
Mons ſignificat celeſtem patriam.167.
Mons ſignificat ſuperbos.208.
Mons dicitur chriſtus.336.
Mons ſignificat iuſtos ⁊ gloriam eternam.557.
Mons in ſingulari ſignificat chriſtum:ſed in plurali apoſtolos.756.775.
Mons ſion ſignificat iudeos.784.
Mons ſion cõmendatur ex multis.810.
Mõtes dicũtur predicatores.1016.1179.1249.2005.
Mons ſignificat multa.1062.
Montes dicũtur angeli ⁊ plati.1166.1552.2287.
Montes deſerti quid ſignificant.1241.
Mons ſion ſignificat eccleſiam.1336.1351.
Mons ſion qualr eleuat⁹ eſt ſuꝑ alios mõtes.1474.
Mons thabor ⁊ hermon.1512.
Mons ſignificat peccatores.1659.
Montibus altiores ſunt aque.1760.
Montes exultauerunt/iter dãtes populo iſrael.2005.
Montes dicuntur ſancti.2256.
Montes ſignificant mundi diuites ⁊ potẽtes.2555.
Montes quidam mirabiliter ſunt alti.2575.
Morale bonum quid ſit.1014.
M. Mel.
Mores patrum vt in plurib⁹ filij ſequuntur.2417.
Mores parentum filijs non proficiunt.1286.
Mors corporalis dicitur dormitio.25.682.1485.
Mortis porte ſunt peccata.104.
Mors ſignificatur per ſaul.201.
Mortis laqueus eſt originale peccatum.205.
Mortem quomodo timuit chriſtus.292.
Mortis vmbra dicitur miſeria preſentis vite.328.
Mors corporalis nõ eſt timenda.328.1069.2051.
Mors eſt triplex:ſcʒ mala.peior.peſſima.520.
Mortis vniuſcuiuſqꝫ tempus eſt determinatum.637.
Mortem eſſe vicinam credunt boni:ſed nõ mali.638.
Mortes ſuorũ celebrãt iuſti:⁊ plangũt alij.671.
Mors corporalis dicitur vmbra mortis.707.1486.
Mori mali non credunt.796.
Mors ſignificat diabolum.801.
Mortis conſideratio eſt vtilis.891.
Mortem non timebant martyres.999.
Mors non fuiſſet/ſi non fuiſſet peccatum.1012.
Mors dicitur ſeruitus.1024.
Mors dicitur occaſus.1051.
Mors eſt multiplex.1187.
Mors ⁊ vita noſtra a deo eſt ordinata.1229.
Mortis diffinitio.1321.
Mortis vmbra ſignificat multa.1486.
Mors crucis erat turpiſſima.1490.
Mors peccati eſt multiplex.1491.
Mors omnibus eſt communis.1546.
Mortem quilibet naturaliter fugit.1557.
Mors dr̃ vita preſens q̃ eſt quoddã mori.1585.1890.
Moriendo chriſtus plures conuertit/q̃ viuẽs.1606.
Mors chriſti fuit cauſa vnitatis eccleſie.1725.
Mortis cauſa fuit ſuperbia.1746.
Moritur quis male bene viuens ⁊ econtrario.1760
Mors chriſti per occaſum ſignificatur.1773.
Mors chriſti multiplicauit fideles ⁊ virtutes.1812.
Mors dicitur occidens.1883.
Mors dicitur torrens.1975.
Morit̃ q̃ ſmũdo cui nõ morit̃ mũd⁹:⁊ ecõtrario.2027.
Mors eſt multiplex.2027.2114.2445.
Mortis dolores ſunt peccata.2031.
Mors dicitur infidelitas.2036.
Mortis ⁊ vite duplex eſt porta.2066.
Moritur mundo viuens deo/⁊ econtrario.2114.
Mors eſt vtilis malis.2210.

Mortis ⁊ vite eſt duplex zelus.2212.
Mortis porta eſt diabolus.2304.
Mortem inducunt proſpera/⁊ aduerſa vitam.2426.
Moritur fame diues auarus.2512.
Mortis diem ignoramus ex miſericordia dei.2523.
Mortalis factus eſt homo per peccatum.1707.
Morticinum quid ſit.1357.
Mortificantur cotidie iuſti ⁊ quomodo.730.
Mortificatio carnis per tympanum ſignificatur.2583.
Mortuus vere fuit chriſtus.1069.
Mortuus fuit chriſtus voluntate nõ neceſſitate.1484
Mortuos tres chriſtus ſuſcitauit.1491.
Mortuorũ officiũ/quare ſecũdis veſperis caret.1601.
Mortui an cognoſcant que hic aguntur.1746.1954.
Mortui ſunt in deſerto omnes qui exierunt de egypto numerati.1859.
Mortui aliqui peccant/aliqui viui ⁊ quomodo.2279
Mortuus ſeculi differt a mortuo ſeculo.2488.
℞.Mors.
Motus eſt multiplex.839.
Mu. ¶Mulier accipitur quandoq; pro mollicie/quandoq; pro ſexu.1.655.748.
Mulier an equaliter ſit dei imago ſicut vir.640.
Mulier an poſſit docere.846.
Mulierum viſio non eſt peccatum.1589.
Mulieres dicuntur cutis chriſti ⁊ pellis.1708.
Mulieres multos deceperunt.2186.
Mulierum viſio mentem capit.2369.
Mulus ſignificat luxuriam.476.
Multiloquium peccato non caret.2461.
℞.Loqui.
Multi ſunt vocati:ſed pauci electi.895.
Multitudo tria in ſe debet habere.1273.
Multitudo vel multiplicatio/multiplex eſt.2422.
Mundicia a ſe nullus habet.1891.
Mũdicia dicitur iuſticia/⁊ immũdicia iniuſticia.2236
Mundatur cor multipliciter.843.
Mundi potentia dicitur altitudo diei.904.
Mundi etates ponuntur.944.
Mundus/diabolus/⁊ caro ſunt noſtri hoſtes.983.
Mundi ſapientia decipit.987.
Mundi princeps dicitur diabolus.1048.
Mundi conſolatio eſt vana.1260.
Mundi leticia non eſt vera.1666.
Mundus in fine innouabitur/⁊ qualiter.1729.
Mundus dicitur mare qd xp̃s cõgregauit in vnũ.1883
Mundus ſe ſubdidit chriſto.2006.
Mundꝰ ⁊ caro ad modũ meretricis nos decipiũt.2100
Mundo ſunt intenti oculi malorum.2274.
Mundus dicitur quedam ciuitas.2446.
Mundus ſignatur per equum.2557.
Munera quomodo accipere licet.172.
Munera magorum notantur.1173.
Munitus qualiter quis dicitur.1140.
Munus eſt multiplex.376.748.
Munus datum ex corde dantis penſari debet.1737.
Murmuratio aliquando eſt bona.954.
Murmurans in aduerſis/accuſat deum.1611.
Murmuratio quid ſit ⁊ ꝙ multiplex.1858.
Murus eſt obſtaculum peccatorum.229.
Murus ſignificat prelatos.885.
Quoddam genus muſcarum dicitur cynomia.1327.
Muſca canina dicitur cynomia.1819.
Muſcipula diaboli fuit crux chriſti.553.
Mutus ⁊ ſurdus fuit adam.622.
Mutus factꝰ fuit pharao volẽs occidere moyſen.1292
Mutuo multa accipimus a deo.587.
Mutuatur peccator ⁊ qualiter.587.

Narrauit chriſtus nobis patrem.313. Na.
Narrare debemus laudes xp̃i.1281.
Natiuitates ſuorum plorãt taciani/⁊ in morte exultant.671.
Natiuitas ſpiritualis fit per baptiſmum.752.
Natiuitas chriſti fuit tempore pacis.762.763.
Natiuitas chriſti idola depoſuit.766.
Natiuitas chriſti per calcedonium figuratur.800.
Natiuitas ſpiritualis figuratur per oriens.1372.
Natus chriſtus ſtatim notificatus fuit om̃ibus.1679.
Natiuitas chriſti oſtenditur.1989.
℞.Ira.
¶Natura.angelꝰ eſt nomen non nature ſꝫ officij.1758.
Natura deus eſt lux inacceſſibilis/⁊ nõ ꝑ grãm.2088.
Natura humana ad malum eſt prona.2174.
Nature peccatoris odio nõ dꝫ haberi: ſed vitiũ.2186.
Naturalibus rationibus non innititur fides.1795.
Nauis ſignificat eccleſiam.1780.
℞.Lignum.
¶Nebula ſignificat peccatum.2563. Ne.
Neceſſitas ſignificat aduerſitates temporales.361.
Neceſſitate non eſt paſſus chriſtus:ſed volũtate.1484
Neceſſitate nos operamur:ſed deus libere.2364.
Neceſſitatem nobis nõ imponũt aſtra vel fatũ.2469.
Negat quis deũ multipliciter.117.157.458.862.863
Negare deum quid ſit.862.
Negatur deus verbo ⁊ facto.863.
Negat deum quilibet ingratus.915.
Negatio quãdoq; infert affirmationem.1951.
Negantes chriſtum aliqui ſunt reparati.2117.
Negligentiam ſecuritas parit.1135.
Negligere nullus debet famam ſuam.1938.
Negligentia maxime in prelato reprehenditur.2085.
Negocium in tenebris/dicitur auaricia.1575.
Neomenie feſtum quid ſit.1393.
Nequicia ſignificat omne peccatum.1191.
Neſcire dei quomodo intelligitur.584.
Neſcire quandoq; idem eſt ꝙ facere.2101.
¶Nycticorax dicitur chriſtus.1709. Ni.
Nycticorax dicitur penitens.1709.
Nycticorax dicitur predicator.1709.
Nidus ſignificat fidem.1433.
Nihil dicitur eſſe peccatum.908.970.
Nihil dicitur multipliciter.908.1403.
Nihil ſignificat humiles.946.
Nihil dicitur diabolus.970.
Nimis accipitur dupliciter.1607.1645.2080.
Nimis quid ſit ⁊ quid parum.2080.
Nimis cuſtodire debemus mandata dei.2080.
Nix ſignificat malos.1329.
Nix quomodo generatur.2563.
Nix alba ⁊ frigida ſignificat peccatores ⁊ iuſtos.1563.
¶Nobiſcũ ẽ xp̃s i terra ⁊ nos cũ ipſo ſumꝰ i celo.2273. No.
Nocere deo non poſſumus nec proficere.174.
Nocet quilibet peccans primo ſibi ꝙ alteri.197.
Nocere alteri eſt vitium contra naturam.604.
Nocere bonis mali non poſſunt.997.
Nocent mali ſibiipſis/non bonis.1803.
Nocet multipliciter adulatio ⁊ laus.1985.
Nocere bonis mali nõ pñt:niſi q̃ntũ deꝰ ꝑmittit.2065.
Nocent detractores ſibi/non alijs.2207.
Nocet alteri omnis malus.2451.
Nomen quandoq; accipitur pro fama.82.
Nomen peccatoris perdunt penitentes.95.
Nomen dei eſt dominus.100.
Nomen ieſus eſt magne vtilitatis.655.

Nominis chriſtiani memoria.1572.
Nomen chriſti quare nulli imponitur.1692.
Nomen domini cognoſcere quid eſt.1583.
Nomen populi perdiderũt iudei.1949.
Nomen domini laudare quid eſt.1995.
Nominis chriſti confeſſio debet eſſe publica.2042.
In nomine domini venit chriſtus.2071.
Nomen ſolis bonis conuenit.2550.
Nomen in quo magnificamur/eſt chriſtus.272.
Noſcere dei accipitur multipliciter.7.
 ℞.cognoſcere.noticia.
Noſtra bona que facimus ſunt noſtra ⁊ ſunt dei.72.
 222.548.905.2485.
Noſter quomodo dicitur deus.755.
Noticia chriſti eſt multiplex.685.
Nouacula ſignificat perſecutionem.854.
Nouiſſima peccata dicuntur antiqua: ſed pene dicuntur nouiſſima.2431.
Nouum fecit domin⁹/q mulier circundaret virũ.657.
Nouus homo dicitur iunior filius.1084.
 ℞.canticum nouum.
Nox ſignificat aduerſitatẽ.2.690.1587.2128.2437.
 2438.
Nox ſignificat patres antiqui teſtamenti.253.
Nox ⁊ dies dicitur vita preſens.1256.
Noctis cuſtodia quid dicitur.1555.
Noctis partes diuerſe oſtenduntur.1555.
Nox ſignificat vitam preſentem.1566.
Nox dicitur lex antiqua/ſed dies noua.1658.
Nocte orandum eſt.2128.2135.2221.
Nox ⁊ dies minus importãt/ꝙ ſemper.2190.
 ℞.dies.
Nu. ¶ Nubes in ſcriptura ſignificãt p̄dicatores.550.1273.
 926.2365.
Nubes dicuntur ſancti.1084.1085.
In nubibus qualiter veniet chriſtus.1656.
In nubibus qualiter deus ſanctus loquebatur.1684.
Nubes fuit aſcenſio chriſti.1757.
Nubes quomodo generantur.2365.
Nubes dicitur confuſio peccati.2365.
Nubes ſignificãt ſcripturã ⁊ figuras ⁊ ſacramẽta.2554.
Numerauit dauid ex ſuperbia populũ.53.
Numer⁹ beatorũ erit ſm nũerũ angeloꝝ beatoꝝ.967.
Numero beatorum cõpleto fiet iudicium.1513.
Numerus perfectus eſt ſex ⁊ quare.2319.
Numerum faciunt ſolum boni/non mali.2413.
Nunc ſignificat eternitatem.1155.
Nũc benedicere debem⁹ deũ.i.in vita p̄ſenti.2355.
Nuncij etiã dicũtur ſpiritus ſummi angelici.1758.
Nunquid multipliciter tenetur.1301.
Nutrit deus bonos.498.
Ob. Obdormire quid eſt/oſtenditur.1259.
Obediẽtie exẽplũ fuit abraam.1249.
 1394.1798.
Obedientia dicitur auris.1458.
Obediẽtia qñtũ bonũ ſit/oſtẽdit̃.1866
Obedire debent filij parentib⁹.2024.
Obedientiam inducit pena.2140.
Obedit celũ deo obſeruãs ordinẽ ſibi datum.2162.
Obedientiã ſuperiori debet/q eã ab iferiori exigit.2170
Obedientia preceptorum ſcientiam acquirit.2177.
Obedire idem eſt ꝙ audire.2423.
Oblatio noſtra de nobis deo fieri debet.1034.
Oblatio differt a ſacrificio ⁊ holocauſto.658.
Obligatur quis ad impoſſibile.2203.
Obligari ad impoſſibile quomodo null⁹ poteſt.2427.
Obligantur deo chriſtiani pre alijs.2567.
Obliuio pauperum non erit in fine.109.
Obliuio quomodo cadit in deo.349.1363.2112.
Obliuio beneficiorum eſt ſumma ingratitudo.1291.
Obliuio dicitur vmbra mortis.1486.
Obliuio dicitur peccator.1493.
Obliuio eſt multiplex.2091.
Obmuteſcunt iuſti per patientiam.634.
Obſecratio quid ſit proprie.771.
Obſcuratus eſt ſol prelatorũ ⁊ luna ſecularium.2388.
Obſcurare quñqȝ idẽ eſt ꝙ occultare vel abſcõdere.2438.
Obſcure dicuntur peccata.2488.
Obſcuritas ſcripture nobis eſt vtilis.2552.2554.
Obſeruare multipliciter accipitur.224.442.
Obſeruare proprie quid eſt.2280.
Obſtinatio per ſcutum ſignificatur.763.
Obſtinatio iudeorum contra chriſtũ oſtẽditur.1002.
Obſtinatos ſignificat aſpis.1582.
Obſtinatum cor dicitur cor prauum.1697.
Obſtinatus ſemper eſt contra deum.1951.
Obſtinatio ſuperborum ſignificatur per lac.2143.
Obſtinatio per infernum ſignificatur.2434.
Obſtinati ſignificantur per cryſtallum.2564.
Obſtinati ſunt damnati.2588.
Obſtruit peccatum intellectũ.60.
Obſtructũ erit in iudicio os peccatorum.998.
Qui malis non obuiat dum poteſt: conſentire dicitur.
 1409.
Obũbrat ſuper nos deus verbis ſacre ſcripture.2458.
¶ Occaſus dicitur peccatũ mors ⁊ celum.1051. Oc.
Diſtantia occaſus ab ortu ſignificat culpam.1742.
Occaſus ſolis ſignificat xp̄i mortem.1773.
Occaſum ⁊ ortũ habet ſol.i.chriſtus.1997.
 ℞.occidens.
Occidens ⁊ oriens quid ſignificant.1241.
Occidens ſignificat culpam:ſed oriens gratiã.1743.
Occidens ſignificat mortẽ/ſed oriens vitam.1883.
 ℞.occaſus.
Occaſio iudeorum ponitur.720.721.
Occidit iniquitas niſi prius occidatur.1002.
Occidit littera ſed non intellectus littere.1154.2108.
Occidere cito debemus malos.1702.
Occidentur in iudicio omnes mali.1702.
Occidens littera dicitur lex.2108.
Occidere alium quomodo ſit licitum.2397.
Occidit quis ſeipſum multipliciter.2445.
 ℞.homicida.
Occulta ſunt nobis iudicia dei.91
Occultum eſt dei iudicium/dum hic bonis bona: ⁊ malis dantur mala: plus ꝙ econtrario.223.
Occulte nos tentat diabolus: ⁊ aperte.2452.
 ℞.obſcurum.
Occurſus ſolum dicitur inter equales.942.
Ocium eſt periculoſum.2159.
Ocioſus nunꝙ eſt amor.2264.
Ocioſa verba ſunt que de mũdo loquũtur.2245.
 ℞.accidia.
Octo numerus ſignificat legem nouã.2250.
Oculus dei dicitur miſericordia eius.137.513.
Oculum mentis excecat culpa/quẽ aperit pena.163.
Oculus ſpiritualis eſt multiplex.446.
Oculus ſignificat prelatos.446.
Oculus reſpiciens mouet aliũ ad reſpiciendũ.475.
Oculus dei duplex.ſ.miſericordia ⁊ iuſticia.497.
Oculus duplex ſcȝ corporis ⁊ mentis.618.
Oculus ſignificat maiores.1116.
Oculi ſignificãt demones ⁊ ſenſus noſtros.1261.
Oculi ſunt diligenter cuſtodiendi.1261.
Oculos mentis aduerſa aperiunt.1428.
Oculus dat ſignum amoris.1696.

In oculis primo ſuperbia demonſtratur.1694.
Oculus verius iudicat ꝙ alius ſenſus/ ⁊ turpius deci pitur.2014.
Oculi quomodo deficiunt ⁊ quõ loquũtur.2155.
Oculi quomodo deficiunt in chriſtum.2196.
Oculos leuare debemus ad ſanctos.2295.
Oculus ſignificat intentionem.2273.
Oculus duplex ſcʒ dexter ⁊ ſiniſter qđ ſignificat.2273.
Oculi malorum ad mũdum reſpiciũt.2274.
Oculorum cõcupiſcentiam ſignificat ſeon rex amorreorum.2369.
Oculi chriſti dicuntur diſcipuli.1092.
℞.lauare.
Od. ¶ Odit deus malos ⁊ qualiter.44.
Odire gratis quid ſit.1093.2255.
Oditur quandoqʒ dilectio.2095.
Odire mala debemus.2177.
Odire aliquando ſimul poſſumus ⁊ diligere.2448.
℞.odium.
Odium eſt multiplex.363.
Odium qualiter cadit in deo.442.
Odium aliud eſt gratum/aliud iniquũ.543.
Odiũ ⁊ mala volũtas ſunt cauſa omnis peccati.1941.
Odio qualiter quis poteſt habere deum.1235.
Odio debent haberi vicia nõ natura.2106.
Odiũ proximi qualiter ſit licitũ. ⁊ qualiter nõ.2447.
Odium perfectum quid ſit.2448.
℞.odire.
Odorem virtutũ non ſentiunt mali.2015.
Offerre nos deo qualiter debemus.411.
Offerre cor noſtrum deo debemus.1108.
Officia ſua ſibi adinuicem communicant omnia membra noſtra.1298.
Officium totum beatorum eſt laudare deum.2572.
Og. ¶ Og ⁊ magog quid ſignificant.1678.
Ol. ¶ Olla ſignificat tribulationem.965.
Oleum ſignificat gratiam ſpiritusſancti.331.
Oleum dicitur ſacra ſcriptura.652.
Oleum calcem extinguit/quã accendit aqua.1159.
Oleũ multiplex ⁊ ſignificat gratiã ſpiritusſancti.1770.
Oleum ſignificat peccatum.1954.
Oleum dicitur ſpiritusſanctus.1960.
Oleum ſpirituale multiplex.2178.
Oleum duplex ſcʒ iuſti ⁊ peccatoris.2470.
Oleum dicitur adulatio.2470.
Oliua ſignificat chriſti incarnationem.655.
Oliua ſignificat iuſtos.860.
Oliua reuerenter debet pertractari.860.
Om. ¶ Omne ſignũ vniuerſale tenet multipliciter.91.255.
Omnis accipitur dupliciter.1011.
Omnis creatura ⁊ omnes fines terre dicitur homo.1672
Omnia confitentur deũ eſſe.1978.2579.
Omnia iudicia dei quomõ quis poteſt narrare.2088.
Omnia ſignificantur per ſemper.2118.
Omnia poſſidet habens deum.2130.
Omnibus preſens eſt deus.2224.
Omnis creatura deum laudat.2257.2579.
Omnes fideles dicuntur vnus homo.2278.
Omnia deus preſcit.2430.
Omnia bona ſunt a deo: ⁊ omnia mala a nobis.2489
Omnis creatura gloriam dei predicat.2526.
Omnia facit verbum.2571.
Omnia a deo conſeruãtur in eſſe.2572.
℞.mandata.
Omnipotentia cum ſit communis tribus perſonis diuinis. quare patri appropriatur.781.
On. ¶ Onager ſignificat iudeos.1765.
Onix lapis excitat rixas.706.
Op. ¶ Operatus maxime fuit deus in principio creando mundum.710.
Operari ſignificatur per intelligere.2168.
℞.opus.
Opera dei ſunt mirabilia.82.
Opera ſex dierum exponũtur ſpiritualiter.253.
Opera exteriora non poſſunt bene cognoſci niſi per interiora.749.
Opera dei ſcrutari non poſſunt.1199.
Opus malorum quandoqʒ deo placet.1540.
Opera non iudicat deus ſed intentionem.1577.
Opera noſtra bona deus operatur.1589.
Opera dei credi debent non perſcrutari.1590.
Opera ſunt teſtimoniũ credibile.1607.
Opera noſtra dicuntur eſſe filij noſtri.1731.1748.
Operibus bonis iuſti ſemper letantur.1922.
Opera dei ſunt cõfeſſio ⁊ magnificentia.1978.
Opera noſtra ſunt ſemina noſtra.1987.
Opera miſericordie corpora ⁊ ſpiritualia.1989.
Opera quandoqʒ dicuntur ſermones.1990.
Operibus noſtris nõ ſaluamur: ſed per chriſtũ.2097.
Ad opus ſcientia ordinatur.2090.
Opera doctoris verbis correſpondere debent.2117.
Opera dei mirabilia quomodo ſcrutari licet.2202.
Opera miſericordie dicuntur ſemina.2296.
Opera bona ſignificantur per manipulum.2298.
Operibus bonis laudatur deus.2353.2519.
℞.operari.
Operti iudei ſunt iniquitate ⁊ omnis mali.1189.1955.
Oppreſſorum clamor auditur a deo.1893.
In opprobrium boni ſunt malis 722.
Opprobrium chriſti quale fuerit.1098.
Opprobrium quid ſit proprie.1538.
Opprobrium eſt duplex. ſ. apud deum ⁊ apud mundũ.2097.2113.
Or. ¶ Oratio eſt quidam clamor cordis.24.422.699.
Oratio quedam eſt verbalis.39.
Orationem tria exaudiri faciunt.40.
Oratio differt a deprecatiõe/⁊ quomodo.62.185.647.
Oratio iuſta exauditur.24.294.516.
Oratio duo requirit.100.
Oratio nr̃a exẽplo orationis xp̃i tria debʒ habere.174
Oratio debet eſſe pura.187.
Oratio debet habere charitatem.189.
Orationes noſtras preuenit deus.190.1463.
Oratio principalius conſiſtit in corde ꝙ in ore.206.
Oratio aſcendit vt fumus.209.
Oratio facta timore pene nõ exauditur.242.
Orationem exaudiri facit humilitas.315.362.437.444.733.2478.1139.
Orationes noſtras angeli deo preſentant.324.
Oratio ſolum celeſtia petere debet.344.
Oratio eſt deſiderium mentis.390.
Oratio debet eſſe generalis.400.504.
Orationes ſanctorum ad quid valẽt nobis.851.452.
Oratio eſt pars ſatiſfactionis.472.
Oratio an ſit magis ſatiſfactoria ꝙ ieiunium ⁊ eleemoſyna vel econtrario.474.
Orationes eccleſie quare terminantur ꝑ chriſtũ.1439.
Orationis perſeuerantia.1460.
Orationis virtus.1482.
Oratio aliter auditur/⁊ aliter exauditur.1703.
Oratio fumigare facit ſuperbos.1786.
Oratio iuſtorum proficit malis.1856.
Orationis clamor auditur a deo.1584.
Oratio clamat ad deum.1899.
Ad orationem inducunt aduerſa.1908.
Oratio idem eſt ꝙ oris ratio.1943.

Oratio quomodo ſit in peccatum.1943.
Oratio omnis bona ſit per chriſtum.1043.
Orationis clamor nobis eſt neceſſarius.2218.
Oratio pro inimicis eſt deo gratiſſima.2223.
Orationem aſcendere facit bona vita orantis. 2242.
Orationis dignitas.2243.
Oratio inſtans exauditur.2347.
Orationes exaudit deus anteq̃ fiant.2465.
Oratio quattuor debet habere.2466.
Oratio debet eſſe hominibus ſecreta.2476.
Oratio vt exaudiat tres cõditiões debet habere.2491
Oratio iuſtorum nõ ſemper exauditur.2531.
Oratione ſolum deum debemus querere.2534.
Orationem timor exaudiri facit.2535.
 R. Exaudire. Mane. Oratio xpi. Orare. Pſalm⁹. Vox. Mũdicia. Depcatio. Aduerſitas. Cõfidẽtia.
Orationis chriſti vtilitas.189.
Oratio omnis chriſti an fuerit exaudita.100.292. 1703.2551.
Orauit xp̃s tripliciter tempore ſue paſſionis.268.509.
Orauit chriſtus de die ad patrem.292.
Orationis chriſti efficacia.365.
Orauit xp̃s multipliciter.399.400.1458.
Orauit xp̃s ad templum.400.
Oratio chriſti aliter fuit exaudita q̃ noſtra.406.
Utrũ chriſtus oret pro nobis oſtenditur.442.
Oratio omnis xpi fuit exaudita.1105.
Orauit ſolus chriſtus digne pro nobis.1515.
Oratio chriſti fuit magne humilitatis.1551.
Orauit xp̃s pro predeſtinatis.1929.1940.
Orauit chriſtus pro eccleſia.2153.
 R. oratio. orare.
Orare an debemus / oſtenditur.184.
Orandi duplex eſt modus.870.
Orando multa poſtulare debemus.893.
Orare ſemper quomodo debemus.1460.
Orandum eſt quando tentamur a carne.1704.
Orans qualiter non debet / peccat.1943.
Orandum eſt in morte aduerſitatis.2135.2221.
Orandum eſt toto corde.2218.
Orare quid debemus contra diabolum.2455
 R. oratio. oratio chriſti.
Orando an aliquid in particulari debem⁹ petere.504
Orant ſancti / ſed non pro damnatis.513.
Orbis terre dicuntur apoſtoli.1602.
Orbis terrarum ſignificat adam.1654.
Ordinationẽ dei cõſilia nr̃a ipedire nõ poſſunt. 1806.
 R. ordo.
Ordines angelorum ſunt nouem.1752
In pluribus ordinib⁹ vn⁹ ſpũs angelic⁹ ponit.1751.
Ordinibus angelorũ collocãtur homines.2001.
Ordo faciendi rem ſari debet.2102.
Oreb / zeb / zebee / et ſalmana.1423.
Organum eſt nomen generale omnium inſtrumentorum muſicorum.2593.
Organum ſignificat eccleſiam.2593.
Oriens et occidens quid ſignificãt.1241.
Quare verſus oriẽtem adoramus.1636.
Oriens ſignificat vitam: et occidens mortem.1883.
 R. occidens. ortus.
Origenis error de ſaluatione damnatorũ ponit.108.
Originale peccatũ dr̃ laqueus mortis.205.
Originale peccatum eſt fomes aliorum.224.
Originale peccatũ cauſa fuit omnis culpe et pene.394.
Originale peccatum nõ cõtraxit virgo maria.428.
Originale peccatum cauſa fuit concupiſcentie.1891.
Oriones quedã .ſ. cõſtellatio ſignificat martyres.1759
Orphanus dicitur q̃ mũdum ſpernit.128.
Orphanus dicitur quilibet iuſtus.1052.
Ort⁹ diſtãtia et occidẽtis ſignificat culpã.1742.
Ortum et occaſum habuit ſol .i. chriſtus.1997.
Ornatus eſt multiplex.2511.
¶ Oſſa ſignificant virtutes.55.468.519.532.867. Oſ.
Oſſa ſignificant apoſtolos.304.
Oſſa chriſti crucifixi numerari poterant.308.
Oſſa ſignificant prelatos.448.
Oſſa ſignificant viros fortes eccleſie.701.
Os dicitur chriſtus.1708.
Oſſa ſignificant animã.1454.
Oſſa ſignificant patientiã et fortitudinem.2441.
Oſſa dicuntur martyres fortes in fide.6477.
Os antichriſti plenum erit maledictione et q̃liter.119.
Os dicitur meditari et quomodo.597.
Os peccatorum in iudicio erit obſtructum.908.
Os aperire ſignificat q̈ attendenda ſunt dicẽda.1279.
Os malorum claudit iniquitas.1922.
Oris veritas quid eſt.2117.
Oris dei lex dicitur euangelium.2145.
Os aperire eſt deſiderare.2204.
Os habet anima et corpus.2204.2291.
 R. laudare.
Oſtium cordis quomodo xp̃o claudit et aperit.2477
¶ Ouis ſignificat bonos ſubditos.88.1334. Ou.
Ouis ſignificat martyres.720.
Oues ſignificant malos.1369.
Ouis ioſeph quid fuerit.1371.
Pacificus quis dicatur oſtẽditur.2270. Pa.
Pactum inter aliquos factũ dicitur teſtamentum.2231.
Palme iuſti comparantur.1597.
Palpebra ſig̃t diuina iudicia.137.
Chriſtus eſt panis vite.1769.
Panem et vinum melchiſedec abrae obtulit.1968.
Panis doloris dicitur paſſio et humilitas.2308.
Panis angelorum quomõ factus eſt lac paruloꝝ.2330
Papa an mortaliter peccans deſinit eſſe papa.2312.
 R. poteſtas.
Parabola quid ſit oſtenditur.791.1279.
Paradiſus terreſtris ſignificat deuotã cõſciẽtiã.759.
Paralytico quare ſanior eſt aqua ad potandum q̃ vinum.645.
Parcens deus quãdoq̄ nõ parcit et quandoq̄ nõ parcens parcit.1563.
Parcit deus peccato et quomodo.1176.
Parentum mores filij non proficiunt niſi illos imitentur.1289.
Parentes ſuos filios corrigere debent.1349.
Parentum mores filij cõmuniter imitantur.2417.
 R. pater.
Pars quandoq̄ accipit pro toto / et ecõtrario.91.1490
Partitur deus gentes quia aliq̃ conuertuntur talique non.963.
¶ Parturiẽs. dolor penitentis quare aſſimilatur doloribus parturientis.780.
Paruulorũ panis fact⁹ ẽ panis angeloꝝ.2330
Participationem meritorum facit gratia.2136.
Particeps omnium iuſtorũ fuit chriſtus.2136.
Paſcit nos deus / et nos paſcimus deum.1637.
 R. paſtor.
Paſcua / ſcriptura ſacra dicitur.325.
Paſſer ſignificat iuſtos.1433.
Paſſer multa ſignificat.1703.110.
Paſſer dicitur anima noſtra.2283.
Paſſio ſanctorũ erat cauſa cõuerſionis infideliũ.2293.
Paſſio dilectionem oſtendit.2297.
Paſſio omnis penarũ quas patimur eſt iuſta.2566.

Paſſionis xp̄i grauitas ex circūſtātijs appet.21.429.
Paſſio chriſti omnia ſibi contraria dedit.68.
Paſſio chriſti dicitur opus iuſticie/⁊ qualiter.94.
Paſſio chriſti fuit opus dei ⁊ indecorū.186.403.1119.
Paſſio chriſti fuit ſacrificium.270.
Paſſio chriſti dicitur deſiderium.279.
Paſſio chriſti fuit meritum ſue glorificationis.282.
Paſſio chriſti fuit eſca diaboli.296.
Paſſio chriſti dicitur effuſio.304.
Paſſionis chriſti vtilitas.305.2059.1089.
Paſſionis chriſti memoriā facit euchariſtia.319.
Paſſio chriſti dicitur teſtamentum.354.
Paſſionis chriſti tempore multi fidē perdiderūt.731.
Paſſio chriſti fuit vniuerſalis.812.
Paſſiōis chriſti vtilitas ꝑ ſmaragdū ſigr̄.816.824.
Paſſio chriſti veſpere ſignificatur.894.
Paſſionem tenuit chriſtus vt homo.915.
Paſſus fuit chriſtus vt homo.1005.
Paſſionis chriſti efficacia.1089.
Paſſio chriſti debitum noſtrum ſoluit.1094.
Paſſus eſt chriſtus volūtate nō neceſſitate.1484.
Paſſio chriſti dedit ſacramentis efficaciam.1723.
Paſſio xp̄i vniuit eccleſiam.1725.
Paſſionis chriſti calix eſt via ad gloriam.2041.
Paſſio chriſti dicitur mandatum.2200.
Paſſio chriſti vmbram nobis facit.2458.
Paſſio chriſti dicitur ſacrificium veſpertinum.2266.
Paſſionis chriſti beneficium.2584.
Paſtor ideſt prelatus ſubditos paſcere debet.1354.
℞.Prelatus.
¶ Pater.ꝓ pctō patrꝫ punit̄ filiꝰ.199.774.1860.1950
Patres habuit chriſtus.752.
Pater filium corrigere debet.1531.
Pater magis diligit filiū/q̄ȝ ab eo diligat̄ ⁊ q̄re.1744.
Patres ſunt doctores ⁊ diſcipuli ſunt filij.2024.
Patribus filij obedire debēt.2024.
Pater a ſeruitute dei filium reuocare nō poteſt.2587.
℞.Parentes.
Pater deus ſignificatur per dominum.32.
Pater ⁊ filius producunt ſpiritum ſanctum.485.
Pater noſter qui es in celis ⁊c.915.
Pater deus dicitur ſol.1168.
Pater deus quare non eſt incarnatus ſed filius.1373.
Patrē hꝫ xp̄s vt deꝰ/ſed dn̄m hꝫ vt homo.2428.1525.
Pater deus proprie dicitur principium.1971.
Patientia in iniurijs eſt neceſſaria.633.19.257.579.
Patientia ſignificatur per aurum.751.
Patientia chriſti in ſua paſſione oſtenditur.67.306.
Patientia dei erga peccatores eſt multa.75.1471.
Patientia in aduerſis diabolum vincat.881.
Patientia in aduerſis deum laudat.9023.
Patientia chriſti oſtenditur.947.1181.
Patientia dicitur fundamentum.1141.
Patientia noſtra dicitur deus/⁊ quomodo.1143.
Patientie exemplum fuit iſaac.1249.1394.1798.
Patiētia i aduerſitate/ſꝫ hūilitas i ꝓſpitate reqrit̄.1833.
Patientia fecit hominem iumentum.1918.
Patientiam in aduerſis ſpes generat.2123.2189.
Patientia eſt magna virtus.2138.
Patientia in aduerſis debet poſtulari.2149.
Patientia iob ⁊ ioſeph oſtenditur.2165.
Patientia ⁊ perſeuerantia ſunt a deo.2163.
Patientia ſignificatur per oſſa que intus latēt.2441.
Patiens omne requirit diſpoſitionem/vt in ip̄m agens poſſit agere.2010.
¶ Pauci.multi ſunt vocati pauci vero electi.895.
Pauci ſunt boni/⁊ multi ſunt mali; ⁊ econtrario.1919.
Pauli conuerſio.1076.
Pauli raptus fuit mentis exceſſus.1056.
Paulꝰ a diabolo iductꝰ rogauit ꝯ ſtimulū carnꝫ.2096.
Pauli quanta fuit humilitas oſtenditur.2226.
Paulus obſtinatus fuit cryſtallus.2586.
Pauper dicitur humilis.99.128.2347.
Pauperum non obliuiſcetur deus in iudicio.109.
Pauper ⁊ inops qūo differunt.145.580.1176.1458.
Pauper dicitur chriſtus.315.674.1122.
Pauper ⁊ egenus quomodo differunt.674.
Pauper per ceruum ſignificatur.588.1772.
Pauper ſignificat populum: ⁊ econtrario.1165.
Pauper ⁊ pupillus dicitur chriſtus.1408.
Pauperum lachryme rigant ieiunium.2296.
Pauper ſecurior eſt diuite.2347.
Pauperes de bonis diuitum debent viuere.1771.
Paupertas eſt multiplex.506.1167.
Paupertas iuſtorum ſatiat eos.582.
Paupertas omnia poſſidet.987.
Paupertatis timor per leonem ſignificatur.1582.
Paupertas facit hominem mirabilem.1668.
℞.Pauper.
Pauimētū dicitur corpus noſtrū ⁊ oīa tēporalia.2100
Pax noſtra dicitur chriſtus.513.
Pax chriſti quid ſit oſtenditur.551.
Pax peccatorum multiplex.1186.
Pax eſt multiplex.1247.2270.
Pax frangitur multipliciter a multis.1247.
Pacem nobis attulit chriſtus.1451.
Pax ocioſa eſt pericloſa.2159.
Pacem peccator habere non poteſt.2206.
Pax ſpiritualis.2238.
Pacem oderunt heretici.2255.
Pax dicuntur opera miſericordie.2269.
Pax cum deo generatur ex aduerſis.2290.
Pax continet omnia bona.2311.
Pax vera hic haberi nō poteſt/ſed in gloria.2561.
Pax ⁊ concordia faciunt canticum nouum.2581.
¶ Peccare ꝯ aliquē ⁊ peccare alicui qūo differūt.837. Pe.
Peccant grauius chriſtiani alijs.887.
Peccare deo aliud eſt/q̄ȝ peccare in deum.1297.
Peccare eſt in poteſtate hominis.1313.
Peccante multitudine pauci puniuntur.1863.
Peccare vel bonum agere deus nullum cogit.1953.
Peccatur ac etiam meretur volūtate ſine opere.1986.
Peccat qui bonum agit timore pene.2108.2193.
Peccant aliqui viui ⁊ aliqui mortui.2279.
℞.Peccator.Peccatum.
Peccator dicitur puluis.5.527.432.
Peccator omnis occidit ſeipſum.45.
Peccator dupliciter cadit.50.
Erga peccatores eſt multa patientia dei.vide Patiētia.
Peccator conuerſus dicitur carbo.77.
Peccatoris dolor quomō conuertitur in caput eiꝰ.80.
Peccator ſignificatur per hominem.86.
Peccatorem laudare eſt magnum periculum.114.
Peccatorem ſtatim punire eſt opus miſericordie.115.
Peccator omnis primo ſibyipſi nocet.197.
Peccator ſignificatur per terram.208.809.
Peccator omnis claudicat.246.
Peccator laudat deū in proſperis/nō in aduerſis.250.
Peccatoris iuſtificatio eſt mirabilis.250.
Peccator falſum deum colit.300.
Peccator deum non laudat/ſed iuſtus.480.
Peccatores expectat deus.484.1265.
An pro peccatoribus ſancti orent.515.
Peccator lucet mundo ſed nō deo/exemplo lune.571.
Peccator aſſimilatur leoni.574.
Peccator cadit in laqueum quem alijs parat.581.

Peccator quomodo mutatur.587.
Peccator confeſſione ⁊ charitate debet mundari.609.
Peccator mortem non vult conſiderare.638.
Peccator quomodo ad nihilum deducitur.934.
Peccator aduerſis obſtinatur: iuſtus econtra.974.
Peccator ſignificatur per ceram.1049.
Peccator dicitur limus.1090.
Peccator dupliciter peccat.1190.
Peccator per iuuenem ſignificatur.1346.
Peccatorū faciem ſumere quid eſt.1407.
Peccatores ſignificantur per ſiluam.1426.
Peccator dicitur tenebra.1493.
Peccator dicitur obliuio.1493.
Peccator quando conuertitur/dicitur fugere.1522.
Peccator ab omni creatura punitur.1552.
Peccator per montem figuratur.1659.
Peccatores ſtatim puniri debent.1702.
Peccatores occidentur in iudicio.1702.
Peccatores vocat deus multipliciter.1339.
Peccatores reſpiciens deus/ducit ad cōmnonē.1786.
Peccator p penitētiā dicit: q2 pdit nomē pctōris.1789
Peccatores deus vocat p decē plagas egyptiorū.8126.
Peccator ligatur multipliciter.1835.
Peccatorē ſol⁹ de⁹ ſoluere pōt: ⁊ qliter ſacerdos.1835.
Peccatores abominatur de⁹ ad ipſorum vtilitatē.187.
Peccatores iuſti abominantur ⁊ qualiter.1871.
Peccatorum conſilium quale eſt.1874.
Pctōres reſpicit de⁹ qñq3 vt puniat: qñq3 vt pccat.1875.
Peccator abſolute ſignificat diabolum.1943.
Peccator conteritur ⁊ cōfringitur ⁊ qualiter.1973.
Peccator exit de egypto per penitentiam.2022.
Peccator nō palpat/nō ambulat nō clamat.2016.
Peccatores ⁊ damnati idolis ſunt ſimiles.2017.
Peccator dicitur filius hominum.2026.
Peccator non ambulat in vijs dei.2079.
Peccatores terrent iudicia dei.2125.
Peccatores ſignificantur per ſenes.2173.
Peccator aliqs dicit celi: ⁊ aliqs peccator terre.2192.
Peccatores terre quomodo interficiuntur.2192.
Peccator peccat opere interiori non exteriori.
Peccator pacem nec quietē habere poteſt.2206.
Peccator eſt hoſtis omnium.2212.
Peccatores non intrant domum glorie.2264.
Peccatorū pſperitas eſt cauſa dānationis ipſoꝝ.2288.
Peccator deſperatus contemnit.2319.
Peccator eſt omnis homo.2321.
Peccatorib⁹ dat de⁹ ſigna diuerſa vt cōuertātur.2367.
Peccator omnis in hac vita eſt captiuus.2409.
Peccatores cognoſcit de⁹/⁊ nō cognoſcit/⁊ qliter.2429
Peccatores reuocat de⁹ p viſum ſuū ⁊ reſpectū.2442.
Peccator contemnit ⁊ quomodo.2492.
Peccatores omnes recipit deus.2530.
Peccatorum via eſt multiplex.2545.
Peccatores ⁊ iuſti per niuem figurantur.2565.
℞. Peccare. Peccatum.
¶ Peccatum tribus modis committitur.1.
Peccatū iudeoꝝ cōtra chriſtū aggrauatur ex multis.9.
Peccatum an poſſit vitare exiſtens in peccato.55.
Peccatum obſcurat intellectum.60.
Pro peccato ſolus chriſtus potuit ſatiſfacere.65.
Peccatum abſolute poſitum ſignificat ſuperbiam.66.
Peccatum omne eſt iniquitas.78.
Peccatum eſt triplex.88.
Peccata principalia ſunt tria.139.
Peccata omnia confundit chriſti predicatio.147.
Peccatum debet tolli a manu ⁊ a corde.168.
Peccatum dicitur noſter inimicus.219.
Peccatū quomodo differt a delicto.264.950.1239.
Peccatum ligat hominem ⁊ cadere facit.276.
Peccatū ex deliberatiōe cōmiſſum/eſt grauius.309.451.
Peccatum quod homo cognoſcit/deus parcit.355.
Peccata vitantur conſiderata dei iuſticia.369.
Peccata ſignificantur per manus.372.
Peccatum ⁊ iniquitas quomodo differunt.376.941.
Peccatorum omnium radix eſt ignorantia.405.
Peccatum ſignificatur per deſertum.417.
Peccatum dicitur lacus.423.
Peccata noſtra fuerunt cauſa mortis chriſti.426.
Peccata quomodo dicuntur tecta.466.
Peccatū eſt duplex: ſcz cōmiſſionis ⁊ omiſſionis.470.
Peccatum omne habet ignorantiam admixtam.528.
Pctm̄ ē grauius qd cōmittit ex malicia/q̄ ex tētatiōe.543
Peccatum eſt duplex: ſcz infirmitatis ⁊ induſtrie.552.
Peccatum inquiritur multipliciter.553.
Peccati excuſatio ipſum aggrauat.553.
Peccatum dicitur cubile peccatoris.555.
Peccatum dicitur vmbra.567.
Peccatorum ſuorum an beati recordabuntur.585.
Peccatū impunitū eſſe non poteſt.595.830.835.1836.
Peccatum dicitur venenum/⁊ qualiter purgatur.626.
Peccatum eſt imago diaboli.640.
Peccatum ſignificatur per capillos.
Peccata ſex per ſex gentes ſignificantur.711.
Peccata multa mali abſcondunt.729.
Peccatum ſignificatur per ſaturnum.752.
Peccato principis punitur populus.774.1914.
Peccati cognitio eſt ſalutis principium.836.
Peccatum aggrauatur ex habitis beneficijs.839.
Peccatis gloriari eſt ſummum malum.853.
Peccato omnes erant obnoxij ante chriſtum.864.
Peccatum dicitur nihil.908.970.
Peccatum fuit cauſa mortis.1012.
Peccatum dicitur occaſus.1051.
Peccatum dicitur vinculum.1054.
Peccata noſtra dicuntur peccata chriſti.1095.
Peccatum addit deus peccato/⁊ qualiter.1120.
Peccatum eſt pena peccati ⁊ cauſa.1120.
Peccatum elongat nos a deo.1029.
Peccatis nos deus repellit.1212.
Peccati excuſatio deum accuſat.1240.
Peccatum ſignificatur per cornu.1240.1245.
Peccatū terret hominē/quem innocētia cōfortat.1253.
Peccata ſignificantur per abyſſum.1272.
Peccati recidiuatio ipſum aggrauat.1297.
Peccata punire differt deus propter multa.1302.1361.
Peccatum eſt facere bonum timore.1315.2185.
Peccatū hominis remiſſibile fuit/⁊ nō demonis.1321.
Peccatum diminuit caro.1321.
Peccata tria rana ſignificat.1327.
Peccato pena correſpondet.1333.
Peccata clericorum alijs multum nocent.1347.
Pctm̄ illud grauius de⁹ punit/qd diuti⁹ tolerauit.1365.
Pctōrū ſunt duo gña: q2 qdā ſuffoſſa: qdā incēſa.1387.
Peccata prelatoꝝ ſunt grauiora q̄ ſubditorum.1412.
Peccatum remittitur multipliciter.1445.
Peccata noſtra ⁊ penam tulit chriſtus.1445.
Peccatum dicitur vmbra mortis.1486.
Peccati mors eſt multiplex.1491.
Peccatorum preteritorum beati recordantur.1500.
Peccatum fragilitate minuitur.1545.
Peccatorum conuerſionem deus querit.1553.
Peccata illa aſpicit deus que punit.1558.
Peccatum grande eſt delectari de peccato cōmiſſo.1610
Peccata deus dicitur non cognoſcere q̄ nō punit.1614.
Peccata aliqua figurantur per idola.1661.
Peccati punitio eſt magnum beneficium.1686.

Peccati ſeruitus.1688.
A pctis nos preſeruat iuſticia ⁊ miſericordia dei.1695.
Peccata fugere facit etiam timor ſeruilis.1718.
Peccata noſtra ⁊ ꝓgenitorū annūciare debem⁹.1724.
Peccatum cauſat caro ⁊ ipſum minuit.1734.
Peccata punit deus citra condignum.1741.
Peccatum ſignificatur per occidens.1743.
Peccatum facit errare multipliciter.1741.
Peccatū ſuccedens cōſumit qđ precedēs relinqt.1823.
Peccata dimittere eſt poteſtatis infinite.1835.
Peccatū alteri⁹ qñqꝫ qs in cōfeſſione dicere pōt.1839.
Pctā nouē genuit diabolus: ꝗ diuerſis maritauit.1861
Peccata diuerſa diuerſis applicantur.1861.
Peccata exquiſita dicuntur adinuentiones.1862.
Peccata ſubditorum imputantur prelatis.1892.
Peccatum ſignificatur per ſanguinem.1869.
Peccati ſanguinē effundere debemus ⁊ qualiter.1869.
In peccatum quomodo fit oratio.1943.
Peccatum auget ſcientia peccantis.1895.
Peccatū nō dicitur opus extrinſecū/ſed volūtas.1986.
Peccata dicuntur dolores mortis.2031.
Peccatorum cognitio ipſorum vincula rumpit.2044.
Peccatum generat lex ſine gratia.2082.
Peccatum aggrauatur ſcientia ⁊ ignorantia.2089.
Peccata ſunt vie hominum.2101.
Peccatorib⁹ quomodo ponitur lex: ⁊ quō iuſtis.2108.
Peccata occulta ſunt in nobis que ignoramus.2113.
Pctā ꝓgenitorū pl⁹ dolere debem⁹ ꝗ̄ penas nr̄as.2126.
Peccata dicuntur funes ⁊ vincula.2134.2456.
Peccata videntur dulcia/ſed ſunt amara.2138.
Peccatum precedit penam.2138.
Peccatū vnum fugiens in aliud quandoqꝫ cadit.2201
Peccator quis dicitur dupliciter.2228.
Peccatum proprie dicitur malum ⁊ non pena.2262.
Peccata dicuntur aqua ſine ſubſtantia.2281.
Peccatum congelat animam.2295.
Peccatorum vie que ſunt.2305.
Peccata ſua mali bonis imponunt.2314.
Peccatum generat caro.2321.
Peccatum dicitur ſomnus.2335.
Peccati confuſio dicitur nubes.2365.
Peccata dicuntur antiqua/ſed pene nouiſſime.24[illegible].
Peccata dicuntur tenebre.2437.
Peccatum dicitur circuitus.2460.
Peccata dicuntur carbones.2461.
Peccato non caret multiloquium.2462.
Peccata dicuntur obſcura.2488.
Peccatum dicitur lacus.2492.
Peccata dimittit miſericordia.2500.
Peccata nos a deo faciunt alienos.2509.
Peccatum dicitur nebula.2563.
Peccati duriciam liquefacit dei verbum.2565.
℞. Dauid. Originale pctm̄. Pſ. Satiſfactio. Exēplū.
Pecora ſignificant luxurioſos.88.
Pecus fit homo per luxuriam.1824.
Pellicano multa comparantur: ſcilicet chriſtus: penitens: ⁊ predicator.1709.
Pellis mali iudicis/ſedi iudiciarie fuit affixa.742.
Pellis chriſti dicuntur mulieres.1708.
Pellis more deus extēdit celos id eſt apoſtolos.1756.
Pena eterna multipliciter nominatur.139.
Pena aperit oculos mentis/quos claudit culpa.163.
Pena inferni per clibanum figuratur.285.
Pena maior eſt damni/ꝗ̄ ſenſus.287.
Pene ſignificantur per neceſſitatem.361.
Pena temporalis timeri non debet.381.
Pena eſt cauſa exaltationis.397.
Penis damnatorū gaudent beati.404.522.
Penam minuit conſideratio premij.478.
Pena inferni quanta ⁊ qualis ſit.520.
Pena vite preſentis eſt multiplex.612.
Pena eterna ſignificatur per aduerſa preſentia.961.
Pena malorum eſt multiplex.997.
Pena ſine culpa leuior eſt/ꝗ̄ cum culpa.1098.
Pene noſtre dicuntur eſſe chriſti.1254.
Pena correſpondet peccato.1333.
Penam noſtram chriſtus portauit.1445.1571.
Pene lacus eſt duplex.1486.
Pena temporalis tranſit ⁊ purgat.1497.
Pene eterne timor proficit.1497.
Penis nos facit deus manſuetos.1562.
Pena auget gloriam.1567.
Pene timor ⁊ amor glorie a peccatis preſeruant.1668.
Penis exultant fideles.2007.
Pena quandoqꝫ nos inuenit: quādoqꝫ ecōtrario.2031
Pene ad gloriam nos adducunt.2033.
Pena inducit obedientiam.2140.
Pena omnis a deo eſt iuſta.2148.
Pene timore dimittens peccatum peccat.2193.
Pene timor quandoqꝫ inducit ad bonum.2195.
Pena non eſt ploranda ſed culpa.2209.
Pena temporali redimitur eterna.2211.
Pena malorū continet iuſticiā ⁊ miam.2222.
Penis eccleſia creuit.2248.
Pene timor animam liberat.2283.
Pari pena agentes ⁊ conſentientes puniuntur.2290.
Pena malorū ex penis bonorū cōſiderat.2572.2566.
Penā pctō debitā ſignificat altitudo celi a terra.1742.
Pena duplex.1965.
Pene ſūt iuſtiſ ad ꝓbationē/ſꝫ maliſ ad dānationē.2467
Pene dicuntur nouiſſima/ſed peccata antiqua.2431.
Penas omnes quas patimur/iuſte patimur.2566.
℞. Aduerſitas. Punitio.
¶ Penitētia valet vſqꝫ ad vltimū articulū vite.285.
Penitentia dicitur atrium.412.
Penitentie ſacramentum pertractatur.415.
Penitentia requirit quattuor.466.
Penitentia per citharam ſignificatur.481.
Penitentia facit orationem exaudiri.624.
Penitētie tres ptes in trib⁹ māſiōib⁹ tēpli figurāt.751.
Penitentia dicitur quedam commotio.760.
Penitentie dolor aſſimilatur parturienti.780.
Penitentia ſanguine chriſti fouetur.841.
Penitentia ſtatim veniam acquirit.910.959.
Penitentia dicitur potatio.960.
Penitentia dicitur conturbatio.1007.
Penitentia dicitur mare.1015.1028.1171.2392.
Penitentie aduerſitas proficit.1030.
Penitentia dicitur commutatio.1089.1549.
Penitentie cibus ſunt lachryme.1376.
Penitentia dicitur cithara.1392.
Penitentia dicitur iuſticia.1457.
Penitentia dicitur ambulare.1457.
Penitentia per cinerem ſignificatur.1712.
Penitentie cantus qualis eſſe debet.1787.
Penitentia/peccator deſinit eſſe peccator.1789.
Per penitentiam peccator exit de egypto.2002.
Penitentie duplex dolor eſſe debet.2032.
Per penitentiā poſt peccatū quis fortior reſurgit.2061.
Penitentie multiplex eſt conſolatio.2210.
Penitentia prefertur innocentie.2242.
Penitentia debet eſſe cum ſpe venie.2319.
Penitentia dicitur tribulatio.2426.
Penitentie ambulatio.2426.
Penitentia finalis dicitur ſacrificiū veſpertinū.2466.
℞. Penitens.

Penitens duas gratias recipit a deo.475.
Penitẽs q̄uo dicitur deus.55.684.1876.1972.2542.
Penitens ſignificatur per capram.836.
Penitens per turturem ſignificatur.1435.
Penitens laudat deum.1636.
Penitentes ſignificat aquila.1736.
Penitens per piſcem ſignificatur.1817.
Penitenti eſt neceſſaria peccati cognitio.2244.
Penitens tribulatur dupliciter.2240.
Penitentes ſedent ⁊ ſurgunt.2428.
Penitent damnati/ſed inutiliter.1994.
℞.Penitentia.
Penne ſiue ale iuſtorum que ſunt.881.
Penne ventorum ſunt precepta charitatis.1757.
℞.Ala.
Percipere auribus eſt perfecte capere.788.
Percipere quid proprie ſignificat.870.1462.
Percuſſio eſt multiplex.1349.2368.
Percuſſit chriſtus diabolum cum omnibꝰ vitijs.2389.
Peregrini ſumus in preſenti.1010.
Peregrinꝰ/aduena/⁊ accola quomodo differũt.1801.
Peregrini ſunt iuſti in hoc mundo.2127.
Peregrinatio dicitur incolatus.2254.
Peregrini ſumus in vita preſenti/ſed angeli ſunt ciues celeſtis glorie.2548.
Perdere diabolus ſemper nos cogitat.2455.
Perditur quis dupliciter.2498.
Perſecator eſt homo idolo.2015.
Perſecatus eſt omne viuum non viuo.2014.
Perſecatus eſt omne animal ſimulachro.2016.
Perfectio ſignificatur per ſeptem.2237.
Perfectum odium quid ſit oſtenditur.2448.
Perfecit chriſtus legem.1286.
Pericula maris oſtenduntur.1907.
Periculis plenum eſt corpus noſtrum.2160.
Pereunt mali.1202.
Pereunt cogitationes ⁊ deſideria malorum.2540.
Perſecutio malorum ſignificatur per dentes.27.
Perſequebantur iudei chriſtum multipliciter.49.160.
Perſecutio antichriſti erit magna.112.71.
Perſecutionibus eccleſia creuit.778.1606.1921.
Perſecutio ſignificatur per nouaculam.854.
Perſecutio eccleſie oſtenditur.1133.
Perſecutio duplex.1142.
Perſequuntur mali bonos.1148.
Perſecutionem ſignificat aqua maris.1293.
Perſecutio gentilium ſignificatur per fluctus.1605.
Perſecutiones eccleſie deus terminat.1763.1909.
Perſecutio per ſolem figuratur.1959.
Perſecutio ⁊ aduerſitas eſt ſignum electorum.2159.
Perſecutio vtilis eſt.2159.
Perſecutio iniuſta meretur/ſed non iuſta.2159.
Perſecutio vitiorum eſt multiplex.2230.
Perſecuti ſunt chriſtiani ab infidelibus gratis.2234.
Perſeq̄tur diabolus aliquos gratis/⁊ aliq̄s nõ.2234.
Perſecutiones martyrũ fuerunt ſpolia ipſorum.2235.
Perſecutio duplex:ſcilicet corporis ⁊ anime.2484.
Perſequitur nos diabolus aduerſitatibus.2487.
Perſequebatur diabolus chriſtum ⁊ iudas.2487.
℞.Perſecutor.
Perſecutores noſtra ſunt vitia.64.
Perſecutores eccleſie facti ſunt illius defenſores.96.
Perſecuſores vincebantur patientia martyrum.105.
Perſecutor eſt quilibet falſus chriſtianus.453.
Perſecutores bonorũ ſemꝑ ſunt mali.980.2321.2313.
℞.Perſecutio.Venator.
Perſeuerãtia in bonis eſt neceſſaria.844.1793.1324.2458.2263.393.
Perſeuerantia a ſolo deo eſt.2458.
Perſeuerare idem eſt q̄ ſtare.2356.
Perſonarum acceptio nõ debet eſſe apud regẽtes.759.
Perſcrutari quid ſit oſtenditur.2078.
¶ Pes ſignificat affectiones noſtras.378.1185.
Pedes chriſti fuerunt apoſtoli.445.
Pes ſuperbie dicitur ſuperba voluntas.563.
Pes dexter amoris eſt premittendus.652.
Pedes ſignificant apoſtolos.768.
Pedes chriſti ſunt promiſſiones ⁊ increpationes.911.
Pedes chriſti ſunt predicatores.1072.2469.
Pedes ſuos non prohibuit chriſtus a malo.2174.
Pedes ſunt duplices.2174.
Pes ſignificat voluntatem.2258.
Pedum chriſti locus multiplex.2338.
Pedes ſignificant perſeuerantiam.2338.
Petere nõ debet ab alio qui eiꝰ volũtati cõtradicit.187.
Petere in nomine ſaluatoris quid eſt.569.
Petere a deo confidenter bona debemus.2092.
Petens omnis accipit.2119.
Petra eſt nomen loci in quo dauid fuit ſaluatus.29.
Petra dicitur chriſtus.389.652.972.
De petra fluxit aqua.1295.1296.
Petram chriſtus conuertit in aquam.2009.
Petrus omnia bona ſua deo attribuebat.587.
Petrꝰ ꝑmo fuit timidꝰ ſ; poſtea fortiſ.2008.1141.1457 Ph.
¶ Pharaonis ſomnium ponitur.1808.
Pharao ſignificat diabolum.2394.
Phariſeꝰ ſupbꝰ multa ꝑdidit bona ꝓpter ſupbiã.2056
Phenix auis eſt caſtitatis exemplum.2218.
Pherezeus ſignificat ſuperbiam.1337.
Philiſtei ſignificant guloſos.1419.
¶ Pietas donum ſignificat opus tertie diei.253. Pi.
Pietas dei magna eſt qua nos expectat.910.
Pietas maxime conuenit principibus.1051.
Pietas eſt magna virtus.2217.
℞.Abraam.
Pilatus indutus tunica chriſti ceſarẽ placauit.609.
Pingues dicuntur ſuperbi.1312.
Piſcatores cepeſt reges mũdi ad fidẽ ꝯuertẽtes.2588.
Piſcis ſignificat auaros.89.
Piſcis ſignificat lachrymas penitentis.253.
Piſcis ſignificat deditos temporalibus.1391.
Piſcis ſignificat ſpem ⁊ penitentes.1817.
¶ Placere.an ſit licitum velle placere hominibus.867 Pl.
Placent deo multa.1125.
Placent deo quandoq; opera malorum.1540.
Plaga dicuntur aduerſa.644.
Plage chriſti dicuntur fouea.1620.
Plage egypti ponuntur.1816.et infra.
Plagis egyptiorũ myſticis deꝰ vocat peccatores.1826
Planeta quilibet ſuo menſe regit conceptum.752.
Plaudere quid ſit manibus.766.
Plebis adiutor eſt deus.409.
Plebs quid ſit proprie oſtenditur.1452.
Plebs dei dicebantur iudei.1634.
Plenitudo dicitur ipſa gratia.334.
Plenitudo temporis multipliciter intelligitur.800.
Ploranda eſt culpa non pena.2209.
Pluuia ſignificat gratiam ⁊ doctrinam.1057.
Pluuia in vellus ſignificat chriſti incarnationem.1169
Pluuia fecũdat terrã/ſed grãdo ipſam facit ſterilẽ.1330.
Pluuia tꝑe helie ceſſauit ꝑ tres annos cũ dimidio.1913.
¶ Pollutio i dormitõe,pueniẽs q̄ſq; ẽ pctꝫ q̄ſq; nõ.615 Po.
Populus quis ſit ⁊ quid proprie dicatur.816.
Populi nomen iudei perdiderunt.1949.
Populus ſignificatur per aquam.1089.2280.1272.
Populum ſignificat pauper.1165.

Populus large loquendo etiā conſiſtit ex malis.1802
Populus/plebs/vulgus/⁊ trib⁹ quomō differūt.1802.
Popul⁹ quādoq̄ punit̄ ꝓ pctō principis.1914.774.
Popul⁹ multiplex laudat deū:in q̄ de⁹ laudat̄.2046.
Populus dei ſunt boni/⁊ non mali.2584.
Portio ⁊ pars iuſtorum eſt deus.2130.
Porta ſignificat virtutes ⁊ vitia.104.
Porte tēpli qūo a ſeipſis fuerūt clauſe ⁊ apte.334.2332
Portarū tēpli aptio oſtēdit pctā dō fuiſſe remiſſa.424
In portis ciuitatis antiquitus ſedebant iudices.1105.
Porte ſion dicuntur ſacramenta.1474.
Porta erea dicitur demon ⁊ audax contradictio.1896.
Porte celi ſunt multiplices.2066.
Porta eſt duplex:ſcʒ mortis ⁊ vite.2066.
Porta vite eſt chriſtus:ſed diabol⁹ porta mortis.2304
Porta dicitur dies iudicij.2304.
Porte eccleſie ſunt ſacramenta.2560.
Portare ⁊ gerere differunt ⁊ quomodo.223.
Poſſidet nos deus ⁊ poſſidetur a nobis.491.2362.
2541.1213.
Poſtulatio eſt de malis remouendis.2243.
Quid proprie ſit poſtulatio.771.
Potatio eſt multiplex.960.
Potentatus quid ſit oſtenditur.274.
Poteſtas ⁊ potentia antichriſti magna erit.129.
Poteſtas ſignificatur per cornu.203.
Poteſtatem ⁊ decorem dedit deus chriſto.428.
Poteſtatis plenitudinem quomodo habet papa.469
Poteſtas nulla eſt ſine deo.488.
Poteſtas maior maiori minori ſubditur.581.
Poteſtas per gladium ſignificatur.715.1541.
Poteſtatem chriſti oſtendit miſericordia ſua.739.
Poteſtas temporalis non habet confidentiam.723.
Poteſtas mundi dicitur altitudo diei.404.
Poteſtas chriſti apparet in ſolutione peccatorū.1054
Potentia dei dicitur miſericordia.1158.
Poteſtas dei vitam noſtram continet.1257.
Poteſtas demonis quanta ſit oſtenditur.1331.
Poteſtas dei quanta ſit.1465.2526.
Poteſtas reſurrectionis chriſti.1472.
Poteſtas chriſti ⁊ regnum dicitur cornu.1523.
Poteſtas chriſti ſuperat omnē aliam poteſtatē.1664.
Potentia dei ſignificatur per manum.1730.2260.
Poteſtatē hñt mali ſupra corp⁹/nō ſupra aiam.2459.
Poteſtatem multam habebant chriſti verba.2472.
Poteſtatis dei conditiones.2526.
Poteſtas chriſti triplex.2527.
Potentes mundi ⁊ diuites dicuntur montes.2555.
Pr. ¶ Preceptum chriſti intelligitur humilitas.70.
Precepta dei dicuntur via/ſed conſilia ſemita.347.
Preceptorum obſeruatio eſt deum benedicere.502.
Precepta dei cuſtodire debemus.1339.
Preceptum ⁊ iudicium quomodo differunt.1394.
In precepto quomodo fingitur labor.1627.
Preceptorum tria ſunt genera: ſcilicet moralia/iudicia
lia/⁊ cerimonialia.1681.
Precepta ⁊ teſtimonia quomodo differunt.1685.
Preceptorum obſeruatio orationē facit exaudiri.1585.
Precepta dei hic pfecte impleri nō poſſunt.2161.2219.
Preceptorum obedientia acquiritur ſcientia.2177.
Precepta dicuntur domini teſtimonia.2184.
Precepta duo ale charitatis dicuntur.2435.
Precepta dei dicuntur vincula.2588.
Precingere quid eſt/⁊ quid accingere.232.
Precipitare quid eſt/⁊ qd preceps oſtēditur.856.884
Precium noſtrum dicitur chriſtus.981.
Precogitare debemus agenda.2132.2133.
¶ Predeſtinatio eſt duplex: ſcilicet ſecundum preſentē
iuſticiam/⁊ ſecundū eternam preſcientiā.769.857.
Predeſtinatio differt ab effectu ſuo.1013.
Predeſtinatio dei dicitur vterus.1144.
Predeſtinatiōis ⁊ reprobatiōis mira ſūt iudicia.1676
Predeſtinatio duplex dicitur duplex benedictio.
Contra pdeſtinationē diuinā ponit̄ error pelagij.2326
ꝝ. Predeſtinatus.
Predeſtinati ſunt membra chriſti.228.
Predeſtinatus quomodo deleri poteſt.1121.
Predeſtinatos ſignificat dextera dei.1576.
Predeſtinati vt ſaluēt/xp̄s aſcēdit ⁊ miſit ſpm̄ ſctm̄.1928
Predeſtinati finaliter non cadunt.2475.
ꝝ. Predeſtinatio.
¶ Predicatio ſignificatur per ſonum.97.
Predicatio chriſti omnia vitia confundit.147.
Predicatio apoſtolorum totum orbem repleuit.213.
Predicatio dicitur ſagitta.215.1006.1274.
Predicatio dicitur tonitruum.1761.
Predicatione apoſtolorum ſaturata fuit terra.1767.
Predicatio non proficit ſine gratia.1783.
Predicatio fidei ex ſion proceſſit.1970.
Predicatio fidei dicitur virga virtutis.1970.
Predicatio per tubam ſignificatur.2592.
ꝝ. Predicator.
Predicatorem fore credibilem faciunt multa.252.
Predicator ſignificatur per celum.252.1304.1660.
Predicator primo debet addiſcere q̄ docere.373.
Predicator per ſagittam figuratur.610.
Predicator quādoq̄ a predicatione ceſſare debet.634.
Predicator ſignificatur per ceruum.688.
Predicator plus operibus docere debet q̄ verbis.786.
Predicator exiſtēs in peccato an predicare poſſit.825.
Predicatores dicuntur nubes.926.2365.
Predicatores ſignificantur per galaad.964.
Predicatores ſignificantur per montes.1016.1179.
1249.2005.2287.
Predicatores quare modo nō faciunt miracula.1059.
Predicatores dicuntur canes.1072.
Predicatores ſunt pedes chriſti.1072.2469.
Predicator dicitur tonitruum.1155.
Predicatores dicuntur colles.1166.
Predicatores dicuntur fluuius ⁊ torrens.1227.
Predicatores primi idiote fuerunt.1273.
Predicator cor docere non poteſt.1274.
Predicatores ſunt eccleſie fundamenta.1474.
Predicator forti⁹ debet arguere pctōres maiores.1643
Predicator facere debet que docet.1643.
Predicator aſſimilatur pellicano.1710.
Predicatorum tria ſunt genera.1710.
Predicatores facit deus ſpirituales ⁊ ignitos.
Predicatorib⁹ dāda ſūt neceſſaria ēt nō petētib⁹.1768.
Predicatoribus an liceat mendicare.1768.
Predicatores dicuntur terra.1769.
Predicator tacere debet/ quando non proficit.2086.
Predicatorū opa v̄bis cōformari debent.2088.2177.
Predicator docere nō pōt aliū: q2 ſol⁹ de⁹ docet.2088.
Predicator pdit loquelā/qui nō facit qd̄ dicit.2117.
Predicator gratiam dei inuocare debet.2137.
Predicator fabulis non debet vti.2158.2245.
Predicator ſcripturam ſacram predicare debet.2247.
Predicator ſine gratia proficere non poteſt.2299.
Predicatores ſunt excuſſores prophetarum.2303.
Predicatores ſignificantur per ventum.2366.
Predicatores bonis auditorum paſci debent.2555.
Predicatores dicuntur ſol ⁊ ſtelle.2570.
ꝝ. Predicatio. Lucerna.
Prelati quomodo deuorant ſubditos.163.
Prelati dicuntur angeli eccleſie.446.

Annotatio.

Prelati ſignificantur per ceruum.688.
Prelati dicuntur arietes.1013.
Prelati omnes dicuntur reges.1062.2120.
Prelati dicuntur montes.1166.
Prelati multa patiuntur a ſubditis.1215.
Prelatos repellit deus propter tria.1343.
Prelatus debet paſcere ſubditos.1354.
Prelatorũ peccata ſunt grauiora ꝙ ſubditorũ.1412.
Prelatum doctor honore precedere debet.1681.
Prelatio ⁊ dominium proceſſit ex vitio.1690.
Prelatio quandoqꝫ fugere licet.1707.2481.
Prelati ſunt cuſtodes eccleſie.2300.
Prelatorum conditiones.1809.
Prelatus debet habere ſcientiam ⁊ charitatem.1814.
Prelatis imputantur peccata ſubditorum.1862.
Prelatus negligens eſt repellendus.2085.
Prelationi preualet humilitas.2180.
Prelati ⁊ predicatores dicuntur lucerna.2349.
Prelati ſignificantur per aaron.2577.
Prelatorum ſol obſcuratus eſt.2388.
℞.Princeps.
Prelium ſpirituale eſt multiplex.384.
Preliantes contra diabolum chriſtus adiuuat.983.
Prelium quale eſt inter angelos bonos.1751.
℞.Bellum.
Premium maius bonum eſt merito.357.
Premij conſideratio minuit penam.478.
Premium correſpondet merito.547.
Premium eternum dicitur iuſticia.1748.
Premia eterna ſignificantur per tẽporalia bona.1840
Premiorũ tẽpus eſt in futuro/ſed nũc meritorũ.1879.
Premiũ per ſe intendit lex/ſed penã per accidẽs.1254.
Premiũ eternum per manipulum ſignificatur.2398.
Premium noſtrum dicitur laus dei.2380.
℞.Meritum.
Preoccupare quid eſt.884.
Preſcientiã quomodo cadit in deo oſtẽditur.55.684.
Preſcientia dei iam ordinauit omnia.1229.
Preſcit deus omnia.2430.
Preſcire aliud eſt/⁊ aliud preuidere.2430.
Preſcitus quilibet finaliter cadet.2475.
Pretendere quid proprie ſignificat.562.
Preterito modo prophete predicant futura.2157.
Preuaricatio quid ſit.1696.
Preuenit nos miſericordia dei.1363.
Preuenitur a deo oratio noſtra.1463.
Preuenire eſt multiplex:dei ⁊ hominis.1494.
Preuidere aliud eſt/⁊ aliud preſcire.2430.
Primogenitꝰ eſt duplex:ſcꝫ affirmatiue ⁊ negatiue.134.
Primogenitus dicitur chriſtus multipliciter.1526.
Primogenita dicuntur fides ⁊ peccatum.2366.
Princeps ſignificat omnes hereticos ⁊ infideles.340.
Princeps mundi dicitur diabolus.1048.
Principes dicuntur angeli.2001.2256.
Principibꝰ fuit chriſtus preſentatus ⁊ martyres.2098
Principes ⁊ amici dei ſunt angeli ⁊ apoſtoli.2443.
Principes dicuntur demones.2539.
℞.Punire.
Principium proprie dicitur deus pater.1971.
Principium eſt multiplex.1971.
Principium verborum dei eſt fides.2233.
Probatio cõtra hereticos nõ valet niſi ex ſenſu lr̃ali. 8.
Probat nos deus per aduerſa.308.
Probat deus ſuos multipliciter.1013.2428.
Problema quid ſit.1279.
Procella ſignificat ſuperbiam.139.
Prodigalitas minus vitiũ eſt ꝙ ſit auaritia.641.
Prodigus filius ſignificat gentiles.2429.
Procidere quid eſt.1172.
Prodigium quid ſit.762.
Prodigia dicuntur mirabilia dei.1794.
Profanare quid ſit.1530.
Proficere deo non poſſumus nec nocere.174.
Profundum dicitur infernus.1107.
Profunditatem deus habet.2119.
Profundum eſt multiplex.2319.
Proijcit nos deus ⁊ qualiter.1264.
Promiſſio dicitur chriſtus.910.
Promiſſiones chriſti dicuntur ſcapule eius.1573.
Promiſſiones dei dicuntur teſtimonia.2225.
Promiſſio apud deum pro voto reputatur.2333.
Promiſſa omnia ſeruat deus.2529.
Promptuarium dicitur antiquum cellarium.2512.
Prope eſt deus humilibus.1455.
Prope fuit chriſtus iudeis.1453.
Prope eſt deus omnibus ⁊ preſens.2224.
Prope quomodo dicitur deus cum ſit vbiqꝫ.2534.
Prophetia multipliciter reuelatur. in prologo.
Prophetia eſt multiplex/⁊ multipliciter reuelat̃.1804.
Prophete dicuntur nubes.212.
Prophetarum lingua ⁊ ſcriba eſt ſpiritusſanctus.736.
Prophete ſpiritu ſancto loquuntur.861.
Prophete defecerunt in iudeis.1221.
Prophetarũ qs fuerit ſummꝰ/moyſes an dauid.1683.
Prophetis nõ ſemper adeſt ſpiritus prophetie. 1694.
Prophete exequuntur per apoſtolos.2033.
Prophete per ephratam ſignificantur.2337.
℞.Lapis.
Propicius quid proprie dicatur.355.2322.
Propiciatur nobis deus.1012.
Propiciatio dicitur chriſtus.1322.
Propoſitum bonum conatur diabolus impedire.347.
Propoſitum malum mutare virtus eſt.2201.
Proſpera hic habẽt mali/ſed boni aduerſa.239.2514.
Proſperitatibus deficit eccleſia.448.
Proſperitas vite preſentis multis aſſimilatur.567.
Proſperitatẽ propriã ⁊ non dei q̃rere/eſt peccatũ.572.
Proſperitas mundi nulla ſtabilitate firmatur.575.
Proſperitas malorum nocet illis.577.
Proſperitas mũdi eſt ſignũ diuine reprobatiõis.578.
Proſperitas mundi non durat.583.
Proſperitas hominem deficere facit.611.
Proſpera plus nocent ꝙ aduerſa.645.
Proſperis mali ad infernum trahuntur.700.
Proſperitas inducit ſuperbiam.2.727.2146.2186.
Proſpera claudunt oculos mentis quos aperiunt aduerſa.728.
Proſpera ſancti plus timent ꝙ aduerſa.365.
Proſpera ⁊ aduerſa proficiunt bonis.1017.
Proſperitas malorum non eſt vera.1201.
Proſperitas dicitur dies.1481.1587.2458.
Proſperitas non probat amicos.1488.
Proſperitas eſt ex miſericordia dei.1501.1587.
Proſperitas malorum eſt illis fouea.1620.
Proſperitas per auſtrum figuratur.1883.
Proſperitas duplex.2071.
Proſperis cõſtringitur cor/⁊ dilatatur aduerſis. 2107.
Proſpera ꝓmittit lex antiqua/ſed noua aduerſa.2113.
Proſperitas nõ eſt cõſolatio iuſtis/ſꝫ aduerſitas.2216.
Proſperis non probatur patientia/ſed aduerſis.2250.
Proſpitas ducit ad mortẽ/ſꝫ aduerſitas ad vitã.2416.
Proſperitas corpus fatigat.2437.
Proſperitatis ⁊ aduerſitatis tp̃e laudãdus ẽ deꝰ.2517.
℞.Aduerſitas.Somnium.
Proſternere nulli ſe debet homo ſed ſoli deo.1636.
Protector noſter eſt deus.438.1140.

Protegit nos deus.1000.
Protectio dei hominem cuſtodit.1570.
Protegit deus ſe timentes.2020.
Proximi dilectio eſt deum benedicere.502.
Proximus ſine cognitione diligi non poteſt.2094.
Prudentia eſt multiplex.1810.
Pruina quid ſit oſtenditur.1529.
Pſ. ¶ Pſalmi non eodē ordine ponuntur in pſalterio/quo facti fuerunt. in prologo.
Pſalmi quare plus leguntur in eccleſia alijs ſcripturis. in prologo.
Pſalmi graduales quare ſic dicuntur.2250.
Pſalmus quid ſit.2547.
Re. Pſalterium.
Pſallere quid ſit.389.2547.
Pſallere plus ſtat in opere ꝙ in voce.771.772.
Pſallere non poteſt qui charitatem non habet.2507.
Pſalterium quid ſit decem chordarum.8.791.1392.
Pſalterio qualiter deus laudatur.708.
Pſalterium eſt vnus liber: ⁊ non plures.1880.
Pſalterium ⁊ cithara dicitur chriſtus.1925.
Pſalteriū diuidit in tres quinquagenas/⁊ quare. 2590.
Pu. ¶ Pudor quid dicatur.1151.
Puerorum laus maior fuit ꝙ angelorum.84.
Puer dicitur peccator.989.
Puer dicitur chriſtus.1109.1472.1671.
Puer accipitur multipliciter.1995.
Pueri dicuntur ſancti.1995.
Puer quis proprie dicatur.2206.
Pugnant hypocrite contra deum.1792.
Pulchritudo differt a ſpecioſitate.739.
Pulchritudinem mentis ⁊ corporis euchariſtia requirit.1647.
Pulchritudinem ⁊ decorem habet confeſſio.1647.
Pulchritudo glorie celeſtis.2527.
Pulli coruorum ſunt gentiles conuerſi.2556.
Pulſus ſuo motu manifeſtat amorem.479.
Puluis ſignificat peccatores.5.527.432.
Punire ſtatim peccatorem eſt opus miſericordie.115.
Punitio peccatorum eſt opus dei.405.
Punitio peccati dicitur ira dei.425.
Punitio peccati eſt magne vtilitatis.575.
Puniri oportet peccatum.574.595.830.835.
Punitur populus peccato principis.774.1914.
Punire peccata differt deus propter multa.1302.1361.
Punit deus grauius quos diu tolerauit.1365.
Punit peccatorem omnis creatura.1552.
Punit nos deus manſuete.1562.
Punit de⁹ quādoq̃ vt parcat/quādoq̃ vt dānet.1563.
Punitio peccatorum eſt magnum dei beneficiū.1686.
Puniri ſtatim debent peccatores.1702.
Punire peccatorem eſt ſignum amoris.1711.
Punit deus peccata citra condignum.1741.
Punitio ſignificatur per operire.1851.
Punitur filius pro peccato patris.1860.1950.199.
Puniuntur pauci peccante multitudine.1863.
Punitio vnius corrigit multos.
Puniuntur equaliter facientes ⁊ conſentientes.2290.
Re. Pena.
Pupilla oculi dicitur humanitas chriſti.192.
Purgantur boni per malos.1740.
Purgatorium quid ſit/⁊ vbi.108.
Purificat nos conſpectus dei.686.
Purificat animam tribulatio.2497.
Puritas ſacerdotum quanta debet eſſe.507.
Puritas facit orationem exaudiri.1109.
An putas idem eſt ꝙ forſitan.2281.
Puteus dicitur infernus.900.1107.

Quadraginta numerus ſignificat omne tempus.1640. Qu.
Quadraginta eſt numerus penitentie deputatus.1640.
Quare tenetur multipliciter.8.
Quaſi tenetur multipliciter.3.2291
Querere debemus deum ⁊ qualiter.1125.
Querere cauſam diuine voluntatis eſt fatuum.1977.
Querendus eſt deus toto corde.2078.
Querens omnis inuenit/⁊ qui petit accipit.2119.
Querere debem⁹ a deo miſericordiā ⁊ nō iuſticiā.2197.
Querit nos chriſtus/⁊ nos querimus chriſtū.2249.
Querens ſibi de bonis que facit gloriam/eſt lingua doloſa.2251.
Querere debemus deum per orationem.2534.
Quies fidei per nidum ſignificatur.1433.
Quietem in preſenti iuſti non querunt.1496.
Quies bona eſt multiplex.1641.
Quietem habemus in deo: non in mundo.2035.
Quies ⁊ ocium ſunt pericoloſa.2159.
Quietem peccator habere non poteſt.2206.
Quoniam multipliciter tenetur.190.
Raab meretrix ſignificat gētes.1476. Ra.
Ratio intelligitur per vultum.35.
Ratio per hominem intelligitur.253.
Ratio oris dicitur oratio.1943.
Radix omniū bonoꝝ eſt charitas.7.
Radix oīm malorū ē cupiditas.857
Ramos arborum quare chriſto proſternebant in via pueri.1655.
Rana ſignificat aliqua peccata.1327.
Rana ſignificat vaniloquos ⁊ garruloſos.1818.
Rapinam cōmittit omnis peccator.1094.
Raptores ſignificantur per herodium.1772.
Raptus pauli fuit mentis exceſſus.1076.
¶ Reatus peccati quid proprie ſit.466. Re.
Rebellat concupiſcentia voluntati.1890.
Recedit deus a nobis ⁊ qualiter.112.
Recens deus quis dicatur.1398.
¶ Recidiuatio. reliquie infirmitatis ſunt cauſa recidiuationis.606.
Recidiuatio peccati eſt cicatricem putreſcere.613.
Recidiuatio peccati ipſum aggrauat.1297.
Recordatio ⁊ obliuio quomō cadit in deo. 349.1524.
Recordatio ſtatus noſtri lachrymas inducit.691.
Recordatio bñficioꝝ p̄teritorū ſpē futuroꝝ īducit.695.
Re. Beatus.
Rector aliorum nō debet eſſe perſonarū acceptor.759.
Recta eſt omnis iuſticia/non tamen omnibus.260.
Rectus ⁊ dulcis dicitur deus.352.
Rectus quis dicatur/⁊ quis curu⁹.480.1987.2485.
Rectum dicitur verbum domini.483.
Rectitudo hominis quid ſit/⁊ que eius curuitas.614.
Rectum cor quid dicatur.1318.
Reddere multas habet ſpecies ⁊ modos.67.535.1941
Reddere dꝫ chriſtus nobis ſacramētū euchariſtie. 317.
Redimi debuit homo per aial rationale.65.389.
Redempti ſumus ſanguine chriſti.377.533.
Redemit nos chriſtus perfecte.431.1271.
Redemit chriſtus omnes quo ad ſufficientiam.521.
Redimi debuit homo ⁊ non diabolus.564.1745.
Redēptio nr̄a ſolū p chriſtū potuit fieri.662.794.803
Redemit chriſtus aliter electos ⁊ aliter reprobos.895.
Redemit nos chriſtus multipliciter.1844.1882.
Redemptio ⁊ ſapientia dicitur chriſtus.1844.
Redimitur pena eterna per temporalem.2211.
Redemit mundū chriſtus inuenis ⁊ deſpectus.2214.
Redemit nos ſolus chriſtus.2325.2403.

Redimere idem eſt ꝙ iterum emere.2403.
ꝟ.Redemptor.
Redemptor noſter dicitur chriſtus.267.
Redemptor noſter an ſit ſolus chriſtus.2403.
ꝟ.Redemptio.
Refecit nos chriſtus ⁊ qualiter.326.
Refloruit caro chriſti in reſurrectione.408.
Refrigerium quid ſit proprie.1033.
Refugii domus eſt chriſtus ⁊ eccleſia.438.
Refugium noſtrum eſt chriſtus.439.755.
Refugium altum eſt chriſtus ⁊ qualiter.1578.
Refugium moyſi qualiter fuit deus.1629.
Refugiū nobis factus dicitur deus/⁊ quomodo.1629.
Regitur mundus deo/⁊ non fato.91.
Regit deus etiam omnia inferiora.566.1508.2574.
Regere alios debēt humiles:ſed ſupbi debēt regi.1780
Regnum chriſti quomodo fuit dilatatum.321.
Regnū iſrael quare tribui iude debebatur. 1351.1841.
Regnum chriſti ſignificatur per cornu.1523.
Regnum chriſti ſpiritualе eſt/non temporale.2528.
Regnum chriſti eſt anima noſtra.2528.
Regna fuerunt quattuor captiuantia iudeos.150.
Reges contra chriſtum aſtiterunt ⁊ qui.9.
Rex omnium chriſtus.13.379.735.744.767.1164
Rex quomodo differt a tyranno.168.
Rex ad bellum periculoſum non debet accedere.268.
Regis nobilitate regnum nobilitatur.334.
Rex glorie chriſtus.341.
Regem confirmat amor ſubditorum.773.
Rex iudeorum ⁊ dominus dicitur chriſtus.952.1517.
Rex dicitur quilibet iuſtus.998.2423.
Reges dicuntur prelati.1062.2120.
Rex ⁊ ſacerdos fuit aaron.1277.
Reges terre chriſtus cōfregit ipſum perſequētes.1973.
Rex ⁊ ſacerdos eſt chriſtus.2582.
Reges mundi per piſcatores capti fuerunt.2588.
Regio quadruplex dicitur eſſe.2037.
Regnabit antichriſtus in iudeis.1417.
Relatiua quomodo dicuntur de deo.1164.
Religio dicitur atrium.412.
Relinquit deus aliquos multipliciter.2084.
Reliquie iuſtorum ſunt bona opera ipſorum.
Reliquie quid proprie dicuntur oſtenditur.1255.
ꝟ.Reciduatio.
Remiſſio peccati p̄ſuppōit cōtritionē ⁊ cognitionē.751.
Remittuntur peccata noſtra multipliciter.1445.
Remittuntur peccata ſola gratia dei.466.
Remittere peccata quomodo poſſunt ſacerdotes.469
Remittuntur peccata abſqꝫ cōfeſſione/⁊ qualiter.471.
Remittit nobis deus/quando peccata delet.649.
Rem publicam auget iuſticia.168.
Renes ſignificant delectationes exteriores.2439.
Renouatio,ad ſimilitudinem renouationis aquile renouatur penitens.1736.
Repellit nos deus ⁊ qualiter.705.718.
Repellit deus peccatores quando ipos conuertit.958.
Repellit nos propter peccata.1212.
Repellit deus quos non iuuat.2085.
Repellere malos pietatis eſt.2085.
Repellendus eſt malus prelatus.2085.
ꝟ.Peccator.
Replentur boni multipliciter.1566.
Reprobatio malorum eſt ab eterno.227.
Reprobatio eſt duplex/ſicut eſt predeſtinatio.857.
Reprobatus quis dicitur multipliciter.1121.
ꝟ.Predeſtinatio.
Requies patrie qualis erit.2346.
Requiem nos habituros dubitare debemus.2346.
Requieſcit deus in nobis:quia nos in eo.2346.
Reſiſtere deo quomodo quis poteſt.192.1252.
Reſpectus dei reuocat peccatorem.2442.
ꝟ.Reſpicere.
Reſpicere dei eſt miſereri.150.360.303.493.873.1385.
Reſpicere dei eſt incarnatio chriſti.152.1722.158.
Reſpicere dei eſt exaudire.444.541.1720.
Reſpicere dei quid proprie eſt.1439.1385.
Reſpondere deo interroganti quid eſt.157.1726.
Reſpondere diabolo tentāti nos docuit chriſtus.2116.
Reſtes dicuntur peccata.2456.
Reſurrectio multiplex.6.
Reſurgent mali in iudicio/⁊ qualiter non.6.
Reſurrectio nr̄a quare vſqꝫ in finē differtur.25.311.813.
Reſurrectio chriſti fuit magne mīe ⁊ iuſticie.64.918.
Reſurrectione ſanatus plene fuit chriſtus.200.282.
Reſurrectio chriſti fuit opus magne letitie.272.124.
Reſurrectio chriſti dicitur ſuſceptio matutina.291.
Reſurrectio chriſti eſt cauſa ⁊ forma noſtre reſurrectionis.424.918.
Reſurrectio chriſti mane fuit.426.802.
Reſurrectio chriſti recuperauit perditam fidem.731.
Reſurrectio chriſti per ſardonium ſignificatur.834.
Reſurgente chriſto/multi alij ſurrexerunt.839.
Reſurrectionis articulus declaratur.875.
Reſurrectio chriſti per mane ſignificatur.894.
Reſurrectio chriſti gloria carnis.924.
Reſurgit homo/cum a ſeruitute peccati liberatur.1024
Reſurrectio chriſti per arcam eleuatā figuratur.1048.
Reſurrectio chriſti dicitur ſuſceptio.1122.
Reſurrectionis chriſti poteſtas.1472.
Reſuſcitauit chriſtus tres mortuos.1491.
Reſurrectionis future teſtis eſt chriſtus.1535.
Reſurrectio chriſti ipſum exaltauit.1928.
Reſurrectione accepit chriſtus nomē dei/⁊ q̄liter.1928.
Reſurrectio chriſti per locuſtam ſignificatur.1959.
Reſurgit homo poſt peccatū fortior p penitētiā.2061.
Reſurrectionis dies eſt magne letitie.2070.
Reſurrectio chriſti dicitur cuſtodia matutina.2324.
Reſurrexit immortalis ſolus chriſtus.2324.
Reſurrectio noſtra eſt opus miſericordie dei.2325.
Reſurrectio futura perſuadetur exemplis.2385.
In xp̄i reſurrectiōe ſol p tres horas ante ſurrexit.2438.
Retribuit deus bonis ⁊ malis multipliciter.227.
Retributio bonis duplex.263.
Retributionis multe ſunt ſpecies.535.2092.
Retribuere ⁊ tribuere quomodo differunt.2040.
Retribuere pro beneficijs non poſſumus deo.2040.
Retribuit pro nobis chriſtus moriendo.2427.
Retrorſum conuerſus fuit diabolus p xp̄m/⁊ quō.93.
Retrorſum peccator conuertitur per penitentiam.669.
Retro cadere quid eſt.726.
Reuelatio prophetie fit multipliciter. in prologo.
Reuelamus deo facta noſtra ⁊ qualiter.570.
Reuelationes multas habuit dauid.839.
Reuelare quid eſt.2093.
ꝟ.Oculus.
Reuerentia multa debetur eccleſie.43.
Reuerentia quandoqꝫ accipitur pro verecundia.1111.
Revereri quid ſit.1123.1163.
Reus omnium factus eſt qui offendit in vno.2082.
¶ Rigant ieiunium lachryme pauperum.2296. Ri.
¶ Roborat in aduerſis nos ſacra ſcriptura.2165. Ro.
Rogare quandoqꝫ idem eſt ꝙ interrogare.2269.
Romani dicuntur fere arundinis.1080.
Romani fuerunt iudeis laqueus.1115.
Romani per ſuperbiam ſignificantur.1215.
Romani quomodo captiuauerunt iudeos.1946.

Ros ſignificat gratiam ſpiritusſancti.2355.
Rota ſemper cadit ante/⁊ retro eleuatur.450.
Rota dicitur quidam flos.1425.
Rota ſignificat inſtabilitatem.1425.
Ru. ¶ Rubigo ſignificat impatientiam.1825.
Rubrū mare dr̄ ꝓpter ripas quas habet rubras.1841.
Ruina angelorum ex hominibus reſtauratur.1974.
Sa. S Abbatum multipliciter accipitur.334.
609.775.1586.
Saccus ſignificat carnem.434.
Sacerdos ⁊ rex fuit chriſtus.379.2582
Sacerdotes quō peccata remittūt.469
Sacerdotes quomodo habeant eccle-
ſie claues.469.
Sacerdotum quanta puritas debet eſſe.507.
Sacerdotum auaritia oſtenditur.1100.
Sacerdotum veſtis qualis erat.1189.
Sacerdotes antiquitus iudicabant populum.1515.
Sacerdos fuit moyſes.1683.
Sacerdotes angelis debent aſſimilari.1972.
Sacerdotes dicuntur omnes iuſti.2340.
Sacerdotes alijs debent eſſe meliores.2340.
Saciat nos ſacramentum eucharistie.318.
Saturitas multiplex.1849.
Satiare nō poſſunt diuitie tēporales.509.568.582.
Satiant ſuos bona eterna.568.1889.
Satiare deſiderium noſtrum ſolus deus poteſt.2304.
Satiari chriſti carnib⁹ dupliciter aliqui cupiunt.2562.
Satietas glorie qualis eſt.2562.
Sacramenta eccleſie quare ſunt ſeptem.415.
Sacramenta eccleſie efficaciam habuerūt in chriſti paſ
ſione.542.1723.
Sacramenta per capillos ſignificantur.2016.
ꝶ. Porta. Juſtificationes.
Sacrificium iuſticie dicitur ipſa penitentia.34.
Sacrificium dicitur paſſio chriſti.270.
Sacrificiū/oblatio/⁊ holocauſtū quō differunt.658.
Sacrificia omnia antique legis per eucharistie ſacrifi-
cium ſunt terminata.814.
Sacrificiū noſtrū deo placens eſt multiplex.817.1902
Sacrificium deo acceptum eſt eucharistia.818.
Sacrificium qualiter deo eſt acceptum.1124.
Sacrificia legis dicuntur tabernacula iacob.1474.
Sacrificium acceptat deus ſolum ex corde.1902.
Sacrificium verum eſt humilitas.2327.
Sacrificium veſpertinum eſt duplex: ſcilicet chriſti paſ-
ſio/⁊ finalis penitentia.2466.
Sagitte domini ſunt duplices.77.
Sagitta ſignificat predicationem.215.
Sagitta multa ſignificat.610.
Sagitta dicuntur verba chriſti.741.2504.2253.
Sagitta ſignificat apoſtolos.741.
Sagitta dicitur predicatio.1006.1274.
Sagitta dicitur tentatio ⁊ vana gloria.1575.
Salices ſunt virides ⁊ ſteriles: ideo ſignificant bonos
⁊ malos.2408.
Salmana quid ſignificat oſtenditur.1423.
Salomon fuit idolatra.1529.
Salomon vtrum ſit ſaluus.1551.
Salomon ſignificat chriſtum.2299.
Saluat deus ſperantes in eum dupliciter.298.
Saluare nullus poteſt ſeipſum.495.
Saluat nos chriſtus.716.1069.1669.1842.
Saluat nos ieſus multipliciter.869.883.1139.
Saluantur aliqui ſibiipſis aliqui deo.1669.
Saluamur per chriſtū/⁊ nō ex operibus noſtris.2067
Saluatio idem eſt q̄ fortitudo corporis ⁊ anime.2219
Saluare quos vult deus/hic punit.2227.
Salutem noſtram chriſtus ieiunauit.557.
Salus a ſolo deo poteſt eſſe.607.
Salutem noſtram chriſtus operatur.714.
Salus noſtra in aduerſis conſiſtit.992.
Salus noſtra quomodo factus eſt deus.2061.
Salus noſtra eſt chriſtus.2067.2071.
Salus duplex: quia alia dextere/alia ſiniſtre.2426.
Salutare dicitur chriſtus.105.146.155.172.662.979
1043.1450.2115.2247.
Salutare dicitur ipſa reſurrectio chriſti.182.
Samuel fuit benignitatis exemplum.1249.
Sanare nos deus differt ad noſtrā vtilitatem.56.
Sanant animā aduerſa/⁊ ipſoꝝ ſanitatē cōſeruāt.677.
Sanat animam corporis infirmitas.1897.
Sanat animam contritio.2549.
Sanitas omnimoda fuiſſet/ſi non fuiſſet peccatū.611.
Sanctificatio dei qualiter fuit iudea.2003.
Sanctificium quid ſit.852.
Sāctitudo competit clericis/ſed ſanctitas laicis.1607.
Sanctitas noſtra eſt dei ⁊ noſtra.225.
ꝶ. Sanctitudo.
Sanctuarium dei eſt ſcriptura.1200.
Sanctuarium dei dicitur chriſtus.1200.
Sanctuarium dei eſt chriſtus ⁊ quilibet iuſtus.1414.
Sctōꝝ cōmunionē ſignificat chryſopaſſus lapis.868.
Sancti dicuntur nubes.1084.
Sanctus quis dicitur multipliciter.1459.2525.
Sanctus abſolute dicitur chriſtus.1459.1929.
Sanctorum circuitus multiplex.1508.
Sancti dicuntur veſtes dei.1755.
Sanctorum conſilium ſunt ipſorum exempla.1976.
Sancti dicuntur pueri.1995.
Sancti dicuntur montes.2256.
Ad ſanctos oculos leuare debemus.2256.
Sancti ſuis exemplis auxiliū nobis preſtant.2256.
Sancti ſuis exemplis nos ad bonum prouocāt.2264.
Sanctoꝝ paſſio erat cauſa cōuerſionis infideliū.2293.
Sanctos ſuos probat deus multipliciter.2428.
Sancti proprie dicuntur in nouo teſtamento.2525.
Sancti iudicabunt malos.2586.2587.
ꝶ. Bonus. Juſtus.
Quare cōmunicantibus nō datur calix ſanguinis chri
ſti ſicut datur hoſtia: vide vſ.960.
Sanguis multiplex aſpergebatur antiquitus.840.
Sanguine cor dilatatur.841.
Sanguis ſecundum grāmaticos nō dicitur pluraliter/
licet hoc ſcriptura dicat.847.
Sāguis ſpiritus ⁊ aqua quomō dant teſtimoniū.1283.
In ſanguinē cōuerſa aqua eſt ſapientia mundi.1526.
Sanguis ex timore contrahitur interius.1538.
Sanguis ſignificat peccatum.1869.
Sanguinē peccati effundere debemus ⁊ qualiter.1869
Sanguis martyrum fecundat eccleſiam.1472.
Sanguinis chriſti ⁊ non animalium congregantur fi-
deles.177.
Sanguis chriſti per calicem ſignificatur.331.1020.
Sanguis chriſti dicitur noſter potus.960.
ꝶ. Paſſio chriſti.
Sanſon ſignificat ſpiritum.1432.
Per ſapphirū declaratur ſecundus articulus fidei.791
Sapientiam in nobis cauſat amor dei.772.
Sapientia dicitur chriſtus.790.1564.
Sapientia mundi non dat confidentiam bonis.793.
Sapientia mundi decipitur ⁊ quare.987.
Sapientia ſignificatur per aurum.1178.
Sapientia mundi eſt ſanguis cōuerſus ex aqua.1526.
Sapientia eſt filius dei/quo facta ſunt omnia.1778.
Sapientia ⁊ redemptio dicitur chriſtus.1844.

Sapientia per aquam figuratur.1915.
Sapientia ⁊ poteſtas ſunt manus dei.2146.
Sapiẽtia edificauit ſibi domũ eccleſie ⁊ qualiter.2299.
Sapientia dicitur vxor noſtra.2307.
Sapientia ad modum vini letificat beatos.2307.
Sapientia mundi chriſto comparata/nihil eſt.2471.
Sardius lapis ſignificat chriſtum.707.
Sardius lapis ſignificat aſcenſionem chriſti.841.
Sardonius lapis ſignificat chriſti deſcenſum ad inferos ⁊ reſurrectionem.832.834.
Satiſfecit chriſtus pro nobis.47.65.431.662.1455.
Satiſfactionis pars que plus valet oſtenditur.474.
Satiſfacere pro peccato nullus homo poteſt.834.
Satiſfactionis tres ſunt partes ſpeciales.846.
Saturnus planeta mortificatiuus ſignificat peccatum quod mortificat.752.
Saul ſignificat mortem.201.
Sc. ¶ Scabellum chriſti eſt multiplex.1682.
Scandalũ quid ſit oſtẽditur.829.1115.2456.
Scandalum non habet diligens dei legem.2238.
Scapule chriſti ſunt exempla eius nobis relicta.1573.
Scapule chriſti ſunt promiſſiones eius.1573.
Scenophegia feſtus dies iudeorum quid dicitur.1220
Schiſma multa mala facit in eccleſia.412.
Schiſma eſt magnum peccatum.891.
Sciẽtia ꝑ cherubim ſigñr ſupra quos xp̃s aſcẽdit.211.
Scientia ſignificatur per ſolem ⁊ lunam.253.
Scientia ſignificatur per aquam.757.1915.
Scientia peccatum aggrauat.839.
Scientia mundi decipit.915.
Scientia dei omnia nouit.1194.
Scientia requirit humilitatem.1278.
Scientia eſt duplex.1810.
Scientia auget peccatum ⁊ meritum.1985.2089.
Scientia ordinatur ad opus.2090.
Scientiam timor dei debet habere.2112.
Scientia ſequi debet charitatem.2139.
Scientie ſeculares dicuntur fabulationes.2158.
Scientia moralis dicitur mel.2176.
Scientia per humilitatẽ ⁊ obediẽtiã acquiritur.2177.
Scientia dei eſt infinita.2550.
℞.Scire.
Scinifes idem ꝙ zinzala.1819.
Scire dicitur dupliciter.7.
Scire dei dicitur multipliciter.470.
Scire duplex: ſcilicet practicum ⁊ ſpeculatiuum.2087
Scire quandoq; idem eſt quod facere.2101.
Scire aliquid aliud eſt: ⁊ aliud ſcire ordinẽ eius.2102.
Scit deus multa ſpecialiter.1618.
Scribarum concordia de chriſto oſtenditur.1454.
Scriptura ſacra per gladium ſignificatur.76.
Scriptura ſacra dicitur celum.83.
Scriptura ſacra per arcum ſignificatur.134.934.
Scriptura ſacra ſeptẽ donis ſpiritusſancti ornat̃.147.
Scriptura ſacra per aquam ſignatur.212.216.
Scriptura ſacra dicitur paſcua.325.
Scriptura ſacra dicitur ſagitta.610.
Scriptura ſacra omniũ ſcientiarũ dicitur regina.745.
Scripturam ſacram audire eſt magne vtilitatis.746.
Scriptura ſacra dicitur fluuius.758.
Scripture ſacre verba ſunt mollita.898.
Scriptura noua in veteri continetur.949.
Scriptura ſacra omnibus queſtionib⁹ reſpõdet.988.
Scriptura ſacra omnibus conuenit.1063.
Scriptura ſacra per ſtillicidia ſignificatur.1169.
Scriptura ſacra dicitur ſanctuarium.1200.
Scriptura ſacra dicitur calix.1242.
Scriptura ſacra manet/ſed locutio trãſit.1479.1722.
Scriptura dicitur teſtamentum.1257.1797.
Scriptura ſacra nõ ſemp allegat̃ de vbo ad vbũ.1655.
Scripture dicuntur teſtimonia chriſti.2078.
Scripture ſacre dicũtur vie teſtimoniorũ dei.2089.
Scripturã ſacram memorie cõmendare debem⁹.2091.
Scripture ſtudium omnia alia excedit opera.2155.
Scripture ſacre vtilitas.2165.
Scriptura in aduerſis roborat mentem.2165.
Scriptura ſacra fauo mellis comparatur.2176.
Scriptura ſacra cibus noſter dicitur.2176.
Scriptura ſacra dicitur cibus ⁊ potus.2176.
Scripture ſacre ſtudiũ demones ipedire conant̃.2188.
Scripture ſacre ſtudẽs ab omĩ vitio dꝫ eſſe mũd⁹.2188
Scriptura ſacra docet voluntatem dei.2202.
Scriptura ſacra q̃ncꝫ ſcdm litterã exponi nõ põt.2306.
Scriptura ſacra dicitur lucerna.2349.
Scriptura ſacra habet ſtaturam altitudinem ⁊ horribilem aſpectum.2356.
Scripture verba dicuntur delitie.2437.
Scripture verbis obumbrat nos dominus.2458.
Scripture vba ⁊ exẽpla ſctõrũ dicũtur carbones.2461.
Scriptura ſacra reuelatur humilibus/nõ ſupbis.2552.
Scripture obſcuritas vtilis eſt.2552.2554.
Scripture intellect⁹ reqrit humilitatẽ ⁊ opa bona.2555
Scriptura ſacra dicitur gladius bis acutus.2586.
℞.Menſa.
Scrutari non debẽt mirabilia dei ſed credi.1590.1591.
Scrutari mirabilia dei qualiter licet.2202.
Sculptile quid ſit/⁊ quis facit.1341.
Scutum ſignificat obſtinationem.763.
Scutum dicitur gratia dei.1574.
Scutum ſignificat fidem/⁊ coronam victorie.55. Se.
¶ Seculares dicuntur deũ timere.2051.
Seculum ſeculi ſignificat perpetuitatem.95.
Seculum ſeculi quid dicitur.596.
Seculum quid proprie dicatur.1224.1880.
Seculum eſt multiplex.1369.
Secula in plurali quid ſint oſtenditur.1404.
Seculum ſignificat eternitatem.2118.
Seculum accipitur multipliciter.2331.
Seculo quis dicitur mortu⁹/⁊ de mortu⁹ ſeculi.2488
Securitas beatitudinis oſtenditur.491.
Securitas negligentiam parit.877.1135.
Sedere cũ aliquib⁹ ſignificat cũ illis pacẽ habere.371.
Sedere dicitur deus ⁊ qualiter.734.
Sedere ſignificat peccare ex deliberatione.829.
Sedebant antiquitus iudices in porta ciuitatis.1103.
Sedet chriſtus in corde bonorum primus.1453.
Sedet deus ſuper cherubim ⁊ qualiter.1678.
Sedit dauid a dextris dei ⁊ qualiter.1968.
Sedit chriſtus in cruce ⁊ in gloria.1968.
Sedere ſignificat humilitatem ⁊ exaltationem.2501.
Sedit chriſtus ſuper ſedem dauid/⁊ quomodo.2342.
℞.Sedes.
Sedi iudiciali pellis mali iudicis fuit affixa.742.
Sedes chriſti ſunt omnes iuſti.1504.2268.
Sedes iniquitatis ſunt omnes iniqui.1627.
Selmon ſignificat gentiles.1062.
Semen alicui⁹ dicũtur ei⁹ imitatores.314.1130.1795.
Semen dicit̃ corpus noſtrũ qd ex ſemine generat̃.357.
De ſemine dauid quomodo dicitur eſſe chriſtus.1528
Semen verbi dei ſeminatum fuit per apoſtolos.1917.
Semen noſtrum dicuntur opera noſtra.1987.2296.
Semen paruum arborem magnam continet.2575.
Semita ſignificat charitatem.189.347.
Semita dicitur ſecreta viuendi regula.327.
Semita dicitur chriſtus.395.
Semite dicuntur conſilia.1276.

Semita quid ſit/⁊ quid via.347.1332.
Semita ⁊ via dicitur lex euangelica.2110.
Semper ſignificat totum tempus vite preſentis.2118.
Semper ſignificat omnia.2118.
Semper ſignificat plus ꝗ̃ die ac nocte.2190.
Senatores vnde ortum habuerunt.1594.
Senectutis conditiones oſtendūtur.1147.
Senectus ⁊ ſenium quid ſint.1156.
Senes multas malas conditiones habent.1561.
Senes aliquas bonas conditiones habent.1595.
Senes dicuntur peccatores.2715.
Seniles mores melius in iuuene ſedent.2220.
Senes ſignificant iuſtos.2578.
Sententia dei mutari poteſt/ſed nō conſiliū.271.490.
Sententia vltimi iudicij an dabitur verbis.811.
Sententia aliqua dicitur iniuſta multipliciter.1628.
Seon rex amorreorum ſignificat concupiſcentiam luxurioſorum.2369.
¶ Septem. quare ſeptem ſunt pſalmi penitētiales.57.
Septem donis ſpiritusſancti ornatur ſcriptura.147.
Septem dona ſpiritusſancti habuit chriſtus.150.
Septem ſunt ſacramenta eccleſie/⁊ quare.415.
Septem ſignificat vitam futuram/⁊ ſex preſentē.875.
Septem ſignificat vniuerſitatem.1258.1368.
Septem ſunt tribulationes vite preſentis.2250.
Septem ſignificat legem antiquam.2250.
Septem ſignificat multa.2257.
Septies in die quare cadit iuſtus.2257.
Sepulchrum patens fuerunt iudei chriſtum perſequētes.49.160.
Sepultura chriſti per ſmaragdum ſignificatur.812.
Sepulchrum chriſti qualiter ſignatum fuit.938.
Sepulchrum chriſti ſignificat lutum.1106.
Sepulchrum dicitur quilibet guloſus.1312.
Sepulturam negare mortuis crudelitas eſt.1358.
Sepultura malorū ⁊ bonorū quomodo differt.1358.
Sepulchrum anime dicitur corpus.1492.
Sepulchra ſunt corpora malorum.2508.
Seraphim eſt quidam ordo angelicus/⁊ quid ſit oſtēditur.1752.
Sermones ſcripture ſunt molliti.899.
Sermones dicuntur opera noſtra.905.1990.
℞. Verbum.
Serpens eneus ſignificat chriſtum.1900.
Serpenti comparantur adulatores.2453.
Seruat nos deus aliter/⁊ aliter cuſtodit.148.
Seruit deo populus quē nō cognouit ⁊ qualiter.245.
Seruitia coacta deo nō placent/ſed libera.2170.2181.
Seruire debemus etiam dominis malis.2288.
℞. Seruus.
Seruus mundi dicitur peccator.1013.
Serui dicuntur patres antiqui.1130.
Seruitus eſt multiplex: ſcilicet peccati/corporis/et gratie.1688.
Seruitus eſt duplex.1731.
Seruitus mala peccati/multipliciter nocet.1867.
Seruitus mitigatur bonitate domini.2165.
Seruus dei quis dicitur.2198.
Seruitus multiplex.2208.
Serui cur dicuntur fideles cum ſint filij dei? 2274.
Seruus dei ſpecialiter quare dictus eſt dauid.2341.
Seruus ⁊ filius dicitur chriſtus.2401.
Serui domini multiplici ratione eſſe debemus.2355.
Seruus dicitur quilibet iuſtus.2359.
Seruus dicitur chriſtus.2498.
℞. Seruire.
Sex ſignificat preſentem vitā/ſed ſeptem futurā.875.
Sex eſt numerus perfectus ⁊ quare.2319.
¶ Si accipitur multipliciter.863. Si.
Sichima ſignificat gentiles.963.
Sicut accipitur multipliciter.3.
Sicut ⁊ tanquam notant ſimilitudinem.1346.
Sicut/quaſi ⁊ tanquam accipiūtur multipliciter.2291.
Signum quid ſit oſtenditur.1217.
Signum ſignificat prophetas.1221.
Signum eſt multiplex.1815.
Signa multa dat de⁹ peccatorib⁹ vt cōuertantur.2367.
¶ Silentium. quid ſit ſilere dei.546.648.
Silent quandoqꝫ licite predicatores.634.
Silentium a nobis exigit deus.2462.
Silētium ⁊ loquela diſcretionem debēt habere.2467.
Silua ſignificat peccatores.1426.
Siluarum ligna erant gentiles.1653.
Silue campi ſunt gentiles.2337.
Symbolum apoſtolorum ⁊ eccleſie.488.
Similis chriſto nullus dicitur.532.1464.1506.
Similis deo qualiter dicitur homo.1158.1464.
Similes idolis ſunt idolatre.2376.
℞. Similitudo.
Similitudo. in ſimilitudinem gentibus quomodo fideles ſunt poſiti.723.
Similitudo eſt duplex.1158.
℞. Sicut.
Simulatio quandoqꝫ videtur licita.501.
¶ Simulachrū. omnis homo ⁊ omne animal perfecti⁹ eſt ſimulachro.2016.
Simulachris ſimiles ſunt peccatores ⁊ damnati.2017.
Synagoga idem eſt ꝙ congregatio.70.
Synagoga quomodo differt ab eccleſia.1406.
Synagoga potentum fuerunt ſacerdotes.1470.
Singulare quandoqꝫ ponitur pro plurali: ⁊ econtrario in ſcriptura ſacra.1327.
Siniſter oculus quid ſignificat/⁊ quid dexter.2273.
Siniſtra ſignificat bona temporalia/ſed dextera ſpiritualia.2260.
Siniſtra ſignificat vitam temporalem/ſed dextera eternam.2412.
A ſiniſtris ⁊ dextris parat nobis laqꝫos diabol⁹.2480.
℞. Dextera.
Sinus dicitur ſecretum diuine predeſtinationis.537.
Sinus dei dicitur chriſtus.1223.
Sinus ſignificat mentem.1548.
Sion ſignificat eccleſiam.101.1128.1336.1351.1719.1724.2345.2559.
Sion ſignificat contemplationem.269.
Sion mons ſignificat terram iudeorum.784.
Sion mons chriſtum manifeſtauit.810.
Sion mons quomodo eleuabitur ſuper omnes colles.1474.
Sion porte dicuntur ſacramenta.1474.
De ſion exiuit predicatio fidei.1970.
Sion ſignificat gloriam eternam.2310.
Sion ſignificat dauid.2379.
Syrene tres maris quid ſignificant.653.
Siſara quid ſignificat oſtenditur.1421.
Sitis ſignificat deſiderium.689.981.990.
Sitis eſt multiplex.1295.
Sitiebant ⁊ eſuriebant gentiles verbum dei.1885.
Smaragd⁹ lapis ſignificat xp̄i paſſionē.812.816.824.
Smaragdus ſignificat chriſti ſepulturam.812.
¶ Sociale animal natura eſt homo.882. So.
Societas mala multum nocet.1615.1866.
Societatē in domino null⁹ vult habere/nec de⁹.2164.
Sol in chriſti reſurrectione per tres horas ante ſurrexit.2438.
Sol ⁊ luna ſignificant ſcientiam.253.

Sol ſignificat virginem mariam.256.
Sol multa ſignificat.256.
Sol triplicatus videtur in ſpeculo:in aqua poſito.
479.860.
Sol lunam diſtantem magis illuminat nobis.571.
Sol ſignificat tempus.1168.
Sol dicitur deus pater.1168.
Sol ſignificat dotes beatorum.1535.
Sol ſignificat chriſtum.1773.2387.
Solis occaſus ſignificat chriſti mortem.1773.
Sol ſignificat perſecutionis aduerſitatem.1959.
Sol dicitur chriſtus/qui habet ortum ⁊ occaſum.1997
Sol ſignificat diuinitatem chriſti:ſed luna eius huma-
nitatem.2261.
Sol illuminat bonos:ſed luna malos.2261.
Sol qualiter dicitur in poteſtate diei.2387.
Sol ſignificat prelatos qui obſcuratus eſt.2388.
Sol ⁊ luna ⁊ ſtelle laudant deum.2570.
Sol ⁊ ſtelle ſignificant doctores ⁊ predicatores.2570.
Sollicitudo temporalium quandoq; eſt cauſa mor-
tis.672.
Sollicitudo temporalium qualiter ſit licita:oſtendi-
tur.899.
Solitaria vita an ſit licita.882.
Soluit iuſtus mutuum deo:ſed non peccator.587.
Soluit chriſtus que non rapuit.1094.
Soluere peccatorem ſolus deus poteſt.1835.
R. Abſoluere.
Somnium dicitur malorum proſperitas.1203.
Somnus dicitur mors corporalis.682.
Somnus eſt multiplex.2302.
Somnus ſignificat peccatum.2335.
Somnus ſignificat omnia vana ⁊ temporalia.2335.
Somnus incipit a temporibus.2336.
Sonus ſignificat apoſtolorum predicationem.97.
Sonus in loco concauo eſt magis ſonoroſus.624.
Sonorum tria ſunt genera.2594.
Sortibus an ſit vtendum.452.1337.
Sp. ¶Specioſus dicitur chriſtus.737.
Specioſitas ⁊ pulcher differunt ⁊ qualiter.739.
¶Speculatio.ſcire eſt duplex:ſcilicet practicũ ⁊ ſpecu-
latiuum.2087.
Sperare in deum debemus multipliciter.201.
Sperat quis in deo dupliciter.458.
Sperandum eſt in ſolo deo/non in angelis vel homi-
nibus.2055.2056.
R. Spes.
Spes impetrandi orationem adiuuat.100.174.
Spes in deo multa bona facit.133.452.2018.
Spes qualiter fuit in chriſto.1.284.298.436.1583.
Spes in deo non deficit:ſed in temporalibus.443.
Spes in ſacramento euchariſtie continetur.507.
Spes continet omnes virtutes.559.2331.
Spes eſt certa expectatio ⁊c.608.
Spes patientiam preſtat in aduerſis.694.2123.2189
Spes noſtra dicitur chriſtus.973.1578.
Spes venie nobis eſt neceſſaria.985.1881.
Spes eſt neceſſaria tribus generibus hominum.1138.
Spes noſtra qualiter eſt deus.1143.
Spes nos facit adherere deo.1210.
Spes eſt in deo ponenda.1286.
Spes ſignificatur per piſcem.1817.
Spes dicitur anchora.2018.
Spes eleuat animam a temporalibus ad deum.2122.
Spes humilibus datur.2123.
Spes conſolatur in tẽtationibus.2125.
Spes aduentus chriſti ſemper neceſſaria fuit.2239.
Spes nos facit habitare in celeſtibus.2278.
Spes quare deficit in nobis.2324.
Spes venie ante peccatum eſt periculoſa.2523.
Spem includit timor dei.2558.
Spes vite eterne eſt habenda.2572.
Non eſt qd̕ faciat peccatum irremiſſibile/niſi deſpera-
tio venie.V.985.
Spinarum corona chriſti.434.
Spina ſignificat auaritiam.468.469.
Spiritualia eligi debent ⁊ non temporalia.1441.
Spirituales homines dicuntur volucres.1766.
Spiritualia ſignificat dextera:ſ; ſiniſtra tp̃alia.2260.
Spiritus quãdoq; dicitur anima/quandoq; eius effe-
ctus.441.
Spiritus deficit/carne creſcente.571.2156.
Spiritus hominis dicitur eſſe ſuperbia.1257.1746.
2477.2491.
Spiritus aqua ⁊ ſanguis quomodo dant teſtimo-
nium.1283.
Spiritus impugnatur a carne.1432.2537.
Spiritus prophetie non ſemper adeſt prophetis.
1694.
Spiritus dicitur vita ſpiritualis.1746.
Spiritus dicitur anima noſtra.1746.2540.
Spiritus ſummi etiam aliquando mittuntur ⁊ fiunt
angeli.1758.
Spiritus predicatores ſuos deus facit.1758.
Spiritus eſt duplex:ſc; bonus ⁊ malus.2496.
Spiritus ſignificat virtutem propheti3ãdi.845.
Spiritusſanctus ſuis donis ornat ſacrã ſcripturã.147.
Spiritusſancti omnia dona habuit chriſtus.150.
Spiritusſanctus a chriſto miſſus/totum mundum in-
flammauit.258.
Spiritusſanctus quare apparuit in ſpecie colũbe.413.
Spiritusſanctus a patre filioq; procedit.485.
De ſpiritusſancto conceptus fuit chriſtus.800.
Spiritusſanctus per beryllum ſignificatur.856.861.
Spiritusſancti dona ſignificãtur per columnas.1238.
Spiritusſanctus quare non fuit incarnatus:ſed filius.
1784.
Spiritusſanct⁹ multa bona facit in anima nr̃a.1784.
Spiritusſanctus dicitur eloquium dei.1808.
Spiritusſanctus dicitur digitus dei.1819.
Spiritusſanctus per oleum ſignificatur.1960.
Spiritusſanctus acquiritur deſiderio.2204.
R. Gratia.
Splendor dei dicitur gratia.1569.
Spolia martyrum fuerunt perſecutores.2235.
Spolia multa abſtulit chriſtus a multis.2235.
Spolia multa habuit eloquium dei.2235.
¶Stare quid ſit in conſpectu dei oſtẽditur.1675. St.
Stare ſolum ſpectat ad bonos.2356.
Stare idem eſt q̃ perſeuerare.2356.2360.
Stathera dicitur chriſtus.986.
Stathera multiplex mercatorum ⁊ malorum.986.
Stellis.i.ſanctorum exemplis/vita preſens perluſtra-
tur.388.
Stelle dicuntur omnes iuſti.2550.
Stelle/ſol/⁊ luna laudant deum ⁊ quomodo.2570.
Stephani inuicta charitas.2352.
Sterilitas qualis fuit tempore helie.2351.
Steriles effecti ſunt iudei.1914.
Steriles multe mulieres/mirabiliter fecundate fuerũt.
2002.
Stillicidia quid ſint.1020.
Stillicidia dicitur ſcriptura ſacra.1169.
Stratus ſignificat proſperitatem.995.
Studens quilibet docetur ⁊ quomodo.2137.
Studẽs ſcripturã ſacrã/ab otio/vitio d; cẽ mũd⁹.2188.

Studium ſcientie incepit in egypto.1810.
Studium ſcripture ſacre/oia alia opera excellit.2155.
Studium ſcripture ſacre demones impedire conatur. 2188.
Su. ¶Suauis dicitur deus.1461.2361.
Suauis idem eſt ꝙ aſſuetus.1957.2524.
Subditorum peccata imputantur prelatis.163.1861.
Subditi peccato principis puniuntur.774.
Subditus quilibet deo eſſe debet.978.
Subditi ſignificantur per colles.1166.
Subditi mali infeſtant prelatos.1215.
Subditorum peccata ſunt minora ꝙ̃ prelatorū.1412.
Subditi ſunt omnia chriſto.1969.2006.
Submerſio egyptiorum ponitur.1845.
Subſannare quid ſit proprie/oſtenditur.540.
Subſtantia ſignificat diuitias.1090.
Subſtantia eſt multiplex.1545.
Subſtantia accipitur tripliciter.1947.
Subſtãtia ꝓ diuitijs accepta/tria debet habere.1947.
Subſtantia carens aqua dicuntur peccata.2281.
Suffoſſa aliqua peccata dicũtur/⁊ aliq̃ incenſa.1367.
Suffragia eccleſie qualiter valent/oſtenditur.400.
Sulphur eſt pena luxurie debita.139.
Summum quid ſignificat/oſtenditur.1217.
Superbia dauid numerauit populum.54.
Superbia intelligitur per peccatum abſoluere poſſitum.66.
Superbia antichriſti erit maior ꝙ̃ ſuperbia diaboli.116
Superbia antichriſti ſignificatur per brachium.129.
Superbiam ſignificat procella.139.
Superbiam excludit ſcriptura ſacra.147.2124.
Superbia maxime per oculos manifeſtať.227.1669.
Superbia confundit ſuperbos.346.
Superbie bellum oſtenditur.384.
Superbie due ſunt ſpecies.468.
Superbia figuratur per equum.477.2557.
Superbia dicitur cubile.555.
Superbie pes eſt voluntas ſuperba.563.
Superbia dicitur caput.723.
Superbiam inducit proſperitas:ſed aduerſitas humilitatem.727.2146
Superbia per mare ſignificatur.1016.1883.
Superbie fluctus oſtenditur.1016.
Superbie fumus oſtenditur.1049.
Superbia ſemper aſcendit.1235.
Superbia dicitur ſpiritus hominis.1257.
Superbia deprimit.1272.
Superbia facit cor eſſe curuum.1288.
Superbia per pherezeum figuratur.1337.
Superbie arcus dicitur prauus.1340.
Superbia maius eſt peccatum ceteris.1609.
Superbia cadere facit ad ima.1664.
Superbia hereticorum ⁊ contentio.1920.
Superbia eſt caput omnium malorum.1974.2460
Superbia omnia bona perdit/⁊ quantum ſit malum oſtenditur.2096.2124.
Superbia eſt maximum malum.2167.
Superbia mouet pedem voluntatis.2258.
Superbiam inducit proſperitas.2286.
Superbia per ceruicem figuratur que deficit in morte.2315.
Superbia expellit humilitatem ⁊ econtrario.2327.
Superbiam ſignificat celum.2434.
Superbia dicitur ſpiritus.2477.2491.
℞.Superbus.
Superbi ſignificantur per volucres.89.
Superbos non reſpicit deus.444.
Superbos humiliat deus.1762.
Superbi per herodium ſignificantur.1772.
Superbi ſubijci debent/⁊ non alios regere.1780.
Superbos fumigare deus facit per orationem.1786.
Superbi aſcendunt ⁊ deſcendunt.1906.
Superborum obſtinatio per lac figuratur.2143.
Superbi ſpernuntur a deo.2191.
Superboꝝ calũnias per fidẽ crucis ſuperamꝰ.2195.
Superbi accuſant deum de peccatis/⁊ ſe excuſant.2315
Superborum ⁊ humilium differentia.2317.
Superbi ambulant in magnis ⁊ ſupra ſe.2328.
Superbus omnis eſt ingratus.2329.
Superbos a longe deus cognoſcit.2425.
Superbi diſputare cum deo volunt.2486.
Superbos ſignificat draco.2573.
Superbi exaltantur:ſ; aliter exaltãtur mãſueti.2584.
℞.Superbia.Pinguis.
Superior anima ſemper eſt ſuperior corpore.2538.
℞.Conſilium.
Supplantare proprie quid ſit.598.
Supplicium lex per accidens intendit:ſed premium per ſe.1254.
Surdus ⁊ mutus fuit adam.612.
Surgere chriſti eſt eius incarnatio.1716.
Surgere ante lucem/eſt ſe erigere cõtra chriſtum.2301.
Suſcipere ſignificat chriſti incarnationem.23.
Suſcepit deus chriſtum in reſurrectione.686.1122.
Suſcipit nos deus ⁊ qualiter.1206.
Suſceptor noſter ẽ deꝰ multipliciter.1571.1897.2189
Suſcepit chriſtus penas noſtras.1571.
Suſcipit deus iuſtos.1571.
Suſceptor ⁊ adiutor noſter dicitur chriſtus.2187.
Suſcitauit chriſtus tres mortuos.1491.
℞.Reſurrectio.
Suſpicioſi ſenes cõmuniter ſunt.1561.
Suſpicamus aliqua peccata/que ſunt in nobis occulta.2113.
Suſpicari de occultis aliorum non licet.2113.
Suſtinere aliq̃d eſt illud pre alijs ſurſum tenere.345.
Suſtinere ſignificat multa.2323.
Suſurratio quid proprie ſit/oſtenditur.681.
TAbernaculū ſpiritualiter ẽ multiplex. 167.1219. Ta.
Tabernaculum dicitur corpus chriſti. 3[illegible]460.1579.
Tabernaculum dicitur militans eccleſia.691.758.
Tabernaculum dicitur corpus peccatorum.857.
Tabernaculum dicitur gloria eterna.1431.
Tabernacula iacob ſunt ſacrificia legis antique. 1474.
Tabernaculum dicitur felicitas eterna.2334.
℞.Conſcientia.
Tabeſcere quid ſit.oſtenditur.2212.
Tabeſcit quis multipliciter.2231.
Tacere veritatem qualiter eſt peccatum.458.
Tacere dicitur qui non confitetur.668.
Tacendo melius vitantur mali ꝙ̃ reſpondendo.646
Tacet nunc chriſtus/qui loquetur in iudicio.1414.
Tacere debet predicator/quando non proficit.2086.
Tacendo ⁊ admirando magis laudatur deus/ꝙ̃ loquendo.2591.
Tanis eſt nomen ciuitatis regalis egypti:in qua fecit moyſes ſigna ſua.1292.
Tanꝙ̃ accipitur multipliciter.3.
Tanꝙ̃ notat ſimilitudinem/⁊ quomodo.1348.
Tanꝙ̃/quaſi ⁊ ſicut dicuntur multipliciter.2291.
¶Tangere.quare xp̃s reſuſcitatus dixit magdalene: noli me tangere.942.

Tarditas penitentie eſt periculoſa.1522.
Tau ſignum ſignificat humilitatem.2249.
Te. ¶ Te:cta peccata qualiter dicuntur.466.
Tectorum feno comparatur gloria malorum.2316.
Templo dei magna reuerentia debet exhiberi.43.
Templum dei ſunt omnes boni.136.
Templi porte qualiter a ſe clauſe fuerunt ⁊ aperte.334.
Templum dei eſt corpus chriſti.386.782.
Templum aſpiciens orauit chriſtus in cruce.400.
Templum dicitur domus dei.420.
Templum eſt locus refugij ⁊ ſaluationis.655.
Tempus eſt anima iuſti.751.1356.
Templum dicitur corpus iuſti.1492.
Templum iudeorum fuit combuſtum.1537.
Templū ſpirituale qualiter chriſtus edificauit.1642.
Templum eſt duplex: ſcꝫ materiale ⁊ ſpirituale.1986.
Templū in nobis qualiter deo parare debemus.2335.
Tempeſtas dicitur vltimum iudicium.812.
Tempeſtas ſignificat mortem.1091.
Tempeſtatem maris ſpiritualiter placauit deus.1909
Temporalia omnia dicuntur vanitas.370.
Temporalium ſpes decipit.443.
Temporalia dicuntur circuitus.450.
Temporalia concedebat deus in antiquo teſtamento: non autem in nouo.709.
Temporalia ſignificantur per lunam.1168.
Temporalia bona per tympanum ſignificantur.1392.
Temporalia non ſunt eligenda: ſed ſpiritualia.1441
Temporalia bona ſignificant eterna.1840.
Temporalia bona dicuntur veſtimentum.1954.
Temporalia omnia dicuntur pauimentum.2110.
Temporalibus prelati non debent intendere.2188.
Temporali pena redimitur eterna.2211.
Temporalia bona per ſiniſtram ſignificantur.2260.
Temporalia bona inuite perdi poſſunt: ſed non ſpiritualia.2260.
Temporalia bona dicuntur ſomnium.2335.
Temporalis vita ſignificat per ſiniſtram.2412.
Temporalia bona nō poſſunt nos facere beatos.2512
Temporalia haberi poſſunt ſine peccato.2515.
Temporalia ſignificantur per fenum.2555.
Tempus quomodo dicitur malum.585.
Tempus ſignificatur per ſal.1168.
Tempus bonorum ⁊ malorum qđ eſt.1404.
Tempus iudicij eſt nobis incertum.1427.
Tempus omne per quadraginta ſignificatur.1640.
Temporis amplioris apparebat chriſtus ꝙ eſſet: et quare.1960.
Tempus totum vite preſentis ſignificatur per ſemper 2118.
Tempus faciendi dicitur tempus incarnationis.2199
Tempus importunum/dicitur immaturitas.2220.
Tempus gratie/dicitur matutinum ⁊ diluculum.2222
Tempore omni laudandus eſt deus.2517.
Tenebra ſignificat vitam preſentem.
Tenebra dicuntur obſtinati in peccato.228.
Tenebra dicitur peccator.1493.2427.
Tenebre quomodo facte ſunt in chriſti morte.1774.
Tenebrarum plage in egypto facta eſt/oſtēditur.1816.
Tenebre dicuntur vita preſens.1890.
Tenent nos quandoꝫ vitia: quandoꝫ tenētur a nobis.1189.
Tentatio diaboli dicitur tribulatio.361.
Tentatio eſt multiplex: ſcꝫ dei/hominis/⁊ diaboli.368.
Tentationes domonum qualiter diſſipat deus.489.
Tentatio carnis qualiter ad peccatū imputatur.905.
Tentationibus quandoꝫ nos deus exponit.1108.
Tentatio diaboli eſt diminuta.1175.
Tentatio per gladium figuratur.1345.
Tentatio dicitur ventus.1425.
Tentatio eſt multiplex.1572.
Tentatio per ſagittam figuratur.1575.
Tentationes moderat deus.1635.
Tentationi ſtatim eſt reſiſtendum.1949.
Tentatio diaboli non ſuperat vires noſtras.2054.
Tentatione calumnia eſt grauior.2207.
Tentationibus qualiter quis concluditur.2218.
Tentatio occulta dicitur laqueus diaboli.2474.
℞. Tentari.
Tentat diabolus fortior mulieres.56.877.620.1135.2142.2159.
Tentauit diabolus chriſtum.193.
Tentando nos decipit demon.345.346.
Tentatur deus multipliciter.1298.1639.
Tentare non poteſt diabolus de vitio/quo fuit victus.1570.
Tentauit populus deum multipliciter in deſerto.1639
Tentati a carne debemus orare.1704.
Tentari quare deus permittit illos quos nouit caſuros.1775.
Tentare deum quid ſit.1848.
Tentanti diabolo nos reſpōdere docuit chriſtus.2116.
Tentatos ſpes conſolatur.2113.
Tentat nos diabolus/tripliciter.2451.2454.
Tentat nos diabolus aperte ⁊ occulte.2452.
Tentat nos diabolus ⁊ mali inuidia.2455.
Tentorium dicitur eſſe celum.1756.
Terra in medio ſui habet infernum.108.
Terra dicitur caro chriſti.193.396.929.
Terra ſignificat peccatores.208.809.2115.
Terra ſignificat eccleſiam.334.2163.
Terra dicitur infernus ⁊ eterna.651.2026.
Terra ſignificat auaritiam.931.
Terra ſignificat gentiles.1026.1056.
Terra dicitur virgo maria.1046.1455.
Terre imago deſcribitur.1046.
Terre medium multipliciter accipitur.1224.
Terra dicitur homo.1444.1552.
Terrarum orbis dicitur adam.1654.
Terra ⁊ celum tranſibunt ⁊ quomodo.1729.
Terre diſtantia a celo ſignificat penam peccati.1742.
Terra aquis circundatur.1760.
Terra intra ſe continet aquas.1764.
Terra ſignificat predicatores.1769.
Terra ꝓmiſſionis ſignificat gloriā eternā.1832.1858.
Terra dicitur interfici ⁊ quomodo.1870.
Terre ſterilitas tempore helie/oſtenditur.1914.
Terram promiſſionis diuiſit ioſue.2026.
Terra plena eſt miſericordia dei/⁊ quomodo.2157.
Terra corporis noſtri eſt periculis plena.2160.
Terra dicitur anima ſpiritualis.2163.
Terre ⁊ celi ſunt peccatores.2192.
Terre peccatores quomodo interficiuntur.2192.
Terra quomodo fundatur ſuper aquas.2385.
Terra eſt triplex: ſcꝫ viatorum/beatorum/⁊ damnatorum.2482.
Terra viuentium dicitur chriſtus.2482.
℞. Terminus.
Terremotus qualiter fit ⁊ quid ſignificat/oſtenditur.952
Terribilis dicitur deus.1252.
Terribilis eſt ſolus deus.1680.2521.
Terrigena dicitur homo.789.
Terminus terre dicuntur omnia corruptibilia.1229.
Teſta quid proprie dicatur.306.
Teſtamentum dicitur paſſio chriſti.354.358.
Teſtamentum ſignificat multa.898.

Teſtamentum nouum/in veteri continetur.949.
Teſtamentum duplex:ſcʒ vetus ⁊ nouum.1232.
Teſtamentum dicitur pactū inter aliquos factū.1818.
Teſtamentū dicitur ſcriptura ſacra.1503.1527.1799.
Teſtamentum dicitur euchariſtia.1983.
Teſtamenti veteris eſt generatio duplex.1519.
℞.Sanctus.
Teſtimonium eſt triplex:ſcilicet ſpiritus/aque/⁊ ſanguinis.1283.
Teſtimonium ab operibus magis eſt credibile.1667.
Teſtimonia chriſti ſunt ſcripture ſacre.2028.
Teſtimonia dei ⁊ mandata quō differunt.2080.1685.
Teſtimoniorum dei via eſt chriſtus/⁊ cognitio ſcripture.2089.
Teſtimonia dicuntur martyria.2099.
Teſtimonia dei ſunt exempla chriſti.2111.
Teſtimonia dei dicuntur eſſe precepta.2184.
Teſtimonia dei ſunt opera/quibꝰ veniā prebet.2202.
Teſtimonia dei ſunt promiſſiones eius.2225.
Teſtis eſt alius falſus/⁊ alius iniquus.534.
Teſtis quilibet multas cōditiones debet habere.534.
Teſtes iniqui contra chriſtum.1470.
Teſtis noſtre future reſurrectionis eſt chriſtus.1535.
Teſtis eſt idem ꝙ martyr.2097.
Teſtis noſter eſt deus ⁊ conſcientia noſtra.2184.
Teſtis diuine bonitatis eſt omnis creatura.2202.
Tetragrāmaton magnum dei nomen quid ſignificet.1069.
Th. ¶ Thabor mons quid ſit.1512.
Theodoſius imꝑator maxime miſericordie fuit.834.
Thronus chriſti fuit ſancta crux.94.
Thronus eſt regia ſedes.742.
Ti. ¶ Timiditas ⁊ timor qualr differunt/oſtenditur.880.
Timere homines non debemus.281.2053.
Timet iuſtus ſed qualiter/oſtenditur.879.
Timere non debet ſperans in deo.904.
Timuit petrus:ſed poſtea fuit fortis.1008.
Timere non debemus corporis mortem.1069.2053.
Timentes deū ab ipſo adiuuantur ⁊ pegrināur.2020
Timentes deum dicuntur ſeculares:2051.
Timere debemus deum quia nos videt:⁊ nō econtrario.2051.
Timere non debemus aduerſa preuiſa.2133.
Timere debemus ſolum deum/⁊ non homines.2234.
℞.Timor.
Timor dei differt a timore mundi.17.1017.
Timore ſolo pene conuerti ſiue bonum facere:non eſt meritorium:imo etiam peccatum.242.1315.
Timoris donum ſignificat opus prime diei.253.
Timoris fuit lex antiqua:ſed noua eſt amoris.260.
Timoris multe ſunt ſpecies.261.2305.
Timor an vere fuerit in chriſto.292.
Timore filiali deus laudatur.314.
Timor multa bona facit.356.
Timor domini nos fortificat.358.
Timor ⁊ amor cauſa ſunt conuerſionis ad deum.455.
Timor eſt multiplex.487.510.999.
Timor filialis quid eſt oſtenditur.508.
Timor quidam dicitur verecundia/⁊ quidā non.723.
Timore temporali multi omittunt benefacere.866.
Timor ⁊ timiditas dicuntur/⁊ qualiter.880.
Timor quādoqꝫ eſt cauſa cōuerſionis malorum.897.
Timor iuſticie debet eſſe cum ſpe venie.985.
Timor eſt duplex.1335.2112.2193.
Timor ⁊ amor/omnis peccati ſunt cauſa.1387.
Timor pene eterne proficit.1497.2515.
Timor ſanguinem contrahit ad interiora.1538.
Timor paupertatis per leonem figuratur.1582.
Timor pene ⁊ amor glie nos ꝓſeruat a peccatis.1608.
Timor ſeruilis valet etiam ad fugienda peccata.1718.
Timor dei acquirit gratiam ⁊ miſericordiam.1747.
Timor dei valet ad multa.1747.
Timor dei diſcretionem requirit.2112.
Timor dei beatificat.2130.
Timor filialis quomodo differt a ſeruili.2130.
Timor pene ⁊ amor glorie/inducunt ad bonum.2195
Timor mentem comprimit/non corrigit.2201.
Timor maioris periculi/fortificat ad minus.2234.
Timor dei letificat.2235.
Timor caſtus generat amorem.2236.
Timor pene animam liberat.2283.
Timor ſignificat omnes iuſtos.2378.
Timor facit orationem exaudiri.2535.
Non eſt timendum ſubire mortem corporis pro domino cum ſe caſus obtulerit.ꝟ.999.
Timor dei ſpem includit.2558.
℞.Timere.
¶ Timpora.a timporibus incipit ſomnus.2336.
Tympanum quid ſignificat/oſtenditur.1074.2593.
Tympanum ſignificat temporalia bona.1392.
Tyrannus quis dicatur:⁊ quomodo differt tyrannus a rege/oſtenditur.735.
Tyrus ſignificat omnes gentiles ⁊ idolatras.748.
Tyrus ſignificat fortes.1419.
Tyrus ſignificat gentes.1477.
Titulus multiplex eſt.174.
Titulus crucis chriſti ponitur.174.
Titus ⁊ veſpaſianus diſperſerunt iudeos.289.
¶ Tonitruum dicitur predicatio.1155.1761. To.
Tonitruum qualiter generatur.1274.
Topazius lapis ſignificat eccleſiam.862.
Topazius lapis precioſus/eſt virtuoſus.2200.
Torcular dicitur eccleſia.82.1391.1431.
Torrens ſignificat peccatum.205.
Torrens ſignificat predicatores malos.1227.
Torrens ſignificat aduerſitates ⁊ mortem.1875.1281.
Torrens dicitur vita preſens.2295.
Totum quandoqꝫ accipitur pro parte:⁊ econtrario.91
Tota dies quid proprie dicatur.1153.
Tota die chriſtus fuit in cruce ⁊ qualiter.1490.
Toto corde/tota anima diligendus eſt deus.2209.
Totum cor deo debemus.2419.
Totum bonum noſtrum eſt deus.2495.
¶ Traciani populi plorant in natiuitate ſuorū/⁊ gaudent in morte.671. Tr.
Traditor chriſti fuit iudas.1489.
Tradidit iudas chriſtum auaricia.1944.
Transfert deus electos ſuos multipliciter.1013.
Tranſire.quomodo celum ⁊ terram tranſibunt.1729.
Tremere facit deus ſuperbos/reſpiciens eos.1786.
Tribuere ⁊ retribuere quomodo differunt.2040.
℞. Retribuere.
Tribulatos clamantes deus conſolatur.29.2250.
Tribulatio dicitur tentatio diaboli.361.
Tribulatio eſt multiplex.474.1704.
Tribulationes multas paſſus fuit chriſtus.504.
Tribulatio quandoqꝫ inuenit nos/quādoqꝫ vero nos inuenimus eam.755.2216.
Tribulatio corporis aperit oculos mentis.1873.
Tribulatis datur auxilium dei.1936.
Tribulatur penitens dupliciter.2250.
Tribulationes vite preſentis ſunt ſeptem.2250.
Tribulatio dicitur penitentia.2426.
Tribulatio quare hic datur iuſtis/oſtenditur.2497.
Tribulatio animam purificat.1497.
Tribus vnde dicatur.1181.2267.

Tribus/popul⁹/plebs/⁊ vulgus quõ differunt.1802.
Trib⁹ iude quare meruit regnũ iſrael/oſtẽditur.1841.
Trinitatis diuine opera ſunt duplicia.485.
Trinitatis diuine myſteriũ oſtẽdit.667.845.1047.
Trinitatis myſteriũ per dñm oſtenditur.1047.1643.
Triſticia chriſti in gaudium eſt conuerſa.434.
Triſticia ſequitur conſolatio.500.
Triſticia preſens mitigatur conſolatione glorie.693.
Triſticiã habent mali in operibus bonis.1922.
Triſticiam ingerit omne qđ eſt inuoluntarium.2138.
Triumphus apud romanos erat duplex: ſcilicet maior ⁊ minor.275.
¶ Tubarum feſtum iudeorum/oſtenditur.1393.
Tuba ductilis ſignificat laudem in aduerſis.1674.
Tuba dicitur magiſtra bellorum.2592.
Tuba ſignificat vltimũ iudicium ⁊ predicationẽ.2592
Tunica chriſti qualis fuit inconſutilis.309.
Tunica chriſti erat cilicium.1102.
Turbatio eſt multiplex.56.
Turbantur obſtinati ad auditũ predicationis.1249.
Turbatur eccleſia propter multa.2275.
Turris dicitur gloria eterna.2270.
Turtur ſignificat eccleſiam ⁊ penitentes.1433.
Turtur eſt caſtitatis exemplum.1214.
Tuus ego ſum: quis deo dicere poteſt.2167.
Va. Vacca que offerebatur antiquit⁹ ſignificat chriſti carnem.840.
Valles ſignificant humiles.1764.
Vane glorie vitium in omnibus eſt fugiendum.2112.
℞. Vanitas.
Vanitas cordis in duob⁹ cõſiſtit.48
Vana dicuntur omnia tẽporalia.337.370.492.443.
Vanum dicitur quod fine caret intento.442.
Vana laus quid ſit/oſtenditur.544.
Vanitas dicitur omnis homo viuens.639.986.2502
Vanitas cordis deo debet humiliari.1924.
Vana ſunt omnia idola.2013.
Vanitas in omnibus eſt fugienda.2112.
℞. Adherere.
Vb. ¶ Vbi quadrupl'r dr̃: ſcilicet vbi fuit: vbi erit: vbi eſt: ⁊ vbi non eſt.599.
Vbiqꝫ preſens eſt deus.1224.1183.
Vbiqꝫ preſens eſt deus/a quo nullus fugere põt.2433.
Vbiqꝫ cum ſit deus/quomodo aliquibus dicatur prope.2534.
Vbiqꝫ ſunt forme rerum abſtracte.2562.
Ve. ¶ Ve ſignificat damnationem eternam.1943.
Vectis eſt multiplex.1896.
Vectes ferrei ſunt demones.1896.
Velocitas eſt multiplex.161.2491.
Velocitas quedam bona/⁊ quedam mala.1705.
Velocitate nihil eſt velocius.2562.
Vellus gedeonis ſignificat incarnationẽ chriſti.1169.
Vellus ſignificat iudeam.1169.2425.
Venator nullus legitur iuſtus.2134.
Venatores dicuntur perſecutores.2282
Vendit bona ſua qui illa pro laudibus facit.721.
Vendidit nos adam diabolo.2291.
Veneficus idem eſt ꝙ venenum faciens.931.
Venenum peccati labore ſanatur.626.
Venie ſpes debet eſſe cum timore iuſticie.985.
Venie ſpem confeſſio debet habere.1881.2319.
Venia peccatorib⁹ data eſt p teſtimoniũ chriſti.2202.
Venie ſpes ante peccatum eſt periculoſa.2523.
Veniet chriſtus manifeſte ad iudicium.811.
Venit filius dei/⁊ non pater neqꝫ ſpiritusſanctus: et quare.1373.
Venit ad nos chriſtus multipliciter.1632.
Veniet chriſtus ad iudicium in nubib⁹/⁊ qualr̃.1656.
Veniet chriſtus ad iudicium cum ſanctis.1656.
Venit chriſtus in nomine domini/⁊ qualiter.2071.
Venire debemus ad chriſtum multipliciter.1631.
Venite: ſcꝫ inuitatorium: eſt multiplex.1147.
Ventus ſignificat tentationem.527.1425.
Ventus orientalis eſt ſanior.677.
Ventus dicitur anima noſtra.1757.
Ventorum penne ſunt precepta charitatis.1757.
Venti quattuor quid ſignificant.1784.
Ventus quomodo generatur/⁊ ſignificat predicatores.2366.
Verax eſt vnum de nominibus chriſti.1471.
Verba ſeptem que chriſtus dixit in cruce.824.
Verba bonorum mali ſuſtinere non poſſunt.906.
Verba iniquorum fuerunt verba diaboli ⁊ primorum parentum.1912.
Verbum aſperum quid dicatur.1572.
Verbi diuini vtilitas.2122.
Verbum dei dicitur ignis/⁊ eſt multe vtilitatis.2213.
Verborum dei principium eſt fides.2233.
Verba dei dicuntur medicina.2234.
Verba dei habent multa ſpolia.2235.
Verba ocioſa ſunt illa/que de rebus mundi loquuntur.2245.
Verba dei dicuntur ſagitte.2255.2504.
Verba malorum boni audire non poſſunt/⁊ econtrario.2411.
Verba dei prius credita fuerunt iudeis.2425.
Verba ſcripture ſacre dicuntur delicie.2437.
Verba ſacre ſcripture dicuntur carbones.2461.
Verbo dei nihil eſt velocius.2562.
Verbum dei duriciam peccati liquefacit.2565.
Verba dei dicuntur compedes.2588.
Verba chriſti poteſtatem habebant.2472.
Verbum dei chriſtus omnia fecit.1646.
Verbo dei omnes ſaciantur.1771.
Verbum dei eſt anime cibus.
Verbum dei reuerenter audiri debet.510.725.
Verbum dei dicitur gladius ⁊ framea.524.738.
Verbi dei auditus multa bona facit.746.
Verbum dei eſuriebant gentiles.1885.
Verbi dei carentia eſt mors anime.1898.
Verbis dei opera doctoris concordare debent.2117.
Verbum dei eſt duplex.2178.
Verbum dei dicitur rectum.483.
Verbum dei dicitur lucerna.2178.
Vereri quid eſt: ⁊ quid reuereri.515.
Verecũdia quare ruborem cauſat in facie.344.1528.
Verecundia quid proprie ſit.223.
Verecundia aliquos corrigit aliquos non.1429.
Verecundiam confeſſio debet habere.1888.
Veritas eſt multiplex.141.169.1161.
Veritas ⁊ miſericordia eſt omnis via dei.354.
Veritatem tacere/quandoqꝫ eſt peccatum.458.
Veritas quid ſit proprie oſtenditur.464.
Veritas dicitur vita bona.740.
Veritas in patria non requiritur.976.
Veritatem ⁊ miſericordiam predicare debemus.1501.
Veritas per chriſtum facta eſt.1523.
Veritas nos circundat.1574.
Veritas oris quid eſt.2117.
Veritas ⁊ miſericordia dei/oſtenditur.2411.
Veritas dicitur ſine labore: ſed omne mendaciũ cum labore dicitur.2460.
Vermis dictus eſt chriſtus.296.
Vertex capilli ſui hieruſalem.1070.

Veſpere peccauit hõ: ⁊ veſpe xp̃s fuit mortuus.426.
Veſpere ſignificatur paſſio chriſti.894.
Veſpera ſignificat vltimam mundi etatem.944.
Veſperum dicitur antichriſtus.952.
Veſperis ſecundis quare caret officiũ mortuorũ.1603.
Veſpertinum ſacrificium dicitur paſſio chriſti.2466.
Veſpertinum ſacrificiũ dicitur finalis penitẽtia.2466
Veſtigia chriſti dicuntur eius exempla.237.
Veſtigia dei ſunt miracula.1276.
Veſtes chriſti quare per milites diuiſe fuerunt.309.
Veſtis chriſti placat inimicos.609.
Veſtis chriſti dicitur charitas ⁊ confeſſio.609.
Veſtis chriſti eſt eccleſia/⁊ veſtes eccleſie ſunt fideles. 745.2353.
Veſtes probant hominem naturaliter eſſe ſocialẽ.882
Veſtis ſacerdotalis quid ſit.1189.
Veſtis dei ſunt omnes ſancti.1755.
Veſtes populi iſrael in diſerto p quadraginta annos. non fuerunt attrite nec leſe.1825.
Veſtimentum ſignificat temporalia bona.1954.
Veſtis duplicem habet oram.2353.
Vi. ¶ Via eſt duplex: ſcʒ mortis ⁊ vite.183.572.
Via quõ differt a ſemita.189.327.347.1332.
Viam duplicem impollutam habet chriſtus.230.
Via/veritas/⁊ vita non eſt omnibus deus.247.
Via omnis dei eſt miſericordia ⁊ veritas.354.
Via recta dicitur charitas.378.
Via dicitur chriſtus.395.1270.1388.1884.
Via noſtra ſunt actiones noſtre.589.632.2081.
Via qua itur ad mortem/eſt vita preſens.800.
Via chriſti dicitur incarnatio eius.1043.2494.
Via ad beatitudinem ſunt aduerſitates.1807.
Vias domini non ambulant peccatores.2079.
Via teſtimoniorum dei chriſtus eſt.2089.
Via teſtimoniorum dei eſt ſcripture cognitio.2089.
Via teſtimoniorum dei ſunt exẽpla vite chriſti.2089.
Vie hominum ſunt peccata.2101.
Via hominis que ſit ⁊ que via dei.2101.2450.
Via veritatis que ſit/oſtenditur.2105.
Via iuſticie ⁊ mandatorum dei eſt lex.2109.
Via ⁊ ſemita dicitur lex euangelica.2110.
Via peccatoris dicitur arcta.2119.
Via eſt multiplex: ſcʒ bona ⁊ mala.2305.
Via eterna dicitur chriſtus.2450.
Via chriſti ſunt virtutes quas oſtendit.2494.
Via domini eſt multiplex.2533.
Via peccatorum multiplex.2545.
Vitia odio debent haberi/non natura.2186.
Vitiorum multiplex eſt perſecutio.2230.
Vitia omnia percuſſit deus.2389.
Vitiorum multiplex eſt ciuitas.2446.
Vitiorum omnium caput eſt ſuperbia.2460.
Vitiis omnis labor continet.2460.
In vitiis mali letantur.2509.
℞. Peccatum.
Victoria de diabolo facit orationem exaudiri.624.
Victoria omnis/deo eſt attribuenda.714.
Videre dei dicitur multipliciter.103.
Videre accipitur multipliciter.127.
Vident beati damnatos ⁊ econtrario.130.459.
Videbunt mali chriſtum iratum in iudicio.283.
Videre alium/alium ſe facit videre.475.
Videre noſtrum quomodo perditur.618.
Videmus deum hic per ſpeculũ: ⁊ nota exẽplum.860.
Videt nos deus: vt nos illum videamus.991.
Viderunt iudei opera chriſti.1073.
Videre dei quid eſt.1585.
Videre mulieres non eſt peccatum.1589.
Videt omnia deus.1614.
Vident gentiles chriſtum melius q̃ iudei.1672.
Vident aliqui melius a longe q̃ prope.1672.
Videre debemus multa in chriſto.1719.
Videt deus peccatores/quandoq; vt parcat/quãdoq; vt puniat.1875.
Videt nos deus/⁊ non econtrario: ideo ipſum timere debemus.2051.
Videre deum quomodo quis poteſt.2131.
Videre deum/deſiderare debemus.2131.
Videri a deo volunt boni/ſed non mali.2241.
℞. Viſio.
Vidua. tres gradus eccleſie ſunt virgines/vidue/⁊ cõiugati.750.
Vidua ſignificat eccleſiam ⁊ animam iuſtam.2347.
Vigilat animam dormiente corpore/⁊ ecõtrario. 989.2103.
Vigilare ſpiritualiter quid eſt.989.
Vigilia dicitur cuſtodia noctis.1555.
Vigilie noctis quomodo diuidebantur.2324.
Vincitur caro fugiendo/mundus patientia: ſed diabolus reſiſtentia.628.
Vincere non poteſt diabolus/niſi volentem.2054.
Vincere poſſumus diabolum.2157.
Vicit chriſtus diabolum iuſticia.2500.
Vinculum dicitur peccatum.10.154.2134.
Vinculum eſt multiplex.1894.
Vinculum multiplex martyrium ſoluit.2044.
Vinculum peccati ſoluit peccati cognitio.2044.
Vincula ſunt dei precepta.2588.
Vindicta. qualiter anime beate a deo querunt vindictam/oſtenditur.102.
Vindicat deus multipliciter.248.
Vindicta omnis deo eſt relinquenda.1608.
Vindictam facere an ſit licitum.2587.
Vindicta magna eſt/de inimico facere amicum.248.
Vindicta fit de peccatoribus/quãdo cõuertuntur.2587.
℞. Viuo.
Vinea eccleſia dicitur.1371.
Vinea diſſipata ſunt hypocrite.1821.
℞. Anima.
Vinum ſignificat gloriam eternam.385.
Vinum ſignificat proſpera: ſed aqua aduerſa.645.
Vinum dabãt iudei occidẽdis: vt inebriarentur.1103.
Vinum merum ⁊ mixtum quid ſignificat.1242.
Vinum ſignificat amorem.1769.
Vinum ⁊ panem obtulit melchiſedec abrae.1968.
Vir accipitur quandoq; pro virtute/quandoq; pro ſexu.1.748.
Vir an ſit imago dei/pluſq̃ mulier.640.
Vir ſignificat audaciam.2557.
Virga ferrea ſignificat virtutem iuſticie.16.
Virga ſignificat correctionem/qua nos deus caſtigat.324.
Virga dicitur populus iudeorum.1214.
Virga eſt multiplex.1214.1670.
Virga correctionis dei.1531.
Virga dicitur virgo maria.1531.
Virga virtutis dicitur predicatio fidei.1970.
Virginitas virginis marie poſſibilis oſtenditur multis exemplis.808.
℞. Virgo.
Virgines dicuntur qui ſunt integri mente.2578.
℞. Vidua. Virginitas.
Virtus omnis fortior eſt vnita q̃ diſperſa.143.
Virtutes creſcunt in nobis.222.1437.2138.
Virtus dei dicitur verbum patris.278.
Virtutes accipiuntur multipliciter.342.

Virtutes ſuas an liceat alicui publicare.368.2194.2232
Virtus poteſtatis miraculorū chriſti/oſtenditur.428
Virtutes per oſſa ſignificantur.468.519.
Virtutes electorum conſeruantur finaliter.519.
Virtutes dicuntur arma.523.
Virtutes ſunt dei ⁊ ſunt noſtre.548.
Virtutes omnes adinuicem ſunt cōnexe.559.
Virtutes ſunt vera bona.913.974.
Virtutum exempla ſtellis comparantur.973.
Virtutes terminum habent.1229.
Virtutes ſignificantur per cornu.1245.1993.
Virtus conſiſtit in medio.1337.
Virtutes dicitur quidam angelicus ordo.1752.
Virtutes aduerſitatibus creſcunt.1801.
Virtutes multiplicat mors ⁊ paſſio chriſti.1812.
Virtutes multas habuit latro pēdēs in cruce.1844.
Virtutum actus ceſſant quāqꝫ manente habitu.1907.
Virtutem operum dei continet euchariſtia.1980.
Virtutum odorem mali non ſentiunt.2015.
Virtutes omnes operatur chriſtus:⁊ omnium nobis dedit exemplum.2063.
Virtutes ſunt porte celeſtes.2066.
Virtutum cauſa quandoqꝫ ſunt aduerſa.2140.
Virtus ſignificatur per diem.2157.
Virtutum exempla dicuntur greſſus mentis.2206.
Virtutum exempla nobis dant animalia bruta.2218.
Virtutum omnium forma eſt humilitas.2226.
Virtutum dignitas/oſtenditur.2243.
Virtus dicitur charitas ⁊ dilectio.2270.
Virtutes omnes continet ſpes.2331.
Virtutes ſignificantur per diem.2387.
Virtutum exempla nobis dedit dauid.2447.
Virtus dei in ſe vna eſt:ſed duplex in effectibus.2591.
¶ Viſio clara diuinitatis nos facit beatos.491.
Viſus facilius immutatur ꝙ̄ auditus.654.
Viſus ⁊ audit⁹ maxime ſūt neceſſarij ad diſcētib⁹.746
Viſus decipitur in temporalibus ⁊ quare.1914.
Viſio eſt triplex.1076.
Viſio ⁊ fruitio eſt dilectio duplex.1665.
Viſione triplici chriſtus videtur.1719.
Viſio dei clara dicitur facies.2131.
Viſus magnam habet efficaciam.2147.
Viſio mulierum capit mentem.2369.
Viſus dei reuocat peccatores.2442.
ꝝ. Videre.
Viſitatio dei fuit incarnatio chriſti.86.1018.1837.
Viſitat nos deus multipliciter.943.
¶ Vita deus non eſt omnibus ⁊ veritas.247.
Vita ſolitaria an ſit licita.882.
Vita eſt multiplex.909.2028.
Vita hominis naturaliter in libertate conſiſtit.1024.
Vita malorum diu durat.1187.
Vita noſtra ⁊ mors a deo ſunt prefixe.1229.
Vita noſtra eſt in dei poteſtate.1257.
Vite longioris ſpes decipit multos.1554.
Vite breuitas nos ducit ad deum.1555.
Vite fluxus ex peccato proceſſit.1557.
Vite finis nobis eſt incognitus.1559.
Vita malorum repletur doloribus.1592.
Vita dicitur oriens.1883.
Vita chriſti ſicut vmbra fuit ablata.1959.
Vita bona debet precedere doctrinam.2078.
Vita abſolute poſita/ſignificat vitam beatam.2150.
Vite breuitas oſtenditur.2157.
Vita noſtra continue conſeruatur a deo.2161.
Vita proprie non eſt in preſenti:ſed in futuro.2248.
Vita noſtra dicitur torrens.2295.
Vite porta dicitur chriſtus.2304.
Vita mala perdit fidem.2416.
ꝝ. Vita preſens. Vita ſpiritualis. Vita eterna. Viuere. Viuens.
Vita preſens dicitur vmbra mortis.328.
Vita p̄ſens miſerijs eſt plena.366.1440.2033.2274.
Vita preſens ſemper habet bonos cum malis.367.
Vita preſens multis rebus comparatur.567.
Vite preſenti a deo prefixus eſt terminus.637.
Vita preſens dicitur breuis ⁊ nihil.638.1554.
Vita preſens eſt via/qua itur ad mortem.800.
Vita preſens dicitur fluuius.1019.1604.2407.
Vita duplex:ſcʒ corporis ⁊ anime.1493.
Vita preſens herbe ⁊ flori comparatur.1556.
Vita preſens amari non debet.1559.
Vita preſens dicitur nox.1566.
Vita preſens dicitur mors.1585.
Vita preſens dicitur tenebra.1890.
Vita preſens dicitur vmbra mortis.1890.1959.
Vite preſentis tribulationes ſunt ſeptem.2250.
Vita preſens eſt quedam confuſio.2291.
Vita preſens eſt quedam captiuitas.2409.
ꝝ. Vita. Vita eterna. Vita ſpiritualis.
Vitā ſpiritualē plus ſaluare debem⁹ ꝙ̄ corporalē.856.
Vita noſtra ſpiritualis/eſt ſpiritusſanctus.856.1746
Vite ſpiritualis exemplum nobis fuit chriſtus.1666.
Vite ſpiritualis panis eſt chriſtus.1769.
Vita ſpiritualis anime/eſt fides.2092.
Vita ſpiritualis anime eſt verbum dei.2123.
Vita vera erit poſt reſurrectionem ⁊ non ante.
Vitam futuram nō credunt multi/⁊ quare.796.797.
Vite eterne articulus declaratur.878.
Vitam eternam nobis merentur aduerſa.2217.
Vita eterna ſignificatur per dexteram : ſed temporalis per ſiniſtram.2412.
Vite eterne ſpes eſt habenda.2572.
ꝝ. Miſericordia.
Vinus ad modum ſapientie letificat.2305.
Vitrum dicitur fortuna mundi.575.
Vitulus laſciuus ſignificat iudeos.302.
Vitulus ſignificat chriſtum.818.
Vitulus ſignificat ſuperbos.840.
Vituperatio quandoqꝫ magis proficit ꝙ̄ laus.1154.
Quod eſt peius/vel ſe vltra condignum laudare/vel vituperare.1938.
Viua hoſtia dicitur homo penitens.411.
Viuere noſtrum eſt mori.1585.
Viuens quis bene/quāqꝫ male moritur:⁊ ecōtrario.1760
Viuit deo qui ſe propter deum mortificat.323.
Viuens mundo/moritur deo:⁊ econtrario.2114.
Viui aliqui peccant/⁊ aliqui mortui.2279.
Viuum omne/perfectius eſt non viuo.2014.
Viuificatur peccator per gratiam.675.
Viuificat nos chriſtus.1389.
Viuificamur per verbū dei/non per merita nr̄a.2100.
Viuificamur in chriſto/⁊ morimur in nobis.2114.
¶ Vltores dicuntur pagani.84. Vl.
ꝝ. Vltio.
Vltio eſt duplex:ſcʒ temporalis ⁊ eterna.1366.
Vlta eſt eccleſia de gentibus/ipſas conuertendo.2057.
Vltio domini eſt multiplex.2057.
Vltus fuit chriſtus de iudeis multipliciter.2058.
Vlciſcetur chriſtus dupliciter.2059.
ꝝ. Vindicta.
¶ Umbra mortis eſt vita preſens.328. Um.
Umbra dicitur vita preſens.567.1959.
Umbra mortis dicitur mors corporis.707.1486.
Umbram nobis gratia facit.1062.
Umbra mortis ſignificat multa.1486.

Umbre more fugit homo.1710.
Umbre more ablata fuit vita chriſti.1959.
Umbram nobis facit paſſio chriſti.2454.
Un. ¶ Unanimis quis dicatur.889.
Unctus fuit chriſtus per gratiam tripliciter.379.743.
Unctionis extreme ſacramentum tractatur.416.
Unctus fuit dauid in regem tribus vicibꝰ.8.379.1519
Unctio duplex.1804.
Unctio ſignificat gratiam ſpiritusſancti.2352.
Unicornis dicitur diabolus.312.
Unicornis ſignificat gentiles.1352.⁊ iudeos.416.
Unicornis multa ſignificat.1595.
Unita virtus/fortior eſt q̃ diſperſa.143.
Unitas eccleſie cum chriſto/ponitur.204.
Unio xp̄i ad verbum nū q̃ eſt diuiſa.300.1552.
Unita dicitur eſſe eccleſia.311.1475.
Unitatem pacis debet habere auditor ſcripture.789.
Unitas trinitatis diuine oſtenditur.845.1047.
Unitas ſumme deo placet.1503.
Unitatis eccleſie cauſa/eſt chriſti paſſio.1725.
Unitas eſt multiplex:ſcꝫ bona ⁊ mala.2351.
Unitas malorum nocet.884.
Uniuerſitas per ſeptem ſignificatur.1368.
Uniuerſitas ſignificatur per mille.1797.
Unus ſignificat chriſtum.864.
Unum cum deo qualiter efficimur.996.
Unum eſſe omnia facit charitas.1569.2358.
Unus homo dicuntur eſſe omnes fideles.2278.
Uo. ¶ Uocati ſunt multi.895.
Uocat deus peccatores multipliciter.1739
Uoluntaria debet eſſe confeſſio.1895.
Uoluntariū omne eſt letū/⁊ inuoluntariū triſte.2138.
Uoluntaria dei laus eſt in aduerſitate.2181.
Uoluntaria ſeruicia deo placent/non coacta.2181.
Uoluntas chriſti multiplex.175.
Uoluntas ſignificatur per vultum.186.
Uoluntas dei an ſemper impleatur.221.
Uoluntas dei multipliciter accipitur.386.1516.2012.
Uoluntas ſola peccat.405.
Uoluntas nū q̃ vult malum ſub rōne mali.855.
Uoluntas in operibus conſiderari debet.1119.2273.
Uoluntate paſſus fuit chriſtus/nō neceſſitate.1484.
Uoluntas dei quomodo nobis eſt nota.1738.
Uoluntati repugnat concupiſcentia.1890.
Uoluntas mala ⁊ odiū/cauſant omnia peccata.1941.
Uoluntas dei cauſa eſt omnium/⁊ cauſam non habet.
1977.2364.
Uoluntas dei ſemper impletur/cui nullus reſiſtere po
teſt.1977.2012.
Uoluntas ſine exteriori opere meretur ⁊ peccat.1986.
Uolūtas qn̄q; datur ſine itellectu/qn̄q; ecōtrario.2398
Uoluntatem dei nos docet ſcriptura.2202.
Uolūtas per pedes ſignificat/q̄ moritur ſupbia.2258.
Uoluntas pro facto acceptatur a deo.2269.
Uoluntas pro facto reputatur.2296.
In voluntate conſiſtit elecmoſyna.2296.
ꝶ. Beatus.

Uota chriſti alia erant a votis iudeorum.271.
Uota chriſti dicuntur ſacramentū euchariſtie.317.
Uotū reddit opus magis meritoriū/q̃ ſine voto.1006
Uotum eſt duplex.1256.
Uota noſtra plene reddentur deo in patria.2025.
Uotum apud deum ⁊ iuramentum/dicitur voluntas
vel promiſſio.2333.
Uota ⁊ iuramenta ſunt ſeruanda.2333.
Uox clamans ad deum/eſt deſideriū cordis.390.
Uox in loco vacuo/altius ſonat.624.
Uox ſeca ⁊ ſurda dicitur terrenorum hominum.791.
Uox qualiter ad deum leuari debet.993.
Uox eſt multiplex.1258.
Uoce non fit clamor orationis:ſed corde.2218.
Uox proprie ſpectat ad bonos.2457.
Uox quomodo formatur.2457.
¶ Uſura eſt multiplex.1177. Us.
Uſura in quibus cōmittitur/oſtenditur.886.
¶ Ut dictio tenetur multipliciter.553. Ut.
Uter ſignificat carnem:⁊ quēlibet iuſtum.2156.
Uterus dicitur mens noſtra.930.
Uterus dicitur predeſtinatio dei.1144.
Uterus dicitur eccleſia dei/⁊ mens noſtra.1971.
Uterus matris quid ſignificat/oſtenditur.2439.
Utinam ſignificat indigentiā alterius adiutorij.2081.
¶ Uulgus/tribꝰ/populꝰ/⁊ plebs differūt ⁊ quō.1802. Uu.
Uulnera chriſti dicuntur foſſiones.308.1620.
Uulnerat deus corpus: vt animam ſanet.611.
Uulnerat nos deus dupliciter.992.
Uulnera chriſti animam ſanant.1985.
Uulpis ſignificat deceptores.997.
Uultus ſignificat rationem.55.
Uultus ſignificat voluntatem.186.
Uultus differt a facie ⁊ quomodo oſtenditur.515.
Uultus ſignificat gloriam eternam.713.
Uulua ſignificat patres antiquos.930.
¶ Uxorem alterius concupiſcere/eſt deteſtabile cri-
men.1816. Ux.
Uxoris amor quantus eſt/oſtenditur.2186.
Uxores multos deceperunt.2186.
Uxor noſtra dicitur ſapientia.2307.
Uxor chriſti dicitur eccleſia.2305.
Zabulon ſignificat infidelitatem.2372. Ze.
Zelare idem eſt qđ amare.566.
Zelare accipitur multipliciter.2286.
Zeb ⁊ zebee ſunt nomina propria duorū regum ⁊ quid
ſignificant.1423.
Zelus quomodo cadit in deo/oſtenditur.684.
Zelus chriſti qualis fuit.1360.
Zelus chriſti quid ſit.1360.
Zelum ⁊ diſcretionem correctio debet habere.2139.
Zelus noſter eſt zelus dei.2212.
Zelus eſt duplex ad vitam ⁊ ad mortem.2212.
Zoroaſtes riſit ſtatim natus: ⁊ malum ſignum hoc fuit
in eo.841.

¶ Finis.

¶ Hec omnia humaniſſime lector in ſingulis verſiculis adnotata:
ſi indagare non pigeat facili conatu inuenire poteris.

Tabula verſiculorū omniū in toto Pſalterio cōtentorum: iuxta alphabeti ordinem.

Ab altitudine diei timebo. folio. clxxv. columna. iiij.
Ab increpatione tua domine. folio. xxxvij. columna. j.
Ab increpatione tua fugient. folio. l. columna. ij. ſecunde partis.
Ab increpatione tua deus iacob. folio. ccxliij. columna. j.
Abyſſus ſicut veſtimentū amictus. fol. l. col. ij. ſe. partis.
Abyſſus abyſſum inuocat. fol. cxxxiij. columna. j.
Ab omni via mala prohibui pe. fol. cxlj. col. ij. ſcde. par.
Ab omibus iniquitatibus meis erue. fol. cxij. colūna. ij.
Abſcōdes eos in abſcōdito faciei. fol. lxxvij. colūna. j.
Accedet homo ad cor altū: et exal. fol. cxcvj. col. iiij.
Accedite ad eū et illuminamini. fol. cxcvj. col. iij.
Accingere gladio tuo ſuper fe. fol. cxxxj. colūna. iiij.
Acuerūt linguas ſuas ſicut ſerpē. fol. ccxiij. col. iij. ſe. p.
A cuſtodia matutina vſq; ad. fol. clxxxiij. col. ij. ſe. p.
Ad alligādos reges eorū in. fol. cd. co. ij. ſcde. partis.
Ad annūciandū mane miam tuā. fol. x. col. ij. ſcde. par.
Adducētur regi virgines poſt eam. fol. cxxxiij. col. iiij.
Ad faciēdā vindictā in natio. fol. cd. col. j. ſcde partis.
Adheſit teſtimonijs tuis dn̄e. fol. cxx. col. iiij. ſe. par.
Adheſit pauimēto anima mea. fol. cxix. col. ij. ſe. par.
Adhereat lingua mea faucibus. fol. cciij. col. j. ſe. par.
Adhuc multiplicabūtur in ſenecta. fol. xij. co. iiij. ſe. p.
Adhuc eſce eorū erant in ore ipſo. fol. ccliij. col. iiij.
Aducat dn̄s ſup vos: ſup vos. fol. cj. col. iij. ſcde. par.
Ad ipſum ore meo clamaui. fol. cciij. colūna. iij.
A iudicijs tuis non declinaui. fol. cxlj. col. iiij. ſe. par.
Adiuua me dn̄e deus meus. fol. lxxxviij. co. j. ſe. par.
Adiuua me et ſaluus ero et medi. fol. cxlvj. co. ij. ſe. par.
Adiuua nos deus ſalutaris noſter. fol. cclxv. col. j.
Adiutoriū noſtrū in nomine dn̄i. fol. clxxiij. col. ij. ſe. p.
Adiutor meus et liberator meus. fol. ccxxij. colūna. j.
Adiutor meus eſto dn̄e ne de. fol. lxiiij. colūna. iij.
Adiutor meus tibi pſallā: quia. fol. clxxxv. colūna. ij.
Adiutor meus et protector meus. fol. cxviij. colūna. j.
Adiutor et ſuſceptor meus es tu. fol. cxlv. co. iij. ſe. par.
Ad meipſum anima mea cōturbata. fol. cxxiij. col. iiij.
Ad nihilū deductus eſt in cōſpectu. fol. xxx. colūna. j.
Ad nihilū deuenient tanq̄ aqua. fol. clxxxj. co. j.
A dn̄o factū eſt iſtud: et eſt. fol. cx. col. iiij. ſcde partis.
ps. 119. Ad dn̄m cū tribularer clama. fol. clxv. co. ij. ſe. par.
Adoleſcētulus ſum ego et cōtentus. fol. cliij. col. iij. ſe. p.
Adorate eū oēs angeli eius. fol. xxvj. co. iiij. ſe. par.
Ad te dn̄e clamabo deus meus ne. fol. lxv. colūna. ij.
ps. 27. Ad te dn̄e clamabo: et ad deū. fol. lxxij. colūna. j.
ps. 24. Ad te dn̄e leuaui animā meā. fol. lvj. colūna. iij.
Ad te clamauerunt et ſalui facti. fol. xlix. colūna. iij.
ps. 122. Ad te leuaui oculos meos: qui. fo. clxxj. co. ij. ſe. par.
Aduerſum me loquebātur qui ſedebāt. fol. ccxvj. co. j.
Aduerſum me ſuſurrabāt oēs. fol. cxx. colūna. j.
Ad veſperū demorabitur fletus: et ad. fol. lxxxj co. iij.
Ad videndū in bonitate electorū. fol. lxvij. co. j. ſe. p.
Aduocauit celū de ſurſum. fol. clj. colūna. j.
A facie dn̄i mota eſt terra. fol. xcviij. co. iiij. ſe. partis.
A facie ire indignationis tue. fol. xxxix. co. iij. ſe. par.
Afferte dn̄o filij dei. fol. lxvij. colūna. iiij.
ps. 28. Afferte dn̄o gloriā et honorem. fol. lxviij. colūna. ij.
Afferte dn̄o patrie gentiū. fol. xxiij. co. iiij. ſe. partis.
Afferētur in letitia et exultatione. fol. cxxxiij. col. iiij.
Afflictus ſum et humiliatus ſum nimis. fol. cvij. co. j.
A finibus terre ad te clamaui. fol. clxxxix. colūna. j.
A fortitudine manus tue ego defeci. fol. cxij. co. iij.
A fructu frumenti vini et olei ſui. fol. viij. colūna. j.
A iudicijs tuis nō declinaui. fol. cxlj. co. iiij. ſcde. par.
Alienati ſunt peccatores a vulua. fol. clxxx. co. ij.
Allenat dn̄s oēs qui corruūt. fol. ccxxxv. co. ij. ſe. par.
Alluxerunt fulgura eius orbi terre. fo. xxvj. co. j. ſe. par.
Altaria tua dn̄e virtutū. fol. cclxxviij. colūna. iiij.
A mādatis tuis intellexi ꝓpterea. fol. cxliij. co. ij. ſe. p.
Amici mei et proximi mei. fol. cvij. colūna. iij.
Amplius laua me ab iniquitate mea. fol. clviij. co. j.
Amputa opprobriū meū qd̄ ſuſce. fo. cxxiij. co. j. ſe. par.
Anima mea in manibus meis ſemp. fo. cxliiij. co. j. ſe. p.
Anima autē mea exultabit in dn̄o. fol. xcj. co. j.
Anima eius in bonis demorabitur. fol. lix. col. j.
Anima nr̄a ſicut paſſer erepta eſt. fol. clxxiij. co. iiij. ſe. p.
Anima nr̄a ſuſtinet dn̄m. fol. lxxxiiij. colūna. iiij.
Animalia puſilla cū magni. fol. lv. colūna. j. ſe. par.
Animalia habitabūt in ea. fol. ccviij. colūna. j.
Anni nr̄i ſicut aranea medita. fol. iiij. co. j. ſecūde. par.
Annūciaui iuſticiā tuā in eccleſia. fol. cxv. colūna. iiij.
Annūciaui et loquutus ſum. fol. cxv. colūna. j.
Annūciauerūt celi iuſticiā eius. fol. xxvj. co. iij. ſe. par.
Annūciate inter gētes gloriā eius. fol. xxiij. co. j. ſe. p.
Annūciabitur dn̄o generatio ventura. fol. liij. col. ij.
Anticipauerūt vigilias oculi mei. fol. ccxlv. co. j.
Aperta eſt terra et deglutiuit datā. fol. lxix. col. iij. ſe. p.
Aperis tu manū tuā et imples. fol. ccxxxv. co. iiij. ſe. p.
Aperuerunt ſup me os ſuum. fol. l. colūna. iij.
Aperiam in parabolis os meū. fol. ccxlviij. co. iij.
Aperite mihi portas iuſticie. fol. cx. co. iiij. ſe. par.
Appone iniquitatē ſup iniquitatē eorū. fol. ccxix. col. ij.
Apprehende arma et ſcutum. fol. xc. colūna. j.
Apprehendite diſciplinā: nequādo. fol. v. col. iiij.
Appropinquet deprecatio mea in conſpectu meo. folio clxij. columna. iij. ſecunde partis.
Appropinquauerunt perſequentes me iniquitati. folio. clvj. columna. ij. ſecunde partis.
Apud dn̄m greſſus hominis dirigetur. fol. cij. co. iij.
Apud me oratio deo vite mee. fol. cxxiij. col. ij.
Apud te laus mea in eccleſia magna. fol. liij. co. ij.
Arcum cōteret et cōfringet arma. fol. cxxxviij. col. j.
A reſiſtētibus dextere tue cuſtodi. fol. xxxiij. co. ij.
Aruit tanq̄ teſta virtus mea. fol. l. colūna. iiij.
A ſagitta volante in die. fol. vij. co. iiij. ſecūde. par.
Aſcendit fumus in ira eius. fol. xxxvj. colūna. j.
Aſcendit deus in iubilo. fol. cxxxix. colūna. j.
Aſcendiſti in altū: cepiſti captiuita. fol. cciij. co. iiij.
Aſcendunt montes et deſcēdunt campi. fo. l. co. iiij. ſe. p.
Aſcendūt vſq; ad celos et deſcen. fol. lxxviij. co. iiij. ſe. p.
A ſolis ortu vſq; ad occaſum: lauda. fol. cl. co. j.
A ſolis ortu et occaſu. fol. lxxv. co. j. et fo. xcvj. co. iij. ſe. p.
Aſperges me dn̄e hyſſopo et mūdabor. fol. clix. co. j.
Aſpice in me et miſerere mei. fol. cl. co. iiij. ſe. par.
Aſtitit regina a dextris tuis. fol. cxxxiij. co. iij.
Aſtiterunt reges terre et principes. fol. iiij. co. iiij.
A tēplo tuo qd̄ eſt in hieruſalē: tibi. fol. ccxij. co. j.
Attendite popule meus legē meā. fol. ccxlviij. col. j. ps. 77.
Attollite portas principes veſtras. fol. lvj. co. ij. et. iij.
Audi filia et vide et inclina. fol. cxxxiij. colūna. iiij.
Audi populus meus et cōteſtabor te. fol. cclxxij. co. j.
Audite hec omnes gentes. fol. cxliiij. colūna. ij. ps. 48.
Audi populus meus et loquar iſrael. fol. clj. co. iiij.
Audiuit deus et ſpreuit. fol. cclx. colūna. iij.
Audiuit dn̄s et miſertus eſt mei. fol. lxxij. colūna. iij.
Audient verba mea qm̄ potuerūt. fol. cxix. co. ij. ſe. p.
Audiam qd̄ loquatur in me dn̄s deus. fol. cclxxxij. co. j.
Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam. folio. ccxxiij. columna. iij. ſecunde partis.

Audi tui meo dabis gaudiũ ⁊ letitiã.fol.clix.col.iiij.
Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos.fol.cxxviij.co.j.
Auertiſti teſtamentũ ſerui tui.fol.ccxcviij.col.j.
Auertiſti adiutoriũ gladij eius.fol.ccxcviij.co.iiij.
Auertiſti faciẽ tuam a me.fol.lxxij.colũna.j.
Auertantur retrorſum ⁊ cõfundantur.fol.xc.col.iij.
Auertantur retrorſum ⁊ erubeſcãt.fol.ccxxj.col.iij.
Auerte faciem tuã a peccatis meis.fol.clx.co.iij.
Auerte oculos meos ne videãt vani.fo.cxxij.co.iij.ſe.p.
Auerte mala inimicis meis.fol.clxx.colũna.j.
Auertẽte autẽ te faciẽ turbabũtur.fo.lv.co.iiij.ſe.par.
Auertãtur ſtatim erubeſcẽtes.fol.ccxxj.colũna.iiij.
Aufer a me opprobriũ ⁊ cõtẽptũ.fol.cxviij.co.iij.ſe.p.
Auferũtur iudicia tua a facie eius.fol.xxj.col.iij.
A voce gemitus mei adheſit os.fol.xxxviij.co.ij.ſe.p.
A voce exprobrãtis ⁊ obloquẽtis.fol.cxxix.col.j.
Aures habent ⁊ non audient.folio.c.columna.ij.et folio.cxcvij.columna.ij.ſecunde partis.
Auribus percipe dñe orationẽ meã.fol.cclxxxiiij.col.ij.
Auribꝰ pcipe orationẽ meã:nõ in.fol.xxxij.col.j.
Aut obliuiſcetur miſereri deus.fol.ccxlv.colũna.iiij.
Aut in finẽ miſericordiã ſuã abſcidet.fol.ccxlv.co.iij.
Auxiliũ meũ a dño: qui fecit.fol.clxvij.col.iij.ſe.par.
ps.40. Beatꝰ q intelligit ſup egenũ ⁊.fo.cxviij.co.ij.
Beatus homo quem tu erudieris domine, folio.xvj.colũna.iiij.ſecunde partis.
ps.111. Beatꝰ vir q timet dñm.fol.xciiij.co.j.ſe.p.
ps.1. Beatꝰ vir q nõ abijt in cõſilio ipio.fo.ij.co.j.
Beatus vir cuiꝰ eſt nomen dñi.fol.cxiiij.colũna.iij.
Beatus vir cui nõ imputauit dñs pec.fol.lxxviij.co.ij.
Beatꝰ vir q ipleuit deſideriũ ſuũ.fol.clxxix.co.iij.ſe.p.
Beatus vir cuiꝰ eſt auxiliũ abs te.fol.cclxxix.co.ij.
Beatꝰ cuiꝰ deꝰ iacob adiutor eiꝰ.fo.ccxxxviij.co.ij.ſe.p.
Beatꝰ q tenebit:⁊ allidet paruulos.fo.ccv.co.ij.ſe.p.
Beatus quẽ elegiſti ⁊ aſſumpſiſti.fol.cxcviij.col.iij.
ps.118. Beati immaculati in via.fol.cxj.co.iij.ſcõe.par.
ps.127. Beati oẽs q timẽt dñm qui am.fol.clxxix.co.iiij.ſe.p.
ps.31. Beati quorũ remiſſe ſunt iniqtates.fol.lxxvij.co.iiij.
Beati qui habitant in domo tua.fol.cclxxix.col.j.
Beati qui cuſtodiũt iudiciũ.fol.lxvj.co.iij.ſe.par.
Beati qui ſcrutãtur teſtimonia eiꝰ.fol.cxij.co.j.ſe.par.
Beata gens cuiꝰ eſt dñs deꝰ eius.fol.lxxxiij.col.iiij.
Beatũ dixerũt populũ cui hec ſunt.fo.ccxxxj.co.ij.ſe.p.
Bñs dñs deus iſrael a ſeculo.fol.cxxij.colũna.j.
Bñs dñs qm mirificauit miſericordiã.fol.lxxvij.co.ij.
Bñs dñs qui nõ dedit nos in.fol.clxxiij.col.iij.ſe.p.
Bñs dñs qm exaudiuit vocẽ.fol.lxvij.colũna.ij.
Bñs dñs deus iſrael:qui facit.fol.ccxxx.colũna.j.
Bñs dñs in eternũ.fol.ccc.columna.ij.
Bñs dñs deꝰ iſrael a ſeculo ⁊ vſq;.fol.lxxiiij.col.ij.
Bñs dñs ex ſion.fol.cxcvij.colũna.iiij.ſcõe partis.
ps.143. Bñs dñs deus meꝰ qui docet.fol.ccxxvj.co.iij.ſe.p.
Bñs dñs die quotidie.fol.ccx.colũna.ij.
Bñs es dñe:doce me.fol.cxv.col.iij.ſecũde partis.
Bñs deus qui nõ amouit.fol.xxiiij.col.iiij.
Bñdicti vos a dño: qui fecit.fol.cii.col.j.ſecũde.par.
Bñc gentes deũ noſtrũ.fol.ccij.colũna.iiij.
Bñc dño oẽs virtutes eius.fol.xlviij.co.ij.ſecũde.par.
Bñc dño omnia opa eius.fol.xlviij.col.iij.ſe.par.
Bñc dño oẽs angeli eius.fol.xlvij.col.iij.ſcõe.par.
ps.103. Benedic aĩa mea dño:⁊ oĩa q.fol.xliij.col.iij.ſe.par.
ps.102. Benedic aĩa mea dño:dñe.fol.xlviij.co.iij.ſe.par.
Benedic aĩa mea dño:⁊ noli.fol.xliij.co.j.ſe.par.
ps.33. Benedicã dñm in omni tẽpore.fol.lxxxv.co.j.
Benedicã dñm qui tribuit mihi intelle.fo.xxxj.col.ij.
Benedicat tibi dominus ex ſion.folio.clxxx.columna.iij.et folio.cxciij.columna.iij.ſecunde partis.
Benedicat nos deus deꝰ noſter.fol.ccvj.colũna.j.
Benedices corone anni benignitatis.fol.cc.col.iiij.
Benedixiſti dñe terram tuã.fol.cclxxx.colũna.iiij. ps.84.
Benedixit domui iſrael.fol.cj.colũna.ij.ſcõe.par.
Benedixit oĩbꝰ qui timẽt dñm.fol.cj.col.iij.ſe.par.
Benediximꝰ vobis de domo dñi.fol.cxj.co.ij.ſe.par.
Bene fac dñe:bonis ⁊ rectis.fol.clxxv.col.ij.ſe.par.
Beneplacitũ eſt dño ſup timẽtes.fol.ccxlij.co.iiij.ſe.p.
Benigne fac in bona volũtate tua.fol.clxiij.col.ij.
Beſtie ⁊ vniuerſa pecora.fol.ccxlvij.col.iiij.ſe.par.
Bonꝰ es tu:⁊ in bonitate tua.fol.cxxxj.co.iij.ſe.par.
Bonũ eſt cõfidere in dño.fol.cviij.col.j.ſcõe.par.
Bonum eſt cõfiteri dño ⁊ pſallere.fol.x.co.j.ſe.par. ps.91.
Bonũ eſt ſperare in dño q̃ſperare.fo.cviij.col.j.ſe.par.
Bonũ mihi quia humiliaſti me.fo.cxxxij.co.ij.ſe.p.
Bonũ mihi lex oris tui.fol.cxxxij.co.iij.ſecũde.par.
Bonitatẽ feciſti cum ſeruo tuo dñe.fol.cxxx.co.iiij.ſe.p.
Bonitatẽ ⁊ diſciplinam ⁊ ſcientiã.fol.cxxxj.col.j.ſe.p.
Buccinate in neomenia tuba.fol.cclxxj.colũna.j.
Cadẽt a latere tuo mille.fol.viij.co.j.ſcõe.par.
Cadẽt i retiaculo eiꝰ peccãtores.fol.ccxx.co.j.ſe.p.
Cadẽt ſup eos carbones.fol.ccxvj.co.ij.ſe.p.
Calicẽ ſalutaris accipiam.fol.cv.co.ij.ſecũde.par.
Cãtate dño cãticũ nouũ laꝰ eiꝰ.fol.ccxlviij.co.iiij.ſe.p ps.149.
Cãtate dño canticũ nouũ : cãtate.fol.xxij.col.iij.ſe.p. ps.95.
Cantate dño ⁊ benedicite nomini eiꝰ.fol.xxij.co.ſe.p.
Cãtate dño cãticũ nouũ:q; mira.fol.xxviij.co.ij.ſe.p. ps.97.
Cãtate deo pſalmũ dicite nomini eiꝰ.fol.ccvj.col.iiij.
Cantate ei canticũ nouũ.fol.lxxxij.colũna.ij.
Cantate ei ⁊ pſallite ei.fol.lvij.col.iij.ſecũde.par.
Cantabo dño in vita mea.fol.lvj.co.iij.ſe.par.
Cãtabiles mihi erãt iuſtificationes.fo.cxxvij.co.ij.ſe.p.
Cantabũt in animã iuſti.fol.xviij.co.ij.ſcõe partis.
Caput circuitus eorũ:labor.fol.ccxvj.co.j.ſe.par.
Caſtigans caſtigauit me dñs.fol.cix.co.iiij.ſe.par.
Catuli leonũ rugientes.fol.liiij.co.j.ſcõe partis.
Celũ celi dño:terrã autẽ.fol.cij.co.j.ſecũde partis.
Celi enarrant gloriã dei.fol.xlj.colũna.iiij. ps.18.
Cibabis nos pane lachrymarũ.fol.cclxvij.col.iiij.
Circũdate ſion ⁊ cõplectimini eam.fol.cxliij.col.iiij.
Circũdãtes circũderũt me.fol.cviij.co.iij.ſe.par.
Circũdederũt me dolores mortis ⁊ pe.fol.ciij.col.j.ſe.p.
Circũdederũt me vituli multi.fol.l.colũna.ij.
Circũdederũt me ſicut apes.fol.cviij.co.iij.ſe.par.
Circũdederũt me dolores mortis:⁊ tor.fol.xxxv.col.ij.
Circũdederũt ſicut aqua tota die.fol.ccxc.col.iiij.
Circuiui ⁊ immolaui in tabernaculo.fol.lxiiij.col.j.
Cito fecerũt obliti ſunt operũ eius.fol.lxviij.co.iiij.ſe.p.
Clamaui ad te domine: dixi tu es ſpes mea ⁊ fortitudo.folio.ccxxj.columna.iiij.ſecunde partis.
Clamaui ad te ſaluũ me fac.fol.clv.co.iij.ſe.par.
Clamaui ad te dñe: tota die expãdi.fo.cclxxxix.co.iij.
Clamaui in toto corde exaudi me.fol.cliiij.co.iiij.ſe.p.
Clamauerũt iuſti ⁊ dñs exaudiuit.fol.lxxxviij.col.iiij.
Clamauerũt nec erat qui ſaluos face.fol.xl.col.ij.
Clamabo ad deũ altiſſimũ.fol.clxxviij.col.iij.
Clamauit ad me ⁊ ego exaudiã eũ.fol.ix.co.iiij.ſe.p.
Coagulatũ eſt ſicut lac cor eorũ.fol.cxxxij.col.j.ſe.p.
Cogitaui dies antiquos:⁊ annos.fol.ccxlv.col.j.
Cogitaui vias meas:⁊ cõuerti.fol.cxxix.co.j.ſe.par.
Cogitauerunt ⁊ locuti ſunt nequitiã.cxxxij.col.j.
Cognoui domine quia equitas iudicia tua.fo.cxxxiij.columna.iiij.ſecunde partis.
Cognoui oĩa volatilia celi.fol.cliij.colũna.ij.
Cognoui quia faciet dominus iudicium inops.folio.ccxvij.columna.j.ſecunde partis.
Cognoſcetur dñs iudicia faciens.fol.xix.colũna.iij.
Collocauit me in obſcuris ſicut.fo.ccxxiij.co.iiij.ſe.par.
Cõmota eſt ⁊ cõtremuit terra.fol.xxxv.colũna.iiij.

Cõmoueãtur a facie eius vniuerſa. fol.xxiiij.co.j.ſe.p.
Cõmouiſti terrã ⁊ cõturbaſti eam. fol.clxxxvj.co.iij.
Cõplaceat tibi dñe vt eruas me. fol.cxvij.colũna.ij.
Cõculcauit cor meũ intra me. fol.cx.colũna.ij.
Cõculcauerunt me inimici mei. fol.clxxv.co.iij.
Cõcupiui ſalutare tuũ dñe.fol.clxiiij.co.j.ſcde.par.
Cõcupiuit aĩa mea ɔ̃ſiderare iuſti.fol.cxvij.co.iiij.ſe.p.
Cõfeſſio eiꝰ ſuper celũ ⁊ terrã.fol.ccxlviij.co.ij.ſe.par.
Cõfeſſio ⁊ magnificẽtia opus eiꝰ.fol.xcj.co.iiij.ſe.p.
Cõfeſſio ⁊ pulchritudo ĩ cõſpectu eiꝰ.fo.xxiij.co.iij.ſe.p.
Cõfeſſionẽ ⁊ decorẽ induiſti.fol.xliiij.col.j.ſcde.par.
Cõfige timore tuo carnes meas.fol.cxlvij.co.j.ſe.par.
Cõfitebor tibi in cithara deꝰ deꝰ meꝰ. fol.cxxv.co.iiij.
Cõfitebor tibi qꝛ feci.fol.clxvj.co.iij.et fo.ccxj.co.j.ſe.p.
Ps.137. Cõfitebor tibi dñe ĩ toto corde meo:qm̃.fo.ccv.co.j.ſe.p.
Cõfitebor tibi in eccleſia magna.fol.xcij.colũna.j.
Cõfitebor tibi qm̃ exaudi.fo.cxl.co.j.et fo.cxj.co.iij.ſe.p
Cõfitebor tibi in directione cordis.fol.cxiiij.co.j.ſe.par.
Ps.9. ¶ Cõfitebor tibi dñe ĩ toto corde meo: nar.fol.xvij.co.j.
Cõfitebor tibi dñe deꝰ meꝰ in toto. fol.clxxxv.co.j.
Ps.110. ¶ Confitebor tibi domine in toto corde meo in cõſilio. folio.xcj.columna.iij.ſecunde partis.
Cõfitebor tibi qꝛ terribilr magnifico.fol.ccxj.col.ij.ſe.p.
Cõfitebor tibi in pplis dñe ⁊ pſalmũ.fol.clxxix.co.iij.
Cõfitebor tibi in pplis dñe: ⁊ pſallã.fo.lxxxj.co.iij.ſe.p.
Cõfitebor tibi qm̃ exaudiſti me.fol.cxj.co.iij.ſe.par.
Cõfitebor dño ſecũdũ iuſticiã eius.fol.xv.co.j.
Cõfitebor dño nimis in ore meo.fo.lxxxviij.co.iij.ſe.p.
Ps.74. ¶ Cõfitebimur tibi deꝰ:cõfitebimur.fol.ccxxxix.co.iij.
Cõfitebũtur celi mirabilia tua dñe.fol.ccxcij.col.ij.
Ps.105. ¶ Cõfitemini dño qm̃ bonus.fol.lxvj.co.j.ſecũde.par.
Ps.106. ¶ Cõfitemini dño qm̃ bonus.fol.lxxiij.co.iij.ſe.par.
Cõfitemini dño in cithara.fol.lxxxj.colũna.iij.
Cõfitemini dño dñorũ:qm̃.fo.cxcviij.co.iij.ſe.par.
Cõfitemini deo celi:qm̃.fol.ccij.co.j.ſecũde partis.
Ps.117. ¶ Cõfitemini dño quoniã bonꝰ: quoniã in ſeculũ miſericordia eius.fol.cvj.columna.iij.ſecũde partis.
Ps.104. ¶ Cõfitemini dño ⁊ inuocate nomẽ eiꝰ.fo.lvij.co.ij.ſe.p.
Ps.135. ¶ Cõfitemini dño qm̃ bonꝰ.fol.cxcviij.col.j.ſcde.par.
Cõfitemini deo deorũ.fol.cxcviij.co.ij.ſecũde partis.
Confiteantur domino miſericordie eius.folio.lxxvj. colũna.j.et folio.lxxvij.col.j. et fol.lxxix.co.iij.ſe.p.
Cõfiteantur nomini tuo magno.fol.xxxj.co.ij.ſe.par.
Cõfiteãtur tibi populi deꝰ.fol.ccv.co.iij. et fol.ccv.co.ij.
Cõfiteantur tibi dñe oẽs reges terre.fol.ccvj.co.ij.ſe.p.
Cõfiteãtur tibi dñe oĩa opa tua.fol.ccxxxiij.co.iiij.ſe.p.
Cõfortati ſunt qui pſecuti ſunt me.fol.ccxiiij.co.iij.
Cõfundant̃ ⁊ deficiãt detrahẽtes aĩe.fol.ccxxiij.co.iiij.
Cõfundãtur oẽs inique agentes.fol.lvij.co.ij.
Cõfundãtur ⁊ reuereãtur querẽtes.fol.xc.col.ij.
Cõfundãtur ⁊ reuereãtur ſimul:q.fol.cxvij.col.ij.
Cõfundãtur ſupbi qꝛ iniuſte iniq.fo.cxxxiiij.co.iij.ſe.p.
Cõfundãtur ⁊ reuereãtur:q querũt.fol.ccxxj.co.ij.
Cõfundãtur oẽs q adorãt ſculpti.fol.xxvj.co.iiij.ſe.p.
Cõfringã illos nec poterũt ſtare.fol.xl.col.j.
Cõgregans ſicut in vtre aquas maris.fol.lxxxiij.col.j.
Cõgregate illi ſanctos eius.fol.clj.col.iij.
Ps.15. ¶ Cõſerua me dñe qm̃ ſperaui in te.fol.xxx.col.ij.
Cõſiderat peccator iuſtũ.fol.ciiij.colũna.j.
Cõſiderabã ad dexterã ⁊ videbã.fol.ccxxj.co.ij.ſe.p.
Conſiliũ autẽ dñi in eternũ manet.fol.lxxxiij.col.iij.
Cõſtitue ſup eũ peccatorẽ:et. fol.lxxxiij.co.iiij.ſe.par.
Cõſtitue dñe legiſlatorẽ ſup eos.fol.xx.col.iiij.
Cõſtituit eum dñm domus ſue.fol.lxj.co.j.ſe.partis.
Cõſtituite diem ſolemnẽ in condẽ.fol.cxj.co.ij.ſe.par.
Cõſumetur nequitia peccatorũ.fol.xiiij.col.j.
Cõtaminauerũt teſtamentũ eius.clxxiiij.col.iij.
Cõtere brachium peccatoris ⁊ maligni.fol.xxiij.co.j.
Cõtritio ⁊ infelicitas in vijs eorũ.fol.xxviij.colũna.iij.
Cõtriſtatus ſum in exercitatione.fol.clxx.col.iiij.
Cõturbati ſunt oẽs qui videbãt eos.fol.cxcvij.co.ij.
Cõturbate ſunt gentes ⁊ inclinata.fol.cxxxvij.col.iij.
Cõuerte nos deus ſalutaris noſter.fol.clxxxj.col.iij.
Cõuertere dñe captiuitatẽ noſtrã.fol.clxxvj.co.iiij.ſe.p.
Cõuertere dñe vſquequo.fol.v.colũna.ij.ſe.partis.
Cõuertere dñe ⁊ eripe animã meã.fol.xj.col.iij.
Cõuertere aĩa mea in requiẽ tuã.fol.ciij.col.iiij.ſe.p.
Cõuertãtur retrorſum ⁊ reuereã.fol.cxvij.col.iij.
Cõuertãtur peccatores in infernũ.fol.xix.col.iiij.
Cõuertantur mihi timẽtes te ⁊ q.fo.cxxxiiij.co.iiij.ſe.p.
Cõuertetur dolor eius in caput eiꝰ.fol.xv.col.j.
Cõuertẽtur ad veſperã ⁊ famẽ.fol.clxxxiij.col.ij.
Cõuertit aquas eorũ in ſanguĩ.fol.lxij.co.iiij.ſe.par.
Cõuertit cor eorũ vt odirẽt.fol.lxij.co.j.ſcde.par.
Cõuertiſti planctũ meũ in gaudiũ.fo.lxxij.co.iiij.
¶ Credo videre bona dñi.fol.lxv.colũna.ij.
¶ Credidi ꝓpter ꝙ locutus ſum.fol.ciiij.co.iij.ſe.par. Ps.115.
Cor meũ cõturbatum eſt in me.fol.cvij.colũna.ij.
Cor meũ cõturbatum eſt in me:⁊ formido.fo.clxxj.co.j.
Cor meũ ⁊ caro mea.fol.clxxviij.colũna.j.
Cor mundũ crea in me deus.fol.clx.co.iiij.
Cor autẽ eorũ nõ erat rectum.fol.cclvj.colũna.ij.
Coram illo procidẽt ethiopes.fol.ccxxviij.col.ij.
Corã patribus eorũ fecit mirabi.fol.cclj.colũna.ij.
Corripiet me iuſtus in mia.fol.ccxviij.co.iiij.ſe.par.
Corrupti ſunt ⁊ abominabiles facti ſũt in ſtudijs ſuis. folio.xxvij.columna.iiij.
Corrupti ſunt ⁊ aboiabiles facti ſũt iniq.fo.clxvij.co.ij.
Cuius maledictione os plenum eſt.fol.xxj.co.iiij.
¶ Cũ inuocarẽ exaudiuit me.fol.vij.colũna.j. Ps.4.
Cum eſſent in numero breui.fol.lix.co.ij.ſcde.par.
Cum exurgeret in iudicio deus.fol.ccxliij.co.iij.
Cũ occideret eos querebãt eũ.fol.cclv.col.iiij.
Cũ ceciderit nõ collidetur.fol.cij.colũna.iiij.
Cũ his q oderũt pacẽ erã pacificꝰ.fol.clxvj.co.iiij.ſe.p.
Cũ dederit dilectis ſuis ſomnũ.fol.clxxviij.co.iiij.ſe.p.
Cũ ſancto ſanctus eris.fol.xxxviij.colũna.ij.
Cũ iraſceretur furor eorũ in nos.fol.clxxiij.co.j.ſe.p.
Cũ exarſerit in breui ira eius.fol.vj.colũna.j.
Cũ exurgerent hoies in nos.fol.clxxij.co.iiij.ſe.par.
Cũ iudicatur exeat cõdemnatus.fol.lxxxiij.col.j.ſe.p.
Cum hoibus operãtibꝰ iniquitatẽ.fo.ccxviij.co.ij.ſe.p.
Cũ exorti fuerint pctõres ſicut fe.fol.xj.co.ij.ſe.par.
Cur timebo in die mala.fol.cxlv.colũna.iiij.
Currus dei decẽ milibus multiplex.fol.ccix.co.iiij.
Cuſtodiens paruulos dñs.fol.ciij.co.iiij.ſcde partis.
Cuſtodi me a laq̃o quẽ ſtatuerũt.fol. ccxix.col.iiij.ſe.p.
Cuſtodi me dñe de manu pctõris.fol.ccxiiij.co.iiij.ſe.p.
Cuſtodi animã meã qm̃ ſcũs ſum. fol.clxxxiiij.co.iiij.
Cuſtodi animã meã ⁊ erue me.fol.lix.colũna.iiij.
Cuſtodi innocentiã ⁊ vide equitatẽ.fol.ciiij.col.iiij.
Cuſtodiuit aĩa mea teſtimonia tua.fol.clxij.co.j.ſe.p.
Cuſtodiebãt teſtimonia eius.fol.xxxij.co.ij.ſe.par.
Cuſtodit dñs oẽs diligentes ſe.fo.ccxxxvj.co.iiij.ſe.p.
Cuſtodit dñs omnia oſſa eorũ.fol.lxxxix.colũna.ij.
DA illis ſecundũ opera eorum.fol.lxvj.col.iiij.
Da mihi intellectum ⁊ ſcrutabor legem.folio. cxxj.columna.iij.ſecunde partis.
Da nobis auxilium de tribulatio.folio.clxxxviij.colũna.iij.et folio.lxxx.ij.columna.iiij.ſecunde partis.
Dante te illis colligent.fol.lv.colũna.iij.ſcde partis.
¶ De celo auditũ feciſti iudicium.fol.ccxliij.col.ij.
De celo reſpexit dñs.fol.lxxxiij.columna.j.
Decidant a cogitationibus ſuis.fol.ix.colũna.iij.
Declaratio ſermonũ tuorũ illumĩt.fol.cl.co.ij.ſe.par.
Declina a malo ⁊ fac bonũ.fol.ciij.colũna.iij.

Declinate a me maligni.fol.cxlv.colũna.iiij.ſe.partis.
Declinãtes autẽ in obligationes. fol.dxxv.co.ij.ſe.p.
Dediſti nos tanq̃ oues eſcarum.fol.cxxviij.col.j.
Dediſti metuẽtibus te ſignificatio. fol.dxxxvij.co.j.
Dedit in pace animã meã. fol.dxxiiij.colũna.j.
Deduc me in ſemita mandatorũ.fol.cxxij.col.j.ſe.p.
Deduc me dñe in via tua. fol.cdxxxiiij.col.iiij.
Deduxiſti ſicut oues populũ tuũ.fol.ccxlvij.col.iij.
Deduxiſti me q2 factus es ſpes mea.fol.dxxxix.col.j.
Deduxiſti me ſup ſemitas iuſti.fol.liiij.colũna.ij.
Defectio tenuit me:pro.fol.cxxvij.col.j.ſcđe partis.
Defecit caro mea ⁊ cor meũ. fol.ccxxxiiij.colũna.iiij.
Defecit in ſalutare tuũ anima.fol.cxxxv.col.ij.ſe.par.
Defecerũt oculi mei in elo.fol.cxxxv.col.iij.ſcđe.par.
Deficiant peccatores a terra.fol.lvij.col.j.ſe.par.
Delectare in dño:⁊ dabit.fol.xcviij.colũna.iij.
Deleantur de libro viuentiũ.fol.ccxix.colũna.iij.
Delictũ meũ cognitũ tibi feci.fol.lxxix.colũna.ij.
Delictũ oris eorũ ſermonẽ labiorũ.fol.dxxxiiij.col.ij.
Delicta quis intelligit.fol.xliiij.columna.iij.
Delicta iuuentutis mee.fol.lviij.columna.j.
Deprecatus ſum faciẽ tuã in toto. fo.cxxviij.co.iij.ſe.p.
De preparato habitaculo ſuo.fol.lxxxiiij.colũna.ij.
ps.129. ¶ De pfundis clamaui ad te dñe. fol.dxxxiij.co.j.ſe.p.
De quo nõ impleuit manũ ſuã.fol.dxxxij.co.iiij.ſe.p.
Deſcẽdet ſicut pluuia in vellus.fol.ccxxvij.co.iij.
Deſideriũ cordis eius tribuiſti ei.fol.xlvj.colũna.ij.
Deſideriũ pauperũ exaudiuit dñs.fol.xxiij.col.ij.
Deſiderabilia ſuper aurũ ⁊ lapidẽ pre.fol.xliiij.col.ij.
Deſine ab ira ⁊ derelinque furorẽ.fol.xcix.colũna.iij.
Deſtruxiſti eũ ab emundatione.fol.ccxcviij.col.iiij.
Deſtruxiſti oẽs ſepes eius.fol.ccxcviij.colũna.ij.
De torrẽte in via bibit.fol.xcj.colũna.ij.ſcđe partis.
Detrahentẽ ſecreto pximo ſuo.fol.xxxv.col.iij.ſe.par.
De tribulatione inuocaui dñm. fol.cvij.col.ij.ſe.par.
ps.69. ¶ Deꝰ in adiutoriũ meũ intẽde.fol.ccxx.colũna.iiij.
Deus in ſancto via tua.fol.ccxlvj.colũna.ij.
Deus autẽ rex noſter ante ſecula.fol.ccxxxvij.col.iij.
ps.34. ¶ Deꝰ auribus noſtris audiuimꝰ. fol.cxxvj.colũna.j.
Deus autẽ noſter in celo.fol.xcix.col.ij.ſcđe partis.
Deus canticũ nouũ cantabo tibi.fol.ccxxix.col.iij.ſe.p.
Deus cõteret dentes eorũ.fol.dxxx.colũna.iiij.
Deus cũ egredereris in cõſpectu po. fol.ccvij.col.iij.
ps.49. ¶ Deus deorũ dñs locutus eſt.fol.cxlix.colũna.iij.
ps.62. ¶ Deus deꝰ meꝰ ad te de luce vigilo. fol.cxcij.co.iij.
ps.21. ¶ Deus deꝰ meus reſpice in me.fol.xlviij.colũna.iij.
Deꝰ de celo proſpexit ſup filios hoium. fol.xxviij.co.ij.
Deus docuiſti me a iuuẽtute mea.fol.ccxxv.col.iij.
Deus exaudi orationẽ meã.fol.dxix.colũna.iij.
Deus in domibꝰ eius cognoſcetur. fol.cxlij.colũna.iij.
Deus in medio eius nõ cõmouebitur. fol.cxxxvij.co.j.
Deꝰ iniqui inſurrexerũt ſup me. fol.cdxxxv.col.iij.
Deus in loco ſancto ſuo.fol.ccvij.colũna.ij.
ps.53. ¶ Deus in noie tuo ſaluũ me fac.fol.dxix.colũna.j.
Deus iudex iuſtus fortis ⁊ patiẽs. fol.xiiij.col.ij.
ps.108. ¶ Deus laudẽ meã ne tacueris.fol.lxxxij.co.iiij.ſe.p.
Deus locutus eſt in ſancto ſuo. fol.dxxxvij.colũna.ij.
ps.71. ¶ Deus iudiciũ tuũ regi da.fol.ccxxvij.colũna.j.
Deus manifeſte veniet. fol.cl.colũna.ij.
Deus meꝰ es tu ⁊ cõfitebor tibi.fol.cxj.col.iij.ſe.par.
Deus meꝰ eripe me de manu pctõris.fol.cdxxiij.col.ij.
Deus meꝰ pone illos vt rotã.fol.cclxxvij.col.j.
Deus meꝰ adiutor meus. fol.xxxv.colũna.j.
Deus meꝰ impolluta via eius.fol.xxxviij.col.iiij.
Deus meꝰ clamabo per diẽ. fol.xlix.colũna.ij.
ps.66. ¶ Deus miſereaƚ nři ⁊ benedicat nobis. fo.cciiij.co.iiij.
Deus ne elõgeris a me.fol.ccxxiiij.colũna.iij.
ps.45. ¶ Deus noſter refugiũ ⁊ virtus.fol.cxxxvj.colũna.j.
Deus noſter deus ſaluos faciendi.fol.ccx.colũna.ij.
Deũ nõ inuocauerunt. fol.dxviij.colũna.ij.
Deꝰ oſtẽdit mihi ſup inimicos meos.fo.dxxxiiij.col.j.
¶ Deus qs ſimilis erit tibi.fol.cclxxv.colũna.j. ps.82.
Deus q̃ glorificatur in cõſilio ſanctorũ. fol.ccxcij.co.iij.
Deus qui precinxit me virtute.fol.xxxix.colũna.j.
Deus qui das vindictas mihi.fol.xlj.colũna.j.
¶ Deꝰ repuliſti nos ⁊ deſtruxiſti nos.fo.dxxxv.co.iiij. ps.59.
¶ Deus ſtetit in ſynagoga deorũ.fol.cdxxiij.col.iij. ps.81.
Deus tu cõuerſus viuificabis nos. fol.cdxxxj.col.iiij.
Deus tu ſcis inſipientiã meã.fol.ccxiiij.colũna.iiij.
¶ Deus venerũt gẽtes in hereditatẽ.fol.cdxiij.col.iij. ps.78.
Deus virtutũ cõuerte nos ⁊ oſtẽde.fol.cdxvij.co.iij.
Deus virtutũ cõuertere. fol.cdxix.colũna.iij.
Deus vitã meã annunciaui tibi.fol.dxxvj.co.iiij.
¶ Deus vltionum dñs. fol.xiiij.co.ij.ſecũde partis. ps.93.
De ventre matris mee deus meꝰ es tu.fol.l.col.ij.
De vultu tuo iudiciũ meũ prodeat. fol.xxxij.co.j.
Dextera dñi fecit virtutẽ.fol.cix.co.ij.ſcđe partis.
Dexterã tuã ſic notã fac.fol.v.col.j.ſcđe partis.
¶ Dicat nũc iſrael qm̃ bonus.fol.cvij.co.j.ſcđe partis.
Dicat nũc domus aaron.fol.cvij.co.j.ſecũde partis.
Dicant nũc qui timẽt dñm.fol.cvij.co.ij.ſcđe partis.
Dicant qui redẽpti ſunt a dño.fol.lxxiiij.col.iiij.ſe.par.
Dicet dño ſuſceptor meus es tu.fol.vj.co.iij.ſe.par.
Dicẽs tibi dabo terrã chanaã.fol.lix.co.ij.ſcđe partis.
Dicẽtes deus dereliquit eum. fol.ccxxiiij.col.ij.
Dicite deo q̃ terribilia ſunt opera tua.fol.ccj.co.iiij.
Dies ſuper dies regis adijcies.fol.dxxxix.co.iiij.
Dies diei eructat verbũ.fol.xliij.colũna.ij.
Dies mei ſicut vmbra declinaue. fol.xxxix.col.iiij.ſe.p.
Die ac nocte circũdabit eã ſuper.fol.dxxij.co.iiij.
Dilataſti greſſus meos ſubtus me. fol.xl.colũna.j.
¶ Dilexi qm̃ exaudiet dñs.fol.cij.co.iij.ſcđe partis. ps.114.
Dilexiſti malitiã ſuper benignitatẽ.fol.dxiiij.co.iij.
Dilexiſti oĩa verba precipitationis. fol.dxiiij.co.iiij.
Dilexiſti iuſticiã ⁊ odiſti iniquitatẽ.fol.cxxxij.col.iij.
¶ Diligam te dñe fortitudo mea.fol.xxxiiij.co.iij. ps.17.
Diligite dñm oẽs ſancti eius.fol.lxxvij.co.iiij.
Diligit miſericordiã ⁊ iudiciũ.fol.lxxxij.colũna.iij.
Dinumerabo eos ⁊ ſuper arenã. fol.ccxij.co.j.ſe.par.
Dirige me in veritate tua.fol.lvij.colũna.iij.
Diriget manſuetos in iudicio.fol.lviij.colũna.ij.
Dirigaƚ oratio mea ſicut incẽſum in. fol.ccxvij.co.iij.ſe.p.
Diripuerũt eum oẽs tranſeũtes.fol.ccxcviij.co.iij.
Dirupiſti dñe vincula mea.fol.cv.co.iiij.ſcđe.par.
Dirupit petrã ⁊ fluxerunt aq̃. fol.lxv.co.j.ſcđe partis.
Diſrũpamus vincula eorũ.fo.v.colũna.j.
Diſcedite a me oẽs qui operamini ini.fol.xj.co.iiij.
Diſperdat dñs vniuerſa labia doloſa.fol.xxv.co.iij.
Diſperge illos in veritate tua.fol.dxxxiiij.colũna.j.
Diſperierũt in dor.fol.cclxxvj.columna.iij.
Diſperſit dedit pauperibꝰ.fol.xcv.co.iij.ſcđe partis.
Diſpoſui teſtamentũ electis meis.fol.ccxcij.co.j.
Diſſipa gentes q̃ bella volunt.fo.ccxij.columna.ij.
Diſſipati ſunt nec cõpuncti.fol.xcij.colũna.iiij.
Diſſipata ſunt oſſa nřa ſecus in.fol.ccxix.co.iij.ſe.par.
Diuerte a malo ⁊ fac bonũ.fol.lxxxviij.colũna.ij.
Diuertit ab oneribus dorſum eius.fol.cdxxj.co.iiij.
Diuites eguerunt ⁊ eſurierũt.fol.lxxxvij.colũna.iij.
Dixi dño deus meus es tu. fol.ccxv.co.ij.ſcđe partis.
Dixi iniquis nolite inique agere.fol.ccxl.colũna.iij.
Dixi confitebor aduerſum me.fol.lxxix.colũna.ij.
¶ Dixi cuſtodiam vias meas.fol.cx.colũna.ij. ps.38.
¶ Dixit dñs dño meo.fol.lxxxix.colũna.j.ſcđe partis. ps.109.
¶ Dixit inſipiens in corde ſuo.fol.xxvij.colũna.iij. ps.13.
Dixit enĩ in corde ſuo.fol.xxj.co.iiij.et fol.xxij.co.ij.
¶ Dixit inſipiẽs in corde ſuo:nõ eſt deꝰ. fo.dxvj.co.iiij. ps.52.

Dixit ⁊ ſtetit ſpirit⁹ procelle. fo.lxxviij.colũna.iij.ſe.p.
Dixit dñs ex baſan cõuertam.fol.ccx.colũna.iij.
Dixit ⁊ venit cynomia.fol.lxiij.colũna.j.ſecũde ptis.
Dixit ⁊ venit locuſte.fol.lxiij.colũna.iij.ſecũde ptis.
ps.35. ¶ Dixit iniuſtus vt delinquat.fol.xciiij.colũna.iij.
Dixerunt venite ⁊ diſperdamus.fol.cdxxv.colũna.iij.
Dixerũt in corde ſuo cognatio. fol.ccxxxvj.colũna.iiij.
¶ Docebo iniquos vias tuas. fol.clxij.colũna.j.
Dñs a dextris tuis. fol.xc.colũna.iij.ſecũde partis.
Dñs adiutor meus ⁊ protector.fol.lxvij.colũna.ij.
Dñs autem nõ derelinquet eũ. fol.ciiij.colũna.ij.
Dñs autem irridebit eum.fol.c.colũna.ij.
Dñs cuſtodit te: dñs protectio tua. fol.clxviij.colũna.j.
Dñs cuſtodit te ab omni malo.fol.clxviij.col.iiij.ſe.p.
Dñs cuſtodit aduenas.fol.ccxxxix.colũna.iij.ſe.par.
Dñs cõſeruet eum ⁊ viuificet.fol.cxviij.colũna.iiij.
Dñs cuſtodiat introitũ tuũ.fol.clxviij.colũna.iiij.ſe.p.
Dñs dabit verbũ euangelizãtibus. fol.ccviij.colũna.j.
Dominus de celo proſpexit ſuper filios.fol.xxviij.colũna.j.et.fol.clxvij.columna.iiij.
Dñs dixit ad me fili⁹ meus es tu.fol.v.colũna.iij.
Dñs diſſipat cõſilia gentiũ.fol.lxxxiij.colũna.iij.
Dñs diluuiũ inhabitare facit.fol.lxx.colũna.ij.
Dñs erigit eliſos.fol.ccxxxix.colũna.ij.ſcđe partis.
Dñs fortitudo plebis ſue.fol.lxvij.colũna.iij.
Dñs in celo parauit ſedẽ ſuã.fol.xlvij.colũna.iij.ſe.p.
Dñs interrogat iuſtũ ⁊ impium. fol.xxiij.colũna.iij.
Dñs in tẽplo ſancto ſuo.fol.xxiij.colũna.j.
Dñs in ſion magn⁹ ⁊ excelſus.fol.xxxj.col.j.ſcđe.par.
ps.26. ¶ Dñs illuminatio mea. fol.lxij.columna.ij.
Dñs iuſtus cõcidet ceruices.fol.clxxxij.co.ij.ſcđe.par.
Dñs memor fuit noſtri. fol.cj.columna.ij.ſcđe partis.
Dñs mihi adiutor nõ.fol.cvij.columna.iij.ſcđe.par.
Dñs mihi adiutor: ⁊ ego deſpiciã. fol.cvij.co.iij.ſe.par.
Dñs narrabit in ſcripturis popu.fol.cdxxxvij.col.iij.
Dñs opem ferat illi ſuper lectũ.fol.cxviij.col.iiij.
Dñs pars hereditatis mee.fol.xxxj.columna.j.
Dñs protector vite mee.fol.lxij.columna.iiij.
ps.92. ¶ Dñs regnauit decorẽ indut⁹ eſt.fol.xxij.col.j.ſe.par.
ps.96. ¶ Dñs regnauit exultet terra.fol.xxv.col.iij.ſe.partis.
ps.98. ¶ Dñs regnauit iraſcãtur populi. fol.xxx.col.iij.ſe.p.
Dñs retribuet pro me.fol.ccvij.colũna.iij.ſecũde.par.
ps.22. ¶ Dñs regit me ⁊ nihil mihi.fol.liij.columna.iij.
Dñs regnauit in eternũ.fol.xxiij.columna.j.
Dñs ſcit cogitationes hoium.fol.xvj.col.iij.ſcđe.par.
Dñs ſoluit cõpeditos.fol.ccxxxix.colũna.j.ſcđe.par.
Dñs virtutũ vobiſcũ.fol.cxxxvij.columna.iiij.
Dñs virtutẽ populo ſuo dabit.fol.lxx.colũna.iij.
Dñi eſt ſalus: ⁊ ſup populũ tuũ.fol.vij.colũna.j.
ps.23. ¶ Dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius.fol.lv.colũna.j.
Dñm nõ inuocauerunt.fol.xxviij.colũna.iiij.
Dñe de⁹ noſter tu exaudiebas eos. fol.xxxij.co.iij.ſe.p.
Dñe ante te omẽ deſideriũ meũ. fol.cvij.colũna.ij.
Dñe adiutor me⁹ ⁊ redẽptor.fol.xliiij.colũna.iiij.
Dñe a paucis de terra diuide.fol.xxxiiij.colũna ij.
ps.140. ¶ Dñe clamaui ad te exaudi.fol.ccxvij.col.ij.ſe.par.
ps.7. ¶ Dñe de⁹ me⁹ in te ſperaui.fol.xij.colũna.ij.
ps.8. ¶ Dñe dñs noſter ꝙ admirabile .fol.xv.colũna.ij.
Dñe de⁹ meus ſi feci iſtud. fol.xiij.colũna.j.
Dñe dilexi decorẽ domus tue.fol.lxj.colũna.iij.
Dñe de⁹ xtutũ exaudi orationẽ meã.fol.cdxxix.co.iiij.
Domine deus virtutum conuerte nos ⁊ oſtende. folio.cdxvij.columna.iij.et folio.cdxviij.columna.j.
Dñe deus virtutũ qs ſimilis tibi. fol.ccxcij.colũna.iiij.
ps.87. ¶ Dñe deus ſalutis mee.fol.cdxxxvij.colũna.iiij.
Dñe deus me⁹ clamaui ad te.fol.lxxj.colũna.j.
Dñe deus virtutũ quouſqꝫ iraſceris.fol.cdxvij.col.iij.
Dñe dñe virtus ſalutis mee. fol.ccxv.col.iij.ſcđe.par.
Dñe deduc me in iuſticia tua.fol.ix.columna.j.
¶ Dñe exaudi orõnẽ meã: ⁊ cla.fol.ccxxij.col.iiij.ſe.p. ps.101.
Dñe eduxiſti ab inferno animã meã.fol.lxxj.col.j.
¶ Domine exaudi orationem meam: auribus percipe. ps.142.
folio.ccxxxij.columna.iiij.ſecunde partis.
¶ Dñe in virtute tua letabit rex. fol.xlv.columna.ij. ps.20.
Dñe in lumine vult⁹ tui ambula.fol.ccxciiij.col.j.
Dñe in volũtate tua preſtitiſti. fol.lxxj.colũna.iiij.
Dñe inclina celos tuos.fol.ccxxviij.colũna.iij.ſe.par.
Dñe in celo miſericordia tua.fol.xcv.colũna.iiij.
Dñe labia mea aperies.fol.clxij.columna.iiij.
Dñe libera aiam meã a labijs iniqs.fo.clxv.co.iiij.ſe.p.
¶ Dñe nõ eſt exaltatũ cor meũ. fol.clxxxv.col.j.ſe.par. ps.130.
Dñe nomẽ tuũ in eternũ. fol.cxcvj.colũna.iij.ſe.par.
¶ Domine ne in furore tuo arguas me neqꝫ in. folio.x. ps.6.et.
columna.j.et folio.cv.columna.j. ps.37.
¶ Dñe ꝓbaſti me ⁊ cognouiſti me.fol.ccvij.col.iiij.ſe.p. ps.137.
Dñe qd eſt hõ: q2 innotuiſti ei.fol.ccxxvij.col.iiij.ſe.par.
Dñe quãdo reſpicies reſtitue aiam.fol.xciiij.colũna.j.
¶ Dñe qs habitabit in tabernaculo tuo.fol.xxix.col.j. ps.14.
¶ Dñe qd multiplicati ſunt qui tri. fol.vj.colũna.j. ps.3.
¶ Dñe refugiũ factus es nobis.fol.ij.colũna.j.ſe.ptis. ps.89.
Dñe ſaluũ fac regem.fol.xlvj.columna.j.
Dñe vt ſcuto bone volũtatis tue.fol.x.colũna.j.
Dom⁹ leui bñc dño.fol.cxcvij.colũna.iij.ſecũde.par.
Dom⁹ iſrael bñc dño.fol.cxcvij.colũna.ij.ſcđe.partis.
Domus aarõ ſperauit in dño.fol.cj.colũna.j.ſe.par.
Domus iſrael ſperauit in dño.fol.c.colũna.iiij.ſe.par.
Donec intrẽ in ſanctuariũ dei. fol.ccxxxiij.colũna.ij.
Donec ponã inimicos tuos. fol.lxxx.col.iij.ſcđe.par.
Donec annũciem brachiũ tuũ.fol.ccxxvj.colũna.j.
Dormitauit aia mea pre tedio. fol.cxx.colũna.j.ſe.p.
Dormierunt ſomnũ ſuũ. fol.cclij.columna.iiij.
Draco iſte quẽ formaſti ad. fol.lv.colũna.ij.ſcđe.par.
¶ Dulcis ⁊ rectus dñs.fol.lviij.columna.ij.
Dum appropiant ſup me nocẽtes.fol.lxiij.col.j.
Dum ſupbit impius incẽditur paup. fol.xxj.col.j.
Dum diſcernit celeſtis reges.fol.ccix.colũna.j.
Dum cõfringũtur oſſa mea.fol.cxxiij.colũna.iij.
Dum dicũt mihi per ſingulos dies. fol.cxxiiij.col.iij.
Dux itineris fuiſti in cõſpectu eius. fol.ccix.viij.co.iiij.
Ecce ocli dñi ſup metuẽtes eũ.fol.lxxxiiij.co.iij.
Ecce eñi deus adiuuat me.fol.clxix.col.iiij.
Ecce ſic benedicet homo. fol.clxxx.col.iiij.ſe.p.
Ecce ſicut oculi ſeruorũ.fol.clxxj.col.iij.ſecũde partis.
Ecce loquẽtur in ore ſuo.fol.clxxxiij.colũna.iij.
Ecce parturit iniuſticiã.fol.xiiij.col.iiij.
Ecce nõ dormitabit neqꝫ dormiet.fo.clxvij.col.iiij.ſe.p.
Ecce ipſi peccatores ⁊ abundãtes. fol.ccxxxij.col.iiij.
Ecce elõgaui fugiens. fol.clxxij.columna.j.
Ecce dabit voci ſue vocẽ virtutis.fol.ccxij.col.iij.
Ecce eñi in iniquitatib⁹ cõceptus ſum. fol.clviij.col.j.
¶ Ecce ꝙ bonũ ⁊ ꝙ iocundũ. fol.cxcj.col.ij.ſe.par. ps.132.
¶ Ecce nunc bñc dñm.fol.cxcij.colũna.iij.ſcđe.par. ps.133.
Ecce audiuimus eã in ephrata. fol.clxxxviij.col.j.ſe.p.
Ecce dñe tu cognouiſti oĩa noui. fo.ccviij.co.iiij.ſe.p.
Ecce cõcupiui mãdata tua.fol.cxxiij.col.iij.ſcđe.par.
Ecce alienigene ⁊ tyrus ⁊ populus.fol.cdxxxvij.col.ij.
Ecce mẽſurabiles poſuiſti dies.fol.cxj.colũna.j.
Ecce eñi veritatẽ dilexiſti.fol.clviij.colũna.ij.
¶ Edent pauperes ⁊ ſaturabũtur. fol.liij.colũna.iij.
Edificans hieruſalẽ dñs.fol.ccxl.colũna.j.ſe.partis.
Educ de cuſtodia animã meã.fol.ccxxij.col.iij.ſe.par.
Educes de tribulatiõe animã meã.fo.ccxxvj.col.j.ſe.p.
Educes me de laqueo quẽ abſcõderũt. fol.lxxiij.co.iiij.
Educẽs nubes ab extremo terre.fol.cxcv.col.ij.ſe.p.
¶ Effabũtur ⁊ loquẽtur iniquitatẽ. fol.xv.col.ij.ſe.par.
Effundo in cõſpectu ei⁹ orõnẽ meã. fo.ccxx.co.iiij.ſe.p.

Effunde terrã meã ⁊ cõclude aduerſus.fol.xc.col.ij.
Effunde ſuper eos iram tuã.fol.ccxviij.col.iiij.
Effunde irã tuã in gentes q̃ te nõ no. fol.cclxiiij.col.ij.
Effuderũt ſanguinem ipſorum.fol.cclxiiij.colũna.j.
Effuſa eſt cõtẽtio ſup principes.fol.lxxx.col.iiij.ſe.par.
¶Ego dormiui ⁊ ſoporatus ſum.fol.vj.colũna.iiij.
Ego ſum pauper ⁊ dolens.fol.ccxix.colũna.iij.
Ego autem cõſtitutus ſum rex ab eo.fol.v.colũna.ij.
Ego autẽ cum mihi moleſti eſſent.fol.xcij.colũna.ij.
Ego autem tanq̃ ſurdus nõ audiebã.fol.cvij.col.iiij.
Ego vero egenus ⁊ paup ſum.fol.ccxxij.colũna.j.
Ego autem ſemp ſperabo.fol.ccxxv.colũna.j.
Ego autẽ annũciabo in ſeculũ.fol.ccxlj.colũna.ij.
Ego autem in dño ſperaui.fol.lxxiiij.colũna.iij.
Ego autem ad dñm clamaui.fol.cxxiij.colũna.iiij.
Ego autem dixi in exceſſu mentis.fo.lxxvij.colũna.iij.
Ego autẽ mẽdicus ſum ⁊ pauper.fol.cxvij.colũna.iiij.
Ego autẽ ſum vermis ⁊ nõ homo.fol.xlix.colũna.iij.
Ego autẽ in innocẽtia mea ingreſſus.fol.lxij.colũna.j.
Ego autem in te ſperaui dñe.fol.lxxvj.colũna.ij.
Ego autẽ dixi in abundantia mea.fol.lxxj.colũna.iiij.
Ego autẽ cantabo fortitudinẽ tuã. fol.clxxxv.colũna.j.
Ego clamaui qm̃ exaudiſti me.fol.xxxij.colũna.iij.
Ego autẽ in iuſticia apparebo i cõſpectu. fo.xxxiiij.co.ij.
Ego autẽ ſum oliua fructifera.fol.clxvj.colũna.j.
Ego dixi in exceſſu meo.fol.cv.colũna.j.ſecũde ptis.
Ego dixi dij eſtis.fol.cclxxiiij.colũna.iij.
Ego dixi dñe miſerere mei.fol.cxix.colũna.j.
Ego eñi ſum deus tu⁹ qui eduxi te de. fol.cclxxij.col.ij.
Ego vero orationẽ meã ad te dñe.fol.ccxvj.colũna.ij.
Egrediebatur foras.fol.cxx.colũna.j.
¶Elegi abiectus eſſe in domo dei mei.fol.cclxxx.col.ij.
Elegit nobis hereditatẽ ſuam.fol.cxxxix.colũna.j.
Eleuauerunt flumina dñe.fol.xiij.colũna.iiij.ſcðe ptis.
Eleuauerũt flumina fluctus. fol.xiij.colũna.iiij.ſe.ptis.
Elõgaſti a me amicũ ⁊ proximũ.fol.ccxcj.colũna.j.
Eloquiũ dñi inflãmauit eum. fol.lx.colũna.iiij.ſcðe.p.
Eloquia dñi eloquia caſta.fol.xxv.colũna.iiij.
¶Emittet verbũ ſuũ ⁊ liq̃faciet. fol.ccxliiij.col.iiij.ſe.p.
Emitte manum tuã de alto.fol.ccxxix.col.j.ſcðe ptis.
Emitte ſpiritum tuũ ⁊ creabũtur. fol.lvj.colũna.j.ſe.p.
Emitte lucem tuam ⁊ veritatẽ.fol.cxxv.colũna.j.
Equitas teſtimonia tua in eternũ.fol.cliij.col.iij.ſe.p.
ps.139. ¶Eripe me dñe ab hoie malo.fo.ccxiij.colũna.iiij.ſe.p.
Eripe me de manu inimicorũ.fol.lxxvj.colũna.iij.
ps.57. ¶Eripe me de inimicis meis de⁹ meus.fo.clxxxj.co.j.
Eripe me de inimicis meis dñe. fol.ccxxv.co.iij.ſe.ptis.
Eripe me de operãtib⁹ iniquitatẽ.fol.clxxxj.colũna.iij.
Eripe me de luto vt nõ infingar.fol.ccxvj.colũna.iij.
Eripite pauperẽ ⁊ egenum.fol.cclxxiiij.colũna.ij.
Eripies me de cõtradictionibus.fol.xl.colũna.ij.
Eripiens inopem de manu for.fol.xcj.colũna.iij.
Eripuit me de inimicis meis.fol.xxxvij.colũna.j.
Erit firmamentũ in terra.fol.ccxxix.colũna.iij.
Erraui ſicut ouis que perijt.fol.clx.iiij.colũna.iij.ſe.p.
Errauerunt in ſolitudine. fol.lxxv.colũna.ij.ſcðe ptis.
Erubeſcant ⁊ cõturbẽtur vehẽmenter.fol.xij.colũna.j.
Erubeſcant impij ⁊ deducãtur in. fol.lxxvj.colũna.iiij.
Erubeſcãt ⁊ cõturbent in ſeculũ ſeculi. fo.cclxxvij.co.ij.
Erubeſcãt ⁊ reuereãtur ſimul.fol.xciiij.colũna.ij.
ps.44. ¶Eructauit cor meũ verbũ bonũ.fol.cxxx.colũna.iiij.
Eructabunt labia mea hymnũ.fol.cliiij.co.ij.ſcðe ptis.
Erue a framea deus animã meã.fol.lj.colũna.iiij.
¶Eſtimat⁹ ſum cũ deſcẽdẽtib⁹ in la.fol.cclxxxviij.co.ij.
Eſto mihi in deũ protectorẽ.fol.lxxiij.colũna.iij.
Eſto mihi in deũ protectorẽ: ⁊ in locũ.fol.ccxxij.co.iiij.
Eſurientes ⁊ ſitientes.fol.lxxv.colũna.iij.ſcðe ptis.
¶Et ambulabã in latitudine.fol.cxxiiij.col.iiij.ſe.p.
Et aĩa mea turbata eſt valde.fol.xj.colũna.j.
Et anima mea illi viuet.fol.liij.colũna.j.
Et ab inſurgentibus in me.fol.xlj.colũna.ij.
Et abſtulit ſicut oues populũ.fol.cclix.colũna.ij.
Et abundauit vt auerteret iram.fol.cclvj.colũna.iij.
Et aduerſum me letati ſunt.fol.xcj.colũna.iij.
Et auerterunt ſe ⁊ nõ ſeruauerunt.fol.cclx.colũna.ij.
Et adiuuabit eos dñs.fol.cv.colũna.j.
Et adorabũt eũ oẽs reges terre.fol.ccxxviij.colũna.iiij.
Et adhuc puſillũ ⁊ nõ erit peccator. fo.xcix.colũna.iiij.
Et adorabũt in cõſpectu eius.fol.lij.colũna.iiij.
Et adiuuit pauperẽ de inopia. fol.lxxxj.col.j.ſcðe ptis.
Et apparuerũt fontes aquarũ.fol.xxxvj.colũna.iiij.
Et appoſuerũt adhuc peccare ei.fol.cclij.colũna.ij.
Et annũciabũt celi iuſticiã eius.fol.clj.colũna.iij.
Et annũciauerũt opera dei.fol.cxcvij.colũna.ij.
Et auxit populũ ſuũ vehementer.fol.lxij.col.j.ſcðe.p.
Et benedictũ nomen maieſtatis ei⁹. fol.ccxxx.col.ij.
Et benedicẽtur in ipſo oẽs tribus terre.fol.ccxxx.col.j.
Et benedixit eis ⁊ multiplicati.fol.lxxx.col.iij.ſcðe.p.
Et cantẽt in vijs dñi.fol.ccvj.colũna.iij.ſecũde ptis.
Et ceciderunt in medio caſtrorũ.fol.ccliiij.colũna.iij.
Et cibauit eos ex adipe frumenti.fol.cclxxiij.colũna.ij.
Et clamauerũt ad dñm cũ tribula.fol.lxxv.col.iiij.ſe.p.
Et clamauerũt ad dñm cũ tribul.lxxvij.colũna.j.et.iij.
. et fol.lxxix.ſecunde partis.colũna.j.
Et cognoſcant quia nomẽ tibi dñs.fol.cclxxvij.col.iij.
Et collocauit illic eſurientes.fo.lxxx.colũna.ij.ſcðe.p.
Et comedit omne fenũ in terra eorũ.fo.lxiij.co.iiij.ſe.p.
Et cõminuã eos vt puluerẽ ante.fol.xl.colũna.ij.
Et cõminuet eos tanq̃ vitulũ libani.fol.lxix.col.iiij.
Et cõmixti ſunt inter gentes.fol.lxxij.colũna.ij.ſcðe.p.
Et cõcidam a facie ipſius inimicos ei⁹.fol.ccxcv.col.ij.
Et cõcluſit in gladio populũ ſuũ.fol.cclxj.colũna.j.
Et cõcupiſcet rex decorem tuũ.fol.cxxxiiij.colũna.j.
Et cõcupierunt cõcupiſcentiã in. fol.lxix.colũna.j.ſe.p.
Et cõuertit in ſanguinẽ flumina eorũ.fol.cclvij.col.iij.
Et cõuerſi ſunt ⁊ tentauerũt deũ.fol.cclvij.colũna.j.
Et crediderunt verbis eius.fol.lxviij.colũna.iiij.ſe.p.
Et cũ electo electus eris.fol.xxxviij.colũna.ij.
Et cuſtodia in nocte: q̃ pro.fol.iij.colũna.j.ſcðe partis.
Et cuſtodiam legẽ tuã ſemp. fol.cxxiiij.colũna.iij.ſe.p.
Et dedit terra eorũ ranas. fol.lxiij.colũa.j.ſecũde.par.
Et dedit illis regiones gentiũ. fol.lxv.colũna.iij.ſe.p.
Et dedit terram eorũ hereditatẽ.fol.cxcvj.col.iiij.ſe.p.
Et dedit eos in miſericordias. fol.lxxiiij.colũna.j.ſe.p.
Et dedit eis petitiones ipſorũ.fol.lxix.colũna.j.ſe.par.
Et dedit erugini fructus eorũ. fol.ccj.colũna.iij.ſe.par.
Et dedit terrã eorũ hereditatẽ: qm̃.fol.cxcvj.col.iij.ſe.p.
Et dediſti mihi protectionẽ ſalutis tue.fol.xxxix.col.iij.
Et dederunt in eſcam meã fel.fol.ccxviij.colũna.ij.
Et deduxit eos in ſpe ⁊ nõ timuerunt.fol.cclix.col.iij.
Et deduxit eos in viam rectã. fol.lxxv.colũna.iiij.ſe.p.
Et de execratione ⁊ mẽdacio.fol.clxxxiiij.colũna.iij.
Et defecerũt in vanitate dies eorũ.fol.cclv.colũna.iij.
Et deſpexit ocul⁹ me⁹ inimicos meos. fol.xij.co.ij.ſe.p.
Et dicet hõ: ſi vtiq̃ eſt fructus iuſto.fol.clxxxij.colũna.j.
Et dilatauerunt ſup me os ſuũ.fol.xciij.colũna.iij.
Et dilexit maledictionẽ.fol.lxxxv.colũna.ij.ſcðe.ptis.
Et dilexerunt eũ in ore ſuo.fol.cclvj.colũna.j.
Et dimiſi eos ſm deſideria cordis eorũ. fo.cclxxij.co.iij.
Et diſciplina tua correxit me.fol.xxxix.colũna.iiij.
Et diſtinxit in labijs ſuis. fo.lxxij.colũna.j.ſecũde.par.
Et dixi q̃s dabit mihi pẽnas ſicut colũbe.fo.clxxj.co.iiij
Et dixi ẽ ſine cauſa iuſtificaui cor. fol.ccxxxij.colũa.iiij.
Et dixi nunc cepi.fol.ccxlv.colũna.iiij.
Et dixi forſitã tenebre conculcabũt.fol.ccx.co.j.ſe.par.
Et dixit vt diſperderet eos.fol.lxx.co.ij.ſecũde par.

Et dixerunt quomodo ſcit deus.fol.ccxxxij.co.iij.
Et dixerunt non videbit dñs.fo.xv.co.iiij.ſecūde par.
Et dominabitur a mari vſq; ad mare fo.ccxxviij.co.ij.
Et dominabunt eorū iuſti in matutino.fo.cxlviij.co.iij
Et edificabo in generatione ⁊ gñationē.fo.ccxcij.co.ij.
Et edificauit ſicut vnicornis fo.cdxij.co.iiij.
Et educet quaſi lumen iuſticiam tuam.fol.xcix.co.j.
Et eduxit populū ſuū in exultatione.fo.lxv.co.ij.ſe.p.
Et eduxit eos de tenebris.fol.lxxvij.co.ij.ſecūde.par.
Et eduxit iſrael per medium eius.fo.cc.co.iiij.ſe.par.
Et eduxit aqua de petra.fol.cclij.co.j.
Et eduxit me in latitudinem.fol.xxxvij.co.ij.
Et eduxit eos cū argento ⁊ auro.fol.lxiiij.col.ij.ſe.par.
Et eduxit eos in nube diei.fol.cclj.co.iiij.
Et ero immaculatus cum eo.fol.xxxviij.co.j.
Et erit tanq̄ lignum qđ plantatum eſt.fo.iij.co.j.
Et erunt vt complaceāt eloq̄a oris mei.fol.xliiij.co.iiij.
Et erue me de manu filiorū alienoꝝ.fo.ccxxx.co.j.ſe.p.
Et effuderunt ſanguinē inocētem.fol.lxxij.co.iiij.ſe.p.
Et ego ad te dñe clamaui ⁊ mane.fol.ccxc.co.ij.
Et ego ꝑmogenitū ponā illū.fo.ccxc.co.ij.⁊.ccxcvj.co.j.
Et ego fact⁹ ſum opprobriū illis.fo.lxxxviij.co.j.ſe.p.
Et eiecit a facie eorum gentes fol.cclix.co.iiij.
Et elegit dauid ſeruum ſuum.fol.cclxiij.co.j.
Et eleuauit manum ſuam ſup eos.fo.lxxj.co.j.ſe.par.
Et exaltent eū in eccleſia plebis.fol.lxxix.co.ſe.iiij.par.
Et exaltabitur ſicut vnicornis.fo.xj.co.iiij.ſecūde par.
Et exarſit ignis in ſynagoga eorum.fo.lxix.co.iiij.ſe.p.
Et exaudiuit de templo ſancto ſuo.fo.xxxv.co.iiij.
Et exaudiuit preces meas.fo.cxiij.co.iiij.
Et excitatus eſt tanq̄ dormiens dñs.fo.cdxj.co.iiij.
Et excuſſit pharaonē ⁊ virtutem.fol.cc.co.iiij.ſe.par.
Et exultauerunt filie iude.fo.cdxx.co.ij.ſe.par.
Et exurge dñe deus meus in precepto.fo.xiij.co.iij.
Et factus ſum ſicut homo non audiens.fo.cviij.co.j.
Et factus eſt mihi dñs in refugium.fo.xviij.co.iiij.ſe.p.
Et factus in pace locus eius.fo.ccxlij.co.j
Et factus eſt dñs refugium pauperi.fo.xviij.co.iij.
Et fecerunt vitulum in oreb.fol.lxix.co.iiij.ſecūde par.
Et filij eorum vſq; in ſeculum.fo.clxxxix.co.iiij.ſe.par.
Et filie tyri in muneribus.fol.cxxxiiij.co.ij.
Et folium eius non defluet.fol.iij.co.ij.
Et fui flagellatus tota die.fol.ccxxxiij.co.j.
Et funes extenderunt in laqueum.fo.ccxv.co.j.ſe.par.
Et gloriati ſunt qui oderunt te.fo.ccxxxvj.co.ij.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt.fo.ix.co.iiij.
Et habitare fecit in tabernaculis.fo.cclx.co.j.
Et humiliatum eſt in laborib⁹ cor.fo.lxxvj.co.iiij.ſe.p.
Et immiſit in os meum canticum.fo.cxiiij.co.ij.
Et imolauerunt filios ſuos.fo.lxxij.co.iiij.ſe.par.
Et inclinauit ex hoc in hoc.fo.ccxlj.co.ij.
Et increpuit mare rubrum.fo.lxviij.co.j.ſe.par.
Et induit maledictionem ſicut.fo.lxxxvj.co.iiij.ſe.par.
Et induxit eos in montē ſanctificationis.fo.cclix.co.iij.
Et in eo parauit vaſa mortis.fo.xiiij.co.iij.
Et inhabitabunt ibi.fo.ccxx.co.iij.
Et initiati ſunt beelphegor.fol.lxxj.co.ij.ſecūde.par.
Et inimicos meos dediſti mihi dorſum.fo.xl.co.ij.
Et intonuit de celo dñs.fo.xxxvj.co.iij.
Et intonuit iſrael in egyptum.fol.lxj.co.iiij.ſecūde par.
Et introibo ad altare dei.fo.cxxv.co.iiij.
Et interfecta eſt terra in ſanguinib⁹.fo.lxxij.col.iiij.ſe.p.
Et in velamento alarum tuarum.fo.cxciiij.col.iiij.
Et in vmbra alarum tuarum ſperabo.fo.clxxviij.co.ij.
Et inuoca me in die tribulationis.fo.cliij.col.iiij.
Et ipſe redimet iſrael.fo.clxxxv.col.j.ſecūde par.
Et iratus eſt furore dñs in populum.fo.lxxiij.co.j.ſe.p.
Et irritauerunt eū in adinuentionib⁹.fo.lxxj.co.iiij.ſe.p
Et irritauerūt aſcendētes in mare.fo.lxxvij.co.iij.ſe.p.
Et irritauerunt moyſem in caſtris.fol.lxix.co.ij.ſe.par.
Et irritauerūt eum ad aquas cōtra.fo lxxj.co.j.ſe.p.
Et iſti nō cognouerunt vias meas.fo.xxij.co.ij.ſe.par.
Et iuſti epulentur ⁊ exultent.fol.ccvj.co.iiij.
Et iuſticia illius in filios filiorum.fo.xlvij.co.ij.ſe.par.
Et letati ſunt quia ſiluerunt.fol.lxxix.co.iiij.ſe.par.
Et letentur omnes qui ſperant in te.fol.ix.co.iiij.
Et leuaui manus meas ad.fol.cxv.co.iiij.ſecūde par.
Et lingua mea meditabitur.fol.xciiij.co.iij.
Et loquebar in teſtimonijs tuis.fo.cxv.co.ij.ſe.par.
Et locutum eſt os meum.fol.cciij.co.iiij.
Et male locuti ſunt de deo.fol.cclij.co.iiij.
Et mandauit nubibus deſuper.fo.ccliij.co.iiij.
Et manducauerunt ⁊ ſaturati.fol.ccliij.co.iiij.ſe.par.
Et meditabar in mandatis tuis.fol.cxv.co.ij.ſe.par.
Et meditabor in omnib⁹ opibus tuis.fo.ccxlvj.co.ij.
Et meditatus ſum nocte.fol.ccxlv.co.ij.
Et memor fuit teſtamēti ſui.fo.lxxiij.co.j.ſecūde.par.
Et memores ſunt mādatorū ipſius.fol.xlvij.co.ij.ſe.p.
Et miſericordia tua ſubſequetur me.fol.lv.co.j.
Et miſit ſagittas ſuas.fol.xxxvj.co.iiij.
Et miſit ſigna ⁊ prodigia in med.fol.cxcvj.co.j.ſe.par.
Et mutauerunt gloriam ſuam.fo.lxx.co.j.ſecūde par.
Et ne auferas de ore meo verbū.fol.cxxiiij.co.ij.ſe.par.
Et ne auertas faciem tuam a puero.fo.ccxvij.co.iij.
Et non audiuit populus meus vocem.fo.cdxxij.co.iij.
Et non defecit de plateis eius.fol.dxxij.co.j.
Et non diſcedimus a te: viuificabis.fo.cdxx.co.iij.
Et non dixerunt qui preteribant.fol.dxxxij.co.iiij.ſe.p.
Et non intres in iudiciū cum ſeruo.fo.ccxxiij.co.ij.ſe.p.
Et non receſſit retro cor noſtrum.fol.cxxix.co.ij.
Et nos populus paſcue eius.fo.xxj.co.iij.ſecūde.par.
Et nunc que eſt expectatio mea.fo.cxij.co.j.
Et nunc reges intelligite.fol.v.co.iiij.
Et numerum dierum meorum quis eſt.fo.cx.co.iij.
Et obliti ſunt benefactorum eius.fol.cclj.co.j.
Et occidit in grandine vineas.fo.cdviij.co.ij.
Et occidit reges fortes.fol.ccj.co.ij.ſecūde par.
Et occidit pingues eorum.fol.cclv.co.j.
Et occurſus eius vſq; ad ſummum eius.fo.xliij.co.iij.
Et og regem baſan.fol.ccj.co.ij.ſecūde par.
Et omnes vias meas preuidiſti.fol.ccviij.co.iiij.ſe.par.
Et omnia cornua peccatorū confringā.fo.ccxlj.co.iij.
Et operui in ieiunio animam meam.fo.ccxvj.co.iiij.
Et operuit aqua tribulantes eos.fo.lxviij.co.iiij.ſe.p.
Et pauci facti ſunt.fol.lxxx.co.iiij.ſecūde par.
Et pauit eos in innocentia cordis.fo.cdxiij.co.ij.
Et percuſſit inimicos ſuos.fo.cdxij.co.j.
Et pcuſſit oēm primogenitū.fo.cdix.co.j.⁊ fo.lxiiij.ſe.p
Et percuſſit vineas eorum.fo.lxiij.co.iij.ſecūde par.
Et perdes oēs q̄ tribulāt aiam meā.fo.ccxxvj.co.ij.ſe.p
Et perfice eam quā plantauit dextera.fo.cdxx.co.j.
Et permanebit cum ſole ⁊ ante lu.fo.ccxxvij.co.iiij.
Et perſecutus eſt hoīem inopem.fol.lxxxvj.co.j.ſe.p.
Et pertranſierunt de gente in gentē.fol.lix.co.iiij.ſe.p.
Et placebit deo ſuper vitulum no.fo.ccxix.co.iiij.
Et pluit ſuper eos ſicut puluerem fo.ccliij.co.iij.
Et pluit illis manna.fol.ccliij.co.iiij.
Et ponam in mari manum eius.fo.ccxcv.co.iiij.
Et ponam in ſeculum ſeculi ſemen eius.fo.ccxcvj.co.iij
Et poſui veſtimentum meum cilicium.fol.ccxv.co.iiij.
Et poſuit tenebras latibulum ſuum.fo.xxxvj.co.ij.
Et poſuerunt aduerſum me ma.fo.lxxxiij.co.iiij.ſe.p.
Et precium redemptionis anime.fol.cxlvj.co.iij.
Et precinxiſti me virtute ad.fol.xl.co.ij.
Et propter hanc in altum regredere.fo.xiij.co.iij.
Et qui adduxerunt nos hymnum.fol.cciij.co.ij.ſe.par.

Et qui inquirebant mala mihi.fo.cvij.co.iiij.
Et qui iuxta me erant de longe ſteterunt.fo.cvij.co.iij.
Et recordatus eſt quia caro ſunt.fo.cclvj.co.iiij.
Et redde vicinis noſtris ſeptuplum.fo.cclxv.co.iiij.
Et redemit nos ab inimicis.fol.ccij.co.j.ſecūde par.
Et reddet illis iniquitatē ipſorum.fol.xviij.co.iiij.ſe.p.
Et refloruit caro mea.fol.lxvij.co.iij.
Et relinquunt alienis diuitias.fo.cxlvij.co.ij.
Et rememorati ſunt quia.fol.cclv.co.iiij.
Et repulit tabernaculum ſylo.fol.cclx.co.iiij.
Et repulit tabernaculū ioſeph.fo.cclxij.co.iij.
Et reputatum eſt ei ad iuſticiam.fol.lxxj.co.iiij.ſe.par.
Et requiē tēporibus meis donec.fo.clxxxvij.co.iiij.ſe.p.
Et reſpondebo exprobrātibus mihi.fo.cxxiiij.co.j.ſe.p.
Et retribuet mihi dñs ſcdm iuſticiam.fol.xxxvij.co.iij. & xxxviij.co.j.
Et ſacrificent ſacrificium laudis.fo.lxxviij.co.j.ſe.par.
Et ſaluauit eos de manu odientiū.fo.lxviij.co.ij.ſe.p.
Et ſaluauit eos propter nomen ſuū.fo.lxvij.co.iiij.ſe.p.
Et ſcdm multitudinem miſerationum.fo.clvj.co.ij.
Et ſcient quia deus dominabitur iacob.fo.clxxxiiij.
Et ſciant quia manus tua hec.fol.lxxxviij.co.j.ſe.par.
Et ſemē ſeruorum eius poſſidebit eam.fo.ccxx.co.iiij.
Et ſeminauerunt agros.fol.lxxx.co.ij.ſecūde par.
Et ſi ingrediebatur vt videret.fo.cxix.co.iiij.
Et ſi is qui oderat me ſuper me.fol.clxxiij.co.ij.
Et ſicut opertorium mutabis eos.fo.xliij.co.ij.ſe.par.
Et ſit ſplendor dñi dei nri ſuper nos.fo.vj.co.j.ſe.par.
Et ſperent in te qui nouerunt nomen.fo.xviij.co.iiij.
Et ſtatuit procellam eius in auram.fo.lxxix.co.ij.ſe.p.
Et ſtatuit ſupra petram pedes meos.fo.cxiiij.co.j.
Et ſtatuit illud iacob.fol.lix.co.j.ſecūde par.
Et ſtetit phinees & placauit.fo.lxxj.co.iiij.ſecūde par.
Et ſuper ſanctos ſuos: & in eos.fo.cclxxx.co.ij.
Et ſuſcitauit teſtimonium in ia.fo.ccxlix.co.ij.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur.fo.ccxviij.co.j.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneam.fo.cxij.co.iiij.
Et tentauerunt & exacerbauerunt.fo.cclx.co.j.
Et tentauerunt deum in cordibus.fo.cclij.co.iij.
Et thronus eius ſicut ſol.fol.ccxcvij.co.iiij.
Et timebunt gentes nomen tuum.fo.xl.co.iiij.ſe.par.
Et tradidit in captiuitatem.fo.cclx.co.iiij.
Et tradidit grandini iumenta.fo.cclviij.co.iij.
Et tradidit eos in manus gentium.fo.lxxij.co.ij.ſe.p.
Et tranſiui & ecce non erat.fol.ciiij.co.iij.
Et tribulauerunt eos inimici.fo.lxxij.co.ij.ſe.par.
Et tu dñe dñe fac mecum.fo.lxxxvij.co.ij.ſecūde par.
Et tu dñe deridebis eos.fo.clxxxiij.co.iiij.
Et tu dñe deus miſerator & miſericors.fo.cclxxxv.co.iij.
Et veniat ſup me miſericordia tua.fo.cxxiij.co.iiij.ſe.p.
Et veritas mea & miſericordia mea.fo.ccxcv.co.iij.
Et virtutem terribilium tuorum.fol.cccxxxij.co.iiij.ſe par.
Et vide ſi via iniquitatis in me eſt.fo.ccxiij.co.iij.ſe.p.
Et videas filios filiorum tuorū.fo.clxxxj.co.j.ſe.par.
Et vidit cum tribularentur.fo.lxxij.co.iiij.ſe.par.
Et viuet & dabitur ei de auro.fo.cccxix.co.ij.
Et vocauit famē ſuper terram.fo.lx.co.j.ſe.par.
Et vſq; in ſenectam & ſenium.fo.ccxxv.co.iiij.
Et vt deijceret ſemen eorum.fo.lxxj.co.j.ſecūde.par.
Et vt inhabitem in domo dñi.fo.lv.co.j.
Etenim paſſer inuenit ſibi do.fo.cclxxviij.co.iij.
Etenim homo pacis mee.fo.cxx.co.iij.
Etenim firmauit orbem terre.fo.ciij.co.ij.ſecūde.par.
Etenim dñs dabit benignitatem.fo.cclxxxiij.co.j.
Etenim non credentes.fo.ccx.co.j.
Etenim ſagitte tue tranſeunt.fo.ccclvij.co.j.
Etenim benedictionem dabit legiſla.fo.cclxxix.co.iij.
Etenim in corde iniquitates operamini.fo.clxxx.co.j.
Etenim correxit orbem terre.fo.ccliij.co.iij.ſe.par.
Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea.fo.xliiij.co.ij.
Etenim illuc manus tua deducet.fo.ccxx.co.iiij.ſe.par.
Etenim ſederunt principes.fo.cxviij.co.iiij.ſe.par.
Etenim aſſur venit cum illis.fo.cclxxvj.co.ij.
¶ Euntes ibant & flebant.fo.clxx.co.ij.ſecūde par.
¶ Exacerbauit dñm peccator.fo.xxj.co.ij.
Exaltare ſuper omnes celos deus.fo.clxxix.co.j.&.iij.
Exaltare ſup celos deus: & ſuper oēm terrā gloria tua vt vt liberentur dilecti tui.fol.lxxxj.co.iiij.ſecūde par.
Exaltare qui iudicas terram.fo.ciiij.co.iiij.ſe.par.
Exaltare dño in virtute tua.fo.xlviij.co.ij.
Exaltate dñz deū nrz.fo.xxxj.co.iij.&.xxxij.co.iiij.ſe.p.
Exaltaſti dexteram deprimentiū eū.fol.ccxcviij.co.iij.
Exaltabitur ſicut vnicornis cor.fo.xj.co.iiij.ſe.par.
¶ Exaltabo te dñe qm̄ ſuſcepiſti me.fo..lxx.co.iij. ps.29.
¶ Exaltabo te deus meus rex.fo.cccxxj.co.iij.ſe.par. ps.144.
¶ Exaudi deus deprecationem meā.fo.clxxxviij.co.iij ps.60.
¶ Exaudi deus orationem meā cū depre.fo.cxcv.co.ij. ps.93.
¶ Exaudi deus orationem meā: & ne deſ.fo.clxx.co.iij. ps.54.
Exaudi dñe vocē deprecationis mee.fo.lxvj.co.j.
¶ Exaudi dñe iuſticiam meam.fo.xxxj.co.iiij. ps.16.
Exaudi dñe vocē meam qua cla.fo.lxiiij.co.ij.
Exaudiuit dñs deprecationem meam.fo.xij.co.j.
Exaudi me dñe qm̄ benigna eſt.fo.ccxvj.co.iiij.
Exaudi nos deus ſalutaris noſter.fo.cxcix.co.iiij.
Exaudi orationē meam.fo.cxcviij.co.ij.
Exaudi orationem meam dñe & depre.fo.cxij.co.iiij.
¶ Exaudiat te dñs in die tribulatio.fo.xliiij.co.iiij. ps.19.
Exaudiet deus & humiliabit illos.fo.clxxiiij.co.iij.
Exaudiet illum de celo ſancto ſuo.fo.xlv.co.iiij.
Excelſus ſuper omnes gentes dñs.fo.xcvj.co.iiij.ſe.p.
Excita potentiam tuam & veni.fo.cclxvij.co.j.
Exibit ſpiritus eius & reuertet.fo.cccxxviij.co.j.ſe.par.
Exibit homo ad opus ſuum.fo.liiij.co.ij.ſe.par.
Exiſtimabam vt cognoſcerem.fo.ccxxxiij.co.ij.
Exiſtimaſti inique q̄ ero tui.fo.clv.co.j.
Exitus aquarum deduxerūt oculi.fo.cxlij.co.j.ſe.par.
Ex ore infantium & lactentium.fo.xvj.co.j.
Exortum eſt in tenebris lumen.fo.xciij.co.iiij.ſe.par.
Expandi manus meas ad te.fo.ccxxiij.co.ij.ſe.par.
Expandi nubē in protectionem.fo.lxiiij.co.iiij.ſe.par.
Expecta dñm viriliter age.fo.lxv.co.ij.
Expecta dñm & cuſtodi viam eius.fo.ciiij.co.iij.
¶ Expectans expectaui dñm.fo.cxiij.co.ij. ps.39.
Expectabam ſalutare tuum dñe.fo.clxj.co.iiij.ſe.par.
Expectabam eum qui ſaluum me fecit.fol.clxxij.co.ij.
Exquiſiui dñm & exaudiuit me.fo.lxxxlvj.co.ij.
Extendens celum ſicut pellem.fo.xlix.co.ij.ſe.par.
Extendit palmites ſuas.fo.cclxix.co.ij.
Exterminabit eam aperte.fo.cclxix.co.iij.
Extraneus factus ſum fratribus me.fo.ccxv.co.ij.
Exultabo in ſalutari tuo.fo.xix.co.iij.
Exultabo & diuidam ſichimā.fo.lxxxij.co.iij.ſe.par.
Exultabit cor meum in ſalutari.fo.cclxx.co.iij.
Exultabunt labia mea.fo.ccxxvj.co.iiij.
Exultabunt ſancti in gloria.fo.ccxlix.co.iij.ſe par.
Exultauit vt gigas ad currendam.fo.xliij.co.ij.
Exultate in conſpectu eius.fo.ccvij.co.j.
¶ Exultate deo adiutori noſtro.fo.cclxx.co.iiij. ps.80.
¶ Exultate iuſti in dño.fo.lxxxj.col.iij. ps.32.
Exultationes dei in gutture.fo.ccxlix.co.iiij.ſe.par.
Exultent & letentur qui volunt.fo.xciiij.co.ij.
Exultent & letētur in te omnes qui.fo.ccxxj.co.iiij.
Exultent & letentur ſuper te omnes.fo.cxvij.co.iij.
¶ Exurgat deus & diſſipentur inimici.fo.ccvj.co.j. ps.67.
Exurge dñe deus & exaltetur.fo.cxij.co.ij.
Exurge dñe adiuua nos.fo.cxxx.co.iiij.

Exurge dñe deus meus in precepto.fo.iij.co.iij.
Exurge dñe preueni eum.fo.xxxiiij.co.j.
Exurge dñe non confortetur homo.fo.xx.co.iiij.
Exurge in occurſum meum.fo.clxxxij.co.iiij.
Exurge dñe in ira tua.fo.xiij.co.ij.
Exurge gloria mea.fo.clxxix.co.iij.
Exurge ⁊ intende iudicio meo.fo.xciij.co.iiij.
Exurge pſalterium ⁊ cithara.fo.lxxxj.co.iij.ſe.par.
Exurge deus ⁊ iudica cauſam tuam.fo.ccxxxix.co.ij.
Exurge quare obdormis dñe.fo.cxxx.co.ij.
Ex vſuris ⁊ iniquitate redimet.fo.ccxxix.co.ij.
FAc cum ſeruo tuo ſecũdum miſericordiã tuam fo.cxlviij.co.iij.ſecũde.par.
Fac illis ſicut madian.fo.cclxxvj.co.ij.
Fac mecum ſignum in bonum.fo.cclxxxvj.co.ij.
Faciẽs miſericordias dñs ⁊ iudicium.fo.xlv.co.j.ſe.p.
Faciem tuam illumina ſup ſeruum.fo.clj.co.iij.ſe.p.
Factus ſum tanq̃ vas perditum.fo.lxxv.co.iiij.
Facta eſt iudea ſanctificatio eius.fo.xcvij.co.iiij.ſe.p.
Factum eſt cor meum tanq̃ cera.fo.l.co.iiij.
Facti ſumus opprobrium vicinis.fo.cclxiij.co.j.
Fallax equus ad ſalutem.fo.lxxxiiij.co.iij.
¶ Feci iudicium ⁊ iuſticiam.fo.cxlvij.co.iij.ſe.par.
Fecit lunam in tempore.fo.liij.co.ij.ſecũde par.
Ferant confeſtim confuſionem ſuam.fo.cxvij.co.iij.
¶ Fiat manus tua vt ſaluet me.fo.clxiij.co.iiij.ſe.par.
Fiant vie illorum tenebre.fo.xc.co.iiij.
Fiat habitatio eorum deſerta.fo.ccxix.co.j.
Fiat menſa eorum coram ipſis.fo.ccxviij.co.iij.
Fiat ei ſicut veſtimentum.fo.lxxxvj.co.iiij.ſe.par.
Fiat pax in virtute tua.fo.clxx.co.iij.ſecũde par.
Fiat mia tua vt cõſolet̃ me.fo.cxxxiiij.co.iiij.ſe.par.
Fiat cor meũ immaculatũ.fo.cxxxiiij.co.iiij.ſe.par.
Fiat miſericordia tua domine ſup nos.fo.lxxxv.co.j.
Fiat manus tua ſuper virum.fo.cclxx.co.ij.
Fiant nati eius in interitum.fo.lv.co.iij.ſecũde par.
Fiant ſicut fenum tectorum.fo.clxxxij.co.iij.ſe.par.
Fiant dies eius pauci.fo.lxxxiiij.co.ij.ſecũde par.
Fiant filij eius orphani.fo.lxxxiiij.co.iij.ſecũde.par.
Fiant tanq̃ puluis ante faciem ven.fo.xc.co.iij.
Fiant aures tue intendentes.fo.clxxxiij.co.iij.ſe.par.
Fiant contra dñm ſemper.fo.lxxxv.co.iiij.ſe.par.
Fidelis dñs in omnibus verbis.fo.ccxxxv.co.j.ſe.par.
Fidelia omnia mandata eius.fo.xciij.co.ij.ſe.par.
Filij alieni mentiti ſunt mihi.fo.xl.co.iiij.
Filij hominum vſquequo graui corde.fo.vij.co.ij.
Filij hominum dentes eorum.fo.clxxviij.co.iiij.
Filij autem hominum.fo.xcvj.co.iiij.
Filij tui ſicut nouelle oliuarum.fo.clxxx.co.iij.ſe.par.
Filij ſeruorum tuorum habitabunt.fo.xliij.co.iij.ſe.p.
Filij qui naſcentur ⁊ exurgent.fo.ccxlix.co.iij.
Filij ephrẽ intendentes.fo.ccl.colũ.iij.
Filia babylonis miſera.fo.cciiij.co.iiij.ſecũde par.
Filie eorum cõpoſite circũornate.fo.ccxxx.co.ij.ſe.par.
Firmamentum eſt dñs timentibus eum.fo.lix.co.ij.
Firmetur manus tua ⁊ exaltetur.fo.ccxciij.co.iiij.
¶ Flumẽ dei repletum eſt aquis.fo.cc.co.ij.
Fluminis impetus letificat ciui.fo.cxxxvj.co.iiij.
Flumina plaudent manu.fo.xxx.co.j.ſecũde.par.
¶ Foderunt manus meas ⁊ pedes.fo.lj.co.j.
Foderunt ante faciem meam foueam.fo.clxxix.co.ij.
Fortitudo mea ⁊ laus mea dñs.fo.cix.co.j.ſecũde par.
Fortitudinem meam ad te cuſtodiã.fo.clxxxiij.co.iiij.
¶ Frater non redimet: redimet homo.fo.cxlvj.co.iiij.
Fructum eorum de terra perdes.fo.xlviij.co.j.
Fuerunt mihi lachryme mee.fo.cxxiij.co.j.
Fulgura coruſcationes.fo.ccxxviij.co.iiij.ſe.par.
Fundatur exultatione vniuerſe terre.fo.cxlj.co.iij.
¶ Fundamenta eius in mõtibꝰ ſancti.fo.cclxxxvj.c.ij. ps.86.
Funes peccatorꝫ circũplexi ſunt me.fo.cxxix.co.iij.ſe.p
Funes ceciderunt mihi in preclaris.fo.xxxj.co.ij.
Furor illis ſecũdum ſimilitudinem.fo.clxxx.co.iiij.
GEneratio ⁊ generatio lauda.fo.ccxxxij.co.ſe.p.
Generatio que non direxit.fo.ccl.co.j.
Genua mea ĩfirmata ſũt.fo lxxxvij.co.iiij.ſe.p
¶ Gladius eorum intret in corda ipſorum.fo.c.co.iiij.
Gladium euaginauerunt peccatores.fo.c.co.iij.
Gloria ⁊ diuitie in domo eius.fo.xciiij.co.iij.ſe.par.
Gloriam regni tui dicent.fo.ccxxxiiij.co.j.ſe.par.
Glorioſa dicta ſunt de te.fo.cclxxxvj.co.iiij.
¶ Greſſus meos dirige ſecũdũ eloquiũ.fo.clj.co.j.ſe.p.
¶ Guſtate ⁊ videte q̃ ſuauis eſt.fo.lxxxvij.co.ij.
HEc eſt dies quem fecit dñs.fo.cx.co.iiij.ſe.par.
Hec eſt generatio querentium eum.fo.lvj.co.j.
Hec omnia venerunt ſuper nos.fo.cxxix.co.j.
Hec facta eſt mihi.fo.cxxvij.co.iiij.ſecũde par.
Hec me conſolata eſt in humilitate.fo.cxxvj.co.ij.ſe.p.
Hec requies mea in ſeculum ſeculi.fo.cxc.co.j.ſe.par.
Hec via illorum ſcandalum.fo.cxlvij.co.iiij.
Hec recordatus ſum ⁊ effudi.fo.cxxiij.co.ij.
Hereditatem iſrael ſeruo ſuo.fo.ccj.co.iij.ſecũde.par.
Hereditate acquiſiui teſtimonia.fo.cxliiij.co.iij.ſe.p.
Herodij domus dux eſt eorum.fo.liij.co.j.ſe.par.
Heu mihi q2 incolatꝰ meꝰ prolõgatꝰ.fo.clxvj.co.iij.ſe.p
¶ Hic accipiet benedictionem a dño.fo.lvj.co.j.
Hieruſalem q̃ edificatur vt ciuitas.fo.clxix.co.iij.ſe.p.
Hi in curribus ⁊ hi in equis.fo.xlv.co.iiij.
Hymnus omnibꝰ ſanctis eiꝰ.fo.ccxlviij.co.iij.ſe.par.
¶ Hoc opus eorũ q̃ detrahũt mihi.fo.lxxxvij.co.j.ſe.p.
Hoc mare magnum ⁊ ſpacioſum.fo.liiij.co.iiij.ſe.par.
Hodie ſi vocem eius audieritis.fo.xxj.co.iiij.ſe.par.
Holocauſta medullata offeram.fo.cciiij.co.j.
Holocauſtum ⁊ pro peccato non.fo.cxv.co.iiij.
Homo vanitati ſimilis factus eſt.fo.ccxxviij.co.ij.ſe.p.
Hõ cũ in honore eſſet nõ.fo.cxlvij.co.iij.⁊.cxlix.co.ij.
Homines ⁊ iumenta.fo.xcvj.co.iij.
¶ Humiliabam in ieiunio animam.fo.xcij.co.ij.
Humiliauerũt in cõpedibus.fo.lx.co.iij.ſe.par.
Humiliatus ſum vſquequaq̃ dñe.fo.cxliij.co.ij.ſe.p.
Hunc humiliat ⁊ hunc exaltat.fo.ccxlj.co.j.
IActa ſuper dñm curam tuam.fo.clxxiiij.co.iiij.
Ibi dolores vt parturiẽtis.fo.cxlij.co.ij.
Ibi confregit potentias.fo.ccxlij.co.ij.
Ibi beniamin adoleſcentulus.fo.ccxj.co.ij.
Ibi ceciderũt oẽs qui operantur iniqui.fo.xcvij.co.iij.
¶ Ideo dilexi mandata tua.fo.cxlix.co.ij.ſe.par.
Ideo exaudiſti vocem orationis mee.fo.lxxvij.co.iiij.
Ideo audiuit dñs ⁊ diſtulit.fo.ccliij.co.ij.
Ideo non reſurgent impij in.fo.iij.co.iij.
Ideo conuertetur populus meus.fo.ccxxxij.co.ij.
Ideo tenuit eos ſuperbia.fo.ccxxxj.co.iiij.
¶ Ignis ante ipſum precedet.fo.xxvj.co.j.ſe.par.
Ignis grando nix glacies.fo.ccxlvij.co.ij.ſe.par.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet.fo.cl.co.iij.
Ignitum eloquium tuum vehemẽ.fo.cliij.co.ij.ſe.par.
¶ Illuc enĩ aſcenderunt tribus.fo.clxix.co.iiij.ſe.par.
Illuc producam cornu dauid.fo.cxc.co.iiij.ſe.par.
Illuminans tu mirabiliter.fo.ccxlij.co.ij.
Illumina oculos meos ne vnq̃.fo.xxvij.co.ij.
Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum.fo.lxxvj.co.ij.
Illuxerunt coruſcationes tue.fo.ccxlvij.co.ij.
¶ Immittet angelus dñi in circuitu.fo.lxxxvij.colũ.j.
Immola deo ſacrificium laudis.fo.cliij.co.iij.
Imperfectũ meum viderunt oculi.fo.ccxj.co.iij.ſe.p.
Impinguaſti in oleo caput meum.fo.liiij.colũ.iiij.
Imple facies eorum ignominia.fo.cclxxvij.co.ij.

Impleat dñs omnes petitiones tuas.fo.xlv.co.iiij.
Impulſus euerſus ſum vt cade.fo.cviij.co.iij.ſe.par.
¶ In capite libri ſcriptum eſt de.fo.cxv.co.iiij.
Incenderunt igni ſanctuarium.fo.ccxxxvj.co.iij.
Incenſa igni ꝛ ſuffoſſa.fo.cdxx.colũ.j.
In chamo ꝛ freno maxillas eorum.fo.lxxx.co.iij.
In circuitu impij ambulant.fo.xxvj.co.ij.
Inclina ad me aurem tuam.fo.lxxiij.co.iij.
Inclina cor meum in teſtimonia.fo.cxxiij.co.ij.ſe.par.
ps.85. ¶ Inclina dñe aurẽ tuã ꝛ exaudi me.fo.cdxxxu.co.ij.
Inclinaui cor meum ad faciẽdas.fo.cxliiij.co.iij.ſe.p.
Inclinauit celos ꝛ deſcendit.fo.xxxvj.co.j.
Inclinabo in parabolam aurem.fo.cxlvj.co.ij.
Incola ego ſum in terra.fo.cxvij.co.iij.ſe.par.
In conueniendo populos in vnum.fo.xlij.co.ij.ſe.p.
ps.125. ¶ In conuertendo dñs captiuitatẽ.fo.clxxv.co.iij.ſe.p.
In conuertendo inimicum meum.fo.xvij.colũ.iij.
In conſpectu tuo ſunt omnes qui tri.fo.ccxviij.co.j.
In cõſpectu angelorum pſallam tibi.fo.ccv.co.iij.ſe.p.
In corde meo abſcondi eloquia.fo.cxv.co.ij.ſe.par.
Increpaſti ſuperbos maledicti.fo.cxviij.co.j.ſe.par.
Increpa feras arundinis.fo.ccxij.colũ.j.
Increpaſti gentes ꝛ perijt impius.fo.xviij.colũ.j.
In decachordo pſalterio.fo.x.co.iij.ſecũde.par.
In deo faciemus virtutem.fo.dxxxviij.colũ.iij.ꝛ fo.
lxxxij.co.iij.ſecũde.par.
In deo laudabo verbum.fo.dxxvij.colũ.j.
In deo laudabo ſermones.fo.dxxv.co.iiij.
In deo ſalutare meum.fo.cxcj.co.ij.
In deo laudabimur tota die.fo.cxxvij.colũ.iiij.
In deficiendo ex me ſpiritum meum.fo.ccxxj.co.j.ſe.p.
In die tribulationis mee.fo.ccxliiij.colũ.ij.ꝛ.cdxxxiiij.
columna.iij.
In die mandauit dñs miſericordiã ſuã.fo.cxxiiij.co.j.
ps.10. ¶ In domino confido.fo.xxiij.colũ.iij.
In dño laudabitur anima mea.fo.lxxxv.co.iiij.
Induti ſunt arietes ouium.fo.ccj.colũ.j.
Induantur confuſione ꝛ reuerentia.fo.xciiij.co.ij.
Induantur qui detrahunt mihi.fo.lxxx.co.ij.ſe.par.
Induxiſti nos in laqueum.fo.cciij.co.iij.
Inebriabuntur ab vbertate.fo.xcvij.co.j.
In eccleſijs benedicite deo domino.fo.ccxj.colũ.ij.
In eo dum conuenirent ſimul.fo.lxxv.co.iiij.
In eternum dñe verbum tuum.fo.cxxxvij.co.iij.ſe.par.
In eternum ſeruabo illi miſericordiam.fo.ccxcvj.co.ij.
In eternum non obliuiſcar iuſtificationes.fo.cxxxix.co.j.ſe.p.
ps.113. ¶ In exitu iſrael de egypto.fo.xcvij.co.iij.ſe.par.
Infirmata eſt in paupertate.fo.lxxv.co.ij.
Infixus ſum in limo profundi.fo.ccxiij.co.iij.
In generatione ꝛ generationem.fo.ccxcj.co.iij.
In generatione ꝛ gñationẽ dies.fo.cxxxviij.co.j.ſe.p.
In generatione ꝛ generationem:anni.fo.cdxvj.co.j.
Inhabitabunt ꝛ abſcondent.fo.dxxvj.co.ij.
In hoc cognoui qm̄ voluiſti me.fo.cxxj.co.j.
In idumeam extendã calciamẽtum.fo.dxxxviij.co.j.
ꝛ fo.lxxx.colũ.iij.ſecũde.par.
Inimici vero domini mox vt hono.fo.cj.co.iiij.
Inimici domini mentiti ſunt ei.fo.cclxxiij.co.j.
Inimici autem mei viuunt.fo.cviij.co.iiij.
Inimici mei animam meam circũ.fo.xxxiij.co.iij.
Inimici defecerunt framee.fo.xviij.colũ.j.
Inimici mei dixerunt mala.fo.cxix.colũ.iij.
Inimicos eius induam cõfuſione.fo.cxcj.co.ij.ſe.par.
Iniquos odio habui.fo.cxlv.co.j.ſecũde.par.
Iniquitatem odio habui ꝛ abominatus.fo.dx.colũna
iiij.ſecunde partis.
Iniquitatem meditatus eſt.fo.xcv.colũ.ij.
Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo.fo.cciiij.co.iij.
In ira concitauerunt eum.fo.cdx.colũ.iij.
Initio cognoui de teſtimonijs.fo.clvij.co.j.ſe.par.
Initio tu dñe terram fundaſti.fo.xlij.co.iij.ſe.par.
Iniuſti punientur ꝛ ſemen.fo.ciij.co.iij.
Iniuſti autem diſperibunt.fo.ciij.co.iiij.
In iuſtificationibus tuis medi..fo.cxvj.co.iij.ſe.par.
In labore hominum non ſunt.fo.ccxxxj.co.iij.
In labijs meis pronũciaui.fo.cxv.co.iij.ſe.par.
In laqueo ſuo humiliabit eum.fo.xxij.co.ij.
In laqueo iſto quem abſconderũt.fo.xix.co.iij.
In manus tuas domine.fo.lxxiiij.colũ.j.
In manu potenti ꝛ in brachio.fo.cc.co.iij.ſe.par.
In manibus portabunt te.fo.ix.co.j.ſe.par.
In mari vie tue:ꝛ ſemite.fo.ccxlvij.co.iij.
In matutino interficiebam.fo.xxxvj.co.iiij.ſe.par.
In mandatis tuis exercebor.fo.cxvj.co.ij.ſe.par.
In me tranſierunt ire tue.fo.ccxc.colũ.iiij.
In me ſunt deus vota tua.fo.dxxvij.co.ij.
In memoria eterna erit.fo.xciiij.co.ij.ſecũde par.
In memoriam redeat iniquitas.fo.lxxxv.co.iij.ſe.p.
In multitudine miſericordie tue.fo.ccxvj.co.ij.
In noctibus extollite manus.fo.cxciij.co.ij.ſecũde par
Innocens manibus ꝛ mundo corde.fo.lv.co.iiij.
Innocentes ꝛ recti adheſerunt.fo.lx.co.j.
In omnem terram exiuit ſonus.fo.xliij.co.j.
In omnibus his peccauerunt adhuc.fo.cdv.co.ij.
In pace in idipſum dormiam.fo.viij.co.j.
In petra exaltauit me.fo.lxiiij.co.j.
In quacũq3 die inuocauero te exaudi.fo.ccvj.co.ij.ſe.p.
In quacũq3 die inuocauero te velociter.fo.xxxvj.co.iij.ſe.p.
In quacũq3 die innocauero te.ecce.fo.dxvij.co.j.
In quo corrigit adoleſcentior.fo.cxiiij.co.ij.ſe.par.
In quorum manibus iniquitates ſunt.fo.lxj.co.iiij.
In ſalicibus in medio eius.fo.ccij.co.iiij.ſe.par.
Inſidiatur vt rapiat pauperem.fo.xxij.co.ij.
In ſole poſuit tabernaculum ſuum.fo.xliij.co.j.
¶ In te dñe ſperaui non.fo.lxxiij.co.j.ꝛ.fo.ccxxij.co.ij. ps.30.&
In te cantatio mea ſemper.fo.ccxxiij.co.iiij. ps.70.
In te inimicos noſtros ventilabimus.fo.cxxvij.co.ij.
In te ſperauerunt patres noſtri.fo.xlix.co.iij.
In te confirmatus ſum ex vtero.fo.ccxxiij.co.iij.
Intellexiſti cogitationes meas.fo.ccviij.co.ij.ſe.par.
Intelligite inſipientes in populo.fo.xv.co.iiij.ſe.par.
Intelligite hec qui obliuiſcimini.fo.clv.co.ij.
Intellectꝰ bonꝰ oībꝰ facientibus eũ.fo.xciij.co.iij.ſe.p.
In eternum tibi dabo.fo.lxxx.colũ.ij.
Intende anime mee ꝛ libera eam.fo.ccxvij.co.iij.
Intende in adiutorium meum.fo.cix.co.j.
Intende ad viſitandas omnes gentes.fo.clxxxiij.co.j.
Intẽde ad deprecationem meam.fo.ccxxxij.co.ſe.par.
Intende voci orõnis mee.fo.lxxx.co.ij.
In terra deſerta inuia ꝛ in.fo.cxciij.co.ij.
Interrupit petram in eremo.fo.cdv.co.j.
Interrupit mare ꝛ perduxit eos.fo.cdj.co.iij.
In toto corde meo exquiſiui.fo.cxiiij.co.iiij.ſe.par.
Intret poſtulatio mea in.fo.clxiij.co.j.ſe.par.
Intret in conſpectu tuo oratio mea.fo.cdxxxviij.co.j.
In tribulatione inuocaſti me.fo.cclxxj.co.iiij.
In tribulatione inuocaui dñm.fo.xxxv.co.iij.
Introibo in domum tuam in holo.fo.cciij.co.iiij.
Introibo in domum tuam:adorabo.fo.ix.co.j.
Introibit vſq3 in progenies patrum.fo.cxlix.co.ij.
Introibimꝰ in tabernaculũ eius.fo.dxxxviij.co.ij.ſe.p.
Introite in conſpectu eius.fo.xxxiij.co.ij.ſe.par.
Inueni dauid ſeruum meum.fo.ccxciij.co.iiij.
Inueniatur manus tua.fo.xlvij.co.iij.
¶ In via hac qua ambulabam.fo.ccxxj.co.ij.ſe.par.
In via teſtimoniorũ tuorũ.fo.cxvj.co.j.ſe.p.

In voce exultationis ⁊ confe.fo.cxxiij.colũ.ij.
Inuocabant dñm ⁊ ipſe exaudiebat.fo.xxxij.co.j.ſe.p.
¶ Iocundus homo qui miſeretur.fo.xcv.co.j.ſe.par.
Iocundum ſit eloquium meum.fo.lvj.co.iij.ſe.par.
¶ Ipſe autem eſt miſericors.fo.cdvj.colũ.iij.
Ipſe inuocauit me pater meus.fo.cxxvj.co.j.
Ipſe dominus deus noſter.fo.lviij.co.iij.ſecunde par.
Ipſi vero in vanum queſierunt.fo.cxcv.colũ.j.
Ipſi vero conſiderauerunt.fo.lj.co.ij.
Ipſi viderunt opera domini.fo.lxxviij.co.iij.ſe.par.
Ipſi peribunt tu autẽ permanes.fo.xliij.co.j.ſe.par.
Ipſi obligati ſunt ⁊ ceciderunt.fo.xlvj.colũ.j.
Ipſi autem exacerbauerunt eum.fo.lxxiij.co.iij.ſe.p.
Ipſi diſpergentur ad manducandum.fo.cxxxv.co.j.
Ipſi videntes ſic admirati ſunt.fo.cxlj.co.iij.
¶ Iraſcimini ⁊ nolite peccare.fo.vij.co.iij.
¶ Iſte pauper clamauit.lxxxvj.co.iiij.
¶ Ita perſequeris eos in tempeſtate.fol.cdxxvij.co.ij.
¶ Iubilate in conſpectu regis dñi.fo.xxx.co.iiij.ſe.p.
Ps.65. ¶ Iubilate deo omnis terra pſalmum.fo.ccj.co.ij.
Iubilate deo omnis terra cantate.fo.xxix.co.iij.ſe.p.
Ps.99. ¶ Iubilate deo oĩs terra ſeruite.fo.xxxij.co.iiij.ſe.p.
Iuda rex meus fo.cxxxvij.co.iiij.⁊ fo.lxxxij.co.iij.ſe.p
Iudica iudicium meũ ⁊ redime me.fo.clviij.co.lvij.ſe.p
Iudica me dñe ſecundũ iuſticiam meã.fo.xiij.co.iiij.
Iudica me ſecundum iuſticiam tuam.fo.xxxij.co.j.
Ps.34. ¶ Iudica domine nocentes me.fo.lxxxix.co.iiij.
Ps.42. ¶ Iudica me deus ⁊ diſcerne.fo.cxxiiij.colũ.iij.
Ps.25. ¶ Iudica me domine quoniam ego in.fo.lx.co.ij.
Iudicate egeno ⁊ pupillo.fo.cdxxiiij.co.j.
Iudicabit pauperes populi.fo.cxxxvij.colũ.iij.
Iudicabit in nationibus.fo.xcj.co.j.ſecũde.par.
Iudicabit orbem terrarum.fo.xxx.co.ij.ſecũde par.
Iudicare populum tuum.fo.cxxxvij.co.ij.
Iudicabit orbem terre in equitate.fo.xxv.co.ij.ſe.par.
Iudicare pupillo ⁊ humili.fo.xxiij.co.ij.
Iunior fui etenim ſenui.fo.ciij.columna.j.
Iuraui ⁊ ſtatui cuſtodire.fo.cxliij.co.j.ſe.par.
Iurauit dñs dauid veritatem.fo.cxxxix.co.j.ſe.par.
Iurauit dñs ⁊ non penitebit eum.fo.xc.co.iij.ſe.par.
Iuſtus es domine rectum.fo.cliij.co.ij.ſecũde par.
Iuſtus vt palma florebit.fo.xij.co.ij.ſecũde par.
Iuſtus dñs in omnibus vijs ſuis.fo.ccxxxvj.co.j.ſe.p.
Iuſti autem hereditabunt terram.fo.fo.ciij.co.iiij.
Iuſtum adiutorium meum a dño.fo.xiiij.co.j.
Iuſticia ante eum ambulabit.fo.cdxxxiij.co.j.
Iuſticia tua ſicut montes dei.fo.xcvj.co.j.
Iuſticia tua iuſticia in eternum.co.cliiij.co.j.ſe.par.
Iuſticie dñi recte letificantes.fo.xliij.co.iiij.
Iuſticiam tuam non abſcondi.fo.cxvj.co.
Iuſtificationes tuas cuſtodiam.fo.cxiiij.co.j.ſe.par.
Iuuenes ⁊ virgines ſenes.fo.ccxlviij.co.j.ſe.par.
Iuuenes eorum comedit ignis.fo.cdxj.co.ij.
Iuxta eſt dñs his qui tribu.fo.lxxxix co.j.
Labores manuum tuarũ.fo.cxxx.co.j.ſe.p.
Laboraui clamans rauce.fo.cxxiiij.co.j.
Laboraui in gemitu meo.fo.xj.co.iij.
Lacum aperuit ⁊ effodit eum.fo.xv.co.j.
Lapidem quem reprobauerunt.fo.cx.co.iij.ſe.par.
Laqueus contritus eſt.fo.cxxiiij.co.j.ſe.par.
Laqueum parauerunt pedibus meis.fo.clxix.co.j.
Lauabo inter innocentes.fo.lxj.co.j.
Ps.147. ¶ Lauda hieruſalem dñm.fo.ccxliij.co.j.ſe.par.
Ps.145. ¶ Lauda anima mea dñm.fo.ccxxxvij.co.iij.ſe.par.
Laudamini in nomine ſancto eius.fo.lvij.co.iiij.ſe.p.
Ps.148. ¶ Laudate dñm de celis.fo.ccxlv.co.iij.ſe.par.
Ps.146. ¶ Laudate dñm qm̃ bonꝰ ē pſal.fo.ccxxxvj.co.iiij.ſe.p.
Laudate dñm de terra.fo.ccxlvij.co.j.ſecũde.par.
¶ Laudate dñm in ſanctis eius.fo.ccl.co.iiij.ſe.par. Ps.150.
Laudate dñm qm̃ bonus dñs.fo.cxciiij.co.iij.ſe.par.
¶ Laudate dñm omnes gẽtes.fo.cvj.co.ij.ſecũde par. Ps.116.
Laudate nomen eius.fo.xxxiij.co.ij.ſecũde par.
¶ Laudate nomẽ dñi: laudate ſerui.fo.cxciij.co.iiij.ſe.p Ps.134.
¶ Laudate pueri dñm.fo.xcvj.co.ij.ſecũde par. Ps.112.
Laudate eum in virtutibus eius.fo.cclj.co.j.ſe.par.
Laudate eum in ſono tube.fo.cclj.co.ij.ſecũde par.
Laudate eum in celi celorum.fo.ccxlvj.co.iij.ſe.par.
Laudate eum in cymbalis.fo.cclj.co.iiij.ſe.par.
Laudate eum in tympano.fo.cclj.co.iij.ſe.par.
Laudate eum ſol ⁊ luna.fo.ccxlvj.co.j.ſe.par.
Laudate eum omnes angeli eius.fo.ccxlv.co.iiij.ſe.p.
Laudabo nomen dei cum cantico.fo.ccxix.co.iiij.
Laudans inuocabo dominum.fo.xxxv.co.ij.
Laudationem dñi loq̃tur os meũ.fo.ccxxxviij.co.j.ſe.p
Laudent illum celi ⁊ terra.fo.ccxx.co.ij.
Laudẽt nomen eius in choro.fo.ccxlix.co.ij.ſe.par.
¶ Legem pone mihi dñe in via tua.fo.lxv.co.j.
Legem pone mihi dñe viam iuſtifi.fo.cxxj.co.ij.ſe.p.
Letabor ego ſuper eloquia tua.fo.clx.co.iij.ſe.par.
Letabor ⁊ exultabor in te.fo.xvij.co.iij.
Letabimini in ſalutari tuo.fo.xlv.co.iij.
Letabitur iuſtus cũ viderit vindictã.fo.cxxxj.co.iiij.
Letabitur iuſtus in domino.fo.cxxvij.co.iij.
¶ Letatus ſum in his q̃ dicta ſunt.fo.clxix.co.j.ſe.par. Ps.121.
Letati ſumus pro diebus quibus.fo.v.co.iij.ſe.par.
Letata eſt egyptus in pro.fo.lxiiij.co.iij.ſe.par.
Letamini iuſti in domino.fo.xxviij.co.j.ſecũde par.
Letamini in domino ⁊ exultate.fo.lxxxj.colũ.j.
Letetur mons ſion.fo.cxliij.colũ.iij.
Letetur iſrael in eo qui fecit.fo.ccxlix.co.j.ſe.par.
Letentur celi ⁊ exultet terra.fo.xxiiij.co.iiij.ſe par.
Letentur ⁊ exultent gentes.fo.ccv.co.iij.
Leua manus tuas in ſuperbias.fo.ccxxxvj.co.j.
¶ Leuaui oculos meos in montes.fo.clxvij.co.j.ſe.p. Ps.120.
Lex domini immaculata.fo.xliij.co.iiij.
Lex dei eius in corde ipſius.fo.ciij.co.iiij.
¶ Libera me a perſequẽtibus me.fo.ccxxij.co.ij.ſe.par.
Libera deus iſrael.fo.lx.columna.j.
Libera me de ſanguinibus.fo.cxij.co.ij.
Libera me quia egenus ⁊ pauper.fo.lxxxiij.co.ij.ſe.p.
Lingua mea calamus ſcribe.fo.cxxxj.co.ij.
Liquefacta eſt terra.fo.ccxl.columna.ij.
¶ Locutus ſum in lingua mea.fo.cx.co.ij.
Locuti ſunt aduerſum me.fo.lxxxiij.co.ij.ſe.par.
Longe a peccatoribus ſalus.fo.clviij.co.ſe.par.
Longe feciſti notos meos a me.fo.cdxxxix.co.ij.
Longitudine dierũ replebo eum.fo.ix.co.iiij.ſe par.
¶ Lucerna pedibus meis verbum.fo.cxliij.co.iij.ſe.p.
Lunam ⁊ ſtellas in poteſtatem.fo.cxcix.co.iiij.ſe.par.
Lux orta eſt iuſto.xxvij.co.iiij.ſecũde par.
Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis: in.fo.cxl.co.ij. Ps.47.
Magnꝰ dñs ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitu.
fo.ccxxxij.columna.j.ſecũde partis.
Magnus dñs noſter ⁊ magna.fo.ccxlj.co.j.ſe.par.
Magna eſt gloria eius in.fo.xlviij.co.j.
Magna opera domini.fo.xcj.co.iij.ſe.par.
Magnificauit dñs facere no.fo.cxxvj.co.iij.ſe.par.
Magnificate dominum mecum.fo.lxxxvj.co.j.
Magnificans ſalutes regis.fo.xlj.co.iiij.
Magnificentiã glorie ſanctitatis.fo.ccxxxij.co.iij.ſe.p.
Maledicent illi ⁊ tu bñdices.fo.lxxxiiij.co.ij.ſe.par.
Manda deus virtuti tue.fo.ccxj.columna.iij.
Mandaſti iuſticiam teſtimonia.fo.clij.co.iiij.ſe.par.
Manducauerunt ⁊ adorauerunt.fo.liij.co.j.
Manſueti autem hereditabunt.fo.c.columna.j.
Mane ſicut herba tranſeat.fo.iij.co.ij.ſe.par.

Mane aſtabo tibi ꝛ videbo.fo.viij.columna.iij.
Manus enim mea auxiliabitur ei.fo.ccxcv.co.j.
Manus tue dñe fecerunt me.fo.cxxxij.co.iiij.ſe.par.
Manus habent ꝛ non palpabunt.fo.c.co.iij.ſe.par.
Manus tua gentes diſperdidit.fo.cxxvj.co.ij.
Mare vidit ꝛ fugit.fo.xcviij.colū.ij.ſe.par.
¶ Me aūt propter innocētiam ſuſcepiſti.fo.cxxj.co.iij.
Media nocte ſurgebā ad confitendū.fo.cxxx.co.j.ſe.p.
Me expectauerunt peccatores.fo.cxxxix.co.iij.ſe.par.
Mei autem pene moti ſunt pedes.fo.ccxxx.co.iiij.
Melius eſt modicum iuſto.fo.c.colū.iiij.
Memento noſtri dñe in bene.fo.lxvj.co.iiij.ſe.par.
Ps.131. ¶ Memento domine dauid.fo.clxxxvj.iiij.ſe.par.
Mementote mirabilium eius.fo.lviij.co.j.ſe.par.
Memor eſto verbi tui.fo.cxxv.co.iiij.ſecūde par.
Memor fui iudiciorum tuorum.fo.cxxvj.co.iiij.ſe.p.
Memor ſit omnis ſacrificij tui.fo.xlv.columna.ij.
Memor fuit in ſeculum teſtamenti.fo.lviij.co.iij.ſe.p.
Memores erunt nominis tui dñe.fo.cxxxv.co.iiij.
Memor eſto huius inimicus.fo.ccxxxviij.co.iiij.
Memor eſto dñe filiorum edon.fo.cciiij.co.ij.ſe.par.
Memor eſto dñe opprobrij ſeruorū.fo.ccxcix.co.iiij.
Memor fui nocte nominis tui.fo.cxxvij.co.iij.ſe.par.
Memor eſto congregationis tue.fo.ccxxxv.co.iij.
Memor ero raab.fol.cclxxxviij.colū.j.
Memor fui dierum antiquorū.fo.ccxxiiij.co.j.ſe.par.
Memor erit in ſeculum teſtamenti.fo.xcij.co.iij.ſe.par.
Memor fui operum dñi.fo.ccxlvj.columna.j.
Memoriā abundantie ſuauitatis.fo.ccxxxiij.co.j.ſe.p.
Memoriam fecit mirabilium ſuorum.fo.xcij.co.j.ſe.p.
Memorare que mea ſubſtantia.fo.ccxcix.co.ij.
Meus ē galaad.fo.clxxxvij.co.iij.ꝛ fo.lxxxij.co.iij.ſe.p.
¶ Mihi autem adherere deo bonū eſt.fol.ccxxxv.co.j.
Mihi aūt nimis honorificati ſūt.fol.ccxj.co.iiij.ſe.par.
Minoraſti dies temporis eius.fo.ccxcix.co.j.
Minuiſti eum paulominus ab angelis.fo.xvij.co.iij.
Mirabilia teſtimonia tua.fo.cxlix.co.iiij.ſe.par.
Mirabilis facta eſt ſcientia tua.fo.ccx.co.j.ſe.par.
Mirabilis deus in ſanctis ſuis.fo.ccxij.co.iiij.
Mirabiles elationes maris.fo.xiiij.co.j.ſe.par.
Mirifica miſericordias tuas.fo.xxxiij.colū.j.
Myrrha ꝛ gutta ꝛ caſſia.fo.cxxxiij.columna.j.
Miſer factus ſum ꝛ curuatus ſum.fo.cvj.co.iij.
Miſericordia autem dñi.fo.xlviij.co.j.ſecūde par.
Miſericordia mea ꝛ refugiū meū.fo.ccxxvij.co.ij.ſe.p.
Miſericordia tua dñe plena eſt terra.fo.cxxx.co.iij.ſe.p.
Miſericordia ꝛ veritas precedent faciē.fol.ccxciiij.co.j.
Miſericordia ꝛ veritas obuiauerūt ſibi.fo.cclxxxij.co.iij.
Miſericordie tue multe dñe.fo.clviij.co.iij.ſe.par.
Ps.100. ¶ Miam ꝛ iudiciū cātabo tibi.fo.xxxiiij.co.iij.ſe.par.
Miſericordiam aūt meam nō diſpergā.fo.ccxcvij.co.ij.
Ps.88. ¶ Miſericordias dñi in eternum.fo.ccxcj.co.j.
Miſerator ꝛ miſericors dñs lōganī.fo.xlv.co.ij.ſe.par.
Miſerator ꝛ miſericors dñs paci.fol.ccxxxij.co.ij.ſe.p.
Ps.56. ¶ Miſerere mei deꝰ miſerere mei qm̄ i te.fo.clxxvij.co.ij
Miſerere mei dñe: vide humilitatē.fo.xix.columna.ij.
Miſerere mei ꝛ exaudi.fo.vij.columna.ij.
Ps.50. ¶ Miſerere mei deus ſecundum.fo.clv.co.iij.
Miſerere mei dñe: quoniam ad te.fo.cclxxxiiij.co.j.
Miſerere mei dñe: quoniam tribulor.fo.lxxv.co.j.
Ps.55. ¶ Miſerere mei deus: qm̄ conculcauit.fo.clxxv.co.ij.
Miſerere mei dñe qm̄ infirmus ſum.fo.x.co.iij.
Miſerere noſtri dñe miſerere nrī.fo.clxxij.co.j.ſe.par.
Miſit deus miſericordiam ſuam.fo.clxxviij.co.iij.
Miſit in eos cynomiam.fo.cdvij.co.iiij.
Miſit in eos iram indignationis.fo.cclviij.co.iiij.
Miſit ante eos virum.fo.lx.co.ij.ſe.par.
Miſit de celo ꝛ liberauit me.fo.clxxviij.co.iij.
Miſit de ſummo ꝛ accepit me.fo.xxxvij.colū.j.
Miſit verbum ſuum ꝛ ſanauit.fol.lxxvij.co.iiij.ſe.par.
Miſit moyſen ſeruum ſuum.fo.lxij.co.ij.ſe.par.
Miſit tenebras ꝛ obſcurauit.fo.lxij.co.iij.ſe.par.
Mitigaſti omnem iram tuam.fo.cclxxxj.co.iij.
Mittit cryſtallum ſuam ſicut.fo.ccliiij.co.iij.ſe.par.
Mittat tibi auxilium de ſancto.fo.xlv.co.j.
¶ Moab ꝛ agareni gebal.fo.cclxxvj.co.j.
Moyſes ꝛ aaron in ſacerdotibus.fo.xxxj.co.iiij.ſe.p.
Molliti ſunt ſermones eius.fo.clxxiiij.co.iiij.
Mons in quo beneplacitum eſt deo.fo.ccx.co.iij.
Mons coagulatus mons pinguis.fo.ccix.co.iij.
Montes exultauerunt vt.fo.xcviij.co.ij.ſe.par.
Montes in circuitu eius.fo.clxxiiij.co.iiij.ſe.par.
Montes ſicut cera fluxerunt.fo.xxvj.co.ij.ſe.par.
Montes ꝛ omnes colles.fo.ccxlviij.co.iiij.ſe.par.
Montes exultaſtis ſicut arietes.fo.xcviij.co.iij.ſe.par
Mors peccatorum peſſima.fo.lxxxix.colū.ij.
¶ Multa flagella peccatoris.fo.lxxx.colū.iiij.
Multa feciſti tu domine.fo.cxiiij.columna.iiij.
Multe tribulationes iuſtorum.fo.lxxxix.co.j.
Multi qui perſequūtur me ꝛ.fol.cdviij.co.iiij.ſe.par.
Multi dicunt anime mee.fo.vj.co.iiij.
Multiplicata eſt ſup me iniquitas.fo.cxxxj.co.iiij.ſe.p
Multiplicate ſunt infirmitates.fo.xxxj.co.j.
Multiplicati ſunt ſuper capillos.fo.cxvij.co.
Multiplicaſti magnificentiam.fo.ccxxvj.co.iij.
Multiplicati ſunt ſuper capillos.fo.ccxiiij.co.ij.
Multitudo ſonitus aquarum.fo.ccxlvij.co.j.
Muniabitur peccator ꝛ non.fo.cij.columna.j.
Nam ꝛ teſtimonia tua.fo.cxix.co.j.ſe.par.
Nam ꝛ ipſe deus meus.fo.cxc.colū.iij.
Nam ꝛ ſi ambulauero in.fo.liiij.co.ij.
Nam ꝛ ego cōfitebor tibi.fo.ccxxvj.co.iij.
Narrabo nomen tuū fratribꝰ.fo.lij.co.j.
Narrabimus mirabilia tua.fo.ccxl.colū.j.
Narrauerūt mihi iniqui fabulationes.fo.cxxxvj.colū.iij.ſecunde partis.
Narrauerunt vt abſconderent.fo.cxvj.co.iij.
Narrantes laudes domini.fo.ccxlix.colū.j.
¶ Ne auertas hominem in.fo.ij.co.iij.ſe.par.
Ne auertatur humilis.fo.ccxxxix.colū.ij.
Nec fecit proximo ſuo malum.fo.xxx.co.j.
Nec auertit faciem ſuam a.fo.lij.co.ij.
Nec concluſi me in manibus.fo.lxxiiij.co.iij.
Ne auertas faciem tuam a me.fo.lxiiij.co.iij.
Ne derelinquas me domine deus.fo.cix.colū.j.
Ne fiant ſicut patres eorum.fo.ccxlix.colū.iiij.
Ne forte dicant in gentibus.fo.cclxv.co.j.
Ne memineris iniquitatum.fo.cclxiiij.co.iij.
Ne obliuiſcaris voces inimico.fo.ccxxxix.co.iij.
Ne perdas cum impijs deus animam.fo.lxj.co.iij.
Ne proijcias me in tempore ſenec.fo.ccxxiiij.co.j.
Ne proijcias me a facie tua.fo.clxj.co.ij.
Neqꝫ iniquitas mea neqꝫ pe.fo.clxxxij.co.iij.
Neqꝫ habitabit iuxta te ma.fo.viij.colū.iiij.
Neqꝫ ambulaui in magnis.fo.clxxxv.co.iij.ſe.par.
Neqꝫ profanabo teſtamentum.fo.ccxcvij.co.iij.
Neqꝫ irrideant me inimici.fo.lvij.colū.j.
Nequādo rapiat vt leo.fo.xij.co.iiij.
Ne reuoces me in dimidio.fo.xlij.co.iiij.ſe.par.
Neſcierunt neqꝫ intellexerunt.fo.cclxxiiij.co.ij.
Ne ſileas qm̄ aduena ego.fo.cxiij.co.j.
Ne ſimul tradas me.fo.lxvj.co.iiij.
Ne timueris cum diues factus.fo.cxlviij.co.iiij.
Ne tradas beſtijs animas confi.fo.ccxxxviij.co.iiij.
Ne tradideris me in animas.fo.lxv.co.j.
Nihil proficiet inimicus in eo.fo.ccxcv.co.ij.

Niſi conuerſi fueritis.fo.xiiij.columna.ij.
ps.126. ¶ Niſi dominus edificauerit domũ.fo.clxxvij.co.ſe.p.
Niſi dñs cuſtodierit ciuitatem.fo.clxxviij.co.j.ſe.par.
ps.123. ¶ Niſi quia dñs erat in nobis.fo.clxxvj.co.iij.ſe.par
Niſi quia dñs adiuuit me.fo.xvij.columna.iiij.ſe par.
Niſi q lex tua meditatio.fo.cxxxviij.co.iij.ſecũde par.
¶ Noli emulari in eo qui.fo.xcix.columna.ij.
Noli emulari in malignantibus.fo.xcvij.columna.iij.
Nolite tangere chriſtos meos.fo.lx.co.j.ſecũde par.
Nolite ſperare in iniquitate.fo.cxcij.columna.j.
Nolite fieri ſicut equus ꝛ mulus.fo.lxxx.colũ.ij.
Nolite cõfidere in principibus.fo.ccxxxvij.co.iiij.ſe.p.
Nolite extollere in altum.fo.ccxl.columna.iij.
Non eſt deus in conſpectu eius.fo.xxj.colũ.iij.
Non eſt occultatum os meum.fo.ccxj.co.ij.ſe.par.
Non eſt ruina macerie.fo.ccxxxj co.j.ſe.par.
Non eſt ſimilis tui in dijs domine.fo.cclxxxiiij.co.iij.
Non eſt ſanitas in carne mea.fo.cv.colũna.iiij.
Non nobis dñe non nobis.fo.xcix.co.j.ſe.partis.
Non moriar ſed viuam.fo.cix.colũna.iij.ſe par.
Non abſcondi miſericordiam tuam.fo.cxvj.co.ij.
Non reliquit hoiem nocere.fo.lix.co.iiij.ſe.par.
Non priuabit bonis eos qui.fo.cclxxx.co.iiij.
Non ſic impij non ſic.fo.iij.columna.ij.
Non habitabit in medio.fo.xxxvj.co.iiij.ſe.par.
Non ſunt occultata a filijs eorum.fo.cclix.co.ij.
Non in ſacrificijs tuis.fo.clij.columna.iij.
Non enim in arcu meo ſperabo.fo.cxxvij.co.iij.
Non congregabo conuenticula.fo.xxxj.co.j.
Non accipiam de domo tua.fo.cliij.co.iiij.
Non auertas faciem tuam a me.fo.ccxxiiij.col.iij.ſe.p.
Non enim eſt illis cõmutatio.fo.clxxiiij.co.iij.
Non ſunt recordati manus eius.fo.cclvij.co.ij.
Non cuſtodierunt teſtamentum.fo.ccl.co.iiij.
Non proponebam ante oculos meos.fo.xxxv.colum-
na.j.ſecunde partis.
Non confundentur in tempore malo.fo.cj.co.iij.
Non enim in gladio ſuo poſſederunt.fo.cxxvj.co.iij.
Non adheſit mihi cor.fo.xxxv.co.ij.ſe.par.
Non ſedi cum conſilio vanitatis.fo.lx.colũna.iiij.
Non timebo milia populi.fo.vj.columna.iiij.
Non ſunt loquelle neq ſermones.fo.xlij.co.iiij.
Non videbit interitum fo.cxlvij.colũ.j.
Non erubeſcant in me qui expectant.fo.ccxv.co.j.
Non confundantur ſuper me.fo.ccxv.colũ.j.
Non ſupgaudeãt mihi qui aduerſantur.fo.xciij.co.ij.
Non me demergat tempeſtas aque.fo.ccxvj.co.iiij.
Non dicant in cordibus ſuis.fo.xciiij.colũna.j.
Non ſaluatur rex per multã virtutẽ.fo.lxxxiiij.co.iij.
Non veniat mihi pes ſuperbie.fo.xcvij.co.ij.
Non fecit taliter omni nationi.fo.ccxlv.co.ij.ſe.par.
Non accedet ad te malum.fo.viij.co.iiij.ſe.par.
Non enim qui operantur iniquitatẽ.fo.cxij.co.iij.ſe.p.
Non in fortitudine equi.fo.ccxliij.co.iij.ſe.par.
Non crediderunt verbo eius.fo.lxx.co.iiij.ſe.par.
Non declines cor meum in verba.fo.ccxviij.co.ij.ſe.p.
Non mortui laudabunt te.fo.cij.co.ij.ſe.par.
Nõ tradas me dñe a deſiderio.fo.ccxv.co.iiij.ſe.par.
Non ſit illi adiutor.fo.lxxxv.colũ.j.ſe.par.
Nõ auertas faciẽ tuã a me in q̃cũq3.fo.xxxvij.co.ij.ſe.p
Non auertas faciem tuã a me ꝛ ſi.fo.ccxxiiij.co.iij.ſe.p
Nõ ſecũdum peccata nr̃a fecit nobis.fo.xlv.co.iiij.ſe.p.
Non in perpetuum iraſcetur.fo.xlv.co.iij.ſe.par.
Non det in cõmotionẽ pedẽ tuum.fol.clxvij.co.iij.ſe.p.
Nõne qui oderunt te oderam.fo.ccxij.co.iiij.ſe.par.
Nõne deus requiret iſta.fo.cxxix.colũna.iiij.
ps.61. ¶ Nonne tu deꝰ qui repuliſti nos.fo.clxxxviij.colũ.ij.
ꝛ fol.lxxxij.columna.iiij.ſecunde partis.
Nonne deo ſubiecta erit anima mea.fo.cxc.co.j.
Nõne cognoſcẽt oẽs q operantur iniqui.fo.xxviij.co.iij.
Nõne ſcient oẽs q operãtur iniquitatẽ.fo.clxviij.co.ij.
Nos autem populus tuus.fo.cclxv.co.iiij.
¶ Notus in iudeã deus fo.ccxlj.colũ.iiij. p.75.
Notum fecit dñs ſalutare ſuum.fo.xxix.co.j.ſe.par.
Notam feciſti in populis virtutem.fo.ccxlvj.co.iij.
Notam fac mihi viã in qua ambulẽ.fo.ccxxv.co.j.ſe.p.
Notas fecit vias ſuas moyſi.fo.xlv.co.ij.ſe.par.
Notas mihi feciſti vias vite.fo.xxxj.colũ.iij.
Nouit dñs dies immaculatorum.fo.cj.colũna.ij.
¶ Nubes ꝛ caligo in circuitu eius.fo.xxv.co.iiij.ſe.p.
Nunc autem repuliſti.fo.cxxvij.colũna.iiij.
Nunquid confitebitur tibi puluis.fo.lxxij.colũ.ij.
Nunquid manducabo carnes.fo.cliij.colũna.iij.
Nũquid adheret tibi ſedes iniqtatis.fo.xviij.co.ij.ſe.p
Nunquid mortuis facies mirabilia.fo.cclxxxix.co.iiij
Nunquid cognoſcẽtur in tenebris.fo.ccxc.colũ.j.
Nunquid in eternum iraſceris nobis.fo.cclxxx.co.iij.
Nunquid ſion dicet homo.fo.cclxxxvij.colũ.ij.
Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro.fo.ccix.co.j.
Nunquid in eternum proijciet deus.fo.ccxlv.co.iij.
Nunquid ꝛ panẽ poterit dare.fo.ccliij.colũ.j.
Nutantes transferantur filij eius.fo.lxxxiiij.co.iij.ſe.p
OBliti ſunt deum qui.fo.lxx.co.j.ſe.par.
Obmutui ꝛ non aperui os meum.fo.cxij.co.ij.
Obmutui ꝛ humiliatus ſum.fo.cx.co.j.
Obſcurentur oculi eorum.fol.ccxviij.colũna.iij.
Obſeruabit peccator iuſtum.fo.c.colũna.j.
¶ Oculi eius in pauperẽ reſpiciunt pal.fo.xxiiij.co.ij.
Oculi eius in pauperem reſpiciunt inſidie.fo.xxij.co.j.
Oculi domini ſuper iuſtos.fo.lxxxviij.co.iij.
Oculi mei ſemper ad dominum.fo.lix.colũ.ij.
Oculi mei defecerunt.fo.cxlviij.co.ij.ſe.par.
Oculi mei ad fideles terre.fo.xxxvj.co.iij.ſe.par.
Oculi omnium in te ſperant dñe.fo.ccxxxv.co.iij.ſe.p.
¶ Odiui eccleſiam malignantium.fo.xj.colũna.j.
Odiſti obſeruantes vanitates.fo.lxxiij.co.ij.
Odiſti omnes qui operãtur iniquitatẽ.fo.viij.co.iiij.
O dñe libera animam meam.fo.ciij.co.iij.ſe.par.
O dñe quia ego ſeruus tuus.fo.cv.co.iiij.ſe.par.
O dñe ſaluum me fac.fo.cxj.co.j.ſe.par.
¶ Omnis terra adoret te ꝛ.fo.ccij.colũna.j.
Omnis gloria eius filie regũ.fo.cxxxiiij.co.iij.
Omnis conſumationis vidi finẽ.fo.cxxxix.co.iiij.ſe.p.
Omnem eſcam abominata eſt.fo.lxxvij.co.iij.ſe.par.
Omnes videntes me deriſerunt.fo.xlix.co.iiij.
Omnes gentes quaſcũq feciſti.fo.cclxxxiiij.co.iij.
Omnes principes eorum qui.fo.cclxxvj.co.iiij.
¶ Omnes gentes plaudite manibus.fo.cxxxviij.co.ij. ps.46.
Omes declinauerũt ſimul.fo.xxviij.co.j.ꝛ.clxviij.co.j.
Omnes gentes circuierunt me.fo.cviij.co.ij.ſe.par.
Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius.fo.xvj.fo.iiij.
Omnia oſſa mea dicent.fo.xcj.colũ.ij.
Omnia mãdata tua veritas.fo.cxxxvj.co.iiij.ſe.par.
Omnia quecũq voluit dñs fecit.fo.cxcv.co.j.ſe.par.
Omnia excelſa tua ꝛ fluctus.fo.cxxiiij.colũ.j.
¶ Operuit montes vmbra eius.fo.cclxix.co.j.
Opus quod operatus es in diebus.fo.cxxvj.co.ij.
¶ Ordinatione tua perſeuerat.fo.cxxxviij.co.ij.ſe.par.
Orietur in diebus eius iuſticia.fo.ccxxviij.co.j.
Ortus eſt ſol ꝛ congregati ſunt.fol.liiij.columna.ij.
ſecunde partis.
¶ Os habẽt ꝛ non loquentur.fo.c.colũna.j.ꝛ fo.cxcvij.
columna.ij.ſecunde partis.
Os iuſti meditabitur ſapientiã.fo.ciij.colũna.iiij.
Os meum loquetur ſapientiam.fo.cxlv.colũ.j.
Os meum aperui ꝛ attraxi.fo.cl.co.iij.ſecũde partis.

Os meum annūciabit iuſticiam.fo.ccxxv.colū.j.
Os tuum abundauit malicia.fo.cliiij.colū.iiij.
Oſtende nobis dñe miſericordiā tuā.fo.cdxxxj.co.iiij.
Oſtendiſti populo tuo dura.fo.clxxx.colū.iiij.
Oues eorum fetoſe.fo.ccxxx.co.iiij.ſecūde partis.
PAnem angelorum manducauit.fo.cdiiij.co.ij.
Paratum cor eius ſperare in domino.fol.xcv.
colūna.iij.ſecunde partis.
ps107. ¶ Paratum cor meum deus paratum cor meum:cantabo ⁊ pſalmum dicam.fo.clxxix.columna.ij.
Paratum cor meum deus paratum cor meum:cantabo ⁊ pſallam in gloria mea.fo.lxxxj.co.ij.ſe.par.
Parata ſedes tua ex tunc.fo.xiij.co.iij.ſecūde par.
Parauit in iudicio thronum ſuum.fo.xviij.co.ij.
Paraſti in conſpectu meo menſam.fo.liiij.co.iiij.
Paratus ſum ⁊ non ſum turbatus.fo.cxxix.co.ij.ſe.p.
Parcet pauperi ⁊ inopi.fo.ccxxix.co.j.
Particeps ego ſum omniū timentiū.fo.cxxx.co.ij.ſe.p.
Paſcere iacob ſeruum tuum.fo.cclxiij.colū.j.
Patres noſtri in egypto nō.fo.lxvij.co.iij.ſe.par.
Paulominus conſumauerūt.fo.cxxxvij.co.j.ſe.par.
Pauper ſum ego ⁊ in laboribus.fo.cccc.co.iij.
Pax multa diligentibus legem.fo.clxj.co.iij.ſe.par.
¶ Peccator videbit ⁊ iraſcetur.fo.xcvj.co.j.ſe.par.
Peccatori autem dixit deus.fo.cliiij.co.j.
Peccauimus cum patribus noſtris.fo.lxvij.co.ij.ſe.p.
Per diem ſol non vret te.fo.clxviij.co.ij.ſe.par.
Per ſingulos dies benedicam tibi.fo.ccxxxj.co.iiij.ſe.p
Perambulabam in innocentia.fo.xxxiiij.co.ſe.par.
Percuſſus ſum vt fenum.fo.xxxviij.co.j.ſe.par.
Perfecto odio oderam illos.fo.ccxiij.co.j.ſe.par.
Perfeciſti eis qui ſperant in te.fo.lxxvij.co.j.
Perfice greſſus meos in.fo.xxxij.co.iij.
Perijt fuga a me.fo.ccxxj.colū.iij.ſecūde partis.
Perijt memoria eorum.fo.xviij.co.ij.
Permanet in eternum in.fo.clxxxix.co.iiij.
Perſequar inimicos meos.fo.xl.colū.j.
Perſequitur inimicus animam meam.fo.xiij.co.ij.
Pes meus ſtetit in directo.fo.lxij.colū.j.
Petierunt ⁊ venit coturnix.fo.lxiiij.co.iiij.ſe.par.
¶ Pingueſcent ſpecioſa deſerti.fo.ccj.co.j.
¶ Placebo domino in regione viuorū.fo.ciiij.columna.ij.ſecunde partis.
Plantati in domo dñi.fo.xij.colū.iij.ſe par.
Pluet ſuper peccatores laqueos.fo.xxiiij.co.iij.
Pluuiā voluntariā ſegregabis.fo.ccvij.co.iiij.
¶ Ponam in ſalutari.fo.xxv.columna.iiij.
Pone principes eorum ſicut.fo.cdxvj.columna.iiij.
Pone dñe cuſtodiam ori meo.fo.ccxviij.co.j.ſe.par.
Pones eos vt clibanum ignis.fo.xlvij.co.iiij.
Ponite corda veſtra in virtute.fo.cxliij.co.iiij.
Populus quem non cognoui.fo.xl.columna.iij.
Populus eius ⁊ oues paſcue eius.fo.xxxiiij.co.j.ſe.p.
Populum tuum domine.fo.xv.colū.ij.ſe.par.
Porno mea domine dixi.fo.cxxviij.co.j.ſe.par.
Poſtula a me ⁊ dabo tibi.fo.v.columna.iij.
Poſui ori meo cuſtodiam.fo.cix.co.iiij.
Poſuiſti iniquitates noſtras.fo.iij.co.iij.ſe.par.
Poſuiſti tenebras ⁊ facta eſt nox.fo.liij.co.iiij.ſe.par.
Poſuiſti nos in ſimilitudinem.fo.cxxviij.colū.iij.
Poſuiſti nos opprobrium.fo.cxxviij.columna.iij.
Poſuiſti nos in contradictionem.fo.cdxviij.co.j.
Poſuit deſertum in ſtagna.fo.lxxx.co.j.ſe.par.
Poſuit in eis verba ſignorum.fo.lxij.colū.iij.ſe.par.
Poſuit flumina in deſertum.fo.lxxix.co.j.ſe.par.
Poſuit pluuias eorum.fo.lxij.co.iij.ſecūde.par.
Poſuerunt me in lacu inferiori.fo.cdxxxviij.co.iiij.
Poſuerunt peccatores laqueū mihi.fo.cxliij.
Poſuerunt in celum os ſuum.fo.ccxxxij.co.ij.
Poſuerunt ſigna ſua ſigna.fo.ccxxxvj.co.iij.
Poſuerunt morticinia ſuorum.fo.cdxiij.co.iiij.
Potabunt omnes beſtie agri.fol.ij.co.iij.ſecunde par.
Potens in terra erit ſemen eius.fo.xciij.co.ij.ſe.par.
Potentiam tuam ⁊ iuſticiam tuam.fo.ccxxvj.co.j.
¶ Precinite dño in confeſſione.fo.ccxlj.co.iij.ſe.par.
Precipita dñe ⁊ diuide.fo.clxxij.columna.iij.
Pre fulgore in conſpectu eius.fo.xxxvj.columna.iij.
Preoccupemus faciem eius.fo.xix.co.iij.ſe.par.
Preparans montes in virtute.fo.cxcix.co.iiij.
Pretende miſericordiā tuam ſcientibꝰ te.fo.xcvij.co.ij.
Preuaricantes reputaui.fo.cxlvj.co.iiij.ſe.par.
Preueni in maturitate.fo.clv.co.iij.ſe.par.
Preuenerunt me in die afflictionis.fo.xxxvij.co.ij.
Preuenerunt principes.fo.ccxj.columna.j.
Preuenerunt oculi mei a te.fo.clvj.co.j.ſe.par.
Principes populorum congregati.fo.cxl.co.j.
Principes perſecuti ſunt me.fo.clx.co.j.ſe.par.
Principes iuda duces eorum.fo.ccxj.co.iij.
Principiū verborum tuorum.fo.clix.co.iiij.ſe.par.
Priuſꝗ̄ intelligerent.fo.clxxxj.colū.iij.
Priuſꝗ̄ humiliarer ego.fo.cxxxj.co.iij.ſe.par.
Priuſꝗ̄ montes fierent.fo.ij.co.ij.ſe.par.
Proba me domine ⁊ tenta me.fo.lx.co.iij.
Proba me deus ⁊ ſcito cor meum.fo.ccxiij.co.ſe.par.
Probaſti cor meum ⁊ viſitaſti.fo.xxxij.co.ij.
Producens fenum iumentis.fo.liij.co.j.ſe.par.
Prodijt quaſi ex adipe iniquitas.fo.ccxxxij.co.j.
Pro eo vt me diligerent.fo.lxxxiij.co.ſe.par.
Pro hac orabit ad te omnis ſanctus.fo.lxxix.co.iiij.
Prohibe linguam tuam a malo.fo.lxxxviij.co.j.
Proijciente me nunc circundederunt.fo.xxxiij.co.iij.
Promptuaria eorum plena.fo.ccxxx.co.iij.ſe.par.
Pro nihilo forſitan inimicos.fo.cdxxiij.co.j.
Pronunciabit lingua mea.fo.clxiij.co.iij.ſe.par.
Pro patribus tuis nati ſunt tibi.fo.cxxxv.co.iij.
Prope es tu domine ⁊ omnes vie.clvj.co.iiij.ſe.par.
Prope eſt dominus om̄ibus inuocātibus.fo.ccxxxvj.columna.ij.ſecunde partis.
Propter miſeriam inopum.fo.xxv.columna.iij.
Propter domum domini dei noſtri.fo.clxxj.co.j.ſe.p.
Propter fratres meos ⁊ proxi.fo.clxx.co.iiij.ſe.par.
Propter hoc letatum eſt cor.fo.xxxj.colū.iij.
Propter nomen tuum domine.fo.lviij.co.iiij.
Propter dauid ſeruum tuum.fo.clxxxix.co.j.ſe.par.
Propter quid irritauit impius deum.fo.xxij.co.iij.
Propter veritatem ⁊ manſuetudinem.fo.cxxxij.co.j.
Propterea exaudiuit deus.fo.cciiij.co.iiij.
Propterea populi confitebuntur.fo.cxxxv.co.iiij.
Propterea confitebor tibi.fo.xlij.columna.iij.
Propterea ad omnia mandata tua.fo.cxlix.columna.iij.ſecunde partis.
Propterea deus deſtruet te.fo.clxv.co.ij.
Propterea non timebimus dum.fo.cxxxvj.co.ij.
Protector meus ⁊ in ipſo ſperaui.fo.ccxxvij.co.ij.ſe.p.
Protector noſter aſpice deus.fo.cdxxx.columna.j.
Protector meus ⁊ cornu ſalutis.fo.xxxv.co.ij.
Proteges eos in tabernaculo tuo.fo.lxxvij.co.ij
Protexiſti me a conuentu ma.fo.cxcv.colū.iiij.
Prouidebam dominū in conſpectu meo.fo.xxxj.co.iij.
Pſallam ⁊ intelligam in via.fo.xxxiiij.co.iiij.ſe.par.
Pſallite deo qui aſcendit.fo.ccxij.columna.iij.
Pſallite deo noſtro pſallite.fo.cxxxix.columna.iij.
Pſallite domino omnes ſancti eius.fo.lxxj.co.ij.
Pſallite domino qui habitat in ſion.fo.xviij.co.iiij.
Pſallite domino in cithara.fo.xxix.colū.iiij.ſe.par.
Putruerunt ⁊ corrupte ſunt.fo.cvj.columna.iij.

Quadraginta ānis offenſus fui.fo.xxij.co.j.ſe.p.
ps.72. Quam bonus iſrael deus.fo.ccxxx.co.iij.
ps.83 Quā dilecta tabernacula tua.fo.cclxxviij.co.iiij
Quam magnificata ſunt opera tua.fo.x.co.iiij.ſe.par.
Quam dulcia faucibus meis.fo.cxlj.co.iiij.ſe.par.
Quam magna multitudo dul.fo.lxxvj.co.iiij.
Quādiu ponam cōſilia in anima mea.fo.xxvj.co.iiij.
Quantum diſtat ortus ab occidēte.fo.xlvj.co.j.ſe.par.
Quanta mandauit patribus noſtris.fo.ccxlix.co.iij.
Quanta audiuimus & cognouimus.fo.ccxlviij.co.iiij.
Quātas oſtēdiſti mihi tribulationes.fo.ccxxvj.co.ij.
ps.2. ¶ Quare fremuerunt gentes.fo.iiij.columna.j.
Quare oblitus es mei.fo.cxxiiij.co.ij.
Quare faciem tuam auertis.fo.cxxx.co.iij.
Quare triſtis es anima mea.fo.cxxiij.co.ij.
Quaſi proximum & quaſi fratrem.fo.xcij.co.ij.
Quaſi in ſilua lignorum.fo.ccxxxvj.co.iij.
Que vtilitas in ſanguine meo.fo.lxxij.co.ij.
Que loquuntur aduerſus iuſtū.fo.lxx.co.iiij.
Que non exaudiet vocem incantātū.fo.clxxx.co.iiij.
ps.41. ¶ Quemadmodum deſiderat ceruus.fo.cxxij.co.j.
Querite dñm & confirmamini.lviij.co.j.ſecūde par.
Qui annunciat verbum ſuum.fo.ccxlv.co.j.ſe.par.
Qui abſtulit a dextris pauperis.fo.lxxxviij.co.iij.ſe.p.
Qui conuertit mare in aridam.fo.ccij.co.ij.
Qui cogitauerunt iniquitates.fo.ccxiiij.co.ij.ſe.par.
Qui confidunt in virtute ſua.fo.cxlvj.co.j.
Qui cogitauerūt ſupplantare.fo.ccxiiij.co.iiij.ſe.par.
ps.12. ¶ Qui confidunt in domino.fo.clxxiiij.co.ij.ſe.par.
Qui conuertit petram in ſtagna.fo.xcviij.co.iiij.ſe.p.
Qui corripit gentes non arguet.fo.xvj.co.ij.ſe.par.
Qui cuſtodit veritatē in ſeculū.fo.ccxxxviij.co.iiij.ſe.p
Qui dat niuem ſicut lanam fo.ccxliiij.co.ij.ſe.par.
Qui das ſalutem regibus.fo.ccxxix.co.iij.ſe.par.
Qui dat eſcam omni carni.fo.ccij.co.j.ſecūde partis.
Qui dat iumentis eſcam ipſorū.fo.ccxlij.co.j.ſe.par.
Qui deſcendunt mare in nauibus.fo.lxxviij.co.ij.ſe.p
Qui dicunt exinanite exinanite.fo.xxiiij.co.iij.ſe.par.
Qui diligitis dñm odite malū.fo.ccvij.co.iij.ſe.par.
Qui diuiſit mare rubrum.fo.cc.co.iij.ſecūde partis.
Qui dixerunt linguam noſtram.fo.xxv.co.iij.
Qui docet manus meas ad te.fo.xxxix.co.ij.
Qui dominatur in virtute ſua.fo.ccij.co.iiij.
Qui educit vinctos in fortitudine.fo.ccvij.co.ij.
Qui emittit eloquium ſuum terre.fo.lj.co.j.ſe.par.
Qui emittis fontes in conuallibus.fo.ccxliiij.co.j.ſe.p.
Qui eduxit iſrael de medio.fo.cc.co.ij.ſe.par.
Qui exaltas me de portis mortis.fo.xix.co.ij.
Qui facit hec.fo.xxx.columna.ij.
Qui fecit celos in intellectu.fo.cxcix.co.j.ſe.par.
Qui fecit luminaria magna.fo.cxcix.co.ij.ſecūde par.
Qui facis angelos tuos ſpiritus.fo.xlix.col.iij.ſe.par.
Qui facit mirabilia magna.fo.cxcviij.co.iij.ſe.par.
Qui fingit ſigillatim corda.fo.lxxxiiij.co.ij.
Qui fundaſti terram ſuper.fo.xlix.co.iiij.ſe.par.
Qui firmauit terram.fo.cxcix.co.j.ſecūde partis.
ps.90. ¶ Qui habitat in adiutorio altiſſimi.fo.vj co.j.ſe.par.
Qui habitare facit ſterilem.fo.xcvij.co.ij.ſecūde par.
Qui habitat in celis irridebit.fo.v.co.ij.
Qui ingreditur ſine macula.fo.xxix.columna.ij.
Qui iurat proximo ſuo & non.fo.xxx.co.ij.
Qui loquitur veritatem in corde.fo.xxx.co.j.
Qui loquuntur pacem cum proximo.fo.lxvj.co.iiij.
Qui liberabit pauperem a potente.fol.ccxxviij.co.iiij.
Qui numerat multitudinem.fo.ccxl.co.iij.ſe.par.
Qui operit celum nubibus.fo.ccxlj.co.iij.ſecūde par.
Qui plantauit aurem non audiet.fo.xvj.co.j.ſe.par.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum.fo.xlix.col.ij.ſe.p.
Qui poſuit fines tuos pacem.fo.ccxliij.co.iiij.ſe.par.
Qui poſuit animam meam ad vitam.fo.ccij.co.j.
Qui percuſſit gentes multas.fo.cxcvj.co.j.ſecūde par.
Qui percuſſit reges magnos.fo.ccj.co.j.ſe.par.
Qui percuſſit egyptum.fo.cc.co.j.ſecūde partis.
Qui perfecit pedes meos.fo.xxxix.co.ij.ſe.par.
Qui producit ventos de theſauris.fo.cxcv.co.iiij.ſe.p.
Qui producit in montibus fenum.fo.ccxlj.co.iiij.ſe.p.
Qui propitiatur omnibus iniquitatibus.fo.xliiij.co.ij.ſe.p.
Quiq; terrigene & filij hominum.fo.cxliiij.co.iij.
Qui replet in bonis deſiderium.fol.xliiij.co.iij.ſe.par.
Qui retribuunt mala pro bonis.fo.cviij.co.iiij.
¶ Qui regis iſrael intende.fo.cclxvj.co.ij. ps.79.
Qui reſpicit terram & facit.fo.lvj.co.iij.ſecūde par.
Qui redimit de interitu.fo.xliiij.co.iij.ſecūde partis.
Qui ſanat contritos corde.fo.ccxl.co.ij.ſe.par.
Qui ſedes ſuper cherubim.fo.cclxvj.co.iij.
Qui ſeminant in lacrymis.fo.clxxvij.co.j.ſe.par.
Qui ſimul mecum dulces capie.fo.clxx.co.iij.
Qui ſtatis i domo do.fo.cxciij.co.j.& fo.cxciiij.co.j.ſe.p
Qui timent te videbunt me.fo.cxxxiij.co.iij.ſe.par.
Qui timetis dñm laudate eum.fo.lij.co.ij.
Qui timēt dñs ſperauerunt in.fo.cj.co.j.ſe.par.
Qui tribulant me inimici mei.fo.lxiij.columna.j.
Qui traduxit populum ſuum.fo.ccj.co.j.ſe.par.
Qui tribulant me exultabunt.fo.xxvij.co.ij.
Qui videbant me foras fugerunt.fo.lxxx.co.iiij.
Quia anima eius in vita ipſius.fo.cxlix.colū.j.
Quia apud dñm miſericordia.fo.clxxxiiij.co.iij.ſe.p.
Quia apud te propitiatio eſt.fo.clxxxiiij.co.j.ſe.par.
Quia benedicentes ei hereditabunt.fo.fo.cij.colū.ij.
Quia beneplacitū ē dño in populo.fo.ccxlix.co.ij.ſe.p.
Quia cinerem tanq̄ panē manducabam.fo.xxxix.co.ij.ſe.par.
Quia comederunt iacob.fo.cclxiiij.co.iij.
Quia contriuit portas ereas.fo.lxxvij.co.ij.ſe.par.
Quia cuſtodiui vias domini.fo.xxxvij.co.iiij.
Quia delectaſti me dñe.fo.x.colū.iij.ſe.par.
Quia defecimus in ira tua.fo.iij.co.iij.ſe.par.
Quia defecerūt ſicut fumus dies.fo.xxxvij.co.iiij.ſe.p.
Quia dicitis in cogitatione.fo.ccxj.co.iij.ſe.par.
Quia dixerunt inimici mei mihi.fo.ccxxiiij.co.ij.
Quia dixit nequādo ſupergaudeant.fo.cviij.co.ij.
Quia dominus amat iudicium.fo.ciij.co.iij.
Quia dñi eſt aſſumptio noſtra.fo.ccxciij.co.iij.
Quia ecce qui elongant ſe a te.fo.ccxxxv.co.j.
Quia ecce ceperunt animam meam.fo.clxxxij.co.iij.
Quia edificauit dñs ſion.fo.xlj.co.j.ſe.par.
Quia ego cognoui quia magnus eſt.fo.cxcv.co.j.ſe.p.
Quia eripuit animam meam.fo.ciiij.co.j.ſe.par.
Quia exacerbauerunt eloquia.fo.lxxxj.co.iij.ſe.par.
Quia exacuerunt vt gladium.fo.cxcvj.co.j.
Quia factus eſt ſuſceptor meus.fo.clxxxv.co.ij.
Quia factus ſum ſicut vter in pruina.fo.cxxxvj.co.j.ſe.p.
Quia inflāmatum eſt cor meum.fo.ccxxxiiij.co.j.
Quia in humilitate noſtra.fo.ccj.co.iiij.ſe.par.
Quia illic ſederunt ſedēs in.fo.clxx.co.j.ſe.par.
Quia in manu eius ſunt oēs fines.fo.xx.co.iij.ſe.par.
Quia in eo letabitur cor noſtrum.fo.lxxxv.co.j.
Quia inclinauit aurē ſuam mihi.fo.cij.colo.iiij.ſe.p.
Quia illic interrogauerunt nos.fo.cciij.co.j.ſe.par.
Quia ipſe dixit & facta ſunt.fo.ccxlvj.co.iij.ſe.par.
Quia ipſe ſuper maria fundauit eum.fo.lv.co.iij.
Quia ipſe deus meus & ſaluator.fo.cxci.co.j.
Quia iudicabit dñs populum.fol.cxcvj.co.iiij.ſe.par.
Quia liberauit pauperem a potente.fo.ccxxviij.co.iiij
Quia magna eſt ſuper celos.fo.lxxxj.co.iiij.ſe.par.
Quia melior eſt dies vna.fo.cclxxx.co.j.
Quia miſericordia tua magna eſt.fo.cclxxxv.co.ij.

Quia miſericordiam ⁊ veritatē diligit.fo.cclxxx.co.iij.
Quia multū repleta eſt anima nr̄a.fo.clxxij.co.ij.ſe.p.
Quia neq̧ ab oriente neq̧ ab.fo.ccxl.co.iiij.
Quia non eſt reſpectus morti.fo.ccxxxj.co.ij.
Quia non crediderunt in deo fo.ccliij.co.iij.
Quia non relinquet dn̄s virgam.fo.clxxiiij.co.iiij.ſe.p
Quia non repellet dn̄s plebem.fo.xvij.co.ij.ſe.par.
Quia pſecut⁹ eſt inimicus animā.fo.ccxxiij.co.iij.ſe.p.
Quia preceptum in iſrael eſt.fo.cclxxj.co.ij.
Quia proſperit de excelſo ſancto ſuo.fo.xlj.co.iij.ſe.p.
Quia rectum eſt verbum domini.fo.lxxxij.co.iij.
Quia repleta eſt malis anima mea.fo.cclxxxviij.co.ij.
Quia ſatiauit animam inanem.fo.lxxvj.co.j.ſe.par.
Quia tenebre non obſcurabūtur.fo.ccx.co.iij.ſe.p.
Quia tu poſſedisti renes meos.fo.ccx.co.iiij.ſe.par.
Quia tu es deus fortitudo mea.fo.cxxiiij.co.iiij.
Quia zelaui ſuper iniquos.fo.ccxxxj.colū.j.
Quid detur tibi aut qd apponatur tibi.fo.clxvj.co.j.ſe.p.
Quid enim mihi eſt in celo.fo.ccxxxiiij.co.iij.
Quid eſt homo q̄ memor es eius.fo.xvj.colū.iij.
Quid eſt tibi mare q̄ fugiſti.fo.xcviij.co.iij.ſe.par.
Ps.51. ¶ Quid gloriaris in malicia.fo.clxiij.co.ij.
Quid retribuam domino.fo.cv.co.j.ſe.par.
Quis aſcendet in montem domini.fo.lv.co.iiij.
Quis conſurget mihi aduerſus.fo.xvij.co.iij.ſe.par.
Quis dabit ex ſiō ſalu.fo.xxviij.co.iiij.⁊.clxxiij.co.iij.
Quis deducet me in ciuitatem mu.fo.clxxxviij.co.ij.
⁊ fo.lxxxij.columna.iij.ſecūde partis.
Quis eſt homo qui vult vitam.fo.lxxx.viij.co.j.
Quis eſt homo qui viuet ⁊ nō videbit.fo.ccxcix.co.iij.
Quis eſt homo qui timet dominum.fo.lix.co.j.
Quis eſt iſte rex glorie.fo.lvj.colū.ij.⁊.iij.
Quis loquetur potentias domini.fo.lxvj.co.ij.ſe.par.
Quis ſapiens ⁊ cuſtodiet hec.fo.lxxxj.co.ij.ſe.par.
Quis ſicut dn̄s deus noſter.fo.xcvij.co.j.ſe.par.
Quis nouit poteſtatem ire tue.fo.iiij.co.iiij.ſe.par.
Quoadusq̧ iuſticia conuertatur.fo.xvij.co.ij.par.
Quo ibo a ſpiritu tuo.fo.ccix.co.ij.ſecūde partis.
Quod diſpoſuit ad abraam.fo.lviij.co.iiij.ſe.par.
Quod deſcendit in oram veſtimenti.fo.cxcij.co.j.ſe.p.
Quod exprobrauerunt inimici.fo.xxx.colū.j.
Quomodo cantabimus canticū.fo.ccij.co.iij.ſe.par.
Quomodo facti ſunt in deſolationē.fo.ccxxxiij.co.iiij.
Quomodo miſeretur pater.fo.xlvj.co.ij.ſecūde.par.
Quomodo dilexi legem tuam.fo.cxl.co.j.ſecūde par.
Quoniam abſcōdit me in tabernaculo.fo.lxiij.co.iiij.
Quoniam ad te orabo domine.fo.viij.colū.iij.
Quoniam adhuc oratio mea.fo.ccxix.colū.j.ſe.par.
Quoniam angelis ſuis mandauit de te.fo.viij.co.iiij.ſe.par.
Quoniam alieni inſurrexerunt.fo.clxix.colū.iij.
Quoniam apud te eſt fons vite.fo.xcvij.co.j.
Quoniam brachia peccatorum conterentur.fo.q.co.j.
Quoniam circundederunt me mala.fo.cxvj.colū.iij.
Quoniam circundederunt me canes.fo.lj.colū.j.
Quoniam cogitauerunt vnanimiter.fo.cclxxv.co.iiij.
Quoniam cogitatio hominis.fo.ccxliij.co.iij.
Quoniā confortauit ſeras portarū.fo.ccxliij.co.iij.ſe.p
Quoniā confirmata eſt ſuper nos.fo.cvj.co.iij.ſe.par.
Quoniā cum interierit non ſumet omnia.fo.cxlix.co.j.
Quoniam dabis eum in benedictionem.fo.xlvij.co.ij
Quoniam deus ſaluam faciet ſion.fo.ccxx.co.iij.
Quoniam deus magnus dn̄s.fo.xx.co.ij.ſe.par.
Quoniam deus diſſipauit oſſa eorū.fo.clxviij.co.ij.
Quoniam declinauerunt in me iniqui.fo.clxxj.colū.j.
Quoniam defecit in dolore vita mea.fol.lxxv.colū.ij.
Quoniam declinauerunt in te mala.fo.xlviij.co.j.
Quoniam die ac nocte grauata eſt fo.lxxviij.co.iij.
Quoniam dixiſti in eternū miſericordia.fo.ccxcij.co.j.
Quoniā dn̄s in generatione iuſta eſt.fo.xxviij.co.iiij.
Quoniam dominus excelſus.fo.cxxxviij.co.iij.
Quoniam domini eſt regnum.fo.liij.colū.j.
Quoniam doloſe egit in conſpectu eius.fo.xcv.colū.j.
Quoniā ecce peccatores intēderūt arcū.co.xxiij.co.iiij.
Quoniam ecce reges terre congregati.fo.cxlj.co.iiij.
Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt.fo.cclxxv.co.ij.
Quoniā ecce inimici tui dn̄e.fo.xj.colū.iij.ſecūde par.
Quoniam ego in flagella paratus ſum.fo.cviij.colū.ij.
Quoniam eleuata eſt magnificētia tua.fo.xv.co.iiij.
Quoniam elegit dominus ſion.fo.clxxxix.co.iiij.ſe.p.
Quoniam eripuiſti animam meam.fo.clxxvij.co.ij.
Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti.fo.clxx.co.j.
Quoniam exaudiuit pauperes dn̄s.fo.ccxx.co.ij.
Quoniam excelſus dominus.fo.ccvij.co.j.ſecūde par.
Quoniam feciſti iudicium meum.fo.xvij.co.iiij.
Quoniam firmamentum meum.fo.ccxxiij.co.j.
Quoniam fortitudo mea ⁊ refugium.fo.lxxiij.co.iiij.
Quoniam gloriā virtutis eorum tu es.fo.ccxciij.co.ij.
Quoniam gratis abſconderunt mihi.fo.xcj.colū.j.
Quoniam hic eſt deus deus noſter.fo.cxliiij.co.j.
Quoniam humiliaſti nos in loco.fo.cxxix.co.iij.
Quoniā humiliata ē in puluere anima.fo.cxxx.co.iij.
Quoniam in te eripiar a tentatione.fo.xxxviij.co.iiij.
Quoniam in te domine ſperaui.fo.cviij.co.j.
Quoniam in me ſperauit.fo.ix.co.iij.ſe.par.
Quoniā iniquitatē meam ego cognoſco.fo.clvij.co.ij.
Quoniam iniquitatē meā annunciabo.fo.cviij.co.iij.
Quoniā iniquitates mee ſupergreſſe ſunt.fol.cvj.co.j.
Quoniam illuc mandauit dn̄s.fo.cxcij.co.iij.ſe.par.
Quoniam ipſe liberauit me.fo.vj.co.iiij.ſe.par.
Quoniam ipſe dixit ⁊ facta ſunt.fo.lxxxiij.co.ij.
Quoniam ipſius eſt mare.fo.xx.co.iiij.ſe.par.
Quoniam iuſtus dominus ⁊ iuſticias.fo.xxiij.co.iiij.
Quoniam ira in indignatione eius.fo.lxxj.co.iij.
Quoniam iacob elegit ſibi dn̄s.fol.cxciiij.co.iiij.ſe.p.
Quoniā laudatur peccator in deſiderijs.fo.xxj.co.ij.
Quoniam lumbi mei impleti ſunt.fo.cvj.co.iiij.
Quoniā magnus dn̄s ⁊ laudabilis.fol.xxiij.co.j.ſe.p.
Quoniam magnus es tu ⁊ faciens.fo.cclxxxiiij.co.iiij
Quoniā magnificata eſt vſq̧ ad celos.fo.clxxix.co.iij.
Quoniam melior eſt miſericordia tua.fol.cxciij.co.iij.
Quoniam memor fuit verbi ſancti.fol.lxv.co.j.ſe.par.
Quoniam mee ſunt omnes fere ſiluarū.fo.cliij.co.ij.
Quoniā miſericordia tua ant̄ oculos meos.fo.lx.co.iiij.
Quoniā mihi quidē pacifice loq̄bantur.fo.xxiij.co.iij.
Quoniā mille anni ante oculos tuos.fo.ij.co.iiij.ſe.p.
Quoniā nequicie in habitaculis eorū.fo.clxxiij.co.iiij.
Quoniā nō in finē obliuio erit pauperis.fol.xx.co.iij.
Quoniam non eſt in morte qui memor ſit.fo.xj.co.iij.
Quoniam non eſt in ore eorum veritas.fo.ix.co.ij.
Quoniam nō derelinques animā meā.fol.xxxj.co.iij.
Quoniam nō intellexerunt opera dn̄i.fol.lxvij.co.j.
Quoniam non cognoui litteraturam.fo.ccxxv.co.ij.
Quoniam nouit dn̄s viam iuſtorum.fo.iiij.co.j.
Quoniā omnes dies noſtri defecerunt.fo.iij.co.iiij.ſe.p
Quoniā omnes dij gentiū demonia.fo.xxiij.co.ij.ſe.p.
Quoniam pater meus ⁊ mater mea.fo.lxiij.co.iiij.
Quoniam pones eos dorſum.fo.xlviij.co.ij.
Quoniam placuerunt ſeruis tuis.fo.xl.co.iij.ſe.par.
Quoniam percuſſit petram ⁊ fluxerunt.fo.ccliij.co.iiij.
Quoniā preueniſti eū in benedictionib⁹.fo.xlvj.co.iij.
Quoniam propter te mortificamur.fo.cxxx.co.ij.
Quoniam propter te ſuſtinui opprobriū.fo.ccxv.co.ij.
Quoniam probaſti nos deus.fo.cciij.co.ij.
Quoniam quē perfeciſti deſtruxerunt.fo.xxiiij.co.j.
Quoniā quē tu percuſiſti perſecuti ſunt.fo.ccxix.co.j.
Quoniā quis in nubib⁹ equabit dn̄o.fo.cxcij.co.iij.

Qm̄ quis deus preter dn̄m.fol.xxxviij.colūna.iiij.
Quoniā q̄ malignātur exterminabūtur.fol.xcix.co.iij.
Quoniā rex omnis terre deꝰ.fol.cxxxix.colūna.iiij.
Qm̄ rex ſperat in dn̄o.fol.xlvij.colūna.iij.
Quoniā requirēs ſanguinē eorū.fol.xix.co.j.
Quoniā reſpexiſti humilitatē.fol.lxxiiij.co.iiij.
Qm̄ rectus dn̄s deus noſter.fol.xij.co.iiij.ſcd̄e.par.
Qm̄ ſagitte tue infixe ſunt.fol.cv.colūna.iij.
Qm̄ ſecundū altitudinē celi.fol.xlv.co.iiij.ſe.par.
Quoniā ſi voluiſſes ſacrificiū.fol.dxiij.col.j.
Qm̄ ſi inimicus meus maledixiſſet.fol.dxxiij.col.ij.
Quoniā ſuperuenit māſuetudo.fol.iiij.co.iij.ſe.par.
Qm̄ ſpiritus pertrāſibit in illo.fol.xlvj.co.iiij.ſe.par.
Quoniā tacui inueterauerūt.fol.lxxviij.co.iij.
Qm̄ tanq̄ fenū velociter areſcent.fol.xcviij.co.j.
Quoniā tu dn̄s altiſſimus.fol.xxvij.co.ij.ſe.par.
Quoniā tu dn̄e ſuauis ⁊ mitis.fol.cclxxxiiij.co.j.
Qm̄ tu dn̄e ſingulariter in.fol.viij.colūna.j.
Quoniā tu es patientia mea.fol.ccxxij.co.ij.
Quoniā tu es dn̄e ſpes mea.fol.viij.co.iij.ſe.par.
Qm̄ tu percuſſiſti oēs aduerſantes.fol.vj.co.iiij.
Quoniā tu populū humilē ſal.fol.xxxviij.co.iij.
Quoniā tu illuminas lucernā.fol.xxxviij.col.iij.
Quoniā tu es qui extraxiſti me.fol.l.colūna.j.
Qm̄ tu deus exaudiſti orationē.fol.clxxxix.co.ij.
Quoniā tribulatio proxima eſt.fol.l.colūna.ij.
Quoniā videbo celos tuos.fol.xvj.co.ij.
Qm̄ zelus domus tue comedit.fol.ccxv.co.iij.
Quorū os locutū eſt.fol.ccxxix.co.ij.ſe.par.
Quorum os maledictione et.fol.xxviij.co.ij.
Quorum filij ſicut nouelle plan.fol.ccxxx.co.ij.ſe.par.
Quot ſunt dies ſerui tui.fol.cxxxvj.co.ij.ſe.par.
Quotiens exacerbauerunt.fol.cclvij.co.j.
Quouſq̄ irruitis in hominē.fol.cxc.co.iiij.
Recordatꝰ eſt miſericordie ſue.fo.xxix.co.j.ſe.p.
Recordatꝰ eſt qm̄ puluis ſu.fo.xlvj.col.iij.ſe.p.
Redde mihi letitiā ſalutaris tui.fol.dxj.col.iij.
Redime me a calūnijs hoim.fol.clj.co.ij.ſe.par.
Redimet dn̄s aiam ſeruorū ſuorū.fol.lxxxix.co.iij.
Redemiſti virgā hereditatis tue.fol.ccxxxv.co.iiij.
Redemptionem miſit dn̄s.fol.xcij.co.ij.ſe.par.
Reges terre ⁊ omnes populi.fol.cclviij.co.j.ſe.par.
Reges eos in virga ferrea.fol.v.colūna.iiij.
Reges tharſis ⁊ inſule.fol.ccxxviij.colūna.iiij.
Regnabit dn̄s in ſecula.fol.ccxxxix co.iiij.ſe.par.
Regnabit deus ſuper gētes.fol.cxl.colūna.j.
Regna terre cantate deo.fol.ccxij.colūna.iij.
Regnum tuum regnum omnium ſeculorum. folio.
ccxxxiiij.columna.iiij.ſecunde partis.
Reminiſcere miſerationū tuarū.fol.lvij.col.iiij.
Reminiſcentur ⁊ cōuertētur ad dn̄m.fol.lij.col.iij.
Remiſiſti iniquitatem plebis tue.fol.cclxxxj.co.j.
Remitte mihi vt refrigerer.fol.cxiij.colūna.j.
Renuit cōſolari anima mea.fol.ccxliiij.co.iij.
Repleti ſumus mane miſericordia tua.fo.v.col.ij.ſe.p.
Replebimur in bonis domus tue.fol.cxcix.col.ij.
Repleatur os meum laude.fol.ccxxiij.colūna.iiij.
Reſpexit in orationē humiliū.fol.xlj.co.ij.ſe.par.
Reſpice in ſeruos tuos ⁊ in opera tua.fol.v.co.iiij.ſe.p.
Reſpice in me ⁊ miſerere mei da.fol.cclxxxv.co.iiij.
Reſpice in me ⁊ miſerere mei: quia.fol.lix.co.iij.
Reſpice in teſtamentū tuū.fol.ccxxxix.colūna.j.
Reſpice inimicos meos.fol.lix.colūna.iiij.
Reſpōdit ei in via virtutis ſue.fol.xlij.co.iij.ſe.par.
Retribue ſeruo tuo.fol.cxvj.col.iiij.ſecūde.par.
Retribuebāt mihi mala pro bonis.fol.xcij.co.j.
Reuela oculos meos.fol.cxvij.col.ij.ſcd̄e.par.
Reuela dn̄o viam tuā.fol.xcviij.colūna.iiij.
Rex virtutum dilecti dilecti.fol.ccviij.colūna.ij.
Rex vero letabitur in deo.fol.cxcv.colūna.ij.
¶ Rigans mōtes de ſuperioribꝰ ſuis.fol.lj.col.iiij.ſe.p.
Riuos eius inebrians.fol.cc.colūna.iij.
Rogate que ad pacē ſunt.fol.dxx.co.ij.ſe.par.
Sacerdotes eius induam ſaluta. folio.dxxxix.
columna.iij.ſecunde partis.
Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt.folio.
cclxj.columna.iij.
Sacerdotes tui induantur iuſticia. folio.dxxxviij.columna.iiij.ſecunde partis.
Sacrificiū deo ſpiritus contribulatus.fol.dxiij.co.ij.
Sacrificiū ⁊ oblationē noluiſti.fol.cxv.col.ij.
Sacrificiū laudis honorificabit.fol.clv.co.ij.
Sacrificate ſacrificiū iuſticie.fol.vij.colūna.iiij.
Sagitte potentis acute.fol.clxvj.co.ij.ſcd̄e partis.
Sagitte tue acute populi ſub.fol.cxxxij.co.iij.
Sagitte paruulorū facte ſunt.fol.cxcvij.col.j.
Salus autē iuſtorū a dn̄o.fol.ciiij.colūna.iiij.
Salua me ex ore leonis.fol.lij.colūna.j.
Saluauit ſibi dexterā eius.fol.xxviij.co.iiij.ſe.par.
Saluaſti em̄ nos de affligētibus.fol.cxxvij.co.iij.
Saluos fac nos dn̄e deꝰ noſter.fol.lxxiiij.col.ij.ſe.par.
¶ Saluū me fac deus: qm̄.fol.ccxiij.colūna.j. ps.68.
¶ Saluum me fac dn̄e.fol.xxiiij.colūna.iiij. ps.11.
Saluum fac dextera tua.fol.lxxxij.co.ij.ſe.par.
Saluum fac populū tuū dn̄e.fol.lxvij.co.iiij.
Sanctū ⁊ terribile nomē eius.fol.xciij.co.iij.ſe.par.
Sanctis qui ſunt in terra eius.fol.xxx.col.iiij.
Saturati ſunt filijs.fol.xxxiiij.colūna.ij.
Saturabuntur ligna cāpi.fol.lij.co.iiij.ſcd̄e.par.
¶ Scapulis ſuis obūbrabit tibi.fol.vij.co.ij.ſe.par.
Scitote qm̄ mirificauit dn̄s.fol.vij.col.iij.
Scitote qm̄ dn̄s ipſe eſt deus.fol.xxxiij.co.iij.ſe.par.
Scribātur hec in generatione altera.fol.xlj.co.ij.ſe.p.
Scrutati ſunt iniquitates.fol.cxcvij.col.iiij.
Scrutetur fenerator oēm ſubſtā.fol.lxxxiiij.co.iiij.ſe.p.
Scuto circūdabit te.fol.vij.col.iij.ſecūde partis.
¶ Secundū magnitudinē brachij.fol.clxv.col.iij.
Secundum miſericordiam tuam viuifica me. folio.
cxxxvij.columna.ij.ſecunde partis.
Secūdū miſericordiā tuam memento mei.fol.lviij.co.j.
Secundū multitudinē dolorū.fo.xviij.col.j.ſe.par.
Secundū nomen tuū deus.fol.cxliij.col.ij.
Secundū opera manuū eorū.fol.lxvj.col.iiij.
Sed dextera tua ⁊ brachium.fol.cxxvj.col.iiij.
Sed in lege dn̄i volūtas eius.fol.ij.colūna.iiij.
Sed ſperauit in multitudine diuitia.fol.clxv.col.iiij.
Sed ⁊ lingua mea tota die.fol.ccxxvj.co.iiij.
Sed elegit tribum iuda.fol.cclxij.colūna.iij.
Sed nos qui viuimus benedicimꝰ.fol.cij.col.iij.ſe.p.
Sedes tua deus in ſeculū ſeculi.fol.cxxxij.col.iij.
Sedens aduerſus fratrē tuū.fol.clv.col.j.
Sedētes in tenebris ⁊ vmbra.fol.lxxvj.co.ij.ſe.par.
Sedet in inſidijs cū diuitibus.fol.xxj.col.iiij.
Semel iuraui in ſancto meo.fol.ccxcvij.col.iij.
Semel locutus eſt deus: duo hec.fo.cxcj.co.ij.
Semen abraam ſerui eius.fol.lviij.col.ij.ſe.par.
Seon regem amorreorū.fol.cxcvj.co.ij.ſe.par.
¶ Sepe expugnauerūt me a iuuē.fo.dxxxj.co.ij.ſe.par. ps.128.
Sepe expugnauerūt me.etem̄ nō.fo.dxxxj.co.iiij.ſe.p.
Septies in die laudē dixi tibi.fol.dxj.co.ij.ſe.par.
Sepulchrū patens eſt guttur eorū.fol.ix.co.iij.
Sepulchrū patens eſt guttur eorū.fol.xxviij.co.ij.
Seruus tuus ſum ego da mihi.fol.cxlviij.co.iiij.ſe.p.
Seruaui mandata tua.fol.dxij.col.ij.ſe.par.
Seruite dn̄o in timore.fol.v.colūna.iiij.
¶ Si autē dereliquerit filius eius.fol.ccxcvj.col.iij.

Si autē in poteſtatibus.fol.iiij.colūna.ij.ſcđe partis.
Si ambulauero in medio tribula.fol.ccxvij.co.ij.ſe.p.
Si aſcēdero in celū tu illic es.fol.ccix.co.iij.ſe.par.
Si cōſiſtant aduerſum me.fol.lxiij.colūna.j.
Si cuſtodierunt filij tui.fol.clxxxix.co.iij.ſe.par.
Sic benedicam te in vita mea.fol.cxciij.colūna.iiij.
Sic pſalmū dicam nomini tuo.fol.cxc.colūna.j.
Sicut aqua effuſus ſum.fol.l.colūna.iij.
Sicut ſuſtinuerunt animā.fol.clxxvj.col.ij.
Sicut oues in inferno.fol.cxlviij.colūna.ij.
Sicut adipe ⁊ pinguedine.fol.cxciiij.col.j.
Sicut ablactatus eſt ſup matrē ſuā.fo.clxxxvj.co.j.ſe.p.
Sicut audiuimus ſic vidimus.fol.cxlij.co.ij.
Sicut letantium omnium.fol.cclxxxvij.col.iij.
Sicut deficit fumus defici autē.fol.ccvj.co.ij.
Sicut vnguentū in capite.fol.cxcj.co.iiij.ſcđe.par.
Sicut iurauit dño.fol.clxxxvij.co.j.ſcđe partis.
Sicut ſagitte in manu po.fol.clxxix.co.ij.ſe.par.
Sicut cera que fluit auferētur.fol.clxxxj.co.ij.
Sicut in irritatione.fol.xxj.col.iiij.ſecūde.par.
Sicut ignis qui cōburit ſiluam.fol.cclxxvij.co.j.
Sicut vulnerati dormientes.fol.cclxxxviij.co.iij.
Sicut ⁊ in promiſſione.fol.clxxvj.colūna.iiij.
Sicut oculi ancille in.fol.clxxj.co.iiij.ſcđe.par.
Sicut vmbra cum declinat.fol.lxxxvij.col.iij.ſe.par.
Sicut poſuit in egypto.fol.cclvij.colūna.iij.
Si dedero ſomnū oculis meis.fol.clxxxvij.col.iij.ſe.p.
Si dicebam narrabo ſic.fol.ccxxxiij.colūna.j.
Si dicebam motus eſt pes meus.fo.xvij.co.iiij.ſe.p.
Si dormiatis inter medios cleros.fol.ccviij.co.iij.
Si clamauero nō dicam tibi.fol.cliij.colūna.iij.
Si exurgat aduerſum me.fol.lxiij.colūna.ij.
Signa noſtra nō vidimus.fol.ccxxxvij.co.j.
Signatū eſt ſuper nos.fol.vij.colūna.iiij.
Si iniquitates obſeruaueris.fol.clxxxiij.co.iiij.ſe.p.
Si introiero in tabernaculū.fol.clxxxvij.co.ij.ſe.par.
Si iuſticias meas prophanauerint.fol.cccxvj.co.iiij.
Sic memor fui tui.fol.cxciiij.colūna.iij.
Si mei nō fuerint dominati.fol.xliiij.col.iij.
Similis factus ſum pellicano.fol.xxxviij.col.iij.ſe.p.
Similes illis fiant qui faciunt ea.fol.c.co.iij.ſe.p.
Similes illis fiant qui faciunt ea.fol.cxcvij.co.ij.ſe.p.
Simulachra gentium argentum ⁊ aurū.folio.xcix.columna.iiij.et folio.cxcvij.colūna.j.ſecūde partis.
Si non humiliter ſentiebam.fol.clxxxiij.co.iiij.ſe.par.
Si nō propoſuero tui hieruſalē.fol.cciiij.col.j.ſe.par.
Si oblitus fuero tui hieruſalē.fol.cciij.col.iiij.ſe.par.
Si obliti ſumus nomē dei.fol.cxxix.col.iiij.
Si occideris deus peccatores.fol.ccxij.co.ij.ſe.par.
Si populus meus audiſſet me.fol.cclxxij.co.iiij.
Si reddidi retribuētibus mihi mala.fol.xiij.co.j.
Si ſumpſero pēnas meas.fol.ccx.col.iiij.ſe.par.
Sit gloria dñi in ſeculū.fol.lvj.co.ij.ſcđe partis.
Sit nomen eius benedictū.fol.ccxxix.co.iiij.
Sit nomen dñi benedictū.fol.xcvj.co.iiij.ſe.par.
Sitiuit in te anima mea.fol.cxciij.colūna.ij.
Sitiuit anima mea ad deū.fol.cxxij.colūna.iiij.
ps.57. ❡ Si vere vtiqꝫ iuſticiam loqui.fol.clxxix.col.iiij.
Si videbas furē currebas cum.fol.cliiij.co.iiij.
❡ Solem in poteſtatē diei.fol.cxcix.co.iij.ſe.par.
Somnuerunt ⁊ turbate ſunt.fol.cxxxvj.co.iij.
❡ Specie tua ⁊ pulchritudine.fol.cxxxij.co.j.
Speciosus forma pre filijs.fol.cxxxj.colūna.ij.
Spera in deo quoniā adhuc.fol.cxxxij.co.iij.
Spera in dño ⁊ fac bonitatē.fol.cxcviij.co.ij.
Sperate in eo omnis cōgregatio.fol.cxcj.co.ij.
Sperauit in dño eripiat eum.fol.l.colūna.j.
Speret iſrael in dño.fol.clxxxvj.co.iiij.ſcđe partis.
Spiritus tuus bon⁹ deducet.fol.ccxxv.co.iiij.ſe.par.
Spreuiſti omnes diſcedentes.fol.cxlvj.co.iij.ſe.par.
❡ Stantes erant pedes noſtri.fol.clxix.co.iij.ſe.par.
Statuit ea in eternū.fo.ccxlvj.co.iiij.ſecūde.par.
Statue ſeruo tuo eloquiū.fol.cxxiij.co.iiij.ſe.partis.
❡ Suauis dominus vniuerſis.fol.ccxxxiij.co.iij.ſe.p.
Sub vmbra alarum tuarū.fol.xxxiij.colūna.ij.
Subiecit populos nobis.fol.cxxxviij.col.iiij.
Subito ſagittabunt eum.fol.cxcvj.colūna.ij.
❡ Super flumina babylonis.fol.ccij.co.ij.ſe.par. ps.136.
Sumite pſalmū ⁊ date tympa.fol.cclxxj.col.j.
Super ſenes intellexi:q2 mandata.fol.cxlj.co.j.ſe.par.
Super oēs docētes me intellexi.fol.cxl.co.iiij.ſe.par.
Super miſericordia tua ⁊ veritate tua: nequando dicant.folio.xcix.columna.j.ſecunde partis.
Super miſericordia ⁊ veritate tua: quoniam magnificaſti.folio.ccvj.columna.j.ſecunde partis.
Super inimicos meos prudētē.fol.cxl.co.iij.ſe.par.
Super aſpidem ⁊ baſiliſcū.fol.ix.co.ij.ſecūde.par.
Super omnes inimicos meos.fol.lxxv.col.iij.
Super aquā refectionis educauit.fol.liij.co.iiij.
Super me cōfirmatus eſt furor.fol.cclxxxix.col.j.
Super ea volucres celi habitabūt.fol.lj.co.iiij.ſe.par.
Super populū tuū malignauerūt.fol.cclxxv.co.ij.
Superbo oculo ⁊ inſatiabili.fol.xxxvj.co.ij.ſe.par.
Superbi inique agebant.fol.cxxvj.co.iij.ſe.par.
Supra dorſum meum.fol.clxxxij.col.j.ſe.par.
Surge dñe in requiem tuā.fol.clxxxviij.col.iij.ſe.par.
Surge deus iudica terrā.fol.cclxxiiij.co.iiij.
Surgentes teſtes iniqui.fol.xcj.colūna.iij.
Suſcepit eos de via iniquitatis.fol.lxxvij.co.ij.ſe.p.
Suſcepimus deus miſericordiā tuā.fol.cxlij.co.iiij.
Suſceperunt me ſicut leo.fol.xxxiij.co.iiij.
Suſcipe me ſecūdū eloquiū tuū.fol.cxlvj.co.j.ſe.par.
Suſcipe ſeruum tuū bonū.fol.cxlviij.co.j.ſe.par.
Suſcipiant mōtes pacē populo.fol.ccxxvij.co.ij.
Suſcipiēs manſuetos dñs.fol.ccxlj.co.j.ſe.par.
Suſcitans a terra inopem.fol.xcvij.col.j.ſecūde.par.
Suſtinuit anima mea in.fol.clxxxiiij.co.ij.ſe.par.
Tabernacula eox i pgenie.fol.cxlvij.col.iij.
Tabeſcere me fecit zelus.fol.cliij.co.j.ſe.p.
❡ Tecum principium in die virtutis tue.folio.xc.columna.j.ſecunde partis.
❡ Te decet hymnus de⁹ in.fol.cxcvij.co.iij. ps.64.
Tempus faciēdi dñe.fol.cxlix.co.j.ſecūde.par.
Tenuiſti manū dexterā meā.fol.ccxxxiiij.co.iij.
Terminū poſuiſti quādo.fol.l.co.iiij.ſe.par.
Terra mota eſt etenim.fol.ccvij.colūna.iiij.
Terram fructiferā in.fol.lxxix.co.iiij.ſecūde.par.
Terribili ⁊ ei qui aufert ſpiritū.fol.ccxliiij.co.j.
Teſtimoniū in ioſep.fol.cclxxj.colūna.iij.
Teſtimonia tua credibilia.fol.xiiij.co.ij.ſe.par.
❡ Thabor ⁊ hermon in nomine.fol.ccxciij.co.iij.
Theſaurizat ⁊ ignorat.fol.cxj.columna.iiij.
❡ Tibi dixit cor meū.fol.lxiij.colūna.ij.
Tibi derelictus eſt pauper.fol.xxij.colūna.iiij.
Tibi ſoli peccaui.folio.clvij.colūna.iiij.
Timor ⁊ tremor venerunt.fol.clxxj.colūna.iij.
Timor dñi ſanctus permanet.fol.xliiij.col.j.
Timeat eū omne ſemen iſrael.fol.lij.col.ij.
Timeat dñm omnis terra.fol.lxxxiij.colūna.j.
Timete dñm oēs ſancti eius.fol.lxxxvij.co.iij.
❡ Tollite hoſtias ⁊ introite.fol.xxiiij.co.j.ſe.par.
Torrentē pertrāſiuit anima nr̄a.fol.clxxiij.co.ij.ſe.p.
Tota die verba mea execrabantur.fol.clxxvj.co.j.
Tota die iniuſticiam cogitauit.fol.clxiiij.co.iiij.
Tota die exprobrabāt mihi.fol.clxxiij.co.ij.ſe.par.
Tota die miſeretur et.fol.ciij.colūna.ij.

Tota die verecundia mea.fol.cxxviij.colūna.iiij.
¶ Traditus ſum ⁊ nō egrediebar.fol.cclxxxix.co.ij.
Tranſiuimus per ignem ⁊ aquā.fol.cxij.co.iiij.
Tranſtulit auſtrū de celo.fol.cclviij.co.ij.
Tribuat tibi ſecundū cor tuū.fol.xlv.co.iij.
Tribulatio ⁊ anguſtia inuenerūt.fol.cliiij.co.ij.ſe.par.
Tribulationē ⁊ dolorem.fol.ciij.co.ij.ſe.par.
Tribulationes cordis mei.fol.lix.co.iij.
Tu autē dñe ne elōgaueris.fol.lj.colūna.iij.
Tu autē in ſancto habitas.fol.xlix.col.ij.
Tu autē dñe ſuſceptor meus.fol.vj.colūna.iij.
Tu autē dñe in eternū permanes.fol.xl.co.j.ſe.par.
Tu autē dñe miſerere mei.fol.cxx.colūna.iiij.
Tu autē dñe ne longe facias.fol.cxvj.col.iij.
Tu cōfirmaſti in virtute.fol.ccxxxvij.co.iiij.
Tu cōfregiſti capita draconis.fol.ccxxxviij.co.j.
Tu dirupiſti fontes et.fol.ccxxviij.colūna.j.
Tu dñaris poteſtati maris.fol.ccxciij.col.j.
Tu dñe ſeruabis nos.fol.xxvj.colūna.ij.
Tu exurgens domine.fol.xl.co.ij.ſe.par.
Tu es refugium meum.fol.lxxx.col.j.
Tu es ipſe rex meus ⁊ deus.fol.cxxvij.co.j.
Tu feciſti oēs terminos terre.fol.ccxxxviij.co.iij.
Tu humiliaſti ſicut vulneratū.fol.ccxciij.col.ij.
Tu mandaſti mandata tua.fol.cxiij.co.j.ſe.par.
Tu paraſti directiones.fol.xxxj.co.ij.ſe.par.
Tu terribilis es ⁊ quis.fol.ccxliij.colūna.j.
Tu ſcis improperium meū.fol.ccxvij.co.iiij.
Tu vero odiſti diſciplinam.fol.cliij.col.iij.
Tu vero deus deduces eos.fol.clxxv.colūna.j.
Tu vero repuliſti et.fol.ccxcviij.colūna.j.
Tu vero homo vnanimis.fol.clxxij.col.iij.
Tuus ſum ego ſaluum me fac.fol.cxxxix.co.ij.ſe.par.
Tuus eſt dies ⁊ tua eſt nox.fol.ccxxxviij.col.ij.
Tui ſunt celi ⁊ tua eſt terra.fol.ccxciij.col.iij.
Tunc loquutus es in viſione.fol.ccxciiij.col.iij.
Tunc non confundar.fol.cxiij.co.iiij.ſecūde.par.
Tunc exultabūt oīa ligna.fol.xxv.col.j.ſe.par.
Tunc dicent inter gentes.fol.clxxvj.co.ij.ſe.par.
Tunc repletum eſt gaudio os.fol.clxxvj.co.j.ſe.par.
Tunc loquetur ad eos in ira ſua.fol.v.co.ij.
Tunc acceptabis ſacrificium.fol.clxiij.col.iij.
Turbatus eſt a furore oculus meus.fol.xj.co.iiij.
Turbati ſunt ⁊ moti ſunt.fol.lxxix.col.j.ſe.par.
Turbabūtur gentes.fol.cc.colūna.j.
V Acate ⁊ videte.fol.cxxxviij.colūna.j.
Vanum eſt vobis ante.fol.clxxviij.col.iij.ſe.p.
Vana loquuti ſunt vnuſquiſq₃.fol.xxv.co.ij.
Ubi ſunt miſericordie tue.fol.ccxcix.col.iiij.
¶ Velociter exaudi me dñe.fol.ccxxiiij.co.ij.ſe.par.
Velut ſomnium ſurgentium.fol.ccxxxiij.co.j.
Veni in altitudinē maris.fol.ccxiij.col.iiij.
ps.94. ¶ Venite exultemus dño.fol.xix.col.ij.ſe.par.
Venite filij audite me.fol.lxxxvij.colūna.iiij.
Venite audite ⁊ narrabo.fol.cciiij.colūna.j.
Venite ⁊ videte opera dei.fol.ccij.colūna.ij.
Venite ⁊ videte opera dñi.fol.cxxxvij.co.iiij.
Venite adoremus ⁊ procidamus.fol.xxj.co.j.ſe.par.
Veniat mors ſuper illos.fol.clxxiij.colūna.iij.
Veniat illis laqueus quē ignorat.fol.xcj.col.j.
Veniant mihi miſerationes.fol.cxxxiiij.co.ij.ſe.par.
Venientes autē venient.fol.clxxvij.col.iij.ſe.par.
Vendidiſti populum tuū.fol.cxxviij.col.ij.
Verbum iniquum cōſtituerūt.fol.cxx.col.ij.
Verbo dñi celi firmati ſunt.fol.lxxxij.co.iiij.
ps.5. ¶ Verba mea auribus percipe.fol.viij.colūna.j.
Verba oris eius iniquitas.fol.xcv.co.ij.
Verba iniquorū preualuerunt.fol.cxcviij.co.ij.
Veritas de terra orta eſt.fol.cclxxxiij.colūna.j.
Verumtamē prope timentes.fol.cclxxxij.col.ij.
Verumtamen vniuerſa vanitas.fol.cxj.col.ij.
Verūtamen precium meum.fol.cxc.colūna.iiij.
Verūtamen deus redimet.fol.cxlviij.co.iij.
Verūtamen deo ſubiecta eſto anima.fol.cxcj.co.j.
Verūtamen deus confringet.fol.ccx.colūna.iij.
Verūtamen vani filij hominū.fol.cxcj.co.iiij.
Verūtamen in diluuio.fol.lxxx.colūna.j.
Verūtamen oculis tuis.fol.viij.col.ij.ſe.par.
Verūtamen in imagine.fol.cxj.colūna.ij.
Verūtamen propter dolos.fol.ccxxxiij.col.iij.
Verūtamen iuſti confitebuntur.fol.ccxvij.co.ij.ſe.p.
Veſpere ⁊ mane et.fol.clxxiij.colūna.ij.
¶ Viam iuſtificationū tuarū.fol.cxxj.co.j.ſe.par.
Viam fecit ſemite ire ſue.fol.cclix.co.j.
Viam iniquitatis amoue.fol.cxx.co.j.ſe.par.
Viam veritatis elegi.fol.cxx.co.iij.ſe.par.
Viam mandatorū tuorū cu.fol.cxxj.col.j.ſe.par.
Vias tuas dñe demōſtra mihi.fol.lvij.co.iij.
Vias meas enūciaui.fol.cxix.co.iiij.ſe.par.
Vide humilitatē meam ⁊ laborē.fol.lix.co.iij.
Vide humilitatē meam ⁊ eripe.fol.clvij.co.ij.ſe.par.
Vide quoniā mandata tua dilexi.fol.clix.co.ij.ſe.par.
Videant pauperes ⁊ letentur.fol.ccxix.col.iiij.
Vides qm̄ tu laborem ⁊ dolorem.fol.xxij.co.iiij.
Viderunt te aque deus.fol.ccxlvj.colūna.iiij.
Viderunt ingreſſus tuos deus.fol.ccx.col.iiij.
Viderunt omnes fines terre.fol.xxix.co.ij.ſe.par.
Videbunt recti ⁊ letabūtur.fol.lxxxj.col.j.ſe.par.
Videbunt multi ⁊ timebunt.fol.cxiiij.co.ij.
Videbunt iuſti ⁊ timebunt.fol.clxv.col.iiij.
Vidi impium ſuperexaltatū.fol.ciiij.co.iij.
Vidi preuaricātes ⁊ tabeſcebā.fol.clix.co.j.ſe.par.
Vidiſti dñe ne ſileas.fol.xciij.colūna.iiij.
Viduam ⁊ aduenam.fol.xv.co.iij.ſcđe.par.
Viduam eius benedicens.fol.cxc.co.ij.ſe.par.
Vigilaui ⁊ factus ſum.fol.xxxviij.col.iiij.ſe.par.
Vineam de egypto tranſtuliſti.fol.cclxviij.co.ij.
Vir linguoſus non dirigetur.fol.ccxvj.co.iiij.ſe.par.
Vir inſipiens non cognoſcet.fol.xj.co.j.ſe.par.
Viri ſanguinum ⁊ doloſi.fol.clxxv.colūna.j.
Viriliter agite ⁊ confortetur.fol.lxxvij.co.iiij.
Virum ſanguinum ⁊ doloſum.fol.ix.colūna.j.
Virga tua ⁊ baculus tuus.fol.liiij.col.iij.
Virgam virtutis tue emitte.fol.lxxxix.col.iiij.ſe.par.
Viſitabo in virga iniquitates.fol.ccxcvj.co.iiij.
Viſitaſti terram ⁊ inebriaſti.fol.cc.colūna.ij.
Vitam petijt a te ⁊ tribuiſti.fol.xlvij.colūna.j.
Viuit dñs ⁊ benedictus deus.fol.xlj.colūna.j.
Viuet anima mea ⁊ laudabit.fol.clxiiij.co.ij.ſe.par.
Ultio ſanguinis ſeruorū.fol.cclxv.colūna.ij.
¶ Unam petij a dño hanc requirā.fol.lxiij.col.iij.
Uniuerſe vie dñi miſericordia.fol.lviij.col.iij.
¶ Voce mea ad dñm clamaui.fol.ccxliij.col.j. ps.76.
¶ Voce mea ad dñm clamaui: voce mea ad dominum ps.141.
de precatus ſum.folio.cccx.colūna.ij.ſecūde partis.
Voce mea ad dñm clamaui.fol.vj.colūna.iij.
Vocem meam audi ſecundum miſericordiam.folio.
clvj.columna.ij.ſecunde partis.
Volucres celi ⁊ piſces maris.fol.xvij.colūna.j.
Voluntatē timentiū ſe.fol.ccxxxvj.col.iiij.ſe.partis.
Voluntaria oris mei beneplacitū.fol.cxliij.co.iiij.ſe.p.
Voluntarie ſacrificabo tibi.fol.clxx.colūna.j.
Vos autem ſicut homines.fol.cclxxiij.co.iij.
Vota mea dño reddam corā dño.fol.cv.col.iij.ſe.par.
Vota mea dño reddam in.fol.cvj.co.j.ſcđe.par.
Vouete ⁊ reddite dño deo.fol.ccxliij.colūna.iiij.

Vox exultationis ⁊ ſalutis.fol.cix.col.j.ſcde partis.
Vox dñi preparantis ceruos.fol.lxx.col.ij.
Vox dñi in virtute.fol.lxix.colūna.ij.
Vox dñi intercidentis flammam.fol.lxx.co.j.
Vox dñi cōfringentis cedros.fol.lxix.co.iij.
Vox dñi ſuper aquas.fol.lxviij.colūna.iiij.
¶ Uſquequo iudicatis iniquitatē.fol.cclxxiij.co.iiij.
Ps.12. ¶ Uſquequo dñe obliuiſceris.fol.xxvj.co.ij.
Uſquequo deus improperabit.fol.ccxxxvij.co.ij.
Uſquequo exaltabitur inimicus.fol.xxvij.co.j.
Uſquequo peccatores dñe.fol.xv.col.j.ſe.par.
Uſquequo dñe iraſceris in finem.fol.cclxiiij.col.ij.
Uſquequo auertis in finem.fol.ccxcix.col.j.
¶ Ut annuncient in ſion.fol.xlij.col.ij.ſe.par.
Ut annūciem predicationes.fol.ccxxxv.col.ij.
Ut audiam vocem laudis.fol.lxj.col.iij.
Ut auerteret iram eius.fol.lxx.col.iij.ſecūde.partis.
Ut audiret gemitus cōpeditorū.fol.xlj.co.iiij.ſe.par.
Ut cognoſcamus in terra.fol.ccv.col.j.
Ut collocet eum cū principibus.fol.xcvij.col.iij.ſe.par.
Ut cantet ubi gloria mea.fol.lxxiij.col.iij.
Ut cuſtodiāt iuſtificationes.fol.lxv.co.iiij.ſe.par.
Ut cōfiteamur nomini ſancto tuo.fol.lxxiij.co.ij.ſe.p.
Ut decipiant pauperem ⁊c.fol.c.colūna.iij.
Ut det illis hereditatem.fol.xcij.co.j.ſcde partis.
Ut exhilaret faciem in oleo.fol.lij.co.iij.ſe.par.
Ut erudiret principes.fol.lxj.co.ij.ſecūde.par.
Ut eruat a morte animas eorū.fol.lxxxiiij.co.iiij.
Ut educas panem de terra.fol.lij.col.ij.ſe.par.
Ut faciant in eis iudicium.fol.ccl.co.
Utinam dirigantur vie mee.fol.cxiij.co.ij.ſe.par.
Ut intinguatur pes tuus in.fol.ccx.co.iiij.
Ut intereant in ſeculū ſeculi.fol.xj.co.iij.ſe.par.
Ut iumentum factus ſum apud te.fol.ccxxxiiij.co.ij.
Ut liberentur dilecti tui.fol.clxxxvij.co.ij.
Ut mitiges a diebus malis.fol.xvij.col.j.ſe.par.
Ut non loquatur os meum.fol.xxxij.co.ij.
Ut notam faciant filijs hoīum.fol.ccxxxiiij.co.iij.ſe.p.
Ut ponant in deo ſpem ſuam.fol.ccxlix.co.iiij.
Ut quid deſtruxiſti maceriā.fol.cclxix.co.ij.
¶ Ut quid deus repuliſti in.fol.ccxxxv.col.ij. Ps.73.
Ut quid dñe repellis orationē.fol.ccxc.col.iij.
Ut quid dñe receſſiſti longe.fol.xxj.col.j.
Ut quid auertis manū tuam.fol.ccxxxvij.col.iij.
Ut videam volūtatem dñi.fol.lxiij.col.iiij.
Vultus autem dñi ſuper facientes.fol.lxxxviij.col.iij.
Uxor tua ſicut vitis.fol.clxxx.co.ij.ſecūde partis.
¶ Finis tabule verſiculorum.

¶ In hoc ſoliloquio conſtant bis mille ſexcenti ſex verſus. in quo numero triplex perfectio demonſtratur. Prima eſt ſenarij que pertinet ad penitentes. Secunda centenarij q̄ pertinet ad proficientes. Tertia eſt millenarij que pertinet ad peruenientes. binarius geminam ſignificant charitatem que totum informat. ¶ Verſus.

¶ Tres quinquagenos cantat dauid ordine pſalmos.
Verſus bis mille ſexcentos ſex canit ille.
Et ſis perfectus gemino formatus amore:
Incipiendo/progrediendo/perueniendo.

QVoniā vt ait magiſter in principio gloſe ep̄le
Pauli ad ro. Principia oim rex requirēda ſunt pri⁹ vt eox noticia plenior poſ
ſit haberi. Jcirco anteq̄ȝ ad expoſitionem libri pſalmox ꝓcedamus: ipſi⁹ libri
cauſas τ principia pri⁹ declarare opȝ. vt aūt ait ph̄s. 2. phiſicox. Pricipia reruȝ
τ cauſe ſunt q̄tuor. ſcȝ. Cauſa efficiēs τ ꝓductiua. Cauſa materialis τ ſubiecti-
ua. Cauſa formalis τ diſtinctiua. Cauſa finalis τ completiua. Et ſic cōformiter
iſtius libri pſalmox q̄tuor ſunt cauſe. Prima eſt cauſa efficiens τ ꝓductiua. τ
iſta eſt duplex. ſcȝ cauſa principalis τ cauſa inſtrumentalis. Cauſa principalis
eſt ipſe deus per quem oia facta ſunt: τ ſine quo nihil fieri pōt. Jo. 1. τ. 15. cap̄.
Cauſa aūt efficiēs τ inſtrumētalis ſm beatū Auguſtinū τ magiſtrū ſentētiax
in glo. fuit ipſe dauid: qui oēs pſal'os cōpoſuit. Sed ſm hieronymū fuit ipſe da Auctores
uid nō ſolus: ſed τ multi alij qui pſalmos cōpoſuerūt: vt in titulis pſalmox ꝓſequēdo apparebit. Nam vt dicit pſalterij.
hieronym⁹ in ꝓlogo hui⁹ libri decē fuerūt auctores pſalmox. ſcȝ dauid. moyſes. ſalomō tres filij chore. aſaph.
etham. τ eman. τ idithū. Et etiā poſt iſtos alij fecerunt aliquos pſalmos qui non noiantur. Et ideo aliq̄ pſalmi
ſine titulo ponunẗ: q2 ipſox auctores ignorātur. Jſte tñ totus liber attribuitur ipſi dauid. q2 licet nō oēs pſal'os
tñ maiorem partē ipſe fecit. et cōſuetudo eſt a principaliori parte totū denoiare. Et hoc ſatis videẗ innuere ti-
tulus qui toti libro premittitur: qui talis eſt. Jncipit liber hymnox vel ſoliloquiorū ꝓphete de chriſto: qui pn- Titul⁹ eī⁹.
cipaliter iſtū librum ipſi dauid attribuit. qui ſingulari noie ꝓpheta inter ceteros noiatur. Propter qḋ dicit ma
giſter in glo. ꝑdicta. Cū eñ in ſcriptura dr̄ ꝓph̄a ſine additione ꝓprij noīs intelligiẗ dauid. vt cū dicitur ap̄l'us
intelligitur paulus. τ cū dr̄ vrbs intelligitur roma. Quare aūt dauid in cōparatiōe ad alios ꝓph̄as p excellē
tiā dr̄ ꝓpheta: eſt q2 excellentiori modo alijs ſuā ꝓph̄iam habuit a deo ſibi reuelatā. Ubi notādū q̄: vt ait ma Prophe-
giſter in ꝓlogo huius libri: ꝓph̄ia alicui reuelatur quinq̄ȝ modis. ſcȝ per facta. p dicta. p viſiones. p ſomnia. et tia τ reue-
ſola inſpiratiōe ſpūſſancti: remotis omī exteriori adminiculo facti dicti viſionis vel ſomnij. qḋ oſtendo. Pri latio.
mo igiẗ q̄ſq̄ȝ alicui reuelatur ꝓph̄ia per facta: qñ ſcȝ per vnū factū alicui aliq̄d aliud reuelaẗ. ſicut p arcā quā
noe fecit: in q̄ ſolū exiſtētes ſunt ſaluati: τ ceteri a diluuio ſubmerſi. eidē fuit reuelata fides catholica: extra quaȝ
nullus poteſt ſaluari. 24. q. 1. q2 ſola. τ. c. qm̄ verus oriens. Et iſtū modū reuelatiōis ꝓph̄ice in multis oſtēdit
Greg. ſup ezech. pte p̄ma. omelia. 6. dicēs. Quid eſt: qḋ adā dormiēte eua ꝓduciẗ: niſi q̄ moriēte xp̄o formaẗ ec Greg. ſup
cleſia? Quid eſt qḋ iſaac ad imolādū duciẗ ligna portat: arē ſupponiẗ τ viuit: niſi q̄ redēptor nr̄ ad paſſionē du ezechielez
ctus lignū crucis ipſe portauit? τ ſic in ſacrificio ꝓ nobis ex humanitate eſt mortu⁹: vt tñ imortalis maneret ex
diuinitate? Quid eſt q̄ homicida poſt morte pontificis abſolutus ad ꝓpriā terrā redit: niſi q̄ humanū gen⁹ qḋ
peccādo ſibi mortē intulerat poſt mortē veri ſacerdotis. ſcȝ redēptoris nr̄i xp̄i: pctox ſuox vinculis ſoluitur: et
in paradiſi poſſeſſionē reparatur? Et iſto modo reuelatū fuit ipſi Jone p factū hedere q̄ ſub vna nocte nata eſt: τ
vna nocte periit. q̄liter deus iuſte penitētī ciuitati Niniue pepcit. Jone. 4. Scḋo modo reuelaẗ ꝓph̄ia per ver
ba vel dicta. ſicut per verba que dixerunt angeli. Gñ. 12. vt in ſemine tuo benedicentur oēs gentes. ſibi fuit re-
uelata chriſti incarnatio. Sic τ glioſe virgini per verba angeli. d. Spūſſctūs ſupueniet in te τc. Et iſto mō fuit
reuelata ꝓphetia ſua Oſee τ multis alijs qui ſuas ꝓph̄ias per aliquod v̄bū ſibi reuelatas oſtēdūt dicētes. Uer
bum dn̄i ad eos fuiſſe factū. Tertio modo reuelatur per viſiones. Et iſto mō fuit reuelatū hieremie malos p aq̄
lonem: a quo omē malū pāditur: figuratos pena ignis in inferno cruciādos: duȝ vidit ollam ſuccēſam a facie
aquilonis. Hiere. 1. Et moyſi partus v̄ginis ſine corruptione: dū vidit rubū ardentem ſine cōſumptiōe. Exo. 3.
Propter qḋ canit eccl'ia. Rubū quem viderat moyſes τc. Et iſto modo prophetauit Eſaias qui ꝓphetiā ſuā a
viſione incipit. d. Uiſio eſaie. Quarto modo fit reuelatio p ſomnia. Jſto modo fuit reuelatum ſponſo virginis
marie ioſeph: q̄ ipſa de ſpiritu ſancto conceperat. Math. 1. τ q̄ herodes puerū ieſuȝ pſecuturus erat. Math. 2.
q2 angelus dn̄i apparuit in ſomnis ioſeph. d. Surge τ accipe puerū τc. Futurū eſt eñ vt herodes querat τc. Et
iſto modo Daniel ꝓphetizauit regi nabuchodonoſor ſomnium τ interpretationē eius: qḋ nocte in ſomnio per
reuelationē acceperat. Dan̄. 2. Quinto vero modo fit reuelatio ex ſola inſpiratiōe ſpirituſſancti qui per ſeipȝ
cor illuminat τ reuelat obſcura. Et iſto modo reuelata fuit ꝓph̄ia iſtius libri ipſi dauid. ſcȝ ſolo inſtinctu ſpiri
tuſſancti remoto omni exteriori adminiculo ꝓpter qḋ ipſe de ſeipſo dicit. p̄s. 84. Audiaȝ quid loquaẗ in me:
dn̄s deus meus τc. Modo ad ꝓpoſitum q2 vltimus modus reuelationis excellētior eſt ceteris: τ ab excellētio
ri fit denominatio. ideo q2 ipſe dauid ꝓphetiam iſto modo excellentiori habuit: ideo ipſe inter ceteros per ex-
cellentiā dr̄ ꝓph̄a. Ex q̄bus oibus apparet huius libri prima cauſa. ſcȝ efficiens tam principalis q̄ȝ ſcḋaria τ in
ſtrumentalis. ¶ Scḋa eſt cauſa materialis τ ſubiectiua. et hec cauſa iſtius libri eſt ipſe chriſtus. Ubi notādū Cauſa ma
q̄ iſte liber ſe generaliter extendit ad omnia que in ſcriptura ſacra continentur ſingulariter. quoniam vt ait terial. xp̄s.
Caſſiodorus ſuper librum iſtum. tot⁹ chriſtus quātū ad caput τ membra eſt ſubiectum τ materia totius ſacre
ſcripture. τ ſimiliter ſm eum totus chriſtus eſt materia huius libri. Et hoc eſt qḋ doctores dicunt. ſcȝ q̄ iſte liber
cōtinet totā ſacrā ſcripturā: q2 ſcilicet principalius agit de chriſto τ eius membris: circa que tota ſcriptura ver-
ſatur. qḋ patet ſi conſideres q̄ in iſto libro agitur de chriſti eterna generatione. p̄s. 2. Dn̄s dixit ad me fili⁹ me-
us es tu τc. De chriſti cum patre equalitate. p̄s. 108. Dixit dn̄s domino meo τc. De chriſti incarnatiōe. p̄s. 71.
Deſcendit ſicut pluuia in vellus τc. De chriſti natiuitate. p̄s. 84. Ueritas de terra orta eſt. De chriſti appari-
tione. p̄s. 81. Reges tharſis τ inſule τc. De chriſti victoria in tentatione. p̄s. 90. Sup aſpideȝ τ baſiliſcū ambu
labis τc. De chriſti a iuda proditione. p̄s. 40. Homo pacis mee in quo ſperabam: ampliauit ſuper me ſupplā
tationē. De chriſti paſſione per totum. p̄s. 21. Foderunt manus meas τ pedes meos τc. De chriſti morte τ ex-
piratiōe. p̄s. 87. Factus ſum ſicut homo inter mortuos liber. De chriſti reſurrectiōe. p̄s. 3. Ego dormiui τ reſur
rexi τc. De chriſti glorioſa aſcenſione. p̄s. 86. Aſcendit deus in iubilatione τ dominus in voce tube. De chriſti
ad iudicium apparitione. p̄s. 49. Dominus noſter manifeſte veniet ignis in cōſpectu eius τc. Et ſic totius hu Cauſa for
ius libri materia dicitur chriſtus. ¶ Tertia vero cauſa huius libri eſt formalis. τ hec eſt duplex. ſ. forma tracta malis.
tus: τ forma tractandi. Forma tractatus eſt forma ipſius libri. id eſt pſalmorum ordinatio. Ubi notandū q̄ nō Forma tra
ctatus.

eodem ordine quo pſalmi facti ſunt: ſunt in iſto libro ordinati. qđ patet. Nam inter pſalmos dauid. primꝰ eſt ps. 142. ſcꝫ Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad prelium ⁊c. Hunc enim fecit in principio ſue iuuentutis: quando ſcꝫ miraculoſe de gigante golia glorioſus habuit victoriaꝫ. ⁊ tamen ponitur quaſi in fine libri. Similiter inter omnes pſalmos generaliter primus fuiſſe videtur ps. 45. Deus noſter refugiuꝫ. quem fecerunt tres filij chore in deſerto: quando ipſorum pater cum ſuis complicibus a terra fuit miraculoſe abſorptus. ⁊ tamen multi alij pſalmi ante ipſum ſituantur. Huius autem ratio eſt. quia poſtq̄ biblia hebreorū per babylonis regem fuerat combuſta: nutu diuino ſurrexit Eſdras ꝓpheta qui queſiuit pſalmos aduerſus factos quos reperire potuit: ⁊ ipſos in vnum librum copulauit. ſcꝫ ordine quo ipſos reppit. Nō tamen ex hoc

Forma tractādi. dicitur auctor libri: ſed magis copulator vel etiam ordinator pſalmoꝝ. ¶ Forma vero tractādi eſt modus quē tenet iſte liber. qui ſm magiſtrum in gloſa talis eſt. Quoniam quandoqꝫ agit de chriſto ſm caput. aliquando ſm corpus. ſcꝫ qđ eſt eccleſia. aliquando ſm vtrumqꝫ. Agit autem de chriſto ſm caput tribus modis. Aliquando ſm diuinitatem: vt ibi. Tecum principium in die virtutis tue ⁊c. Aliqñ ſm humanitatē: vt ibi. Ego dormiui ⁊ ſoporatus ſum. Aliquando per tranſactionem. vt quando caput vtitur voce membrorum: vt ibi. Lōge a ſalute mea verba delictorum meoꝝ ⁊c. ⁊ ibi. Deꝰ tu ſcis inſipientiā meā. Item de corpore. i. de eccleſia agit tribus modis. ſcꝫ aliquando ſm ꝑfectos: vt ibi. Pro pr̄ibus tuis nati ſunt tibi filij ⁊c. Aliquando ſm impfectos: vt ibi. Imperfectū meū viderūt oculi tui. Aliquando ſm illos qui ſunt in eccleſia ſolo noīe / non re: numero nō merito: vt in pſalmo. 107. Deus laudem meam ne tacueris ⁊c. Ex quibus apparet huius libri cauſa forma-

Cauſa finalis. lis. ¶ Quarta eſt cauſa finalis. ⁊ hec eſt vt deus a nobis laudetur: vt per dei laudem premiū glorie mercamur eterne. Nam iſte liber totam ſacram ſcripturam continet per modum laudis diuine: vt dicūt doctores. Et hoc ſatis declarat huius libri titulus: quia dicitur liber hymnorum vel ſoliloquiorum. Ut autem ait auguſtinus in glo. hymnus eſt laus dei cū cantico. Canticuꝫ autem eſt exultatio mentis habita de eternis in vocē prumpens. Bene ergo dicitur liber hymnorum: quia docet nos laudare deū cū exultatione habita de eternis: ⁊ hoc non ſolum corde: verū ēt et voce. Ex hoc apparet ſolutio cuiuſdam q̄ſtionis que ſolet fieri. ſcꝫ quare liber pſalterij plus in eccleſiaſticis legitur officijs pre omnibus alijs ſacre ſcripture libris. Et hanc queſtionem magiſter mouet in glo. ⁊ ipſam ſoluit. d. Notandum autem hanc ſcripturam ſcilicet pſalterij plus ceteris ſcripturis in eccleſiaſticis officijs frequentari. qđ ideo fit: quia in hoc libro conſumatio eſt totius theologice pagine. Hic enim diſtribuūtur premia bonorum: ſupplicia malorum: rudimenta incipientium: ꝓgreſſus ꝓficientiuꝫ: perfectio peruenientium: vita actiuorum: ſpeculatio cōtemplatiuorum. Hic enim docetur quid peccatū auferat: quid penitentia reſtituat: quid penitens peccati conſcius dicat ⁊c. Quibus om̄ibus conſideratis ad ſtudiuꝫ

Hieronymus. huius libri pre alijs omnes hortatur beatus Hieronymus cuilibet noſtrū. d. Nunq̄ de manibꝰ aut oculis tuis liber pſalterij diſcedat. Dicat ad verbū oratio ſine intermiſſione / vigilet ſenſus: nec vagis cogitationibus patens corpus pariterqꝫ animus tendatur ad dominum. Iram vince: patientiā ama: ſcientiam ſcripturarum et carnis vicia non amabis ⁊c. Ex quibus omnibus patet huius libri cauſa finalis. Quibus premiſſis deſcen-

Diuiſio pſalterij. do ad huius libri diuiſionem: qui ſm magiſtrum in glo. prima ſui diuiſione in tres partes diuiditur. ſcꝫ in tres quinquagenas: quibus tres ſtatus chriſtiane religionis ſignificantur. Primus eſt ſtatus penitentie. Scđs eſt ſtatus iuſticie. Tertius eſt ſtatus laudis eterne vite. In prima quinquagena agitur de ſtatu penitentiū. ideo illa terminatur in penitentia. ſcꝫ in pſalmo penitentiali: qui eſt. Miſerere mei deus ⁊c. ſcđꝫ terminatur in iuſticia: ideo terminatur in pſal. iuſticie. ſcilicet. 100. qui eſt. Miſericordiam ⁊ iudicium cantabo tibi domine. Tertium terminatur in laude eterne vite in fine. ibi. Omnis ſpiritus laudet dominum. Uel aliter ſm alios doctores iſte liber diuiditur in tres partes. quia primo ponitur proemium ſiue prefatio in primo pſalmo. ſcđo ponitur executio in ſcđo pſal. tertio ponitur principaliter intenta concluſio ibi. ps. 145. Lauda anima mea dominum. Pars ergo proemialis eſt iſte primus pſalmus. Uel ſm alios doctores diuiditur in tres partes. quia ponitur prefatio in principio. ſcđo executio in principio ſcđi pſalmi. tertio principalis concluſio. ps. 145. Lauda aīa mea dñm. Prima ergo pars ꝓemialis eſt iſte primus ps. ad cuius diuiſionem accedo.

Eat' vir q̃ nõ abijt in cõſilio ĩpiorũ: ⁊ in via pctõrũ nõ ſtetit: ⁊ in cathedra peſtilentie non ſedit.

¶ Iſte primus pſalmus a doctoribus dupliciter exponitur. ſcilicet litteralr̃ ⁊ allegorice de xp̃o. Primo ergo procedã ſm primũ. Scd̃o ſm ſcd̃m. Quantũ ad primũ ſenſuz primo ſciẽdũ ꝙ iſtuz pſalmum non fecit dauid: ſed eſdras: qui pſalmos in vnum volumen copulauit. Cui copulationi premiſit iſtum pſalmum per modum prologi: inducere volens fideles ad ſtudium ſacre ſcripture in iſto libro contente. Et ideo in iſto pſ̃. duo facit: q2 primo excludit a fidelibus doctrinam peruerſam ⁊ hereticã. Scd̃o ſuadet doctrinã iſtã fidelem ⁊ catholicam: ibi. [Sed in lege.] Circa primuz notandum ꝙ in doctrina hereticorum talis eſt proceſſus: q2 primo ad ipſam audiendam fidelibus ab hereticis conſulitur. ſecũdo in ipſa per frequẽtẽ auditũ quis habituatur. tertio quis in ipſa habituatus: aliorum peruerſus doctor efficitur. Et ſm hoc tria facit. quia primo diſſuadet primũ in p̃ncipio. ſcd̃o ſm: ibi. [Et in via peccatoꝝ nõ ſtetit]. tertio tertiũ: ibi. [Et in cathedra peſtilẽtie.] Dic vt. R. Sequitur ſm. ſcz vbi catholicã doctrinam ſuadet. ⁊c. vt. R. ¶ Aliter iſte pſ̃. de chriſto exponitur capite totius eccleſie: in quo iſtaz cõcluſionem intẽdit principaliter. ſcz ꝙ chriſtus eſt vere beatus. Et diuiditur in duas partes: q2 primo agit de chriſti beatitudine: per illam nos alliciẽs. ſecũdo de malorum vltione: per illam nos terrens: ibi. [Nõ ſic impij.] Ad euidẽtiã primi ſciẽdum ꝙ ad veram beatitudinem duo requiruntur. ſcz carentia oĩs mali: ⁊ abũdantia omnis boni: que duo fuerunt in chriſto. Et primo oſtendit primum. ſcd̃o ſm: ibi. [Sed in lege.] Primo ergo oſtendit in chriſto carẽtiaz eſſe omnis mali. Vbi ſciendũ ꝙ mali noĩe proprie ſolum peccatum intelligitur. Vnde canon dicit ꝙ mali nomine ſolum illa intelliguntur: que mentem crimine implicãt. Hoc autem malum ſcilicet peccatum tribus modis committitur. ſcilicet voluntate: opere ⁊ exemplo ſiue conſuetudine. Vnde volẽs oſtẽdere chriſtũ carere oĩ malo: ponit ipſum non peccaſſe voluntate: q2 non abijt in cõſilio impioꝝ. Nõ opere: q2 in via pctoꝝ non ſtetit. Nõ conſuetudine ⁊ exemplo: q2 in cathedra peſtilentie non ſedit. Et iſti tres modi peccãdi ſunt figurati per illos tres mortuos quos chriſtus ſuſcitauit ſm magiſtrũ in glo. ſcz q2 ſuſcitauit vnũ in domo hoc eſt peccatum latens in mentẽ. Alium extra portam. hoc eſt pct̃m iam extra patens per operationem. Alium in ſepulchro. hoc eſt pct̃m ex cõſuetudine omnibus fetens p malum exẽplum. Vt autem clarius oſtendat chriſtũ omni pctõ carere: oſtendit chriſtũ per oppoſitũ ſe habuiſſe ad primũ hoĩez. Nã primus homo tripliciter peccauit. ſcz q2 abijt: ſtetit: ⁊ ſedit. Abijt per peccatũ voluntatis. Stetit per pct̃m operis. Sedit per pct̃m male cõſuetudinis. Abijt ergo adam. ideſt a deo receſſit non loco: ſed diſſimilitudine more filij pdigi: qui patrẽ volũtate relinquẽdo abijt in regionem longinquam. Sic adam abijt. ideſt receſſit a deo pctõ voluntatis: qñ perſuaſionibus ⁊ cõſilio diaboli ⁊ eue conſenſit volũtate vt diuĩ preceptũ violaret.

I

Nota.

Heretic'.

Malum. 15.q.1.Illa cauenda ſunt.

Peccatũ.

Nõ de tribus mortuis ſuſcitatis. Mat.9. Luce.7. Ioan.11. Chriſtus. Adam Luce.15.

Operuit celos gloria eius.

Audit clamor a porta piſcium.

Deſtruens teplum edificat.

Predixit ſedẽte ſuper pullu aſine

Effundã de ſpiritu meo. ⁊c.

Perſonat cõtra celum.

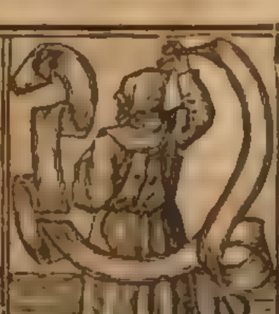
Mundũ ad penitetiã reuoc. ⁊c.

Vaſtatiões ãnũciat filie latrõis.

Iſaias. Egredietur virga de radice ieſſe

[illegible] Erexit [illegible] ſup terrã.

Cui' parma hec cũ q ſplẽdens purpurat auro: Burgenſis decus eſt artiſtis atq; Roſani.

Ezechiel. Ve paſtorib' iſrael q paſcebãt ſeipſos.

Daniel. Peccauimus iniquitatem fecimus.

Tunc enim abijt in cõſilio impioꝝ.ideſt voluntate cõ-
ſilio ipſoꝝ conſentiens receſſit a deo. Stetit in via pcto
rũ: qñ voluntatẽ malã opere cõpleuit comedẽs lignum
vetitũ. Sed ſedit in cathedra peſtilẽtie:qñ exẽplo ⁊ ver
bo pctm ſuum excuſando ſe retorſit in deuz.d. Mulier
quã dediſti mihi.⁊c. Ille eñ propꝛie in cathedra peſti
lentie ſedet:qui pctm ſuũ excuſando alijs dat exemplũ
Nota de peccãdi. Cathedra eñ ꝓprie eſt doctoꝝ: ſicut thronus
cathedra. regũ: ⁊ tribunal iudicũ. vocatur ergo exemplũ malũ ca
thedra peſtilẽtie. Nã peſtilentia eſt morbus qui late ꝑ-
uagatur oẽs propinquos aut pene oẽs inuolnẽs. Et di
citur peſtilẽtia a paſta.q.paſtilẽtia. Et ſic peſtilẽtia di-
citur morbus late depaſcẽs.ideſt amor dominãdi quo
vix aliquis caret. Et ſic ille in cathedra peſtilẽtie ſedet:
qui amor dominãdi vel apparẽdi pctm ſuũ excuſat:
vel alios ſuo exẽplo ad peccãdũ trahit. Sic ergo oñdit
ꝑmũ hoiez peccaſſe tripliciter.q.d. Ideo primus homo
infelix fuit:qꝛ abijt:ſtetit: ⁊ ſedit. Sz nõ ſic ſecũdus adã
ſcz chriſtus:qꝛ hic nõ abijt in cõſilio ipioꝝ. Impij nãqꝫ
hic dicunẽ demones ⁊ phariſei:qui chriſto dabãt peccã
Mat.4. di cõſiliũ. Sic eñ demõ ipſum tentãdo.d. Hec oia tibi
dabo ſi cadens ⁊c. Phariſei ſibi conſulebãt ne volũta
Mat.27. tem patris impleret.d. Deſcẽde de cruce ⁊c. Sed in cõſi
lio coꝝ non abijt:qꝛ volũtate ipſis non cõſenſit. O quã
ta peruerſitas demonũ ⁊ phariſeoꝝ:qui deo cõſiliũ da-
Job.26. re preſumebãt. Unde cuilibet coꝝ dr. Cui dediſti cõſi
liũ:forſitan illi qui nõ habet ſapiẽtiã? Qð verbũ expo
Greg.17. nit Greg.d. Dare ſtulto cõſiliũ: charitatis eſt:dare ſa-
mor.c.10. piẽti:oſtẽtatiõis eſt.dare vero ipſi ſapiẽtie: ꝑuerſitatis
eſt. Et ideo xp̃s dei ſapientia cui iſti cõſulebãt peccare:
Job.21. nõ abijt in cõſilio impioꝝ:ſed ipſum repulit.d. Conſili
um impioꝝ longe ſit a me. Quid nã eſt impioꝝ ꝯſiliũ
Grego.15. vt ait Greg. niſi gloriã terrenã querere: eterna negli-
Mor.c.11. gere:ſalutẽ tẽporalẽ cũ dãno aie appetere: ⁊ dolores trã
ſitorios ad eternos gemit⁹ cõmutare? Ideo qꝛ iſta oia
chriſtus deſperit:ideo in cõſilio impioꝝ non abijt.d. il
Gen.49. lud gen̄. In cõſiliũ coꝝ nõ intret aia mea. [Impioꝝ.]
Impij ſunt diabolus ſuggerẽs.caro delectãs. ⁊ ſpũs cõ
ſentiens. Ille nãqꝫ ideſt diabolus euã ſeduxit dicens.
Eritis ſicut dij. ⁊ per illã virũ ſubdidit. Silr adhuc de-
mon ſuggerit carni:caro ſpiritui. ⁊ fit impioꝝ cõſiliuz.
Dicũt eñ ſibi adinuicẽ. Omniũ noſtrũ ſit vnũ marſu
piũ. Ponũt ergo in memoria quaſi in marſupio vnuſ
quiſqꝫ obolũ ſuũ.ſcz demon ſuggeſtionez:caro delecta
tionẽ: ⁊ ſpũs cõſenſuz. Inde tanqꝫ de ſymbolo cõparãt
victũ ſibi cõpetentẽ. caro quidẽ cõbuſtionẽ.ideſt ignẽ
inextinguibilẽ.ſpũs malã cõſciẽtiã. ideſt vermẽ nõ mo
rientẽ.demon aũt vtriuſqꝫ ſanguinez. Beatus ergo vir
qui nõ abijt in cõſilio impioꝝ.ideſt nõ delectaẽ in ſug-
geſtione diaboli:nec conſentit ei. qꝛ chriſtus licet fuit
tentatus a diabolo:nõ tñ fuit delectatus in tentatione:
nec conſenſit:ſed exufflauit ⁊ deiecit dicẽs. Nõ ſolo pa
ne viuit homo:ſed in omi verbo qð procedit de oꝛe dei.
ſcriptũ eſt. Non tentabis dñz deũ tuũ. Uade ſathana.
ſcriptũ eſt. Dñm deũ tuum adorabis: ⁊ illi ſoli ſeruies.
Ergo ⁊ tu chriſtiane ſic fac exufflando tẽtationẽ ſi vis
eſſe beatus. Unde Jacobus apl's. Beatus vir qui ſuf-
fert tentationẽ.ideſt expugnat ⁊c. Si aũt cecideris per
delectationẽ vel cõſenſum in tẽtationez:ſurge fortiter ꝑ
contritionẽ cordis: ⁊ oris cõfeſſionẽ ſacramentalẽ. [Et
Uia pec- in via pctoꝝ nõ ſtetit.] Uia pctoꝝ eſt opatio praua:q̃
catorum. eſt lata ⁊ cõis: ⁊ ducit ad mortez.de qua chriſt⁹ loquiẽ
Mat.7. d. Lata eſt porta et ſpacioſa via q̃ ducit ad perditionẽ:
⁊ multi ſunt qui intrant per eã. Que verba exponens
Chriſoſt. Chriſo. Porta perditionis eſt diabolus ꝑ quẽ introiẽ
ſup mat. in gehẽnã. Porta vite eſt chriſtus ꝑ quẽ introitur in re
gna celeſtia. Lata aũt porta dr eſſe diabolus nõ magni
tudine poteſtatis extẽſus:ſed effrenate ſupbie licentia

dilatatus. Porta aũt anguſta dr xp̃s nõ paruitate po-
teſtatis exigu⁹:ſed humilitatis ratiõe collect⁹: qꝛ quez
totus non põt capere mũdus:ſeipſum inter anguſtias
vteri virginalis incluſit. Uia aũt ꝑditiõis ⁊ pctoꝝ eſt Uia ꝑdi
omnis iniqtas q̃ lata ⁊ ſpacioſa dr:quia nõ eſt intra re tionis.
gulã diſcipline incluſa: ⁊ ambulãtes in ea quicqd eos
delectauerit hoc ſequuntur. Uia aũt vite dr eſſe ois iu Uia vite.
ſticia:ꝓpter cõtrarias cauſas etiã dr arcta. Conſiderã
dũ aũt q̄ niſi quis ambulauerit ꝑ viã: nõ poteſt ꝑueni
re ad portũ qui eñ non ambulãt ꝑ viaz iuſticie:impoſ
ſibile eſt vt vere chriſtũ cognoſcãt. Silr non incurrit in
manus diaboli:niſi qui in via ambulat pctoꝝ. Ex q̃-
bus apparet q̄ via pctoꝝ dr ois iniuſticia: ⁊ ois opatio
praua. Sed qꝛ in hac via chriſtus nõ ſtetit:qꝛ non fecit 1.Petri.2.
pctm:nec inuet⁹ eſt dolus in oꝛe eius. [Et in cathedra
peſtilẽtie nõ ſedit.] Cathedra peſtilẽtie dr praua doctri Cathedra
na ⁊ malũ exẽplũ:in quibus chriſtus nõ ſedit: qꝛ in to peſtilẽtie.
ta doctrina xp̃i nõ reperitur aliqd malis moribus cõſo
nuz vel diſſonũ bonis. Intm̃ q̄ ſui inimici eius doctri
ne teſtimoniũ cogerenẽ dare.d. Magiſter ſcim⁹ qꝛ ve- Mat.22.
rax es ⁊c. Recte dicis ⁊ doces. Nec etiã aliquod malũ Luce.20.
exemplũ in vita ſua cõſpiciẽ:ſed ois ſctitatis ⁊ iuſticie
nobis reliquit exẽplum vt ſequamur veſtigia eius ⁊c. 1.Pet.2.
Sic ergo chriſtus in cathedra peſtilẽtie nõ ſedit: ſz ois
ſctitatis ⁊ ſapientie figuratus ꝑ dauid de quo dr. Da- 2.Reg.23
uid ſedit in cathedra ſapiẽtiſſimus princeps. Ecce er-
go q̄ in iſto primo verſu oſtẽdit chriſtũ immunẽ ab oĩ
malo. ideſt pcto ꝑ remotionez pctoꝝ q̃bus peccauerat
adam ꝑ hec nos alliciens: vt ſi cũ chriſto btĩficari cupi
mus:ipſa pcta cordis:opis ⁊ oris:fugiamus. Sed di- Queſtio.
ces. Nõne ita allicit mulieres vt viros: quare exẽpluz Reſpõſio.
ſolũ viri dedit ⁊ non mulieris.d. Btũs vir.⁊c. Rñdeẽ. 32.q.7.
q̄ vir ⁊ mulier quãdoqꝫ dicunẽ a ſexu:quandoqꝫ vero ſed illud.
vir a virtute: ⁊ mulier a mollicie. Et ſic omnis tam ma
ſculus q̃ femina virtuoſus dicitur vir: ⁊ omnis mollis Uir.
et vicioſus dicitur mulier. Mulier.

Sed in lege dñi volũtas ei⁹: ⁊ in lege ei⁹ meditabiẽ die ac nocte. 2

¶ Poſtq̃ oſtendit pš. xp̃m immunẽ ab omi pcto: nũc
ipſum oſtẽdit abundaſſe omni bono.ſcz virtutis ⁊ me-
riti. Ubi ſciendũ q̄ ſicut peccatur tripliciter vt dictum
eſt.ſcz volũtate:ope: verbis ⁊ doctrina. Sic ⁊ tripliciẽ agi
tur bonũ. Et ſm hoc oſtendit chriſtũ tripliciter omi bo Triplicit.
no abundaſſe. ſcz voluntate in principio ope.ibi. [Et agiẽ bonũ
erit tanqꝫ lignũ]. vbo ⁊ doctria ibi. [Et foliũ] ¶ Quã Lex.
tum ad ꝑmũ dicit. [Sz in lege dñi.⁊c.] Qꝛ eñ ꝑfectio Chriſtus
nõ eſt ſolũ mala fugere niſi bona ſiãt. ideo oſtẽdit xp̃m
⁊ mala fugiſſe ⁊ bona feciſſe. d. [Sz in lege dñi fuit vo
luntas ei⁹.] Ubi nota q̄ aliud eſt eſſe in lege:aliud ſu
pra legẽ:aliud ſub lege. Ille eñ eſt in lege:qui ſm legẽ
agit volũtarie obediens legi. Ille eſt ſupra legẽ:q̃ no-
uã legẽ condere poteſt ⁊ in lege diſpenſare.ſic eñ papa
diciẽ ſupra canones: qꝛ nouos canones cõdere poteſt:
⁊ in antiquis diſpenſare. Ille vero eſt ſub lege: qui ſm 25.q.1.Sic
legẽ agit neceſſitatis timore coactus. Ad ꝓpoſitũ ergo go patrũ
chriſtus ſm diuerſos reſpectus erat in lege: ſupra legẽ: ſedem.
⁊ ſub lege. Erat eñ in lege: qꝛ volũtarie legẽ dei obſer-
uabat.d. Nõ veni legẽ ſoluere:ſed implere.ideſt facere. Mat.5.
Erat ſupra legẽ:qꝛ rigorẽ legis antique in amorẽ noue
legis ꝑmutauit.ſicut dr. Lex ꝑ moyſen data eſt: ſz gr̃a Joãnis.1.
⁊ veritas ꝑ ieſum xp̃m facta eſt. Fuit ſub lege:nõ qui-
dẽ q̄ timore ageret q̃ erãt legis:ſed qꝛ illa que naturali
ter homo fugit ⁊ timet que in lege ſcripta de ipſo erãt:
ipſe aſſumpſit volũtarie: vt famẽ:ſitim: ⁊ mortez.ꝓpẽ
qð dicit apl's. Miſit deus filiũ ſuũ:ſequiẽ factũ ſub le- Gal.4.
ge. Ex quibus patet q̄ eẽ in lege:eſt ſctitatis: eſſe ſupra
legẽ eſt poteſtatis:eſſe ſub lege eſt humanitatis. Uolẽs

ergo hic oſtēdere pſal. xp̄i ſctitatē quo ad bonū volū=
tatis: dicit. ſed in lege dn̄i fuit volūtas ei⁹. ⁊ nō dicit ſu
pra legē: nec ſub lege. Verū qꝛ nō eſt pfectiōis bonū in=
choare: niſi perſeuerāter bonū cōtinuet: quod incaſſuʒ
De pe. di. 3 incaſſum. bonū agitur ſi ante finē deſerať. ideo de chriſto adiun
git. d. Et in lege eius meditabiť die ac nocte. ideſt ſm
Dies. glo. aſſidue ⁊ pſeuerāter: vel aliť. In ſcriptura eni dies
Nox. ꝓſperitatē ſignificat: ſed nox aduerſitatē: ſicut oſtendit
Greg. li. 2. Greg. Scripturā ſacra ſepe diē ꝓ proſpis ⁊ noctē ꝓ ad
Mor. c. 9. uerſis recipit. Vnde de diabolo in apoc. dr̄: ꝙ ꝓiectus
Apoc. 12. eſt accuſator fratrū nr̄oꝝ qui accuſabat eos ante cōſpe
ctū dn̄i die ac nocte. In die et nocte nos accuſat diabo
lus: qꝛ mō nos in ꝓſpis modo in aduerſis accuſabiles
oſtēdere cōtēdit. In die accuſat: cū proſperis male nos
vti īſinuat. In nocte accuſat dū in aduerſis nos nō ha
bere patientiā demōſtrat. xp̄s meditabať i lege dei die
ac nocte. ideſt in rebus ꝓſperis ⁊ in aduerſis ſue paſſio
nis. Vnde oīa tam ꝓſpera ꝙ̄ aduerſa de ip̄o in lege po
Ps. 118. ſita voluntarie xp̄s obſeruabat. d. Legē pone mihi dn̄e
i. legē poſitā et ex̄qrā eā ſemp. Sic ergo i lege dn̄i erat die
Joan. 6. ac nocte xp̄i volūtas. vn̄. d. Deſcendi de celo: non vt fa
ciā voluntatē meam: ſed voluntas eius qui miſit me.

3 **Et erit tanquā lignū qđ planta-**
tū eſt ſecus decurſus aquarū: qđ
fructū ſuum dabit in tēpore ſuo.

.q.5. nō vos.

¶ Hic cōſequēter oſtēdiť xp̄m oīm bono abūdaſſe quo
Lignum. ad opa. Ad cuius euidentiā ſciēdū: ꝙ lignū in ſcriptu
Greg. 12. ra multa ſigat: vt. d. Greg. In ſcriptura eni ſacra ligni
Mor. c. 2. noie: aliqñ crux: aliqñ iuſtus aut etiā iniuſt⁹: aliqñ ve
ro icarnata dei ſapiētia figurať. Crux etenī ligno ſigni
Hiere. 11. ficať cū dr̄. Mittam⁹ lignū in panē eius. Lignū quip
pe in panē mittere: eſt dn̄ico corpi crucē adhibere. Rur
ſus ligni noie vir iuſtus aut ēt iniuſtus exprimiť: ſicut
Ezech. 17 ꝑ ꝓphetā dr̄. Ego dn̄s lignū ſublime humiliaui: ⁊ exal
Luce. 14. taui lignū humile. qꝛ iuxta eiuſdē veritatis vocē. Oīs
qui ſe humiliat exaltabiť: ⁊ oīs qui ſe exaltat humilia
bitur. ⁊c. Rurſum ꝑ lignū incarnata dei ſapiētia ſigna
Prover. 3 tur: ſicut de ea ſcriptū eſt. Lignū vite eſt his q̄ apprehen
Luce. 23. derint eā. Et ſicut ipſa veritas de ſe ait. Si in viridi li
gno hoc faciūt: in arido qđ fiet? Hic ergo accipiť lignū
ꝓ ipſa dei ſapientia icarnata: cū dr̄. Et erit tanꝙ̄ lignū
Tanꝙ̄. ſi- ⁊c. Itē notādū ꝙ iſte dictiones tanꝙ̄: ſicut: ⁊ q̄ſi: q̄ ideʒ
cut. quaſi. ſignare videnť: in ſcriptura qñqꝫ ſigant ſilitudinē: ⁊ nō
rei vitatē: qñqꝫ rei veritatē ⁊ nō ſilitudinē: aliqñ vtrū=
Ps. 37. qꝫ. Primo modo accipiť. pſ. Ego autem tanꝙ̄ ſurdus
Math. 26 nō audiebā. ⁊ Mat. Tanꝙ̄ ad latronē. ⁊c. Scđo modo
1. ad co. 15 accipiť. i. ad cor. 15. Tanꝙ̄ nouiſſimo oīm viſus eſt. et
Joan. 1. Mat. ⁊ Jo. Vidimus gliam eius q̄ſi ⁊c. Tertio modo
Heb. 12. accipiť. Heb. 12. Tanꝙ̄ filijs vobis loquiť de⁹. Et ſic
accipiť hic qꝛ xp̄s eſt vere lignū. ⁊c. Et ad ſilitudinē li
gni fructū ſuū dat. ⁊c. Huius ligni plātatio fuit vbi i=
carnatio: q̄ plātatio facta eſt ſecus decurſus aquaruʒ.
Aqua. Vbi nota ꝙ per aquā tria principaliť in ſcriptura ſigni
Gratia. ficať. ſcʒ ſpūs ſcti gr̄a: iuxta illud. Qui credit in me: ſi=
Joan. 7. cut dicit ſcriptura: flumina de vētre eius fluēt aque vi
ue. Hoc aūt dicebat de ſpū quē accepturi erāt credētes
in eū. Aliqñ per aquā ſignificať dei ſapientia qua itēri
Eccl. 15. or hō reficitur. Aqua ſapiētie ſalutaris potauit illum.
2. Re. 14. Aliqñ ꝑ aquā ſigať nr̄e mortalitatis decurſus. Oēs mo
rimur ⁊ q̄ſi aque delabimur. ⁊c. Ad propoſitū ergo de
xp̄o dicit ꝓpheta: ꝙ erit tanꝙ̄ lignū qđ ⁊c. Si accipiať
aqua primo modo: notat abūdātiā ⁊ plenitudinē gr̄e
ſecus ꝙ̄ xp̄s in ſua incarnatiōe fuit plātatus: qꝛ tantaʒ
habuit gr̄e plenitudinē: ꝙ deus ei pleni⁹ cōferre nō po
Magr. li. 3. teſt: vt ait Magr̄. Et hec gr̄e plenitudo ſigať ꝑ decurſuʒ
diſtinc. 13. aquaꝝ. vn̄ Joā. 1. Nō ad mēſurā dat⁹ ē ei ſpūs. Si aūt

accipiať aqua ſcđo mō: plātat⁹ eſt xp̄s ſecus decurſus
aquaꝝ. i. diuine ſapiētie vnitus. qđ bene notat hec di=
ctio ſec⁹ q̄ iportat vnitatē: qꝛ nō ſapiētia dei in huma=
nitatē eſt cōuerſa: nec ecōuerſo. Sed natura humana
ſecus diuinā ſapientiā plātata. ideſt vnita: qꝛ dei pſo=
na humanā naturā aſſumpſit. Vnde dicit ipſa diuina
ſapiētia. Radix mea apta eſt ſecus aq̄s. i. radix mea. ſ. Job. 29.
humanitas: apta eſt. ideſt eleuata: ſecus aq̄s. ideſt ex
vnione ad aquā diuine ſapientie. Et nō te moueat. qꝛ
dicit ſecus aq̄s: cū vna ſola ſit aqua diuine ſapiētie. qꝛ
ſcriptura multotiens plale ꝓ ſingulari accipit: ſicut ecō
uerſo. Si aūt aq̄ accipiať tertio modo tūc xp̄s verū li
gnū ſcʒ verbū: plātatū eſt ſecus decurſus aquaꝝ. i. ſec⁹
decurſus nr̄e mortalitatis: qꝛ dei vbū in plātatione ſue
incarnatiōis oēs nr̄os defect⁹ ⁊ mortalitatē aſſumpſit.
Et iſto modo expōit iſtū textū Greg. d. Creator nr̄ q̄ in Greg. 19.
diuinitate videri nō poterat: aſſumpſit a nobis vn̄ vi= mor. c. 27
dereť a nobis: ipſe vero ſecus aquas apertē: qꝛ huma=
ni actor generis ꝑ humanitatē ſuā hoibus demōſtrať.
Vnde recte ꝑ pſ. dr̄. Et erit tanꝙ̄ lignū qđ plantatū eſt
ſecus decurſus aquaꝝ: qꝛ fructū ſui obūbraculi in ꝓte
ctionē nobis ꝓſtrēs apparuit creator ī carne: vt huma
nū gen⁹ p reſurrectionē figuret qđ ꝑfectū condic ibat
in mortē. Et aduerte ꝙ iſtud lignū xp̄s ſic triplici mo=
do plātatū ſecus decurſus aq̄rū: fructū ſuū dedit in tp̄e
ſuo. Qđ eni dr̄ tp̄s xp̄i: niſi tp̄s ſue paſſiōis. de quo dice
bat. Tēpus meū ꝓpe eſt: apud te facio paſcha. ⁊c. quo Math. 26
ſcʒ tp̄e ddit fructū nr̄e redēptiōis: quo ſcʒ tp̄e ſue paſſio
nis de xp̄o ipletuʒ eſt illud. Lignū attulit fructuʒ ſuuʒ. Joelis. 2.

4 **Et foliū eius nō defluet: ⁊ oīa**
quecumqꝫ faciet proſperabūtur.

De pe. di. 2. ad ergo.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit xp̄m oī bono abundaſſe: quo
ad verba ⁊ doctrinā. d. Et folium eius nō defluet. Per Folium.
foliū eni in ſcriptura vba ſignificanť: ⁊ hoc duplici ra=
tione. qm̄ ſicut folijs fruct⁹ ornať: ſic ⁊ vbis cōpoſitis
ſciētia decorať. Et hāc rationeʒ aſſignat Hugo de ſcto
victore: ſup illud dañ. Folia ei⁹ pulcherrima: ⁊ fruct⁹ Danie. 4.
eius nimius. d. In folijs verba. in fructu vita deſigna
tur: qꝛ ſicut folijs veſtiť fructus: ſic vbis cōpoſitis vita
decorať. Aliā rationē aſſignat magiſter in glo. d. qꝛ ſi=
cut folia tegūt fructus: ita vba dn̄i ſuas ꝓmiſſiones cu
ſtodiūt. Foliū igiť xp̄i nō defluit: qꝛ eius vba ſcta ⁊ ſo Foliū xp̄i.
lida manēt. Foliū ergo eius nō defluet: qꝛ nullū vbuʒ
xp̄i erit irritū: ſed qđlibet deducit ad vitā: ipſo. d. Celū Mat. 24.
⁊ terra trāſibunt: verba aūt mea nō trāſibūt. Et nūc con
cludit de xp̄o. d. Et oīa q̄cūqꝫ faciet ꝓſperabunť. Oīa
i. fruct⁹. ⁊ folia. i. facta ⁊ dicta xp̄i: mores ⁊ vita ꝓſpera=
bunť. i. ꝓſperitatis eterne nobis ſunt cauſa. ſ. electis. Et
hoc eſt qđ de xp̄o. i. vbo icarnato pſ ꝑdixit. Verbū qđ Eſaie. 55.
egredieť de ore meo: nō reuerteť ad me vacuū: ſʒ faciet
quecūqꝫ volui: ⁊ proſperabiť in ijs ad que miſi illud.

5 **Nō ſic impij nō ſic: ſed tanquā pul-**
uis quē proijcit vēt⁹ a facie terre.

¶ Poſtꝙ̄ oſtēdit xp̄i btītudinē ⁊ pfectionē ꝑ illā nos al
liciens: nūc ꝯ̄r oſtēdit pctoꝝ vitionē ꝑ illā nos terrēs.
Et duo facit: qꝛ primo oſtēdit maloꝝ demerita. ſcđo ip
ſoꝝ tormenta ibi. Ideo nō reſurgunt. Quantū ad pri Vita malorum.
mum ſciēdum ꝙ vita maloꝝ in duobus malis cōſiſtit.
ſcʒ qꝛ varijs inuoluunť pctis: ⁊ oibus priuanť bonis Impius
meritorijs: ſicut ꝑ oppoſitū de xp̄o capite dictū eſt: ꝙ fu Malus.
it immunis ab pctō oīn: ⁊ abundās oī bono. Sic ⁊ mali
per oppoſitū. Ideo ait. Non ſic ipij. ſ. nō ſic carēt: ſʒ abū
dant pctis. Et addit iteꝝ nō ſic. ſ. nō abundāt meritis
⁊ bonis: ſed ꝑ cōtrariū pctis abundant ⁊ carent bonis.
Carēt nāqꝫ bonis: qꝛ carēt ſtabilitate charitatis ⁊ vni

tatis: q̄ oīs boni eſt fundamentū. Ideo noīe pulueris
Greg. 30. mora. c.10 denotantur cum dr: ſʒ tanq̄ puluis ꝛc. vñ Greg. d. Quid
eñ pulueris noīe niſi pctōres accipimus: q̄ nullo virtu
tis pondere ſolidati: cuiuſlibet tētationis flatu rapiun
ps.1. tur: de quibus ſcriptū eſt. Nō ſic impij nō ſic: ſʒ tanq̄ pul
uis. ꝛc. Et q2 deīn ſerpens antiquus pctōꝝ vita ſatia
Eſa. 65. tur: ideo de iſto puluere pctōꝝ dr. Serpenti puluis pa
nis eius. Inſup tales pctīs abundāt: q2 vēto elationis
ꝛ ſupbie agitantur: q2 taliū pulueꝛē pijcit ventus a fa=
cie terre. Vñ qualr vēto ſuperbie vel alioꝝ viciꝝ pec
Grego. 11. mora. ca.23 et. 24. d. catoꝛ pijciatur a facie terre. ſ. ſtabilitatis/oſtēdit Grego.
ſup illo verbo Iob. Cōtra folium qḋ vento rapitur oſtē=
dis potētiā tuā. d. Pctōr eñ tētationis vēto rapitur: et
maloꝝ deſiderioꝝ flatib⁹ leuatur. Mens quippe huma
na quot tētationes patitur: q̄ſi tot flatib⁹ mouetur vel prouo
Pctōꝛ. Inſtabili tas. citur. Hanc etenī plurimū ira pturbat: cum recedit ira
ſuccedit inepta leticia. Luxurie ſtimulis vrgetur: eſtu
auaricie lōge lateq̄ ad ambiēda q̄ terrena ſunt tēditur.
Aliq̄n hāc vent⁹ ſupbie eleuat: aliq̄n vō inordinat⁹ ti
mor in īfimis deponit. Qr ḡ pctōr tot pctōꝝ vētis q̄tit̄ me
rito pulueri quē a facie terre vētus pijcit / cōparatur. Sic
eñ de pctōrib⁹ dr. Nō ſic impij nō ſic ſed tanq̄ ꝛc. i. a fa
cie ſtabilitatis eterne q̄ terra dr a ſtā. q2 ſicut terra nu=
trit ꝛ continet exteriorem hominem: ita illa interiorē.
vt magiſter in glo.

6 Ideo nō reſurgūt impij in iudi
cio: neq3 pctōres ī ꝯſilio iuſtoꝝ.

Hic ꝯſr oſidit maloꝝ punitionē. ſcʒ q̄liter in vltimo
iudicio dānabuntur. Et primo facit hoc. ſcḋo hui⁹ rōnē
aſſignat: ibi. Qm̄ nouit dñs ꝛc. Qḋ huius lre euiden
tiā ſciendū q̄ aliq̄ heretici ex hoc loco moti dixerūt. q̄
q̄uis boni poſt iudiciū bñficentur in aīa ꝛ corpe q2 reſur
gent ipſoꝝ corpa: mali tñ ſolū in aīa punientur eternalr:
nō aūt in corpe: q2 maloꝝ corpa nō reſurgēt: dicente ps.
Non reſurgūt impij in iudicio. Et hoc ſpectare dicunt
ad dei bonitatē q̄ largior eſſe debet ad bonos p̄miādū:
Nota de cōdigno. q̄ ad puniēdum malos. Vñ bonos ſemp p̄miat vltra
cōdignū: ſʒ malos punit citra cōdignū. Sed hunc erro
Ioā. 5. rem tollit dñs. d. Oēs q̄ in monumētis ſunt audiēt vo=
cem filij dei: ꝛ pcedēt q̄ bona egerūt in reſurrectionē vi
Reſurrectio duplex. te: qui vō mala / ī reſurrectionē iudicij. Et ideo ad eui
dentiā hui⁹ lre: ſciēdū q̄ duplex eſt reſurrectio. ſ. prima
ꝛ ſcḋa. Prima eſt aīe. Scḋa corpis. Reſurrectio aīe eſt
q̄n aīa pp pctm̄ mortua p pniam a pctīs reſurgit ad vi=
tā: que ſolū in p̄ſenti vita locū habet. Scḋa eſt reſurre=
ctio corpoꝝ: q̄ de lege cōi in vltimis ꝯſeruatur. Prima eſt
bonoꝝ. Scḋa eſt cōis oīm bonoꝝ ꝛ maloꝝ. Et ideo pri
apoca. 20 ma facit hoīem btm̄: nō ſcḋa. Vñ apoc. dr. Btūs q̄ ha=
bet partē in reſurrectiōe prima. Dicūt ergo aliq̄ q̄ iſte
textus intelligitur de reſurrectiōe prima: nō de ſcḋa: eo q̄
mali. ſ. a deo p̄ſciti q̄uūcūq̄ ſint boni ꝛ virtuoſi: finalr
tñ a gr̄a cadunt ꝛ pp pctm̄ moriuntur a quo nō reſurgunt:
de pe. diſ. 3. ca.4. ſicut ecōtra de p̄deſtinatis. vt hr de pe. diſt. 2. cītius ad
hec. ꝛ de pe. di. 4. ſi ex bono. Sed q̄uis iſta ſint tñ ſe ve
ra: nō tñ ſunt ad ꝓpoſitū lre. cui⁹ ratio eſt. q2 hic lra vt
ex p̄miſſis apparet vult dare drīam inter bonos ꝛ ma=
los: que eſt / q̄ boni reſurgent in iudicio ꝛ in cōcilio iu
ſtoꝝ: ſed nō mali. Certū eſt aūt q̄ in iudicio vltimo nō
reſurgēt boni neq3 mali prīa reſurrectiōe q̄ ſolū habet
locum in vita preſenti. ꝛ nō in reſurrectione iudicij: et
dū aīa iūitur cū corpe ꝛ nō poſt. Propter qḋ dicit glo.
2. coꝛ. 5. magr̄i ſup illo vbo. 2. coꝛ. 5. Oēs nos manifeſtari opʒ
ante tribunal xp̄i vt recipiat q̄ſq3 ꝓut geſſit in corpore.
ait. Fruſtra hō poſt corpus hoc p̄mittit ſcʒ a pctīs re=
Im pius. ſurgere qḋ in hoc corpe cōparare negligit. Dicēdū eſt
ergo q̄ hic textus loquitur de ſcḋa ratiōe. ſ. corpoꝝ: ꝛ non

de prima q̄ eſt aīaꝝ. Vñ ſciendū p̄io q̄ iſte textus non
loquitur de oībus pctōribus ſʒ ſolum de impijs. Impij eniʒ
ꝓprie dñr infideles ꝛ idolatre. Pctōres autē dñr etiā et
xp̄iani mali peccātes. Vñ eñ pietas ꝓprie cultū diui
num reſpicit: ſic impietas infidelitatē idolatrie. Dicit er
go de infidelibus q̄ nō reſurgent in iudicio: nō eñ ne
gat q̄ nō reſurgent: ſed q̄ nō reſurgēt in iudicio. Et ad
hoc itelligendū notat Greg. ſup illo verbo Iob. 36. Iu Greg. 26. ca.24.
diciū pauperibus tribuit. vbi ſic ait. Due q̄ppe ſunt par Iudiciuʒ
tes. ſ. electoꝝ atq3 reproboꝝ. ſʒ bini ordines eiſdē ſingu vltimū.
lis partib⁹ cōtinentur. Alij nāq3 iudicantur ꝛ pereūt. Alij Iudicant
non iudicantur ꝛ pereūt. Alij iudicantur ꝛ regnāt. Alij nō
iudicātur ꝛ regnāt. Iudicantur ꝛ pereūt q̄bus drīca ida
matiōe dr. Eſuriui ꝛ nō dediſtis mihi mādūcare. Siti Mat. 25.
ui ꝛc. Quib⁹ ſmittitur. Diſcedite a me maledicti ī ignē
eternū q̄ parat⁹ eſt diabolo ꝛc. Alij vero in extremo iu
dicio nō iudicantur ꝛ pereūt. de q̄b⁹ ꝓpheta ait: nō reſur
gunt ipij in iudicio. Et de q̄b⁹ dñs dicit. Qui nō credit Ioā. 3.
iam iudicatus eſt. Et de q̄bus paulus ait. Qui ſine le Ad roma.2
ge peccauerūt ſine lege peribūt. Reſurgūt vō ēt oēs in=
fideles: ſed ad tormentū nō ad iudiciū. Nō eñ coꝝ tūc
cauſa diſcutitur q̄ ad cōſpectū diſtricti iudicis iā cū cōdē
natiōe īfidelitatis accedūt. Profeſſionē vero fidei reti
nētes: ſʒ ꝓfeſſiōis opa nō hñtes redarguuntur vt pereāt.
Qui vō nec ſacramēta fidei tenuerūt: increpationē iu
dicis in extrema examinatiōe nō audiūt: q2 p̄iudicati
infidelitatis ſue tenebris: eius quē deſpexerūt inuectiōe
redargui nō merentur. Illi ſaltē verba iudicis audiūt
qui ei⁹ fidei vba tenuerūt. Iſti in dānatione ſua eterni
iudicis nec vba pcipiunt: q̄ eius reuerentia nec vbote
nus ſeruare maluerūt. Illi legaliter pereunt: q̄ ſub lege po
ſiti peccauerūt. Iſtis in pditiōe ſua nihil de lege dr: q2 ni
hil legis hr̄e conati ſunt. Princeps nāq3 terrenā rē pu
blicā regēs: aliter punit interi⁹ delinquentē: aliter hoſtē ex
terius rebellātem. in illo iura ſua cōſulit: eūq3 ſub ver=
bis digne inuectiōis adducit. Cōtra hoſtem vero bellū
mouet: inſtrumēta pditionis exercet: dignaq3 tormen
ta eius malicie retribuit. De malo vō ei⁹: qḋ lex habe= Cōparatio.
at nō reqrit. Neq3 eñ lege neceſſe eſt puniri: q̄ lege nū=
q̄ potuit teneri. Ita ergo ī extremo iudicio ꝛ legalis il
lū inuectio pcutit: qui ab eo qḋ ꝓfeſſiōe tenuit actione
declinauit. Et iſte ſine iudicio inuectiōis perimitur q̄ le=
ge fidei nō tenetur. Ex electoꝝ vero parte: alij iudicantur ꝛ
regnāt: qui vite maculas lachrymis tergūt: q̄ mala p̄ce
dentia factis ſeq̄ntibus redimētes: q̄cq̄d illicitū aliq̄n
fecerūt: ab oculis iudic̄ elemoſinaꝝ ſupductiōe coope
riunt. Quib⁹ iudex veniēs in dexterā cōſiſtētibus di=
cit Eſuriui ꝛ dediſtis mihi mādūcare. ſitiui ꝛc. Veni Mat. 25.
te bñdicti prīs mei: poſſidete paratū vobis regnū ꝛc.
Alij aūt nō iudicātur ꝛ regnāt: q̄ ēt p̄cepta legis pfectio
ne virtutū trāſcendunt. q2 nequaq̄ hoc ſolū qḋ cunctis
diuina p̄cipit lex iplere cōtenti: ſed p̄ſtantiore deſiderio
plus exhibere appetunt q̄ p̄ceptis gn̄alib⁹ audire po=
tuerunt. Quib⁹ diuina voce dr. Vos q̄ reliquiſtis oīa Mat 19.
ꝛ ſecuti eſtis me: cū venerit filius hoīs in ſede maieſtatis
ſue: ſedebitis ꝛ vos ſup thronos. 12. iudicātes. 12. trib⁹
iſrael. Et de q̄b⁹ ꝓpha ait. Dñs ad iudiciū veniet cū ſe Eſa. 3.
nioꝛib⁹ ppl̄i ſui. Et d̄ q̄b⁹ ſalomō cū d̄ ſpōſo eccl̄ie loq̄re pꝛouerb. 31.
tur: ait. Nobilis ī portis vir ei⁹ q̄n ſederit cū ſenatorib⁹
terre. Hij itaq3 ī extremo iudicio nō iudicātur ꝛ regnāt:
q̄ cū auctore ſuo ēt iudices veniūt ꝛc. Aliter p̄dicta re=
colligēs magiſter in glo. hui⁹ lre / ait ſic. Nota q̄ q̄tuor Iudicium vltimum.
ordines erunt in iudicio. Alij nāq3 erunt q̄ iudicabūt
ꝛ nō iudicabuntur. vt apl̄i ꝛ alij pfectiſſimi. Alij nec iudi
cabunt nec iudicabuntur. q2 iā iudicati ſunt. ſentētia ei
dānationis coꝝ toti eccl̄ie iā nota eſt. vt infideles. Alij
aūt iudicabuntur ꝛ ſaluabuntur. vt mediocriter boni. Alij
aūt iudicabuntur ꝛ dānabuntur: vt mediocriter mali. Ex

ꝗbus appet ꝙ ipſi.ſ. pc̄ores infideles i iudicio vltimo
nō ſe habebūt actiue vel paſſiue: qꝛ nec iudicabūt: neqꝫ
iudicabunt. Ideo nō erunt de illis q̄ ad iudiciū requi
runt. qd̄ bn̄ no pſal. ait. ꝙ nō reſurgunt ipſi in iudicio.
Sed q̄d de pc̄oribus q̄ tn̄ fidē verbis tenuerunt tunc
erit? certe ſpectabunt ad iudiciū. qꝛ vt dictuʒ eſt tunc
iudicabunt ⁊ ꝑibunt. ſʒ ipſi alios cū iuſtis nō iudica-
bunt. Ideo de illis ſubdit. Neqꝫ pc̄ores in concilio iu
ſtoꝝ. qꝛ cōcilium ⁊ cōgregatio iuſtoꝝ malos cū xp̄o iu
dicabit. ſʒ nō pc̄ores. qꝛ nō malis ſʒ paupibꝰ.i. pfectis
humilibus: tūc poteſtatem dabit iudicandi. ſicut dici
Job.36. tur Job.36. Judicium tribuit pauperibus.

7 11 q.3.ca. exiſtimāt.

Quoniam nouit dn̄s viam iuſtorum: ⁊ iter impioꝝ peribit.

¶ Poſtq̄ pſal. oſdit maloꝝ punitionē ⁊ premiationē
iuſtoꝝ. hic ꝯſr vtriuſqꝫ rōnem oſtēdit: dicēs. Qm̄ no
uit dn̄s viā iuſtoꝝ ⁊c. q.d. Ideo iuſti ꝓſperant ⁊ bn̄fi-
cant: qꝛ nouit dn̄s viā ipoꝝ. Impij aūt pereunt: qꝛ deꝰ
Scire dei Noſcere dei. iter ipſoꝝ nō nouit. Ultimo notādum ꝙ ſcire vel noſſe
dei eſt duplex.ſ. ſimplicis ⁊ vere cognitōis. ⁊ ſcire cōpla
centie ⁊ approbatiōis. Primo modo deꝰ ſcit oia tā bo-
na q̄ mala. Cū eīm oium tā maloꝝ q̄ bonoꝝ ſit iuſtus
iudex punitor.ſ. maloꝝ ⁊ remunerator bonoꝝ: quomō
illos iuſte iudicare poſſet ſi illoꝝ bona vel mala igno-
ꝑ. ethicoꝝ raret. Cū ſm ariſto.1. ethi. Unuſqſqꝫ bn̄ iudicat de iis
q̄ nouit ⁊ hoꝝ ſolum eſt rectꝰ iudex. Propt' qd̄ deo dr̄.
3.Reg.7. Tu ſolus noſti corda oim filioꝝ hoiꝫ. Iſta eīm noticia
Hebre.4 oia nuda ſunt ⁊ apta oclis eius. ad hebre.4. Scd̄o mo
do ſolū nouit illa q̄ approbat. Et qꝛ malos in ſuis mali
cijs nō approbat. ideo illos ⁊ eoꝝ mala non nouit. Sic
Mat.25. enī fatuis virginibꝰ ait. Amen dico vobis: neſcio vos.
Grego.11. Iſtā diſtinctionē ponit Greg. ſup illo vbo iob.11. Ipſe
moꝝ.ca.8 nouit decipientē ⁊ eū q̄ decipit.d. Cū ois q̄ ꝓximuʒ de
Mat.7. cipit iniquꝰ ſit: ⁊ iniquis veritas dicat. Nō noui vos.
diſcedite a me oēs q̄ opamini iniqtatem. Qualiter in
hoc loco dr̄ ꝙ dn̄s decipientē nouit? Et rn̄det.d. Sed qꝛ
ſcire dei aliqñ cognoſcere dr̄: aliqñ approbare. ⁊ ſcit ini
quū quē aliqñ cognoſcēdo iudicat. Neqꝫ eīm iniquuʒ
quēpiā iudicaſſet: ſi nequaq̄ cognoſceret. ⁊ tn̄ iniquuʒ
neſcit: qꝛ eiꝰ facta nō approbat. Et nouit ergo qꝛ dep̄
hēdit ⁊ nō nouit: qꝛ hūc in ſue ſapie ſpecie nō recogno
Exēploꝝ ſcit. Et dat exēplū. Sicut de veraci quolibet viro dr̄: qꝛ
falſitatē neſciat. nō qꝛ euʒ vel ab alijs falſuʒ dr̄ hoc dep̄
hendere ignorat. ſʒ qꝛ eandēʒ ipſaʒ fallaciā ⁊ ſcit in exa
mine ⁊ neſcit in amore. vt videlʒ hāc ipſe nō agat: quā
actā ab alijs dānat ⁊c. Ad ꝓpoſituʒ ergo ideo iuſti ſunt
bti: qꝛ viā.i. opa illoꝝ deꝰ nouit.i. approbat ⁊ ſibi pla-
cent. ſed iter ipioꝝ ꝑibit. qꝛ illos deus nō nouit.i. nō ap
probat nec ſibi placent. Opa eīm iuſtoꝝ nō ſolum dn̄r
bona ſʒ ⁊ digna merito: qꝛ deꝰ approbat illa. ſʒ maloꝝ
opa nō approbat: qꝛ illa ſunt mala. Et hinc oibus opi
bus ſine charitate vel dei amore factis: nō premiuʒ ſed
pena debetur. 1.q.1. Marchion.

8

Quare fremuerūt gētes: ⁊ ppl'i meditati ſūt inania.

¶ Iſte eſt p̄mus ps hn̄s titulum. cuius
Titulus. titulus ſm magr̄m talis eſt. Ps dauid.
Unde notandum ꝙ iſte tractatus ideo ps dicitur: eo
ꝙ nō ſolū voce hic cōtentā dd decātabat dn̄o: ſed etiam
pſalteriū. pſalteriuʒ decēʒ chordaꝝ tāgendo. a quo pſalterio iſte
tractatꝰ ⁊ ſeqntes pſalmi noiant. Ac etiā adde notan-
dum myſtice: ꝙ ſicut dauid laudabat deum pſalos ca
nendo ⁊ pſalteriuʒ decēʒ chordaꝝ manu tāgendo: ſic ⁊
nos laudare debemꝰ deuʒ: nō ſolū voce: ſʒ magis obſer
uatiōe decem p̄ceptoꝝ legis q̄ ſignant p tactum manu
decem chordaꝝ. Que duo tangens infra ps.d. Jubila ps.99.
te deo ois terra: quo ſcʒ ad vocēʒ. pſalmū dicite noi eiꝰ
quoad opationē. Eſt ergo titulus iſte. ps dd. Hic da- Interptatio dauid.
uid eſt datiui caſus vt ſit ſenſus. ps. dd.i. attribuit ipſi
dauid. Dauid eīm interptat manu fortis ⁊ deſiderabi-
lis aſpectu. ⁊ ſignat xp̄m q̄ vere eſt manufortis debellādo
aereas ptātes ⁊ deſiderabilis aſpectu i quē.ſ. angeli de 1.Petri.1.
ſiderāt ꝓſpicere. Sic ergo eſt ſenſus. ps dd.i. ipſi xp̄o.i.
ps. ſcʒ iſte tractatꝰ q̄ ps dr̄: qꝛ ad bene operandū mouet:
attribuit dd.i. ipſi xp̄o. qui hic agit de ſe rege.d. Ego
autēʒ cōſtitutꝰ ſum rex ab eo ⁊c. Uel ſm alios hic li da
uid eſt caſus genitiui. vt ſit ſenſus ps dd.i. ipſiꝰ dd. qꝛ
iſtuʒ pſalmū dauid fecit. vt hr̄ exp̄ſſe Act.4. Et hoc de Actuū.4.
titulo. ¶ Quare fremuerūt. Iſte ps exponit duplr etiā
lrāliter. ſcʒ de ipſo dauid. ⁊ de xp̄o. Primo ponā expoſi
tionēʒ p̄mā. Scd̄o ſcd̄aʒ. Ad euidentiā p̄me partis: ſciē
dum ꝙ dauid xp̄s dicebat. qm̄ xp̄s grece: latine vnctus
dr̄. Dauid autē tribꝰ vicibꝰ in regē fuerat vnctꝰ.ſ. p̄mo nota q̄ſ
ſecrete i domo p̄ris a ſamuele. vt habet.1.reg.16. Scd̄o i dauid fuit
ebron a viris iuda ſolū ſup tribū iuda. Tertio fuit vnctꝰ vnctus tri
in ebron ſupra totū iſrael. vt hr̄.2.reg.5. Propter q̄s vn bꝰ vicibꝰ i
ctiones ipſe merito xp̄s.i. vnctꝰ dicebat. Scd̄o notādū regem. Dauid.
ꝙ in ſcriptura ppl'i in hoc differt a gētibus. qꝛ gētes dn̄r Ungere.
ipſi gētiles ⁊ idolatre. ſʒ ppl's dicebat gens iudeoꝝ verū Rex.
deū colēs. Sic eīm dr̄. ps.115. Laudate dn̄ʒ oēs gētes col Nota diſ
laud.e.o.p. Qd̄ expoſuit magr̄.d. oēs gētes.i. gentiles. ferētiā int
oēs ppl'i.i. iudei ⁊c. Sic ēt gētilibꝰ ad fidē cōuerſis dice pplm ⁊ gē
bat petrꝰ.1.pet.2. q̄ aliqñ nō ppl's: nūc āt ppl's dei. Hoc tes.
ꝑmiſſo notādū eſt ꝙ poſt morte ſaulis qñ dd ſup totum
iſrael vnctꝰ fuit in regē: hoc audiētes philiſtei ſciētes da
uid eſſe virū bellicoſum cōuenerūt in vnū q̄rētes occide
re dd. vt hr̄.2.re.5. Fuerāt eīm tpe ſaulis aliqñ ſubiuga 2.Regū.5
ti pplo dei. Ideo ad ſeruitutē redire timētes.q.d. ad inui
cē. Uenite pugnemꝰ viriliter ꝯ dd: vt ipſi hebrei nobis ſer
uiāt: ⁊ nō nos ipſis. Sʒ dd cōfidens in dn̄o oim illoꝝ ha
buit victoriā. Itē notādū ꝙ nō ſolū gētiles philiſtei: ſʒ ēt
multi de iſrael.i. de pplo dei a p̄ncipio reſtiterunt ipſi dd
ne regnaret ſup eos ſequentes filiū ſaulis: qui tn̄ inten-
tiōe ſua fruſtrati fuerūt. vt apparet.2.reg.2. Et ſup iſtas 2.Regū.2
hiſtorias iſte ps fundat: ⁊ diuidit in tres ptes. qꝛ p̄mo
ponit inimicoꝝ dd malignatio. Scd̄o ipſius dd in dn̄o
cōfortatio. ibi. Qui habitat in celis. Tertio ex hoc oim
regētiū informatio. ibi. Et nūc reges intelligite. Primo
ponit inimicoꝝ dauid malignatio.d. Quare fremue Fremere.
rūt gētes.i. philiſtei gentiles cōtra dd ſcʒ querētes eū oc
cidere? Et dicit fremuerūt. qꝛ ſine rōne vt beſtie mouebā
tur cōtra dd. fremere eīm eſt feraꝝ. Et nō ſolū gentes imo
ēt ⁊ multi ppl'i ex iſrael cōtra dd meditati ſunt inania.i.
vana ⁊ vacua ꝯtra dd. ne ſcʒ regnaret ſup eos ſcʒ vnde-
cim tribꝰ ſeqntes filiū ſaul. Sequit. Aſtiterūt reges ter
re.i. nō ſolū minores ⁊ plebei gētiū fremuerūt ꝯtra dd.
ſʒ ēt magnates ſcʒ reges p̄ncipes philiſtinoꝝ. Terra eīm Philiſti
philiſtinoꝝ habebat q̄nqꝫ reges ſm q̄nqꝫ ipſius ꝓuinci noꝝ.
as. quoꝝ regū q̄libet multos principes ſub ſe cōtinebat.
Qui oēs cōuenerūt ꝯ dd: vt ipm̄ ꝑderēt.2.reg.5. Et hoc 2.Regū.5
eſt qd̄ dr̄. [Aſtiterūt reges terre ⁊ p̄ncipes cōuenerūt in
vnū aduerſus deū. ſcʒ aduerſus deū qꝛ diuine ordiatio
ni q̄ dauid regē ordinauerat aduerſari conabant. ⁊ ad
uerſus xp̄m eius.i. aduerſus dauid q̄ erat xp̄s dn̄i.i. vn
ctus dei volūtate. Et iſti ſic cōuenientēdo: q̄d cōtra pplm
dei dicebāt? ſequit. Diſrūpamus vincula eoꝝ ⁊c. Uer
ba erāt philiſtinoꝝ ſe adinuicē cōfortāntū ad bellādū cō
tra dd ⁊ regnū eiꝰ ne inualeſceret ⁊ ſic ſibi ſubijceret phili
ſteos. Hoc eīm modo loq̄bant philiſtei. Confortamini 1.Reg.4.
⁊ eſtote viri philiſtei ne ſeruiatis hebreis ſicut illi ſeruie
runt vobis. cōfortamini ⁊ bellate. Et cōſimilit loq̄bant
in ꝓpoſito.d. Diſrumpamꝰ vincula eoꝝ ⁊c. ¶ Sequitur
ſcd̄a pars in q̄ dauid confortat ⁊ ſperat in dn̄o. Qui ha

bitat ⁊c. Et diuidit in tres partes. Primo eñi dauid po nit ſuā in deo cōfidentiā. ſcḋo a deo ſibi datā excellētiaꝫ. ibi. Ego aūt. Tertio de inimicis habitam victoriā. ibi. Poſtula a me. Primo ergo dḋ cōfidēs in deo ꝙ inimici nō ꝑualebūt aduerſus eū dicit. Qui habitat i celis irri debit eos ⁊c. Qḋ ⁊ factū fuit qꝛ ỽtute diuia oēs ꝑ dḋ de
2. Reg. 5. bellati fuerūt ⁊ ſic deriſi. vt hꝫ. 2. Reg. 5. Scḋo ponit ſibi a deo datā dignitatē. d. Ego aūt ꝯſtitut⁹ ſum ⁊c. q. d. qḋ illos timere debeo. qꝛ dñs me regē cōſtituit: cui⁹ volūta
Nota. ti nullus cōtradicere pōt. Sup ſion montē. ⁊c. Qḋ ideo dicit qꝛ hierlm̄ erat metropolis in regno iſrael. ⁊ in mon te ſion erat fortaliciuꝫ illi⁹ ciuitatis ⁊ habitatio regalis. Predicās ꝑceptū eius. Et hoc reſpicit ỽſiculū ſequētem q. d. Dñs ideo me fecit regē vt enarreꝫ alijs ꝑceptū eius ſcꝫ illḋ qḋ mihi ꝑcepit. Et qḋ ſit illud ⸗ ſubdit. d. Dñs di xit ad me. ſ. ꝑ reuelationē. Filius me⁹ es tu. ſ. ꝑ ſingula rē dilectionē. Ego hodie genui te. i. regē te cōſtitui: ſicut modo qñ aliqs in epm̄ cōſtituit dr̄ creari vel de nouo ge nerari. Tertio ponit datā ſibi victoriam. d. Poſtula ⁊c. Verba ſunt dñi dicētis ipſi dḋ. Poſtula ⁊c. q. d. qñ eris pugnatur⁹ cōtra gētiles tūc poſtulabis a me adiutoriū: ⁊ ego dabo tibi victoriā. qꝛ dabo tibi gētes hereditatē tu am. qꝛ eos ſuꝑando hereditabis ipſoꝝ ſpolia. Et poſſeſ ſionē tuā terminos terre. ſ. ipſoꝝ terras. ſic ꝙ erūt ſub iu riſdictione tua. Reges eos in virga ferrea. i. gladio fer reo ſubijcies eos tibi. ⁊ tanq̄ vas figuli confringes eos. Tertio principalr̄ ex hoc ponit oīm regentiuꝫ informa tio. d. Et nūc reges intelligite ⁊ erudimini. vt. ſ. meo exē plo nō cōfidatis in vobis ſed in deo. Et hoc apphendi te diſ. ne pereatis de via iuſta. via iuſta eſt ſpem in dño: nō in viribus ꝓprijs ponere. quia furor dñi ſup cōfiden
Nota quō ps. iſte ex ponitur d chriſto. tes in ſeipſis. ſꝫ bēti ⁊ victores erūt oēs q̄ ſperāt in eo. Hic eſt expoſitio lr̄alis ſm̄ aliqs q̄ ſatis plana appet in ſupfi cie: ſed apparet ꝙ iſte ps licet a dḋ fuerit factus: tñ nul lo mō lr̄aliter de ipſo pōt itelligi. ſꝫ de xp̄o itelligi debet.
Heretic⁹. ꝓbatio. qḋ declaro. Ubi aduertendū ꝙ volēs ꝓbare aliqd con tra hereticos de fide ꝑ ſacrā ſcripturam: opꝫ ꝙ illā addu cat quoad ſenſum lr̄alē. ſenſus eñi moralis ⁊ myſtic⁹ bñ manuduceret fideles. ſed nō cōuinceret infideles. Sicut ſi modo ꝑ hoc qḋ dr̄. quare fremuerūt gētes ⁊c. vellē dedu cere q̄liter infideles ⁊ ppli. i. ſciſmatici inſurrexerūt ina niter cōtra xp̄m dñi. i. cōtra aplicū romanū: eſſet cq̄lis ꝑ ſuaſio fidelibus. ſꝫ infideli ⁊ ſciſmatico nullā ꝓbationē faceret. Modo ad ꝓpoſitū apl's paulus volēs efficacit̄ oſtēdere et infidelib⁹ ⁊ ſciſmaticis ꝙ xp̄s erat maior an gelis. adducit iſtū ps dictū de xp̄o. d. cui eñi angeloꝝ aliqñ dixit. Tu es filius meus ⁊c. Silr̄ ⁊ apl's petr⁹ con tra iudeos nomē xp̄i ꝑſeq̄ntes adducit iſtū ps ad lr̄am
Actuū. 4. de xp̄o dictū. Dñe q̄ ſpū ſcto ꝑ os dauid pris nr̄i dḋ pue ri tui dixiſti. Quare fremuerūt gentes ⁊c. Cōuenerūt eñi nūc in ciuitate iſta aduerſus ſctm̄ puerū tuū ieſum: he rodes pōcius pilatus cū gētib⁹ ⁊ pplis ⁊c. Igit̄ ad lr̄aꝫ iſte ps de xp̄o eſt dictus: nō de dauid. Et ad cōfirmatio nē hui⁹. dicit ille rabi ſalomon magn⁹ doctor hebreoꝝ in ꝑncipio gloſe hui⁹ ps. Antiq doctores hebreoꝝ expo ſuerūt hūc pſalmū d rege meſſia. ꝑ quē ſcꝫ xp̄s itelligit. ſꝫ ꝓpt̄ reſpōſionē ad hereticos exponit̄ de dḋ. Ex quo ha bemus ꝙ doctores antiq hebreoꝝ qui legis itellectū no uerāt iſtū pſalm̄ de xp̄o expoſuerūt ad lr̄am. Sed qꝛ dū fi deles quos ipſi heretici applicāt: hūc pſalm̄ cōtra illos adducerēt de xp̄o dictū ēt ſm̄ coꝝ doctores antiquos nō valentes fidelib⁹ reſpōdere: negauerūt hūc pſalmuꝫ de chriſto dictū: ſed de ipſo dḋ vt dictū eſt. Ad hoc ēt eſt ex preſſe magiſter in glo. iſtū pſalm̄ nō de dḋ ſed de xp̄o ad lr̄am exponēs. vt appebit. Sic ergo exponēdo iſtū pſalꝫ
Nō diuiſi onē accipi endo pro xp̄o. de xp̄o. Quare fremuerunt. Iſte ps in tres partes diui ditur. qꝛ primo ponit̄ regni xp̄i inſtitutio. ſcḋo inſtituti dilatatio: ibi. Poſtula a me. tertio dilatati veneratio: ibi. Et nūc reges. Circa primuꝫ tria facit. qꝛ p̄mo ponit̄ ꝑſecutoꝝ xp̄i malicioſa ꝑſecutio. ſcḋo malicioſe perſecu tiōis rigoroſa depoſitio: ibi. Diſrūpamus. tertio xp̄i re gis glioſa ſublimatio: ibi. Ego aūt cōſtitutus. Prima in duas. qꝛ p̄mo ponit̄ ꝑſecutio minoꝝ. ſcḋo maioꝝ: ibi Aſtiterūt. Quātū ergo ad ꝑſecutionē minoꝝ. d. Qua Chriſtus.
re fremuerūt gētes ⁊c. ſ. cōtra xp̄m. Et ſunt ỽba dḋ ꝑ gē tes vt dictū ē ⸗ gētiles itellige. ⁊ ꝑ pplos ipſos iudeos. Gē tes ergo cōtra xp̄m fremuerūt: qñ romani milites genti les cōtra xp̄m ſine rōne inſurrexerūt. Fremere eñi ferarū
eſt. Rōne fremuerūt gētes cōtra xp̄m qñ milites p̄ſidis Fremere.
ſuſcipiētes ieſum in p̄torio cōgregarūt ad eū vniuerſaꝫ
cohortē ⁊c. Et genu flexo ante eū illudebāt. d. Aue rex Mat. 27.
iudeoꝝ ⁊c. Et ppli meditati ſūt inania. i. iudei. Ut pu ta qñ abeūtes cōſiliū fecerūt vt caperēt ieſum in ſermo
ne. Et qñ cogitabāt xp̄i mortē xp̄i nomē dlere. d. Nos le Mat. 22.
gē habemus ⁊ ſm̄ legē debet mori. Et vere iſti meditati Joan. 19.
ſunt inania: qꝛ inane dr̄ qḋ fine caret intēto. Per mortē aūt chriſti nō eſt deletū nomē xp̄i: imo ampli⁹ dilatatū: qꝛ ante ſolū in iudea notus erat. poſt mortē ỽo ꝑ totuꝫ
orbē. Uñ poſt mortē ⁊ reſurrectionē dixit. Data ē mihi Matth. vlt.
ois ptās ⁊c. Que omnia cōſiderans dḋ dicit. Quare ⁊c.
Ubi nota ꝙ q̄re in ſacrā ſcriptura multipliciter tenet̄. ſ. Quare.
Interrogatiue. Quare ꝑſequimini me ſicut deus. ⁊c. Job. 19.
Admiratiue. Quare via impiorum proſperatur ⁊c. Jere. 12.
Increpatiue. Peccatori auteꝫ dixit de⁹ q̄re tu enarras ⁊c. Ps. 49.
Et iſtis tribus modis hic pōt exponi. Primo īterroga tiue. vt dauid a deo petat ſibi reuelari cauſam tāte ꝑſe cutiōis gentiliū ⁊ iudeoꝝ in xp̄i paſſione. Et ad hoc rñ
det. ꝙ cauſa fuit ipſoꝝ inuidia. Sciebat eñi ꝙ ꝑ inuidi Mat. 27.
am tradidiſſent eū. Scḋo admiratiue. vt dḋ p̄uidēs q̄n
ta bñficia factur⁹ erat xp̄s gētib⁹ ⁊ pplis. d q̄ Act. 10. ꝙ Actuū. 10.
ꝑtrāſiuit bñfaciēdo ⁊ ſanādo oēs ⁊c. admiratus de tan ta crudelitate. d. Quare fremuerūt ⁊c. Et ad hoc rñdet̄
ꝙ cauſa fuit eoꝝ malicia: xp̄o. d. Odio habuerūt me gra Luce. 15.
tis. Tertio mō increpatiue. vt ſcꝫ dḋ illos increpādo di cat. Quare ⁊c. q. d. q̄ vtilitas vobis fuit xp̄m ꝑſequēdo q. d. nulla. qꝛ totū oppoſitū illius qḋ q̄rebātis ex hoc vo
bis euenerit. Unde chriſto loquitur deus. Bellabunt Jere. 15.
aduerſum te ⁊ non preualebunt: quia ego tecum ſuꝫ vt ſaluem te dicit dominus ⁊c.

Aſtiterūt reges terre: ⁊ pricipes 9.
cōuenerunt in vnū aduerſus do minū: ⁊ aduerſus chriſtum eius.

Hic ꝯſtr ponit ꝑſecutionem maioꝝ. d. Aſtiterunt. ſcꝫ nō ſolū minores ſed ēt maiores cōtra xp̄m. ſcꝫ reges ter
re ⁊c. vbi nota ꝙ hoc tripliciter exponit̄. Primo qꝛ cum Rex.
nō legatur aliquē regē xp̄ꝫ in paſſiōe fuiſſe ꝑſecutū niſi Chriſtus.
herodē: ꝙ ibi accipit̄ plurale ꝓ ſingulari. Scḋo dr̄ ꝙ li cet pilat⁹ nō noiet̄ noie regis: erat tñ de facto rex. qḋ pa
tet qꝛ ſub ſe habebat regulos. vt Joā. Erat qdā regul⁹ Joan. 4.
cuius filius infirmabat̄ ⁊c. Ipſe aūt pilatus imediate erat ſub iperatore: mō īter regulū ⁊ imꝑatorē nō ē digni tas media niſi regalis. Sed ideo nō vocabat̄ rex. qꝛ iu dei ſciētes regē meſſiā ex eis egreſſurū i metropolitanā ipſoꝝ ciuitatē aliū regē ſuſtinere nō poterāt. Tertio di citur ꝙ duo reges xp̄m ad mortē ſunt ꝑſecuti ſcꝫ hero des ſenior tpe natiuitatis q innocētes occidit. ⁊ iunior eius filius q tpe xp̄i paſſionis ipſum veſte alba indutū illuſit ⁊ ſpreuit. Et ſic de iſtis duob⁹ regib⁹ dicit. Aſti terūt reges terre. Et hoc quo ad laicos. Quātū ỽo ad clericos dicit. Et pricipes cōuenerūt in vnū ⁊c. Quāuis eñi cōtra ieſuꝫ multotiēs fuiſſent ꝯgregati. tñ marie tpe
paſſiōis ad tractādū de xp̄i morte ꝯuenerūt. vt Mat. 26 Math. 26.
Tūc cōgregati ſunt pricipes ſacerdotū in atriū pricipis ſacerdotū q dicebat̄ cayphas vt ieſum dolo tenerēt. Et

Peccati circūſtā-tia. Cupidi-tas. Chriſoſtomus ſup matheū.

ꝓdicēs pſal. grauitatē pcti iſtoꝝ notanſ dicit. [Et pnci pes cōuenerūt ⁊c.] Ubi apparet φ iſtoꝝ pctm agrauatſ ex multis. Primo ex cupiditate: cū dicit. Et principes. licet eīm ſm legē vnꝰ ſolus priceps ſacerdotū eē deberet. tñ ꝑpt auariciā plures ſunt facti. q̄ ſacerdotu pricipatū emētes. alternatis annis ſibi ſuccedebāt. vñ chriſo. Multi erāt tunc principes ſacerdotū. Lex xō vnū ſolū eſſe volebat. ſed cū iudaici popli ritus inciperet diſſolui. multi erāt principes ſacerdotū annuatim creati. moyſes autē vnū principē eſſe iuſſit. ⁊ eo mortuo alterum fieri. ſ; iſti auaricia corrupti principatū emebāt ⁊c.

Dignitas

Scdo ex dignitate. Dignitas enim peccātis peccatū aggrauat: ſicut ⁊ meritum merentis. cuius ratio eſt: quia talis peccans eſt deo magis ingratꝰ. et ſubditoꝝ corda magis mouet ad malū. Hāc igiſ circūſtātiā dignitatis tāgēs pſal. dicit. [Et pricipes.] Sic eīm egreſſa ē iniqtas a pricipibꝰ q̄ videbanſ regere pplm.

xi. q. 3. precipue. ⁊ 15 q. 1. nulli.

Dan. 13. Conſpiratio. xi. q. 1. conſpirantē. Preſumptio.

Tertio ex ꝯſpiratiōe. qꝛ in vnū cōtra xp̄m cōſpiraverūt. Cōſpiratio tñ pctm agrauat. φ oēs cōſpiratores reddit: infames ⁊ excommunicatos. Et hoc notans pſal. dicit. φ cōuenerunt in vnum. Quarto ex p̄ſumptione. qꝛ aduerſus dñm ⁊c. Quāuis eīm oē pctm ſit ꝯtra deū: tñ aliq̄ peccata principaliꝰ reſpiciūt offenſā creature q̄ creatoris. vt gula: luxuria auaricia. ⁊ ex ꝯñti offenſam dei. ſ; ſupbia principaliꝰ dei offenſam reſpicit: qua hō deo ſubyci renuit. Et hoc notans dicit. Aduerſus dñm ⁊c. i. aduerſus patrē ⁊ filium. q̄ eīm cōtradicit filio: ⁊ pr̄i ꝯtradicit: patrē notat per dñm: ⁊ filiū p xp̄m eius.

Chriſtꝰ ſic itelligitur in lege ꝓmiſſus, niſi p xp̄z aliꝰ exprimatur.

Ubi notādū φ q̄ſcūq; ſcriptura loquiſ de chriſto abſolute: itelligiſ de xp̄o in lege ⁊ ꝓphetis ꝓmiſſo: niſi in lr̄a p̄cedēte vl ſequēte māifeſte appareat φ de alio loquaſ xp̄o: qꝛ filiꝰ ꝟginis anthonomaſice xp̄s eſt dictꝰ. Sicut cū dd̄ dixit adoleſcēti. 2. Reg. 1. Quare nō timuiſti mittere manū in xp̄z dñi: p lr̄az p̄cedētē apparet φ loq̄baſ d ſaule. ſic ⁊ Eſa. 45. Xp̄o meo ciro ⁊c. qꝛ hic nō poniſ aliq̄d determināſ li xp̄m: ideo itelligiſ de xp̄o filio dei. et ſic notat grauitatem pcti ex coꝝ p̄ſumptiōe. qꝛ aduerſus dñz ⁊c. vñ glo. ait. O ſtulta preſumptio. principes terre cōtra regē celi conuenerūt. Et ne iſta expoſitio appareat non lr̄alis ſed myſtica: iſtum

Actuū. 4.

textū ad lr̄az exponit petrus de xp̄o. d. vt tactū eſt. Dñe q̄ ſpū ſancto p os pr̄is nr̄i dd̄ dixiſti. Quare fremuerūt gētes ⁊ ppli meditati ſunt inania. Aſtiterūt reges terre et principes ꝯuenerūt in vnū aduerſus dñz: ⁊ aduerſus xp̄z eius. Conuenerūt eīm nūc in ciuitate iſta aduerſus puerū tuū ſcm̄ ieſum quē vnxiſti. Herodes ⁊ pilatus cū gētibus ⁊ populis iſrael facere que manus tua ⁊ conſiliuz tuum decreuerunt fieri ⁊c.

10 29. 44. nō inueniſ.

Diſrūpamꝰ vincula eoꝝ: ⁊ proijciamus a nobis iugū ipſorum.

Diſrūpere

¶ Hic poniſ predicte ꝯſpirationis ⁊ pſecutionis depoſitio ac punitio. Et diuidiſ in tres partes. qꝛ poniſ p̄mo cōſpiratiōis ipſoꝝ deteſtatio. ſcdo itētiōis ipſoꝝ fruſtratio ibi. Qui habitat. tertio iniq̄tatis ip̄oꝝ punitio: ibi. Tunc loquiſ. Primo ergo poniſ cōſpirationis deteſtatio: q eīm vinculos iniq̄tatis ſe ligauerūt ad inuicē contra chriſtū ꝯſpirādo: vt iugo ſue ſeruitutis alios ſubycerent. Sed nos eis cōſentire nō debemꝰ. Ideo diſrūpamꝰ

Uincula.

vincula eoꝝ. i. cōſpiratiōes eis nō ꝯſentiēdo. ⁊ ꝓiciamꝰ a nobis iugū ipſoꝝ. eis nō obediēdo. Et iſta poſſunt eē verba chriſti ſm glo. q. d. chriſtus. ipſi cōtra me ſic ſunt ligati. ſed vos o mei nō cōſentiatis in mortē meaz. ſ; magis diſrūpamus vincula eoꝝ. i. ꝯſpiratiōes. vel vinculū. i. blādicias ⁊ minas ipſoꝝ nō timeamus. ⁊ ꝓiciamus a nobis iugū ipſoꝝ. ne ſc; eoꝝ volūtati ſeruiamus. Uel ēt poſſunt eſſe verba ipſius ꝓphē in eodē ſenſu. Ueriſimiliꝰ aūt videnſ ꝟba ipſoꝝ principum ſacerdotuz qui videbāt chriſtū cum ſuis diſcipulis vincuꝉ: ⁊ turbe magnum ad ipſum cōcurſum ipſum reprehēdentez ipſoꝝ vicia. ꝓpē qd̄ timebāt locum ⁊ gentez ꝑdere. ꝑpter qd̄ d. ſi dimitimꝰ eum ſic: ecce totꝰ mundus poſt euz abit: ⁊ ſic ꝑdemꝰ nr̄m locuz ⁊ gentē. Et ideo anteq̄ inualeſcāt Diſrumpamus vincula eoꝝ. ſc; anteq̄ amplius fortifi ceuſ cōtra nos. ⁊ ꝓiciamus a nobis iuguz ipſoꝝ: ſc; iuguz humilitatis: qd̄ xp̄s predicabat: qd̄ chriſtus oībus

Mat. 11.

imponebat. d. Tollite iugum meuz ſup vos ⁊c. Scdo poniſ intentiōis ipſoꝝ fruſtratio. Intentio eīm ipſoꝝ erat p ꝯſpirationē quā ꝯtra xp̄z fecerāt xp̄i nomē delere ⁊ eiꝰ

Ps. 82.

ānihilare doctrinā dicētes. Uenite diſpdamꝰ eos de gēte: ⁊ nō memoretur nomē iſrael vltra. S; hoc facere nō potuerunt: quinimo p paſſionez chriſti ⁊ mortē eius no

Joan. 12.

men ⁊ fides maxime creuit ipſo. d. Si exaltatꝰ fuero a terra: oīa trahā ad me ipſum. et hoc ideo quia deus ſprevit eos. Et hoc eſt qd̄ dicitur.

Qui habitat in celis irridebit eos: ⁊ dominꝰ ſubſannabit eos. 11

Deus. Celum. Habitatio. Magr̄ ſi. 1. diſt. 27. Irridere.

¶ Celum eīm dicūtur angeli ⁊ aie ſctē quoꝝ cōuerſatio in celis eſt in q̄bus habitat deus. Quāuis eīm deus ſit in oi re p p̄ſentiā: potētiā: ⁊ eſſentiā qꝛ imenſus eſt. nō tñ in eīn re habitat: ſ; ſolū in aiabus ⁊ angelis ſctis in quibus habitat p grām vt dicit magr̄. vñ p̄s. 21. Tu aūt in ſancto habitas. Hic ergo deꝰ irridebit eos. Irridere eīm dr̄ q̄ſi de cōtrario ridere ab in ⁊ ridere. ⁊ ſic irriſio fit bucca. ſubſannatio xō fit rugato naſo atq; contracto. Et ſic iſti irriſi fuerūt a deo q̄ totuz oppoſituz eiꝰ qd̄ intēdebāt effecit. Uiputa credebāt p mortem crucis: chriſti fidez ⁊ nomē delere: ⁊ p hoc fuit magnificata. Credebāt poſitis cuſtodibus: chriſti corpus in ſepulchro tenere. Et p hoc eius reſurrectio ampliꝰ fuit demōſtrata. Et nota φ tales actus ſc; irridere ⁊ ſubſannare deo attribuūtur: q̄ tamē corpus nō habet. nō in ſe ſed qꝛ facit illud per qd̄ illi ſunt digni irrideri a nobis ⁊ ſubſannari.

Tūc loquetur ad eos in ira ſua: ⁊ in furore ſuo cōturbabit eos. 12

De pe. di. 1. c. nunq̄d cain. Ira. Deus.

¶ Hic poniſ iniq̄tatis ipſoꝝ punitio. Ubi notādū φ ꝓprie ira vel furor nō cadit in deo. qꝛ tales ſunt paſſiones motū animi ꝯtra aliquē ſignificātes q̄ i deo eē nō pōt q̄ ſemp eſt trāquillus. ꝑpter qd̄ dr̄. Tu aūt dñe xtutū cum

Sap. 12.

trāquillitate iudicas. Cū tranq̄llitate autē non ſtat ira vel furor. S; dr̄ iratus vel furibūdus. qꝛ ad ſilitudinez irati vel furibūdi q̄ſiq; videſ punire malos. Et notādūz φ differt iſto mō loq̄ndo in deo ira a furore. qꝛ tūc dr̄ iratus: q̄ñ punit vt emēdet: qꝛ iraſciſ cōtra nos deꝰ vt nos ꝯuertat nō vt pdat. vt dr̄ de pe. di. 1. Et hoc eſt qd̄ dr̄: Deut. 32. Cū iratꝰ fueris mie recordaberis. Furit aūt q̄ñ punit vt dānet. Et ſic ira dei eſt in preſenti: ſed furor in die iudicij erit. vñ Job. 35. Nūc eīm nō īfert furorē ſuū neq; vlciſciſ ſcelꝰ valde. Et ſic deus illis loquiſ in ira quos punit vt cōuertat. In furore vero ſuo illos turbat: quos dānat. Et iſtū ſenſum ponit glo. d. Tunc loq̄tur ad eos. ſc; p ꝓphas: p aplos: ⁊ p ſacrā ſcripturā. Et hoc in ira ſua. ſc; cōminādo penaz vt cōuertanſ. Sed in futuro turbabit eos in furore ſuo eternaliter dānādo. Uel p iſta verba notaſ punitio iudeoꝝ pro morte xp̄i p titū ⁊ veſpaſianū facta. que magne ire ⁊ furoris iudiciū fuit. de q̄ dicitur. Quia vidēs ieſus ciuitatem fleuit ⁊c.

Furor. Uide d̄ h̄ vltra p̄s. 6 ⁊. 54. vbi videſ e cōtrario. De pe. di. 1. ſed econtrario.

Luce. 19.

Ego aūt cōſtitutꝰ ſuz rex ab eo: ſup ſion montē ſanctū eius: predicans preceptum eius. 13

16. q. 2. viſis.

¶ Hic poniſ xp̄i regie glīoſa ſublimatio. Et duo facit. qꝛ p̄mo chriſtꝰ oſtēdit ſuā regiā dignitatē. ſcdo ſuā eter-

nam generoſitatē. ibi. [Dñs dixit ad me.] Quãtū ad
p̄mum dicit. Ego aūt ꝛc. q. d. Illi pſequētes turbabun
tur: ſed ego ex eoꝝ pſecutiōe exaltabor. Quī ex humili
tate quā xp̄s i paſſiōe ꝛ pſecutiōe habuit regiā dignita
Ph. 2. tem aſſumpſit iuxta v̄bū apli. d. Humiliauit ſemetipm
ꝛc. ꝓpter qd̄ de⁹ donauit illi nomē ꝛc. Et aduerte q̄ cū
Apoc. 1. tus chriſt⁹ oim rex ꝛ dñs eſſet q2 rex regū ꝛc. Tñ regiaꝫ
Rex. ſuā poteſtatē primo oñdit in eccliā ex iudeis q̄ ex gē
Chriſtus. tibus: q̄ p monte ſion itelligit̄ ſm glo. Q2 eccliā iudeo
rū prius recepit radios fidei: vt mōtes prius ſuſcipiunt
Math. 15. radios ſolis. Vñ ꝛ iudeis p̄mo p̄dicauit. d. Nō ſuꝫ miſ
ſus niſi ad oues ꝛc. tāq̄ primis ſubditis ei⁹. Et hoc eſt
qd̄ dicit. Ego aūt cōſtitut⁹ ſum rex ꝛc. Predicās p̄ceptū
eius. Sed cū plura p̄cepta dei predicauerit chriſt⁹ in tē
plo qd̄ erat in mōte ſion: q̄re in ſingulari dicit p̄ceptuꝫ ꝛ
nō precepta. Ratio q2 oia p̄cepta vnum ſunt in radice
Joan. 13. ꝛ in illo precepto ſundant̄. qd̄ xp̄s p̄dicabat. d. Mādatū
nouū do vobis vt diligatis ꝛc.

14 **Domin⁹ dixit ad me filius me⁹**
es tu: ego hodie genui te.

¶ Hic agit de eterna xp̄i generoſitate. hoc eīn eſt verbū
chriſti declarātis ſuā eternā gñationē a patre. Cum ei a
pr̄e d2. Ego hodie genui te. i. eternalit̄. In eternitate eīn
nihil trāſit: in p̄teritū nec i futurū expectat̄. Et ideo eter
na v̄bi gñatio cōueniēter exp̄mit̄ p preſens tēpus cū d2
Hodie. hodie. gñatio aūt dauid iā tranſierat in preteritū. ꝛ filii
Erimus. ſua ꝓmotio ad regnū. Et ideo hoc v̄bū nō pōt intelligi
Heb. 1. de dauid maxime cū aplūs dicat. Cui eīn angeloꝝ di
xit aliqñ: filius me⁹ es tu. Volēs ꝓbare xp̄m maiorem
Dicere dī. angelis. ergo multominus ipſi dd̄. Ad hoc aūt intelligē
dū ſciendū eſt: quō pr̄ dicēdo eternaliter ſuum generat
verbū. Vbi ſciendum eſt q̄ dicere dei idē eſt q̄ filiū gña
re ꝛc. Et nota q̄ dicere dei accipit̄ multiplr̄. ſ. qñq3 eſt
Ps. 109. Dicere diſpoſitiōis. Dixit dñs dño ꝛc. Donec ponā. ꝛc.
Geñ. 1. Dicere operationis. Dixit dñs fiat lux: ꝛ facta eſt lux.
Ps. 148. Ipſe dixit ꝛ facta ſunt.
Geñ. 20. Dicere impationis. Locut⁹ eſt dominus ad moyſen. d.
non habebis deos alienos.
Mat. 16. Dicere promiſſionis. Ego dico tibi: q2 tu es petrus ꝛc.
ꝛ tibi dabo claues.
Mat. 5. Dicere eruditōis. Apiens os ſuū docebat eos dicēs ꝛc.
Dicere gñonis. vt h̄. Dñs dixit ad me fili⁹ me⁹ es tu. ꝛc.

15 **Poſtula a me ꝛ dabo tibi gētes**
hereditatem tuam: ꝛ poſſeſſionē
tuam terminos terre.

¶ Hic ponit̄ regni dilatatio. ꝛ p̄mo ponit̄ regni xp̄i dila
tatio. ſcd̄o poteſtatis chriſti explicatio: ibi. [Reges eos
ꝛc.] prius eīn deus ſolū iudeos habuit ſibi p fideꝫ ſubie
ctos. qñ ſolū notus erat in iudea deus. ſic ꝛ chriſtus pri
mos ſibi p fidē ſubditos ex iudeis habuit: vt aplo̅s. Sꝫ
Gentes. pōſt̄ etiā gētes habuit. qñ p aplo̅s p vniuerſum orbē xp̄i
fides p̄dicata fuit. q2 tūc gentes chriſti fidē ſuſceperunt.
Sed q̄ fuit cauſa ſubiectiōis gentiū chriſto: niſi oratio
Joan. 17. xp̄i qui pro gētibus ſaluādis patrē exorauit. d. Pr̄ non
ꝓ eis rogo tm̄: ſcꝫ pro aplis: ſed ꝓ eis q̄ credituri ſunt p
v̄bū eoꝝ in me. Et iſti fuerūt gētiles: q̄ p v̄bū aploꝝ chri
ſti fidē ſuſceperūt. Et ideo ſicut ſoli iudei pri⁹ filij dei erāt
ꝛ heredes: ſic poſt v̄tute oratiōis chriſti gētes cōuerſe ad
fidē: ad hereditatē chriſti puenerūt. Et hoc eſt qd̄ pr̄ filio
icarnato dicit. Poſtula a me ꝛ dabo tibi ꝛc. Et q2 iſtas
gētes nō ſolū de vna plaga mundi cōuertit ad fidē: ſꝫ ēt
de oib⁹ partib⁹. ideo ſubdit. [Et poſſeſſionē tuā terios
terre.] Et ex iſtis patet aperte q̄ iſte ps ad lraꝫ nō dꝫ in
telligi de dauid: ſed ſolū de chriſto. q2 regnuꝫ dauid nō
ſe extēdit ad oēs termios terre. ſꝫ ſatis ſtrictum fuit.

Reges eos in virga ferrea: ꝛ tā 16
quam vas figuli cōfringes eos.

¶ Hic ponit̄ explicatio chriſti poteſtatis. Vbi notāduꝫ
q̄ xp̄i poteſtas ſe extēdit ad duo maxime: ſcꝫ ad p̄mia
tionem bonoꝝ: ꝛ ad punitionē maloꝝ: iuxta illud. Po Luce. 2.
ſitus eſt hic in ruinā ꝛ in reſurrectionē multoꝝ. Quan
tū ergo ad bonos dicit. [Reges eos i v̄ga ferrea.] Per Virga fer
virgā ferreā v̄tutē iuſticie intellige. q2 ſicut virga ferrea rea.
ſtabilis in ſua rectitudine pmanet: ſic ꝛ iuſticia obliq̄ri
neſcit. Ad iuſticiā aūt ptinet bonis dare p̄miū ꝛ ſuplici
um malis. Et q̄uis in vtroq3 ſimul cōcurrat dei mia et
iuſticia: tñ q2 ſicut mia plus relucet in p̄miatiōe bonoꝝ
q̄ iuſticia: ſic ꝛ iuſticia plus relucet in punitiōe maloꝝ
q̄ mia. ideo ſingularē mētionē facit de maloꝝ punitio
ne facta p iuſticiam dei. d. Et tanq̄ vas figuli cōfringes Figulus.
eos. ſ. malos. Et aduerte q̄ cōgrue mali p dei iuſticiam
puniti eternalr̄ tanq̄ vas figuli confringi dr̄. Q2 ſicut
vas figuli fractum ampli⁹ reparari nō pōt. vt vas auri
argēti vel vitri. ſic ꝛ dānati ſic confringunt̄: vt ampli⁹ p
penitentiā reparari nō poſſint. q2 tp̄s penitentie fructuo
ſe eſt ſoluꝫ in preſenti vita. Et nota q̄ multiplr̄ virga re De penit.
peritur in ſcriptura: qua multa ſignificantur: ſcilicet diſt. 7. ne
Virga aurea: qua figuratur dilectionis charitas. mo deſpe
Virga fumea: qua figurat̄ pſonalis vnitas. randus.
Virga lignea: qua figuratur corporalis caſtitas.
Virga ferrea: q̄ figurat̄ iudicialis eq̄tas.

Et nunc reges intelligite: erudi 17
mini qui iudicatis terram. 16. q. 2. c. i.

¶ Hic ponit̄ regnū xp̄i dilatati veneratio. Hortatur eīn
oēs reges ꝛ dños vt chriſtuꝫ venerari debeāt. ꝛ ipſum co
gnoſcere regē ſupra ſe eſſe. cui ipi ſubijci debēt. qm̄ ipſe ē
rex regū ꝛ dñs dñantiū. Et p̄mo hortat̄ eos i gñali. ſcd̄o
in ſp̄ali. ibi. [Seruite dño.] Primo ergo oēs hortat̄ in
gñali: vt chriſtum venerent̄ ꝛ ei ſubijciant̄. d. Et nūc re
ges intelligite: ſcꝫ ſupra vos regeꝫ xp̄m hr̄e. Et erudimi
ni: ſcꝫ exemplo xp̄i facere iuſticiā qui iudicatis terram.
Sic eīn d2. Diligite iuſticiā q̄ iudicatis terrā. Scd̄o eos Sapiē. 1.
hortatur ad obedientiam. d.

Seruite deo in timore: ꝛ exulta 18
te ei cum timore.

¶ Vbi nota q̄ differentia eſt inter timorē dei ꝛ mundi. Timor.
q2 timor dei a pctō reprimit mentē. q2 per timorē dei de
clinat ois hō a pctō. Sed timor mundi ſolum cōprimit Eccli. 1.
manū a malo: nō mentē. Ideo dixit xp̄s. Nolite timere Mat. 10.
eos q̄ occidunt corp⁹ ꝛc. Timor dī q2 diligit timet offen
ſam. ſꝫ timor mundi timet penam: q2 nō diligit. Timor
dei ſpe eternoꝝ mentē letificat. q2 timēti deū bñ erit i ex
tremis. ſꝫ timor mundi penā inducit. ideo timor nō eſt i
charitate. Ad ꝓpoſituꝫ volēs pſal'. oēs inducere ad ti
morem ꝛ obedientiā chriſti dicit. [Seruite dño in timo
re.] Et ne q̄s credat q̄ deo ſit ſeruiēduꝫ timore munda Petiētis
no: ideo adiungit. Et exultate ei cuꝫ tremore. q2 timor Aduerſi
dei iſrl'i gerit exultatiōeꝫ de eternis. ꝛ timoreꝫ offenſe ne tas.
diſpliceat. Tertio eos hortat̄ ad pacientiam. d. Proſperi
tas.

Apprehendite diſciplinā: neq̄n 19
iraſcat̄ dñs: ꝛ pereatis d̄ via iuſta. De penit.
di. 2. arch.

¶ Per diſciplinā eīn aduerſa ꝛ flagella q̄bus deus ſibi
dilectos corrigit: ne in eternuꝫ pereāt intelligunt̄. Noli Heb. 12.
negligere diſciplinā dñi: neq3 fatigeris duꝫ a deo argue
ris. quē eīn diligit dñs caſtigat. Flagellat aūt oēm filiū
quem recipit ꝛc. Et hui⁹ ratio eſt: q2 aduerſa magis cō

ſeruāt bonū in ſtatu grē ꝙ̄ faciāt pſpera. ppter ꝙ dicit
7. q. 1. ad- canō ꝙ aduerſitas bonoꝝ nō eſt ſignū reprobatiōis ip-
uerſitas. ſoꝝ: ſed magis v̄tutis. Et nota hic ꝙ volens deus ſuos
electos in bono cōfirmare ne pereāt: flagellat eos. ma-
los aūt dānandos pſpitatib⁹ mundi abuti pmittit. qd̄
Grego. 21. bn̄ oſtēdit Grego. Nunc etem̄ flagellat iuſtus ꝛ v̄bere
mo. c. 4. diſcipline corrigit. q2 ad eterne hereditatis pr̄imoniuꝫ
pparat. In voluptatib⁹ relaxatur iniuſtus. q2 tanto ei
tp̄alia bona ſuppetunt: q̄nto eterna denegant. Iniuſti⁹
ad eternā mortē currēs effrenatis voluptatib⁹ vtit: q2 ꝛ
vituli q̄ mactādi ſunt in liberis paſcuis relinquunt. At
cōtra iuſtus a delectatiōis trāſitorie iocūditate reſtrigi
tur: q2 nimiruꝫ ad laboris vſum vitulus vite deputa-
tus ſub iugo retinet. Negant electis in hac vita terre-
na. q2 ꝛ egris q̄bus ſpes viuēdi eſt: nequaq̄ꝫ a medico
cuncta q̄ appetunt cōcedunt. Dant aūt reprobis bona
q̄ in hac vita appetunt. q2 ꝛ deſpatis egris oīa q̄ deſide
rant nō negant ꝛc. Ad ppoſitum ergo q2 aduerſa ſigna
ſunt v̄tutis ꝛ hoīeꝫ magis in grā cōſeruāt ꝙ̄ pſpa: ideo
patient̄ imiſſa tollerari debēt. Et hoc eſt qd̄ dicit. Appre
hendite diſciplinā. ſcꝫ patienter. ne pat̄is de via iuſta.
idest a ſtatu grē. Et p̄ñr ad hoc duas rōnes addūt. ſcꝫ ꝙ
diſciplina ꝛ aduerſa patienter ferre debem⁹: tū q2 ſunt
breuia: tum q2 vtilis. Breuitatē ponit. d.

20 Cum exarſerit: in breui ira eius beati oēs qui confidunt in eo.

Greg. li. 7 Q2 breue ē oē qd̄ finē hꝫ reſpectu eternoꝝ. vt ait Greg.
mo. c. Vtilitatem aūt ponit. d. beati oēs q̄ confidunt in eo. ſcꝫ
tpe quo patiunt aduerſa. Aduerſa em̄ iuſtis a dō imiſ
Gregori⁹. ſa eis ꝑpetuā ſecuritatē ꝯferunt. vt ait greg. ppter qd̄ dr̄
Job. 5. Beatus vir q̄ corripit a dn̄o. Et hoc eſt qd̄ hic dicit. Cū
exarſerit in breui ira eius ꝛc.

21 De penit. di. 2. ſi enī. Domine q̄d multiplicati ſunt q̄ tribulāt me: multi inſurgunt aduerſum me.

¶ Iſtius pſal. titulus eſt. pſalmus dauid cum fuge-
ret a facie abſalon filij ſui. Ad intellectū hui⁹ tituli ac ēt
pſal. ii. opꝫ pri⁹ videre hiſtoriā ſupra quā iſte p̄s fundat.
2. Reg. 15. que hiſtoria hec eſt. vt habetur. 2. Re. 15. Abſalō fili⁹
Abſalon. dd̄ cōſpirat cōtra patrē ſuum ſibi titulū regni vendicās.
vn̄ pſecutus eſt prēm ſuū q̄rens illum occidere. Cui dd̄
ceſſit exiens de ciuitate hieru̇m nudis pedibus. itelligēs
hoc ſibi cōtingere ppter pctm̄ adulterij cōmiſſum cum
berſabe: ꝛ homicidiū de vria ꝑpetrati. ſicut nathā pph̄a
ſibi p̄dixerat. d. Nō recedet gladius de domo tua: ſuſci
tabit em̄ deus ſemē tuuꝫ cōtra te. Duꝫ autē abſalō pſeq̄
ret dd̄ prēm ſuum conuerſo cōtra euꝫ exercitu abſalon
terga vertit in fugā: atqꝫ ipetu muli duct⁹ eſt in ramo-
ſam quercū ramis ei⁹ circundātib⁹ colluꝫ ei⁹. ibiqꝫ ca-
pite intercepto pendēs a ioab principe milicie dd̄ inter
Chriſtus. fectus eſt. quo mortuo: dd̄ reſtitutus eſt in regnum ꝛ in
Dauid. pace regnauit. Huic hiſtorie alludit p̄s iſte. de q̄ tn̄ prin
Judas. cipalr̄ nō agit. ſꝫ de ſignificato hiſtorie. ſcꝫ de paſſione ꝛ
reſurrectiōe xp̄i. Dauid em̄ xp̄s eſt. Abſalon filius ei⁹
iudas eſt: quē cū alijs aplis filiū vocat ieſus i euāgelio
d. Nō poſſunt filij ſponſi ieiunare q̄diu cū illis eſt ſpon
ſus. A quo iuda chriſtus fugit illo diſcedente cuꝫ cete-
ris aplis: in mōtē oliueti ſeceſſit. Vel poti⁹ ab eo fugit:
cum menteꝫ ei⁹ ſapia dei deſeruit vt totus eſſet ꝛ plene
diaboli. que deſertio dr̄ fuga propter celeritatem. vnde
dn̄s ei dixit. Qd̄ facis. i. facere moliris. fac ci⁹. i. faci-
es. Et ſicut dauid pacē exhibuit iniquo filio abſalon q̄
p̄cepit pplo dū iret ad bellū: ſeruate pacē abſalō. Eoqꝫ
mortuo dixit. Quis det mihi vt moriar p te fili mi ab-
ſalon. Ita chriſtus iude pditori: vt in cōuiuio ꝛ in oſcu
lo ꝛ in alijs. ppter qd̄ bn̄ dicit abſalon: qd̄ prīs pax in-
terpetrat. abba em̄ pr̄. ſalem pax dr̄. inde abſalon quaſi
abaſalem dr̄. Et ſicut abſalon: ita ꝛ iudas ſuſpēſus ite-
rit. quo mortuo: chriſtus regnauit in pace: q2 in glīa re
ſurrexit. Hoc ergo intelligens eſdras. ſcꝫ in illo facto ſi
gnificari myſteriuꝫ xp̄i paſſiōis ꝛ reſurrectiōis: de qui-
bus agit p̄s. tituli v̄ba poſuit de hiſtoria. Qd̄ idem dd̄
per ſpm̄ ſanctuꝫ intelligēs in p̄mis ſerie verbis alluſit hi
ſtorie. Et tunc ſenſus tituli talis eſt. Ps̄ iſte attribuitur
dd̄. i. xp̄o q̄ loq̄tur hic. pſal. dico agēs de eo qd̄ figuratū
eſt: cuꝫ fugeret a facie abſalō filij ſui. i. de paſſiōe ꝛ reſur
rectiōe chriſti q̄ in illa hiſtoria figurata ſunt. Sunt em̄
ſex pſal. q̄ late tractāt de paſſiōe ꝛ reſurrectiōe xp̄i. Pri
mus Dn̄e q̄d multiplicati ſunt. Scd̄s Deus deus me⁹
reſpice in me. Tertius Judica me deus. Quartus Ex
audi de⁹ orōnem meā cū deprecor. Quint⁹ Saluū me
fac deus. Sext⁹ Deus laudē meā. Ex p̄dictis ergo ap-
paret ꝙ duplex eſt ſenſus lr̄alis iſti⁹ pſalmi. Prim⁹ hi-
ſtorialis. Scd̄s aūt ſignificat⁹ p hiſtoriā. Ideo agendū
eſt p̄mo de p̄mo. ꝛ ſcd̄o de ſcd̄o. Quātū ad primū ſenſuꝫ
diuide ꝛ dic vt. R. ¶ Quātū v̄o ad itellectū p̄ncipaleꝫ
pſal. q̄ eſt de chriſti pſecutiōe/ morte/ ꝛ reſurrectiōe. Iſte
p̄s diuidit in tres partes. q2 primo ponit multitudineꝫ
pſecutoꝝ xp̄i ꝛ maliciā. ſcd̄o pſecuti xp̄i reſpirationeꝫ ꝛ
victoriā ibi. Ego dormiui. tertio pſecutoꝝ xp̄i extermi-
nationē ꝛ miſeriā: ibi. Qm̄ tu pcuſſiſti ꝛc. Prima pars
diuidit in tres. q2 ponit p̄mo inimicoꝝ xp̄i rebellās cō-
tumacia. ſcd̄o patientis deuota ꝯfidentia: ibi. Tu autē
dn̄e ſuſceptor me⁹ es. tertio orōnis xp̄i impetrata effica
cia: ibi. Voce mea. Quātum ergo ad p̄mum. chriſtus
videns pſecutoꝝ ſuoꝝ multitudinē in voceꝫ q̄relle cau
ſam ſuā pr̄i exponit dicens. Dn̄e q̄d multiplicati ſunt q̄
tribulāt me ꝛc. i. q̄re q̄d feci ꝙ tot mihi aduerſent. Vi-
debat em̄ chriſt⁹ ex omi gn̄e hoīm cōtra ſe inſurgere: vt
ipſum morti traderent. multaſqꝫ tribulatiōes ſibi infe-
rendas. ꝛ in omi ſui pte corpis flagella ſe recepturꝫ. Et
hāc vniuerſalitateꝫ paſſiōis p multiplicationē tribulā
tiū exprimit pſi. d. Vbi nota ꝙ tribulantes xp̄m in ſue
paſſiōe vere multiplicabant ſi ꝯſideres vniuerſalitateꝫ
ſue paſſiōis. ex trib⁹. ſcꝫ ex pte illoꝝ a q̄b⁹ tribulat⁹ eſt.
ex parte reꝝ in q̄b⁹ tribulat⁹ eſt. ꝛ ex pte mēbroꝝ in q̄b⁹
paſſus ē. Si ꝯſideres a q̄b⁹ paſſus ꝛ tribulat⁹ eſt: vere a
mltis ſcꝫ a gētib⁹ ꝛ iudeis. a maſculis ꝛ feminis: vtpu
ta ab ācillis accuſantib⁹ petrū. a p̄ncipib⁹ ꝛ miniſtris.
a regib⁹ ꝛ ſubditis. a clericis ꝛ laicis. a familiaribus ꝛ
notis. Vt patet de iuda ipſum pdente ꝛ petro negāte: a
ſtātib⁹ ꝛ trāſeuntib⁹. q2 ſtabāt principes ſacerdotū con
ſtāter accōmodātes eū. ꝛ pretereuntes blaſphemabant
eum. ꝛc. Nō ſoluꝫ auteꝫ ſic multiplicati ſunt tribulātes
xp̄m ſꝫ ēt ꝛ tribulatiōes q2 in oīb⁹ reb⁹ in q̄b⁹ q̄s pōt tri
bulari: paſſus fuit xp̄s. nā paſſus eſt in amicis ꝛ aplis
eū deſerētib⁹. Mat. 26. Oēs relicto eo fugerūt. Paſſus ē
in ſuis parentib⁹: vt videndo matris anguſtiā quā gla
dius ptrāſiuit doloris. Paſſus eſt in fama: q2 blaſphe-
mabāt euꝫ. Paſſus eſt in honore glīe: q2 irridebāt eū. d.
Aue rex iudeoꝝ. Et herodes ſpreuit eum cum exercitu
ſuo: ꝛ dederunt arundinē in manu ei⁹. Paſſus eſt in re
bus ſuis: q2 oībus ſuis veſtib⁹ fuit ſpoliat⁹. Paſſus eſt
in mente p timoreꝫ mortis naturaleꝫ. d. Triſtis eſt aīa
mea vſqꝫ ad morteꝫ. Paſſus eſt i corpe p flagella: q2 tūc
apprehendit pilat⁹ ieſum ꝛ flagellauit euꝫ ꝛc. Vlteri⁹
cōſidera membra ſui corpis in q̄b⁹ fuit paſſus. Naꝫ paſ
ſus eſt in capite p coronā ſpineā. paſſus in manib⁹ ꝛ pe
dib⁹ p clauoꝝ vulnera: q2 foderūt manus meas ꝛ pedes
meos. paſſus eſt in facie p alapas ꝛ ſputa. paſſus eſt in
collo p colaphos. In lingua p vinum myrrhatuꝫ felle
mixtuꝫ ꝛ acetuꝫ. Paſſus eſt in toto corpe qd̄ nuduꝫ pep

In paſſio ne xp̄i mlt̄i fuerunt perſecuti.

Matth. 26.

debat in cruce. ſic q a plāta pedis vſqȝ ad verticem non
erat in eo ſanitas. Alteri⁹ etiā fuit paſſus p oīs corpis
ſenſus. Per viſum: qꝛ vel lanauerūt faciē ei⁹. Per tactū:
qꝛ flagellauerūt eū. Per auditū: qꝛ multa blaſphemā
tes dicebāt in eū. Per guſtū: qꝛ felle ⁊ aceto potatus.
Per odoratū: qꝛ crucifix⁹ in loco caluarie: q erat locus
fetoris ꝓpter corpa ibidē dānatoꝝ. Quib⁹ oīb⁹ cōſide
ratis nō imerito multiplicationē tribulātiū ac tribu=
lationum ſue paſſionis exprimit chriſt⁹. d. pr̄i. Dn̄e qd
multiplicati ſunt q tribulāt me ⁊c. q. d. ſꝫ glo. vt qd iſti
taliter tribulāt me. q. mir̄ eſt. qꝛ nihil mali ab eis pro=
merui. Et multa inſurgunt aduerſum me. Et hoc refert
ps.26. ad falſos teſtes. de qb⁹ pſal'. Inſurrexerūt in me teſtes ini
qui. ⁊c. Et iſtoꝝ oīm pſecutoꝝ ſine cauſa oſtendit chri=
ps.77. ſtus multiplicatiōē. d. Multiplicati ſunt ſup capillos
capitis mei q oderunt me gratis. i. ſine cauſa. Et aggra
uat talis pſecutio: qꝛ intendebāt p hoc ipſū ad deſpera
tionē īducere. Et hoc eſt qđ ſubditur.

22 Multi dicūt anime mee: non eſt
26. q̄ſt. 1. agnouimus. ſalus ipſi in deo meo.

Scꝫ ille quē deū ſuū dicit qꝛ facit ſe filiū dei nō ſaluat eū
Mat.27. de manib⁹ nr̄is. vn̄ math. 27. d. Cōfidit i deo liberet eū
nūc ſi vult. dixit eīn filꝰ dei ſū. q. d. de⁹ nō ſaluabit eū
qꝛ peccator eſt. dicente pſal'. Lōge a pctōrib⁹ ſalus. Non
eīn aduertebāt q de⁹ pr̄ erat tūc cū xp̄o operās nr̄ā ſa=
Abach.3. lutē. abac. 3. Egreſſus es in ſalutē ppl'i tui cū xp̄o tuo.

23 Tu autem dn̄e ſuſceptor me⁹ es:
11. q. 3. ad menſam. gl'ia mea ⁊ exaltās caput meum.

Hic ponit̄ xp̄i patientis deuota cōfidentia. Illi eīn i
ſultātes dicunt. nō eſt ſalus illi in deo eius. Sꝫ oſtendit
eos dicere falſum: oſtēdens q in deo erat ſal⁹ ei⁹ ⁊ ꝯfiden
tia. qꝛ deus ſuſcepat eū in ſuā ꝓtectionem. vn̄ dicit. Tu
aūt dn̄e ſuſceptor me⁹ es. Loquit̄ eīn hic chriſt⁹ pr̄i vt
hō ⁊ orator. Loquit̄ pr̄i vt medico vel aduocato aut iu
dici. nā medic⁹ ſuſcipit egrū in ſuā curā vt ſanet. aduo
catus reū vt defendat. iudex vt parcat. Sic a ſili dicit
xp̄s pr̄i. Tu aūt dn̄e ſuſceptor me⁹ es. Quō āt xp̄s ſuſce
ptus eſt a deo: notandū q tunc de⁹ xp̄m ſuſcepit qn̄ ver
bū caro factū ē. qꝛ tūc pſona vbi ſuſcepit naturā huma
nā. nō pſona pſonā. nō natura naturā. nō natura perſo
Magi. li. 3. diſtin. 5. nā. vt clare deducit magr̄. Et de iſta ſuſceptiōe loqt̄ xp̄s
pr̄i. d. ps. 62. Adheſit aīa mea poſt te: me ſuſcepit dextera
Suſcep. Incarnatio. tua. quid eīn p dexterā q operamur: niſi filius itelligit̄ p
quē oīa d⁹ opat̄. Jo. 1. Oīa p ipſū facta ſunt. dicit ḡ xp̄s.
Dextera. Adheſit aīa mea poſt te. ſcꝫ nō deficiēdo in tāta paſſiōe:
Fili⁹ dei. ſꝫ volūtatē tuā adiplendo. ratio qꝛ me ſuſcepit dextera
Aīa xp̄i. tua. i. fili⁹ tu⁹. Ex q ſuſceptiōe aīa xp̄i fuit ipeccabilis:
fuit gl'ioſa: fuit p grāꝝ plenitudinē ſup oēs exaltata. Et
oīa iſta hic notat xp̄s. d. Tu autē dn̄e ſuſceptor me⁹ es.
qꝛ ad vnionē hypoſtaticā me ſuſcepit dextera tua. gl'ia
mea. qꝛ gl'ioſū me feciſti. exaltās caput meū. i. mentē
meam ſuper omnes alios per gratiam.

24 Uoce mea ad dn̄m clamaui: ⁊ ex
audiuit me de mōte ſancto ſuo.

Hic ponit̄ oīonis xp̄i efficacia. Ubi notād. q duplex
Clamor duplex. eſt clamor. ſ. vocis corpalis. ⁊ ſic xp̄s clamās voce ma=
gna expirauit. Et clamor vocis cordis. et ſic ois orāo de
uote: voce cordis clamat ad deū. Sic eīn moyſes tacēs
Exo.14. Oratio. orādo clamabat ad dn̄m. Dixit dn̄s moyſi orāti. quid
clamas ad me de terra? Cū eīn deus ſit ſpūs: magis attē
dit ad clamorē ſpūs. ſ. cordis q̄ȝ corpis. Un̄ Be. ſup illo
Mat.6. vbo math. Pr̄ nr̄ ⁊c. dicit vt corde clamādū ſibi oīone
nouerit hō inter pmordia ſue oīonis: iſꝫ quē orat pr̄ē
in celis eē ꝓnūs admonet̄. quō videlꝫ ipetra quodā
ſpūs illic ſibi iclamādū eē ſibi meminerit oīonē. Spūs
eīn eſt de⁹. ideo in ſpū clamare opꝫ qſquis ad eū peruenī
re deſiderat. Iſto cordis clamore clamauit ſuſanna dū Suſāna.
duceret̄ ad mortē: ⁊ exaudita eſt. Iſto igit̄ clamore cor Clamor
dis clamauit xp̄s ad pr̄ēm orādo ⁊ exaudit⁹ eſt. ꝓpter xp̄i.
qđ dicit. Uoce mea ad dn̄m clamaui. Et ideo exaudi
tus fuit a pr̄e q nō faciē corpis aſpicit: ſꝫ mētis. de quo
clamore ait apl's. Qui cū clamore valido ⁊ lachrymis Heb.5.
offerens ſeꝫ ſeipſū: exaudit⁹ eſt pro ſua reuerētia. Ois
enī xp̄i oīo exaudita fuit. vt oſtēdit magr̄. Et exaudi= Magi li. 3. diſt.17.
uit me de mōte ſcōo ſuo. i. de me q ſum ſctūs mons in q
ipſe deus habitat. de quo dr̄. Et erit in nouiſſimis die= Eſa.2.
bus ꝑparat⁹ mons dom⁹ dn̄i ⁊c. Uis enī videre quō
fuit exaudit⁹ de monte ſancto ſuo. quid eīn clamabat
xp̄s orando: niſi vt ab inimicis eriperet̄? Exaudi deus ps.63.
oīonē meā cū deprecor a timore inimici eri. ⁊c. Sed fuit
exaudit⁹ qn̄ ſtatim poſt mortē reſurrexit immortalis.
Et hoc eſt q ſequitur.

Ego dormiui ⁊ ſoporat⁹ ſum: et 25.
exurrexi quia dn̄s ſuſcepit me. 56. diſt. naſci.

Ubi ponit̄ xp̄i ꝯtra pſecutores victoria p reſurrectio
nem factā. Ubi notādū q p dormitionē in q oēs ſenſus Dormit.
corpis a labore qeſcūt: ſignificātur mors corpis p quā la Mors.
bores corpis ceſſant. ſic eīn de lazaro iam mortuo dicit
xp̄s. lazar⁹ dormit. Per ſoporē vo intelligit̄ ſepultura.
nā ſm catholicō. ſopor dr̄ quies ſuauis q dormitionem
ſequit̄. et ſic p dormitionē mortis: ſeqtur ſepultura tan=
q̄ȝ loc⁹ qetis ſuauis. De iſta ergo dormitiōe mortis ⁊ ſo
pore ſepulture dicit xp̄s. Ego dormiui. i. fui mortuus. ⁊
ſoporat⁹ ſum. i. ſepult⁹. Et notat glo. q hic li ego cū pō
dere ꝓnūciandū eſt. q. d. Ego q tātus ſum dormiui. ſcꝫ
ſpōte mortē ſuſcepi ⁊ fui ſepult⁹. Sꝫ vide in quo fuit ex
audit⁹: qꝛ de manib⁹ pſequētiū liberat⁹ imortalis ſur=
rexerit. ideo ſequit̄. Et reſurrexi qꝛ dn̄s ſuſcepit me. Sꝫ Reſurrectio xp̄i.
circa iſtā materiā reſurrectiōis xp̄i qrūt aliq: cū xp̄i re= Quō hōi.
ſurrectio figura ⁊ exēplū ſit nr̄e reſurrectionis. qre ergo
ſtati poſt mortē ipſe ſurrexit. nr̄am aūt reſurrectionē dif
fert vſqȝ in finē? Ad hoc tres aſſignant̄ rōnes. ſcꝫ.
Propter meritorum multiplicationem.
Propter ſuffragiorum exhibitionem.
Propter hereticorum extirpationem.
Ex hoc infert q nō debem⁹ timere pſecutores corpis: ſꝫ
ſperare in deo q ꝓtector eſt oīm ſperātiū in ſe. Unde lo=
quēs in pſona ſuoꝝ mēbroꝝ ⁊ fidelium dicit.

Non timebo milia populi circū 26.
dantis me: exurge domine ſaluū 24. q̄ſt. nō turb.
me fac deus meus.

Sed ſperare debet eccl'ia in deo ⁊ ei⁹ poſtulare auxili
um. d. Exurge ſaluū me fac ⁊c. Sed qlr̄ deus dr̄ exur=
gere q nunq̄ȝ dormit? Ad hoc rn̄det glo. q mos eſt ſcrip=
ture illa deo attribuere q ipſe facit in nobis. Sic eīn di=
cit deū cognoſcere qn̄ nos cognoſcere facit. ſic eīn dixit
abrae. Nunc cognoui q timeas deū. i. alios cognoſce Geñ.22.
re feci. ſic ⁊ in ꝓpoſito exurgere nr̄m attribuim⁹ deo. d.
Exurge dn̄e ⁊c. i. fac me reſurgere a mortuis: qđ magis
aperit ſubdens. ſaluum me fac deus meus.

Qm̄ tu pcuſſiſti aduerſātes mihi 27. 12. q. 2. ſn̄ termīs.
ſine cauſa: dētes pctōꝝ ꝯtriuiſti.

Hic ponit̄ pſecutoꝝ xp̄i exterminatio. Ubi notādū
q p dentes q habēt terere cibū: ſignificant̄ crudeles pſe Dētes. pſecuto.
cutores xp̄i ⁊ bonoꝝ q bonos vt dentes vbis lacerāt. ⁊ p
ſecutiōib⁹ terunt. vt oſtēdit greg. d. Ille antiqu⁹ hoſtis Grego 15. mor. c. o.
cōtra eccl'iā dētib⁹ fremit. cāqȝ terribilib⁹ oclis intuet̄

quia per alios crudelia exercet. ⁊ per alios que exerceat prouidet. Dētes nāq; huius hoſtis ſunt bonorū perſecutores atq; carnifices: qui eius mēbra lacerant. dum electos illius ſuis perſecutionibus affligūt ⁊c. Sed hi dentes contriti ſunt. quia oēs chriſti perſecutores ad nihilū reddacti fuerūt. Ut iudas qui laqueo ſe ſuſpendit. Pilatus in vindictā mortis chriſti fuit per imperatorem in exiliū miſſus. Herodes vermibus cōſumptus ſubito expirauit. Pricipes ſacerdotū ⁊ ſcribe gētē ⁊ locum perdiderunt. Totus iudeorū populus: per Titum ⁊ Veſpaſianū occiſus ⁊ captiuatus. Tēplū deſtructū. Ciuitas ieruſalē ad ſolū redacta. Bene ergo dicit chriſtus. Quoniā tu percuſſiſti ⁊c. Et aduerte q hic ly quoniam nō refertur ad precedētia: quia tunc eſſet ſenſus. ideo ego dormiui ⁊ reſurrexi. quia tu percuſſiſti ⁊c. qđ eſſet falſum. ſed magis refertur ad futura. vt ſit ſenſus: dentes peccatorū cōtriuiſti. ratio. quoniā tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi ſine cauſa.

28 **Domini eſt ſalus: ⁊ ſuper populum tuum benedictio tua.**

¶ Hic concludit ex predictis: q ſolum deum timere debemus ⁊ diligere: quia ſolus ſalutem contra perſecutores dare poteſt. propter qđ dicitur. Dominus illuminatio mea: ⁊ ſalus mea quem timebo ⁊c. Ipſum ſolū debemus diligere: quia diligentibus ſe gloriam confert que per benedictionem ſignificatur. ideo. d. ⁊ ſuper populum tuum benedictio tua. — ps.25.

29 **Cum inuocarem exaudiſti me deus iuſticie mee: in tribulatiōe dilataſti mihi.**

¶ Titulus iſtius pſal. eſt iſte. In finem pſal. cantici dauid. Ubi ſciendum q finis duobus modis accipitur. ſcilicet pro conſumptiōe ⁊ per cōſumationē. ſcilicet quādo aliqđ deficit. vt cum dicitur candela finita eſt. vel finita eſt pecunia noſtra. Uel quādo aliqđ ad eſſe completum ⁊ perfectū ducitur. vt dicitur finitus eſt liber: vel hic eſt finis libri: vel finita eſt domus. Quicūq; autem finis ponitur in titulo pſal. finis accipitur pro conſumatione ⁊ perfectione. Et quia chriſtus eſt conſummatio ⁊ perfectio omniū fideliū in quem vt in finem debem⁹ tendere: qui de ſeipſo dicit. Ego ſum alpha ⁊ o principiū ⁊ finis. ¶ Item notandū propter hoc qđ dicit in titulo. in finē pſal. cantici dauid. q in titulis pſal. quādoq; ponitur pſal. tm: quīq; cāticū tm. qīq; vtrūq;: ⁊ tūc diuerſimode: q2 qīq; precedit pſal. ⁊ ſequit cāticū. qīq; ecōtra. et horū ratio eſt. Quia vt ait magiſter in glo. q pſal. cantabantur ante arcā dñi in tabernaculo. aliquādo ſolo inſtrumēto ſine voce. aliqñ ecōuerſo. aliqñ vtroq; modo. ⁊ tūc diuerſimode. q2 qñq; precedebat inſtrumētū ⁊ vox chori ſeqbat. qīq; ecōuerſo ⁊c. qđ nō ſine magno agebatur myſterio. Nā pſal. ſignificat bonā opationē propter pſalteriū decē chordaꝝ. Cāticū ſignificat exultationē 8 eterne. Un pſal. qīq; agit ſolū de bona opatione. ⁊ tūc dr pſal. qīq; ſolū de leticia eternoꝝ. ⁊ tūc dicit cāticum. qīq; de vtroq;. ⁊ ſi precedit bona opatio dicit pſal. cātici. ſi aūt pcedit exultatio dr cātici pſal. Q2 igit in iſto pſal. pcipue agit de leticia ſibi in tribulatione data. poſt vero de bona opatiōe. ideo dr pſal. cātici. Ex qb⁹ apparet ſenſus tituli. ¶ Itē notādū qđ iſte pſal. fundat ſuper hiſtoriā q̄ habet. 1. Re. 25. q qñ ſaul pſeqbatur dauid. dauid confugerat ad locum qui dicebat petra. ad quem venit ſaul cum exercitu ſuo. et ſic circundabat locum vbi erat dauid cum viris ſuis quaſi in modū corone. qđ tunc dauid deſperauit poſſe euadere manus Saul. Et cum oraret dominum vt ipſum liberaret: ſubito venit nuncius ad ſaul. d. feſtina ⁊ veni quoniam infuderunt ſe Philiſtei ſuper terram. Et tunc compulſus fuit ſaul cum exercitu ſuo dimittere obſeſſionem dauid. Et ſic dauid qui prius in anxietate arctatus erat recepit dilatationem. quia poterat inde ad libitum recedere. Et pro gratiarum actione fecit iſtum pſalmum. d. Cū inuocarem ⁊c. in tribulatione dilataſti mihi. ¶ Exponendo ergo iſtum pſalmum primo applicabo ipſum ad hiſtoriam. Secundo ponam intellectum pſal. Quātum ad primum dic vt. ſ. Quantum ad intellectū pſal. ſciendum qđ intentio pſal. eſt nos abducere a vanis ⁊ temporalibus: ⁊ in finem chriſtum dirigere. Et ſecundum hoc iſte pſal. diuiditur in tres partes. quia dauid primo vanos arguendo increpat. Secundo chriſtum laudando predicat: ibi. Et ſcitote. Tertio cūctos ad penitentiam prouocat: ibi. Sacrificate. ¶ Quantū ad primum ſciendum qđ mali non poſſunt bene corrigi ſine auxilio diuino. ideo antequam arguat malos Primo diuinum querit auxilium. Secundo ſuum ſequitur propoſitum: ibi. filij hominū. Et quia recognitio beneficiorum fiduciam aliam impetrandi preſtat. Ideo primo diuinum recognoſcit auxilium preteritū. Secundo querit futurum: ibi. Miſerere mei. Quantū ad primum recognoſcens dei beneficia dicit. Cum inuocarem. Cum enim in tribulatione ſaulis eſſet poſit⁹ inuocauit deum ⁊ liberatus fuit. ⁊ non ſolum liberat⁹: ſed in corde dilatatus. quia ſecundum multitudinem tribulationum de⁹ in ſe confidentib⁹ dat multitudinē conſolationum. Iuxta illud pſal. Secundū multitudinem dolorum meorū in corde noſtro ⁊c. Per tribulationes enim cor conſtringit. Per leticiam ⁊ conſolationē dilatatur. Hāc autem dilatationem cordis maxime facit charitas que parit gaudiū de pura ꝯſcientia. de qua dicit apoſtol⁹. Gaudem⁹ in tribulatione ſcientes q tribulatio patientiā operat. patiētia probationem. probatio vero ſpem: ſpes vero nō cōfundit. q2 charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ noſtris. hec dilatationem cordis generat. anguſtias pellit. hac viri ſancti recreantur etiā ſi extra affligant. hac qui carent in viſceribus anguſtiantur. hac ergo charitate in iſtis tribulationib⁹ dauid cōſolat⁹ dicit. Cū inuocarem te exaudiſti me de⁹ iuſticie mee. id eſt dator iuſticie. in tribulatione dilataſti mihi. id eſt dediſti mihi charitatem conſolātem inter⁹: qua cor gaudio dilatatur ⁊ fortificatur ad mādata dei perficienda. pſal. Uiam mandatorū tuorū cucurri: cū dilataſti cor meū.

Margin: Finis. — Apocal.1. — ps. Canticum. — ps. dr bōa opatio. — petra vbi dd fuit obſeſſ⁹ a ſaul. — tribulatis. — ps.93. — Rom.5. — Charitas. — ps.118.

Miſerere mei: ⁊ exaudi oratione meam. 30

¶ Cōſequēter diuinū qrit ſubſidiū. d. Miſerere mei ⁊c. q. d. Miſert⁹ es mei. in tribulatione dilatādo mihi. Adhuc iterū miſerere. vt fructuoſe vanos valeā arguere. ſcilicet dando mihi lumē tue ſapiētie. ⁊ vanis timorē. Eccli. 36. Miſerere noſtri de⁹ oium ⁊. r. n. ⁊ oſtende nobis lucem m. ſ. ⁊ immitte timorem ⁊c. — Eccli.36.

Filij hominum vſquequo graui corde: vt quid diligitis vanitatē ⁊ queritis mendacium. 31 — 12.q.1. ois cura.

¶ Hic inuocato dei auxilio procedit ad maloꝝ increpationē. d. filij hoim ⁊c. Hic pmo notādū qđ hō ppe ſolū dr ꝯtuoſus vtēs rōne. cū hō ſit aial rōnale. ⁊ ideo mali proprie homines non dicūtur: ſed beſtie. pſal. Homo cum in honore eſſet ⁊c. Et ſic nota qđ aliqui ſunt homines: — ps.48. Homo

Filius. ſed non filij hominum. vt ⁊ boni filij malorum: aliqui
ſunt homines ⁊ filij hominum. vt boni filij iuſtorum ſi
cut Yſaac ⁊ Jacob. Aliqui filij hominum: ſed non ho-
mines. vt mali filij iuſtorum. ſicut Eſau. Aliqui homi
nes: ſed non filij hominū: vt boni filij malorū. Aliqui fi
lij hominis ⁊ non hominū. vt habētes vnū ſolum parē
tem: vel vnum ſolum bonum. et ſic ſingulariter chri-
ſtus dicitur filius hominis: quia ſolum vnum habuit
parentem: quo ad humanitatem: bonū ſcilicet matrē.
Nota. Ex quibus apparet quare iudeos quos increpabat da
uid vocat filios hominū ⁊ non hominis. quia ipſi ma
li erant ex bonis parētibus orti. ſcilicet ex abraā. Yſaac
Grauitas. ⁊c. ¶ Item nota qḋ triplex eſt grauitas. ſcilicet gratie:
Eccl. 40. pene: ⁊ culpe. De grauitate pene dicitur Eccleſi. 40.
Graue iugum ſuper filios adam a die exitus de ventre
matris eorū vſq; in diem ſepulture. De grauitate gra-
Exo. 17. tie que animā grauem ⁊ ſtabilē facit. dicitur Exo. 17.
Qḋ manus moyſi erant graues. ideſt in bono ſtabiles.
Eſa. 1. De grauitate culpe dicitur: Ve genti peccatrici popu
lo graui iniquitate. Et merito peccatū grauitas que-
dam dicitur. quia ſicut graue naturaliter deſcendit de
orſum. ſic peccatū deorſum animā trahit ad infernum.
Job. 7. Unde in perſona peccatoris dicitur. Factus ſum mihi
metipſi grauis. cur non tollis peccatū meum. Item no
ta q̄ vanitas dicitur eſſe qḋ verū ⁊ fixum eſſe non ha-
Eccleſi. 1. bet. et talia ſunt oīa temporalia. vnde eccle. 1. Vidi
cuncta que ſunt ſub ſole: ⁊ ecce omnia vanitas. Simi
liter mendaciū dicūtur. quia veritate carent pretenden
tes beatos facere ſuos poſſeſſores quos tamen miſeros
faciunt. Unde ſperantes in tēporalibus finaliter cum
Eſa. 28. ſe deceptos cognoſcunt. dicunt illud Eſa. 28. Poſuimꝰ
mendaciū ſpem nr̄am: ⁊ mendacio protecti ſumus. Ta
les ergo reprehendens pſal. ait. Filij hominū. quia ſci
licet ex hominibꝰ ⁊ bonis nati/ mali eſtis. Uſquequo
graui corde. ideſt vſquequo peccati grauitatem tenebi
tis in corde: ⁊ volūtate ſcilicet amādo temporalia. Ut
quid. ideſt quare diligitis tēporalia que vanitas ſūt: ⁊
mendaciū. quia deficiūt ⁊ decipiūt.

32 De pe. di. 2. Iteraſ. Scitote quoniā mirificauit do-
minus ſanctum ſuum: dominus
exaudiet me cū clamauero ad eū
¶ Hic cōſequēter laudando chriſtū predicat. vt in ipſo
ſpem ſuam ponāt. tū propter ſuam dignitatē: quia mi
rificauit dominus ſanctū ſuū. tū propter noſtram vti-
litatem: quia exaudit ſperantes in eū. ideo dominus
exaudiet me ⁊c. q̄ſi dicat. Ita ⁊ vos exaudiet: ſi ſpe cla
Dn̄s. mauerītis ad illum. Et nota qḋ per ly dominus deus
Pr̄ ater. pater intelligiť. quia dominus eſt nomen poteſtatis:
Deus. ⁊ potentie patri attribuitur. per ly ſanctus vero intelli
Dan. 9. gitur chriſtus. de quo dicitur Daniel. 9. Ungatur ſan-
ctus ſanctoꝝ ⁊ finem accipiat peccatū. Dominus ergo
mirificauit ſanctū ſuū. ideſt deus pater mirabilem chri
ſtū oſtēdit per miracula multa incarnationis. vite: pre
dicationis/ paſſionis/ mortis/ reſurrectionis/ aſcenſio
nis. ⁊ ſpūſſcti miſſionis. Sed quia quis plus mirifica-
tur. ideſt mirādus efficiť per miſericordiā quā per ali-
Ois. qḋ aliud iuxta illud orationis. Deꝰ qui omnipotentiā
tuā parcēdo maxime ⁊ miſerādo manifeſtas ⁊c. Ideo
oſtēdit qḋ chriſtus maxime in operibꝰ miſericordie. ſcꝫ
exaudiēdo peccatores: fuit mirificatꝰ. ꝓpter qḋ. d. miri
ficauit ⁊c. Et maxime miſericordie. quia dn̄s ipſe xp̄s
exaudiet me ⁊c. et ꝯſequēter oſtēdit modū quo clama-
re debemꝰ ad eū ſi ab ipſo exaudiri cupimꝰ. ſcilicet vt
Joan. 9. a peccatis caueamꝰ. q̄a Peccatores deꝰ nō exaudiet.
Et hoc eſt qḋ dicit.

33 Iraſcimini ⁊ nolite peccare: q̄
dicitis in cordibꝰ vr̄is ⁊ in cubili De pe. di. 2. Conſuram
bus vr̄is compungimini.
¶ Ubi nota qḋ de duplici ira hic verſus intelligiť. ſcilꝫ
Ira. de ira ſubita que eſt quidā primus motus qui nō eſt in
poteſtate noſtra: ſed ei nō cōſentire: ipſam perducendo
ad effectū: eſt in poteſtate noſtra. et de iſta dicit iraſci-
mini. ideſt ſi cōtingat primus ire motꝰ. nolite peccare.
ſcilicet cōſentiendo ⁊ ad effectū perducēdo. Et hoc ideꝫ
Ephe. 4. docet apl's. d. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. ⁊ modū ad-
iūgit. d. Sol nō occidat ſuper iracūdiam veſtrā. Secū
do intelligitur de ira deliberata: qua quis iraſciť pec-
catis. quādo ſcilicet peccata diſplicēt ſibi. Sic enī etiā
deus iraſcitur nō hominibꝰ ſed peccatis ⁊ vitijs. de pe-
De pe. di. 1. nitem. diſt. 1. quāobrem conſiliū meū. ſic ergo ⁊ vos ira
ſcimini peccatis: ⁊ amplius nolite peccare. Et ad iſtū
ſenſum aptatur ſequēs littera. d. Que dicitis in cordi
Cubile. bus veſtris ⁊c. Ubi nota qḋ per cubicula intelligūtur
corpora noſtra in quibus anima requieſcit vt in cubi
Matt. 6. culo corpus. Sic enim diciť. Tu aūt cū oraueris intra
in cubiculum tuum ⁊c. quia deuote orans ſeipſum in-
fra corpus ſuū claudere debet vt nihil de exterioribus
cogitet. In cubilibꝰ ergo veſtris ꝯpungimini. ideſt cor
pora veſtra cōpungite ⁊ affligite. Que dicitis in cordi
bus veſtris. ideſt de illis peccatis q̄ in corde veſtro ver-
ſantur. Et de hac compunctione penitētie ſequiť.

Sacrificate ſacrificium iuſticie ⁊ 34
ſperate in domino: multi dicunt
quis oſtendit nobis bona.
¶ Hic enim pſal. cunctos ad agendā penitētiā prouo
cat. Ubi nota q̄ iuſticia que reddit vnicuiq; qḋ ſuū eſt:
exigit vt alienū reſtituatur quantū eſt poſſibile. homo
Juſticia. autē peccādo aufert a deo honorem debitū. Exigit iuſti
Punitio. cia vt deo ablatū honorē reſtituat. hoc autē facit puni-
Honorē. endo peccatū: qḋ cōtra deū cōmiſit. quia tantū hono-
Sacrificatū ris inducit peccati punitio: quantū abſtulit ipſum peccatū.
ſacrificiū. et ideo punitio pcti vel ipſa penitētia dr̄ ſacrificiū iuſti-
cie. in quo. ſ. pctōr iuſte cōmiſſa pctā puniēdo ſeipſum ſa
crificat deo. Et hoc eſt qḋ hic. d. glo. Sacrificate ſacrifi
ciū iuſticie ⁊c. q. d. Offerte deo nō aīalia bruta qbꝰ nō
delectatur deꝰ: ſed ſacrificiū iuſticie. qḋ eſt ſpūs cōtribu
latus. vt ſe puniēs hō per penitētiā mactet ſe deo: q2 ſa-
crificiū deo ſpūs cōtribulatꝰ ⁊c. qḋ bene dr̄ ſacrificium
Nota. iuſticie. Quid enī iuſtiꝰ q̄ q̄ quiſq; ſuis peccatis iraſca
tur potiꝰ q̄ alienis: ⁊ ſe puniēs p penitētiā ſatiſfaciēdo
ſeipſum offerat deo. Et p tale ſacrificiū ſperātur bona eter
na: q̄ hic nō recipiūtur. Sed q2 pauci ſunt q̄ diligāt illa
eterna bona q̄ nō videtur: q̄ tn̄ ſola diligēda ſunt: q2 e-
ternis ſolū ad neceſſitatē vtēdū eſt ⁊ nō ibi finis ponēdꝰ.
Bona. ideo ſubdit. d. Multi dicūt qs oſtendit nobis bona. ſcꝫ
iſta eterna q̄ dicitis ſola diligēda. q. d. Quis nouit: ſi ta
lia bona eterna ſunt: Quis nouit: ſi poſt hāc vitā boni
premiātur ⁊ puniētur mali: Quis enī ab inferis venit:
vt iſta nobis annūciet: q. d. nullus eſt q̄ nobis talia bōa
Sapien. 2. oſtēdere poſſit. Et iſtomō de iſtis bonis eternis dubita-
bāt: imo potiꝰ illa eſſe negabāt illi q. d. Nō eſt refrigeriū
in fine hoīs: ⁊ nō eſt q̄ agnitꝰ ſit reuerſus ab inferis ⁊c.

Signatū eſt ſup nos lumē vultꝰ 35
tui dn̄e: dediſti leticiā i corde meo
¶ Hic ꝯtra predicte q̄ſtioni reſpondet. Et tria facit. q2
pmo. d. qs talia bona nobis oſtēdit. Secundo quis ta
lia bona nobis abſcōdit: ibi. A fructu. Tertio q̄ in tali
bus mens pfecte requieſcit: ibi. In pace. Quātū ad pri
mū oſtēdēs qualiť eterna bona poſſumꝰ cognoſcere. d.

Vultus. Ratio. Signatum eſt ⁊c. Ubi nota qđ per vultum dei intelli-
gitur ratio per quã rationales a brutis animalibus di
ſtamus. Tũ q̃a ſicut per vultũ quis cognoſcit: ita per
ſpeculum rationis cognoſcit deus. Et ſicut per vultum
vnus alteri maxime aſſimilatur: ita ⁊ nos p̃ rõnẽ deo ſi
Gen. 1. miles ſumus: vnde dicitur. Fecit deus hominẽ ad ima
ginem ⁊ ſimilitudinem ſuam: ⁊ hoc per ipſam rationẽ:
hec autem ratio per peccatum in nobis obſcuratur per
Ps. 34. qđ hõ diſſimilis dõ efficit. de peccatorib⁹ dicit pſal. Do
mine quis ſimilis tibi: ſed iſta ratio per peccatũ obſcu
rata p̃ gratiã illuminatur: vt homo ſcilicet cognoſcat:
Ps. 88. quid querendum: quid vitandum ſit. pſal. Domine
in lumine vultus tui ambulabunt. Eſt ergo vultus dei
ratio nobis impreſſa. lumen autem huius rationis eſt
gratia. Quando ergo illi querunt. Quis oſtendit no-
bis bona. Reſpondendum: ꝙ ratio per gratiam illu-
minata talia bona cognoſcere poteſt. et hanc in ſe ha-
bent qui ſeipſos ſacrificant deo ſacrificium iuſticie. Et
hoc eſt qđ dicit. Signatum eſt ſuper nos ⁊c. Uel ſecun
duʒ aliam expoſitionẽ magis myſticã q̃ litteralem. Lu
Crux. men vultus dei dicitur ipſa crux benedicta: cuius lu-
mine ſignati ſumus interius ⁊ exterius. ſcilicet in fron
te cordis ⁊ corporis: qđ eſt ſignuʒ regis noſtri. Ut ſicut
denarius ſigno regis ſignatur: ita ⁊ fidelibus ſignũ ſum
mi regis ſcilicet crux imprimitur: que verum lumen di
citur. quia virtute ſacramenti crucis vera bona non ſo
lũ oſtenduntur nobis verũetiam ⁊ conceduntur. ideo
ſubdit. Dediſti leticiam in corde meo. ſcʒ leticiam ſpiri
tualem non foris in vanis: ſed intus in corde vbi habi
tat deus: vbi querenda eſt leticia. quia intus ſunt vera
⁊ certa bona que mali videre non poſſunt amore tem-
poralium excecati. ideo ſubducitur.

36 De pe di. 3. qđ ergo. A fructu frumẽti vini ⁊ olei ſui:
multiplicati ſunt.

¶ Hic enim oſtendit quid eternorum bonorũ cognitio
nem tollit a nobis. ſcilicet amor temporalium. q. d. quare
mali talia bona non cognoſcunt. Reſpondet quia
in temporalibus delectantur: ⁊ hoc eſt. A fructu frumen
ti ⁊c. Per iſta tria. ſcilicet frumẽtum vinum ⁊ oleum vſi
bus humanis magis neceſſaria: intelligit omnia tem-
poralia. A talibus enim mali multiplicantur. i. multi
plicibus curis implicantur: per quas diſtracti bona ve
ra non ſinuũtur videre.

37 In pace inidipſum: dormiam ⁊
requieſcam.

¶ Hic conſequẽter oſtendit in quo noſtrum finem debe
mus ponere: quia ſcilicet nõ in temporalibus que deci
piunt ⁊ deficiunt: ſed ſolum in deo: qui nec deficere nec
decipere poteſt. dicit. In pace inidipſum. ſcilicet in ipſm
deum incõmutabilem dormiam ⁊ requieſcam dormiã.
ſcilicet ab omni ſtrepitu mundi ſecurus. Et requieſcaʒ
fruendo vita beata. Et hanc gratiam ſibi a deo datam
recognoſcit. d.

38 Quoniam tu domine ſingulari
ter in ſpe: conſtituiſti me.

39 De pe dif. 5. nõ mediocriter. Verba mea aurib⁹ per-
cipe domine: intellige
clamorem meum.

¶ Titulus huius pſalmi eſt iſte ſecũ-
dum magiſtrum. In finẽʒ pro ea que
conſequit hereditatem pſalm⁹ dauid. Ubi notandum
ꝙ iſte pſalmus fundatur ſuper hiſtoriam que habetur
Geneſis. 21. vbi legitur ꝙ abraam habuit duos filios. Iſaac.
vnum de ancilla agar. ſcilicet hiſmaelem. ⁊ alteruʒ de Gen. 21.
libera. ſcilicet ſarra. id eſt iſaac. Hiſmael vero maiorna Hiſmael.
tu perſequebatur Iſaac dum luderet cum eo. intelligẽs
igitur ſarra ludum hiſmaelis eſſe perſecutionem iſaac.
dixit viro ſuo. Eiice ancillam ⁊ filium eius de domo.
et eiecta eſt cum filio ſuo. et ſic libera cum filio optinuit Libera.
hereditatem. Ad hanc hiſtoriam reſpicit iſte titulus. Ancilla.
cui etiam quedam verba pſal. alludũt. verum non
de hiſtoria: ſed de ſignificato hiſtorie agitur in hoc pſal
mo. Libera enim ſarra que nõ ſecundum naturam: ſed
per dei gratiã dei peperit / eccleſiam dei ſignificat: que
filios ſpirituales deo generat: nõ carne: ſed ſpiritu ⁊ gra
tia dei. Ancilla aũt ſignificat ſynagogã que pro tempo
ralibus ſeruit. et totũ corpus malorũ qui ſecundi ⁊ ter
renis abundantes perſequuntur eccleſiam ⁊ filios eius
tormentis ⁊ illuſionibus. que tamen conſequitur here-
ditatem eternã illis excluſis. Et tũc eſt ſenſus tituli iſte.
pſal. iſte dirigens nos in finem. ſcilicet in chriſtũ eſt pro
ea libera. ſcilicet ſarra honoranda. ſcilicet de eccleſia li-
bera per ſarram ſignificata: que conſequitur heredita-
tem eternam. a qua emula eius ſcilicet ſynagoga ex-
cluditur. vnde ſequitur que conſequitur hereditatem.
Intentio autẽ iſtius pſal. eſt ſpe confortare fideles de
eterna hereditate habenda. His premiſſis accedo ad di
uiſionem pſal. qui diuidit in tres partes. Quare pſal
miſta loquens in perſona eccleſie. primo petit heredi-
tatem glorie ſibi dari. Secundo petit contra hoſtes au
xilium gratie ſibi preſtari: ibi. Domine deduc me ⁊c.
Tertio oſtendit finaliter bonos gloriari: ⁊ malos cruci
ari: ibi. Letentur oẽs qui ſperant. Prima in tres quia
primo orando hereditatem dandam ſibi petit. Secun-
do ad hoc rationem adducit: ibi. Intende voci oratio
nis mee. Tertio ab hac malos vel ſynagogam excludit:
ibi. Neqʒ habitabit iuxta te malignus. Primo ergo orã
do petit hereditatem ſibi dari ⁊ exaudiri. d. Verba
mea auribus ⁊c. Et vide ꝙ iſte orando duo facit: ⁊ duo
petit. Duo enim facit. quia verba loquitur ⁊ clamat.
et querit verba auribus percipi: ⁊ clamorem intelligi.
verba pertinent ad os: ſed clamor ad cor. vnde dicit
verba auribus percipe ⁊ clamorem intellige. Nota er-
go ꝙ auris dei non eſt corporale inſtrumentum: ſed
eſt eius gratia qua noſtris votis annuit. Sic enim au Auris.
res dei pro exauditione orationis accipiebat ſalomon.
d. Deus ſint aures tue intente ſuper orationem que fit 2. Par. 8.
in loco iſto. ⁊ pſal. Inclina aurem tuam ⁊ exaudi me. Ps. 85.
Conſimiliter intelligere dei eſt noſtram orationem cõ- Oratio.
ſiderando exaudire. Sic enim intelligere pro exaudire
ſiue ſubuenire accipitur. Beatus vir qui intelligit ſu- Ps. 40.
per egenum ⁊ pauperem. ſic ergo in oratione debet eſ-
ſe clamor cordis: debet eſſe verba oris: ⁊ verba percipit
deus: ⁊ clamorem intelligit exaudiendo. Sed hic cadit Uox.
dubium. nunquid ſufficit orando clamore corde ſine Dubitatiõ
verbis. Reſponſio ꝙ. duplex eſt oratio. quedam ex inſti Reſpõſio
tutione chriſti vel eccleſie certam habens formam ver-
borum. quedam vero nullam certam habens formam.
de prima dico ꝙ ſi quis ad illam obligatur: ꝙ ora-
tionis verbis exprimere oportet. vt puta cum quis ab-
ſoluit alium: non ſufficit corde dicere. dominus te ab-
ſoluat ⁊c. ſed oportet ꝙ orationem verbis formatis ex-
primat. ſic ⁊ de officium dicendo. De oratione autem
que certam formam inſtitutam non habet non obliga-
to ſufficit orare corde.

Intende voci orationis mee: rex 40
meus ⁊ deus meus.

¶Hic adducit rationem quare a deo debet exaudiri. Ubi nota ꝙ orationem tria exaudiri faciũt. ſcilicet humilitas. ſimplicitas. ꝛ aſſiduitas. Et ſecũdum hoc tres rationes adducit. ſcilicet ſuam humilitatem in principio. Secundo ſuam fidelitatem: ibi. Quoniam ad te orabo domine. Suã aſſiduitatem: ibi. Mane aſtabo tibi. Primo ergo aſſignat rationem ſue humilitatis. d.

Humilitas. Oratio.

Intende ꝛc. Humilitas enim orationem facit exaudiri. Judith. 9. Superbi ab initio nõ placuerunt tibi: ſed humilium ꝛ manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Hanc autem humilitatem in ſua oratione oſtẽdit. d. ſe dei ſeruum creaturam ꝛ ſubditum. vnde vocat deum regem ſuum ꝛ dominum. d. Intende voci orationis mee rex meus ꝛ deus meus. per regem intellige chriſtũ: ſecundum cõſuetudinem ſcripture. ideo quia ſecundũ hominem vnctus eſt oleo ſpirituali: ſed per deũ intellige patrem qui eſt fons totius deitatis. Et bene premittit regem deo: quia per chriſtũ peruenimus ad patrem

Joan. 4.

ipſo. d. Nemo venit ad patrem: niſi per me. Et tamẽ aduerte qꝺ duabus perſonis loquẽs. ſcilicet pr̃i ꝛ filio: nõ dicit intendite in plurali: ſed intende in ſingulari: ꝑ hoc oſtendẽs pluralitatẽ pſonarũ in vnitate eſſentie diuine. Ponit vnitatem eſſentie cõtra arrianos: ſed pluralitatem perſonarum cõtra ſabellianos.

41 1.q.2.c. ipſi ſacerdo.

Quoniã ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meã.

¶Hic aſſignat rationẽ ſue fidelitatis: fidelitas enim oronem facit exaudiri. d. xp̃o. Si habueritis fidẽ ꝛ diceretis huic arbori eradicare ꝛ trãſplãtare in mare obediet vobis. Hãc aũt fidelitatẽ in ſua orone oſtẽdit: q2 nõ ad demões: nõ ad ſortilegos orat: ſed ſolũ ad deũ. d. Quĩ ad te orabo dñe. ſcʒ nõ ad aliũ. Sed q2 fides puritatem ãnexam debet habere: ideo ſubdit Mane exaudies vocem meã. ſicut enim per noctem peccatũ: ſic ꝑ mane qꝺ eſt pncipium diei: puritas a peccato ſignificatur.

Luce. 17. Oratio.

42 R.q.3.c. exiſtimant.

Mane aſtabo tibi ꝛ videbo: quoniam non deus volens iniquitatem tu es.

¶Hic aſſignat aſſiduitatẽ. Aſſiduitas enim orõnem facit exaudiri. ideo dicit. Oportet ſemper orare ꝛ nõ deficere. ꝛ Luce. 11. Si pſeuerauerit pulſans ꝛc. Hanc ꝗ aſſiduitatem in ſua orone ſe habere oſtẽdit: q2 bono mane ad orãdũ agebat. d. Mane aſtabo tibi ꝛc. Hec enim hora apta eſt ad orandũ. ſi cõſiderentur ex orone principaliter duo debemꝰ petere. ſcʒ amonitionẽ maloꝝ: ꝛ bonoꝝ opationẽ. que duo iſti hore cõueniũt. quoniã mane fit malorum ꝛ vicioꝝ extirpatio: ꝛ bonoꝝ opatio. Primo enim mane fit peccatoꝝ exterminatio. In matutino iterficiebã oẽs pctõres terre. naturaliter enim demones odiũt lucẽ: ideo aduenientem mane: faciliꝰ fugant. pſal. Ortꝰ eſt ſol ꝛc. In cuiꝰ figurã deꝰ mane oẽs egyptios pſecutores hebreoꝝ pcipitauit in mare. Exo. 14. Jã aduenerat vigilia matutina ꝛ reſpiciẽs dñs ſup caſtra egyptioꝝ interfecit eos ꝛc. Scdo mane fit bonoꝝ opatio. In cuiꝰ figurã dr̃. Exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Et pter iſta dicunt aliq ꝙ ſemp oro eſt maioris efficacie de mane: ꝗ alia hora. in cuiꝰ ſignũ orones ſolenniores ꝛ ſacrificiũ eccleſia de mane fieri ſtatuit: vt miſſa. ꝛ cõſecrationes tam pſonarum ꝗ eccleſiarũ ꝛ altariũ. Quod bene notans pſal. dicit. Mane oratio mea preueniet te. In huiꝰ ſignum dauid ordinauit qꝺ leuite ſtarent mane ad cõfitendum ꝛ canẽdum dño. 1. Paralipom. 23. Iſta etiam hora maiores fiunt a deo reuolutiões. Sic enim de mane ſamueli pmo reuelatus fuit ſermo dei. 1. Regum. 3. Quod bene notans hic pſal. dicit. Mane aſtabo tibi ꝛ videbo ꝛc. Uel ſecundũ glo. per mane intellige puritatem cõſcientie: q̃ oritur pulſis tenebris culpe. ſicut mane oritur poſt tenebras noctis. Ideo dicit. Mane abſq3 nubibus rutilat. Iſtud mane puritatis mentẽ diſponit ad deũ vidẽdũ ꝛ cognoſcendũ. Mat. 5. Beatitudo mundo corde ꝛc. Et ideo dicit. Mane aſtabo tibi. Aſtare enim deo notat mentis directionem ad deum: ꝛ videbo quoniam tu es. i. ſciam quoniam tu es qui ſtabilis manens das cuncta moueri. Et q̃re orãdo ſit mane aſtandum eſt? Quoniam tu es deus non volens iniquitatem.

Luce. 18. Luce. 11. Oratio. Mane. Ps. 100. Ps. 103. Exo. 14. Matt. 20. Ps. 89. 1. para. 23. 1. Reg. 3. 2. Reg. 22. Puritas. Mat. 5.

43 de pe. di3 Cum.

Neq3 habitabit iuxta te malignus: neq3 permanebunt iniuſti ante oculos tuos.

¶Hic cõſequẽter ab iſta hereditate malos ꝛ ſynagogã excludit. Et duo facit: q2 pmo hereditatem eternã excludit a malis. Scdo eã cõſequendã dicit a bonis: ibi. Ego aũt in multitudine mie tue. ¶Circa primũ tria genera peccatoꝝ excludit: ad q̃ cetera pctã reducũtur. ſcilʒ peccãtes volũtate: peccãtes ope. ꝛ peccantes ore. Primũ excludit peccãtes voluntate. d. Neq3 habitabit iuxta te malignꝰ. per malignitatẽ enim intelligit pctm̃ volũtatis. quoniã vt ait glo. Malignꝰ dicit: q̃ malũ vult primo ꝛ ſi nocere nõ poſſit. tales nõ habitant iuxta deũ: q2 per malã voluntatẽ ſeparãtur a deo: nõ loco: ſed ſimilitudine. et hoc alijs vbis cõfirmat. d. Neq3 pmanebunt iniuſti ante oculos tuos. Iniuſtus eſt enim q̃ non facit qꝺ debet: vel facit qꝺ nõ debet. Iſti nõ pmanebunt ante oculos dñi. quia lucem dei ipſorum oculi tenebris peccatoꝝ preſſi ſubſtinere nõ poſſunt. Unde ꝛ lucem vere intelligẽtie: ꝛ ſi mali aliquãdo vident ad tẽpus: tñ in illa nõ permanent. vel hoc erit cõpletũ in iudicio: vbi mali: ꝛ ſi humanitatẽ xp̃i videbunt: diuinitatẽ tamen videre nõ poterũt: ne letetur in ea. d. ppha. Tollatur impius ne videat gloriã dei. Iſtũ autem textũ exponũt aliq̃ magis litteraliter dicentes. ꝙ q2 deus habitabat ꝑ gratiam ſolũ in iudeoꝝ populo quoꝝ metropolis erat ieruſalẽ. ideo per dauid fuit ordinatũ ne gentiles per ipſos ſignificatos ibidem habitare poſſint. ſcʒ in ieruſalẽ: vbi ſpecialiter deus habitabat. Et ad iſtum ſenſum exponunt totum iſtũ verſum. Nos autẽ non talem reuerentiã habitationi dei exhibemus: quia nõ ſolum in nr̃is ciuitatibus impios ꝛ infideles habitare permittimus. ſed qꝺ deterius eſt: hereditatẽ inter dei miniſtros habẽt ꝛc.

Malignꝰ. Iniuſtus. Eſa. 26. reuerẽtia. Eccleſia. Templum. Nota.

44 22.q.2.c.2.

Odiſti omnes qui operãtur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium.

¶Hic excludit peccatũ opis. Odiũ enim ꝓprie non cadit in deo: ſed odire malos dicit: q2 ad modũ odientis ſe habet dum eos a ſe expellit ꝛ damnat. Et ſi dicas quomõ odit operantes iniquitatem: cum dicatur. Sapientie. 11. Diligis omnia ꝛ nihil odiſti eorum que feciſti. Reſponſio. ꝙ naturam diligit: ſed odit peccatum. Et notanter dicit Omnes qui operantur iniquitatem: ꝛ nõ qui operati ſunt: ne penitentiam excludere videatur. omnes enim impios deus perdit ꝛ odit. ꝛ tamẽ parcit penitentibus: quia amplius non dicuntur impij. Omnia enim nomina que a vitijs vel virtutibus deriuantur: vt iuſtus: bonus. adulter: impius. remoto vitio vel virtute: ꝛ nomina ipſa remouentur vt debent. vt habetur. 36. queſtio. 2. His auctoritatibus. 32. queſtio. 1. qꝺ autẽ tibi. Perdes omnes q̃ loquunt mẽdaciũ. Hic excludit peccatum oris. qꝺ eſt loqui mendacium. ꝛ merito.

Odium. Sapiẽ. 11. 36 q.2. 32.q.1.

Nam mendaciũ veritati cõtrarium eſt. Verũ autẽ eſt
de eo qđ eſt. Mẽdaciũ ṽo de eo qđ nõ eſt. Et ſic merito
perdunĩ q̃ declinant ab eo qđ eſt: ad illud quod nõ eſt.
Et notat hic glo. q̃ aliud eſt mẽtiri: aliud falſum loqui
Mẽtiri. ⁊ aliud mendaciũ. Nam mẽtiri eſt cõtra mente ire vel
loqui. Et ſic aliqñ verũ dicẽs mentiĩ: vt iudeus dicens
xp̃m verũ deum: falſum loq̃ eſt dicere aliter q̃ ſit in re
ſiue credaĩ illud eſſe falſum ſiue non. Et ſic falſum di=
cens aliquãdo mentiĩ: vt xp̃ianus .d. xp̃m nõ eſſe deũ:
aliqñ nõ mentitur: qñ ſcʒ dicit falſum credẽs verũ dice=
Mẽdaciũ. re. et ſic falſum dicẽs: qñq̃ verax eſt. Mendaciũ vero
oĩa iſta cõtinet: q2 mendaciũ eſt falſa vocis ſignifica
tio cũ intẽtione fallendi. Vt ergo ſit mendaciũ neceſſe
eſt vt falſum ſubſit: ⁊ cõtra cõſcientiã dicaĩ. Et q2 om̃e
qđ eſt cõtra cõſcientiã peccatũ eſt ⁊ edificat ad gehenam:
ideo merito perdunĩ om̃es q̃ loquuntur mendaciũ. Ad
hoc tñ magis declarandum notat glo. q̃ maxime ſunt
tria mendacioꝝ genera ad q̃ cetera reducũtur. ſcʒ men
daciũ officioſum, iocoſum, ⁊ pnicioſum. Officioſum
qđ fit ꝓ vtilitate alteri⁹: vt mendaciũ obſtetricũ. Ioco
ſuʒ: qđ nõ fit ad decipiẽdũ. Pernicioſũ qđ fit ad alteri⁹
Tria genera mendacij. damnũ. Et omne mendaciũ licet qñq̃ ſit veniale ingſe
ctus: pfectus tñ eſt mortale. Ex predictis igiĩ omib⁹ con
cludit ꝓpheta malos ⁊ ſynagogã ab hereditate dei ve
lud hiſmael expellẽdã. Eo q2 preuidit ꝓphetico ſpiritu
ſynagogã oibus p̃dictis modis cõtra xp̃m peccaturã.
q. d. Maligni ab hereditate dei expellenĩ: q2 nõ habita
bit iuxta te malign⁹. Sed iſti fuerũt maligni ꝯ xp̃m:
q2 malign⁹ eſt q̃ vult malũ ꝓximo. iſti autẽ ſine cauſa
mortẽ xp̃i q̃rebant. Vnde de illo populo dicaĩ admira
Pſ. 73. tiue. Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto. Iſti
opabantur iniq̃tatem: q2 dolo q̃rebant xp̃m occidere.
Iſti loq̃bantur mẽdaciũ: q2 multa falſa teſtimonia cõ
tra xp̃m ꝓduxerant. Quid ḡ de iſtis fiendũ reſtat: niſi
vt ab hereditate expellãtur? ipſi contra xp̃m malignan
Matt. 23. do querebãt hereditatẽ xp̃i. d. Matt. 23. Hic eſt heres
venite occidam⁹ eũ: ⁊ habebim⁹ hereditatẽ eius. Sed
tamẽ audierũt ſententiam xp̃i. d. Auferatur a vobis re
gnum dei ⁊ dabitur ⁊c.

45 Virũ ſanguinũ ⁊ doloſum abo-
minabitur dominus: ego aũt in
multitudine miſericordie tue.

¶ Poſtq̃ã excluſit hereditatẽ a malis. Hic cõſeq̃nter
oſtẽdit illã bonis cõcedẽdã. Bonus autẽ eſt ille q̃ non
in mundo: nõ in ſe. ſed ſolũ in deo deũ veraciter colit ⁊
timet. ⁊ illis datur hereditas. vñ dicit. Virum ſangui
Homicida. peccatori. num ⁊c. q. d. Si ergo ſic eſt: q̃ virum ſanguinũ: ideſt ho
micidam: ideſt peccatorẽ q̃ ſeipſum ꝑ peccatũ occidit
⁊c. Abominatur dominus: ⁊ ſic ab hereditate expelleĩ.
Ideo ego hereditatem habere cupiens: in perſona ec=
cleſie. d. Ego aũt ſperabo in multitudine mie tue. ſcʒ nõ
meis meritꝭ mihi hereditatẽ dãdã: ſed ex mia tua. Et ſic

46 Introibo in domũ tuã. ſ. celeſtem. adorabo
12. q. 2. cũ ſacratiſſimũ. Oratio. ad tẽplũ ſanctũ tuuʒ. qđ ſcʒ eſt
xp̃s. in timore tuo. ſcʒ filiali. qui timor quo ſcʒ timetur
offenſa: non pena: hereditatẽ dei acq̃rit. Quia vt dicaĩ
Eccl. 1. Timor dñi gl'ia ⁊ glorlatio. Iudei eñ extra ie=
ruſalẽ exiſtẽtes qñ orabãt faciẽ corpis v̾ſus ieruſalẽ ⁊ tẽ
plũ vertebãt. Iſte aũt hoc in ſpiritu ſe facturũ. d. in ꝑ=
ſona eccl'ie. d. Adorabo ad templũ ⁊c. nõ q̃dẽ corpe ſed
mẽte: q2 veri adoratores adorant patrem in ſpiritu ⁊c.

47 Dñe deduc me in iuſticia tua ꝓ-
pter inimicos meos: dirige in cõ
ſpectu tuo viam meam.

¶ Hic cõſeq̃nter cõſiderãs multos ſe habere hoſtes: q̃
ad malũ conanĩ inducere ne hereditatẽ dñi obtineat
ſcʒ demones, mundũ, ⁊ carnẽ: cõtra hos petit auxiliũ
ſibi preſtari. Et duo facit: q2 p̃mo auxiliũ a deo poſtu=
lat. Scđo maliciã ſuoꝝ hoſtiũ dmõſtrat: ibi. Quĩ nõ ẽ
in ore coꝝ. ¶ Quãtũ ad p̃mũ ſciẽdũ: q̃ xp̃s ideo a p̃re
fuerat miſſus: vt ſua paſſiõe redimeret mundũ. Et ſic ꝑ Iuſticia.
iuſticiã deo ꝓ nobis ſatiſfaceret. que ſatiſfacio iuſticia Satiſfacĩ
dĩ: q2 iuſticia vult vnicuiq̃ reddi: ablata ſatiſfieri. Et Xp̃s.
q2 mortẽ appetere nõ eſt hũane nãe. icirco vt hãc iuſti
ciã pficere poſſit: auxiliũ dei poſtulat. d. Dñe deduc me
in iuſticiã tuã: vt ſcʒ cõſtanter patiar ꝓ inimicis meis
q̃ conſtantia noĩe iuſticie intelligiĩ. q2 iuſticia ĩdẽ eſt
qđ iure ſtatus. Et iuſticiam tuã: ad differentiã iuſticie
hominũ q̃ ſolũ eſt exterior ⁊ apparẽs: ⁊ q̃ malũ reddit
pro malo. Sed in iuſticiã tuã q̃ interior eſt ⁊ exiſtẽs q̃
nõ malũ pro malo: ſed bonũ pro malo reddit. ſecundũ
illud. Benefacite his q̃ oderunt vos ⁊c. Et hãc iuſticiã Matt. 5.
poſtulabat xp̃s: vt ſcʒ pro inimicis ſaluãdis moreretur.
Ideo dicit ꝓpter inimicos meos. ſcʒ cõuertendos ⁊ ſal
uandos. Et hãc declarans iuſticiã ſubdit. Dirige in cõ cõſpectus.
ſpectu tuo viã meã: vbi nota: q̃ cõſpectus hoĩs ſolũ ex=
teriora cõſpicere poteſt. ideo multotiẽs fallitur: q2 lau=
dat qđ laude nõ eſt dignũ: ⁊ vituperat, qđ vituperari
nõ debet: ſed dei cõſpectus cõſcientiã interiorẽ cõſpicit:
ideo decipi nõ põt. potens ḡ dirigi in cõſpectu dñi petit
dirigi exteri⁹ ⁊ interi⁹. ſ. in ꝯſciẽtiã. q. d. nõ q̃ro viã meã
.i. viuere meũ dirigi in ꝯſpectu hoĩʒ q̃ ſolũ exteriora cõ
ſpicit: ſed in conſpectu tuo q̃ conſcientiam vidẽs: vt ſcʒ
oĩs mea volũtas ⁊ meditatio in tuo ꝯſpectu dirigaĩ. ſic
eñ dĩ. Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemp. Pſ. 18.

Quoniã non eſt in ore coꝝ ueri- 48
tas: cor eoꝝ vanũ eſt.

¶ Hic oſtẽdit quãta ſit malitia inimicoꝝ: pro q̃bus tñ
in ori deſiderat: vt magnitudo charitatis ei⁹ nobis ma
gis eluceſcat. Et diuidiĩ in tres partes: ſcđm q̃ tria vi
cia de iuis oſtendit inimicis. ſcʒ iudeis. Oſtẽdit enim
p̃mo qđ ſunt mẽdaces. ṽbis adulãtes. Scđo q̃ ſunt cru
deles: ⁊ iuſtos pſequentes: ibi. Sepulchrũ. Tertio qđ
ſunt procaces: deũ irritãtes: ibi. Decidant. Primo oſtẽ
dit eos mẽdaces. d. qñ non eſt in ore coꝝ veritas. Hoc
ideo q2 multa falſa xp̃o imponebant: vt puta q̃ in bel=
zebub eijciebat demonia. q̃ ꝓhibuerat cenſum dari ce=
ſari. q̃ gentes ſubuertebat ⁊c. et quaſi talia falſa ſibi
imponebãt. ſubdit cauſam. Q2 cor coꝝ vanum eſt. q.
d. Ex abundãtia cordis os loq̃tur. Huius ergo cor vanũ Matt. 12.
quõ põt veritatẽ loqui? q̃ſi. d. nõ. Vñ ⁊ ph'ũs. d. 1. ethico. Vanitas.
Qđ vnuſq̃ſq̃ q̃lis eſt: talia loq̃tur ⁊ facit. Et aduerte q̃ Cor.
vanitas cordis ſtat i duob⁹ maxime. ſ. circa pctm̃: ⁊ cir
ca penã pcti. Circa pctm̃: qñ q̃s putat q̃ ſũt pctã nõ eſſe
pctã: huius iudiciũ corruptũ. Iſto modo cor vanũ habuit
paul⁹: qñ putabat nõ eſſe pctm̃ nomẽ xp̃i pſequi: ſed le
gis iplẽtio. Et hãc vanitatẽ hũerũt iudei multi q̃ zeluʒ
dei hñtes: ſʒ nõ ſm̃ ſciam: arbitrabanĩ nõ eſſe pctm̃: ſed
meritũ eccl'iam xp̃i pſeq̃: de q̃b⁹. d. xp̃s. Venit hora: vt Ioan. 16.
ois q̃ iterficit vos: arbitreĩ obſequium ſe p̃ſtare deo. Et de
iſta vanitate ipoꝝ loq̃tur xp̃s. d. Ipi ṽo in vanũ q̃ſier͂ Pſ. 62.
aiaʒ meã. i. corde vano nõ credẽtes hoc eſſe pctm̃. Vani
tas aũt circa penã eſt: qñ q̃s pctã ipunita deũ dimittere
credit. q̃ eñ ipm pctm̃ ⁊ penã debitã diligẽter aſpiceret
nũq̃ peccaret. Et iſtã vanitatẽ hũerũt iudei in puunita
tẽ ſibi ꝓmittẽtes. vñ de illis dĩ. Ppl'ʒ tuũ humiliauerũt ⁊ Pſ. 93.
hereditatẽ tuã vexauerũt ⁊c. Et dixerũt nõ videbit dñs.
ſ. ad puniẽdũ: vñ ſubdiĩ. Intelligite i ppl'o ⁊ ſtulti aliqñ
ſapite ⁊c. Qui corripit gẽtes nõ arguet ⁊c. Scđ'ur. dñs
ſcit cogitationes hoim. ſ. illoꝝ qñ vane ſunt. Sic ergo
iſti habentes cor vanuʒ. vana ideſt falſa loquebantur:

quod notans dicit: q non eſt in ore eorum veritas: ratio
nem addit: quoniam cor eorum vanum eſt.

49 Sepulchrū
Sepulchrū patens eſt guttur eorū: linguis ſuis doloſe agebāt: iudica illos deus.

¶ Hic oſtendit ipſos eſſe crudeles ꝛc. Et hoc in duob⁹.
ſcʒ alios inficiēdo: ideo ſepulchrū patens ꝛc. Et alios de
cipiendo. Quia linguis ſuis ꝛc. patʒ. Quī ſicut ſepul
chrū patens fetores emittit: qbus alij corrūpunt: ſic gut
tur iſtorū eſt ſepulchro cōparabile quo vba cōtra xp̄m
pſecutio. emittebāt vt alios inficerēt: ꝛ cōtra xp̄m giarēt. Et etiā
decipiēdo: Q: linguis ſuis doloſe agebāt. Vel alr iſti
eīn pſequebātur xp̄m dupl͛r. ſcʒ apte ꝛ occulte. Apte p ma
Ioan. 8. nifeſtas iniurias: vt cū apte ꝛ palā. d. Demoniū habeſ.
Deleſitas Quī tulerūt lapides vt iacerēt in eū. qn duxerunt eū in
Luce. 7. ſupcilium mōtis vt precipitarēt eū. Et quātum ad hoc
cōparanſ ſepulchro patēti: q: patenter fetores ſuaꝝ ma
Iere. 5. larum volūtatū emittebāt. Et de quolibet tali dſ. Pha
retra ei⁹ qſi ſepulchrum patēs. Perſeqbanſ etiā occul=
te: vt puta per adulationes vt eū capere poſſent in aliq
Matſ. 22. defectu. Vt cum dicitſ. Magiſter ſcim⁹ q: verax es ꝛc.
Et quantuʒ ad hoc ſubditur. q linguis ſuis doloſe age
bant. q: ſcʒ vnum verbis pretēdebant ꝛ oppoſitum ge
Ps. 51. rebāt in corde. Et cuilibʒ tali dicitſ. Tota die iniuſticiā
cogitauit lingua tua: ſicut nouacula feciſti dolum. Et
Ps. 13. ps. 13. Linguis ſuis doloſe agebāt. Venenum aſpiduʒ
Iudicare. ſub labijs eorū. Et q: tales ſunt: ideo ſubdit. Iudica il=
los deus. qd duobus modis exponitur. Primo optati=
ue: vt ſcʒ chriſtus oret p illis patrē vt iudicet illos. ideſt
det eis gratiā qua illi ſeipſos iudicēt. ne ſcʒ damnenſ
eternaliter. Illa eīn deus agere dicitſ q̄ nos agere facit.
ſicut tūc cognoſcere dicitſ: quādo nos cognoſcere facit.
Geñ. 22. Vt gen. 22. Nūc cognoui q timeas deū: ideſt alios co
gnoſcere feci: ſic ꝛ alios iudicare quādoqʒ dicitſ: quādo
dat eis gratiā qua ſe penitēdo iudicāt ne iudicenſ eter=
naliter. ſic deus gentes iudicauit qn gr̄a dedit gētibus
vt errores ſuos cognoſcerēt: ꝛ ſe ad xp̄m cōuerterēt. Iu
Eſa. 2. dicabit gētes ꝛ arguet populos multos. Et ſic in ꝓpoſi
to v̄tute orationis hui⁹ aliq iudeorum cōuerſi ſunt ad
xp̄m. Secūdo exponitſ predictiue: ꝛ tūc iudicare ſtat p
punire vel dānare. ſancti eīn qn preuidēt penā malis fu
turā illam predicunt: nō optāt. ſic ꝛ nūc xp̄s. Et hoc eſt:
qd hic ait gloſa. Hic eīn predicere q̄ pena ſit malis futu
ra: nō eſt eīn hic optatio: ſed videt qd futuꝝ eſt ſecundū
iuſticiā dei qſi dicat. Et q: tales ſunt: o deus iudica il=
los: nō optans: ſed qd futurū eſt predicēs. ſic eīn predicē
Ps. 108. do penā inde futuraʒ dicit pſalmiſta. Cū iudicatſ exeat
cōdemnatus ꝛc. Fiant dies ei⁹ pauci ꝛc. Sed p̄ma ex=
poſitio plus mihi placet.

50 v pe. diſ. 1. medicine.
Decidāt a cogitationibus ſuis: ſecundum multitudinem impietatum eoruʒ expelle eos: quoniā irritauerunt te domine.

¶ Cōſimiliter iſte v̄ſus poteſt intelligi optatiue ꝛ predi
Cadere. ctiue. Optatiue vt ſit ſenſus. Iſti irritauerūt te dn̄e. ſcʒ
Peccator ſuis peccatis ad irā te ꝓuocauerunt. Sed pro eis rogo.
Vt decidāt a cogitationib⁹ ſuis malis. ideſt ab illis ca
dant illas deſerendo. Et q: hoc a ſeipſis non poſſunt fa
cere: ideo O tu deus: ſm multitudinē impietatū eoꝝ ex
pelle eos. ſcʒ ab illis. ſcʒ nō ſolum ab vno peccato: ſed ab
omībus. Expelliſ enim peccator a ſtatu peccati: qn de⁹
ipſum cōuertendo ad penitentiam ducit. Iuxta illud.
Eccl. 1. Timor dn̄i expellit peccatū. Poteſt etiā legi predictiue.

et tunc nō optādo: ſed ꝓphetando predicit punitionē
malis futurā: quaſi q: iſti irritauerūt nomē tuum dn̄e.
Ideo decident a cogitationibus ſuis. i. cadēt. Decidit
eīn qui ſpe ſua fruſtratſ. Iſti autē pſequendo ꝛ occiden
do chriſtum ſperabāt chriſti nomē ꝛ fidem extinguere:
ſed deciderūt a ſuis cogitationib⁹: q: per hoc xp̄i nomē
ꝛ fides magis inualuit. Etiā q: per hoc credebāt heredi
tatem dei habere: ſed per hoc illā pdiderūt. Vnde dicit
illud. Hic eſt heres venite ꝛc. Sed ab iſtis cogitatiōib⁹ Matſ. 21.
deciderūt: ꝓpter qd eis ibidē dixit xp̄s. Auferetſ a vobis Matſ. 21.
regnū dei. Et nō ſoluʒ iſta pena eis eueniet in preſenti:
ſed etiā futuro: q: ſcd̄m multitudinē peccatorū erit ꝛ pe
naꝝ multitudo. Et hoc eſt qd dicit. ſm multitudinē im
pietatum eorū ꝛc. Et tūc expellere idem eſt q punire vel Expelleſ
damnare. Sic eīn dſ Iob. 18. Expellet eū de luce in tene Iob. 18.
bras: qd exponēs Greg. d. De luce ad tenebras pctōr du Greg. 14.
citur cū de honore vite pñtis ad eterna ſupplicia dānatſ. mor. c. 11.

Et letentur omnes qui ſperant in te: in eternum exultabunt ꝛ habitabis in eis. 51

¶ Poſtquā oſtēdit ſynagogam ab eterna hereditate re
pulſam ꝓpter ſua demerita. hic oſtendit eccleſiam ca=
tholicam illā habere. Et ſicut nos per penas damnato=
rum terruit: ita nos per premia alliciat. De ipſa here=
ditate celeſti per bonos habēda tria ponit. ſcʒ quod eſt
eterna. Secūdo q eſt diuina: ibi. Et gloriabūtur. Ter=
tio q eſt gratuita: ꝛ non ex meritis nr̄is: ibi. Dn̄e vt ſcu
to. Quātum ad primū oſtendēs q illa eſt eterna. dicit.
Et letentur omnes qui ſperant in te: in eternum exulta
bunt ꝛc. Spes enim formata beatos nos facit q̄ ſcilicet Spes.
in ſolo deo ponitur. pſal. Guſtate quoniā ſuauis eſt do Ps. 34.
minus: beatus vir qui ſperat in eo. Qui eīn ſpe forma
ta ſperat in deo/ beatus eſt: q: iam deum habet in ſpe:
qui eſt omne bonum. et dico ſpe formata: quia ſperare
ſine meritis/ nō eſt ſpes: ſed preſumptio. vt ait Magr li
bro. 3. diſtin. 26. Illa autē beatitudo eſt eterna vnde di Btitudo.
cit: in eternum exultabūt. Certitudo enim eternitatis
gaudij eſt ſuprema cōditio beatitudinis: q: ſi quis nō
eſſet certus de illa eternitate: iuſte timere poſſet cadere
ab illa: ꝛ ſic iuſti timent. Talis autē timor pena eſſet: ꝛ
ſic in beatis eſſet pena: qd cōtradictiōeʒ includit. Et hoc
eſt ratio quare Paulus videns diuinā eſſentiam/ non
fuit beatus: q: non fuit certus de eternitate illius viſio
nis. Et quantum ad hoc dicit. in eternum exultabunt.
Sed que erit cauſa tāte exultationis? Certe q: deū in
ſeipſis habebūt: ꝓpter qd ſeqtur. ꝛ habitabis in eis. vn
de gloſa. Hec eſt exultatio ſanctorū eterna: cum templū
dei fient: ꝛ deus habitabit in eis: ſecūdum illud Apoca. Apoc. 21.
Ecce tabernaculū dei cum hominib⁹: ꝛ habitabit cum
eis: ꝛ erit eorum de⁹: ꝛ ipſi populus ei⁹. ꝛ abſterget de⁹
omnem lachrymam ab oculis eorum: ꝛ nō erit ampli⁹
nec luctus nec clamor nec vllus dolor ꝛc.

Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iuſto. 52 v pe. diſ. 2. charitas.

¶ Hic oſtēdit q iſta beatitudo eſt diuina: quia de ſolo
deo: non de creatura. propter quod dicit. Et gloriabū
tur in te. quaſi dicat: non in alio. ſcilicet tanquā te ha=
bentes ad fruendum: qui diligunt te. Quoniam tu be B ndictio
nedices iuſto. ſcʒ illa benedictione quam dabit iuſtis
in iudicio: dicit. Venite benedicti patris mei ꝛc. Iux Matſ. 25.
ta illud. Etenim benedictionem dabit legiſlator: ibūt Ps. 83.
de virtute in virtutē vt videatur de⁹ ꝛc.

55 Domine: vt ſcuto bone volunta tis tue coronaſti nos.

¶ Hic oſtendit ꝙ iſta hereditas eſt gratuita. qꝛ merita nr̃a ad tantã hereditatẽ nõ ſunt cõdigna: ſ; ſola dei bo-
Scutum. na volũtate nobis daꝛ. Et hoc eſt qð dicit. Dñe vt ſcuto
Fides. bone voluntatis tue ⁊c. Ubi nota ꝙ ſcutũ duplicẽ for-
mam habet. Aliqñ eni eſt triangulare. ⁊ ſic ſig̃at fidem
Ephe.6. ſancte trinitatis. Iuxta illud apl̃i. In omnibus ſumẽ-
tes ſcutũ fidei in quo poſſitis extiguere oia tela nequiſ-
ſimi in ea ⁊c. Fides aũt nõ eſt a nobis: ſed a bona volũ-
tate dei qua nos elegit ab eterno. qm̃ bona volũtas dei
noſtrã bonã volũtatẽ p̃cedit. propter qð dicit magiſter
lib.2.di.26.⁊.27. ꝙ fides eſt donũ dei. nec eſt ex liber-
tate arbitrij noſtri/ ſed ex gratia. Et bona volũtas dei
nobis eſt vt ſcutũ in preſenti/ qua oĩs diabolica tẽta-
tio repellitur. Et de hac bona dei volũtate q̃ per fidẽ re-
Jacobi.1. gnamur in xp̃o. voluntarie eñi genuit nos v̾bo verita-
tis. ſc; fidei. Scðo ſcutũ habet forma rotũdã. ⁊ hec pro-
prie eſt forma ſcuti. Nã ſ; catholicõ. ſcutũ dr̃ a ſcus qð
eſt rotundũ. qꝛ ſcutũ rotundũ ſolebat eſſe. ⁊ ſig̃at coro-
Glorie. nam glie q̃ victoribus ⁊ triũphãtib9 datur. Uñ apð ro-
Corone. manos antiq̃tus erat cõſuetudo: qð cũ reuertebanꝛ de
bellis victores in ſignũ victorie ⁊ corone/ ſcutũ rotũdũ
ſup caput portabant. Et ad huius imitationẽ inoleuit
cõſuetudo in eccl̃ia: ꝙ ſcti in ſignum victorie cũ ſcuto
rotũdo in capite pinguntꝛ. et hãc coronam glie a bona
volũtate dei ſubſequẽte habem9: non meritis nr̃is. qꝛ
nõ ex opibus iuſticie q̃ fecimus nos: ſed ſm ſuã miam
1.Thes.4. ſaluos nos fecit. ꝓpter qð dr̃. Hec eſt volũtas dei ſctifi-
catio veſtra. Ex q̃bus apparet ꝙ bona volũtas dei eſt
nobis in p̃ſenti ſcutũ defenſionis p fidẽ: ⁊ in futuro ſcu-
tum corone p beatificationẽ. ꝓpter qð dicit. Dñe vt ſcu-
to ⁊c. i. bona volũtas tua in preſenti eſt nobis ſcutum:
ſed in futuro erit corona.

54 Dñe ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me.

¶ Anteq̃ ad expoſitionẽ veniã: notãdũ ꝙ qꝛ iter pſal-
Queſtio. mos penitẽtiales: hic eſt p̃m9. Põt q̃ri q̃re ſunt ſepte;
Peccata. precise. Ad hoc multe danꝛ reſponſiones. Primo ſunt
Septẽ q̃re ſeptẽ/ cõtra ſeptẽ mortalia pc̃a. primo cõtra ſupbiam
dicũꝛ pſal- ⁊c. ſcðo ſunt ſeptẽ vt oſtendaꝛ p ſeptiformã gratiã poſſe
mi peniẽ- deleri quidq̃d pc̃i in ſeptenario huius vite/ que ſepte;
tiales. dieb9 voluiꝛ/ cõmittiꝛ. tertio qꝛ ſeptẽ ſũt modi quibus
pc̃a dilẽtur. ſ. baptiſm9/ elemoſina/ martyriũ/ ꝯuerſio
fratris/ remittere in ſe peccãti: fletus ⁊ cõtritio: ⁊ corpo-
ris xp̃i cõicatio. vt dicit magiſter in glo. Uel aliꝰ põt
dici ꝙ ideo ſunt ſeptẽ/ ad denotãdũ ſeptẽ que vera pe-
nitentia requirit q̃ in illis pſalmis ſeptẽ cõtinẽtur. ſc;
mie dei imploratio. In primo ſpei fidẽs tentio. in ſcðo
pc̃i frequẽs meditatio. i tertio lachrymoſa peccati cõ-
tritio. in quarto apta oris cõfeſſio. in quinto plena of-
fenſe ſatiſfactio. in ſexto venie recepte grãꝝ actio. Uel
ꝙ ideo ſunt ſepte; pſal. qꝛ ſeptem magna pc̃a cõmiſit
Dauid. dð cõtra q̃ fecit ſeptẽ penitẽtie pſalmos: ꝯtra q̃libet fa-
ciẽdo pſalmu; diſtinctu;. vt enim p ſcripturam patet.
2.Re.24. Dauid fuit ſupbus: vane numerãdo populũ. Dauid
2.Reg.11. fuit luxurioſus: facto cõmittẽdo adulteriũ. Dauid fu-
2.Reg.11. it adulator: falſe decipiẽdo proximũ ſc; vriã vt dormi-
2.Reg.11. ret cũ vxore ſua. Dauid fuit ꝓditor militẽ perdẽs ſe-
2.Reg. renũ. Dauid fuit auarus: alienis ditãdo filiũ. Dauid
2.Re.vl. fuit homicida: multũ pdẽs ppl̃m. Dauid fuit hypocri-
ta pc̃m celãdo ꝓpriũ ⁊c. Et ſic cõtra iſta ſeptẽ pc̃a ſe-
ptem ſunt pſal. penitẽtiales ſic: ꝙ cõtra primũ pc̃m ſu-
perbie directe iſtum pſalmũ fecit. vt videbitur. ¶ Cir-
ca iſtum pſalmũ ergo: primo videndũ eſt de titulo qui
talis eſt. In finẽ pſ dauid pro octaua: hic accipitur fi-
nis p xp̃o. vt in titulo quarti pſalmi. Sed hic nou9 ter-
minus poniꝛ. ſc; pro octaua. Ubi notãdũ ꝙ ſm hebre-
os. Octaua eſt hic nomẽ iſtrumẽti muſici/ qð octo cor-
das habet: ſicut pſalteriũ decẽ chordas hñs decachor-
dus dr̃. ⁊ monochordũ diciꝛ inſtrumẽtũ quoddã ſolu;
vnã hñs chordã. Et tũc eſt ſenſus pro octaua. i. iſte pſ
aptus eſt decãtari in tali inſtrumẽto. Aliter aũt hoc ex-
ponit magiſter in glo. d. Qð octaua ſignificat aduẽtũ
dñi ad iudiciu;. qð ideo ſm aliquos dr̃. qꝛ dñs ad iu-
diciũ vẽturus eſt: poſt ſeptẽ millia annoꝝ. Sed hãc ra-
tionẽ improbat: qꝛ diẽ iudicij nullus mortaliũ nouit.
dicẽte xp̃o. Math.4. De die aũt illo ⁊ hora nemo ſcit Mat.24.
⁊c. Ideo quorũdã nimiũ temeraria p̃ſumptio eſt/ q̃ an- Die; iudi-
nis cõputatis certiſſime ſperãt poſt ſeptẽ millia anno- cij.
rũ futurũ diẽ iudicij. Cõſequẽter ad hoc alias rationes
adducit. d. Ideo dies iudicij dr̃ octaua. qꝛ oĩa tẽpora
ſeptẽ dierũ repetitiõe voluunꝛ poſt q̃ erit ille dies qui
nullã varietatẽ habet. Uel ideo dies iudicij dr̃ octaua
qꝛ poſt duas vitas futura eſt. ſc; aĩe ⁊ corpis. Ad corp9
aũt pertinet q̃ternari9/ qꝛ cõſtat ex q̃tuor elemẽtis/ et
q̃tuor q̃litatibus afficitur. ſc; ſicca/ humida/ calida/ ⁊ Q̃litates.
frigida. ⁊ q̃tuor tp̃ibus adminiſtratio. ſc; verno/ eſtate
autũno ⁊ hyeme. Ad aĩam vero pertinet ternarius ꝓ- Anima.
pter triplicẽ vim aĩe q̃ eſt rõnalis/ iraſcibilis/ ⁊ cõcupi-
ſcibilis. Peracta igiꝛ vtraq; vita q̃ſi ſeptenario nume-
ro trãſacto: veniet octau9 iudicij vnicuiq; pro meritis
reddeꝛ. Et ideo dð timẽs ſcelera/ ⁊ penitẽs hic orat. Eſt
ergo ſenſus tituli iſte. In fine; pſ dð pro octaua. i. iſte Senſus ti-
pſ attribuiꝛ dð. i. penitẽti q̃ dirigit nos in finẽ. i. in xp̃; tuli.
qui pſ eſt ꝓ octaua ſc; cõpoſitus. i. ꝓ timore diuini iu-
dicij. Cõſequẽter accedo ad pſalmũ: cuius lr̃a fundari
videꝛ ſup hiſtoria q̃ hꝛ. 2. Reg. vltio. Ubi dð elatus ſu- 2.Reg.vl.
perbia de multo pp̃lo ſibi ſubdito voluit ſcire numerũ Nũerare.
bellatoꝝ ⁊ fecit numerari pp̃lm: ⁊ inuẽta ſunt nogenta Supbia.
q̃nquaginta millia viroꝝ pugnatoꝝ. qð grande pec-
catũ fuit: qꝛ iactãter ꝯtra legẽ iuſſit nũerare pp̃l; abſq;
datiõe argẽti q̃ in tali numeratiõe dari p̃cipiꝛ. Exo. 31 Exod.31.
Propter qð gad ꝓpha de mãdato dñi venit ad eu;. d.
Triũ tibi datur optio: elige vnũ qð volueris vt facia;
tibi. aut ſeptẽ annis veniet tibi fames in terra tua. aut 2.Re.24.
tribus mẽſibus fugies aduerſarios tuos. aut trib9 die-
bus erit peſtilẽtia in terra tua. Cui r̃ndit dð. Coartor
nimis/ ſed melius eſt vt incidã in man9 dñi. multe eñi
ſunt mie eius q̃; in manus hoim. Immiſit ergo dñs pe-
ſtilẽtiã in iſrael: de mane vſq; ad tp̃s ꝯſtitutũ: ⁊ mortui
ſunt ſeptuaginta millia viroꝝ ⁊c. Et ſup hãc hiſtoriã
littera pſal. fundaꝛ. Primo ergo applicabo pſal. ad hi-
ſtoriã. Scðo exponã lr̃am. Quãtu; ad p̃mũ dic vt. R.
Quãtũ aũt ad ſcðũ notãdũ ꝙ intẽtio iſtius pſ tota eſt
inducere nos ad penitẽtia;. Partes aũt penitẽtie ſunt
tres. ſ. cõtritio/ cõfeſſio/ ⁊ ſatiſfactio. Et ſ; iſtas iſte pſ
diuidiꝛ in tres ptes. qꝛ p̃mo oſtẽdit ſuã cõtritionẽ. ſcðo
ſuã cõfeſſionẽ. ibi. Qm̃ nõ eſt in morte. tertio ſuã ſatiſ-
factionẽ: ibi. Laboraui in gemitu. Prima in tres. Cõ-
tritione; eñi inducit timor pene ⁊ ipſam ſequiꝛ amor
iuſticie. Primo ergo ponit timorẽ quo cõtritio induci-
tur. Scðo cõtritionẽ q̃ pc̃; expelliꝛ. ibi. Miſerere mei
dñe. Tertio ſpe; q̃ amor ſubſequiꝛ: ibi. Cõuertere dñe.
Quantũ ergo ad primã partẽ oſtẽdit ſe habere timo-
rem diuini iudicij. d. Dñe ne in furore tuo ⁊c. Ubi ſciẽ- Furor.
dũ qð aliud eſt argui a deo in ira. aliud in furore cor- Ira.
ripi. vel ſm glo. In furore corripiꝛ qui ad tempus pu- Arguere.
nitur/ vt emendetur. Et hoc ſignificat nomẽ furoris. qꝛ Corripere
furor viri non multu; durat. ira autem plus durat. et
ſic in ira arguitur: qꝛ puniꝛ/ vt damnetur. Et iſta duo

trunt in iudicio vltimo. qꝛ ibi aliqui damnabuntur: ⁊
⁊ aliqui purgabũtur. vt puta qꝛ aliq̃ tũc de nũero ſal-
uandoꝝ reperientur qui penã pro peccatis eoꝝ debitã
nõ cõpleuerãt in purgatorio. Et tales in furore corripi
entur: qꝛ quãtitas extẽſiua pene in quãtitatẽ intẽſiuaȝ
cõmutabitꝰ. vtputa qꝛ tãtã penam in vna hora patien-
tur: quãtã per viginti annos erãt paſſuri. Et talis pena
ꝓpter magnã acerbitatẽ/ furor dꝛ. Dicit igitꝰ. Dñe ne i
furore tuo ⁊c. q. d. dicens: nolo eſſe inter eos q̃ arguentꝰ
vel corripientꝰ in iudicio: ſciens horrendũ eſſe incidere
Hebꝛ. 10. in manus dei viuẽtis. Jdeo orans deo. O dñe qui po-
tẽs es hic ſeca. hic vre me. hic ſana me ne opus ſit ibi.
Et vere bene eligit potiꝰ hic de peccatis ſuis puniri: q̃
in alia vita: qꝛ minima pena purgatorij maior eſt q̃
aliq̃ hic poſſit excogitari. vt dicit magiſter li. 4. di. 21.
Et ideo quilibet debet velle hic magis de ſuis pctĩs pu
niri q̃ punitionẽ in alia vita reſeruari. ꝓpter qđ dꝛ. 2.
2. mach. 6. Mach. 6. Etẽi multo tpe nõ ſinere ex licẽtia pctõri-
bus agere: ſed ſtatim vltiones adhibere magni bñficij
eſt indiciũ. Nõ eñi ſicut in alijs natiõibus dñs patien
ter expectat: vt eas cũ dies iudicij aduenerit in pleni-
tudine pctõꝝ puniat ⁊c. Ergo ⁊ nos cum pſal. eliga-
mus hic a deo iudicari ⁊ puniri ne i furore ſuo nos ar-
Jere. 10. guat. Dicẽtes cum hieremia deo. Corripe me domine
verũtamen in iudicio ⁊ nõ in furore tuo ne forte ad ni
hilum redigas me.

55 Miſerere mei domine qm̃ infir-mus ſum: ſana me domine quo-niam cõturbata ſunt oſſa mea.

¶ Hic inducit cõtritionẽ qua pctm̃ expellitur. Ubi no
tandũ q̃ ꝯtritio vera de pctõ nõ põt haberi ſine dei gra
tia qm̃ donat deus nobis. nõ propter nr̃a merita: ſꝫ ſo-
lũ ex ſua gratuita pietate ⁊ mia. Jdeo hoc cognoſcens
De miſeri pſal. Primo dei miam inuocat. Scdo ſuã cõtritionem
cordia nõ. explicat: ibi. Et aia mea turbata eſt valde. Quãtũ ad
primũ ait. Miſerere mei dñe qm̃ infirmꝰ ſum. Ubi p̃-
mo notãdũ q̃litꝰ miſereri cõpetat deo. Cuȝ eñi miſereri
ſit actus mie: ille ſoluȝ poteſt miſereri in quo eſt mia.
Mia aũt cũ ſit quedã paſſio/ quõ in deo cadere põt in
quo nulla paſſio cadit. Jdeo notãdũ q̃ mia duobꝰ mo
dis accipitꝰ. ſcȝ proprie. ⁊ methaphorice. ꝓprie eñi mia
Jſidorus. dꝛ quedã cordis cõpaſſio alteriꝰ miſerie. Uñ iſido. 9.
ethicoꝝ. dicit. Qđ mia eſt cõpaſſio cordis aliene miſe
rie. ⁊ inde vocabulũ traxit. vnde mia q̃ſi miſerũ coꝛ. ſ.
ex aliena miſeria. Et ſic nullo mõ in deo cadere põt in
quo nulla miſeria cadit. Mia aũt metaphorice dꝛ: q̃
ſe habet ad modũ ⁊ ſiſitudinẽ vere mie. Ut qꝛ vera mi
ſericordia alienã miſeriã ſuã reputãs illaȝ conatur ex-
pellere. ſic qꝛ deus miſerias nr̃as ſua bonitate tollit: nõ
tñ in ſe coꝛ miſerũ hñs. ideo miſericors dꝛ: qꝛ ad modũ
ſe habet miſericordis. Sic eñi multa de deo metapho-
Grego. 20. rice dñr. q̃ ꝓprie nõ ꝯueniũt deo. vt oñdit Greg. 20. li.
moꝝ. c. 25. moꝝ. c. 25. d. Sacra ſcriptura nõnũq̃ de deo x̃bis vti
Deus. tur: q̃ etiã apud hoies hñr in vitio. Dicitꝰ eñi deꝰ zelãs
Exo. 34. ſicut ſcriptũ eſt. Dñs zelotes nomẽ eius. Dicitur iratꝰ.
4. Re. 13. vñ ſcriptũ eſt. Jratus dñs cõtra iſrael. Dicitꝰ deus pe-
Gen 8. nitens: ſicut ſcriptũ eſt. Penitet me feciſſe hoiem ſuper
Pſal. 85. terrã. Dicitꝰ deꝰ miſericors ſicut ſcriptũ eſt. Miſericors
⁊ miſerator dñs: patiẽs ⁊ multũ miſericors. Dicitꝰ pre-
Rom 8. ſcius. vnde de illo apl̃s dicit. Quos p̃ſciuit ⁊ p̃deſtina
Zelus. uit ꝯformes fieri imaginis ⁊c. Et tñ nec zelus/ nec ira/
Jra. nec pnia/ nec mia/ nec p̃ſciẽtia eẽ nõ põt in deo. Hec nã
Penitẽtia. qꝛ oia ab humanis q̃litatibꝰ in illũ tracta ſunt. duȝ ad
Preſcia. nr̃e īfirmitatis x̃ba deſcẽditꝰ: vt q̃ſi qbuſdã nob gradi-
bus factis ⁊ iuxta nos poſitis p ea q̃ nobis vicina con
ſpicimus: ad ſumma eius q̃q̃ aſcẽdere valeamꝰ. Ze-
lari eñi dꝛ: qui eſt cruciatu mẽtis caſtitatẽ cuſtodit vxo
ris. Jraſci dꝛ: q̃ feruore animi cõtra puniẽdũ vitiũ ac-
cẽditꝰ. Penitere dꝛ: cui id qđ fecit diſplicet ⁊ ecõtra mu
tãdo aliq̃d aliđ facit. Miſericors dꝛ: q̃ pietate ad pri Nota.
mũ ꝓmouetꝰ. Mia aũt a miſero corde vocata eſt: eo q̃
vnuſquiſq̃ intuetꝰ quẽpiã miſeꝝ atq̃ ei cõpatiẽs/ dũ
dolore animi tãgitꝰ: ipſe coꝛ miſeruȝ facit. vt cũ a miſe-
ria liberet cui intẽdit. Preſcire dꝛ: q̃ vnãquãq̃ rẽ priuſ
q̃ veniat videt. ⁊ illđ q̃ futurũ eſt priuſq̃ p̃ſens fiat p̃-
uidet. Quõ ergo deꝰ zelãs dꝛ q̃ in cuſtodiẽda caſtitate
nr̃a: nullo mẽtis cruciatu tãgitꝰ? Quomodo iraſcitꝰ q̃
in vleiſcẽdis vitijs nr̃is nulla ꝑturbatiõe animi cõmo
uetꝰ? Quõ eſt penitẽs: q̃ illud qđ ſemel fecerit/ nunq̃ ſe
feciſſe dolet. Quõ hȝ miam q̃ coꝛ miſeꝝ nunq̃ habet?
Quõ eſt p̃ſciꝰ duȝ nulla niſi q̃ futura ſunt p̃ſciantꝰ? Et
ſcimꝰ qꝛ deo nihil futurũ eſt: qm̃ eiꝰ oculis preterita nul-
la ſunt. p̃ſentia nõ trãſeũt. futura nõ veniũt. q̃ꝓpe qꝛ oẽ
qđ nobis fuit ⁊ erit: in eiꝰ ꝯſpectu p̃ſto eſt. Et oẽ qđ pre
ſens eſt ſcire potiꝰ põt q̃ p̃ſcire. Et tñ dꝛ deꝰ zelãs. dꝛ ira
tus dꝛ penitẽs. dꝛ miſericors. dꝛ p̃ſcius: vt qꝛ caſtitatem
aie vniuſcuiuſq̃ cuſtodit: humano more zelãs vocatꝰ
quãuis mẽtis cruciatu nõ tangatur. et qꝛ culpas puni-
tit: dicitꝰ iraſci. q̃uis nulla animi ꝑturbatiõe moueatur.
Et qꝛ ipſe eſt imobilis. illud qđ voluerit mutat: pe
nitere dꝛ. q̃uis rẽ mutet/ cõſiliũ nõ mutat. Et cũ miſe-
rie nr̃e ſubuenit/ miſericors vocatꝰ. q̃uis miſeris ſub-
ueniẽs/ miſerũ coꝛ nunq̃ habeat. Et qꝛ ea q̃ futura ſũt
nobis videt q̃ tñ ipſi ſemp p̃ſto ſunt/ preſcius dꝛ. q̃uis
nequaq̃ ei futuꝝ ſit qđ p̃ſens videt. Nã ⁊ ab eternitate
eius õcũq̃ nõ ideo videntꝰ qꝛ ſunt. ſed ideo ſunt qꝛ vi-
dentꝰ. Dũ ergo ad verba mutabilitatis nr̃e deſcẽditur.
ex eiꝰ qbuſdã gradibꝰ factis aſcẽdit: q̃ põt ad immuta-
bilitatẽ dei vt videat deuȝ ſine zelo zelantẽ: ſine ira ira
ſcentẽ: ſine dolore ⁊ penitẽtia penitetẽ: ſine miſero coꝛ-
de miſericordẽ: ſine ꝓuiſionibus p̃ſcientẽ ⁊c. hec oĩno
Perfectio. greg. Et ideo notãdũ q̃ q̃cũq̃ aliq̃d deo attribuitꝰ: qđ
Jmpfectio in nobis notat impfectionẽ aliquã ⁊ aliquã pfectionẽ.
deo ſolũ debet attribui q̃tũ ad ſignificatũ pfectũ ⁊ non
impfectũ. vt puta. Zelus ſigñat duo. ſcȝ cruciatũ animi
zelantis: ⁊ cuſtodiã caſtitatis vxoris. Primũ eſt imp-
fectiõis. Scdm̃ pfectiõis. Cũ ergo zelus attribuitꝰ deo:
tũc accipitꝰ zelus nõ rõne p̃mi ſꝫ ſcdi. Silr miſeria duo
ſignificat. ſcȝ triſticiã cordis de aliena miſeria: ⁊ ſuble-
uationẽ aliene miſerie. iuxta primũ nõ cõuenit deo/ ſꝫ
iuxta ſcdm̃. et ſic cũ deo dicimꝰ. Miſerere mei dñe. nõ i
telligimus q̃ miſeriã cordis deꝰ habeat ꝓ miſerijs no
ſtris. ſed q̃ nr̃as expellat miſerias ſꝫ bonitatẽ ſuã. Sic
Pſal. 50. eñi dꝛ. ps. 50. Miſerere mei deus ⁊c. ſeq̃tur. ⁊ ſꝫ multi
tudinẽ miſerationũ tuaꝝ dele iniq̃tatẽ meã. Sic ꝯnũc
ait pſal. Miſerere mei dñe qm̃ infirmus ſum. ¶ No-
ta q̃ iſta dei miſeria in multis apparet in nobis. ſm̃ q̃
Mia dei. multipliciter nobis miſeretur. ſcȝ. Gratioſe expectãdo.
Thren. 3. Mia dei eſt qđ nõ ſumus cõſumpti. Moroſe ſubſtinẽ-
Thobie. 3. do: qꝛ nõ ſtatim punit. Cũ iratus fueris miam facies.
Mat. 9. Ad penitẽtiã reuocãdo. Miam volo ⁊ nõ ſacrificium.
Luce. 1. Amoroſe nos ſuſcipiẽdo. Suſcepit iſrael puerũ ſuũ: re
Pſã. 93. cordatus mie ſue. Uirtuoſe confortando. Si dicebã
motus eſt pes meus: mia tua dñe adiuuabat me. Ui-
Puerb. 21. goroſe fortificãdo. Qui ſequitꝰ miaȝ inueniet vitã. Et qꝛ
omnia p̃dicta ſunt neceſſaria volẽti de peccato digne
agere penitentiã. Jdeo pſal. vt perfecte poſſit ꝯteri: dei
implorat miam. d. Miſerere mei dñe qm̃ infirmꝰ ſuȝ.
Sed qua infirmitate erat infirmus. Jdeo nota q̃ du-
Infirmi- plex eſt infirmitas. ſcȝ. corpalis ⁊ ſpũalis. Infirmitas
tas. corporalis eſt quedã ſpũalis ſanitas. qꝛ aiaȝ fortificat.
2. Thoꝛ. 12 dicẽte aplõ. Cum infirmor tunc potens ſum. nam virꝰ
tus in infirmitate perficitur. ideo patiẽter imo liben
ter eſt ſubſtinẽda exẽplo aplĩ. d. 2. coꝛ. 12. Libenter glo

riabor in infirmitatibus meis vt inhabitet in me virt⁹
rpi. Ab iſta ergo nō petit hic pſal. ſanari. Alia eſt infir
mitas ſpūalis.ſcʒ culpe. Omne eni pctm quedā ſpūalis
eſt infirmitas qua aia debilitat/excecatur: ⁊ a deo ve=
15.q.1. ra vita ſeparat. vt dr.15.q.1. Ut itaqʒ. Et iſtā īfirmita=
tē ſola dei gfa ſanare pōt. pſal. Qui ppiciat oibus ini
quitatibus tuis: qui ſanat oēs infirmitates tuas. Et nō
hanc a deo pſal. hic petit.d. Miſerere mei dñe qm infir
Pſ.40. mus ſum/ſana me ⁊c. Sic etenīʒ. pſal. orabat. d. Ego
dixi dñe miſerere mei ſana aiam meaʒ qꝛ peccaui tibi.
Per hāc eni infirmitatē culpe ois virt⁹ ꝯturbat. Ideo
De oſſis. adiungit.d. ſana me dñe qm cōturbata ſunt omia oſſa
Nō ꝙ oſſa mea. Per oſſa eniʒ q̄ ſolida ſunt ⁊ fortia virtutes ſigni
virtutes ſi ficantur. Uñ ps.33. Cuſtodit dñs oia oſſa coꝝ vnū ex
gnificant. eis nō cōteretur. Qd de virtutibus exponit Grego.25.
Grego.25. mor.c.24. mor.c.24.d. Oſſa in ſcriptura ſacra virtutes accipiū
tur ſicut ſcriptuʒ eſt. Cuſtodit dñs ois oſſa coꝝ ⁊c. Qd
al. viribus vtiqʒ nō de oſſibus corpis: ſʒ de virtutib⁹ dr mētis. Nā
⁊ certe nouimus qd multoꝝ martyꝝ corporū oſſa cōfra
cta ſunt. et perſecutores dñi latronis illius cui dictum
eſt. Hodie mecū eris in paradiſo. ſicut latronis alteri⁹
in cruce oſſa fregerūt ⁊c. Iſta ergo oſſa virtutū p pecca
tum conturbant. qꝛ ois virtus mentis p pctm cadit et
diſſipatur vt amplius virtus dei non poſſit: qꝛ ois vir=
tus deo placet: ſed nihil pctōris vt ſic/deo placet. qꝛ nihil
ab illo accepta t ad meritū. ergo in pcto ois virtus per
ditur ⁊ cōturbat. Ex quo ſequit. ꝙ cum pcto nulla ſtat
Jacobi.1. virtus. Et a d iſtū intellectū dr. Jacobi.1. Qui offende
rit in vno factus eſt oim reus. qꝛ oim virtutū formam ⁊
meritū perdit qui vno pcto deficit. qd bene notās pſal.
dicit. Eni cōturbata ſunt oia oſſa mea. et notant dicit
Queſtio. oia. Sed vnū hic oritur dubiū.ſ. vtruʒ per pctm ſic ois
Peccatū. virtus hois cōturbat: qd exiſtēs in pcto pctʒ vitare nō
poſſit ſed neceſſario peccare cogat. Ubi notandū ꝙ du
biū duplicē intellectū habere pōt. primus de pcto com
miſſo. ⁊ tūc eſſet ſenſus. Utrū quis virtutibus ſuis pec
catū cōmiſſum poſſit vitare ⁊ de illo exire. ⁊ tunc q̄ſtio
non habet dubium qꝛ non poteſt ⁊c.

56
38.q.1.c. omnes.

Et aia mea turbata eſt valde: ſʒ tu domine vſquequo.

¶ Poſtq̄ dei poſtulauit miam qua vera cōtritio dona
tur nobis. Hic ꝯfir ſuam cōtritionē explicat. d. Et ani=
ma mea turbata eſt valde.ſcʒ pro commiſſis peccatis.
Turbatio Pro cui⁹ euidētia notādū ꝙ turbatio eſt multiplex.ſ.
Turbatio inquinatiōis ⁊ criminalis immunditie.
al. corpo= Turbatio afflictionis ⁊ tēporalis diſplicentie.
ralis. Turbatio correctionis ⁊ paternalis diligentie.
Turbatio admirationis ⁊ inuſitate apparentie.
Turbatio damnationis ⁊ eternalis peſtilentie.
Turbatio contritionis ⁊ ſalutaris penitentie.
Prima eſt turbatio pcti. Ipſum enim peccatū eſt que
dam turbatio interior. q̄ cōturbat aīa. qꝛ ipſo cecitate
percutit/a deo diuidit/⁊ eternis penis obligata iſtabi
lis ad omē bonum reddit. Unde de pctoribus dicitur.
Judith.14 Turbati ſunt animi eorum valde. Et ſic ſm diuerſita=
tem peccatoꝝ diuerſe ſunt turbationes. Eſt enim tur=
batio temeritatis ⁊ ſuperbie. quāto eni arbor in altiore
monte conſiſtit tāto facilius ab omni vento turbatur ⁊
quatitur. Sic ⁊ ſupbi per ambitionē in alto ſituati: ſpe
cialiter ab omni verbo ⁊ ſuſpitione turbātur. In cuius
figurā herodes rex audiēs xpm natū ſtatim ſuſpitioni
bus agitatus: turbatus eſt. ⁊ ois hieroſolyma cuʒ illo.
Mat.2. Turbatio cupiditatis auaricie. In tantū enim auari=
cia auarū perturbat. ꝙ ipſuʒ quieſcere nunq̄ ſinit. Uñ
Pſ.33. de auaris dicitur. Pauebūt ⁊ turbabuntur in vniuer
ſis bonis. Qd ideo dicit: qꝛ quāto plura habet auarus
cupiditate auxi⁹ plus iſtis ꝯturbat. ppter qd ait pſal.
Uerūtamē in imagine ptranſit hō. ſed fruſtra pertur= ps.38.
batur: theſaurizat et ignorat ⁊c. Ubi nota ꝙ turbatio
auari dr fruſtra. duplex eſt eni turbatio: quedā formata
ſcʒ que hoiem erudit et emēdat. ⁊ informis q̄ nō emen=
dat turbatū ſʒ magis affligit ⁊ cruciat. et iſta eſt turba=
tio auaroꝝ in q̄bus cuʒ ipe cupiditas creſcat. ⁊ per ꝯñs
cupiditatis turbatio. vñ ipſi acham cupido q̄ furatus
fuerat de anathemate: dixit ioſue. Turbaſti nos turbet Joſue.7.
te deus. Turbatio guloſitatis ⁊ ingluuie. de q̄bus ps. ps.106.
106. Turbati ſunt ⁊ moti ſunt ſicut ebrius. Scdo eſt q̄
dam turbatio afflictiōis corporalis. Cū eni homo natu
raliter timeat penā ⁊ aduerſa fugiat. quis ē qui nō tur
betur ſʒ carnē: dū ſentit penas ⁊ aduerſa tolerat. Qui
immo ⁊ magiſter nr xps ex paſſionibus illatis ſm car=
nem turbatus fuit. Turbatus eſt ieſus et dixit. Unus Jo.13.
veſtrū me traditurus eſt. Tertio eſt turbatio correctiōis
⁊c. In doctore eni ⁊ prelato qui delinquentes corrigere
ſtudet: neceſſaria eſt q̄nqʒ turbatio ſaltem apparens. vt
ſubditi turbationē ꝑlati timētes: facilius corrigant. p
pter qd dicitur. Melior eſt ira riſu: quia per triſticiam Eccle.7.
vultus corrigitur animus delinquētis. Quis eni pater
corrigēs natos ridebit ad illos? Unde eccli.7. Filie ti= Eccli.7.
bi ſunt/ſerua corpus illaꝝ: ⁊ nō oſtēdas faciē tuā hila
rem ad illas. Uñ plus corrigit aliq̄ſ oſtenſa turbatio/
quā emiſſa locutio. vt pſ ſic corrigēs dicat illō ps. Tur ps.76.
batus ſum ⁊ nō ſuʒ loquutus. Quarto eſt turbatio ad
miratiōis. que ſcʒ procedit ex apparētia rei iſolite ⁊ ad
mirabilis. Sic eni apli videntes rē inſolitā, ſcʒ xpm am=
bulantē ſupra mare/admirando turbati ſunt. Uiden= Mat.14.
tes eū ſupra mare ambulantē turbati ſunt. Quinto eſt
turbatio damnationis: quoniā in inferno pax nullum
habet locuʒ/ſed ibi ppetua turbatio. vnde de dānatis
dicit Sap.5. Qd turbabūtur timore horribili gemen= Sapie.5.
tes pre anguſtia ſpūs ⁊c. Sexto eſt turbatio ꝯtritionis.
Quilibet eni penitens de peccatis neceſſario turbatur
⁊ dolet. Cum enim anima pro peccato turbatur/⁊ ſibi
plene peccatuʒ diſplicet ſtatim peccator de peccato mo
uetur ⁊ tranſit ad gratiam. qd ſatis figuraliter oſten=
ditur. Eſa.4. Turbabo celum ⁊ mouebitur terra de lo Eſa.4.
co ſuo. per celum intellige animaʒ que celeſtis et ſpiri=
tualis eſt nature: per terraʒ vero intellige hominē terre
num ⁊ peccatorē. Dum igitur celū. ideſt anima turba
tur. terra mouet de loco ſuo. qꝛ peccator deſinit eſſe pec=
cator. Ad propoſitū ergo de turbatiōe cōtritionis ⁊ pe=
nitentie: hic loquit pſal.d. Et aīa mea turbata eſt val=
de: ſcʒ ex pcti diſplicentia. Et aduerte ꝙ q̄uis anima p
contritionē purgata ſit a peccati macula: tñ manet pec
cati reatus ⁊ ſeq̄la. quā non ſtatim ſanat dñs. ⁊ ſanato
pcto. ideo hanc cupiēs habere/cōtritus exorat.d. Sʒ
tu dñe vſqʒquo. ſcʒ differs me nō ſolū a culpa: ſed etiā a
reatu culpe ſanare. Et aduerte ſʒ ꝙ ait glo. ꝙ cuʒ deus
differt nos totaliter ſanare. nō eſt crudelitatis ſed ma=
gis cautele ⁊ dilectiōis. ideo eni differt deus: vt pſua=
deat anime in quāta mala pcta nos precipitant. ideo Sanare.
etiā vt orare nō deſiſtat. Eccleſia ideo vt ex difficultate Exaudire
ſanationis magis caueat ſibi. qd enim facile ſanatur Oratio.
nō multum cauetur. ex difficultate autē ſanationis.
diligētior ſit cuſtodia recepte ſanitatis. Item etiam vt
oſtendantur que pena parata ſit non conuerſis ſi tan=
ta ſit difficultas conuerſis. Unde alibi legitur. ſi vix iu 1. Pet.4.
ſtus ſaluabitur/impius vbi apparebit. Iſtis ergo cau
ſis et remiſſa culpa. deus culpe penam non ſtatim au=
fert. Sic etenim loquebat iob deo.d. Uſqʒquo nō par= Job.7.
cis mihi: peccaui. quid faciam tibi o cuſtos ⁊c. Uel ali
ter quāto quis magis ad deum conuertitur/tanto plu
res demonis tentatiōes ſuſtinet. Et ideo dei cuſtodia Tētatio.
maior eſt neceſſaria. vt nō permittat nos tentari ſupra

virês noſtras. et hoc eſt qđ iſte orauit. Et anima mea turbata eſt ⁊c. q.d. penitet me peccaſſe ſed demõis infeſtationes pauor. ſed quia vires meas quibus reſiſtere poſſim ignoro que tibi ſunt cognite. Ideo peto ſcire. vſqȝquo tu domine permittes me tentari. Sic etenim
Ps. 12. iſte dicebat. Uſqȝquo exaltabitur inimicus meus ſuper me reſpice et exaudi ⁊c.

57 **Conuertere dñe ⁊ eripe aĩam meam: ſaluũ me fac ꝓpter mĩaȝ tuã.**

¶ Poſtq̃ oſtendit iſte penitens ſuã contritionem. hic cõſequenter addit ſuã confeſſionẽ. vbi notandũ ꝙ maioris difficultatis eſt confeſſio peccati: q̃ ſit contritio.
Confeſſio Quinimmo maioris virtutis eſt humilis cõfeſſio peccati cõmiſſi: q̃ ſit innocentiã ſeruare. Si ergo nullus ſine ſpeciali dei gratia poteſt ſe a peccatis cuſtodire: ergo nec humiliter cõfitetur peccata cõmiſſa. Unde grego.
Grego. 22. mor. c. 14. go. d. Narratis multis virtutib⁹ ſcti iob dicit. In iob mirenť qui volunt caſtitatis continentiã. mirentur integritatẽ iuſticie: mirentur viſcera pietatis. ego autem in eo nõ minus admiror confeſſionẽ humillimam peccatorũ. q̃ tot ſublimia geſta virtutũ. Scio enĩ qȝ per infirmitatis verecundiã plerumqȝ grauioris eſt certaminis cõmiſſa peccata prodere: q̃ non admiſſa vitare. Et vnũquodqȝ malũ q̃uis robuſtius vitetur tamẽ humilius proditur ⁊c. Si ergo iſte vt poſſet conteri de peccatis. miſericordiã dei poſtulauit. d. Miſerere mei domine quoniã infirmus ſum ⁊c. Multofortius ⁊ dei gĩam poſtulat vt ſic ad deum conuertatur. quatenus poſtpoſita verecundia: peccata ſua ꝯfiteatur. Et hoc eſt qđ dicit. Conuertere dñe ⁊ eripe animã meã ⁊c. q.d. ſm glo. Conuertere domine. ideſt fac me perfecte ad te conuerti. Et eripe animã meã. ſcȝ a timore verecundie. ne ſcilicet tanta ſit verecundia peccati. vt propter eaȝ perfecta ⁊ humilis amittatur confeſſio. Ideo ſaluũ me fac. ſcȝ a tali verecundia ꝓpter miſericordiã tuam. vt ſcȝ in preſenti faciam veram peccati cõfeſſionem. quia ſcilicet ſolum in preſenti ante mortem eſt tẽpus vere cõfeſſiõis et
Eccl. 17. penitentie. ꝓpter qđ dr. Ante mortẽ cõfitere. a mortuo enĩ perit confeſſio. confiteberis ergo viuus et ſanus. Et ideo vt i p̃ſenti vera ſit ꝯfeſſio. hic orat. d. Cõuertere ⁊c.

58 **Quoniam nõ eſt in morte q̃ memor ſit tui: in inferno autẽ quis confitebitur tibi.**

¶ Et ſi dicas nonne ille diues epulo in inferno exiſtens
Memoria ĩ fernus Mors. memor fuit dei ⁊ confeſſus eſt peccata ſua: dum tormẽta iuſte ſibi illata cõfitebatur ⁊c. Ad hoc reſpõdet glo. d. ꝙ in morte. ideſt poſt mortem: nullus ſcilicet memor eſt dei ad veniã. nec in inferno cõfeſſio facta valet ad ſalutem. quia nunc eſt tẽpus confeſſionis. cũ aũt hec vita tranſierit. non reſtat niſi retributio. Nõ eſt ergo contra hoc qđ in inferno cõfeſſus eſt diues ille euangelic⁹ qui lazarum vidit in requie. qui de profundo lazari comparatione coactus eſt cõfiteri ſua mala vſqȝ adeo vt fratres roget ab his premoneri. quia nõ ad veniam confeſſio eius profuit ſibi.

59
De pe. di. 1. perfecta. **Laboraui in gemitu meo. lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lachrymis meis ſtratum meum rigabo.**

¶ Hic ꝯſr ponit ſuã ſatiſfactiõeȝ. Et qȝ ſatiſfactiõ debet eſſe ſm menſurã peccatoꝝ. Ideo primo ponit menſurã ſue ſatiſfactiõis. ſcđo menſurã ſui pcti: ibi. Turbatus eſt a furore. Quãtũ ad primũ dicit. Laboraui in gemitu meo. ſcȝ cõſiderando q̃d egerim q̃ pena futura pec- Lectus.
cato ſit debita. Et videns ꝙ gemitus preterit⁹ nõ fuit ſufficiẽs: addit. Lauabo p ſingulas noctes lectũ meũ ⁊c. Lauare.
Hic idem eſt lectus ⁊ ſtratus ⁊ lauare ⁊ rigare. Uel accipiť de lecto materiali. ⁊ tũc exprimit lachrymarũ abundantiã q̃bus lect⁹ lauari poterat. Si aũt accipiať lectus ſpũaliter. ſcȝ pro cõſciẽtia. iuxta illud. Cant. 3. Cant. 3.
In lectulo meo p noctẽ q̃ſiui quem diligit aĩa mea. vñ glo. vocat lectũ cõſcientiã: in q̃ quibuſdã quies eſt: ⁊ quibuſdã tormentũ. Ibi eni mũdi corde quieſcũt: ⁊ ibi male cordati cruciãtur. et tunc eſt ſenſus. Lauabo lectum meũ. i. cõſcientiã meã. Per ſingulas noctes. i. eundo p ſingula pcta. Si autẽ accipiať lectus p carne nr̃a quã regere debem⁹ ⁊ nõ ab illa regi. de quo dr. Tolle lectũ Mat. 9.
tuũ ⁊ vade i domũ tuã. i. ſubijcias tibi carnẽ tuã vt eaȝ porte: ⁊ nõ porteris ab illa. tũc eſt ſenſus. Lauabo ⁊c. Et lachrymis meis ſtratũ meũ rigabo. i. carnẽ vel ſenſualitatẽ lachrymis. i. amaritudine penitẽtie lauabo: ⁊ rigabo ipſam faciẽdo bonis operibus fertilem: q̃ prius arida ⁊ ſterilis erat. hic eſt lectus doloris ⁊ penitentie: cui gratiam contra peccata deus cõfert. iuxta illud ps.
Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius. Ps. 40.

Turbat⁹ eſt a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. 60

¶ Per oculũ intellige rõnẽ hoĩs ⁊ itellectũ. ps. 123. Ad Ps. 123.
te leuaui oculos meos q̃ habitas in celis. Per furorem Intellect⁹
accipe pctm. qȝ irã ⁊ furorẽ dei ꝓuocat. Turbationem Peccatũ.
vero oculi intellige obſcuritatẽ ⁊ ignorãtiã mentis. tũc Obſcuritas.
ergo furor turbat oculũ: q̃n pcto intellectus ⁊ ratio obſcurať. Pctm enĩ eſt quedã tenebra interior q̃ totus homo interior obſcurať ⁊ intellectus obtũditur. dicit ergo oſtẽdẽs magnitudineȝ ſuoꝝ pctoꝝ. Turbatus eſt a furore. ſcȝ peccato meo oculus meus. Inueteraui inter oẽs inimicos meos. Per inimicos accipe pcta que nature imitanť ſm glo. Inueterare aũt fieri inutileȝ ad ſilitudinẽ veſtis veteris q̃ nec vſu eſt apta nec decori. Dicit ergo iueteraui inter oẽs inimicos meos. i. ego qui prius a deo fui electus ⁊ ei⁹ gĩa decor⁹ ⁊ fortis. inueteraui. i. ad nullũ bonuȝ p pctm factus ſum apt⁹. Et hoc inter oẽs inimicos meos. i. inter oĩa pcta. q.d. ſm glo. A nullo vitio immunis fui. ſed oĩbus vitijs conſenſi. et p hoc oſtẽdit oĩbus fuiſſe ſe vitijs ſubiectuȝ. Qđ ideo dicit. Ne quis deſperet de grauitate pctoꝝ. Sed diceres q̃ Queſtio.
tũs dauid multis pctis fuerit implicat⁹ vt patuit in principio huius pſal. non tñ oĩbus. qȝ nunq̃ idolatra fuit. Cur ergo cõfiteť ſe inter oĩa vitia cecidiſſe. d. Inueteraui inter oẽs inimicos meos. Et hoc eſt querere nunq̃d licitũ eſt: alicui cõfiteri de ſe p humilitatẽ pctm qđ non Cõfeſſio.
fecit. Reſpõſio. aut talis gerit officiũ pſone publice: aut priuate. ſi primũ: põt: qȝ loquiť in pſona oĩm et oẽs oĩa pcta cõmittũt. licet oĩa nõ cõmittanť ab vno. Si aũt ẽ pſona priuata nõ põt. qȝ tũc mentireť. qđ nulli licitum põt eſſe. Uel dõ. ꝙ q̃n dõ dicat ꝙ inueteratus eſt iter omnes inimicos ſuos. i. in oĩbus vitijs. ꝙ ly omne ſtat p generibus ſinguloꝝ peccatoꝝ: nõ pro ſingulis generuȝ. ſicut cũ dr: ꝙ deus illuminat oẽm hoĩeȝ venienteȝ in hũc mũdũ. cũ tñ multi ſunt qui nõ illuminanť. Genera aũt pctoꝝ ſunt tria. pctm cordis: operis ⁊ oris.

Diſcedite a me oẽs qui operamini iniquitateȝ: q̃m exaudiuit dominus vocem fletus mei. 61

¶ Poſtq̃ oſtẽdit penitẽtiã ſuã. hic oſtẽdit effectũ peni-

tentie. ſcȝ φ per penitētiā eſt exauditus: ⁊ ab omni pur
gatus peccato. Et tria facit. q2 primo declinat maloꝝ
ꝯuerſationē. ſcdo recognoſcit peccatoꝝ purgationē: ibi.
Qm̄ exaudiuit dñs. tertio pdicat iniquoꝝ dānationē:
Diſcedere ibi. Erubeſcāt. Quantū ad primū dicit. Diſcedite. Si
Malus. cut enim bonoꝝ ſocietas ⁊ cōuerſatio multoꝝ bonorū
. Bonus. eſt cauſa. ſic ⁊ maloꝝ cōuerſatio multoꝝ pctorū eſt cau
ps. 17. ſa vel ſaltē occaſio. iuxta illō pſal. Cū ſcto ſanctus eris.
⁊ cū peruerſo peruerteris. et ideo per penitentiā purga
tus vt a peccatis abſtinere poſſit: ſocietatē maloꝝ de=
bet fugere. ſic ⁊ modo facit dd/ dicens. Diſcedite a me
oēs qui operamini iniqtatē. nō dicit qui opati eſtis. vt ſa
cramentū ſaluet penitētie. quo q̄ opati fuerūt iniquita
tem/boni ſunt effecti. ſed nullo ſacramēto illi qui ope=
rantur iniquitatē/ſunt boni. Et nota φ dupliciter ma
li diſcedūt a bonis. ſcȝ in pſenti ⁊ in futuro. In preſenti
animo. q2 diuerſas habēt volūtates: ſed nō loco. q2 hic
inſimul mali mixti ſunt cū bonis. ſed in futuro diſce=
dunt animo ⁊ loco. q2 boni a dextris collocabūtur. ma
li aūt a ſiniſtris: boni in paradiſo: mali in iferno. Qm̄
exaudiuit dñs vocē fletus mei. ideſt cōpūctionem pro
peccatis cōmiſſis: me ſcȝ ab illis abſoluēdo. Et attende
φ hoc verbū diſcedite: hic poteſt ſtare tripliciter. ſ. opta
tiue/pdictiue/⁊ impatiue. Si optatiue/tūc loquiꝛ ma
lis hominibus de ſeparatione morū in preſenti. Si pre
dictiue/tūc loquiꝛ malis hoibus de ſeparatiōe in futu
ro. Si aūt imperatiue/tūc loquiꝛ demonibus iperan=
do vt ab ipſo recedant. exiſtēs em̄ in gratia maiorē po
teſtatē habet ſuper demones/q̄ ſuper malos. In cuius
Nota. figurā legimus xp̄m ſuis aplis dediſſe poteſtatē ſuper
Mat. 9. omnia demonia/ſed nunq̄ ſuper oēs hoies. Mat. 10.
et ideo imperatiue loquitur demonibus. d. Diſcedi=
te. hominibus autem optatiue vel predictiue.

62 Exaudiuit dñs depcationē me=
am: dñs orationē meā ſuſcepit.

¶ Hic recognoſcit purgationē peccatoꝝ: q2 ſe exaudi=
tum cōfitetur a deo. Et nota φ differētia eſt inter depre
ps. 60. cationē ⁊ orationē. vt dicit glo. ſup pſal. Qm̄ depreca=
tio eſt aſſidua poſtulatio que nō ſolū deo ſȝ etiā homi=
Oratio. nibus offerꝛ. Sȝ oratio eſt poſtulatio pure mētis/ que
Depcatio ſoli deo offertur. ⁊ ſic deprecari poſſumꝰ deum/⁊ orare.
Hoies aūt deprecari poſſumus ſed pprie nō orare. Vel
aliter ⁊ magis cū ad propoſitum huius littere. differen
tia eſt iter deprecationē ⁊ orationē. vt ait hic glo. q2 de
precatio eſt pro malis remouendis. ſed oratio p bonis
habendis. Et ſic quādo poſtulamus peccata nobis di=
mitti/deū deprecamur. Quādo vero poſtulamus gra
tiam nobis conferri/deū oramus. Ideo iſte ſe in vtroq̄
exauditū confitetur virtute penitētie. Quo ad primū
dicit. Exaudiuit dñs deprecationē meā. ſcȝ peccata re=
mittēdo. Dñs orationē meā ſuſcepit: gratiā mihi cōfe=
rēdo. Vel ſm alios: in iſto verſu eſt repetitio eiuſdē ſen
tentie ſub alijs verbis. et hoc ex magno affectu et gau=
dio penitētis. Gaudenti em̄ non ſufficit ſemel dicere φ
gaudet: ſed pluries gaudiū ſuuȝ conatur reppetere. Et
in hoc penitētibus datur exēplū fiducialiter petendi. q2
penitētes exaudiūtur a deo. q2 lachryme penitentis in
gaudiū terminanꝛ. ideo a lachrymis icepit. d. Lauabo
per ſingulas noctes lachrymis ⁊c. et in gaudiū finit. d.
Exaudiuit dominus deprecationē meā ⁊c. Et ſic fit in
omnibus penitentialibus pſalmis.

63 De penit. diſtinc. 2.
Erubeſcāt ⁊ cōturbētur vehemē
ter oēs inimici mei: cōuertantur
⁊ erubeſcant valde velociter.

¶ Hic predicit obſtinatoꝝ damnationē. vbi aduertēn
dū φ iſte verſus duobus modis exponiꝛ. ſcȝ pdictiue ⁊
optatiue. Si predictiue tunc eſt pphetia nō optatio. q2
hic predicit qō futurū ſit impijs qui hic peccatoꝝ ſuoꝝ
penitere nolunt. q. d. Me exaudiuit dñs. q2 peccatorum
meorū memor penitentiā ago. ſed oēs inimici mei. ſcili
cet cōtrario modo ſe habētes. ſcȝ nolētes penitere. Eru
beſcāt ⁊ cōturbenꝛ. i. erubeſcent ⁊ cōturbabunꝛ vehemē
ter. q2 ſ. maxima ꝯfuſio malis erit i die iudicij. Quare
ibi cōuertanꝛ ⁊ erubeſcant valde velociter. ideſt cōuer
tentur ⁊ erubeſcent. Sed quō mali tunc cōuertenꝛ. di=
co φ ibi nō erit cōuerſio a culpa ad gratiā: ſed ab actio
ne ad paſſionē. q̄re hic mali deridēt bonos ⁊ ſimplices
⁊ boni deridunꝛ. ſed ibi erit cōuerſio. q2 boni derident Cōuerſio.
malos ⁊ mali deriſi erūt a bonis. Unde dr̄ iob. Deride Iob. 12.
tur iuſti ſimplicitas: ſed in futuro videbunt iuſti ſcili=
cet maloꝝ collegium ⁊ ſuper eū ridebunt ⁊ dicent. Ec=
ce homo qui nō poſuit deū adiutorē ſuū/ſed ſperauit ps. 51.
⁊c. O q̄ magna ⁊ mirabilis erit iſta cōuerſio: quā be=
ne tunc mali cognoſcent. vn̄ dicēt de bonis illud Sap. Sapiē. 5.
5. hi ſunt quos aliqn̄ habuimus in deriſum ⁊ in ſimi=
litudinē improperij: nos inſenſati vitā illoꝝ extimaba
mus inſaniā ⁊ finem illoꝝ ſine honore. Et ecce quō cō=
putati ſunt inter filios dei ⁊ inter ſctos/ſors illorum eſt.
Et iſta cōuerſio erit celeriter. q2 dū nō ſperatur veniet.
ſicut enim oībus ſperantibus quelibet mora lōga vide
tur. ſic ⁊ deſperātibus qōlibet quātūcūq̄ lōgū ⁊ diſtās
breuiter ac celeriter venire videꝛ. Scdo iſte verſus expo
nitur optatiue. vt ſcȝ hic pſal. oret pro malis vt cōuertā
tur ad deū per penitētiā/ſicut ⁊ ipſe cōuerſus fuit. vt illi
veniam obtineant ſicut ⁊ ille habuit. q. d. Dñs peniten
tē ſcȝ exaudiuit me. Ergo iā meo exēplo oēs inimici mei
erubeſcāt de ſuis actibus malis: q2 mali ſunt ⁊ contur
bentur per penitentiā: ⁊ cōuertanꝛ ppenitētiā. ſcȝ ne va
dant quo ibant. Et hoc celeriter. q2 ſcȝ mora in conuer
ſione peccatoris periculū trahit. Ideo dr̄. Ne tardes cō Eccli. 5.
uerti ad dominum ⁊ ne differas ⁊c.

Domine deus meus in 64
te ſperaui: ſaluum me 26. q. 6. ag
fac ex oībus pſequēti= nouum.
bus me ⁊ libera me.

¶ Titulus huiꝰ pſal. eſt. Ignorātiā dd quā cecinit dño
ſup verba chus filij gemini. Pro cuius declaratiōe no Chuſi.
tandū. φ chus ſiue chuſi qn̄q̄ eſt nomē pprū quādo=
q̄ appellatiuū. Ut aūt eſt nomē pprū: eſt nomē cuiuſ
dam hois qui fuit amicus dd. vt hr̄. 2. Reg. 15. Hic qn̄ 2. Reg. 15
dauid fugiebat pſequutus ab abſalō filio ſuo. ad inſtā
tiam ipſum dauid finxit amicitias cū abſalone/oſten=
dens ſe inimicū dd. vt oīa que abſalon tractaret contra
dauid/ipſe ſibi ſignificare poſſet. Tunc ergo accidit qō
achitofel cuius cōſilio abſalon regebaꝛ ⁊ perſequebaꝛ Achitofel
patrē ſuū: conſiliū dedit ipſi abſalon vt ipſe cū duodeci
milibus bellatoꝝ ſtatim inuaderet patrē ſuū ⁊ eū per
deret dū adhuc eſſet in cāpeſtribus anteq̄ intraret ali=
qō fortalitiū. q2 tūc difficilius eū poſſet habere. Chuſi
aūt dedit cōſiliū oppoſitū. d. Scis patrē tuū eſſe virum
bellicoſum ⁊ nos fatigatos. melius eſt ergo vt pater tu
us aliquā ciuitatem ingrediatur. Et tūc cōgregato to=
to regno circūdabimus ciuitatē: ſic φ nullo modo eua
dere poterit manꝰ tuas. Placuit aūt hoc cōſiliū chuſi
magis abſalon q̄ conſiliū achitofel: pper qō achito=
fel indignatus. ſtatim ſe laqueo ſuſpēdit. Et chuſi ſta
tim occulte ſcripſit ipſi dd quid actū erat. Et tunc ſuper
iſtis verbis chuſi/dauid gratias deo agens ⁊ petēs li=

berari a tam dura pſecutiõe filij ſui abſalõ/ iſtum pſal. cõpoſuit. dd enim primũ ignorabat conſilia abſalõ cõtra ipſum: ſed p verba chuſi ſibi reuelabant. Et ſic eſt ſenſus tituli. Iſte pſal. eſt ignorãtia dd: qꝛ prius ignorabat cõſilia abſalon ꝙ cecinit dño. i. cõfitendo ſe ignoraſſe: ſup verba chuſi. i. que ignorantia fuit amota per verba chuſi ⁊c. Et ad iſtũ intellectũ ſatis cõcordat littera pſalmi. Sed hieronymꝰ iſtũ ſenſum tituli nõ approbat. ſed vult ꝙ chuſi hic ſit nomẽ appellatiuũ ⁊ nõ proprium. ⁊ ſignificat ethiopẽ. Vñ nota ꝙ hic chuſi. i. ethiops ſigat ſaulem. eo ꝙ fuerit denigratus in fama pro iniqua pſecutiõe dd: ⁊ horrẽda pſecutione ſacerdotum nobe in odium dd. vt hr. i. Reg. 22. cuiꝰ occaſione dauid fuit culpabilis per ignorantiã craſſam. eo ꝙ pſente doeth idumeo petiuit ſibi dari ab achimelech panes ꝓpoſitiõis ⁊ gladiũ golie. ꝙ cũ ſauli p ipſum doeth fuiſſet nũciatũ/ illos ſacerdotes fecit occidi. Fuit ergo dauid hoc ignorãs futurũ ignorãtia craſſa: qꝛ bene poterat ſcire qd doeth illum accuſaret ſauli. Vñ qñ audiuit mortẽ illoꝝ ſacerdotũ/ dixit. Ego ſum reus aiarũ oim. ſciebam eñ. i. ſcire poterã: qd cũ ibi eſſet doeth idumeꝰ procul dubio nũciaret ſauli. Unde dauid tũc audiens crudelem mortẽ ſacerdotũ illoꝝ a ſaule factã ꝓpter ipſum/ timuit multũ incidere manus ſaul. Et ideo tunc fecit iſtũ pſalmũ petens a deo liberari. Et tũc ſenſus tituli eſt iſte. Ignorãtia dd. ſcz pdicta. quã ſcz culpã ignorãtie. i. ꝓpter quã delendã cecinit dño. ſcz hũc pſal. ſup verba chuſi. i. ſaulis denigrati in fama ⁊ moribꝰ ꝙ mãdauit occidi ſacerdotes dñi filij Iemini. qꝛ ad litteram ſaul fuit de ſtirpe gemini. vt hr. i. Reg. 9. Et ſm iſtũ ſenſum dauid fecit iſtũ pſal. liberari petens a crudeli pſecutione ſaulis. Et ſic pſal. iſte diuidit in duas partes. qꝛ primo dauid a deo petit liberari. ſcdo ratiões adducit quia debet liberari. ibi. Dñe deus meus ſi feci iſtud ⁊c. dicit. N. ¶ Iſte pſal. agit de myſterijs xpi p hiſtoriã pdictã figuratis. Unde intẽtio pſal. eſt nos monere ad gratiaꝝ actionẽ pro myſterijs chriſti hic fidelibus reuelatis. Et diuidit in partes ſex. qꝛ hic ſex reuelant myſteria xpi. ſcz incarnationis in principio. Scdo paſſiõis: ibi. Si reddidi retribuẽtibus mihi mala. Tertio reſurrectionis: ibi. Exurge dñe. Quarto aſcẽſiõis: ibi. Et ꝓpter hãc in altũ regredere. Quinto iudicij ⁊ vltime retributiõis: ibi. Iudica me dñe ſm iuſticiã meã. Sexto nře per xpm btificatiõis: ibi. Cõfitebor dño ſm iuſticiã eius. In prima ergo parte agit de myſterio incarnationis chriſti. In prima eñ parte oſtẽdit myſteriũ incarnationis xpi nobis eſſe neceſſariũ ex duobus. ſcz ratione liberatiõis a vitijs ⁊ ratione redemptionis a penis: ibi. Neqñ rapiat. Quantũ ad primum ſciendũ. ꝙ vitia/ ſunt hoſtes humani generis qui nos perſequũtur. Et qꝛ aia noſtra ſuis viribꝰ deſtituta ſine dei gratia vitijs non valet reſiſtere. ideo dr. Omnes perſecutores eiꝰ apprehẽderunt eam. Sed ab iſtis inimicis ⁊ perſecutoribus ſolus chriſtus incarnatꝰ nos liberare potuit nos corrigẽdo. nõ eñ purus homo nos liberare poterat. qꝛ quilibet peccator erat. nec ſolus deus: qꝛ correctoꝛ ⁊ liberator videri debet a liberato. et ſic neceſſarium fuit/ vt liberator noſter deus eſſet ⁊ homo. Que oia clare declarat greg. d. Vitioſus homo corrigi non poterat/ niſi per deũ. Videri aũt debuit qui corrigebat. vt pbendo imitatiõis formã ante acte malitie mutaret vitã. Sed videri ab homine non poterat deus. homo ergo factus eſt/ vt videri potuiſſet. Et infra probat ꝙ nullus purus hõ nos liberare poterat. d. Oẽs nos vnica illa pſuaſio iculpe contagio ab ipſa radice polluerat: nulluſqꝫ erat qui apud deum pro peccatoribus loquens: a peccato liber appareret. quia ex eadem maſſa conditos cunctos per ſcatus inuoluerat. Proinde venit ad nos vnigenitus patris aſſumpſit a nobis naturam non perpetrans culpam. Sine peccato quippe eſſe debuit/ qui pro peccatoribus intercedere poſſet. quia nimirum aliene pollutionis cõtagia nõ tergeret. ſi ꝓpria ſuſtineret. Sic igitur filius dei incarnatus ſolus nos liberare potuit. ipo d. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Si ergo ſolus filius incarnatus nos a vitijs liberare põt: quid eſt dicere deo. libera me a perſequẽtibus me. niſi myſteriũ incarnationis verbi flagitare. Qd nũc facit pſal. d. Domine deus meus in te ſperaui/ libera me ⁊c. q. d. ſz glo. O dñe oim per potentiaꝫ/ deus per creationeꝫ/ meus p incarnationem: qꝛ tunc ſeipſum nobis dedit. In te ſperaui: nõ in me. libera me. ſcz carnẽ aſſumẽdo. ab omibꝰ perſequẽtibus me. ſcz ab omibus ſpiritualibus inimicis. vitijs. ſcz ⁊ peccatis. Et hoc modo liberari per chriſti incarnationeꝫ Iob a deo poſtulabat. d. Libera me domine ⁊ pone me iuxta te: ſcilicet humanitatem tue pſone vniendo.

Marginal notes (left column): Hieronymus. Ethiops. 1. Reg. 22. al. nunciaret. 1. Reg. 9. Threñ. 3. Perſecutor. Peccatũ. Inimicus. Grego. 24 moꝝ. c. 1. Nota de incarnatiõe.

Marginal notes (right column, upper): [illegible] Joan. 8. [illegible] Job. 17.

Nequãdo rapiat vt leo aiaꝫ meam: dũ non eſt qui redimat neqꝫ qui ſaluum faciat. 65

¶ Hic oſtẽdit myſteriũ incarnationis ratione redẽptionis. Vbi nota ꝙ ante chriſti incarnationẽ genꝰ humanum ꝓpter peccatũ ſub poteſtate diaboli erat ſubiugatum a qua ſeruitute nõ niſi per chriſtũ incarnatũ poterat redimi. Cuius ratio eſt. qꝛ nullus poterat pro peccato commiſſo deo tantum bonum reddere: quantum malis fuerat peccatum ⁊ tamẽ homo obligabat. Deus ergo ſolus poterat ſed nõ debebat: homo debebat ſz non poterat. vt ergo ideꝫ homo poſſet debitũ ſoluere/ quem debebat/ neceſſe fuit vt deus homo fieret. qui vnus exiſtens poterat qꝛ deus. debebat qꝛ hõ. etiã ex alio quia nulla creatura poterat nos reducere ad tantã libertatẽ quantã homo habuit ante pctm/ niſi ſolus deus hõ. qꝛ ſi aliq̃ creatura nos redemiſſet rationabilr ſerui illius facti eſſemus. etiã ex alio/ qꝛ ad illũ ſpectat iniuriam remittere/ qui iniuriã paſſus eſt. Primo aũt peccato filius dei ſpecialiter fuit iniuriatus. qꝛ primi parẽtes in ſapientia deo voluerũt equari. ſapiẽtia aũt filio attribuitur. Ex dictis rõnibus xps incarnatus redẽptoꝛ nr̃ dr. qꝛ ſolus ipſe nos poterat redimere. qd bñ notabat pſal. d. Deus redimet aiam meaꝫ ⁊c. cũ acceperit me. ſcz ad vnioneꝫ hypoſtaticã. Que bñ notãs greg. d. Ipſe nãqꝫ diabolus pcto primi parẽtis ſub poteſtate ſua: quaſi iuſte tenebat hoiem qui libero arbitrio conditus: iniuſta ſuadẽti diabolo cõſenſit. Redimẽda igit erat talis culpa: ſed nõ niſi p ſacrificiũ deleri poterat. Sed quale ſacrificiũ querendũ erat pro redẽptione hois. Nec eñ iuſtum fuit: vt pro rationali hoie brutorũ animaliũ victime cederent. Nõ ergo bruta aialia pro rationali aiali. ideſt pro hoie digne victime fuerũt. Requirẽdus ergo erat homo qui pro hominibus redimendis offerri debuiſſet. vt pro rationali peccãte rationalis hoſtia mactaretur. Sed homo quidem ſine peccato inueniri nõ poterat. et oblata ꝓ nobis hoſtia quomodo nos a peccato mundare potuiſſet/ ſi ipſa peccati cõtagio non careret: Inquinata quippe inqnatos mũdare nõ potuiſſet. Ergo vt rationalis eſſet hoſtia/ homo fuerat offerẽdus. vt vero a pctis mũdaret hoieꝫ. homo etiã ſine peccato. Proinde venit propter nos in vterũ virginis filius dei qui pro nobis factus eſt homo. Sumpta eſt ab illo natura/ non culpa. Fecit pro nobis ſacrificium corpus ſuum ⁊c. quibus noſter redemptoꝛ eſt effectus. Ex quibus patet qd proprie nomie noſtri redẽptons/ chriſtus incarnatus intelligitur. Sic ergo ratione redemptionis myſterium incarnationis oſtendit pſal. d. Ne

Marginal notes (right column, lower): 16. q. 2. viſis. Incarnatio. Satiſfactio. Peccatũ. al. indebitum. Diabolus. [illegible] Ps. 48. Grego. 17 moꝝ. c. 15. al. hec littera habetur in originali gregorij. Redemptio.

quando rapiat vt leo alam meam dũ non eſt qui redi-
mat.⁊c.q.d.Si nõ veniat xp̃s carnem aſſumendo: qui
1.petri.5. nos redimat ⁊ ſaluos faciat. Leo.ſ.diabolus.qui tanq̃
leo rugiens circuit ⁊c. Rapiat animam meam.ſ.de cor
pore ad penam eternam. Et ideo ne animas noſtras ra
piat leo diabolus. Miſit deus filium ſuum factũ ex mu
ad gal.4. liere:factũ ſub lege:vt eos qui ſub lege erãt redimeret.

66 Domine de⁹ meus ſi feci iſtud:
de pe.di.6 opponit. ſi eſt iniquitas in manib⁹ meis.

¶ Hic conſequenter agit de ſacramẽto paſſiõis chriſti.
Et hic ſtilus loquẽdi mutatur:q2 in precedentib⁹ pſal.
loquebatur in perſona propria poſtulãdo xp̃i incarna-
tionem.nũc autem loquitur in perſona xp̃i oſtendẽdo
ſuam innocentiam ⁊ patientiam in paſſiõe.Et tria fa-
cit. Quia primo oſtendit xp̃i innocentiã. Secũdo xp̃i
patientiam.ibi. Si reddidi retribuentibus. Tertio xp̃i
paſſionem aſperrimã.ibi. Perſequatur inimicus ani
mam meam. Quantum ad primum ergo oſtendit xp̃s
ſuam innocentiam.d. Domine de⁹ me⁹ ſi feci iſtud.⁊c.
Ubi primo notandum q̄ iſta dictio.ſi.in ſcriptura tri-
pliciter ponitur.ſ. Quãdoq3 affirmatiue.ſ. ſi pro quia.
Luce.22. Si in viridi ligno hoc faciũt in arido quid fiet. Aliqñ
ps.94. negatiue: vt Quib⁹ iuraui i ira mea ſi introibũt i req-
Luce.17. em meã. Aliqñ neutraliter: vt Amẽ dico vobis q̄ ſi pſe
Math.25. uerauerit pulſans.⁊c. et Math. Si ſciret paterfamili
as q̃ hora.⁊c. Hic autem tenet̃ mere negatiue. Itẽ notã
Peccti. dum q̄ quãdo aliquod peccatum ponitur ſine ſpeciali
Superbia nomine tũc ſignificat maximũ peccatorum.ſ. ſuperbi-
Iniqtas. am:que eſt fons ⁊ origo omnium vitioꝝ. propter quod
hic dicit glo. Q̃ quando hic dicitur. domine deus ſi fe
ci iſtud. ly iſtud ſignificat peccatum ſuperbie:que ẽ ra-
dix omnium malorum. Et hoc eſt primũ vitium rece-
dentibus.ſ.a deo:⁊ vltimũ redeuntibus. Per iniquita
tem aũt intelligit̃ gñaliter oẽ peccatũ opis. Ex iſtis ap
paret ſnĩa text⁹. qm̃ xp̃s volẽs oñdere q̄ abſq3 pctõ ꝓꝑo
paſſus ẽ:pſi ſuo p modũ q̃rele.d. Dñe de⁹.ſ.pater.ſi feci
iſtud.i.peccatũ ſuperbie:qd̃ ſine noĩe dixi. Si.i.nõ feci.
Et ſi eſt iniquitas in manibus meis.i.non eſt. q.d. xp̃s
Iob.17. illd̃. Nõ peccaui ⁊ in amaritudinib⁹ morat̃ ocul⁹ me⁹.

67 Si reddidi retribuentibus mihi
mala:decidam merito ab inimi-
cis meis inanis.

Reddere. ¶ Ubi xp̃s oſtendit ſue paſſionis patientiam. Ubi no
ta q̄ reddere in ſcriptura quadrupliciter diſtiguitur.ſ.
Sap.4. Reddere ꝓ bono bonum. Reddet deus mercedẽ labo
Mat.20. rũ ſanctoꝝ ſuoꝝ.⁊c.et Math. Uoca operarios ⁊ redde
illis mercedem.et hoc eſt opus iuſticie. Reddere malũ
ps.94. pro malo. Reddet illis iniquitatem ipſoꝝ:⁊ in malicia
eoꝝ diſperdet eos.qd̃ qñq3 fit virtute iuſticie: ⁊ ſic licet.
quandoq3 vero liuore vindicte: ⁊ ſic ſpectat ad vitium
Hiere.18. iracundie. Reddere malum ꝓ bono. Nũc redditur ꝓ
bono malum:quia foderũt.⁊c. Et hoc eſt opus ſumme
1.theſſa.5. malicie. Reddere pro malo bonũ. Uidete ne quis ma
lum pro malo reddat: ſed econtrario benedicentes. et
hoc eſt opus ſumme patientie. Modo ad propoſitum.
opus ſumme malicie faciebant perſecutores xp̃i ipſum
perſeqnẽdo:q2 mala ꝓ bonis in paſſione ſua ſibi redde
Ioh.10. bant. Multa bona opera oſtẽdi vobis ex patre meo: ꝓ-
pter quod eorum opus me lapidatis. Xp̃s vero econtra
erga eos habebat opus ſumme patiẽtie:q2 nõ reddebat
1.Pet.2. malum ꝓ malo: ſed pro malo bonũ:q2 vt dicit̃. Cũ ma
le diceretur nõ maledicebat:cũ pateret̃ nõ cõminabat̃.
Patiẽtia xp̃i. ⁊c.Et hanc ſummã xp̃m in paſſione habuiſſe patiẽtiã
patet:maxime cũ ꝓ inimicis oraret vt nõ perirẽt.quod

oſtendẽs ipſe xp̃s nũc dicit. Si retribui retribuentibus
mihi mala.ſ.ꝓ malis.ſi.i.nõ retribui malum ꝓ malo:
nec ſolũ ꝓ bono bonũ:ſed quod eſt ſumme patientie: re
tribui bonũ pro malis.et tñ ipſi me perſequent̃. vñ ſub-
dit. Decidam ab inimicis meis.i.tanq̃ inanis ⁊ impo
tens. Decidã ab inimicis meis.ſ.ꝑ mortẽ ⁊ paſſionem.

Perſequatur inimicus animam 68
meam:⁊ comprehendat ⁊ concul 11.q.1.ne-mo.
cet in terra vitã meam:et gloriã
meam in puluerem deducat.

¶ Ideſt ꝑſeqnet̃ inimic⁹ aiã meã:cõprehẽdet ⁊ ꝯculca
bit in terra vitã meam.et gliã meã in puluerẽ deducet.
Qd̃ ideo dicit q2 ad horam paſſionis oĩs xp̃i gloria
in puluerem.i.in nihilũ deducta videbat̃.qñ ſc3 oĩa op
poſita glorie regali videbant̃ in eo. vtputa ꝓ corona re Paſſio
gni coronã habebat ſpineam: ꝓ ſceptro arundinẽ: pro xp̃i.
purpura veſtem albã:pro ſolio crucẽ: ꝓ calice ſpongiã
aceto plenam:pro familia nullũ ex ſuis aplis:q2 omnes
eo relicto fugerũt. Uñ tunc merito de diabolo ⁊ mẽbris Luce.22.
ei⁹ xp̃s poterat dicere illud. Spoliauit me gloria mea: Iob.19.
abſtulit coronam de capite meo: deſtruxit me vndiq3 ⁊
pereo. Nõ eñ credendum eſt q̄ xp̃s iurciurãdo hoc ſibi
imprecatur:ſed predicit qd̃ futurũ erat. ꝓphetizat ergo
⁊ nõ iurat per execrationem qd̃ eſt grauiſſimũ iuſiurã-
di genus cũ dicit. Si illud feci hoc patiar. vt ait glo.

Exurge domine in ira tua:et ex 69
altare ĩ finib⁹ inimicorũ meorũ.

¶ Hic cõſequenter agit de myſterio reſurrectiõis xp̃i: ⁊
duo facit.q2 primo reſurrectionem xp̃i poſtulat. ſecũdo
eius meritũ ⁊ fructũ indicat.ibi. Exurge dñe deus me⁹
in precepto. Quantũ ad primum ſciendũ q̄ xp̃i reſurre Reſurrec-tio xp̃i.
ctio fuit opus magne miſericordie ⁊ iuſticie. Miſericor
die q2 ꝑ illam ⁊ noſtra reſurrectio fiet ad gloriam vltra
merita noſtra. Iuſticie q2 ꝑ illam fiet reſurrectio malo-
rum ad ipſorum penam ⁊ vindictam. Sicut Simeon
de ipſo xp̃o ꝓdixit. Poſitus eſt hic in ruinã ⁊ in reſurre Lu.2.
ctionẽ multoꝝ. Etiã ex alio q2 per illam multi ꝑ gratiã
illuminati ꝯuerſi ſunt ad fidẽ:qd̃ fuit op⁹ mie: ⁊ ꝑ illã
multi magis obſtinati ſuis pctĩs excecati in ſuis iniq-
tatib⁹ relicti ſuerũt/qd̃ fuit op⁹ iuſticie. ideo ipſa xp̃i re-
ſurrectio reſpectu bonoꝝ dr̃ op⁹ mie:⁊ reſpectu malorũ
op⁹ iuſticie. Et q2 dei iuſticia q̃ malos punit ꝑ irã figu
rat̃:q2 tũc ad modũ irati ſe videt̃ hr̃e. id̃ ei⁹ reſurrectio Ira dei.
dr̃ in ira dei fieri.i.in iuſticia. Et hoc eſt qd̃ dicit. Exur
ge dñe i ira tua.i.nõ ſolũ ꝑ tuã reſurrectionem dabis bo
nis ꝯfã ꝑmiã:ſ3 ⁊ malis penã ꝑ iuſticiã. Sic etem̃ iu
ſticiã maloꝝ punitiuã ꝑ irã ſignificabat. Dñs i ira ſua ps.20.
cõturbabit eos ⁊ deuorabit eos ignis. Et ꝯñr oñdit q̄ ſit
op⁹ mie.d. Et exaltare in finibus inimicoꝝ meoꝝ. Hic
eñi oñdit q̄ ꝑ xp̃i reſurrectionẽ diabol⁹ ⁊ angeli eius q̃
ſpecialr̃ inimici dicũt̃ humani gñis expellent̃ de poſ-
ſeſſione ſua. Poſſeſſio eñ diaboli ſunt mali hoĩes q̃s ꝑ Diabol⁹
pctĩa diabol⁹ poſſidet. Cũ eñ iuſtificat̃ impi⁹: vt dicit
glo. Ex poſſeſſione diaboli migrat in tẽplũ dei ⁊ in ipſo
deus exaltat̃: q̃ ꝑ ipſum pri⁹ vilipẽdebat̃. Et hoc eſt qd̃ Exaltare.
dicit. Exurge dñe.ſ.a mortuis.⁊ exaltare in finibus ini
micoꝝ meoꝝ.i.in poſſeſſione diaboli ⁊ angelorũ eius.
vt ibi ſc3 honoreris a conuerſis hoĩbus: q̃ prius erãt dia
boli poſſeſſio.ſic eñ in finib⁹ inimicoꝝ deus exaltatur:
qñ in cordibus conuerſoꝝ grandeſcit ⁊ altus colitur ⁊
predicat̃:propter qd̃ dicitur. Accedet hõ ad cor altũ ⁊ ps.63.
exaltabitur deus. Ad cor altum accedit homo: quan-
do non terrena: ſed celeſtia meditatur. et tunc exalta-
batur deus: ſcilicet in corde eius. Deus enim non in

ſe ſed in corde hoīs grandeſcit. vt ibidem dicit glo. Sic
Zach.14. enim dicitur Zacha.14. Exaltabit dominus ꝛ habita
bit in loco ſancto ſuo. ſ. qui prius poſſeſſus erat a diabo
lo. Sic enim exurgere a mortuis xp̄m vt diabolus a no
Ps.67. bis fugaretur orabat pſal.67.d. Exurgat deus ꝛ diſſi-
pentur inimici eius.

70 Et exurge dn̄e deus meus in pre cepto quod mandaſti: ꝛ ſynagoga populorū circūdabit te.

23.q.5. de vanius.

Hic oſtendit meritum ꝛ fructū xp̄i reſurrectionis. Et
primo meritū.d. Exurge dn̄e deus in precepto quod mā
daſti. Ubi notandum q̄ per dn̄i preceptum intelligitur
humilitas quā xp̄s maxime exemplo nos docuit ꝛ ver-
Math.11. bo.d. Diſcite a me q2 mitis ſū ꝛ humilis corde. Et hoc
Preceptū. eſt illud preceptum lucidum quod oculos mentis ma-
Hūilitas. xime illuminat: ſicut ipſos excecat ſuperbia ſibi oppoſi
Ps.18. ta. de quo pſal. Preceptū domini lucidum. ꝛc. Per hoc
autem preceptū quo. ſ. xp̄s vſq3 ad mortem crucis obe-
diens patri ſe humiliauit. exaltat9 fuit p reſurrectionē.
Phil.2. iuxta pceſſum apoſtoli. Humiliauit ſemetipſum. ꝛc.
Declarans ergo meritum reſurrectionis xp̄i.d. Exurge
dn̄e in pcepto quod mādaſti. i. virtute humilitatis quā
verbis mandaſti ꝛ exemplis tu reſurges. Cōſequenter
oſtendit fructū reſurrectiōis.d. Et ſynagoga populorū
Synago-ga. circūdabit te. Synagoga eñ dicit a ſyn qđ eſt con. ꝛ go
ge aggregatio vel aggregare: ꝛ inde ſynagoga. i. ſimul
aggregatio vel cōgregatio. Per reſurrectionē em̄ dn̄i cō
gregatio diuerſa populoꝝ circūdedit xp̄3. ſ. quidā amā
Circūdat. do ꝛ ſe ad xp̄m cōuertendo: ꝛ quidā pſequendo. Circū
dederūt em̄ xp̄m: vt ait glo. Populi vel humilē ꝯtemnē
tes vt pſequentes / vel humilem amantes vt credentes.
Q2 ſicut dictū eſt in precedente verſiculo. viſa ꝛ pdica-
ta xp̄i reſurrectione aliqui obſtinati fuerūt ad malū nō
credentes: ꝛ aliqui cōuerſi ad bonū ꝛ facti fideles. De
Ps.21. primis dicit xp̄s. Circūdederunt me canes multi. ꝛc. ſ.
apl̄os ꝛ fidem perſequendo. De ſecundis dicit xp̄s. Cir
Zach.9. cūdabo domū meam ex his qui militant mihi.

71 Et propter hāc in altum regredere: dn̄s iudicat populos.

Hic conſequenter agit de myſterio aſcenſiōis. Sicut
em̄ xp̄s per incarnationē de alto venit ad ima: de celis
Aſcenſio xp̄i. ad terras. ſic per aſcenſionem ſuam de terris ad celū: de
Ps.18. imis ad alta eſt regreſſus. Et hic puidens pſal.d. In al
tum regredere. ſic em̄ ꝛ in pſal.18. dicit. A ſummo celo
egreſſio eius: ꝛ occurſus eius vſq3 ad ſummū eius. S3
quid eſt qđ ait. Et propter hanc. vbi nota q̄ / hanc / refer
tur ad ſynagogā: de qua ſtatim ſuperius dixit. Et ſyna
goga populoꝝ. ꝛc. Et pp̄ter hanc. ſ. ſynagogā in altum
regredere. Illa em̄ ſynagoga que xp̄m reſuſcitatum cir
cūdedit fuit duplex. ſ. amantium ꝛ pſequentium. Et de
vtraq3 dicit. Et pp̄ter hanc in altum regredere. ſ. ad ce-
lum aſcende. vnde pp̄ter hanc. ſ. credentium in altū re
gredere vt de alto mittas eis ſpiritū ſanctum. quia ſi in
altum regreſſus non fuiſſet: ſpūſſanctus nō deſcendiſſet
ad ſynagogam. i. ad populos congregatos. Sic em̄ ipſe
Joan.16. xp̄s dicebat. Expedit vobis vt ego vadā. ſi em̄ nō abie
ro paracletus non veniet ad vos. ſi autem abiero mittā
vobis eum. Et hoc eſt quod hic orans pſal. dicit. Et p-
pter hanc. ſ. congregationem fidelium in altum regre-
dere: vt ſc3 eis ſpiritumſanctum mittas. Hoc etiam ꝛ đ
ſynagoga perſequentium dominū intelligitur. Et pro-
pter hanc in altum regredere. ſ. te illi ſubtrahēdo: quia
ſc3 locum non habes in malis. et ideo ſubtrahendo te il
lis in altum regredere. Ex predictis apparet q̄ iuſte de
us iudicat congregationes vel ſynagogas diuerſas: ſc3
bonis dando ſpiritualiſancti gratiam: ꝛ a malis ſe ſubtra
hendo. nec cum eis etiā ſpiritualiter habitādo. Et ideo
ſubditur. Dominus iudicat populos. q.d. pſal. Domi
nus iudicat populos: quia bonis dat gratiam: ſed ob-
ſtinatos in ſua relinquit malicia. et ſic malos diſcernit
a bonis. Qđ in alio loco orat pſal.d. Judica me deus ꝛ
diſcerne cauſam meā de gente nō ſancta.

Judica me dn̄e ſcđm iuſticiā meam: ꝛ ſecundū innocentiam meā ſuper me. 72

Hic conſequenter agitur de vltimo iudicio quo ven
turus eſt iudicare bonos ꝛ malos. Et duo facit: quia p
mo agit de iudicio quo ad bonos. ſecundo quo ad ma
los. Secunda pars eſt ibi. Niſi cōuerſi fueritis. Prima
diuiditur in tres partes. q2 primo ad bonos iudicādos.
primo oſtendit dei iuſticiam. ſecundo dei miſericordi
am. ibi. Conſumetur nequitia peccatoꝝ. Tertio dei pa
tientiam. ibi. Deus iudex iuſtus fortis ꝛ patiens. Pri
mo igitur oſtendit dei iuſtitiam: que bonos iudican-
do eis iuſte retribuet. Unde de hac confidens ait. Ju-
dica me dn̄e ſm̄ iuſticiam meam. Ubi nota q̄ due ſunt Juſticia.
partes iuſticie. ſ. declinare a malo ꝛ facere bonū. quas
in perſona iuſtoꝝ pſal. ſe confitetur habere.d. Judica
me dn̄e ſm̄ iuſticiam meam, que ſc3 eſt in bonis facien-
dis. Et ſm̄ innocentiam meam. que ſc3 eſt in declinan-
dis malis. Sed forte dices. Qualiter iſte tantum preſu Queſtio.
mit vt ſe tantum iuſtificet: vt ſm̄ ſuam iuſticiam iudi-
cari petat a deo: cum tn̄ non ſm̄ iuſticiā: ſed ſolum ſm̄
miſericordiā dei ſe in pſenti pſal. ſaluari poſtulabat.d.
Saluū me fac pp̄ter miſericordiā tuā. Rn̄ſio. dicitur p Ria.
mo q̄ iſta pſal. nō dicit optando ſed pphetizando: vt ſit
magis futuroꝝ pdictio q̄ poſtulatio. Scđo q2 in pcedē
ti pſal. gerebat formā penitētis. iđ poſtulabat miſericor
diā q̄ vocamur ad penitētiā. Nūc aūt poſt pactā priuſ
accepta remiſſiōis gr̄a q̄ quis iuſtificat a deo: ne ſit in-
gratus iuſticiā a deo ſibi datā ꝯmemorat.d. Judica me Judicare.
dn̄e ſm̄ iuſticiā meā. Nō quidē pſumēs de ſuis meritis:
ſed magis deo gr̄as reddens de iuſticia a deo ſibi data.
q.d. ſicut tua gratuita bonitate me iuſtificaſti nō meis
meritis: ſic p illam iuſticiā a te peto gratioſe iudicari.
Et q̄ iſtā iuſticiā ꝛ inocētiā nō ſibi attribuat ſed ipſi do-
notat cū ſubdit. Et innocentiā meā ſup me. q.d. ſm̄ glo. Noſtrum.
Juſticiā ꝛ innocentiā dico meā: q2 a te mihi data. ideo Meum.
illā ꝛ iuſticiam ꝛ innocentiā dico ſuper me: q2 deſuper
a deo ſunt ꝛ non ex me. Et iſto modo dona dei dicimus
noſtra: nō q2 ex nobis ſed q2 nobis data a deo. vt oſtēdit
Grego. ſuper illo verbo Job. Reddet hoi iuſticiā ſuā.d. Greg.24.
Juſticia noſtra dicitur nō q2 ex noſtro noſtra eſt: ſed q2 mor.c.7.
diuina largitate fit noſtra. Sicut in dn̄ica oratione di-
cimus. Panem noſtrum cotidianum da nobis hodie. Math.6.
Ecce ꝛ noſtrum dicimus: ꝛ tamen vt nobis detur ora-
mus. noſter quippe fit cum accipitur: qui tamen dei eſt
quia ab illo nobis datur. et ergo dei eſt ex munere ꝛ no
ſter fit veraciter p acceptionem. Sic ꝛ modo iuſticiā ſu
am dicit pſal. q2 a deo ſibi datam confitet. dicit ḡ. Judi
ca me dn̄e ſm̄ iuſticiā meā. ꝛc. q.d. ſicut p iuſticiā tuam
mihi datā me iuſtificaſti ꝛ p ꝯſequēs in numero filioꝝ
conſtituiſti: ita oro vt me iudicādo ad partem dexterā
ponas cum filijs ꝛ bonis. Uel alio modo pōt declarari
q̄ iuſticia dicat nr̄a: q2 ad iuſtificationē hoīs requirit
ꝛ dei gr̄a iuſtificans: ꝛ hoīs volūtas mala deteſtās ꝛ ap
petēs bona. ꝛ ſic rōne gr̄e dr̄ eſſe dei: ꝛ rōne liberi arbitrij
dicit noſtra. ſm̄ em̄ Augu. Qui fecit te ſine te: nō iuſti
ficabit te ſine te. Et hoc eſt qđ dicit magr̄. q̄ nō eſt meri- Magr̄.li.2.
tū i hoīe qđ nō ſit a gr̄a ꝛ a libero arbitrio nr̄o. Et hoc eſt diſtinc.27

quod dicitur Eſa.26. Omnia opera noſtra operat⁹ eſt in nobis domine deus noſter.

73 ## Conſumetur nequicia peccatorum ⁊ diriges iuſtum: ſcrutans corda ⁊ renes deus.

¶ Hic oſtendit dei miſericordiam. Et duo facit. Qꝛ primo oſtendit dei miſericordiā in iudicando. Secūdo illam ſibi preſtari poſtulat. ibi. Iuſtū adiutoriū. Quantum ad primum dicit. Conſumetur nequitia peccatorum. Ubi notanduꝫ ꝙ in hoc magna miſericordia dei apparet in nobis: qꝛ vt merita noſtra creſcant: per que in iudicio maiora nobis premia dentur: non ſolum bona ſed etiam mala alioꝝ ⁊ peccata ad noſtrum meritū proficere facit: qꝛ creſcente malicia malorum ⁊ pctōꝝ: ⁊ iuſtorum merita creſcūt. Et hoc eſt quod dicit apoſtolus. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonū. (Rom.8.)
Cogita quantū nequitia tyrannoꝝ profecit martyrib⁹ qꝛ quanto plus eorum creſcebat nequitia: tanto maior erat victoria ⁊ glorioſior erat corona. In cuius ſignum quāto maior fuit contra eccleſiam perſecutio: ipſa magis creſcebat ⁊ dilatabatur. Et hoc eſt quod dicit Greg. Eternitatis quippe premia preſtolātes viros ex aduerſitatibus ſumūt: qꝛ creſcente pugna glorioſioreꝫ nō ambigunt habere victoriā. Sic itaqꝫ electorum deſiderandum premuntur aduerſitate: proficiūt. Sicut ignis flatu premitur vt creſcat. et vnde quaſi extingui cernitur, inde roboratur. In eo nāqꝫ oſtendimus quanta ad deū charitate flagramus: ſi nō ſolum ad eum p tranquilla ſed ⁊ per aduerſa ⁊ dura tranſimus. Deus eñ ſumme bonus mala fieri non permitteret: niſi ipſa mala bonis proficerent. Et hinc eſt ꝙ ſicut quando bona malis nocent: ſic ⁊ mala proficiūt bonis. Et hoc nō eſt niſi ex miſericordia dei quam habet erga ſuos electos. Hanc igitur miſericordiā notans pſal'. dicit. Conſumetur nequitia pctōrum ⁊ diriges iuſtum. q.d. Conſumetur nequitia peccatoꝝ. i. perficiatur: vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc: vt tandem inueniat iuſtū contra ſe dei iudicium: quod predicat nō optat. Et qꝛ creſcente malorū nequitia creſcūt ⁊ merita iuſtorum. ideo ſubdit. Et diriges iuſtum. vt per illorum nequitiam dirigatur iuſt⁹: id eſt eius merita creſcant. Uerum quia per conſumationem malicie pctōrum a nobis non poteſt cognoſci in quo creſcat iuſtus ⁊ dirigaꝛ: qꝛ maxime verſatur in corde: quod nobis nō patet: ſed ſoli deo: qui ſol⁹ nouit corda omnium filioꝝ hominū. ideo ſubdit. Scrutās corda ⁊ renes deus. i. cogitationes ⁊ delectationes. i. ſolus deus nouit corda. i. cogitationes. et renes. i. delectationes: que per renes ſignificantur: quia in renibus viget delectatio carnis: que cōmunior eſt ceteris ⁊ maior. q.d. Qꝛ deus nouit quid quiſqꝫ cogitet: quid quiſqꝫ delectet: an ſcꝫ cogitationes ſint bone vel male: an delectationes ſint bone vel male. Ideo ipſe ſolus nouit quis iuſtus dirigatur creſcente nequitia maloruꝫ: ⁊ quis decreſcat. Unde ad Roma.8. Qui aūt ſcrutatur corda ſcit quid deſideret ſpūs. ſ. an bonū vel malum.

Rom.8.
Aduerſitas.
Meritum Bonus.
Greg. 26. moꝛ.c.10.
Cor.
Renes.
Rom.8.

74 ## Iuſtum adiutorium meum a domino: q̄ ſaluos facit rectos corde

¶ Hic conſequenter diuinum poſtulat adiutoriū. Qꝛ eñ ſtatim dictum eſt ꝙ nequitia peccatoꝝ dirigit occaſionaliter iuſtum: ſciens iſte ꝙ proprijs viribus talib⁹ nemo in errore reſiſtere poteſt. ideo in perſecutionib⁹ ⁊ aduerſitatibus poſitus, vt in illis dirigatur ⁊ non deficiat, deum ſibi auxiliari poſtulat. d. Iuſtum adiutorium. ⁊c. Ubi nota ꝙ de⁹ illos adiuuādo exaudit qui iuſta petunt. petentibus autē iniuſta magis contraria tur. Uerbi gratia ſi ne quis ad homicidiū perpetrandū rogat deū vt illud peragat faciliter: ſimiliť de adulterio ⁊ alijs malis: nunquid credendū eſt deuꝫ talibus patrocinari? Certe minime: qꝛ ſolum rectis corde iuſta petentibus patrocinatur. vñ Chriſoſto. Omnis colon⁹ cuius terram poſſidet: illius auxilio op⁹ habet. Et qui iuſticiam tenet nullius auxilio indiget niſi dei. Et qui in iniquitatibus ambulat diaboli auxiliuꝫ neceſſariū habet. Colonus eñ dei auxilium diaboli non requirit. Colonus autem diaboli adiutoriū dei. ⁊ ſi requirit nō inuenit. Uidiſti ne aliqñ euntē ad furtū vt bene proſperet in furto, vt nō comphendatur in crimine: aut q̄ vadit ad fornicationem nunqd ſignum crucis ſibi apponit in fronte vt nō comprehendatur in crimine. quod ſi fecerit: nō ſolum nō adiuuaꝛ ſed tūc ampli⁹ tradetur: qꝛ neſcit diuina iuſticia criminib⁹ patrocinia dare. vnde hoc ſciens propheta ſolū a deo iuſtū adiutoriū petit. qꝛ multi ſunt q̄ aduerſa ſuſtinent vel p vana gloria vł ad alios decipiendū. a quorum numero iſte ſe excludit. d. Iuſtū adiutoriū meum a domino. Qui. ſ. ipſe ſolū rectis corde auxiliatur. ppter quod ſubdit. Qui ſaluos facit rectos corde. vnde. Deus in adiutorium meū intende. Dñe ad adiu. me feſtina. ps.74.

Oratio.
Exaudire
Chriſoſt. ſup math.

De⁹ iudex iuſt⁹ fortis et patiēs: nūq̄d iraſcitur p ſingulos dies. 75
de pe. di.1. nūqu.d.

¶ Hic oſtendit dei patientiā. Magna eſt eñ patientia dei qui peccatores nō ſtatim iudicat: ſed eos patienter expectat vt cōuertantur. Quis eñ ſaluus eſſet ſi peccatores ad penitentiā nō expectaret. Nō Paulus q̄ xp̄m pſequebatur. nō Petrus qui xp̄m negauit. ⁊c. vnde ait apłs. An cōtemnis patientiā eius: ignorans q̄m benignitas dei ad penitētiā te adducit. vbi glo. Copioſa eſt patientia dei q̄ multa peccātibus bona miniſtrat: blandiens vt ad penitentiā attrahat. Copioſa eſt patiētia dei que tot ⁊ tanta peccātes ſuſtinet: non cito eos punit. ⁊c. Tñ ⁊ ſi modo patiēs eſt, cogita ꝙ etiā fortis eſt ⁊ iuſt⁹. Fortis cui null⁹ reſiſtere poteſt. Iuſt⁹ qꝛ nullum pctm̄ impunitū permittit. Nō ideo dicat vt magis nos ipſuꝫ timendo eius patientiam nō cōtemnam⁹. Et hec oīa notans pſal'. d. Nō deus eſt iudex fortis ⁊ patiens. Nū quid iraſciť per ſingulos dies. ſ. pctā ſtatim puniēdo. q.d. nō. ſed expectat ad penitentiā vt cōuertamur. Et ſi nō cōuertamur grauius iuſte puniat: rōne cōtemptus ſue patiētie. Illa eñ pctā ſunt grauiora ⁊ arctiori pena plectēda q̄ diuti⁹ aīam detinēt alligatā. extra de cōſue. cū tāto.

Patiētia Expectaꝛ
Rom.2.
Pctōꝛ.

Niſi conuerſi fueritis gladium ſuum vibrabit: arcum ſuū tetendit ⁊ parauit illum. 76
de pe. di.6 in fine.

¶ Hic cōſequenter agit de iudicio dei q̄ ad malos. Et tria facit. qꝛ primo ponit pctōꝝ admonitionē. Scdo pctōꝝ maliciā ⁊ inquinationē. ibi. Ecce parturit. tertio cōtra pctōres ſniam ⁊ damnationē. ibi. Cōuertet dolor eius. Quantū ad primū dicit. Niſi cōuerſi fueritis. ⁊c. Ubi nota ꝙ p gladiuꝫ dei ſcriptura ſacra intelligiť. iuxta illud apłi. Aſſumite gladiū ſpūs: qđ eſt verbum dei. Iſte eſt ille gladius de ore dei pcedens ex vtraqꝫ parte acutus. de q̄ apocal.1. Ex ore eius gladi⁹ ex vtraqꝫ pte acut⁹ exibat. qꝛ ſacra ſcriptura ex ore dei pcedit. nō humanitus adinuenta. ex vtraqꝫ pte acumē hꝫ: qꝛ bonis premia ⁊ malis minaꝛ ſupplicia. Siłr arc⁹ dicitur ſacra ſcriptura. Arc⁹ eñ hꝫ duo. ſ. lignū durū: ⁊ chordā mollē. ⁊ tñ lignū durū p chordā mollē flectiť. Sic ſacra ſcriptura hꝫ vetus teſtamentū qđ durū erat ⁊ rigoroſum: qꝛ ibi oculū p oculo ⁊ dentem pro dente. ⁊c. que ſatis dura ⁊ rigoroſa erant. Habet ⁊ nouum teſtamentū: qđ totuꝫ eſt molle ⁊

Gladius.
Ephe.6.
Arc⁹. ſcriptura ſacra
Apocal.1.

pietatis:quia indulgentiam predicat ⁊ benefacere eti=
am inimicis. Et ſicut per chordam flectitur lignum:ſic
per nouum teſtamentū duritia veteris teſtamēti flectit
Job.19. et domatur. Et de iſto arcu ſcripture dicit dn̄s. Arcus
meus in manu mea inſtaurabit.q.d.ſ. ſacra ſcriptura q̄
modo malis penaꝫ minatur niſi conuertant: tunc.ſ.in
vltimo iudicio inſtaurabitur.i.verificabitur:q: tūc qđ
verbis modo minatur: verificabitur p exhibitionem pe
ne. Dicit ergo malis minādo. Niſi conuerſi fueritis.ſ.a
peccatis veſtris. Gladiū ſuū vibrauit.i.ſententiā quā
modo minat ſcriptura mandabit executiōi: q: manife
ſtā vindictā exercet in malis. Et eodē modo arcū ſuū.i.
ſacrā ſcripturam q̄ modo malis minatur. tetendit ⁊ pa
rauit. tetendit quippe/q: ipſaꝫ per ſuos doctores expo=
ſuit: vt.ſ.in ipſa aperte cognoſcantur ſupplicia maloꝝ
debita. Et parauit.ſ.ad percutiēdum: niſi conuerſi fue
ritis. Quod ideo dicit: ne remiſſa putet dei patientia:
que malos patienter expectat. Ideo dicit parauit arcū
ſuum: vt mox miſſurus ſagittas putetur: ſicut q arcum
parat vt ſagittas emittat. Sed quales ſagittas emit=
tet: ſubdit.

77 Et in eo parauit vaſa mortis: ſa
26.q.2. di ſine. gittas ſuas ardentib' effecit.

Sagitta duplex ¶ Ubi nota ꝙ ſacra ſcriptura duplices ſagittas cōtinet:
q̄s in iudicio emittet.ſ.ſagittas mortis ⁊ ſagittas amo
ris. Per ſagittas mortis iaculabit ſententiā contra ma
los dicens. Ite maledicti in ignem eternū. Sed p ſagit
tas amoris bonos in ſuo confirmabit amore ⁊ gloria.d.
Venite benedicti.⁊c. Prime ſagitte vocant vaſa mor=
tis: q: mortem ppetuam malis immittent. Secūde vo
cantur ſagitte ardentes: q: bonos ad dei amorem tota=
liter accēdūt. De ſagittis mortis cōtra malos dicit dn̄s.
Deut.32. Inebriabo ſagittas meas ſanguine. gladius meus de=
uorabit carnes de cruore occiſoꝝ. Qđ ſic loquitur ad ſi
gnificandū acerbitatē pene dānatoꝝ. De ſagittis vō ar
Ps.119. dentibus p bonis dicitur. Sagitte potentis acute cum
Carbo. carbonib' deſolatorijs. vbi glo. Sagitte ſunt verba ſcri=
Cōuerſio. pture ſacre: q: verbis dei ſagittatur cor ad amorē dei: vt
Pctōr. fiat in eo vulnus: nō liuoris: ſed amoris. Carbones vō
ſunt exēpla iniquorū cōuerſoꝝ ad deuꝫ: q bn̄ dicūt car=
bones: q ad lr̄am de mortuis reuiuiſcunt qn̄ accēdunt.
Ita q ſe conuertūt ad dn̄m de mortuis reuiuiſcūt: igne
charitatis calefacti: ⁊ ſuo exemplo alios accēdūt. vt qđ
verbis quis accipit: credat ſe facere poſſe. Cū multi etiā
delicati ⁊ femine: vt Agnes ⁊ Agatha illud impleuerit.
Etiā ſi multū peccauerint: vt Paulus ⁊ Maria: eo am
plius amauerūt. Hec exēpla dicunt carbones deſolato
rij vel vaſtatorij: q: vaſtando ad deſolationē ducūt car
nales cogitationes ⁊ ſeculares amores. Et iſtis ſagittis
ardētib' vulnerabunt in iudicio beati: vt ab amore dei
amplius diſcedere nō poſſunt. de q̄bus nūc dicit. Et ſagit
tas ſuas ardentibus effecit. Iſte ergo ſunt ſagitte acu=
te quib' quilibet bon' in iudicio vulnerat' dicet illud.
Eſa.49. Poſuit me quaſi ſagittā electā in pharetra ſua abſcon=
Xp̄s. dit me.⁊c. Uel aliter. iſti duo verſus de xp̄o intelligun
Arcus. tur: vt p gladiū ſignificetur xp̄s: q eſt verbū dei. de quo
Ephe.6. apls. Et gladiū ſpūs aſſumite: qđ ē verbū dei. Iſte gla=
Gladius. dius in p̄mo aduentu ſuo vagina humanitatis fuit te
ctus: ſed in ſcđo aduentu vibrabitur: coruſcabit.ſ.lumē
ſuis: ⁊ impios terrens. Similiter p arcū intellige xp̄m.
Eccl.43. de quo. Uide arcum ⁊ benedic q fecit illum. valde enī
ſpecioſus eſt in decore ſuo. Iſte arc' fuit parat' qn̄ ope
ratione ſpūſſancti ex Maria virgine format' fuit ⁊ hō
factus. Fuit tetenſus qn̄ in cruce brachia in modū arc'
extendit. Sed iſte arcus habꝫ vaſa mortis ⁊ ſagittas ar
dentes: quia in iudicio malos damnabit: ſed bonos aſ
ſumendo charitate vulnerabit.⁊c.viij.

Ecce parturit iniuſticiam: cōce 78
pit dolorem et peperit iniq̄tatē.

¶ Hic conſequenter ponit pctōrum maliciam ⁊ demeri
ta: quibus.ſ.iuſte damnabuntur. Ad cuius intellectuꝫ Dolor.
notandū ꝙ in ſcriptura multiplex dolor cōtinetur.ſ. do
lor deformis.ſ.pctm̄: quod dolor dicitur: q: cauſa om̄is
doloris. vnde dicitur. Eos qui ſe obſeruant a dolorib': Sap.10.
ſcꝫ a peccatis: liberabit. Et eſt dolor informis.ſ. pena p̄=
ſens huius vite. Si aūt in potētatibus.8o.anni ⁊ am= Ps 80.
plius eoꝝ labor ⁊ dolor. Et eſt dolor informatus.ſ. gra,
ſcꝫ dolor contritionis. Dolor meus ſup dolorem.q.d.ſ.do Hiere.8.
lor contritionis eſt ſuper dolorē peccati. Et eſt dolor in=
formans.ſ.paſſio xp̄i. O vos omnes q tranſitis p viam Thren.1.
attendite ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Et eſt dolor dam
nationis. vnde de damnato dicitur. Ois dolor irruet in Job.20.
eum. Hic aūt accipitur dolor p pctō. per iniquitatē vō Iniquitas.
⁊ iniuſticiā accipe pctm̄ exteri' in operatione. Quāuis Pctm̄.
enī omne pctm̄ ſit iniq̄tas. 1.Io.5. tn̄ propri' accipitur
p peccato operis. vt habet pſal'.6. Diſcedite a me om̄s Ps.6.
qui operamini iniquitatē. Et ſimiliter iniuſticia acci= Iniuſticia.
pitur hic p pctō operis. pctā enī interiora abſcondi poſ
ſunt: ſed exteriora patent. ideo de pctō exteriori ⁊ paten
ti ſub noie iniuſticie dicitur. Iniuſticiam meā non ab Ps.31.
ſcondi. Modo ad ppoſitum q: dictum eſt ꝙ deus ɔtra
malos gladium ſuū vibrabit ⁊ arcū tetēdit.⁊c. Forte di Queſtio.
ceret aliquis: ergo deus eſt cauſa damnatiōis eoꝝ. Re
ſpondet pſal'.d.nō: ſed malicia ⁊ pctm̄ eſt cauſa damna
tionis. pbat.d.de primo hoie. Q: ɔcepit dolorē.i. pctm̄
in corde. ⁊ peperit iniquitatem.ſ.⁊ iniuſticiam. pecca=
tū cordis executioni mandando. Concepit nāqꝫ homo
dolorem.i.peccatum a diabolo: qn̄ cōſenſit ſuggeſtioni
diaboli.d. Eritis ſicut dij: ſed peperit ex illo cōceptu ini
quitatem ⁊ iniuſticiam. qn̄ peccatum in corde cōceptū.
cum ad actū pduxit comedendo lignum vetitum. Et ſi
militer de quolibet alio homine peccante poteſt dici: ꝙ
prius concipit dolorem.i.peccatum in mente: ⁊ poſtmo
dum ipſum parit in opere: vt ſic cuilibet peccatori dica
tur illud. Multiplicabo erumnas tuas. Et cauſaꝫ ſub Gen.3.
dit. q: conceptus tuos in dolore paries. Et quantū ad Cōceptio
hoc notare poſſumus: ꝙ iſte conceptus peccati eſt mul=
tiplex in ſcriptura: ſm̄ diuerſitatem peccatorum.ſ.con=
ceptio ambitionis ⁊ ſuperbie figurata in Agar: que ex
conceptu ſuperba eſt effecta. Illa concepiſſe ſe videns Gen.16.
deſpexit dominam ſuam. figurans illos qui ex cōceptu
bonorum operum ſuperbiūt. Deceptionis ⁊ malicie. q̄
quis ſcꝫ per falſitatem concipit proximū decipere. Cōce Job.15.
pit dolorē ⁊ peperit iniquitatē. Concepimus ⁊ locuti ſu Eſaie.59.
mus de corde verba mendacij. Conceptio carnalitatis
⁊ luxurie. Luxuria enī eſt quidam intrinſecus ardor,
qui nō ſolum intus mentem comburit: ſed etiam extra
corpus: vt ſtipulam conſumit. Concipietis ardorem ⁊ Eſaie.33.
parietis ſtipulam. Cōceptio crudelitatis ⁊ ſeuicie. qui
conceptus magis eſt femineus q̄ virilis. Concepit ⁊ pe Oſee.1.
perit filiam ⁊ dixit. voca nomē eius abſqꝫ miſericordia:
quia nō addam vltra miſereri. Conceptio ocioſitatis ⁊
pigricie: qua quis bona opera ſolum in fine agere con=
cipit: quod figuratur in Eliſabeth. q ſolum in ſenectu=
te concepit filium Eliſabeth. Lu.1. Et ipſa cōcepit filiū Luce.1.
in ſenectute ſua. Conceptio maledictionis ⁊ blaſphe=
mie. Job.21. de impijs dicitur. Bos eorum concepit et Job.21.
non abortiuit.⁊c. Iſte ergo ſunt male conceptiones ex
quibus in iudicio mali damnabuntur. Unde oſten=
dens hic cauſam damnationis ipſorum dicit. Ecce par
turit iniuſticiam: concepit dolorem.⁊c. Et iſte talis con
ceptus eſt quedam concupiſcentia interior: que exteri'
operis parit peccatū. Jacobi.1. Cōcupiſcentia cū cōce=
perit parit peccatū. Et de peccato ſimul ſubdit: dicens.

79 **Lacum aperuit ⁊ effodit eum: ⁊ incidit in foueam quã fecit.**

¶ Quaſi d. talis cõparabilis eſt aperienti lacum .ſ. con
cipiendo. hoc eſt dicere. lacũ aperuit: aperiendo mentẽ
Lacus. ſuam diabolo ſuggerenti ⁊ cõſentiendo. Et effodit eũ. i.
ſimilis eſt fodienti lacũ in parturiendo per opus. q enim
fodit lacum operatur. ⁊ ſic qui inſtat operi fraudis vel
pctĩ: lacũ effodit. Sʒ qd ſequit: ꝙ incidit in foueã quã
fecit. i. ſimilis eſt incidenti in foueã quam fecit. ſic ⁊ iſte
parauit ſibi foueã. i. dignum ſe fecit foueã damnatiõis
peccando: ⁊ ideo merito incidit in foueã quã fecit. i. inci
Prover. 26. det. Qui fodit foueam incidit in eam.

80 **Conuertetur dolor eius in caput eius: ⁊ in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet.**

¶ Hic ꝯſequenter ponit ſententia damnationis in iudi-
Caput. cio cõtra pctõres. Ubi nota ꝙ ꝑ caput: quod eſt princi-
Corpus. palis pars corporis noſtri: ipm intelligitur corpꝰ: ſic enim
caput ꝓ corpore accepit ſcriptura qñ Achis dixit ad da
uid. Ego cuſtodem capitis mei ponã te cunctis diebꝰ.
Uertex aũt hoĩs qui eſt ſuperior ps totius hoĩs: eſt ipſa
aĩa vel ratio. Et qꝛ i anima magis relucet ſpecies ⁊ ima
go deitatis ꝙ in corpore. ideo de aĩa figuratiue dicitur
Exo. 14 ſub noĩe verticis. Species glorie dñi quaſi ignis in ver
tice. Conuertit ergo dolor in caput qñ corpus ꝑ dolorẽ:
idest ꝑ peccatũ punit eternaliter. Deſcẽdit iniquitas in
Iudiciuʒ verticẽ qñ damnatur eternaliter. Uolẽs ergo iſto oſten
vltimũ. dere ꝙ in iudicio mali ꝓpter peccatũ damnabunt eter-
Pctõr. naliter: ⁊ quo ad corpus ⁊ quo ad animã dicit. Conuerte
tur dolor eius in caput eius. ſ. quo ad corpus. ⁊ in verti
cem ipſius iniquitas eius deſcendet. cum. ſ. penis eter-
nis ſubiicientur. Unde merito de damnato tũc poterit
Eſa. 1. dici illud. A planta pedis vſqꝫ ad verticem nõ eſt in eo
ſanitas.

81 **Confitebor dñõ ſcdm iuſticiã eiꝰ: ⁊ pſallã nomini dñi altiſſimi.**

Cõfeſſio ¶ Hic vltimo agit de myſterio nře beatificatiõis ꝑ xpm.
Ubi notandũ primo ꝙ multiplex eſt in ſcriptura con-
feſſio. ſcʒ. Confeſſio reorũ damnatiua: qua. ſ. quis in iu
dicio forali crimen ſuũ cõfitetur. de qua dicit in canone
2. q. 1. ꝙ ſcdm confeſſa ⁊ ꝓbata iudex iudicare debet. Et de iſta
Joſue. 2. dixit Joſue ad Achor. Fili cõfitere ⁊ indica mihi quid
feceris: ne abſcõdas. Reſpõdit ei Achor. Uere ego pec-
caui. ⁊c. Et ex iſta cõfeſſione fuit damnatus ad mortẽ.
ps 31. Confeſſio pctõꝝ purgatiua: de qua ps. 31. Dixi confite
26. q. 6. bor aduerſum me iniuſticiã meã dño. ⁊c. Et de iſta dici
cognouiſ tur: ꝙ confeſſio ſubita latroni pendenti in cruce: ſubito
imus. aperuit paradiſum. Confeſſio grãrum redditiua. de q̃
ps. 105. dr. Confitemini dño qm bonus: qm in ſeculum miſeri-
cordia eius. Et iſta tali cõfeſſione oĩs creatura ſuo mo-
do cõfitet dño. ſ. vel per ſe vl per rationales creaturas. ſi
cut illa q̃ nõ hñt ſenſũ laudãdi q̃ tñ deũ laudãt: qꝛ nobis
materiã laudis preſtãt. Tñ hõ maxime ſic tenet deo cõfi
ps. 108 teri. i. gratias agendo ipm laudare. Confitebor dño ni-
mis in ore meo. Qð maxime faciũt beati in patria. iu-
ps. 88. xta illud. Confitebunt celi mirabilia tua dñe. i. hoĩes ce
leſtes qui habitant in celis: qꝛ beati q̃ habitãt in domo
tua dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te. Et de iſta cõfeſ
ſiõe laudis quã beati faciũt in patria hic dicit pſal. Cõ
fitebor dño ſcdm iuſticiã eius. i. ꝓpter iuſticiaʒ eius. q. d.
expreſſi ſuperiꝰ quõ iuſticia dei iuſte malos puniet: ⁊ iu
ſte bonos pmiabit. Ideo ego Cõfitebor cũ bonis dño:
quia ꝙ iuſte damnat malos ⁊ bonos premiat: ⁊ ſic pſal
lã nomini dñi altiſſimi. ſ. in patria. Pſallere enim ad gau
dium ptinet: quod cõmune erit hoĩbus beatis cum an
gelis. Unde quilibet beatificandus dicat illud pſal. In ps. 127.
cõſpectu angelorum pſallam tibi. ⁊c.

Domine dñs noſter: ꝙ admirabile eſt nomẽ tuũ in vniuerſa terra. 82 De cõſe. di. 4. poſt ꝗ aſcẽdit.

¶ Titulus huiꝰ pſalmi eſt. In finẽ
ps dauid ꝓ torcularibus: pro eiꝰ eui
dentia notandũ: ꝙ ſicut in ſcriptura diuerſe res eodem
noĩe quandoqꝫ noĩantur ꝓpter diuerſas ꝓprietates ſi-
gnificati illius noĩs: vt leonis noĩe qñqꝫ ſignificat xps:
qñqꝫ diabolꝰ. Sic econtra qñqꝫ eadem res diuerſis no-
minibus nuncupatur. Ad ꝓpoſitũ ergo eccleſia catho Eccleſia
lica licet ſit vna: noĩa tñ habet diſtincta: qꝛ qñqꝫ vocat
ſponſa: qñqꝫ mater: qñqꝫ area: quãdoqꝫ torcular. Dicit
ſponſa: qꝛ xpo per fidem copulatur. Ueni ſpõſa mea ve Can. 4.
ni. Qñqꝫ dicitur mater: qꝛ nos deo ꝑ fideʒ generat. Hec Mat. 12.
eſt mater mea: quicũqꝫ enim fecerit volũtatẽ patris mei.
⁊c. Uocatur area: qꝛ ſicut in area grana a paleis: ita in
eccleſia boni a malis opere miniſtroꝝ ſeparantur: nõ lo
co ſed effectu. et quaſi a tegumentis purgant ⁊ vt fru-
menta in area a paleis. Que tñ neceſſaria erant vel ſi-
mul orirentur ⁊ creſcerent ⁊ ad maturitatẽ puenirent.
eo ꝙ vita maloꝝ ꝓficit bonis. Unde de eccleſia dicitur Mat. 3.
ꝙ xps ꝑmundabit aream ſuã ⁊ cõgregabit triticũ ſuum
in horreũ. paleas aũt comburet igni. ⁊c. Qñqꝫ vero dr
torcular: qꝛ ſicut i torculari vinũ diuidit a vinaciis: ita
i eccẽia boni ſepant a malꝭ: ⁊ ſicut vinũ cũ vinaciis creſ-
cit ⁊ matureſcit: ita mixtio maloꝝ bonis eſt neceſſaria.
q̃ ſil' incipiũt creſcũt ⁊ ꝯſumãtur: ſed boni in bono ⁊ ma
li in malo. in futuro vero etiã loco ſeperabũtur. Uel iõ Torcular
eccleſia dicitur torcular: qꝛ ſanguine ſanctoꝝ martyrũ
eſt expreſſa ⁊ collecta. In eccleſia enim ſicut in torculari
corpora coꝝ q̃ ꝓ noĩe xpi afflictione pſecutionis calcan
tur quaſi acinus remanẽt in terra: anime xõ ad requiẽ
celeſtis habitatiõis emanãt. Et qꝛ iſta fiunt in eccleſia
catholica: ideo ipſa noĩe torcularis exprimitur. Cũ er-
go in titulo ponitur ꝓ torcularibus: nihil de viſibilibꝰ
torcularibus intelligitur: ſed de ſpũalibꝰ ꝑ viſibilia tor
cularia ſignificatis. i. de eccleſia. Qꝛ de eccleſie cõſtitu-
tione ⁊ cauſa conſtitutiõis hic agitur in iſto ps. ſ. de xpi
aſcenſione / ⁊ ſpũſſancti miſſiõe. Cũ enim deus poſt reſur
rectionẽ aſcẽdit / miſit ſpiritũſanctũ in aplos ⁊ in alios
fideles: quo impleti predicando eccleſiã congregauerũt
⁊ ꝓprio ſanguine quaſi ꝑ torcular de ipſoꝝ corporibus
expreſſo. Ex pdictis igitur põt patere titulus ps. qui eſt.
In finẽ pſal. dauid ꝓ torcularibꝰ. i. iſte ps. dõ in finem
nos dirigens. ſ. in xpm eſt agens de torcularibꝰ. i. de ec-
cleſiis: qꝛ. ſ. agit de eccleſiaꝝ cõſtitutione ⁊ de cauſa con
ſtitutionis. Intẽtio pſalmiſte eſt errorẽ iudeoꝝ q̃ dicũt
tñ in iudea deũ notũ: ⁊ donatiſtaꝝ q̃ tñ in africa dicũt
verã eccleſiã eſſe ⁊ oĩm ſimiliũ cõfutare. Quibus dictis
accedo ad pſalmi diuiſionẽ. Ubi primo ſciendũ ꝙ totꝰ
iſte ps. eſt de victoria facta per xpm: cuius virtute con-
gregata eſt eccẽia ſub ipſo xpo: cuius xps eſt caput. Uñ
iſte ps. nõ fundatur ſupra aliquã hiſtoriã: ſed immedia-
te agit de ipſo xpo. vñ ⁊ xps iſtũ pſal. de ſeipſo eſſe factũ
oſtendit. nam cũ pueri in tẽplo ad xpi laudem clamarẽt
Oſanna filio Dauid. principes ſacerdotum indignati Mat. 21.
dixerunt ei. Audis qd iſti dicũt: q. d. nõ deberes ſuſtine
re talẽ falſum applauſuʒ. Et Jeſus ridit eis. Nunqd le
giſtis. Ex ore infantiũ ⁊ lactentiũ pfeciſti. ⁊c. q. d. Uos
qui legitis ſcripturas deberetis itelligere ꝙ hoc ſcriptũ
eſt de me. Hoc patet etiã per aplm: vbi magnã ptem iſti Hebre. 2.
us pſalmi inducit dictã de xpo dicens ſic. Quid eſt hõ

ꝙ memor es eius? ⁊c. vſqꝫ ibi. Oīa ſubiecisti ſub pedib⁹
eius. Quod poſtea exponēdo de xp̄o dicit. Eum aūt q̄
modico q̄ȝ angeli minorat⁹ eſt videm⁹ Jeſum ꝑ paſſio
nē mortis gloria ⁊ honore coronatū. Nec pōt dici ꝙ iſte
expoſitiones ſint myſtice ⁊ nō lrales: q2 xp̄s loquebat̄ le
giſperitis ⁊ ap̄lis hebreis: qui nō recipiebant niſi litte-
ralem ſenſum. Agit igitur totus iſte p̄s de xp̄o: ideirco
intitulatur ꝓ torcularib⁹: eo ꝙ ſanguis xp̄i de corpore
ſuo fuit expreſſus per coronam ſpineam per flagella et
vulnera ſicut vinum exprimit̄ in torculari. Item ſcien
dum ꝙ licet triumphus ⁊ victoria xp̄i preuenerūt ra-
tione ſue humanitatis patiētis in cruce. vt oſtēdit apo
Phil. 2. ſtol⁹. Humiliauit ſemetip̄m factus obediens. ⁊c: ꝓpter
quod ⁊ deus exaltauit illum. ⁊c. Effectiue tamen vir-
tute deitatis. Et ſm̄ hoc pſalm⁹ iſte diuiditur in duas
partes: q2 pſal. p̄mo agit de xp̄i deitate. ſecūdo de ei⁹
humanitate. ibi. Quid eſt hō ꝙ memor es ei⁹. Circa p̄
mum. ſ. circa deitatē xp̄i ſic ꝓcedit. q2 oñdit ꝙ xp̄s rōne
ſue deitatis p̄mo eſt admirabilis. ſecūdo ꝙ eſt ineffabi
lis. ibi. Qm̄ eleuata eſt. tertio ꝙ eſt laudabilis. ibi. Ex
ore infantiū. quarto ꝙ eſt ꝑ creaturas intelligibilis. ibi.
Qm̄ videbo celos. Quantū ḡ ad p̄mū oñdens ꝙ dei
tas xp̄i eſt admirabilis toti mūdo dicit. Dñe dñs nr̄ q̄ȝ
Nomen. admirabile. ⁊c. Ubi p̄mo notandū ꝙ q̄uis nomē dñi
Dñs. dñs eo ꝙ ſignificat ptātē ʒ appropriate cōpetat patri: tñ
q2 ē nomē cauſe ſicut ⁊ hoc nomē de⁹. ideo etiā d̄ q̄libet
ꝑſona diuina dicit̄ ſicut ⁊ de⁹. Qd̄ eīn dicat̄ de p̄re: ⁊ eti
Ps. 109. am de filio. pʒ pſal. 109. Dixit dñs dño meo. i. pat̄ filio.
hic autē accipit̄ ꝓ filio: q2 hic filio loquit̄ pſal. Et nota
ꝙ bis vocat eū dñm rōne creatiōis ⁊ gubernatiōis: ⁊ ra
tione ſpecialis cult⁹ ⁊ ꝓtectiōis. P̄mo mō eſt oīm ge
neraliter dñs. Heſter. Dñs oīm tu es. ⁊ dñi eſt terra. ⁊c.
Sc̄do mō ſpecialiter eſt dñs fideliū: q̄ ſingulariter dicūt
Joā. 19. illū Jo. Dñs me⁹ ⁊ de⁹ me⁹. Nomē aūt hic accipit̄ ꝓ fa
1. macb. 6. ma ⁊ gloria. ſicut de Juda Maccabeo d̄r: ꝙ dedit ſemet
ipſum vt liberaret populū ſuū ⁊ acquireret ſibi nomen
Admira- eternū. Et ſic accipit̄ hic. admirabile eſt nomē tuū. i. fa
bile. ma ⁊ gloria tua. Et nō ſolum in vno loco: ſed in vniuer
ſa terra. q. d. deo. fama ⁊ gloria tua vbiqꝫ eſt admirabi
lis. nō in iudea tm̄: vt dicūt iudei. nō in africa tm̄: vt di
cunt donatiſte. Judei ergo nec donatiſte nec aliqs ali⁹
ſibi vēdicet ꝙ eſt cōe oīm. ¶ Ad hoc aūt declarandū. ſ.
qualiter ⁊ quare nomē xp̄i quo ad deitatē eſt admirabi
le in vniuerſa terra. Eſt notandū: ꝙ aliqs in ſcriptura
admirabilis reddit̄ ꝓpter multa. ſ. Ratione ptātis ⁊ ef
ficacie. Ratione veritatis ⁊ facundie. Rōne ſctītatis ⁊
iuſticie. Rōne formoſitatis ⁊ decētie. Rōne paupertā-
tis ⁊ volūtarie. Rōne triumphantis ⁊ victorie. que oīa
in xp̄o fuerūt excellenter: ꝓpter qd̄ admirabilis vniuer
ſaliter p̄dicatur. P̄mo quis admirabilis p̄dicat̄ rō-
ne ptātis: ſi admirātur hoīes magna opera: ꝯſequens
Job. 5. eſt vt admirent̄ ⁊ facientem. vñ Job. 5. Ad deū ponā
eloquiū meū: q̄ facit mirabilia abſqꝫ numero. Sic ⁊ ra
tione ptātis xp̄s vbiqꝫ admirabilis reddit̄. d. pſal. Dñe
dñs noſter q̄ȝ admirabile ⁊c. q. d. ſm̄ glo. Dñe admi-
rabile eſt nomē tuum. i. gloria ⁊ fama tua. ⁊ hoc ꝓptē
creaturas tuas quas feciſti ⁊ regis. Admirabile dico ⁊
infinite: nullus eīn mortaliū ſufficit oēs creaturas co-
gnoſcere: in quibus te nobis admirabilem facis. Et no
ta ſm̄ aliā glo. ꝙ dei nomē ⁊ xp̄i admirabile diuerſimo
de in terris diuerſis. P̄mo eſt mirabile in terra vbi ti
metur ⁊ nō amat̄: ⁊ ſic fuit mirabile apud egyptios: int̄
quos mirabilia ſua operat⁹ eſt deus tanq̄ȝ in ſeruos et
Exod. 3. rebelles: nō vt in filios. Exod. 3. dixit dñs. Extendā ma
num meā ⁊ ꝑcutiā egyptū in cūctis mirabilibus meis.
Secūdo eſt admirabile in terra vbi amat̄ ⁊ non timet̄
Eccl. 44. ſeruiliter: vt i iuſtis ⁊ bōis Eccl. 44. Audiēs auris ad
Eſa. 60. mirabit̄. et Eſa. 60. Tūc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabit̄ ⁊
dilatabit̄ cor tuū. Tertio mirabilis in terra vbi amat̄
⁊ timetur. et ſic eſt admirabilis apud nouiter cōuerſos
nondum ꝑfectos. et ſic mirabilis fuit apud pilatum q̄
amabat/ſed ceſarē timebat ſeruiliter. de quo d̄r Mat. Math. 27
27. ꝙ xp̄s nō reſpondit ei: ita vt miraretur preſes vehe
menter. Q2 ergo oīs terra ſub aliqua iſtaꝝ triū ꝑmiſſ
cōtinetur: ideo nūc bene deo dicit̄. Admirabile eſt no-
men tuū in vniuerſa terra. Et de hoc diffuſe vide Greg. Grego. 6.
6. moꝝ. c. 6. ſup illo v̄bo Job. Qui facit mirabilia. ⁊c. moꝝ. c. 6.
Secūdo quis admirabilis redditur ratione veritatis
⁊ facundie ſiue eloquētie. Sic eīn ſerui Holofernis au
dientes ſapientiā ⁊ eloquentiā Judith: ipſam admira
bantur. Judith. 11. dicitur ꝙ admirabantur ſapientiaʒ Judith. 11.
Judith: ⁊ dicebant alter ad alterum. Non eſt talis mu
lier ſuper terram in aſpectu ⁊ ſenſu verboꝝ. Sed quis
ratione ſapientie ⁊ facundie magis admirabilis xp̄o?
Unde de xp̄o dicitur. Cepit Jeſus in ſynagoga docere Math. 6.
⁊ multi videntes admirabant̄ in doctrina eius dicētes.
Unde huic hec oīa: ⁊ que eſt ſapientia que data eſt ei.
⁊c. Et Luce. 4. Mirabant̄ oēs in verbis gratie que ꝓ- Luce. 4.
cedebant de ore eius. Tertio quis admirabilis reddit̄
ratione ſanctitatis. Si eīn effectus inſolit⁹ inducit ad-
mirationē: quō ſanctoꝝ vita non erit admirabilis? qui
de terra creati nihil amant terrenū: ſed templū dei effe
cti in celeſtib⁹ conuerſantur. vnde rōne ſanctitatis illa
mater ſeptē fratrū vidēs eos ꝓ lege dei martyrizari: ſan
ctitate eos confortans admirabilis eis ipſis facta fuit. de
qua dicit̄. Supra modū aūt mater admirabilis ⁊ bo 2. mach. 7
norum memoria digna parentes ſingulos filioꝝ horta
batur. Sed quis ſanctitate mirabilior xp̄o? certe null⁹.
q2 ipſe ſanctior ceteris. vñ de ipſo dicit̄ p̄s. 67. Mirabi Ps. 67.
lis deus in ſanctis ſuis ⁊ glorioſus. Et etiā videt̄ in di- Mirabile.
ctione admirabilis. Uñ rōne oīm p̄dictoꝝ quantū ad
mirabilis nobis ſit deus oñdit Grego. Quis oipotētis Greg. 6. li.
dei mirabilia ſcrutari ſufficiat. ꝙ cuncta ex nihilo crea moꝝ. c. 6.
uit. ꝙ ꝓpria mūdi fabrica mira potentie ſue virtute di-
ſpoſita ⁊ ſup aera celū ſuſpendit: ⁊ ſup abyſſum terra li
bratur. ꝙ hoīem fecerit: vt ita dixerim. in breui colligēs
mundū alterū: ſed rōnabilem. ꝙ hunc ex aīa ⁊ carne cō
ſtituēs in inueſtigabili v̄tutis diſpoſitiōe ꝯmiſcuit ſpi
tū ⁊ lutum. Sed tñ in his oībus deū admirabilē admi Opa mir
rari negligim⁹: q2 ea q̄ incōprehenſibili indagatione
mira ſunt. humanis oculis vſu viluerūt. vñ fit. Si mor
tuus hō ſuſcitetur oēs in admirationē exibunt. et coti-
die homo q̄ nō erat naſcitur: ⁊ nemo miratur: cū tñ ꝓcul
dubio oībus conſtet/ꝙ plus ſit creare qd̄ non erat: q̄ȝ re
parare qd̄ erat. Q2 arida virga Aarō floruit cūcti mi
rati ſunt. Cotidie ex arente terra arbor ꝓducit̄: virtuſ-
qꝫ pulueris in lignū vertitur: ⁊ nemo miratur. Qd̄ ex
quinqꝫ panibus quinqꝫ milia hoīm ſunt ſatiati. ⁊ eſcas
in dentib⁹ hoīm creuiſſe: cuncti ſunt mirati. ſed cotidie
ſparſa ſemina pleni tudie multiplicant̄ ſpicaꝝ: ⁊ nemo
admiratur. Aquā in vinum ſemel cōuerſam cūcti vidē
tes admirati ſunt. Sed cotidie humor terre in radicem
vitis attractus per botrum in vinum vertitur: ⁊ nemo
miratur. Mirabilia itaqꝫ ſunt opera dei: que homines
mirari negligunt: quia ad conſiderandum vſu torpe-
ſcunt. vnde pſal. 110. Mirabilia opera domini exquiſi Ps. 110.
ta in omnes voluntates eius. Sed iſta omnia eſſe mi-
randa/conſiderans pſal. dicit. Dñe domin⁹ noſter q̄ȝ.
ideſt infinite admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa
terra. Q2 ⁊ ſi deus aliqua mirabilia in vna parte mū-
di facit que nō facit in alia: nulla tñ eſt pars mundi in
qua non operetur mirabilia.

Quoniam eleuata eſt magnificē 83
tia tua: ſuper celos.

¶ Hic conſequenter oſtendit q̄ xp̄s ratione ſue deita-tis a nobis eſt ineffabilis: quia .ſ. de ipſo vt dignus eſt loqui non poſſumus. Ubi primo notandum q̄ per ma-gnificentiam dei intelligitur xp̄s: quia xp̄s ſm̄ apoſto-lum .i. Cor. i. eſt virtus ⁊ ſapientia dei. Per virtutem autem ⁊ ſapientiam fiunt opera magna circa que con-ſiſtit virtus magnificentie: vt dicit Philoſophus. Et ideo de xp̄o qui in nubibus eſt ad celū eleuatus ſub nomine magnificentie dicitur p̄s. 67. Magnificentia eius .ſcʒ xp̄s qui eſt magnificentia dei in nubibus. Per celum autē intelligitur quādoq̄ ſcriptura ſacra que de celeſti-bus agit. iuxta illud pſal. 18. Celi enarrant gloriā dei. Quādoq̄ rationalis creatura .ſ. angelica ⁊ humana. De angelis dicit Mat. 6. Fiat voluntas tua ſicut i ce-lo ⁊ in terra. De hoibus vero dicitur Job. 15. Celi non ſunt mundi in conſpectu eius. Uolens ergo oſtendere ipſum xp̄m quo ad deitatem eius nobis fore ineffabilē dicit. Quā eleuata eſt magnificentia tua ſuper celos .i. ſuper omnes ſcripturas: ſuper omnes hoies: ⁊ ſuper oēs angelos. Unde glo. ſuper celos .i. ſuper ſcripturas. Que excedit eloquia omniū ſcripturarū. incomprehenſibili-tate. Uel ſup celos .i. ſuper omnes rationales creaturas humanas ⁊ angelicas. Scripture autem merito celi di-cunt: q̄ diuina myſteria celant. Eleuatus eſt ergo xp̄s ſuper omnes celos: q̄ tantam excellētiam celi quaſi nu-be tecti comprehēdere nō poſſunt. vnde quaſi nube ob-umbrati dicunt. Qui operit celum nubibus. Si autē celi accipiantur materialiter. tūc hic expreſſe predixit xp̄i aſcenſionem. De qua apoſtolus. Qui aſcendit ſuper omnes celos: vt adimpleret omia. Quod ideo dicit q̄ xp̄i humanitas ſuper omnes celos ad dexteram patris eſt eleuata. Et de iſta eleuatiōe ad litteram dicit. Et vi-dentibus illis eleuatus eſt. ⁊c. Aſcendit ſuper celum ce-li ad orientem. Et ſi queras quomodo xp̄s etiam ſecun-dū deitatem incomprehēſibilis eſt a nobis vel angelis: nonne clare videtur a beatis? Reſponſio q̄ ſic: ſed non comprehenditur: quia non videtur quantum in ſe viſi-bilis eſt. Juxta illud .i. Thim. 6. Deus habitat lucem inacceſſibilem. ⁊c.

1. ad Cor. 1. — 4. ethic. — Ps. 18. — Celum. Scriptura. — Job. 15. — Aſcenſio. Eleuatio. — Ps. 146. — Ephe. 4. — Act. 1. — Ps. 67. — 1. Thim. 6.

84 Ex ore infantiū ⁊ lactentiū per-feciſti laudem propter inimicos tuos: vt deſtruas inimicum ⁊ vl-torem.

¶ Hic conſequenter oſtendit q̄ ⁊ ſi eſt incomprehenſibi-lis tamen a nobis eſt laudabilis. Ubi notandum q̄ in-fantes ⁊ lactentes aliquando dicuntur ſm̄ etatem: ali-quando ſm̄ innocentiam ⁊ puritatem. Primo modo dicitur Mat. 18. q̄ apoſtoli offerebāt ad Jeſum infan-tes vt tangeret eos. Secundo modo dicitur .i. Petri. 2. Quaſi modo geniti īfantes rationabiles ſine dolo. ⁊c. Quantū ad primum modum vult oſtendere q̄ non ſo-lum ab angelis laudatus eſt xp̄s .ſ. in natiuitate: quan-do angeli cantauerūt Gloria in excelſis. ⁊c. Sed ab in-fantibus ⁊ pueris. quando .ſ. vt habet Mat. 21. viden-tes principes ſacerdotum ⁊ ſcribe pueros clamantes in templo ⁊ d. Oſanna filio dauid. indignati ſunt ⁊ dixe-runt. Audiſti quid iſti dicunt. Jeſus autem dixit eis. vtiq̄: nunq̄ legiſtis. Ex ore infantium ⁊ lactentium p-feciſti laudem? Et quantum ad hoc dicit: perfeciſti lau-dem. ad denotādum q̄ iſta laus infantium mirabilior fuit q̄ laus angelorū. Primo q̄ iſti confitebantur xp̄m verum deū dicentes. Oſanna .i. obſecro ſalua in excel-ſis. Nullus autem ſalutem in excelſis .ſ. gloriā dare po-teſt niſi deus. Gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. Et in hoc hec laus equalis fuit angelorum laudi. Sed ra-tione efficientis hec fuit perfectior: quia iſti pueri erant illiterati qui ex ſcientia legis ⁊ prophetarum xp̄i deita-tem cognoſcere non poterant vel confiteri. propter quod iſta laus videtur proceſſiſſe immediate a ſpiritu ſancto linguas iſtorum infantium mouente per ſe ⁊ immedia-te: ſicut locutio aſine Balaam non fuit ab ea niſi paſſi-ue: ſed effectiue fuit ab angelo linguam eius mouente. Et ideo quanto ſpiritus ſanctus perfectior eſt angelo: tā-to iſta laus puerorum fuit perfectior laude angelorū. Et ideo iſtam laudem perfectam oſtendens dicit. Ex ore infantium ⁊ lactentium perfeciſti laudem. Si au-tem accipiantur infantes non etate ſed puritate: ſic per infantes accipiuntur apoſtoli ⁊ alij ſimplices: quorum laus eſt perfectior ⁊ mirabilior q̄ laus a ſapientibus mū-di data: q̄ iſta inſpiratione ſpiritus ſancti: illa humano ſtudio dicta. Et hoc ē qd̄ ait glo. Infantes ⁊ lactētes nō ſolū pro etate ſed pro ſimplicitate accipimus: ſicut Pe-trus ait. Quaſi modo geniti infantes. ⁊c. Et ſic infan-tes oſtendit apoſtolos: quoniam ſtulta mūdi elegit de-us / vt fortia confunderet. Unde hec perfectior eſt laus: quia ad eam non humana ſapientia: ſed diuina gra-tia accedūt. Ut deſtruas inimicum ⁊ vltorem. Ubi no-ta q̄ populus iudeorum ſingulariter chriſto inimica-batur. Juxta illud Mat. 10. Inimici hominis dome-ſtici eius. Dicebatur etiam vltor. quia ſub velamine ⁊ titulo iniurie legis moſaice Chriſtum perſequebatur. Ex dicta autem laude fuit deſtructus populus iudeo-rum: quia per iſtam laudem puerorum ⁊ eius increpa-tionem principes ſacerdotum ⁊ maiores confuſi fue-runt. Matth. 21. Uel inimici ⁊ vltores dicuntur omēs pagani ⁊ idolatre: qui dicuntur inimici chriſti ſecun-dum Glo. Quia generaliter inimici Chriſti dicuntur omnes qui diſpēſationi per crucem facte contradicūt. Ultores autem dicuntur: quia idolorum ſuorum ho-norem ardentiſſime vindicabant. Sed iſti per laudem ex ore infantium fuerunt deſtructi: quando ad predi-cationem apoſtolorum diſſipatis idolis gentes ad chri-ſtum conuerſe fuerūt. Unde iſti infantes in puero Hie-remia figurantur: cui dixit dominus. Ecce conſtitui te ſuper gentes ⁊ regna: vt deſtruas ⁊ edifices. ⁊c. vt de-ſtruas .ſ. gentilitatem: ⁊ edifices eccleſiam.

Mat. 18. — Infans. — Luce. 2. — Laus. — Ps. 83. — Apl̄us. alā gentēs. — Judeus. — Matth. 21. — Inimicus. Ultor. — Hiere. 1.

Quoniā videbo celos tuos ope-ra digitorum tuorum: lunam et ſtellas que tu fundaſti. 85

¶ Hic conſequenter oſtendit ipſum Chriſtum deum per creaturas intelligibilem eſſe a nobis: quia per co-gnitionem creaturarum ipſarum creator cognoſci po-teſt: vt ait apoſtolus. Inuiſibilia dei per ea que facta ſunt a creatura mundi intellecta conſpiciuntur. Sic enim philoſophi ex cognitione creaturarum intellexe-runt ipſum deum per quem omnia facta ſunt. Et quia inter creaturas viſibiles celum ⁊ ſtelle ⁊ luna cum ſole excedunt: ideo magis ex iſtorum cognitione cognoue-runt Chriſti deitatem: per quem iſta ſunt facta. Et hoc eſt quod dicit. Quoniam videbo celos tuos. ⁊c. Qua-ſi dicat ex iſta viſione tu deus a nobis es cognoſcibilis. Et hoc eſt quod dicitur Sapien. 13. A magnitudine enim ſpeciei ⁊ creature cognoſci viſibiliter poterit co-rum creator. Uel aliter. Per celos intellige apoſtolos: qui gloriam dei per mundum predicauerunt. p̄s. 18. Celi enarrant gloriam dei. Per digitos vero intellige ſanctam trinitatem: que tribus digitis ſignificatur in ſcriptura. Eſaie. 40. Tribus digitis appendit molem terre. Per lunam intellige vniuerſalem eccleſiam: que lumen ſuum non a ſe / ſed a ſole recipit: ideſt a deo.

Cognitio. Deus. Creatura. — Rom. 1. — Sapie. 13. — Ps. 18. — Digitus. — Sol. Luna.

Eccleſia Aduerſitas. que quanto remotior eſt a ſole: tãto amplius illumina
tur ⁊ creſcit: q̃ qñ deus eccleſiam ſuam videbat relinque
re manibus pſecutorum: tũc clarior erat ſanctitate ⁊ ma
ior fidelium numero: quanto aũt magis deus illi ꝓpin
quior credit̃ dãdo illi pacem ⁊ tẽporaliũ abundantiã:
tanto minus clareſcit ſanctitate: ⁊ minor fideliũ nume
ro apparet. Et q̃ eccleſiam ſuam deus virgini matri ꝓ
tegendam ſpecialiter cõmiſit: ideo de ipſa ſub nomine
Apoca. 12 lune dicitur. Mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedib⁹ ei⁹
Per ſtellas vero intellige eccleſias ꝑticulares: ſicut dici
Apocal. 1. tur Apoca. 1. Septem ſtelle / ſeptem eccleſie ſunt. Eſt er
go ſenſus. Tu ergo deus hoibus es cognoſcibilis .ſ. per
ꝑdicationem aplõꝝ mundo innoteſces. Qm̃ ego .ſ. in
poſteris meis videbo oculos tuos .ſ. aplos tuos ⁊ ꝑdica
tores: q̃ te mũdo manifeſtabunt: qui ſunt opera digito
rum tuoꝝ .ſ. operatione trinitatis facti ⁊ illuminati. Et
ſic videbo .ſ. ꝑ eos ⁊ ipſorum ꝑdicationem lunam ⁊ ſtel
las .i. eccleſiam vniuerſalem romanã: ⁊ alias particula
res eccleſias. Quas tu fundaſti. Qđ ideo dicit: q̃ apli
ſolum miniſtri fuerũt edificationis eccleſie: tu vero au
Ps. 135. ctor ⁊ magiſter. Et hoc eſt qđ de deo d̃r pſal. 135. ꝙ fecit
lunam ⁊ ſtellas in poteſtatẽ noctis. q̃ ad hoc eccl̃ia ro
mana .ſ. luna. ⁊ ſtelle alie eccleſie ꝑticulares a deo medi
antibus aplis ſunt fundate: vt de credendis illuminet
noctem vite ꝑſentis.

86. Quid eſt homo ꝙ memor es ei⁹:
n. q. 3. ca. ad mẽſaz. aut filius hoīs qm̃ viſitas eum.

¶ Hic ↄſequenter agit de xp̃i humanitate. Et quattuor
facit. q̃ ꝑmo oſtẽdit incarnationis xp̃i beneficiũ. Secũ
do xp̃i paſſionis meritũ. ibi. Minuiſti eũ paulomin⁹.
Tertio xp̃i dominationis imperiũ. ibi. Oĩa ſubieciſti
Quarto ↄ̃cludit ex ꝑdictis pſalmi principium. ibi. Dñe
dñs nr̃. Primo ergo ponit incarnationis xp̃i beneficium
Homo. oſtendẽs ꝙ nõ ex meritis noſtris: ſed ſolũ ſua gratia de
Fili⁹. us ꝑ filiũ ſuum nos viſitauit: qñ .ſ. verbum caro factum
eſt: qđ dicit. Quid eſt hõ. ⁊c. Ubi ꝑmo notandũ ꝙ hic
ꝑ hoiem oẽs pctõres intelligũtur: ſed ꝑ filium hoīs iuſti.
vt dicit glo. Uñ ad faciẽdam differentiã inter hoiem ⁊
filiuz hoīs diſiunctionẽ inter mediã ponit .d. homo aut
filius hoīs homo eſt: ſed nõ econtrario. vt Adam q̃ fuit
Pctõr. homo: ſed nõ filius hoīs. Homo ergo hic accipit̃ oĩs
qui portat imaginem terreni hoīs .i. oĩs malus ⁊ pec
cator. Filius aũt hoīs ſpecialiter dicit̃ xp̃s. ⁊ ſic imita
tione filius hoīs dicitur oĩs qui portat imaginez xp̃i.
ſcꝫ oĩs iuſtus imitator xp̃i. Et vtroſq; reſpicit deus ſua
miſericordia .ſ. malos ⁊ bonos: ſed malos reſpicit ſcían
ctum a deo. bonos aũt quaſi ꝓpinquos ⁊ preſentes. Et
hoc eſt qđ ait. Quid eſt homo .ſ. pctõr ꝙ memor es ei⁹.
quod eñ ꝑ memoriam aſpicitur. quaſi lõge poſitum vi
detur. Aut filius hoīs qm̃ viſitas eum: quod eñ viſitat̃
Incarnatio. ꝓpe cõſpicitur. Item nota ꝙ ꝑ viſitationem hic incarna
Uiſitatio tio verbi intelligit̃. Iuxta illud Luce. 1. Bñdictus dñs
de⁹ iſrael: q̃ viſitauit ⁊ fecit redẽptionẽ plebis ſue. Oſtẽ
dens ex nullo noſtro merito verbum eſſe caro factũ: ait.
Quid eſt homo .i. pctõr aut filius hoīs .i. iuſt⁹. Quid
eſt .i. quod eſt meritum eius. q̃ viſitas eum: ipſum aſſu
mendo ad verbi vnionem. q. d. nullum fuit meritũ ei⁹.
ad Tit. 3. Sic eñ dicit apls. Apparuit humanitas ſaluatoris no
ſtri dei .i. deus in humanitate: nõ ex operib⁹ iuſticie q̃ fe
cimus nos: ſed ſm̃ ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit.

87 Minuiſti eũ paulominus ab an
gelis. gloria ⁊ honore coronaſti
eum: et conſtituiſti eũ ſuper ope
ra manuum tuarum.

¶ Hic oſtendit meritũ xp̃i paſſionis. Ubi notãdum ꝙ Humilitas xp̃i. ãgel⁹
meritũ exaltationis xp̃i fuit humilitas paſſionis eius. iu
xta illud apli. Humiliauit ſemetipꝫ. ⁊c. ꝓpter qđ deus Philip. 2.
exaltauit illum. ⁊c. Quãuis autẽ xp̃s dignitate maior
eſſet angelis: vt ꝓbat apls. Et hoc rõne ſuppoſiti: tamẽ Hebr. 1.
vt nos ſua paſſione redimeret: in hoc minor angelis eſt
effectus: q̃ fuit paſſibilis ⁊ mortalis: quod angelis nõ
cõuenit qui ſunt mere ſpirit⁹. In hoc ergo fuit meritũ
xp̃i: q̃ minorat⁹ ab angelis .ſ. q̃ mortalis ꝓ nobis paſ
ſionem ⁊ mortem ſuſcepit. et ex iſto merito fuit exalta
tus: q̃ rex dñs ⁊ iudex oĩm factus. Unde ↄpleto paſſio
nis triumpho ait. Data eſt mihi oĩs poteſtas in celo ⁊ i Mat. vlt.
terra. Qđ notãs pſalmiſta ſtatim ſubdit. Gloria ⁊ ho
nore coronaſti. ⁊c. Ubi nota premiũ xp̃i: q̃ gloria ⁊ ho
nore. ⁊c. Gloria .i. claritate corporis incorruptibilis. Et Corona.
honore. vt oibus ſit venerabilis. Et bene ait coronaſti:
q̃ circulus mũdi qui eſt quaſi ſimilis corone ad fidem
xp̃i merito ſue paſſionis ꝑuenit. Et cõſtituiſti eum ſuꝑ
opera manuũ tuarũ. vt oſtẽdat ⁊ angelos xp̃o eſſe ſub
iectos. Q̃ eñ angeli ſunt opera manuũ dei. ergo ⁊ ſuꝑ
eos cõſtitutus eſt xp̃s. Et ad iſtũ intellectũ allegat apo
ſtolus de xp̃o iſtum verſum. Minuiſti eũ paulominus Hebr. 2.
ab angelis: glia ⁊ ho. co. eum. ⁊ cõſtituiſti eũ ſuꝑ opera
manuũ tuoꝝ. Oĩa ſubieciſti ſub. ⁊c. In eo eñ ꝙ oĩa
ſubiecit: nihil dimiſit nõ ſubiectũ ei. Sequit̃. Eum aũt
qui modice q̃ angeli minorat⁹ eſt videmus Ieſum ꝓ
pter paſſionem mortis gloria ⁊ honore coronatum.

Omnia ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹: 88
oues ⁊ boues vniuerſas. inſuper
⁊ pecora campi.

¶ Hic ↄſequenter oſtendit altũ xp̃i dñationis imperiũ.
Et duo facit. q̃ primo oſtendit bonos xp̃i imperio ſub
iectos. ſecũdo malos. ibi. Inſuper ⁊ pecora cãpi. Quã
tum ad primũ notandũ ꝙ boni ſunt in duplici differen
tia. Quidã ſunt innocẽtes ⁊ ſubditi: quidam vero ꝑſi Boni.
dẽtes ⁊ prelati. Primi ſignificãtur per oues. Oues mee Ioan. 10.
vocem meã audiũt ⁊ ſequũtur me. Secũdi vero ſignifi Oues.
cant̃ ꝑ boues: boues eñ terram ſcindunt ⁊ eam fructifi Boues.
care faciũt. Sic ⁊ boni prelati corda ſubditoꝝ ꝑdican
do ⁊ corrigendo ſcindũt ducẽtes ad pñiam: ⁊ illa fructi
ficare faciunt per virtutum opera. Et ſicut deficientib⁹
bobus manet terra inculta. ſic bonis prelatis deficiẽti
bus ſteriles ſubditi manent. Et de iſtis bobus prelatoꝝ
bonoꝝ dicitur. Ubi nõ ſunt boues preſepe vacuũ ma Prouer. 14.
net. vbi aũt plurime ſegetes: ibi manifeſta eſt fortitudo
bouis. Uolens ergo oſtẽdere oẽs bonos tam preſidẽtes
q̃ ſubditos imperio xp̃i eſſe ſubditos dicit. Oĩa ſubieci
ſti ſub pedib⁹ eius .i. ſub volũtate ei⁹: oues ⁊ boues. Et
ſi dicas quare mentionem nõ facit de angelis: dico ꝙ iõ
q̃ illi cõtinent̃ in numero ꝑlatoꝝ q̃ nobis preſidẽt. Ad
qđ denotãdum: dicit. Boues vniuerſas: vt nullam pre
lationez excludat. Et q̃uis bos ſit cõis gñis: tñ ſm̃ glo.
feminino genere vtitur: vt notet fructificationem ꝑlato
rum: qui .ſ. ſemine verbi dei corda hoim fructificare fa
ciũt. ⁊ ſic eſt pũctus ibi. oues ⁊ boues vniuerſas. ¶ Inſu
per ⁊ pecora cãpi. Hic ↄſequẽter oſtẽdit malos xp̃o ſub
iectos. Ubi notãdũ ꝙ mali ſunt in triplici differẽtia: ſi
cut eſt triplex principale pctĩ ad q̃ cetera reducũtur .ſ. Mal⁹ in triplici ꝑctõ.
luxuria. ſuperbia. ⁊ auaritia. Et ſm̃ hoc oſtendit oĩs
malos xp̃o ſubditos. primo luxurioſos. ſecundo ſuper Luxuria.
bos. ibi. volucres celi. tertio auaros. ibi. et piſces ma Pecus.
ris. Primo ergo de luxurioſis dicit. Inſup ⁊ pecora cã
pi. per pecora eñ luxurioſi ſignificantur. Nam ſm̃ Ca
tholicõ. pecus dicitur oẽ aial quod humana effigie ca
ret ⁊ humana lingua. Quid aũt magis aufert huma
nam formã ⁊ linguam q̃ luxuria: que humanũ intelle

1.ethicoꝝ. ctum furēs hoiem vertit in beſtiam. Vocant ergo luxu
Nota. rioſi pecora cāpi. qꜫ tales in carne viuētes: nihil arduū:
nihil laborioſuꝫ aſcendūt: ſed cāpos.i.latā viam ſequē
tes omne quod delectat ſequunt. De iſtis pecoribus.ſ.
2.Petri.2 de luxurioſis dicitur. Qui poſt carnē ⁊ immūdiciā cō=
cupiſcentie ambulant: iſ velut pecora irrationabilia
in corruptione ſua peribunt. De quibus nunc dicit. Jn
ſuper ⁊ pecora campi.

89 **Volucres celi ⁊ piſces maris: q̄**
perambulant ſemitas maris.

¶ hic oſtendit ſuperbos ſubditos xpo. p volucres eīn ce
Supbia li que in altum ſe eleuant intellige ſuperbos: q̄ ſe mente
Volucris in altū extollūt: ſe reputātes pre alijs altos: ⁊ deo ſubijci
Eſa.14. recuſantes: illum regē ſuperbie imitantes. q̄ dixit. Aſcē
Piſcis. dam in celū ⁊ exaltabo ſoliū meuꝫ.⁊c. Et piſces maris.
Auaricia. per iſtos intellige auaros: qui in pfundo maris huius
ſeculi temporalia que quaſi ſemite in mari cito euane=
ſcunt inquirunt ſtudio pertinaci. de quibus auaris in
alio pſal. dicit. Jn mari via tua ⁊ ſemite tue in aquis
multis ⁊ veſtigia tua nō cognoſcent. Qd ideo dicit: qꜫ
auarus ppter diuitias acquirendas multas difficiles
pambulat vias: ſed eius veſtigia nō cognoſcunt: qꜫ di=
uerſas vias auari reperiūt: vt ſuas vſuras vel auarici=
Job.18. as pallient. vnde de hac auaroꝝ ſemita dicit. Abſcon=
dita eſt in terra pedica eius: ⁊ decipula eius ſup ſemitaꝫ.

90 **Domine dominus noſter: q̄ ad**
mirabile eſt nomen tuum in vni
uerſa terra.

¶ hic ex omnibus precedētibus ꝯcludit primo princi=
pium. q.d. Ex omnibꝰ que tu deus feciſti circa xpm q̄
ad eius deitatem in prima parte pſal. ⁊ quo ad eius hu
manitatem in ſecunda parte apparet/ qꜫ nomē tuuꝫ ad
mirabile eſt in vniuerſa terra.

91 **Confitebor tibi dn̄e i**
toto corde mō: narra
bo oīa mirabilia tua.

Titulus huius pſal. eſt iſte. Jn fineꝫ
p occultis filij pſal. dauid. Vbi pri=
Filius. mo notandū ſm magiſtrū in glo. qꜫ qn̄ in ſcriptura po=
Xpē. nitur filius ſine alio additamēto. per filiū ſignificat xps
deus ⁊ homo. qui p excellentiā dicit filius.ſ.dei quo ad
Joan.8. deitatem: ſicut de ipſo dicebat ipſe. Si filius vos libe=
rauerit. vere liberi eritis. Et ipſꝰ dauid quo ad huma=
Eſa.9. nitatem. Paruulus natus eſt nobis ⁊ filius datus ē no
bis.⁊c. Sic ergo ly filij in titulo poteſt referri ad deum ⁊
ad dauid: vt cū dicitur: pro occultis filij.ſ. ipſius dei vel
ipſius dauid. Jtem notandū qꜫ in eo qꜫ dicit p occultis
filij: nō manifeſtando que ſint illa occulta: iam pretēdit
qꜫ ipſe filius habet aliqua occulta ⁊ aliqua manifeſta.
Aduētus Eſt ergo ſciendum qꜫ duplex eſt aduentus iſtius filij.i.
duplex. xpi. Primus fuit in humanitate occultus. Et hic gen=
tibus profuit: ſed ipſo iudei excecati fuerūt. Et hoc eſt qđ
Roma.11 dicit apl's. Vnde cecitas cōtingit in iſrael vt plenitudo
gentiū intraret. Secūdus erit in maieſtate: qui erit ma
nifeſtus oibus. Mat.25. Cū venerit filius hois in ma
Judiciū ieſtate ſua.⁊c. Sic ⁊ conformiter iſtius filij dei duo ſunt
duplex. iudicia. Vnū occultum: qđ eſt iudicium diſcretionis.
diſcretio Aliud manifeſtuꝫ: qđ erit iudicium diſcuſſionis. Pri
nis ⁊ diſ mum eſt iudicium occultum diſcretionis: quo ſcilicet
cuſſiōis. diſcernuntur boni a malis ⁊ fideles ab infidelibus. Qđ
Occultū. maxime incepit a predicatione xpi ⁊ aploꝝ. Jſto enī dei
occulto iudicio aliqui conuerſi ſunt ad fidē: alij in in=

fidelitate indurati: cuius ratio nobis occulta eſt omni=
no. Vnde cū apl's dixiſſet. Cuius vult miſeretur ⁊ quē Roma.9.
vult indurat. Poſtea ſubdit. Vide ergo bonitatē ⁊ ſe=
ueritatem dei. Jn eos quidem q̄ non credūt ſeueritatē.
in te aūt qui credis bonitatē dei ſi permanſeris. Et ſub=
dit ex hoc. O altitudo ſapientie ⁊ ſcientie dei q̄ꝫ incom=
prehenſibilia ſunt iudicia eius.⁊c. Et vere occulta ſunt Roma.11
dei iudicia ⁊ incomprehenſibilia. vt oſtendit Gregoriꝰ. Greg.27.
Duo ad hanc lucem paruuli veniunt. vni datur vt ad Mor.ca.1
redemptionem per baptiſmū redeat. alter aūt ſubtrahi
tur: ne hūc regenerationis vnda pfundat. Et ſepe fideliū
filius ſine fide rapit. Et ſepe infideliū filius cōceſſo ſacra
mēto fidei renouatur. Quis iſta iudicia dī cognoſcat?
Latro qꜫ de patibulo trāſiuit ad regnū: ⁊ Judas de apo Latro.
ſtolatus gloria lapſus eſt in tartarū. Jſta ergo ſunt oc= Judas.
culta dei iudicia diſcretionis. de qbus dicit pſal. Judi ps.35.
cia dei abyſſus multa. Secūdum eſt iudicium manife
ſtum.ſ.iudiciū diſcuſſionis: quod erit in fine mūdi: qđ
erit valde clarū: qꜫ ibi ⁊ occulta cordiū erūt manifeſta.
Et quāuis tūc erit manifeſtū: tñ ad preſens nobis ē val
de occultū. vnde de illo dicit xps. De die aūt illo ⁊ horā Mat.24.
nemo ſcit. Vltimū aūt iudiciū datuꝫ eſt xpo: ipſo teſte.
Pater omē iudiciuꝫ dedit filio.⁊c. Et de vtroqꜫ iudicio Joan.5.
agit iſte pſal. Eſt ergo ſenſus tituli iſte. Jn finē p occul
tis.⁊c.i. iſte ps factus eſt a dauid p occultis filij.i. p du
plici iudicio pdicto dato filio. Jn fineꝫ.ſ.in xpm nos di
rigens. Vel. in finem.i. dirigēs nos ad cōſiderationem
finis mūdi ⁊ eterne beatitudinis: que tunc dabit bonis
vt vltimus finis. ¶ Cōfitebor tibi dn̄e.⁊c. Tota intētio
iſtiꝰ pſal. eſt fidelibꝰ oſtendere qꜫ mūdus nō fato vel for
tuna regit: ſed dei puidētia: que p ſua occulta iudicia
mundū gubernat ⁊ regit. Et diuidit in duas ptes. Qꜫ
primo a regimine mūdi excludit fatū vel fortunam. Se
cundo diuinā oſtēdit puidentiam. ibi. Jn cōuertendo
inimicum.⁊c. Quantū ad primū ſciendū qꜫ aliquorū Regere.
error fuit qꜫ mūdus iſte nō per ipſum deū regitur: ſed p Mūdus
fatum ⁊ fortunā dicentes qꜫ deus ſuperiora per ſe regit: Fortuna
ſed de inferioribꝰ minime curat. imitātes verbis apl'i. 1.cor.9.
Nunqd de bobus cura eſt deo. Sed iſtū errorem exclu
dit Grego.d. Sūt nōnulli q̄ deum res humanas cura= Greg.27.
re nō eſtimant: ⁊ eas fieri fortuitis motibus putāt. cōtra mor.c.14
quos dicit. Subter oēs celos ipſe cōſiderat. acſi aper Job.37.
te diceretur. Qui ſumma regit etiam extrema nō deſe=
rit. Qui eīn vbiqꜫ preſens eſt ⁊ vbiqꜫ equalis eſt: etiam
in diſſimilibus ſibipſi diſſimilis nō eſt. Eque ergo oīa
reſpicit. eque cūcta diſponit: qui in oībus locis pſens
nec localiter tenetur nec varia curando variatur. Con=
ſimili ergo modo nunc pſal. predictū errorem euacuās Cōfeſſio.
dicit. Confitebor tibi dn̄e in toto corde meo. q.d. lauda=
bo te: ⁊ hoc in toto corde meo: nō ſolum in parte/ vt qui
dam faciūt: qui quedam opera dn̄i approbāt: ⁊ quedā
blaſphemant: q̄ quedam pte deū putant: quedam p for
tunam. Jſti deo confitentur.i. deum laudāt: non in to=
to corde ſed ſolum in parte. Sed ego nō ſic: ſed cōfitebor
tibi in toto corde meo. Qꜫ in nullo de puidētia dei du=
bito: ſed oīa pte regi cōfiteor ⁊ credo que ſtulti temere et
caſu regi putāt. Hec aūt cōfeſſio nō eſt criminis ſed lau
dis. Jlla luget: iſta gaudet: illa medico vulnꝰ oſtendit.
hec de ſanitate gratias agit. Narrabo oīa mirabilia
tua. ſed quis oīa mirabilia dei narrare ſufficiat. Cū
de ipſo dicat. Qui facit magna ⁊ inſcrutabilia ⁊ mirabi Job.9.
lia quorū nō eſt numerus. Qꜫ mirabilia dei opera ſūt
magna virtute: inſcrutabilia rōne: innumerabilia mul
tiplicitate: vt ibidem dicit Grego. Quomodo ergo iſte
audet dicere narrabo omnia mirabilia tua. Ad hoc re
ſpondetur primo qꜫ iſta locutiō eſt quedā figura grāma Totū.
ticalis: que dicitur hyperbolica locutio.ſ. vt accipiatur Pars.
totum p parte. Tota ciuitas currit ad plateam. hoc ad Omnia.

de notandū multitudinē euntium: q̄nis multi non va dant. Sic enim dicit Mat. 2. Turbatus eſt Herodes ⁊ omnis hieruſalē cum illo. Sic ⁊ in ꝓpoſito volēs pſal. oſtendere multitudinē mirabiliū dei que in hoc pſal. narrat: vtitur ſigno vniuerſali. d. Narrabo oīa mira bilia tua. Secundo dicendum ꝙ hic ly oīa ſtat ꝓ gene- ribus ſingulorū: nō pro ſingulis generū. vt ſupra fuit di-

Eſa. 6. ctum. Inueterauit inter oēs inimicos meos. Unde di- cit hic glo. Omnia eñ mirabilia narrat: qui de viſibili bus ad inuiſibilia trāſit: vtputa ſi quis dicat xp̄s q̄ La zarum ſuſcitauit in corpore: Paulum ſuſcitaſſe in men te. Tertio dicendū ꝙ ly oīa ſtat accōmode: vt ſit ſenſus. oīa quecūq; dicam de tuis operibꝰ ſunt mirabilia.

92 Letabor ⁊ exultabo in te: pſallā nomini tuo altiſſime.

¶ Omnia eñ opera bona cum hilaritate mentis debēt

2. ad cor. 9 fieri ſcd̄m apl'm. Hilarem datorē diligit deus. Ideo pſal.

Leticia. hanc narrationem mirabilium dei cum leticia ⁊ exul-

Exultatō. tatione ſe facturum dicit. Letabor ⁊ exultabo. ⁊c. Et no

Pſallere. ta ꝙ ſuā hilaritatem exprimendo pſal. tria dicit. ſ. ꝙ le tabitur: ꝙ exultabit: ⁊ ꝙ pſallet. que tria diſtinguunt. Nā letari ꝓprie eſt intus in corde. Exultare vero eſt in teriꝰ in corde ⁊ extra i opere. Exultatio eñ eſt q̄ſi extra ſaltatio. ſ. q̄ñ q̄s letat interiꝰ ⁊ exteriꝰ. vñ dicit Catholi. ꝙ exaltatio ē vborū atq; mēbrorū. Leticia vero eſt mētis gaudiū. Pſallere vō eſt leticiā cordis operibꝰ dilatare: vñ pſallere q̄ſi ſalire. Uolens ergo pſal. oſtēdere in nar- rationē mirabilium dei ſe perfectā habere leticiā. d. Le tabor quo ad cor interius. Et exaltabo ꝑ mēbra corpo- ris exteriꝰ. Et pſallam noī tuo altiſſime. i. operibꝰ oſtē- dam nomen tuum fore altiſſimū. Sic eñ deum altiſſi- mum facimꝰ cū per noſtra opera bona ip̄m altiſſimum

Eſa. 63. predicamꝰ. Sic eñ alibi dicit. Accedet homo ad cor al tum ⁊ exaltabitur deus.

93 In conuertendo inimicū meum retrorſum: infirmabūtur ⁊ peri bunt a facie tua.

¶ Hic ꝯſequenter diuinā oſtendit ꝓuidentiam. Et hoc ſcd̄m duplex dei iudicium. ſ. diſcretionis ⁊ diſcuſſionis.

Judiciū. Et primo agit de iudicio diſcretionis. Secūdo de iudi

Inimicꝰ. cio diſcuſſionis. ibi. Conuertant peccōres in infernum. Iudiciū autē diſcretionis dei occultum circa duo exi- ſtit. ſ. circa demones ⁊ circa hoīes. Primo ergo agit de iudicio circa demones. Secūdo de iudicio erga homi nines. ibi. Increpaſti gentes. Quantū ad primū ſcien dum: ꝙ altum eſt iudiciū dei: quo demones a quibuſ dam expellit in quoſdam ꝑmittit. ꝙ iſti a poteſtate dia boli liberentur: ⁊ alij in eius ptāte dimittātur. Et iſta ta lia dei iudicia hic narrat. d. In conuertendo inimicū meū. ⁊c. xp̄s eñ inimicū. ſ. humani gn̄is. ſ. diabolum re

Retrorſū. trorſum conuertit: q̄ñ ꝑ ſuam incarnationem p̄dicatio nem ⁊ mortem a quibuſdā. ſ. a ſuis fidelibꝰ expulit: ſub ipſius poteſtate alios relinquendo. Retrorſum ergo fu it diabolus ꝯuerſus q̄ñ mundi principatū ꝑ xp̄m ami

Joā. 12. ſit. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Uñ de demonibus ſubdit. Infirmabunt ⁊ peribūt a facie tua. q: ſic debilitata fuit virtꝰ demonū per xp̄m: vt nullo mo

Math. 10 do ei nec ſuis aplis reſiſtere poſſent. Dedit eis virtutem ſuper oīa demonia. ⁊c. Reputabant eñ demones a fa- cie xp̄i perire: q: ab eo arcebantur ne hoībus nocere poſ

Mat. 1. ſent vt ante poterāt. vnde ꝑ xp̄m arctari dicebāt. Quid nobis ⁊ tibi Ieſu nazarene. veniſti ante tēpus torquere

Malꝰ hō. nos? Uel iſte verſus poteſt intelligi d̄ quolibet malo ho mine: qui ante aduentū xp̄i ꝑſequebat eccleſiam. q̄ per

xp̄m ⁊ eius ſucceſſores fuerūt conuerſi. ſ. de perſecutiōe ad defenſionem: de odio ad amorē. Qui ſic cōuerſi pe rierunt. ſ. ab illo qd̄ erant: ⁊ peruenerūt ad illud qd̄ nō erant. Et ſic hic orat ꝓ malis vt cōuertantur. q. d. con- uertantur retrorſum. i. ſequant te: nō precedant: nō dēt conſilium ſed accipiant. Sic eñ retrorſum cōuerſus fu it Petrus: q̄ precedendo ſathanas ſed ſequēdo diſcipu lus fuit. Sic Paulus. ⁊c.

Qm̄ feciſti iudiciū meum ⁊ cau ſam meā: ſedes ſuper thronū qui iudicas iuſticiam. 94

¶ Hic oſtendit cauſam talis cōuerſionis. que. ſ. fuit hu militas xp̄i paſſionis. Quod notans dicit. Qm̄ feciſti iudicium meū. ⁊c. q. d. Ideo inimicus conuerſus eſt re trorſum: q: tu feciſti iudicium meū. ⁊c. Sed qd̄ fuit hoc iudiciū ⁊ que cauſa noſtra quā xp̄s fecit: xp̄s ꝓ nobis. certe cauſa fuit q̄ñ pro nobis accuſatus corā pilato: con

tra ipſum cauſa ventilabatur. Iudicium vero q̄ñ poſt Judicium

ventilationem cauſe ꝓ nobis morti fuit iudicatus. Et Cauſa ac

nota ꝙ dicit iudicium meum ⁊ cauſam meā: meum in cuſato co

quit: q: iſta mihi ſeruierūt ⁊ ad vtilitatē meā fuerunt. rā ppl'o.

Qualiter naute dicunt illū ventū ſuum: q̄ eis valet ad Cōpara

bene nauigādū. Uocatur ergo illud iudiciū ⁊ illa cau tio.

ſa ⁊ dn̄i ⁊ noſtra. dn̄i q: in corpe ſuo illa ſuſcepit. noſtra aūt q: ꝓ vtilitate noſtra ſunt facta. Unde q: iſtud iudi cium ſuſcepit nō neceſſitate: q: ſine peccō: ſed voluntate.

ideo dicit Iob. Non contempſi ſubire iudiciū cum ſer Iob. 13.

uo meo. Et iſtud iudicium nobis tribuit. i. ꝓ nobis ſu

ſtinuit. Iudicium tribuit pauperibꝰ. Sed vbi hoc iu- Iob. 36.

dicium peractū fuerit conſequēter oſtendit. d. Sedes Thronus.

ſuper thronū qui iudicas iuſticiā. Thronus eñ eſt re Crux.

gnū. Quid eñ fuit thronꝰ xp̄i niſi crux: in qua regio ti tulo fuit inſignitus. Scripſit ⁊ titulum Pilatus ⁊ po- ſuit ſuper crucem eius. Ieſus nazarenus rex iudeorū. Crux ergo eſt ille xp̄i thronus in quo xp̄s manens omi bus fuit gratioſus gratiam oībus prebens: q: ibi ſeip̄m obtulit ꝓ nobis. ꝓpter quod dicit apoſtolꝰ. Adeamus cū fiducia ad thronum gratie ipſius. Et in iſto throno crucis ſedens rex noſter iudicauit iuſticiā: q: ibi non potētia ſed iuſticia diabolū ſuperauit: ⁊ nos ab ipſiꝰ po teſtate eripuit: q: ibi ꝓ noſtris peccīs patri ſatiſfecit/ ſcd̄m

dictamē iuſticie. Sꝫ ſi dicas. Qualit' mors xp̄i dicit iu Queſtio.

ſticia q̄ diabolus fuit victus: cum fuerit mors illa iniu ſtiſſima: q: ille ſanctiſſimꝰ ⁊ innocens iniuſte fuit occi ſus. Reſpōſio ꝙ iniuſtiſſima fuit ex parte agentium: ſꝫ iuſtiſſima ex parte patientis: qui affectu iuſtiſſimo pec catū impunitum nolens dimittere: ⁊ videns nos inua lidos ad ſatiſfaciendum: oīa nr̄a peccā ꝑtulit in corpore ſuo. Unde qualiter in throno crucis ſedens operatꝰ eſt

iuſticiā oſdit magiſter. d. Qd̄ morte xp̄i iuſticia ſupe- Magiſter

ratus eſt diabolꝰ ⁊ nō potentia. Et quō id factū ſit expli li. 3. di. 19.

cabo vt potero. Quadam eñ iuſticia dei in poteſtatē diaboli traditum eſt genꝰ humanū peccō primi paren tis in oēs originaliter tranſeunte ⁊ illius debito obligā

te. vñ oēs hoīes ab origine ſunt ſub pncipe diabolo. vñ

aplſ. Eramus natura filij ire. natura. ſ. vt eſt damnata Ephe. 2.

peccō: nō vt eſt recte creata ab initio. ⁊ infra. Et tandē ho minē quē commiſſio peccōrū diabolo ſubdidit: remiſſio pec catorū ꝑ ſanguinem xp̄i data e diabolo eruit: vt ſic iuſti cia vinceret diabolꝰ ⁊ nō potētia. Q: nihil in xp̄o mor te dignum inueniens occidit eū. vñ vtiq; iuſtū fuit vt debitores quos tenebat liberi dimitterent in eum credē tes quē ſine aliquo debito occidit. Et ſic nō poteſtate: ſꝫ iuſticia ipſū ſuperauit. Et ſic in throno crucis manēs iuſticiam iudicauit. Et hoc tangens hic pſal. d. Sedes ſuper thronum qui iudicas iuſticiam. i. qui diabolum

iudicas ⁊ condemnas ꝑ iuſticiā. Et q꞉ in iſto iudicio
operat⁹ eſt iuſticiā fortiter patiēdo ꝓ nobis. ideo ꝺ ipſo
Pſā.7. dicit. Deus iudex iuſtus fortis ⁊ patiens.

95 15.q.1.nō eſt. **Increpaſti gentes ⁊ perijt impi us: nomē eorum deleſti ineternū ⁊ in ſeculum ſeculi.**

¶ Hic conſequēter agit de iudicio dei diſcretionis erga
bonos.ſ. qualiter ſuo occulto iudicio aliquos ad fidē vo
cat: ⁊ alios in ſuis ꝑmittit erroribus. Et duo facit. q꞉ pri-
mo oſtendit bonoꝝ electionē. ſecūdo eos inducit ad gra
tiarum actionē. ibi Pſallite dño. Circa primū vbi po-
nit bonoꝝ electionē multa facit. Q꞉ primo ponit genti
lium vocationē. Secūdo ꝓſequentiū conuerſionē. ibi.
Inimici defecerūt framee. Tertio aplōꝝ predicationē.
ibi. Perijt memoria. ⁊c. Quarto iuſtoꝝ premiationē.
ibi. Parauit in iudicio thronū ſuum. Quinto deuoto
rū confortationē. ibi. Et factus eſt dñs refugiū. Sexto
Cōuerſio. orationū exauditionem. ibi. Et ſperent in te. Quantū
Fides apo ſtoli. ḡ ad ꝑmū oſtendit vocationē gentiliū ⁊ idolatraꝝ ad fi
dem. d. Increpaſti gentes. ⁊c. Per gentes eñ gentiles ⁊
idolatras intellige: quos xp̄s increpauit ꝑ predicatio-
nē aplōꝝ: ⁊ ipſos cōuertit ad fidem. vt Petrus italiā.
Joannes greciam. Thomas indiā. Mathias ethio-
piā. et ſic de alijs. Et ſic ergo ꝑ increpationē aplōꝝ perijt
impius. Impius eñ ꝓprie dicit infidelis ⁊ idolatra: ſi
cut ⁊ pietas ꝓprie cultum dei reſpicit. Perijt ergo im-
pi⁹: q꞉ ipſi infideles de impijs facti ſunt pij. Nō eñ am-
plius dicunt impij qui deo credunt. Cum eñ quis de
Nomen. Impius. impio ad pium vertit: tunc perijt impius ⁊ pi⁹ efficitur.
ſicut cum quis de luxurioſo fit caſtus. Et hoc eſt qd̄ di-
Puer.12. citur. Verte impios ⁊ non erūt. q꞉ ſcz nomen impij per-
dunt. Et hoc eſt qd̄ ſubdit. Nomē coꝝ deleſti ineternū.
⁊c. q꞉ ſcz prius vocabant pagani: modo xp̄iani vocan-
tur: ⁊ etiā noīa idolorum perierūt de terra. ſicut ꝑdictū
Zach.13. fuerat. In die illa dicit dñs perdam noīa idoloꝝ de ter-
ra: ⁊ nō remanebūt vltra. Et aduerte ꝙ ait/nomen coꝝ
deleſti ineternum ⁊ in ſeculū ſeculi. Per ſeculū intelligi
tur p̄ſens mundus: qui voluitur viciſſitudine tēpoꝝ ſi
bi ſuccedentiū. ſed ſeculū ſeculi eſt eternū: qd̄ incōmuta
bilitate eternitatis conſiſtit: cuius iſtud p̄ns ſeculū eſt
imago ⁊ vmbra. Cum ergo dicat ineternū ⁊ ſubdit in ſe
Seculum culum ſeculi. ly in ſeculū ſeculi eſt explanatio illius qd̄
premiſerat ineternū. ſ. ne dicendo ineternum ſolū p̄ſens
ſeculum intelligeres: ideo ſubdit. et in ſeculum ſeculi. i.
non ſolū in p̄ſenti ſeculo mutabili: ſed etiā in futuro in-
uariabili. Eſt ergo p̄ſens ſeculū ſeculi. ſ. vmbra futuri:
⁊ ſic ly ſeculū ſtat ꝓ p̄ſenti: ⁊ ly ſeculi ꝓ futuro. Et ſic in-
tellige quotienſcūq꞉ dicit ꝑ oīa ſecula ſeculoꝝ. vel in ſcl̄a
ſeculoꝝ. i. in preſenti ⁊ in futuro.

96 23.q.5.ex toto. **Inimici defecerunt framee in fi nē: ⁊ ciuitates eorū deſtruxiſti.**

¶ Hic oñdit ꝓſequentiū cōuerſionē. ſ. ꝑ occultū iudiciū
Gladius. Perſecutor. dei factū. Hic eñ inimici ē caſus gti: vt ſit ſēſus: framee
vel gladij inimici. ſ. diaboli defecerunt. Gladij eñ qui-
bus quis vtitur ad hoſtiū interemptionē ꝑſecutores fi-
dei ſignificant: quib⁹ vſus eſt diabolus cōtra eccleſiam
⁊ ſanctos martyres trucidando. Nōne gladius diaboli
fuit Paulus: qui ſupra modū ꝑſequebat fideles. Nō-
ne gladius diaboli fuit Magdalena: que ſuo malo exē
plo multos ſpūaliter occidebat: ⁊ ſic de alijs. Et iſti gla
dij defecerunt: quia de perſecutoribus facti ſunt defen-
ſores. Defecerunt inquit in finē. quis enim eſt finis no
ſter niſi chriſtus: per quem omnes iſti gladij ⁊ ſatellites
diaboli defecerunt. Defecerunt ergo in finem. i. propter
finem chriſtum. vel defecerunt in finem. ſ. in chriſtū con
uerſi. Et iſtas frameas deficerē orabat pſal. Effunde fra Ps.34.
meam ⁊ conclude aduerſus eos qui perſequunt me ⁊c.
Nōne cōcluſus fuit Paul⁹ quādo argumēto luminis
xp̄i fuit ſuperatus. ⁊c. Et ideo ad hoc ꝙ defecerunt fra-
mee inimici: ſequitur. ꝙ ciuitates eoꝝ deſtruxiſti. Vbi
nota ꝙ myſtice ciuitatem habet deus ⁊ ciuitatem habꝫ
diabolus. Ciuitas dei eſt quelibet anima iuſta in qua Ciuitas.
inhabitat. Fluminis impetus. ſ. gratie. letificat ciuita Ps.45.
tem dei. Ciuitas diaboli eſt quelibet anima deo rebel-
lis: in qua diabol⁹ inhabitat: de qua dicitur. Vidi ini Ps.54.
quitatem ⁊ contradictionē in ciuitate. Hic antē accipi
untur ciuitates pro iniuſtis animabus in quibus ha-
bitabant demones iniqui xp̄o contradicentes: cum di-
cit. Et ciuitates eorum deſtruxiſti. Conſequens eſt eñ
ꝙ ſi framee diaboli defecerunt ꝙ ad xp̄i ſunt conuerſi. ꝙ
ſimiliter ⁊ ciuitates diaboli ſint deſtructe: quia. ſ. nō am
plius diaboli ciuitates ſed xp̄i ſunt effecte. Vt patet in
Paulo qui prius perſequendo eccleſiam diaboli ciui-
tas erat: intentus in ijs que huius mundi erant. Cui
poſtmodum ciuitas deſtructa fuit: vt ampli⁹ nō de ma
lis: nō de terrenis: ſed ſolum de celeſtibus meditaret in
celeſtibus conuerſando. vnde audi ipſum in perſonam
omniū ac conuerſoꝝ dicentem. Non habemus hic ciui Hebre.13.
tatem manentē: ſed futurā inquirimus.

Perijt memoria eorū cū ſonitu: ⁊ dñs ineternū ꝑmanet. 97 35.q.4.c.1

¶ Hic conſequenter oſtendit aplōꝝ predicationem:
que ſcz fuit cauſa defectionis gladiorum ⁊ deſtructiōis
ciuitatum. Vbi nota ꝙ hic ſonus accipitur pro ſono ꝑ Sonus.
dicationis apoſtoloꝝ: qui totum orbē repleuit. de quo p̄dicatio.
pſal. In omnem terram exiuit ſonus eorum. ⁊c. Iſto er Ps.18.
go ſono perijt memoria eorum. ſ. apud deum: ne ſcz eos
puniat. ſic eñ peccata apud deum manent in memoria
que ad puniendum reſeruat. In memoria redeat iniq Ps.108.
tas patrum eius in conſpectu domini. Et illa a memo-
ria dei cadere dicuntur: que non reſeruat ad puniendū.
Non erunt in memoria amplius iniquitates priores. Eſa.65.
Vel perijt memoria eorum cum ſonitu. i. ritus ⁊ cultus
idolorum ſono predicationis perijt ꝺ terra. ⁊ hoc in ma
gna parte: ſed in fine mundi totaliter peribit. quia tunc
exaltabitur ſolus deus. Et hoc eſt quod ſubditur. Dñs
autem ineternum ꝑmanet. q꞉ regnum ⁊ nomen dñi nr̄i
Jeſu chriſti ineternum ſtabile erit: ſicut angelus virgi
ni p̄dixit. Regnabit ineternū ⁊ regni ei⁹ non erit finis. Luce.1.

Parauit in iudicio thronum ſu um: et ipſe iudicabit orbem terre in equitate: iudicabit populos in iuſticia. 98 9.q.3.aliorum.

¶ Conſequenter hic oſtendit bonorum premiationem
ſimiliter ⁊ punitionem malorum. Vbi ſciendum ꝙ po Crux.
teſtatem iudiciariā acquiſiuit xp̄s per humilitatis pa
tientiam: qua in cruce fuit iudicatus: vt oſtendit apo-
ſtolus. Vt ſcz qui in humilitate iudicatus eſt ⁊ ſuſpen Phil.2.
ſus in cruce: in maieſtate oēs iuſte ⁊ aperte iudicabit: Crux xp̄i
bonis premia donans ⁊ reis ſupplicia. Per thronū eñ p̄ntabit in
xp̄i: vt dictum eſt: ipſa crux dominica accipitur. Para iudicio: ⁊
uit ergo in iudicio thronum ſuum. ſ. parauit crucem in ſic in iudi-
iudicio. quia per virtutem crucis cunctos iudicabit et cio para-
bonos ⁊ malos. oēs tamē iuſte: propter quod ſubdit. uit thronū
Quod iudicabit orbem terre in equitate: ⁊ populos in ſuū prius.
iuſticia. Per iuſticiā ⁊ equitatem idem intelligit: ſed ꝑ Judiciū.
orbem terre accipe terrenos peccatores ⁊ malos. per po-
pulos autem bonos in xp̄i fide copulatos. quos omnes

iudicabit in equitate et iuſticia. Quid eñ equius et iu
ſtius eſſe poteſt: ꝙ populos .i. electos congregare ſecum
ad iudicandum: et ceteros diuidere. hos ad dexteram
illos aũt ad ſiniſtram. Hoc idem ſub alijs verbis poni
ps.95. tur pſal.95. Iudicabit orbem terre in equitate et popu-
los in veritate ſua.

99 7.q.1 ad-
uerſitas. **Et factus eſt dominus refugiũ pauperi: adiutor i opportunitatibus in tribulatione.**

¶ Conſequenter hic ponit deuotorꝫ confortationẽ. Su
perius eñ dictũ eſt ꝙ iudicabit oẽs bonos et malos. ne
ergo forte turberis conſiderata multitudine aduerſorꝫ
et tentationũ: quibus per te reſiſtere nõ vales: et ex hoc de-
ſperes cum bonis iudicari. ideo nũc te cõfortans dicit.
Sis pauper et dñs erit adiutor tuus et refugium tuum.
Or factus eſt dñs refugium pauperi. etc. Illis .ſ. paupe
Math.5. ribus de quib9 dicitur. Beati pauperes ſpũ. etc. ſ. humi
Auguſt. in ſermon cõis in mõte. les: ſpiritum inflatũ per ſuperbiã non habentes. vñ Au
guſti. ait. Legimus ſcriptũ de appẽtione rerũ tẽporalium.
omnia vanitas et pſumptio ſpũs. preſumptio aũt
Pauper. Humilis. ſpũs ſuperbiam et audaciam ſignificat. Uulgo etiã ſu
perbi magnum ſpiritũ habere dicunt: et recte qm ſpiri-
tus idem eſt quod ventus. Quis autem neſciat ſuper-
bos inflatos dici et tanꝙ vento diſtẽtos: quapropter re
cte intelliguntur pauperes ſpiritu humiles et timentes
deum: non habentes ſpiritũ ſuperbie vel alio vitio cõ-
tra deum flatuꝫ. Uel hic pauperes accipe qui nihil cu
rant de mundo. Sic eñ exponit glo. Factus eſt refugi
um pauperi .i. illis qui nihil amant in tranſitorijs. Uñ
factus eſt refugium quo ad bona peragenda: ſed adiu
Adiutor. tor quo ad mala vitanda. ꝓpter quod dicit. Adiutor i
opportunitatibus in tribulatione. qr adiuuat ſperan-
tem in ſe quando oportet: licet qñqꝫ ad tempus deſere-
re videatur. Cogita ꝙ fortis adiutor fuit ſanctis mar-
tyribus in ſuis tribulationibus: ꝙ dulce refugiũ omni
bus ad ipſum deuote confugientibus: ſed maxime qñ
oportet: vnde dicit in opportunitatibus: qr non ſemper
oportet: ideo qñqꝫ vtile eſt quoſdam ſuis viribus ꝑmit
tere: ne de ſe preſumant: et vt alijs compati diſcant. Sic
enim reliquit Petrũ ab ancilla ſuperari. Et de iſto ad-
ps.71. iutorio dicitur. Liberauit pauperem a potente: paupe
rem cui nõ erat adiutor: parcet pauperi et inopi: et aias
pauperum ſaluas faciet. Ubi nota ꝙ deus ſuorꝫ pau-
perum adiutor eſt tripliciter .ſ. qr eos adiuuat liberãdo
a demonũ violẽtia. Adiuuat liberando eos a pctõruꝫ
immundicia. Adiuuat liberando eos a damnatorꝫ mi
ſeria. Primo eos adiuuat liberando a demonũ violen
tia. ideo dicit Liberauit pauperem a potente. Per potẽ
tem intellige diabolum. vnde ibidem dicit glo. Libera
uit pauperem a potente .i. a diabolo: quẽ potentem fece
runt non ſua merita: ſed noſtra peccata. Si aũt queras
quem pauperem ſic adiuuat: ſubdit. Cui nõ erat adiu
tor: qr nullus hoim quantumcũqꝫ iuſtus: et null9 ange
lus nulla lex hoieꝫ a poteſtate diaboli liberare poterat:
niſi tantum leo de tribu Iuda: qui ſic adiuuando libe
rat: quia peccata quibus homo a diabolo tenetur rela-
ps.118. xat: vt merito quilibet noſtrum dicat illud. Dñs mihi
adiutor: et ego deſpiciam inimicos meos .ſ. demones.
Secundo adiuuat pauperes ipſos liberando a pctõruꝫ
immundicia: quod notaẽ cum ſubditur. Parcet pau-
peri et inopi. Quid eñ prodeſſet hoiem adiuuare con-
tra hoſtes extrinſecos: niſi etiam contra intrinſecos ad
ps.78. iutorium ferret. Ideo principaliꝰ eius adiutoriũ con
tra vitia poſtulemus illud pſal. Adiuua nos deus ſalu
taris noſter: et ꝓpter gloriam noĩs tui libera nos .ſ. a vi
tijs. Tertio adiuuat pauperes ipſos liberãdo a damna

torꝫ peſtilẽtia. Expulſis eñ hoſtib9 interiorib9 et exterio
rib9 tũc ſaluat aias: qđ notaẽ cũ dr. Et aias pauperum
ſaluas faciet. vbi ſm glo. Duplex adiutoriũ gře cõmen
daẽ. Primũ eſt in remiſſiõe pctõrꝫ: cũ dicit. Parcet pau
peri et inopi. Secundũ eſt in collatiõe pmiorꝫ: cũ dicit.
Et aias pauperũ ſaluas faciet. Quib9 ꝯſideratis nřm
ps.7. quilibet dei adiutoriũ querere debet dicẽs. Adiutoriuꝫ
meũ a dño qui ſaluos facit rectos corde. Que oĩa bene
hic pſal. notat .d. Et fact9 ẽ dñs refugiũ paupi: adiu. etc.

100 23.q.8.ſi-
ne. **Et ſperent in te omñes qui nouerunt nomen tuũ: quoniã nõ dereliquiſti querentes te dñe.**

¶ Hic conſequenter oſtendit orationũ exauditionem.
Oratio. Spes. Ubi notandũ ꝙ ad hoc ꝙ qs orãdo debite querat dñm
duo requirunẽ .ſ. ſpes impetrãdi: et diuini noĩs notitia.
que duo hic pmittit .d. primo ſperent in te. ſcdo .d. q no-
uerunt nomẽ tuũ. et cõſequenter efficaciã poſtulatiõis
adiungit .d. Quõ nõ dereliquiſti. etc. Quis eñ infirm9
ſine ſpe habita in medico ſanitatẽ obtinebit? Sic et ſpes
impetrandi habita in deo facilius poſtulata ꝯcedit .d.
ps.61. Sperate in eo omnis ꝯgregatio populi: effundite coraꝫ
illo corda veſtra: deus adiutor noſter in eternum. Et ex
hoc remouetẽ poſtulatio malorꝫ vel tẽporaliuꝫ: in quibus
nullo modo ſpes eſt ponẽda. qr vt dicit magr. Spes ſo-
Magiſter li.3.di.46 lũ eſt de reb9 bonis futuris et ad deũ ptinẽtib9. Et ad hoc
notandũ dicit. Sperẽt in te. vbi glo. In te inquit ſperẽt:
nõ in ſeculo vel tpalib9 bonis. vnde Grego .d. De crea-
Greg. 22. mor. c.2. tore deſperare eſt ſpem in creatura ponere. In reb9 aũt
dubijs ſpeꝫ fixerat diues ille q dicebat. Aia mea habes
multa bona repoſita i annos plurimos: requieſce come
Luce.12. de. etc. ſed hũc diuina vox increpat .d. Stulte aiam tuã
hac nocte repetẽt a te: q aũt paraſti cuius erunt? Eadeꝫ
nãqꝫ nocte ſublat9 eſt: qui in rerꝫ abundãtia ſpem ponẽ
do multa tpa fuerat pſolatus: vt .ſ. q in longum tpe ſe
manſurꝫ ſperabat: ſubſequentẽ diẽ vel vnũ minime vi-
deret. Quaſi eñ in aquis defluẽtib9 fundamẽtũ pone
re eſt in reb9 labẽtib9 fiduciã ſpei velle ſolidare. etc. Nõ
eñ in iſtis ſpes eſt ponẽda: ſed ſolum in deo. qđ notans
ps.72. pſal .d. Et ſperent in te. Mihi aũt adherere deo bonum
eſt et ponere in dño deo ſpem meã. Sed qr ſperare null9
põt in illũ quẽ nullo modo cognoſcit. iõ ſubdit. Et ſpe-
rent in te oẽs q nouerunt nomẽ tuũ. Sꝫ qđ eſt iſtud no
Nomen. mẽ dei qđ noſcere nos oportet. Nomẽ aũt ſcieẽ: cũ ille cu
ps.67. ius eſt nomẽ cognoſciẽ. Nomẽ aũt dei eſt dñs. vñ Qui
aſcendit ſup occaſum: dñs nomẽ illi. vnde glo. Hoc no
men bene nouit qui libẽt ei ſeruit, vt dño. Uel ſꝫ glo.
Nomen dñi eſt: qui eſt. vnde dñs ad Moyſen ait. Ego
ſum qui ſũ. hec dices filijs iſrael. q eſt, miſit me ad vos.
Quod nomẽ recte intelligit: q ſpem non ponit in ijs re-
bus: q tẽporis volubilitate pterfluunt: nil habẽtes niſi
fuit vel erat. qm qđ in illis futurũ eſt: cum venerit ſta-
tim fit pteritum. et qđ expectatur cũ cupiditate, cũ dolo
re amittiẽ. Nõ tenetẽ cũꝫ certitudine. Et iõ nemo ſperet
in tranſitorijs: ſed in eo cui9 eſſentia nõ nouit preteritũ
vel futurũ. Et tales ſic querẽtes dñm acqrere merentur
qđ querunt. Et de talibus ſequiẽ. Quõ nõ dereliquiſti
ps.23. querentes te dñe. Et de talibus diciẽ. Hec eſt gñatio q-
rentiũ dñm: querẽtes faciem dei Iacob.

101 8.q.1. ops **Pſallite dño qui habitat in ſiõ: annũciate inter gẽtes ſtudia ei9.**

¶ Hic ꝯñr excitat bonos ad gřarum actionẽ. pmo facit
Sion. Eccleſia. hoc. ſcdo oſtendit de qb9 gřas deo debemus agere. ibi.
Quoniam requirens ſanguinẽ. Quantũ ad primum
dicit. Pſallite dño. etc. Et diuidiẽ in partes ſex ſꝫ qđ ſex
ponit bñficia: de qb9 electi deo gřas dñt agere .ſ. pmo de

Sion. Eccleſia. predicatione euangelica. ſcðo de martyꝝ victoria. ibi.
Quõ requirẽs. tertio de humiliũ cuſtodia. ibi. Miſere
re mei dñe vide humilitatẽ ⁊c. quarto de collata innocẽ
tia: ibi. Qui exaltas me de portis mortis. quinto de ꝑ
ſecutorũ ꝓſtrata ſupbia. ibi. Exultabo in ſalutari tuo.
ſexto de ſumma dei iuſticia: ibi. Cognoſcet dñs. Quã
tũ ergo ad primũ oſtẽdit ꝙ grãs deo debemus agere de
predicatiõe facta gẽtibus euãgelij. d. Pſallite dño q̄ ha
bitat in ſion. Sion eñi erat mons infra ciuitatẽ hierlm
vbi tẽplũ dei erat: in quo deus colebat. et interpreta
tur ſpecula ſiue ſpeculatio. ⁊ ſic ſignificat eccliam triũ
phantẽ in qua deus ſpeculatur a ſanctis facie ad faciẽ:
⁊ colitur: in qua ſpecialiter habitat deus. Licet enim
deus ſit vbiq̄ per eſſentiam / preſentiã / ⁊ potẽtiã. in bea
Habitatõ Deus. torum eccleſia tamẽ ſingulariter habitat ꝑ apertã viſio
ps.112. nẽ atq̄ gloriã. iuxta illud ps.112. Quis ſicut dñs deus
ps.83. noſter q̄ in altis habitat ⁊c. Sic ergo p ſion hic ſigñatur
triũphãs eccl'ia / in q̄ deus clare cernit. ps. Videbit de
deorum in ſion. Quid aũt ſunt iudicia eius que inter
gentes debemus annũciare: niſi lex euãgelica: que dei
Matth.25. iudicia cõtinet malorũ ⁊ bonorũ. vt patet Matth. 25.
quãuis eñi iſta dei iudicia: ſiue ſtudia legis euange
lice: primo iudeis fuerũt nuncianda: qꝛ illa repulerũt.
ideo conſequẽter gentibus erant predicãda. Sic eñi vt
Actuũ.13. habetur Act.13. Paulus ⁊ barnabas conſtanter dixe
runt iudeis. vobis oportebat primũ loqui verbũ dei: ſʒ
qm̃ illud repuliſtis ⁊ idignos vos iudicaſtis eterne vi
te: ecce cõuertimur ad gẽtes ⁊c. ſic eñi nobis ꝑcepit de⁹.
O deus q̄ʒ bñſſimũ eſt iſtud qð obſcura dei iudicia: ſcʒ
fides ⁊ voluntas eius: nobis ſint nũciata. nõ ſolũ exteri
us per predicationem: ſed magis interius per inſpira
tionem: ſine quibus in gentilitate remanſiſſemus ⁊ eſ
ſemus perditionis filij. Ideo gratias deo de hoc agen
ps.147. tes dicamus illud. Non fecit taliter omni nationi: ⁊ iu
dicia ſua nõ manifeſtauit eis.

102 Quoniã requirens ſanguinẽ eo
rum recordatus eſt: ⁊ nõ eſt obli
tus clamorem pauperum.

¶Hic ſcðr oſtẽditur ſcðm beneficiũ pro quo pſallere de
Martyr. bem⁹ deo gratias agẽdo. ſcʒ de martyrũ victoria. Chri
Vindicta ſtus eñi ſanguinẽ ſanctoꝝ martyrũ vindicat occiſores
puniẽdo eternaliter. Et clamorẽ ſuoꝝ pauperũ. ſcʒ ſan
ctoꝝ martyrũ exaudit eis dando in paſſionibus victo
riam: ⁊ poſtmodũ gloriam in celeſtibus. ⁊ hoc eſt qð di
cit. Quõ requirẽs ſanguinẽ eorũ recordatus eſt. non ꝙ
obliuio cadat in deo. ſed quia quãdo peccatorũ penam
inferre differt obliuiſci videt. ſed recordabitur in iudi
cio eos eternaliter quo ad corpus ⁊ animã damnãdo.
Nõ eſt oblitus clamorẽ pauperũ. idẽſt martyrũ ipſos
exaudiẽdo. Quid eñi clamant ſcĩ martyres ad deũ /
Apoc.6. niſi vindictã ſanguinis ipſorũ: Apoc.6. Vidi animas
interfectoꝝ ꝓpter verbũ dei ⁊ clamabãt dicentes. Uſq̄
quo non vindicas ſanguinem noſtrum ⁊c. qð ſancti
orant. nõ quidem optãdo ſed predicẽdo: vel ſi vindictã
optant. hoc faciũt per accidens: qꝛ quãdo malis in iu
dicio pena eterna tribuetur: tũc boni coronabũtur. vel
hoc clamãt de diuine iuſticie ꝯformãdo. Sic ergo ipſo
rum clamorẽ nõ obliuiſcitur deus. quia ipſos exaudit.
ps.90. Clamauit ad me ⁊ ego exaudiam eũ: cum ipſo ſum in
Luctho. tribulatiõe eripiã ⁊ eũ ⁊ glorificabo eũ. Et ſi dicas: quo
modo exaudiuit clamorẽ ipſorũ ipſos eripiẽdo de ma
nibus inimicorũ qm̃ ipſos occiderũt. Reſpõſio. ꝙ tota
voluntas perſecutorũ nõ referebatur ad martyres ſʒ ad
chriſtũ: cuius nomẽ delere conabant ⁊ ipſum a marty
ribus auferre: quorũ neutrũ facere potuerũt. immo per
mortem martyrũ nomẽ chriſti magis amplificabãt / ⁊
ipſe chriſtus in cordibus martyꝝ magis iprimebatur.

Miſerere mei dñe: vide humilita 103
tem meam de inimicis meis.

¶Hic ponit tertiũ beneficiũ. ſcʒ humiliũ cuſtodiam.
Ubi nota ꝙ vt ſuperius dictũ eſt / aliter miſeretur ho Miſerere.
mo: aliter deus: qꝛ homo miſeret qſi de alteri⁹ miſeria
cor miſerũ habet ⁊ miſero ſubuenire ſtudet. quorũ pri
mũ iperfectionẽ dicit: ſcðm aũt perfectionẽ. Deus aũt
miſeretur nobis. nõ quidẽ miſerũ cor de noſtra miſeria
gerẽs. qꝛ hoc iperfectionẽ dicit. ſed ſm̃ illud qð dicit pfe
ctionẽ. ſcʒ ſublenãdo miſeriã noſtrã. Dicere ergo Mi
ſerere mei dñe. nil aliud eſt dicere deo: niſi ſubleua ⁊ tol
le miſeriã meã. Dicere aũt homini miſerere mei: eſt dice
re ſimul me cũ patiaris miſeriã ꝑ cõpaſſionẽ ⁊ me adiu
ua. Vide humilitatẽ meam. Ubi nota ꝙ videre dei eſt Videre dei
multiplex. ſcʒ videre cognitiõis. ⁊ ſic oĩa videt: qꝛ omĩa
nuda et aperta ſunt oculis eius. Ad heb.4. Eccli.23. Heb.4.
Omnia videt oculus eius. Videre punitiõis. ⁊ ſic vi
det mala quando illa punit. Geñ.19. Deſcendam ⁊ vi Geñ.19.
debo an clamorẽ eoꝝ q̄ venit ad me ope cõpleuerit. Et
ẽſt videre approbatiõis: ⁊ illa ſolũ videt que approbat.
Unde greg. ſup illo verbo iob.28. Omñe pcioſum vidit Grego.18.
oculus eius / ait. In ſcriptura ſacra videre dei aliqñ ꝑ mor. c.23
diligere vl' approbare ponit ſicut in euãgelio ſcriptũ eſt.
cum eſſes ſub ficu vidi te. i. elegi te. Hũc ergo videre ap
probatiõis poſtulat pſal. hic. d. Vide humilitatẽ meã.
vñ glo. Aſpectus dei auxiliũ eſt: qui cũ ſit lux tenebras
fugat ſerenãs mẽtẽ. ⁊ eſt ſenſus. Vide humilitatẽ meã.
idẽſt adiuua humilitatẽ meã. vt ſcʒ tibi ſit grata ⁊ acce
pta. ſic ⁊ videre dĩ poſtulabat hieremias. d. Vide domi Thren.1.
ne afflictionẽ meam qm̃ erectus eſt inimicus. i. appro
ba patiẽtiam meã ⁊ adiuua. Dicit ergo. vide humili
tatem meam de inimicis meis. q. d. Ex ſupbia inimico
rum examinatur humilitas iuſtorum. qꝛ iuſti tantũ hu
miliantur quantũ illi extollũtur.

Qui exaltas me de portis mor 104 11.q.3.cu
tis: vt annunciem oẽs laudatio ſtodi.
nes tuas in portis filie ſion.

¶Hic ponit quartũ beneficiũ pro quo debem⁹ deo gra
tias agere. ſcʒ pro collata innocentia. Ubi vide ꝙ duas
hic portas noiat. ſ. portas mortis: ⁊ portas filie ſiõ. Por Porta
te mortis ſunt vitia ꝑ q̄ itur ad ꝑpetuã mortẽ. Porte ve mortis.
ro filie ſion ſunt virtutes ꝑ quas itur ad ſion. nã filie ſiõ
erat hierlm que viſio pacis interpretatur. et per virtu
tes vadimus ad viſionem pacis eternam. Exaltat er
go nos de⁹ de portis mortis quãdo de vicijs nos eruit
⁊ ab illis abſoluit. Et ad quid vt ſcilicet perueniamus
ad portas filie ſion. ſcʒ celeſtis hierlm. vbi a beatis et
ſanctis predicãtur oẽs dei laudes. prime ergo ſcʒ vitia
ſunt porte mortis. ſed ſcðe ſunt porte vite: ſed deus nos
exaltat. i. abſoluit a primis. vt perueniamus ad ſcðas.
Uel aliter prime ſunt porte perditionis que ſunt late.
ſcðe ſunt porte ſaluatiõis que ſunt arcte. de quib⁹ dicit
chriſtus. Intrate per anguſtã portam qꝛ lata eſt porta Matt.7.
⁊ ſpacioſa via q̄ ducit ad ꝑditionẽ: et multi ſunt q̄ intrãt Porta
per eam. Q̄ʒ anguſta eſt porta ⁊ arcta via q̄ ducit ad vi diaboli.
tam ⁊ pauci itrãt ꝑ eã. Uñ chriſoſtom⁹. Porta ꝑditio Chriſoſto
nis eſt diabolus ꝑ quẽ itroit in gehennã. Porta vite eſt m⁹ ſuper
xp̃s per quẽ introit in regna celeſtia. Lata aũt porta di matth.
citur eſſe diabolus nõ magnitudine potẽtie extẽſus: ſʒ
obſtiate ſupbie licẽtia dilatat⁹. Porta aũt anguſta dr
chriſtus nõ paruitate poteſtatis exigu⁹: ſed humilita
tis rõne collect⁹. qꝛ quẽ totus nõ capit mũdus ſeipſum
inter anguſtias vteri ꝟginalis iclusit. Uia aũt ꝑditiõis

eſt oĩs iniquitas ꝙ dr̄ ſpacioſa: qꝛ nõ eſt inter regulã diſciplinę incluſa ⁊ ambulãtes in ea: quicqd eos delectauerit hoc ſequũtur: via aũt vite dr̄ eſſe omnis iuſticia: que ꝓpter cauſas ꝯtrarias dr̄ arcta. Conſiderãdũ autẽ eſt/ qꝛ niſi quis ambulauerit per viã nõ ꝑuenit ad portam. Qui eñ nõ ambulant per viam iuſticie impoſſibile eſt vt xp̃m cognoſcãt. Siĺr nõ currit in manus diaboli/ niſi qui ambulat in via pctõꝝ. Uel aĺr. porte mortis ſunt ſm̃ glo. corporei ſenſus: a qbus exaltanẽ ꝙ que ſunt/ nõ que videnẽ ſed ꝙ non videnẽ. et porte filie ſion ſunt ſacramẽta ⁊ initia fidei: ꝙ pulſantibus aperiunẽ: vt ꝑueniãt ad occulta. ꝙ nec oculus vidit nec auris audiuit. Et eſt ſenſus. Exaltas me de portis mortis. i. ab appetitu tpaliũ quinqꝫ ſenſibꝫ ſubiacẽtiũ. Et ad qd. vt annũciẽ omnes laud. t. ſcꝫ his ꝙ ſunt in portis filie ſion idest in ſacramẽtis ⁊ initijs fidei. Uel aliter porte mortis ſunt heretici ⁊ coꝝ dogmata. Porte vite ſunt ꝓphete apli ⁊ ipſoꝝ doctrina/ qui ꝑ bonã doctrinã ad vitam ducunt: ſicut heretici per malã doctrinã ad mortem. Et eſt ſenſus. Exaltas me de portis mortis. idest a doctria herecticorũ: ⁊ collocas me in portis filie ſion. idest in ꝓphetis ⁊ apoſtolis. vt annunciem omnes laudationes tuas: que ſcꝫ in illis continentur.

porte mortis.

105 Exultabo in ſalutari tuo: īfixe ſunt gẽtes ī īteritu quẽ fecerũt.

Hic ponẽ quintũ bñficiũ. ſcꝫ perſecutoꝝ ꝓſtrata ſuperbia. Ubi nota ꝙ ꝑ ſalutare dei quo ſalus denotaẽ ⁊ efficiẽ. chriſtꝰ ſaluator intelligiẽ. De chriſto dixit ſimeon. Uiderũt oculi mei ſalutare tuũ. Hoc ergo ſalutare nos ſaluat a tyrannoꝝ ſupbia. dũ plus cõſtãtie tribuit martyribus: ꝙ ſit poſſe tyrannoꝝ. vñ dicebat Uicẽtꝰ. Uidebis me plus poſſe dei virtute/ dũ torqueor. ꝙ poſſis tu ipſe ꝙ torques. Etiaꝫ multotiens volẽtes occidere corpora ſctõꝝ/ ſubito in corpe ⁊ aĩa ſunt mortui et in infernũ demerſi. Sicut egeas in ꝑſecutione andree/ a demone ſuffocatus expirauit. Et quintianꝰ ſctã agatha interfecta: dei iudicio in flumine ſuffocatus interijt. Et domicianus eo anno quo ſctm̃ ioãnẽ euãgeliſtã exulare fecit/ a ſenatu romano interfectus eſt. ⁊ ſic de multis alijs. ꝙ oĩa conſiderans hic pſaĺ. gratias agens deo dicit. Exultabo ſcꝫ ſpe in ſalutari tuo. idest in xp̃o/ ꝙ ſuos ſaluat. ⁊ per quẽ infixe ſunt gentes. idest tyranni. in interitu. idest in morte. quẽ fecerunt. ſcilicet alijs.

Salutare
Luce. 2.
Perſecutio tyrãnorum.
Nota de morte ꝑſequentium martyres.

106 In laqueo iſto quẽ abſcõderũt: comprehenſus eſt pes eorum.

Iſte verſus primũ declarat. Ubi nota ꝙ laqueus dicitur doloſa cogitatio/ qua quis querit alium decipere vel perdere. Pes autem anime eſt amor: qui ſi prauus eſt/ dicitur cupiditas vel libido. ſi bonus dicitur charitas. Amore enim mouetur anima quaſi ad locum quẽ tendit. idest ad delectationem bonã vel malam. In laqueo ergo iſto quẽ abſconderũt. idest in doloſis cogitationibus/ quibus plures tyranni laqueum mortis parãtes chriſtianis/ ipſi cõprehenſi ſunt. vt ſcꝫ mortẽ quã alijs inferre cogitabant. ipſi prius in ſe reciperent: ⁊ ab illa cõprehẽderenẽ. Ut puta holofernes qui doloſe diſponebat perdere populum iudeorum. primo ipſe manu feminę fuit interfectus. et ſic de multis alijs. Et hoc eſt qđ dicit. In laqueo iſto quẽ abſconderunt ⁊c. Unde iſte verſus conſimilis eſt illi ſuperius dicto. Lacum aperuit ⁊ effodit eum ⁊c. Et conuertetur dolor eius in caput eius. ⁊ multi ſunt ſimiles.

Laqueuꝫ.
Dolus.
Cogitatio
Iudith. 13
ps. 7.

107 Cognoſceẽ dñs iudicia faciẽs: in operibus manuum ſuaruꝫ cõprehenſus eſt peccator.

15. q. 1. ca. non eſt.

Hic ponitur ſextum dei beneficiuꝫ. ſcꝫ dei ſumma iuſticia. Quãuis enim deus in ſeipſo ſit eternaliter ſumma iuſticia. nõ tamen hoc nobis innoteſcit niſi per effectus. qꝛ ex hoc qđ bonis tãta beneficia preſtat/ vt dictũ eſt: ⁊ malos punit: ipſe a nobis ſumme iuſtus ⁊ omniũ dominus cognoſcitur. ⁊ hoc eſt qđ dicit. Cognoſceẽ dominus iudicia faciẽs ⁊c. Cognoſcetur eñ vł hic a ſuis vel in iudicio ab omnibus faciẽs iudicia ſcꝫ ſecernens hic merito non loco malos a bonis. vnde qualiter ſeparentur mali a bonis per iudicia dei/ oſtẽdit. d. In operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. q. d. Non a deo procedit qđ mali hic cruciẽtur: ſed ab eis. quia ipã peccata ſunt eis cruciatus et tormenta. Tamen hic notandum de cognitiõe dei. qđ vt dicit Ricardus ſuper illũ pſaĺ. Populus quẽ nõ cognoui ſeruiuit mihi ⁊c. Quidam nãqꝫ ſunt qui a deo cognoſcũtur/ et deũ cognoſcunt. Cognoſcere enim dei eſt/ felicẽ facere. Cognoſcere autem hominis eſt de ꝑcepta felicitate gratias agere. ⁊ tales ſunt angeli. Quidaꝫ nec cognoſcũt deum nec cognoſcunẽ a deo. vt paupes neceſſarij quos nec rerũ temporalium copia ditat nec beatificat ſeruitꝰ diuina. Quidaꝫ cognoſcũtur a deo/ ſed deũ nõ cognoſcunt. vt diuites huius ſeculi: ꝙ acceptis opibus affluunt: ſed carnalibꝰ deſiderijs preſſi nunqꝫ ad celeſtia cor ſuſpendunt. Quidã vero nõ cognoſcũtur a deo ſed deũ cognoſcũt: vt paupertes voluntarij quos nec tribulatio nec anguſtia/ nec alia quecũqꝫ pericula poſſunt ſeparare a charitate chriſti. In quoꝝ ꝑſona loquitur dd. d. Deus meus deus meus reſpice in me. Nũquid non icogniti videntur qui orant/ vt reſpicianẽ. verũtamen licet habeanẽ quaſi ignoti: licet videanẽ derelicti. ipſi tñ deum cognoſcũt quẽ exorãt deuote. Et de iſtis dicit deus. Pple quẽ nõ cognoui ſeruiuit mihi ⁊c. Ac ſi apte angelis ſuis dicat ⁊ alijs quos hic felices facit. Quid mirũ ſi mihi ſeruitis quos felices facio: qñ ⁊ illi mihi ſeruiunt quos in ſua paupertate derelinquo? Et ab iſtis talibꝰ paupibus cognoſciẽ dñs iudicia faciens. qꝛ ⁊ ſi malos opibus tpalibus ditat: ipos tñ in operibus manuũ ſuarum cõprehendi ⁊ cruciari permittit. bonos autẽ et ſi paupertes tẽporalibus velut incognitos permittat: illos tamẽ a cruciatu mentis pati non ſinit.

Cognitio.
Ricardꝰ.
ps. 17.
ps. 21.
ps. 17.

Conuertanẽ peccatores in infernũ: oẽs gẽtes ꝙ obliuiſcunẽ deũ. 108

Poſtqꝫ egit pſaĺ. de iudicio diſcretionis occulto. Hic cõſequẽter agit de iudicio diſcuſſiõis qđ erit in fine mũdi. Uerũ ante iudiciũ vltimũ venturus eſt antichriſtꝰ ad mũdũ seducendũ. Ideo iſte duo facit. qꝛ primo ponit iudiciũ vltimuꝫ quo pctõres dãnabunẽ. ſcdo ponit aduẽtũ antichriſti ꝑuiũ: quo gẽtes ſeducenẽ: ibi. Exurge dñe. Quãtũ ad primũ ſciendũ ꝙ in vltimo iudicio duplex ſententia dabitur. ſcꝫ pro bonis ⁊ cõtra malos. Et licet ſentẽtia bonoꝝ precedat ſentẽtiã maloꝝ. qꝛ primo dicet: his ꝙ erunt a dextris. Uenite ⁊c. Deinde his qui erunt a ſiniſtris. Diſcedite a me ⁊c. Tamen ſententia malorũ prius executioni mãdabiẽ. ⁊ cõſequenẽ ſententia bonoꝝ. ꝓpter qđ dr̄ Math. 25. Et ibũt hi in ſupplicũ eternuꝫ. iuſti aũt ⁊c. Et iuxta iſta pſaĺ. duo facit qꝛ primo ponit ſentẽtiã maloꝝ. d. Conuertanẽ pctõres ⁊c. ſcdo ſententiã bonorũ: ibi. Qm̃ non in finẽ obliuio erit paupis. Quantũ ergo ad ſententiam maloꝝ dicit. Conuertanẽ peccatores ⁊c. Pctõres eñ in ꝑſenti delitijs affluunt: ⁊ ſuis voluptatibꝰ abutunẽ. ſꝫ in iudicio a ſuis voluptatibus ad eternas penas conuertentur. qđ notans dicit. Cõuertanẽ pctõres in infernũ. Et qui peccatores: ſubdit. d. Omnes gentes que obliuiſcũtur

Antixp̃s.
Sentẽtia contra malos prius executiõi mãdabiẽ.

deuz. Ille eni obliuiſcit dei / qui dei mãdata nõ ſeruat
in ope. Ideo dignũ eſt vt deus illius obliuiſcatur: ipm
nõ liberãs a pena. ideo in pſona cuiuſlibet pctoris tũc
Threñ.3. dãnandi dr. Repulſa eſt aĩa mea: oblitus ſum bonorũ.
Nota q̃uo ſcʒ que facere debebã. Sʒ notãdũ ꝙ quattuor loca aſſi=
q̃tuor loca gnantur animabus poſt hãc vitaʒ vſqʒ ad diẽ iudicij.
aſſignant In primo eſt ſummũ bonũ ſine omni malo. ſcʒ paradi=
poſt hãc vi ſus. In ſcdo eſt ſummũ malũ ſine oĩ bono: ſcilicet in=
tam aĩab9 fernus. In tertio eſt malũ ꝛ bonũ: ſcʒ gratia et pena: ſcʒ
Infernus purgatoriũ. In quarto carẽtia boni ſine malo: ſcʒ lim=
Purgato bus. Et iſta q̃tuor loca erũt vſqʒ ad dieʒ iudicij: ſʒ poſt
rium. diem iudicij ſolũ erũt tria: ſcʒ paradiſus, limbus, ꝛ in=
Limbus. fernus. q2 amplius purgatoriuʒ non erit. Si queres de
Queſtio. ſitu vbi ſunt iſta loca. Rñdeo ꝙ iſta loca poſſunt conſi
derari aut ſm ſitũ / aut ſm q̃litatẽ. Si ſm q̃litatẽ. nulli
dubium ꝙ ſunt diſtincta iſta inferna. q2 in vno eſt pe=
na ſenſus / nõ in alio: in vno ſtat gratia / in alio nõ. Et
omnia iſta loca in plurali vocant inferna. Si autẽ cõ
ſiderentur quãtum ad ſitum / ſatis credibile eſt ꝙ oiuʒ
iſtorum infernoꝝ ſit vnus ſitus. ſic ꝙ in eodem loco ſal
teʒ continuo: ſunt omnia iſta inferna. Hoc autem pro
bo. primo q2 infernus damnatoꝝ ꝛ limbus ſanctorum
patrum ꝛ pueroꝝ ſunt vnus loc9. ergo etiã ꝛ locus pur
Nota con gatorij. cõſequẽtia nota. q2 limbus minorẽ cõuenientiã
uenientiã habet cũ inferno damnatoꝝ / q̃ purgatoriũ. quia infer
iſtoꝝ loco= nus ꝛ limbus cõueniũt ſolũ in vno: ſcʒ in carentia vi
rũ. ſ. infer= ſionis diuie. Infern9 aũt ꝛ purgatoriũ cõueniũt in ca
ni ꝛ limbi rentia viſionis ꝛ in pena ſenſus. Sed ꝯſequẽs pbo. pri
ꝛ purgato mo per greg. Ubi exp̃ſſe vult ꝙ chriſtus deſcendẽdo ad
rij. inferos extraxit de inferno ſanctos patres: ibidẽ dãna=
Grego. ho tos relinquendo. vnde ſic dicit chriſtus. Ego ſi exal=
mil.22. tatus fuero a terra / oĩa traham ad meipſum. oĩa enim
Joan.12. traxit / qui de electis ſuis apud infernũ nullũ reliquit.
Oĩa igitur abſtulit: omnia itaqʒ electa. Neqʒ eñ infi=
deles quoſqʒ ꝛ pro ſuis criminib9 eternis ſupplicijs de
ditos / dñs reſurgẽdo ad veniã reparauit. Sed illos ex
inferni clauſtris rapuit: quos ſuos in fide ꝛ actibus re=
Oſee.8. cognouit. vnde recte oſeã dicit. Ero mors tua o mors:
ero morſus tuus o iferne. Illud nãqʒ qd occidim9 agi
mus vt penitus nõ ſit. Ex eo autẽ ꝙ mordemus parteʒ
abſtrahimus partemqʒ relinquimus. quia ergo in ele
Occidere. ctis ſuis funditus occidit morteʒ: mors mortis extitit.
Mordere q2 vero ex inferno partem abſtulit parteʒqʒ reliq̃t. nõ oc
cidit fundit9 ſed momordit ifernũ. ait ergo. Ero mors
tua o mors. Ac ſi aperte dicat: q2 in electis meis mortẽ
funditus perimo / ero mors tua o mors. Ero morſus tu
us inferne. q2 ſublatis eis te ex parte trãſfigo. Iteʒ huic
Doctor ſu opinioni aſſentit ſctus doctor. lib.4. diſt.15. d. ꝙ limb9
tilis. patrũ ꝛ infernus ſunt in eodem loco. Hoc etiaʒ dicit de
Augu.20 limbo puerorũ. Itẽ hoc eſt de mente btĩ Aug. d. Nõ ab
de ciuita= ſurde credi videtur antiquos ſanctos qui venturi chri
te dei.c.15 ſti tenuerunt fideʒ a tormentis quidẽ impioꝝ remotiſ
ſimos: ſed apud inferos fuiſſe / donec eos chriſti ſangui
Nota opti nis erueret. Imaginor ergo in hoc: ꝙ idem eſt locus in
mã diſtin= ferni, limbi / ꝛ purgatorij: ſed diuerſis nominibus nun
ctioneʒ de cupatur, ppter diuerſitatem ibidem exiſtentiuʒ. Sicut
loco iferni enim idem carcer damnatis ad mortẽ erit carcer mor=
tis: damnatis in pecunia erit carcer peculiaris. dam=
natus ad certũ tempus erit carcer temporalis. ſic ꝛ ideʒ
locus damnatis perpetuis tormentis eſt infernus. dã=
natis ad tempus eſt purgatoriuʒ. damnatis perpetuo
Queſtio. ne deũ videant ſine alia pena / dicit limbus. Sed for=
te di. vbi eſt talis locus? Ad hoc reſpõdeo. ꝙ ſm docto=
res. ſitus inferni limbi et purgatorij eſt in medio vel in
centro terre. Qd probatur multipliciter. Primo p glo.
Jone.2. ſuper illud. Jone.2. Proieciſti me in profundũ in cor
de maris. d. Qd ſicut cor eſt in medio hominis: ſic ꝛ in
Terra. fernus eſt in medio terre. hoc idẽ ponit glo. ſuper illud

Eſa.14. Infernus ſubtus te cõturbatus eſt ꝛc. Et ſi di Eſa.14.
cas: põt ergo ne ſciri diſtãtia quanta ſit a ſupficie terre Queſtio
vſqʒ ad infernũ. Reſpondeo ꝙ ſic. q2 quicunqʒ põt ſci= bona.
re quãtũ vnum corp9 ſphericũ gyrat: faciliter poteſt ſci Scdm do
re quãtũ eſt a ſuperficie vſqʒ ad centrum. Nota ergo ꝙ ctrinã pto
vt dicit catholicon in littera terra. ſm ſapientes mathe lemei ãbi
maticos / qui ſecuti ſunt ptolemeuʒ. Rotunditas terre t9 terre p̃ti
eſt duo millia ꝛ quadraginta milliaria. Cum aũt cir= net 21600
culus vincat diametrũ per tria ꝛ ſeptimam partẽ. quia milliaria.
proportio circuli ad diametrũ eſt ſicut proportio vigin Diameter
ti duarũ ad ſeptem. Uiginti enim duo cõtinent ter ſe= ẽo 6873.
ptem ꝛ vnitatem que eſt pars eius ſeptima. Sequitur milliaria.
ꝙ quãtitas diametri terre erit fere ſex millia quingen= Semidia
ta milliaria. Et dico fere: q2 deficiũt nouẽ milliaria ad met. 345.
complendum ſex millia quingenta. Eſt ergo quãtitas milliaria.
diametri circuli terre / ſex millia quadringenta ꝛ nona
ginta vnũ milliaria. Cũ igitur infernus ſit in cẽtro ter
re / ſequit ꝙ diſtat a ſuperficie terre / ſolũ per medietatẽ
dicti diametri. que medietas facit tria millia ducenta
q̃draginta quinqʒ milliaria cũ dimidio. Et p tm̃ ſpaciũ
infern9 eſt ſub pedib9 noſtris. Iterũ forte queres. Utrũ Queſtio.
in inferno ſit aliqua redemptio. Et hoc eſt querere vtrũ Nota de
ſupplicium damnatorum in inferno / aliquando fineʒ diſtãtia in
ſit habiturum. Reſpondeo ꝙ aliquoruʒ: vt puta orige ferni ad t9
nis: opinio fuit ꝙ omnes finaliter exiſtentes in infer= rã.
no liberabuntur: qd multis rationibus probare conan Dãnatus
tur. ſed opinio eſt heretica: vnde illorum opinionẽ cum
ſuis rationibus recitat greg. et illas ſoluit dicẽs. Sunt Greg.34.
enim nũc qui iccirco peccatis ſuis finem ponere negli mor.c.11.
gunt: quia habere quãdoqʒ ſup ſe fineʒ diuina iudicia et.12.
ſuſpicantur. Quibus breuiter reſpõdemus. ꝙ ſi quã=
doqʒ finiẽda ſunt ſupplicia reproborũ. ergo quãqʒ finiẽ=
da ſunt gaudia beatoꝝ. Per ſemetipſam nãqʒ veritas
dicit. Ibunt hi in ſuppliciũ eternũ. iuſti autem in vitã Mat.25.
eternã. Si igitur verũ nõ eſt / qd minatus eſt: nec illud
verũ eſt qd promiſit. At illi inquiũt. Iccirco eternã pe=
nam peccatoribus minatus eſt: vt eos a peccatoꝝ per=
petrationibus cõpeſceret: q2 creature ſue eterna ſuppli=
cia minari debuit / nõ inferre. Quibus citius reſpõde
mus. Si falſa minatus eſt / vt ab iniuſticia corrigeret: Uide an i
etiã falſa pollicitus eſt vt ad iuſticiã prouocaret. Et qs iferno poſ
hanc eorum inſaniam tolleret: qui dum promiſſioni= ſit ẽẽ redẽ
bus ſuis reproborum ſupplicia finiri aſſerunt. aſſertio= ptio ſʒ bea
ne ſua etiam electorum premia remunerationeſqʒ con= tum greg.
fundunt. Quis hanc eorum inſaniam toleret: qui co= 34. mor.
nantur aſtruere verũ non eſſe. qd veritas de eterno igne cap.12.
cõminata eſt: et dum ſatagunt deum predicare miſeri
cordem nõ verentur ipſum predicare mendacem. At il
li inquiunt. Sine fine puniri nõ debet culpa cum fine.
Juſtus nimirum eſt omnipotẽs deus. et ꝙ non eterno
peccato / cõmiſſum eſt. eterno non debet puniri tormen
to. Quibus citius dicimus qd recte dicerent: ſi iudex Nota.
iuſtus diſtrictuſqʒ veniens non corda hominuʒ / ſed fa
cta penſaret. Iniqui enim ideo cũ fine deliquerũt. q2
cum fine vixerũt. Uoluiſſent quippe ſine fine viuere:
vt ſine fine potuiſſent in iniquitatibus permanere. Nã
magis appetunt peccare q̃ viuere: ideo hic ſemper vi=
uere cupiunt / vt nunq̃ deſinant peccare dum viuunt.
Ad diſtricti ergo iudicis ſententiam pertinet: vt nunq̃
carẽãt ſupplicio / quorum mens in hac vita nunq̃ vo
luit carere peccato. Et nullus detur iniquo termin9 ul
tionis: qui quãdiu potuit / habere noluit terminũ cri=
minis. At inquiũt. Nullus iuſtus crudelitatib9 paſci
tur: ꝛ delinquẽs ſeruus iccirco a iuſto dño cedi p̃cipit:
vt a neq̃tia corrigat. Ad aliq̃d ergo ceditur: cũ dñs ei9
crudelitatibus non delectat. Iniqui aũt gehenne igni
bus traditi / q̃uo ſine fine ſemper ardebunt. Et quia cer
tum eſt ꝙ pius atqʒ omnipotẽs deus nõ paſcit cruciati

bus iniquoꝝ. cur cruciātur miſeri/ ſi nō expiant? Quibus citius rñdemus. ꝙ oipotēs deus qꝛ pius eſt: miſeroꝝ cruciatibus non paſcit: qꝛ aūt iuſtus eſt ab iniquorū vltione imperpetuū nō ſedatur. Sed iniqui oēs eterno ſupplicio ⁊ quidē ſua iniquitate puniunt: ⁊ tamen ad aliquid cruciātur ſcʒ vt iuſti oēs in deo videāt gaudia que percipiūt ⁊ in illis reſpiciāt ſupplicia que euaſerūt. vt tanto magis in eternū ſe diuine gratie debitores eſſe cognoſcant. quāto in eternū mala puniri cōſpiciunt: q̄ eius adiutorio vitare potueſt. At illi inquiūt. Et vbi eſt ꝙ ſancti ſunt/ ſi pro inimicis ſuis quos tunc ardere videbūt nō orabūt? quibus vtiqȝ dictū eſt. Orate pro inimicis veſtris. ad qḋ rñdemus. ꝙ ſancti orant pro inimicis ſuis eo tpe quo poſſunt ad fructuoſam penitentiā eorū corda cōuertere: atqȝ ipſa cōuerſiōe ſaluare. Quid eñ aliud pro inimicis orandū eſt: niſi qḋ ait
2. Thi. 2. apoſtolus. Ut det illis deus penitētiā ⁊ reſipiſcant a laqueis diaboli a quo capti tenent ad ipſi⁹ volūtatē? Et quomodo pro illis tūc orabunt. qui iā nullatenus poſſunt/ ad iuſticie opa ab iniquitate cōmutari? Eadē itaqȝ cauſa eſt/ cur nō tūc orent pro hoibus eterno igne dānatis: qꝛ nunc etiaʒ cauſa eſt vt nō orent pro diabolo et angelis ei⁹ eterno ſupplicio deputatis. Et que nūc etiā cauſa eſt: vt nō orēt ſancti hoies pro hoibus infidelibus impijſqȝ defunctis qui de eis vtiqȝ quos eterno damnatos ſupplicio iam nouerūt: ante illum iudicis iuſti cōſpectū orationis ſue meritū caſſari refugiunt. qḋ ſi nūc quiqȝ viuentes iuſti mortuis ⁊ damnatis iniuſtis minime cōpatiunt quādo ad huc aliqḋ iudicabile de ſua carne ſe perpeti etiā ipſi nouerunt: quāto diſtricti⁹ tunc iniquoꝝ tormēta reſpiciunt: qñ ab omi vitio corruptionis exuti ipſi iam iuſticie vicinius atqȝ arctius inherebunt. Sic quippe eoruʒ mētes per hoc qḋ iuſto iudici
[illegible] inherent. ius diſcretionis abſorbet. vt omne eis non libeat qḋquid ab illius interne regule ſubtilitate diſcordat. Hec breuiter ɔtra origeniſtas diximus. Hec greg. Volēs ergo pſal. oſtēdere quāta erit maloꝝ pena: dicit. Cōuertant pctores in infernū. vbi ſcʒ cruciatus ppetu⁹ erit. et ꝙ hoc de omnibus intelligatur ſubdit. Oēs gentes que obliuiſcunt deū. ſcʒ in fine vite morientes ſine re
Grego. 16. mor. c. 32. medio penitētie. Dignum nāqȝ eſt. vt ait greg. vt omnipotentis dei miſericordia illius obliuiſcatur qui iuſticie dei fuerit oblitus. qꝛ quiſquis eū nūc iuſtum nō ti
ps. 49. met. eū poſtea nō inueniet miſericordem. vñ dr ps. Intelligite hec que obliuiſcimini deuʒ. ne quādo rapiat ⁊ non ſit qui eripiat. Ne quādo ſcʒ infernus rapiat.

109 23. q. 1. **Quoniam non in finem obliuio erit pauperis: patiētia pauperū non peribit in finem.**

¶ Hic cōſequēter ponitur ſentētia bonoꝝ. Sicut enim mali punientur eternaliter: ſic ⁊ boni premiabunt eternaliter. Et nota ꝙ hic accipitur finis: pro finali iudicio
Pauper. i quo de⁹ pauperū ſuoꝝ recordabit. Sicut eñ ſupradictū eſt: illos deus cognoſcit quos facit felices. ita cōfor
Obliuio. miter illoruʒ dr obliuiſci: quos in miſeria ſtare pmittit. vnde et pauperū in preſenti vita dr obliuiſci. ſed in finali iudicio eos cognoſcet. dū eos faciet felices. Et hoc
ps. 73. eſt qḋ iſte orabat. Non tradas beſtijs animas ɔfitentes tibi: ⁊ animas pauperū tuorū ne obliuiſcaris in finem. ideſt ſm glo. Ne tradas beſtijs. ideſt diabolo ⁊ angelis eius animā confitentem tibi: que ſcʒ penitēs confitetur peccata. Et animas pauperū tuoruʒ ne obliuiſcaris in finem. ideſt ne obliuiſcaris ducere in finem chriſtū. ſed potius ad chriſti conſortium ducas. que oīa predicē
Paupertas triplex do ponit. Sed quia nō ois pauper deo placet. Ideo notandum ꝙ triplex eſt paupertas. ſcʒ quedam cū impatientia. quedam cū patientia: ⁊ quedam cū cōplacentia. Prima eſt mala propter malū pene cū malo culpe. Omnes dies pauperis mali. ⁊ Eccli. 25. Tres ſpēs obe puerb. 15. Eccli. 25.
diuit anima mea: pauperē ſuperbū ⁊c. Scđa eſt bona quia habet malū pene ſine malo culpe/ ⁊ meritoria ratione patientie. Iſte pauper clamauit ⁊ de⁹ exaudiuit ps. 33.
eū. Tertia eſt optima propter donuʒ excellentis gratie. de qua Matth. 5. Beati pauperes ſpū ⁊c. De duabus Matth. 5.
ergo vltimis paupertatib⁹ intelligit iſte textus. Qm̄ nō in finē obliuio erit pauperis ⁊c. vñ hic ait glo. Pauper in fine nō erit in obliuione: ⁊ ſi hic videatur oblitus cū mali floreāt felicitate ſeculi ⁊ iuſti laborant: ſed in fine iſtorum ſtatus conuertetur. qꝛ illi de diuitijs ſeculi ad eterna tormenta tranſibunt: iſti autē de paupertatibus ad felicitatem eternam.

Exurge dñe nō cōfortet hō: iudicentur gentes in cōſpectu tuo. 110

¶ Hic conſequēter ponitur aduētus antichriſti. qui finale iudiciū precedet. Et tria facit. qꝛ ponit primo antichriſti aduētus ⁊ apparitio. Scđo antichriſti crudelitas ⁊ perſecutio: ibi. Ut quid dñe receſſiſti lōge. Tertio eius victorioſa diſſipatio: ibi. Exurge dñe de⁹ exaltetur manus tua. Quantū ad primū ꝙ antichriſt⁹ ad Aduētus antixpi.
uenien̄s apparebit cū magna poteſtate ⁊ cū magna aſtucia ⁊ calliditate: ⁊ ſic pſal. duo facit. qꝛ primo premittit Poteſtas
eius poteſtatē. ſcđo adiūgit ei⁹ calliditatē: ibi. Cōſtitue dñe legiſlato. Quātū ergo ad primū notādū ꝙ magna erit antixpi poteſtas. nā vt hr Apoc. 20. Figuralit angelus. i. chriſt⁹ deſcēdēs de celo. ſ. p ſuā icarnationē apphēdit diabolū ⁊ ligauit eū p annos mille. i. ipſius poteſtatē ligauit ne tm̄ nocere poſſit q̄tū vult vſqȝ ad tpa antixpi. et tūc ſoluet diabolus: qꝛ oēm ſuā poteſtatē et crudelitateʒ per antixpm̄ cōtra electos exercebit. in tm̄: vt etiā electi ſi fieri pōt in errorē mittant. Hāc ergo magnā antixpi futurā poteſtatē cōtra electos: pūidēs ac timens pſal. ait. Exurge dñe nō cōfortet hō. i. nō pualeat Apoc. 20.
tuis electis. qꝛ eñ ſtatī ſupra dixerat: ꝙ patientia pauperū nō pibit in finē. Et ideo cōſiderās magnā antixpi poteſtatē cōtra electos paupes orat. d. Exurge dñe non pualeat hō. ſcʒ ɔtra tuos paupes electos. Et nota ꝙ antixpūs vocat hic hō. nō qꝛ ſe reget ſm rationeʒ: a q̄ dr Homo ſe antixpūs nō tn̄ reget ſe ratione.
hō. ſʒ qꝛ fallax ⁊ mēdax erit. ſm ꝙ poſt lapſum fact⁹ eſt hō: ex eo qꝛ mētiet. d. ſe xpm̄ eē. cuʒ nō xpūs ſit ſʒ pur⁹ hō. Sic eñ eū hoiem vocat aplūs paulus. d. Niſi reuelat⁹ 2. Theſ. 2.
fuerit hō pcti/ fili⁹ pditiōis q̄ aduerſat ⁊ extollit ſupra oē q̄ dr de⁹. q. d. Ante/ iſte hō veniet: q̄ iudicij dies adueniat. Et q̄uis iſte antixpūs ſic electis nō pualebit: tn̄ p̄ualebit alijs q̄ ei⁹ timore cadēt a fide. Et hoc eſt qḋ ſubdit. iudicent. i. iudicabunt gētes: ſcʒ ab antixpo i cōſpectu tuo. Hic eñ p conſpectū dei q̄ videt occulta/ accipe Cōſpectus p iudicio.
iudicia dei nobis occulta. quib⁹ fit vt electis nō preualeat antixpūs. ⁊ vt gentes. ideſt gēaliter viuētes iudicet. Qui tales iudicabūtur ab antichriſto. i. in pctm̄ p̄cipitabūtur: quo digni erunt eterno iudicio.

Conſtitue dñe legiſlatorē ſuper eos: ſciant gētes qm̄ hoies ſunt. 111 De pe. di. 2. ca. 1.

¶ Hic ɔſir oñdit antixpi calliditatē. Scđm eñ expertos: fortius hoiem trahit amor q̄ timor ad bonum ⁊ ad malum. vnde amor voluptatis plus inclinat hoieʒ ad malū/ q̄ timor aduerſitatis. Quos ergo antichriſtus ſubiugare nō poterit terrore ſue poteſtatis: ſubiugabit blādimētis voluptatis/ donās diuitias. ɔcedens voluptates ⁊ delicias. vnde legē faciet cōtrariaʒ legi xpi. Chriſtus enim legē dedit paupertatis voluntarie. ipſe autem Antixpūs Legiſlator.
reuelatione demonū theſauros abſcōditos inueniet: ⁊

omnes ſibi adherentes ditabit. chriſtus legē dedit mū dicie. ꝛ ipſe legē dabit voluptatis ꝛ luxurie. chriſtus le gē dedit humilitatis. ꝛ ipſe dabit legem ſupbie. Et hoc preuidens pſal. dicit. Conſtitue dñe legiſlatorē ꝛc. idest cōſtitues. qd dicit predicēdo / non orando. vñ magiſter in glo. Conſtitues dñe legiſlatorem. ſcȝ antichriſtū ſup eos. idest in ruinā eoꝝ. Ut ſciant gētes. idest idolatre: qui antichriſto credent: quoniā homines ſunt. i. tunc adueniente pena. ſcient per experientiā ſe hoies eſſe. i. veteres hoies. veteri homini. idest peccātis ſeruientis. O q̄ȝ digna trāſmutatio. vt qui xp̄m latorē legis beatificantis noluerunt recipere: tanta cecitate puniant / vt latorem legis perditiōis recipiāt. Hoc enim aperte iudeis chriſtus predixit. Ego veni in noie patris mei / et non accepiſtis me: ſed ali⁹ veniet in nomine ſuo / illū recipietis. Ac ſi apte iudeis chriſtus dicat. ſm archidiaconū. Ideo veni in mūdo legem dando euangelicā / vt per me glorificet pater. ꝛ nō accepiſtis me: credēdo. Sȝ antichriſtus veniet in noie non patris / ſed in noie ſuo. q: legē ſua nō gloriā patris ſed propriā queret. Q: enī iudei noluerūt recipere verū latorē legis xp̄ȝ. ideo in penā peti huius recipiēt falſuȝ latorē legis antixp̄m: vt q noluerunt credere veritati mendacio credant.

Joan. 5.

Q: iudei noluerunt recipere legē xp̄i: recipiēt legē antixp̄i.

112 **Ut quid domine receſſiſti lōge: deſpicis in opportunitatibus in tribulatione.**

15. q. i. illa.

Antixp̄i perſecutio.

¶ Hic pōr ponitur crudelitas pſecutionis antixp̄i. Et duo facit. q: primo ad ꝯfortandū fideles oſtēdit q̄ illa pſecutio bonis erit vtilis ꝛ fructuoſa. Scd̄o q̄ erit terribilis ꝛ venenoſa: ibi. Qm̄ laudatur peccator. Quātū ad primū oſtēdens / q̄ illa pſecutio erit vtilis. dicit. Ut quid dñe receſſiſti ꝛc. Ubi notanduȝ q̄ talis tanta erit pſecutio eccleſie tpe antichriſti. vt videatur eccleſiā ſuā deus deſeruiſſe ꝛ ab ipſa receſſiſſe. q: eīn illo tempore oī poteſtate diaboli antichriſto tradita: licebit ei talia ac tanta miranda facere / vt deus eſſe credat. Et iō ex hoc pſal. quaſi in vocē gemētū p modū querele deo dicit. Ut quid dñe receſſiſti lōge. ſcȝ ab ecclia tua. Longe eīn a nobis receſſiſſe videt deus qn̄ ſubuenire nobis differt. Iſto modo deū a ſe receſſiſſe dicebat ſaul: q: auxiliū ſibi nō dabat. Ait ſaul. Philiſtei pugnant aduerſum me ꝛ dñs receſſit a me: et exaudire me non voluit. Sic ꝛ modo pſal. preuidens magnam eccleſie tpe antichriſti perſecutionē ȝ per modū querele querit a deo / q̄re eccleſie ſue ſubuenire ſic tardat: d. Ut quid dñe receſſiſti longe. Et ſtatim ſubdit cauſam: que ſcȝ eſt nr̄a vtilitas. d. Deſpicis in opportunitatibus in tribulatiōe. Opportunitas eīn pro vtilitate accipitur. q. d. ſm glo. Deſpicis i opportunitatibus i tribulatiōe. idest opportune ꝛ vtiliter deſpicis tuos ꝛ ſinis tribulari. Deſpicit dicit ſm hoc qd̄ videtur gementibus dum auxiliū differt. ſȝ opportune ꝛ vtiliter illō facis. Et q̄ ſit illa opportunitas vel vtilitas talis receſſus vel deſpectus / oſtēdit cum ſubdit.

Recedere lōge deus.
1. Reg. 28

113 **Dum ſuperbit impius incenditur pauper: comprehēduntur in conſilijs quibus cogitant.**

¶ Ubi nota q̄ aduerſitates electis pficiunt: q: occaſione illarū pñtē vitā magis deſpiciūt ꝛ ad deū venire deſiderāt: ad amorē dei accendunt ꝛ purificant. qd̄ hic notans pſal. dicit. Dū ſupbit impius. ſcȝ antichriſtus contra eccleſiam vel ſanctos ipſos pſequēdo. tunc incēditur pauper. ſ. deſiderio tui aduentus. vel incenditur amore dei. vel incēditur. idest purificatur. Fornax enī tribulationis. vt ait glo. Ligna vitioꝝ incinerat: ꝛ aurum virtutū purgat: vel malos cōburit / ꝛ bonos purificat. Ex his liquet. q̄ mira pudētia dei opatur de malis. cōparatione nāq̄ȝ peccatoꝝ boni magis ſtudio bone ſpei accendūtur ad recte viuendū. Sic ꝛ per hereſes creſcit ꝛ gratior eſt cognitio veritatis. Iſta ergo talis ſuperbia impioꝝ bonis perficit / quos incendit. ſed ipſis malis nocet / quos p culpam ꝛ penā comprehendit. Ideo de malis ſubditur. Cōprehendunt in ꝯſilijs ſuis quibus cogitant. idest in cogitatiōibus ſuis qbus cogitant cōprehēdere ſctos. ipſi cōprehēdūtur: q: male cogitationes ipſis ſunt vincula ꝛ reatus ad penā eternā.

Aduerſitas.
Iuſtus.
Incēdere.

Qm̄ laudat peccator in deſiderijs aie ſue: ꝛ iniquus bñdicitur. 114

De pe. diſ. i. illud ꝯ

¶ Conſequenter oſtendit q̄ illa antichriſti perſecutio erit terribilis ꝛ periculoſa. Qd̄ oſtēdit ex ſex cōditionibus. ſcȝ q̄ illa pſecutio Primo erit alliciens ꝛ fraudulosa. Scd̄o erit ſupba ꝛ ambitioſa: ibi. Nō eſt de⁹ in cōſpectu ei⁹. Tertio q̄ erit ſacrilega ꝛ facinoroſa: ibi. Dixit enim in corde ſuo nō mouebor. Quarto q̄ erit deceptoria ꝛ iſidioſa: ibi. Sedet in iſidijs. Quinto q̄ erit crudelis ꝛ furioſa: ibi. Oculi ei⁹ in pauperē. Sexto q̄ erit obſcura ꝛ tenebroſa: ibi. Dixit eīn in corde ſuo oblitus eſt deus. Quantū ergo ad primū oſtēdit q̄ illa pſecutio erit alliciens ꝛ adulatoria. d. Qm̄ laudat peccator ꝛc. Magnū enīȝ periculū eſt peccatori dū in pctis laudatur. q: tunc ad peccādū amplius incitat. Ipſe autem antichriſtus operatione demonū in ſuis malitijs ab oībus malis laudabitur: q̄nimo vt deus reputabit. et ideo ex hoc magis ad crudelitatē ꝛ pctm̄ cōtra bonos incitabitur. Unde quātū malū ſit adulari peccātibus: oſtendit magiſter i glo. d. Hec eſt magna ira dei / vt deſit correctio peccāti ꝛ adſit adulatio. Adulātū eīn lingue alligant aias in pctis. delectat enīȝ facere illa in quibus nō ſolū nō inueniunt reprehēſor / ſed audit laudator. Unde quātū malū ſit laudare pctores ꝛ eis adulari. oſtendit greg. d. Sunt nāq̄ȝ nōnulli q dum malefacta hoim laudibus efferunt / augent que increpare debuerunt. Hinc enim per prophetam dicitur. Ue qui conſumūt puluillos ſub omni cubito manus: ꝛ faciūt ceruicalia ſub omni capite ꝛ vniuerſe etatis. Ad hoc quippe puluillus ponitur / vt molliter quieſcatur. Quiſquis ergo male agentibus adulatur / puluillum ſub capite vel cubito iacentis ponit. vt qui corripi ex culpa debuerat: in ea fultus / laudibus molliter requieſcat ꝛc. Uel etiā poteſt intelligi de quolibet alio peccatore: quē tūc antichriſtus laudabit / ipſum honoribus ꝛ diuitijs extollendo: vt amplius ipſum precipitet. q̄ autē talis adulatio adulatum ad peccandum magis prouocet / oſtenditur cum ſubditur.

Adulatio
Peccatore
Laudare.
Adulari.

Grego. 18. mor. c. 3.

Ezech. 13.

Exacerbauit dominum peccator: ſcd̄m multitudinem ire ſue non queret. 115

¶ Exacerbare eīn idē eſt q̄ vuas acerbas colligere que ſtupefaciūt dētes ꝛ irritāt. Et ſic exacerbare deū eſt ipſm peccando ad iraȝ puocare. q: ergo peccator laudatus amplius in peccato cōfirmatur. ideo per ipſum amplius deus irritat cōtra eū ꝛ puocat. Et hoc notās dicit. Exacerbauit dñm pctor. idest peccādo fecit deum acerbum ꝛ durum cōtra ſeipſum prouocādo. Qualiter autem antixp̄s deū exacerbabit: ꝛ cōtra ſeipſum fecit acerbū oſtēditur cū ſubdit. Scd̄m multitudinē ire ſue nō q̄ret. i. de⁹ nō q̄ret pcta antixp̄i. vt illa hic puniat: ſȝ illa reſeruabit in futuro grauius punienda. ꝛ hoc ſm mul

Exacerbare.

al. faciet.

titudinē ire ſue. Ubi nota q̄ magna mia ⁊ dilectio dei
Puniſo. oſtēditur erga peccantē: qñ ſtatim pctā punit. ⁊ non re
2.mach.6. ſeruat illa in futuro ſeculo puniēda. ꝓpter qḋ dr̄. Etenim
multo tp̄e nō ſinere pctōꝛes ex ſententia agere: ſed ſtatim
vltiones adhibere magni bñficij eſt indiciū ⁊c. Sic et
per oppoſitū pctā hic impunita dimittere: vt grauiꝰ in fu
turo puniātur. eſt indiciū ire dñi. Sic ergo qꝛ deus nō
queret pctm antichriſti ad puniendū in futuro. erit ſi
Antixpo. gnum ire dei contra ipſum. Unde magiſter in glo. ſm
multitudinē ire ſue nō queret. Deus enim qui ſolet alios
querere ⁊ a malis reuocare nō queret eū. ſcꝫ antichriſtū
idest nō attendet ad pctā eius vt hic vlciſcat̄ illa in fu
turo grauiꝰ puniturꝰ. Et hoc ſm multitudinē ire ſue.
idest qꝛ deus multū eſt illi iratus. quos ꝑ fraudes et
ſcelera ac diuitias ⁊ honores puenire ſinit. magna enim
ira dei eſt/ qñ peccantē nō corripit. ſed vagā licentiā in
peccatū ruendi ꝑmittit. Unde ad peccantē ſynagogā dr̄.
Ezech.16. Receſſit a te zelus meus. non viſitabo ſuper filias tuas
⁊ vxores cum fornicate fuerunt. Et iccirco a deo humi
liter poſtulemus/ vt hic peccata puniat: ⁊ non illa in fu
turum puniēda reſeruet.

116 Non eſt deus in cōſpectu eius: inquinate ſunt vie illius in omni tempoꝛe.

Antixpo. Hic ꝯſr oſtēdit q̄ erit ſupba ⁊ ambitioſa antixpi ꝑſe
Supbia cutio. vbi aduertēdum q̄ ſupbia antichriſti i fine ma
antixpi. ioꝛ erit quā fuerit ſupbia diaboli. Diabolus enim ſuper
Eſa.14. biens voluit eq̄ri deo dicēs illud Eſa.14. Aſcendā ſup
altitudinē nubiū ⁊ ſimilis ero altiſſimo. Sed antichri
ſtus nō ſe equalē deo faciet: ſe maioꝛē ꝑdicabit eē deo:
⁊ deū nullius extimatiōis eſſe reputabit. Unde de illo
2.Theſ.2. dicit apl's. q̄ reuelabitur hō pctī filius ꝑditionis. qui
Diabolus aduerſatur ⁊ extollit̄ ſupra omē qḋ dr̄ deus: aut colit̄.
Equalis. Que verba ptractās greg. dicit. Nā cū de antichriſto
Grego.29. dr̄ qḋ extollitur ſupra omē qḋ dr̄ deus aut colitur: aper
moꝛ.c.4. tē mōſtrat̄ q̄ diabolus appetēdo dudū dei ſimilitudinem
quaſi iuxta deū ſe erigere voluit. ſed in ſupbie culpā
creſcēdo/ iam ſe ſupra omē qḋ dicit̄ deus aut colitur/ ſe
extollit. Hāc ergo eius ſupbiā nūc exprimēs pſal'. dicit.
Non eſt deꝰ in cōſpectu eius. quare ſcꝫ ſeipſum ſolū eſ
ſe deū predicabit. Et quātū erit ex hoc pctm eius/ oſten
dit.d. Inquinate ſunt vie illius in oī tp̄e. ſcꝫ vie illiꝰ. i.
cogitationes verba cōſilia ⁊ opera in omni tp̄e vite ſue
erūt ſoꝛdide ⁊ male. Uel hoc qḋ dicit i oñi tp̄e. dr̄ ꝑ cō
parationē oiū qui fuerūt ante eū in aliquo tp̄e. vt ſit ſen
ſus. vie illius magis erūt inq̄nate q̄ fuerunt vie alicu
ius alteriꝰ in aliquo tp̄e ante eū. Unde q̄liter nō exti
mabit ipſum deū eſſe in cōſpectu ſuo/ ſubditur.

117 Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicoꝛum ſuoꝛum dominabitur.

Idest: qꝛ iudicia dei ſuper ſe ventura nō cogitabat: qꝛ
ex eo qḋ pena differetur ꝑ aliqḋ tēpus/ ideo putabit deū
Negare nō iudicaturū malos: ⁊ per ꝯñs deū putabit nō eē deū:
deum. ſed ſe ſolū eē deū. Ubi notādū q̄ quicūq̄ putat deo pla
cere mala/ nō putat eū eſſe deū. vel q̄ dicit eū oībus pec
cantibus parcere. Idē nāq̄ eſt deo eē deū ⁊ eē iuſtū:
qꝛ iuſticia in deo deus eſt. qui ergo negat deū eē iu
ſtū: negat eē deū. eū vero negat iuſtū/ q̄ putat ei ma
la placere/ vel non punire. Qꝛ igit̄ antichriſtꝰ putabit
deū nō punire pctā. qꝛ auferent̄ iudicia tua a facie eiꝰ.
ps.13. Ideo ex hoc ſequitur: q̄ nō eſt deus in cōſpectu eius. Di
xit inſipiēs in coꝛde ſuo/ nō eſt deꝰ. Sic ergo hoc qḋ dr̄
Auferentur iudicia tua a facie eius/ eſt declaratiuū il-
lius: nō eſt deus in ꝯſpectu eius. Qḋ aūt ſequit̄. oiū ini
micoꝝ ſuoꝝ dñabit̄/ eſt declaratiuū illius: inquinate
ſunt vie illius in oñi tp̄e. Hic enim cum dicit̄ omniū ini
micoꝝ ſuoꝝ. intelligit̄. ſcꝫ omniū inimicoꝝ dei. quo
rū oium ipſe dñabit̄. qꝛ oēs pctōꝛes in malitia ſupabit/
⁊ excedet. Et ideo inquinate erunt vie illius in oñi tē
poꝛe. i. ſup oēs alios malos q̄ fuerunt ante eū in aliquo
tp̄e. Uel ad litterā omnium inimicoꝝ ſuoꝝ dñabit̄ an
tichriſtus. qꝛ ſm glo. dr̄ q̄ antichriſtus oēs reges ſupe
rabit. vt ſolus regnet ⁊ ſedeat in tēplo dei extollēs ſe ſup
omne qḋ dicit̄ deus. Sꝫ q̄liter ad hoc ꝑueniat ſubdit̄.

Dixit enim in coꝛde ſuo: nō mouebor a generatiōe in generationem ſine malo. 118

Hic ꝯſequēter oſtēdit. q̄ antichriſti ꝑſecutio erit faci
noroſa ⁊ ſacrilega. qꝛ magicis artibus ⁊ diabolicis ad
tantū dominiū perueniet: ⁊ per illas credet regnū ſuū
foꝛe ſemꝑ permāſurū. Et ſic ꝑ ly ſine malo: intellige ſine Antixpo.
malis artibus. Unde ſic exponit magiſter. Dixit enim i Magus.
coꝛde ſuo. i. dicet ſecret apd ſe. qꝛ ſe per malas artes re
gnaturū nō dicet alijs: ſed iſta dicet in coꝛde ſuo. Et qḋ
dicet. Nō mouebor a generatione in generationē: ſine
malo. idest fama mea nō trāſibit de hac generatiōe ad
aliā ⁊ ad poſteros ſine malo. i. niſi malis artibꝰ. Idest
tale culmen ⁊ tā excelſum principatū cōſequar: de quo
poſteri tacere nō poſſunt. Animus enim ꝑditus et ex
perꝰ bonaꝝ artiū ⁊ a iuſtitie lumine alienus/ malis ar
tibus ſibi additū molitur ad famā tā diuturnā/ vt apd
poſteros etiā celebret̄. Uel aliter putabit antichriſtus
ſe de hac generatione moꝛtali ad imoꝛtalē cū coꝛpe trā
ſiturū/ ⁊ hoc ꝑ ſuas magicas artes. Cōſimiliter enim ⁊ Si Simō ma
mon ille magus ſe putauit cū ſceleratis artibus celum gus.
adepturū: ⁊ de humana generatiōe in diuinā magicis
artibus trāſiturū. Cōſimilit̄ ergo iſte in coꝛde ſuo cogi
tās dicit. Nō mouebor a generatiōe i generatiōē. ſine
malo. i. niſi artibꝰ malis mediātibus. Sꝫ qꝛ oia iſta ce
lata tenebit in coꝛde nō oſtendens alijs q̄ talia ꝑ magi
cas artes faciat: ſꝫ ꝑtēdet qḋ vtute diuīa. Ideo ſubdit̄.

Cuius maledictione os plenū eſt ⁊ amaritudine ⁊ dolo: ſub lingua eius laboꝛ et doloꝛ. 119

Ubi aduertēdū q̄ illud qḋ tenet̄ infra os vel ſub lin
gua manet occultū. Sic ⁊ cogitatio: q̄ alijs ad extra nō
manifeſtat̄ dr̄ eē i oꝛe nō extra. Et ideo notās q̄ tales Antixpo.
artes: qbus deꝰ maledicit̄ ⁊ blaſphemat̄: tenebit occul
tas. ideo dicit. Cuius os plenū eſt maledictiōe. i. male Os.
dictionē ⁊ blaſphemiā intra ſe abſcōſaꝫ tenebit. Inſup
addit. Qḋ os eius plenū eſt amaritudine ⁊ dolo. Duo
bus enim modis pncipalit̄ excogitabit oēs ſibi ſubijce
re. ſcꝫ per minas ⁊ toꝛmenta: ⁊ per blandicias ⁊ doloſi
tates. Primus modus ſignificatur per amaritudinē:
⁊ ſecūdus per doloꝛē. Et ſic os eius plenum erit maledi
ctiōe: qꝛ per artes diabolicas deū blaſphemabit. Ama
ritudine. qꝛ minis ⁊ toꝛmentis. Et dolo. qꝛ blanditijs ⁊
deceptionibus. Sequitur. Et ſub lingua eius laboꝛ et
doloꝛ. quia ſcilicet omnis cogitatio eius erit de laboꝛe
inferendo ſanctis ⁊ doloꝛe coꝛpoꝛeo. qꝛ cogitabit qua
liter ſanctos ſibi reſiſtentes affligat et occidat. De iſto
enim alibi dicitur. Iniquitatem meditatus eſt in cu ps.35.
bili ſuo. aſtitit oī vie nō bone: maliciā aūt nō odiuit.

Sedet in inſidijs cū diuitibus in occultis: vt interficiat innocētē. 120 De pe. diſ. 2. ſi enim.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit q̄ erit deceptoria ⁊ inſidioſa. Ubi notandū q̄ antixp̄s tenebit modū oppoſitū xp̄o: nam xp̄s volēs fidē catholicā toti mundo tradere: elegit apl̄os pauperes ignobiles ⁊ indoctos. Antichriſtus aūt amicos ſibi faciet mūdi potētes nobiles ⁊ doctos quos diuitijs artibuſq; magicis ꝑ ipſum reptis ditabit. vt ꝑ illos alios pauperes ⁊ impotētes tam minis q̄ȝ dolo puertat. et cū talib⁹ ſua conſilia ⁊ ſuos dolos cōtra ſctōs habebit. ⁊ hoc eſt qḋ dicit. Sedet in inſidijs cum diuitib⁹ in occultis. q᷑ per occultas īſidias ⁊ doloſitates q̄s inſimul excogitabūt. ſctōs deducent ad mortē. ⁊ mod⁹ inſidiaꝝ erit iſte. vt dicit. glo. Nā alios ⁊ potētes hui⁹ ſeculi ditabit munerib⁹. ⁊ altis exaltabit honorib⁹: quorū falſam felicitatem ad alios decipiēdum oſtētabit. Et vt interficiat innocētē. qḋ duob⁹ modis exponitur. ſcȝ ſpiritualiter ⁊ corporalr̄. ſpiritualr̄ vt ſcȝ de innocēte faciat nocētem. Corporaliter aūt vt ſi ei cōſentire nollent interficiat corpus. Interficere eñ q̄s ſpūaliter cū de bono fit malus. Et reſuſcitatur cum de malo fit bon⁹.

Antixp̄s eligit potētes ſctī. xp̄s fecit ↄtrariū

Pſecutio āntixp̄i īſidioſa.

122 Oculi eius in pauperē reſpiciūt: inſidiat̄ ī abſcondito quaſi leo in ſpelunca ſua.

23. q̄ſti. 4. Quo.

¶ Cōſequēter hic oſtēdit q̄ ei⁹ pſecutio erit crudelis ⁊ furioſa. Ubi notandum q̄ ātichriſti pſecutio erit crudeliſſima: ceteras om̄es preteritas excedēs pſecutiōes. Et ſi q̄s dicat quomō erit crudelior pſecutio oib⁹ preteritis. cū ſancti martyres tam oia crudelia fuerit exp̄ti. quid crudelitatis poterit ātichriſtus facere. qḋ alias factum nō fuerit? Reſpōdeo. Sāctis martyribus oia tormēta erant leuia. q᷑ apta miracula xp̄s ꝑ eos. vel circa eos faciebat. quib⁹ pſecutores cōfūdebātur. ⁊ ipſi martyres cōfortabanť. Tunc autē erit oppoſitū. q᷑ pſecutor crudeliter ſctōs pſeq̄tur. ⁊ ipſe miracula faciet: quibus ipſe ampli⁹ admirabilis reddať: ⁊ martyres q̄ſi territi dubitare videanť. Et hāc ſentētiam ponit Grego. iſtum v̄ſum inducēdo. d. Que eñ penaꝝ genera nō nouim⁹. que penarū genera nō iā vires martyrū exercuiſſe gaudemus. Alios namq; improuiſo ictu immerſus iugulo gladi⁹ ſtrauit. Alios crucis patibulū affixit. in quo ⁊ mors ꝓuocata repelliť ⁊ repulſa prouocať. Alios hirſutis ſerra dētibus attriuit. Alios armato ferro inſultans vngula ſparſit. Alios beluina rabies morſibus detruncando cōminuit. Alios ab intimis viſcerū ꝑ cutē preſſa vis verberum rupit. Alios effoſſa terra viuos operuit. Alios ī altū demerſos mors in precipiciū fregit. Alios in ſe ꝓiectos aqua replēdo abſorbuit. Alios edax flamma ad cineres depaſta cōſumpſit. Quid igiť eſt qḋ in iſtis tormētis tūc atroci⁹ creſcat? Reſpōdet. Niſi hoc qḋ veritas dicit. Surgēt pſeudo xp̄i ⁊ pſeudo ꝓph̄e ⁊ dabūt ſigna magna ⁊ ꝓdigia: ita vt in errorē mittanť ſi fieri poteſt: etiā electi. Nūc eñ fideles nr̄i mira faciunt: cum ꝑuerſa patiunť: tūc autē antixp̄s cum ꝑuerſa infert mira opabiť. penſem⁹ igiť q̄ erit illa humane mētis temptatio: q̄ñ ⁊ pius martyr ⁊ corp⁹ tormētis ſubijcit. ⁊ tū ante eius oculos miracula tortor facit. Cui⁹ tunc virt⁹ non ab ipſo fundo quatiať: q̄ñ is qui flagris cruciat ſignis coruſcat? quia ipſe antixp̄s ⁊ alt⁹ tunc erit veneratione ꝓdigij. ⁊ durus crudelitate tormēti. vnde per dauid dr̄. Oculi ei⁹ in pauperem reſpiciūt. inſidiať in abſcōdito q̄ſi leo in ſpelūca ſua. Ad aptā nāq; potētiam ſuffecīſſet vt leo eſſet. etiā ſi īſidiās nō fuiſſet. Rurſus ad occultas verſutias ſuffeciſſet. ne inſidiās ſurriperet: etiam ſi leo nō fuiſſet. Sed q᷑ antiqu⁹ hoſtis ꝑ hunc tūc cunctis viribus effrenať: ſeuire per vtraq; ꝑmittiť vt cōtra electos in certamine ⁊ fraude ⁊ v̄tute laxetur. v̄tute ꝑ potētiā: ſed fraude per ſigna. Recte ergo ⁊ leo ⁊ inſidians dicať. Inſidiās ꝑ miraculorū ſpeciē: ſed leo ꝑ ſingularē v̄tutē. hec Grego. bene q̄ dicit pſal. Oculi ei⁹ in pauperem ⁊c. Hic accipe pauperē pro humili ⁊ v̄tuoſo. q᷑ cōtra tales maxime intendet crudelitas antixp̄i. ⁊ ad huius declarationem ſubdit.

Antixp̄s crudelitas. Martyr. Gō.

Gre. li. 32. mor. c. 13.

Mat. 24.

Inſidiatur vt rapiat pauperē: rapere pauperem dū attrahit eū 122

¶ Ut eñ dictū eſt: duplici via pſequeť bonos ⁊ paupes. ſcȝ dolo ⁊ violentia. hos modos hic exp̄mit. d. Quo ad dolū ⁊ blādicias dicit. inſidiať vt rapiat pauperē. inſidie eñ in abſcōdito fiūt. Quō. vero ad violētiam addit rapere pauperē. ſcȝ conabiť dum attrahit eū. ſcȝ ꝑ violētiam. attractio eñ fit publica violētia: verum tali pſecutiōe ⁊ ſi nocebit ſctōꝝ corporibus: magis autem ſibi ipſi nocebit. quia ex hoc in interitum cadet eternum. Et hoc eſt qḋ ſubditur.

Antixp̄s. pſecutio.

In laqueo ſuo humiliabit eum inclinabit ſe: ⁊ cadet cū dominatus fuerit pauperum. 123

¶ Quia ꝑ inſidias ſuas ⁊ miracula ſctōs humiliabit. q᷑ quāto maiora ſigna faciet: tāto magis ſancti humiliabuntur. i. cōtēnenť ⁊ ꝓ nihilo habebūtur. Sed ſibi ipſi magis nocebit. quia inclinabit ſe. ſcȝ non volūtarie: ſed diuina v̄tute deponeť de tanta ſublimitate ad ima. q᷑ cadet cum dominatus fuerit pauperum.

Antixp̄s. Humiliare.

Dixit enim in corde ſuo oblitus eſt deus: auertit faciem ſuam ne videat in finem. 124

¶ Hic cōſequēter oſtēdit q̄ illa pſecutio erit obſcura ⁊ tenebroſa. quia ſcȝ ſicut ipſe non credet deum curare de iſtis inferiorib⁹. ſic ⁊ alios ad tantā mentis cecitatē ducet. vt nō credant deū de terrenis curare. Ex iſto eñ textu habeť q̄ ātixp̄s erit illi⁹ opiniōis. q̄ intellect⁹ diuin⁹ iſta inferiora nō curat: nec circa illa v̄ſatur. Et hic nota q̄ finis accipiť dupliciter. ſcilicȝ ꝓ vltimo iudicio ⁊ fine mūdi. Et ſic finem accipit xp̄s. d. Oportet hec p̄mū fieri ſed nōdum finis. et tūc eſt ſenſus. Qḋ de⁹ mala nr̄a nō videbit in finem ſcȝ ſeculi illa iudicādo. Accipiť etiam aliq̄ñ finis pro terra: eo q᷑ terra finis eſt rerū ⁊ vltimum elementum. Sic eñ finis pro terra accipitur. In manu ei⁹ ſunt om̄es fines terre. ⁊ tūc eſt ſenſus. Auertit faciē ſuā ne videat in finē. i. in terrā. q. d. nō videt nec conſideret illa q̄ fiūt in terra. In finē eñ vt dicit glo. dicūt deū nō videre: q̄ dicūt eū nō curare humanas res: q̄ fiunt in terra. et iſti⁹ falſe opinionis erit antixp̄s. ſcȝ q̄ de⁹ nō videt illa q̄ fiunt in terra. vnde tales dicūt illud Job. 22. Nec nr̄a ↄſiderat: ⁊ circa cardines celi perambulat. Dixit eñ in corde ſuo oblit⁹ eſt de⁹. ſcȝ ſui ad puniendum. Hoc autē putare. ſcȝ impunitū remanere peccatum: eſt negare iuſticiā dei: ⁊ ꝑ cōſequēs ipſum deū. Auertit faciem ſuā ne videat in finē. vt expoſitū eſt.

Finis dupliciter dr̄ Matt. 24

Pſ. 94.

Job. 22.

Exurge dn̄e deus. exalteť man⁹ tua: ne obliuiſcaris pauperū. 125

¶ Hic cōſequēter poniť ipſi⁹ antixp̄i victorioſa depoſitio ⁊ ꝓtractio: ꝓ qua ſancti aſſidue deū orabūt. Et tria facit. q᷑ ad hoc ponitur p̄mo ſanctoꝝ deprecatio. Secūdo antixp̄i depoſitio: ibi. Cōtere brachium. Tertio gratiarū actio: ibi. Dn̄s regnabit. Quantū ergo ad primū poſtulat dei auxiliū cōtra antixp̄m. d. Exurge dn̄e exaltetur man⁹ tua. Dormire eñ q̄ſi videť de⁹: q̄ñ bonos a malis affligi ꝑmittit: ⁊ peccatores ꝓſperari. Similiter

Dormire Exurgere

⁊ exurgere dicitur: q̄ſi bonos adiuuat ⁊ malos flagellat. ⁊ hoc petit pſal. noīe bonoꝝ. d. Exurge dñe. Precatur enim dei iudiciū vt illa antixp̄i pſecutio in qua tot mala fient cito finiat̄. Exurge ergo dñe. i. cito veni ⁊ manifeſta potentiā tuā. et exaltetur manus tua. quia enī per man⁹ opamur. ideo man⁹ ſignificat potētiā. ⁊ ſic man⁹ dei eſt potentia dei. Manū ſuā miſit ad fortia. Et hec man⁹ tūc exaltat̄ nō quidē in ſe: ſed in nobis. q: per eſſectum ipſam altā videm⁹: q̄ñ malos bonis nocētes dep̄mit. et ſic ſumme nobis exaltata videbit̄: q̄ñ filium per ditiōis antixp̄m deponet. Sic ⁊ manū diuine potentie exaltari. i. manifeſtari poſtulabat Eſa. d. Dñe exaltet̄ man⁹ tua ⁊ ignis hoſtes tuos deuoret. Uel p manū intellige ipſum dei filiū: per quē oīa deus opatur. q̄ in depoſitiōe antixp̄i ſumme exaltabit̄. q: tūc ab oibus cognoſcetur ſolus verus de⁹ ⁊ dñs. Et cū ipſo antixp̄o oīa idola penitus cōterent̄. iuxta pphiā Eſa. d. Exaltabit̄ dominus ſolus in die illa. q: dies dñi exercituū ſuper oēm ſuperbū. ſcʒ antixp̄m ⁊ cōplices ei⁹. Et eleuabit̄ dñs ſolus in die illa: ⁊ idola penit⁹ cōterent̄. Hāc ergo exaltationē xp̄i cōtra antixp̄ʒ poſtulās dicit. Exurge dñe exaltetur manus tua. i. fili⁹ tu⁹ cōtra antixp̄m adiuuādo electos tuos. ideo ſubdit. Ne obliuiſcaris pauperū ſicut putat antixp̄s ⁊ ſui cōplices. d. Oblit⁹ eſt deus auertit faciem ſuam ne videat.

(Manus Xp̄i. Puer. vlti. — Eſa. 26. — Eſa. 2.)

126 Propter quid irritauit impius deum: dixit enim in corde ſuo nō requiret.

(Antixp̄s. Matt. 24.) Hic cōſequēter ponit̄ antixp̄i depoſitio. Ubi notandū q vt habet̄ in gloſa. Perſecutio ⁊ dominiū antichriſti modico t̄pe durabit. ſcʒ ſolū p tātū tēpus quātū fuit pdicatio xp̄i. ſcʒ per tres annos cū dimidio. Et illo tēpore Enoch ⁊ Helias q viui trāſlati fuerūt in paradiſū. ſ. enoch. Geñ. 5. ⁊ Eccli. 64. Helias āt vt hr̄. 4. Reg. 2. Redibūt ad preliandū cōtra antichriſtū. vnde dr̄. Ecce ego mittā vobis heliā antequā veniat dies dñi magn⁹ ⁊ terribilis: vt ꝯuertat corda patrū ad filios ⁊ filioꝝ ad patres. Quia. ſ. iſti pdicādo ⁊ legē exponēdo: oſtēdēt xp̄m verū eſſe dei filiū. ſicut patres antiq̄ iudeoꝝ ſpe crediderūt illum eſſe futurū. ſic ⁊ iudei q̄ tunc tēporis erūt conuertent̄ ad fidē patrū. vt ſcʒ filij patrū. ſ. iudei. ſic intelligāt legē de xp̄o. ſicut eorū patres ſcʒ pphete intellexerūt. vt Moyſes. Dauid. Eſa. ⁊c. Et ſimiliter cōuertet corda patrū ad filios. q: intelligētia patrū ad filios pducetur dū illud qd̄ ſenſerunt patres ſentiēt ſimul ⁊ filij. vt oſtēdit Auguſtinus. Et ideo q: fides icepit in iudeis. ⁊ poſtea venit ad gētes: q̄ in fine mūdi ad iudeos reuertetur. ideo miſſa incipit̄ in pte dextera altaris: poſtea itur ad ſiniſtrā. deinde ad dexterā reuertit̄. Uñ de t̄pe pſecutionis antixp̄i quātū durabit. ⁊ de iſtorū p̄dicatiōe cōtra ipʒ dr̄. q Datū eſt tēplū dei gētib⁹. ſcʒ antixp̄o ⁊ cōplicib⁹ ei⁹. ⁊ ꝯculcabūt illō mēſib⁹ q̄dragita duob⁹. Et dabo duob⁹ teſtib⁹ meis. ſcʒ enoch ⁊ helie. Et pphabūtur diebus mille ducentis ſexaginta ſcilicet tribus annis ⁊ ſex menſib⁹. Et cū finierint teſtimoniū ſuū. ſcʒ tāto tempore: beſtia que aſcēdit de abyſſo. ſcʒ antixp̄s faciet aduerſus eos bellū ⁊ occidet eos. ⁊ iacebūt corpora eorū in platea magne ciuitatis ſcʒ Jeruſalē. vbi dñs eorum. ſcʒ chriſtus crucifixus eſt. Et poſt occidet̄ antixp̄s ſpiritu oris xp̄i. i. virtute ſpūſſancti. q̄ a xp̄o pcedit. ⁊ hoc myſterio archāgeli michael̄. vt. d. glo. 2. Theſ. 2. Occidet̄ aūt vt tradūt doctores in mōte oliueti ſtās in papilione ⁊ in ſolio ſuo. vbi xp̄s aſcendit ad celos. Jllo autē interfecto nō ſtatī veniet xp̄s: ſed electis cōcedētur ad penitētiā q̄dragitaq̄nq̄ dies. Ad ppoſitū ergo preuidēs pſal. antixp̄i finē: ⁊ q̄ modico t̄pe durabit ei⁹ ſupbia dicit. propter qd̄ irritauit impi⁹ deū. Et tria facit. q: primo ponit antixp̄i increpationē. ſecūdo bonoꝝ ſaluationē: ibi. Tibi derelictus eſt paup. ⁊ tertio antixp̄i cū ſuis dānationem: ibi. Cōtere brachiū. Quantū ergo ad p̄mū increpans antixp̄m dicit: ppter qd̄ irritauit impi⁹. ſcʒ antichriſtus deū. i. quid ꝓfuit ei tāta mala facere. ⁊ nō cōſiderare finem ſuū q̄liter eum deus eſſet puniturus. quiā dixit in corde ſuo nō requiret. ſcʒ de⁹ peccata mea. vt illa puniet: ſed decipiet̄. ppē qd̄ nūc loquēs deo ſubdit.

(Apoca. 11. nō t̄ps durationis āti xp̄i. — 2. Theſa. 2.)

Uides q̄m tu laborē ⁊ dolorē ꝯſideras: vt tradas eos ī man⁹ tuas 127

¶ Quaſi. d. falſuʒ extimabit. q̄m tu de⁹ vides. q: oculis tuis omia nuda ſunt ⁊ apta. Et q deus oia videat: q̄ antichriſtus erga ſctōs faciet ſubdit. Quā tu laborē ⁊ dolorē ꝯſideras. quē ſcʒ laborē ⁊ dolorē ille ſanctis inferet. de quo dictū fuit ſuperi⁹ ſub lingua ei⁹ labor ⁊ dolor. Et ad qd̄ iſtum laborē ⁊ dolorē ꝯſideras? certe vt tradas eos. ſcʒ antixp̄m ⁊ ſuos laborē ⁊ dolorē ſanctis inferentes: in manus tuas. ſcʒ iuſticie tue. Et nota q ſicut manus dei eſt poteſtate creatiua ſingulorum. Manus tue dñe fecerūt me ⁊c. Eſt cōſeruatiua creatorū. Jn manu eius nos ⁊ ſermones nr̄i. Eſt protectiua deuotorū. Jn manu forti eduxī vos de egypto. Sic etiā eſt punitiua reproborum. ideo dicitur. Alleua manū tuam ſuper gētes alienas: vt cognoſcāt potentiā tuā. Et ſic iſto modo vltimo. tradi in man⁹ dei. eſt deū per ſuā iuſticiā ⁊ potentiā de peccatorib⁹ vindictam ſumere. Sic ergo deus laborē ⁊ dolorē cōſiderat. quē antixp̄s cū ſuis cōplicib⁹ bonis inferet: vt tradat eos in man⁹ ſuas. ſcʒ vt eos puniat. Uel aliter vbi notādū q videre aliq̄ñ accipitur pro ſuſtinere vel pmittere tranſire ⁊ nō curare. ſic enī dr̄ Prouer. 25. Que viderūt oculi tui ne pferas. Et ſic accipiēdo hic iſte v̄ſus eſt expoſitori⁹ precedētis. Et ſūt v̄ba antixp̄i deo dicentis. Uides ſcʒ peccata mea ⁊ ſuſtines nec ea punis. et rationē ſubdit. d. Q̄m tu laborē ⁊ dolorē ꝯſideras. Solēt enī hoies: vt ait glo. interdū nō ſumere vindictā iniuriꝫ ſibi illat̄. q: timēt laborare vel iraſci. Sic ipi⁹ iſte āti xp̄s de deo putat. q nō valeat de⁹ tot mala punire ſine labore ⁊ ira. Sēſus āt iſte ꝓnūciationē reqrit i qua ſi erratū fuerit obſcurabit̄. Sic enī dixit impius. nō requiret deus. ratio. quia de tuis laborē ⁊ dolorē cōſiderat vt tradat eos i man⁹ ſuas. q̄ſi laborare ⁊ iraſci timeat. et ideo parcat eis: ne puniēdo eos laboret ⁊ turbet̄ ira. ſic vt aliq̄ñ faciunt hoies diſſimulando vindictā ne iraſcant̄. Et ſic eſt ſenſus. Dixit ātixp̄s. Nō requiret de⁹. ſcʒ mala q̄ facio. ⁊ dixit. Quid tu o de⁹ vides. i. ſuſtines mala ⁊ impunita dimittis. quia tu laborem ⁊ dolorem ꝯſideras quem ſcʒ ſuſtinere te oportet ad hoc vt tradas eos in manus tuas. i. q: times laborare ⁊ iraſci ſi punias eos. Et forte hoc cogitabit antixp̄s: q: ſe deū predicabit ⁊ expertus multos labores ⁊ dolores: q̄s ipſe patiet̄ alios puniendo: ſil̄r cōſiderat q accidat deo. Et ex hoc apparet quātum erit per diabolū decept⁹. vt ſe dicat deum ⁊ laborare ⁊ dolores pati.

(Hebr. 4. — Man⁹ dei. Job 10. Sapiē. 7. Exo. 13. Eccli. 36. — Uidere. Puer. 25. — Punitio.)

Tibi derelict⁹ eſt pauper: orphano tu eris adiutor. 128

(ſpē. di. 4. finis.)

¶ Hic cōſequēter oſtēdit bonorū cōfortationē ⁊ ptectionem. Ubi nota q noīe pauperis ⁊ orphani bonos fideles intelligit. Pauper enī dr̄ humilis Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu. Orphan⁹ vero carēs patre ⁊ mr̄e. Huius enī vite tēpore: pater eſt mūdus: mater vero concupiſcētia carnis. et ſic orphan⁹ dr̄ ille q̄ mūdo caret. ſ. cui crucifixus eſt mūdus. et q̄ carnē ſuā cū vitijs crucifixit ⁊ ꝯcupiſcētijs. ⁊ talibus de⁹ finaliter adiutor erit. Jdeo enī volūtarius pauper oīa mūdi relinquit. vt tu de⁹

(Pauper. Orphan⁹.)

tantum ſpes eius ſis ⁊ adiutoꝛ. Uel per pauperem ⁊ oꝛ
phanū pplm iudaicū intellige q̄ vere paup eſt. qꝛ vaga
būdus per mundū oꝛphanꝰ eſt: qꝛ xp̄m patrē negauit ⁊
matrē ſynagogā pdidit. Et hinc deus in finē erit adiu-
toꝛ. qꝛ ipſos p predicationē helie ⁊ enoch cōuertet ad fi-
ps.71. dem ⁊ ſaluabit. Tūc em̄ vt dr̄ de populo iudeoꝝ. Deus
parcet pauperi ⁊ inopi ⁊ aias pauperū ſaluas faciet.

129 Contere brachium peccatoꝛis ⁊ maligni: queretur peccatū illiꝰ ⁊ non inuenietur.

Hic oſtēdiī ꝙ ſicut deus in fine adiutoꝛ erit bono-
Brachiū. rum: ſic erit damnatoꝛ antixp̄i ⁊ reprobоꝝ. Quid em̄ p
Poteſtas brachium pctōꝛis intelligit̃ niſi ſupbia ⁊ antixp̄i pote-
Antixp̄i ſtas. de q̄ brachio. Job.35.d. Brachiū excelſū ↄfringet̃.
Supbia. qđ exponens Greg.d. Quid nāq̄ excelſum brachiū dr̄
Greg.29. niſi ſuperba antichꝛi celſitudo: qua ſupra ſupbas men
moꝛ.c.4. tes hominū faſtu gloꝛie ſecularis erigit̃: ita vt hō pecca
toꝛ. ⁊ tn̄ extimari homo deſpiciēs deū ſe ſup hoīes men-
tiatur. Quia vero huiꝰ ſuperba potētia diſtricti aduē
tu iudicis erit ſteriēda. ſicut ſcriptū eſt. Quē dn̄s ieſus i-
terficiet ſpiritu oꝛis ſui. ideo recte de ipſo antixp̄o dicit̃.
1.Theſſa.2 Et brachiū excelſum ↄfringet̃. Similiter ⁊ nūc pſal. pre
uidens iſtius brachij cōfractionē.d. Contere brachium
pctōꝛis ⁊ maligni. vbi glo. Cōtere brachiū.p.⁊ ma.i. potē
tiā illius peſſimi antixp̄i q̄ peccatoꝛ eſt in ſe: ⁊ malignus
in alios. vel pctōꝛ eſt violētia ⁊ maligꝰ fraude. Et qua
liter ſit conterenda ſubdit. Queretur peccatū illius ⁊c.
ideſt queretur peccatū illius per iudiciū ⁊ punitionē.
et ipſe ſic punitꝰ peribit. ⁊ ſic nō inuenietur. ſcꝫ amplius i
poteſtate ſed in tormētis. Uel aliter pctm̄ antixp̄i vtile
erit ad purgationē maloꝝ. ſicut peccata ⁊ pſecutiones
aliorū tyrānoꝝ valuerunt ad purgationē iuſtoꝝ: ſicut
dictū eſt ſupra. cōſumetur nequicia pctōꝝ ⁊ diriges iuſtū.
Item dū ſupbit impius incēdit̃ paup. Queret̃ ergo pec
catū antixp̄i. ſcꝫ an ſit ampliꝰ neceſſariū ad purgandū
bonos ſicut ātea. Et nō inuenietur. ſcꝫ tūc eſſe neceſſariū.
qu ia iā nō erit locus illiꝰ pctō oibus iuſtis tunc purga
tis. ſicut plano ferro amplius lima non eſt opus.

130 Dominus regnabit ineternum et in ſeculū ſeculi: peribitis gentes de terra illius.

de ↄſe.di-
ſt.3.c.vlt.

Hic cōſequēter oibus predictis cōſideratis ponit̃ gra
tiarū actio. Et diuidit̃ in ptes tres. qꝛ de tribus agit gra
tias. ſcꝫ pͥmo de eternitate felicitatis. Secūdo de exau-
ditiōe oratiōis: ibi. deſideriū pauperū. Tertio d̓ premia
tiōe humilitatis: ibi. Judicare pupillo ⁊ humili. Quā
tum ad primū dicit. Dn̄s regnabit ⁊c. Ubi notādū ꝙ ſi
cut oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. ſic ⁊ con-
formiter cōſiderata damnatiōe reproboꝝ magis eluce
Btōs. ſcit felicitas ſanctoꝝ. Et hinc eſt qđ quāuis damnati vi
Dānatos. deant btōs vſq̄ ad diē iudicij. vt ipſoꝝ pena magis cre
Uidere. ſcat. ⁊ beati videāt dānatos vt eoꝝ augeat̃ gloꝛia. Tn̄
deus puniēs damnatos citra cōdignum: ne dn̄ punian
tur: nō pmittit damnatos poſt iudiciū videre btōs. ⁊ pre
miās beatos vltra cōdignum vt ampliꝰ premient̃. Fa-
Nota. ciet etiā poſt iudiciū beatos ſemp videre damnatos. vt
vidēdo penas quas euaſerunt: cognoſcāt q̄les gratias
magr̄ li.4 deo agere debēt. vt dicit magiſter. Sic ⁊ nunc cōformit̃
diſt.50. ex cōparatiōe damnatoꝝ ad premiationē bonoꝝ pſal.
vult oſtendere: ꝙ maius erit gaudiū beatoꝝ. ⁊ ex cōſe-
quēti quātum gr̄as boni deo reddere debēt. dicens pͥmo
quo ad bonos. Dn̄s regnabit ineternū ⁊ in ſeculū ſecu
li. ſcꝫ ſupra bonos ipſos beatificādo. Sic em̄ marie pre-
Luce.1. dixerat angelus. Regnabit in domo iacob ineternū.i.

in beatis. qui demonē vitia ſupplātauerat ⁊ mundū. Et
ↄñr addit punitionē maloꝝ.d. Peribitis gentes de ter
ra illius. i. gentiliter viuētes. Gentes em̄ vocat nō hn̄tes
dei cultū ⁊ legē. Peribitis inqt de terra illius. Sed q̄re
dicit terra illius. cum oīs terra ſit dei. Dn̄i eſt terra ⁊ ple ps.23.
nitudo eius. Jdeo notādum qđ triplex eſt terra. ſcꝫ bea- Terra tri-
toꝝ. viatoꝝ. ⁊ dānatoꝝ. Terra damnatoꝝ dr̄ infernꝰ plex.
qꝛ in medio terre collocat̃. Terra miſerie ⁊ tenebrarū: Job.10.
vbi nullus oꝛdo ſed ſempiternꝰ hoꝛroꝛ inhabitat. ⁊ iſta
eſt dei punientis. Terra viatoꝝ eſt terra vite preſentis no
bis data ad viuendū. Qui opatur terrā ſuā ſatiabitur puer.12.
panibꝰ. ⁊ iſta eſt dei miſerētis. Terra beatoꝝ eſt terra ce
li. nam celū vel patria beatoꝝ terra dicit̃ ꝓpter ſtabili-
tatem durationis. Credo videre bona dn̄i in terra viuen ps.26.
tium. ⁊ Beati mites qm̄ ipſi poſſidebunt terram. ⁊ iſta Matt.5.
eſt dei premiātis. Et ſingulariter dr̄ terra dei. qꝛ ibi ne-
mine diſcrepāte ab oibus cōcernitur videt̃ amat̃ ⁊ poſſi
detur. Et de iſta terra malis nunc dicit pſal. Peribitis
gentes de terra illius.

Deſiderium pauperum exaudiuit dominus: preparationē coꝛdis eoꝛum audiuit auris tua. 131

Hic cōſequēter gr̄as agit de exauditiōe oꝛonis. Ubi Deſideriū
nota ꝙ deſideriū nō eſt reſpectu preteritoꝝ ꝓp̄e nec pre
ſentium: ſed ſolū futuroꝝ. et eſt ſemp cum quadā anxie
tate ⁊ pena ex dilatiōe illius qđ deſiderat̃. Sancti autē Martyr.
⁊ martyres laborantes in malis huius ſeculi deſiderāt Btōs.
diem iudicij cū magno feruoꝛe. qꝛ tunc ab oibus malis
eruentur. Jſtā etiā diem deſiderāt: nō ſolum exiſtentes
in purgatorio vt ab illis penis eruant̃: ſed etiā exiſtētes
in paradiſo. vt ſcđam ſtolā beatitudinis accipiāt. et ꝓ-
pter hoc ad deum pro vindicta maloꝝ clamāt.d. Qua
re non vindicas ſanguinem nr̄m: Jſtud ergo deſideriū Apoca.6.
exaudiuit dn̄s. qꝛ ſic facere decreuit. Uel ibi accipit̃ pre
teritum pro futuro. ⁊ hoc ꝓpter certitudinē futuri a deo
oꝛdinati. Uel aliter notādum qđ deſideriū eſt triplex. ſ.
naturale Job.35. Firmamētū deſiderat nubes. Aiale. Job.35.
Quemadmodū deſiderat ceruus ad fontes aquaꝝ ⁊c. ps.41.
Rōnale. vt cum qs deſiderat v̓tutem ⁊ ſapientiā. Cum Sap.4.
preſens eſt imitātur illam: ⁊ deſiderant eā cum ſe eduxe
rit. Si vir pauper ⁊ iuſtus iſtud triplex deſiderium trā
ſcendit. Primo trāſcendit deſideriū naturalis tendētie
deſiderādo diſſolutionē coꝛpoꝛalē.d. illud. Phili.1. De
ſiderium hn̄s diſſolui ⁊ eſſe cum xp̄o. Secūdo trāſcēdit Philip.1.
deſiderium aialis cōcupiſcētie deſiderādo ſpiritualē cō
uerſationē.d. Spiritu ambulate ⁊ deſideria carnis nō Galat.5.
pficietis. Tertio trāſcēdit deſideriū rōnalis appetitus
deſiderando facialem dei viſionē. Anima mea deſidera- Eſa.26.
bit te in nocte. ſcꝫ vite preſentis. ſcꝫ videre te. De quo.1. 1.Pet.1.
Petri.1. Jn quē deſiderāt angeli proſpicere. Deſideriū
ergo pauperū exaudiuit dn̄s: ipſos educēdo de mūdo:
ipſos ſpirituales faciēdo: ⁊ ipſos in celeſtibus beatificā
do. qꝛ vt dr̄ Prouer.10. Deſideriū ſuum iuſtis dabitur. puer.10.
Sed qꝛ tale bonum deſideriū iuſti pauperes a ſeipſis
nō hn̄t: ſed a dei gr̄a preueniente ⁊ coꝛda eoꝝ preparā-
te. ideo illud deſiderium vocat preparationē.d. Prepa
rationē coꝛdis eoꝝ audiuit auris tua. Et hic accipit̃
audire pro exaudire: ⁊ auris pro miſericoꝛdia. Sic acci
pitur audire. pſal.29. Audiuit dn̄s ⁊ miſertus eſt mihi ps.29.
dn̄s factus eſt adiutoꝛ meus. ⁊ auris pro miſericoꝛdia.
Auribus percipe lachꝛymas meas. ps.38.

Judicare pupillo ⁊ humili: vt non apponat vltra magnificare ſe homo ſuper terram. 132

Iudicare. Vide differẽtiã inter iudicare pupillũ et pupillo. ¶ De premiatione humiliũ. vbi notat magiſter in glo. ꝙ aliud eſt iudicare pupillum. et aliud iudicare pupillo. Iudicat enĩ pupillum etiam ꝗ condemnat ipm̃. ſed iudicat pupillo: ꝗ pro illo ſententiã fert. et ſic. d. Iudicare pupillo oſtẽdit ꝙ ſententia dãda erit pro ipſo. et ſic exprimit ipſius premiatio. Et tunc ſcʒ in iudicio implebi
2. Reg. 18 tur de pupillo qḋ ſcribit. 2. Re. 18. Iudicauit ꝓ te hodie dño. Iſto autẽ iudicio paracto ceſſabit oĩs tyrannꝰ ꝓpter qḋ ſubdit. vt nõ apponat vltra magnificare ſe hõ ſup terrã. Vel intelligitur de antixp̃o ꝗ ſoluꝫ homo erit
2. Theſſa. 2 quãuis mẽtiendo dicat ſe deũ eſſe. Tunc enĩ oĩa mala finient ſup terrã cum antixp̃o cum oĩbus ſuis mẽbris
Iob. 3. damnabit. quia vt dr̃ Iob. 3. ibi. Impij ceſſauerũt a tumultu. i. ceſſabunt.

133 In dño confido: quomodo dicitis anime mee: trãſmigra in mõtem ſicut paſſer.

¶ Titulus iſtiꝰ pſal. eſt in finem pſal. dauid. Cuiꝰ patꝫ expoſitio ex ſupradictis in titulis aliorũ pſalmorũ precedẽtium. De hiſtoria autẽ ſupra quã iſte pſal. fundat et de expoſitiõe litterali. dic vt. M. ¶ Quãtum ad intellectum pſal. notãdum ꝙ in iſto pſalmo agit ꝓpheta de hereticis ꝗ ſunt mẽbra putrida mentientes ſe veros catholicos et chriſtũ habere. Et ſic alios conant ab vberibus ſancte mr̃is eccleſie abducere: et ad ſe illos adducere affirmãtes ꝙ apud ſe ſit xp̃s. Et q̃ſi pie et ſtudioſe ſunt admonẽtes vt ad eos trãſeundo trãſmigremus in xp̃m. Quibꝰ in iſto pſal. reſpõdet ꝓpheta redarguẽs eos et docẽs eis eſſe reſiſtẽdũ. Vñ pſal. iſte diuidit in duas ptes. Quia p̃mo ponũtur bonorũ et malorũ merita et demerita. Secũdo vtrorũq; premia et ſupplicia: ibi. Dñs in templo et c. Prima in duas. qꝛ p̃mo ponunt bonorũ merita. Secũdo malorũ demerita: ibi. Qm̃ ecce peccatores
Cõfidentia. Spes. intenderunt arcũ. Quãtũ ad p̃mũ loquẽs in pſona oĩum bonorũ dicit. In dño cõfido. Vbi notandũ ꝙ volens exp̃mere breui ſermõe oĩes ṽtutes et merita iuſtorum et fidelium ait. In dño confido. quia confidentia in dño omnes virtutes continet. quoniam ipſa eſt remiſſio peccatorũ. Operatio meritorum. Fortitudo aĩorum. Cognitio credendorum. Supatio demoniorũ. Acq̃ſitio premiorũ. Primo nãq; cõfidẽtia in deo facit remiſſionem
Math. 9. pctõrum. Math. 9. Cõfide fili remittunt tibi pctã tua. Nec mirũ qm̃ cõfidentia in deo fidẽ includit. qꝛ cõponi
Actuũ. 15. tur ex. cõ. et fide. fides autẽ pctã purgat. Actuũ. 15. Fide
Ephe. 3. purificãs corda eorũ. ideo dicit apl̃s. In xp̃o habemꝰ fiduciã et acceſſum in cõfidẽtia p fidẽ eiꝰ. Scḋo eſt actiua meritorũ. Si enĩ pctm̃ ſine dei gr̃a purgari nõ põt et ipſa gr̃a oĩa nr̃a efficit merita: cõſequẽs eſt vt cõfidentia ꝗ pctã purgat: etiã in nobis nr̃a merita operetur. vnde Hie
Hiere. 17. re. 17. Benedictꝰ vir ꝗ cõfidit in dño et erit dñs fiducia eius: et erit q̃ſi lignuꝫ qḋ trãſplantat ſup aquas: nec aliquã deſinet facere fructũ. Tertio cauſat fortitudinẽ aĩorum. quoniã cõfidentia in deo aĩam vnit deo. vnitus autem
Eccli. 11. deo ſtabilis eſt et fortis. ideo dr̃. Cõfide in dño et ſta in loco tuo. Locus autẽ nr̃ in quo ſtabiliter manere debemꝰ eſt cor nr̃m: a quo extra vagãdo per tẽporalia nõ debemus exire et in ipſo nos ſtabiles facit cõfidentia in dño.
Ps. 124. pſal. 124. Qui cõfidunt in dño ſicut mons ſion: nõ cõmouebitur ineternũ. Quarto facit veritatis cognitionem. Sapiẽ. 3. Qui cõfidunt in dño intelligent verita
Sap. 3. tem et c. Quinto facit demoniorum ſuperationẽ. vnde
2. Mac. 15. dicit de machabeo. Machabeus autẽ cõfidebat ſemper cum omni ſpe auxilium ſibi a deo affuturũ. quia confidentia ipſe fruſtratus nõ fuit. Nam vt ibidẽ ſequitur dñs per manum hieremie ꝓphete gladium ſibi porrexit in ꝗ aduerſarios ſuos ſuperauit. Sic enĩ p confidentiã ad aduerſarios ſuperandũ nos ſuo extremo hortabat xp̃s.
d. Cõfidete ego vici mũdum. Iſta cõfidẽtia ſuſanna de Ioan. 16.
ſuis hoſtibus iudicibꝰ triumphauit. de qua Dani. 13. Dan. 13.
Erat enĩ cor eius fiduciã habẽs in dño. Iſta ṽtute ſuperant pericula maris. vnde naufragãtibꝰ diſcipulis dixit ieſus. Cõfidete ego ſuꝫ. ꝓpter qḋ dr̃ Dañ. 4. Nõ eſt Matt. 6.
cõfuſio cõfidentibꝰ in te. Sexto facit acq̃ſitionẽ premiorum. Ad heb. 6. Cõfidimꝰ autẽ de vobis diliciſſimi me Heb. 6.
liora et viciniora ſaluti. Et ideo ad iſtã ṽtutum ṽtutẽ cõſeruãdam nos hortat apl̃s. d. Nolite amittere cõfi Heb. 10.
dentiã vr̃am ꝗ multã habet remunerationẽ. Quia ẽ ſicut cõfidẽtia ceteras ṽtutes cõtinet. ideo merita et ṽtutes iuſtorũ breui ṽbo exp̃mens pſal. d. In dño confido. Et qꝛ cõfidens in dño. ideo rep̃mit oĩa tentamenta hereticorũ: vel aliorũ malorum ipſos rep̃hendẽdo. d. Quomõ dicitis aĩe mee et c. Littera hic eſt duplex. qꝛ aliq̃ lr̃a habet mõtem: et alia mõtes. Si autẽ legat in ſingulari trãſmigra in mõtem. tunc p mõtem xp̃s intelligit. de ꝗ ſub mõtis noĩe dr̃. Et erit in nouiſſimis diebus preparatus Eſa. 2.
mons domꝰ dñi in ṽtice mõtium: et eleuabit ſup colles et fluent ad eũ oĩes gentes. et c. Et tũc ſunt ṽba hereticorum. d. Cuilibet fideli trãſmigra in mõtem ſicut paſſer. i. xp̃m ꝗ apud nos eſt. quaſi ipſis dicens pſal. Quõ monetis me trãſire ad vos tanquã multi ſint xp̃i. q̃ſi mirum eſt. qꝛ ſi hoc fecero: ero ſicut paſſer ſcʒ inſtabilis cõtra illud qḋ premiſſi. d. In dño cõfido. Si autẽ legatur mõtes in plurali. tũc p mõtes intellige ipſos hereticos ꝗ vere ſunt montes. i. alti p ſupbiam. qui fideles a vera fide ſe ducere volentes dicunt: tranſmigra in nos. i. in ſocietatẽ nr̃aꝫ. Sicut paſſer qḋ dicunt adulãdo. i. qꝛ tu ſicut paſſer pennatꝰ es ṽtutibus et preceptis. ideo nobiſcũ ꝗ ſumus alti debes habitare. ſicut et paſſer in altis habitat. et tunc iſtos rep̃hendens. d. Quõ dicitis aĩe mee. hoc quaſi. d. mirum eſt. cum xp̃s quẽ vos dicitis habere non alta querere: ſed humilitatem docuerit.

Qm̃ ecce peccatores intenderũt arcum ſuum. parauerunt ſagittas ſuas in pharetra: vt ſagittẽt in obſcuro rectos corde. 134

Hebr. al. oppoſuit.

¶ Hic cõſequẽter ponit malorũ demerita et peccata. ſcʒ hereticorũ vel demoniorum. quorũ malicia precipue intẽdit ad corrumpẽdam et applicãdam ſcripturã ſacrã ad ſuos errores vel mala defendendo. Vnde nota ꝙ per ar
cũ ſcriptura ſacra intelligit: ſupra fuit declaratũ ſuper illo ṽbo pſal. 7. Niſi cõuerſi fueritis gladiuꝫ ſuũ vibrauit arcum ſuũ tetendit. Hũc autem arcũ intendũt heretici. i. plicant et torquẽt. Cum enĩ intendit arcus vtraq; pars eiꝰ. ſcʒ lignum et chorda plicat: qꝛ tam nouũ teſtamentum ꝙ̃ vetus torquẽt a vera intelligentia et ad ſuas hereſes applicant. Sicut verbi gratia dicit ſcriptura. ꝙ cũ eſſet deſpõſata maria ioſeph antequã cõuenirẽt inuẽta eſt habẽs in vtero. Iſtam ſcripturam plicãt heretici:
vt ait hidicomarite. vt. 24. q. 3. ꝗdam heretici. d. Qḋ 24. q̃. 3.
ex hoc habet ꝙ maria poſt natum xp̃m cum ioſeph fuit carnaliter cõiũcta. Vnde ſic plicando ſcripturã arguebant. Cum enim ante ſit idem ꝙ prius: eſt differẽtia tẽporis: ſed prius tempus relatiue dicit ad poſterius. 4. Philipen. ergo ſi prius ꝙ̃ conuenirent habuit in vtero. cõſequens eſt ꝙ poſtea cõuenerunt. Sed nõ aduertunt qḋ hec dictio ãte exponitur affirmatiue et negatiue. Affirmatiue qḋ illud dicit ãte poſt qḋ aliud ſequit. Negatiue vero illud dr̃ ante/ qḋ nihil tale preceſſit. et ſic intelligitur hic ly ante. Similiter et alij torquentes arcũ ſcri

Luce.1. Primogenitus. pl̃re dicunt ꝙ virgo maria habuit plures filios preter xp̃m. q2 dicit Luce.1. ꝙ peperit filium ſuū primogenitum. ꝑmogenitus autē ds nō dicit niſi reſpectu ſequentiū. ſoluit vt prius. Parauerunt ſagittas ſuas in pharetra. Pharetra dr̃ cor qḋ ſagittas cōtinet. ſcȝ acuta ⁊ acerba cōſilia. vt ſagittent in occultis rectos corde. ſ. fideles etiā ſimplici ſenſu ſcripturarū degētes. Sic eñ dicitur. ps.63. pſal.63. Intenderūt arcum rem amarā vt ſagittēt in occultis immaculatum. q2 ſcȝ tales vt ibi dicit glo. geſtāt mel in ore ⁊ aculeum in dorſo. ⁊ dicit in occultis: quia heretici in planis ⁊ apertis ſcripturis ſimplices nō poſſunt decipere: ſed in occultis locis ⁊ obſcuris: tūc ſenſuȝ ſcripture conant̃ ꝑuertere. et hoc eſt qḋ ſubditur.

135 Quoniam quē perfeciſti deſtruxerunt: iuſtus autem quid fecit.

Idest ſenſum ſcripture quem tu perfeciſti. ſcilicet ſcripturas quas tu ꝑfecte edidiſti deſtruxerunt. vel ſenſum ſcripture quem tu ꝑfeciſti. ſcilicet implendo in te predicta i ſcripturis deſtruxerūt. idest ꝑuerterūt. Iuſtus Chriſtus. Iuſtus aūt qḋ fecit. Nomine eñ iuſti xp̃s intelligit̃. q2 eſt iuſtus iuſtificans alios. vnde nō ſolū amici: ſed etiā inimici ⁊ perſecutores eius ipſum noīe iuſti vocant. Pilatus. Matt.27. vt Pilatus dicit. Matth.27. Innocēs ego ſum a ſanguine iuſti huius. Uxor. vxor pilati. d. Luce.22. Nihil tibi ⁊ iuſto illi. Centurio. Luce.22. Centurio qui ipſum crucifixit. dicit. Uere hic homo iuſtus erat. Iudas. Matt.27. Ipſe iudas q eum tradidit. d. Matth.27. Peccaui tradens ſanguinem iuſti. Iuſtus ḡ qḋ fecit. idest chriſtus. q̃ſi. d. iſti ſic ꝑuertentes ſcripturas vt diuidant eccleſiā: nō bene attendūt qḋ iuſtus. i. chriſtus fecerit: q2 faciūt oppoſitū. quia iſti eccleſiam conant̃ diuidere: ſed chriſtus eaȝ pace vniuit. ſcilicet Pacē relinquo vobis: pacē meam do vobis. chriſtus eñ tātam pacem eccleſie exhibuit: vt etiā traditorem ſuū iudam mira patientia tolleraret: ⁊ ad predicādū regnū celorum cū alijs apoſtolis mitteret: ⁊ ei ſicut ceteris euchariſtiam daret: quē ante ſuū traditorem ⁊ diabolū nominauerat. cui omia predicta cōtulit vt oſtēderet dona dei ad illos ꝑuenire: q fidem xp̃i accipiūt: etiam ſi talis ſit ꝑ quē accipiunt q̃lis iudas fuit. Iſti aūt heretici per oppoſitū faciunt. q2 etiā fideles a fidelib9 fidē ſacre ſcripture accipiētes: etiā ꝑuertere conāt̃. Nō ergo cōſiderāt qḋ iuſtus. i. xp̃s fecit.

136 Domin9 in templo ſancto ſuo: dominus in celo ſedes eius.

Hic cōſequēter ponit bonorū premia ⁊ ſupplicia malorū. ⁊ primo ponit primū. ⁊ ſecūdo ſecundū: ibi. Pluet ſuꝑ peccatores. Quātū ad primū nota ꝙ tria bona dñs bonis tribuit. ⁊ ſecūdum hoc iſta pars diuidit̃: qm̃ de9 ſuos ꝑmo inhabitat. ſecūdo illos gratificat: ibi. Oculi eius in pauperē. tertio ipſos purificat: ibi. Dñs interrogat iuſtū. Inhabitat de9 Teplū Bonus. Quātū ad primū oſtēdit ꝙ dñs bonos inhabitat. d. Dñs in tēplo ſancto ſuo ⁊c. Quilibȝ eñ iuſtus tēplum dei dr̃. teſte ap̃lo. Templū dei ſanctū eſt qḋ eſtis 1.Corin.3. vos: ⁊ ſpirit9 dei habitat in vobis. ſi qs autē violauerit templum dei diſperdet illum deus. quāuis enim vbiq3 ſit deus: non tamē vbiq3 habitat. habitat enim in illis qui ſunt templū eius ⁊ celū. In malis autem non habitat licet ſit in illis vt oſtēdit Magiſter. d. In ſanctis eñ magr̃ li.1. diſt.37. habitat deus in qb9 eſt per gratiā. non enim vbicumq3 eſt deus ibi habitat: ſed vbicumq3 habitat: ibi eſt. In ſolis ḡ bonis habitat q ſunt templū eius ⁊ ſedes ei9. vnde Eſa.66. ꝑ Eſaiā dñs ait. Celū mihi ſedes eſt: terra autē ſcabellū pedū meorū. Quia in electis q ſunt celū habitat de9 ⁊ regnat: q ei9 voluntati deuoti obtemperāt. Malos vero qui ſunt terra iudicij diſcretione calcat. vnde in libro ſapien. dicitur. Thronus ſapiētie anima iuſti. quia in iuſtis ſpecialius eſt quā in alijs rebus: in quibus tamen omnib9 eſt totus. Quemadmodum Auguſtinus ait. aug. i ep̃la ad hier. de origie aie. Anima ꝑ omnes ꝑticulas corporis tota adeſt ſimul: nec minor in maiorib9: nec maior in minorib9. ſed tamē in alijs intenſi9 in alijs remiſſi9 opat̃: cū in ſingulis ꝑticulis corporis tota eſſentialiter ſit. Sic ⁊ de9 cū ſit eſſentialiter in omnib9 tot9. in illis tamē plen9 dicit̃ eſſe qs inhabitat. idest in illis in qb9 ita eſt: vt faciat eos templū ſuū. Iſtud ḡ eſt donum qḋ de9 ſuis facit electis. q2 ſcȝ illos inhabitat per gr̃am. de quib9 nunc pſal. dicit. Dñs ps.102. in templo ſancto ſuo dñs in celo ⁊c. Et alibi. dñs in celo ſedes ei9. Uocātur eñ ſancti non ſolū templum dei ſed etiā celū: q2 in celeſtib9 mente conſiſtūt.

Oculi ei9 i pauperē reſpiciūt: palpebre ei9 iterrogāt filios hoim. 137

Hic ponit ſecundū donū qḋ ſuis dat electis. q2 ſcilicet eos gratificat. Ubi ſciendū ꝙ per oculos dei intelligit̃ Ocls dei. Miaꝛ gr̃a miſericordia ⁊ gr̃a dei: qbus ſuos electos reſpicit ⁊ ſibi facit̃ gratos. Sicut ⁊ reſpectus dei dr̃ auxiliū dei: quia illuȝ ſuis reſpicit oculis quē ſuo auxilio ſibi gratificat. Sicut de petro legit̃. Reſpexit dñs petrū: ⁊ ideo ſtatim Luce.21. petrus egreſſus foras fleuit amare. Oculi ḡ dñi in pauperem reſpiciūt: q2 ipſe pauperes ſpiritu ſua adiuuādo gr̃a facit ſibi gratos. et ideo ſi aliquando aduerſa ſuis pauperib9 infert: tamē hoc miſericorditer facit vt medicus. ꝑpter qḋ pſal. d. Ocli dñi ſuꝑ iuſtos: aures aūt ei9 ps.33. in preces eorū. vbi glo. Oculi dñi. i. reſpectus miſericordie dei ſunt ſuꝑ iuſtos: etiā quādoq3 vt medicus ſeccat ⁊ vrit: per qḋ videtur nō reſpicere. q2 hoc facit vt ſanet ⁊ parcat in ſempiternū. ⁊ cōſimili modo nunc ait. Oculi eius in pauperē reſpiciunt. et palpebre ei9 interrogant palpebra. iudicia di. filios hominū. Ubi nota ꝙ palpebre: q2 illis clauſis nihil videmus: illis vero apertis videmus: ſignificant diuina iudicia: quib9 nos interrogat deus ⁊ ꝓbat: q aliqñ ſunt nobis apta quādoq3 vero clauſa ⁊ obſcura. Unde iſtū textū exponens Grego. d. Trib9 modis interrogare Greg.28 mor.ca.7 Interrogare Rñdere. nos conditor nr̃ conſueuit. cū aut flagelli diſcretione nos percutit: ⁊ q̃ta nobis inſit vel deſit patientia oſtendit. aut qñ quedā que volumus precipit: ⁊ nr̃am nobis obedientiā vel inobedientiā patefacit. aut qñ aliq̃ nobis occulta patefacit ⁊ aliqua abſcondit: ⁊ menſurā nobis nr̃e humilitatis innoteſcit. Et ponit exemplo. d. flagello nanq3 nos interrogat: cū mentē ſibi bene per tranquillitatē ſubditā: afflictionibus pulſat. vnde ⁊ iob laudatur atteſtatione iudicis ⁊ tamē ictib9 ceditur ꝑcuſſoris vt eius patientia tāto veri9 clareſceret: quāto inq̃ſita duri9 fuiſſet. Precipiēdo autē dure dominus nos interrogat. ſicut abraam terrā ſuam iubet̃ egredi ⁊ ꝑgere quo neſciebat. in mōtem vnicū filium ducere. ⁊ quem ad cōſolationem ſenex acceperat immolare. Cui nimirū ad interrogationē bene reſpondenti. i. ad iuſſionem bene obediēti dicit̃. Nūc cognoui ꝙ timeas deum: ſcire namq3 dei eſt nr̃am obedientiā nos ſcire facere. Aperiēdo quoq3 nobis quedā atq3 claudendo nos interrogat deus. ſicut per pſal. dicitur. Palpebre ei9 interrogant filios hominū. Palpebris quippe apertis cernim9: clauſis ps.10. nihil videm9. Quid ergo ꝑ palpebras dei niſi iudicia Greg. c.8. ei9 accipim9: que iuxta aliqḋ claudunt̃ hoib9. ⁊ iuxta aliqḋ reſerant̃. vt hoies q ſeipſos neſciūt: ſibi ipſis innoteſcant. quaten9 dum quedam intelligēdo comprehendūt. quedam vero cognoſcere omnino nō poſſunt eorū corda ſeſe latent̃ inq̃rant: ſi illos diuina iudicia vel clauſa nō ſtimulāt: vel apta nō inflant. Hac enim paulus interrogatiōe ꝓbat9 eſt: q poſt aſcenſionē tertij celi poſt ſuꝑne locutiōis myſteria. d. Nō ſum9 ſufficiētes co- 2. Corin.3. gitare aliqḋ a nobis quaſi ex nobis ſit. Apertis ergo pal-

pebɼis dei interrogatus paulus: recte reſpõdit: q2 ſuper
na ſecreta attigit: ⁊ tamē in humilitate cordis ſubliui
ter ſtetit. Qui rurſum cū ſecreta dei iudicia de repulſio
ne iudeoꝝ ⁊ gentiū vocatiõe diſcuteret: atq3 ad eam
puenire nõ poſſet: quaſi clauſis palpebris dei interroga
tus eſt. Sed rectum illi reſponſum reddidit. q deo ſe in
Roma.11. ipſa ſua ignorãtia ſcienter inclinauit. d. O altitudo ſa
piētie ⁊ ſciētie dei: ꝙ̃ incõprehenſibilia ſunt ⁊c. Ecce em̃
abſcõſis myſterijs q̃ſi clauſis palpebris interrogatus:
recta reſpõdit. qui ſecreti aditum pulſans: q2 per cogni
tionem intromitti ad ſupioꝛa nõ valuit: p cõfeſſionem
ante ianuas humilis ſtetit. et qđ intus comprehende=
vel timēdo re non potuit: foꝛis remanendo laudauit. Ex quibus
patet ꝙ palpebꝛe dei ideo nos interrogant: vt amplius
nos ſibi gratificēt. Vel aliter. p palpebras dei aptas in=
tellige proſpera: per clauſas: aduerſa: quib9 ſuos deus
pbat ⁊ interrogat: vt in proſperis ſint humiles: ⁊ ſtabi=
les in aduerſis. vt clauſis palpebꝛis nõ fatigētur: ⁊ aper
tis non inſlentur.

138 Dominus interrogat iuſtum ⁊ impium: qui autem diligit iniq̃tatem odit animam ſuam.

¶ Hic ponit tertiū beneficium. ſcz ꝙ de9 ſuos purificat.
Dictū em̃ ſtatim eſt dñs nos interrogat p aduerſa ⁊ p=
aduerſitas ſpera. ſcz intēdo. Sed q2 hoc cõmune ē ⁊ bonis ⁊ malis
Iuſtus. quãuis differēter. ideo dicit. Dñs interrogat iuſtū ⁊ im
Malus. pium. ſcz iuſtū purificãdo. q2 iuſtus per patiētiā aduer
ſoꝝ ⁊ p humilitatē habitā in proſperis purificat. ⁊ deo
magis grat9 redditur. Impi9 autem per impatiētiam
aduerſoꝝ ⁊ ſupbiam habitā in proſperis magis inq̃na
tur. Que diuerſitas nõ prouenit ex pte interrogatiõis:
ſed ex pte diuerſitatis reſpõſiõis. q2 iuſtus proſperis in=
terrogat9 reſpõdet humilr. ⁊ malus ſupbe. Silr iuſtus
interrogat9 vel pulſat9 aduerſis reſpõdet patiēter. ma=
lus autē impatiēter. Et q2 ſupbia in proſpis ⁊ murmu
ratio in aduerſis. eſt quedam iniq̃tas a deo. ⁊ ſi iuſti il
lis interrogatiõib9 purgant. iniuſti tamē ampli9 ſoꝛdi
Iniq̃tas. dãtur. ideo ſequit. Qui autē diligit iniq̃tatē odit ani=
mam ſuā. et ſic malus ſibiipſi nocet nõ alijs. et attēde ſe
cūdū qđ ait magiſter in glo. Nota qđ ait. Qui diligit
iniq̃tatem odit animā ſuā. non dicit q facit. Iniquitas
Ioā. 8. em̃ idem eſt ꝙ peccatū. vnde Ioa. ait. Oĩs q facit pec
catū ⁊ iniq̃tatem facit. nemo vero ſine pctõ viuit. Ille
vero diligit iniq̃tatem qui ex deſiderio ⁊ affectu peccat.
Ex quo apparet ꝙ iſta glo. vult ponere differentiā inter
pctm̃ veniale ſine quo nullus viuit. ⁊ peccatū moꝛtale:
qđ eſt ex electiõe ⁊ deſiderio. Ex quo ſequit ꝙ oĩe pec
catū factū ex electiõe volūtarie: ⁊ a pꝓpoſito eſt moꝛtale.

139 Pluet ſuper peccatoꝛes laqueoſ: ignis ſulphur ⁊ ſpiritus procellarum pars calicis eoꝛum.

8 pe. di. 3. q vult.

¶ Hic pñr ponit ſupplicia maloꝝ. Ubi pmo notãdū ꝙ
Laqueus. p laq̃os itelligūtur pctã. q2 a pctis diabol9 capit aias. ſic
Pctm̃. laq̃is auceps capit aues. vñ pu̇er. 29. Peccãtē vir; iuol
Puerb. 29 uet laque9. f. ⁊. 2. Thi. 2. dr̄. Reſipiſcãt a laq̃is diaboli q
2. Thim. 2 bus captiui tenent. Pctã aūt gñalr ſunt tria. ad q̃ alia
Ignis. reducūtur. ſcz auaricie ⁊ cupiditatis. luxurie ⁊ volupta
Auaritia. tis. ſupbie ⁊ vanitatis. Pctm̃ auaritie p igne3 figurat.
q2 ſicut ignis lignis nõ ſatiat ſed magis accendit. ſic ⁊
Puerb. 30 auaricia nõ ſatiat pecunia: ſed magis irritat. vñ pu̇er.
Eccle. 36. 30. Ignis nūꝗ̃ dicit ſufficit. Et eccl'e. 5. Auar9 nõ reple
Sulphur. bit pecunia. Sulphur vero res fetida ⁊ ignita ſigt pctm̃
Luxuria. luxurie. in cui9 ſignu3 ſuper luxurioſos ⁊ fetidos hoies
Geñ. 19. pluit de9 ignē cū ſulphure. Geñ. 19. qđ declarãs Grego.
d. Sulphur fomentū eſt ignis. qđ tñ ſic ignē nutrit: vt fe Greg. 14
toꝛē grauiſſimū exalet. quid itaq3 in ſulphure niſi pec= moꝛ. c. 10.
catū carnis accipimus. q dū peruerſis cogitationib9:
quaſi quibuſdã fetoꝛib9 mentem replet: eterna ei incen
dia preparat. et dum fetoꝛis ſui nebulam in mente re=
proba dilatat. cõtrã eam flãmis ſubſequentibus: quaſi
fomēta ſubminiſtrat. Nam q2 per ſulphur fetoꝛ carnis Geñ. 19.
accipit: ipſa ſacri eloquij hiſtoꝛia teſtat q contra ſodo
mam ignē ⁊ ſulphur pluiſſe dñz narrat. Qui cū carnis
ei9 ſcelera punire decreuiſſet: in ipſa qualitate vltionis
notauit maculā criminis ⁊c. vñ de luxurioſo dr̄. Aſper Iob. 18.
gat i tabernaculo ei9 ſulphur. Quid aūt p ſpiritū pꝛocel Pꝛocella
le niſi ſupbia deſignatur. Nã procella pꝓpe eſt ſubita vis Supbia.
ventoꝝ cū pluuia. ⁊ dicit procella a pcutio pcutis q2 p
cutiat. Quid autē eſt ſupbia niſi qdam vētus cū impe
tu alios pcutiens ⁊ deſpiciēs. vnde de ſupbis impijs dr̄.
Procella ruēs in capite impioꝝ. Pluet ergo dñs ſuper Hiere. 30.
peccatoꝛes. ⁊ hoc in preſenti: laqueos. ſcilicet peccata q
bus illaqueãtur. Qđ quidem pluere dicitur. quia ma
los in peccatis permittit cadere: quia ſubtrahit ab eis
auxiliū gratie ſue: ⁊ in omne peccatū permittit cadere:
q2 in tria predicta pctã ad q̃ oia alia reducūtur. ſcilicet
auaritie. ⁊ hec eſt ignis. luxurie ⁊ hec eſt ſulphur. ſuper
bie ⁊ hec eſt ſpiritus pꝛocelle. Et q2 oĩe peccatū eſt pena. pena dm
ideo. d. qđ hec eſt pars calicis eoꝝ in pñti: ſed in futuro
aliam ptem habebūt. Calicis ſcilicet eternã penã ignis
ſulphuris ⁊ pꝛocelle. que pena eterna vere his nominib9
ſignificatur. dicit em̃ laqueus q2 a quos ſemel capit am
plius nõ relaxat. dicit ignis: quia ignis eſt ibi cruciãs.
dicit ſulphur propter fetoꝛem. dicit ſpirit9 pꝛocellarū pro
pter varietatem penarū. Sic igit iſtius calicis. ſcilicet
pene maloꝝ: vna pars eſt in pñti vita: alia pars in fu
tura. Et hic eſt calix damnatiõis eterne. de quo dicitur.
Babylon ciuitas illa magna venit in memoriã dei da Apoc. 16
re illi calicem ire eius. Babylon que interpretatur con
fuſio: ſignificat confuſam multitudinem damnatoꝝ.

Quoniam iuſtus dominus ⁊ iuſticias dilexit: equitatem vidit vultus eius. 140

16. q. 1. re uertimini.

¶ Hic oſtēdit q̃re de9 ſic bõis dat premia ⁊ malis penas
d. Qm̃ iuſtus dñs ⁊ iuſticias dilexit. p iuſticias intel= Iuſticia.
lige bonos: q2 plures iuſticias habēt. dei autē vnica ſo=
la eſt iuſticia. q̃ſi dicat. Dñs iuſtus eſt. ideo dilexit iu=
ſticias. ſcz bonos eos premiãdo. Etiã q2 iuſtus eſt. ideo
eq̃tatem vidit vult9 ei9 malos puniēdo. q2 vt dicitur.
pſal. 33. Vult9 autē domini ſuper faciētes mala vt per= Ps. 33.
dat de terra memoriam eoꝝ.

SAluum me fac domine quoniã defecit ſanct9: qm̃ diminute ſunt veritates a filijs hoim̃. 141

22. q. 5. aliquis.

¶ Iſte pſal. talē habet titulū. In finē pſal. dauid pꝛo octa
ua. et idem titulus habet. pſal. 6. Et hic pro octaua eo=
dem modo exponit ſicut ibi. ſcilicet pro die iudicij. Sed Ps. 6
in hoc iſti9 tituli intentio differt ab illo. quia ibi dauid
loq̃tur in illo pſal. 6. In pſona peccatoꝛis timentis octa
uam. ſcz diem iudicij ne puniat. ideo ibi diuinã poſtu=
labat miam. Hic aūt loquit in pſona viri pfecti optãtis
octauam iudicij ⁊ orantis vt veniat. q2 hic petit pꝓpter
iniq̃tatē mūdi dñrui vt ad veritatē future pmiſſiõis pue
niat. Et ſic eſt ſenſus tituli iſte. In fine3 pſal. dd. i. pſal.
iſte fact9 a dauid dirigens nos in finem. ſcilicet chꝛiſtū:
eſt fact9 pꝛo octaua. i. p die iudicij quē iuſtus deſiderat.

vt iniquitas mundi deſtruaꝛ: ⁊ veniat veritas ꝓmiſſio
nis beatitudinis eterne. Intẽtio huius pſal'. eſt reuoca=
re hoīes a falſitatib⁹ ſeculi ad eloquia dei: in q̄bus nr̄a
ſalus conſiſtit. Item ſciendum ꝙ iſte pſal'. fundatur ſu
1. Reg. 23. pra quandā hiſtoriā que habetur. 1. Reg. 23. Nā cū da
uid fugeret a facie Saulis pſequẽtis eū accidit ꝙ phili
ſtei pugnarent cōtra vnā ciuitatē regis Saulis que di
cebaꝛ ceila. Qḋ audiens dauid pietate motus deſcẽdit
cum ſocijs eius ad liberandū ciuitatē illā ⁊ pugnauit
contra philiſteos ⁊ obtinuit victoriā. Et ibidem in ciui
tate illa cepit habitare cū ſuis. viri aūt ceile ingrati cō
tra dauid ſtatim tractauerūt tradere dauid ⁊ viros ei⁹
in manib⁹ Saulis: ⁊ nūciauerūt Sauli ꝙ Dauid ha
bitaret cum eis. Quo audito Saul mandauit totū ex=
ercitū ſuum parari vt ciuitatē illam circūdaret: ⁊ ſic ca
peret dauid. Dauid aūt hec audiēs conſuluit dn̄m p
Abiathar ſacerdotē: qui r̄ndit ꝙ viri ceile volebāt eum
tradere in manus regis. propter qḋ dauid tūc fugit de
ciuitate illa: ⁊ ſic ſaluatus fuit de manib⁹ Saul. Et in
iſta tali proditione orās fecit iſtū pſal'. Sic ergo duo fa=
ciam: q: primo cōcordabo iſtum pſal'. cum hiſtoria. ſecū
do exponā pſal'. quo ad intellectū ſignificatū. Et ſic p̄s.
iſte diuidiꝛ in ptes tres. Q: primo Dauid ponit ſuam
deuotā orationē. ſcḋo explicat ceiloꝝ falſam ꝓditionē.
ibi. Uana locuti ſunt. tertio ponit dei benignam exau
ditionē. ibi. Propter miſericordiā inopū ⁊c. Dic vt. R.
¶ Saluū me fac dn̄e. ⁊c. Nūc accedo ad verum intelle
ctū pſal'. Diuidiꝛ autē p̄s iſte in tres partes. Q: primo a
malis mundi liberari poſtulat humiliter. ſecūdo aduē
tum xp̄i liberantis p̄dicat vtiliter. ibi. Propter miſeriā
inopū. tertio in fine cunctos iuſte iudicari explicat ve=
raciter. ibi. Tu dn̄e ſeruabis nos. Circa p̄mū duo facit.
Q: primo ponit maloꝝ mundi periculū. Secūdo con=
tra illa diuinū poſtulat ſuffragiū. ibi. Diſperdat dn̄s.
Mala aūt mundi in duobus cōſiſtunt. ſ. in carētia bo=
nitatis ⁊ iuſticie: ⁊ in abundātia falſitatis ⁊ malicie. et
ſic primo explicat primū. ſecūdo ſcḋm. ibi. Uana locu=
ti ſunt. Quantū ergo ad primū explicās malum mūdi
ſtatū oñdit: ꝙ in mūdo eſt carētia ſanctitatis ⁊ oīs vir=
tutis. d. Saluū me fac dn̄e qm̄ defecit ſanctus. Ubi no=
Scūs. ta ꝙ ſanctus in ſcriptura qn̄q3 accipiꝛ ꝓ xp̄o: qn̄q3 ve=
ro pro quolibet hoīe iuſto. Diciꝛ em̄ xp̄s ſanctus q: oēs
Apoc. 3. ſanctificans. Hec dicit ſanctus ⁊ verus q habet clauē
dauid. ⁊c. Et hunc eſſe ſanctū etiā demones cognouerūt.
Math. 8. vn̄ exclamauit demon xp̄o. di. Quid nobis ⁊ tibi Jeſu
nazarene veniſti ante tp̄s torquere nos? Diciꝛ etiam q=
libet iuſtus ſanct⁹. Et q: talis quilibet quādiu eſt in p̄=
Apoc. 3. ſenti vita: ſemper ꝓficere pōt. Ideo diciꝛ. Qui ſcūs eſt
Leuit. 19. ſanctificetur adhuc. Et de vtroq3 inſimul diciꝛ. Sancti
eſtote: qm̄ ego ſanctus ſū. Et de vtroq3 hic intelligitur.
Xp̄s. Et primo de ſancto qui eſt xp̄s. qui licet in ſeipſo defice
re nō poſſit: tn̄ nobis deficit dū fidem eius nō habemus.
quia deficit illis q eum nō cognoſcunt. deficit illis q in
ipſum nō credunt: imo multi contra ip̄m malignātur:
quibus nō ſufficit ꝙ in ipſis ſanctus: ſed conanꝛ fidem
Deficere. eius facere in alijs deficere. d. pſal'. Quanta malignat⁹
Ps. 73. eſt inimicus in ſancto. Sic ergo qn̄cūq3 xp̄i fidem deſe=
ris verbis vel factis tibi nō in ſe deficit xp̄s. ſicut ſol non
in ſe deficiens: ſi deficit ceco. vn̄ quilibet pctōr de xp̄o q
Ps. 30. eſt vita anime dicere poteſt illud. Defecit in dolore vita
mea. In dolore. ſ. peccāti. Si aūt accipiatur ſanctus ꝓ
Iuſtus. hoīe iuſto: etiam defecit ſanctus: q: reſpectu maloꝝ bo
Ps. 13. num pauci iuſti reperiunꝛ. Qm̄ vt diciꝛ. Omnes de
clinauerant ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat
Mich. 7. bonum. Et hoc eſt qḋ deplorabat ꝓpheta. d. Perijt ſan
ctus de terra: ⁊ rectus nō eſt in hoīb⁹: oēs in ſanguine
inſidiantur. Uir fratrē ſuum venaꝛ ad mortem. Ma=
lū manuū ſuaꝝ dicūt bonū. Princeps poſtulat. ⁊c. Ex

quibus verbis oſtendit ſanctū in omni ſtatu ⁊ gradu
defeciſſe. Et p̄mo quo ad regulares ⁊ monachos. d. Pe
rijt ſanctus de terra. Terra em̄ propter ſtabilitatē ſigni=
ficat religionē que ſtabilior ⁊ ſecurior eſt mūdo. Et vbi
hodie eſt ſanctitas vel regularis obſeruantia? Scḋo de
fecit quo ad clericos ſeculares: qui notanꝛ p hoīes: q: p̄
ceteris ratione debent vti: quib⁹ cōmiſſa eſt cura domi
nici gregis. de q̄bus dicit. Rectus non eſt in hoībus: q: Eſa. 1.
oēs declinauerunt ad auariciā a ꝓpheta vſq3 ad ſacer=
dotē. Tertio quo ad laicos qui maxime defecerūt. ſ. ſan
guinē pauperū deuorādo. q̄ ad tyrānos de q̄b⁹. d. Oēs
in ſanguine inſidianꝛ. inocētē ſanguinē pſeq̄ndo. q̄ ad po
pulares q ſtimulo inuidie ſeinuicē pſequunꝛ ⁊ lacerāt.
de q̄bus dicit. Uir fratrem ſuū venaꝛ ad mortē. artes ⁊
mercantias falſificādo. quo ad artifices ⁊ mercatores.
de quibus dicit. Malū manuū ſuaꝝ dicunt bonū. iu=
dicia vendendo. quo ad officiales ⁊ iudices. de quibus
dicit. Principes poſtulat: vt pote dicēdo. Quid mihi
vultis dare ⁊ ego eū vobis tradam? q: hodie plures ſen
tentias dat pecunia q̄ faciat iuſticia. Merito ergo di=
cit pſal'. Saluū me fac dn̄e quoniā defecit ſanctus. q: in
nullo ſtatu ampli⁹ reperitur ſanctitas. Qḋ bn̄ preuide
rat Eſa. d. Quō facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena Eſaie. 1.
iudicij. Juſticia habitauit in ea: nūc aūt homicide. prī
cipes tui infideles: ſocij furum. oēs diligunt munera: ſe
quuntur retributiones. pupillo nō iudicant: cauſa vi=
due nō ingreditur ad eos. ⁊c. Propter quod de hoībus
mundi ſequitur pſal'. d. Diminute ſunt veritates a fili
is hoīm. Et nota ꝙ dicit veritates in plurali: q: multi=
plex eſt veritas: que hodie diminuta immo annihilata Math. 22
videtur. ſ. veritas doctrine: q̄ ſpectat ad doctores. Ma=
giſter ſcimus q: verax es. ⁊c. Ueritas iuſticie: que ſpe= Exod. 23.
ctat ad iudices. In iudicio nō acquieſces ſententie plu
rimoꝝ: vt a vero deuies. Ueritas vite: que ſtat in ope= 1. Jo. 5.
ratione mandatoꝝ. Nō diligamus verbo neq3 lingua
ſed opere ⁊ veritate. Que tn̄ oēs veritates hodie defe Eſaie. 59.
ciſſe videnꝛ. Sic em̄ p̄dictum fuit. Ueritas corruit in
plateis. Quid ergo mirū ſi iuſtus homo tot mala mun
di cernens deſiderat vltimū iudiciū. d. Saluū me fac
dn̄e quoniā defecit ſanctus ⁊c.

Uana locuti ſunt vnuſquiſq3 ad proximū ſuū: labia doloſa in corde ⁊ corde locuti ſunt. 142

¶ Hic conſequenter oſtendit in mundo eſſe abundan=
tiam falſitatis ⁊ malicie. Ubi ſciendum ꝙ quāuis ma
lum ſit carere ſanctitate: tamen peius eſt abundare pra
uitate. ſicut quamuis bonum ſit declinare a malo: ta=
men melius eſt facere bonum. Dicit igitur. Uana locu
ti ſunt. ⁊c. Ubi ſciēdum ꝙ vanitas ſiue vanus dicitur Uanitas
a ventus. Et idem eſt vanus quod falſus: vacuus: ina= q̄d eſt.
nis ⁊ irritus: eo ꝙ veneri homines intenti veneri ſunt
tales. Et ſic vana dicūtur falſa / lubrica ⁊ inutilia. Iſti
ergo vana locuti ſunt. ad alios decipiendum vel ad ve
nerea peragenda. Et nota ꝙ dicit. Locuti ſunt in corde
⁊ corde. In hoc notatur cor duplex ⁊ deceptorium. quia
minus malum eſſet ſi quis vana loqueretur corde ſim
plici / vt puta credens bene loqui. ideo notans dupli
tatem dicit. Labia doloſa in corde ⁊ corde. Et quibus?
ſcilicet ad proximum ſuum. Et notat glo. Qḋ proxi= Proxim⁹
mus diciꝛ tribus modis. ſc3. Conditione prime natiui=
tatis: ſecundum quem modum omnis homo proxim⁹
alteri dicitur. Et ſic dicitur. Exo. 20. Non loqueris con Exod. 20.
tra proximum tuum falſum teſtimonium. Certum eſt
enim ꝙ ibi accipitur proximus pro omni homine. Car
nis coniunctione. Et ſic dicitur Prouerbiorum quar puer. 14.
todecimo. Proximo ſuo etiam pauper odioſus erit.

Luce. 10. Beneficij collatione. ſicut de vulnerato dicitur Lu. 10.
Quis tibi videt illc fuiſſe primus qui incidit in latro
nes. Rńdit ille. Qui fecit miſericordiam in illo. Ad de
notandum ergo quantuȝ malū hodie regnat in mūdo
qȝ non tenetur fides erga aliquē predictum: dicit. ꝙ va
na locuti ſunt vnuſquiſqȝ ad proximum ſuū. Et vere
hodie magis ſolito hoc docet experientia.

143 6.q.1. ſunt plurimi. **Diſpdat dn̄s vniuerſa labia do-
loſa: ⁊ linguam magniloquam.**

Hic conſequēter cōtra pdicta mala diuinū poſtulat
ſuffragium. Ubi aduerte ꝙ nō erat contra hoīes: ſed cō
tra vitia ⁊ dolos. ideo dicit. Diſperdat dn̄s. Dicunt eñ
philoſophi: ⁊ experiētia docet ꝙ om̄is virtus fortior eſt
vnita ꝙ̄ diſperſa. patet d̄ virtute aque in ſimul collecte.
patet de caſtris militum. patet de virtute grauitatis in
ſimul collecte in vnū corpus ad deſcendendū: ⁊ diſper-
ſe: qȝ citius collecta deſcendit. Rogās ergo ne tales ma
li nocere poſſint. d. Diſperdat dn̄s labia doloſa. ⁊ nō di
ps. 58. cit. diſperdat dn̄s doloſos. Sic etiā ⁊ pſal. 58. orabat d̄
talibus. d. Diſperge illos in virtute tua ⁊ depone eos p
tector meus dn̄e. Hic eñ cōtra duo vitia maxime orat:
que ſcȝ hoībus magis nocent. ſ. contra doloſitatem ⁊ cō
tra ſuperbiā. Contra doloſitatē dicit. Diſperdat domi
Doloſus. nus vniuerſa labia doloſa. Doloſus eñ dicit a dolo. et
Inſidioſ⁹ eſt doloſus idem qd̄ fraudulētus: malicioſus: occult⁹:
Fraudulē blandus ſermonib⁹: callidus mēte. Et nota ꝙ differunt
tus. doloſus: inſidioſus ⁊ fraudulēt⁹. Nā vt dicit Catholi.
ꝙ doloſitas eſt in mēte. inſidie in loco vel telo. ſed fraus
circa fidem pmiſſaȝ. ꝙ̄ tñ om̄ia inſimul hic nolās pſal.
d. Diſperdat dn̄s vniuerſa labia doloſa. ⁊ p labia acci-
ps. 30. pit omne illud in quo dolus poteſt eſſe. Sic eñ orabat
pſal. d. Muta fiant labia doloſa: que loquūtur aduer-
ſus iuſtum. ⁊c. Cōſequenter orat ꝯtra vitiū ſuperbie. d.
Et linguaȝ magniloquā. Lingua magniloqua eſt ma
gna ⁊ grandia loquēs. ſicut ſunt ſuperbi hypocrite ⁊ ſa
piētes philoſophi mūdi: qui alios ornatu vel faſtu ver
borum conant decipere. Sic eñ magniloquos p ſuper
Soph. 3. bis accipit ſcriptura. Sopho. 3. di. Auferam de medio
tui magniloquos ſuperbie tue. Hoc etiam conſequēter
exponit pſal. quid ſint magniloqui. d.

144 11.q.1. Illo. **Qui dixerunt linguam noſtraȝ
magnificabimus. labia noſtra a
nobis ſunt: quis noſter dn̄s eſt.**

Lingue. Qȝ ſuperbi ⁊ poteſtatem lingue ⁊ alia a ſe ⁊ nō a deo
ſe arbitrantur habere. d. Linguā noſtram magnificabi
mus labia noſtra a nobis ſunt. ſ. ⁊ nō a deo. Uñ iactant
ſe de poteſtate labioꝝ: quaſi a deo non ſit. vnde dicunt.
Quis noſter dominus eſt: quaſi. d. Quis eſt cui ſub-
damur. q. d. nullus.

145 12.q.2. gloria epi **Propter miſeriam inopuȝ ⁊ ge-
mitū pauperum: nunc exurgam
dicit dominus.**

Hic oſtenſis malis que in iſto mūdo abundant: ⁊ in
uocato dei adiutorio conſequenter aduentū xp̄i nos a
pdictis liberans oſt̄dit. Et nota ꝙ duplex ponit adiuto
riū. ſ. primū xp̄i incarnationē. ſecundū vero ſcripturaꝝ
conſolationem. ibi. Eloquia dn̄i. Quātum ergo ad pri
Inops. mum. d. Propter miſeriā inopū. ⁊c. Differentia eñ eſt
Pauper. inter inopes ⁊ pauperes ſm̄ Catholi. Qm̄ ops opis idē
eſt qd̄ diues ⁊ opulentus. vnde componitur cum in qd̄
eſt ſine: ⁊ dicit inops. i. ſine diuitijs ⁊ facultatibus terre
nis. Unde inops dicit pprie qui nihil habet: qui nec ſi
bi ſufficere poteſt: nec alijs elargiri. Pauper autem di-
cit qui licet alijs elargiri nō poſſit: tñ ſibi ſufficit. et ſic p
inopes intellige gentiles: qui nec legeȝ nec pphetas ha- Gentiles.
buerunt: quibus ad cultū vnius veri dei ducerent. ⁊ ſic Iudei.
nec alios ducere poterant. Pauperes aūt erant iudei. q̄
licet haberēt legē ⁊ pphetas q̄bus ad vni⁹ veri dei cul-
tum ducerent: tñ hoc alijs elargiri nō ſufficiebāt: qȝ ſm̄
legem alias gentes abominabant nec ꝯuerſabant alijs
nationib⁹. Et hoc eſt qd̄ dicit glo. Inopes recte gentiles
dicunt q̄ nec legē nec pphetas habuerūt. Pauperes x̄o
iudei ſunt: q̄ quāuis legem ⁊ pphetas haberēt: illas tñ
ſpūaliter non intelligentes: myſteria alijs cōmunicare
nō valebant. Volēs ergo oſtēdere deus ꝙ filij ſui incar-
natio remediū pſtaret iudeis ⁊ gētib⁹ ambos incōme
morans dicit. Propter miſeriā inopuȝ. ⁊c. Ut eñ alias
dictū eſt dormire dr̄ deus q̄ñ ſuis non ſubuenit: ſed eos Dormire
affligi permittit. Et ſic per oppoſitum exurgere dicitur dei.
quando ſuis ſuccurrit ⁊ eos defendit. Et quia maxime Exurgere
ſubuenit mundo p myſteriuȝ incarnationis nunc ipm
prenuncians dicit. Propter miſeriaȝ inopum. ⁊c. Nūc
ideſt in tempore preordinato a deo. De quo tempore di
cit apl's. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies 2. cor. 6.
ſalutis. ⁊c. Unde quid faciet ſic exurgens: ⁊ qualit' au
xilium nobis preſtabit ſubdit. d.

**Ponam in ſalutari: fiducialiter 146 20.q.1. omnes.
agam in eo.**

Salutare eñ ideȝ eſt qd̄ ſaluator: ⁊ ſic ſignificat xp̄m Salutare
oīm ſaluatorē. iuxta illud. Nūc dimittis ſeruū tuū. ⁊c. Lu. 2.
Qȝ viderūt oculi mei ſalutare tuū. Et d̄ hoc ſalutari. d.
Ponā in ſalutari. i. in xp̄o. Sȝ qd̄ ponet in ipſo. ſ. ſuum
adiutoriū nobis dandū ⁊ nr̄aȝ redēptionē. Et qd̄ iſtud
ſalutare ſit nobis ſufficiens adiutoriū ſubdit. d. Et fidu
cialiter agā in eo. Fiducialiter. i. potenter: qȝ nihil xp̄o
reſiſtere poterit. Per hoc volēs diſtinguere xp̄ȝ ab alijs Xp̄s.
pphetis ⁊ ſcribis ante miſſis: qȝ iſtud ſalutare nō doce
bit populū ſicut fecerūt alij pphete q̄ docebāt legē: ſed le
gē mutare vel terminare nō poterāt. Sȝ de⁹ in xp̄o fidu
cialiter agit: qȝ xp̄s docuit tanꝙ̄ ptātem habēs. ſ. ad-
dere legi: termināns legē: ⁊ legē nouā cōdens p volunta Lex
te ſua tanꝙ̄ dn̄s legis. Et hoc eſt qd̄ dicit. Fiducialiter
agā in eo. qd̄. ſ. nō feci in alijs q̄ tantā docēdi ⁊ agēdi po
teſtatē nō habuerūt. Sic ergo de⁹ fiducialiter. i. potēter
egit in xp̄o. Qȝ xp̄s docebat tanꝙ̄ ptātem hn̄s: qȝ legeȝ
pficere ⁊ ꝯmutare poterat: quod nemo alius potuit. Ut
dicit Canon. 25. q. 1. Si ergo primā ſedem.

**Eloquia dn̄i eloquia caſta. argē 147
tum igne examinatum: probatū
terre purgatū ſeptuplum.**

Hic cōſequenter ponit ſcdm̄ adiutoriū a deo nobis da-
tum. ſ. ſcripturaꝝ ꝯſolationē. vñ de ſacra ſcriptura quā Eloquia
ſalutare xp̄s debet pdicare ad nr̄am ꝯſolationē ſubdit. montis.
Eloquia dn̄i. ⁊c. Ubi nota ꝙ quāuis xp̄s multotiens p-
dicauerit ⁊ multis in locis. tñ principalis ei⁹ pdicatio Predica
⁊ eloquiū fuit ſermo ille quē fecit in monte: dādo euāge tio xp̄i ſuper
licā legem. Mat. 5. Uidēs Jeſus turbas. ⁊c. Et de illis euāgelica
eloquijs dn̄i ⁊ ſermone nūc ad lr̄am. d. Eloquia domi- Eloquii.
ni. ⁊c. Ubi aduertēdum ꝙ eloquia domini prefata no
bis dant adiutorium cōtra omnia mala predicta. Nā
vt dictum eſt duplex malum in preſenti vita abundat:
ſcȝ carentia boni: ⁊ malorum abundantia. Sic per op
poſitum in eloquijs diuinis eſt carentia omnis mali et
omnis boni abundantia. Ibi enim eſt carentia omnis Peccati
mali. ſ. culpe: qd̄ ſ. eſt triplex. ſcȝ voluptatis luxurie. ſup luxurie.
bie. ⁊ auaritie. Uñ iſtoꝝ oiȝ carētia oſt̄dit. ⁊ p̄mo mali

luxurie.di. Eloquia dñi eloquia caſta. qꝛ ſcilicet cõtra
Math.5. luxuriam caſtitatem predicant ⁊ mundiciam. Beati
mundo corde.ꝛc. Unde de mũdicia eloquiorum dicit.
Geñ.49. Neptalim ceruus emiſſus dans eloquia pulchritudi-
nis. Neptalim eñi qui interpretatur ꝯuerſio eorum ſigni
Supbia ficat xp̄m. Secundo excludunt malum ſuperbie: quia
ſunt argentum igne examinatũ. Argentũ eñi qḋ eſt in
ter metalla ſonoꝝ: ſignificat ſonoroſitatem p̄dicatiõis.
Ignis vero inflãmans ſignificat charitatẽ dilectiõis: di
Luce.12. cente dño. Ignem veni mittere in terraꝫ. Eloquia ergo
dñi ſunt argentũ igne examinatum: qꝛ charitatẽ ⁊ dile
ctionem ad ꝓximũ predicãt: qua ſupbia excludit: pro-
Mat.5. pter quod i ſuo ſermone p̄ſato xp̄s dicebat. Diligite ini
ps.118. micos v̄ros.ꝛc. vñ ⁊ pſal'. Ignitũ eloquiũ tuũ vehemen
Deute.32. ter. Et de Joſeph dꝛ. Eloquium dñi inflãmauit eũ.ꝛc.
Auaricia. Tertio excludunt pctm̃ auaritie: qꝛ ſunt argentũ pur-
gatum terre. Hic eñi genitiu⁹ terre ponit ꝓ ablatiuo more
grecoꝝ. vnde eſt ſenſus. purgatũ terre.i. ſeparatũ a ter-
ra: nihil terrenitatis habens vel docẽs. Sic eñi in p̄fa
to ſermone eloquium xp̄i purgatum erat a terra ⁊ a ter
Math.6. renis: qñ dicebat. Nolite theſaurizare vobis i terra.ꝛc.
Job.5. qꝛ ſolũ diuina docet amare.d. illud Job. Ad deũ ponã
eloquiũ meum. Sic ergo eloquia dñi ſunt caſta ꝑ caſti
tatis cõtinentiam cõtra luxuriam. ſunt igne examina-
ta per charitatis amicitiã contra ſuperbiã. ſunt ꝓbata
terre per paupertatem voluntariã cõtra auaritiã. Uñ
ergo cõtinent oĩs mali carentiam. Et ideo vt ꝑ eloquiũ
dñi timeamus aliqḋ dictorum vitioꝝ incurrere: orãdo
ps.118. deo dicamus illud. Statue ſeruo tuo eloquium tuũ in
timore tuo. Secũdo p̄ncipaliter in eloquiis dñi eſt abũ
dantia oĩs boni: qḋ notat cum dicit. Qḋ eſt ꝓbatũ ſe-
ptuplum. Dicit eñi dictũ eloquiũ xp̄i ꝓbatũ ſeptuplũ:
qꝛ ſeptem donis ſpiritusſcti ornatum: in qbus oĩs virt⁹
continet. que dona ſunt ſeptem. ſ. timor dñi. pietas. ſciẽ
tia. fortitudo. cõſilium. intellectus. ⁊ ſapientia. que oĩa
xp̄s in illo ſermone p̄dicauit: ⁊ ſic eloquiũ ſuũ ſeptu-
plum ꝓbauit.i. ſeptem illis virtutib⁹ ornauit. vt oñdit
Augu. p̄mo li. de ſer. dñi in monte.d. Videt mihi q ſe-
ptiformis gr̃a ſpiritusſcti: de qua Eſaias loquit: his gra
dibus congruere. ſed intereſt in ordine illa ponendi: qꝛ
Eſaias incipit illa dona ab excellentioꝛi: ⁊ terminat in
timorem. xp̄s vero incipit a timore ⁊ terminat ad ſapiẽ
tiam. vnde ſequit: illa dona cõcordans cum gradib⁹ in
iſto ſermone ꝯtentis.d. Timor dñi congruit humilib⁹.
de quib⁹ hic dicit. Beati pauperes ſpiritu. Pietas con
gruit mitibus: qui eñi pie querit honorat ſanctam ſcri
pturam: ⁊ non reprehendit qḋ non intelligit: ⁊ ꝓpterea
nõ reſiſtit quod eſt mitem eſſe. de quib⁹ hic dicit. Bea-
ti mites. Scientia congruit lugẽtibus q iam cognoue
runt in ſcripturis: quib⁹ malis vincti teneant: que tan-
q̃ bona ⁊ vtilia ignorãtes appetierũt: ⁊ ꝓpterea lugent.
de qbus hic dꝛ. Beati qui lugẽt. Fortitudo cõgruit eſu
rientibus ⁊ ſitientib⁹ qui laborant eſurientes ⁊ ſitiẽtes
eterna gaudia ⁊ deſiderãt ſe a terrenis auertere. de qb⁹
hic dicit. Beati qui eſuriũt ⁊ ſitiunt iuſticiã. Conſiliũ
congruit miſericordib⁹: hoc eñi vnum remediũ eſt de tã
tis malis euadendis: vt dimittam⁹ ſicut ⁊ nobis dimit
ti volumus. de quibus hic dicit. Beati miſericordes.
Intellectus cõgruit mũdis corde tanq̃ purgato oculo
quo cerni poſſit quod corporis oculus nõ vidit nec au-
ris audiuit. de quib⁹ hic dicit. Beati mũdo corde. Sa
pientia ꝯgruit pacificis: in quibus iã ordinata ſunt oĩa:
nullusq; motus aduerſus rationẽ rebellis eſt. de qb⁹ hic
dicit. Beati pacifici. Ex qbus oĩb⁹ apparet qualit elo-
quia dñi. ſ. que in mõte ꝓtulit: ſeptẽ donis ſpũsſcti ſunt
probata ⁊ ornata. Ideo de illo eloquio hic dicit. Qḋ eſt
probatum ſeptuplum. ¶ Alia vero lr̃a habet. probatũ
centuplum: quam credo vitio ſcriptorum corruptã. Et
tunc ly centuplum ſtaret ꝓ p̄mio. iuxta illud. Centu Math.16
plũ accipiatis.ꝛc. ⁊ eſſet ſenſus. eloquiũ dñi eſt ꝓbatuꝫ
centuplum.i. donat centuplum: per quod eternum pre
mium intelligitur.

Tu domine ſeruabis nos: ⁊ cu- 148 2.q.7. ſed
ſtodies nos a generatione hac illos.
in eternum.

¶ Hic vltimo cõcludit cunctos iuſte iudicari. Et p̄mo
oñdit premiationẽ bonoꝝ. Scḋo punitioneꝫ maloruꝫ.
ibi. In circuitu impij ambulant. Quantũ ad primum Seruare.
ſciendũ q dñs aliter ſeruat. aliter cuſtodit. Seruat.n. cuſtodire.
ꝓtegẽdo ne in pctis labamur. ſic eñi ꝓ ſuis orabat xp̄s.
d. Rogo vt ſerues eos a malo. ſ. culpe non pene: qꝛ illos Joan.17.
mittebat ſicut oues i medio lupoꝝ. Cuſtodit aũt quos
ad eternam gloriã ducit. Cuſtodit dñs aĩas ſanctorum Ps.96.
ſuoꝝ. Loquens ergo deo de premiatione iuſtoꝝ.d. Tu
dñe ſeruabis nos. ſ. in preſenti a peccatis. ⁊ in futuro cu
ſtodies nos. ſ. deducendo nos ad gloriam. ideo.d. A ge
neratione in gñationem.

In circuitu impij ambulant: ſe- 149 24.q.3. hereticus
cundum altitudinem tuam mul
tiplicaſti filios hominum.

¶ Hic conſequenter cõcludit punitionem maloꝝ. Ubi
nota q ꝑ circuitum bona tp̄alia preſentis vite ſignificã Circuit⁹.
tur: qꝛ per circuitum ſeptem dieꝝ vertunt. Et qꝛ omnia Tp̄alia.
tẽporalia ſunt laboꝛe plena: ideo ambulare in circuitu
ſignificat tp̄alium laborem quẽ habent mali ꝓ ſuo pre
mio. Uñ iſtum paſſum exponens Grego.d. In circui- Grego.2.
tu impij ambulãt. qꝛ dum interiora nõ appetunt: in ex- moꝝ.c.4.
terioꝝ laboꝛe fatigant. Secundũ altitudinem tuã mul
tiplicaſti.ꝛc. Per filios hoim intellige iudeos natos ex Filij hoiꝫ.
hoibus ratione vtentibus. vñ pſal'.4. Quos de⁹ mul Ps.4.
tiplicauit ſicut ſtellas celi ſm̃ promiſſionẽ factã Abrae.
Quos deus multiplicauit nõ ſolum numero ſed mul-
tis beneficijs: quãuis rebelles deo eſſent ⁊ ingrati: qꝛ in
circuitu ambulabant.i. ſolum temporalia querebãt. et
ideo ſi quis querat quare tantum eos deus multiplica
uit. Reſpondet pſal'. dicens. Qḋ hoc nõ fecit deus ſm̃
ipſorum merita: ſed ſm̃ ſuam altitudinem ⁊ magnificẽ
tiam. ſicut altum alta facere decet.

VSquequo domine ob 150 De ſũma
liuiſceris me in fineꝫ: trinita. ⁊ fi
vſquequo auertis fa- de catholi
ciem tuam a me. ca.c.1.

¶ Titulus iſtius pſalmi eſt. In fineꝫ pſal'. dauid. Qui
titulus patet ex predictis. De materia vero hiſtoriali
per quem factus eſt pſal'. iſte. dicunt doctores q iſte pſal
mus factus eſt de quattuor regnis: quibus tribulati et Regnũ q
afflicti fuerunt iudei poſt mortem ipſius dauid. Que druplex.
ipſe preuidens in ſpiritu pro ipſorum liberatione deuꝫ
exorabat. Primum fuit regnuꝫ Babyloniorum: quod
deſtruxit ciuitatem Hieruſalem ⁊ templum: ⁊ captiua Captiui-
uit populum ſub Nabuchodonoſor rege. vt habetur tas iudeo
4. Regum.25. Secundum fuit regnum Aſſyriorum rum.
quod captiuauit regnum iſrael tempore Oſee prophe- 4.Re.25.
te: vt habetur.4. Regũ.18. Tertium fuit regnum Gre 4.reg.18.
corum: per quod fuit poſitum idolum abominationis
in templo ⁊ populus occiſus ⁊ compulſus ad idolatri-
am ſub Antiocho rege: vt patet in libris Maccabeorũ
primo. ſecũdo. ⁊ ſexto capitis. Quartum fuit regnum
Romanorum: per quod fuit iterum templuꝫ deſtructũ

⁊ ciuitas ⁊ populus occiſus captiuatus ⁊ venundatus per Titum ⁊ Veſpaſianum imperatores. Et cōtra iſtas captiuitates iudeoꝝ hic orat pſal. Et cuiꝰ oratio ſic fuit exaudita. Quod a prima captiuitate fuerunt liberati per Cyrum qui remiſit captiuitatē dans eis licentiam edificandi templum: vt patet .1. Eſdre. 1. A ſecūda fuerunt liberati p darium regem: ſub quo conſumptū eſt templum ſecundū: vt habetur .1. Eſdre. 6. A tertia fuerunt liberati p maccabeos: vt patet in libris maccabeorum. A quarta nō debēt liberari niſi in fine mundi per xp̄m: qui tunc in fine reſtituet regnum iſrael: ꝓpter qđ ip̄m interrogabāt apli. d. Dn̄e ſi in tp̄e hoc reſtitues regnum iſrael? Et de iſtis captiuitatibus ⁊ liberatiōibus dicitur. Sup tribus ſceleribꝰ Juda: ⁊ ſup quattuor nō conuertam. quod ſic exponit̄ ꝙ licet ſcelera tria p q̄ incurrerunt tres primas captiuitates fuerint eis remiſſa vt liberarent̄. quartū tñ ſcelus qđ fuit xp̄i occiſio propter quod ſunt in p̄ſenti captiuitate/ nō remittet̄ eis. ſ. ꝙ ab iſta captiuitate liberent̄ vſq ad finē mundi. Et ſm iſtas quattuor captiuitates dauid deo facit q̄ttuor queſtiones. Et p̄mo de vltima captiuitate q̄ durabit vſq in finem dicit. Vſquequo obliuiſceris me dn̄e? et r̄ndet. in finem: q2. ſ. illa captiuitas vſq in finem durabit. Scd̄o q̄rit de captiuitate babylonica. d. Vſquequo auertis faciē tuā a me? Auerſa em̄ videbatur facies dei a populo ſuo qñ p̄miſit babylonicos deſtruere tēplum ⁊ ciuitatē ⁊ captiuare populum. Tertio querit de captiuitate aſſyriorum. d. Quādiu ponā cōſilia in aīa mea ⁊ dolorē in corde meo p diem? i. per ſingulos dies. videns populū tuum ſic affligi p aſſyrios. Quarto querit de captiuitate grecorum. d. Vſquequo exaltabitur inimicus meꝰ ſup me. ⁊c. ſ. Antiochus qui fuit p ſuperbiam ita elatus: vt videretur ſibi ꝙ haberet pelagū ad iter agendū: ⁊ terrā ad nauigandum. Hic em̄ populum iſrael multum afflixit ⁊ ſuppeditauit. qđ preuidēs dauid. d. Vſquequo exaltabitur inimicꝰ meus ſup me? Cōſequēter facies q̄ſtiōibꝰ auxiliū dei inuocat. d. Reſpice i me ⁊ audi me dn̄e deꝰ. Jllum em̄ reſpicit deus quē exaudit ⁊ liberat: ⁊ ab illo auertit faciem ſuā quē p̄mittit cadere. Reſpice in me ⁊ miſerere mei: da imperium puero tuo. ſcꝫ populo tuo. Auertiſti faciem tuam a me ⁊ factus ſum conturbatus. Et in quo velit exaudiri ſubdit. Jllumina oculos meos ne vnq̄ obdormiā in morte. ſ. mortalis culpe: ⁊ p conſequens gehenne. ſ. fractus impatientia ⁊ deſperatione ſub tot aduerſitatibus ⁊ tribulatiōibꝰ. Et hoc eſt quod ſubdit. Neq̄n dicat inimicus meꝰ p̄ualui aduerſus eū. Gloriat̄ em̄ diabolus qñ aduerſus aliquē preualet ip̄ꝫ ſuperando per culpā vt ip̄m trahat ad gehēnam. Qui tribulant me exultabunt ſi motus fuero. Oia em̄ illa regna ad hoc tribulabāt iudeos/ vt ipſos mouerēt de terra ſua. Ego aūt in miſericordia tua ſperaui. q. d. nō in iuſticia mea. Cōſequentē preuidēs ꝙ ab vltima captiuitate ſolum p xp̄m in fine debet liberari. d. Exultauit cor meum in ſalutari tuo. ſ. in xp̄m. Cātabo dn̄o qui bona tribuit mihi. i. finaliter mihi tribuet bona gratie ⁊ glie. Vſquequo dn̄e. ⁊c. Totus iſte p̄s agit de deſiderio ſctōꝝ patrū: quo deſiderabāt filium dei nr̄am humanitatem aſſumere: vt a pctis ⁊ diabolo liberaret. vñ pſal. loquēs in perſona ſctōꝝ patrum duo facit. Qꝛ primo ipſoꝝ exprimit deſiderium. ſecundo ad hoc adimplendū dei petit adiutorium. ibi. Reſpice in me. Circa primū tria facit. Qꝛ primo xp̄i querit incarnationē. ſecūdo ſuā oſtēdit afflictionē. ibi. Quādiu ponā conſilia. ⁊c. tertio hoſtis ponit elationem. ibi. Vſquequo exaltabit̄. Quantū ergo ad primum xp̄i querēs ⁊ deſiderās aduentum. d. Vſquequo dn̄e obliuiſceris me? in finem. Vbi notādū ꝙ dupliciter hic noiat xp̄m. ſ. qꝛ dicit xp̄m finem: ⁊ faciē dei. Vocat̄ em̄ xp̄s finis nō quidē cōſumptiōis ſed conſumatiōis ⁊ pfectionis: qꝛ in ipſo eſt cōpleta ois virtꝰ et pfectio. Jnquantū em̄ deus eſt: oia perficit: ſed inquantum homo omni perfectione fuit pfectus. ⁊ ſic erat principiū a quo oia: ⁊ finis in quē oia. Ego ſum alpha ⁊ ω principiū ⁊ finis. Alpha em̄ eſt p̄ma grecoꝝ lr̄a: ⁊ ω vltima. Sic em̄ ⁊ apl's finē dicit xp̄ꝫ. Finis legis eſt xp̄s ad iuſticiā oi credēti. Scd̄o xp̄s dr̄ facies dei: qꝛ ſicut p faciē cognoſcitur hō: ſic per xp̄m dei cognitio eſt nobis manifeſtata: ipſo. d. Pat̄ manifeſtaui nomē tuū hoibꝰ ⁊c. vñ de hac facie dr̄. Mia ⁊ veritas p̄cedēt faciē tuā. Vocat̄ etiā xp̄s facies: qꝛ ſicut in facie ſolū ois ſenſus ꝯtinet̄ ⁊ i nulla alia pte corporis: qꝛ facies p oculos videt: p aures audit: p nares odorat: p linguā guſtat: ⁊ p tactū ſentit: ſic ⁊ xp̄s ſolus oēs ſenſus ſpūales. i. dona grāꝝ habuit. de q̄ dicit Grego. Redēptor nr̄ in carne veniens operationes ſeptiformis ſpūs ſimul in ſe iūctas ⁊ manētes habuit. de quo dr̄. Egrediet̄ virga de radice Jeſſe ⁊ flos de radice eius aſcendet: ⁊ requieſcet ſup eum ſpūs dn̄i: ſpiritus ſapiētie ⁊ intellectꝰ: ſpūs cōſilij ⁊ fortitudinis: ſpiritꝰ ſcientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eum ſpūs timoris dn̄i. de q̄ ⁊ Zach. ait. Sup lapidē vnū ſeptē oculi ſunt. Nullus ꝟo hoim operationes ſpūſſcti oēs ſimul habuit niſi mediator dei ⁊ hoim. aliꝰ nāq ꝓphetiā: alius virtutes: aliꝰ ſcientiā: alius gr̄a linguaꝝ: alius interp̄tationē ſermonū iuxta diſtributionē ſpūſſcti accepit. ad habenda ꝟo cuncta eiuſdē ſpūs munera/ nemo pertingit. At vero cōditor nr̄ infirma nr̄a ſuſcipiēs: p diuinitatis ſue potentiā ſe ſil' hr̄e oēs ſpūſſcti ꝟtutes docuit. ⁊c. Et ſic nō immerito p faciē q̄ oēs ſenſus corporis cōtinet figurat̄. vñ merito de ipſo dr̄. Facies tua plena grāꝝ. Hanc faciē. ſ. xp̄m ꝓ grā impetranda poſtulabāt ſacerdotes. d. Propt̄ dauid ſeruū tuum nō auertas faciē xp̄i tui. Et vis videre q̄tū gratioſa ſit iſta facies q̄ xp̄s dr̄: etiā antq̄ naſceretur: dicūt hebrei: ꝙ cū ſacerdotes transferrēt arcā dn̄i ⁊c. vide i illo verſiculo. Propt̄ dd̄ ſeruū tuū nō auer. fa. ⁊c. Jſtam faciē. ſ. xp̄i incarnationem deſiderabāt antiq̄. d. Oſtēde nobis dn̄e faciē tuā ⁊ ſalui erimꝰ. et Job cōquerēdo dicebat. Cur faciē tuā abſcōdis ⁊c. De xp̄i ḡ incarnatione oſtēdens pſal. ſctōꝝ deſideriū p modū querele deo dicit. Vſquequo dn̄e. ⁊c. Et eſt ſenſus. Vſquequo dn̄e tardabis me ducere in finē. ſ. in xp̄m incarnādū. Et idē ſub alijs verbis repetit. d. Vſquequo auertis faciē tuā a me. i. nō mihi oſtēdis xp̄m incarnatū? De iſta xp̄i facie nota ꝙ ab iſta facie manat radius ois ſapiētie. Facies eius ſicut ſol lucet in virtute ſua. Manat fluuiꝰ ois gratie. Facies tua plena grāꝝ. Manat ſalus ois cōualeſcētie. p̄s. Oſtēde faciē tuā ⁊ ſalui erimꝰ. Geñ. 32. Vidi dn̄m facie ad faciē ⁊ ſalua. ⁊c. Manat fructꝰ ois felicitatis ⁊ letitie. Oſtēde mihi faciem tuā. Rn̄dit. Ego oſtēdam tibi oē bonū. Et tñ iſtis nō obſtātibus hec facies fuit in paſſiōe deturpata p conſputionē. Faciē meam cōſpuere nō verentur. Expuerūt in faciem eius. Velata per irriſionem. Ceperunt conſpuere in eum ⁊ velare faciem eius. Percuſſa per flagellationem. Alapas dederunt in faciem eius. Et oia iſta ad patientiā ducunt.

Quamdiu ponam cōſilia in anima mea: dolorem in corde meo per diem.

Hic conſequenter ex dilatione incarnationis chriſti ſuam oſtendit anxietatem ⁊ dolorem. Vbi nota ꝙ conſilium quandoq accipitur pro bona operatione: per quam aliquis alteri conſulit bene operari. Sicut enim efficacius quis docetur exemplis q̄ verbis: ſic ⁊ cōſimiliter efficaciꝰ eſt cōſilium ſanctis operibꝰ datū ⁊ exēplis q̄ ſolis verbis. Et hinc eſt/ ꝙ quilibet benefaciens ſuis operibus cōſulit p̄rimo benefacere. Et ex hoc bona ope

Nō de duratiōe captiuitatū iudeoꝝ vſq ad finem mūdi ꝓpt mortē xp̄i. Act. 1.
Amos. 2.
2. mach. 5.
Reſpicit̄.
Exaudit̄
p̄s. 85
p̄s. 29.
Xp̄s.
Finis.
Apo. 1.
Rom. 9.
Facies xp̄i
Joan. 17.
p̄s. 88.
Greg. 29. mor. c. 30.
Eſaie. 11.
Zach. 3.
Heſter. 15
p̄s. 131.
p̄s. 79.
Job. 13.
Incarnatio.
Facies xp̄i.
Apo. 1.
Heſter. 15
Geñ. 32.
Exo. 33.
Job. 30.
Mat. 26.
Marc. 14
Mat. 14
151
de pe. di. ſerpens.
Cōſilium

ratio que ꝑ manus ſignificaṫ: conſiliū in ſcriptura dici
tur. vnde ꝓuer. 31 de forti muliere diciṫ. Operata eſt cō
Xp̄s. ſiliū manuū ſuarū. Et ideo q2 ꝑ oībus alijs xp̄s ſuis ope
ribus bonis ⁊ exemplis nobis benefacere cōſuluit: ipſe
conſiliū noſtrū diciṫ. Sic eñ de xp̄o dixit Gamaliel ſub
Act. 5. noīe cōſilij. Si ex hoībus eſt hoc conſiliū .ſ. xp̄s: diſſolue
tur. ſi vero ex deo eſt: nō poteritis illud diſſoluere. Item
notandū ꝙ iſtud conſilium: qđ eſt xp̄s: qñq3 habetur ſo
lum in mente ꝑ deſideriū: qñq3 vero etiam extra ꝑ pre-
ſentiam corporalem. Sancti ergo patres qui xp̄m futu
rum eſſe ſciebant: ⁊ ipſum p̄ſentialiter videre deſidera-
bant: ipſum habebāt intus in mente: ſed nō in exteriori
preſentia. Et q2 deſideriū ex dilatione rei deſiderate af-
fligit mentem. ideo ex tali ardenti deſiderio affligeban
ꝓuer. 13. tur. quia Spes que differtur affligit aiam. Sic ḡ pſal.
oſtendens ſctōꝝ deſideriū de xp̄o incarnando in ꝑſona
ipſoꝝ loquitur. d. Quādiu ponā cōſilia in aia mea. q.
d. Quādiu habebo xp̄m incarnandum ſolū in mente
ꝑ deſiderium ⁊ nō ꝑ preſentiam corporalem affligar. Et
ſic ponā dolorem in corde meo per diē. i. per ſingulos di
es. Et iſtū3 intellectū habet magiſter in glo. d. Magna
anxietas eſt concupiſcere ⁊ deſiderare bonū ⁊ diuti⁹ ex
pectare: q2 tūc creſcit deſiderium in dolorē3: q2 ſpes que
differtur affligit aiam. Et attende ꝙ xp̄m vocat conſilia
in plurali ꝓpter pluralitatem ſanctorum operū3 ⁊ exē
plorum quib⁹ nobis conſuluit.

152 7. q. 1 cū3 pauſia. **Uſquequo exaltabitur inimic⁹ me⁹ ſuꝑ me: reſpice ⁊ exaudi me dn̄e deus meus:**

¶ Hic conſequēter ex dilatione incarnatiōis hoſtis po
nit elationem. Ubi nota ꝙ inimici noīe diabolus intel-
Math. 13. ligitur. Inimicus q ſuperſeminauit zizania eſt diabo-
Inimic⁹. lus. Iſte aūt ā3 xp̄i incarnationē in mundo exaltabatur.
Idolatria Diabol⁹. q2 quaſi vbiq3 per idolatriam colebatur: vnde ⁊ mūdi
Exaltare. princeps appellabatur: qui tamē ꝑ aduentum xp̄i depo-
Jo. 12. ſitus fuit ⁊ ſubiugatus: xp̄o dicente. Volens ergo pro-
pheta diabolum ſupra homines exaltari ac dominari:
anxie a deo querit. Uſq3 quo exaltabitur inimicus me
us ſuꝑ me? Et loquiṫ in ꝑſona humani gn̄is. q. d. Tam
diu exaltabiṫ q̄diu differs incarnationem. Ubi magi-
ſter in glo. Hoc ideo dicit: q2 ante xp̄i aduentū diabol⁹
captiuos tenebat hoīes. q2 ante xp̄i aduentum nullus
Eſa. 14. plene ſibi reſiſtere poterat. vñ ipſe elatus dicebat. Suꝑ
aſtra celi exaltabo ſoliū meū. q2 etiā qñq3 iuſtos ſupera
bat. Reſpice ⁊ exaudi me dn̄e deus meus. Hic eſt ſecū-
da pars principalis: in qua poſtq̄ ſuū expreſſit deſide-
riū: nūc dei poſtulat adiutoriū. Et duo facit. Q2 primo
incarnationis poſtulat adiutoriū. ſcđo incarnatio-
nis explicat beneficium. ibi. Illumina oculos meos.
Quantū ad primū dicit. Reſpice in me. ⁊c. Quid eñ
Reſpicere dei. hoc loco eſt reſpicere dei ſuꝑ hoīem: niſi filiū in carne ad
hoīes mittere? Sic eñ reſpicere ꝓ incarnatione pſal. ac
ps. 33. Incarnatio dei. cipiebat. d. De celo reſpexit dn̄s: ⁊ vidit oēs filios hoīū.
vbi glo. De celo reſpexit dn̄s. in aduētu filij ſui. Et vidit
miſericorditer: non pctā a quib⁹ auertit faciē3: ſed oēs fi
lios hoīm. ſ. oēs qui in nouam vitam volūt renaſci per
tinentes ad filium hoīs. Et nota ꝙ iſte reſpectus incar
Heb. 4. nationis eſt reſpectus ſapientie cognoſcētis oīa: q2 oīa
Job. 29. nuda ſunt ⁊ aperta oculis xp̄i incarnati. vñ Job. Oīa
que ſub celo ſunt reſpicit. Reſpectus iuſticie punientis
Exo. 14. crimina. Reſpexit dn̄s ſuper caſtra egyptioꝝ ⁊ interfe-
cit exercitum eorum. Reſpectus clementie ꝯferentis cō
Eſa. 66. moda. Ad quem reſpiciam niſi ad humilem ⁊ tremen
tem ſermones meos. Iſto reſpectu miſeratiōis reſpexit
Luce. 1. virginē Mariam: que. d. Q2 reſpexit humilitatē ancil
le ſue: ecce eñ ex hoc. ⁊c. Et iſto reſpectu ꝑ incarnationē
ſe nunc reſpici pſal. poſtulat/ dicens. Reſpice in me ⁊ ps. 85.
miſerere mei.

Illumina oculos meos ne vnq̄ obdormiam in morte: nequādo dicat inimicus me⁹ preualui aduerſus eum. 153 16. q. 2. viſis.

¶ Hic oſīdit incarnatiōis beneficiū: q2 .ſ. per illā beatifi
camur. Ubi notādū ꝙ beatitudo eſt duplex .ſ. vie ⁊ pa- Btitudo duplex. ſ.
trie: ⁊ ſpei ⁊ rei. Et ſic cōformanṫ ad inuicem: q2 premi- vie ⁊ prie.
is patrie correſpondent merita vie. Premia aūt conſi-
ſtūt in trib⁹. ſ. in clara diuinitatis cognitiōe. Hec eſt vi- Joañ. 17.
ta eterna. ⁊c. In certa eternitatis duratione. Ibunt iu- Mat. 25.
ſti in vitam eternā. In ſancta voluntatis dilectiōe. Cō
formiter ⁊ merita vie cōſiſtunt. In cognitione credēdo
rum quā fides efficit. In ſtabilitate preceptoꝝ quā ſpes
erigit. In exaltatione ſuperioꝝ quā charitas perficit.
que oīa facit verbi incarnatio. Et iſta pars diuidiṫ in
tres. Q2 primo poſtulaṫ cognitio credendoꝝ. Secūdo
ſtabilitas agendoꝝ. ibi. Qui tribulāt me. Tertio exul
tatio interioꝝ. ibi. Exultabit cor meū. Quātū ḡ ad pri Illūinare Xp̄s.
mum petit illuminari ꝑ fidem. d. Illumina oculos me Incarnatio.
os. ſ. interiores. vt ſc3 perfecte credā3 que ſunt fidei. xp̄s
eñ eſt illa vera lux que illuminat oēm hoīem venientē Joañ. 1.
in hunc mundum. Qui de ſeipſo. d. Ego ſum lux mun Joañ. 8.
di. ⁊c. Sic eñ xp̄s oriens ex alto venit illuminare his
qui in tenebris ⁊ vmbra mortis ſedent. Nōne quaſi to Luce. 1.
tus mundus in tenebris poſitus erat: qui idola ꝓ vero
deo colebat? Sed oculos hoīm tūc illuminauit quādo
ad diſſipandum cultū idoloꝝ filium miſit in carnem.
Qđ nunc poſtulat pſal. d. Illumina oculos meos. Et
ad quid ſubdit. Ne vnq̄ obdormiam in morte. ſ. pecca
ti: q2 quilibet lumine fidei carens: ſpūaliter mortu⁹ ia-
cet. Et ideo diabolus maxime conatur lumen fidei tol-
lere: vt illo amoto hoīem ad libitū ꝑ errores ducere poſ-
ſit ⁊ ꝓualere. Et hoc timens pſal. d. Neq̄ dicat inimi-
cus meus ꝓualui aduerſus eum. Dicat ergo illumina
oculos. ⁊c. ſ. cordis. ne infidelitatis pctō claudantur.
Oculi eñ: vt dicit glo. obdormiunt in morte: qñ lumi
ne fidei ſepulto clauduntur.

Qui tribulant me exultabunt ſi motus fuero: ego autem in miſericordia tua ſperaui. 154

¶ Hic cōſequenter querit ſtabilitatē ꝑſeuerātie. ſ. ne ca
dat a virtute. Inter oēs virtutes quas odit diabol⁹ eſt Perſeuerantia.
ꝑſeuerantia in bono: q2 ſine perſeuerantia nec obſequi
um mercedem habet: nec beneficium gratiā: nec laude3
fortitudo. Et ideo ipſam quantū pōt conaṫ diſſipare: ⁊
de ipſius diſſipatione gaudet. Et hoc eſt qđ dicit. Qui
tribulāt me. ſ. diaboli ⁊ angeli ei⁹. exultabūt ſi mot⁹ fue
ro. ſ. a bono ꝓpoſito. S3 ꝗs iſtū motū magis ſuperat q̄
xp̄i incarnatio: q diabolū ſic ligauit: vt a bono ꝓpoſito
nos inuitos mouere nō poſſit? Et iđ ſubdit. d. Ego aūt
in mīa tua ſperaui. Qualiṫ aūt xp̄s incarnatus nobis
dat ſtabilitatē3: ne a ꝓpoſito bono moueamur: oſtēdit
magr̄. Q2 diabol⁹ vict⁹ a ſctis hoīb⁹ ampli⁹ aliū de eo Magiſter li. 2. di. 6.
dē vitio ſuꝑare nō pōt. Ideo xp̄s incarnat⁹ ab ipſo ōni
b⁹ principalioꝝb⁹ pctīs voluit tētari: vt de ipſis aliū am
pli⁹ tētare nō poſſet. et ſic debilitās hoſtē fortificat ſuos.
et hoc ē qđ dicit pſal. Ego aūt i mīa tua ſperaui. Si dice ps. 43.
bā mot⁹ eſt pes me⁹ mīa tua dn̄e adiuuabit me. ¶ Alia
lr̄a h3. Qui tribulāt me exultabūt ſi mortu⁹ fuero. ⁊ in
idem redit: q2 q ſtabilitatem fidei perdit: moritur ſpūa
liter. Sed prima lr̄a cōmunior eſt.

155 Exultabit cor meum in ſalutari tuo: cantabo domino qui bona tribuit mihi: et pſallã nomini domini altiſſimi.

Hic conſequenter querit exultationẽ internorum: quã
Salutare ſcꝫ gaudere deſiderat de xp̃i incarnatiõe. Xp̃s eñ q: ſal
Luce.2. uator noſter eſt: ideo ſalutare dicit. Viderũt oculi mei
ſalutare tuum. Et in iſto ſalutari qð eſt xp̃s oĩs noſtra
leticia eſt ponenda. Exemplo glorioſe virginis q̃ ait.
Luce.2. Exultet ſpũs meus in deo ſalutari meo. Sic et nũc con
Exultatõ. formit pſal'. in hoc ſalutari exultat. d. Exultabit cor me
um in ſalutari tuo. Sicut eñ nõ põt homo duobus do
minis ſeruire: ſic nemo poteſt i ſeculo exultari et in xp̃o
ſalutari. q: amicus huius mũdi inimicus dei reputa-
bitur. Multũ eñ inter ſe hec exultationes et gaudia dif
ferunt: ſuntq; contraria: nec poſſunt ſimul eſſe. Seculi
nãq; leticia eſt impunita nequitia: vagari in ſpectacu-
lis: ebrioſitate ingurgitari: turpitudie ſetere: et nihil ma
li pati. Sꝫ ſalutaris exultatio eſt carnẽ domare: nequi-
tiam impunitã non relinquere: tota mente in deum cõ
Leticia. ſurgere: mala pati et mala nõ reddere. Primi letant cũ
ps. 32. male fecerint et exultãt in rebus peſſimis. Secũdi autẽ
in dño: de quib' dicitur. Exultate iuſti in dño rectos de
cet collaudatio. Et q: talis exultatio etiam p ſigna exte
riora demõſtrat: ideo ſubdit. Cãtabo dño qui bona tri
buit mihi. ſ. bona gratie in p̃ſenti: et glorie in futuro. Et
pſallam nomini dñi altiſſimi. Et eſt ſenſus. Cantabo et
pſallam noĩ tuo altiſſime. i. cum gaudio gratias agaꝫ
corde et opere. Si ergo iſte tñ deſiderat xp̃m venturum
ſic famulatur: quid faciendum nobis eſt: iaꝫ xp̃o incar
nato et ſuſcepto. vtiq; ei eidem famulandum eſt: ſm il-
ps.2. lud. Seruite dño in timore et exultate ei cum tremore.
Et iſtam exultationem facit charitas: q: vt dr. Chari-
1.Cor.13. tas congaudet veritati. ſ. que xp̃s eſt.

156 Dixit inſipiens in corde ſuo: non eſt deus.
15.q.1.c.1.

Titulus iſtius pſal'. eſt. In finẽ ps
dauid. Et patet expoſitio ex ſupradi
ctis. Iſte ps hiſtorialiter exponit de
Nabuchodonoſor rege babylonis: q
4.Re.25. blaſphemauit deum iſrael verbo et facto. qñ ſcilꝫ iuſſit
incendi templũ dei p Nabuzardam: quod non feciſſet
ſi deum verum reputaſſet. Et ſic in iſto pſal'. etiã quo ad
litteram dauid ꝓphetice de futuro loquitur tanq̃ de p̃
terito. Et ſꝫ hoc iſte pſal'. dr. etc. Dic vt. N. Dixit inſi
piens. etc. Iſte pſal'. vult redarguere iudeorum inſipientiã
qñ vt in p̃cedenti pſal'. patuit: antiqui patres iudeorũ
cũ magno deſiderio et deuotione expectabant xp̃m in le
ge eis ꝓmiſſuꝫ et ipſuꝫ videre. propter qð et xp̃s dicebat.
Luce.10. Multi reges et prophete voluerũt videre que vos vide-
tis. etc. Sed qñ xp̃s venit iudei ipſum ſpreuerũt et deum
Joan.8. eſſe negauerũt: ſibi dicẽtes illud. Non de bono opere la
pidamus te: ſed de blaſphemia: q: tu cum hõ ſis te ipſuꝫ
deum facis. Ideo ꝓpheta hic increpat inſipientiam iu
deorum et duritiam: q: xp̃o p̃ſenti quẽ ante optauerãt:
nõ crediderunt. primo ipſum negauerunt. Et ſic tota in
tentio pſal'. eſt confutare iudeos xp̃i contẽptores. Et ad
iſtum intellectum pſal'. iſte diuiditur in partes tres. q:
ponitur p̃mo debita iudeorum increpatio. ſcðo adhibita
iudeorum condemnatio. ibi. Nõne ſcient omnes. tertio fina
lis iudeorum reuerſio ſiue conuerſio. ibi. Quis dabit ex
ſion. Quantũ ad primũ notanduꝫ q de multis malis
hic iudei increpantur. ſ. q: erga xp̃m multipliciter mali
fuerunt. Et ponitur primo ipſorum execrabilis ſtulticia. ſ.
q: dixit inſipiens. etc. ſecundo ipſorum abominabilis ido
latria. Ibi corrupti ſunt. etc. tertio ipſorum ingrata reſiſtẽ-
tia. Ibi dñs de celo ꝓſpexit. quarto ipſorum adulans et fi
cta fallacia. Ibi ſepulchrũ patens. etc. quinto ipſorum
crudelis et perſequens ſeuitia. Ibi quorum os maledictio
ne. ſexto ex p̃dictis cõcluditur eorum cõdigna miſeria.
Ibi contritio et infelicitas. Quantũ ergo ad primũ poni
tur ipſius populi iudeorum execrabilis ſtulticia. vnde de
illo ꝓpoſito p̃mittit. d. Dixit inſipiens in corde ſuo: nõ
eſt deus. Nõ q iudei negarent deum eſſe: cũ ſcriptũ ſit. ps.75.
Notus in iudea deus. Et etiaꝫ ipſo xp̃o dicebant. Nos Joan.8.
ex fornicatione nati nõ ſumus. vnũ patrem habem' de
um. Sed negabant xp̃m: quem hominem videbant: eſſe de
um. Et ſic dixit inſipiens. ſ. iudeorum popul' in corde ſuo
non eſt deus. i. hic homo nõ eſt de'. Sed hic dubiuꝫ eſt
vtrum iudei cognouerũt xp̃m eſſe verum deum. Et vi-
detur q ſic: teſte xp̃o de eis parabolice. d. Ibi agricole Mat.21.
videntes filium patriſfamilias dixerunt. Hic eſt heres
venite occidamus eum. etc. Ubi exponens Hiero. ait. Hiero.
Per hoc manifeſte dñs probat iudeorum principes nõ per
ignorantiã ſed p inuidiam dei filium crucifixiſſe. Intel
lexerunt eñ illum eſſe cui pater p ꝓphetam. d. Poſtula ps.2.
a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam. Hereditas
quippe filio ſancta eccleſia data eſt: quam nõ moriens
pater reliquit: ſed ipſe ſua morte mirabiliter acquiſiuit.
Ad oppoſitum eſt Petrus apl's. d. Jeſum quem vos in Actuũ.3.
teremiſtis. etc. Et nunc ſcio fratres q p ignorantiam fe-
ciſtis: ſicut et principes veſtri. etc. Item apl's ait. Si eñ 1.Cor.2.
cognouiſſent nunq̃ dñm glie crucifixiſſent. Rñdet glo.
ſuper p̃dicto verbo. Si eñ cognouiſſent. etc. d. Iudeorũ
quidam cognouerunt xp̃m: alij vero nõ cognouerunt.
De ignorantibus dicit Petrus. Scio fratres q p igno-
rantiam feciſtis. Iſti enim nõ cognouerunt illum eſſe
q̃ in lege ꝓmiſſus fuerat. Maiores vero vt ſcribe et pha
riſei et principes ſacerdotum cognouerunt ipſum eſſe q̃
in lege promiſſus fuerat. Sed ipſum eſſe deum vel dei fi
lium neſcierunt. ideo de vtriſq; ſic accipi poteſt. Si co-
gnouiſſent minores illum eſſe meſſiam in lege promiſ-
ſum: vel maiores illum eſſe deum vel dei filium: nunq̃
dñm glorie crucifixiſſent. nõ eñ hoc facerent ſi deuꝫ eſſe
ſcirent. Si eñ demones deum factum eſſe hominẽ non
intellexerunt: quanto magis homines. Nõ igit illum ſcie
runt: aliter demones et aliter principes. Sciebant enim
illum eſſe qui ꝓmiſſus erat in lege: nõ tñ myſteriũ eius
q filius dei erat ab eterno ſciebãt: nec ſacramẽtuꝫ incar
nationis paſſionis et redemptionis. Ubi ergo in euãge
lio clamãt demones. Quid nobis et tibi fili dei ſummi.
magis ex ſuſpitione q̃ ex cognitiõe dixiſſe credẽdi ſunt.
Et ſi dicas ſi ignoranter ipſum occiderunt: ergo morta
liter nõ peccauerũt. Rñdeo q iſtorum ignorantia nõ fu
it inuincibilis ſed voluntaria. a principio eñ ſciuerunt
ipſum eſſe verum dei filium: vt patet p ꝓphetiam quaꝫ
allegauerunt Herodi. Et tu Bethleem terra Juda ne- Mat.2.
quaq̃ minima es in principibus Juda: ex te eñ exiet
dux qui regat populuꝫ meũ iſrael. Sequitur. Et egreſ-
ſus eius a diebus eternitatis. ſed hoc Herodi dicere no
luerunt: ne ab ipſius p̃ſecutione ceſſaret: timentes ſe per
eum reprehenſuros. Cognouerũt ergo eum eſſe veruꝫ
dei filium a principio: ſed poſtea quando cepit predica
re et eorum vitia corrigere ipſi contra ipſum inuidia cõ
citati fuerunt et ira. Et ſic ipſorum cognitio per inuidiã
fuit obnubilata vt amplius non aduerterent ipſuꝫ eſſe
deum. Et p iſtũ modũ de illo populo ſaltẽ q̃ ad maiores
hic dicit pſal'. Dixit inſipiẽs in corde ſuo: nõ eſt deus.

Corrupti ſunt et abominabiles 157.
facti ſunt in ſtudijs ſuis: non eſt

qui faciat bonum. non eſt vſque ad vnum.

Luxuria. Fornicatio duplex. ¶ Hic conſequenter reprehenditur ipſorum abominabilis idolatria. Ubi notandū ꝙ ſicut corruptio luxurie vaſtat ⁊ perdit corpora: ſic ⁊ idolatria corrūpit aīas. Unde ⁊ ipſa idolatria quedam ſpūalis fornicatio dicit. Reli querunt deum ⁊ fornicati ſunt poſt deos populoꝝ terre. (1. paral. 5.) Unde dicit canon. ꝙ fornicatio eſt duplex .ſ. carnis ⁊ idolatrie. (28. q. 1. nō ſolū.) Q2 ergo iudei proni erant ad idolatriam: vt patuit de Salomone: q̄ amore mulieꝝ alienigenaꝝ captus templa idolis fabricauit: ⁊ ſic de multis alijs: vt patet ꝑ totum librum Regū. ideo de hoc increpans pſal. d. Corrupti ſunt .ſ. per fornicationē idolatrie. Et abominabiles facti ſunt ī ſtudijs ſuis. Per ſtudia hic intellige ipſorum affectiones: quib⁹ plus mundū q̄ deū amabant. ⁊ ideo faciliter recedebant a deo. et ſic relicto deo abominabiles erant alijs natiōib⁹. Unde de iudeis ad lrām dicitur. Ipſi intrauerunt ad belphegor: ⁊ abominabiles facti ſunt ſicut ea que dilexerunt. (Oſee. 9.) O deus quot ſunt hodie qui ſub xp̄ianitatis noīe idola colentes abominabiles ſunt effecti tam deo q̄ hoībus. Quilibet enī illud colit quod plus diligit ⁊ adorat: vt puta. Superbus colit idolū mundane ptātis. Auarus idolū pecunie. Lubricus effigiem mulieris: ⁊ ſic de alijs. (Idolum. Superbi. Auari. Luxurioſi.) Et de talibus dicit apl̄s. Confitentur verbis ſe noſſe deū: factis aūt negāt: cum ſint abominati ⁊ incredibiles ⁊ ad omne opus bonum reprobi. (ad Tit. 1.) et hoc eſt quod de talibus ſequitur. Non eſt qui faciat bonum: nō eſt vſq3 ad vnum. (Negatiōes.) Hoc aūt qd̄ hic dicitur in iſto verſu. Non eſt vſq3 ad vnum. nō habetur in hebreo nec in tranſlatione Hiero. iuxta hebraicam veritatem: ſed bene habet in verſiculo alio ſequenti: fuit ergo hic appoſitum / neſcio a quo. tñ ſic exponit. Nō eſt qui faciat bonū .ſ. meritoriū: q̄uis aliqua bona de genere etiā idolatre faciant: ſed q2 ſine fide bonū meritorium nullus facere poteſt: q2 fides maxime tēdit in xp̄m: qui vnicus patris dicit. Ideo ſine iſto vno .i. ſine xp̄i fide nullus bonum facere poteſt. Non eſt ergo q̄ faciat bonum: nō eſt vſq3 ad vnum .i. vſq3 ad fidem vni⁹. Uel aliter. Q2 oēs gentes erant idolatre excepto populo iudeoꝝ: in quo ſemper aliqui fideles ⁊ boni fuerunt. Ideo de oībus gentibus dicit. Nō eſt q̄ faciat bonū: nō eſt vſq3 ad vnum .ſ. populum vnum iudeorum.

158 ## Dominus de celo ꝓſpexit ſuper filios hoīm: vt videat ſi eſt intelligens aut requirens deum.

¶ Hic tertio conſequent̄ improbatur ipſorum ingrata reſiſtētia. Ubi nota ꝙ per celū intelligitur humana natura a verbo aſſumpta: per quā oculo ſuo miſericordie reſpexit ſuper filios hoīm .ſ. iudeos qui hoīes .i. ratione vtentes patres habuerunt. (ps. 103.) Et de iſto celo dicit. Dn̄s in celo parauit ſedem ſuam .i. in humanitate xp̄i in q̄ inhabitat oīs plenitudo diuinitatis corporaliter. Et ad qd̄ reſpexit ſup filios hoīm? Certe vt videat ſi eſt intelligēs aut requirens deum .i. vt videri faciat: ſi quis intelligit corde deum eſſe in hoīe: aut requirat deum .ſ. ſequendo eius mādata. Ad hoc enī venit filius dei / vt crederetur verus deus ⁊ verus homo: vt per talem fidem ſaluaremur. Et tñ audi iudeoꝝ ingratā reſiſtentiā: q2 ſequit.

159 ## Omnes declinauerūt ſimul inutiles facti ſunt: nō eſt qui faciat bonū non eſt vſq3 ad vnum.

¶ Declinauerunt .ſ. a mādatis ſuis ille contemnendo: q2 nō in deum ſed in terrenis rebus corda ſua declinabant. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terraz. (ps. 16.) Unde de ipſoꝝ declinatione dicitur. Omnes in viam ſuā declinauerūt: vnuſquiſq3 ad auaritiā ſuaz a ſummo vſq3 ad nouiſſimum. (Eſaie. 56. Declinare) Et q2 ſine obſeruatione mandatoꝝ dei cetera ſunt inutilia. Ideo q2 oēs declinauerūt .ſ. a diuinis mandatis. ideo oēs inutiles facti ſunt. ⁊c. vt patuit. Et ſi dicas. Nōne in populo iudeoꝝ aliq̄ erant nō declinantes a mandatis xp̄i. Dico ꝙ ſic: ſed q2 tā pauci erāt reſpectu maloꝝ: ideo nō ponunt in numerū.

Sepulchrum patens eſt guttur eorū: linguis ſuis doloſe agebāt venenū aſpidū ſub labijs eorum. 160

¶ Hic quarto cōſequēter increpatur ipſoꝝ fetida ⁊ adulans fallacia. Hic pmo notādū ꝙ iſti tres verſus ſequētes / vſq3 ibi. Nōne ſcient. nō habētur in hebreo: ideo nō videntur facti a dauid ſed ab alio additi. in cui⁹ ſignū iſta vbi iſte pſal. repetit .ſ. ps. 52. Dixit inſipiēs. iſti tres v̄ſus nō habētur. Et ſi dicas contra: q2 iſti tres verſus recitantur ab apl̄o cōtra iudeos: vbi dicit. Nō eſt iuſtus quiſq3. nō eſt intelligens deum. Oēs declinauerunt. ⁊c. (Rom. 3.) Sepulchrum patēs. ⁊c. vſq3 ibi. Nō eſt timor dei ante oculos eoꝝ. Dicit ꝙ apl̄s iſtos tres verſiculos cōfecit cōtra iudeos ex ſentētia multoꝝ alioꝝ pſal. Ipſos ergo inſerēdo huic pſal. ſicut textus cōmunis habet exponā. Notandū ergo vt ſuperius dictum eſt pſal. 5. ꝙ ſicut ſepulchrum patens fetores emittit: quibus alios inficit: ſic ⁊ guttur iudeoꝝ verba fetida ⁊ falſa cōtra xp̄m emittebat: vt alios cōtra xp̄m animarēt ⁊ inficerent: vtputa cum xp̄o dicebant. Samaritanus es tu ⁊ demoniū habes. Hic eſt publicanoꝝ ⁊ peccatorum amic⁹. Et ſic cōtra xp̄m linguis ſuis doloſe agebant. (Matth. 9.) Uel aliter. Notādū ꝙ iudei dupliciter xp̄m perſequebant .ſ. aperte ⁊ occulte. (Perſecutio. Iude⁹ Xp̄s.) Aperte .ſ. per manifeſtas iniurias: vt qñ aperte tulerunt lapides vt iacerent in eum. (Joan. 8.) Et quantū ad hoc cōparantur ſepulchro patenti: q2 patenter fetorē ſuaꝝ malarum volūtatum emittebāt. Et quantū ad hoc de ipſis dicit. Pharetra eius quaſi ſepulchrū patens. (Hiere. 5.) Occulte etiam ipſm ꝑſequebātur: vtputa. Qñ collegerūt pontifices ⁊ pharisei conſiliū. d. quid facim⁹. ⁊c. (Joan. 11.) Et quantum ad hoc ſubditur: ꝙ linguis ſuis doloſe agebant: q2 ſcz vnū verbis ꝑtēdebant ⁊ oppoſitū gerebāt in corde. Et cū tali quolibet dicit. Tota die iniuſticiam cogitauit lingua tua: ſicut nouacula acuta feciſti dolum. (ps. 51.) Ideo ſubdit. Venenū aſpidū ſub labijs eoꝝ. Aſpis enim aures claudit ne vocem audiat incantātis: cuius venenū eſt mortiferū. (Aſpis.) Sic ⁊ iſti aure cordis ꝑcepta xp̄i audire nolebant: ⁊ ſub labijs .i. occulte venenū mortiferū ꝯ xp̄z .i. intentionem mortiferam habebāt. Quod ideo dicitur q2 iſti erga xp̄m q̄ſi q3 mel gerebant in ore: ſed venenum in corde: vt qñ ſibi dixeſt. Magiſter ſcim⁹ q2 verax es. ⁊c. (Matth. 22.) Unde de iudeis ad lrām dicit. Fel draconū vinum eorum venenum aſpidum ⁊ inſanabile. (Deut. 32.)

Quorum os maledictiōe ⁊ amaritudine plenum eſt: veloces pedes eoꝝ ad effundēdū ſanguinē. 161

¶ Hic quīto ꝯſequēter increpatur eoꝝ crudelis ſeuitia. Erant enī crudeles cōtra xp̄m duob⁹ modis .ſ. verbis iniurioſis ⁊ factis ipſuz perſequēdo. Et quantū ad verba iniurioſa. d. Quorum os maledictione ⁊ amaritudine plenū eſt. glo. i. opprobrijs ⁊ blaſphemijs: vtputa quando exiſtēti in cruce dicebant. Alios ſaluos fecit. ⁊c. Et ſi filius dei es deſcende de cruce. ⁊c. Quātum vero ad facta quibus eum perſequebātur: ſubdit. Ueloces pedes

corum. ⁊c. Per pedes intellige affectiones ⁊ vota eoꝝ. q̄ oia erāt velociſſima. i. prompta ad effuſionē xp̄i ſan-
velocitas triplex. guinis ⁊ ſuoꝝ fidelium. Ideo veloces. i. aſſueti. Et no-
ta triplicem velocitatem malam: qua iſti cōtra xp̄m ve
loces fuerunt. ſ. Eſt velocitas turbationis ⁊ iracundie.
Eccl. 7. Ne ſis velox ad iraſcendū. ira eñ in ſinu ſtulti requie-
Puer. 29. ſcit. Velocitas locutionis indebite. Vidiſti hoiem ve-
locem ad loquendū: ſtulticia magis ſperāda eſt q̄ cor-
rectio. Velocitas perſecutionis ⁊ ſeuitie. de qua hic di
citur. Quod veloces ſunt pedes eorum ad effunden-
dum ſanguinem.

162 3. q. 2. accuſatores. **Cōtritio ⁊ infelicitas in vijs eorum: ⁊ viam pacis non cognouerunt: non eſt timor dei ante oculos eorum.**

Cōtritio. i. penitere cōterere. ¶ hic ſexto cōſequenter ex p̄dictis ꝯcluditur eoꝝ condi
gna miſeria. Vbi primo notandū q̄ contritio vel con-
teri aliq̄ñ idem eſt quod penitere. ⁊ ſic dicit. Qui ſanat
Ps. 102. contritos corde. Et ſic nō accipitur hic. Aliq̄ñ vero idem
Math. 21. eſt qḋ cōfringi ſiue cōminui. et ſic dicebat xp̄s. Qui ce-
ciderit ſup lapidem iſtum confringet: ſuper quem vero
ceciderit conteret eum. Qḋ exponit Augu. in / de verbis
dñi de contritione pene. Et ſic accipitur hic cōtritio: q̄
taliter ipſi iudei in p̄ſenti vita erant conterendi: vt am
plius reedificari nō poſſent ꝓpter eorum ſuperbiam cō
Job. 25. tra xp̄m. de quibus dr̄. Eleuati ſunt ad modicum ⁊ nō
ſubſiſtent: ⁊ ſicut ſummitates ſpicaꝝ conterent. Per in
felicitatem vero que directe opponit̄ ſctōꝝ felicitati
Sap. 15. eternam damnationē accipe. Infelices ſupra modū ſic
ſunt. Dicēs ḡ. Contritio ⁊ infelicitas in vijs eorum. vult
dicere / q̄ vijs coꝝ. i. operibus correſpondet contritio pe
ne temporalis ⁊ infelicitas eterne damnationis. vñ cō-
triti fuerunt tēporaliter ⁊ diſſipati per Titum ⁊ Veſpa
ſianū: ſed infelices erunt ꝑ vltimū iudicium. Et cauſam
tante pene ſubdit. Q̄ viam pacis nō cognouerūt. i. q̄
Joan. 14. ipſum xp̄m noluerūt cognoſcere: qui eſt via veritas ⁊ vi
ta. Deinde ſubdit cauſam quare nō cognouerunt viam
Eccli. 1. pacis. Q̄ nō eſt timor dei ante oculos coꝝ. Sine timo
re dñi nullꝰ poteſt iuſtificari. Et ſine iuſticia nullꝰ viam
Eſa. 48. pacis cognoſcere pōt. Q̄ non eſt pax impijs.

163 24. q. 1. q. **Nōne cognoſcent oēs q̄ operantur iniquitatē: qui deuorant plebem meā ſicut eſcam panis.**

¶ hic eſt ſecunda pars principalis: in qua ponit̄ iuſta
iudeoꝝ condemnatio. Et duo facit. q̄ primo ponit̄ eo
Culpa. rum punitio. ſecūdo punitionis ratio. ibi. Dñm non in
Pena. uocauerūt. Quantū ad primū ſciendum q̄ ſicut culpa
Oculus. oculum mētis excecat: ſic pena ſequēs ipſum aperit: vt
Grego. 7. dicit Grego. Ideo illi qui noluerūt cognoſcere deum vi
mor. c. 4. uendo vitioſe: ipſum cognoſcent in penis iuſtum ⁊ vlto
rem. Et hoc eſt qḋ dicit. Nōne cognoſcent oēs q̄ operan
tur iniquitatē. q. d. imo cognoſcent tunc deū punitorem
qui modo nolūt eum cognoſcere miſericordem. Et ſta-
tim pcīm omnium p̄dictorum refert ad maiores princi
Prelatis pes ⁊ prelatos. d. Qui deuorāt plebem meam ſicut eſcā
panis. Maiores eñ ⁊ prelati deuorant plebem duobꝰ
Subditꝰ. modis. ſ. ſubditos malis exemplis corrūpendo: ⁊ ipſoꝝ
bona auferendo. Quantū ad primum dicit. Nōne co-
gnoſcent oēs qui operant̄ iniquitatem. q. d. imo cogno
ſcent. q̄ prelati ⁊ maiores tot mortibꝰ ſunt digni quot
11. q. 3. precipue. ad ſubditos perditionis exēpla tranſmittūt. Quantū
ad ſecundum dicit. Qui deuorant plebem. ⁊c. Deuo-
rant eñ plebem dominicā: qui ſumptꝰ a ſubditis que-

runt. Sed debitū ſubditis cure officium nō impendūt.
quod oſtēdit Grego. ſup illo verbo Job. 31. Si comedi Grego. 23 mor. c. 13.
fructus eius fructꝰ abſq; pecunia. d. Fructꝰ terre abſq;
pecunia comedere eſt ex eccleſia ſumptus accipere: ſed
eidem eccleſie predicatiōis officium nō prebere. Vñ ter
re fructus abſq; pecunia comedit: qui eccleſiaſtica com
moda ad vſum corporis percipit: ſed exhortatiōis offi-
cium ſubditis nō impēdit. Et ſequit̄. Quid ad hec nos
paſtores dicimus: qui aductum diſtricti iudicis ꝑcur-
rentes / officium quidem preconis ſuſcipimus: ſed ali-
menta eccleſiaſtica muti manducamus. exigimus qḋ
noſtro debetur corpori: ſed nō impendimus quod ſub-
ditorum debetur cordi. ⁊c. Illi ergo deuorāt plebem qui
bona plebis accipiūt: ſed peccatum bonorum nō ſoluūt.
Et hoc ſoluitur queſtio illa diuulgata. vtrum ſubditi
negligenti prelato decimas dare teneantur. Et nō cogi
tant tales ſuperiores illud quod ſcribitur. Decimas q̄s Job. 20.
deuorauit euomet: quia ſcꝫ pro illis punietur eternaliter.

Dominū nō inuocauerunt illic trepidauerunt timore: vbi non erat timor. 164

¶ hic redditur ratio talis punitionis. Duplex eñ eſt
cauſa damnationis iudeorum. prima amor mūdano-
rum. ſecūda deſpectio ſupernorum. ibi. Qm̄ dñs in ge
neratione iuſta eſt. Quātum ad primum q̄ iudei plus Epiſtola.
temporalia amabāt q̄ eterna. et ideo plus timebant ter
renis priuari q̄ celeſtibus: ſed q̄ de terrenorum perdi-
tione nō debemus timere ſed de celeſtium. ideo trepida
uerūt timore vbi nō erat timor. ſ. habendus. Et hoc eſt
quod ait glo. Dominum nō inuocauerūt: nō eñ deum
vere inuocat qui diſplicētia deo amat. Iſti autem terre
na ſupra eterna amabāt: ideo trepidauerūt timore vbi
nō erat timor. Timuerūt eñ perdere terrenum regnum:
vbi nō erat timēdum. Et non timuerunt perdere celum
vbi timendum erat.

Qm̄ dñs in generatiōe iuſta eſt: conſiliū inopis confudiſtis: qm̄ dñs ſpes eius eſt. 165

¶ hic ponitur ipſorum deſpectio ſupernorum. Iſti eñ
deſpexerūt xp̄m pauperem ⁊ eius legem: ponentes ma
gis ſpem in temporalibus q̄ in xp̄o ⁊ eius doctrina. Et
hoc eſt quod dicit. Quoniam dñs in generatione iuſta
eſt. ſupple ſed nō in vobis: q̄ iuſti nō eſtis. quia deſperi
ſtis iuſtum xp̄m. Ideo illi populo dicit quod ſequitur.
Cōſilium inopis cōfudiſtis. i. xp̄i cōſilium recipere no
luiſtis qui ad vos liberandos venerat. Et ſm̄ glo. hoc
admiratione debet legi. Qm̄ dñs ſpes eius eſt. Cōſiliū
eñ xp̄i pauperis erat ſpem in deo nō in temporalibꝰ po
nere. et hoc cōſilium iſti cōfuderūt: ſpem in temporali-
bus magis q̄ in deo ponētes. Vnde de illo iudeorū po
pulo dicit̄. Ecce homo qui nō poſuit deum adiutorem Ps. 51.
ſuum: ſed ſperauit in multitudine diuitiaꝝ ſuaꝝ ⁊ pre
ualuit in vanitate ſua.

Quis dabit ex ſion ſalutare iſrael: cū auerterit dñs captiuitatem plebis ſue: exultabit iacob et letabitur iſrael. 166

¶ hic eſt tertia pars pr̄cipalis in qua ponitur iudeoꝝ
finalis ad deum cōuerſio. In fine eñ mūdi xp̄s ſua vir Iudeoꝝ Cōuerſio.
tute cōuertet populū iudaicum ad veram ſuam fidem.
Qḋ nullꝰ alius ꝓpheta vl̄ ex iudeis natꝰ facere poteſt.

que tñ ⁊ eius ↄſiliũ ipſi modo deſpiciũt. et hoc eſt qđ di
cit. Quis dabit ex ſiõ ſalutare iſrael. i. qs alꝰ ex ſion. i.
ex iudeis ꝓcedẽs Dabit ſalutare iſrael. i. ſaluabit fina
liter iudeos. ſubaudi. niſi ille paup xp̃s cuiꝰ cõſiliũ ↄfu
diſtis? Qui cũ ↄuerterit captiuitatẽ iſrael: q. ſ. modo
iſraelite ſub p̃tate diaboli captiui tenẽtur ꝓpter infideli
tatẽ: ſed cũ in fine ↄuerterit eos ad fidẽ. tũc exultabit ia
cob ⁊ letabit̃ iſrl̃. Exultabit iacob ſupplãtator: q ſicut il
li fuerũt a diabolo ſupplãtati: ſic ꝑ fidem ipm̃ ſupplãta
bũt. Letabit̃ iſrael. q deum facietẽ poſtea videbunt.
p̃s. 149. Sic enim adimplebit̃ quod dicit̃. Letetur iſrael in eo
qui fecit eum.

167 Domine quis habita-
bit i tabernaculo tuo
aut quis requieſcet in
monte ſancto tuo.

¶ Titulus iſtiꝰ pſal. eſt. P̃s. dauid. Patet expoſitio ex
p̃miſſis ſuperiꝰ multis. Iſte p̃s. nõ eſt hiſtorialis: ſ; to-
taliter morũ inſtructiõ. Ubi notãdũ q vt habet̃ deu
Deut. 12. tero. 12. ⁊ pluribꝰ alijs locis: ꝓmiſit dñs filijs iſrael. q ſi
obſeruarẽt precepta dñi ⁊ facerẽt qđ rectũ ⁊ iuſtũ eſt ⁊ a
malo declinarẽt. q ipſi in pace habitarẽt terrã ꝓmiſſio
nis: ⁊ nullꝰ ꝑ circuitũ eis noceret. Si autẽ facerẽt oppo
ſitũ q eos expelleret de terra: ⁊ inimici ipſoꝝ ipſos ſupe
rarent. Uerũ q maius eſt habitare in templo ⁊ in ſortẽ
dñi q̃ ſit habitare gñaliter in terra: q templo maior re-
uerentia debet̃ q̃ reliquc terre. que tẽpli habitatio ma-
xime ad ſacerdotes ⁊ cleruʒ pertinet. Ideo in hoc pſal.
vult pſal. oñdere quas conditiones clerici ⁊ ſacerdotes
debẽt habere: ſi digne in tabernaculo eccleſie habitare
volũt ⁊ ſeruire deo. ꝑ hoc volẽs oñdere q iſti maioris ꝑ
fectionis eſſe debẽt q̃ ceteri hoĩes: ſicut maioris ſunt di
gnitatis. Et ſm̃ hoc pſal. iſte diuidit̃ in tres partes. Q
primo dauid circa p̃dicta mouet queſtionẽ. ſecũdo po-
nit queſtionis ſolutionẽ. ibi. Qui ingredit̃ ſine macu-
la. tertio ex p̃dictis ponit intẽtam ↄcluſionem. ibi. Qui
facit hec. Dic vt. N. ¶ Dñe quis habitabit ⁊c. Notãdũ
q duplex eſt eccleſia. ſ. militans ⁊ triumphãs. Militãs
eſt in via: ſed triumphans in patria. In preſenti aũt ec
Bonus. cleſia ſunt ſemꝑ mixti boni cum malis: ⁊ mali cum bo
Malus. nis. hoc ideo vt bonoꝝ merita per maliciã creſcãt malo
Greg. 10. rũ. vt oſtendit Grego. d. Abel eſſe renuit quẽ Cain ma
mor. c. 30. licia nõ exercet. Sic ⁊ in tritura aree grana ſub paleis
premũtur. ſic flores inter ſpinas prodeunt. et roſa q̃ re-
dolet creſcit cum ſpina que pungit. ſic ⁊ bonis ſemꝑ p-
mixti ſunt mali. Duos nãq; filios habuit primꝰ hõ: ſ;
vnus electus: alter reprobꝰ fuit. Tres quoq; filios arca
noe cõtinuit: ſed duobꝰ in humilitate ↄſiſtentibus: vnꝰ
ad patris irriſionem ruit. Duos abraam filios habuit:
ſed vnus innocens: alter vo fratris perſecutor fuit. Du
os quoq; filios Iſaac habuit: vnꝰ in humilitate ſerua
tus: alter vero ⁊ priuſq̃ naſceretur reprobatꝰ eſt. Duo-
decim Iacob filios genuit: ſed ex his vnꝰ per innocen-
tiam venditus: ceteri vero ꝑ maliciam venditores fra-
tris fuerunt. Duodecim quoq; apl̃i in ſctã eccleſia ſunt
electi: ſed ne improbati remanerẽt: vnꝰ eis admixtꝰ eſt
q̃ eos perſequens probaret. Sic nãq; iuſto peccator cuʒ
malicia iungit̃: ſicut in fornace auro palea cuʒ igne ſo
Eccleſia. ciat̃: vt quo ardet palea auruʒ purget̃. Et hinc eſt q in
preſenti eccleſia ꝓpter corporalem cohabitationem ma
lorum cũ bonis non poſſumus ſcire qui vere ſint de vni
tate eccleſie ⁊ vera chriſti membra. Unde quidam ia-
ctant ſe eſſe de eccleſia cum vere non ſint. Ideo intentio
huiꝰ pſal. eſt talium p̃ſumptionem reprimere. et quaſi
ſacerdos ante altare ſtans querit a deo. qui ſunt illi q
in p̃ſenti eccleſia digne deo militent ⁊ ad eccleſiam triũ
phalem ꝑueniant in futurum. Cui a deo datur reſpon-
ſum plene diffinitionis. Quo clare oſtendit̃ qui ⁊ q̃les
vere ſint de preſenti eccleſia ⁊ in futura beatificandi. Et
ad iſtam intentionem p̃s. iſte diuiditur in tres partes.
Q in prima parte habere querit bonoꝝ cognitionem.
In ſecũda a deo recipit bonoꝝ deſcriptionem. ibi. Qui
ingreditur ſine macula. In tertia concludit bonoꝝ ſta
bilem fruitionem. ibi. Qui facit hec. Quantũ ad pri-
mum a deo querit. d. Dñe quis habitabit. ⁊c. vbi notã-
dum q per tabernaculum p̃ſis eccleſia militans intelli
gitur: ſed ꝑ montem eccleſia triumphans. Per taberna
culum ergo figurat̃ militãs eccleſia: q̃uis multa alia
figurentur. Nam in ſcriptura tabernaculum myſticuʒ
reperitur multiplex. ſ. Tabernaculũ carnalitatis ma-
culate. Habemus altare de quo edere non habent pote Hebr. 13.
ſtatem: qui tabernaculo deſeruiunt. q. ſ. ſeruientes ta-
bernaculo ſui corporis ad altare dei accedere nõ debẽt.
Syncerităris ordinate: q etiam corpus hominis iuſti
tabernaculum dicitur: in quo anima eius habitat. vn-
de Petrus corpus ſuum tabernaculũ eſſe. d. Scio q ve 1. Pet. 1.
lox eſt depoſitio tabernaculi mei. Deitatis incarnate. Taberna
nam xp̃s tabernaculum eſſe dicitur: de quo dicitur. In culum.
ſole. i. in glorioſa virgine poſuit tabernaculum ſuum. p̃s. 18.
Uirginitatis fecundate. ſ. glorioſa virgo Maria: que
de ſeipſa dicit. Qui creauit me requieuit in tabernacu Eccl. 24.
lo meo. Felicitatis vltimate. ſ. triumphantis eccleſie.
Quã dilecta tabernacula tua domine virtutum. ſequi p̃s. 83.
tur. Beati qui habitant in domo tua domine. Fidelita
tis ſociate. ſ. militans eccleſia. Ecce tabernaculũ dei cũ Apoc. 21.
hominibꝰ ⁊ habitabit cum eis: ⁊ ipſi populus eius erũt
⁊ ipſe erit ipſoꝝ deus. Modo ad propoſitum. Taberna
culum q̃uis multa ſignificet: ꝓprius tñ ſignificat ec
cleſiam militantem. vnde hic ait glo. Dñe quis habita
bit. ſ. digne. In tabernaculo tuo. i. in p̃ſenti eccleſia: vbi
contra diabolum dimicamꝰ. Q ⁊ ſi tabernaculũ quã
doq; ponatur pro habitatione ſempiterna: tñ proprie
eſt belli ⁊ militantium. Unde milites dicuntur contu-
bernales: tan q̃ ſimul habentes tabernacula. Et hic ſen
ſus adiuuatur ex eo q alia littera ⁊ tranſlatio habet.
Quis peregrinabitur in tabernaculo tuo. Uñ ad hoc
facit quod dicit Catholicon. ſ. q tabernaculum dicitur
a taberna: q̃ eſt domꝰ que modicũ durat. ſ. quouſq; res
ibi vendant̃. Et inde tabernaculũ dicit̃ manſio que nõ
eſt ꝓpria: ſicut caſtra militũ in expeditione: q ea relin-
quunt. Conſimilit̃ q in preſenti eccleſia ſumus tan q̃
milites pugnantes contra mundũ carnem ⁊ diaboluʒ.
ideo ipſa dicitur eſſe tabernaculum ⁊ nõ domꝰ ꝑmanſi
ua: q de ipſa tranſmigramꝰ ad triumphantẽ. Et q in
iſto tabernaculo nullꝰ vere habitat niſi iuſtus: q pecca
tores in eccleſia ſolo noĩe ſunt. ideo dicitur. Sanctifica p̃s. 45.
uit tabernaculum ſuũ altiſſimꝰ. Per montem aũt figu
ratur celeſtis patria. Unde magr̃ in glo. Per montem Mons.
eterna beatitudo figurat̃ vbi eſt viſio pacis ⁊ ſuperemi
nentia charitatis: vbi nullꝰ in agone ↄtendit: ſed qui-
libet in eterna pace quieſcit: in quo montẽ beneplacitũ
eſt deo habitare. etenĩ dñs habitabit in finem. Ex predi
ctis apparet q intentio pſal. eſt querere quis vere eſt de
eccleſia militante. d. Dñe quis habitabit in tabernacu
lo tuo. Et quis dignꝰ erit quieſcere in celeſti patria. d.
Quis requieſcet in mõte ſancto tuo.

Qui ingredit̃ ſine macula: ⁊ ope 168
ratur iuſticiam.

¶ Hic eſt ſecũda pars p̃cipalis: in qua ponit queſtio-
nis reſpõſionem. Ubi notandũ q ſolum ille vere perti-
net ad eccleſiã militantẽ ⁊ ꝑ ↄſ̃s ad triũphantẽ tendit q

quattuor virtutibus cardinalib⁹ adornat. ſ. iuſticia. prudentia. fortitudine. ⁊ temperantia. Vñ ad iſtā queſtionē dñs rñdendo dicit ſententialiter ꝙ ille habitat i tabernaculo. ⁊c. q̄ pdictis virtutibus pficitur. Et ſm hoc hec ps quattuor habet partes. Q: primo hoc oñdit de iuſticia. ſecūdo de prudentia. ibi. Qui loquitur veritatem. tertio de fortitudine. ibi. Ad nihilū deduct⁹. quarto de temperantia. ibi. Qui iurat proximo ſuo. Quantum ergo ad virtutē iuſticie. d. Qui ingredit ſine macula. ⁊c. Iuſticia cū duas habet ptes. ſ. declinare a malo ⁊ facere bonum. Et quantū ad primā partē. d. Qui ingredit ſine macula. Et quantū ad ſcdaȝ ptē. d. Et operatur iuſticiā. Quantū ergo ad primā ptem iuſticie. d. Qui ingredit ſine macula. Pctm̄ em̄ quedam interior eſt macula: qua hoīs interior facies maculat. Et ſic nota ꝙ macula peccati eſt multiplex qua carere debem⁹. ſ. Macula temeritatis ⁊ ſuperbie. vñ de ſuperbo angelo dr. Dediſti maculā in gloria tua. Macla cupiditatis ⁊ auaritie. Beatus vir qui inuētus eſt ſine macula qui poſt aurū nō abijt. Macula carnalitatis ⁊ luxurie. vñ de innocentibus dr. Nō ſine macula ſunt ante thronū dei. Et q: iſta macula maxime clerū dehoneſtat. ideo dicitur. I. Macca. 4. ꝙ iudas elegit ſacerdotes ſine macula. Et q: ad iſta tria vitia reducuntur cetera: ideo per maculā intellige oīa peccata: cum dicit. Qui ingredit ſine macula. q: volens eſſe vere de eccleſia dei: oēȝ maculam peccati operis vel cordis pellere debet. vt oſtēdit Grego. ſuper illo verbo Iob. Si iniquitatē que eſt i manu tua abſtuleris a te: ⁊ nō māſerit in tabernaculo tuo iniuſticia: tunc eleuare poteris faciem tuā abſq; macula ⁊ eris ſtabilis. d. Q: pctm̄ aut ſola cogitatiōe cōmittitur aut cogitatione ſimul ⁊ opere ppetratur. Iniquitas ergo i manu eſt: culpa in opere. Iniuſticia vero in tabernaculo eſt: iniquitas in mente. Mens quippe noſtra tabernaculū nō incongrue dicit in qua apud nos metipſos abſcondimur dū qđ cogitamus foris in opere non videtur. Prius aūt a manu iniquitateȝ ſubtrahi: et poſt a tabernaculo admonet iniuſticiam abſcidi: q: quiſquis iam praua opera a ſe exterius reſecat: neceſſe eſt pfecto vt ad ſemetipſum rediens ſolerter ſeſe in mentis intentione diſcutiat: ne culpa quā iam in actiōe nō habet adhuc in mente perduret. Nō em̄ vitamuȝ eſt in conſtructione: primū eſt in corruptione. Que duo ſi pfecte egerimus: ad deum ſtatim ſine macula faciem leuamus. Interna quippe facies hoīs mēs eſt: in q̄ nimirum recognoſcamur vt ab autore nr̄o diligamur. Quā faciem leuare eſt in deum aīam per ſancte oratiōis ſtudia attollere. Sed eleuatā faciem macula inquinat: ſi mentem reatus ſui cōſcientia accuſat. Et infra cap. 17. Tūc ergo vere ſine macula faciē leuam⁹ cū nec nos mala phibita cōmittimus. nec ea q̄ in nobis a primis cōmiſſa ſunt ex pprio zelo retinemus. Et hec oīa breuiter tangens pſal. d. Qui ingreditur ſine macula. Sic em̄ cuilibet conſulit Eccl. 33. Ne dederis maculā in gloria tua. Sed q: nō ſufficit abſtinere a malo niſi bonū faciamus. ideo ſubditur ſcđa ps iuſticie. Et operat iuſticiā. ¶ Ad huius intelligentiā notandum quid proprie eſt iuſticia ⁊ q̄ ſit vtilis. Iuſticia enim a iuriſperitis ſic diffinit. Iuſticia eſt conſtās ⁊ ppetua volūtas ius ſuū vnicuiq; tribuens. Que diffinitio eſt bona ſi bñ intelligat. niſi q: act⁹ ponit ibi p habitu. oīs igit virt⁹ habitus eſt. Ponit ergo volūtas ad oñdendū ꝙ actus iuſticie debet eſſe volūtarius. Addit cōſtans ⁊ ppetua ad deſignandū habit⁹ firmitatē q̄ eſt de difficili mobilis. Et iſta diffinitio eſt q̄ſi eadē ei quā ponit pħo. d. Nō iuſticia eſt habitus ſm quē aliqs dicit operatiuus iuſtorū ſm electionem iuſti. Et iſta iuſticia multum eſt diligēda: q: multas virtutes cōtinet. q̄ oppreſſa iuſtificat. obliqua rectificat. iurgia pacificat. bona dignificat. ſancta multiplicat. in patria glorificat. Primo ergo iuſticia oppreſſa iuſtificat. Ad hoc em̄ conſtituitur iudex et portat gladiū. 2. cor. 6. Per arma iuſticie. vñ. 2. rheto. pħs. d. ꝙ homines putant illos iuſtos eſſe qui nō viuūt ab alijs. ſ. de rapina: imo opprimūt raptores. Exēpluȝ dyonidis pirate ponit Aug[illegible] qui cum captiuus fuiſſet ⁊ ductus ad Alexandrum petijt ab eo Alexander. Cur mare infeſtas. Ille impertermitus rñdit. Et quare tu opprimis mundū. Ego vocor latro: q: parua claſſe mare conturbo. Tu vero q: tanta acie totū mundū pturbas vocaris imperator. me paupertas facit aliorū oppreſſorum ⁊ paucorū. ſed te cupiditas multorū facit turbatorē. Miratus Alexander conſtantiā eius dixit. Experiar an mutatio fortune te faciat meliorem. vñ ad hoc pbā dum eum fecit militie aſcribi: vt poſſet inde ſalutis legibus militare. Qui deinceps iuſtus effect⁹: malorū erat oppreſſor ⁊ iuſtorū defenſor. Unde de quolibet tali dicitur. Erit iuſticia cingulum lumborum eius. Secundo iuſticia obliqua rectificat. vnde. 2. rhetorice dicit. Nō iuſticia eſt virtus per quā ſinguli habent que ſua ſunt. Et Anſel. dicit ꝙ iuſticia eſt rectitudo voluntatis propter ſeipſam ſeruata. Exemplum de Traiano imperatore: qui cum aſcendiſſet equū vt iret ad bellum: quedam vidua ipm̄ interpellat vt contra iuſticiā ſibi factā defendat. Qui reſpondit. Faciam cū rediero. Et illa. Si non redieris? Et ille. Succeſſor meus faciet tibi. Et illa replicauit. Si ſucceſſor tu⁹ faciet: qđ ad te vel quid tibi proderit? Quod ille bene cōſiderans de equo deſcēdit ⁊ eidem fecit iuſticie complementum. Ideo bene dicitur. Diligite iuſticiam qui iudicatis terram. Ex hoc ſequitur: ꝙ defendens iuſticiam ppter lucrum: non eſt iuſtus. vt faciunt aduocati ⁊ procuratores. quia tales non iuſticiam ſed lucra diligunt: vt oſtendit Gregori⁹. Tertio iuſticia iurgia pacificat. Et ideo omnes diligūt iuſtos. vt dicitur. 2. Rheto. quia iurgia ſedant ⁊ lites. Exēplū ponit Valeri⁹ li. 6. de Alexandro. Qui cū orta eſſet diſſenſio inter ipſum ⁊ milites ſuos: elegerūt aliquos qui de hoc cognoſcerent ⁊ iuſte condemnarent iniuſtum. Quod cum illi in caſtrenſi iudicio ſententiaȝ contra Alexandrum dediſſent: Alexander gratum habuit ⁊ iudicib⁹ gratias egit: quia iuſtos eſſe probauit illos. Et hoc eſt quod in pſal. dicit. Iuſticia ⁊ pax oſculate ſunt. Quarto iuſticia bona dignificat. vnde Tullius. 1. Rheto. dicit. ꝙ iuſticia eſt habitus animi cōmuni vtilitate ſeruata: vnicuiq; tribuens dignitatem. Et idem Tullius libro. 1. de officijs dicit. Nō duo fuerunt precepta Platonis: ſm iuſticiam volentibus prodeſſe reipublice. Primum vt vtilitatem ciuiū ſic tuerentur: vt quecūq; agunt iudices ad iuſticiam referant: obliti commodorum ſuorum. Alterum preceptum vt totum corpus reipublice curent: ne dum partem alteram tuentur alteram deſerant. Et ad hoc facit ſcriptura dicens. Salus anime in ſanctitate iuſticie. Quinto iuſticia ſancta multiplicat. Unde Seneca in libro de quattuor virtutibus cardi. dicit. Quid eſt iuſticia niſi tacite nature conuentio in adiutorium multorum adinuenta. Unde exempla multa ponuntur a doctoribus de illis qui propter iuſticiam ad multiplicationem reipublice ita intendebant: ꝙ de propria vtilitate nihil curabant. Unde Auguſtinus narrat de Lucio Valerio qui conſul moriens adeo pauper fuit: vt de cōmuni ſumptu traderetur ſepulture. Et ideo dicitur. Si ſequeris iuſticiā apprehendes illam ⁊ indues illam quaſi podere honoris. Sexto iuſticia in patria glorificat. Unde Macrobius in principio ſomnij Scipionis ponit. ꝙ pater Scipionis apparuit ei dicens. Iuſticiam ⁊ pietatem cole: que iuſticia cum ſit magna hec in preſenti: maxime eſt

Margin notes (left column): Iuſticia. / Macula. / Eccl. 47. / Eccl. 31. / Apoc. 14. / Greg. 10. mor. c. 16. / Peccatū. / Facies. / Iuſticia. / pħus. 5. ethicorū.

Margin notes (right column): 2. cor. 6. / Alexāder / Pirata. / Tyrānus. / Rex. / Eſa. 11. / Traian⁹. / Sapi. / Greg. li. 9. mor. c. 14. / Valeri⁹. / Alexāder / Diſcordia / Pax. / ps. 84. / Tullius. / Eccl. 30. / Seneca. / Augu. li. 5. de ci. dei. / Eccl. 27.

in patria. Eſt enim via qua itur ad celum. Et ideo propter iuſticiam multi appetebant mori: vt per iuſticiam ſaluarentur: vt fuerunt omnes ſancti. Et ideo dicit pſal.
Pſ.16. Ego autem in iuſticia apparebo in conſpectu tuo. Et quibus omnibus patet virtus iuſticie quam primo debet habere: volens vere de eccleſia dei eſſe. vt dicit pſal. hic. q ille in tabernaculo eccleſie habitat: qui ingreditur ſine macula et operatur iuſticiã. Ideo dicit.
Pſ.88. Iuſticia et iudicium preparatio ſedis tue.

169 **Qui loquitur veritatẽ in corde ſuo: q nõ egit dolũ in lĩgua ſua:**

Hic conſequenter ponit ſecundam virtutem: que ſcz eſt prudentia largo modo dicta. q ſcz comprehendit veritatem. Unde ſm glo. in hoc notatur prudentia cum
Veritas dicit. Qui loquitur veritatem. etc. Ubi notandum q triplex eſt veritas. ſ. cordis. oris et operis. Quarũ quelibet eſt ſeruanda exiſtenti vere de eccleſia. Primo eſt
Hebr.6. veritas cordis. Accedamus ad eum cum corde vero. Et quantũ ad hãc dicit. Qui loquitur veritatẽ in corde ſuo. vñ magr in glo. Cõgrue aũt dixit. loquit vitatẽ in corde ſuo. Nã ſi quis putans alium fallere et tamẽ verum dicit: ille veritatem habet in labiis ſed non in corde. Parum itaqz eſt verum loqui niſi ſit verum in corde. Ut ſi quis alicui doloſe oſtenderet viam putans in ea latrones eſſe: et dicat. Si hac via ieris a latronibus tutus eris. et contingat vt vere ibi nõ inueniantur latrones: verum ille locutus eſt ſed nõ in corde. Et de hac
1.Thim.3. veritate cordis dicitur. Scias quomodo oporteat te cõuerſari in domo dei que eſt eccleſia dei viui columna et firmamentum veritatis. Eſt ſecundo veritas oris: que
Zach.8. ſcz ſtat in verbo veritatis. Loquimini veritatem vnuſquiſqz cum proximo ſuo. Et de hac veritate ſubdit dicens. Qui non egit dolum in lingua ſua. Dolus in lingua eſt quando lingua cordi diſcordat: vt cum vnum dicitur aliud habetur in pectore: contra quod pſal. orabat.
Pſ.118. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis. Eſt tertio veritas operis quando. ſ. opera rationi concordant.
4.reg.20. Memẽto dñe quõ ambulauerim corã te in vitate et corde perfecto. Et de hac veritate que ſtat in opere ſequit.

170 **Nec fecit ꝓximo ſuo malũ: et opprobriũ nõ accepit aduerſus ꝓximos ſuos.**

Qui enim proximo malum facit: nõ agit conformiter rationi: ideo veritatem operis non habet. Et opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos. i. temere vel libenter non credidit criminanti. Tales enim cõtra rationem nature faciunt: dum de aliis preſumunt quod de ſeipſis alios preſumere nollent. Et talis triplex veritas ab omnibus eſt ſeruãda propter multa. Primo q
Puer.12. dat loquenti ſtabilitatem. Labium veritatis firmiſſimũ erit. Secundo dat penitenti ſecuritatem: quia ſoluit
Puer.16. peccati preciũ. Ueritate redimitur iniquitas. Ter-
2.Eſdre.3 tio dat prelianti victoriam. Super omnia vincit veri-
Puer.20. tas. Quarto dat principanti cuſtodiã. Miſericordia et veritas cuſtodiunt regem.

171 **Ad nihilum deductus eſt in cõſpectu eius malignus: timẽtes autem dñm glorificat.**
18.q.7.c. ſpitum.

Hic conſequenter ponit tertiam virtutem que eſt for-
Malign9 diabolus. titudo. Ubi nota q per malignum intelligitur non ſolus diabolus: verum etiam quilibet alius homo ma-
Pſ.5. lus. Neqz habitabit iuxta te malignus: neqz permanebunt iniuſti ante oculos tuos. Iſte malignus magnã
Iob.41. habet poteſtatem: vt de ipſius poteſtate dicatur. Non eſt poteſtas ſuper terram que comparetur ei. Et tamen hoc non obſtante: quilibet bonus virtute fortitudinis ipſum ſuperat et vincit. Et hoc eſt quod de vera fortitudine dicit. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus. Sed quia hac tali virtute fortitudinis ſupra malignũ nullus ſuperbe debet eleuari: ſed magis timori diuino ſubiici. Ideo ſubdit. Timẽtes aũt dñm
Eccl.1. glorificat. qr vt hr Eccl. 1. Timor dñi gloria et gloriatio.

Qui iurat proximo ſuo et nõ decipit: qui pecuniam ſuã non dedit ad vſurã: et munera ſuper innocentem non accepit. 172

Hic ponit quartam virtutem que eſt temperantia. Ubi nota q temperantia large dicta non ſolum ad victum pertinet ſed etiam ad promiſſa: ad mutuata et ad accepta. que hic notat. Primo quo ad temperantiam promiſſorum dicit. Qui iurat proximo ſuo et non decipit. vnde hic iurare accipitur pro promittere: que promiſſio temperata debet eſſe: vt ſolum quis illa proximo promittat que intendit obſeruare. vnde glo. Ille qui iurat ꝓximo non nocet ſed ſubuenit. Ille ergo iurat proximo qui aliqua firmiter ſibi promittit. Et non decipit quia promiſſum reddit. Secundo quo ad temperantiã accommodatorum dicit. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. Hoc ideo dicit q mutuum gratum debet eſſe. Mutuum date nihil inde ſperantes et erit merces veſtra multa. Etiam debet eſſe ſine ſpe vt ſibi alias ab illo mutuetur. vnde. Si mutuum dederitis his a quibus ſperatis accipere: que vobis gratia erit. Tertio quo ad temperantiam accipiendorum dicit. Et munera ſuper innocentem non accepit. Munera eñ ſupra innocentem accipit: qui innocentis cauſam deprimit ꝓ munere. Licitum eſt enim accipere munera. Nam et chriſtus munera recepit a magis. Et cotidie pias oblationes a fidelibus recipit eccleſia: ſed non contra innocentes. Quod prohibetur Deutero. 27. Maledictus qui accipit munera vt percutiat aiam ſanguinis innocẽtis.

Temperantia. ꝓmiſſio. Mutuũ. Luce.6. Luce.6. Deut.27.

Qui facit hec non commouebitur in eternum. 173

de pe. di. 2. ois q non diligit.

Conſerua me domine quoniã ſperaui in te: dixi dño meo de9 meus es tu: quoniã bonorum meorum non eges. 174

24. q. 1. c. dignior.

Titulus huius pſal. eſt. Tituli inſcriptio ipſi dauid. Hunc titulum Eſdras ſpiritu prophetico preuidens futura accepit: non de veteri teſtamẽto ſed de nouo. Legitur enim q crucifixo domino Pilatus ſcripſit titulum et poſuit ſuper crucem eius Ieſus nazarenus rex iudeorum. Quem cum pontifices delere vellent dicentes Pilato. Noli ſcribere rex iudeorum: ſed quia ipſe dixit: rex ſum iudeorum. Reſpondit Pilatus. Quod ſcripſi ſcripſi. Ibi per pilatum: non intelligente quid diceret: deo ſignificante: q regnum xpi per paſſionis eius humilitatem nõ infirmaretur ſed cõfirmaretur amplius. De q regno hic agitur. De cuius confirmatione titulus pilati immutatus: pilato neſciente: intendebat. Sic et Cayphas: ipſo tamen neſciente quid diceret: ꝓphetizauit

Ioan. 19. Titul9 crucis.

Joan. 11. ꝙ Jeſus moriturus erat pro gente: quādo dixit. Expedit
vt vnus moriatur homo ꝓ populo ⁊ nō tota gens pere-
at. Ideoqꝫ Eſdras de inſcriptione illius tituli ſcripti ꝑ
pilatū quā futurā ꝑ ſpirituſctm̄ ꝑuidit, hūc pſal. intitula
uit: oſtendens ꝙ in iſto pſal. agit̄ de regno xp̄i in illa inſcri
ptione pilati ſignificato. d. Tituli inſcriptio ipſi dauid.
Et eſt ſenſus. Tituli inſcriptio. i. victoria ⁊ regnum qḋ
tituli inſcriptio notauit: attribuit̄ ipſi dauid vel cōue-
nit ipſi dauid. Nō quidem illi dauid carnali filio ipſius
Iſai: ſed ipſi vero dauid. i. xp̄o qui eſt pulcher aſpectu
⁊ manufortis ſm̄ interpretationem nois huius dauid.
De quo dauid ſm̄ hoiem hic loquit̄. Et nota ꝙ ille xp̄i
titulus a quo iſte pſal. intitulat̄. ſ. Jeſus nazarenus rex
iudeorum. fuit ſcriptus in triplici lingua. ſ. grece. hebrai
Joan. 19. ce. ⁊ latine. Tres enī erant in mundo tunc natiōes ma-
ioris fame ⁊ nois. ſ. Hebreoꝝ ꝓpter cultū vnius veri dī.
Grecoꝝ ꝓpter ſcientiam mundi. Romanoꝝ ꝓpter po
tentiā imperij. Et ſic cetere nationes ad iſtas tres redu-
cebant̄. Ad oſtendendū ergo ꝙ xp̄s erat verus rex oim ca
iuſcūqꝫ nationis eſſent. ſi veri iudei eſſent ꝑ fidem ipm
confitentes. Ideo titulus p̄dictus aſſerit ipm fore regem
iudeoꝝ in predicta triplici lingua. Et aduerte ſm̄ Hie
ronymū ſup pſal. 58. ſ. Eripe me de inimicis. ⁊c. ꝙ tri-
plex eſt titulus. ſ. memorialis. preconialis. ⁊ triumpha
Titulus. lis. Titulus memorialis eſt q̄ fit in alicuius rei memoria:
ſicut eſt ſculptura vel ſcriptura facta ſup ſepulchra mor
tuoꝝ vt. ſ. ipſoꝝ memoria celebretur. Titulus preconia
lis eſt qui ſcribit̄ in portis nobiliū: vt domus Julij. vel
Eſaie. 19. cognoia ciuitatū: vt ciuitas ſalis. vel bononia pinguis
vel bononia mater ſtudioꝝ. Titulus triūphalis eſt q̄ ꝯti
net cauſam ⁊ ordinē triūphi alicuius ⁊ victorie. Et ideo qꝛ
xp̄s in paſſione ſua de diabolo triūphauit. Et iſte titulus
continet cauſam mortis xp̄i: qꝛ. ſ. rex iudeoꝝ regem dixe
rat ſm̄ accuſationem iudeoꝝ: ideo fuit crucifixus. et ideo
iſte titulus dicit̄ triumphalis. Intentio aūt pſal. in iſto
pſal. eſt omnes mouere: vt nullus regno xp̄i aut eius titu-
lo contradicat. Ex p̄dictis patet ꝙ iſte pſal. quo etiā ad
lrām nō intelligitur de dauid: vt quidam dicūt: ſed ſo-
lum de xp̄o. Probatur. Nā Petrus aplʼs ad intelligen
dum ſcripturas per ſpiritūſanctū inſpiratus dixit hunc
pſal. ad lrām intelligendum de xp̄o ⁊ non de dauid: vbi
Actuū. 2. dicit ſic de xp̄o. Quem deus ſuſcitauit ſolutis doloribus
inferni. iuxta qḋ impoſſibile erat teneri eum ab illo. qḋ
ꝓbat per litteram iſtius pſal. d. Dauid enī dicit in eum.
Prouidebam dn̄m in conſpectu meo ſemp. ⁊c. vſqꝫ ibi.
Notas mihi feciſti vias vite: replebis me letitia cū vul
tu tuo. Et ꝙ iſta lrā nō poſſit intelligi de dauid ſed ſolū
de xp̄o: ſubiungit Petrus. di. Viri fratres liceat audent̄
dicere ad vos de patriarcha dauid: qm̄ defunctus eſt ⁊
ſepultus ⁊ ſepulchrum eius apud vos eſt vſqꝫ in hoder
num diem. q. d. Hec ſcriptura nō intelligitur de dauid
ſed de xp̄o. Cuius reſurrectionē ꝑuidit in ſpūſancto. ideo
ſubdit ibidem. Preuidens locutus eſt de reſurrectiōe xp̄i
qꝛ nec derelictus eſt in inferno: neqꝫ caro eius vidit cor
ruptionem. Ex quo patet aperte ꝙ ſm̄ verba apli Petri
iſte pſal. ad lrām de xp̄o intelligit̄. Et ſic de xp̄o iſte pſ.
intellectus diuiditur in partes ſex: ſm̄ quod ſex xp̄i my
ſteria tractat. Nam hic agitur primo de xp̄i oratione q̄
vt homo patrem deprecatur. ſecundo de xp̄i predicatio
ne: qua mundo deus reuelatur. ibi. Sanctis q̄ in terra.
⁊c. tertio de xp̄i electione: qua fideliū cetus cōgregatur.
ibi. Nō cōgregabo conuenticula. ⁊c quarto de xp̄i paſ-
ſione: qua peccātor homo liberat̄. ibi. Dn̄s ps hereditatis
mee. quinto de xp̄i reſurrectione: qua morte vita ſupera
tur. ibi. Qm̄ nō derelinques aiam meam in inferno. ſexto
de xp̄i aſcenſiōe: qua ad celos xp̄s eleuatur. ibi. Notas
Oro xp̄i. mihi feciſti. Primo ergo agit de xp̄i oratiōe dicens xp̄s
patri. Conſerua me dn̄e. ⁊c. Orabat enim xp̄s inquan

tum homo: vt ſua oratiōe nos doceret orare. Unde no-
tandum ꝙ in iſta oratione xp̄s nos tria docuit que no-
ſtra oratio debet habere. ſ. charitatē. ſpem. ⁊ fidē. Chari Oratio.
tatem ponit. d. Conſerua me dn̄e. Spem. d. Quoniam Caritas.
ſperaui in te. Fidem. d. Dixi dn̄o deus meus es tu. Pri
mo ergo oratio debet habere charitatem: vt. ſ. gratia dei
principaliter queratur: quod notat dicens. Conſerua me
dn̄e. Quid enī nos conſeruat a pctīs ⁊ diaboli tentatio
nibus niſi diuina gratia: qm̄ ſicut pctm̄ eſt nature cor-
ruptiuum: ſic ꝑ oppoſitū gratia eſt nature cōſeruatiua.
dicit ergo. Cōſerua me dn̄e. nihil petit niſi conſeruantē
dei gratiā ⁊ charitatē. Sic etenī gratia dei a malis cul-
pe xp̄m cōſeruauit: qn̄. ſ. a diabolo fuit tentatus. In ten Eccl. 33.
tatione deus illum cōſeruabit ⁊ liberauit a malis. Nō
ergo orando terrena petamus: q̄ non cōſeruant ſed diſ
ſipant mentē. ſed vt gratiā ſuā deus ꝯſeruet in nobis. d.
Conſerua me dn̄e. quod ſi fecerimus: tunc gratiā hois Eccl. 29.
quaſi pupillam ꝯſeruabit. Secūdo debet habere ſpem. Spes.
Sicut enī ſpes infirmi habita in medico eius ſanitatem
acquirit optatam. ſic ⁊ ſpūaliter ſpes in deo habita im
petrat poſtulata. Et hanc nos in deū habere docet xp̄s
dicēs. Qm̄ in te ſperaui. Licet enī in xp̄o nō fuerit ſpes
vt eſt virtus theologica: eo ꝙ ab inſtāti ſue conceptionis ve
re deo fruebat̄: ⁊ ſic nō ſpem ſed rē poſſidebat. Tn̄ in xp̄o
fuit ſpes glorie corporis ⁊ imortalitatis ante ſuā reſur-
rectionem. ꝓpter qḋ bn̄ dicere deo poteſt: qm̄ in te ſpera
ui. Sic ⁊ nos in deum orādo ſperare nos docet ſuo exē-
plo. d. Sperate i eo ois cōgregatio populi: effundite co Pſa. 61.
rā illo corda vr̄a. ⁊c. Tertio debet hr̄e fidem. Poſtulet Jaco. 1.
aūt in fide nihil heſitās. Et hāc nos xp̄s hic docet hr̄e. d. Fides.
Dixi dn̄o deus meus es tu. Qꝛ quilibet orās fide deū credere
debet oim dn̄m. Et ſubdit rōnem q̄re credit deū eſſe verū
dn̄m. Qm̄ bonoꝝ meoꝝ nō eges. Ois enī creatura rōna
lis bonis alterius eget. vt angeli bonis nr̄is ꝓ ipſoꝝ re
ſtauratiōe. hoies principātes egēt ſubditis ꝓ ipſoꝝ ſer-
uitio. hoies ſubditi indigēt dn̄is ꝓ ipſoꝝ regimine. vn̄
nullus eſt q̄ ſe ꝑ ſeipm̄ ſolū viuere poſſet: etiā ſtāte dei in-
fluentia gnāli. Ille ḡ rōnis capax merito deus dr̄: q̄ nul
lius alterius indiget bono. Et hoc ſtatim ſequit̄: ꝙ ſicut Deo noce
deo nocere nō poſſumus malis nr̄is: nec etiā bonis nr̄is re. ꝓficere
poſſumus ꝓficere ſibi. Vn̄ Grego. iſtū verſiculū pertractans Greg. 16.
ſup illo vbo Job. 22. Quid ei ꝓdeſt ſi iuſtus fueris ⁊c. d. mor. c. 1.
In oi quippe qḋ bn̄ agimus: noſmetipſos nō deū iuuamus.
vn̄ pſal. ait. Dixi dn̄o deus meus es tu. qm̄ bonoꝝ meoꝝ
nō eges. Ipſe enī vere nobis dn̄s q̄ ⁊ vtiqꝫ deus eſt: q̄ bo
no nō indiget ſeruitutis. ſed bonitatē nobis cōficit: quā
recipit: vt oblata bonitas nō ipſi ſed prius accipientibus ⁊
poſt reddentibus ꝓſit. Nā ⁊ ſi ad iudicium dn̄s veniēs. d.
Quādiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis mihi fe
ciſtis. Mira hec pietas loquit̄ ex ſuoꝝ cōpaſſione mē-
broꝝ. Et ipſe nos ꝑ hoc qḋ caput nr̄m eſt adiuuat: q ꝑ
bona nr̄a opera in ſuis mēbris adiuuat̄. Et iō dr̄ Job. Job. 35.
Si peccaueris qd ei nocebis? porro ſi iuſtus fueris qd da
bis ei? aut qd de manu tua recipiet? Hoi. n. q̄ ſimilis tui eſt
nocebit impietas tua: ⁊ filiū hois adiuuabit iuſticia tua.

Sanctis q̄ ſunt in terra eius: mi
rificauit omnes voluntates me 175 23. q. 2. ſce.
as in eis.

¶ Hic pſr agit de xp̄i p̄dicatiōe: q̄ xp̄s mūdo deus demō
ſtrat̄. vbi nota ꝙ i xp̄o fuit volūtas moriēdi ꝓ nr̄a redē Voluntas
ptiōe. reſurgēdi ꝓ nr̄a ſpūali reſurrectiōe. aſcēdendi ad xp̄i.
celos ꝓ nr̄a gl̄ificatione. Quas volūtates ſuis p̄dicauit di
ſcipulis. d. Filius hois tradet̄ principibus ſacerdotū ⁊ ſcribis Math. 20
⁊ tradent eū gentibus. ⁊c. Et iſtas xp̄i voluntates mirifi
cat deus pater ſanctis q̄ ſunt in terra eius. i. illis q̄ mēte
ꝯuerſantur in celis ⁊ in terra viuentium: que terra

dei dicit̃: q: ibi nr̃a gloꝛificat̃ humanitas: ⁊ dr̃ terra pro
pter ſtabilitatẽ durationis. Talibꝰ ḡ ſanctis mirificauit
deꝰ xp̄i volũtates .i. miras oñdit: dũ volũtates xp̄i predi
catas hoïes cõſiderãtes ac obedietes: fiũt de terrenis cele
mirificare ſtes: de filijs diaboli / filij dei. Nõne mirificate fuerũt vo
luntates xp̄i in apl'is: qñ exẽplo volũtatis xp̄i: q̃ pro no
bis voluit mori: ibãt apl'i gaudẽtes a cõſpectu cõcilij ⁊c.
Actuũ. 5. Nõne i petro: qñ mũdũ corde deſerẽs ſolũ cũ xp̄o eſſe cu
Matt. 17. piebat. d. Dñe bonũ eſt nos hic eſſe. Nõne in paulo qñ
volũtate xp̄i ſubito ex pſecutoꝛe xp̄i factꝰ eſt defenſoꝛ. d.
Actuũ. 9. Dñe quẽ me vis facere? Et ſic de alijs. Nõne gentilibꝰ:
qñ ꝑ xp̄i volũtatẽ deſerẽtes idola ad xp̄m ꝯuerſi fuerũt?
Et q̃ntũ ad tales ſubdit mirũ xp̄i volũtatis effectum. d.

176 ## Multiplicate ſunt infirmitates
5. q. 5. nõ
ꝯ acili. ## eoꝛũ: poſtea accelerauerunt.

Infirmitas. ¶ Per infirmitates eni̇̃ accipe peccata idolatrie: qbꝰ gẽ
tiles diuerſis idolis ſeruiebãt. vnde ⁊ in hebꝛeo hic ha-
betur. Multiplicata ſunt idola eoꝝ: ſed poſtea accelera
uerũt. q: ſcʒ volũtate chꝛiſti ꝑ mũdum predicata gẽtes
dimiſſis idolis ad xp̄i fidẽ velociter cõcurrerũt iudeis
in infirmitate ſua pro maioꝛi pte remanẽtibus ⁊c. Uel
hoc etiã accipi põt de infirmitatibꝰ coꝛpoꝛalibꝰ ⁊ aduer
ſitatibꝰ: q̃ multotiẽs accelerare faciũt infirmũ vel afflic
tum: nõ ſolũ ad medicũ coꝛpoꝛalẽ: ſed etiã ad ſpiritua
lem .i. ad verum deũ. vnde hic. d. glo. Uel de exterioꝛi af
flictiõe agit: qua ſepe aliq̃ a deo flagellant̃ vt ſanentur.
Multi eni̇̃ ſunt dei ꝓuiſione ſalubꝛiter afflicti: ⁊ poſtea
mirabilit̃ ad deũ ꝯuerſi ⁊ ad amoꝛẽ dei acceñſi. ꝓpt̃ qđ di
2. coꝛin. 12. cebat apl's. Uirtꝰ i ifirmitate pficitur: libẽter ḡ gl'iaboꝛ
in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me vĩtus chꝛiſti.

177 ## Nõ ꝯgregabo cõuẽticula eoꝛuʒ
12. q. 2.
clericus. ## de ſanguinibus: nec memoꝛ ero
nominum coꝛum per labia mea.

¶ Hic agit de xp̄i electiõe: qua ſcʒ ſuos elegit / ⁊ in vnã
fidẽ eccleſie cõgregauit. Ubi notãdũ. q̄ ante xp̄m q̃libʒ
cõgregatiõ ſecta tam iudeoꝝ q̃ gentiliũ ꝯgregabat̃ cum ſangui
Sãguinis ne aïaliũ: q̃ in ſuis ſacrificijs imolabãt. Sed xp̄o adue-
niẽte ceſſauit aïaliũ ſanguinis in ꝯgregatiõibꝰ fideliũ:
q̃ nõ cõgregant̃ in verã xp̄i fidẽ ꝑ ſanguinẽ brutoꝝ aïa-
liũ: ſed ꝑ fidẽ xp̄i ſanguinis. ⁊ hoc eſt q̄. d. Nõ cõgrega-
bo ⁊c. vt ſic cõſtruat̃. Cõgregabo cõuẽticula eoꝝ .ſ. gẽti
liũ ⁊ iudeoꝝ in vnã verã fidẽ: ſed nõ de ſanguinibꝰ .i. ta
lem cõgregationẽ nõ faciã de ſanguinibꝰ .i. ꝑ ſanguinẽ
brutoꝝ aïaliũ. Et ſic hec negatio / nõ / refert̃ ad ly de ſan
guinibꝰ nõ ad ly cõgregabo. Uel cõgregationẽ hic acci
iudiciũ vl'e pe pro finali iudicio. in q̃ cõgregabunt̃ om̃es gentes / tã
boni q̃ mali: ⁊ de illis faciet duo cõuenticula. vnũ ſcʒ
bonoꝝ ponẽs a dextris: aliud ſcʒ maloꝝ ponet a ſiniſtris.
p̄mum premiabit. ſcðm dãnabit: ſed nõ de ſanguinibꝰ.
i. nõ premiabit bonos: d̃ ſanguinibꝰ .i. ꝓpter ſanguinẽ
brutoꝝ deo oblatũ: vt in antiq̃ lege: ſed de opibus pieta
tis ⁊ miſericoꝛdie. ſilr̃ nõ dãnabit malos de ſanguinibꝰ:
ſed d̃ operibꝰ miſericoꝛdie neglectis. vnde ſubdit. Nec
memoꝛ ero noïm eoꝝ ꝑ labia mea .i. noïm ipſoꝝ aïaliũ
vel ſanguinũ: q: labia xp̄i tũc nõ dabũt ſẽtẽtiã bonoꝝ /
vel maloꝝ: noïando talia aïalia vel ſanguinẽ: ſed ſolũ
opa mie. Uel labia xp̄i ſunt apl'i ⁊ predicatoꝛes. per q̃s
nõ memoꝛat̃ dñs illa bꝛuta aïalia offerenda vel ipſoꝛũ
ſanguinem: ſed ſolum veram fidẽ ⁊ dilectionẽ per ipſos
memoꝛatur. id eſt ad noſtri memoꝛiam ducit.

178 ## Dñs pars hereditatis mee ⁊ ca-
1. q. 1. c. 1. ## licis mei: tu es qui reſtitues here
ditatem meam mihi.

¶ Hic ꝯſir agit de xp̄i paſſiõe. Et p̄mo ponit ſuã paſſio
neʒ. Secũdo effectũ ſue paſſiõis: ibi. Funes. Ubi p̄mo
notandũ q̄ calicẽ in ſcriptura xp̄i paſſio intelligitur. vñ
ſuã paſſionẽ noïe calicis notabat xp̄s. d. Pater trãſeat a Matt. 26.
me calix iſte. Sic ⁊ matri filioꝝ zebedei in perſona filio
rum dixit. Poteſtis bibere calicẽ quẽ ego bibiturus ſũ. Matt. 20.
vnde Hierony. ſup Matt. Calicẽ in ſcripturis paſſionẽ Calix.
intelligimꝰ. vt i pſal'. 115. Calicẽ ſalutaris accipiã. Et ſta Paſſio.
tim infert quis ſit iſte calix. d. Precioſa in cõſpectu dñi
moꝛs ſctõꝝ eiꝰ. Sʒ foꝛte q̃rit calice ſignificat̃ xp̄i paſſio.
Rñdeo. Nã ſm catholicõ. calix dr̃ a calon qđ eſt lignũ.
et eſt calix q̃ddã genꝰ poculoꝝ qđ ex lignis fiebat. vel
calix dicit̃ a calco calces: q: ſolebãt calidã ⁊ frigidam po
tionẽ in calice miſcere. Sic ḡ q̃nq̄ accipit̃ calix pro va
ſculo ad bibẽdũ. q̃ñq̄ vero ꝓ poculo in calice pro-
pinato. Q: igit̃ in vaſculo ligneo crucis: xp̄o potio ca
lida ⁊ frigida ſimul fuit ſibi ꝓpinata: q: dederunt ei bi
bere vinũ myrrhatum qđ eſt calidũ: ⁊ acetũ qđ eſt fri-
gidũ. ideo ipſa xp̄i paſſio calice ſignificat̃. ¶ Itẽ notan hereditas
dũ q̄ hereditas xp̄i ſunt fideles ad ipſiꝰ fidẽ cõuerſi. Po ps. 2.
ſtula a me ⁊ dabo tibi gẽtes hereditatẽ. Et ſic ẽ ſenſus.
Dñs eſt pars .i. poꝛtio hereditatis mee .i. fideliũ. Et di-
cit pars: q: alia eſt pars fideliũ: alia damnatoꝛũ. vt ſcʒ
dicat: pars q̃ ꝑuenit ad fideles q̃ ſũt hereditas mea / eſt
dñs. q. d. ſm glo. Eligãt ſibi alij alia q̃bus fruant̃: pars
autẽ mei ⁊ ſctõꝝ meoꝝ deꝰ eſt. Et ſi q̃rat̃ quõ gẽtes ſunt
hereditas tua. Rñdet. Q: vigoꝛe calicis mei .i. ꝑ moꝛtẽ
⁊ paſſionẽ meam iſtã hereditatẽ mihi acq̃ſiui. et ſic illa
hereditas eſt calicis mei .i. ꝑ calicem mee paſſiõis acq̃-
ſita. Seq̃tur. Tu es q̃ reſtitues hereditatẽ meam mihi.
Ubi ſciendũ q̄ hereditas q̃nq̄ accipit̃ etiã ꝓ eterna glo
ria ad quã factꝰ fuit hõ. Bñdictꝰ deꝰ q̃ regenerauit nos 1. Petr. 1.
in hereditatem cõſeruatã in celis. Iſtã hereditatẽ ꝑdi-
dit humanũ genꝰ peccãdo: ſed eidẽ ꝑ xp̄i paſſionem eſt
reſtituta. et ſic xp̄s ꝑſonã ſuoꝝ fideliũ in ſe aſſumẽs. d.
Tu es q̃ reſtitues hereditatẽ meã mihi .i. fidelibꝰ meis.
vel ſm glo. Uel hereditatẽ dicit gloꝛiã imoꝛtalitatis quã
in adam perdidimus. que chꝛiſto in ſua reſurrectiõe re
ſtituta eſt. et nobis in nr̃a reſurrectiõe reſtituetur.

Funes ceciderũt mihi in p̄clariſ: 179
etenĩ hereditas mĩa p̄clara ẽ mihi

¶ Hic cõſequẽter notat effectus ſui calicis vel paſſiõis
q̃ fuerũt tres. ſcʒ efficacia ſapiẽtie in pꝛincipio. noticia ex
periẽtie: ibi. Benedicã dñm. cõſtãtia patiẽtie: ibi. Pro-
uidebã dñm. Quantũ ad efficaciã ſapiẽtie ⁊ illũinatio
nis dicit. Funes ceciderunt mihi in pꝛeclaris. Ubi no- Funes.
ta q̄ ꝑ funes intelligunt̃ ſoꝛtes ⁊ limites cõſignati. vnde
in libꝛo Ioſue. Soꝛtes ⁊ poꝛtiões decẽ tribuũ eis ꝯſigna Ioſue.
te. freq̃nter funes vel funiculi dicunt̃. et ſic ptes aliq̃bus
cõſignate funes dicunt̃. Et q: apl'i v̄tute xp̄i paſſiõis fu
erunt ad pꝛedicãdum illuminati: q̃ ꝑ ſoꝛtes diſtinctas
miſſi fuerũt per mũdum. vt petrus ſoꝛtẽ habuit Italiã:
Mattheꝰ ethiopiã ⁊c. ideo de ipſis funibꝰ vel ſoꝛtibus
aplo'ꝛum. d. Funes ceciderunt mihi in pꝛeclaris. Quia
ſoꝛte ceciderunt in apoſtolis: q̃ ſpiritu ſancto illumina
ti / clari erãt. Et ab iſtis eccleſia q̃ ẽ xp̄i hereditas: fuit i
fide illũinata. et h̃ notãs. d. Etenĩ hereditas mea p̄clara
eſt mihi. ſcʒ pꝛedicatio aplo'ꝝ eſt fide illuminata.

Benedicã dñm q̃ retribuit mihi 180
itellectũ: iſup ⁊ vſq̄ʒ ad noctẽ in
crepuerunt me renes mei.

¶ Hic põit̃ aliꝰ effectꝰ paſſiõis q̃ ẽ noticia expiẽtie. quã Patiẽtia.
uis eni̇̃ xp̄s añ paſſionẽ oim cognitionẽ hƀet: tñ nõ oim Xp̄s.
hẽbat expiẽtiã: ſʒ ꝑ ſuã paſſiõeʒ patiẽtie didicit expiẽtiã Expientia.
ſic eni̇̃ loq̃t̃ apl's. De xp̄o didicit ex his ⁊c. Et õ h̃ xp̄s pſi Hebꝛe. 5.

gſas agēs. d. Bñdicā dñm q̄ tribuit mihi itellectū ſup. i. intellectū ſup intellectū: cognitionē. ſ. experiētie ſup cognitionē noticie. Et quō habuit talē itellectū experiē tie ſubdit. Et vſq; ad noctē increpuerūt renes mei. p no
Joan. 11. ctē accipe mortē. Uenit nox i q̄ nemo pōt opari. p renes accipe carnē. p increpare accipe erudire. et ſic eſt ſenſus ſm glo. Uſq; ad noctē icrepuerūt me renes mei. i. vſq; ad noctē erudiuit me iferior pars mea. ſ. carnis aſſūptio: vt experirer tenebras mortalitatis: q̄s aī expt⁹ nō fuerā.

181 **Prouidebā dñm i cōſpectu meo ſemper: qm̄ a dextris eſt mihi ne cōmouear. Propter hoc letatū ē cor meū ⁊ exultauit lingua mea: inſup ⁊ caro mea req̄eſcet in ſpe.**

Xps. ¶ Hic ponit aliquis effect⁹ xpi paſſiōis q̄ fuit cōſtātia patiētie. Xps eñ ab inſtāti ſue cōceptiōis clare videbat deū: ⁊ vnit⁹ hypoſtatice erat deo. Impoſſibile eſt aūt q̄ briūs hñs deū i cōſpectu ſuo ſemp ⁊ vnit⁹ deo hypoſtatice cōmoueat p ipatiētiā. Sic igit xps in paſſiōe ɔſtātiā patiētie habuit: q2 deū clare videbat: ⁊ deo erat vnitus hypoſtatice. ⁊ hoc eſt qđ. d. Prouidebā dñm in ɔſpectu meo ſemp: q2 ſemp deo fruebat. Et ideo a dextris eſt mihi ne cōmouear. i. a dextera ſue potētie me ɔtegit: ne cō
Paſſio. Leticia. mouear p ipatientiā. Et nō ſolū in paſſiōe nō fuit turbatus: imo etiā fuit ſummo gaudio replet⁹. ⁊ hoc ē qđ. d. Propt hoc dilatatū eſt cor meū. ſ. q2 habeo deū in cōſpectu meo ſemp: ⁊ q2 ipſe eſt a dextris meis. et nō ſolū in corde ſ3 in v̄bis: qñ. ſ. vidit redēptionē humani gn̄is ɔple
Joan. 19. tā dixit. Cōſummatū eſt. O cū q̄ta exultatiōe credis xp̄3 illud v̄bū dixiſſe: qñ vidit finē intētū ois ſue peregrinatiōis tētatiōis predicatiōis ois ſue ſcte opationis aduenisse. ⁊ q̄ſi ad hoc. d. Et exultabit lingua mea. Hec eſt eñ plena leticia: q̄ corde hilari pcipit ⁊ alacri ſmōe pfert. Et nō ſolū cor ⁊ lingua exultabūt: ſ3 etiā caro expectās gloriā reſurrectiōis: qđ notās. d. Et caro mea requieſcit. ſ. in ſepulchro: in ſpe ſc3 reſurrectionis.

182 **Quoniā nō derelinques animā meā in inferno: nec dabis ſanctū tuū videre corruptionem.**

Xps. Infern⁹. ¶ Hic ɔſr agit de xpi reſurrectiōe. In morte eñ xpi aīa ſeparata fuit a corpore: q2 aīa ad infernū deſcendit: ſ3 ſctm
18. q. 7. h dicim⁹. ei⁹ corpus māſit in ſepulchro: ſicut ⁊ ceteroꝝ ad tps. S3 nec aīa more alioꝝ diu in inferno māſit: nec ſctm ei⁹ corpus in ſepulchro fuit incineratū p corruptionē. Et hoc eſt qđ xps. d. Ideo dilatatū eſt cor meū ⁊ exultauit lingua mea. Qm̄ non derelinq̄s aīam meā in inferno. ſ. in limbo ſctōꝝ patrū: vbi aīa xpi fuit ſolū p nouē ⁊ triginta hōs. ſ. ab hora nona ferie ſexte i q̄ ſp3 emiſit: vſq; ad diluculū diei dñice: qñ. ſ. p reſurrectiōe3 corpori fuit reunita. Nec dabis ſctm tuū videre corruptionē. i. non pmittes corpus meū immaculatū: p corruptionē incinerari.

183 **Notas mihi feciſti vias vite. adiplebis me leticia cū vultu tuo: delectatiōes i dextera tua vſq; i finē**

b ɔſe. di. 5. teiuniū. ¶ Hic agit de xpi aſcēſiōe. Ubi nō. q̄ ſicut via mortis eſt ſupbia. ſic via vite q̄ ducit ad celū eſt humilitas. Et hāc viā xps p experiētiā didicit: qñ exinaniuit ſemetipm fact⁹ obediēs vſq; ad mortē crucis. ppter qđ ⁊ de⁹ exaltauit illū. ſ. in celū aſſumēdo. et hoc eſt qđ. d. Notas mihi feciſti vias vite. ſ. humilitatis p experiētiā. ppt quā humilitatē Adiplebis me leticia cū vultu tuo. ſ. me ad celū aſſumendo ad dexterā tuā: vbi eſt ois delectatio. ⁊ ideo ſubdit. Delectatiōes in dextera tua vſq; in finē. q. d. leticia ⁊ exultatio mihi erit ſedēdo ad dexterā tuā dū hūanis obtutib⁹ ſubtract⁹ fuero. et h̄ vſq; i finē. i. in eternū.

Exaudi dñe iuſticiā meā itēde depcationē meā. 184
De ɔſe. di. 1. qñ aūt.

¶ Titulus iſti⁹ pſal. eſt. Ofo dd. Notādū q̄ ppe loquēdo: iſta ofo nō eſt pſal. q2 pſal. df a pſallēdo publice vt cū inſtrumēto: qđ pſalteriū dicit. Iſta aūt ofo facta a dd: fuit in ſecreto facta ab ipo. et pſal. ppe nō df: ſed q̄damōmō large ſumēdo dicit pſal. ¶ Itē notādū q̄ cū in titulo dicit ofo
Dd. dauid. ly dd cū ſit nomē indeclinabilē pōt eſſe caſus gti ⁊ datiui. ſi ſit caſus gti: tūc eſt ſenſus. Iſta ofo eſt ipſius dd. ſ. ſicut auctoris q2 ipſam fecit. ſi aūt ſit caſus dti: tūc eſt ſenſus. Iſta ofo eſt dd. i. ipi dd. ſc3 xpo attributa. qm̄ in iſto pſal. xps orat ſm hoiem: adiūcta ſibi voce corporis ſui qđ eſt eccleſia. Orat aūt hic xps: nō p ſua tm̄ ſalute: ſed p nr̄a neceſſitate. xps eñ ofo eſt fideliu3 inſtructio. Uñ ſicut xps flēdo lazaꝝ nos charitatē ɔtimi ⁊ ɔpaſſionē docuit hñc pſecutores fugiēdo: nos docuit temeritatis audaciā declinare. ita orādo nobis formā ppoſuit orādi. Eſt ergo ſenſus tituli. ofo dd. i. iſte pſal. vel ofo cōpetit pſone xpi adiūcta ſibi eccleſia q̄ eſt corp⁹ ei⁹. Et ſm iſtu3 ſenſu3 pſal. iſte diuidit in tres ptes: q2 xps pmo ſuā ofonē iuſtificat. Scdo ſuā poſtulationē explicat: ibi. Ego clamaui. Tertio ofhib⁹ retribuat iuſte poſtulabat: ibi. Exurge dñe. In pma g ꝑte xps ſuā ofonem iuſtificat. i. oñdit eſſe iuſtā. Ubi nō. q̄ ad iuſtificatiōe3 ofonis multa req̄runt q̄ hic ponūtur. ſm q̄ iſta ps diuidit. Nā ofo pmo d3 eſſe iuſta ex poſtulātis ſanctimōia. Scdo d3 eē x̄a ois duplicitatis nēcia: ibi. Auribus pcipe ofonē meā. Tertio d3 eē equa diuine volūtati ɔſona: ibi. De vultu tuo. Quarto d3 eē firma ſtabilitatis pmanētia: ibi. Probaſti cor meū. Quīto d3 eē grata charitatis amicicia: ibi. Perfice greſſus meos. Prio g ofo d3 eē iuſta ⁊c. i. facta ab hoie iuſto. ſcim⁹ n. q̄ pctōres de⁹ nō exaudit. pro
Joan. 9. ꝑuer. 15. pter qđ df. ꝑuer. 15. Lōge ab ipiis dñs: ⁊ ofones iuſtoꝝ exaudiet. Hoc oñdit xps orans ſe hñe cū. d. Exaudi dñe iuſticiā meā. vñ glo. Iuſticia eñ locū h3 apud deū q̄ penetrat celū. Sed hic eſt vnū dubiū. vtrū vir iuſtus orare
Queſtio. deū debeat. et videt q̄ nō: q2 aūt ſua ofone petit a deo qđ
Ofo. Iuſtus de⁹ facere diſpoſuit. et tūc illa ofo eſt ſupflua. aut petit q̄ de⁹ nō facere diſpoſuit: ⁊ ſic iniuſte ɔ̄ dei volūtatē petit. Ad oppoſitū vero eſt pſal. iſte: in q̄ xps iuſtus orans iuſtos docet orare. Rñdeo q̄ ſic. Ubi notādum q̄ vir iuſtus orādo nō itēdit dei ordinationē mutare: ſed magis ofone iſtare vt ɔpleat. De⁹ eñ ſic ordinauit vt ea q̄ ſūt nobis neceſſaria tribueret mediātib⁹ ofonib⁹ nr̄is. Igitur cū deū oram⁹ nō intēdim⁹ illū mutare: nec ad nos ipm inclinare: ſed magis nos ad deū eleuare ⁊ nr̄am volūtatē ſuo biñplacito cōformare. et hoc declarat Diony.
Dionyſi⁹ de diui. c. 3. ſub duobus exemplis. Primū eſt q̄ imaginat vnā cathenam a celo in terrā pēdētē. vbi ſi manib⁹ applicantes vellem⁹ eā de celo trahere ad terrā eā deſcendere nō faceremus: ſed nos pci⁹ ad celū magis aſcēderem⁹. ſic in ppoſito eſt de ofone. Scd3 exēplū eſt. Si eſſem⁹ in naui exi
Nota cōparatiōes ſtēti in aq̄: ⁊ teneremus funes fortes extēſos ab vna ripa ad aliā. ſi traherem⁹ funes: nō moueremus nec traheremus ripā ad nos: ſed poti⁹ nos cum naui traheremus ad ripā. Sic eſt cū oram⁹: nō trahim⁹ deū ad nr̄am voluntatē: ſed magis nr̄am trahim⁹ ad ſuā. Ex qb⁹ pz. q̄ tota intētio orātis d3 eſſe vt ſuā voluntatē cōformet diuine: nō vt dei volūtatem ad ſuā inclinet. Impoſſibile eſt eñ orationibus quibuſcumq; dei voluntatem mutare: ſententiā eñ dei: q2 ſtat in ſignis exterioribus: mutare poſſumus. ſicut ſententiam per deum de morte ezechie

detū.ſ.diſpone domui tue ꝛc. Bñ mutauit orōib⁹ ſuis
ezechias:ſed nō volūtatē:imo volūtas dī ab eterno fuit:
Job.23. qꝺ vt ſic orōnib⁹ ſuis illā mutaret. ꝛ hͤ ē qꝺ dr̄ Job.23.et
Greg.16. nemo pōt auertere cogitatiōes ei⁹.qꝺ v̄bū exponēs Gre
mor.c.18. go.d. Sicut em̄ de⁹ imutabilis eſt nā: ita eſt imutabilis
eſt cogitatiōe ꝛ voluntate: cogitatiōnē ergo ei⁹ nullus
auertit:q꞉ nemo reſiſtere occultis ei⁹ iudicijs preualet.
Nā ꝛ ſi fuerīt qdā q orōnib⁹ ſuis ei⁹ cogitatiōnē vel vo
lūtatē auertiſſe viderent̄:ita fuit interna ei⁹ cogitatio ꝛ
volūtas vt ſententiā illi⁹ auertere deꝑcādo potuiſſent.et
ab ipſo acciperēt qꝺ agerēt apud ipm̄. Dicat ergo.et nemo
pōt auertere cogitatiōes ei⁹:q꞉ ſemel fixa diuina iudicia
neq̄ꝗ̄ mutari pñt. vñ ſcriptū eſt. Preceptū poſuit ꝛ nō
Ps.148. preteribit. Orādo ergo nos mutam⁹:q꞉ nr̄a creſcit iuſticia
nō deū inutamus. Dicat ergo xp̄s in nr̄m exēplū. Exaudi
dn̄e iuſticiā meā. exaudit̄ em̄ iuſticia cū augetur. Et ſi
xp̄i iuſticia in ſeipſo augeri nō poterat: tn̄ augebat̄ in
nobis. Intēde deprecatiōnē meā. Intendit em̄ illū de⁹:
quē oculo ſue mīe reſpiciens exaudit. vñ ſic orans pſal.
Ps.5. d. Intēde voci orōnis mee: rex me⁹ ꝛ deus meus.

185 Auribus ꝑcipe oratiōnē meam:
6 ꝯſe.di.5. nō mediocriter. non in labijs doloſis.

Labia doloſa. ❡ Hic oſtendit̄ ꝙ orō debet eē oīs duplicitatis neſcia.
Labia em̄ doloſa dicunt̄ hēe illi q deū ore honorāt oran
do:ſed corde peccādo blaſphemāt. Sicut eſt orō illoꝝ q
dicūt dn̄e dn̄e: ꝛ nō faciūt volūtatē pr̄is mei. De talibus
Mat.15. em̄ dicit xp̄s. Pp̄ls hic labijs me honorat: cor aūt eoꝝ
lōge eſt a me:ſine cauſa aūt colūt me.i.tales orāt fruſtra
Et ꝙ in ꝑcedēti v̄ſiculo poſtulabat ſuā deprecatiōnē ex
Orō. audiri.d. Intēde deprecatiōnē meā.nūc aūt ſuā orōnē.
Deꝑcatio qꝺ ideo facit.qm̄ differt deꝑcatio ab orōne: q꞉ deꝑcatio
eſt de malis amouēdis ꝛ cauēdis: orō vero de bōis ipe
trādis. Et q꞉ pri⁹ extirpāda ſunt vitia ꝛ ꝯſr̄ inſerende
v̄tutes.ideo nō immerito deprecatiōnē premiſit orōni.
Hic nota ꝙ in ſcriptura multiplicia repeniūt̄ labia:q
Labia. dam bona ꝛ hñda: ꝛ qdā mala ꝛ fugiēda. Primo ergo ſūt
qdam bona labia:et iſta ſunt multiplicia.ſ.labia diſcre
Puer.10. ta ꝯ v̄boꝝ temeritatē. In labijs ſapiētis inuenit̄ ſapie.
Puer.5. labia modeſta ꝯ v̄boꝝ ſuꝑfluitatem. Diſciplinā labia
Puer.22. tua cōſeruent.labia honeſta ꝯ v̄boꝝ inhoneſtatē. Qui
diligit cordis mūdiciā ꝓpter grām labioꝝ hēbit amicū
Puer.23 regē.labia iuſta cōtra v̄boꝝ iniq̄tatem. Exultabunt re
nes mei:cū locuta fuerīt recta labia mea. Sūt etiā alia
labia mala ꝛ fugiēda.ſ.labia detrahētia ꝯtra charitatē.
Puer.4. Remoue a te os prauū: ꝛ labia detrahentia ſint ꝓcul a
Puer.12. te.labia mendacia ꝯ v̄itatē. Aboīatio ē dn̄o labia men
Puer.23. dacia.labia cōtendentia ꝯ pacis vnitatē. Labia ſtulti
imiſcēt ſe cōtumelijs: ꝛ os ei⁹ iurgia ꝓuocat.labia dolo
ſa ꝯtra cordis puritatē. Et iſta ſunt q orōnis exauditio
nem impediūt:cōtra q nūc orat xp̄s dicens. Aurib⁹ per
cipe orationem meam non in labijs doloſis.

186 De vultu tuo iudiciū meum pro
deat:oculi tui videāt equitatē.

❡ Hic oſtendit̄ ꝙ orō debet eē diuine volūtati ꝯfoꝛa.ſ.
vt illa solū petam⁹:q diuine volūtati ꝯformant̄. Et hoc
Orō. ſic oſidit xp̄s orās.vt iudiciū ſuū.ſcꝫ q iudicat⁹ fuit:pro
Vultus. cedat a volūtate diuina/dicēs. De vultu tuo iudiciū
Volūtas meū ꝓdeat. Vult⁹ em̄ volūtatē ſigt̄.q꞉ ſicut nos vultū
ꝑncipali⁹ reſpicim⁹ ꝗ̄ cetera mēbra: ſic ꝛ de⁹ vota nr̄a
magis aſpicit ꝗ̄ facta.et ſic vult⁹ dei ē volūtas dei:ꝑ quā
Ps.44. aliq̄s reſpicit adiuuādo.pſal. Adiuuabit eā de⁹ vultu
Ps.33. ſuo: ꝛ aliq̄s dānādo.pſal. Vult⁹ aūt dn̄i ſuꝑ faciētes ma
passio xp̄i la. Nō iudiciū xp̄i.i.mors ꝛ paſſio fuit op⁹ dī: ꝛ op⁹ iu
deoꝝ: ꝛ voluntas dei ꝛ iudeoꝝ. Voluntas fuit dei q vo
luit ipſum pati pro ſalute nr̄a. Voluntas iudeoꝝ qui
inuidia mori voluerūt ipſum mori. In quantū v̄o ē vo
lūtas dei xp̄s illi ſe ꝯformauit: q꞉ ꝛ volūtarie ꝓ nobis ē
paſſus.ipſo.d. Nemo tollit aīaꝫ meā a me: ſed ego pono Joan.10.
eā. In q̄tū v̄o fuit op⁹ iudeoꝝ:fuit difformis diuine vo
lūtati ꝛ demeritoꝝ. orat ergo xp̄s vt iudiciū ſuū q charita
te ꝓ nobis voluit pati ſit ꝯforme volūtati pr̄is.d. De vul
tu tuo iudiciū meū ꝓdeat. vt aūt eſt op⁹ iudeoꝝ eq̄tate
iudicet̄.d. Oculi tui videāt eq̄tatē. vñ glo. De vultu tuo
iudiciū meū ꝓdeat.i. ꝓdiſſe videat̄.i. vt i ipſo volūtas
mea tue ꝯformet̄.et nō ſm̄ diſpoſitiōnē ꝛ volūtatē iudeo
rū:ne.ſ.illis ꝯformet. Oculi tui videāt eq̄tatē. vt.ſ.ex illo
iudicio mihi q ſum tibi ꝯformis remediū ꝯferas ſalua
tiōis.i.meis. Iudeis autem ſupplicium damnationis:
quia ſunt vultui tuo.id eſt voluntati difformes.

Probaſti cor meū et viſitaſti no- 187
cte igne me examinaſti: ꝛ non eſt ꝯſe.di.2. ex penitus.
inuenta in me iniquitas.

❡ Hic q̄rto oſidit.ꝙ orō dꝫ eē pura ſynceritatis inocētia. Orō.
ꝓpter qꝺ dr̄. Volo viros orare leuātes man⁹ puras ꝛc. Puritas.
Nec mirū qm̄ pcti immūdicia ꝓhibet orōnē exaudiri. 1.Tim.2.
Eſa.1. Cū multiplicaueritis orōes vr̄as nō exaudiā:ma Eſa.1.
nus em̄ vr̄e pollute ſūt ſanguine. vñ ſicut ipuritas orātis
diffidētiā dat ipetratiōis.ſic ꝛ ꝑ oppoſitū mūdicia ꝯfidē
tiā p̄ſtat exauditiōis. qꝺ oñdens Greg.d. Aſpei fiducia Grego.10.
mēs ꝓtin⁹ frāgit̄: ſi icta orōnib⁹ nec dum deuicte culpe mor.c.17.
memoria mordet̄. Diffidit nāq̄ ſe poſſe accipe qꝺ appe Petere.
tit q reminiſcit̄ ſe adhuc nolle facere: qꝺ diuinit⁹ audi
uit. hic ꝑ Jo.dr̄. ſi cor nr̄ꝫ nō reꝑhēdit nos fiduciā hēm⁹ Joan.3.
apꝺ deū ꝙ q̄cq̄d petierim⁹ ab eo accipim⁹. Hic ſalomō
ait. Qui auertit aurē ſuā ne audiat legē: orō ei⁹ erit exe Puer.28.
crabilis. Cor q̄ppe nos i petitiōe reꝑhēdit cū reſiſtere ſe
p̄ceptis ei⁹ quē poſtulam⁹ meminit.et orō fit execrabilis cū
a cēſura auertit̄ legis.q꞉ dignū ꝓfecto eſt: vt alienus bñfi
cijs ſit q̄ſq̄ extrane⁹ cui⁹ iuſſiōib⁹ nō vult eē ſubiect⁹.
Qua i re hͦ eſt ſalubre remediū vt cū ſe mēs ex memoria
reꝑhēdit culpe:hͦ p̄us i orōne defleat qꝺ errauit q̄ten⁹ erro
ris macula fletib⁹ tergit̄/in petitiōne ſua cordis facies
ab auctore mūda videat̄. Ex qb⁹ apparet ꝓpoſitū.ſ.qꝺ
orō dꝫ eē mūda:ſꝫ qꝺ magis mūdat ꝛ purgat orantē: ē
ignis tribulatiōis q mentē purgat.ſicut metalla ignis
fornacis q ſi rubiginē repit ipaꝫ ꝯſūmit.ſi aūt puritatē
ipaꝫ ꝯſeruat. Volēs ergo xp̄s oñdere puritatē i orōne neceſ
ſariā eē:ſeipm̄ dicit ignē ꝓbatū ꝛ inētū ſine macula.d.
ꝓbaſti cor meū ꝛc. vñ glo. ꝓbaſti cor meū ꝛc.ſ.viſitatiōe
tribulatiōis ꝛ paſſiōis: q nox dr̄ ꝛ ignis.nox.q꞉ turbat:
ignis q꞉ exurit. vñ ſubdit. Igne me examinaſti. hoc dicē
ad ſimilitudinem fornacis q metalla purgat ꝛc.

Ut non loquatur os meū opera 188
hominū: propter verba labioꝝ
tuoꝝ. ego cuſtodiui vias duras

❡ Iſte em̄ v̄ſus eſt q̄ſi explicatiu⁹ precedētis:q꞉ hic ex Loq.
plicat q igne fuerit ipſe xp̄s examinat⁹.ſ.igne mortali
tatis ꝛ paſſiōis: q ꝑ vias duras ſignificat̄. vñ.d. Ut nō adverſitas
loq̄tur os meū opa hoim̄.q.d. Sic fui ꝓbat⁹ ꝛ examina
tus: vt nihil aliud loq̄r niſi q ad laude tuā de⁹ ſūt ꝛ glo
riā: nō aūt q ad laudē operū hoim̄: q faciūt ꝑter volun
tatē tuā.i. nihil niſi bonū locut⁹ ſū. Et q꞉ nolui loq̄ opa
hoim̄.ſ.laudādo opa ſcribarū ꝛ phariſeoꝝ q erāt vicio
ſa: ſed magis volui loq̄ ꝛ obſeruare v̄ba tua.ideo ſub
ſtinui vias duras: vt ſit ſenſus. Nō loq̄tur os meū opa
hoim̄ ipſa laudando: ſed poti⁹ volui ſuſtinere vias du
ras.ſ.mortalitatis ꝛ paſſiōis. Ut ſm̄ aliā lr̄aꝫ. Ego cuſto
diui vias latronis.i.qꝺ latro merito ſuſtinuit:ego ime
rito et hͦ totū ſuſtinui. Propter v̄ba labioꝝ tuoꝝ.ſ.ꝯplē
da.i. vt ꝯplerent̄ v̄ba labioꝝ tuoꝝ.i.q ꝑ ꝓphetas q erāt

labia tua ō mea paſſiōe pdixiſti. Sic ⁊.n. loq̄bat̃ ieſus:
Matt.26. qñ i horto vt latro fuit capt⁹.d. Tāq̄ ad latronē exiſtis
⁊c. Seq̄t̃. Hoc āt totū factū ē vt iplerent̃ ſcripture pphā
rū. qḋ ḡ ibi.d. ſcripture pphāx: hic.d. v̄ba labiox̄ tuox̄.

189 De pe. diſt. 2 ſi qs. **Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt nō moueāt̃ veſtigia mea**

Orō. ¶ Hic cōſequēter q̄nto oſtendit q̄ orō debet eſſe grata p
Charitas charitatē: p greſſus eñ quib⁹ tendim⁹ corporalr̃ v̄tutes
Via. accipe quib⁹ aīa a deū gradit̃. de quib⁹ pſal. 36. Apud
Ps.36. dñm greſſus hoīs dirigent̃ ⁊ viā ei⁹ volet. p ſemitā vero
Semita. q̄ eſt via breuis charitatē accipe: q̄ veloci⁹ ceteris virtu
tib⁹ ducit ad vitā. Iſte ſunt ſemite charitatis quas xp̄s
Eſa.2. p̄dicabat. de qb⁹ Eſa. 2. dr̃. Docebit nos vias ſuas ⁊ am
bulabim⁹ i ſemitis ei⁹. volēs ḡ xp̄s oñdere orōnē cū cha
ritate debere fieri. i pſona ſuox̄ ṗcz orat.d. Perfice greſ
ſus meos in ſemitis tuis. i. oēs v̄tutes meas ⁊ actiōes
in charitate pfice. vñ glo. Ideo cuſtodiui vias duras.
vt pficiat̃ charitas eccliē. q̄ .ſ. veſtigia mea ſc̄d̄m p charī
tatē ambulabat. nō vias latas q̄ ducūt ad mortē: ſꝫ cha
ritatis ſemitas q̄ ducūt ad vitā. Et nō q̄ q̄uis charitas
dilatet̃ ad ṗximū: tñ vocat̃ ſemita q̄ eſt via ſtricta. q̄a
multa arcta ⁊ aſpera charitatis amor ṗpter deū ⁊ ṗxi
mum aggredi facit. ⁊ q̄a greſſus in charitate fundati
Roñ.8. ſunt ſtabiles. dicēte aplo. Quis nos ſepabit a charita
te xp̄i. tribulatio. an anguſtia. an fames. an gladi⁹ ⁊c.
et concludit cert⁹ ſum eñ q̄ neq̄ mors neq̄ vita ⁊c. neq̄
creatura alia poterit nos ſepare a charitate xp̄i. Ideo
iſte orās in charitate pfici ſuos greſſus q̄rit: vt ſtabilis
pmanens a deo ſeparari nō poſſit. ⁊ hoc eſt qḋ ſubdit. vt
nō moueant̃ veſtigia mea. veſtigia. i. exēplū virtutum
mearū: q̄ imitāda relīq̄ eccleſie. hec eñ xp̄i veſtigia i ele
ctis fixa permanent ⁊ permanebunt ineternū.

190 De pe. di. 2. qñ aūt. **Ego clamaui. quoniam exaudiſti me deus: inclina aurem tuam mihi ⁊ exaudi verba mea.**

¶ Hec eſt ſecūda pars p̄ncipalis in qua xp̄s poſtulatio
nem ſuā explicat. i. oſtēdit in ſpeciali q̄d orādo a p̄rē pe
tat. ⁊ diuidit̃ in ptes tres. Q: xp̄s p̄mo patri grās agit
de ſua exauditiōe. Secūdo p̄ris adiutoriū petit pro ſua
liberatiōe: ibi. Mirifica miſericordias tuas. Tertio ho
ſtis maliciam ponit de ſua pſecutiōe: ibi. Inimici mei
animā meā circūdederūt. Primo ergo p̄ri grās agens
q: exaudiuit eū. d. Ego clamaui quoniā exaudiſti me.
Magiſter li.3.di.17. Oīs eñ xp̄i orō fuit exaudita. vt oſtēdit magiſter. p
pter qḋ ⁊ ipſe xp̄s patri orans. d. Pat̃ grās ago tibi qm̄
Joañ.11. audiſti me: ego eñ ſciebā qm̄ ſemp me audis. Dicat ḡ
xp̄s patri. Ego clamaui qm̄ exaudiſti me. i. q̄a certiſſi
me me exaudiendū. ⁊ attēde q̄ hic ly quoniā pōt referri
ad ly clamaui. ⁊ tūc eſt ſenſus q̄ cauſa clamoris fuit ex
auditio: vel pōt referri ad ly exaudiſti me. ⁊ tunc eſt ſen
ſus q̄ cauſa exauditiōis fuit orō. Et vtroq̄ mō verū eſt:
q̄ deus ſua grā p̄uenit clamorē nr̄e orōnis iſpirādo vo
Inclinare Auris. lūtatē orādo. ⁊ ſic añq̄ clamem⁹ nos exaudit inſpirādo
volūtatē orādi. ⁊ tunc ly qm̄ refert̃ ad ly exaudiſti. deus
eñ ā orōnē ſua grā pſeq̄t̃ ṗcedēdo poſtulata. ⁊ tūc ly qm̄
refert̃ ad ly clamaui .ſ. q: clamaui exaudiſti me. Vñ ſic
xp̄s in oīm orōne fuerat exaudit⁹: ita p mēbris ſuis iſu
turū exaudiri poſtulat. d. Inclina aurē tuā mihi ⁊ ex
audi v̄ba mea. In h̄ qḋ dicit iclina. oñdit q̄ orantē opꝫ
Orō xp̄i. humilē eē ⁊ baſſū. hō eñ nō iclinat aurē vt audiat altū
Exaudire hoīez. ſꝫ paruū ⁊ baſſum. p h̄ ḡ myſtice denotat̃. q̄ hu
Judith.8. militas orōnē facit exaudiri. Judi. 8. Humiliū ⁊ māſu
Orō. etox̄ tibi ſemp placuit deprecatio. Sed hic eſt dubiū. vtrū
oīs orō xp̄i fuerit exaudita. videt̃ q̄ nō. Primo q: xp̄s ora
Joañ.17. uit p ſuis aplis: vt ſeruarent̃ a malo. Et tñ multa mala

⁊ ēt mortē paſſi fuerit. Itē xp̄s rogauit p petro vt nō defi
ceret fides ei⁹. q̄ tñ defecit qñ ipm negauit. Itē xp̄s roga Luce.22.
uit p̄rez: vt calix ſue paſſiōis trāſiret ab eo: quē cū pota
uit. Itē nō oīs orō iuſtox̄ exaudit̃: igit̃ nec oīs orō xp̄i.
ptꝫ ꝯña. q: oīs orō iuſtox̄ eſt xp̄i. q: vnū ſunt cū xp̄o. Ad
oppoſitū eſt iſte v̄ſus. Ego clamaui qm̄ exaudiſti me.
Rñdeo. q̄ oīs xp̄i orō fuit exaudita: ptꝫ. q: cū oīa nuda
ſint: ⁊ apta oclis ei⁹: oīa videbat q̄ de⁹. ⁊ ſic ſciebat oīa
q̄ deo ſunt placita ⁊ q̄ nō. cū ḡ orōnib⁹ ſuis nō diſcorda
ret volūtati p̄ris: ipſo dicēte. q̄ placita ſunt ei facio ſemp.
ſeq̄t̃ q̄ in oīb⁹ fuit exaudit⁹. Nūc ad argumēta. Ad Joañ.8.
p̄mū. d. q̄ p̄rem rogauit p aplis vt eos ſeruaret a malo
culpe. non aūt a malo pene. ⁊ ſic factū fuit. Ad ſc̄m dr̃ q̄
chriſtus non rogauit vt petrus non deficeret a fide: ſed
non fides petri deficeret que nunq̄ defecit: etiam ſi ad
tp̄s petrus ab ea defecerit. Ad tertium quo dicit̃. q̄ chri
ſtus rogauit vt calix ſue paſſiōis trāſiret ab eo: qḋ tñ nō
obtinuit: dr̃ q̄ obtinuit qḋ orauit. Vñ nō q̄ iſte paſſus
xp̄i orōnis a doctorib⁹ multiplr̃ exponit̃. Primo q̄ in
xp̄o erat duplex affect⁹ .ſ. carnalis ſenſualitatis: ⁊ rōnalis
volūtatis. p̄mo mortē fugiebat ſicut ceteri hoīm. ſed ſe
cūdo ipſaꝫ deſiderabat. et q: orō magis ṗcedit ab affe
ctiōe rōnali ſi ſit deuote regulata. ideo xp̄i orō fuit exau
dita. vñ dixit. Trāſeat a me calix iſte: q̄ ad affectionem Calix paſſio xp̄i.
carnis. Et q̄tū ad affectionē ſupiorē rōnis ſubdit. Ve
rūtñ nō qḋ ego volo: ſꝫ qḋ tu. p hoc inſtruēs nos: vt quā
tū poſſum⁹ ſine pctō mortē fugiam⁹. ſi aūt nō poſſum⁹
hūilr̃ nr̄am volūtatē ſubijciam⁹ diuine. Vñ leo pa. in Leo.
ſmōe de paſſiōe. d. Hec vox trāſeat a me ⁊c. Oēs fideles
inſtruit: oēs ꝯfeſſores accēdit: oēs martyres coronat.
Nā q̄s mūdi odia. q̄s tētationū turbines. q̄s poſſet pſe
cutox̄ ſupare terrores: niſi chriſtus in oīb⁹ ⁊ p oīb⁹ di
ceret. Trāſeat a me calix iſte. verūtñ nō qḋ ego volo. Di
ſcāt hāc vocē oēs ecclie filij: vt cū aduerſitas alicui⁹ vio
lētie tētatiōis icūbit: ſupato carnis timore formido fidu
ciā accipiat: ⁊ tollerātiā ſubeat paſſiōis. Scd̄o ſic. Trā
ſeat a me calix iſte. Nō q̄dē nō vt oīa nō veniāt: ſed vt
nō diu durēt. Tertio ſic. Trāſeat a me ⁊c. i. a meis .ſ. iu
deis calix iſte .ſ. peti illate paſſiōis. vt ſcꝫ nō remaneāt
in eo finaliter: ſed p penitētiā finalr̃ deleat̃. Ex qb⁹ oīb⁹
ptꝫ ipſum exauditū fuiſſe. Ad q̄rtū aūt q̄ dr̃. q̄ oīs orō
iuſtox̄ exaudit̃. Rñdꝫ. q̄ cū oīs orō iuſtox̄ ſit iuſta: ex
audit̃ a deo dādo qḋ petit̃: vel meli⁹ q̄ petat̃. vt qñ pau
lus orauit p ablatiōe ſtimuli carnis meli⁹ obtinuit q̄
peteret: q: ꝯſeruationē grē. Ex iſto dubitat̃ an votū fa
ciēs: aliq̄d licitū a deo poſtulādo: ſi illud nō obtinet qḋ
pmiſit adimplere teneat̃. ⁊ videt̃ q̄ ſic. q: ⁊ ſi non obti
net qḋ petit: obtinet tñ aliq̄d meli⁹. ¶ Q: igit̃ i tota pte
ṗcedēti actū eſt ō xp̄i orōne: que nos docet orare. Ideo
pro nr̄a erudiōe noto. q̄ xp̄i orō eſt Scutū nr̄e defen
ſiōis. Nunci⁹ nr̄e legatiōis. Reddit⁹ nr̄e ſubuentiōis.
Primo eſt ſcutū nr̄e defenſionis. qm̄ ſicut ſcutū a telis
aduerſis ptegit. ſic ⁊ orō xp̄i ab inſidijs diaboli nos de
fendit. vñ p̄rem p ſuis orauit. d. Pr̄ p eis rogo q̄s dedi Joañ.17.
ſti mihi: vt ſerues eos a malo .ſ. culpe. Narrat hiſtoria bri
tonū q̄ rex arth⁹ illuſtris depictā hūit infra ſcutū ima
ginē v̄gis i brachijs filiū baiulātē. ad hāc aūt imaginē
q̄nes i belli p̄ſſura icipiebat fatigari reſpiciebat. ex cu
ius intuitu vires reſumebat: ⁊ q̄ſi potēs efficiebat̃. vñ il
lud ſcutū itert⁹ p̄ſcia vocabat̃. Moralr̃ ad ṗpoſitū iſto
mō ſcutū nr̄e orōnis dꝫ ordinari: vt infra hēat glioſe v̄gi
nis imaginē. ſi eñ recte imaginet̃ i iteriori pte ipa vide
bit̃ q̄ſi ſcutū nr̄am orōnē aſſumere ⁊ ſuo p̄ſentare filio.
Nā q̄cq̄d offert illa neceſſario ē acceptū. vñ. d. ber. ſup miſ
ſus. eſt: ⁊ rel: q̄cq̄d offerre paras marie ꝯmēdare memē
to. vt ex eodē alueo ad largitorē grē grā redeat q̄ influxit
Duo igit̃ ſūt q̄ orōnē nr̄aꝫ ꝯplere debēt .ſ. xp̄s ⁊ maria.
dūt. n. grāmatici q̄ due ſūt p̄ncipales orōnis ptes .ſ. no

men ⁊ verbum. Inter q̄ differētia tale daẜ. quia nomen
ſignificat ſubſtātiam cū qualitate ſine tp̄e. verbū aūt ſi=
gnificat pſonaꝫ agere vel pati cū tp̄e. de nā nois eſt red=
dere ſuppoſitum verbo. ⁊ de natura verbi eſt regere ſibi
ſuppoſitu noīē. Moraliter ad hoc qđ ofo nr̄a ſit ɔgrua
neceſſe eſt q̄ ex noīe ⁊ verbo cōponaẜ. verbū aūt q̄ ora=
tionem noſtrā ingredi debet: eſt illud verbū qđ caro fa
Joh. 1. ctum eſt. Illud autē verbū non ſolū pſonam ſignificat:
immo pſona eſt ⁊ filiꝰ dei. Significat aūt cū tp̄e. qꝛ nūc
venit plenitudo tp̄is: in quo miſit deꝰ filium ſuum ⁊c.
Gala. 4. Illud aūt verbū actionē denotat: qꝛ eiꝰ actiōe factꝰ eſt
mūdus. ſignificat etiā paſſionē: qꝛ eiꝰ paſſiōe redēptus
eſt mūdus. Sed nomē qđ in nr̄a oſone debꝫ poni: eſt no
mē v̄ginis marie/maria. ecce ſubſtātia. v̄go/ecce q̄litaẜ.
4. phiſi. ⁊ hoc ſine tp̄e. cuiꝰ ratio eſt. vt dr̄. 4. phiſi. Tēpꝰ ē cauſa
corruptiōis: qꝛ oīa q̄ tp̄e mēſuranẜ tabeſcūt i tp̄e ⁊ corrū
punẜ. Unde ille v̄gines q̄ poſt corrupte ſiunt matres. ſi
gnificāt ſubſtātiā cū tēpore. ſed iſta v̄go exiſtens/mater
eſt effecta ſine corruptiōe. fuit eni ſemp̄ v̄go ante partū:
in partu: ⁊ poſt partū. ideo fuit ſine tēpore. Nūc ḡ reſtat
videre qñ ⁊ quō hoc nomen huic verbo ſuppoſitū reddi
dit. ⁊ quō a verbo iſto regiẜ. Qñ eni ipſa ab angelo fuit
ſalutata ſtatim reddidit ſuppoſitū verbo. qꝛ verbū ſup
poſitū ⁊ humiliatū p̄ incarnationē fuit. ⁊ ſtatim a v̄bo
Dubiū. fuit recta. d. fiat ſcđm verbū tuū. Sed hic oriẜ dubiū: nā
ſcđm grāmaticos impoſſibile eſt: qđ nomē ſit ſuppoſitū
verbi ⁊ nō regatur a v̄bo. Maria aūt ſemp̄ verbo ſuppo
ſita fuit: tñ nō ſemp̄ recta a verbo. nā xp̄s in ſua paſſiōe
hoc nomē p̄ ſe nō rexit: ſed eiꝰ regimine dedit Joāni. d.
Joh. 19. Ecce mater tua. Reſpōdeo. q̄ qñ nomē ſtat i recto caſu.
ſcꝫ in noīatiuo. tūc ſemper regiẜ a verbo. qñ aūt ſtat in
obliquo: qꝛ tūc quādoq̄ ſtat abſolute: non ſemp̄ regiẜ a
verbo. Mō hoc nomē v̄go maria. ſcꝫ in morte filij tota
liter fuit in caſu obliquo abſolute poſita. qñ ſcꝫ aīa xp̄i
abſoluebaẜ a carne ⁊ corpus filij auferebaẜ a matre. vn
Eſa. 38. de dicebat illud Eſa. Generatio mea ablata eſt a me. ſed
Luce. 1. in incarnatiōe v̄bi ipſa ſtetit in recto caſu. Lu. 1. Nomē
v̄ginis maria. ſꝫ qꝛ i paſſiōe xp̄i. hoc nomē nō ſtabat i
recto: ſed magis in ablatiuo. ideo nomē eiꝰ tūc non po
ſuit euāgeliſta ſed dixit. ſtabant iuxta crucē ieſu mater
eiꝰ ⁊c. Uides q̄ hic nomē marie taceẜ: ad denotandū
q̄ hic hoc nomē nō in recto: ſed potiꝰ in obliquo ⁊ abla
to. ⁊ ideo nō neceſſario regebatur a verbo ⁊c.

191 **Mirifica miſericordias tuas: q̄ ſaluos facis ſperantes in te.**

Mirificaẜ ¶ Hic adiutoriū dei petit pro ſua liberatione. d. Mirifi
ca miſericordias tuas. Mirificare idē eſt q̄ mirāda fa
cere. ⁊ qꝛ oīa quātumcūq̄ magna ex vſu vileſcūt ⁊ nō
miranẜ: ſicut q̄ aqua virtute ſolis vertaẜ in vinū ⁊ ſimi
lia. noua aūt magis miranẜ. ⁊ ſic mirificare miſericor=
dias eſt per miſericordiā aliquas noua ⁊ mirāda facere.
⁊ ſic chriſtus petēdo miſericordias mirificari: petit a pa
tre miraculorū poteſtatē quibꝰ nouas miſericordias cō
ferat mundo: per q̄ a ſuis pſecutoribꝰ liber exiſtat. vnde
glo. Mira ſunt q̄ noua ſunt. hec ſunt miracula que xp̄s
geſſit in carne mirantibꝰ iudeis. Et eſt ſenſus. mirifica
miās tuas. i. per me fac noua ⁊ mirāda. q̄ etiā mali mi=
renẜ ne vileſcāt miē tue. Sic eni mirificauit miām ſuā:
Joh. 6. qñ de q̄nq̄ panibꝰ q̄nq̄ millia hoim ſaturauit. Sic mi
rificauit miām ſuā: qñ iudei duxerūt illū vſq̄ ad ſuper
liium mōtis vt precipitarent eū. Jeſus autē trāſiens per
Luce. 4. mediū illoꝝ ibat. Sic etiā qñ facto flagello de funiculis
Hiero. oēs emētes ⁊ vēdētes eiecit de tēplo. qđ inter xp̄i mirāda
ſuꝑ miracłꝫ mirabilius predicaẜ. vñ Jero. ſup Matt. Multi p̄ ma
Mat. 21. ximo ſignoꝝ miranẜ ieſuꝫ lazarū ſuſcitaſſe. cecū ex vte
Mirabile ro lumē recepiſſe. trāſfiguratū i mōte gloriā triūphātis
Xp̄s. oſtēdiſſe. verū mihi īter oīa ſigna mirāda q̄ fecit ieſus:
hoc mihi videẜ mirabiliꝰ eſſe. q̄ vnꝰ homo eo tempore
cōtemptibilis ſcribis ⁊ phariſeis ſeuientibꝰ cōtra ſe: per
vniꝰ flagelli verbera eorū lucra deſtruxiſſe. Sed q̄dem
igneus ſidereꝰ ex eiꝰ oculis radiabat. ⁊ maieſtas digni̇ta
tis in facie fulgebat: ex quo ei reſiſtere nō audebāt. Ta
lem ergo poteſtatem miraculoꝝ a patre poſtulat xp̄s. d.
Mirifica miſericordias tuas. qꝛ p̄ talia mira mirifica=
uit ſanctū tuū pr̄. ⁊ qꝛ p̄ illa opa mirāda multi cōuer=
tebanẜ. ideo ſubdit. Qui ſaluos facis ſperantes in te.
per talia eni mirifica opa ſaluos fecit: cecū illuminatū:
magnam turbam iudeorum per lazarum reſuſcitatū:
infirmum in piſcina ſanatum.

A reſiſtentibꝰ dextere tue cuſtodi me: vt pupillam oculi. 192 2. q. 7. teſtes.

¶ Ubi notandū q̄ in ſcriptura per dexterā multa intel Dextera.
ligunẜ. ſignificat eni dextera/mundi proſperitatē. et ad
iſtam nō debemꝰ declinare p̄ ſupbiam: nec ad ſiniſtram
aduerſitatis p̄ ipatientiā. Nō declines ad dexterā: neq̄ prouer. 4.
ad ſiniſtrā: auerte pedeꝫ tuū a malo. Carnis ꝓpinq̄tatē
⁊ hanc debemꝰ amputare. Si dextera tua ſcādaliꝫat te Matt. 5.
abſcide eā ⁊ proijce abs te. Eternā felicitatem. Statuet Mat. 25.
oues a dextris ⁊c. tūc dicet rex ijs qui a dextris erunt. ve
nite ⁊c. Dextera ſua reget eos. Humanā bōitatē/quā de Sapiē. 5.
bemꝰ eligere. puer. 4. Uias q̄ a dextri ſūt nouit dn̄s. i.
approbat. peruerſe āt ſunt q̄ a ſiniſtris ſūt. Incarnatā dei
tatem/cui debemꝰ obedire. Dextera dn̄i fecit virtutē. de pſ. 117.
xtera dn̄i exaltauit me ⁊c. Ad ꝓpoſitum hic aūt accipi
tur dextera dei pro ipſo xp̄o. huic autē dextere dei. ſcilicꝫ
xp̄o/iudei reſiſtebāt. qꝛ oīa q̄ faciebat bona/interpreta
banẜ in malū. vt de expulſione dmonū. d. In belzebub
p̄ncipe demonioꝝ ⁊c. qñ ipſum ſanāte egrotos dicebāt
ꝯrīū deo. d. Non eſt hic hō a deo q̄ ſabbatū nō cuſtodit. Reſiſtere
Qñ ipm̄ docētē dicebāt ſeductorē. Joā. 9. Alijs dicētibꝰ deo.
qꝛ bonꝰ eſt: ipſi. d. nō: ſed ſeducit turbas. Et ſi q̄ras quō
huic dextere aliq̄s mortalis reſiſtere pōt: cū ſcriptuꝫ ſit.
Uirtuti brachij tui q̄s reſiſtet? q. d. nullꝰ. Rn̄det Greg. Sapiē. 11.
Sup illo Job. 9. Quis reſiſtet illi ⁊ habebit pacē. d. p̄= Greg. 9.
uerſa mēs vñ ſe ꝯ auctorē erigit: inde ſe i ſemetipſam cō moꝝ. c. 1. a
fundiẜ. Reſiſtere aūt deo dicimur: cū repugnare eiꝰ di=
ſpoſitōibꝰ conamur. Neq̄. n. nr̄a īfirmitas icōmutabilē
eiꝰ ſentētie obuiat: ſed tñ qđ explere nō valet tētat. Nā ſe
pe hūana infirmitas occulte vim diſpoſitōis agnoſcit:
⁊ tñ hāc ſi mutare valeat appetit: contraire ſatagit. ſed
ipſo ſe gladio ꝯdictiōis frāgit ordini interno renitiẜ: ſꝫ
ſuis victa conatibꝰ ligaẜ ⁊c. Qꝛ ḡ ipſi iudei xp̄o reſiſte Pupilla
bāt ab ipſis petēs ꝓtegi. d. A reſiſtētibꝰ dextere tue cuſto ocli hūa=
di me: vt pupillā ocli. i. ſm̄ humanitatē. Per pupillā eni nitas xp̄i.
oculi xp̄i humanitas ſm̄ glo. itelligiẜ. q̄a pupilla paru
exigua eſt: ⁊ tñ p̄ illā acies luminis dirigiẜ: q̄ lux ⁊ tene
bre dijudicāẜ. ſic p̄ hūanitatē xp̄i diuinitas diſcernēs i
ter bonos ⁊ malos. qꝛ eos q̄ fidē hūanitatis hñt: i ſorte bo
noꝝ: alios vero i ꝯſortio maloꝝ ānumerat. hāc ḡ ꝓpupil
lā xp̄s a pr̄e petit cuſtodiri. ⁊ modū cuſtodie ſubdit. d.

Sub vmbra alarū tuarū protege me: a facie impioꝝ q̄ me afflixerunt 193

¶ Ale eni dei quibꝰ nos ꝓtegit: ſunt due. ſ. miā ⁊ chari Ale dei.
tas. qꝛ p̄ miāꝫ remouet mala: ſed p̄ charitatē bona largi Charitas
tur. vñ glo. Mia eni ⁊ charitas ſunt ale pr̄is qbꝰ nos Mia.
ꝓtegit. Alis iſtis ꝓtegi q̄rit xp̄s. nō ſolū i ſe: ſed magis
i ſuis. ⁊ a qbꝰ ſubdit. A facie impioꝝ q̄ me afflixerūt. i. a fa
cie iudeoꝝ q̄ me affligere diſpoſuerūt. Impiꝰ. n. diabolꝰ
qñ p̄ ſemetipꝫ xp̄ꝫ tētādo ſupare nō potuit. p̄ mēbra ſua.
i. impios iudeos ipꝫ affligere vſq̄ ad mortē ꝓcurauit. qđ
p̄uidēs Job. d. de xp̄o. Terra data ē in manꝰ impij. qđ ad Greg. 9.
ꝓpoſitū exponēs Greg. d. Quid eni terre noie niſi caro moꝝ. c. 21. ſ
exprimiẜ. quis appellatiōe impij: niſi diabolꝰ deſignaẜ? Diabolꝰ

huius impij manus ⁊ membra fuerūt ij qui in redem-
Tentatio. Xp̄s. Terra. ptoris noſtri morte craſſati ſunt. Terra itaq; in man⁹
impij data eſt: quia antiqu⁹ hoſtis redemptoris mentē
cōrrūpere per ſe tentādo nō valuit: ſed ei⁹ carnē p ſuos
ſatellites ad triduū paſſionis pmiſſus extinxit. Trib⁹
etenim redēptorem noſtrū tentationib⁹ pulſans corde
tentare nō valuit: ſed tamē ſua mēbra ad mortē carnis
Alr̄ hēt̄ur i originali gregorij. excitauit. Cūq; ei cohortem atq; a pontificib⁹ ⁊ phari-
ſeis miniſtros tradidit: nimirū iſte impi⁹ man⁹ ad ter
ram tetendit. Hui⁹ terre iudices ſacerdotes ⁊ principes
pilat⁹ atq; illuſores fuerūt ⁊c. Ab iſtis ergo chriſtus libe
rari poſtulat: non qdem ne affligat̄ ⁊ occidatur ab eis:
ad hoc enim venerat: ſed ne per ſuā afflictionē ⁊ mortē
ſua mēbra. ideſt apl̄i ceteriq; fideles deſperādo occidāt
a fide: ſed magis i tabernaculo eccl̄ie pmanētes ꝓtegāt̄
Pſ.60. a deo. vt ſic voce mēbroꝝ ſuoꝝ dicat illud pſal̄. Inhita
bo i tabernaculo tuo i ſcl̄a ꝓtegar i velamēto alaꝝ tuaꝝ.

194 **Inimici mei animam meam cir cundederunt adipem ſuum con cluſerunt: os eorum locutum eſt ſuperbiam.**

¶ Hic cōſequēter hoſtis ideſt populi iudeorū ponit ma
liciā. vnde tria ſpecialia vicia iudeoꝝ cōtra xp̄m hic de
ſcribit. qm̄ ipſi iudei cōtra xp̄m fuerūt p̄mo ſupbi ⁊ con
tumaces. Scd̄o auari ⁊ crudeles: ibi. ꝓiciētes me. Ter
tio doloſi ⁊ iſidiātes: ibi. Suſceperūt me ſicut leo. Quā
Superbi. tū ergo ad p̄mū eorū oſtēdit ſupbiā. d. Inimici mei ⁊c.
Adeps. Ubi notādū q̄ p adipē ſignificat ſupbiā. q: ſicut adeps
⁊ pinguedo ex ciborū cōſurgit abūdātia. ſic ex abūdan
tia diuitiaꝝ cōſurgit ſupbia. vnde de q̄libet ſupbo diui
Iob.21. te dicit̄. Viſcera ei⁹ plena ſunt adipe. i. interiora diuitis
Gre.li.15. replent̄ ſupbia. vt exponit Grego. Notans ergo xp̄s iu
mor.c.25. deorū ſupbiā cōtra ſe incraſſatā. d. Inimici mei. ſcilicet
iudei animā meā circūdederūt. i. vitam meā volētes tol
lere. adipem ſuū cōcluſerūt. i. ſupba leticia ⁊ pingui ſūt
opti: poſtquā cupiditas eorū de ſcelere eſt ſatiata. Qō
ideo. d. q: capto xp̄o leticiam pinguē int⁹ cōceptam ſu
pbe extra oſtētauerūt: vel a ſimili animaliū: q̄ ex adipe
inflant̄ ⁊ fiūt laſciuia. Sic ⁊ iſti adipē ſuū cōcluſerunt.
ideſt ſupbiam tenuerūt. nō qdem humiles ſed inflati ſu
Loqui ſuperbiā. perbia. Et ideo q: ad ſuperbiā int⁹ cōcluſam ſequit̄ lo-
quele ſupbia: q: vnuſquiſq; talia loquit̄ ⁊ dicit: q̄lis eſt
int⁹. vt dicit ph̄s. ⁊ ex abūdātia cordis os loquit̄. hic qō
ſequit̄. Os eoꝝ locutū eſt ſuperbiā. vt puta quādo ſup-
bia inflati: xp̄o dicebant. Aue rex iudeorū. Vah q̄ de-
ſtruis templū dei. Alios ſaluos facit ⁊c. Quādo em̄ vi
derūt xp̄m captum: tūc cogitauerūt xp̄o preualuiſſe: ⁊
ideo ampli⁹ ſoluto in verba ſupbie prorūperūt. quoniā
Greg.12. vt ait Grego. Superb⁹ q̄ſq; quo in hac vita plus valet
mor.c.24. eo ſibi lingue frena audaci⁹ relaxat vt nullū de verbis
Lingua. ſuis metuat. iſtos cōtumelijs feriat. illos maledictioni
bus iaculet̄. nōnunq̄ vero in blaſphemiam contra con
Pſ.72. ditorem rapitur. ſicut de aliquibus per pſal̄. dicit̄. Po
ſuerunt in celum os ſuum ⁊ lingua eorum tranſiuit ſu
per terram. Sic ⁊ modo iudei credentes ſe chriſto preua
luiſſe ore ſuperbo cōtra ipſum grandia loquebātur. Et
hoc eſt qō de ipſis nūc dicit pſal̄. Os eorum locutum eſt
ſuperbiam.

195 **Proijcientes me nunc circunde derunt me: oculos ſuos ſtatue rut declinare in terram.**

¶ Hic cōſequēter oſtēdit illos cōtra xp̄m fuiſſe auaros
⁊ crudeles. Ubi notādū q̄ fundamētū peccati iudeorū
quo chriſtū perſequebant̄ ad mortem: fuit quia cor ſuū
Auaricia. ad auaritiā declinauerūt. ⁊ oculos ſuos ſtatuerūt decli
nare i terrā. vt quādo. d. Ecce tot⁹ mūdus abijt poſt eū.
Ioan.11. ſi dimittim⁹ eū ſic: veniēt romāi ⁊ tollēt ⁊c. Hac q̄ auari
Nota. tia moti dicit xp̄s. Proijciētes me circūderūt me. Proie
cerūt enim chriſtū quādo ip̄m extra ciuitatem duxerūt
ad crucifigendū: quaſi loc⁹ ſanct⁹ ciuitatis per xp̄i pre
ſentiā macularet̄. tūc circūdederūt eum non obſequio
ſed furore. ſicut ad ſpectaculū grande cōcurrentes. vnde
Pſ.21. de talib⁹ ſic ipſum circūdantib⁹ dicit xp̄s. Circundede
rūt me canes multi: cōſilium malignātium obſedit me.
Canis. Per canes multos accipe iudeos. qui nō pro veritate:
ſed liuore odij cōcepti latrātes ⁊ mordentes: vt canes la
trātes dicebāt. Tolle tolle crucifige eum: ſed cōſiliū ma
Ioan.11. lignantium chriſtum obſedit: quādo Collegerūt pon
tifices ⁊ phariſei cōſiliū aduerſus ieſum. vt ſcilicet eum
morti traderēt. vt ſit ſenſus. Proijcientes me circūdede
rūt me. ideſt volentes me proijcere de vita ad mortem
circūdederūt me ⁊c. et h̄ q̄re. Sequit̄. Oculos ſuos ſtatu
rūt declinare in terrā. ideſt ad auaritiā q̄ excecauit eos
vt putarēt eum impune occidere: ⁊ ipſorū peccatum im
punitū manere. qui enim oculos ad terram declinat ce
lum nō videt: ⁊ ſic iudiciorū dei recordari non videt̄. ſic
om̄is q̄ peccat: oculos declinat ad terrā. quia ſi iudicio
rum dei mēte vellet recordari nūquā peccaret. Sic enī
Danie.13 de illis malis iudicib⁹ dicit̄. Qō euerterūt ſenſum ſuū
⁊ declinauerunt oculos ſuos vt non viderent celū: neq;
recordarentur iudiciorum iuſtorum.

Suſceperunt me ſicut leo parat⁹ ad predam: ⁊ ſicut catulus leōis habitans in abditis. 196

Leo. ¶ Hic cōſequēter oſtēdit illos ꝯ chriſtum fuiſſe doloſos
Diabol⁹. ⁊ inſidiātes. Nomine aūt leonis diabolus ꝓpter ſuā fe
1.Petri.5 rocitatem intelligit̄. ꝓpter qō de ipſo dicit̄. Aduerſari⁹
veſter diabolus tanquā leo rugiens circuit querēs quē
deuoret. Eſt etiā fraudulent⁹ ipſe leo. q: fameſcens ſe
Pſ.9. in inſidijs occultat: vt trāſeūtes rapiat. pſal̄. Inſidiatur
quaſi leo in ſpelunca ſua. Iſtis duab⁹ cōditionib⁹ ipſi
iudei leoni cōparant̄. quia ⁊ cōtra xp̄m crudeles ⁊ ma
licioſi. Vide ipſorū crudelitatem: q: non fuerūt cōtenti
xp̄m interficere niſi crudeliori morte ipſum occiderent.
ſcʒ morte crucis. hoc ideo vt ei⁹ famam magis denigra
rent ne aliq̄s crederet in eū. Unde cū pilat⁹ diceret eis.
Accipite eū vos: ⁊ ſecūdū legē veſtrā iudicate eū. ſtatim
Ioan.19. reſpōderūt. Nobis nō licet interficere quēquā. qō ſic ex
Iudeus. ponit Chriſoſto. quia iudei crudeles crucifigi eum cu
piebant: vt etiā genere mortis eum ampli⁹ diffamarēt.
ipſis aūt per romanos ablata erat poteſtas aliquē cru
cifigere ꝓpter ſummū opprobriū talis mortis qua ſolū
proditores imperij ⁊ latrones occidebant̄. Hac enim
morte aliquem occidere ſolū licebat preſidi. licet iudei
alio genere mortis occidere poſſint reos. vt patuit de
Actuū.7. ſtephano quē lapidauerūt. Et ideo hac crudelitate leo-
Hiere.12. ni cōparant̄ iudei. idē de iudeis dicit xp̄s. Facta eſt mi
hi hereditas mea q̄ſi leo in ſilua. ſcilicet crudelis. Fuerūt
etiam cōtra chriſtū malicioſi ⁊ inſidiantes. quia ipſū
Luce.22. falſe in multis accuſauerūt dicentes. Hūc inuenimus
ſubuertentem gentem noſtram ⁊ prohibentem tributa
dari ceſari. que falſa erāt. vt oſtendit Theophil. d. Vi-
de inſidias leonis in falſis accuſationibus: que euidē
ter veritati aduerſantur. Nō enim prohibuit domin⁹
tributum dari ceſari: ſed magis dari iuſſit. d. Reddite
que ſunt ceſaris ceſari. Nec etiā gētes ſubuertebat. vt
regnum aggrederēt. quinimmo volente tota multitu-
Ioan.6. dine eum regem facere ſciens fugit. vt habetur. Ioh.6.
Fuerunt ergo iudei contra chriſtum vt leo ⁊ crudeles
⁊ inſidiantes. ⁊ iſta duo hic de ipſis chriſtus notat.

Dicens quo ad primũ. Suſceperũt me ſicut leo parat⁹ ad predam: vbi notaƚ crudelitas. idest ſuſceperunt me auide ⁊ crudeliter. vel a deo patre cuius diſpoſitio erat vt morerer. vel a iuda proditore: vel a pilato iudice. Et hoc ſicut leo paratus ad predã: qui ſua crudelitate circuit querens quẽ deuoret. i. ſm glo. cõparandi erant leoni diabolo quo auctore tãta crudelia faciũt. Et non tm̃ principes ⁊ maiores: ſed etiaȝ plebeij ⁊ minores. ſ. q̃ erant catuli leonis. i. filij diaboli. q̃bus dictũ eſt. Uos ex patre diabolo eſtis. Quo vero ad ſcðm dicit. Habitans in abditis: q2 iſti inſidioſe cogitabãt/ q̃bus inſidijs circũuenirẽt ⁊ perderẽt eũ. Quibus oibus conſiderãtis de pplo iudaico: dicaƚ illud qð ſcribiƚ. 1. Mach. 3

1. Mach. 3. Similis factus eſt leoni in operibus ſuis.

197 Exurge dñe preueni eum ⁊ ſupplanta eum: eripe animam meaȝ ab impio: frameam tuam ab inimicis manus tue.

Hec eſt tertia pars pricipalis: in qua oĩbus a deo iuſte retribui poſtulat. Et duo facit: q2 primo petit malos puniri. ſcðo bonos premiari: ibi. Ego aũt i iuſticia apparebo. Quãtũ ad primã partẽ: tres penas pro peccato cõmiſſo cõtra chriſtũ iudeis in hoc mũdo predicit futuras. Prima eſt mentis excecatio. Scða a terra ipſoruȝ expulſio: ibi. Dñe a paucis de terra diuide eos. Tertia eſt filioꝝ maledictio: ibi. Saturati ſunt filijs. Quãtuȝ

Dormire dei. Exurgere dei. igitur ad primũ dicit. Exurge dñe ⁊c. Dormire eñi videtur deus q2 admodũ dormiẽtis ſe habet: qñ pctã impunita dimittit: vel qñ ſuos permittit affligi. Et a tali ſomno excitari videtur: qñ ſuos defendẽdo/ malos punit. Sic eñi ps. 43. ipſum deũ excitabat pſal. d. Exurge/ quare obdormis dñe ⁊c. Cõſimiliter hic petit chriſtus deũ exurgere ad punitionẽ iudeoꝝ. d. Exurge domine preueni eũ. Et loquiƚ a ſili duorũ qui currunt ad

Ps. 43.

Peccator nocere. nocendũ vnus alteri. Sic eñi currebat ppl's iudeoꝝ ad malũ/ vt chriſtũ crucifigeret. currebat deus pr̃ vt ipſuȝ vindicet. vnde orat xp̃s. d. Exurge dñe p̃ueni euȝ. idest citius ipſuȝ excecãdo punias/ q̃ ipſe me pſequẽdo crucifigat. Hoc ideo dicit: q2 quilibet qui peccat pri⁹ ſeipſum ledit q̃ alterũ. imo magis ſeipſum ledit q̃ alteruȝ. q2 ſibiipſi primo mortẽ aie infert/ alteri autem poſt corporis. et eſt ſenſus. Preueni eũ. i. preueniens eũ. ſ. ppl'ȝ iudaicũ ipſum mẽte excecando. Nã ante chriſtũ vt dictuȝ eſt ſuperius: ibi. Dixit inſipiens in corde ſuo/ non eſt deus: ipſum chriſtũ cognouerũt ſcribe ⁊ phariſei eẽ verũ meſſiam in lege promiſſum. ſed poſtea ira contra chriſtũ excitati/ excecati fuerunt. et hoc eſt qð dicit apo

1. Cor. 2. ſtolus. Si cognouiſſent nunq̃ dñm glie crucifixiſſent. Et hoc ſignificãs. dicit. preueni eũ. ſcȝ ipſum excecãdo.

Supplantatio. Judeus. Et ſupplanta eũ. loquiƚ admodũ luctantũ quoꝝ ſupplantãs/ ſupplãtatuȝ deijcit. Sic ⁊ iſte ppl's fuit ſupplãtatus ⁊ deceptus: q2 tota intentio qua chriſtuȝ occidit fuit/ ne pderet gentẽ ⁊ locũ. et tamẽ ꝓpter chriſti mortem ⁊ gentẽ perdidit ⁊ locũ. q2 p titũ ⁊ veſpaſianũ ⁊ magna pars fuit interfecta: ⁊ reliqua extra patriaȝ ⁊ locuȝ captiuata ⁊ venundata. Eripe aiaȝ meã ab impio/ frameã tuã ab inimicis man⁹ tue. Ubi aduertẽdũ q xp̃s

Man⁹ dr̃ xp̃s ⁊ framea. dr̃ manus dei: dr̃ ⁊ framea dei. Diciƚ man⁹ dei q2 p verbũ pater oia fecit. et hanc manum in mũdũ miti petebat alibi pſal. d. patri. Emitte manũ tuã de alto/ eripe

Ps. 143. me ⁊ libera me ⁊c. Diciƚ etiã framea dei q2 per xp̃m: ſicut rex per frameã regna iniquitatis deleuit/ ⁊ ab ipſis ſeparat iuſtos: hic affectu ſȝ in futuro loco. ſic ergo orat pſal. d. Eripe animã meã ab impio. idest vitã meã a populo iudaico. ſcȝ per reſurrectioneȝ. Quod alijs verbis explicat ſubdens frameã tuã. idest aiaȝ meã que eſt framea tua. Eripe inq̃ illam ab inimicis manus tue. ſcȝ ab inimicis meis/ qui ſum manus tua.

Dñe a paucis ð terra diuide eos in vita eorum: ⁊ de abſcõditis tuis adimpletus eſt venter eorum. 198 15. q. 1. [illegible]

Hic ponit ſcðaȝ penã que eſt a ꝓpria terra exulatio. Ubi notãdũ q romani qui expulerũt iudeos de ipſorũ terra p orbẽ pauci erãt nũero reſpectu ipſoꝝ iudeoꝝ. in tm̃ q dei virtute tũc videbaƚ ↄtra iudeos impletũ/ qð alias pro illis dictũ fuerat. ſ. q vnus pſeq̃baƚ mille: ⁊ duo fugarẽt decẽ milia. ſic tũc iudeis accidit in vindicta mortis xp̃i. Et hoc preuidẽs xp̃s patri dicit. Dñe a al. ps. paucis de terra diuide eos. q. d. perde eos de terra quaȝ inhabitant. ⁊ diſperge eos per totũ mũdũ. Et hoc in vita eoꝝ. idest in vita iſta/ quã ſolũ vitã putant: q̃ de eterna vita deſperãt. et rationẽ ſubdit. d. De abſcõditis tuis adimpletus eſt vẽter eoruȝ. Ubi nota q ſicut deus ſe abſcõdit ab aliq̃bus: ita aliq̃ abſcõdũtur a deo. Abſcõdit eñi ſe deus a pctoribus. Abſcõdã faciẽ meã ab eis ⁊ conſi. no. eorũ. Sȝ a deo abſcõdanƚ pctã que nõ videt. idest nõ approbat. Unde peccatoribus ꝓpter pctã dicit. Amen dico vobis neſcio vos. Per vẽtreȝ aũt accipe mẽtem. q2 ſicut in vẽtre q̃ exiſtunt ab oculis hoiȝ abſcõdũtur: ſic que manẽt in mẽte. Dicit ergo. Que eſt cauſa q̃re iudei de terra ſua expellanƚ. Reſpõdet. quia de abſconditis tuis. idest de peccatis adimpletus eſt venter eorum. idest mens ipſorum.

Abſcondere.

Deut. 33.

Matt. 25.

Saturati ſunt filijs: ⁊ dimiſerũt reliquias ſuas paruulis ſuis. 199 De pe. di. 3 quamq̃.

Hic ponitur tertia pena iudeorũ que eſt filioꝝ maledictio. Judei eñi inter alias nationes generatiõi filiorũ intẽdebant. ⁊ hoc ꝓpter cultũ dei multiplicãdũ. vnde nõ ſolũ abundabãt in bonis tpalibus/ ſed etiã in filiorũ multiplicatiõe. et hoc eſt qð dicit. Saturati ſunt filijs. ſcȝ quibus abundãt. tñ ſequitur. Dimiſerũt reliq̃as ſuas paruulis ſuis. Reliquie eñi pctoꝝ dicũtur pene peccata ſequẽtes. Et iſti penã pcti mortis chriſti trãſmiſerunt ad poſteros. Q2 cũ pilat⁹ diceret. Innocẽs Mat. 27. ego ſum a ſanguine iuſti huius. Reſpondens vniuerſus ppl's dixit. Sanguis eius ſup nos ⁊ ſup filios nr̃os q. d. Nos totũ peccatũ effuſiõis ſanguinis iſtius/ ⁊ ei⁹ vindictã ſup nos ⁊ ſup filios nr̃os accipimus/ ⁊ te libere abſoluimus. Sed nũquid pro pctõ patris filius puniri debet/ cum dñs dicat. Filius non portabit iniquitatem patris ⁊c. Reſpõſio. q pena eſt duplex. ſcȝ tpalis ⁊ eterna. Pena tpali punitur filius p patre. ſubditi p dño quandoq̃. ſed nunq̃ eterna neq̃ ſpirituali. 1. q. 4. cũ ergo. Sic igiƚ iſti dimiſerunt reliq̃as paruulis ſuis. q2 ſcȝ pro pctõ ipſoruȝ puniti fuerũt filij: qñ p romanos oĩes exterminati fuerunt. 23. q. 4. hinc notãdũ. Alia littera habet Saturati ſunt porcina. et tunc eſt ſenſus. Saturati ſunt porcina. idest immũdicia. q2 porcus eſt animal immũdiſſimũ. Et eſt idẽ ſenſus cũ priori.

Queſtio. Pctm̃. Ezech. 18. Punicio. Pater. Filius. 1. q. 4.

23. q. 4.

Ego autem in iuſticia apparebo in cõſpectu tuo: ſatiabor cum apparuerit gloria tua. 200 De pe. di. 5. ieiunium

Hic conſequenter oſtendit bonos premiari. vbi nota q hec verba de ſe xp̃s dicit: ac etiã de electis ſuis. De ſe quidẽ: q2 quãuis ab iſtãti cõceptiõis ſue fuerit vere beatus ⁊ dei replet⁹ gloria quo ad animã: corpus tñ habebat mortale ⁊ paſſibile. qð per gloriã reſurrectiõis glo-

rioſum ꝛ immortale reſurrexit. cuius meritum fuit iu-
ſticia paſſionis per quam meruit gloriam. Et vocatur
chriſti paſſio iuſticia: quia per illam deo ſatiſfactuȝ eſt
pro peccato humane nature. Dicat ergo de ſe chriſtus.
Chriſtus. Ego autem in iuſticia tua apparebo in conſpectu tuo.
idest ꝓpter iuſticiã mee paſſiõis/ quã tuã dico: q2 p eaȝ
tibi ſatiſfactũ eſt/ apparebo. ſcȝ glorioſus corpe reſuſci-
Queſtio. tatus in cõſpectu tuo. ſatiabor cuȝ apparuerit ꝛc. Sed
B[e]titudo. nunqd ante reſurrectiõeȝ erat xp̃s ſatiatus? Dico ꝙ ſic
Reſurre- eo modo quo erat beatus: ſcȝ quo ad animã ſed gloriã
ctio xp̃i. imortalitatis adhuc expectabat. qua habita fuit quo
ad animã ꝛ quo ad corpus ſatiatus. Et hanc gloriã di
cit eſſe patris q2 a patre ſibi datã. Si aũt hic xp̃s loqua
tur in pſona corporis ſui qḋ eſt eccleſia: tũc per iſta ver
ba oſtẽdit premiatonẽ finalem omniũ bonoꝝ qñ poſt
diem iudicij oẽs erunt glorioſi duplici ſtola induti. ſcȝ
Queſtio. beatitudinis anime ꝛ corpis. Sed q2 in pſona electoꝝ
hic dicit chriſtus ſatiabor cũ apparuerit gloria tua/ oc
currit dubiũ. Utrũ oẽs ſancti equalẽ habeãt gloriã per
quã eq̃liter ſint ſatiati. Et arguit ꝙ ſic. primo q2 Mat.
Mat. 20. 20. dr. ꝙ oẽs acceperũt ſingulos denarios. ꝛ ꝙ dñs tãtũ
dedit nouiſſimo ſicut primo. qḋ exponit glo. de premio
beatitudinis. Itẽ q2 tã perfecta erit charitas in pſra: ꝙ
quilibet tñ diliget aliũ ſicut ſeipſum. ꝛ per ꝯñs tantuȝ
gaudebit de beatitudine alterius/ ſicut de ſua. qḋ ſi ſic:
ergo oẽs equaliter gaudebũt ꝛ erunt equaliter bti. Ad
Joan. 15. oppoſitũ dicit xp̃s. In domo patris mei mãſiones mul
te ſunt. Itẽ q2 pmiũ correſpõdet merito: ſed merita ſũt
diſparia. ergo ꝛ premia. Reſpõſio. ꝙ oĩ[n]es erunt ſatia
ti: ſed nõ omnes equalẽ habebũt gloriã. q2 maioris glo
rie capax erit vnus ꝙ̃ alius. Notandũ tamẽ ꝙ beatitu
do accipit dupliciter. ſcȝ vel vt eſt ſatiatis effectiue: vel
formaliter. Primo modo eſt vna oĩbus/ q2 vnus deꝰ
eſt obiectũ beatitudinis oĩm. Scḋo modo beatitudo di
uerſa eſt in diuerſis ſm maiorẽ vel minorẽ gratiaȝ: que
aiam magis vel minus diſponit ad deũ participãduȝ.
ſic vno ſole illuminant oẽs quãtuȝ ſunt capaces lumi-
nis: ſed tñ maius lumẽ ſolis participat vnus: alius ve
ro minus ſm maiorẽ vel minorẽ oculoꝝ diſpoſitioneȝ.
Per hoc reſpõdetur ad argumenta. Ad primũ patet de
denario/ ꝙ ibi accipitur btitudo ꝓ obiecto. Ad ſcḋȝ dr.
ꝙ quilibet tñ alium ꝛ ſe diliget quãtũ habeat de chari
tate. et ſic ſm ꝓportionẽ charitatis gaudebit de ſua bti
tudine ꝛ alterius. Et ſic q2 petrꝰ maiorẽ charitatẽ hȝ ꝙ̃
linus/ plus de propria beatitudine ꝛ de beatitudine li
ni gaudebit ꝙ̃ ipſe linus ꝛc.

201 **Diligaȝ te domine fortitudo mea: dominꝰ firmamentum meum ꝛ refugium meum ꝛ liberator meus.**

¶ Titulus iſtius pſal'. eſt. In finẽ puero dñi dd. qui lo-
cutus eſt dño verba cãtici huius in die qua eripuit euȝ
dñs de manu inimicoꝝ eius ꝛ de manu ſaul. Aliq iſtũ
titulũ ꝛ pſal'. de dauid volũt exponere/ ex eo qḋ legit in
lib. 1. Reg. ꝙ iniquus rex ſaul pſecutus eſt dd mitem ꝛ
manſuetuȝ. quo mortuo dauid liberatus eſt: ꝛ in pace
regnauit. Et ꝓ hac liberatõe videt hũc pſal'. cantaſſe
dño. ſed iſtã opinionẽ reprobat magiſter in glo. pro hoc
qḋ in titulo dr in finẽ cantici. Finis nãqȝ xp̃s eſt. Canti
cum aũt eſt exultatio de eternis habita. Meliꝰ ergo ac-
cipit iſte pſal'. de toto chriſto. i. de capite ꝛ mẽbris: queȝ
totũ dñs eripuit de manu inimicoꝝ ſuoꝝ. i. ꝺ manu iu
Saul. deoꝝ ꝛ demonũ in die reſurrectiõis. ꝛ de manu ſaul. i.
mortis. Notãdum eſt ergo ꝙ per dd qui manu fortis et Mors.
aſpectu deſiderabilis interpretat: chriſtus ſignificatur.
ſaul aũt qui petitio itꝑpretatur: ſigñat mortẽ quã deus
nõ fecit: ſed hõ peccãs ipſam manibꝰ ꝛ verbis appetijt
ꝛ extorſit a deo ꝓ ſuo rege. dicẽte aplo. Regnauit mors Roꝫ. 5.
ab adam. vnde ſicut ſaul nõ fuit rex electus a deo: ſȝ p-
miſſus regnare ad tp̃s ꝓpter pctm. ſic ꝛ mors. Sicut er-
go dauid primo ſuſtinuit ſaulem antequã regnaret in
pace. ſic ꝛ chriſtꝰ primo ſuſtinuit mortẽ ꝙ̃ regnaret quie
tus. ſic ꝛ eius corpꝰ qḋ eſt eccleſia. Eſt ergo ſenſus titu-
li iſte. Uerba cantici huius que loquutus eſt dd dño in
die qua eripuit eũ dñs de manu inimicoꝝ ſuoꝝ. ſcȝ iu-
deoꝝ: ꝛ de manu ſaul. ſcȝ mortis. que ſcȝ in t[ẽpore] re reſurre
ctionis: cõueniunt puero dñi dau. d. ſcȝ xp̃o. de quo dr.
Puer natus eſt nobis. et p̃dicta verba nos dirigunt in Eſa. 9.
finẽ. idest in ipſum xp̃ȝ. Iſte ergo pſal'. totus eſt de chri
ſto ꝛ de mẽbris eius. Et ſic poteſt diuidi in partes deceȝ
ſm ꝙ de decem hic agit chriſtus. Ponit em̃ primo pro
beneficijs receptis chriſti grãꝝ actio. in pñcipio. Scḋo
pro peccatis commiſſis nobis penarum circundatio:
ibi. Circundederunt me dolores mortis. Tertio pro no
bis liberandis: mira diuinitatis incarnatio: ibi. In
tribulatõe mea inuocaui dñm. Quarto ꝓ fidelibꝰ in
formãdis/ clara veritatis p̃dicatio: ibi. Et intonuit de
celo dñs. Quinto ꝓ electis diſcernẽdis/ eccleſie verita-
tis cõgregatio: ibi. Miſit de ſummo ꝛ accepit. Sexto ꝓ
cũctis operatiõibus iuſta finalis retributio: ibi. Et re-
tribuet mihi dñs. Septimo pro erroribus remouendis:
lucis diuine inſpiratio: ibi. Qm̃ tu illuminas lucernã
meã dñe. Octauo pro aduerſis tollerãdis: data mentis
roboratio: ibi. Deus qui precinxit me virtute. Nono de
malis obſtinatis: iudeoꝝ chriſto cõtradictio: ibi. Eripi
es me de cõtradictiõibꝰ. Decimo ꝓ oĩbus acceptis
bonis: laus ꝛ diuina cõmẽdatio: ibi. Uiuit dñs ꝛ bñdi
ctus deus. Quantũ ergo ad primũ chriſtus grãs agẽs
deo de bñficijs ab ipſo receptis: tam ꝓ ſe/ ꝙ̃ pro ſuis: do
gratias agit. Et ſm tres theologicas virtutes. tria red-
dit deo ꝓ gratiarũ actiõe. ſcȝ actũ charitatis: qḋ eſt deuȝ
amare in pñcipio. actũ ſpei: qui eſt in deuȝ ſperare: ibi.
Deus meus adiutor meus. ꝛ actũ fidei: qui eſt deũ iuo
care: ibi. Laudans inuocabo dñȝ. Primo ergo deo red
dit actũ charitatis. d. Diligaȝ te dñe ꝛc. Quid em̃ deo Dilectio.
ex omnibus ſuis beneficijs valemus reddere: niſi amo
rẽ ꝛ dilectionẽ: nihil. Hic enim actus eſt de oĩbus ſuf
ficiẽs gratiarũ actio. Diligamꝰ deũ: qm̃ ipſe prior dile 1. Joan. 4.
xit nos. q. d. Sufficiẽs recõpenſatio dilectiõis dei eſt ip
ſum diligere. Uis aũt videre ſi chriſtus deuȝ patrẽ dile
xit. nã precipuuȝ ſignũ dilectiõis alicuius eſt cõformi
tas volũtatũ: vt quicqd vnus vult alius velit: ꝛ qcqd
vnus odit odiat alterius. ꝛ hoc eſt qḋ dicit phs. Quali Phus. 9.
ter erũt amici neqȝ cõplacẽtes eiſdẽ: neqȝ cõgaudentes: ethicorum.
neqȝ cõtriſtati. Sed que tãta cõformitas volũtatis chri
ſti ad patris volũtatẽ fuerit. patet ſi cõſideres. ꝙ tota in
tentio chriſti erat volũtateȝ patris facere. Meus cibus Joã. 4.
eſt vt faciã volũtatẽ eius qui miſit me. Et ideo dicebat
xp̃s. Ut cognoſcatis q2 diligo patrẽ: ſicut mãdatũ ded[i]t Joan. 14.
mihi pr. ſic facio. Et nota ꝙ chriſtus q̃tuor cauſas dile
ctiõis adducit. primo q2 deus eſt fortitudo ſua. ſcḋo q2
firmamẽtũ. tertio q2 refugiũ. q̃rto q2 liberator. Eſt eniȝ
deus ipſi chriſto ꝛ mẽbris eius fortitudo q2 viriliť ad-
uerſa facit ſuperare. Fortitudo mea ꝛ laus mea domi- ps. 117.
nus. Firmamentũ. q2 cõſtãter pſpera facit non amare.
Firmamentũ eſt dñs oĩbus timẽtibus eũ. Refugiũ/ ps. 24.
q2 benignitatis tribulatos habet cõfortare. Deus nr̃ re ps. 45.
fugiuȝ ꝛ virtus/ adiutor in tribulatiõibus. Liberator:
q2 hoſtes habet debellare. ps. Liberator meꝰ de gentibꝰ ps. 17.
iracundis. Sed hic vnũ inſurgit dubiũ: q2 chriſtꝰ hic Queſtio.
dicit ſe deuȝ diligere: q2 fortitudo eiꝰ/ q2 firmamẽtũ ꝛc.

Bñficium Utrū ꝓpter dei beneficia deū debeamus diligere. vide
tur ꝙ nō. q: deus ꝓpter ſeipſum nō ꝓpter aliud eſt dili
gendus. q: diligēs aliquē ꝓpter vtile. magis vtile dili=
git ꝙ̄ illū. q: ꝓpter qḋ vnūquodqꝫ tale/ ⁊ illḋ magis.
Diligere. Itē diligere aliquē ꝓpter vtile eſt dilectio cōmodi. dili
Nota. gere autē ꝓpter virtutē eſt dilectio iuſti. ſed dilectio cō=
Ariſtotel. modi de ſe vituperabilis eſt. ꝓpter qḋ dicit Ariſt. ꝙ dili
9. ethicoꝝ gens aliū ꝓpter vtile. ſcꝫ nō ꝓpter virtutē: accuſandus
eſt. nam talis peioꝛ eſt ꝙ̄ falſificatoꝛ monete. probat q:
deceptionē facit circa honorabilius. Ad oppoſitū vide
tur hic verba chriſti. d. Diligā te dñe fortitudo mea. et
ps. 118. ps. Inclinaui coꝛ meū ad faciēd. iuſt. t. in eter. ꝓpt re
tributionē. Reſponſio. ꝙ dilectiōis fundamentū debet
eſſe virtus dilecti/ ⁊ nō vtilitas diligētis. ꝓpter qḋ dicit
Ariſt. 2. re Ariſt. ꝙ honoꝝ eſt ſolū diligere bonos. Dico ergo ꝙ cū
thoꝛice. quis deū vel aliquē diligit ꝓpter vtile/ vel ꝓpter benefi
cia accepta. aut ſic diligēs diligit preciſe ratiōe vtilita=
tis ⁊ nō bonitatis dei: ⁊ tūc peccat: q: tūc plus diligit ſe
ꝙ̄ deū. aut diligit ratiōe vtilitatis ⁊ etiā bonitatis ⁊ iu
Nota. ſticie dei. et tūc aut plus mouet vtilitas ꝙ̄ bōitas dei.
⁊ tunc plus ſe ꝙ̄ deū diligit ⁊ peccat. aut eq̄liter. et ſic
equaliter ſe ⁊ deū diligit ⁊ peccat. aut plus mouet boni
tas dei ⁊ cōſequēter vtilitas: ⁊ ſic plus deū ꝙ̄ ſe diligit.
et ſic licet. Si aūt dicas: ſed qḋ de dilectiōe hominū ad
inuicē. Cōformiter dico ꝙ rationabilꝰ plus debet ama
ri bonū virtutis ⁊ iuſti ꝙ̄ bonū cōmodi. et ſic dico cōfoꝛ
miter ad predicta. Sic ergo dupliciter diligēdus eſt deꝰ.
primo ꝓpter ſeipſū. ſcḋario ꝓpter nos. et hoc eſt qḋ di
Bernardꝰ cit Ber. in de diligendo deū. Ob duplicē cauſam a no
bis diligendus eſt deus. primo ꝓpter ſemetipſū: q: ni
hil iuſtius. Et ꝓpter nos/ q: nihil fructuoſius diligi po
teſt. ⁊ ſic chriſtus deū diligebat. d. Diligam te dñe forti
tudo ⁊c. Et per hoc patet ad rationes.

202 Deus meus adiutoꝛ meus: ⁊ ſpe
rabo in eum.

Hic cōſeq̄nter actū ſpei dirigit in deū. principaliꝰ
tū ꝓpter ipſum deū. ſcḋo ꝓpter bñficiū. ideo dicit. Deꝰ
meus adiutoꝛ meus ⁊c. Hoc loquit̄ chriſtus magis in
pſona mēbroꝝ. q̄m vt alias dictū fuit: ſpes in chriſto lo
cum nō habebat qui rem tenebat: ſed in nobis. Et ideo
Spes. notandū ꝙ tripliciter in deū ſperare debemus. ſcilicet,
Sperare eius veniam/ qua remittantur crimina. Spe
rare eius gratiā/ qua operent̄ merita. Sperare eiꝰ glo=
riam/ qua cōterantur premia. Primo ſperemus veniā.
ps. 30. d. illud ps. In te dñe ſperaui nō cōfundar in eternū in
iuſticia tua libera me. q: cum debite pctō a deo ſperat̄
venia: ſtatim pctm̄ remittit̄. Nihil eſt eīm ꝙ pctm̄ faciat
irremiſſibilē niſi deſperatio venie. Unde iudam ꝓdi
toꝛē nō tm̄ dānauit peccatū quo xp̄m ꝓdidit: q̄ntū de
Auguſt. in ſperatio venie fecit interire. vt dicit auguſt. in lib. de vti
li. de ⁊c. litate agēde penitētie. Hec aūt ſpes vt ſit debita: debet eſ
ſe ſemꝑ cū timoꝛe iuſticie. vt ſicut deū ſperat miſericoꝛ=
dē. ſic etiā ipſum iuſtū credat iudicē. qḋ oſtēdit greg. d.
Grego. 33. Nemo ſit qui dicat q: pius eſt dñs: ideo veniālr̄ pecco.
moꝛ. c. 15. Et nemo qui cū peccauerit dicat: q: iuſtꝰ eſt/ de pctī re
miſſiōe deſpero. Relaxat eīm deus facīꝰ qḋ deflet̄. ſed
perpetrare quiſqꝫ timeat. ꝙ ſi digne deflere poſſit igno=
rat. ante culpā igit̄ iuſticiā metuat: poſt culpā tū de pie
tate pſumat. Et neqꝫ ita iuſticiā metuat. vt nulla ſpei
cōſolatiōe cōualeſcat. neqꝫ ita ꝯfidat de mia: vt adhibe
re vulneribꝰ ſuis digne penitentie negligat medicinā.
Sꝫ quē pſumit ſibi pie parcere ſemꝑ cogitet etiā diſtri
cte iudicare. ſub pietate eius ſpes peccatoꝛis gaudeat,
ſed ſub diſtrictiōe illius penitētis correctio ꝯtremiſcat.
Et ſubdit. Spes igit̄ pſumptionis noſtre habeat etiam
moꝛſum timoꝛis. vt ad corrigēda pctā ⁊ iuſticia iudi=
cātis terreat. quē ad ſpem venie gratia pietatis inuitat
⁊c. Hanc ergo ſpem venie habere noſtrū quilibet debet
deo. d. illud ps. In vmbra alarū tuarū ſperabo: donec ps. 58.
tranſeat a me iniquitas. Scḋo ſperemus gratiā. q: ocu
li dñi ſuꝑ iuſtos ⁊ in eis qui ſperant ſuper mia eius. ps ps. 33.
Ideo ſpera in domino ⁊ fac bonitatē. qḋ ideo dicit. q: ps. 36.
ſperare ſine meritis nō eſt ſpes/ ſed preſumptio. Tertio
ſperemus gloriam. q: vt dicitur ps. Domine deus vir= ps. 83.
tutum: beatus homo qui ſperat in te.

Protectoꝛ meus ⁊ coꝛnu ſalutis 203
mee: ⁊ ſuſceptoꝛ meus.

Hic dederat qḋ ſtatim dixerat. deꝰ meꝰ adiutoꝛ me
us. ſcꝫ oſtēdit quō deus eſt adiutoꝛ. Adiuuit enī deus
chriſtū/ quādo ipſi chriſto poteſtatē dedit ⁊ regnū quo
ſuos rebelles habet iudicare. hec eīm chriſti poteſtas re
gia: ꝑ coꝛnu ſignificat̄. Luce. 1. Erexit nobis coꝛnu ſa= Coꝛnu.
lutis: in domo dd̄ pueri ſui. Que v̄ba exponēs Beda Poteſtas
ſuꝑ lucā. dicit. Coꝛnu aūt ſalutis regnū ſaluatoꝛis vo= Beda.
catur. Oſſa ſiquidē oīa carne inuoluta ſunt. Coꝛnu ve
ro carnē excedit. ⁊ ideo coꝛnu ſalutis regnū chriſti vo=
catur: quo ſcꝫ mūdus ⁊ gaudia mundi ſuperant̄. Iſto
coꝛnu deus chriſtū adiuuit: q: poteſtatē cōtra diabolū
dedit. Dedit ei dextera eius tollere hoīem fortē in bel= Eccli. 48
lo. ſcꝫ diabolum: ⁊ exaltare coꝛnu gētis ſue. Dicat ergo
chriſtus patri. Protectoꝛ meus: ⁊ ſubdit quō/ q: coꝛnu
ſalutis mee. q. d. regiā etiā ſalute a te habeo pr̄. Et ꝑ
quē modū habet iſtam poteſtatem/ ſubdit. Et ſuſcep=
toꝛ meus. ſcꝫ q: me ſuſcepiſti ad vnionem hipoſtaticā/
ideo es coꝛnu ſalutis mee.

Laudans inuocabo dñm: et ab 204
inimicis meis ſaluus ero.

Hic cōſeq̄nter actū fidei dirigit in deū. Ubi nota ꝙ
ſm apoſtolū. Inuocare dñz eſt actus fidei. vñ ait. Ois Rom. 10.
qui inuocauerit nomē dñi/ ſaluus erit. quō aūt inuoca= Inuocare
bunt in quem non crediderūt. vñ ibidē ait glo. ꝙ inuo
care deū nō poteſt quis/ niſi credat. qui ergo vere deū in
uocāt/ nō modo credūt: ſed etiā oꝛant. Ut poſtꝙ̄ alicu
ius animus crediderit/ nō deſinat ad poſtulandū qḋ ꝓ
miſit. q: credere dat remiſſionē pctoꝝ. Et ideo vt oſten
dat ꝙ nō eſt vera inuocatio ſine fide. quō inuocabūt in
quē nō crediderunt. Ex quibus patet inuocare deū a fi
de procedit. Et ſic per actū fidei hic chriſtus in perſona
ſuoꝝ membroꝝ deo gratias agit. d. Laudās. ſcꝫ deū et
gratias agēs. Inuocabo dñm credendo ⁊ oꝛando. ⁊ ab
inimicis meis ſaluus ero: nō ſolū ab inimicis coꝛpora=
libus ſed a ſpūalibus. ſcꝫ demonibus ⁊ vitiꝫ. Q: ois q̄
inuocauerit nomē dñi/ ſaluus erit. Iohel 2.

Circundederūt me doloꝛes moꝛ 205
tis: ⁊ toꝛrentes iniquitatis con De ⁊c. diſt. vltima in fine.
turbauerunt me.

Hec eſt ſcḋa pars vbi ponit̄ penarū circūdatio ꝓ pec
catis noſtris: ⁊ maxime ante aduentū chriſti. Ubi pri=
mo ſciendū ꝙ ſm glo. tanta eſt vnitas eccleſie. ſcꝫ capi= Eccleſie
tis ad mēbra. idest chriſti ⁊ eccleſie: vt quaſi ſit vna pſo Unitas.
na caput ⁊ coꝛpus. ⁊ ideo vtit̄ vna voce caput cū mem=
bris. licet ea que dñr: ad diuerſa referantur. Quedam
enim ſoli capiti cōueniūt: quedā ſolis mēbris. quedam
vero capiti ⁊ mēbris. Itē que mēbris cōueniūt: quedā
preteritis. quedā pſentibus. q̄dā futuris. Et tñ in tāta di=
uerſitate ſcriptura vna voce loquitur: et quaſi vna pſona
videtur loqui. qḋ ꝓ tāto dixi: q: hic pſal. cū incipiat lo
qui ex perſona antiquoꝝ patrū. poſtea de myſterio in=
carnationis chriſti ⁊ cōſequenter de eccleſia per chriſtū

collecta: tñ in oībus iſtis vocē nō mutat. ſꝫ i oībus vna
Mortis. vox ⁊ vna pſona loqui videt. In pſona ergo antiquo
Dolor. rū patrū nūc loquēs ait. Circūdederūt me dolores mor
Pctūm. tis. Ubi nota ꝙ ꝑ mortē diabolus intelligit: qꝛ mortis
Diabol⁹. fuit adinuentor. vnde greg. d. Quid enim mortis noīe
Greg. 19. niſi maligni ſpūs deſignatur. qui inuentores mortis ⁊
mor. c. 2. perditionis extiterūt: ſicut de ipoꝝ pricipe ꝑ Jo. dicit.
Apoc. 6. Et nomē illi mors. apoca. 6. Dolores vero iſtius mor
tis ſunt peccata q̄ demō ꝑcurat in nobis: q̄ dolores vo
cant. qꝛ cauſa doloris eterni ſunt. vnde de pctīs ſub no
Job. 4. mine doloris dicitur. Uidi eos q̄ operātur iniquitatē
gre. 5. mor ⁊ ſemināt dolores ſlātē deo periiſſe. vbi. greg. Dolores
15. d. ſemināt qui puerſa peragūt. dolores aūt metunt cū de
eadē puerſitate puniunt. fructus quippe doloris. i. pcti
eſt retributio dānationis. Uolens ergo oſtēdere genus
humanū ꝙ̄tus pctīs ꝑ diabolū ante xp̄i premebat aduē
tū. dicit. Circundederūt me dolores mortis. i. pctā dia
boli. Qđ ideo dicit. qꝛ ante xp̄i aduentū: vbiꝗ ⁊ quaſi
in oīb⁹ regnabat diabol⁹: ⁊ rari erant iuſti. quia nulla
Torrēs. gens mundi deū colebat niſi iudei / ⁊ inter illos pauci
Iniqtas. erant electi. Et ꝙ per dolores pctā intelligat / aperit cō
ſequenter. d. Torrētes iniquitatis ꝯturbauerunt me. i.
iniquitates abundantes ⁊ rapide vt torrens conturba
uerūt me. Nōne ſicut torrens iniquitas cōturbauit da
uid. qñ in amore dei criſtēs ad aſpectū vni⁹ mulieercu
le. ſ. berſabe ſubito cecidit cōturbatus: certe ſic. ꝑpter qđ
Ps. 29. de ſe dicit. Dñe in voluntate tua preſtitiſti decori meo
virtutē. ſeqtur. Auertiſti faciē tuā a me ⁊ factus ſum cō
turbat⁹. Uerū qꝛ pctōꝝ ſunt duo genera. ſ. pctīs actua
le ⁊ originale. Pctīn aūt originale eſt carētia iuſticie i
Ephe. 2. eſſe debite cū quo naſcimur. qꝛ vt dicit apoſtol⁹. natura
ſum⁹ filij ire. Et iſtud in nobis precedit oīa alia pecca-
De ꝯſc. di. ta. ⁊ eſt quidā laqueus: quo ceteris pctīs inuoluimur.
i. qñ. Ideo poſtꝙ̄ ꝑdixit abundantiā pctōꝝ actualiū. Nūc
cōſequenter oſtēdit cauſam ipoꝝ. ſ. originale pctūm. d.
Dolores inferni circundederunt me. ſ. actualia pctā: q̄
Laqueus merent infernuꝫ: q̄ ſtati dixerat dolores mortis. Uñ ſi
Mors. queras cauſam quare dolores inferni circundederunt
Originał eū. ſtati reſpōdet. qꝛ ꝑoccupauerūt me laquei mortis. i.
pctūm. ipſa originalia pctā q̄ aīam ad mortē deducunt. tū qꝛ
mors eſt pena originalis pcti: qꝛ ꝑ vnū hoīem pctūm in
Roꝫ. 5. trauit i mundū ⁊ ꝑ peccatum mors. tum etiaꝫ qꝛ mors
ſpūalis q̄ eſt pena dāni. ſ. a deo eternaliter ſeparari. eſt
pena originalis. tū etiā qꝛ pctīn originale eſt cauſa alio
rum peccatorū que ſunt anime mors.

206. In tribulatione mea inuocaui dñm: et ad deū meum clamaui.

Hic cōſequenter agit de xp̄i incarnatione facta ꝓ no
bis liberādis. Et quantū ad hoc duo facit. Quia pmo
ponit ſctōꝝ deprecationē. Secūdo xp̄i incarnationeꝫ /
ibi. Inclinauit celos ⁊ deſcēdit. Circa primū duo facit
qꝛ primo ponit ſnā pro incarnatione deprecationē. Se
cūdo incarnationis vtilitatē: ibi. Cōmota eſt ⁊ contre-
Oīo. muit terra. Et in prima parte primo ponit oīonē. Secū
do orationis exauditionē: ibi. Et exaudiuit. Quantū
ad primū dicit. In tribulatione mea inocaui dñm. vbi
nota ꝙ oīo digne facta principali⁹ in corde conſiſtit ꝙ̄
Sapiē. 8. in ore. vnde Salomon ꝓ ſapientia orans deum dixit.
Adij dñm ⁊ deprecatus ſum ex totis precordijs meis. i.
Ps. 129. ex profundo cordis mei. nō ex ſūmitate labioꝝ. De pro
fundis clamaui ad te dñe: precordia. n. ſecundū papiaꝫ
ſunt loca intima cordis / eo ꝙ ibi ſit principiū mot⁹ ⁊ co-
Iſidor⁹ de gitationum. vnde dicit Iſidorus de ſūmo bono. Quid
ſūmo bo- prodeſt ſtrepit⁹ labioꝝ vbi cor eſt mutū. Sicut. n. vox
no. ſine modulatione eſt q̄ſi vox porcoꝝ: ſic oīo ſine cordis
deuotione eſt q̄ſi mugitus boū. Oratio inqt eſt cordis:

non labioꝝ. neqꝫ. n. verba deus attendit: ſed cor aſpicit
orātis. vñ melius eſt cū ſilentio corde orare ſine ſono vo
cis exterioris / ꝙ̄ ſolū verbis ſine mentis intētione. Ad
propoſitū ergo iſto modo hic orat genus humanuꝫ xp̄i
petēs incarnationē. ſꝫ corde / nō labijs. d. In tribulatio
ne mea inuocaui dñm. Inuocare eñ idē eſt / ꝙ intus. i.
in corde deū vocare. Et qꝛ talis oīo cordialis eſt quidā
clamor ſpūalis ad deū. ideo ſubdit. Et ad deū meū cla-
maui. vñ quilꝫ deuote orans magna mētis affectione:
clamat ad deum. Hinc eſt quod tacēte ꝑplo dixit dñs
moyſi. Quid clamas ad me. Unde ⁊ ber. ait. Spūs eſt Exo. 14.
deus: ⁊ vt in ſpū clamet neceſſe eſt quiſquis ad eū deſide Bernard⁹
rat puenire. vñ ſicut deus tanꝙ̄ homo non reſpicit faciē
ſꝫ magis cor intuet. ſic ad cordis potius clamorem ꝙ̄
vocis intēdit. Hinc eſt ꝙ moyſes foris tacens: int⁹ dñm
audiuit dicentē. Quid clamas ad me.

Et exaudiuit de templo ſancto ſuo vocē meā: et clamor meus in ꝯſpectu ei⁹ introibit in aures ei⁹ 207.

Hic ꝯſr ponitur orationis exauditio. Ubi notandū
ꝙ templū myſtice ſumptū eſt triplex. ſ. Templū iuſti ho Templū.
minis. ſ. cōſciētia iuſti hoīs. de quo dr. Tēplū ſctūꝫ dei I. Coꝛ. 3.
eſt qđ eſtis vos: ſi quis aūt violauerit templū dei / diſper Xpa.
det illū deus. Templū matris virginis. Dñs in templo Ps. 10.
ſctō ſuo. Templū xp̄i corporis. Soluite templū hoc ⁊c. Joań. 2.
Hoc aūt. d. de tēplo corporis ſui. hic aūt accipit templū
ꝓ xp̄i corpore cū dicit. Exaudiuit me de tēplo ſctō ſuo.
vt ſit ſenſus. Exaudiuit me de eo qđ ipm orabā: qꝛ pete
bā xp̄m incarnari q̄ eſt verū dei tēplū. ⁊ de hoc tēplo me
exaudiuit. Ita ꝙ ly de tēplo non notat locū exaudiētis
ſꝫ magis rem poſtulatā. Et clamor me⁹ introibit in au
res eius. Quādo enīꝫ diuina pietas nr̄as oīones exau
dit: tūc in aures eius clamor oīonis nr̄e intrare dicit.
vnde nota ꝙ ſicut de⁹ habet aures equitatis ⁊ iuſticie
quibus ad vindictā oppreſſores alioꝝ audit. vñ. Ecce Jaco. 5.
merces operarioꝝ q̄ fraudata eſt a nobis clamat ⁊ cla-
mor ipoꝝ in aures dñi ſabaoth introibit. Sic etiā cōſi-
mil’r habet aures pietatis ⁊ clementie: quibus iuſtorū
preces exaudit. Oculi dñi ſuper iuſtos / aures aūt eius Ps. 33.
in preces eorum.

Cōmota eſt et cōtremuit terra. fundamenta montiū cōturbata ſunt et cōmota ſunt: quoniā iratus eſt eis. 208 De ꝯſe. di. i. ...

Hic cōſequēter ponit vtilitas incarnationis. Ut eñ
auditores magis attētos faciat ad myſteriū icarnatio
nis audiendū premittit vtilitatē ex dicta incarnatione
habitā. Que vtilitas fuit duplex. ſ. maloꝝ culpe derelí
ctio / ⁊ bonoꝝ grē collatio. et ſic hec pars i duas diuidit
qꝛ primo ponit primū. Secūdo ſcdꝫ: ibi. Aſcēdit fum⁹
in ira eius. Quantū ad primū oſtendit ꝙ ꝑ xp̄i incar-
nationē fuit maloꝝ culpe derelictio. d. Cōmota eſt ⁊c. Terra.
Ubi aduertendū / ꝙ terre nomine pctōres intelligunt. Pctōs.
qꝛ ꝙ̄uis humanū genus de terra ante pctūꝫ ſit factū: tñ
ſolū propter pctūꝫ in terrā reſoluit. Sic. n. peccāti homi
ni dictū eſt. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo / do Geń. 3.
nec vertaris in terram de qua aſſumptus eſt. Iſta ergo
terra per incarnationē xp̄i cōmota eſt ⁊ cōtremuit. vt cō
motio ſpectet ad contritioneꝫ interiorē. ſꝫ tremiſſio ad
penitentiā exteriorē. Et ſic cōmota eſt terra interi⁹ ꝑ pe
nitētiā: ⁊ cōtremuit exterius relinquēdo pctā. Quia ne
ceſſe eſt: vt ait glo. vt preſentia iudicis terreat peccato-
res. et nō ſolum plebeij ⁊ minores / ſꝫ etiā alti ⁊ potentes

Mons. per xp̄i incarnationē cōmoti ſunt ⁊ conuerſi. Et funda
Petō menta montiū cōturbata ſunt ⁊ cōmota ſunt. ꝑ mōtes
Diuitie. accipe ſuperbos ⁊ aliū. q̄ dicūt cū ſuꝑbo diabolo. Se
Eſa. 14. debo in monte teſtamēti. Sȝ q̄d ſunt fundamēta mon=
tiū niſi diuitie. q̄ fundamenta ſunt ſuꝑbie? Iſta funda
menta per xp̄i incarnationē ſunt cōmota ⁊ cōturbata.
Mat. 19. quia primo docuit diuitias abiicere. d. Uade / vende
omnia q̄ habes ⁊ da pauperib⁹. Et hoc maxime ad im
Actuū. 2 pletū fuit tēpore aploꝝ. quando ſcilicet ⁊ poſſeſſiones
⁊ ſubſtātias vēdebāt: ⁊ diuidebāt illas oībus ꝓut cuiq̄
opus erat. Et ſi queras quare taliter iſta fundamenta
ſunt cōmota: vt credētes libere ſua diuiderent. Reſpon
des. Qm̄ iratus eſt eis. i. qꝛ ꝑ xp̄i incarnationem inno
tuit mūdo ꝙ deus irat⁹ eſt eis. i. ipis q̄ ſpem in diuitijs
Pſa. 61. ponūt. Sic em̄ dicit xp̄s incarnat⁹. Nolite ſperare in
iniquitate: ⁊ rapinas nolite ꝯcupiſcere: diuitie ſi affluāt
nolite cor apponere.

209 Aſcendit fumus in ira eius. et
Iq. 4. bol ignis a facie eius exarſit: carbo
nes ſucenſi ſunt ab eo.

Fumus. ¶ Hic cōſequenter oſtēdit per xp̄i incarnationē bonoꝝ
Orō. collatio. Quia. ſcȝ ꝑ xp̄i incarnationē orōnes nr̄e aſcē=
dūt corā deo. ⁊ igne charitatis anime pctōꝝ inflāman
tur. Et hoc eſt qđ dicit. Aſcendit fum⁹ in ira eius. Per
fumū intelligit̄ deuota lachrymoſa orō. Aſcēdit fum⁹
incēſorū de orōnibus ſctōꝝ. Quia cū cognouiſſent gē
tes iram diuini iudicij ſupra pctōres obſtinatos incepe
runt orare deū vt miſericorditer ageret cū eis. Aſcēdit
ergo fumus in ira eius. i. cognita ira diuini iudicij fu=
muȝ orōnem ad deū emiſerūt ꝓ ſua liberatione: et ſtatī
exauditi fuerunt: quia ignis a facie ei⁹ exarſit. Quid
em̄ per ignē niſi charitas: q̄ poſt aſcenſionē fumi ſtatim
exarſit: qꝛ pctōres inflāmauit / in tantū ꝙ carbones ſuc
cenſi ſunt ab eo. Nōne carbo extinctus fuit / mathe⁹ ſo
lū lucris tēporalibus intentus: q̄ tn̄ ꝑ xp̄i incarnationē
charitatis igne fuit accenſus. ſic ⁊ magdalena. ſic ⁊ mu
lier in adulterio inuenta. Carbones ergo ſunt ſuccenſi
igne diuio / q̄ñ charitate dei pctōres accēſi ad dī amorē
Exo. 23. fortr ardebāt. Qđ ꝑdictū fuit Exo. 23. Dom⁹ carū igne
ſuccēdēt: ⁊ auferā ſcelus de terra. Qđ ideo ſic dicit. qꝛ
per xp̄i incarnationē ignis charitatis purgās vicia / ad
dei amorē hominū mentes accendit.

210 Inclinauit celos ⁊ deſcēdit: ⁊ ca
Iq. 7. cuē ligo ſub pedibus eius.

¶ Hic conſequēter ponit xp̄i incarnationē. Circa quā
oſtendit ꝙ in ſua incarnatione in xp̄o tria fuerunt. ſcȝ
dignitatis altitudo / in pricipio. ſapiētie plenitudo: ibi.
Et aſcendit ſuꝑ cherubim. charitatis latitudo: ibi. Et
poſuit tenebras latibulū ſuū. Primo ergo in xp̄o incar
nato / fuit dignitatis altitudo. quia ſibi oīa ſubiecta
fuerunt. ſ. celeſtia terreſtria ⁊ inferna. Quod notās di
Celū. cit. Inclinauit celos ⁊c. Ubi notādū / q̄d per celos / q̄d
Angel⁹. per caliginē ſignificat̄. Per celos em̄ angelica natura
Mat. 6. beata intelligit̄. teſte xp̄o. d. Fiat voluntas tua ſicut in
celo ⁊ in terra. vbi per celuȝ beatos angelos intelligit. ꝑ
Greg. 27. terrā aūt hoīes viatores. vt oſtendit Greg. ſuꝑ illo ver=
c. 25. bo Iob. Fabricatus eſt celos q̄ ſolidiſſimi quaſi ere fu
Iob. 37. ſi ſunt. d. Per celos itelligunt̄ hi q̄ in celeſtibus ſunt cō
Et hoc ali diti angelici ſpūs. vn̄ in orōne dñica dicere voce verita
bi pōit ps tis inſtruimur. Fiat volūtas tua ſicut in celo ⁊ in terra.
d. dñe iclī vt nimirū volūtas dei ſicut a ſuperiori creatura agit̄.
na celos ita in oībus etiā ab humana infirmitate ſeruet̄. Quid
tuos ⁊ de aūt per caliginē / niſi ipſe diabol⁹: q̄ mētes hoīuȝ obnu=
ſcende. bilat / intelligit̄: qui mētes occupat pctōꝝ. Occupet eū
Iob. 3.

caligo. Inclinauit ergo de⁹ in xp̄i incarnatione celos
qꝛ beatos angelos xp̄i dignitati ſubiecit. Caligo fuit Caligo.
ſub pedibus eius / qꝛ diabolus ab eo fuit ſuperatus. Et Diabol⁹.
ſic eſt ſenſus: iſte Deſcēdit. ſcȝ filius dei ad nos ꝑ aſſum
ptionē humanitatis. Et tū inclinauit celos. i. humilia=
uit celeſtia. qꝛ angelos humane nature xp̄i ſubiecit. Et
caligo ſub pedibus eius. i. diabolus qui hoīuȝ mentes
obſcurat / ſub pedibus xp̄i eſt. qꝛ diuī poteſtate calcatur.

Et aſcēdit ſuper cherubim ⁊ vo 211
lauit: volauit ſuꝑ pēnas ventoꝝ.

¶ Hic conſequēter oſtendit / ꝙ in xp̄o fuit plenitudo ſa
piētie. Ubi nota ꝙ cherubiȝ: ſm̄ Greg. i homil. de ange Cherubin
lis: dicit̄ plenitudo ſciētie. et illa ſūma angeloꝝ agmi= Sciētia.
na iccirco cherubim ſunt vocata: qꝛ tanto pfectiore ſciē
tia ſunt plena q̄to claritatē dei vicini⁹ cōtēplantur. vt Xp̄s.
ſecundū creature modū / eo oīa plenius ſciant / quo vici
nius viſionē cōditoris ſui per meritū dignitatis appro
pinquant. Quid eſt ergo aſcēdere ſuper cherubim niſi
ſcientiā oīum beatoꝝ ſpūuȝ trāſcendere? Ipſe ergo xp̄s
aſcēdit ſuꝑ cherubim: qꝛ excellentiorē ſcientiā ⁊ notitiā
tam dei q̄ȝ creaturarū / ceteris angelicis ſpiritib⁹ ha=
buit. qm̄ vt dicit magiſter. Xp̄s ab inſtāti ſue cōceptio Magiſter
nis habuit tantā grē ⁊ ſciētie plenitudinem: vt ei deus li. 3. di. 13
pleni⁹ cōferre nō potuerit. ꝓpter qđ de ipſo ait apoſtol⁹. Hebre. 4.
Omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius. Uel etiā alit̄.
Aſcēdit ſuꝑ cherubim. qꝛ myſteriū incarnationis ei⁹
⁊ mortis / null⁹ intellect⁹ creat⁹ attingere poteſt. Quis Icarnatio
em̄ hoc arcanū attingere poteſt: ꝙ verbum dei caro fa=
ctū eſt. ꝙ deus paſſus ſit mortu⁹ ⁊ ſepult⁹. Certe null⁹.
Et volauit: volauit ſuꝑ pēnas ventoꝝ. quamuis eniȝ
iſtud ſacramentū xp̄i incarnationis ſit ineffabile: ſta
tim per totū mundū volauit. vn̄ ipſo ſtatim nato ſtella
magis in oriēte volans ipſum predicauit. angelus pa=
ſtoribus annunciauit. miraculis multis etiā in ipſa ho
ra natiuitatis in vrbe rome innotuit. Ideo de iſta icar
natione dicitur: ꝙ volauit ſu. pē. vē. i. fama eius ſupe
rauit velocitatē ventoꝝ / quibus nihil velocius reperi=
tur. Et bis dicit volauit / vbi geminatū verbū nimiam
celeritatem ſignificat.

Et poſuit tenebras latibulum 212
ſuū in circuitu eius: tabernaculū
ei⁹ tenebroſa aq̄ in nubib⁹ aeris.

¶ Hic conſequenter oſtendit ꝙ in xp̄o fuit charitatis la
titudo. Ubi notandū ꝙ per tenebras ſignificat̄ preſens Tenebra.
vita mortalis. in qua ambulam⁹ per ſpem: videntes deū Peccatū.
nō quidē ſicuti eſt / ſȝ per ſpeculū in enigmate. Et ideo
tota preſens vita nox ⁊ tenebra dicit̄. vn̄ ad iſtas tene=
bras charitate maxima venit filius dei illuminandas.
Illuminare his qui in tenebris ⁊ vmbra mortis ſedēt. Luce. 1.
In iſtis tenebris vite mortalis latuit virt⁹ diuinitatis:
vt puta / latuit diuinitas in carne. remiſſio pctōrum in
baptiſmo. latet xp̄s i altari ſub ſacramēto panis ⁊ vini.
Et hoc eſt qđ dicit. Et poſuit tenebras latibulū ſuū: qꝛ i Latibulū.
iſtis velamentis latet virtus diuinitatis. Uel poſuit te
nebras latibulū ſuum. qꝛ diuinitas carne vellata: a no
bis non clare per ſpeciē / ſȝ solū per fidē videtur. In iſtis
tenebris xp̄s incarnatus habitauit. In tenebris ſtraui Iob. 17.
lectulū meū. i. habitationē meā. Et in iſtis tenebris la=
tens mirabilia operabat̄. Cognoſcētur in tenebris mi= Ps. 77.
rabilia tua. Nōne hic eſt latitudo charitatis / ꝙ ꝓpter
nos lux diuina lateret in tenebris: vt ipſas nr̄as illumi
naret tenebras? qꝛ Ioan. 1. Lux in tenebris lucet. Un̄
ꝙ ad nr̄am vtilitatē lateret in tenebris / ſubdit. In cir=
cuitu eius tabernaculū eius. Quid em̄ ꝑ tabernaculū Tabnacl̄ȝ

[illegible] hic intelligit niſi eccl'ia vel cõgregatio fideliũ in q̃ xp̃s
habitat per grãm. vt merito dicat eccl'ia illud Job. 29.
Secreto deus erat mecũ in tabernaculo meo. Et vocat
eccleſia tabernaculũ. q2 in preſenti vita eſt in ſtatu mili
tie: q2 xp̃o militat. Tabernaculum aũt habitaculũ eſt
militantiũ. Iſtud aũt tabernaculũ eſt in circuitu xp̃i.
τ xp̃s in medio eius ſtare dr. q2 oĩbus equaliter fauet:
q2 non eſt perſonarũ acceptor de⁹. ſ3 in omni gẽte q̃ ope
Actu.10. rat iuſticiã/ acceptus eſt illi. Et quãuis xp̃s ſic ſit in me
dio: non tñ clare a nobis videt/ ſ3 per ſcripturas. de qui
Aqua. bus ſubdit. Tenebroſa aqua in nubib⁹ aeris. p nubes
Scripta. accipe prophetas/ predicatores/ τ doctores: qui a terre
pphéta. nis eleuati in ſuperioribus verbũ dei cõpluũt. p aquã
vero ſcripturã ſacrã que tenebroſa dicit: q2 ſub ſigniſ τ
Greg.17. enigmatibus grãdia xp̃i ptinet myſteria. vñ Greg. iſtũ
mor.c.12. paſſum exponẽs. d. Per aquã ſacra ſcriptura deſinat.
Eccli.15. ſapiẽte atteſtante/ q̃ ait. Aq̃ ſapiẽtie ſalutaris potauit
illũ. Et hoc dd atteſtat. d. Tenebroſa aqua i nubib⁹ ae
ris. i. occulta ſciẽtia eſt in prophetis: qui ante aduen-
tũ dñi occultis ſacramẽtis: grãdia xp̃i myſteria cõtine
bant. Nõne tenebroſa aqua erat in nubibus. i. obſcura
Eſa.11. ſcriptura: qñ Eſaias predicens xp̃i natiuitatẽ. d. Egre-
[illegible] diet virga de radice ieſſe τc. Quãdo hieremias myſte
riũ crucis pſignabat. d. Mittam⁹ lignũ in panẽ ei⁹ τc.
Ex quibus omnibus xp̃i charitas denotatur.

213. Pre fulgore in cõſpectu eius nubes tranſierũt: grando et carbones ignis.

Uide hic τ in alio xp̃i charitatẽ. q2 myſteriũ ſue in-
carnationis: non ſolũ iudeis reuelari voluit. ſ3 etiã toti
Apl's. innoteſcere mũdo. q2. ſc3 apl'os ſuos per orbẽ ad predi-
predicatio cãdũ miſit. Et hoc eſt qd dicit. Pre fulgore in cõſpectu
eius. i. ante fulgorẽ qui erit in cõſpectu xp̃i: qñ. ſ. veniet
in maieſtate ſua iudicare mundũ: nubes. i. apl'i trãſie-
runt. ſc3 a iudea ad gẽtes. Quia. ſ. apl'i per mundũ di-
ſperſi/ preibant tãq̃ nuncij annunciantes xp̃i futurum
fulgorẽ τ claritatẽ in iudicio. Et qd predicabant. ſ. per
eos predicabant grando τ carbones ignis. Duo. n. pre
cipue predicabant apl'i de futuro xp̃i aduẽtu. ſ. penam
tunc malis debitã: q̃ per grandinẽ que fecit deſignatur.
Pſa.149. Ignis/ grando/ nix/ glacies/ ſpũs procellarũ pars cali
cis eoꝝ. Predicabãt etiã τ premiũ tunc bonis debitu3:
qd p carbones ignis deſignat. Quia tũc carbones pri⁹
extincti. i. corpora mortuoꝝ: accendent per reſurrectio
nẽ. et tunc erũt beati: carbonesq3 ignis. i. reſuſcitati igne
charitatis accenſi. De quibus predictũ eſt in iſto pſal.
Carbones ſuccenſi ſunt ab eo.

214 Et intonuit de celo dñs τ altiſſimus dedit vocẽ ſuã grando τ carbones ignis.

Hic conſequenter ponit clara veritatis predicatio. τ
hoc pro fidelibus informãdis. Ubi aduertẽdũ q ꝗuis
tenebroſa eſſet aqua in nubib⁹. ſ. in prophetis ante xp̃i
aduentũ/ q̃ myſteria xp̃i τ eccl'ie obſcure τ ſub vmbra
predicabãt: tñ aduenięte xp̃o: illa tenebroſa τ obſcura
ſunt clara facta. q2 aperte ſunt pdicata ſupplicia maloꝝ
τ bonoꝝ premia. Et q̃tuor hic facit. q2 pmo oſtẽdit xp̃i
[illegible] declarationẽ. Secũdo gentiũ ꝯuerſionẽ: ibi. Et miſit ſa
gittas. Tertio pphetarũ intellectionẽ: ibi. Et apparue
runt fontes aquarũ. Quarto de predictis ponit gratia
rũ actionẽ: ibi. Ab increpatione tua dñe. Quantu3 er-
Xp̃s. go ad primũ oſtẽdit qualiter xp̃s q eſſet verus de⁹ mũ
do fuit manifeſtatus. fuit. n. manifeſtatus: τ hoc a pa-
tre duob⁹. ſ. per tonitruũ/ τ per vocẽ paternã. Per toni

truum enim: vt qñ xp̃s dicebat. Pater clarifica nomẽ Joan.12.
tuũ: τ venit vox de celo. d. Et clarificaui: τ iterũ clarifi-
cabo. Turba ergo q̃ ſtabat τ audiebat/ dicebat tonitruũ
factũ eſſe. Et quantu3 ad hoc dicit. Et intonuit de celo
dñs. Secundo xp̃s fuit manifeſtat⁹ a patre per vocẽ. ſc3
in baptiſmo. qñ vox de celo facta eſt. Tu es filius meus Luce.3.
dilectus: in te cõplacuit mihi. Similiter τ in trãſfigura
tione: qñ xp̃o trãſfigurato. Ecce vox de nube dicẽs. Hic Mat.17.
eſt filius meus dilectus in quo bene cõplacui: ip̃m au-
dite. Et quantũ ad hoc dicit. Et altiſſimus dedit voce3
ſuã. Sed quid ſequit ex tali manifeſtatione. ſ. grando
τ carbones ignis. ſ. grando nõ credentibus xp̃m veru3
dei filiũ τ carbones ignis fidelibus ſuis. Exponit grã-
do pro pena dãnatoꝝ. ſ3 carbones ignis pro premio bea
torum: vt in precedenti verſiculo.

Et miſit ſagittas ſuas et diſſipauit eos: fulgura multiplicauit. τ conturbauit eos. 215 23.q.4. qd facit.

Hic ponitur fructus predicationis apl'oꝝ: qui eſt gẽ Sagitta.
tiũ conuerſio. Ubi nota q ſagittarũ nomine/ pdicatio pdicatio.
verbi dei intelligit. vñ Greg. dicit. Quid eñ ſagittas Greg.li.34
niſi verba predicatoꝝ accipimus: q̃ ſemel ex voce bene mor.
viuentiũ emiſſa: audientiũ corda trãſfigũt: His ſagit-
tis ſancta eccl'ia percuſſa fuerat: q̃ dicebat. Uulnerata
charitate ego ſum. De his ſagittis per pſalmiſtã dicit.
Sagitta paruuloꝝ facte ſunt plage eoꝝ. q2. ſ. verba hu
miliũ penetrãt animos audiẽtiũ. Quid aũt p fulgura Fulgur.
accipimus niſi miracula. vñ. Greg. iſtũ paſſum pertra Greg.17.
ctãs. d. Quid eñ ſentire fulgura: niſi miracula debe- mor.c.8.
mus: de quibus per pſal. dr. Fulgura multiplicabis τ
conturbabis eos: p nubes ergo. i. per predicatores ſuos
deus fulgurat. q2 per predicatores ſuos. i. inſenſibilita-
tis noſtre tenebras miraculis illuſtrat. Eſt ergo ſenſus iſte
Et miſit ſagittas ſuas τ diſſi. eos. q2 ſc3 per ſuos apl'os τ
τ predicatores: miſit verba predicationũ: per q̃ gentes
fuerunt diſſipate. i. quo ad ritum gentilẽ: τ ad fidẽ con
uerſe. Sic eñ dicebat ſuperi⁹. Increpaſti gentes τ pe- Pſa.9.
rijt impius. fulgura multiplicauit. ſc3 miracula. τ con-
turbauit eos. q2 multi p miracula cõturbati fuerũt. i.
de peccatis contriti: vt p diſcurſum actuũ apl'oꝝ patet.

Et apparuerũt fontes aquarũ: et reuelata ſunt fundamenta orbis terrarum. 216 23.q.1. ip̃e dicas.

Hic conſequenter oſtẽdit ex xp̃i incarnatione apertã
eſſe ſcripturarũ τ prophetaꝝ intelligentiã. Ubi primo
notandũ: q per fontes aquaꝝ intelligit ſacrã ſcripturã. Aqua.
q2 aquã vite cõtinet. de quo fonte. d. ieſus ſamaritane. Scripta.
Qui biberit ex aq̃ quã ego dabo ei: fiet in eo fons aque Joan.4.
ſalientis in vitã eternã. S3 per orbẽ terraꝝ intelligit eccle
ſiã fideliũ de toto orbe congregatã. ad quã3 colligendã
miſſus fuit xp̃s. Et cum iterũ introducit primogenitu3 Hebre.1.
i orbe terre: dicit. Et adorẽt eũ τc. Iſti⁹ aũt orbis funda
menta fuerunt antiqui pphete. q2 oia fidei τ eccl'ie my
ſteria in dictis prophetaꝝ: ꝗuis obſcure: cõtinebãtur.
Ideo fidelibus eccl'ie dicit apl's. Superedificati eſtis ſu Ephe.2.
per fundamẽta apl'oꝝ τ pphetaꝝ. Eſt ergo ſenſus iſte.
q virtute icarnationis xp̃i apparuerũt fontes aquaꝝ.
id eſt veritas ſcripturarũ: q̃ pri⁹ in prophetis erat obſcu
ra τ vmbratice dicta: apparuit declarata. Qd alijs ver Fũdamẽta
bis oſtẽdit ſubdẽs. Et reuelata ſunt fundamẽta orbis Apl's.
terrarũ. i. pphete τ dicta ipſoꝝ: q̃ ſunt fundamenta or-
bis. ſc3 eccl'ie: reuelata ſunt τ p xp̃m τ eius predicatores
manifeſtata. Sic eñ dr. Et fundamenta eius reuelabo Michee.1
Nõne fuerunt fundamẽta orbis reuelata: qñ xp̃s ſuis

diſcipulis aperuit ſenſum vt intelligerent ſcripturas.
Luce.24. Et in huius oſtẽſionẽ altaria ꝛ palle cooperiunt quadrageſimali tẽpore qđ pcedit xp̃i paſſionẽ. ſꝫ i die paſſio
nis ei⁹ reuelant. ad denotandũ ꝙ in xp̃i paſſione, prophetarũ dicta q̃ ante obſcura videbant: oia ſũt reuela
1.Corin.2. ta. vnde dicit apl's. Nobis aũt reuelauit deus p ſpiritũ ſuũ. ſpiritus eni ſcrutatur omnia: etiã profunda dei.

217 Ab increpatione tua dñe: ab inſpiratione ſpiritus ire tue.

¶ Hic pſĩr de predictis ponit grãꝝ actionẽ. Ubi nota ꝙ per increpationẽ ꝛ inſpirationẽ accipit xp̃i p̃dicationẽ:
Increpatio. q: p ſuã predicationẽ increpabat peccãtes: ꝛ inſpirabat vt timerẽt irã futurã. Hic ergo pſal. in pſona toti⁹ eccleſie ꝯuertit ſe ad ip̃m deũ: cui cũ grãꝝ actione loquit. d.
O dñe hec oia facta ſunt ab increpatione tua. ſ. tui clamãtis: niſi penitentiã egeritis, morienini. Et ab inſpiratione ſpũs ire me. ſ. p quẽ te peccãtib⁹ iratũ oſtẽdiſti.
Qđ ideo dicit. q: p xp̃i increpationẽ ꝯuerſi ſunt pctõres
Ps.79. ꝛ peccata perierũt in illis. pſal. Ab increpatione vult⁹ tui peribũt. Quid enim increpauit xp̃s niſi peccata: vñ
Ps.9. de ꝛ pſal. 9. Increpaſti gentes: ꝛ perijt impius.

218 Miſit de ſummo et accepit me: ꝛ aſſumpſit me de aq̃s multis.

5.q.5. Nõ ois

¶ Hic agit pſĩr de eccl'ia fideliũ p xp̃ꝫ ꝯgregata. Et q̃ttuor facit. Q: oſtẽdit primo ꝙ eccl'ia p xp̃m cõgregat. Secundo ꝙ purificat: ibi. Eripuit me. Tertio ꝙ defenſat: ibi. Preuenerũt me. Quarto ꝙ dilatat: ibi. Et eduxit me i latitudinẽ. Quantũ ad primũ oſtẽdit qualr eccle
Aque. baptiſm⁹. ſia p xp̃m fuit cõgregata. ſ. p ſacramẽta noue legis quorũ precipuũ ꝛ ianua alioꝝ eſt baptiſm⁹: qđ in aqua cele
Incarnatio. brat. p qđ quis de xp̃i eccl'ia efficit. Et quantũ ad hoc dicat dđ in perſona toti⁹ eccl'ie. Miſit de ſũmo ꝛ accepit me. ſ. deus pater miſit filiũ ſuũ de ſũmo. i. de celo, vel de maieſtate diuinitatis. non tñ ꝙ dimitteret celũ, vel diuinitatis maieſtatẽ. q: verbũ dei cũ ſit imenſum, loco nõ continet ſꝫ oia replet. Et aſſumpſit me. ſ. in ſponſam ſibi. Sic eñ pmiſerat ante de⁹ pplo gentili ꝛ iudaico.
Oſee.2. Spõſabo te mihi in ſempiternũ: ꝛ ſpõſabo te in iudicio iuſticia ꝛ mia. ꝛ ſpõſabo te mihi in fidẽ. Conſequenter modũ ponit talis deſpõſationis. q. ſ. fuit p aquã baptiſmi. d. Aſſumpſit me de aquis multis. i. de aq̃s baptiſmi. Q: ſ. cũ quis aſſumitur de aqua baptiſmi: ſtatim mẽbrum ſpõſe xp̃i. i. eccl'ie efficitur. Et ſic eſt ſenſus hic pſal. ꝙ deus p aquas baptiſmi eccl'iam ſuã ſibi deſpõſauit. Uel alr. p aquas multas intellige pplos multos:
Apoc.17. de quib⁹ deus ſuã cõgregauit eccl'iam. Aque quas vidiſti, gentes ſunt. Dicat ergo eccl'ia de xp̃o. Aſſumpſit me de aq̃s multis. i. vocauit me de gentibus ꝛ de multitudine populorum.

219 Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis: et ab his q̃ oderunt me: q̃ñ confortati ſunt ſuper me.

¶ Hic pſĩr oſtẽdit ꝙ eccl'ia p xp̃m purificat: ꝛ a peccatis purgat. Ubi notandũ ꝙ inimicus dr: ab in ꝛ amicus.
Amicus. Inimicus. Peccm. q: cõtrario modo ſe habet q̃ꝫ amicus. Amic⁹ aũt dr ab hamo ꝙ eſt catena. ſ. charitatis ꝛ vnio. Et ideo quanto quis nos priuat catena charitatis ꝛ amoris, maior dicit inimicus. Cũ igit vicia nos maxime amore vero nos priuẽt ꝛ diſſoluãt a deo. ideo p inimic⁹ maxime intelliguntur. Uñ ait glo. Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis. i. de vicijs q̃ dicunt inimici fortiſſimi q: ſup oẽs nocẽt. iſti ſunt inimici interiores. alij ſunt inimici exteriores. ſ. hoies mali ꝛ demones. qui tñ non ſunt fortes vt primi. q: iſti odire ꝛ pſequi poſſunt. ſꝫ mentẽ non poſſunt violẽter ſuperare. Ideo debiles inimici dicunt: q: ſuperare nõ poſſunt: niſi volentẽ. Sꝫ cũ eis cõſentit: tũc cõfortant ꝛ inualeſcũt. vñ Greg. d. Neq₃ eniꝫ culpa ad opus pdire pmittit: ſi intus vbi naſcit, extinguat. Greg. 21. mor. c.7
Si aũt tẽtationi in corde naſcẽti nõ reſiſtit: hac eadẽ q̃ nutrit mora roborat: ꝛ exiẽs foras in operib⁹ vinci vix preualet: q: ip̃am intus mẽbroꝝ dñam mentẽ captiuaꝫ tenet. Iſti ergo inimici tã interiores q̃ꝫ exteriores ante xp̃i incarnationẽ. ſupra humanũ gen⁹ dicunt cõfortati ante xp̃i icarnationẽ. q: deus q̃ eſt inẽtis fortitudo ignorabat. Et de oibus his eccl'iam ſuã eripuit dñs, peccata remittens, demones ligans: et hoies ſcꝫ tyrãnos ꝛ perſecutores eccleſie conuertens ad fidem.

Preuenerũt me in die afflictiõis mee: ꝛ fact⁹ eſt dñs protector me⁹. 220

¶ Hic pſĩr oſtendit ꝙ eccl'ia a deo defenſatur. Ubi nota ꝙ dies afflictionis vocat tẽp⁹ primitiue eccl'ie: qñ ip̃am
perſequebant tã iudei q̃ꝫ gentiles, vt nomẽ ꝛ fidẽ xp̃i delerent. ſicut qñ Herodes rex miſit manus vt affligeret quoſdã de eccl'ia. Quãdo Nero occidit Petrũ ꝛ Paulũ. Ethiopes Mattheum. Indi Bartholomeũ. vñ tũc eccl'ia dicere poterat illđ Iob. Poſſidẽt me dies afflictionis. In die ergo afflictionis preuẽta fuit eccl'ia. ſ. in principio anteq̃ꝫ eſſet aucta ꝛ fortificata. vel preuenerunt. i. Actuũ. 12. aduerſitas Aflictio[n] preuenire. Iob.31.
preualuerunt ad affligendã ꝛ perimendã vitã eccl'ie tẽporalẽ. Et tũc eccl'ia orãs dicebat illđ thre. 1. Uide dñe
Threno. 1 afflictionẽ meã, qñ erectus eſt inimic⁹. Sꝫ tñ in tanta afflictione eccl'ia nõ defecit: quinimo quãto magis affligebat tanto ampli⁹ xp̃i fides multiplicabat. Qđ fuit
Exo.1. figuratũ i filijs iſrl' de quib⁹ dicit. ꝙ quãto magis affligebant, ampli⁹ creſcebãt ꝛ multiplicabant. Sic fuit de primitiua eccl'ia. et hui⁹ cauſa fuit: q: de⁹ protegebat eccl'iam. ppter qđ ſubdit. Et fact⁹ eſt dñs protector me⁹. protexit eñ eccl'iam qñ ip̃aꝫ multiplicauit ꝛ inimicos ꝛ pſecutores fecit defenſores ꝛ amicos. Et h̃ eſt qđ tũc orabat eccl'ia. d. Protege me a facie impioꝝ: q̃ me afflixerũt. Ps.16.

Et eduxit me in latitudinẽ: ſaluum me fecit q̃ñ voluit me. 221

¶ Hic pſĩr oſtendit ꝙ eccl'ia p xp̃m dilatat ꝛ creſcit. Ut eñ ſtatĩ dictũ eſt: eccl'ia p pſecutiões ꝛ aduerſitates multiplicabat. Et hoc nõ ſolũ numero: ſꝫ etiã merito p aduerſa dilatat charitas: ſicut p ignẽ aurũ purificat. vñ p ſeuitiã maloꝝ: charitas iuſtoꝝ magis excreſcit. Et hoc aduerſitas Eccleſia. Dilatatio
eſt qđ dicit. In tribulatione dilataſti mihi. Q: dũ creſcit tribulatio carnis: mens per charitatẽ dilatat. iuxta Ps.4.
illud pſal. 93. Secundũ multitudinẽ doloꝝ meoꝝ i corde meo cõſolationes tue letificauerũt aiam meã. Uñ q: Ps.93.
in pſecutionibus eccleſia nõ ſuccubuit ſꝫ magis creuit. ideo deo dicit pſal. 9. Dilataſti greſſus meos ſubt⁹ me: Ps.9.
ꝛ nõ ſunt infirmata veſtigia mea. Et ſaluã eam fecit. vñ ſubdit ſaluũ me fac qñ voluit me. Et hic notat mera xp̃i gr̃a. q: qñ voluit me: ſaluũ me fecit: nõ q: volui eũ. Quis hic ait. pſal. Saluũ me fecit: qñ voluit me. per hoc oſtẽdens ꝙ illi ſaluant quos voluntas dei vult ſaluare. Quero vtrum dei volũtas ſemper impleatur. Et arguo ꝙ non: q: vt dicitur. 1. Thi. 2. Uult omnes homines ſaluos fieri ꝛc. non tamen omnes ſaluatur. Volũtas dei. Queſtio. 1.Tim.2.
Secundo q: iudeos voluit deus in fide eccleſie cõgregare. ip̃o d. Quoties volui ꝯgregare filios tuos quẽadmodũ ꝛc. ꝛ noluiſti. Ad oppoſitũ. q: volũtati ei⁹ null⁹ reſiſtere poteſt. Et pſal. voluntatẽ dei efficacẽ eſſe oſtendit. d. Saluũ me fecit: qñ voluit me. Reſpõſio. ꝙ quãuis volũtas dei ſit idẽ ꝙ ip̃e de⁹: ꝛ p ꝯſequẽs plurificari non poſſit. tñ ſcđm quoſdã reſpect⁹ ad extra: in ſcriptura de

[illegible] multiplex. vnde pſal. ait. Magna opera dñi exqui
ſita in oẽs volũtates ei⁹. Eſt. n. volũtas ſigni. ⁊ volũtas
beneplaciti. Dicit eñ volũtas ſigni/ illa q̃ hoi p aliq̃ ſi
gna demõſtrat ſicut preceptũ ꝓhibitio ꝓmiſſio. ⁊c. Di
cit volũtas bñplaciti illa ſua voluntas eterna ⁊ om̃pe:
cui nihil reſiſtere poteſt. Et tunc pono duas ↄcluſiones.
Prima ꝙ volũtas ſigni nõ ſemp ipletur. patet qꝛ multo
tiẽs ei⁹ p̃cepta ⁊ ꝓhibitiones violant. Dico ſcðo ꝙ vo-
lũtas beneplaciti ſemp iplet etiã p malã volũtatẽ hois.
Greg. li. 6. mor. c. 11. vt oſtẽdit Greg. per multa exẽpla. Ad primũ argumẽtũ
dico vt in glo. ibidem. Ad ſecundum vt in glo. ibidem.

222. Et retribuet mihi dñs ſecundũ iuſticiã meã: ⁊ ſcðm puritatẽ manuũ mearũ retribuet mihi.

3. q. 3. ſex differẽtie.

¶ Hec ẽ ſexta pars p̃ncipalis in q̃ ponit finalis oim iu
ſta retributio. Et duo facit. quia p̃mo oſtẽdit iuſtam re
Meritũ. tributionẽ bonoꝝ. ſecundo maloꝝ: ibi. Et cũ electo ele-
Juſticia. ctus eris. Circa primũ duo facit. qꝛ p̃mo oſtẽdit bonoꝝ
Perſeuerantia. retributionẽ in p̃ſenti. Secundo in futuro: ibi. Et retri-
buet mihi dñs. Quantũ ad primũ nota ꝙ bona opa re
tributõe digna/ duo debẽt habere. ſ. bonitatẽ iuſticie: et
ſtabilitatẽ pſeuerantie. Scðm ibi. Et ero imaculatus.
Quãtũ ad primũ dicit. Et retribuet mihi dñs ⁊c. Ubi
notandũ ꝙ hic accipit iuſticiã ꝓut eſt virt⁹ vniuerſa-
lis ſtans ꝓ oi merito. Oia aũt merita nr̃a a duab⁹ cau
ſis ꝓcedunt. ſ. a diuina gr̃a: ⁊ a libero nr̃o arbitrio. Qꝛ
nec gr̃a ſine volũtate nec volũtas ſine gr̃a apð deũ me-
reri poteſt quo ad meritũ vite eterne. Et ꝑ ꝯñs ois iuſti-
cia. i. oia merita: ⁊ ſunt dei inquantũ. ſ. procedunt a di
Noſtrũ. uina gr̃a: ⁊ ſunt nr̃a inquantũ ꝓcedunt a nr̃a volunta
te. vt diffuſe oſtẽdit magr̃. li. 2. di. 15. Nõ ergo preſum-
ptioni eſt iputandũ ſi iſte iuſticiã quã habet dicit ſuã:
loquẽs in ꝑſonã mẽbroꝝ corporis xp̃i. Dicit etiã ipſam
eſſe dei qñ dicit. retribuet mihi. Retribuere eñ idẽ eſt
qð iterũ tribuere ſiue dare. ꝑ hoc eñ notat ꝙ p̃us de⁹ iu
ſticiã dedit nobis ⁊ poſtea iterũ retribuit: qñ ꝓ merito
priori ipſam iuſticiã dilatat. Itẽ notandũ ꝙ duplex eſt
iuſticia/ ſiue meritũ. ſ. bone volũtatis: ⁊ bone opationis.
Juſticiã volũtatis notat/ cũ dicit. Et retribuet mihi do
min⁹ ſm iuſticiã meã. i. ſm bonã volũtatẽ: qð facit qñ
bona volũtas creſcit ꝑ gr̃am. Juſticiã vero exteriorẽ no
tãs dicit. Et ſm puritatẽ manuũ me. re. m. Notandum
ergo ꝙ ad pfectionẽ meritoꝝ vel iuſticie null⁹ ſubito: ſꝫ
ꝑ incremẽta tp̃oꝝ ꝓficit. ſic ꝙ virtutes in nobis paula
tim creſcũt dono dei donec ad pfectũ deducant. ⁊ iſtud
Greg. 22. mor. c. 20. creſcere hic dr̃ retribuere. Uñ hoc oſtẽdit Greg. ex vbis
Uirtus. chriſti dicẽtis. Terra vltro fructificat. primum herbã.
Marc. 4. deinde ſpicã. deinde plenũ frumentũ in ſpica. Ecce veri
Creſcere. tatis voce ꝑ qualitates frugũ: diſtincta ſunt incremẽta
meritoꝝ. Ait eñ p̃mũ herbã. deinde ſpicã ⁊c. An nõ her
ba tũc adhuc fuerat petr⁹/ cũ ancille ab ore ſubito vni⁹
flatu ſermonis iuſte xp̃s eſt: iam quidẽ ꝑ deuotionẽ vi-
ridis: ſꝫ adhuc ꝑ īfirmitatẽ tener. Plenũ vero frumẽtũ
in ſpica inuent⁹ eſt: qñ pſequentib⁹ principibus reſiſte
Act. 5. bat. d. Obedire oportet deo magis q̃ҫ hoib⁹. Plenũ fru
mentũ inuent⁹ eſt qñ in tritura pſecutionis tot verbera
pertulit: ⁊ neq̃q̃ã palearũ more iminutus eſt. ſꝫ granũ
integrũ ꝑmanſit. Nemo ergo quẽlꝫ proximũ cũ adhuc
herbã videt: de frumẽto deſperet. Ab herbarũ q̃ppe folijs
[illegible] huc illucq; molliter defluũt: ſurgẽtia frugũ grana ſo-
Fides. li dant. Et poteſt hoc in particularib⁹ virtutib⁹ demõ-
ſtrari. Retribuit eñ hoi ſm iuſticiã fidei: qñ fides acce
pta augetur a deo. plerũq; eñ in exordijs ſuis fides ⁊ no-
ta ⁊ ſolida iã habet: ⁊ tñ adhuc de ciuis fiducia ſub dubi
tati. [illegible] ne trepidat. pars nãq; ei⁹ pri⁹ accipit vt in nobis
poſt modũ pfecta ↄpleatur. Si eñ certo gradu iu credẽ
tis mẽte nõ ꝓficeret: requiſit⁹ in euãgelio pr̃ ſanãdi pue
ri nõ dixiſſet. Credo dñe. adiuua incredulitatẽ meã. Ad
hoc ẽ aſcẽdebat ad fidẽ quã iã ꝑceperat. q̃ vno eodẽq;
tẽpore clamabat etiã ſe credere: ⁊ ad huc ex icredulitate
dubitare. Hinc ẽ etiã ꝙ redẽptori nr̃o a diſcipulis ſuis
dr̃. Auge nobis fidẽ: vt q̃ iã accepta ꝑ nunciũ fuerat: qſi
per augmẽta graduũ ad pfectionẽ veniret. Et cõſimilr̃
de alijs virtutib⁹ exẽplificari poteſt. Ad ꝓpoſitũ. retri-
buit de⁹ hoi ſm iuſticiã: vel ſm puritatẽ man⁹: qñ vir-
tus ꝑ ip̃m data hoi creſcit in ip̃o ⁊ augmentat. Sic eñ
virt⁹ meret augeri: vt aucta mereat pfici. vt dicit magr̃.
di. 25. ſcði. Uñ cauſã talis retributionis adiũgit. d.

Quia cuſtodiui vias dñi: nec impie geſſi a deo meo. 223.

9. q. 3. aliorum.

¶ Hic reddit ratio talis retributionis ⁊ agmẽtationis
iuſticie. Sicut eñ diuturnitas pcti pctũ cõtinue aggra
uat. extra de ↄſue. cũ tãto. Sic ⁊ ↄformiter diuturnitas Uia.
ſeruate iuſticie: ipã iuſticiã augmẽtat. Uñ ſi querat:
quare retribuit tibi ſm iuſticiã tuã. Reſpõdet. Qꝛ cu-
ſtodiui vias dñi. i. p̃cepta. que vie vocantur. qꝛ nos du
cũt ad deũ iuxta illud pſal. Uiã mãdatoꝝ tuoꝝ cucur- Ps. 118.
ri. nec ipie geſſi a deo meo. Ubi nota ꝙ differt ſm Ca-
thol. gero geris: aporto portas. qꝛ gerim⁹ nr̃a q̃ in no- Gere.
bis ſunt. ſꝫ portam⁹ extriſeca q̃ nobis ipoſita ſunt. Ille Portare.
ergo ipie gerit q̃ bona intrinſeca a deo ſibi data/ ipie p-
tractat. vt q̃ voluntatẽ ſibi a deo datã ↄtra deũ erit. qui
cognitionẽ a deo aduertẽs/ ad mundũ ſolũ aſpicit. qui
gr̃am ſibi datã negligit. Et qꝛ ois talis eſt deo ingrat⁹/
mortalr̃ peccat: ⁊ ſeparat a deo. Ecõtra aũt ille pie gerit Preceptũ.
qui talia bona ſibi data dirigit in deũ. Dicit ẽ pſal. in
ꝑſona membroꝝ corporis xp̃i. Ideo mihi retribuet ⁊c.
Qꝛ cuſtodiui vias dñi. ſ. ei⁹ p̃cepta. vel vias dñi de qb⁹
in pſal. Uniuerſe vie dñi mia ⁊ veritas. vel vias dñi q̃ Ps. 24.
ſunt humilitas in ꝓſperis: ⁊ patiẽtia i aduerſis. de qb⁹
pſal. Ego cuſtodiui vias duras. nec impie geſſi a deo Ps. 16.
meo. ſupple quo a deo recederẽ. Et aduerte ꝙ ad cuſto-
diã viaꝝ dei maxime nos inducit aſſidua ↄſideratio di
uinoꝝ iudicioꝝ. Qui eñ mẽte ↄſideraret diuina iudi
cia. ſ. qualr̃ malos dãnat ⁊ beatificat bonos. qualr̃ ꝑ ad
uerſa bonos purgat ne in futuro puniant. ꝑ proſpa hic
malos p̃miat/ vt i futuro dãnent. talis eñ nũq̃ a volũ
tate dei diſcederet. Et hoc eſt qð dicit hic pſal. Cuſtodi
ui vias dñi. Et quare? qꝛ ſemp iudicia dei ↄſideraui. vñ
ratio eſt. Qm̃ oia iudicia ei⁹ in cõſpectu meo. Et ideo
iuſticias ei⁹. i. mãdata ei⁹. q̃ hoiẽ iuſtificãt: nõ reppu
li a me. Cõſideratio. n. iudicioꝝ dei diuinũ timorẽ indu Judiciũ.
cit i nobis. iuxta illud pſal. A iudicijs. n. tuis timui. Ti Ps. 118.
mor aũt dñi oẽ peccatũ expellit. Sꝫ forte. d. Judicia di Eccle. 1.
uina ſunt ſemp cogitãda. Sꝫ qð eſt magis occultũ vel Queſtio.
timendũ: an dũ bona bonis eueniũt ⁊ mala malis: an Occultũ.
dũ bona malis mala bonis occurrũt? Ad hoc reſpõdet
Greg. ꝙ magis ante oculos mẽtis debemus ponere ne Greg. li. 5.
peccem⁹ iudicia illa q̃bus bonis bene ⁊ malis male cõ c. 2.
tingũt. vñ ſic ait. Cũ valde occulta ſint diuina iudicia.
Cur in hac vita nonnunq̃ bonis male ſit ⁊ malis be-
ne? Tunc occultiora ſunt cum bonis hic bene eſt/ ⁊ ma
lis male. Nam cum bonis male eſt/ ⁊ malis bene. hoc
fortaſſe deprehenditur: quia ⁊ boni ſi qua delique-
runt: hic mala recipiant vt ab eterna dãnatione pleni⁹
liberentur. Et mali bona que pro hac vita faciunt: hic
inueniunt/ vt ad ſola in poſterum tormẽta pertrahan-
tur. Unde ⁊ ardenti in inferno diuiti dicit. Memento Luce. 16.
fili: qꝛ recepiſti bona in vita tua: ⁊ lazarus ſimilr̃ mala.
At cũ bonis bene eſt: ⁊ malis male/ incertum valde ſit:
vtrũ bene iccirco bona accipiant: vt ꝓuocati ad meli⁹
creſcant: an iuſto lateñq; iudicio hic ſuoꝝ operũ remu-

neratione recipiãt: vt a premiſſis vite ſequẽtis maneſcãt.
et vtrũ malos icarco aduerſa ferãt: vt ab eternis ſup
plicijs corrigentia defendant. an hic eoꝝ pena incipiat
vt quãq3 cõplenda eos ad vltima gehẽne tormẽta perdu
cat. Quia inter diuina iudicia graui icertitudinis ſue
caligine humana mens premit. Sancti viri cũ ſibi ſup
petere proſpera huius mundi cõſpiciũt: pauida ſuſpi
tione turbant. Timẽt.n. ne hic laboꝝ ſuoꝝ fruct⁹ perci
piãt. Timẽt etiã ne diuina iuſticia latẽs in eis vulnus
aſpiciat: ⁊ exterioꝛib⁹ eos muneribus cumulãs: ab intimis
repellat ⁊c. Quis.n. talia iudicia oculis ſuis proponẽ
do ad peccandũ labat? Certe null⁹. Recte ergo oſtẽdẽs
hic pſal. qualiter ⁊ quare cuſtodiuit vias dñi / ſubdit.
Quia oĩa iudicia eius in cõſpectu meo ⁊c. Et ideo iu
ſticias ei⁹ nõ repuli a me. Juſticias.n. dñi a ſe repellũt:
qui ſub ſarcina eoꝝ deficiẽtes: reuertunt ad vomitum.
vel q flagellitate carnis ſuperati: dimittũt qđ iceperãt.
Sed q iudicia dñi i corde ſuo meditant: reuertunt ad
Eccle.17. dñm ⁊ a malo recedũt. Et hoc eſt qđ dicit. Reuertere ad
dñz ⁊ auertere ab iniuſticia. Et qs ſit modus ſubdit.d.
Recognoſce iuſticias ⁊ iudicia domini.

224 Et ero immaculatus cum eo: ⁊
obſeruabo me ab iniqtate mea.

Hic cõſequenter oſtẽdit q opa nr̃a debẽt habere ſtabi
litatẽ pſeuerantie. Quid em̃ curreti ad brauiũ ſi oĩs co-
alios pcedat: ſz in fine deficiat? Jdeo pſal. in pſona mẽ-
broꝝ corporis xp̃i oſtẽdens pſeuerantiã in meritis eſſe
neceſſariã: ait. Et ero imaculatus ⁊c. q.d. Dixi ſuperi⁹
q de preterito cuſtodiui vias dñi: nũc aũt dico q pſeue
rabo. qꝛ ero imaculatus cuz eo.ſ. cũ ipſo deo adherens
ſibi. Et obſeruabo me ab iniqtate mea. Ubi nota q ini
Iniqtas. Originale peccatũ. quitas hic dicit peccatũ originale: qđ eſt fomes ⁊ ſemi-
nariũ ceteroꝝ maloꝝ ⁊ pctõꝝ ſi non reſiſtat ei. Ecce em̃
in iniquitatib⁹ cõceptus ſum. ⁊c. Jſto nãq3 vitio cũcta
cogitatio hoĩs prona eſt ad malũ. Jdeo opus ẽ homini
magna ⁊ diligẽs cuſtodia: p quã ab illa iniqtate vel cõ
obſeruare. cupiſcẽtia ſe obſeruet. Et obſeruare em̃ qñq3 idẽ eſt qđ
3.regũ.2. adiplere. Obſerua vt cuſtodias mãdatũ dei tui. Quã
Luce.6 doq3 idẽ eſt qđ iſidiari. Obſeruabãt ſcribe ⁊ phariſei: ſi
ſabbato curaret. Quãdoq3 idẽ ẽ qđ vndiq3 ſibi cauere
2.paꝛali.25. vel ſe ipm ab hoſte cauere. Janitores p portas ſingulas
obſeruabãt. Et ſic accipit hic. Obſeruabo me ⁊c. quaſi
per portas ſingulas ſeruũ obſeruabo/ ne peccatũ origi-
nale ad actuale peccatum me perducat.

225 Et retribuet mihi dñs ſcđz iuſti
ciã meã: et ſcđz puritatẽ manuũ
mearũ in cõſpectu oculoꝛũ eius.

Hic cõſequenter oſtendit iuſtã bonoꝝ retributionẽ in futuro.
vbi.ſ. p meritis reddunt premia. Supius em̃ loquut⁹
eſt de retributione que fit in preſenti qñ.ſ. p virtute vir
tus augetur. Hic agit de futuro. vbi pro virtute premiũ
datur.d. Et retribuet mihi dñs ſecundũ iuſticiã meã: ⁊
ſecundũ puritatẽ manũ mearũ in conſpectu oculorum
Cõſpect⁹. eius. Qđ ideo dicit. Quia in conſpectu oculoꝝ hoĩs
multotiẽs appet iuſticia: q nõ eſt iuſticia neq3 puritas.
ſicut eſt hypocritarũ iuſticia ⁊ puritas. et p tali nõ red
dit i futuro pmiũ: ſz ſuppliciũ. Sz illa vera ẽ puritas ⁊
iuſticia/ q in cõſpectu dei eſt puritas vl' iuſticia. Et iſto
mõ ly i cõſpectu ei⁹ declarat iuſticiã ⁊ puritatẽ. q.d. Jlla
ſola ẽ vera puritas ⁊ iuſticia q i dei cõſpectu eſt puritas ⁊
iuſticia: nõ q in cõſpectu hoĩz. Uel ly i cõſpectu ei⁹ põt de
terminare ly retribuet. vt.ſ. determinet que de⁹ iuſtis ⁊
puris retribuet: q bona illa.ſ. q ſunt in cõſpectu ei⁹ / nõ
que in cõſpectu hoĩum. qꝛ q videntur ab hoĩbus ſolũ tẽ
poralia ſunt: ⁊ talia nõ retribuet de⁹ bonis in futuro. ſz
illa q ſunt in cõſpectu eius.ſ. dei.ſ. bona eterna que nõ
ab hoĩbus/ ſz a deo vident. Et ne reprehendat/ qꝛ dicit Noſtrũ.
ſibi in futurũ retribui ſecundũ iuſticiã ⁊ puritatẽ ſuã:
qꝛ oĩa bona nr̃a ſunt dei ⁊ nõ nr̃a. Jdeo cõſequẽter tali
bus reſpondens/ oſtẽdit q iuſticia puritas ⁊ alia bona
ſpũalia: nõ ſolum ſunt dei: ſz etiam nr̃a. dei quidem: qꝛ
ab ipſius gr̃a procedũt. nr̃a aũt: qꝛ a nr̃a voluntate libe
ra. Unde nunc ſe conuertens ad deum dicit.

Cum ſancto ſanctus eris: et cũ 226
viro innocẽte innocens eris.

Quaſi dicat. Sanctitas/ ⁊ eſt noſtra/ ⁊ tua. nr̃a: qꝛ a Sctĩtas.
volũtate nr̃a. tua: qꝛ a gr̃a tua. Uñ tu deus cũ ſctõ ſan
cto ſanctus eris: qꝛ tu ſctũs es alios ſctificas. Et cũ ino
cente innocẽs eris. qꝛ tu q es inocens: eo cũ inocente ſi-
bi innocentiaz preſtans. Sic em̃ dicit dominus. Ego Exo.31.
dñs q ſctificabo vos. De retributione ergo premioꝝ in
reddẽda in futuro meritis dicit. Et retribuet mihi dñs
ſcđm iuſticiaz meã. ⁊c. Unde greg. dicit. Quia in hac Greg.4.
vita nobis eſt diſcretio operũ. erit in alia procuIdubio moꝛ.
dignitatũ diſcretio. vt quo hic aliũ ſuperat: illic aliud
aliũ retributione traſcẽdat. Sic.n. dicit apls. Oẽs nos 2.cori.5.
manifeſtari oportet ante tribunal xp̃i: vt referat vnuſ-
quiſq3 propria corporis prout geſſit in corpore: ſiue bo-
num ſiue malum.

Et cũ electo electus eris: et cum 227.
peruerſo peruerteris.

Hic cõſequenter oſtendit retributionẽ maloꝝ. Et loquit ipſi
deo. Deus.n. cum electo eſt elect⁹. qꝛ ille q eligit a deo p Electio.
eternã pdeſtinationẽz ⁊ gr̃am: ⁊ ipſe deũ ſibi eligit. Eli-
git.n. de⁹ iuſtos p ſuã gr̃am ⁊ predeſtinationẽ. Elegit Ephe.1.
nos ante mũdi cõſtitutionẽ: vt eſſemus ſcti ⁊ imaculati.
Qđ ſic dicit ſm glo. Ne qs putet aĩas cũ deo fuiſſe eter
nas/ ⁊ tũc aliqd meruiſſe: iuxta errorẽ illoꝝ q ante hec
viſibilia dicunt fuiſſe aĩas: ⁊ ideo tũc fuiſſe elect⁹. Sed
hoc aperte oſtẽdit falſum eſſe. d. Elegit nos ante mũdi
cõſtitutionẽ vt eſſem⁹ ſcti. Et iſti tales ſic electi etiam
eligunt deũ.ſ. p ſuo dño ⁊ eterno pmio. ſic em̃ dr. Elegi Ps.83.
abiectus eſſe in domo dei: magis q̃ habitare in taber-
naculis pctõꝝ. ſic ⁊ de magdalena. Optimam partem Luce.10.
elegit: q nõ auferet ab ea in eternũ. Uerumtñ qꝛ electio
qua nos eligit deus/ eſt cauſa quare nos cõſr eligimus
deũ. ideo dr. Nõ vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos. Et Joan.15.
hoc eſt qđ hic dicit. Et cũ electo. ſcz a te: ⁊ tu electus eris
ad illo. Et cõſimilr. Et cũ pu̾ſo pu̾teris. Peruerti em̃
dr deus cum peruerſo: qñ ipm ſinit peruerti: ⁊ cõſr penis pu Reprobatio.
nit eternis. Ubi nota glo. q duplex eſt dei iudicium.ſ. peruerſus.
occultũ qđ nũc agit. ⁊ manifeſtũ/ qđ erit in futuro. Et ſic
de⁹ dupliciť retribuit: ⁊ bonis ⁊ malis. Hic.n. retribuit. retribuere
iuſtis vt iuſtus iuſtificet. i. vt ei⁹ iuſticia creſcat. malis Bonus.
aũt vt q in ſordib⁹ eſt: ſordeſcat adhuc. Et ſic cũ ſancto
ſanct⁹ eſt: ⁊ cũ peruerſo peruertit.ſ. pmittit. Qđ iuſto iu
dicio dei agit. vt oſtẽdit Greg. d. Nã qꝛ eſt deus ipſe
ad penitentiã indulget: qđ ſi humana malicie ad vinc Greg.25.
ſue iniqtatis intorquet. nimirum iuſto iudicio augeri moꝛ.c.12.
culpa pmittitur. vt ad feriendũ altius qſiq3 cumulet.
Hinc dñ ait. Appone iniquitatẽ ſup iniqtatẽ ipoꝝ. vt
nõ intrent i iuſticiã tuã. Hinc voce angeli ad ioãnẽ dr.
Qui in ſordib⁹ eſt ſordeſcat adhuc. Si ergo deus cũ p Apo.22.
uerſo peruerti dr qñ peruerſum ad maioꝛa peccata cadere
ſinit: vt in illi⁹ punitione clarioꝛ ſua iuſticia demõſtret.
Uel aliter exponitur iſte verſus: vt ſint verba pſalmiſte
loquentis non deo: ſed congregationi electoꝝ ⁊ repro
batorum. Et primo cõgregationi electorum dicat. Cũ
ſancto ſanctus eris. i. tu quilibet electus: cum chriſto

ſctō eris ſanctus. et cū inocēte innocēs eris. Similiter
et cū electo xp̄o eris electus. et cum peruerſo. ſ. diabolo
tu puerteris. Et eſt argumentū a cōuictu. q2 ex cōuictu
mores formant̄. Sic ⁊ qui cōuerſat̄ in vijs diaboli per
uerſi/cū ipſo puertit̄. Sed ex forma meritoꝝ ſequitur
forma premioꝝ. Ideo de vtriſqꝫ. ſ. de ſanctis ⁊ puerſis
ſubdit. qd in futurū ſunt recepturi. Quia boni recipiēt
gloriā: peruerſi aūt gehēnā. Quod denotat. d.

227 **Quoniam tu populum humilē ſaluū facies: ⁊ oculos ſuperboꝝ humiliabis.**

¶ Et hoc quo ad bonos. Quātū vero ad malos ſubdit.
Et oculos ſupboꝝ humiliabis. Et hec illa regula/quā
Humilitas. multis ponit xp̄s. d. Omnis q̄ ſe humiliat/exaltabit̄. ⁊
omnis q̄ ſe exaltat/humiliabit̄. Quantū ergo ad pri-
Matt. 11. mū dicit. Quō tu populū humilē ſaluūꝫ facies. Docet
eñ natura ꝙ omnis in altū aſcēdere volēs: primo ipm̄
oportet humiliari. vt oſtēdit Iſaac ſup illo v̄bo. matt. 21
Matt. 21. Ecce aſcendim9 ierosolymā. d. Quiſquis eñ aſcēdere
cupit: prius humiliari ⁊ deſcēdere debet. Sic nēpe aues
vt ſe i altū ſuſpēdant/profundi9 omni corpore ſolo vbi
reſident ſe imprimunt. Hoīum qꝫꝫ ⁊ ferarū eadē eſt
ars nature ſiue natura artis. aut potius ars naturalis
vt in ſublime ſalire cupientes: humilius terre quaſi to-
to corpore ſubſidētes/incuruent̄. Arduū eſt quo aſcēde
re molimur. arctū foramē qđ penetrare conamur. ideo
expeditos nos eſſe conuenit ⁊ ſubtiles ⁊c. Et ſic quantū
ad hoc dicit. Quō tu populū humilem ſaluum facies.
Quantū vero ad malos ſubdit. Et oculos ſuperboꝝ
Supbia. humiliabis. Ubi nota ꝙ ſuperbos maxime per oculos
Grego. 16. deſcribit ex eo ꝙ ſecundū Greg. Superbia principalr̄ p
mor. c. 11. oculos manifeſtat̄. vñ ait. Quantū p mēbroꝝ miniſte-
riū deprehēdi poteſt: p̄ma ſuperbie oſtenſio eſſe in oculis
ſolet. Hinc etēñ ſcriptū eſt. Et oculos ſupboꝝ humilia-
bis. Qđ duobus modis intelligi poteſt. ſ. oculos ſuper
boꝝ humiliabis. i. depoſita ſupbia ad virtutē humilita
al. cecilia. tis perduces. ſic. n. lucia. d. Sponſum quē quaſi leonē
ferocē accepi: quaſi agnū māſuetū ad te ⁊c. Uel humi
ps. 146. liabis deponēs p pene afflictionē. ſic. d. pſal. Humiliās
aūt pctōres vſqꝫ ad terram. Et ſic accipitur hic.

228 **Quoniā tu illuminas lucernam meā dñe: deus meus illumina tenebras meas.**
De pe. diſ. 1. al. ceci.

¶ Hec eſt ſeptima pars principalis in qua ponit̄ veri-
tatis illuſtratio p terroribus remouendis. Et quatuor
facit. q2 primo ſuorum illuminationem petit. Secun-
do diaboli ſuperationem: ibi. Quoniam in te eripiar.
Tertio mentis purificationē: ibi. Deus me9 impolluta
via eius. Quarto ponit dei recognitionē: ibi. Quō ꝗs
deus. Primo ergo petit ſuoꝝ illuminationē. Ubi notā
Predeſti- dū ꝙ oēs p̄deſtinati dicunt̄ eſſe mēbra xp̄i ſcdm̄ eternā
natus. predeſtinationē: ſꝫ nō oēs ſcdm̄ preſentē iuſticiam.
Tenebras. Ex iſtis aūt aliq̄ in p̄ſentia xp̄i fuerūt illuminati ⁊ cha
ritate inflāmati: vt ſancti apl̄i. aliq̄ non: ſꝫ poſtea erant
Joan. 17. illuminandi: de quibus dicebat xp̄s. Nō pro eis tantū
rogo: ſꝫ etiā p his qui p verbū eoꝝ credituri ſunt in me.
Primos eñ. i. apl̄os lucernā vocat. q2 illi lucebāt p do
ctrinā: ⁊ ardebāt p charitatē. ſicut de ioāne baptiſta d2.
Joan. 5. Ille erat lucerna ardens ⁊ lucens. ſꝫ ſecundos vocat te
nebras ſuas. tenebras quidē: q2 ſcdm̄ preſentē iuſticiā
tenebris pctōꝝ obuoluti. ſꝫ ſuos: q2 ſecundū eternā dei
preſcientiā electi ſunt ⁊ predeſtinati. Et hoc eſt qđ hic
orat xp̄s. d. O dñe qui es deus meus. tu illuminas lu-
cernā meā. i. apl̄os meos ⁊ alios primitiuos predicato-
res. q̄ ideo lucerna dicūtur. q2 in illis fuit lux ⁊ cognitio
veritatis/qua illuminauerunt alios. Et qm̄ tu illumi
nas lucernā meā. i. predicatores: etiā te rogo/illumina
tenebras meas. ſ. per eos predicatores.

Qm̄ in te eripiar a tētatione: et in deo meo trāſgrediar murum. 229

¶ Hic xp̄s vt homo petit hoſtis ſuperationē. Preuide
bat eñ ſe cū diabolo pugnaturū: ⁊ ab ipo tētandū. ideo
orat patrem/vt patris virtute ipm̄ ſuperet. d. Qm̄ in te
eripiar ⁊c. q. d. ideo oro/qm̄ nō a me: ſꝫ in te eripiar a tē
tatione diaboli. vbi dat nobis exēplum: vt in omni ten
tatione ad dei adiutoriū poſtulandū p orōnem recurra
mus. et ſtatim ex gaudio mutat p̄ſonam loquentis. q2
in p̄ſona ſuoꝝ nūc loquit̄. d. Et in deo meo trāſgrediar
murū. Murū. n. vocat obſtaculū pctōꝝ: qđ nos a deo ſe Murus.
parat ⁊ diſiungit: ne ad ipm̄ poſſim9 accedere. Sic eñ
murū p iniquitate accipit p̄pheta. d. Erit vobis iniqui Eſa. 30.
tas hic i muro excelſo. Et nota ꝙ nō dicit dirimar mu
rū: ſed trāſgrediar murū. Quia dirimere penitus mu-
rum peccatoꝝ non poteſt homo mortalis. ſꝫ gr̄a dei trā-
ſit murum. i. obſtaculum peccatorum.

Deus meus impolluta via eius eloquia dñi igne examinata: protector eſt omniū ſperantiū in ſe. 230
19. q̄ſtio. 2. due.

¶ Hic xp̄s petit mentis purificationē. Ubi ſciendum ꝙ
xp̄s cū ſit via veritas ⁊ vita. tamē duplicē viā impollu Joan. 14.
tā d2 habere. ſ. viā qua venit ad nos: ⁊ viam q̄ vadim9 Via.
ad eū. Via q̄ venit ad nos/fuit glioſa virgo maria q̄ Chriſtus.
impolluta d2: oī carens imūdicia actuali vel originali.
Et de hac d2. Deus in mari via tua. Quid eñ mare ſi- ps. 76.
gnificat niſi mariā? Q2 ſicut mare ſordes nō retinet. ſic
⁊ maria ab oī ſorde fuit aliena. Via aūt q̄ vadim9 ad
eū/eſt mandatoꝝ ei9 obſeruatio: q̄ ipolluta d2. q2 nihil
cōtra mores cōtinent ei9 precepta: ſꝫ oēm deteſtant̄ imūū
diciā. pſal. 118. Viā mādatoꝝ cucurri. Per hoc. n. petit ps. 118.
mētis puritatē. q. d. Si via q̄ xp̄s ad nos venit/eſt ipol
luta. ſ. via qua vadim9 ad deū eſt impolluta. ſequit̄ ꝙ
oportet me eſſe impollutū. ſi ipm̄ ad me venire cupio: ⁊
me ad ipm̄ accedere. Uis ergo xp̄m ad te venire? Acce
de ad mariā q̄ ē via vite p quā ad nos venit. ipo. d. Ecce Hiere. 21.
ego do corā vobis viā vite. Uis tu ad deū accedere? ſer
ua mādata: q̄ ſunt vie recte. Oſee. 14. Recte vie dñi: iu Oſee. 14.
ſti ambulant in eis. Et ꝙ iſta via preceptoꝝ dei ſit ipol
luta ſubdit. Eloq̄a dñi igne examinata. q. d. Sicut au-
rū igne examinatū rubigie caret: ſic eloq̄a dñi. i. p̄cepta
ſunt mūda. Sic. n. ſuperius dictū fuit. Eloq̄a dñi eloq̄a ps. 11.
caſta: igne examinata. Et ſi forte quis diceret. precepta
dei ſunt grauia ⁊ difficilia: ppt̄ qđ ipe ait. Arcta eſt via Matt. 7.
q̄ ducit ad vitā: ⁊ ideo timeo nō poſſe p illam incedere.
Statim dubiū remouet. d. Noli timere. q2 protector eſt
oium ſperantiū in ſe. Illos eñ p̄tegit: q̄ non in ſe ipſis:
ſed ſolū ſperant in illo. Et dicit omniū. q2 null9 ab eius
protectione excipitur. niſi qui ſperare in illo non vult.

Quoniā quis deus preter dñm: aut quis deus preter deū nr̄m. 231

¶ Hic xp̄s ex p̄dictis in p̄ſona totius eccl̄ie recognoſcit
deū: vt merito oēs inducat ad obediendū diuinis p̄cce-
ptis. Ubi nota ꝙ xp̄m vocat dñm ⁊ deū. vocat dñm. d.
Qm̄ quis deus preter dñm? q. d. nullus. Si ergo ipe ve Deus.
rus eſt dñs: ſibi merito obedire debemus in vita p̄ſenti. Domin9.
pſal. 2. Seruite dño in timore. Secundo vocat ipſum Chriſtus.
deum. d. Aut quis deus preter deum nr̄m? quaſi dicat.
nullus. Si ergo verus deus eſt: ab illo ſolo beatitudinē

Joan. 17. ſperare debemus in futuro. Hec eſt vita eterna: vt cognoſcãt te ſolũ verũ deũ ꝛc. Et vide magnã differentiã inter dñm ꝛ deũ. Nam deus eſt nomẽ eſſentiale. dñs aũt nomẽ tẽporale. vt deus ſemp fuit deus: nõ aũt ſemp fuit dñs. q2 dñs relatiue refert ad ſeruuz: ꝛ ideo cũ relatiua ſint ſimul ſicut deus ab eterno ſeruum non habuit: ita nec dñs fuit. Et ex hoc inſurgit dubiũ. Quod nomẽ eſt maioris venerationis: an deus: an dominus.

232 12. q. 2. in p ſenu.

Deus qui precinxit me virtute: ꝛ poſuit imaculatã viam meam.

¶ Hec eſt octaua pars principalis in qua ponit p xp̄m eccl'ie data fortitudo contra oĩa nobis aduerſantia. Et q2 fortitudo cõtra hoſtes eſt duplex. ſ. ad reſiſtẽdũ: ꝛ ad inuadendũ. Ideo hic primo oſtẽdit per xp̄m datã fortitudinẽ ad reſiſtẽdũ. Secũdo ad perſequendũ: ibi. Perſequar inimicos meos. Quãtũ ad primũ nota q2 multa nos fortes faciũt ad reſiſtendũ hoſtib9 nr̄is: que hic oſtendit eccleſie a xp̄o collata. ſcʒ mentis inocentia, in principio. operis ꝯſtantia: ibi. Qui docet man9 meas. aduerſitatis tollerantia: ibi. Et diſciplina tua. Quãtũ ergo ad primũ dicit. Deus q precinxit me ꝛc. Ubi no-
precigere. Accigere. ta q2 quidã grãmatici differentiã faciũt inter accingere ꝛ precingere ꝛ ſuccingere: q2 accingimur bellaturi. pſal.
Ps. 44. Accingere gladio tuo ꝛc. Precingimur miniſtraturi.
Luce. 12. Preciget ſe ꝛ faciet illos diſcũbere: ꝛ tranſiẽs miniſtra
Joan. 21. bit illis. Succigimur ituri. Simon petrus cũ audiſſet q2 dñs eſt: tunica ſuccinxit ſe: ꝛ miſit ſe in mare vt. ſ. veniret ad ieſum. Tamẽ ſacra ſcriptura indifferẽter vnũ accipit ꝓ alio. Sʒ tñ communius accipit precingere pro
Luce. 12. caſtitatis obſeruãtia. Unũ ſup illo verbo Luce. Sint lũ
Grego. in homilijs. bi veſtri precincti ꝛc. ait Greg. Lumbos eñ precigim9 cũ luxuriã per carnis cõtinentiã coarctam9 ꝛc. Quid ergo ſignificat aliquẽ precinctum eſſe: niſi mundiciaʒ carnis habere? Hec enim virtus mirabiliter reſiſtit hoſtibus nr̄is ſpũalibus. Eccl'ia ergo ſe fortẽ oſtendens ad reſiſtendũ diabolo dicit. Deus qui precinxit me virtute. ſcʒ caſtitatis ꝛ mundicie. Et q2 de virtute caſtitatis loquat ſubdit. d. Et poſuit imaculatã viã meã. Et nota
Zona. q2 precingi debemus quadruplici zona. i. triplici virtute per triplicẽ zonã in ſcriptura ſignificata. Prima eſt zona aurea q precingit pectus. Et iſta eſt mũdicia mẽ-
Apoc. 1. talis puritatis. De qua dicit apoc. 1. Qđ ioãnes vidit ſimile filio hominis veſtitũ podere ꝛ precinctuʒ ad mamillas zona aurea. Secũda eſt zona linea: q precingit ventrẽ. Hec eſt tẽperantia cõtra ſuperfluas cõmeſſatio
Joan. 13. nes. de qua dicit ioañ. 13. Qđ ieſus ſurgit a cena: ꝛ cuʒ accepiſſet linteũ precinxit ſe ꝛc. vide tẽperantiã: q2 ſurgit a cena. Tertia eſt zona pellicea q precingit lumbos. Et hec eſt memoria nr̄e mortalitatis q ponitur ad lumbos ꝯtra noxias carnis delectationes. Et hac precin-
3. Reg. Math. 3. ctus erat helias. 3. regũ. ꝛ Joãnes baptiſta habebat zonã pelliceã circa lũbos ſuos. Quarta eſt zona funea. et hec precingit renes. Et hec eſt penitẽtia rigide aſperita
Job. 12. tis. de qua d2. Precigit fune renes eoꝝ. Iſta ergo multiplici virtute deus ſuos fideles precingit: dũ puritatem carnis ꝛ mentis ꝯtra hoſtis verſutias tribuit. Et nota q2 merito iſta puritas ſiue caſtitas hic virtus d2. Quia
Caſtitas. Uirtus. Grego. 21. moꝝ. c. 3. dicit. Precinxit me virtute. q2 ſine illa nulla alia virt9 exiſtit. vt oſtendit Greg. d. Nulla eñ bona ſunt cetera: ſi occulti iudicis oculis teſtimonio nõ approbant caſtitatis. Oẽs quippe virtutes in cõſpectu cõditoris vicaria ope ſe ſublevãt. vt q2 vna virtus ſine alia vel nulla eſt omnino: vel minima: niſi viciſſim ſua cõiunctione fulciant. Si eñ vel caſtitatẽ humilitas deſerat: vel humilitatẽ caſtitas relinquat: apud amatorem humilitatis ꝛ mundicie prodeſſe qđ poteſt, vel ſuperba caſtitas vel humilitas inquinata? Sic ergo eccl'ia dicat de xp̄o: precinxit me virtute. ſ. caſtitas: ꝛ rationẽ ſubdit. q2 poſuit imaculatã viã meã. vñ de eccl'ia dicit. Xp̄s dilexit
Ephe. 5. eccleſiam ꝛ tradidit ſemetipſum pro illa vt ſanctificaret eam: vt ſit ſancta ꝛ immaculata.

Qui pfecit pedes meos tanq̄ cernoꝝ: ꝛ ſup excelſa ſtatuens me.

233 De pe. diſ. 6. queria.

¶ Hic oſtenditur in quo vera virt9 cõſiſtat mũdicie. ſ. in abdicatiõe tẽporaliũ: ꝛ ſupernoꝝ amore. Ubi notãdũ q2 ſcđm naturales: ceruus cũ ſit agilis nature deſpiciẽs baſſa ſiue valles, ſemp tẽdit ad ſuperiora: ꝛ oĩa impedimẽta aſcẽſum ſuũ, facile ſaliẽdo trãſgredit. Et ideo pſal. nunc volẽs oſtẽdere in quo vera mũdicia nr̄a conſiſtit: ſimilitudinẽ cerui adducit. d. Qui perfecit pedes meos tanquam ceruoꝝ. vbi per pedes intellige mentis affectiones quib9 totus homo interior geſtat. Unũ iſtũ paſſum exponit glo. d. Qui pfecit pedes meos tãq̄ ceruoꝝ. i. amorẽ meũ quo vado ad eũ tãq̄ ceruorum. i. ad trãſcunda ſpinoſa ꝛ vmbroſa implicamẽta ſeculi. Et ſuper excelſa ſtatuit me. ſ. in celeſtib9 fixit cordis mei intentionẽ. In primo ergo nota deſpectionem terrenoꝝ. In ſcđo vero amorẽ supernoꝝ. Ad iſtũ intellectũ hunc verſiculũ exponit Greg. d. Qui pfecit pedes meos tãq̄ ceruoꝝ ꝛc. Ceru9 eñ cũ montiũ iuga cõſcendit: queq̄ ſe aſpera obijciũt: queq̄ ſentib9 illigata: dato ſaltu trãſgredit. et abſq̄ vllo curſus ſui obſtaculo in ſublimia eleuat. Ita eñ electoꝝ mentes: queq̄ ſibi in hoc mundo obſiſtere atq̄ obuiare cõſpiciunt: ꝯtẽplationis ſaltu tranſcendunt. et more ceruoꝝ deſpectis terrenoꝝ ſentibus in ſuperna ſe euehũt. dicẽtes cũ pſal. Qui pfecit pedes meos tãq̄ ceruoꝝ: ꝛ ſuper excelſa ſtatuens me.

Ps. 103. mõtes excelſi ceruis

Ceruus. Juſtus.

Grego. 26 moꝝ. c. 10

Qui docet manus meas ad prelium: et poſuiſti vt arcum ereum brachia mea.

234

¶ Hic ponit ſecundũ qđ nos facit fortes cõtra mundũ ꝛ diabolũ. qđ eſt cõſtantia mẽtis. Ubi notandũ q2 in preſenti vita ſemp ſumus in cõtinuo bello cũ carne mũdo ꝛ diabolo. q2 mũdus allicit. caro inficit. ſʒ diabol9 decipit. Sʒ ꝯtra iſtos hoſtes pugnare docemur: cũ ſingulis ipſoꝝ iaculis virtutib9 oppoſitiuis armamur. vt oſtẽdit Greg. d. Sancti eñ viri, q2 cõtra multiformẽ aduerſariũ ſe pugnare cõſiderant: ſemetipſos in certamine multipliciter armãt. Habẽt eñ ꝯtra famẽ, diuini verbi pabulũ. cõtra belli gladiũ, cõtinentie ſcutũ. cõtra flagellũ lingue, protectionẽ patientie. cõtra exteriores calamitates dãna, interni amoris adiutoriũ. Unũ miro modo agitur vt quo eos hoſtis callid9 numeroſi9 tẽtat eo circũſpecti dei milites virtutib9 ditiores fiãt. Si aũt vis videre modũ quo nos docet ꝯtra ſpũales hoſtes pugnare: hoc figuraliter ponit Iud. 7. vbi d2. Qđ cũ gedeõ princeps ppl'i iudeoꝝ a madianitis opprimeret ꝛ eis vellet reſiſtere: decẽ millia viros ꝯgregauit. Cui dixit dñs. mult9 eſt populus, nec tradet madian i manu ei9: ne forte glorietur iſrl' ꝛ dicat. Meis virib9 liberat9 ſuʒ. ꝑcepit ḡ dñs vt milites ad pugnã ducendos ſic ꝓbaret. ſ. vt oẽs ad aquã potandũ duceret. ꝛ illos q flexis genib9 aquã biberẽt. ſ. ponẽdo os ad aquã, repudiaret. Illos aũt q genua flectere nõ dedignarent, ſʒ manu aquã ad os ꝓiectã biberẽt: illos eligeret. Sic ḡ factũ eſt. q2 de decẽ milibus ſolũ treceti inuẽti fuerũt q aquã manu ꝛ lingua biberũt: ꝛ hos elegit ad pugnaʒ. quos ſic armauit. Nã quilibet eoꝝ hẽbat lagenã vacuã i manu ꝛ lampadẽ intra lagenã abſcõditã ꝛ in alia manu tubã. Et dixit eis. Qđ videritis me facere: ꝛ vos facite. Cũ aũt appropiquarẽt ad caſtra madiã:

Bellum. Diabolus

Greg. li. 6. moꝝ. c. 19.

Judicũ. 7 Gedeon.

omnes ſimul lagenas fregerunt ⁊ tubis inſonuerunt: ⁊
lãpadibus ardentibus taliter hoſtes ſubito terruerunt:
 ꝙ oẽs ſunt in fugã cõuerſi. Ad propoſitũ Gedeõ ſignifi
cat xp̃m. Nam vt ait Greg. iſtã figurã exponẽdo li. 30.
mor. c. 32. Gedeon interpretatur circuiens in vtero.
Et dñs noſter q̃uis p maieſtatis potẽtiã oia cõplecta
tur: tñ per diſpẽſationis gr̃am intra vterũ virginis ve
nit. Quis eſt ergo iſte circuiẽs in vtero: niſi oĩps de⁹: q
ſua diſpẽſatõe nos redimẽs: diuinitate cũcta ↄplectẽs:
⁊ hũanitatẽ intra vterũ virginis ſumẽs: i quo vtero ⁊ in
carnat⁹ fuit ⁊ clauſus nõ fuit: q̃ q̃uis i vtero eſſet p hũa
nitatẽ: p diuinitatẽ tñ extra vterũ exiſtẽs / oia cõplectit
⁊ circũdat. Quid aũt madianite figurant niſi hoſtes
aĩarum. ſ. demones ⁊ vitia. Nã madian interpretat̃ ini
Alr̃ hẽtur in origin. gregorij. qu⁹ aut cõtradicens. Quid aquã q̃ ſuos milites ꝓbat
xp̃s: niſi penitẽtia deſinat̃: q̃ aĩas lauat. Uel ſcriptura
ſacra intelligit̃. Quã aquã aliq̃ ſolo ore bibũt: ⁊ manũ
apponere nolũt: q̃ multa. ſ. de penitẽtia / vl' de preceptis
diuinis loquunt̃: ſʒ nihil manib⁹ tãgunt. q: dicunt. n.
⁊ nõ faciunt. Quinimo tales ad iſtã aquã genua flecte
re vident̃: ſi cor verba attẽdas. ſʒ ad faciendũ qḋ dicũt:
manũ apponere nolunt. Et oẽs tales tanquã indigni
Arma. milites ⁊ inhabiles xp̃s recuſat. Sʒ illos qui cũ manu
p̃mo aquã capiũt: deinde ligua ipam lãbunt. i. q aquã
penitẽtie vel ſcripture p̃mo opibus adimplent: ⁊ poſtea
lingua bibũt q. ſ. ipam alijs pdicãt: exẽplo xp̃i / qui ce
pit facere ⁊ docere. actuũ. i. Iſtos inq̃ tales vt idoneos
milites ad pugnandũ eligit xp̃s. Sʒ attẽde tales mili
tes vt hoſtes ſuperent / quib⁹ armis muniri debẽt. au
di qḋ ſequit̃. Debent portare lagenas vacuas. Lagena
tñ vas terreum eſt ⁊ fragile. ⁊ ſignificat corpora nr̃a q̃
de terra ſunt ⁊ fragilia / q̃ lagene debẽt eſſe vacue p ieiu
niũ. ſ. ⁊ abſtinentiã ciboꝝ. ſʒ intus lãpades debẽt habẽ
re. ſ virtutib⁹ / quib⁹ mens illuminat̃ / abundare. De
bent ⁊ tubas habere in manib⁹. i. orõnem ad deũ cum
manib⁹ ⁊ opibus mundis. Iſti ergo milites ſic armati
dum appropinquãt hoſtib⁹. ſ. tẽtãtur a diabolo: carne
vel mũdo. Lagenas debẽt frãgere. i. de corporib⁹ nõ cu
rare. q̃nimo ſi expediat: ante pmittere corpora interimere
q̃ illis cõſentire. debẽt etiã tũc lumẽ qḋ intus latebat oſtẽ
dere. i. p ſuã cõſtantiã alijs exẽpla dare virtutũ. ſʒ ne cõ
fidãt in ſeipſis dmones ſuperare: ſʒ in deo. tũc tubis clã
gere debẽt. i. in orõne clamare ad deũ. Et ſtati hoſtes cõ
2. Re. 20. fuſi recedent ⁊ ſuperati. Sic. n. dr̃. Cecinit tuba ⁊ receſ
ſerũt. Hec eſt ergo doctrina prelиãdi quã nos habere do
cuit xp̃s. vñ in pſona ecclie nũc dicit ps. Qui docet ma
nus meas ad preliũ. Sʒ q: oia iſta ſine pſeuerantia pre
miũ nõ merent̃. ideo ſubiũgit. d. Et poſuit vt arcũ ereũ
brachia mea. Per arcũ. n. hic diuina precepta ſignificã
tur. Et ſic arcũ tenet in manu: qui diuina precepta in
Grego. 19. mor. c. 28. opere ſeruat. vñ Greg. Per arcũ ſacra ſcriptura ſigni
Alr̃ hẽtur in ori inl. ficat̃. Ipa eſt. n. arcus: de quo ad corda hoim: ſicut fe
gregorij. riẽtes ſagitte / ſic terrẽtes ſentẽtie veniunt. vñ recte de ſa
cra ſcriptura p pſal. dr̃. Arcũ ſuũ tetẽdit ⁊ parauit illũ
⁊ in eo parauit vaſa mortis ⁊c. Arcũ ergo tenet in ma
nu: q diuina docũa q̃ corde cognoſcit / opere pficit. Sed
iſte arcus ereus debet eſſe. per es eni conſtantia ⁊ forti
tudo ſignificat̃. Et hoc notãs hic eccl'ia dicit. Et poſuit
vt arcũ ereũ brachia mea. i. dedit mihi conſtantiã per
ſeuerãtie in operatione diuinoꝝ mandatoꝝ. Et hoc eſt
qḋ hic dicit glo. Et poſuit vt arcũ ereũ brachia mea. i. de
dit mihi infatigabilẽ intentionẽ meoꝝ bonoꝝ operũ.
Iob. 29. Et hoc predixerat Iob dicens. Arcus in manu mea in
ſtaurabit̃. i. per conſtantiã fortificabitur.

235 13. q. i. p̃iñi Et dediſti mihi ꝓtectionẽ ſalu
tis tue: et dextera tua ſuſcepit me.

Sed ne quis talem cõſtantiã in operibus virtuoſis
a ſeipſo habere credat / ſʒ a deo: nũc ſe eccl'ia vertit ad deũ
d. Et dediſti mihi protectionẽ ſalutis. i. ꝓtexiſti me ad
ſalutẽ. quia predicta nõ ſufficiũt nec poſſunt pmanere
niſi adſit dei ꝓtectio: qua in ſuã cuſtodiã: ⁊ cuſtodiam
nos recipiat. Et hoc ẽ qḋ dicit. Dediſti mihi ꝓtectionẽ
ſalutis. Sed qualiter: q: dextera tua. i. filius tuus dñs Dextera.
ieſus xp̃s ſuſcepit me. ſ. in ſuam gr̃am. qḋ alijs verbis Xp̃s.
notãs pſal'. dicit. Dextera dñi fecit virtutẽ: dextera dñi ps. 117.
exaltauit me. Ubi glo. Dextera dñi. i. xp̃s q̃ eſt dextera
patris exaltauit me. magna virt⁹ eſt exaltare humilẽ.
deificare hoiem mortalẽ. prebere de infirmitate pfectio
nẽ: de ſubiectione gl'iam. de paſſione victoriã. p terre
nis dare celũ. Et q: oia nobis hic dextera dñi nobis fa
cit. ideo veraciter dicit eccl'ia. dextera tua ſuſcepit me.
Et hoc eſt qḋ alibi xp̃o dicebat. Adheſit aĩa mea poſt ps. 62.
te: me ſuſcepit dextera tua.

Et diſciplina tua correxit me in 236
finem: ⁊ diſciplina tua ipſa me
docebit.

Hic conſequenter tertio oſtendit ꝙ nos cõtra hoſtes
facit fortes: aduerſitatis tollerãtia. Diſciplina. n. licet Diſciplina
quãdoq; ſignificet doctrinã. Suſcipe diſciplinam vt ſis puer. 19.
ſapiẽs. Tñ quãdoq; ſtat p aduerſitatib⁹. Nam vt dicit
cathol'. diſciplina dr̃ a diſpliceo. ces. Et ideo q: aduer
ſa diſplicẽt ſaltem ſenſualitati. ideo diſciplina vocant̃.
Uñ ⁊ diſciplinare idẽ eſt ꝙ verberare. vñ puer. 22. Stul puer. 22.
titia colligata ẽ i corde pueri: ⁊ virga diſcipline fugabit
eã. Et iſto mõ hic loquit̃ pſal. p̃mo mõ de diſciplina p
aduerſitatib⁹ dicit. Et diſciplina tua correxit me i finẽ.
ſcʒ tendere fecit in xp̃ʒ. Ipa. n. diſciplina aduerſitatis
multotiẽs pctõres corrigit: ⁊ i xp̃m finẽ dirigit. vñ apl's
dicit. Quẽ diligit deus caſtigat. flagellat aũt oẽm filiũ Hebr. 12.
quẽ recipit. In diſciplina ergo pſeuerate. qḋ ſi extra di
ſciplinam eſtis: adulteri: ⁊ nõ filij eſtis. Et ſic aduerſita Aduerſi
tis diſciplina pctõres corrigit: et manifeſtat q̃ ſint veri tas.
filij dei: ⁊ q̃ adulteri. Nam q̃ per diſciplinã cõuertit̃ ad
deũ / verus dei filius eſt. Qui aũt p diſciplinã auertit̃
a deo: adulter ⁊ ſpurius iudicat̃. Ad hoc moralr̃ notan
dũ ꝙ deus aduerſa imittit multotiens ⁊ diſciplinas vt
corrigat: ⁊ manifeſtet filios legitimos ⁊ ſpurios. Dicit
magiſter de proprietatib⁹ rerũ. li. 10. ⁊ habet hoc a ma
crobio libro ſuo p̃mo de lapidib⁹. Qḋ eſt quidaʒ lapis
dictus adamas / vel magnes. cuius ſunt tres ſpecies. Adamas.
Quia quidã eſt ꝓlucidi coloris ad modũ cryſtalli:
magn⁹ ad modũ auellane. cui⁹ duricies oĩe ferrum ⁊
igne contẽnit. et de iſto dr̃ ꝙ nullo modo frangi tur niſi
ſanguine hircino. cuius ꝓprietas inter alias eſt. Qḋ ſi Nota.
capiti mulieris dormiẽtis ſuperponat̃ / ſcire poterit ma Mulier.
rit⁹: ſi ſit caſta vel adultera. q: ſi caſta fuerit vi lapidis Caſtitas
cogit̃ in dormiẽdo: vt virũ ſuũ ſubito amplexet̃. Si ve
ro adultera: quaſi cũ quodã impetu a marito reſilijt: ⁊
tãq̃ tanti lapidis indigna: de lecto cadit. Moralr̃ aĩa
nr̃a ſponſa eſt xp̃i per fidem. Sponſabo te mihi in fide Oſee. 2.
Uolens igit̃ deus experiri. i. nos expertos facere que ſit
vera ſpõſa: ⁊ q̃ ſit adultera. ſuppõit magnetẽ capiti ei⁹
ideſt diſciplinã aduerſitatis que per magnetẽ figurat̃.
q: eſt lapis durus ⁊ rigidus. ſic ⁊ diſciplina. Et qḋ acci
dit: nam caſta ⁊ vera xp̃i ſponſa: per hoc ad deum ma
gis conuertitur ⁊ ip̃m per ampliorẽ charitatem ample
xatur. Si aũt adultera ſit ⁊ non vera ſpõſa: tunc a deo
auertit̃ ⁊ de lecto. ſ. charitatis cadit: p impatientiã ⁊
murmurationẽ ↄtra deũ. Et ideo iſtã diſciplinã aduer
ſitatis ſi veri filij dei ſum⁹: i pace ſuſtinere debem⁹. eccl'. 41.
Diſciplinã i pace ↄſeruate filij. Et h̃ ẽ qḋ nũc dicit pſal'. Eccle. 41
Et diſciplina tua correxit me in finẽ. Quãdoq; etiã diſciplina

accipitur diſciplina pro doctrina. et tūc dicit diſciplina a diſco diſcis: q̄ doctrina. ſcʒ ſacre ſcripture nos diſcere facit. Et iſto etiā mō aduerſitas dicit diſciplia: q̄ pena aduerſitatis oculos mētis apperit: q̄s clauſerat culpa.
Pꝛouer. 12. Qui diligit diſciplinā diligit ſciētiam. ⁊ q̄ntum ad hoc ſubdit. Et diſciplina tua ipſa me docebit. Et aduerte q̄ diſciplina aduerſitatis nō ſolum corrigit ⁊ docet: vt in iſto v̄ſiculo dicit: ſed etiā patiētis dilatat charitatem: ⁊ firmitatem roborat. ꝓpter qđ ſubditur.

237 **Dilataſti greſſus meos ſubtus**
22. q. 1. ſi oia. **me: ⁊ non ſunt infirmata veſti-**
gia mea.

Dilatatio ¶ In hebꝛeo habet. Dilataſti paſſus meos ſubtus me. Et p hoc vult oſtēdere q̄ diſciplina hoiem cōtra hoſtem fortificat. quādo eñ pedes adinuicem ſunt cōiūcti: homo faciliter ab aduerſario ꝓijcitur: quādo autem ſunt cōuenienter elōgati ⁊ dilatati: tūc eſt diſpoſitus ad firmiꝰ ꝑmanēdum. Sic ergo diſciplina greſſus dilatat: q̄ pedes affectiōis cōuenienter elōgat: ⁊ hominē tūc cōtra hoſtem magis fortificat. Sequit ⁊ nō ſunt infirmata veſtigia mea. Hic vox mutatur: q̄ ex predictis xp̄s ad patrē
Veſtigiū. loquit. d. Nō ſunt infirmata veſtigia mea. Que eñ ſūt chriſti veſtigia q̄ nobis īmitāda reliq̄t: niſi exempla ſue vite. vt puta: q̄ benignus fuit ad tribuēdum: humilis ad ſuſtinēdum: patiēs ad exemplū pꝛebēdū. Et iſta veſtigia nō infirmātur in ſuis electis: qui ſua veſtigia ⁊
1. Petri. 2. exēpla ſunt ſequuti. de quibꝰ petrus apoſtolus. d. Xp̄s paſſus eſt pro nobis vobis reliquēs exemplū: vt ſequamini veſtigia eiꝰ ⁊c. Nō fuerūt infirmata hec veſtigia in ſanctis aplis qui ibant gaudētes a conſpectu cōcilij: quoniam digni habiti ſunt.

238 **Perſequar inimicos meos. ⁊ cō-**
23. q. 4. ſi eccla. **pꝛehendam illos: et non conuer-**
tar donec deficiant.

¶ Ex predictis ſex verſiculis apparet fortitudo nobis p̄ chriſtum collata ad reſiſtēdum. Nūc autem ꝯſequēter ponit fortitudinem ad pſequēdū que maioꝛ eſt: ⁊ duo facit: q̄ pꝛimo ponit hoſtiū pſecutionem: ſecūdo ipſorū
Inimicus deiectionē: ibi. Et inimicos meos dediſti mihi dorſuʒ.
Caro. ¶ Quātum ad pꝛimū notāduʒ: q̄ quāuis multiplices habeamus inimicos tamē maximi inimici nr̄i ſunt intrinſeci ⁊ domeſtici nobis. ſcʒ motꝰ carnales. Et d iſtis hic loquit. Perſequar inimicos meos. ſcʒ motꝰ carnales
Math. 10. q̄ ſunt inimici: q̄ inimici hois domeſtici eiꝰ. Perſequar ḡ inimicos meos. i. motus carnales: cōtrariū eius qđ ſuggerūt faciēdo: vt puta illi ſuggerūt mūdi vanitatem: ⁊ ego pſequar illos p humilitatem. illi cupiditatē: ⁊ ego paupertatem. illi voluptatem: ⁊ ego charitatē. et ſic compꝛehēdam illos: nō illi compꝛehendent me. Sic eñ
Leui. 26. predictū fuit. Perſequimini inimicos veſtros: ⁊ illi corruēt corā vobis. et nō ꝯuertar donec deficiāt a rebelliōe. Vel ſi vis intelligere de inimicis tempoꝛalibꝰ. inimici chriſti fuerūt tyranni ⁊ pſecutores eccleſie: quos tūc pſequitur xp̄s: quādo de inimicis facit amicos: q̄ defoꝛmauit qđ priꝰ erāt: ⁊ facit qđ nō erāt. Sic enim pſecutꝰ eſt mattheū: quem de publicano apoſtolū fecit. ſic paulum: quē de pſecutore fecit defenſoreʒ. ſic ⁊ cornelīū: quē de gētili fecit fidelem ⁊c. et de talibꝰ ſubdit. Nō cōuertar donec d̄ficiāt. ſcilicet eſſe inimici. Et nota q̄ iſta propoſitio eſt indefinita ⁊ nō vniuerſalis. et ideo vera eſt etiā ſi non omnes conuertit. Et hec alijs verbis replicat. d.

239 **Confringam illos** nec poterūt ſtare. ſcilicet mihi reſiſtere. qui
Cadere. immo. Cadent ſubtus pedes. Qđ ſi ad motus carnis referātur: tūc cadunt ſubtus pedes: quādo ſcʒ recte voluntati ſubijciūtur. Si autē de inimicis pſecutoribus: tūc ceciderunt ſub pedibꝰ chriſti: quādo eius imperio ſubiugati fuerūt / iuxta illud pſal. Ponā inimicos tuos ſcabelluʒ pedū tuoꝝ. Et quia hoc a ſe facere nulla creatura poteſt. ideo chriſtus oia p̄dicta patri attribuit. d. Pſa. 109.

Et pꝛecinxiſti me v̄tute ad bellū. expone vt ibi. Dn̄s q̄ pꝛecinxit me v̄tute. Et ſupplātaſti inſurgētes in me ſubtꝰ me. Si de motibus carnalibꝰ hoc intelligas: tūc hic chriſtus loq̄tur in pſona membꝛorum ſuoꝝ: q̄ chriſtus in ſe nō habuit motꝰ carnis ſpūi repugnātes. Si āt de hoſtibꝰ pſecutoribus: tūc expone vt p̄dictū eſt in precedenti verſiculo. 240

Et inimicos meos dediſti mihi 241
doꝛſū: et odiētes me diſp̄didiſti.

¶ Hic cōſequēter ponit inimicoꝝ deiectionē: poſtquā poſuit ſuam pſecutionē. Hic eñ nō loq̄tur de inimicis: quos ſibi p fidem ſubiecit: ſed de obſtinatis iudeis ⁊ pſecutoꝛibꝰ. Iſta littera exponit: vt p hoc oſtēdat chriſtus ſe ſuperaſſe ſuos pſecutores: ⁊ illos in fugam cōuerſos. Hoſtis eñ qui doꝛſum vertit in fugam eſt conuerſus. et tūc eſt ſenſus. Inimicos meos dediſti mihi doꝛſum. i. ipſi fugiēdo vertērūt ad me doꝛſum. qđ adimpletū fuit: quādo in vindicta moꝛtis chriſti: iudei hinc inde fugati doꝛſum fugiēdo vertebāt ad templū. de quibꝰ Ezech. Qđ erāt doꝛſa habentes cōtra templum dn̄i. Et hoc eſt quod ſequitur. et odiētes me diſperdidiſti. Doꝛſum. Ezech. 8.

Clamauerunt nec erat q̄ ſaluos 242
faceret ad dn̄ʒ: nec exaudiuit eos

¶ Vbi nota q̄ cōuerti ad dominū ſolum timoꝛe pene ⁊ nō amoꝛe iuſticie: nō eſt meritoꝛium / ſed peccatū. Sic etiam clamāes ad dominū ſolum timoꝛe pene exaudiri non meretur. Sic eñ de antiocho dicit. Qđ cū templū dei maledixiſſet ⁊ graui infirmitate tactꝰ fuiſſet a deo cepit ſeipſuʒ cognoſcere ⁊ timoꝛe pene quā patiebatur: omipotētem deum inuocare. et tamē exauditꝰ nō fuit. vnde ibideʒ dicit. Oꝛabat dn̄m a q̄ nō eſt miſericoꝛdiā cōſequutus. Ita in ꝓpoſito de iudeis dicit. q̄ clamauerunt nec erat qui ſaluos faceret ad dn̄m: nec exaudiuit eos. vn̄ ⁊ ſi ſcribat Iocl. 2. Ois q̄ inuocauerit nomē dn̄i ſaluus erit. verū eſt de illis q̄ debite inuocāt illum. Clamare. Oꝛo. Timoꝛ. 2. Mac. 9. Iocl. 2.

Et comminuam eos vt puluerē 243
ante faciem venti: vt lutum pla-
tearum delebo eos.

¶ Hoc eñ de iudeis ad litterā fuit adimpletū. Qm̄ ſicut puluis nulla ſolliditate ſtabilitur: ſed a vento vndequaq̄ diſpergit. ſic ⁊ iudei in vindicta chriſti paſſiōis ſunt per oꝛbeʒ diſpſi. Qđ ideo ſe feciſſe chriſtus dicit: q̄ hoc fecit p romanos. Qui eñ aliq̄d per aliū facit: hoc p ſeipſum feciſſe videt. vt de populo iudaico dicat illud pſal. Nō ſic impij nō ſic: ſed tanquā puluis quē pꝛoijcit ventus a facie terre. Et vt lutū platearū delebo eos: qđ ideo dicit q̄ ſicut lutum platearū a diuerſis gētibus cōculcatur: ⁊ ſic citius deficit ⁊ deletur. Sic ⁊ ipſi iudei in vindictam moꝛtis chriſti hoc a diuerſis mūdi gētibus cōculcati a terra ſua penitus alieni ſunt effecti. ſic enim ad litterā de populo iudeoꝝ dicit. Ad gētem fallacem mittam eum. ſcilicet exercitū romanoꝝ: ⁊ contra populuʒ furoꝛis mei mādabo illi: vt auferat ſpolia ⁊ diripiat predā: ⁊ ponat illū in cōculcationē q̄ſi lutū platearū. Iudeus Puluis. Lutum. Pſa. 1. Eſa. 10.

Eripies me de cōtradictionibꝰ 244
ppli: cōſtitues me: ī caput gētiū. L. q. 4.

¶ Hec eſt nona p̄ncipalis pars pſal. in qua ponit iudeoꝛum chriſto rebellis cōtradictio. Et ponit p̄mo iude

orũ cõtradictio. ſecũdo gẽtium vocatio: ibi. Populus
quẽ nõ cognoui. tertio iudeorum exprobratio: ibi. Filij
Cõtradict. alieni. Quantũ ad primũ dicit. Eripies me ꝛc. Et nota
ꝙ nõ dicit de cõtradictiõe populi in ſingulari: ſed in plu
rali dicit de cõtradictiõibus. quia iudeoꝝ populus mul
tipliciter. chriſto cõtradicebat. ſ. Cõtradictiõe temerita
tis ꝛ ſuperbie. Cõtradictione penalitatis ꝛ miſerie. Cõ
tradictione infidelitatis ꝛ fallacie. Primo cõtradictiõe
temeritatis ꝛ ſuperbie: qua ſcꝫ ſubditi ſuis dñis ꝛ ſupe
riorib⁹ rebellãtes cõtradicunt. Sic eñ abel cõtradixit
deo: ꝛ chore moyſi dño ſuo. de quib⁹ ait iudas in epiſto
la ſua. Ve illis qui in via cain abierũt ꝛ in cõtradictio
ne chore. Sic ꝛ iudei chriſto cõtradicebãt negãtes ipm
Joh. 19. regem ꝛ dñm ſuũ. d. Nõ habemus regem niſi ceſarem. ꝛ
nõ ſolum chriſto in pſona ꝓpria: ſed etiam ſuis cõtradi
Actuũ. 13. cebant nũcijs ꝛ vicarijs. ſcꝫ aplis. vñ. Act. 13. Videntes
iudei gẽtes repleti ſunt zelo: ꝛ cõtradicebãt his q̃ a pau
lo dicebant blaſphemantes. In hoc eñ iſti nõ aduerte
phi. 2. ethi. bant dictũ philoſophi. d. Qd nõ eſt licitum cõtradicere
dijs aut parẽtibus / nec doctori. chriſtus autẽ erat de⁹ /
pater / ꝛ doctor ipſorũ. Secũdo eſt cõtradictio penalita
tis: qua ſcꝫ alteri cõtradicit: nõ ſolum nõ obediẽdo: ſed
etiam flagella inferẽdo ꝛ penas. et ſic iudei chriſto cõ
Luce. 2. tradicebãt. ſic enim de ipſo ſimeon predixerat. Ecce po
ſitus eſt hic in ruinã ꝛ i reſurrectionẽ multoꝝ in iſrael:
ꝛ in ſignũ cui ꝯdicetur. Qd eñ maius cõtradictionis
ſignũ cõtra aliquẽ poteſt eſſe: q̃ ipſum iniuſte pſequen
do ad mortẽ ducere? Vñ ſm baſi. Signũ hui⁹ cõtradi
ctionis fuit ipſa crux dñica. In quo ſigno quãdo chri
ſtus poſitus fuit ab oñibus ſibi cõtradicebat ꝛ in oib⁹.
vt puta qꝛ cõtradicebãt ſue dignitati regie: ſue potẽtie /
ſue miſericordie. Et per hãc cõtradictionẽ ducimur ad
Hebre. 12. patientiam. d. aplo. Recogitate eũ qui talem ſuſtinuit
aduerſus ſemetipſum a peccatoribus cõtradictionẽ. vt
nõ fatigemini animis veſtris deficiẽtes. Tertio eſt cõtra
dictio infidelitatis. Sic eñ iudei infideles chriſto ꝯdi
Actuũ. 28 cebãt. i. fidei xpi. De xpi fide. d. illud. Act. 13. De ſecta
hac notum eſt nobis ꝙ vbiqꝫ ſibi cõtradicit. Et ab iſtis
cõtradictiõib⁹ ſe eripi poſtulat chriſtus dicẽs patri. Eri
pies me de cõtradictiõibus populi. A quibus p reſurre
2. Reg. 4. ctionem fuit liberatus. vñ. d. Viuit dñs qui eruit me de
oñi anguſtia. Et qꝛ per talẽ cõtradictionẽ ipi chriſtum
occiderũt: ꝛ ſuos apoſtolos a ſe expulerunt. ideo fides
chriſti gentibus predicata ꝛ ab eis recepta. chriſtus ca
put gẽtiũ fuit factus: quia ei⁹ fidem receperũt. et hoc eſt
qd. d. Eripies me de cõtradictionib⁹ populi. ſcꝫ p reſur
rectionẽ: ꝛ p cõſequẽs cõſtitues me in caput gentiũ. Ec
cleſia eñ collecta eſt ex gẽtibus: ꝛ chriſtus caput eſt ec
cleſie: ergo ꝛ caput gentiuꝫ. et hoc eſt qd ait apoſtolus.
Coloſ. 1. Ipſe eſt caput eccleſie: qui eſt pmogenitus ex mortuis.

245 Populus quem nõ cognoui ſer uiuit mihi: in auditu auris obe diuit mihi.

14. q. 5. q habens.

Hic cõſequẽter ponitur gentiũ per obediẽtiã chriſto
ſubiectio. Dicebãtur eñ gẽtes populus a deo nõ cogni
cognoſcere. tus. eo ꝙ non fuerat a deo per legẽ ꝛ ꝓphetas viſitatus.
Seruire. nec etiã corporali preſentia chriſti viſitat⁹: q̃ tamen po
Obedire. pulus audita chriſti predicatiõe per apoſtolos per mũ
dum diſperſos / ſtatim fidem recepit ꝛ obediẽs deo fuit.
Et hic notat Ricardus iſtũ vſum exponẽdo. d. Nõ eſſet
magne admiratiõis / ſi popul⁹ a deo cognit⁹ ſeruiret il
li: cuꝫ vero incognit⁹ illi ſeruiat ꝛ in auditu auris obe
diat: magne laudi aſcribẽdum eſt. Quidã itaqꝫ ſunt q
a deo cognoſcũtur: ꝛ deũ cognoſcũt. Cognoſcere dei ẽ ſe
liceꝫ facere. Cognoſcere hominis eſt de precepta felicita
te deo agere gratias. et tales ſunt angeli oñes ꝛ beati.
Quidã ſũt q nec cognoſcũtur nec cognoſcũt. ſicut pau
peres neceſſarij: quos nec rerũ temporaliũ copia ditat:
nec beatificat ſeruitus diuina. Quidã autem a deo co
gnoſcũtur: ſed deũ nõ cognoſcũt. ſicut diuites hui⁹ ſecu
li. qui acceptis opibus affluũt: ſed carnalib⁹ deſiderijs
preſſi: nũquã ad celeſtia cor ſuſpẽdũt. Quidã vero deũ
cognoſcũt: ſed nõ cognoſcũtur a deo. ſicut pauperes vo
luntarij: quos nec tribulatio: nec anguſtia: nec alia que
cũqꝫ pericula poſſunt ſeparare a charitate chriſti. In q
rum pſona dicit in pſal. Deus de⁹ meus reſpice in me:
pſa. 21. quare me dereliquiſti. Nunqd incogniti videntur a deo:
qui orant vt reſpiciãtur. Verũtamen licet habeant q̃ſi
ignoti: licet videant derelicti: ipſi tamẽ deuꝫ cognoſcũt.
vnde ex pſona cognoſcentiũ ſtatim ſubinfertur. Deus
meus clamabo p diẽ ꝛc. De his ergo dicit vox diuina.
Pplus quẽ nõ cognoui ſeruiuit mihi. ac ſi apte angelis
ſuis dicat. Quid mirũ ſi vos mihi ſeruitis quos felices
facio: quãdo illi mihi ſeruiũt: quos in ſua paupertate
relinquo? Et quid mirũ ſi vos mihi obeditis: qui fa
ciem meã videtis: cũ ꝛ illi audiant: q me nõ vident. Et
iſta oñia applicari poſſunt cõtra diuites hui⁹ ſeculi ꝛ
potẽtes: q deo exiſtũt de beneficijs ab eo receptis ingra
ti. nõ enim tales aduertũt qd dicit. Deute. 17. Qui ſu
Deut. 17. perbierit nolens obedire ſacerdotis imperio: ꝛ decreto
iudicis moriatur.

Filij alieni mentiti ſunt mihi: fi lij alieni inueterati ſunt: ꝛ claudi cauerunt a ſemitis ſuis.

246 ſpe. di. 4. ſiue.

Hic cõſequenter ponitur iudeorũ exprobratio. Et hoc
reſpectu gentiũ. q. d. chriſtus. Ecce qd de gẽtib⁹ dictuꝫ
eſt: populus quẽ nõ cognoui ſeruiuit mihi. Sed qd di
cam de populo meo iudeoꝝ quẽ cognoui? certe ꝙ ipſi fa
cti ſunt filij alieni: ꝙ ipſi mentiti ſunt mihi: ꝙ ipſi inue
Judeus. terati ſunt: ꝙ ipſi claudicauerũt. Primo eñ iudei qui
Filius. pmo erant filij dei p ſingularẽ protectionẽ / cultũ ꝛ deuo
Alienus. tionem per infidelitatẽ facti ſunt filij alieni. ſcꝫ a me: q
Joh. 8. facti ſunt filij diaboli. quib⁹ dicit. Vos ex patre diabo
lo eſtis. Pri⁹ eñ iudei dicebant filij dei ꝓ prerogatiua
patrũ. ſicut de ipſis per moyſen dictũ eſt pharaoni. Di
mitte pmogenitũ meum iſrael. ſed p peccata facti ſunt
Eſa. 1. filij alieni. vnde de ipſis dicitur. Ve genti peccatrici fi
lijs alienis populo pleno peccatis. ꝛ iſti mẽtiti ſunt deo.
quia ſcꝫ cõtra mẽtem dixerunt: quãdo falſa teſtimonia
Luce. 23. cõtra chriſtũ proferebant vt eũ morti traderent. Hũc in
uenimus ſubuertentẽ gẽtem noſtrã ꝛ prohibẽtem tribu
pſa. 25. ta ꝛc. Et ideo de ipſis xps dicit. Inſurrexerunt in me te
ſtes iniqui: ꝛ mẽtita eſt iniqtas ſibi. Sꝫ aduertãt tales:
ꝙ mentiri deo põt homo: ſed deũ decipere nõ poteſt. Ter
tio iſti ſunt inueterati. ſcꝫ veterẽ hominẽ. ſcꝫ adam ſunt
imitati: qui dei cõtempſit imperiũ vt placeret vxori. ſic
ꝛ iſti nouũ hominẽ chriſtum refutãtes: ꝛ carnalitatẽ ſo
pſa. 6. lum ſequẽtes ſunt inueterati peccatis pſal. Inueteraui
claudicat inter oẽs inimicos meos. Iſti etiam claudicauerũt. ſcꝫ
per iſidelitatẽ. qui eñ deo vel ſacre ſcripture in pte vult
credere ꝛ nõ in alia pte: talis claudicat infidelitatis vi
tio. Sic ꝛ populus iudeorũ claudicat: qui teſtamentũ
vetus recipiẽs nouo teſtamento cõtradicit. Claudicat
etiam in antiquo teſtamẽto: qꝛ qd ex ipſo faciẽdum co
Grego. in mor. c. 11 gnoſcit. hoc ope facere cõtradicit. vnde Grego. iſtũ tex
tũ adducẽs. d. Judaicus populus habẽs oculos / clau
dus fuit: quia legẽ quidẽ ſciendo tenuit: ſed in ea greſ
ſum bone operatiõis nõ tetendit. Si eñ iudaicus popu
lus a bono ope minime claudicaſſet: nequaquã voce
dñi pſal. dixiſſet. Filij alieni mẽtiti ſunt mihi ꝛc. et clau
dicauerũt a ſemitis ſuis. Qui nimirũ iudeorũ popul⁹
recte claudus noiatur: qꝛ ſanum greſſum in opatiõe

non habuit. quippe qui vtroqꝫ pede vti noluit: dū vnū
teſtamētū recepit ⁊ aliud ſprevit. Unde iſti populo ad
3.Reg.18. litterā dicebat helias. Uſquequo claudicatis in duas
Pctōr. ptes: ſi dñs eſt deus ſeqmini eū ⁊c. Sic ⁊ moraliter qli=
Claudere bet peccator claudicat. Qđ declarās Ricardus iſtū vſi
culū exponēs. d. Ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuam crea
uit deus hominē magnū. ſcꝫ ⁊ rectum. ſicut de dño ſcri=
ptum eſt. Magnus dñs noſter ⁊ magna virt⁹ ei⁹ ⁊c. et
alibi. quoniā rect⁹ dñs de⁹ noſter. Eſt itaqꝫ anima ma
gna quia capax eternorū. Eſt recta quo ad appetitū ſu
pernorū. que vero nō ſapit q̄ ſurſum ſunt: ſed q̄ ſuper ter
ram claudicās eſt. Nec tamē ex hoc magna eſſe deſinit:
manens ſcꝫ eternitatis capax. Neqꝫ eīm illius aliquan
do nō capax erit etiam ſi nūquā caperet. vt ſit quō ſcri=
ptum eſt. Uerūtamē in imagine pertrāſit homo: immo
quaſi claudicās pede. Nam ꝑ magnitudinē qua cape=
re deū poteſt: etiā perdita rectitudine claudicat pede fa
ct⁹ fili⁹ alien⁹. Et de tali reor eſſe dictū. Filij alieni mē
titi ſunt mihi ⁊c. Pulchre appellati ſunt filij alieni. nā
filij ſunt propter retentā magnitudinē: ſed ꝓpter amiſ=
ſaꝫ rectitudinē/ alieni. Nō enim dixiſſet claudicauerūt:
ſed corruerūt: ſi ex toto magnitudinē amiſiſſent. Iſtos ğ
Luce.14. tales claudos ad penitētiam vocat domin⁹. d. Eccos ⁊
claudos introduc huc.

247 **Uiuit domin⁹: ⁊ benedictus de⁹ me⁹: ⁊ exaltetur de⁹ ſalutis mee.**

¶ Hec eſt decima ⁊ vltima pars ꝑncipalis pſal. In qua
pro acceptis beneficiis ponit̃ diuina laus ⁊ commenda
tio. Unde hic loqtur eccleſia: deo gras agēs. Et duo fa
cit. quia primo beneficia dei ſibi facta cōmemorat. ſcđo
pro ipſis deum glorificat: ibi. Propterea cōfitebor tibi.
Circa primū tria bñficia in ſpeciali hic enumerat eccle
ſia ſibi facta. ſcꝫ quia de⁹ eccleſiā ſuam ꝑmo iuſtificat.
ſecundo magnificat: ibi. De⁹ qui das vindictas. tertio
Uita. ipſam ab inimicis liberat: ibi. Et ab inſurgētib⁹. Quā
Deus. tum ad primū. d. Uiuit dñs ⁊c. Ubi ſciēdū q̄ licet deus
Uia. ſit via veritas ⁊ vita ꝑ eſſentiam in ſeipſo: nō tamē oib⁹
Ueritas. eſt vita. ſicut nec veritas nec via. Nā illis ſolum eſt via:
ps.142. qui ꝑ ipſuꝫ incedūt/ eius mādata ſequētes. pſal. Spiri
tus tu⁹ bonus deducet me in viam rectā. Illis autem q
nō chriſtuꝫ ſed diabolū imitātur: nō eſt de⁹ via: ſed dia
ps.9. bolus. de quib⁹ in pſal. Inquinate ſunt vie illi⁹ in omī
tempore. Sic ⁊ illis ſolum eſt veritas: qui eius verita=
tem faciunt. Et conformiter illis ſolum eſt vita: quos ꝑ
ſuam gratiam ⁊ fidem iuſtificat. ſic eīm dicit apoſtolus.
Gala.2. Uiuo ego iam nō ego: viuit aūt in me chriſtus/ qđ iaꝫ
nunc viuo in carne/ in fide viuo filij dei. et ſic illis chri=
ſtus viuit: quos ꝑ fidem ⁊ gratiā iuſtificat. Cū ergo ec=
cleſiam ſuā per fidē ⁊ gratiam iuſtificet: ſequit̃ q̄ ſue ec
cleſie viuit. et hoc eſt qđ dicit. Uiuit dñs. ſ. mihi. Unde
glo. Uiuit dñs q2 preſens eſt in corde meo firma fide mi
Roñ.1. hi viu⁹. Sic eīm dicit̃. Iuſtus ex fide viuit. Et qa viu⁹
ſigna vite debet oſtēdere. Signa aūt vite ſpiritualis eſt
deū benedicere ⁊ magnificare. ideo iſte in ꝑſona eccleſie
in vocem vite prorupens ait. Benedict⁹ de⁹ me⁹. ideſt a
me benedicit̃ ⁊ laudat̃ ⁊ exaltatur: ipſe enim in ſeipſo
exaltari nō poteſt: ſed exaltat̃ in nobis. Exaltetur inqt
de⁹ ſalutis mee. ſcꝫ qui dat mihi ſalutē in excelſis: nō in
terris. i. celeſtem nō temporalē. q. d. Non terreno more
de deo ſalutis mee ſentiaꝫ: ſed in excelſo de illo ſperabo.
1.Petri.1. hec eſt ſalus aīarū: nō corpoꝝ. 1. Pe. 1. Reportātes finē
fidei veſtre ſalutem animarū vſarū.

248 **De⁹ q̄ das vindictas mihi: ⁊ ſubdis pplós m̄os ſub me: liberator me⁹ de inimicis meis iracundis.**

¶ Hic oſtēdit quomō deus eccleſiā ſuaꝫ magnificat. Ub
de nouū gen⁹ vindicte quo de⁹ vindicat eccleſiam. nā Uindicta
homines vindicādo iniurias: iniuriātes puniūt ⁊ extermi
nant. chriſtus aūt vindicās eccleſiam/ iniuriātes eccle
ſie: filios facit ⁊ ſubditos. Et hꝫ eſt qđ dicit hic eccleſia.
De⁹ q̄ das vīdictas mihi. i. vīdicas me ď hoſtib⁹ meis.
Sed qliter: ſubdit. Subdis pplós meos ſub me. ſ. q̄ mi
hi erāt rebelles obedictes mihi facis ⁊ fideles. Pia vin
dicta eſt dū rebellis ſubdit̃. Et q2 qñ rebelles eccl'ie ⁊ ꝑſe
cutores fidē chriſti receperūt: ⁊ eccl'ie facti ſunt ſubiecti:
tūc eccleſia ab inimicis eſt liberata: q2 ā ꝑplī⁹ inimici nō
remāſerūt. ideo. d. Subdis pplós meos ſub me. ⁊ ſeqt̃.
Liberator me⁹ de inimicis meis iracūdis. Nōne inimi
ci iracūdi ⁊ crudeles cōtra eccleſiam quādoqꝫ fuerūt ro
mani: q̄ modo eccleſie ſubditi ꝑſonam eccleſie ſedē hñt:
⁊ ſic de alijs. Ex quibus apparet q̄ vtile ſit nobis vin=
dictam nō facere: ſed vindictā iniuriaꝝ relinquere deo:
q̄ inimicos amicos ⁊ ſubditos facere nouit. vnde. Mi= Roñ.12.
hi vindictā ⁊ ego retribuaꝫ dicit dñs. ¶ Et nota q̄ diuer Uindicta
ſimode vindicat de⁹ ſecūdum diuerſitatē ꝑſonarū: qm̄
vindicta dei eſt aliqbus Iuſtiſſima propter offenſam
ſupne maieſtatis. et iſta eſt acceptabilis bonis. pſal. Le ps.57.
tabit̃ iuſtus cū viderit vindictam. Quinimmo clamāt
ſancti. Uindica ſanguinem noſtrum ⁊c. Aſperrima ꝑ
pter maliciā humane voluntatis. ⁊ ſic eſt terribilis ma
lis. Uindicta omīs impij ignis ⁊ vermis. Potētiſſima Eccli.17.
ꝓpter ſupbiaꝫ mūdane poteſtat'. et ſic erit ineuaſibilis.
Gentib⁹ reddet vindictam donec tollat plenitudinē ſu Eccli.35.
perboꝝ: ⁊ ſceptra iniquoꝝ cōtribulet. Dulciſſima in re
ductiōe reproboꝝ. et ſic eſt deſiderabilis iniuriatiſ: q2 ſci
licet ꝑſecutores facis amicos ⁊ ſubditos. Quid eīm ma
gis poteſ lucrari de vindicta inimici: niſi q̄ q̄ fiat ami
cus? Et de iſta vindicta hic loquit̃ eccleſia. d. xp̄o. De⁹
qui das vindictas mihi ⁊ ſubdis populos ⁊c.

Et ab inſurgentibus in me exal tabis me: a viro iniq̄ eripies me. 249 ď pc.ol.4. quāquā.

¶ Hic oſtēditur q̄ de⁹ eccleſiaꝫ ſuā ab inimicis liberat.
Que eīm maior pōt eſſe liberatio tibi ab inimico tuo: q̄
te ſuper inimicū tuū conſtituere: ⁊ ipſum tibi ſubdere?
Et hoc hic notās dicit. Et ab inſurgentib⁹ ⁊c. Qđ duo=
bus modis exponit̃. Primo de bonis ad fidē ꝯuerſis: q
primo cōtra eccleſiā inſurrexerāt. vt fuit apoſtolus: qui
tñ poſtea chriſti eccleſiā exaltauit: ⁊ amplificauit ac de
fenſauit. Et ita mūdi principes/ q̄ primo ꝑſecutores ec= Exaltare.
cleſie fuer: āt poſtmodū ad fidem xp̄i cōuerſi ipſam exal Eccl'ia.
tauerūt. qđ bñ ꝑdictū fuerat de ipſis gētilib⁹ Iob. 28. Ad Iob.28.
ſilicē extēdit manuū ſuā ſubuertit a radicib⁹ mōtes. qđ
ad propoſitū exponēs Grego. d. Manū qppe ſuam ad Grego.18.
ſilicem xp̄s extendit: q2 ad duritiam gentiū brachium mor.c.22.
ſue predicatiōis miſit. vt ſcꝫ ab illis exaltaret̃: q̄ pri⁹ erāt
inimici. Quid eīm hoc loco/ montes/ niſi potētes hui⁹
ſeculi accipim⁹: q̄ terrena ſubſtātia in altū tumēt. De q
bus pſal. dicit. Tāge mōtes ⁊ fumigabūt. Sed mōtes a ps.143.
radicib⁹ ſunt euerſi: q2 predicāte ſancta eccleſia ſumme
hui⁹ ſeculi poteſtates in adoratū oīpotētis dei ab in=
tima cogitatiōe ceciderūt. Sic igit̃ eccleſia exaltat̃ ho=
die ab his q̄ prius inſurgebāt in eam. Unde de hoc dñs
ꝑdixit eccleſie ſue. Uenient ad te curui filij eoꝝ q̄ humi= Eſa.60.
liauerūt te: ⁊ adorabunt veſtigia pedū tuoꝝ: qui de tra
hebant tibi. Uel ſcđo exponitur de malis obſtinatis.
Certū enim eſt/ q̄ quāto fortior eſt pugna: tāto glorio=
ſior eſt victoria. Et ſic perſecutio ⁊ rabies maloꝝ cōtra
eccleſiam pugnātes ipſam exaltāt: q2 ipſam per victoriā
reddunt glorioſiorē. Quia quāto ampli⁹ hoſtes inſur=
gunt in eam: tāto ampli⁹ exaltat̃ ille qui pertulit tribu
lationeꝫ. Sic eīm ꝑ chriſti paſſionē exaltata fuit eccleſia.
Sic ꝑ martyrū mortes fuit coronata. Unde quāto plu

ps.9. res pſecutiõe ſuſtinebāt: plus ipſa augmentabaꝛ ⁊ cre
ſcebat. vnde ⁊ eccleſia dicit. Qui exaltas me de portis
mortis. id eſt p mortē ⁊ pſecutionē quā fideles ab inſur
gētibus ſuſtinēt: tu me exaltas. ſic ⁊ nūc ait. Ab inſurgē
tibus in me exaltabis me. Sequiꝛ ad iſtū ſenſum. A vi
ro iniq̄ eripies me. Q2 eccleſia ſic exaltata / a viris fuit
liberata: q2 de ipſa nō habuerūt intētum: ſed totū oppo
ſitum euenit: quia illi cogitabāt inſurgēdo xp̄i fidē ⁊ ec
cleſiā ſuppꝛimere: ⁊ certe p illos licet cōtra volūtatē eorū
magis fuit exaltata: ⁊ ſic ab intētiōe eorum liberata. ſic
eñ dicit ſuperiꝰ. Eripies me de cōtradictiōibꝰ populi:
cōſtitues me in caput gētium.

250 **Propterea confitebor tibi in na
tionibus domine: ⁊ nomini tuo
pſalmum dicam.**

¶ Hic eñ eccleſia enumeratis beneficijs a deo ſibi colla
tis: ipſi deo pro illis grās agit. Agit eñ grās ore ⁊ ope.
Ore dicit / ppterea ꝯfitebor tibi in natiōibꝰ. ſcꝫ ꝯfeſſio
ne laudis. cōfitetur eñ dño: qui eū laudat. Et ope. d.
Et nomini tuo pſalmū dicā. Ubi notandū q̄ deo cōfitendo
vel gratias agendo: nō nr̄a merita proferre debemꝰ: ſed
ſolū beneficia ſua. Sic eñ de ſpiritualibꝰ hoībꝰ dr̄ pſal.
ps.88. Confitebūtur celi mirabilia tua dñe. i. ſm glo. Celeſtes
Cōfeſſio. homines laudabūt nō merita ſua: ſed mirabilia tua. q̄
Laudare. nos redimis. q̄ nos iuſtificas p miſericordiā. q̄ i pſecu
Cōuerſio. tionibus exaltas. In omni eñ miſa pditorum. in omni
Pctōr. iuſtificatiōe impioꝝ: qd̄ cōfitemur: qd̄ laudamus / niſi
mirabilia dei? Laudas q2 ſurrexerūt mortui. plus ꝯfitē
do lauda: q2 redempti ſunt pditi. Uidiſti heri hoiēꝫ vo
raginē ebrietatis fuiſſe: hodie aūt ſobrietatis ornamen
tum. heri crimē luxurie: hodie ornamentū temperātie.
heri blaſphematorē dei: hodie dei laudatorē. heri ſeruū
creature: hodie cultorē creatoris. Et hec ſunt mirabilia
dei q̄ cōfiteri debemus dño. vt q̄libet noſtrū dicat illud
ps.108. pſal. Cōfitebor dño nimis in ore meo. i. valde in medio
multoꝝ laudabo eū. ſic ⁊ nūc dicit. Propterea ꝯfitebor
tibi in natiōibꝰ. Et aduerte q̄ dño cōfiteri debemus: nō
Eſa.12. ſolū in proſperis: ſed multo fortiꝰ in aduerſis. Cōfitebor
tibi dñe qm̄ iratus es mihi. Sed q̄dam adeo peruerſi ſūt:
qȝ ⁊ ſi in proſperitatibꝰ deū laudāt: tñ in aduerſis blaſ
Greg.li.8. phemant. de quibꝰ ait. Grego. Sciēdū vero eſt q̄ tunc
c.25. mali diuine iuſticie rectitudinē ꝯfitenꝛ ⁊ deū laudant:
Pctōr. cū ſe ad gaudiū incolumitatis ſubleuāt: ⁊ alios flagel
Laudare. la caſtigant. cum ſe proſpiciūt rerū proſperitate pfrui: ⁊
Cōfeſſio. alioꝝ rerum aduerſitate fatigari. qȝ ſibi pſpera ſuppe
aduerſitaſ tunt deberi ſuis meritiſ credūt. eoꝝ colligūt: qȝ deꝰ iniu
ſte non iudicat / q̄ quaſi iuſtos ſe nulla aduerſitas cōtri
ſtat. Sed ſi eoꝝ vitā q̄ūlibet breuiter vis ſupne correp
tiōis attigerit: pulſati ptinꝰ / ꝯſiliū diuini examinis
increpāt: qȝ paulo añ incolumes admirādo pferebāt.
Iuſtū q̄ eſſe iudiciū qȝ ſuis moribꝰ aduerſatur / negāt.
cū diuina eq̄tate diſputant: ad inſultationis v̄ba proſi
liūt: ⁊ correpti quia deliquerit grauiꝰ deliquūt. Uñ be
ps.48. ne p pſal. cōtra cōfeſſionē pctōris dicꝛ. Cōfitebiꝛ tibi cū
bñfeceriſ ei. Deſpecta q̄ppe ē vox ꝯfeſſiōis: quā format io
cūditas pſperitatiſ. Sola aūt cōfeſſio hꝫ magni meritū
pōderiſ: quā a v̄itatiſ rectitudine neq̄ ꝙ ſcpat vis dolor̄ſ:
quā vſq̄ ad iudiciū vocis exacuit aduerſitas teſtis cor
dis. Et de iſtis duobꝰ modis cōfeſſionis. ſcilicet de pro
ps.42. ſperis ⁊ aduerſis dicitur pſal. Cōfitebor tibi in cithara
deus deꝰ meus: quare triſtis es ⁊c. vbi gloſa. Sicut p pſal
terium qȝ ſonat a ſuperiori ſignificaꝛ proſperitas: ſic p
citharam q̄ ab inferiori ſonum reddit ſignificaꝛ aduer
ſitas. Ille ergo deo ꝯfitetur in pſalterio: q̄ deū laudat in
pſperis: ſed ille cōfiteꝛ in cithara: qui deū laudat in ad
uerſis. Sic ergo nūc deū laudat primo de aduerſis. ſcꝫ de
ſla: que paſſa eſt a gētibus. d. Propterea ꝯfitebor tibi in
nationibus. ⁊ cōſequēter de proſperis que recepit a deo
liberante. d. Et pſalmum dicam nomini tuo.

**Magnificās ſalutes regis eius 251
⁊ faciēs miſericordiā chriſto ſuo
dauid: ⁊ ſemini eiꝰ vſq3 in ſeculū.**

¶ Hic pſal. cōcludit gratiarū actionē oſtendēs cauſam
huiꝰ. d. Ideo cōfitebor tibi: q2 ſcilicet tu es magnificās
ſalutes regis eiꝰ. i. regis eccleſie q̄ eſt chriſtus. i. admira
biles facis virtutes ⁊ ſalutes quas chriſtus rex: ſuis fi
lijs cōcedit. vt puta q2 per aduerſitates ipſos purificas:
p proſperitates ipſos exaltas. Et faciēs miſericordiā cū
xp̄o ſuo dauid. i. cum chriſto filio dauid. vt puta q2 hu
manitatē xp̄i ex dauid cōceptā ad ſuā vnitatem pſona
lem aſſumpſit: qȝ ſummo fuit mia. Et ſic etiā3 faciēs ſe
mini eiꝰ. i. illis q̄s chriſtus p euāgeliū ⁊ fidem genuit.
ſcꝫ fidelibus. Et hoc vſq3 in ſeculum. i. ſine fine.

**Celi enarrant gloriam 252
dei: ⁊ opa manuū eiꝰ an ꝺ pe. diſ. 2.
nunciat firmamētū.** ante finē.

¶ Titulus pſal. iſtius eſt. In finē pſal.
dd. Expoſitus eſt ſuperius multotiēs.
Dicunt hebrei q̄ iſte pſal. factꝰ eſt a dd: pro gr̄a actiōe
legis date populo dei p manū moyſi: qȝ fuit magnum
dei beneficiū. Sed hoc ſtare nō pōt: q2 apoſtolus paulꝰ
de lege ſufficiēter edoctꝰ: ⁊ ſpiritu ſctō plene edoctꝰ: vſ3
iſtiꝰ pſal. allegat dictā de publicatiōe euāgelij p apoſto
los ⁊ diſcipulos xp̄i p orbē publicata. vnde ad Ro. 10. Roṁ. 10.
cōcludit. Ergo fides ex auditu: auditus aūt p v̄bū chri
ſti. Et ſubdit de apl̄is. Sed nunq̄d nō audierūt. q. d. ſic.
qȝ pbat p litterā huiꝰ pſal. d. Et quidē in oēm terrā exi
uit ſonꝰ eoꝝ: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ. Et ſm iſtū
intellectū procedā in iſto pſal. et ſic iſte pſal. diuidiꝛ in
tres ptes. quia pmo poniꝛ legis euāgelice publicatio.
ſecūdo eiuſdē publicatiōis pditor: ibi. Lex dñi immacula
ta. tertio eiuſdē legis debita obſeruatio: ibi. Deſiderabi
lia ſuper aurū. Prima in duas. q2 pmo poniꝛ legis euā
gelice publicatio. ſecūdo xp̄i per legem publicati incar
natio: ibi. In ſole poſuit tabernaculū. Prima in tres:
q2 pmo ponit apoſtoloꝝ deſcriptionē ſiue euāgeliſtarū.
ſecūdo predicatiōis moderationē: ibi. Dies diei. tertio
predicatiōis publicationē: ibi. In omnē terrā. ¶ Quā
tum ḡ ad primū ſciendū qȝ predicatoris auctoritas ſi Predicat
ne ſanctitas credibilia facit verba ipſius magis. Nam Credere.
ſm Ariſt. tria ſunt q̄ faciunt verba alicuius eſſe credi phs.2. rhe.
bilia: quāuis nō demōſtratiue loquaꝛ. ſcꝫ prudētia. bo
nitas ⁊ beniuolētia. Cuius ratio eſt ſm ipſum: quia p Nota.
pter oppoſita iſtorū alicui diſcredimꝰ quātumcūq3 ve
rum loquaꝛ ſcꝫ pter imprudentiā. vt puta qñ cum re
putamus ignorātem. aut pter maliciā: q2 quāuis be
ne dicat: nō tamē eſt amicus veritatis ⁊ iuſticie. aut p
pter defectū beniuolentie. q2 quāuis in caſu licet ſit pru
dens ⁊ virtuoſus: ſi tamē nō ſit amicus / nō reputamus
eū velle qȝ nobis expediat. Sed qñ iſta tria. ſcꝫ pruden
tia / virtꝰ ⁊ amicitia cōcurrūt in aliquo / credimꝰ dictiſ
eiꝰ. Ad propoſitū ergo oīa iſta tria fuerūt in apoſtolis.
et per cōſequēs idonei fuerūt ad legē chriſti predican
dam per orbē: ⁊ ipſam facere omnibus credibilē. Et hoc
eſt qȝ hoc preuidens pſal. apoſtolos deſcribēs predicta
omnia habere ipſos breui ſermone deſcribens ait. Celi Celum.
enarrāt gloriā dei. Ubi notādū q̄ celū inter alias cōdi Pdicatoꝛ.
tiones tres habet: q̄ dictas v̄tutes predicatoribꝰ neceſſa
rias ſignificat. Qm̄ celū habet in ſuo aſpectu luminoſi

tatem: ⁊ ſic ſignificat virtutem veritatis ⁊ prudētie. In
ſuo ſitu ſublimitatē: ⁊ ſic ſignificat virtutē ſanctitatis ⁊
iuſticie. In ſuo fructu viuacitatē: ⁊ ſic ſignificat virtu
tē charitatis ⁊ amicitie. Primo celuꝫ in ſuo aſpectu hꝫ
luminoſitatē. Oīa enī luminaria mundū perluſtrātia
Eccli. 24. in celo ſūt poſita. Eccli. 24. Ego feci vt in celis oriret lu
mē indeficiēs. Et ſic celū ſigt virtutē veritatis ⁊ pruden
tie. qꝛ ſicut corporalr celū illuminat mundū. ſic ſpūalit
hoiem interiorē illuminat ſciētia. Sed q̄ fuerūt magis
illuminati: q̄ȝ ipſi apli q̄ per ſpūſſanctū ⁊ ore xp̄i imme-
diate fuerūt edocti? Qꝛ cū ſediſſet acceſſerūt ad eū diſci
Math. 5. puli eius ⁊ aperiēs os ſuū docebat eos. Et ideo recte ce-
li dicūtur. Vñ apli dicunt illud celū: qd̄ dñs p̄ſciētiam
ps. 10. inhabitat. Dñs in celo ſedes ei⁹. ¶ Scd̄o celū hꝫ i ſuo ſi
tu ſublimitatē: ⁊ ſic ſignificat v̇tutē ſanctitatꝭ. Natura
li enī ordine quāto aliq̄ creatura eſt nobilior/ tanto ſu
blimior eſt. Et ideo qꝛ celū nobili⁹ corp⁹ eſt igne/ alti⁹
ſituat ⁊ ignis aere/ ⁊ aer aqua/ ⁊ aqua terra. Ideo pro-
Puer. 20. uer. 20. Celū ſurſū ⁊ terra deorſū. Et p hoc ſignificat v̇tu
tem ſcītatis: que hoies a terrenis eleuat ⁊ facit celeſtes.
Sed q̄ fuerunt mente ⁊ ſanctitate magis eleuati q̄ȝ ipſi
apli q̄ ꝓpter chriſtū oia terrena deſpexerūt: ⁊ ſolū xp̄m
Math. 19. imitabant. Ecce nos reliq̄m⁹ oia ⁊ ſecuti ſum⁹ te. Vñ
Coloſ. 3. ⁊ dicebāt. Nr̄a ꝯuerſatio in celis ē. ¶ Tertio celū in ſuo
fructu hꝫ viuacitateꝫ. Celoꝝ enī influētia oibus inferio
ribus vitā tribuit ⁊ cōſeruat: ac etiā oīa illa q̄bus no-
ſtra vita nutrit generant. Si enī pluuia de celo nō deſcē
deret: patꝫ q̄ oīa in terra viua deficerēt. Et ideo dicit.
Deute. 28 Dñs aperiet theſauruꝫ ſuū optimū celū: vt tribuat plu
uiā terre tue i tp̄e ſuo. Et quātū ad hoc ſignificat v̇tutē
charitatis ⁊ amicitie. que ſola aie noſtre ⁊ operibus ei⁹
vitam ſpiritualē tribuit: ⁊ qua remota oia viua moriū
1. Cor. 13. tur: teſte aplo. Si tradidero corpus meū ita vt ardeam
charitatē autē nō habeā ⁊c. Sed q̄ charitatis amicitiā
plus q̄ȝ apli habuerūt: q̄ pro ſalute aiarum ſeipſos mor
Act. 5. ti tradebāt letanter? Ibant apli gaudētes ⁊c. Iſti ḡ apli
virtute charitatis roborati ſunt illi celi. de quib⁹ dictūꝫ
ps. 32. eſt. Verbo dñi celi firmati ſunt: ⁊ ſpiritu oris eius oīs
virt⁹ eoꝝ. Iſti ſunt ḡ illi celi: q̄ ꝓpter tres predictas vir
tutes dicta ſua faciētes credibilia apti fuerūt legem pre
dicare euāgelicā. de quib⁹ nūc dicit. Celi enarrant glo
Iob. 29. riam dei. ⁊ Iob. Spirit⁹ eius ornauit celos. qd̄ de aplis
Greg. 17. exponit Grego. introducēs preſentē verſiculū. d. Quos
mor. c. 16. celos hic accipim⁹ niſi ſctōs aplos? De q̄b⁹ ſcriptū eſt.
Celi enarrant gloriā dei. quos tunc ſpiritusſanct⁹ orna
uit/ quādo repleuit. Qd̄ Luca referēte didicim⁹/ q̄ ait:
Act. 2. Factus eſt repente de celo ſonus ⁊c. et repleti ſunt oēs
ſpiritusſancto ⁊c. De iſtis ergo celis dicit. Celi enarant
gloriam dei. ideſt exponunt gloriam chriſti/ in qua eſt
patri equalis. et q̄ deus eſt vnus cum patre: q̄ chriſtus
gratis peccata dimittit. ⁊ q̄ patrē ſuum glorificauit ſu
per terraꝫ. Ecce iſti mūdo narrabant gloriā dei: ſed ma
li narrauerunt vt eis abſcōderent laqueos. Iſti narra-
bant gloriam legis: mali narrauerūt fabulationes: ſed
nō vt lex tua. Et de eiſdem apoſtolis ſubditur. Et opera
manuum eius annūciat firmamētum. Ipſi enim apoſto
li dicti ſunt firmamētum: quia quāuis ante aduentum
ſpiritusſancti pauidi eſſent ⁊ timidi: tamē poſt aduētuꝫ
ſpiritusſancti ita ſunt firmati vt nō verba/ nō verbera:
ſed etiā nec ipſam mortem timerent. Vbi nota: q̄ firma
mētum dicit illud celum in quo ſtelle ſunt fixe: qd̄ qui-
dem dicit firmamētum quantū ad loci extenſionē quo
ad ſe totū: ſed quo ad partes ſemꝑ eſt mobile: quia mo-
uetur ſemper in vigintiquattuor horis: mouetur ab eo
dem puncto ad eūdem. Sic ⁊ apoſtoli celū dicūtur: qꝛ
firmi quo ad fidē: ſed ſemper mobiles quo ad mūdi viſi
tationem ⁊ predicationē fuerunt. De quibus nūc dicit.
Et opera manuū eius annunciat firmamētum. Ope-
ra manuū eius. ait gloſa. ideſt facta virtutū domini: q̄
ſcdm̄ hominē egit. vt natiuitatem/ paſſionē/ morteꝫ/
reſurrectionē ⁊ hmōi. Et ſic vide q̄ primo notādo dicū
tur celi qui ſunt alti: quia alta annūciabant. In ſecun
do autē dicunt firmamentū: quia annunciabant illa
que magnā mentis firmitatem requirūt. ſcilicet paſſio
nem ⁊ mortē. Nō enim paſſi ſunt apoſtoli: quia predica
uerunt verbuꝫ in principio apud patrē. ſed quia annū
ciauerunt eundē dei filiū hominē factū/ paſſum/ ⁊ mor
tuū. vnde apoſtolus. Predicamus dominū ieſum chri 1. Cor. 1.
ſtum crucifixū: iudeis quidē ſcandalū. gentibus auteꝫ
ſtulticia. Vel aliter. Celi ennarrāt gloriā dei ⁊c. Quia
celi nouā ſtellam miſerunt ortū ſummi regis nunciātē:
que magos ad preſepe duxit.

Dies diei eructat verbum: ⁊ nox noctí indicat ſcientiam.

253 14. q. 5. ne legentes

¶ Hic cōſequēter declarat ipſorum apoſtolorū publica
tionis conditionē ⁊ moderationē. ſcꝫ qualiter ⁊ quibus
legē euāgelicā publicauerūt. Vbi ſciendū q̄ dies ſigni Dies.
ficat hoies noui teſtamēti fide lucidos ⁊ in ſtatu grē exi
ſtētes. Nox aūt ſignificat antiq̄s teſtamēti veteris. Ra Nox.
tio/ qꝛ myſteria diuinitatis obūbrate in antiquo teſta-
mento tractabātur: in nouo autē clare ⁊ aperte ſunt re-
uelata. Et ſic diē ⁊ nocteꝫ accipit apoſtolus. d. Nox pre Rom. 13.
ceſſit: dies autē appropinquauit. Et ſic in iſtis verbis
vult dare differentiā inter ꝓphetas antiqui teſtamēti: ⁊
apoſtolos noui teſtamēti. d. Qd̄ dies eructat verbū dei
ideſt verbū dei incarnatū clare per aplos predicat fideli
bus. Sed antiq̄ ꝓphete/ q̄ nox erāt ratione obſcuritatis
dictorū ſuorum: ipſi populo obſcure indicabāt ſciētiā.
ſcꝫ illi predicabāt ſcientiā verbi incarnādi: oſtēdendum
ipm̄ eſſe incarnādū. Sed apoſtoli eructāt ipſum verbū.
ideſt ad plenū ipſum verbū ꝓferunt ⁊ declarāt. Sic enī ps. 44.
in pſona apoſtolorū ⁊ euāgeliſtarum pſal. dicebat. Eru
ctauit cor meū verbū bonū. Si autē vis ſcire quid nos
vere faciat dies ad percipiēda verbi dei myſteria p apo
ſtolos predicata: attēde p̄mos dies ⁊ opa facta in ipſis.
Nota igit q̄ a principio creatiōis mūdi ſeptem dies no
minant: in q̄b⁹ diſpoſitio mūdi ꝓducit. Et per opa in
illis facta: occulte nobis demōſtratur quomō quis ver⁹
dies efficiat: ⁊ ad percipiendū myſteria verbi incarna
ti aptus. Vnde gen. 1. ponunt ſeptē dies in quib⁹ mun Gen. 1.
dus fuit creatus: p quoꝝ opa ſeptē dona ſpiritusſancti
denotatur: q̄ nos diē eſſe faciūt. ¶ In prima ḡ die deus Op⁹ ſeptē
tria fecit. ſcꝫ celum terrā ⁊ lucē. Gen. 1. In principio crea dierū.
uit deus celum ⁊ terram: ⁊ dixit fiat lux ⁊c. et factum eſt p̄ma dies.
veſpere ⁊ mane dies vn⁹. Iſte prim⁹ dies ſignificat pri Celū.
mum donū ſpiritusſancti. ſ. timorē: quo ſpiritusſctūs in Timor.
nobis format celuꝫ terrā ⁊ lucē. ad denotandū q̄ timor
dñi aiam diem facit: qꝛ ipſam pulchrificat: quia facit ce
lum. aiam humiliat: qꝛ facit terrā. aiam illuminat: qꝛ
facit lucem. Celuꝫ enim qd̄ ſordes nō recepit ſed ſemper
purum permanet: puritatem ſignificat anime. tunc er-
go timor facit animā celum quādo animam purgādo
a viciis facit celeſtem. Quia timor domini expellit pec Eccli. 1.
catum. Terra que infimior eſt elementis ceteris ſignifi
cat humilitateꝫ: quā timor domini generat. Timore do Joſue. 11.
mini proſtrati ſunt. Lux autē qua mediāte cognoſcun
tur oīa: ſignificat cognitionē qua quis ſuā miſeriaꝫ
⁊ fragilitatē cognoſcit: quam cognitionē generat timor
dñi. Sapientia ⁊ diſciplina timor dñi. Hec eſt ergo pri- Eccli. 1.
ma hora diei ſpiritualis. ſcilicet timor dñi. ꝓpter qd̄ di
citur ꝓuer. 14. Qd̄ timor dñi eſt fons vite. ideſt princi Puer. 14.
piū vite ſpūalis. ¶ In ſecunda die fecit de⁹ firmamentū ſcd̄a dies.
diuidēs aquas ſuperiores ab inferiorib⁹ Gen. 1. Fecit
de⁹ firmamētum: ⁊ diuiſit aquas q̄ erāt ſub firmamēto:

abhis que erāt ſupra firmamētū. et factum eſt veſpere ⁊
fortitudo. mane dies ſecūdꝰ. Iſte ſecūdus dies eſt donū fortitudi
nis: quo ſpiritusſanctꝰ inter aquas nos firmamētū fa
Aqua. cit. Aqua eni fluida in ſcriptura ſignificat aduerſitates
Pſ.68. mūdi: iuxta illud pſal. Saluū me fac deus qm̄ intraue
Aduerſitas. rūt aque vſqꝫ ad aiam meā. Et iſte ſunt duplices. ſcꝫ ſu
periores ſignificātes aduerſitates q̄ a deo cauſanť ⁊ immit
tuntur. Et inferiores ſignificātes aduerſitates q̄ a mun
do cauſanť ⁊ diabolo. Sed ſpūſſanctꝰ in ſcda die. ſ. ſcdo
dono ſpiritusſancti facit firmamentū in medio aquarꝫ:
qꝛ per donū fortitudinis nos facit patientes ⁊ cōſtātes
ad oīa aduerſa tolerāda. Quod in petro fuit figura
tum q̄ ante ſpiritusſcti miſſionē aduerſa tolerare nō po
terat. Ideo ne qd mali pateretť chriſtū negauit: ſed poſt
miſſionē ſpiritusſancti firmamētū factꝰ fuit ad oia con
Actuū.4. ſtāter tolerāda. Petrus repletꝰ ſpiritusſctō dixit ⁊c. Se-
tertia dies quitur. Videntes autē cōſtantiā petri ⁊c. ¶ In tertia die
Terra. fecit terrā germinare herbam ⁊ arbores. Protulit terra
Gñ.1. herbā virentē ligniūqꝫ faciēs fructū. et factum eſt veſpere
⁊ mane dies tertiꝰ. Iſte tertiꝰ dies ſignificat tertiū donū
ſpiritusſcti. i. donū pietatiſ. quo ſpiritusſanctus in nobiſ
format herbā virentē: ⁊ arbores fructiferas: qꝛ terrā nře
humanitatis bonis operibꝰ facit abūdare. Qꝛ ſine ſpe
ciali grā ſpiritusſancti ad nullū opus meritoriū ſuffici
mus: ſed ipſa habita: ad oia bona ſufficimꝰ. vt oſtendit
magr li.2. magr. Et hoc ſingulariter facit ſpūſſanctꝰ p donum pie
di.25. tatis: p qđ hō alijs cōpatiendo regnum meretur eternū.
1.Thi. 4. 1. Thi. 4. Pietas ad oia valet ꝓmiſſionē hñs vite futu
q̄rta dies. re ⁊ q̄ nunc eſt. ¶ In quarta die fecit deus ſolē ⁊ lunā: ſo
lem vt preeſſet diei: ⁊ lunā vt preeſſet nocti. et ſignificat
Sol. quartū donum ſpiritusſancti. ſcꝫ ſciētie. quo ſpiritusſan
Luna. ctꝰ in nobis generat ſolē. ſcꝫ ſciētiam ſuperiorꝫ. et lunā
Scientia. ſcꝫ ſciētiam terrenorū. ſcilicet cognitionē beneficiorum
diuinorū ⁊ noſtrorūꝫ peccatorū. gaudiorum celeſtium:
1.Corin.12. ⁊ penarꝫ infernaliū. vide. 1. Cor. 12. Per ſpiritum ſan-
q̄nta dies ctū datur ſermo ſciētie. ¶ In q̄nta die deꝰ fecit ex aqua
piſces ⁊ aues. Iſta dies ſignificat quintū donū ſpirituſ
donū ꝯſil. ſancti. ſcꝫ donum cōſiliǰ. quo in nobis generatur lachry
Piſcis. marum abūdantia ⁊ ꝯtemplatio ſuperiorꝫ. Piſcis eni
q̄ in aqua ſumme delectatť: ⁊ q̄ ſine aqua viuere nō pōt:
ſignificat perſonā que ex cōſideratiōe peccatorꝫ ſuorꝫ ſe
Pſ.41. cōtinue lachrymis lauat ⁊ irrigatť: iuxta illud pſal. Fu
Auis. erūt mihi lachryme mee panes ⁊c. Aues vero que ſupe
rius ſe eleuāt ſignificant contēplationes qui ſpretis ter
renis ſolum in creatoris contemplatione delectantur.
Et iſta duo in nobis generat ſpiritusſanctꝰ per donum
conſiliǰ: quo nobis conſulitur. vt ſpretis carnalibus/
ſolum celeſtia ſapiamus. dicente apoſtolo. Que ſurſuꝫ
ſunt ſapite: que ſurſum ſunt querite: non que ſuper
Gal.5. terram. Spiritu ambulate ⁊ deſideria carnis nō perfi-
ſexta dies. cietis. ¶ In ſexta die fecit hominem in quo intelligitur
Hō. donum intellectus. quo ſpiritusſanctꝰ nos facit homi-
Ratio. nes. ideſt rationales ⁊ intellectuales. quoniaꝫ per ho-
minem rectitudo rationis intelligitur. Quelibet enim
res denominatur a parte ſua potiori: cum autēꝫ potior
pars hominis ſit ratio: ſequitť ꝙ homo a ratione debet
nominari. Spiritus ergo ſanctus per donū intellectus
nos facit homines: quādo ſua gratia nos facit rationa-
biliter viuere ⁊ non beſtialiter/ vt homines: ⁊ nō vt be
ſtie. ſcilicet quādo ratio dominatur ſenſualitati ⁊ ſpiri
tus carni. Et ecōtra: ille beſtialiter viuit: in q̄ caro ſpiri
tui dominatur/ ⁊ ſenſualitas rationi. Et hoc ſolū in no
Roma.8. bis facit ſpiritusſanctꝰ ſua gratia: dicente apoſtolo. De
bitores ſumꝰ non carni: vt ſecūdum carnem viuamꝰ. ſi
enim ſecūdū carnem vixeritis moriemini. ſi autem ſpi
ſeptia dies ritu facta carnis mortificaueritis viuetiſ. ¶ In ſeptima
Sapiētia. die deus requieuit: quia his omnibꝰ peractis: per do-
num ſapientie deꝰ quietat hominem: ⁊ pacem mentis

plene poſſidet. Quia ſicut ſcientia cognitionem dei tri
buit: ita ſapiētia mētem cū deo plene pacificat. Ex qui-
bus omnibꝰ per opera ſeptem dierū patet qđ vere dies
dici poſſit: q̄ ſcilicet ſeptem donis ſpiritusſancti predota
tur. et talibꝰ dicitť. Filij lucis eſtis ⁊ filij diei. Et iſtis ta 1.Theſ.5.
libus reuelanť arcana noui teſtamēti. ſcilicet verbi diui
nitas: ⁊ cū patre eternitas. De quo nūc dicitť. Dies diei
eructat verbū. ideſt apoſtoli ⁊ euāgeliſte q̄ dies erāt: per
lucem ſapientie eructabāt. ideſt plene verbū proferebāt
illis q̄ ſunt dies. ideſt ſeptem donis ſpiritusſancti predo
tati. Et nox nocti indicat ſciētiam. ideſt huiꝰ verba ſciē
tiam obſcure indicabāt antiq̄ patres nocti. ideſt popu-
lo iudeorū qui nox dicebatť. quia chriſtus verus ſol iu
ſtitie illis nōdum erat ortꝰ. vnde ille antiquꝰ populus
quaſi in nocte chriſti noticiā habuit. Unde ⁊ dicebat
illud Iob. 4. Ad me dictū eſt verbū abſconditūꝫ. Sed Iob.4.
nobis vt in die clare manifeſtatū eſt verbū: quādo ſcilꝫ
verbū caro factū eſt ⁊c. et vidimꝰ gloriam eius ⁊c. Uel Ioan.1.
aliter ſecūdū glo. Per diem accipe chriſti diuinitatem:
ſed per noctē carnis eiꝰ mortalitatē. Illis ergo q̄ erant
ſpirituales ⁊ illuminati vt dies apoſtoli predicabāt xp̄i
diuinitatē: ſed carnalibꝰ ⁊ infirmis predicabāt noctē. i.
chriſti paſſionem ⁊ mortalitatē: per hoc inſinuās ꝙ nō
omnibꝰ oia debēt predicari: ſed perfectis perfectiora: in
firmis autē humiliora. Et hāc predicationis diſcretio
nem notabat paulus. d. Nihil indicaui me ſcire inter 1.Corin.2.
vos: niſi chriſtum ⁊ hunc crucifixum. Sapientiam autē
dei loquimur inter perfectos.

Non ſunt loquele neqꝫ ſermo- nes: quorꝫ nō audianť voces eorꝫ 254

¶ Hic cōſequenter ponitur predicationis euāgelice pu
blicatio. Iſte enim textus duobꝰ modis exponitť: primo Loquela.
vt ly loquele ⁊ ſermōes referanť ad apoſtolos. Ubi ſciē
dum ꝙ tria ſunt genera dicēdi ⁊ loquēdi. ſcilicet humi
le qđ rudibus competit: ⁊ altū qđ philoſophis ⁊ ſapiēti
bus mūdi: ⁊ mediocre qđ communibꝰ. ſcilicet aliquali
ter litteratis: ſed non ad plenum. Apoſtoli autē per ſpi-
ritusſanctū ſic erant edocti: ꝙ oīni genere locutiōis lo-
quebātur: qꝛ philoſophis alto: cū ſimplicibꝰ baſſo: cum
mediocribꝰ mediocri ſermōe loquebanť. Et tunc eſt ſen
ſus. Nō ſunt loquele neqꝫ ſermōes. ideſt non ſunt aliq̄
genera loquēdi vel ſermocinādi: quo genere nō fuerint
audite voces apoſtolorūꝫ. quia ſicut decebat eccleſiam
dei de toto orbe congregari. ſic etiam ex omni ſtatu ho-
minum colligi debebat. Secundo poteſt exponi. vt ly
loquele referatur ad auditores. Ubi ſciendum ꝙ gene
ra linguarum ſunt varia. et omnibus linguis in omni
bus nationibus apoſtoli predicauerūt. Et tunc eſt ſen-
ſus: qđ non eſt aliqua natio cuiuſcumqꝫ lingue in mū-
do: ad quam non peruenerit apoſtolorum predicatio.
Omnibꝰ enim linguis primos doctores loqui fecit ſpi
ritusſanctus/ qui omnes gentes in vnum erat congrega
turus. Et ſic vnus homo tunc omnibus linguis loque
batur. ſic ⁊ modo vnus homo ſcilicet totus chriſtus ca-
put ⁊ corpus omnibꝰ linguis loquitur: quia ex omni-
bus linguis vna ⁊ ſancta conſtat eccleſia. Sed hic vnū Queſtio.
cadit dubium. Utrum diuerſitas linguarū: qua euan
gelium omnibus gentibus per apoſtolos fuit predica- Apľs.
tum: eſſet ex parte audientium/ vel predicantium. Et Lingue.
dicunt aliqui qđ ex parte audientium: quia quamuis
apoſtoli ſolū linguam vnam. ſcilicet hebraicam loque
rentur: tamen illam omnis natio vt propriam intellige
bant. Sicut enim per vnam eandemqꝫ litteram diuerſi
diuerſa intelligunt. vt per/ o/ nos intelligimus mediū
⁊ greci finē: ⁊ geometra figurā circularem. Sic per ean
dem vocem apoſtolorum diuerſe nationes propriū idio

ma intelligebant. Conſimiliter enim quādo ſcribe adduxerunt ad xp̄m mulierem in adulterio deprehenſam: ⁊ xp̄s inclinās digito ſcribebat in terra: dicitur ꝙ quaſdam litteras faciebat: per quas quilibet illorum peccata ſua cognoſcebat: propter quod confuſi vnum poſt vnum exibat. Alij dicunt ꝙ non omnes linguas ſciebant: ſed ſolum illas ipſos ſpiritusſanctus in die pentecoſtes edocuit: ad cuius lingue nationes erant predicaturi. vtputa Petrus ſciuit linguam latinam. Joannes grecam. ⁊c. Alij dicunt ꝙ quilibet apoſtolorum omnia ſciuit linguarum genera. Sed qualitercūqz fuerit communius tenetur: ꝙ miraculum linguarum erat ex parte predicantium non auditorum. quia ſcȝ ad omnem nationem fuerant miſſi omnia genera predicare linguarum. Et hoc eſt quod ſequitur.

255 In omnem terram exiuit ſonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum.

¶ Hic ly omnis terra accipitur pro ſingulis generibus nationum vel linguarum: non pro ſingulis generum: quia ad omnes nationes ſe extendit ipſorum predicatio. Sic ergo intelligitur. In omnē terram exiuit ſonus eorum. i. fama ipſorum apoſtolorum: etiam ſine ipſorū preſentia. Et in fines orbis terre verba eorū. i. in angulis mundi exiuit fama predicationis eorum. non ꝙ ipſi preſentialiter fuerint in oī terra ⁊ in oib⁹ finib⁹ terrarū.

256 In ſole poſuit tabernaculum ſuum: ⁊ ipſe tanquam ſpōſus pcedens de thalamo ſuo.

¶ Hic conſequenter ponitur xp̄i incarnatio que in lege predicta fuerat. Et diuiditur in tres partes. quia primo ponitur chriſti incarnatio. ſecundo chriſti peregrinatio ⁊ conuerſatio. ibi. Exultauit vt gigas. tertio chriſti ad patrem regreſſio ⁊ aſcenſio. ibi. Et occurſus eius. Quantum ad primum ait. In ſole. ⁊c. Ubi notandū primo ꝙ nomine ſolis intelligitur virgo Maria in ſcriptura ſacra propter multa. ſcȝ propter puritatem virginalis incorruptionis. Quoniā ſicut ſol integritate ſeruata ex ſe emittit radium: ſic virgo Maria virginitate non violata ſuum genuit radiū. ſ. Jeſum xp̄m. Et iſta ſimilitudo ponitur Eccl. 26. Sicut ſol oriens mūdo in altiſſimis dei: ſic mulieris bone ſpecies. ⁊c. propter poteſtatē ſingularis dominationis. Nā ſol ſingularem poteſtatem habet ſupra demones. Quoniā ipſi demones orto nobis ſole non poſſunt contra nos tantum ſeuire ſicut de nocte faciunt. propter quod dicitur. Ortus eſt ſol ⁊ congregati ſunt: ⁊ in cubilibus ſuis collocabuntur. Et in hymno dicitur. Hoc excitatus lucifer ſoluit polū caligine: omniſqz terrorum chorus viam nocendi deſerit. Sic ⁊ virgo Maria omnes ſua poteſtate fugat demones quos ſua poteſtate terret ⁊ fugat. vnde de ipſa dicitur. ꝙ eſt pulchra vt ſol: terribilis vt caſtrorum acies ordinata. propter claritatem ſue informationis: quoniā ſicut ſol omnia illuminat quantum eſt ex ſe. ſic ⁊ glorioſa virgo ſuis exemplis omnes informat. Eccl. 42. Sol illuminās per omnia reſpexit. Item notandum ꝙ tabernaculum ſignificat chriſti corpus ⁊ humanitatem. Quoniam tabernaculum dicitur militantium: ⁊ verbum in homine habitauit vt hic militaret cōtra demones. vnde hic ait glo. Per tabernaculū accipe chriſti corpus: in quo verbum venit aereas expugnare poteſtates. Et tunc eſt clarus ſenſus. In ſole poſuit tabernaculum ſuū: quia ſcȝ corpus ſuū in glorioſa virgine collocauit: quando de ipſa ſpiritusſancti virtute carnē

Sol. Maria.

Eccl. 26.

Ps. 103.

Cant. 6.

Eccl. 42

Tabernaculum Corp⁹ xp̄i

aſſumpſit. Et ſequitur de eius natiuitate. Et ipſe tanqȝ ſponſus pcedēs. ⁊c. Quia ſcȝ ad hoc de vtero glorioſe virginis per natiuitatem eſt egreſſus: vt eccleſiā ſibi deſpōſaret per fidem. Sponſabo te mihi in fide. Uel tunc fuit ſponſus: quia humanam naturam in ſponſam ſibi aſſumpſit: dum humanitatem noſtram in vnitatem ſue perſone copulauit. vt ſicut ex ſponſo ⁊ ſponſa fit vna caro: ſic deus ⁊ homo vna ſola eſſet perſona. vnde glo. Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. i. de virginali vtero. vbi deus humane nature vt ſpōſus copulatus eſt. Quia ergo dictū eſt ſuperius ꝙ celi enarrant gloriam dei. hic pſal. oſtendens quid predicarent: dicit ꝙ ipſi hoc predicabant ꝙ dei fili⁹ in ſole poſuit tabernaculum ſuum. ⁊c. Quando enim iſtam ſponſam ſcȝ humanam naturam copulauit: tunc per tabernaculum ſui corporis nobiſcum habitauit. Uidi Hieruſalē ſicut ſponſam ornatam viro ſuo: et audiui vocem dicētem. Ecce tabernaculum dei cū hominibus: ⁊ ipſi erūt populus eius: ⁊ ipſe de⁹ eorum erit. Uel iſte verſus aliter poteſt exponi: retenta ſignificatione tabernaculi pro corpore ⁊ humanitate chriſti: ſed permutata ſignificatione ſolis. Ubi ſciendum ꝙ ſm Grego. Sol in ſcriptura multa ſignificat. ſ. veritatis manifeſtationem. ſicut diuina voce per Nathan dicitur ad dauid. Tu feciſti hoc in abſconſo. ego autem faciam verbum hoc in conſpectu omnis iſrael ⁊ in cōſpectu ſolis. Quid enim per conſpectum ſolis niſi cognitionem inſinuat manifeſte viſionis. Rurſum per ſolem ſapientium intellectus accipitur. vnde per Salomonem dicitur. Sapiens vt ſol permanet. ſtultus vt luna mutatur. Rurſum per ſolem aduerſitatis perſecutio demonſtratur. ſicut in euāgelio veritas dicit. ꝙ nata ſine radicib⁹ ſemina orto ſole aruerunt: quia ſcȝ verba vite in corde terrenorum hominū temporali momento virentia: ſuperueniēte perſecutionis ardore ſiccantur. Sic igitur iſtis modis accipiēdo ſolem: xp̄s in ſole poſuit tabernaculum ſui corporis. Primo in ſole manifeſtatiōis veritatis: quia ipſo nato ſtatim in publico poſitum fuit hoc ſacramentum: quia per angelos paſtoribus cum magna claritate fuit reuelatum: magis per ſtellam: romanis ⁊ orbi vniuerſo per multa miracula. Item tabernaculum ſuum in ſole ſapientie poſuit: quia animam xp̄i omni ſapiētia predotauit: vt tantam ſapientiam haberet: vt ei deus pleniꝰ conferre non potuerit. Item in ſole perſecutionis tabernaculum ſui corporis poſuit: quia labores noſtros ⁊ miſerias ac perſecutiones vſqz ad mortē crucis ſuſtinuit. propter quas miſerias ⁊ paſſiones eius tabernaculum per triduum mortis fuit diſſolutum. iuxta illud qđ Sap. 2. dicitur. Sicut nebula diſſoluetur que fatigata eſt a radijs ſolis. ſ. perſecutionis. Et de omnibus iſtis hic loquit pſal. d. In ſole poſuit tabernaculū ſuū.

Exultauit vt gigas ad currendā viā: a ſūmo celo egreſſio ei⁹. 257

¶ Hic ꝯſequēter ponit xp̄i in mūdo ꝯuerſatio, vbi notādū labores vite pn̄tis vt ſint nobis meritorij debem⁹ tolerare cū cordis leticia ⁊ cū ſtabilitatis ꝯſtātia. Primo em̄ cū cordis leticia: quia coacta ſeruitia deo nō placēt. iō de apłis dr̄. Ibāt apłi gaudētes. ⁊c. De ſtabilitate autē patiētie ⁊ pſeuerātie dr̄. 1. Pet. 5. Aduerſari⁹ vr̄ diabolus. ⁊c. cui reſiſtite fortes. ⁊c. Et iſta duo habuit xp̄s in cōuerſatione hui⁹ vite mortalis. Primo quia illa gaudēter ſuſtinuit ⁊ volūtarie. ⁊ ꝗ̄tū ad hoc. d. Exultauit ad curr⁹endā viā. quia ſcȝ ipſe nō neceſſitate ſed volūtate labores noſtros ſuſcepit. nos aūt neceſſitate: vt oſtēdit magr̄ li. 3. Uñ de chriſto dicit. Exultauit Jeſus in ſpiritu ſancto. Et ad quid: ſcȝ ad currendam viam huius mortalita-

Oſee. 2.

Apoc. 21.

Greg. 34. mor. c. 6.

2. reg. 12.

Sol.

Eccl. 27.

Math. 13.

Sapiē. 2.

aduerſitas Labor. Exultatio. Patiētia Xp̄s. Act. 5. 1. Pet. 5.

Magiſter li. 3. di. 25.

Luce. 10.

tis:non ad habitandā:quia ſcʒ amore non ſtetit in via
mundi vt mūdi vana diligeret. Secundo. Jeſus mala
⁊ aduerſa mūdi ſuſtinuit conſtanter ⁊ patienter: quod
notatur cum dicitur. Qꝺ exultauit vt gigas.i.ſicut for
tiſſimus ⁊ oēs homines imperturbabili virtute tranſcē
dens:quod per gigantem ſignificatur. vnde propter for
1.mach.3. titudinem conſtantie de Juda maccabeo dicitur. Qꝺ
induit ſe lorica ſicut gigas. Nos igitur exemplo chriſti
Caſtitas. Caſtratio viam huius vite alacriter conſtanterq̧ curramus:non
hic mente ꝯſiſtentes ſed ꝑ puritatē ad eternū regnū pro
Valerius li.7.c.3. perantes. Ad hoc notat Ualerius. ꝙ Darius rex adiu
toribus eius dignitatis aſſumptus pactuʒ cum preclari
operis conſortibus fecit: vt equis inſidentes ſolis ortu
curſum in quendam locum dirigerent:eiq̧ regno poti=
retur cuius equus locum prius attigiſſet. Ceterum cuʒ
maxime mercedis competitoribus fortune beneficium
expectantibus:ſolus ipſe ex optate rei proſperuʒ effectū
aſſecutus eſt hac cautela:quia genitalibus equi ſui na
ribus equi appoſitis:equus ſuus ferroce perterritus an
te omnes alios precucurrit: ⁊ ſic ille regnū habuit. Sic
moraliter. Qui ad propoſitum vite brauium velociter
exemplo xp̄i vult currere:equi ſui.i.ſue carnis abſcidat
genitalia:ſe ꝓpter dei regnum ſpiritualiter caſtrando:
⁊ illa naribus equi apponat: vt ſcʒ perſequendo luxu=
rie ferocem ipſam facilius deteſtetur. Et tunc talis dice
ps.58. re poterit cum xp̄o illud pſal'. Sine iniquitate cucurri
⁊ direxi. Hec autem non fecit xp̄s vt deus: ſed vt homo
factus. quod notans dicit. A ſummo celo egreſſio eius.
ſcʒ ab equalitate patris egrediēs per carnis aſſumptio
nem. Non quidem egrediens: ꝙ equalitatem patris
perderet:ſed ideo dicitur egreſſus: quia quod prius nō
habebat aſſumpſit.ſ. noſtram mortalitatem. De iſto
egreſſu ꝑdictum fuerat Michee.1. Egredieꝭ dn̄s de lo=
co ſancto ſuo ⁊ deſcendet. ⁊c.

258 Et occurſus eius vſq̧ ad ſum=
mum eius: nec eſt qui ſe abſcon=
dat a calore eius.

¶ Hic conſequenter agitur de xp̄i ad patrem regreſſio
Aſcenſio xp̄i. ne ⁊ aſcenſione. ſicut enim verbuʒ dei ab equalitate pa
tris deſcendit in mundum noſtram humanitateʒ aſſu=
mendo:ſic ⁊ ipſe xp̄s homo ad ſummum eſt reuerſus ꝑ
aſcenſionem.i.ad patris equalitatem. Et hoc eſt quod
Joan. 16. ipſe xp̄s de ſe dicit. Exiui a patre ⁊ veni in munduʒ: ite
rum relinquo mundum ⁊ vado ad patrem. Quid au=
tem per talem aſcenſum nobis contulerit: ſubdit dicēs.
Nec eſt qui ſe abſcondat a calore eius. Chriſtus enim
Spūſſctus Calor. poſtꝗ aſcendit ad patrem ſpiritūſanctū in ſpecie ignis
miſit apoſtolis:qui totum mundū calore ſpiritusſancti
inflammauerunt. Quoniam vt dictum fuit ſuperius:
Jn omnem terram exiuit ſonus eorum. ⁊c. Jta ꝙ nul=
la fuit natio in qua ſpiritusſancti calor non fuerit dila=
tatus:etiam ſi non oēs fuerint inflammati:ipſe tamē
calor ſpiritusſancti omnibus fuit preſentatus. Sicut ſol
quantū eſt ex ſe omnes illuminat:quamuis non oēs
illuminentur. et hoc eſt ex ipſorum defectu non ſolis.
Sic ⁊ ſi non omnes caleſiant per gratiaʒ ſpiritusſancti
Frigidi= tas dauid 3.reg.1. non eſt defectus caloris:ſed ipſorum. Jn quorum figu
ram legitur de dauid. Qꝺ dauid cum operiretur veſti=
bus non caleſiebat. Et quare caleſieri nō poterat dauid
Stephanꝰ tres rationes adducit. Primo qꝛ erat antiq̄
tus etate. Secūdo qꝛ in bellis multum ſanguinem per
diderat. Tertio qꝛ ex quo vidit angelū dn̄i cedentē po=
pulū pauore vehemēti cōtabuit. Sic moraliter iſta tria
multos impediūt:ne calore charitatis ſpūſſcti caleſiāt.
Primū eſt antiquitas tp̄is. Quid eñ eſt ſpūaliter anti
quari niſi antiquioribus pctīs implicari. Antiquiora
eñ ⁊ prima pctā que fuerūt ſunt duo.ſ. inuidia ⁊ ſuper
bia. Jnuidia eñ primum pctm̄ dicit. Jnuidia diaboli Sap.2.
mors introiuit in orbeʒ terraꝝ. Similiter ⁊ ſupbia fuit
prius. Jnitiū oīs peccati ſupbia. Et ſic inuidia ⁊ ſuper Eccl.10.
bia dicunt prima ⁊ antiquiora peccata. ⁊ iſtis implica
tus caleſieri nō poteſt. vnde de iſtis dicit. Non ſunt pru Eſa. 47.
ne vt caleſiant nec focus vt ſedeant ad eum. Secunduʒ
eſt egenoꝝ proximoꝝ incompaſſio:qꝺ notatur:qꝛ dauid
multū ſanguinē fuderat. Tantoꝝ eñ ſanguinem fudi
mus quot fame mori permittimꝰ: ſubuenire valentes.
Tertium eſt iuſticie diuine ſine miſericordia nimia cō
ſideratio:que ad deſperationeʒ perducit. Et hoc notat
in eo ꝙ dauid vidit angelū cedentē populū: ⁊ ex hoc cō
tabuit. Sed quibus vias ſuas volens cuſtodire.i. volū
tates ⁊ opera iuſto igne ſpūſſancti caleſit ⁊ accendit. Di ps.38.
xi cuſtodiā vias meas vt nō delinquā. ⁊c. Sequit. Cō
caluit cor meum intra me ⁊ in meditatione mea exar=
deſcet ignis. Et de talibus hic dicit. Non eſt qui ſe ab=
ſcondat a calore eius.

Lex domini immaculata cōuer= 259
tens animas: teſtimonium do=
mini fidele: ſapientiam preſtās
paruulis.

¶ Hic cōſequenter ponit legis euangelice cōmendatio.
Cōmendat aūt a tribꝰ.ſ. a puritate qua nos purificat.
ibi. Lex dn̄i immaculata. ſecundo a claritate qua nos
illuminat. ibi. Juſticie dn̄i recte. tertio ab humilitate q̄
nos humiliat. ibi. Timor dn̄i ſanctus. Quantū ad pri
mū .d. Lex dn̄i immaculata. Alia littera habet. Lex do Lex dom
mini irreprehenſibilis. Qꝺ ideo dicitur ꝙ ſoluʒ ſancta
docet ⁊ mūda. Beati mūdo corde. Antiqua eñ lex im= Matt.5.
mundiciam carnis mundabat: hec aūt mentis. Hanc
mundiciā cōfert lex euangelica:qꝛ ſermo xp̄i aiam pu=
rificat. Uos mundi eſtis ꝓpter ſermonem quē locutus Joan.15.
ſum vobis. Et qꝛ lex domini eſt immaculata:ideo aias
a peccatis ꝯuertit. propter quod ſequit. Cōuertens ani
mas. Sic eñ per legeʒ euangelicā Petrus animas ad
deū conuertebat.d. Penitemini igitur ⁊ conuertimini: Act.3.
vt deleant pctā veſtra. Lex eñ dn̄i conuertit aīas:qꝛ ſua
diſtrictiōe pctā corrigēs ad xp̄i grām mittit:etiā ꝯuertit
aīas:qꝛ eſt teſtimonium fidele. Quod ideo dicit. qꝛ qꝺ
xp̄s in lege promittit perficiet. ſic etenim alibi dicit. Fi= 1.theſ.5
delis eſt deus qui vocauit nos ⁊ faciet. Etiam lex do=
mini conuertit animas:quia ipſas illuminat. quia ſa=
pientiam preſtans paruulis.i. humilibus. Abſcondi= Math.11.
ſti hec a ſapientibus ⁊ reuelaſti ea paruulis. Tunc eñ
ſapiētia nobis preſtat:qū nos peccata noſtra cognoſce=
re facit vt deteſtentur. ⁊ bona ſuperna vt deſiderentur:
Sic enim ſuis apoſtolis xp̄s promiſit dicens. Dabo vo Luce.21
bis os ⁊ ſapientiam.

Juſticie domini recte letifican= 260 de pe.dis. 1.c.
tes corda: preceptum dn̄i lucidū
illuminans oculos.

¶ Hic conſequenter cōmendatur lex xp̄i ab equitate et
claritate. Ubi primo notandum ꝙ cum omnis iuſticia
ſit recta:quinimo idem eſt iuſticia ⁊ rectitudo quia oīs Juſticia. rectitudo
iuſtus eſt moribus rectus: ⁊ omnis rectus eſt iuſtus.
Ad quid ergo inculcat verba dicens. Juſticie domini
recte. Reſpondeo quod quamuis omnis iuſticia in ſe
ſit recta: non tamē omnibus eſt recta. Juſticia ergo illi
ſolum dicitur recta : qui facit quod precipit iuſticia: et
illi dicitur obliqua:qui eius iuſſa non perficit. Xp̄s au
tem fecit omnia que per legem euangelicam docuit fa=

Ad. i. cere. Ideo ſibi recte dicebantur. Dicuntur etiam recte. Ille enim ſolus rectus dicitur qui bonum facit amore: non timore pene. Et in hoc differt lex noua ab antiqua quia illa data fuit cum terrore: et ideo iuſtificare vel rectos facere non poterat: propter quod dicebat apoſtol⁹. Roma. 3. Ex operibus legis non iuſtificatur omnis caro. Lex. Lex autem chriſti fuit data cum amore. Amor. vnde in datione legis non terrores: ſed ſolum premia chriſtus promiſit dicens. Timor. Beati pauperes. etc. Et ideo quia terror conturbat et premium letificat. Hinc eſt q lex chriſti promittens premia corda letificat. Quod hoc notans dicit. Letificantes corda. vbi glo. Letificantes corda .ſ. ſpe premij non terrentes timore pene: vt vetus teſtamentum faciebat. Et non ſolum ſic lex euangelica eſt recta ſed etiam lucida: quia que antiqua lex dicebat ſub figuris et vmbraticc. lex noua dixit aperte et clare. quando ſcz xpūs ore proprio promulgans legem nouaz docuit apoſtolos. Math. 5. Ad hoc enim venerat vt oculos cecos peccatis per veram fidem et doctrinam illuminaret. Luce. 2. Viſitauit nos oriens ex alto: illuminare his q in tenebris et in vmbra mortis ſedent. Vnde Joan. Joan. 8. Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me. etc. Et Illuminare. Homo. nota q lex euangelica nō principaliter illuminat oculos corporis quia illi non ſunt preceptiui celeſtiū ſacramentorum: ſed magis oculos mentis. propter quod de iſta luce dicitur: q illuminat omnē hominem venientē Joan. 1. in hunc mundū. Vbi ſciendū q homo ex duobus conſtituitur .ſ. ex corpore et anima: et ſic duplices habet oculos. Primā autē partem ſcz corpus non habemus deforis ſed a mūdo iſto .ſ. a parentib⁹ qui ſunt in iſto mūdo. Aliam autem partez .ſ. animaz non habemus a mūdo ſed deforis: vt dicit Ariſto. Ariſt. 16. de aialibus. quia ſcz ipſam imediate habem⁹ a deo per creationē. Et iō q2 aīaz nō habem⁹ a mūdo ſed a deo per creationē: ideo quādo creatur et vnitur corpori: tunc dicit in mundū venire: quia deforis dicit. Corpus autē quia datur a mūdo et non deforis: ideo in mundū venire non dicitur. Volens ergo oſtendere euangeliſta ſm quam partem homo illuminatur ab euangelica lege dicit/ q illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū. q. d. q homo illuminatur nō ſm corpus quod habem⁹ a mundo: ſed ſm animā quā deforis habem⁹. Sic eñ ſuperius orabat pſal. xpi lege Ps. 12. illuminari cupiēs: cū dicebat. Illumina oculos meos ne vnq̄ obdormiam. etc.

261 **Timor domini ſanctus permanet in ſeculum ſeculi: iudicia domini vera iuſtificata i ſemetipſa.**

Hic conſequenter cōmendatur lex euangelica ab humilitate: quia nos humiliat. Vbi ſciendū q vt ait glo. Timor. preter timorem naturalem/ quattuor ſunt genera timoris .ſ. Timor mundanus: quo timemus bona perdere mundi. Timor ſeruilis: quo a malo timore pene cohibemur. Timor initialis: quo partim timore pene et partim amore iuſticie ſeruitur. Timor filialis ſiue caſtus: quo offendere ſponſum timemus et ſeparari ab ipſo. Et de iſto timore hic dicit pſal. Timor domini ſanctus. quo ſcz quāto quis plus diligit: tanto diligenti⁹ cauet offenſam. hunc timorē perfecta charitas non mittit ſed includit. Timorem autem initialem perfecta charitas foras mittit. Sed timorem mundanū et ſeruilem nō ſolum perfecta charitas foras mittit ſed etiam imperfecta. De timore ergo filiali hic dicitur. Timor domini Queſtio. ſanctus permanet in ſeculum ſeculi. Sed nunquid iſte Xps. timor filialis fuit in chriſto: Videtur q ſic: quia habuit Eia. 11. omnia dona ſpiritusſancti. Ad oppoſitum: quia ab initio fuit beatus et non timuit offendere deum. Reſpondeo q iſte timor duos habet effectus. vnum ſimpliciter perfectum: quia facit deum reuereri. Alium non ſimpliciter perfectum: quia facit timere caſum vel offenſam dei: qui effectus imperfectionem habet annexam. Dico ergo q iſte timor quantum ad effectum imperfectum non fuit in chriſto nec in beatis erit: ſed bene quantum ad effectum ſimpliciter perfectum. Et hoc dicit magiſter libro. 3. diſtin. 34. d. Sciendum itaq3 eſt q ſpiritus timoris erit in futuro: ſicut et alia dona ſpiritusſancti: ſed non habebit oēm illū effectū quem modo habet. Faciet enim tunc nos reuereri deum: non timere ſeparari a deo vel ipſo carere. Fuit ergo et in chriſto timor ille: ſed iuxta illum vſum quē habebit in futuro ſanctis. Non eñ timuit xps ſeparari vel offendere deū: ſed eū pre omnibus reueritus eſt.

Deſiderabilia ſuper aurum et lapidem precioſum multum: et dulciora ſuper mel et fauum. 262

Hic conſequenter tertio principaliter oſtendit qualiter lex euangelica eſt merito obſeruanda. Et tria facit: vt nos ad eius obſeruationem inducat. Quia primo ponit eius dignitatem. Secundo eius vtilitatem. ibi. Etenim ſeruus tuus ſum. etc. Tertio ſuam per hoc removeri petit cecitatem. ibi. Delicta quis intelligit. Quantum ad primum oſtendens legis chriſti dignitatem/ dicit. Deſiderabilia. etc. Vbi notandum q tria maxime in hoc mundo videntur deſiderabilia: vel vt melius dicam: deſiderata ab hominibus mundi. quibus tamen omnibus preferenda eſt lex euangelica .ſ. diuitie temporales: et hec ſignificantur per aurum. potentie mundiales: et hec ſignificantur per lapidem precioſum. et delicie vel voluptates carnales: et hec ſignificantur per mel quod eſt dulce. Aurum. Diuitie. Potētia. Delicie. De auro diuitiarū dicitur. Eccl. 31. Beatus vir qui inuētus eſt ſine macula: et qui poſt aurum non abijt: nec ſperat in pecunie theſauris: quis eſt hic et laudabimus eū: Quod ideo dicit: q pauci ſunt tales. De lapide vero potentiarum vel dignitatum dicitur Eccl. 27. Eccl. 27. Qui in altum mittit lapidem ſuper caput eius cadet. Quod ideo dicit: quia maior potentia maiorem caſum generat et ruinam. De melle vero voluptatum dicitur. Prou. 5. Fauus diſtillans labia meretricis: ſed nouiſſima illius amara quaſi abſinthium. Volens ergo pſalmiſta preferre omnibus temporalibus que poſſunt deſiderari legem euangelicam dicit. q in ipſa contenta ſunt deſiderabilia ſuper auruz: quo ad diuitias. Lex euangelica. ſuper lapidē precioſuz: quo ad dignitates et potentias. et ſuper mel et fauum: quo ad voluptates et delitias. Et iſto modo de iſta ſapientia noue legis dicitur Prouerbiorum. 3. Prou. 3. q melior eſt acquiſitio eius negociatione auri et argenti. etc. Et omnia que deſiderantur huic comparari non valent.

Etenim ſeruus tu⁹ cuſtodit ea: in cuſtodiendis illis retributio multa. 263

Hic conſequenter ponit huius legis vtilitatem: quia Lex. ſcilicet in obſeruatione illius magna eſt retributio. Vnde Cuſtodita. Gregorius dicit. Gregor⁹. Sacri eloquij mādata ſi modo hic perpetrentur in opere: poſtmodū coronam victorie exhibent in retributione. Quod hic notans dicit. In cuſtodiendis illis retributio multa. Et ideo ſeruus tu⁹ cuſtodit ea. Retributio. Hoc ideo dicit q2 conſideratio premij vim laboris minuens ad obſeruationē legis faciliter noſtras mentes inclinat. Et nota q duplex retributio cuſtodientibus legis xpi mādata debetur .ſ. in pſenti et in futuro.

In preſenti enim quia in eo q cuſtodiuntur non tantum in re extra poſita: ſed etiã in ipſis dum cuſtodiunt in hac vita: q2 in ipſis eſt gaudium: quia per ſemetipſa placent ⁊ delectant facientem. Et ideo nõ ait. pro cuſtodiendis illis: ſed in cuſtodiendis illis. Quia non tantum pro illis in futuro debetur premium: ſed etiam hic in eorum cuſtodia magnum eſt gaudium. vt ait glo. quia ſeruire deo regnare eſt. Habent etiam retributionem in futuro ⁊ etiam duplicem. vt oſtendit Gregori⁹.
Greg. li.1. mor.c.14. Duplicia enim in futuro erunt premia: q2 finito labore preſentis ſeculi non ſolũ animarũ gaudium: ſed etiã beatitudo retribuitur corporũ. ⁊c. vide ibi. Et iſta pſal. attendens dicebat.
ps.118. Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſticias tuas in eternum ꝓpter retributionem.

264 Delicta quis intelligit: ab occultis meis munda me: ⁊ ab alienis parce ſeruo tuo.

¶ Hic conſequenter poſtq̃ oſidit ſe voluntarium ad obſeruationem mandatorum xp̃i: orat remoueri impedimentum: quod ſcz eſt peccatum.
Delictum Peccatũ. Ubi notãdum q quedam ſunt peccata que ab intrinſeco procedũt: vt peccata que quis propria malicia abſq3 tentatione exteriori cõmittit: vel interiori tentatione ꝓpulſatus, vt tentatus a propria carne. et iſta dicũtur propria peccata ⁊ intrinſeca. Alia ſunt ab extrinſeco introducta: ſicut que ſiunt per tentationes exteriores: vtputa demonis vel mũdi. vel que per ſenſus corporales animam inuadunt. et iſta dicuntur aliena. Uel aliter. Quedam ſunt peccata que quis cõmittit. et illa dicuntur propria. Alia ſunt peccata que alij cõmittunt ex negligentia principis vel malo principis exemplo: que tamen principi imputantur. et iſta dicuntur aliena. Item quia ſi quis malum exemplũ pretendat alijs quo multi peccare poſſunt vel occaſionem peccandi aſſumere: quamuis neſciat quot ſuo exemplo peccabunt: ſibi tamen omnia illa peccata imputantur que alij ſuo malo exemplo cõmittunt. Nã tot mortibus ſunt digni prelati, quot ad ſubditos ſuos
11.q.3.precipue. perditionis exempla tranſmittunt. Ad ꝓpoſitum ergo quia dauid erat prelatus: q2 rex: ⁊ ſuo adulterio multis malum dederat exemplum: imo omnibus. Et ideo neſciens quot ſuo malo exemplo peccaſſent. di. Delicta quis intelligit: i. quis male agens quomodo poteſt cognoſcere quot ſuo corrumpuntur exemplo: q. d. null⁹. Ideo orans ſubdit. Ab occultis meis munda me. ſcz a peccatis que proprio motu commiſi. et ab alienis. que ſcz cõmiſi prouocatus ab alijs, munda me. Uel. ab occultis meis. i. a peccatis que ego cõmiſi que dicũtur occulta: quia principaliter ſtant in voluntate q̃ nullus exterior cognoſcere poteſt. Et ab alienis. ſ. que alij meo exemplo cõmiſerunt. A meis, inquit, munda me. ſ. tollendo de corde malam voluntatem. ſed ab alienis parce. ſ. non permittas tentatiões mihi dñari.

265 Si mei nõ fuerint dominati tũc immaculatus ero: ⁊ emundabor a delicto maximo.

¶ Ubi nota q omnis faciens peccatum ſeruus eſt pec-
Joan. 8. cati. et peccatum ſemper dominatur illius qui peccat. Ex quo ſequitur: q ille cui peccatum nõ dominatur eſt ſine peccato ⁊ immacular⁹. Et hoc eſt quod ait. Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero. et emundabor a delicto maximo. Per delictum maximum accipe ſuperbiam: quia non eſt maius delictum q̃ a deo apoſtatare. quod eſt initium ſuperbie hominis. Eſt eñ ſuperbia vltimum vitiũ recedentibus ad deum: ⁊ primũ recedentibus. Et ſm iſtum ſenſum ly mei eſt caſus genitiui ⁊ numeri ſingularis. Poteſt ſcdo eſſe numeri pluralis ⁊ nominatiui caſus. et tunc eſt ſenſus. Si mei. ſ. ſenſus Uel Dña. corporales. mei nõ fuerint dominati. ſ. ſupra rationem: quod ſcz ſit qñ ratio ſubijcitur carni: ⁊ ſenſualitas ſpiritui dominatur. tũc nunquid immaculatus ero: Cogitabat enim propheta q oculi ſui fuerãt ſupra rationem dominati quando viſa Berſabe cõcupiuit ⁊ cõmiſit adulterium.

Et erũt vt complaceãt eloquia oris mei: ⁊ meditatio cordis mei in cõſpectu tuo ſemper. 266

¶ Ubi nota q oratio eſt duplex. ſ. mẽtalis ⁊ vocalis: quarum nulla deo placet que maculato corde ꝓcedit vel ſuperbo. Sed illas reſpicit ⁊ exaudit q̃ immaculata mente ꝓcedunt. Et hoc eſt quod dicit. Si ero immacular⁹. Tunc tibi placebunt eloquia oris mei. Et hoc quo ad orationes vocales. Et meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. ſ. erit: et hoc quo ad orationes mẽtales. Oratio. Illud eñ libenter aliquis reſpicit quod eſt ſibi placitũ: ⁊ illud in conſpectu ſuo ponit. Sic enim dicit Geñ. 3. Gen. 4 Reſpexit dñs ad Abel. ⁊c.

Domine adiutor meus: ⁊ redẽptor meus. 267

¶ Uidẽs enim q ꝑ ſeipſum a peccatis liberari nõ poteſt: ſz ſolũ adiutorio diuino munitus. ideo ſe cõuertẽs ad deum dicit. Dñe adiutor meus. ſ. cõtra hoſtes tã intrinſecos q̃ extrinſecos. Adiutor Redẽptor Et redemptor meus. q2 nõ ſolum iuuas ne cadam: ſed etiã poſt lapſum reparat. Adiutor ẽ q2 facis ꝑcauere futura. ſed redẽptor: q2 remittis cõmiſſa virtute tue paſſionis ⁊ ſanguinis. Non eñ auro vel 1. Pet. 1. argẽto redẽpti eſtis. ⁊c. Ab illo ergo loco Delicta quis intelligit. oĩa dicit vt oſidat q null⁹ niſi mũd⁹ dei ſacramenta ꝯtractare digne põt. iuxta illud pſal. Peccatori aũt ps.49. dixit deus: quare tu enarras iuſticias meas. ⁊c.

Exaudiat te dominus in die tribulationis: 268 12.q.2.glo ná cpi. ꝓtegat te nomẽ dei iacob.

¶ Titulus iſtius pſal. eſt. Ad victoriam pſal. Dauid. Pro cuius expoſitione ſciendum q ait rabbi Sal. Iſte pſal. fuit factus a dauid quando milites ſui iurauerũt dicentes. Non egredieris nobiſcum ad prelium: ne extinguatur lucerna in iſrael. Ubi notandum q cũ phi- 2. reg. 21. liſtei iniſſent prelium contra iſrael deſcendit Dauid cũ ſuis viris ⁊ pugnabat contra philiſteos. et ibi Dauid fuit in magno periculo mortis: niſi ipſuz iuuiſſet Abiſai filius Saruie qui defendit regem Dauid: ⁊ philiſteum qui nitebatur occidere dauid, interfecit. Uidentes igitur viri Dauid periculum in quo fuerant: quia ſi rex fuiſſet interfectus: totus exercitus ſuccubuiſſet. Rex Bellum. ordinauerũt inter ſe: ne rex Dauid amplius ad pugnã cum ipſis iret: ſed domi remaneret. vñ ibidem dicitur. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes. Iam non egredieris nobiſcum in bellum ne extinguatur lucerna in iſrael. Cogitabant enim q rex plus poterat eos orationibus manens domi iuuare q̃ pugnando manibus: Sicut Moyſes obſecrans, fortius dimicabat contra Amalech precibus q̃ exercitus armis inimicus ab eo miſſus. vt habetur Exodi. 17. Unde ibidem dicitur. Exo 6.17 Cumq3 eleuaret manus Moyſes. ſ. deuote orãdo. vincebat iſrael. Si aũt paululũ remiſiſſet fugabat amalech.

¶ In ſequenti ergo bello contra philiſteos in Gob Da
uid remanſit domi ⁊ exercitum ſuum miſit ad pugnã.
Et tunc orando pro victoria ſui exercitus iſtum pſal-
mũ fecit. verba ſua exercitui ſuo dirigens ⁊ dicit. Exau
diat te dominus. ⁊c. Ex predictis apparet ſenſus tituli
qui eſt ad victoriã pſal. dauid. i. iſte ps. fact⁹ ẽ a dauid
ad victoriã. ſ. pro exercitu ſuo impetrandã. Et hoc eſt
qḋ dicit. Exaudiat te dñs in die tribulationis ⁊c. vt. R.
¶ Intẽtio autem pſalmiſte in hoc pſal. eſt agere de xp̃o
quaſi de ſacerdote imolaturo ⁊ rege pugnaturo. Et ſub
figura optandi hic predicat que de xp̃o ſunt futura ante
paſſionem ſuam. ſ. tempore ſue tribulationis: ⁊ poſt re-
ſurrectionem ſuã. ſ. tempore ſue exultationis. Et pſal.
iſte diuiditur in duas partes. Qꝛ ꝓpheta orando ꝑdi-
cat primo aduerſa ſue paſſionis. Secũdo ꝓſpera ſue re-
ſurrectionis. ibi. Tribuat tibi ſm cor tuũ. Prima vero
pars diuiditur in tres. Qꝛ primo paſſiõis xp̃i ponit ef-
ficaciã. ſecundo ꝑ xp̃i paſſionem ſanctificandam dicit
eccleſiam. ibi. Mittat tibi auxiliũ de ſancto. tertio paſ-
ſionis xp̃i nobis poſtulat memoriã. ibi. Memor ſit oĩs
ſacrificij tui. Quantum ergo ad primũ ſub modo opta
tiuo predicit efficaciã xp̃i paſſiõis: que eſt ꝙ virtute ei⁹
omnis xp̃i oratio ⁊ eccleſie fuit exaudita ⁊ defenſata. d.
Exaudiat te dñs in die tribulationis. ſ. exaudiet te dñs
passio xp̃i. in die paſſiõis. Ubi nota ꝙ xp̃s tẽpore ſue paſſiõis ora-
oõ xp̃i. uit tripliciter. ſ. pro ſe: pro ſuis diſcipulis: ⁊ pro ſuis ini
Joan. 17. micis. Orauit pro ſe. d. Pater venit hora: clarifica filiũ
tuum. Sed quid pretendebat iſta xp̃i oratio: cũ ipſe fili
us eſſet ſempiterna claritas patris: q̃ nec diminuta fuit
in forma humana: nec augeri poteſt in diuina? Ad hoc
Augu. ſup ioannẽ. rñdet Auguſti. ſup Ioan. Apud hoĩes minor erat cla-
ritas xp̃i: qñ in ſola iudea deus erat notus. Qꝛ vero ꝑ
euãgeliũ xp̃i factũ eſt vt pater innoteſceret gentibus pa
trem clarificat filius: ⁊ filiũ pater. Dicit ergo: pater cla
rifica filiũ tuũ: vt filius tuus clarificet te. Quaſi in paſ
ſione xp̃s poſitus dicat patri. Pater reſuſcita me: vt to-
to orbi innoteſcas per me. Secundo orauit ꝓ ſuis apo-
Joã. 17. ſtolis. d. Pater ſancte ſerua eos in noĩe tuo quos dedi-
ſti mihi: vt ſint vnum ſicut nos vnum ſumus. Et exau
ditus fuit. qꝛ vt habetur Actuũ. 4. Multitudinis credẽ
tium erat cor vnum ⁊ anima vna. ⁊c. Unum quidẽ ꝑ
charitatis vnitatem. Tertio orauit ꝓ inimicis: qñ cru
ci affixus ait ad patrẽ. Pater dimitte illis qꝛ neſciũt qḋ
faciunt. Et pro ipſis gratiam impetrauit. vnde Beda.
Non eſt putandum hoc xp̃m fruſtra oraſſe: ſed in illis
hoc fuiſſe impletum qui poſt eius paſſionẽ crediderunt
in eum. Iſta ergo omnia preuidẽs pſal. ait. Exaudiat
te. ⁊c. pſal. In die tribulationis mee clamaui ad te: qm̃
exaudiſti me. Sequitur. Protegat te nomẽ dei Iacob.
Nomen. Ubi nota ꝙ nomen dei Iacob nõ accipitur pro ipſo no
mine dei: ſed ꝓ ſignificato nominis. ſ. pro ipſo deo quẽ
iacob colebat. Protegat ergo te. i. vndiq; te defendat in
paſſione. Et ponit hic verbum optatiuũ pro futuro in-
dicatiui: vt ſit ſenſus. protegat. i. proteget. Sic eñ ſe ex
Ps. 63. auditum inſinuat xp̃s. d. Protexiſti me a cõuentu ma
lignantiũ ⁊ a multitudine operantiũ iniquitatẽ.

269 2. q. 5. Ieſus.

Mittat tibi auxilium de ſancto: et de ſion tueatur te.

¶ Hic conſequenter oſtendit ꝙ per xp̃i paſſionem ſan-
Eccleſia. corp⁹ ecclie 1. cor. 12. ctificata eſt eccleſia. Ubi notandum ꝙ eccleſia eſt cor-
pus xp̃i myſticum. i. fideliũ multitudo. De quo dicit
apls. Uos autem eſtis corpus Chriſti ⁊ membrum de
membro. Et quoſdam quidem poſuit deus in eccleſia:
primũ apoſtolos: ſecũdo prophetas: tertio doctores ⁊c.
Sequit. Nũqd in corpe eccl'ie oẽs ſunt apli? nũqd oẽs
ꝓphete? nunquid omnes doctores? ⁊c. q. d. non. Cum
igitur eccleſia ſit corpus chriſti: tunc deus chriſto auxi
lium mittit: cum eius corpus ſanctificat: quod eſt eccle
ſia. Quod hic faciendum preuidit pſalmiſta. d. Mit-
tat tibi auxilium de ſancto. vbi glo. Ideſt auxilietur ti Auxiliũ.
bi. ſ. faciens tibi ſanctificatum corpus. ſ. eccleſiã. vt ſcʒ
in aduerſitatibus nõ deficiat: ſed proficiat magis. Sic
enim ipſi xp̃o ſe auxiliaturũ deus ꝓmiſerat. ſ. ipſi cor-
pori ſuo. d. pſal. 88. Manus eñ mea auxiliabitur ei.
Sequitur. Nihil proficiet inimic⁹ in eo. ⁊c. Sed qua-
liter eccleſiam ſuam deus cuſtodit ⁊ ſibi auxilium mit
tit: ſubditur. Et de ſion tueatur te. Sion nãq; ſpecula- Contẽpla
tio interpretatur: ⁊ ſignificat contemplationem qua ec tio. ſion.
cleſia mente conuerſatur in celeſtibus: per quam contẽ
plationem tuetur ⁊ fortificatur. Quis enim contemplã
do eterna premia mala timet terrena? certe null⁹. vt oſtẽ
dit Grego. d. Mala preſentis vite tãto durius animus Greg. 10.
ſentit: quanto penſare bonum quod ſequitur negligit. mor. c. 19.
Cũq; non vult conſiderare premia que reſtant: grauia
eſtimat eſſe que tolerat. Ac ſi ſemel quiſq; ad eterna ſe eri
git atq; in his que incõmutabiliter ꝑmanent oculũ cor
dis figat: prope nihil eſſe hic conſpicit quicquid ad fi-
nem tendit. Quo enim ſe interius gaudijs robuſtius
inſerit: eo minus dolores externos ſentit. Ex quibus pa
tet ꝙ de ſion deus tuetur eccleſiã: quia ſpeculatione ſu
pernorum fortis efficitur ad tolerantiã omnium aduer
ſorum. Et hoc eſt quod de ſion dicit Abdias. ca. vnico.
In monte ſion erit ſaluatio ⁊ erit ſanctus: qꝛ ꝑ ſpecula-
tionem eternoꝝ ſaluatur eccleſia ⁊ ſanctificatur.

Memor ſit omnis ſacrificij tui: ⁊ holocauſtũ tuum pingue fiat.

270 de cõſe. di. 2. iterabit.

¶ Hic conſequenter oſtendit ꝙ xp̃i paſſionẽ habere de-
bemus in memoria. Per ſacrificium enim intelligitur Sacrifici-
xp̃i paſſio que fuit ſacrificium veſpertinum: quia adue um. paſſio
ſperaſcente die eleuatis in cruce manib⁹ ſeipſum ſacrifi xp̃i.
ciũ iuſticie pro nobis obtulit patri. De quo pſal. 140. Ps. 140.
ait xp̃s. Eleuatio manuũ mearum ſacrificium veſperti
num. vt eñi ibidẽ ait glo. In lege duo ſacrificia iugiter
fiebant. ſ. mane ⁊ veſpere. ſed ſacrificium quod veſpere
offerebatur dignius ⁊ acceptabilius erat: quia figura
erat illius veri ſacrificij quod in fine mundi oblatũ eſt
in cruce. Et nota ꝙ ſicut in deo non cadit obliuio pro- Memo-
prie: ſic nec rememoratio. Sed ſicut dicitur cognoſcere ria. deus.
quando nos facit cognoſcentes. In hoc cognoui ꝙ ti- Gene. 22.
meas deũ. i. alios cognoſcere feci. Sic tunc dicitur me
morari alicuius rei quando illius memoriã noſtre inſe
rit menti. Cum ergo pſal. orãs dicit de xp̃o. Memor ſit
oĩus ſacrificij tui: ⁊ holocauſtũ. ⁊c. vult dicere. Memo
res nos faciat omnium iniuriarum ⁊ contumeliarum:
quas pro nobis tuliſti. Et holocauſtum tuum pingue Holocau-
fiat. Ubi nota ꝙ holocauſtum differt a ſacrificio: qꝛ ſa ſtum.
crificium partim incendebatur: ⁊ partim pro comeſtio
ne ſacerdotibus ſeruabatur: ſed holocauſtum diceba-
tur illud animal quod totum incendebatur. Unde ho
locauſtum dicitur ab holon qḋ eſt totum: ⁊ cauſtos qḋ
eſt incenſum vel incendium. vnde holocauſtũ quaſi to
tum incenſum. Sic ergo per ſacrificiũ xp̃i intellige in-
iurias ⁊ penas quas pro nobis citra mortem pertulit.
ſed per holocauſtum ipſam mortem: per quã igne cha
ritatis totus incenſus fuit. Dicit ergo. Et holocauſtũ
tuum pingue fiat: id eſt mortem tuam ⁊ crucem qua to
tus pro nobis oblatus es deo. Pingue fiat. i. deo acce
ptum ⁊ iocundum nobis: vt dolorem mortis in reſurre
ctionis leticiam nobis conuertat. Et in omnibus iſtis
locutionibus ponit optatiuum pro indicatiuo futuri
temporis: vt ſit ſenſus. Pingue fiat: ideſt pingue ⁊ ac-
ceptum faciet.

271 **Tribuat tibi ſecundum coꝛ tuū: ⁊ omne conſilium tuū cōfirmet.**

¶Hic conſequenter ꝓpheta p̄dicit proſpera xp̄i reſurre
ctionis. Et diuiditur in duas. qꝛ primo oſ̄dit que pro=
ſpera ꝑ xp̄m bonis euenīūt. ſecūdo que aduerſa malis.
ibi. Hi in curribꝰ. Prima in tres. Qꝛ oſ̄dit primo ꝙ ꝑ
xp̄i moꝛtem ⁊ reſurrectionem nos liberamur. ſecundo
magnificamur: ibi. Letabimur. tertio exaudimur. ibi.
Impleat dn̄s. Quantū ad primū dicit. Tribuat tibi ſ̄ꝫ
coꝛ tuum. Ubi nota: ꝙ aliud fuit coꝛ ⁊ intentio iudeo=
Iudeus. rum in xp̄i moꝛte. ⁊ aliud coꝛ xp̄i ſiue voluntas. Nā in
Xp̄s. tentio ⁊ coꝛ iudeoꝝ erat ꝑ xp̄i moꝛtem xp̄i fidē ⁊ nomen
Uoluntas. delere. xp̄i autem coꝛ ⁊ intentio erat nos a pctīs libera=
re. Similiter conſiliū iudeoꝝ aliud erat a conſilio xp̄i:
qꝛ conſilium iudeoꝝ erat vt vnus periret ꝓ populo ſcꝫ
iudeoꝝ. et conſilium xp̄i ab eterno fuerat vt ipſe moꝛteꝫ
ſubiret ꝓ vocandis gētibus ⁊ ſaluandis. Et hoc eſt qđ
pſal. xp̄o loquens predicit. Tribuat tibi ſ̄m coꝛ tuuꝫ. i.
ſ̄m coꝛ ⁊ intentionē tuam qua pro nobis moꝛtē ſubijſti:
ſcꝫ vt moꝛte tua nr̄am moꝛtē tolleres: ⁊ reſurrectiōe tua
vitam nobis donares. Et nō ſ̄m coꝛ ⁊ intētioneꝫ iudeo
rum qui nomē tuum ⁊ fidem delere conabātur. Et om̄e
Cōſilium. conſiliū tuum confirmet. et eſt confirmatio eiuſdem. i.
Sentētia. confirmet illa ⁊ ꝑficiat: que tu alto cōſilio ꝑ moꝛtē ⁊ re=
ſurrectionem tuam de nobis facere decreuiſti. Et poſſu
mus hic notare diuini conſilij conditiones. Ubi p̄mo
notandū ꝙ dei conſilium differt a ſentētia dei: qꝛ dei ſen
tentia cum ſtet in ſignis exterioꝛibus mutari poteſt: cō
ſilium autē dei cum ſit eius eterna diſpoſitio ⁊ ꝓuiden
Thob. 3. tia mutari non poteſt. vnde. Non eſt in poteſtate homi
nis conſilium tuum.

272 **Letabimur in ſalutari tuo: ⁊ in**
24. q. 1. q̄
dignioꝛ. **noīe dī noſtri magnificabimur.**

¶Hic ꝯſequenter oſtendit ꝙ ꝑ xp̄i reſurrectionē magni
Salutare ficamur. Ubi nota ꝙ ſalutare aliqñ dr̄ ipſe xp̄s: ⁊ tunc
Xp̄s. ſalutare idē eſt ꝙ ſaluatoꝛ. ſic eñ deo patri loquens Si
Luce. 2. meō dero. d. Nūc dimittis. ⁊c. Qꝛ viderūt oculi mei ſalu
tare: qđ paraſti. ⁊c. Aliqñ vero ſalutare dr̄ xp̄i ſaluato=
ris effectus vel modus ꝑ quē nos ſaluauit. ſ. eius moꝛs
Ps. 50. ⁊ reſurrectio. Redde mihi leticiā ſalutaris tui. i. effectū
tue moꝛtis ⁊ paſſionis: qui eſt ipſa ſaluatio. Cuꝫ enim
quis peccat perdit effectum xp̄i paſſionis ⁊ reſurrectio=
nis: quo ſe facit indignum. Cum aūt ad ſtatum penitē
tie ⁊ gratie reducitur: ſibi hoc ſalutare reddit. Ipſa eñ
Reſurre= reſurrectio xp̄i effectus fuit magne leticie: qꝛ ſicut ꝑ moꝛ
ctio xp̄i. tem ſaluatoꝛis moꝛs noſtra eſt moꝛtua. ita ꝑ xp̄i reſurre
ctioneꝫ eſt nobis vita donata. Quid eſt ergo letabimur
in ſalutari tuo: niſi letabimur in reſurrectione tua xp̄e.
que cauſa leticie oībus fidelibꝰ extitit? Ūn̄ de die reſur
rectionis cantat eccleſia illud pſal. Hec dies quaꝫ fecit
Ps. 117. dn̄s: exultemus ⁊ letemur in ea. Ūn̄ ibideꝫ ait glo. Hec
dies quā fecit dn̄s. i. qua mihi ſalutem dedit. Hic iubi=
lei annus ſub lege figuraliter obſeruatꝰ: qui dicitur re
mittens vel initians: qꝛ tunc manu mittebant: debita
remittebāẗ: poſſeſſiones dn̄is reſtituebantur. Et nos
hoc die a ſeruitute pcti redempti ſumus: qbus etiā eter
na hereditas eſt reſtituta. Ergo exultemꝰ ⁊ letemur in
ea. Exultemus intus mente. letemur foꝛis opere. qꝛ dia
bolꝰ ius perdidit: ⁊ homo reuixit. Sic eñ dicit pſal. 9.
Exultabo in ſalutari tuo. ⁊c. Et in noīe dei noſtri ma=
gnificabimur. Quod eſt enim nomē dei noſtri niſi xp̄s
Nomen. a quo ⁊ nos xp̄iani vocati ſumus? In quo noīe magni
Xp̄s. ficamur a deo: ⁊ nos deuꝫ magnificamus. Magnifica
mur a deo. qꝛ per iſtud nomē nos ad fidem deitatis vo
Rom. 8. cauit ⁊ iuſtificauit. Quos vocauit: hos ⁊ iuſtificauit.
⁊ quos iuſtificauit hos ⁊ magnificauit. ſ. in p̄ſenti om̄i
virtutum genere. Uel ſ̄m glo. ponitur ibi p̄teritum pro
futuro: vt ſit ſenſus. magnificauit. i. magnificabit eter=
na remuneratione vt filíi deo ſint. Nos etiam deū ma
gnificamus: qꝛ per opera ꝑ iſtud nomē in nobis facta/
deum magnū predicamus. Sic ⁊ glorioſa virgo in hoc Lu. 2.
ſalutari deuꝫ magnificabat. d. Magnificat aīa mea do Magnifi=
minum: et exultauit ſp̄us meꝰ in deo ſalutari meo. Ūn̄ cate.
modum quo deus ſic magnificaẗ a nobis oſ̄dit Orige Origenes
nes ſuꝑ Lucā. d. Si autem deꝰ nec augmentū nec detri
mentum recipere pōt: quid eſt qđ Maria dicit. Magni
ficat aīa mea dn̄m? Sꝫ ſi conſidereꝫ dn̄m ſaluatoꝛē ima
ginem eſſe inuiſibilis dei: ⁊ aīam meam factaꝫ ad eius
imaginem vt ſit imago imaginis: tunc videbo quoniā
in exemplo eoꝛum qui ſolent imagines pingere qñ ma
gnificauero aīam meā virtutibus: tunc imago dei grā
dis efficitur. Et ipſe dominus cuius imago eſt/ in ani=
ma mea magnificatur

Impleat dn̄s oēs petitiones tu 273
12. q. 1. de
as: nunc cognoui qm̄ ſaluum fe nique.
cit dn̄s chriſtū ſuum.

¶Hic cōſequenter oſ̄dit ꝙ per virtuteꝫ xp̄i moꝛtis ⁊ re
ſurrectionis exaudimur. Petitiones eni nr̄as tūc exau
diuit dn̄s: qñ xp̄m exaudiuit pro nobis oꝛantem. Oꝛat Oratio.
aūt xp̄s pro nobis ⁊ in preſenti quando nobiſcū erat: et
in futuro quando iam ad dexteram patris ſedens inter
pellat ꝓ nobis. Omnis aūt xp̄i oꝛatio fuit exaudita. d.
apl̄s. Exauditus eſt pro ſua reuerētia. Et hoc eſt quod Hebr. 5.
dicit. Impleat dn̄s om̄s petitiones tuas. i. implebit. Et
quaſi pſal. de hoc certificatꝰ ſubdit. Nunc cognoui qm̄
ſaluū fecit dn̄s xp̄m ſuum. i. ſp̄u prophetico ante preui=
di: qm̄ ſaluum fecit dn̄s xp̄m ſuuꝫ. i. reſuſcitauit illum.
quaſi. d. Si deus reſuſcitauit xp̄m a moꝛte multo foꝛtiꝰ
ipſum exaudiet reſuſcitatum. Et hoc idem alijs verbis
explicat dicens.

Exaudiat illum de celo ſancto 274
**ſuo: in potentatibus ſalus dex=
tere eius.**

¶Ideſt non ſolum exaudiuit illum de terra: qñ poſtu=
lauit clarificari a patre: quando pro ſuis exoꝛauit vt
non perirent: quando pro inimicis vt eis peccata dimit
terentur: ſed etiam exaudiuit illum de celo ſancto ſuo.
vbi interpellat ꝓ nobis ad dexteram patris: mittēs in=
de ſpiritū ſanctum ſuꝑ credētes. Si aūt queras in quo
generaliter exaudiet deus xp̄m oꝛantē: ſubdit. in hoc. ſ. Potētatꝰ
Qđ in potentatibus ſalus dextere eius. Potentatꝰ eñ
a potens dicit. ⁊ idem eſt qđ potētia. Et eſt ſenſus: ꝙ in
potentatibus nr̄is eſt ſalus dextere eius. i. om̄is noſtra
potētia eſt ſalus dextere eius. i. eſt a potētia eius. i. quic
quid boni nos poſſumus: totū eſt a ſalute dextere eiꝰ. i.
a virtute gratie ipſius. qꝛ non ſumus ſufficientes co=
gitare aliquid a nobis quaſi ex nobis ſit: ſed ſufficiētia
noſtra ex deo eſt. Salus ergo dextere xp̄i eſt fauoꝛ gra=
tie ipſius a quo omnia nr̄a bona procedunt. Potenta=
tus enim noſter ſine ſalute dextere xp̄i ꝑmanere nō pōt. Eccl. 10.
ideo dr̄. Omnis potentatus breuis vita.

Hi in curribus et hi i equis: nos 275
23. q. 3. po
ſtea. **autem in nomine dei noſtri in=
uocabimus.**

¶Hic cōſequenter pſal. dat differentiam inter bonos et
malos: que ſtat in hoc. Qꝛ potentatus bonoꝝ ſunt ſalꝰ
dextere xp̄i: qꝛ. ſ. oēm ſuam potētiā a ſalute gratie xp̄i

ſe credunt ⁊ confitent habere. Mali autē ⁊ ſuperbi nō
ſic: ſed ſuā potētiā ponūt non in deo ſed in rebus tpalib⁹
mundi. Vñ hanc differentiā ponēs.d. Hi.ſ.ſuperbi. in
curribus: ⁊ hi in equis: ſupple confidunt. Sed nos ſcꝫ
boni: in deo. q2 in noīe dei noſtri inuocabim⁹. Quid.n.
Currus. p currum ⁊ equos niſi ipſa ſuperbia ⁊ auaritia mundi
Equus. deſignatur. Unde glo.hic dicit. Hi in curribus ⁊ hi in
Supbia. equis.q.d. Potentatus ⁊ ſalus bonoꝝ eſt dextera dei.
Auaricia. Sed ſuperboꝝ eſt in currib⁹ ⁊ in equis. Q2 ſuperbi vo
lubili ſucceſſione tēporaliū trahunt: qui ſeculari poten
tia gaudent.hi etiam ſunt in equis dū ſuperbie hono-
Triūph⁹. ribus inflati diſcurrunt. Tangit aūt hic duo triumpho
rum genera que apud romanos fiebāt.ſ. triumph⁹ ma
ior ⁊ minor. Maior triumphus qui dicebat laureatuꝫ
fiebat in curru. Minor autē q̄ dicebaf ouatio fiebat in
equo. Et per hoc oēs ſuperbos hic deſpicit propheta q̄
de terrena dignitate pſumunt. ꝓpter quod ſubdit. Nos
autē in noīe dei noſtri inuocabimus.q.d. Superbi cōfi
dunt in tēporalib⁹: nos autē in deo. Et ideo ſicut diuer
ſe ſunt malorum ⁊ bonoꝝ affectiones: conſimiliter ⁊ fi-
nes diuerſificātur. ꝓpter quod ſubdit.

276 Ipſi obligati ſunt ⁊ ceciderūt:
nos autem ſurreximus et erecti
ſumus.

Puer.5. ¶ Quid enī magis hoīem ligat ⁊ cadere facit q̄ pecca-
Ligare. tum? Funibus pctōꝝ ſuorū conſtringit quiſq3. Et hoc
Peccatū. eſt quod dicit. Ipſi obligati ſunt.i. a pctō ſuperbie liga
Cadere. ti ſunt. Sed q2 ligatus faciliter cadit: ideo ſubdit. Et ce
Amos.5. ciderūt: q2 pctm̄ quodlibet de ſe caſū facit. de q̄ Amos.5.
Dom⁹ iſrael cecidit ⁊ nō adyciet vt reſurgat. Qđ ideo
dicit: q2 quis de ſe ſolo in pctm̄ cadere pōt. ſed nullus d̄
ſe ipſo poteſt reſurgere. Nō aūt de bonis: q2 illi ſurgunt
⁊ erigunt. Surgunt enī q2 mente ſup ſuperna inquirūt.
Luce.15. erigūtur aūt q2 ad terrena oculos nō inclinant. Sic ſur
rexit ille adoleſcēs qui ſe videns peccaſſe: oculos ad pa
trem dirigens ait. Surgam ⁊ ibo ad patrē meum. Uel
Iudeus. hic pſal'.ponit differentiā inter iudeos ⁊ gentiles cōuer
ſos. De iudeis.d. Ipſi obligati ſunt ⁊ ceciderunt. Ipſi
ſcꝫ iudei cupiditate tēporalium bonoꝝ ligati: nolentes
parcere dño ne locum ⁊ gentem perderēt. ipſi inq̄ ſic cu
piditate ligati ceciderūt.ſ.de ſpe celeſti ad tēporalia. de
filiatione dei ad filiationem diaboli. de libertate ad ſer
uitutem: qua hodie p mundū premunt vniuerſi. Nos
aūt.ſ.populus gentiuꝫ ad fidē xp̄i cōuerſi ſurrexim⁹.ſ.
ab idolatria ad verum dei cultum. a vitijs ad virtutes.
a morte culpe ad gratie vitā. Et hoc nō noſtris meritis
ſed per fidem xp̄i iuſtificati. Erecti ſumus.ſ. ad ſuperna
contemplandum. Qđ ideo dicit: q2 ad aduentū xp̄i gē
tiles qui in pctīs iacebant per gratiam ſunt erecti. Iu
dicū.5. Ad eius aduentum erecti ſunt.

277
De cōſe.di.5 nō medi
ocr.ter.

Domine ſaluum fac regem: et
exaudi nos in die qua inuoca-
uerimus te.

¶ Hic pſal'. totam ſpem ſuam ad xp̄ꝫ dirigit.d. Dñe ſal
uum fac.⁊c. Sicut enī leſo capite cetera mēbra ledunt:
ſic ſaluo capite cetera membra cōualeſcunt. Cuꝫ igitur
rex noſter xp̄s ſit caput totius eccleſie: ipſo a morte p re-
ſurrectionem ſaluato: ⁊ nos per ipſum ſaluamur. Et ex
audi nos in die qua inuocauerimus te. Quid eſt inuo
care deum in die: ⁊ quid in nocte. In nocte enī inuocat
deum: qui xp̄m mortuum reſuſcitatum non credit. In
Ioel.2. die autem inuocat qui ipſum a morte credit ſurrexiſſe.
vt hic dicit glo. Et ſic omnis tali fide munitus q̄ inuoca
uerit nomen dñi ſaluus erit.

Domine i virtute tua 278
letabitur rex: et ſuper 24.q.1.ca
ſalutare tuum exulta ruas.
bit vehementer.

¶ Titulus pſal'. iſte eſt. In finem pſal'. dauid. Patet ex
dictis q᷑ iſtū pſal'. taꝫ hebrei q̄ catholici de xp̄o dictū ad
litteram affirmant. Intentio pſal'. eſt vt xp̄m verū regē
⁊ verum credam⁹ deum ⁊ hoīem eſſe. Diuidit aūt iſte
pſal'. in tres partes. Q2 primo ponit xp̄i meritum. ſecū-
do xp̄i premiuꝫ. ibi. Qm̄ preueniſti. tertio xp̄i imperiū:
et hoc in ſubiectione inimicoꝝ. ibi. Inueniatur man⁹
tua. Circa primum duo facit. Q2 primo ponit meritū
incarnationis. ſecundo meritū paſſionis. ibi. Deſideri
um anime eius.⁊c. Quantū ad primuꝫ ſciendū q᷑ xp̄s Xp̄s.
ſm̄ q᷑ homo in primo inſtanti ſue incarnationis habu Meruit
it oīa ad meritū neceſſaria.ſ. libertatem arbitrarij ⁊ gra
tiam ſummā q̄ voluntas eius tota in deum dirigebat.
Et ideo in primo inſtanti habuit ſummū meritum: ſic
q᷑ in merito proficere ſibi non potuit: ſed ſolum nobis.
vnde quantum ad hoc dicit magiſter. Non ſolū meru Magiſter
it xp̄s quando patri obediens crucem ſubijt: ſed etiā ab li.3. di.18.
ipſa cōceptione ex quo homo factus eſt per charitateꝫ ⁊
iuſticiam ⁊ alias virtutes: in quarum plenitudine fuit
ſm̄ hoīem conditus ſibi tantū meruit quantū poſt per
martyrij tolerantiam. Tanta enī plenitudo ſpūalium
cariſmatum in eo fuit q᷑ in eis pficere non potuit. Et iō
melior ipſius anima fieri nō potuit q̄ ab initio ſue con
ditionis extitit: q2 pficere in meritis nō valuit. Et q2 ſi-
gnum virtuoſi habit⁹ eſt delectabiliter ſm̄ habitū ope-
rari: ideo xp̄s ex habitu ſumme charitatis quē habuit
in incarnatiōe delectabat oīa / nō ſibi ſed diuino verbo
cui erat vnitū attribuens. Qđ preuidēs pſal'. de ipſo pa Uirtus
tri dicit. Dñe in virtute tua letabitur rex. Per virtuteꝫ Uerbum.
dei accipe verbū patris: per qđ omnia facta ſunt. Unde Ioan.1.
de verbo dei quod etiā vox quandoq3 dicit / habet pſal'. ps.28.
28. Uox dñi in virtute. Per regem aūt xp̄m intellige.
qui ſcꝫ habet in veſtimēto ⁊ in femore ſuo ſcriptū: rex re
gum ⁊ dñs dominantiū. Eſt ergo iſte ſenſus. O. dñe. ſcꝫ
deus pater. Rex.ſ. homo xp̄s letabitur in virtute tua.i.
in verbo tuo. In eo.ſ. q᷑ verbum caro factum eſt. Qđ re
cte verbum dicitur virtus tua: q2 tibi coomnipotēs. Ec
ce ergo meritum incarnationis: q2 de ſe homo xp̄s non
preſumpſit: ſed omnia verbo tribuit. Et ſuper ſalutare
tuum exultabit vehementer.i. in diſpoſitione tua: qua
diſpoſuiſti per ipſum genus humanū ſaluare. Ecce er-
go meritum xp̄i humilitatis: q2 omnia non ſibi: ſed ver
bo attribuit cui erat vnitus. Et ſalutem humani gn̄is
p ipſum fiendam gaudenter acceptat. Et de iſta xp̄i ex-
ultatione qua paruuli ⁊ humiles adeo p ipſum erāt ſal
uādi dicitur Luce.10. In illa hora exultauit Ieſus in
ſpirituſancto ⁊ dixit. Cōfiteor tibi dñe pater celi ⁊ terre Mat.11.
quoniam abſcondiſti hec a ſapientibus ⁊ prudentibus
⁊ reuelaſti ea paruulis.

Deſiderium anime eius tribui- 279
ſti ei: ⁊ voluntate labiorum eius
non fraudaſti eum.

¶ Hic cōſequēter agit de merito paſſiōis. Ubi ſciendū deſideriū.
q᷑ deſiderium xp̄i ꝓprie dicit eius paſſio: q2 ſumme pro Paſſio
nobis pati deſiderabat. vnde. Deſiderio deſideraui hoc xp̄i.
paſcha manducare vobiſcum.⁊c. Qđ ideo ſic dicit ſm̄ Luce.22.
Chriſoſto. q2 poſt illud paſcha crux imminebat: quam Chriſo ſu
p ſalute nr̄a euenire q̄ plurimū cupiebat. Et attende q᷑ p matth.
non ſine cauſa dicit pſal'. de xp̄i paſſione. Deſideriū aīe

eius tribuiſti ei. Quā tempore ſue paſſionis demō mul
tipliciter ipſam impedire conabatur. vnde et ppter hoc
vxorem pilati viſionib⁹ terruit vt marito ſuggereret ne
Greg. xp̄m traderet morti. vt ait Greg. Ecce concertatio inter
xp̄m et diabolum. qꝛ diabolus ne xp̄s moreretur ſatage
bat. xp̄s autem ꝓ humano genere mortē deſiderabat.
Qꝛ ergo caſſata voluntate diaboli deſideriū xp̄i deus
adimpleuit: igitur tunc ſuum deſideriū xp̄o dedit. Et
hoc alijs verbis confirmans dicit. Et voluntate labioꝝ
eius nō fraudaſti eum. i. voluntate per labia xp̄i expreſ
ſa et prolata. Voluntatem enī mortis xp̄s habebat: qꝛ
Luce.19. ꝓ nobis venerat pati. Filius hōis venit ſaluare quod
perierat: et dare animā ſuam in redemptionē ꝓ multis.
Et hanc voluntatem ſuam labijs ſuis multotiēs expreſ
ſit. maxime in horto qñ patri orans dicebat. Nō quod
ego volo: ſed quod tu vis. Qꝛ eīſi voluntas naturalis
mortem fugiebat: voluntas tñ rationalis mortem deſi
derabat. Vel per voluntatem labiorum xp̄i accipe oēm
eius voluntatem quam ſuis verbis expreſſit: que oīs
fuit impleta. Quod patuit qñ v̄bis demones fugabat:
infirmos ſanabat: mortuos ſuſcitabat: peccata remitte
bat. Quoniā vt dicitur Roñ.9. Quis reſiſtet volūtati
eius. q.d. nullus.

280 Quoniam preueniſti eum in be
depe. di.1. nedictionibus dulcedinis: poſui
alij ecōtra ſti in capite eius coronam de la
pide precioſo.

Hic conſequenter ponit xp̄i premium et dona que re
cepit a deo: et ſunt multa ſm que pars iſta diuiditur.
Nā oſtendit pſal. ꝙ quinqꝫ dona ſpecialiter deus xp̄o
contulit. ſ. primo puritatis ſanctitatē. ibi. Quā preueni
ſti. ſecundo reſurrectionis claritatem. ibi. Vitam petijt
a te. tertio aſcenſionis dignitatem. ibi. Magna eſt glo-
ria eius. quarto iudicandi poteſtatem. ibi. Quoniam
dabis eum in benedictionem. quinto eternitatis firmi-
tatem. ibi. Quā rex ſperat in dño. Primo ergo habuit
xp̄s a patre puritatis ſanctitatem: quod ponit. d. Quā
Magiſter preueniſti eum. etc. Vbi ſciēdum ꝙ: vt ait magiſter: du
li.2.di.26. plex eſt gratia dei in nobis. ſ. preueniens et ſubſequens.
ſiue operans et cooperans. Operans enim vel preueni-
ens gratia preparat hominis voluntatē et preuenit vt
velit bonum. Sed gratia ſubſequens vel cooperans ad
Gratia. iuuat ne fruſtra velit. Operans ergo gratia eſt que pre
Xp̄s. uenit voluntatem bonam: vt ſit bona: bonumqꝫ efficaci-
citer velit. Cooperans vero gratia iam voluntatē bo-
nam ſequitur adiuuando. Hanc autē duplicem gratiā
habuit xp̄s. ſ. gratiam preuenientem. qꝛ deus eum pre-
uenit ne peccatum originale cōtraheret: quādo ipſum
non per viam ſeminalem ſed ſolum virtute ſpiritusſcti
ipſum in virginis formauit vtero. ex quo peccatū poſt-
ea ſibi obeſſe non poteſt. Gratiam vero cooperantē ha
buit. ſ. gratiam gratumfacientem. quia vt dicit magi-
Magiſter ſter. Tantam gratie plenitudinē habuit ꝙ ei deus ple-
li.3.di.13. nius conferre non potuit. Primam ergo gratiam pre-
uenientem hic notans pſal. de xp̄o dicit. Quoniaꝫ pre
[illegible] uenisti eum in benedictiōibus dulcedinis. vbi glo. Be
nedictionem dicit immunitatem peccati: quia xp̄s do-
tatus eſt in conceptione vt poſtea ei peccatum nō obeſ-
ſet. Que dicitur benedictio dulcedinis: quia totum ex
dulcedine diuine gratie fuit. Cum ergo alij amaritudi
ne peccati Ade preueniant. tu o deus pr̄ preueniſti euꝫ
ſcꝫ chriſtum regem immunitate peccati: que ex gratia
eſt. Et illi ſic preuēto immunitate primi peccati: ſed actua
lis peccati conſequenter non nocuit. Et hanc gratiam
pſ.58. preuenientem ſibi collatam dicit chriſtus. Deus meus
miſericordia eius preuenit me. Poſuiſti in capite eius
coronam. etc. Hic conſequenter oſtendit pſal. chriſtum
habuiſſe donum cooperantis et ſubſequētis gratie. Per
coronam enim precioſi lapidis virtutum copiam acci-
pe. quia ſicut corona circundat caput: ſic virtutes ca-
put mentis ambiunt. Et ideo de timore domini qui vir
tutum omnium eſt fundamentum dicitur Eccl.1. Ti-
mor domini corona exultationis. Vnde notandū eſt
ꝙ chriſtus multiplici corona fuit coronatus: ſcꝫ Coro- Coronā.
na carnea in eius incarnatione. Corona lapidea in ei⁹
conuerſatione. Corona ſpinea in eius paſſione. Coro-
na aurea in eius aſcenſione. Primo corona carnea in
eius incarnatione: quando ſcꝫ dei verbum ad modum
corone noſtram carnem ſibi circūdedit. Et iſta corona
ipſum coronauit glorioſa mater ſua. Egredimini filie Cant.3.
ſion et videte regem Salomonem in diademate quo co
ronauit eum mater ſua in die deſponſationis illius.
Vnde Bernar. dicta verba exponēs ſuper Cant. dicit.
Egredimini filie ſion. i. anime ſeculares debiles et deli-
cate: filie et non filij. in quibus nihil eſt fortitudinis: ni-
hil virilis animi. Egredimini ergo de ſenſu carnis ad
intellectum mentis. de ſeruitute carnalis concupiſcen
tie ad libertatem ſpiritualis intelligentie. Egredimini
ergo et videte regem Salomonem. ſ. chriſtum in diade
mate quo coronauit eum mater ſua. Corona. ſ. huma-
nitatis noſtre. corona paupertatis. corona pietatis et de
mentie. Siquidē et coronatus fuit Chriſtus a nouerca
ſua. ſ. ſynagoga. i. corona ſpinea: coronādus eſt a fami
lia ſua corona iuſticie. Sed cum coronauit pater coro
na glorie: dicens patri pſal. Gloria et honore coronaſti pſ.8.
eum. etc. Secundo fuit coronatus corona ſpinea in ei⁹
paſſione. Coronam de ſpinis poſuerūt ſuper caput ei⁹. Mat.27.
Que corona nobis efficax patientie preſtat exemplū.
Vnde Chryſoſto. predicta verba exponēs ait. Que no Chryſoſt.
bis erit de reliquo cura: ſi iniurias ab aliquo patiamur
poſtꝗ rex noſter xp̄s corona ſpinea eſt coronat⁹. Etenī
quod fiebat in xp̄m vltimus contumelie terminus erat.
nec vna particula tantum ſed totum corpus eius pone
batur iniurias. Caput per ſpineam coronam: arundi-
nē et collaphos. Facies: quia expuebatur. Gene: quia
alapis cedebantur. totumqꝫ corpus flagellis vulnera-
batur. Iſta ergo fuit patientie corona: que glorie meret
coronam. Vnde cuilibet noſtrum ait dominus. Eſto fi Apoc.2.
delis vſqꝫ ad mortem et dabo tibi coronā vite. Tertio co
rona aurea in ſua reſurrectione vel aſcenſiōe. Eccl.45.
Corona aurea ſuper mitram eius expreſſa ſigno ſancti
tatis glorie et honoris et opus fortitudinis omni deſide
rio oculorum ornata. Vnde nota ꝙ gloria eterna chri-
ſti merito per coronā figuratur que eſt figura ſpherica:
que finem nō habet. Hec corona dicitur aurea propter
claritatem viſionis: quia aurū inter cetera metalla am
plioris eſt refulgētie. vt ait Greg. ſup illo v̄bo Iob. Ster Greg.34.
net ſibi aurum quaſi lutum. Hec corona aurea dicitur mor.c.7.
ſuper mitram eius. ad denotandum duplicē xp̄i digni
tatem. quoniam xp̄s fuit rex et pontifex ſummus. Co-
rona enim ſignificat dignitatem regiam: ſed mitra pon
tificalem. Item hec corona fuit expreſſa ſigno ſanctita-
tis. que expreſſio ſanctitatis multis ſignis apparuit in
eius glorioſa reſurrectione: aſcenſione: et ſpiritusſancti
miſſione. Hec corona deſiderio oculorum dicitur or-
nata: quia ex gloria Chriſti noſtra gloria pendet: quia
in ipſo noſter corporalis oculus beatificabitur: ipſo pa
tri dicente. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant etc. Et iſtā Joan.17.
coronam glorie auream meruit Jeſus per ſuam paſſio
nem: dicente apoſtolo. Videmus Jeſum propter paſ- Hebre.7.
ſionem mortis gloria et honore coronatum. etc. Quar-
to corona lapidea: de qua nunc hic dicitur. Poſuiſti in
capite eius coronam de lapide precioſo. Quid enim g

lapides precioſos quibus fundamenta ciuitatis hieru
Apoc.21. ſalem.i.eccleſie ſunt cõſtructa:niſi ipſos accipimꝰ apo
Aplus. ſtolos: qui chriſtum predicantem quaſi coronam cir-
cundabant. vnde hic ait glo. Poſuiſti in capite eius co
ronam de lapide precioſo. Quia in pricipio ſermonis
eiꝰ ⁊ predicationis ambierũt eũ lapides precioſi.i.apo
ſtoli duodecim: a quibus principium predicationis fie
ret. Iſti ſunt illi duodecim lapides precioſi qui erãt in
rationali iudicij ſculpti duodecim nominibus filiorꝫ
iſrael: quos ſummus ſacerdos ingreſſurus tabernacu-
lum geſtabat in pectore. Quia doctor eccleſiaſticus vi
tam ſanctorum precedentium debet inſpicere atqꝫ do-
ctrinam. et hec cuncta in ſecreto pectoris colligere: et
execucione operis prodere. Coronaꝫ vero dicit: quia do
centem chriſtum apoſtolorum circuitus tanquam co-
Eccl.50. rona ambiebat. Et de hoc dicitur Eccl.50. Circa illum
Apoc.12. corona fratrũ. Et Apoca.12. In capite eius corona ſtel
larum duodecim.

281 Uitam petijt a te ⁊ tribuiſti ei longitudinem dierum in ſeculũ: ⁊ in ſeculum ſeculi.

¶ Hic conſequenter oſtendit ſecundum donum chriſti
Uita. ſcꝫ ꝙ habuit reſurrectionis claritatem. Per vitaꝫ enim
ſpiritualiter dictam intellige vitam per reſurrectionem
factam immortalem. Quoniaꝫ preſens vita ante reſur
rectionem mors potius dicenda eſt ꝙ̃ vita. Ipſe eñ co
tidianus defectus corruptionis quid eſt aliud ꝙ̃ que-
Gregoriꝰ. dam prolixitas mortis? vt ait Grego. Et ſic illa ſola pro
prie vita dicitur que morte non terminatur. ſcꝫ que per
reſurrectionem acquiritur. Pater igitur chriſto vitam
dedit: quando per reſurrectionem ipſum ad immorta-
lem vitam perduxit. Unde hic ait glo. Uitam petijt a
te.ideſt reſurrectionem.d. Pater venit hora: clarifica fi
lium tuum. Et ꝙ de immortali vita intelligat: ſubdit.
Longitudinem dierũ in ſeculũ ⁊ in ſclm ſeculi. Nõ di
cit ad differentiam dierum vite preſentis: qui non ſunt
Job.14. longi ſed breues. Breues dies hominis ſunt. Sed dies
future vite longitudinem habere dicuntur: quia fine ca
Puerb.5. rent. Longitudo dierum in dextera illius. Per dexterã
accipe vitam immortalem.

282 Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: gloriam ⁊ magnum decorem imponens ſuper eum.

¶ Hic conſequenter ponit tertium donum ſcꝫ aſcenſio-
paſſio xpi. nis dignitatem. Ubi notanduꝫ ꝙ chriſti paſſio fuit me
Phil.2. ritum ſue glorificationis. teſte apoſtolo. Factus eſt obe
diens patri vſqꝫ ad mortem: propter quod ⁊ deus exal-
tauit illũ.⁊c. Quamuis enim a principio ſue incarna
tionis ipſe habuit gloriam: tamen quia gloria eiꝰ vſqꝫ
ad reſurrectionem mundo manifeſta non erat: ſed in re
ſurrectione fuit manifeſtata: ideo in reſurrectione glo-
riam dicitur accepiſſe. Tunc enim res dicitur fieri quã
do innoteſcit: ſicut ad iudicium citatus tunc dicitur ve
nire quando eius aduentus innoteſcit: quia ſi veniret
Reſurre- occulte non veniſſe diceretur. Sic licet chriſtus glorio-
ctio xpi. ſus fuerit a principio: tamen gloriam accepiſſe in reſur
Gloria xpi. rectione dicitur: quia tunc gloria eius innotuit mun-
Matt.vlt. do. Unde ⁊ tunc primo dixit. Data eſt mihi omnis po
Salutare teſtas in celo ⁊ in terra. Item nota ꝙ hic per lʒ ſalutare
intelligitur ipſa chriſti reſurrectio: quia per ipſam fuit
chriſtus a morte ⁊ a poteſtate iudeorum ſaluatus. Et
hoc ſalutare reſurrectionis petebat chriſtus patri dicẽs
Ps.50. Redde mihi leticiam ſalutaris tui. ideſt in reſurrectio-
nẽ que toti mũdo fuit cauſa leticie. Et ſic eſt ſenſus iſte.
Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo. ideſt in reſurre-
ctione: qua tu deus pater chriſtuꝫ ſuſcitaſti magna ap
paruit gloria xpi. Sed adhuc maior erit in aſcenſione:
vbi ſuper omnes angelos ad dexteram patris colloca-
bitur. Et hoc eſt quod ſubditur. Gloriam ⁊ magnum
decorem impones ſuper eum.i. in celo ad dexteram tu
am ipſum collocabis per aſcenſionem. in qua ſingula-
riter decorem a patre chriſtus recepit. Ubi nota ꝙ ſecũ
dum grãmaticos a decet deriuatur hoc decus decoris
media genitiui correpta. ⁊ eſt idem quod honor. A de-
cet etiaꝫ deriuatur hic decor decoris. co. producta. ⁊ eſt
idem quod venuſtas ⁊ pulchritudo. Super chriſtũ er-
go gloria cum decore in aſcenſione poſita fuit: quia tũc
gloria chriſti ab omnibus angelis fuit honora ⁊ venu-
ſta ſiue pulchra confeſſa. Et ꝙ iſtum decorem glorie per
reſurrectionem habuerit dicitur Job.40. ipſi chriſto. Job.40.
Circũda tibi decorem in ſublimi erigere. Decorem ſibi
chriſtus circundauit: quia ſanctorum angelorum cho
ros quos condidit in vſum ſui decoris aſſumpſit. vt de
ipſo poſt aſcenſioneꝫ dicatur illud pſal.92. Dñs regna Ps.92.
uit decorem indutus eſt.⁊c.

Quoniam dabis eum in benedictionem in ſeculum ſeculi: letificabis eum in gaudio cum vultu tuo. 283 De cõſe.di.4.placuit

¶ Hic conſequenter ponit quartum donum chriſto col
latum ſcꝫ iudicandi poteſtatem. Ubi nota quo ad iu- Judicare.
diciariam poteſtatem duo ſpectant.ſ. peccata punire ⁊ Bñdictio.
premiare merita: ſecundũ philoſophũ.5.ethicoꝝ. quo- Phus.5.
niam itur ad iudicem ſicut ad iuſtum: quia iudex eſt ethicorũ.
quoddam iuſtum viuum quod iuſticiam exequitur:
vnicuiqꝫ dando ſecundũ merita ſua. Principalior au
tem inter duas partes eſt premiare bonos: quoniaꝫ hãc
partem iuſticia per ſe intendit. Punire autēꝫ malos nõ
intendit iuſticia niſi ad finem premiationis bonorum:
ſcꝫ vt boni tantũ poſſint viuere timore malorum ſubla
to. Quia ergo quelibet virtus a ſuo principaliori actu
denominari debet. Hinc eſt ꝙ iudicandi auctoritas pri
cipaliꝰ a premiatione bonorum denominatur. In vl
timo ergo iudicio quia chriſtus malis maledicet dicẽs.
Diſcedite a me maledicti.⁊c. Et bonis benedicet.d. Ue
nite benedicti patris mei.⁊c. Iccirco per benedictioneꝫ
intelligitur chriſti iudiciaria poteſtas qua bonis in iu
dicio benedicet. Et hanc poteſtatem notans pſal. de fi-
lio patri dicit. Quoniam dabis eum in benedictioneꝫ.
⁊c. ideſt facies eum iudicem vt benedictionem vltimã Judiciũ
bonis conferat.di. Uenite benedicti patris mei.⁊c. In vltimũ.
illo autem iudicio omnes tam boni ꝙ̃ mali iudicẽ chri Bonus.
ſtum videbunt: que viſio bonos letificabit: ſed malos Malus.
turbabit: ipſorum conſcientia hoc faciente. vt ſub exem Uidere.
plo iudicis vite preſentis oſtendit Grego.d. Nam cum Greg.32.
duo ad iudicium pergunt. alius innocentie ſibi conſci mor.c.6.
us: ⁊ alius culpe. ante prolatam ſententiam adhuc ta-
centem iudicem vtriqꝫ conſpiciunt. Et cum culpe debi
tor grauem contra ſe iram hoc ipſum iudicis ſilentium
ſuſpicatur: quam iram ſibi non denunciat perturbatio
iudicis ſed recordatio prauitatis. Quia etſi adhuc cũ
fons reum ſententia iudicis non clamat: intus tamen
iam grauiter conſcientia accuſat. At contra iuſticie
amicus iudicis vultum conſpicit: ſed intus de teſtimo
nio bone conſcientie hilareſcit.⁊c. Sic in iudicio vlti-
mo erit. Quia ſicut mali videndo iudicem Chriſtum
turbabuntur: ſic ⁊ boni letificabunt. Et hoc eſt quod
hic dicit. Quoniam dabis eum: ſcꝫ chriſtum. in bene-
dictionem in ſeculum ſeculi.ſ. ad dandum populo iu-

ſto benedictionem eternam. Et ſic letificabis eum. ſ. po
pulum iuſtum in gaudio cum vultu tuo. quia ſcilicet
iniuſtis apparebit iratus: iuſtis autem tranquillus et
Prouer. 16. letabundus. Propter quod dicitur Prouer. 16. In hi=
laritate vultus regis vita.

284 de pe. di. 1. ſerpens.

Quoniam rex ſperat in domi-no: et in miſericordia altiſſimi nõ cõmouebitur.

¶ Hic conſequenter ponit quintum xpi donum. ſ. eter
nitatis firmitatẽ. Ubi nota q̄ inter alias virtutes ſpes
animum non ſolum in aduerſis fortificat: ſed etiam in
Ps. 30. deum animũ firmat. d. In te domine ſperaui: non con=
Spes. fundar ineternum. Qualiter autem ſpes fuerit in xpo:
Xps. notandum q̄ ſpes aliquando ſtat pro ſpectatione: quã
doq; p confidẽtia. Pro expectatione ſic eſt virtus theo
logica: qua eterna expectant̄ premia. Et ſic dicit magi
Magiſter ſter: q̄ ſpes ſolum eſt de rebus futuris et ad deum perti=
li. 3. di. 26. nentibus. Et tunc ſm grammaticos dicitur ſpes quaſi
pes: quia ſicut quaſi pes progrediendi vlterius et ad fu
tura bona perueniendi. Sic et deſperatio dicitur quaſi
ſine pede: quia deſperans non habet pedes quibus ad
eternam vitam ſe proficiſci credat. Et iſto modo de ſpe
1. cor. 13. loquitur apoſtolus. Manent autẽ tria hec ſpes: fides.
etc. Et iſto modo rex noſter xps nõ ſperauit in domino:
quia in primo inſtanti ſue creationis fuit in termino et
beatus. Quandoq; vero accipitur pro cõfidentia. et ſic
ſperare in aliquo idem eſt quod cõfidentiam habere in
Ps. 51. illo. vt mundani ſperant in diuitijs. Sperauit in multi
tudine diuitiarum ſuarum. etc. Sed boni ſolum in deo
non in ſe: non in temporalibus confidũt. ſic etiam dici=
Ps. 61. tur pſal. 61. Sperate in eo oẽs congregatio populi. etc.
Et iſtam ſpem xps vt homo habuit: quia totam ſuam
virtutem vt vere humilis deo attribuebat: non ſibi. Et
Ps. 4. ideo dicebat. Tu domine ſingulariter in ſpe conſtitui=
ſti me. Ad propoſitum ergo oſtendens pſal. cauſã qua
re xps et in ſe et in ſuo corpore habet eternitatis beatitu=
dinis firmitatem: hic dicit q̄ cauſa eſt quia nõ in ſe ſpe
rauit ſcz vel confidit: ſed in deo. d. Quoniam rex ſperat
in domino et in miſericordia altiſſimi. et hic eſt punct'.
Et ideo ineternum non cõmouebit̄. ſ. a beatitudine: ſed
Ps. 124 ſtabilis erit. Sic enĩ dicebat pſal. 124. Qui cõfidunt in
dño. ſequitur. Ineternũ non cõmouebitur.

285

Inueniatur manus tua omnib' inimicis tuis: dextera tua inue-niat oĩes qui te oderunt.

¶ Hic conſequenter ponit xpi imperium in ſubiectione
et punitione inimicorum. Et diuiditur in partes quat=
tuor. Quia primo ponit malorum penã infernalem.
ſecundo ipſoꝝ oſtendit culpam criminalem. ibi. Quo
niam declinauerunt in te mala. tertio ipſorum oſtẽdit
penam temporalẽ. ibi. Quoniam pones eos dorſum.
quarto ipſi concludit gloriam triumphalem. ibi. Exal
tare domine. Prima pars diuiditur in tres. Ubi ſcien
dum q̄ mali in inferno duplici pena puniuntur. ſ. pena
ſenſus: et pena damni. Primo ergo ponit xpi poteſtatẽ
iudicandi. Secundo malorum penam ſenſus. ibi. Po
nes eos vt clibanum ignis. Tertio ipſorũ penã damni.
ibi. Fructum eorum de terra perdes. Quantum ad pri
mum oſtendens Chriſti poteſtatem iudicandi malos:
quam ſcilicẽ nullus euadere poteſt dicit. Inueniatur.
penitẽtia. etc. Ubi notandum q̄ penitentie tempus eſt vſq; ad vl=
de pe. di. 7. timum articulum vite preſentis. de peni. diſ. 7. Nemo.
et libro. 4. di. 20. Et in toto iſto tempore per penitentiã
a nobis deus poteſt per gratiam et veniã inueniri. Sed
poſt hanc vitam nullus per penitentiam deũ poteſt in=
uenire: ſed ſine penitentia decedentes a deo per penam
inueniuntur: quia tanta eſt manus eius. poteſtas ſiue
dextera q̄ nullus ipſam euadere poteſt. vt oſtendit Gre Gregorius.
Mor. in hac vita expectat deus peccatores vt cõuertant̄: et p
penitẽtiã inueniãt ipſũ: q̃s ſi nõ cõuertant̄: fortius damnat.
vt oſidit Grego. Et hoc eſt qđ dicitur Eſa. 55. Querite
dñm dum inueniri poteſt: inuocate eum dũ prope eſt. Inuenire
quaſi dicat. In vita preſenti prope eſt penitentibus: ſed
non in futuro. Et hoc intelligit preſens verſus. Cui' pri Manus
ma pars accipitur de vita preſenti. et ſecunda pars de Fili' dei.
futura. vnde de vita preſenti dicit. Inueniatur manus
tua omnibus inimicis tuis. Per manum accipe ipſũ
dei filium: quia per ipſum ſicut per manũ pater oĩa Ps. 137.
fecit. Cuius incarnationem ſub nomine manus pſal.
petebat alibi. d. Emitte manum tuam de alto: eripe me
et libera me. Eſt ergo ſenſus. Preſens tẽp' pnie ideo eſt
ordinatũ vt inueniatur manus tua. i. vt inueniri poſſit
filius tuus per penitentiã. omnibus. i. ab omnibus ini Sap. 6.
micis tuis. ſ. ab omnibus peccatoribus. Quoniã vt di
citur Sap. 6. Facile inuenitur ab omnib' qui querunt Dextera.
illum. ſ. in preſenti vita. Et conſequenter de futura vita
dicit. Et dextera tua inueniat omnes qui te oderunt.
Per dexteram accipe virtutem chriſti et poteſtatem bo
norum premiatiuam et punitiuam malorum. Eſt enĩ Ps. 117.
dextera chriſti quandoq; potentia premiatiua bonoꝝ.
Exo. 15. Dextera domini fecit virtutem: dextera domi Exod. 15.
ni exaltauit me. Quandoq; vero punitiua malorum.
Dextera tua domine percuſſit inimicum. Accipiendo
ergo dexteram pro potentia xpi maloꝝ punitiua dicit.
Et dextera tua inueniet. ſ. in futuro. Omnes qui te ode
runt. ſ. omnes illos puniendo qui in preſenti per penitẽ
tiam te inuenire noluerũt. Si autem accipias dexte=
ram pro potentia premiatiua: tunc eſt ſenſus q̄ omnes
chriſti inimicos: qui ſcz eum per penitentiam inuene=
runt: ipſos in futuro dextera ſua inueniet eos: ipſos ſcz
beatificando et in iudicio ad dexteram ſuam collocan=
do. ſic enĩ dicit̄ Sap. 5. Dextera ſua teget eos et brachio
ſancto ſuo defendet illos. 286

23. q. 4. Qui ſacit.

Pones eos vt clibanũ ignis in tempore vultus tui: dominus i ira ſua conturbabit eos et deuo rabit eos ignis.

¶ Hic conſequenter ponit malorum penam ſenſus. vbi
ſciendum q̄ mali in inferno duplicẽ penam ſenſus ha
bent. ſ. interiorem et exteriorem. Nam interius habent
vermem conſcientie qui comburit mentem: ſed exteri=
us habent ignem gehenne: quo cruciabuntur in corpo
re. Pena interior per clibanum figuratur: ſed exterior Greg. 15.
per deuorationem ignis. Unde iſta verba ad propoſi= mor. c. 14.
tum exponens Grego. Sciendum vero eſt q̄ omnes re
probi quia in anima ſimul et corpore peccauerunt: ideo Ps. 20.
in futuro in anima pariter et corpore cruciantur. Un=
de et per pſal. dicitur. Pones eos vt clibanum ignis in
tẽpore vultus tui: dominus in ira ſua conturbabit eos:
et deuorabit eos ignis. Clibanus namq; intrinſecus ar
det. Is vero qui ab igne deuoratur: ab exteriori incipit
parte concremari. Ut ergo ſacra eloquia ardere interi'
et exterius reprobos denunciẽt eos et ab igne deuorari:
et ſicut clibanum poni teſtantur: vt per ignem crucien= Cliban'.
tur in corpore et per dolorem ardeant in mente. ¶ Uel
ſm glo. Clibanus ignis ſignificat penam quã hic pec=
cantes habent ex remorſu conſcientie. ſed ignis deuora
tio: penam ignis quam patientur in futuro. vnde ſic ex
ponitur. Pones eos vt clibanum ignis. i. ardentes in=

tus in conſciētie impietatis ſue. Et hoc in tempore vul
tus tui. i. in tempore manifeſtationis tue: quando ſcꝫ
peccatori peccatū ſuum fit intus manifeſtum. Deinde
de pena futura. d. Dominus in ira ſua. ⁊c. i. poſt in ſe=
quenti iudicio: vbi dominꝰ malis iraſci videbitur. Cō
turbabit eos. quādo ſcꝫ dicet. Ite maledicti. ⁊c. Et mox
deuorabit eos ignis ſcꝫ infernalis: vbi erit fletus ⁊ ſtri=
dor dentium. Et vide ordinem damnationis quia priꝰ
ardent in conſcientia: poſtea conturbati ira dei: deuo=
Soph. i. rabuntur igne eterno. vnde ⁊ ꝓpheta ait. A prima por
ta erit clamor: ⁊ a ſecūda vlulatus. Quaſi enī due por=
te ſunt viſus ⁊ auditus. A prima ergo porta que eſt vi
ſus erit clamor: cū ſcꝫ viderint impij omnia mala ſua
proprijs cōſcientijs eos accuſantibus: quaſi dicente cō=
ſcientia. Ecce homo ⁊ omnia opera eius cum eo. A ſe=
cunda vero porta. i. ab auditu erit vlulatus. i. dolor ve
hemens. cum ſcꝫ in vltimo hāc ſententiā damnationis
audierint. Ite maledicti in ignem eternū. ⁊c.

287 Fructum eorum de terra per- des: et ſemen eorum a filijs ho- minum.

Hic conſequenter ponitur maloꝝ pena damni. Pe-
Dānatꝰ na nāqꝫ damni dicitur carentia viſionis beatifice: qua
etiam mali cruciabunt. pena vero ſenſus dicitur ignis
combuſtio. De hac ergo pena damni dicit. Fructū eoꝝ
de terra perdes. Hic per terrā accipe celeſtem patriam:
q̄ propter ſtabilitatem terre comparatur. De qua pſal.
Ps. 26. Credo videre bona dn̄i in terra viuentium. Per fructū
vero opera intellige. Quamuis enim mali q̄nqꝫ mul=
ta bona opera faciant: tamen ex eis mercedem non reci
piunt in terra viuentium. Et hoc eſt quod dicit. Fru=
ctum eoꝝ de terra perdes. i. opera eorum non reperiētur
in terra celeſti remunerata. Et ſemen eorum a filijs ho=
minum. i. illos etiam quos ſuis exemplis ſeduxerunt
perdes a filijs hominū. i. nō deputabis inter heredes re
Dan. 13. gni. Per ſemē enī ſcriptura itelligit imitatores. Dan. 13
Queſtio. Semē Chanaā ⁊ nō Iuda. Sꝫ forte queres. Ecce duas
maloꝝ penas poſuit. ſ. primo penam ſenſus. d. Pones
Pena. eos vt clibanum. ⁊c. et conſequenter penam damni. d.
Fructum eorum. ⁊c. Sed que iſtarum maior eſt pena?
Chriſoſt. Audi Chriſoſto. ſuper Math. ſuper illo verbo. Omis
arbor que non facit fructum bonum. ⁊c. d. Si quis dili
genter inueſtigabit: due pene ſunt. excidi ⁊ comburi.
Qui enī comburitur ⁊ a regno exciditur omnino: que
pena difficilior eſt? Multi enī gehennam ſolum abhor
rent. ego autem caſum illius glorie multo maiorem pe
nam dico gehenna. Ob enī paruum vel magnum ma
lum non ſuſciperet pater vt videret ⁊ poteretur dilecto fi
lio? Hoc itaqꝫ in gloria illa putemus: nō enim aliquis
filius ita ſuauis eſt patri vt illorum bonoꝝ requies ⁊ a
corpore diſſolui ⁊ eſſe cum xp̄o. Intolerabili quidē pe
na eſt gehēna: ſed ſi quis decem milia gehennas ponat:
nihil tale dicet quale eſt a beata illa glia excidi ⁊ odio
haberi a chriſto.

288 Quoniā declinauerunt in te ma- la: cogitauerunt conſilia que nō potuerunt ſtabilire.

23 q. 4. c. ſecundū.

Poſtquam poſita eſt pena maloꝝ: ne chriſtus ipſos
puniendo videatur iniuſtus: hic ponitur ipſorum cul
pa. Maxima autem iudeorum culpa pro qua eternali
ter ac tēporaliter fuerunt puniti fuit: quia mala in chri
ſtum declinabant. Ubi nota ꝙ mala ſunt duplicia: ſcꝫ
corporis ⁊ anime. Corporis vt infirmitas: pena: paſſio
⁊ mors. Mala autem anime ſunt que maculant ani=
mam: vt vitia ⁊ peccata. Et iſta proprie mala dicūtur.
Infirmitas autem egritudo vel mors proprie ſub nomi
ne mali non continentur: vt habetur. 15. q. 1. cauendū.
Et iſta duo malorum genera iudei declinabant in chri Mala.
ſtum. ſ. quando ipſum perſequebantur: flagellabant: Xp̄s.
crucifixerunt ⁊ occiderunt. Cogitabant enim ꝙ ſi xp̄s Iudei.
viueret ipſi a romanis perſecuti, flagellati ⁊ occiſi fuiſ=
ſent. Sed ne iſta mala paterentur iſta mala declinaue=
runt in xp̄m ipſum perſequendo flagellando ⁊ occiden
do. propter quod dicebāt. Quid facimus quia hic ho= Joan. 11.
mo multa ſigna facit? ſi dimittimus eum ſic: venient. ⁊c.
Et ideo ne iſta eis acciderent: eum occidere deliberaue
runt. d. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo. ⁊c.
Sed nunquid ipſorum conſilium fuit ſtabilitum ⁊ ad
impletum? certe non: quia per xp̄i mortē non euaſerūt
perſecutionem ⁊ occiſionem in eos factam a romanis.
immo mors chriſti fuit cauſa huius. Et hoc eſt quod di
cit. quare ita punientur iudei? Reſpondet. Quoniam
declinauerunt in te mala. i. ſua mala que timebant re=
torſerunt in te. Et ſic cogitauerūt conſilia que non po=
tuerunt ſtabilire. Si autem accipiatur de malo culpe:
etiam ſic mala declinauerunt in xp̄m: quando ſcꝫ pec=
cata ſua in xp̄o imponebant. vt quando ſibi dicebant.
Demonium habes. ⁊c. Conſulentes per iſtas tales in= Joan. 8.
famationes nomen ⁊ fidem chriſti delere: ſed talia con
ſilia non potuerunt ſtabilire: quia ſcꝫ totum contrariū
conſilij ipſorum euenit. quia quanto plus peccata xp̄o
imponebant tanto amplius xp̄i fama per eius patien=
tiam clarior reddebatur. vnde merito iudeis poterat di
cere. Uos cogitaſtis de me malum ⁊ deus illud vertit Gen. 50.
in bonum. Quoniam declinauerūt in me iniquitates Ps. 54.
in ira moleſti erant mihi.

Quoniam pones eos dorſum in reliquijs tuis preparabis vultū eorum. 682

6. q. 1. quiſ ſcit.

Conſequenter hic ponitur ipſorū pena temporalis.
Ubi nota ꝙ notabilior pena iudeorum ex chriſti mor= Iudeorū
te eſt ipſorum fuga: qua vſqꝫ hodie ſunt per mundū di= pena.
ſperſi ⁊ fugatiui. Quia dum exercitus romanus p Ti= Titus.
tum ⁊ Ueſpaſianum ipſos inuaderet: illi ſtatim hoſti=
bus nō reſiſtentes dorſa verterūt arripere fugam cupiē
tes. Qui enim fugit perſequentem: ſibi dorſum vertit.
Hanc ergo penam prenuncians pſal. de iudeis dicit.
Quoniam pones eos dorſum. ſ. vertentes hoſtibus ſu Deorſum
is. Quod ideo eis accidit: quia ipſi faciem auerterunt
a xp̄o qui eſt verum dei templū ⁊ ſibi dorſum verterunt
eius mandata ſpernendo. Erant dorſa habentes cōtra Ezech. 8.
templum. Unde merito tunc exercitus romanorū de
iudeis poterat dicere illud pſal. Inimicos meos dedi= Ps. 17.
ſti mihi dorſum. ⁊ odiētes me. ⁊c. Sed quia quamuis
iudei ſic a xp̄o fuerunt auerſi dorſa vertentes: ⁊ ipſum
nolentes per faciem videre. ſ. cognoſcere. tamen in fine
mundi iudei reuertentur ad chriſtum ⁊ ad fidem eius.
Et ſic cognitionem quam prophete de chriſto predixe=
runt habebunt reliquie iudeorum. i. relicti ex iudeis q
in fine inuenientur. Et hoc eſt quod dicit. In reliquijs
tuis preparabis vultum eorum. Per vultum accipe co
gnitionem. De vultu tuo iudicium meū prodeat. i. de Ps. 16.
ſecreto cognitionis ⁊ ſcientie tue.

Exaltare domine ī virtute tua: cantabimus ⁊ pſallemus virtu- tes tuas. 290

15. q. 1. re- uertimini

¶ Hic conſequenter ponit chriſti gloriam triumphalem. Judei enim chriſtum cogitabant perſequẽdo deprimere et ipſum occidendo fidem eius delere. ſed totum oppoſitum euenit: quia per crucis exaltationem per totum orbem adoratur et eius fides dilatatur. Quia ante exaltationem crucis ſolum in iudea notus erat deus ſed per crucis myſterium colitur vbiqȝ. ipſo dicẽte. Ego ſi exaltatus fuero a terra: omnia traham ad meipſum. ideſt ex omni genere hominum conuertam ad fidem. Et hoc prenuncians pſal. xp̄o dicit. Exaltare dn̄e in virtute tua. Sed que fuit virtus per quam fuit exaltatus? nonne humilitas? Per hanc enim virtutem exaltatus fuit in cruce et per fidem in toto orbe. Humiliauit ſemet ipſum factus obediens vſqȝ ad mortem crucis: propter quod et deus exaltauit illum et donauit illi nomẽ quod eſt ſuper omne nomen. vt in nomine Jeſu. etc. Et ꝙ propter illam crucis exaltationem per fidem in cordibꝰ hominum fuerit exaltatus. ideo ſubditur. Cantabimus et pſallemus virtutes tuas. .i. nos corde et opere fidem tuam cantantes. Pſallemus virtutes tuas. .i. nota faciemus mirabilia tua. Iſtum textum exponit glo. non de exaltatione crucis ſed reſurrectionis: quia ſicut chriſtꝰ fuit depreſſus per mortem: ſic exaltatus fuit per reſurrectionem: quia tunc poſſeſſionem hereditatis gentium accepit ſibi a principio de iure debitam. Sic enim dicitur pſal. 36. Expecta dominum. etc. Et exaltabit te vt hereditate capias terram. etc. Alij hoc exponũt de exaltatione aſcenſionis: per quam ſpiritumſanctũ apoſtolis miſit: per quem mirabilia dei per totum orbem predicauerunt. De qua pſal. Exaltare ſuper omnes celos deꝰ: et ſuper omnem terram gloria tua. Alij exponũt de exaltatione qua omnibus exaltatus in ſede maieſtatis ſue apparebit in iudicio. de qua Eſa. 2. Exaltabitur dn̄s ſolus in die illa. Hic moraliter poteſt notari: ꝙ cantus eſt multiplex. vt in digitis canere.

Erectatio. Crux. · Joan. 12. · Phil. 2. · Ps. 36. · Ps. 107. · Eſaie. 2.

291 DEus deus meus reſpice in me: quare me dereliquiſti: longe a ſalute mea verba delictorum meorum.

¶ Hic pſal. talem habet titulum. In finem pſal. dauid ꝓ ſuſceptione ſiue ꝓ cerua matutina. Ad euidentiam iſtius tituli notandum ꝙ iſte pſal. ad litteram exponitur de xp̄o. Sic ꝙ pſal. ſpiritu prophetico aſſumptus ꝓuidens que circa chriſtum erant futura in perſona xp̄i loquitur dicens deo patri. Deus deus meus. etc. Et hoc probatur multipliciter. Primo per verba xp̄i qui in cruce poſitus principium iſtius pſal. patri protulit dicens. Deus meus deus meꝰ quare me dereliquiſti. Per hoc oſtendens ꝙ iſte pſal. ad litteram de ipſo fuit factus. Itẽ patet ex alio. nam euangeliſte dicunt litterã iſtius pſal. de xp̄o dictam. nam Matth. 27. dicitur. et Joan. 19. ꝙ acceperunt veſtimenta eius et fecerunt quattuor partes vnicuiqȝ militi partem et tunicam. Erat autem tunica inconſutilis. etc. Dixerunt ergo ad inuicem. Non ſcindamus eam ſed ſortiamur. etc. ſequitur. Ut ſcriptura impleretur. ſ. iſtius pſalmi. d. Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: et in veſtem meam miſerunt ſortem. etc. Item ex alio. nam apoſtolus Paulus partem iſtius pſal. et per conſequens totum allegat de chriſto: dicẽs de credentibus in chriſto. Non confunditur fratres eos vocare. ſ. chriſtus: dicens in pſal. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Item propter hoc quidam qui iſtum pſal. dixit exponendũ ad litteram de dauid poſito in perſecutione Saulis et non de chriſto: fuit condemnatus in concilio Toletano. Exponendo ergo iſtum pſalmũ de chriſto pro intellectu tituli notandum / ꝙ ſuſceptio matutina hic accipitur pro chriſti reſurrectione: que mane facta eſt cum tenebre adhuc eſſent / quando humana natura in gloriam ſuſcepta eſt. Et hoc dicitur a ſimili ſolis. qui paulatim aſcendendo aſſumitur / donec vbiqȝ clareſcat. Sic Chriſtus de paſſione ad reſurrectionem: inde in celum ad dexteram patris aſcendit. Unde miſſo in apoſtolos ſpirituſancto mundum fidei radijs illuſtrauit. Et notandũ ꝙ iſte titulus agit de reſurrectione chriſti: de qua tamen non agit pſal. ſed de paſſione. Ideo ſciendum ꝙ quicumqȝ loquitur de reſurrectione chriſti: etiam agit de paſſione. poſteriora enim preſupponũt priora. Cum ergo reſurrectio chriſti mortem eius neceſſario preſupponat agens de reſurrectione: conſequenter de paſſione agit. ſicut cum de aliquo dicitur ꝙ eſt manumiſſus ſtatim ex hoc intelligitur ꝙ fuit ſeruꝰ. Quia autem alij habent in titulo pro cerua matutina quod tamen idem eſt. Cerua enim intelligitur humana chriſti natura. que ad modum ceruę agilis lutum et ſpinas peccatorum tranſilit. Et mane in altum eſt aſſumpta per gloriam reſurrectionis. Quia ſicut cerua de nocte latitat in cubili ſuo: a quo mane proſilit apparens in manifeſto. Sic chriſti humanitas in triduo ſue mortis latuit quaſi in cubili. ſ. corpus in ſepulchro: ſed anima in limbo. Mane autem tertie diei reſurgens apparuit Magdalene et alijs diſcipulis in manifeſto. Cõſuetudo namqȝ eſt ſcripture nomina diuerſarum rerum ſm̄ earum proprietates ſanctis aſſignare. Sic eſt Gen. 49. dicitur. Neptalim ceruus emiſſus dans eloquia pulchritudinis. Eſt ergo ſenſus tituli iſte. Pſal. iſte in finẽ ſcȝ nos dirigens: qui finis eſt chriſtus: eſt ipſius dauid effectiue. qui agit de ſuſceptione matutina. .i. de reſurrectione facta mane. vel de cerua matutina: quod idem eſt. Sic ergo intelligendo iſte pſal. de duobus principaliter agit. ſ. primo de chriſti paſſione. ſecundo de chriſti reſurrectione. ibi. Tu autem domine ne elõgaueris auxilium tuum a me. Quantum ad primam partem circa chriſti paſſionem tria ponit. ſ. primo oſtendit qualiter a patre fuit derelictus. ſecundo qualiter a iudeis fuit deriſus. ibi. Ego autem ſum vermis. tertio qualiter per paſſionem fuit flagellatus et afflictus. ibi. Quoniã tu es qui extraxiſti me. Quantum ad primum ſciendum ꝙ tanta eſt vnio eccleſie capitis. ſ. quod eſt chriſtꝰ et corporis quod eſt fidelium vnio / ꝙ illa que non conueniunt propter caput ſed corpori: caput ſua reputat. ſicut ipſe ait. Quod vni ex minimis meis feciſtis. etc. Sic et multotiens ipſum caput cauſam corporis agens loquitur: non pro ſe: ſed pro ſuis. Et ſic in propoſito chriſtus hic aſſumit cauſam generis humani et ipſam patri offert. Et diuiditur in partes tres. Quia chriſtus ꝓ nobis primo patri proponit queſtionem. Secundo patri porrigit orationem. ibi. Deus meus clamabo. Tertio patris concludit exauditionem. ibi. In te ſperauerunt patres noſtri. Quantum ergo ad primum / cauſam noſtram patri proponens dicit. Deus deus meus. etc. Ubi primo notandum hoc quod hic dicitur Reſpice in me. non habetur in hebreo neqȝ in tranſlatione Hieronymi iuxta hebraicam veritatem: ſed a ſeptuaginta interpretibꝰ fuit appoſitum: qui magis ſenſum ꝙ̄ verba imitabantur. Et hinc eſt ꝙ quãdo xp̄s in cruce iſta verba ꝓtulit illud verbũ omiſit. d. Deus deus meꝰ quare me dereliquiſti. Et non dixit. Reſpice in me. Item notandum ꝙ vt dicitur a multis: xp̄s in cruce alta voce hunc pſal. incepit: et poſtmodũ ſubmiſſa voce ꝓſecutꝰ eſt totum pſal. et alios nouem ſequentes. ſ. vſqȝ ad pſal. 30. In te dn̄e ſperaui: quãdo aũt fuit ad illũ locũ. In manus

Mat. 27. · Joan. 19. · Hebr. 2. · Ps. 21. · Reſurrectio xp̄i. · Ceruus. · Gen. 49. · Caput eccleſie. · Corpꝰ eccleſie. · Math. 25 · Ps. 30.

tuas ꝛc. Tūc illū verſiculū alta voce protulit: ꝛ ſic ſpm̄
emiſit: ꝓpter qḋ iſti decem pſal. vocant̄ pſal. paſſiona=
les. i. a xp̄o in ſua paſſiōe dicti: ꝛ ſunt magne deuotiōis
Declaratio. q̄ in paſſiōibus ꝛ aduerſitatib⁹ debite dicti magnā ha
Xp̄s. bēt virtutē. Sed forte. d. fuit ne xp̄s vere derelict⁹ a p̄re:
Queſtio. cū eſſet verbū p̄ris. Ad hoc multe ſūt opiniōes. P̄ria eſt
opinio. d. ꝙ in morte xp̄i diuinitas a xp̄o fuit ſeparata. Et
h̄ ꝓbāt auctoritate Ambroſij: quā opinionē cū rōne po
magr̄ li. 3. nit magr̄. d. ꝺ illis. Adducūt em̄ auctoritatꝭ teſtimōiū.
diſt. 21. Ambroſius Ambroſi⁹ em̄ tractās de xp̄i derelictiōe que in cruce cla
māo voce magna dixit. De⁹ deus me⁹ vt qd dereliqſti
me: ait. Clamat homo ſeparatiōe diuinitatꝭ moritur⁹.
Nam cū diuinitas a morte libera ſit: vtiq̄ mors ibi eſſe
nō poterat niſi vita diſcederet. quia vita diuinitas eſt.
Hic videtur tradi ꝙ diuinitas ſeparata ſit in morte ab
hoīe: q̄ niſi diſceſſiſſet homo ille mori nō poſſet: qḋ illi
ad carnē referūt: quā dicūt a deo ſeparatā. Iſti opiniōi
reſpōdit magr̄ arguēs cōtra eā. d. Quib⁹ reſpōdem⁹ il
lam ſeparationē ſic eſſe accipiendā: ſicut intelligit̄ dere
lictio q̄ illis verbis ſignificat̄. Ut qd me dereliqſti. Quō
igit̄ xp̄s derelict⁹ eſt a patre: cū in cruce ſe derelictū cla=
mabat a patre. non receſſerat deus ab hoīe: ita ꝙ ſoluta
eſſet vnio dei ꝛ hoīs. alioqn fuit quoddā tēpus qn̄ xp̄s
adhuc homo viu⁹ erat ꝛ nō de⁹. q2 adhuc viu⁹ ſe dereli
ctum clamabat: ꝛ nō derelinquēdū: ſed qḋ hoc dicat? Se
cūda opinio eſt: ꝙ xp̄s illa verba dixit: vt ſe verū hoīem
Beda. oſtēderet: q̄ mortē naturaliter cōſutaret. vnde Beda ſup
Marcū. d. Hoc v̄bū xp̄i dicētis patri. vt qd dereliquiſti
me: corporalis vocis erat ꝓpriū: q2 ſolet ſecūdū naturā
corpus nullatenus velle a cōiūcta ſibi vita fraudari. ꝛ
ſic hic ſaluator corporis naturā oſtēdēs loquit̄ vt homo.
Nota. Tertia opinio eſt Theophil. ꝙ hic xp̄s loquebat̄ in pſo
na populi iudaici: de quo erat ſm̄ carnē natus. q̄ ꝓpter
pctā ſua intantū erat derelict⁹ a deo: vt pmitteret eū tā
tum pctm̄ comittere ꝙ ſuū filiū crucifigeret vnigenitū.
Theophil. vnde ſic ait Theophil. Hoc de iudeis dixit: q̄ſi ipſe ſecū
dū carnē iude⁹ exiſtēs. Ac ſi p̄ri diceret. vt qd hebraicū
populū dereliqſti: vt tuū crucifigeret filiū? Quarta opi
nio eſt: ꝙ loq̄bat̄ in pſona toti⁹ gnīs humani ꝓpter pec
catū a deo derelicti: q̄ſi p̄ri. d. Ut qd dereliquiſti genus
humanū ꝓpter pctm̄. nā ex illa derelictione vt eos redi
Origenes mā modo me talia opꝫ ſuſtinere. vnde Origeň. Uidēs
xp̄s peccata hoīm ꝓ qb⁹ patiebat̄ ait. Quid me dereli
qſti? Et iſtā opinionē ponit hic magr̄ in glo. d. Qn̄ xp̄s
p̄ri dicit: vt qd dereliqſti me? cū de⁹ eſſet cū eo. nō em̄ de=
reliq̄rat illū deus cū eſſet verbū dei. ſed de⁹ ꝓ nobis hoc
dicit. q2 in eo ſumus vnū vt mēbra: ꝛ ſum⁹ corpus eius.
corpus em̄ xp̄i eſt eccleſia: ꝓ qua hoc. d. Quīta opinio
magiſter eſt magr̄i. Qḋ ideo xp̄s i cruce ſe a p̄re derelictū clamat:
li. 3. diſt. 21. q2 in poteſtate perſequētū poſitus erat: nec patris v̄tus
eū defendebat. vnde ſic ait ibi magr̄. Fatemur deū q̄dā
modo in morte illū hoīem deſeruiſſe: qui poteſtate pſe=
quētū eū expoſuit ad tēpus: nō ſuā poteſtatē exercēdo
illū defendit: vt nō moreret̄. Separauit ſe diuinitas: q2
ſubtraxit protectionē: ſed nō ſoluit vnionē. Separauit
ſe foris: vt non adeſſet ad defenſionē: ſed nō intus defuit
ad vnionē. Si ibi nō cohibuiſſet potētiā ſed exercuiſſet:
nō moreret̄ xp̄s. Mortu⁹ igit̄ eſt xp̄s diuinitate recedē
te. i. effectū potētie defendēdo nō exhibēte. Et hec opinio
cōmunior eſt. Et ad iſtū ſenſum facit littera ſequēs. Lō
ge a ſalute mea q̄ſi. d. In hoc me dereliquiſti: quia lōge
es a ſalute mea. ſcꝫ corporali: q2 me manib⁹ iudeoꝝ ex=
ponis vt tollerē mortē. Et ſic hic eſt pūctus. Seqtur verba
delictorū meorū. Duo em̄ verba dixit. ſcilicet quare
me dereliquiſti: ꝛ lōge a ſalute mea. Iſta duo verba fue
runt nō verba iuſticie: ſed verba delictorū. q. d. reſpon
dēdo dicte interrogationi. Ideo me dereliquiſti: ꝛ lōge
es a ſalute mea. Iſta ſunt v̄ba delictorū. idē hoc facis
ꝓpter peccata meorū. ſcꝫ humani generis. ꝛ vnitatē cor
poris ꝛ capitis: q2 delicta noſtra ſua dicit. vel etiā q2 q̄a
ipſa in corpore ſuo portauit. vnde. 1. Pet. 2. peccata no 1. Petri. 2
ſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignū crucis. vt pecca
tis mortui iuſticie viuamus ꝛc.

Deus meus clamabo per diem ꝛ non exaudies: ꝛ nocte ꝛ non ad inſipientiam mihi. 292

Ubi nota ꝙ xp̄s tēpore ſue paſſiōis orauit ad patrē Orō xp̄i.
de nocte ꝛ de die. In nocte em̄ orauit patrē in horto: vt
calix paſſionis trāſiret ab eo. In die autē qn̄ exiſtens in
cruce circa horam nonā clamās dixit: hely hely ꝛc. In
hoc em̄ ꝙ patri per modū querele ſe derelictū dicebat:
orabat vt ipſum ſaluaret a morte: vt habet̄ ex dictis apo
ſtoli. d. Qui in dieb⁹ carnis ſue preces ſupplicatiōesq̄ Hebreo. 5
ad deū qui poſſet illū a morte ſaluū facere. Sed hic eſt Queſtio.
dubiū: cū omnis chriſti orō fuerit exaudita. vt dicit ma
giſter. Ipſo etiā xp̄o. d. Joan. 11. Pater ego ſciebā ꝙ ſem magr̄ li. 3.
per me audis. Quō ergo hic dicit xp̄s. Clamabo ꝛ non diſt. 17.
exaudies. Reſpondeo ꝙ duplex fuit xp̄i orō. ſcꝫ q̄dam Joan. 11.
ex volūtate deliberata ꝓcedens. et talis ſemp fuit exau
dita: q̄dā vero per modū afflictiōis ꝛ ſenſitiue pnē. et
iſta nō ſemp fuit exaudita: q2 ipſam ſentētiā naturalr̄
mortē abhorrētem ratiōi ſubdebat. d. Nō mea volūtas: ſꝫ
tua fiat. Uel aliter ſecūdū magiſtrū in glo. Hic loquit̄ exaudire.
xp̄s in pſona corporis ſui qḋ eſt eccleſia: que nō ſemp ex
audit̄ ad votū ſed ad vtilitatē. ſicut nec infirmus a me
dico. Un̄ ſicut dicit magr̄. hoc ꝺ corpore ſuo dicit xp̄s: q̄
corporis ſui. i. eccleſie hic gerebat perſonā. ſicut ꝛ ali
bi: cum dicit. Trāſeat a me calix iſte. ꝓ nobis loquitur.
Niſi forte putetur timore mortis ſue illud dixiſſe. Sed
non vere timebat domin⁹ pati: tertia die reſurrectu=
rus: cum paulus deſideraret diſſolui ꝛ eſſe cum chriſto.
Non eſt enim fortior miles q̄ꝫ imperator. ſufficit enim
ſeruo vt ſit ſicut dn̄s eius. Miles ergo coronādus gau
det mori. et dn̄s coronatus timet mortē. ſed infirmita=
tem n̄ram repreſentās pro ſuis infirmis q̄ timent mori:
hoc dixit. illorum em̄ vox erat. ſic hic. vox membroꝝ eſt
non capitis. Clamabo per diem ꝛ non exaudies. quia
multi clamāt in tribulatiōe ꝛ nō exaudiunt̄ ad volūta
tem ſed ad ſalutē. Sicut medicus nō ad volūtatem egri
agit: ſed ad ſanitatē. Sed nūquid chriſtus vere timuit timor xp̄i.
mori: cum predicta glo. oppoſitum videatur velle? Re Nota.
ſpōdeo. ꝙ chriſtus ex neceſſitate cōditionis mortē non Queſtio.
timuit: quia neceſſitate nō ſubiacuit illi defectui: quia
ſine vicio ꝛ peccato erat: tamen verū timorē mortis ha=
buit: ꝛ ſi non neceſſitate: tamen volūtate miſerationis
illos defectus aſſumpſit pro nobis. Et hoc qḋ nō fuit ex
auditus ad vtilitatem fuit: propter quod ſubditur. Et
non ad inſipientiā mihi. quaſi dicat. Hoc qḋ non ſum
exauditus: non contingit mihi ad inſipientiam: ſed ap
paruit magna virtus ꝛ ſapientia eius. Quia ſcilicet al
ta dei ſapientia in hoc fuit mundo manifeſtata: quia
mors chriſti fuit conuenientiſſimus modus redemptio
nis humane. vt ſic ſcilicet homo penam ſolueret qui de
bebat. et deus redimeret qui poterat. Et per iſtū modū.
ſcilicet redemptionis per paſſionem: ipſe chriſtus vt di
cit apoſtolus. Factus eſt nobis ſapientia a deo ſanctifi 1. Corin. 1.
catio ꝛ redemptio. Si autem hic chriſtus loquatur in
perſona membrorum hoc qḋ clamantes non exaudian
tur vt petunt: non eſt eis ad inſipientiam: ſed magis ad
vtilitatē. Sicut ꝙ infirmus nō exaudiat̄ a medico: nō
imputatur inſipientie infirmi: ſed ad vtilitatē. q. d. Et ſi
nō exaudit ad volūtatē: tamen exaudiuit ad vtilitatē.

Tu autē i ſctō habitas: laus iſrl̄. 293

¶ hic oſtendit q̄ de⁹ ſiue clamātē audiat ſiue nō: tamē
ſemper bene facit: ⁊ ſi hoc a nobis nō intelligatur.d. Tu
Sāctus. autē in ſctō habitas.i. in ſanctitate ſemp manes: ⁊ oīa
Habitare ſancte ⁊ ordinate facis: etiā ſi nobis ignorantib⁹ aliter
Deus. eſſe videaꝛ.q.d. Et ſi aliqn̄ ſanctos nō audis clamātes
ad te vt Paulū: tu h̄ ad ſanctitatē ipſoꝝ diſponis. Et ſi
aliquādo malos ad eoꝝ damnationē audis: vt feciſti
cōcedens de oīb⁹ tentare Job: tu hoc ad tuoꝝ ſancti
tatē diſponis. quia tu ſcꝫ in ſancto habitas.i. cuncta ſctē
diſponis. Tu dico q̄ es laus iſrael.q.d. In h̄ laudaris
ab illis q̄ te vident ⁊ cognoſcūt. Nā iſrael videns deum
interpretaꝛ. quia illi qui ſunt iſrael q̄ ſcꝫ bonitatē tuam
agnoſcūt: in oīb⁹ his te laudant. Et ſic es laus eoꝝ
dū ab illis laudaris: ⁊ in oīb⁹ illis es laudabilis. Sicut
enim de⁹ in illis habitat: q: tu in ſancto habitas. ſic ⁊ il
Ps.83. li in deo habitantes ipſuꝫ laudāt. Beati qui habitāt in
domo tua dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabūt te.

294 In te ſperauerūt patres noſtri:
ſperauerunt ⁊ liberaſti eos.

¶ hic cōſequēter ponit dei exauditionem: oſtendens q̄
Orō. oēs deuote clamātes exaudit. et ſi nō ad votū: tamen
Exaudire ad vtilitatē. probat per exemplū.d. In te ſperauerunt
patres noſtri. ſcilꝫ antiq̄: ⁊ liberaſti eos. Ut patres no
ſtros in egypto ad te vociferātes audiſti ⁊ liberaſti eos
Exo.14. de ſeruitute Pharaonis. Tres pueros in te ſperantes li
Dañ.3. beraſti de camino ignis ardētis. Danielem iuſtum in
Dañ.14. te ſperantē liberaſti de lacu leonum. Suſannā in te ſpe
Dañ.13. rātem liberaſti de falſa criminatiōe ⁊ a ſentētia mortis.
q.d. Si ergo patres nr̄os in te ſperantes liberaſti. vnde
eſt q̄ nos chriſtianos modo clamantes nō audis? q.d.
Sciāt oēs chriſtiani xp̄m inuocātes: q̄ ſicut antiquos
patres exaudiuit: ita ⁊ modo oēs in ip̄m ſperātes ex=
audit. et ſi nō ad votum: tamē ad vtilitatē. Et hoc idem
alijs verbis replicando cōfirmat.d.

295 Ad te clamauerunt ⁊ ſalui facti
ſūt: i te ſperauerūt ⁊ nō ſūt ꝯfuſi.

Clamare. ¶ Unde hic vult arguere per locū a minori.q.d. Oīa
veteris teſtamēti erāt in figura noue legis date per xp̄ꝫ.
Si ergo antiquos patres q̄ figurā chriſtianoꝝ gerebāt
ſic affectuoſe clamātes audiebas ⁊ ſperātes in te libera
bas: de quo minus videtur q̄ de nobis: ſicut minus eſt
figura q̄ veritas: quanto magis nos clamantes ⁊ ſpe=
rantes in te exaudiendo liberabis. vnde de ſuis fideli=
Ps.90. bus dicit chriſt⁹. Quoniā i me ſperabit: ⁊ ego liberabo
eū: cū ipſo ſuꝫ in tribulatiōe eripiam eū ⁊c. vbi glo.q.d.
chriſtus. Et ſi in me ſperantem ⁊ clamātem ad votū nō
audio: tñ iam ſum cū ipſo in tribulatione: nō ergo timē
dū eſt in tribulatiōe. et ſi nō eripieris quando vis: non
ideo putes te deſeri. Eripuit tres pueros de igne: ſed q̄
illos eripuit: nūquid martyres deſeruit? abſit. ſed tres pu
eros liberauit corporaliter vt confundantur infideles:
ſed martyres liberat ſpiritualiter/ vt imitētur fideles.

296 Ego autē ſum vermis ⁊ non hō:
opprobriū hoīꝫ ⁊ abiectio plebis

¶ hic cōſequenter oſtendit qualiter chriſtus a iudeis
fuit deriſus. Et tria facit: quia p̄mo oſtendit deriſionis
grauitatem. ſecūdo deridētium quātitatem: ibi. Oēs
vidētes me. tertio deriſiōis qualitatē: ibi. Sperauit in
dño. ¶ Quātū ad p̄mū ſciēdū q̄ tāto deriſio alicui⁹ eſt
maior: quāto maior eſt dignitas ei⁹: et etiā quāto vili
ori modo derideꝛ. Et ſic xp̄s volēs oſtēdere grauitatem
ſue deriſiōis. p̄mo ponit ſuam dignitatē. ſecūdo ſuam
abiectionē: ibi. Opprobriū hominū. Ponēs ergo ſuam
Uermis. dignitatē. de ſe dicit chriſtus. Ego autē ſuꝫ vermis ⁊ nō
homo. hic eñ chriſtus modo in p̄pria pſona loquitur. Chriſtus.
Ubi [illegible] q̄ vermis tres habet cōditiōes: quib⁹ tri
plicē xp̄i ſignificat dignitatē. Primo nāq̄ vermis ſine
cōmixtiōe ſexuū naſciꝛ. Et in hoc ſignificat dignitatem
gñationis xp̄i: q̄ ſine virili ſemine nat⁹ eſt de v̄gine. Se
cūdo vermis eſt eſca: qua hamo capiꝛ piſcis. Et in hoc
ſignificat dignitatē chriſti paſſiōis: qua diabolus fuit
captus. vt oſtendit Grego.d. Quis neſciat qḋ in hamo Grego.33.
eſca vel vermis oſtendiꝛ: ⁊ aculeus occultaꝛ. Uermis mor.c.10.
⁊ eſca prouocat: vt aculeus pūgat. Dñs itaq̄ nr̄ ad hu paſſio xp̄i
mani gñis redemptionē veniēs: velut quēdam de ſe in Corp⁹ xp̄i
necē diaboli hamū fecit. aſſupſit eñ corpus vt in eo dia
bolus eſcam ſue carnis appeteret mortē: quam mortem
dum in illo iniuſte appetijt: nos quos q̄ſi iuſte tenebat
amiſit ⁊c. Et quia dulcedinem vidit in carne: ⁊ aculeū
diuinitatis non aſpexit: ideo diabolus deceptus fuit.
p̄pter qḋ diciꝛ Job.24. Dulcedo illius vermis. Tertio Job.24.
vermis cū tāgitur mollis eſt ⁊ tener: ſed cū tāgit durus
exiſtit. ſic ⁊ chriſtus cū tāgiꝛ/ ideſt offendiꝛ/ mollis eſt:
q: in preſenti ſemper remittere parat⁹ eſt: ſed cum tāgit
ipſe in futuro durus eſt puniendo: vt nullo modo am=
plius placari poſſit. Ex quib⁹ apparet qḋ vermis nōie
chriſtus ſignificaꝛ. vnde de ipſo diciꝛ. Noli timere ver= Eſa.41.
mis iacob. vñ ait glo. hic. Excellētiā ſuā hic notat xp̄s
cum dicit. Ego autē ſum vermis. quia ſine virili ſemi=
ne nat⁹ ſum de virgine: vt eſſem vltra hoies in homine.
vnde ſubdit. Et nō homo ſcilicet tātum: q: etiā de⁹ ſuꝫ. Homo.
ideo cum dixiſſet ſum vermis: addidit ⁊ nō homo vt di
ſtinctionē notaret. quoniā q̄s eſt homo/ ⁊ non vermis?
ſicut q̄libet p̄ cōcubitū generat⁹: aliq̄s aūt hō ⁊ vermis.
ſicut adam q̄ de ſemine viri nō fuit. ideo fuit vermis: ſꝫ
homo tñ. xp̄s autē vermis eſt/ ⁊ hō: ſed nō hō tñ: q: etiā
erat verbū patris eternum. Et tamē nō obſtante tāta di
gnitate/ a iudeis fuit deriſus ⁊ vilipēſus. vnde ſubdit.
Opprobriū hoim ⁊ abiectio plebis. ſcꝫ factus ſuꝫ. Fuit
eñ xp̄s opprobriū hoim factus in ſputis collaphis ⁊ ſpi
nis. pſal'.108. Ego factus ſum opprobriū illis: viderūt Ps.108.
me ⁊ mouerūt capita ſua. Et nō ſolum fuit opprobrium
hoim: ſed etiā abiectio plebis. et q̄ſi. q̄ſi plebs barrabā
elegit: ⁊ ipſum chriſtum abiecit. Ecce ergo quāta fuerit
grauitas deriſionis chriſti. quā xp̄s ideo narrat: vt vel
ſic ſupbia hominis deū humilem imitetur. vt hic dicit
magiſter in glo. vnde chriſtus merito dicit. Fact⁹ ſum Hiere.20.
in deriſum tota die: omnes ſubſannabāt me.

Oēs videntes me deriſerunt me: 297
locuti ſūt labijs et mouerūt caput

¶ hic cōſequēter ponitur deridentium chriſtū quātita Oēs.
tem. Quia ſcilicet omnes videntes me ⁊c. vt expona= Xp̄s.
tur oēs. ſcilicet mali. Quia certum eſt q̄ multi iuſti
chriſto cōpatiebātur nec illū deridebant. vel accipe oēs
pro generibus ſingulorum. ſcilicet omnes tam de maio
ribus q̄ de minoribus: tam de ſacerdotibus q̄ de popu
laribus. vnde.23. Deridebant eum principes: cum eis
locuti ſunt labijs: quia pretereuntes blaſphemabant
eum. Matth.27. Et mouerunt caput. ſcilicet minan= Matt.27
tes: quia blaſphemabāt eum mouentes capita ſua ⁊.d. crudelitas
Uah qui deſtruis templum dei ⁊c. Matth.27. Unde Judeoꝝ.
hic notat Chriſoſtom⁹ ad iudeoꝝ crudelitatem. quia Chriſoſto.
non fuerunt contenti chriſtū crucifigere: ſed etiaꝫ cum
ip̄m denudaſſent ⁊ crucifixiſſent vltra procedūt. quia
in crucem nudum videntes affixum exprobrabāt ei.d.
Uah qui deſtruis templum dei. Uah enim eſt interie=
ctio: que aliquando denotat gaudium. vnde de equo
dr̄. Ubi audierit buccinā dicit vah. Quñq̄ vero ſigni Job.39.
ficat deriſionē ſicut hic. vnde Remigius dicit: qḋ vah eſt
interiectio inſultantis ſiue irridentis.

298 **Sperauit ī dn̄o eripiat eū: ſaluū faciat eum quoniam vult eū.**

¶ Hic ponit cōſequēter deriſionis qualitatem. Hic em̄
oſtendit quid deridēdo chriſtū dicebāt. ſcilicz ſperauit
Spes. in domino ⁊c. Iſta em̄ verba chriſto ironice improperа
Xps. bant. q.d. Ipſe ſe dicebat ſperare in dn̄o. Eripiat eū ſcili
cet de manib⁹ noſtris: ſaluū faciat eum ⁊c. quaſi ex hoc
arguentes xp̄m fuiſſe fallacem. quia oīs q̄ vere ſperat
in dn̄o: dn̄s iuuat ⁊ liberat eum de manib⁹ inimicorū.
Ergo quia iſtū nō liberat de manib⁹ noſtris: ſignū eſt ꝙ
ipſe non ſperabat in dn̄o vt dicebat. qm̄ vt ſcribitur Da
Dan.13. niel'.13. Saluat ſperātes in ſe. Ad litterā em̄ talia verba
Matt.27. inſultātes chriſto in cruce exiſtenti dicebāt principes ſa
cerdotū illudētes cum ſcribis ⁊ ſenioribus. Alios ſaluos
fecit ſeipſum nō poteſt ſaluum facere: cōfidit in deo libe
ret eū nūc ſi vult. que oīa formaliter preuidēs pſal'. d.
qd̄ ipi dicūt. Sperauit in dn̄o eripiat eū ſaluū faciat eū:
qm̄ vult euz. Et ly qm̄ ſtat pro ſi: qm̄ vult eū. id eſt ſi vult
eum ſaluū facere. Per hoc ergo ꝓbare conabantur: ꝙ
chriſtus iuſtus nō erat nec vere in deū ſperauerat: quia
Ps.90. ſi vere ſperaſſet: de⁹ ipm̄ liberaret: iuxta illud pſal'. Qm̄
Saluare. in me ſperauit ⁊ ego liberabo euz ⁊c. Sed hoc nō valet:
quia iſta liberatio ſperantiū in ſe: nō intelligit̄ de libera
tione corporali: ſed magis de ſpirituali ⁊ eterna. Nōne
abel iuſtus fuit ⁊ ſperauit in dn̄o: tamē a fratre ſuo fuit
occiſus? Nōne eſaias ⁊ tamē fuit ſecatus? Nōne hiere
mias: ⁊ tamē fuit lapidatus? ⁊ ſic de alijs. Unde iſtud
Chriſoſto. ipſoꝝ argumentū deridēs Chriſoſto. dicit. O inſenſati
in homil'. iudei nūquid ꝓphete quos occidiſtis iuſti erāt ⁊ in do
mino ſperabāt: ⁊ tamē ipſos de⁹ a periculis nō eripuit?
Si autem illorū glorie nō obfuit ꝙ eis pericula induxi
ſtis: multo magis in iſto nō oportebat vos ſcādalizari.
quoniā per ea que nobis predixerat hanc veſtram ſem
per remouebat ſuſpitionem.

299 **Quoniā tu es q̄ extraxiſti me de ventre: ſpes mea ab vberibus matris mee: in te ꝓiect⁹ ſū ex vtero.**

¶ Hic cōſequēter oſtēdit qualiter per ſuaz paſſionē xp̄s
afflictus fuit ⁊ paſſus. Et duo facit. quia pmo deſcribit
naturā ſecundū quā paſſus eſt. Secūdo oſtēdit modū
per quē eſt paſſus: ibi. Circūdederunt me vituli multi.
Chriſtus. ¶ Quātū ad primū notādū ꝙ chriſtus paſſus eſt ſecū-
Dignitas. dum humanitatē aſſumptā: nō ſecūdum diuinitatē. Et
ideo de natura humana ſua xp̄s oſtēdit tria. ſcz primo
ſuā dignitatē. ſecūdo ſuā fidelitatē: ibi. De ventre. tertio
ſuā neceſſitatē: ibi. Quoniā tribulatio ꝓxima eſt. Pri
mo ergo oſtēdens dignitatē nature ſue patientis dicit.
Qm̄ tu es q̄ extraxiſti me. q.d. In hoc iudei me ꝑſequē
tur: q: homo fact⁹ ſum tua opatiōe. Nā in verbū qd̄ in
ꝑncipio eſt de⁹ apud patrē: talia nō dicerēt. Verbū em̄
illud p qd̄ facta ſunt oīa: pſe nō eſt extractū de vētre: niſi
q: v̄bū caro factū eſt. Scdz̄ ḡ naturā humanā p quā ex
tract⁹ ſum de vētre: tu es ſpes mea: ⁊ nō ſm̄ diuinitatē:
q: diuinitas nulla ſperare pōt: cui oīa preſto ſunt. xp̄s
autē ſecūdū humanitatē ſpem habebat: ⁊ ſi nō glorifica
tiōis q̄ ad aiam: tn̄ reſurrectiōis corporis ⁊ imortalita-
tis. Et ꝙ itelligat de humanitate ſubdit. d. Ab vberib⁹
matris mee in te proiect⁹ ſum ex vtero. i. ſm̄ illā partē q̄
ſuxi vbera matris mee: in te proiect⁹ ſum ex vtero. vt tu
ſolus mihi eſſes ſpes. Potes etiā hic notare: ꝙ p iſta ver
ba xp̄s cōmēdat duo. ſ. nature integritatē: ⁊ ſuā cū v̄bo hypo
Deus. ſtaticā vnitatē. Ubi nota: ꝙ aliq̄ ſunt q̄ de⁹ facit ſe ſolo:
Facere. ſicut eſt aie creatio. aliq̄ facit/ ſed mediante creatura. vt
ꝙ vinū naſcat̄ in vite. Unde ꝙ hō naſcat̄ de muliere:
eſt opus nature: q: illud deus facit mediāte natura. ꝙ
autē qs naſcatur de v̄gine: nō eſt opus nature: ſed ſoli⁹
diuinitatis potētie. Ad oſtēdendū ḡ ꝙ nō mō naturali
xp̄s nat⁹ eſt: ſed ſupra naturā: q: ſaluo v̄ginitatis ſigil
lo: hoc ſue natiuitatis ſoli deo attribuit. d. Qm̄ tu es. ſ.
ſolus q̄ extraxiſti me de vtero matris mee. ſecūdo cōmē
dat ſuam hypoſtaticam vnitatez. d. In te proiectus ſum
ex vtero. id eſt tibi hypoſtatice vnitus a conceptionis pri
cipio. Sic enim ⁊ alibi dicit chriſtus patri. Suſcepiſti Ps.138.
me de vtero matris mee.

De vētre matris mee deus meus es tu: ne diſceſſeris a me. 300 ð ꝯſe. di.5. c. vltimo.

¶ Hic cōſequēter ponit xp̄s ſue humanitatis fidelitatē.
Ubi notādū ꝙ oīs peccās falſuz deū colit: ⁊ illud qd̄
predilıgit deo ſibi deum cōſtituit. ſicut de guloſis dicit
apl's. Quoꝝ de⁹ venter eſt. Qui ḡ nihil deo predilıgit Philip.3.
ſed oīa ꝓpter deū: ille verū deū ſolū colit ⁊ fidelitatez Adorare.
ſeruat deo. Volēs ḡ chriſtus oſtendere fidelitatē ſuā ab Peccā.
initio deo ſeruaſſe dicit. De vētre matris mee de⁹ meus
es tu. i. deū meū te cognoui: ⁊ vt verū deū dilexi. qd̄ ideo
dixit: q: aia xp̄i i pmo iſtāti ſue creatiōis plena fuit oīi
ſciētia q̄ deū cognouit: ⁊ oīi v̄tute q̄ deo debitū exhi-
buit obſequiū. vt dicit magr̄. Et nota ꝙ tanta fuit vnio magr̄ li.3.
nature humane ad verbum: ꝙ inſeparabilis fuit. Sic diſt.13.
ꝙ humanā naturā xp̄i quā verbū ſemel aſſumpſit: nū-
quā dimiſit. Aſſumpſit em̄ corpus ⁊ aiam: ⁊ ſic corpus Unio xp̄i
⁊ aia chriſti verbo ꝯſequēter ſemper fuerūt ⁊ erūt vnita.
quia quāuis in triduo mortis ſeparata fuerit aia a cor-
pore: tn̄ aia manſit diuinitati vnita: ⁊ corpus ſimilr̄. vt
oſtēdit magiſter. Et hāc talē vnionē hic notās xp̄s ait. magr̄ li.3.
ne diſcedas a me. i. nō diſcedes a me. Et hic loquit̄ xp̄s diſt.21.
homo ipſi verbo: oſtendēs qd̄ nō ſeparabitur ab eo. Ta
men notandū ꝙ ex iſta tali vnione ſumpſerūt aliq̄ occa
ſionem erroris. d. ꝙ chriſtus in triduo mortis fuit verus
homo: licet aia a corpore fuerit ſeparata: q: ambo ſcilz
corpus ⁊ aia in tertio. ſcz in verbo erant vnita. Sed hoc
eſt falſum: quia nūquā poteſt qs dici homo: niſi ex cō-
iunctione anime ad corpus tāquā forme ad materiā.

Quoniaz tribulatio ꝓxima eſt: ⁊ non eſt qui adiuuet. 301. 3.q.1.c. nulli.

¶ Hic ꝯſequenter ponit chriſtus ſuā neceſſitatem: quā
oſtendit ex duobus. Primo ratione paſſiōis imminen
tis. ideo dicit. Qm̄ tribulatio proxima eſt. Secundo ra
tione adiutoꝝ deficientis. ideo dicit. Et nō eſt qui adiu
uet. ſcilicet preter te: q: nullus a periculo perſecutionis
poteſt aliquē liberare niſi deus adiuuet illum. Uel ab
ſolute poteſt intelligi. vt chriſtus de paſſiōe ſua ⁊ morte
dicat. Et nō eſt qui adiuuet. ſcilicet me de manibus ini Adiutor.
micoꝝ liberando. Quia certū eſt ꝙ neqꝫ deus neqꝫ ali
quis angelus vel homo ipſum ſic de manib⁹ perſecuto
rum liberauit vt mortem ſibi inferrent. Quinimmō
⁊ pater ipſum in manib⁹ iudeoꝝ expoſuit occidendū:
licet poſt mortem a deo adiut⁹ fuerit per reſuſcitationē.
Proprio filio ſuo nō pepercit deus: ſed pro nobis oīn- Rom.8.
bus tradidit illū. Quinimmo ⁊ ipſemet chriſtus ſeipꝫ
tradidit in mortē. vnde Epheſi.5. Chriſtus dilexit nos Epheſ.5.
⁊ tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem ⁊ hoſtiam
deo. Bene ergo abſolute dicit chriſtus. Et non eſt qui
adiuuet: q: a nullo fuit adiutus q̄n mortē ſuſtineret.

Circundederunt me vituli multi: tauri pingues obſederūt me. 302 16.q.2.c. viſis.

¶ Hic conſequenter oſtendit modum chriſti paſſionis.
Circa quam tria ponuntur. ſcilicet primo iudeorū do
loſitas. ſecundo paſſionis chriſti vilitas: ibi. Sicut
aqua effuſus ſum. Tertio iudeorum crudelitas: ibi.

Qm̄ circūdederunt me canes multi. Doloſitatē aūt in
duob⁹ oſtēdit. ſcꝫ in ipſoꝝ doloſis cōſultatōib⁹: ꝛ in p̄
uerſis detractōibus: ibi. Aperuerūt ſuper me. Quātū
ad primū dicit. Circūdederunt me vituli multi. Et no-
ta hic ꝙ futura ponit ſub v̄bis preteritis: ꝓpter certitu
dinē futuroꝝ illoꝝ quā xp̄s habebat. Et eſt ſenſus. cir-
cundederūt. id eſt circūdabūt: ꝛ obſederūt. id eſt obſidēt.
Circundederūt eīn iudei chriſtū doloſis cōſilijs ꝛ cōſpi
rationib⁹ vt ipſum deciperēt. Unde ad lrām volētes eū
in ſermone capere doloſe conſilio circundederunt eum.
Joan. 10. Joan. 10. vbi dicit̄. Circūdederūt eū iudei ꝛ dixerūt ei.
Quouſqꝫ aiam noſtram tollis? ſi tu es chriſtus: dic no
bis palā. Circundederūt etiā eū gladijs ꝛ fuſtibus: quā
Eccli. 51. do ſcꝫ in horto ipſum capere voluerūt. Eccli. 51. Circun
dederūt me vndiqꝫ ꝛ nō erat q̄ adiuuaret. Circundede
runt eū exiſtentē in cruce: quādo ip̄m felle ꝛ aceto pota
Thre. 3. uerunt. Threnoꝝ. 3. Circūdedit me felle ꝛ labore. Di-
cat ergo chriſtus. Circundederunt me vituli multi ⁊c.
Vitulus. Et notāter iudeos vocat vitulos ꝛ tauros. Vitul⁹ eīn
Judeus. laſciuū animal eſt: ꝛ in vno ꝓpoſito non manens ſemꝑ
diſcurrit. Sic ꝛ iudei in fide promiſſa deo nō ſtabiles:
ad idolatriam proni diſcurrebant. Unde ꝛ ſtatim poſt
exitū de egypto beneficioꝝ dei obliti: vitulū cōflatilem
Ps. 105. adorauerūt. pſal. Et fecerunt vitulū in oreb: ꝛ adoraue
runt ſculptile: ꝛ mutauerunt gloriā ſuam ⁊c. Taurus
Grego. 7. autem eſt animal indomabile ꝛ ſuperbū. vt ait Grego.
c. 15. Sic ꝛ iudei indomita ceruice ꝛ ſuperbi ſemper deo reſi
Actuū. 7. ſterunt: propter quod eis dicebat Stephan⁹. Dura cer
uice ꝛ incircūciſi corde: quē ꝓphetarū nō ſunt pſequuti
Eccli. 6. p̄res v̄ri: vn̄ ſuꝑbis iudeis dr̄. Nō te extollas i cogitatio
ne aīe tue velut taurus. Sic ḡ de iudeis ſub noīe vitu
loꝝ ꝛ tauroꝝ nūc dicat chriſtus. Circundederūt me ⁊c.

303 Aperuerūt ſuꝑ me os ſuū: ſicut
leo rapiens ꝛ rugiens.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit iudeoꝝ doloſitatem in diuer
ſis detractōibus ꝛ oblocutōibus. Obloq̄bantur enim
de chriſto vt titulū haberēt ad ipſum capiendum: ꝛ oc
Apire os casionē ad ipſum occidendū. Primo itaqꝫ aperuerūt
Judeus. os ſuū ad ipſum capiendū. Joan. 7. Principes ꝛ pha
Chriſtus. riſei querebāt apprehēdere ieſuꝫ: ꝛ miſerūt miniſtros vt
apprehenderēt eū. Sic ꝛ iudas aperuit os ſuū ad chri-
Math. 26. ſtum capiendū quādo dixit. Quē oſculatus fuero ipſe
eſt tenete eum. At illi man⁹ iniecerunt in ieſuꝫ ꝛ tenue
runt eū. Et hoc notans xp̄s dicit. Aperuerunt ſuper me
os ſuū: ſicut leo rapiēs. Sic enim iudei erāt cōtra xp̄m.
Ps. 103. vt dicit̄ pſal. 103. Sicut catuli leonū rugientes vt rapi-
ant: ꝛ querāt a deo eſcam ſibi. quia iſti querebāt rapere
ieſum eſcam a deō mūdo preparatā: ſed ſibi ad damna
tionem. Secūdo obloquebant̄ de chriſto vt ipſuꝫ morti
Joan. 11. traderēt. vt Caiphas quādo dixit. Expedit vt vnus ho
Joan. 19. mo moriat̄ ꝓ poplo. Et iudei clamātes: Tolle tolle cru
cifige euꝫ. Et hec hic notās chriſtus dicit. Aperuerunt
ſuꝑ me os ſuū: ſicut leō rugiēs. tunc eīn leo rugit: qn̄ ali
1. Petri. 5 quē fame oppreſſus ad deuorādū querit. Tāquā leo ru
giens querēs quem deuoret. Et ad iſtū ſenſum exponit
glo. hic. d. Aperuerūt ſuꝑ me os ſuū: ipſi dico iudei q̄-
ſi leo rapiens in cōprehenſione mea. Et rugiens quādo
ſcilicet dicebant / crucifige crucifige eū. Fui enim quaſi
leonis rapina: quādo apprehenſus ſum. fui quaſi rugi
tus leonis quādo clamabāt. d. Tolle tolle / crucifige eū.
Ps. 49. vn̄ merito de pplo iudeoꝝ cōquerit̄ xp̄s. d. Os tuū abū
dauit malicia. ſedēs aduerſus fratrē tuū loq̄baris ⁊c.

304 Sicut aqua effuſus ſum: ꝛ diſper
ſa ſunt omnia oſſa mea.

¶ Hic cōſequēter ponitur vtilitas chriſti paſſiōis: q̄ eſt
triplex. ſcilicet quia purgationem facit peccatoꝝ. ſecun
do quia placatiōnē facit ſupernoꝝ: ibi. Factum eſt coꝛ
meū. tertio qꝛ formā prebet meritoꝝ: ibi. Aruit tāquā te
Aqua. ſta. Primo ḡ chriſti paſſio purgatiōnē facit peccatorū:
Effuſio. qd̄ notās dicit. ſicut aqua effuſus ſum. Ubi notādū eſt:
paſſio xp̄i. ꝙ aqua effundit̄ ad multa: vel multos effectus habet ef
fuſio aque. ſcilicꝫ qꝛ abluit / irrigat / ꝛ lapſum facit pedi
bus. Ita effuſo chriſto per paſſionē ablute ſunt ſordes
vicioꝝ. Et ad germinādum irrigate ſunt virtutib⁹ mē
tes. Et etiā quaſi per accidens elapſi ſunt perſecutores:
qꝛ propter peccatū mortis chriſti exteri⁹ ꝛ interi⁹ puni-
Os. ti ſunt iudei. Et diſperſa ſunt oīa oſſa mea. Per oſſa
Apl̄i. eīn que in corpore ſunt p̄tes ſolidiores: intellige ſolidio
res partes corporis eccleſie que fuerunt apoſtoli. et iſta
Joan. 18. oſſa in chriſti paſſione fuerunt cuſtodita. Si ergo me
queritis ſinite hos abire. ſed poſtea virtute xp̄i paſſiōis
per totū orbem fuerūt diſperſa ad chriſti fidē predican-
Eccli. 49 dam. Unde de iſtis oſſib⁹ chriſti dicit̄. Oſſa ipſi⁹ poſt
mortē viſitata ſunt ꝛ ꝓphetauerūt: quia apoſtoli fuerūt
viſitati in miſſione ſpiritusſancti: ꝛ poſtea per mūdū di
ſperſi predicando ꝓphetauerūt. Uel aliter iſte verſus ꝛ
magis litteraliter intelligit̄. Ubi ſciēdū ꝙ inter omes
liquores aqua perfectiꝰ effundit̄. nam de alijs liquori-
bus cū effundunt̄: in vaſe tamē remanet ſapor ꝛ odor.
Nota. de aqua autem nō. ꝛ per hoc ſignificatur ꝙ iudei ſic vi-
tam chriſti intēdebāt effundere per mortē ꝛ annihila-
re. vt de ipſo nulla remaneret memoria. Et ideo intētio
nem illoꝝ notās chriſtus hic dicit. Sicut aqua effuſus
ſum: et diſperſa ſunt oīa oſſa mea. id eſt diſcipuli mei:
qui ceteris robuſtiores eſſe debebāt tēpore paſſiōis: me
relinquētes ſunt diſpſi. Sic enim p̄dixerat eis chriſtus.
Joan. 16. Uenit hora vt diſpergamini ꝛ me ſolum relinquatis.

305 Factū eſt coꝛ meū tāquam cera
liqueſcens: in medio ventris mei

¶ Hic cōſequēter oſtēdit ꝙ chriſti paſſio fuit placatiua
ſacramēta ſupernoꝝ. Ubi nota qd̄ ſacramēta antiqua ꝛ vet⁹ teſta
Lex ātiq̄. mentū durauit vſqꝫ ad chriſti paſſionē: propter quod
Cera. dicit magiſter / ꝙ omnia ſacramenta fluxerunt de latere
paſſio xp̄i. chriſti dormientis in cruce. libro. 4. diſt. 2. Sacramen
ta autem antiqua erant dura ꝛ magne aſperitatis. vt
patet in circunciſione: ſed noua ſunt magne placabili
tatis. et ſic per chriſti paſſionem duritia ſacramētorum
in mollitiem eſt verſa. ſicut cera dura ad ignem poſita
vertitur in mollicię. Et hoc hic notās chriſtus ait. Fa-
ctū eſt coꝛ meum ⁊c. Per coꝛ chriſti accipe doctrinā euā
gelicam vel ſacramēta: a quib⁹ ſicut a corde vita proce
Hiere. 24. dit. Hiere. 24. Dabo eis coꝛ vt ſciant me. Per ventrem
autē intellige ipſum corpus eccleſie in cuius medio ſtat
corpus chriſti. ſcilicꝫ ſacramēta noue legis. vt ſic ſit ſen
ſus. per paſſionem chriſti in medio ventris. ſcilicet eccle
ſie: factū ē coꝛ xp̄i molle. i. ſacramēta ſicut cera liq̄ſcēs.

306 Aruit tanquā teſta virtus mea:
ꝛ ligua mea adheſit faucib⁹ meis:
ꝛ i puluerē mortis deduxiſti me.
ꝺ pe. diſ 3. inter hec.

Teſta. ¶ Hic ɔ̄ſr oſtēdit̄ ꝙ xp̄i paſſio formā p̄bꝫ meritoꝝ. Ubi
Chriſtus. p̄mo notādū ꝙ a torreo. res. qd̄ ē aſſare vel d̄ſiccare: dr̄ te
ſtus teſta ⁊ū. i. aſſatū vel d̄ſiccatū. et ab h̄ dr̄ teſta. te: q̄ſi
toſta. et dr̄ teſta oē vas vt olla vel vrce⁹ ex terra decoctū:
qꝛ lꝫ p̄mō terra ſit mollis: tn̄ poſtea calore ignis torret̄ ꝛ
d̄ſiccat̄. Et ſic p ſilitudinē ille hō teſta dici pōt: q̄ euacua
tꝰ hūore ſanguinꝭ manet exſiccat⁹: ꝛ v̄tute nāli euacua
t⁹. Et hic ē qd̄ cū q̄s d diuitijs ad paupratē / d fortitudie
ad d̄bilitatē / vł de pīguedie ad maciē venit: iſti vaſa te
Thre. 4 ſtea ɔputat̄. vn̄ Thre. 4. Filij ſiō inclíti ꝛ amicti auro p̄
mo quō reputati ſunt in vaſa teſtea op⁹ manuū figuli:

Quod ſi ſic eſt. quis inter omnes hoies magis teſte com-
parari poteſt: q̃ chriſtus in ſua paſſione. quia humor
criſtēs in corpore xp̄i fuit exhauſtus per ſudorē ſangui
Luce.22. nis. de quo Lu. 22. et per extractionē ſanguinis in fla-
gellatiōe et coronatione manuū et pedum cōfuſiōe et late
ris apertione. In cui⁹ ſignum poſt ſanguinē exiuit aqua
Joan.19. de corpore ei⁹. Et hoc notās xp̄s ait. Aruit tāquā teſta
virt⁹ mea. Et quia ad amiſſionē humoris naturalis et ſan
guinis ſequit̃ reſolutio vite. ideo per talē deſiccationē
corpus chriſti fuit ad mortē deductum: qđ notans ait.
Et in puluerem mortis deduxiſti me. ſcilicet ad mortē
Patiētia per quā corpora in puluerē rediguntur. Sed in oīb⁹
xp̄i. tactis afflictionibus que ſit forma merēdi nobis oſtē
dit chriſtus oſtendens qđ in his omnibus ſemper pa-
tiens et tacens fuit. vnde dicit. Adheſit lingua mea fau
cib⁹ meis. quaſi diceret. Nō reddidi maledictū pro ma-
ledicto: ſed ſemper ſilui et tacens fui. Sic enim de chri-
1. Petri.2. ſto dicitur. Qui cum malediceretur non maledicebat:
Matt.27 cum pateretur: nō comminabatur. et Matth. 27. Qui
cum accuſaretur a principalib⁹ ſacerdotū et ſenioribus
nihil reſpōdit: ita vt miraretur preſes. Sic enim de ipſo
Eſa.53. predixerat Eſa. Sicut ouis ad occiſionē ducet̃: et qua
ſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet: et non aperiet
os ſuū. Hoc ergo notans chriſtus ait. Aruit tāquā teſta
virt⁹ mea: et in puluerē mortis deduxiſti me. Et in his
oīb⁹ ſemper humilis tacui et patiēs fui. Quia ad-
heſit lingua mea faucibus meis.

307 Quoniā circūdederūt me canes mul ti: cōciliū malignātiū obſedit me.

Hic cōſequēter circa paſſionē chriſti oſtēditur iudeo
rum crudelitas. que crudelitas ex multis apparet. pri
mo in maligna ipſorum cōſultatiōe. ſecūdo in crudeli
chriſti vulneratiōe: ibi. Foderūt man⁹ meas. tertio in
veſtimentorū chriſti diuiſiōe: ibi. Ipſi vero cōſiderauē
Judeus. runt. Quātū ergo ad primū oſtēdēs ipſoꝝ crudelita
Canis. tem in ſuis cogitatiōibus et cōſilijs. d. Quoniā circūde
circūdare. derūt me etc. q. d. Vnde hoc qđ aruit tanquā teſta virt⁹
mea etc. Ex hoc fuit: quia circundederunt me etc. Vbi no
tandū q̃ ideo hic iudeos canes nominat: quia ſicut ca
nes dentibus mordēt et lacerāt. ſic iſti chriſtū detractatio
nibus mordēdo eius famā lacerabāt. de quibus dicit̃.
Philip.3. Videte canes/ videte malos operarios. Iſti chriſtū cir
cundederūt ſuis detractationib⁹ et cōſultationibus. De
Ps.117. qua circūdatiōe dicit̃. Circundederūt me ſicut apes et
exarſerūt ſicut ignis in ſpinis. Et nō incongrue iudei
xp̄m circūdātes in paſſiōe. et vocat̃ hic canes ꝓpter ipſo
Apis. rum crudelē rabiē. et vocantur apes ꝓpter ipſorū fru-
ſtratā intētionē. Vbi nota q̃ apes mel in fauis operan
tur: ſed alijs nō ſibi. Ita et iudei neſciētes ſalutē hūani
generis fecerūt in ipſa dn̄i paſſiōe nō quidē ſibi: ſed nobis.
Sicut apes dum mel ſibi putāt reponere: alijs illud fa-
ciūt. Vel ex alio apes vocātur: quia ſicut apes dum alios
pūgere volūt ſeipſas euiſcerant. ſic iudei occidēdo xp̄m
ſeipſos peremerūt. Et iſtā talē circundationē notās xp̄s
Ps.108. d. Sermōibus odij circundederūt me: et expugnauerūt
me gratis. Et cōſequēter aperti⁹ eorū maliciā inſinuat.
d. Cōſilium malignantiū obſedit me. qđ ſcꝫ tūc fuit̃ quia
Matt.27 vt habet̃ Matt. 27. Mane aūt facto cōſiliū miſerunt
oēs principes ſacerdotū et ſeniores populi aduerſus Je
ſum: vt eum morti traderent.

308 Foderūt manus meas et pedes meos: dinūerauerūt oīa oſſa mea.

Hic cōſequēter ponitur crudelis facta a iudeis chri-
ſti vulneratio. Et nota q̃ quamuis iudei nō poſuerūt
chriſtū in cruce: nec ipſum vulnerauerūt in manib⁹ et pe-
dibus: tamē eis totū imputat̃: quia totū importuna ipſorū
poſtulatione eſt factū. Et videtur hic clarā de xp̄o hiſto-
riā. Vnde hic nō videt̃ pſal. ꝓphetiā de futuro texere:
ſed magis vt euāgeliſta hiſtoriā de xp̄o preteritā enarra
re. d. Foderūt man⁹ meas et pedes meos. Que oīa in
euāgelio facta legūtur. Sed attēde qđ hic ait. Foderūt
man⁹ meas etc. et nō dicit vulnerauerūt aut trāſfixerūt.
quia ſicut terra foſſa facit fructū: ſic chriſtus vulnera Fodere.
tus fructū vite dedit. vt ait glo. Et attēde q̃ nō facit mē vulnus la
tionem vulneris lateris: quia in pedib⁹ et manib⁹ con teris.
foſſus fuit adhuc viuēs: in latere aūt cū iam expiraſſet.
Cū ergo hic per iſta vulnera velit pſal. nobis oſtēdere
chriſti patiētiā: que ſolū habet̃ in vita. ideo narrat ſolū
vulnera vite nō mortis. ſequit̃. Et dinumerauerūt oīa De
oſſa mea. i. dinumerare potuerūt. Vbi ſciēdū vt ait ma crucifixio.
giſter. N. q̃ quādo aliquis affigebat̃ cruci: pri⁹ accipie
batur menſura corporis ſui a manu in manū ſecūdū la-
titudinē. Et a ſpatulis vſq; ad pedes ſecūdū longitudi-
nem: vt in ligno crucis fierent foramina per que claui
poſſent tranſire facilius. Et ſic de chriſto factū fuit: quā
do autem vna manus fuit affixa humores cōcurrerant
ad locū illū: qui naturaliter currunt ad locū leſum. Et
ſic fuerunt nerui retracti verſus illā partem. Et ideo ad
hoc q̃ alia manus reduceretur ad locū foraminis in li-
gno facti: oportebat eā trahi violēter cū chordis. Et idē
intelligendū eſt de pedibus propter leſionem factam in
partibus ſuperioribus: ꝓpter quod ex tali violenta cor
poris extenſiōe aperiebantur oſſiū iuncture: quia chri
ſtus nudus fuit crucifixus. Et ſic ad litteram poterant
eius oſſa dinumerari. qđ chriſtus notās dixit. Dinume
rauerunt oīa oſſa mea. id eſt dinumerare potuerunt.
Et quāuis ad litteram iſta ſic de chriſto intelligantur:
poſſunt tamē myſtice exponi. vt foſſio manuū innuat/
qđ operibus eius non crediderunt. foſſio pedū qđ eius
affectiones renuerunt. dinumeratio oſſium qđ apoſto-
los eius ne in maiorem numerū excreſcerent querebāt
extinguere: vt pauci eſſent et numerabiles.

Ipſi vero conſiderauerūt et inſpe xerunt me: diuiſerunt ſibi veſti- menta mea: et ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. 309

Hic cōſequēter ponitur chriſti deriſio in veſtimento
rum partitiōe. Et primo premittit ipſoꝝ iudeorum ob-
ſtinationem. d. Ipſi vero etc. Vbi nota q̃ peccatū ex me Pecca.
ra malicia perpetratū: grauius eſt q̃ ex inconſideratio
ne vel ignorātia. ipſi vero iudei ex obſtinata voluntate
et plena habita deliberatiōe: hec chriſto faciebāt. Et hoc
eſt qđ chriſtus ipſi dicit. Ipſi vero cōſiderauerunt. ſcilicꝫ cōſideratō.
mala que faciebāt: et qđ iniuſte agebant. vnde et ad lit-
teram dicebant illud qđ habetur Sapien. 2. Circumue Sapiē.2.
niamus iuſtū: quoniā contrarius eſt operibus noſtris:
et improperat nobis peccata legis. grauis eſt nobis ad
videndum: quoniam diſſimilis eſt alijs vita illius etc.
Hec enim oīa cōſiderauerunt iudei: et ideo chriſtum
ꝑſequebātur/ qđ notās dicit. Ipſi vero conſiderauerūt.
vnde pſal. Cōſiderat peccator iuſtum: et querit mortifi- Ps.36.
care eū. Et inſpexerunt in me. ſcilicet delectabiliter vide Delectis.
runt me talia perferētem. Cū tamen naturaliter homi- Diuiſio.
nes a re crudeli ſolent oculos auertere. Ex quibus ap-
paret q̃ obſtinati erant iſti: quia non caſu aliquid facie-
bant ſed ex deliberata malicia. Sequitur diuiſerunt
ſibi veſtimenta mea etc. Judei enim hoc per ſe nō fecerūt:
ſed milites preſidis. vt dicit Joānes. Quattuor enim fue
runt milites quibus executio cōdemnatiōis xp̄i fuit com
miſſa. Et ſic de xp̄i veſtimētis quattuor ptes fecerant:

ſic q vnuſquiſq militum habuit partem ſuã. vnde ſic dicit. Joan.19. Ioan.19. Milites ergo cũ crucifixiſſent cũ acceperunt veſtimenta ſua ⁊ fecerũt quattuor partes vnicuiq militi partẽ. tunica xpi Et nota q inter chriſti veſtimẽta erat tunica incõſutilis. Iſta enim tunica erat reticulata. idest facta in modũ retis. Et ita erat inconſuta acta: et erat de ſuper contexta per totum: q in ſuperhumerali ab vna manica in aliam pãno deſuper cõſuta erat. vt fortior eſſet. Sicut in pelliceis in ſuperhumerali cõſuitur lata corrigia corij ad robur ipſarũ pellicearum. Et ideo quia illa tunica reticulata erat/diuidi non poterat vt alia chriſti veſtimẽta/quin tota deſtrueretur: ꝓpter qđ nõ diuiſerũt: ſed ſortes miſerũt cuius eſſe deberet. Et de hac tunica ſequit̃. Et ſuper veſtẽ meam miſerũt ſortem. Aduertẽdũ tamẽ q talem veſtimẽtorum chriſti diuiſionem nõ fecerũt milites ex auaritia: ſed magis ad procurationem iudeoꝝ ex deriſione: quia credẽdũ eſt illa veſtimẽta chriſti parui fuiſſe valoris: maxime cõſideratis diuiſorib⁹: quia milites erant. Et ad iſtum intellectũ loquitur Theophil Theophilus.d. Forſitan eni veſtimenta chriſti milites diuiſerũt: quia indigebãt. ſed veriſimilius magis ad opprobrium chriſti hec agebãt. Quid eni precioſuz inueniebatur in veſtib⁹ chriſti? Deludẽtes igit̃ hec agebãt. Nam vbi primi principes ſubſannabãt chriſtũ quid dicere oportet de vulgo?

310 Tu autez domine ne elõgaueris auxilium tuuz a me: ad defenſionem meam conſpice.

2.q.7.ic. ſtes.

Hic ꝯſequẽter ponit̃ ſecũda pars principalis. vbi agitur de chriſti reſurrectiõe. Et diuidit̃ in ptes tres. quia ponit̃ primo reſurrectiõis poſtulatio. ſcđo reſurrectiõis diuulgatio: ibi. Narrabo nomẽ tuũ. tertio reſurrectiõis vtilitas ſiue fructificatio: ibi. Apud te laus. Pria pars diuidit̃ in tres ptes. q: ponit̃ primo reſurrectiõis poſtulatio. ſcđo p reſurrectionẽ eccleſie defenſatio: ibi. Erue a framea. tertio per reſurrectionem diaboli ſubiugatio: ibi. Salua me de ore leõis. Ponit̃ ergo pmo reſurrectionis p xpm a pře poſtulatio. Vñ xps při orans dicit. Tu autẽ dñe ne elongaueris auxiliũ tuũ a me. Sciebat eni Reſurrectio xpi. xps q generalis oim reſurrectio erit in fine mũdi. Sua autẽ reſurrectio ſicut ipſe ab alijs differebat in ſctitate ⁊ pſonali dignitate. ſic ab alioꝝ reſurrectiõe differre debebat. vt ſcz ſtatim poſt corporalẽ mortẽ reſurgeret: ⁊ nõ cũ ps.15. alijs reſurgere expectaret. Sic eni ſcriptũ eſt de ipſo. Nõ dabis ſcm̃ tuũ videre corruptionẽ. Ideo pro hoc patrẽ exorat.d. Tu autẽ dñe ne elõgaueris auxiliũ tuũ a me. ſcilicet in cõmunẽ oim reſurrectionẽ ſecũdũ gloſa. Sed ſtatim reſuſcita me. qđ ⁊ factum eſt qa tertia die reſurrexit. Et ſubdit idẽ alijs verbis replicãs ⁊.d. Ad defenſionem meã cõſpice. ſcilicet defendẽdo corpus meũ ab incineratione. Reſurrec. nr̃a. Queſtio. Sed hic oritur dubiũ. quare chriſtus reſurrectionẽ ſuã ſic accelerare voluit: noſtrã autẽ vſq in finem ſeculi differre? Reſpõdeo pmo: q ſuam reſurrectionem accelerare voluit. primo vt diſcipuloꝝ fidẽ repararet pditaz. ſecũdo vt ſpiritualis reſurrectionis formã nobis demõſtraret debitã: ſcilicz vt cito reſurgerem⁹ a peccato. tertio vt corporalis reſurrectionis fidẽ nobis cõdonaret congruam. Per hoc eni qđ chriſtus ſurrexit qui eſt caput nr̃m: ⁊ nos qui ſumus eius mẽbra credimus reſurrecturos. Noſtrã autẽ reſurrectionẽ vſq in finem differre voluit ꝓpter tria. ſcz ꝓpter meritoꝝ noſtrorum multiplicationẽ: reſurrectio eni futura eſt vn⁹ articul⁹ fidei. Si autẽ euidẽter qlibet mortu⁹ ſtatim reſurgeret: nõ eſſet meritũ ipſam credere: nũc autem quia nõ videtur eſt meritoriũ. Greg. l ho. qñ vt ait Grego. in homil. Fides nõ habet meritũ: cui humana ratio prebet experimentũ.

Secũdo propter ſuffragioꝝ multoꝝ exhibitionẽ. Multa eni bona opera dimitterentur. ſi mortui ſtatim reſurgerent. quia maior pars iam miſſarũ orationũ ⁊ elemoſinarũ que fiunt hodie: fiũt pro animabus defunctorũ: quoꝝ tũc nullũ fieret. quia ſi ſtatim reſurgeret/aut ad vitaz/aut ad mortẽ/aut ad penã/aut ad gloriam reſurgeret. In inferno autẽ nulla eſt redemptio: in celo autez nulla indigẽtia. Et ſic ſi reſurrectio oim ſtatim fieret: hominũ deuotio perderet̃: ⁊ multi pauperes fame perirẽt. ꝓpter qđ ſcribit̃. Sãcta ⁊ ſalubris eſt cogitatio pro de 2.mach.12 functis exorare vt a peccatis ſoluant̃. Tertio hereticorum extirpationẽ. Naz ſi mortui ſtatim reſurgerent: nõ defuiſſent heretici dicẽtes: qđ reſurrectio hoĩs eſt naturalis. ſicut ⁊ natiuitas. Et q ſicut corpora celeſtia conſe ph̃s.2. phi. rũt ad natiuitatẽ: quia ſol ⁊ hõ generat hoĩem: ita ⁊ ad reſurrectionẽ. Et q ſicut natiuitas nr̃a nõ eſt virtute natiuitatis xpi. ſic nec reſurrectio nr̃a eẽt vtute reſurrectionis chriſti. Omnes ḡ iſtos errores extirpare volẽs deus: noſtram reſurrectionẽ vſq in finez diſtulit: ſed chriſtus ſuam reſurrectionem accelerauerit patri.d. Tu autẽ domine ne elongaueris auxiliũ tuũ a me.

Erue a framea de⁹ animaz meã: ⁊ de manu canis vnicam meam. 311

Hic cõſequẽter oſtẽdit̃ q p chriſti reſurrectionẽ eccleſia defenſat̃. Vbi ſciendũ q pma pars iſti⁹ v̄ſus ſpectat ad ſententiã precedẽtis v̄ſiculi: ſed ſecũda pars ad ꝓpoſitum nr̃e diuiſiõis. Quãtũ ḡ ad primã ptem ſciẽdum: Framea. Nota. q hic p frameam mors intelligit̃: eo q a ferruz dicit̃ hec framea framee. ſcilicet gladius lõgus ex vtraq pte acutus: q facilius alteri mors irrogat̃. et antiquitus tali gladio malefici occidebant̃. Sic ḡ framea qñq pro morte ps.34. accipit̃. vt pſal. Effũde frameã ⁊ ꝯclude aduerſus eos q me pſequunt̃. Sic ḡ iuxta precedẽtẽ v̄ſiculum hic orat̃ xps reſuſcitari ſtatim poſt mortẽ.d. při. Erue a framea. i. a morte aiam meã: qđ fit p reſurrectionẽ. Sequit̃ ſecũda pars: ⁊ de manu canis vnicã meã. Vbi p canes accipe iudeoꝝ ꝑplm. vt ſupra dixit. Qm circũdederunt me Eccl'ia eſt vnica. Vnica. canes multi. Sed p vnicã intelligit̃ ipa eccleſia fideliũ. Que ſola vnica eſt ⁊ multiplicari nõ põt. de q Can̄.6. dr̃. Vna eſt colũba mea: pfecta mea ⁊c. Quãuis eni eccleſia in ſuis mẽbris dilatet̃: in ſe tñ ſemp vnica manet. Cipri.24. q.1. ſicut ⁊ vna eſt eccleſie fides. qđ declarãs Ciprian⁹ epo.⁊ hř.24.q.1. loqt̃ dñio.d. Eccl'ia vna eſt: q multitudine lati⁹ incremẽto fecũditatis extẽdit̃. Quõ radij multi ſunt ſed vnũ lumẽ. Et rami arboris multi ſũt: ſz robur vnũ tenaciter radice fundatũ. Et qñ de fonte vno riui plurimi defluũt: ⁊ numeroſitas licet diffuſa videat̃: exũdãtis copia largitate: vnitas tñ ſeruat̃ in origine. Auelle radiũ ſolis a corpore diuiſionẽ vnitas nõ capit. Ab arbore frãge ramũ fructus germinare nõ poterit. A fonte precide riuum preciſus areſcit. Sic eccleſia dñi luce pfuſa: per totum orbem radios ſuos porrigit: vnum tamẽ lumen eſt quod vbiq diffunditur: nec vnitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos per vniuerſam terrã extendit: profluentes largiter riuos latius pandit: vnũ tamẽ caput eſt ⁊ origo vna: vna mater fecũditatis copia. Adulterari nõ põt ſpõſa chriſti/incorrupta eſt ⁊ pudica: vnã domũ nouit: vni⁹ cubiculi ſãctitatẽ caſto pudore cuſtodiuit. Sic ergo p vnicam intellige eccleſiã: quã virtute ſue reſurrectiõis de manu iudeorum erui ⁊ defendi orat chriſtus.d. Erue de manu canis. ſcilicz populi iudaici: vnicam meã. idest eccleſiã. ac ſi dicat ſecũdũ gloſam. Libera caput ⁊ corpus: per aiam eni caput. ſcilicet xps: ſed per vnicam corpus qđ eſt eccleſia intelligitur: quod cũ ſit vnum reſpuit diuerſitatem. Et ideo pro vtroq congrue orat coniunctim.

312 **Salua me de ore leonis: ⁊ a corni bus vnicorniū humilitatē meā.**

Hic conſequenter oſtendiť / ꝙ per reſurrectionē xp̄i diabolus ſubiugatur. Ubi aduertendū ꝙ per leonē ra tione ſue ferocitatis intelligiť ipſe diabolus. Aduerſa rius veſter diabolus tanquā leo rugiēs ⁊c. Et cōſimi liter ꝑ vnicorniū intelligit ip̄m diabolū. Nam vt dicit glo. Unicornis eſt aial ſuperbiſſimū: qḋ dr̄ mori ex in dignatione: ſi preter ſuā voluntatē teneať. Qḋ etiā ha bet vnū cornu in frōte quattuor pedū: ita acutū ⁊ vali dū: vt quicqd ille percuſſerit: aut ventilet aut pforet. Sic nimirū eſt diabol⁹ q̄ eſt ſuperbiſſim⁹. Job.40. Ipſe eſt rex ſup oēs filios ſuperbie. Hic etiā diabol⁹ vnū cornu geſtat in frōte .ſ. cupiditatē auaricie: quā ſuadet in aper to. Cornu eñ intus eſt vacuū aptum ad recipiendū: ſʒ in ſua ſubſtātia carnē nō habet. Sic ⁊ auaricia in ſe vacua: q2 auarus nunq̄ ſatiať. ideo ſemp eſt apta ad recipiendū. ſʒ carnē non habet. q2 alijs ꝯpati neſcit. Et hinc eſt qḋ ipſi diabolo dr̄. Leoni gentiū aſſimilatus es ⁊ draconi qui eſt in mari: ⁊ vētilabas cornu / ⁊ cōturba bas aquas pedib⁹ tuis. qḋ ideo ſic dicit. q2 ipſe diabol⁹ dictus eſt leo propter ferocitatē. draco propter crudelita tē. habitat in mari pene infernalis. Hic cornu .ſ. tētatio ne auaritie vētilat ⁊ cōturbat aquā. Quid eñ ꝑ aquā que fluit ⁊ refluit / niſi humanū gen⁹ deſignať: qḋ qui dē diabolus cornu auaritie ꝑturbat. q2 hodie cupidita ti diuitiarū quaſi nullus reſiſtit. Ūñ de diabolo dicit. Cornua rhinocerotis .i. vnicornis cornua illius. Sic ḡ per leonē ⁊ vnicorniū ſignificať diabol⁹. Uolens ergo xp̄s oſtēdere ꝙ ꝑ ſuā reſurrectionē diabol⁹ ſubiugať / ꝑ modū orōnis predicit qḋ futurū erat. d. Salua me ex ore leonis .i. ſaluabis meos de ore diaboli. Et a corni bus vnicorniū humilitatē meā .i. a tētationibus auari tie ⁊ cupiditatis diabolice ſaluabis humiles. Sic eñ ſuperando diabolum poſt xp̄i reſurrectionē ſaluati fue rūt a cornib⁹ auaritie infideles: de quibus dr̄ actuū.4. Qḋ multitudini credentiū erat cor vnum / ⁊ aia vna: nec quiſq̄ eoꝝ q̄ poſſidebat aliquid dicebat ſibi ꝓpriū: ſed omnia illis erant communia ⁊c.

Leo.
1.pet.5.
vnicornis.
Job.40.
Cornu.
Diabolus
Eze.32.
Deut.33.
Actū.4.

313 **Narrabo nomē tuū fratribus meis: in medio eccl'ie laudabo te**

Hic conſequēter ponitur reſurrectionis xp̄i diuulga tio. Et diuidiť in partes tres. Q2 primo ponit reſurre ctionis diuulgationē. Secūdo ex cōſequēti inducit ad grāꝝ actionē: ibi. Qui timetis dn̄m. Tertio oſtēdit ſuā a patre factā exauditionē: ibi. Timeat eū. Ponēs ergo reſurrectionis diuulgationē dicit. Narrabo nomē tuū fratrib⁹ meis. Hic eñ ꝑ nomē dn̄i intelligit virtutē ⁊ fa mam dei patris: iuxta illud pſal'. Admirabile eſt nomē tuū in vniuerſa terra .i. fama ⁊ virtus tua: q̄ ꝑ xp̄i reſur rectionē multoforti⁹ ꝑ orbē fuit diuulgata. Hāc narra uit xp̄s fratribus ſuis .i. diſcipulis. vt qñ in die reſurre ctionis dū eſſent diſcipuli in vnū cōgregati / ſtetit ieſus in medio eoꝝ: ⁊ dixit. Pax vobis: ⁊ oſtēdit eis manus ⁊ latus. ⁊ ſic multis alijs vicib⁹. Sic eñ ſe facturū pro miſerat. d. Uenite ⁊ audite oēs q̄ timetis dn̄m: ⁊ narra bo quāta fecit anime mee. Ipſi vero apl̄i per xp̄m infor mati ipſam reſurrectionē xp̄i corā omni pp̄lo predica bant. q2 vt habeť act.4. Uirtute magna reddebant apl̄i teſtimonium reſurrectionis ieſu xp̄i domini noſtri. Et hoc eſt quod ſubdit. In medio eccleſie laudabo te .i. fa ciam te laudari per apoſtolos alioſq̄ credentes: qui in die pētecoſ. recepta gratia ſpūſſancti loquebātur varijs linguis magnalia dei.

Frater.
Narratio.
ps.8.
ps.65.
Act.4.
Actuū.2.

314 **Qui timetis dominum laudate eum: vniuerſum ſemen iacob glo rificate eum.**

23 q.6. ſcit inſuas.

Hic conſequenter de tanto beneficio nos inducit ad grāꝝ actionē. Ubi ſciendū ꝙ hic nō loquiť de timo re mūdano vel ſeruili. q2 illo nō deus laudať: ſʒ magis contēnitur: ſʒ de filiali timore quo offenſa pr̄cipaliter ⁊ nō pena timeť. Sic eñ oīs q̄ timet deū: eo ip̄o laudat eum: ⁊ ſi non verbis: tamē factis. Q2 ergo ſolū timētes deū filialiter tantū reſurrectionis xp̄i beneficiū partici pant: ideo ipſi ſoli ad grāꝝ actionē excitātur cū dicit. Qui timetis dn̄m laudate eū: vniuerſum ſemē iacob glorificate eum. Semē iacob / dicunť imitatores iacob. ſicut ſemē maloꝝ dicūtur imitatores pctōꝝ. Semē cha naā ⁊ nō iuda: ⁊c. Jacob autē ſupplātator interpretať. Illi ergo ſemē ſunt iacob: q̄ mundū ſupplātant .i. ip̄m deſpiciendo pedib⁹ calcāt: ⁊ tales deū glorificāt. Glori ficare eñ eſt aliquē honorando eius laudes vbiq̄ p̄di care. Sic eñ iuſtis hominibus dicit apoſtolus. Glori ficate ⁊ portate deum in corpore veſtro.

Timor.
Semen.
Dan.13.
1.cor.6.

315 **Timeat eum omne ſemen iſrael: quoniā non ſpreuit neq3 deſpe xit deprecationem pauperis.**

Hic oſtendit ſuā orōnem exauditā a patre. Ubi ad uerte: ꝙ inter alia q̄ facit orōnem exaudiri: eſt humili tas. in cui⁹ ſignū petētes elemoſinā: quantū poſſunt ſe abiectos ⁊ viles pretendūt: vt facilius exaudiantur. propter qḋ dr̄ iudith.9. Superbi ab initio non placue runt tibi: ſʒ humiliū ⁊ manſuetoꝝ ſemp tibi placuit de precatio. Et ideo hic xp̄s ꝑ humilitatē ſe exauditū oſtē dit: nos ad humilitatē inducēs. d. Timeat eū omne ſe mē iſrael. Iſrael nāq̄ vidēs deū interpretať. Et ſic ſemē iſrael vocantur omnes qui per fidē reſurrectionis xp̄i renouati ſunt ſpiritualiter ad dei viſionem. Et ſtatim ſubdit cauſam / quare ſcilicet debet a nobis timeri filia liter ⁊ humiliter reuereri dicens. Quoniam nō ſpreuit neq̄ deſpexit deprecationē pauperis. Hic nomine pau peris ſeipſum inſinuat xp̄s: qui in paupertate nat⁹ eſt: cōuerſatus ⁊ mortu⁹. q2 nudus crucifixus ⁊ in alieno ſepulchro ſepultus. Uel ꝑ pauperē intelligit ſeip̄m hu milē: iuxta ſuū modū loquendi. Beati pauperes ſpiri tu ⁊c. Uel ꝑ pauperē ſecundū glo. intelligere potes quē libet aliū humilē: de ſe nō preſumentē: nec de pōpis mū di tumentē. Sic eñ dicit. Deſideriū pauperū exaudi uit dn̄s. Et cōſequēter dictū gñaliť ad ſeip̄m applicat. d.

Oratio.
humilitas
Exaudiē
Judith.9.
Pauper chriſtus.
Matt.5.
ps.9.

316 **Nec auertit faciē ſuā a me: ⁊ cū clamarē ad eū exaudiuit me.**

Quaſi dicat quia fui paup. ideſt humilis: ideo me exaudiuit me reſuſcitando. Omnis eñ xp̄i oratio fuit exaudita. q2 xp̄s in omni orōne ſua procedēte ex volū tate deliberata / fuit exaudit⁹: q2 i nullo volūtati pater ne diſcrepabat. Sʒ hic eſt dubiū. q2 in principio huius pſal'. dixit xp̄s. De⁹ me⁹ clamabo ꝑ die ⁊ nō exaudies. Hic aūt dicit ſe exauditum. Solutio vide ibi in princi pio huius pſal'.

Queſtio.

317 **Apud te laus mea in eccleſia ma gna: vota mea reddam in cōſpe ctu timentium eum.**

Hic conſequēter oſtendiť reſurrectionis vtilitas: que multiplex fuit. ſ. charitatis xp̄i exhibitio. Secūdo ad ſi

dē gentiū cōuerſio:ibi. Reminiſcētur ꝛ cōuertentur ad
dñm. Tertio regis chriſti ſublimatio:ibi. Qm̄ dñi eſt re
gnū. Quantū ad primū ſciendū ꝙ xp̄s iā reſuſcitatus
Math.vlt. ex magna charitate:ſuis ꝓmiſit diſcipulis dicēs. Ego
aūt vobiſcū ſum omnib⁹ dieb⁹ vſqȝ ad cōſummationem
Euchariſtia. ſeculi. Qđ quidē nō de preſentia corporali intelligit̄:ſȝ
de preſentia ſacramētali. q: p ſacramentū euchariſtie
Eccliam agna. vſqȝ ad mūdi finē nobiſcū manebit. propter qđ iſtud ſa
cramentū đr ſacramentū charitatis. tum/q: charitatē
xp̄i nobis oſtēdit. tum/q: nos ad charitatē dei ꝛ amorē
pre ceteris ſacramētis nos inducit. Et iſtud ſacramen-
tū in ecclia ſua relinquendū hic xp̄s promittit/dicēs pa
tri. Apđ te laus mea in ecclia magna. q. d. Laudē meā
non quero:ſȝ patris. Apud deū em̄ laudē ſuā ponit ꝗ
de ſeipſo nō preſumit ſȝ de deo. Et hec xp̄i laus apud pa
trē poſita cognoſcit̄ in ecclia magna. ſ. in ecclia catholi
ca p totū orbē diffuſa. quā vocat magnā: ad confuſionē
aliquoꝝ hereticoꝝ ꝗ dicūt ecclēſiā catholicā non vbiqȝ
diffuſam:ſȝ solū in aliqua gente: vel in aliq̄ mūdi parte
cōtineri. Sicut donatiſte/ꝗ dicunt ecclēſiā catholicam
ſolum in affrica eſſe: ꝛ iudei ſolū in iudea. quos confu-
tans xp̄s ecclēſiā ſuā dicit eſſe magnā: q: vbiqȝ dilatatā.
Ps.34. Sicͭ em̄ alibi đr. Confitebor tibi in eccleſia magna. Et
cōſequenter oſtendit quomodo hec laus eſt in eccleſia
magna. ſ. per ſacramentū corporis ſui. d. nobis. Uota
Uota xp̄i. mea reddā in conſpectu timentiū eū. Que em̄ fuerunt
xp̄i vota ꝗ obtulit patri: niſi corpus ꝛ ſanguinē ſuū: ꝗ
Ps.115. pro nobis in cruce obtulit patri. ipſo teſte. Calicem ſa-
Reddere. lutaris accipiā ꝛc. Uota mea dño reddā corā omni po
pulo eius. Qđ ideo dicit: q: ſeipſum obtulit patri nō in
ſecreto: ſȝ coram oibus eleuatus in cruce. Hec aūt vota
xp̄s reddidit: qñ panis ꝛ vinū in corpus ſuū ꝛ ſangui-
nē conuerſum nobis reſtituit. dicitur em̄ reddi qñ pro-
miſſum adimplet̄. hoc aūt ſuis promiſerat xp̄s. d. Ego
aūt vobiſcū ſum. ꝛc. Unde glo. dicit. Uota mea. i. ſa-
crificiū corporis ꝛ ſanguinis qđ xp̄s obtulit đo: hoc red
dit in cōſpectu timentiū eū. q: solū tales cognoſcūt ſe p
iſta vota poſſe ſaluari. quia solū tales iſtud ſacramen-
tū ſumunt ad ſalutem: de quibus ſubditur.

318 De pſe. di. 2. xp̄s.

Edent pauperes ꝛ ſaturabūtur. et laudabunt dominū qui requi runt eum: viuent corda eoꝝ in ſeculum ſeculi.

Per pauperes intellige humiles ꝛ huius ſeculi contēp
Math.5. tores. Beati pauperes ſpū. Et tales edent ꝛ ſaturabun-
tur. q: p hoc ſacramentū perueniūt ad ſaturitatē refe-
ctionis eterne. vbi totus homo interior ꝛ exterior ſatu
ratur. quia ibi voluntas repletur dilectionis charita-
te. intellect⁹ cogitationis claritate: memoria certitudi
nis firmitate pſal'.16. Satiabor cū apparuerit glia tua.
Ps.16. Euchariſtia. Et q: in illa ſatietatis gloria: omnes exultātes deū lau
dāt agendo grās: ideo ſubdit. Et laudabunt dñm qui
ſaturitas. requirūt eum. ſ. qui humiliter iſtud ſacramentū requi
runt: ex hoc in glia ſaturati laudabunt dñm. Et viuēt
Joan.6. corda coꝝ in ſeculum ſeculi. xp̄o. d. Si quis manduca
uerit ex hoc pane: viuet in eternum.

319 De peni. di ſti. 1. null⁹.

Reminiſcētur ꝛ conuertētur ad dñm: vniuerſi fines terre.

¶ Hic conſequenter ponitur ad fidē xp̄i gentiū conuer
ſio. Ubi nota ꝙ charitas xp̄i predicata gentibus: qua
pro nobis mortē toleraũit: maxime gētiles ad xp̄i amo
1. Cor.1. rē traxit ꝛ fidē. propter qđ dicebat aplſ. Nos aūt predi
camus xp̄m crucifixū: iudeis quidē ſcandalū/gentib⁹
aūt ſtultitiā. ipſis aūt vocatis xp̄m dei virtutē ꝛ dei ſa
pientiā. Et ideo q: hoc ſacramentū ſit in cōmemoratio
nem dñice paſſionis/xp̄o. d. Hoc eſt corpus meum ꝛc. 1. Cor.11.
hoc facite i meā cōmemorationē. Sequit̄ ꝙ virtute iſti⁹
ſacramenti: q: memoriā inducit dñice paſſionis: gētes Paſſio xp̄i.
ſunt ad xp̄m cōuerſe. Et idea ſtatim cum dixit. Edent Euchariſtia.
pauperes ꝛc. ſubdit. Reminiſcent̄. ſ. per hoc paſſionis
xp̄i. Et ſic conuertent̄ ad dñȝ oēs fines terre. i. aliqui de
omnib⁹ finibus ꝛ partibus terre. vt ly oēs vel vniuer-
ſi/ſtet pro generibus ſinguloꝝ: nō p ſingulis generuȝ.
Et hoc alijs verbis confirmans dicit.

Et adorabunt in conſpectu ei⁹: vniuerſe familie gentium. 320

¶ Jdeſt aliqui de oibus familijs ꝛ de oib⁹ gētib⁹. Et q:
vera adoratio nō ſtat in actib⁹ exterioribus principa-
liter. ſȝ in mente ꝛ cōſcientia. veri adoratores adorant Joan.4.
patrē in ſpū ꝛ veritate. ideo dicit. Et adorabūt in cōſpe
ctu eius. i. in cōſcientijs ſuis. Et hoc intelligitur de ado Adoratio.
ratione latrie: ꝗ eſt ſeruitus ſiue cultus ſoli deo debit⁹.
quo. ſ. tota ſpes in illo ponit̄: qđ adorat̄. et ſic nō debent
adorari imagines: nō crux xp̄i: nec etiam xp̄i humani
tas: ſed ſolus deus. ¶ Ad cuius euidentiā notandū: ꝙ
adoratio eſt duplex. quedā p ſe: ꝛ quedā p accidens. Et
adoratio p ſe duplex eſt: quedā propter ſe: quedā propt̄
aliud. Adoratio propter ſe ꝛ per ſe: eſt illa qua ſola tri-
nitas vnus ꝛ verus deus debet adorari. et talis đr ado-
ratio vel cult⁹ latrie. Adoratio aūt p ſe ſȝ ꝓpter aliud:
eſt illa qua humanitas xp̄i verbo vnita adorat̄. non Magr. li.
propter ſe: ſȝ propter verbū cui manet vnita. Unī magr. 3. diſtin. 9.
li. 3. diſtin. 9. dicit. Humanitatē xp̄i vna adoratione cū Una adorationē.
verbo eſſe adorandā: nō ꝓpter ſe: ſȝ propter illū cui⁹ ſca Hoc nō deſt
bellū eſt cui eſt vnita. Nec ipſa humanitas ſola/vel nu tenere ma
da/ſȝ cū verbo cui eſt vnita. Nec propter ſe: ſed propter giſter būi
illō eſt adorāda. Nec ꝗ facit hoc reus idolatrie iudicari ſpecu i ſ
poteſt. quia nec ſoli creature: nec ꝓpter ipſam: ſȝ crea- ue ipſi⁹ di
tori cum humanitate: ꝛ in humanitate ſua ſeruit. Jſto ſtin. p vbe.
etiā modo quilibet deo vnitus p grãtiā ꝛ gliam poſſet damaſce
adorari. ſic em̄ adoram⁹ beatā mariā ꝛ ſctōs. ſȝ excellē ni ꝛ augu.
tius xp̄i humanitatē: ſicut excellētiori modo đo manet ibi addu-
vnita ꝙ̄ ceteri ſcti. ¶ Adoratio aūt p accidens fit q̄nqȝ cta. et ꝓpt
modis. ſ. ſignificatione. imitatione. cōtinentia. pertra- rōnē bícdi
ctatione: ꝛ condeſcēſione. Adoratione p accidēs ſigni ctā de vul
ficatione adorant̄ ſacramenta. q: ſunt ſigna inuiſibilis tate.
gratie/ꝛ verba ſacre ſcripture. q: nobis deum repreſen
tant. Et aduerte ꝙ talis adoratio p accidens debet̄ ſi-
gno/qualis p ſe debetur ſignificato. Unī q: deus ado-
ratiōe latrie p ſe adorat̄: ideo ſigna vel vba ſignificātia
deū adoratione latrie p accidēs adoratur. Et ideo no-
mina ꝗ deū ſignificant adoratione latrie per accidens
adorātur. Et ſic q: ſancti adorātur p ſe adoratione du-
lie: ideo ſigna ſanctos ſignificātia: adorant̄ adoratio-
ne dulie p accidens. vt nomina ſctōꝝ. Adoratione imi
tationis vel ſimilitudinis p accidens: adorātur imagi
nes eadē adoratiōe qua illa quoꝝ ſunt imagines ado
rantur p ſe. Adoratione p accidens continentia debuit
adorari colūba: ꝗ ſuper xp̄m deſcendit. ꝗ ſpūm ſanctuȝ
continebat, ſimilr̄ ꝛ ſpecies ſacramenti altaris ratione
contenti. Adoratione pertractationis p accidēs: debet
adorari crux dñica. in qua fuit xp̄s pertractatus: ꝛ etiā
beata virgo in quantū xp̄m pertractauit. Adoratione
aūt cōdeſcenſionis p accidens adorantur ſanctoꝝ cada
uera vel corpora mortuoꝝ. Et ſciendū ꝙ idē poteſt ado
rari vna adoratione p ſe ꝛ alia p accidens. ſicut beata
virgo inquantū eſt deo vnita p grãm ꝛ gliam adorat̄
per ſe/licet non propter ſe. in quantū aūt xp̄m ptracta
uit: adoratur p accidens vt dictū eſt. Ex quib⁹ apparet
ꝙ solū deum adoramus p ſe ꝛ propter ſe. imagines aūt

ſctōꝝ non adoram⁹ per ſe: ſ3 ꝑ accidēs. Ipſos aūt ſctōs
adoram⁹ ꝑ ſe: ſ3 non propter ſe: ſed propter deū cui ſunt
vniti ꝑ gliam ꝛ grām. Ad propoſitū ergo cum dicit. Et
adorabunt in conſpectu eius vniuerſe familie gentiū.
loquit̄ de adoratiōe ꝑ ſe ꝛ ꝓpter ſe q̄ eſt adoratio latrie.

321 **Quoniā dn̄i eſt regnū: et ipſe dominabitur gentium.**

Hic cōſequēter ponitur regis xp̄i ſublimatio ac ſpi⁹
Regnum chriſti. regni dilatatio. Et ponitur primo regni xp̄i dilatatio.
Secundo huius dilatationis reddit̄ ratio: ibi. Et aīa
mea illi viuet. Tertio xp̄ianoꝝ ponit̄ cōmendatio: ibi.
Annūciabitur dn̄o. Primo ergo ponit̄ regni xp̄i dilata
Joan.19. tio. Nam iudei xp̄m regē negauerūt. d. pilato. Nō ha-
bem⁹ regē niſi ceſarē. Pilatus aūt gentilis xp̄m regem
cōfitebatur verbis. d. iudeis exprobrādo. Regē veſtrū
crucifigā? ⁊ ſcriptis, q2 ſcripſit titulū pilat⁹ ꝛ poſuit ſu
per crucē eius. Jeſus nazarenus rex iudeoꝝ. Et ſic ſolū
ipſum iudeoꝝ regē fatebat̄. Sed hic pſal. clarius preui
dens xp̄i regnū: oſtendit ipſum etiā regē eſſe: non ſolū
iudeoꝝ, ſ3 etiā gentiū. d. Qm̄ dn̄i eſt regnū. ſ. ipſi⁹ xp̄i
Apoc.19. qui eſt dn̄s dn̄antiū. ꝛ pſal. 67. Qui aſcēdit ſup occa-
ps.67. ſum dn̄s nomē illi. Dn̄i ergo eſt regnū. ſ. iudeoꝝ. q2 ad
ipſum etiā carnali ſucceſſione regnū iudeoꝝ ꝑuenerat
q2 de ſtirpe regia recta linea nat⁹: vt oſtēdit Matt. c.1.
Matt. Et tamē non ſolū habet regnū iudeoꝝ: ſ3 etiā ſic dilatat̄
ꝙ oīm gētiū regna ſibi ſubiciunt̄. Et hoc eſt qđ ſubdit.
Et ipſe dn̄abitur gentiū. Pro cui⁹ declaratiōe ſubdit. d.

322 De peni. di.3.q̄ꝗ. **Manducauerūt et adorauerunt omnes pingues terre: in conſpectu eius cadēt omnes qui deſcē dunt in terra.**

Per pingues terre intelligit reges ꝛ principes mūdi
Euchariſtiā mādu care. gentiles: qui ad fidē xp̄i ꝯuerſi ſacramentū euchariſtie
in memoriā xp̄i paſſionis deuote māducant. S3 q2 nul
lus digne xp̄i corpus ſumere poteſt ſacramentalr̄: niſi
prius ipſum ſpūaliter ſumat. q2 qui indigne mandu-
cat, iudiciū ſibi manducat ꝛ bibit. Ideo deuotionē pn̄
cipū mundi oſtendēs, dicit. Manducauerūt ꝛ adora
uerunt oēs pingues terre. Omnis eni q̄ adorat corpus
xp̄i ipſum ſpūaliter recipit. Sic ergo māducauerūt ſa-
cramentalr̄ recipiēdo: ſ3 adorauerunt ſpūaliter recipiē
do. Et ipſoꝝ deuotionē explicans: ait. In cōſpectu eius
cadent. ſ. ipſum adorādo ſe proſternentes ad terrā. ſicut
Matt.2. de magis legitur. Et ꝓcidentes, adorauerūt eū. Et hoc
magis explicat alia littera q̄ in hebreo ſic habet̄. Man
ducauerunt ꝛ adorauerunt oēs pingues terre ꝛ curua-
bunt genu. Curuare aūt genua alicui propriū ſignum
Genua. Ephe.3. eſt adorationis latrie que ſoli deo debetur. ſic eni dice-
bat apoſtolus. Flecto genua mea ad patrē dn̄i nr̄i ieſu
xp̄i. Verū q2 genua non poteſt digne adorādo curuare
niſi humilis: ideo ad talē adorationē oportet primo ꝑ
humilitatē deſcendere. Eſt ergo ſenſus. Manducaue-
rūt ꝛ adorauerūt oēs pigues terre: in ꝯſpectu ei⁹ cadent
in terrā oēs q̄ deſcēdunt. ſ. ꝑ humilitatē. itaꝙ ly cadunt
referat̄ ad ly in terra. deſcendūt referat̄ ad humilitatē.

323 **Et anima mea illi viuet: et ſemē meū ſeruiet ipſi.**

Hic redditur ratio dilatationis regni xp̄i. Vbi ſcien
dū ꝙ xp̄s meruit regnū ſuū dilatari merito ſue paſſiōis
Phil.2. ꝛ mortis. d. apoſtolus. ꝙ fact⁹ eſt obediens vſꝙ ad mor-
tē crucis: propter qđ ꝛ deus exaltauit illū: ꝛ donauit illi
nomē qđ eſt ſup omne nomē. vt in nomine ieſu flectat̄
omne genu. Hanc ergo cauſam oſtēdens xp̄s, dicit. Et Viuere. Anima.
anima mea illic viuet. q. d. Que eſt cauſa q̄re in cōſpe-
ctu eius cadēt oēs ꝛc. ipſum adorando? Reſpondet. q2
anima illi viuet. ille eni ſolū deo viuit q̄ ſeipſum pro-
pter deū mortificat, iuxta dictū apl̄i. d. Viuo ego iam Gala.2.
non ego: viuit aūt in me xp̄s ꝛc. In eo igit̄ xp̄s viuebat
deo: q2 propter deū patri obediendo ſeipſum mortifica
uit crucē mortis ꝓ nobis tolerādo. Et iſtū ſenſum ma
gis exprimit littera q̄ hic habet̄ in hebreo: q̄ ſic dicit.
Et anima eius nō viuet. ſ. ſibiipſi: ſ3 deo ꝑ obedientiā
crucis. Et q2 xp̄s ꝑ ſuā mortē ꝛ reſurrectionem multos
deo filios ſpūales genuit ꝛ generandos reliqt: ideo de illis
dicit. Et ſemē meū ſeruiet ipſi. i. fideles q̄ ſunt xp̄i ſemē.

Annunciabitur domino generatio ventura. et annunciabunt celi iuſticiam eius: populo q̄ naſcetur quem fecit dominus. 324

Hic ponit̄ xp̄ianoꝝ cōmendatio. q2. ſ. hic oſtenditur generatio ſpiritualis
quomodo ſemē xp̄i. i. fideles generant̄. q2. ſ. ꝑ predica-
tionē verbi dei ꝛ fidē. Dedit eis poteſtatē filios dei fieri: Joan.1.
his q̄ credūt in nomine eius. ꝛc. Generat̄ ergo quis in
xp̄o ꝑ fidē: fidē aūt habemus ex auditu: auditū aūt per
predicationē. Et ſic predicatio verbi dei ſemē. i. filios
xp̄o generat: quē proceſſum notat apoſtol⁹. d. Quomō Ro.10.
aūt credent ei quē non audierunt? Quomodo aūt au-
dient ſine predicāte? Et hoc eſt qđ de generatione: vel de
filijs ſpūalibus dei noui teſtamenti dicit. Annūciabit̄
dn̄o generatio vētura. Et eſt cōſtructio talis. Annūcia
bitur. i. predicabit̄ fides xp̄i. ꝛ ꝑ talē annūciationē ge-
neratio ventura. ſ. noui teſtamēti dn̄o cōuertetur. id eſt
generatio noui teſtamenti q̄ ex aqua ꝛ ſpūſancto ge-
neratur per predicationē, conuertetur dn̄o. Vel aliter.
Annūciabitur dn̄o generatio ventura. i. angeli cuſto-
des animarū: annūciabunt dn̄o generationē venturā.
id eſt preces generationis venture. ſ. fidelium annūcia
bunt dn̄o. nō quidē ꝓ inſtruendo dn̄o: ſ3 vt voluntatem
dei in precibus nr̄is cognoſcāt: ꝛ nobis quandoꝙ refe-
rāt. Et qđ mirū ſi taliter generationē futurā noui teſta
menti angeli deo annūciant. q2 etiā ⁊ hoc in antiquo Angelus. Oratio.
teſtamento generationi preterite feciſſe legunt̄. Sic eni
angelus raphael dixit thobie. Cum orabas cū lachry-
mis: ego orationē tuā tuli corā dn̄o. Et quantū ad pri- thobie.12.
mum ſenſum oſtendit qui annunciant. ſ. fidē xp̄i. vt ge
neratio conuertatur dn̄o. d. Et annunciabunt celi iuſti
ciam eius. celi. i. apoſtoli vel euangeliſte ꝛ ſancti do-
ctores annunciabunt mundo iuſticiā eius. i. ipm̄ xp̄m
qui eſt iuſticia dei. Factus eſt nobis ſapientia a deo ꝛ 1.Cor.1.
iuſticia. Vel annunciabūt celi iuſticiam eius. i. legem
euangelicā: que nihil iniuſtū, ſed omnia cōtinet iuſta.
Et quibus iſta iuſticia ſit nuncianda: ſubdit. d. Popu Generare facere.
lo qui naſcetur quē fecit dn̄s. Ecce populū xp̄ianum di
cit naſciturū de futuro: quem tamē a deo factū dicit de
preterito. Ideo notandū ꝙ duplex eſt factio qua deus po
pulū xp̄ianū facit. vna eſt naturalis qua ipſum facit
de nihilo ꝓducendo, ſicut q̄n quis generatur, vel mun
do naſcitur. alia eſt qua nos facit ſpūales per regenera
tionē ex aqua ꝛ ſpūſancto: que fit per baptiſmū: ꝛ iſta
primā preſupponit: q2 nullus poteſt regenerari: niſi pri
mo fuerit generatus. Dicit ergo populo qui naſcetur.
ſc3 per regenerationē ſpiritualē: quē fecit dn̄s. ſ. ante per
generationē naturalē. quia qui primo nos fecit vt eſſe-
mus: ſecundo nos fecit vt iuſti eſſemus. Et nota ꝙ iſte
pſal. de xp̄i paſſione: a xp̄i paſſione incipit: ſ3 in magna
ſpe xp̄ianorum terminatur. vt quiſꝙ ſciat ſe ex paſſio-
ne chriſti ſaluari.

325 De pſe. oi. 2. in calice

Dominus regit me et nihil mihi deerit: in loco paſcue ibi me collocauit.

¶ Titulus iſtius pſal'. eſt: pſal'. dauid. De materia iſti⁹ pſalmi: notandu3 q̈ fundat̃ huius littera ſupra hiſto-
1. regũ. 22. riã que habet̃. 1. regũ. 22. vbi habetur. q̈ cum ſaul per-
ſequeretur dauid. ipſe dauid fugit in ſpelũca odollam.
Qḋ cũ audiſſent fratres ei⁹ ⁊ omnis dom⁹ patris ei⁹/
deſcenderunt ad eũ illuc. Et conuenerũt ad eũ oẽs qui
erant in anguſtijs cõſtituti ⁊ oppreſſi ere alieno. Et fa-
ctus eſt eoꝝ princeps. Fueruntq̈ cũ eo quadringẽti viri:
cum q̈bus oibus fugit de regno ſaulis ad regẽ moab/
qui. ſ. erat gentilis ⁊ idolatra. Sꝫ q̈2 hoĩes qui erant cũ
dauid/ erãt fugitiui ⁊ ere alieno oppreſſi. i. debitis obli-
gati: ideo propter penuriã erant ad idolatriã diſpoſiti:
anteq̃ reuerti vellent ad propria. Ne ergo dauid ⁊ vi-
ri qui erant cũ eo idolatrarẽt manentes cũ rege moab
qui erat idolatra: gaad propheta de mãdato dñi dixit
ipſi dauid q̈ ibi non remaneret. ſꝫ iret in terrã iuda. vñ
ſequit̃: q̈ inde profectus eſt dauid ⁊ venit in terram iu-
da in ſaltũ Areth. ſ. cõfidens de prouiſione diuina. Et
dicit rab. ſa. q̈ diuina virtute factus eſt locus ille abun-
dans fructibus/ aialibus/ ⁊ irriguis fontibus. Et tunc
dauid videns ſe per dei gratiam cum ſuis in loco vberi
⁊ paſcuoſo poſitum/ deo gratias agens fecit iſtum pſal-
mum dicens. Dominus regit me. ⁊c. Dicit vt. N.
¶ Quantũ vero ad ſignificatũ hiſtorie/ dicit magr̃ in
glo. q̈ hic dauid ſpũ prophetico tactus/ vidit redditũ
populi de captiuitate babylonica ſub zorobabel ⁊ ieſu
Neemie. 1. magno ſacerdote. vt habet̃ Nee. 1. Qui reddit⁹ de ca-
ptiuitate/ figurabat redditũ fidelis populi de captiui-
tate huius ſeculi ad eccliã catholicã. De quo reddita
ſcꝫ gentiliũ ad fidẽ hic intendit agere pſal'. vnde in iſto
pſal'. loquit̃ eccl'ia de gentib⁹ congregata: oſtẽdes gr̃as
a deo ſibi factas. Et ſic ſecũdũ numerũ gratiarũ/ pſal'.
iſte diuiditur. Et ſic ſecundum q̈ iſte pſal'. nouem ver-
ſus continet: iſte pſalmus nouem gratias enumerat.
Prima eſt legis euãgelice ſalutaris p̄dicatio: ibi. Dñs
regit me. Scḋa eſt aque baptiſmalis ſpũalis renoua-
tio: ibi. Super aquã refectionis. Tertia eſt perfectionis
vite pfectorum erogatio: ib. Deduxit me. Quarta eſt
mundi aduerſoꝝ vigoralis ſuperatio: ibi. Nam ſi am-
bulauero. Quinta eſt filioꝝ delinquentiũ paternalis
caſtigatio: ibi. Virga tua. Sexta eſt xp̄i corporis inter-
nalis recreatio: ibi. Paraſti in cõſpectu meo. Septima
eſt xp̄i ſanguinis integralis inebriatio: ibi. Impigaſti
in oleo. Octaua eſt finalis perſeuerãtie pfecta confirma-
tio: ibi. Et miſericordia tua ſubſequet̃. Nona ẽ eterna-
lis felicitatis glioſa inhabitatio: ibi. Et vt inhabitem
Matt. 4. in domo dñi. Prima ergo gr̃a facta eccl'ie ſue/ eſt predi-
verbũ dei catio legis euangelice. Verbũ nãq̈ dei eſt cib⁹ nr̃e mẽ-
Cibus. tis ⁊ refectio. iuxta illud Matt. 4. Non i ſolo pane vi-
uit homo: ſed in omni verbo qḋ procedit de ore dei. Qḋ
exponẽs Raban⁹ dicit. Duplicẽ nãq̈ naturã habet ho-
mo. ſ. corporalẽ ⁊ ſpũalẽ. Vnde ſicut corpus humanũ
ſine terreno cibo non viuit: ita ⁊ aia viuere nõ poteſt ſi-
ne verbo dei. Si quis ergo nõ veſcit̃ verbo dei/ iſte ſpũa-
liter nõ viuit. cibus ergo noſter eſt verbũ dei. paſtor nr̃
eſt ipſe xp̄s doctor ⁊ magr̃. locus vero paſcue ⁊ refectio-
nis/ eſt ſacra ſcriptura. de quibus ait. Dñs regit me. i.
Joan. 10. xp̄s qui eſt paſtor noſter. Ioã. 10. Qui nos regit/ dum
Matt. 2. verbo ſacre ſcripture nos reficit. Ex te eñi exiet dux qui
regat populũ meuꝫ iſrl'. Et q̈ ſufficienter verbo ſuo nos
regat: oſtẽdit. d. Et nihil mihi deerit. q̈2 in loco paſcue
ibi me collocauit. Quid eñi eſt locus ſpũalis paſcue: ni-
ſi ſacra ſcriptura q̄ cõtra oẽm penuriam aiam paſcit: et ſcriptura ſacra
cõtra omnem ſpiritualem infirmitatẽ adhibet medici- Paſcua.
nam? Vnde in paſcuis ſacre ſcripture quanta ſit effica-
cia verbi diuini vt nulli auditori aliq̈d deficiat/ oſten-
dit golfredus ſuper illo verbo. Beati qui audiunt ver- Golfred⁹. Luce. 11.
bũ dei. ⁊c. In paſcuis ſacre ſcripture verbum dei oia fa-
ctũ eſt oibus: vt nulli audienti verbũ dei aliq̈d deficere
poſſit. d. pſal'. Dñs regit me ⁊ nihil mihi deerit in loco
paſcue ⁊c. Nam ſi mortuus es peccato: cũ audieris vo-
cẽ filij dei viues/ xp̄o dicẽte. Qui audierint verbuꝫ vel Joan. 5.
vocẽ filij dei: viuent. Si cor tuũ induratũ eſt: ipſe emit-
tet verbũ ſuũ: ⁊ liquefaciet illud. Si tepid⁹ es ⁊ iã euo-
mi formides: nõ diſcedas a paſcuis ſcripture ⁊ verbum
deũ inflamabit te: q̈2 ignitũ eloquiũ eius vehementer.
Si tenebris ignorantie grauaris/ diligẽter audias q̈d
loquat̃ in te dñs deus tuus: et erit verbũ dñi lucerna pe- Ps. 118.
dibus tuis: ⁊ lumẽ ſemitis tuis. Ac forte tanto ampli⁹
quãto clari⁹/ etiam peccã minuta illuminat⁹ agnoſces.
Si immund⁹ es/ verbũ dei te purificabit. Audi xp̄ꝫ apo-
ſtolis dicens. Iam vos mundi eſtis propter verbum Joan. 15.
meũ. Si cõſiſtant aduerſum te caſtra: ⁊ preliũ tentatio-
nis inſurgat: accipe gladiũ ſpũs qḋ eſt verbũ dei: ⁊ in eo
facile triũphabis. Et ſi vt eſt cõſuetudo certaminis cõ-
tingerit te aliqualr̃ vulnerari: audi ſcripturã dicenteꝫ.
Miſit verbũ ſuũ ⁊ ſanabit eos. Qḋ bene nouit cẽturio Ps. 106.
d. xp̄o. Dic verbũ tuũ: ⁊ ſanabit̃ puer meus. Et ſi titu- Matt. 8.
bas confidere in verbo dei clama. d. Mei aũt pene mo- Lex noua
ti ſunt pedes. ⁊ in verbo dei cõfirmaberis: vt experimẽ- Ps. 72.
to diſcas. verbo dñi celi firmati ſunt. vt ſic in paſcuis
ſcripturarũ poſſimus paſtorẽ xp̄m agnoſcas. d. Dñs re-
git me: ⁊ nihil mihi deerit. Cuius ratio eſt. q̈2 in loco
paſcue ſcripturarũ me collocauit. Sic eñi ait xp̄s. Per Joan. 10.
me ſi quis introierit ſaluabit̃ ⁊ paſcua inueniet. Hec
eſt ergo prima gr̃a facta eccl'ie. ſ. verbi dei p̄dicatio: ſine
qua non credidiſſent gentiles. d. apl'o. Quomodo cre- Rom. 4.
dent ei quẽ non audierunt? Dicat ergo eccleſia. in loco
paſcue ibi me collocauit: q̈2 locus paſcue ſcripturarum
ablatus eſt a iudeis ⁊ datus gentib⁹. q̈2 intellectũ ſcri-
pturarũ perdiderunt iudei ſua malicia. ⁊ gentes cõuer-
ſe: illũ acceperunt. d. xp̄o iudeis. Auferet̃ a vobis regnũ Matt. 21.
dei. ſ. intellectus ſcripturarum: ⁊ dabitur genti. ⁊c.

Super aquã refectionis educauit me: animã meam conuertit. 326

¶ Hic ponitur ſecunda gr̃a eccl'ie facta. ſ. aque baptiſ- Aqua baptiſ.
malis ſpũalis regeneratio. Primo eñi verbũ dei predi-
catũ eſt gentib⁹. Secũdo ex auditu verbi dei baptiſmũ
receperunt: dicente xp̄o Matt. vlt. Ite docete oẽs gen-
tes. ſequit̃. baptizãtes eos ⁊c. Vbi nota q̈ aqua baptiſ- Refectio.
mi dr̃ aqua refectionis. Reficere eñi idẽ eſt qḋ iterũ fa-
cere. Deus eñi primo creauit hoiem rectũ ⁊ ſine pecca-
to: ⁊ ipſe ſeipſum factũ deſtruxit peccando. Deus fecit Eccle. 7.
hoiꝫ rectũ: ⁊ ipſe ſe multis immiſcuit q̈ſtionib⁹. Illud
ergo per qḋ homo ad priſtinum in quo factus fuerat re-
ducit̃ vocat̃ hois refectiuũ. Cum igit̃ p aquã baptiſmi
homo ad primũ inocẽtie ſtatũ reducat̃: hinc eſt q̈ aqua
baptiſmalis. aqua refectionis dr̃. Et hoc eſt qḋ hic dicit
eccl'ia. Sup aquã refectionis educauit me. i. p aquam
baptiſmi eduxit me. ſ. de ſtatu culpe ad ſtatũ gr̃e. Edu-
cere nãq̈ cõponitur ab. e. ⁊ duco ducis. et ſic educere/ eſt
extra ducere. Educauit ergo me ſup aquã refectionis. i.
eduxit me de gentilitate ad fidem. Et hoc eſt qḋ ſubdit.
Animã meã cõuertit. ſ. ab idolatria ad verũ dei cultũ.
Iſta eſt aqua purgatiua: de qua Eze. 36. Effundã ſup Eze. 36.
vos aquã mundam: ⁊ mundabimini ab oibus inq̈na- Aqua bap. purgat.
mentis vr̃is. Sed circa iſtam aquã refectionis inſurgit

Queſtio. Magi. li. 4. diſti. 3. dubium .ſ. quare per aquã voluit deus hoiem lapſum reficere potius ꝙ̃ in alio elemento. Ad hoc reſpõdet magiſter. Adducẽs maxime duas rationes. Prima propter conformitatẽ: qꝛ ſicut aqua abluit ſordes corporis. ita baptiſmus ſordes mentis. Secunda propter cõmunitatẽ. qꝛ aqua cõmunioꝛ eſt apud oẽs ceteris liquoribus. vt ergo nullũ a baptiſmo excuſaret inopia: vt ſi fieret in vino/ lacte vel oleo. ideo reficere hoiem voluit per aquã/ q̃ comunis eſt omni patrie ⁊ oibus pſonis tam
Queſtio. pauperib⁹ ꝙ̃ diuitibus. Sꝫ qꝛ aqua multiplex reperit̃. Ideo querit̃ qualis aqua ad baptiſmũ apta ſit materia. Ad hoc dicunt doctores ꝙ aqua baptiſmi debet eſſe aqua ſimplex: nõ alterata a ſua ſpecie. Ubi notandum ꝙ aqua alterat̃ aliquãdo ſolũ in accidentib⁹ nõ in ſua ſpecie. vt cũ de calida fit frigida: vel ecõtrario. vel d̃ dulci amara. vt cũ aqua fluuij intrat mare: vel econtrario de amara dulcis. et talis alteratio non impedit aquam eſſe debitã materiã baptiſmi. Alia ẽ alteratio q̃ fit circa ſubſtantiã: qđ fit quãdoqꝫ p putrefactionẽ/ vel digeſtionẽ. vt cũ aqua putrefacta in terra p digeſtionẽ in vite efficit̃ vinũ. quãdoqꝫ p alterius liquoris ad mixtionẽ. vt cũ modice aque multũ vinum miſcetur. Et qꝛ tales mutationẽs variãt aque ſpeciẽ: ideo nõ remanet aqua debita baptiſmi materia. Ad hoc aũt clarius videndũ que ſit debita aqua refectionis: ſciendum ꝙ multipliciter variat̃ aqua. ſ. p alterationẽ. p generationẽ. p corruptionẽ. per mixtionẽ. p digeſtionẽ. p reſolutionẽ. Alteratio ſolũ variat aquã in accidentib⁹. vt cũ fit de frigida calida ꝛc. ⁊ talis mutatio non variat ſpeciẽ aque. Generatio aũt/ vt cũ ex aere generat̃ aqua: vel ex aqua generat̃ aer. ſic ꝙ ſemp generatio vnius eſt corruptio alterius. et tunc poteſt baptizari in aqua genita. Si aũt ex aqua generet̃ aer: in aere ex aqua genito baptizari non poteſt. Mixtio aũt vt cũ ex duob⁹ vnũ tertiũ generatur: vt ex aqua ⁊ farina generatur panis: ⁊ nõ remanet aq̃ nec farina. ideo in tali mixtione/ baptizari non poteſt. Digeſtio aũt vt cũ aqua p digeſtionẽ in vrinaꝫ cõuertit̃/ ibi variat̃ ſpecies: ideo ibi nõ eſt debita aqua baptiſmi. Reſolutio aũt vt cũ aqua reſoluit̃ in terram: vel ſanguis in aquã: ⁊ alij liquores effuſi reſoluũtur in aquã. tunc ſi terminus in quẽ ſit aqua: in ipſo baptizari poteſt. Si aũt aqua ſit termin⁹ a quo/ in termino reſolutionis baptizari nõ poteſt. qꝛ ſpecies aque variat̃.
Queſtio. Ex predictis apparet aliquoꝝ dubioꝝ ſolutio. Primũ eſt vtrũ in tincta vel in clauſtro poſſit baptizari: ⁊ videt̃ per predicta ꝙ ſic: qꝛ ibi non eſt variatio niſi ſcđm qualitates: qꝛ aqua alba acta eſt nigra: talis aũt variatio
nota bene nõ mutat ſpeciẽ aque. Iſte caſus realr accidit Pariſiũ ibi legerẽ ꝛc. Reſpondeo ꝙ nõ. qꝛ in tincta eſt variatio mixtionis. qꝛ ad tinctã faciendã multa miſcent̃ cũ aqua/ ex quibus reſultat tertiũ p cõpoſitionẽ. Secun-
Queſtio. dũ vtrũ in ſputo. Reſpõdeo ꝙ nõ. qꝛ ibi eſt mutatio per digeſtionẽ que variat ſpeciẽ. Similr de aqua roſacea/
Queſtio. vel vitis. Tertiũ vtrũ in lexiuio. Dicũt quidã ꝙ nõ. qꝛ ibi eſt digeſtio aque p cineres. ſicut digerit̃ aqua p vitẽ virtute ſolis: ⁊ in vinũ conuertit̃. Sanctus doctoꝛ dicit ꝙ ſic. qꝛ ſicut aqua trãſiens p venas ſulphureas nõ variat ſpeciẽ: quin ſit debita baptiſmi materia. ſic nec trãſiens p cineres. Ego aũt cõſiderans de hoc inter doctores cõtrouerſiã: dico ꝙ tutius eſt in lexiuio nõ baptizare.
Regla iuris. Et ſi quis ſic baptizatus fuerit: ſub ꝯditione rebaptizari debet: ſecundũ regulã iuris li. 6. In dubijs certioꝛ via tenenda eſt. Ex predictis omnib⁹ apparet que ſit debita aqua refectionis. ſ. baptiſmi. qꝛ. ſ. aqua ſimplex in ſpecie ſua non variata. Hec eſt ergo aqua refectionis: qꝛ lapſos nos reficit. eſt aqua eductionis: quia nos de morte educit ad vitam. eſt aqua conuerſionis quia de gentilitate baptizatos conuertit ad fidem. de qua ſaluatoꝛ ait. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ Joan. 3.
ſpiritu ſancto ꝛc.

Deduxit me ſuper ſemitas iuſticie: propter nomẽ ſuum. 327 2. q. 7. ſecu. [illegible]

¶ Hec eſt tertia gr̃a facta eccleſie. ſ. perfectioꝛis vite perfectorũ erogatio. Ubi nota/ ꝙ ſemita in hoc differt a via: quia ſemita arctioꝛ eſt ꝙ̃ ſit via. via autem latioꝛ. Quid ergo ſunt ſemite/ niſi ſtricte viuẽdi iuſtoꝝ regule: que quãuis hic ſint ſtricte tñ citius ducũt ad patriã ꝙ̃ faciat via lata? Unde ſcđm Cathol. a ſemis qđ eſt dimidius dr̃ hec ſemita ſemite. ſ. dimidiũ iter. et eſt ſemita duoꝝ pedũ. ſ. via a deo ſtricta: vt alter in tranſitu trãſire nõ poſſit. Et ſic ſemita ſignificat pfectionem viuẽdi: q̃ in duobus preceptis charitatis cõſiſtit tranſitũ obuiãti non permittens. ſ. obuiantibus tẽtationib⁹ nõ cedens. Super has ſemitas iuſticie deduxit deus eccleſiã: reliquos in via mũdi lata vagari permittẽs. Unde Greg. d. Arcta eñ bñ viuẽdi cẽſura nõ eſt ampla via ſꝫ ſemita ſtricta in qua quiſqꝫ ſtudioſe aſtringit̃: qꝛ ſub preceptoꝝ cuſtodia ſollicite coanguſtat̃. An nõ quaſi quedã anguſtia eſt itineris in hoc quidẽ mũdo viuere: ſed de huius mũdi cõcupiſcentia nihil habere. aliena non appetere. propria nõ tenere. laudes mũdi deſpicere ⁊ pro deo opprobria amare. gliam fugere. deſpectũ ſeqꝫ: adulantes deſpicere. deſpicientes honorare: mala nocentium ex corde dimittere: ⁊ erga eos dilectionis grãꝫ immobilẽ in corde retinere? Que videlicet oia ſemite ſunt ſꝫ magne: qꝛ quãto in preſenti vita p ipſa viuẽdi cuſtodia anguſte ſunt: tãto amplius in eterna retributione dilatantur. Et hec oia fideles libenter ſuſtinent propter honorem nominis dei. Sic eñ de aplis dr̃. ꝙ ibãt gaudentes ꝛc. qm̃ digni habiti ſunt p nomine ieſu cõtumeliã pati. Qđ bene hic notas pſal. dicit. Deduxit me ſuper ſemitas iuſticie propter nomẽ ſuũ. Per has ergo ſemitas iuſticie eccliam ſuã xp̃s deducit ſibi. d. Uiam ſapientie mõſtrabo tibi. ducã te p ſemitas equitatis. Qđ ideo dicit. qꝛ magna ſapiẽtia eſt p ſemitã arctã ad eternã dirigi vitam: ꝙ̃ per latam viam ad mortem. Unde prouer. 12. In ſemita iuſticie vita.

Margin notes: Semita. Uia. — [illegible] — Grego. 27 moꝝ. c. 24 — Actuũ. 5 — prouer. 4 — [illegible]

Nam ⁊ ſi ambulauero in medio vmbre mortis. nõ timebo mala: quoniã tu mecum es. 328 5. q. 5. non omnis.

¶ Hec eſt quarta gr̃a eccl'e facta per xp̃m. ſ. conſtãter ſuperare oẽs mũdi aduerſitates. Ubi notãdũ ꝙ p vmbrã ſimpliciter preſens vita deſignat̃. ſꝫ p vmbrã mortis vite pñtis miſeria ⁊ mors. Primũ patet. qꝛ ſicut vmbra habet apparentiã ⁊ non exiſtentiã. ⁊ ſic preſens vita licet aliqđ appareat: modicũ tñ habet exiſtentie. Et ſicut etiã videm⁹ ꝙ vmbra ſecũ non cõpatitur ſolem: ſed ſol ſemp proijcit vmbram ex altera parte corporis. ſic eſt de temporali vita preſenti ⁊ de vero ſole iuſticie xp̃o. Qm̃ qui habet ante oculos ſue mentis xp̃m ſolẽ/ vmbrã vite preſentis retro ſe habet. ⁊ ecõtrario: ꝙ qui dorſum vertit ad xp̃ꝫ/ vmbrã preſentis vite ante oculos ſuos habet per amorem. Et ideo ſicut decipit̃ qui verã rem propter vmbrã dimittit. ſic q̃ verã vitã propter preſentem negligit. vñ de dilectore pñtis vite dr̃. Qđ apprehẽdit vmbrã ⁊ perſequitur ventũ. Et ſicut quãto amplius ſol declinat: vmbra longioꝛ ⁊ maioꝛ cauſatur. ſic q̃nto magis per peccatũ ſol xp̃s nobis occidit: tanto vita preſens nobis maioꝛ apparet. ⁊ econtrario: q̃to ſol eleuatur/ tãto vmbra breuioꝛ cauſatur. ſic q̃to in nobis p amorem eleuatur xp̃s: tãto iſta vita minoꝛ: ⁊ quaſi nihilũ reputat̃. Qđ bene conſiderans Hieremias. d. in perſona pctoꝝ.

Margin notes: Umbre mortis. Sol. Uita preſens. — Eccle. 34 — [illegible]

Hiere. 6. Ve nobis q2 declinauit dies: q2 lõgiores facte ſunt vm=
bre. Si ergo vmbra ſignificat vitã preſentē. conſequēs
eſt vt vmbra mortis ſignificet miſerias penas ac etiaʒ
mortē vite preſentis. vñ de penis ⁊ miſerijs iſtius vite
ps. 43. ſub nomine vmbre mortis: dr. Humiliaſti nos in loco
afflictionis: ⁊ cooperuit nos vmbra mortis. Vñ gregori⁹
Luce. 1. ſup illo verbo Luce. 1. Illuminare his q in tenebris ⁊
vmbra mortis ſedent. dicit p vmbrã enim mortis mors
carnis accipit. quia ſicut vera mors eſt que aia ſepara
tur a deo. ita vmbra mortis eſt, qua caro ſeparatur ab
anima. Ad propoſitũ ergo eccl'ia cognoſcens ſe p xp̄m
fortificatã ad oia mala vite preſentis pro fide conſtāter
toleranda. dicit. Nam ⁊ ſi ambulauero in medio vm=
bre mortis. i. inter oia mala preſentis vite: etiã vſq ad
mortē. nõ timebo mala. ſ. pati: qm̄ tu mecũ es in corde
ſcʒ per fidē. vt. ſ. poſt vmbrã mortis ego tecũ ſim p ſpe=
ciē. Vel dicat. qm̄ tu mecũ es. ſ. per doctrinã ad hoc me
Math. 10. confortãs. vñ ipe xp̄s ſuis. d. Nolite timere eos q occi=
Chriſoſto dunt corp⁹. Qđ exponēs Chriſoſtom⁹ dicit. Nolite ti
m⁹ ſuper mere ⁊c. qm̄ corpus ⁊ ſi ab impijs occiſum non fuerit
mattheũ. propter deũ: a ſeipſo poſt modicũ morietur propter natu
Mors cor rã. Ergo occiſi ſcđm corpus ab impijs: nihil pditis niſi
poralis. mortis dilationē. vt corpus qđ poſt modicũ fuerat mo=
riturũ: ante modicũ moriatur. Si ergo ⁊ gratis poſt mo=
dicũ morituri ſum⁹: nulla dei cauſa ꝓpoſita: quare nõ
ante modicũ in cauſa dei cũ gl'ia morimur: vt fiat volũ
tariũ qđ futurum eſt neceſſarium. vt offeramus pro mu
nere: qđ reddituri ſumus pro debito.

529 Virga tua et baculus tuus: ipſa me conſolata ſunt.

Correctio. ¶ Hec eſt quinta gr̄a eccl'ie facta. ſ. delinquentiũ pater=
pſperitas nalis correctio. Delinquētes eñ filios deus hic paterna
aduerſitas liter corrigit: ne in futurũ puniat. Sʒ reprobos hic tēpo
Virga. raliter reficit: vt in eternũ puniat. Q2 ſicut apud deuʒ
nullũ bonũ irremuneratũ manet: ſic ⁊ nullũ malũ ma
net impunitũ. Et ſicut flagellatio dei qua nos hic corri
git, cõſolationē nobis debet inferre: q2 nobis ſignuʒ eſt
dilectionis dei. ſic ⁊ ſucceſſiue pſperitatis meſticiam:
puer. 13. quia ſignũ eſt reprobationis. Et hoc eſt qđ dr̄ puer. 13.
Greg. 21. Qui parcit virge odit filium ſuũ. Quod bene notans
mor. c. 4. Greg. d. Nũc eteni flagellatur iuſtus ⁊ verbere diſcipli=
ne corrigitur: q2 ad eterne hereditatis patrimoniuʒ ordi=
Bonus. natur. In ſuis aũt voluptatibus relaxatur iniuſtus: q2
Malus. iſto ei tēpore tēporalia bona ſuppetunt: cui denegātur
Pſperitas. eterna. Iniuſtus ad debitam mortē currens effrenatis
aduerſitas voluptatib⁹ vtitur: q2 ⁊ vituli q mactandi ſunt in libe
ris paſcuis relinquuntur. At cõtra iuſtus a delectatio
nis tranſitorie iocunditate reſtringitur: q2 nimirũ ad la=
boris vſum ⁊ vitulus vite deputatus ſub iugo retinetur.
Negantur electis in hac vita bona terrena. q2 ⁊ egris
quibus viuendi ſpes eſt: nequaq̃ a medico cũcta que
appetunt cõceduntur. Dantur aũt reprobis bona que in
hac vita appetunt. q2 ⁊ deſperatis egris omne qđ deſide
rãt nõ negatur. Perpendãt ergo iuſti q ſint mala que
iniquis permanent: et nequaq̃ eoꝝ felicitati inuideant.
Quid eſt q de ipſoꝝ gaudio admirentur qñ ⁊ ipſi iuſti
p iter aſperũ ad ſalutis patriã redeũt. Et iniuſti quaſi p
amena prata ad foueã tendũt. Ex quib⁹ oibus patet: q
proſpera malis cauſa debēt eſſe meſticie: ⁊ aduerſa bo=
nis cauſa cõſolationis ⁊ leticie. Que oia attendēs eccle
ſia letatur cũ virga a deo corrigitur. d. Virga tua ⁊ bacu
lus tuus: ipſa me cõſolata ſunt. Vbi per virgam intelli
ge correctionē leuē ⁊ afflictionē. vt puta q ſit in reb⁹ tē=
ps. 88. poralibus. per baculũ aũt grauiorē ⁊ duriorē: vt puta q
ſit in corpore. Sic eñ percutit deus corpus: vt aiam ſa
net. Et hoc eſt qđ dicit̄ pſal. 88. Si dereliquerit legem
meam ⁊ in iudicijs meis nõ ambulauerint: viſitabo in
virga iniquitates eoꝝ: ⁊ in verberibus peccata eoꝝ:
miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo.

Paraſti in conſpectu meo menſam: aduerſus eos q tribulãt me 530

De cõſecrati ōe corporis xp̄i. ¶ Hic ponitur ſexta gr̄a eccl'ie facta. ſ. corporis xp̄i cõſe
cratio. vbi per menſam accipe cõmunionē corporis xp̄i.
Menſa. Poſtq̃ eñ xp̄s conſecrauit corpus ſuũ i cena, cõmuni
Euchariſtia. cauit q3 diſcipulos de iſto ſacramento ſub mēſe nomi=
Luce. 22. ne dixit eis. Ego diſpono vobis regnũ: vt edatis ⁊ biba
tis ſup menſaʒ meã in regno meo. i. in eccl'ia militãte.
tunc eñ inſtituit iſtius ſacramenti vſum. De hac men
prouer. 9. ſa corporis xp̄i dicitur. Sapientia edificauit ſibi domũ
excidit colũnas ſeptē: immolauit victimas ſuas ⁊ pro=
poſuit menſam. Tunc eñ ſapientia edificauit ſibi do=
mũ: qñ verbũ dei qđ eſt ſapientia patris: eccl'iam ſuã cõ
gregauit ex gentibus. excidit colũnas ſeptē: qñ ipſam
ſeptem donis ſpũſſcti roborauit. imolauit victimas qñ
ſeip̄m pro nobis in cruce moriens obtulit patri. propo=
ſuit menſam: qñ in menſa altaris corpus ſuũ conſecrã=
dũ nobis reliqt. vt merito ſibi ex hoc gr̄as eccl'ia dicat:
Paraſti in cõſpectu meo menſam. Et de hac menſa ad
litterã dicit apoſtolus. Non poteſtis calicē dñi bibere
1. cor. 10. ⁊ calicē demonioꝝ. nõ poteſtis mēſe dñi participes eſſe
⁊ menſe demonioꝝ. Sʒ ad qđ valeat talis menſa corpo
Demõ. ris xp̄i: ſubdit. d. Aduerſus oēs q tribulãt me. ſ. aduer=
ſus demones. vñ ſicut indigne ſumentib⁹ corp⁹ xp̄i ma
gis nocere poteſt diabolus: in cuius figurã dr̄ de iuda dr̄.
q poſt comunionē introiuit in eũ ſathanas. ſ. ad ip̄m
Ioh. 6. magis poſſidendũ. Sic ſi digne ſumatur: fugat demones
⁊ nos aduerſus eos facit fortiores. Vñ petrus Dam. ſu
per illo verbo xp̄i. Qui mãducat carnē meã ⁊c. q cor=
pus xp̄i etiã ore carnis ſuſcipere perutile eſt. Terretur
eñ aduerſarius noſter diabolus cum xp̄iani labia xp̄i
videt cruore rubentia. Agnoſcit eñ profecto ſue perdi=
tionis indiciũ. ⁊ diuine victorie qua captiuatus eſt ⁊
Euchariſtie ſumptio. obtritus non tolerat inſtrumentũ. Ad hoc tñ pleni⁹ in
telligendũ notandũ q ad hãc menſam xp̄i corporis di=
uerſimode accedũt diuerſi ⁊ ſumũt ſacramentũ. ſ. qui=
dã ſacramentalr: ſʒ nõ ſpũaliter: ⁊ iſtis nocet. quidam
ſpũaliter: ſʒ non ſacramentalr: ⁊ iſtis proficit. quidam
aũt ſacramentaliter ⁊ ſpũaliter ⁊ iſtis vitã tribuit: ⁊ pro
ficit aduerſus omnes tribulantes.

Impinguaſti i oleo caput meũ: ⁊ calix me⁹ inebriãs q̃ pclar⁹ eſt. 531

¶ Hec eſt ſeptima pars in qua ponitur ſeptima gratia
facta eccl'ie. ſ. ſanguinis xp̄i ſalutaris inebriatio. Hic
Queſtio. glo. mouet dubiũ. d. Quare pſal. calicē ſanguinis xp̄i
Calix. eccleſie conceſſum, aliã gr̄am a mēſa xp̄i. i. a carne cor
Sanguis xp̄i. pore xp̄i ponit diſtinctã: cum tñ nec caro ſine ſanguine:
nec ſanguis ſine carne poſſit eſſe vel ſumi: nec ibi ſiunt
duo ſacramenta caro ⁊ ſanguis, ſʒ vnũ ſacramentum.
Reſpondet. q2 nec caro eſt ſanguis: nec ſanguis caro.
tñ panis in carnē conuertitur: ⁊ vinũ in ſanguinē: ⁊ non
econtrario: q2 non panis in ſanguinē: nec vinũ in car=
nē: ⁊ vtrũq3 ſub diuerſis ſpeciebus ſumitur: ideo mēſam
Euchariſtie cõſecratio ⁊ ſanguinē diſtiguit velut diuerſas gr̄as. Ad iſta aũt
intelligendum: eſt ſciendũ q in cõſecratione corporis
vel ſanguinis aliqd ibi efficitur virtute verboꝝ principa
liter: aliqd aũt ratione cõcomitantie ⁊c. Hoc ergo pre=
Caput. miſſo ſciendũ: q p caput aia nr̄a ſignificatur. q2 ſicut in
Anima. corpore caput eſt principalior pars. ſic in toto hoie aia.
prouer. 11. Sic eñ caput ꝓ aia accipit ſcriptura. d. Qui abſcõdit
frumenta: maledicetur in populis. Benedictio aũt domi
Oleum. ni ſup caput vendentiũ. i. ſup aiam. Per oleũ aũt qđ ſu
Gratia. pernatat omnibus liquoribus gr̄a ſpũſſancti accipitur

qua mens fideliū inungitur. Et q2 ipſa gr̄a xp̄o p̄re oī-
ps. 44. bus fuit vncta. ideo de ipſo dicit. Unxit te deus deus
tuus oleo leticie p̄re conſortibus tuis. Quia ergo calix
ſanguinis xp̄i digne ſumētes: oībus virtutib9 inebriat
⁊ impinguat: ideo hāc virtutē eccleſia ſibi datā oſtēdit. d.
Impinguaſti in oleo caput meū. i. aīam meā omni gr̄a
dilataſti. Et que eſt ratio? q2 calix meus inebrians eſt.
q2 ſicut mens ebrij abſorbetur a vino. ſic ⁊ mens deuo-
ta abſorbetur a gr̄a p xp̄i ſanguinē data. Tamē in hoc
eſt differētia. q2 ebrietas corporalis obſcurat intellectū.
ebrietas aūt gr̄e magis illuminat. qđ notās dicit. Quā
preclarus eſt. i. multū clarus. Unde iſtū textum expo-
Ambro. li. nit Ambroſi9 li. de ſacramētis. et habetur de cōſe. di. 2.
de ſacramē in calice. d. Calix meus inebriās q̄ preclar9 eſt. Quo-
tis. de cōſe tienſcūq3 calicē dn̄i bibis: remiſſionē pctōrū accipis: ⁊
cratione. inebriaris ſpū, nō carne. Unde apoſtolus ait. Nolite
diſtin. 2. inebriari vino: in quo eſt luxuria. ſ3 implemini ſpiri-
Ephe. 5. tuſancto. Hec eſt preclara ebrietas que ſobrietatem ſpi
ritus operatur.

332 **Et miſericordia tua ſubſequet me: omnibus diebus vite mee.**

Gratia. ¶ Hec eſt octaua gr̄a eccleſie data. ſ. finalis pſeuerātia.
Perſeue- Eccleſia eñ dei licet multas preſſuras patiatur: nunq̄
rantia. tamen a fide deficiet. q2 fidē eius quā gr̄a preueniens
operatur: gratia ſubſequēs cōfirmat. Et hoc eſt qđ orat
eccleſia. d. Miſericordia tua nos preueniat ⁊ ſequatur.
preuenit enim inſpirādo. ſubſequitur adiuuando.

333 **Et vt inhabitē in domo dn̄i: in longitudine dierum.**

¶ Hec eſt nona gr̄a ad quā. ſ. omnes preterite terminā
tur. vt. ſ. eccleſia in celeſti domo feliciter habitet in eter-
Dom9 dei num. Ubi nota q domus dei eſt multiplex. ſ. exterior.
interior. inferior: ⁊ ſuperior. Domus inferior eſt mun
dana machina: que eſt domus omnium creaturarum:
⁊ quaſi conſiſtorium in quo omnia diſponuntur ſapi-
Baruch. 3 enter. Baruch. 3. O iſrael q̄ magna eſt domus dei ⁊c.
Domus exterior eſt eccleſia: que eſt quaſi oratoriū3 in
Matth. 21. quo deus colitur reuerenter. Domus mea domus ora
tionis vocabitur. Domus interior eſt conſciētia: q̄ eſt
Sapiē. 8. quaſi dormitoriū: in quo iuſti requieſcāt ſuauiter. In
trans in domū meā quieſcam. Dom9 ſuperior eſt eter-
na gloria: que eſt quaſi refectoriū: in quo boni reficiun
ps. 64. tur feliciter. Replebitur in bonis dom9 tue. Et de iſta
domo glorie hic loquitur pſal. d. in perſona eccleſie. q
omnes predicans gratias ideo deus eccleſie ſue fecit: vt
inhabitem in domo domini. ſ. in gloria omnibus die-
bus vite mee.

354 **Domini eſt terra ⁊ plenitudo ei9: orbis terrarum ⁊ vniuerſi qui habitant in eo.**

Sabbati ¶ Huius pſal. titulus eſt. Pſalm9 dauid in prima ſab
Dies. bati. Ubi notandū q hebrei propter dignitatem ſabba
ti: omnes alios dies ſeptimane ſabbatum appellāt: ſed
differēter. Quoniā dies ſabbati ſimpliciter appellatur
ſabbatū. Prima autē dies ſequēs ſabbatū vocatur pri
ma ſabbati. ſ. dies dominicus. Secunda dies poſt ſab-
batū: dicitur ſecunda ſabbati. ſ. dies lune. ⁊ ſic de alijs
ſequentibus. Sic enim ⁊ gentiles dies appellant a no
minibus planetarum dicētes. dies lune ab ipſa luna.
dies martis ab ipſo marte. ⁊ ſic de alijs. quē modū etiā
nos tenemus ex gentibus ad fidem conuerſi. Prima er
go ſabbati eſt dies dominicus: in quo mundus primo
conditus fuit. quādo ſcilicet in principio fecit deus ce-
lum ⁊ terram ⁊ diuiſit lucē a tenebris ⁊c. Factum q̄ eſt resurrectio
veſpere ⁊ mane dies vnus. ſ. dies dominicus. Inſuper christi.
⁊ in eodē die chriſtus depoſitis mortalitatis tenebris
clarificatus reſurrexit. Et homo depoſita peccatorum
caligine, reſtitut9 eſt luci gratie per xp̄i reſurrectionē.
De hac ergo clarificatione xp̄i ⁊ hominis reparatione
in prima ſabbati facta agit iſte pſal. Et eſt ſenſus titu-
li. iſte pſal. dauid. ſ. iſte pſal. factus eſt a dauid in p̄ma
ſabbati. i. pro xp̄i reſurrectione corporali q̄ fuit in pri-
ma ſabbati: ⁊ pro noſtra reſurrectione ſpirituali q̄ per-
petrata fuit in prima ſabbati. i. in die reſurrectionis.
Et q̄uis iſta ſit intentio pſalmiſte vt oſtendet. tamen
hanc intentionē ſuā fundat ſupra quādā hiſtoriā q̄ ha
betur. 3. regū. 8. ſ. q cum per Salomonē perfectū eſſet tē- 3. regū. 8.
plum cum omnibus ſuis ornamentis conuenit ad re-
gem Salomonē vniuerſus iſrael. Et portauerūt ſacer-
dotes arcam federis in templū: ⁊ poſuerūt eam in ſan-
cta ſanctorum. Uerum vt dicunt doctores iudeorum ⁊ ma-
xime Ra. ſa. Quomō ſacerdotes p̄cedente rege ⁊ omni Tēplum.
bus ſenioribus populi voluerunt arcā domini inferre Porte.
infra templū: ſtatim porte templi ſe clauſerunt. Et tūc Arca dn̄i.
ſacerdotes orātes inceperunt canere pſal. ſ. Memento ps. 131.
dn̄e dauid. quē pſal. prius dauid fecerat ſpiritu prophe
tico. hoc preuidēs. ſ. qualiter porte templi ſe clauderēt,
⁊ quomodo aperirētur. cantantes ergo illum pſal. ante
portas clauſas. quādo fuerūt in illo verſiculo. Propter
dauid ſeruū tuum non auertas faciē xp̄i tui. i. ſalomo-
nis regis in tuenti. ſtatim porte ſeipſas aperuerūt. Cōſi
militer ⁊ dauid eadē cauſa fecit iſtum. pſal. preuidens
predicta. Et iſtum etiā pſal. ſacerdotes canebant. Sic
q vna pars canebat pſal. p̄dictū Memēto. ⁊ alia pars
canebat iſtū pſal. Dn̄i eſt terra. Et ſic accidit. q quan-
do cantantes Memēto dn̄e dauid peruenerunt ad illū
verſum Propter dauid ſeruū tuū ⁊c. tunc in ſimul alia
pars cātās iſtū pſal. Domini eſt terra: peruenit ad illū
verſum. Attollite portas ⁊c. Et tunc ad cantum illorū
duorum verſiculorum porte templi aperte fuerūt. Sic
igitur iſtos duos pſal. fecit dauid preuidens clauſurā
portarum templi vt iſtorum virtute aperirentur. Nec
obſtat q iſti duo pſal. ſimul facti a dauid ſint tantum
in pſalterio diſtantes. Quia ſicut dicit Hieronim9 in Hierony-
prologo huius libri: pſal. fuerunt in hoc libro poſiti: mus.
non ſecundum ordinē quo fuerunt facti: ſed ſecundum
ordinē quo fuerunt reperti. Contigit autē in aliquib9
quia illi pſal. qui primo fuerunt facti: fuerunt de vlti-
mis reperti. ſicut patet de pſal. 143. ſ. Benedictus dn̄s ps. 143.
deus meus. quē ſecūdū Hieronymū fecit dauid pro vi
ctoria habita contra Goliā philiſteum. ⁊ ſic fuit prim9
factus a dauid: ⁊ tamen ponitur quaſi in vltimo. Econ
tra de pſal. 2. ſ. Domine quid multiplicati ſunt. quē fe- ps. 3.
cit fugiendo a facie Abſalō filij ſui. ⁊ ſic fact9 fuit quaſi
circa finē ipſius Dauid: ⁊ tamen ponitur quaſi in prin
cipio. Sic in propoſito licet iſti duo pſal. in ſimul vel
quaſi fuerant facti. tamen diſtanter ſunt multū ſituati.
q2 diſtanter fuerūt reperti. Ex predictis ergo apparet
materia pſal. ⁊ intentio illius. Unde primo tractabo
litterā pſal. ⁊ cōſequenter intentionem littere. Littera
eñ pſal. eſt de introductione arce in templū Salomonis
Et pſal. diuiditur in partes duas ⁊c. vt. R. ¶ Quantū
vero ad intellectū pſalmiſte. Eſt eñ intentio pſalmiſte
hic agere de xp̄i clarificatiōe. ſ. p quā fundata eſt catho
lica eccleſia. Et ſic pſal. iſte diuiditur in tres partes. Nā
p̄mo catholice eccl'ie cōmendat dignitatē. Scđo mēbrorum
eccl'ie demōſtrat qualitatē: ibi. Quis aſcēdet. Tertio
infideles ad eccl'ie, puocat vnitatē: ibi. Attollite portas.
Prima diuidit in duas. q2 primo oſtendit eccl'ie digni

Rex dñs. tatem. Secundo eius poteſtatem: ibi. Quia ipſe ſuper
maria. Quantum vero ad primũ oſtẽdit eccleſie digni
tatẽ: et hoc ratione dñi p quẽ gubernat ⁊ regit. Regnũ
enim a rege nobili nobilitatẽ recipit: ſicut ab ignobili
eccle.10. diſſipat. Sic enĩ dr̃ Eccle.10. Ve terre cuius rex puer
Terra. eſt. cuius principes mane comedunt. Beata autẽ terra
cuius nobilis eſt. Si igit ex nobilitate regẽtis terra no
Eccleſia. bilis dr̃. quanta erit eccleſie dignitas q̃ p ipſũ deũ imme
diate regit / poſſidetur / ⁊ gubernat: Et hoc eſt qđ dicit.
Dñi eſt terra. Per terrã hic intelligit eccliam. Tũ pro-
eccle.1. pter ſtabilitatẽ durationis. Eccle.1. Generatio preterit
⁊ generatio aduenit. terra aũt in eternũ ſtat. Qđ ideo
dicit. q2 licet generationes varie ſibi ſuccedant in eccle
ſia. ipa tñ nũq̃ deficiet. Tum propter humilitatẽ ſubie
ctionis. q2 ſicut terra alijs elemẽtis ſubijcit. ſic eccleſia
puer.25. multis aduerſitatibus ſubiecta premitur. Celũ ſurſum
⁊ terra deorſum. qđ ideo dicit. q2 terra ecclie ſubijcit ſupe
rioribus virtutibus ⁊ celeſtib9 quib9 defenſat. Tum
propter fertilitatẽ fructificationis. q2 ſolũ infra terram
ecclie quis fructũ boni operis ⁊ meriti pducere poteſt.
ps.84. q2 ipſa ſola dei grãm ⁊ benignitatem recipit. Dñs dabit
benignitatẽ: ⁊ terra nr̃a dabit fructũ ſuũ. Et hac ratio-
greg.li.17 ne Grego. dicit. terram ſignificare eccleſiam. exponens
mor.c.11. illud Job.26. Appendit terrã ſup nihilũ.d. Quid enĩ
Job.26. terre nomine niſi ſancta ecclia deſignat: Que dũ verba
predicationis ſuſcipit / fructũ boni operis reddit. De q̃
Deuto.32 per moyſem dr̃. Audiat terra verba ex ore meo: expectet
ſicut pluuia eloquiũ meũ. Et quid p nihilũ niſi gẽtiles
Eſa.40. populi deſignant: de quib9 p prophetã dr̃. Oẽs gẽtes ve
lut nihilũ ⁊ inane reputate ſunt. In eo ergo nihilo terra
ſuſpẽdit. q2 corda gentiliũ ad fidẽ deducta repleta ſunt
charitate dei: que prius repleta fuerãt corpore diaboli.
Eccleſia ergo eſt illa terra bona in qua ſemen cecidit: ⁊
attulit fructũ trigeſimũ ſexageſimũ ⁊ centeſimũ. de qua
nunc dicit pſal. Dñi eſt terra. ſequit. ⁊ plenitudo eius.
plenitudo Plenitudo ecclie dr̃ grã dei ſine qua aĩa dr̃ inanis ⁊ va
[illegible] cua. quã plenitudinẽ primo habuit caput eccleſie xp̃s.
de cuius plenitudine oĩa ecclia mẽbra participant. Vi
Joan.1. dimus eũ plenũ grẽ: de cuius plenitudine omnes acce
pimus grãm ⁊c. Dicit ergo q dñi eſt terra ⁊ plenitu-
do eius. ſ. gratia vt nullus ſibi aliquã gratiã attribuat: ſꝫ
omnem a deo recognoſcat. ſequitur. Orbis terrarum.
hoc dicit ad denotãdum eccleſie latitudinẽ. Q2 non ſo
lũ congregata eſt de vna mundi gente: ſicut antea ſolũ
erat in iudea. ſꝫ de toto orbe eſt congregata virtute xp̃i
Joan.12. paſſionis: ipo dicente. Ego ſi exaltatus fuero a terra:
omnia traham ad meipm. i. de omni generatione mũ-
di. q2 ſic per fidem totũ orbem terrarũ. i. de omni parte
orbis populos de9 xp̃o ſubiecit. vt oſtendit apoſtol9. d.
[illegible] Non enĩ angelis ſubiecit deus orbẽ terrarũ: ſed chriſto.
Orbis ergo terrarum ⁊ vniuerſi qui habitant in eo. i.
de omnibus generationibus orbis terrarũ ſunt dñi. q2
de eccleſia ſua quos per ſuam grãm gubernat ⁊ regit.

355 **Quia ipſe ſuper maria fundauit eum: et ſuper flumina prepara-uit eum.**

Eccleſia. ¶ Vbi notat eccleſie poteſtatem que ſuperat omnia ad
Mare. uerſa ⁊ mundi poteſtates. Vbi nota q per mare intelli
Aduerſi- guntur mundi aduerſa: Per flumina vero mundi po-
tas. tentes. Super maria ergo xp̃s fundauit orbem. i. eccle
Flumẽ. ſiam ſuã. q2 per perſecutiones infidelium eccleſia fun-
data creuit. vt per xp̃i paſſionẽ ⁊ apoſtolo. Et quanto
maior erat perſecutio: tãto amplius creſcebat eccleſia.
Grego.9. Vnde greg. dicit. Quid enĩ maris nomine: niſi in bo-
mor.c.5. norum necem ſeuiens / mundi huius amaritudo ſigna
tur: Per flumina vero huius mundi potentes accipe:
vt ait glo. q2 ſicut flumina in mare refluũt. ita potẽtes
⁊ cupidi labuntur in ſeculum: quos tñ ſua poteſtate ſu
perat eccleſia: que dei gratia victis ſecularibus poteſta
tibus ad recipiendã mortem pro xp̃o parat. Sic ergo.
orbem terre. i. eccleſiã ſuam deus ſupra mare fundauit.
q2 per perſecutiones ⁊ aduerſa ipſam dilatauit. Et pre
parauit ſuper flumina. q2 ipſam potentiorẽ poteſtati-
bus ſeculi demõſtrauit. Vnde greg. ait. Per pſal. nãq Grego.9.
dicitur. Mirabiles elationes maris: mirabilis in al- mor.c.5.
tis dominus. quia contra eccleſiam vel electorũ vitam ps.92.
ad perſecutionis vndas mundus mirabiliter ſe extulit.
ſed has dominus virtute predicantiũ mirabilius ſtra
uit. Miniſtros enim ſuos. i. eccleſie: plus oſtendit poſſe
per predicationes ⁊ miracula q̃ poteſtates terrene poſ-
ſent per iram.

Quis aſcendet in montem dñi: aut quis ſtabit in loco ſctõ eius: 356 De peni. diſt. i. Ois.

¶ Hic conſequenter oſtendit membrorũ eccleſie quali-
tatem: ſcilicet quales ſunt illi qui vere mẽbra ſunt eccle
ſie. Et primo de hoc facit interrogationẽ. Secundo ſu-
per hoc dat reſponſionem. ibi. Innocens manibus ⁊c.
Primo ergo per modũ queſtionis interrogat. d. Quis Mons.
aſcendet in montẽ domini ⁊c. Vbi per montem domi- Chriſtus.
ni: intellige chriſtum. De quo dicitur Eſa.2. Venite Eſa.2.
aſcẽdamus ad montẽ dñi: ⁊ docebit nos vias ſuas ⁊c.
quod ad litteram de xp̃o intelligitur qui docuit nos Locus ſctus
legem euangelicã in monte. Locus vere ſanctus domi Matt.5.
ni dicitur eccleſia que eſt dom9 domini. Matt.21. Do Matt.21.
mus mea domus orationis vocabitur. Vnde ſicut tẽ- Eccleſia.
plum fundatum erat in monte ſion. ſic eccleſia chriſti
fundata eſt ſupra ipm chriſtũ. dicente apoſtolo. 1.cor.3. 1.corin.3.
Fundamentum aliud nemo ponere poteſt preter illud
qđ poſitum eſt. qui eſt chriſtus ieſus. Mons ergo chri
ſtus eſt ſuper quẽ locus domini. i. eccleſia fundatur. Et
hoc querit pſal. d. Quis aſcendet in montẽ dñi. i. quis
digne membrum montis. i. chriſti fieri poteſt: vt ſit vere
de corpore domini: Aut quis digne ſtabit in loco ſan-
cto eius / qđ idem eſt. i. quis digne erit cõputari de cor
pore eccleſie: Sed forte dices. Cum per montem chri-
ſtus intelligatur qui eſt fundamentum eccleſie. funda
mentum autẽ ſemper in imo poſitum eſt vnde ad ipm
tota ſtructura deſcendit ⁊ non aſcendit. quomõ ergo Aſcẽdere.
hic querit pſal. d. Quis aſcendet in montẽ. ſcꝫ in fun- fundamẽ
damenta. cum congruentius dicere videretur. d. quis tum.
deſcendet. Ad hoc reſpondet magiſter in glo. 1.cor.3.d. 1.corin.3.
Sciendum quoq eſt q ſicut fundamentum corporalis
fabrice eſt in imo. ita ſpiritualis eſt in ſũmo. Ideoq ſi-
cut pondus parietũ tendit ad ima. ita ⁊ ſpiritualis edi-
ficatio tendit ad ſũma: vbi ſuũ eſt fundamentũ. Nam
ponderum duo ſunt genera. quorum alia petunt ima /
vt lapis ſuper aquã poſitus. alia petũt ſũma / vt ignis
⁊ oleum. Semper enim ignis ſuperiora petit. ⁊ etiam
oleum ſuper aquã fuſum noſe patitur ſupponi. Sic
eccleſia in imo poſita tendit ſurſum ad celum / vbi eſt
fundamentum eius qđ eſt chriſtus ſedẽs ad dexteram
patris. Qđ notãs hic pſal. dicit. Quis aſcendet in mõ
tem domini ⁊c.

Innocens manibus ⁊ mũdo corde. qui non accepit in vano animam ſuam: nec iurauit in dolo proximo ſuo. 357.

¶ Hic queſtioni dat reſponſionem. Et tria facit. q2 ad
hoc qđ quis ſit de numero eccleſie: vel aſcẽdat in montẽ
dñi. aliquibus debet carere. ⁊ aliqua debet habere. Et

circa hoc tria facit. Qz primo oſtēdit vitia quibus debet carere. Secūdo grāz quā debet habere: ibi. Hic accipiet. Tertio modū quē debet tenere: ibi. Hec eſt generatio. Quantū ad primū numerat vitia quibus quis debet carere. qz. ſ. debet carere peccato operis/oris/ꝛ cordis. Primo ergo debet carere peccato operis. qđ notās dicit. Innocēs manibus. i. purus in operibus qz p manus opera intelliguntᷓ. Debet carere peccato cordis. qđ notans dicit. Et mūdo corde. i. mūdus in cogitationibus. Et ſi queras quomodo poſſumus ſeruare cordis
Spōſalia. Vanū. mundiciaz. declarat. d. ꝙ ille ſeruat cordis mundiciā: qui non accepit in vano animā ſuā. i. qui rebus vanis trāſitorijs ꝛ nō permanētibus non deputauit animam ſuā. i. ille qui amorē anime in tēporalibus nō ponit: ſz ſciēs animā eſſe immortalē/ſolū eterna deſiderat ꝛ nō
Dolus. vana. Debet tertio carere peccato oris. qđ notās dicit. Nec iurauit in dolo proximo ſuo. In dolo eñ/ſcđz glo. iurat: qui aliter ꝙ̄ facturus eſt promittit: cū proximum ſic nequiter decipere credentem. vel ille qui verbis ſuis vnū pretēdit proximo ꝛ aliud gerit in corde. vt ſi quis a te mutuo petat pecuniā quā tu habes. ꝛ tu ſibi dicas
22. q. 5. Qn ꝛ magr. li. 3. di. 39. ps. 14. nō habeo. ꝛ in corde ſubintelligas/quā tibi velim p̄ſtare. qz ſemp iuramentū deus ita accipit/ſicut ille cui iuratᷓ intelligit: ꝛ nō ſicut illū tu vis intelligere. Sz qz oia iſta ſentētialr declarata fuerunt ſuperius: ibi. Qui ingreditur ſine macula ꝛc. ideo pertranſeo.

538 Hic accipiet benedictionē a domino: et miſericordiam a deo ſalutari ſuo.

¶ Sed qz non ſufficit abſtinere a malo/niſi etiā bonū fiat. ideo etiā ad hoc ꝙ qs ſit de eccl'ia xp̄i: requiritᷓ grā
Bñdictio. ps. 66. gratū faciēs. que p benedictionē ſignificatur ꝛ miſericordiā. iuxta illud. pſal. 66. Deus miſereatur nſi ꝛ benedicat nobis. Vbi ſecūdum glo. Deus nſi miſeretur:
Gratia. peccata dimittēdo ꝛ nobis benedicit grām infundēdo. De quolibet ḡ vt ſit de numero eccl'ie dicitᷓ: ꝙ nō ſolum mūdus a peccato debet eſſe/ſed etiā dei gratia decoratus. Qđ hic notās/dicit. ꝙ hic. ſ. qui aſcēdet in montem ꝛc. ꝛ erit de numero eccleſie. Primo accipiet benedictionē a dño. i. grām ꝛ miam a deo. qua. ſ. peccata condonantur. Ed aduerte/ꝙ quādoqz benedictio precedit grām quādoqz ecōuerſo in ſcriptura. qz in eodē inſtāti ſit culpe remiſſio ꝛ grē infuſio: ꝛ ſic vnū nō precedit aliud nec ſubſequitᷓ. Sz qz illa duo ſimul ſcriptura vel lingua nominare nō valet: ideo ad denotandum ꝙ vnum aliud nō precedit: ſcriptura nō ſemp premittit benedictionē: ſed quādoqz miam: vt ibi. Deus miſereatᷓ nſi ꝛc. nec etiā ſemper premittit miam/ſed aliquādo benedictionē: vt hic. Hic accipiet benedictionem a domino ꝛc.

539. Hec eſt generatio querentiū eū: querentium faciē dei iacob.

22. q. cui portio. ¶ Hic ponit modū quē debet tenere qui de xp̄i eccleſia vult eſſe. qz ſcz debet in xp̄m per aquā ꝛ ſpūm ſanctū regenerari: quaſi reſpōdens tacite queſtioni. Quia ſi qs querat qui ſunt illi qui aſcēdunt in montem dñi: ꝛ qui benedictionē accipiūt a dño. Reſpondet. d. ꝙ tales non ſunt pauci: ſz eſt generatio. ſ. multitudo per baptiſmuz renata. ſine qua regeneratione nullus eſt eccleſie xp̄i mē
Joan. 3. Querere. Faces. Cognitio dei. brum. dicēte xp̄o. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ ſpū ſancto/nō poteſt introire in regnū dei. vbi p regnū dei intelligitur eccleſia. Uerum qz nullus inuitus in xp̄m regenerari poteſt. imo talem regenerationē per ſe ipſuz querere debet ſi ſit adultus. ſi aūt paruulus per aliam. ideo dicitᷓ ꝙ iſta generatio ſiue regeneratio/eſt querentiū eum querentiū faciē dei iacob. Quid eñ facies dei
dicitᷓ: niſi notitia dei: qz facie cognoſcitur quis. Ex viſu cognoſcitur vir: ꝛ ab occurſu faciei cognoſcitᷓ ſenſatus. faciē ergo dei querit: qui dei notitiā querit habere. Ecclesi. 19.
Et qz hic cognoſcitur deus a nobis p fidē. ideo querere faciē dei: eſt querere eius fidē: qua cognoſcatᷓ a nobis. quā baptizādi ꝛ regenerādi primo querere debēt. pſal. 104. Querite dominū ꝛ cōfirmamini: querite faciem eius ſemp. Sed aduerte ꝙ dicit: querētiū faciē dei Jacob. Qđ ideo dicit: dei iacob. qz gētibus querentiū deū per baptiſmū ꝛ fidē deus facit ſicut fecit ipſi iacob: quē propter eius fidelitatem deus antiquiori prepoſuit ſcz Eſau: cuius primogenita hereditauit. Conſimilr accidit ꝛ populo xp̄iano poſterius nato. cui dat deus p̄matū a iudeis ſublatū. i. ip̄m xp̄m. ſicut iudeis xp̄s dicebat. Auferetur a vobis regnū dei ꝛ dabitur genti ꝛc. Matt. 21.

Attollite portas principes veſtras. et eleuamini porte eternales: ꝛ introibit rex glorie. 540 24. ſūma.

¶ Hic ad vnitatē eccl'e oēs etiā infideles inuitat. Vbi notādum qđ nomine principū. Secundo qđ nomine portarū intelligitᷓ. Nomine ergo principū: oēs heretici vel etiā infideles intelliguntur Ut oſtēdit Greg. d. Qui alij pncipes hoc loco poſſunt intelligi/niſi heretice prauitatis auctores: de quibus per pſal. dicitᷓ. Effuſa eſt cōtentio ſup principes eoꝝ: ꝛ errare fecit eos in inuio ꝛ nō in via. Ipſi eñ dū diſpēſationē dñi peruerſe interpretari nō metuūt. profecto plebes ſubditas nō in eam viam que xp̄s eſt ſed in inuiū trahūt ꝛc. Similr ꝛ nomine pncipum hic accipe oēs infideles. Principes tui infideles ſocij furū. Itē notādū ꝙ aīa nſa duplices habet portas ſcz portas ſuas: ꝛ portas dei. Porte nře ſunt ille qs a nobis habemus. p quas ad aiam nřam poteſt eſſe aditus. et qz a nobis nihil habemus niſi pctā: quibus diabolus ad aiam nřam habet introitū: ideo ip̄a vitia dicūtur porte nře. Porte aūt dei dicūtur ille q̄s nō a nobis habemus ſed a deo: p quas ad aiam nřam poteſt eſſe aditus. ꝛ ſic virtutes quas nō a nobis ſz a deo habemus: porte eternales dicūtur. quibus deus ad aiam nřaz ingreditur. Prime dicūtur porte mortis. ſz ſecūde dicuntᷓ porte vite. de quibus vide ſuperius: ibi. Qui exaltas me de portis mortis. Pſal. ergo infideles ꝛ hereticos ad vnitatē eccleſie prouocās: dicit. Attollite portas pncipes vřas. ideſt. vos principes mali ꝛ heretici: attollite. i. auferte ab aiabus vřis portas vřas. ſ. pctā: quibus diabolus ad animas intrat. quibus diabolus ſit locus in cordibus hoīum. Et illis remotis: eleuamini porte eternales. i. exaltamini vos virtutes q̄ porte eternales eſtis in cordibus hoīm. Et ſic introibit rex glorie. ſ. xp̄s ad corda vřa. Quo ſcz facto: eritis eccleſie membra. Et ꝙ per regē glorie intelligat chriſtum ideo ſubdit.

Princeps. Heretici. Greg. li. 19. c. 14. ps. 106. Esa. 1. Porta. ps. 9.

Quis eſt iſte rex glorie: dñs fortis ꝛ potēs dñs potēs in prelio. 541.

¶ Hāc iterrogationē facit pſal. nō ꝑpē ſuā ignorantiā: ſz ad ꝯuincendā magis iudeoꝝ pfidiā: ꝛ ex ꝯcellentiā xp̄i magis cōmendet. d. Quis eſt iſte rex glie q. ſ. ad corda vřa intrare debet? Et reſpōdet ip̄m regē deſcribens. d. ꝙ eſt dñs fortis ꝛ potēs ꝛc. Dñs. ſ. oim p creationē. fortis p gubernationē. potēs p paſſionē. dñs potēs i prelio. per diaboli ſubiugationē. Quaſi. d. iudeis. Et ſi vos o iudei regē xp̄m cū gladijs fuſtibus ꝛ armis cepiſtis. ſi ip̄m crucifixiſtis ꝛ duxiſtis ad mortē: nō ip̄m in pugna vos ſuperaſſe putetis. qz non plus in ipſum potuiſtis: niſi quantū ip̄e pro nobis vos poſſe voluit: ꝛ ſic ſpōte vobis Rex xp̄s.

Joañ.19. ſummiſit. Unde ⁊ ipſe pilato dixit. Non haberes in me
poteſtatem vllam: niſi tibi datum eſſet deſuper. ſcʒ a me
qui ſum deſuper.

542 **Attollite portas principes ve-
ſtras ⁊ eleuamini porte eterna-
les: ⁊ introibit rex glorie.**

¶ Predictã cũ exhortationẽ replicat vt magis audi-
tores reddat attentos. vnde exponit vt prius. Et reſpõ
det determinando breuiter. d.

542 **Quis eſt iſte rex glorie: dñs vir
tutum ipſe eſt rex glorie.**

¶ Hic virtutes/cum dicit rex virtutũ/accipiunt mul-
Ps.102. tipliciter. ſ. pro agminibꝰ angelorũ. Benedicite dño oẽs
Uirtutes. virtutes eius ⁊c. Et ſic dñs virtutũ. i. oium angelorum
2.cori.12. Itẽ pro donis grãꝝ. 2.corint.12. Nam virtus in infir-
mitate pficitur. Et ſic dr̃ dñs virtutuʒ. i. omniũ grãꝝ. qꝛ
Joañ.1. ois grã nobis ab ipſo dat. Joañ.1. De plenitudine eiꝰ
accipimus vniuerſi grãm pro grã. Itẽ pro poteſtatibus
Eccle.40 dñoꝝ temporalium. Facultates ⁊ virtutes exaltãt cor.
Et ſic dñs virtutũ. i. dñs omniũ tẽporaliũ dñoꝝ ⁊ virtu
tum. Et iſta eſt ꝓprior expoſitio. propter qđ vbi nos ha
bemꝰ dñs virtutum: in hebreo habet dñs ſabaoth qđ in
terpretat dñs exercituũ vel militiarũ. Dñs ergo virtu-
tum dicitur xp̃s. qꝛ ois virtus ⁊ poteſtas mũdi ſubijcit
1.parali.29. ſibi. Unde. 1.parali.29. dicitur. Tuũ dñe eſt regnũ: tu
es ſuper omnes principes: tu dominaris omniũ: in ma
nu tua omnis virtus ⁊ poteſtas.

544 De peni. diſti.10. in domo.

Ad te dñe leuaui ani-
mam meaʒ: deus meꝰ
in te confido non eru-
beſcam.

¶ Iſte pſal. taleʒ habet titulũ: In finẽ pſal. dauid. Pa
tet ex premiſſis alioꝝ pſalmoꝝ titulis. Ad intelligendũ
aũt materiã iſtius pſal. ſciendũ ꝙ dauid fecit iſtũ pſal.
perſecutus a ſaule: petens a deo in quem confidebat ab
illa perſecutione liberari. pro qua pſecutione etiã mul-
tos alios pſal. fecit. Sʒ in iſta tali oṗone intellectũ altio
rem habebat. prophete eñ vnũ hiſtorice proferebant: ſʒ
in ſuis verbis/alia altiora ſignificabant. Notandũ eſt
ergo: ꝙ in iſto pſal. dauid loquitur in pſona eccleſie in
hoc ſeculo grauiter afflicte. Unde hic eccleſia loquitur
quaſi quidã penitens grauiter flagellatus qui alijs pre
ponitur in exemplo ne murmurent in aduerſis: qui in
ſe expertus eſt iuſticiã dei ⁊ miſericordiã. Unde per mi
ſericordiã in hoc pſal. alijs blandit vt cõfidant in dño.
Sed p iuſticiã alios terret: vt deũ offendere timeãt. Uñ
tota intẽtio pſal. eſt hic mouere nos in aduerſis nõ for-
midare/nõ murmurare: ſʒ ad deũ reſpicere ⁊ in dño con
fidere. Et ſic exponẽdo pſal. in quolibet verſu: dicã pri-
mo ſecundũ litterã. ſcđo ſcđʒ ſignificatũ. Quo premiſ-
ſo accedo ad pſal. diuiſionẽ. Iſte eñ pſal. eſt quedã oṗo
que oṗo in quattuor partes diuidit ſecũdũ ꝙ hic pſal.
a deo quattuor poſtulat. ſ. primo poſtulat mẽtis illumi
nationẽ: ne decipiatur. Secũdo obſtaculi remotioneʒ:
ne impediatur: ibi. Reminiſcere miſerationũ tuarum.
Tertio termini deguſtationẽ: vt reficiatur: ibi. Quis
eſt homo qui timet dñm. Quarto a preſſuris liberatio
nem: ne perturbetur: ibi. Oculi mei ſemper ad domi
num. Quantum ergo ad primam partem vt digne orã
do exaudiatur: tria facit. Qui a primo mentem ſuam
ad deum eleuat. Secundo neceſſitatẽ ſuã deo explicat:
ibi. Neqꝫ irrideant. Tertio per ipſum deũ doceri poſtu
lat: ibi. Uias tuas dñe. Quantũ ergo ad primũ ſciẽ- Oratio.
dũ: ꝙ oṗo ſecundũ Damaſce. eſt quidã aſcẽſus mentis Damaſce.
in deum. ſic ꝙ ois orãs ad deũ pmo eleuat mentẽ: vt. ſ.
oculũ ſue mẽtis ad diuina ⁊ celeſtia poſtulãda habeat
⁊ nõ terrena vel vana. Unde ſolũ ille vero ⁊ digne orat
qui ſola vera ⁊ ſancta orãdo poſtulat. In cuius figurã
dñs oraturus aſcendit in montẽ. Ieſus dimiſſa turba Math.14.
aſcendit in montẽ ſolus orare. Que verba ad propoſi-
tũ exponẽs Beda: dicit. Ideo oraturus ieſus in montẽ
aſcendit: vt nos orare doceret. Non eñ ois orãs aſcen-
dit. ſʒ ſolũ qui bene orat. Ille aũt ſolũ bene orat: qui ſu
perna querit orãdo. Qui vero pro diuitijs: aut pro ho
nore huiꝰ ſeculi: aut pro inimici morte obſecrat: hic in
infimis iacens/viles ad deũ preces emittit. Conformi
ter ergo ⁊ pſal. hic orare cupiẽs: pmo a terrenis ſe ſuſpẽ
dens: ad deũ mentẽ eleuat. d. Ad te dñe leuaui animaʒ
meaʒ. quaſi dicat ſecundũ glo. Ad te dñe leuaui aiam
meã. de terrenis ſpirituali deſiderio eterna nõ tẽpora-
lia querens. Sic etiã ⁊ pſal. dicebat. Ad te leuaui ocu Ps.122.
los meos qui habitas in celis. Uerum qꝛ non ſufficit
orando eleuare mentẽ: niſi confidentiã impetrationis
quis non in ſuis meritis: ſʒ in ſolo deo ponat: ideo ſub-
dit. Deus meus in te confido: non erubeſcã. Sicut eñ
infirmus cõfidens in medico citius ſanitatẽ impetrat.
ſic ⁊ conformiter orans cõfidens in dño: facilius impe-
trat poſtulata. propter qđ dicit. Nolite amittere confi- Hebre.
dentiã vrãm: q̃ magnã habet remunerationẽ. Ideo hic Cõfidẽtia
nota ꝙ ex hac tali in deũ cõfidẽtia multa preueniũt no
bis. ſ. omnia q̃ in oṗone ſunt poſtulanda. ſ. Remiſſio
peccatorum. Infuſio meritorum. Fortitudo animarũ.
Cognitio credendoꝝ. Superatio demonioꝝ. Acquiſi-
tio premioꝝ. Primo confidentia facit remiſſionẽ pecca
toꝝ. Confide fili remittuntur tibi peccata. Nec miruʒ. Math.9.
qm̃ confidentia in deo: fidẽ includit. fides autẽ purgat
pctã. Actũ.15. Fide purificans corda eoꝝ. ꝓpter qđ ait Actũ.15.
apoſtolus. In xp̃o habemus fiduciã ⁊ acceſſum in cõfi Ephe.3.
dentia p fidem eius. Secundo facit infuſionẽ meritoꝝ.
Si eñ peccatũ ſine dei grã purgari nõ poteſt: ⁊ ipſa grã
omniũ meritoꝝ eſt cauſa. conſequens eſt ꝙ confidẽtia
que per grãm peccata purgat: etiã in nobis operetur ⁊
merita. Unde hiere.17. dicitur. Benedictus vir q̃ con Hiere.17.
fidit in dño: ⁊ erit dñs fiducia eiꝰ: ⁊ erit quaſi lignũ ⁊c.
qđ aliquãdo nõ deſinet facere fructum. Tertio facit for
titudineʒ animarũ. Ratio. qm̃ confidentia in deo vnit
animã deo: vnitus aũt deo ſtabilis eſt. Ideo dicit. Cõ Eccle.
fide in dño ⁊ ſta in loco tuo. Locꝰ eñ noſter quo ſtabi-
liter manere debemus/eſt cor nr̃m: a quo extrauagan-
do per temporalia non debemus exire. In iſto aũt loco
nos ſtabiles facere debet confidentia in deo: dicẽte pſal.
124. Qui confidunt in dño ſicut mons ſion non cõmo Ps.124.
uebitur ⁊c. Quarto dat veritatis cognitionẽ. Qui cõ Sapie.3.
fidunt in dño: intelligũt veritatem. Quinto facit demo
nũ ſuperationẽ. Unde de maccabeo dicitur. Macca- 2. macca
beus autem confidebat ſemper cum omni ſpe auxiliuʒ beoꝝ.15.
ſibi a deo affuturum. qua confidentia ipſe fruſtratꝰ non
fuit. nam vt ibidẽ ſequitur: dominus per manũ Hiere.
prophete gladium ſibi porrexit in quo aduerſarios ſu-
perauit. Unde ad hanc confidentiam nos inducens
chriſtus dicit. Confidite ego vici mundum. Sexto fa- Joañ.16.
cit acquiſitionem eternoꝝ. Hec eſt ciuitas glorioſa ha Sopho.2.
bitans in confidentia. i. que per confidentiam habitatur
⁊ acquiritur. Si ergo confidere in deo peccata purgat
⁊ ſic omnia merita operatur: ſequitur ꝙ de nullo confi-
dens in dño erubeſcere debet. Et hoc eſt qđ dicit. Deus
meus in te confido non erubeſcã. Ubi nota ꝙ erubeſce Erubeſcẽtia
re eſt quoddã ſignum extrinſecum interioris verecun
die. Quia verecundia cauſat ruborem in facie: ſed u- verecũdia

mor cauſat pallorē. Cuius cauſaʒ aſſignat Boetius ſuper predica. Ariſto. d. ꝙ homo cum verecundatur ex aliquo delicto: ſanguis quaſi amicus nature: tendit ad exteriora q̄ſi cooperire volēs delictū. ⁊ ſic ꝑ talē verecundiā homo erubeſcit. i. rubicūdus efficit̄. Cum vero quis pro aliquo facto timet: tūc timor ſit in corde: ſanguis fugit ad interiora. ſ. ad cor ad ipſum confortandū: ⁊ ſic exterius homo fit pallidus. Et ſic pallor eſt ſignū timoris. ⁊ erubeſcētia ſignū verecūdie. Petit ergo hic pſal. in pſona eccl'ie: ne erubeſcat. i. ne aliqđ pctm̄ cōmittat per qđ verecūdet̄ interi⁹: ⁊ exteri⁹ erubeſcat. Et hoc eſt petendū ante peccatū. ſi tñ quis in peccatum Eze. 36. incidat: ſtatim ex hoc erubeſcere debet. Confundimini ⁊ erubeſcite ſuper vijs veſtris domus iſrael. q: q̄ hic de cōmiſſis peccatis erubeſcere nolunt: erubeſcent in fu- Pſa. 30. turum. Erubeſcant impij ⁊ deducātur in infernū ⁊c.

345 Neq; irrideant me inimici mei: etenim vniuerſi qui ſuſtinent te non confundentur.

¶ Hic conſequenter neceſſitatem ſuaʒ deo explicat ipſe dđ ſecundū litterā. q: Saul ⁊ cōplices eius ſibi irritabant ⁊ querebāt eius confuſionē: ꝯtra qđ orat. d. Neq; irrideāt me inimici mei. ſ. me tenēdo ⁊ morte turpi affligēdo. Sʒ quantū ad intellectū propheticū. pſal'. hic in perſona eccleſie orat contra inimicos ſpūales ⁊ inuiſibiles: ne ſibi preualeāt. d. Neq; irrideāt me ⁊c. Ubi no- Irridere. Deceptio demonis. ta ꝙ rideo rides cōponitur cuʒ in / mutato. n. in. r. ⁊ fit irrideos. des. ꝙ idem eſt qđ aliū decipere. Inimici autē noſtri ſpūales nūq; preualent nobis ſuis tentationib⁹ niſi nos irridēdo vel decipiendo q: cū nobis inimicus Tentatio. Greg. li. 32 c. 29. Alr habet̄ i originali gregorij. diabolus preualere appetit vitia ſub ſpecie virtutū nobis proponit. vt diffuſe oſtendit Greg. d. Ecce quidam contentus rebus proprijs: nullis mundi huius occupationibus vult implicari. Ad hūc antiqu⁹ hoſtis adueniens: vt intentionē bone deuotionis ſubruat quaſi vtilitatis conſiliū subminiſtrat. d. Et ſi illa q̄ habes tibi ſufficiāt: ſʒ ſi deficiant quid acturus es: quere vnde prouidere debes filius. Solicitudo eñ prouida eſt para re qđ deeſt. Qđ etiā ſine culpa fieri poteſt. Alius aūt decreuit: nō ſolū terreſtia cōmoda non querere: ſʒ etiā oib⁹ que poſſidet renūciare: vt liberi⁹ deo vacare poſſit. Huius cor antiqu⁹ hoſtis inſidiās / callida ſuggeſtiōe alloquitur. d. Unde tāta temeritas. vnde tāta in te ſurrexit audacia: vt credere audeas ꝙ omnia relinquendo ſubſiſtas? An non pleriq; terrena patrimonia non deſerunt ⁊ tñ ex his per miſericordie opera eterna bona mercantur. Hec blandiens ſuggerit. ſʒ ſeorſum in eiſdē reb⁹ ante oculos retinentis mortiferas delectationes apponit. quaten⁹ ſeductū cor ad blanda exteriora attrahat: ⁊ intime perfectionis vota peruertat. Ali⁹ relictis iā omnibus: etiā propriā voluntatem frāgens: ſe ſub alterius regimine ſubijcit. vt q̄ ſibi agēda ſunt / ex alieno arbitrio obſeruet. Hūc antiquus hoſtis tāto melius alloquit̄ / quāto ipſuʒ ab excellētiori loco deijcere conat̄. Mox q; virulenta ſuggeſtione blandiēs / dicit. O quāta per temetipm̄ bona agere poteris: ſi nequaq̄ te alterius arbitrio ſubdas. Cur profectum tuum ſub ſtudio meliorationis iminuis? Qui ergo tibi plene ad bene viuendū ſufficis: cur alienū ſupra te iudiciuʒ requiris? Hec blādiens / ſeorſum in voluntatibus eius ſuperbie cauſas parat ⁊c. Ex quibus omnib⁹ apparet ꝙ diabolus nos tentando vt preualeat ſemper irridet. i. decipere conatur. Et a talibus irriſionibus eccleſia ſe cuſtodiri hic orat. d. Neq; irrideant me inimici mei. ſciens quod di- Job. 12. citur Job. 12. Qui irridetur ab amico ſuo. i. diabolo q̄ ſe fingit amicum: inuocabit dominū ⁊ exaudietur. Et

orationē ſuam exauditā oſtendit ſubdens. Etenim vniuerſi qui ſuſtinēt te / non confundētur. Ubi nota ꝙ ſu- ſuſtinere. ſtineo componitur ex ſurſum ⁊ teneo tenes. inde ſuſtinere idem eſt / ꝙ ſurſum tenere. Illi ergo ſuſtinēt dñm. qui in tentationib⁹ vel aduerſitatib⁹ poſiti / ipm̄ omnibus rebus preponendo diligunt ⁊ confidunt in ipſo. ſic eñ dicitur pſal'. 129. Propter legē tuā ſuſtinui te domi- Pſa. 129. ne. Uel aliter. ſuſtinere idem eſt ꝙ patienter pati ⁊ expectare. Certamē paſſionum ſuſtinuiſtis. i. patienter por- Heb. 10. taſtis. Et tales non cōfunduntur. Ubi notandū ꝙ ſecū- Ber. ſuper matt. 11. c. Nota bene triplicē cōfuſionē. dū qđ ait Ber. ſup illo verbo Matt. 11. Uenite ad me omnes qui laboratis ⁊c. Triplex eſt confuſio. ſ. confuſio in vitijs. confuſio pro vitijs. ⁊ cōfuſio contra vitia. Confuſio in vitijs eſt quādo homo peſſimis paſſionibus diſſipatus non ratione regit̄: ſed vitiorꝫ tumultu confuſe agitatur. Confuſio pro vitijs eſt quādo quis in vitijs comprehēſus ⁊ deuictus criminis alicuius confunditur ⁊ punitur. Confuſio contra vicia eſt: quando quis penitēs ⁊ cōfitēs abhorret q̄ ꝯmiſit: ⁊ ſalubri cōfuſiōe purgat. Hic ergo loquit̄ de cōfuſione q̄ eſt in vitijs ⁊ ꝓ vitijs. q: ſic ſuſtinentes dominū: nō confundūtur a diabolo per peccatum. In te domine ſperaui non confun- Pſa. 30. dar in eternum. Sed tali cōfuſione confundunt̄ peccatores / diabolo adherentes. propter quod ſequitur.

Confundantur oēs iniqua agētes: ſuperuacue. 346

¶ Superuacue agunt qui ſine intento fruſtrantur. Et ideo q: omnes peccantes finaliter ſuis fruſtrantur principaliter intento. ſ. quiete ⁊ delectatione. ideo ſuperuacue dicitur agere. Et nota ꝙ q̄uis omnia peccata confundant animā tamen maxime ſunt tria. ſ. Superbia / auaritia / luxuria. Primo confunduntur iniqua agentes per ſuperbiā. Confundātur ſuperbi: q: iniuſte iniquitatem fecerunt. Unde chriſoſtom⁹ exponēs illđ Luce. 22. Reges gentiū dominātur eorum / dicit̄. Fructū humilitatis poſuit deus primatū celeſtem: ⁊ in primatu terreſtri. ſ. in ſuperbia fructum poſuit cōfuſionem celeſtem. vt quicūq; deſiderat primatum celeſtē / humilitatem terreſtrē ſequatur. Quicūq; autē deſiderat primatū in terra / inueniet cōfuſioneʒ in celo: vt iam inter xp̄i ſeruos non ſit. Qm̄ non qui maior fuerit in honore ille iuſtior eſt. Sʒ qui iuſtior fuerit: ille eſt maior. Conuerſatio enim meliorū eſt deſideranda: vt euadatur cōfuſio. nō dignior gradus. Secundo cōfundit auaritia. Auaritia. Gloria in cōfuſione eorū qui terrena ſapiūt. i. ſecundū Phi. 3. glo. Gloria quā habent auari in reb⁹ terrenis: ꝑducet eos ad confuſionem eternā. Tertio confundit luxuria. Luxuria. Sic enim luxurioſa Holofernis volūtas erga Judith Judith. 14. ipm̄ confudit cū toto exercitu aſſyriorū. Una mulier hebrea fecit confuſionē in domo regis Nabuchodonoſor. Sic igitur peccata diuerſa peccatorē cōfundunt. q: vt ait Ganifred⁹ ſup illo ꝟbo. 1. cor. 5. Expurgate vet⁹ 1. corin. 5. fermentū. Uetus offenſa nouā quādoq; talionē: nouū ingerit quādoq; vetus plaga dolorē: vetus culpa nouā gignit cōfuſionem. Que omnia nunc cōfirmāns pſal. dicit. Confundantur oēs iniqua agentes ⁊c. Et ſic verbū optatiuū accipit̄ pro verbo futuro indicatiui. vt ſit ſenſus: Confundātur. i. cōfundent̄. Uel aliter. hic accipi poteſt cōfuſio ꝯtra vitia: q̄ſi quis. ſ. cōfundit̄ de pctis cōmiſſis agendo penitentiā. Ut ſit ſenſus. Confundantur oēs iniqua agētes ⁊c. i. diſpliceat eis peccatū ipſorꝫ ⁊ peniteant. Cum eñ quis mente conſiderat mala que fecit: nō immerito confundit̄ ⁊ erubeſcit in eis. Et ideo ad hoc deus peccata ſua hoibus oſtendit ⁊ manifeſtat multotiēs. vt in de cōfuſi peniteāt. Unde Hiere. 31. d. Hiere. 31. Poſtq̄ conuertiſti me / egi penitentiam. ⁊ poſtq̄ oſten

diſti mihi/percuſſi femur meū ⁊ confuſus ſum. Et ad
Eccl.4. iſtā confuſionē penitentie nos inducit ſapiens.d. Non
confundaris pro aia tua dicere verū. Eſt em̄ confuſio ad
ducens peccatū. ⁊ eſt confuſio adducens grām ⁊ glām.
Et iſtam confuſionē penitētie oibus pctōribus optans
pſal. dicit. Cōfundant oēs iniqua agētes: ſuperuacue.

347 Uias tuas dn̄e demōſtra mihi: ⁊ ſemitas tuas edoce me.

Uia. Semita. ¶ Hic conſequēter pſal. p̄ deū doceri poſtulat. Ubi no-
tandū q̄ alie ſunt vie dn̄i: ⁊ aliud ſemite eius. Naꝫ via
eſt iter latū. ſemita aūt dicitur iter ſtrictū. via omnibꝰ
eſt cōmunis. ſꝫ ſemita paucioribꝰ. Et ſic p̄ vias dn̄i intelli
Preceptū. ps.118. ge precepta eius: q̄ omnibꝰ ſunt cōmunia. ad q̄ ſeruan
da oēs obligātur. de qua via dr̄ pſal. Uiā mandatorꝫ
tuorꝫ cucurri ⁊c. Per ſemitas vero eius magis arctas
Conſiliū. ad q̄ non oēs obligātur: intellige cōſilia dn̄i. ſicut eſt ca
ſtitas/paupertas/obediētia ⁊ hmōi ad q̄ ſolū voto quis
Job.37. obligat̄. de qbꝰ dr̄ Job.37. Nunqd noſti ſemitas nubiū
magnas ⁊ perfectas. i. cōſilia. q̄ nubes. i. apli obſerua-
bāt. Et attende q̄ petit iſte demōſtrari ſibi vias dei. Qd̄
ideo facit. qꝛ multotiens quis precepta dei cuſtodit: ⁊
Grego.5. mor.c.3. tn̄ quo ipſis tendat ignorat. Un̄ Greg. ſuper illo verbo
Job.3. Job.3. Uiro cuius abſcōdita eſt via. dicit. Uia em̄ ſuo
abſcōditū. viro abſcondita eſt: qꝛ ⁊ ſi iam in qua ſit vite qualita-
Ignorātia te cōſiderat: adhuc tn̄ ad quē finē tendit/ignorat. Et ſi
iam ſuperna appetit: ⁊ hec plenis deſiderijs querit/ad
huc ſi in eiſdē deſiderijs p̄maneat neſcit. Peccata quippe
deſerentes/ad iuſticiā tendimꝰ: ⁊ vnde venimꝰ noui-
mus. ſed quo perueniamꝰ/ignoramꝰ. Quid heſterna
die fuimꝰ/ſcimus: ſed qd̄ cōtingat craſtina die nos eē
neſcimus. Uia ergo ſua viro abſcōdita eſt: qꝛ ſic pedem
ponit operis: vt tn̄ preuidere nequeat exitū conſūma-
tionis. Uiā ergo preceptorꝫ dei ſibi pſal. ſibi demoſtra
ri poſtulat: vt intelligat quo p̄ illā pergat. d. Uias tuas
dn̄e demonſtra mihi. qꝛ illas per ſe nullus cognoſcere
Puer.29. poteſt. puer.20. Quis aūt hoim poteſt intelligere viam
ſuā? Si aūt ſic eſt de via. ſ. mandatorꝫ. hoc multo fortiꝰ
eſt de ſemitis conſiliorꝫ: qꝛ magis ſunt arcte ⁊ difficiles.
Un̄ quādoq̄ quis eligit ſemitā paupertatis i qua poſt
neceſſitate preſſus appetit diuitias. quis caſtitatem vo
uit: poſtea tētatione tactꝰ grauiꝰ ruit. Similr̄ de alijs.
Gregoriꝰ. Un̄ ait Greg. vbi ſupra. Sepe em̄ fit: vt opꝰ nr̄m cauſa
ſit dānationis q̄ p̄fectus putatur eē virtutis. Sepe
vn̄ placari iudex credit̄/inde ad iraſcendū placidꝰ in
Puer.14. ſtigatur: Salomone atteſtāte qui ait. Eſt via q̄ videt̄
homini recta: nouiſſima aūt eiꝰ ducūt ad mortē. Pro
Job.6. pter qd̄ de ſemitis iſtis dr̄ Job.6. Inuolute ſunt ſemite
Greg.li.7. greſſuū eorꝫ. Qd̄ exponēs Greg. d. Sunt nonnulli qui
mor.c.14 vicijs tota intentione obuiare deſiderāt: ſꝫ irruente ten
Tentatio diaboli. tationis articulo in deliberationis propoſito nō perdu
rāt. Alius nāq̄ prauo auſu ſuperbie inflatus cum ma
gna eē premia humilitatis cōſiderat: aduerſus ſemet
ipm̄ ſe erigit: ſuperbiā deponit: exhibere ſe quibuſlibet
cōtumelijs humilē promittit. Sꝫ cū repēte hunc vnius
verbi iniuria pulſauerit: ad cōſuetā protinꝰ elationē re
Propoſitū bonū. dit. Alius auaricia eſtuans/augēdis facultatibꝰ anhe
lat. Is cum preterire oia velociter cōſpicit: iam nil ap-
petere decernit: ⁊ adepta tantūmodo ſub moderatiōis
freno poſſidere. Sꝫ cū repente viderit q̄ placeāt in ambi
tionē protinus mēs anhelat ⁊ viſa querit habere. Aliꝰ
Alr̄ habet̄ i originali. gregorij. luxuria tenet̄ dū aūt quāta ſit caſtitatis mūdicia cōſpi
cit: reſtringere voluptatē deliberat. ſꝫ obiecta oculis eiꝰ
ſpecie cū ſubita tētatione concutit̄: protinus a priſtina
diſpoſitione diſſipatur ⁊c. Et ſequitur. Inuolute ergo
ſunt ſemite greſſuū eorꝫ. qꝛ recta quidē deliberāt: ſed ad
conſueta mala facilr̄ redeunt. volunt quippe eē humi
les ſꝫ ſine deſpectu. volūt eē pauperes: ſed ſine defectu.
volūt eē caſti: ſꝫ ſine maceratione corporis. eē patien
tes: ſꝫ ſine cōtumelijs volunt. Et ideo ne ſic in iſtis ſemi
tis virtutū pſal. inuoluat̄/has ſe doceri per deū deſide
rat. d. Et ſemitas tuas edoce me. Sꝫ qꝛ nec vias precc-
ptorꝫ/nec ſemitas conſiliorꝫ quis digne perambulare
poteſt: niſi illa prius cognoſcat. Ideo de illis a deo edo
ceri poſtulat. d. conſequenter.

Dirige me in veritate tua ⁊ doce me: qꝛ tu es deus ſaluator meus. et te ſuſtinui tota die. 348

¶ Duo em̄ petit. in veritate dirigi: qd̄ ad bene viuendū
pertinet. ⁊ doceri/qd̄ ad verā ſcientiā ſpectat. In quibꝰ
duobus eſt vera hois perfectio: et ſine quibus quis ſal-
uari nō poteſt adultus. vn̄ ſubdit. qꝛ tu es ſaluator meꝰ
quaſi. d. Tu es ſaluator: ideo me dirigere debes ⁊ doce-
re. qꝛ ſine iſtis ſaluari non poſſum. Et te ſuſtinui tota Bonus.
die. Ubi aduerte q̄ hic duo ponit cōmēdabilia. ſ. tu es
ſaluator meus et te ſuſtinui. Due em̄ ſunt res ſecundū
Caſſiodorū/que nos bonos faciūt. ſ. vt deū ſaluatorem
credamus. ⁊ patienter retributionem eius expectemus.
Uide verſum.2495.

Reminiſcere miſerationum tuarum domine: ⁊ miſericordiarū tuarum que a ſeculo ſunt. 349.

¶ Hic conſequenter pſal. poſtulat obſtaculi remotionē
ne impediatur. Impediunt aūt nos peccata nr̄a ⁊ fra-
gilitas nature nr̄e. ſed adiuuamur dei bonitate ⁊ miſe
ricordia. Et diuidit̄ in tres partes. Qꝛ primo dei miſe
ricordiam poſtulat: vt ſui miſereatur. Secūdo ſuā fra-
gilitatē explicat: vt adiuuetur: ibi. Secundū miſericor
diā tuā memento. Tertio ſe exauditū predicat: vt ceteri
confortent̄: ibi. Dulcis ⁊ rectꝰ dn̄s. Quantū ad primū
ſciendū/q̄ iſte diuinā miam poſtulat quo ad duo. ſ. pri
mo vt ſui recordet̄ ad miſerendū. ſecundo vt ſui obli-
uiſcat̄ ad puniendū: ibi. Delicta iuuētutis mee. Quā
tū ad primū ſciendum/q̄ p̄prie oblimo nec recordatio oblimo et̄
proprie cadat in deo: qꝛ ſemp̄ ſcit q̄ eternaliter nouit. et Recordatio.
oia q̄ nunc ſcit eternalr̄ ſciuerit/alr̄ mutabilis eēt. qꝛ
de ſciēte efficeret̄ neſciēs: vel de neſciēte ſciēs. tn̄ quodā-
modo iuxta humanū morē: illiꝰ rei obliuiſci dr̄ cuius
effectū non oſtēdit aperte. ⁊ illius recordari cuius effe-
ctum oſtendit. Et ſic dr̄ obliuiſci iuſticie qn̄ malos non
punit: ⁊ recordari qn̄ ipſos punit. ſic ⁊ miſericordie obli
uiſci dr̄ qn̄ miſerias nr̄as nō tollit: ⁊ recordari qn̄ ſubue
nit miſerijs. Qd̄ oſtendens Greg. ait. per prophetā dn̄s Greg.32.
ad iſrael. d. Recordatus ſum tui miſerans adoleſcētiā mor.c.5.
tuā. Et rurſum p̄ ſponſe cōparationē loquens ait. Et ſi Hiere.2.
illa oblita fuerit tui: ego tn̄ non obliuiſcar tui. Sꝫ quis Eſa.49.
neſciat. qꝛ dei memoria nec obliuione rumpitur: nec re
cordatione ſarcit̄: ſꝫ cū aliqua de ſeruis pretermittit mo
re hominū obliuiſci dicitur: et cū poſt longum tēpus q̄
voluerit viſitauit noſtre mutabilitatis cōſuetudine re
cordatꝰ vocatur. Quo em̄ pacto diuinitatis eius vim
diſſipat obliuio: cui ipſa quoq̄ laudabilis memoria
eſſentialr̄ cōcordat? Nulla nāq̄ niſi p̄terita aut abſen-
tia recordantur. Quomodo ergo deus preteritorꝫ remi
niſcitur: cū ipſa que in ſemetipſis pretereunt eius nu
tui ſemper preſentia exiſtant. Aut quādo abſentiū re-
cordat̄. dū omne qd̄ eſt/per hoc illi preſto eſt qd̄ in ipo
eſt: Qd̄ ſi ei preſto non eēt: omnino non eēt. naꝫ non
exiſtentia videndo creat: exiſtentia videndo continet.
Quicqd̄ ergo creator nō videt: eſſentia ſubſiſtēdi caret.

Cōſimili ḡ modo nunc loquēs pſal. petit recordari deū
ſuarū miſericordiarū. d. Reminiſcere miſerationū tua
rum dñe ⁊ miſericordiarū tuarū ⁊c. Et nota differentiā
inter miſericordiā ⁊ miſerationē: quia miſericordia pro
prie eſt actus interior miſerātis: ſed miſeratio eſt actus
exterior magis in miſero. Hę autē miſericordie ⁊ miſe
rationes dñi a ſeculo ſunt. i. ab initio. q. d. deo. nūquam
enī ſine miſericordia fuiſti: nec homini peccāti tua miſe
ratio defuit. Primo enī homini peccāti miſertus es: qñ
ipſum peccātē increpaſti vt ſeipſum cognoſceret. Simi
liter ⁊ ipſi cain ꝑmo homicide quem ideo increpaſti. d.
Quid feciſti? Ecce vox ſanguinis fratris tui abel ⁊c.
vt peccatū ſuū cognoſcens peniteret. Sic ⁊ ipſi noe quē
tua miſericordia a diluuio ſaluaſti ⁊c. quaſi ergo dicat
pſal. O dñe ne in me fallat qđ ab initio ſeculi inceptum
eſt. Reminiſcere miſerationū tuarū dñe ⁊c.

350 **Delicta iuuentutis mee: ⁊ igno-
rantias meas ne memineris.**

¶ Hic cōſequēter petit: vt deus ſui obliuiſcaꝛ ad puniē-
Delictum dum. Ubi notandū ꝙ ꝓprie loquēdo differūt delictū ⁊
Pctm. peccatū. quoniā vt dicit Auguſtinꝰ in queſtiōibꝰ leui
tici. ⁊ habeꝛ li. 2. di. 42. Delictū eſt declinare a bono:
peccatū eſt aūt facere malū: ⁊ ſic delictū eſt peccatū ob-
miſſiōis: ſed peccatū ꝓprie eſt peccatū cōmiſſiōis. Aliud
eſt enī declinare a bono: ⁊ aliud facere malū. peccatū eſt
ergo perpetratio mali: ſed delictū eſt derelictio bōi. qđ ⁊
ipſum nomē oſtēdit. Quid enī aliud ſonat delictū: niſi
derelictū? Indifferēter tñ peccatū noīe delicti: ⁊ delictū
quādoqꝫ noīe peccati accipiꝛ. Sic ergo hic accipiꝛ deli-
Iuuentꝰ. ctū pro oīm pctō ſcienter cōmiſſo. ¶ Itē notandū: ꝙ hic
iuuētus nō accipitur pro etate: ſed pro paſſione que do
minaꝛ maxime in iuuenibꝰ. Et ſic peccata iuuētutis di
cūtur illa que nō fiūt ex certa malicia: ſed ex paſſiōe pre-
domināte. vt ſi qs turbatus excedat modū correctionis.
ſi collericus cito iraſcaꝛ. ſi ſanguineꝰ faciliter delectatio
nibus tāgatur. iſta dicūtur delicta iuuētutis: qꝛ facta
ex paſſionibus: que maxime in iuuētute dñantur. Per
ignorātia. ignorātias aūt intelligit peccata ex ignorātia cōmiſſa:
qꝛ multotiens quis peccat: ſe neſciēte vel nō credēte pecca
re: ſaltē quo ad aliquā circunſtantiā pctm aggrauantē.
vt cū quis cōmittit adulteriū ignorāter quia neſcit illā
eſſe vxoratā cū qua cōtrahit. Sic etiā Iacob cognouit
Liā nō ſuā: quā ſuā eſſe credebat. Sic ergo hic pſal. duo
genera pctōꝝ hic ſibi querit dimitti: ne deꝰ pro illis pu
niat ipſum. ſcꝫ pctā facta ex paſſione. d. Delicta iuuētu
tis mee. ⁊ facta ex ignorantia. d. Et ignorātias meas ne
memineris. i. ne reſerues ad eternā vltionē. Sed forte. d.
Queſtio. Quare iſte mētionem nō facit de peccatis ex certa mali
cia ꝑpetratis: cū multotiens illis peccauerit. ſcꝫ per adul
teriū ⁊ homicidiū? Reſpōdeo. ꝙ pctā que dauid fecit ex
certa malicia: fuerunt facta poſt mortē ſaulis. vt homi-
cidiū vrie ⁊c. Hanc autē orationē fecit: dum eſſet in per-
ſecutione Saulis.

351 **Secundum miſericordiam tuā
memento mei tu: propter boni-
tatem tuam domine.**

¶ Hic cōſequenter ſuā explicat fragilitatē vt adiuueꝛ.
Non enī hic pſal. allegat deo merita ſua: ſed magis fra-
gilitatē. d. Memento mei tu. q. d. Tu cuiꝰ opus eſt mi-
ſereri ⁊ peccata dimittere memēto mei: qꝛ fragilis natu
re ſum. non quidē ꝓpter meritū meū: ſed ſecūdū miſeri
cordiā tuā qua me dignatus es creare ad imaginē ⁊ ſi-
militudinē tuā. nō dico vt ſis memor mei ſecūdū irā tuā
qua ſum dignus: ſed ſm miſericordiā tuā qua peccan-
do me indignū feci. Et hoc ꝓpter bonitatē tuā. Ubi no Bonitas.
tat glo. differentiā inter bonitatē ⁊ miſericordiā. qꝛ miſe Mia.
ricordia ꝓprie eſt erga miſeros. bonitas autē erga qſli-
bet. Et per iſtū modū bonitas dei eſt erga beatos qs gra
tis beatificat: ⁊ nō miſericordia: qꝛ miſeri nō ſunt. Dici
tur igitur deus bonitatē habere: quia ſuper oēs iuſtos
⁊ iniuſtos ſuā bonitatē diffundit. propter quod dicitur.
Nemo bonus: niſi ſolus deus. Qđ ideo dꝛ: qa bonitatē Luce. 18.
ſuā a ſeipſo deꝰ habet: ſine qua nihil bonū eſſe pōt. Alle
gat ergo iſte nō ſua merita: ſed dei miſericordiā ⁊ boni
tatē. q. d. De natura boni eſt ꝙ ſit ſuiipſius diffuſiuū.
Et ideo bonitati tue infinite cōdecens eſt: vt ſe diffūdat
erga penitētes remittendo culpā ⁊ gratiā cōferendo. Et
nota hic ꝙ deus ſolus dꝛ bonꝰ multipliciter. Primo eſ bonꝰ deꝰ.
ſentiali ꝑfectiōe: quia nullū bonū ſibi accidit. Dñe deꝰ 2. mach. 1.
omniū creator: qui ſolus es rex bonꝰ: ſolus preſtans: ſo
lus iuſtus ⁊ oīpotēs ⁊ eternus. ⁊ Luce. 18. Nemo bo- Luc. 18.
nus: niſi ſolus deus. Secūdo vniuerſali cōprehenſione:
qꝛ nullū bonum ei deficit. Ego oſtēdā tibi omne bonū. Exo. 33.
Tertio gñali effuſione: qꝛ oē bonū ab ipſo effluit. Ape Ps. 103.
riente te manū tuā omia implebūtur bonitate. Quar-
to finali cōſūmatione: qꝛ omia bona in ipſum tendūt.
Bonus eſt dñs ſperātibꝰ in eū: anime querenti illum. ⁊ Thre. 3.
Sap. 12. O quā bonꝰ ⁊ ſuauis eſt dñe ſpūs tuꝰ i nob ⁊c. Sapie. 12.

Dulcis ⁊ rectus dominus: pro- 352
**pter hoc legem dabit delinquen
tibus in via.**

¶ Hic cōſequēter ſe exauditū predicat vt ceteri cōforte-
tur. Ubi nota: ꝙ iſte vt ex predictis patꝫ: quattuor a deo
poſtulauerat. ſcꝫ mētis illuminationē. d. Uias tuas do
mine demōſtra mihi. ſecūdo operū directionē. d. Diri-
ge me in veritate tua. tertio dei miſerationē. d. Remini
ſcere miſerationū ⁊c. quarto peccatoꝝ remiſſionem. d.
Propter nomē tuū. Et in oībꝰ iſtis oſtēdit ſe fore ex-
auditū. In primo: ibi. Dulcis ⁊c. In ſecundo: ibi. Diri
get māſuetos. In tertio: ibi. Uniuerſe vie dñi. In quar
to: ibi. Propter nomen tuū. Primo ergo oſtēdit ꝙ deus
ſua lege nr̄as illuminat mētes. d. Dulcis ⁊ rectꝰ dñs ⁊c.
Dulcis enī dicꝛ dñs ratione miſericordie qua pctā di-
mittit. Et rectus: rōne iuſticie: quia etiā pctā impunita
nō dimittit. Dulcis rōne miſericordie: rectus rōne iuſti Dulcꝭ deꝰ
cie. Dulcis: qa priora peccata dimittit: ſed rectꝰ qꝛ ne Rectꝰ deꝰ
ampliꝰ peccēꝛ precipit. Et hoc eſt qđ ſubdit. Legē dabit
delinquētibꝰ in via. ſcꝫ vite preſentis. que lex eſt: ꝙ pec
cata priora dimittit per dulcedinē miſericordie: ⁊ vlte-
riora ꝓhibet per rectitudinē iuſticie. Unde paralytico
ſanato iuxta piſcinā dixit. Ecce iā ſanus factꝰ es. ⁊ hoc Joan. 5.
per dulcedinē miſericordie. Iā noli peccare: ne deteriꝰ
tibi cōtingat. ⁊ hoc exigit rectitudo iuſticie. Iſtā cōſimi
lem legē dedit mulieri in adulterio deprehenſe. d. Ego Joan. 8.
te nō cōdemnabo: vade ⁊ ampliꝰ noli peccare. Dulcis
ergo ⁊ rectus eſt dñs: quia ꝑfecta lex non eſſet illa: que
p dulcedinē cōmiſſa peccata dimitteret: niſi etiā per re-
ctitudinē iuſticie prohiberet futura. Unde iſta vba ex
ponens Bernardus: ait. Dulcis ⁊ rectus dñs ⁊c. quia bernardꝰ.
dulcis eſt dñs: dat occaſionē recuperande ſalutis. non
tñ abſqꝫ diſciplina legis: quia rectꝰ. Dulcis eſt: qꝛ peri-
re nō patitur. rectus: qꝛ punire nō obliuiſcitur.

Diriget māſuetos in iudicio: do 353
cebit mites vias ſuas.

¶ Hic cōſequēter oſtendit ꝙ deus nr̄os actus ⁊ opa di-
rigit. Ubi nota: ꝙ dirigere opa alicuius: eſt ipſa ad de Dirigere.
bitum finē ꝑducere. ſic dirigere viā alicuius: eſt ipſam
per rectā viam ad terim debitū ꝑducere. Finis autē de-

bitus omniū operū noſtrorum eſt ipſe deus: in quē oīa
vt in finem tendūt: vel tendere debēt. Et ſic dirigere opa
noſtra eſt ipſa ad eternū premiū acceptare. qḋ alibi pe
Ps. 89. tebat pſal. d. Opus manuum noſtrarū dirige. ¶ Itē no-
ta: ꝙ ſecūdū Caſſiodoꝝ ſup illud pſal. Audiāt manſue
māſuetos ti ⁊ letent. Māſuetos dicimus: q̄ſi manu aſſuetos. i. pa
tientes ⁊ mites: qui alienas iniq̄tates tolerant: nec ali
quē grauare pręſumunt. Iſtos ergo tales māſuetos in
iudicio diriget dn̄s: quia ipſorū opa ad eternū premiū
in vltimo iudicio acceptabit. et ſic exponit glo. d. Man
ſuetos ſcilicet q̄ deo nō reſiſtunt: ſed eius voluntatē ſe-
quuntur. Diriget in iudicio vltimo: quia ipſos nō per-
turbabit: ſed premiabit eternaliter. Qḋ ideo ſic dicit. q̄r
Rom. 9. nō eſt volētis neq̧ currētis: ſed dei miſerētis. vt ſcilicet
Puer. 16. in iudicio dirigatur. ideo dicit. Cor hoīs diſponit viaꝫ
ſuā. ſed dn̄i eſt dirigere greſſus eius. Et quaſi ideꝫ alijs
verbis replicat. d. Docebit mites vias ſuas. i. precepta
ſua: per q̄ puenire poſſint ad gloriā. Ubi nota: ꝙ aliud
eſt docere dei: ⁊ aliud docere hoīs. quia docere hoīs ſo
lum per vocē exterioꝛē ad aures puenit corporis: ſed do
Grego. cere dei aures penetrat mētis. vt dicit Gregoriꝰ. Et ſic il
los deus docet vias ſuas: quibꝰ obſeruationē ſuorū pre
ceptorū inſpirat. Talia aūt reuelat humilibus ⁊ nō ſup
Math. 11. bis: chriſto pſi. d. Abſcōdiſti hec a ſapiētibus: ⁊ reuela-
Greg. li. 29. ſti ea paruulis. Unde ⁊ Grego. d. Predicatoꝛ xba auri
moꝛ. c. 16. bus dare pōt. corda vero aperire nō poteſt: ⁊ niſi per in
ternā gratiā ſolus oīpotēs deus predicantiū verbis
ad corda audientiū inuiſibiliter audiū preſtet: incaſ-
ſum predicatio aure audiētis percipit, que puenire ad
intima ſurdo corde phibetur ⁊c. Ex quibꝰ patet: ꝙ ſo-
lus deus ⁊ nō homo mētē docet interiꝰ. qḋ nūc bene no
tans pſal. d. Docebit mites vias ſuas.

354 Uniuerſe vie domine miſericor-
22. q. 2. § dia ⁊ veritas: requirentibꝰ teſta
ſane. mentum eius ⁊ teſtimonia eius.

¶ Hic oſtēdit ꝙ deus oībꝰ ſuā exhibet miſericordiā.
Ubi notandū: ꝙ iſte xſus eſt declaratiuꝰ precedētis: ſta
Mia. tim cū dixerat. Docebit mites vias ſuas. Hic aūt ex-
Ueritas. plicat quas vias. d. ꝙ oēs vie dn̄i ſunt miſericordie
Iuſticia. ⁊ veritas. q. d. ſecūdū glo. Et ſi quaſi infinite ſint vie do
Uia. mini: in his tamē duabus includūtur. Quorū vnū ex-
hibet donando peccata: alterū iudicādo merita. Miſe-
ricordia eī dimittit peccata: veritas iudicat merita. Et
ſic vniuerſe vie dn̄i ſunt duo aduētus filij dei: vnus mi
ſerātis, alter iudicātis. In illis duobus aduētibus miſe
ricordiā ⁊ veritatē manifeſte nobis exhibet. in p̄mo mi-
ſericordiā. in ſecūdo veritatem. que duo tamē i oī ope
re dn̄i ſimul ſunt. et ſi non manifeſte nobis appareant.
Et ſic dn̄s oībus exhibet miſericordiā ⁊ veritatē. et ſic
hic veritas accipit pro iuſticia. Ad hoc tamē magis in-
telligendum eſt notādū: ꝙ licet in aliq̄bus operibꝰ dei
magis eluceſcat miſericordia q̄ iuſticia: vt in premia
tione beatorū. tamē ibi etiā eſt iuſticia: inquantū deus
ordinauit pro talibꝰ operibꝰ meritorijs reddere eternū
2. Thi. 4. premiū: ppter quod dicebat apoſtolus. Bonū certamē
certaui: curſum cōſummaui: fidē ſeruaui. ideo repoſi-
ta eſt mihi corona iuſticie: quā reddet mihi ⁊c. Illa ta
men premiatio eſt opus miſericordie: q̄ illos premiat
gratioſe vltra condignū. Et ſimiliter licet in aliquibus
operibus plus reluceat iuſticia q̄ miſericordia: vt in
punitione maloꝝ ⁊ damnatione. tamē ibi eſt miſericor
dia, q̄r ipſos punit citra cōdignū: quia tāta eſt offenſa,
quātus eſt ille qui offendit. Et ideo quodlibet mortale
peccatū, de rigore iuſticie meretur penā infinitam intē
ſiue ⁊ extēſiue, ſi eſſet poſſibile. Sed cōtra h̄ arguūt ali-
qui. ſcilicet ꝙ mia ⁊ veritas non ſint in omni opere dei.

Iacobi 2. primo auctoritate Iacobi. d. Iudiciū ſine miſericordia
fiet illi q̄ nō fecit miſericordiā. Item Auguſtinus ſuper
pſalmū. 100. dicit. Miſericordia dei eſt in preſenti: ſed
iudiciū erit in futuro. Ad iſta reſpōdetur. Ad primū ꝙ
dictum iacobi intelligit ꝙ iudicium damnationis fiet
illi qui nō fecit miſericordiā ſine miſericordia. ſcꝫ libe
rāte ⁊ ſaluāte. qui tamē in aliqua pene alleuiatiōe mi-
ſericordiā dei ſentiet. Ad ſecūdū dicit: ꝙ miſericordia
hic ⁊ iudiciū in futuro, nō negatur q̄n in futuro ſit miſe
ſericordie effectꝰ: ⁊ in electis q̄ per miſericordiā ab oī
miſeria liberabūtur. et in reprobis qui minus q̄ merue
rint cruciabunt. Sed hic nō ſine cauſa dicit fieri miſeri
cordia ⁊ iudiciū in futuro: q̄r hic multis modis miſere
tur deus quibꝰ nō miſerebitur tunc: vocat eī nunc pec
catores ⁊ iuſtificat: qḋ tūc nō faciet. Et tūc reddēs ſingu
lis ſecundū merita manifeſte iudicabit: qui nūc occulte
iudicat. Sed quia nō oēs hoc intelligūt. ſcꝫ qualiter
in omni opere dei ſit miſericordia ⁊ iuſticia. ideo decla
rat ꝯſequēter qui ſunt illi quibꝰ hec ſunt nota. d. Requi
rentibꝰ teſtimoniū eiꝰ ⁊ teſtimonia eiꝰ. Per teſtamētū
eius intellige eiꝰ paſſionem ⁊ mortē: per quā hereditas teſtamētū
eterna nobis promiſſa eſt reddita. Et de hoc teſtamēto paſſio xpī
ait. Hic ē calix ſanguinis mei noui teſtamēti. Per teſti Math. 26.
monia vero eiꝰ intellige dicta pphetarū ⁊ euāgeliſtaꝝ.
de q̄bus dicebat xp̄s. Scrutamini ſcripturas ⁊ ille ſunt Ioan. 5.
que teſtimoniū perhibēt de me. Qui eī requirūt. ideſt
mente ꝯſiderant paſſionē chriſti, cognoſcūt ꝙ illud fuit
opus miſericordie: vt innocēs pro peccatoribꝰ moreret.
⁊ opus iuſticie: vt pro peccato tantū bonum ſolueretur:
quantū malū fuerat peccatū. Etiā hoc declarant dicta
ſcripturarū: que promittūt per miſericordiā vitam cre-
dentibus: per iuſticiam vero incredulis mortē eternā.

Propter nomen tuū dn̄e ppicia 355
beris peccato meo: multū eſt eī

¶ Hic cōſequēter oſtēdit: ꝙ per chriſtū habemus remiſ
ſionem peccatorū. Ubi ſciendū qḋ principale xp̄i nomē
eſt Ieſus qui ſaluatoꝛ interpretat. xp̄s aūt eſt nomē ma
gis officij q̄ perſone. vnde marie dixit angelus. Uoca- Luce 1.
bis nomē eius ieſum: ipſe eī ſaluū faciet populū ſuum
a peccatis eorū. ¶ Itē nota: ꝙ propiciꝰ dicit a prope. et Propiciꝰ.
eſt idē propiciꝰ ꝙ benignꝰ, miſericors, mitis, placatꝰ.
Et hic dicit ppicior. aris. ius ſum ideſt eſſe vel fieri ppi
ciuꝫ: ⁊ ſic ppiciari eſt placari. placatur autē nobis deꝰ ꝗ
q̄ſi cōmiſſa nobis pctā dimittit. dicit ergo pſal. Dn̄e pro
piciaberis peccato meo. i. dimittes mihi pctm̄ meuꝫ. Et
ꝙ hoc deꝰ facere debeat: duas adducit rationes. Prima Nomē.
eſt gloria ſui noīs: quia ieſus vocatur. Ille eī honorē Ieſus.
nomini ſuo tribuit: qui rē ſui noīs imitatur. ſicut ille no
men xp̄iani honorat: q̄ xp̄m imitatur. ille vere hō dr̄: q̄
rōne vtitur. Ille autē qui nomē alicuiꝰ virtutis habet:
⁊ nō rem noīs: ſuū nomē inhonorat. Cū ḡ xp̄i nomē ſit
ieſus qḋ idē eſt ꝙ ſaluatoꝛ: ad gloriā ſui noīs ſpectat ſal
uare a pctīs credētes in eū. Et hanc rōnē tangēs pſal. d.
ppter nomē tuū dn̄e ppiciaberis peccato meo. Cōſimi
liter orabat pſal. d. Propicius eſto peccatis nr̄is: ppter Ps. 78.
nomē tuū dn̄e. Aliam rationē aſſignat: q̄ eſt pprij pecca
ti cognitio ⁊ ꝯfeſſio. cum eī dicat pſal. Sacrificiuꝫ deo Ps. 50.
ſpiritꝰ cōtribulatus: cor cōtritū ⁊ humiliatū deus non
deſpicies. Sequit ꝙ mihi debeo ppiciari: q̄ pctm̄ meū
ego cognoſco: nō abſcondo: nō excuſo: ſed ipſuꝫ ꝯfiteor.
d. Nō pctm̄ meum multū eſt. ideſt graue. Cōſimiliter ⁊ Peccatū.
ille publicanus rōne ꝯfeſſionis ſibi deū ppiciari poſtu Ignoſcē.
labat. d. Deus propicius eſto mihi peccatori: cōfitetur Pctm̄.
eī pctm̄ dum ſe peccatorē fatet. Que verba exponens Luce 18.
Auguſtinꝰ de verbis dn̄i dicit. Ignoſcit deus pctīs: qḋ Auguſt.
homo cognoſcit. Ecce hic publicanus de lōginquo ſta-

ſtat:deo appropinquare nõ audebat: ⁊ tamẽ cũ dñs de
ppe attendebat. Excelſus enim dñs ⁊ humilia reſpicit.
nec oculos ad celũ leuabat vt reſpiceret. Tremebat cõ-
ſcientia: pcutiebat pectus ſuũ: penas de ſeipſo exigebat:
ppterea dñs ſibi ↄfitenti pcebat. Hec eñ a pſal. didicit:
q orãs.d. Propt nomẽ tuũ dñe ppiciaberis pctõ meo mul
tũ eſt eñ. Si ḡ tu cõtrit9 ↄfitearis. Dñs ppiciabit oĩb9
Ps.102. iniqtatibus tui: ⁊ ſaluabit oẽs infirmitates tuas.

356 **Quis eſt homo qui timet domi nũ: legẽ ſtatuit ei i via quã elegit.**

¶ Hec eſt tertia pars pncipalis pſal. vbi petit dei degu
ſtationẽ vt reficiatur. Et diuiditur in ptes tres. Quia p
mo ad hoc cõſequẽdũ oſtendit meritũ. ſecũdo apponit
premiũ: ibi. Aia ei9 in bonis demorabitur. tertio pmit
tit ad hoc adiutoriũ: ibi. Firmamentũ eſt dñs. ¶ Quã
tum ergo ad primũ oſtẽdens quo merito hõ ad deguſta
tionem felicitatis eterne pueniat. de hoc pmo querit.d.
Quis eſt homo.q.d. Quis eſt ille q dignus eſt heredi-
tate eterna? ⁊ hic eſt pũctus. Quis eſt homo. et ſtatim ſi
bi ipſi reſpõdet.d. Qui timet dominũ. qſi dicat. Ille di
gnus eſt q timet dominũ. qd intelligitur de timore filia
li quo offenſa dei principalius q̃ pena timetur. Iſte
Timor. eñ timor ideo nos dignos facit hereditate eterna. quia
Mẽtem purificat prauitatẽ expellendo. Mentẽ fortifi-
cat timentes cõfortando. Mentẽ ſanctificat charitatem
inſpirãdo. Primo purificat: qꝛ vt ait Caſſiodo. ſup pſal
mũ ſecũduꝫ. Sicut incauta ſecuritas culpas admittit.
Eccl.1. ſic timor dñi ſemper delicta excludit. ideo Eccli.1. Ti-
mor dñi expellit pctm̃. et qui ſine timore eſt: non poterit
iuſtificari. Secũdo fortificat: quia vt ait Auguſtin9 ſu
per pſalmũ ſecundũ. Timor dñi preſens ſecuritatẽ gene
rat ſempiternã. Time ergo qui ſup oĩes eſt: ⁊ nullũ ho
Eccl.34. minẽ formidabis. vnde Eccli.34. Qui timet deũ nihil
formidabit. Tertio ſanctificat: quia ſcꝫ legẽ nobis cha-
Caſſiodor9 ritatis donat. qui vt ait Caſſiodo. ſuper pſal. Noueris
te. ſcilicet ↄſcientiã tuã diſcutiendo: vt deũ timeris. No
ueris deũ vt ipſum aia tua diligat: qꝛ lex dei incipitur
a timore: ⁊ in charitatẽ terminaẗ. Quoniã initiũ ſapiẽ
tie timor dñi. et plenitudo legis eſt charitas. Quemad
modũ eñ ex noticia tui venit in te timor dei. ſic ex noti
Eccl.2. cia dei venit in te amor dei. et hoc eſt qd dr. Qui timent
deũ preparabũt corda ſua; ⁊ in ↄſpectu illius ſanctifica
bunt animas ſuas: qd fuit lex charitatis. de qua nũc dr.
Quis eſt homo qui timet dñm? legẽ ſcilicet charitatis
ſtatuet ei. In via quaꝫ elegit. ſcilicet vt ipſe ambulet in
via quaꝫ ipſe deus elegit: que eſt via humilitatis. quia
humilitatẽ pre omnibus alijs viis elegit ⁊ amat dñs ac
Math.11. docet oĩbus.d. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊c.

357 **Anima eius in bonis demora- biẗ: ⁊ ſemẽ ei9 hereditabit terrã.**

¶ Hic cõſeqnẽter apponit premiũ debitũ his q deum ti
ment. Hũc locũ exponũt aliqui de premio terreno. ſcili
cet de poſſeſſiõe terre iſrael: vel terre pmiſſiõis: quã po-
pulus ille iudeoꝝ poſſedit ⁊ inhabitauit / quãdiu debi
te deum timuit ⁊ deo ſeruiuit. et ex ea fuit expulſus qñ
timorẽ dei deſerens declinauit ad idolatriã. vt habetur.
4.Regũ. 4. Regũ. in multis locis. Sed meli9 exponiẗ de premio
Premiũ. celeſti ⁊ ſpirituali. qñ premiũ eſt finis meriti: ⁊ per cõſe
Meritũ. quẽs premiũ eſt meli9 merito. qꝛ finis eſt melior his que
ſunt ad finẽ: opera aũt meritoria meliora ſunt q̃ bona
terrena. Et ideo nõ poſſunt habere rõnem finis reſpectu
meriti. Et ideo qñcunqꝫ in ſcriptura aliqua bona pro-
mittũtur p opib9 meritorijs p premio / ibi accipiũtur bo
na ſpũalia / ⁊ nõ terrena. Sic ḡ iſte v̾ſus eſt intelligẽdus
de bonis eternis ⁊ de hereditate celeſti cũ dicat. Aia eius
in bonis demorabiẗ ⁊c. Sciendũ eſt ḡ q merito timo-
ris dñi duplex correſpõdet premiũ ⁊ ſtola duplex. ſcꝫ aie
⁊ corporis. Primã ſtolã hñt aie deũ timentes poſt diſſo
lutionẽ corpis ſaltẽ peracta penitẽtia purgatorij ſi aliq̃
ſit peragẽda. Secũdã aũt ſtolã ſcꝫ corporũ / nõ habebũt
corpora: niſi poſt vniuerſalẽ reſurrectionẽ. De prima ḡ
ſtola.d. Aia ei9 in bonis demorabiẗ. ſcꝫ poſt diſſolutio Homo.
nem a corpore: in bonis ſcꝫ felicitatis eterne: qꝛ aie bea Semẽ.
te etiã ante reſurrectionẽ feliciter deo fruũtur: corpori- Corpus.
bus in ſepulchris manẽtibus. De ſecũda autẽ ſtola ſub Anima.
dit. Et ſemẽ eius hereditabit terrã. Ubi nota q hõ dua
bus naturis ↄſtat. ſcꝫ aia ⁊ corpore. Corpus eñ ſemina
tur: qꝛ ex ſemine per cõmixtionẽ ſexuũ pduciẗ ⁊ genera
tur: ⁊ ſic ſeminatũ radicaẗ / nutriẗ / ⁊ roboraẗ / quouſqꝫ
in formã corporis pueniant humani. ipſo aũt ſic forma
to / aia nõ ſeminatur: ſed a deo immediate p creationẽ
educiẗ: ⁊ corpori iã formato ifundiẗ a deo. ppter qd di-
cit Ariſto. q aia humana educiẗ ab extra. Ad ppoſitũ Phs.16.de
ḡ. qd p ſemẽ hois intelligiẗ: niſi corp9 humanũ qd ex ſe aialibus.
mine humano pduciẗ ⁊ generaẗ: nõ aũt aia? De hoc ḡ
ſemine. ſ. de corpe humano. hic dicit. Et ſemẽ ei9 heredi
tabit terrã: qꝛ poſt vniuerſalẽ reſurrectionẽ corp9 huma
nũ reunitũ aie beate: etiã cũ ipſa aia hereditatẽ poſſide
bit eternã: que per terrã rõne ſue ſtabilitatis intelligiẗ.
Credo videre bona dñi in terra viuẽtiũ. Quia tũc hõ ti Ps.26.
mẽs hic dñz ſecũdã ſtolã. ſ. glorificati corporis accipiet.

Firmamentum eſt dominus ti mentibus eum: ⁊ teſtamentum ipſius vt manifeſtetur illis. 358

¶ Hic ne qs deſperet a timore dñi cadere per tẽtationes
varias pmittit adiutoriũ.d. Firmamentũ eſt dñs ⁊c. Teſtamẽtũ
Quia ſi dubitãdo dicas: timere eſt infirmoꝝ ⁊ debiliũ: fortitudo.
quõ aũt infirm9 ⁊ debilis timẽdo pſeuerare potero? Re
ſpõdet: qꝛ dñs eſt fortitudo timẽtiũ eũ. quia ſicut timor
mũdi dat diffidẽtiã. ſic timor dei ſtabilẽ facit hoiem ne
deficiat tẽtatiõibus vel aduerſis: ppter qd diciẗ. In ti- Puer.14.
more dñi fiducia eſt fortitudinis. qd oſtẽdẽs Grego. ait. Greg.li.5.
In via dei a timore incipiẗ / vt ad fortitudinẽ pueniaẗ. mor.c.13.
Nã ſicut in via ſeculi audacia fortitudinẽ: ita in via dei
audacia debilitatẽ parit. ⁊ ſicut in via ſeculi timor debi
litatẽ: ita i via dei timor fortitudinẽ gignit. Salomo at
teſtãte q ait. In timore dñi fiducia fortitudinis. Timo
ri quippe dñi ineſſe fiducia fortitudinis dr: qꝛ nimiruꝫ
mẽs nra iãto valẽtius terrores rerũ tpaliũ deſpicit: q̃to
ſe auctori rerũ tẽporaliuꝫ veraci9 per formidinẽ ſubdit.
Que i timore dñi ↄſtituta nõ inuenit extra qd metuat:
qꝛ dũ recto metu cõditori oĩm iũgitur: poteſtate quadã
ſup oia ſubleuaẗ. Et hoc idẽ hic ponit pſal.d. Firmamẽ
tũ eſt dñs timẽtib9 eũ. Sed ad qd timentes eũ ↄfirmat?
ad hoc ſcꝫ vt pſeuerãdo hereditatẽ cõſequaẗ celeſtem. et
hoc eſt qd ſubdit. Et teſtamentũ ipſius manifeſteẗ illis.
Ubi nota q teſtamentũ qñqꝫ accipiẗ pro volũtate ipſi9 Teſtamẽ
teſtatoris. qñqꝫ pro ipa re in teſtamẽto promiſſa. Teſta tum dñi.
mẽtũ p pmiſſiõe accipit apl's.d. Ubi teſtamẽtũ ẽ mors Chriſtus.
neceſſarie eſt vt intercedat teſtatoris: qꝛ ſcꝫ pmiſſio vel Hebre.9.
volũtas teſtatoris nõ hꝫ efficaciã: niſi p mortẽ teſtatoris.
Teſtamẽtũ ãt p re teſtata accipiẗ. Eccli.45. Statuit il
li teſtamẽtũ eternũ. ſcꝫ hereditatẽ eternã. Et iſto mõ acci
pitur hic. Et teſtamẽtũ ipſi9 manifeſteẗ illis. Quid eñ
teſtat9 eſt xps ſuis: niſi ſeipm̃ p hereditate ppetua? Te
ſtamẽtũ ḡ ipſius manifeſtabiẗ timẽtib9 eũ. qꝛ talib9 xps
ſeipſum clare manifeſtabit in gloria. Qui diligit me di Joan.14.
ligeẗ a pre meo ⁊ ego diligã eũ ⁊ manifeſtabo ei meipſ.

Oculi mei ſemp ad dñm: qm̃ ipſe euellet de laqueo pedes meos. 359

¶ Hec eſt quarta pars in qua pſal. q̄rit a preſſuris libe rationē. Et diuidit̄ i ptes tres. Quia p̄mo pſal. exponit ſuā deuotionem. ſecūdo oſtendit ſuā paſſionē: ibi. Tri bulatiões cordis mei. tertio petit dei miſerationem: ibi.
Oculus. Uide humilitatē. ¶ Quātū ergo ad primū ſciendū q̄ ſicut corpus oculos corporales habet qb⁹ corporalia vi det. ſic ⁊ aīa oculos habēt ſpirituales. ſcȝ cordis: q̄ ſolū
ps. xxii. ſpūalia ſcȝ ipſum deū cernere debēt. de quib⁹ dr̄. Ad te leuaui oculos meos q̄ habitas in celis. et de quibus dr̄.
Eccli. 2. Eccli. 2. Oculi ſapiētis in capite ei⁹. Quia videlicet ſa piēs q̄ſq; illū tota intētiōe cōſiderat: cuius membrū pfe cte ſe eſſe pēſat. Iſtos ergo oculos q̄ſq; ad deū ſemp̄ debȝ habere. ſicut ad ducem ⁊ magiſtrū: ſicut ad regē ⁊ dn̄m. Nō ad terrena: q̄ laqueū peccatorū pedibus parāt. De uotionem ergo ſuā premittit pſal. d. Oculi mei ſemp̄ ad dn̄m. q̄ſi dicat ſecundū glo. Oculi cordis mei ſemp̄ ſunt ad dn̄m. non ad eterna pericula: q̄ȝ illa nō timeo: q̄ȝ ſo lū in deo ſpem pono. Et ideo confido q̄ ipſe euellet de la queo pedes meos. i. affectus meos de laq̄o viciorū libe rabit: q̄ȝ miſerebit̄ mei. vt etiā ⁊ nos dicam⁹. Oculi nr̄i
Diligere. ad dn̄ȝ deū nr̄m donec miſerat̄ nr̄i. Dignū ē eīn vt q̄ ali quē diligit: diligat̄ ab ipſo. Quid aūt eſt oculus cordis: niſi amor interior? Si ergo oculo cordis deū aſpicio ipȝ diligendo: cōſequēs eſt vt ipſe me aſpiciat p̄ ſuū amorē mihi miſerendo. et hanc cōſequentiā faciens ſubdit.

360 Reſpice in me ⁊ miſerere mei. quaſi dicat: q̄a oculi mei ſunt ad te. Ergo ⁊ tu
Reſpice re dei. reſpice in me ⁊ miſerere mei. Quid eīn eſt reſpicere dei
miſerere ē. niſi miſereri ⁊ peccatores ad penitentiā reuocare? vnde
greg. li. 30 Gregori⁹ dicit. Quid eīn eſt reſpicere dei: niſi ab iniqui
mor. c. 34. tate in melius cōmutare? cōuertit namq; illū quem re ſpicit de⁹. vnde ſcriptū eſt. Cōuerſus dn̄s reſpexit petrū:
Beda ſup Matt. 26. ⁊ recordatus eſt ⁊c. ⁊ fleuit amare. et Beda ſup Matth. ait. Reſpicere nāq; dei eſt miſereri: q̄ȝ nō ſolū cuȝ agitur penitētia verū etiā vt agatur reſpect⁹ diuine miſericor die nobis eſt neceſſari⁹. Cōſimiliter ⁊ nunc pſal. Reſpe ctū diuine miſericordie poſtulat. d. Reſpice in me ⁊ mi ſerere mei. Et adhuc aliā cauſam addit. d. Quia vnic⁹ ⁊ paup̄ ſum ego. Unic⁹ eſt ille q̄ aīo nō eſt duplex. ſ. nō p̄ plura diſtractus: ſed vnicū finem deū ſolū intendens. Et paup̄ ſcȝ ſpiritu ſupbie carens. ideo eīn vt dicit glo. ſe vnicum ⁊ pauperem dicit. Quia vnicus filius plus amatur: ⁊ pauperi plus cōpatitur.

361 Tribulationes cordis mei mul tiplicate ſunt: de neceſſitatibus meis erue me.

Tribl'atio Tētatio. neceſſitas Pena. Deute. 4. ¶ Hic cōſequēter vt magis pꝛouocet miam dei ſuā oſten dit paſſionē ⁊ neceſſitatē. Ubi aduerte q̄ p̄ tribulatiões itelligant̄ tētatiões diabolice q̄ aīam ipugnādo fortiter tribulāt. i. q̄ tribl'atiōe neceſſe ē deū inuocare. vn̄ Deu. 4. dr̄. Si toto corde q̄ſieris dn̄m in tribulatiōe anime tue inuenies eū. Per neceſſitates vero itellige mūdi aduer ſitates tp̄ales: q̄ neceſſitates dicūtur: q̄ȝ ſine illis nullus vnq̄ȝ iuſtus permāſit: ⁊ ſic ſunt neceſſarie vt iuſti efficiā
Greg. Eccli. 6. tur. vt ait. Greg. Sic eīn neceſſitas p̄ aduerſitate acci pit̄. Eccli. 6. Eſt amic⁹ ſoci⁹ mēſe: ⁊ nō p̄manebit in die neceſſitatis. Suas ḡ miſerias tā interiores p̄ tribulatio nes ſignificatas/ q̄ȝ exteriores p̄ neceſſitates inſinuans dec. d. Tribulatiões cordis mei multiplicate ſunt. q̄ ad p̄mum. De neceſſitatibus meis erue me. quo ad ſm̄.

362 Uide hūilitatē meā ⁊ laborē me um: ⁊ dimitte vniuerſa d̄licta mīa

¶ Hic cōſr petit diuinā miſeratiōem. Et diuidit̄ in ptes quinq; ſm̄ q̄ q̄nq; a deo poſtulat. ſ. poſtulat p̄mo pctō rū remiſſionē. ſcd̄o inimicoꝝ ꝯuerſionē: ibi. Reſpice ini micos. tertio v̄tutū ꝯſeruationē: ibi. Cuſtodi aīāȝ meā. q̄rto cōuerſoꝝ ſocietatē: ibi. Innocētes ⁊ recti. q̄nto ele
Oratio. Hūilitas. ctorū felicitatē: ibi. Libera de⁹ iſrael. ¶ Quātū ad p̄mū nota: q̄ hūilitas orōnē facit exaudiri: ⁊ penitētia pctā remittit. ideo vt pctā ſibi dimittant̄: p̄mo orās ſuā oſidit hūilitatē. d. Uide hūilitatē meā. i. approba ⁊ gratā ha be. Quid eīn tā nos gratos facit eſſe añ oclos dei: ſicut hūilitas? Uñ ſicut q̄ꝫto q̄s p̄cioſior eſt in oculis ſuis: tā to magis vilior in ꝯſpectu dei: ita ecōuerſo q̄ꝫto q̄s hu
Greg. 18. mor. c. 22. milior ē apud ſe ⁊ vilior: tāto i ꝯſpectu dei p̄cioſior ē. vñ Greg. d. Sciēdū magnopꝛe eſt: q̄ tāto vnaq̄q; aīa fit pre cioſior añ oculos dei: q̄ꝫto pre amore v̄itatis deſpectior fuerit añ oculos ſuos. Hic ad ſaul dr̄. Nōne cū paruul⁹ eſſes in oculis tuis: caput te ꝯſtitui in tribub⁹ iſrael? ac ſi apte diceret. Magnus mihi fuiſti: q̄ȝ deſpectus tibi. ſed nūc q̄ȝ magnus es tibi: fact⁹ es mihi deſpect⁹. vñ ⁊
Eſa. 5. p̄ ꝓpham dr̄. Ue q̄ ſapiētes eſtis i oculis v̄ris ⁊ corā vo biſipſis prudētes. Tanto ḡ fit q̄ſq; vilior deo: q̄ꝫto p̄cio ſior ſibi: et tāto p̄cioſior deo: q̄ꝫto ꝓpter deū vilior ſibi: q̄ȝ de⁹ humilia reſpicit ⁊ alta a lōge cognoſcit. Cōſilr̄ ⁊ nūc pſal. rōne humilitatis ſe a deo p̄ miam videri poſtulat. d. Uide humilitatē meā. ſequit̄. Et laborē meū. q̄d eīn
ps. 6. p̄ laborē niſi dolor penitētie itelligit̄? d. Laboraui in ge mitu meo ⁊c. Et q̄ȝ p̄ penitētie laborem pctā dimittunt̄.
Thobie. 3. ideo ſubdit. Et dimitte vniuerſa delicta mea. Cū irat⁹ fueris miam facies: ⁊ in tp̄e tribulatiōis pctā dimittes.

Reſpice inimicos meos quoniā multiplicati ſunt: ⁊ odio iniquo oderunt me. 363

¶ Hic ꝯſr poſtulat inimicoꝝ ꝯuerſionem. vt eīn ſupra:
Reſpice re dei. ibi. Reſpice in me ⁊c. dictum eſt. Reſpicere dei eſt idem q̄d miſereri. Orat ḡ iſte q̄ de⁹ ſuos inimicos. ſ. eccl'ie re ſpiciat oculo mie ipſos cōuertendo. Nō eīn reſpicere dei
Job. 33. hoies ipſos ad penitētiā cōuertat. dr̄ Job. 33. Reſpiciet hoies ⁊ dicent: peccaui ⁊ vere deliq̄. ſic ⁊ hic. Reſpice ini
Infideles micos meos. i. cōuerte illos. Q̄m multiplicati ſunt. Sȝ nō ſolū foris infideles: ſed etiā int⁹ in eccl'ia nō deſunt falſi fratres. Et tot hoim p̄ditionē nō pōt iuſtus conſide rare ſine dolore. Ideo p̄ eis rogat a q̄bus habet̄ odio. vñ
Odium. Matt. 5. ſubdit. Et odio iniquo oderūt me. Sic eīn docuit xp̄s orare. d. Bñfacite his q̄ oderūt vos: ⁊ orate pro pſequēti bus ⁊ calūniantibus vos. Nota hic q̄ triplex eſt odiū. ſ. odiū pfectū: odiū gratū: odiū iniquum. Odiū pfectū ē:
ps. 138. quo vicia nō natura habētur odio. de q̄ pſal. Perfecto odio oderā illos. vbi glo. i. Odi iniq̄tates illoꝝ: nō na turam. Hoc eſt eīn pfecto odio odiſſe. vt nec ꝓpter vitia hoies oderis: nec ꝓpter hoies vitia diligas. Signū eſt ḡ te pfecto odio aliquē odire: q̄ñ cupis vitia ipſi⁹ nō eē il lū: ⁊ fieri v̄tuoſū. Odiū aūt gratū. i. grat̄ȝ habitū eſt: q̄ ſi
Joan. 15. ne motiuo aliq̄s habet̄ odio. Oderūt me ⁊ pr̄em meū: ſȝ vt impleat̄ ſmo q̄ in lege eoꝝ ſcriptus eſt. q̄ȝ odio habue
Augu. ſuper ioānē. rūt me gratis. vbi Augu. ſup Joan. ait. Gratis odit: q̄ nullū ex odio cōmodū q̄rit: vel incōmodū fugit. Odiū aūt iniquum eſt odire ſe diligentē. et de iſto odio dr̄. Et odio iniq̄ oderūt me. q. d. Ego diligo eos: q̄ȝ p̄ ipſis oro. d. Reſpice inimicos meos: ipſi autem odio iniquo ode runt me diligentem illos.

Cuſtodi animā meaȝ ⁊ erue me: nō erubeſcā quoniā ſperaui in te. 364

¶ Hic ꝯſr petit v̄tutū ſuarū ꝯſeruationē. Hic eīn v̄tuti bus multis erat ornat⁹: q̄ȝ p̄rimū diligebat: p̄ ipſo orā do: ⁊ deū i ipȝ ſperādo. Timebat aūt ne multitudo tēta
Iniuriaꝝ tionū ⁊ iniuriarū cuȝ a talib⁹ declinare faceret. Ut eīn dr̄ vulgariter: nihil tm̄ cōmouet hoiem ſicut deſpect⁹ ſi bi fact⁹ ſtudioſe. Magn⁹ aūt deſpect⁹ eſt: q̄ſ qui ſtudio

ſe ab illis ꝗ eos diligit. Et magne pfectiõis eſt tales dili
ps.54. gendo ſuſtinere: ꝓpter qd̃ dr̃. Si inimic⁹ me⁹ maledixiſ
ſet mihi ſuſtinuiſſem vtiq̄. Et ſi his q̃ oderat me .ſ. apte
maledixiſſet mihi ⁊c. Tu vo ⁊c. Et ideo in h̃ ſe piculo vi
dẽs diuinũ petit adiutoriũ .d. Cuſtodi aĩaʒ meã .ſ. ipaʒ
ſeruãdo i ṽtutib⁹ quas hʒ ne declinet ex ipſoꝝ odio. Et
erue me .ſ. a tali periculo. Nõ erubeſcã .ſcʒ nõ ſim dign⁹
erubeſcẽtia: qd̃ ſcʒ foret ſi virtutes pderem quas habeo.
Et merito hoc facere debes. et rõnem aſſignat. Quiꝰ ſpe
raui in te .q.d. Tu ꝓmiſiſti adiuuare ſperantes in te .d.
ps.90. In me ſperauit: ⁊ ego liberabo eum.

365 Innocẽtes ⁊ recti adheſerũt mi-
bi: quia ſuſtinui te.

Dio xpi. ¶ Hic cõſequẽter petit cõuerſoꝝ ſocietatem. Credendũ
eſt eñ ꝙ virtute orõnis iſtius multi gentiliũ poſtea fue
Mar.xi. rũt ad fidẽ cõuerſi. Cũ eñ chriſtus dixerit. Omĩa que-
cumq̄ orantes petitis: credite qꝛ accipietis ⁊ fiet vobis.
Et iſtius fuerit ſctã ⁊ deo placens, credendũ eſt ꝙ illo-
rum cõuerſionẽ ꝓ quib⁹ orabat impetrauit. Et de iſtis
Cõuerſio. in pſona eccleſie nũc loquit̃ .d. Innocẽtes ⁊ recti. Quia
ſcʒ tales cõuerſi ad deũ ⁊ effecti inocẽtes dimiſſis petis
⁊ recti exercitati in ṽtutib⁹ adherẽt eccleſie p fidẽ. Et eſt
Adheſio. ſenſus. Innocẽtes ⁊ recti. iſti pro quib⁹ oro efficiẽtur: ⁊
ſic adheſerunt .i. adherebũt mihi pfidem. et talis adhe-
rentia vitã ſpiritualẽ tribuit. Sicut arbor adheret terre
a qua trahit humorẽ a quo viuit: ⁊ ſi ab eius adherẽtia
remouetur: ſtatim ei⁹ viror deficit. Sic qlibʒ homo deo
⁊ eccleſie p fidem adherere debet: q̃ vitam ſpiritualẽ tri
buit: a qua ſi recedat ſtatim ſpiritualr̃ mortificat̃. vnde
Deute.4. dr̃. Uos q̃ adheretis dño deo vr̃o viuitis vniuerſi. Di-
cat ḡ eccleſia. Innocẽtes ⁊ recti adheſerũt mihi .ſcʒ ad fi
dem ſunt conuerſi. et rõnem ſubdit. Quia ſuſtinui te.
Suſtinere eñ idem eſt qd̃ expectare. ſuſtinet autẽ eccle
ſia deũ .i. expectat vſq̄ ad diẽ iudicij: vt interim oẽs pre
ordinati cõuertant̃ ad deum. Sic eñ eccleſia deo dicat.
ps.129. Propter legem tuam ſuſtinui te domine.

366 Libera deus iſrael: ex omnibus
12. q.2. glo
na cp̃i. tribulationibus ſuis.

¶ Hic eñ iſrael eſt caſus accuſatiui. Ubi nota qd̃ iſrael
interpretat̃ vidẽs deũ. Hic noĩe iſrael intelligunt̃ omnes
qui ſunt preordinati ad deũ videndũ eternaliter. Et iſto
Tribl'atio rum oium beatificationẽ poſtulat. quia ſolũ in patria
Uita pñs ab omĩ tribulatiõe ⁊ miſeria liberamur. Qd̃ bene figu
Job.5. ratur Job.5. vbi dr̃. In ſex tribulatiõibus liberabit te: ⁊
Senario. in ſapiẽtia nõ tanget te malũ. Per ſex eñ tribulationes
Liberare. intellige omnes miſerias ⁊ aduerſitates preſentis vite
qb⁹ .ſ. liberamur .i. liberari meremur. vt in futurũ ab oĩ
Greg.li.6. malo exiſtam⁹ liberi. vnde dicta verba exponit Grego.
c.18. d. Quid eñ ſenario nũero quẽ ſeptim⁹ ſequit̃: niſi pre
ſentis vite opatio diſcurſuſq̄ ſignatur? Sexto quippe die
omĩa perficiens hoiem cõdidit: ⁊ ſeptimo die dñs requi
euit. qui ſcilicet ſeptimus veſperam non habet: qꝛ ſubſe
quentẽ requiem nullus iam termin⁹ claudit: perfectis
ergo omĩbus requies ſequit̃: qꝛ poſt bona preſentis vite
opa retributio eterne quietis inuenitur. In ſex itaq̄ tri
bulatiõibus nos dñs liberat: ne nos in ſeptima malũ tã
gat: qꝛ p paterne pietatis eruditionẽ: pñtis vite labore
nos atterit: ſed in aduentu iudicij ab omni nos liberat
malo. Hanc ergo liberationem poſtulat pſal'.d. Libera
deus iſrael ex omnibus tribulationibus ſuis. idest per
tribulationes quas hic fideles patiuntur: tu ſic eos per
patientiã dirige: vt eternaliter liberari mereantur. Sic
puer.23. enim deo dicitur. Tu virga eum percutis: ⁊ animã eius
de inferno liberas.

Iudica me dñe quoniã 367
ego in innocentia mea ꝺ pe.diſ.2: vt cogno-
ingreſſus ſuʒ: ⁊ in dño uerunt.
ſperãs nõ ĩfirmabor.

¶ Titulus eſt pſal'. Dauid pſal'. iſte fundatur ſupra hi-
ſtoriam q̃ habet̃ .2. Regum.2. ꝙ poſt mortem Saulis 2.Reg. 2.
dauid q̃ erat fugitiu⁹ ⁊ iã inunct⁹ ꝑcepto dei p ſamuelẽ
in regẽ. conſuluit dñm, an deberet aſcẽdere ad vnã de ciui
tatibus iuda: ⁊ ſibi reſpõdit de⁹ ꝙ ſic. ⁊ ꝙ aſcenderet in
hebrõ ad poſſeſſionẽ ſui regni habẽdã. Aſcẽdit ḡ dauid
cũ vxoribus ſuis, ⁊ alijs cõſocijs ſuis omibus. Et tũc ve
nerũt ad eũ viri ꝺ tribu iuda: ⁊ ibi vnxerũt Dauid in re
gẽ: vt regnaret ſupra domũ iuda. Sic ergo ſola trib⁹ iu
da ſeq̄batur dauid. Reliq̃ aũt trib⁹ ſeq̄bant̃ iſboſeth fi
liũ ſaulis. Et tũc dauid fecit iſtũ pſal'. orãs vt ſtatus ſu⁹
proſperaret̃ in regno ſibi a deo dato. vt ſcʒ regnaret nõ ſo
lũ ſupra tribũ iuda: ſed etiã ſup omnes duodecim trib⁹:
vt ſibi a deo fuerat ꝓmiſſum. et ꝙ viri iniqui ſibi noce
re nõ poſſent. Et ad h̃ ꝑmo applicabo lraʒ pſal'. Secũdo
exponã pſalmũ q̃ ad itellectũ pſal'. ¶ Quãtũ ad primũ
pſal'. iſte diuidit̃ in partes duas. quia in ꝑma pte dauid
petit proſperitatẽ in ſtatu regni. ſecũdo in cultu dei: ibi.
Lauabo inter innocẽtes. Quãtũ ḡ ad primũ ꝑmo petit
dauid a deo ꝓſperari in regno. et quãtũ ad hoc orãs di
cit. Iudica me .i. iudica cauſam regni pro me ⁊c. vt. R.
¶ Quãtũ vero ad itellectum lr̃e ſciendum: qd̃ hic pſal'.
loquit̃ in pſona viri pfecti: q̃ vt vitet vitia ſocietatẽ ma
loꝝ vitare conat̃, ſciẽs qd̃ ſcribit̃. pſal'.17. Cũ electo ele ps.17.
ctus eris: ⁊ cũ puerſo puerteris. et ſic hic orat vt a malis
ſeparetur. Et quantũ ad iſtũ intellectũ pſal'. iſte diuidit̃
in duas ptes. qꝛ ꝑmo petit hic a malis ſegregari: ne cũ
illis vitijs inq̃net̃. ſecundo in iudicio ne cũ illis eternis
penis deputetur: ibi. Ne pdas cũ impijs de⁹. Prima di
uidit̃ in duas: qꝛ ꝑmo petit a malis ſegregari. ſecũdo pe
tit ſuã innocẽtiã declarari: ibi. Proba me dñe. Quãtuʒ
ḡ ad ꝑmũ dicit. Iudica me dñe. Ubi nota: ꝙ iudiciũ eſt Iudiciũ
duplex. ſcʒ diſcretiõis: q̃ ſcʒ boni diſcernunt̃ a malis me duplex.
rito ⁊ ſi nõ ſemp loco. ⁊ iudiciũ diſcuſſiõis: qñ ſcʒ p meri
tis dant̃ ꝑmia ⁊ ſupplicia ꝓ culpis. Hic ḡ loquit̃ de iu
dicio diſcretiõis: vt ſit ſenſus. Iudica me dñe ⁊c. Ideſt
diſcerne vel ſecerne me a malis q̃ ſimul mecum modo
ſunt in eccleſia: ne ſimul cũ eis eã in ignem eternũ. Sic
ergo petit a malis ſeparari: nõ q̃deʒ tã loco ꝙ̃ vita ⁊ me Bonus.
rito. Sicut eñ in inferno mali loco ſunt ſine bonis: ⁊ in Malus.
paradiſo boni ſine malis. ſic in loco medio q̃ eſt preſens Nõ bñ nit
vita: ſemp loco mixti ſunt boni cum malis. vbi malicia xturã bo-
prauoꝝ bonis ꝓficit ad meritũ: ⁊ bonoꝝ virtus malis noꝝ ⁊ ma
cedit ad culpam. qd̃ notãs Greg. ait. Nullus pfect⁹ eſt: loꝝ i pñti
qui inter ꝓximorũ mala patiens nõ eſt. Qui eñ eque vita.
nimiter aliena mala nõ tolerat: ipſe ſibi per impatiẽtiã Greg. 20.
teſtis ẽ: qꝛ a bõi plenitudine lõge diſtat. Abel quippe eẽ re mor.c.30
nuit quẽ cain malicia nõ exercet. ſic in triture aree gra
na ſub palleis premunt̃. ſic flores inter ſpinas ꝓdeunt:
⁊ roſa q̃ redolet creſcit cũ ſpina q̃ pungit. Duos namq̄
filios habuit ꝑm⁹ hõ. ſed vnus elect⁹, alter reprob⁹ fuit.
Tres ꝙ̃ filios arca noe cõtinuit: ſed duob⁹ in humilita
te pſiſtentib⁹, vn⁹ ad irriſionẽ pris ruit. Duos abraã fi
lios habuit: ſed vnus innocẽs: ali⁹ vero pſecutor fratris
fuit. Duos ꝙ̃ iſaac filios habuit: vn⁹ in humilitate ſer
natus: ali⁹ vero etiã ꝑuſq̄ naſceret̃ reprobat⁹ eſt. Duo
decim filios iacob genuit. Sed vn⁹ ex his p innocẽtiaʒ
vendit⁹ ceteri vero p maliciã venditores fratris fuerũt.
Duodecim ꝙ̃ apli in ſancta eccleſia ſunt electi. ſed ne
improbati remanerent: vnus eis admixtus eſt: qui eos
pſequẽs probaret. Sic namq̄ iuſto peccator cũ malicia

totuz hoc valet p d
pſto. ſeparat deus a
bonis. ſ. in Judicio et
ſi nunc ſunt ſimul

ſungitur. Sicut in fornace auro palea cum igne ſociatur. vt quo ardet palea purgetur aurū. Hi ergo veraciter boni ſunt: q̄ in bonitate ꝑſiſtere etiā inter malos ꝑñt. Sic ergo hic cōſimilr̄ q̄rit pſal. vt ſi in preſenti cū malis loco ſit ſociatus: tū ab eis iudicet̄. i. merito ſecernatur.
Pſa. 42. Iudica me dn̄e. i. ſecerne ⁊ diuide me a malis: ne ſcȝ ipſis ſilis efficiar. Cōſimilit̄ orabat etiā pſal. d. Iudica me deus ⁊ diſcerne cauſam meā: ab hoie iniquo ⁊c. Et
Innocētia. rationē ſubdit. d. Qm̄ ego i inocētia mea ingreſſus ſū. Hoc ideo dicit. quia ſicut ꝑſeuerantia in pctō maioris peccati eſt cauſa. ſic ꝑſeuerantia in merito ꝯfirmationē in bono promeretur. et hāc cauſam iſte allegat. d. Qm̄ in innocētia mea ingreſſus ſum. hoc eſt innocētiā p̄ ꝯs mihi datam cuſtodiui. Et aduerte q̄ dicit Innocentia mea: q̄ duplex eſt innocētia. ſcȝ angelorū que nullā culpam admittit: ⁊ hoim̄ q̄ ſine culpa ſaltē veniali eſſe nō
Laudare ſeipſum. pōt de lege cōmuni. Sed forte. d. Nōne hoc eſt verbū preſumptiōis ſeipſuȝ orādo de innocētia cōmendare. ſicut
Luce. 18. faciebat ille phariſeus. d. Deꝰ gratias ago tibi ⁊c. Reſpōdeo: q̄ hoc dicere nō eſt elatio: ſed ne ſit ingratus bo
2. Thi. 4. ni ſibi collati cōfeſſio. Sic eīn dicebat apl's. Bonū certamen certaui: curſum cōſūmaui: fidē ſeruaui ⁊c. Vn̄ q̄ hoc nō dicat ex ſuperbia: ſed magis deo gr̄as agēs ſubdit. Et in dn̄o ſperans nō infirmabor. i. nō timebo inter peccatores ad malū declinare. Vñ ⁊ alia lr̄a habet. Et in dn̄o ſperās: nō mouebor. q. d. Et ſi inter pctōres ſim localiter: tn̄ cum eis mente nō mouebor. Sic eīn loth inter
Gen. 19. peccatores manēs iuſtus ꝑmanſit. Sic tobias in capti
Tho. 1. uitate poſitus viā veritatis nō deſeruit. Et hoc eīn pau
Phili. 2. lus philippēſes cōmendat. d. In medio natiōis praue ⁊ peruerſe inter q̄s lucetis ſicut lūminaria i mūdo. Sic ⁊ Io
Apoca. 2. nes epm̄ ꝑgami ꝯmēdat. d. Scio vbi habitas: vbi ſedes eſt ſathane: ⁊ tenes nomē meū: ⁊ nō negaſti fidē meā.

368 22. q. 2. ꝑ phetauit

Proba me dn̄e ⁊ tenta me: vre renes meos ⁊ cor meum.

Virtus. ¶ Hic ꝯſr̄ petit ſuā inocētiā declarari: ⁊ duo facit. Pri
Laudare ſeipſum. mo ſuā innocētiā explicari poſtulat. ſcd̄o ipāȝ declarat:
Matt. 6. ibi. Qm̄ miſericordia tua ⁊c. Querūt aliqui vtrū vir
Queſtio. tuoſus ſuas virtutes alijs velle debeat manifeſtari. Et videtur q̄ nō. chriſto. d. Attendite ne iuſticiā veſtrā fa
Matt. 5. ciatis corā hoibus vt videamini ab eis ⁊c. Ad oppoſitum ait xp̄s. Luceat lux vr̄a coram hoibus vt videant opa veſtra bona ⁊ glorificent patrē veſtrū ⁊c. Ad hoc reſpōdet glo. Matt. 5. Prohibet deꝰ opa bona facere coram hoibus ad hūc finem: vt videamur ab eis ⁊ laudemur. precipit autē vt videant primi opera nr̄a bona: ⁊ deus glorificet̄. Sic ḡ ad ꝓpoſitū iſte petit a deo vt ſua innocētia manifeſtetur: vt ex hoc alij capiētes exemplū ad bonū attrahāt̄. Hoc aūt poſtulat. d. deo. Proba me
ꝓbat deꝰ. dn̄e ⁊ tenta me. Omnis eīn probatio dei vel tentatio ad hoc ordinat̄ vt aliqd incognituȝ manifeſtet̄. Sic enim deus tētauit ⁊ ꝓbauit abraam vt imolaret filiū ſuū vt prōptitudo obediētie abrae q̄ mūdo incognita erat: mūdo manifeſtaretur. ꝓpter q̄ poſt deꝰ dixit. Nūc cognoui q̄ timeas deū. i. alios cognoſcere feci. Cōſimiliter ḡ iſte petit ꝓbari a deo ⁊ tētari vt ꝑ hoc ſua virtus ad dei laudē alijs manifeſtetur. Et attēde q̄ hic notāt magr̄m in glo. q̄ deus tētat. homo tētat: ⁊ diabolus tētat: ſed aliter ⁊ aliter. Tētat enim deꝰ vt erudiat: ⁊ vt probet. i. vt ꝓbatū ſibi ⁊ alijs hoibus oſtēdat. Tētat homo vt diſcat
hic naſcit̄ q̄o. vtrū liceat q̄s petat tētari. q̄ neſcit. Tētat diabolꝰ vt ſeducat. Sed q̄liter iſte tētari ⁊ probari a deo poſtulet ſubdit. vre renes meos ⁊ cor meū. Per renes eīn ſecūdū glo. in q̄bus delectatiōes veneree vigēt que ſunt potiores: oēs delectiones vanas vel carnales intellige. Per cor vero ex quo oēs male cogitatio egreditur intellige omnes cogitationes illicitas. dicente chriſto. De corde exeunt cogitationes ma
Matt. 5. le furta homicidia adulteria ⁊c. Cōtra ergo iſta petit a deo medicinam tribulatiōis ⁊ aduerſitatis ſibi dari: ne quis patiēdo murmuret. d. Vre renes meos ⁊ cor meū. id eſt adhibe purgatorium medicinale tribulatiōis delectatiōibꝰ meis ne quid mali delectet me. Et cogitationibus meis ne quid mali cogitem.

Qm̄ miſericordia tua añ oculos meos ē: ⁊ ꝯplacui i veritate tua.

369 d pe. diſt. 1. q̄ diuinitas.

¶ Hic cōſequēter ſuam declarat innocētiam. ⁊ hoc quo ad duo. Primo quo ad dclarationē mali. Secūdo quo ad ꝓſecutionem boni: ibi. Lauabo inter innocētes. Prima in duas. quia primo oſtēdit modū quo peccata declinauit. Scd̄o oſtēdit i ſpeciali que mala dclinauit: ibi. Nō ſedi ⁊c. ¶ Quātum ad primū notādum: q̄ ma
Pena. iuſticia dei. Mia dei. ximum remediū ad vitāda peccata futura eſt ꝯſideratio diuine iuſticie. ⁊ ad deponēda cōmiſſa conſideratio miſericordie. q̄ declarās Grego. dicit. Pius quippe ac
Grego. 33 mor. c. 15. iuſtus eſt cōditor noſter. ſed nemo dicat q̄ pius eſt venialiter pecco. Et nemo q̄ dum peccauerit dicat: q̄ iuſtus eſt de peccati venia deſpero. Relaxat eīn deus facinus q̄ defletur: ſed ꝑpetrare quiſq; timeat q̄ ſi digne deflere poſſit ignorat. Ante culpā ergo iuſticiā metuat: poſt culpam tn̄ de pietate preſumat. Neq; ita iuſticiam timeat: vt nulla ſpei cōſolatiōe cōualeſcat. Neq; ita cōfidat de miſericordia: vt adhiberevulneribus ſuis digne penitentie negligat medicināſ ſed quē preſumit ſibi pie parcere ſemꝑ cogitet ⁊ diſtricte iudicare ⁊c. Iſtum autē modū ad declinādū a pctīs pſal. ſe dicit tenuiſſe cū dicit. Qm̄ miſericordia tua ante oculos meos eſt. ſcȝ. q̄ſi dicat. Et ſi quādoq; peccauero: ſemꝑ corde attendo miſericordiā tuā ne deſperem veniā. Et cōplacui in veritate tua. ſcȝ in iuſticia tua. q. d. Cōplacet mihi cōſiderare iuſticiā tuā qua peccata punis ne in peccatū cadā. Et ſic in eadē mia ⁊ veritas ſibi obuiauerūt. vt dr̄ pſal. 84. Pſa. 84.

Non ſedi cū cōſilio vanitatis: ⁊ cū iniqua gerētibꝰ nō introibo.

370 24. q. 3. cū q̄bꝰ.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit pctā que ꝑncipaliꝰ ſtuduit de Auaricia.
clinare. Vbi notādum: q̄ cupiditas radix ⁊ fundamētū cupiditas
eſt oīs peccati. dicēte aplo. Qui volūt diuites fieri in Iudas.
cidunt in tentationem ⁊ in laqueū diaboli: ⁊ deſideria 1. Thi. 6.
multa inutilia ⁊ nociua q̄ mergūt hoies in interitū ⁊ ꝑditioneȝ. radix enim oīm maloꝝ eſt cupiditas. Vnde Chriſoſto. in ſermōe de ꝑditiōe iude ait. O demētia i Chriſoſt.
mo cupiditas ꝓditoris: cūcta eīn mala cupiditas ꝑpetrauit. Cupiditas nāq; aīas captas retinet: ⁊ oībus modis alligās cōſtringit: rerū obliuionē imponit: ⁊ alienationē mētis oſtēdit. Hac iudas captus cupiditatis in ſanta cōuerſatiōis menſe diſcipulatus admonitiōis ⁊ ꝑſuaſiōis oblitꝰ eſt cupiditate ductus vt traderet chriſtū. Et nota q̄ cupiditas nō ſolū vt hic accipit̄ eſt inordinatus amor diuitiarū: ſed etiā oīs inordinatꝰ amor alicuius vanitatis. Et ſic cupiditas eſt honorē plus debito q̄rere: delectationē carnis: refectionē corporis ⁊c. Iſtud eſt ḡ illud vitiuȝ q̄ hic pſal. ſpecialiter. vitare ſtuduit: tāq̄ oīm alioꝝ fundamētū. Aliud eſt vitiū q̄ eſt directꝰ ꝯ deū. ſcȝ pctm̄ īfidelitatis ⁊ idolatrie. Et ideo duo facit. Pri a ſe excludit cupitatē. Scd̄o idolatriā ⁊ īfideli
tatē: ibi. Odiui eccleſiā ⁊c. Quantū ad p̄mū ſciendū q̄ Vanitas
vanitatis noie oīa tp̄alia intelligunt̄: q̄ ſunt vana ⁊ in Tp̄alia.
ſtabilia ⁊ nos intēto fine ꝓuant̄. Eccl's. 1. Vanitas va Eccl's. 1.
nitatū ⁊ oīa vanitas. Cōſiliū ḡ vanitatis eſt conſultatio opatio vel deceptio cupidoꝝ q̄bꝰ iſta tp̄alia ābiūt ⁊ inq̄rūt. Aurū ⁊ argētū ſup vtrūq; ꝯſiliū bñplacitū: facultates ⁊
virtꝰ exaltāt cor. Sedere vt ait glo. eſt ꝯſentire cū his q̄ Eccl. 40.

ſibi ſedent. Q̃ð ſi preſens es: et hoc nõ feceris: ibi nõ ſediſti. Si vero abſens es et cõſenſiſti: ſediſti ibi corde q̃uis non corpore. Dicit ergo. Non ſedi cũ concilio vanitatis.i.corde nõ cõſenſi: vel cor meum non appoſui illis q̃ providẽt beati fieri in tranſitorijs. ac ſi diceret. tractatũ cupidorum vitaui: facta ipſorũ nõ amaui: q: illa oĩs iniquitatis ſunt cauſa. Et hoc eſt qð ſubdit. Et cũ iniqua gerentibus non introibo. Et nota q̃ ſm grammaticos aliud eſt gerere: aliud portare. Nam gerimus que in nobis ſunt. ſed portamus exteriora. Iniqua ergo ille gerit qui intus in cõſciẽtia tenet iniquitatem. Eſt ergo ſenſus. Et cũ iniqua gerẽtibus nõ introibo.i.cõſcientiã operis eorũ nõ habeo acceptam.

571 Odiui eccleſiã malignantium: et cum impijs non ſedebo.

¶ Hic cõſequenter a ſe excludit peccatũ idolatrie. Ubi nota q̃ eccleſia idem eſt qð cõuocatio ſiue cõgregatio. Et q: cõuocant et cõgregant tam mali q̃ boni: ideo eſt eccl'ia duplex.ſ.bonorũ et fideliũ: et malorũ et hereticorũ vel infidelium. Itẽ notat hic glo. differẽtiã inter vanos/malignãtes/et impios. Nam vani dicunt illi qui de caducis rebus et trãſitorijs laborãt. de quibus in precedenti verſiculo dictum eſt. Impij aũt dicunt infideles et heretici. Q: pietas idẽ eſt qð cultus dei. Impij aũt ſine pietate.i. ſine dei cultu dicunt. Malignantes aũt ſunt q̃ proximis mala agunt. De cõgregatione ergo et cõuocatione iſtorũ malignorũ et impiorũ.ſ.infidelium et hereticorũ.d. Odiui eccleſiam malignãtium. q: nõ ſufficit declinare malũ niſi odio habeatur. Et cũ impijs nõ ſedebo.i.cũ impijs et

Sedere.
Gregori⁹.

infidelibus nõ habebo cõſenſum. Uel q: ſm Greg. Sedere idem eſt qð requieſcere. ideo cum impijs ſedet qui cum illis pacem et requiem habet. Et ſic nõ ſedere eſt cũ illis pacẽ non habere: ſed illos perſequi vt veritas fidei oibus eluceſcat. Sic eñ nõ cõſenſiſſe infidelibus et idolatris

Hiere.15.

ꝑ nõ ſediſſe Hiere. dicebat. Non ſedi in conſilio ludentium.i.idolatrantium.

572 Lauabo inter innocentes manus meas: et circundabo altare tuum domine.

¶ Hic poſtq̃ egit de declinatione mali cõſequenter agit de proſecutione boni. Ubi nota q̃ bonũ eſt triplex.ſ. Penitẽtie qð ſtat in corde. Doctrine qð ſtat in ore. et Efficacie ſiue gratie qð ſtat in opere. Primo ergo agit de primo. ſecundo de ſecundo. ibi. Ut audiam. tertio de tertio. ibi. Dñe dilexi decorem. Quantum ad primũ notandũ q̃ peccata que ꝑ manus ſignificant quibus operamur: lauantur ꝑ penitentiam que principalius ſtat in corde: q: contritio cordis totius penitentie eſt fundamentũ. Cor cõtritum et humiliatũ deus non deſpicies. Sic eñ per penitentiã ſe lauare dicebat pſal. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectum meũ lachrymis. &c. Sic nũc conformiter.d. Lauabo manus meas.i. per penitentiam purgabo peccata cõmiſſa: et ſic ero inter innocentes. Et quia nõ ſufficit peccata lauare niſi bonis operibus inſiſtamus: ideo ſubdit. Et circũdabo altare tuum domine. Quid enim hic per altare niſi mens noſtra et cor intelligitur humanum? quod virtutibus multis circũdari et ordinari debet: quod ſubiectum eſt virtutum. De quo dicitur. Altaria tua domine virtutum. Iſtud altare noſtri cordis ſepe viſitare debemus/diſcutere et circũdare virtutibus: ne aliquid immundicie lateat in ipſo. Et ſi quid ibidẽ immundum inuenerimus purgare per penitentiam. exẽplo pſalmiſte nunc.d. Lauabo inter innocentes manus meas. &c. Altare tuum dñe. Unde hoc exponens

Bonum.
Pſa.50.
Pſa.6.
Lauare peccatũ.
Altare cor
Pſa.83.

glo. dicit hic.q.d. Circũdabo altare tuum dñe.i. mentẽ meã ipſam ſepe diſcutiẽdo et examinãdo. et ſi aliqð ibidem immundum inuenero lauabo cõterendo/cõfitendo et penitẽdo. et ſic inter innocẽtes cõputabor. ¶ Et nota q̃ iſtud cordis altare multis virtutibus ornari et circũdari debet ſm multiplicem materiã: ex qua in ſcriptura altaria facta legũtur: vt ſic cor noſtrũ ſit Altare terreum ꝑ humilitatis reuerentiã. Altare ligneum ꝑ puritatis caſtimoniam. Altare eneum ꝑ pietatis miſericordiã. Altare lapideũ ꝑ firmitatis cõſtantiam. Altare aureum ꝑ charitatis amicitiam. Altare virtutũ ꝑ virtutis abundantiã. Primo ergo cor noſtrũ debet eſſe altare terreum ꝑ humilitatem dicẽte dño. Altare de terra facietis mihi. &c. Terra eñ que inter oĩa elementa gradum tenet infimũ et oibus ſe cõculcandã prebet pedibus/virtutẽ ſignificat humilitatis qua quis alijs ſe inferiorem cõſiderãs et viliorem prebet cõculcandum. Et ſic ille altare de terra facit dño: qui ſe inter ceteros humilẽ et abiectũ reputat. Unde Bruno exponẽs predicta verba. Altare de terra facietis mihi/ait. Altare de terra eſt humilis hõ q̃ eſt de terra creatus. et iõ dicit dñs. Altare ð terra facietis mihi.i. voſipſos de terra cõſiderate formatos et in vobis terre humilitatẽ ſeruate. Scðo debet eſſe altare ligneũ ꝑ caſtitatẽ. vñ Moyſi ꝑcipit. Facies altare ad adolẽdũ thymiama ð lignis ſethim q̃ ligna ſunt incorruptibilia nec ab igne pñt cõburi: et ſic caſtitatẽ ſignificãt carnis et cordis q̃ nullo libidinis igne cremant: vt ait Beda exponẽs verba ꝑdicta. Tertio ſit altare eneũ ꝑ pietatẽ. Es eñ licet ipſe ſit metallũ duriſſimũ: vigore tñ ignis funditur totaliter et liqueſcit. Sic et cor nr̃m ſolidũ ꝑ cõſtantiam in bono debet eſſe et liqueſieri ꝑ ignẽ charitatis et cõpaſſionis ad proximũ. Et de iſto altari eneo dr. Fecit Salomõ altare eneum viginti cubitorũ lõgitudinis: et viginti cubitorũ latitudinis: et decem cubitorũ altitudinis. Iſtud altare eſt cor nr̃m qð eneũ debet eſſe ꝑ ſtabilitatẽ: fuſibile ꝑ pietatem. cuius lõgitudo eſt vite duratio. cuius latitudo dei et proximi dilectio. cuius altitudo ſuperiorũ cõtemplatio. Habeat ergo lõgitudo viginti cubitos: vt toto vite ſue tpe decẽ ꝑcepta decalogi ſeruet duplicate.i. opere et volũtate. Sit latitudo q̃ in obſeruatione mãdatorũ cõtinet: xpo dicente. Si diligitis me mãdata mea ſeruate. Sed eius altitudo ſit decẽ cubitorũ: vt totus homo interior et exterior eleuetur in decum ſm quinq: ſenſus interiores et ſm alios quinq: exteriores. Quarto ſit altare lapideum per perſeuerãtie ſtabilitatem. de quo Ioſ.8. Edificauit Ioſue altare domino de lapidibus impolitis. Ubi notandum q̃ nihil ita cor noſtrum facit inſtabile ſicut appetitus laudis et glorie vane. et ſic per oppoſitum abiectio glorie vane et hypocriſis altare cordis noſtri ſtabile eſſe facit. Quid autem per lapides ſectos et politos niſi exterioris glorie et laudis deſignatur appetitus? Et ſic per oppoſitum per lapides inſectos et impolitos abiectio omnis hypocriſis et vane glorie denotatur. Unde Stephanus exponẽs verba predicta dicit. Altare eſt mens hominis quod de lapidibus impolitis conſtruendum eſt. Lapides enim non poliunt niſi pro exteriori apparentia. hinc eſt q̃ lapides que in fundamentis ponuntur nõ poliunt: ſed ſolũ illi qui videri pñt. Ille ergo cor ſuũ altare cõſtruit de ſectis lapidibus et politis: qui ideo opera bona facit vt videatur et vt fauorem acquirat humanum. Nos ergo de lapidibus nõ ſectis nec politis cor nr̃m dño faciamus altare: vt noſtra õpera bona ſint lapidea per virtutem conſtantie: ſint impolita per oĩm hypocriſis et vane glorie abiectionem. Quinto ſit altare aureum per charitatem et dilectionem. Fecit Salomon altare aureum. Quid enim per aurum niſi virtus deſignatur charitatis. Unde Nume.4. dicit. Altare aureũ inuoluẽt hyacinthino veſtimẽto. Per hyacinthũ

Altarem triplex.
Exod.19.
Exod.30.
Beda.
2.paral.4
Ioan.14.
Ioſue.8.
Cor.
2.paral.4
Num.4.

eſt colorē celeſtem ipſa ſpūalis ⁊ celeſtis affectio ſignifi
catur. Altare ergo aureū hyacinthino veſtimēto tegit:
cū tota dilectio noſtri cordis et amor refertur ad deum.
Sexto ſit altare virtutum: vt ſcꝫ in altari noſtri cordis
odorem ſanctarum virtutū dn̄o offeramus: q: ſolum ta
ps.83. lia altaria deo eſſe dicunt. Altaria tua dn̄e virtutum.
Iſtud ergo altare cordis noſtri eſt illud altare ad litte-
ram quod multis virtutibꝰ circūdare debemꝰ. de quo
nunc ait pſal. Et circūdabo altare tuū dn̄e.

573 **Ut audiam vocem laudis tue: ⁊ enarrē vniuerſa mirabilia tua.**

¶ Hic conſequēter ponit ſecundā virtutē quam debet
habere quilibet pfectus. ſ. doctrine: q: bonū ⁊ veritatē
quā nouit alios debet docere. Sic em̄ precepit dn̄s ſuis
Math.vlt apoſtolis. d. Docete oēs gentes ſeruare oia queciiqꝫ mā
daui vobis. Qd ideo requiritur. q: ſicut quilibet proxi
mū tenet diligere: ſic ⁊ bona q̄ nouit ipm̄ docere. De il-
lis bonis dico que ſpectāt ad fidē ⁊ aiaꝝ ſalutē. Sꝫ qua
liter hoc ſit faciendū hic oñditur. Q: primo quilibet de
Docere. bet audire ⁊ addiſcere anteq̄ꝫ alios pſumat docere. Et
Addiſcer. hoc eſt qd̄ dr̄ in Cano. di. 36. q ecclesiaſticis. Saluator
Predicar noſter prius in medio doctorum ſedit audiens illos ⁊ in-
terrogans: ⁊ poſtea pdicare cepit: q: prius quiſqꝫ debet
diſcere: ⁊ poſtea predicationis officiū vſurpare. Hinc etiā
dn̄s prius apl̄os docuit: poſtea ipſos ad pdicandū mi-
ſit. Et iſtum ordinē hic oñdit pſal. Qui prius vult audi
re laudes ⁊ mirabilia dei: poſtea illa enarrare ⁊ docere:
dicēs. Ut audiā vocē laudis tue. quo ad pmū. Et enar
rem vniuerſa mirabilia tua. quo ad ſecūdū. Et vide q̄
bene anteq̄ꝫ iſte audiat vt addiſcat vel aliis pdicet pre-
mittit cordis mundiciā. d. Lauabo inter innocētes. ⁊c.
Poſtea audire verbū dei ⁊ illud pdicare ꝯſr adiungit
dicēs. Ut audiā. ⁊c. Hoc ideo: q: in maliuolā aiam nō
Sap.1. introibit ſapiētia: nec habitabit in corpore ſubdito pec-
catis. Dicat ergo pſal. pmo audiaꝫ vocem laudis tue.
ideſt diſcam quō te laudem: non me. Ille autem intelli
git qualiter laudandus eſt deus: qui bonum ſuū non
ſibi ſed deo tribuit.

574 **Domine dilexi decorem domus**
24.q.1.Ois
bus. **tue: ⁊ locū habitationis glie tue.**

¶ Hic ꝯſr ponit tertiam virtutem neceſſariā. ſ. efficaciā
gratie: que ſtat i affectiōe ſanctitatis ⁊ ſanctoꝝ. Ubi no
Domꝰdei ta q̄ hic p domū dei intelligit eccleſiā quā xp̄s ſuam vo
Mat.21. cat. d. Domus mea domꝰ orationis vocabit. ⁊c. Decor
Eccleſia aūt huius domus eſt ſanctitas ⁊ virtus. Unde ſicut do
Decor. mus exterior quāto melius eſt ornata magis decora vi
detur. ſic ⁊ eccleſia dei quāto maiori fulget ſanctitate tā
to magis exiſtit decora. Hic eſt ille decor domꝰ dei. i. ec-
ps.92. cleſie quo ipſa ornatur. de quo dr̄. Domū tuā decet ſan
ctitudo in longitudinē dieꝝ. Dicit ergo pſal. Domine
dilexi decorem domus tue. i. dilexi me facere tibi domū
decoram per ſanctitatem. Et locum habitationis glo-
rie tue. quod ad idem tēdit. i. dilexi me facere tibi locuꝫ
in quo in futuro habitet gloria tua. q: tunc ſatiabor cū
ps.16. apparuerit gloria tua.

575 **Ne perdas cum impijs deus animam meā: et cuꝫ viris ſangui num vitam meam.**

¶ Hec eſt ſecūda pars in qua pſal. orat in futuro a ma
lis ſeparari ne cum illis demergatur in peius. Et diui
ditur in tres partes. Quia primo petit dictam ſepara-
tionem. Secundo oſtendit malorum iuſticia damna-
tionem. ibi. In quorum manibus. Tertio oſtendit iu-
ſticiam ſuā liberationem. ibi. Ego autem in innocētia.
Quantum ad primum petit a malis in futuruꝫ ſepara
ri ne ſimul damnetur cū illis. d. Ne perdas cum impijs
deus animā meā. q. d. Et ſi corpore pateris in preſenti ſi
mul eſſe bonos ⁊ malos: hoc rogo ne patiaris in futu-
ro. i. nō patieris. Et aduerte q: quāuis nō ſolum impij Dānatio.
⁊ viri ſanguinū in iudicio damnabuntur: ſed etiā ſup- Dānatus.
bi/auari/luxurioſi. ⁊c. tñ ſolū nominat impios ⁊ viros Impius.
ſanguinum. Quia iſte ſpiritu prophetico eleuatus iaꝫ Homici-
preuidebat q̄ in iudicio cōtra dānandos ſola impietas dium.
erga proximū ⁊ crudelitas allegabitur a xp̄o: cuꝫ dicet
damnādis. Eſuriui ⁊ nō dediſtis mihi manducare. ⁊c. Math.25.
Pietas em̄ non ſolum in ſcriptura accipitur p cultu di
uino: ſed etiam p miſericordia impendenda proximo.
Et ſic impius pro crudeli erga proximū accipit. Dum ps.9.
ſuperbit impius incendit pauper. Et tales crudeles nō
miſerentes proximo etiā dicunt viri ſanguinuꝫ. Q: vt
vulgariter dr̄. Occidit hoiem qui ipm̄ nō pauit duꝫ po
tuit. Et habet di. 86. in ſingulis. Propter quod hic ait diſt.86.
glo. q̄ impij ⁊ viri ſanguinum hic illi accipiuntur: qui
contra charitatis mandata agunt primo nō miſeren-
tes. Item nota q̄ hic animā ⁊ vitam pro eodem accipit
q: ipſe homo anima viuit.

In quorum manibus iniquita- tes ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus. 576

¶ Hic oſtendit iniquoꝝ iuſtam damnationē. Ubi no-
ta q̄ quāuis pprie loquendo iniquitas a peccō differat: Iniqtas.
q: peccatū eſt genus ad omne vitiū. iniquitas autē nō Pccm̄
niſi de graui peccato dicit: vt dicit Grego. Ipſo loquen Greg.li.ii.
di vſu plus eſt iniquitas q̄ peccatū. Un̄ omnis homo ps.22.
libere ſe peccatorem fatetur. Iniquū vero nōnunq̄ di-
ci erubeſcit. Tamen ſepe p eodem accipitur peccatū et
iniquitas. Sic em̄ dicitur. Omnis qui facit peccm̄ ⁊ ini 1.Jo.3.
quitatem facit: q: etiā peccatū eſt iniquitas. Hic ergo
accipitur iniquitas p maioribus peccatis qñ dicit. In
quorum manibus iniquitates ſunt. i. quoꝝ opera ſunt
iniqua. Unde ⁊ radicem quaſi ois iniquitatis oſtēdit
cum ſubdit. d. Dextera eorū repleta eſt muneribꝰ. Ubi Dextera.
notandū q̄ nomine dextere hic accipitur interior intē-
tio. ſic ⁊ p ſiniſtram ſenſualitas exterior. Dextera ergo
eoꝝ dicit repleta muneribꝰ: q: tales totā ſuam rationē
ad munera applicant accipienda ⁊ non ad ſpūalia. Et
dicit muneribus in plurali: q: multiplex eſt munus. ſcꝫ
a manu ab ore ⁊ ab obſequio. vt dicit textꝰ. 1. q. 1. ſunt
nōnulli. Un̄ dicit hic glo. Dextera eoꝝ repleta eſt mu- Munus
neribus: q: ſi quid boni agunt: p muneribus faciūt pe
cunie vel laudis humane: vl' timoris quo timent offen
dere diuitem. Q: rationem que eis data eſt ad obtinē
dā ſalutem eternam cōuertunt ad accipienda huius ſe
culi dona. ppter quod dicit. Nō accipies munera q̄ ex Deut.16.
cecant oculos iudicuꝫ. Sꝫ forte dices. Nūquid iuſticiā Juſticia.
p muneribus defendens peccat? Ad hoc audi Greg. d. Aduocatꝰ
Nam plerūqꝫ nōnulli terrena munera appetunt ⁊ iuſti Munus.
ciam defendūt: ſeqꝫ innocentes eſtimant: ⁊ eſſe defenſo- Greg.li.9
res rectitudinis exultāt. quibus ſi ſpes muneris ſubtra mor.c.19.
hitur: a defenſione protinus iuſticie ceſſatur. ⁊ tamē de
fenſores iuſticie ſe cogitant: ſeqꝫ aſſerunt eſſe rectos. qui
nequaq̄ rectitudinem ſed munera q̄rerunt. Contra
quos bene per Moyſen dicitur. Juſte quod iuſtum eſt Deut.16.
exequere. Iniuſte quippe quod iuſtū eſt exequitur: q̄
ad defenſionē iuſticie nō virtutis amore ſꝫ amore pmij
excitat. Iniuſte qd̄ iuſtū eſt exequit: q̄ ad defenſionem
ipſam quā ptendit iuſticiā venūdare minime veretur.
Juſte ergo iuſtum exequi eſt in aſſertionē iuſticie ipſaꝫ
iuſticiam querere. ⁊c. Sed quid dicatur hodie de iudi

Eſaie. i. cibus ⁊ principibus audi Eſaiã dicentẽ. Principes tui infideles ſocij furum: omnes diligunt munera: ſequuntur retributiones. ⁊c.

377 xi. q. 3. q re etc. **Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum: redime me et miſerere mei.**

¶ Hic cõſequenter oſtendit ſuã iuſtã liberationẽ. Iſte eñ loquitur vt dictum eſt in perſona eccleſie que maculam non habet neq̃ rugam. Ideo ſuam. i. eccleſie innocentiam ⁊ puritatẽ: qua ſcz merito a malis debet ſeparari pretendens. d. Ego autẽ in innocentia mea ingreſſus ſum. quaſi dicat. Illa muneribus ditati ſunt: ego autem econtra in innocentia mea ingreſſus ſum: id eſt diuitijs innocentie ⁊ ſpiritualibus theſauris ſum ditatus. Ideo redime me ⁊ miſerere mei. Preuidit iſte precium xp̃i ſanguinis quo mundus erat redimendus. Ideo rogat. dicẽs. Redime me. i. valeat mihi ad perfectionem liberationis precium tanti ſanguinis. Et miſerere mei. q: magna miſericordia fuit ſparſus xp̃i ſanguis in redemptionem noſtrã. Sed forte dices. Si iſte

Redẽptio. Fides xp̃i. Queſtio.

eſt innocẽs ⁊ ſine peccato: quomodo querit redimi per xp̃i ſanguinem qui ſolum effuſus eſt in remiſſionẽ peccatorum? Reſpondeo q̃ omnes natura naſcimur filij ire

Ephe. 2.

ſed per fidem xp̃i ⁊ virtutem eius paſſionis mũdamur a peccatis ⁊ redimimur a penis: quia ipſe pctã noſtra in corpore ſuo portauit ſup lignum crucis. Unde a principio mundi vſq̃ ad finem ſine fide xp̃i nullus a peccato liberatur. Unde ait Auguſti. ⁊ recitat a magiſtro li. 3. di. 25. Oẽs iuſti ſiue ante incarnationem xp̃i ſiue poſt nec vixerunt. ſ. ſpũaliter: neq̃ viuent: niſi ex fide incarnationis Ieſu xp̃i. profecto q: ſcriptum eſt. Non eſt aliud nomen ſub celo in quo oporteat nos ſaluos fieri. Ex illo ergo tẽpore valet ad ſaluandum genus humanũ: ex quo ab Adam viciatũ eſt. Sic iſte ſuam innocentiã a xp̃o recognoſcens. d. Redime me. ⁊c. Loquẽs per verbum preſentis temporis ⁊ non preteriti vel futuri: quia ſemper iuſti a pctis p xp̃m purgãtur ⁊ redimuntur a penis. Sic etiam per verbum p̃ſentis temporis de xp̃o dixit Ioannes baptiſta. Ecce qui tollit peccata mundi. Quod exponens Theophilus. d. Non dixit Ioannes qui tulit de preterito: neq̃ qui tollet de futuro: ſed de preſenti qui tollit: quaſi hoc ſemper faciente Ieſu. ⁊c. Unde ſuam innocentiam per chriſtum habitam ſubſequẽter declarat dicens.

Magiſter li. 3. di. 25. Act. 4. Pñs xp̃s. Joan. 1. Theophil'

378 **Pes meus ſtetit in via recta: in eccleſijs benedicam te dñe.**

¶ Quid enim pedes ſignificant niſi affectiones anime ⁊ voluntates quibus anima gradit bene vel male? Si pes tuus ſcandalizat te erue eum. ⁊c. quod de affectiõe anime intelligitur. Quid aũt eſt via recta. ſ. que breuior ⁊ facilior ad vitam dirigit niſi charitas? De qua ait apls. Excellentiorem viam vobis demõſtro. Uocatur eñ charitas via recta ⁊ ceteris excellentior: q: nulla virtus ſine ipſa proficit ad ſalutem: ipſa autem per ſe ſufficiens eſt. Quid eſt ergo pes meus ſtetit in via recta: niſi voluntas mea ⁊ affectio ſtetit in charitate ⁊ dilectiõe? que ſcz via recta dicit q: omnia opera dirigit in deum. Unde de iſtis vijs charitatis dicit. Iuſtũ deduxit dñs per vias rectas ⁊ oſtendit illi regnũ dei. Et in hoc oſtendit ſe deum diligere. Deinde de dilectiõe ꝓximi ſubdit. In eccleſijs benedicã te dñe. Dicit aũt pluraliter in eccleſijs. q: quãuis vna ſit eccleſia q: vnum xp̃i corpus ⁊ vna fides: tñ plures ſunt eccleſie particulares vt plura corporis membra. ſicut dicimus eccleſiã romanam quã

Math. 18. Pes. 1. corin. 13. Uia recta. Charitas. Sap. 10. Eccl'e.

alia eccleſia debet imitari. In hoc ergo oñdit dilectionẽ ꝓximi. d. In eccleſijs bñdicã te dñe. Quid eñ ẽ bñdicere dñm niſi ſic viuere vt exẽplo boni operis ceteri ad dei laudẽ inducant. vñ glo. hic dicit. In eccleſijs bñdicam te dñe. hic dilectioni dei adiunge dilectionẽ ꝓximi. Q: nõ occultabo eis quos vocaſti bñdictionẽ ⁊ gratiã tuã. vt p me benedicaris ab illis: qui meo exemplo ⁊ doctrina informant ad benedicendũ. Benedicere eñ deũ in eccleſijs eſt ſic viuere vt ſuo exemplo p mores aliorum deus benedicatur. Qui eñ benedicit deo lingua ⁊ non factis nõ vere benedicit. Sic eñ dicitur. In eccleſijs benedicite deo domino. Bñdicere Ps. 67.

379 2. q. 7. neſcis. **Dominus illuminatio mea: ⁊ ſalus mea quem timebo.**

¶ Hic ps talem habet titulũ. In finẽ pſal. dauid priuſq̃ liniret. Pro cuius intellectu ſciendũ q̃ dauid ter fuit inunct' in regẽ. Primo a Samuele in bethleem cũ adhuc eſſet in domo patris. Ex qua vnctione habuit ius regni ſed nõ poſſeſſionẽ. Et ex illa vnctiõe habuit ſpiritũ ꝓpheticũ ⁊ directus eſt in eũ ſpũs dñi. Scdo fuit inunctus in regẽ in Ebron: qñ ſcz mortuo Saule venit in Ebron: ⁊ ſup tribũ Iuda ſolũ incepit regnare. yſboſeth aũt fili' Saulis regnauit ſup vndecim trib'. ⁊ hoc durauit ſeptẽ annis ⁊ ſex menſib': vt habet. 2. Reg. 2. Deinde vero interfecto yſboſeth a Rechab ⁊ Banaa: cõgregat' fuit oĩs iſrael: ⁊ venerũt ad dauid in Ebrõ: ⁊ ibi vnxerũt dd in regẽ ſup oẽs duodecim trib'. Et poſt aſcẽdit in hieruſalẽ ⁊ regnauit in pace: vt habet. 2. Regũ. 5. Ad ꝓpoſitũ ergo qñ titul' dicit In finẽ pſal. dauid priuſq̃ liniret. hoc intelligit de iſta tertia vnctione q̃ fuit gñalis: in q̃ poſſeſſionẽ toti' regni accepit. Q: anteq̃ iſta tertia vice eſſet vnct' hunc pſal. fecit ſe diſponẽs deuote ad iſtã vnctionẽ recipiendã poſt q̃ regnauit in pace. Sz q: hec oĩa in figura ꝯtingebant illis: q: oĩa figurabãt xp̃m ⁊ eius mẽbra. Ideo ſciendũ q̃ olim duo gña pſonarũ inungebant qd huc vſq̃ hodie ſeruat. ſ. reges ⁊ ſacerdotes. In qb' ſignificabat vnus xp̃s: q̃ eſt ver' rex veruſq̃ ſacerdos. Rex q: nos regit et ducit. Sacerdos q: ꝓ nobis interpellat ⁊ ſacrificiũ deo ꝓ nobis obtulit: nõ vtiq̃ aliud q̃ ſeipſm. Nos aũt q: ſumus xp̃i mẽbra: ideo vnũ ſum' in xp̃o. Uñ ⁊ dicimur xp̃i. i. xp̃iani q: p ipſũ oẽs vngimur: q: de plenitudine ei' oẽs accepim' gratiã ꝓ gr̃a. Uñ ſicut dauid trib' vicibus fuit inunct' ſic ꝯformiter ⁊ nos vngimur. Primo eñ dauid fuit vnct' in ſignũ regni ipſi' futuri. ſic ⁊ nos in ſignũ regni eterni pcipiendi p̃mo vngimur in baptiſmo ⁊ in alijs ſacramẽtis. Et ſicut dauid poſt primã vnctionẽ multos hoſtes habuit. ſic ⁊ nos poſt baptiſmalẽ gratiã multos hic patimur hoſtes. Scdo vngimur particulariter in reges qñ poſt mortẽ aĩa beatificat. Sz tertio erit vnctio gñalis gl'e qñ in fine ſimul aĩa cũ corpore beatificabit. Q: tũc in reges vngemur cum duplici ſtola. ſ. aĩe ⁊ corporis. Eſt g̃ ſenſus tituli iſte. In finẽ pſal. dauid. i. iſte pſal. dirigẽs nos in finẽ future ꝯſummationis attribuitur ipſi dauid. ſ. cuilibet fideli. agenti hoc q̃ priuſq̃ liniret ſcdo. i. ante ſtolam beatitudinis. Intẽtio aũt tota eſt mouere fideles ne quis poſt poſt primã vnctionẽ torpeat: ſed ad ſecundam diligenter ſe paret. ¶ His p̃miſſis primo dicã ſenſum littere. Et ꝯñr ſignificatum per litterã. Quantum ad primum ſciendũ q̃ vt dicunt hebrei: ⁊ eſt valde veriſimile: qñ de' ꝓmouet aliquem ad aliquã dignitatẽ dat ſibi gratiã p quam cõuenienter illã aſſequi poſſit. Et hoc niſi promot' opponat ſibi obicẽ. Et ideo dauid ꝓmotus ad regnum ad illam vnctionem ſe p̃parauit deuote: ⁊ hunc pſal. fecit. Et di-

2. reg. 4. Unctio Dauid. Xp̃s. Rex. ſacerdos. Nota tres vnctiões dauid.

nidiꝶ in tres partes ſm̄ quod dauid tria a deo petit ne-
ceſſaria ad debite exequendaꝫ regie dignitatis officiū.
Primum eſt cōtra aduerſarios fortitudo ⁊ conſtantia.
Secundū eſt quo ad dei cultū deuotio ⁊ reuerētia. ibi.
Unā petij a dn̄o. Tertiū eſt in bonis operibꝰ ꝯtinuatio
⁊ pſeuerātio. ibi. Adiutor meꝰ eſto. ⁊c. vi. R. ¶ Quātū
Unctio. Xp̄ianus fidelis. ad intellectū ſignificatū p litterā. Notandū ꝙ ſicut dd̄
tribus vicibus fuit vnctus: ita ⁊ quilibet verus fidelis
⁊ xp̄ianus tribus vicibus p dei gratiaꝫ inungitur. ſ. in
baptiſmo. in beatificatione aīe. ⁊ in beatificatione reſu
ſcitati corporis. Et ſm̄ hoc ps̄ diuiditur i duas partes.
Qꝛ primo agit de prima vnctione que fit in baptiſmo.
Secundo de ſecunda q̄ fit in beatitudine ſiue in celo. ſe
cūda ibi. Credo videre bona dn̄i. Prima in duas: qꝛ p̄
mo agit de multis gratijs: que in prima vnctione con-
feruntur. Secundo de multis aduerſis que illam conſe
quunꝶ. ibi. Exaudi dn̄e vocem meā qua clamaui. Pri
ma in duas. qꝛ primo oſtendit virtutes que danꝶ in ba
ptiſmo. ſecundo oſtendit effectum virtutum. ibi. Dum
appropiant. ⁊c. Quantum ad primum ſciendum ꝙ in
baptiſmꝰ. ſacramento baptiſmi infunditur fides charitas ⁊ ſpes.
et ſi non quo ad actum tamen quo ad habitum. Cum
ſine illis virtutibus nullus ſaluari poſſit: quomodo
ſaluarentur paruuli baptizati ſi non darentur eis dicte
virtutes in baptiſmo? Et hec determinatio eccleſie ha
betur ſcꝫ in clementinis ca. i. vbi dominus papa tracta
tis duabus opinionibus de efficacia baptiſmi cōcludēs
dicit. Nos autem attendentes generalem efficaciā mor
tis xp̄i que per baptiſmum applicaꝶ pariter oībus ba-
ptizatis ſm̄ opinionē que dicit tam paruulis q̄ adul-
tis conferri in baptiſmo informantem gr̄am ⁊ virtutes
tanq̄ probabilioreꝫ ⁊ dictis ſanctoꝝ ⁊ modernoꝝ theo
logorum magis conſonam ⁊ concordem: ſacro appro-
bante concilio: duximus eligendam. Ad propoſituꝫ er
Illūiatio. go cum per fidem ⁊ alias virtutes illumineꝶ anima: ſe-
quitur ꝙ in prima vnctione baptiſmali deus dans ani
me fidem ⁊ virtutes/ ipſam illuminat. Et hoc eſt quod
pſal. in perſona noui xp̄i militis prima vnctione. i. ba-
ptiſmali inunctꝰ gratia. d. Dn̄s illuminatio mea. q. d.
Non ego mihi ſum lux ſed xp̄s: qui per ſuam gratiam
illuminat oēm hominem venientem in hunc mundū.
Sapiē. 2. Quod ideo dicit. quia peccatum menteꝫ excecat. Exce
cauit eos malicia eorum: ⁊ naturaꝫ ad bonum exequē
Thrē. 1. dum debilitat. Peccatū peccauit hieruſaleꝫ: propterea
inſtabilis facta eſt. Cum ergo iſta prima inunctio tol-
lat pctīn: ſequiꝶ ꝙ animaꝫ illuminat ⁊ fortificat. Que
duo notās pſal. d. Dominus illuminatio mea. quo ad
primum. Et ſalus mea. quo ad ſecundum. Et hoc con
tra infirmitatem nature: vt ſcꝫ iam poſſim reſiſtere pec-
cato. Quoniā vt dicitur pſal. 36. Salus autem iuſtoꝝ
a domino eſt: ⁊ protector eorum in tempore tribulatio-
Timor. nis. Ex quo ſequitur ꝙ nullum hominem debes time-
Nō hic bn̄ efficaciaꝫ baptiſmi. re. Et ideo interrogatiue ſubdit. Quem timebo? ideſt
nullum timebo hominem: Quia nullus poteſt con-
tra dominum. Quia ergo hic agitur de efficacia prime
vnctionis notandum ꝙ vt doctores dicunt: baptiſmus
bapti ſmꝰ. multas habet efficacias: quas his paucis verbis pſal.
comprehendit. d. Dn̄s illuminatio mea. ⁊c. Prima eſt
qꝛ culpaꝫ tollit originalem. de ꝯſe. diſ. 4. firmiſſime. Et
extra de baptiſmo ⁊ eius effectu. maiores. Secundo oēꝫ
culpam delet actualem. de ꝯſe. diſ. 4. regenerante. Ubi
dicitur ꝙ carne cōtrahitur tantūmodo peccatum origi
nale: ſed regenerāte ſpū ſancto etiā omniū voluntarioꝝ
fit remiſſio pctōꝝ. Tertio tollit oēm penā pctō debitam.
ſ pe. di. 7. de pe. di. 7. hoc aūt q̄liter. et li. 4. di. 4. Quarto aperit
ianuā celeſtē. vn̄ ſi baptizatus mox decederet: continuo
ad patriā euolaret. Extra de p̄ſbytero nō baptizato. ca.
debitū. Quinto fomitē extenuat licet cōcupiſcentiā nō

euacuet. de ꝯſe. di. 4. ca. 2. Sexto diſpenſat cū cōtrahen
te in ſecundo vel tertio gradu. li. 4. de diuortijs. c. gau-
deamꝰ. Et ibi allegaꝶ rō: qꝛ baptiſmus ideo inſtitutus
eſt nō vt ſoluat cōiugia ſed vt pctā deleat. Circa p̄dicta Queſtio. Dilatatio baptiſmi.
ſunt aliq̄ dubia. Primū vtrū ſit bonū baptiſmū vſq; ad
finē vite differre: qꝛ cū baptiſmus tollat oēm culpā ⁊ pe
nā: talis ſine aliq̄ purgatorij pena tranſiret ad celū. ⁊ ſic
vtilitas magna foret ſacramētū differre. Rn̄deo ꝙ lau-
dabile eſt ꝙ q̄ citiꝰ cōmode fieri poteſt baptizeꝶ infans.
Ratio. primo ꝓpter mortis periculū: qꝛ cū ſint fragilis
nature cito ⁊ faciliter moriunꝶ. ſecūdo ꝓpter infeſtatio
nes demonū q̄ nō habent tantā ptātem ſup baptizatos.
Sc̄da eſt: poſito ꝙ quis velit baptizari quē ſacerdos nō Queſtio. Baptiſmi ſimonia.
vult baptizare niſi ſibi certo dato precio: nunq̄d tali li-
cet in eo caſu p baptiſmo aliq̄d dare ⁊ emere baptiſmū?
Rn̄ſio. Jo. in ſūma. d. ꝙ in tali caſu a tali licet aquam Jo. in ſumma li. 3. ti. 24. q. 20.
emere ꝓ baptiſmo faciendo etiā ſi aqua cōſecrata eſt. ſꝫ
nō licet dare pecuniā ꝓ baptiſmo faciendo nec ꝓ ſe ſi ta
lis ſit adultꝰ: qꝛ in tali caſu ſufficit baptiſmꝰ flaminis.
nec etiā ꝓ paruulo: qꝛ nō ſunt facienda mala vt eueni-
ant bona. Et ſubdit. ꝙ ſm̄ Alexan. in tali caſu pōt redi Rom. 3.
mere vexationē ſui iuris ſi baptizandus ſit adultꝰ: etiā
ꝓ paruulo quē vult baptizare. Sꝫ Thomas dicit ꝙ pri
mū meliꝰ eſt. Tertia dubitatio eſt: poſito ꝙ nullꝰ pōt re Queſtio.
generari niſi ſit generatꝰ: aliq̄s naſcēs eſt in periculo ap
paret extra ventrē matris ſm̄ aliquā pteꝫ: ſi de periculo
timeꝶ nūquid pōt baptizari illa ps q̄ apparet extra ma
tris vterum: vt totus dicaꝶ baptizatus? Rn̄deo ꝙ ſic. qꝛ
quecūq; ps corporis eiꝰ appareat ipſa eſt aīata aīa ra-
tionali ⁊ humana: cum ipſa ſit tota in corpe ⁊ tota in q̄
libet pte corporis. Et p cōſequēs quacūq; pte baptizata
baptizatū eſt aīal humanū: ⁊ per ꝯns hō. et non aliꝰ hō
q̄ ille puer: igitur ille puer eſſet baptizatꝰ. Sꝫ pone ca- Queſtio.
ſum: apparet aliq̄ ps extra: baptizās credit ꝙ ſit maſcu
lus: ⁊ baptizans cū imponit ſibi nomen Petrꝰ: poſtea
totꝰ exit ⁊ eſt femina. nunq̄d vere eſt baptizatꝰ? Rn̄deo
ꝙ talis baptizans aut erat intētiōis baptizādi maſculū
ſic ꝙ nullo mō feminā: aut baptizādi illū fetū ſiue maſ-
culꝰ eſſet ſiue femina. p̄mo mō nō eſt baptizatꝰ. ſc̄do mō
ſic. Cōſilis caſus eſt de volēte ꝯſecrare decē hoſtias ⁊ aſ
ſe hꝫ vndeci. Uñ dicūt doctores ꝙ in tali caſu debēt im
poni noīa coīa tā maſculis q̄ femininis. vt Bonagratia:
Bonauentura: ⁊ ſimilia. ⁊c.

Dominꝰ ꝓtector vite mee: a quo trepidabo. 580.

¶ Hic ꝯfir hoc alijs v̄bis confirmat. d. Dn̄s ꝓtector. ⁊c.
q. d. Quē debeo timere? certe nullū. qꝛ dn̄s ꝓtector vite
mee. i. dans mihi vitā v̄tutū in baptiſmo: quē etiā ꝓte-
git. i. cōſeruat niſi ponā obicē. Ideo nō ait dn̄s dator vi
te mee: qꝛ hoc poſuit in p̄mo verſiculo: ſꝫ dn̄s ꝓtector. i.
cōſeruator. Et iō a q̄ trepidabo? interrogatiue poniꝶ. i.
quē vel q̄d trepidabo. q. d. nec aliq̄d nec aliqueꝫ. qꝛ ad
oīpotentē deū ptineo. q̄ me illuminat: ſaluat ⁊ ꝓtegit. iō
nullūꝫ timeo p̄ter ip̄m. dicit ḡ. Dn̄s ꝓtector vite mee. i.
conſeruator. Quid eīn valeret aut quō ſubſiſteret vita
gratie data in baptiſmo niſi ab ipſo deo dante cōſerua-
reꝶ? certe nihil. Nā vt dicit Greg. ſup illo v̄bo Job. 23. Grego. 16. mor. c. 18.
Ipſe ſolꝰ eſt. Nunq̄d nō ſunt angeli ⁊ hoīes: celū ⁊ ter- Gen. 1.
ra. ⁊c. Et certe ſcriptū eſt. creauit vt eēnt oīa. Cū ḡ in reꝝ
natura tā multa ſunt: cur beati viri voce de. Ip̄e eīn ſolꝰ
eſt? Sꝫ aliud eſt eſſe: aliō p̄ncipalr̄ eē: aliō mutabilr̄ eē: Eſſe.
aliō imutabilr̄ eē. Sūt eīn oīa: ſꝫ p̄ncipalr̄ nō ſunt: qꝛ i ſe
metipſis minime ſubſiſtūt: niſi gubernātis manu teneā Cōſeruatio dei.
tur/ eſſe nequaq̄ pñt. Et infra. Cuncta q̄ppe ex nihilo
facta ſunt: eorumq; eſſentia rurſum ad nihilū tenderet
niſi ea auctor oīm regiminis manu retineret. ⁊c. Sic er

go ⁊ de vita virtutū. quod a deo in baptiſmo data ſubſi-
ſteret niſi ab ipſo deo conſeruaret. Et hoc eſt qd notans
pſal. d. Dñs ꝓtector vite mee. ⁊c.

581 6 q. i. ſumma.
Dum appropiant ſuper me nocentes: vt edant carnes meas.

¶ Hic conſequenter oſtendit quātum effectum habeat
virt⁹ a deo in baptiſmo infuſa. Et diuiditur in tres par
tes ſm ꝙ tres habet effectus. Quoniam primo aduerſi
tatis expellit timorem. ſecūdo felicitatis infundit amo
rem. ibi. Unam petij a domino. tertio eternitatis conce
dit honorē. ibi. In petra exaltauit me. Quantū ad pri
Aduerſitas. mū notandū ꝙ aduerſa ſunt multiplicia. ſ. corporis fi-
dei ⁊ tēporaliū rerū. Et oīm iſtorū gratia in baptiſmo
collata expellit timorem. ſ. timorem corporis in princi-
pio. timorem fidei. ſ. hereticorū. ibi. Qui tribulāt me.
Timor. Timorem mūdi. ibi. Si conſiſtāt aduerſum me caſtra.
Primo ergo virtus in baptiſmo data. ſ. ſi ſm illā viua
mus expellit timorē corporis: qd notās dicit. Dum ap
Pena corporalis. propiāt ſuper me nocentes. ⁊c. Nocentes enī ⁊ inimici
temporales corpus poſſunt occidere: animam aūt lede
re non poſſunt. Sed quid timenda ſunt damna corpo
ris vbi ſalus anime cōſiſtit? certe minime. qr corp⁹ da-
tum eſt in ſeruitiū aīe vt ipſi ſubdatur: ⁊ nō econtrario.
Et hoc eſt quod dicit. Dū appropiant ſup me nocētes.
ſcʒ ⁊ mali. Ad hoc ſolum appropinquant: vt edant car
nes meas: qr ſcʒ anime ⁊ virtutibus eius nocere nō pñt.
Math. 10 Sic enī ⁊ xp̄s docebat. di. Nolite timere eos q̄ occidunt
corp⁹. aīam aūt nō poſſunt occidere: ſed potius eū time
te qui poteſt aīam ⁊ corpus perdere in gehennā.

582 de pe. di. i. homicidiarum.
Qui tribulāt me inimici mei ipſi infirmati ſunt: ⁊ ceciderunt.

¶ Hic oſtendit qd expellit timorē fidei. i. hereticorū im-
Heretici. pugnātium fidē. Heretici enī in primitiua eccleſia mul
tum ipſam tribulauerūt ⁊ ipſā deſtruere conabant: qr
fidem catholicā in qua vnitur eccleſia: deſtruere cona-
bantur: vtputa Arriani vnitatē eſſentie negabant in
deo. Sabelliani negabant trinitatem pſonarum. Euti
ces negabant verbum veram hominis carnem aſſum-
24. q. 3. quidā autē. pſiſſe: ⁊ ſic de alijs. Et ſic diuerſis hereſibus eccleſiam tri
bulabant. vnde eccleſie ſmyrne dicit Apoc. 2. Scio tri
bulationem tuā qr blaſphemaris ab his qui dicūt ſe iu
deos eſſe ⁊ non ſunt: ⁊ iſti ſunt heretici. Sed tñ eccleſia
ꝑ gratiam xp̄i ſibi datam: hanc hereticorum aduerſita
tem ſuperauit ⁊ vicit. qr heretici proſtrati ſunt ⁊ defece-
runt ⁊ fides eccleſie manet. Et hoc notās dicit. Qui tri
bulant me inimici mei. ſ. heretici: infirmati ſunt ⁊ ceci-
derunt: qr ſcʒ veritate fidei conuicti ſunt ⁊ exterminati.
Uel in bonum poteſt accipi. Ipſi infirmati ſunt ⁊ ceci-
derunt: vt intelligatur. ipſi infirmati ſunt in eo. ſ. quod
male defendebant: vt me ad fidem conuerſi meliora cre
dant. Et ſic ceciderunt. qr colla ſua iugo fidei ſubmiſe-
rūt. Sic enī de iſtis inimicis ſcʒ hereticis ꝑdixerat pſal.
ps. 17. in perſona eccleſie. dicēs. Perſequar inimicos meos et
cōprehendam illos. ſ. ꝑ predicationem fidei: nō conuer
tar donec deficiant. ſ. ab erroribus ſuis: confringam il-
los nec poterunt ſtare: cadent ſubter pedes meos.

583 13. q. 3. inquinauit.
Si conſiſtant aduerſum me caſtra: non timebit cor meum.

¶ Hic oſtendit conſequenter ꝙ gratia in baptiſmo da
ta excludit timorem contra aduerſitates mundi tam
viſibiles ꝙ̄ inuiſibiles. De viſibilibus enim aduerſi-
tatibus illatis ab hominibus mundi dicit. Si conſi-
Caſtra. ſtant aduerſum me caſtra. Caſtra enim dicuntur con-
gregatio militum contra hoſtes ad alios inuadendū
⁊ expugnādum. Et ſic per caſtra intellige inimicos ho
mines nos per aduerſa perſequētes vt noſtra bona tol-
lant vel honores. Iſtis irritatus fuit Moyſes ⁊ Aarō.
pſal. 105. Irritauerunt Moyſen in caſtris Aaron ſan- ps. 105.
ctum domini. Sed talia caſtra gratia dei facit nos non
timere. Et hoc eſt quod ſubdit. Non timebit cor meū.
nec mirum: quia per gratiam baptiſmalem domin⁹ eſt
nobiſcum. Si ambulauero in medio vmbre mortis: nō ps. 22.
timebo mala qm̄ tu mecum es.

Si exurgat aduerſū me preliū: in hoc ſperabo. 584

¶ Hic conſequenter oſtendit ꝙ gratia excludit timorē
bellorum ſpūalium. ſ. demonum ⁊ vitiorū. Quod cla
re figuratum fuit in Iuda maccabeo. de quo dicitur. 1. mach. 3.
Qd Iudas ſuccinxit ſe arma bellica in prelijs: ⁊ prote Timor.
gebat caſtra gladio ſuo. Ubi nota ꝙ per Iudā macca Bellum.
beum recte figuratur quilibet fidelis gratia baptiſma Prelium
li perunctus: qui fidem confitetur quā in baptiſmo re-
cepit. vnde ⁊ Iudas cōfitens interpretatur. Hic varijs
prelijs vitiorum a demonib⁹ propulſatur. qm̄ vt appa
ret ex diſcurſu libri Maccabeorū. Iudas ſeptem ſuſti-
nuit prelia famoſa ⁊ deuicit: que clare ſignificant bella
ſeptem vitiorū: quibus aduerſum nos inſurgunt demo Bellum
nes: in quibus tamen fuit victorioſus. Nam illa prelia multiplex
ſignificant preliū primum turbationis ⁊ iracūdie. Se-
cundum liuoris ⁊ inuidie. Tertiū cupiditatis ⁊ aua-
ritie. Quartum torpoſitatis et accidie. Quintū carna
litatis ⁊ luxurie. Sextū guloſitatis gaſtrimargie. Sē
ptimū elationis ⁊ ſuperbie. Primū prelium quod ha-
buit Iudas contra ſe fuit Apolonij ducis ſamarie. Cō 1. mach. 3.
gregauit Apolonius gentes ad bellandum cōtra iſra
el ⁊ cognouit Iudas ⁊ exiuit obuiā illi ⁊ occidit illū.
⁊ gladium Apolonij abſtulit: ⁊ erat pugnans in eo oī
bus diebus. Per hoc enī ſignificatur prelium iracūdie. Ira.
Apolonius enī interpretatur admirabilis. Et que res
magis admirabilis eſt ꝙ̄ ſit iracundia. ꝑ quam iratus
miranda facit ⁊ monſtruoſa: que hoīem manēte huma
na figura corporis intus in crudelem beſtiam cōuertit.
Huius Apolonij gladi⁹ eſt lingua hominis irati mor
dax ⁊ acuta. Lingua eorum gladius acutus. Sed iſte ps. 56.
ꝓprio gladio occiditur: qr lingua ꝓpria cōdemnatur.
Ex verbis tuis condemnaberis. Iſto gladio bellū ira- Math. 12.
cundie ſuperat qui patienter verba ſuſtinet iracundi.
Melior eſt vir patiens viro forti. Et de tali qui patiētia prouerb. 16
bellū iracundie ſuperat/ dicit. Effudit ſanguinē belli in 3. reg. 2.
pace. Secundum preliū contra Iudam fuit Seron. de Inuidia.
quo dicitur. ꝙ ait Seron. Faciam mihi nomen ⁊ glori 1. mach. 3.
ficabor in regno ⁊ debellabo Iudam. Et tñ ſequitur ꝙ
contritus eſt Seron ⁊ exercitus eius in cōſpectu Iude.
Per hoc ſignificatur bellū liuoris ⁊ inuidie. Seron enī
interpretatur cantans triſticiā. et ſignificat inuidū qui
ſicut de alieno bono triſtat: ſic de aliorū miſeria letatur
⁊ cantat. Interpretat etiā Seron carbo murmurantiū:
qr inuidi ſemper a tergo ⁊ poſt murmurando preliant
⁊ proditorie. de quibus dicitur. Intellexit Ioab bellū 1. paral. 19
ex aduerſo ⁊ poſt tergum contra ſe fieri victoriā. Tertiū Accidia.
bellū contra Iudam fuit Gorgie. de quo dixit Iudas. 1. mach. 3.
Melius eſt nos mori in bello ꝙ̄ videre mala gentis no
ſtre. et ſequitur: quomodo in illo bello fugatus eſt Gor
gias. Et hoc ſignificat preliū torpoſitatis ⁊ accidie. qm̄
Gorgias interpretat diuidēs lucrū vel preciſio luctan-
tiū. Et ſignificat ocioſos qui quietē querētes in pſenti a
luctu ⁊ labore ſpūali ſe auertūt. Sciētes ꝙ diabol⁹ illos
bellādo pulſare negligit q̄s q̄eto poſſidet iure. Tales eñ
q̄uis diabolo reſiſtere poſſet. viſo tñ labore belli ad ad-
uerſariū ſe ſubijciēdo ꝯuertūt. de qb⁹ pſal. Filij Effrem ps. 77.

intendentes ⁊ mittentes arcū conuerſi ſunt in die belli.
1. mach. 3. Quartum bellū fuit Liſie. de quo dicit. Cōgregauit
Liſias exercitum vt debellaret Judam. et ſequit quōd
Luxuria. Juda in prelio fuit ſuperatus. Et ſignificat bellū carna
litatis ⁊ luxurie. Liſias enim generans interpretatur: et
ſignificat pctm̄ luxurie: quod circa partē generatiuam
verſatur. et tales decipiuntur: qꝛ huius prelij mala nō
Sap. 14. aduertunt. De quibus dicit ꝙ in magno viuentes bel
lo tot ⁊ tam magna mala pacem appellant. Et ꝙ de bel
lo luxurie intelligat: ſubdit de illis. d. Neqꝫ vitam neqꝫ
Gula. nuptias mundas cuſtodiūt. ⁊c. Quintum fuit bellū fi
1. mach. 5. liorū Eſau. de q̄ dicit. Debellabat Judas filios Eſau
in idumea. Eſau enim qui pro edulio lentis primogē
nita vendidit bellū ſignificat gule. Et qꝛ pctm̄ gule cō
muniter hoiem ad inopiam ducit. ideo de tali bellatore
Eccl. 26. dicitur. Vir bellator deficiens ꝑ inopiam. Sextū fuit
Auaricia. bellum Timothei. de quo dicitur. Vidit Judas ꝙ in
1. mach. 5. cepit bellū. ⁊c. ſequit. Et cognouerūt caſtra Timothei
ꝙ Judas maccabeus eſſet ⁊ fugerunt a facie eius. Et ſi
gnificat preliū auaritie. nā Timotheus qui beneficꝰ
interpretatur: ſignificat auaros per oppoſitū. ſicut piſci
na dicitur a piſcibus qꝛ piſcibus careat: ſic ꝑ oppoſitū
auarus dicit beneficus qꝛ nulli benefacit. contra quos
1. mach. 4. ait Judas. Non cōcupiſcatis ſpolia: qꝛ bellum contra
Supbia. nos eſt. Septimū fuit bellū Nichanoris. Cōmiſerunt
1. mac. 7. ꝓlium ⁊ cōtrita ſunt caſtra Nichanoris: ⁊ cecidit ipſe ꝑ
mus in prelio. Et ſignificat bellum ſuperbie. Nichanor
enī qui interpretatur ſtans lucerna ſignificat ſupbos: q̄
ſupra ceteros ſtare volūt ⁊ lucentes apparere. Unde de
1. mac. 14. bello ſupboꝝ poteſt dici illud. Induebāt ſe gloria ⁊ ſto
lis belli. Ecce ergo quot bella demonū ac vitiorum nos
infeſtant: q̄ omnia figuratiue ſuperauit Judas: qꝛ oīa
ꝑ dei gratiā ſuperare poſſumus. qd̄ bene notās hic pſal.
dicit. Si exurgat aduerſum me prelium in hoc ego ſpe
rabo. ſ. in dono gratie mihi in baptiſmo collato.

385 Unam petij a domino hanc re-
de cōſe. di. quiram: vt inhabitem in domo
5. nō medi dn̄i oībus diebus vite mee.
ocriter.

¶ Hic conſequenter oſtendit ꝙ gratia in baptiſmo col-
lata felicitatis concedit vel infundit amorem. Ubi no
notandum ꝙ gloria eterna recte per vnū ſignificat: tū
Ezech. 37 ꝓpter obiectum felicitatis quod eſt vnus deus. Erit rex
Unum. vnus omnibus imperans. Tum propter gloriam q̄ ſuc
Gloria ce- ceſſione tēporum non variat: ſed tota in p̄ſenti eternita
leſtis. tis conſiſtit. Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper mi
ps. 83. lia. Tum ꝓpter perfectionem charitatis: qua ibi omnes
1. Cor. 6. beati ſunt vniti. Qui adheret deo vnus ſpūs eſt cū eo.
Et ideo de ciuitate ſuperna in qua oibus clare lucet ſol
Eſaie. 19. iuſticie qui eſt xp̄s dicitur. Ciuitas ſolis vocabit vna:
qꝛ ibi nulla diſcordia: ibi nulla diuiſio voluntatū. Et d̄
hac vna ciuitate dicit. Unā petij a dn̄o. ſcꝫ nō gloriā tē-
poralem: nō diuitias: ⁊ huiuſmodi q̄ vnum dici nō poſ
ſunt: qꝛ ex ſe diuiſionem ⁊ diſcordiam generāt ⁊ conſer
uant. Et de iſta vna gloria vel ciuitate celeſti ſubdit.
Hanc requirā. ſ. bonis operibus ad illā viā diſponēdo.
Et ad quid? vt inhabitem in domo dn̄i. i. in celeſti p̄ria.
Omnibꝰ diebus vite mee. i. oibus diebꝰ quibus aīa vi
uet: que ſcꝫ eternaliter viuet: qꝛ immortalis. Uel ꝑ vnā
Fides. intellige fidem catholicā: que eſt vna in omnibꝰ fideli-
Gregoriꝰ. bus tam veteris q̄ȝ noui teſtamēti. vt oſ̄dit Grego. Hec
eſt illa virtus quā primo querit baptizandus. cui p̄mo
ꝓponitur. quid queris ab eccleſia? qui r̄ndet. fidē. Et
Ephe. 4. de hac dicitur. Unus deus. vna fides. vnū baptiſma.
Dicat ergo quilibet fidelis. Unā. ſ. fidem catholicā pe-
tij a dn̄o. ſ. in baptiſmo. Et hāc requiram vt inhabitē in
domo dn̄i. ⁊c. i. in eccleſia catholica que eſt domus do-
mini. 1. Thimo. 3. Domus dei eſt eccleſia. Et hoc idem 1. thi. 3.
alijs verbis explicat dicens.

Ut videam voluntatem domi- 386
ni: ⁊ viſitē templū eius.

¶ Voluntas enī dn̄i ſolū ꝓprie videtur in patria. Ubi
nota ꝙ dn̄i volūtas quamuis in ſe ſit vna tn̄ apud nos Volūtas
dicit multiplex. ſ. volūtas ſigni ⁊ volūtas beneplaciti. dei multi
Voluntas ſigni: vt ſunt precepta eius. Et hec nō eſt effi plex.
cax: qꝛ multotiens p̄cipit fieri quod nō vult fieri. Sicut
p̄cepit Abrae immolare filiū ſuum: quem nolebat immo
lari. ſed hoc ideo precepit vt eius obedientia mūdo ma
nifeſtaretur. Et etiam multotiens aliqua p̄cipit que nr̄a
volūtas rebellis nō ꝑficit. ſicut patet de p̄ceptis eiꝰ. Uo
luntas autē beneplaciti eſt efficax ⁊ omnipotēs. ſic enī
oīa q̄ vult fieri: fiūt. ⁊ nihil ſibi reſiſtere poteſt. iuxta illō
pſal. Omnia quecūqꝫ voluit dn̄s fecit in celo ⁊ in terra.
Ad ꝓpoſitum ergo. quāuis enī in p̄ſenti volūtas ſigni
ſit multis manifeſta: non tn̄ volūtas beneplaciti: qꝛ illa
determinata eſt de oibus etiā futuris. Et ideo ſicut neſ-
cimus euentum futuroꝝ: ſic etiā neſcimus dei volunta
tem. Beati aūt in patria clare videntes diuinam eſſen
tiā in ipſa clare vident diuinā voluntatem: et quid deꝰ
efficaciter fieri velit ⁊ quid nō. Et hoc deſiderās pſal. d.
ꝙ vnam petijt a dn̄o. ⁊c. Ad quid? Ut videā voluntatē
dn̄i. et ideo dicit pſal. 102. Notas fecit vias ſuas Moy ps. 102.
ſi: filijs iſrael volūtates ſuas. Iſrael nāqꝫ videns deum
interp̄tatur. et ſignificat comprehēſores beatos. Si aūt
per ly vnam fides intelligatur q̄ſi dicit Unā petij a do-
mino. ⁊c. tunc ſic exponitur. Ut videam volūtatē dn̄i.
vt ꝑ fidem intelligam dn̄i volūtatem. i. eius p̄cepta. que
ſolus ille videt ꝓprie qui illa perficit ⁊ implet. Et viſitē
templū eius. Quantum ad primū ſenſum templū dn̄i Templū.
ꝓprie eſt corpus xp̄i in quo habitat ois plenitudo diui coloſſ. 2.
nitatis corporaliter. de quo templo ait Jeſus. Soluite Joan. 2.
templū hoc. ⁊c. Hoc aūt dicebat de templo corporis ſui.
Viſitabitur aūt templū hoc q̄ſi corporeis oculis poſt re
ſurrectionem videbit. Et ſic videre voluntatem dn̄i ſpe
ctat ad ſtolā aīe: ſed viſitare templum ad ſtolam corpo
ris pertinet. Quantū vero ad ſecundā expoſitionē eſt
ſenſus. Ut viſitem templū eius. i. vt ꝑ fidem faciam tē-
plum dn̄i: qui nō requieſcit niſi ſuꝑ humilē ⁊ quietum.
Sic enī iuſtis fidelibus dicit ap̄ls. Templū ſanctū dei 1. corint. 3.
eſt quod eſtis vos: ⁊ ſpūs dei habitat in vobis. Et ne ꝑ
dicta poſtulās p̄ſumptuoſus videat: aſſignat pſ̄r ratio
nem quare iſta ſperādo poſtulet. d.

Quoniam abſcōdit me in taber 387
naculo ſuo: in die maloꝝum pro-
texit me: in abſcondito taber-
naculi ſui.

¶ Ubi notandū ꝙ ꝑ tabernaculum hic idem ſignificat Taberna
qd̄ per templum. ſ. humanitas xp̄i: que dei tabernacu- culum.
lum ⁊ habitatio erat. de qua dr̄. In ſole poſuit taberna ps. 18.
culum ſuū. Abſconditū vero tabernaculi eſt diuinitas Abſcōdi-
que in xp̄i humanitate latebat. vt ait ap̄ls. in quo ſunt tum.
oēs theſauri ſapientie ⁊ ſcientie dei abſconditi. Abſcō Coloſſ. 2.
dunt autem hec a nobis. ſ. tam humanitas xp̄i q̄ȝ diui
nitas ꝑ fidem. Qꝛ antiqui patres illa ꝑ fidē credebāt q̄ Fides.
nō videbant: qꝛ fides eſt de non viſis. Et ſic dicimur in
illis abſcondi: qꝛ illa abſconduntur a nobis. Sic enim
dicebat Paulus. Loquimur dei ſapientiam in myſte- 1. corint. 2.
rio que abſcondita eſt. Iſta aūt abſconſio fidei non du
rat niſi ꝑ tempus vite p̄ſentis: qꝛ in futuro euacuabitur
fides: qꝛ videbimus eū ſicuti eſt. Sic ergo reddens ra-
tionē quare vnam petijt: vt videat voluntatem dei. d.

Quō abſcondit me in tabernaculo ſuo. ſ. dedit mihi fi-
dem humanitatis xp̄i. Et etiā ꝓtexit me in abſcondi-
to tabernaculi: q2 dedit mihi fidem diuinitatis eius. et
hoc in die malo2. ſ. in tempore vite pñtis: in quo ma
la regnant tam culpe ꝙ̄ pene. Si ergo per fidem ſalua-
Ephe. 2. mur, dicente apoſtolo. Gratia ſalui facti eſtis per fidē.
Quid mirum ſi vnam petij. 7c. cum mihi iā in baptiſ-
mo dederit fidem?

588 24. q. 1. loquitur. **In petra exaltauit me ⁊ nunc exaltauit caput meum ſuper inimicos meos.**

¶ Hic conſequenter oñdit ꝙ gratia baptiſmalis conce-
dit felicitatis honorem. Ubi nota ꝙ nomine petre xp̄s
1. Corin. 10. intelligit: dicente ap̄lo. Petra aūt erat xp̄s. Exaltamur
Petra. ergo in petra qñ in xp̄o beatificamur: qm̄ in ipſo eſt di-
Xp̄s. uinitas in cuius viſione beatificatur anima. Et in ipo
Btitudo. eſt humanitas verbo vnita hypoſtatice: p quā corp⁹ no
Exaltare ſtrū beatificat̄. iuxta dictum xp̄i. Hec eſt vita eterna 7c.
Joan. 17. Sic ergo in petra exaltant̄: qui per xp̄m beatificati he-
Ps. 136. reditatem capiūt celeſtem. Expecta dn̄m ⁊ exaltabit te:
vt hereditatem capias terram. Et nota ꝙ loquens in ꝑ
ſona eccleſie que nondum beatificata eſt ſed beatifica-
ri expectat. dicit de preterito ⁊ nō de futuro. In petra ex
altauit me. Qđ facit ꝓpter certitudinē quā eccleſia ha
bet future btitudis: q2 ſicut ꝑterita ſunt certa: ſic ⁊ eccl̄ia
virtute fide future btitudinis certā ſe reddit. Beati aūt
in patria q2 ꝯfirmati ſunt in gratia ampli⁹ peccare non
poſſunt: q2 aliter non eſſent ſecuri de ſua beatitudine. ⁊
ſic non eſſent beati. Et hoc notans dicit. Et nunc exal-
Inimic⁹. tauit caput meū ſuper inimicos meos. Quid enim ini
Demon. micorum nomine niſi demones ſignificātur ⁊ vitia? de
quib⁹ pſal. 16. Inimici mei animā meā circūdederūt.
Quid autē caput niſi mens noſtra intelligitur. Poſſi-
Puer. 4. de ſapiētiam ⁊ dabit capiti tuo augmenta gratiarum.
Caput ergo noſtrū ſuper inimicos noſtros exaltatur.
quando mens noſtra per gratiā confirmata ſuis inimi
cis amplius illis ſubijci non poteſt. Quinimo omnes de-
mones ⁊ vitia beatis ſubijciuntur. q2 ponitur ſcabellū
pedum beato2ū pſal. 106. Ponā inimicos tuos ſcabel-
lum pedum tuo2. Unde ⁊ quilibet beatus deo gratias
agēs dicit. Inimicos meos dediſti mihi dorſū. Oib⁹
ergo gratijs predictis in vnctiōe baptiſmali collatis ſic
enumeratis conſequenter ad grarū actionē inſurgit. d.

589 **Circuiui ⁊ immolaui in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis: cantabo ⁊ pſalmum dicam domino.**

¶ Ubi primo notandū ꝙ hoſtia vociferationis dicitur
ſacramentū corporis xp̄i: qui ſolus hoſtia ſufficiens ꝓ
Greg. 17. noſtra redēptione fuit. Unde gregorius dicit. Qualis
mor. c. 15. hoſtia ꝓ abſoluendis hoibus offerri poterat deo? Nec
Hoſtia. enim iuſtum fuit vt ꝓ rationali homine brutorum ani
Eucharistia. malium victime cederentur. Ergo ſi bruta aialia ꝓ ra
Xp̄s. tionali homine digne victime non fuerunt: requirēn-
Redēptio dus erat homo qui ꝓ hominibus offerri debuiſſet: vt ꝓ
rationali peccante: rationalis hoſtia mactaretur. Sed
q2 homo ſine peccato inueniri non poterat: ⁊ oblata pro
nobis hoſtia: que nos a peccato mundare potuiſſet: ſi
ipſa peccati cōtagio nō careret? Inquinata quippe in-
quinatos mundare nō potuiſſet. Ergo vt rōnalis eſſet
hoſtia homo fuerat offerendus: vt vero a peccatis mun
daret hoiem: homo eſſet ſine peccato. Sꝫ quis eſſet ho-
mo ſine peccato ſi ex peccati cōmixtione deſcenderet? et
ideo venit ꝓpter nos in vtero virginis filius dei: qui ꝓ
nobis factus eſt homo. Sumpta eſt ab illo natura: non
culpa: fecit ꝓ nobis ſacrificium: corpus ſuū exhibuit ꝓ
peccatorib⁹ ſine peccato hoſtiā: que ⁊ humanitate mo-
ri: ⁊ iuſticia mūdare potuiſſet. Uocatur aūt iſta hoſtia
vociferationis. Nam vociferor. aris. idem eſt qđ vocē
feram. i. fortem ꝓmittere. Xp̄s aūt qñ pro nobis ſeipſum Matth. 27
obtulit hoſtiam deo: clamans voce magna emiſit ſpiri
tum. Pro beneficijs aūt a deo receptis nihil ei ꝓ grarū
actione dignius hac hoſtia offerre valemus. Quid re- Ps. 115.
tribuam dn̄o ꝓ omnibus que retribuit mihi? calicē ſa-
lutaris accipiā. 7c. Tibi ſacrificabo hoſtiā laudis. Et
hoc eſt quod hic dicit pſal. Circuiui. ſ. omnia beneficia
ꝑdicta ⁊ mente conſideraui. Et ideo ꝓ grarum actione
immolaui in tabernaculo eius. ſ. in eccleſia hoſtiā voci
ferationis. Sed qualiter debeat immolari oñdit. d. Cā Cantare.
tabo ⁊ pſalmum dicam domino. Ut eñ ſuperius fuit Pſallere.
dictum. Cātare eſt corde ⁊ voce letari. Pſallere vero. i.
pſalterium tangere decem chorda2: eſt manibus ⁊ ope
ribus obſeruare dei precepta. Et eſt ſenſus. Corde leta-
bor in domino: ⁊ opere: ⁊ verbis gloriā dei predicabo.
ſic eñ oib⁹ precipit̄. Regna terre cātate dn̄o: pſallite. 7c. Ps. 67.

Exaudi domine vocem meam qua clamaui ad te miſerere mei et exaudi me. 590

¶ Poſitis gratijs que nobis in prima vnctiōe. ſ. baptiſ
mi conferuntur: cōſequenter ponit multa aduerſa que
illam vnctionem ſequunt̄. Nō eñ milites ſuos de⁹ im
belles eſſe ꝑmittit. Et duo facit. Nā primo ꝯtra illa ad-
uerſa adiutorium dei poſtulat. Scđo que ſint illa ad
uerſa explicat. ibi. Quō pater meus. Quantum ad pri
mum quattuor facit. Nā primo ſuā format orationē.
ſecundo ſuam oſtendit deuotionē. ibi. Tibi dixit cor me
um. tertio dei petit dilectionem. ibi. Ne auertas faciem
tuam. quarto dei implorat miſerationem. ibi. Adiutor
meus. Quantū ad primū primo ſuā format orationē Uox pſl.
dicens. Exaudi dn̄e vocē meā qua clamaui ad te. Ubi Oratio.
notandum ꝙ vox qua clamam⁹ ad deum ꝓprie nō eſt Clamor.
vox corporis ſed deſiderium mentis. vt oñdit Grego. d. deſideriū.
Uera quippe poſtulatio non in oris eſt vocibus: ſed in Gregori⁹.
cogitationibus cordis. Ualentiores nāq3 voces apud 22. mo. 18
ſecretiſſimas aures dei nō faciunt verba nr̄a: ſed deſide
ria. Eternam etenim vitam ſi ore petimus non tñ corde
deſideramus: clamantes tacem⁹. Si vero deſideram⁹
ex corde etiā cū ore conticeſcimus: tacentes clamam⁹.
Hinc eſt ꝙ in heremo populus vocib⁹ ꝑſtrepit ⁊ Moy
ſes a ſtrepitu verbo2ū tacet: ⁊ tñ ſilens aure diuine pie
tatis auditur: cui dicitur. Quid clamas ad me? 7c. Sic Exod. 14
ergo vox qua clamam⁹ ad deum orādo, eſt cordis deſi
derium, non ſonitus verborum. Et de hac dicit. Exau-
di dn̄e vocē meam qua clamaui ad te. ſ. orando. Et idē
alijs v̄bis repetit. d. Miſerere mei ⁊ exaudi me. Ubi no
ta ꝙ anim⁹ multotiens ex gaudio voces multiplicat ſi-
militer ex preſſura. ex gaudio quippe. Sic enim ⁊ pſal.
crebro repetit hoc qđ exultans ſe exauditum eſſe cogno
uit. d. Exaudiuit dn̄s vocē fletus mei: dn̄s orationē me Ps. 6.
am ſuſcepit. Ex preſſura: vt pſal. 108. Fiāt filij eius or-
phani ⁊ vxor eius vidua. Sic in propoſito pſal. tactus
leticia ꝓpter vnam quā poſtulauerat: ⁊ corde ſauciat⁹
ꝓpter preſſuras quas ſuſtinebat voces duplicat nūc. d.
Exaudi dn̄e vocem meam miſerere mei ⁊ exaudi me.

Tibi dixit cor meum exquiſiuit te facies mea: faciem tuam domine requiram.

¶ Hic ſuā pretendit deuotionem. Ubi ſciendū q ſicut
Facies ho- duplex eſt hō. ſ. interior ⁊ exterior. ſic duplex eſt facies
minis. hominis. ſ. corporalis ⁊ exterior: ⁊ ſpūalis ⁊ interior q̄
Eccl. 7. eſt anima. de prima dicitur. Filie tibi ſunt: cōſerua cor
pus earū: non oſtendas eis faciē hilarem. De ſecūda di
Job. 11. citur. Si iniquitatem abſtuleris a te: tunc leuare pote-
ris faciem tuā abſq macula. Et de iſta facie cordis hic
loquitur. d. Tibi dixit cor meū exquiſiuit te facies mea.
Aliqui em̄ orando loquuntur nō deo ſed hoībus. facie
ſui cordis non deum ſed hoīes querunt: vt hypocrite q̄
ſtant in angulis platearū orantes vt videantur ab hoī-
Oratio. bus. Alij aūt loquuntur deo: ⁊ facie cordis ſolum deū
requirunt: ſicut humiles ⁊ deuoti oratores: qui ſolū de
Matt. 6. um querunt orando. Quibus dicitur. Tu autē cū ora
ueris intra in cubiculum tuū ⁊ clauſo hoſtio. ⁊c. et ta-
les deuote orant. Et hanc deuotionē hic de ſe oſtendēs
pſal. dicit deo. Tibi dixit cor meū. i. tibi corde ſuo loquu
tus orando: nō hoībus quorum nō quero gratiam ſed
tuam: quibus applacere nō deſidero ſed tibi: q̄ te ſolū
quero. ideo ſubdit. Exquiſiuit te facies mea. non aliud
extra te. Et q̄ bonum nō proficit niſi perſeuerātia conti
nuetur. ideo ſubdit. Faciem tuā dñe requiram. i. huic
Matt. 10. inquiſitioni perſeueranter inſtabo: q̄ ſcribit Mat. 10.
Non qui inceperit ſed qui perſeuerauerit vſq in finē:
hic ſaluus erit.

592 Ne auertas faciē tuam a me: ne
declines in ira a ſeruo tuo.

¶ Hic conſequenter petit dei dilectionem. Ubi ſciendū
q ſignum dilectionis dei erga aliquem eſt qñ hic ipſum
Apoc. 3. flagellat ⁊ corrigit. Ego quos amo hos corrigo ⁊ caſti-
Hebr. 12. go. et ad hebre. 12. Flagellat autem deus oēm filiū quē
Dilectio recipit. Et Prouerbi. 13. Qui parcit virge odit filium.
dei. Sed quāuis talis correctio ex dilectione pcedat: tamē
Aduerſi- effectum ire ſm̄ noſtrum modum pretendit. Sicut pa-
tas. ter ex dilectione corrigēs filium ſe illi pſtendit iratū dū
illum verberat. Sic igitur declinat deus iram ſuā a no
bis in preſenti: qñ nos de peccatis noſtris non corrigit:
ſed ad libitum nos vagari permittit: tunc em̄ parcens
non parcit. Si aūt nos corrigit tunc nos diligit: q̄ tunc
nō parcens parcit. Petit ergo hic pſal. vt deus non par
cens ſibi parcat. non parcat. ſ. ceſſando a correctione: ſ;
parcat peccata corrigendo ⁊ dimittendo. Item notan-
dū q per dei faciē dei deſignatur dilectio: qua ſuos ſal-
Ps. 79. uat electos. pſal. 79. Oſtende nobis faciem tuā ⁊ ſalui
Facies dei. erimus. Sic igitur deus in ſimul nos diligit dū peccata
dimittit ⁊ emendat. iram oñdit dum peccata punit. Et
Dilectio iſta duo ſimul hic pſal. poſtulat. ⁊ primo dilectionē dei
dei. dicens. Ne auertas faciem tuā a me. ſ. me reprobando.
pſal. 87. Quare faciem tuā auertis. ⁊c. Et ɔſequenter
Declina- petit ſecundū. d. Et ne declines in ira a ſeruo tuo. i. quā
re dei. do es in ira. ſ. corrigendo: ne declines iram illam corre
ctionis a ſeruo tuo. Uel aliter iſta ſecunda pars expo-
nitur. Ubi notandum q ab aliquibus declinat deus ſ;
nō in ira: ⁊ ab aliquibꝰ declinat in ira. Declinat ſed nō
in ira: qñ a peccatis faciem auertit vt ea deleat: non ab
ipſo peccāte vt eū perdat. Declinat aūt in ira qñ ipſi pec
canti indulget. Et hāc ſecundā declinationem timens
pſal. d. Ne declines in ira a ſeruo tuo.

593 Adiutor meus eſto domine ne
12. q. 2. glo derelinquas me: neq; deſpicias
ſam. me deus ſalutaris meus.

Deſpera- ¶ Hic conſequenter diuinum petit adiutorium ⁊ miſe
tio. rationem. Ubi ſciendum q ſicut quādiu ſumus in vis
Preſumz de nullo quantumcūq magno peccatore eſt deſperan-
ptio. dum: quia tempus penitentie eſt vſq ad vltimum arti
culum vite. Sic nec quantumcūq ſit ſanctus ⁊ in ſta-
tu gratie deb; eſſe ſine timore: q̄ ſicut quilibet peccator Peccator
poteſt conuerti: ſic ⁊ quilibet iuſtus peruerti poteſt. Et Perſeue-
ideo pſal. quāuis ſe videret in via ſalutis eſſe: q̄ ſoli deo rantia.
loquebatur: ſolum deum querebat: tamē de caſu formi
dans dei adiutorium petit. di. Adiutor meus eſto. ⁊c.
quaſi. d. Et ſi iam ſim in via ſalutis per te poſitus: tamē
quia per meipſum ſine te perſeuerare non poſſum: adeo
adiutor meus eſto ne derelinquas me. Quid em̄ profi
ceret peregrinanti ſi ponatur in via recta eundi ad ter-
minū ſi neceſſaria itineri remouerent ab eo? Sic orat
iſte. Jam me in via poſuiſti: ſed aberrabo ſi me dereli-
quas. voluntatem liberā mihi dediſti: ſed ſine te nihil
poteſt conatus meus. Ideo ſubdit. Neq; deſpicias me
deus ſalutaris meꝰ. q. d. Tu es deus q̄ me creaſti: tu es
ſalutaris meus qui ſc; ſanas plagā peccati. Quid igit
mihi proficiet q me creaſti vel q̄ me redemiſti ſi me con
temnas? quaſi nihil. ideo oro. Ne deſpicias me deus ſa
lutaris meus. Quid eſt enim deſpicere dei niſi mētē de
relinquere? Omnipotens em̄ deus humanū aīm tunc de-
ſpicit qñ ipſum ſibiipſi relinquit. Non enim humanā
mentem debellando deſpicit ſed recedēdo: quia ad per
ditionem ſuam ſufficit ſibi ipſa dimiſſa. Unde per Sa
lomonem dicit. Conſidera opera dei q nemo poſſit cor Eccl. 7.
rigere quē ille deſpexerit.

Quoniam pater meus ⁊ mater 594
mea dereliquerunt me: deus au- 15. q. illis
tem aſſumpſit me. p eque.

¶ Hic conſequenter explicat q̄ ſunt illa mala ⁊ aduer-
ſa que in pſenti patimur. Et circa hoc tria facit. Quia
primo exprimit damnatorem malorū ⁊ illatorem. Secū
do contra hoc poſtulat redemptorem. ibi. Legem pone.
Tertio redemptoris ponit orationem. ibi. Ne tradide-
ris. Quantum ad primum ſciendum q totius culpe ⁊
pene generis humani cauſa fuit originale peccatum p Origina-
primos noſtros parentes Adā ⁊ Euā cōmiſſum. Deus le peccatū
enim creauit hominē rectum. qui in iuſticia originali Deus.
ſibi ſc; data ab origine permanere poterat pſe ⁊ tota po
ſteritate ſua: que iuſticia animā faciebat deo ſubditā:
⁊ carnem aie. in qua ſi permanſiſſet fuiſſet in gratia cō
firmatus cum tota poſteritate ſua. Et ſine morte cū oībꝰ
bus ſuis poſteris tranſlatus fuiſſet ad gloriam in certa
etate. Ipſe aūt peccando perdidit iuſticiam originalē:
quam pro ſe ⁊ tota poſteritate acceperat. Unde ipſo re-
bellante deo ⁊ eius precepto ſtatim in ipſo ⁊ tota poſte-
ritate ſua caro ſpiritui cepit rebellare: q̄ dignum eſt vt
qui ſuum ſpreuit ſuperiorem ⁊ ipſe a ſuo ſpernatur infe
riori. Et ſic petm̄ originale trāſmiſit ad poſteros. Sicut Juſticia
ſi in iuſticia originali pmāſiſſet ipſā ad ſuos trāſmiſiſ originalis
ſet poſteros. Et hoc peccatū originale fomes eſt oīs pctī
cōcupiſcētie. pctm̄ aūt eſt cauſa oīs aduerſitatis ⁊ pene
tam temporalis q̄ ſpūalis ⁊ eterne: q̄ ſi nullum fuiſſet
peccatum nulla pena fuiſſet. Et ſic primum peccatum
primorū parentum qd̄ tranſmittit ad poſteros cauſa eſt
oīs aduerſitatis ⁊ pene. Exprimēs ergo cauſā miſeria
rum oīm ⁊ peccatorū dicit: q fuerunt primi parentes q̄
nos dereliquerunt. ſ. in peccatum originale cadere: dū Origina-
ſc; ipſi originalem iuſticiā quā etiam pro nobis accepe le peccatū
rant nō ſeruauerūt. quod exprimit. d. Pater meꝰ ⁊ ma
ter mea dereliquerūt me. ſ. Adā ⁊ Eua peccādo me dere
liquerunt: q̄ iuſticiā quā p me acceperant pdiderunt.
Sicut p exemplū. Si rex militi donet caſtrū pſe ⁊ po
ſteritate ſua. miles autē efficiat pditor regis: nonne di
gne nō ſolū priuat pſe ⁊ tota poſteritate caſtro: qnimo
etiā ppetuo damnatur exilio. Sic conformiter in ppo-

ſtro dicit. Quõ pater me⁹ ⁊ mater mea dereliquerũt me. ſcʒ huic miſerie me expoſuerunt peccando. Et quid ſequutum eſt ex hoc: audi qḋ ſequitur. Et dñs aſſumpſit me. i. ꝑpter peccatũ commiſſum vt nos ab illo redimeret. Diſpoſuit me. i. hoiem ad vnitatẽ hypoſtaticã aſſumere.
Ps. 17. Queſtio. pſal. 17. Miſit de ſummo ⁊ accepit me: ⁊ aſſumpſit me de aquis multis. Et ſi queras. ſi peccatũ nõ fuiſſet nunquid verbum aſſumpſiſſet hoiem? Alĩs dixi ꝙ ſic: ſed nõ mortalem ⁊ paſſibilem. Preuidebat ergo pſal. ꝙ verbũ debebat hoiem aſſumere. vñ ardenť iſtã aſſumptionem videre deſiderabat: ⁊ feruenti deſiderio ipſam fieri poſtulabat. vñ ſequitur qḋ orans dicebat.

395 de cõſe. di. 4. neceſſ. **Legem pone mihi domine ĩ via tua ⁊ dirige me in ſemita recta: ꝑpter inimicos meos.**

Joan. 14. Via dicit xp̄s. ¶ Hic ergo cõſequẽter poſtulat redẽptorẽ. Quid enĩ ꝑprie dr̃ via niſi xp̄s? q̄ de ſeipſo ait. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Eſt enĩ via qua ad patrẽ pergim⁹: ipſo dicẽte Jo. Nemo venit ad patrẽ niſi ꝑ me. Et ꝑ hãc viã edoceri deſiderat. d. Legẽ pone mihi dñe in via. i. emitte xp̄m in q̄ legẽ habeam⁹ euangelicã: q̄ cõtra oẽs defectus ꝓbet medicinã: quo ad p̄cepta. Hic etiã via ſemita dr̃: q̄ʒ arcta ẽ
Semita dr̃ xp̄s. quo ad cõſiliũ. Nõne arduũ videť inimicos diligere: ꝑſecutoribus bñfacere? q̄ tñ oĩa docet xp̄s obſeruare: ⁊ ideo
Matth. 7 ſemita dr̃ ⁊ nõ ſolũ via. ipſo. di. Arcta eſt via q̄ ducit ad vitã. ⁊c. Et quare hoc ſic inſtãter poſtulat ſubdẽs. oñdit dicens. Propter inimicos meos. q̄ ſcʒ inſidiari nõ ceſ-
Lex dei. ſant. Sed forte dices. Que eſt iſta lex quã expectat ſic ꝑ xp̄m ſibi dari: ⁊ que directio? Rñdeo ꝙ eſt illa de q̄ ſu-
Ps. 24. pra dixit. ibi. Dulcis ⁊ rect⁹ dñs ꝑpter hoc legeʒ dabit delinquentib⁹ in via. ſ. lex iuſticie ⁊ miſericordie: q̄ commiſſa pctã dimittit: ⁊ ampli⁹ nõ peccare p̄cipit. Siliť eſt illa directio de q̄ ibidẽ ſubdit. Diriget manſuetos in iudicio. ſ. acceptatio operũ nr̃oꝝ ad gloriã. vide ibi.

396 de cõſe. di. 4. ſi in ſacramẽtis. **Ne tradideris me ĩ animas tribulantium me: quoniam inſurrexerũt in me teſtes iniqui: ⁊ mẽtita eſt iniquitas ſibi.**

¶ Hic poſtꝙ poſtulauit redemptorẽ: nũc agit de redemptoris oratione. hucuſqʒ enĩ locutus in ꝑſona corporis eccleſie: nũc autẽ loquiť in ꝑſona capitis. ſ. xp̄i. Ubi notandũ ꝙ principalis intentio tã demonũ q̄ʒ iudeoꝝ con-
Deſperatio. Xp̄s. Judeus. tra xp̄m erat ſibi penas corporales ⁊ opprobria inferre: ac etiã mortẽ vt ip̄m ad deſperationẽ inducerẽt: vt ꝑ hoc mundo diffamato nomen eius ⁊ fidẽ delerent. vñ pricipaliꝰ querebãt aiam eius perdere: ſed acceſſorie corp⁹ interficere. Et iſtoꝝ duoꝝ acceſſoriũ obtinuerunt: quia ei⁹ corp⁹ ꝑcuſſerũt flagellauerunt ⁊ crucifixerunt. Sʒ primũ ⁊ principale obtinere nõ potuerũt: q̄ʒ nec ip̄m ad pctm̃ traxerũt: nec ei⁹ fidẽ ãnullauerũt. ꝑpter qḋ ⁊ xp̄s de ipſis dicebat pſal. 62. Ipſi vero inuanũ. i. fruſtra q̄ſierunt aiam meã. Que oĩa p̄uidẽs pſal. ſpũ ꝓphetico eleuat⁹ in ꝑſona xp̄i orans. d. Ne tradideris me in aias tribulantiũ me. q. d. Nõ oro ne tradas me in man⁹. ſ. in aias. i. in volũtates eoꝝ vt eis ꝯſentiã. et ſi carnes meas dabis in manu eoꝝ: nõ tñ rogo ꝑmittas voluntates eorum impleri de me. Deuoret caro carnem: terra terraʒ: ſed aia tibi ſeruetur illeſa. Et ſi terra detur in manib⁹ eo-
Job. 9. rum: rogo ne aia in animas eorum detur. Et de hoc dr̃.
Greg. li. 9. Terra data eſt in manus impij. Quod exponens Gre-
mor. c. 21. gori⁹ dicit. Quid enim noĩe terre niſi caro exprimitur?
Terra corporis xp̄i. Quis appellatione impij niſi diabol⁹ deſignatur? Huius impij manus fuerũt: qui in redemptorio noſtri morte craſſati ſunt. Terra itaqʒ data eſt in manus impij: q̄ʒ antiquus hoſtis redemptoris mentem corrumpere per ſe tentando nõ valuit: ſed eius carnem ꝑ ſuos ſatellites ad triduum ꝑmiſſus extinxit. ⁊ diſpenſationem ſuperne pietatis neſciens ex hac ipſa ꝑmiſſione ſeruiuit. Et cõſequenter oſtendit falſitatem inimicoꝝ. ſ. qualiter eũ decipere moliebantur: dicens. Quoniam inſurrexerũt in me teſtes iniqui. ſcʒ de me falſa dicentes: vt moueant me et reuerent a te. Sic enim ad litteram de chriſto ſcribitur. Principes ſacerdotum ⁊ ſeniores ⁊ omne Mat. 27.
conſilium querebant falſum teſtimoniũ contra Jeſum vt eum morti traderent. Sed tamẽ non preualuerũt: q̄ʒ mentita eſt iniquitas ſibi. quia ſcʒ non habuerũt de me quod iniquitas eorũ eis promittebat. Et ſic ad damnũ eorum mentita eſt iniquitas ſibi. Q̄ʒ omne peccatũ in ſuum redit auctorem.

Credo videre bona dñi: in terra viuentium. 397

¶ Hec eſt vltima pars pſal. in qua poſtꝙ egit de prima vnctione. ſ. baptiſmali. nunc agit de alia ſcʒ glorie. Preuidebat enĩ pſal. regnum celorum non quiete ſed labore ⁊ penitentia mereri. quod in capite xp̄o preuidit qui ſcʒ multa mala prius paſſus eſt ⁊ poſt glorificatus: ipſo dicente ⁊c. Oportuit xp̄m pati ⁊ ita intrare in gloriã ſuã. Luce. 24.
Propter quod ⁊ de xp̄o dixerat ad litterã pſal. 109. De Gloria.
torrente in via bibit propterea exaltauit caput. Quia Labor.
ſcʒ de fluxu noſtre mortalitatis ⁊ de tranſitoria ⁊ turbulenta paſſione bibi naſcendo ⁊ moriendo. Et hoc in via vite preſentis: ꝑpterea exaltauit caput. q̄ʒ per hoc ꝙ humiliatus eſt vſqʒ ad mortem: deus exaltauit illum ⁊ dedit illi nomen. ⁊c. A conſimili ⁊ iſte ex penis quas hic patiuntur propter xp̄m fideles vitam eternam preſtolatur. Et hinc eſt ꝙ omnibus miſerijs vite preſentis ſuperius enumeratis ex illis ad ſpem glorie eterne cõſurgit in perſona omnium fidelium dicens. Credo videre bona domini in terra viuentium. Et ad cõſimilem credulitatem alios prouocat. d.

Expecta dominuʒ viriliter age: ⁊ cõfortetur cor tuum: et ſuſtine dominum. 398 6. q. 1. ſunt plurimi.

¶ Quaſi dicat. Sicut ego certus ſum de illa beatitudine: ita tu quicũqʒ victus es. expecta dominum ſecure: Expectaꝭ
quia non fallit omnipotens. Qui enim promiſit cert⁹ eſt. verus promiſit qui mentiri nõ poteſt. Sed interim viriliter age. i. tolera fortiter aduerſa ⁊ tribulationes ⁊ mundi flagella. Et confortetur cor tuum. ſcʒ in predictis malis: quia aduerſa mundi ſignũ ſunt ſalutis eterne. Et ſic ſuſtine dominum. i. ſuper omnia tene dominum ipſum omnibus prediligendo. Sic ⁊ ſe facere alibi confitetur pſal. dicens. Suſtinuit anima mea in ver- Ps. 129.
bo eius: ſperauit anima mea in dño.

AD te domine clamabo. deus meus ne ſileas a me. nequãdo taceas a me: ⁊ aſſimilabor deſcendẽtibus in lacum. 399 6. q. 1. ſi oĩa.

¶ Iſte pſal. talem habet titulum. Pſalmus huic Dauid. Notandum ꝙ quando in titulis pſalmorum ponitur Dauid/ ly dauid diuerſimode ⁊ varie accipitur. q̄ʒ David.
quandoqʒ ſignificat caput eccleſie quod eſt Chriſtus. quandoqʒ ipſum corpus. ſ. ipſam eccleſiam. quandoqʒ

vero vtrumq; ſimul.ſ.totum chriſtum. Quandoq; aūt
in titulo additur huic vel ipſi/ ſicut hic. ibi ly Dauid
ſignificat chriſtum. Eſt ergo iſte tituli ſenſus. Pſalm⁹
iſte attribuitur huic Dauid.ſ. chriſtum: qui loquitur
in hoc pſal. agēs de chriſti paſſione ⁊ reſurrectione. Et
monet xp̄s in hoc pſalmo aduerſa tolerare quicūq; vo
lunt cū ipo xp̄o regnare. Quantum vero ad fundamē
tum pſal. notandum q̄ iſte pſal. fundatur ſupra quan-
dam hiſtoriam que habetur.2.Regū.15. Qd̄ cum Ab
ſalon filius dauid inſurrexiſſet contra patrem ⁊ regnū
2.reg.15. patris ſibi vſurparet/ qd̄ deus permiſit ad puniendum
peccata Dauid adulterij ⁊ homicidij. Dauid fugit de
hieruſalem timore filij. Et aſcendebat cliuum oliuarū
nudis pedibus incedens ⁊ flens cooperto capite. Tūc
Sadoch ⁊ Abiathar ſacerdotes ſequuti ſunt eum por-
tantes arcam dei volentes eſſe cum Dauid ⁊ ipſum cō
comitari. Et aſcendit Abiathar ad cōſulendum domi-
num quid agere deberent: ante arcam domini vnde re
ſponſa habere conſueuerant. et tunc nullū habuit re-
ſponſum. Ex quo dauid tunc cogitauit ſibi deum non
dum fore placatum. propter quod Dauid iuſſit arcam
reportari in ciuitatem ad locum ſuum reputans ſe in-
dignum illam in ſua comitiua ſecum habere. Quo fa
cto Dauid aſcendit ſummitatē montis oliuarum vn-
de ciuitas ⁊ tabernaculum clare videbantur. Et ex illo
loco orauit ad dominū verſa facie ad ciuitatem ⁊ ad lo
cum ſanctum. ſicut nunc fideles a loco vnde poteſt vi-
deri eccleſia alicuius ſancti verſa facie ad eccleſiā orāt.
Et tunc fecit iſtum pſal. orans deum p̄ ſua liberatione
ab iſta perſecutione. Et tunc intellexit ſe exauditum ab
Oratio. eo/ ſic q̄ filius non preualeret aduerſus eum: ſed ipſe cū
victoria ⁊ pace ad ciuitatem rediret ⁊ in pace ſuum re-
gnū poſſideret. ¶ His ergo premiſſis primo applicabo
pſalmum ad hiſtoriam. ſecundo pertractabo intellectū
pſal. Quātum ad hiſtoriam iſte pſal. diuiditur in du-
as partes. Quia primo ponitur ipſius Dauid deuota
oratio. Secundo ipſius deuota exauditio. ibi. Benedi
ctus dominus. ⁊c. vt. R. ¶ Quantum vero ad intelle-
ctum pſal. Iſte p̄s eſt quedam oratio quam chriſtus fe
cit tempore ſue paſſionis. et diuiditur in duas partes.
Quia xp̄s primo ponit ſuam orationem. Secūdo gra
tias agit de ſua exauditione. ibi. Benedictus domin⁹.
Prima pars diuiditur in partes duas. quia orādo pri
mo dei gratiā poſtulat. ſecundo futuram dei iuſticiam
explicat. ibi. Ne ſimul tradas me. Prima in duas. Qz
primo ſuam petit reſurrectionem. ſecundo eccleſie edificationem. ibi. Exaudi domine vocem. Quantum ad
primū orationem ſuam premittit xp̄s ſeipſum nobis p̄
bens in exemplū patri. d. Ad te domine clamabo. i. ego
Clamor xp̄i. homo clamabo ad te corde orando. Ubi notandum q̄
multis vicibus ac multipliciter xp̄s clamauit.
Clāo xp̄i. Clamauit in campo turbis ſeminans.
Clamauit in templo legem predicans.
Clamauit in loco mortuos ſuſcitans.
Clamauit in corde intus generans.
Clamauit in cruce mortem tolerans.
Clamauit ad patrem deum inuocans.
Primo clamauit in campo. ⁊c. Lu.8. Cum turba plu-
rima cōuenirent ⁊ de ciuitatibus properarent ad Ieſū:
dixit per ſimilitudinē. Exijt qui ſeminat ſeminare. ⁊c.
ſequitur. Et hoc dicēs clamabat. Qui habet aures au
diendi audiat. Ideo enī clamabat vt oſtēderet que di-
cebat myſtica eſſe ⁊ intento corde meditāda. Unde pre
Beda. dicta verba exponens Beda dicit. Quoties hec addi-
tio.ſ. Qui habet aures audiendi audiat/ vel in euan-
gelio vel in apocalypſi Ioannis interponitur myſticū
eſſe quod dicit querendum quoq; a nobis attenti⁹ oſtē
ditur. Secundo clamauit in templo. ⁊c. In die magno Ioan.7.
feſtiuitatis ſtabat Ieſus ⁊ clamabat dicēs. Si quis ſi-
tit veniat ad me ⁊ bibat: ⁊ flumina de ventre eius fluēt
aque viue. Hoc autem dicebat de ſpiritu ſancto. Cla-
mabat/ ſeptimo die feſtiuitatis ⁊ non alijs intermedijs
predicando. ſm̄ Chriſoſto. Quia feſtiuitas per ſeptem Chriſoſt.
dies agebatur. Prima autem dies ⁊ vltima celeberri-
mi erant ſm̄ legem. Medij autem dies ſm̄ voluptatem
magis conſumebātur. Ideo iſtis dieb⁹ predicando nō
clamabat: ne que dicebantur deperirent/ eis vacantib⁹
voluptatibus. In hoc ſuos predicatores inſtruens vt
aptum tempus obſeruent quando ſermonem debeant
proferre. ſpiritualia enim erant que dicebantur. Tertio
clamauit in loco mortis ſuſcitans.ſ. ipſum Lazarum
mortuum: quem cum quatriduanū ſuſcitare vellet vo
ce magna clamans ipſum reuocauit ad vitam. Ieſus Ioan.11.
voce magna clamauit. Lazare veni foras. Et ſtatim p̄
dijt. ⁊c. qui fuerat mortuus. Ideo enim tunc clamauit
ſm̄ Theophilū: vt aliquorum errorem deſtrueret. d.
Aliaus enim tunc clamauit Chriſtus vt gentilium ora
refrenet. Fabulantium in tumulis eſſe animas defun-
ctorum. Nam quaſi foras manentem eam aduocat per
clamorem. Quarto clamauit in corde. ⁊c. Clamat enī Gala.4.
chriſtus in cordibus noſtris dum per ſuam gratiā nos
filios dei facit adoptiuos. Gal.4. Quoniam autem
eſtis filij dei miſit deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra
clamantem abba pater. Quod exponens magiſter di-
cit in glo. Miſit deus ſpiritū filij ſui in corda noſtra cla
mantem abba pater. i. qui facit nos clamare. qd̄ nunq̄
preſumeremus niſi ipſe nos doceret. Sed quid eſt cla-
mare abba. i. pater? Abba enim hebreum eſt id ipſum
ſignificans quod pater. Et hanc cōſuetudinem in plu-
ribus locis ſcriptura ſeruat: vt hebraicum verbum cū ſua
interp̄tatiōe ponat. Duo nāq; ſunt verba q̄ poſuit. ſcz
abba ⁊ pater: vt poſterius interpretetur primum. nam
hoc eſt abba qd̄ pater. Quinto clamauit in cruce mor-
tem tolerans. quando ſcz in cruce poſitus: vt habetur
Math.27. Circa horam nonam clamauit voce ma- Matt.27
gna dicens. Hely hely lamazabathani. Ideo enim tunc
ſic ſe derelictū clamauit: vt omnibus notum faceret: nō
propter ſe ſed propter nos talia paſſum fuiſſe. Unde pre
dicta verba exponens Origenes ait. Non aūt eſtimes Origenes
humano more ſaluatorem clamando iſta dixiſſe pro-
pter calamitatem que ipſum opprimebat in cruce. Si
enim ita acceperis non audies clamorem magne vocis
eius que oſtendit aliquid magnum eſſe abſconditum.
Sexto clamauit ad patrem deū inuocans. Et clamans
voce magna Ieſus ait. Pater in manus tuas cōmen- Luc.23.
do ſpiritum meum. Et hoc dicēs expirauit. quod ideo
fecit vt oſtenderet q̄ libere moriebatur non coacte. Un
de Theophilus ait. Clamans xp̄s alta voce expirat. q̄z Theophil'
inerat ei poteſtas ponendi animā ſuam ⁊ eā reſumēdi.
Tunc enī clamās ſpiritū patri cōmendat orans. ⁊ ſi ani
ma ſeparabat a carne verbū tñ ab ipſo nō ſepararetur.
Conſimiliter enī illū clamaſſe hic oſtendit propheta. d.
Ad te domine clamabo dn̄e deus meus: ne ſileas a me.
ideſt ne diſcedas a me. i. ſm̄ glo. Ne vnitatem verbi tui
ſepares: ab eo q̄ homo ſum. Nequādo taceas a me. hoc
ſm̄ glo. non eſt in textu: ſed ſuperadditū fuit a ſeptuagi
ta interpretibus ad maiorē expreſſionē. Et quare chri
ſtus hoc poſtulat ſtatim ſubdit. Et aſſimilabor deſcē
dentibus in lacū. q.d. Si vnionem tuam a me ſepara-
ueris aſſimilabor alijs hoīb⁹ qui deſcendunt in infer
num: qui nec alios nec ſeipſos ab inferno poſſunt libe-
rare. Quod ideo dicit: quia ſi diuinitas fuiſſet ſepara
ta/ mors xp̄i non fuiſſet ſufficiens preciū p̄ redemptio
ne generis humani: ſicut nec mors aliorum hominū.

Et ex hoc apparet ꝙ ſic orando ſuam petit reſurrectionem. virtute enim vnitatis verbi ad naturam humanā ſtatim reſurrexit. Nomen dabis ſanctum tuum videre corruptionem.

Pa. 15.

400 de cõſe. di. 4. gratia.

Exaudi domine vocem deprecationis mee dum oro ad te: dū extollo manus meas ad templū ſanctum tuum.

Orauit xp̃s multipliciter.

¶ Hic conſequenter petit eccleſie ſue edificationem. Ubi notādum ꝙ Chriſtus orauit in horto in nocte ſue paſſionis. ⁊ in cruce. In horto orauit pro ſe: ſed in cruce pro nobis. De prima oratione dicit. Exaudi vocem deprecationis mee: qua dicebat. Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. ⁊c. verumtamen non quod ego volo: ſed quod tu vis. In cruce autē orauit pro nobis expanſis manibus in ligno ad recipiendum ⁊ amplexandum fideles dicens. Pater/ dimitte illis quia neſciunt quid faciunt. Et quantum ad hoc dicit. Dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum. ſcʒ conſtruendum ⁊ eccleſiam edificandam. Uirtute enim illius orationis multos conuertit ad fidem: qui primitiuam eccleſiam ſiue templum fundauerunt. Dicit ergo chriſtus ſm glo. Exaudi domine. ⁊c. Dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum. id eſt quia extollo vel expando manus meas. quod ad litteram chriſtus fecit in cruce. Et hoc non pro mea culpa: ſed ad cōſtruendum templum ſanctum tuum. i. vt eccleſiam cōſtituam. Ad hoc etiam denotandum ꝙ tunc chriſtus orabat moriendo pro conſtructione eccleſie ⁊ templi di. tunc etiam moriendo expanſis manibus corporalibus etiam oculis templum reſpiciebat in monte Caluarie crucifixus/ vnde templum videri poterat. Secundum enim morem iudeorum quibus preceptum eſt: vt vbicunꝗ fuerint ad illam partem orarent/ vbi ſcirent eſſe Hieruſalem ⁊ dei templum. Quod ⁊ Chriſtus fecit legem implens: quia crucifixus faciem vertebat ad Hieruſalem vnde ⁊ templum videbat. ad ſignificandum ꝙ eccleſiam catholicam per illud templum figuratam tunc moriens edificabat. Et notādum ꝙ hic Chriſtus orat generaliter pro omnibus fidelibus dicens. Dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum. Raro autem legimus oraſſe pro aliquo in ſingulari. Nam ſi ⁊ Petro dixit. Luce. 22. Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Illa tamen oratio fuit generalis ſcilicet pro fide Petri que eſt fides vniuerſalis eccleſie. Eccleſia tamen in dubio orationes facit pro ſingularibus perſonis multotiens ac etiam generaliter orat pro multis. Et ideo hic oritur dubium. Utrum orationes ſpecialiter pro aliquo facte eque proſint omnibus eiuſdē meriti. Uel vtrum orõ pro aliq̄bus facta generaliter eque cuilibet illorum proſit/ ac ſi pro vno illorum ſolum eſſet facta. Ad hoc reſpondet ſanctus doctor libro. 4. diſtin. 45. queſtione. 4. Qꝺ valor orationum vel ſuffragiorum poteſt penſari ex duobus. Uno modo ex virtute charitatis que facit omnia communia. Et ſecundum hoc plus valet ei qui eſt in maiori charitate: licet pro ipſo ſpecialiter non fiat. Cuius ratio eſt: quia quilibet qui eſt in purgatorio ratione charitatis habet quandam cōgratulationem ⁊ delectationem de bono alterius: ⁊ maiorem ſecūdum quod eſt in maiori charitate. Alio modo ſuffragia vel oratiōes valent ex hoc ꝙ per intentionem orantis alteri applicantur per modum ſatiſfactionis pro debitis. Et ſic dicit ꝙ magis valēt ei pro quo ſpecialiter fiunt: immo ſic illi ſoli valent. Sed contra iſtam opinionem ſunt multi doctores: ⁊ maxime Prepoſitinus q̄ ponit ꝙ ſuffragia ꝓ vno facta vel orationes non magis proſunt ei pro quo fiunt q̄ alijs. ſed proſunt vnicuiꝗ ſm quod magis digni ſunt. Quia charitas omnia facit eſſe communia: diuidens ſingulis prout ſunt capaces. Et ponit exemplum de candela que accenditur pro aliquo diuite: cuʒ quo ſunt alij ſerui vel pauperes: que non magis illum illuminat q̄ alios qui cum eo ſunt. quinimmo quilibet participat illius candele lumen magis ⁊ minus ſecundum ꝙ magis diſpoſitus eſt ad receptionem luminis. id eſt ſm ꝙ habet oculos clariores vel debiliores. Similiter ponit exemplum de lectione: quam non magis percipit ille pro quo legitur q̄ alij qui ſimul cum eo audiunt: ſed illi magis qui ſunt intellectu capaciores: quamuis pro illo legatur ⁊ non pro alijs. Similiter poteſt poni exemplum de ſocietate aliquorum mercatorum: quia lucrum ab vno illorum factum non plus ꝓficit illi q̄ alijs: ſed vnicuiꝗ illorum de ſocietate magis ⁊ minus: ſecundum quod plus ⁊ minus habent in ſocietate. Cum ergo charitas ſit fundamentum omnis meriti ⁊ omnis ſocietatis ſpiritualis: quia totum corp⁹ eccleſie charitate ligatur/ ⁊ in vnam ſocietatem copulatur: conſequens eſt ꝙ lucrum eccleſie ⁊ omnia merita a quocunꝗ fiant diſtribuuntur ſingulis ſm capitale maius vel minus quod habent in tali ſocietate: quod eſt charitas. Iſtam opinionē tenet dñs Hoſtienſis in ſumma titulo de peniten. paragra. Quibus mortuis ſuffragia proſint. Et probat. Quia equum ⁊ ſanctum eſt ꝙ ſi quis pro amico ſpecialiter poſſit facere inſolidum et cum hoc nihil ſibi obeſt neꝗ deperit/ ſi etiam ſingulis alijs valeat inſolidū quod tunc ſingulis equaliter valeat. Sed hoc eſt in ſuffragijs ſpiritualibus: eo ꝙ charitas omnia communia facit in charitate exiſtentibus.

Hieronymus.

¶ Ad hoc etiam eſt auctoritas Hieronymi: que habet de conſecra. diſtinctione. 5. non mediocriter. Ubi dicitur. Melior eſt ſeptem pſalmorum decantatio cum cordis puritate ac ſerenitate ⁊ ſpirituali hilaritate q̄ totius pſalterij modulatio cum anxietate cordis ac meſticia. Et ſubditur ad propoſitum. Cum igitur pro centum animabus pſalmus vel miſſa dicitur non minus q̄ ſi pro vnoquoꝗ illorum diceretur accipitur. ⁊c. Et iſtam opinionem credo veriorem ſcilicet ꝙ tantum valet oratio vel miſſa dicta pro mille immo pro omnibus in charitate exiſtentibus: cuilibet illorum ac ſi pro vno ſolo diceretur. Et hoc intelligo quantum ex parte operis operati: non quantum ex parte operantis. Hanc etiam opinionem tenet dominus Guido in expoſitorio/ exponens predictum capitulū non mediocriter.

Queſtio.

¶ Sed ex p̄dictis ſtatim inſurgit alia dubitatio. Quia ſi miſſa vel oratio dicta pro mille tantum cuilibet illorum valet: ac ſi pro vno ſolo diceretur. vel ſi ita valet ei pro quo non celebratur: ſicut illi pro quo celebratur ſecundum quod eſt in charitate magis vel minus. vt ponit dicta opinio. Quare igitur eccleſia inſtituit ſpecialia ſuffragia ⁊ orationes ſpeciales ⁊ non ſolum communes? Ad hoc eſt duplex reſponſio. Una Prepoſitini dicentis. ꝙ hoc ideo eccleſia fecit ad excitandas deuotiones fidelium qui p̄mptiores ſunt ad faciendum ſuffragia ſpecialia q̄ generalia. ⁊ pro amicis ⁊ parentibus q̄ pro extraneis ⁊ ignotis. Alia eſt reſponſio Hoſtienſis: vbi ſupra dicit/ ꝙ ad hoc eſt duplex ratio. Una ex parte viuorum. Alia ex parte mortuorum. Ratio ex parte viuorum eſt: ne ſcilicet tu filius vel heres damneris: quia tu ſpecialia ſuffragia ꝓ tuis facere multiplici ratione obligaris. Primo ſcilicet lege nature. tu enī velles ꝙ pro te parentes ⁊ amici ſpecialia ſuffragia facerent in ſubſi-

Margin notes, left column: Xp̃s orās ad xplū. — Luce. 22. — Orõ debʒ eē gñalis. — Doctor ſā ctus. — Suffragia Wilk va lor.

dium tui: non obſtante q alijs tantum valerent ſicut pro te: igitur et ſimiliter pro illis facere debes. hec enim diſt.1.c.2. eſt lex nature.diſtin.1.ca.2. Secundo lege ſcripture di Roma.13. centis. Reddite ergo omnibus debita. ad Roma.13. Job.19. Tertio lege amicitie. Job.19. Miſeremini mei miſere mini mei ſaltem vos amici mei. Quarto lege iuſticie: quia nos quaſi nihil habemus niſi a mortuis prede-ceſſoribus noſtris: igitur illis ſpecialiter obligamur. Illis enim ſpecialiter obligamur a quibus ſpecialiter beneficia recipimus. libro.3. de teſtamētis. cum in offi cijs. Cauſa autem ex parte mortuorum eſt: quia per hec ſpecialia beneficia illi pro quibus ſpecialiter fiunt ho-norantur ab his qui cum eis inſolitum participant. Sicut patet de cādela accenſa pro divite: quia licet ali os preſentes equaliter illuminet: tamē ille dives ex hoc ab alijs honoratur. Et iſta talis opinio multum attra-here debet omnes ad orationem et ſuffragia peragen-da. Quis enim ſi haberet amicum in carcere pro decem libris ſine quibus liberari nō poſſet: et ipſis ſolutis om-nes alij liberarentur: non libentius deberet illas perſol vere: quanto pluribus benefacit amicū ſuū liberando. Predicta pro tanto dixi: quia vt docet ſcriptura Chri-ſtus ſuas orationes communius faciebat generales. ſi cut hic patet dicēs. Exaudi domine vocem deprecatio nis mee dum oro ad te. etc.

401 Ne ſimul tradas me cum pecca toribus: et cum operantibus ini quitatem ne perdas me.

Hic conſequenter futuram dei iuſticiam explicat: ma xime circa ſuos perſecutores et inimicos. Et duo facit. Quia Chriſtus primo explicat ipſorum vitia. Secun do ipſorum ſupplicia. ibi. Da illis ſecundum opera il-lorum. Dupliciter enim peccaverunt iudei contra chri ſtum. ſcilicet operibus malis: et cogitationibus falſis. Secundum ibi. Qui loquuntur pacem. Quantum ad Mors. primum ſciendum q quamuis omnibus hominibus Bonus. ſtatutum ſit propter primum peccatum ſemel mori: vt Malus. dicit apoſtolus ad Hebre.9. Tamen differenter moriū tur boni et mali. Quia boni moriuntur corpore nō ani ma. Mali autem moriuntur in corpore et anima. quia ipſorum anima ſupplicijs punitur eternis. anime autē iuſtorum vita fruuntur eterna. Ideo hoc hic chriſtus predicit in perſona omnium iuſtorum dicēs. Ne ſimul tradas me cum peccatoribus. ſ. non ſimul trades me cū peccatoribus in mortem. quia ſcilicet illi moriuntur propter peccatum: ego autem ſine peccato. illi moriuntur neceſſitate: ego autem voluntate. illi moriuntur in cor-pore et anima: ego autē ſolo corpore. Et vide q de iu-Peccatū. deis duo dicit. Primum q ſunt peccatores. Secundum Iniqtas. q operantur iniquitatem. Ubi nota q quamuis omne peccatum ſit iniquitas et econtrario: largo modo loquē di. Tamen proprie loquendo peccatum dicit culpam le-viorem: ſed iniquitas graviorem. Hinc eſt q omnis ho mo ſe peccatorem libere fatetur. Iniquum vero dici eru beſcit. Iudei ergo contra chriſtū erant peccatores et ini qui. Peccatores: quia eius famam lacerabant dicen-Joan.7. tes. Demonium habes. Sed iniqui: quia ipſius mortē Ps.10. intendebant. De primo. pſal.10. Ecce peccatores inten derunt arcum ſuū: paraverunt ſagittas ſuas. etc. i. ver-Ps.118. ba detractoria. De ſecundo. pſal.118. Iniqui perſecuti Queſtio. ſunt me: adiuua me. etc. Sed hic cadit vnū dubium quia hic xps petit a patre. Ne ſimul tradas me cum pec Xpi mors catoribus. etc. ſ. in mortem. vtrum Chriſtus ſine perſe-cutione fuiſſet mortuus: vtputa ſenio ex naturali diſpo ſitione. Et videtur q nō. quia neceſſitas moriendi ineſt nobis ex peccato: chriſtus autem peccatū non habuit. Item xps voluntate mortuus eſt: ergo non neceſſitate. vnde Eſa.53. Oblatus eſt quia ipſe voluit. Ad oppoſitum Eſaie.53. eſt Auguſti. d. q chriſtus fuiſſet mortuus ſenio ſi violē Auguſt.2. ter non fuiſſet occiſus. Reſpondeo q queſtio duplicem li. de bap-habet intellectum. Primus vtrum xps potuit aſſume-tiſmo par re naturam humanam immortalem. et tunc dico q ſic. vulorū. quia potuit aſſumere naturam glorificatā ſine glorioſam. Alius ſenſus eſt vtrum ſecundum naturam quam aſſumpſit neceſſitate fuiſſet mortuus. et tunc dico q ſic: ſed iſtā ne-ceſſitatem aſſumpſit volūtarie ſicut et alios defectus no ſtros. Et per hoc patet ad argumenta.

Qui loquuntur pacem cū proxi 402 mo ſuo: mala aūt i cordib' eorū.

Hic conſequenter explicat ipſorum peccatum magis in ſpeciali. Iudei Adulatio enim xpo adulabantur verbis ſed corde perſequebantur ipſum ad iudeorū. mortem: vtputa qui ipſum capere volentes in ſermone ſibi dixerunt. Magiſter ſcimus quia verax es. etc. Loquebātur Math.22 ergo cū proximo ſuo. i. cū xpo pacem: qui vere proximus erat iudeorum. et hoc carne quia ex eis natus. Et opere per impen-ſam miſericordie. Quia nō pertranſiuit xps videns iudeos vulneratos peccatis. ſicut ſacerdos et levita: ſed vt verus pro-ximus eis appropinquauit vt miſericordiā faceret eis. Ipſi aūt corde elongabantur ab eo. propter quod ſubdit. Ma la aūt in cordibus eorum: propter quod de ipſis ad literam xps di cebat. Hic populus labijs me honorat: cor autem eorum. etc. Math.15.

Da illis ſecundum opera eorū: 403 et ſecundum nequitiam adinuē- 23.q.4. tionum ipſorum. qd ſeda.

Hic conſequenter ponit ipſorum ſupplicia. et duo facit. Quia primo Paſſio predicit ipſorum punitionē. ſecundo adducit punitionis rōnem. xpi opus fu ibi. Quoniam nō intellexerūt opera dñi. Ubi notādum q opus it dei et iu-iudeorum fuit xpi mors et perſecutio. Similiter etiā fuit opus dei. deorum. vnde ait magiſter. Paſſio xpi et opus iudeorum dicitur: quia ex acti Magiſter bus eorum provenit. Et etiā fuit opus dei: quia deo auctore et li.3.di.20. et volēte fuit: xpo dicēte. Poteſtatem habeo ponēdi animam meā et iterū ſumendi eā. Et ſi queras. numquid ergo bonū fuit opus Queſtio. iudeorum. Rńdeo q hoc dupliciter pōt intelligi. Primo q fuit bonū rōne effectus: et ſic dico q ſic. quia xpi mors cau ſa fuit nre ſalutis. Uel ipſam mortē poteſ attendere ra tione cauſe et volūtatis ipſorum. et ſic nō ſunt operati bonū ſed malū: quia actio eorum nō fuit bona ſed mala. Et q iſte ver ſus dupliciter exponitur. ſ. predictiue. et ſic hic predicit quod poſt eue nit: quia ſicut xpo mortē intulerūt: ita ipſi poſtmodū per ro-manos fuerūt occiſi in corpore et eterno igne cruciantur. Pōt etiā intelligi optatiue: vt ſcilicet xps optet illorum puni-tionem: quia iuſticia dei exigit malos puniri: cui quilibet cō placere debet. Et hoc idem alijs verbis confirmat. d.

Secundum opera manuum eo- 404 rum tribue illis: redde retribu-tionem eorum ipſis.

Id eſt ſecundum volūtatē operum ipſorum. quia et ſi opera eorum alijs pro Queſtio. ficiāt: ipſi tamen volūtate mala hoc fecerūt. Sed hic eſt vnū du Bri gau-biū. quomodo xps qui erat vere bonus optabat dānationē iudeo dent de pe-rū? Et ſimiliter ſi boni et ſcti velint et gaudeāt de penis dānato-nis dāna-rū? Rńdeo q ſcti in patria clare videntes eſſentiā dei vide torum. būt aperte eius volūtatē: cui totaliter ſe conformabūt. et ſic vi ſa pena dānatorum eis nō compatientur ſed magis eorum accreſcet gaudiū. vnde. Letabitur iuſtus cū viderit vindictā. etc. Unde ait Ps.57. magiſter. cū ſcti malos in tormentis videāt: nōne aliqua compaſ Magiſter ſiōe erga eos movenē? nōne eos de tormentis liberari cupiūt? li.4.d.50 Rńdet. recole illud euā. quod diuiti abraā rńdit. Int vos et

nos chaos magnum firmatũ eſt: vt hi qui volunt hinc ad vos tranſire non poſſint: neqꝫ huc inde tranſire.

Chaos. Quid eſt illud chaos inter bonos ⁊ malos: niſi hinc iuſticia. inde iniquitas. que nullatenus ſociari volunt. Adeo enim ſancti dei iuſticie additi ſunt: vt nulla compaſſiõe ad reprobos trãſire valeant: nulla pro eis inter ſanctos fiat interceſſio. Quomodo ergo inde volunt aliqui tranſire ⁊ non poſſunt. Non quia velint ⁊ non poſſint: ſed quia etiam ſi velint non poſſent eos iuuare. Et ita apud animam iuſtorum nõ obfuſcat beatitudinem inſpecta pena reproborum: quia vbi iam compaſſio miſerie non erit: diminuere beatorum leticiam non valebit. Et licet iuſtis ſua gaudia ſufficiant: ad maiorem tamen gloriam vident penas malorum; quas per dei gratiam euaſerunt ⁊c.

405 Qoniam non intellexerunt opera domini. et in opera manuum eius deſtrues illos: et non edificabis eos.

Hic conſequenter ponit cauſam damnationis ipſorum ⁊ rationem. Vbi nota ꝙ radix ⁊ fundamentum omnium peccatorum eſt ignorantia: quia omne peccatum preſupponit ignorantiam intellectus. vt oſtẽdit Philoſophus. 3. ethicorum dicens. ꝙ omĩs malus eſt ignorans: cuius ratio eſt. Quia peccatum ſtat in voluntate: quia ſola voluntate peccatur. voluntas autẽ non fertur in incognitum. ſic ergo actus intellectus precedit actum voluntatis. Obiectum autem voluntatis eſt bonum vel apparens bonũ: ita quod voluntas nihil vult niſi ſub ratione boni. peccat ergo voluntas quã do malum vult. non autem vult malum: niſi quia intellectus decipitur offerens quod eſt malum ipſi voluntati ſub ratione boni. Verbi gratia. intellectus ſic arguit. Omne bonum eſt volendum: ſed omnis delectatio eſt bona: quid ſequitur. ergo omnis delectatio eſt volenda. Hoc autem ſic preſentato voluntati per intellectum, voluntas vult delectationes puta venereas: ⁊ ſic peccat. Sed ignorantia preceſſit in intellectu: quia intellectus errauit in ſecunda propoſitione dicens. ꝙ omnis delectatio eſt bona. et conſimiliter de quolibet alio peccato. Eſt ergo ignorantia cauſa omĩs peccati: quia in omni peccato intellectus oſtendit aliquid voluntati ſub ratione boni quod rationẽ boni non habet. Modo ad propoſitum: que fuit cauſa peccati ⁊ damnationis iudeorum? certe ignorantia. Quoniam non intellexerunt opera domini. Inter que precipuũ opus fuit incarnatio verbi: ⁊ alia virtutum opera que chriſtus homo faciebat. Si enim bene conſideraſſent ſcripturas ⁊ opera chriſti: ipſum chriſtum vtiqꝫ cognouiſſent. Dicat ergo de iudeis: ꝙ merito ſunt damnandi. Quoniã non intellexerunt opera domini. ideſt opera chriſti viſibilia: que vſqꝫ ad ipſorum oculos peruenerunt: ex quibus chriſtum eſſe verum deum poterant cognoſcere.

Peccatum. Ignorantia. Voluntas. Phs. 3. ethi.

Opa manus dei. Et ideo in opera manuum eius deſtrues illos. Opera enim manuum dei ſunt iuſte vltiones quas facit peccatorum: etiam quandoqꝫ per peccatores ſicut multotiens in antiquo teſtamento per manus regum infidelium puniebat peccata iudeorum. Sic ⁊ peccatum mortis chriſti puniuit per manus Romanorum: que punitio dicitur opus manuum dei: quia deo ordinãte fuit facta. Et de iſta punitione dicit hic. Et in opera manuũ eius. ſcilicet dei: deſtrues illos ⁊ nõ edificabis eos. Hoc enim dicit ad differentiam aliarum punitionum antiquitus factarum: quia deus ſepe puniuit peccata iudeorum ipſos captiuando: ſed poſtea ipſos reducendo. ſed non ſic de deſtructione ipſorũ ⁊ captiuitate propter peccatum chriſti mortis: quia per illam ſic ſunt deſtructi ⁊ captiuati ꝙ amplius non ſunt edificandi vel operandi: niſi in finem mundi. quod per tam modicũ ſpacium temporis erit: ꝙ pro nihilo computatur. Dicat ergo pſalmiſt. Deſtrues illos ⁊ non edificabis eos. ſcilicet vt alias ſolebas poſt captiuitatem eos reuocare: ſed de hac captiuitate non reducentur. Aliquando enim res deſtruitur vt in melius reperiatur. Sic enim deus deſtruxit paulum ipſum excecando vt clariores oculos ſibi faceret: ſecundum illud Hieremie. 1. Miſi te vt deſtruas ⁊ diſperdas: edifices ⁊ plantes. ſed non ſic quia deſtrues eos non ad horam: ſed vſqꝫ in finem ſeculi. Hiere. 1.

Punitio. Deſtruere Iudeus.

Benedictus dominus: quoniã exaudiuit vocem deprecationis mee. 406

Hec eſt ſecũda pars principalis vbi chriſtus gratias agit de ſua exauditione. Vbi duo facit: primo oſtendit ſe exauditũ de ſeipſo. ſecundo de fideli populo: ibi. Dominus fortitudo plebis. Prima in duas: quia primo generaliter ſe oſtendit exauditum. ſecundo in quo ſpecialiter: ibi. Et refloruit. Quantum ad primum ſciendũ ꝙ non ſolum omnis chriſti oratio exaudita fuit a deo: ſed etiam omnis oratio iuſtorum fidelium exauditur: ſed differenter: quia omnis chriſti oratio exauditur nõ ſolum quo ad vtilitatem: ſed etiam quo ad votũ. quia anima chriſti cũ eſſet plena ſcientia cognoſcebat omĩa que deus: ⁊ ſic videbat omnem voluntatem dei. Cum etiam eſſet plena gratia ſumme ſuam voluntatem conformabat diuine: ⁊ ſic omnia que volebat chriſtus ⁊ ꝗ petebat conformia deo erant. Et ſic ſemper exaudiebatur: non ſolum quo ad vtilitatem: ſed quo ad votum. Oratio autem aliorum fidelium: licet ſemper exaudiatur quo ad vtilitatem: non tamen ſemper quo ad votũ: quia multotiens iuſti non plene cognoſcentes diuinam voluntatem credunt aliquid vtile qđ foret damnoſum: ⁊ talia poſtulando non exaudiuntur quo ad votum: ſed quo ad vtilitatem: quia deus tunc eos non exaudiendo melius illis facit ꝙ petant. ſicut patuit de Paulo apoſtolo qui ter dominum rogauit vt ab eo diſcederet ſtimulus carnis nec impetrare potuit: quia vtilius ſibi fuit illo non carere, quem acceperat ad cuſtodiã humilitatis. Hoc notans chriſtus ſimpliciter dicit. Benedictus dominus: quoniam exaudiuit vocem deprecationis mee. ideſt exaudiuit votum orationis mee. Et hoc idem aliis verbis confirmat. d. Ora. exaudire.

Dominus adiutor meus ⁊ protector meꝰ: ⁊ in ipſo ſperauit cor meum ⁊ adiutus ſum. 407 12. q. 2. gloria.

Et nota ꝙ aliud eſt protegere: ⁊ aliud adiuuare. Qr adiuuare eſt rem in ſuo ſtatu ꝯſeruare ne decidat. Sed protegere eſt rem magis ad perfectiorẽ ducere ſtatum. Et ſic adiuuatur quis: cum in aduerſitate patientiam ſeruat ⁊ equanimiter tolerat: ſed protegitur cum ad melius perficitur. Sic ergo dominus fuit adiutor chriſti in paſſione ipſuꝫ per patientiam preſeruando. Fuit eius protector: poſt mortem ipſum reſuſcitando. Vnde in paſſiõe dicebat illud pſal. 26. Adiutor meus eſto: ne derelinquas me: neqꝫ deſpicias me deꝰ ſalutaris meus. De reſurrectiõe autem dicebat ibidem. Dominus protector vite mee a quo trepidabo ⁊c. Dicat ergo chri Adiutor protector. ps. 26.

ſtus. Dominus adiutor meus. ideſt mei tanta patien=
tis: ⁊ protector meus. ideſt mei ad immortalitatem re=
ſurgentis. In ipſo ſperauit cor meum ⁊ adiutus ſu;.

408 Et refloruit caro mea: ⁊ ex volun tate mea confitebor ei.

¶ Hic ſpecialiter oſtendit: in quo fuit a deo exauditus.
Superius enim in principio pſalmi huius orando ſuã
orationẽ poſtulabat dicens. Ad te domine clamabo de
us meus ne ſileas a me. nequando taceas a me: ⁊ aſſi=
milabor deſcendentibus in lacum. Hic ergo quantum
ad hoc ſe exauditum oſtendit dicens. Et refloruit caro
refloruit caro xpi. mea. Ubi notandum: ꝙ chriſti caro floruit ⁊ refloruit.
Floruit ſcilicet in conceptione. Sed refloruit in reſurre
Incarnatio xpi. ctiõe. Floruit in cõceptione immunitate peccati: quia
florem innocentie quẽ adam peccando perdiderat chri
Reſurrectio xpi. ſtus recuperauit. Quia ſine vitio ⁊ peccato cõceptus: ⁊
de ſpirituſancto natus. Et hac ratione chriſtus in ſua
Eſa.11. conceptione ⁊ natiuitate flori cõparatur. Eſa.11. Egre
dietur virga de radice ieſſe: ⁊ flos de radice eius aſcen=
det: ⁊ requieſcet ſuper eum ſpiritus domini ⁊c. Sed iſte
flos campi ⁊ lilium conuallium: in morte deperijſſe vi=
detur. quia omnis eius pulchritudo perijt. Intantum
Eſa.53. vt propheta de ipſo dicat. Eſa.53. Uidimus eum ⁊ nõ
erat ei aſpectus: ⁊ deſiderauimus eum deſpectum ⁊ no=
uiſſimum virorum ⁊c. Refloruit autem caro chriſti: quã
do per reſurrectionem immortalis ⁊ glorioſa ſurrexit.
Et hoc eſt quod hic dicit chriſtus. Et refloruit. ideſt re=
ſurrexit caro mea: propter quod de ſeipſo in reſurrectio
Canti.2. ne ait chriſtus. Canti.2. Ego flos campi ⁊ lilium con=
uallium. Sed quia reſurrectio chriſti cauſa eſt noſtre re
ſurrectionis. Ideo pro ipſa gratias multas deo debem᷒
agere. Et hoc eſt quod ſubdit. Et ex voluntate mea con
fitebor ei. ideſt confitebuntur ei mei in quibus ego ſum.
et hoc non timoris neceſſitate: ſed libera voluntate. Bo
na enim que nos facimus verbum incarnatum facit in
nobis: quia omnia per ipſum facta ſunt: ⁊ ſine ipſo fa=
Eſa.26. ctum eſt nihil. Et eſaie.26. Omia opera noſtra opera
tus es in nobis domine. Et ſic gratias quas deo agim᷒
pro chriſti reſurrectione: chriſtus ſe agere dicit. Et ex
omni ergo voluntate mea confitebor illi. ſcilicet gra=
tias agendo.

409 Dominus fortitudo plebis ſue: et protector ſaluationum chriſti ſui eſt.

¶ Hic conſequenter oſtendit ſe eſſe exauditum de fideli
populo. Et attende qđ non dicit dominus fortitudo no
fortitudo plebis. bilium eſt: ſed plebis ſue. Nam plebs dicitur a polis qđ
Plebs. eſt pluralitas. Et quia plures ſunt ignobiles quam no
biles. Ideo plebs dicitur tantum collectio ignobilium:
⁊ non nobilium. Quia ergo chriſtus elegit pauperes
ignobiles. Ideo ſuos fideles plebeios vocat dicens. Do
minus fortitudo plebis ſue: quaſi dicat. Dominus ple
beios ſuos. ſcilicet electos per chriſtu; fortificabit in pu
gna contra diabolum. Et ſic fortitudo noſtra: non eſt
noſtra/ſed dei. Non ḡ fortẽ ſe reputat plebs vt ſuã preſu
mat cõſtituere iuſticia;: ſed ſe iuſticie dei ſubijciat. nõ
confidat de ſua fortitudine contra diabolu;: ſed de dei
Pſa.117. fortitudine preſumat. Sic enim dicitur pſalmo.117.
Fortitudo mea ⁊ laus mea dominus: ⁊ factus eſt mihi
in ſalutem. Et non ſolum in preſenti nos defendit: ſed
etiam in futuro nos protegit: quia ſuos facit immorta
les. Et hoc eſt quod ſubdit. Et protector ſaluationum
chriſti ſui eſt. ideſt illos quos chriſtus ſaluat: deus il=
los immortalitate protéget: quia ſicut egó ſum reſuſci=
tatus: quia refloruit caro mea. ſic ⁊ illi reſurgent. Sic
enim dicitur. Zacha.12. Proteget dominus habitato Zach.12.
res ieruſalem. Ieruſalem enim interpretatur viſio pa=
cis: ⁊ ſignificat videntes deum in patria per chriſtum
ſaluatos. Et hoc erit virtute orationis chriſti hoc a pa
tre poſtulantis: vnde ſubdit.

Saluum fac populum tuum do mine: ⁊ benedic hereditati tue: ⁊ rege eos ⁊ extolle illos vſq; in eternum.

410 v pſe.vl.2. licatur.

¶ Hic enim rogat chriſtus pro ſuis: vt ſcilicet ſaluen=
tur a patre in preſenti ⁊ in futuro. In preſenti ſaluen=
tur a vitijs ⁊ peccatis ⁊ virtutibus ditentur. In futuro
autem vt glorificentur. Quantum ad ſaluationem a
peccatis ait. Saluum fac populum tuum domine. ſcili
cet ipſum a peccatis preſeruando: quem dico populum
tuum qui meus eſt: quia omnia mea tua ſunt: ⁊ omia
tua mea ſunt. Luce.15. Et vide progreſſum fidelium: Luce.15.
primo enim incepit fides in pauperib᷒ ⁊ plebeijs quos
chriſtus elegit: deinde per illos ceteros tam plebeios ꝙ̃
nobiles adduxit ad fidem. Ideo de primitiua eccleſia
que fortiter certauit pro fide martyria ſuſtinendo dixit
ſuperius. Dominus fortitudo plebis ſue. Sed de eccle=
ſia poſt modum multiplicata nũc orat dicẽs. Saluum
fac populum tuum domine. Ut enim dictũ eſt. Plebs Ppls.
eſt congregatio ſolum ignobilium. Populus autem di
citur a polis quod eſt ciuitas. Unde quia ciuitas con
tinet tã nobiles ꝙ̃ ignobiles. ideo populus eſt collectio
tam nobilium ꝙ̃ ignobiliũ. Et ſic hic notat profectũ ec=
cleſie: que de plebe peruenit ad populum. Dicens ergo
ſaluum fac populum tuum domine: notat plebeios ⁊
nobiles. Sic enim ⁊ pſal'.35. dicitur. Homines ⁊ iumẽ= Ps.35.
ta ſaluabis domine: quemadmodum multiplicaſti hereditas xpi.
miſericordiã tuam deus. Per homines intellige nobi=
les: ſed per iumẽta plebeios. ¶ Quantum vero ad col=
lationem virtutum.d. Et benedic hereditati tue. ideſt
virtutibus orna hereditatem tuam. et numero que eſt
mea: quia tu dixiſti mihi. Dabo tibi gentes heredita=
tem tuam. Sic enim dicitur Eccleſiaſti.11. Benedi= Eccl.11.
ctio domini ſup caput iuſti feſtinat: ⁊ in honore veloci
proceſſus illius fru. ⁊c. ſcilicet ad augendum virtutes.
qđ vero ad glorificationem in futuro dicit. Et rege eos Opa dei
⁊ extolle illos vſq; in eternũ. ideſt hinc tolle eos in eter= duplica.
num. ideſt in eternam vitam. In vita enim beata. vt di
citur Eſaie.49. Miſerator eorum reget eos: et ad fon Eſa.49.
tes aquarum potabis eos. Hic oritur dubiu;. Nam in
precedẽti verſiculo. chriſtus ſe ſaluare ſuos oſtendit. di
cens de patre: ꝙ protector ſaluationum chriſti ſui eſt.
Hic autem rogat patrem vt eos ſaluet. Ideo notandu;
ꝙ opera diuina ſunt duplicia. ſcilic; intrinſeca ⁊ extrin
ſeca: intrinſeca vt generare ſpirare ⁊c. extrinſeca vt crea
re ſaluare ⁊c. Prima ſunt in trinitate diuiſa: quia ſic
pater generat quod filius non generat: ſed extrinſeca
ſunt indiuiſa: quia omia que operatur pater: operatur
filius ⁊ ſpirituſſanctus. vt oſtendit Magiſter. libro.3. magr.li.3.
diſtinctione.5. diſt.5.

Afferte domino filij dei: afferte domino fi lios arietum.

411 i.q.i. ſunt nõnulli.

¶ Pſalmus iſte talem habet titulum. Pſalmus dauid in conſummatione tabernaculi. Pro cuius intellectu notandum ꝙ vt habetur primo Regum quarto. Tempore heli ſacerdotis: filij iſrael pugnantes contra philiſteos afflicti fuerunt: ⁊ duo filij heli mortui multiq; de populo dei interfecti. Sed etiam arca dei quam habebat in caſtris capta fuit a philiſteis ⁊ ab eis portata in azotum: quam poſuerunt in phano ſuo iuxta idolum ſuum dagon. In craſtino autem inuenerũt idolũ dagon ante arcam dñi proſtratuz in terra. et erexerunt illud in loco ſuo. Et ſimiliter in craſtino inuenerunt eũ iterum proſtratum ante arcam domini: ⁊ iterum erexerunt eum. Et ſimiliter in craſtino tertio inuenerũt eũ proſtratuz in terra abſciſo capite ⁊ manibus. Et aggrauata eſt manus dñi ſup azotios: ⁊ pcuſſit eos infirmitate dyſenteria. ſcilicet vulneratione inteſtinorum: que in pte exibant. Et tũc fecit deus ebulire mures de terra: qui corrodebant inteſtina ipſoruz. Qđ videntes azotij: habito cõſilio circunduxerunt arcam dñi per omnes prouincias philiſtinoꝝ: ⁊ ſic ꝯſimilis plaga omibus fiebat. Hac igitur plaga pcuſſi philiſtei: quia arcam dñi captã tenebãt: ⁊ compulſi tandem remiſerunt arcam domini in terram iſrael: atq; pro plaga ipſorum ſananda: vt placerent deum iſrael miſerunt cum arca quinq; mures aureos: ⁊ quinq; anos aureos iuxta numerũ q̃nq; prouinciarum philiſtinoruz dantes gloriam deo iſrael. Et fuit arca tũc poſita in cariathiarim in domo aminadab. Et benedixit deus aminadab ꝓpter arcam domini: quã in domo habebat. Tranſacto itaq; multo tẽpore mortuo ſaul ⁊ filio eius iſboſeth: cum dauid regnaret in pace: tulit dauid arcam domini in ieruſalem: ⁊ fecit ei tabernaculum in domo ſua vbi collocauit eam: ⁊ cũ gaudio ⁊ magno populo adducta fuit arca domini i tabernaculo qđ ei parauerat dauid: ⁊ immolauit victimas multas ⁊ holocauſta. Et tunc dauid fecit iſtũ pſalmum ad inuitandum omnes vt immolarent victimas ⁊ holocauſta deo cum laudibus. Ex quibus apparet expoſitio tituli: ꝙ iſtum pſalmum fecit dauid conſumato tabernaculo: quando ſcilicet introduxit arcam in tabernaculo ſibi parato. Et ſic inducũtur omes fideles ad cultum dei. Et ſic primo dicam litteram. ſecũdo ſenſuz ⁊ intellectum littere. Quãtum ad litteram pſal. iſte diuiditur in duas partes: quia primo inuitat omnes ad deuote deo offerendũ. ſecũdo ad deuote deum colẽdum: ibi. Vox dñi ⁊c. dic vt. R. ¶ Quãtum vero ad intellectuz prophete: hic mouet propheta omes fideles vt ſeipſos offerant deo deuote: vt ſic quilibet ſeipſum templuz dei faciat. Et ſecũduz hoc iſte pſal. diuiditur in tres partes: quia de eccleſia vel dei tẽplo tria oſtẽdit: primo quibus modis edificatur. ſecundo quibus donis predotatur: ibi. Vox domini. tertio quibus muris cõſeruatur: ibi. Dominus diluuiuz inhabitare facit ⁊ ſedebit ⁊c. ¶ Quantum ad primum notandum: ꝙ quilibet ſe deo templum facit ⁊ ſacrificium: quando ſeipſum in ſeipſo. ideſt in corde ⁊ voluntate offert totaliter deo. ſcilicet ſeipſum ⁊ ſua. Et primo mouet vt offeramus nos deo. Secũdo vt offeram⁹ noſtra: ibi. Afferte domino gloriã ⁊ honorem. Primo ergo mouet noſipſos offerre deo. d. Afferte domino filij dei. ideſt afferte voſipſos domino in fide ⁊ bonis operibus. Vbi notandum: ꝙ apoſtoli ⁊ primitiui fundatores eccleſie: qui nos per euangelium genuerunt arietes nuncupãtur: quia velut arietes duces erant gregũ ac cuſtodes diligenti cuſtodia. q̃ velut arietes duobus cornib⁹. i. vtriuſq; teſtamẽti auctoritatib⁹ preualuerunt in defenſione ſui gregis contra hereticos ⁊ infideles. Ad iſtos arietes. ſcilicet apoſtolos deueniunt omnes qui de infidelitate conuertuntur ad fidem.

Margin: 1. Reg. 4. — Arca dñi. — dagõ idolum. — arietes dicunt apli. — Duodecim apli.

In cuius figuram dr. Exo. 15. ꝙ filij iſrael exeuntes de egypto venerunt in helim: vbi erant duodecim fontes ⁊ ſeptuaginta palme. Helim enim interpretatur arietes. hi ſunt apoſtoli fidelium gregum duces. ibi ſunt duodecim fontes: quia duodecim ſunt principales apoſtoli preelecti a domino: a quibus emanat aqua viua ſalutaris ſapientie. Hi ſecum habent ſeptuaginta palmas. ideſt ſeptuaginta duos diſcipulos cum eis a chriſto ad predicandum miſſos: qui palmam victorie chriſti toti mundo nunciauerunt. Dicit ergo. Afferte domino filios arietum. ideſt voſipſos qui eſtis filij apoſtolorum. Si autem queres: quomodo meipſum offerre debeo deo? Audi paulum ad Roma. 12. dicentem. Obſecro vos per miſericordiam dei: vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem: deo placentem: rationabile obſequium veſtrum. Que verba exponens Petrus rauennas dicit. Ait apoſtolus. Obſecro vos per miſericordiam dei ⁊c. Mira pietas que vt largiatur exorat. Hec namq; apoſtolus non humana petens: ſed diuina conferens. ſic precatur. Obſecro vos per miſericordiam dei ⁊c. Medic⁹ cũ auſtera remedia recipere perſuadet egrotos agit precibus: non compellit imperio: ſciens infirmitatis non voluntatis eſſe ꝙ ſalutaria reſpuit quotiens profutura repellit infirmus. Et filium pater non poteſtate ſed amore ad rigorem pertrahit diſcipline. vt exhibeatis inquit corpora veſtra. Sic autem rogando apoſtolus omnes homines ad faſtigium ſacerdotale inuitat. Exhibeatis inquit corpora veſtra hoſtiam viuentẽ. O inauditum chriſtiani pontificatus officiũ: qñ ipſe homo ſibiipſi eſt hoſtia atq; ſacerdos. mirũ plane ſacrificiũ: vbi corp⁹ ſine corpore offert̃ ſine ſanguine ſanguis. Sz hĩ ſacrificiũ xp̃i ſacrificij deſcẽdit ex forma: qui corpus ſuum pro vita ſeculi vitaliter immolauit. et vere corpus ſuum fecit hoſtiam viuam: qui viuit occiſus. Hinc martyres morte naſcuntur: fine inchoant: ⁊ lucent in celis qui in terris putabantur extincti. Et tu igitur velut ſacerdos induere ſanctitatis ſtola: precingere baltheo caſtitatis. Sit in velamẽto capitis tui chriſtus. Crux in frontis tue munimine perſeueret. Pectori tuo appone diuine legis ſacramentuz. In odore thymiamatis ſic deuota oratio. Accipe gladium ſpiritus. Altare cor tuuz pone. Et ſic corpus tuum immola deo hoſtiam viuam. Deus fidem tuam: non mortem querit: votum non ſanguinem ſitit: placatur voluntate non nece. Sic igitur fiet corpus tuum hoſtia viua. ſi nullo peccati iaculo fuerit ſauciatum. Non enim poteſt mori qui vitali gladio meretur occidi. ⁊c. Et hec eſt victima ad quam nos immolandam hortatur pſalmiſta. Afferte domino filij dei. Et quid? ſubdit. Afferte domino filios arietuz. id eſt vos ipſos filios apoſtolorum. Quod eſt voſipſos immaculatos ſeruate. Sic enĩ precipitur Leuitici ſecundo. Omnis oblatio que offertur domino erit abſq; fermento. Per fermentum intellige peccatum. 1. Corinth. quinto. Non in fermento malicie ⁊ nequicie.

Margin: Exo. 15. — offerre nos debem⁹ deo. Rom. 12. — Petrus rauenas — Hoſtia viua. — Leuiti. 2. — 1. Corin. 5

Afferte domino gloriam et honorem. afferte domino gloriam nomini eius: adorate dominum in atrio ſancto eius. 4. R.

¶ Hic conſequẽter mouet vt noſtra deo offeramus: ſcilicet verba ⁊ opera: quibus Chriſtus glorificatur. id eſt glorioſus oſtenditur. Et eſt ſenſus. Afferte domino gloriam ⁊ honorem. ſcilicet vt per opera veſtra ⁊ doctrinaz deus glorificetur. Et hoc eſt quod ſubdit. Afferte glo-

Margin: Honorẽ ⁊ gl'a deo debet dari.

riam nomini eius. vt ſcilicet nomen eius per vos glo=
rioſe innoteſcat per orbem. Uel ſic diſtingue. Afferte
domino gloriam .i. Chriſtum: vt ipſum patri credatis
equalem. Et honorem. vt de bonis ab ipſo nobis col=
latis ſibi gratie referantur. Afferte gloriam nomini
eius. vt in nomine Jeſu omne genu flectatur / celeſti=
um / terreſtrium / et infernorum. Et ſi queras de loco in
quo tanta deo debes offerre. Reſpondet dicens. Ado=
rate dominum in atrio ſancto eius. Alia littera habz.
Atriũ mul tiplex. In aula ſancta eius. et eadem eſt ſententia. Et ideo no
ta q atrium iſtud in quo deum adorare debemus eſt
multiplex. ſcilicet Atrium congregationis baptiſma=
lis quod militans dicitur eccleſia. Atrium penitentie
ſalutaris: quo noſtra purgantur ſcelera. Atrium reli=
gionis clauſtralis: quo conſeruari debet regula. Pri=
Eccleſia. mum eſt atrium eccleſie militantis. Atrium enim di=
citur ampla domus et ſpacioſa. et ſic ſignificat eccleſiaz
militantem amplam et ſpacioſam baptiſmate in Chri
ſti fide congregatam. In iſto atrio deum debemus be=
Ps.132. nedicere. pſal. 132. Ecce nunc benedicite dominuz om
nes ſerui domini. qui ſtatis in domo domini: in atrijs
domus dei noſtri. In iſto atrio peccata noſtra confiten=
Ps.99. do debemus deponere. Introite portas eius in confeſ=
ſione: atria eius in hymnis confitemini illi. In iſto de=
Hiere.26. bemus Chriſti fidem predicare. Sta in atrio domus
dñi et loqueris ad eos vniuerſos ſermones meos: quos
Nota. ego mandauero tibi. Sed heu reuerendi domini: qua
liter hodie atrium iſtud deſertum iacet et in ſolitudi=
1.mach.4 nẽ verſum videtur. Quod figuraliter habetur .1. Mac
cabeorum .4. vbi dicitur. Uiderunt ſanctificationem
deſertã: altare prophanatum: portas exuſtas: et in atri=
is virgulta nata ſicut in ſaltu vel in montibus et pa=
ſtophoria diruta. Ubi attendite huius atrij eccleſie
Sciſma. ſtatum hodiernum: propter ſciſma deſolatum quo ad
multa. Primo vide ſanctificationem deſertam: quia fi
des qua ſanctificatur eccleſia hodie manet deſerta: qz
in nomine apoſtolici diuiſa manet per ſciſma vt duo
ſe dicant apoſtolicos: et illorum quilibet aliũ damnat.
Uide altare prophanatum: quia altaria vnius partis
excommunicantur ab alia: et econuerſo. Uide portas
exuſtas. ſcilicet prelatos per quos alij intrare debent /
exuſtos cupiditate auaricie: que iſtius ſciſmatis fuit
radix et fundamentum. Uide virgulta in atrijs orta.
ſcilicet ſciſmatis et aliarum hereſium multarum: que
propter principale ſciſma pullulãt in eccleſia vt virgul=
ta. Intantum q in iſto atrio eccleſie conſilia contra Je
Math.26. ſum tractantur. Congregati ſunt principes ſacerdotuz
et ſeniores populi in atrium pncipis ſacerdotum: et con
ſilium fecerunt vt Jeſum dolo tenerent et occiderent.
Nonne iterum occiditur Chriſtus: quando eius gra
tia et eccleſiaſtica beneficia precio dantur indignis. Cũ
tamen noſter pſalmiſta nunc de iſto atrio eccleſie dicat.
penitẽtia. Adorate dominum in atrio ſancto eius. Secunduz eſt
Math.26. atrium penitentie ſalutaris. De quo Math. 26. Pe=
trus ſedebat foris in atrio. Et reſpexit dominus petruz
et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu. Priuſquam gal=
lus cantet ter me negabis. Et egreſſus foris fleuit ama
Religio. re. Tertium eſt atrium religionis. Religio enim per atri
um figuratur propter multa: que ibi vt in atrio fiunt.
Hic eſt virtus caſtitatis et mundicie: quam ingredien=
Eze.44. tes ſolenniter profitentur. Ezechie. 44. Cum ingredi=
entur portas atrij interioris: veſtibus lineis induen=
tur. quibus ſignificatur caſtitas. Hic eſt virtus aſperi
Eze.44. tatis et abſtinentie. Ezechie. 44. Intrãte in atrium vt
miniſtrent mihi / offeret pro peccato ſuo. Et vide quod
offerens hic ponitur: ſed nulla oblatio nominatur. Ad
de notandum: q quando religioſus intrat religionis
atrium: nullam aliam hoſtiam deo offerre debet niſi ſe
ipſum. Hic debet eſſe virtus charitatis et amicitie. Lu=
ce. 22. Accenſo igne in medio atrij erat Petrus in me= Luce.22.
dio eorum. Ignis enim charitatis ſemper vnit et cõgre
gat. Et de quolibet iſtoꝝ intelligitur quod hic dr. Ado
rate dominũ in atrio ſctõ eius. ſ. in eccleſia in ſtatu pe=
nitentie et religionis.

Uox domini ſuper aquas deus maieſtatis intonuit: domin⁹ ſuper aquas multas. 413 b ple. diſt. 4. necoꝑꝫ

Hic conſequenter ponit quibus donis eccleſia predo
tatur. Chriſtus enim ſeptem maximis donis predota= Sacramẽta eccle ſept.
uit eccleſiam ſuam. ſcilicet ſeptem ſacramentis q ſunt:
baptiſmus / confirmatio / euchariſtia / penitentia / vn=
ctio / ordo / et matrimonium. De quibus omnibus hic
agitur per ordinẽ. Et ſi dicas ad quid valent iſta ſacra
menta: et quare ſunt ſeptem et nõ plura? Reſpondeo q
ſecundum magiſtrum. lib. 4. diſtinctione. 1. Sacramẽ magr. lib. 4. diſt. 1.
ta a chriſto ſunt inſtituta: et pro remedio cõtra defectus
noſtros nobis data. In nobis autem ſunt ſeptem defe=
ctus: contra quẽlibet illorum vnum eſt appropriatum
ſacramentum. Quoniam omnis defectus noſter / aut
eſt pene / aut culpe. Sic culpe triplex eſt. ſcilicet culpe
originalis: contra quam eſt baptiſmus: culpe crimina
lis: contra quam eſt penitentia: et culpe venialis: con=
tra quã eſt extrema vnctio. Defectus autẽ pene eſt qua
druplex. ſcilicet impotentia ad bonum exequendum:
contra quem eſt confirmatio. Ignorãtia ad verũ exe=
quendum: contra quem eſt ordo. Negligentia ad deuz
diligendũ: contra quem eſt euchariſtia. Concupiſcen
tia ad voluntatem exequendum: cõtra quem eſt ma=
trimonium. * Uel aliter de numero ſacramento=
rum: quia ſacramenta ſunt quedam remedia ſpiritua
lis vite tradita ſub ſignis ſenſibilibus. Et ideo conue=
nienter ſecundum ſimilitudinem vite corporalis diſtin
guuntur. Eſt autem in vita corporali ordo duplex. ſcꝫ
propagatores et ordinatores vite corporalis in alijs: et
qui propagantur et ordinantur ſecundum corporalem
vitam. Uite autem corporali tria ſunt neceſſaria per ſe
et quartum per accidens. oportet enim primo q res per
generationem aliquam vitam accipiat: ſecundo q per
augmentum ad debitam quantitatem et robur perue=
niat. tertium exigitur ad conſeruationem vite et eius
augetur nutrimentum neceſſarium. Et hec qdem ſunt
per ſe vite corporali neceſſaria: quia ſine eis eſſe non po
teſt. Uerum quia contingit aliquod impedimẽtum cir
ca corporalem vitam ex quo res viua infirmatur: ideo
per accidens neceſſarium eſt quartum. ſcilicꝫ ſanatio
rei viuentis egrotantis. Sic igiẽ in ſpirituali vita pri=
mum eſt ſpiritualis generatio per baptiſmum: ſecun=
dum ſpirituale augmentum perducens ad robur perfe
ctum per ſacramentum confirmationis: tertium ſpiri=
tuale nutrimentum per euchariſtie ſacramentũ: quar
tum autez eſt ſpiritualis ſanatio que fit in anima tan=
tum per penitentie ſacramentum: vel ex anima deriua
tur ad corpus cum opus fuerit per extremam vnctio=
nem: et hoc pertinet ad eos qui vita ſpirituali ꝓpagan
tur et conſeruãtur. Propagatores autem et ordinatores
vite corporalis attẽduntur ſecundum duo. ſcilicet ſcõm
ordinem naturalem quo ad parentes pertinet: et ſecun
dum regimen politicum per qd vita hominis pacifice
conſeruatur: et hoc pertinet ad reges ad principes. ſic et
eſt de vita ſpirituali. Sũt enim quidam propagatores
et ꝯſeruatores ſpũalis vite ſecũdum miniſteriũ ſpũale
tm̃ ad qđ ptinet ordinis ſacramẽtũ et ſm ſpũalẽ et corpo

ralem ſimul q̄ ſit p ſacramētū matrimonij q̄ vir ⁊ mulier
cōueniūt ad ꝓlē generādū ⁊ educādū ad cultū diuinū.
Et de iſtis oib⁹ hic agit ⁊ breuiter pſal'. Primo eñ agit.
de baptiſmali generatiōe cum aque efficacia: ibi. Vox
dñi ſup aquas. Scdo de ſpūali ꝯfirmatione in bōre
eminētia: ibi. Vox dñi in vtute. Tertio de penitentiali
expiatione ex cordis penitētia: ibi. Vox dñi ꝯfringētis
cedros. Quarto de extrema vnctiōe morientibus neceſſa
ria: ibi. Et comminuet eos tāq̄ ⁊c. Quito de ſalutari ꝯſe
cratiōe ex panis exiſtētia: ibi. Et dilect⁹ quemadmodū
fili⁹. Sexto de cōiugali copulatiōe cū iuſta cōtinentia:
ibi. Vox dñi intercedētis flāmā. Septimo de clericoꝝ
baptiſm⁹. ordinatiōe ꝓcedēda ſapiētia: ibi. Vox dñi preparātis
Aqua ba- ceruos. Primo ḡ agit d̄ ſacramēto baptiſmi: qd̄ i aqua
ptiſmi. celebratur. d. Vox dñi ſup aquas ⁊c. Vbi ſciendū: q̄
Vox dñi. aqua baptiſmatis accepit vtutem lauandi aias a pctis
in baptiſmo xpi ex tactu ſue mūdiſſime carnis. In quo
xpi baptiſmo tres apparuerūt pſone. ſ. pr̄ in voce. d. Hic
eſt fili⁹ meus dilectus. fili⁹ in carne: ſed ſpirituſſctūs in
ſpecie colūbe. Que tres pſone hic notant̄. ꝑmo pr̄ in vo
ce. Et quātū ad hoc dicit̄. Vox dñi. ſcꝫ pr̄is ſup aquas:
q: dum chriſtus eſſet baptizat⁹: vox patris audita eſt:
Hic eſt fili⁹ meus dilect⁹ ⁊c. Apparuit fili⁹ in carne: q̄
baptizatus nos ſua voce docebat. d. Decet nos implere
Intonuit oēm iuſticiā. O q̄ mirabiliter iſta vox intonuit: ⁊ exē=
xps. plū humilitatis toti ꝑbuit mūdo. Vñ ait Remigi⁹. In
Remigi⁹. tonuit de celo dñs: ⁊ altiſſimus dedit vocē ſuā: qñ in ba
ptiſmo ait xps: decet nos implere oēm iuſticiā: vt oēs
addiſcāt ſupbi humilitatis exēplū: vt nō dedignent̄ ba
ptizari ab humilib⁹ mēbris meis: dū me viderint decus
maieſtatis a te Ioāne ſeruo meo baptizatū. Et quantū
ad hoc de pſona filij d̄r: de⁹ maieſtatis intonuit. Appa
Math. 3. ruit etiā ſpūſſctūs in ſpecie colūbe: q: Vidit ſpūm dei
Spūſſctūs deſcendētē ſicut colūba ⁊ manentē ſup ſe. Et hoc ad de=
i ſpecie co notādū q̄ grāſ ſpiritui ſctō attribuit̄ q̄ p aquas baptiſmi
lūbe. baptizatis cōfert̄. Ideo in colūbe ſpecie apparuit. vnde
Chriſoſt. Chriſo. ſup Matt. Ideo ſpūs in xpi baptiſmo ſpeciē co
lube ſuſcepit: qm̄ pre oibus aialib⁹ hec eſt cultrix cha=
ritatis. Oēs eñ ſpecies iuſticie quas hñt ſerui dei in
veritate pñt hr̄e ſerui diaboli in ſimulatiōe. Solam aūt
charitatē ſpūſſcti nō pōt immūdus ſpirit⁹ imitari. Ideo
hāc priuatā ſpeciē charitatis ſibi in xpi baptiſmo ſerua
uit ſpūſſctūs: q: p nulli⁹ rei teſtimoniū ſic cognoſcitur
ſpirituſſctūs vbi ſit: niſi p grām charitatis q̄ per aquas
baptiſmi ꝯfert̄. Et quātū ad hoc. d. Vox dñi ſup aquas
multas. Ideo tūc q: ſpūſſctūs oibus aq̄s vtutē regene=
rādi hoīes dedit. Et de iſtis tribus hic pſonis in baptiſ
mo notatis ait Augu. in de fide ad petrū. Quāuis aūt
patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſcti vna ſit natura: tñ firmiſſime te
ne/tres eſſe pſonas: patrē ſolū eſſe: qui dixit. Hic eſt fili⁹
meus dilect⁹. Filiūq̄ ſolū eſſe: ſup quem illa vox pr̄is
inſonuit. Et ſpiritūſctm ſolū eſſe: q̄ in ſpecie colūbe ſup
xpm baptizatū deſcendit ⁊c. Volens ḡ oſtēdere baptiſ=
mi inſtitutionē vtute trinitatis factā dicit. Vox dñi ſu
per āquas. ſcꝫ dei pr̄is. d. Hic eſt fili⁹ meus. Deus maie
ſtatis intonuit. ſcꝫ filius. d. Sic decet nos implere omnē
baptiſmi iuſticiā ⁊. dñs ſup aquas multas. ſcꝫ ſpirituſſanctus in
forma. ſpecie columbe ſctificans aquas. Et ideo oēs tres pſo
matt. vlt. ne in forma baptiſmi nominantur. Matth. vltimo. Ite
docete oēs gentes baptizantes eos. in nomine patris
Queſtio. ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Sed nunqd vno iſtorū ſolo nomi
nato eſſet verus baptiſm⁹? Et videt̄ q̄ ſic: q: apli bapti
act 8. ⁊. 10 zabant tñ in noie xpi. vt habet̄ Actuū. 8. ⁊. 10. capitul'.
Nō bene Ad oppoſitū eſt determiatio eccleſie in ſynodo angloꝝ.
ꝯuenit cum Vñ Zacha. papa bonifacio epō ſcribit. Preceptū eſt in
ſua determina ſynodo angloꝝ: vt quicūq̄ ſine inuocatiōe trinitatis
tione. merſus fuiſſet: q̄ ſacramētū regeneratiōis nō haberet.
Nō omnino verū eſt: ſi merſus in fonte baptiſmi q̄s fu

erit ſine inuocatiōe trinitatis: ꝑfect⁹ xpian⁹ nō eſt: niſi
in noie pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpirituſſctūs fuerit baptizatus. Re
ſpondeo q̄ opinio videt̄ multoꝝ. vt Ambro. ⁊ magiſt ambroſi⁹
lib. 4. diſ. 3. Qḋ ſi fide myſteriū trinitatis teneat̄: ⁊ vna magiſter.
pſona tñ nominet̄ plenū eſſe ſacramentū. Et ecōuerſo. li. 4. di. 3.
ſi tres pſone noientur ⁊ nō recte myſteriū trinitatis fide
teneatur: vacuū eſſe ſacramentū. Et ratio horū eſt: q:
in nomine cuiuſlibet pſone tota trinitas intelligitur. Si
eñ chriſtū dicas: ⁊ patrē a quo vnctus eſt filius: ⁊ ipſū
qui vnctus eſt filium: ⁊ ſpiritūſanctum quo vnctus eſt
deſignaſti: ſcriptū eſt enim. Hūc ieſum quem vnxit de⁹
ſpirituſancto ⁊c. Et ſimiliter ſi patrē dicas: filiū eius ⁊
ſpiritū oris eius indicas. ſi tamē id etiam corde ꝯprehē
das. Et ſimiliter ſi ſpiritūſanctum dicas: patrem a quo
procedit ⁊ filium cuius eſt ſpiritus nuncupaſti. Ex qui
bus videtur q̄ in nomine vnius ſolius perſone poteſt
quis vere baptizare. * Sed iſta opinio nō tenet̄ * Sed ⁊ ratio. nā
a doctoribus. Quia in ſacramentis nō ſufficit fi ſacramēta hñt effi=
des cordis: niſi forma ſacramentoꝝ verbis exp cacia ab inſtitutōe
matur: forma autem baptiſmi quā chriſtus de= xpi. xps aūt inſtituit
dit totam trinitatem. ideſt omnes tres perſonas ſacramentū baptiſ
exprimit. Et iſta opinio cōmuniter a doctorib⁹ mi dari cū inuoca=
tenetur. Ad argumentū ergo cum dicitur: quia tiōe trinitatis exp̄ſ
apoſtoli baptizabant in nomine chriſti. dicēdū ſe. Et ideo qcqd̄ d̄
q̄ apoſtolis fuit licitū in nomine chriſti bapti= ſit ad inuocationē
re: quia ſic a ſpirituſancto erāt inſpirati: ſed mo trinitatis plenā ⁊
do hoc nobis non licet. Illi enim nomini chriſti expreſſam: tollit inte
data fuit virtus diuinitus in primitiua eccleſia. gritatē baptiſmi.
cuius ratio eſt: tum quia nomen chriſti ſignifi= Nec obſtat q̄ i no
cat totam trinitatem: chriſtus enim vnctus dici mine vni⁹ pſone i=
tur. et ſic vngentem ⁊ vnctum ⁊ vnctionem inſi= telligit̄ alie: cū ille
nuat. Et ſic cum forma a chriſto data concorda q̄ noīat vnā ſolā p=
bat: tum quia nomen chriſti tunc erat ignotum ſonā pōt hr̄e rectā
⁊ contumelioſum: vt puta crucifixi. Vt ergo di= fidē de trib⁹: q: ad
ctum nomen publicaretur ⁊ haberetur in reue= ſacramētū ſic̄ reqri
rentia: tūc temporis eo vſi ſunt. Sed quia ceſſan tur materia ſenſibi
te cauſa/ceſſat effectus: chriſti nomine publica lis: ita ⁊ forma ſēſi
to ⁊ honorabili facto: amplius nō debuit nec po bilis. vñ nō ſufficit i=
tuit in eo conferri ſacramentum baptiſmi: quia tellect⁹ vel fides tri
illud ad tempus tantum inſtitutum fuit. Sic nitatis ad ꝑfectionē
ergo dicitur: q̄ in forma baptiſmi oēs tres per ſacramēti niſi ſenſi
ſone debēt nominari. ſicut chriſtus expreſſit. qḋ etiam ⁊ bilib⁹ verbis trini
pſal'. hic predixit: omnes tres perſonas huiuſmodi po= tas exprimatur.
nens. d. Vox domini ſuper aquas. ſcilicet patris. deus
maieſtatis. ſcilicet filius. dominus ſuper aquas mul=
tas. ſcilicet ſpirituſſanctus. Iſte enim ſunt aque fontis
vite baptiſmales: ad quas chriſtus ſuos deducit. Apo
cali. 7. Agnus reget illos: ⁊ deducet illos ad vite fon= Apoca. 7.
tes aquarum. ⁊c.

Vox domini in virtute: ⁊ vox do mini in magnificentia.

414
d̄ pe. di. 7. nullus.

Hic conſequenter agit de ſacramento cōfirmationis.
Vbi ſciendum q̄ principalis effectus ſacramenti con= Sacramē
firmationis eſt donatio ſpirituſſancti ad robur ⁊ virtu tū confir=
tem: qui in baptiſmo datus eſt ad remiſſionem peccato matiōis.
rum. vnde dicit Rabanus. Et habetur de conſecratione d̄ ꝯſe. di. 5.
diſtinctiōe. 5. nouiſſime. A ſummo ſacerdote per impo
ſitionē manus paraclit⁹ traditur baptizato. vt robore
tur per ſpiritūſanctum ad confitendum ⁊ predicandū
alius illud qḋ ipſe in baptiſmo conſequutus eſt. Cum
igitur ſacramentum confirmationis virtutem ⁊ robur
baptizato conferat in his que ſunt ad ſalutem. ſequitur
q̄ congrue per virtutem denotatur: cum dicitur. Vox
dñi in virtute. i. vox xpi iſtū ſacramētū inſtituentis eſt
in virtute: q: virtutē ⁊ robur cōfert baptizato. de iſta vo
ce habet̄ Matth. 19. Vbi xps hoc ſacramētū inſtituit. Matt. 19.

Tūc oblati ſunt ei paruuli vt manus eis imponeret ꝛ
oraret. diſcipuli aūt increpabāt eos. Sequit. vox chriſti
inſtituētis hoc ſacramētū. ieſus vo ait. Sinite paruu
los venire ad me: ꝛ nolite prohibere eos. Iſta ergo vox:
qua ſcilicet ſacramētum ꝯfirmatiōis inſtituit ꝛ datur:
eſt in virtute. ſi cōſideres huius ſacramēti tres effectus:
Prim⁹ eſt gratie in baptiſmo collate ampliatio ꝛ robo
De ꝯſe. di. 5. ſpūſſctūſ ꝛ c. nouiſſie. ratio. Secūdus eſt ad pugnādum cōtra hoſtes inuiſibi
les cōfirmatio. Tertius eſt chriſti nois ſine erubeſcētia
ps. 67. predicatio. Et de iſta voce virtutis dicit. pſal. 67. Ecce
dabit voci ſue vocē virtutis. ſequit. Deus iſrael ipſe da
Queſtio. bit virtutē ꝛ fortitudinē plebi ſue. Sed forte queres, an
maior virtus conferatur in cōfirmatiōe q̄ in baptiſmo
vel ecōtrario. quia huius ſacramēti vox dicit in virtute
ꝛ nō baptiſmi. Ad oppoſitū q̄a baptiſmū tollit oēm cul
Gr̃a ꝯfirmatiōis. pam ꝛ penā: qd nō facit hoc ſacramētū. Reſpōdeo. gr̃a
ꝯfirmatiōis ſupponit gratiā baptiſmalē. Quō igitur ſit
cōparatio harū gratiarū pōt fieri dupliciter: vnomō cū
preſumptione: ꝛ ſic oino maior eſt gr̃a cōfirmationis q̄
baptiſmi. ſicut meli⁹ eſt bene viuere, q̄ viuere. quia hoc
addit ad primū. Si autē intelligatur cū preciſiōe. vt ſci
licet an hec gr̃a q̄ addit in cōfirmatiōe ſit maior vel mi
nor illa que confertur in baptimo. Dico ꝙ maior eſt ba
ptiſmalis: q2 iuſtificare mortuū mai⁹ eſt q̄ iuſtificatū
Cōfirmationis dignitas. fortificare. ¶ Itē notādū eſt: ꝙ iſtud ſacramētū cōfirma
tiōis inter cetera magne eſt magnificētie ꝛ dignitatis:
q2 pre ceteris maiorē dignitatē reqrit in miniſtro. Quī
cetera ſacramēta nō epi cōficere poſſunt ꝛ cōferre: iſtud
aūt ſoli epi. Et ſic eſt maioris dignitatis ceteris. vñ ha=
De ꝯſe. di. 5. bet de ꝯſe. diſ. 5. de his vero. ꝙ ſicut ſacramētū cōfirma
tionis ſolū maiorib⁹. i. ſolū ſummis pōtificib⁹ eſt accō=
modatū. ſic ꝙ niſi a maioribus pfici nō poſſit: ita ꝛ ma
iori veneratiōe venerandū eſt. Et hāc dignitatem pre ce
teris hic notās pſal. poſtquā poſuit ei⁹ efficaciā. d. Vox
dñi in virtute. ꝯſequēter ponit ei⁹ dignitatis magnificē
tiam. d. vox dñi in magnificētia. dr̃ etiā hoc ſacramentū
vox dñi in magnificētia: quia vt dictū eſt: cōfert robur
ad pdicādū ſine rubore magnificētiā xp̄i. Vñ de ꝯfirma
ps. 144. tis dr̃. Magnificētiā glorie ſanctitatis tue loquētur.

415 De ꝯſe. diſt. 4. ꝑ͡pc. Vox dñi confringentis cedros: ꝛ cōfringet dñs cedros libani.

Pnie ſacramentum. ¶ Hic cōſequēter agit de ſacramēto penitētie ꝛ cōtritio
nis. Vbi notādum: ꝙ noie cedri ſupbus qlibet ſignifica
Cedr⁹ ſigt ſupbos. tur. qm̄ vt hic dicit magiſter. Cedr⁹ eſt arbor altiſſima:
maxime q̄ creſcit in libano: vbi ſunt magis pcere cedri.
Hec eñ arbor niſi ſucciſa inutilis eſt. in ſua radice ma
nēs nō facit vtiles fruct⁹. Sic ꝛ ſupbia in altū ſe erigēs
ceteros deſpicit. Vñ in ſua radice manens inutilis eſt.
vere inutilis: q2 pctm̄ intulit nobis: ſucciſa aūt p humi
Gētiles. litatem ꝛ penitētiā fructus gr̃e creſcūt. Ex qbus colligi
tur ꝙ duplex eſt cedrus. ſ. Cedrus libani. ꝛ q̄ creſcit ex=
tra libanū. illa q̄ creſcit in libano altior eſt. illa vero q̄
extra minor eſt. Et ſic duplex eſt ſupbia: maior ꝛ mior.
Maior eſt iudeoꝝ q̄ pre ceteris magis ingrati: cōtra xp̄ȝ
ſupbiendo ſurrexerūt: minor aūt gentiū. Et tn̄ vtraq; ſu
pbia a vtute penitētie ꝯfringit ꝛ extirpat. Et hoc eſt qd de
ſacramēto penitentie hic dicit. Vox dñi ꝯfringentis ce=
dros. i. vox dñi qua hoc ſacramentū inſtituit. d. aplis.
Joan. 20. Accipite ſpm̄ſctūm: quoꝝ remiſeritis pctā remittūtur
Matt. 16. eis. ꝛ Matth. 16. Tibi dabo claues regni celorū ꝛc. Et
iſta talis vox penitētie ſacramēti: pmo cōfringit cedros
minores: q2 gētiles ſupbos cōuertens ad xp̄m humilia
uit. ſicut qn̄ altū cedrū ſcȝ cornelīū gentilē p penitētiam
Actuū. 11. cōuertit ad xp̄m cū aliis. de qbus dr̃. Ergo ꝛ gētib⁹ peni
tētiam dedit deus ad vitā. Et de iſtis dr̃ hic. Vox dñi cō
fringētis cedros. Sed in fine mūdi cedros libani cōfrin
Judeus. get: q̄ iudeos ſupbos quos tūc reperiet: ad fidē p peni=
tentiam reducet. et de iſtis ſubdit. Et confringet dñs ce=
dros libani. Vñ iſtū verſum ſic ad ppoſitū exponit ma
giſter in glo. Vox dñi cōfringet cedros. i. dñs cōfringet
p penitētiam ꝛ humilitatē cedros. i. altos de gētib⁹. Et
cōfringet dñs cedros libani. i. altos de iudeis q̄s in fine
cōuertet: qn̄ reliquie iſrael ſalue fiet. Sic eñ de iſtis per
penitētiā ꝯfringendis dictū eſt pſal. 17. Perſequar ini ps. 17.
micos meos ꝛ cōprehendā eos: nō cōuertar donec defi=
ciant. ſcilicet ab infidelitate. Sequitur. Confringam il
los nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos. ſcili=
cet per fidem ꝛ humilitatem.

Et ꝯminuet eos tāq̄ vitulū libāi 416 De ꝯſe. diſt. 4. (?) Sacramētū vnctiōis virtus.

¶ Hic exeqtur de ſacramēto vnctiōis extreme. Pro eu
ius euidētia notādum: ꝙ iſtud ſacramētū inter oīa
cōminuit vitia ꝛ impinguat aiam. Vñ notāt doctores:
maxime Petr⁹ aureol⁹. ꝙ iſtud ſacramētū octo hȝ effe
ctus. Primus eſt peccatoꝝ venialiū remiſſio. pbatur
p illud qd habet. Jacobi. 5. Nā poſtquā dixit vngentes Jacobi. 5.
cū oleo. ſeqt. Et ſi in pctis fuerit remittētur ei. Et certū ē
ꝙ nō loqt de mortalib⁹: q2 illa ſolū p baptiſmū ꝛ pniam
remittūtur. Secūd⁹ eſt diminutio pene tā p mortali q̄
p veniali debite. Terti⁹ eſt gr̃e augmētatio: q2 oīa ſa
cramenta noue legis debite ſuſcepta cōferunt gratiam.
Quart⁹ eſt glorie augmētatio: q2 aucta gr̃a augēt glo
ria ſibi correſpōdens. Quint⁹ eſt interior aie ꝯfortatio.
nā in articulo mortis cōſtitutus eſt in ingēti timore ra
tiōe pene corporalis ꝛ poteſtatis diabolice. Et ideo hoc
ſacramētū diuina miſericordia inſtituit: ad cōferendū
digne ſuſcipienti interiorē in vnctiōe iocūditatē ꝛ robur
ꝛ ſpem cōtra demōis tētatiōes. Sextus eſt diabolice po
teſtatis attenuatio. Septimus eſt infirmitatis etiā cor=
poralis ſanatio: ꝛ hoc vbi expedit ſanitati aie. Unde in
primitiua eccleſia ſuſcepto hoc ſacramento: multi etiā
corporaliter ſanabātur. vt pȝ Mar. 6. ꝛ Jaco. 5. Octa Mar. 6.
uus eſt mortētis cōgrua pteſtatio. Receptio eñ iſti⁹ ſa Jacobi. 5.
cramēti eſt qdā proteſtatio: qua īfirmus pteſtat ꝙ per=
māſit in fide eccleſie militātis: ꝛ ideo ſecur⁹ hinc egredi
tur ꝛ ingredit ad pplm̄ eccleſie triūphātis. Ex qb⁹ oib⁹
pȝ ꝙ p iſtud ſacramentum cōminuūtur oia pctā venia
lia ꝛ demonis poteſtas: ꝛ interior aia impinguat gr̃a
vt ſe deo offerat in ſacrificiū. Et iſta omnia breuiter de
iſto ſacramēto notās pſal. d. Et cōminuet eos tāquā vi
tulū libani. nā vt dicit magr̃ in glo. In mōte libani vitu
li in ſacrificio imolādi nutriebātur: q2 mons ille ferax
eſt herbaꝝ ꝛ irriguis fontib⁹ ꝯſit⁹. Sic ꝯformiter in iſto
ſacramēto vt pȝ ex dictis: vituli imolādi deo. i. fideles
morituri ipinguāt ꝛ nutriūt gr̃a: ꝛ ꝯminuūt demōes ꝛ
vitia. et hȝ eſt qd dicit. Et ꝯminuet eos. ſ. demōes ꝛ vitia.
Tāq̄ vitulū libani. ſ. ipinguabo p gr̃aȝ. vt. ſ. digni⁹ deo
poſt mortē offerant. de pmo dr̃. Cōminuā eos vt puluе= ps. 17.
rem añ faciē vēti. de ſecūdo vero: q2 iſto ſacramēto ipin
guati vt vituli deo offerunt, dr̃. Acceptabiſ ſacrificiū iu ps. 50.
ſticie. tūc iponēt ſup altare tu. vitu. ¶ Et dilect⁹ quemad
modū fili⁹ vnicorniū.] Hic ꝯſequēter agit de ſacramē
Eucharíſtia. to eucharíſtie. Vbi notādū: ꝙ in xp̄o eſt duplex natura
diuina. ſcȝ ꝛ humana. Scdm naturā diuinā eſt verus
Dilectus ſigt xp̄m. dei fili⁹: ſed ſecūdū humanā eſt ex iudeis natus. Natu
Matt. 3. ra diuina notat p dilectū: de ipſo pr̃e dicēte. Matth. 3.
Hic eſt filius meus dilectus. vbi Hilari⁹ his verbis pa
ter chriſtum oſtendit ſuū filiū: non ſolum nomine ſed ꝛ
proprietate. multi enim nos ſumus filij dei: ſed nō talis
eſt hic filius. Hic enim ꝛ proprius ꝛ verus eſt filius: nō
adoptione: ſed origine. veritate non nuncupatione. na
tiuitate non creatione. quod pater oſtendēs ait. Hic eſt
filius meus dilectus. Sic igit per ly dilectum in chri=
ſto diuina ſignificat natura. qua verus eſt de⁹ dei fili⁹.
Natura vero humana ſignificatur per filium vnicor=
niū. Quid eñ per vnicornē niſi populus iudeoꝝ intel
Vnicorn⁹. ſignificat iudeos.

Greg.31. mor.c.13. ligit:q̄ cornu elationis geſtabat in fronte. Un̄ greg.d.
Per rhinocerotē vel vnicornē ille iudeoꝝ populus in=
telligit.qui dū accepta lege non operat:ſ; ſolū inter cū=
tos hoīes elationē ſumpſit: quaſi inter ceteras beſtias
cornu ſingulare geſtauit. Un̄ paſſionē ſuā per prophe=
Ps.21. tam dn̄s pronūcians ait de iudeoꝝ populo. Libera me
de ore leonis/a cornibus vnicorniū humilitatē meam.
Tot quippe in iudeoꝝ gente vnicornes fuerunt.quot p
predicamenta legis veritatis nō de operibus legis: ſed
de ſingulari ꝛ fatua elatione cōfiſi ſunt. Sic igit̄ p filiū
vnicorniū intellige xp̄m ſecūdū humanitatē ex iudeis
natū. Ad propoſitū ergo inter oīa ſacramēta nullū eſt
qd̄ realiter ꝯtineat xp̄m verū deū ꝛ verū hoīem quo ad
diuinitatē ꝛ humanitatē niſi ſolū ſacramentū euchari
ſtie. Iſtud ergo ſacramentū ꝯmendans pſal.ratione cō
tenti dicit.ꝙ hic eſt vere filius dei:q2 et dilectus. et fili⁹
hoīs:q2 ꝛ filius vnicorniū.q.d. Quēadmodū eſt filius
vnicorniū.ſ.iudeoꝝ q2 ſecūdū humanitatē:ſic eſt etiā
in iſto ſacramento. Et ſic exponit magr̄ in glo.d. Quē
admodū filius vnicorniū: ideſt ſecundū ꝙ ipſe eſt fili⁹
iudeoꝝ.i.ſcđm ꝙ ipſe eſt homo. Un̄ de iſto ſacramēto
q2 virtute verboꝝ in hoſtia eſt corpus xp̄i: alia aūt per
Ps.77. ꝯcomitantiā/d2 pſal.77. Et edificauit ſicut vnicorniū
ſacrificiū ſuū in terra.i.ī eccliā quā fundauit in ſecula.

417 De conſe. di.5.d ſpū ſancto

Uox dn̄i intercedentis flāmam ignis. vox dn̄i cōcutientis deſertum:et cōmouebit dominus deſertum cades.

ſacramētū matrimo=nij. Hic cōſeqnēter agit de ſacramēto matrimonij. Ubi
notandū ꝙ ſacramentum matrimonij tripliciter a deo
fuit inſtitutū.ſ.primo ad procurationē filioꝝ ꝛ mutuū
ſolatiū.ꝛ ſic fuit ante peccatū in paradiſo inſtitutū. et
inſtitutū fuit ſolū in officiū. Secundo inſtitutū fuit in
remediū.ſ.contra carnis cōcupiſcentiā:q̄ ſine peccato
Nota. in cōiunctione ſeruū expleri nō poteſt/niſi p bona ma=
trimonij excuſetur.ꝛ ſic fuit inſtitutū poſt peccatū. Ter
tio inſtitutū fuit in ſignum.ſ.ſpūalis cōiunctionis xp̄i ꝛ
eccleſie:ꝛ ſic fuit inſtitutū in lege euangelica. Quantū
Flāma d2 libido. aūt ad ſecundā inſtitutionē apparet ꝙ eſt inſtitutū ꝯtra
libidinis ardorē. Itē notandū ꝙ carnis concupiſcētia
libido oīa bona cōſu mit. vel libido p flāmā ignis ſignificat̄.q2 ſicut flāma ignis
oīa conſumit ꝛ deuorat.ſic ꝛ libido ꝛ cōcupiſcentia car
Luxuria nis niſi ei reſiſtat̄. Unde de libidine ſub ignis nomine
Job.31. dicit̄. Ignis eſt vſq; ad pditionē deuorās:ꝛ oīa eradi=
cans genimina. Quod ad litteram de libidine exponens
Greg.21. mor.c.9. Gre.dicit. Beat⁹ iob crimē luxurie diffiniēs ait. Ignis
eſt vſq; ad perditionē deuorās.ꝛc.q2 reatus huius faci
noris nō ſolū vſq; ad iquinationē maculat: ſ; etiā vſq;
ad perditionē deuorat. Q2 quelibet alia fuerint bona
opera/ſi luxurie ſcel⁹ nō reſtringit̄/imenſitate hui⁹ cri
minis obruunt̄. Nulla quippe ante oīpotentis oculos
iuſticie pietatiſq; ſunt opera:q̄ corruptionis cōtagione
mōſtrant̄ immunda. Quid em̄ ꝓdeſt ſi pie quiſquā ne=
ceſſitati compatitur proximi:qn̄ impie in ſemetipſo de
ſtruit habitationē dei:ꝛc. Ex predictis ergo collige ꝙ p
flāmā ignis intelligit̄ libido luxurie. quā tn̄ ſacrificiū
matrimonij reprimit ꝛ excuſat. Et hoc hic notans pſal.
de iſto ſacramento dicit. Uox dn̄i intercedentis flāmā
ignis.ſ.luxurie quā excuſat. Q2 ꝛ ſi ex toto ipſam non
extinguat.tn̄ intercipit illā. Et q2 iſtud ſacramentū excu
Deſertū ſi gnificat peccatum. ſat coitū a pctō. ideo ſubdit. Uox dn̄i cōcutientis deſer
tū.p deſertū intellige peccatū qd̄ nos facit dſertos a deo
cōmouet ergo deſertū dn̄ pctm̄ ab iſto actu ꝯiugali pro
hibet. Et ꝙ p deſertū intelligat pctm̄ ſubdit. Et cōmoue
bit dn̄s deſertū cades.i.peccatū qd̄ nos cadere facit.

Uox dn̄i preparantis ceruos. ꝛ reuelabit condenſa:ꝛ in tēplo ei⁹ omnes dicent gloriam. 418

Hic cōſequenter agit de ſacramento ordinis.qd̄ ideo Sacramētū ordinis
ſpecialiter eſt inſtitutū:nō ſolū vt poſſint dominica ſa=
cramenta digne tractare:ſ; etiā vt alios de fide ꝛ mori= Corona
bus habeant informare. Quoꝝ precipuū ſignū eſt co= Clericalis
rona quā in capite portant. Q2 vt ait magr̄. Corona Magiſter
regale decus ſignificat vn̄ miniſtri eccleſie reges debent li.4.di.28
eſſe:vt ſe ꝛ alios regant.quibus ait Petrus apoſtolus.
Uos eſtis genus electū:regale ſacerdotiū ꝛc. Sūmitas
em̄ capitis nudatur:vt eoꝝ mens libera ad deū mōſtre
tur:que reuelata facie dei gl'iam contemplatur. Sūmi
tas em̄ capitis eſt eminētia mētis.ꝛ denudatio capitis
eſt reuelatio mentis.clericus enim ſecretoꝝ dei ignar⁹
eſſe nō debet. Ad propoſitū ergo.hic pſal. agens de ſa=
cramento ordinis:oſtēdit primo eius eminentie digni
tatē.d. Uox dn̄i preparantis ceruos. Secundo ſcientie
debitā claritatē.d. ꝛ reuelabit cōdenſa. Tertio officij ſan
ctitatē: ibi.et in tēplo eius oēs dicent gl'iam. Uide er=
go primo huius dignitatē. Ubi notandū ꝙ ſicut totū
continet partē:ꝛ genus ſpeciē:ꝛ ſpecies indiuidua.ꝛ nō
ecōtrario.ſic in ſacramento ordinis ſupzem⁹ ordo oēs
alios continet:ꝛ non ecōtrario. Quāuis aūt epāt⁹ ſe Epatus.
cundū theologos non ſit ordo.tn̄ eſt quedā ſuprema di
gnitas ceteros ordines continēs. Ideo illo nominato/
ceteri oēs nominant̄. Uolēs ergo pſal.agere de ſacra=
mēto ordinis precise agit de epiſcopis oſtendēs eorum
eminentie dignitatē.d. Uox dn̄i preparantis ceruos.
Qui em̄ p ceruos/niſi epiſcopi deſignātur? Nam vt Ceruus ſi
dicit magr̄ de proprietatibus rerū. Ceru⁹ inter oīa ani gnificat
malia d2 eſſe maioris diſcretionis: maxime ſerpentib⁹ epiſcopos
inimicat̄. Inter oīa animalia duo grandia portat cor= Cornua.
nua:q̄ ſolida ſunt nō vacua. q̄ omnia epiſcopis conue=
niūt.q2 pre ceteris maioris diſcretionis eſſe debēt ꝛ ſciē
tie.di.36.oportet etiā ordinandū. Serpentib⁹ maxime 36.diſt.
debent inimicari.i.hereticis:ꝛ ipſos perſequi magos ꝛ
ſacrilegos. Duo cornua in capite geſtāt.q2 mitrā cum 26.q.5.epī
duobus cornibus in capite portant. S; nota ꝙ eoꝝ cor cōrūq;.
nua ad ſimilitudinē ceruoꝝ debēt eſſe ſolida/non va=
cua.q2 ſignificato illoꝝ carere nō debet.q2.ſ.ſcire debēt
teſtamentū vetus ꝛ nouū.q̄ per illa duo cornua mitre ſi
gnificantur. De epiſcopis ergo ſub nomine ceruoꝝ di= diſtin.25.
cit pſal. Uox dn̄i preparātis ceruos.i.p ſacramētū ordi q cpa.
nis epiſcopos cōſecrantis.ꝛ p conſequens oēs alios in
feriores ordines. Conſequenter declarat eoꝝ ſciētie de=
bitam claritatē.d. Et reuelabit condenſa. Quid enim
eſt precipuū epiſcopoꝝ officiū:niſi p ſcientiā ſacrā pre=
dicare populo:ꝛ condenſa reuelare.i.oſcura ſacre ſcri=
pture declarando aperire:figuras myſterioꝝ reſerare.
qd̄ ſine claritate ſcientie facere nō poſſunt. Conſequen Diſt.36.q
ter declarat ipſoꝝ officij ſanctitatem. Quia ad hoc cle= eccleſiaſticis.
rici in eccleſia ſunt ordinati ꝛ maxime epiſcopi: vt per
eos deus magnificet̄ ꝛ laudet̄.vt ipſoꝝ exēplo ceteri ad
dei laudē excitentur. Et hoc eſt qd̄ ſubdit. Et in templo
eius omnes dicent gloriam.

Domin⁹ diluuiū inhabitare facit:et ſedebit dn̄s rex ineternū. 419 24.q.1.loquitur.

Hic vltimo oſtēditur quibus moribus eccleſia a deo cō Diluuiū ſi
ſeruatur. Ubi notandū ꝙ per diluuiū quo aque abun gnificat gē
dātes oīa ꝯſumpſerūt/intelliguntur hoīes infideles ꝛ tiles.
gētiles:q̄ velut diluuiū fluidi ſunt ꝛ inſtabiles oēm vir
tutē penitus perſequendo diſſipantes. Unde luce.17. Luce.17.
Edebāt ꝛ bibebāt.vxores ducebāt ꝛ dabāt ad nuptias.

venit diluuium ⁊ perdidit omnes. Dicuntur ergo gen
tiles ⁊ idolatre diluuiũ. q2 propter eos diluuiũ factum
eſt in mundũ. Et vide mirabilia opera dei. qui iſtud di
Gẽtes con luuiũ inhabitare facit. ſ. eccleſiã ſuã. q2 gẽtiles cõuertit
uerſi ſunt ad fidẽ. per quos hodie regit ⁊ gubernat eccleſiã. Quã
ad fidẽ. uis enĩ gentiles primo diuerſos mores in ſuis ſectis ha
berẽt: ſicut diuerſos deos vel idola colebãt. tñ dñs ipſos
fecit in fide vnanimes ⁊ cõcordes eos eccleſiã fecit inha
ps. 67. bitare. Deus qui inhabitare facit vnius moris in do
auguſtinꝰ mo. ſ. eccleſia. Iſtũ ſenſuʒ ponit Auguſtinꝰ, vt habetur
in glo. o. Dñs diluuiũ inhabitare facit. q2 illos malos
ſcʒ gentiles q̃ alios in peccato ſubmergebãt. Inhabita
re facit hoc templũ. ſ. eccleſiã. q2 etiã illos tales cõuertit
ad vnitatẽ eccleſie. Et in illis dñs in eternũ habitat ⁊ ſe
det p gr̃am. propter qđ ſubdit. Et ſedebit dñs rex in eter
nũ. ſ. regnãs in eis in eternũ. In iuſtis enĩ ſedet deus ⁊
requieſcit. qđ ideo ſedes dicuntur. q2 dñs ſedet quieſcẽ
Greg. li. 20 do in corde iuſtoꝝ: vt oſtendit Grego. li. 20. moꝝ. c. 5.
moꝝ. c. 5. Quid aũt conferat xp̃s electis ſuis, in quibus habitã
do ſedet: exprimit. d.

420 Dñs virtutẽ populo ſuo dabit: dñs benedicet pp̃lo ſuo in pace.

¶ Duo enĩ bona xp̃s electis ſuis in quibꝰ ſedet tribuit.
Fides dr̃ ſcʒ hic cõtra vitia ipſos fortificat. ⁊ in futuro contra oẽs
fortitudo miſerias ipſos beatificat. de primo dicit. Dñs virtutẽ
populo ſuo dabit. ſ. populo ſuo in hoc ſeculo contra ad
uerſa mundi cõtra diaboli tentamẽta ⁊ vitia, fortitudi
nem dabit: qua oĩa ſuperãdo vincere poſſit. Et hec vir
tus ſiue fortitudo, eſt virtus fidei. qua oĩa vitia ſuperã
Greg. 31. tur ⁊ aduerſa. Unde greg. ait. Unicuiq3 anime cui mi
moꝝ. c. 17 ſericors dñs preſidet. cõtra oĩa fidei fortitudinẽ prebet.
de qua Petrus ait. Aduerſarius veſter diabolus ſicut
leo rugiens circuit querẽs quẽ deuoret. cui reſiſtite for
ps. 67. tes in fide. Et ideo. dr̃ pſal. 67. Mirabilis deus in ſan
ctis ſuis. deus iſrael ipſe dabit virtutẽ ⁊ fortitudinẽ ple
bi ſue. In futuro aũt ſuos beatificat propter qđ ſubdit.
Benedi- Dñs benedicet populo ſuo in pace. In preſenti enĩ vita
ctio dñi. nobis deus benedicit dando nobis ſuã gr̃am ⁊ virtu
tes. ſʒ iſta benedictio vie nõ eſt in pace: ſʒ in ꝯtinuo bel
Joan. 16. lo. propter qđ ait ſuis xp̃s. Amẽ dico vobis: q2 plorabi
tis ⁊ flebitis vos ⁊c. Quinimo quanto hic benedictio
dei eſt maior, tanto ampliora tam mundi q̃ demonis
Hiere. 12. inſurgunt certamina. Nõ eſt pax vniuerſe carni. In fu
turo aũt benedicet i pace. q2 ibi nulla impugnatio, nul
la aduerſitas erit. q2 in illo ſũmo bono, mens perfecte
Hiere. 29. quietabit. Unde Hiere. 29. In pace illiꝰ erit pax vr̃a.
ps. 4. ⁊ pſal. 4. In pace in idipſum ⁊c. qđ bene notãs pſal'. di
Eccle. 21. cit. Dñs benedicet populo ſuo in pace. Eccle. 11. Bene
dictio dei in mercedem iuſti feſtinat.

421 Exaltabo te dñe quo-
5. q. 1. nõ ẽ. niã ſuſcepiſti me: nec
d̃lectaſti inimicos me
os ſuper me.

¶ Iſte pſal' talẽ habet titulũ. Pſal. cantici in dedicatio
Domꝰ dei ne domus dauid. Pro cuius euidentia ſciendũ q̃ hic
dr̃ tẽplũ. non loquitur titulus de domo dauid quã ipſe inhabi
tabat: ſʒ de tẽplo p ſalomonẽ edificato. Nullibi enĩ repe
ritur q̃ dauid domũ ſuã dedicauerit. Dicitur aũt tem
plũ p ſalomonẽ edificatũ domus dauid: tũ q2 ipſe pri
mus inuentor fuit ⁊ imaginator illius edificij: ⁊ tẽpore
ſuo illud facere voluit: ſʒ de mandato dñi fuit prohibi
2. regũ. 17. tus. tum etiaʒ q2 oẽs impẽſas tẽpli preparauit. tũ quia
deſcriptionẽ tẽpli ⁊ edificioꝝ in circuitu valoꝝ ⁊ veſti
1. paral. 28. liũ dedit ſalomoni. Itẽ notandũ q̃ peccata grauia que

dauid cõmiſit. ſ. adulteriũ cũ Berſabe ⁊ homicidiũ Urie Pctã dd
ipſum dauid multũ diffamauerunt corã populo intan remiſſa o-
tũ q̃ multi de populo propter illa reputabãt ipſuʒ a deo ſtẽdit por
reprobatũ: nec illa peccata ſibi a deo dimiſſa quouſq3 tar tẽpli
etiã poſt mortẽ eius tẽplum fuit edificatũ ⁊ conſecratũ. apertio
Quando. ſ. vt dictũ eſt qñ ſalomõ voluit introducere
arcã dñi in tẽplo. fores tẽpli ſe clauſerunt. nec fuerũt re
ſerate donec iſti cantantes pſal. 131. venerunt ad il ps. 131.
lũ locũ. Propter dauid ſeruũ tuũ: ne auertas faciẽ xp̃i
tui. ſ. regis ſalomonis. q2 tunc reſerate fuerũt. qđ vidẽs
oĩs populus, cognouit ⁊ credidit peccata predicta ipſi
dauid a deo fuiſſe dimiſſa: ⁊ ipſum ad dei gratiam re
ſtitutũ fuiſſe. Que oĩa ſpũ prophetico preuidẽs dauid
fecit iſtũ pſal. tunc ſcʒ in dedicatione tẽpli cantandum.
in quo expreſſe confitetur peccata dicta ſe perpetraſſe ⁊
ipſa ſibi fuiſſe dimiſſa ex dei bonitate. Ex quibꝰ appa
ret tituli expoſitio litteralis. ſ. pſal. cãtici dauid. i. pſal.
ex letitia habita a dauid ex remiſſione pctõꝝ ſuoꝝ. quẽ
ſcʒ fecit decantanduʒ in dedicatione domus. i. templi.
Quibus premiſſis [illegible] ad pſal. Et primo exponam
litterã. Secundo intellectũ pſal. Quantũ ergo ad litte
rã pſal'. iſte diuidit in duas partes. q2 primo dauid cõ
fitetur diuinã bonitatẽ. Secundo propriã fragilitateʒ:
ibi. Ego aũt dixi. Prima in duas. q2 dauid primo dei
bonitatẽ confitetur. Secũdo ad hoc idẽ alios exhortat:
ibi. Pſallite dño. Circa p̃mũ dicit. Exaltabo te dñe qm̃
ſuſcepiſti me ⁊c. dic vt. ꝶ. ¶ Quantũ vero ad ſignifica
tũ littere notandũ ſcd̃m magiſtrũ in glo. q̃ titulꝰ iſtius
pſal'. predictus non debet intelligi de dedicatione ali
cuius domus materialis: ſʒ de ſpũali domo q̃ eſt eccl'ia
ſcʒ xp̃s q̃ eſt caput. ⁊ de fidelibus q̃ ſunt eius membra.
que tota vna domus vocatur. Q2 ⁊ in capite xp̃o habi
tat oĩs plenitudo gr̃e. Et de eius plenitudine nos oẽs
accepimus. Joan. 1. Hec aũt domus fabricat ⁊ dedica Joan. 1.
tur: ſʒ aliter in capite xp̃o, aliter in mẽbris. Quantum
aũt ad caput. ſ. xp̃m fabricata eſt in eius cõceptione: ſʒ
dedicata in eius reſurrectione. qñ ſcʒ reſurgẽs ex mor
tuis immortalitatis glorie quo ad corpus eſt confirma
tus. Quantũ vero ad mẽbra cotidie fabricatur. dũ infi
deles accedũt ad fidẽ: ſʒ conſecrabitur in futuro qñ. ſ. fi
deles reſurgentes ex mortuis imortales fulgebunt ſicut
ſol. Ex quibus apparet ſenſus tituli. Pſal. cãtici. i. leti
tie habite. in dedicatione domus dauid. i. per dedica
tionẽ domus xp̃i: q̃ dedicatio modo facta eſt in capite.
Poſt modũ vero fiet in mẽbris. Et nota q̃ in hoc pſal.
loquitur totus xp̃s. q2 huius pſal. quedã verba conue
niunt capiti. i. xp̃o. quedã corpori. i. eccleſie. ⁊ quedam
vtriq3. Intẽtio aũt pſal'. eſt monere fideles ad dei lau
dem pro dedicatione iam facta de xp̃o capite. Et ex illa
dedicatione facta ad ſpẽ nr̃e dedicationis future. Qui
bus viſis accedo ad pſal. qui diuidit in partes tres. q2
de ſua dedicatione. i. reſurrectione xp̃s tria facit. Q2
primo ipſam patri attribuit. Secũdo oſtendit qualiter
ipſam meruerit: ibi. Ego aũt. Tertio quomodo ipſam
accepit: ibi. Audiuit dñs. Prima pars diuidit i duas.
Q2 primo gr̃as agit de ſua dedicatione preterita. Se
cũdo ad ſpẽ nos erigit de nr̃a futura: ibi. Pſallite dño.
Prima in tres. q2 p̃mo agit de ſua dedicatione. Secun
do ad hoc de ſua orõne: ibi. Dñe deus meus. Tertio de
ſua a dãnatis ſegregatione: ibi. Dñe eduxiſti. Quan
tũ ergo ad primũ gr̃as agit patri de ſua dedicatione vel
reſurrectione. d. patri. Exaltabo te domine qm̃ ſuſcepi
ſti me. i. in reſurrectione dedicãdo me in paſſibilitatis
gloria ⁊ imortalitatis. Sed dr̃. cũ deus ſit immutabilis lo Queſtio.
caliter ⁊ eſſentialiter: qualiter exaltari poteſt. q2 nõ po
teſt eſſe maior: non minor: nõ altior: nõ baſſior. q2 totuʒ
replet: Et hanc queſtionẽ mouet magr̃. Deus omnino Magiſter.
incõmutabilis eſt. nõ ergo augeri vel minui poteſt: ſic li. i. diſt. 17

nec exaltari. Et reſpondet. Deus penitus in ſe nec augetur nec minuitur: nec in ſe recipit magis nec mi⁹: ſʒ in hoīe. q: homini augetˀ vel minuitˀ. Sicut deus dicitur magnificari ⁊ exaltari in nobis. q̃ t̃n in ſe nec magnificatˀ nec exaltatˀ. vñ propheta ait. Accedet homo ad
ps.63. cor altū: ⁊ exaltabitˀ de⁹. Sup quē locū ait Caſſiodor⁹.
Queſtio. Xps q̃r exaltauit patrem. Nō in ſe: ſʒ in corde hoīs grādeſcit. Sed adhuc reſtat dubiū. ſi eīn iſta verba ſunt xp̄i: quomodo xp̄s patrem exaltabat: q: pater i ſeipſo exaltari nō poterat: vt dictū eſt. Nec etiā in corde xp̄i q̄ tanta grē ⁊ ſcientie habebat plenitudinem: ꝙ deus ei plenius conferre non poterat. Reſpondetˀ ꝙ xp̄s ſic grās agēdo patri patrē exaltabat: non in ſe nec in corde ſuo: ſed ſuoꝝ. Sequitur. Nec de
Queſtio. lectaſti inimicos meos ſup me. Sʒ quomō hoc eſt verū. nōne letificati ſunt inimici xp̄i/ qui ipm̄ flagellauerunt
Threno.1. ⁊ crucifixerūt. Et certe in pſona xp̄i loquitur Hiere. d. Oēs inimici mei audierūt malū meū ⁊ letati ſunt. Rñdetur. Et ꝙ ſi letati ſunt de morte xp̄i: nō t̃n de ipſius dedicatione/ de qua hic loquitur. Unde ait magr̄ in glo. Super xp̄m quidē iocundati ſunt inimici eius dum penderet in cruce. Sic ⁊ ſup iocundātur in paſſionib⁹: ſʒ nō in dedicatione nec ſup eum nec ſuper ſuos.

422 De pſe. di. Coꝝ aūt.

Domine deus meus clamaui ad te: et ſanaſti me.

¶ Hic conſequenter xp̄s agit de ſua oratione quā fecit pro ſua dedicatione. d. Dñe de⁹ me⁹ clamaui ad te ⁊c.
Clamor orōnis xp̄i ps.101. Oratio eīn eſt quidā clamor non quidē vocis corporis ſed interioris cordis. Oratio eīn deuota quidā clamor eſt cordis aures dei pulſans. Unde deo dicit pſal. Dñe exaudi orationē meā: ⁊ clamor meus ad te veniat. Clamauit ergo xp̄s ante paſſionē ſuā ad patrē orādo ꝓ ſua dedicatione. Ut puta qñ ad patrē orando dicebat. Cla
Joh.17. Reſurrectio xp̄i. rifica me tu pater ⁊c. Ante eīn ſuā reſurrectionē xp̄s habebat corpus infirmū ⁊ obſcurū ſicut ceteri. Sʒ ꝑ reſurrectionē ſuſcepit corpus ſanū ⁊ incorruptibile. corpus clarū/ imo clarius ſole. Et ideo ſtatim ſubdit. Et ſanaſti me. ſ. in reſurrectione. q: iam nō gero egrum corpus ſubiectū paſſionibus: ſʒ glorioſum ⁊ imortale. Ante eīn percuſſerat deus corpus xp̄i multis flagellis ⁊ aduerſitatibus ipm̄ exponendo: ſʒ poſtmodū ipm̄ plene ſana-
ps.59. uit reſuſcitādo. Uñ de corpore xp̄i dr̄. Cōmouiſti terrā
Queſtio. Xps q̃r orare poterat. ⁊ conturbaſti eā/ ſana contritiones ei⁹ ⁊c. Sʒ hic magr̄ mouet dubiū. d. Impoſſibile videtur ꝙ xp̄s ad patrem clamet ⁊ oret cū ſit oīpotens deus: qui fideliū vota implet ꝑ quē oīa facta ſunt. Ad hoc reſpōdet. d. Sciendū ꝙ xp̄s nec homo t̃n nec deus tantum eſt: ſʒ verus deus ⁊ verus homo: nec duo t̃n. ſed vnus eſt xp̄s. qui nō ſecūdū ꝙ deus: ſʒ ex eo ꝙ homo eſt infirmus. Et ex hoc etiā orans pro nobis mediator eſt inter deū trinitatē patrē filiū ⁊ ſpūſanctū: ⁊ nos peccatores habens cū vtroqȝ cōuenientiā. In eo eīn ꝙ infirm⁹ eſt appropinq̄t nobis. In hoc aūt ꝙ peccator non eſt ſʒ iuſtus nos deo iungit. In eo t̃n ꝙ homo eſt preeſt nobis vt caput in quo ſunt oēs ſenſus ceteris mēbris. Non eſt ergo impoſſibile ſecundū hoīem quē ſuſcepit orare. Q: ipſe eſt qui oratur ſecundū diuinitatē ⁊c. Uel dicendū ꝙ oratio ſecundū ꝙ eſt quoddam deſiderium habendi a deo qđ quis nōdum habet/ chriſto poterat conuenire.

423 De pe. di. 22. teratur

Domine eduxiſti ab inferno animam meam: ſaluaſti me a deſcendentibus in lacum.

Aīa chriſti fuit i inferno. ¶ Hic conſequenter xp̄s agit de ſua ſegregatione a dānatis. Qm̄ anime illoꝝ xp̄o reſurgente in inferno remanſerūt: xp̄i anima inde aſcendente. Anima eīn xp̄i ſtatim a corpore ſeparata deſcendit ad limbū ſanctoꝝ patrū vt illos viſitaret: ac inde ſecū educeret. Et ibidē mānſit per triginta nouē horas. ſ. ab hora nona ferie ſexte in qua ſpūm emiſit: vſqȝ ad horā matutinam: ſiue vſqȝ ad diluculū diei dominice/ qñ per reſurrectionē corpori fuit reunita. Et hoc eſt qđ xp̄s de ſe capite dicit. Dñe eduxiſti ad inferno aīam meā. Et ſic illā ab iniquis ſeparaſti. Et hoc eſt qđ ſubdit. Saluaſti me a deſcenden-
tibus in lacū. Infernus eīn dr̄ lacus/ quaſi laqueus. q: Lac⁹ ſignificat infernum.
quos capit/ retinet laqueatos. Uel dicitur lacus: quaſi aque locus per contrariū. ſicut piſcina a piſcib⁹: ⁊ pōtus a ponte ꝑ oppoſitū: q: in inferno nō eſt aqua. ſ. refrigerationis vel gratie liberantis. ſ. quo ad dānatos. Et de iſto lacu eduxit xp̄s ſctōꝝ aīas. Zacha. 9. Tu autē Zacha. 9.
in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu in quo non erat aqua. Hic oportet recordari de dictis ſuperius pſal. 9. verſiculo. Conuertantˀ peccatores in in- ps.9.
fernū ⁊c. Qualiter idē eſt locus iferni purgatorij ⁊ limbi diuerſis nominibus nūcupatus ſecundū diuerſitatē ibi exiſtentiū ⁊c. Uel aliter ſcđm magiſtrū in glo. Per Lac⁹ ſignificat pctm̄.
lacū eīn intelligitˀ ꝓfunditas pctōꝝ ⁊ abūdātie nequitie: vt ſuperbie/ inuidie/ crudelitatis ⁊c. Qui ergo ſe imergūt in libidine ⁊ in terrenis deſiderijs: illi in lacū deſcēdunt. Cum ergo perſecutores xp̄i fuerunt huiuſmodi: merito ipſi deſcenderunt in lacū xp̄m ꝑſequendo ⁊ occidendo. Et de iſtis nunc dixit xp̄s patri. Saluaſti me a deſcendentibus in lacū. q: ab illis ſaluat⁹ eſt in reſurrectione ne amplius ſibi nocere poſſint/ iā fact⁹ imortalis. Sic eīn ꝓmiſerat pat̄ filio. Ego tecū ſuʒ: vt ſaluē te. Hiere. 15.

Pſallite domino omnes ſancti eius: ⁊ confitemini memorie ſanctitatis eius.

424 15. q. 1. reuertimini.

¶ Hic conſeqūter nos exēplo ſue reſurrectionis ad ſpē ducit nr̄e reſurrectionis future. Hic eīn loquitˀ xp̄s non vt caput eccleſie: ſʒ vt corpus. i. in perſona ſui corporis. Et diuiditur in tres partes. Q: primo nos inducit ad grārum actionē. Secundo oſtendit dei miſerationem: ibi. Qm̄ ira in indignatione. Tertio nr̄am futuram reſurrectionē: ibi. Ad veſperum. Quantū ad primū ſciendum ꝙ xp̄i reſurrectio cauſa eſt ⁊ forma nr̄e reſurrectionis future: vt deducit apoſtolus. 1. cori. 15. Q: xp̄s reſurrexit a mortuis primitie dormientiū. Unde ſicut incarnatio xp̄i/ natiuitas ⁊ paſſio ꝓpter nos facta eſt. ita ⁊ eius reſurrectio propter nr̄am reſurrectionē. Et ideo narrata eius reſurrectione eccleſia ad grārum actionē nos excitat. d. Pſallite dño ſancti eius. Q: conſiderat eccleſia hec futura in mēbris que preceſſerunt in capite q. d. Pſallite q: ſurrexit caput nr̄m. Et per hoc ſperate cetera mēbra qđ in vr̄o videtis capite. q: idē vobis eſt promiſſum. Et dicit. Omnes ſancti eius. i. qui eſtis vel eſſe vultis de numero mēbroꝝ capitis. Et confitemini memorie ſanctitatis eius. vel ſcđʒ aliam litterā. ſanctificationis. id eſt laudate eū. Q: ⁊ ſi vos eius eratis obliti: ipſe aūt nō eſt oblitus vos. q: ex bonitate ſctītatis ſue vos ſanctificauit. i. ſctōs per reſurrectionē facere diſpo-
ſuit. Q: in eo ꝙ reſurrexit vr̄am reſurrectionē ordinauit. Sed hic forte queres: q: dictū eſt ꝙ xp̄i reſurrectio cauſa fuit noſtre reſurrectionis. Et videtur ꝙ non. q: illud non eſt cauſa rei. quo non poſito/ tā̄ res poneretˀ in eſſe. ſed non poſita xp̄i reſurrectione ꝑ impoſſibile ad hoc diuina iuſticia malos puniret i aīa ⁊ corpore: ⁊ bonos premiaret. ⁊c. Ad oppoſitū eſt apoſtolus. Sicut in Adam oēs moriuntˀ: ſic ⁊ in xp̄o omnes viuificabūtur. Reſpōdeo ꝙ xp̄i reſurrectio eſt cauſa noſtre reſurrectionis: et hoc multipliciter. ſ. effectiue. finaliter/ ⁊ exēplariter. Cauſa aūt efficiens eſt duplex. ſ. aut ſicut primum

resurrectio xp̄i: reſurrectionis nr̄e. 1. cori. 15. Reſurrectio chriſti cauſa nr̄e reſurrectionis. 1. cori. 15.

principium: aut ſicut inſtrumentum. xpſ aũt eſt effect⁹ noſtre reſurrectionis vt primũ principiũ inquantum deus eſt: ſed vt inſtrumentũ inquantũ ad vocẽ ei⁹ oẽs mortui reſurgent: q2 deus dabit voci ſue vocẽ virtutis. Eſt aũt cauſa finalis: q2 ad hoc boni reſurgẽt: vt in xp̃o reſuſcitato beatificent̃. ſ. anima in diuinitate: ſ3 corpus in xp̃i humanitate verbo hypoſtatice ↄiuncta. Eſt cauſa exẽplaris. q2 talia erunt corpora nr̃a per reſurrectionem glorificata, quale xpſ ſuũ corpus in reſurrectione mõſtrauit. Ad argumẽtum in oppoſitũ dicitur ꝙ licet deus aliter reſuſcitaſſet corpora nr̃a: etiã ſi xp̃i reſurrectio non eſſet. tamẽ ſic decreuit facere vt xp̃i reſurrectio nr̃e reſurrectionis modis predictis eſſet cauſa.

425 De peni. diſt. 3. perductio.

Quoniã ira in indignatione ei⁹: et vita in voluntate eius.

¶ Hic oſtendit dei miſerationẽ, ſimul ⁊ indignationem erga gen⁹ humanũ. Preceperat eñ deus p̃mis parẽtibus, ne de ligno ſciẽtie boni ⁊ mali tangerẽt cõminans eis. d. Quacũq3 hora comederitis moriemini. Illi aũt cõtra dei preceptũ lignũ comederunt: ⁊ ſic deum irritauerũt: ⁊ mortis ſententiã incurrerunt: ipi ⁊ oẽs poſteri ipſoꝝ. Quãuis ergo indignatio nec ira ꝓprie cadat in deo: qui paſſionib⁹ alterari nõ poteſt. d2 tñ iratus ⁊ indignat⁹ qñ malos punit. ſicut dicit̃ miſericordie recordari, qñ tollit miſerias nr̃as. Sic ergo ira fuit in indignatione eius qñ propter peccatũ comiſſum cõtra totum genus humanũ mortis ſententiã tulit. d. gene. 3. ipſi ade. Q2 comediſti de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes: in ſudore vultus tui veſceris pane tuo: donec reuertaris in terrã de qua ſumptus es. q2 puluis es ⁊ in puluerem reuerteris. Et ſic dãnatũ indignatione dei genus humanum dicit. Sagitte dñi ſunt in me quarũ indignatio ebibit ſpũm meũ. i. ſeparat animã a carne ꝑ ſententiã mortis. Et hoc eſt qđ nunc ait pſal'. Qm̃ ira in indignatione eius. Sed ne deſperẽt hoĩes audi qđ ſequit̃ de dei miſeratione. Et vita in voluntate eius. q. d. Peccatis veſtris exigentibus mortis data eſt ſententia. ſed ſola ſua miſericordia ⁊ volũtate ⁊ nõ meritis vr̃is dabitur vobis vita poſt mortẽ: tam corporalis ꝑ reſurrectionem q3 beata ꝑfelicitatẽ. Et ſic vita futura nõ eſt ex meritis vr̃is: ſ3 ſolũ in voluntate ei⁹ vt dicat. Vos mortui ad vitã ꝑ vos redire non poteſtis. ſed ipſe vos reducit. q2 vos indignos ipſe gratis ſaluauit. Eratis eñ peccatores. quid aũt peccatori debet̃, niſi ſupliciũ? Qm̃ vt ait magr̃. meritis impij non debet̃ grã, ſed pena. Et hoc notans dicit. Qđ ſi mors fuit ex peccato vr̃o: vita tñ eſt in voluntate eius vel ex gratia illius.

Gene. 3.

Job. 6.

Ira dei eſt punitio.

Vita eterna.

Magr̃. li. 2. diſt. 26.

426 De peni. diſt. 5. deflent.

Ad veſperum demorabitur fletus: et ad matutinum letitia.

¶ Hic conſequenter nr̃am futuram oſtẽdit reſurrectionẽ. Ubi aduerte ꝙ ſicut peccatũ nr̃m fuit cauſa mortis xp̃i. ſic et reſurrectio xp̃i cauſa fuit vite ⁊ reſurrectionis noſtre. qđ ſanũ patet ex hora peccati noſtri ⁊ chriſti paſſionis. et ex hora reſurrectionis xp̃i ⁊ nr̃e. Qm̃ eadem hora qua peccauit primus homo, paſſus eſt xpſ: ⁊ eadẽ hora qua xpſ ſurrexit, ⁊ nos reſurgemus. Primũ tangit. d. Ad veſperũ demorabitur fletus. Secũdũ d. Et ad matutinũ letitia. Adam eñ peccauit ſole declinante. Veſpera eñ eſt qñ ſol in occaſum declinat. Uñ declinãte ſole tẽporali. i. aduesperaſcente peccauit adã. ad ſignificandũ ꝙ per peccatũ lux veri ſolis qui eſt xpſ declinabat ab eo. Unde d2 gen. 3. Qđ cũ deambularet dñs ad aurã poſt meridiẽ: adam timuit ⁊ abſcondit ſe. Jam enim peccato confuſus, nolebat videre faciẽ dñi. ad quã cõſueuerat gaudere. Ex iſto pctõ aduesperaſcẽte die cõmiſſo: inchoata eſt oĩs iſta vita mortalis: diei verſus eſt in noctẽ: letitia in fletũ. inde omnis miſeria ⁊ pena huius vite mortalis. Et hoc eſt qđ dicit. Ad veſperum demorabit̃ fletus. i. ad veſperũ peccauit homo. ex quo demorat̃ fletus in nobis mortalibus. i. diu morat̃ ⁊ in multis. Sic et fletus xp̃i paſſionis pro illo peccato redimendo ad veſperũ fuit. Mortuus eñ fuit hora nona poſt meridiẽ. Ad veſperũ ergo demorabit̃ fletus tã pcti ade q3 xp̃i paſſiõis. Qđ clare figuratũ fuit. 3. re. 22. vbi d2. Rex iſrael ſtabat in curru ſuo ↄtra ſyrios ⁊ mortuus eſt veſperi. Rex iſrael. i. videntiũ deũ xpſ. Syri aũt qui interpretant̃ ſublimes ⁊ excelſi: ſunt demones elati ſuperbia. Sequit̃ ⁊ ad matutinũ letitia. Quãtus enim fuit planctus ⁊ dolor mortis xp̃i, tanta fuit reſurrectionis eius letitia. Que quidẽ reſurrectio mane. i. diluculo fuit facta. que etiam fuit cauſa noſtre letitie ⁊ reſurrectionis q̃ conſimili hora fiet. Et ideo tam de xp̃i reſurrectione q3 de nr̃a dicit. Et ad matutinũ letitia. Et de hoc mane reſurrectionis d2. Mane ſemẽ tuum florebit. Quid eñ ſemẽ niſi corp⁹ qđ ſeminalr̃ generat̃? Qđ quidem mane florebit. quia mane reſurget: ſic ⁊ chriſti caro mane refloruit.

Vespera.

Gene. 3.

Peccatum nr̃m cauſat mortis chriſti.

Math. 27

3. regũ. 22.

mane fuit reſurrectio chriſti.

Eſa. 17.

Ego aũt dixi in abũdãtia mea: non mouebor in eternum. 427

De ↄſe. di. 10. placuit

¶ Hic conſequenter oſtendit xpſ qualiter ſuam reſurrectionem meruerit. Ubi notandũ ꝙ reſurrectionẽ ſuã xpſ meruit virtute ſue paſſionis. vt oſtẽdit apoſtolus ad phil'. 2. Quia humiliauit ſemetipſum ⁊c. propter qđ deus exaltauit illũ. Unde circa ſuã paſſionem q̃ ſue reſurrectionis fuit meritũ: vt oſtẽdat quanta ⁊ qualis fuerit tria facit. Quia primo oſtendit ſuã dignitatem. Secũdo ſue paſſionis acerbitatẽ: ibi. Auertiſti faciẽ tuã. Tertio ſue reſurrectiõis neceſſitatẽ: ibi. Ad te domine. Quantũ ad primũ ſciendũ ꝙ tanto paſſio alicui⁹ iudicatur grauior quãto ꝑſona patiens eſt dignior ⁊ nobilior. Nulla aũt ꝑſona dignior ꝑſona xp̃i. q̃ eſt perſona verbi. Et hanc dignitatẽ xpſ de ſe notans dicit. Ego aũt dixi ⁊c. Abundantiam dicit diuinitatis plenitudinẽ que in ipſo habitabat ꝑ quã data eſt ſibi grã nõ ad menſurã. per quã grãm ſic erat in bono confirmatus ꝙ a virtute ꝑ peccatũ cadere non poterat nec a verbo ſeparari. Que omnia oſtendunt perſone ſue imenſam dignitatem: vt merito dicat. Ego aũt dixi in abundantia mea. i. in cõfidẽtia diuinitatis: cuius plenitudo inhabitat in me. Quid dixi? Non mouebor in eternũ. ſc3 a deo. ſicut Adam ab eo per peccatũ eſt ſeparatus. Et iſtã talem dignitatem non ſibi attribuit xpſ. ſed patri. d.

Phil'. 2.

Dignitas chriſti.

Domine in voluntate tua: preſtitiſti decori meo virtutem. 428

Duo dicit a voluntate dei ſibi data. ſ. decorẽ ⁊ virtutẽ. Decor eſt pulchritudo innocentie ⁊ imunitas a pctõ. Virt⁹ aũt eſt poteſtas per quã virtutes faciebat ⁊ miracula. q2 demones fugabat. leproſos mundabat. īfirmos ſanabat. mortuos ſuſcitabat. Hec eñ nõ habebat xpſ rõne hũane nature q̃ defectibilis eſt ⁊ infirma. ſ3 a volũtate diuina, q̃ illa ſibi ꝑ vnitatẽ verbi cõmunicauerat. Et aduerte ꝙ aliter de⁹ dedit xp̃o decorẽ inocentie: ⁊ aliter virtutẽ potẽtie. Qm̃ omnibus modis decorẽ habuit q2 nullũ peccatũ ↄtraxit: necq3 peccati cauſam: ſed necq3 peccare potuit. q2 in primo inſtanti ſue creationis eius anima fuit beata ⁊ in gratia cõfirmata. Ut dicit magr̃. Virtutẽ aũt potentie non habuit omibus modis. Qm̃ vt ait magr̃. Anima xp̃i oĩa ſcit que deus ſcit: ſed non omnia poteſt que deus poteſt. Et infra. Si vero querit̃ quare deus non dedit ei potentiã faciendi omnia, ſicut

Decor innocẽtie xp̃i.

Virt⁹ poteſtatis chriſti.

Magr̃. li. 3 diſt. 12

Magr̃. li. 3 diſt. 14.

⁊ ſcientiā ſciendi omnia. Reſponderi poteſt. q2 anima naturaliter capax eſt ſciētie. nō eſt aūt capax oīpotētie. Ūñ ⁊ ſeipſam cognoſcebant. ſeipſam tñ facere non poterat. Habuit ergo decorē omnē innocentie: ſ3 non omnē virtutē potētie. ¶ Et ſi queras nunqd xp̄s habuit ſolꝰ omnē decorē innocentie. Ubi ergo eſt virgo maria. vbi Joānes baptiſta ⁊ alij ſancti? Reſponſio. vbi notandū ꝙ peccatū tollit plenū innocentie decorē. Peccatū autē duobus modis cōtrahit. ſ. originale ſ. cauſalr ⁊ formaliter. Cauſaliter qñ ſeminalr quis cōcipitur. tunc in re concepta eſt quedā feditas ⁊ pronitas ad malū que eſt cauſa quare anima creata ⁊ illi corpori vnita peccatū contrahit formaliter. Ita ꝙ peccatū originale cauſalr contrahitur in propagatione ſeminis. ſ3 formalr in conceptione hoīs. Modo ad propoſitū non cōtraxit formaliter neq3 cauſaliter. q2 nō deſcēdit ab Adam per ſeminalē ꝓpagationē. Et ſic habuit omnimodā inocentiā. Virgo aūt maria contraxit cauſaliter. q2 p ſeminalem propagationē concepta: ſed nō contraxit formaliter. q2 anteq3 anima eius eſſet creata illud ſemen fuit purificatū ⁊ ſanctificatū. ⁊ ſic anima illi vnita: non fuit maculata. Joānes aūt baptiſta ⁊ quilibet alius quicūq3 ſanctus contraxit cauſaliter ⁊ formaliter. q̄uis aliqui anteq3 naſcerent fuerint purgati ⁊ ſanctificati. Ex p̄dictis apparet ꝙ puritas virginis marie tenet mediū inter puritatem chriſti ⁊ aliorum ſanctorum.

Peccatū originale. Maria.

Nota.

429 **Auertiſti faciem tuā a me: et factus ſum conturbatus.**

¶ Hic conſequenter oſtendit ſue paſſionis acerbitatē. Cum em̄ anima xp̄i omnibꝰ donis virtutū eſſet repleta non faciliter poterat triſtari: ſed ſolū magnū motiuū paſſio vel iniuria ip̄m triſtari vel turbari poterat. ⁊ hoc ſolū ſcđm portionē inferiorē ⁊ nō ſecundū ſuperiorem. Cum ergo anima eiꝰ in paſſione ſua fuerit triſtis ⁊ turbata argumentū eſt euidens ꝙ eius paſſio dura fuit ⁊ acerba. Fuit nanq3 triſtis. vnde Math. 26. Aſſumpto Petro ⁊ duobus filijs Zebedei cepit contriſtari ⁊ meſtꝰ eſſe. tunc ait illis. Triſtis eſt anima mea vſq3 ad mortē. Conſimiliter fuit conturbatꝰ. Ūñ Ioan. 12. dicit. Nūc anima mea turbata eſt. Has aūt paſſiones xp̄s voluntate ſuſcepit nō neceſſitate. vt p illas nr̄as paſſiones mitigaret. Unde chriſoſtomꝰ exponens predicta verba dicit. Q2 dn̄s diſcipulos ad paſſionē exhortatꝰ fuerat. ne dicāt ꝙ ipſe extra dolores humanos exiſtens facile de morte philoſophat: ⁊ nos admonet ad mortē: ꝓter hoc ꝙ ipſe eſt ſine periculo. Ideo chriſtꝰ etiā oſtendit ꝙ ipſe propter acerbitatē paſſionis etiā in agonia ſit. Ueruntamen propter vtilitatē mortem non renuit. Dicat ergo patri. Auertiſti faciē tuā a me. Hoc idē alijs verbis dicit. Dn̄s deus meus quare me dereliquiſti. Et factus ſum conturbatus. ſ. ſecundum portionē inferiorem.

Paſſiōis xp̄i acerbitas. Math. 26

Joan. 12.

Chriſoſtomus.

Cōturbatꝰ fuit xp̄s

ps. 21.

430 **Ad te dn̄e clamaui: et ad deum meum deprecabor.**

¶ Hic conſequenter oſtendit ſue reſurrectionis neceſſitatem. Et duo facit. Q2 primo ad ſuā ponit poſtulationem. Secundo adhoc adducit neceſſitatē vel vtilitatē: ibi. Que vtilitas. Ad deū em̄ clamare eſt corde orare: ſic ꝙ clamor cordis dr̄ oratio. pſal. 101. Dn̄e exaudi orationē meā: ⁊ clamor meꝰ ad te veniat. Ut aūt alias dictum fuit: oratio differt a deprecatione. Q2 proprie orō eſt pro bonis adipiſcendis. deprecatio aūt eſt pro malis remouendis. Et ſic xp̄s hic orat ⁊ deprecatur. Orat cū dicit. Ad te dn̄e clamabo. i. pro bono obtinēdo. ſ. ꝓ glorie reſurrectionis ⁊ imortalitatis. Conſequēter deprecatur. d. Et ad deū meū deprecabor. ſ. pro malis remouendis. vt puta pro mortalitate ⁊ paſſione crucis tolēda ⁊ remouenda. Et attēde ꝙ orationē ponit de preterito. d. Ad te dn̄e clamaui. ſ3 deprecationem de futuro. d. Et ad deum meū deprecabor. q2 ſicut preteritū tēpus futurum precedit: ſic bonum precedit malū. q2 omne malum in bono aliquo fundatur.

Oratio. ps. 101.

Deprecatio

Que vtilitas eſt i ſanguine meo: dū deſcendo in corruptionem? 431

6. q. 7 hoc dix. in us.

¶ Hic xp̄s conſequenter allegat patri rationē ⁊ neceſſitatē ſue reſurrectionis. Ubi ſciendū ꝙ ideo xp̄i paſſio ⁊ ſanguinis effuſio: ideo a deo preordinata fuerūt. vt pro peccatis nr̄is cōdigna deo fieret ſatiſfactio. Q2 cum ſatiſfactio ſit equiualētie: alias indebiti redditio. Et humanū genus peccando dei honorē abſtulerat. pro cuiꝰ ſatiſfactiōe nihil equiualēs alias indebitū poterat reddere. q2 quicqd poterat ad honorē dei facere: iam totū debitū erat ratione creationis. Ideo diſpoſuit deus ꝙ vnus homo fieret. qui pro peccato illo debitor nō eſſet. cuius vita tantū bonū vel maius eſſet q̄ omniū aliorū hoīum. cuius vita pro honore dei exponēt in mortē. vt precio ſui ſanguinis deo plene eſſet ſatiſfactū. Unde dicit magr̄. ꝙ per xp̄i mortē ⁊ ſanguinē redēpti ſumus a diabolo ⁊ peccato. Redēptio aūt perfecta: redēptum debet reſtituere finaliter in eodem ſtatu vel meliori quā fuerit ante captiuitatē. Si aūt homo non fuiſſet p peccatū captiuatus: eternaliter vixiſſet in anima ⁊ corpore. Sic ergo xp̄i ſanguinis effuſio vitā non ſolū anime ſed etiā corporis eternā nobis debuit cōferre per reſurrectionē. Sed ſi xp̄i reſurrectio q̄ eſt cauſa noſtre reſurrectionis non fuiſſet. nr̄a reſurrectio nō ſequeretur. Et ſic vtilitas quā ex xp̄i ſanguine debemus conſequi pdita fuiſſet. Et hoc eſt qđ dicit xp̄s. Que vtilitas eſt in ſanguine meo: dum deſcendo in corruptionē. Id eſt ſi corpus meū corruptū fuerit ⁊ incineratum: qđ erit niſi cito reſurgā. q. d. nulla. q2 nec alij reſurgēt. ſ. in anima ad fidem. q2 nemini annūciabo mirabilia tua. nullū lucrabor. Neq3 etiā reſurgēt in corpore. cum reſurrectio capitis ſit cauſa reſurrectionis membrorū. Et ſic niſi reſurgā peribit ab hominibus laus ⁊ confeſſio nominis tui. Et hoc eſt quod ſubdit.

Satiſfecit xp̄s p nobis.

Magr̄. li. 3. diſti. 19. Redēptio.

Nunqd cōfitebitur tibi puluis: aut ānunciabit laudē tuam. 432

¶ Quaſi. d. Si non reſurgā: corpus meū in puluerem vertet ſicut ⁊ omniū aliorū. Sed nūquid puluis. i. corpora in puluerē redacta confitebitur tibi. ſ. te laudādo: vel te alijs predicādo: Et hoc eſt. Aut annūciabit laudē tuā. q. d. non. Q2 vt dr̄ Eccl. 17. A mortuo perit confeſſio. Uel per puluerē accipe oēs peccatores: ſecundū illud pſal. 1. Non ſic impij non ſic: ſ3 tanquā puluis ⁊c. Dicat ergo de peccatoribus. Nunqd confitebitur tibi puluis. ſ. peccator laudes tuas: vel peccata ſua. ſ. ſi non reſurgā. q. d. non. Quia illi nō conuertentur ad fidem: ⁊ ſic nec te cōfitebuntur: ſed neq3 tibi. Ex iſtis eciā verbis neceſſitatē oſtendit ſue reſurrectionis. ne pater ſinat eū in corruptionē deſcēdere. ¶ Sciēdū eſt aūt ꝙ duplex eſt confeſſio. ſ. peccati ⁊ laudis. De confeſſione peccati dr̄. Cōuertere ad dominū ⁊ derelinque peccata tua. nō demoreris i errore impiorū: ante mortē cōfitere. Et Iaco. 5. Confitemini alterutrū peccata vr̄a ⁊c. De confeſſione vero laudis dr̄. Confiteberis viuēs ⁊ ſanus cōfiteberis ⁊ laudabis dn̄m. ⁊ pſal. 104. Confitemini dn̄o et pſallite: narrate oīa mirabilia eiꝰ. Ūñ ait magr̄ i glo. Sciēdum eſt ꝙ gemina eſt cōfeſſio: aut peccati aut laudis. Nunq3 ergo ſine confeſſione eſſe debemus. Quando eīm male eſt nobis in tribulationibꝰ confiteamur peccā

Puluis.

Eccl. 17. Peccatores ps. 1.

Eccl. 17.

Jacobi. 5. Eccl. 17. ps. 104.

Confeſſio Contritio Queſtio. noſtre. Quando aũt bene eſt nobis in exultatione leti
cia confiteamur dño laudẽ. Sed forte .d. Nunquid ne=
ceſſaria eſt confeſſio criminis ad veniã peccati ꝑcipien
ps.50. dã? Et videť ꝙ non. Quia cõtritio precedit confeſſio=
nem. ſed contritione peccatũ remittiť. pſal'.50. Coꝛ con
tritũ ⁊c. ergo ante cõfeſſionẽ iam eſt peccatũ dimiſſum.
igitur nõ requiriť confeſſio. qꝛ nullũ poſterius neceſſa=
rio requiriť ad prius. Item qꝛ pronioꝛ eſt deus ad miſe
rendum ꝙ̃ ad puniendũ. ſed ſolo actu cordis cõſenta=
neo ſuberabit grãm. ergo multo fortꝰ ſolo actu cordis.
ſcꝫ cõtritione grãꝫ donat ⁊ peccata remittit. Itẽ pſal'.31.
ps.31. Dixi cõfitebor aduerſum me iniuſticiã meã dño/ ⁊ tu
ꝓuer.28. re. ⁊c. Ad oppoſitũ dꝛ prouer.28. Qui abſcondit ſcele=
ra ſua non dirigeť. qui aũt confeſſus fuerit ⁊ reliquerit
Chꝛiſoſtomus i/ de reparatione lapſi. ea miſericordiã cõſequetur. Item ioañ. chꝛiſoſtomꝰ in
de reparatione lapſi/ dicit. Non poteſt quis grãm reci
pere: niſi purgatus fuerit ab omni peccato ꝑ confeſſio=
Ambꝛoſiꝰ nẽ. Item ambꝛoſiꝰ in libꝛo de paradiſo. Si potes quis
iuſtificari a peccato ante confeſſionẽ: ergo confeſſio ne=
ceſſario perijt. Reſpondeo ꝙ cũ iuſtificatio ſit gratie in
fuſio/ ad quã peccatũ remittitur. ꝙ ad peccati remiſſio
nem non eſt neceſſaria peccati ꝯfeſſio: neqꝫ ad iuſtifica
tionẽ. Secundũ enĩ rectũ ordinẽ confeſſio ſequitur tem
poꝛe contritionẽ. Et ſi ſequiť contritionẽ cũ ipſa contri
tio non ſit ſine iuſtificatione. nec econuerſo: ipſa iuſti=
ficatio poteſt eſſe ⁊ de facto eſt ſine confeſſione. ¶ Sꝫ pro
ſolutione argumentoꝝ ⁊ concoꝛdantia eſt notandum.
ꝙ ſcđm argumentum quamuis quis poſſit iuſtificari
ſine ſacramentis non tñ cõtemnẽs ſacramẽta. Quĩ igi
tur confeſſio eſt peccantibꝰ impoſita. impoſſibile eſt ali
quẽ iuſtificari qui non habet confeſſionẽ in facto vel in
propoſito. Si enim confeſſionẽ contẽnat. quantũcunqꝫ
doleat nõ acquirit iuſticiã. Si aũt cõfeſſionẽ habeat in
propoſito. cum deus bonaꝫ voluntatẽ in talibꝰ ꝓ facto
reputet/ ipm̃ iuſtificat. Et ideo ꝓ tanto dicunt auctoꝛi
tates ⁊ argumẽta predicta ꝙ confeſſio ſit neceſſaria ad
iuſtificationẽ. Volũtatẽ enĩ efficacẽ confitendi vocãt
confeſſionẽ. Et hoc patet diſcurrendo ꝑ ſingula. Ad pri
mũ cũ dꝛ. q abſcõdit ſcelera ſua ⁊c. apparet ꝙ loquiť de
illo qui nõ tantũ nõ habet propoſitũ cõfitendi imo etiã
habet maliciã occultandi ⁊ excuſandi. Ad dictũ chꝛiſo
ſtomi eodẽ modo: vel ſi intelligat de actu cõfitendi tũc
aſſumunt confeſſionẽ ꝓ peccati recognitione. que inte
rius eſt inter animã ⁊ deũ. Ad dictũ ambꝛoſij cõſimilr.
Queſtio. Confeſſio ad q̃d valet. ¶ Sed ſtatim aliud inſurgit dubiũ non minus. Quia
ſi aĩa iam in contritione eſt iuſtificata/ ad quid valet
ſequens confeſſio? imo videtur ſuperflua. Reſpõdeo ꝙ
qꝛ confeſſio eſt inſtituta ſub precepto ad quã oĩs peccãs
tenetur. Et ideo qꝛ ab hoc precepto ꝑ iuſtificationẽ non
abſoluiť. ſicut nec ab alijs diuinis preceptis. ideo etiaꝫ
poſt remiſſionẽ peccati tenetur cõfiteri. Si nõ cõfitetur
cadit a iuſticia. Sicut enĩ nullus poteſt iuſtificari qui
ſacramenta contẽnit: ſic nullus in iuſticia perſeuerare
poteſt ſi poſt iuſticiã ex contẽptu negligat cõfiteri: ⁊ nõ
curat cadere a iuſticia cũ cadit a propoſito confitendi:
ſine quo iuſtificari nõ poterat. Dico igiť ꝙ confeſſio eſt
neceſſaria iuſtificato poſt iuſtificationẽ: neceſſitate pre
cepti a quo nõ abſoluitur per iuſtificationẽ. Alij autẽ
dicũt ꝙ iuſtificatio facta in contritione eſt conditiona
lis. ſ. ſi exequatur ꝑ effectũ propoſitũ qđ habuit cõfeſſio
nis. Sicut abſolutio excommunionis facta ſub conditio
ne ſi ſatiſfaciat leſo qui poſt abſolutionẽ ſi ſatiſfacere cõ
tẽnit non tenet abſolutio. Primus tamen modus plus
mihi placet.

433 # Audiuit dñs et miſertꝰ eſt mei: dñs factus eſt adiutoꝛ meus.

¶ hic conſequenter oſtendit quomodo ipam̃ reſurre=
ctionẽ a patre acceperit. Et tria facit. Qꝛ oſtẽdit primo
exauditã eſſe ſuã orõnem. Secundo oſtẽdit acceptã re=
ſurrectionẽ: ibi. Conuertiſti. Tertio ſurgit ad gratiarũ
actionẽ: ibi. Ut cantent tibi. Primo ergo ſuã orationẽ
exauditam oſtẽdit .d. Audiuit dñs ⁊ miſertus eſt mei. Audire dei et noſtrũ.
Quid enĩ eſt deũ nos audire/ niſi vota nr̃a miſericordi
ter exaudire? Unde greg. Audire nr̃m eſt aliũde veniẽ Greg. lib. 35. moꝛ. cap. 2.
ti ſono aurẽ accõmodare. At contra. Deo cui nihil eſt
extra audire proprie eſt ſub ſemetipõ ſurgentia deſide=
ria nr̃a ꝑcipere. Ad dñm ergo q ⁊ tacentiũ coꝛda agno=
ſcit: loqui nr̃m eſt: non vocibꝰ gutturis id qđ ſentimus
proderẽ: ſed prõptis ad illũ deſiderijs inhiere. Audire
aũt dei eſt miſericoꝛditer vota nr̃a ꝑcipere. Vota quippe
nr̃a quotiẽs effectũ ꝑcipiũt multiplicãť. Unũ ſcriptũ eſt.
Ego clamaui qm̃ exaudiſti me. Nõ enĩ ait. qm̃ clama ps.16.
ui tu exaudiſti me: ſꝫ clamaui qm̃ exaudiſti me. Qui
enĩ loquẽs exauditꝰ fuerat. votis proficiẽtibꝰ exauditꝰ
clamabat. Sic ergo ⁊ nũc xp̃s ſe exauditũ .d. ait. Audi
uit dñs. ſ. me exaudiuit. Et idẽ alijs verbis replicat .d.
Et miſertꝰ eſt mei. Quid enĩ eſt miſereri orãti/ niſi ipſũ
exaudire? Itẽ hoc idẽ alij verbis .d. Dñs factus eſt ad=
iutoꝛ meus. Nihil enĩ aliud eſt dñm orantẽ adiuuare:
niſi eius votis ãnuere? Quid enĩ xp̃s hic a patre in iſto
pſal'. niſi ſuã reſurrectionem petit. vt nr̃am ꝯñr efficeret.
Et in hoc ſibi miſertus eſt deus: non permittẽs coꝛpus
eius perdi vel incinerari. propter qđ grãs agens patri:
dicit. Laudabo te deũ ſaluatoꝛẽ meũ. qm̃ adiutoꝛ ⁊ pro Eccli.51.
tectoꝛ factus es mihi: ⁊ liberaſti coꝛpus meũ a perditio
ne ⁊ ab incineratione.

Cõuertiſti planctũ meũ in gaudium mihi: cõcidiſti ſaccũ meũ ⁊ circũdediſti me leticia. 434

5. q. 5. non omnis.

Triſticia xp̃i i gaudium conuerſa. ¶ hic ꝯñr xp̃s oſtendit reſurrectionẽ acceptaꝫ a patre.
Tempoꝛe enim paſſionis aĩa xp̃i turbata fuit ⁊ triſtis.
Unde ⁊ tribus aplis dixit. Triſtis eſt aĩa mea vſqꝫ ad
moꝛtẽ. Similiter ⁊ triſtes erãt apoſtoli de nece ſui dñi.
Sed iſta xp̃i triſticia ꝑ reſurrectionẽ fuit in gaudiũ con
uerſa. Qꝛ ſicut extrema gaudij luctus occupat. Sic ꝑ ꝓuer.14
oppoſitũ ⁊ extrema luctus gaudium occupare debet.
Talẽ conuerſionẽ triſticie in gaudiũ xp̃i ſatis ipẽ ma=
nifeſtat .d. Niſi qꝛ dñs adiuuit me: paulominꝰ habitaſ ps.93.
ſet in inferno aĩa mea. i. qꝛ adiuuit ideo ibi nõ habita=
bit: ſed ad coꝛpus ꝑ reſurrectionẽ. ſequiť: ſcđm multitu
dinẽ doloꝝ meoꝝ in coꝛde meo. ſ. tẽpoꝛe paſſionis con=
ſolationes tue letificauerunt aĩam meã. Confoꝛmiter ⁊
nũc dicit. Conuertiſti planctum meũ in gaudiũ mihi. Triſticia bonoꝝ vertitur i gaudium.
hoc eccleſia de aplis ⁊ alijs fidelibꝰ accipi poteſt. quos
ſicut doloꝛ xp̃i paſſionis ⁊ moꝛtis inuaſerat. ſic reſurre=
ctio letificauit. De quibꝰ dꝛ. Gauiſi ſunt diſcipuli viſo Joan.20.
dño. Et hoc eſt qđ dñs eis predixerat tẽpoꝛe ſue paſſio=
nis Joañ.16. Mundus gaudebit. ſ. mundani de mea Joan.16.
paſſione: vos autem cõtriſtabimini: ſed triſticia veſtra
vertetur in gaudiũ. ſ. ꝑ reſurrectionẽ. Et hoc eſt qđ dicit
Conuertiſti planctũ meũ. ſ. aploꝝ meoꝝ de me in gau
diũ mihi. ſ. de me. Et cauſam talis cõuerſionis oſtẽdit
fuiſſe reſurrectionẽ .d. Conſcidiſti ſaccũ meũ ⁊c. Ubi no Saccus ſignificat carnem.
ta ꝙ per ſaccuꝫ intelligiť caro nr̃a. Saccus enĩ dꝛ veſtis
aſpera in vſum laboꝛis ⁊ pene vel triſticie. ſicut de Ni=
niuitis dicit. ꝙ induti ſunt ſaccis. Et ſic ſignificat car= Jone.3.
nẽ hũanã: quã xp̃s ſuſcepit plenã laboꝛis ⁊ penis. Et de
iſto ſacco carnis xp̃i dꝛ. Factus eſt ſol quaſi ſaccus cili Apoc.6.
cinus. qꝛ xp̃s qui eſt ſol iuſticie/ quo ad aĩam factus eſt
quaſi ſaccus cilicinus ꝑ penas ⁊ miſeriã. Iſte ergo xp̃i
ſaccus cõciſſus fuit tẽpoꝛe ſue paſſionis per multa ver
bera plagas ⁊ vulnera: vt a planta pedis/ vſqꝫ ad verti

ctem non eſſet ſanitas in eo. Et finaliter conciſſus.i. per
mortem fuit diuiſus ab anima. Et ſic cōcidiſti ſaccum
meū.i. vulnerari permiſiſti ꝛ ab anima per mortē ſepa
rari. Sed quid ex hoc ſequutuʒ eſt? Qd poſtea per re=
ſurrectionē circundediſti me leticia. qꝛ ſcʒ mortalis ca
ro facta eſt imortalis ꝛ glio͡ſa. Et iſtā leticiā ſue reſurre
Ps.15. ctionis oſtendit xp̄s.d. Propter hoc letatū eſt cor meū
ꝛ exultauit lingua mea: inſuper ꝛ caro mea requieſcet
in ſpe. Et cauſam adiūgit.d. Qm̄ nō derelinques aīaʒ
meā in inferno: nec dabis ſctm̄ tuū videre corruptiōeʒ.

435 7.q.1. aduerſitas.

Ut cantet tibi gloria mea ꝛ non cōpungar: dn̄e deus me⁹ in eternum confitebor tibi.

¶ Nunc xp̄s ex beneficio reſurrectionis ſurgit ad gra=
tiarū actioneʒ.d. Ut cantet tibi gloria mea. ideſt gloria
mea quā mihi in reſurrectione dediſti: ſit cauſa quare
lauderis. qꝛ imortalis iam ſum effectus. Et hoc eſt qd
ſubdit. Et non cōpungar.i. aliqua moleſtia amplius
non pungar. Inter eñ omnes penas ꝛ moleſtias quas
xp̄s in paſſione pertulit: illa fuit ſingularis q̄ caput ei⁹
Corõa ſpinarum. per coronaʒ ſpineā vndiqʒ fuit punctū ꝛ perforatū. Un̄
de hac ſingulariter recolēs: ꝛ ab hac per reſurrectionem
factus alienus dicit. Et non cōpungar.ſ. amplius. Ibi
enim cōpunctus fuit.i. ſimul pluribus ſpinis punctus.
Sic ergo impaſſibilis factus / amplius non cōpungar:
Roma.6. nec moriar. qꝛ vt dr̄ Roma.6. Xp̄s reſurgēs ex mortuis:
iam nō morit̄. mors illi vltra non dominabit̄. Et ideo
Domine deus meus in eternum confitebor tibi.i. eter=
naliter laudabo te.

436

In te domine ſperaui non cōfundar in eternum: in iuſticia tua libera me.

Extaſis. ¶ Titulus huius pſalmi eſt. In finē pſal. dauid p̄ exta
ſi. Titulus patet ex ſupradictis titulis. excepto illo fine
ſcʒ pro extaſi. Extaſis enim dicitur exceſſus mentis. ſcʒ
cum homo ponitur extra ſtatū mētis ſue. qd duob⁹ mo
dis contingit.ſ. cum mens ingenti pauore mortis: vel
alicuius generis periculi concutitur. ſic enim dicitur
Ps.115. in iſto pſal. Ego dixi in exceſſu mentis mee: proiectus
ſum a facie oculorū tuorum. Fit etiam ex cōtemplatio
ne ſupernorum. quando.ſ. mēs rapitur ad ſuperna ter
renorū oblita. Sic in extaſi fuit paulus: quādo raptus
fuit vſqʒ ad tertium celū. Intantum eñ extra mentem
ſuam tunc poſitus fuit: vt neſciret an anima eius eſſet
vnita corpori: vel extra corp⁹. In titulo aūt iſto extaſis
vel exceſſus accipitur pro exceſſu mentis. quo mens ti=
more periculoꝝ vel mortis extra ſtatū ſuum ducitur. qꝛ
in iſto pſal. deſcribitur humilitas xp̄i ſanctorūqʒ marty
rum: ꝛ ipſoꝝ perſecutio. ex quib⁹ mens in extaſi ſuſpen
ditur. Eſt igitur tituli ſenſus iſte. Iſte pſal. dirigēs nos
in finē.i. in xp̄m eſt ipſius dauid habitus pro extaſi.i.
agens de mentis exceſſu. qui fit ex timore periculorum
terrenorū vel mortis corporalis. De materia autē pſal.
notandū q̄ iſtū pſal. fecit dauid dū a ſaule rege pſeque
ret̄. p̄ qua perſecutione etiā multos pſal'. copilauit. qꝛ
illa multo tēpore durauit. Un̄ in iſto pſal'. dauid grās
agit deo: eo q̄ dei gr̄a multa iam euaſerat pericula. Et
etiā orat p̄ euaſione p̄ſentiū ꝛ futurorū. Hoc premiſſo /
ſatis patet littera. Si aūt aliqd dubiū apparebit in litte
ra. ipm̄ declarabo proſequēdo intentionē pſalmiſte. In
tentio aūt pſalmiſte eſt monere ne quis de ſe preſumat
in aliqua p̄ſperitate vel aduerſitate: ſʒ ſolū de dei mia.

¶ Itē notandū qd in hoc pſal. dauid loquitur quādoqʒ
in pſona capitis eccleſie xp̄i: quādoqʒ in pſona mēbroꝝ Caput. Mēbra.
non mutata voce. Qd quidē facit propter nimiā vnita
teʒ q̄ eſt inter caput eccleſie qd eſt xp̄s ꝛ corpus.i. eccl̄ia. Chriſtus. Eccleſia.
quā vnionē facit charitas. Sicut eñ lingua omnium
mēbroꝝ in ſe ſuſcipit vocē: vt puta ſi pes ledit̄ / dicit. le
dis me: licet lingua in ſe non ledat̄. ſed propter vnitatē
mēbroꝝ in corpore lingua vocē omniū in ſe ſuſcipit mē
broꝝ. Sic etiaʒ ſi manus percutit̄ lingua dicit: me per= Nota.
cutis. Sic ꝛ xp̄s p̄pter vnitatē charitatis que eſt inter
ipm̄ caput ꝛ mēbra: mēbroꝝ verbis quādoqʒ vtit̄ nō ſe
diuidēs a mēbris nr̄is. Qui eñ dignatus eſt p̄ nobis
homo fieri ꝛ forma ſerui veſtiri: non dedignat̄ trāſfigu
rare nos in ſe. Qd facit vtiqʒ pluribus modis. vt qn̄ in
pſona mēbroꝝ loquit̄ vt de ſua. ſicut dicit. Saule ſau=
le quid me pſequeris: et in iudicio dicet. Eſuriui ꝛ dedi
ſtis mihi manducare. Uel qſi aliqd in ſe vel ex ſe oſten
dit qd nō habet ex ſe / ſed ex nobis. qꝛ id ex nobis miſeri
corditer ſuſcepit. vt cū dicit ſe triſtari vel pauere. Qui
ergo ſic nos trāſfigurat in ſe. nō dedignat̄ loqui verbis
nr̄is. vt nos fidenter loquamur ſuis. Que oīa p̄ tanto
dicta ſunt: qꝛ ꝛ ſi in iſto pſal'. loquit̄ xp̄s quedā q̄ ſibi vt
caput eſt eccleſie congruere nō poſſunt. xp̄s tñ loquitur
qꝛ xp̄s in mēbris ſuis eſt. qꝛ quaſi vna pſona eſt ſpōſus
ꝛ ſponſa. Sic ergo in iſto pſal'. aliqua loquit̄ xp̄s in pſo
na ſua. aliq̄ in pſona mēbroꝝ ſuoꝝ. ¶ Quibus premiſ
ſis / accedo ad diuiſionē pſal. qui diuidit̄ in tres partes.
xp̄s eñ conſiderans mala preſentis vite q̄ ipſe paſſus eſt
ꝛ ſua mēbra cōtinue ſuſtinēt / tria facit. Qꝛ primo ꝯtra
illa adiutoriū dei poſtulat. Secūdo illa mala aperiēdo
explicat: ibi. Miſerere mei dn̄e. Tertio q̄ ꝛ quāta ſunt bo=
na dei ꝯtra illa mala manifeſtat: ibi. Quā magna mul
titudo dulcedinis. Circa primū duo facit. qꝛ primo po
nit ſuā cōtra mundi mala oroñem. Secūdo ſue oroñis
per deū exauditionē: ibi. Ego aūt in dn̄o ſperaui. Pri=
ma pars diuidit̄ in duas. Qꝛ primo dei grāʒ poſtulat.
Secūdo. qd a deo petat explicat: ibi. Eſto mihi in deū
protectorē. Prima in duas. Qꝛ primo petit ſe liberari.
Secūdo ſuā liberationē accelerari: ibi. Inclina ad me
aurē tuā. Primo ḡ xp̄s a malis p̄ſentis vite petit libera
ri / orādo.d. ad patrē. In te dn̄e ſperaui ꝛc. ¶ Et ſi que= Queſtio.
ras fuit ne ſpes in xp̄o: cū ſpes ſit certa expectatio futu= Spes q̄=
re beatitudinis prouteniēs ex dei gr̄a ꝛ meritis. ipſe aūt modo fuit
xp̄s ab initio fuit beat⁹. quomodo igitur ait. In te dn̄e in xp̄o.
ſperaui? Reſpōdeo q̄ ſpes p̄prie ꝛ fides in xp̄o nec in ali
quo beato ſunt ſcd̄m illud qd imperfectionis importāt.
vel ſcd̄ʒ illud qd habēt pfectōis. Dicit eñ fides enigma
ticā ꝛ obſcurā cognitionē. et ſic non fuit in xp̄o. ſpes ve=
ro dicit expectationē beatitudinis non habite. ꝛ ſic non
fuit in xp̄o. Sed etiā dicūt aliqd pfectionis. vt fides di= Fides q̄
cit adheſionē intellectus rei obiecte. ꝛ ſic beati credūt re eſt in btīs.
ſurrectionē futurā. qꝛ huic p intellectū adherēt: nō tamē
enigmatice. qꝛ illā clare vidēt in verbo. ſimiliter ꝛ xp̄s.
Spes vero dicit certam expectationē ſiue confidentiam
in deo rei future. ꝛ ſic ſancti habet ſpem ꝛ ipſe xp̄s qui
plene confidebat in deum. Unde ꝛ nunc dicit patri. In
te dn̄e ſperaui. chriſtus enim in preſenti vita vilipende
batur / cōfutabat̄ a iudeis. vt puta demoniacus appel
labatur / legis preuaricator. captus fuit / ligat⁹ ꝛ flagel=
latus / ac etiaʒ crucifixus. que omnia in cōſpectu popu
li chriſti quēdam confuſionem pretendebant. Sed con
fidentiam habebat in deum: quia iſta talis cōfuſio tem
poralis erat ꝛ non diu duratura. vnde in cruce exiſtēs
dixit. In te domine ſperaui.i. cōfidentiam habui q̄ nō
confundar in eternum. ꝛ ſi modo confundar ad tēpus.
Ideo ſic confidens orat.d. In iuſticia tua libera me.ſ.
a morte iſta ꝛ temporali confuſione. quaſi.d. Confuſio=
nem ad preſens patior. et hoc propter iuſticiam tuam

ſcilicet vt iuſticia peccatum hominis redimatur precio
ſanguinis mei. ſed iuſticia tua ſoluto precio me libe-
rabit ab omni confuſione. quia per iſtam confuſionem
ā in plius ero glioſe exaltatus. Unde merito dicere pote
2. thi. 1. rat xp̄s. Ego hec patior: ſed nō confundor. Quantum
vero ad ſenſum litteralem patet q̄ David pro tūc perſe
quutus a Saule cōfuſus erat: q̄z erat exul ⁊ fugitiuus:
⁊ tanq̄ leſor regie maieſtatis infamatus licet iniuſte.
Et ideo vt hoc terminaret ad diuinaz iuſticiam recur-
rit. d. In te dn̄e ſperaui non confundar in eternum: ⁊ ſi
nunc confundor ad tempus.

437 22. q. 4. q peccat. **Inclina ad me aurē tuā: accele-
ra vt eruas me.**

Inclinare Oratio. Humilitas. ¶ Hic ſue liberationis petit accelerationē. Hic deo loq
tur more humano: cuius eſt inclinare aurē ad illud qd̄
vult exaudire. Et hic attende debitū modū orandi. In
hoc enim qd̄ dicit Inclina: oſtendit q̄ humilez oportet
eſſe orantē ⁊ baſſam. q̄z ad hoiem altū homo aurē non
inclinat: ſed ſolū ad baſſuz. per qd̄ myſtice denotatur q̄
Judith. 9. humilitas orationē facit exaudiri. Humiliū ⁊ manſue
toꝝ tibi dn̄e ſemꝑ placuit deprecatio. Accelera vt eruas
me. Xp̄s patiēdo duo ſpectabat. ſ. ſuā liberationez quā
reſurgens obtinuit. ⁊ nr̄am liberationē: propter quā pre
cium ſui ſanguinis dedit. Sed qd̄ iſtoꝝ magis deſide-
Liberatiō nr̄a reſurrectio xp̄i. rabat accelerari? Certe accelerationē petebat nr̄e libera
tionis propter quā mortē ſubibat. ſed ſuā liberationem
propter martyriū. Uñ ait magr̄ in glo. Accelera in faciē
dis in ſoluendis animabus de inferno. et vt etiaz eruas
me a morte tertia die nō differens vſq̄ in communē reſur
rectionē. Et ſic accelera refertur ad mortē qua nos rede
mit. ſed vt eruas me ad reſurrectionē. qua eius anima
ab inferis libera rediit ad corpus. propter qd̄ ⁊ xp̄s pa-
ps. 85. tri grās agēs ex hoc: dicebat. Miſericordia tua magna
eſt ſuꝑ me: ⁊ eruiſti animam meā de manu inferni.

438 **Eſto mihi in deū ꝓtectorē: ⁊ in
domū refugij: vt ſaluū me facias**

¶ Hic ↄ̄ſr oſtendit xp̄s quid petat patre. Et diuidit in
partes tres ſcd̄m q̄ tria poſtulat. Quia petit p̄mo vt in
penis conſeruetur: Secūdo vt a malis liberet: ibi. Edu
ces. Tertio vt in bonis collocetur: ibi. In manus tuas
Quantū ad p̄mū ſciendū q̄ tota cōfidentia xp̄i hoīs
erat ex vnitate ipſius ad verbū: qua manente deficere
non poterat. Et hanc verbi vnitatē pro ſua protectione
protector dr̄ deus. querit. d. Eſto mihi in deū ꝓtectorē ⁊c. Tego tegis duo
habet ſignificata. eſt eñ idē qd̄ operire ⁊ qd̄ defendere. ⁊
cōponitur cū pro. ⁊ dicit protego. gis. idē qd̄ valde ope
rire: vel valde defendere. Uerbū autē vnitū carni ſcd̄m
p̄mū ſignificatū protegebatur a carne. ſed ſcd̄m ſecun
dū ſignificatū carnē vel xp̄i humanitatem protegebat.
quia diuinitas ſub humanitate chriſti latebat. ſed ipſa
diuinitas humanitatē defenſabat. Dicit ergo chriſt⁹.
Eſto mihi in deū protectorē. q. d. Sicut ego operimēto
carnis mee protego te. ſic ⁊ tu deus virtute protege me:
ps. 16. ⁊ conſeruādo defende. pſal. 16. A reſiſtentibus dextere
tue cuſtodi me. Sub vmbra alarum tuarū protege me.
ps. 26. Unde pſal. 26. Dn̄s protector vite mee: a quo trepida
Refugij domus. bo? Et hoc idē alijs verbis exprimit. d. Et in domū refu
gij. Ubi nota q̄ in antiquo teſtamēto erāt alique ciui-
tates cōſtitute que dicebant ciuitates refugij: ad quas
ſcʒ fugiens malefactor ſecurus erat. ſicut modo eſt de
eccleſia. q̄z malefactor fugiens ad eccleſiā, capi non po
teſt de iure. vt habet li. 3. extra de imunitate eccleſiarū.
Quinimo quicūq̄ frangit imunitatē eccleſie hominē
17. q. 4. ſi quis ſuadēte. refugij vel eius bona inde extrahēdo. vt public⁹ latro
iudicari debet. Et ſic locus refugij vel dom⁹ dicit loc⁹
defenſionis ⁊ protectiōis. Eſt ergo idem dicere. eſto mi
hi in deum protectorem: ⁊ eſto mihi in domuz refugij.
quia ibi confugientes ſaluabantur a perſecutoribus.
Et hoc eſt qd̄ ſubdit. Ut ſaluum me facias. ſ. a iudeis
perſequētibus me. quod ⁊ factum fuit. q̄z licet corpus
eius ad tempus ad voluntatē ipſoꝝ tractauerūt: tamē
cito glorioſum reſurrexit. Animā autē nullatenus lede
re potuerunt quā tamē principalius ꝑuertere conaban
tur, ⁊ ad deſperationem ducere. vt ex hoc eius nomen ſi
des ⁊ fama vileſceret mundo. ꝓpter qd̄ ⁊ xp̄s de ipſis. d.
Ipſi vero inuanum queſierunt animā meam. ps. 62.

Q̄m fortitudo mea ⁊ refugium 439
**meū es tu: et propter nomē tuuz
deduces me ⁊ enutries me.**

¶ Ubi oſtendit quare orauit vt eſſet deus ſibi in prote-
ctorem ⁊ refugiū. d. Quoniam tu es fortitudo mea ⁊c.
Qualiter eñ deus dicitur fortitudo noſtra: cū ipſe ſit Fortitudo
eternus ⁊ imenſus? fortitudo aūt noſtra tēporalis eſt ⁊ nr̄a dr̄ de⁹.
parua. Ideo notat magr̄. q̄ tales locutiones de⁹ tu es Magr̄. li. 1
fortitudo mea. tu es patientia mea. tu es miſericordia diſt. 17.
mea. nō ſunt dicte in ſcriptura eſſentialiter: ſed ſunt di-
cte cauſatiue. Non eñ intelligendū eſt q̄ dei ſubſtātia
ſit patientia noſtra. ſed q̄z ab ipſo nobis eſt. vnde alibi
dictum eſt ab ipſo patientia mea. Tale eſt enim. tu es
patientia mea. quale eſt dn̄e ſpes mea. ⁊ deus miſericor
dia mea. ⁊ deus fortitudo mea: ⁊ multa ſimilia ⁊c. q̄z ta
lia ſunt dicta per cauſam: non per eſſentiā. Dicat ergo.
Q̄m tu es fortitudo mea. i. cauſa fortitudinis mee. Po
teſt etiā intelligi vt fortitudo xp̄i hoīs fuerit verbuz cui
homo xp̄s erat vnitus: qd̄ erat fortitudo xp̄i: q̄z vnione
manente deficere non poterat. Et refugiū meū. Sed nū Refugiū.
quid deus eſſentialiter dicit refugiū noſtrum? Reſpon nr̄m dr̄ de⁹
deo q̄ cum refugiū dicat, non actuz fugientis ſed rem
ad quā ꝓ defenſione fugit. q̄ deus dici poteſt refugiuz
noſtrū: q̄z ad ipſum principalius confugere debemus.
Sic enim ad ipſum mēte quilibet in omni preſſura cō-
fugere debet. d. deo. Tu es refugium meū a tribulatio- ps. 31.
ne que circundedit me. Et attende q̄ aliud eſt fortitu-
do. aliud refugium. Nam fortitudo eſt in tolerādis per
ſecutionibus. refugiuz autem ad malos vel mala reiu
querida. Et propter nomē tuum deduces me ⁊c. i. vt no
men tuum per me gentibus inoteſcat. deduces me. alia
littera habet dux mihi eris. i. per omnia ſequar volun-
tatem tuam. Et enutries me. i. paulatim aggregando
mihi ſanctos, quibus corpus meum. i. eccleſia perficia
tur. implebis ⁊ perficies corpus meum. Sicut per nu
trimentum corpus exterius nutritur ⁊ creſcit. ſic etiam
per vicia corpus diaboli enutritur ⁊ creſcit. Jaco. 5. In Jacob. 5.
luxurijs enutriſtis corda veſtra.

Educes me de laqueo quē abſcō 440
**derunt mihi: quoniam tu es pro
tector meus.**

¶ Hic petit a malis liberari. Judei enim laqueos mul Laqueus
tos chriſto parauerunt. vt eius nomen ⁊ fidem perde- multiplr.
rent. Primus laqueus fuit deſperationis. et iſtū abſcō-
derunt. quia non aperte oſtendebāt eius deſperationez
querere: ſed per iniurias ſibi illatas hoc volebant indu
cere. vt ſuperius fuit dictum pſal. 26. Ne tradas me in
animas tribulātium me. ſed vt ad paſſionem veniret.
Aliū parauerunt laqueū. vt puta quia faciebāt occul
tas ſuas imaginationes quib⁹ neceſſario ipm̄ in ſuis
reſpōſionib⁹ capere credebāt ⁊ ad mortē ſub colore iuſti
cie deducere. vt puta qñ mulierē deprehēſaʒ i adulterio
adduxerūt ad eum. volentes eum quaſi neceſſario ca- Joan. 8.

cumplexione circūuenirē.ſcʒ ꝙ aut contra legē diceret ſi eam dimittendā aſſereret: quā lex precipiebat lapidari. vel ipſm mendacē facerent.ſi eam morti adiudicaret. qui manſuetudinē predicabat. Conſimilē laqueū ſibi parauerunt.qñ phariſei miſerūt ad eū diſcipulos ſuos cū herodianis.d.ſilicet tributū dari Ceſari/an non? Et tñ cū omnibus iſtis laqueis principale intentū habere non potuerūt.ſ.ꝙ ipſm infamē populo redderēt: ⁊ eius fidem delerēt. Dicat ergo xp̄s. Laqueū parauerūt pedibus meis.ſcʒ malignoꝝ conſilioꝝ ⁊ mortis inferende. Sed ſicut de p̄mo laq̄o me liberaſti: ſic de laqueo mortis educes me quē aſcōderūt mihi.ſ. de morte leuabis me per reſurrectionē. vt fruſtrata ſint iudeoꝝ conſilia. Quoniam tu es protector meus. contra quem ſcilicet nulla poteſt aduerſitas.

441 In manus tuas domine cōmendo ſpiritū meum: redemiſti me domine deus veritatis.

Spūs eſt anima. Grego.xi. mor.c.3. Spūs dicitur eius effectus. ¶ Hic petit in bonis collocari. ſcʒ in patris manibus. Hec ſunt illa verba q̄ in vltimis xp̄s protulit in cruce. Hic aūt nomine ſpūs aīa intelligit. nam vt dicit Greg. In ſacro eloquio ſpūs hoīs duobus modis poni cōſueuit. aliquādo eñ pro anima. aliquādo ꝓ effectu ſpeciali ponit. Ponit enim ꝓ effectu ſpeciali ſicut ſcriptū eſt. Qui facit angelos ſuos ſpūs. Angeli quippe predicatores vocant. Omnipotēs ergo de⁹ angelos ſuos ſpūs facit. q2 predicatores ſuos ſpūales efficit. Pro aīa autē ſpūs ponit: ſicut de dn̄o capite nr̄o ſcriptū eſt. Inclinato capite/tradidit ſpūm. Si eñ aliud ſpūm q̄ animaʒ euangeliſta diceret. exeunte vtiq3 ſpū aīa remanſiſſet. Per manus ergo patris poteſtatē intellige. ⁊ ꝑ ſpiritū animā. Ut ſic xp̄s dicat patri. In manus tuas cōmendo ſpūm meū.i. poteſtati tue cōmendo animā meā cito eam recepturus. Et hic finiunt pſal. paſſionales q̄ incep.

P̄s.21. perunt in pſal.21. Deus deus me⁹ ⁊c. Qñ his verbis dictis xp̄s ſpūm emiſit. Qd̄ aūt ſequit. Redemiſti me dn̄e deus veritatis. Non ſunt verba xp̄i ſcdm̄ magiſtrū in glo. ſed eccl̄ie.i. fidelis populi. Qui de paſſione xp̄i in predicto verbo cōpleta grās agens dicit. Redemiſti me dn̄e deus veritatis.q.d. Dn̄e deus eſt veritatis.i. nō fallens in promiſſione. q2 feciſti qd̄ promiſiſti. q2 promiſiſti dare aīaʒ tuā in redēptionē pro nobis. qd̄ ⁊ nūc perfeciſti.

Matt.18. Filius hoīs venit ſaluare qd̄ perierat: et dare animaʒ ſuā in redēptionē ꝓ multis. Et nota ꝙ dr̄ Luce.23.

Luce.23. Clamans ieſus emiſit ſpiritū. Et clamās ieſus voce magna ait. Pater in man⁹ tuas cōmendo ſpūm meū ⁊c. In hoc eñ ꝙ clamans voce magna expirauit. oſtendit ſe verū deū ⁊ verum hoīem eſſe. Niſi eñ verus homo eſſet: moriens non clamaſſet. Si aūt purus homo eſſet ⁊ non deus: moriendo ſic fortiter clamare non potuiſſet. Hoc eñ eſt cōtra naturā morientiū. qui vix minimā voceʒ in mortis articulo emittere

Chriſoſtomus. poſſunt. Un̄ chriſoſtom⁹ in homil. dicit. Propter hoc aūt ⁊ moriens voce magna clamauit.d. Pater in manus tuas cōmendo ſpūm meū: vt oſtendat q̄m ſecūduʒ eius poteſtatē id gerit. Hoc eñ qd̄ moriēs vocē magnā emiſit ſe verū deū eſſe oſtēdit. q̄m hoīes cum moriūtur

Hebr.5. vix tenuē vocē emittere poſſunt. Un̄ apoſtolus. Cū clamore valido ⁊ lachrymis offerēs: exauditus eſt ꝓ ſua reuerentia. Clamans aūt voce magna dixit. Pater in man⁹ tuas ⁊c. Secundū eñ Theophilū ꝑ hoc qd̄ xp̄s ait. Pater in manus tuas cōmendo ſpūm meū. voluit oſtendere ꝙ ex tunc poſtq̄ ꝓ nobis erat imolatus ſctōꝝ anime ſtatim in manus patris aſcenderent. Nam p̄us omnes anime quantūcunq3 ſancte ab inferis tenebrātur. donec veniret ille q̄ captiuis p̄dicauit remiſſionē.

Beda. Secūdū aūt Bedā ſuper Lucā. Patrē inuocās ſe filiū dei declarat. ſpūm aūt cōmendās nō defectuʒ virtutis ſed ꝯfidentiā eiuſdē cū patre poteſtatis inſinuat. Amat eñ dare patri glīam: in quo nos informat vt dem⁹ gloriam creatori. Scdm̄ autē Athanaſiū dicēs xp̄s. Pater Athanaſius. in manus tuas cōmendo ſpūs meū. cōmendat patri ꝑ ſe vniuerſos mortales hoīes in ſe viuificatos. nos enim ſumus mēbra eius: ſcdm̄ illud ap̄li ad gal.3. Omnes Gala.3. eñ vos vnū eſtis in xp̄o ieſu. ¶ Itē notandū ꝙ quedā glo. hic dicit: Sic ait Hieronym⁹: ꝙ ab illo loco Deus deus meus reſpice in me. dn̄s in cruce totum dixit vſq3 P̄s. In te dn̄e ſperaui. xp̄s in cruce dixit ad locū iſtū. In manus tuas dn̄e comēdo ſpūm meum. Ideo eccleſia finit in cōpletorio iſtū pſal. in iſto verſiculo. Si aūt volumus dicere/xp̄m totū iſtū verſiculū dixiſſe: qñ aūt ipſe nō fuerit redēptus/ſed alioꝝ redemptor: tūc dicemus ꝙ in prima parte verſiculi loquitur vt caput: ſed in ſecunda vt corpus. chriſti enim paſſio fuit ſufficiēs redēptio pro omnib⁹ hoībus/quo ad ſufficientiā. Quantū vero ad efficaciā/ſolū bonis ⁊ predeſtinatis applicatur. nō malis ⁊ reprobis: q2 illos deus odit. Et hoc eſt qd̄ ſequitur.

Odiſti obſeruantes vanitates: ſuperuacue. 442

24.q.1.O. duil.

¶ Quaſi dicat eccleſia. me redemiſti: ſed illos odiſti. Quāuis eñ ſcribatur Sap.11. Diligis oīa ⁊ nihil odi Sap.11. ſti oīa coꝝ q̄ feciſti. Tamē odio habet peccatores: nō ſecundū id qd̄ ipſe fecit.ſ. nō naturā coꝝ odit: ſed illud qd̄ Odiū q̄liter eſt in deo. ipſi faciūt.ſ. peccatū. ſic eñ dr̄. Odiſti oēs q̄ operant iniquitatē. Non q2 proprie odiū cadat in deū: ſed ſe habet P̄s.5. ad modū odiētis dū eos punit propter peccata. Odiſti ergo obſeruantes vanitates ⁊c. Obſeruare eñ cōponitur ex ob ⁊ ſeruo ſeruas. Et eſt obſeruare quaſi vndiq3 Obſeruare quid eſt. ſeruare ⁊ cuſtodire. Uanitas aūt dicit omnis res tranſitoria fine carēs intento. Sic igitur obſeruāt vanitates. Uanitas qui tēporalia ⁊ caduca vndiq3 ſeruant.ſ. mente affectādo: doloſe acquirendo: ⁊ auare cuſtodiendo. Et tales obſeruāt ſuperuacue. q2 carēt fine intento. quia pro vita tales male agūt appetendo vanitatē. ⁊ tñ in illis vitam perdūt: nō tam corporis q̄ anime. De hoc ſuperi⁹ vide pſal.4. Filij hoīm vt quid diligitis vanitatem ⁊c. P̄s.4. ¶ Sed q2 in tota parte precedenti iſti⁹ pſal. xp̄s videt orare patrem ꝓ ſe ⁊ corpore ſuo qd̄ eſt eccleſia. Ideo aliqui admirantes querunt. vtrū xp̄s oret ꝓ nobis. Et videtur ꝙ nō. q2 q̄ habet quicq̄d vult fruſtra aliū orat: vel aliq̄d ab alio petit. Omnis autē beatus habet quicq̄d vult. aliter beatus nō eſſet. Sic igit cū xp̄s ſit beatus ad Queſtio. Xp̄s an oret ꝓ nob. ipſū: nō ſpectat orare. Itē ſi xp̄o cōpeteret ꝓ nobis orare. quare nō dicim⁹ in letania/xp̄e ora ꝓ nobis. ſicut dicim⁹ alijs ſanctis. Si ergo nō petim⁹ orōnem ſuā: videt ꝙ ipſe ꝓ nobis nō oret. Item q2 dicit Anſel.i ꝓſologion. Anſelm⁹. ꝙ beati erūt oīpotētes ſue volūtati/ſicut de⁹ ſue. Tunc ergo aut ſcti volūt nobis aliquod bonū/aut nō. ſi non: ergo nō orāt ꝓ nobis. ſi ſic. ergo cū nullus oret aliū facere qd̄ per ſe poteſt: vt dicit Auguſt. de correctiōe ⁊ grā. ſi Auguſt. ſcti poſſunt ſalutē nr̄aʒ: nō ꝓ ipſa orāt. vel nō ſunt ſue volūtatis oīpotentes. Ad oppoſitū de xp̄o dr̄. ꝙ eſt accedēs Hebr.7. ad deū ſemꝑ viuēs ad interpellandū ꝓ nobis. Itē ipſe ait. Ego rogabo patrem ⁊ alium paracletum dabit vobis. Joan.14. De alijs aūt ſcis manifeſte apparet. q2 eccl̄ia illos interpellat.d. Sctā maria ora ꝓ nobis. ⁊ ſic d̄ alijs. ¶ Reſpondeo. Iſta q̄ſtio ſic pōt intelligi de quolibet alio ſctō ſicut de xp̄o. Dico ergo ꝙ xp̄s orat ꝓ nobis ꝯſimiliter ⁊ alij ſcti. vt dicit magr. Et ad hoc eſt duplex ratio. Una Magiſter li.4. diſt. 45.c.vlt. q2 vidēt nr̄aʒ neceſſitatē: q̄ nos indigem⁹ ab eis releuari. Et q2 ꝑ inuicē ſolicita ſunt mēbra. Et ideo ipſi cum ſint nobiſcū vnū xp̄i corpus: nos neceſſario debent adiuuare. Ad tertium ergo cum dicitur ꝙ non ſolū chriſtus

ſed ⁊ ſancti poſſunt quicquid volunt. qꝛ ſunt ſue volū-
tatis omnipotentes ſicut ⁊ deus. Ad hoc dicitur ꝙ volun
tas dupliciter operatur. ſ. ad actū propriū ⁊ intrinſecum.
q̄ eſt velle vel nolle. ⁊ ſic poteſt quicq̄d vult. aut ad actū
alienū: vt volo te hoc facere: ⁊ ſic nō poteſt quicq̄d vult.
Unde dico ꝙ verbū Anſel. intelligitur de actu proprio
nō de alieno. Oratio aūt vel petitio nō eſt reſpectu act⁹
proprij: ſʒ alterius. vt puta dei. ſ. vt deus nos ſaluet. Ad
primū cū dicitur ꝙ qui habet quicquid vult fruſtra orat
aliū ⁊c. Reſpondeo ꝙ beatus aliqua vult ſibi. aliqua
vult alijs. Dico ergo ꝙ ad ſtatū beati ptinet vt habeat
quicq̄d vult ſibi. ſed ꝙ habeat omne qḋ vult alijs nō eſt
de ſubſtātia beatitudinis: ſed de bene eſſe. Et hoc ſoluʒ
erit quouſqʒ oēs electi ſint glorificati. Tunc eñ q̄libet
habebit plene qḋ vult ſibi ⁊ alijs: ⁊ tunc erit plena beati
tudo. Nūc eñ orāt ꝓ ſe ⁊ pro alijs. ſed cōſumato beato
ruʒ numero: nec ꝓ ſe orabūt nec ꝓ alijs. Ad ſecundū qꝛ
ſi xp̄s orat ꝓ nobis: quare non dicim⁹ xp̄e ora pro no-
bis: ſicut dicimus ſancte michael ora ꝓ nobis. Dicen-
dū ꝙ hoc fit propter errorē Arrij vitandū, ne videamur
xp̄m purā creaturā credere: ⁊ ne videamur eius poteſta
tē minuere qua poteſt omnia in quantū deus. ideo po-
tius ei⁹ miſerationē petim⁹ ꝙ orōnē ⁊ ad ip̄m oram⁹.

443 Ego aūt in dn̄o ſperaui: exultabo ⁊ letabor in miſericordia tua.

¶ Hic ꝯſr xp̄s ſue orōnis oſtendit exauditionē. Et tria
facit. Quia primo de ſua exauditione letatur. Secun-
do meritum exauditionis declarat: ibi. Qm̄ reſpexiſti.
Tertio materia exauditionis declaratur: ibi. Nec cōclu
Spes ido ſiſti. ¶ Quantū ad primū ait. Ego aūt in dn̄o ſperaui.
Ex hoc eñ ſequitur ꝙ non dilexit vanitatē in vanis ſpe-
rādo. Nam conſequentia eſt bona. iſte ſperat in dn̄o. er
go de mundo ⁊ mundanis deſperat. ſimiliter iſte ſperat
in mundo vel mundanis: ergo deſperat de dn̄o. Un̄ ait
Grego. 22. mor. c. 2. Greg. De creatore deſperare: eſt ſpem in creatura pone
re. In rebus eñ vanis ſpem poſuerat diues ille qui di-
Spes tpa lū decipit cebat. Anima mea habes multa bona repoſita in ānos
plurimos ⁊c. Uide ſupra pſal. 9. Et ꝯtra hos dicit xp̄s
Ego aūt in dn̄o ſperaui. q. d. qꝛ odiſti obſeruātes vani-
Tpalia vana dicunt. tatem. ideo me diligis qui nō obſeruo vanitatem: qꝛ in
dn̄o ſperaui: qḋ eſt de vanis deſperare. Nam vt ait glo.
Si ſperas in pecunia vel honore ⁊ ſublimitate aliqua
humane poteſtatis: ſiue in aliquo hoīe potente obſer-
uas vanitatē. probat. qꝛ in his eñ omnib⁹ cuʒ ſperas.
aut ante illa tu expiras ⁊ illa hic dimittis: aut tu viuis
⁊ illa pereunt. ⁊ ſic vtroqʒ modo in tua ſpe deficis. ⁊ ſic
vanitatē obſeruas. Ideo contra hos ait xp̄s ꝓ ſe ſuiſqʒ.
Ego aūt in dn̄o ſperaui: q̄ non eſt vanitas: ſed veritas
⁊ vita. Et ideo nō ſum deceptus. ꝓpter qḋ ſubdit. Exul
Exultatio differt a leticia. tabo ⁊ letabor in miſericordia tua. Ubi nota ꝙ ſecūdū
grāmaticos valde differunt exultare ⁊ letari. Exultatio
eñ ꝓprie eſt exterior: ſʒ leticia magis interior. Nam exi
lio exilis idē eſt ꝙ valde vel extra ſalire. Un̄ exulto. as.
frequentatiuū. i. frequēter exilire. Et eſt proprie qñ leti-
tia interior ſalit extra. ſcʒ ad exteriora mēbra. vt puta
cum ex leticia ſaltamus: vel mēbra exteriora mouētur.
Et ſic proprie exultatio eſt verboꝝ atqʒ membroꝝ. ſʒ le-
ticia eſt mentis gaudiū ſcd̄m Cathol. Accipitur tñ quan
doqʒ vnū pro alio. Nam letari idē eſt ꝙ dilatari: ⁊ ideo
quia gaudio cor dilatatur: gaudiū cordis dicitur leticia.
Etiā quādoqʒ gaudiū exteri⁹ dicitur leticia. qꝛ leticia la
tā ⁊ amplā faciē facit. ſolēt eñ leti facieʒ diſtēdere: ⁊ ecō
tra triſtes corrugare. Ad denotandū ergo virtutē ſpei q̄
habetur in dn̄o dicit. Ego aūt ſperaui in dn̄o: letabor ⁊c.
quaſi. d. ex hoc ſequitur gaudiuʒ anime interius quia
letabor. ⁊ gaudiū corporis exterius qꝛ exultabo in mia
tua. qꝛ ſcʒ omnia iſta non meritis proprijs: ſed dei miſe
ricordia habentur. Et ſic per exultare ⁊ letari, notat ſto
lam corporis ⁊ anime.

Quoniā reſpexiſti humilitatem meam: ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam. 444

12. q. 2. glo nam ep̄i.

¶ Hic ponit ſue exauditiōis meritū, qḋ eſt humilitas.
Deus eñ libenter reſpicit humiles ⁊ ſuperbos videre Reſpicere dei.
nō poteſt. Sicut eñ ille qui eſt in inferiori loco ſolū ſu-
perius aſpicere poteſt ⁊ nō inferius. Sic ecōuerſo. Cuʒ Humilis.
ergo de⁹ ſit omniū ſumm⁹ ſolū infra ſe aſpicit. Et ideo Superb⁹.
quia ſuperbi ſupra deū ſe corde eleuāt ſibi nolētes ſubij Oratio.
ci a deo nō reſpiciuntur. ſed humiles ſubiecti deo. Et hoc Exaudire
eſt qḋ dicitur pſal. 137. Qm̄ excelſus dn̄s ⁊ humilia reſpi ps. 137.
cit. Sic ⁊ virtute humilitatis matreʒ reſpexit. Luce. 1. Luce. 1.
Quia reſpexit humilitatem ancille ſue ⁊c. Et ideo iſta
virtus eſt neceſſaria omnibus qui a dei mia reſpici vo
lunt ⁊ ad illū aſcēdere. Uide ſupra pſal. 17. Qm̄ tu po ps. 17.
pulū humilē ſaluuʒ facies. Et hāc cauſam ſue exaudi
tionis allegat xp̄s. d. Qm̄ reſpexiſti humilitatē meam.
ideo. ſ. exaudiſti me. Qḋ oſtēdit. d. Saluaſti de neceſ-
ſitatibus animā meā. Neceſſitates hic dicuntur penali-
tates tam mentis ꝙ corporis q̄ neceſſario ſequuntur
peccatuʒ. quas neceſſitates neceſſario patimur: quas
neceſſitates etiā paſſus fuit xp̄s. quas tñ aſſumpſit vo-
luntarie: vt dolor turbatio ⁊ triſtitia quo ad aiam. fa-
mes, ſitis, labor, ⁊ mors quo ad corp⁹. Et ab his omni
bus ſaluatus fuit xp̄s ꝑ reſurrectionē factus imortalis.
Et de iſtis neceſſitatibus dr̄. Honora medicuʒ propter Eccli. 38.
neceſſitatem. ſcilicet propter corporis infirmitatem.

Nec concluſiſti me in manus inimici: ſtatuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. 445

23. q. 1. paratus.

¶ Hic explicat materiam ſue exauditionis. Superius
ſcilicet pſal. 26. xp̄s orans. d. Ne tradas me in animas
tribulantiū me. Ubi dicebatur ꝙ xp̄s fuit traditus in Manus.
manus inimici: ſed non in voluntatē. qꝛ diabolus po- Uolūtas.
teſtatē habuit ad tēpus ſuper corpus eius dum per mē Chriſtus.
bra ſua ipſum flagellauit, crucifixit, ⁊ duxit ad mortē.
qḋ preuiderat Job. d. Terra data eſt in manus impij. Job. 9.
Et matt. 26. Fili⁹ hominis tradetur in man⁹ pctōꝝ. Matt. 26.
Quomodo ergo nūc patri dicit xp̄s. Nec cōcluſiſti me
in manus inimici. Dicendū ꝙ aliud eſt tradi in man⁹ Tradi.
alterius: aliud eſt cōcludi. Traditur in manus alteri⁹ Concludi
qui ad tempus eius poteſtati deputatur: ſed concludi
tur q̄ omnibus modis ſic clauditur ꝙ de ipſius mani-
bus exire non poteſt. Nam claudere cōponitur cum cō
qḋ eſt ſimul: ⁊ dicitur qḋ claudere: vel concludere qḋ eſt ex
omni parte ⁊ ſimul claudere. Licet ergo xp̄s tradit⁹ fue
rit in manus inimici: nō tamen concluſus. qḋ patet. qꝛ
ſtatim vt voluit de manib⁹ ei⁹ exiuit fact⁹ imortalis ⁊
īpaſſibilis: ⁊ hoc quo ad corp⁹. quo ad aiaʒ vero nullo
modo in manibus eius fuit tradit⁹. Unde ſubdit. Sta
tuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. Qui eñ ſunt pedes Pedes a-
xp̄i niſi ſancti apoſtoli ⁊ predicatores. qui xp̄i nomē ⁊ poſtoli.
fidē per vniuerſum portāt mundū. Iſti eñ pedes ante
xp̄i reſurrectionē in ſtricto loco poſiti erant. qꝛ ſoluʒ in
iudea xp̄i fides predicabatur: ſʒ poſt reſurrectionē in loco
ſpacioſo ſunt poſiti. qꝛ ad p̄dicandū ꝑ totū orbē ſunt di
latati relinquentes iudeā. Qḋ ſatis figuralr̄ dr̄ Job. 28. Job. 28.
Eos oblitus eſt pes egentis hoīs. Qḋ exponit Greg. d. Grego. 18.
Quis hoc loco alius accipitur egenus homo: niſi ille de mor. c. 19.
quo ꝑ Paulū dr̄. q̄ propter nos egenus factus eſt: cū di
ues eēt. Cui⁹ videlicet egentis hoīs pedes ſancti apl̄i

⁊ predicatores fuerunt. per quorum profecto preſentiã gentilitatẽ circuiens mundũ perambulauit vniuerſũ
An pes xp̃i non erat paulus qui vinctus in cõpedibꝰ di
Epheſ.6. cebat. pro quo legatione fungor in catena? Sed eos ſcʒ
iudeos oblitus eſt pes egenus hominis. qꝛ in ipſo initio naſ
centis eccleſie dum ſancti apoſtoli iudei celoꝝ regnũ
predicare voluiſſent videntes ꝙ ei nihil omnino profi=
cerent ad predicandũ gẽtibus deflexerũt. vt merito de
ipſis xp̃s dicat. Nec concluſiſti me in manus inimici:
ſtatuiſti in loco ſpacioſo pedes meos. qꝛ ſcʒ in omnem
terrã exiuit ſonus eoꝝ: ⁊ in fines orbis terre verba eorũ.
Et de iſta pedũ xp̃i ſpacioſitate qua eccleſiã lõge lateq̃
Jſa.23. portauerunt: dꝛ Eſa.23. Ducent eã .ſ. eccleſiã longe pe=
des ſui ad peregrinandũ. Ad peregrinandum dꝛ qꝛ nõ
habemus hic manẽtẽ ciuitatẽ: ſed futurã inquirimꝰ.
2.cori.5. Dum ſumus in corpore peregrinamur a domino.

446
7.q.1.cum paſſio. hic loquitur xp̃i corpus

Miſerere mei dñe quoniã tribulor: cõturbatus eſt in ira oculus meus: aĩa mea ⁊ venter meus.

¶ Hec eſt ſecunda principalis pars pſal. in quã chriſtꝰ
mala q̃ hic patit̃ eccleſia explicat. Et diuidit̃ in duas
partes. Quia p̃mo aduerſitates quas patitur eccleſia
enumerat. Scd̃o contra illas remediũ debitũ explicat:
ibi. Ego aũt i te dñe ſperaui. Prima pars diuiditur in
quattuor partes ſecundũ quattuor mala que patimur
enumerat ad q̃ reducunt̃ cetera. Primũ eſt perturbatio
nis ⁊ iracũdie. Secundũ eſt afflictionis ⁊ meſticie: ibi.
Qm̃ defecit in dolore. Tertiũ eſt infirmitatis ⁊ inopie:
ibi. Jnfirmata eſt. Quartum eſt vituperationis ⁊ infa
mie: ibi. Super omnes inimicos meos. Primum ergo
malũ qd̃ in preſenti patit̃ eccleſia eſt perturbationis ⁊ ira
cundie. Unde dicit. Miſerere mei dñe qm̃ tribulor. ⁊
ſequitur eã. cõturbatus in ira oculus meus ⁊c. Ubi vi
Oculꝰ ſpiritualꝭ multiplex. dendũ eſt primo. qd̃ ꝑ oculũ/ qd̃ ꝑ aiam/ ⁊ quid ꝑ vẽtrẽ
intelligatur. et conſequẽter quid ꝑ irã. Primo per ocu=
los duo in ſcriptura ſignificantur. Aliquãdo interior
Mat.5. ratio que oculus eſt hominis interioris. Si oculus tuꝰ ſcã
dalizat te/ erue eũ ⁊c. Aliquãdo vero doctores ⁊ predi=
Job.29. catores. Job.29. Oculꝰ fui ceco. Per animã vero quã
aĩa accipit̃ multipl'r. doq; ſenſualitas intelligit̃: ⁊ non ratio interior. Sic eñ
ſenſualitati ſub nomine anime loquebat̃ ille diues. d.
Luce.2. Anima mea habes multa bona repoſita in annos plu
rimos. ſede comede bibe ⁊c. Per vẽtrẽ vero intelligit̃
memoria. que ſicut venter cibos/ ita memoria retinet
puer.20. cognita. Lucerna dñi inueſtigat omnia ſecreta vẽtris.
Jra multiplex. Jra vero hic accipit̃/ non pro ira q̃ eſt ꝑ viciũ: ſed ira q̃
eſt per zelũ. vt puta quando quis iraſcit̃ ſuis ⁊ alienis
peccatis. Uidens homines confitentes deũ ore ⁊ moribus
negantes. Renunciantes ſeculo verbis: nõ factis. Ui=
dens vicinos vicinis inſidiantes/ oſculũ dantes ⁊ fidẽ
nõ ſeruãtes. Et talos gemit vir perfectus in ploratu eccle
Jra zeli eſt bona. ſie exiſtens quaſi liliũ inter ſpinas. Jſtis iraſcit̃ ⁊ cõdo
let ex zelo charitatis ⁊ iuſticie. Et de iſta ira dicit. Con
turbatus eſt in ira oculus meꝰ .ſ. ratio interior/ que per
talẽ iram conturbatur: ſed nõ excecatur. Qd̃ oſtendẽs
Greg.li.5. moꝛ.c.33. Greg. ait. Jra quippe ꝑ viciũ oculũ mẽtis excecat. Jra
aũt ꝑ zelum turbat. quia quo recti emulatione concu=
titur: ea que tranquillo corde ſolũ percipi poteſt contẽ
platio diſſipat̃. Jpſe namq; zelꝰ rectitudinis: qꝛ inquie=
tudine mentẽ agitat. mox eius aciem obſcurat. vt ali=
tiora in cõmotione nõ videat/ q̃ bene prius tranquilla
cernebat. Sed inde ſubtilius poſt ad alta ducit̃: vnde
ad tẽpus ne videat reuerberat̃. Et vnde mens turbatur
ne videat: inde proficit vt ad videndũ veriꝰ clareſcat.
Sicut infirmanti oculo cũ colliriũ mittit̃/ lux penitus
negatur: ſed inde poſt paululũ eã veraciter recipit: vñ
hanc ad tempus ſalubriter amiſit ⁊c. Jſto ergo modo
pſal. conſiderans malos/ tam infra eccleſiam ꝙ extra:
ira zeli accenditur. qua ad tempus oculus meus eius
turbatur. qd̃ oſtendit. d. Conturbatus eſt in ira oculus
meus. Et non ſolum oculos: ſed etiã anima mea. i. ſen=
ſualitas. et venter meus. i. memoria. Qd̃ ideo dicit: qꝛ
omnia exteriora ad turbationẽ mentis leduntur: ⁊ ipſa
multa ad tẽpus obliuiſcitur que tenebat. Uel aliter ſe
cundũ magiſtrũ in glo. Per oculũ ⁊ animam intellige Oculus ſignificat ꝑlatos ⁊ doctores.
prelatos ⁊ doctores qui dicunt̃ oculi: qꝛ per illos alij vi
dent. dicunt̃ anime: quia illoꝝ exẽplo alij viuunt. Per
ventrẽ vero ꝑ ea q̃ aliunde recipit nutritur ⁊ viuit: intel
lige ſubditos ⁊ inferiores. Et hi omnes in eccleſia tur=
bantur zelo iuſticie: alioꝝ videndo peccata. Dicat er=
go eccleſia. Miſerere mei dñe qm̃ tribulor: ⁊ cauſaʒ ſub=
dit. d. qꝛ cõturbatꝰ eſt in ira oculus meus. i. illi ꝑ quos
alij vident: ⁊ anima mea. i. illi quoꝝ exẽplo alij viuũt.
Et venter meus. i. debiles ⁊ ſubditi: qui alioꝝ doctrina
⁊ exemplo nutriuntur. Hos ponit vt ab omnibus gra=
dibus queratur deus.

Qm̃ defecit in dolore vita mea: ⁊ anni mei in gemitibus.

447
7.q.1.hoc tunc.

¶ Hic ponit ſecũdũ malũ ꝙ patitur eccleſia. ſ. afflictio
nis et meſticie. qd̃ maxime patiebatur in principio: et
patietur in fine: ita vt bonos etiã tedeat viuere. Unde Dolor.
ait apoſtolus. Non eñ volumus vos ignorare fratres 2. Cor.1.
qm̃ ſupramodũ grauati ſumus ſupra virtutẽ: ita vt te
deret etiã nos viuere. Sic ⁊ apoſtoli perſequuti in dolo
ribus ⁊ perſecutionibus vitã finierunt. Ut merito ipſos
cõſiderans eccleſia dicat. Defecit in dolore vita mea. ſ.
ſancti apoſtoli ⁊ doctores. qui vitã gratie alijs predica
bant. ⁊ hoc quo ad paſſiones illatas. Et anni mei in ge
mitibꝰ. Et ꝑ deſideriũ viſionis diuine. ſicut in alio pſal.
dicit vir perfectus. Sitiuit anima mea ad deũ fontem ps.41.
viuũ. ⁊ ſequitur. fuerũt mihi lachryme mee panes ⁊c.
quaſi. d. Paſſiones illate carnẽ vulnerant. Jdeo defe=
cit in dolore vita mea. viſio dei dilatata/ mentẽ affligit.
Jdeo anni mei in gemitibus.

Jnfirmata eſt in paupertate virtus mea: ⁊ oſſa mea ꝯturbata ſũt

448

¶ Hic ponitur tertium malũ ſcʒ infirmitatis ⁊ inopie. Eccl'ia aduerſitatibꝰ proficit. ꝓſperitatibus deficit
Ubi ſciendum ꝙ eccleſia aduerſitatibus proficit: ſʒ de
ficit proſperitatibus. Tunc enim vigebat vnitas eccle
ſie. quando credentium erat cor vnũ ⁊ anima vna. nec
aliquis aliud ſibi propriuʒ eſſe dicebat: ſed omnia erãt
illis communia: ⁊ erant in ſimplicitate cordis laudantes
deum: et habebant gratiam ad omnem plebem. Sed Actuũ.2.
poſtq̃ ad ſtatum diuitiarũ peruenit/ non fides ſed pri=
matus queritur. non profectus fidelium: ſed multipli=
catio redditiuũ. beneficia querunt non benefacientes.
et ſic infirmata eſt virtꝰ eccleſie. Ubi eſt hodie poteſtas
verbi petri dicentis. Argentum ⁊ aurũ non eſt mihi: qd̃ Actuũ.3.
aũt habeo hoc tibi do: ⁊c. Ubi eſt hodie fortitudo apo=
ſtoloꝝ. qui ibant a conſpectu concilij gaudentes quo=
niaʒ digni habiti ſunt ⁊c. Hoc eſt ergo qd̃ deplorat eccle
ſia. d. Jnfirmata eſt in paupertate virtus mea. Jlle eñ
firmatur in aliqua virtute: qui ipſam corde diligit ⁊ fa
ctis ſectatur. ſic ⁊ per oppoſitũ ille infirmatur in aliqua
virtute: qui ipſam corde ⁊ opere fugit. Et ſic ille in pau
pertate dicitur infirmus: qui diuitias amans/ pauper
tateʒ fugit. Sicut eñ multiplicatio ciborũ infirmitatẽ
corporis generat. ſic ⁊ diuitiarum ait. Jn multis eſcis Eccl.37.
erit infirmitas. Quid eñ cauſat hodiernã infirmitatẽ
ſciſmatis in eccleſia niſi amor diuitiarum ⁊ honoris?
Et hec infirmitas hodie amplius viget in maioribus.

Eſa.24. quia illi pre alijs oculos ad terrena declinauerūt. In-
firmata eſt altitudo populi. Et hoc notans pſal. dicit.
Oſſa. Et oſſa mea conturbata ſunt. Quid eñ per oſſa eccl'ie
niſi ipſi prelati ⁊ paſtores q̄ pre ceteris fortiores in ſan-
ctitate ⁊ fide eſſe debent: ⁊ alios carnales ⁊ ſubditos ſu-
Gre.29. li. ſtinere. vt ait grego. Et tamen in paupertate iſta oſſa
mor.c.20. conturbata ſunt. q: ſicut pre ceteris letantur in diuitijs
ſic pre ceteris paupertate turbātur. De iſtis eñ oſſibus
Ps.33. ꝗ primitiua eccleſia dicebatur illud pſal. 33. Cuſtodiuit
dñs oia oſſa eoꝝ: vnū ex his nō cōteretur. ſ. a mētis ſta
bilitate. Nunc aūt quid faciat oſſibus eccl'ie ſtat⁹ di-
Job.33. uitiarū. dr Job.33. q̄ oſſa illius marceſcere facit. Pin-
guedo enim rem citius marceſcere facit.

449 Super oēs inimicos meos fact⁹ ſum opprobriū vicinis meis val de: ⁊ timor notis meis.

12.q.2. fra-ternitatis.

Juſti deridentur a malis. Hic ꝯſir ponit quartū malū. ſ. vituperationis ⁊ infa
mie. Ad tantū eñ hodie malū deuenit eccl'ia. q̄ ſi quis
ſancte ⁊ iuſte velit viuere deridetur a malis ⁊ vituperatur.
Job.12. Et hoc bene preuiderat propheta. d. Job.12. Deridetur
Greg.10. iuſti ſimplicitas. Qd exponens Greg. ait. Juſtoꝝ ſim
mor.c.27 plicitas deridet. quia huius mūdi ſapientibus virtus
fatuitas creditur. Omne eñ q̄ inocenter agitur: ab eis
procul du bio ſtultū putatur. Et quicq̄d opere veritas
approbat. ſapiētie carnali fatuū ſonat. Quid nāq; ſtul
tius videt mundo: q̄ mentē verbis oſtēdere: nihil cal
lida machinatione ſimulare: nullas iniurijs contume
lias reddere. pro maledicentib⁹ orare. paupertatē que-
rere. poſſeſſa relinquere. rapienti non reſiſtere. percutiē
Bonū mali interpretātur malū. ti alterā maxillā prebere ⁊c. Quinimo non eſt aliquod
bonū hodie: qd mali nō iterpretentur in malū. Audi ioā-
Chriſoſto. nem chriſoſtomū ſup illo verbo Math.11. Venit ioan
Mat.11. nes non manducās ⁊c. d. Sunt peruerſi hoies quidam
qui de omnibus male iudicāt. Si quis ſtudet patiētie
⁊ humilitati dicūt: hypocrita eſt. Si recreationi / gulo-
ſus eſt. Si iuſticie / impatiēs eſt. Si ſimplicitati / fatu⁹
eſt. Si prudentie / malicioſus eſt. Si maturitati / malā
conſcius eſt. Si iocunditati / diſſolut⁹ eſt. Si religioſita
ti / ſingularis eſt. Si ſocietati / ſecularis eſt. Si ſilentio
⁊ paci / diſſimulator eſt. Si correctioni / preſumptuoſus
eſt. Si vigilijs ⁊ oratiōibus / indiſcret⁹ eſt. Si dormitio
nis / ſomnolentus eſt. Si predicationi / inanis glie cu-
pid⁹ eſt. Si gſe hoim / adulator eſt. Si adulari renuit /
Inimicus ſuperbus eſt. Et iſtud eſt magnū eccl'ie diſpendiū. q: ex
Vicinus. hoc a bono multi retrahuntur ⁊ bonis non creditur. Qd
Notus. deplorans pſal. dicit. Super omnes inimicos meos fa
ctus ⁊c. Ubi nota q̄ eccleſia habet aliquos inimicos:
aliquos vicinos: ⁊ aliquos notos. Inimici eñ ſunt in
fideles: vt pagani ⁊ iudei q̄ patenter xp̄m perſequuntur:
Hiere.12. Hiere.12. Dedi dilectā meā. ſ. vitā in manib⁹ inimico-
rum meoꝝ. Vicini ſunt falſi xp̄iani qui deū ore confitē
tur ⁊ fidē: ſed operibus negāt: qui vicini dicuntur q: ver
bis appropinquare videntur. Et iſti pre oibus ſunt peſſi-
Hiere.12. mi. Hec dicit dñs aduerſus oēs vicinos meos peſſimos
q̄ tāgūt hereditatē quā diſtribui populo iſrael ⁊c. Noti
vero dicuntur oēs boni fideles. q: illi ſoli cognoſcuntur a
Mat.25. deo. ceteris eñ dicit. Amen dico vobis neſcio vos. Di-
Nota ꝯtra illos q̄ derident ꝯuerſos ad fidē vocantes eos marranos. cit ergo pſal. Factus ſum opprobriū vicinis meis val-
de. i. malis xp̄ianis. q: illi pre alijs derident bonos. ⁊ hoc
ſuper inimicos meos: q: plus deridentur boni a malis: q̄
infideles. Et timor notis meis. Q: talis bonoꝝ deriſio:
etiā iuſtis multotiēs incutit timorem. Sed tñ finaliter
ipſi derident malos. Qd bene notatur pſal. 51. vbi de
Ps.51. quolibet malo xp̄iano ſic iuſtis detrahēte dicit. Quid
gloriaris in malicia ⁊c. Dilexiſti maliciā ſup benigni
tatem / iniquitatē magis q̄ loqui equitatē ⁊c. ſequitur:
videbunt iuſti ⁊ timebunt. ſed tñ finaliter ſuper eū ri-
debunt ⁊c. Uñ iuſti tales deriſores conantur corrigere: ſ;
multotiēs nō poſſunt. ⁊ ſic ſe inutiles reputāt. vñ ſubdit.

Qui videbāt me foras fugerunt a me: obliuioni datus ſum tanq̄ mortuus a corde. 449

Hoc maxime ad ſciſmaticos refertur. Illi eñ q̄ xp̄m
vident. ſ. eius diuinitatē per fidē intelligūt ⁊ cognoſcūt.
mori cupiditate diuitiarū vel honoris fidē relinquentes
extra vnitatē eccl'ie exierunt. vt dicat xp̄s vel eccleſia.
Qui videbant. i. cognoſcebāt me fugerūt foras. ſ. vni-
tatē eccl'ie. Et ſic in eis ſum datus obliuioni / tanq̄ mor
tuus in corde ipſorum. Unde ⁊ de hoc ſubdit.

Factus ſum tanq̄ vas perditū: qm̄ audiui vituperationem mul toꝝ cōmorantium in circuitu. 450

Quaſi dicat. Uiſus ſū mihi ipſi periſſe vſibus dñi
viuēs: ⁊ nullū faciens lucrū in cōuerſione maloꝝ. Qm̄
audiui vituperationē multoꝝ cōmorantiū in circuitu
quos tñ corrigere nō potui. Ubi nota q̄ in circuitu mo tēporalis.
rari dicuntur q̄ tēporalia amāt ſpretis eternis. q: tales Circuitus
circueūt vt requiē inueniāt in tēporalibus ⁊ nūq̄ pue-
niunt. Recte eñ temporaliū amatores in circuitu dicū
tur quia eis accidit ſicut rote q̄ circuit. Rota enim cir- Nota
cuendo ſemꝑ in poſterioribus erigitur: ſed in anteriora rota cadit
cadit. Sic qui tēporalia amant eriguntur in poſteriori- in ante
bus. i. in tēporalibus que deberēt tanq̄ poſteriora par-
uipendere. Sed cadunt in anterioribus. ſ. in ſpirituali
bus: que preponere deberent. dicente chriſto Mat. 6. Mat.6.
Querite primū regnū dei ⁊ iuſticiā eius ⁊c. Dicat er-
go pſal. Audiui vituperationē multoꝝ cōmorantium
in circuitu. Quaſi vir iuſtus dicat ſecūdū glo. Multi
eñ me vituperant ſequētes circuitū tēporaliū. De qui
bus alibi dicit. In circuitu impij ambulāt. Uituperā
tur eñ pro malis xp̄ianis omnes boni a circueūtibus.
Multa eñ mala dicūtur in malos xp̄ianos: que male
dicta puenīūt ad omnes xp̄ianos etiā ad bonos. Qui
eñ maledicit vel reprehēdit: nō ſeparat malos a bonis
Non dicit. Ecce quid faciūt mali xp̄iani: ſed etiā quid
faciūt xp̄iani ⁊c. Tales autē ſic etiā bonos diffamātes /
ipſos in hoc puertere a bonitate conantur. Unde ſubdit.

In eo dum conuenirēt ſimul ad uerſum me accipere animā meā conſiliati ſunt 451

Et in hoc aggrauatur peccatum taliū. Quoniā pec Peccm̄ ex
catum cōmiſſum ex deliberatione ⁊ conſilio multorum. deliberatiōe. peccm̄
grauius eſt q̄ peccatum indeliberate commiſſum. q: ex ignorātia.
quanto ex maiori induſtria quis deficit / tanto amplius
peccat. quia ſicut ignorantia excuſat in parte. ſic ⁊ de-
liberatio aggrauat. Et hoc notat d. Cōſiliati ſunt. Et
hoc fit quando mali inſimul conueniunt ex certa ſcien
tia ad detrahendum bonis. Et nota q̄ hic chriſtus lo-
quitur vt caput: oſtendens conſilia que contra ipſum
malignantes iudei habuerant vt animam ipſius pec-
cato caperent deſperationis. Unde ſciendum q̄ iudei
conſiliati ſunt contra chriſtum in tribus que in homi-
ne maxime refulgent ⁊ cōmendātur: ſcilicet cōtra eius
ſapientiā potentiā ⁊ clementiā. Nam fecerūt cōſilium
Contra chriſti ſapientiam / vt ipſam verbis caperent. Cōſilia iu
Contra chriſti potentiam / vt ipſam morti traderent. deoꝝ ꝯtra
Contra chriſti clementiā / vt ipſam demoni aſcriberēt. chriſtum.

Math. 22. Primo contra eius ſapientiam ꝛc. Abeuntes phariſei
conſiliũ fecerunt vt caperent ieſum in ſermone. Secun-
Math. 26. do cõtra eius potentiã ꝛc. Conſilium fecerũt vt ieſuȝ do
lo tenerent ⁊ occiderent. Tertio cõtra eius clementiã. ſcȝ
vt eius bonitatẽ diffamarent. Unde miracula eius dia
bolo aſcribebãt vt ſe ab illo tanquã a maleſico aliȷ ſe ſe-
Luce. 7. pararent. Phariſei autem ⁊ legiſperiti conſilium dei
ſpreuerunt in ſemetipſis non baptizati. Ideo de iudeis
Hiere. 11. ad litteram conqueritur chriſtus. d. Super me cogita-
uerunt cõſilia dicentes. Mittamus lignũ in panem ei⁹
⁊ eradamus eũ de terra viuentiũ: ⁊ nomen eius non me
moretur amplius. Et hoc eſt quod nũc de ipſis dicit chri
ſtus. In eo ſcilicet opprobrio dum cõuenirent aduerſuȝ
me accipere. i. puertere / animã meaȝ cõſiliati ſunt. Sed
ps. 20. inuanũ cõſiliati ſunt: qꝛ vt dicit pſal. 20. Cogitauerũt
cõſilia que nõ potuerunt ſtabilire. Qꝛ ſcȝ quãto aſtuti⁹
cõtra chriſtũ cõſiliati ſunt: tãto magis creuit ei⁹ nomẽ
⁊ fides: ⁊ ipſi magis confuſi pmanſerunt. ¶ Qꝛ in iſta
lectione chriſtus narrat mala que hic patitur eccleſia: ⁊
cõtra illa diuinũ poſtulans adiutoriũ orat. d. Miſerere
Queſtio. mei dñe quoniam tribulor. Ideo ſequendo materiam
ero ſctõꝝ orationis in precedẽti lectione tactam. quero vtrũ chri
ad qd vȝ. ſtus vel aliȷ ſancti ſuis orationib⁹ adimpetrent nobis.
et ex hoc patebit vtrum debeam⁹ ſanctos orare / vt orẽt
pro nobis. Et videtur ꝙ nõ: qꝛ nullus apud deũ pro no
bis aliquid põt mereri qui nõ eſt in ſtatu merendi: ſed
ſancti non ſunt in ſtatu merendi: ergo nec valet dicere
vt quidã dicũt: ꝙ ſancti ſuis orationib⁹ nobis merẽtur
qd petũt: nõ quidem merito qd nũc faciunt vel habent:
ſed illo merito qd habuerunt in via. Sed hoc nõ valet:
qꝛ ⁊ ſi hoc meruerunt in via: etiam ſi modo nõ peterent
nihilominus obtineremus: quia huius rei iam preceſſit
meritũ: ad quid ꝰ nouiter orant pro nobis. Preterea. ipſi
remunerati ſunt de toto eo qd meruerũt: ergo ratiõe pre
cedentis meriti nihil impetrant nobis. Item ſancti per
oĩa cõformant volũtatẽ ſuã volũtati diuine: ergo nõ
orant nec petũt pro nobis aliquid: niſi qd deus nobis da
re diſpoſuit. ſed qd deus ab eterno diſpoſuit dare: etiaȝ
ſine ipſorũ orationib⁹ daret: aliter ipſius diſpoſitio fal-
leret. Itẽ ſancti in patria vidẽt an noſtre orõnes ſint ex
audiende vel nõ. et ſi non ſunt exaudiende: nõ petũt il-
las exaudiri. ſi autem ſint exaudiẽde ante ipſorũ orõem.
igitur fruſtra orant illas exaudiri. et ſic ipſorum oratio
nihil pficit nobis. Ad oppoſitũ eſt cõſuetudo eccleſie q̃
ſanctos orat: vt ipſi pro nobis orent ad deum. d. Sãcta
oro ſctõꝝ maria ora pro nobis. Sãcte petre ꝛc. Reſpõdeo ꝙ ſancti
valet ad ſuis orationib⁹ pro nobis impetrant multa bona: ⁊ ideo
multa. ipſos vt pro nobis orent / debemus orare. Si eñ ratiõe di
Math. 5. lectionis etiã in via tenemur orare pro inimicis noſtris.
Cũ igitur maior ⁊ pfectior ſit ſanctoꝝ dilectio in patria
q̃ iuſtorũ in via: ſequit ꝙ ibi ipſi orant pro nobis: quod
ſi ſit / ergo ⁊ nõs ipſos ad hoc rogare debem⁹. ¶ Ad pri
mum ergo cũ dicit ꝙ nõ ſunt in ſtatu merẽdi. Dicendũ
qd exauditio ſanctorũ non redditur eis merito qd nũc
hñt. ſed illo quod preceſſit duȝ eſſent in via: quia hic me
ruerũt vt ibi a deo exaudirentur. ſicut aliquo bono opere
merens amicitiã regis: illomet opere meret in poſteruȝ
exaudiri abſqȝ merito nouo. Et cũ dicitur ꝙ hoc merue
runt in via: igitur etiã ſi nũc nõ orarent id obtinerẽm⁹:
quia iã pceſſit meritũ. Dicendũ ꝙ in via hoc meruerũt pro
quo orant: ſed nõ ſimpliciter / ſed ſub cõditiõe. ſcilicet ſi
ipſi pro hoc intercederent vel aliȷ illoꝝ ſubſidia implorã
rent. Sic eñ aliqui ſancti in morte petierũt quod dñs
exaudiret inuocãtes illos. Et cũ dicitur ꝙ meritũ eoruȝ
eſt plene renumeratũ. dicit ꝙ verũ eſt de merito abſolu
to: ſed nõ de merito cõditionato. adhuc eñ manet cõdi
tio ⁊ ratio merendi. Ad aliud cum dicit: qꝛ ſancti cõfor
mant ex toto volũtatem ſuã volũtati diuine ꝛc. Dicẽdũ

ꝙ ſicut dicit Auguſtin⁹ in de predeſtinatione ſanctoꝝ ꝙ Auguſt.
debemus orare pro predeſtinatis: qꝛ fortaſſe predeſtinati
ſunt: vt noſtris orationib⁹ cõcedantur. Uult dicere: ꝙ
ſicut ab eterno deus aliqd facere diſpoſuit. ſic diſpoſuit
modũ quo id debeat fieri. vt puta predeſtinauit petrũ: ⁊
hoc vt mediante chriſti orõne ſaluaret. Sic dicẽduȝ eſt
de ſanctis ꝙ deus decreuit aliq̃s orationib⁹ ſanctoꝝ ſal
uare: ſine quib⁹ nõ ſaluarentur. Ad illud / aut ſancti vi
dent orationes nras exaudiẽdas / vel nõ ꝛc. Dicit ꝙ vi
dent illas exaudiẽdas tamẽ mediãtibus eoꝝ orõnib⁹.

Ego autem in te ſperaui domi- 452
ne. dixi deus meus es tu: in mani
bus tuis ſortes mee.

¶ Enumeratis aduerſitatibus quas patit eccleſia. hic
cõtra illas diuinũ poſtulat adiutoriũ. Et diuiditur in
ptes duas. qꝛ primo implorat diuinũ adiutoriũ in gene
rali. ſecũdo in ſpeciali: ibi. Eripe me. ¶ Quantũ ad pri
mum ſciendũ ꝙ generale remediuȝ cõtra omes mundi
aduerſitates eſt ſpes qua ſperatur in dño. quia ipſe ſal-
uat ſperantes in ſe. Et potes hic notare ꝙ ſpes noſtra ſi Dañ. 13.
dirigatur ad dñm multa bona nobis concedit. quoniã Spes mł
Spes a tribulatione liberat. Spes in deũ mentẽ eleuat. ta bõa fac
Spes in tẽporalia bona multiplicat. Spes fidẽ fortifi-
cat. Spes animas ſanctificat. Spes in aduerſitate con-
fortat. Primo liberat a tribulatione. In te ſperauerũt ps. 21.
patres nri ⁊ liberaſti eos. Exẽplũ de ſuſanna q̃ in agõe
mortis poſita ad mortẽ iniuſte cõdemnata / flens ſuſpe
xit in celũ. Erat enim cor ei⁹ fiduciam habẽs in dño: ⁊
ſtatim liberata fuit. vnde ⁊ aſtantes laudauerũt deũ: q̃
ſaluauit ſperãtes in ſe. Secũdo in deum mentẽ eleuat. Dañ. 13.
Qui ſperant in dño mutabunt fortitudinẽ: aſſumẽt pẽ Eſa. 40.
nas vt aquile: currẽt ⁊ nõ laborabunt. ambulabũt ⁊ nõ
deficient. Huius figura habetur Tho. 2. qui hac ſpe in Thobi. 2.
deũ eleuabatur. Nã ſicut beato iob inſultabant reges:
ita iſti cognati ⁊ parẽtes irridebãt vitam eius dicẽtes.
Ubi eſt ſpes tua pro qua eleemoſynas faciebas ⁊ ſepelie
bas mortuos. Thobias autem irridebat eos. d. Nolite
ita loqui: quoniã filiȷ ſanctorũ ſumus: ⁊ vitã illam ſpe-
ctamus quã deus daturus eſt his qui fidẽ ſuaȝ nũquã
mutant ab eo. Tertio ſpes tẽporalia bona multiplicat
pſal. Oculi hominum in te ſperant dñe: ⁊ tu das illis
eſcã ꝛc. Unde ⁊ pſal. 9. dicit. Sperẽt in te qui nouerunt ps. 9.
nomẽ tuũ: quoniã non dereliqſti q̃rẽtes te dñe. Quar-
to fidem fortificat. Tribulatio patiẽtiã operatur: pbatio Roñ. 5.
vero ſpem. ſpes vero non cõfundit ꝛc. Quinto animas
ſanctificat. pſal. 16. Qui ſaluos facis ſperãtes in te. pſal. ps. 16.
21. In te ſperauerũt patres nri ⁊ ſalui facti ſunt. Sexto ps. 21.
in aduerſitate confortat. Qui timetis dñm ſperate in il Eccl. 2.
lum: ⁊ in oblectatiõe venient vobis oĩa. Hui⁹ figura
habetur in Iob / qui in magna aduerſitate poſitus hac
ſpe cõfortabatur. qui afflictus corpore / orbat⁹ filiis / ab
amicis deriſus / ſpoliatus oĩbus rebus: hac ſpe cõfor
tabatur. d. Etiam ſi me occiderit in ipſo ſperabo. Hec ꝰ Iob. 13.
oĩa conſiderans vir pfectus vidẽs quot ⁊ quãta mala
predicta hic ſuſtinet eccleſia / ad ſpeȝ domini recurrit. d.
Ego aũt in te ſperaui dñe: dixi dño de⁹ me⁹ es tu. In hoc
enim vt ait glo. nemo fallitur. in hoibus ſepe. Si autẽ
ſperas in dño in ipſum te totum ponere debes. ideo ſub
dit. In manibus tuis ſortes mee. Sed attende qd hic Sortes.
noie ſortis accipitur. Nã vt ait Auguſtin⁹. ⁊ hic recitat Auguſt.
in glo. Sors nõ eſt aliqd mali: ſed res in humana dubi
tatione diuinã indicãs volũtatem. Nã ⁊ ſortes miſerũt
apoſtoli: quãdo iudas tradito dño periit. Tũc enim ce
pit queri de loco eius ordinaretur. Et electi ſunt duo iu
dicio humano: ſed vnus ex illis electus eſt iudicio diui
no. de duobus cõſultus eſt dñs quẽnam ipſoꝝ ipſe vel-

fortib⁹ vti ſit vtēdū. let. Et cecidit ſors ſuper matthiam. Sors igit̄ hic accipitur grā dei: que ſine meritis q̄s vult eligit. Et hoc eſt qd̄ hic dicit. In manib⁹ tuis ſortes mee. i. gratuita mea electio. q̄z dei voluntate ꝛ occulta iuſticia venit electio mea. Nō eīm video cur me de impijs elegiſti ꝛc. Sed dubiū eſt vtrū ſortibus ſit vtendū. vide ſcd̄a ſcd̄e. q. 95.

453 **Eripe me de manu inimicorum meorum: ꝛ a perſequētibus me.**

¶ Hic cōſequēter oſtendit quid in ſpeciali a deo contra prefatas aduerſitates poſtulet. Et ſecundum q̄ tria poſtulat pars iſta diuiditur in tres ptes. Quia poſtulat p̄mo de manibus inimicorū ereptionez. ſecūdo mentis oculorum illuſtrationē: ibi. Illuſtra faciem tuaz. tertio inimicorū ſuorum vindicationē: ibi. Erubeſcant. Primo ergo poſtulat liberari ab inimicis ꝛ pſecutorib⁹. d. Eripe me de manu inimicorū ꝛc. ſecundum glo. nota q̄ alij ſunt inimici: alij ſunt pſecutores. Inimic⁹ ē diabolus. Inimicorū nomine hic intelligitur diabolus cum oīnibus ſuis mēbris: qui inimici dicūtur: q̄z nobis inuident regnū celorum vnde expulſi fuerūt. et de iſtis orat pſal. 58. Eripe me de inimicis meis deus meus: ꝛ ab inſurgētibus in me libera me. (ps. 58.) Et de eorum manib⁹ liberamur p̄ gratiā baptiſmalem. et deinum ſi quis lapſus fuerit: p̄ penitentiā ſacramētalem. Pſecutor ē falſus chriſtianus. Perſequētes vero vocantur falſi chriſtiani: quia p̄ hos opprobriū ꝛ ſcandala patit̄ eccleſia. Ab iſtis petit liberari. vt ſcz corrigant̄ ꝛ ad grām reſurgāt. d. pſal. 118. (ps. 118.) Quādo facies de pſequētibus me iudiciū. Nō eſt euidētius iudiciū q̄ȝ q̄ quis in ſeipſo puniat qd̄ deliquit: hoc eīm eſt iudiciū qd̄ emēdat: pena autem exterius illata punit ſed nō corrigit.

454 **Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum tuum: ſaluum me fac in miſericordia tua domine: non confundar quoniā inuocaui te.**

¶ Hic cōſequēter petit mentis illuſtrationē. Ubi ſciendum q̄ inter oīa mēbra quis melius p̄ faciē cognoſcitur. (Facies.) Ab occurſu faciei cognoſcit̄ ſenſatus. (Eccl. 19.) Illud ḡ eſt facies dei p̄ qd̄ cognoſcit̄ deus. Dupliciter autē cognoſcit̄ ſcz enigmatice p̄ fidē: ꝛ clare p̄ lumen glorie. (Fides. Glorie.) Et ſic fides eſt dei facies/ſed enigmatica: ſed lumen glorie eſt dei facies luminoſa: p̄ma videtur in preſenti: ſed ſecūda ſolū in futuro. dicens ḡ. Illuſtra faciē tuam ſuper ſeruū tuū: nihil aliud eſt dicere/niſi tolle a me faciē enigmaticā fidei: ꝛ p̄duc me ad claram faciē viſionis beatifice. qm̄ vt ait Ricardus. (Ricard⁹.) Nihil dulci⁹ nihilq̄z iocūdi⁹ amantib⁹ pōt eſſe/q̄ȝ alterutro delectari aſpectu vt ſe inuicem videant: ſine hoc horrent omnia/ſordēt vniuerſa. Amare delectat ꝛ amari. videre cupit amicus amicū ꝛ videri. More itaq̄ȝ amātiū anima ſancta diuini amoris igni ſuccenſa/celeſtis ſpōſi deſiderio ſuſpēſa ad ipſū clamat. d. Illuſtra faciē tuā ſup ſeruū tuū. Et q̄ iſtis verbis querat viſionē beatificaȝ dei declarat. d. Saluum me fac in miſericordia tua: non dico meritis meis: non q̄z ego dignus ſim: ſed q̄z tu miſericors es. Et cōfiſus de dei miſericordia ait. Nō ꝯfundar: quoniā inuocaui te. Indicatiue eīm h̄ dicit. nō cōfundar. ꝛ rationē ſubdit. quoniaȝ inuocaui te. ¶ Sed. di. quid ꝓprie eſt inuocare deū: cū dicatur. (Queſtio.) Quicūq̄ȝ inuocauerit nomen dn̄i ſaluus erit. (Joel. 2.) Reſpōdeo q̄ inuocare eſt intus vocare. (Inuocare) inuocas ḡ dn̄m quādo in te vocas eum: quādo in domū cordis tui inuitas eum. Ad qd̄ faciēdū prius neceſſe eſt mundari ab oīnibus ſordibus ꝛ fraudibus. aliter enim nō inuocas. Si enim vocas deū vt det tibi lucrum: lucrum inuocas non dominum. Gratis ergo inuocas deum amare: vt te (Nota.) ipſe deus impleat. Nunquid ſine auro ꝛ argento non vis illum ad te venire? Quid ergo de his que facit tibi deus: tibi non ſufficit. cui ipſe deus non ſufficit? Merito ergo hic confidens dicit. Nō ꝯfundar quoniā inuocaui te. Inuoca ergo deum: ſi vis non confundi.

Erubeſcant impij ꝛ deducātur infernū: muta fiant labia doloſa 455

¶ Hic cōſequēter petit ſuorum inimicoꝝ vindicationē. Iſte verſus pōt legi optatiue ꝛ predictiue. Si optatiue hic petit malorum cōuerſionē vt erubeſcāt ꝛ cōfundant̄ de peccatis ſuis. (Timor tamorcā ſūt cōuerſiōis peccatoꝝ.) Ad qd̄ multuȝ facit cōſideratio penaꝝ infernaliū. ſicut ait ioānes Chriſo. (Chriſoſt.) Quia ſi quāta ſunt tormēta damnatorū cōſideres: neceſſe eſt vt timore pene a malo recedas. Et hoc qd̄ hic ait pſal. Erubeſcant impij. ſcz de peccatis ſuis penitēdo. Et vt hoc faciant deducantur in infernū. ſcz mente penas inferni cōſiderando. Et ſic muta fient labia doloſa: q̄z ceſſabūt a detractionibus bonoꝝ. Poteſt etiam legi predictiue. et tūc predicit penam malis futurā. d. Erubeſcāt impij. i. erubeſcent ꝛ deducent̄ in infernum. vbi ſcz erit ſumma erubeſcētia ꝛ cōfuſio. qm̄ vt ait Greg. (Greg. li. 9. mor. c. 33) Damnatus quiſq̄ȝ foris flāma ſuccenditur. intus cecitatis igne deuoratur: atq̄ȝ in dolore poſitus: exteri⁹ interiuſq̄ȝ cōfundit̄: vt ſua deterius confuſione cruciet̄. (Cōfuſio dānatoꝝ.) Et ibi muta fient labia doloſa. q̄z infernorū mali ꝛ ſua peccata cognoſcūt ꝛ ſe penitēt peccaſſe: non quidē amore iuſticie: ſed penarū acerbitate. vnde Sapiē. 5. (Sapiē. 5.) q̄ erūt gementes pre anguſtia ſpirit⁹ penitentiā agētes: hi ſunt q̄s habuim⁹ aliquādo in deriſum ꝛ i ſimilitudinē improperij. Nos inſenſati vitā illoꝝ eſtimabamus ſine honore. Et ecce quō cōputati ſunt inter filios dei. Tunc eīm verificabit̄ qd̄ d̄r pſal. 11. (ps. 11.) Diſpdat dn̄s vniuerſa labia doloſa ꝛ linguā magniloquaȝ. Et que ſint iſta labia doloſa ſubdit. d.

Que loquuntur aduerſus iuſtū iniquitatē: in ſuperbia ꝛ abuſiōe 456

¶ Equus adiectiuū ꝯponit̄ cū in ꝛ dicitur iniquus. a. um. i. nō equus: a quo iniq̄tas. atis. Et ꝓprie dicitur iniq̄tas pctm̄ graue ꝛ criminale/vt eſt blaſphemia dei: vel hereſis. (Iniquus quid dicit̄) Et nota q̄ noīe iuſti hic intelligit̄ xp̄s p̄ excellentiā. (Iuſtus d̄r xp̄s.) de q̄ ait pilatus. Innocēs ego ſum a ſanguine iuſti huius. de q̄ ait vxor ei⁹. (Matt. 27) Nihil tibi ꝛ iuſto illi. de q̄ ꝛ iudas. Peccaui tradēs ſanguinē iuſtū. de q̄ ꝛ petrus Actuū. 3. (Actuū 3.) Uos autē hominē iuſtum ꝛ ſanctū negaſtis. ꝛc. Aduerſus ergo hūc iuſtū labia doloſa iniquitatē loquunt̄: q̄ ipſum filium dei negant: vel ex ioſeph natum aſſerūt. Uel etiam q̄cumq̄ȝ ſuis detrahunt mēbris. de q̄bus dicit̄. Cogitauerunt ꝛ locuti ſunt neq̄ciam: iniq̄tatē in excelſo loquuti ſunt ꝛc. (ps. 72.) Primo ergo cogitant ꝛ poſtea loquuntur: q̄z ex abundantia cordis os loquatur. Et qualiter iſta proferāt ſubditur. In ſupbia ꝛ in abuſione. In ſuperbia inquit: quia creatura cōtra creatorem erigit̄. In abuſione. i. in p̄uerſo vſu beneficioꝝ dei. Ut puta qn̄ cor tibi a deo datum cōtra ipſum erigis cogitādo: qn̄ linguā male loquēdo: quādo manus male operando/quādo oculos ꝛc. Sic eīm iudei fecerant iniq̄tatem in ſupbia ꝛ abuſione: qn̄ chriſtū q̄ eos ad ſaluandū venerat crucifixerant. Job. 34. Abutit̄ eo in ſupbiā. (Job. 34.)

Quam magna multitudo dulcedinis tue domine: quam abſcondiſti timentibus te. 457

¶ Hic ꝯſr oſtēdit quāta ſint bona dei q̄ nobis parat cōtra predicta mala que hic ſuſtinet eccleſia. Et tria facit. Quia p̄mo bona nobis a deo parata oſtēdit. ſecūdo de

bis deo gratias agit: ibi. Benedictus dñs. Tertio quo
ad bonos ⁊ malos dei iuſticiã oſtendit: ibi. Diligite do
minũ. Prima in duas. quia pmo oſtẽdit bona q̃ nobis
parãtur in preſenti. ſecũdo illa q̃ in futuro: ibi. Abſcon
(dulcedo di-) des eos. ¶ Quãtum ergo ad pmũ oſtẽdens bona que
(uine mie.) nobis hic deus preſtat: ait. Quã magna multitudo ⁊c.
Ideſt q̃ multis modis copioſa ẽ dulcedo tua domine
qua corrigis delinquẽtes: parcis penitẽtib⁹: pmittis he
reditatem celeſtẽ: qr eos quos emẽdas multũ amas. Et
iſtam dulcedinis abũdantiã nobis preſtat de⁹ abſq; me
ritis nr̃is precedẽtibus. qđ attendẽs pſal. dicebat de hu
(ps.20.) mano gñe deo. Qm̃ preueniſti eũ in bñdictiõibus dul
(ps.24.) cedinis. ⁊ pſal. 24. Dulcis ⁊ rectus dñs pp̃ter hoc legẽ
dabit ⁊c. Hec aũt dulcedo diuine miſericordie licet omi
bus offeratur: tñ ſolis electis ſeruat. quia ſoli electi illã
ꝑ effectum guſtabũt malis excluſis qui obicem ponũt.
Et hoc eſt qđ ſubditur. Qm̃ abſcõdiſti timẽtibus te. i.
conſeruaſti. Res eñ abſcõditur vt ſeruet. Sic enim ſa-
(1.Corin.2) pientiã dei ⁊ grãm abſconſã dicebat apl̃s. Loq̃mur ſa
pientiã dei in myſterio que abſcondita eſt: quã prediſti
nauit deus ante ſecula in gloriam nr̃am. Unde q̃ iſta
dulcedo electis ſit abſcõdita. i. ↄſeruata notat cũ ſubdit.

458 Perfeciſti eis qui ſperãt in te: in
conſpectu filiorũ hominũ.

¶ Ideſt illam dulcedinem grẽ ꝑfeciſti. i. ꝑfectam oſten-
(ſpere i do diſti illis q̃ ſperant in te. Ubi nota q̃ aliqui ſperant in
(os dr.) deum occulte: aliq̃ apte. Occulte q̃ in corde xp̃m confi-
tent ⁊ fidẽ ei⁹ tenent: ſed hoc apte timore vano illud cõ
fiteri nõ audent. Apte autem ſperãt q̃ fidẽ quã corde ge
runt omĩ timore dimiſſo coram alijs ↄfitent. et iſtis ſer
uatur dulcedo diuine miſericordie. Quia ꝑfeciſti eis q̃
ſperant in te: nõ ſolũ occulte ſed in ↄſpectu filiorꝫ hoim.
(Queſtio.) ¶ Sed nũq̃d ſperãs occulte vel credens: ſed timore apte
hoc nõ oſtẽdens: inter reprobos deputabit: vt chriſtum
confitẽs corde inter infideles: ſed negãs ore? Ad hoc re
(Chriſoſt.) ſpõdet Chriſoſtom⁹ ſup Matth. ſup illo verbo. Nolite
timere eos q̃ occidunt corpus. ⁊c. Ne forte pp̃ter timorẽ
mortis: nõ libere dicatis veritatẽ. Ex iſtis ṽbis oſtendi
tur: q̃ nõ ſolum ille pditor eſt veritatis q̃ palã p verita
te mendaciũ loq̃tur: ſed etiã ille q̃ nõ libere pronũciat ve
(Nota.) ritatẽ quã libere pnunciare opꝫ. Aut nõ libere defendit
veritatẽ quã libere defendere ↄuenit pditor eſt veritatiſ.
Nã ſicut ſacerdos debitor eſt: vt veritatẽ quã a deo au
diuit libere predicet. Sic laicus debitor eſt: vt veritatẽ
quã audiuit a ſacerdotibus pbauitq; in ſcripturis, de
(Roma.10.) fendat fiducialiter. qđ ſi nõ fecerit pdit veritatem. Cor
de enim credit ad iuſticiam: ore autẽ cõfeſſio fit ad ſa-
lutem. Hoc autem diximus qr multi chriſtianorꝫ putant
eſſe peccatũ, veritatẽ q̃dem palã tranſgredi: tacere aũt
veritatem corã fidelibus: nõ putant eſſe peccatũ. Et pro
pterea multi inueniũtur in iſto reatu. Ideo nos ↄuenit
apertius dicere. qm̃ de veritate neganda nihil preſens
(Tacere ve-) loq̃tur ſermo. ſed de veritate libere predicanda dicens.
(ritatem.) Qđ dico vobis in tenebris, dicite in lumine. Et nolite ti
mere eos q̃ occidunt corpus: q̃min⁹ dicatis in lumine:
qđ audiſtis in tenebris. Uide q̃ nõ ſolum ille tranſgreſ
ſor eſt veritatis qui palam denegat veritatẽ: ſed etiã ille
q̃ pp̃ter timorẽ eorꝫ q̃ pñt occidere corpus tacet veritatẽ.
Et ſi pp̃ter timorem eorꝫ q̃ pñt occidere corpus: tacere ve
ritatẽ ſicut preſens ſcriptura teſtat impietatis eſt. Quõ
nõ ſit maior impietas tacere veritatẽ pp̃ter vẽtrẽ miſerũ
⁊ ſpẽ vani honoriſ? Meliorẽ facere grãm panis ⁊ honoriſ
q̃ gloriã veritatis dei. Un̄ ⁊ ait xp̃s. Qui me ↄfeſſus fu
erit corã hoib⁹ ⁊c. nõ ait in corde ſuo. Siſr ⁊ hic. d. Per
feciſti eis qui ſperant in te in conſpectu filiorꝫ hoium.

459 Abſcondes eos in abſcõdito fa
cie tue: a cõturbatione hoium.

¶ Hic cõſequenter oſtendit bona q̃ deus ſuis in futu-
ro ſeculo preparauit. Quid enim facies p quã aliq̃d co
gnoſcitur niſi imago alicuius intelligitur? cuꝫ ḡ verbũ (Facies di)
ſit imago patris: per faciem intellige verbum incarna- (dr ṽbũ.)
tum. de qua facie dicitur. Angelus faciei ei⁹ ſaluauit (Eſa.63.)
eum. Iſta facies a nobis in preſenti dicitur abſcõdita.
quia qualiter verbum in ṽgine carnem aſſumpſit ab- (Incarna-)
ſconditũ eſt oculis omniũ viatorum. Nam ſicut dicit. (tio xp̃i.)
Hieronymus in ſermõe de aſſumptiõe. Qđ natura nõ (Hierony.)
habuit. vſus neſciuit: mens non capit humana: pauet
celum: ſtupet terra: etiã omĩs creatura miratur. hoc to
tum eſt qđ p Gabrielẽ marie nũciatur: ſcꝫ in maria vir
gine: verbũ caro factũ. Quid eſt ergo abſconditũ facie (abſcõditũ)
dei niſi verbum incarnatũ hoc eſt abſcõditum taberna
culi dei. de quo ſupra pſal. 26. Protexit me in aſcondi- (ps.26.)
to tabernaculi ſui. In iſto ergo abſcondito faciei dei. ſcꝫ
in verbo incarnato abſcõduntur beati. ideſt cõſeruant:
vt ſcꝫ deum videant per ſpeciẽ: quem modo vident p fi
dem. Abſcõduntur etiã a conturbatiõe hoim. i. vt a ma
lis hoibus nullã cõturbationem iam poſſint habere vel
pati: vel abſcõduntur a cõturbatione hoim. i. ab hoib⁹
iã cõturbatis ⁊ damnatis. Qđ ideo dicit. quia cõpleta (Dãnatos)
felicitate beatorũ: quãuis boni videant ⁊ videbũt ſemp (Beatus.)
damnatos: damnati tamẽ licet vſq; ad iudiciũ videãt (Uidere.)
beatos; tamẽ poſt iudiciũ ab aſpectib⁹ dãnatorũ beati
erunt abſconditi. quoniã vt dicit magr̃. ſicut ſancti tra (magr̃.lib.)
dunt. Et boni malos, ⁊ mali bonos vident vſq; ad iu- (4.diſ.50.)
diciũ. poſt iudiciũ nomen boni videbunt malos: ſed nõ
mali bonos. et hoc eſt qđ hic dicitur. Abſcondes eos in
abſcondito faciei tue a cõturbatione hoim. i. ab hoibus
cõturbatis ⁊ dãnatis. Et q̃d ex hoc ſeq̃tur ↄſr oñdit. d.

Proteges eos i tabernaclõ tuo: 460
a contradictione linguarum.

(ỏ pe.diſ.1. ois q̃.uon)
¶ Nam vt alias dictum fuit. tabernaculũ dei dicit chriſ (tabñaclm)
tus. qm̃ in ipſo vt in tabernaculo habitat omnis ple- (dei dr xp̃s)
nitudo diuinitatis. Coloſ. 1. Et in iſto ꝓtegunt beati: (Coloſ.1.)
quia in xp̃o beatificant ⁊ in anima: qr deus eſt: ⁊ in cor
pore: quia hõ deus. Hec eſt vita eterna ⁊c. Ut autem di (Ioan.17.)
ctum eſt vſq; ad diẽ iudicij beati vident dãnatos ⁊ ecõ
uerſo. poſt iudiciũ vero beati videbunt damnatos ⁊ nõ
ecõuerſo. Damnati autẽ interim dum vidẽt beatos, de
ſperãt iraſcunt ⁊ maledicũt deum ⁊ ipſos btõs. qr blaſ-
phemãt deũ. vt habet Apo. 16. et p ↄñs oẽs beatos. Sed (Apoca.16)
poſt iudiciũ cõiuncta aĩa cũ corpe tãta erit dãnatorꝫ pe
na: q̃ ab ipſa abſorti nõ videbunt beatos: neq; de ipſis
recordabunt. Et per cõſequens ampli⁹ nõ maledicent
eis nec ipſos blaſphemabunt. Et hoc eſt qđ hic de beatis
poſt iudicium dicit. Proteget eos ſcꝫ beatos in taberna
culo tuo. ſcꝫ in ipſo xp̃o q̃ eſt deus ⁊ homo. A contradi-
ctione linguarũ. qr ſcꝫ damnati q̃ modo cõtradicũt bea
tis ⁊ ipſos blaſphemant poſt iudicium ipſos non vide
bũt: nec corpe neq; mẽte ⁊ cõſequẽs ipſis nõ cõtradicẽt.

Benedictus dñs qm̃ mirifica- 461
uit miſericordiam ſuam mihi: in
ciuitate munita.

¶ Hic conſequẽter de ſupradictis bonis deo grãs agit.
Et tria facit. quia pmo de tanto beneficio grãs agit. ſe-
cundo q̃ magnũ ſit beneficiũ oſtẽdit: ibi. Et ego autem
dixi. tertio rõnem tãti bñficij oſtendit: ibi. Ideo exaudi
ſti. ¶ Quãtũ ad pmum grãs agens dicit. Benedictus
dñs ⁊c. Plenitudinem eñ beneficij in laudẽ dei conclu
dit cõparans illud ſue imbecillitati. q. d. Quid p tãto
beneficio dicam? neſcio, niſi te laudare: tibi grãs agere.

Jdeo benedictus de⁹. Quoniā poſt tot aduerſa ſuperi⁹
expreſſa mirificauit miſericordiā ſuā mihi .i. mirabilez
fecit omībus miſericordiā ſuā in me: vt puta me gratis
eligendo: me a peccatis corrigendo: me inter preſſuras
Ciuitas cōfortando. et hoc in ciuitate munita. Ciuitas munita
triplex. myſtice fit triplex ſcʒ Ciuitas interioris cōſcientie: que
Cōſciētia. munitur ex virtutib⁹. Ciuitas matris eccleſie: q̄ munī
tur ex fidelibus. Ciuitas triūphalis reſidentie: q̄ munī
tur bonis omībus. Et de qualibet pōt iſte textus intelli
gi. Primo nāqʒ eſt ciuitas interioris conſcientie. Sicut
eñ ciuitas vnionē intus debet habere ⁊ munitiōes: ex-
terius autē menia. ſic ⁊ cōſcientia nr̄a debet habere vni
tatē viriū: vt oēs rationi ſubijciant̄ munitionē virtu
tum q̄bus a diabolo defendat̄: ⁊ menia donorū exterio
Hiere. i. rum q̄bus ornetur. Unde ait fideli dicit dñs. Ego dedi
te hodie in ciuitatē munitam. Sed cū diabolus iſtaʒ ci
uitatez impugnat. ſi ſupat / ſtatim munitiōes diſſipat ⁊
Grego. ii. precipitat menia. vt oſtēdit Grego. d. Menia in ciuita
mor. c. ii. tib⁹ p ornamento ſunt. munitiones vero in defenſionē.
alia igit̄ ſunt dona q̄ ciuitatem aie muniūt. alia autē q̄
ornant. pphie qppe doctrina: grā linguarum: virt⁹ cu
rationum: q̄ſi quedam menia ſunt nr̄e ciuitatis. que ſi
quis nō habeat / ſtare tñ munit⁹ p fidem ⁊ iuſticiā pōt.
Spes vero fides ⁊ charitas nō nr̄e ciuitatis menia / ſed
munitiōes ſunt: q̄ ſi habere negligim⁹ hoſtilib⁹ inſidijs
patemus ⁊c. Jn iſta ciuitate de⁹ ſuaʒ miſericordiā mi
rificauit: q̄ñ aiam ad ſuam ſimilitudinē ⁊ imaginē crea
Eccl. 38. uit. Eccli. 38. Sine his nō edificabit̄ ciuitas. De hac q̄
q̄libʒ dicat. Mirificauit miſericordiā ſuā mihi i ciuita
te munita: q: ſua gratuita miſericordia nos ad ſuā crea
Eccli. uit imaginem. Secūdo eſt ciuitas matris eccleſie. que
merito dicit̄ ciuitas: q: vnum habet principē xp̄m: ſuo
rum ciuiū cōtinet p charitatem vnitatē: ⁊ ſuos ab ho-
Ps. 86. ſte maligno defendit. de qua pſal. Glorioſa dicta ſunt
de te ciuitas dei. Et vere glorioſa: q: hic remiſſio pecca-
torū. hic gratiarū collatio. hic meritorū opatio. hic cor-
poris chriſti cōſecratio ⁊c. Et in hac ciuitate deus ſuam
miſericordiā mirificat: q: de infidelitate ad fideʒ. de pec
cato ad gratiā. de ſeruitute diaboli ad filiationē dei per
baptiſmū vocat: imaginem vitiorū redigit ad nihiluʒ.
Ps. 72. pſal. Jn ciuitate tua imaginem ipſorū ad nihilū redi-
Gloria. ges. Tertio eſt ciuitas celeſtis glorie. de qua Apoc. 21.
Apoca. 21 Uidi ciuitatem ſanctā ieruſalē habētem claritateʒ dei
in ſe q̄ habebat murū magnum ⁊ altum. Et hec ciuitas
munita: q: ibi ē grata charitatiſ vnio. Uidi ciuitatē. ibi
eſt clara diuinitatis viſio: q: habebat claritatem dei in
ſe. ibi eſt bonitatis tentio: q: habebat murū magnum ⁊
altū. Et in hac ciuitate deus mirificat nobis miſericor
diam ſuā: q: nō noſtris meritis: ſed ſua gratia nos bea
Ps. 47. tificat eternaliter. et ideo a nobis ſemp laudādus. Ma
gnus dñs ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei noſtri ⁊c.

462 Ego autē dixi in exceſſu mentis
7. q. i. ad-uerſitas. mee: piect⁹ ſū a facie oculoꝝ tuoꝝ

Gratia. ¶ Hic oſtendit q̄ magna ſit ſic miſericordia ⁊ gratia.
Tanto eñ gratia alicui facta dicitur maior: quāto ille
paruior eſt cui fit ⁊ indignior exiſtit. et ideo iſte indigni
tatem ſuam oſtendēs ait. Ego dixi ⁊c. Exceſſus quippe
eſt pauor vel timor q̄ mens extra ſe rapitur vel q̄ſi alie
natur. ſicut q̄s ex graui periculo imminenti extra ſe tol
litur. Sic ergo populus fidelis a deo electus dum pri-
mo cōſiderabat peccata ſua in quibus tenebatur: eter-
nam mortē quam pro his merebatur: quaſi extra men
tem poſitus / ſe a deo ex toto proiectū ⁊ abiectum conſi-
derabat: tā pp̄ter culpā cōmiſſam / q̄ pp̄ter penā infli-
ctam. quaſi deo. d. Si enim me reſpiceres iſta me pati
non ſineres. Sed quia quāto quis magis ſe humiliat:
tanto facilius exauditur a deo. qui in altis habitans
humilia reſpicit. Jdeo iſte in perſona eccleſie ⁊ cuiuſli-
bet fidelis loquitur quod ſequitur.

Jdeo exaudiſti vocē orōnis mee q̄ſi. d. Q: 463
humilit̄ ɔfeſſus ſum lapſuʒ humilitas
meū ⁊ meipſam accuſaui. Quia in tribulatione ad te
clamaui. Jdeo exaudiſti vocem oratiōis mee: cum cla
marem ad te. Et hoc idem ſub alijs verbis in alio pſal.
dicitur. Si dicebam motus eſt pes meus: miſericordia
tua domine adiuuabat me. Uides ergo quomodo de⁹
amat ɔfeſſionē. cōfitere pcīn ⁊ ſtatum euades periculuʒ.

Diligite dominuʒ omnes ſancti 464
eius. quoniam veritatem requi-
ret dominus: ⁊ retribuet abun-
danter facientibus ſuperbiam.

¶ Hic cōſequenter oſtendit quo ad bonos ⁊ malos dei
iuſticiā: qua cōſiderata ad dei dilectionem accēdimus.
et primo facit hoc. Secūdo ex hoc oēs hortatur ad bo
num agendū: ibi. Uiriliter agite. Dicit ergo primo. Di Diligere
ligite dominū oēs ſancti eius. quaſi ex premiſſis hoc deum.
inducēs. Quaſi exptus ſum q̄ de⁹ ſperātes in ſe iuuat
⁊ cōfundi non permittit. Ergo ⁊ vos ſancti. ideſt ſanctifi
cati capitis. Diligite dominū. nō mūdum: quia amor
mūdi dei excludit amorē ⁊ ecōuerſo. Amicus eñ mun
di inimicus dei cōſtituitur. Diſce ergo homo nō dilige
re mūdum: vt diſcas diligere deū. Auertere a mūdo: vt
cōuertaris ad deum. Effunde mūdi amorem: vt dei im
pleāris amore. Diligite ergo dñm ⁊c. ¶ Et nota q̄ tri- Amal de⁹
pliciter a nobis deus debet amari. Jn cui⁹ figurā dixit a nobiſ tri
dñs reſuſcitatus ter petro. Simon Joānis amas me? q: pliciter.
ſcʒ q̄libet debet amare deū pluſq̄ ſua. pluſq̄ ſuos. pluſ-
q̄ ſe. Ad iſta tria pōt referri illa triplex dilectio dei: vt
deum ſcʒ diligamus toto corde quo ad p̄mum. tota aia
quo ad ſecūdū. tota mēte quo ad tertiū. Et huius amo-
ris reſurrectionē ſubdit. d. Quoniā veritatē reqret dñs.
Quid enim eſt veritas niſi vt creatura ſeruiat creatori Ueritas
⁊ cōpleat eius precepta? Sic eñ ſe ſeruaſſe veritatē dice q̄d eſt.
bat Ezechias. d. Memento dñe quomō ambulauerim Eſa. 38.
coram te in veritate ⁊ corde pfecto. Ueritatem g reqret
dñs. ſcilicet in iudicio: quādo iuſtorū diſcutiet merita:
⁊ promeritorū qualitate premia dabit. Et nō ſolum hoc
faciet bonis: ſed malorū peccata diſcutiet. q̄a retribuet
dñs abundāter facietibus ſupbiam. Hic enim nomine
ſupbie omne peccatū intellige quo q̄libet peccans ſe eri
git cōtra deum. Jllis dñs retribuet abūdanter nō q̄ pu
niat eos vltra cōdignum: ſed quia ſine fine. vnde. i. Re
gū. 26. Dñs retribuet vnicuiqʒ ſecundum iuſticiā ſuā. i. regū. 26.

Uiriliter agite. ⁊ cōfortetur cor 465
veſtrū: omnes q̄ ſperatis in dño

¶ Jn hoc enim verſiculo exprimit̄ tota intentio huius
pſal. q̄ eſt hortare fideles ne vacantes ocio bonum in-
deſinenter agāt. et ne carnis fragilitas aduerſa mūdi ti
mēs in ipſis deficiat. Sic eñ dicebat apoſtolus. Bonū Gala. 6.
autem facientes non deficiamus: tempore enim ſuo me
temus non deficientes.

Beati quorum remiſſe 466
ſunt iniq̄tates: ⁊ quo- ō pe. diſſ
ruʒ tecta ſunt peccata. ille ⁊c.

¶ Titulus iſtius pſal. eſt Jntellectus
dauid. vel ſecūdū alios. Eruditio da
uid. Hic dauid ſignificat corpus eccleſie / non caput. ſcʒ

licet quelibet vere penitentem. Agit enim principaliter cōtra vitium illoꝝ hominū: qui peccata ſua vel neſciūt ⁊ neſcire volunt vel cognita defendūt: ⁊ de bonis ac meritis ſe iactant. ſicut faciebat ille phariſeus orās in tem-

Luce. 18. plo.d. Nō ſum ſicut ceteri hominū. Ecōtra autem iſte docet vt nos peccatores eſſe cognoſcamus ⁊ nr̄a peccata accuſem⁹. Et ſi qd boni in nobis eſt: nō nobis: ſed dei gratie attribuam⁹. Nullus eīm putare debet abſconditum eſſe deo illud qđ in cōſciētia ſua habet occultum. Ex qbus apparet ſenſus tituli qui eſt talis. Intellectus dauid.i. iſte pſal'. attribuitur penitēti q per dauid figuratur: q eſt intellectus penitentis. quia hic docetur penitens quid intelligere debeat: ſi vere penitens eſt vel penitere cupit. vt ſcȝ prius intelligat ſe peccatorē. et ſi ceperit aliquod bonū facere: nō viribus ſuis tribuat ſe iuſtificans: ſed grē dei. ¶ Quantū autē ad materiā pſal'. eſt notādum: q vt dicit Rab. mo. Dauid fecit iſtum pſalmum qñ a deo ſibi fuit reuelatum q peccata que cōmiſerat. ſcilicȝ adulterij ⁊ homicidij a deo ſibi erāt dimiſſa. Sciendū tamē q circa dimiſſionē illorū peccatorum fuerūt multe facte reuelatiōes diuine. Prima fuit facta ipſi Nathan ꝓphete cui fuit reuelata peccatoꝝ dictorū remiſſio: quo ad ꝑtem pene ipſis debite. ipſo dauid hu-

2. regū. 12. militer peccatū ſuū cognoſcente. vt habet̄. 2. Regū. 12. Et dixit dauid ad nathan. Peccaui dn̄o. Et dixit nathan ad dauid. Dn̄s quoq; tranſtulit peccatū tuum: non morieris. Mors eīm corporalis quaȝ dauid meruerat: ꝓpter ꝯfeſſionē ſuā humilē trāſlata fuit ad puerū de berſabe ex illo adulterio natum. Tamē cū hoc dixit ſibi natham: qđ alijs tēporalibus penis eſſet affligēdus. vt ibi-

2. regū. 12. dem habet̄. ſcȝ. 2. Regum. 12. Et iſte reuelatiōes nō fuerunt facte ipſi dauid immediate: qꝛ tunc dign⁹ nō erat. Poſtea tamē virtute cōtritionis/cōfeſſionis/ ⁊ orationum ſuarū meruit vt ſibi dimiſſio illi⁹ peccati a deo reuelaret̄. Et reuelatiōe ſup hoc habita fecit iſtū pſal'. quē primo exponam quo ad lrām. ſecūdo q ad intellectū pſalmiſte. ¶ Quantū vero ad primū pſal'. iſte diuidit̄ in partes duas. qꝛ primo gratias agit de peccati dimiſſiōe. ſcdo inſtāter orat vt preſeruetur a recidiuatiōe: ibi. Pro hac orabit. Prima in duas: quia primo ponit remiſſionis peccati fructū. ſecūdo remiſſionis peccati modum: ibi. Quoniā tacui ⁊c. Dic vt. N. ¶ Beati quorum remiſſe ſunt ⁊c. Quātum ad intellectum littere. Notādum q iſte pſal'. eſt ſecūdus inter pſal'. penitentiales. et differt a primo: qꝛ in primo pſal'. penitentiali penitens timore pene iudicij peccata ſua plorat. in iſto vero peccata q cōmiſerat cōfitetur. et ceteros monet ad cōfeſſionem peccatorum debitā. Et ſic diuiditur iſte pſal'. in quattuor par-

Penitentia q̄ttuor requirit. tes. ſecundum q quattuor in vera penitentia concurrūt. ſcilicet preſuppoſita contritione debita. quia primo ponitur peccatorum gratioſa remiſſio. ſecundo peccatorum aperta confeſſio: ibi. Delictum meū. tertio peccatorum debita ſatiſfactio: ibi. Pro hac orabit. quarto penitentis clara perluſtratio: ibi. Intellectum tibi dabo. ¶ Quātum ad primum ſciendū q ad remiſſionem peccati quattuor concurrūt que hic ponuntur. ſecundum que iſta prima pars quattuor habet partes. Quia ponitur primo diuina miſeratio. ſecundo peccatoris cōtritio: ibi. Beatus vir ⁊c. tertio mentis humiliatio: ibi. Quoniā tacui. quarto peccatorum frequēs meditatio: ibi. Quoniā die ac nocte. Quantum ad primuȝ dicit.

remittere peccati. Beati quoruȝ remiſſe ſunt iniquitates. Sola enim dei miſeratio noſtra peccata remittere poteſt ⁊ non homo. Tunc enim remittit: quādo peccatum non reſeruat ad penam eternā. vt puta quando tibi debetur vindicta ex culpa cōmiſſa: ⁊ ipſi tibi indulget ex grā. Malis enim operibus debetur dānatio eterna. ſicut bonis eterna debent̄ premia. Si tibi redderet̄ qđ debetur puniendus eſſes. Sed quādo peccatū remittit deus nō tibi reddit debitā penā: ſed indebitā tibi gratiaȝ donat. ¶ In iſto eīm

verſiculo principalius tractat de remiſſione peccatoruȝ ante fidē que fit in baptiſmo. qꝛ in baptiſmo remittūtur iniqtates ⁊ peccata tegunt̄. baptiſm⁹ peccata remittit.

Iniquitatis ergo noīe intellige peccati fomitē. ſcȝ cōcupiſcentiā carnis aduerſus ſpiritū: que ante baptiſmū non ſolum eſt pena/ ſed etiā culpa: non qdē actualis/ ſed originalis. poſt baptiſmū vero pena eſt nō culpa. in baptiſmo eīm delet̄ originale peccatū: non qdem vt cōcupiſcentia carnis nō ſit omnino: ſed vt peccatū nō ſit. Dicit ergo. Beati quorū remiſſe ſunt iniquitates.i. mitigata cōcupiſcētia ſiue fomes peccati. Quo vero ad peccata actualia ante baptiſmū cōmiſſa. ſequit̄. Et quoꝝ tecta ſunt peccata. ſcȝ actualia ante baptiſmū cōmiſſa vel etiā poſt. Tecta enim dicunt̄ peccata.i. cooperta: res enim cooperta non videt̄. Vocātur ergo pctā tecta deo que nō vult videre vt puniat.i. q ad eternā punitionē non reſeruat ſed ignoſcit. ¶ Sed Queſtio.

forte dices. ſi tecta ſunt pctā. igitur etiā que de⁹ remittit manent in peccāte: licet nō ad penā eternā: quia q tegit̄ etiā ſub tegumento manet. Reſpondeo q pctā dimiſſa dicunt̄ tecta. nō tanq̄ ſub tegumento maneāt: ſed qꝛ ita ſunt deleta vt ad punitionem non imputent̄ a deo. Ad tecta quō dicuntur peccata.

qđ intelligēdum ſciēdū q non loquit̄ de actu ⁊ volūtate peccati: qꝛ illis remanētibus nunq̄ remittunt̄ a deo: qꝛ impoſſibile eſt q ds ſit in actu ⁊ volūtate peccati/ ⁊ peccatū ſibi ſit remiſſum: qꝛ tunc ſimul eſſet in grā ⁊ culpa qđ implicat cōtradictionē. Sed loquit̄ de pctō q remanet poſt actū ⁊ volūtatem peccati. illud eīm eſt qđ remittitur a deo. Ad qđ ſciendū notādum q vt ait magiſter. magr li. 2. diſ. 42.

Nō eſt ignorādum peccatū duobus modis eſſe in aliq. ſcȝ actu ⁊ reatu. Actu eſt in aliq dum illud qđ eſt pctm: Reatus.

vt actio vel mala volūtas: eſt in peccāte. Reatu vero cū pro eo ſiue trāſierit ſiue aſſit mens ſupplicijs eternis eſt obligata. Et ſic pctm̄ reatu eſſe in aliquo ceſſante actu ⁊ volūtate peccati non eſt niſi aīam pro tali culpa ſupplicijs obligari eternis. et hoc eſt illud pctm̄ qđ deus tegit: quia illā obligationē tollit ⁊ remittit. Vel nos etiā pctā nr̄a tegimus: dum illis bona opa ſuperponim⁹. Vnde

Grego. predicta verba pertractans ait. Scriptū nāq; eſt. Grego. li. 32. c. 1.

Beati quorū remiſſe ſunt iniqtates ⁊ quorū tecta ſunt peccata. Et rurſum cū ſcriptum ſit. Omnia nuda ⁊ apta Hebre. 4.

ſunt oculis ei⁹: quomō tegi poſſunt ei⁹ oculis cui cūcta ſunt nuda ⁊ apta? Sed qꝛ hoc qđ tegimus inferius ponimus: atq; hoc vn̄ tegim⁹ ſupducim⁹: vt qđ eſt ſubterpoſitum tegam⁹. Ideo tegere pctā dicimur: que q̄ſi ſubterponim⁹ dū abdicamus: eiſq; aliud ſupducim⁹ dum bone actiōis opus ad hoc poſt eligim⁹ vt id preferam⁹. Qui igit̄ priora mala deſerit ⁊ bona poſterius facit: per hoc qđ addit trāſactam nequiciam tegit. cui boni operis merita superducit.

Beatus vir cui nō imputauit dominus pctm̄: nec eſt in ſpū ei⁹ dol⁹. 467

¶ Hic ꝯſtr oſtēdit q ad remiſſionē peccati requirit̄ pcti cōtritio. Vbi aduertendū q oīs ſi ſit adultus q cōtritionem pcti nō hȝ in corde dolū retinet. Dolus eīm ꝓpꝛe dr̄

Dolus. malicia occulta. vt puta cū quis actib⁹ exteriorib⁹ ſe bonum ſimulat: ⁊ in corde malus exiſtit. Oīs aūt hō: de adultis loqr: naturaliter fugit ſe pctōrē exterius oſtēdere ⁊ pctā fugere ⁊ odire. dicēte ſaluatore. Oīs q male Ioan. 3.

agit odit lucē ⁊ nō venit ad lucē: vt nō arguant̄ ei⁹ opa. Et omnis hō fugit ⁊ deteſtat̄ naturalr ſe actibus exteriorib⁹ pctōrem oſtēdere. Qui ḡ pctm̄ nō fugit int⁹ in corde ſicut facit exterius in apparētia: talis dolū hȝ in ſpiritu. Ille aūt ſoluȝ pctm̄ fugit ⁊ deteſtat̄ interi⁹. cui pctm̄ mente diſplicet: ⁊ de cōmiſſo gerit contritionē. Ideo de

nathanaele qui ſimplex erat: eo ꝙ ei ſicut malū diſpli-
Joañ. i. cebat exterius/ſic ⁊ interi⁹. dixit dñs. Ecce vere iſraeli
ta in quo dolus nō eſt. Sic ergo idem eſt de pctō ꝓmiſſo
cōtritionē habere ⁊ in ſpiritu nō habere dolū. Volens ḡ
oſtendere qb⁹ pctā nō imputent̄ ait. Beatus vir cui nō
imputabit dñs peccatū: nec eſt in ſpiritu ei⁹ dolus. Et
nota ꝙ hic ⁊ ī ꝑcedenti verſiculo loquit̄ de beatitudine
nō quidem rei ſed ſpei: qꝛ peccata nō remittunt̄ ſine grā
gratum faciēte: que nos in ſpe facit beatos: qꝛ eſt que-
dam arra nr̄e beatitudinis. Itē nota ꝙ idem eſt pecca
tum remitti tegi ⁊ nō imputari.

468 Q͞m tacui inueterauerunt oſſa mea: dum clamarem tota die.

8 pe. diſ. i. denīq̃.

¶ Hic ꝓſr oſtēditur ꝙ ad pctī remiſſionē requirit̄ men
Supbia. tis humiliatio. Ubi notādū ꝙ due maxime ſūt ſpēs ſu-
Hūilitas. pbie. ſcȝ aut cum ꝗs de bonis q̄ hȝ ſe iactat: aut cum ma
la ſua defendit vel occultat. Iſtis duob⁹ modis pecca-
Luce. 18. uit ille ſupbus phariſeus q. d. Nō ſum ſicut ceteri hoim
raptores. iniuſti ⁊c. Ieiuno bis in ſabbato ⁊c. Ecce eñ
de ſuis bonis ſe iactabat ⁊ gloriabat̄. d. Ieiuno bis ⁊c.
Et ſua mala occultabat. d. Nō ſum ſicut ceteri hominū
raptores. nunqd ipſe raptor ⁊ iniuſtus non erat: q̄ do-
na dei ſibi attribuebat? Ecōtra autem vero humilitas/
mala ſua nō excuſat: nō occultando tacet/ſed illa confi
tet̄. de bonis que hȝ nō ſe iactādo gloriat̄/ſed omnia deo
Tacere. tribuit. Que duo hic notat pſal. d. Q͞m tacui dum cla
Clamare. marē tota die. qꝛ ſcȝ tacuit mala q̄ debebat dicere ⁊ ꝯfite
ri: clamauit ⁊ predicauit bona ſua q̄ debebat tacere. vñ
glo. penitet iſte/ quia ꝑuerſe tacuit pctā ⁊ clamauit me
rita. d. Q͞m tacui ⁊c. q. d. Dixi qͦ non erat dicendū de
iuſticia mea: ⁊ tacui qͦ erat dicendū de pctis meis. Nō
eſt ergo cōtrariū qͦ ait. tacui ⁊ tota die clamaui. tacuit
eñ quedā. tacuit nō quedā. Tacuit vñ ꝓficeret: non ta
cuit vnde deficeret. Tacuit ꝯfeſſionē. clamauit de meri
tis preſumptionē. Sana mebra medico oſtēdebat. vul-
nerata tegebat. et ideo nō fuit curatus: ſed fuit inuetera
tus. i. remāſit in vetuſtate pctī: qꝛ non amauit nouitatē
cōfeſſionis. Qui eñ non vult cōfiteri pctā/ laborat ſine
cauſa in excuſatione pctī. in quo cum iactat merita am
plius deficit ei⁹ fortitudo. exaggerat culpā cū defendit:
pdit gratiā dum merita iactat. Dicat ḡ Q͞m tacui/ ſcȝ
culpā. dum clamarē tota die/ iactādo merita. inuetera
Oſſa ſunt uerunt oſſa mea. Per oſſa eñ in ſcriptura virtutes itel
virtutes. ligunt̄: qꝛ in illis fortitudo mentis conſiſtit. vt oſtendit.
Grego. 23. Grego. d. Oſſa in ſcriptura ſacra virtutes accipim⁹. ſi-
mor. c. 24 cut ſcriptū eſt. Dñs cuſtodit oīa oſſa eoꝝ vnū ex his
ps. 33. nō cōteret̄. qͦ vtiq̄ nō de oſſibus corporis: ſed de virib⁹
dr̄ mentis. Nā ⁊ certe nouim⁹ ꝙ multoꝝ martyrū cor-
poralr̄ oſſa cōfracta ſunt: ⁊ ꝑſecutores dñi latronis il-
lius cui dictū eſt. Hodie mecū in paradiſo. ſicut ⁊ latro
nis alteri⁹ in cruce crura fregerūt. Inueterant̄ ḡ oſſa. i.
ois virtus veteraſcit deficit ⁊ infirmatur: quādo tacetur
culpa ⁊ merita clamantur.

469 Q͞m die ac nocte grauata eſt ſup me manus tua: conuerſus ſum in erūna mea dū confringit̄ ſpina.

¶ Hic ꝓſr oſtēdit ꝙ ad remiſſionē peccati requirit̄ pec
Man⁹ dī catoꝝ frequēs meditatio. Ubi nota ꝙ dei man⁹ dr̄ po
dr̄ potētia tentia ſua. q̄ aliquādo erga nos dr̄ ligata: aliquādo ſo
luta: aliqñ mollis: aliqñ dura: aliquādo leuis: aliquan
do grauis. Dr̄ eñ ligata quādo pctā nō punit: quā ſol
uit qñ nos flagellis ꝓpter pctā punit vt in eternū pcat.
Grego. 7 vt dicit Greg. Similr̄ dr̄ dura: qñ voluntati nr̄e contra
mor. c. 8. rie hoc qͦ ei in nobis diſplicet feriēdo ꝓſequit̄. Et ſic dr̄
mollis: quādo q̄ placet nobis largit̄. vt ait Greg. Et cō Grego. 20
ſimiliter grauis nobis videtur: qñ nos flagellis atterit. mor. c. 26
Sup nos ergo grauat̄ dñi manus die ac nocte: dum cō
tinuis aduerſitatib⁹ nos premit vt pcat. et tūc plerumq̄
pctōres ⁊ ſupbos ad ſe cōuertit. Plures enim pctōres ad
deū cōuertūt aduerſa q̄ proſpa. ⁊ magis in ꝓſperis of-
fendit̄ de⁹ q̄ ī aduerſis. ¶ Itē notādū ꝙ p ſpinā ſignat̄ Spia ſigt̄
pctm̄ cupiditatis: quo ꝗs ſcȝ illicita indebite cupit: ⁊ ſic auaritiaȝ.
eſt gñale ad omne pctm̄. teſte ſaluatore. d. Qͦ aūt in ſpi Luce. 8.
nis cecidit: hi ſunt q̄ cum audierint a ſollicitudinib⁹ ⁊
diuitijs ⁊ voluptatib⁹ vite eūtes ſuffocant̄ ⁊c. Vocātur
enim pctā ſpine: qꝛ mentē vndiq̄ pungūt ⁊ lacerāt. Cō
fringitur ḡ ſpina: cum pctā frangunt̄ ⁊ diſſipant̄. ¶ Itē Erumna.
nota qd erumna dr̄: hoc eñ rumen ruminis dr̄ eminēs
pars gutturis ꝓxima gargaliōni. qꝛ ibi cibus ⁊ potus
ruit ⁊ deuorat̄. Et cōponit̄ cū. e. ⁊ fit erumna ne. i. miſe-
ria ⁊ calamitas: q̄ſi extra rumen. i. ſine cibo. Eſt ḡ ſen-
ſus v̓ſiculi iſte. Ego ſum conuerſus ſcȝ ad te. in erumna
mea. ſcȝ in miſeria mea: q̄ ſcȝ eſt ex flagellis tuis. Q͞m
die ac nocte grauata eſt ſup me manus tua. Et eſt dū cō
fringit̄ ſpina. ſcȝ dum pctm̄ meū pcutis cōfringis ⁊ pu
nis: qꝛ vt dictū eſt. aduerſa ſunt cauſa vt ꝗs conuertat̄
ad deū. Talis eñ cōfractio ſpine non euēit ad interitū:
ſed erigit ad ſalutē. Sic enim de ꝯfractiōe vitioꝝ dr̄. Cō Ps. 17.
fringā illos nec poterūt ſtare. cadēt ſubtus pedes meos.
¶ Sed qꝛ in tota pte precedēte pſal. agit de remiſſiōe pec Queſtio.
catoꝝ. d. Beati quorum remiſſe ſunt iniquitates. ideo
ad hui⁹ declarationē quero. vtrū ſacerdos poteſtate cla Sacerdos
uium pctā alijs remittere poſſit. Et arguit̄ ꝙ ſic auctori an pctā re
tate xp̄i. d. petro in ꝑſona eccleſie. Tibi dabo claues ⁊c. mittat.
Quodcumq̄ ſolueris ſup terrā ⁊c. Et ꝙ iſta poteſtas ſe
extendat ad remiſſionē peccati declarat xp̄s. d. apoſto-
lis. Quoꝝ remiſeritis pctā remittunt̄ eis ⁊c. Ad oppo Joañ. 20.
ſitum eſt magiſter. ad hoc inducēs multas rōnes: ⁊ au- magr̄. lib.
ctoritates ⁊ in fine capituli concludit. d. His pluribus 4. diſt. 18.
alijſq̄ teſtimonijs docetur deum ſolū per ſe pctā dimitte
re. Reſpōdeo. Tria ſunt videnda. p̄mū an omnes ſa clauiū po
cerdotes habeāt claues eccleſie. ſecundū an omnes ha- teſtas.
beant vſum clauiū. tertiū ad quid ſe extendit poteſtas
clauium. Quātum ad p̄mum ſciēdum ꝙ claues eccle-
ſie. ſcilicet ſcientia diſcernēdi ⁊ potentia abſoluendi ⁊ li
gandi ⁊ ſententiādi tripliciter accipi poſſunt. Uno mo
do pro auctoritate ſimpliciter principali. Alio modo ꝓ
auctoritate non ſimpliciter principali/ ſed precellente.
Aliomodo pro auctoritate nō principali nec precellen
te ſed ſolum miniſtrāte. Ex hoc dico tres ꝓpoſitiones:
prima ꝙ auctoritas p̄ncipalis clauium tā diſcernēdi q̄
ſententiādi ſoli deo conuenit. ptȝ. quia p̄ncipaliter ali-
quē iudicare ſpectat ad p̄ncipalē preſidentē. ptȝ ꝑ illud
Roma. 14. Tu ꝗs es q̄ iudicas ſeruū alienū: ſed p̄mus Rom. 14.
preſidens eſt deus. igit̄. Ideo dicit Scotus. ꝙ ſicut deus Scot⁹. di.
nō poteſt cōmunicare alicui diuinitatem: ſic nec primā 19. lib. 4.
potentiā iudicādi vel diſcernendi. nec per ꝯſequens cla
ues aperiendi celum. Secunda ꝓpoſitio eſt: ꝙ accipien
do claues ſecundo modo/ ſolus xp̄s homo hȝ claues:
ptȝ. qꝛ ipſe ſuper omnes creaturas habet potentiā iudi-
candi ⁊ ſcientiā diſcernēdi. Et hoc eſt qͦ de ipſo dicitur
Apocalyp̄. 3. ꝙ habet clauem dauid: qui claudit ⁊ ne- Apocal. 3.
mo aperit: aperit ⁊ nemo claudit. Tertia propoſitio: ꝙ
accipiendo claues tertio modo/ ſummus pontifex cum
ſuis ſucceſſoribus habet claues. ad hoc facit verbū chri
ſti. d. petro. tibi dabo claues ⁊c. ¶ Et ſi queras an oīs Matt. 16.
ſacerdos rite ordinatus habeat claues eccleſie. Reſpon Ois ſacer
deo ꝙ ſic. qͦ probo. quia omnis talis ſacerdos habet po dos habȝ
teſtatem conſecrandi corpus chriſti: igitur ⁊ claues ec claues.
cleſie. antecedens de ſe eſt notum: probat̄ conſequentia:
quia in cōſecratiōe ſacerdotis equaliter ſibi tribuitur
poteſtas conficiendi ⁊ abſoluendi atq̄ ligādi. Statim

enim poſtq̄ epiſcopus dicit. Accipe poteſtatem celebrā
di miſſam tā pro viuis q̄ pro defunctis ſubdit .d. Acci
Claues ec pe ſpiritūſanctū: quo℞ remiſeritis peccata .ec. ¶ Si aūt
cleſie ſa- queras vtrum omnes ſacerdotes habeant equaliter cla
cerdos. ues: ſaltem clauem poteſtatis ſententiandi. Reſpōdeo
ꝙ talis poteſtas ē duplex .ſ. ordinis ꝛ iuriſdictiōis. Di
co primo ꝙ poteſtatē ordinis omnes equaliter habent:
quod patet quia clauis datur preciſe in ordinatione ſa
cerdotali. et ad hoc talis aſſignatur ratio. ſcʒ diuina in
ſtitutio: cuius inſtitutionis cōgruitas apparet. Quo-
niam harum clauiū conſeruator habet officiuʒ media
toris ꝛ reconciliatoris. Mediator eſt eñ inter deū ꝛ ho
mines. Reconciliator autem reducendo peccatores ad
eccleſiā ꝛ eccleſie recōciliando. Ad hoc autē ꝙ poſſit eſſe
mediator pfectus inter deū ꝛ homines oportet ꝙ habe-
at poſſe offerendi dona ꝛ ſacrificia pro pctis quibꝰ deus
placeẜ. Et ad hoc ꝙ poſſit reducere in corpꝰ xp̄i myſticū
cuius caput eſt ipſe xp̄s verꝰ: vt recta ꝛ ordinata ſit po
teſtas: oportet ꝙ habeat poſſe cōficiēdi corpus xp̄i. hoc
aūt ad ſolos pertinet ſacerdotes. et ideo diuina ſapien-
tia hanc poteſtatē ligandi atq̄ ſoluendi ſolis ſacerdoti
bus cōmiſit: ꝛ ita in ordine ſacerdotali dantur claues.
Et quoniā epiſcopatus non dicit nouum ordinem: ſed
ſolum quandā ordinis eminentiam: recte dicendū eſt
in eo nō dari nouam clauē ſed poteſtatem huius exten
di quo ad iuriſdictionem ſolum: nō quo ad ordinem.
Nota. Cum igiẜ om̄es ſacerdotes equaliter habeant ordinem
ſacerdotij: ſequiẜ ꝙ omnes equaliter habēt claues quo
ad ordinem nō quo ad iuriſditionem. nō tamen tantū
poteſt abſoluere vnus ſicut alius: q2 nō om̄es equaliter
habent iuriſdictioneʒ. quod ſtatim in ſequenti patebit
Clauium articulo. Scdo videndum eſt an omnes ſacerdotes ha
vſus. beant vſum clauium. Et videtur ꝙ ſic: q2 aliter fruſtra
haberent claues ſi ipſi vti nō poſſent. Ad oppoſituʒ: q2
ſi omnes haberēt vſum clauium, cum omnes equaliter
habeant claues, om̄es equaliter abſoluere poſſent ꝛ li-
gare. et ſic nō plus poſſet abſoluere epiſcopꝰ q̄ ſimplex
2.q.6. d ec ſacerdos: nec papa plus q̄ epiſcopus qd̄ eſt hereticum:
tero.ꝛc. q ſcſcit. cum ſolus dn̄s papa habeat poteſtatis plenitudinem.
ceteri autem ſint vocati in parteʒ ſollicitudinis. Reſpō
deo ꝙ quāuis omnes ſacerdotes habeant claues: non
omnes tñ habēt vſum clauiū. Ubi notandū ꝙ aliud eſt
habere poteſtatē alicuiꝰ rei: aliud habere vſum illiꝰ po
teſtatis. ſicut patet ꝑ exemplū in rebꝰ magis notis. Ois
iudex vel poteſtas ciuitatis habet libere poteſtatē ſuſpē
dendi latrones q̄diu durat in officio: nō tñ ſemꝑ habet
vſum nec etiā habere poteſt: q2 ſi nō habeat latrones pu
niendos vſum ſue ptātis habere nō poteſt: q2 oportet ad
hoc ꝙ vſuʒ ſue poteſtatis habere poſſit ipſaʒ habere ma
teriā in quā ſua poteſtate poſſit vti. Similiẜ quilibʒ ſa
cerdos hʒ poteſtatē cōficiendi. ſi aūt non haberet mate-
riā debitā ꝯſecrationis: vtputa ſi nō haberet panē: pote
ſtatē q̄dem cōſecrādi haberet ſed vſum nō haberet. Cō-
ſimiliter in ꝓpoſito dico. quilibet ſacerdos hʒ claues ec
cleſie: nō tñ quilibet habet vſum clauium: q2 non quili
bet hʒ materiā in quā ſua poteſtate poſſit vti. Materia
aūt debita eſt hō ſibi ſubditꝰ: ſicut panis ē materia cōſe
crationis. Certū eſt aūt ꝙ nō oēs ſacerdotes hn̄t hoies ſi-
Papa hʒ bi ſubditos. Ubi notādū ꝙ iō dn̄s papa d̄r habere ptā-
plenitudi tis plenitudinē: q2 totū corpꝰ eccl'ie ſibi ſubdiẜ ꝛ nulli al
nē ptātis. teri de iure. et iccirco ipē poteſtate clauiū pōt vti in oēs
ꝛ in oibꝰ caſibꝰ. Sʒ q2 oēs fideles ꝑ ſeipm̄ iudicare non
poſſet: aduocat alios in ptem ſollicitudinis: vtputa epi
ſcopos: ꝛ dat eis certam ptem populi ſubditā ꝛ in certis
caſibus. Et illam ptē populi epiſcopi abſoluere poſſunt
ꝛ ſolum in illis caſibꝰ eis a papa cōceſſis. Conſimiliter
etiam q2 vnus epiſcopꝰ ꝑ ſe toti diocceſi ſue intendere
non poſſet: vocat curatos parrochiales ꝛ eis committit
parrochialē populū ꝛ nō plene ſed in certis caſibꝰ: aliqͦs
ſibi retinens. Et ideo tales in ſibi cōmiſſis tanq̄ in mate-
ria debita ptāte clauiū vti pn̄t: ꝛ ſolum in caſibꝰ ſibi ab
hoie vel a iure ꝯceſſis. Sʒ qd̄ de ſacerdotibꝰ q̄ non ſunt
curati habētes determinatū populū ſibi ſubdituʒ: quō
clauibꝰ pn̄t vti dicam in ſequenti lectione.

Delictum meum cognitum tibi feci: ꝛ iniuſticiam meam non ab ſcondi. 470

De pe. di.1. c.ſiquali.

¶ Hic ꝯſir poniẜ pctō℞ aperta cōfeſſio. Notandū ꝙ pec
catū om̄e quāuis includat omiſſionem: q2 ois peccans Pctm̄ du
omittit p̄cepti alicuiꝰ obſeruationē: tñ diſtinguiẜ pctm̄. plex. ſcʒ o
q2 aliqd̄ eſt cōmiſſionis: qd̄ ſcʒ aliquē actū includit: vt miſſiōis ꝛ
homicidiū. ꝛ aliqd̄ omiſſionis qd̄ nullū actū includit: ꝯmiſſiōis.
vt negligere diuinū officium. Et iſta duo gn̄a pctō℞
vt remittanẜ cōfeſſione indigent. ſ. exteriori ſi aſſit facul
tas: ſed ſalteʒ interiori vbi exterior fieri non poſſet. Uñ
hic tāgit primo pctm̄ omiſſionis. d. Delictū meū cogni
tū tibi feci. Scdo pctm̄ ꝯmiſſionis. d. Et iniuſticiā meā
non abſcōdi. i. non excuſaui. Nā pctm̄ qd̄ hō tegit deus Cōfeſſio ē
reuelat: ſed peccatū qd̄ hō ꝑ ꝯfeſſionē reuelat deus tegit. neceſſaria
Et hoc eſt ꝙ q2 dauid voluit celare pctm̄ adulterij ꝛ ho
micidij: ideo deus illud toti mundo fecit manifeſtum.
Sic eñ ex pte dn̄i Nathā dixit ad dauid. Tu feciſti hoc 2.reg.12.
abſcōdite: ego vero faciā verbū iſtud in cōſpectu omnis
iſrael ꝛ in cōſpectu ſolis. Et ideo ad hec v̄ba dauid cō-
punctꝰ ſtatim pctm̄ ſuū cōfeſſus eſt. d. ibidem. Peccaui
dn̄o. Et hoc eſt qd̄ hic ait. Delictū meū cognitū tibi feci
ſcʒ ꝑ confeſſionē. ¶ Sed dices. cū deꝰ oia cognoſcat eter Queſtio.
naliter anteq̄ fiant: dicēte ſcriptura. Deus eterne q̄ ab- Danie.13.
ſconditor℞ es cognitor: qui noſti oia anteq̄ fiant. Quō
ergo ſibi aliq̄d poſſumꝰ facere notū vel aliq̄d abſcōdere
ab illo? q2 oia nuda ꝛ aperta ſunt oculis eiꝰ. ad heb.4. Hebre.4.
Rn̄deo ꝙ tāta eſt cōnexio creatoris ad creaturā, cauſe Confiteri
ad effectum ꝙ oia q̄ creatura facit deus d̄r facere. Intm̄ deo qui oia
ꝙ qn̄ deus aliq̄d de nouo nos facit ſcire: ipſe diciẜ illud nouit ad
ſcire de nouo. Uñ ait Grego. Scire dei eſt ſcire nos face q̄d valet.
re. vſitato nr̄o locutiōis modo: q̄ letum diē dicimꝰ ex Grego.21.
q̄ cōtingit vt letemur. Hinc eſt eñ qd̄ ad Abraaʒ dn̄s. d. mor.c.6.
Nūc cognoui ꝙ times deū. neq̄ eñ creator tēpo℞ eq- Scire dei.
quā cognouit ex tēpore. ſed cognoſcere eiꝰ eſt ex cuiuſli
bet caſus contingentis articulo nobis cognitionē pre-
bere. Sic ergo conformiter nos deo illud notum facimꝰ
quod ipſe nobis cognitum facit. Quādo ergo deus no
bis dat cognitionem peccatorum noſtrorum ꝛ per cōſe-
quēs deteſtationem: tūc illa deus dicitur ſcire: ꝛ ſic nos
illa deo facere cognita. Quid eſt ergo. Delictum meuʒ
cognitū tibi feci: niſi me feciſti cognoſcere peccata mea
ꝛ illa deteſtari: ex quo tu diceris illa cognoſcere? Et ſic
quicūq̄ aduertens peccata ſua ꝛ illa deteſtans: illa co-
gnita modo predicto deo facit. Et quia ad talem cogni
tionem ꝛ deteſtationem peccati ſequitur propoſitum cō
fitendi. aliter illa plene non deteſtaretur. Ideo ſubdiẜ.

Dixi confitebor aduerſum me iniuſticiam meam domino: et tu remiſiſti impietatē peccati mei. 471

7.q.1. ſi ergo.

¶ Quaſi dicat. Ideo delictum meum feci tibi cogni-
tum: quia ipſum ego cognoui ꝛ penitens illud tibi con Confeſſio
fiteri propoſui: non illud excuſando ſed me: q2 cōfitebor d̄bet eē ac
aduerſuʒ me iniuſticiā meā. ec. i. dicā illā eſſe aduerſuʒ cuſatiua.
me. i. me inculpando nō deum vel naturam. Multi eñ
confitentur iniquitatem ſuā ſed nō aduerſus ſe, ſed ad

uerſus deū. qui ſcȝ qñ inueniunt̃ in peccatis dicūt. nõ hoc feci aut hoc nõ eſt pctm̄: ſȝ de⁹ voluit. Alij dicūt fatū mihi hoc fecit: ſtelle mihi fecerūt. Et ita p circuitū volūt venire ad deū accuſandū. Stellas eñ ipſe fecit ⁊ ordinauit: ⁊ ita p eas vult oñdere q de⁹ fecit vt peccarēt. Ut ḡ tales indulgentiā mereant̃ dicant poti⁹. Cõfitebor aduerſum me. ⁊c. vnde ſequitur. Et tu remiſiſti impietatē peccati mei.

Impietas. Magna dei pietas hic oſtēditur vt ad ſolā confeſſionis pmiſſionē dimiſerit pctm̄: votum enim p opere iudicatur. Et nota q nõ dicit. Tu remiſiſti peccatum meū: ſed impietatē pcti mei. vnde ſm quod hic ait

Ricard⁹. Ricard⁹. Quid eñ hic aliud intelligitur noĩe impietatis niſi ſpecialis iniuria creatoris? ab ipſo enim ſumus: ab ipſo habem⁹ quicquid boni habemus. Quid ergo magis impium: quid magis iniurioſum q̄ cõtra tante pietatis donū illud improbe cõmittere qd̄ quantuȝ in te eſt nõ poſſis ineternum corrigere? Impietas itaq̧ peccati tunc remittitur veraciter qñ ad verā penitentiā creatoris iniuria indulget̃.

Queſtio. ¶ Sed hic cadit dubium. ſ. vtrū

Cõtritio. ad veram contritioneȝ ſine cõfeſſione remittat̃ peccatū.

Confeſſio pctõꝝ remiſſio. Et arguo q confeſſio ſit neceſſaria. primo q2 vt dicitur pverb. 28. Qui abſcõdit ſcelera ſua non dirigetur. qui autem cõfeſſus fuerit ⁊ reliquerit ea: miſericordiā cõſequetur.

Eſaie. 43. Item Eſa. 43. dicit̃. Narra ſi quid habes vt iuſtificeris. Quõ ſic exponit Ambro. q hoc intelligitur de

Amb. i li. de paradiſo. narratione culpe q̄ fit per confeſſionē. Item Ambro. ait Non poteſt quis iuſtificari a peccato ante cõfeſſionem. Item ratione arguo. Nullus poteſt intrare regnū celorum niſi p hoſtiarium Petrū ⁊ ſuos ſucceſſores, patȝ: q2 ſibi a xp̄o ſunt date claues aperiendi celum ⁊ claudēdi: ſed nulli aperit poteſtas Petri niſi p abſolutioneȝ ſacramentalē que nõ fit ſine cõfeſſione. igitur. Item oĩ exiſtēti in pctõ eſt penitentia ad ſalutē neceſſaria: ergo ⁊ ptes penitentie. ſed ↄfeſſio eſt pars penitētie. Ad oppoſitū eſt pſens textus. d. Dixi confitebor. ⁊c. Quõ exponens

Caſſiod. Caſſiodo. ait. Magna dei pietas q̄ ad ſolā confeſſionis pmiſſionem pctā dimittit. votum eñ p opere iudicatur.

Auguſt. Item Augu. Nõdum pnunciat ſed pmittit ſe pronū-

Ezech. 18. ciaturum ⁊ deus pctm̄ dimittit. Itē Eze. 18. Quacūq̧ hora pctõr conuerſus ingemuerit vita viuet. Nõ dicit̃ ore cõfeſſus fuerit: ſed cõuerſus ingemuerit. Ex quo datur intelligi q etiam ore tacente veniā cõſequimur pec-

Luce. 17. catoꝝ. Hinc etiā illi leproſi quib⁹ p̄cepit dñs vt oñderēt ſe ſacerdotibus in itinere anteq̄ ad ſacerdotes venirent mundati ſunt. Ex quo inſinuat̃ q anteq̄ ora noſtra ſacerdotib⁹ aperiam⁹. i. pctā cõfiteamur. a lepra pcti mūdamur. Item arguit̃ rõne. Q2 deus pronior eſt ad miſerēdum q̄ ſic ad cõdemnandū. ſed ſolo actu cordis cõſentaneo ſubtrahit gratiā. ergo multo fortius ſolo actu cordis deteſtantis pctm̄ dimittit. Rñdeo ſupponēdo q hic loquamur de adultis habētib⁹ liberi arbitrij vſuȝ: dico q q̄uis ſine ſacramētis quis poſſit iuſtificari: nullus tñ iuſtificatur contemnēs ſacramenta. Qñ igitur confeſſio eſt peccantib⁹ impoſita impoſſibile eſt aliquē iuſtificari qui non habet confeſſionem in facto vel in pposito. Si enim confeſſionem cõtemnat quantumcūq̧ de peccato doleat non ex hoc iuſtificatur ſed mortaliter peccat. Si autem confeſſionem habeat in propoſito efficaci, cum deus bonam volūtatem in talibus pro facto reputet, iuſtificatur. Si autem volūtatem bonam ⁊ ppoſitū efficax habeat confeſſionis: tunc ſtatim cum poterit cõmode ⁊ tempore debito voluntatē ducet ad effectum: aliter propoſituȝ nõ eſt efficax. ¶ Et ex iſtis ad auctoritates predictas patet quid dicendum. Quia neceſſitates pbantes confeſſionem neceſſariaȝ, accipiunt cõfeſſionem pro efficaci propoſito confeſſionis. probantes vero confeſſionem non eſſe neceſſariam accipiūt cõfeſſionem p exteriori actu confeſſionis.

Pro hac orabit ad te omnis ſanctus: in tempore opportuno. 472

¶ Hic conſequēter ponitur peccatoꝝ debita ſatiſfactio. Satiſfactio autem vt dicit̃ de peni. di. 6. paragra. 1. Sa- De pe. di. 6

tiſfactionis ſunt tres partes. ſ. oratio, eleemoſyna, ⁊ ieiunium. Et ſm hoc iſta ps diuiditur in tres. Quia primo agit de oratione. Secundo de eleemoſyna. ibi. Uerūtamen. Tertio de ieiunio ſiue corporis maceratione. ibi. Tu es refugium. ¶ Quantū ad orationem. d. Pro Oratio.

hac orabit ad te. ⁊c. Hic ponit primā partem ſatiſfactionis que eſt oratio. Ad remiſſionem eñ pcti ac etiam pene peccato debite valet oratio ⁊ ppria ⁊ alioꝝ. Et ſic iſte verſus dupliciter intelligit̃. Primo de oratione ppria: q2 ſcȝ oĩs ſanct⁹. i. qui vult a pctõ expiari ⁊ ſic iuſtificari: orabit p hac. ſ. pro iuſtificatione ⁊ gratie infuſione. Eccl'. 38. Ne deſpicias teipm̄: ſed ora dñm ⁊ curabit te. Exponitur etiaȝ de alioꝝ oratiõe: vt ſit ſenſus. Pro hac ſcȝ indulgentia habēda. orabit oĩs ſanctus. q2 ſcȝ debes orare ſanctos vt pro te ſancti orent. Sic enim ⁊ populus bethulie ipſi Judith dixit. Ora pro nobis quoniā mu- Judith. 8

lier ſancta es. Sequitur. In tempore opportuno. Quāuis enim omni tempore ſit orandum: tamē vnū temp⁹ magis opportunum eſt alio: vt tempus ieiuniorum: tēpus ſolēnitatuȝ. ⁊c. Etiam tēpore opportuno quādo ſcȝ homo eſt in altiori deuotione. quoniā vt dicitur Eccl'. 3. Eccl. 3.

Omnia tēpus habēt: tempus tacendi: ⁊ tempus loquēdi. ⁊c. ¶ Sed hic eſt vnum dubium. ſ. vtrum ſancti orā- Queſtio

do pro nobis aliquid nobis impetrēt. Et videtur q nõ. Oro ſctõꝝ

primo q2 non ſunt in ſtatu merendi: igitur nihil orādo nobis poſſunt mereri. Si dicat q nobis impetrant non merito nouo ſed merito quod habuerūt in via: cõtra. hoc non ſoluit: q2 ſm hoc etiam ſi non rogarent modo adhuc illud obtineremus. Item ipſi remunerati ſunt de toto hoc quod ipſi meruerunt: ergo illo merito nihil obtinent nobis. Itē ſancti per omnia conformant ſe voluntati diuine: ergo non orant nec petunt niſi quod deus vult dare: ſed qd̄ nobis deus dare decreuit daret etiā ſine orationibus ſanctoꝝ. ergo. Item ſancti vident vtrū orationes noſtre ſint exaudibiles vel non. ſi ſunt exaudiende, fruſtra orant pro nobis. ſi non: ergo nõ orant vt exaudiantur: quia contra voluntatē dei orant. Cõtra. ſancti in via multa bona nobis impetrant: ergo multo fortius in patria cū ibi ſint potentiores. Rñdeo q ſancti ſuis orationibus nobis bona obtinent ⁊ temporalia ⁊ ſpiritualia. Unde Petrus paralytico obtinuit ſanitatem tam corporis q̄ anime. Unde ſciēdum q deus vo- Actuū. 5.

luit nos rogare ſanctos triplici ratione. ſ. pp̄ter noſtraȝ inopiam. pp̄ter ſanctoꝝ gloriam. ⁊ propter dei reuerentiā. Propt' nr̄am inopiā: vt vbi nr̄a nõ ſuppetūt merita: patrocinent̃ aliena. Propter ſctõꝝ gloriā: q2 deus vult ſanctos glorificare: ⁊ ipſos erga nos facere miracula: ⁊ ipſos ſic laudemus. Propter dei reuerentiam: vt q2 peccator qui deū offendit quaſi nõ audēs in pſona propria deū adire ſanctorū patrocinio cõfidētiā ſumat. Et iõ dicitur Job. 5. Uoca ſi eſt qui tibi reſpõdeat ⁊ ad aliqueȝ Job. 5.

ſanctoꝝ conuertere. Ad primū cū dicit̃ q ſancti nõ ſunt in ſtatu merēdi. dico q verū eſt ſibi: ⁊ etiā dico q nõ redditur exauditio merito ipſoꝝ qd̄ tunc fit: ſed merito qd̄ in vita p̄ceſſit. Et cū dr̄ q tūc ſine ipſoꝝ oratione fieret poſtq̄ iā meruerūt. dicendū q meruerūt nõ ſimpliciter qd̄ ille obtineret: ſed ſub conditione vt ſi illi intercederēt. vel ſi alij eoꝝ ſubſidia implorarent. ſicut aliqui ſancti in morte petierunt a dño q dñs exaudiret inuocantes ipſoruȝ patrocinium. Ad ſecundū cū dr̄ q ſunt remunerati. ⁊c. dicit̃ q verū eſt de merito abſoluto ſed nõ de ↄditionato

q2 adhuc ſtat conditio ꝛ ꝑ conſequens ratio merendi. Ad tertium q2 per oīa conformantur voluntati diuine. dico q ſancti vident deum nos velle exaudiri nō quidē ſimpliciter ſed ad preces coꝝ. ideo rogant vt hoc fiat. Et hoc patet ad quartū q2 ſcti vidēt nr̄as orationes exaudibiles: ſed ipſoꝝ orationibus mediantib9.

473 **Ueruntamen in diluuio aquarum multarum: ad eum non approximabunt.**

¶ Hic agitur de ſecunda pte ſatiſfactionis que eſt elemoſyna. Ubi ſciendū q per aquā que ſtabilitatem nō habet ſed fluit ꝛ refluit intelliguntur temporalia bona vt ſunt diuitie. Et hoc eſt qd̄ dicit Ezech. 27. In ꝓfundis aquaꝝ opes tue. Et ſic aque multe, diuitie multe. Iſte aūt aque aliquos nutriūt: qui ſcȝ illas debite habent ꝛ debite diſtribuendo ꝑ elemoſynas diſpenſant indigentibus oibus ſm̄ ſuam facultatē. Et iſti aquas diuitiarum menſurate ſumētes nutriuntur ab illis. Alij vero iſtis aquis ſubmergunt: qui ſcȝ omnia auare retinētes nihil alijs cōdiuidere volunt: ꝛ ſic mente ꝛ corpore ſubmerguntur in eis. Et de talibus terrenis hominib9 dicitur Gen. 7. Multiplicate ſunt aque ꝛ omnia repleta ſunt. ſequitur. Et vniuerſi hoies mortui ſunt. Quid ergo diluuiū aquarum multaꝝ niſi tenax auaritia elemoſynis inimica oia conſumens ꝛ auarū vt diluuiū ſubmergens? Et de iſto diluuio auaritie dicitur. In diluuio pretereunte cōſumationē faciet. In tali ergo diluuio auaritie exiſtentes ad eum. ſ. ad deū peccata remittentem non appropinquant. Ideo ſubditur. Ad eū nō approximabunt. Iſtis eni dicit. Ne appropinques mihi q2 immundus es. Si ergo auaritie diluuio ſuffocati non appropinquant ad dn̄m: quid reſtat ad habendā remiſſionem peccatoꝝ niſi iſtam aquam ꝑ elemoſynas effundere. Q2 vt habetur Eccl. 3. Ignem ardentē extinguit aqua: ꝛ elemoſyna reſiſtit peccatis.

Aqua ſigt diuitias.
Ezech. 27
Gen. 7.
Diluuiū ſigt auaritia.
Reg. 1.
Eſaie. 65.
Eccl. 3.

474 **Tu es refugium meum a tribulatione que circūdedit me: exultatio mea: erue me a circundantibus me.**

¶ Hic cōſequenter agit de tertia parte ſatiſfactōis que eſt corporis maceratio. Ubi notandū q duplices ſunt tribulationes. ſ. quedā ab extrinſeco: vt que nobis miniſtrantur a mundo vel diabolo. Alie intrinſece vt q̄ miniſtrantur ab intrinſeco. ſ. a propria carne: ꝛ ſic tribulatio dicit omne illud qd̄ appetitui carnali ꝯtrariatur vt caro appetit voluptatem ꝛ delectationē: tribulatio ſibi eſt diſciplina. caro appetit cibis repleri: tribulatio eſt fames. caro appetit delicate nutriri: tribulatio ſibi eſt abſtinētia. Et de iſta tribulatione qua caro affligitur per abſtinentiā dicit. Suſtenta eum pane tribulationis et aqua anguſtie. Iſta tribulatio aiam nō turbat ſed mūdat. Tob. 3. In tempore tribulatiōis peccata dimittis. Iſta tribulatio deum nō expellit: ſed ipſum nobis proximum facit. Cum ipſo ſuȝ in tribulatione. Et hoc eſt qd̄ dicit. Tu es refugiū meum a tribulatione que circūdedit me. i. quando carnē affligo, ꝛ ſic carnis tribulationem patior: tunc tu mihi es refugiū: q2 ſcȝ ſpūi das conſolationē. Ideo ſubdit. Exultatio mea. ¶ Sed q2 quando homo ſic tribulat a carne afflicta demones tunc maxime ad carni cōplacendū hoiem tentāt: ſicut apparuit in capite noſtro: q2 ſtatim poſt ieiuniū diabolus ad ipſū tentandū acceſſit. Ideo tūc maxime diuinū inuocādū eſt adiutoriū. d. Erue me a circūdantibus me. pſal. 58.

Tribulatio duplex
3. reg. 22.
Thobie. 3
ps. 90.
Exultatio

Eripe me de inimicis meis de9 me9: ꝛ ab inſurgētibus me libera me. Hiere. 15. Erue me ab his q̄ ꝑſequunt me. ps. 58. Hiere. 15.

¶ Sed circa iſtas tres ptes ſatiſfactionis cadit dubiū: q̄ illaꝝ ſit magis ſatiſfactoria. Et videt ꝑmo q oratio: q2 ſatiſfactio deo recōciliat: ſed oratio maxime deo nos recōciliat ꝛ nos ſibi vnit. Qd̄ aūt ieiunium, ꝓbat. q2 illud opus eſt magis ſatiſfactoriū qd̄ eſt magis penale: ſȝ ieiuniū eſt huiōi. Qd̄ autē elemoſyna: ꝓbatur ꝑ illud qd̄ habet. 1. Thimo. 4. Exerce teipſum ad pietatē: q2 pietas valet ad oia. Rūdeo vn̄ primo notādū q ſatiſfactio recte ꝑ iſta tria diſtinguitur. Cū eni ſit triplex radix pctī ſm̄ illud. 1. Io. 2. ſcȝ. Cōcupiſcētia carnis: ꝛ contra hāc eſt ieiuniū. Cōcupiſcentia oculoꝝ: ꝛ cōtra hanc eſt elemoſyna. Et ſuperbia vite: ꝛ cōtra hāc eſt oratio. Et hoc dico appropriate: q2 q̄uis vnūquodq; hoꝝ valeat cōtra oēs: appropriate tn̄ magis opponit: ſicut dictū eſt. Tūc ad queſtionē dicendū q in ſatiſfactione tria ſunt: ſcȝ vitatio culpe: ꝛ ad hāc maxime valet oratio. Scdm̄ eſt augmentū gr̄e: ꝛ ad hāc maxime valet elemoſyna: q2 ꝑ hanc hō ſibi facit amicos q̄ impetrāt grām. Tertiū eſt ſolutio pene: ꝛ ad hāc maxime valet ieiuniū. et hoc ē infimū in ſatiſfactiōe: alia tn̄ duo ꝓponderant.

Queſtio.
Satiſfactio. oratio. elemoſyna:
1. thim. 4.
Nota.

Intellectuȝ tibi dabo ꝛ inſtruā te ī via hac qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos. 475
24. q. 1. nō turbat.

¶ Hec eſt quarta ps in q̄ ponit mētis penitētis clara ꝑluſtratio. Et diuidit in ptes tres. Q2 primo ponit penitentis illuſtratio. Scdo pctōris reuocatio. ibi. In camo. Tertio iuſtificati gloriatio. ibi. Letamini in dn̄o. Quantū ad primū ſciendū q penitens duas magnas grās recepit a deo. ſ. culpe remiſſionem ꝛ gratie collationem. Culpa aūt remittit ſtatim cū a pctōre deteſtat ꝛ cōfeſſionis ꝓpoſitū habet. Et grā infundit cū ad dei amorē acceptat. Sed forte penitēs ſe excuſabit. d. Quō potero deteſtari pctā mea ꝛ illa confiteri cū illa non cognoſcam? q2 multotiens quis eſt in pctō cui9 nō hȝ conſcientiā: iuxta illud pſal. 18. Delicta quis intelligit? ꝛc. Hic rñdet xp̄s. d. Ego dabo tibi intellectū: quo ſcȝ cognoſces oīa tua pctā illa tibi imputādo: nō deo: nō fato: non ſtellis: nō cōſtellationib9. Intellectū etiā tibi dabo quo cognoſces remiſſionē pctōꝝ ꝛ virtutes alias te habere: nō ex te ſed ſolo gratie dei dono. qd̄ ideo dicit. Q2 ſacrā ſcripturā dedit nobis: ꝑ quā de oib9 nobis occurrentib9 ſufficienter informamur. Declaratio ſermonum tuoꝝ illuminat: ꝛ intellectū dat paruulis. Et hoc idem alijs verbis cōfirmat. d. Et inſtruam te in via hac. ſ. preſentis vite: qua gradieris. Et firmabo ſuper te oculos meos. Docet experientia q nihil tam faciliter mouet oculos alterius ad recipiendum quantum facit oculis ſuis illum reſpicere. Et ſm̄ iſtum morem dicit. Firmabo ſuper te oculos meos: vt ſcȝ tu oculis tuis in me ſemper intendas. quia vt dicitur. Oculi domini ſuper iuſtos. Oculos enim ſuos erga nos firmat ꝛ aperit de9: quando peccata noſtra in preſenti conſiderat ꝛ punit ne puniat in eternum more medici: qui ſanandum ſecat ꝛ vrit. Sed illos claudit a nobis quando peccata noſtra quaſi non conſiderans hic impunita dimittit vt in eternum puniat more medici qui infirmo non ſanando oia concedit ad libitum. vnde pſal. 32. Ecce oculi domini ſuper metuentes eum. ꝛc. vt eruat a morte animas eorum. ſ. eterna. Et ex hoc arguuntur ſuperbi: qui nolūt hic adeo reſpici vt corrigantur. Unde ſubditur.

penitētie. Cognitio
ps. 18.
ps. 118.
Oculus videre.
ps. 33.
ps. 33.

Nolite fieri ſicut equus ꝛ mul9: quibus non eſt intellectus. 476

¶ Conuertit eñ nūc ſe penitens ad ſuperbos.d. Nolite
fieri.⁊c. Ubi nota ꝙ duo ſunt maxime pctā ꝗ hominē
retrahūt a penitētia ⁊ a peccatoꝝ ſuoꝝ cōſideratione.ſ.
ſuperbia ⁊ luxuria. Superbia eñ nō vult corrigi. Lu=
Supbia ꝑ equū ſigt. xuria querit carnaliter delectari. Superbia autem per
equum: ſed luxuria ꝑ mulum figuratur. Qḋ eñ ſuper=
Luxuria ꝑ mulū ſignificatur bia ꝑ equum figuret patet: q2 equus ꝗ recta ceruice in=
tendit ſuperbos ⁊ elatos ſignificat: vt hic dicit glo. Uñ
Grego. 31. Grego. dicit. Equi noīe ſuperbia dignitatis tēporalis
mor.c.18 accipitur: Salomone atteſtante qui ait. Uidi ſeruos in
Eccl.10. equis ⁊ prīcipes ambulantes quaſi ſeruos ſuper terrā.
Ois quippe qui peccat ſeruus eſt peccati. Serui ergo i
equis eſt dū peccatores ſuperbia p̄ſentis vite dignitati
bus efferūtur. Principes vero quaſi ſerui ambulāt cū
multos dignitate virtutū plenos nullus honor erigit:
ſed ſumma hic aduerſitas velut indignos deorſū pre=
Ps.75. mit. Hinc rurſū dicit. Dormitauerūt qui aſcenderūt
equos.i. in morte ſic. mētis oculos a veritatis luce clau
ſerūt ſuperbi qui in preſentis vite honore cōſiſtunt. Lu
xurioſi vero per mulū figurātur. nā vt dicit magr̄ de ꝓ=
prietatibꝰ. Mulus ex equa ⁊ aſino originē trahit. et ſic
in mulo libido etiā ad alienam ſpeciē intendit. Sic eñ
luxurioſos ꝑ mulum denotabat angelꝰ dicēs Thobie.
Tobie.6. In eos ꝗ cōiugia ita ſuſcipiunt vt deum a ſe ⁊ a ſua mē
te excludāt: ⁊ ſue libidini ita vacent ſicut equus ⁊ mulꝰ
quibꝰ nō eſt intellectus ſup eos habet demoniū poteſta
tem. Dicens ergo. Nolite fieri ſicut equus ⁊ mulus.idē
eſt ꝙ nolite fieri ſuperbi neq3 luxurioſi: q2 iſta duo pctā
maxime excecant intellectū ne ſeipm̄ cōſiderare valeat
⁊ ad ſtatum penitentie peruenire.

477 In chamo ⁊ freno maxillas eo=
rum conſtringe: qui non appro
ximant ad te.

¶ Hic ꝯſr ponit peccatoꝝ reuocatio. Reuocātur enim
Aduerſitas. pctōres ad ſtatum penitētie per paupertatē: infirmita=
tem: vel per alias aduerſitates ⁊ miſerias. Hic eñ ca=
Camus. Frenum. mus ⁊ frenū duplices aduerſitates ſignificant. Per ca=
mum accipe aduerſitates maiores. ſed per frenū leuio=
res. Camus eñ eſt quoddam genus freni quo magis
grauatur equus. frenum autem leuiꝰ portat. Uñ glo.
In camo ⁊ freno maxillas eorū conſtringe.i. in maiori
Tpalia ⁊ minori tribulatione. Per maxillā autem ad cuiꝰ mo
Maxilla. tionem cibꝰ maſticatur intellige rerū temporaliū abū=
dantiam. Quid eſt ergo cōſtringere maxillam niſi tē=
poralia parce cōferre: vt ſaltē neceſſitate ſic cōſtricti ad
deum redire cogantur. Unde magr̄ in glo. In camo ⁊
freno maxillas eoꝝ cōſtringe.i. parciꝰ da eis victualia:
vt ſaltem neceſſitate coacti redeāt: ſicut ⁊ animalia que
fame preſſa manſueſcunt. Sic enim dominus peccato
Ezech.29. ri quem vult cōuertere dicit. Ponam frenum in maxil
lis tuis. O deus quot neceſſitate preſſi conuerſi ſunt ad
Joan.9. dñm. Sic enim cecus natus. Sic chananea a demonio
Mat.15. vexata. Sic ille homo languidus. Sic ille homo clau=
Joan.5. dus ſanatus per Petrum. Quādo igitur peccator elō=
Act.3. gatur a deo: aduerſitate premitur vt reuertatur. Et hoc
eſt quod ſubdit. Qui nō approximant ad te. Sunt eñ
quidam qui etſi peccant carnis imbecillitate a pijs ta=
men precibus nō recedunt. Et ſunt qui peccando deū
inuocare ꝯtemnunt: ⁊ tales maxime vt reducantur ad
uerſitatibus ſunt arctandi. Talia enim aduerſa vite p̄
ſentis ſunt leuia/ ſ3 future ſunt grauiſſima: p̄ſentibꝰ iu
ſti premuntur ſed peccatores ꝗ reuerti nolūt eternis. Et
hoc eſt quod ſubditur.

478 Multa flagella peccatoris: ſpe=
7.q.1.cū3 grauiſſio.
rantem autem in domino miſeri
cordia circundabit.

¶ Hic enim accipit peccator ꝓ obſtinato: ꝗ ad deū per
penitentiā cōuerti renuit. Sed nunquid plura ⁊ maio Queſtio.
ra ſunt flagella ⁊ aduerſa iuſtoꝝ ꝙ pctōꝝ: cum aplȷ́s.d. Aduerſa bonoꝝ.
Heb.12. Quē enim diligit dñs caſtigat. Flagellat aūt Aduerſa
oēm filium quē recipit. Et Hiere.12. dicit. Uia iniquo maloꝝ.
rum proſperat: bene eſt oibus qui inique agunt.⁊c. Et
Job.12. dicit. Abundāt tabernacula pdonum ⁊c. Sed
notandū ꝙ flagellant boni in p̄ſenti vita ad breue tēpꝰ
vt gaudeant ineternū. mali autē gaudēt hic ad breue
tēpus vt flagellent ineternū. Cum igit a fine res deno
minetur bona vel mala: grauis vel leuis: multiplex vel
nō. Hinc eſt ꝙ q2 finis flagelloꝝ bonoꝝ qui flagellātur
⁊ corrigunt eſt bonus ⁊ perpetuus. ideo ipſoꝝ flagella
nō mala ſed bona: non grauia ſed leuia: non multa ſed
pauca dicunt. E contra autē cōſidgrato fine maloꝝ coꝝ
flagella dicunt mala grauia aut multa. Similiter q2
cōſideratio premij minuit vim flagelli. ſic ⁊ cōſideratio
cruciatus ꝑpetui augere debet vim flagelli p̄ſentis. Po
namus ꝙ duo ſint in eodē carcere poſiti eiſdem vincu=
lis mancipati. Unus vt ꝓbata ſua innocentia corone
tur. alius vt probata ſua malicia decapitet. Cui carcer
erit maioris flagelli: nōne decapitando? Sic in ꝓpoſito
cōſiderato fine flagella iuſtoꝝ ſunt leuia ⁊ modica: ſed
maloꝝ multa ⁊ grauia. Que omnia bene oñdit Grego Greg.li.8.
rius.d. Mercēnariꝰ cum faciēda opera cōſpicit mentē mor.c.7.
protinus ex grauitate laboris adijcit: cum laceſſentem Premij
animū ad cōſiderandum operis premium reuocat: qḋ ꝯſideratō
graue perpendit ex opere/ leue eſtimat ex remuneratio minuit pe
ne. Sic electi cum mūdi huius aduerſa patiunt: cū ho= nam.
neſtatis cōtumelias: rerum damna: cruciatus corporis
tolerant eſſe grauia quibꝰ exercentur penſant. ſed cum
mentis oculū ad eterne patrie cōſiderationem tendunt
ex comparatione premij ꝙ ſit leue quod patiūtur inue
niunt. Qḋ enim valde eſſe importabile ex dolore oñdit
cōſideratione premij leuigat. Hinc eſt ꝙ Paulus ſemꝑ
in ſeipſo robuſtius cōtra aduerſa erigitur: q2 nimirū fi
nem ſui operis ſicut mercēnariꝰ preſtolat. Graue nāq3
qḋ ſuſtinet eſtimat. ſed leue hoc qḋ per cōſiderationem
penſat. Ipſe quippe ꝙ ſit graue que patitur indicat: qui 2.corin.11.
in carceribus abundantiꝰ: in plagis ſupra modum: in
mortibꝰ ſe fuiſſe frequenter teſtatur. qui a iudeis quin
quies quadragenas vna minus accepit. qui ter virgis
ceſus: ſemel lapidatus eſt. ter naufragiū paſſus: nocte ⁊
die in profundum maris fuit. qui pericula fluminū: la
tronum: ex genere: ex gentibus: in ciuitate: in ſolitudi=
ne: in mari: in falſis fratribꝰ pertulit. qui in labore ⁊ in
erumna: in ieiunijs multis: in fame: ſiti ⁊ frigore ⁊ inu
ditate laborauit. qui foris pugnas: intus timores ſu=
ſtinuit. qui vltra vires grauatum ſe aſſerit.di. Supra 2.corin.1.
modum grauati ſumus ſupra virtutem: ita vt tederet
nos etiā viuere. Sed quomodo remuneratiōis lintheo
ſudorem tanti laboris tergat: ipſe denūciat.d. Nō ſunt Rom.8.
condigne paſſiones huius temporis ad futuram glo=
riam que reuelabitur in nobis. Finē itaq3 operis qua=
ſi mercēnarius preſtolatur: qui dū prouentū remunera
tionis cōſiderat vile eſtimat quod pene deficiens labo=
rat. Sic ergo ad ꝓpoſitum conſiderato fine flagella pec
catorum ſunt multa ſed iuſtorū ex ſpe premij ſunt pau
ca. Unde de flagellis iuſtorum dicitur. Qui diligit fi= Eccl.30
lium aſſiduat illi flagella vt letetur in nouiſſimo ſuo.
De flagellis autem malorum dicitur. Mors contritio Eccl.40.
⁊ flagella ſuper iniquos. Que omnia hic ponit pſal' di
cens. Multa flagella peccatoris: ſperantem autem in
domino miſericordia circūdabit.

479 **Letamini in dño ⁊ exultate iu-**
2.q.4. mē nam. **ſti: ⁊ gloriamini oēs recti corde.**

¶ Hic ꝯſr ponitur iuſtificatoꝝ gloriatio. Iuſti eñ ſicut
in vita beata in ſolo deo realiter gloriant: ſic ⁊ in vita ꝑ
Gloria. ſenti in ſolo deo ſpē glīaꝫ ponūt. Mali aūt non ſic. quo
Leticia. rū quidā alienis laudibus delectant ⁊ gloriā abinuicē
querunt. Alij gloriā ꝓpriam ſibi ſufficere arbitrantes i
ſeipſis gloriant quaſi falſe ſupponētes: ꝙ anima q̄ a ſe-
metipſa eſſe nō poteſt a ſeipſa poſſit eſſe beata. Sicut er
go cupidi glīa ⁊ laude aliena tota ſollicitudine illa ope
rantur que hoies mirent ⁊ laudent. Sic ⁊ in ſeipſis glo
riantes illa ſolū iudicāt eſſe ſectanda que ipſoꝝ arbiter
interior animus approbat. Et vtroꝛūqꝫ gloriā quaſi va
nam pſalmiſta tranſcendēs ait. Letamini in dño. ⁊c. vt
quid eñ aut de alterius hois aut de meo ſollicitus iu-
dicio gloriabor. Cuius iudicio nec reprobus nec laude
Nota. probatꝰ inueniar? Si eñ ante alioꝝ hoim tribunal me
ſtare oporteret merito in laudibus hoim gloriarer. Qđ
ſi meo ciſem iudicandus examine iure meo teſtimonio
contentus ꝓprijs laudibus delectarer. nunc autem nec
aliorum hoim nec meo ſum iudicio preſentandus ſed
dei. ergo ſolum in deo me gloriari oportet: vt ſcꝫ ꝑ oīa
verba cogitationes ⁊ opera nō meā ſed dei gloriā que-
Glīa iuſto rū i multis. ram. ¶ Eſt autē notandum ꝙ iuſti letantur in dño glo
riantur ⁊ exultāt multipliciter. ſ. dum gloriant in ſubti
litate diuine ſapiētie. In charitate actionis meritorie.
In aſperitate aſſumpte penitentie. In humilitate inter
ne conſcientie. Que omnia conſiderans propheta de q̄
Oſee.14. Oliua qͣtuor habꝫ colores. libet iuſto dicebat. Erit quaſi oliua gloria eiꝰ. Ubi no
tandū ꝙ oliua in ſuo fructu quattuor habet ſucceſſiue
colores: per quos figurant dicte quattuor virtutes qui
bus iuſti gloriātur in dño. Quoniā oliua primo eſt vi
ridis. ſecūdo rubea. tertio liuida. quarto nigra. Ut ſic
color viridis ſignificet claritatē diuine cognitiōis. Ru-
beus charitatē fraterne dilectionis. Liuidus aſperita-
Cognitio dei. tem penitentie ⁊ afflictionis. Sed niger humilitatē con
uerſationis. Primo ergo gloriantur iuſti in claritate di
Hiere.9. uine ſapientie. ſ. in hoc ꝙ deum cognoſcūt. Hec dicit do
minus. nō glorietur ſapiens in ſapientia ſua ⁊ non glo
rietur fortis in fortitudine ſua: ⁊ nō glorietur diues i di
uitijs ſuis: ſed in hoc glorietur q̄ gloriatur ſcire ⁊ noſſe
me. Si eñ ſumma beatoꝝ leticia cōſiſtit in facili viſio-
Ioan.17. ne diuinitatis. Hec eſt vita eterna. ⁊c. Quid mirū ſi in
hac vita mortali iuſti gloriant in diuinitatis cognitiōe
1.Corin.1. enigmatica. ꝓpter qđ dicit. Qui gloriat in dño glorie
tur. Hec aūt cognitionis gloriatio per viridem colorē
figuratur oliue: q2 ſicut inter oēs colores viridis ocu
los corporis reficit: ſic ⁊ diuinitatis cognitio oculos mē
Puer.3. tis. vnde Puer.3. Beatus vir qui inuenit ſapientiam.
Sequit. Longitudo dieꝝ in dextera illius: ⁊ in ſiniſtra
illius diuitie ⁊ gloria. Quid enim per dexteram niſi vi
ta beata? Quid per ſiniſtrā niſi preſens vita deſignat?
Iſta igitur cognitio diuinitatis habet in dextera longi
tudinem dierum: dum beatis ſine fine tribuit vitā. Sꝫ
in ſiniſtra diuitias habet ⁊ gloriam. dum in pſenti iuſti
Queſtio. gloriam in deo ponunt. ¶ Sed forte dices. quomodo in
cognitione dei hic gloriabor: cum ad ipſius cognitionē
Puer.25. nullatenus poſſim peruenire. dicēte ſapiente. Qui ſcru
tator eſt maieſtatis opprimetur a gloria. Rñdeo ꝙ et ſi
non clare diuinitas hic poſſit cognoſci tñ enigmatice.
1.Cor.13. Sol videt in ſpeculo ⁊ in aqua. Uidemus nunc per ſpeculum. ⁊c. Dicunt naturales
ꝙ quāuis noſter corporalis oculus clare corpꝰ ſolis vi
dere non poſſit ꝓpter ſue claritatis excellentiam. tamē
ſi accipiatur ſpeculum clarū: ⁊ ponatur in aqua clara
lucente ſole: tunc videbitur ſol triplicatus. ſ. vnus in ce
lo qui eſt fons luminis. vnus in ſpeculo qui generatur
a primo. ⁊ tertiꝰ in aqua qui generat ab vtroqꝫ. Sic ſpi
ritualiter debes facere ſi hic in cognitiōe dei vis gloria-
ri. Quid eñ per ſpeculū niſi rationalis aia: in qua vt i
ſpeculo dei gloria manifeſtatur cū ſit facta ad ipſius ſi-
militudinē ⁊ imaginem. Eſt eñ ſpeculum ſine macula Sap.7.
dei. ⁊c. Quid autē per aquā niſi ſpūſſancti deſignatur
gratia. Qui credit in me flumina de ventre eius fluent Ioan.7.
aque viue. hoc autem dicebat de ſpūſancto. ⁊c. Si igit
hic deum vis cognoſcere pone ſpeculū in aqua: vt ſcꝫ ſit
anima tua in ſtatu gratie. Et tūc videre poteris ſolē tri
plicatum. i. deum in tribus pſonis ſuppoſitatū. Tunc
eñ videbis vnum ſolem in celo. i. perſonam patris. Cū
enim celum inter omnia ſit maximū: maxime habet in
dicare potentiā ſui creatoris que patri appropriat. Ce Ps.18.
li enarrāt gloriam dei. ⁊c. Uidebis aliū ſolem in ſpecu
lo. i. perſonam verbi in humanitate aſſumpta. Cū eñ
ſpeculū dicat rationalis anima que eſt pricipalior pa
humanitatis aſſumpte merito per ſpeculū ipſa denota
tur: ⁊ ꝑ ipſam tota intelligitur humanitas aſſumpta.
Nos ſumus gloriā dei ſpeculantes in eadem imagine. 2.cor.3.
Cōſequenter videbis aliū ſolē in aqua. i. perſonā ſpiri-
tuſſancti ab vtroqꝫ ꝓcedentem in aqua. ſ. ſuaꝝ gratia
rum quibus aīa noſtra irrigatur ⁊ fecundatur. Spiri- Gen.1.
tus dñi ferebatur ſuper aquas. Et hec eſt prima gloria
iuſtoꝝ. ſ. in dei cognitione. Ipſe palam faciet doctrinā Eccl.39.
ſapiētie ſue ⁊ in lege dñi gloriabit. ¶ Secūdo gloriātur
ſcti in charitate actionis meritorie: q2 oia ſua opera ad Caritas.
dei glīaꝫ referūt. Oia in gloriā dei facite. Cū eñ oia iu 1.Corin.10
ſtoꝝ ſint a deo ꝑ ipſa gloriā nō ſibi ſed deo querūt. Io.7. Ioan.7.
Qui q̄rit gloriā illiꝰ q̄ miſit illū: hic verax eſt. Hec aūt
virtus charitatis per ſecundū colorem oliue qui eſt ru-
beus ad modū ignis figurat: q2 ſicut ignis inter oīa
elementa eſt magis actiuus: ſic ⁊ charitas inter oēs ha
bitus magis ad bona opera excitat. Dicūt naturales Amor in pulſu cognoſcit.
ꝙ qñ quis eſt amore alicuius pſone inflammatꝰ ex ve-
locitate pulſus ꝑcipitur ad quā pſonam talis ſic afficit.
Nam pluribꝰ pſonis ſibi nominatis audita pſona ad
quam afficitur cuius pſentia caret: ſtatim pulſus eius
fortius mouet. Et ratio eſt: quia tunc ſpiritus deſcen-
dit ad cor ratione amoris ⁊ cor ſic magis inflamma-
tum: magis mouet partes exteriores. Sic ſpiritualiter:
quādo homo eſt accēſus gratia ⁊ charitate audito chri
ſti nomine: ſtatim cor eius fortiꝰ mouet exteriora mem
bra ad bene operandū quaſi oim bonoꝝ deo gloriam re
ferens. Unde de iuſtis dicit. ꝙ ſunt repleti fructu iuſti- Phil.1.
cie per Ieſum xp̄m in gloriā ⁊ laudē dei. ¶ Tertio iuſti
gloriantur in dño per aſperitatem penitētie. Cū eñ glo penitētia.
ria filioꝝ ſit ſequi patrem: gloria militum ſequi regē:
gloria diſcipuloꝝ ſit ſequi magiſtrū. conſequens eſt vt
gloria iuſtoꝝ ſit ſequi deum patrē ipſoꝝ regem ⁊ magi
ſtrum. Gloria hois eſt ex honore patris. et Eccl.23. Glo Eccl.3.
ria magna eſt ſequi dñm. Cum igit xp̄s dñs ⁊ pater iu Eccl.23.
ſtorum tenuerit ſtatū aſperitatis penitentie: cōſequens
eſt vt gloria iuſtoꝝ ſit ipſe ſtatꝰ penitentie. Sic eñ opor Luce.24.
tuit xp̄ꝫ pati ⁊ ita intrare in gloriā ſuā. ¶ Quarto iuſti Humilitas.
gloriant in dño ꝑ humilitatem ꝯſciētie. Glorief ſup hu Iaco.1.
milis in humilitate ſua. Iob.22. Qui humiliatꝰ fue- Iob.22.
rit erit in glīa. Cuiꝰ rō eſt. nā ſm naturales: oīs motꝰ cū
ſit inter duos terminos ꝯtrarios. ſ. inter terminū a quo
⁊ terminū ad quē: oportet ꝙ motꝰ tendēs ad gloriā in-
cipiat a cōtrario glorie: qđ eſt depreſſio ſiue humilitas:
que antecedit gloriā: ſicut ſuperbiā ſequit depreſſio. Et
hanc rōnem facit ſapiēs. d. Superbū ſequit humilitas Puer.19.
⁊ humilē ſpū ſuſcipiet glīa. Hec aūt virꝰ humilitatis q̄ iuſti
in dño gliant per quartū colorē oliue. ſ. nigrū figurat: q̄
eſt niger. qui color inter oēs colores infimū occupat lo
cum humilitatem ſignificans: qua quis ſeipſm deſpiciat
⁊ infimum reputat. Et talis confuſio humilitatis ho-

Eccl. 4. minem ducit ad gloriam. de qua Eccl. 4. Eſt confuſio
ducens ad gloriã. Quibus oibus attentis merito dicit
Ps. 31. pſal. Letamini iuſti i dño ⁊ gloria. ⁊c. ¶ Circa pricipiũ
Queſtio. iſtius pſal. fuit mota queſtio. ſ. Utruz ſacerdos poteſta
Clauiu po te clauium alijs peccata remittere poſſit. Cuius tertius
teſtas ad articulus erat videre ad quid poteſtas clauiũ ſe exten-
qd valet. dit: quã nunc declaro ſub aliquib⁹ ꝓpoſitionib⁹. Pri
ma eſt ꝙ poteſtas clauiũ nõ ſe extendit ad remiſſionem
Magiſter li. 4. di. 18 culpe. patet per magrm. di. Sane dicere ac ſentire poſſu
mus ꝙ ſolus deus dimittit peccata ac retinet. Et tñ ec-
cleſie dedit poteſtatẽ ligandi ac ſoluendi. ſed aliter ipſe
ſoluit vel ligat: aliter eccleſia. Ipſe eñ per ſe tñ dimittit
peccata: qꝛ ⁊ aiam mũdat ab interiori macula. non aũt
hoc ſacerdotibus conceſſit: quibus tamen tribuit pote-
ſtatem ligandi atqꝫ ſoluendi. i. oſtendendi hoies liga-
tos atqꝫ ſolutos. Et confirmat: qꝛ peccatũ dimittitur in
Magiſter li. 4. di. 17 contritione: vt ait magiſter. Secunda ꝓpoſitio ꝙ pote
ſtas clauium nõ ſe extendit ad remiſſionẽ eterne pene:
Magiſter li. 4. di. 18 patet per magiſtrũ. d. Deus ipſe penitentẽ ſoluit a debi
to eterne pene. Et infra. Solus igitur deus ipſe hominẽ
abſoluit ab interiori macula ⁊ a debito eterne pene. Et
confirmatur: qꝛ nullus ſine peccato eſt debitor eterne pe
ne: penitens autẽ ante abſolutionẽ ſacerdotis eſt a pctõ
purgatus. Tertia ꝓpoſitio eſt ꝙ poteſtas clauiũ ſe extẽ
dit ad penã temporalẽ. ſ. debitam pro pctõ iam dimiſſo.
Magiſter li. 4. di. 18 patet p magiſtrum. d. Sacerdotes quoqꝫ ligãt poteſta
te clauiũ: dũ ſatiſfactionẽ pnie penitentibus imponũt.
Soluunt aũt cũ de ea dimittunt aliqd vel per eã purga
tos ad ſacram cõmunionem admittunt. ⁊c.

Exultate iuſti in domi no: rectos decet col laudatio.

480 de cõſe. di. i. qñ aũt.

¶ Iſte pſal. apud hebreos nullũ ha
bet titulum. ſm autem magiſtrũ in
glo. talem habet titulum. In finem pſal. dauid. Cuius
ſententia patet ex ſupradictis. Iſte ps nullam ꝓ funda
mẽto habet hiſtoriã: ſed a dauid fuit factus ad dei lau-
des cantandas: vt ſcꝫ per leuitas cantaretur in templo:
ſicut etiã ad hoc multos alios fecit. vnde ſola vnica ex-
poſitione iſte pſal. eſt exponendus. Diuiditur ergo iſte
pſal. in partes duas: qꝛ pſal. primo iducit fideles ad di-
uine laudis meritũ. ſecundo oſtendit laudantiũ deum
premium. ibi. Beata gens. Prima in duas. qꝛ primo
nos inducit ad dei laudationem. ſecundo ad hoc indu
cit multiplicem rationẽ. ibi. Qꝛ rectum eſt. Prima in
duas. qꝛ primo laudis diuine facit ꝓceptũ. ſecũdo lau
dationis oſtendit modũ. ibi. Cõfitemini dño. ¶ Quã-
Exultare in dño. tum ad primum dicit. Exultate iuſti in dño. ⁊c. Scdm
eñ grãmaticos ſalto. tas. cõponitur cuꝫ ex qd eſt extra:
⁊ fit exulto. tas. i. extra ſaltare. qñ ſcꝫ leticia interior cor
dis p actus exteriores extra ſaltat ⁊ demonſtrat. Et ſic
exultare in dño eſt leticiã mentis de deo habitã per exte
riores laudes extra oſtendere. Et hoc maxime docet iu
ſtos facere. tum ꝓpter dei reuerentiã que ſoluꝫ mundo
Eccl. 15. corde ⁊ munda lingua eſt ptractanda. Eccl. 15. Nõ eſt
Ps. 49. ſpecioſa laus in ore pctõris. Propter quod ps. Peccato
ri autem dixit deus: quare tu enarras iuſticias meas ⁊
aſſumis teſtamentũ meum per os tuũ. ⁊c. Nõ eñ de-
bite poteſt dei laudes loqui: qui deo in morib⁹ cõtradi-
Greg. li. 11 mor. c. 9. cit. Unde Grego. li. 11. mor. ca. 9. d. Cum ſacerdos non
Laudat dñm iuſt⁹ nõ pctõr. agit bona que loquitur ei etiaꝫ ſermo ſubtrahitur: ne loqͥ
audeat quod nõ operatur. Sicut p prophetam dicitur.
Peccatori aũt dixit deus. Quare tu enarras iuſticias
meas. ⁊c. Unde ⁊ deprecatur. d. Et ne auferas de ore meo
verbum veritatis vſqꝫquaqꝫ. Perpendit nãqꝫ ꝙ omni-
potens deus veritatis verbum facientib⁹ tribuit: ⁊ non
facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore ſuo nõ auferri pe Ps. 118.
tijt: quid aliud ꝙ gratiã bone operationis queſiuit? Ac
ſi aperte dicat. A bono opere errare me ne ſinas. ne dũ
amitto ordinem bene viuendi. rectitudinem perdam lo
quendi. Ex quibus patet ꝙ ſolum rectos deũ decet lau
dare. et hoc propter dei reuerentiã: ac etiã propter ipſoꝝ
maiorem gratiam a deo. qm̃ recte ab illo plus exigitur
cui plus datur. Et hoc eſt quod hic dicit. Rectos decet
collaudatio. ¶ Sꝫ dices. Qui dicuntur recti eſſe ⁊ tortuo Queſtio.
ſi? Ad hoc rñdet magiſter in glo. d. Curuus eſt qui lau Rect⁹ qs dicitur.
dat deum qñ ſibi bene eſt. blaſphemat autem qñ male Curuus
habet. Rectus vero eſt qui ſemper deum laudat in pro-
ſperis ⁊ in aduerſis. Recti ſunt qui dirigunt cor ſuum
ſm voluntatẽ dei que ſola eſt regula recta. et ꝓponit vo
luntatem melioris ſue voluntati. ſ. voluntatem oipotẽ
tis infirme ſue voluntati. Exemplo xp̃i qui patri orans
ait. Pater ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. Hec hu
mana voluntas erat proprium aliquid ⁊ tanꝙ priua-
tum volens. ſed qꝛ rectum hoiem vult eſſe: ⁊ ad illum di
rigi qui ſemper eſt rectus ſubdit. Nõ quod ego volo ſed
quod tu vis. Ac ſi diceret homini. Uide in me qꝛ potes
aliquod propriũ velle vt deus aliud velit. Conceditur hu
mane fragilitati aliqd proprium velle: ſed ſtatim cogi-
ta quid ſit ſupra te. i. deus. Illum ſupra te: te infra illũ.
Illum creatorem: te creaturã. Illum dñm: te ſeruũ. Il-
lum oipotentem: te infirmum. Subijcieſqꝫ voluntatem
tuã voluntati eius. et ſic eris rect⁹. Ideo ait. Rectos de
cet collaudatio. Non dicit laudatio ſed collaudatio ꝓ
pter vnitatẽ eccleſie. ¶ Aliter qs dicatur rect⁹ ⁊ quis cur
uus oñdit Hugo exponens illud pſal. 91. Qm̃ rect⁹ do Ps. 91.
minus deus noſter. ⁊c. d. Rectus deus rectũ fecit hoiẽ
ſimilem ſibi. i. ſine iniquitate ſicut non eſt iniquitas in
eo. Porro iniquitas cordis eſt nõ carnis vitiũ. vt p hoc
noueris in ſpũali portione tui ⁊ non in terrena liteaqꝫ
ſubſtantia dei ſimilitudinẽ conſeruandã ſiue reparan-
dã. Quanꝙ ⁊ corporis ſtaturaꝫ dederit deus hoi rectã
forſitan vt iſta exterioris corporis viliorisqꝫ figmenti re
ctitudo hoiem illum interiorem qui ad imaginẽ dei fa
ctus eſt ſpũalis ſue ſeruande rectitudinis amoneret. et
decor limi deformitatẽ argueret animi. Quid eñ inde Bernard.
centius ꝙ curuum recto corpore gerere animũ. Peruer
ſa res eſt ⁊ fœda luteum vas quod eſt corp⁹ de terra crea
tum habere ſenſum. oculos: libere ſuſpicere celũ: ſpiri-
tualem vero celeſtemqꝫ creaturã: affectus ſuos trahere
in terra deorſum. Et que debuit nutriri in croceis here-
re luto tanꝙ vna de ſuibus amplexariqꝫ ſtercora. Eru-
beſce anima mea ait corpus in mei cõſideratione crea-
ta creanti ſimilis. Rectum quoqꝫ accepiſti me adiuto-
rium ſimile tibi. vtiqꝫ ſm lineamenta corporee rectitu-
dinis. Quocũqꝫ te vertis ſiue ad deum ſurſum: ſiue ad
me deorſum. Nemo vnꝙ carnẽ ſuã odio habuit. Ubi-
qꝫ occurrit tibi ſpecies decoris tui. Ubiqꝫ ꝓ ſtatu tue di
gnitatis habes de magiſterio ſapientie familiarem ad
monitionem. Ego aũt meam quã ob tui gratiam acce-
pi rectitudinẽ teneo ⁊ conſeruo ꝓrogatiuaꝫ. Tu animo
non confunderis amiſiſſe tuam. Cur ſuã in te conditor
intuetur abolitã rectitudinem quã in me tibi cõſeruat
aſſiduéqꝫ repreſentat? Iam omne adiutoriũ quod tibi
ex me debebatur vertiſti tibi in cõfuſionẽ abutens obſe
quio meo. Indigne ergo humanũ corp⁹ inhabitas bru
tus ⁊ beſtialis ſpũs. Querere ⁊ ſapere que ſunt ſup ter-
ram curuitas aie eſt. meditari vero que ſurſum ſunt re Queſtio
ctitudo. Ex quibus apparet ꝙ recti dicuntur qͥ cor ad vers. d. offi
deum habent erectũ: ſed curui qui ad terrena. ciũ ſuũ in pctõ pecca

Cõfitemini dño i cithara: i pſal 481
terio decẽ chordarũ pſallite illi. 15. q. i. reſ pertimus

¶ Hic ꝓſr oſidit modum diuine laudis. Ubi nota. hic
enim ad deum laudandū exprimunt illa inſtrumēta mu
ſica. ſ. pſalterium ⁊ cithara: cum quibus laudes diuine
decantabant in templo ante arcaȝ dñi: vt ex illis inſtru
mentis intelligas modum quo ſpiritualiter deū lauda
re debem⁹. Et videndū eſt quid per citharā: quid ꝑ pſal
teriū decem chordaꝝ hic intelligatur. Primo ergo no-
Cithara multiplex tandū ꝙ cithara myſtice ſumpta triplex eſt in quo deuȝ
laudare debemus. ſ. Cithara aſperitatis penitētie. Ci-
thara humanitatis xpiſere. Cithara ligni crucis dñice.
Primo nāqȝ cithara ſignificat aſperitatē penitentie. Ci
thara nāqȝ eſt corp⁹ de ligno concauū: qđ chordis ner-
uiceis exiccatis per tactum manus ſonum reddit gra-
Penitentia. tioſum. Cor ſimiliter ⁊ corpus noſtrum ꝑ penitentiam
fit concauum atqȝ vacuum a cibis abſtinēs: que ſcȝ pe
nitentia ⁊ chordas exiccatas extendit deſuper. vñ ner-
uos ⁊ pellem remota pinguedine extendit ſuper oſſa: et
Nota. ſic corpus tactum bene ſonās laudes deo perſoluit. Si-
cut enim corpus cithare ſi plenū eſſet bene ſonare nō poſ-
ſet: ſic ⁊ corpus noſtruȝ cibis repletū laudes dei bene ſo
Job. 30. nare non valet. Et de iſta cithara penitētie dr Job. 30.
Grego. 20 mor. c. 31. Uerſa eſt in luctum cithara mea. Qđ exponēs Grego.
li. 20. c. 31. d. Per citharaȝ recta operatio. per chordas
vero cithare intentiones penitentium nō incongrue ac
cipimus. Qꝛ dum ad vitā aliam per afflictionem car-
nis tenditur quaſi extenta chorda in cithara per admi
rationem intuētum ſonat. Siccatur enim chorda vt con
gruum in cithara ſonum reddat: qꝛ ſancti viri per peni
tentiam caſtigant corpus ſuum ⁊ in ſeruitutē redigūt:
⁊ ſic ab imis ad ſuperiora tendunt. Penſanduȝ quoqȝ
eſt ꝙ ſi chorda in cithara min⁹ tendit non ſonat. ſi autē
amplius raucum ſonat: qꝛ nimirum virtus abſtinētie:
aut omnino nulla eſt ſi tantū corpus ſuum vnuſquiſqȝ
non edomat quantū valet. aut valde inordinatus eſt ſi
corpus atterit plusqȝ valet. Per abſtinentiam nāqȝ car
nis vitia ſunt extinguenda nō caro. Et ideo ſibimet mo
deramen debet eſſe: vt ad culpam caro nō ſuperbiat: et
tñ ad effectū rectitudinis in operatione ſubſiſtat. Iſta
eſt ergo cithara penitentie que in vero penitēte ad alio
rum etiam exhortationem deo laudes debet reſonare.
Ps. 91. Ad annunciandū mane miſericordiā tuā. ⁊c. In pſal-
terio decachordo: cum cantico in cithara. vbi glo. Bo-
num eſt pſallere cū cantico. i. verbo exhortationis ⁊ ci-
thara. i. opere ⁊ exemplo. Si enim bene loquens tantuȝ/
canticum eſt ſine cithara. Si autē bene operans tantuȝ
⁊ non loquens/ cithara eſt ſine cantico. Ideo ⁊ bene lo
quere ⁊ benefac vt ſit cithara cum cantico. Sic ergo cō
fitemur dño in cithara cū cantico. Sic ergo confitemur
dño in cithara quādo ipſius amore per penitentiā affli
Xpi humilitas. gimus debite corpora noſtra. Secundo cithara ſignifi
cat humanitatem xpi. ⁊c. Humanitas nāqȝ xpi cithā-
ra dicitur. Qꝛ corpus eius extenſum in cruce ad modū
cithare dulces ſonos emiſit. Unde corpus xpi ꝓ nobis in
cruce extinctum ſub nomine cithare excitauit pater per
reſurrectionem dicēs corpori defuncto illud pſal. 107.
Ps. 107. Exurge pſalteriū ⁊ cithara. Cui reſpondens xps ait. Exur
gam diluculo. qꝛ in diluculo. i. in aurora ſurrexit. Qđ
exponens Adā in libro de perſeuerātia dicit. Scipꝫ xpꝫ
penitentibus quaſi citharā fecit: dum per carnem pec-
cati tñ innoxiaȝ ꝓ nocentibus in ligno ſe crucis exten-
Crucis virtus. dit. Sic nimirum Dauid noſter Saul veſaniā tempe-
rauit: dū per crucis ſupplicia in ſuo corpore citharizās
ſua morte diaboli impetum temperauit. Eſt itaqȝ xps
pſalteriū ſm diuinitatem cuius cōtemplationis dulce
dine ſuos amatores oblectat. Eſt cithara ſm ſuſcepti
corporis paſſionem: dum ꝑ eis moriēs eos vocat ad ve
Gen. 4. niam. ⁊c. vt de xpo dicamus. Ipſe fuit pater oim canen
tium in cithara. Quid eſt ergo confiteri dño in cithara

niſi deo gratias reddere de xpi incarnatione ⁊ paſſione
factis pro nobis? Tertio cithara ſignificat lignum dñi
ce crucis. In cruce enim loco chordarum xps fuit extēſus
ſic vt omnia ſua oſſa poſſent dinumerari. Et de iſta citha
ra crucis figuraliter dicit. 1. Regū. 16. Quādocūqȝ ſpi 1. reg. 16.
ritus malus arripiebat Saul tollebat Dauid citharaȝ
⁊ percutiebat eam manu ſua ⁊ recedebat ab eo ſpiritus
malus. Dauid enim qui manu fortis interpretatur quē-
libet ſpūalem virum ſignificat. Saul vero qui abutens
interpretatur: voluptatem ſignificat carnis quē ſpirit⁹
malus tunc arripit qñ demon ipſa aliqua peccati tenta
tione accendit. Sed ſi dauid accipiat citharam ⁊ tāgat
mentem eius crucis myſterium predicando: ſtatim ſpi
ritus malus diſcedit ab eo. Hoc ideo qꝛ in cithara cru-
cis contra oia peccatoꝝ tentamēta virtutuȝ reperiet ſo
nos. teſte Adam in lib. de perſeuerantia de hac cithara
crucis dicente. Sunt enim in cithara crucis nouē quedā
notule: que nouum canticū reſonantes hoiem faciūt no
uum. Prima nota eſt fides non ficta. ſecūda humilitas
vera. tertia carnis continentia. quarta diſcipline graui
tas. quinta oris veritas. ſexta pietas fraterne cōpaſſio-
nis. ſeptima patientia in aduerſis. octaua deſiderium
eternitatis. nona imobilis animi conſtantia. Et de iſta
cithara crucis nobis ait xps. Uenter meus ad Moab Esa. 16.
quaſi cithara ſonabit. Qꝛ in cithara crucis venter xpi
extenſus ad omnes peccatores ſonos dedit virtutū. In
cithara ergo confitemur dño qñ de crucis myſterio agi
mus ſibi gratias. Et ad hoc nos inducens pſal. ait. Cō
fitemini dño in cithara. Sequit. In pſalterio decē chor
daꝝ pſallite illi. Per pſalteriū enim decem chordaꝝ intel
lige decalogum legis. ſ. decem precepta. Sicut enim pſal
terium manu tactum ſonum reddit. ſic decem precepto
rum obſeruatio in pſalterio laudat deuȝ. Et iſtos duos
modos laudandi deum. ſ. in cithara ⁊ pſalterio pſal. do
cet. d. Laudate eum in pſalterio ⁊ cithara. Ps. 150.

Cantate ei canticum nouum: be ne pſallite ei in vociferatione. 482

¶ Sicut enim cotidie noua beneficia a deo recipimus:
ſic cotidie nouas gratias ei debemus reddere ⁊ nouos Gratiarum
modos gratiarum actionis. Si enim carnalis amor ⁊ la actio.
ſciuus ſemper nouas cantilenas inuenit: quanto ma-
gis amor diuinus noua cantica. i. gratiaꝝ actiōes deo
reddere debet. Qꝛ non ſolum ore ſed magis corde mira
bilia dei narrare debemus. Cantate dño canticum no Ps. 97.
uum qꝛ mirabilia fecit. Et iſte cantus maxime compe Cant⁹ ec
tit clericis: qui tā in horis qȝ in miſſis dei mirabilia cā- cleſie ho-
tando populo narrare debet: vt ipſum ad deuotionem neſt⁹ eſſe
inducat. Et ideo ab iſto cantu omnis vanitas ⁊ laſciuia debet.
debet remoueri. vt oñdit Hugo in li. de abuſiōib⁹ clau. Hugo ili.
d. In eccleſia enim ad officium dei cantanduȝ ventū fue- de abuſiōi
rit: humilitatis honeſtas diligētius obſeruetur. ne cū b⁹ clauſtri
in eccleſia ante conſpectū dei venim⁹ deteriores efficia-
mur. Sunt enim quidam qui mente vagi: oculis attoni
ti: habitu diſſoluti: plana parietum proſpicientes perla
ſtrant: aliud cantant: aliud cogitant. in choro ſunt cor-
pore: ſed in foro mente. Sunt etiā alij cantores voce diſ
ſoluti: qui vocis ſue modulatione glorientur. aliud cā
tant qȝ libri habeant eccleſiaſtici forſitan vt magis pla-
ceant populo qȝ deo. qui ſic cantant non cantant in cho
ro cum Maria ſorore Moyſi: ſed in palacio cum hero
diade vt placeant diſcumbentibus ⁊ herodi. Delectan
tur in altitudine vocis: ſed nemo altius cantat eo queȝ
dominus audire conſueuit de monte ſancto ſuo. Ne-
mo dulcius cātat eo cui inclinat dominus aurem ſuā.
Eſto igitur cantando in valle humilitatis/ vt in mon- Nota.
te ſancto audiri merearis. Si ſic cantas vt ab alijs lau

dem queras: vocem tuam vendis ⁊ facis eam nō tuā
ſed aliorum. Habeto cantando in poteſtate vocē tuam:
habeto etiam animū tuum. Frangis vocem tuā: fran-
ge ⁊ voluntatem. Seruas conſonantiā vocū: ſerua ⁊ cō
cordiam morum: vt per exemplum cōcordes proximo:
Hierony. per voluntatem deo: per obedientiaʒ magiſtro. Et Hie
ro. in ep̄la. et habet̄ di. 92. cantantes. ait. Cantantes et
pſallentes in cordibus veſtris dn̄o. audiant hec adole-
ſcentuli: audiant hi quibus in eccleſia eſt pſallendi offi
cium/ deo nō voce eſſe cantādum: nec in tragediarum
modo guttur ⁊ fauces leniende ſunt vt in eccleſia thea
tralis moduli audiantur ⁊ cantica. Ad hoc eñ conſti-
tuti ſunt cantores in eccleſia vt deuote laudēt dn̄m: nō
vt aures demulceant audientium ⁊ ad laſciuiā ducāt.
2. para. 20 Sic enim de Joſaphat rege legitur: q̄ ſtatuit cantores
vt laudarent nomen dn̄i in turmis ſuis: ac voce conſo-
na dicerent. Confitemini dn̄o q̄m in eternum miſericor
dia eius. Sic ⁊ conformiter nūc pſal. dicit. Cantate ei
canticum nouum. ⁊c.

483 22. q. 5. humane.
Quia rectum eſt verbum dn̄i: et omnia opera eius in fide.

¶ Nunc pſr ad laudandū deum adducit multiplicē
rationem. oſtendit eñ q̄ deus multiplici ratione a no-
bis eſt laudand⁹. ſ. Ratione ſue fidelitatis que ꝓmiſſa
ꝑficit. Ratione ſue pietatis q̄ vniuerſa diligit. ibi. Dili
git miſericordiā. Rōne ſue ꝑtātis q̄ vniuerſa efficit. ibi.
Verbo dn̄i. Ratiōe ſue maieſtatis que oīa ſubijcit. ibi.
Timeat dn̄m. Ratione ſue veritatis qua omnia proſpi
cit. ibi. Domin⁹ diſſipat. Primo ergo laudādus eſt de⁹
a nobis rōne ſue fidelitatis: q̄r ſcʒ fidelis eſt in ꝓmiſſis.
Et hoc eſt qd̄. d. Q̄r rectū eſt v̄bū dn̄i. ⁊c. Et oīa opa ei⁹
Rectū eſt v̄bū dn̄i. in fide. i. in fidelitate. Rectum eñ dr̄ cuius medium nō
exit ab extremis. Verbū aūt eſt mediū inter intentionē
loquentis ⁊ eius effectum. Et ideo tunc verbum dicitur
rectum q̄n concordat cuʒ intentione loquētis ⁊ exterio
ri opere. Verbum ergo dn̄i ideo dicit̄ rectū: q̄r qd̄ ſonat
ab intentiōe ꝓcedit/ ⁊ per effectū perficit̄. Sic eñ dicit̄.
Ps. 144. Fidelis. Fidelis dn̄s in oībus verbis ſuis: ⁊ ſanctus in omnib⁹
operibus ſuis. Et nota ſm glo. q̄ aliter fidelis dicitur
deus nobis: aliter nos fideles dicimur deo. Fidelis eñ
dicitur deus cum dat homini qd̄ ꝓmiſit. Sed homo di
citur fidelis credens ꝓmittenti deo. Sic ergo deus no-
bis eſt debitor ex promiſſo nō ex cōmiſſo. Nos aūt deo
ſumus debitores ex promiſſo ⁊ ex cōmiſſo. Nos eñ ni-
hil committimus deo vt ipſum debitoreʒ teneamus cū
ab illo habeamus omnia quibus gaudemus. Et nota
q̄ hic accipitur verbum nō pro ipſo dei filio ſed ꝑ ꝓmiſ
ſis in ſacra ſcriptura: vel ꝑ prophetas a deo miſſos.

484
Diligit miſericordiam et iudicium: miſericordia domini plena eſt terra.

¶ Hic oſtenditur q̄ eſt laudandus ratione ſue pietatis
⁊ miſericordie. Miſericordia eñ intantum coniungit̄
iuſticie q̄ vna ſine altera eſſe nō poteſt. Nam miſericor
dia ſine iuſticia eſt quedaʒ diſſoluta fatuitas. Juſticia
vero ſine miſericordia eſt quaſi quedā crudelitas. Vn-
de ſupra pſal. 24. Vniuerſe vie dn̄i miſericordia ⁊ ve-
Juſticia. Mia. ritas. Et aduerte q̄ iuſticia miſericordiā in oībus nr̄is
operibus ꝓcedere debet: vt opera pietatis vel miſericor
Grego. 19. mor. c. 19. die recte poſſint nūcupari. vt oſtēdit Greg. di. Jlle quip
pe bene agit que pia ſunt: q̄ prius ſeruat que iuſta ſunt:
vt collat⁹ in proximis riuus miſericordie de iuſticie fon-
te ducatur. Nā multi proximis quaſi miſericordie ope-
ra impendunt: ſed iniuſticie facta non deſerunt. Qui
ſi veraciter proximis miſericordiaʒ facere ſtuderent ſibi-
ipſis debuerant prius iuſte viuendo miſereri. vnde ſcri
Eccl. 30. ptum eſt. Miſerere aīe tue placens deo. Qui ergo miſe
reri vult proximo a ſe neceſſe eſt trahat originem miſe-
Deut. 6. rendi. ſcriptū nāqʒ eſt. Diliges proximuʒ tuum ſicut te
ipſum. Q nō ergo alteri miſerendo pius eſt qui adhuc
iniuſte viuendo fit impius ſibimetipſi. Vnde per quen
Eccl. 14. dam ſapientem dicit̄. Qui ſibi neq̄ eſt cui bonus erit?
Elemoſina. Ad exhibendam quippe miſericordiaʒ vt indigentib⁹
plene exterius valeat impendi duo ſibi neceſſaria con-
gruunt. ſ. homo qui prebet ⁊ res que prebeat̄. ſed longe
incomparabiliter melior eſt hō q̄ res. Qui itaqʒ indi-
genti proximo exteriorē ſubſtantiā prebet: ſed vitaʒ ſuā
a nequicia non cuſtodit: rem ſuam deo tribuit ⁊ ſeipſm̄
peccato. hoc quod min⁹ eſt obtulit auctori: ⁊ hoc quod
maius eſt ſeruauit iniquitati. Sic igitur in nobis iuſti
cia miſericordiam precedere debet. Sed ſm noſtrū mo-
dum intelligendi in deo miſericordia ꝓcedit iuſticiaʒ:
q̄r iuſticia dei nobis preſupponit opera que omnia ipſe
miſericorditer fecit. Et ideo hic ait pſal. q̄ diligit miſeri
cordiā ⁊ iudicium. ſ. ꝯſequēter. Ex quib⁹ colligit̄ q̄ mi
ſericordia ſine iuſticia impendi nō debet. Vn̄ ait magi
ſter in glo. Caue ne amiſſa iuſticia ſis pauperi in mala
cauſa miſericors/ vt malā cauſaʒ ſibi foueas ⁊ eius ini
quitatem contegas. Nā ſi parcis flagello: percutis cor.
q̄r remanet iniquus. et inde fit nequior: q̄r videt iuſtū
ſibi fauere. Veruʒ licet miſericordia nō ſit ſine iuſticia.
miſericordia tñ relucet magis in operib⁹ dei. vnde ſub-
ditur. Miſericordia dn̄i plena eſt terra. Terra dicit nō
celi: q̄r celi non indigent miſericordia: vbi nulla eſt mi
ſeria. Jn terra hoīs abundat miſeria: ⁊ ſuperabundat
dei miſericordia. propter qd̄ ait pſal. Miſerationes ei⁹
ſup oīa opera eius. Quod declarans Ricardus oſtēdit
Ricard⁹. Mia dei ē vniuerſal. q̄liter dei mīa replet celū ⁊ terrā. d. Miſericordia implet
celū replet terrā. Dn̄e inq̄t in celo mīa tua. et alibi. Mi
ſericordia plena eſt terra. Et re vera periiſſet totū qd̄ de⁹
fecerat niſi miſericordia ſubueniſſet. Culpa ⁊ vitio q̄c-
quid in hunc mundum venerat auferebant. q̄r ⁊ flagi
tiās ſemper tendebat ad lapſuʒ ⁊ cogebat ad vindictā
ſemper iudicantis cenſura. Sic angelus deijcitur e ce-
lo. Sic de paradiſo exulat hō. Sic mundus delet̄ dilu-
uio. Sic gētes confundunt̄ linguis. Sic vrbes diuino
exuruntur incendio. Sic iudeam vltor xp̄i ſanguinis
romanus delet exercitus. Hec eſt xp̄i magna ⁊ lōga mi
ſericordia: qui iudicium oē ſeruauit ad vnuʒ. et totum
hoīs tempus ad penitentie deputauit inducias: vt qd̄
de vitijs ſuſcipit infantia: capit adoleſcentia: inuadit iu
uentus: contingit vel ſenectus. de peccato vl̄ tunc peni
Expectat d⁹ pctōres teat q̄n ſe ſentit iam nō poſſe peccare. Et tūc ſaltem rea-
tum deſerat q̄n iam illum relinquit reatus. faciat de ne
ceſſitate virtutem vt moriat̄ innocens q̄ totus in crimi-
ne vixit. Sic ergo deus ꝑ miſericordiam reddit quod ꝑ
iudicium deperierat: vt merito dicat pſal. q̄ miſericor-
dia dn̄i plena eſt terra.

Verbo dn̄i celi firmati ſūt: ⁊ ſpū oris eius omnis virtus eorum. 485 1. q. 1. inter catholicā.

¶ Hic pſr oſtēdit q̄ deus ſit a nobis laudand⁹ rōne ſue
poteſtatis. Et pmo oſtēdit ꝑtātē ſuā in corporib⁹ ſuperio
rib⁹. et ſecūdo i inferiorib⁹. ibi. Cōgregās. Quantū ad
primū. d. Verbo dn̄i celi firmati ſunt. Tante eñ ꝑtātis
eſt de⁹ q̄ verbo ſuo ꝓduxit celū ⁊ ipſuʒ firmauit ſic vt in
corruptibile maneat ieternū. vn̄ ⁊ ipʒ vocauit firmamē
tū. Vocauit celū firmamētū. Et notādū q̄ opa trinitatis
Gene. 1. Opa trinitatis ſunt duplicia. licet ab intra ſint diuiſa: vtpute gn̄atio cōpetit pr̄i nō fi
lio neqʒ ſpū ſctō. Spiratio aūt ꝯpetit pr̄i ⁊ filio ⁊ nō ſpūi
ſctō. tñ oīa opa trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. q̄r oēs

creaturã quã ꝓducit pať ꝓducũt fili⁹ ⁊ ſpũſſctũs: ⁊ ecõ
trario. Et hoc ſatis hic notať cũ oñdiť/ ꝙ oẽs tres pſone
diuine.ſ.pater fili⁹ ⁊ ſpũſſctũs celũ ꝓduxerũt ⁊ firmaue
Queſtio rũt. Hic eñ poniť pater: qꝛ dñs. hic poniť fili⁹: qꝛ verbo.
Spũſſctũs hic poniť ſpũſſctũs: qꝛ ⁊ ſpũ oris ei⁹ ⁊c. ¶ Sꝫ hinc erroꝛẽ
a pře ⁊ fi- aſſumpſerunt greci.d. ꝙ ſpũſſctũs a ſolo patre ꝓcedit ⁊
lio ꝓcedit nõ a filio: qꝛ hic dꝛ ſpũs oris ei⁹.ſ. pr̃is ⁊ nõ dꝛ ſpũs vbi.
Grecoꝛũ Qui ⁊ erroꝛẽ ſuũ cõfirmãt p illud qḋ xp̃s ait. Spũſſan
error de ſſ. ctus qui a patre ꝓcedit ille teſtimoniũ ꝑhibebit de me.
Joan. 15. Itẽ qꝛ in ſymbolo editũ in concilio Niceno ſic dꝛ. Et in
ſpiritũſctm̃ dñm ⁊ viuificantẽ ex patre ꝓcedẽtẽ. ⁊ nõ dꝛ
ex filio. Et in fine ſubiũgiť. Qui aliud docuerit vel p̃di
cauerit: anathema ſit. Ideo greci nos anathematiza-
tos dicunt. qꝛ dicim⁹ ſpiritũſctm̃ ꝓcedere a filio: qḋ ibi
nõ continetť. Qḋ eñ ſm nos ibi diciť. Qui a patre filio
ꝙ procedit. alterũ eſt a latinis additũ.ſ. filioq꜄. Sꝫ ſan-
de cõſe.di. cta mater eccleſia determinate ponit ꝙ ſpũſſanct⁹ a pře
5. ⁊ filio ꝓcedit. vt apparet de conſe.di.5. ſaluatoꝛ q̃ veri-
tas. Et p magiſtrũ lib.1.di.11. Ad illas auctoritates qꝛ
xp̃s dicit. qui a patre procedit. rñdit magiſter.d. Qꝛ cũ
dicat. qui a patre ꝓcedit. nõ addit ſolo: ⁊ ideo a ſe etiaꝫ
procedere nõ negat. ſed ideo patrẽ tm̃ noiat: qꝛ ad eum
ſolet referre etiã qḋ ipſius eſt: qꝛ ab illo habet/ vt cũ dicit
Joan.7. Doctrina mea nõ eſt mea. ⁊c. Eodẽ modo dicendũ ẽ ad
illud qḋ de iſto textu obiciť. Et ſpũ oris eius. ⁊c. Ad ali
ud vero qḋ de ſymbolo niceno opponiť: rñdet magr̃ vbi
ſupra.d. ꝙ cum diciť. Qui aliud docuerit vel aliter p̃di
cauerit.i. contrarium vel contrario modo predicauerit
anathema ſit. Et ſic aliud accepit ꝓ oppoſito. Et ſic cõ-
Apoc.vii. formiter loquiť Joan. Apoca.viii.d. Si quis appoſue-
rit ad hec apponet deus ſup illuꝫ plagas. ⁊c. Qḋ intelli
giť ſi quis appoſuerit cõtrariũ verbis in apoca. ſcriptis.

486 Cõgregãs ſicut in vtre aq̃s ma
ris: ponẽs in theſauris abyſſos.

¶ Hic ꝯñr oñdit dei poteſtateꝫ in inferioꝛib⁹ creaturis:
Aque ma vt in aquis. hoc expoſuerũt aliq̃ de mari oceano dicentes.
ris oceani ꝙ aque in mari oceano ſunt ꝯtra naturã detente: ita ꝙ
cõgregãť. ſi ſibi ipſis dimitterenť fluerẽt ſup terram ⁊ terrã diſſipa
rẽt: qꝛ ſunt altioꝛes terra in medio maris oceani. Vñ ſi
cut qñ deus filijs iſrael viã dedit p mediuꝫ maris: aque
erant illis quaſi mur⁹ ad dexterã ⁊ ſiniſtrã: vt habetur
Exod.14 Exo.14. qḋ tñ fuit cõtra naturã aque q̃ eſt fluida: ſꝫ po
teſtate dei detinebanť. Cõſimiliter qñ viam fecit eis in
ioꝛdane aque ſuperioꝛes q̃ deſcẽdebant ſteterunt i vnũ
Joſue.3. locũ: ⁊ ad inſtar mõtis intumeſcẽtes apparebant ꝓcul:
quod erat virtute dei contra naturã aquaꝝ. Sic dicũt
de aquis maris oceani/ ꝙ in medio ſunt altioꝛes terra:
⁊ tñ virtute dei cõtra naturã ipſaꝝ teneñť ſic ne fluãt et
diſſipent terram. Alij aũt hoc aliter exponunt.d. ꝙ a pri
cipio mundi ſcꝫ in tertia die creationis mũdi/ qñ deus
Aque in- cõgregauit aquas in locũ vnum: qꝛ prius p modũ eua
cluduntᷣ poꝛationis eleuate erant ſupra terram: ſed tertia die de
terra. dit eis depreſſitatẽ debitam ⁊ ſic occupauerunt minoꝛẽ
locum. ꝙ tunc etiã fecit quaſdã ꝯcauitates ⁊ cauernas
in terra in quib⁹ aque includuntť: vt apparet in monti
bus altis q̃ infra habẽt quaſdã cõcauitates in quibus
aque ſunt detente: que ⁊ fontes dicunť. Et de iſtis dicit.
Congregãs ſicut in vtre aquas maris. qꝛ ille aque pri-
mo fuerunt aque maris. Et de iſtis ſubdit. Ponens in
theſauris abyſſos. Aque eñ maris ratione ſue ꝓfundi
Geñ.1. tatis abyſſus dicuntur. Tenebꝛe erant ſup faciẽ abyſſi.
⁊c. Qḋ ideo ſic dicit: qꝛ ſicut theſauri in loco abſcondi-
to clauduntť: ſic ⁊ abyſſum aquaꝝ a nobis abſcõdit. Et
Ps.103. quantum ad oia iſta diciť. Abyſſus ſicut veſtimentuꝫ
eius ſup montes ſtabunt aque.

487 Timeat dominũ omnis terra:
23.q.6.ſcꝫ
mauici.

ab eo autẽ cõmoueantur omnes
inhabitantes oꝛbem.

¶ Hic ꝯñr oñdit deũ laudandũ ratione ſue maieſtatis
que ſibi omnia ſubijcit. Timoꝛ eñ eſt multiplex.ſ. mũ- Timoꝛ mul
danus ſeruilis ⁊ filialis. Et iſte timoꝛ filialis nõ eſt niſi tiplex.
quedã deuota reuerẽtia amoꝛis q̃ quis alteri ſubditur
⁊ ipſum offendere timet: qꝛ offenſam timet dilecti ⁊ non
penã. Et de iſto timoꝛe hic dicit. Timeat dñm ois terra.
ideſt ois hõ de terra creat⁹ p amoꝛẽ ⁊ reuerentiã ſubdať
dño: ſic ꝙ fugit peccare plus amoꝛe dñi q̃ꝫ timoꝛe ſuppli
cij. Iſte timoꝛ etiã manet in beatis. Timoꝛ dñi ſanctus Ps.18.
ꝑmanet in ſeculũ ſeculi. Ab eo autẽ cõmoueanť oẽs in
habitantes oꝛbem. Hic eñ oꝛat pſal. vt deus p ſuã miſe
ricoꝛdiã oẽs cõuertat ad ipm̃.d. Ab eo autẽ cõmouean
tur. ⁊c. q.d. vt oĩs terra timeat dñm modo p̃dicto ideo
oꝛo vt ab ipſo cõmoueanť. ⁊c. i. vt manu miſericoꝛdie
dei oẽs cõmoueanť. Et hoc a ſimili dicit doꝛmiẽtis: qui
manu cõmoueť vt euigilet. Ita ⁊ gratia dei pctõꝛes cõ-
mouet ipſos excitãdo vt vigilẽt ⁊ a ſomno pcti reſurgãt.
Et notanter dicit ab eo. q.d. nõ ab alio: qꝛ ſolus de⁹ ho- Cõuerſio
minẽ a pctõ poteſt excitare ⁊ ad penitẽtiã ducere. Et no dꝛ cõmotio.
ta ꝙ cõuerſio pctõꝛis recte cõmotio dꝛ. Nõne magna eſt
cõmotio qñ pctõꝛ cõmutať p penitentiã de vitijs ad vir
tutem: de odio ad gratiã: de filio ꝑditionis ad filiũ dei?
Et de iſta cõmotione q̃ fit p deũ diciť pſal.59. Cõmoui- Ps.59.
ſti terrã ⁊ cõturbaſti eaꝫ. ſana cõtritiones ei⁹ qꝛ cõmota
eſt. Cõmouet eñ de⁹ terrã qñ ad penitẽtiã pctõꝛes ꝯuer
tit pctã remittẽdo. Sꝫ ſanat cõtritiones ei⁹ qñ penã pec
catis debitã dimittit. Vñ ſtatim ſubdit cauſam quare
oẽs deum timere debẽt ⁊ ſibi ſubijci.d.

Quoniaꝫ ipſe dixit ⁊ facta ſunt: 488
ipſe mandauit ⁊ creata ſunt.

¶ Q.d. merito oẽs hoĩes illi ſubijci debẽt timoꝛe filiali.
Qꝛ ipſe dixit. ⁊c. qꝛ ſicut ſimplici volũtate ſua oia crea Ptãs dĩ.
uit de nihilo: ita põt oia in nihiluꝫ redigere. merito igiť
ſibi ſubijci debes ⁊ illũ timere. Nihil eñ p teipſum po- Ptãs nr̃a
tes niſi qḋ deus ꝑmittit. Cupiditatẽ nocẽdi p te habere nulla eſt
potes: poteſtatẽ aũt nocendi ſi ille nõ dat habere nõ po ſine deo.
tes. qꝛ nõ eſt poteſtas niſi a deo. Cupiditas eñ mala eſt
ſed illa nõ eſt a deo. ſed illa nihil nocere põt ſi ille nõ per
mittit a quo eſt ois poteſtas. Vñ de⁹ hõ ſtans ante ho-
minẽ ait. Nõ haberes aduerſum me poteſtatẽ vllã niſi Joan.19.
tibi datũ eſſet deſup. Vñ etiã ipſe diabolus nec vnã oui
culam potuit Job ſctõ tollere niſi pri⁹ deo diceret. mitte
manũ tuã.i. da p̃tãteꝫ. Vñ de hoc ipſe Job erudit⁹ non
ait. Dñs dedit: diabol⁹ abſtulit. ſed ait. Dñs dedit: dñs
abſtulit. Ex oib⁹ ḡ p̃dictis vult ꝯcludere pſal. ꝙ ſol⁹ de⁹
eſt timẽdus a nobis. qꝛ illa q̃ timenť nõ ali⁹ fecit ſed ipſe
ſolus creauit.d. Qm̃ ipſe dixit ⁊ facta ſunt. ⁊c. Ex iſtis
eñ vbis vult pſal. oñdere ꝙ oia citra deũ ab ipſo ſunt ꝓ
ducta noians facta ⁊ creata. Vbi nota ꝙ inter factuꝫ ⁊ Facere qḋ
creatum magna differẽtia eſt ſicut inter creare ⁊ facere. eſt ⁊ quid
Quoniã creare eſt ꝺ nihilo aliqḋ ꝓducere. Facere vo creare.
eſt aliqḋ de p̃iacenti materia opari. Et iõ creare qꝛ potẽ
tiã reqrit infinitã de⁹ creature nõ ꝯmunicauit/ ſꝫ bñ face
re. vñ creatura aliq̃ facit ſꝫ nõ creat. In vniuerſitate eñ
entiũ aliq̃ fiũt q̃ de nihilo fiũt: vt aie rõnales: q̃ ſm Ari. Phs.16.
daľ deforiſ. aliq̃ aũt fiũt ex p̃iacẽte materia: vt coꝛpalia. de aia lib⁹
et oia tã p̃ma q̃ꝫ ſc̃da ꝓducunť a deo. q̃ notans pſal. ait.
Qm̃ ipſe dixit ⁊ facta ſunt. q̃ ad oia ꝓducta ꝺ materia.
q̃ vo ad ꝓducta ꝺ nihilo ſubdit. Ipſe mãdauit ⁊ creata Ps.149.
ſunt. ¶ Sꝫ ſtatĩ vnũ inſurgit dubiũ: qꝛ ſi tãta differẽtia Queſtio.
eſt inter facere ⁊ creare ⁊ inter factũ ⁊ creatuꝫ. vñ ergo tã
ta varietas eſt inter ſymbolũ aploꝝ ⁊ ſymbolũ Niceni Symbo-
concilij qḋ cantať in miſſa. qꝛ in p̃mo dꝛ. Credo in deuꝫ lum.

patrē oipotentē creatorē celi ⁊ terre. In ſcḋo aūt ḋr. factorē celi ⁊ terre. Rńdeo pmo ꝙ oia ideo dici pñt creata: qꝛ deus a principio mundū ex nihilo ꝓduxit: quāuis ex iſtis productis poſtea alia fuerint facta. Et hoc attendētes apli in ſuo ſymbolo dixerūt. creatorē celi ⁊ terre. Sꝫ qꝛ poſtea inſurrexit error marchionis. ḋ. ꝙ diabol⁹ oim iſtoꝝ viſibilium que fiunt ⁊ nō creanť eſt cōditor. ideo hunc errorem volēs extirpare eccleſia in cōcilio niceno cōſtituit ſymbolū. ḋ. Credo in vnū deū. ⁊c. factorē oim viſibiliū ⁊ inuiſibiliū. Ex quo potes etiā notare ꝙ facere eſt quoddā verbum cōmune ad ly ꝓducere ex aliquo et ex nihilo: qꝛ dicit factorē oim viſibiliū ⁊ inuiſibilium.

Li.2. di.1. Magr aūt ponens differētiā ṗdictā inter facere ⁊ creare li.2. di.1. ibi accipit facere ⁊ creare ſtrictiſſimo modo: ſꝫ hic accipitur largo modo.

489 12.q.2 cū deuotiſſi.

Domin⁹ diſſipat cōſilia gentiū. reprobat autē cogitatiōes populorū: ⁊ reprobat cōſilia pricipū:

Hic ꝯſr oñdit ꝙ de⁹ ab oibus eſt laudand⁹ ⁊ timendus. ⁊ hoc rōne ſue veritatis q̄ oia ꝓſpicit. Nō eni ſolū exteriora hoim facta ꝓſpicit ſed etiā interiora. ſ. cōſilia ⁊ cogitatiōes. Et quas vult ꝓcedere pmittit: ⁊ quas nō vult ꝓcedere diſſipat. Et hoc eſt qḋ dicit. Dñs diſſipat cōſilia gentium. i. gentiliū: qꝛ coꝝ cōſilium erat ad idola colenda ⁊ ṗdicanda: ſicut modo eſt cōſilium fideliū ad cultum dei ampliandum: ⁊ iſtud cōſiliū gentiū diſſipat dñs qꝛ coꝝ idolatriā diſſipauit. Reprobat aūt cogitationes populoꝝ. ſ. iudeoꝝ q̄ popul⁹ dei dicebanť ꝓpter vnitatē in fide veri dei. quoꝝ cogitationes erat per xpi mortē diſſipare xpi nomē ⁊ fidē. Et tñ oppoſitū euenit qꝛ ꝑ eius mortē ⁊ reſurrectionē fuit nomen xpi adeo exaltatū ſup oē nomē, vt in noīe Ieſu oē genu flectatur ⁊c. Et reprobat cōſilia principū. i. demonum: q̄ mundo principes vocabanť: qꝛ principabātur in mundo. Nūc princeps hui⁹ mūdi eiicietur foras. Quoꝝ cōſiliū fuit finaliter xpi mortē impedire: ne de ipſoꝝ poteſtate humanum gen⁹ liberaret: ⁊ ideo viſiones imiſerunt vxori Pilati, vt viro ſuaderet vt nō interficerēt xpm. quorū tñ conſiliū ad nihilū redactum fuit. vt deducit Grego. Sic ⁊ condianum conſiliū demonū cōtra nos cotidie diſſipat deus: dū illud qḋ de nobis ſuis ꝯſilijs intēdunt auertit. vt oñdit Grego. ḋ. Hoc indeſinēter cōtra bonos conſilium maligni ſpūs ineunt: vt hi quos ſeruire deo innocue in trāquillitate cōſpiciunt: vexati aduerſitatibus ad voraginē culpe rapiātur. Sꝫ coꝝ cōſilij acumē deſtruiť: qꝛ pi⁹ cōditor cum virib⁹ flagella moderatur: ne virtutē pena tranſeat: ⁊ ꝑ aſtutiā fortiū humana infirmitas cadat. vñ hñ per Paulū ḋr. Fidelis autē deus qui nō patieť vos tentari ſupra illud qḋ poteſtis: ſed faciet etiā cū tētatione ꝓuentum vt poſſitis ſuſtinere ⁊c. vt merito pſal. dicat. Dñs diſſipat ꝯſilia gētium. ⁊c. Et hoc eſt qḋ ḋr Iob. 5. Cōſiliū prauoꝝ deus diſſipat. Sꝫ cōſilium dei null⁹ diſſipare poteſt. Et hoc eſt qḋ ſubdiť.

Conſilia gētilium diſſipare. — Cogitationes iudeorum. — Phil.2. — Ioā.12. — Grego.3. mor. — Greg.9.li. mor.34. — Cōſilium demonū. Tentatio — 1.corin.10 — Iob.5.

490 25.q.1. ſiō.

Conſilium autem dñi ineternū manet: cogitationes cordis ei⁹ in generatione ⁊ generationem.

Quamuis enim ſententia dei qñqꝫ mutetur: qꝛ ſtat in exterioribus ſignis. vt patet de Ezechia cui domin⁹ per prophetā dicit. Diſpone domui tue qꝛ morieris. ⁊c. Ad cui⁹ tñ orationē hec ſententia fuit mutata. 4. regū. 20. Conſilium aūt dei ⁊ cogitationes, qꝛ intrinſecā dei voluntatem important, nullatenus poſſunt mutari. vt oſtendit Grego ſuper illo verbo Iob. 23. Nemo poteſt auertere cogitatiōes ei⁹. ḋ. Sicut eni de⁹ eſt imutabilis natura: ita imutabilis eſt cogitatione. Cogitationē ꝗppe ei⁹ null⁹ auertit: qꝛ nemo reſiſtere occultis eius iudicijs preualet. Nam ⁊ ſi fuerunt quidā q̄ deprecationib⁹ ſuis eius cogitationē auertiſſe videātur. ita fuit interna eius cogitatio: vt ſententiam illi⁹ auertere deprecando potuiſſent: ⁊ ab ipo acciperent qḋ agerent apud ipꝫ. Dicat ergo. nemo auertere poteſt cogitationē eius: qꝛ ſemel fixa iudicia mutari nequaq̄ꝫ poſſunt. vñ ſcriptū eſt. Preceptum poſuit ⁊ nō preteribit. Et rurſum. nō eni cogitationes mee ſicut cogitationes veſtre. ⁊c. Cum ergo exterius mutari videtur ſententia: interius conſiliū nō mutatur: qꝛ de vnaquaqꝫ re immutabiliter intus cōſtituitur quicquid mutabiliter exteri⁹ operatur. Et nota ꝙ tante ſtabilitatis eſt diuinū conſilium ꝙ ſibi etiā famulatur malorum conſiliū: quod ad contrarium diuini conſilij tendere nititur. vt per multa exempla oſtēdit Grego. li. 6. mor. c. 11. ſuper illo verbo Iob. 5. Conſilia prauoꝝ diſſipat. ḋ. Sepe eni nōnulli ſapiētia humana inflati dum deſiderijs ſuis diuina iudicia contraire aſpiciunt: aſtutis eni reluctari machinationibus conātur. et vt ad votum ſuū vim ſuperne diſpenſationis intorqueant callidis cogitationibus inſiſtunt: ſubtiliora conſilia exquirunt: ſed inde voluntatem dei peragunt: vnde hanc immutare cōtendunt: atqꝫ oñipotentis dei conſilio dum reſiſtere nitūtur obſequunť. Et conſequēter multa ponit exempla dicens. ꝙ melius oſtendimus ſi pauca rerum geſtaꝝ exempla ad medium ꝓferam⁹. Ioſeph ſomnium viderat ꝙ ſuo manipulo fratrū eius ſe manipuli proſternebāt: ꝙ ſol ⁊ luna cum reliquis ſtellis ſe adorabant. Que quia pure fratribus retulit eorū corda future dominationis inuidia pauorqꝫ cōcuſſit: cūqꝫ ad ſe hunc venire cōſpicerent: malicia ſeuiente dixerunt. Ecce ſomniator ille venit: venite occidam⁹ eū. Cūqꝫ eis dominio ſe ſubijci metuunt: ſomniatorē in puteo deponunt: eumqꝫ hiſmaelitis tranſeuntibus vendunt. qui in egyptum ductus ſeruituti ſubditus: luxurie accuſatione damnatus: caſtitatis merito adiut⁹ ꝓphetie iudicio ereptus omni egypto prelatus eſt. per ſupernam vero ſapientiam prouidus frumenta cōgeſſit ⁊ futuro periculo famis obuiauit. Cūqꝫ in orbem fames creuiſſet de alimentoꝝ preparatione ſollicitus Iacob filios in egyptum miſit: qui diſpenſatiōi frumentoꝝ prepoſitum Ioſeph neſcientes inueniunt: atqꝫ vt mererentur alimenta ꝑcipere diſpenſatorē cōpulſi ſunt pronis in terrā ceruicibus adorare. Penſemus igitur geſte rei ordinē: cogitemus quomodo ſapientes in ipſa ſua aſtutia vis diuina cōprehendit. Ideo Ioſeph ab eis venditus fuerat ne adoraretur ab eis: ſed ideo adorat⁹ eſt ab eis qꝛ venditus. Aſtute nāqꝫ aliquid agere auſi ſunt vt dei cōſilium immutaretur. ſed diuino cōſilio quod declinare conati ſunt: retinendo ſeruierunt. Inde quippe coacti ſunt dei voluntatē ⁊ cōſiliū peragere: vnde hanc aſtute moliti ſunt cōmutare. Sic diuinum cōſilium dū deuitatur adimpletur: ac humana ſapientia dum reluctatur, comprehendiť. Cōſequenter ponit aliud exemplum de Saule ⁊ Dauid. Aliud de Iona ⁊ de alijs: vt merito dicam⁹ illud pſal. 65. Videte opera domini terribilis in cōſilijs ſuper filios hominum. Que omnia bene nunc conſiderans pſal. ait. Conſilium autem domini ineternum manet. ⁊c.

Conſiliū dei nō variatur. Sñia variari pōt. — Grego.16. mor.c.18. — Cōſilio dei etiā mali famulanť. Voluntati dei mali ſeruiunt. — Ioſeph. — ps.65.

Beata gens cuius eſt dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem ſibi.

491 24.q.1. alienus.

Hic cōſequenter pſal. oñdit diuine laudis premium. Et duo facit. qꝛ oſtendit primo laudis diuine premiū. ſcḋo laudis diuine principiū. ibi. De celo reſpexit.

Btitudo duplex. Ubi ſciēdū q̄ beatitudo eſt duplex. ſ. ſpei ⁊ rei. Spei ha
betur in vita iſta p virtutes ⁊ gratiā: ⁊ in ipſa cōtinue ꝑ
Math. 5. ficiunt iuſti. ſic eñ dicit Mat. 5. Beati pauperes. Bea
ti miſericordes. Beati q̄ lugēt. ⁊c. Sȝ beatitudo rei ſolū
habet in patria quo ad primā ſtolā ante reſurrectionē:
ſed quo ad ambas ſtolas erit cōpleta poſt reſurrectionē.
Unde per beatitudinem ſpei peruenitur ad beatitudi-
nem rei. Et de vtraq̄ poteſt iſte verſus intelligi. Beata
gens. ⁊c. Item notandum q̄ talis beatitudo ꝓmeretur
per diuinū cultum quo deus laudat ⁊ colitur: q̄ȝ ſine fi
Heb. 11. de impoſſibibile eſt placere deo. ¶ Perfecta beatitudo
Btitudo conſiſtit in tribus. ſcȝ rei pricipaliter cōſiſtit in trib⁹. ſ. In clara diuinitatis
viſione. In grata charitatis vniōe. In firma bonitatis
Viſio dīs intuens. intētione. Primo eñ ibi eſt clara diuinitatis viſio. In
preſenti eñ vita diuina eſſentia clara videri non poteſt
ſed ſolum p ſpeculum in enigmate. Sed a beatis in pa
tria clare videt ⁊ facialiter. Quā vt ait Bern. tripliciter
in eterna illa ⁊ vita beata beati fruuntur deo. ſ. vidētes
eum in omnibus creaturis: habētes eum in ſemetipſis:
⁊ quod ineffabiliter iocundius eſt atq̄ beatius ipſaȝ co
gnoſcentes in ſemetipſa trinitatem ⁊ gloriaȝ illā ſine vl
lo enigmate mundo cordis oculo contēplantes. Et iſtā
Math. 5. beatitudinis conditionem notans ſaluator ait. Beati
Joan. 17. mundo corde qm̄ ipſi deū videbunt. Et Joan. 17. Hec
eſt vita eterna vt cognoſcant te ſolum verum deum. ⁊c.
Dilectio charitatis ¶ Scdo ibi ē grata charitatis vnio: q̄uis eñ ibi ceſſet fi
des p clarā viſionē q̄uis ſpes ceſſet p ōſiderati adeptio
nē: charitas tñ ibi nō ceſſat ſȝ pficit p ſummā dilectionē.
Quā ſm Augu. in li. de pfecta iuſticia hois. preceptum
dilectiōis q̄ iubemur deū diligere ex toto corde ⁊ ex oib⁹
viribus: ⁊ primū nr̄m ſicut noſmetipſos. licet in via ex
toto nō poſſit impleri: pfecte tñ implebitur in celeſti bea
titudine: q̄ȝ ibi charitas non ceſſat ſed pficitur. Sic igit
in celeſti beatitudine erit perfecta charitas: vt quilibet
plus deū q̄ ſe diligat: ꝓximum quantū ſe: ⁊ plus quili
bet gaudebit de btitudine dei q̄ȝ de ſua. et tantū cuiuſli
bet angeli vel beati hois felicitate quantū ſi illā in ſeipo
Anſelm⁹. haberet. vt deducit Anſel. in ꝓlogo. Et iſtā conditioneȝ
Tobie 13. beatitudinis Tobias notabat. d. Bti oēs q̄ diligunt te
Securitas felicitatis. ⁊ gaudēt ſuper pace tua. ¶ Tertio ibi erit firma bonita
tis tentio. Ad hoc eñ q̄ quis ſit beat⁹ exigit q̄ habeat
ſecuritatem ſue felicitatis: aliter eñ ſemp timeret ab il-
la cadere: qđ ſine diſplicentia ⁊ pena eſſe nō poſſet q̄ nō
ſtāt cū btitudine: q̄ȝ beat⁹ eſt q̄ habȝ q̄cq̄d vult. ⁊c. Et iđ
Augu. 22. de ci. dei. dicit Auguſt. In illa eterna btitudie q̄cq̄d amabit ade
rit: nec deſiderabit qđ nō aderit. Oē qđ ibi erit bonum
erit. et ſumm⁹ de⁹ ſummū bonū erit. et qđ oino beatiſſi
mū eſt ita fore ſemp certum erit. Et adeo q̄ȝ ſic deſideriū
adimpletum erit in patria pſal. d. Beat⁹ vir q̄ adimple
bit deſiderium ſuum. qđ etiam nūc notat. d. Beata gēs
Poſſidet de⁹ a btis. cui⁹ eſt dñs de⁹ eius. ⁊c. ¶ Et in iſto verſiculo nota q̄ de
us poſſidetur a beatis: ⁊ beati poſſident a deo. Et ita de
us eſt poſſeſſor ⁊ poſſeſſio. Poſſeſſio q̄ȝ ex eo viuunt bea
ti: ⁊ ideo dicit Beata gens cui⁹ eſt dñs deus eius. Poſ
ſeſſor eſt q̄ȝ beatos gubernat ⁊ regit: quos in ſuā heredi
tatem elegit. Et quantuȝ ad hoc dicit. Populus quem
elegit in hereditatem ſibi. Et ſic deus eſt hereditas bea-
Pſa. 15. tor. Et ſic quilibet beat⁹ dicit illud pſal. 15. Dñs pars
hereditatis mee. ⁊c. Et beati ſunt hereditas dei: q̄ȝ tan
Gal. 4. q̄ȝ filios ipſos heredes elegit. Gal. 4. Qđ ſi filij ⁊ here-
des: heredes quidem dei. ⁊c.

492 De celo reſpexit dñs: ⁊ vidit oēs filios hominum.

Btitudis q̄ ſit cā. ¶ Hic oñdit pſr quid ſit huius beatitudinis fundamē
tale principiuȝ. Et duo facit. Q̄ȝ oñdit primo hui⁹ bea
titudinis principium. ſcđo hoc declarat p exemplū. ibi.
Non ſaluabitur. Quantum ad primū ſciēdum q̄ aliq̄
indagare volētes q̄ eſt principalis cauſa quare de⁹ ali
quos beatificat in patria aliquib⁹ dimiſſis: diuerſimo
de ſenſerūt. Quā aliq̄ dixerūt q̄ opera in charitate ⁊ ex
charitate facta ſunt hui⁹ pricipalis cauſa. Sȝ cōtra: q̄ȝ
electio dei qua nos elegit fuit ante mundi cōſtitutionē:
⁊ ſic opera nr̄a q̄ nōdum fuerāt nō fuerunt cauſe noſtre
electionis. Et hoc oſtendit aplš de Jacob ⁊ Eſau. d. Cū Rom. 9.
nōduȝ nati eſſent aut aliq̄d boni vel mali egiſſent dictū
eſt. Jacob dilexi: Eſau aūt odio habui. Alij dixerūt q̄ nō
ipſa opera, ſed preuiſio operuȝ eſt cauſa pdeſtinatiōis
ſic q̄ deus Jacob pdeſtinauit ad vitā q̄ȝ puidit ab eter-
no q̄ȝ Jacob bñ vteret libero arbitrio ⁊ crederet in eum.
Sȝ contra hoc eſt Augu. in pmo retra. d. q̄ ſi ꝓpter futu
ra merita quis eſſet elect⁹, iā nō ex gr̄a eſſet electio. non
ergo ideo elect⁹ eſt quis a deo q̄ȝ talis futur⁹ erat: ſed ex Auguſt.
electione talis futur⁹ eſt. Unū idē Augu. in li. de pdeſti-
natione ſctōꝝ ait. Nō q̄ȝ futuros tales nos eſſe pſciuit
ideo nos elegit: ſed vt eſſem⁹ tales p ipſaȝ electionē gra
tie ſue q̄ nos gratificauit. Et hoc eſt qđ aplš ait. Miſeri 1. cor. 7
cordiā cōſequut⁹ ſum vt fidelis eſſem. non ait q̄ȝ fidelis
erā. Ex qb⁹ apparet q̄ pricipalis cauſa quare q̄s a deo
beatificat eſt eterna dei pdeſtinatio ſiue electio ad vitā.
Et hoc eſt qđ hic dicit pſal. De celo reſpexit dñs ⁊ vidit
oēs filios hoim. ſ. ex ſe in naturalib⁹ eſſe equales. Sed
ſupple ex ſua gr̄a ſpeciali aliquos elegit ad pticipatio-
nē beatitudinis quā ex naturalib⁹ null⁹ aſſequi poteſt.
Et nota q̄ hic celuȝ accipit ꝓ occulta ei⁹ ſapientia in q̄
oia celant. Et hoc idem ſub alijs verbis repetit ad ma-
iorem expreſſionem. d.

De preparato habitaculo ſuo: reſpexit ſuper omnes qui habitant terram. 495

¶ Quid eñ eſt reſpicere dei niſi nos ad ſuā gratiā elige Reſpicere dei.
re vel vocare? Sic eñ qñ Petrum poſt negationē voca
uit ad gratiā ipm̄ reſpexiſſe dicit. Conuerſus dñs reſpe Math. 26
xit Petrū: ⁊ recordat⁹ eſt Petr⁹ verbi Jeſu. ⁊c. Et egreſ
ſus foras fleuit amare. Quid eſt ergo de pparato habi
taculo ſuo. i. de celo reſpexit ſup oēs q̄ habitant terram:
niſi elegit ad gratiā ⁊ gloriā quos voluit ex his qui ha
bitant terram? vnde glo. ait. Reſpexit ſup omnes. ⁊c. id
eſt miſericorditer vidit. Unde ⁊ hoc expreſſius decla-
rans ſubdit.

Qui finxit ſigillatim corda eoꝝ: qui intelligit oia opera eorum. 494

¶ Per corda eñ accipe aias quas deus ſigillatim creat
⁊ ꝓducit. Ubi ſciendum q̄ circa ꝓductionē aie ratio-
nalis alique fuerunt opiniones. vt oñdit magr. d. Quē li. 2. di. 18.
admodū mulieris corpus de viri corpore traductū fuit
ita putauerunt aliqui ipſius mulieris aiam de viri aia Aiaꝝ productio.
ꝓpagatam: ⁊ omnes animas pter primā de traduce eē
ſicut ⁊ corpora. Alij autem putauerunt oēs animas ſi-
mul ab [illegible] eſſe creatas. ſed iſte opiniones ſunt falſe.
vnde [illegible] Catholica aūt eccleſia nec ſimul nec ex tra
duce factas animas docet: ſed in corporibus per coituȝ
ſeminatis atq̄ formatis infundi ac infundendo creari.
Unde in eccleſiaſticis dogmatib⁹ animas hoiȝ nō eſſe
ab initio inter ceteras intellectuales naturas: nec ſimul
creatas (ſicut hi fingūt) docet Auguſti. d. Neq̄ cuȝ cor Auguſt.
poribus per coitum ſeminari ſicut quidam latinoꝝ pre
ſumptores affirmant. ſed dicimus corp⁹ tantum per co
pulam ſeminari. Creationem vero anime ſolum deum
creatorem noſſe eiuſq̄ iudicio corpus coagulari in vul
ua ⁊ compingi atq̄ formari. Ac formato iā corpore ani

maʒ creari ⁊ infundi: vt viuat in vtero hō ex aīa. ⁊c. Et huius dicti veritas ex iſto textu habeť. d. Qui finxit. i. creauit ſigillatim corda eorum. Hic eñ ſatis innuit ꝓpheta ꝙ nō animā de aīa facit deus ſed ſigillatim aīas de nihilo creat. Quāuis eñ oēs anime ſint eiuſdem ſpeciei: diſtiguanť tñ indiuidualiť ⁊ varianť i operationibus cōiunctæ corporibus: qꝛ alique bene operantur et alique male: que oīa deo ſunt manifeſta. ⁊ ideo ſubdit. Qui intelligit oīa opera eorum. Ex hoc vult habere ꝙ oēs anime in creatione ſunt equales in ſuis naturalibus: qꝛ omnes ſigillatim creantur a deo. Sed ꝙ alique declinent poſtea ad bonū hoc eſt ſingulari gratia diuine electionis: vtputa qꝛ deus elegit ab eterno iſtam animam ⁊ non illam.

495 **Non ſaluatur rex per multā virtutem: ⁊ gigas nō ſaluabitur in multitudine virtutis ſue.**

¶ Hic cōſequenter ꝓbat ꝑ exemplum ꝙ diuina electio ſiue ꝓuidentia eſt primū principium beatitudinis noſtre. Et ponit exemplū primo in reprobis. ſecundo in electis. ibi. Ecce oculi dñi. Unde in prima parte pſal. talē

Saluare nullꝰ pōt ſeipſu. facit rationem. Nullus homo virtute ꝓpria ⁊ naturali poteſt ſaluari temporaliter. igiť multo fortiꝰ nec poteſt virtute ꝓpria beatificari eternaliter cum incomparabiliter ſecundū ſit maius primo. Antecedens aūt probať

Seon. multipliciter. Primo de Seon rege qui cum maximo exercitu egreſſus eſt obuiā filijs iſrael vt eos debellaret: qui virtute ſui exercitus nō ſolum victoriā nō obtinuit ſed ſeipm̄ nec populū ſaluare potuit ſed ante filios iſra=

Num. 21. el cum populo ſuo corruit. vt habeť Num. 21. Et quā=tum ad hoc dicit. Non ſaluať rex ꝑ multam virtutem.

Og. Deut. 3. Secundū exemplū eſt de Og rege baſan q ſolus remā=ſerat de ſtirpe gigantum: vt habeť Deut. 3. Hic venit cū omni populo ſuo ⁊ tota virtute ſua vt expugnaret filios iſrael. Et dixit dñs ad Moyſen. Ne timeas illum qꝛ in manu tua tradidi illum. percuſſerunt igitur ⁊ hunc cū

Num. 21. omni populo ſuo: vt habetur Num. 21. Et quantuʒ ad hoc dicit. Et gigas nō ſaluabitur in multitudine virtu

1. reg. 17. tis ſue. Conſimiliter ⁊ hoc intelligere potes de Golia gigante quem dauid adhuc puer inermis occidit.

496 23. q. 1. noli. **Fallax equus ad ſaluteʒ: in abūdantia autem virtutis ſue non ſaluabitur.**

Pharao. ¶ Hic ponitur tertium exemplum de Pharaone: qui confidens in multitudine equorum ſuorum perſecutus eſt filios iſrael: ⁊ tamen ſeipm̄ ac populum ſuum tē

Exod. 14. poraliter ſaluare non potuit. ſed vt habetur Exod. 14. Ingreſſus eſt Pharao cum curribus ⁊ equitibus eius in mare: ⁊ reduxit ſuper eos aquas maris dominꝰ. Si ergo vt predictis patet exemplis nullus dignitate regali: nō exercitus multitudine: nō virtute corporis: nō virtute equorū ſe tēporaliter ſaluare poteſt: ergo multo minus eternaliter beatificare. Ex quo relinquitur propoſitum ꝙ ſola dei gratia ⁊ electio eſt primum principium felicitatis eterne.

497 14. q. 2. gloria eſt. **Ecce oculi domini ſuper metuētes eum: et in eis qui ſperant ſuꝑ miſericordia eius.**

¶ Hic conſequenter ponit exemplum de bonis oſtendens ꝙ omnis noſtra ſalus a deo procedit. Et duo facit Quia primo oſtendit cauſam noſtre ſalutis eſſe dei miſericordiam. Secundo ex hoc exemplo ſuo omnes allicit ad dei reuerentiam. ibi. Anima noſtra. Quantū ad primum ſciendum ꝙ quāq̄ȝ deus oculos corporales nō Oculꝰ dei

habeat: myſtice tñ habere dicať oculos quibus ſuos ele duplex. ſ.

ctos reſpicit. Et iſti ſunt duo. ſ. oculus iuſticie quo reſpi mīa ⁊ iuſti

cit peccantes ipſos puniendo tēporaliter. Alius eſt ocu cia.

lus miſericordie quo reſpicit iuſtos ipſos a peccatis preſeruando ſpiritualiter. Scdʒ enim Grego. deus oculos Greg. li. 11

clauſos tenet qñ peccata hic non punit. ſed ipſos aperit mor. 20.

qñ punit. Sic eñ habuit oculos ſuos ſuꝑ dauid quando peccatū eius purgauit ꝑ perſecutioneʒ filij ſui Abſalon ꝓpter qđ ipſe dauid deo dicebat. Imperfectū meū ps. 138.

viderunt oculi tui. ſ. ipſum puniendo. Oculos autē miſericordie aperuit ſuꝑ eum: ipſum ad gratiā ſuam reducendo. Oculi eius ad ſanctū iſrael. Sicut enim volens Eſaie. 17.

aliquam rem diligenter cuſtodire ſuꝑ illam firmat oculos ſuos: ſic ⁊ dñs oculos ſuos firmat ſuꝑ iuſtos. Oculi ps. 33.

dñi ſuper iuſtos: aures autem eius in preces eorum. Et ſi aliqñ ꝑmittat iuſtos hic temporaliter pati: totum tamen eſt ad vtilitatem ipſorum: vt ſcʒ per patientie meritum habeant premium maius. Et hoc eſt quod ſubdit. Et in eis qui ſperāt ſuꝑ miſericordia eius: nō in viribꝰ ſuis: non in meritis ſuis: ſed ſuper miſericordia eius. Et ad quid oculi domini ſunt ſuper metuentes eū: oſtē dit cum ſubdit.

Ut eruat a morte animas eorū: ⁊ alat eos in fame. 498

¶ Ecce aperte effectus oculorʒ ꝓdictoꝝ dñi: nā ad hoc Liberat

oculi iuſticie ſunt ſuper metuentes eum: ipſos tempo= dñs iuſtos

raliter puniendo. ad hoc vt eruat a morte animas eoꝝ. ſcʒ vt in iudicio eruantur a morte eterna. Oculi aūt miſericordie ſunt: vt alať eos in fame. ſ. vt hic alantur ſpiritualibus gratijs/ vbi fames eſt ⁊ virtutum penuria ⁊ abundantia mali. Sic eñ dicit dñs. Serui mei come= Eſa. 65.

dent ⁊ vos eſurietis. ⁊c. Sed qꝛ dñs qñꝗ ſperantes in ſe liberat nō ſolum a morte eterna ſed etiam a temporali. Ideo hoc totum de preſenti vita poteſt exponi. vt eruat a morte animas eoꝝ. vbi per animam accipe vitaʒ corporalem. Iſtud enim ſpecialiter de Helia poteſt exponi quem dominus eruit de manu Iezabelis volentis euʒ occidere. Et conſimiliter fuit de prophetis quos a perſecutione Iezabelis Abdias in ſpelunca occultauit. Et 3. reg. 18.

alat eos in fame. hoc realiter fuit de Helia: quem dominus tempore famis quando ſcʒ nō pluit ſuꝑ terram annis tribus ⁊ menſibus ſex dñs pauit coruorūʒ miniſterio. Quoniā/ vt dicitur. 3. Reg. 17. corui deferebant ei 3. reg. 17.

panem ⁊ carnes mane: ſimiliter ⁊ paneʒ ⁊ carnes veſperi. Et cōſequenter miraculoſe pauit cum longo tempo= Nutrit deus iuſtos.

re apud mulierem viduā sareptanaʒ ex modica farinula quantum pugillus capere poteſt: vt ibideʒ habetur. De Helia ergo ⁊ predictis prophetis quos Abdias tēpore famis pauit pane ⁊ aqua in ſpelunca. di. pſal. Ut eruat a morte animas eorum ⁊ alat eos in fame. i. tem=pore famis.

Anima noſtra ſuſtinet dñʒ: qm̄ adiutor ⁊ protector noſter eſt. 499 6. q. 1. q̄cūq̄ ⁊c.

¶ Hic ꝓſir oēs hortať exēplo ſuo ad dei reuerentiā. q. d. ſi eñ vt ex ꝓdictiſ patet ꝓncipalis cauſa nr̄e ſaluti' nō ſunt opa vel merita nr̄a ſed ſola dei volūtas ⁊ miā: ideo merito patienť debemꝰ deū ſuſtinere. i. ſuꝑ oīa tenere etiaʒ dū patimur aduerſa. Qđ ſe facere cōfiteť. d. Aīa noſtra ſuſtinet dñʒ. i. patiēter eiꝰ miaʒ expectat. Et hoc facile ē. Adiutor

Qm̄ adiutor ⁊ ꝓtector nr̄ eſt. adiutor in tribulatiōibꝰ. noſter dei

pſal. 45. Deꝰ nr̄ refugiū ⁊ vtꝰ: adiutor i tribulatiōibꝰ. ps. 45.

⁊c. Protector autē qꝛ ſpūalibꝰ gratijs nos deſuꝑ tegit.

ps. 17. Protector me⁹ cornu ſalutis mee ⁊ ſuſceptor me⁹. Et de
Greg. 33. iſta dei ꝓtectione ait Grego. Per pſalmiſtã dr̃: Scuto
moꝛ. c. 29. bone voluntatis tue coronaſti nos. Scuto bone volun
tatis nos dñs coronare ꝑhibeẗ: qꝛ quos protegẽs adiuuat
remunerãs coronat. Et quare patiẽter hic debem⁹ expe
ctare dñm. eſt ratio: qꝛ ꝑ patiẽtiã hic habitã in aduerſita
tibus ad leticiã ꝑueniem⁹ eternã. Et hoc eſt qḋ ſubdiẗ.

500 **Quia in eo letabitur coꝛ noſtrũ: ⁊ in noĩe ſancto eius ſperauim⁹.**

letitia ſeq̃ ¶ Quaſi dicat. Et ſi in preſenti tribulamur: in futuro
tur tribu- tñ letabitur coꝛ nr̃m in deo. Scḋm enĩ menſuram tribu
lationem. lationis ⁊ patiẽtie in futuro datur mẽſura cõſolationis ⁊
ps. 93. letitie. ps. Scḋm multitudinem doloꝝ meoꝝ in coꝛde
meo cõſolationes tue letificauerũt animã meã. Et qꝛ iſta
ↄſolatio ꝓcedit ex ſpe retributiõis. ideo ſubdit. Et in no
mine ſancto ei⁹ ſperauimus. Ubi ly ⁊ ſtat pro qꝛ. q̃ſi. d.
Quare in eo letabitur coꝛ nr̃m: ratio eſt. quia ſperaui
mus in noĩe ſancto eius. Cõſequẽter cõcludit pſal. diui
nam miſericoꝛdiam poſtulando. d.

501 **Fiat miſericoꝛdia tua domine ſuper nos: quemadmodum ſperauimus in te.**

¶ Quaſi dicat. Per miſericoꝛdiã tuã impleatur in no
bis qḋ dictũ eſt. ſcꝫ vt letemur in te. Et hoc nõ ꝑ nr̃a me
rita nr̃a: ſed de gr̃a tua. ideo ſubdit. Quẽadmodũ ſpe
Spes. rauim⁹ i te. Spes enĩ eſt certa expectatio future beatitu
dinis ex gr̃a dei ⁊ meritis ꝓueniẽs. Et hec ſpes tanto
ampli⁹ creſcit in iuſtis quãto magis patiunẗ aduerſa.
Grego. 10 Quoniã vt ait Greg. Bonoꝝ mens quo duriora patiẽ
moꝛ. c. 22. ter tolerat / eo eternitatis premia certius ſperat. Hic ori
ſcḋa ſcḋe tur dubiũ. vtrum liceat quis poſſit ſperare in homine.
q. 17. ar. 4 Uide ſecũda ſecũde. q. 17. articulo. 4.

502 **Benedicã dominũ in omni tẽpoꝛe: ſemper laus eius in oꝛe meo.**

15. q̃ſt. 1. re
ſponſiõis ¶ Iſte pſal. talẽ habet titulum. Pſal
mus dauid cũ mutauit vultũ ſuũ co
rã abimelech: ⁊ dimiſit eũ ⁊ abijt. Titulus iſte ſumptus
1. Reg. 21. eſt de hiſtoria q̃ habetur. 1. Reg. 21. ꝙ cum dauid fuge
ret ſaul ꝑſecutoꝛem ſuũ cõtulit ſe ad achis regẽ Geth. ſ.
cuiuſdã gẽtis philiſtinoꝝ vicine regno iudeoꝝ. Et ibi
latitabat vt ꝑſecutionẽ ſaulis euitaret. Fuit autẽ cogni
tus ab aliq̃bus de regno illo: a q̃bus ſuggeſtum eſt regi
geth: ꝙ illũ apud ſe haberet: q̃ glorioſus eſſet ⁊ magnus
Simula- in regno iudeoꝝ. dicẽtes. Iſte eſt dauid cui choꝛũ fece
tio licet. rũt mulieres iſraelite dicẽtes. Saul ꝑcuſſit mille ⁊ Da
uid decẽ millia. Nũqd nõ ẽ iſte dauid rex terre. Quib⁹
auditis dauid timuit regẽ achis. Cũ enĩ ꝓpter hãc glo
riam inuidere ei cepiſſet ſaul ⁊ ipſum ꝑſequi: valde etiã
cepit timere ne ille rex achis ad quẽ cõfugerat: ſimiliter
inuidia motus ipſum ꝑſequereẗ ad moꝛtẽ. Uidẽs autẽ
dauid ſe in tali periculo poſitũ ſimulauit ſe ſtultũ: mu
tauit vultũ ſuũ corã ipſis ad modũ fatui: ⁊ ſaliue decur
rebãt ꝑ barbã ei⁹. quẽ cũ vidiſſet rex achis ait ſuis ſuis.
Uidiſtis hoĩeꝫ inſanũ q̃re adduxiſtis eũ ad me? An de
ſũt nobis furioſi: qꝛ itroduxiſtis iſtũ vt fureret me pſẽte?
Dimittite illũ hinc ne ingredieẗ domum meã. Et ſic tã
q̃ꝫ fatuũ dimiſit illũ: ⁊ dauid receſſit. ¶ Iſta hiſtoria di
recte cõcoꝛdat titulo: nec in aliquo diſcoꝛdat niſi in hoc
ꝙ ille rex geth: ſecũdũ textũ vocabatur achis: ⁊ in titu
lo vocaẗ abimelech. Et ideo ſciẽdum ꝙ ille rex geth duo
habebat noĩa; vnũ erat nomẽ cõe regni: quo oẽs reges
illius regni vocabanẗ: ⁊ aliud erat nomẽ ꝓpriũ ꝑſona
le. Sicut reges romani noĩe regni vocãtur imperatores
vel ceſares: ſed nomine ꝑſonali dicũtur Juli⁹ / Octaui
nus / Nero ⁊c. Sic ⁊ ille rex geth ad quem dauid ↄfuge
rat: vocabatur achis noĩe ꝓprio: ſed noĩe regni vocaba
tur abimelech. ¶ Ad ꝓpoſitũ ḡ: q̃ñ dauid ꝑ iſtũ modũ
de manu achis regis / ⁊ ſeruoꝝ ſuoꝝ ſe vidit liberatũ:
gr̃as agẽs deo fecit hũc pſal. Et ſic apparet titulus ⁊ cau
ſa pſalmi. Primo igiẗ exponẽda eſt iſa iuxta hiſtoriaꝫ.
et cõſequẽter inducẽdus eſt ſenſus pſalmiſte. Et ſic iſte
pſal. diuidiẗ in duas ptes. Quia dauid primo de ſua li
beratiõe deo gr̃as agit. ſecũdo ceteros ad bonũ faciẽdũ
inducit: ibi. Accedite. Prima in duas: qꝛ a dauid p̃mo
ponitur gratiarũ actio. ſecũdo ad hoc alioꝝ inuitatio:
ibi. Magnificate ⁊c. Dic vt. R. ¶ Quãtũ vero ad intel
lectũ pſal. ſciẽdũ ꝙ dauid xp̃m ſignificat. mutatio vero
vultus ſignificat mutationẽ veteris ſacrificij in nouũ.
Uetus enĩ ſacrificiũ vultus eo dicebaẗ: qꝛ fiebat in reb⁹
aptis ⁊ manifeſtis: ſed in nouo ſacrificio mutauit dñs. i.
xp̃s vultũ ſuũ ne cognoſcereẗ: qꝛ coꝛpus ſuũ ⁊ ſanguinẽ
ſub velamẽto panis ⁊ vini nobis tribuit. Sed qḋ ꝑ abi
melech ſignificeẗ? interpretaẗ enĩ abimelech pr̃is mei
regnũ: ⁊ ſignificat iudeos q̃ erãt regnũ patris xp̃i. ſcꝫ da
uid. iuxta illud Luce. 1. Dabit illi dñs de⁹ regnũ dauid Luce. 1.
patris ſui. Corã ergo abimelech. i. corã iudeis dauid. i.
xp̃s mutauit vultũ ſuũ: q̃ñ in cena terminãs ſacrificiũ
vetus / ſacrificiũ nouũ ſcꝫ ſui coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis inſti
tuit ſub velamẽto panis ⁊ vini. Et attẽde ꝙ in tali muta
tiõe vultus chriſtus apparuit ſtultus corã achis: qꝛ in
ſua paſſiõe q̃ñ nouum ſacramẽtũ inſtituit: a iudeis ſtul
tus fuit reputatus: ſimiliter ⁊ a gẽtib⁹. Nos predicam⁹ 1. Coꝛin. 1.
chriſtum crucifixũ: iudeis quidẽ ſcãdalũ: gẽtibus aũt
ſtultitiam. et infra. verbũ quidẽ crucis pereuntib⁹ qui
dem ſtultitia eſt. Sed qḋ ex hoc accidit? Nã qꝛ ꝑpl's iu
daicus ꝑ achis figuratus / chriſtum in paſſione ⁊ muta
tione vultus ſtultũ reputauit. ideo xp̃s dimiſit eum. ſcꝫ
⁊ abijt ad gẽtes. et ſic apparet ſenſus tituli quo ad intel
lectũ pſal. ¶ Intẽtio autẽ pſal. eſt mouere nos ad nouũ
ſacrificiũ accedere mẽte veteri dimiſſo. Et ſecũdũ iſtam
intẽtionẽ pſal. iſte hꝫ quattuoꝛ ptes. Quia primo de tã
to ſacrificio deo gr̃as agit in principio. Secũdo ad tãti
ſacrificij cõmunionẽ fideles iducit: ibi. Accedite ad eũ.
Tertio a q̃b⁹ malis cõmunicãdus abſtinere debet oſtẽ
dit: ibi. Uenite filij. Quarto bonoꝝ p̃mia ⁊ penas ma
loꝝ deſcribit: ibi. Oculi dñi. Prima in duas: qꝛ pri
mo chriſtus deo gr̃as agit. ſecũdo alios ad hoc idẽ indu
cit: ibi. Magnificate dñm. Prima in duas: quia p̃mo
chriſtus patreꝫ benedicit. ſcḋo modũ hui⁹ benedictio
nis oſtẽdit: ibi. In dño. ¶ Primo igitur dicit chriſtus nos
inſtruẽs: benedicã dñm in omni tp̃e. i. laudabo deũ coꝛ Bñdicere
de oꝛe ⁊ ope: ⁊ hoc in omni tẽpoꝛe. Nõ enĩ ꝑ omne tẽpus
hic notaẗ cõtinuatio oĩs tẽpoꝛis: quia moꝛtalis homo
actum virtuoſum ſemper continuare nõ poteſt: ⁊ ſi ha
bitum ſemper conſeruare poſſit virtutem; opoꝛtet enim
ꝙ actus laudis vel alterius virtutis aliquãdo interrũ
patur ſaltem tẽpoꝛe doꝛmitiõis. Sed per omne tempus
accipit duo genera tẽpoꝝ in quibus oĩe tempus di
uiditur. ſcilicet tempus aduerſitatis: ⁊ tempus proſperi
tatis: in quoꝝ quolibet laudãdus eſt deus. Et conſi
militer intelligitur qḋ ſequitur. Semper laus ei⁹ in oꝛe
meo. ideſt in tẽpoꝛe aduerſitatis ⁊ proſperitatis. ¶ Et at
tendite ꝙ eccleſia iſtum verſiculum cantat in officio tẽ
poꝛali hoꝛa ſexta: quia illa hoꝛa paſſus eſt chriſtus: ⁊
ſol magis feruet: quia chriſti paſſio ex feruoꝛe charita
tis prodiens: ⁊ in ſacramẽto euchariſtie memoꝛata no
bis maxima eſt cauſa laudandi ⁊ benedicendi domi
num. Ad videndum autem qualiter exemplo chriſti bñdicim⁹
nos deum benedicere debemus eſt notãdum ꝙ exem- deũ multi
pliciter.

plo chriſti dñm multipliciter debem⁹ bñdicere ſcilicet.
Benedicere per debitam mãdatorum eius obſeruãtiã.
Benedicere per ſolidã in aduerſis mentis patientiam.
Benedicere per validaʒ in credendis fide adherentiã.
Benedicere per integram ex beneficijs dãdo gratiam.
Benedicere per inditam noſtri cordis reuerentiam.
Benedicer per ſtruidam proximis factam amicitiam.
Preceptoꝝ obſeruatio. ¶ Primũ patet: quoniã mãdatorum dei plena obſerua
tio/manifeſtum eſt ſignum ꝙ factis ⁊ operibus deũ bo
num dicimus/qð ipſum benedicere. Unde ꝙ faciendo
Ps.71. dei precepta deum benedicimus oſtendit pſal. d. Bene-
dictum nomẽ maieſtatis eius ineternũ. Et quomõ ſub
dit/ad populum. d. fiat fiat. Duplicat enim hoc ṽbum
fiat: ad oſtendẽdum ꝙ illa dupliciter debemus obſerua
re. ſcilicet corde ⁊ opere. Uel ꝙ illa obſeruatio ſe extẽde
re debet ad omnia mãdata/tam affirmatiua/ꝙ̃ negati
ua. Et qꝛ dei precepta maxime a beatis obſeruantur in
patria: hinc eſt ꝙ beati ſumme benedicũt dñm. ſcilicet
Ps.102. angeli. Benedicite dñm omẽs angeli eius potẽtes vir
tute. ſequiẗ. facietes verbum ei⁹. Sic etiã ⁊ anime bea
Ps.105. torum benedicant dñm. Benedictus dñs deus iſrael a
ſeculo ⁊ vſqꝫ in ſeculũ: ⁊ dicit omnis pp̃ls fiat fiat. qð ad
litterã exponiẗ de populo beatoꝝ. Sic ⁊ ſuo modo omĩs
creatura quãtumcũqꝫ inſenſibilis: benedicit dominuʒ:
dum cõſeruat preceptum dei ſue nature inditũ. Sic ſol
illuminãdo diem benedicit dñm: luna illuminãdo no
Dañ.3. ctem: terra producendo fructũ ⁊c. Benedicite ſol ⁊ luna
Ps.103. dño: benedicat terra dñm. Benedicite dño omĩa opera
Aduerſorũ patiẽtia eius. ¶ Secũdũ patet quoniã patienter aduerſa a deo
inflicta portare eſt ipſum pium correctorem confiteri:
⁊ de ipſo bonum dicere. Sic Thobias in aduerſis doce
Tho.13. bat deum benedicere. d. Hieruſalem ciuitas dei caſtiga
uit te dominus in operibus manuũ tuarum: confitere
domino/⁊ benedic dominũ ſeculoꝝ. Sic ⁊ Job in fla
Job.1. gellis. d. Dominus dedit dominus abſtulit ⁊c. ſit no-
men domini benedictuʒ. Sic ⁊ Chriſtus in flagellis pa
trem benedicebat: nos hoc facere docens. vt oſtendit
Grego. 2. moꝝ.c.31. Grego. d. Chriſtus cum appropinquaret paſſioni acce
pto pane gratias egit ⁊ benedixit: gratias itaqꝫ egit ⁊
benedixit: qui flagella aliene iniquitatis ſuſcepit. Et
qui nihil dignum percuſſione habuit humiliter percuſ
ſus benedixit. Ut hinc ſcilicet oſtendat: quid vnuſ-
quiſqꝫ noſtrũ in flagello proprie culpe facere debeat. ſi
ipſe equanimiter flagella portat culpe aliene. Ut hinc
oſtendat qð in correctione faciat ſubditus: ſi in flagello
poſitus patrẽ benedicit: ⁊ patri grãs fili⁹ agit equalis.
Unde etiã in captiuitate que aduerſitatum videẗ ma
Judith.7 xima: quilibet deum benedicere debet. Captiui benedi
2.Corin.1 camus dominũ. dicẽtes illud. 2. Corin.1. Benedictus
deus ⁊ pater domini nr̃i ieſu chriſti: qui conſolatur nos
Fides credendoꝝ in omĩ tribulatione noſtra. ¶ Tertium patet quoniã ꝑ
fidem deo adherere eſt ipſum verum deuʒ credere: ⁊ per
cõſequens de ipſo bonum dicere. Unde habẽtes intelle
Ps.15. ctum fide illuſtratũ: benedicunt deũ. d. Benedicam do
minum qui tribuit mihi intellectum. Et ſic per fidem
benedicẽtes dominũ confitemur multa. ſcilicet maieſta
tis eius vnitatem. pſal. Benedictum nomẽ maieſtatis
eius ineternum. Cõfitemur perſonarum trinitatem. d.
Ps.66. Benedicat nos deus deus noſter: benedicat nos deus.
1.Petri.1. Et in ſpeciali confitemur perſonam patris. Benedictus
deus ⁊ pater domini noſtri ieſu chriſti ⁊c. Confitemur
Math.21. perſonam filij. d. Benedictus qui venit in nomine do-
mini: oſanna filio dauid. Confitemur perſonam ſpiri
Eccl.45. tus ſancti. Uide arcum ⁊ benedic qui fecit illum. Arcus
enim diciẗ filius dei incarnatus: cuius incarnatio ſin-
gulariter attribuitur ſpiritui ſancto: ⁊ ſic benedicere qui
gratiaꝝ actõ bñfactoꝝ. fecit illũ eſt benedicere ſpiritum ſanctũ. ¶ Quartũ pa
tet quoniã cognoſcere dei beneficia ⁊ ſibi gratias age-
re/eſt de deo bonum dicere. Et ſic pro multis beneficijs
dominũ tenemur benedicere. ſcilicet Primo pro benefi
cio creationis: quia nos de nihilo creauit mirabiliter.
Benedictus dominus deus iſrael: qui facit mirabilia Ps.71.
ſolus. Secũdo pro beneficio redemptionis. Benedict⁹ Luce.1.
dominus deus iſrael quia viſitauit ⁊ fecit redemptio-
nem plebis ſue. Tertio pro beneficio conſeruationis: qꝛ
creatos in vita conſeruat. Nos qui viuimus benedica- Ps.113.
mus dño. Quarto ꝓ beneficio educationis: qꝛ nos crea
tos ſua grã reficit ⁊ ſatiat. Deute.8. Cum comederis
⁊ ſatiatus fueris: benedicas domino deo tuo. Unde ⁊
ſemper in gratiarum actione poſt menſam/dicitur iſte
verſiculus. Benedicam dominũ ⁊c. Quinto pro benefi
cio expectationis: quia peccantes expectat ad penitẽ
tiã Job.29. Benedictio perituri veniebat ſuꝑ me. Se Job.29.
xto pro beneficio roborationis: quia nos contra demo-
nes fortificat ⁊ docet pugnare. ps. Benedictus domi-
nus deus meus: qui docet manus meas ad prelium ⁊c.
Septimo pro beneficio retributionis: quia eterna pre-
mia nobis preparat. ps. Benedicentes ei hereditabunt Ps.134.
terram. Unde ⁊ generaliter pro omĩbus beneficijs deuʒ
benedicere debemus. vnde Eccl.32. Super his omni- Eccl.32.
bus benedicito dominum qui fecit te: ⁊ inebriauit te ab
omnibus bonis ſuis. ¶ Quintum patet: qꝛ laudare ali
quem eſt de ipſo bonum dicere. Et ideo ſecundum ꝙ di Laudare
uerſis modis deum laudamus: diuerſis etiam modis deum.
ipſum benedicimus. Unde benedicimus deum volun
tate. Omni tempore benedic dominum ⁊ pete ab eo ⁊c. Tobie.4.
Corde. Benedic anima mea domino: ⁊ oĩa que intra Ps.102.
me ſunt ⁊c. Ope. In eccleſijs bñdicite deo domino. ſcili
cet per bona exempla. Ideo benedicite dominuʒ omẽs
ſerui dñi: qui ſtatis in domo domini ⁊c. Ideo benedicẽ Eccl.43.
tes dominũ exaltate eum quantum poteſtis: maior eſt
enim omĩ laude. ¶ Sextũ patet quoniã proximum de- Proximi dilectio.
bite diligere eſt de deo bonum dicere: qui hoc precepit.
Unde ⁊ ipſa proximorũ amicitia ⁊ ad ipſos miſeratio:
quedã benedictio dicitur. vnde de miſericordibus dicit
apoſtolus. Qui ſeminat in benedictiõibus: de benedi- 2.Corin.9
ctionibus ⁊ metet. Benedicite filij hominum domino: Dañ.3.
laudate ⁊ ſuperexaltate eum in ſecula. Que omnia exẽ
plo chriſti quilibet noſtrum conſiderans: cum chriſto
debet dicere. Benedicaʒ dominũ in omni tempore: ſem
per laus eius in ore meo.

In domino laudabitur anima 502
mea: audiant manſueti et letenẗ

¶ Hic conſequenter oſtendit modum quo deus benedi Bñdicere deuʒ glãs ꝓpria glia dei.
citur: qui eſt non propriam gloriam querere ſed dei:
non laudem propriam ſed dei. Sicut enim bonus fili⁹
de bona fama vel laude patris gloriatur: ⁊ propriam
laudem ſi quam habeat patri refert: ſic ⁊ chriſtus. vn-
de dicit. In domino laudabitur anima mea. quia ipſe
non propriam laudeʒ ſed patris querebat. Unde dicit.
Ego gloriam meã non quero. Si ego glorifico meipſuʒ Joañ.8.
gloria mea nihil eſt. ¶ Si ergo queris qð eſt gloriari
in deo vel laudari. audi Origenem ſuper Joannẽ di. Origenes
Nullus enim laudans vel honorans quicquã ex his
que non laudantur vel honorantur a deo: honorat deũ
nec laudatur in domino. Qui ergo laudat peccatorem
diuitias/vel mundi honore: in domino non laudaẗ.
¶ Sed di. nũquid quãdoqꝫ licet de bonis operibus lau Queſtio.
dem querere. Reſpondeo ꝙ non: vt ibi finis laudis po An glĩa ð opib⁹ ſuis qs licite q̃rere poſſit.
natur. Sed bene vt laus ad deum vel ad vtilitatem ani
marũ referat. Uñ aliud eſt de ꝓpria laude letari: aliud
de fructu laudis. vt oſtẽdit Grego. d. Quiſqꝫ enĩ de fa- Laudari.
ma ſue laudis letaẗ: auctori ſe ꝓferi/cui⁹ dono vt bñ ope Greg.22. moꝝ.c.9.
tur ꝑcipit: ⁊ ſibi i ei⁹ munere de grã ſue laudis hilareſcit.

Deſpecto enim honore cõditoris ſemetipſuz plus ama re conuincitur: cuius preconijs letatur. Quãuis non nunq̃ ⁊ ſancti viri de bona ſua opinione gaudẽt: ſed cũ per hãc pficere audiẽtes penſant: nec iã de opiniõe ſua: ſed de pximoꝝ gaudent vtilitate. qꝛ aliud eſt fauores q̃rere: ⁊ aliud pfectibus exultare. Qua in re neceſſe eſt vt cũ audientiũ vtilitati nõ pficit: mentem noſtrã fama laudis nõ eleuet: ſed fatiget. Cũ enim humane lingue atteſtatiõe laudamur occulta pulſatione requirimur: qd de nobis ipſis ſentiam⁹ vt in hoc humiles permane amus. Supba etenĩ mens etiã cum de ſe falſa bona di cũtur exultat: qꝛ nõ apud deũ q̃liter viuat: ſed apud ho mines q̃liter innoteſcat excogitat. Judiciũ eñ omnipo tentis dei deſpiciẽs: ⁊ ſolũ modo hoim q̃rens inter audi tas laudes attollit: ⁊ qꝛ hoc ſolum q̃ſierat de brauio ope ris letat. At ↄtra ſi cor veraciter humile eſt bona q̃ de ſe audit aut minime recognoſcit: ⁊ quaſi falſa dicantur metuit. Aut ſi ea adeſſe ſibi veraciter ſcit: eo ipo formidat ne ab eterna retributiõe ſint pdita q̃ hic cõſiderat homi nibus diuulgata: pauetq; vehemẽter ne ſpes futuri mu neris in mercedẽ permutet trãſitorij fauoris. Qua ex re agit vt electorũ animus magno laudũ ſuarũ igne cru cietur ⁊c. Ex q̃bus cõcluditur q̃ ſolum dño laudari de bemus nõ in nobis: vt dei laudes nõ nr̃as queramus.

Stultũ eſt eñ rem magni precij pro trãſitoria laude per
Grego. 8. moꝝ. c. 28
mutare. vnde Greg. d. Magna quippe eſt vecordia la borioſa agere: ⁊ aure laudis inhiare: forti ope preceptis celeſtibus inſeruire: ſed terrene retributiõis premium q̃rere. Ut eñ ita dixerim: qui pro virtute quã agit hu manũ fauorem deſiderat: rem magni meriti vili precio venalẽ portat. Unde celi regnũ mereri potuit inde nũ mum trãſitorie laudis querit. Uili ergo precio opus vẽ dit: qui magna impẽdit: ſed minima recipit. Qd̃ cõtra ait chriſtus. In dño laudabitur aia mea. Quia ergo omnis in ſeipſo laudari cupiens ipſo facto ſupbus con uicit. cõſequens eſt vt ſolũ humiles in dño laudent. Et hoc eſt qd̃ ſubdit. Audiãt mãſueti ⁊ letẽtur. Hoc referre poterat ad aplos ⁊ ſucceſſores ipſorũ in fide. de q̃bus dr̃
Pſ. 36.
pſal. Manſueti aũt hereditabũt terrã: ⁊ delectabunt in multitudine pacis. ſcz eterne ⁊ non laudis trãſitorie.

503 **Magnificate dominum mecuz: et exaltem⁹ nomẽ eius inidipm.**

Magnifi care deuz.
¶ Hic ſuo exẽplo xp̃s alios ad dei laudẽ inducit. Ma gnum eñ cõponitur cum facio facis: ⁊ dicit magnifico. cas: qd̃ eſt magnũ facere aliquẽ exaltare ⁊ collaudare. Sic ergo dñm magnificat: qui ipſum exaltat ⁊ laudat: vt magnũ illuz eſſe oſtẽdat. Sic ⁊ beata maria dicebat.
Luce. 1.
Magnificat aia mea dñm. Ad qd̃ declarãdũ ibidẽ Ori genes mouet q̃ſtionẽ. d. Si autẽ dñs nec augmentũ nec detrimẽtũ recipere põt: quid eſt qd̃ ait maria. Magnifi cat aia mea dñm? Et rñdet. ſed ſi ↄſidero dñm ſaluatorẽ imaginẽ eſſe inuiſibilis dei: ⁊ animã meã factã ad ima ginẽ eius: vt ſit imago imaginis: tũc videbo q̃ſi in exẽ plo eoꝝ qui ſolent imagines pingere. Cũ magnifica uero aiam meam ope cogitatiõe ſermõe. tũc imago dei grãdis efficit: ⁊ ipſe dñs cuius imago eſt in aia mea ma gnificatur. Et ideo modũ hui⁹ magnificatiõis q̃ eſt in dño laudari ſubdit. d. Et exultauit ſpirit⁹ meus in deo ⁊c. Ad hoc ḡ opus nos xp̃s inuitans: ait. Magnificate dñm mecũ. i. ipſum in cordibus vr̃is facite magnuz. qꝛ quãto merita ſunt maiora deus non in ſe ſed in nobis
Pſ. 68.
grãdeſcit. Sic enim dicit pſal. 68. Laudabo nomẽ dñi cũ cãtico ⁊ magnificabo eũ i laude. Et ideo modũ iſti⁹ magnificationis ſubdit. d. Et exaltemus nomẽ eius in idipſum. i. vt oñis nr̃a leticia vel exaltatio in ipſum ter minetur: ⁊ non ſit pp̃ter nos ſed pp̃ter ipſum. Uel inidipm. i. in vnũ: vt eo oib⁹ mĩa fiat: vna ſit volũtas: vnũ cor. ſicut in actib⁹ aploꝝ dicit. qd̃ credẽtiũ erat cor vnũ ⁊ aia vna. Ut aũt ad hoc alios magis alliciat oſtẽdit q̃ ſibi ex hĩ qd̃ ſolũ in dño laudabat euenerunt vñ ſubdit.

Exq̃ſiui dñz ⁊ exaudiuit me: ⁊ ex oib⁹ tribl'atiõib⁹ meis eripuit me 504

¶ Quero eñ cõponitur cũ ex: ⁊ fit exq̃ro. ris. i. valde ⁊ deſiderãter q̃rere. Et aduerte q̃ xp̃s nobis exẽplum dãs
Exq̃rere deum.
orãdi. dicit. Exquiſiui dñm. Et nõ dicit quid exq̃ſierit a dño: ad denotãdum q̃ in oñone ſolum deũ q̃rere debe
Oratio. Querere nihil debe mus in p ticulari.
mus. vt ſcz ſanctificet in nobis: ⁊ ei⁹ impleat volũtas. ⁊ nihil in pticulari: quia multotiens credim⁹ q̃rere vtilia: ⁊ illa nobis noxia ſunt. Et ſic nos querere xp̃s docebat.
Matth. 6.
Matth. 6. d. Querite primũ regnũ dei ⁊ iuſticiã ei⁹ ⁊c. i. querite regnũ dei vt per ipm iuſti ſitis. Iſtius opinio eſt. q̃ ſingularia a deo nõ debemus q̃rere: ſed ſolũ bona in vniuerſali. Fuerunt etiã antiqui pħi vt de Socrate narrat Ualerius. d. Socrates humane ſapiẽtie q̃ſi q̃d dã terreſtre oraculũ nihil vltra petẽdum a dijs immorta
Valerius li. 7. c. 2.
libus arbitrabat q̃z q̃ bona tribuerent. qꝛ hi ſciunt q̃d vnicuiq; ſit vtile. Nos autẽ plerunq; id volũtatis expe timus: qd̃ non impetraſſe melius foret. Qualiter eñ vt denſiſſimis tenebris inuoluta mortaliũ mẽs in quã late patẽtem errorem cecas precatiões tuas ſpargis? Di uitias appetis que multis exitio fuerũt: honores cõcu piſcis: qui q̃plures pdiderunt. Regna tecũ ipſe voluis: quoꝝ exitus ſepenumero miſerabiles cernunt. Splẽdidis cõiugijs inijcis manus: hec aũt ſicut aliq̃n illuſtrãt: ita nõnunq̃ domos fundit⁹ euertũt. Deſine igit ſtulta futuri maloꝝ tuoꝝ cauſis q̃ſi feliciſſimis reb⁹ inhiare. Et te totũ celeſti arbitrio pmitte: qꝛ qui tribue re bona ex facili ſolent: etiam eligere aptiſſime pñt. Sic igit ⁊ nũc cõformiter xp̃s nihil in pticulari exq̃ſiuiſſe ſe dicit: ſed ſolũ deũ. i. dei volũtatez. d. Nõ qd̃ ego volo ſed
Matth. 26
qd̃ tu. Dicit ergo: exq̃ſiui dñm ⁊ exaudiuit me. per qd̃ pꝫ q̃ q̃ nõ audit: ipm dñz nõ exq̃ſiuit. Et ex omibus tri
Tribula tiões xp̄i.
bulatiõibus meis eripuit me. Multis eñ tribulationi bus xp̃s hõ ante reſurrectionẽ fuit circũdat⁹: qꝛ diffama tus pditus capt⁹ ligat⁹ ſpinis coronat⁹ illuſus fla gellatus ⁊ crucifixus: vt merito diceret. Triſtis eſt aia
Matth. 26.
mea vſq; ad mortẽ. Et ex oñibus per pħem fuit liberat⁹: q̃ñ per reſurrectionẽ imortalis fuit fact⁹. Sic eñ ſibi p miſerat pſ. d. Clamauit ad me: ⁊ ego exaudiã eũ: cũ ipſo
Pſ. 90.
ſum in tribulatiõe eripiã eũ ⁊c. ¶ Sed hic ex dictis orit
Queſtio.
dubiũ. ſ. vtrũ in oñone aliq̃d in pticulari liceat poſtulari
Ano: ado petere poſſum⁹ aliqd i pticulari
poſſit a deo. Et videt q̃ nõ p inducta ſupi⁹ ex vbis pñis xp̄i culi ⁊ ex dictis ſocrat'. Preterea null⁹ dꝫ a dño orãdo pete re qd̃ neſcit eſſe petẽdũ. Sꝫ q̃d ſit a deo petẽdũ neſcim⁹: q̃ñ vt dr̃ Ro. 8. Quid orem⁹ ſicut opꝫ neſcim⁹: q̃ aũt pe
Jaco. 4.
tit qd̃ neſcit exaudiri nõ meret. vñ Jaco. 4. dr̃. Petitis ⁊ nõ accipietis: eo q̃ male petatis. Preterea petere aliq̃d determiate a deo eſt velle inclinare volũtatẽ dei ad ſuã pro priã: ſꝫ hoc nõ licet: qꝛ nr̃am volũtatẽ ſue ↄformare debe mus ⁊ nõ econũerſo. Ad oppoſitũ pꝫ qꝛ dñs multa deter minate docuit diſcipulos orãdo petere: vt pꝫ i oñone dñi ca in q̃ ſeptẽ petitiões determiate cõtinent. Rñdeo. q̃ q̃dã ſũt bona q̃b⁹ hõ male põt vti: ⁊ malũ exitũ pñt hr̃e. vt ſũt diuitie honores cõiugia: filioꝝ gñatio: dignitates ⁊ ſta tus. de q̃b⁹. ſocrates ſupi⁹ exẽplificat. Et de talib⁹ nil de terminate eſt petendũ: qꝛ an nobis expediãt ignoram⁹. Alia aũt ſũt bona q̃b⁹ nõ ↄtingit male vti: vt ſũt virtutes volũ tatis diuine obſeruatio ⁊c. q̃ directe ad btitudinẽ ordinãt: q̃ malũ finẽ de ſe hr̃e nõ pñt. Et talia determiate a deo orã do pñt poſtulari. Ex iſtis pꝫ ad q̃ſtiõem. Ad pmũ ḡ dr̃ q̃ licꝫ hõ ex ſe ſcire nõ poſſit q̃d ſit petẽdũ de pmis bõis põt tñ ſcire de ſcḋis. Etiã q̃nq; de pmis bonis ſpũs: q̃nq;

nobis p ſancta deſideria inſpirat ⁊ docet: qd ſit petēdū. Ad ſecundum dicendū ꝙ cū petimus aliqua que perti nent ad noſtrā ſalutem tunc conformamus volūtatem
1. Thim. 2 noſtram volūtati diuine. dicitur enim. 1. Thimo. 2. ꝙ vult omnes homines ſaluos fieri ⁊c.

505 **Accedite ad eū ⁊ illuminamini: ⁊ facies veſtre non confundent.**

Euchariſtia. ¶ Hic cōſequēter ad noui ſacrificij cōmunionē chriſtus fideles inducit. Et vt ad hoc nos magis alliciat iſtius ſacrificij multiplicē oſtendit cōtinere virtutem. Et diui ditur in tres ptes ſcōm ꝙ triplicem virtutē in ipſo conti neri oſtendit. Primo hic eſt fides q̄ mentē illuminat. ſe cūdo hic eſt ſpes q̄ mentē ad deū eleuat: ibi. Guſtate. ter tio hic eſt charitas q̄ mentem impinguat: ibi. Timete.
Fidei vtilitas multiplex. ¶ Quātum ad primū notādum ꝙ fides multiplicē ha bet effectū. quoniā fides p̄mo de credendis mentē habet illuminare. ſcdo poſtulata facit impetrare: ibi. Iſte pau per. tertio a periculis habet liberare: ibi. Immittit. Pri
Illuminat intellectū mo ergo fides hꝫ illuminare intellectū: q2 qd̄ in lumine naturali videri nō pōt: per fidem apprehendit. quoniā fides eſt quoddā lumen ait docens q̄ natura docere ne quit: vt puta deū vnū in eſſentia trinū in pſonis: v̄bum caro factū: v̄ginē peperiſſe ⁊ huiuſmodi. In qb⁹ huma ne mentis acies inualida figi nō pōt: niſi p fidē illumi
Matth. 6. netur. Unde glo. ſup illo v̄bo. Lucerna corporis tui eſt oculus tu⁹. dicit/ fides eſt ſpiritualis lux mētis ſine ocu lus. In iſto autē nouo ſacrificio fides cōtinetur: q2 hic vnū videt ⁊ aliud credit: q2 vident ſpecies panis ⁊ vi ni: ⁊ credit verum eſſe corpus ⁊ ſanguis ieſu xp̄i. Unde
Matth. 26. ⁊ in ſpeciali hoc ſacramētū dicit myſteriū fidei. Matth. 26. Si ergo fides habet illuminare: et iſtud ſacramētū eſt fidei. ſequit ꝙ iſto ſacramento illuminamur. Et hoc eſt qd̄ dicit. Accedite ad eum ⁊ illuminamini. vnde ait glo. Accedite ad eū fide inherendo: ⁊ duob⁹ pedibus ge mine charitatis currēdo. et illuminamini ipm̄ pcipien do. Nō ſitis ſicut iudei ceci: q̄ de crucifixo tenebrati ſūt. nos autē manducādo crucifixum: ⁊ bibendo eius ſan guinem illuminemur. Quo facto facies vr̄e non ꝯfun dent. ſcꝫ in futuro iudicio. i. non fruſtrabunt mercede. decepti eñ cōfundentur: vos autem impetrabitis. Uel nō confundent ſicut facies illoꝝ iudeoꝝ incredulorꝝ: q cum audiſſent chriſtū eis daturū carnem ſuā ad mādu
Joan. 6. cādū/ dixerunt. Durus eſt hic ſermo. ⁊ ꝯfuſi retro abie runt. Qui autē fidē in hoc ſacramento habet: nō cōfun detur. Dicat ḡ chriſtus. Accedite ad eū ⁊ illuminami
Accedere ad euchariſtiam. ni. ¶ Uerū q̄liter ad iſtud ſacramētū ſit accedēdū/ notat ſapiens. Eccl. 32. d. Ante grandinē precibit corruſcatio: ⁊ ante verecundiā precibit gr̄a: ⁊ pro reuerētia accedet ti bi bona gr̄a. Quid enim p corruſcationem: q luminoſa q̄dē eſt ſed breuis ⁊ trāſitoria: niſi peccati delectatio intelligit q̄ ad momentum apparet lucida/ ſed ſubito
Job. 20. trāſit: q2 laus impiorum breuis. Job. 20. Sed grando qui hanc ſequit corruſcationē/ eſt pene peccato debite grauitas. ante grādinē eñ precedit corruſcatio: q2 cul pa penā precedit. et ante verecundiā precibit gr̄a. Quid eñ verecundia/ niſi eterna cōfuſio ſignificat quā prece dit gr̄a: q2 ad illā cōſiderandā vt timeat nos diuina gr̄a inducit. Et pro reuerētia accedet tibi bona gr̄a: Ille eñ ſolum ad ſacrificiū altaris habet reuerentiā: q cum pu ritate mentis ad illud accedit. et tali multa gr̄a confert. ¶ Uult ḡ ex iſtis ſapiēs dicere: ꝙ acceſſur⁹ ad ſacramē tum tria hꝫ cōſiderare. Primo q̄ dura ſit pena que ad breuē peccati delectationem ſequit: cum dicit. ante grā dinem precibit corruſcatio. Secūdo q̄lis erit verecūdia ⁊ cōfuſio damnationis eterne. ideo poſtulare debet gr̄am p quā iſta fugere poſſit/ cum dicit. Et ante verecundiam precibit gr̄a. Tertio quāta cōfertur gr̄a pure ⁊ debite ac cedentibus ad ſacramentū altaris/ cū dicit. Et pro reue
Accedunt male mali. rētia accedet tibi bona gr̄a. ¶ De iſto ergo acceſſu quo ſacerdotes mūdi ad altare accedere debēt dicit Exo. 30 Lauabūt aaron ⁊ filij eius pedes ac manus: quādo ac ceſſuri ſunt ad altare. Per pedes intellige affectiones: ⁊
Beda. opa p manus. Que v̄ba exponēs Beda dicit. Illud q̄ hic precipit: vt qui ſacramēta dn̄i pticipant actus ſuos ⁊ cogitatiōes prius diſcutiāt: ⁊ cōpunctionis lachrymis abluāt: vt ſecuri ad altare dn̄i accedere poſſint. Sciētes illud apl̄i. ꝙ qui māducat ⁊ bibit indigne/ iudiciū ſibi
Exo. 19. māducat ⁊ bibit. et ideo dicit. Sacerdotes q accedūt ad
Nō totum. altare ſanctificētur/ ne percutiam eos. ¶ Sed q̄ irreue renter multi ſacerdotes hodie ad altare xp̄i accedant.
Hugo in de. 12. abuſiōib⁹ clauſtri. deplorās Hugo ſic dicit. Sunt multi in ſeculo: qui non ſolum vani ⁊ curioſi: ſed etiā cum ambitione nō cū de uotione/ accedunt ad mēſam xp̄i. qui etiā nō accederēt: niſi ſe inde aliqd lucraturos ſperarent. Sed acceſſit ad ieſum petrus: acceſſit ⁊ iudas: acceſſerunt diſcipuli: ac ceſſerunt ⁊ milites crucifigentes eum. Accedunt ⁊ coti die ad corpus xp̄i etiā peruerſi ſacerdotes. qui ea que offeruntur ad menſam xp̄i: ipſi offerūt ad mēſam diabo
Clericorū vanitas. li: in illa deū inuocāt: in iſta periurāt. Nō eñ orōnibus ſed luſibus vacāt ⁊ exultant. Legem dn̄i nec ſciunt/ nec diſcere volunt vacātes ocio: cōmeſſatiōibus ⁊ ebrietati bus ſtudent. Terrenis inhiant: terrena ſapiūt: aſſidui in plateis: in eccleſia rari. Tardi ad inueſtigādum cul pam pctōris: ſed prompti ad inq̄renda veſtigia leporis: velociores ad cōuocādum canes: q̄ ad pauperes cōgre gādos. Libētius panē cani porrigūt q̄ pauperi: plures ſeruiūt eis ad mēſam: ad miſſam nullus. Famulos ⁊ fa mulas habere volūt: ſed clericos habere non pñt: q2 no lunt. Hi ſunt quoꝝ thalamus ornatior eſt eccleſia: mēſa paratior altari: ciphus calice p̄cioſior: equ⁹ carior miſ ſali: cappa caſulla pulchrior: camiſia delicatior alba. Ecce quomō obſcuratū eſt aurū fuligine pctōrum: mu tatus eſt color optim⁹ decoris ⁊ ſanctitatis in feditatē vitiorꝝ. Lapides ſanctuarij diſpſi ſunt in capite omniū plateaꝝ. Ecce iā pene nulla eſt vite ſecularis actio: quā hodie clerici nō ad miniſtrent. nulla mūdi negocia in qbus miniſtri altaris nō ſe occupēt. nulla rerū improbi tas in qua monachalis nō ſe implicet ordo: nolētes ad
Leui. 21. uertere qd̄ dicit. Ois q habuerit maculā: nō accedet of ferre hoſtias dn̄o deo ſuo. qbus loquit pſal. d. O vos ſa cerdotes corde mundo: accedite ad eum ⁊ illumina mini ⁊ facies veſtre non confundentur.

Iſte paup clamauit. ⁊ dn̄s exaudiuit eum: ⁊ ex omnibus tribulationibus eius ſaluauit eum. 506

Fides facit exaudiri. Euchariſtia. ¶ Secūdo fides poſtulata facit impetrare. Et hoc mul tis exēplis oſtendit apoſtolus ad Hebre. 11. d. Fide ſar ra ſterilis virtutē in cōceptiōe ſeminis accepit. fide mu
Matth. 9. ri hiericho corruerūt ⁊c. Fide ceci ſunt illuminati. Scꝫ
Matth. 15. fidē veſtrā fiat vobis ⁊ illuminati ſunt. Fide filia cha
Marci. 11. nanee a demonio fuit liberata. vnde ⁊ Mar. 11. ait ſal uator. Amen dico vobis: quicquid credētes petitis cre dite quia accipietis ⁊ fiet vobis. Si ergo fides facit po ſtulata impetrare. et iſtud ſacramentum eſt myſteriū fi
Sacramentum. dei. conſequens eſt ꝙ virtute huius ſacramenti optata impetrantur. Et hoc hic notans pſal. dicit. Iſte pauper clamauit ⁊ dominus exaudiuit eū. Et loquit chriſtus de ſeipſo. dicens. Iſte pauper. qui fuit verus pauper per humilitatem: verus pauper per carentiam bonorū
2. Cor. 8. temporalium. Qui (ſecūdum apoſtolum) cum eſſet di
Dionyſius. uies: pro nobis egenus factus eſt. vt ſua paupertate nos diuites faceret. Clamauit enim chriſtus tempo

re ſue paſſionis dño petens. ſcilicet gloriam reſurrectio
nis: ⁊ mortalitatis amotionē: vt oſtenſum fuit pſal. 29.
Ad te dñe clamabo ⁊ ad deum meū deprecabor. Et in
oibus fuit exauditus. Et hoc eſt qđ de iſto paupere chri
Hebr. 5. ſto ait apoſtolus. Qui in dieb⁹ carnis ſue preces suppli
cationesq; ad eū q̄ poſſet illum a morte saluū facere: cū
clamore vallido ⁊ lachrymis offerens: exaudit⁹ eſt pro
ſua reuerentia. Per hoc eñ vult oſtēdere: q̄ q̄ p iſtud ſa
cramentū vult a deo exaudiri: cū paupertate ſpirit⁹ ad il
lud debet accedere. qm̄ vt ait glo. hic oſtendit qs mereť
exaudiri: ille ſcʒ q̄ fuerit paup ſpiritu. q2 diues ſpū non
Paupertas audiť. ¶ Ad hoc aūt declarādū: nota q̄ triplex eſt paup
triplex. tas. ſcʒ Paupertas egeſtatis: que eſt miſerabilis ⁊ inuo
luntaria. Paupertas vanitatis: q̄ eſt vituperabilis ⁊ fugiēda.
Paupertas honeſtatis: q̄ eſt cōmendabilis ⁊ meritoria.
Primā ſuſtinent inuolūtarie paupes neceſſarij: quorū
infinit⁹ eſt numer⁹ q̄ libēter haberēt diuitias ſi poſſent.
Iſti accuſant deū de parcialitate. primum de tenacitate.
fortunā de infidelitate. Et licet tales ſint vitioſi: piuʒ eſt
Ps. 40. tñ illorū neceſſitati ſubuenire. Beat⁹ qui intelligit ſup
egenū ⁊ pauperē. vñ miſeria aſpiciēda eſt non pſona.
Qui idigno pctōri dat nō dat q2 pctōr eſt. ſed q2 hō eſt:
nō pctōrem ſed iuſtū nutrit. q2 non delictum ſed naturā
paſcit: q̄ tota eſt dei creatura. Secūda eſt paupertas phi
loſophoꝝ: q̄ ad gloriā mūdi lapides precioſos frāgebāt.
Tales ſunt hypocrite q̄ pṗter mūdi gloriā diuitias ſper
nunt: ⁊ paupes ſe eſſe pṗter deū ſimulant. Iſti faciliter
cognoſcunť: ſi aliqñ ab alijs corrigunť. q2 correctiones
Prouer. 15. ſufferre nō pñt. Qui autē paup eſt correctionē nō ſuſti
net. Tertia eſt paupertas aſſumpta volūtarie pṗter xp̄m.
de qua Augu. in de eccleſiaſticis dogmatibus. Bonuʒ
eſt facultates cū diſpenſatiōe erogare: ſed meli⁹ p inten
tiōe ſeq̄ndi dominū iſrael donare ⁊ abſolutū ab omni ſol
Math. 5. licitudine cum xp̄o egere. Et de iſta paupertate dr̄. Beati
pauperes ſpū ⁊c. Et nota q̄ iſta paupertate diues pōt eſſe
pauper: ⁊ pauper poteſt eſſe diues. qui ſcilicet amorem
in diuitijs non ponit ſed illas totaliter refert ad deum.
Et tales pauperes exaudiūtur a deo. Unde hic dicitur.
Iſte pauper clamauit ⁊c.

506 Immitit angelus domini in cir cuitu timētiū eum: ⁊ eripiet eos.

Fides li ¶ Tertio fides a periculis hʒ liberare. In cui⁹ ſignum
berat. defect⁹ fidei petrū in periculo ſubmerſiōis poſuit in ma
ri: qñ ad ieſum ambulās ſupra mare voluit accedere: p
Math. 14. pter qđ ſibi dixit xp̄s. Modice fidei quare dubitaſti? Si
ergo fides a periculis liberat: ⁊ iſtud eſt ſacramētum fi
dei. ſequiť cōformiter q̄ iſtud ſacramentū a periculis li
berat. Et hoc eſt qđ hic p iſtud ſacramētuʒ dicit. Immit
Angelus. tit angelus dñi ⁊c. Sed aliq̄ codices hñt. Immittit an
gelū dñs. ſed vt dicit magiſter in glo. illi ſunt falſi: q2 di
cit verus text⁹. Immittit angelus dñi. Quis autem p
prius vocatur angelus dñi: q̄ ipſe xp̄s? quia angelus
idē ē qđ miſſus. Quis autē pṗri⁹ dr̄ miſſus q̄ xp̄s: quē
Joan. 10. pater ſanctificauit ⁊ miſit in mundū? Et de iſto angelo
Malach. 3. xp̄o ad litterā diciť Malach. 3. Ecce ego mitto angelū
meū ⁊c. Sequiť. Et ſtatim veniet ad templū ſuū dñator
quē vos q̄ritis ⁊ angelus teſtamēti quē vos vultis. Iſte
Angel⁹ dr̄ ē angelus xp̄o in iſto ſacramēto immittit in circuitu ti
xp̄s. mentiū eū. Sed qđ immittit? Certe grām ſuā: qua per
iſtud ſacramētum ſuos munit fideles: q2 in nullo ſacra
Eucharis- mēto amplior grā dať digne ſumentib⁹ q̄ in iſto. Uñ
tia. ⁊ hoc ſacramētū eucharistia dr̄. i. bona grā: q2 in hoc ſa
cramēto nō mō eſt augmentū v̄tutis ⁊ grē: ſed ille tot⁹
ſumiť: q̄ eſt fons ⁊ origo tot⁹ v̄tutis ⁊ grē. vt ait magr.
Magr lib. Uel aliter angelus dñi. ſcʒ xp̄s q̄ in iſto realiter cōtineť
4. di. 8. ſacramēto. Immittit in circuitu timētiū eū: ad eos de

periculis eruendū: qđ immittiť alios ſcʒ angelos tanq̄
angeloꝝ dñs. Sic eñ miſit angelos q̄ liberauerūt Loth
de ſodomis. Immiſit angelos q̄ liberauerunt tres pue Gen. 19.
ros de camino ignis. vbi angelus dñi deſcendit cum
azaria ⁊ ſocijs ei⁹ in fornacem ⁊ excuſſit flammā ignis
de fornace ⁊c. Simiľr miſit angelū q̄ liberauit Danie Dan. 3.
lem de lacu leonū. Immiſit angelū q̄ liberauit Iudith Dan. 6.
ab holofernis cōcupiſcentia. vnde ipſa ait. Uiuit dñs Iudith. 15.
qm̄ cuſtodiuit me angelus eius ⁊ nō pmiſit me ancillā
ſuā inq̄nari ⁊c. Immiſit angelū qui liberauit Petrū de
manu herodis ⁊c. Nunc ſcio vere q2 miſit dñs angelū Actuū 12.
ſuū ⁊ eripuit me de manu herodis ⁊c. Uel aliter ange
lus dñi. ſcʒ chriſtus in iſto ſacramento: vt nos ab omni
eruat periculo. Immittit ſcʒ angelos. teſte Greg. in ho Grego.
milia. ⁊ habetur de conſe. diſ. 2. quid ſit ſanguis. d. Quis de conſe. di. 2.
eñ fideliū habere dubiū poſſit. in ipſa imolatiōis hora
ad ſacerdotis vocē celos aperiri. In illo ieſu chriſti my
ſterio choros angeloꝝ adeſſe: ſūma imis ſociari: ⁊ vnū
ex viſibilib⁹ ac inuiſibilib⁹ fieri. Et notanter hic pſal. de
xp̄o dicit: q̄ in iſto ſacramento angelus dñi immittit. ſ.
angelorum choros in hora cōſecrationis. In circuitu ti
mētium eum. ſcilicet timore filiali. Et eripiet eos ab omi
bus ſcilicet periculis. quoniam vt dicitur pſal. 90. An Ps. 90.
gelis ſuis deus mādauit de te. vt cuſtodiant te ⁊c.

Guſtate ⁊ videte: quoniam ſua uis eſt dominus: beatus vir qui ſperat in eo. 507 3. q. 9. teſtes.

¶ Hic cōſequenter oſtēdit q̄ in iſto ſacramento eſt ſpes: Euchari-
que mentē ad deū eleuat. Quoniā omnibus debite ſpe ſtia pṫinet
rantibus in ipſum ſuauis eſt chriſtus. quoniā talibus ſpem.
vitam tribuit ſempiternam. Unde magiſter in glo: ait.
Guſtate ⁊c. Ideſt non ſolum ad iſtud ſacramentum fi
de debetis accedere. vt illuminemini: ſed etiam guſta
te. ideſt manducate carnem meam ⁊ bibite ſanguinem
meū. et tunc videbitis quoniam ſuauis eſt dominus.
ideſt dulcis iſte cibus. quia ſcilicet eſt vita ſumenti pel
lens omnes moleſtias: ⁊ ſi non in preſenti tamen in fu
turo. Et hoc eſt quod ſubdit. Quia beatus vir qui ſpe
rat in eo. In eo ſcilicet qđ guſtat. Miſer enim eſt qui in
ſeipſo vel in alijs hominibus ſperat: qui nec ſeipſos iuua
re poſſunt. Sed q̄ ſperat in eo iam beatus eſt: quia eum
iam habet in ſpe: qui eſt omne bonum. Sed cum quā Sacerdo-
ta puritate hoc ſacramentum ſit guſtandum: qui eius tis q̄lis pu
ſuauitatem cupit videre. oſtendit Petr⁹ damaſ. ſuper il ritas ē dʒ
lo v̄bo. 1. Corinthioꝝ. 6. d. Qui adheret meretrici vnū 1. Corin. 6
corpus efficiť ⁊c. d. Cur o tu ſacerdos qui ſacramēta ha
bes dare: hoc eſt ſacrificium debes offerre: te ipſum pri⁹
maligno ſpiritui non vereris victimam immolare? For
nicans enim a membris chriſti abſcideris: ⁊ corpus me
retricis efficeris. apoſtolo atteſtante qui ait. Qui adhe
ret meretrici ⁊c. Quid tibi cum corpore chriſti: qui per
carnis illecebroſe luxuriam membrum factus eſt anti
chriſti? Que enim societas lucis ad tenebras? Si enim
redemptor noſter tantoopere dilexit floridi pudoris
integritatem: vt non modo de virgineo vtero naſcere
tur: ſed etiam a nutrice virgine tractaretur. et hoc cum
adhuc vagiret in cunis. A quibus nunc obſecro tracta
ri vult corpus ſuum: cum iam immenſus regnat in ce
lis: ſi mūdis attingi manibus volebat in preſepio po
ſitus? quantam corpori ſuo nunc vult adeſſe mundiciā
iam in paterne maieſtatis gloria ſublimatus? Sicut er
go digne ſumentibus eſt cibus ſuauis pſal. Quoniam Ps. 144.
ſuauis eſt dominus omnibus ⁊c. Ita indigne ſumen
tibus eſt mortifer cibus. Qui manducat ⁊ bibit indi 1. Cori. 11.
gne iudicium ſibi ⁊c.

508 **Timete dñm oēs ſcti ei⁹: quoniā non eſt inopia timentibus eum.**

Timor. ¶ Hic cōſequēter oſtendit φ in iſto ſacramēto eſt charitas ꝛc. Quāuis enim charitas timorē ſeruilē excludat: timorem tñ filialem ſemper includit: qꝛ iſte timor nō eſt niſi quedā cordialis reuerētia ex amore ꝓcedēs: q̄ etiā

ps.18. ſancti in patria ſemꝑ deum timebunt. Timor dñi ſctūs

Eucharistia. ꝑmanet in ſeculū ſeculi. Et iſte talis timor ſiue reuerentia debeť iſti ſacramēto. Quī nihil i ſacrificijs diuinis

ō ꝯſe. di.2. nihil. maius eſſe poteſt: q̄ corpus ꝛ ſanguis xp̄i: nec vlla oblatio potior eſt. Sed hec oēs precellit q̄ pura ꝯſciētia dño offerenda eſt ꝛ pura mēte ſumenda atq; ab omīb⁹ venerāda. et ſicut potior eſt ceteris: ita pre ceteris extolli ꝛ venerari debet. Et hoc ē qd hic dicit pſal. Timete dñz oēs ſancti ei⁹. ſ. timore filialis reuerētie. q realiter in iſto ſacramento cōtineť. Et merito: qꝛ in iſto ſacramento rōne charitatis ibidem demōſtrate eſt ois boni abūdātia. Et hoc eſt qd dicit. Quī nō eſt inopia timētib⁹ eū. Hic eīm ꝑfecta xp̄i cōtineť charitas: qꝛ ex maxima charitate ſe

ō ꝯſe. di.2. ipſum nobis prebet māducādum. vñ de cōſe. diſt.2. hec eſt. dr̄. Hoc eſt ſacramētū pietatis, ſignū vnitatꝭ, vinculū charitatis ꝛc. Nec mirū. quī nullum ſacramentū eſt iſto ſalubri⁹ q̄ purganť pctā: virtutes augenť: ꝛ mens oīm ſpiritualiū cariſmatis abūdantia impinguatur. qꝛ hic ſumitur ille qui ois boni ꝛ charitatis fons eſt ꝛ origo. vt merito pſal. dicat de his qui debite ad iſtud ſacramentū accedūt φ nō eſt inopia timentib⁹ eū. Si enim deus paſcit contemnētes ſe. credendū ne eſt φ deſerat ſe diligentes? Et hoc alijs verbis explicat. d.

509 **Diuites eguerunt ꝛ eſurierunt: inquirentes autem dominuz nō minuentur omni bono.**

diuitie nō ſatiant. ¶ Diuitiarū eīm abūdātia mentem auari nō ſatiat: ſed anguſtat in pñti ꝛ in futuro. De preſenti eīm dr̄ Job.20.

Job.20. Nec ſatiat⁹ eſt vēter ei⁹. qd exponens Greg. ait. Uēter

Grego.15. moꝛ.c.10. quippe diuitis auaritia ei⁹ eſt: qꝛ in ipſo colligiť qcqd ꝑuerſo deſiderio glutiť. Liquet vero qꝛ auaritia deſideratis reb⁹ non extinguiť, ſed augeť. Nā more ignis cuz ligna que ꝯſumat acceperit, excreſcit. Et vnde videť ad momentū flāma cōprimi inde paulo poſt cerniť dilatari. Tantis enim reb⁹ qs in ſeipſo indiget quātis cōcupiſcētia caret. et qꝛ q̄to qs ditior eſt: tāto plura ꝯcupiſcit. ideo quāto qs ditior eſt tanto amplius eget. Bene ḡ dicit pſal. Diuites eguerūt ꝛ eſurierūt. Quī ſaturitas di

Eccle.5. Egēt diuites mali. uitis nō ſinit dormire eū. Sed adhuc meli⁹ homo accipiť de ſpiritualib⁹ bonis: qbus mundi diuites egent: in pñti ꝛ in futuro. Unde hic ait glo. Diuites eguerunt ꝛ eſurierūt. ſcʒ diuites hui⁹ ſeculi: ſcʒ ſupbi ꝛ auari eguerūt bonis interiorib⁹. Nō eīm putare debes hoc dici de terrenis: q̄ nulli⁹ precij ſunt. Reſpice eīm ꝛ videbis multos diuites viq̄ ad mortē cū diuitijs ſuis: nec pauperes eſſe factos cū viuerent: ſed inter magnas copias diuitiarum, vſq; ad vltimū vite ꝑduci: ꝛ expirare in lectis eburneis circunfluēte familia: ꝛ magnifice celebrari pōpa funeris: ac pōpato funere ad tumuluz a ſuis deduci. Sed qd iſta ꝓficiunt: qꝛ in futuro carebūt ſummo bono. ſcʒ deo, licet ipm eſuriant ꝛ deſiderēt. Nōne hui⁹ exemplū expreſſe oſtendit ille diues epulo q̄ induebať purpura ꝛ byſſo: ꝛ epulabať cotidie ſplēdide: qui tñ ad tantā in futuro deuenit inopiā: vt guttā aque mēdicaret: ꝛ habe

Job.27. re nō poſſet? Et hoc eſt qd dr̄ Job.27. Diues cū dormierit nihil ſecū auferet: aperiet oculos ſuos ꝛ nihil inue

ps.75. niet. ꝛ pſal. Dormierūt ſomnū ſuū: ꝛ nihil inuenerunt oēs viri diuitiarū in manibus ſuis. Nō autē ſic eſt de bonis: qꝛ hic ꝛ in futuro ſpūalib⁹ bonis q̄ ſunt vera bona abūdāt. Unde ſubdiť. Inqrentes autem dñm: nō deficiēt omni bono. Inqrentes. i. intus toto ſtudio q̄rentes dñm ꝛ nō ꝯ̄palia: nō deficiēt omi bono. i. habebūt bonū

Eucharistia. qd eſt omne bonū: qꝛ in deo ſunt oīa bona. Et nota φ hic loquēs de ſacramēto altaris dicit. Inqrentes autē dñm: qꝛ ipſe dñs intus in hoc ſacramēto ſub ſpecieb⁹ panis ꝛ vini velatus cōtineť. extra ḡ nō eſt q̄rendus dñs, ſed int⁹: qꝛ extra aliud videť: ſed int⁹ aliud cōtineť: qꝛ

Exo.33. intus xp̄s contineť q̄ eſt omne bonum. Dicit dominus moyſi: oſtendam tibi omne bonum.

Uenite filij audite me: timorem domini docebo vos. 510

¶ Hic cōſequēter oſtendit pſal. q̄ facere debet, vel a qb⁹ abſtinere: q̄ ad hoc ſacrificium debite vult accedere. Et duo facit. Quia oſtēdit ꝑmo qd tales debeāt facere. ſe

Eucharistia. cūdo a qb⁹ debeāt abſtinere: ibi. Prohibe linguā. Tria eīm debet facere talis: qꝛ dʒ ꝑmo reuerenter v̄bū dei audire. ſecūdo filialr̄ deū timere: ibi. Timorē dñi. tertio vitam futurā amare: ibi. Quis eſt hō. ¶ Quātū ad ꝑmū dicit. Uenite filij audite me. Nihil eīm ita diſponit mentem ad hui⁹ ſacramēti deuotionē, ſicut deuote audire dei v̄buʒ. Dicit eīm. Uenite filij audite me. vt in noīe filiationis deſignet cū quāta reuerētia v̄ba diuina vt patris audire debem⁹. Fili audi diſciplinā pr̄is tui: vt ad

pueri. verbū dei audire. Auguſti. datur capiti tuo gr̄a. Unde cum quāta reuerentia verba dei ſint audiēda oſtēdit Augu. ꝛ habeť. i. q. i. interrogo. d. Interrogo vos fratres ꝛ ſorores, dicite mihi. quid vobis plus eſſe videť, corpus xp̄i an v̄bum xp̄i? Si vultis verū reſpōdere: hoc dicere debetis φ nō ſit min⁹ verbum xp̄i q̄ corpus xp̄i. Et ideo q̄ta ſollicitudine obſeruamus: qñ corpus xp̄i nobis miniſtrať vt nihil ex ipſo de manibus nr̄is cadat in terrā: tāta ſollicitudine obſeruemus, ne v̄bū dei qd nobis erogať dum aliud cogitamus aut loqmur de corde puro depereat. qñ nō minus reus erit q̄ v̄bum dei negligenter audierit: q̄ q̄ corpus xp̄i ſua negligētia in terrā cadere ꝑmiſerit. Ad hoc ergo nos xp̄s inuitat. d. Uenite filij audite me. Et aduerte φ dei v̄bū nō ſolū reuerēter, ſed etiā celeriter audire de

Jacob⁹.1. bem⁹. qñ vt dr̄ Jaco.1. Sit autē ois hō velox ad audiēdū: tard⁹ aūt ad loquēdū. Ideo eīm natura duas aures nob' dedit ad audiēdū: ꝛ hoc nulla appoſita clauſura. Ad loquēdū autē ſolū vnā linguā dedit ꝛ duplici clauſura munitā. ſcʒ labijs ꝛ dentib⁹. vt veloces ad audiēdū eſſemus, ad loquēdū autē tardi. Si eīm infirm⁹ corpore velociter aures preſtat ad audiēda corporalis ſanitatis v̄ba: quāto magis celeri⁹ nos v̄ba eterne ſalutis audire debemus? qñ ſicut audire v̄ba ſerpentis fuit cauſa mortis. ſic audire verba nr̄i redēptoris eſt ianua vite.

bernard⁹. Mar.15. vñ Bernard⁹. ſup illo v̄bo Mar.15. Uidēs autē centurio q̄ ex aduerſo ſtabat: ait. Uñ irrepſit morbū inde remedium intret. et ꝑ eadem veſtigia mortem vita ſequatur: lux tenebras antidotū ſaluatoris ſerpētis venenū. Auditus ꝑmo mortis ianua fuit. Nunc ḡ audit⁹ reuerenter celeriterq; aperiať ꝛ vite. et quā tulit reparet vitam. ¶ Et ſi dicas. qd eſt audire reuerēter celeriterq; verbum dei. Reſpondeo. qd aure percipis operibus adim

Jacob⁹.1. plere. Eſtote factores verbi: nō auditores tantum ꝛc. Et ad hoc nos hic chriſt⁹ inuitat dicēs. Uenite filij audite

Gen. 49. me. Sic eīm ꝛ Jacob ſuis filijs dixit. Cōgregamini ꝛ au

Timor. dite filij patrē vr̄m. ¶ Timorē domini docebo vos. Ecce ſecundum neceſſariū ad debite iſtud ſacramentum percipiendum. ſcilicʒ filialiter deum timere. Sed di. Quis

magr̄ li.3. di.34. eſt timor dñi? Ad hoc reſpōdet magr̄. d. φ timoris quatuor ſūt ſpēs. Eſt eīm timor mūdan⁹: ſeruilis: initialis: ꝛ filialis. Timor mūdan⁹: cū timem⁹ ꝑdere bona mundi vel incurrere pericula carnis: propter qd peccamus.

Math.10. et hic ſemper eſt malus. Et hunc dñs prohibet.d. Noli-
te timere eos qui occidūt corpus. Timor ſeruilis eſt: cū
propter timorē pene quis abſtinet a peccato. nō timore
amittēdi eternū bonū qd non amat: ſed timore patien
di penā quā odit. Timor initialis eſt, quo qs icipit qd
durū erat amare. ⁊ ſic incipit excludi timor ſeruilis. Ti
mor aūt filialis eſt, quo timemus offendere deū. timor
iſte de amore venit. ⁊ proprie vocatur dñi timor q̄ perma
net in ſeculum ſeculi. Hic eſt ergo ille timor quē dñs do
Math.10. cet.d. Nolite timere eos qui occidūt corp⁹: animā autē
non poſſunt occidere. ſed potius eū timete: qui poteſt
animā ⁊ corpus perdere in gehēnā. Et qꝛ idē eſt timor fi
lialis ꝙ amor: ſicut deus vult amari. ſic ⁊ conformiter
timeri. Unde dicit. Timorem dñi docebo vos.

511 Quis eſt homo qui vult vitā: diligit dies videre bonos.

¶ Ecce tertium neceſſariū ad debite iſtud ſacramentū
pcipiēdū.ſ. verā vitā amare. Illa em̄ ſola vera vita eſt
Dies que mortē excludit. Illi ſolū vere dies boni dicuntur. q̄
malū neſciūt. Ex quo apparet ꝙ hic non eſt vera vita.
hic non ſunt dies boni. vñ hic ait glo. Dies boni nūq̄
ſunt in hoc ſeculo. Oēs hoc fatent̄ ſe velle. Bonam rem
volunt. ſed non in regione eius illam querunt. velut ſi
aliquē iuſtū virū quereres: ſed non in patria3 eius vbi
habitaret. diceret̄ tibi. bonū virū ⁊ magnū queris. S3
noli querere hic. vbi non inuenies eū. Ita queramus
⁊ nos vitā ⁊ dies bonos: ſed nō hic: qꝛ hic non eſt. Et me
rito iſtud ſacramētū digne volēs pcipere. debet querere
Joan.6. vitā: qꝛ in ipſo nr̄a vera vita cōtinetur. Qui māducat
hūc panē viuet in eternū. Et ſic quiſquis hoc ſacramē
tum debite querit. querit ⁊ vitā. ⁊ econuerſo. In chriſti
enim corpore vita noſtra conſiſtit.

512 Prohibe linguā tuā a malo ⁊: labia tua ne loquantur dolum.

¶ Hic pſr oſtendit a quibus ſe abſtinere debeat: debi-
Euchariſtia. te ad iſtud ſacramentū accedere volens. Et duo ſunt.ſ.
peccatū locutionis, ⁊ peccatū operationis. Secundum
ibi. Diuerte a malo. Et ſi dicas quare mentionē non fa
cit de peccato cordis. Reſpondeo qꝛ prohibēs peccatū
lingue, etiā pſr peccatū cordis prohibet. qꝛ ex abundā
Loqui tia cordis os loquit̄. Dicit ergo prohibe linguā tuam a
Lingue. malo. Ubi ſciendū ꝙ malū lingue eſt multiplex: a quo
ipa3 prohibere debem⁹. ſcꝫ. Maliloquiū. Falſiloquiū.
Stultiloquium. Vaniloquium. Turpiloquiū. Mul-
tiloquiū. ¶ Primū ergo malū lingue eſt, maliloquiū.
ſicut eſt detractio: blaſphematio ⁊ huiuſmodi. Et ideo
Phs.3.rethorice. dicit philoſoph⁹. ꝙ oratio eſt illatiua paſſiōis ſi turpia
aut impia loquat̄. Sed tū contra iſtud patientia debet
Seneca de morib⁹. haberi. vnde ſeneca dicit. Male de te loquūtur hoies.
bene loqui neſciunt. fari ſentiūt. non qd mereris, ſꝫ qd
ſolēt. Si de te loquūtur male ⁊ imerito: ſit tibi moleſtū.
nō qd loquunt̄: ſed qd mētiuntur. Si merito, dole ⁊ ca
ſtiga vult dicere. qd contra peſte3 detractionis, hec eſt
conſolatio. qꝛ aut dictū contra te eſt verū, aut non. ſi ve
rū gaude qꝛ corrigeris ⁊ caſtiga te ipm. ſi nō eſt verum:
ps.119. gaude, qꝛ inocens es: et ora cū pſal.d. Dñe libera aiam
meā a labiis iniquis ⁊ a lingua doloſa. ¶ Scdm eſt fal-
ſiloquiū. Nullus em̄ debet loqui niſi verū tam ſuperio
Phs.4.ethicorum. ribus q̄ inferiorib⁹. vnde .4. ethicoꝝ dr̄. Qui virtuo
ſus eſt indifferenter loquitur his qui in dignitatibus ⁊
quibuſcū q3: ſingulis tribuēs qd decet. i. vera loquendo.
Et hoc maxime indigēt in dignitatibus cōſtituti. vt ve
Zacha.8. ritas eis aperiatur. vnde. Loquimini veritate3 vnuſ-
quiſq3 cū proximo ſuo. ¶ Tertiū eſt ſtultiloquiū. Stul
te em̄ loquitur qui loquit̄ indiſcrete. Et ideo dicit Se-
neca de moribus. ꝙ qui neſcit tacere neſcit loq. Et phi Seneca.
loſophus dicit. Non ſufficit habere pſuaſibilia q̄ opor- Phs.3.rethorice.
tet dicere: ſed neceſſe eſt dicere vt oportet ea quēadmo-
dū loqui oportet. hoc em̄ multū confert ad attrahendū.
homo em̄ ſine ordine loquens: merito dr̄ ſtultiloquus.
vnde Seneca dicit. Auribus frequentius q̄ legibus Seneca de
vtere. quicqd dicturus es alijs: pri⁹ tibi dixeris. Ideo moribus.
ad ephe.5. dr̄. Stultiloquium non nominetur in vobis. ephe.5.
¶ Quartū eſt vaniloquiū. vnde .3. rethorice dicit phi- Philoſo.
loſophus. Tria ſunt attendēda in modo loquēdi. Pri- 3.reth.
mū eſt magnitudo: vt ſciam⁹ quantū alte oportet loq.
Secundū eſt armonia: vt ſciamus quo accētu dictiōes
ſint proferēde. Tertiū eſt ritus: vt ſciam⁹ qd loquendū
eſt ⁊ quid tacendū. Unde vaniloquus dr̄, qui non attē
dit circūſtantias in modo loquendi requiſitas. ſicut di
cit Ambro. Sapiens antēq̄ loquatur, multa conſide- Ambro.li.
rat. ſ. quomō. in quo loco. quib⁹ ⁊c. Uñ de vaniloquis 1.de offi.
dicit̄ in pſal. Uana locuti ſunt vnuſqſq3 ad proximū
ſuū. ¶ Quintū eſt turpiloquiū. Ualde em̄ indecēs eſt
turpeloqui. vñ philoſoph⁹ dicit. ꝙ totalr̄ turpiloquiū Phs.7.
a ciuitate ſicut aliquod aliud malū oportet legiſlatorē pollitice.
exturpare: maxime in iuuenibus. vt nō videant aut au
diāt aliquod tale. Et ſeneca ait. A verbis turpib⁹ abſti ſen. in li.de
ne. qꝛ licētia eoꝝ in impudicitiā nutrit. Sermones vti 4.virtu.
les magis q̄ facetos ama. Ideo ad coloſ.3. dicit̄. Depo Colo.3.
nite oēm turpē ſermonē de ore vr̄o. ¶ Sextū eſt multilo
quiū. Homo em̄ debet eſſe tardus ad loquendū. Mul Jacobi.1.
tiloquiū em̄ ſignū eſt ignorantie. Unde greg. dicit. Cū Greg.8.
multiplicitas in ſermone reprehendit̄: eſſe intelligētie mor.c.24
grauitas in ſenſu denegat̄. Uis em̄ locutionis quadri
faria qualitate diſtiguit̄. Nam ſunt nōnulli quos ſciē
di ac dicendi amplitudo dilatat. Et ſunt nōnulli quos
ſciendi ac dicendi inſimul inopia anguſtat. Et ſunt nō
nulli qui efficaciā dicendi habēt: ſed acumē ſciēdi non
habent. Et ſunt nonnulli qui acumē ſciendi habēt. ſed
ex inopia locutiōis obmuteſcūt. Et infra. In quib⁹ ni
mirū quattuor dicēdi qualitatib⁹ ſola criminis temeritas
ſubiacet. ſ. illoꝝ q̄ parū ſciūt ⁊ multa loquunt̄. qd dare
dicit̄ multiloquiū. Ideo dicit̄ puer.10. In multilo- prouer.10.
quio non deerit peccatū. Omnes ergo iſtos modos lo-
cutionis indebite hic prohibet pſal.d. Prohibe linguā
tuā a malo ⁊c. Et nota ꝙ prius precipit linguā cohibe-
ri q̄ labia. qꝛ cū loqui volumus ante cōmonemus lin-
guā: ⁊ mox labia motū ligue ſequunt̄. Merito ergo lin
gua debet cohiberi. qꝛ vt dicit̄ Prouer.18. Mors ⁊ vi- puer.18.
ta in manib⁹ lingue. Et iaco.1. Si quis putat ſe religio
ſum eſſe nō refrenās linguā ſuā, hui⁹ vana eſt religio. Jaco.1.

Diuerte a malo ⁊ fac bonum: inquire pacē et perſequere eam. 513

¶ Hic pſequenter prohibet peccatū operationis ſimul
⁊ obmiſſionis. Cum em̄ virtus ⁊ viciū, meritū ⁊ deme
ritum inſimul eſſe non poſſint. neceſſe eſt vicia declina
re ⁊ ex pſequenti inſerere virtutes. Et hunc ordinē hic
notat.d. Diuerte a malo. i. depone pctā. Et pſr fac bo-
nū. Iſta em̄ duo ad debite accedēdū ad ſacramētū req Declinare
runtur. qꝛ nō ſufficit malum declinare: niſi boni opera Bonum.
tio ſequat̄. Non em̄ ſufficit aliena non rapere, niſi indi Malum.
genti propria contuleris. Non ſpoliare hoiem parū eſt
niſi nudū indueris. Uenturus nāq3 in iudicio domi-
nus dicturus eſt reprobis. Eſuriui ⁊ non dediſtis mihi
manducare. ſitiui ⁊c. ex qua culpa ſubiungit̄. Diſcedi-
te a me maledicti ⁊c. Si igit̄ tanta pena multat̄ qui nō
dediſſe cōuincit̄. qua pena puniēdus eſt, qui rapit alie
na? Sic ergo non ſufficit abſtinere a malo, niſi bonum
agatur. Dicit ergo. Diuerte a malo: ⁊ fac bonū. Et nota
ſcdm glo. ꝙ eſt quida3 modus declinandi a malo: quo

tantum pena vitatur. ⁊ eſt quidā quo etiā vita acqui-
ritur. Si eñ quis nulla occaſione prouocat⁹ ad malū:
a malo opere declinat. vitabit vtiq̄ penā quā incurriſ-
ſet ſi illud commiſiſſet. Si vero ab inimico viſibili vel
inuiſibili ꝓuocatus vel leſus/ malū nō reddit/ vel ma
lo non ꝯſentit. a malo declinat ⁊ promeruit palmā.
Sed quale ſit illud bonū qđ facere debemus/ oſtēdit. d.
Pax. Inquire pacē ⁊ perſequere eā. i. deſidera vt pax ſit ſpūi
tuo cū carne. Et hic talis pax plene haberi non poteſt.
Ideo ſubdit. Et pſequere eā. i. pſeuera ipſam deſiderā-
do. aliter eñ in futuro non caperet. Vel aliter ⁊ magis
ad propoſitū. hic pacem accipe xp̄m. de quo dicit apl's.
Ephe.2. Ipſe eſt pax nr̄a. Inquire ergo pacē. i. in iſto ſacramen
to intus quere xp̄m amore ⁊ deſiderio. Et iſtā pacē per-
ſequere. i. valde ſequere. vt ad ipm peruenias. Ad hoc
Joan.8. eñ ipſe nos prouocat. d. Qui ſequitur me/ non ambu-
lat in tenebris: ſed habebit lumen vite.

514 Oculi dñi ſuper iuſtos: ⁊ aures eius in preces eorum.

Hic ꝯſīr deſcribūtur premia bonoꝝ/ ⁊ maloꝝ ſuppli
cia. Et diuiditur in duas partes. Q: primo ponuntur
premia ⁊ ſupplicia vite preſentis. Secūdo future: ibi.
Mors peccatoꝝ peſſima. Habent eñ iuſti in preſenti
vita/ multa a deo. Primo ipſoꝝ oſones exaudiunt. Se
cundo ipſoꝝ tribulationes terminant: ibi. Clamauerūt
iuſti. Tertio ipſoꝝ virtutes conſeruant: ibi. Cuſtodit
dñs. Primo ergo oſtēdit differentiā inter bonos ⁊ ma-
los. q: vota bonoꝝ exaudiunt: ſ; nō maloꝝ. Scđm ibi.
Scala. Vultus aūt. Quantū ad primū dicit. Oculi dñi ſup
Iuſtus. iuſtos. Q: eñ iuſti hic aduerſitatibus in iuſtis premū
tur: ne ex hoc deficiant/ ſed confidant in dño. ideo dicit.
Oculi dñi ſup iuſtos. Oculi. i. reſpectus miſericordie
dei. q: ⁊ ſi iuſtis permittit aduerſa euenire. hoc tamē to
tū facit ex mia. Vñ ſicut medic⁹ cū dolore infirmi ipm
vrit ⁊ ſecat. etiā cōtra voluntatē ſuā: hoc tñ totū facit vt
ipm ſanet. Vñ p hoc ꝙ infirmū non videtur ad votum
exaudire. ipm multo amplius miſericorditer audit ad
vtilitatē. Sic ⁊ deus aduerſa iuſtis imittit miſericordi
ter/ vt in perpetuum parcat ⁊ ſanet. Et hoc eſt qđ dicit.
Oculi dñi. ſ. miſericordie ſup iuſtos. ſ. eos miſericordi-
ps.10. ter reſpiciēs. Oculi eius in pauperē reſpiciūt. Sequit.
Et aures eius in preces eoꝝ. q: ⁊ ſi non exaudiat ad vo
tū: tñ exaudit ad fructū. Et nota ꝙ non ait ad preces: ſ;
i preces. In quo ſm Caſſiodoꝝ notat celeritas audiēdi.
q: anteq̄ preces emittant/ illos deus exaudit. Sic eñ
ps.128. pſal.128. ait. Fiant aures tue intendentes in vocē de-
precationis mee. et non ad vocem: q: ly ad diſtantiā de
notat. ſed in preſentiam.

515 Vultus autem dñi ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorum.

Vultus. Hic ꝯſīr oſtendit de reprobis oppoſitū. Forte eñ dice
Facies. rent mali. Si oculi dñi ſunt ſup iuſtos ſolū. ergo in-
iuſtos nō videt. ideo impune poſſum peccare. Hūc erro-
rem remouet. d. Vultus aūt dñi ſuper facientes mala.
q: ⁊ ſi malos deus non reſpicit vt exaudiat: ipſos tñ vi-
dit ⁊ cognoſcit vt puniat. Et nota ꝙ differt facies a vul
tu. Qm̄ vultus dicit a volo vis. q: p eū animi volūtas
oſtenditur. q: ſcđm diuerſitatē animi in varios mo. .s
variat. Facies aūt ſimpliciter aſpicit p vnū⁹ cuiuſcū p
naturali aſpectu: qui non leuiter mutat. Et facili⁹ v.
riatur vultus p irain q̄ per aliā affectionē. Ideo p vul
tum ira ſignificat. Quid eſt ergo vult⁹ dñi ſup facien-
Job.9. tes mala/ niſi ira dñi ſup malos? Vñ iob.9. dr. Vultuꝫ
eius operit iudiciū. q: ſ; in vultu dei apparet iudiciū
contra malos. Sic dr pſal.16. De vultu tuo iudiciuꝫ ps.16.
prodeat. Et ꝙ p vultū intelligat irā dei qua malos aſpi
cit/ nota cū ſubdit. Vt pdat de terra memoriā coꝝ. ſ. vt
nec mentio. i. interceſſio fiat pro eis in terra viuentiū. Queſtio.
Sed nunqđ ſancti habent maloꝝ hoim memoriā ⁊ Beatus.
orant pro ipſis. cum tñ preceptū ſit. Orate pro inimicis Orare.
vr̄is pro perſequentibus ⁊ calūniantibus vos ⁊c. Ad Math.5.
hoc reſpondet Grego. At illi inquiunt. ⁊ vbi eſt ꝙ ſcti Dānatus.
ſunt/ ſi pro inimicis ſuis quos ardere videbūt non ora Greg.34.
bunt: quibus vtiq̄ dictuꝫ eſt: pro inimicis vr̄is orate. mor.c.12.
Quibus citius reſpōdemus. Orant pro inimicis ſuis
ſancti eo tēpore quo poſſunt ad fructuoſam penitentiā
coꝝ corda cōuertere: atq̄ ipſa ꝯuerſione ſaluare. Quid
eñ aliud eſt pro inimicis orare: niſi hoc qđ ait aplſ: vt 2.thi.2.
deus det illis penitentiā ⁊ reſipiſcant a diaboli laqueis
a quo capti tenent ad ipſius voluntatē? Et quomō tunc
pro illis orabūt q̄ iam nullatenus poſſunt ad iuſticie
opera ab iniquitate ꝯmutari. Eadē itaq̄ cauſa eſt: cur
non oretur pro hoibus eterno igne dānatis. que etiam
nunc cauſa eſt: vt nō oret pro diabolo ⁊c. Sed ex hoc be
ne habet ꝙ ſancti nō orāt pro dānatis. Sed nūquid Peccator
orant pro malis in preſenti vita exiſtentibus? Reſpon-
deo ꝙ ſancti vidētes clare eſſentiā diuinā vidēt quos fi
naliter de⁹ vult ſaluare: ⁊ quos dānabit finaliter: cum
ergo volūtatē ſuā omnib⁹ modis volūtati diuine cōfor
ment/ orāt pro illis malis qui finaliter ſaluari debēt. ⁊
hoc ſuis orationib⁹ mediātibus. non aūt p illis/ quos
finalr̄ vident dānados. q: tunc coꝝ oſones fruſtrarentur.
Et de talibus dicit. ꝙ vultus dñi ſup faciētes mala:
vt perdat de terra. ſ. bonoꝝ memoriā coꝝ ⁊c. Nos autē
in preſenti vita exiſtētes: pro omnib⁹ fidelibus indiffe-
rēter oramus hic exiſtentibus: vel etiā defunctis: q: no
bis non cōſtat: qui finalr̄ ſaluādi ſunt vel dānandi. nec
etiā q̄ in alia vita ſint dānandi licet de aliquib⁹ p eccle
ſiā ſit declaratū/ ꝙ ſunt ſcti ⁊ beati. ⁊ p illis nō debem⁹
orare. Q: iniuriā facit martyri/ q̄ orat pro martyre.

Clamauerūt iuſti: et dñs exaudiuit eos: et ex omnib⁹ tribulationibus eorum liberauit eos. 516

De peni. diſt.4. bos rend.

Hic oſtendit ſcđm bonū iuſtoꝝ. q: ipſoꝝ tribulatiōes Oratio.
terminātur. Hic eñ adducit xp̄s exēplum veteris teſta Clamare.
menti multiplex ad probandū ꝙ aduerſitates iuſtoꝝ Exaudire
ſolum ſunt ad tēpus. q: q̄ñ clamāt ad deū p deuotā ora Iuſtus.
tionem liberātur. Nam filii iſrael iniuſte a Pharaone
oppreſſi clamauerūt ad dñm ⁊ ipſe miraculoſe liberauit Exo.3.
eos. Sic ⁊ tres pueri in fornace ignis iniuſte poſiti cla
mauerunt ad dñm ⁊ miraculoſe ſunt liberati. Dan.13. Danie.13.
Sic ⁊ ſuſanna ad mortē iniuſte cōdēnata clamauit ad
dñm: ⁊ miraculoſe fuit liberata. Et cōſimiliter de aliis
multis habet in antiquo teſtamento. Si ergo deus in
antiqua lege q̄ erat timoris: ſic tribulationes iuſtoꝝ ter
minabat. quāto magis hoc faciet in noua lege que eſt
amoris? Ad iuſtos ergo confortandū/ ne aduerſitatib⁹
preſſi deficiāt hoc exemplū proponit. d. Clamauerūt iu
ſti ⁊c. q. d. Et vos cōſimiliter cōſidite oppreſſi: ⁊ ad deū
clamate. q: vt dr pſal.21. Ad te clamauerūt patres nr̄i ps.21.
clamauerūt ⁊ ſalui facti ſunt. in te ſperauerūt ⁊ nō ſunt
cōfuſi. Sed forte quis oppreſſus aduerſis dicet. Cla- Obiectio.
mo iugiter ad deū ⁊ clamoris mei effectum non ſentio.
Iſtam infirmitatis humane cogitationē Job deo pro- Job.30.
ponit. d. Clamabo ad te ⁊ nō exaudies me: ſtat nō reſpi
cis me. mutatus es mihi in crudelē. Ad hanc obiectio-
nē reſpondet Greg. d. Sancta quippe eccleſia pſecutionis Greg.20.
ſue tēpore fide ſtat/ deſideriis clamat. S; dolet quaſi ſe mor.c.25.
nō reſpici. dū ſua videt in tribulationib⁹ vota differri.

ofo differt exaudiri ꝛ quare. Alto nanq; conſilio omnipotens deus/cum ſancti eius aduerſarioꝝ pſecutionib⁹ opprimūtur. cūq; aſſiduis vt liberent̄ interpellationibus clamāt/differre ſolet vo ces petētiū/vt merita patientiū creſcāt. quaten⁹ eo ma gis exaudiātur ad meritū quo citius nō exaudiuntur
ps.21. ad votū. Unde alias ſcriptū eſt. Deus me⁹ clamabo ꝑ diē ꝛ nō exaudies ꝛ nocte. Atq; ipſa vtilitas de exaudiē di mora mox ſubdit̄ cū dr̄. Et non ad inſipientiā mihi. Ad multiplicāda quippe ſctōꝝ ſapientiā proficit/ꝙ po ſtulata tarde percipiūt. vt ex dilatione creſcat deſideriū ex deſiderio intellectus augeat̄. Intellectus vero cum intēditur et in deū ardentior affectus aperitur. Affect⁹ aūt ad promerenda celeſtia/tāto fit capax quāto fuerit longanimis expectando. Ex quibus apparet: ꝙ ſi cla mor iuſtoꝝ nō exaudit̄ ad votū: indubie tenere debem⁹ ꝙ exaudit̄ ad meritū. Sic eñ ſe exauditū ꝛ ſi non ſemꝑ
ps.119. ad votū tñ ad meritū pſal. proteſtat̄. d. Ad dñm cū tri bularer clamaui ꝛ exaudiuit me. Qđ etiā nūc oſtendit d. Clamauerunt iuſti ꝛ dñs exaudiuit eos: ꝛ ex oībus tribulationibus ꝛc. Et huius rationem ſubdit. d.

517 Iuxta eſt dominus his qui tri bulato ſunt corde: ꝛ humiles ſpi ritu ſaluabit.

Queſtio. Iuxta quo mō dr̄ de⁹ cū ſit imenſus. ¶ Sed cum deus ſit imenſus omnia replēs/omnē locū occupās: ꝛ in omni re. quomō poteſt dici magis iuxta vnum ꝙ aliū: vel magis prope? Reſpondeo ꝙ ſicut aīa humana ꝙuis ſit tota ī toto corpoꝛe ꝛ tota in qualibet eius parte. tñ aliū effectū habet in vna parte corporis/ ꝛ aliū in alia. qꝛ in oculo videt ꝛ non in pede. in lingua guſtat: ꝛ non in oculo: ꝛ ſic de alijs. Sic ꝛ deus ꝙuis ſit totus in omni re. tñ aliter eſt in vna re: ꝛ aliter in alia. ꝛ prope vnā rem: ꝛ tñ diſtās ab alia. Iuxta eñ vel pro pe ſignificat ꝙdam vnitatē. vnitas aūt maxime fit per concordiā voluntatū. Illis ergo dicit̄ eſſe prope vel iux ta. qui ſue volūtati cōcordant/ꝛ ecōuerſo. qꝛ iuſti cōfor mē voluntatē habent cū deo. ideo dicunt̄ prope deum: ꝛ deus iuxta illos. ꝛ ꝑ oppoſitū/qꝛ mali diſformē volun tatē habēt a deo. ideo remoti ſunt a deo: ꝛ deus ab illis.
puer.15. vñ Longe eſt ab impijs dñs: iuſtis aūt prope. Prope
ps.144. eſt dñs oībus inuocantib⁹ eū/oībus inuocantibus eū in veritate. Uel dicit̄ iuxta vel prope/qñ exaudit. a lon
ps.9. ge aūt qñ non exaudit. pſal. 9. Ut quid dñe receſſiſti lō ge. deſpicis in opportunitatib⁹ in tribulatione? Sz qui bus tribulatis ſit iuxta oſtēdit. d. His q̄ tribulato ſunt corde. non tribulatis corpoꝛe/ſed corde. qui ſcz duritiā cordis terunt. Et humiles ſpū ſaluabit. Qđ ideo dicit. qꝛ eſt quedā humilitas exterior ꝛ corporalis q̄ a corde
Eccle.19. non procedit. et illa deo non placet. Eccle. 19. Eſt q̄ ne quiter ſe humiliat ꝛ interiora eius plena ſunt dolo. et iſta diſplicet deo. Sz humilitas cordis ſibi placet. quā
Math.11 docet Matt. 11. d. Diſcite a me qꝛ mitis ſum ꝛ humilis corde. De qua etiā nūc dicit. Et humiles ſpū ſaluabit.

518 Multe tribulationes iuſtoꝝ: et de oībus his liberabit eos dñs.

tribulātur multiplici ter boni. Grego. 3. moꝝ. c. 14. aduerſitas ¶ Et vere multe. qꝛ nunꝙ aliquis fuit iuſtus: q̄ tribu lationes non ſuſtineret. Ut oſtēdit Greg. d. Nullus in hāc vitā electoꝝ venit/qui aduerſa nō ſuſtinuerit. Mē bra eñ nr̄i redēptoris extiterunt: etiam q̄ ab ipſo mundi exordio dum pie viuūt etiā crudelia paſſi ſunt. An nō huī⁹ membrū Abel ſe eſſe perhibuit. q̄ eius mortem: de
Eſa. 53. quo ſcriptū eſt. Sicut agn⁹ corā tondēte ſe obmuteſcet: ꝛ non aperiet os ſuū: nō ſolū placēs in ſacrificio: ſz etiā moriens tacendo ſignificauit? Ab ipſo nāq; mūdi exor dio: redēptoris nr̄i corporis mēbra aduerſitatibus ſunt preſſa. Et ſic a planta pedis vſq; ad verticem non fuit in eo ſanitas. qꝛ nullus iuſt⁹ eius membrū ſine aduer ſis tranſiuit. Et hoc ideo dicit. qꝛ aliq̄ iuſti ſunt planta xp̄i: aliq̄ pedes: aliq̄ man⁹ ꝛc. Et hoc bene nouerat illa ſancta mulier Iudith q̄ populū dei in aduerſis confor tans: ait. Memores eſtote quomō pater noſter Abraā Iudith. 8.
tēptatus eſt: ꝛ per multas tribulatiōes ꝓbat⁹/dei ami cus effectus eſt. ſic Iſaac. ſic Iacob. ſic Moyſes ꝛ oēs qui placuerunt deo/ꝑ multas tribulationes trāſierunt fideles. ¶ Cōſimilr̄ ergo ꝛ hic dr̄. Multe tribulationes iuſtoꝝ. et de omnib⁹ his liberabit eos dñs. Sz quomō hoc eſt verū/cū multos iuſtos ſciamus in tribulationi bus ſine liberatione fuiſſe perēptos. vt puta petr⁹ cru cifixus. Paulus decapitat⁹. Laurentius cōbuſtus ꝛc. Reſpondeo ꝙ liberat̄ quis iuſtus a tribulatione dupli Liberat̄ q̄s a tribu
citer. ſ. ꝛ corporalr̄ ꝛ ſpūaliter. Corporaliter/qñ ipſo du latione du
rante/eius tribulatio terminant̄. ſic eñ liberatus fuit pliciter.
corporaliter petrus de tribulatione carceris. paulus de naufragio. Spūaliter aūt qñ quis tribulat⁹ nō ſuccū bit ꝑ impatientiā tribulationi. ſed ꝑ patientiā ſuperat ipſam. Et ſic iuſtos de oībus tribulationib⁹ liberat de⁹. qꝛ ipſos triūphatores facit in penis. qꝛ ꝛ ſi ſuccūbant cor pore/tamē mente ſuperant. cū ergo mens ſit principa lior pars hoīs/ꝛ a principaliori parte denominatio fiat iſti dicendi ſunt tribulationes vincere: ꝛ nō vinci ab il lis. Et hanc liberationē a tribulationib⁹ notabat Sar ra. d. Hoc aūt pro certo habet omnis qui colit te. qꝛ vita Thobie. 3.
eius ſi in probatione fuerit/coronabitur. ſi autē in tri bulatione fuerit/liberabitur.

Cuſtodit dñs oīa oſſa eoꝝ: vnū 519.
ex his non conteretur.

¶ Hic ponit tertiū bonū iuſtoꝝ. qꝛ ſcz ipſoꝝ virtutes cō Oſſa ſigni
ſeruātur. Quid eñ per oſſa in quib⁹ robur corporis cō ficāt virtu
ſiſtit niſi virtutes quibus mens fortificat̄/intelligitur? tes.
Unde iſtū verſum exponēs Greg. ait. Oſſa in ſcriptu Grego. 23.
ra ſacra/virtutes accipiūtur. ſicut ſcriptū eſt. Dñs cu moꝝ. c. 24.
ſtodit omnia oſſa eoꝝ: vnū ex his non cōteret̄. qđ vtiq; ps. 33.
non de oſſibus corporis: ſed de virtutib⁹ dr̄ mentis. Nā ꝛ certe nouimus: ꝙ ꝛ multoꝝ corporalr̄ oſſa confracta ſunt. Et pſecutores dñi/latronis illius cui dictū eſt. Ho die mecū eris in paradiſo: ſicut latronis alteri⁹ in cruce crura fregerūt. ¶ Sed. di. Si oſſa v̄tutes ſignificāt/qua Queſtio.
liter cuſtodit dñs oīa oſſa iuſtoꝝ: cū multos etiā iuſtos Uirtutes
mortaliter cadere permittat? vt patuit in petro q̄ timo electoꝝ fi
re mortis corporalis/ter xp̄m negauit. Reſpondeo ꝙ ꝛ nalr̄ cōſer
ſi taliū oſſa ad tēpus cōterant̄: tñ finaliter conſeruant̄. uātur.
qꝛ ꝛ ſi iuſtus peccat ꝛ perdit virtutes: finaliter tñ reſur git: ꝛ perditas virtutes recuperat. Ex quo patet ꝙ iſte textus intelligit̄ de iuſtis ſm eternā dei preſcientiā. nō aūt de iuſtis ſolū ſm preſentē iuſticiā. qꝛ illi cadentes/ finaliter nō reſurgūt. De iſtis eñ dr̄. Omnia oſſa eius Iob. 33.
marceſcere facit. De primis aūt dicitur. Oſſa que tecta Iob. 33.
fuerant nudabuntur.

Mors peccatoꝝ peſſima: et qui 520
oderunt iuſtum delinquent.

¶ Hic ꝯſr̄ oſtēdit ſupplicia maloꝝ vite future: ꝛ p̄mia bonoꝝ: ibi. Redimet dñs. Nota ꝙ triplex mors reperit̄. mors mul
ſcz mors mala. mors peior. ꝛ mors peſſima. Mors ma tiplex.
la eſt mors corporalis. q̄ eſt ſeparatio anime a corpore. Que mala quidē dr̄: non quidē in ſe: qꝛ nihil ꝓprie ha 15. q. 1. illa
bet rationē mali: neq; ꝙ mentē maculat. Mors autem cauenda
corporalis non maculat aīam. aliter oēs morientes pec ſunt.
carent moriēdo: qđ eſt falſum. imo in ſe quādoq; eſt pre cioſa. pſal. Precioſa in cōſpectu dñi mors ſctōꝝ eius. ſz ps. 115.
ideo dicitur mala: qꝛ peccati pena. qꝛ Per vnū hoīem Rom. 5.

pctm̄ intrauit in mundū: ⁊ per peccatum mors. Mors
peior dicit̄ mors criminalis/ que eſt ſeparatio anime a
deo q̄ eſt vita anime. Et ideo qꝛ peius eſt anime pdere
deum q̄ perdere corpus: ideo peior dicitur hec mors q̄
Eze.18. prima. De hac Eze.18. Anima q̄ peccauerit: ipſa mo-
Mors peſſima gehē na. riet. Mors peſſima dicitur mors eternalis q̄ eſt mors
gehēne. pro tanto em̄ dicitur peior tertia: qꝛ cōtinet ſecū
dā/ remota omni ſpe vite ſpūalis quā retinet ſecunda. ⁊
vltra hoc penā ⁊ cruciatū eternū. Nam de pctōribus ⁊
Roma.6. obſtinatis dr̄. Nam finis illoꝝ mors eſt. Et enumera-
Roma.1. tis multis vicijs cōcludit apoſtolus: q̄ q̄ talia agūt di-
gni ſunt morte. Vn̄ q̄ iſta mors gehēne dicat̄ peſſima
Grego.9. oſtēdit Greg. Exponēs illud Job.10. Ubi vmbra mor
mo.c.48. Job.10. tis ⁊ nullus ordo ⁊c.d. In huius vite tormentis/ timor
dolorē habet. dolor timorē non habet. qꝛ nequaq̄ men
Pena inferni. tem metus cruciat: cū pati iā ceperit qđ metuebat. In
ferno vero ⁊ vmbra mortis obſcurat: ⁊ ſempitern⁹ hor-
ror inhabitat: qꝛ eius ignib⁹ traditi: ⁊ in ſupplicijs do
lorē ſentiūt: ⁊ in doloris anguſtia pulſante ſemp pauo-
re feriūtur. vt qđ timent tolerent. ⁊ rurſus qđ tolerāt ſine
Eſa.66. fine pertimeſcāt. De his em̄ ſcriptū eſt. Vermis eoꝝ nō
morietur ⁊ ignis non extinguetur. Hic flāma q̄ ſuccen
dit illuminat. illic ignis q̄ cruciat obſcurat. Hic metus
amittitur/ cū cepit tolerari qđ timebat̄. illic ⁊ dolor dila
niat ⁊ pauor anguſtat. Horrendo ergo modo erit tunc
reprobis dolor cū formidine/ flāma cū obſcuritate. fit er
go miſeris mors ſine morte: finis ſine fine. defectus ſine
defectu. qꝛ ⁊ mors viuit: ⁊ finis ſemp incipit: ⁊ defectus
deficere neſcit. Ibi em̄ mors perimit ⁊ non extinguit. do-
lor cruciat: ſed nullatenus pauorē fugat. Flāma cōbu-
rit: ſed nullatenus pauorē diſcutit. Quid igit̄ mirū ſi
mors peſſima nuncupat̄: Et de iſta morte dānationis
Eccle.39. eterne dr̄. Sunt ſpūs qui ad vindictā creati ſunt: ⁊ in tē
pore ſuo confirmauerunt tormēta ſua. Ignis/ grādo/ fa
mes ⁊ mors. oīa hec ad vindictā creata ſunt. ſ. dānatoꝝ.
Sed qꝛ omnis homo peccator eſt. qm̄ ſi dixerim⁹ q̄ pec
1.Ioan.1. catū non habemus/ nosipſos ſeducimus. Ideo ne cre
dat̄ q̄ talis mors oībus ſit debita: ꝯſequēter declarat de
quibus pctōribus intelligat. ſ. de obſtinatis. q̄ ex certa
deliq̄re.i. peccare. malicia peccāt: dicens. Et qui oderūt iuſtū delinquēt.
Per iuſtū intellige xp̄m. Omnis em̄ qui odit xp̄m vel
aliquod eius membrū/ mortalr̄ peccat. Scđm em̄ grā-
maticos. Linquo linquis linquere. i. peccare vel dimit
tere. Et cōponit̄ cum de. ⁊ fit delinquo. quis. Et delin-
quere. i. multum peccare. ⁊ hoc omittēdo dei precepta.
Omnis em̄ qui delinquit derelinquit. ſ. deū. Vn̄ glo.
Delinquet. i. deum derelinquet odiendo bonum.

521 Redimet dn̄s animas ſeruoꝝ
De pe. di. 2. iteratur. ſuorū: ⁊ non derelinquet omnes
qui ſperant in eo.

Redimet xp̄s oēs. ¶ Xp̄s em̄ precio ſui ſanguinis redemit aīas electoꝝ.
Sed nūquid xp̄s omnes redemit. Reſpōdeo q̄ chriſt⁹
omnes redemit quo ad ſufficientiā: ſed ſolū ſeruos ſuos
quo ad efficientiā. Qꝛ q̄uis preciū xp̄i ſanguinis ſuffi
ciens eſſet pro peccatis omniū. illis tn̄ ſoluꝫ applicat̄/ q̄
non poſſunt obijcere. ſ. illis qui per humilitatem ſerui
Gala.4. cio xp̄i ſe ſubijciūt. Ideo em̄ vt ait apoſtolus. Chriſtus
factus eſt ex muliere/ fact⁹ ſub lege/ vt eos qui ſub lege
erant redimeret. E non ſolum redimet. ſed ſi quandoq̄
cadant per peccatum non derelinquet eos qui ſperant
in eo. ſed ipſos iuuabit per gratiam ſuam vt reſurgant.
Nō ideo dicit. qꝛ ⁊ ſi aliquando ad tempus electos ca-
dere permittit. finaliter tamen ipſos non derelinquit.
Judith.6. Sic em̄ dr̄ Judith.6. Non derelinquis preſumentes
de te: ⁊ preſumentes de ſe ⁊ de ſua virtute glorian̄tes
humilias.

Iudica domine nocen
tes me: expugna im-
pugnantes me. 522 23 q 3. Ex diſſerētie.

¶ Hic pſal. talem habet titulū. In fi
nem pſal. ipi dauid. Iſte titulus pa-
tet ex titulo pſal. 27. Qm̄ quandocūq̄ in titulis pſal- Ps.17.
moꝝ ponitur dauid cū articulo huic/ vel ipi. tūc ly da
uid ibi ſignificat xp̄m. et q̄ in tali pſal. loquitur xp̄s.
ſic igitur in iſto titulo dauid ſignificat xp̄m. qꝛ dauid David ſignificat xp̄m.
interpretatur manu fortis vel deſiderabilis aſpectu. Et
ſic per dauid intelligit̄ xp̄s. qui vincēdo diabolū eſt ma
fortis: ſed eternā vitam promittendo/ eſt deſiderabilis.
Quid em̄ fortius intelligi poteſt illa manu/ q̄ inermis
hoſtē ſuperauit antiquum: ſed in ligno clauis affixa:
Quid deſiderabili⁹ eo poteſt eſſe: in quē angeli deſide-
rāt proſpicere: Quē martyres nō videntes mori volue
rūt: vt ad illū videndū puenire mererentur. xp̄s ergo ve
re deſiderabilis eſt: dum vitā promittit eternā. Manu
autē fortis: dū hoſtē ſuperauit antiquū. Eſt ergo titulī
ſenſus iſte. Pſal. iſte dirigēs nos in finē. i. in cōſumatio
nē vite: attribuitur ipi dauid. ſ. xp̄o. q̄ in iſto pſal. loqui
tur quādoq̄ in pſona ſua: quādoq̄ in pſona corporis.
In iſto em̄ pſal. xp̄s inuocat deū cōtra tribulationes ca
pitis ⁊ corporis: ⁊ per tribulationes eiꝰ vitā ꝑmittit
eternā. ¶ De litterali aūt materia pſal. dicūt cōcorditer
doctores/ tam hebraici q̄ catholici. q̄ iſtū pſal. fecit da
uid cōtra pſecutionē ſaulis: diuinū adiutoriū petens.
In illa em̄ pſecutione qꝛ multuꝫ durauit: multos pſal.
fecit. Primo ergo exponā litterā. Secūdo deducā intel-
lectū littere. Quantū ergo ad litteralē expoſitioneꝫ iſte
pſal. diuidit̄ in partes duas. Qꝛ primo diuinū petit ad
iutoriū. Secūdo ſue pſecutionis declarat periculum:
ibi. Surgentes teſtes iniqui. Prima in tres. qꝛ primo
diuinū petit auxiliū. Secundo prophetice predicit de-
iectionē hoſtiū: ibi. Confundātur. Tertio exprimit ſue
liberationis gaudiuꝫ: ibi. Aīa aūt mea exal. ⁊c. vt. R.
¶ Quantum vero ad intellectum pſalmiſte. Notan
dū q̄ tota intentio pſal. eſt monere nos vt hic patienter
portemus aduerſa: ſperantes q̄ p patientiaꝫ aduerſoꝝ
ad gaudia pueniam⁹ eterna. Diuiditur ergo iſte pſal.
in partes quattuor. Qꝛ primo xp̄s pro ſe ſuiſq̄ ꝯtrarijs
premittit orōnem. Secundo ſuam ſuorūq̄ oſtēdit per-
ſecutionē: ibi. Anima aūt mea. Tertio ſuoꝝ aduerſario
rum oſtēdit malignationē: ibi. Surgētes teſtes. Quar
to ſue paſſionis oſtendit fructū ⁊ eccleſie cōfirmationē.
ibi. Confitebor tibi. Prima in duas. qꝛ primo orās di-
uinū petit adiutoriū. Secūdo prophetice predicit de-
iectionē hoſtiū: ibi. Confundant̄. Prima aūt pars di-
uiditur in partes tres. Qꝛ diuinū poſtulando adiuto-
riū tria facit. Qꝛ primo deū poſtulat: vt cauſam diſcer
nat vt iudex. Secūdo vt ſe armet vt miles: ibi. Appre-
hende arma. Tertio vt hoſtes concludat vt finees: ibi.
Effunde frameā. ¶ Primo ergo orās xp̄s deū inuocat:
vt cauſaꝫ ſuā diſcernat ⁊ iudicet: vt ver⁹ iudex. d. Iudi
Iudicium duplex. ca dn̄e nocentes me. Eſt em̄ duplex iudiciū. ſ. diſcretio-
nis ⁊ condēnationis. ⁊ vtroq̄ modo iſta littera legit̄ de
iudicio diſcretionis. quo ſcꝫ boni ſeparant̄ a malis: ⁊ ſi
non in preſenti loco tn̄ merito. In futuro aūt loco ⁊ me
rito iſtud iudiciū alibi poſtulabat xp̄s. d. Iudica me Ps.42.
deus ⁊ diſcerne cauſaꝫ meā: ab hoīe iniquo ⁊ doloſo eri
pe me. Sic ⁊ modo poſtulat vt mali iudicentur. i. diſcer
nant̄ a bonis. vt ſcꝫ ipoꝝ calliditas ⁊ malicia cognoſce
tur: ne ſimplices decipere poſſint. Legit̄ etiā de iudicio
condēnationis: ⁊ tūc magis predictiue legitur q̄ opta
tiue. vt ſit ſenſus. Iudica domine nocentes me. i. iudi-
cabis. et expugna impugnātes me. ideſt expugnabis.

Queſtio. Vtrũ gaudẽt de punitione dãnatorũ et quomodo

veruntamen magr̃ iſtũ paſſum exponit magis optatiue. Et ſi queras: nunquid ſancti optant ⁊ gaudent de dãnatione maloꝝ? Reſpondeo. cum gaudio expectãt diẽ iudicij. in quo mali quo ad corpus ⁊ aĩam dãnabũtur: non quidẽ ex toto ꝑ ſe/ſed quaſi ꝑ accidens. q2 ante ſcti nõ glorificabunt in anima ⁊ corpore: niſi qñ mali dãnabuntur in vtroq3. vel etiã q2 dãnatio reproboꝝ confert ad gaudiũ beatoꝝ: dum in illis vident mala q̃ dei grã euaſerunt. Et iſta ratione ſancti vindictã a deo petunt de malis. ꝺ. illud Apoc. 6. Quare dñe nõ vindicas ſanguinẽ nr̃m ⁊c. Et hoc eſt qꝺ dꝛ Pſal. 57. Letabitur iuſtus cum viderit vindictam ⁊c.

ps. 57.

523 14. q. 6. ſi res.

Apprehẽde arma ⁊ ſcutũ: ⁊ exurge in adiutorium mihi.

¶ Hic ꝯſr̃ poſtulat: vt in adiutoriũ ſuũ ſe deus armet vt miles. Vbi notandum ꝙ iſte verſus legitur ex parte corporis. q2 hic xp̃s ꝓ ſuo corpore qꝺ eſt eccleſia loquit̃ vt deus armis ſue virtutis illã protegat. ꝺ. Apprehẽde arma ⁊c. Vbi ſm̃ Hieronymũ Magnũ ſpectaculum eſt deũ ꝓ te armatũ videre. qui habet arma habet ⁊ ſcutum. armis hoſtẽ percutit: ſed nos protegit ſcuto. Sed que ſunt arma dei: ⁊ quid ſcutũ eius? Scutũ eſt dei bona voluntas qua nos ꝓtegit. vnde pſal. 5. dꝛ. Dñe vt ſcuto bone voluntatis tue coronaſti nos. Arma aũt dei quib⁹ hoſtẽ percutit: nos ſumus. q2 vt nos ab eo: ita ipſe armatur de nobis: quib⁹ percutit hoſtes: dum ꝑ nos demones ſuperat ⁊ hoĩes malos. Et tũc eſt ſenſus. Apprehende arma ⁊c. i. ita adiuua nos ⁊ muni tua bona voluntate vt hoſtes nr̃os ſuperem⁹: ⁊ ab eoꝝ iaculis ꝓtegamur. Iſta eñ talia arma q̃bus armamur ſunt virtutes quibus vt ſcuto mens defendit̃: ⁊ illis inuadimus hoſtẽ. De quibus ait apoſtol⁹. Accipite armaturã dei: vt poſſitis reſiſtere in die malo: ⁊ in oĩbus perfecti ſtare. Et ꝯſr̃ ꝙ iſta ſint arma virtutũ: oſtendit. ꝺ. State ergo ſuccincti lũbos vr̃os: induti loricã iuſticie: calciati pedes in preparatione euãgelij pacis: in omnib⁹ ſumentes ſcutũ fidei: ⁊ galeã ſalutis aſſumite: ⁊ gladiũ ſpũs qꝺ eſt verbũ dei. Ex quib⁹ verbis apli patet: ꝙ ſex ſunt armoꝝ ſpũaliũ genera: quib⁹ ſpũalr̃ armari debem⁹. ſ. Arma caſtitatis ⁊ mundicie: ibi. State ſuccincti lũbos vr̃os. Arma eq̃tatis ⁊ iuſticie: ibi. Induti loricã iuſticie. Arma paupertatis volũtarie: ibi. Calciati pedes ⁊c. Arma fidelitatis ⁊ credẽtie: ibi. In oĩbus ſumẽtes ſcutũ fidei. Arma ſpei electorie: ibi. Et galeã ſalutis aſſumite. Arma veritatis ſcripture ſacre: ibi. Et gladiũ ſpũs qꝺ eſt verbũ dei. ¶ De iſtis ḡ armis virtutũ dicamus deo. Apprehende arma ⁊ ſcutum. i. fac nos dicta arma apprehẽdere. Sicut eñ deus dicitur cognoſcere aliq̃d quãdo illud nos cognoſcere facit. vt Geñ. 22. Dixit ipſi abrae. Nunc cognoui ꝙ timeas deũ ⁊c. i. alios cognoſcere feci. Sic ⁊ in propoſito predicta arma dicitur deus apprehendere ⁊ illis muniri qñ illis nos munit: ⁊ nos illa apprehendere facit. Et de iſtis ſpũalibus armis dꝛ. Arma militie nr̃e nõ ſunt carnalia: ſ3 potentia a deo ⁊c. Vel per iſta arma intellige xp̃m. q̃ ante nos omni virtute munitus: ad pugnã accedit armatus. Ipſe aſſumptis armis: hortat⁹ eſt ceteros. Vñ de xp̃o ad lr̃am dici videt̃ illud. 2. Maca. 11. Cũq3 prõpto aĩo ꝓcederent ad pugnã: apparuit eis ꝓcedẽs eos eques in veſte cãdida armis aureis haſtam vibrans. Que verba ad litteram exponẽs de xp̃o Stephan⁹ dicit. Eques q̃ precedit fideles tendentes ad diaboli pugnã: xp̃s eſt. Veſtis eius cãdida: eſt puritas ſue carnis. Arma aurea: ſunt ei⁹ opa egregia virtutũ. Haſta vibrata eſt iudicij cõminatio. Haſta eñ longa eſt ferrũ habens in capite. Et dñs patiens eſt. ecce haſta longa. ⁊ dñs redditor eſt: ecce ferrũ.

Hieronymus. — ps. 5. — Arma dei nos ſum⁹. — Ephe. 6. — Arma virtutũ multiplicia. — Geñ. 22. — 2. cori. 10. — 2. maca. 11.

Hic eſt ergo xp̃s q̃ armis virtutũ munitus nr̃os deijcit hoſtes. In cuius figurã dꝛ. Apparuit illis quidã equ⁹ terribilẽ habẽs ſeſſorẽ. q̃ inſidebat/arma aurea videbat̃ habere. cuius equ⁹ cũ impetu in Heliodoro priores calces eliſit. Vbi ꝑ equum accipe xp̃i humanitatẽ. ꝑ ſeſſorem/verbi diuinitatẽ. per arma aurea/eius virtutũ genera. ſed per Heliodoꝝ hoſtẽ populi dei: ipm̃ diabolũ hoſtẽ nr̃m intellige. Quid eſt ergo dicere deo. Apprehẽde arma ⁊ ſcutũ: niſi fac me mente apprehendere ⁊ cõſiderare xp̃m omni virtute munitũ. vt ſequar in pugna imitando eius exẽpla. Vnde ſequit̃. Et exurge in adiutoriũ mihi. Sicut eñ deus in ſeipſo non exurgit nec dormit: ſed dormire dicitur qñ nos dormim⁹. exurgere aũt qñ nos exurgere facit. Dormimus autẽ qñ fides ⁊ charitas torpeſcit in nobis. Exurgim⁹ aũt qñ expulſo torpore: in fide ⁊ charitatis operib⁹ vigilamus. Dicat ergo exurge in adiutoriũ mihi. i. ſic ſis mihi in adiutoriũ/vt me exurgere facias. Conſimiliter etiam orabat. Exurge/q̃re obdormis dñe? exurge ⁊ ne repellas i finẽ.

2. maca. 3 — dormire et Exurgere dei. — ps. 43.

Effunde frameã. ⁊ conclude aduerſus eos q̃ perſequunt̃ me: dic anime mee ſalus tua ego ſum. 524

¶ Hic ꝯſr̃ orat: vt de⁹ hoſtes ꝯcludat vt Phinees. Iſte eñ verſus alludit hiſtorie q̃ habet̃ Numeri. 25. ſ. ꝙ vn⁹ de filijs iſrl̃ corã moyſe ⁊ omni turba filioꝝ iſrl̃ intrauit ad meretricẽ madianitidẽ. qꝺ cũ vidiſſet Phinees fili⁹ Eleazari filij Aarõ ſacerdotis: ſurrexit de medio multitudinis: ⁊ arrepto pugione: ingreſſus eſt poſt virũ iſraelitam in lupanar: ⁊ ꝑfodit ambos. ſ. virũ ⁊ meretricẽ in locis genitalib⁹. ceſſauitq3 plaga a filijs iſrl̃. Et de hac hiſtoria dicitur ps. 77. Stetit phinees ⁊ placauit ceſſauit q3 quaſſatio. ¶ Conſimiliter ad propoſitũ hic orãs xp̃s. ait patri. Effunde frameã. i. euagina gladiũ tue iuſticie. ſ. ad malos vindicandũ. Et conclude aduerſus eos: qui perſequunt̃ me. ſ. da ſententiam contra eos. me. ideſt meos ſaluãdo. Et hoc eſt qꝺ dicit. Dic anime mee ſalus tua ego ſum. Dicere eñ dei: idẽ eſt qꝺ facere. pſal. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt. Dic ergo. i. oſtende per experientiã ꝙ tu es ſal⁹ anime mee. i. meoꝝ. ¶ Vel aliter vt iſte verſus legatur optatiue. Et tunc optat maloꝝ conuerſionem. Vbi nota ꝙ framea idẽ eſt ꝙ gladius ex vtraq3 parte acutus: per quẽ verbum dei ſignificatur ſcindens interiora cõſcientie noſtre ex vtraq3 parte. ſc3 manifeſtatione ſuperniorum premiorum ⁊ cominatione infernaliũ ſupplicioꝝ. de quo ait aplus. Viu⁹ eſt eñ ſermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti: pertingẽs vſq3 ad diuiſionẽ anime ac ſpiritus. Iſte gladius effunditur quãdo verbum dei gentibus ⁊ infidelibus predicatur. ad cuius predicationẽ gentes cõcluſe idola abiecerunt ⁊ chriſti fidem ſuſceperunt. ⁊ ſic veram ſalutem obtinuerũt. Et hoc eſt qꝺ orat chriſtus. ꝺ. Effunde frameam. i. effunde predicationem verbi dei ꝑ apoſtolos ⁊ alios fidem per mundum predicando. Et conclude aduerſus eos qui perſequũtur me. i. cõuince gẽtiles vt cognoſcãt ſuos errores: ⁊ fidei veritatẽ confiteant̃. ⁊ ſic dic aĩe mee. i. meoꝝ ex gentib⁹ conuerſoꝝ. ſal⁹ tua ego ſum. vt ſc3 amplius in idolis nõ ꝯfidant habere ſalutẽ. ſ3 ſolũ in te: in quo vera ſalus ꝯſiſtit. Dic ergo anime mee. i. fac aĩam meã dicere ⁊ cõfiteri. ſalus mea tu es. vt ſc3 ſic ꝯuerſi deo dicant. Salus nr̃a in manu tua eſt. Et hoc ꝯtra illud qꝺ demones ſuadent anime dicẽtes. Nõ eſt ſalus ipſi in deo eius.

Nume. 25 — Phinees — ps. 77. — Dicere dei — Framea verbũ dei. Gladius verbũ dei. — Hebre. 4. — Geñ. 47 — ps. 3.

Confundantur ⁊ reuereantur: querentes animam meam. 525

¶ Hic conſequenter xp̄s predicit deiectionem hoſtiū & perſequutorꝝ. Et p̄mo predicit ipſorꝝ futurā penā. Secū do ipſorꝝ maliciā & pene cauſaȝ: ibi. Quī gratis. Quā tum ad primā partē tres malorꝝ penas predicit. Prima eſt cōfuſionis & verecundie. Secunda eſt inſtabilitatis & incōſtantie: ibi. Fiant tanq̄ puluis. Tertia eſt obſcuritatis & ignorātie: ibi. Fiant vie illorꝝ. ¶ Quantū ad primū dicit. Confundantur &c. Hoc eñ ſcdm glo. predicit mala inimicis futura: & eſt prophetia non optatio. q. d. Confundantur & reuereant. i. confundent & reuere

Vereri. Reuereri. Confuſio dānatorꝝ. — buntur. Vereor eñ vereris veritus ſum. idē eſt q̄ verecundari vel timere. & cōponitur cū re. & fit reuereor. ris. ideſt multum verecundari & timere. Qđ ideo ſic dicit. q2 mali finaliter multū confundent: verecundabuntur & timebunt dānari eternaliter. Unde ſuper illo verbo.

Ps. 49. — Arguam te & ſtatuam &c. dicit Ber. Qualis erit cōfuſio, qualis verecundia, qualis dolor: qñ in conſpectu oim malorꝝ nudabit turpitudo: reuelabit ignominia: ſanies apparebit? Quādo iaȝ peccator imortalis fact⁹: interne conſcientie vermis: tota malignitate corrodet: ſed non conſumet aiam infelicem. nec erit omnino aliquis diſſimulationis locus: aut ſpes vlla ſaluationis.

Ps. 24. — Sic eñ & pſal. 24. d. Confundant oēs iniq̄ agētes &c. ¶ Pōt etiā legi optatiue, vt xp̄s optet pcōtores ſuos cōfundi & reuereri de peccatis ſuis per verā cōtritionez Eſt eñ quedā confuſio ex peccato: & quedā cōtra peccatum. Optat ergo vt cōfundātur de peccatis ſuis: & hoc per verā contritionē. Et modū iſtius cōfuſionis adiūgit. d. Querentes aiam meā. i. fiāt querētes aiam meā. vt ſcȝ ſicut ante ipſam querebant ad perdendum: ſic modo ipſam querāt ad imitandum. ſic eñ querere p imitari accipit.

Eſa. 55. — Querite dn̄m dum inueniri poteſt. Et hoc idem alijs verbis ponit. d.

526 Auertantur retrorſum & cōfundantur: cogitantes mihi mala.

¶ Qđ vtroq̄ modo legi poteſt: vt verſus precedens. ſ. predictiue & optatiue. Nam ſi legat predictiue. tūc ſi

Auertere. — cut prius ꝓphetice penā malorꝝ futurā predicit. Auertantur. ſ. a deo vt ſint retrorſum. Auerto auertis ideȝ eſt q̄ remouere. Peccator autē q̄diu eſt in vita p̄ſenti: ſic remotus eſt a deo q̄ tñ ad deū poteſt conuerti. q2 ex toto non eſt auerſus: & ſic nondum retrorſum ex toto eſt poſitus. in futuro aūt auerſus erit retrorſum, vt ex toto ſit a deo remotus: & quo ad actum & quo ad potētiā. vt amplius ad deū conuerti non poſſit. Et hanc ipſorū penam predicit. d. Auertātur retrorſum & confundantur &c. ¶ Si aūt legat optatiue, orat vt auertant. i. remoueantur a peccatis ſuis & cōfundantur in ſeipis per contritionez ſalubriter ad penitentiaȝ. Sicut eñ deus auertit faciē ſuā a peccatis nr̄is qñ ipſam nobis dimit

Ps. 50. — tit. Auerte faciē tuā a peccatis meis. ſic & nos auertim⁹ noſipſos a peccatis qñ ab illis voluntate ex toto remouemur. & tūc auertimur retrorſum: quia primo faciem vertebam⁹ ad peccata: & retrorſum ponebamus dn̄m. ſed p confuſionē penitētie retrorſum auertimur: q2 ſicut faciem vertebamus ad peccata & dorſum ad deum. ſic per penitentiā dorſum auertimus ad peccata, & faciē

Baruch. 2 — ad dn̄m. Et de tali auerſione d2. Auertent ſe a dorſo ſuo duro, & a malignitatib⁹ ſuis: & memores erūt nois mei.

527 Fiant tanq̄ puluis ante faciē venti: & angelus dn̄i coarctans eos.

¶ Hic ꝯſr predicit malorū inſtabilitatis incōſtantiaȝ.

Grego. 2. mor. c. 18. — Tanta eñ eſt peccatorꝝ inſtabilitas, q̄ nulli tentationi reſiſtunt. Scdm eñ Greg. Per ventū tētatio ſignificatur. q2 ſicut ventus res leues faciliter euertit: graues

aūt & bene fundatas nō. Ita tentatio mentes leues nō — Ventus eſt tētatio.

bene fundatas faciliter ſubuertit: non aūt ſtabile charitatis fundamentū habentes. Dicit ergo de peccatorib⁹ — Puluis ſunt peccatores.

quorꝝ mentes in rebus mūdanis fundant. Fiant. i. fiēt tanq̄ puluis ante faciem venti. ſ. tentationis. i. facile cedent omni tētationi vel ſuggeſtioni etiā minime. q. d. Tales non expectant faciē venti. i. preſentiā grauioris tentationis: ſed antecedūt cedētes minori. Et angelus domini coartans eos. ſ. angelus malus per ſuas tentationes conſtringet eos. ſ. ſic eos inuoluens in peccatis, q̄ ex illis exire nolint in preſenti: vel nequeāt in futuro.

¶ Et ſi dicas. quomō angelus malus dicat ſpūs dn̄i cū — Queſtio.

deo contrarietur? Certe ad hoc audi textū. 1. reg. 16. d. — 1. reg. 16.

clarius. Spūs dn̄i malus exagitabat Saul. Dicit eñ — Angelus

diabolus ſpūs dn̄i, q2 a deo creatus. d2 malus q2 a deo — malus dr̄

mala voluntate auerſus. Uel ſcdm Greg. Diabol⁹ dr̄ — eſſe dn̄i.

dn̄i: ratione poteſtatis quā habet a deo. ſed d2 mal⁹ ratione peruerſe voluntatis: quā nō habet a deo. Unde ait

Greg. Sciendū vero eſt q̄ diaboli volūtas iniqua ſem — Greg. li. 2.

per eſt: ſed nunq̄ poteſtas iniuſta. q2 a ſemetipo volun — mor. c. 10.

tatē malā habet: ſed a dn̄o poteſtatē. qđ eñ ipſe facere inique appetit hoc deus fieri non niſi iuſte permittit. Unde

in libro regū d2. Spūs dn̄i malus irruebat in ſaul. Ecce — 1. reg. 18.

vnus & idē ſpūs: & dn̄i appellat & malus. dn̄i ſcȝ p licentiam poteſtatis iuſte. malus aūt p deſideriū volūtatis iniuſte. Formidari ergo nō debet: qui nihil niſi p̄miſſus valet. Sola ergo vis illa timenda eſt: q̄ cum hoſtem ſeuire permiſerit: et ad vſuȝ iuſti iudicij etiā iniuſta illi⁹ voluntas ſeruit. Sic ergo angelus dn̄i appellat ipſe diabolus. Scdm ergo predicta, prophetia eſt hic: quas xp̄s predicit mala iniquorꝝ nō optatio: vt optet ſic euenire. Uel etiā dici poteſt q̄ xp̄s & alij ſancti optant diuinā iuſticiā adimpleri: & per ꝯſequens malos puniri. qui hic emendari nolunt.

Fiāt vie illorꝝ tenebre & lubricū: & angelus dn̄i perſequens eos. 528 — 23. q. 4. nabuchodonoſor.

¶ Hic ꝯſr predicit malorꝝ obſcuritatis ignorātiā. Ubi

ſciendū q̄ peccatuȝ ſemꝑ aliquo modo ān̄exam habet — Pctm̄ h3

ignorantiā. Propter qđ dicit philoſoph⁹ q̄ omnis ma — ignorātiā.

lus ignorāns. q2 cū voluntas non poſſit ferri niſi in bonū — phs. 3. ethicorum.

vel apparēs bonū: tunc deficit, qñ illud qđ nō eſt bonuȝ

ſibi ſub ratione boni preſentat. Et hoc eſt qđ d2 prouer. 4 — puer. 4.

Uia impiorꝝ tenebroſa. Et quāuis oē peccatū obſcu — Lupinus

ret intellectū, maxime tñ lubricum luxurie. q2 in in illo actu abſorbetur actus rationis: & hoieȝ in beſtiā vertit.

Unde & ſeneca. 1. li. declama. dicit. q̄ nihil tam mortiſe — Seneca.

rum in genus: vt eſt luxuria. Et ariſtote. dicit. q̄ venus — Ariſto. 7.

furat intellectū ſpiſſe ſapiētis. Qđ bene patuit in Sa — ethicorum

lomone: cui deus tātam contulerat ſapientiā. tñ finaliter per mulieres fuit infatuatus. vt habetur. 3. reg. 11. — 3. reg. 11.

Hec ergo preuidens pſal. ait. Fiāt vie illorꝝ tenebre & lubricū. Per tenebras nota ignorantiā: ſed per lubricum luxuriā. His etenī vicijs tanq̄ quibuſdā vijs in barathrum mortis peccatores deſcendunt. Horrenda eſt hec via peccatorꝝ, q̄ eſt lubrica & tenebroſa. Quis nō horreat lubricū & tenebras? quis nō caueat ibi figere pedē:

vbi lubricum videt? Unde de peccatoribus d2. q̄ derelin — prouer. 2.

quūt iter rectū: & ambulāt p vias tenebroſas: qui letant cū male fecerunt & exultāt in rebus peſſimis. Sequit. & angelus dn̄i perſequēs eos. hoc dicit a ſimili illius q̄ in lubrico & in tenebris eſt faciliter impellit: cū non videat vbi pedem figere poſſit. Angelus eñ dn̄i. ſ. malus illos perſequit. q2 tales diabolus faciliter de peccato in peccatū ruere facit. Sicut dauid qui faciliter poſt peccatū adulterij: ad peccata homicidij hypocriſis & furti ruit.

529 **Q̃m gratis abſconderunt mihi interituʒ laquei ſui: ſuperuacue exprobrauerunt animã meam.**

¶ Hic conſequenter oſtendit perſecutorum maliciam
que predictarum penarũ eſt cauſa. Ubi notandum ꝙ
omnia predicta mala xp̃s de ſuis perſecutoribus. ſcʒ de
Queſtio. iudeis predixit. Unde ſi quis quereret: quo [illegible]
ta mala iudeis p̃dicit eſſe futura? Hic xp̃s reſpondet. d.
Q̃m gratis abſconderũt mihi ꝛc. gratis. i. ſine cauſa.
q: eis occaſioneʒ tante perſecutionis non dedi. q̃m eis
nõ nocui ſed ſemper benefeci: cecos ipſoꝝ illuminaui:
ſurdos audire feci: mutos loqui: ꝛ mortuos ſuſcitaui.
Intellectũ ueruʒ legis eos docui. regnũ celoꝝ promiſi.
mortẽ pro ipſorum redẽptione pati decreui. Bene ergo
gratis me perſequũtur: ꝛ non ſolũ gratis: ſed etiã dolo
ſe ꝛ fraudulenter. q: abſcõderunt mihi interitũ laquei
Interitus ſui. Interit⁹ em̃ dicitur mors. ab intereo. ris. qđ eſt mo-
Laqueus ri. Iudei ergo abſcõderunt xp̃o interitum laquei ſui. i.
eſt aſtutuʒ mortem quã ſuis laqueis ꝛ aſtutis conſilijs parabant
conſiliũ. xp̃o. putabant ſic occulte facere ꝙ ipſe xp̃s eoꝝ laqueos
uel conſilia aſtuta non intelligeret. ut puta q̃n addure
Ioh. 8. runt ad eum mulierem in adulterio dep̃hẽſam. Quan
do miſerunt diſcipulos ſuos cum herodianis queren-
Mat. 22. tes. ſi licet tributum dare Ceſari ꝛc. Et de iſtis laqueis
Ps. 63. quibus occulte interitum xp̃o parabãt dicit. Narraue
runt ut abſconderent laqueos. dixerunt. quis uidebit
eos? ut puta q: cogitabant. tradatur a diſcipulo, non a
nobis. iudicet a preſide, non a nobis. crucifiget a ro-
manis, non a nobis ꝛc. totum nos faciamus, ꝛ nihil cõ
tra ip̃m facere uideamur. Dicat ergo xp̃s. Quoniam
gratis abſcõderunt mihi ꝛc. i. putabant abſcondere ut
eorum conſilia neſcirẽ, ꝛ ipoꝝ inſidias quibus me in-
terficerent. Iſte m̃ talis laqueus eis fuit ad interitũ, nõ
mihi. q: ille laqueus non mouẽtis ſed peccãtis erat in
terimus. Et hoc magis ſonat alia littera q̃ dicit. Abſcon
derunt muſcipulam correctionis ſue. Et m̃ iſtis omni-
bus non habuerunt intentuʒ. q: hoc totũ faciebant, ne
Ioh. 11. xp̃i fides creſceret: ne gentẽ ꝛ locum perderent. Et tamẽ
ex hoc totum cõtrarium illius qđ putabant euenit. un
de ſubdit. Superuacue exprobrauerunt animã meã. i.
inutiliter ꝛ fruſtra me accuſauerunt nihil probantes ꝛ
aiaʒ meã diffamãtes. Et bene ſup̃uacue. q: tali laqueo
ꝛ interitu xp̃i fides creuit: ꝛ ipſi p̃diti fuerũt. uñ ſubdit.

530 **Ueniat illi laque⁹ quẽ ignorat: et captio quã abſcõdit app̃hẽdat eũ: ꝛ i laqueũ cadat in ip̃m.**

¶ Illi ſcʒ iudeoꝝ populo. Ecce digna retributio. Nihil
em̃ iuſti⁹ eſt q̃ʒ illa mala eis euenire que alteri abſcon-
derũt. Inde decipiũtur: unde decipere uoluerũt. Inde
nocentes fiũt: uñ nocere uoluerunt. uñ de ſubdit. Et ca-
captio xp̃i. ptio quã abſcõdit app̃hẽdat eũ. Per captionẽ hic ac-
cipe captionẽ xp̃i qua iudeoꝝ conſilio p̃ romanos fuit
capt⁹. ꝛ talis captio app̃hendit populũ iudaicuʒ, q̃ p̃
romanos. ſ. Titũ ꝛ Ueſpaſianũ fuit captiuat⁹. Et in la
queũ cadat in ip̃m. i. in eũdem laqueũ mortis cadant,
quẽ mihi parauerũt. Uñ ſicut laqueũ mortis xp̃o paue
rũt p̃ romanos. ita iſti p̃ romanos interfecti fuerũt. Acci
dit em̃ iſti p̄plo ſicut illi q̃ calicẽ uenenatũ parauit alteri:
ꝛ tãdẽ de illo oblit⁹ ip̃ʒ bibit. Cõſimilẽ ſententiã d̄ iudeis
Ps. 56. dicit xp̃s. Laqueũ pauerũt pedib⁹ meis incuruauerũt
aiam meã. foderũt ante faciẽ meã foueã: ꝛ inciderũt i eã.

531 **Anima ãt mea exultabit i dño: ꝛ delectabitur ſup̃ ſalutari ſuo.**

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis in qua xp̃s ſuã ſuo Exultare
rũqꝫ perfectionem oſtẽdit. Et primo xp̃s oſtẽdit ſuã per in dño.
fectionem. Secundo oſtendit perfectionẽ ſuorum mem
broꝝ: ibi. Omnia oſſa mea. Tertio oſtẽdit humani ge
neris liberationẽ: ibi. Eripiẽs inopem. Oſtẽdens ergo
xp̃s ſuaʒ perfectionẽ: ait. Anima aũt mea ꝛc. Ubi ſciẽ
dum ꝙ quis tanto perfectior eſt quanto omnibus tem
poralibus ſp̃retis in ſolo deo letatur ꝛ gaudet. Et ideo
q: xp̃i anima omnia tẽporalia ſp̃reuit: ut puta honorẽ.
q: cum uellent eum facere regeʒ, fugit ab eis. diuitias: Ioh. 6.
cũ eſſet diues pro nobis factus eſt egenus: ut ſua pau-
pertate nos diuites faceret. carnis delectationem: q: uo 2. cor. 8.
luntarie pro nobis mortem aſſumpſit. Et ſic de ceteris Mat. 20.
omnibus tẽporalibus: ſequitur ꝙ ipſius anima perfe-
ctius ceteris deo adheſit: ꝛ ſic p̃fectior fuit. qđ nũc oſtẽ- Aia chriſti
dens dicit. Anima aũt mea exultabit in dño. ſupple nõ exultauit
in tẽporalibus rebus. ¶ Sʒ nũquid ꝛ alij ſancti ſp̃retis in dño.
temporalibus exultabãt in dño? Audi mariaʒ. d. Exul Luce. 1.
tabit ſpiritus meus in deo ſalutari meo. Itẽ anna ait. 1. reg. 2.
Exultauit cor meum in domino. Et eſa. 40. Exulta- Eſa. 40.
bit anima mea in deo meo. Et abacuch. 3. Exultabo in Abac. 3.
domino ieſu meo. Si ergo ꝛ ceteri ſancti ſp̃retis tempo
ralibus ſolum in deo exultabant. qualr̄ ex hoc chriſti
perfectio oſtẽditur, q: dicit. Anima aũt mea exultabit
in dño? ¶ Reſpõdeo ꝙ ſicut quãto pugna eſt grauior,
tanto glorioſior eſt uictoria. ſic quãto quis plus impu-
gnatur ut deſperet de deo: tãto eius perfectio maior eſt
ſi mẽs eius non recedit a deo. per aduerſa autem impu
gnamur ad deſperationem. Et ideo quia chriſtus ma-
iora aduerſa fuit paſſus ceteris omnibus ſanctis. ideo
fixe amorẽ ſuum tenẽs ad deum: maioris perfectionis
ceteris fuit. Et hoc hic notat. Nam poſtq̃ ſuam perſe-
cutionẽ notauit. dicit. gratis abſcõderũt mihi interitũ
laquei ſui. nũc ſubiũgit ſuã perfectionẽ. d. Anima aũt
mea exultabit in domino. quaſi. d. xp̃s ſm̃ glo. Anima
aũt mea exultabit in dño: non querens alias extrinſec⁹
diuitias. non querẽs circũfluere uoluptatibus boniſqꝫ
terrenis: ſed ipſum ſolũ bonuʒ preponens, quo nihil eſt
ſuauius. nec deficere poteſt: quia omnia fecit. Ip̃m er-
go ꝛ tu pete: ꝛ in illo habebis omnia. Et in ſignum hu-
ius ſubdit. Et delectabitur ſup̃ ſalutari ſuo. i. ſup̃ mor-
te que fuit ſaluatio nr̃a. Et per conſequens dei ſalutare
q̃ʒ uoluntarie amore domini ſuſtinuit.

Omnia oſſa mea dicent: dñe q̃s ſimilis tibi. 532
6. q. 1. ſi ole

¶ Hic conſequenter oſtendit perfectionem ſuorum mẽ
broꝝ. Quanto enim quis eſt perfectior: tanto per hu
militatem ſe imperfectum reſpectu perfectionis chriſti
ſe eſſe cognoſcit. Ubi notandum ꝙ hic per oſſa ip̃a ope
ra iuſtorum fortia ꝛ uirtutes ſignificantur. Unde iſtũ
uerſum exponẽs Greg. d. Quid per oſſa niſi fortia acta Greg. li. 5.
deſignantur: de quibus per prophetam dicitur. Domi mor. c. 22.
nus cuſtodit omnia oſſa eorum. Sepe enim ea q̃ agũt Ps. 33.
homines eſſe alicuius momenti eſtimant. quia diſcre- Oſſa ſunt
tionis intime q̃ʒ ſit ſubtile iudicium ignorant. ſed cuʒ op̃a fortia.
per contemplationem rapti, ſuperna conſpiciunt: ab
ip̃a preſumptionis ſue ſecuritate liqueſiunt: ꝛ tãto ma-
gis in diuino conſpectu trepidant quãto nec bona ſua
digna eius examine quem conſpiciunt penſant. Hinc
eſt enim ꝙ is qui fortia operando profecerat: per ſpiri-
tum ſubleuatus, clamabat. Omnia oſſa mea dicent.
domine q̃s ſimilis tibi? Ac ſi diceret. oſſa mea tue ma-
gnitudini laudem dicunt. quia ip̃a quoqꝫ opera que
in me fortia eſſe credidi, tua conſideratione contremi-
ſcant. Uel ſecundum gloſam. Per oſſa intellige uiros
iuſtos ꝛ fortes qui ſe in chriſti comparatione nihil eſti-

Similis xp̄o null⁹ eſt. mā eſſe. vnde ait. Omnia oſſa mea. ideſt diſcipuli mei
ceteriq; fortes qui eccleſie ſunt oſſa/ dicent. Domine
quis ſimilis tibi? quaſi. d. nullus. Quia nihil ſimilis
Phi. 2. eſt illi cui dedit deus nomē quod eſt ſuper omne nomē.
vt in nomine ieſu omne genu flectat̄ celeſtiū terreſtriū
ꝛ infernoꝝ. q2 etiā inter iuſtos ꝛ ſanctos nullus eſt ſimi
Job. 36. lis xp̄o. Unde hoc conſiderans ſcriptura dicit. Nullus
ei ſimilis in legiſlatoribus. Quod exponens ad propoſitū
Greg. 27. mor. c. 1. Greg. dicit. Legiſlator moyſes. legiſlator ioſue. legiſla=
tores etiam prophete. legiſlatores cunctos dicere poſſu
mus: quos ex lege admonuiſſe populū nouim⁹. Sed
huic mediatori xp̄o in legiſlatorib⁹ nullus ſimilis eſt.
q2 iſti gratuito vocati ex peccatis ad inocētiam redeūt.
ꝛ ab his q̄ in ſemetipſis experti ſunt predicādo alios re
ducunt. Redemptor aūt noſter homo ſine peccato eſt:
fili⁹ ſine adoptione: nec perpetrauit vnq̄ qđ redarguit.
ꝛc. Bene ergo dicat eccl'a xp̄o. Omnia oſſa mea. i. oēs
Ps. 85. iuſti dicent. dn̄e qs ſimilis tui? cetere null⁹. q2 pſal'. 85.
Non eſt ſimilis tui in dijs dn̄e. nō eſt ſm opera tua.

533 Eripiens inopē de manu fortio rum eius: egenum ꝛ pauperem a diripientibus eum.

¶ Hic pn̄r oſtēdit humani generis liberationē. ex quo
etiā ꝓbat ꝙ xp̄o null⁹ ſimilis eſt. Ubi notādū ꝙ ante
xp̄i incarnationē genus humanū ſub diaboli poteſtate
premebatur: ſed xp̄s per mortē ſuā humanū genus de
Magi. li. 3. diſt. 19. manu diaboli liberauit: vt oſtendit Magi. et ſunt ver
ba Auguſt. in de baptiſmo paruulorum. Nihil inue=
Redemit nos xp̄s ſua paſſione. nit diabolus in xp̄o vt moreretur. ſed ꝑ volūtate patris
mori voluit: non habens cauſam mortis de peccato. ſ;
ꝑ obedientiā mortē guſtauit: ꝑ quā nos redemit a ſerui
tute diaboli. incideramus eni in manus principis hu=
ius ſeculi: qui ſeduxit Adā ꝛ ſeruum fecit. cepitq; nos
quaſi vernaculos poſſidere. ſ; venit redēptor ꝛ vict⁹ eſt
deceptor. Et qđ fecit redēptor captiuatori nr̄o? Tetēdit
Muſcipla fuit crux. ei muſcipulā crucē ſuā. poſuit quaſi eſcam carnē ſuā ꝛ
ſanguinē. Ille aūt ſanguinē fudit nō debitoris: ꝑ qđ re
ceſſit a debitoribus. Ille quippe ad hoc ſanguinē ſuū
fudit: vt peccata nr̄a deleret. Unde ergo diabolus nos
tenebat captiuos/ deletū eſt ſanguine redēptoris. non
eni tenebat nos niſi vinculis peccatoꝝ ꝛc. Hanc ergo li
berationē generis humani notās pſal'. ait. Eripiēs ino=
pem de manu fortioꝝ eius: egenum ꝛ pauperē ꝛc. Ubi
per inopē egenū ꝛ pauperē/ intellige genus humanū.
fortiores vero ꝛ diripientes demones erant.

534 Surgentes teſtes iniqui: q̄ igno rabā interrogabant me.

4. q. 3. teſtes.

¶ Hec eſt tertia pars principalis vbi xp̄s oſtendit ſuoꝝ
aduerſarioꝝ malignationē. Et quatuor facit. Q2 pri
mo ponit aduerſarioꝝ malignitatē. Secūdo in aduer
ſis ſuā humilitatē: ibi. Ego aūt. Tertio aduerſariorum
conſpirationē: ibi. Et aduerſum me. Quarto cōtra cō=
ſpirationē ponit ſuā orationem: ibi. Dn̄e qn̄ reſpicies.
¶ Quantū ad primū xp̄s exprimit q̄ iniuſte ab iniu=
ſtis iudeis fuit paſſus. Duo autē fuit paſſus xp̄s a iu=
deis. ſ. falſas accuſationes ꝛ ingratas retributiōes: ibi.
Teſtis falſus teſtis iniquus. Retribuebant mihi. Quantum ergo ad falſas accuſa
tiones dicit. Surgētes teſtes iniqui. Teſtes eni iniqui
dicunt̄: qui cōtra equū teſtabant̄. Ubi nota ꝙ alius eſt
teſtis falſus: ꝛ alius teſtis iniquus. Nam falſus teſtis
dicitur quilibet qui falſum teſtificatur. et hoc quis ſine
iniquitate facere poteſt. vt puta quis falſum dicit cre=
dens dicere verū. Sed teſtis iniquus eſt: qui falſum a
propoſito ꝛ ſcienter teſtificatur. Et tales teſtes fuerunt
iudei contra xp̄m inſurgentes: de quibus dicitur. No= Mat. 26.
uiſſime aūt venerunt duo falſi teſtes ꝛ dixerunt. Hic di
xit. poſſum deſtruere templū dei: ꝛ poſt triduū reedifica
re illud. ¶ S; hic querit Hieronym⁹. Quomō iſti erāt Hieronymus.
falſi vel iniqui teſtes cōtra xp̄m: cum ea teſtificent̄ xp̄m
dixiſſe que ip̄m dixiſſe legimus. Ad hoc reſpondet pri=
mo q2 falſus teſtis eſt qui non eodē ſenſu dicta intelli=
git quo dicuntur. ſed dn̄s iſta verba dixerat de templo
corporis ſui: ip̄i aūt illa intelligebāt de tēplo materiali
iudaico. Secundo q2 ip̄is verbis calūniantur vt pau= Teſtis.
cis mutatis vel additis quaſi iuſtā calūniam faciant.
Saluator eni dixerat. Soluite templum hoc. ꝛ ip̄i hoc Joan. 2.
mutauerūt dicētes. poſſū deſtruere tēplū dei. vos inq̄t
ſaluator ſoluite: nō ego. q2 illicitū eſt vt nobis ip̄is mor
tem inferamus. Itē xp̄s dixit. In tribus diebus excita=
bo illud. Excitare eni eſt a ſomno mortis vocare: vel
dormientē ſuſcitare. Per que verba expreſſe apparet ꝙ
loquebat̄ nō de tēplo iudaico materiali: ſed de templo
corporis ſui/ qđ erat verū templū diuinitatis. Iſti autē
teſtes verba mutauerūt dicentes. Et in tribus dieb⁹ ree
dificabo illud. Reedificare aūt proprie reſpicit templū
materiale. Potes etiam dicere ꝙ ideo falſi ꝛ iniqui te=
ſtes erant. q2 non zelo iuſticie: ſed ſolum iniqua inten=
tione vt quē oderāt ꝑderent: illa teſtificabant̄. ¶ Poſ=
ſum⁹ etiā in iſta materia teſtimonia notare. ꝙ ad hoc
ꝙ qs idoneus ſit teſtis multas conditiones debet habe
re. maxime in cauſa criminali. quas in hoc verſu no= Teſtis conditiones.
tat Hoſtienſis. Conditio/ ſexus/ etas/ diſcretio/ fama: Hoſtienſis in ſumma li. 2. de teſtib⁹.
ꝛ fortuna/ fides. in teſtib⁹ iſta requires. Ex quo appa=
ret ꝙ in quolibet idoneo teſte debet eſſe conditio liber=
tatis. quia ſeruus non admittitur. Sexus firmitatis.
quia mulier non recipitur. Etas maturitatis: q2 puer=
ro nō creditur. Diſcretio veritatis. quia furioſus exclu
ditur. Fides diuinitatis. quia infidelis repellitur. Fa=
ma bonitatis. q2 infamis non recipitur. Fortuna ꝓſpe
ritatis. quia pauperi parū creditur. Quibus teſtes cō
tra chriſtum carebant: ꝛ ideo iniquos teſtes ipſos vo=
cabat. d. Surgentes teſtes iniqui ꝛc. Prima conditio
teſtis eſt conditio libertatis. quoniā ſerui a teſtimonio 4. q. 3. ſi te
repelluntur. Et ratio allegatur. extra de verborū ſigni= ſtes.
ficatiōe. forus. q2 ſepe ſeruus metu dominātis teſtimo=
nium ſupprimit veritatis. Sed iſti erant ſerui: ꝛ nō ſo=
lum hominis: ſ; qđ plus eſt demonis. propter qđ eis di
cebat chriſtus. Omnis qui facit peccatum: ſeruus eſt Joan. 8.
peccati. Secunda conditio teſtis eſt ſexus firmitatis.
Mulier enim a teſtimonio repellitur: maxime in cau=
ſa criminali. 23. q. vltima. c. vlt. Cuius ratio eſt. q2 va= 23. q. vltima
rium ꝛ mutabile ſemper femina teſtimonium profert. c. vltimo.
de verborum ſignificatione. forus. Unde multam fe=
mine mutabilitatem ibidem notat glo. ponens iſtum
verſum. Quid leuius fumo? flamen. quid flamine ven
tus. quid vēto mulier. quid muliere? nihil. S; iſti iſta
conditione nō carebāt: quia licet corpore eſſent maſcu=
li. mente tamen erant effeminati ꝛ inſtabiles. Thre. 1. Thre. 1.
Peccato peccauit Hieruſalem propterea inſtabilis fa=
cta eſt. Tertia cōditio teſtis eſt etas matura. vnde pue=
ri non admittuntur ad teſtimonium ꝛ maxime crimi= 3. q. 4. te
nali cauſa. Ratio quia pueri faciliter decipiuntur in ſtes.
factis aliorum: vnū pro alio recipientes. Sed iſti pueri
erant non quidē tempore: ſed moribus facta puerilia
ſequentes. Eſa. 65. Morietur puer centū annorum. Eſa. 65.
Quarta conditio teſtis eſt diſcretio veritatis. Furioſi
eni ꝛ amentes a teſtimonio repelluntur. Sed iſti diſcre 3. q. 7. tria.
tione carebant. quia qđ erat poſtponendum prepone=
bant ꝛ econuerſo. Joan. 5. Gloriam ab inuicem queri= Joan. 5.
tis: ꝛ gloriam que a ſolo deo eſt non queritis. Quinta
conditio teſtis eſt fides. q2 infidelis cōtra fidelē in teſti= 2. q. 7. ſi he
monium non admittit̄. 2. q. 7. ſi heretic⁹ ꝛ. c. nō poteſt. reticus.

Deute. 32. Iſti autem infideles ⁊ increduli erant xp̄o. Deute. 32.
Generatio eñ peruerſa eſt ⁊ infideles fi. y. Sexta condi
Ex̄ de re- tio teſtis eſt fama. q̄ infamis non recipitur. q̄m infami
gu.iu.li.6. bus non patēt porte dignitatis. Iſti aūt erāt infames.
2 q.7. ple- quia ſcd̄m iura infames ſunt omnes qui inſurgunt in
riūq3. patres. Tales iſti erāt. Actuū.7. Quē prophetarū nō
perſequuti ſunt patres veſtri? ⁊c. Septima conditio eſt
fortuna. vnde pauper expellitur: qḋ intellige quādo ad
paupertatē deuenit: vt quia luſor vel meretricator. vn
4. q.3. teſ de in teſte attendendū eſt / an ſit diues vel pauper. Iſti
tes. autē quandoq3 diuites ſpiritualibus virtutibꝰ fuerāt:
ſed propter ipſoꝝ malam vitā ad ipſorum deuenerant
Apoc.3. paupertatē. Unde illi populo ſcelerato dicitur. Dicis
quia diues ſum ⁊ nullius egeo: ⁊ neſcis q̄ tu miſer es ⁊
miſerabilis pauper nudus ⁊ cecus? Ex quibus omni-
bus collige. q̄ teſtes qui ꝯtra xp̄m inſurrexerūt / iniqui
Ps.26. erant ⁊ falſi. Unde xp̄s. d. Inſurrexerunt in me teſtes
iniqui ⁊c. De quibus etiā modo dicit. Surgētes teſtes
Queſtio. iniqui. que ignorabā interrogabāt me. ¶ Sed q̄ igno-
Ignorare rabat xp̄s qui oīa ſcivit que deus cuius oculis omnia
chriſti. nuda ſunt ⁊ aperta? Reſpōdeo q̄ xp̄s dicitur ignorare
Mat. 25. vel neſcire que non approbat. Neſcio vos. vel ſm̄ glo.
Peccata ſunt ea q̄ xp̄s ignorabat facere. q̄ tñ eſt cogni-
tor peccatoꝝ que iudicat. Dicitur ergo ignorare pecca
tum: non quaſi nō vidēdo ⁊ iudicando: ſed nō cōmittē
do: vt puta quando aliqs neſcit vicium: qḋ tñ arte co-
gnitū deuitatur. Interrogabāt ergo eū de pctis: pecca-
ta ſibi imponēdo q̄ neſciebat. ſ. facere ⁊ nō approbabat.

535 Retribuebāt mihi mala pro bo
nis: ſterilitatem anime mee.

5. q.9. de-
tea.

¶ Nō ſolū aūt xp̄s paſſus eſt a iudeis falſas accuſatio
nes: ſed etiā falſas ⁊ ingratas retributiones. q̄ illi tāq̄
ingrati mala reddebant pro bonis. Ubi nota q̄ multe
Auguſti. ſunt ſpecies ⁊ modi retributionis. vt ait Auguſt. ſupra
Ps.108. pſal.108. ⁊ habetur. 2 2. q. 5. ſex ſunt. vbi ait. Sex diffe-
Retribu- rentie retributionis ſunt. ſc3 reddere bona pro malis: ⁊
tionis mul non reddere mala pro bonis: hec bonoꝝ ſunt: ſ3 primū
te ſpecies. melius. Item nō reddere bona ꝓ bonis. ⁊ reddere ma-
la pro bonis. hec duo maloꝝ ſunt: ſed poſterius peius.
Item reddere bona pro bonis: ⁊ reddere mala ꝓ malis
hec duo mediocriū ſunt. Iudei aūt inter retributiones
maloꝝ deteriorem gradū erga xp̄m tenebant. q̄ non ſo
lū non reddebāt ipi xp̄o bona ꝓ bonis: ſ3 q̄ deterius eſt
ipſi retribuebāt mala ꝓ bonis. Qḋ xp̄s notās dicit. Re
tribuebāt mihi mala ꝓ bonis ⁊c. Et in hoc notat ipſoꝝ
Igratudo in eis ſūmū igratitudinis gradū. ¶ Ad qḋ clariꝰ itelli
multiplex gendū: nota q̄ pctm̄ ingratitudinis tres habet partes.
Prima eſt pro acceptis beneficijs gratias non reddere.
Secunda eſt accepta beneficia alijs non diffundere.
Tertia eſt pro acceptis beneficijs mala retribuere.
Prima pars ingratitudinis eſt pro acceptis beneficijs
Aug. 1. de grās non reddere. Qm̄ ſm̄ auguſt. Ingratus eſt ille q̄
ciuita. dei. non cognoſcit beneficia: nec ex ipſis laudat benefacto-
Seneca. li.2 rem. propter qḋ dicit Seneca. Hec enim beneficij lex in
de bñficijs duos eſt. quia alter ſtatim obliuiſci debet dati / ſc3 bene
factor. alter autem ſemꝑ debet eſſe memor accepti. Ex
quo ſequitur q̄ ille q̄ gratias nō reddit accepti benefi-
Ber. in de cij: eſt ingratus. Et quantū ad hoc dicit Ber. Peccatū
diligendo ingratitudinis maximū eſt: vt datis tanq̄ in natis: ⁊
deum. in acceptis bñficijs gl'iam vſurpare benefactoris. ¶ Se
cūda pars ingratitudinis eſt accepta beneficia alijs nō
Seneca. li. diffundere. Sm̄ enim Seneca. In benefactore duo ſunt
2. de bñfi. attendēda. ſ. actio benefica q̄ eſt libera dantis volūtas.
circa fine. ⁊ ip̄3 qḋ ꝑ illā actionē datur. vt domus pecunia ⁊c. Sic
in recipiente vt viciū ingratitudinis nō incurrat: duo
ſunt neceſſaria. ſc3 volūtas ⁊ opus: propter qḋ dicit. vo

luntati voluntate ſatiſfacimus: rei autem rem debemꝰ.
Ex quo ſequitur q̄ non ſufficit recognoſcere beneficiā
mēte ⁊ ore: vt ponit prima pars. ſed oportet etiā3 ſi aliꝰ
facultas rem retribuendo ſe gratū oſtendere. Qui igit̄
beneficium receptū non cōmunicant ingrati dicuntur.
¶ Tertia pars ingratitudinis eſt ꝓ bonis reddere ma
la. Et hoc eſt peſſimū qḋ etiā precedētes duas continet
partes. Et hec erat in iudeis erga xp̄m. Unde ⁊ de ipſis
nunc dicit. Retribuebant mihi mala pro bonis. qua-
ſi ſcd̄m glo. xp̄s dicat. Ego attuli iudeis fecunditatem:
ipſi aūt mihi ſterilitatē3. quia ſcilicet nec pro beneficijs
gratias exoluebāt. nec illa alijs diffundebāt. Ego attu-
li eis vitam: ipſi mihi mortem retribuebant. Ego hono
res: ipſi cōtumelias. Ego medicinā: ipſi vulnera. Et ſic
retribuebant vt ingrati anime mee ſterilitatē. i. pro tan
tis beneficijs nullū bonum mihi retribuebant: ſed ſteri
litatem que omnibus fructibus caret. Et propter talem
ingratitudinē3 hodie per mundū vagantur. Quoniā3 Puer.17.
qui reddit malum pro malo: non recedet malum de do
mo eius. Sic enim ipſum facturū predixit Moyſes. d.
in perſona xp̄i. Reddam vltionē3 hoſtibus meis: ⁊ his Deute. 32.
qui oderunt me retribuam.

Ego aūt cū mihi moleſti eſſent: 536
induebar cilicio.

¶ Hic ꝯſr̄ ponit xp̄s inter tot aduerſa ſuā humilitatē3.
Humilitas aūt inter aduerſa maxime tripliciter oſten Hūilitas.
dit̄. ſ. q̄ñ aduerſa patiēter tolerant̄. Secundo q̄ñ pro ad aduerſitas
uerſarijs humiliter exorat̄. Tertio q̄ñ bonū ꝓ malo cō
penſatur. Et hec oīa xp̄s inter perſecutiōes iudeorum
obſeruauit. Et ſm̄ hoc iſta pars diuidit̄ in tres partes.
Q̄ primo ponit primū in principio. Secūdo ſecūdum
ibi. Humiliabā. Tertio tertiū3: ibi. Quaſi proximum.
Primo ergo xp̄s inter aduerſa habuit patientiā. vt pu
ta q̄ potens ſe de ipſis vindicare noluit: ſ3 potentiā3 ſue
diuinitatis quantū ad vindicta tenebat abſconſā3 ſub
carne. Et hoc notans dicit. Ego aūt cum mihi moleſti Ciliciū dr̄
eſſent induebar cilicio. Ubi nota q̄ caro xp̄i ideo dicit̄ caro xp̄i.
ciliciū. q̄m ciliciū dici poteſt a celo celas. ⁊ humanitas
xp̄i diuinitatē celabat. q̄ ſc3 contra iudeos potentiam
ſue diuinitas nō exercebat. Unde dicit. Ego aūt cum
mihi moleſti eſſent ⁊c. q. d. xp̄s ſm̄ glo. Illi mihi retri-
buebāt mala ꝓ bonis. Et cū mihi moleſti ſic eſſent. ego
induebar cilicio. i. ſub carne mortali latebā: ſcd̄m diui-
nitatē. q̄ non exercui cōtra eos potentiā mee diuinita-
tis. Caro etiā xp̄i ideo ciliciū dr̄. Ciliciū3 eñ fit de pilis
caprarū: q̄ in veteri lege ꝓ peccatis offerebantur: ⁊ xp̄i
caro pro peccatis nr̄is fuit oblata. Itē ex alio: q̄ ciliciū
eſt lugubris veſtis. Et xp̄s ſm̄ carnē multotiēs fleuit: ⁊
maxime dū penderet in cruce. q̄ cum clamore valido ⁊ Hebre.5.
lachrymis ſe offerēs ⁊c. Et de iſto cilicio ſue carnis xp̄s
dicebat. Poſuit veſtimentū meū cilicium ⁊ factus ſum Ps.68.
illis in parabolā. q̄ iudei ꝯſiderātes ſolū ciliciū carnis
xp̄i ⁊ nō diuinitatē / ſibi maledicebāt. vnde q̄ñ iudei ali
cui maledicere volebant: dicebāt prouerbialiter. ſic tibi
contingat: ſicut ⁊ xp̄o crucifixo. vt ibidem ait glo.

Humiliabam in ieiunio animā3 537
meam: et oratio mea in ſinu meo
conuertetur.

¶ Hic xp̄s pro aduerſarijs orat. Ubi nota q̄ illa ſola eſt Oratio.
vera oratio / q̄ carnem ⁊ mentem humiliat deo. Et ideo
xp̄s vt orationem ſuā verā oſtendat. primo ſuā humi-
litatem indicat. d. Humiliabam in ieiunio animam
meam. Ubi nota q̄ duplex eſt ieiunium. ſcilicet corpo- Ieiunium
rale ⁊ ſpirituale. ⁊ ſpūale ꝑ corporale ſignificat̄. Nā ieiu duplex.

niũ corporale famẽ inducit. Fames aũt eſt quoddam deſiderium cibi. Et cõformiter ieiunium ſpirituale eſt quedam eſuries vel deſiderium cibi ſpiritualis. Quid eſt autem cibus ſpiritualis niſi voluntatem dei facere?
Joan. 4. Meus cibus eſt vt faciaʒ voluntatẽ eius qui miſit me. Jeiunabat ergo xp̃s non ſolum corporaliter a cibis: ſʒ etiam ſpiritualr. q2 iudeos facere voluntatem dei eſuriebat ⁊ deſiderabat. ⁊ hoc non inueniebat. Unde iſtuʒ intellectum ponit glo. d. Quale fuit hoc ieiuniũ chriſti corporale an ſpirituale? Manducare quidem volebat xp̃s quando poma querebat in arbore. Bibere volebat quãdo mulieri ſamaritane dixit. Da mihi bibere. Sʒ non de hac ſiti nõ de hoc ieiunio hic agitur. ſed de alio
Jeiunium xp̃i fuit deſideriũ ſalutis nr̃e. ieiunio in illo ſignificato. Eſuriuit eñ chriſt⁹ ⁊ ſitiuit ſalutem noſtram bona noſtra ieiunabat. que tñ nulla in iudeis inuenit. Apoſtoli enim fugerãt: ⁊ ſe paſſionis tempore in turba abſconderãt. Et petrus q̃ vſq; ad mortem ſe perſeueraturuʒ promiſit iam ter negauerat. Uix inuenit vnum latronẽ quem guſtauit in cruce. Et ideo in huius ieiunij memoria in die paſſionis arctiſſimuʒ ieiunium obſeruat eccleſia. Et hoc ieiunium ſpiritualis deſiderij recolẽs chriſtus ait. Humiliabã in ieiunio
Dinus. animã meam. ¶ Sequit̃ ad propoſituʒ. Et oratio mea in ſinu meo cõuertetur. quaſi. d. Humiliabam in ieiunio ⁊ etiã orabam. Ubi nota ꝙ per ſinum nanq; quandoq; intelligitur ſecretũ diuine p̃deſtinationis: in quo predeſtinati colliguntur a deo. Sic enim ⁊ lazarus erat in ſinu abrae. i. in predeſtinatione diuina abſconſus. q̃ dicitur Abraã quia multarum gentiũ pater. imo oim. Eſt ergo ſenſus vt xp̃s dicat. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. ſ. illis preciſe proficit qui ſunt in ſinu mee predeſtinatiõis. qui ſcʒ ſunt futuri familiares ⁊ in ſinu ſancte eccleſie ſani. Sunt eñ in ſinu xp̃i predeſtinati q̃ ſunt ſibi vniti ⁊ intrinſeci.

538 **Quaſi proximum et quaſi fratrem noſtrum ſic complacebã: ⁊ quaſi lugens et contriſtatus ſic humiliabar.**

¶ Hic conſequẽter chriſtus iudeis bonũ compenſat ꝓ
Amoris ſigna. malis receptis ab eis. Qõ eñ maius ſignũ amoris poteſt quis alteri oſtendere q̃ᵹ de ipſius bono gaudere vt de proprio: ⁊ de ſuo malo triſtari vt de proprio: ſicut di-
Roñ. 12. cit apoſtolus. Gaudere cum gaudentibus: ⁊ flere cum flentibus. i. gaudere de profectu alteri⁹: ⁊ triſtari de eius lapſu. et hoc faciebat xp̃s. propter qõ dicit. Quaſi proximuʒ ⁊c. Hic enim ſcḋm magiſtrum ponitur caſus accuſatiuus pro ablatiuo. vt ſit ſenſus. Quaſi proximum ⁊ quaſi fratrem. i. quaſi proximo ⁊ quaſi fratri complacebam illi populo. ſ. quo ad illos qui conuertebantur ad deum. Et quaſi lugens ⁊ cõtriſtatus ſic humiliabar. ſ. quo ad illos qui cõuerti nolebant. quaſi. d. ſic complacui in eis bonis ſicut de proximo ⁊ fratre. ⁊ ſic contriſtabar de malis. Uel aliter vt complacebam referatur patri vt xp̃s dicat. Complacebaʒ patri meo habendo eos vt fratrem ⁊ proximum. Et tamen cũ hec omnia facerẽ: ipſi nolebant conuerti. Et cum nolent conuerti. ego ſic humiliabar. i. dolebam. quaſi pater lugens filiũ ⁊ contriſtatus de morte filij.

539 **Et aduerſum me letati ſunt ⁊ cõuenerunt: congregata ſunt ſup me flagella. ⁊ ignoraui.**

¶ Hic ponit chriſtus conſequenter aduerſariorum ſuorum conſpirationẽ. Et primo ponit ipſorũ conſpirationem. Secundo ipſorum obſtinationem: ibi. Diſſipati
Conuenerunt iudei ꝯtra xp̃m multiplr. ſunt. ¶ Quantũ ad primũ nota ꝙ iudei multotiẽs cõuenerunt inſimul vt xp̃m perderẽt. Primo ad decipiẽ
Matt. 22. dum. Abeuntes pharisei conſilium fecerunt vt caperẽt
Joan. 11. ieſum in ſermone. Secundo ad deliberandũ. Collegerunt pontifices ⁊ pharisei conſilium: dicebant. quid facim⁹? ⁊ tunc inter eos fuit ſententia mortis eius. d. Expedit vt moriatur vnus homo pro populo. Tertio ad
Matt. 26. occidendum. Congregati ſunt principes ſacerdotum ⁊ ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum: vt ieſum dolo tenerent ⁊ occiderent. Et ideo dicitur. Aſtite-
Ps. 2. runt reges terre: ⁊ principes conuenerunt in vnum: aduerſus dominũ ⁊ aduerſus chriſtum eius. Sic autem conueniẽdo contra chriſtum letabantur credendo per xp̃i mortem nomẽ eius ⁊ fidẽ delere: ⁊ ſic hereditare dominiuʒ in populo ⁊ in tẽplo poſſidere. Unde de iudeis ad litterã dicitur ꝙ letãtur cum male fecerint ⁊ exultãt in reb⁹ peſſimis. Nõ aduertẽtes qõ ſcribitur ꝓuer. 14.
Prouer. 14. Extrema gaudij luctus occupat. Hoc ergo notãs xp̃s dicit. Et aduerſum me cõuenerunt ⁊ letati ſunt. Et ad quid conuenerunt aduerſus chriſtum? certe ad cõgregãda ſibi tormenta ⁊ penas. Et hoc eſt qõ dicit. Et congregata ſunt ſuper me flagella. ſ. per ipſorũ conſpirationem. Et ignoraui. Sed nũquid chriſtus ignorabat cõ
Ignorabat xp̃s ⁊ qualiter. ſilia ⁊ conſpirationes ipſorum ⁊ tormẽta que parabãt. cum tñ omnia nuda ⁊ aperta ſint oculis eius? Reſpondet magiſter in glo. d. ꝙ illa ignorabat ſɱ illorum opinionem: nõ ſcḋm veritatem. Sic enim dicitur. Narra-
Ps. 63. uerunt vt abſconderent laqueos: dixerunt quis videbit eos? q. d. nullus.

Diſſipati ſunt nec compuncti. tẽ tauerunt me: ſubſannauerũt me ſubſannatione: frenduerunt ſup me dentibus ſuis. 540

¶ Hic conſequenter ponitur iudeoruʒ obſtinatio. Ubi notandum ꝙ diſſipo. pas. quandoq; idem eſt ꝙ diſſol-
Diſſipare ſignificat multa. uere. Ut ſicut populus habens bonum ducem prelij cõfortatur ad pugnam: ſic carẽs bono duce cor eius diſſipatur. i. diſſoluitur. ⁊ ſcḋm iſtum ſenſum dicitur. Cum
Prouer. 29. defecerit propheta diſſipabitur populus. i. diſſoluetur. Quãdoq; idem eſt ꝙ diſpergere. populus quãdo vnitur congregatur. ſed quãdo diſpergitur diſſipatur. ſic enim dicitur. Diſſipentur omnes iudei qui congrega-
Mic. 4. ti ſunt ad tere. i. diſpergentur. Quãdoq; idem eſt qõ diuidere. vt quãdo aliqui circa eãdem rem diuerſas habent opiniones tunc diſſipati. i. diuiſi dicuntur. ſic eñ dicitur. Diſſipati ſunt angeli: quia ſcʒ in opinione fue-
Sopho. 3. runt diuiſi a principio. quia boni adheſerũt deo: ⁊ mali receſſerũt ab eo. ¶ Ad propoſitũ ergo iſto triplici mo-
Cõpũctio. do iſte verſus exponit̃ per magiſtrũ in glo. Primo modo diſſipati ſunt nec cõpuncti. i. diſſoluti quia. ſ. iudei videntes ſigna ⁊ miracula facta in chriſti paſſione: corde diſſoluti fuerunt multum timentes. nec tamen ꝑ duriciam cordis eorum compuncti ſunt. ſcʒ corde per verum penitentiam. Nonne diſſipatum ⁊ ſolutuʒ fuit cor eorum quãdo chriſto iam mortuo timebant ip̃m reſurrecturum? vnde dixerunt pilato. iube cuſtodiri ſepulchrum ⁊c. Secundo modo diſſipati ſunt nec compuncti quando propter chriſti mortem per totum orbem a romanis fuerũt diſperſi. nec tamẽ compuncti. quia adhuc in ſua duricia ⁊ infidelitate manẽt obſtinati. Tertio modo diſſipati ſunt nec compuncti. id eſt circa chriſtum in opinione fuerunt diuiſi. quia alij dicebant: quia bonus eſt: alij autem non: ſed ſeducit turbas. Sic ⁊ in morte chriſti fuerunt diuiſi. vt puta duo la-

trones/vnus bonus/alius malus. Joſeph ꝛ Nicode-
mus honorifice chꝛiſtum ſepelire volebant. alij autem ei
detrahebant. d. Recordati ſumus quia ſeductoꝛ ille ad
huc viuens dixit. Unde ꝛ de illis qui ſibi detrahebant
ſubdit. Tentauerūt me. vt puta quando ipm in paſſio
ne tentantes. d. Si tu es chꝛiſtus/dic nobis? Similiter
Marci. 15. quādo. d. Si xp̄s rex iſrael eſt deſcēdat nunc de cruce vt
videam⁹ ꝛ credamus? Subſannauerūt me ſubſanna-
tione. Subſannare eīm eſt aliquē deridere rugato naſo
atq; contracto. ſic iſti faciebant xp̄o. d. Uah q̄ deſtruis
templum dei: ꝛ in triduo reedificas ꝛc. Et nota ꝙ dicit
Subſanna re. ſubſānauerūt me ſubſannatiōe: qn̄ eīm in talibus locu
tionibus fit geminatio ſignū eſt/ꝙ talis res copioſe fit
vel dꝛ. vt cum dicit̄ gaudens gaudebo. benedicēs bene
dicā tibi. Sic in propoſito. Frenduerunt ſup me denti
Fremere. bus ſuis. Fremere eīm eſt murmurationē ꝛ tumultum
mentis p̄ voces ꝛ ſtridoꝛē dentiū aperire. Sic ꝯtra xp̄m
dentibus fremebāt/qn̄ ꝯtra xp̄m dicebāt. Alios ſaluos
Math. 27 fecit/ſeipm non poteſt ſaluū facere. Et omnia iſta ante
Thre. 2. preuiderat Hiere. thre. 2. d. Aperuerunt ſuper te os ſuū
oēs inimici tui. ſibilauerūt ꝛ fremuerunt dentibus ꝛ di
xerūt: deuoꝛabimus eū. Et aduerte vt hic dicit magr̄.
Omnia hec que capiti nr̄o in cruce facta referuntur/
coꝛpoꝛi vbiq; fiunt.

541 Dn̄e quando reſpicies: reſtitue
animā meā a malignitate eoꝝ:
a leonibus vnicam meam.

¶ Hic xp̄s ꝯtra iudeoꝝ malignitatē ꝛ cōſpirationē po-
nit ſuā orationē. xp̄s eīm cōtra oīa predicta mala a ſuo
Reſpicere dei. patre orās/poſtulat ſuā reſurrectionē poſt mortē. Ubi
nota ꝙ reſpicere dei eſt orōnes nr̄as exaudire ꝛ vota cō
Ps. 101. plere. Sic eīm dꝛ. Reſpexit in oratiōe humiliū: ꝛ nō ſp̄
uit preces eoꝝ. Orans ergo xp̄s dicit. Dn̄e qn̄ reſpicies
ideſt qn̄ meā orationem exaudies vt me. ſ. reſuſcites: qꝛ
orōne hoc differas. Sed reſtitue aīam meam ſ. coꝛpoꝛi
meo/qd̄ fit per reſurrectionē die tertio. Conſequēter aūt
videns xp̄s ꝙ etiā poſt reſurrectionē ſuā/ſponſa ſua ſcʒ
Ps. 21. fidelis eccleſia/que p̄ vnicā deſignat̄. vt pſal. 21. Erue
a framea deus animā meā ꝛ de manu canis vnicā meā.
vide ibi. Uidens inq̄ ꝙ iſta vnica multas preſſuras
erat paſſura a malignitate hoīum inſtigatione ꝛ tenta
tione demonum q̄ per leones ſignificātur p̄ ipſa orat. d.
1 petri. 5. Et a malignitate eoꝝ ſ. hoīm a leonibus. i. a demonib⁹
vnicā meā ſuppie libera. qd̄ erit in fine mūdi qn̄ ſponſa
ſponſo copulabit̄. non p̄ fidē: ſed p̄ clarā viſionē. qn̄ ma
la ſeparabuntur a bonis ꝛ ibunt hi in ſuppliciū eternū:
iuſti aūt in vitā eternā. Nota pro hoc expoſitionē illi⁹
Ps. 21. verſiculi. Erue a framea deus animā meam ꝛc.

542 Cōfiteboꝛ tibi in eccl'ia magna:
in populo graui laudabo te.

¶ Hec eſt quarta pars principalis in qua xp̄s oſtēdit
fructū ſue paſſionis ꝛ eccleſie confirmationē. Et diuidi
tur in partes quattuoꝛ. Qꝛ ponit primo eccleſie ſtabili
tatē. Secūdo perſequentiū iniquitatē: ibi. Nō ſupgau
deāt. Tertio maloꝝ dānationē: ibi. Uidiſti dn̄e. Quar
to bonoꝝ ſaluationē: ibi. Exultent ꝛ letent̄. ¶ Primo
ergo ponit eccleſie ſtabilitatē. d. Confitebor tibi in eccle
Sacramē ta eccleſie. ſia magna ꝛc. Ubi notandū ꝙ omnia eccleſie ſacramē
ta ſumpſerunt efficaciā in chꝛiſti paſſione ꝛ moꝛte. vt
Magr̄. li. 4. diſt. 2. ait magr̄. li. 4. di. 2. In ſacramētis aūt fundat̄ eccl'ia.
Sic igitur eccleſia in xp̄i paſſione fuit fundata. tamen
ſacramenta acceperunt vſum ſue poteſtatis in xp̄i re-
ſurrectione: ꝛ ſic tunc eccleſia incepit cōgregari. Et hoc
eſt qd̄ dicit xp̄s. Confitebor tibi ꝛc. Nam ſtatim ſuperi⁹
dixerat. Dn̄e qn̄ reſpicies reſtitue animā. ſ. coꝛpoꝛi p̄ re
ſurrectionē. qd̄ cuʒ teꝛtio/ſequitur. Confitebor tibi in
eccleſia magna. Hec eīm ſuperius dicebatur vnica pro- Eccleſia.
pter vnitatē fidei. qꝛ vna fides/vnū baptiſma. modo di
cit̄ magna. qꝛ de omnibus gentibus congregata. Sic
eīm magna ſuperius dicitur eccleſia. Apud te laus mea Ps. 21.
in eccleſia magna. ¶ Sequit̄. In populo graui lauda Grauitas multiplex
bo te. Ubi nota ꝙ duplex eſt grauitas. ſ. bona ꝛ mala.
grauitas ſtabilitatis ꝛ conſtantie. ꝛ grauitas iniquita
tis ꝛ malicie. Uirtus eīm conſtantie ꝛ ſtabilitas/graui
tas quedam dicitur. Grauia enim vento non agitan-
tur/ſʒ leuia. ſicut in tritura aree patet. ꝙ vent⁹ paleas
leuat ꝛ fugat: qꝛ leues ſunt. grana aūt quia grauia ma
nent. Sic ꝛ ſpiritualiter. Mentes graues ꝛ conſtantes
in bono ventus tentationis non quaſſat. ſʒ leues ꝛ incō
ſtantes circunducit ad libitū. Quis eſt ergo populus
grauis/niſi populus fidelis conuerſus ex gentib⁹ ele-
ctus a deo: qui ſtabiliter in laudem ꝛ fidē chꝛiſti pſeue-
rat? Qui tamen populus ante grauis erat grauitate
iniquitatis ꝛ malicie. quibus alias dicebat̄. Filij ho- Ps. 4.
minum vſq; quo graui coꝛde. Peccatū eīm quedā gra
uitas eſt: quia ſicut omne graue naturaliter deſcendit.
ſic ꝛ peccatum naturaliter animā ad infernum deſcen-
dere facit. Unde de grauitate peccati dicitur. Ue genti Eſa. 1.
peccatrici/populo graui iniquitate ꝛc. Ecce ergo quā
tam mutationem reſurrectio chꝛiſti in gentibus fecit.
quia de grauitate peccati ad grauitatem gratie ipſas
perduxit. vt per illas in eccleſia dn̄e laudet̄. qd̄ xp̄s pre
uidens ait. In populo graui laudabo te.

Non ſupergaudeant mihi q̄ ad- 543
uerſantur mihi inique: q̄ oderūt L. q. 1. pauꝑ
me gratis ꝛ annuunt oculis.

¶ Nunc conſequenter ponit perſequentium iniquita-
tem. Hic enim replicat chꝛiſtus iudeorum malicia: vt
aptius conſequenter addat ipſorum condignam penā
ꝛ miſeriam. Ipſorum autē nequicia grauis ꝛ magna
oſtenditur ex tribus. Primo quia erat volūtaria ꝛ ſine
cauſa/in principio. Secundo qꝛ erat plena dolo ꝛ fal-
lacia: ibi. Quoniā mihi. Tertio quia erat crudelis ꝛ
deriſoria: ibi. Et dilatauerunt ſuper me os ſuū. ¶ Quā
tum ad primū dicit. Non ſupergaudeant ꝛc. Tāto eīm
peccatum eſt grauius: quanto nulla occaſione vel ten- Peti ḡuitas
tatione preuia ſed mera malicia peccatur. Tamen no odire ḡtis.
tandum ꝙ aliud eſt aduerſari alteri vel alterum odire odire iniq̄
gratis: ꝛ aliud inique. Gratis odit: q̄ nulla iniuria le-
ſus alterum odit. Inique autē odit: qui non ſolum nō
leſus: ſed etiā beneficiatus odit. quia ſumma iniquitas
eſt malum pro bono reddere: ꝛ odium pro dilectione.
Judei igit̄ chꝛiſtum oderāt gratis/quia ab eo nō offen
ſi: ꝛ inique/quia a deo beneficiati. Sic igitur odiū iu
deorum contra chꝛiſtū erat gratis. quia ſine cauſa erat
iniquum: quia cōtra beneficia erat ſimulatū: quia con
tra exterioꝛē apparentiā. Dicit igitur de ipſis chꝛiſtus
explicans ipſorum maliciam. Non ſupergaudeant mi
hi. i. non gaudeant ſuper me. adimplendo voluntatē
ſuam de me. qua ſcilicet volebant chꝛiſti nomen ꝛ fidē
delere. Qui ſcilicet iudei. aduerſantur mihi inique. qꝛ
ingrati beneficijs meis. Qui oderūt me gratis. i. a me
non iniuriati. Et annuunt oculis. quia ſcilicet oculis
exterioribus ꝛ ſignis dilectionem pretendūt. Annuere
enim idem eſt ꝙ alteri conſentire complacere: vel nutū
complacentie facere. Illi ergo chꝛiſto annuebant ocu-
lis: qui exterius pretendebant chꝛiſto conſentire: ꝛ ipm
diligere: quem gratis oderant ꝛ inique. De quibus di
cit xp̄s pſal. 119. Cum his qui oderunt pacem: eram Ps. 119.
pacificus: cum loquebar illis impugnabāt me gratis.

544 **Qui mihi quidē pacifice loquebant̄: ⁊ in iracundia terre loquētes dolos cogitabant.**

¶ Hic ꝯſr oſtendit xp̄s ꝙ ipſoꝝ nequitia erat plena fallacia ⁊ adulatione. q2 ſcꝫ verba pacifica ⁊ blanda xp̄o
Obiectio loquebant̄: ſed ip̄m corde pſequebant̄. ¶ Ad hui⁹ aūt
maiorē euidentiā: ſciendū ꝙ adulatio a doctoribus ſic
Adulatio. quid ſit. deſcribitur. Adulatio eſt pctm̄ ex ſermone vane laudis
alicui exhibito intentione placendi. que deſcriptio vt
Laudare vane. clarius pateat/arguo ꝯtra ſic. Primo/poſito ꝙ ꝗs laudet aliū in eo quo laudandus eſt: ſed non propter deū/
Lau⁹ vana ſed cauſa placendi ſibi. tunc nō eſt ſermo vane laudis: q2 vanū eſt qđ veritate caret: quā pcedit. et tñ talis eſt adulator. ergo predicta deſcriptio non eſt vera. Itē poſito ꝙ quis cooperiat peccatū alteri⁹ cauſa placēdi. tūc talis eſt adulator abſq3 ſermone vane laudis cum non laudet ſꝫ ſolū tegat malū: igit̄. Item poſito ꝙ ꝗs alium laudet indebite nō cauſa placendi: ſed cauſa lucri: tūc talis eſt adulator: ⁊ nō cauſa placēdi. Reſpōdeo ꝙ dicta deſcriptio adulationis eſt bona. Ad primuꝫ ſciendū ꝙ ſermo vane laudis đ2 dupliciter. vel q2 laudat̄ qđ nō eſt laudandū vel pluſq3 ſit laudandū. ⁊ hec vanitas eſt ex parte materie. Alia đ2 vana laus/ꝗ non fit eo fine quo debet fieri. ⁊ hec vanitas eſt ex parte finis. Et vtraq3 vanitas in laude cauſat adulationē. Scđa eſt in caſu predicto: ſed nō prima. Ad ſcđꝫ dico ꝙ quis occultādo malū alterius: interpretatiue laudat euꝫ. Laudare eñ eſt aliquē bonū/vel iuſtū oſtēdere. partes aūt iuſticie ſunt due. ſ. declinare a malo ⁊ facere bonū. in caſu aūt predicto talis laudat euꝫ de prima parte ⁊ nō de ſcđa/⁊ falſe: ergo vane. Ad tertiū dicendū ꝙ intētio placēdi eſt ꝓximus finis: ꝗuis nō ſit vltimus: ita ꝙ placentia eſt ad finē licet non finis principalis. q2 ſi nō placeret pſone per ip̄m laudare non conſequeret̄ lucrū. ¶ Ad propoſitum ergo iudei adulabant̄ xp̄o ⁊ ip̄m vanē laudabāt. non quidē vane ex parte materie: ſed ex parte finis ſiue intētionis ipſoꝝ: q2 pacifica ⁊ blanda verba loquebant̄ ad vanū finē. ſ. vt ip̄m decipiendo perderent. Et hoc notanſ xp̄s dicit. Qui mihi quidē pacifice loquebant̄. vt puta
Matt. 22. qñ ſibi. d. Magr̄ ſcimus q2 verax es ⁊ viā dei in verita
Joañ. 8. te doces. dic nobis licet cenſuꝫ ⁊c. Et ioañ. 8. Magiſter hec mulier modo in adulterio depr̄hēſa eſt. Et ꝙ vane fine. ſ. ad ip̄m perdendū iſta dicerēt ꝗuis vera. ſubdit. Et in iracundia terre loquētes dolos cogitabāt. Talia enim doloſe loquebātur: ⁊ dolos cogitabāt in iracūdia terre. i. in ira quā pro terrenis habebāt. Timebāt eñ ꝙ ſi ipſius in xp̄i doctrina durarēt: ne ipſi perderēt locuꝫ ⁊ gentē. i. primatū loci. ſ. tēpli ⁊ gentis: ex quo terrena cōmoda recipiebāt. De iſtis eñ dixerat ſuperi⁹ pſal. 27.
ꝑs. 27. Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo. mala aūt in cordibus eorum.

545 **Et dilatauerunt ſup me os ſuū: dixerunt euge euge: viderūt oculi noſtri.**

6. q. 1. ſumma.

¶ Hic oſtendit ꝙ eoꝝ iniquitas erat crudelis ⁊ deriſo-
crudelitas iudeoꝝ. ria. Nōne magna eſt crudelitas irriſoris afflictionē dare afflicto? Iudei aūt ſupra corpus xp̄i poteſtatē acceperant ad tēpus: fecerunt in eū oīa ꝗ voluerūt: ceperunt: ligauerūt: falſe accuſauerunt: dederunt ei alapas/colaphos: flagellauerūt: ſpinis coronauerūt: ip̄m ad crucis patibulū ⁊ mortē deduxerunt. Et tñ vt crudeles cane nō cōtenti: dū eſſet in cruce prope ip̄m dilatauerūt ſup ipſꝫ os ſuū improperātes ei/⁊ deridētes eū. Vñ aliꝗ dicebant. Vah ꝗ deſtruis templū dei ⁊c. Aliꝗ: alios ſaluos fecit ſeip̄m ſaluū facere non poteſt. Aliꝗ: cōfidit in deo liberet eū nūc ſi vult ⁊c. Et iſtā talē crudelitatē nūc cōmemorās xp̄s dicit. Et dilatauerunt ſup me os ſuū. Et dixerūt euge euge: eſt vox ſcđm glo. irriſoria ⁊ inſultatoria. Viderunt oculi nr̄i. ſ. que deſiderabamus: vt puta xp̄m p nos captū flagellatū ⁊ crucifixū. Et hoc eſt qđ đ2
Threñ. 2. Thre. 2. Aperuerūt ſup te os ſuū oēs inimici tui: ſibilauerūt ⁊ frēduerunt dētibus: ⁊ dixerūt/ deuorabim⁹ eū. Et hic eſt dies quā expectabamus inuenim⁹ ⁊ vidim⁹. Sic ⁊ nunc cōformiter đ2. Dilatauerūt ſup me os ſuū. ⁊ dixerunt euge euge: viderūt oculi noſtri. ſcilicet qđ deſiderabamus videre.

Vidiſti dñe ne ſileas: domine ne diſcedas a me. 546

¶ Hic ꝯſr ponitur iſtoꝝ iuſta dānatio. Que vt iuſtior appareat: primo xp̄s inuocat diuinā iuſticiā. Secūdo oſtēdit iuſtā contra illos ſententiam: ibi. Erubeſcāt ⁊c. Inuocās ꝗ diuinā iuſticiā: primo oſtēdit ꝙ cauſa vtriuſq3 ſcꝫ xp̄i ⁊ iudeorū iudici eſt manifeſta. d. Vidiſti dñe. ſcꝫ inocentiā meā ex vna parte: ⁊ ex alia ipſoꝝ maliciā. vidiſti obedientiā meaꝫ: ⁊ ipſoꝝ nequiciā. Loquit̄ eñ xp̄s more humano. vt qñ aliquid volum⁹ ad memoriā alterius reuocare dicim⁹. vidiſti ꝗ facta ſunt. Sic aūt chriſtus patri. q. d. Vidiſti ꝗ crudeles ſunt illi: ⁊ ꝗ paciēs ego ſum. Et ideo ſubdit. Ne ſileas: dñe ne diſcedas a me. Duo eñ petit. Primum vt ſentētia contra malos obſtinatos detur. d. Ne ſileas. Silere eñ đ2 de⁹: qñ ma-
Silere dei loos tolerat. ſꝫ nō ſilet qñ ipſos iudicat puniēdo. De⁹ no-
ꝑs. 49. ſter manifeſte veniet. ſ. ad iudicandū. deus noſter ⁊ nō ſilebit. Scđo petit ꝙ vnitas ſue humanitatis cū verbo cōſeruetur. d. Dñe ne diſcedas a me. ſ. ſeparādo verbuꝫ. q2 ex tali vnione peccare nō poterat. Hoc aūt dicit preſcitiue. q. d. Scio ꝙ nō tm̄ poterāt eſſe mihi moleſti vt me peccare faciāt. q2 tu non diſcedes a me. Et q2 iudex debet iuſte iudicare que nouit: ideo ſubdit.

Exurge ⁊ intende iudicio meo: deus meus ⁊ dominus meus in cauſam meam. 547

¶ Dormire eñ vel iacere đ2 deus qñ aduerſa iuſtorum
Dormire dei. quaſi diſſimulādo non terminat: expectās ipſoꝝ patientie finem vt coronet: ac etiā quando mala prauoꝝ pmittit ipſa nō puniēs debita pena. Sic ergo qñ xp̄s patiebat̄ in cruce/dormire videbat̄. q2 xp̄o iuſto aduerſa inferri pmittebat: ⁊ maliciā iudeoꝝ nō puniebat. Et ideo ſibi loquit̄ xp̄s quaſi ip̄m excitādo. d. Exurge ⁊ intēde iudicio meo ⁊c. q. d. Tu ꝗ videris iacere/exurge ad reddendū mihi ⁊ aduerſariꝗs. Et intēde iudicio meo vel iudiciū meū. ſ. ſicut merui retribue mihi. Et q2 habui meritū ſūmū: ideo itēde iudicio meo: dādo mihi nomē qđ
Meritū et premium. eſt ſup oē nomē. Et eñ de merito ⁊ pmio: ſicut de deſcē-
Aſcēſus ⁊ deſcēſus. ſu aque ⁊ aſcēſu. Nā quantū aq̄ deſcendit: tm̄ naturalr̄ aſcēdere pōt. Sic quantū ꝗs iuſt⁹ ab aliꝗs iniuſte depri mit̄ vilipēdit̄ ⁊ derideṫ: tāto ampli⁹ exaltari meret̄. Et ideo q2 xp̄s in paſſiōe vltra oēs alios hoīes fuit inique depreſſus ⁊ abiect⁹. ideo meruit ſibi nomē/qđ eſt ſup oē nomē. Et hoc eſt iudiciū qđ petit. d. Exurge intēde iudicio meo. Et ꝙ xp̄s ſuis demeritis nō fuerit ſic paſſus ⁊ abiect⁹: oſtēdit ſubdēs. Et dñs me⁹ in cauſam meā. ſ. tu ꝗ es dñs me⁹: intēde etiā cauſaꝫ meā. ſ. mee paſſionis ⁊ mortis. q2 ſcꝫ nō pro meis ſcelerib⁹ patior. ſꝫ cauſa mee paſſiōis ex parte mea eſt redēptio generis humani. Et hāc cauſam ſue mortis notans petr⁹ ait. Xp̄s paſſus eſt
1. petri. 2. ꝓ nobis ⁊c. qui pctm̄ nō fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius ⁊c. Et hoc idem aliꝗs verbis xp̄s explicat. d.

548 **Iudica me ſecundum iuſticiam meam domine deus meus: ⁊ non ſuper gaudeant mihi.**

¶ Hoc eni͂ eſt qđ ſtatim ſuperi⁹ dixit. Exurge ⁊ intēde
iudicio meo deus meus. Hoc idem replicat.d. Iudica
Queſtio. me ſecūdum iuſticiā meā deus meus. Sed cum omnis
virtus ſit a deo a quo eſt omne datū optimum ⁊ omne
Jaco.1. donū pfectū.vt dicit. Jaco.1. et iuſticia inter maxima
dei dona cōputetur: quomō chriſtus iuſticiā ſibi attri-
buit. ⁊ nō deo.d. Judica me ſecundū iuſticiam meā/ ⁊
non potius dicit: ſecundū iuſticiā tuā? Et ſi forte di. xp̄s
erat deus ⁊ homo: ſcđm ꝙ erat deus/ iuſticia erat ſua.
hoc nō ſoluit: q2 hic expreſſe loquitur chriſtus vt homo.
Virtutes ¶ Ideo dicēdum ꝙ licet habitus virtutū quādoqꝫ ſint
ſunt dei ⁊ a ſolo deo ⁊ nullo modo a nobis effectiue: vt patet de vir
ſunt nr̄e. tutibus in baptiſmo infuſis. Actus tamē virtutū ſi-
mul ſunt a deo ⁊ a nobis: q2 actus virtutū ſunt merito-
rij: nullū autē meritū eſt in nobis qđ nō ſit a deo ⁊ a libe
magi li.2. ro arbitrio noſtro. vt oſtēdit Magi. Juſticia autē quāqꝫ
di.27. accipitur pro habitu/ ⁊ ſic eſt a ſolo deo. loquor de iuſti
cia xp̄i quā habuit in primo inſtāti ſue cōceptiōis: quāqꝫ
vero accipitur pro actu ex ipſa ꝓcedēte/ ⁊ ſic eſt a deo ⁊
ab hoīe. Cū ergo hic chriſtus petit iudicari ſecūdum iu
ſticiā ſuā accipit iuſticiā pro actu nō ꝑ habitu. ¶ Vel
Greg.24. aliter ſecūdum Greg. ſup illo verbo Job. Reddet homi
mor.c.7 ni iuſticiā ſuā. Juſticia nr̄a dicit: nō que ex nr̄o nr̄a eſt:
Job.33. ſꝫ diuina largitate fit nr̄a: ſicut in oratiōe dn̄ica dicim⁹.
Math.6. Panem nr̄m cotidianum da nobis hodie. Ecce noſtrū
dicim⁹: ⁊ tamē vt detur oram⁹. Noſter quippe fit cū ac
cipitur qui tamē dei eſt: q2 ab illo nobis datur. Et dei ꝗ
eſt ex munere: ⁊ noſter fit veraciter per acceptionem ⁊c.
¶ Iſto ꝗ modo loquēs xp̄s vt homo dicit. Judica me ſe
cundū iuſticiā meam. Et quid ꝑ tale iudiciū petat: ſub
iungit.d. Vt nō ſupgaudeāt mihi. ſcꝫ vt nō habeant de
me principale intētum ſuū: quo querebāt xp̄i nomē ⁊ fi
dem ꝑdere: qđ ſi habuiſſent gauiſi fuiſſent ſupra chriſtū
q.d. Immo totū oppoſitum eueniat: vt ſcꝫ ꝑ mortem ⁊
paſſionem meā nomē meum ⁊ fides creſcat ꝑ totum or-
bem ⁊ dilatet. vt ſic magis deficiant ꝙ gaudeant impleri
ſe de me mala ſua vota. Hec autē omnia fuerūt impleta
in xp̄i reſurrectiōe: q2 vidētes eūm reſurrexiſſe: viderūt
oppoſituꝫ eueniſſe illi⁹ qđ deſiderabāt. Et ideo vnde le
tari ſperabāt triſtabantur. Et hoc eſt qđ ſubditur.

549 **Non dicant in cordibus ſuis euge euge anime noſtre: nec dicant deuorabimus eum.**

Euge. ¶ Hic eni͂ euge nō eſt vox irriſoria vt ſupra: ſed magis
Math.25. eſt vox leticie ⁊ exultatiōis. ſicut dr̄. Math.25. Euge ſer-
ue bone ⁊ fidelis ⁊c. Intra in gaudiū dn̄i tui. Ante eni͂
xp̄i reſurrectionē ſperabāt letari ⁊ dicere aiabus ſuis al
ter ad alterum. Euge euge. ſcꝫ letare ⁊ exulta: q2 modo
habemus intētuꝫ nr̄m de chriſto: q2 ipſo mortuo defecit
nomē eius ⁊ fides. Sed hoc nō ſic euenit vt ſperabāt: ſed
totum oppoſitū. Et hoc eſt qđ dicit. Nō dicant in cordi-
bus ſuis ⁊ aiabus ſuis. Euge euge. ſed magis oppoſitū
dicāt/ triſtare ⁊ plange. Verū quoniā quis quādo ꝑdi-
dit de aliquo intētum ſuū ſperat ipſum iterū recupera-
re: ⁊ ſic ſpe aliqualiter cōſolatur. Talis autē ſpes vana ꝑ
chriſti reſurrectionē remota fuit a iudeis: q2 cōtra xp̄m
per reſurrectionē immortalem ⁊ impaſſibilē factū am-
plius poteſtatē nō habuerunt: qua ſperare poſſent ip̄m
iterum pſequi occidere vel deuorare. Et hoc eſt qđ dicit.
Nec dicāt deuorabimus euꝫ.i. q2 chriſtus immortalis
eſt factus. amplius dicere nō poterūt/ deuorabimus eū:
quia chriſtus reſurgens ex mortuis/ iam non moritur:
mors illi vltra non dominabitur.

Erubeſcant ⁊ reuereātur ſimul: qui gratulantur malis meis. 550

¶ Hic cōſequenter ponit iuſtā cōtra obſtinatos iudeos Gratulor
dandā ſentētiam: poteſt tamē iſta pars legi predictiue ⁊ Cōgratu
optatiue. Si predictiue predicat penam malis futuraꝫ. lor.
d. Erubeſcāt ⁊ reuereātur.i. cōfundētur ⁊ timebunt
in mea reſurrectione/ vidētes ſe nihil feciſſe. et de qbus
intelligat ſubdit. Qui gratulātur malis meis.i. qui cō
gaudēt inique de penis chriſto illatis. Vbi nota ꝙ gra
tulor gratularis habet duo ſignificata. Eſt enim idēꝫ ꝙ
gaudere: etiā ꝙ gratias agere. gratulabātur ergo mali
de paſſiōibus chriſti. Poteſt etiā legi optatiue. Et tunc
chriſtus orādo optat: ꝙ pſecutores ſui qui gratulabant
malis ſuis: erubeſcant per cōfuſionem peccati: ⁊ cōterā
tur ⁊ timeant. ſcꝫ futurū iudicium. Sic eni͂ dicebat ſu-
pra pſal.30. Erubeſcant impij ⁊ deducātur in infernū: ps.30.
vide ibi. Et hoc idem alijs verbis exprimit.d.

Induantur confuſione ⁊ reuerē-tia: q maligna loquūtur ſup me.

¶ Qđ ſimiliter duobus modis poteſt exponi vt prius. Induunt
Quātum ad primū ſenſum induuntur damnati cōfu dānati cō
ſione: q2 ſicut veſtis ex omni pte circundat veſtitū. fuſione.
ſic ⁊ cōfuſio ex omni pte circūdat damnatū. vide ſupra.
ps.30. Erubeſcāt impij. Sic enim dicit. ps. Induātur q ps.108.
detrahunt mihi pudore ⁊c. Poteſt etiam legi optatiue:
vt optet illos per verā penitentiam cōfundi de pctis ſuis.

Exultent ⁊ letentur qui volunt iuſticiam meam. ⁊ dicant ſemper magnificetur dominus: qui volunt pacem ſerui eius. 551 11.q.3. eſti mant.

¶ Hic poſita malorū damnatione ponitur bonoꝝ bea-
tificatio. Vbi per iuſticiam chriſti intellige eius humi
litatē. de qua ip̄e ait Joāni. Sic decet nos implere oēm Math.3.
iuſticiā. Per iuſticiam eni͂ intelligit humilitatem: que Juſticia ſi
oīs iuſticia eſt. que quidē iuſticie humilitas tres gra gnificat
dus habet. Primus eſt ſubdere ſe maiori/ ⁊ ſe nō prefer- hūilitatē
re equali. et iſta dicitur iuſticia ſufficiens omni neceſſa
ria ad ſalutem. Secūdus gradus eſt ſubdere ſe equali:
nec ſe preferre minori: ⁊ hic dicit abundās. Tertius eſt
ſubijcere ſe minori/ in quo eſt oīs iuſticia. et iſta fuit
iuſticia chriſti. quia cū eſſet deus ſemetipſum exinani
uit formā ſerui accipiēs ⁊c. Et de iſta iuſticia dicit chri Philip.2
ſtus. Exultent ⁊ letent omnes q volunt iuſticiam meā:
ſupple imitari. ⁊ hic tangit ſtolaꝫ primā anime/ cum di
cit letentur: ⁊ ſtolā ſecundam corporis/ cum dicit exultēt. q2
vt alias dictū eſt: leticia eſt interior: ſed exultatio quaſi
extra ſaltatio eſt exterior. ſic eni͂ dicit. Letamini in dn̄o ps.31.
⁊ exultate iuſti ⁊c. Sed q2 quilibet iuſtus non debet eſſe
cōtentus de ſua ſalute: ſed ſemper deſiderare aliorū ſalu
tem. ideo ſubditur. Et dicant ſemp magnificetur dn̄s q
diligunt ⁊c. Magnificatur eni͂ dn̄s nō in ſe ſed in nobis. Magnifi
ſcꝫ quādo nos in ipſo per gratiā efficimur magni. De- care dn̄m.
bent ergo iuſti ſemꝑ dicere.i. ſemper deſiderare: vt dn̄s
magnificetur in nobis per cōuerſioneꝫ gētiliū ⁊ augmē
tū gratiaruꝫ. Sic eni͂ ſupra dicebat. Magnificate dn̄m ps.33.
mecū ⁊c. vide ibi. Et qui hoc debent dicere ſubdit. Qui
diligunt pacē ſerui eius. ſcꝫ qui diligūt pacem meā qui
ſum ſeruus dei. Sed que ſit pax xp̄i quā debem⁹ dilige
re ipſe oſtēdit.d. Pacem meā do vobis: nō quomō mū- Joan.14.
dus dat ego do vobis ⁊c. qđ exponēs Auguſt. de verbis Pax xp̄i:
dn̄i ait. Eſt autē pax chriſti tranquillitas mētis: ſereni- Auguſt.

tas animi: trāquillitas cordis: amoris vinculum: cōſor
tium charitatis. Nec poterit ad hereditatē dñi perueni
re: qui teſtamentum pacis noluerit obſeruare. Nec pōt
cōcordiā habere cum chriſto: qui diſcordiā habuit cum
chriſtiano. Sed ꝙliter iſtā pacem debemus diligere oſtē
dit. ſcꝫ faciēdo ſicut ipſe fecit. vnde ſubdit.

552 **Et lingua mea meditabitur iu-
ſticiam tuam: tota die laudē tuā.**

Lingua meditabitur. ¶ Et nota ꝙ dicit / lingua mea meditabiť. Ad linguā
enim ptinet loqui: ſed ad cor meditari. Volēs ergo oſtē
dere ꝙ ligua chriſti cordi ꝯſonabat. hec duo ſimul cōiū
git. d. Et lingua mea meditabitur iuſticiā tuā: tota die
laudeꝫ tuā. qđ ideo dicit: qꝛ in oībus verbis ⁊ factis:
chriſtus nō propriā laudem / ſed dei queſiuit. vnde ait
glo. Ille eñ tota die deū laudat: qui oīa bene agit. Non
deſinit laudare: qui nō deſinit bene agere: ꝙ non deſinit
iuſtus eſſe. Oīa ꝗ bene age: ⁊ laudaſti deum tota die.
Sic et enim ſemper ad dei laudem ſe excitabat pſal. d.
Ps. 145. Lauda anima mea dñꝫ: laudabo dñm in vita mea: pſal
lam deo meo ꝙdiu fuero.

553 11. q. 3. pauper. **Dixit iniuſtus vt delin
quat in ſemetipſo: non
eſt timor dei ante ocu-
los eius.**

¶ Huic pſal. talis titulus premittitur. Ad victoriā ſer-
uo dñi dauid. Pro cuius expoſitiōe ſciēdū: ꝙ aliqui di
cūt ꝙ dauid fecit iſtū pſalmū pro victoria glorioſa quā
habuit populus iſrael: qñ glorioſe per deū fuit liberatꝰ
de poteſtate Pharaonis / de ſeruitute egypti / ⁊ mare ru
brum ſicco pede trāſiuit ad ſeruiēdum deo ⁊ ſacrifican-
Exo. 5. dum libere: ſecundum ꝙ dictū fuit pharaoni. Hec dicit
dñs deus hebreorū. Dimitte populū meum: vt ſacrificet
mihi in deſerto. Et ad iſtū ſenſum lr̄a huiꝰ pſal. ſatis vi
detur aptari. Aliȷ̄ auteꝫ dicunt ⁊ iudicio meo melius ꝙ
dauid fecit iſtuꝫ pſalmū de ſeipſo. ſcꝫ quādo ſaul voluit
ipſum etiā propria manu interficere: ſed diuina gratia
1. Reg. 19. fuit liberatus: Nā locutus eſt ſaul ad Ionatham / ⁊ ad
omnes ſeruos eius vt dauid occiderēt. Ionathas autꝫ
qꝛ diligebat dauid indicauit ſibi. d. ꝗrit ſaul pater meꝰ
occidere te. quapropter abſconde te: ⁊ ego loquar de te
ad patrem meum: ⁊ quodcumqꝫ videro nunciabo tibi.
Locutus eſt ionathas ad patrē ſuuꝫ de dauid / bona. d.
Ne pecces rex in ſeruum tuū dauid: qꝛ nō peccauit con
tra te: ⁊ opera eius valde vtilia ſunt tibi: ⁊ per eum ha-
buiſti victorias multas ⁊ letatꝰ es. Quare ergo peccas
in ſanguine innoxio: vt dauid abſqꝫ cauſa occidatur?
Qđ cū audiſſet ſaul placatus voce ionathe iurauit. d.
Nō occidať dauid. Vocauit ergo tūc ionathas dauid
⁊ nunciauit ei ꝙ ſaul erga ipſum erat placatus: ⁊ ꝙ iu-
rauerat ꝙ ipſe nō occideretur. et introduxit ipſuꝫ ad re
gem. Interim autē ſpiritus dñi malus vexabat ſaul. ꝗ
ſedebat in domo ſua habēs lanceā prope ſe. Dauid autē
erat ante ſaul pulſans citharam: qꝛ per ſonum eiꝰ ſpiri
tus malus fugabatur a saule. Tūc ſaul accepta lancea
voluit percutere dauid: ⁊ ipſum cum lācea ad parietem
configere. et declinauit dauid a facie ſaulis. lācea autꝫ
caſſo vulnere / perlata eſt in parieteꝫ. Et ſic dei adiutus
gr̄a dauid euaſit manus ſaulis. et tunc de tali victoria
habita gratias agens deo fecit iſtum pſal. Ex qbus ap
paret ſenſus tituli. d. Ad victoriā ſeruo dñi dauid. Ideſt
iſte pſal. factus eſt ad declarādam victoriā a deo datam
ipſi dauid ſeruo dñi. Et ſecūdum iſtū ſenſum primo ex
ponam litterā pſal. ſecūdo inducā intellectū pſalmiſte.
¶ Quātum ad primū / pſal. iſte diuiditur in duas ptes.
quia primo agitur de malignitate ſaulis dauid pſequē
tis. ſecūdo de benignitate dñi ipſum dauid liberantis:
ibi. Dñe in celo miſericordia tua ⁊c. Dicut. R. ¶ Quā
tum vero ad intellectū pſalmiſte: notādum ꝙ iſte pſal.
agit de errore quorundā qui dicūt oīa mala eſſe ex vi
tio nature ⁊ noſtre creationis: bona vero oīa eſſe a no
bis ⁊ ex libero arbitrio. Et hūc errorē hic deſtruit pſal.
oſtēdens oppoſitum. ſcꝫ omnia mala eſſe a nobis: bona
autē omnia eſſe a deo per grām. Unde notādum eſt: ꝙ
hic ſeruus dñi dauid ſignificat ipſum chriſtū / qui dicť
ſeruus dñi. qꝛ ſemetipſum exinaniuit formā ſerui acci-
piens: in qua patri vſqꝫ ad mortem obediens fuit. Hic Phil. 2.
eñ etiā dicitur dauid: qꝛ vultu deſiderabilis: in quē de
ſiderant angeli proſpicere: ⁊ manu fortis qꝛ poteſtates
aereas debellauit. Hic enim oſtendit oīa noſtra bona eſ
ſe a deo. Nemo venit ad me / niſi pater meus traxerit il Joan. 6.
lum. Oſtendit inſup oīa mala non a deo ſed a nobis
eſſe: arbor mala fructus malos facit. Omīs autē homo Matt. 7.
de ſe. ſine dei gratia / arbor mala dicť ⁊ in peccato. Sic
ergo erit ſenſus tituli. Iſte pſal. attribuiť xp̄o ſeruo dñi.
ſcꝫ patri vſqꝫ ad mortē obedienti: qui eſt ad victoriā ſcꝫ
hereticorū: qꝛ oſtendit mala eſſe a nobis ⁊ bona a deo.
Intētio totiꝰ pſal. eſt: vt oīa mala nobis attribuamꝰ:
ſed oīa bona deo. ¶ Quātum ergo ad iſtū intellectuꝫ
pſal. iſte diuiditur in ptes duas. Quia pſalmiſta primo
aſſerit omnia mala eſſe ex hoīe. ſecūdo oīa bona eſſe
ex deo: ibi. Dñe in celo. Prima aūt pars diuidiť in par
tes quattuor. qꝛ primo ponitur malorū peccati futuri de
liberatio. ſecūdo peccati deliberati excuſatio: ibi. Quī
doloſe egit. tertio peccati excuſandi aggrauatio: ibi.
Verba oris eiꝰ. quarto peccati deliberati proſequutio:
ibi. Iniqtatē meditatꝰ eſt. ¶ Quātū ad primū notādū: ꝙ Peccā duplex.
pctā ſunt duplicia: quedā ꝗ procedūt ex infirmitate vel
ignorantia. et iſta vt ſic non ſunt mortalia. quedā aūt ꝗ
ꝓcedūt ex induſtria ⁊ deliberata malicia: ⁊ iſta ſunt mor
talia: ⁊ de iſtis hic agiť. Dicit ꝗ. Dixit iniuſtus ⁊c. Ubi
nota ꝙ eſt dicere diuinū ⁊ dicere humanuꝫ. Dicere aūt Dicere di.
diuinum multipliciter accipiť. qꝛ aliquādo idem eſt ꝙ Dicere humanus.
itelligere: ⁊ hoc dicere eſt eſſentiale ⁊ conuenit toti trinita
ti. Dixit deus fiat lux ⁊ facta eſt lux. ideſt tota trinitas Gen. 1.
eternaliter intellexit lucem in tēpore eſſe fiendā. Itē ali-
quādo idem eſt ꝙ generare. et ſic eſt perſonale: ⁊ ſoli pa-
tri cōuenit. Dñs dixit ad me / filius meus es tu. dixit. i. Ps. 2.
me verbum ⁊ filiū ſuū genuit. Item aliquādo idem eſt
ꝙ precipere vel diſponere: ⁊ ſic eſt eſſentiale ⁊ eternale ꝗ
ad principalem actū: ſed tēporale quo ad actū eſſentia-
lem ⁊ reſpectiuum. Ipſe dixit ⁊ facta ſunt: ipſe mādauit Ps. 148.
⁊ creata ſunt. i. diſpoſuit ab eterno creaturā fieri in tem
pore. ¶ Secūdo eſt dicere humanū. Et hoc eſt duplex. ſcili
cet extrinſecum ⁊ intrinſecuꝫ. Extrinſecū ab intrinſeco
procedit. Et iſtud dicere quadrifarie diſtinguiť: vt oſtē
dit Grego. d. Omne eñ qđ dicť / quadripartita qualita Greg. 25. mor. c. 3.
te poteſt diſtingui. quia aut mala male dicūtur: aut bo
na bene: aut bona male: aut mala bene. Mala eñ ma-
le dicūtur / cū reo peruerſa ſuadentur. ſicut Sapiē. 2. Ve Sapiē. 2.
nite coronemus nos roſis: nulluꝫ ſit pratum qđ nō ꝑtrā
ſeat luxuria noſtra. Bonum bene dicť / cum recte recta
predicātur: ſicut Joānes ait. Agite penitētiā appropin Matt. 3.
quabit eñ regnum celorum. Malū autē bene dicť: qñ
per os dicētis icirco vitiū exprimitur vt reprobetur. ſi-
cut apoſtolus ait. Qui furabatur iam nō furetur. Ma Ephe. 4.
le autē bonum dicť / cum rectum aliqđ nō recto ſtudio
profertur. Sicut ceco nato ⁊ illuminato a xp̄o phariſei
dixerunt. Tu diſcipulus eiꝰ ſis. Dicere autē intrinſecū Joan. 9.
noſtrum: quandoqꝫ idem eſt ꝙ cogitare: ⁊ ſic accipitur
Sapiē. 2. Dixerunt impij apud ſe cogitātes non recte: Sapiē. 2.
Quādoqꝫ idem eſt ꝙ deliberare: ⁊ ſic accipiť pro delibe
ratione. Dixi cōfitebor aduerſum me ⁊c. i. deliberaui. Ps. 31.

¶ Ad propoſitum ergo cum hic dicit. Dixit iniuſtus:
hic dicere accipit pro deliberare. et eſt ſenſus. Dixit in-
iuſtus. ideſt deliberauit in ſemetipſo: vt delinquat. ideſt
vt peccet. Omnis enim q̄ peccat delinquit: q2 obſeruatio
nem alicuius diuini precepti obmittit. Hoc enim iniu-
ſti deliberāt in ſeipſis peccare: ⁊ nō in publico vbi hoies
vident: ſed in ſeipſis vbi deus videt. hoc ideo / q2 homi
nes timēt ⁊ nō deum. Si eñ timerēt deum ſicut timēt
homines. ſicut nō deliberāt in publico corā hominibus
peccare: ſic nec deliberarent in ſeipſis. Ex hoc ergo ſeq-
tur q̄ deum nō timent. qd̄ ex hoc cōcludit pſal. d. Nō eſt
timor dei ante oculos eius. Unde ſic expone. Dixit in-
iuſtus in ſemetipſo / vt delinquat. Et vnde hoc / rōnem
ſubdit. q2 nō eſt timor dei ante oculos eius.

553 Quoniam doloſe egit in conſpe-
ctu ei9: vt inueniatur iniquitas
eius ad odium.

¶ Cōſequēter hic ponitur peccati deliberati excuſatio.
Ubi notādum q̄ multi inquirūt pctā ſua: vt ipſis inuē
tis ⁊ cognitis illa deteſtentur per cōtritionē: ⁊ expurgēt
per cōfeſſionem. ſic queſierat pctā ſua dauid ad ipſa pur
Ps. 76. gādum. d. Meditatus ſum nocte cū corde meo. ſcilicet
pctā mea: ⁊ exercitabar ſcz per cōtritionē: ⁊ ſic ſcopebam
ſpiritū meum per cōfeſſionē. Et talis peccati inquiſitio:
Inquirit pctm̄ multipliciter. pctm̄ tollit ⁊ mundat. Alij autē pctā ſua inquirunt ad il
la operiēdum ⁊ excuſandū cum falſitatibus ⁊ dolo: vel
ad imputādum illa alteri: vt fortune fato vel cōſtellatio
nibus: ⁊ ex cōſequēti ipſi deo. Sicut fecit adā: qui quā-
do culpam ſuā negare nō potuit: ipſam deo imputauit
ſe excuſādo. d. Mulier quā dediſti mihi ſociā dedit mi
hi ⁊c. Et iſti tales doloſe agunt: q2 falſe ſua pctā alijs im
ponunt: ⁊ ſic pctā excuſando doloſe illa magis aggra-
Grego. 22. mora. c. 13. uāt. vt oſtendit Greg. d. Hec nāq3 ſunt vere humilitatis
teſtimonia: ⁊ iniquitatē ſuā quemq3 cognoſcere / ⁊ co-
Defenſio pctī ipſū aggrauat. gnitā voce cōfeſſionis aperire. At cōtra vſitatum huma
ni generis vitiū eſt: ⁊ libenter peccatū cōmittere / ⁊ cōmiſ
ſum negādo abſcondere: ⁊ conuictum defendendo mul-
tiplicare. Ex ipſo quippe lapſu primi hoīs hec augmen
ta nequitie ducim9: ex quo ipſam radicē traximus cul
pe. Sic nāq3 ille dum lignū vetitum cōtigiſſet abſcōdit
ſe a facie dñi inter ligna paradiſi. In qua abſconſiōe ſcz
q2 deum latere nō poterat: nō latendi effectus deſcribit:
ſed affectus notatur. qui cum argueretur a dño qd̄ de li
Gen. 3. gno vetito contigiſſet: ilico reſpondit. Mulier quā de-
diſti mihi ſociā: ipſa dedit mihi de ligno ⁊ comedi. Ipſa
quoq3 mulier inquiſita reſpōdit. d. Serpēs decepit me /
⁊ comedi. Ad hoc quippe requiſiti fuerant: vt pctm̄ qd̄
trāſgrediendo cōmiſerāt confitēdo delerent. Unde ⁊ ſer
pens ille perſuaſor qui nō erat reuocādus ad veniā: nō
eſt de culpa requiſit9. Interrogatus itaq3 eſt homo vbi
eſſet: vt perpetratā culpā reſpiceret: ⁊ cōfitendo cognoſce
ret: q̄ longe a cōditoris ſui facie abeſſet. Sed adhibere
ſibi ipſis vtriq3 defenſionis ſolatia q̄ confeſſionem ele-
gerūt. Cumq3 excuſare peccatū voluit vir per mulierē:
mulier per ſerpentē / auxerunt culpam quā tueri conati
ſunt ⁊c. ¶ Ex quib9 apparet q̄ pctī excuſatio vel pallia
tio culpā nō mitigat / ſed auget ⁊ multiplicat: ⁊ ampli9
prouocat odium dei. Et hoc eſt q̄ hic de quolibet tali di
cit pſal. Quoniā doloſe egit. ſcz excuſando culpā ſuam
⁊ defendendo: ⁊ hoc in cōſpectu dei: a quo nullus poteſt
abſcondi. Et cauſam quare talis abſcondit doloſe pctm̄
ſuū / ſubdit. d. Ut inueniatur iniq̄tas eius ad odium.
Ubi notādū q̄ hec dictio vt: quādoq3 tenet ꝯſecutiue.
Math. 2. Erat ibi vſq3 ad obitum herodis vt adimpleretur qd̄ di
ctum eſt a dño per ꝓph̄tā. d. Ex egypto vocaui filium
meū. Et ſic eſt hic ſenſus: vt inueniatur iniquitas eius
ad odium. i. ex hoc q̄ peccatū ſuum defendit: cōſequen
ter iniquitas eius inuenit magis ad odiū dei. Quan-
doq3 vero ly vt tenet negatiue: ⁊ hoc rōne alicuius nega
tionis precedentis vel ſubſequētis: vt ſi dicā nolo vt fa-
cias hoc: ⁊ ſic ratione negatiōis ſubſequētis / in ſequen
ti verſiculo cum dicit / noluit intelligere ⁊c. Ly vt tenet
hic negatiue vt ſit ſenſus: doloſe egit excuſando peccatū
ſuum. vt ideſt ne inueniatur iniq̄tas eius ad odium. ſ.
ſuū3. i. ne odiret iniquitatē ſuā per cōtritionē. ideo ipſa3
defendēdo excuſauit. Et iſte ſenſus adiuuatur v̄bis cō-
ſequētibus / cum de iſto dicit. Iniquitatem meditatus
eſt in cubili ſuo. ſcilicet excuſare: maliciā aūt nō odiuit.

Uerba oris eius iniquitas ⁊ do- 554 11. q. 4. de
lus: noluit itelligere vt bñ ageret mo.

¶ Hic cōſequēter ponitur peccati excuſati aggrauatio.
Ubi ſciēdum eſt: q̄ nolle intelligere vel ſcire q̄ ſunt agē-
da vel fugienda ⁊ ſic peccare per ignorantiam: q̄ talis
ignorātia peccatū non excuſat / cum ipſa de ſe ſit pecca- Ignorantia multiplex.
tum: ſed aggrauat amplius: q2 pctm̄ peccato additū / fa
cit maius peccatū. ¶ Ad qd̄ plenius intelligēdū eſt ſciē magr̄ li. 2.
dum: q̄ vt dicit magiſter. triplex eſt ignorantia. Prima di. 22.
eſt illorū3 q̄ ſcire nolunt cū poſſunt. Et hec dicitur igno
rantia volūtaria que nō excuſat a peccato / cum ipſa ſit
pctm̄: ſed magis aggrauat. Alia eſt illorū qui volūt ſci-
re / ſed nō poſſunt. vt multi ſimplices vellent intelligere
myſterium trinitatis ⁊ vnitatis diuine: ſed nō poſſunt:
⁊ hec excuſat a peccato ⁊ nō eſt peccatū / ſed pena pecca
ti. Alia eſt illorū: qui quaſi ſimpliciter neſciunt non re-
nuentes vel proponētes ſcire: ⁊ hec dicit craſſa: que ne-
minem plene excuſat a pctō: ſed fortaſſe vt minus punia
tur. vnde Auguſt. ait. Eis aufertur excuſatio: qui man Augu. ad valentinū
data dei ſcire noluerunt: quā ſolēt habere hoīes de igno
rātia. Et licet grauius ſit peccare ſciēter q̄ neſcienter: nō
ideo tamē cōfugiendū eſt ad ignorantie tenebras: vt in
eis quiſq3 excuſationē3 requirat. Aliud eſt eñ neſciſſe:
aliud ſcire noluiſſe. Quia in eis qui intelligere noluē /
ipſa ignorātia peccatū eſt. In eis vero qui nō potuerūt
pena peccati eſt. Ignorātia vero que nō eſt eorū qui ſci
re nolunt: ſed eorū qui tāq3 qui ſimpliciter neſciunt: nul
lum ſic excuſat vt eterno igne non ardeat: ſed fortaſſe vt
minus ardeat. Nō enim prima mulier excuſationē ha
buit de ignorātia / cum ⁊ mādatum noueri ⁊ peccatum
eſſe ſecus agere / nō ignorauit. ¶ Ad propoſitū igitur il
li qui volūt excuſare pctā ſua per ignorātiā: q2 ſcire no-
lunt: illi dupliciter aggrauāt pctm̄. primo q2 falſe ⁊ do-
loſe excuſant. Et de quolibet tali dicit. Uerba oris eius
iniquitas ⁊ dolus: q2 ſcilicet doloſe iniquitatē excuſat.
Secūdo q2 ignorare voluerūt que ignorātia ſemꝑ pctm̄
eſt. Et de q̄libet tali dicit: noluit itelligere vt bñ ageret.

Iniquitatem meditatus eſt in 555 5. q. 4. in
cubili ſuo. aſtitit omni vie nō bo loco.
ne: maliciam autem non odiuit.

¶ Hic cōſequēter ponit peccati deliberati proſequutio.
Quid eñ in hac pte per cubile niſi cor peccatoris intel- cor pctōris
ligitur / in quo peccata deliberātur primo que poſtea de
ducūtur ad opus. Unde quātum ad deliberationē fa-
ctam in corde dicit. Iniquitatē meditatus eſt in cubili
ſuo. i. in corde ſuo. ¶ Quātum vero ad executionē pec-
cati ſubdit. Aſtitit omni vie non bone. Stare enim dici
tur manere ⁊ non moueri: ⁊ cōponitur cum a. ⁊ dr̄ aſto.
tas. iti. qd̄ idem eſt q̄ firmiter ſtare ⁊ durare. dicit ergo.
Aſtitit omni vie nō bone. ideſt cum ſtudio ⁊ mora pro-
nus fuit iniqua operari. Et hoc ideo. quia malicia3 nō
odiuit: ſed ſupple dilexit. Ecce ſūma malicia. Qui eñ
nō pōt penitus carere malicia / debet ſaltem odiſſe: vt ſi

corpore ſeruit peccato: ſaltem mẽte ſeruiat deo. de quoli
ps. 51. bet enim tali dicit. Dilexiſti maliciã ſuper benignitatẽ
rc. ¶ Dicit ergo iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo. Ubi
Cubile multiplex. moraliter notãdum: q in ſcriptura multiplex cubile my
ſticũ reperitur. ſ. Cubile prauitatis criminalis in quo
nefanda perpetrantur: vt hic ſcʒ cor peccatoris iniquitatem
meditatus eſt in cubili ſuo. id eſt in corde ſuo rc. Cubi-
le veritatis magiſtralis in quo predicãda meditãtur. ſ.
cor doctoris in quo docenda meditatur. ſicut artifex de
nocte in cubili cogitat que facere debet in die. et de iſtis
Eſa. 35. dicitur. In cubilibus oriet viror calami. per calamũ ex
quo fiſtula ad ſonãdum efficitur intellige ſonũ predica
tionis: ſed per virorẽ eius aptũ modum loquẽdi diſcer
ne. Cubile aſperitatis ſalutaris: in quo punienda de-
ps. 4. plorãtur: ſcʒ cor penitẽtis. Iraſcimini. ſcʒ peccatis vris:
que dicitis in cordibus vris, et in cubilibus veſtris cõ-
pungimini. Cubile oratiõis virtualis: in quo impetrã
da poſtulãtur. ſ. cor orantis, in quo orãs ſicut in ſecreto
cubili ſe claudere debet: vt ab omni tumultu exteriorum
Matt. 6. cogitationũ ſit liber. Tu autẽ cũ oraueris intra in cubi
culum tuũ, et clauſo hoſtio ora patrẽ rc. Cubile habita
tiõis infernalis: in quo horrẽda cõgregãtur. ante ſalua
toris aduẽtum demones regnabãt in mundo: ſed per ei⁹
ps. 103. paſſionem in cubiculo infernali ſunt reclusi. Ortus eſt
ſol et cõgregati ſunt. ſcʒ demones: et in cubilib⁹ ſuis con
gregabũtur. Cubile premiatiõis eternalis: in quo opta
ps. 149. ta poſſidẽtur. ſcʒ eterna gloria. Exultabũt ſancti in glo
ria: letabũtur in cubilibus ſuis. ¶ Sed qr de primo cubili
prauitatis criminalis eſt preſens text⁹. ideo de illo ſolo
procedã. Ubi notãdum q cubile criminalis prauitatis,
ſcdm varietatẽ peccatorũ etiã variatur: vt dicam⁹ q eſt
Cubile voluptatis et luxurie. Cubile cupiditatis et aua
ritie. Cubile ambitionis et ſupbie. Cubile guloſitatis et
Primũ cubile dr luxurie. ingluuie. Cubile torpoſitatis et accidie. Cubile crudeli
tatis et ſeuitie. ¶ Primo eſt cubile voluptatis et luxurie:
in quo voluptuoſi cõuerſantur. ſicut amon q ſorori ſue
2. Reg. 13. thamar dixit. Ueni cuba mecum ſoror mea. que reſpon
dit. noli frater mi facere hãc ſtultitiã. qui noluit acqeſce
re precibus ei⁹. ſed preualens virib⁹ oppreſſit eã: et cuba
uit cum ea. propter iſtud cubile ipſe amon fuit occiſus.
Gen. 49. vt habet. 2. Reg. 13. ¶ Rubẽ fuit maledictus Gen. 49.
Rubẽ primogenitus meus principiũ doloris mei non
creſcas: qr aſcendiſti cubile patris tui et maculaſti ſtra-
tum eius. Iſtud cubile eſt deteſtandum vt vir alienam
nõ cognoſcat: neqʒ mulier alienum. Exemplo heſter, q
heſter. 14. deo dicebat: Tu dñe qui habes omniũ ſcientiã: noſti q
deteſter cubile incircunciſorũ et omnis alienigene. Hic
per alienigenas et incircunciſos omnes intellige qui
legitime in matrimõio nõ ſunt copulati. ¶ Secũdo eſt
Auaritia. cubile cupiditatis et auaritie: in quo ſcilicet auari cõgre
Naum. 2. gant cogitationes tẽporalium. de quibus dr. Impleuit
Hiere. 4. preda ſpeluncas ſuas: et cubile ſuum rapina. et Hiere. 4.
Aſcẽdit leo de cubili ſuo: predo gentiũ ſe leuauit. vt po
nat terrã in ſolitudinem. Quod ideo dicit. quia auari pri
mo in cubilib⁹ ſuis cogitãt qualiter rapinas et predas
facere poſſint et alios ſupplantare: et poſtea de cubili ſui
cordis exeũtes: que cogitauerũt interius, exterius ope
Supbia. rãtur. ¶ Tertio eſt cubile ambitiõis et ſupbie. Superbi
enim inter ſuperbos leones ſcʒ demones cubilia ſua con-
ſtruũt: vt ſicut leo rex eſt animaliũ: ita ipſi per ſuperbiã
Ezech. 19. aliis poſſint dominari. Mater tua leena inter leones
cubauit: in medio leunculorum nutriuit catulos ſuos.
Que eſt enim mater peccatorũ niſi ſupbia: a qua omne
Eccl. 10. peccatum velut a mari procedit? Quia initium omnis
peccati ſuperbia. Quid autem per leones niſi ſuperbos
1. Petri 5 demones? Aduerſarius veſter diabolus tanqʒ leo ru-
giens rc. Superbia ergo inter leones cubat, cum vaga
tur cum demonibus: ſed in medio leunculorũ nutrit ca

tulos ſuos: quando alios exemplo demoniorũ efficit ſu Gala.
pbos. ¶ Quarto eſt cubile guloſitatis rc. Eccl. 40. In Eccl. 40.
tempore refectionis in cubili ſomnus mortis immuta-
uit ſciẽtiã eius. Quod ideo dicit. quia guloſi tempore refe
ctionis non quidẽ ad morẽ nature: ſed magis ad volũ
tatem gule ſe vertunt: vt in ipſa tanqʒ in cubili lõga mo
ra perſeuerent. Ex quo cubili guloſitatis tanqʒ ex ſom-
no mortifero ſcientiã perdunt. quia craſſitudo ventris
intellectum obtundit. vnde de quolibet guloſo dicitur.
Erit cubile draconum et paſcua ſtructionum. magnã enĩ Eſa. 34.
curam circa gulam ſtructio ponit: vt ad ipſam replen-
dam etiã ferrum deglutiat: quaſi nulli rei propter gulã
parcẽs. ¶ Quinto eſt cubile torpoſitatis. Et hoc cubile Accidia.
qr exercitium non habet boni operis obliuionem indu
cit. vnde. Hiere. 50. de occiſis dicit. Trãſierunt de mon
te in collem. ſcilicet vagãdo: obliti ſunt cubilis ſui. Iſtud Hiere. 50
cubile relinquere nos docebat apoſtolus. d. Honeſte am Roma. 13.
bulemus non in cõmeſſationibus et ebrietatibus: nõ in
cubilibus et impudicitiis: vb glo. per cubilia pigritiam
dormitiõis itelligit. ¶ Sexto eſt cubile crudelitatis rc. crudelitas
Crudeles enim velut dracones alios perſequũtur et in
feſtant. Ideo de iudeis qui aliquãdo clementes erant,
cum propheta preuidit eos in crudelitatem cõtra chriſtũ
vertendos. de ipſis predixit Hiere. 9. Dabo ieruſalem Hiere. 9.
in aceruos arene: et in cubilia draconum. Arena enim
facit aceruum non facit continuum. draco autẽ ſeuum
animal eſt et crudele. Sic et iudei licet per crudelitatem
ſimul cõgregati eſſent ad malũ contra chriſtum: aceruũ
quidem faciebant vt arena: ſed non faciebãt vnum con
tinuum: qr glutinis charitatis carebant. vnde et draco
num cubilia per crudelitatem erant effecti. Et quia iſte
iudeorũ populus ſic cubile crudelitatis exerit. ideo ho-
die cubile crudelitatis eius per orbẽ manet diſperſum,
ſibi dicente dño. Draco magne qui cubas in medio flu Ezech. 29
minum: ponam frenum in maxillis tuis, et proiciam te
in deſertum. Et tamẽ iſtud cubile crudelitatis illum po
pulum docuerat ſalomon nõ habere, ſibi dicẽs. In cogi Eccle. 10.
tatiõe tua regi ne detrahas. ſcilicet chriſto. et in ſecreto cu
bili tuo ne maledixeris. Ecce ergo quot mala in cubili cri
minali cõmittunt. de quo nunc dicit pſalmiſta: q pec-
cator iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo.

Domine i celo miſericordia tua: 556
et veritas tua vſqʒ ad nubes.

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis: in qua poſtqʒ pſal-
miſta oſtẽdit omnia mala eſſe ex nobis: oſtendit nũc oia
bona eſſe ex deo oſtendens diuinã bonitatem. Ubi no-
tãdum q ſecundũ philoſophũ. Noſtra cognitio incipit Cognitio. Ph. 1. phicorum.
ab vniuerſalioribus tendens ad particularia. ſicut vi-
dens aliquem a remotis. primo cognoſcit illum eſſe quã
dam ſubſtantiã: ſed nõ diſcernit quã. deinde cũ magis
appropinquat diſcernit eſſe corpus animatũ et animal.
deinde hominẽ. et deinde Petrũ. Sic conformiter eſt in co
gnitione noſtra intellectuali. Et iſtum modũ tenet hic
pſalmiſta nobis manifeſtãs bonitatem diuinã: qr pri-
mo illam oſtẽdit in generali. ſecũdo magis in ſpeciali:
ibi. Filij autẽ hominũ. tertio magis in particulari: ibi.
Nõ mihi veniat pes ſuperbie. Prima autem pars diui
ditur in pres tres. quia oſtendit q bonitas diuina primo
eſt alta in cõmunicatione. ſecũdo eſt occulta in electio
ne: ibi. Iuſticia tua. tertio eſt grata in ſubuentione: ibi.
Homines et iumenta. ¶ Primo ergo oſtendit q diuina
bonitas eſt alta in cõmunicatione. d. Dñe in celo miſe-
ricordia tua rc. In duobus enim maxime apparet nobis
diuina bonitas. ſcʒ per miſericordiã et per iuſticiã. quia Ma.
per miſericordiã omnia produxit ex nihilo: ſed per iuſti
tiã mala puniendo ordinẽ vniuerſi diſponit. Quãtis

autem in celo nulla ſit miſeria: ſibi tamē ſumme relucet
diuina miſericordia: non quidē reuelationis/ſed pre-
ſeruationis: q2 celeſtes ſpiritus ab omni miſeria preſer
uātur. Infra celū aūt magis relucet iuſticia. vbi multa
inordinate fiunt que per iuſticiā punientem reforman-
tur: quoniā tantum honoris rei publice confert punitio
mali/quantum confuſionis intulit malum. Et hoc eſt
qd dicit. Domine in celo miſericordia tua. ſcilicet ſum-
Nubes. me relucet. Et veritas tua vſq₃ ad nubes: que ſunt in-
fra celum: quia ⁊ iuſticia tua maxime in creaturis in-
fra celum exiſtentibus relucet. Nunquā tamen credas
iuſticiam dei eſſe ſine miſericordia nec econuerſo: quā-
uis in vno opere magis relucеat miſericordia ꝙ iuſti-
cia: ⁊ in alio econuerſo. ¶ Uel aliter per celum ⁊ nubes
intellige predicatores ⁊ doctores fidei: qui celum dicun
tur non ſolum quia celeſtes conuerſatione/iuxta illud
Coloſ.3. Coloſſenſ.3. Noſtra conuerſatio in celis eſt. ſed etiam
quia in ipſis occulta ⁊ celata manēt occulta fidei ſacra
Eccl.24. menta. Unde de illis deus dicit. Ego feci vt in celis ori
retur lumen indeficiens. Iſti etiā ⁊ nubes dicuntur: q2
aquam ſapientie fidei quā in ſe continent: etiā opportu
ne alijs predicando ſpargunt ⁊ cōmunicant. de quibus
Eſa.45. dicitur. Nubes pluant iuſtum. ſcilicet chriſtum predi-
cando/eius fidem docent mundū. In iſtis ergo qui
ſunt celum ⁊ nubes eſt miſericordia dei ⁊ veritas. Mi
ſericordia/quia gratis electi: veritas/quia de myſte-
rijs fidei edocti ⁊ illuminati. De quibus dicitur pſal.
Ps.24. Uniuerſe vie domini miſericordia ⁊ veritas. ſed qui-
bus ſcilicet doctoribus: vnde ſubdit. Requirentibus te
ſtamentum eius ⁊c.

557
9 q.4. ali
ocum.

Iuſticia tua ſicut montes dei: iudicia tua abyſſus multa.

¶ Hic oſtendit ꝙ dei bonitas eſt occulta in electione.
Mons. Ubi primo per iuſticiam intellige iuſtos a deo eterna-
Iuſtus. liter predeſtinatos: q2 in illis ſpecialib9 iuſticia dei ha-
bitat/quia illi omnem iuſticiā obſeruant erga deum/er
ga ſeipſos/⁊ erga proximos ſuos. De iſtis ergo iuſtis pre
deſtinatis dicit: ꝙ ſunt ſicut montes dei. qd ideo dicit:
quia montes habent proprietates. Nam vt experientia
tradit/mons habet Puritatem aeris circundantem.
Ubertatem fructus ſatiātem. Sublimitatem ſitus exal
tantem. Claritatem lucis radiantem. Amenitatem lo
ci delectantem. Firmitatem ſtatus permanentem. Ex
primis tribus conditionibus mons ſignificat ſtatum
iuſtorum in via. ex alijs tribus ſignificat ſtatum iuſto
rum in patria. Nam quilibet iuſtus ad modum mon-
tis in preſenti vita debet habere puritatem cunctorum
viciorum excluſiuam. Ubertatem multorum meritorum
productiuam. Sublimitatem donorum ſupernorum
poſſeſſiuam. ¶ Primo ergo mons habet puritatem ⁊c.
Quāto enim aer a terra magis eleuatur ⁊ a vallibus/
tanto purior redditur ⁊ ſubtilior. quia recedit ab elemē
tis groſſioribus terre ⁊ aque tendens verſus elemen-
tū puriꝰ ⁊ ſubtilius ignis. Et ideo aer cacumina mō
tium circūdans multe puritatis redditur. Sic confor-
miter ⁊ iuſtus homo ad modū montis eleuatus verſus
elemētum ignis charitatis puritatē cōtinet: vt ſit mōs
Ps.77. ſanctus per gratiam. de quo pſal.77. Induxit illos in
montem ſanctificationis ſue. Aliter enim non eſſet di-
gnus montem ſanctum domini aſcendere. pſalmiſta di
Ps.14. cit. Domine quis habitabat in tabernaculo tuo. aut
quis requieſcet in mōte ſancto tuo. Reſpōdet. Qui in-
greditur ſine macula ⁊c. ¶ Secūdo mons habet vberta
Lib.14. tem ⁊c. Nam ſecūdū magiſtrū de proprietatibus rerū.
Mōtes fructibus herbis ⁊ paſcuis ſunt fecūdi: ⁊ fructꝰ
mōtium ſunt meliores. Et rationem aſſignat: quia hu-
mor nutrimentalis quo nutriūtur fructus montium:
ſubtilior eſt ⁊ purior ꝙ cāpeſtris. Et ideo calor celeſtis
facilius illum humorē digerit ⁊ in ſubſtātiam fructuū
immutat perfectius ⁊ cōuertit. tū propter ipſius humo-
ris ſubtilitatem. tum propter aſſiſtētis aeris puritatem.
Sic ⁊ cōformiter ⁊ iuſtus homo hic in via precioſis fru
ctibus abūdare debet. ſcilicet habere copiam meritorū:
vt talis ſit ille mons pinguis. de quo dr pſal.76. Mons Ps.67.
dei mons pinguis: mons in quo beneplacitum eſt deo
habitare in eo ⁊c. Ut meritis ⁊ fructibus talium iuſtorum
ceteri paſci valeant ⁊ edificari. de quibus dr Ezech.34. Ezech.34.
Paſcam eos in montibus iſrael in paſcuis vberrimis.
¶ Tertio mons habet firmitatem ⁊c. Unde ſecundum
magiſtrum de proprietatibus vbi ſupra. Mōs in altum
ſe erigens/ſolo pede terram tangit. Unde dicūtur mon
tes eo ꝙ ſint ſuper aliā terram eminentes. Sic ⁊ cōformi
ter vir iuſtus hic in via ad modū mōtis in altū mēte ſe
erigēs/ſolo pede tāgit terram. ideſt ſola neceſſitate qua
in preſenti vita ſuſtentari poſſit/terram tangit. Unde
merito vir iuſtus dicit cū apoſtolo. Que retro ſunt obli Phil.3.
uiſcens: ad ea vero que priora ſunt extēdēs: meipſm ad
deſtinatum proſequor brauium. noſtra conuerſatio in
celis eſt. Ut talis iuſtus ſolis de celeſtibus meditando:
ſit ille mons excelſus. de quo Michee.4. Mons domi Michee.4.
ni preparatus in vertice montium: ⁊ ſuper omnes colles
⁊c. Tres autem alie conditiones mōtis ſignificāt iuſto Beatus.
rum ſtatum in patria. quoniā quilibet iuſtus in patria
ad modum mōtis habet Lucis claritatem/quo ad cla
ram diuinitatis viſionem. Loci amenitatem/quo ad
plenam diuinitatis fruitionem. Status firmitatē/quo
ad certam diuinitatis tentionem. ¶ Quarto ꝙ mons
habet lucis claritatem. nam vt dicit magiſter vbi ſupra.
Montes quia ſunt ſitu altiſſimi. et ideo citius ꝙ valles
radios ſolares ſuſcipiunt ⁊ lumen receptum diutius re-
tinent: vnde ⁊ ſpeculationi multū ſunt apti. Sic confor
miter ſunt viri iuſti in patria: vbi a ſtatu preſentis ob-
ſcuritatis eleuati/lumine diuinitatis pluſtrantur: ⁊ ſic
ſunt apti ⁊ diſpoſiti ad contemplationem diuinitatis.
vt merito quilibet iuſtus in patria ſit ille mons: in quo
aſcendit Moyſes ad ſpeculandum terram promiſſiōis.
de quo dicitur Deute.34. Aſcendit moyſes in vertice Deut.34
mōtis: oſtenditq₃ ei deus omnem terram. ſcilicet promiſ
ſionis. Moyſes namq₃ qui interpretatur aſſumptus ex
aquis aſcendit ſupra montem: quando homo ex aquis
huius mortalitatis aſſumptus aſcendit ad ſtatum fe-
licitatis eterne: ⁊ ibi dominus omnem terrā ſcilicet he
reditatis eterne ſibi oſtendit: vt de iſto monte dicatur.
Congrega ad me vniuerſum iſrael in mōtem carmeli. 3.Reg.18
Iſrael namq₃ videns deum interpretatur: quia omnes
iuſti in illo monte felicitatis congregati deum vident fa
cialiter. ¶ Quinto mons habet loci amenitatem. nam
vt ait magiſter vbi ſupra. Montes ſunt fructuum ⁊ ani
malium productiui: ⁊ ibi altiores arbores abundant
ꝙ in vallibus ⁊ fertiliores: ⁊ ideo ſunt magne ameni-
tatis ⁊ delectationis. Sic ⁊ viri iuſti in patria amenita
tis maxime obtinent ſtatum et delectationis: ⁊ hoc in
fruitione diuinitatis. Quoniam vt dictum eſt: ibi fa-
cialiter deum vident. diuinitas autem ſine gaudio vi-
deri non poteſt: ſecundum Magiſtrum libro.4. diſtin Magr lib.
ctione.49. vt merito iuſti ſint illi montes: qui in viſio- 4.di.49.
ne diuinitatis exultatione replētur. de quibus dicitur.
Mōtes exultabūt a conſpectu dñi. et pſal.113. Montes Ps.97.
exultauerūt vt arietes. ¶ Sexto mons habet ſtatus fir- Ps.113.
mitatem. nam vt dicit magiſter vbi ſupra. Mōtes quā
tum ad materiam ⁊ cōiunctionem partium ſolidi ſunt
⁊ fortes. vnde manſiones in montibus ſolent eſſe tutio-
res. Sic ⁊ iuſti in patria ſolidi ſunt ⁊ fortes ⁊ ipſorum
habitatio eſt tutiſſima: quia de ipſius eternitate ſunt

Augu 10 ö ciuitate dei.c.7. ſecuri. vnde Auguſtin⁹.10.de ciuitate dei cap̄.7.dicit.
Qō merito illi in celeſtibus ſedibus conſtituti imorta-
les ⁊ beati: qui creatoris ſui participatione gaudent: ei-
ius eternitate firmi: cuius veritate certi: cuius mune-
re ſancti ſunt ⁊c. Et eodez libro cap̄.30.dicit. ꝙ vita bea
tiſſima eſſe non poterit/ niſi fuerit de ſui eternitate certiſ
ſima. Unde tales ratione ſue ſecuritatis ⁊ firmitatis fi
gurantur per illos montes fortiſſimos. de quibus dici-
Zacha.6. tur Zacha.6. Quod montes illi montes erei. qō ſatis
de iuſtis oſtendit pſal. dicens. ꝙ qui confidunt in domi
no ſicut mons ſion: non commouebitur in eternum qui
habitat in ieruſalem. ¶ Ex quibus omnibus bene pa-
tet: ꝙ iuſti montibus figurantur ratione iuſticie. vnde
Queſtio. nunc dicit pſal. Juſticia tua ſicut montes dei. Si autez
queras: vnde hoc aduenit ꝙ vnus a deo eſt electus ⁊
predeſtinatus: alius preſcitus ⁊ reprobatus: ⁊ ſic vnus
aſſumitur ad montem diuine iuſticie: alius autem re-
linquitur in valle iniquitatis ⁊ malitie? Ad hoc reſpō
det pſal. ꝙ iſta proueniunt ex diuinis iudicijs que no-
bis ſunt occulta: ⁊ a nobis inueſtigari non poſſunt. Et
Abyſſus. Judiciū. hoc eſt qō dicit. Judicia tua abyſſus multa. Abyſſus
componitur ex a qō eſt ſine ⁊ viſu. Et inde per ſincopā
dicitur abyſſus quia ſine viſu. ſcilicet maris profundi
tas impſcrutabilis ⁊ a noſtro viſu remota. Quod oſtē
Greg.27. mor.c.1. dens Gregorius dicit. Dum enim deus alios reprobat:
alios vocat mira iudicia exhibuit: que a nobis ⁊ cogi
tari poſſent/ ſed comprehendi non poſſent. Ait namqꝫ
Joan.9. chriſtus. Jn iudicio veni in hunc mundum vt qui non
vident videant: ⁊ qui vident ceci fiant. Jn quibus ni-
mirumqꝫ iudicijs iudea repellitur: ⁊ gentilitas aggrega
tur. qō videlicet factum mirari poſſumus: ſed perſcruta
ri nullatenus valemus. Unde ⁊ pſalmiſta ait. Judi-
cia tua abyſſus multa. Et hoc eſt quod clamat apoſto-
Roma.11 lus Romanorum.11. dicēs. O altitudo ſapientie ⁊ ſciētie
dei: ꝙ incomprehenſibilia ſunt iudicia eius: ⁊ inue-
ſtigabiles vie eius. Quis enim cognouit ſenſum domi
ni: aut quis conſiliarius eius fuit? ſcilicet nullus. Un
Greg. lib. 27.c.2. de Gregorius libro.27.mora.capitu.2.dicit. Ut enim
vnum ex multis occultis diuinis iudicijs loquar. duo
ad hanc lucem paruuli veniunt: ſed vni datur vt ad re
demptionem per baptiſmum veniat: alteri autem ſub-
trahitur anteqꝫ hunc regenerationis vnda perfundat.
Et ſepe fidelium filius ſine fide rapitur: ſepe infidelium
conceſſo fidei ſacramento renouatur. Sed fortaſſe quis
dicat: ꝙ hunc etiam deus amittere poſt baptiſma noue
rat iccirco eum ad baptiſmi gratiam non perducit. qō
ſi ita eſt peccata quorundam proculdubio priuſquam
ſint perpetrata puniuntur. Et quis iſta recte ſentiens di
xerit? quia omnipotens deus qui alios a perpetratis fa
cinoribus liberat: ⁊ hec in alijs ⁊ iā non perpetrata con
demnat? Occulta itaqꝫ ſunt diuina iudicia ⁊ abyſſus
multa. Et ideo quanta obſcuritate nequeunt conſpici/
tanta debent humilitate venerari. Que omnia conſide
rans pſalmiſta ait. Judicia tua abyſſus multa.

558 22.q.1.q̄s ignorat. **Homines ⁊ iumenta ſaluabis do mine: quemadmodum multipli caſti miſericordiam tuam deus.**

¶ Hic conſequenter oſtendit: ꝙ bonitas dei eſt grata in
ſubuentione. quia ſcilicet bonos ⁊ malos/ electos ⁊ re-
probos ſaluat. Hec autez littera dupliciter intelligitur.
Homo. ſcilicet de ſaluatione corporali ⁊ ſpirituali. Ubi notan
dum ꝙ per homines intelliguntur illi qui ſecundū di-
ctamen rationis viuunt habentes carnem ſubditam
ſpiritui/ ⁊ ſpiritum deo. talis enim homo per vſum ra-
Eccl.13. tionis differt a brutis. de quo dicitur Eccleſia.13. Que
communicatio ſancto homini ad canem? quaſi dicat.
nulla. quia ille ſecundum rationem viuit: ſed non ca-
nis. Per iumenta autez intellige peccatores: qui amiſ Jumentū
ſo vſu rationis beſtialiter viuunt. De quibus dicitur.
pſal.48. Homo cū in honore eſſet nō intellexit: compa ps.48.
ratus eſt iumentis inſipientibus ⁊ ſimilis factus eſt il-
lis. Et tamen deus ſua bonitate vtroſqꝫ ſaluat tempo-
raliter vtriſqꝫ miniſtrando neceſſaria vite. Sic enim de
omnibus generaliter dicitur Pſal.144. Oculi homi- ps.144.
num in te ſperant domine: ⁊ tu das illis eſcam in tem-
pore opportuno. Si autez intelligatur iſte verſus de ſal
uatione ſpirituali ⁊ eterna. ¶ Tunc notandū ꝙ p iumē
ta intelliguntur homines actiui ⁊ miſericordes: qui
ſuis operibus ceteros iuuant. Nam ſecundum gram-
maticos iumenta dicitur a iuuo iuuas: vel iumentum
dicitur quaſi iuuamentum per ſincopam. Sic enim da
uid qui ratione regiminis actiuam vitam ducebat: ſe
iumentum eſſe affirmabat dicens. pſal.72. Ut iumen ps.72.
tum factus ſum apud te: ⁊ ego ſemper tecum. Per ho-
mines vero intellige ſpeculatiuos magis dantes ſe ſa-
pientie: vt ſunt doctores ⁊ predicatores/ qui a iumentis
debēt ſuſtētari. et de talibus hominibus dicitur Eccle. Eccl.27.
27. Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol. Homi
nes ergo ⁊ iumenta ſaluat deus etiam eternaliter: quia
non ſolum contemplatiuos ſapientie inſudantes: ſed
actiuos operibus miſericordie inſiſtentes. Sic enim di
citur Daniel.12. Saluabitur populus tuus omnis. po Dan.12.
pulus enim continet nobiles ⁊ ignobiles contemplati-
uos ⁊ actiuos. Uel ſi per iumenta intelligantur pecca-
tores: ideo deus iumenta ſaluat: quia peccatores ad pe
nitentiam vocat ⁊ ipſis penitentibus peccata dimittit:
quod totum eſt ex miſericordia dei. propter quod ſub-
dit: quemadmodum multiplicaſti miſericordiā tuam
deus. Nonne videtur tibi magna multiplicatio miſeri
cordie diuine: ꝙ homines gratis creat/ cōſeruat/ ⁊ ad
penitentiam vocat. Sed primus ſenſus. ſcilicet de ſal-
uatione corporali vel temporali magis proprie conue-
nit iſti verſiculo: quoniam in ſequentibus agitur de ſal
uatione ſpirituali.

Filij autem hominum in tegmi ne alarum tuarum ſperabunt. 559

¶ Hic conſequenter oſtendit bonitatem dei magis in
ſpeciali. ſcilicet qualiter ſua bonitate electos beatificat.
Et duo facit. Quia primo oſtēdit electorum meritum.
ſecundo oſtendit ipſorum premium: ibi. Jnebriabun-
tur. ¶ Quantum ad primum ſciendum: ꝙ virtutes nō Uirtus.
ſolum morales ſed etiam theologice ſic ſunt connexe, ꝙ
vna ſine altera haberi non poteſt. vt oſtendit Gregori⁹ Greg. lib.
libro.1.moraliū.cap̄.1. et libro.22.cap̄.1.d. Una itaqꝫ 1.mor.c.1.
virtus ſine alijs/ aut omnino nulla eſt/ aut imperfecta.
Et per conſequens qui vnam virtutem perfecte habet/
poſſidet ⁊ ceteras: quod maxime verum eſt de virtuti-
bus theologicis: quomodo enim fides ſine ſpe vel ſpes ſi Spes.
ne fide ⁊ charitate poterit eſſe? Et ſic qui habet vnam/
ceteras habet. Ponēs ergo meritum iuſtorum ponit vir
tutes quibus merentur: ⁊ illas ponens/ ponit vnam pro
omnibus alijs. ſcilicet ſpem. Jn ſpe enim maxime fides
⁊ charitas intelligitur: quia ſpes eſt media inter fidem
⁊ charitatem. medium autem ſapit naturam extremo-
rum. Hanc ergo virtutem ponens dicit. Filij autem ho
minū in tegmine alarū tuarū ſperabūt. quaſi dicat. Et
per talem ſpem merebuntur. Sed quid ſunt ale dei? Re Ala.
ſpondet glo. ꝙ due ale dei ſunt duo teſtamēta. ſcilicet ve
tus ⁊ nouum. ſcilicet ſperabunt in protectione veteris ⁊
noui teſtamenti. ideſt ſperabunt futura bona: que in an
tiquo ⁊ nouo teſtamento promittuntur. Nam antiquū

ps.88. teſtamentū ꝑmiſit clarā viſionē diuinitatis. Dñe in lu
mine vult⁹ tui ambulabūt: ⁊ in noīe tuo exultabūt: ⁊ in
iuſticia tua exaltabūt. Etiā hoc idē ꝑmiſit nouū teſta.
Mat.5. Bti mūdo corde qm̄ ipſi deū videbūt. Iſte ḡ ſunt ale q̄
iuſtos ꝓtegunt ⁊ in qb⁹ ſperāt. Iſte ſunt ale duoꝝ teſta
mētoꝝ ſub qbus populū iudaicū multotiēs dñs cōgre
Mat.23. gare voluit. vñ ſibi xp̄s ait. Quoties volui congregare
filios tuos quēadmodum gallina congregat pullos ſu
os ſub alis: ⁊ noluiſti. Quoties.i. multotiēs ꝑ legem na
ture: per legem ſcripture: per legem gratie.

560 15.q.1. per firmiſſ. **Inebriabuntur ab vbertate domus tue: ⁊ torrente voluptatis tue potabis eos.**

Hic p̄ūr ponit electoꝝ premiū. qđ quidē in trib⁹ cōſi
Ebrietas. ſtit.ſ. in fruitione amoroſa q̄ mens inebriatur gaudio: ī
pricipio. In viſione luminoſa q̄ claret abſq; nubilo. ibi.
Qm̄ apud te. In duratione vigoroſa q̄ manet ſine ter-
mino. ibi. Pretende. Primo ergo ponit fruitionem bea
toꝝ amoroſam. d. Inebriabunt ab vbertate dom⁹ tue.
Gaudia enī celeſtia verbis humanis exprimi non pñt.
2.corin.12. Vñ ⁊ Paulus vſq; ad tertiū celū raptus qualia gau
dia viderat exprimere non valens. d. ꝙ audiuit arcana
verba q̄ nō licet hoī loqui.i. que hō mortalis lingua ex
primere non valet. Et ideo oportet ꝙ talia ꝑ ſimilitudi
nes dicant. Sic ergo pſal. nō valens exprimere quantū
ſit gaudium btōꝝ in ſe: hoc ꝑ quandā ſimilitudinē
exprimit. d. ꝙ inebriabuntur ab vbertate dom⁹ tue.i. re
plebunt ab vbertate tantarū diuitiaꝝ q̄ ibi abundant.
Que enī maiores delicie excogitari poſſunt q̄ ſint illa
ſuꝑna gaudia: angeloꝝ choris intereſſe: cū beatiſſimis
ſpiritib⁹ glorie cōditoris aſſiſtere: p̄ſentem dei vultū cer
nere: incircūſcriptum lumen videre: nullo mortis metu
affici: incorruptiōis ꝑpetue munere letari? Hec enī gau
dia taliter mentē beatā replendo inebriant vt amplius
Eccl.32. nihil deſiderare poſſit. Vñ cuilibet beato dr̄. Sup his
oīb⁹ benedicito dñm q̄ fecit te ⁊ inebriauit te ab oībus
bonis ſuis. Sic ⁊ ꝑ oppoſitum damnati inebriant oīb⁹
Thre.3. malis. Vñ qlibet damnat⁹ dicit. Inebriauit me abſyn
thio. Vñ ꝙ iſta ebrietas btōꝝ non ſit meroris ſed gau-
dij: ſubdit. Et torrente voluptatis tue potabis eos. Vo
luptas enī dicit a volo vis. et eſt voluptas delectatio vo
luntati cōformis. Et nota ꝙ dicit torrēte voluptatis ad
ſimilitudinē: q2 ſicut torrens aquaꝝ ſubito oīa obſtacu
cula tollit. ſic ⁊ ſuperna voluptas ad modū torrentis.
ita talis delectatio ſubito oīa obſtacula ⁊ delectationi
contraria ineternum ſe dabit.

561 de cōſe.di.5. ieiuniū. **Qm̄ apud te eſt fons vite: ⁊ in lumine tuo videbimus lumen.**

Hic ponit viſio luminoſa. tantū enī claritas diuine
eſſentie excedit intellect⁹ humani vigorē ꝙ ꝑ ſeipm̄ illā
non valet aſpicere: ſed oportet ꝙ per lumē glorie creatū
quaſi ꝑ quoddā medium eleuetur ⁊ confortetur: quo lu
Lumen. mine mediāte illā aperte cōſpicere poteſt. Et iſtud lumē
Xp̄s. glorie deriuatur ab ipſo xp̄o qui eſt fons ⁊ origo oīs lu-
Joā.1. minis qui eſt lux vera. Volens ergo oñdere qualiter ſit
poſſibile intellectum creatum diuinam eſſentiam clare
videre: q̄ plus ipm̄ excedit q̄ corp⁹ ſolis oculū corporo:
in qđ tñ ocul⁹ clare non pōt aſpicere: dicit ꝙ hoc erit vir
tute luminis glie qđ ab ipſo xp̄o ꝓcedit. vñ dicit. Qm̄
apud te o xp̄e eſt fons vite.ſ. initiū oīs boni ⁊ luminis. ⁊
ideo i lumie tuo qđ eſt lumē glie videbim⁹ lumē.ſ. eſſen
1.Joan.1. tiā diuinā q̄ eſt eſſentialit lumē. De⁹ lux eſt.ſ. ꝑ eſſentiā
ps.88. Et hoc eſt qđ alibi de beatis pſal. dicebat. Dñe in lumi
ne vult⁹ tui ambulabūt: ⁊ in nomine tuo exultabūt ⁊c.

562 de pe. di.1. Lachrymas. **Pretende miſericordiam tuam ſcientibus te: ⁊ iuſticiam tuā his qui recto corde ſunt.**

Hic p̄ūr ponit duratio vigoroſa. Q2 beati taliter cū
ipſo deo ſunt colligati ꝙ ab eo cadere non poſſunt. Vbi Pretēdere
nota ꝙ tendo. dis. idem eſt ꝙ arcū vel brachia tendere.
Et ſic p̄tendo. is. idē qđ arcum vel brachia ante tēdere.
Sicut cū mater vult amplexari puerū ante ipſū brachia
tendit ⁊ aperit ⁊ ipm̄ ſibi vnit ne cadere poſſit. Sic ⁊ cō
formiter de⁹ volens btōs feliciter ſecū ſemꝑ manere: ante
ipſos p̄tendit brachia ſue miſericordie: vt ⁊ ipſos ample
xādo ſtabiliter ꝯſeruet eternalit: atq; brachia iuſticie vt
ipſe iuxta q̄litatē meritoꝝ p̄mia diſtribuat. Sꝫ qb⁹ iſta
brachia p̄tendit: audi qđ dicit. Sciētib⁹ te: ⁊ his q̄ recto
ſunt corde. Scit a nobis de⁹ ꝑ rectā fidē: ⁊ ſic illi q̄ vere
credūt oīa bona eſſe a deo: ⁊ oīa mala a nobis: illi ſciūt
deum. Illi vere recti ſunt corde q̄ cor ſuū ad deū ſurſum
erigunt nō ad terrena curuant. Et ſic recta fides dirigit
intellectū in credēdis. Rectū vero cor dirigit volūtatē
in agendis. Et q2 iſtis duob⁹ regnū celeſte meret. idō ait.
Pretende.i. p̄tēdes miſericordiā tuā ⁊ iuſticiā tuā ſcien
tib⁹ te.ſ. his q̄ de te veram fidē hñt. ⁊ his q̄ recto ſunt cor
de.ſ. q̄ te toto corde querūt ⁊ diligunt. Et dicit miſericor
diā ⁊ iuſticiā: q2 iuſticia beatis cōfert premia: ſed miſe-
ricordia illa ineternum cōſeruat. Et iſta ſunt illa duo q̄
bus beatificamur.ſ. miſericordia ⁊ iuſticia. De qb⁹ dr̄
pſal.102. Miſericordia dñi ab eterno vſq; ineternū ſuꝑ ps.102.
timentes eū. Et iuſticia ei⁹ in filios filioꝝ. ⁊c.

563 de cōſe.di. Liberatur. **Non mihi veniat pes ſuperbie: ⁊ man⁹ pctōris nō moueat me.**

Hic conſequenter poſtq̄ oſtendit quot ⁊ quanta bo-
na nobis preparantur a deo. pſal. in ꝑſona eccleſie orā
ne illis bonis priuetur poſtulat vt ipſum deus a pecca-
to preſeruet: q2 per peccatū illa bona perdūtur. Et duo
facit. Q2 primo petit a peccato p̄ſeruari. Secundo oſtē
dit ꝑ peccatū illa bona perdi. ibi. Ibi ceciderunt. Quā Peccare
tum ad primū ſciendum ꝙ dupliciter peccatur.ſ. qñq; multipliciter.
ex ꝓpria malicia ſine aliqua exteriori tētatione. ſic pec
cant illi qui tentationes demonis p̄ueniunt / nō ſequū
tur. Aliqui vero prius tentati tentationibus conſentiē
do illas preueniunt. primum peccatū ceteris parib⁹ eſt
maius. Et quo ad iſtud dicit. Non mihi veniat pes ſu Pes ſuperbie.
perbie. Per pedem enim accipe voluntatem: quia ſicut
pedibus corporis totum corpus portatur ⁊ ducitur: ſic
voluntate totus interior homo ducitur ſiue ad bonum
ſiue ad malum. Quid eſt ergo pes ſuperbie niſi affectio
⁊ voluntas ſuperba qua quis propria malicia non ten
tatus exterius ſe contra deum peccando erigit? Multi
enim tanta velocitate ad peccandum mouentur ꝙ non
patiuntur moras tentationis exterioris. De quibus di
citur. Veloces pedes eorum ad effundendum ſangui- ps.13.
nem. Et ab iſta tali voluntate ſuperba preſeruari poſtu
lat pſal. d. Non mihi veniat pes ſuperbie.i. affectio ſu-
perba. Alij aūt ſunt qui a peccatis abſtinere proponūt:
ſed adueniēte demonis tētatione ſtatim a ꝓpoſito cadē
tes tentatori ꝯſentiūt ⁊ a bono ꝓpoſito p̄habito mouēt.
Et ad hoc p̄ſeruari orat. d. Et man⁹ pctōris nō moueat
me. Per pctōrē intellige diabolū ratiōe prioritatis: q2
peccator p̄mus fuit. De quo ſub peccatoris noīe dr̄. Cō ps.108.
ſtitue ſuper eum peccatorē: diabolus ſtet a dextris ei⁹.
Huius peccatoris man⁹ eſt tentatio: qua ad operan-
dum ſibi placita excitat quieſcentes. Iſtam manum
non poſſumus euadere niſi ab ipſa nos dei virtus de-
fendat: qua nobis aſſiſtente ipſam timere nō debemus.

Job.17. Et hoc eſt quod dicebat Job deo. Pone me iuxta te: et
cuiuſuis man⁹ pugnet cōtra me.

564 **Ibi ceciderunt oēs qui operant̄ iniquitatem: expulſi ſunt nec potuerunt ſtare.**

Hic ꝯñr oñdit quō pctō predictis duobus modis cō-
miſſo eterna bona nobis ꝑparata perdunt̄. Ubi ſciēdū
ꝙ demones peccauerunt pmo modo ſcꝫ ſola volūtate: et
affectione ſuperba ſe erexerūt cōtra deum nulla tenta-
tione seducti. Primi autem parentes peccauerunt ſcdo
Redimēd⁹ modo .ſ. tētatione demonis pulſati. Et hec eſt cauſa q̄re
fuit hō hō redimendus fuit ⁊ non diabolus. vt oñdit Grego. d.
nō diabo- Cauſa quare ꝑditus hō reparari debuit ⁊ ſupbiens ſpi
lus. ritus reparari nō poſſit eſt: q꞉ nimirū angel⁹ ſua mali-
Grego. 4. cia cecidit. hoiem vero aliena ꝓſtrauit. Hinc eſt ꝙ hu-
mor. c. 9. manum gen⁹ ad lucē penitentie reducit̄: apoſtata vero
angelus ad reſtaurationis lucem nulla ſpe venie reuo-
catur. Sic ergo ambo iſti ꝑ ſuperbiam a paradiſi gau-
dijs ſunt eiecti .ſ. angelus ꝓpria malicia. hō vero indu
ctus aliena. Sic ergo quantū ad caſum fuerunt ſiles:
q꞉ ambo ceciderūt. ſed diſſimiles quantū ad reparatio
nem. Ambo operati ſunt iniquitatē: ſed non eodeꝫ mo
do. Iſta ergo notās pſal. d. Ibi ceciderūt. ibi .i. in pede
ſuperbie. Oēs qui operantur iniquitatē. oēs .i. tam hō
ꝙ̄ angelus. Expulſi ſunt .ſ. a deo ⁊ a paradiſo. De dia-
Eſa. 14. bulo nāq꞉ dicitur. Quō cecidiſti lucifer. ⁊c. De hoie ve
Gen. 3. ro dr̄. Emiſit eum dñs de paradiſo voluptatis: vt opera
retur terram de qua ſumptus fuerat. Et q꞉ a deo expul
ſi, ibi nec potuerunt ſtare: quia voluntati eius nullus
reſiſtere poteſt.

566 **Noli emulari in malignantibus: neq꞉ zelaueris facientes iniquitatem.**
27. q. 1. bi ergo.

Pſalmus iſte habet titulū. Pſal. dauid. patet expoſi
tio ex ꝑdictis ſuperi⁹. De materia aūt iſtius pſal. notā
dum ꝙ pſal. iſte nō eſt hiſtorialis: ſed totus doctrinalis
⁊ moralis. Uidētes eñ multi ꝙ mali in ꝑſenti ꝓſperant̄
⁊ tēporalib⁹ bonis abundāt: boni aūt hic affliguntur et
egent. Dicunt deū de inferiorib⁹ nō curare. ideo dicunt
ꝙ quilibet ad libitum hic poteſt agere ⁊ cū malignis ſo
ciari vt abundet tēporalib⁹ bonis ⁊ iocūditatib⁹. Iſta
Job. 22. opinio ponitur Job. 22. Quid enim nouit de⁹: quaſi ꝑ
caliginem iudicat. nubes latibulū eius nec nr̄a conſide
ps. 93. rat. ⁊c. Et pſal. 93. Dixerunt nō videbit dñs: nec intelli
get deus Jacob. Hoc aūt maxime euenit tpe ipſius da-
uid. q꞉ multi videntes Saulem regem ⁊ Doeth armi-
gerū ſuū malignos ꝓſperari ⁊ abundare diuitijs. Da-
uid autem bonum cū ſuis fratribus multa aduerſa pa
ti ⁊ egere: dicebant ꝙ melius eſt ſequi malos ⁊ abunda
re ꝙ̄ bonos ⁊ egere. Et ideo Dauid ī hac hereſi multos
cernens corruptos iſtum pſal. fecit: oſtendens deum cu
raꝫ habere de oībus. et ꝙ maioribus aduerſitatib⁹ affli
gunt̄ mali ꝙ̄ boni. Et bona iuſtoꝝ ſūt maiora ꝙ̄ bona
maloꝝ. q꞉ bona iuſtoꝝ ſunt intrinſeca ⁊ ſtabilia. bona
aūt maloꝝ ſunt extrinſeca ⁊ parū durabilia. Oñdit er
go Dauid in iſto pſal. ꝙ ꝓſperitas maloꝝ ſit cōtemnē-
da: ⁊ aduerſitas iuſtoꝝ ſit appetēda: q꞉ iuſti ſemꝑ ſunt
melioris cōditionis etiā in ꝑſenti: ꝙ̄uis hoibus groſſis
⁊ carnalib⁹ ſolū ſenſibilia cōſiderantib⁹ oppoſitū videa
tur. Et ad iſtū intellectū iſte pſal. diuidit̄ in ptes duas.
Q꞉ primo dauid bonoꝝ ⁊ maloꝝ ponit cōditionē. Se
cundo ex hoc inducit intentā cōcluſioneꝫ. ibi. Expecta
dñm. Prima ps diuidit̄ in duas. Q꞉ dauid cōditionē
bonoꝝ ⁊ maloꝝ dupliciter oñdit .ſ. primo ex eo ꝙ hñt in
ꝑſenti. ſecundo ex eo ꝙ habebunt in futuro. ibi. Nouit
dñs. Prima in duas: q꞉ primo oñdit cōditionē bonoꝝ.
ſecūdo maloꝝ. ibi. Obſeruabit pctōr iuſtū. Circa pmaꝫ
partē Dauid facit talē rationem. Illa ꝓſperitas eſt ma
gis appetēda in qua quis cōſequitur maius bonū. Sꝫ
ꝓſperitas iuſtoꝝ etiam in ꝑſenti eſt hmōi: ergo eſt ma-
gis appetenda. Maior patet: q꞉ nihil eſt appetibile niſi
inquantū bonū. et ideo maius bonum magis eſt appe
tibile. ſed minorem declarat in lr̄a, oñdens primo ꝙ ꝓ-
ſperitas maloꝝ in ꝑſenti eſt modica. ſcdo ꝙ proſperitas
bonoꝝ eſt magna. ibi. Spera in dño. Prima in duas:
q꞉ primo ponit intentā cōcluſionem. ſcdo ad hoc addu
cit rationē. ibi. Qm̄ tanq̄ fenū. Principalis autē cōclu
ſio totius pſal. eſt ꝙ nō debemus malos imitari. et hāc
ponit. d. Noli emulari in malignātibus. Ubi notandū Emulari.
ꝙ emulor. aris. in ſcriptura multas hꝫ ſignificationes.
Nā aliqñ idem eſt qđ diligere. vñ ait apl's. Emulor eñ 2. cori. 11.
vos dei emulatione. glo. i. diligo vos dei dilectiōe. i. nō
ꝓpter me ſed ꝓpter deum. Itēꝫ emulari idem eſt qđ in
uidere: q꞉ ⁊ emulatio eſt idē qđ inuidia. Non in contē- Ro. 13.
tione ⁊ emulatione. quod ideo ſcribit apl's romanis ſm̄
glo. vt nō ambulent ſm̄ quod facere ſolebant romani ſe
inuiceꝫ ꝑferendo: q꞉ minor inuidebat maiori. et ſic erat
inter eos cōtentio ⁊ emulatio .i. inuidia. Item emulari
idem eſt qđ imitari ⁊ ſequi. Et iſta emulatio qñq꞉ eſt
bona: ſicut qñ illud qđ imitatur eſt bonum. Et ſic dice-
bat apl's. Emulamini chariſmata meliora. Supra eñ 1. cori. 12.
dixerat. diuiſiones grāꝝ ſunt: q꞉ alijs dat̄ ſermo ſciētie:
alteri genera linguaꝝ. ⁊c. Et q꞉ tales gratie ſunt date
gratis ⁊ cum pctō pñt exerceri. ideo apl's non vult tales
gratias emulari ⁊ ſequi: ſed ſolū illas q̄ cuꝫ pctō haberi
non pñt: vt eſt charitas. ideo dicit. Emulamini chariſ-
mata meliora .ſ. gratiam gratum facientē. ideo ſtatī de
charitate ſubdit. Si linguis angeloꝝ. ⁊c. Aliqñ vero ta
lis emulatio eſt mala qñ ſcꝫ illud qđ emulatur vel imi-
tatur eſt malū. Et ſic dr̄. Ne emuleris hoiem iniuſtum: ꝓuer. 3.
nec imiteris vias eius. Et de iſta tali emulatione ꝓſe-
quela in malo itelligit hic pſal. d. Noli emulari in ma-
lignantib⁹ .i. noli imitari malignantes. Sed forte. d. Queſtio.
Quis ꝓprie dicatur malign⁹. Rñdeo ꝙ malignus cō- Malign⁹
ponitur ex malo ⁊ igne. et ſic malignus dicitur vel qua
ſi male igniens vl' quaſi male ignit⁹. Primo modo ma
lignus dicit̄ diabol⁹ q꞉ male ignit ⁊ inflāmat. Sic ꝑ op
poſitū xp̄s dicitur benign⁹: q꞉ bene ignit. Naꝫ ſm̄ Pla Plato
tonem duplex eſt natura ignis. Altera edax ⁊ ꝑempto-
ria. Alia mulcens ſuauis ⁊ innoxia .ſ. primo q꞉ combu
rit. ſecundo q꞉ illuminat. Diabol⁹ aūt vtitur prima na
tura ignis q̄ eſt mala: q꞉ ſcꝫ vtit̄ igne cupiditatis ad ho
mines cōſumendos. Uñ ipſe eſt ille faber de q̄ Eſa. 54.
Ego creaui fabrū ſufflantē in igne: ego creaui īterfecto Eſa. 54.
rē ad diſpergendū. Et ideo maliciā iſtoꝝ malignoꝝ for
midans pſal. d. Declinate a me maligni. ⁊c. Xp̄s autēꝫ ps. 118.
vtit̄ igne charitatis ad igniendū q̄ eſt innoxij luminis.
Uñ cantat eccleſia. Aduenit ignis diuinus nō ꝯburēs
ſed illuminās: nō conſumens ſed lucens. Alio modo dr̄
malign⁹ quaſi male ignit⁹. Et ſic oīs mundanus dicit̄
malign⁹: q꞉ igne concupiſcentie hic inflāmatus ⁊ poſt
modū igne gehēne inflāmand⁹. Diſcedite a me ma. ⁊c. Math. 25
Hic ḡ malignātes intelligunt̄ mundi amatores: q̄ igne
mūdi .ſ. voluptatib⁹ ⁊ ꝓſperitatibus ſunt igniti ⁊ inflā
mati. Et de iſtis. d. Noli emulari ī malignātib⁹. Et ad
hui⁹ maiorē declaratiōeꝫ ſubdit. Neq꞉ zelaueris faciētes
iniqtatē. Ubi nota ꝙ hic zel⁹. li. idē eſt qđ amor. vñ ⁊ ze Zelare.
lo. las. idē qđ amare. vnde Neq꞉ zelaueris faciētes iniq
tatē .i. nō amaueris faciētes iniquitatem. Et nota ꝙ nō
dicit qui fecerūt iniquitatē: q꞉ Petrus Paul⁹ ceteriq꞉

ſancti qñqꝫ fecerant iniquitatẽ ꝗ modo ſunt diligendi:
ſed dicit de p̃ſenti. neqꝫ zelaueris facientes iniquitatẽ.
Math. 5. Et ſi dicas ꝙ hoc videt̃ cõtrariari p̃cepto xp̃i. d. Diligi
Auguſti. te inimicos veſtros. ⁊c. Ad hoc r̃ſidet Augu. cõtra fau-
ſtuʒ. d. ꝙ amare debemus inimicũ ⁊ odire. ſ. odire qđ in
eo malum eſt. ſ. iniquitatem: ⁊ amare qđ in eo bonum
eſt. ſ. naturam: cuius apertum ſignum eſt quando ca-
pis eũ eſſe bonum.

567 Quoniam tanquã fenum veloci ter areſcent: ⁊ quemadmodum olera herbarum cito decident.

Malorꝝ ꝓſperitas vite p̃ntis. ¶ Hic oſtẽdit propoſitum ſuũ. ſ. ꝙ malorꝝ ꝓſperitas in p̃
ſenti eſt modica ⁊ nõ durabilis. q: ſicut herba florens p̃
ciſa cito areſcit: ſic ⁊ oĩs ꝓſperitas mundi ad modicum
durãs cito areſcat. ¶ Pro cui⁹ euidẽtia notandũ ꝙ ſcri
ptura oſtẽdere volens mundi ꝓſperitatẽ modicã eſſe ⁊ q̃
ſi nullã: ipſaʒ diuerſis cõparat reb⁹. ſ. Umbre euaneſcẽ
ti. Nũcio p̃currenti. Naui trãſfretanti. Aui tranſuolan
ti. Sagitte feſtinãti. Herbe areſcẽti. Primo vmbre eua
neſcenti: q: ſicut vmbra abſcõdit hoĩem a lumine ſolis
materialis ꝓpter aliqđ corp⁹ opacũ poſitum inter nos
⁊ ſolem. ſic ⁊ ꝓſperitas mundi deũ a nobis abſcõdit ne
ipſum cõſiderem⁹ eius p̃cepta ſeruando. vnde Sap. 2.
Sapiẽ. 2. Umbre tranſit⁹ eſt temp⁹ noſtrũ. ponit eñ corp⁹ opacũ
inter lumen dei ⁊ nos. ſ. pctm̃ obſcurum. Ubi notandũ
ꝙ ſm̃ ꝑſpectiuos triplex eſt vmbra. ſ. quedã equalis. q̃-
Umbra. dam pyramidalis. ⁊ quedã cõnoidalis. Prima vmbra
Peccati. dicit̃ equalis que ſcʒ eque lata eſt vmbra in p̃cipio ſi-
Proſperitas. cut in fine: ⁊ iſta cauſat̃ qñ corp⁹ opacũ ⁊ luminoſũ ſũt
equalia. Et ꝑ iſtã vmbrã intellige pctm̃ originale. qđ in
hac vita nobis occultat lumẽ gratie. et iſta dicit̃ vmbra
equalis q: pctm̃ originale in oĩbus eſt equale nõ ſuſci-
piẽs magis neqꝫ min⁹ in oĩbus equale. Secũda eſt vm
bra pyramidalis. Pyramis eñ eſt figura a lato incipi
ens ⁊ tendẽs in arctũ. Et iſta vmbra cauſatur qñ corp⁹
opacum eſt min⁹ corpore luminoſo: ſicut patet de vm-
bra terre reſpectu ſolis. Et iſti correſpondet pctm̃ venia
le qđ eſt minus q̃ gratie lumen. Quĩ non poteſt gratiã
annihilare licet diminuat eius feruorem. Et ideo vm-
braʒ quã cauſat finitur in conũ ⁊ terminat̃: q: ꝑ ſatiſfa
ctionem tẽporalẽ finitur. Tertia eſt vmbra cõnoidalis.
Colordes eñ eſt figura pyramidali cõtraria: que ſcʒ in
cipit in arctum ⁊ tẽdit in latum. Et cauſatur qñ corpus
opacum eſt mai⁹ corpore luminoſo. Et huic vmbre cor
reſpõdet mortale pctm̃: qđ incipit a modica tentatione
⁊ ſemꝑ augent̃ ꝑ ꝯtinuationẽ. Ad ꝓpoſitũ felicitas tẽpo
ralis vmbre cõparat̃: q: ꝓpter p̃ſata pctã ꝗ in ꝓſperita-
te tpali cõtinent̃ vt in plurib⁹ ipſa a nobis g̃re lumẽ ab
Job. 10. ſcõdit. vñ de hac dr̃ Job. 10. ꝙ ibi eſt vmbra mortis vbi
null⁹ ordo ſed ſempitern⁹ horror inhabitat. Scđo felici
tas tpalis cõparat̃ nũcio p̃currenti. Nunci⁹ eñ ꝗ hoſpi
tiũ hʒ p̃parare dño ſuo p̃cucurrit ante dñm ſuũ. Sic ⁊ fe
licitas tpalis p̃cedit p̃parans nobis eternũ hoſpitiũ: q:
ſi illa quis bñ vtat̃: bonũ hoſpitiũ ſibi p̃parat. ſi aũt ma
Job. 9. le: malũ. Ideo dr̃. Dies mei velociores fuerũt curſore: fu
gerunt ⁊ nõ viderunt bonũ. Tertio aſſimilat̃ naui trãſ
Sapiẽ. 5. fretãti. Sap. 5. Tanq̃ nauis ꝗ ꝑtranſit fluctuãtẽ aquã
cui⁹ p̃teritiõis nõ eſt veſtigiũ inuenire. qđ ideo dicit: q:
ſicut nauis nullũ poſt ſe relinqt veſtigiũ: ita ⁊ felicitas
mũdi tranſacto puo tpe. Quot eñ magni ⁊ potẽtes fue
runt quorꝝ hodie nulla hr̃ memoria? Et hoc corde cogi
tare ab amore mundi nos retrahit multuʒ. Uñ Hiero.
Hierony. epl̃a. 15. narrat ꝙ Xerxes perſarꝝ rex cũ ſemel de vno lo-
co q̃ſi infinitã hoĩm multitudinẽ cõſideraſſet ꝓrupit in
lachrymas. et cũ interrogaret̃ q̃re hoc faceret. r̃ndit q:
poſt centũ annos iſtorꝝ null⁹ ſupſtes erit. Quarto com
parat̃ aui. Tanq̃ auis volãs i aere nullũ inuenit̃ veſti Sapiẽ. 5.
giũ itineris ei⁹. Auis eñ volãdo tẽdit ad alta ⁊ tandeʒ
ad terrã deficiẽs cadit. Sic ⁊ felicitas mũdi hoĩeʒ ſurſuʒ
leuat ⁊ tandẽ ad terrã ꝓſternit. Quito cõparat̃ ſagitte:
q: ſicut ſagitta emiſſa nunq̃ quieſcit donec ſit in termi
no. ſic ⁊ ꝓſperitas mũdi nunq̃ quieſcit donec hoĩeʒ du
cat ad mortẽ. Tanq̃ ſagitta emiſſa in locũ deſtinatuʒ:
ſic ⁊ nos nati ꝯtinuo deſinim⁹ eẽ. Sexto cõparat̃ herbe.
herba eñ mane floret: ſʒ ſciſſa veſpere decidit/ indurat/
⁊ areſcit. Sic ⁊ mũdi ꝓſperitas ad modicũ floret: ſʒ ſta
tim ꝑ mortẽ ſuccisa decidit ⁊ areſcit. Uñ Jaco. 1. Sicut Jacobi. 1.
flos feni trãſibit. exort⁹ eſt eñ ſol cũ ardore ⁊ areſecit fe-
num. ⁊ flos ei⁹ decidit ⁊ decor vult⁹ eius deperijt: ita ⁊ di
uites in itinerib⁹ ſuis marceſcet. Et hãc ꝯparationẽ facie
bat pſal. d. Mane ſicut herba trãſeat. mane trãſeat ⁊ flo Ps. 89.
reat: veſpere decidat induret ⁊ areſcat. vbi glo. Aperta
cõparatio: q: ſicut herba mane floret veſpere decidit ⁊
areſcit. ſic ⁊ mũdi ꝓſperitas mane. ſ. ꝓſperitatis floret:
veſpere. ſ. in fine decidit ꝑ mortẽ: indurat̃ vt cadauer et
areſcit in puluerẽ. Ex qb⁹ oĩb⁹ pʒ q̃ modica ſit malorũ
ꝓſperitas. Et hoc hic notat pſal. de malis. d. Quĩ tanq̃
fenũ velocit̃ areſcẽt. ⁊c. Et attẽde ꝙ dicit velocit̃ ⁊ cito:
qm̃ oĩs p̃ñs gloria quãtũcũqꝫ duret tñ cito ⁊ velocit̃ trã Breuitas
ſit. q: oẽ tp̃s eternitati cõparatũ nihil eſt. Uñ Grego. d. Greg. li. 15
Si eñ ab ipſo humani gñis exortu vſqꝫ ad tp̃s in ꝗ ſu mor. c. 2.
mus mẽtis oculos ducimus: oẽ qđ finiri potuit q̃ breue
fuerit videm⁹: Ponam⁹ eñ quẽlibet hoĩem a p̃mo die
mundi cõdituʒ vſqꝫ ad hodiernũ diẽ vitã ducere: hodie
tñ eandẽ vitã/ quã q̃ſi longã ducere videbat̃/ finire. ecce
finis adeſt: q: cũcta trãſierũt. futurũ in hoc mũdo nihil
eſt: q: nullũ ad vitã vel breuiſſimũ reſtat momentũ. vbi
eſt ꝗ longum tp̃s qđ int̃ initiũ fineqꝫ dep̃henſum ita cõ
ſumit̃ ac ſi nec breue vnq̃ fuiſſet. Impij itaqꝫ q: p̃ſentem
vitã diligũt in ea ꝓculdubio clari papere laudẽ querũt
lingue fauorib⁹ extollunt̃: nec eſſe boni ſʒ dici appetũt:
quã vcʒ laudẽ longã eſſe eſtimãt dũ aſſequunt̃: ſʒ breuẽ
intelligunt fuiſſe dũ amittũt. In fine q̃ppe eis oſtẽdit̃ ꝙ
nihil fuit qđ amauerũt. Et infra c. 2. Hoc erit eorꝝ gaudiũ
eternitati cõparatũ: qđ erit qñ irruente mortis articu-
lo ita cõſumit̃: ac ſi oĩno nõ fuerit. cui⁹ nimirꝝ gaudij le
ticia ꝑtrãſit ⁊ pena ꝑmanet. et cũ res amittit̃ cauſa du-
rat. Hãc ergo breuitatẽ proſperitatis malorꝝ hñ cõſide-
rans pſal. d. Quĩ tanq̃ fenum velociter areſcẽt. ⁊c. pſal.
102. Homo ſicut fenuʒ dies ei⁹ tanq̃ flos agri ſic efflorebit.
qm̃ ſp̃us ꝑtranſibit in illo ⁊ nõ ſubſiſtet. ⁊c.

Spera in deo ⁊ fac bonitatem: inhabita terram ⁊ paſceris in diuitijs eius. 568

¶ Hic ꝯſir oſtẽdit q̃ magna ſit iuſtorũ proſperitas licet
hic aduerſa pati videant̃. Et duo facit. Q: primo oſtẽ-
dit quanta ſit iuſtorum felicitas vt ametur. Secundo
quãta ſit malorum peruerſitas vt vitet̃. ibi. Noli emu
lari. Et diuiditur in ptẽs quattuor. ſm̃ qđ iuſtorũ pro-
ſperitas quattuor facit iuſtis. Nã primo mentẽ iuſtorꝝ
plene ſatiat. Scđo poſtulata iuſtis bona impetrat. ibi.
Delectare in dño. Tertio infirmitatem iuſtorꝝ roborat.
ibi. Reuela dño. Quarto occultam bonitatẽ iuſtorum Proſperitas tpalis nõ ſatiat.
manifeſtat. ibi. Et educet quaſi lumen. Quantum ad
primum ſciẽdum ꝙ proſperitas tẽporalis quãtumcũqꝫ
ſit magna mentẽ nõ ſatiat: patet de honorib⁹ ⁊ dignita
tibus: quas quãto quis plus habet plures deſiderat. ſic
de diuitijs ſic etiã de voluptatib⁹: quia omnia iſta men
teʒ accendunt ad ampliora deſideranda. Ideo dicitur.
Oculus malus ad mala non ſatiabitur. Felicitas au Eccl. 14.
tem ⁊ proſperitas iuſtorum ipſorum ſatiat mentem. Et
ratio eſt quia deſideriũ iuſtorꝝ eſt verum: ſed malorꝝ eſt

falſuȝ. Et eſt de deſiderio iuſtoꝝ ⁊ maloꝝ ſicut de ſiti ve
ra ⁊ falſa: qꝛ prima potando ſatiatꝰ: ſecũda vero potan=
do magis accendit. Docet eñ Auicẽ. .i. caſ. ꝙ deſide=
Sitis. rium eſurientis aut ſitientis ſi eſt certũ ⁊ verum deſide
Deſideriũ riũ nõ eſt tardandũ cum ebullierit ſed ſaturandũ. Sec
eſt de deſiderio mendoſo: quale eſt ſepe deſideriũ ebrio=
rũ: quoꝝ ſitis nõ ꝓuenit ex aliq̃ indigẽtia nature ſed ex
aliqua materia colerica: vnde talis ſitis mendoſa nõ ſa
tiatꝰ potãdo ſed magis accenditꝰ. Sic moraliter. nã deſi
derium cordis nr̃i eſt verũ ⁊ certũ qñ eſt reſpectu illorũ
quibꝰ hõ naturaliter indiget. Et ideo tale deſideriũ nõ
Satiare. differtꝰ a deo ſȝ ipm̃ ſatiat pbẽdo ei ſeipm̃ i paſtũ. Sȝ deſi
riũ ꝓſperitatis mũdane eſt falſuȝ ⁊ nõ certũ. Eſt eñ q̃ſi
quedã ſitis mendoſa q̃ non ꝓuenit ex aliqua naturali
indigẽtia ſed ex vana cõcupiſcẽtia. et ideo nõ ſaturatur
cupiditas ſed magis accenditꝰ: vtputa quãto ſuperbus
plꝰ honoratꝰ plus ſitit honores: quãto auarꝰ plus ditatꝰ
plus diuitias ſitit. ſic de luxurioſo qui voluptatibus fa
Bernard. tigatꝰ ſȝ nõ ſatiatꝰ. Vñ Bern̄. i de diligendo deũ .d. Stul
tum ⁊ extreme dementie eſt ea appetere q̃ nõ (dico nun
q̃) ſatiant: ſed nec temperant appetitũ. dum quicq̃d ta
lium habueris nihilominꝰ nõ habita cõcupiſces: ſȝ ad
nõ habita ſemp inquietus anhelabis. Ita enim ſit vt p
falſa ⁊ mala fortune oblectamẽta vagabũdus animus
fatigetꝰ nõ ſatietur: dum quicq̃d famelicꝰ parũ reputat
Seneca. id qđ ſupereſt deuorandũ. Et Sene. epla. 51. loquens
de bonis tẽporalibꝰ ait. Si quid in illis eſſet ſolidi ali=
q̃ñ implerent: nec aũt haurientiũ ſitim concitãt. Nõ ſic
autẽ eſt de vera ſiti ⁊ deſiderio iuſtoꝝ qui ſolũ deũ ſitiũt
Ps.16. in quo oĩa ſatiantꝰ. Satiabor cũ apparuerit gloria tua.
Et hoc eſt qđ nũc dicit pſal. de quolibet iuſto. Spera in
dño ⁊ fac bonitatem ⁊ paſceris in diuitijs eius. Et notã
ter dicit. Spera in dño ⁊ fac bonitatẽ. qꝛ ſicut fides ſine
operibus mortua eſt. ita ⁊ ſpes: qꝛ ſperare ſine operibus
Magr. li. ⁊ meritis non eſt ſpes ſed pſumptio: vt ait magr. Dicit
3. diſt. 26. ergo. Spera in dño ⁊ fac bonitatẽ ⁊ tũc paſceris in diui
tijs eiꝰ. .i. ſatiaberis. Sȝ que ſunt diuitie dñi: nõne eſſen
Ps.111. tia ſua in qua oẽs beati ſatiantꝰ: Gloria ⁊ diuitie in do
mo eius. Hec eſt ergo differentia inter ꝓſperitatẽ bono=
rum ⁊ malorum: qꝛ malorum nõ ſatiat ſed ſitim auget:
Ps.16. bonoꝝ autem ſatiat. pſal. 16. Satiabor cum apparue=
rit gratia tua.

569 Delectare in domino: et dabit ti
bi petitiones cordis tui.

¶ Hic cõſequenter oñdit ꝙ ꝓſperitas iuſtorũ poſtulata
impetrat: ꝓſperitas eñ mũdi nunq̃ tribuit qđ hõ deſi=
derat. pbo. qꝛ naturaliter oẽs querũt felicitateȝ quã nõ
tribuit ꝓſperitas mũdi qꝛ nõ ſatiat: vt dictũ eſt: ſed bñ
ꝓſperitas iuſtoꝝ qꝛ facit hoiem beatũ. Beatꝰ aũt dicitꝰ
ille qui habet quicquid vult ⁊ nihil mali vult. Ad hoc
Delecta- autem oſtendendum .d. Delectare in dño. ⁊c. Vbi ad=
tio. uerte ꝙ delecto. tas. cõponitur ex de ⁊ lacto. tas. mutata
a / in / e. et ſic delectari in domino eſt de bonitate eius
lactari: que quidem bonitas dñi ſuggatur per cognitio
nem ⁊ amorem. Ille ergo qui delectatꝰ in aliquo cupit
lactari illo: ⁊ ſic qui delectantur in mundo cupiunt ſa=
tiari de mundo quod nunq̃ obtinent. Qui vero dele=
ctantur in domino cupiunt de ſolo domino lactari: ⁊
iſti obtinent. quia talibus datur de domino plena ſatie
tas. Et hoc eſt qđ dicit. Delectare in dño. .i. cupias lacta
ri de dño ſolo ſpreta mũdi voluptate ⁊ tunc ipſe dabit ti
bi petitiones cordis tui. Et ratio eſt: qꝛ qui ſic delectantꝰ
in dño non petũt niſi bona gratie ⁊ glorie: q̃ nulli iuſte
Petitio. petenti denegantꝰ. Hec eñ ſunt illa q̃ iuſti petunt de bo
nis temporalibꝰ nullã facientes mentionẽ niſi ſub cõdi
tione ſi expediat honori diuino ⁊ ſaluti ſue vel aliorum
qđ deus ſemp ſic petentibus cõcedit. Si eñ aliud pete=
rent iam nõ vellent lactari de ſolo dño ſed de mundo q̃
inſimul ſtare nõ poſſunt. Et hoc eſt qđ illis qui delectã
tur in dño dicit ſaluator. Si quid petieritis patrẽ in no Joan.15.
mine meo dabit vobis. Illa autẽ ſola petitio fit in noĩe
ſaluatoris q̃ ſpectat ad ſalutem. Nihil eñ aliud eſt pe=
tendum. vt oñdit Valeriꝰ ex dictis Socratis li. 7. .d. ꝙ Valeriꝰ.
doctrina Socratis fuit / nihil vltra petendum a dijs im li.7.
mortalibus q̃ vt bona tribuerẽt. ⁊c. Sed qꝛ dictũ eſt ꝙ
ꝓſperitas iuſtoꝝ eos ſatiat ⁊ nõ ꝓſperitas maloꝝ. ideo
circa ꝓſperitatẽ maloꝝ queritur primo vtrũ beatitudo
hominis conſiſtat in proſperitate malorum circa diui=
tias. ⁊c. .i. ſcđe. q. 2. arti. 1.

Reuela domino viam tuã. ⁊ ſpe- 570
ra in eo: et ipſe faciet. de pe. di. 2 q̃ aliq̃ñ.

¶ Hic pñr oñdit tertiũ ſcȝ ꝙ ꝓſperitas iuſtoꝝ infirmita
tem ipſorũ roborat. In hoc eſt differentia inter munda
nos ⁊ iuſtos: qꝛ mundani cõfidunt in rebꝰ mundanis:
vt in potẽtia mundi ⁊ diuitijs. dicente pſal. Qui confi= Ps.48.
dũt in virtute ſua ⁊ in multitudine diuitiaꝝ ſuaꝝ. In Cõfidere
his aũt cõfidentia habẽda nõ eſt. Nõ quidẽ in diuitijs: diuitijs.
qꝛ p ſe iuuare non poſſunt imo q̃nq̃ cauſa ſunt mortis.
vt eñ ponit phs / poteſt ↄtingere ꝙ quis diues fame mo Phus 1. po
riatur. Vñ recitat ibidem de quodam cuiꝰ nomen erat liticorũ.
Migda ꝙ cũ nimis eſſet auidꝰ auri (vt fabuloſe dicitꝰ)
impetrauit a deo vt quicq̃d tãgeret fieret aurũ. cum er=
go tactus reſeruaretꝰ in ſingulis ptibꝰ corporis etiaȝ ore
nihil tangere poterat qđ non fieret aurum. Et ſic erat ei Aurum.
magna copia auri: ⁊ tñ fame periit. quod eſſe nõ poſſet ſi
aurũ vel cetere diuitie p ſe ſatiſfacerẽt indigentie natu=
rali. vnde de tali adhuc verã poteſt dici illud pſal. 51. Vi Ps.51.
debunt iuſti ⁊ dicent. Ecce hõ qui nõ poſuit deũ adiuto
rem ſuũ: ſed ſperauit in multitudine diuitiaꝝ ſuaꝝ ⁊c.
Alij vero confidunt in ciuili potentia: nec iſta per ſe iu
uare poteſt: immo multoties eſt cauſa mortis tam aie
q̃ corporis. qꝛ talis potentia eſt quid violentũ ⁊ contra
naturã: vt ꝓbat phs. 7. politi. Qꝛ ſicut ignis qꝛ eſt na= Phus. 1.
ture calide ideo naturaliter calefacit: ⁊ ↄtra naturã eſſet politicoꝝ.
ſi frigefaceret. Sic qꝛ hõ eſt naturaliter liberi arbitrij: iõ
tunc hõ naturaliter dñatur hoibꝰ cum eis libere ⁊ volũ Potẽtia.
tarie principatur. qđ ſolum cõtingit qñ populꝰ libere et
voluntarie mandata principis exequitꝰ. Nõ ergo quis
confidere debet in ciuili potentia dominari. qꝛ cum ta=
lis poteſtas ſit violenta ⁊ contra naturã durare non po=
teſt. ideo ⁊c. Nolite confidere in principibꝰ in filijs hoiȝ Ps.145.
in quibꝰ non eſt ſalꝰ. Hec aũt oĩa ↄſiderãtes iuſti nõ in
diuitijs: nõ in potẽtijs / fortitudinẽ ſuã fundãt: ſȝ in ſolo
deo q̃ eſt ipſoꝝ fortitudo: ⁊ facit oĩa q̃ illi volunt facere.
Et hoc eſt qđ hic .d. pſal. Reuela dño viã tuã ⁊ ſpera in Peccatũ
eo ⁊ ipſe faciet. vbi glo. Reuela dño. .ſ. pctã tua ↄfitendo. peccare.
Spera i eo. .ſ. p eiꝰ grãm implere mãdata. Et ipſe faciet
ſcȝ vtrũq̃. .ſ. liberabit te a pctis ⁊ oibꝰ malis q̃ paterꝭ. Et
dabit tibi grãȝ ⁊ fortitudinẽ ad faciẽdũ mãdata. ¶ Sed Queſtio.
forte .d. Quõ q̃s viã ſuã dño reuelare põt q̃ oĩa cognoſcit
eternalit: cũ reuelatio ſit q̃dam occultoꝝ manifeſtatio:
Reſpondeo ꝙ ſicut proprie loquẽdo nihil deo poteſt oc
cultari ita nec reuelari: ⁊ tamen dicimus illa deo occul
tari que vellemus ipſum neſcire: ſic ⁊ ſuo modo illa ſi=
bi reuelamus que illum ſcire gaudemus. Iſta ergo re=
uelatio eſt ex parte noſtra: quia ei cor noſtrũ aperimus
ſed non ex parte dei ꝙ aliquid noviter p hoc ſciat. Vel
aliter. Illa deus dicitur ſcire que approbat: ⁊ illa neſci
re q̃ reprobat: ⁊ ſic cognoſcit bona opera: ⁊ peccata igno
rat quia nõ approbat. Ille ergo celat viam ſuam domi
no cuius via ſiue vita eſt mala ⁊ pctõ obnoxia. Ille ve
ro reuelat cuiꝰ via ſiue vita eſt bona ⁊ virtuoſa. Quid Releuare

eſt ergo dicere reuela domino viam tuā: niſi bonam fac
viam tuā: vel recte et virtuoſe viue. Et hoc eſt quod di
Prouerb. 16 citur. Reuela domino opera tua et dirigentur cogitatio
Spes. nes tue. Et quia iſta reuelatio nihil aliud ſit niſi bene ope
rari oſtendit conſequenter pſal. d. Et ſpera in eo. Quid
enim eſt ſperare in domino niſi meritorie operari: quia
ſperare ſine meritis non eſt ſpes ſed pſumptio. ideo pre
miſit hic pſal. d. Spera in domino et fac bonitatē. Sic
ergo idem eſt reuelare dño viam noſtram et in ipſo ſpe-
Rom. 7. rare. Sed quia ſm apoſtolum velle ſcz bonum adiacet no
bis non autem perficere: quia ſcz eum ſimus liberi arbi
trii poſſumus velle ſancte et iuſte viuere ſed hoc ex nobis
non poſſumus perficere: vt ſcz tale velle ſit meritorium
quia opera noſtra ſunt meritoria. nō quidem ex parte no
ſtra principaliter ſed ex parte dei acceptantis. Dicit er-
go pſal. Reuela dño viam tuam et ſpera in eo. Hoc fac
quod ex te eſt: et ipſe faciet quia ſcz talis bonitate ſua fa
ciet eſſe meritoria: quia illa acceptabit ad vite premiū.

571 Et educet quaſi lumen iuſticiā tuam: et iudicium tuum tanꝗ meridiem: ſubditus eſto domino et ora eum.

Lucere Lumen. Hic conſequenter oſtendit quomodo iuſtorū proſpe-
ritas ipſorum in occultam bonitatem manifeſtat. Ubi ſci
endum quod differentia eſt inter malos et iuſtos: quia proſpe
ritas malorum reddit eos mundo glorioſos: occultādo
mala ipſorū et pretendendo bona que non habent. Un
de de malis eſt ſicut de ſepulchris ornatis exterius: inte
rius aūt plenis oſſibus mortuorum et immundicia: quia ta-
les gloriam ſuam ponunt in exteriori apparentia et fa
ma non in exiſtentia: quia curant boni apparere ſed non
Math. 23 exiſtere. Unde talibus dicit xpūs. Ue vobis. etc. qui ſimi
les eſtis ſepulchris dealbatis que apparent deforis ho-
minibus ſpecioſa: intus aūt ſunt plena oſſibus mortuo
rum et omni ſpurcitia. Et tales curant ſolum apparere
Chriſoſt. mundo et hoībus ſed non deo. Contra quos dicit Chri
ſup math. ſoſtomus ſup Math. Dic aūt hypocrita. ſi bonum eſt
Hypocri- eſſe malum: vt quid non vis apparere qd vis eſſe? Nam
ta. quod turpe eſt apparere turpius eſt eſſe. quod autē for-
moſum eſt apparere formoſius eſt eſſe. ergo aut eſto qd
appares: aut appare quod es. Proſperitas autē iuſtorum
ad oppoſitum tendit: quia iuſti ſolum deo volunt appare
Pſ. 18. re et non mūdo. ſicut pſal. d. Ego autē in iuſticia appa-
Luna rebo in conſpectu tuo. ſ. non hominū. Eſt ergo de malis
Sol. ſicut de luna a ſole remota: et de bonis ſicut de luna ſoli
Iuſtus. coniūcta. Ubi nota quod luna quanto magis diſtat a ſole
Pctor. tunc nobis inferius magis apparet luminoſa: ſed tunc
ſuperius eſt magis obſcura. et quanto plus appropin-
quat ad ſolem tunc ſuperius eſt magis luminoſa: et infe
rius magis obſcura. Cuius ratio eſt: quia luna eſt quod-
dam corpus rotundū quod totum ſuū lumen recipit a
ſole: et per magnum ſpacium ſituatur ſub ſole. ex illa er
go parte ſolū illuminatur quā ſol reſpicit. qñ autem lu
na directe eſt ſub ſole et dicit coniuncta ſoli / ſol ſolū reſpi
cit partem ſuperiorem lune et nō inferiorem. et quando
incipit recedere a ſole paulatim / tunc ſol incipit eā pau
latim ad partē reſpicere: et tunc nobis aliqualiter appa
ret illuminata. et ſic qñ directe eſt ex oppoſito ſolis infe-
rius apparet tota luminoſa ſed ſuperius eſt tota obſcu
ra. Sic moraliter mali quanto magis p maliciā diſtāt
a deo: mūdo apparēt magis luminoſi: ſed deo ſunt ma
gis obſcuri. Si boni quanto magis deo appropinquāt
p vite ſanctitatem tanto mūdo apparent magis obſcu-
ri et deſpecti: ſed ſuperius magis ſunt clari et luminoſi.
Gregorius. Unde Grego. ait. Sepe contingit vt electus quiſqꝫ con-
tinua hic aduerſitate deprimatur: a cunctis deſpectabi
lis cernitur et huius mundi gratia indignus eſtimatur:
ſz tñ ante occulti iudicis oculos virtutibus emicat: meri
tis vite coruſcat. etc. Sic ergo in preſenti vita pctōres vi
dētur luminoſi: iuſti aūt obſcuri. Sed in futura vita op
poſitum erit: quia mali oſtendētur obſcuri toti mundo: ſed
iuſti luminoſi. Et hoc eſt quod dicit pſal. cuilibet iuſto.
Et educet quaſi lumē iuſticiam tuā. ſ. in futuro: quia
oīa omnibus erunt manifeſta. Et iudicium tuū tanꝗ
meridiem. Per meridiem enim notatur claritas mani
feſtationis: quia tunc ſol nobis clarius lucet. Et nota diffe
rentiam inter iuſticiā et iudicium: quia iuſticia ſtat p vir
tute habituali: ſed iudicium p virtute actuali ſcz et ope
ratione: quia tēpore iudicij omnes virtutes iuſtorum tam ha
bituales ꝗ actuales oībus erunt manifeſte. Et hoc eſt
quod dicitur. Iudiciū ſuū dabit in lucem. Et ideo con Soph. 3.
fortando ex predictis quālibet iuſtū vt pſeueret: et tan
tam lucem et claritatem expectet ſubdit. Subditus eſto
dño. ſ. per humilitatem et obediētiam. Et ora eum. ſ. do
nec donet pmiſſa. Ecce bona regula: vt ait glo. Ut bo-
na ſemper agamus et ſemp rogemus. qm iuſtum eſt ſub- 2 mac. 9.
ditum eſſe deo.

Noli emulari in eo qui proſperatur in via ſua: et in homine faciente iniuſticias: 572

Hic poſtꝗ pſal. oſidit quod maior eſt felicitas iuſtorum in
futuro ꝗ malorum. hic conſequēter oſidit quod etiam in p
ſenti maior eſt bonorum proſperitas ꝗ malorum. vnde
de pſperitate malorum in preſenti quattuor ponit. Pri-
mo quod illa eſt culpabilis et criminoſa. ſecundo quod eſt fugi
bilis et odioſa. ibi. Deſine ab ira. tertio quod eſt damnabi-
lis et luctuoſa. ibi. Qm qui malignantur. quarto quod nō
eſt durabilis ſed breuis et ruinoſa. ibi. Et adhuc puſil-
lū. Quantum ad primū oſtendit quod illorum ſcz malorū Proſperi
pſperitas eſt culpabilis. etc. Ubi notandū quod radix oīs tas.
peccati eſt nolle ſubijci deo voluntatem ſuā diuine vo-
luntati preferre. de quibus dicit apls. Suam iuſticiam Rom. 10.
ſtatuere volentes iuſticie dei nō ſunt ſubditi. Iſti vias
dñi negligentes in ſuis cupiunt proſperari qd peſſimū eſt
maximum. Iuſti autem econtrario / ſe deo ſubijcientes
voluntates proprias abnegāt vt dei faciant voluntatē.
Unde iſtud pſperitatis malorum vitiū hic notat pſal. d.
Noli emulari in eo qui pſperatur in via ſua. i. qui pro
ſperitatē vie ſue querit et nō dei qd eſt vitiū ſupbie. Hic
eñi emulari ſtat p inuidere. q. d. Et ſi videas malos p
ſperari nō inuideas: quia illorum proſperitas nō eſt vera ſed
criminalis. Ubi aduerte quod duplex eſt via. ſ. via que du Via.
cit ad celū: et hec arcta. et via que ducit ad infernū: et hec
eſt lata. Spacioſa eſt via que ducit ad pditionē et mul Math. 7.
ti ingrediunt p eam. Et arcta eſt via que ducit ad vitā:
et pauci ſunt qui inueniunt eam. Proſperitas pctōrum
vocatur via lata. ſed iuſtorum vocat via arcta. Unde
Chriſo. ſup Math. Uia proditionis eſt omnis iniqui Chriſoſt.
tas: que dicit ſpacioſa. quia non eſt intra regulā diſcipline ſup mat. 5
incluſa: et ambulantes in ea quicquid eos delectauerit
hec ſequunt. Uia autē vite dicit oīs iuſticia: que arcta
dicit pp̄ter cauſas cōtrarias. Bene ergo dicit pſal. No
li ergo emulari in eo qui pſperatur in via ſua: ſcz et nō
in via dei: quia talis via ducit ad perditionem. Sed ma-
gis emulari in eo qui proſperatur in via dei: quia talis du
cit ad ſalutē. Noli ergo emulari in eo q pſperat i via ſua:
quia ſcz talis pſperitas cauſa ē mltorum pctōrum. Dicit Albu Luna.
mazar quod creſcēte luna creſcit humidū in corpib aīaliū Caro.
et fiunt corpora aīalium fortiora. Et p oppoſitū decreſcē Spūs.
te fiūt debiliora. ſicut patz i lupis q creſcēte luna magis ve
natiōi inſiſtūt. Similit et aīalia venenoſa creſcēte luna

magis ſunt venenoſa. ſic & moraliter. Quid enim p lu
nam que ſemp mutatur intelligit: niſi mūdi pſperitas
que nunq̄ in eodem ſtatu pmanet? q: nunc creſcit: nūc
diminuitur: nunc hoiem eleuat: nunc deprimit: nunc
clarum & famoſum efficit: nunc obſcurum & infamem.
Luna ergo proſperitatis mundane creſcēte fortificātur
corpora animaliū: q: caro contra ſpiritū magis inſur
git. Et ſic venena multiplicant. ſ. peccata. Et ſic p oppo
ſitum luna decreſcēte corpora debilitant. q: decreſcente
fortuna caro minus inſurgit cōtra ſpiritū: & p ɔſequens
minuit peccati venenū. Nō ergo tali pſperitati eſt emu
landum: q: ad peccatum inducit. Et hoc eſt qđ ſubdit.
Et in homine faciente iniuſticias. q. d. omnis qui ſic p
ſperatur facit iniuſticias. Et aduerte q cum omnis in-
iuſticia ſit peccatum: & oē peccatum ſit nihil: & ſic nullū
peccatū ꝓprie poteſt fieri: ſic nec iniuſticia poteſt ꝓprie
fieri: q: tunc fieret per deum per quem oīa facta ſunt.
Dicitur igitur iniuſticia improprie fieri: q: ſcz fit aliqđ
vel omittitur ad quod ſequitur iniuſticia.

573 Deſine ab ira & derelinque furo
rē: noli emulari vt maligneris.

¶ Hic cōſequenter oſtēdit q malorū proſperitas ſit odi-
bilis. &c. Ubi nota q multi vidētes in hac vita malos
Punitio. proſperari ex hoc indignant & murmurant. Qđ nihil
Proſperi- aliud eſt q̄ dicere deum iniuſte agere dum malos exal-
tas. tat & deprimit bonos. Et ex hoc mouētur ad malos imi
tandū vt etiam ipſi pſperitatem cōſequantur. Nō eñi
tales aduertunt q talis malorū proſperitas eſt eis maxi
ma pena. Quā eñ de⁹ cōcedit pctōrib⁹ pſpera tūc illis
ps. 80. videt iratus vel quaſi de ipſorū ſalute deſperans. Dimi
ſi eos ſm deſideria cordis eorum. &c. Et vere grauis eſt
morbus de cuius curatione celeſtis medicus deſperat.
Unde ſicut infirmo grauis eſſet punitio nō ſecare mē-
brum morbo cōtagioſo infectum: vel nō dare amaram
potionem ſanitati neceſſariā. Sic pctōri eſt grauis pu
nitio ipm nō ſecare: ipm nō punire: ſed proſpera ad vo-
Proclus. tum ſibi dare. Unde Procl⁹ li. de ꝓuidentia dei dicit.
Qui enim puniuntur ꝓfectum habēt: nō puniti autē
circūferunt ſui ipſorū minorationem inſanabilem. Nō
eñ infirmorū corpora ſecari: amaras dare potiones ma
lum eſt: ſed languere & ſectione vel potiōe carere. Et ve
re hec maxima punitio eſt in malo impunitum manē-
re: quemadmodū ſi quis a ſaluatore Aſclepio qui ſcz
ſm gentiles fuit deus medicine deſpiceretur corpore lā-
guens. Et cōcludit Proclus ſic. vt igitur ſummatim di
catur. nō mox puniri: punitio eſt incomparabilis. hec
ille. Sic ergo malorū proſperitas eſt eis punitio maxi-
ma. ſic & per oppoſitum ſtatim p aduerſa peccatū puni
2. mac. 6. niri eſt dei maximum beneficium. vnde. 2. Macca. 6.
Etenī multo tēpore nō ſinere pctōribus ex ſententia age
re ſed ſtatim vltiones adhibere magni beneficiū eſt iudi
cium. Ex his oibus patet q non debem⁹ indignari con
tra deum viſa pſperitate malorū: q: eos tunc punit non
beneficium preſtat. Et hoc eſt qđ hic cuilibet noſtrū di-
cit pſal'. Deſine ab ira & derelinque furorem. i. nō iraſca
ris neq̄ furore moueearis viſa pſperitate malorū. Et no
li emulari. i. ipſos imitari vt maligneris. i. vt efficiaris
malign⁹: vt ſcz ipſorū proſperitatē cōſequaris: q: dāno
ſa eſt & nō vtilis. vnde ſequitur.

574 Quoniā qui malignantur exter
de pe. di. 3. minabūtur: ſuſtinētes aūt dñm
qđ ergo. ipſi hereditabunt terram.

¶ Tanta eſt enim dei iuſticia q pctā impunita dimit-
Punitio. tere nō poteſt. vnde oportet q vel peccator illa puniat p
penitentiam vel deus p damnationem eternam. vt oſtē
dit Greg. Sed mali cōſiderantes ſolū dei miſericordiā Gregori⁹.
credunt peccata ſua a deo nō punienda: & ideo nec ipſi
illa punire volunt. ¶ Si aūt queras quare pctōr nō cre Queſtio.
dit puniri. Rñdeo q: nō conſiderat iudicia dei. De na
tura leonis dr q cū leo ſentit venatores ne viſis venabu Leo pctōr
lis terreatur terrā cōtinue aſpicit & nō venabula. Sic et
peccator cōformiter: cum ſentit ſe a diabolo venari vt p
pctā capiat & puniat eternaliter nunq̄ ipſa venabula
reſpicit ſed ſolū terram. ſ. nō cōſiderat penas pctō debi-
tas ſed ſolum terrā. i. terrenam delectationē in pctō ha-
bitā. vnde ſi cōſideraret pctā & pctōrū penam pctā cōmiſ
ſa puniret & in futurū peccata caueret. q: ſm Damaſ.
Nullus reſpiciens ad malū operatur. ſed ois peccans
peccat rōne alicuius exterminati boni vel delectatiōis
quā per peccatum intendit aſſequi. Sic ergo pctōr non
vult aduertere pctīn nec penā ipſum ſequentē: ſed ſolū
delectationem ex peccato ſequentē. Unde ſibi accidit
ſicut legitur de ſimia: que habens plures fetus: fugiens Simia
venatores: illū quē plus diligit inter brachia apprehen pctīn.
dit fugiendo & aliū dimittit: qui videns ſe dimiſſum ſu
pra matrem ſaltat & ſupra collum matris ſe firmiter te-
net ipſa inuita. Cum vero ipſa nimis a venatorib⁹ fati
gatur illum quem plus diligit cogitur abijcere: aliū ve
ro abijcere non poteſt ſed ſimul mater cum illo capitur.
Sic moraliter pctōr duos filios habet. ſ. pctīn & delecta-
tionem. delectationem diligit ſed pctīn odit. Mors aūt
venatur continue pctōrem & inſequitur. qđ videns pec
cator vt fugiat peccatū relinquit ipſum nō conſiderādo:
ſed delectationem amplectitur ipſam exequendo. Sed
peccatum ſic firmiter a tergo ſe collocat q delectatione
ceſſante ipſum remanet in anima. Et q: peccato rema-
nente dei iuſticia ipm impunitum dimittere nō poteſt.
hinc eſt q eterna damnatio ipſum pctīn conſequitur cō
tra intentionem peccantis. Et hoc nūc oibus ad memo
riam reducens pſal'. d. Qm̄ qui malignant extermina Exterminatio.
buntur. i. extra terminos & limites humane nature po-
nentur. Nā termin⁹ idem eſt qđ finis. Finis autem hu
mane nature ad quā eſt facta eſt ipſa beatitudo eterna
que ſtat in dei viſione & fruitione. Exterminabuntur er
go malignantes ab iſto fine & termino exulabunt. Ex- 1. mac. 9.
terminauit impios ex iſrael. Sed econtra erit de iuſtis
q: ipſi hereditabūt terrā. ſ. viuētiū. Et hoc qđ. d. Suſtinē
tes aūt dñm ipſi hereditabunt terrā. Scđm eñ grāmati
cos teneo. es. componit cum ſurſum & fit ſuſtineo. nes.
qđ eſt ſurſum tenere. et illi ſuſtinēt dñm qui ſupra oīa
ipſum tenent. ſ. ipſum ſupra omnia diligendo. Et q: ta
les ſunt vere filij dei: ideo hereditatem dei poſſidere de-
bēt. Hereditate acquirent eam: & qui diligunt nomen ps. 68.
eius hereditabūt in ea.

Et adhuc puſillum & non erit 575
peccator: et queres locum eius
et non inuenies.

¶ Hic cōſequenter oſtēdit q felicitas malorū non eſt du
rabilis. Et q: oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcūt:
ideo primo oſtendit q malorū felicitas eſt breuis. ſecun Proſperi
do q iuſtorū eſt ſtabilis. ibi. Manſueti autē. Quantū tas.
ad primum ait. Adhuc puſillū. &c. Fortuna eñ mūdi
ſtabilitatē non habet ſed modicū durat. ideo pingit in
formā rote que faciliter vertit. vnde in ꝓuerbijs ſapien
tum dicitur. q fortuna vitrea eſt: q: cum ſplendet fran-
gitur. Et Augu. 4. de ci. dei. Hoim felicitas vitree leti- Auguſti.
cie comparatur: que cū altior eſt amplius timet ne fran Uitrum.
gatur. Narrat Iſidor⁹. 16. ethi. Fertur ſub Tyberio ce Iſidorus.
ſare quendā excogitaſſe vitri temperamentū vt nō eſſet Fortuna.
fragile ſed ductile. qui adduct⁹ ad ceſarē ꝓtulit phialā

Nota. vitream quā ceſar ad terram ꝓiecit: quā artifex ſuſtulit ⁊ cū malleo phialam quā fregerat correxit. Requiſitus a ceſare ſi quis alius hanc artem noſcit. Iurauit ꝙ nō. Quē ſtatim ceſar iuſſit decollari/ ne aurum ꝓ luto haberetur. Si ceſar illū occidit qui vitrū ductile faciebat: quid mirū ſi deus illum de medio tollit: qui leticiā ⁊ ꝓſperitatem mundi vitream ⁊ fragilem ductilē facit ⁊ ſtabilem.i.in animo ſuo cogitat/ nō mouebor a generatione.⁊c. ⁊ damnat. Et hoc ne aurum.i.gloria eterna vileſcat. Multi enī ſunt qui ſi in proſperitate mūdi ꝑpetuari poſſent: eternā vitā nunꝗ̄ quererēt. Et iō ꝓſperitas mūdi breuis eſt ⁊ modicū durat. Et hoc eſt qđ dicit hic ps. Et adhuc puſillū.i. modicū tp̄s ⁊ nō erit peccator.ſ. in proſperitate: puta vel q: ad aduerſitatē deiect⁹ vel hīc per mortē ſublatus. Queres locum eius ⁊ non inuenies.ſ.qđ amplius ſit locus eius. Diſcurre per ſingulos malignos: q̄ i alto loco fortune fuerūt. Ubi nāq̄ magnus alexander? Ubi rex antiochus? vbi tyberius ceſar? Certe nō reperies ꝙ ſummitas rote ſit ampli⁹ eoꝝ locus vt fuit. Ideo dicitur infra. Uidi impiū ſuperexaltatū ⁊ eleuatū ſuper cedros libani. Tranſiui ⁊ ecce nō erat. queſiui ⁊ non eſt inuentus locus eius. Quanto enim rota eſt altior dum voluitur quem magis eleuat magis deijcit. Nō ſic aūt de proſperitate iuſtorum que eſt felicitas perpetua: quia illa ſtabilis durat ineternū. de quibus ſubditur.

576 **Manſueti autem hereditabunt terram.** Scꝫ viuentium. Et delectabūtur in multitudine pacis. Nomine pacis intelligit

25.q.1.paratus.

Pax. perpetuitatem. Quia vbi pax eſt ibi nulla eſt contrarietas: cum aūt ois deſtructio fiat a contrario: ibi nulla erit corruptio vbi nulla erit cōtrarietas. ⁊ ibi nulla cōtrarietas vbi pacis multitudo. Et ideo iuſti felicitas ꝑpetua erit. Ps.118. Pax multa diligentibus nomen tuum ⁊ nō eſt illis ſcandalum. Sed q: dictum eſt ꝙ ꝓſperitas ⁊ felicitas malorum conſiſtit in temporali poteſtate. Ideo circa hoc quero vtrum felicitas hominis cōſiſtat in poteſtate ſuper alios ⁊ prelatione. ⁊c.1. ſcđe.q.2. ar.4.

577 **Obſeruabit peccator iuſtum: ⁊ ſtridebit ſuper eū dentibus ſuis.**

¶ Hic ꝯſequenter ponit pſal. conditiones maloꝝ. Oſtēdens ꝙ proſperitas iuſtorum eſt maior ꝗ̄ maloꝝ ex admixtione mali. Maloꝝ enī proſperitas habet annexū malum culpe ⁊ malū pene. Et hoc in generali ⁊ in ſpeciali. In generali quidem: q: mali ꝓſperitatem habentes in ſeipſis intrinſecus ſunt diuiſi. Eo ꝙ ſenſualitas ipſos trahit ad bonū ſenſibile rationi cōtrariū. ſynderesis autem ſeu dictamē rationis trahit ad cōtrariū. neq̄ ſciunt tales ſenſualitatē ſubdere rationi vt iuſti faciūt. Et hoc eſt quod de impijs dicit philoſoph⁹. ꝙ contēdit ipſoꝝ aīa. Et hoc quidē huc trahit: hoc aūt illuc quēadmodum diſcrepantia. Et poſtea cōcludit. Igit̄ ſi ſic miſerum eſt malum eſſe ⁊ fugiendā eſſe maliciā intēſe. Et hinc apparet maloꝝ ſtultitia: qui credūt in mundi ꝓſperitate pacem habere dum tn̄ intrinſecum bellū cōtinue ferant. de quibus dicitur. Qui in magno viuentes inſcientie bello tot ⁊ tā magna mala pacē appellāt. Hoc ergo generale malū habet ois maloꝝ proſperitas. Secundo habet etiā multa alia mala in ſpeciali annexa. Et iſta mala in ſpeciali ſunt quinq̄ que hic ponuntur. Quī maloꝝ proſperitas primo ſuperatur ꝑ cōſtantiam. ibi. Obſeruabit peccator. Scđo irridetur ꝑ miſeriam. ibi. Dñs aūt irridebit. Tertio inquinatur ꝑ maliciam. ibi. Gladiū euaginauerūt. Quarto vulneratur per iuſticiā. ibi. Gladius eorum. Quinto ſuperatur ꝑ inopiam. ibi. Modicus eſt modicum. Quantum ad primum primo ſuperatur per conſtantiā. quanto enim quis mundi proſperitate eſt altior tāto magis cruciat̄. ſi ꝑ mundū abiectos ad ſuā voluntatē flectere nō poteſt. Sic eniꝫ tyranni mūdi ꝓſperitate ditati qñ ſanctos dei nec blandiis nec minis nec tormentis ad ſuum votū potерant flectere: a ſanctoꝝ conſtantia magis cruciabant̄ ꝗ̄ ſancti ꝑ ipſorum tormenta. Sic enī legim⁹ de Decio ⁊ Laurentio. ſic de Daciano ⁊ Uincētio. cui dixit beatus Uincentius. Paratus ſum ad oia tormenta ꝓ xp̄i nomine ſuſtinenda. Et tu dū me perimis in corpore tu ipſe acerbius punieris in mēte. Et ſubdit̄ ꝙ ad hec martyris verbā Dacianus cepit dentibus fremere ⁊ rabido ore cū ſtridore dentium anhelare: vt oñderet̄ ſeipſum ꝑfidia ⁊ iracundia plus in mente ꝗ̄ dei martyrem in corpore laniare. et ſua proſperitas per martyris patientiaꝫ ſuperabat̄. Et hoc malum hic notans pſal.d. Obſeruabit peccator iuſtum ⁊ ſtridebit ſuper eum dentib⁹ ſuis. ſcꝫ motus ꝑ inſaniā videns patientiā ⁊ iuſti virtutem.

Patiētia

Peccator videbit ⁊ iraſcetur: dētib⁹ ſuis fremet ⁊ tabeſcet.⁊c. Et nota hic ꝙ hoc verbū obſeruo.uas. eſt valde equiuocum. Eſt enī multiplex obſeruatio.ſ.q: qñq̄ obſeruare idem eſt vndiq̄ ſeruare vel cuſtodire: ⁊ ſic obſeruamus feſta qñ ab omni ſeruili opere abſtinemus. Obſerua diem ſabbati. Qñq̄ idem eſt qđ obedire: ⁊ ſic obſeruam⁹ precepta dei qñ obediendo facimus que precipiuntur. Obſerua vt facias que ꝑcepit dñs. Quādoq̄ idem eſt qđ inſidiari. Et ſic phariſei obſeruabant Ieſuꝫ ſibi inſidiantes. Intrauit Ieſus domum cuiuſdā principis phariſeorum ſabbato manducare panē: ⁊ ipſi obſeruabant eum.i.inſidiabantur. vnde verſus. Cōplet ⁊ obſequitur obſeruat ⁊ inſidiatur. Hic aūt accipitur tertio modo.ſ. pro inſidiari: cum dicit. Obſeruat peccator iuſtum.i.inſidiatur iuſto. Ps.111. Deute.5. Deute.6. Luce.4.

Domin⁹ autem irridebit eum: qm̄ proſpicit ꝙ veniat dies eius. 578

¶ Hic ſcđo oſtendit ꝙ maloꝝ felicitas irridetur ꝑ miſeriam. proſperitas enī malorum ad cōtrarium tendit illius qđ mali querunt ꝑ ipſam. q: mali ꝑ ipſam querūt letari ⁊ in leticia perpetuari. iſta autem ad eternaꝫ eos ducit miſeriam: ⁊ ſubito tranſit. Unde eſt magis ſignū diuine reprobationis ꝗ̄ electionis. Sicut qñ medicus infirmo oia concedit ad libitum ſignum eſt mortis eius future. qñ aūt dat ſibi amara ſignum eſt future ſalutis. Sic etiā aduerſitas iuſtoꝝ illos ducit ad vitam. proſperitas autem maloꝝ ad mortem. Unde Grego.d. Cant ergo reprobi ⁊ delectationū ſuaꝝ deſideria cōpleāt. in fine ſui damnatione ſenſuri ſunt: q: mortem male viuētes amauerunt. Tranſitorio autem hic verbere affligūtur electi: vt a prauitate flagella corrigāt quos paterna pietas ad hereditatem ſeruat. Nunc enī flagellatus iuſtus verbere diſcipline corrigitur: q: ad eterne hereditatis patrimoniū ſeparatur. In ſuis autem voluptatib⁹ relaxatur iniuſtus: q: tanto ei tempore iſta bona ſuppetunt quanto eterna denegant̄. Iniuſtus ad debitā mortem currens effrenatis voluptatib⁹ vtitur: q: ⁊ vituli q̄ mactandi ſunt in liberis paſcuis relinquuntur. At contra iuſtus a delectationis tranſitorie iocunditate reſtringitur. q: nimirum ad laboris vſum etiā vitulus vite deputatus ſub iugo retinetur. Negantur electis in hac vita bona terrena. q: ⁊ egris quibus ſpes eſt viuendi nequaꝗ̄ a medico cuncta que apppetunt ꝯcedunt̄. Dant̄ aūt reprobis bona que in hac vita appetunt: q: ⁊ deſperatis egris omne quod deſiderant nō negatur.⁊c. Ex quibus patꝫ ꝙ maloꝝ ꝓſperitas ad cōtrarium finem eos ducit illius quod intendūt. Et merito ꝑ miſericordiā irridenſ a dño. Et hoc eſt qđ dicit de quolibet tali. Dñs aūt

ꝓſperitas aduerſitas

Medicus Infirm⁹.

Grego.21. mor.c.4.

Irridere.

irridebit eũ. Ubi nota ꝙ irridere componitur ex in ⁊ ri
deo. des. ⁊ mutato .n. in .r. fit irrideo: qḋ eſt idẽ qḋ de con
trario ridere. ſicut ſi quis vadat ad plateã vt debitorẽ
ſuum in carcerẽ mittat: ⁊ ipſe inueniat creditorem qui
ipſi faciat qḋ ipſe alteri facere volebat tũc irridẽdo dicit
ſibi. modo inueniſti debitorẽ tuũ ꝑ contrarium. Sic dñs
irridebit malos q2 querẽtes ꝑ proſpera mũdi leticiã: tri
bulationem finaliter reperiunt. quãq3 in pñti vita. nõ ſem
per in vltimo die. i. in fine vite. et hoc eſt qḋ ſubdit. Quõ
ꝓſpicit ꝙ veniat dies eius. i. mortis. vt dicit magr. Sem
per eñ impiũ vindicatur dñs aut hic aut in futuro. Si
ſe conuertat vindicatur in eum hic: vt in Paulo qui vo
ce dñi poſtulatus reſpirauit. Si ſe non conuertit in fu
turo vindicabitur in eum. ⁊c.

579 Gladiũ euaginauerũt pctõres: intenderunt arcum ſuum.

Attende hic diligẽter ꝙ felicitas malorum eſt eis occaſio malicie ipſorum malorũ. Proſperitas. Gladius. Arcus.

¶ Hic oñdit tertio ꝙ felicitas malorum inquinatur ꝑ mali
ciã: q2 ſcz eſt cauſa quãq3 multorum malorum: vtputa ciuilis
potẽtia tyrãnorum fuit cauſa ꝑſecutionis martyrũ. abun
dantia diuitiarum Salomonis fuit occaſio ei9 voluptati
bus. excellentia luciferi fuit occaſio ipſi9 ſupbie ⁊ vani
tatis. Unde ſicut aduerſitas electorum eſt cauſa bonitatis
ipſorum: vt dicit Greg. Sic ⁊ malorum ꝓſperitas eſt occaſio
eis ꝑſecutionis bonorum. Et hoc eſt qḋ hic dicit. Gladium
euaginauerũt pctõres. ⁊c. Ubi nota ꝙ mali dupliciter
bonos ꝑſequuntur. ſ. apte ⁊ occulte. Apta ꝑſecutio ꝑ gla
diũ ſignificatur. occulta aũt ꝑ arcũ: q2 gladi9 ferit de ꝓpe.
arc9 aũt de lõge ⁊ mag' occulte. Uel ꝑ gladiũ accipe ma
lã volũtatẽ iniquorum ꝯ iuſtos. Hic gladi9 manet i vagi
na qñ mala ipſorum volũtas int9 manet occulta: ſz euagi
natur qñ mala volũtas exteri9 ꝑ op9 ad effectũ deducitur.
Per arcum vero intellige prauã ⁊ doloſam machina

Ps. 10. tionem. Qm ecce pctõres intenderunt arcum ſuũ para
uerunt ſagittas ſuas. ⁊c. Uerũ q2 ⁊ quãq3 virtuoſe ⁊ gla
dius poteſt euaginari ⁊ arcus parari: q2 ſcz ad iuſticiã
cõtra malos exercenda. ideo oñdit ꝙ mali hanc inten
tionẽ nõ habent: q2 alium finẽ intendunt. ſ. bonorum ꝑ
ſecutionem. Ideo ſubdit.

580 Ut decipiant pauperẽ ⁊ inopem: vt trucident rectos corde.

¶ Arcu enim. i. doloſitate decipiunt: ſed gladio euagi
nato trucidant aperte perſequendo. Sed qḋ remedium

Patiẽtia. in iſtis debet haberi niſi patientie ſcutũ: Narrat Vale

Valeri9. lib. 3. rius ꝙ quidã Spartan9 cuidam nobili rñdit: qui ſibi
eunti ad bellũ cõtra perſas dicebat. ſagittas perſarum ſolẽ
obſcurare ſolere. Bene inquit narras: in vmbra prelia
bimur. Sic eſt moraliter de ſagittis ꝑſecutionũ malorum
contra bonos. Multe eñ ſunt ſic ꝙ ſolem obſcurari fa
ciunt: q2 ſcz claritatem huius mundi obſcurãt ⁊ gloriã.
Sed hoc bonũ afferunt ꝙ pugnanti faciunt vmbrã: ꝓ
tegunt enim he ſagitte iuſtos ab inordinato feruore.
Et ideo ſcuto patientie muniti iſtas ſagittas nõ timẽt.

Ps. 90. Scuto circũdabit te veritas eius. Uel ꝑ gladiũ intelli

Ps. 56. ge linguã detractoris. Filii hoim dentes eorum arma ⁊ ſa
gitte. lingua eorum gladius acutus. Per arcum autem do

Ps. 63. los: iuxta illud quod habetur pſal. 63. Quaſi exacue
runt vt gladium linguas ſuas: intenderunt arcum
rem amaram. ⁊c. Per pauperem aũt intellige xp̄m. Iu
dei ergo cõtra xp̄m gladiũ euaginauerunt qñ ipſi aper
te detrahebant: aperte mortẽ inclamando. Et ita ſi non

Joan. 19 manibus tñ lingua xp̄m occiderunt. d. Tolle tolle cruci
fige eum: q2 nos legem habemus ⁊ ſm legem debet mo
ri: quia. ⁊c. Sed intenderunt arcum ſuum quando oc
culte ⁊ doloſe ipſum perſequebãtur. Arcus enim occul
te ſed gladius aperte ferit. Occultas enim inſidias xp̄o
parabant vt xp̄m caperent in ſermone. Magiſter ſcim9 Math. 22
quia verax es. ⁊c. Et nota hic differentiã inter pauperẽ Pauper.
⁊ inopem: q2 vt dicit glo. Pauper eſt qui ſibi nõ ſufficit Inops.
Inops qui nec ab alio opem habet.

Gladi9 eorũ intret in corda ipſorum: et arcus eorũ cõfringatur. 581

¶ Hic pñr oſtendit ꝙ malorum proſperitas punitur ꝑ iu
ſticiam. quod dupliciter contingit. ſ. in preſenti ⁊ in fu
turo. In preſenti eñ vulnerantur quo ad corp9 ⁊ quo ad
animam. quo ad corpus quia ſepe malum quod aliis
indebite excogitant ipſi patiuntur. Sic eñ Aman pa
rauerat patibulum vt in ipſo ſuſpenderet Mardocheũ:
ſed nõ mardocheus ſed ipſe aman in ipſo fuit ſuſpẽſus. Heſter. 7.
Sic Saul excogitauerat ſic facere vt Dauid per man9 Pctõris
philiſtinorum interficeretur: a quibus non Dauid ſed ꝓſperitas
ipſe Saul fuit occiſus. Sic ⁊ Satrape regis babylonis
ignem fornacis accendi fecerũt vt illi tres pueri innocẽ Daniel. 3.
tes cremarentur: a quo nõ ipſi pueri ſed incenſores fue
runt cõbuſti. Sic ⁊ babylonii fecerunt Danielẽ poni in
lacu leonum vt ab ipſis deuorarẽtur: a quibus non ipſe
Daniel ſz aduerſarii ei9 in momẽto deuorati fuerũt. Et Dan. 14.
multa talia in ſcriptura ſunt manifeſta. Sic eñ de quo
libet tali dicitur. Qui fodit foueam incidet in eam. Et Puer. 26.
hoc eſt quod dicit. Gladius eorum intret in corda ipſorũ.
Q2 omnis qui accepit gladium gladio peribit. Quan Luce. 22.
doq3 etiam immo ſemꝑ hoc accidit quo ad animam: quia
etiã ipſa malorum proſperitas quedam pena eſt eis quo ad
mentem. Quanto altior eſt proſperitas tanto maiorem
ſollicitudinem mentis ⁊ timorem inducit ⁊ anxietatem.
Sicut arbor quanto altior eſt tanto ab omni vẽto faci
lius agitatur. vnde Chriſo. ſup Mat. Semꝑ enim grã Chriſoſt.
dis poteſtas maiori timori ſubiecta eſt. Sicut enim ra Ptãs.
mũ arborum in excelſo poſitarum etiam ſi leuis aura flaue
rit mouet. ſic ⁊ ſublimes hoies etiã leuis nuncii fama cõ
turbat. humiles autem ſicut ⁊ in conualle pleriq3 in trã
quillitate conſiſtunt. Et ideo tales dati qui malũ aliis
inferre cogitant primo ſeipſos intus feriũt: ꝓpter quod
dicit. Gladius eorum intret in corda ipſorum. In cuius fi 1. reg. 17.
guram Golias qui nocere volebat iudeis gladio pro
prio fuit occiſus. De pena autem future nulli dubium
q2 gladio eterne damnationis interimuntur. In gladio Oſee. 14.
morientur oẽs peccatores populi mei. hoc ideo q2 gla
dius peccati ipſorum eſt cauſa ipſorum damnationis. Et
arcus eorum confringatur: q2 ſcz inſidie ⁊ doloſitates ma
lorum cõtra bonos fruſtrantur: q2 bonis nõ nocent ſed ꝓ
ficiunt: q2 ipſorum merita accumulant.

Melius eſt modicum iuſto: ſuper diuitias peccatorũ multas. 582

12 q. 2. denicus.

¶ Hic oſtendit conſequenter ꝙ malorum proſperitas ſu
peratur per paupertatem bonorum: quia melior eſt pau
pertas iuſtorum ꝙ̄ malorum abundãtia. Quod ideo Diuitie.
patet: q2 malorum diuitie mentem ipſorum ſatiare nõ
poſſunt: ſed ipſam magis ſollicitant ⁊ inquietãt. Pau Paupertas
pertas autem iuſtorum ipſos ſatiat ⁊ ab omni ſollicitu
dine reddit immunes. Primum probat Grego. lib. 15. Grego. 15.
mor. ca. 10. d. ſuper illo verbo Job. 20. Nec eſt ſatiatus mor. c. 10.
venter eius. d. Uenter quippe iniqui auaritia eſt eius:
quia in ipſo colligitur quicquid peruerſo deſiderio glu
titur. Liquet vero q2 auaritia deſideratis rebus nõ ex
tinguitur ſed augetur. nam more ignis qui cum ligna
acceperit que conſumat excreſcat. et vnde videtur mo
mentum flamma cõprimi: inde paulopoſt cernitur di
latari. Iuſtus autem quantumcũq3 modicum habeat
de bonis tẽporalibus quietatur in illis vlteriora nõ de
ſiderando: quia eius appetitus tendit ad bona ſpiritua

lia non ad temporalia: aliter iuſtus non eſſet. Qḋ autē
diuitiarum multitudo mētem quietare nō poſſit, pbo.
Ubi notandū ꝙ diuitiaꝝ ſunt duo genera. qꝛ quedam
ſunt artificiales: ⁊ quedam naturales. Diuitie natura
les dicunꝰ que naturaliter ex reb⁹ naturalib⁹ pducun
tur: vt que accipiunꝰ ex agris vel arboribus vel ex aīa=
libus. Et vniuerſaliter queciiq ad victum vel veſtitū
deſeruiunt inter naturales diuitias cōputanꝰ. Diuitie
vero artificiales ſunt que p artem ⁊ induſtriā hominū
ſunt adinuente: cuiuſmodi ſunt aurū ⁊ argentū ⁊ oīs
pecunia q̄ per ſe indigentias corporales nō ſupplent: ſ
per cōuentionem ⁊ accidētaliter deſeruiūt indigētie cor
Satiare. porali. In neutris autē diuitijs eſt animi ſatietas. Nō
Phus. 1. quidē in artificialib⁹. quod pbat philoſoph⁹ ex trib⁹.
politicoꝝ Primo qꝛ diuitie artificiales ordinātur ad naturales:
qḋ autem ad aliud ordinaꝰ mentem ſatiare nō pōt. Se
cundo qꝛ tales diuitie nō habēt a natura ꝙ ſint diuitie:
ſed ſolum ex ordinatione hoim. Illud aūt quod eſt ta=
le ſolū p accidēs ⁊ ex arbitrio alterius aīm alicui⁹ ſatia
re nō poteſt: qꝛ aliter in poteſtate tua eſſet ꝙ anim⁹ me⁹
modo eſſet ſatiatus ⁊ modo nō: propter qḋ dicit. 1. poli.
ꝙ tranſmutatis vtentib⁹. i. tranſmutato ordine ⁊ diſpo
ſitione hoim huiuſmodi diuitie nullā habēt vtilitatem
nec dignitatem. ꝙ enim tm̄ auri valeat tantū frumenti
hoc eſt qꝛ numiſmata reputanꝰ magna in opinione ho
minū ⁊ qꝛ ſic vult ordo ⁊ diſpoſitio vtentiū eis. Tertio
qꝛ tales diuitie indigētias nr̄as per ſe non tollunt qꝛ vt
dicit. 1. politi. poteſt cōtingere ꝙ quis ſit diues pecunia
⁊ auro: ⁊ tm̄ fame moriaꝰ. ¶ Cōſequenter etiā oſtendo ꝙ
diuitie naturales nō ſatiant mentē: maxime qꝛ ſunt bo
na extrinſeca ⁊ nō intrinſeca. Si ergo nullus poteſt ſa=
tiari eo ꝙ nō eſt in ipſo: quō illis ſatiabiꝰ mēs? ¶ Quib⁹
Eccle. 5. oibus conſideratis dicit. Auarus nō implebitur pecu=
nia: ⁊ qui amat diuitias fructum non capiet ex eis. ⁊c.
Iuſtus in modicitate ſua quietem habet mētis: vt oſtē
Gregori⁹. dit Grego. d. Qui nihil mundi huius appetunt nullis
pculdubio in corde tumultib⁹ premunꝰ. Omnes quip
pe inordinatos deſiderioꝝ mot⁹ a cubili cordis manu
ſancte cōſiderationis eijciunt. Et qꝛ tranſitoria cuncta
deſpiciunt ex his naſcentes cogitationū inſolentias nō
patiuntur. Eternam eīn patriā appetunt: ⁊ qꝛ nulla hu
ius mundi diligūt magna mētis trāquillitate perfruū=
tur. Nō ergo immerito pſal. d. ꝙ melius eſt modicū iu=
Sapiē. 5. ſto ſup diuitias pctōꝝ multas. Et hoc bene aduertūt di
uites ſupbi i alia vita dicētes illḋ Sap. 5. Quid nobis
pfuit ſuperbia, aut diuitiaꝝ iactantia contulit nobis?
tranſierunt oia hec tanquam vmbra.

583 Quoniam brachia peccatorum
conterentur: cōfirmat autem iu
ſtos dominus.

¶ Hic oſt̄r oñdit ꝙ malorum proſperitas terminatur p
Proſperi miſeriā. Quantacūq eīn ſit alta proſperitas mundi: vt
tas. in ſapientia: vel in diuitijs: vel in honoribus: vel in po
tētijs. nōne hic in vita p infortunia vel ſaltē in morte de
ducitꝰ ad nihilū? Ubi eīn nunc poteſtas Alexādri. vbi
dignitas ceſaris. vbi Abſalonis pulchritudo. vbi ſapiē
tia Salomonis. oia eīn ad nihilum redacta ſunt. Sed
differēter. qꝛ i bonis licet hic nihil appareāt: cōmutata:
ti ſūt i meli⁹. In malis aūt nihil extitūt: ſ ad tormēta
ſunt cōmutata. Et hoc eſt qḋ dicit d̄ pctōrib⁹. Qm̄ bra
chia pctōꝝ cōterentur. De iuſtis aūt. Confirmat aūt
Brachiū iuſtos dñs. ¶ Nota ḡ ꝙ p brachiū in ſcriptura multa
ſignificantur. Eſt eīn in ſcriptura brachiū diuinalis fir
mitatis. ſm̄ enim grāmaticos brachium dicitꝰ a bari qḋ
Sapiē. 11. eſt forte. Ipſa aūt diuina potētia fortitudinē habet imē
ſam: cui null⁹ reſiſtere pōt. Uirtuti brachij tui quis reſi
ſtet? qm̄ ſicut momētū ſtathere. ſic ante te eſt orbis terra
rum. Momēta eīn ſtathere q̄ſi nullā reſiſtētiā habet: qꝛ
cū ſtathera in equa lance manet nulli pōderi addito re
ſiſtere poteſt quin ſtatim cadat deorſum. Sic eſt oīs
creatura reſpectu brachij diuine potētie. Qḋ patet ſi cō
ſideres ꝙ iſtud brachiū mortificatos iuſtificat. Scōm ps. 78.
magnitudinē brachij tui poſſide filios mortificatorū.
Mortificati eīn dicunꝰ martyres occiſi quos cū ſua po
ſteritate iuſtificatos poſſidet xp̄s. Subiugatos liberat:
patuit quādo ſiccato mare rubro v̄tute ſui brachij libe
rauit filios iſrael de ſeruitute pharaonis. Eduxit iſrael ps. 135.
de medio eoꝝ in manu potēti ⁊ brachio excelſo. Tenta
tos fortificat. vnde de quolibet tentato ait deus. Man⁹ ps. 88.
enim mea auxiliabiꝰ ei: ⁊ brachiū meū cōfirmabit eū.
Nihil pficiet inimic⁹ in eo. nec mirū: qꝛ ipſos demones
tentantes exterminat. Tu humiliaſti ſicut vulneratū ps. 88.
ſupbū. ſ. diabolū in brachio virtutis tue. ⁊c. ¶ Brachiū
vigoroſe equitatis. ſ. iudicium vltimū: qḋ ideo brachiū
dicitꝰ qm̄ ſicut brachijs q̄ placent leuam⁹: que diſplicēt
deprimim⁹. ſic in vltimo iudicio xp̄s ſuo brachio leua= Eſa. 40.
bit electos ⁊ reprobos damnabit. Ecce dñs in fortitudi
ne veniet ⁊ brachium eius oibus dñabitur: ⁊ in brachio Eſaie. 51.
ſuo leuabit agnos. ⁊c. ⁊ Eſa. 51. Brachia mea populos
iudicabūt. ¶ Brachiū mūdane poteſtatis ⁊ diabolice.
Sic eīn antixp̄s dicitꝰ brachium diaboli ppter magnā
diaboli poteſtatē quam exercebit cōtra electos. quod tm̄
brachium finaliter cōfringetꝰ. Et brachium excelſū cō= Iob. 38.
fringetur. Si autem brachiū poteſtatis antixp̄i in quo
tota diaboli poteſtas erit locata cōfringetꝰ: quid de alijs
ſuperbis mundi ⁊ potētibus eſt dicendū: niſi illud Eze.
30. Cōminuā brachiū forte: Bene ergo de maloꝝ pſpe Ezech. 30
ritate ſub brachij noīe dicat pſal. Et brachia pctōꝝ con
terentur. nō ſic autē iuſtis. Confirmat aūt iuſtos dñs. ſ.
hic p aduerſoꝝ patientiā. vnde glo. Cōfirmat autē iu=
ſtos dñs in aduerſis p ſpem: p exempla: ⁊ maxime p exē
plum ſue crucis. Crux eīn finita eſt in pena: manet i glo
ria. A locis eīn ſupplicioꝝ tranſijt ad frontes imperato
rum: qui tm̄ dedit honorem ſuis penis quid faciet fide
libus ſuis? Qꝛ vt ex dictis patet: pſperitas maloꝝ con
ſiſtit in voluptatibus ipſorū. Ideo quero: vtrum beati=
tudo hois in voluptate cōſiſtit ſeu delectatione. 1. ſcḋe.
q. 2. arti. 6. vide de re. principium.

Nouit dñs dies imaculatorū: ⁊ 584
hereditas eorū in eternum erit.

¶ Poſtq̄ oñdit pſal. proſperitatem bonoꝝ meliorē eſſe
pſperitate maloꝝ ex bonis vite p̄ſentis. nunc hoc idem
oñdit ꝙ bonis vite future in q̄ boni abūdabūt premijs:
ſed mali ſupplicijs. Et circa hoc duo facit: qꝛ primo tan
git diuerſitatē premioꝝ. ſecundo tāgit diuerſitatē meri=
torū. ibi. Apud dñm. Quantū ad primam ptem ponit
differentiā inter retributionem bonoꝝ in futuro ⁊ malo
rum. qꝛ bonis dabunꝰ premia: malis autē oppoſita ſup
plicia. Et ſm̄ differētiā premioꝝ ⁊ ſupplicioꝝ pars iſta
diuiditꝰ in ptes quinq ſm̄ ꝙ quinq premia bonis da=
būtur: ⁊ p oppoſitū quinq ſupplicia malis. Qḋ in futu
ro p̄mo iuſti ap pbanꝰ a dō ⁊ mali ignoranꝰ. ſcḋo iuſti
ſatianꝰ ⁊ mali anxianꝰ. ibi. Nō cōfundenꝰ. tertio iuſti
honoranꝰ ⁊ mali deprimunꝰ. ibi. Inimici dñi. quarto
iuſti abſoluunꝰ ⁊ mali obliganꝰ. ibi. Mutuabiꝰ. quin
to boni bñdicunꝰ ⁊ mali diſpergunꝰ. ibi. Qꝛ bñdicen=
tes. Quantū ergo ad primum primo oñdit ꝙ in futuro
iuſti a deo approbanꝰ ſ mali reprobanꝰ. d. Nouit dñs
dies imaculatoꝝ. Notandū ergo ꝙ de⁹ aliq̄ duob⁹ mo Cognoſce
dis noſcere dicitꝰ. ſ. vel qꝛ approbat vel reprobat. que eīn re dei.
approbat dr̄ ſcire: ⁊ q̄ reprobat neſciꝰ. vide ſupra pſal. 1. Neſcire dei
Qm̄ nouit dñs viā iuſtoꝝ. Sic ergo nūc dicitꝰ. Nouit

dñs dies imaculatoꝝ.i.approbat.Et ꝑ oppoſitum dies
maloꝝ nō nouit qꝛ illos nō approbat. Sic em̄ malis lo
Luce.13. quitur. Neſcio vos vnde ſitis.i.nō approbo. Secundo
modo deus aliq̄ dicitur cognoſcere qn̄ illa nos facit co=
gnoſcere.ſimiliter ⁊ illa neſcire que nos non facit ſcire.
Gen. 22. Sic em̄ dixit ipſi Abrae. Nunc cognoui ꝙ times deū.
Grego. 21. ⁊c.ideſt alios cognoſcere feci. Vn̄ Greg.exponēs illud
moꝛ.c.6. Job.31.Sciat deus ſimplicitatē meā.dicit.Scire dei di
cit̄ ſcire nos facere: vſitato locutionis modo :q̄ letū diē
dicimus ex quo cōtingit vt letemur. Hinc eſt em̄ qd̄ ad
Abraam dn̄s dicit. Nunc cognoui ꝙ times deū. Neqȝ
enim creator tempoꝝ quicqȝ cognouit ex tpe:ſed cogno
ſcere eius eſt ex cuiuſlibet caſus emergentis articulo no
bis cognitionem prebere. Sic ꝑ oppoſituȝ ⁊ illud neſci
re dicitur qd̄ nos ſcire nō facit. Sic enim diem iudicij di
Mat.13. citur neſcire qꝛ illum nobis nō manifeſtat. De die au=
tem illo ⁊ hora nemo ſcit neqȝ angeli in celo neqȝ filius.
¶ Ad ꝓpoſituȝ in p̄ſenti vita quantūcūqȝ iuſti neſciūt
ſtatum ſuum vtrū ſint deo accepti vel nō: vtrum opera
Gregoꝛ⁹. ſua ante deum ſint mūda vel nō. vnde Grego.d. Diſtri
ctionē quippe diuine iuſticie cōtemplantes:etiā de bo=
nis noſtris operib⁹ ptimeſcim⁹:que nos fortia egiſſe pu
1.cozin.4. tabamus. vn̄ Paulus ait. Mihi autē ꝓ minimo eſt vt
a vobis iudicer aut ab humano die:ſed neqȝ meipſm iu
dico:nihil em̄ mihi conſci⁹ ſum.qui autem iudicat me
dn̄s eſt. Ac ſi diceret.recta me egiſſe recolo:⁊ tn̄ de meri=
tis nō preſumo:qꝛ ad eius examen vita nr̄a ducit̄: ſub
Eccle.9. quo oia nr̄a bona turbant̄. et hoc eſt qd̄ dicit̄. Neſcit hō
vtrum amore vel odio dignus ſit.ſ.in p̄ſenti vita. Sed i
futura vita iuſti videntes diuinā eſſentiam clare vide
bunt iuſticiā ſuā deo eſſe acceptaȝ. Et ſic dn̄s dicitur ſci
re dies imaculatoꝝ: qꝛ ipſos iuſtos facit ſcire:⁊ qꝛ illos
ad eterna acceptat premia. Et hoc eſt qd̄ ſubdit̄. Et he=
reditas eoꝝ ineternum erit.qꝛ dn̄s q̄ eſt eternus erit ipſo
ps.15. ruȝ hereditas. Dn̄s pars hereditatis mee. Sic ergo hec
eſt prima differētia in futuro inter malos ⁊ iuſtos:qꝛ iu
ſti a deo approbantur:ſed mali ignorantur.

585 Non confundentur in tempore
malo.et in diebus famis ſatura=
buntur:qꝛ peccatores peribunt.

¶ Hic ponit ſecundā differentiaȝ. ſ.ꝙ iuſti ſatiabuntur
Bonis tē= ſed mali anxiabunt̄. Ubi notandum ꝙ hic per temp⁹
pus malū malum ⁊ ꝑ dies famis ideȝ intelligitur.ſ. dies iudicij q̄
fames. malis erit temp⁹ malum:oībus autē erit dies famis.pa
tet primum. Quāuis em̄ tēpus vniformiter ſe habeat:
tn̄ ꝓpter illa q̄ in tpe fiunt variari dicitur: vt dicitur tē=
pus clarum non qꝛ temp⁹ in ſe ſit clarum vel obſcurum
ſed qꝛ aer qui eſt in tempore eſt clarus ⁊ obſcur⁹. Simi
liter tp̄s dicitur letum vel triſte: qꝛ illa q̄ accidunt in tpe
ſunt leta vel triſtia. Similiter dr̄ tp̄s maluȝ:qꝛ illa q̄ ac
cidunt in tempore ſunt mala. Qꝛ ergo in tēpore iudicij
multa mala euenient malis. ideo reſpectu illoꝝ temp⁹
Eccle.9. malum dicit̄:qꝛ irruent ſup eos oia mala. Sicut appre
henduntur aues laqueo. ſic capiuntur hoīes in tēpore
malo. ¶ Iſtud autē tēpus etiā dicit̄ dies famis. Fames
enim nihil aliud eſt q̄ꝫ quoddā nature deſideriū ſatie=
tatis. Et hinc eſt qd̄ etiā deſiderium mētis quo aliquid
Matth.5. ardenter deſideratur fames dicitur. Matth.5. Beati q̄
eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiā.i.deſiderant. Bonū aūt quā
to clarius cognoſcitur tāto ampli⁹ deſiderat̄. Et qꝛ xp̄s
in iudicio clare in ſua maieſtate glīoſus apparebit oī=
bus bonis:ideo tunc ab eis ſumme deſiderabitur. Sic
[illegible] enim fames pro deſiderio accipitur Amos.8. Dicit do
minus.mittam fameȝ in terra:non famem panis: neqȝ
ſitim aque:ſed audiendi verbum dei. Et de iſto tempo=
re iudicij dicit de bonis primo. Non confundentur in
tempore malo. Confuſio enim eſt verecūdia ex malo ꝑ=
petrato quā non patientur iuſti ſed gloriabuntur. Et in
diebus famis.i.deſiderij ſaturabuntur: qꝛ ſcȝ deſideriū
eoruȝ quo deſiderabāt habere deū adimplebitur. vt em̄
dicitur ꝓuerb.11. Deſiderium iuſtoꝝ oē bonum. qꝛ ſcȝ ꝓuer.11.
deſiderabunt deum in quo eſt oē bonum. Et iſtud im=
plebitur:quia deſiderium ſuuȝ dabitur iuſtis. Et ſic ſa ꝓuer.10.
tiabuntur vidētes gloriā dei.pſal. Satiabor cum appa ps.16.
ruerit gloria tua. Quantum ad malos ſubdit. Qꝛ pec
catores peribūt. ly quia ſtat pro et/ ⁊ nō cauſatiue. q.d.
Juſti ſatiabuntur ⁊ pctōres peribunt. Vel ſi ſtet cauſa
liter: tunc eſt ſenſus/ ꝙ maloꝝ perditio ſiue damnatio
aliqualiter eſt cauſa glorie iuſtoꝝ. Qd̄ ſic eſt qꝛ iuſti vi
dentes penas maloꝝ ampli⁹ gaudent:qꝛ vident mala
que euaſerunt ⁊ ampli⁹ deo gratias agunt:ſicut ecōtra
mali vidētes iuſtoꝝ gloriā magis cruciantur videntes
quanta bona ꝑdiderūt.propter qd̄ de bonis dr̄. Letabit̄ ps.57.
iuſtus cum viderit vindictā.⁊c. De malis aūt dicitur.
ꝙ videntes turbabuntur timore horribili gemētes ⁊ di
centes. Hi ſunt quos habuimus aliqn̄ in deriſum. ecce Sapiē.5.
quō cōputati ſunt inter filios dei: ⁊ inter ſanctos ſors il
lorum eſt. ¶ Sed hic occurrit dubiū:qꝛ de iuſtis dicit ꝙ Queſtio.
non confundentur in tpe malo. Contra.qꝛ certum eſt ꝙ Confuſio
illo tempore ſinguloꝝ cōſcientie oībus erunt manifeſte. Beatus.
Tunc ergo iuſti cognoſcent ſe peccaſſe: vtputa recorda Mēoꝛia.
bitur Petrus ſe negaſſe xp̄m: Paulus ſe pſequutū fuiſ Peccatū.
ſe eccleſiam. Tunc ergo quero qꝛ recordabuntur ſe pec=
caſſe. aut placebit iuſtis ſe peccaſſe aut diſplicebit. ſi pla
cebit ergo erunt iniuſti habentes cōplacentiā de dei of=
fenſa. ſi diſplicebit: cum talis diſplicētia ſit quedā pena
⁊ confuſio: ſequitur ꝓpoſituȝ. ſcȝ ꝙ iuſti confundentur
in tempore malo. Ad oppoſitū eſt textus noſter.d. Non
cōfundentur in tēpore malo. Et magr̄ li.4.di.43.dicit. Magr̄. li.
ꝙ tunc malorum memoria bonos nō contriſtabit. Re= 4.di.43.
ſpondeo/ dico ſm̄ oēs doctores ꝙ ibi bonis erit maloꝝ
cognitio ⁊ memoria ſine triſticia. Sed quō hoc poſſit eē
multiplex eſt modus dicēdi. Primo dicunt aliq̄ ꝙ hoc
erit virtute diuina: qꝛ ſicut deus potens eſt ſeparare in
igne lucem a caliditate ſicut in igne inferni q̄ ardebit ⁊
nō lucebit: ⁊ i igne fornacis q̄ lucebat ⁊ nō ardebat tres
pueros nec vnum piluȝ ipſoꝝ. Sic quāuis iuſtis recor Danie.4.
datio pcti naturaliter inferat triſticiā ⁊ diſplicentiaȝ: tn̄
deus ſua poteſtate triſticiā ſeparabit ab illa cognitiōe.
Secundo dicunt alij ꝙ hoc erit ꝓpter dignitatem ſtat⁹
beatoꝝ. ſic enim angeli beati ⁊ ſi nos ament nō tn̄ ꝓpter
mala noſtra triſtātur: ꝓ eo ꝙ ſunt abſorpti a gloria: ſic
ꝙ nihil triſtabile eos ledere poteſt: ſic ⁊ in ꝓpoſito eſt in
telligendum. Tertio dicunt alij ⁊ meli⁹ ꝙ hoc eſt ꝓpter
modum cōſiderandi: qꝛ boni nō recogitabunt vel conſi
derabunt pctā ſua abſolute ſed ſoluȝ in cōparatione ad
deum liberantem. Qm̄ cogitare de malo ꝓterito ſub re
ſpectu liberationis nō generat in nobis affectionē triſti
cie ſed gaudij: ſicut etiaȝ damnati conſiderantes bona
ſua ꝓterita non gaudent ſed magis triſtantur ex tali cō
ſideratione: qꝛ illa nō cōſiderant abſolute ſed ſolū reſpe
ctu ad perditioneȝ ipſoꝝ. Et ꝑ iſta patet ad argumētū.

Inimici vero dn̄i. mox vt hono= 586
rificati fuerint ⁊ exaltati: deficiē
tes quēadmodū fumus deficiēt.

¶ Hic ꝯſr̄ oſidit ꝙ iuſti in futuro honorantur ⁊ mali de
primuntur. Gloria em̄ vite p̄ſentis q̄ eſt gloria fortune Fortune
que ſemꝑ ad modum rote voluitur quanto magis ho= Juſtus.
minē exaltat tanto amplius eum ꝯſr̄ deprimit. vt em̄ do Malus.
cet experiētia/ rota dū voluitur quelibet pars rote quā
to eleuatur tanto poſtea deprimitur. quanto autem ro
ta eſt altior tanto amplius eleuatur: ⁊ ſic ampli⁹ depri=

mit. Qd ideo cõtingit q2 rotã fortune null⁹ aliquo inge
nio firmare poteſt. et ideo oẽs ſibi p amorez inherentes
pſ.106. nunc exaltat nunc deponit. De talib⁹ dicit pſal. Aſcen
dunt vſq3 ad celos ⁊ deſcendunt vſq3 ad abyſſos. Boni
autẽ q2 fortune p amorem nõ inherent ſed deo. ideo ex=
pſ.30. altati nõ corruunt. d. illud pſal. deo. Qm̃ tu es fortitu=
do mea. Hui⁹ autem copulatiue. ſ. q mali exaltati de=
primunt̃ ⁊ boni ſtabiliter manent ſolũ ponit primã: per
quã ſcdam dat intelligendaz. d. Inimici vero dñi mox
vt honorificati fuerint ⁊ exaltati deficientes. ⁊c. Et ſi di
cas q fortuna aliquos honorat ⁊ exaltat q non cadunt
ſed vſq3 ad mortem exaltati pdurant. Quõ ergo dicit
mox vt exaltati fuerint. Rñdeo q totum tẽpus pſentis
vite nihil eſt reſpectu eternitatis: niſi ſicut punct⁹ reſpe
ctu circuli. Si ergo exaltati durant vſq3 ad mortẽ eter=
naliter tñ cadunt. Et attende congruã ſilitudinem ca=
ſus eoꝝ: q2 dicit deficientes ſicut fum⁹ deficient. q2 fum⁹
quanto alti⁹ exaltat̃ tanto plus euaneſcit. Ita ⁊ mali
q2 quanto gradus eſt altior tanto grauior eſt caſus. vñ
q2 lucifer magis oĩbus fuit eleuat⁹: nõne p oĩb⁹ grauio
Eſa.14. rem caſum eſt paſſus? Vñ de malis ſic iniuſte ⁊ fortui=
pſ.35. te exaltatis dr̃. Ibi ceciderunt qui operãtur iniquitatez
Grego.20 expulſi ſunt. ⁊c. vide Greg. ſup illo verbo Job. 30. Ele
mor.c.26. uaſti me: quaſi ſup ventum ponens eliſiſti me valde. d.
Q2 pſentis vite glia quaſi in alto cernitur: ſz nulla ſta
bilitate ſolidatur. velut eleuat⁹ ſup ventum ponitur q
de pſperitate tranſitoria letatur: q2 ad hoc ſolum hunc
fugitiue felicitatis aura ſubleuat vt repente deterius in
infimis ſternat.

587 Mutuabitur pctõr ⁊ non ſoluet:
iuſtus autẽ miſeretur ⁊ tribuet.

¶ Hic cõſequenter oñdit q iuſti plene liberãtur: ſed ma
Mutuũ li ſemp ad penã remanent obligati. Ille eni cui mutuo
dare. aliqd dat̃ / tamdiu manet obligat⁹ qdiu receptuz non
reſtituit creditori vel equiualens. quilibet autẽ hõ mu
tuo multa accipit a deo ⁊ in pſenti ⁊ in futuro. In pſen=
ti autẽ accipit bona naturalia ⁊ tpalia. Bona natura=
lia vt corpus ⁊ aiam. Et vires naturales vt ſunt intelle
ctus volũtas ⁊ memoria. Iſta enim pprie nõ ſunt no=
ſtra ſed mutuata: patet. q2 quilibet alicui⁹ rei liber dñs
de ipã ad libitũ diſponere põt: qd de iſtis hõ non poteſt.
aliter quilibet de corpore ⁊ aĩa aliiſq3 naturalib⁹ bonis
licite ad libitũ facere poſſet: ⁊ ſic fornicatio / gula / ira ⁊c.
pctĩ nõ eſſent. Deus igit̃ iſta nobis dedit mutuo: vt ex
eis ſibi fructũ reddamus: vt ſcz corp⁹ ſibi fructificet p pe
nitentiã. aĩa p ſubiectionem. intellectus p diuinoꝝ con
templationẽ. voluntas p dei amorem ⁊ benedictionem.
memoria vero p ſue paſſionis recordationẽ. Quotiesğ
peccator corpus pbet voluptatib⁹ / aĩm terrenis / intelle
ctũ doloſitatib⁹ / memoriaz iniuriis. tunc pctõr mutua
tur ⁊ nõ ſoluit. Vñ glo. Mutuabit̃ peccator ⁊ nõ ſoluet.
q2 a deo mutuo accipit corp⁹ mentẽ ⁊ alia: nec ipſis bñ
vtendo gratias agit. Accipit etiaz iuſtus a deo mutuo
bona tpalia. et illa deo reddit qui illa iuſte diſpenſat: ſz
pctõr qui illis male vtitur accipit mutuo ⁊ non ſoluit.
Generaliter autem oĩa bona a deo nobis mutuata red
dimus deo: cuz illis iuſte vtendo agimus gratias deo.
Et nõ illa nobis ſed deo attribuim⁹. Sic enim iuſti oĩa
Petrus. ſua bona non ſibi ſed deo attribuũt. exemplo Petri. de
Greg. 30. quo ait Grego. ſuper illo verbo Job. 38. Nunquid mit
mor.c.4. tis fulgura ⁊ ibunt: ⁊ reuertentia dicent tibi aſſum⁹. d.
Videamus fulgur vadens. Claudo cuidã ait Petrus.
Act.3. Argentum ⁊ aurũ nõ eſt mihi: qd autem habeo hoc ti=
bi do. in noĩe dñi Ieſu xpi nazareni ſurge ⁊ ambula. Et
apprehenſa manu eius dextera alleuauit eũ: ⁊ ſtati con
ſolidate ſunt baſes eius ⁊ plante. ⁊ exiliens ſtetit ⁊ am=
bulabat. Sz cum de hoc facto fuiſſet iudeoꝝ turba cõ=
mota: videam⁹ quid Petrus ait. Viri iſraelite qd ad
miramini in hoc aut nos intuemini quaſi noſtra vir=
tute ⁊ poteſtate fecerimus hũc ambulare? De⁹ Abraaz
deus Iſaac deus Jacob de⁹ patrum noſtroꝝ glorifica=
uit filium ſuũ Ieſuz. Et paulopoſt. Cuius nos teſtes ſu
mus: ⁊ in fide nominis eius hunc quẽ vidiſtis ⁊ noſtis
confirmauit nomen eius: ⁊ fides que p eum eſt dedit in
tegram ſanitatẽ iſtam in cõſpectu oĩm veſtrũ. Sic ergo
accepit mutuo Petrus cũ miraculuz fecit: ſed ſoluit cũ
non ſibi tribuit ſed auctori qd fecit. Sic ergo illi q glo=
riam operum ſibi attribuunt ⁊ nõ deo: illi mutuãtur ⁊
nõ ſoluunt. Vel peccator mutuatur qñ hic peccat quia
tunc ſe obligat ad penã p pctõ ſoluendã. Similiter ⁊ in
futuro pctõr mutuat̃ ⁊ non ſoluit: q2 pctõres in inferno
ſemp a deo recipiũt penam quaſi quoddã mutuum: q2
non eſt eis eſſentialis ſed accidentalis. et tñ nunq̃ ſol=
uunt debituz: q2 ſemp ad penã eternã obligati remanẽt
vt prius: q2 in inferno nulla redemptio. Unde Grego. Grego.15.
ſup illo verbo Job. 20. Luet q fecit omnia nec tñ conſu mor.c.9.
metur. d. Perſoluet enim damnatus in tormentis ea q
hic illicita ſeruauit deſideria. Et flãmis vltricibus tra
ditus ſemp moritur: q2 ſemper in morte ſeruatur. Non
enim in morte conſumitur: q2 ſi conſumeretur vita mo
rientis cum vita etiaz pena finiretur. ſed vt ſine fine cru
cietur viuere ſine fine in pena cõpellitur: vt eius vita q
hic in culpa mortua fuit illic eius mors viuat in pena.
Dicat ergo. Luet q fecit oĩa ⁊ nõ conſumetur: q2 crucia
bitur ⁊ nõ extinguetur: moritur ⁊ viuit: deficit ⁊ nõ ſub
ſiſtit: finitur ſemp ⁊ ſine fine eſt. Hec ſolo auditu valde
ſunt terribilia / quãto magis paſſione? Et hoc eſt quod
ait pſal. Mutuabitur pctõr ⁊ nõ ſoluet. Aliqui tñ codi
ces habẽt mulctabitur pctõr. ⁊c. ſed prim⁹ verior. Qua
tum vero ad iuſtos q plene liberẽtur ſubdit. Iuſtus aũt
miſeretur ⁊ retribuet. Hic ſcz in pſenti q2 de bonis a deo
receptis proximo miſeret̃. ⁊ p cõſequens reddit illa deo
a quo accepit. Vel in futuro miſeretur ⁊ retribuet quia
gloriam quam a deo recipit totam p gratiaꝝ actionem
retribuit. Vel aliter hic p iuſtum: Ra. Sa. intelligit de
um qui miſeretur omniũ: ſed ſolum iuſtis tribuit glo=
rie plenitudinem.

Quia benedicentes ei heredita= 588
bunt terram: maledicentes aũt
ei diſperibunt.

¶ Hic oſtẽdit q boni benedicẽtur ſed mali diſpergent̃. Bñdicere
Ubi notandũ q iuſti benedicunt dñm multiplicit̃. qm̃
benedicũt dñm per debitam eius mandatoꝝ obſeruan
tiam. Per ſolidam mentis in aduerſis patientiaz. Per
validam fide credendoꝝ adherentiã. Per integraz deo
ex beneficiis datã gratiã. Per deuotam mentẽ dei lau=
dando reuerentiã. Per feruidã cum pximis ſeruatam
amicitiam. Primũ patet q2 mandatoꝝ dei obſeruatio
eſt apertum ſignum q ipſum deũ bonũ dicim⁹ factis et
operibus. Bñdicite dñm omnes virtutes eius: miniſtri pſ.102.
eius qui facitis voluntatẽ eius. Et q2 dei pcepta a bea
tis maxime obſeruant̃ in patria: ideo ipſi maxime deũ
benedicunt. Benedicite dño oẽs angeli ei⁹ potentes vir pſ.102.
tute q faciunt verbum eius. Cõſimiliter ⁊ oĩs hĩoꝝ po
pulus pſal. Bñdictus dñs deus iſrael a ſeculo ⁊ vſq3 in
ſeculũ. ⁊ dicet omnis popul⁹ fiat fiat. Et duplicat̃ ly fiat
q2 dupliciter precepta ſunt ſeruanda. ſ. corde ⁊ opere: vl̃
pꝑter duo preceptoꝝ genera: q2 alia affirmatiua ⁊ alia
negatiua. Sic etiã ⁊ creature inſenſibiles benedicũt do
minũ. pſal. Bñdicite dño oĩa opera ei⁹. Vñ q2 ſol⁹ pec
cator dei pceptum tranſgreditur: ideo ſolus deo maledi
cit. Homo q maledixerit deo ſuo portabit pctĩ ſuum. Leui.24.

Secundũ patet. qñ aduerſa a deo inflicta portare eſt
ipſm piũ correctorẽ cõfiteri: ⁊ ſic de ipſo dicere bonũ. Sic
enĩ Tobias docebat in flagellis p patientiã bñdicere de
Tob.13. um. Hieruſalẽ ciuitas dei caſtigauit te dñs in operib⁹
manuũ tuar: cõfitere dño ⁊ benedic deum ſeculor. Sic
Job.1. ⁊ Job in flagellis poſit⁹. d. Sit nomen dñi benedictũ.
Sic ⁊ xp̃s in paſſione poſitus benedixit dñm nobis pre
Grego.2. bens exẽplũ. Vñ Grego. ait. In ſe aũt xp̃s credẽtes edo
mor. c. 31. cet vt in flagellis poſiti deũ bñdicere ſciant: teſte euãgel.
Cum appropinqret paſſioni accepto pane gratias egit
Math.26 ⁊ benedixit. Gratias itaqz egit ⁊ bñdixit q flagella alie
ne iniqtatis ſuſcepit. Et q nihil dignum pcuſſione ha-
buit humiliter pcuſſus bñdixit: vt hinc oñdat qd vnuſ
quiſqz nr̃m in flagello culpe ꝓprie facere debeat: ſi ipſe
equanimiter portat flagella culpe aliene: vt hic oñdat
quid in correctione faciat ſubdit⁹ ſi in flagello poſitus
patrem benedixit equalis patri filius. Et ideo in aduer
ſitate captiuitatis que videt maxima etiã p patientiã
Judith.7 oportet bñdicere deũ. Captiui benedicam⁹ deũ. Tertiũ
patet. qñ p fidem deo adherere eſt ipſm verum deũ cre
dere: ⁊ p ↄ̃ns de ipſo dicere bonum. Vñ ⁊ fide illuſtrati
benedicunt dñm. Benedicã dñm qui tribuit mihi intel
lectum. ⁊c. ſuperi⁹ pſal. 33. Cum oĩbus iſtis modis be-
nedicendi dñm mereamur: qd mirũ ſi ſic benedicentes
premiat? Et hoc eſt qđ ait pſal. hic. Qz benedicentes ei
hereditabunt terrã. ſ. viuentium. Et p oppoſitum. Ma
ledicentes aũt ei diſperibunt. Quid eſt autẽ maledice
re dñm niſi ex bonis operib⁹ gloriã deo debitã ſibi vſurpa
re vel dei precepta ↄ̃temnere? Taliũ autẽ quilibet a deo
Tob.13. reprobatur. vñ Tob. 13. Maledicti erunt q contempſe
runt te: ⁊ cõdemnati erunt q blaſphemauerũt te. Et hoc
eſt qđ dicit hic pſal. Maledicentes autẽ ei diſperibunt.
Diſperire eñi eſt dupliciter perire: qz tales q deo male
dicunt ei⁹ pcepta nõ ſeruãtes bis pereunt. ſ. in aĩa ⁊ cor
pore. Qz dictum eſt ꝙ inimici dñi hic honorati ſtatum
deficiunt: nõ autem iuſti. Ideo cõtinuando materiam
queſtionũ ceptam quero. Vtrũ beatitudo hoĩs cõſiſtat
in honoribus vel dignitatib⁹. vide. 1. ſcđe. q. 2. ar. 2.
Et de regi. princi. 15.

589 **Apud dñm greſſus hominis di rigetur: ⁊ viam eius volet.**

¶ Poſtq̃ pſal. oñdit diuerſitatem malor ⁊ iuſtor qad
penas ⁊ premia. hic ↄ̃r oñdit ipſor diuerſitatẽ quoad
merita ⁊ demerita: qz ex iſtis ſequunt premia ⁊ ſuppli
cia. Et circa hoc duo facit. Qz primo oñdit hãc diuerſi
tatẽ in operib⁹ vite actiue. ſecũdo in operib⁹ vite cõtem
platiue. ibi. Os iuſti meditabit. Prima in duas. qz pri
mo ponit merita iuſtor. ſcđo ex hoc infert exhortationẽ
ſingulor. ibi. Junior fui. Quantũ ad primã ptem oſtẽ
dit merita iuſtor primo ad opera iuſticie. ſcđo quo ad
Homo. opera penitentie. ibi. Cũ ceciderit. Quantum ad pmũ
dicit. Apud dñm. ⁊c. Hic eñi p hoiem intelligit quemli
bet iuſtũ. Cui⁹ ratio eſt. Qz cum hõ ponatur in eſſe ſpe
cifico ſuo p aĩam rationalẽ p quam ſpecifice diſtinguit
ab irrationabilib⁹. ille ſolũ vere ⁊ realiter dici poteſt hõ
qui viuit ſm rationẽ. Qui aũt viuit ſm ſenſualitatẽ
cõmunẽ etiam aĩalibus brutis dicit hõ ſolo noĩe nõ re:
qz nõ viuit ſm illud qđ eſt ꝓprium hoĩs. ſ. rationẽ: ſed
ſm id qđ competit etiã brutis. ſ. ſm appetitũ ſenſitiuũ.
Ps. 48. Et hoc eſt qđ dicit pſal. Hõ cum in honore eſſet nõ intel
lexit: comparatus eſt iumẽtis inſipiẽtibus ⁊ ſimilis fa-
petr⁹ dam. ctus eſt illis. Hoc pulchre declarat Petr⁹ Dam. in qua
dam epl̃a quã ſcripſit pape Alexandro. d. Eſt qui ſolo
noĩe ſit homo. ⁊ eſt q re ipſa ⁊ veritate ſit hõ. Audi Sa-
Eccle. 12. lomonẽ. d. Deum time ⁊ mãdata eius obſerua. hoc eſt
omnis homo. Deum timere eſt cuncta quemadmodũ
ꝓhibet execrando contemnere. Mandata illi⁹ obſerua
re eſt omnia que pcipit operibus exercere. Ille ergo deũ
timet qui ſatagit cauere qđ ille ꝓhibet. Ille mandata
ei⁹ obſeruat q ſtudet implere qđ ille impat. Deũ ꝙ time
⁊ mãdata ei⁹ obſerua. hoc ẽ oĩs hõ. ac ſi pſpicue dicat.
Qui nõ ſtuduerit cauere ꝓhibita: qz neglexerit imple
re pcepta: qz hoc ipſo ratione caret. vocabulũ qdẽ hoĩs
habet: ſed eſſe hoĩs nõ habet: qz nõ veraciter viuit virtu-
te noĩs quo cenſet. Ille ergo nimirũ ſe credat veraciter
hoiem q hoĩm recognoſcit auctorẽ. alioqn qui ignorat
ignorabit. Quid aũt ſine his ſit homo pſpicue diffinit
ſcriptura. d. Stelle nõ ſunt mũde in cõſpectu ei⁹: quãto
magis hõ putredo ⁊ fili⁹ hoĩs vermis. hec ille. Sic eñi
p hoiem intelligit quẽlibet iuſtũ. d. Apud dñm greſſus
hoĩs. i. iuſti dirigetur. Per greſſus aũt hoĩs intellige mẽtiſ
affectiões qb⁹ gradimur ad deũ p viã vere operatiõis.
Qđ oñdit Grego. ſup illo v̾bo Job. 31. Nõne ipſe cõſide Greg. li. 21
rat vias meas ⁊ cunctos greſſus meos dinumerat. di. mor. c. 4.
Quid viar noĩe niſi actiones denũciat? Hic etenĩ per
Hiere. d. Bonas facite vias vr̃as ⁊ ſtudia vr̃a. Quid
v̾o appellatione greſſuũ niſi initiũ accipim⁹ meritor.
qbus pfecto greſſib⁹ ad ſemetipſam nos v̾itas vocat. d.
Venite ad me oẽs q laboratis ⁊ onerati eſtis. Ad ſe q̃p
pe venire nos dñs pcipit nõ greſſib⁹ corporis ſz affectio
nib⁹ cordis. Iſti aũt hoĩs greſſus pmo pctõ proni ſunt Greſſus.
ad deuia pambulãda: qz vt habet Gen. 6. Cũcta cogi- Via.
tatio hoĩs prona eſt ad malũ oĩ tpe. Et idcirco ne laban
tur ad deuia p deũ dirigunt. qs eñi ad illicita nõ multo
ties flecteret mentẽ niſi diuina bonitas nr̃os dirigeret
greſſus? Et iõ alibi orat pſal. deo. d. Greſſus meos diri-
ge ſm eloquiũ tuũ vt nõ dñet mei oĩs iniuſticia. Et hoc
eſt qđ hic pſal. di. Apud dñm greſſus hoĩs dirigent. i. ab Ps. 118.
ipſo dño dirigent volũtas ⁊ affectio viri iuſti. Et qz opa
exteriora aſſumunt bonitatẽ ⁊ maliciã ab ipſis affectio
nib⁹ interiorib⁹ a qb⁹ pcedũt. Ideo ſi greſſus affectio-
nũ ſunt directi ⁊ boni: ſequit ꝙ via exterioris operis eſt
bona ⁊ deo placita: ꝓpter qđ ſubdit. Et viã ei⁹ volet. ſcz
ipſe de⁹ approbabit opa iuſti. Vel aliter vt ly ei⁹ referat
ad dñm vt via ei⁹ ſit via dñi. Et tunc eſt ſenſus. Ad hoc
apud dñm greſſus hoĩs dirigent vt ipſe velit viã dñi. ſ. cu
ſtodire. Et notat hic glo. ꝙ alia ẽ via dñi: ⁊ alia via mũ
di. Via mũdi nõ eſt dura ſz lata ⁊ ſpacioſa piculis ⁊ la
tronibus plena. Via aũt dei ⁊ ſi ſit arcta ⁊ laborioſa: eſt
tñ ab oĩ periculo ſecura. Quis v̾o dubitet nõ meli⁹ fo-
re pergere p viam durã ſed tutã q̃z p viã planam latro-
nibus plenam? ſic enim ait pſal. Viam veritatis elegi.

Cum ceciderit nõ collidetur: qz dñs ſupponit manum ſuam. 590

¶ Hic ↄ̃r oñdit meritũ iuſtor qad opa penitẽtie. Vbi
quantũ ad ꝓpoſitũ ſpectat notandũ ꝙ triplex eſt caſus
de q iſta lr̃a intelligit. ſ. caſus culpe venialis: caſus cul
pe mortalis: ⁊ caſus pene tẽporalis. Primo ẽ caſus cul Cadere.
pe venialis: qz et ſi p veniale pctm̃ hõ non cadat a gr̃a ⁊
charitate: cadit tñ a charitatis feruore. Et de iſto caſu ex
ponit glo. d. Si cadit iuſt⁹ peccãdo venialiter nõ tñ frã-
git p crimina: qz dñs ſupponit manũ ſuã. i. auxiliũ gr̃e.
qđ ideo dicit: qz ipſa pctã venialia inducũt ad mortale
niſi dñs manũ ſue gr̃e apponeret. ſicut q̃uis vnũ paruũ
foramẽ in naui a pricipio nõ ſubmergit nauẽ: ſz ſi ei nõ
ſuccurrat aq paulati creſcẽs ipſaz ſubmergeret. et d iſto
caſu culpe venialis d̾r. Septies i die cadit iuſt⁹ ⁊ reſur Prouer. 24.
git. Impij autẽ corruent in malum. Et hoc eſt qđ alibi
dicit pſal. Impulſus euerſus ſum vt caderem ⁊ dñs ſu- Ps. 117.
ſcepit me. Vbi glo. Quomodo enim poteſt cadere cui
domin⁹ eſt fortitudo. Illi vero cadunt qui ſibi ipſis vo
lunt eſſe fortitudo. Secũdo eſt caſus culpe criminalis.

Amos. 5. Domus iſrael cecidit: nō adijciet vt reſurgat. qḋ de iu-
deis intelligit. Qḋ ideo ſic dicit: q2 hō ſola volūtate in
mortale cadit: ſed a ſe ſola volūtate nō poteſt reſurgere/
niſi diuina adiut⁹ grā. ¶ Et aduerte ſecūdū diuerſitatē
peccatorū/ diuerſos diuerſimode cadere. Primo cadūt
Eſa. 14. aliqui p ſupbiam: ſicut lucifer. Quomō cecidiſti lucifer
7c. qui dicebas in corde tuo: aſcēdā ſup altitudinem nu
Job. 14. bium 7 ſimilis ero altiſſimo. et Job. 4. Mons cadēs de
Cadere. fluit. mōs ſignificat ſupbiam. qui cadēs per ſupbiā/ de-
fluit in gehennā. Secūdo cadūt aliq per detractiōis in
Gen. 49. famiā. Fiat dan coluber in via: ceraſtes in ſemita: mor
dens vngulas equi: cadat aſcēſor eius retrorſum. Dan
interptat iudicium 7 ſignificat detractores: qui oēs
alios volunt iudicare 7 mordēdo detrahere. Tertio alij
Leuiti. 26 cadūt per accidiā. Leuit. 26. Cadēt nullo pſequēte. Et
1. Reg. 4. de heli qui ocioſus ſedebat in ſella dicitur: q cecidit
de ſella retrorſū: 7 fractis ceruicib⁹ mortu⁹ eſt. Quarto
alij cadūt per hypocriſim 7 fallaciā. qui ſcz claudicātes
vnū dicūt 7 aliud faciūt/ vnū volūt eſſe 7 aliud appare
2. Reg. 4. re/ figurati p miphiboſeth. de quo dicit. Cecidit 7 clau
dus fact⁹ eſt. Quinto cadūt alij p gulā figurati in ocho
4. Reg. 1. zia rege. de quo dicitur. Cecidit ochozias per cancellos
cenaculi 7 egrotauit. Sexto cadunt alij p inuidiā/ figu
Heſter. 6. rati in amā: qui inuidens ipſi mardocheo cecidit. Nō
poteris reſiſtere mardocheo ante quē cepiſti cadere: ſed
cades in cōſpectu ei⁹. Similiter de inuido ſaule ait da-
uid. Ueniat illi laque⁹ quē ignorat 7c. Cadāt in idipſo.
Septimo cadūt alij per auaritiā: qui ſcz totū cor habēt
Ps. 21. ad terrena. In cōſpectu ei⁹ cadent oēs: qui deſcendūt in
1. corin. 10 terra. Octauo cadūt alij per luxuriā. Neq3 fornicemini
ſicut quidā ex ipſis fornicati ſunt: 7 ceciderunt vna die
viginti tria milia. Et iſtis modis pmittit deus cadere
quādoq3 etiā electos ſuos vt eo2 caſus a nobis declinet
ſuperbiā: 7 ipſorū penitētia nos prouocet ad penitētiā.
Grego. 12. vñ Greg. d. Uideam⁹ dauid ille quātū mōs alt⁹ fuerit:
mor. c. 12. q tāta dei myſteria ,pphetico ſpiritu voluit cōtemplari.
2. Reg. 11. ſed aſpiciamus q̄ ſubito caſu defluxit: q2 dū in ſolario
ambulās/ alienā cōiugē cōcupiuit 7 abſtulit: eiuſq3 vi-
rū cū dāno ſui exercit⁹ interemit: repētino caſu mons ce
cidit/ cū mens illa myſterijs celeſtib⁹ aſſueta/ inopina
ta tētatiōe deuicta eſt 7c. Et hoc totū pmiſit de⁹ ne ſupbi
Grego. amus de v̄tutib⁹. Uñ ſubdit Greg. d. De ſtatu ſuo da-
uid cadēte/ nemo ſupbiat de petō ſuo: dauid ſurgēte/ ne
mo deſperet 7c. ¶ De iſto aūt caſu peti mortalis ſic intel
ligit textus: q2 quāuis multi pdeſtinati q̄nq3 cadāt p
petm̄ mortale/ vt dauid/ petr⁹ 7c. tñ nō colliduntur. ſ. ir-
recupabiliter: q2 dñs ſupponit manū ſuā. i. auxiliū ſuū
vt reſurgāt p penitētiā. ¶ Tertio ē caſus aduerſitatis tpa
lis. ſic martyres p xp̄i noīe ceciderūt a vita pñti. ps. Sa
cerdotes ei⁹ in gladio ceciderūt. Et tñ nō collidūtur: q2
oīa patienter ſuſtinēt. Et hoc eſt quod de quolibet iuſto
dicit. Cum ceciderit iuſtus non collidetur 7c.

591 **Iunior fui etem̄ ſenui. 7 non vi-
di iuſtum derelictum: nec ſemen
eius querens panem.**

¶ Hic pſr dō ex pdictis nos admonet/ vt iuſtos imite-
mur. Et hoc ppt multa q̄ iuſti hñt a deo. ſ. q2 iuſti pmo
a deo nutriunt. ſcdo q2 iuſti deū imitant: ibi. Tota die.
tertio q2 iuſti a deo iformāt: ibi. Declina a malo. q̄rto q2
iuſti a deo diligunt: ibi. Q2 dñs amat. q̄nto q2 iniuſti a
deo puniunt: ibi. Iniuſti punient. ſexto q2 iuſti a deo
bñficant: ibi. Iuſti aūt. ¶ Quātū ad pmū pmo oſtēdit
q iuſti a deo nutriunt. d. Iunior fui etem̄ ſenui 7c. Et h̄
Oppoſitio appaet q iſtū pſal. dō fecit i ſenectute. Et nō vidi iuſtū
bona. derelictū 7c. Sed ꝯ. dō fuit iuſt⁹ 7 tñ panē q̄ſiuit ab achi
1. Reg. 21. melech. vt p3. 1. Reg. 21. Helias dō fuit iuſtus: 7 tñ pa

nem q̄ſiuit a muliere vidua sareptana. 3. Regum. 17. 3. Reg. 17
Etiā ſeq̄ret q ſtatus religioſo2 q panē mēdicādo que- mēdica. c.
rūt nō eſſet licit⁹/ ſi nullus eſt iuſtus q panē q̄rit. Ad h̄
multipliciter reſpōdet. Pmo q loc⁹ ab auctoritate nō te
net negatiue. Scdo q hic dauid vtit cōi mō loquēdi: ſi-
cut qñ pauci ſūt i eccl̄ia/ dicim⁹. null⁹ eſt in eccl̄ia vel in
foro. ſ. qñ ſunt ibi pauci reſpectu ad alias vices: q2 illud
qḋ modicū eſt q̄ſi nihil cōputat. 2. phiſico2. Licet autē Phs.
iuſti aliqñ q̄rāt panē: hoc tñ raro cōtingit/ niſi in illis q
volūtarie ſtatū mēdicitatis aſſumūt. Qḋ etiā rari⁹ con
tingebat tpe veteris teſtamēti. qñ. ſ. abūdātia bono2 tpa
liū p opibus iuſticie pmittebant. vt p3 Deu. 8. et. Eſa. Deute. 8
1. Si audieritis me bona terre comedetis. Tertio dr q iu Eſa. 1.
ſti nō petunt panē. ſcz ad cōgregādum auare. ſicut dicit
phili. 2. Oēs q ſua ſunt: q̄runt non q ieſu xp̄i. Querūt Philip. 2.
autē ad vite ſuſtētationē. Quarto q iuſti nō querūt pa
nē vel alia tpalia vt finē intentū: ſicut faciūt mali q que
rūt ſeruire dō ppter bñficiū: 7 nō bñficiū ppter deū. Sic
eñ dicit. Querite pmū regnū dei 7c. et hec omia adijciē Matt. 6.
tur vobis. Dicat g. Nō vidi iuſtū derelictū. ſcz a deo fi-
naliter: nec ſemē ei⁹. i. imitatorē eius: querens panem.
ſcilicet temporalia pro ſuo fine.

**Tota die miſeretur 7 cōmodat: 592
7 ſemen illi⁹ in benedictiōe erit.**

¶ Hic pſr oſtēdit q iuſtus deū imitatur. Inter oīa eñ q
deo appropriātur/ ē alijs miſereri. Unde cātat eccleſia.
De⁹ cui ppriū eſt miſereri 7c. Et ſic ille q alteri miſeret Miſereri.
deū imitat. Sic eñ dicebat xp̄s. Eſtote miſericordes: ſi Luce. 6.
cut 7 pater 7c. Et nota q mia in duob⁹ cōſiſtit: primo in
affectu interiori. ꝯſequēter autē in effectu exteriori. Pri
mū tāgit. d. Tota die miſeretur. qḋ intelligit de actu in-
teriori vel habitu miſerēdi. ſed ſcḋz tāgit. d. Et cōmodat.
Et vide q miſereri alijs ē accōmodare: q2 q elemoſynā Elemoſi
dat/ deo fenerat: q2 nō ſolū tñ/ ſed centuplū recipit 7 vi nam.
tā meret eternā. ¶ Et nota q nullus meritorie alteri pōt Matt. 19.
miſereri/ niſi pmo miſereat ſibiipſi. vt ſcz in ſe iuſticiam
ſeruet. vñ Greg. d. Ille quippe bene agit q pia ſunt/ qui Grego. 19.
ſcit pri⁹ ſeruare q iuſta ſunt: vt collat⁹ in primis riuus mor. c. 19.
mie de iuſticie fonte ducat. Nā multi p rimis q̄ſi mie
opa impēdūt: ſed in iuſticie facta nō deſerūt. Qui ſi vera
citer primis miā facere ſtuderēt: ſibiipſis debuerāt pius
iuſte viuendo miſereri. vñ ſcriptū eſt. Miſerere aie tue Eccl. 30.
placens deo. Qui g miſereri vult primo/ a ſe trahat ne
ceſſe eſt originē miſerēdi. ſcriptū nāq3 ē. Diliges primū Matt. 22.
tuū/ ſicut teipm̄. Quō g alteri miſerādo pius eſt: q ad- Deute. 6.
huc iniuſte viuēdo fit impi⁹ ſibimetipſi: Uñ p quendā
ſapiētē dicit. Qui ſibi nequā/ cui erit bon⁹: Ad exhibē Eccl. 14.
dā qppe miam vt indigētib⁹ plene exteri⁹ valeat impē
di duo ſunt neceſſaria. ſcz hō q prebet 7 res q prebet. S3
longe incōparabilr melior eſt hō q̄3 res. Qui itaq3 indi
gēti primo exteriorē ſubſtātiā prebet/ ſ3 vitā ſuā a neq̄-
cia nō cuſtodit: hic rē ſuā deo tribuit: ſed teipm̄ petō. qḋ
min⁹ eſt obtulit auctori: 7 hoc qḋ mai⁹ ſeruauit iniqta
ti. Sed iuſtus nō ſic: q2 pmo miſeret. ſcilicet ſibiypſi per
actum interiorem: 7 poſtea cōmodat. id eſt dat proximo
per actum exteriorē. Talis autē elemoſyna ſic collata
eſt quoddā ſemē q ſeminatum eternā benedictiōem fru
ctificat. Qui parce ſeminat parce 7 metet 7c. vbi gloſa. 2. corin. 9.
Non parce ſeminat ille qui parū habēs parū largitur:
ſi anim⁹ ſit prōpt⁹ plus dare ſi plus haberet. Et nota q
non dicit q dat: ſed q ſeminat: q2 elemoſynā dare nō eſt
amittere ſed ſeminare. ſcilicet ad temp⁹ carere: vt plus
habeatur in futuro/ vbi plus penſatur animus q̄3 cen-
ſus. ideo qui ſeminat in benedictionibus de benedictio
nibus largā benedictionem metet. ſcilicet vitam eternā.
Et hoc eſt quod hic dicit pſal. Et ſemē illi⁹. ſcz elemo-
ſyna: in benedictione erit. id eſt in larga retributione.

593 ## Declina a malo et fac bonum: et
8 pe.diſ.1. q̄s aliq̄ñ. ## inhabita in ſeculum ſeculi.

¶Hic conſequenter oſtendit ꝙ iuſti a deo informātur.
Quia ſi q̄s quereret: quomō me interiꝰ debeo diſpōere
ſi opa pietatis exteriꝰ volo exercere? Informat te deꝰ
dicēs. Declina a malo ⁊c. Uide ſupra verſi.513. Qui
eñ ſic declinat a malo ⁊ facit bonū: hereditatē celeſtem
acquirit. Ideo ſubditur. Et inhabita in ſeculū ſeculi.i.
ꝑ hoc habitabis in eterna beatitudine. Uel ꝑ declinare
a malo intellige obſeruationē preceptorū negatiuorū:
ſed ꝑ facere bonū/obſeruationē affirmatiuoꝝ: in quoꝝ
Matt.19. obſeruatione cōſiſtit meritum eternum. Si vis ad vitā
ingredi ſerua mādata dei.

594 ## Quia dominus amat iudicium.
6.q.1.ſi oia ## et non derelinquet ſanctos ſuos:
in eternum conſeruabuntur.

¶Hic cōſequēter oſtēdit ꝙ boni a deo diligunt. Quid
Iudiciū. enim hic ꝑ iudicium/niſi iuſtos ſeipſos iudicātes intel
Greg.25. ligit? Qđ oſtendit Grego. ſup illo Iob.34. Non enim
moꝝ.c.6. eſt vltra in hoīs poteſtate: vt veniat ad deū in iudiciū.
1.Corin.11. dicēs. Qđ eſt iſtud iudiciū/niſi illud de ꝙ paulꝰ.d. Si
noſmetipſos iudicaremꝰ: nō vtiq; iudicaremur. Et de
Ps.98. quo dauid dicit. Honor regis iudiciū diligit. vt ſcʒ qui
iā deū honorat ex fide ſollicite iudicet quid ei dēbeat in
opatiōe. Unde rurſus ſcriptū eſt. Iudicare corā dño: ⁊
expecta eum. Corā dño quippe iudicat: qui corde dñm
cōſpicit: ⁊ actus ſuos ſub eiꝰ preſentia ſollicita diligētia
diſcernit: quē tāto quis ſecuriꝰ expectat: quāto cōdie
ſuſpectus vitā ſuā examinat ⁊c. Tale ḡ eſt iudicium qđ
diligit deꝰ: qđ iuſti de ſeipſis faciūt. ¶Uel hoc dicit ad
oſtēdēdū ꝙ deus iuſte ſctōs ſuos hic aduerſa pati ꝑmit
tit.d. Quia dñs amat iudiciū. quo ſcʒ ꝑmittit ſctōs affli
gi. Nā ⁊ ſi ſinit ſanctos pati/iuſte tñ iudicat. Et nō dere
linquet ſctōs ſuos: immo in aduerſitatibꝰ ipos aſſociat.
Ps.90. Cū ipſo ſum in tribulatiōe. ⁊ ideo ſi hic corpore affligū
tur vel moriuntur/ad eternā tñ hereditatē conſeruātur.
Ideo ſubdit. In eternū conſeruabunt. Et loquit hic de
iuſtis ſcđm eternā dei predeſtinationem.

595 ## Iniuſti punientur: ⁊ ſemen im-
piorum peribit.

¶Hic ꝯſequēter oſtendit ꝙ iniuſti a deo eternaliter pu
Punitio. niūtur: etiā ſi hic proſperētur. Cū eñ deꝰ ſit iuſtus/pec
catum impunitū dimittere nō poteſt. Sed tamē multi
credūt pctā ſua non punienda. et hoc ꝓpter longā impu
nitatē. q2 ſcʒ deus differt illos punire. Et tamē iſta cau
ſa illos magis ad oppoſitum mouere deberet. Dicit eñ
Iulius celſus libro primo. ꝙ conſueuerunt dij immor-
tales: quo grauius homines pro peccatis eorum vleiſci
volunt: his ſecūdiores interdum res ⁊ diuturniorē im
Grego 19. punitatem concedere. Et Greg. d. In arcum quāto lon
moꝝ.c.28 gior trahitur corda: tanto de eo exit diſtrictior ſagitta.
Sic ⁊ peccatorū punitio quāto longius differtur vt ve-
niat: tāto diſtrictior ſententia procedit. Hoc ergo ad me
moriā peccatorum reducit nūc pſalmiſta.d. Iniuſti pu
nientur: et ſemen impiorū peribit. Semina ſunt opera
Oſee.18. noſtra que debent eſſe in veritate ⁊ iuſticiā facta. Semi
nate vobis in veritate ⁊ iuſticia. Impij autem aliquan
do bona opera. ſcilicet de genere ſemināt: ſed quia carēt
honorem gratie: nō afferunt fructum. Uel etiā ſi quādo
faciunt opera bona in charitate. quia tamen non perſe-
uerant finaliter ideo pereunt. Et de tali ſemine dicitur.
Iob.18. Non erit ſemen eius in populo ſuo: quia deus talium
opera non acceptat ad populum beatorum. Uel per ſe-
men accipe verbum dei: quod in peccatoribus ſeminā-
tum non proficit. vt habetur Luce.8.

Iuſti autē hereditabūt terrā: ⁊ 596
inhabitabūt i ſeculū ſeculi ſuꝑ eā. 1.q.1.ſacer dos.

¶Hic conſequenter oſtendit ꝙ iuſti a deo beatificātur:
quia tales ſunt filij dei. Si aūt filij/etiā heredes. Beati Matt.5.
pauperes ſpiritu: quoniā ipſi poſſidebunt terrā. ſcilicet
viuentium. Credo videre bona domini in terra viuen- Ps.26.
tium. Et iſta hereditas finem non habet. ideo ſubdit.
Et inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper eam. Ubi no- Seculum
ta ꝙ quāuis ſeculum ſit ſpacium centum annorum pro
prie: tamen in ſcriptura ſacra quādocumq; duplicatur
vt dicatur ſeculum ſeculi: tunc ſignificat eternitatem ex
parte poſt: ⁊ non ex parte ante. Et ſi dicas ꝙ de deo dici
tur. Dominus regnabit in eternum ⁊ in ſeculum ſecu- Ps.9.
li. tamē deus eſt eternus/ita a parte ante/ſicut poſt. Di
co ꝙ quāuis deus eternus ſit ſimpliciter/⁊ ante ⁊ poſt:
non tamen ſic dicitur dominus rex vel creator: quia iſta
nomina ex tempore conueniunt. ¶Quia ſuperius cō-
mendantur iuſti: quia a deo nutriuntur ſine indigen-
tia. Ideo quero vtrum beatitudo hominis conſiſtat in
aliquo bono corporali.1.ſecunde.q.2.articulo.5. 1.2.q.2. ar ticulo.5.

Os iuſti meditabitur ſapientiā: 597
⁊ lingua eius loquetur iudiciū.

¶Poſtq̄ poſuit differentiam inter bonos ⁊ malos quā
tum ad opera vite actiue: nunc conſequenter ponit dif
ferentiam quo ad opera vite contemplatiue. Et diuidi-
tur in partes duas. Quia primo oſtendit in quo occu
patur contemplatio bonorum. ſecundo in quo contem
platio malorum: ibi. Cōſiderat peccator. Prima in du
as. Quia primo oſtēdit ꝙ iuſtus legē dñi habet in ore.
ſecundo ꝙ ipſam in corde: ibi. Lex dei eius ⁊c. ¶Quā meditatio
tum ad primum dicit. Os iuſti meditabitur ſapientiā. Os.
Sed quomō hoc poteſt intelligi: quia meditatio cū idē Queſtio.
ſit ſecundum grāmaticos ꝙ cogitatio. cogitatio autem
ſolum eſt cordis non oris. quomodo ergo os meditari
dicatur? Reſpondeo. primo ꝙ licet ſolum ad cor ſpectet
meditari: quia tamen ex abundantia cordis os loqui-
tur. Matth.12. Iccirco os dicitur meditari: quia quod Matt.12.
os loquitur: ex meditatione cordis procedit. ¶Uel ali
ter dicendum ꝙ os eſt duplex. ſcilicet os cordis ⁊ os cor
poris. Quia ſicut ea que extrinſece loquimur: prius in
corde dicimus. ſic ⁊ cor ſuum os habet: ſicut ⁊ corpus ſi
militer ⁊ labia. Sic enim dicitur pſal.11. Labia doloſa Ps.11.
in corde ⁊ corde loquuti ſunt. vt dicit Gregoriꝰ.20.mo Greg.20.
raliū cap̄.2. Os ergo iuſti meditatur ſapientiam: quan moꝝ.c.2.
do ſapientiam meditatur in corde: quā poſtea ore expri
mit corporis. Sic enim conformiter dicit Prouerb.8. ꝓuer.8.
Ueritatem meditabitur guttur meum ⁊c. Qui autem
ſapientiam ſic prius meditatur ore cordis: tunc conſe-
quenter congrue loqui poteſt exterius. Et hoc eſt quod
ſubditur. Et lingua eius loquitur iudicium. Prius eñ
ſapientiā in ſe debet quilibet habere priuſq̄ alios poſ-
ſit docere. Si enim cor tacuerit: quomodo lingua recte
loquetur? quia vt dicit Gregorius.11.moralium cap̄.9. Greg.11.
Cum quis non agit bona que loquitur: etiā ſermo ſub- moꝝ.c.9.
trahitur/ne loqui audeat quod non operatur: ſicut
per prophetā dicitur. peccatori autē dixit deus. Qua Ps.49.
re tu enarras iuſticias meas ⁊c. Quid eſt ergo loqui iu
dicium/niſi primo ſeipſum iudicare: deinde alios. priꝰ
ſeipſum docere: ⁊ poſtea alios ⁊c.

Lex dei eiꝰ in corde ipſius: ⁊ non 598
ſupplantabuntur greſſus eius.

¶ Hic ꝯſr oſtēdit ꝙ iuſtus bona q̄ ore loquitur: illa prius
Grego. 8. corde meditat᷑. vnde Grego. ait. Qui in dictis ſuis re-
mor. c. 2. probari metuit: ipſe prius debꝫ examinare qd dicit. quate
nus inter cor ⁊ linguā quidā diſcretus equuſq; arbiter
ſedeat ſubtiliter pēſans ſi recta verba cor offerat: q̄ vtili
ter ſuſcipiēs ad auditorū iudiciū lingua ꝑducat. Sic ĝ
pſal. oſtēdens ꝙ iuſtus quilibet hoc facit poſtq̄ dixit ꝙ
Loqui. iuſtus loquitur ſapientiā: nūc oſtēdit ꝙ illā prius corde me
Lex. ditatur. d. Lex dei ei⁹ in corde ipſi⁹. Et nota ꝙ aliud eſt
eſſe in lege, aliud ſupra legē, aliud ſub lege. vt dictū fuit
ſuperi⁹. ps. 1. et aliud eſt in ſe legē habere. Ille em̄ in ſe
habet legē: q non ſolū opatur debite q̄ ſunt legis, vt bo-
ni ſimplices q̄ legis ſunt ignari: ſed etiā habitū ⁊ ſapiē-
tie intus habet in corde. ſicut boni doctores ⁊ predicato
res qui faciūt q̄ ſunt legis ⁊ alios hec facere docēt. de q̄
Eccl. 45. rum q̄libet dr̄. Dedit illi cor ad precepta: ⁊ legē vite ⁊ di
ſcipline. Et qꝛ talis ſcit ſeipſum ⁊ alios docere. ideo nō
Supplan ſupplātabūtur greſſus ei⁹. Plāto. tas. ſecūdū grāmati-
tare. cos: aliquādo idē eſt qd decipere: ⁊ cōponitur cū ſub. ⁊
dicit᷑ ſupplāto. tas. qd eſt decipere ⁊ ꝓpe ꝑ plātā: qd fit cū
aliq̄d latēter inter plātas alteri⁹ ponit᷑ vt cadat. Quid
em̄ ſunt plāte noſtre, niſi affectiōes nr̄e: quib⁹ totū cor-
pus nr̄m portatur interi⁹: inter quas plātas ad decipiē
dum aliq̄d ponitur: quādo inter affectiones nr̄as aliq̄d
malum ſub ſpecie boni latenter inſeritur. Sicut aliquā
dō diabolus pretendit: ꝙ ſi tu ieiunas, eris homicida
tuipſius ⁊ ſimilia. Et hoc ꝓprie dicitur ſupplantare.
Vir ĝ iuſtus q in corde ſuo legē hꝫ dn̄i, non ſupplātat᷑:
qꝛ aſtutias diaboli ſcit cognoſcere. Dicat ĝ. Nō ſupplā
tabunt᷑ greſſus eius. i. plāte pedū vel affectiōes mētis: ſꝫ
puer. 13. magis ſupplātās ſupplātat᷑. vn̄ Prouer. 13. Iuſticia cu
ſtodit innocētis viā: impietas vero peccatorē ſupplātat.

599 Conſiderat peccator iuſtū: ⁊ que
rit mortificare eum.

¶ Nūc cōſequēter oſtēdit in quo cōſiſtat malorū cōtem
platio. Et p̄mo oſtēdit malorum iniquitatē. ſecundo iu
ſtorum ſecuritatē: ibi. Dn̄s autem. ¶ Quātū ad primū
ꝯſideratio ait. Cōſiderat peccator iuſtū. Ubi nota ꝙ alia eſt conſi
deratio bonorū, ⁊ alia pctōrū. Bonus em̄ quilibet tria
debet conſiderare. ſcꝫ ꝓpriā vilitatem, ne ꝑdat gratiā.
Supernā equitatē, vt vitet maculā. Diuinā pietatem,
ne deſperet veniā. ¶ Primo ĝ cōſidera ꝓpriā vilitatē
⁊c. quia hec conſideratio cōſeruat te in grā ⁊ humilita
te. quia ſi te bene conſideraueris reperies te miſerijs ple
Joſue. 2. nū: ⁊ humilis eris. vn̄ Joſue. 2. Cōſiderate terrā vrbēq;
hiericho. Per terrā intellige corp⁹ ꝓpriū de terra forma
tū. ſed ꝑ hiericho qd luna interꝑtat᷑: accipe ſtat⁹ tui in-
ſtabilitatē. quorū cōſideratio te ducit ad humilitatem.
Grego. 23. vn̄ Grego. ſup illo verbo Job. 33. Ecce aperui os meum
mor. c. 14. ⁊c. d. Nos em̄ qꝛ infirmi hoīes ſum⁹ p̄mū cōſiderare de
bemus qd ſum⁹, vt ex ꝓpa infirmitate pēſemus q̄liter
infirmis fratrib⁹ cōſulam⁹. Cōſiderem⁹ igit᷑ qꝛ aut ta-
les ſum⁹ q̄les nōnullos corrigimus: aut tales aliq̄n fui
mus: ⁊ ſi diuina grā operāte iā nō ſum⁹: vt tāto tēperan
ti⁹ corde humili corrigam⁹: quāto noſmetipſos veri⁹ in
his q̄s emēdamus agnoſcim⁹. Si autē tales nec fuim⁹
nec ſumus, q̄les adhuc illi ſunt q̄s emēdare conamur:
ne cor nr̄m forte ſupbiat ⁊ de ipſa innocētia peius ruat:
quorū mala corrigimus, alia ipſorū bona cōſiderem⁹.
Que ſi omnino nulla ſunt: ad occulta dei iudicia recurra-
mus: qꝛ ſicut nos nullis nr̄is meritis hoc ipſum bonum
qd habem⁹ accepim⁹: ita illos quoq; poteſt grā ſupne
virtutis infundere: vt excitati poſterius etiam ipſa poſ
ſint q̄ nos accepimus ꝓuenire. Quis em̄ credidiſſet ꝙ ꝑ
apl̄atus meritū ſaulus lapidatū Stephanū preceſſur⁹
erat: q in morte ei⁹ lapidātiū veſtimēta ſeruabat: his ĝ

cōſiderationib⁹ corꝑmū humiliari debet: ⁊ tūc demū deli
quētiū iniq̄tas increpari. Ideo cuilibet nr̄m dr̄. Cōſide 1. Reg. 25.
ra ⁊ cogita qd facias. ¶ Cōſideret ĝ q̄lꝫ q̄tuor circa ſta
tū ſuū. vt ſcꝫ ꝯſideret: vbi fuit: vbi erit: vbi eſt: vbi nō eſt.
Ex ꝯſideratione em̄ iſtoꝝ: ois vitat᷑ preſumptio. Qua
tuor ſunt em̄ q̄litates q̄bus aīa in cōſideratiōe vehemē
ter affligit᷑. Cū em̄ malorū ſuorum reminiſcit᷑ cōſiderās
vbi fuit. Aut iudiciorū dei ſententiā metuens: ⁊ ſecū que
rēs cōſiderare, vbi erit. Aut cū mala vite p̄ſētis attēdēs
ſolerter merēs cōſiderat, vbi eſt. Aut cū bona celeſtis pa
trie: q̄ qꝛ nōdum adipiſcitur lugēs cōſpicit, vbi nō eſt.
Ex iſtorū cōſideratiōe nimirū humiliat᷑. et ad oim iſto-
rū ꝯſiderationē nobis dr̄. Cōſiderate locū vbi ſit pes ei⁹: 1. Reg. 23.
cōſiderate ⁊ videte oīa latibula in q̄bus abſcōdit᷑. q. d.
Cōſiderate ſtatū in q̄ eſtis ⁊ latibula q̄bus aſcōdimini.
¶ Scdo circa teipm̄ conſidera diuinā iuſticiā: vt inde
vites pcti maculā. Cōſideratis em̄ diuina iuſticia: que
pctā īpunita nō dimittit: q̄s peccare audebit? certe nul-
lus. vt oſtēdit Greg. ideo dr̄. ps. 90. Uerūtn̄ oculis tuis Grego. 12.
cōſiderabis, ⁊ retributionē pctōꝝ videbis. ¶ Tertio cō mor. c. 16.
ſidera diuinā pietatem ⁊c. Qui em̄ ſolū diuinā iuſticiā
cōſideraret ſtatim in deſperationē laberet᷑. Et ideo ante
pctm̄ ꝯſidera diuinā iuſticiā ne pecces: ſed poſt pctm̄ cō
ſidera diuinā miam̄, ne deſperes. vt docet Greg. Ut ſic Grego. 13.
merito dicas illud pſal. 118. In mandatis tuis exerce- mor. c. 15.
bor: ⁊ ꝯſiderabo vias tuas. ſcꝫ miſericordie. Hec ergo eſt ps. 118.
cōſideratio bonorū. Alia eſt cōſideratio malorum qui
pctā conſiderāt: non vt euadāt ſed magis vt faciant. Et
talium cōſideratio eſt multiplex. Primo cōſideratio te-
meritatis ⁊ ſupbie: qua ſcꝫ quis aliena pctā cōſiderat ⁊
nō ſua. de qua dicit᷑. Quid autē vides feſtucā in oculo Matt. 7.
fratris tui: trabem autē q̄ eſt in oculo tuo nō cōſideras?
Et tamē quilibet poti⁹ ſuos defectus q̄ alienos conſide
rare deberet. vnde Gal. 6. Fratres ſi p̄occupat⁹ fuerit Gala. 6.
hō in aliq̄ delicto: vos q ſpirituales eſtis inſtruite hu-
iuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderās teipſum ⁊c.
Secūda eſt cōſideratio cupiditatis ⁊ auaritie. Et hāc a
nobis dn̄s remouet. d. Cōſiderate coruos qꝛ nō ſemināt Luce. 12.
neq; metūt: quibus nō eſt cellariū neq; horreum ⁊ dn̄s
paſcit illos, quāto magis vos. Tertia eſt ꝯſideratio am
bitiōis ⁊ vane glorie: quā dn̄s ꝓhibet. d. Conſiderate li Matt. 6.
lia agri: q̄m nō laborāt neq; nent. Dico aūt vobis ꝙ neq;
ſalomon in omni gloria ſua coopertus eſt: ſicut vnum ex
iſtis. Quarta eſt conſideratio torpoſitatis ⁊ acidie. Et
hāc ſuo exēplo remouet illa mulier fortis. de qua dicit᷑.
ꝙ conſiderauit ſemitas domus ſue ⁊ panem ocioſa non Puer. 31.
comedit. Quinta eſt cōſideratio voluptatis ⁊ luxurie.
et hec multos decipit. Cōſiderabāt faciē ei⁹ ⁊ erat in ocu Iudith. 19.
lis eoꝝ ſtupor: q̄m mirabātur pulchritudinē ei⁹ nimis.
Sexta eſt cōſideratio crudelitatis ⁊ iracundie. qū quis
ꝓximum cōſiderat ad ſibi nocēdū: ⁊ ipſum ꝑdendū. Et
de hac dicit p̄ſens text⁹. Cōſiderat pctōr iuſtum ⁊ q̄rit
mortificare eum. Cōſiderat ⁊ inſidiat᷑: qꝛ iuſtus grauis
eſt peccatori ad videndū: qꝛ vita illi⁹ diſſimilis eſt aliis.

Dominus autem non derelinq̄t 600
eum in manib⁹ ſuis: nec damna-
bit eum cum iudicabitur illi.

¶ Hic ponit conſequenter iuſtorum ſecuritatem quia Derelīq̄re
a deo defenduntur: quia ⁊ ſi peccatores contra iuſtum
ſeuiant: tamen a domino liberātur: quandoq; quo ad
corpus, ſemper autem quo ad animam. Nonne cogita
uerunt peccatores interficere Danielem: quem miſerūt
in lacū leonum? Et dominus liberauit eum. Nonne il
li duo iniqui preſbyteri interficere ſuſannam? Et domi
nus liberauit eam. Daniel. 13. Nonne ſaul interficere
dauid per manus philiſtinorū? Et dn̄s liberauit eum. Dan. 13.
1. Reg. 18.

Et hoc eſt quod dicit. Dñs autem nõ derelinquet eum
ps.9. in manib⁹ ſuis. Et hoc eſt qđ dr. ps. 9. Nõ derelinqs que
rentes te dñe. Et ſi quãdoqʒ occulto iudicio derelinquat
corpus iuſti in manib⁹ peccatoꝝ: tñ animã ſaluat vt ei
nõ ↄſentiat. Unde ait glo. Dñs nõ derelinquit iuſtũ in
manibus pctõrs/ ſcđm animã. vt ſcʒ eius cõſentiat. Ut
enim ait Job. Terra data eſt in manus impij. i. deſt ca-
ro: in qua ſeuire põt: ſed animã inuictam educit deus:
ps.36. ne cedat ei. ideo dicit pſal. 36. Nõ derelinquet ſanctos
ſuos: in eternũ cõſeruabuntur. qđ intelligitur ſcđm ani
mam. vnde ſequit. Nec dãnabit eum/ cũ iudicabit illi.
i. deſt ad petitionẽ pctõris deus nõ damnabit iuſtũ: ſed
liberabit. Sicut ioſeph ad petitionẽ vxoris inique pha
raonis iudicatũ carceri deus nõ damnauit: ſed miracu
Gen.39. loſe liberauit ⁊ exaltauit. Gen. 39. Unde ad litteraʒ de
Sap.10. ipſo ioſeph dicit. Juſtum venditum nõ dereliquit: ſed
a peccatoribus liberabit illum.

601 Expecta dñm ⁊ cuſtodi viã ei⁹. ⁊
exaltabit te. vt hereditate capias
terrã: cũ perierint pctõres videbis

¶ Poſtq̃ pſalmiſta oſtẽdit ſuperius multipliciter ini-
quorum proſperitatẽ eſſe cõtemnendam ⁊ iuſtorũ appe
tendam. nũc cõſequẽter ex illis infert ſuã generalem ad
monitionem conſeruandam. Et tria facit. ſcđm q̃ de tri
bus nos admonet. ſ. pmo ad penitẽtiam. ſecũdo ad in-
nocentiam: ibi. Cuſtodi innocẽtiam. tertio ad confiden
tiam: ibi. Salus autẽ iuſtorũ. Primo ergo nos mouet
ad penitentiam: ⁊ hoc dicit. primo ratiõe boni cõſequẽ
di. ſecũdo rõne mali euitãdi: ibi. Uidi impiũ. ¶ Quã
expectare tum ergo ad primum dicit. Expecta dñm ⁊c. Ubi nota q̃
expecto. tas. taui. ſecũdũ grãmaticos tria habet ſignifi-
cata. ſcilicet demorari/ cõſpicere/ ⁊ ſuſtinere. Unde ver
ſus. Expectat venturus/ expectat patiẽs/ expectat qui
videtur. hic autẽ ſtat pro patienter ſufferre. q. d. ps. Et ſi
mali hic proſperant/ tu autẽ affligeris. Expecta. i. ſuſti
ne dñm patiẽter/ ne turberis. ſed cuſtodi viã eius. i. pre
cepta eius. Et qđ hinc ſequetur? ſ. exaltabit te. i. in cele-
ſti patria te collocabit: quã nullus inhabitare põt/ niſi
exaltatus a deo. Ut hereditate capias terrã. ſcʒ viuẽtiũ.
Et hoc fide credere debes. Et ſi hoc modo clare nõ vides
hoc clare ſcies poſtea. ſcʒ poſt iudiciũ ⁊ damnationem
pctõrũ: qꝛ qđ modo fide credis tunc per experientiã per-
cipies. Et hoc eſt qđ dicit. Cuʒ perierint pctõres videbis.
ſ. qđ modo credis de premijs bonoꝝ ⁊ de ſupplicijs malo
rũ. Tũc eñ letabit iuſtus/ cũ viderit vindictã ⁊c.

602 Uidi impiũ ſuperexaltatũ: et ele
ſ pe. du. 3. q̃q̃. uatum ſicut cedros libani.

¶ Hic inducit ad patientiam ex mali vitatiõe: ne ſcʒ ef
ficiamur impij p impatientiã. qꝛ gloria impij eſt nulla ⁊
pꝑpetua pena. dicit ergo. Uidi impiuʒ ſuperexaltatũ ⁊ eleua
pſperitas tum. ſcʒ proſperitate preſentis vite honoribus ⁊ dignita
te. Et eoꝝ exaltationem exp̃mit. d. Sicut cedros libani.
Eſt enim: vt ait glo. libanus mons in quo creſcunt al-
tiſſime cedri: q̃ a vento deijciuntur. Et interpretatur li
banus candidatus: ⁊ ſignificat candorem huius ſeculi
qui cito euaneſcit. Unde ſubditur.

603 Et tranſiui ⁊ ecce nõ erat: et que
ſiui eũ ⁊ non eſt inuẽtus loc⁹ ei⁹.

Dauitio ¶ Qđ dicit ad ſignificãdũ breuitatẽ glorie mundi. de q̃
ſupra verſu. 575. et verſu. 586. Ubi modo eſt gloria Ale
xãdri: vbi principat⁹ Neronis? vbi crudelitas daciani?
Certe trãſiui ⁊ ecce non erat ⁊c. qꝛ cũ interierit: nõ ſumet
omnia: neqʒ deſcendet cum eo gloria eius. pſal. 48.

Cuſtodi innocẽtiã. et vide eq̃tatẽ: 604
qm̃ ſunt reliq̃e homini pacifico.

¶ Hic cõſequẽter ex dictis nos mouet ad innocentiam.
Ubi nota q̃ ſecũdum aliud eſt innocens: aliud iuſtus.
Jccirco hec duo hic diſtincte ponit. d. Cuſtodi innocen Eq̃tas pl⁹
tiam ⁊ vide equitatem. Quoniã equitas maiorem pfe dicit q̃ in
ctionem dicit q̃ innocentia. Innocens enim cõponitur nocentia.
ex in qđ negat: ⁊ noceo. ces. Et ſic innocens eſt ille qui al
teri nocere nõ intendit q̃uis nõdum opa iuſticie pficiat.
vnde Grego. ſup illo verbo Job. 17. Stupebunt iuſti ſu Grego. 13.
per hoc ⁊ innocens ⁊c. ait. Hoc loco innocẽs necdum p mor. c. 18.
fectus iuſtus accipitur: qui bona adhuc inchoans ⁊ ſi
nocere alijs nõ nouit/ pfecta tamẽ adhuc ipſe non agit
⁊c. Et ſic innocentis erit declinare a malo: ſed eq̃tas fa-
cere bonũ. Primo ergo primã ptem ſuadet. d. Cuſtodi in
nocentiã. i. nulli noceas. Et merito: qꝛ nocere alteri eſt
vitium cõtra naturã. Dicit enim Seneca. Natura no- Seneca
bis indidit amoreʒ mutuũ ⁊ ſociales fecit: ⁊ ex illius cõ epla. 7.
ſtitutione miſerabili⁹ eſt nocere q̃ ledi. Et ideo qui pro
ximo nocet: cõtra inſtitutionẽ humane nature facit. Et
ideo qui ad hoc ſtudent: a cõſortio hominũ ſunt preſcin
dẽdi. Dicit Albertus. q̃ in omni arbore agri cõſiti: opor Albertus
tet amputare quecũqʒ in ramis ⁊ virgis aruerũt: ⁊ ra- 7. ð vege-
tionem aſſignat: qꝛ vicina ſibi arboris membra corrum tabilib⁹.
punt. Sic in ppoſito. Ager eſt mũdus iſte. Arbor in eo
cõſita eſt natura humana. Uideo hoĩes ſicut arbores. Mar. 8.
Jn ſingulis ergo arborib⁹ eſt inuenire ramos aridos. i. Arbor.
humor gr̃e ⁊ vita ſpirituali carentes: qui membra vici Malus.
na corpori ſtudẽt ⁊ alijs nocere in temporalibus vel ſpi
ritualibus: tales ergo a cõſortio hominũ debent preſcin
di. Joan. 15. Mittetur foras ſicut palmes ⁊ areſcet. Jn-
nocẽtes autẽ cõſeruari debẽt. qꝛ p gratiã chriſto adherẽt.
Jnnocẽtes ⁊ recti adheſerũt mihi ⁊c. Et vide equitateʒ.
Eq̃tas autẽ ſtat in recta opatiõe. ſicut ⁊ innocẽtia in re ps. 24.
cta volũtate. Et ideo innocẽtia cuſtoditur in mente: ſed
eq̃tas videt in ope. Per iſta eñ duo ſeruat pax interior Pax.
ſcʒ p innocẽtiã. ⁊ pax exterior p equitatẽ. Jdeo talẽ paci
ficũ vocat. d. Qm̃ ſũt reliquie homini pacifico. Reliq̃e Reliquie
eñ dicunt a relinquo. is. ⁊ ſic reliq̃e ẽ illud qđ remanet
poſt. Juſtus ḡ habet reliqas: qꝛ bona opa q̃ egit viuẽs:
remanent etiã poſt mortẽ ſuã p meritum. Cõtrariũ autẽ
eſt de iniuſtis: qꝛ ipſis mortuis moritur etiã omne bonũ
ipſorum: quia ipſorum proſperitas ⁊ opera ſi que bona
videbantur habere. Unde ſubditur.

Jniuſti autẽ diſperibũt: ſimul re 605
liquie impiorum interibunt.

¶ Ubi notat glo. q̃ ly ſimul põt copłari cũ pma pte ⁊ cũ
ſcđa. Cũ pma vt dicat. Jniuſti diſpibũt ſimul. qꝛ oẽs in
vnũ faſcẽ ligati tradent ignib⁹. Colligite primũ ʒiʒania Matt. 13.
⁊ alligate ea in faſciculos ad cõburẽdũ. Uel põt cõponi
cũ ſcđa pte vt dicat. Jniuſti interibũt. ⁊ hic ſit pũctus
⁊ ſequat. ſimul ⁊ reliq̃e impiorũ interibũt. Reliq̃e eñ im-
piorũ ſunt oĩa terrena: q̃ oĩa ſimul ipſo mortuo intere
unt q̃ ad illos. ideo de q̃libʒ impio dr. Diues cũ dormierit Job. 27.
nihil ſecũ auferet: aperiet oculos ſuos ⁊ nihil inueniet.

Salus autẽ iuſtoꝝ a dño eſt: ⁊ pte 606
ctor eorum in tpe tribulationis.

¶ Hic ↄñr mouet nos ad ↄfidẽtiã. ſ. in ſolo deo hñdã: qꝛ Salus eſt
ipſe ſolus ſalutẽ põt ↄferre eternã. Nõ eñ opa nr̃a ſalutẽ a ſolo deo
merentur: ſed dei gr̃a nobis tribuit illã. Rom. 6. Gr̃a dei Rom. 6.
vita eterna. qđ oſtẽdẽs Grego. ſup illo v̄bo Job. 28. Ne Greg. 18.
ſcit hõ preciũ ei⁹: ait. Eo loq̄ndi gñe vtit: q̃ qs in angu mor. c. 24.
ſtijs deprehẽſus cũ remediũ nõ inuenit fateri ſolet: qꝛ qđ
faciat neſcit. Hui⁹ ḡ ſapiẽtie preciũ neſcire ẽ: digni opis

meritum quo illã pcipiat nõ inuenire. Ad hoc nãq; pre
ciũ damus vt ei⁹ vice rem quã appetimus poſſidere de
beamus. Quid autẽ nos damus vt ſalutẽ pcipere me-
reamur? Gratia quippe redẽpti ſumus. Ipſa nãq; ſola
opa male viuendo dedimus: quibus ſi iuſta retributio
ſeruaret, nõ ſalus ſed ſupplicia redderẽtur. Unde meri
to pſalmiſta. d. Salus autẽ iuſtorũ a dño. In peccatis
eñ nati quid boni facere poſſum⁹ vt ſalutẽ mereamur,
Auicẽna. niſi dei ſuccurrat gr̃a? Dicit Auice. 4. can. q̃ reliquie q̃
remanent poſt criſim: attrahũt recidiuationẽ cito, niſi
Infirmitas. ſuccurrat. Et recidiuatio peior eſt q̃ radix: qm̃ mali-
recidiua- cia cõueniens eſt radici: ⁊ ſtatus poſt criſim eſt debilior.
tio.
Reliquie Sic ⁊ ſpiritualiter. nã prima nr̃a infirmitas eſt origi-
nale peccatũ: cui⁹ criſis ⁊ curatiõis terminus eſt baptiſ
mus. poſt criſim autẽ ⁊ curationem remanent reliquie
morbi. q̃ remanet carnis cõcupiſcẽtia ⁊ peccati fomes.
que cito inducunt ad recidiuationẽ, niſi per gratiam
dei ſuccurratur. que recidiuatio eſt periculoſior: quia
grauius eſt peccatũ mortale poſt baptiſmũ, quã ante fue
rit originale. Et ideo q̃ ſalus iuſtorũ a ſolo dño eſt: ⁊ nõ
Titum. 3. a nobis, dicit apoſtolus. Nõ ex opibus iuſticie que feci
mus nos: ſed ſcđm miſericordiã ſuã ſaluos nos fecit. Et
modũ quo nos ſaluat cõſequẽter oſtẽdit. d. Et protector
eorũ in tẽpore tribulatiõis. Per tribulationẽ accipe ten
tationẽ carnis mũdi vel diaboli: qua ad peccatũ trahi
mur. ſed tũc deus protegit iuſtos faciẽdo cum tẽtatione ꝓ
uẽtum: vt nulla tẽtatio dominet̃ in iuſtis. Uel p tribula
tionẽ accipe mortẽ. q̃ deus in morte iuſtos protegit a dia
Pſa. 90. boli poteſtate. d. Cum ipſo ſum in tribulatione: eripiã
eum ſcilicet a poteſtate diaboli ⁊ glorificabo eum.

607 **Et adiuuabit eos dñs ⁊ libera-
bit eos et eruet eos a pctõribus:
⁊ ſaluabit eos q̃ ſperauerũt i eo.**

¶ Ut ſit ſenſus. q̃ in morte dñs adiuuabit eos cõfirmã
do eos cõtra demones tẽtatiõis q̃ tũc multiplicant̃. Et
liberabit eos. ſcʒ a mũdi miſerijs quib⁹ in vita preſenti
premũtur. Et eruet eos a peccatorib⁹. q̃ vt dictũ eſt pec
catores poteſtatẽ habẽt in corporib⁹ ſanctorũ: ſed nõ in
aiabus. in morte autẽ liberãtur totaliter: q̃ poſt mortẽ
pctõres iuſtis nocere nõ poſſunt, nec quo ad aiam, nec
quo ad corpus. Et ſaluabit eos. ſcʒ dãdo eis eternã glo
riam, q̃ ſolum dat̃ poſt mortẽ. Et quare tot bona faciet
illis? cõcludit. Quia ſperauerũt in eo. ſcʒ debita ſpe, q̃
eſt expectatio future glorie, ꝓueniens ex dei gr̃a ⁊ meri
tis. Quia ſine meritis ſperare, non eſt ſpes, ſed preſum-
Queſtio. ptio. ¶ Circa predicta in toto pſal. in q̃ plures dicit̃ q̃
iniuſti diſperibũt: ſed iuſti ſemꝑ ꝑmanẽt felices. quero
vtrũ btitudo ſemel habita poſſit pdi. 1. ſcđe. q. 5. arti. 4.

609 **Domine ne i furore tuo
14.4. bol. arguas me: neq; in ira
tua corripias me.**

¶ Hic pſalmus eſt tertius inter pſal-
mos penitentiales. qui talem habet
Sabbatũ titulũ. Pſalmus dauid in rememoratiõe ſabbati. Ubi
notãdum. q̃ ſabbatum dicitur a ſabe qđ eſt ſeptem. Et
ſic poteſt oĩa que ſeptenario numero cõtinentur ſi-
gnificare: vel qđ ſeptimum numerũ complet, ſignificat
ergo quãdoq; totã ſeptimanã q̃ ſeptem cõtinet dies. vñ
Luce. 18. Ieiuno bis in ſabbato. quãdoq; ſeptimũ diem ſeptima
Ioan. 9. ne. Nõ eſt homo ille a deo, qui ſabbatũ nõ cuſtodit. vel
põt ſignificare peccatũ qđ ſeptẽnario numero continet̃.
Et ſic volunt quidã q̃ hic accipitur ſabbatum pro pec-
cato. vt ſit ſenſus q̃ dauid fecit iſtum pſalmũ in recor-
datione peccatorũ ſuorum. ¶ Uel alio modo. ſabbatũ
interpretatur requies: ⁊ ſignificat vitam beatã: in qua
ſola vera requies cõſiſtit: in qua eſt oĩs boni abundã-
tia. Inuenietis requiẽ aiabus veſtris. Recordatio aũt Matt. 11.
iſtius ſabbati nos ducit ad memoriã peccatorũ noſtro-
rum. q̃ dum ingẽti deſiderio illã requiem deſideram⁹:
oportet etiã conſiderare nõ ſolum que iuuãt ad illã obti
nendã vt illa procuremus ſed etiã que impediunt vt il
la fugiamus. Cũ ergo cõmiſſa peccata impediãt nos a
poſſeſſiõe ſabbati dñʒ deſideramus ad requiẽ ꝑuenire:
oportet etiã q̃ cõſequẽter recordemur peccatorũ nr̃orũ:
que ne nobis obſiſtãt per penitentiam deleamus. Ex q̃
bus patʒ titulus dicti pſal. dauid in rememoratione ſab
bati. i. glorie eterne. pro qua obtinẽda requirit̃ peccato
rum digna penitẽtia. Uel ſecundũ primã expoſitionẽ:
in rememoratiõe ſabbati. i. peccati. ¶ De materia autẽ
iſtius pſal. dicunt doctores: q̃ dauid fecit hunc pſalmũ
ad recordãdum ſua peccata notabilia ⁊ pro eis penitẽ-
dum corã dño. Licet enim fuiſſent ſibi dimiſſa quãtum
ad culpã: ⁊ ꝓpter ipſa ſubijſſet aliquam penã: timebat
tamẽ ne adhuc alia pena adderetur ſupra ſe ⁊ populum
ſuũ. Et dato q̃ fuiſſet certificatus de dimiſſione totius
culpe ⁊ pene: tamẽ vtile foret ſibi ad ſuã humiliationẽ
corã deo talia recordari. ¶ Eſt igit̃ aduertẽdũ q̃ dauid
legitur bis peccaſſe notabiliter: pmo in facto vrie cidxi. 2. Reg. 11.
Secũdo in numeratione populi. Intẽtio ergo ſua in to 2. Re. 24.
to pſalmo eſt: iſta duo peccata recordari coram deo. In
iſto ergo pſalmo ponã primo expoſitionẽ littere. ſecun-
do intẽtionem pſalmiſte. Quãtũ ad primũ iſte pſal. di-
uiditur in ptes duas. Quia pmo ponitur dictorũ pec-
catorũ recordatio. ſecũdo intẽta cõcluſio: ibi in fine. Ne
derelinquas me. Prima in duas: quia agit pmo de pec
cato numerationis populi. ſecũdo de pctõ contra vriam
commiſſo: ibi. Miſer factus ſum ⁊c. Dic vt. N. ¶ Quã
tum ad intellectum pſalmiſte: tota intẽtio pſalmiſte eſt
mouere nos ad penitẽtiam pro peccatis agendã. Un-
de loquitur in perſona penitentis, multas penas tole-
rãtis. Unde ſecũdum Magiſtrum in hoc pſal. videtur
ipſũ Iob, qui multa ⁊ grauia fuit paſſus preponere ty
ronibus in exemplũ. vt cruciatus ⁊ penas ipſi gratãter
amplectãtur. Minores quidem meritis. i. quã ipſi me
ruerunt: per quos ab eterna pena liberãtur. ¶ Iſte ergo
pſal. ſic intellectus diuiditur in quattuor partes. Quia
dauid pmo captat diuinam beniuolentiã. ſecundo enu
merat ſuã miſeriam: ibi. Putruerũt ⁊ corrupte ſunt. ter
tio oſtendit diuinã miſericordiã: ibi. Quoniã in te do-
mine ſperaui. quarto ex predictis cõcludit internam le
ticiam: ibi. Ne derelinquas me. ¶ Quãtum ad primũ
ſciẽdum q̃ infirmus volens captare medici adiutoriũ:
primo inuocat ſuam bonitatem: ⁊ cõſequenter ſuã ſibi
pandit infirmitatem: qua ipſum ad pietatem inducat.
Sic iſte facit in preſenti parte, que in quattuor ptes di-
uiditur. Quia hic penitens primo medici implorat pie
tatẽ. ſecundo ſui ſtatus oſtẽdit neceſſitatem: ibi. Quo
niam ſagitte. tertio ſue neceſſitatis oſtendit infirmitatẽ:
ibi. Nõ eſt ſanitas. quarto ſue infirmitatis oſtendit gra
uitatem: ibi. Quoniam iniquitates. ¶ Quantum er
go ad primum: primo medici implorat pietatem dicẽs.
Domine ne in furore tuo arguas me ⁊c. Dic vt in verſi-
culo. 54. ¶ Uis ergo irã iudicis dei ⁊ furorẽ euadere?
Legitur de pilato: q̃ cum propter mortem chriſti a Ti- veſtis xp̃i
berio ceſare romam fuiſſet vocatus: ne vindictam ſu- Pilatus.
biret tanti furoris (quia cõtra ipſum Tiberius furebat
vehementer) pilatus induit ſe tunicam chriſti inconſu-
tilem. In qua cũ preſentatus eſſet ceſari, ceſar ſibi aſſur
rexit: ⁊ ipſum multum honorauit nihil mali ſibi facere
volens aut dicere. Cum autẽ ſic honoratus receſſiſſet:
iterum imperator vehemẽter inflammatus iudicauit
ſe miſerũ q̃ ſuũ furorẽ nõ aperuiſſet in vltionẽ. reuoca

tuſq; eſt pilatus ad ceſarem. et eodē modo receptus eſt.
Nota. Tertio reuocatus pilatus/cū dicta tunica eſſet exut⁹: ꝛ
ſic preſentatus. accepit ſententiā capitalē: quā non reci
piſſet ſi xp̄i tunica fuiſſet indut⁹. Sic ſpūalr̄/ſi peccaſti
Pctōr. mortaliter tanꝗ̄ alter pilat⁹ xp̄m iniuſte iudicaſti: ꝛ cō
tra xp̄m ad clamorē falſum teſtimoniū ꝓtuliſti. Nō eñ
videtur aliud multitudo deſideriorū carnaliū tumul
tuās cōtra chriſtū/ꝗ̄ illa multitudo iudeorū clamātiū
Hebre.6. crucifige crucifige eū. Rurſum crucifigentes in ſemeti=
pſis filiū dei: quibus licet ad tēpus reſiſtatur/timēdo tñ
Luce.23. eorū importunitatē dū inceris tanꝗ̄ alter pilatus. In=
ualeſcebāt voces illorū: ꝛ pilatus adiudicauit fieri peti
tionem ipſorū. Et ideo ſi iudiciū ceſaris times ꝛ furorē
tunicā chriſti incōſutilē induaris: ꝛ te ipſa ſpoliari non
Charitas permittas. Eſt autē hec tunica virtus charitatis: que di
uiſionem nō patitur: qꝛ qui hāc habet virtutē oēs ha
bet. Si vero hac tunica exutus fueris iudici preſenta=
Math.22. tus: experieris furorē iudicis. qui dicet tibi. Amice quo=
modo huc intraſti/nō habēs veſtē nuptialem? Et ſequi
tur. ligatis manibus ꝛ pedib⁹ mitte eū ꝛc. Si autē hac
tunica fueris indutus/nō timebis furorem iudicis: qꝛ
Puer.29. nō apprehēdet te furor ei⁹. ¶ Uel tunica hec incōſutilis
Confeſſio eſt cōfeſſio peccatoꝝ. ps. Cōfeſſionē ꝛ decorem induiſti.
hāc autem ſcindūt qui cōfeſſionem peccatorū diuidūt.
integrā vero habet: q̄ oīa peccata cōfitetur debite. Qui
ergo ſic indutus iudici fuerit preſentatus non timebit.
Eſa.12. quinimmo magnum reportabit honorem. Confitebor
tibi domine quoniā iratus es mihi: conuerſus eſt furor
tuus ꝛ conſolatus es me.

610 Quoniam ſagitte tue infixe ſunt mihi: et cōfirmaſti ſuper me ma num tuam.

¶ Hic cōſequēter penitēs oſtendit neceſſitatē ſuā: vt fa=
cili⁹ miſericordiā impetret dei. Ubi primo notādū: ꝙ in
Sagitta. ſcriptura ſacra ſagittarū nomine multa intelligūtur. vt
Grego.7. oſtēdit Grego. d. Sagittarū noīe aliquādo predicatio=
moꝝ.c.2. num verba: aliquādo aīaduerſionū ſentētie deſignant.
Predicationis nāq; v̄ba ſagittis exprimunt: qꝛ in eo ꝙ
vitia feriunt male viuētiū corda trāſfigūt. De his ſagit
ps.44. tis veniēte redemptore dicit. Sagitte tue acute/popu=
Eſa.66. li ſub te cadent in corda inimicorū. et Eſa. d. Mittā ex
eis q̄ ſaluati fuerint tenētes ſagittas in Italiā ꝛ in Gre
ciam. Rurſum ſagittis aīaduerſiōis percuſſio deſignat.
4.Re.13. ſicut Ioas regi ꝓpheliſeum dicit. Iace ſagittā. quo iaciē
te/ait. Percuties ſyriā donec conſumes eā. ¶ De his ḡ
duobus gñib⁹ ſagittarū dei dicat penitens. Sagitte tue
ſcriptura. infixe ſunt mihi. Et primo de v̄bis ſacre ſcripture. qꝛ cor
penitētis penetrant. vt puta cū audit chriſtū. d. Niſi pe
Luce.3. nitentiā egeritis oēs ſimul peribitis. Et alibi. Penitē
Matt.3. tiam agite appropinquabit eñ regnū celorum. Tales
eñ ſagitte corda electorū penetrāt ꝛ ad penitētiam infic
ciūt: ſed obſtinata corda ꝛ dura reproborū penetrari nō
poſſunt. Ut autem penetrent multū ꝓficit humilitas: ꝛ
Greg.34. bona vita predicātium. vt oſtendit Grego. ſup illo ver=
moꝝ.c.5. bo Iob. Nō fugabit eū vir ſagittarius. d. Quid eñ per
Iob.4. ſagittas niſi v̄ba predicatorū accipimus: q̄ dū ex voce
bene viuētiū deſigūt: audiētiū corda trāſfigūt? De his
ps.63. ſagittis ait pſal'. Sagitte paruulorum facte ſunt plage
ipſorū. qꝛ ſcꝫ verba humiliū penetrāt aīos ſupboꝝ. Uir
itaq; ſagittari⁹ eſt/qui per rectē intētionis arcū audiē
tiū cordib⁹ verba recte exhortationis infigit. ſed reprobo
rū corda nō penetrāt: qꝛ quiſq; a diabolo apprehēditur
v̄ba ſancte predicationis iā audire contēnit. Sic ḡ pctōr
cū ad vocē ſcripture cōpungitur dicere pōt deo. Sagitte
tue infixe ſunt in me. ¶ Secundo h̄ idē dicat de ſagittis
aduerſitatū ꝛ penarū. Ubi ſciēdū ꝙ de⁹ habet pharetrā

habet ꝛ ſagittas. quādoq; eñ pharetraꝫ clauſam tenet.
ꝛ quādoq; aperit ꝛ ſagittas pennarū emittit. vt oſtēdit
Grego. ſuper illo verbo Iob.30. Pharetram ſuā appe= Greg.10.
ruit ꝛ afflixit me. d. Quid eñ ꝑ pharetram dei/niſi oc= moꝝ.c.19.
cultū cōſilium deſignat? Sagittā vero de pharetra dñs
eijcit: quādo de occulto cōſilio apertā ſententiā emittit.
Cum enim pctā dñs videt ꝛ tamen manum ad vindictā
nō cōmouet: q̄ſi clauſam pharetrā tenet. Sed feriēdo in
dicat quātū ei in nobis diſplicuit hoc qḋ diu vidēdo to
lerauit. Quid ḡ ſunt ſagitte dñi nobis ifixe/niſi aduer Aduerſi=
ſitates ꝛ pene ꝓ peccatis nobis imiſſe? Penitēs ḡ cōſide tas.
rās quot aduerſa pro pctīs hic patimur/ dicat. Qm̄ ſa
gitte tue infixe ſunt in me. Ac ſi apte dicat. Ego in exilij
dānatione hic poſitus ꝓ pctīs aduerſitatib⁹ vndiq; pre
mor. He autem ſagitte electis immittūtur ad correctio
nem/nō ad cōſumptionē. Et hoc eſt qḋ dicit Iob.6. Sa Iob.6.
gitte dñi in me ſunt: quarū indignatio ebibit ſpiritum
meū. Qḋ ad ꝓpoſitū exponēs Greg. d. Quid eſt eñ ſpi Greg.7.
ritus hoīs niſi ſpūs elationis? Sagitte autē dñi ſpm̄ ho moꝝ.ca.2.
minis ebibūt/cū ſupne aīaduerſiōis ſentētie afflictā mē et.3.
tem ab elatione cōpeſcunt. Sagitte dñi ſpiritū hoīs ebi
būt: qꝛ intētum exteriorib⁹ introrſum trahūt. Sagitta
rū ḡ indignatio iuſti ſpiritū ebibit: qꝛ ſupne ſentētie ele
ctos q̄s in peccatis inueniunt dū vulnerāt immutāt: vt
duritiā ſuā trāſfixa mens deſerat: atq; ex ſalutifero vul=
nere ſanguinis cōfeſſio currat. Penſant namq; vnde la
pſi ſunt: a quāta beatitudine ad corruptiōis ſue tormē
ta ceciderūt. Iſte ergo ſagitte aduerſitatū ſunt nō morti
fere ſed ſanatiue. qꝛ eſtum vitioꝝ refrigerāt ꝛ vmbrā no
bis faciūt. Narrat Ualeri⁹: ꝙ q̄dā ſpartan⁹ cuidā nobi Ualerius
li reſpondit. Nā dum iret ad bellādum contra pſas: qui libro.3.
dā quaſi inſultādo ſibi dixit. Sagittas perſarum ſolem
obſcurare ſolere. quaſi dicat. Tanta eſt perſarum multi
tudo: ꝙ ſuis ſagittis ſolem quaſi obſcurāt. Ille autēꝫ ex
hoc magis confortatus/reſpondit. Bene inquit narras:
quia in vmbra preliabimur. Sic ſpiritualiter eſt de ſa=
gittis penarum mūdi ꝛ aduerſitatuꝫ: multe ſunt enim
in tātum ꝙ ſolem huius mundi. ideſt claritatem ꝛ glo=
riam omnem mundanam obſcurant. Sed hoc bonum
afferunt: quia nobis pugnantibus: ſcilicet cum mundo
carne ꝛ diabolo faciunt vmbram: quia ab inordinato
feruore concupiſcentie nos defendūt. Per has enim ad
uerſitatum ſagittas homo ſeipſum recognoſcit: ſuper=
bia deponitur: ꝛ carnis fugatur libido. Penitens ergo
has ſagittas non timet: ſed magis ſub vmbra illarum
fortius pugnat. pſal'.90. Scuto circundabit te veritas ps.90.
eius: non timebis a timore nocturno. A ſagitta volan=
te ꝛc. Quia quanto quis hic magis corporaliter affligi
tur: tanto amplius dei miſericordiam conſequitur fa=
cilius. Et hoc eſt qḋ ſubdit. Cōfirmaſti ſup me manuū
tuam. Quid eñ hic per manuꝫ domini/niſi eius mi
ſericordia: qua nos de egypto peccatorum per penas ꝛ
aduerſitates liberat/intelligitur? Exod.13. In manu Exo.13.
forti educam vos de egypto. Et hoc eſt quod modo pe=
nitens dicit. Confirmaſti ſuper me manuū tuam. ideſt
immittendo in me ſagittas tuas. ideſt aduerſitates con
firmaſti ſuper me manuum tuam. ſcilicet tuam miſeri=
cordiam.

Non eſt ſanitas in carne mea a facie ire tue: nō eſt pax oſſib⁹ me is a facie peccatorum meorum. 611 15.q.1.ſꝫ pſcētia.

¶ Hic cōſequēter penitens vt facilius miſericordiā im= Sanitas.
petret ſuā oſtendit infirmitatē. Ubi nota: ꝙ nulla infir ifirmitas.
mitas in hoīe fuiſſet/niſi preceſſiſſet peccatū: qꝛ cū infir
mitas ſit quedā pena: ꝛ oīa pena ſi iuſta eſt/pctī eſt pe
na. ideo oīs pena vel ifirmitas pctm̄ ſupponit propriū/

vel ſaltē primorum parentū: pro quo natura humana
tantum eſt infirma q etiam ſanitas eius/ſibi infirmi=
Grego.8. tas quedā eſſe dicatur. qđ clare deducit Greg.d. Ut eñ
mor.c.22. taceam⁹ hoc qđ hic homo dolores tolerat/qđ febrib⁹ an
helat: ſua quadā egritudine cōſtringit/hec ipa nr̄a cor
poris q̄ ſanitas vocat egritudo eſt. Nam ocio tabeſcit.
ope deficit. inedia deficiens cibo reficit vt ſubſiſtat. refe
ctiōe labeſcēs/abſtinētia releuat vt vigeat. Aqua pfun
dit/ne areſcat. lidxcis tergitur/ne ipa nimia pfuſione li
queſcat. labore vegetat/ne quiete torpeat/quiete refo=
uetur/ne laboris exercitatione ſuccūbat. Fatigata vi=
gilijs/ſomno reparatur. oppreſſa ſomno/vigilijs exci
tatur: ne ſua peius quiete laſſetur. Ueſtib⁹ tegit: ne fri=
gore aduerſitate penetret: queſito calore deficiēs: au=
rarū flatu refouet. Cūq3 inde moleſtias inuenit: vn̄ vi=
tare moleſtias queſiuit/male ſauciata (vt ita dixeri) de
ipo ſuo medicamine langueſcit. Remotis ergo febrib⁹:
ceſſantibuſq3 doloribus: ipa nr̄a ſanitas egritudo eſt.
cui curādi neceſſitas nunq̄ deeſt. Quot eñ ſolatia ad
viuēdi vſum querimus: quaſi tot medicamentis infir=
mitati obuiamus. Sic nimirū debuit preſumptio corri
pi: ſic ſuperbia ſterni. qz eñ elatū ſemel ſumpſimus ſpi
ritū: ecce defluens cotidie portam⁹ luctū. vt merito qui
libet dicere poſſit: non eſt ſanitas in carne mea. Et hoc
eſt qđ dicit glo. Portamus eñ corpus mortale. qđ etiā
cū ſanū dr̄: non eſt vere ſanū. Hāc aūt infirmitatē corpo
ri immiſit deus cōtra peccatū iratus vt ſanaret animā:
Greg.li.6. qz vulnerat corpus vt aiam ſanet. qđ oſtendit Grego.
mor.c.18. ſup illo verbo Job.5. Increpationē dn̄i ne reprobes.d.
Job.5. Duobus modis oipotens vulnerat/quos reducere ad
vulnerare aduerſitas ſanitatē curat. Aliquādo eñ carnem percutit: ⁊ mētis
duriciā ſuo pauore tabefacit. vulnerādo ergo ad ſalutē
reuocat cū electos ſuos affligit exterius/vt interi⁹ vi=
Deu.32. uant. Uñ p moyſen loquit.d. Ego occidā ⁊ ego viuere
faciā: percutiā ⁊ ego ſanabo. Occidit eñ vt viuificet:
percutit vt ſanet: qz idcirco foris verbera admouet: vt
interius vulnera peccatoꝝ ſanet. Aliquādo etiā ⁊ ſi fla
gella exterius ceſſare videant intus vulnera infligit. qz
mentis nr̄e duriciā ſuo deſiderio percutit. ſed percutiēdo
ſanat: qz terroris ſui iaculo trāſfixos/ad ſenſum nos re
ctitudinis reuocat. Corda eñ nr̄a male ſana ſunt: cum
nullo dei amore ſauciantur ⁊c. Iſtis duobus modis ſe
percuſſum ⁊ infirmū dicit hic penitens. primo exterius
quo ad carnē.d. Nō eſt ſanitas in carne mea a facie ire
tue. qz ſcz tu pctis nr̄is iratus/infirmitates carnis imit
tis. Secūdo quo ad mentē.d. Non eſt pax oſſib⁹ meis
a facie peccatoꝝ meoꝝ. qz ſcz propter peccata pacē non
habeo intus. Per oſſa eñ interiores anime vires intel
Ps.6. ligunt. Conſimilē ſententiā poſuit ſuperi⁹/Pſal.6.d.
Miſerere mei dn̄e quoniā infirm⁹ ſum ⁊c. vide.v̄.55.
Oēs eñ iſte infirmitates ad ſanitatē anime dant. Di=
Plini.li.17 cit Plinius. q frigora tēpeſtiua multū conferūt arboꝝ
Arborꝫ proſperitas firmitati ⁊ germinationi. ſi aūt blandiantur tēpeſtiui
auſtri deficiunt. Sic ſpūaliter eſt in hoibus q̄ ſunt ve=
Marci.8. lut arbores. Marci.8. Uideo hoies velut arbores. qz
multum conferunt ad firmitatem in bono habitu. ⁊ ad
germinandū reſpectu habendi frigora tēpeſtiua q̄ ſunt
aduerſitates vite preſentis. Nam frigora ſerotina ſunt
Job.34. aduerſitates future q̄ tanguntur. Job.24. Ad nimiā
calorē tranſiunt ab aquis niuiū. Auſtri vero blandien
tes ſunt voluptates huius vite. que faciūt has arbores
deficere a debito fructu ⁊ germinatione. Et hoc eſt qđ dr̄
Eccl.31. Infirmitas grauis ſobriam facit animam.

612 **Quoniā iniq̄tates mee ſupgreſ-
ſe ſunt caput meū: ⁊ ſicut on⁹ gra
ue grauate ſunt ſuper me.**

¶ Hic conſequenter oſtendit ſue infirmitatis grauita
tem. Et notandū q iniquitas quādoq3 accipit p ipſo Iniq̄tas.
peccato: quādoq3 vero pro ſequela peccati. ſ. pro pena.
Aliquando eñ iniq̄tas dr̄ ipm̄ peccatū tam originale.
pſal.50. Ecce enim iniquitatib⁹ conceptus ſum ⁊c. q̄ Ps.50.
etiā actuale. pſal.50. Qm̄ iniquitatē meā ego cogno=
ſco ⁊c. Tamen ipa iniquitas peccata grandia videt ſi
gnificare: vt oſtendit Greg.d. Quāuis inter iniquita= Greg.li.11.
tem ⁊ peccatū nihil diſtare prohibeat Joannes apl's: q mor.c.22.
ait. Iniquitas peccatū eſt. Ipſo tñ vſu loquendi plus
iniquitas q̄ peccatū ſonat. Et hinc eſt q oīs homo ſe
libere peccatorē fatet. Iniquū vero dici nōnunq̄ eru=
beſcit. Aliqñ aūt iniquitas non peccatū ſignificat: ſed
penā peccati. Sic eñ iniquitas p pena ponit. Eſa.53. Eſa.53.
Omnes nos q̄ſi oues errauimus: ⁊ dn̄s poſuit in eo. i.
in xp̄o iniquitatē oīm nr̄m. i. penā iniquitatis noſtre.
Et vtraq3 iniquitas eſt grauis. Grauis eſt iniquitas
peccati. qz deorſum ad infernū trahit. Unde eſa.1. Ue Eſa.1.
gēti peccatrici: populo graui iniquitate ⁊c. Grauis eſt
etiā iniquitas pene. vt patet in precedenti verſiculo.
Uñ eccl.40. Graue iugū ſup oēs filios Adam: a die Eccl.49.
exitus de ventre matris eoꝝ vſq3 in diē ſepulture. Que
verba exponēs Gaulfred⁹: oſtēdit quāta ſit in hoc mū gualfred⁹.
do grauitas pene.d. Graue iugū ⁊c. Quē non humi= Pena.
liet cōceptus impurus ⁊ lugubris ortus? aut vn̄ ei gau Miſia hominis.
diū in vita ſua poteſt eſſe: qui a merore incipit vitam? Iugum.
Quid eſſe putamus hoiem: q ex vtriuſq3 parentis cor
ruptione concipit: ⁊ in dolore parturientis producit?
Ad quid naſcitur homo? certe vt auis ad volandū/ſic
homo ad laborē. nemo glīet. nemo ſe extollat. nemo ſi=
bi cōplaceat in ſeipſo. Onus hoc ſup oēs filios adā dr̄.
nullus excipitur. non pſona hominis. nō tēporis hora.
Quid eñ eſt/Iugū eñ graue: ſup quos: ſup diuites ⁊
pauperes. ſup nobiles ⁊ ignobiles: ſup ſeculi contēpto
res/vel ab eo forte contēptos. parū eſt ſup oēs. Addit.
A die exitus de ventro matris ⁊c. O qualis mater: q̄lis
ille venter terre. tumulus ſepulture. Et tñ paritura eſt
ipſa: quos concepit redditura. Grauis omnino condi
tione. q̄nquidē a nobis non erit excutere a ceruicibus
nr̄is graue iugū donec ingrediamur ſepulchrum nec
euadere huius vite laborē: niſi p mortis horrorē. Ecce
ex illo graui iugo imminet hoim fames ⁊ ſitis: ardor fe=
briū. dolor viſcerū: ⁊ multiplicium egritudinū: moleſt⁹ ti
mor: vl' metuloſa moleſtia. Inde hō inſipient extollit.
impatienter atterit. ⁊ aduerſitatis indignatiōe crepat
cū intumuerit indignatione animoſitatis. Inde ſuccē
ditur ira: tabeſcit inuidia: ebrietate mergitur: crapula
ſuffocatur: inquinat luxuria: auaritia ſtimulatur. In
de cū voluptas illicit. curioſitas angit. timor cōtrahit.
meror conſumit. Uñ ergo hec vita diligit: in qua q̄ſq3
ille eſt qui cautiſſime gradit ſepiſſime labit: ledit: im=
pingit: offendit: corruit ⁊ quaſſat. Nam ſi forte ad vo=
tū interim ſuccedere vniuerſa videant: delicias cōpu=
tat ſub ſentibus eſſe. Grauis ergo ⁊ miſera vita que ſic
prodit. ſic procedit: ſic oritur: ſic progreditur. hec ille.
Ex quibus apparet q̄ ſit grauis iniquitas culpe ⁊ q̄
grauis iniq̄tas pene. Et vtrūq3 hic penitēs tāgit. pmo
iniquitatē culpe.d. Qm̄ iniq̄tates mee. ſ. peccata mea
ſupergreſſe ſunt caput meum. ſ. mentē. ipſam grauādo.
Conſimile dixerat ſuperius pſal.7. Conuertet dolor Ps.7.
ei⁹ in caput ei⁹ ⁊ in verticē ipſius iniq̄tas ei⁹ deſcēdet.
vide ibi. De iniq̄tate vero q̄ eſt pena pcti ſubdit. Sicut
onus graue grauate ſunt ſup me. Sic eñ de carne ini=
quitate grauata dr̄. Grauabit eū iniquitas ſua ⁊ cor= Eſa.24.
ruet. Qz totus iſte pſal. loquit in pſona penitētis ideo
in ipſo dubia de penitentia oportet declarare. Queritur Queſtio.
ergo pmo vtrū oīs agens penitentiā ſupra culpā inue=
niat culpe veniā. li.4. ſentē. diſt.15. ⁊ egidiū diſt.14.

613 De penit. diſt. 3. totū

Putruerūt ⁊ corrupte ſunt cicatrices mee: a facie inſipiētie mee.

¶ Hic cōſtr penitens ſuas enumerat miſerias. Et diuiditur in partes nouē. ſm ꝙ nouē miſerias ex pctō procedentes enumerat. Prima eſt ad malū recidiuatio. Secunda eſt nature incuruatio: ibi. Miſer fact⁹ ſum. Tertia eſt voluptatis illuſio: ibi. Quī lūbi. Quarta eſt gemitus ⁊ afflictio: ibi. Afflictus ſum. Quinta eſt intellectus excecatio: ibi. Dñe ante te omne. Sexta eſt amicoꝝ derelictio: ibi. Amici mei. Septima eſt demonū perſecutio: ibi. Et q̄ iuxta me. Octaua eſt fame denigratio: ibi. Et qui querebant. Nona eſt ſēſus obtuſio: ibi. Ego aūt tanq̄. Prima igit̄ miſeria quā ex peccato patimur: eſt ad malum recidiuatio. Poſtq̄ enim

Cicatrix. per grām baptiſmalē purgamur ab omni pctō: adhuc manet fomes peccati ⁊ inclinatio ad peccatū licet nō tantus vt prius. Et illo multoꝝ inducimur ad recidiuationē peccatoꝝ. Sicut infirmus p medicū curat⁹ facilius recidiuat q̄ ſi non fuiſſet infirmus. Et hoc tangens. dicit. Putruerūt ⁊ corrupte ſunt cicatrices mee. Quid enī ſunt cicatrices: niſi peccata p penitentiā vel baptiſmū deleta: nam cicatrix dr̄ a ceco cecas. et eſt idē qḋ veſtigiū ⁊ obductio vulneris ſic dicta: q2 cecat ⁊ obducit vulnera quaſi cecatrix. Cicatrix autē putreſcit q̄ſi plaga iterū renouat̄. Et ſic cicatrix peccati putreſcit cū in pctm̄ recidiuat̄. Unī magr̄ ait in glo. Putruerūt ⁊ corrupte ſunt cicatrices mee. i. plage peccatorum per baptiſmū ſanate: putruerūt: cum iam pctō iterū cōſentitur: ſed corrupte ſunt: dū ad actū cōſenſus pducitur.

Recidiuatio. Uel cicatrices putreſcunt ⁊ corrūpuntur. q̄ñ peccatū iam dimiſſum interius mentem delectat. licet ad opus extra non ducat̄. Et iſta eſt recidiuatio interior. Et ad

Greg. li. 9. mor. c. 39. Job. 10. iſtū ſenſum iſtū verſum exponit Grego. ſup illo verbo Job. 10. Si peccaui ⁊ ad horā pepercīſti mihi. cur ab iniquitate mea mūdū me eſſe non pateris: dicēs. Peccatori ad horā dñs parcit cū reatū culpe conceſſis protinus fletib⁹ diluit. Sed ab iniquitate nr̄a mūdos nos eſſe non patitur: q2 volentes quidē culpā fecimus: ſed nonnunq̄ nolentes eius memoriā cum delectatione toleramus. Sepe nanq̄ hoc qḋ a cōſpectu iam iudicis fletu interueniente deletū eſt: ad animum redit. ⁊ deuicta culpa rurſus ad delectationē inſerpere nitit̄: atq̄ in antiquo certamine rediuiua pulſatione reparatur. ita vt qḋ prius egit in corpore: hoc importuna cogitatione poſtmodū verſet in mēte. qḋ caute cōſpicere ille ſpūalis athleta nouerat qui dicebat. Putruerūt ⁊ corrupte ſunt cicatrices mee a facie inſipiētie mee. Quid nanq̄ cicatrices niſi ſanationes ſunt vulnerū? Laxatas ergo nequicias ad delectationē memorie redire cōſpexerat: q̄ cicatrices deflebat. Cicatrices q̄ppe cōputreſcere eſt ſanata iā peccatoꝝ vulnera rurſus in temptationē ſerpere: atq̄ ex eoꝝ ſuggeſtionib⁹ poſt ſuperductā cutē penitentie fetorē culpe iterū dolorēq̄ ſentire: qua videlicet in re ⁊ nihil foris āgit̄ opere: et ſola intus cogitatione peccat̄: diſtrictoq̄ ſe reatu mens obligat niſi hec ſollicitus lamētis tergat. hec ille. Et aduerte ꝙ ſicut recidiuatio corporalis infirmitatis periculoſior eſt q̄ ipa prima infirmitas: ſic etiā ⁊ recidiuatio peccati. ppter qḋ

2. petri. 2. dicit. Melius erat illis viam iuſticie non cognoſcere: q̄ poſt cognitam retroire. Et quia iſta talis peccati recidiuatio eſt ex noſtro defectu: ideo ſubdit. A facie inſipientie mee. i. ſecundum gloſam. Hoc accidit per ſtulticiā meā. q2 nō ſum vſus virib⁹ in baptiſmo receptis. quaſi. d. mihi non deo imputo recidiuationē peccati.

614

Miſer factus ſum et curuatus vſq3 in finē: tota die cōtriſtatus ingrediebar.

¶ Hic ponit ſecundā peccati miſeriam que eſt nature incuruatio. Quāuis enī deus fecerit hoiem corpore ⁊ mēte rectū: ipe tñ per peccatū curuū ſe fecit. q2 ad terrā aſpicit non ad celū. vñ peccator figuratur in muliere illa incuruata q̄ ſurſum omnino reſpicere non poterat quā alligauerat ſathanas quam xp̄s erexit. Luce. 13. Luce. 13.

Ubi nota ꝙ q̄nto res eſt magis curua: tanto ampli⁹ ſuprema infimo appropinquat: ſic enī quāto quis eſt magis incuruatus: tanto amplius caput pedib⁹ appropinquat. Quid enī ſupremū in nobis eſt niſi mēs? qḋ aūt infimū: niſi caro q̄ de terra eſt? Incuruatus eſt ergo quilibet peccator: qui mentē ſurſuz nō ad deū: ſ3 ad terrena deponit. qḋ ſatis pulchre deducit Hugo ſup illud pſal. Quī rectus dñs deus noſter ⁊c. d. Rectus deus rectum fecit hoiem ſimilē ſibi. i. ſine iniquitate: ſicut nō eſt iniquitas in eo ⁊c. ſapere nanq̄ que ſunt ſup terrā: curuitas aie eſt. q̄ ſurſuz ſunt: rectitudo. vide ſupra. x. 480. Hec aūt curuitas durat vſq̄ in finē. i. p totū tēpus preſentis vite. q2 naturalr̄ quaſi homo ad amorē terrenoꝝ incuruatur. Sicut enī ait ſaluator. Omnis q̄ ſe humiliat exaltabit̄. ſic p oppoſitū ois qui ſe exaltat debet incuruari. Q2 igitur homo p ſuperbiā ſe extulit: in penā peccati ad terrena incuruatus incedit. Sic enim dicit pſal. 56. Laqueū parauerunt pedibus meis ⁊ incuruauerunt animā meā. Et de hoc dolet penitens. ideo ait. Tota die contriſtatus ingrediebar. q2 ſc3 libere ab iſtis terrenis eleuari non poteſt. Quinimo quāto in tēpore plus q̄s procedit: tanto plus incuruatur. pſal. 68. Dorſum eorum ſemper incurua.

Marg.: rectitudo. Curuitas. incuruet⁹. Hugo. ps. 56. ps. 68.

Quoniā lumbi mei impleti ſunt illuſionibus: ⁊ non eſt ſanitas in carne mea. 615

¶ Hic ponit tertiā miſeriam que eſt voluptatis illuſio. Ubi nota ꝙ ludo ludis cōponitur cū in. ⁊ mutata. n. in. l. fit illudo. dis. ⁊ inde illuſio. Et eſt illuſio idem qḋ deceptio ⁊ deriſio. Illuſiones aūt anime q̄ fiunt in nobis vt dicit glo. ſunt quaſi infinite. vt puta q̄ñ vigilanti vel dormienti occurrunt imagines corpoꝝ: vel aliarū rerū prius viſarū vel imaginatarū ⁊ trāſis ab iſta imagine ad aliā. Et ſic diſtrahitur mens vel decipitur: vt vnū accipiat p alio. ⁊ vno adueniente: alteri⁹ ſit obliuio. Iſte tales illuſiones non pmittunt mentē firmam ſtare in cōſideratione alicuius rei: ſ3 ipam vagabūdā ducunt hinc inde. Et hoc nobis accidit in penā peccati. Uerū q̄uis ſic communiter accipiat̄ illuſio: quādoq̄ tñ accipit̄ pro illuſione q̄ fit in ſomnis. vt puta quando dormientib⁹ apparēt imagines hoim vel mulierū. Ex quibus caro dormiēdo polluitur. qḋ nō accidiſſet ante peccatū. Et iſtas tales illuſiones maxime hic deplorat penitēs. d. Quī lumbi mei impleti ſunt illuſionibus. Lumbi enī ſunt ille corporis partes: in quib⁹ viget libido. ¶ Et ſi dicas. nunqḋ tales illuſiões ad peccatū imputantur cū non ſint in poteſtate nr̄a? Ad hoc reſpōdet Greg. ſcribens Auguſtino angloꝝ epiſcopo. ⁊ habetur diſt. 6. teſtamentū. d. Eſt in illuſione neceſſaria valde diſcretio q̄ ſubtilr̄ pēſare debeat. Ex qua re accidat mēti dormientis. Aliquādo enī ex crapula. aliquando ex nature ſue ſuperfluitate vel infirmitate. aliquando ex cogitatione contigit pollutionis illuſio. Et quidē cum ex nature ſuperfluitate vel infirmitate euenerit: oī modo hec illuſio non eſt timenda: q2 hāc animus neſciēs pertuliſſe magis dicend⁹ eſt q̄ feciſſe. Cum vero vltra

Marg.: Illuſio. Pollutio nocturna. Queſtio.

in modum appetitus gule in ſumendis alimentis rapit: et iccirco humoꝝ receptacula grauātur: habet exinde animus aliquē reatū. non tñ vſqꝫ ad reprobationē ſacri myſterij recipiendi vel miſſarū ſolēnia celebrandi. cum forte aut dies feſtus exigit: aut exhibere myſteriuꝫ pro eo q alius ſacerdos deeſt. ipſa neceſſitas eū cōpellit. Nam ſi aſſint alij q miniſteriū implere valeant. illuſio per crapulā facta a pceptione ſacramenti phibere non debet: ſed ab immolatione ſacramenti (vt arbitror) abſtinere debet humiliter. ſi tamē dormientē turpi imaginatione non concuſſerit. Nam ſunt quidaꝫ quibus plerūqꝫ ita illuſio naſcitur: vt eoꝝ animus etiaꝫ in ſomno corpore poſitus: turpibus imaginationibus nō fedetur. qua in re ibi oſtēditur ipſa mens rea, nō tñ vel in ſuo iudicio libera. cum ſe et ſi dormientis corpore nihil meminiſſe: tñ in vigilijs corporis meminit ſe ingluuieꝫ cecidiſſe. Si vero ex turpi cogitatione vigilātis orit illuſio in mente dormientis, patet animo reatus ſuus. Uidet em̄ a qua radice inquinatio illa pceſſit. q2 qd cogitauit ſciens, hoc ptulit neſciens. ¶ Ubi nota q totius capituli pdicti ſentētia ſtat in hoc q ſi talis illuſio accidat ex precedenti crapula vel cogitatione immunda, qd imputat ad peccatū et non eſt cōmunicandū. Si aūt ex infirmitate vel ſuperfluitate nature, non eſt timendūꝫ. Ubi notat ſm ſententiā dicti capituli, q differētia eſt inter percipientē ſacramentū et celebrantē. Si em̄ illuſio accidat ex crapula vel turpi imaginatione: nō debet percipe, nec celebrare. Sed ſi turpis cogitatio nō interuenerit, percipere poteſt, ſed non celebrare eodē die. et hoc ſi alius ſit q celebrare poſſit. Si autē dies feſtus exigat: aut neceſſitas ipm cōpellat celebrare. vt puta: q2 curatus eſt nec aliū ſacerdotē qui pro eo celebret poteſt habere, tunc celebrare poterit. Qualitercūqꝫ tales illuſiones eueniant etiā ex carnis infirmitate penitēti diſplicere debet. Sic et hic penitēs ex hoc dolens dicit. Qm̄ lūbi mei impleti ſunt illuſionibus: q2 nō eſt ſanitas in carne mea. Si em̄ talis illuſio ſibi nō diſpliceret ipſam approbare videretur, et ſic peccaret.

Crapla pcatio lan gorē vini cr abūdāt in ſomnijs maculā tēptare ma duo ſiue culpa.

Nota hic qñ ſacerdos pollutione carnis nocturna indignus celebrare vel pcipere poſſit et qñ non.

616 # Afflict⁹ ſū et hūiliat⁹ ſuꝫ nimis: rugiebā a gemitu cordis mei.

¶ Hic ponit quartā miſeriā quā ex peccato cōſeqmur, ſcꝫ gemitus et afflictio. Ubi nota q humiliatio quandoqꝫ denotat virtutē q vicio ſuperbie opponit ſicut dicit Judith. Humiliemus illi aīas nr̄as. quādoqꝫ ſignificat punitionē et miſeriā. Humiliaſti ſic vulneratū ſuperbū ⁊c. Humilitas em̄ dr̄ ab hum⁹ vel terra qd eſt elementū infimius ceteris. Et ſic ſignificat virtutē qua qs volūtarie ſeipꝫ deponit et infimū ſeipm reputat. Significat etiā quandoqꝫ afflictionē penalitatis qua qs etiā inuoluntarie ab alio deponitur vt terra, et ſuppeditat. Iſto ergo modo natura humana per peccatū dr̄ humiliata, afflicta et a ſua dignitate depoſita. Nam a principio homo dn̄s factus fuit oīm: et oīa ſibi famulabant ad libitū. Omnia ſubieciſti ſub pedib⁹ eius. Nūc aūt propter peccatū omnib⁹ ſubijcitur, ab omnib⁹ ledit et ſubijcitur. Eſt ne ita paruus vermis: a quo homo non humiliet? muſca ipm infeſtat. pullices ipm comedunt. nō dicam de magnis aīalibus. vt puta leonib⁹, vrſis, canibus ⁊c. Quid de elementis. nōne omnia cōtra hominē pugnant? qm̄ ab igne cōburitur: ab aere inficit. ab aqua ſubmergit: a terra ſuffocat. Bene ergo hec oīa penitens deplorat. d. Afflictus ſum et humiliatus ſum nimis. q. d. ſm glo. Afflictus corpore, humiliatus ſum anima: vt nihil in me ſit liberū a pena. q2 vndiqꝫ eſt calamitas. Intus timor: extra dolor. Et ideo plāgit corpus, plangit aīa. Unde ſubdit. Rugiebā a gemitu cordis mei. Gemitus corde fieri ſolet. ſꝫ rugitus voce corporis. Uel dicas q duplex eſt gemitus. ſ. carnis et mentis. omnis gemitus q de exterioribus eſt, eſt gemit⁹ carnis. qui vero p gloria adipiſcēda et deo vidēdo, eſt cordis. Eſt ergo ſenſus. Rugiebā a gemitu cordis mei. i. magno deſiderio querebā anime refectionem. a ſimili leonis et aliarū beluarūꝫ: quibus ſe cōparat vt fortior gemitus oſtēdatur. q2 ſoli deo talis gemitus cordis eſt manifeſtus. vnde ſubdit.

Humiliatio

Judith. 8.

ps. 88.

ps. 8.

Homo.

Afflictio

Gemitus.

Domine ante te omne deſideriū meum: et gemitus meus a te nō abſconditus. 617

De penit. diſtin. 1. in actione.

¶ Ideſt tibi eſt cognit⁹ gemit⁹ me⁹, nō hoī. q ſolū exteriora videt. Uel ita. Dn̄e ante te oē deſideriū meum. i. nihil aliud deſidero niſi eſſe ante te. Sic enim dicebat pſal. 41. Sicut deſiderat ceruus ad fontes ⁊c. Sitiuit anima mea ⁊c. Uel ita. Dn̄e ante te ⁊c. Tale eſt deſiderium meū q meretur eſſe ante te. i. exaudiri a te. quia illud dr̄ eſſe ante deū qd deus acceptat: et illud poſt deū qd deus reprobat. Sic ergo deſideria pro terrenis ſunt poſt deū nō ante. ſed p celeſtib⁹ ſunt ante. Dicat ergo. Dn̄e ante te omne deſideriū meū. q. d. O dn̄e tale eſt deſideriū meū q meret eſſe ante te, exaudiri a te et acceptari. q2 liberationē anime peto: non terrena. pro dilatione patrie gemo: q2 incolatus meus prolongatus eſt. alios autem gemitus non curat deus.

Ante te.

ps. 41.

Cor meū conturbatū eſt in me. dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum meorū. et ipſum non eſt mecum. 618

¶ Hic oſtendit quintā miſeriā que peccatū conſequit que eſt cecitas mentis. p peccatū em̄ excecat ſpūaliter homo et perdit anime lumē. Ubi ſciēdū q homo ante peccatū clarā et diſtinctā dei cognitionē habebat perfectiorē. ſ. quā ſit illa q nunc a fidelibus habetur. Unde magr̄ ait. Cognitionē dei primus homo ante peccatuꝫ habuit. Cognouit em̄ deū a quo creatus fuerat: nō eo modo cognoſcendi quo ex auditu ſolo pcipitur quando a credentib⁹ abſens querit: ſꝫ quadā interiori aſpiratione qua dei preſentiā contēplabatur. nō tñ ita excellenter ſicut beati vident. nec ita enigmatice, qualr in hac vita videmus. Sꝫ iſtā cognitionē peccādo pdidit in ſe et ſuis poſterioribus. Qm̄ peccatū eſt quedā tenebra: qua intellect⁹ dei cognitiōe priuat. Unde ait magr̄. q pctō tot⁹ homo interior obſcurat. imo q plus eſt nō ſolū homo p peccatū perdidit lumē ſue cognitionis: ſꝫ etiā ſol et luna magis lucebāt ante peccatuꝫ q̄ poſt. vt oſtēdit magr̄. Hoc ergo lumē diuine cognitionis ſe pdidiſſe deplorat penitens. d. Cor meū cōturbatum eſt in me. Et quare? q2 dereliquit me virtus mea. ſ. qua eleuabar ad dei viſionē. Et ideo lumē oculoꝛuꝫ meoꝝ. ſ. quo deū videbā: et ipm non eſt mecū. Sic em̄ de oībus hominib⁹ dr̄. Excecauit eos malicia eoꝝ. ¶ Et ſi q̄ras: vñ hoc q ſenſualitate peccāte oculus mētis ſuo fuerit priuat⁹ lumine? Noto ergo q ſicut homo duas habet naturas. ſ. aīam et corpus: ſic duplices oculos habet. ſ. oculos anime et oculos corporis. primus dr̄ ocul⁹ dexter. ſecundus vero dr̄ ſiniſter. Uidemus aūt in corporalibus, q ad leſionē partis ſiniſtre oculus dexter perdit: et econuerſo. Dicit albertus. Contigit quandoqꝫ q qs vulneratur in parte ſiniſtra capitis et perdit oculū dextrū. Et cauſa eſt. q2 neruus vicinus dextri oculi peruenit ad partē ſiniſtrā: et econuerſo. Et ideo vuln⁹ a latere

Cognitio Magr̄. li. 2. diſt. 23.

Magr̄. li. 4. diſt. 18.

Magr̄. li. 4. di. 48.

Oculus videre.

Sapiē. 2.

Albert⁹ li. de ſenſu et ſenſato.

ſiniſtro incidit neruū oculi dextri ꝛ perditur viſus illi⸗ oculi. Sic moralr̄ oculus dexter .ſ. mentis tendit ad ſi⸗ niſtrū .ſ. ad carnē regendā ꝛ ſubijciendaꝫ. Et ecōuerſo oculus ſiniſter ad dextrū .ſ. ad aiam .ſ. ad ſibi ſubiacen dū. Sic vulnerata ſenſualitate perditur oculus. q꞉ illi imputatur deordinatio ſenſualitatis. Hoc ergo deplo rat pſal. d. Cor meū ꝯturbatū eſt ꝛc. ꝛ lumē oculoꝝ ꝛc. Tob.5. Unde dicere poteſt illud Tob.5. Quale gaudiuꝫ po teſt mihi eſſe: q꞉ in tenebris ſedeo ꝛ lumē celi nō video.

619 6.q.1.oues **Amici mei et proximi mei ad⸗ uerſum me appropinquauerūt: et ſteterunt.**

¶ Hic ponit ſextam miſeriā ex peccato/ q̄ eſt amicoꝝ Angelus. derelictio. Ubi nota ꝙ ante peccatū beati angeli nr̄i fa miliares erant ꝛ amici. Sꝫ propter peccatū a nobis fue⸗ Amicus. rūt diuiſi: imo nobis oppoſiti. Qḋ aūt prius eſſet ange Bernard⁹ loꝝ amicus oſtendit Ber. ſuper illo pſal. Homo cū in honore eſſet ꝛc. d. Ante peccatū homo habitabat in pa radiſo: in loco voluptatis conuerſatio eius: nihil mo⸗ leſtie: nihil indigentie ſentiebat/ conſtitutus ſup ope⸗ ra manuū creatoris. Erat illi ſors ac ſocietas cū choris angeloꝝ/ ꝛ cū omni militia celeſtis exercitus ꝛc. Sꝫ ꝙ ꝑ peccatū ex amicis facti ſint nobis extranei/ apparet: q꞉ beati angeli paradiſum cuſtodiūt ne ad illū poſſit Geñ.3. homo reuerti. Collocauit deus ante paradiſum cheru bim ꝛ flāmeū gladiū ad cuſtodiendū viā ligni vite. Et hoc eſt qḋ iſte deplorat. d. Amici mei ꝛ proximi mei .ſ. beati angeli aduerſuꝫ me appropinquauerūt ꝛ ſteterūt.

620 23.q.4.q̄ ſecundū. **Et qui iuxta me erant de longe ſteterunt: ꝛ vim faciebant q̄ que rebant animam meam.**

¶ Hic ꝓſir ponit ſeptimam miſeriā q̄ eſt demonū pſecu Demon. tio. propter peccatū eñ demones ſup nos habēt poteſta tem/ quā ante peccatū non habebant. Et quāuis ad pec catū eum nō poſſint cogere exiſtentē in gr̄a: tñ in pecca to exiſtentē ligatū tenent/ ne ꝑ ſe peccatuꝫ poſſit exire. qḋ totū facit vt aias ſecū ad penā rapiat. Et qḋ magis dolendū eſt: illos magis perſequit̄: quos conſpicit me⸗ Grego. 4. liores. vt oſtendit Greg. d. Omnes eñ qui ea que ſunt moꝝ.c.24. mente mundi calcant: ꝛ ea q̄ dei ſunt plena intentione deſiderant: diabolū contra ſe ſuſcitāt/ q꞉ eius maliciaꝫ inſtigatione ſue cōuerſationis inflāmāt. Nam q̄ eius volūtati ſubiecti ſubſunt: quaſi quieto ab illo iure poſ ſident̄: ꝛ ſuperbus coꝝ rex quaſi quadā ſecuritate per⸗ fruitur: dum coꝝ cordibus inconcuſſa poteſtate domi natur. Sꝫ vniuſcuiuſqꝫ ſpūs ad conditoris ſui deſide⸗ riuꝫ recaleſcit/ cum torporē negligētie deſerit: ꝛ frigus inſenſibilitatis priſtine igne ſcti amoris accendit. cuꝫ libertatis ingenite meminit: ꝛ teneri ab hoſte captiu⁹ erubeſcit. Et q꞉ tunc idē hoſtis ſe cōſiderat deſpici. q꞉ vi det vias dñi apprehēdi: dolet contra ſe captum reniti. et mox zelo accenditur. mox ad certameꝫ mouet̄. mox Tentatio. ad tētationes innumeras cōtra rebellantē mentē ſe exci⸗ tat: atqꝫ in omni arte lacerationis inſtigāt/ vt tentatio nuꝫ iacula in torquēdo confodiat cor: qḋ dudū quieto iure poſſidebat. Hec ergo cogitans penitēs .d. vim qua diabol⁹ ipm ꝑſequitur/ dicit. Et vim faciebāt: q̄ quere⸗ Eſa.38. bāt aiam meā. Recurrit eñ ad deū. d. Dñe vim patior reſpōde ꝓ me. Non ſolū ergo plorat penitens. q꞉ ange loꝝ amiciciā amiſit. ſꝫ etiā q꞉ hoſtes ꝯtra ſe violētos .ſ. demones videt. Quātū ad primū dicit. Et q̄ iuxta me erāt de lōge ſteterūt .ſ. angeli beati. Quantum ad ſcdm Pa.30. ſubdit. Et vim faciebāt: q̄ querebant ajam meā. Accipe re animā meā cōſiliati ſunt. Ego aūt in te ſperaui dñe.

Et qui inquirebant mala mihi loquuti ſunt vanitates: ꝛ dolos tota die meditabantur. 621 6.q.1.quē ſiue.

¶ Hic ꝓſir oſtendit octauā miſeriaꝫ q̄ eſt fame denigra tio. Uanū dr̄ idē ꝙ vacuū. Uacuū aūt dr̄ qḋ exteri⁹ ali Uanitas. quid eſſe oſtendit: ſed intus veritate caret. Diabolus aūt querēs humano generi mala/ loquutus eſt vanita tem: q꞉ falſa ꝓmiſit qñ dixit. Nequaq̄ moriemini: ſed eritis ſicut dij ꝛc. qḋ totuꝫ ideo fecit: vt hoieꝫ apud deū infamaret. Iſte ergo memorans caſum illū dicit. Et q̄ inquerebant mala mihi loquebant̄ vanitates. Diabo diabol⁹ co lus eñ in prima ſui creatione videns diuinā eſſentiam/ gnouit ver que voluntarie repreſentat q̄ in ipſa relucent: vidit ho⸗ bū incar⸗ minē creandū in vnitatē diuine ꝑſone: ꝛ ꝑ conſequens nandū. magna fama ꝛ gl̄ia ſublimari. ad quā ipſe licet natura Diabolus ſublimior eſſet: aſſumendus non erat. propter qḋ ſtatī homo. dolens/ inuidit. et cogitabit ſic diffamare hoiem in cō ſpectu dei: vt ad tantā gl̄iam ipm non aſſumeret. Que autem maior infamia poteſt eſſe ſerui apud dñm ꝙ vt gl̄iam dñi velit rapere ꝛ vſurpare? Et ideo ſtatim crea to hoie ſibi vana loquutus eſt. vt ad ſcientiā dñi appe tendā ipm attraheret. d. Eritis ſicut dij ſcientes bonum ꝛ malū. Hec eſt intentio Ber. ſuper illo verbo Ione.1. bernard⁹. Propter me tēpeſtas hec orta eſt. d. Lucifer vidit hoieꝫ aſſumendū in vnitatē verbi: vidit ꝛ inuidit. Ideo va⸗ na ſibi loquut⁹ fuit. d. Eritis ſicut dij ꝛc. Et hoc penitēs deplorat. d. Et qui inquirebāt mala mihi loquuti ſunt vanitates. Et q꞉ eandē maliciā cōtra nos diabol⁹ ſem per tenet dū tentat: q꞉ bona ſemꝑ proponit vt ad malū ducat: q꞉ ſemꝑ venenū peccati ſub melle delectationis Dolus. occultat. Jccirco addit. d. Et dolos tota die meditabā⸗ tur. vnde qualiter diabolus dolos tota die contra nos meditatur: oſtendit Grego. Diabolus magnopere ad Greg.32. exequendā tentationē ſatagit. vt dū peruerſitatis ſue moꝝ.c.20. c.21. conſiliū quaſi vtile oſtendit: ſuauiter valeat ſonare qḋ dicit. quaten⁹ ꝛ oſtēſa vtilitate mentē mulceat: ꝛ abſcō ſa iniquitate corrūpat. Que apertius in cūctis oſtēdi mus: ſi pauca breuiter cōſilioꝝ eius argumēta panda mus. Ecce eñ quidā ꝛc. vide ibi. Que oia iſte cōſide⸗ rans ait. Et dolos tota die meditabant̄. Quib⁹ conſi⸗ Eccl.19. deratis de diabolo dr̄. Eſt qui ſe nequiter humiliat: dū ſcꝫ leniter blādit. ſed interiora eius plena ſunt dolo: dū ſubuertere intendit.

Ego aūt tanq̄ ſurdus nō audie bam: et ſicut mutus non ape⸗ riens os ſuum. 622

¶ Hic ꝓſir oſtendit nonā miſeriā q̄ eſt ſenſuū ebetatio. Deus eñ a principio precepta vite ꝑmis parentib⁹ de Geñ.2. dit. d. Ex omni ligno paradiſi comede: de ligno aūt ſcie tie boni ꝛ mali ne comedas. in quacūqꝫ eñ die comede ris ex eo morieris. Sꝫ qñ diabolus ipm ad guſtanduꝫ lignū vetitū tentauit. ſtatim ꝑmus noſter parēs factus Surdus eſt ſurdus ꝛ mutus. Surdus: q꞉ dei preceptū obediēn audire do non audiuit. Mutus aūt: q꞉ tentatorē maloꝝ repre Mutus lo hendere auſus non fuit. Ille enim in ſcriptura ſurdus qui. dicit̄: qui diuinis preceptis non obedit. ſic ꝛ ille audi⸗ Luce.11. re dicitur qui obedit. Beati qui audiūt verbū dei ꝛc. Similiter ꝛ mutus dicitur: qui malos increpare nō au Eze.3. det. Eris mutus: nec quaſi vir obiurgās. Sic ergo pri mus parens factus eſt ſurdus diuino precepto nō obe⸗ diens. factus eſt mutus tentatorē non repellens. Qḋ iſte in perſona primi parentis deplorat. d. Ego autem tanq̄ ſurdus non audiebam. ſcilicet diuinum prece⸗ ptum obediendo. Et ſicut mutus non aperiens os ſuū.

ſcilicet diabolū repellendo. Et iſto modo ipſemet pſal. ſeipſum exponit conſequenter. dicens.

623 **Et factus ſum** ſicut homo non audiens. ſ. precepta dñi. Et non habēs
in ore ſuo redargutiones. ſ. quibus redargueret tētato-
Ephe.5. rem. cū tñ ſcriptum ſit. Nolite cōmunicare operib⁹ in
fructuoſis tenebrarū: magis aūt redarguite. Hic circa
materiā penitentie/ qꝛ hic oſtēditur ꝙ primus parens
duobus modis peccauit. ſ. deū non audiendo: ⁊ diabo
lum nō repellendo. Ideo quero vtrū de vno illoꝝ pec-
cato potuerit ſatiſfacere ſine alio. Et ſic videbit vtrū
Egidius quis pluribus peccatis obligatus de vno poſſit ſatiſfa
diſti.15. cere ſine alio. Uide egidium diſt.15.

624 **Qm̄ in te dñe ſperaui: tu exaudies me dñe deus meus.**

¶ Hec eſt tertia pars principalis: in qua pſal. in pſona
penitentis/ oſtēdit erga ſe diuinā miām. Et diuidit in
partes tres. Qꝛ oſtēdit primo dei miſericordiā in exau
ditione deuotoꝝ. Secundo iuſti penitentiā in emēda-
tionē delictoꝝ: ibi. Qm̄ ego. Tertio penitentis patien-
tiā in toleratione aduerſoꝝ: ibi. Inimici mei. Primo
oſtendit diuinā miſericordiā circa ſuā exauditionem.
Exaudire Et duo facit. Qꝛ primo oſtendit rationē ſue exauditio
Oratio. nis. Secūdo oſtendit materiam ſue orōnis: ibi. Qꝛ di
Sonus. xi. ¶ Quantū ergo ad primū oſtendit deū miſericordē
Uox. ⁊ hoc exaudiēdo vota penitentiū. Ubi notandū ꝙ ora
penitētis. tionem a deo multa exaudiri faciunt. ſ. orantis de pec
catis penitentia. orantis de diabolo victoria: ⁊ orātis
in deū confidētia. Primo orātis penitentia. qꝛ peniten
tia non ſolū hoiem reddit vacuū tēporalibus in corde:
ſed etiā cibis vacuū in corpore. Docet aūt experiētia ꝙ
in loco clauſo ⁊ concauo ſonus meli⁹ audit: ꝙ̄ in loco
Phil. de pleno. Dicit enim philoſophus: ꝙ ſi puteus vel lacus
problem. in domo fuerit: tunc maior redditur ſonus. Et hinc eſt
ꝙ anglici in eccleſijs vbi ſedes ad cantandū ponitur.
primo ſub ſedib⁹ faciūt foueas profundas: quantū ſe-
des occupant: quas poſtea lignis operiūt: ⁊ ſuper tales
foueas ſedes edificant. Et ex hoc voces cantantiū mul
to amplius reſonant. Similiter ⁊ in parietibus cir-
ca chorum ponunt alas magnas cum paruo ore: qua
ſi ad modum phiale: vt in eis ſonus receptus magis
reſonet ⁊ fortius audiatur. Et hoc totū/ qꝛ concauitas
ſonū vocis reddit altiorē ⁊ audibiliorem. Similiter in
propoſito qñ quis orat ventre vacuo: melius auditur a
deo/ ꝙ̄ orans ventre pleno. Cum ergo penitens cibis
non ſit repletus ſed magis ꝑ abſtinētiam vacu⁹ a deo
melius exauditur. Et hinc eſt ꝙ principaliores eccle
orōnes fiūt de mane ieiuno ſtomacho ſicut miſſa ⁊ pri
Ps.5. cipaliores hore canonice. pſal.5. Qm̄ ad te orabo dñe
mane ⁊ exaudies ⁊c. Et in confirmationē huius/ xp̄s ꝑ
qđ nr̄e orōnes exaudiunt: voluit totū ſuū corpus pla-
gis eſſe ꝑforatū/ vt in ipſo ſonus nr̄e orōnis magis reſo
naret ad deū. Unde ⁊ eccl'ia ſuas orōnes ratione dicta
rū concauitatum terminat ꝑ xp̄m. d. Per dñm nr̄m ⁊c.
Secundo orationē facit exaudiri orantis de diabolo
Uictoria. victoria. Narrat tulius. ꝙ quedam lex grecoꝝ talis
Cicero li. erat. Qui tyrānum occiderit: quā velit ſibi rem a ma
2. rethor. giſtratu depoſcat: ⁊ magiſtrat⁹ concedet ei. Talis lex
a deo orantibus eſt poſita. Nam tyrānus eſt diabolus
qui bonum cōtinue non intendit: ſꝫ diſſipationē. Qui
ergo hunc occiderit. ſ. ipm̄ finaliter ſuperādo/ quicqđ
petierit a magiſtratu. i. a deo impetrabit. Cū ergo qui
libet penitens ſit huiōi: ſequit ꝙ quilibet penitēs a deo
Confidētia exaudiri meretur. Tertio orōnem facit exaudiri confi
dentia. ſicut eñ experientia docente: confidentia infir
mi habita in medicū ꝙ̄plurimū ad optatā ſanitatem
confert. ſic ⁊ confidentia orantis in deum habita. Un̄
pſal.90. Qm̄ in me ſperauit ⁊ ego liberabo eū: clama Ps.90.
uit ad me ⁊ ego exaudiā eū ⁊c. ¶ Ad propoſitum ergo
iſte maxime allegans ſuā confidentiā/ dicit. Qm̄ in te
domine ſperaui. Idcirco ſequitur. tu exaudies me do-
mine deus meus.

Quia dixi nequando ſupergaudeant mihi inimici mei: et dū cōmouentur pedes mei ſup me magna loquuti ſunt. 625

¶ Hic pſr oſtendit materiam ſue orationis q̄ fuit lici-
ta. qꝛ de victoria ſpūalium inimicoꝝ q̄ ſunt demones Inimicus
quoꝝ tota intentio eſt nos peccatis ſubiugare. Sic eñ Diabolus
dicitur. Nequando dicat inimicus meus: preualui ad Ps.12.
uerſus eū. Qui tribulāt me exultabūt ſi motus fuero.
ſcꝫ ſi a ſtatu gratie per peccatū cecidero. Hac idem hic
orat iſte: ne demones gaudeāt de ipſius caſu ꝑ culpā. d.
Qꝛ dixi. i. hoc oraui. Neqñ ſupgaudent mihi inimici
mei. i. neqñ ſuper me gaudeant demones. qꝛ dum cō-
mouētur pedes mei. i. ſi affectiones mee a bono propo-
ſito moueant ⁊ cadant. Sup me magna loqūti ſunt.
ſcꝫ magna ⁊ amara minādo ſupplicia. De natura eñ
amicoꝝ eſt: ꝙ vn⁹ de bono alteri⁹ gaudet. Sic ꝑ oppo
ſitum de natura inimicoꝝ oſtendit ꝙ vnus de malo al
terius gaudet. Cum ergo demones ſint inimici noſtri
gaudent de malo nr̄o. Sic etiā ⁊ beati gaudēt de penis
dānatoꝝ: non tñ directe/ ſꝫ per accidens: inquātum in
illis vident ſupplicia q̄ eu aſerūt. pſal.57. Letabit iu- Ps.57.
ſtus cū viderit vindictā ⁊c. ¶ Sꝫ cū demones gaudeāt Gaudere.
de malis nr̄is: ⁊ duo ſint mala nr̄a. ſ. malū culpe ⁊ ma- Queſtio.
lum pene. de quo magis gaudent demones vel de ma-
lo culpe: vel de malo pene. Reſpondeo ꝙ demonis vo-
luntas intantū eſt peruerſa/ ꝙ quanto quis eſt magis
malus: tanto ſup eo magis gaudet. vt puta magis de
magno peccatore/ ꝙ̄ de paruo. Cum ergo null⁹ ꝓprie
malus efficiatur niſi propter malū culpe: ⁊ nō propter
malū pene. ideo plus gaudet de malo culpe. Nam ma
lū pene/ ꝓprie malū nō dicit: qꝛ eſt iuſtū malū. 15. q.1. 15.q.1.
illa cauenda ſunt. Un̄ prouer.2. Gaudent cū male fe- ꝓuer.2.
cerint ⁊ exultant in rebus peſſimis. Punire aūt pecca
torem ex dei ordinatione non eſt malum.

Quoniā ego in flagella paratus ſum: et dolor meus in conſpectu meo ſemper. 626 4. q.4. ꝙ. caſtus.

¶ Hic pſr ponitur iuſti debita penitentia in emēdatio
ne delictoꝝ. Emendatio aūt peccatoꝝ ſtat in tribus. ſ.
in cōtritione/ cōfeſſione/ ⁊ ſatiſfactione. Iſte aūt peni ſatiſfactio
tens/ iſta tria ſe habere fatet. Et primo ſatiſfactionē. d.
Qm̄ ego in flagella paratus ſum. Secundo contritio
nē. d. Et dolor meus in conſpectu meo ſemp. Tertio cō
feſſionem. d. Qm̄ iniquitatē meā ānunciabo. Quan-
tū ergo ad ſatiſfactionē dicit. Qm̄ ego i flagella para
tus ſum. q. d. ſm̄ glo. Sciens me deliquiſſe parat⁹ ſum
penā portare. Satiſfactio eñ q̄ ſtat in labore ⁊ pena ꝓ Calor.
peccato portanda: eſt neceſſaria ad purgandū peccati Uenenū.
venenū. Dicit eñ auicena. Si bene conſideraueris nō Auicena.
inuenies aliqđ qđ calorē vehementius intendat. ꝙ̄ la 3. canone.
bor ⁊ motus. Spūaliter autē calor vitalis ſpūs ani- Peccatū.
me ſumme neceſſarius eſt volenti curari. qꝛ ſicut di- Labor.
cit Auicena. 1. canone. Calor intrinſecus reſiſtit calo-
ri extrinſeco: intantum ꝙ venena calida non refrenat
nec expellit: nec coꝝ ſubſtantiā corrūpit niſi calor inna
tus. Et ideo ſicut idē dicit li.4. maximū remedium in

curatione veneni eſt cōfortatio caloris intrinſeci. Sic
ſpūaliter. Nam venena quibus aīa inficitur vt plurimū/ſunt venena calida. q2 ex igne praue cōcupiſcētie
procedunt. Sed amor dei ex igne charitatis procedēs:
eſt calor intrinſecus ꝛ innatus. q2 naturaliter diligere
deum debemus. Ergo deſtructio venenoꝝ peccatorum
non fit niſi per hunc calorē confortatū ꝑ laborē peniten
ps.6. tie ſatiſfactionis. de quo labore dicit penitēs. Laboraui in gemitu meo. Et hunc laborē pene paratus debet
eſſe penitēs ſuſtinere. vñ hic dicit. Qm̄ ego in flagella
paratus ſum. Et ideo ſi aduerſa ꝛ flagella accidūt penitēti: oīa patiēter ferre debet eſſe paratus. q2 flagella
Hebre. 12. ſunt signū diuini amoris. Flagellat aūt oēm filiū quē
recipit. Quis eſt em̄ filius quem non corripit pater ꝛc.
Cōtritio. ¶ Conſequēter ponit cordis dolorē ꝛ cōtritionē penitē
Dolor. ti neceſſariā. d. Et dolor meus in conſpectu meo ſemper
In hoc em̄ eſt differentia inter iuſtos ꝛ reprobos. q2 reprobi cū peccauerunt: ſe excecando defendūt. Iuſti aūt
contra ſeipſos iraſcunt ꝛ dolent. Dolor em̄ cōtritionis
eſt penitentie pars prima. qui dolor nihil aliud eſt: ꝙ
quedā cōpūctio animi cū lachrymis: oriēs ex recorda
tione peccati/ꝛ timore diuini iudicij. Iſte aūt contritionis dolor aīam iuſtificat. qđ ſic patet. Iuſticia enī
Pena. eſt virtus vnicuiqꝫ ſua tribuens. vt dicit philoſophus.
Phe.5. ethicoꝝ. Peccator aūt peccando/deo abſtulit honorē ſibi debitū. q2 ſcꝫ nō ſe ſubiecit vt debuit. ꝛ ſic quantū in ſe fuit/
deū inhonorauit. Sed dolor cōtritionis/hoc ablatum
reſtituit. q2 in ſe punit malū qđ fecit. Scđm em̄ qđ ait
Valerius li.6.c.3. valerius. Tantū honoris confert patrie offenſe maloꝝ
punitio/quantū iniurie ipa intulerūt mala perpetrata. q2 ſic ꝑ maloꝝ punitionē reformat ꝑdita iuſticia.
qđ ſi verū eſt de punitione peccatoris inuolūtaria: ꝙto
magis de punitione volūtaria qua peccator dolendo
de peccato per cōtritionē voluntarie punit ſeipm̄. Sic
igitur cum dolor contritionis puniat offenſa dei: ſequitur ꝙ perditā iuſticiā recuperat. ꝛ ꝑ conſequēs ꝑ ipſum
iuſtificatur anima. Vñ ſm̄ quantitatē doloris/cōſola
ps.43. tur anima penitentis ꝑ gratiā. Scđm multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo cōſolationes tue letificauerūt
animā meā. Et iſte dolor debet eſſe continuus. propter
quod dicitur in cañ. ꝙ ſemper dolere debet vere peni
De pe.di. 3.ſi apls. tens. q2 vbi dolor finit: ibi penitentia ceſſat. Qđ nunc
oſtendit pſal'. d. Et dolor meus in conſpectu meo ſemp.

627 De peni. diſt.1. **Quoniam iniquitatem meam annunciabo: et cogitabo pro peccato meo.**

Confeſſio ¶ Hic pōr ponit peccatoꝝ confeſſionē. q. d. ſm̄ glo. Dolor meus eſt non de flagello vel pena que eſt medicina:
ſed de vulnere peccati. Si em̄ de peccato non dolerē: nō
ſic me accuſarē. Et ideo q2 de peccato doleo/peccatum
meū annunciando cōfiteor. Et nota ꝙ confeſſio peccati inutilis qñqꝫ reddit ꝓpter tria. ſ. vel q2 ꝯtritio nō precedit: vel q2 ſatiſfactio omittit: vel q2 emēdatio nō ſub
ſequit. Si em̄ cōfitet ꝛ nō cōteritur: fatet ſe habere vul
Ber.li.1. nus/ꝛ tñ dolorē non ſentit. Dicit Ber. ad Eugenium.
Scio longe a ſalute cōſiſtere membrū qđ obſtupuit. Et
egrum ſe non ſentientē periculoſius laborat. Si etiam
non ſequatur ſatiſfactio ꝛ confeſſio nō proficit. q2 vt dicit Auguſtin⁹ libro de vera innocētia. Bona eſt peccati cōfeſſio: ſed ſi curatio ſequat. Nā qđ prodeſt detegere
plagā ꝛ nō adhibere medicinā? Medicine aūt appoſitio eſt ſequens ſatiſfactio. Et inſup inutilis ſi nō ſequatur emendatio. q2 tūc peccatū remanēs magis aggrauatur. Et ideo q2 non ſufficit cōfiteri/niſi iſta tria diligenter obſeruentur ꝛ conſiderent. Hinc eſt ꝙ premiſſa
cōfeſſione ſubiūgit. Et cogitabo ꝓ peccato meo. i. ſolicitus ero ſedule agam. ſm̄ glo: q2 duo ſunt modi perfecte penitentie. ſ. confeſſio ꝛ emendatio q̄ fit ꝑ fletus/eleemoſynas/ꝛ hmōi. Sic enim dicit pſal'. 118. Cogitaui ps 118.
vias meas/ꝛ cōuerti pedes meos in teſtimonia tua.

Inimici aūt mei viuūt et confirmati ſunt ſup me: ꝛ multiplicati ſunt q̄ oderunt me inique. 628

¶ Hic pōr ponit penitentis patientiā in aduerſoꝝ tolerātione. Vbi notandū ꝙ penitens maxime tres habet Inimicus Caro.
inimicos. ſ. carnē/mundū: ꝛ diabolū. Contra quos diuerſimode pugnare debemus. Nam carnē vincim⁹ fugiendo. dicit Valeri⁹ li.5. Qđ fabij maximi nō dimicare/vincere fuit. Hoc dicit/q2 ceteri duces romanorū Mundus Diabolus Valerius li.5.
miſſi contra annibalē ducē pēnoꝝ: offerentes ſe bello
cāpeſtri. deuicti ſunt. Fabius vero miſſus cōtra cū ſolū ſtatuit defendere ſibi cōmiſſos/bellū declināns. vt ſic Vincere.
dilato greſſu paulatim minueret virtus annibalis. ꝛ
virtus exercitus romanoꝝ augeret que diminuta fuerat. propter qđ meruit nomē ſummi ducis: ꝛ vocatus
fuit Fabius maximus. Sic eſt moralr̄ agendū contra
carnales affectiones. q2 ſi cū eis te offers ad bellū/vinceris. ſi aūt declinas viſo hoſte auertendo facie: efficaceris victor. Ideo dr̄. Fugite fornicationē. Quid eſt aūt 1.cor.6.
hoſtes carnales fugere: niſi in principio tētationis illā
ſuperare ꝛ euertere? Nam ſi tentationibus carnis morā traxeris. ſtatim mens allicitur: illecta delectat: ꝛ delectata cōſentit. Mundū aūt vincimus ſuſtinēdo. Dicitur em̄ in libro de vita philoſophoꝝ/ꝙ Bias vn⁹ de
ſeptē ſapiētibus interrogat⁹/quis eſſet inter hoīes magis infirmus. Reſpōdit. qui nō poteſt infortunia ſuſtinere. Et ideo ſpūaliter cōtra mundū oportet habere arma defenſiua. ſ. patientie ſcutū. In patientia vr̄a poſſi Luce.21.
debitis aīas vr̄as. Diabolū aūt vincimus ſibi reſiſten
do. Aduerſarius veſter diabolus ꝛc. cui reſiſtite ꝛc. Re 1.petri.5.
ſiſtimus aūt diabolo impugnādo ipm̄ oppoſitis/quibus nos impugnat. vt ſi ꝑ ſuperbiā tētat/ipm̄ ſibi obiecta humilitate debes fugare. ſi per auaritiā: ſibi obijce
mūdi contēptum. ſi ꝑ luxuriam/obijce ſibi caſtitatem.
Et ideo dr̄. Reſiſtite diabolo ꝛ fugiet a vobis. Hos aūt Iaco.4.
oēs inimicos penitens patitur: ꝛ ſuperando vincit. Et
hoc eſt qđ dicit. Inimici aūt mei viuūt. ſ. nunꝙ̄ a tētationibus ceſſant. Et confortati ſunt ſup me/vel confirmati. q2 niſi reſiſtatur eis: ſtatim conualeſcūt. Et multiplicati ſunt q̄ oderunt me inique: q2 cotidie creſcunt.
Et vbi quis conatur bene agere: ſemper ipſi ad oppoſitum nituntur inducere. Et hoc eſt qđ ſubdit.

Qui retribuūt mala pro bonis detrahebant mihi: quoniam ſequebar bonitatem. 629 6.q ſime plurimi.

¶ Species em̄ retributionis ſunt multe. vide ſupra. ꝟ.
535. quarū peſſima eſt retribuere mala pro bonis. qđ faciunt demones. q2 illos magis ad malū conant inducere: quos ad bonum magis diſpoſitos vidēt. vt oſten
dit Greg. Et hoc eſt qđ ſubdit. Detrahebāt mihi qm̄ ſe Gregori⁹.
quebar bonitatē. Sic em̄ detrahere idē eſt ꝙ a bono re
trahere. Sic em̄ accipitur. 1.reg.2. Qđ filij heli detra 1 reg 2.
hebant hoīes a ſacrificio dn̄i. Vel detrahere idem eſt ꝙ detrahere.
diffamare. et tunc bonis detrahit diabol⁹. q2 illos diffamare conat. ¶ Pro cuius euidentia notandū ꝙ detra
ctio eſt triplex. ſ. detractio ſanctitatis ꝛ mundicie qua
a mēte ſeculoꝝ culpa trahitur. Cogitat iuſt⁹ de domo Puer.21.
impij vt detrahat eos a malo. Equitatis ꝛ iuſticie/qua
penis vita maloꝝ tradit. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Prauitatis ꝛ malicie: q̄ a malis fama iuſtoꝝ Eſa.14.

Iaco.4. loquitur. Nolite detrahere alterutrū. Et nota ꝙ iſta de-
tractio vicioſa eſt duplex: quia quandoq; detrahitur
malis quandoq; bonis. Detractio enim qua malis
Haimo. detrahit ſic deſcribit Haimo.d. Detractio eſt reuela-
tio defectus abſentis proximi: alicui facta vt ipſum in
bonis minorem exiſtimet. Et iſta habet tres ſpecies. Pri
ma cum quis peccatum alterius reuelat: vbi reuelare
non debet. Secunda quādo peccatum alterius aggra
uat. Tertia cum fingens alteri malo peccatum falſum
imponit. Et ab iſto vitio admonet nos ſapiens abſti-
Sapiē.1. nere.d. Cuſtodite vos a detractiōe. parcite lingue. Se
cūdo detractio eſt qua detrahitur bonis, quā ſic deſcri
Haimo. bit Haimo.d. Detractio eſt boni alteri⁹ diminutio/ vel
negatio. Et hec tres habet ſpecies. Prima eſt cū quis
alterius virtutē negat. Secunda cum tacet vbi tacere
non debet. Tertia cum virtutem alterius minuit/ vel
in malū peruertit. Et omnibus iſtis tribus modis bo-
Grego.2. nis detrahunt demones: vt deducit Grego. Et hoc hic
moꝝ.c.7. notat pſal.d. Detrahebāt mihi/ qm̄ ſequebar bonitatē.

630 **Ne derelinquas me domine de⁹ meus: ne diſceſſeris a me.**

¶ Hec eſt quarta pars principalis in qua penitens ex
omnibus predictis concludit internam leticiam. Vi-
dens enī ſe penitens in tot aduerſitatibus non dereli-
ctū a deo/ cum gratiarum actione auctorē ſalutis ſue
profitēs deum letus exclamat: ne in futurum relinqua
Dereliu-quere. tur: ſciens ꝙ grauior eſt offenſa poſt veniā. quam offen
ſam euadere non poteſt ſi derelinquatur a deo. Ideo
orās dicit. Ne derelinquas me dn̄e deus meus ꝛc. Qd̄
ideo dicit. quia derelictus a deo/ quomō tantoꝝ ho-
ſtium bella poſſet euadere? Cum enim mentem deſerit
Grego. 11. ipſa ſtatim diſſipatur. vt oſtendit Grego.d. Omnipo-
moꝝ.c.5. tens deus humanum cor deſtruit cum derelinquit: edi
ficat autē cū gratia replet: neq; enim humanam men-
tem deus debellando deſtruit ſed relinquēdo: quia ad
perditionē ſuā ſufficit ſibi dimiſſa. Et ideo orat dicēs.
Ne derelinquas me ꝛc. Et hoc nihil aliud eſt ꝙ̄ orare
vt deus ſic ipm̄ dirigat/ quia ipſe deum non deſerat. qꝛ
nunꝙ̄ deus deſerit mentem noſtrā/ niſi prius nos ipm̄
derelinquam⁹. Eſt enī de nobis ſicut de illo q̄ in naui
mouetur. talis enim percipit ſe paulatim a ripa magis
ac magis diſtare: cum tamē litus non moueatur/ ſꝫ ipſe
recedit a ripa. Sic de⁹ qui eſt ſtabilis vt ripa: nos autē
mutabiles: non recedit a nobis niſi qꝛ nos ab eo prius
per peccatum recedimus. Et ſic appropinquat ad nos
quando nos ad ſe trahit. Sic ergo dicens. Ne dereliu
quas me. petit gratiā qua deum ipſe nō derelinquat.
2.palī.15. Ideo dicitur. Si dereliqueritis deū/ derelinquet ⁊ vos.
¶ Et hoc alijs v̄bis exprimēs dicit. Ne diſcedas a me.
idest fac me a te nō diſcedere. Et ideo nota ꝙ nos a deo
ps.6. diſcedere faciunt multa. ſcꝫ iniquitas. Diſcedite a me
1.thimo.4 omnes qui operamini iniquitatē. Infidelitas. In no
uiſſimis diebus diſcedent homines quidam a fide.
Mat.25. Eterna calamitas. Diſcedite a me maledicti ꝛc. Sed
quia nullus in ſtatu gratie perſeuerare poteſt ſine ſpi-
rituali deo adiutorio/ nec aliqđ bonū operari. Ideo
diuinū adiutorium conſequenter inuocat. dicens.

631 22.q.3.ca.2. **Intende in adiutoriū meū: dn̄e deus ſalutis mee.**

adiutoriū. ¶ Deus enim omnes adiuuat qui eius adiutoriū de-
bite petunt. Si enim quis homo dici non poteſt iuſtus
qui miſeros oppreſſos iniuſte non adiuuat cū poteſt:
quomodo deus iuſtus eſſet ſi iniuſte oppreſſos nō ad-
ps.9. iuuaret? Et ideo de ipſo dicitur pſal.9. Factus eſt dn̄s
refugium pauperi adiutor in tribulatione. Et de tali
adiutorio dei tota ſcriptura abundat. Sic enim ad- Dan.3.
iuuit tres pueros i camino ignis poſitos iniuſte/ ignis
virtutem ligans ne eis nocere poſſet. Sic adiuuit Io Gen.41.
ſeph propter amorem caſtitatis incarceratum iniuſte:
vt inde ipſum extraheret: ⁊ totius Egypti faceret domi
num. Sic adiuuit ſuſannam propter amorem caſtita Dan.13.
tis ad mortem condēnatam iniuſte: vt ipſam caſtiſſi-
mam declarans/ infamatores traderet morti. Sic ad-
iuuit apoſtolum Petrum propter chriſti fidē incarce- Actuū.12.
ratum: ipſum angelico myſterio liberando. Sic adiu-
uit Paulum tertio naufragantem. Et ſic de ſimilibus
per totam ſcripturam habet. Et ideo clamat ſcriptura.
dicēs. Deus noſter refugiū ⁊ virtus: adiutor in tribu- ps.45.
lationibus que inuenerunt nos nimis. Quid ergo mi
rum ſi penitens hic diuinū inuocat adiutoriū. dicēs.
Intende in adiutorium meum ꝛc. Et aduerte ꝙ iſtud
dei adiutorium ſepties petimus in die. ſcilicet in prin
cipio horarū omnium.d. Deus in adiutorium meum
intēde. Primo quia propter ſeptem peccata capitalia/
aduerſa ⁊ tribulationes nos premunt: qꝛ cuilibet pec-
cato ſua correſpondet tribulatio. quia aliūde tribulan
tur ſuperbus, aliunde auarus: ⁊ ſic de alijs. Ideo ſeptē
vicibus in die adiutoriū dei poſtulamus. Vel quia p
ſeptem etates huius vite tribulationes patimur. Et
hoc petimus maxime in principio horarum dicentes.
Deus in adiutorium meum intende. quia cum orare
debemus: tunc maxime diabolus tētare ſatagit ⁊ a bo
no propoſito reuocare feſtinat. ¶ Sed dices. Quare er Queſtio.
go in triduo chriſti paſſionis ſic dei adiutoriū non po
ſtulamus in principio horarū. dicētes. Deus in adiu
torium meum intēde. qđ magis debemus facere: quia
cum illud tempus magis ſit deuotum: tunc diabolus
magis ſatagit tentare fideles. Reſpondeo ꝙ xp̄i paſſio
nis memoria eſt ſufficiens inuocatio adiutorij diuini/
eo ꝙ ipſe ideo ſolum ſit pro noſtro adiutorio paſſus. Et
ideo quia tunc continue chriſti paſſio in omnibus ho-
ris facimus memoriam: ideo aliter nō expedit diuinū
poſtulare adiutorium. ſecus aūt de alijs temporibus
in quibus non tam ſedule in horis chriſti paſſio me-
moraꝰ. Tunc ergo magis orare debemus. dicētes. Ad
iuua nos deus ſalutaris noſter ꝛc. ¶ Quia dolorē con
tritionis hic notat pſal. dicens. Dolor meus in conſpe ps.37.
ctu meo ſemper. quero vtrum dolor contritionis ma- Queſtio.
ior eſſe debeat de vno peccato ꝙ̄ de alio. Egidius di-
ſtinctione. 17.

Dixi cuſtodiam vias meas: vt non delin-quam in lingua mea. 632 15.q.1. vos autem.

¶ Pſalmus iſte talem habet titulū.
In finē canticū dauid pro Idithum Cantor.
Pro huius tituli intelligentia ſciendum ꝙ Dauid in 1. palī.25.
ſtituit cātores ad diuinas laudes decantandas ducen
tos octuaginta octo: qui per vices ſuas ante arcam do
mini canebant cum citharis ⁊ muſicis inſtrumentis.
Inter quos erant tres principales. ſcilicet Aſaph/ He-
mā ⁊ Idithum. Et iſtorum quilibet certum numerum
ex predictis cantoribus habebat ſub ſe. Fecit etiam cer
tos pſalmos ab iſtis decantandos/ aliquos deputauit
ipſi Aſaph. aliquos ipſi Heman. ⁊ aliquos ipſi Idi- 2.reg.16
thum. Inter ceteros autem pſalmos fecit iſtum decan-
tandum ab ipſo Idithum ⁊ ab alijs cantoribus ſibi ſub
ditis. ¶ Ex quibus apparet ſenſus litteralis tituli qui
eſt iſte. In finem canticum Dauid. ſcilicet factum ab
ipſo Dauid pro Idithum. idest decantandum ab ipſo
idithum. ¶ De materia aūt iſtius pſal. dicitur comuni

ter ꝙ dauid fecit iſtum pſalmū dum profugus fugeret
a facie Abſalon filij ſui. poſtꝗ̄ audierat vituperia ſibi
2.reg.16. illata a ſemei. Nam cum rex dauid exiſſet hieruſalem
⁊ fugeret a facie Abſalon filij ſui. ſemei qui colligatus
erat cum abſalon filio regis/clamans poſt regē ſibi im
properabat. d. Egredere egredere vir ſanguinum ⁊ vir
belial. Reddidit tibi dominus vniuerſum ſanguinē
domus ſaul. Ecce premūt te mala tua: quoniā vir ſan
guinū es. Et tunc rex patienter talia ſuſtinebat oppro
bria. Quinimo cū abiſai vellet illū inuadere/rex pro=
hibuit. d. Dimitte eum. Dominus enim precepit vt ma
ledicerec mihi. Ecce filius meus querit animam meā.
quāto magis ſemei ⁊c. Tunc ergo ad dandū alijs exē=
plum patiētie ſuo exēplo oſtendēs ſuam patientiā hūc
pſal. fecit. d. Dixi cuſtodiam ⁊c. Et ſic ergo dicā primū
pſal. quo ad litterā. Secūdo quo ad ſenſum pſalmiſte.
Quantum ad primum pſal. iſte diuiditur in tres par
tes. Quia primo ponitur ipſius dauid patientia. Se=
cundo deſcribitur eius in deū confidentia: ibi. Loqu
tus ſum. Tertio ponit orationis eius inſtantia: ibi.
Exaudi orationem meam ⁊c. Dic vt. N. ¶ Quantum
vero ad intellectum pſalmiſte. Titulus pſal. declarat
materiā pſal. Nam vt ſupra dictū eſt: dd ordinauerat
ducētos octoginta octo cātores quibus tres prefecerat. ſ.
Aſaph/Hemā ⁊ Idithim. quorum nomina Eſdras
frequenter ponit in titulis pſalmorum vt ex eorum inter=
pretationibus cognoſcatur intentio pſalmi. Huius er
go pſal. aperit materiam per hoc nomē Idithim/cum
dicit titulus. In finē canticum dauid pro idithim. Idi=
thim nāq; interpretatur tranſiliens eos. i. illos qui rema
nent in mundo/herentesq; terrenis. de quo tranſiliente
vel tranſitu agitur hic. Quoniā hic pſal. docet tranſi=
re a terrenis ad celeſtia: a dilectione mundi ad dilectio
nem dei: ⁊ a temporalibus ad eternitatē. Sic ergo ſen=
ſus tituli eſt talis. Iſtud canticum factum a dauid in
finem. i. chriſtum nos dirigens eſt pro idithim. i. pro trā
ſitu temporalium ad eterna. Et quia iſte tranſitus ma
xime fundatur in patientia aduerſorum: ideo iſte pſal.
maxime nos docet patientiam ⁊ inter opprobria ⁊ de=
tractiones malorum a murmuratione linguam conti
nere. Et quātum ad hoc pſal. iſte diuiditur in tres par
tes. Quia agit primo de patientie habenda firmitate.
Secundo de mundi declināda vanitate: ibi. Verūta=
men. Tertio de ſuperna exoranda bonitate: ibi. Exau=
di deus. ¶ Quantū ad primum ſciendū ꝙ in omnibus
bonis operibus eſt talis ordo. ꝙ primo intus corde pre
cedit deliberatio. cōſequenter operis ſequitur perſecu=
tio. ⁊ tertio ſequitur operationis finis ⁊ cōſumatio. Et ſm
hoc prima pars habet tres partes. quia pſal. ponit primo
ſuā cordis deliberationē. Secundo ſue deliberationis
executionē: ibi. Poſui ori meo. Tertio ſue executionis
Dicere. finem ⁊ conſumationē: ibi. Loquutus ſum. Quātum
ergo ad primū ponens ſuā deliberationē dicit. Dixi cu
ſtodiā ⁊c. Vbi notandū ꝙ ſicut corpus habet os mate
riale ⁊ linguā qua loquitur: ſic multofortius ſuo mo=
do ⁊ mens habet os intrinſecū ⁊ linguā qua prius ver
ba intus format ꝗ̄ producat exterius per corporis lin=
guam. quia prius eſt dicere mentis/ꝗ̄ ſit dicere corporis.
Sic enī de dicere cordis dicitur. Dixit inſipiens in cor
ps.13. de ſuo. pſal. 13. Similiter ⁊ quilibet bonus de corde lo=
ps.26. quitur pſal. 26. Tibi dixit cor meum. Iſtud aūt dicere
intrinſecum eſt mentis deliberatio eorum que exterius di
cenda ſunt ⁊ facienda. Sic igitur hic dicere ſtat pro deli=
Vias. berare. vt ſit ſenſus. Dixi cuſtodiam vias meas. Ideſt
in corde meo deliberaui cuſtodire vias meas. Per vias
Greg.21. aūt intellige actiones nr̄as. Vn̄ greg. Quid viarū no
mor.c.4. mine niſi actiones nr̄e ſignificantur? Hinc enī per Hie
remiā dicitur. Bonas facite vias vr̄as ⁊ ſtudia veſtra

Deliberabit ergo iſte primo cuſtodire vias ſuas. i. actio
nes ſuas. ne ſcilicet murmurando contra deum peccet. Vn̄
ſubdit. Vt non delinquā in lingua mea. ¶ Sed aduer Loqui.
tendū ꝙ linguam ſuā diuerſi varie cuſtodiunt. vt oſtē Lingua.
dit Greg. d. Sunt tria genera hominum qui gradatim Greg. li. 5.
diſtincti a ſe qualitatibus diſſident. Sūt nāq; aliqui mor. c. 12.
qui ad loquendū praua concipiunt: ⁊ allocutione ſua
nulla ſilentij grauitate refrenantur. Et ſunt alij qui cū
praua concipiunt/magno ſe ſilentij vigore reſtringūt.
Et ſunt nōnulli qui virtutū vſu roborati vſq; ad eam
celſitudinem prouehūtur. vt ad loquendum nec quidē
in corde peruerſa concipiant que ſilentio compeſcant.
Et hoc eſt bonorū. d. pſal. Dixi cuſtodiam vias meas.
Qui enim linguā cuſtodire neſcit/ſe malis operibus Auis.
implicatū manifeſtat. Dicit philoſophus. ꝙ auis ſi ſub Phs.6.
lingua habeat venā albā generat filiū albū: ſi nigram aialium.
nigrū. Sic ⁊ moraliter ſcdm qualitatem ⁊ colorem lin
gue/color ⁊ qualitas fetus. i. operis ſibi correſpōdet. Et
ideo bene conſuluit pſal. d. Prohibe linguā tuā a malo. ps.33.

Poſui ori meo cuſtodiam: cū cō ſiſteret peccator aduerſum me.

6.q.5. 5.q.4. In loco.

¶ Hic conſequenter oſtendit deliberationis executio=
nem. quia ſicut in corde deliberauit: ſic ⁊ opere compleuit
Poſui inquit ori meo cuſtodiā. Et diuiditur in tres par=
tes/ſm ꝙ ex tali cuſtodia tria ſe dicit habuiſſe. ſ. quia ha=
buit primo diſcretū ſilentiū. Secūdo humilitatis faſti
giū: ibi. Obmutui ⁊ humiliatus. Tertio charitatis in
cendiū: ibi. Concaluit cor meum. Quantū ad primum Lingua.
ſciendū: ꝙ inter omnia corporis mēbra: lingua maiori
cuſtodia indiget. quia ex ea facilius plura mala procedūt.
Vn̄ ber. in ſermone de triplici cuſtodia dicit. Quis ſa= bernardus.
ne dinumeret quātas modicū lingue membrū cōtrahit
ſordes. ꝗ̄ multiplex in labijs incircumciſis immundi=
cia coaguletur. ꝗ̄ ſit grauis pernicies oris incircūſpe=
cti. Eſt enim lingua diſſoluta in ſermonibus ocioſis.
Eſt lingua impudica: et eſt magniloqua. quarū prior
laſciuie ſequēs arrogantie famulatur. Eſt etiā lingua
doloſa ⁊ eſt maledica. quarū altera in falſidicā ⁊ adu
latoriā ſubdiuiditur: altera vero nunc in facie cōtume
lias irrogat: nunc detrahit in occulto. hec ille. Qui enī Loqui.
linguam ſuam non poteſt continere opus bonū mini=
me poterit habere. Dicit philoſophus: ꝙ ſi mulier vici Phs.18.
na partui poteſt retinere ſuum anhelitum: ꝙ partus eius de aialibus.
erit facilis ⁊ leuis. Si aūt nō poteſt retinere partus eius
erit difficilis ⁊ grauis. Sic moraliter in propoſito. Ani
ma quantūcunq; bono conceptu ⁊ intentione ſit impre=
gnata: nunꝗ̄ tn̄ pariet opus virtuū ſine difficultate: ſi an
helitū ſuū. i. ſpiritū cohibere non poſſit. Et ideo bene di
cit apoſtolus. Siquis putat ſe religioſum eſſe nō refre= Iaco.1.
nās linguā ſuā: huius vana eſt religio. Contra quos di=
cit pſal. Poſui ori meo cuſtodiam. Et quāuis cuſtodia ps.38.
oris omnibus ſit neceſſaria maxime tn̄ clericis deo dica
tis. Vt oſtēdit Ber. ſup illo verbo apoſtoli. Sermo ve= bernardus
ſter in grā ſemper ſale conditus ſit. d. Sit lingua veſtra Coloſſ.4.
modeſta/ſobria/pudica. ſit ori veſtro ſaliua virgo die
creſcente. Et niſi vtilitas occaſionem prebuerit vſq; in
craſtinum incorrupta ſeruetur. Ponamus ori noſtro
cuſtodiā. Et hoſtium circumſtantie labijs nr̄is. Auceps
non emittit accipitrē niſi prius anſerem viderit. Et mo
nachus dimittit linguā ſuā/vbi loquēdi neceſſitas nō
exiſtit. Dedignatur venator catulū ſoluere niſi lepus
appareat. Viliorē habet monachus linguā ſuam quā
ad nullius ſalutem vel cōmodum inutiliter ſoluit. Su
dat lapis in manu oppugnantium menia/⁊ incaſſum
volat verbum de ore ſtātis in ſancte eccleſie diſciplina.
Arcus flexis cornibus fruſtra non tenditur: ⁊ rationa

lis lingua ad defendenda irrationabilia paſſim laxa
tur. Parcit pharetre: vt ex ea ſagitta non leuiter exeat.
Non parcitur lingue: vt mendax in quelibet verbis ve
Patiētia. lut ictum vulneris nō infligat. Quid ad hoc dicim⁹?
certe excuſari nō poſſumus. facilius eſt eſſ tacere ꝙ lo
qui. vt cum pſal. dicamus. Poſui ori meo cuſtodiam.
¶ Sed quia perfectius eſt iniuriatum nō loqui/ ꝙ nō
prouocatū: ideo addit. d. Dum cōſiſteret peccator ad
uerſum me. Hec eſt perfectio/ opprobria audire ⁊ tace
re: iniurias pati ⁊ non loqui. Relinquētes enim mun
dum ⁊ ad deum tendētes hodie pre ceteris a malis irri
Job. 12. dentur: ⁊ impetūtur opprobrijs/ ⁊ fatui reputant. De
ridetur iuſti ſimplicitas. Et tamen iuſti ſe deridentes
1. petri. 2. non derident. ſed tolerant patiēter exemplo xp̄i. Qui
cum malediceretur non maledicebat. cum pateret non
cōminabatur. Sic ⁊ iuſti dum peccatores aduerſus ſe
inſurgunt patienter tolerantes: ori ſuo cuſtodiam im-
1. cor. 4. ponunt. Sic faciebat apoſtolus. d. Maledicimur ⁊ be
nedicimus: perſecutionē patimur ⁊ ſuſtinemus. blaſ
phemamur ⁊ obſecramus. Unde iuſti quāto magis inſe-
ſtant a malis/ tanto amplius humiliant. Uñ ſubdit.

654 **Obmutui et humiliatus ſum. et ſilui a bonis: et dolor meus renouatus eſt.**

¶ Hic conſequenter oſtēdit iuſtos in perſecutionibus
humilitatem ſeruare. Ubi notādum ꝙ veram humili
tatem probat illata cōtumelia. ſicut paupertatem volū
tariam/ oblata abundantia ⁊ veram caſtitatem obie
cta mulieris pulchritudo cum opportunitate. E cōtra
Greg. li. 7. rio de multis dicit Greg. Eſſe quippe volunt humiles
mor. c. 14 ſed ſine deſpectu: eſſe contenti proprijs/ ſed ſine neceſſi-
Humilitas. tate: eſſe caſti/ ſed ſine maceratione corporis: eſſe patiē
Patiētia. tes/ ſed ſine contumelijs voluñt. Cūqꝫ adipiſci virtutes
querunt: ſed virtutum labores fugiunt. quid aliud ꝙ
ſine belli certamine triumphare de hoſtibus querunt?
Ex quibus apparet qd̄ vera humilitas ⁊ patiētia pro-
batur aduerſis. vnde in perſona iuſtoꝝ nunc ait pſal.
Obmuteſcere. Cum conſiſteret peccator aduerſuꝫ me: obmutui ⁊ hu
miliatus ſum. Obmuteſcit iuſtus. quia percuſſus ad-
Grego. 5. uerſis nō murmurat. Sciens qd̄ ait Greg. Quiſquis
mor. c. 26. percuſſus murmurat: quid aliud ꝙ iuſticiam ferientis
accuſat? Ut ergo homo reprehendere non audeat iudi
cem culpe: hunc humiliter cogitet auctorem nature. qꝛ
qui mire ex nihilo hominē fecit: factum impie nō affli
git. Ille ergo percuſſus obmuteſcit qui patienter tole-
Eſa. 53. rando non murmurat. Exēplo xp̄i de quo. Eſa. 53. Si
cut ouis ad occiſionem ductus eſt: ⁊ quaſi agnus corā
ſe tondente obmuteſcet. qd̄ ex humilitate procedit. Un
de ſubditur. ⁊. ideſt qꝛ humiliatus ſuꝫ. Et ſilui a bonis
Silere. et dolor meus renouatus eſt. Ubi ſciendum ꝙ ſancti
P̄dicatori. viri dum ſe inter malos poſitos vident/ qui ſemē diui
ni verbi recipere nolūt tacent: ne margaritas ante por
cos proijciant: ⁊ ſanctū dent canibus. Sed quia vidēt
aliorum mala multiplicari: grauiori dolore feriuntur
interius. Et hoc notat hic pſal. d. Silui a bonis. ſcilicet
predicandis. qꝛ ſcilicet non habebam terram bonaꝫ in
qua ſemē fructificare poſſet. Et quia prauorum mali-
cia continue augetur. Ideo ex hoc dolor meus reno-
uatus eſt. Et ſic iſtum paſſum exponit glo. ⁊ Greg. d.
Grego. 23. Nam ſepe contigit: vt boni viri cum ſe non audiri con
mor. c. 10. ſiderant: ori ſuo ſilentium imponunt. Sed plerumqꝫ
dum conſpiciunt ꝙ iniquorum facinora ipſis tacenti-
bus creſcant: vim quādam ſui ſpiritus ſuſtinent. vt in
locutione aperte correptionis erumpant. Unde ⁊ pro-
pheta Hieremias cum ſibi predicationis ſilentium in
Hiere. 20. dixiſſet dicens. Non recordabor eius/ nec loquar vl-
tra in nomine eius. illico adiunxit. Et factus eſt in cor
de meo quaſi ignis eſtuāe: ⁊ defeci ferre non ſuſtinens.
Pro eo eñ ꝙ ſe minime audiri cōſpexerat/ ſilentiū ſibi
impoſuit: ſꝫ cum creſcentia mala in eo cerneret in eodē
ſilentio non permanſit. Dauid quoqꝫ propheta poſt ꝙ
ſilentium ſibi indixerat. d. Poſui ori meo cuſtodiā cū
conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui ⁊ humi-
liatus ſum: ſilui a bonis: in ipſo ſuo ſilētio zelo charita
tis exarſit. Unde ſubdit. Et dolor meus renouat⁹ eſt.
Unde ⁊ cōſiderādo peccata maloꝝ dicebat apoſtolus.
Triſticia magna eſt mihi ⁊ dolor cōtinu⁹ cordi meo. Roma. 9.

Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exardeſcet ignis. 635
L. q. 1. multe ſunt.

¶ Conſequenter ex hoc ſe oſtēdit habere charitatis in-
cendium. Dolere enim de peccatis proximorum signū
eſt charitatis. Charitas autem quidam calor ſpiritua Calor.
lis eſt. Et iſtum calorem in corde iuſtorum inſinuās
hic pſal. ait. Concaluit cor meum intra me. glo. ideſt
ex omni parte caluit amore dei. ideſt igne celeſtium: vt
quia diligo deum diligam proximum. et diligēdo pro
ximū/ doleam de ipſius culpa. quia ſemper iuſti igne
diuino accenſi que dei ſunt meditantur. Unde ſubdit
Et in meditatione mea exardeſcet ignis. ſcꝫ dilectio dile-
ctionis. Uel ſcd̄m Grego. Caleſcit cor iuſtorum. quia Gregori⁹.
quando tacentes vident aliorum mala augeri: intus
cōcaleſcunt: quia dilectionis ardor/ ad exterius loquē
dum excitat illos. vt que corrigere non valent ſaltē in-
crepare non deſiſtant. Et attende ꝙ iſto igne charita-
tis multi ſunt qui caleſieri non poſſunt. Quorum figu
ra habetur in dauid. de quo dicitur. 3. reg. 1. ꝙ dauid 3. reg. 1.
cum operiretur veſtibus non caleſiebat. Et quare cale
fieri nō poterat: ſtephanus adducit tres rationes expo
nendo predicta verba. d. Dauid caleſieri non poterat.
Primo quia de ſenibus eſt parētibus natus. Secūdo
quia in prelijs multum ſanguinem fuderat. Tertio qꝛ
ex quo angelum cedentem populum vidit pauore ve-
hementi cōtabuit. Moraliter autem iſta tria multos
impediunt ne in eis igne charitatis cōcaleat cor ipſo-
rum. Primum eſt antiquorum peccatorum imitatio, Frigidus.
Antiquiora enim peccata ⁊ prima que fuerunt/ ſunt Caleſcere.
inuidia ⁊ ſuperbia. Inuidia enim primū peccatum di
citur. Inuidia diaboli mors introibit in orbem terra- Sapiē. 2.
rum. Similiter ⁊ ſuperbia. Initium omnis peccati ſu Eccl. 10.
perbia. Sic igitur ſuperbia ⁊ inuidia dicuntur anti-
quiora peccata. quia nullum aliud peccatum fuit pri⁹
iſtis. Ex iſtis ergo natus per imitationeꝫ in corde ſuo
charitate caleſieri non poteſt. Secundum eſt egenorū
proximorum incompaſſio. qd̄ notatur in dauid ꝙ mul
tum ſanguinem fuderat. Tantorū enim ſanguinē fun
dimus/ quot fame mori permittimus ſubuenire valē-
tes. Tertium eſt diuine iuſticie ſine miſericordia con-
ſideratio. Hoc enim ad deſperationem ducit. qd̄ notat
in dauid qui vidit angelum ex iuſticia cedentem po-
pulū. At cōtra iuſti igne charitatis caleſcunt. d. pſal.
Concaluit cor meū ⁊c. ¶ Qꝛ dictū eſt ꝙ iuſti calēt igne Queſtio.
charitatis: ex dilectione peccatoꝝ. quero vtruꝫ pecca- vtrū pctōr
tores ament ſeipſos. 2. ſecūde. q. 25. articulo. 7. ament ſeipꝫ

Loquutus ſum in lingua mea: notū fac mihi dñe finem meum. 636

¶ Hic conſequenter ponit ſue intentionis finem inten-
tum ⁊ cōſumationē. Principalis eñ intentio ⁊ finale
deſideriū antiquorū patrū erat videre verbū incarna-
tū. propter qd̄ chriſtus ſuis dicebat apoſtolis. Multi Luce. 10.

reges ꝛ prophete voluerunt videre que vos videtis/
ꝛ non viderunt ꝛc. Circa autem iſtam principalem an
tiquorum intentionem pſal. tria ponit. Qꝛ primo deſi
derat ſcire chriſti incarnationem. Secundo deſiderat
ſcire ſue vite durationem: ibi. Et numerum dierum.
Tertio confitetur humane vite annihilationem: ibi.
Ecce menſurabiles. Quantū ad primum ſciendum ꝙ
hic dauid loquitur in perſona omniū patrū antiquo
Loq̃ deo. rum: qui xp̄i deſiderabāt aduentum. Et loquit̄ deo nō
Loq̃ dei. hominibus. qḋ oſtēdit. d. Loquut⁹ ſū in lingua mea:
notū fac mihi dn̄e. ꝛ ſic loquitur dn̄o. ¶ Et ideo ſciendū
qualiter nos deo loquimur: et qualiter de⁹ nobis. Lin
gua eñ corporalis non niſi ad aures corporales loqui
tur: nec auris corporalis non niſi vocē corporis audit.
Cum ergo deus aures corporales nec linguam habeat
corporalē: nec ipē menti noſtre ſono vocali loquit̄: nec
nos ſibi. Loqui ergo noſtrū deo eſt deſiderio cordis ad
Grego. 2. ip̄m clamare. vn̄ Greg. in illō Joā. Vidi aīas ſanctorū
mor. c. 6. clamātes ꝛ dicētes. Vſqꝫ quo dn̄e ſctūs nō vīdicas ſan
Apoc. 6. guinē nr̄m ꝛc. d. Quid eſt aīas ſctōꝝ vindictā a deo
petere: niſi diē extremi iudicij ꝛ reſurrectionē extinctoꝝ
corporū deſiderare? Magn⁹ quippe eorū clāmor magnū
eſt earum deſideriū. Tanto enim quiſqꝫ minus ad deū
clamat quāto minus deſiderat: et tāto maiorem vocē
in aures dei exprimit quāto ſe in eius deſideriū pleni⁹
fundit. Animarū ergo verba ſunt ipa illarū deſideria.
Nam ſi deſideriū ſermo non eſſet: propheta nō diceret.
Clamare. Deſideriū cordis eorum audiuit auris tua. ¶ Ad pro
poſitum ergo dauid in perſona iuſtoꝝ dicit. Loquut⁹
ſum in lingua mea. ſcꝫ cum lingua cordis que eſt deſi=
ps. 70. derium mentis. De qua lingua dicitur Pſal. 70. Lin
gua mea meditabitur tota die iuſticiam tuā. Medita
tio enim ad mentē pertinet non ad corpus. Sed qḋ hec
lingua deſiderabat adiungit. Notum fac mihi dn̄e fi=
nem meum. Quis aūt eſt finis noſter/ niſi xp̄s incarna=
Rom. 10. tus: de quo dicit apoſtolus. Finis legis eſt chriſtus ad
Finis. iuſticiam omni credenti. Vocatur enim xp̄s incarna
Chriſtus. tꝰ finis: non quidem cōſumptionis/ ſed perfectionis ꝛ
cōſūmationis. Unde ibidē glo. Finis enim chriſt⁹ eſt:
in quo lex iuſticie non cōſumitur/ ſed impletur. omnis
eñ perfectio in ipſo eſt vltra quā nō eſt/ quo ſpes ſe extē
dat. Finis etiam eſt fidelium xp̄s: ad quē cum venerit
currentis intentio nō habet quid amplius poſſit inue
nire: ſed habet in quo poſſit permanere. Finis ergo di=
citur chriſtus: non qꝛ cōſumit/ ſed quia perficit. Unde
Apoc. 1. ꝛ ipſe de ſeipſo ait. Ego ſum alpha ꝛ o/ principium ꝛ fi
nis. Dicens ergo. Notum fac mihi dn̄e finē meū. hoc
eſt notum fac mihi xp̄m incarnatum. vt ſcilicet quē fi=
de credo incarnandum/ cognoſcā incarnatum. Et ad
iſtum ſenſum exponit glo. d. Notū fac mihi dn̄e finem
meū. i. xp̄m qui eſt finis noſter. cuius cōſūmatio eſt in
preſenti ad iuſticiā: ꝛ in futuro ad gloriam.

637 Et numerum dierū meoꝝ quis eſt: vt ſciam quid deſit mihi.

¶ Hic conſequēter deſiderat ſcire durationem. In pre=
cedenti enim verſiculo deſiderauit ſcire tempus incar=
nationis xp̄i: volens ergo ſcire ſi ip̄m incarnatum vi=
debit: petit vtrum vſqꝫ ad illud tempus durare debet. d.
Et numerum dierū meorū ꝛc. ſcꝫ notum mihi fac. Vbi
glo. Numerum dierum ſuorū ſcire volebat: non deſide
rio huius vite: ſed deſiderio videndi xp̄m. vt appareat
ſi eius aduentum poterit videre: quē magno deſiderio
antiqui patres videre deſiderabant. Unde ait chriſt⁹.
Multi reges ꝛ prophete voluerunt videre ꝛc. Inde ſe=
nex ille ſimeō clamabat. putas durabo? putas videbo?
quaſi dicat. Ideo volo ſcire numerum: vt ſciam quid
deſit mihi ad chriſtum videndū. ¶ Sed nunquid cui= Queſtio.
libet homini determinatus eſt certus dierum numer⁹ Viuere.
quo viuere poſſit: ꝛ non vltra neqꝫ magis neqꝫ min⁹?
Et videtur ꝙ ſic. Breues dies hominis ſunt: ꝛ nume= Job. 14.
rus menſium eius apud te eſt. cōſtituiſti terminos eius
qui preterire non poterunt. Ad oppoſitū quia quis po Vite ipi⁹
teſt vitā ſuam breuiare: ergo ꝛ prolongare. patet: quia
ſeipſum poteſt quis interficere: vel ad infirmitatem ſi=
bipſi dare occaſionē: qḋ quia facit min⁹ viuit: qḋ ſi nō
faceret plus viueret. ¶ Reſpōdeo ꝙ queſtio dupliciter
poteſt intelligi. vnomodo an apud deū ſit preuiſū tē=
pus determinatum quo quis viuet ꝛ non plus nec mi
nus. ſcḋo an natura cuiuſlibet hominis certā habeat
intrinſecā virtutem: per quā tātum poteſt viuere ꝛ non
plus neqꝫ minus. Et tunc dico ad queſtionē primo ꝙ
intelligēdo primo modo. ꝙ apud deū eſt determinatū Mors.
tēpus certū vite cuiuſlibet hoīs/ per qḋ viuet ꝛ nō vltra:
neqꝫ minus. patet: quia diuina ſcientia omnia futura
ꝛ preterita nouit vt preſentia. Unde Grego. exponens Grego. 12.
predicta verba. Numerus mēſium eius apud te eſt. di mor. c. 1.
cit. Cuncta futura deus preſens ante ſecula decreuit/
qualiter per ſecula diſponantur. Statutum quippe eſt
homini: vel quātum hunc mundi proſperitas ſequat̄/
vel quātum aduerſitas feriat: ne electos eius/ aut im
moderata pſperitas eleuet/ aut nimia aduerſitas gra
uet. Statutum quoqꝫ eſt quātum in ipa vita mortali
temporaliter viuat. Nam ꝛ ſi annos quindecim Eze= 4. reg. 20.
chie regi ad vitā addidit oīpotens de⁹: cum eum mori
pmiſit/ tūc eū pſciuit eſſe moriturū. Qua in re queſtio
oritur: quomō ei p prophetā dicatur. Diſpone domui
tue quia morieris tu ꝛ nō viues. Cui cum mortis ſen=
tentia data eſt/ protinus ad eius lachrymas vita ad=
dita eſt. Sed per prophetā predixit dominus tempus
qḋ ipſe mori merebatur. per largitatē vero miſericordie
eum illo tempore ad mortē diſtulit qḋ ante ſecula ipſe
preſciuit. Nec igitur propheta fallax fuit: qꝛ tēpus mor
tis innotuit quo vir ille merebatur mori: nec dominica
ſtatuta cōmutata ſunt: qꝛ vt ex largitate dei anni vi=
te creſcerent. hoc quoqꝫ ante ſecula prefixum fuit: atqꝫ
ſpacium vite qḋ inopinate foris eſt additum/ ſine au=
gmento preſcientie fuit intus ſtatutum. hec greg. Sic
igitur quātum ad dei preſcientiā omnia etiam futura
contingentia ab eterno fuerunt ſtatuta ꝛ ad vnā par=
tē de facto. licet non de poſſibili determinata. ¶ Si ve= Calor na
ro queratur ſecundo modo. ſcꝫ an in ipa vita noſtra ſit turalis
determinata virtus qua quis tantum viuere poſſit. Humidū
Reſpōdeo. dicunt quidam ꝙ viuere noſtrū fundatur radicale.
in humido radicali quo calor naturalis intrinſecus
fouetur: ꝛ illo durante eius operatione non impedita
durat vita: ꝛ illo deficiēte vel eius operatione impedi=
ta vita deficit. Et illud humidum eſt certe ꝛ determina
te virtutis licet maioris in vno ꝙ̄ in alio ſecundū diſ=
poſitiones diuerſas conceptionis ꝛ natiuitatis. virtus
iſtius augeri non poteſt: ſed bene foueri poteſt ꝛ conſer
uari ne aliquo conſumatur: niſi quantum calor natu
ralis continue conſumit. ipſa autem per calorem natu
ralem conſumpta ſtatim deficit vita. Cum ergo illud
humidum radicale ſit determinate virtutis: ſic ꝛ tan=
to tempore ꝛ non plus poteſt calorem naturalem foue=
re. Et ſic in quolibet homine eſt determinatum tem
pus quo viuere poteſt ꝛ non vltra. Illud autem humi
dum radicale poteſt conſumi ab aliquo ꝙ̄ per calo=
rem naturalem ordinatum. vt per calorem inordina=
tum febrium/ vel per aliam hominis malā vitam. vel
poteſt eius operatio totaliter extingui. vt puta quādo
quis interficitur. Et ſic vita poteſt abbreuiari. Et da=
tur exemplum. Si tantum ponatur in lampade de
oleo/ ꝙ ſufficiat ad nutriendum ignem lampadis per

vnam diem. Quamuis non poſſis facere q̄ nutriat vl
tra vnam diē: tamen potes facere q̄ minus durabit. vt
puta augendo ignem lampadis. quia tunc plus cōſu=
met de oleo. vel extinguendo violēter lampadem. Sic
in propoſito dicitur q̄ determinata eſt virtus in homi
nē per quā per tātum tempus viuere poteſt ⁊ non vltra:
ſed illa impediri poteſt. ⁊ p̄ cōſequens hoīs vita poteſt
Ps.54. abreuiari: ſed nō prolōgari. Et hoc eſt dicēs alibi pſal.
Viri ſanguinū ⁊ doloſi nō dimidiabūt dies ſuos. q̄z ta
les p̄ malā vitā diſſipāt virtutē illā vitalē: ⁊ multotiēs
morte violenta terminant. Quantitas ergo vite ſtat
in quantitate caloris naturalis ⁊ humidi radicalis/
quo dictus calor nutritur. Ad argumenta ex dictis pa
tet quid dicendum.

638 Ecce mēſurabiles poſuiſti dies meos: ⁊ ſubſtantia mea tanq̄ nihilum ante te.

Vita bre- Hic confitetur humane vite breuitatē vel annihila
uis. tionē. pſalmiſta edoctus a deo de tēpore incarnatiōis
q̄ð poſtulauerat. d. Notū fac mihi dn̄e finē meū. edoct⁹
inſup de numero dierū quibus naturalr̄ viuere pote=
rat q̄ð poſtulauerat. d. Et numerū dierum meoꝝ quis
eſt ⁊c. Statim concluſit ſe nō poſſe peruenire ad viden
dū finē ſuū. ſ. xp̄m incarnatū. d. Ecce menſurabiles po
Dies bre- ſuiſti dies meos. Menſurabiles. i. numerabiles ⁊ pau
ues. cos. vel menſurabiles. i. breues. q̄z q̄ð facilr̄ menſurabi
le eſt/ breue eſt. Unde glo. Ecce menſurabiles poſuiſti
dies meos. i. breues. q̄z cito tranſit vita nr̄a. Quid eñ
ſunt centū anni q̄ principiū habent ⁊ finē reſpectu eter
Ps.89. nitatis dei q̄ fine caret ⁊ principio. Vñ pſal. 89. Mille
anni ante oculos tuos tanq̄ dies heſterna que p̄terijt.
Job.14. propter q̄ð dr̄. Homo natus de muliere breui viuēs tē=
pore ⁊c. Quomō eñ tēpus nr̄m longū poteſt dici q̄ð cō
Greg.13.li. tinue terminat. Vñ grego. ait. Omne q̄ð tranſit breue
moraliū. eſt. etiā ſi tardius terminari videat. Juſti aūt viri hāc
breuitatē vite continue cōſiderant dies ſuos menſuran
Greg.8. tes: ſed mali ipām aduertere nolunt. Vñ greg. ait. Re
mor.c.11. proboꝝ mens erga dies preſentis vite tanto amore con
Breuitas ſtringit: vt ſic ſemp̄ hic appetant viuere. quaten⁹ ſi va
vite. leant viuendi curſum nunq̄ deſiderent finire. Cogita
re quippe futura deſpiciūt: ſpem totā in rebus trāſeun=
tibus ponunt: habere nulla niſi q̄ pretereunt concupi=
Ab babel ſcunt. Cūq̄z nimis trāſeuntia cogitāt: ⁊ māſura nulla
in origina ten⁹ ſperāt: ſic inſenſibili cecitate ocul⁹ cordis claudit/
li greg. vt ſe morituros nullaten⁹ credant. Vñ fit ſepe vt iā cor=
Mors. pus moleſtia quatiat: ⁊ intima mors virtutem vitalis
Peccatori. ſpūs incidat: nec tñ curare q̄ mundi ſunt deſiſtāt. Jāq̄z
Juſtus. eos vltor ad iudicium ptrahit. ⁊ tñ ipi rebus trāſitorijs
occupati/ nihil aliud cogitāt: niſi qualr̄ in hoc mundo
adhuc viuāt. q̄z ſpes viuendi in eis nō frāgitur: etiā cū
vita terminat. Dura eñ mēte mors lōge abeſſe credit:
etiā cū ſentitur ⁊c. At ꝯtra iuſtoꝝ mēs ad eternitatis in
tentionē tenditur: etiā cū preſens eos feliciter vita cōco
mitat. Magna carnis ſalute vtit/ nec tñ eius fiducia
anim⁹ retardat. Null⁹ adhuc articul⁹ mortis erūpit:
⁊ tñ hāc quaſi preſentē cōtinue cōſpicit. Q̄z eñ preſens
vita indeſinenter labit: ſpes et viuendi fundit⁹ ampu
tat. Hec oia bene conſiderat iuſtus. d. Ecce menſura
biles poſuiſti dies meos ⁊c. Et ſubſtātia mea tanq̄ ni=
Vita nr̄a. hilū ante te. Q̄ð ideo dicit. q̄z ſubſtātia nr̄a. i. vita nr̄a
eternitati cōparata/ nihil inuenit. Quid eñ eſt vita
nr̄a/ niſi vapor fumi ad modicū apparēs: iaco. et ſap. 2
Sapiētie. 2. Tranſit vita nr̄a tanq̄ veſtigium nubis. Et bene dicit
tanq̄ veſtigiū nubis. q̄z ſicut nubes a vento cito fuga
Hiero. li.3 tur ⁊ trāſit: ſic ⁊ vita nr̄a. Unde hieronym⁹ ait. Nihil
ſup amos. fugatius vita huius ſeculi: quā dum tenemus amitti

mus. Et per infantiam ad iuuentutē: per iuuentutem
⁊ virilē etatem neſciētes currimus ad mortem. q̄ð nūc
notans pſal. ait. Et ſubſtātia mea tanq̄ nihilū ante te.
licet nobis appareat magna. Et hoc bene cōſiderabat
Job. d. Parce mihi domine: nihil enim ſunt dies mei. Job.7.
Hoc idem alijs verbis exprimit. dicens.

Veruntamen vniuerſa vanitas: omnis homo viuens. 639

Secundū grāmaticos/ vanus dicitur a venus: ⁊ eſt
idem van⁹ q̄ð inanis/ falſus/ vacuus intus: q̄z venerei
homines tales eſſe ſolent. Et inde vanitas quaſi vacui
tas vel falſitas. Dicitur ergo omnis homo viuens va=
nitas vniuerſa. quia omnis homo inſtabilis vacuus
q̄z nec ſatiatus. Omnis ergo homo vanitas eſt. i. hic
in vanitate viuens. q̄ð probat glo. q̄z omnis homo aut
eſt bonus aut malus. Si malus. tunc eſt debitus mun
danis: q̄ omnia ſunt vana. Vanitas vanitatū ⁊ omnia Eccle.1.
vanitas. Si aūt ſit bonus: tūc deſiderat eſſe cū chriſto.
⁊ p̄ cōſequēs ſibi vana eſt vita preſens. Et quantum Vanitas
ad hoc eſt notandum q̄ triplex eſt vanitas. ſ. verſionis Homo.
flexibilis. Et ſic omnis homo dicit vanitas. quia ver=
tibilis de eſſe hominis ad nō eſſe. quinimo nunq̄ in eo Job.14.
dem ſtatu permanet. Unde pſal. 143. Homo vanitati Ps.143.
ſimilis factus: eſt dies eius ſicut vmbra pretereūt. Eſt
ſecundo vanitas auerſionis vertibilis: ⁊ hec in volun=
tate q̄ faciliter ad vana vertitur ⁊ peccat. 3. reg. 6. Pec= 3.reg.16.
cauerunt ⁊ peccare fecerunt iſrael: ⁊ prouocauerūt deū
in vanitatibus ſuis. Tertia eſt vanitas penalitatis cō
triſtabilis. Cuncti dies hominis dolore ⁊ erūna ſunt Eccle.2.
pleni. Et hoc nōne vanitas eſt? Quid eñ aliud eſt ha
bens vita niſi quedam vanitas ⁊ miſeria? Quoniam
vt ait Greg. Si eñ ſubtiliter cōſiderēt omne q̄ð hic agi Grego.11.
tur: pena eſt vanitas ⁊ miſeria. Ipſi enim carni ſerui= c.26.
re ad neceſſaria atq̄z conceſſa miſeria quedā eſt. vt con
tra frigus veſtimenta: contra famē alimenta: ꝯtra eſtū
frigora requirantur. q̄ multa cautela cuſtoditur ſa=
lus corporis: q̄ etiā cuſtodita amittitur: amiſſa cū gra
ui labore reparatur. ⁊ tñ reparata ſemper in dubio eſt:
Quid hoc aliud q̄ᷓ mortalis vite/ vanitas quedam
⁊ miſeria eſt? ⁊c. Quibus conſiderans pſal. merito di
cit. Veruntamē vniuerſa vanitas omnis homo viuēs.
propter q̄ð clamat apoſtolus. rom. 8. d. Vanitati crea Rom.8.
tura ſubiecta eſt. Per creaturam eñ intelligit hoīem
qui cum omni creatura participat: quia omnis creatu
ra eſt corporalis aut ſpiritualis.

Veruntamē in imagine pertranſit homo: ſed ⁊ fruſtra cōturbat. 640 12.q.1.oīs etas.

Hic conſequenter agit de mundi relinquenda vani
tate. Et diuiditur in tres partes. Q̄z agit primo de ſin
gulorum innata dignitate. Secundo de malorum va
na cupiditate: ibi. Theſaurizat. Tertio de iuſtoꝝ opera
ta ſynceritate: ibi. Et nunc. Quantum ad primū ſcien
dum q̄ omnium hominum maxima eſt innata digni
tas. quia quāuis quo ad corpus nihil ſint ⁊ vana: ta=
men quo ad animam imagine dei ſunt inſigniti. Un Imago.
de dicit. Veruntamen in imagine ⁊c. quaſi. d. Quan=
uis homo corpore ſit vanus ⁊ vanitati ſubditus: tamē
alte eſt dignitatis: quia pertranſit in imagine dei. qua
ſi dicat. Hoc eſt mirum/ q̄ cum tanta ſit dignitas ho=
minis q̄ ad dei imaginē ſit factus: q̄ tāta dignitas nō
ipſum retrahit a vanitate. In qua tamen vanitate fru
ſtra conturbat. q̄z cū labore ⁊ miſeria terrena appetit:
q̄ fruſtra. i. ſine vtilitate ꝯturbant hoīes. Eſt aūt notā
dū q̄ multiplex ad p̄poſitum reperit imago. ſ. quia eſt.

Imago qua factus eſt homo. ſcilicet verbi perſona.
Imago in qua factus eſt homo. ſcilicet anima noſtra.
Imago in qua lapſus eſt homo. ſcilicet culpe macula.
Imago ad quã fact⁹ eſt homo. ſcilicet eterna gloria.
¶ Primo eſt imago qua factus eſt homo: q̃ imago eſt
eternũ dei verbũ. imago eñ alicui⁹ dr̃ qđ nos ducit in
Magr̃. li. 2. diſt. 16. perfectã cognitionẽ alterius. vt dicit magr̃. Sicut illa
pictura dr̃ imago virginis q̃ nobis ipã repñtat. ⁊ ſic
Imago. de imagine crucifixi. verbuz aũt dei nos perfecte ducit
Verbum. in cognitionẽ patris: cũ ſit impoſſibile verbũ intelligere
quin pater itelligaẽ cũ ſint relatiua. Et ideo verbũ dr̃ ꝑ
fecta patris imago. Et tanto pfectioꝛ imago/ quãto pa
Magr̃. li. 1 diſt. 31. tri in oĩbus coequaẽ. vt deducit magr̃. Et de hac ima=
gine verbi dici ẽ ꝙ eſt ſpeculũ ſine macula dei maieſta
Sapiẽ. 7. tis: ⁊ imago bonitatis illius. Iſta ergo eſt imago qua
Joan. 1. factus eſt homo. q2 oĩa per verbũ facta ſunt. ¶ Sz forte
Queſtio. dices. Si filius dr̃ patris imago: q2 ducit in cognitionẽ
patris: ⁊ patri in oĩbus eſt equalis. nunquid eadẽ ra=
tione pater dicetur imago filij. cũ etiã pater in omnib⁹
Magr̃. li. 1 diſt. 31. filio ſit equalis? Ad hoc reſpondet magr̃. d. ꝙ non: cui⁹
ratio eſt. q2 ſimilitudo alicuius ad hoc vt dicaẽ illius
imago: hoc habet ab illo cuius eſt imago: ⁊ nõ ecõuer
ſo. verbũ aũt ſimilitudinẽ patris habet a patre: ⁊ nõ pa
ter ab eo. De iſta ergo imagine dicat pſal. Verũtamen
in imagine pertranſit homo. q2 null⁹ hoiem ex hac vi=
ta ad eternã pertranſire poteſt: nec potuit ſine fide iſti⁹
imaginis. ſcilicet verbi incarnati: vt dicit magr̃. li. 3.
Imago. ¶ Secũdo eſt imago in qua factus eſt homo. q2 qlibet
Aia rõnal. homo factus eſt ad imaginẽ dei/ ſic ſcz ꝙ dei ſum⁹ ima
Gen. 1. go. Creauit deus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinem
auguſtin⁹ 83. q. 8. ſuã. Que verba pertractãs Augu. dicit. Cum interio
rem ⁊ exterioꝛẽ hoiem ſcriptura cõmemoꝛet: queri po=
teſt vtrũ vnus iſtoꝝ/ aut ambo ad imaginẽ ⁊ ſimilitu=
dinem dei ſit factus. Sz quis dubitat cũ potius dicere
qui renouaẽ q̃ qui coꝛrũpitur? ¶ Sed qualiter anima
nr̃a ſit diuinitatis imago. notandũ ꝙ ſm̃ magiſtrum.
Magr̃. li. 1 diſt. 31. Imago vocatur alicuius qđ nos ducit in perfectã illi⁹
cognitionẽ. Sz aĩa nr̃a nos ducit in perfectã cognitio=
nẽ dei. patet: q2 in cognitionẽ trinitatis pſonaꝝ/ ⁊ vni
tatis eſſentialis/ cognitionis alioꝝ ⁊ intellectionis ſpi
ritualis/ dominationis ſinguloꝝ ⁊ prelationis genera
Magr̃. li. 1 diſt. 31. lis. Primũ patet q2 vt ait magr̃. In mente nr̃a cernim⁹
trinitatẽ; nõ quidẽ deũ/ ſed imaginẽ dei. In ipſa enim
quedã apparet trinitas. ſ. memorie intelligẽtie ⁊ amo=
Augu. 10. ð trinitate ris. Et hec tria (vt ait Auguſtin⁹) non ſunt tres vite/ ſz
vna vita: nõ tres mẽtes/ ſz vna mẽs: vna eſſentia. Ve=
rũtamen vt ait ibidẽ magr̃. caueat hõ ne hãc imaginẽ
ab eadẽ trinitate factã ita comparet ei vt omnino exti
met ſimilẽ: ſz potius magnã diſſimilitudinẽ cernat. vt
puta q2 illa increata/ iſta creata: illa terminũ pſonarũ
hec vnius eſſentie. Sic enĩz quelibet creata imago: rei
cuius eſt imago magis diſſimilis eſt q̃ ſimilis. Se=
cundũ patet. q2 ſicut de⁹ eſt nature intellectualis. ſic ⁊
anima nr̃a inter oẽs creaturas inferioꝛes ſola eſt intel=
auguſtin⁹ ligẽs. Vnde auguſtin⁹. 14. de trinitate. Eo aĩa noſtra
dei imago eſt: quo capax eius ⁊ particeps eſſe poteſt.
Tertiũ patet q2 ſicut deus omnib⁹ pferẽ ⁊ dominaẽ.
ſic ⁊ homo omnibus alijs creaturis. Vñ magr̃ libro. 2.
diſt. 15. Omnib⁹ creatis atq3 diſpoſitis nouiſſime oĩm
factus eſt homo tanq̃ omnium poſſeſſoꝛ ⁊ dñs oibuſq3
Queſtio. pferendus. Pſal. Omnia ſubiecisti ſub pedib⁹ eius.
Vir. ¶ Sz hic occurrit dubiũ. Vtrũ mulier eque ſit imago
Mulier. dei ſicut vir. Arguiẽ ꝙ ſic. q2 dixit de⁹. Faciam⁹ hoiez
Gen. 1. ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ nr̃am: maſculũ ⁊ feminã fe
1. coꝛ. 11. cit eos. Ad oppoſitũ videẽ apoſtolus. d. Mulier orans
velat caput ſuum. vir aũt non debet velare: q2 imago ⁊
gloria dei eſt. mulier aũt viri. Reſpõdeo. nã vt dictum
eſt. ideo aĩa nr̃a dicitur imago dei: q2 eius ꝑpacitatis
in ſe continet ⁊ nobis oſtendit. Sciendũ ergo ꝙ quedã
ſunt in deo q̃ repreſentat mulier eque ſicut vir: vt trini
tatẽ perſonarũ ⁊ vnitatẽ eſſentie. et ſm̃ iſta mulier eque
eſt imago dei ſicut vir. Aliqua ſunt q̃ repreſentat vir ⁊
nõ mulier. et ſm̃ iſta mulier non dr̃ imago dei/ ſed vir.
Et iſta maxime ſunt quattuoꝛ vt oſtẽdit glo. ſup illud
apoſtoli. Vir eſt imago ⁊ gloria dei: mulier autẽ viri. 1. coꝛ. 11.
Primũ q2 ſicut ex deo oĩa: ita ex Adã oẽs hoies. Scđz
q2 ſicut de latere chriſti dormientis in cruce formata eſt
eccleſia/ ⁊ eius fluxit oꝛigo: ſic de latere ade dormiẽtis/
oꝛta fuit ⁊ formata Eua ſua ſponſa. Tertiũ q2 ſicut re=
git xp̃s eccl'iam/ ⁊ eccl'ia ſibi ſubſeruit: ſic vir mulierem
habet regere ⁊ mulier ſubſeruire. Quartũ q2 vir prin=
cipalius imago dei dr̃ quantũ ad intelligentiã q̃ mu
lier: q2 naturaliter in viro magis viget ratio: in femina
ãt magis ſenſualitas. ¶ Ex dictis ergo tres cõcluſiões
eliciunẽ. Prima ꝙ in aliqb⁹ vir ⁊ mulier equaliẽ ſunt
imago dei. Secunda q2 in aliqbus vir ⁊ mulier: ſz vir
principalius. Tertia ꝙ in aliquib⁹ vir: ſed nõ mulier.
De iſta ergo imagine dicit pſal. Verũtamen in imagi
ne pertrãſit homo. q2 quicũq3 tã bonus q̃ mal⁹ aĩas
celeſtia ſiue terrena imaginẽ dei in ſe continet. q2 licet
imago dei per peccatũ obſcuratur in nobis: tñ quo ad
eſſentiã penit⁹ deleri nõ põt. ¶ Tertia principalis ima Imago.
go eſt in quã lapſus eſt homo. ſ. macula pcti. Quelibet Peccati.
eñ aĩa peccans in ſe imaginẽ diaboli facit per culpaz.
Feciſti tibi imagines ⁊ foꝛnicata es in eis. Anima eñ Eze. 16.
ſibi imagines facit cũ quibus foꝛnicaẽ: cũ peccata in ſe
ponit cũ quib⁹ delectaẽ. Vñ alius facit ſibi imaginem
ſuperbie. ali⁹ luxurie ⁊c. Vñ oꝛigenes homilia. 13. ſup Origenes
gen̄. dicit. Fecit deus hoiem ad imaginẽ ſuã. hui⁹ ima homilia 3
ginis pictoꝛ eſt dei verbũ. Et q2 tantus pictoꝛ eſt/ ima=
go eius per maliciã obſcurari poteſt: ſed deleri non po=
teſt. manet ſemp in te dei imago: licet tu tibipſi ſupin=
ducas imaginẽ pcti. Iſtã picturã turpẽ tibi depingis.
Luxuria ſi te libido fuſcauerit: induiſti coloꝛẽ vnũ terreſtrẽ
Si vero auaritie ſtudes: induiſti aliũ. Si te ira ſan
guineũ facis: addis tertiũ coloꝛez. Si ſuperbis/ addis
alium. Et ſic per ſingulas malicie ſpecies velut qui=
buſdã coloribus congregatis imaginem terrenam tu
tibipſi depingis. Ipſe ergo deprecandus eſt/ qui dicit
per prophetam. Ego deleo iniquitates tuas. Et cũ dele
uerit in te iſtos malicie coloꝛes: reſplendet in te ima=
go illa que a deo eſt creata. hec oꝛigenes. Vñ de quoli=
bet peccatoꝛe diligente peccatum dicitur. Diligit moꝛtue Sapiẽ. 15
imaginis effigiem. Et vere peccatũ moꝛtis imago dici
tur. quia animas ad moꝛtẽ inducit. Omnis qui ado= Apoc. 14.
rauerit imaginem beſtie occidetur. ¶ Quarta eſt imago
ad quã vel propter quã factus eſt homo. ſcz gloria eter
na. roĩ. 8. Nam quos pſciuit ⁊ pdeſtinauit confoꝛ Roñ. 8.
mes fieri imaginis filij ſui. vt ſit ipſe primogenitus in
multis fratribus ⁊c.

Theſaurizat: et ignoꝛat cui con gregabit ea. 641

¶ Hic oñr agit de maloꝝ vana cupiditate. Voleñs eñ
hic oſtendere pſal. maloꝝ vicia: inter oĩa elegit vt dicit
glo. agere de auaritia: q2 illa radix eſt oĩm maloꝝ. et
ex conſequẽti oĩa alia mala ſuperat. Odibilis coꝛã deo Eccl. 10.
ſuperbia ⁊ execrabilis oĩs iniqtas. auaro aũt nihil eſt
ſceleſti⁹. Vñ ber. ſup illo verbo. Hec oĩa tibi dabo ſi ca Mat. 4.
dẽs adoꝛaueris me. dicit. Plane auaritia radix iniqta Bernard⁹
tis/ ambitionis occaſio/ ſubtile malum/ ſecretum vi= Auaritia.
rus/ peſtis occulta/ doli artifex/ mater hypocriſis/ liuo
ris parens/ omnium vicioꝛum oꝛigo/ criminũ fomes/
virtutum erugo/ tinea ſanctitatis/ excecatrix coꝛdiũ.
Ex remedijs moꝛbos creans: generans ex medicina

languorem ⁊c. Non ergo immerito volens pſalmiſta
oſtendere malorum vitia: auaritiā preponit.d. Theſau
rizat ⁊ ignorat ⁊c. Si ergo auaritia tantum eſt pecca-
tum: cui dubium ꝙ magnā inferat penā/tā in preſenti
Grego.15. q̄ȝ in futuro? Qđ oſtendēs Greg. ſup illo verbo Job.20.
mor.c.11. Omīs dolor irruet in eū. ſic dicit. Auarus nāqȝ p̄mo do
lorem habuit in ipſa ſua cōcupiſcentie fatigatiōe: quali
ter ſcȝ concupita acquireret. et quomō alia blanditijs:
alia terroribꝰ auferret. At poſtq̄ȝ acq̄ſitis rebꝰ puenit ad
deſideriū: aliꝰ hūc dolor fatigat: vt cū ſolicito timore cu
ſtodiat: qđ cū graui labore meminit acquiſitū. Hinc in
ſidiātes metuit: atqȝ hoc ipſe perpeti qđ alijs fecit/ptime
ſcit. Formidat potiorem alterū/ne hunc ſuſtineat violē
tum: pauperem vero cū conſpicit ſuſpicatur furē. Ipſa
quoqȝ que cōgeſta ſūt/curat magnope ne ex natura p
prie defectu per negligentiam cōſumātur. In his itaqȝ
omnibꝰ qꝛ timor ipſe pena eſt: tāta infelix patitur/quā
ta pati timet. poſt hec quoqȝ ad gehennā ducitur: eter-
nis cruciatibus mācipatur. Omīs ergo dolor ſup aua-
rum ruit: quē ⁊ hic prius pena cōcupiſcētie: poſtmoduȝ
vero pena cuſtodie: ⁊ illic quādoqȝ pena vltiōis cruciat
eterne ⁊c. Et tamē non mente conſiderāt ꝙ relinquent
alienis diuitias ſuas ⁊ ſepulchra eorū ⁊c. Et bene alie-
nis: qꝛ theſaurizat ⁊ ignorat cui congregabit ea. Tales
baruch.3. ſic theſaurizātes reprehendūtur Baruch.3. Ubi ſunt q̄
argentū theſaurizāt: ⁊ aurum in quo confidunt hoīes?
Queſtio. Sequit. exterminati ſunt ⁊ ad īferos deſcēderūt. ¶ Sed
hic eſt dubiū: qđ eſt maius vitiū vel auare theſaurizādo
congregare: vel prodigalitate cōgregata effundere. Ad
Phs.4. hoc dico qđ ſecūdum Philoſophū. Auaritia maius vi
ethicorū. tium eſt prodigalitate. Qđ probat primo: qꝛ melius eſt
Prodiga infirmari morbo curabili/q̄ȝ incurabili. Prodigalitas
litas. aūt eſt morbꝰ curabilis/vel ab etate. Nā q̄ prodigi ſunt
Auaritia. in iuuentute cū veniūt ad ſenectutem vt plurimū cura
tur eorū prodigalitas: qꝛ ſenes auariores ſunt iuueni-
bus. Secūdo curatur ab egeſtate. Nā qui pdigi ſunt:
vt plurimū egent: qꝛ expenſe ſuperabundāt redditibꝰ:
experiēdo autē indigentiā inducunt ad prodigalitatis
deteſtationem. Sic igit ſecūdum philoſophū/prodiga
litas eſt morbꝰ curabilis: ſed auaritia eſt morbus incu
rabilis. Quia quāto quis plus procedit in auaritia/⁊
quāto plus ſeneſcit/tāto plus auarus efficitur. Secūdo
hoc idē probat philoſophus: qꝛ prodigalitas eſt magis
ppinqua virtuti/q̄ȝ ſit auaritia. Nā liberalis nō liben
ter recipit/⁊ libenter dat: quoꝝ vtrumqȝ facit prodigus:
neutrum tamē facit auarus. Nō ergo differt prodigali
tas a liberalitate: niſi qꝛ prodigus nō dat vbi debet: ⁊ q̄
bus ⁊ cuiꝰ gratia debet. Quare cū prodigus nō ſit ama
tor pecunie/ſicut nec liberalis de leui: cum quis eſt pro
digus/poteſt fieri liberalis.

642 Et nunc que eſt expectatio mea: nōne dominus: ⁊ ſubſtātia mea apud te eſt.

¶ Hic cōſequēter agit de iuſtoꝝ optata ſynceritate. Ma
gna eī eſt differentia inter vota malorum ⁊ bonorū: qꝛ
mali ſolū petunt vana ⁊ tēporalia: iuſti autē petunt ſpi
ritualia. Unde iſta pars diuidit in ptes quattuor: ſcȝ
ꝙ iuſti maxime quattuor deſiderāt. ſcȝ primo diuinam
veritatem. ſecūdo cordis puritatē: ibi. Ab omnibꝰ iniq̄
tatibus. tertio patientie firmitatē: ibi. Obmutui ⁊ non
aperui os meū. Quarto culpe punitionē: ibi. A fortitu
Malus. dine. ¶ Primo ergo affectāt iuſti habere deum: non va
Bonus. na mūdi. Et hoc eſt qđ dicit. Et nunc que eſt expectatio
Incarna- mea/nōne deus? Iſtū verſuȝ exponit glo. de incarnatio
tio xp̄i. ne chriſti/de qua ſuperiꝰ dixerat. Notū fac mihi dn̄e fi-
nem meū. ideſt chriſtū incarnādum. Sciebat eī ꝙ ſine
chriſti aduentu ad gloriā trāſire non poterat: ideo ipſiꝰ
aduentum ardēter expectabat.d. Et nunc que eſt expe
ctatio mea. nunc/ideſt q̄ȝdiu ſum in vita preſenti: quid
eſt illud qđ deſidero/qđ expecto? certe nō temporalia ⁊
trāſitoria: ſed ipſe dn̄s. ſcȝ chriſtus eſt expectatio mea q̄
eſt dn̄s oīm: qui habet in femore ſuo ſcriptū. Rex regum Apoca.19
⁊ dn̄s dominātiū. Et quid expecto? certe ꝙ natura mea
ab ipſo ſit aſſumpta ⁊ diuinitati vnita. Et hoc eſt qđ di
cit. Nōne ſubſtātia mea apud te eſt. ideſt natura mea a
te aſſumpta. Et loquit de futura incarnatione tanq̄ȝ de
preſenti.d. Apud te eſt: propter certitudinē fidei/quā de
aſſumptione nr̄e ſubſtātie a v̄bo fienda habebat. ¶ Uel Iudiciuȝ
hic verſus de expectatiōe dn̄i ad vltimū iudicium etiaȝ vltimum.
ſecūdum glo. poteſt intelligi: quoniā iuſti expectāt gau
denter: mali autē cū tremore. vt oſtendit Greg.d. Uiſio Grego.31.
nē diſtricti iudicis/quā iuſtus vehemēter expectat: in- mor.c.11.
iuſtus venire formidat. Iuſtus nāqȝ labores ſuos conſi
derās mercedem retributiōis querit: ⁊ cauſe ſue meritū
ſciens preſentiā iudicis expectat: cumqȝ vt veniat in flā
ma ignis dans vindictā impijs: ⁊ cōtemplatiōis ſue ſpe
ciem in retributionē iuſtis deferens pijſſimo ardore cō
cupiſcit. Ille vero qui iniuſticie ſue meminit: venire iu
diciū perhorreſcit: actuſqȝ ſuos examinari metuit: quia
dānari ſi examinetur nouit. Merito ḡ iuſtus dicit. Et
nūc que eſt expectatio mea: nōne deꝰ? ſcȝ vt veniat ad iu
dicium. Et ſubſtātia mea apud te eſt. Subſtantiā enim
dicit: bone ꝯſcientie poſſeſſionē. Et de ſubſtātia bone cō
ſcientie dicit. Participes chriſti effecti ſumꝰ/ſi initiuȝ Hebre.3.
ſubſtātie eiꝰ firmum vſqȝ in finem tenuerimus.

Ab omnibus iniquitatibꝰ meis erue me: opprobrium inſipienti dediſti me. 643

¶ Hic cōſequēter petit mentis puritatem. Ruo.is. ſecū Eruere.
dum grāmaticos componit cū. e. ⁊ dicit eruo.is. Et eſt
eruere idē qđ euertere. et illud eruit qđ totaliter euerti-
tur. Peccator ergo dū eſt in pctō dorſum vertit ad deū: ⁊
faciem ad diabolū. Clamet ergo deo ⁊ dicat. Ab omībꝰ Iniq̄tas.
iniquitatibꝰ meis erue me. ideſt euerte. ¶ Et nota ꝙ di
cit ab omnibꝰ: qꝛ multe ſunt ſecūdum glo. etiā in hoīe
iuſto. Et ſi accipiātur iniq̄tates pro peccatis grauioribꝰ
(vt cōmuniter accipit) que nō cadūt in iuſtis hominibꝰ:
tūc dicenduȝ ꝙ dupliciter deꝰ hominē eruit ab iniquita
te. Unomodo de iniuſto ipſum faciēdo iuſtū. et tūc iſta
verba nō ſunt hominis iuſti/ſed peccatoris. Aliomodo
ip̄m ab iniquitate preſeruādo/ne cadat vel fiat iniquꝰ.
et ſic ſunt verba iuſti hominis. Et ſic intelligūtur ad p-
poſitum. Conſiderabat enim dauid ſe in magnis fuiſſe
lapſum peccatis: ſed dei gr̄a liberatū. ideo timens reci-
diuationem petit pſeuerare. Sed qꝛ iuſti hodie vitupe
rātur a malis. ideo ſubdit. Opprobriū inſipientiū dedi
ſti me. q.d. Et qꝛ ſic ego ſic declinare intendo pctā. ideo
opprobriū factus ſum malis. Quoniā ſtultꝰ qui rema
net i vanitate irridet bonos: qꝛ deridet iuſti ſimplicitas. Job.12.

Obmutui ⁊ nō aperui os meum. 644 quoniam tu feciſti: amoue a me plagas tuas.

¶ Hic cōſequenter petit patiētie firmitateȝ. Statim eī Tacere.
dixerat ſe inſipientibꝰ datū in opprobriū: tamen oppro- malus.
bria ſuperauit tacēdo. propter qđ dicit. Obmutui ⁊ nō
aperui os meuȝ. Summū enim remediū contra malos
homines inſultātes/eſt tacere: qꝛ eoꝝ malicia reſponſio
nibꝰ nō ſedatur: ſed magis inflāmat. vnde Chriſoſto. Chriſoſto.
ſuper illud Matth.21. Relictis illis ieſus abijt foras. Matt.21.
ait. Relictis illis ieſus abijt foras: vt recedendo compe-

ſeeret: quos reſpõdendo non potuit: q2 malus non doce
tur ſermonib⁹/ſed irritatur. Malum eñ hominẽ tacen
do vel locum dãdo melius poteris vincere ꝙ̃ reſpõden=
do. Nã ſi contendis irrationabilẽ rõne placare. ⁊ ipſum
nõ placas: ⁊ teipſum ſubijcis ⁊c. Cõſimili modo pſalmi
Rñdere. ſta malos tacendo ſuperauit. d. Obmutui ⁊c. Reſpõde
Ira. re enim improperãti iniquo/ſignũ eſt ꝑturbatiõis in=
Ualerius teriores. Narrat Ualerius. ꝙ ẽgles qui athleta mutus:
cũ ſibi premiũ victorie quã adeptus fuerat videret au
ferri: indignatione tã magna accẽſus eſt ꝙ vocalis eua
ſit. Sic ⁊ ĩ ꝓpoſito/multi in aduerſitatib⁹ ⁊ opprobrijs
ſunt muti patienter opprobria tolerãtes. Sed ſi cõtin=
gat eos in vocẽ erumpere reſpõdendo: hoc ſignũ eſt ma
Puer. 26. gne ipſorum indignatiõis ⁊ ire. ideo dicit. Non reſpon
deas ſtulto iuxta ſtultitiã ſuam. Dicat ergo pſalmiſta.
Obmutui ⁊ nõ aperui os meũ. Et ſtatim ſubdit a quo
tãtã virtutem patientie habuit. d. Quoniã tu feciſti. ſcʒ
me patiẽtẽ dãs mihi patientiã. Et vt in tali patientia ꝑ=
Plaga. ſeueret/ſubdit. Amoue a me plagas tuas. qḋ duob⁹ mo
dis intelligitur. Ubi nota ꝙ ꝑ plagas intelligit penas ⁊
1. Reg. 6. aduerſitates a deo nobis iminiſſas. Percuſſit dñs plebẽ
plaga magna. Iſta ḡ aduerſa a ſe remoueri poſtulat ne
ſcʒ ab eis ſuperatus cadat. Uel aliter ⁊ melius. Iſta ad
uerſa iuſtus a ſe amoueri poſtulat. Nõ quidẽ ne patia
tur aduerſa: ſed ne aduerſa credat eſſe plagas: ſed ma=
gis plagarũ medicinas. Ut aduerſa reputet eſſe reme
dium nõ diſpendiũ: q2 ſic fortius ſeruabit patientiã exẽ
plo infirmi q̃ amarã medicinã recipit/quã putat reme=
dium: quã patienter nõ reciperet/ſi putaret nocumẽtũ.
Cui ſatis concordat ſequens littera. d. Propter iniqui
tatem corripuiſti hominem.

645 A fortitudine man⁹ tue ego defe ci in increpationibus: ꝓpter ini quitatẽ corripuiſti hominem.

Hic enim oſtendit ꝙ deus nos punit pro peccatis vt
ſanet: non vt ꝑdat. Ubi notãdum ꝙ flagella que nobis
deus pro peccatis immittit vt nos a peccatis emũdet vo
Increpatõ cãtur increpationes: q2 per illa nos arguendo corrigit.
Job. 5. de quib⁹ dicit Job. 5. Beatus homo q̃ corripit a deo: in
crepationẽ ergo dñi ne reprobes. Qḋ exponens Greg. d.
Grego. 6. Elect⁹ quiſq3 vt eterna ſupplicia euadat ⁊ premia acq̃
mor. c. 16. rat eterna: debet hic aſſiduis flagellis atteri: quatenus
Aduerſi= in iudicio purgatus valeat inueniri. Ipſo nãq3 infirmi
tas. tatis noſtre põdere deorſum cõdie ducimur/niſi miri
Flagellũ. manu artificis per ſubleuantia flagella releuemur. pro
pter qḋ dicit. Beatus vir q̃ corripitur a domino. prima
autẽ virtus eſt/ne ꝑpetrari debeant ſed vitari pctã. ſcḋa
autem ſaltem perpetrata corrigere. Sed plerũq3 culpas
imminẽtes non ſolum nõ vitamus: verũetiã nec cõmiſ
ſas cognoſcimus. Et peccatoris mens tñ alti⁹ tenebre=
ſcit: quãtũ nec dãnũ ſue cecitatis intelligit. Uñ fit ple
rũq3 diuini muneris largitate vt culpã pena ſubſequa
tur: ⁊ flagella oculos delinquentis aperiãt: quos inter vi
cia ſecuritas cecabat. Torpens quippe animus ꝑcuſſio
ne tãgitur vt excitetur: quatenus qui ſtatũ ſue rectitudi
nis ſecurus ꝑdidit afflictus conſideret quo iacet. Hinc
itaq3 ipſa aſperitas correptiõis origo fit luminis. Unde
Hebre. 12. per paulũ dicitur. Flagellat autem de⁹ omnẽ filiũ quẽ
recipit. Beat⁹ ergo vir qui corripit a dño: q2 per hoc qḋ
peccator dolore correptionis premitur: quãdoq3 ad bea
titudinem erudit. Increpationẽ ergo dñi ne reprobes.
Et hoc bene nouerat pſalmiſta. d. A fortitudine manus
tue ego defeci in increpationibus ⁊c. defeci illo ſcʒ mo=
Ps. 118. do q̃ deficit iuſt⁹. Defecit ĩ ſalutari tuo aĩa mea. Sicut
enim q̃ peccãdo deficit a iuſticia: q2 deſinit eſſe iuſtus.
ſic quis pctã relinquendo deficit a culpa: quia deſinit eſſe
peccator. Quia ergo increpatiões domini (vt dictum
eſt) animã purgãt a culpa: ideo per illas iuſti deficiunt.
ſcilicet a peccatis. Et ꝙ tales domini increpationes ſint
ꝓpter iniquitates noſtras purgãdas/ſubditur. ꝓpter
iniquitatẽ corripuiſti hominẽ. q. d. ſecũdum glo. Incre
pationes tue dñe ſunt ad correctionem: q2 per eas corri=
puiſti hominẽ: aliter enim iniqtas incurata maneret.
Ex qb⁹ apparet ꝙ flagella dñi ⁊ aduerſa plus nobis Proſp̃itas.
proficiunt/ꝙ̃ proſpera. Dicit Auice. 3. cañ. loquens Palyticus
de paralytico/ꝙ aqua ei melior eſt ꝙ̃ vinum. cuius ra= Aqua.
tio eſt: q2 vt plurimũ vinum in corporib⁹ eorum aceſcit. Uinũ.
ideſt fit acetũ. Sic ⁊ moraliter ꝙ̃diu ſumus in hoc mũ
do paralyſi diſſoluimur: ſicut patet ex contrarietate mo
tuũ quos ſentim⁹. ex hoc qḋ caro concupiſcit aduerſus
ſpiritũ ⁊ econuerſo. Et ideo plus nobis aqua ꝓficit ꝙ̃ vi
num. Per aquã intellige aduerſa: ſed per vinum proſpe
ra. q2 vinum in cordib⁹ cito aceſcit. i. in amaritudinem
⁊ cõſcientie remorſum cito cõuertitur. et ideo dicit. Me Eccl. 7.
lius eſt ire ad domum luctus: ꝙ̃ ad domũ conuiuij. De
iſto inquã vino proſperitatis dicit. Fel draconum vinũ Deute. 32.
eorũ ⁊c. De aqua autem aduerſitatis dicit. Trãſiuim⁹ Ps. 65.
per ignem ⁊ aquã ⁊c. Conſequenter autem modum di=
uine increpationis oſtendit cum ſubdit.

Et tabeſcere feciſti ſicut araneã animã eius: verũtamen vane con turbatur omnis homo. 646

Secũdum grãmaticos tabeo. es. idem eſt qḋ putreſce tabeſcere.
re/deficere/vel liq̃fieri. Aranea igitur dicit tabeſcere: Aranea.
q2 habet corpus tenue ⁊ cito liqueſcit vel deficit ad tactũ
alterius. Sic ⁊ iuſtus ad tactũ dei: quando per flagella
tangitur/cito deficit a peccatis ⁊ liqueſcit eternorũ amo
re. Et notat hic glo. conditiones aranee: ꝓpter quas
eidem iuſtus cõparatur. d. Aranea eñ corpus tenue ha
bet nec in terra ſed in alto ſtat/telas egeſtione viſcerũ
texit. Cõſimiliter anima conuerſi ad deum ⁊ aſſlicta: ter
rena deſerit ſtans in alto celeſtis cõuerſationis. et ſubti
les operationes ꝑficit timore dei tabefacta. i. humiliata.
Uel ꝯparatur homo iuſtus aranee: q2 ſicut aranea q̃d
dam tabiduʒ eſt ⁊ infirmũ: ſic aĩa hominis infirmitate
⁊ humilitate eruditur vt non de ſe preſumat qui diſpli
cuit fortitudine ⁊ ſupbia. Eſt ergo ſenſus. Ita hominẽ
erudiſti: quia tabeſcere feciſti ſicut araneã animã eius.
ideſt feciſti vt anima tabeſceret. ideſt infirma fieret ꝑ hu
militatem: depoſita ſupbia quaſi aranea/qua nihil eſt
tabidi⁹: que leniter tacta digito/deficit. Hec enim infir
mitas bona eſt: ſicut ante fortitudo ſuperba erat mala.
Sic enim dicit. Anima eorũ tabeſcebat in malis. ſcilicʒ Ps. 106.
pene. Ex quibus apparet ꝙ de flagellis ⁊ increpationi=
bus dei nullus debet cõturbari: q2 ſunt ad correctionẽ
non ad ꝑditionem. Et ſi quis de illis conturbat peccat.
Et hoc eſt quod ſubditur. Uerũtamẽ vane cõturbatur
omnis homo. ſupple qui de flagellis dei conturbatur.

Exaudi orationem meam domi ne et deprecationem meam: auri bus percipe lachrymas meas. 647

Hec eſt tertia principalis pars: in qua agit de exoran Oratio.
da diuina bonitate. Et tria facit. Quia ꝑmo diuinam Deꝑcatio
pietatem poſtulat. ſecundo ſuã egeſtatem explicat: ibi.
Ne ſileas. tertio ſuã volũtatem manifeſtat: ibi. Remit=
te mihi. Primo ergo diuinã bonitatem exorat. d. Ex
audi orationem meã dñe. Ubi nota ꝙ differẽtia eſt in=
ter orationeʒ ⁊ deprecationẽ. Quoniã oratiõe/bona cõ
cedi petũtur: ſed deprecatione mala remoueri. Sic ergo
iſte duo poſtulat. ſcʒ eterna bona ſibi conferri. d. Exau=

di orationem meã dñe. ſecundo mala ſua terminari.d. Et deprecationem meã. Uel aliter diſtinguit gloſa.d.ꝙ oratio eſt quãdo deo pãdimus vota: ſed deprecatio eſt frequens ſupplicatio. componitur enĩ ex de qḋ eſt valde ⁊ precor. Sed ne putes pſalmiſta tãtũ verbis orare/ſubdit. Auribus ꝑcipe lachrymas meas: q̃ꝛ lachrymę orantis deum cogunt ad exaudiendum. ꝓpter quod dixit angelus tobie. Quando orabas cuꝫ lachrymis/ego obtuli orationem tuã corã domino. (Tob. 12.)

648 Ne ſileas quoniam aduena ego ſum apud te ⁊ peregrinus: ſicut omnes patres mei.

¶ Hic cõſequenter oſtendit pſalmiſta ſuã neceſſitatem. quia indigens aduena ⁊ peregrinus hic nihil habens.

Silere dei. Loqui dei. ¶ Notãduꝫ ꝙ deus quãdoq̃ꝫ loquitur nobis: quãdoq̃ꝫ vero ſilet a nobis. Loquiꝛ enĩꝫ nobis quãdo occulte cordibus noſtris ſalutem nobis inſpirat. Sic enĩ ipſum ſibi loqui deſiderabat pſal. deo dicens. Dic anime mee ſalus tua ego ſum. (Ps. 34.) Silet autem a nobis quando ſalutem nobis non inſpirat. ideſt opera ſalutis non facit nos facere. Sic enim dicebat ſupra ps. 27. Ad te dñe clamabo deus meus/ne ſileas a me: ⁊ aſſimulabor deſcendentibus in lacum. (Ps. 27.) Dicit ergo pſalmiſta deo. Ne ſileas.ſ. dic mihi ſalus tua ego ſuꝫ. Uel ne ſileas. ideſt dic mihi: remiſſa ſunt tibi peccata tua. Uel ne ſileas. ideſt in futuro dic mibi: venite benedicti patris mei. Et addit cauſam/quare hoc petit.d. Quoniã aduena ego ſuꝫ apud te ⁊c. (Peregrinus.) Aduena enim dicitur/qui non eſt in ciuitate vel loco ſuo: ſed tanq̃ꝫ peregrinus ⁊ forẽſis alibi ad tempus habitat. Sic ⁊ ſpiritualiter iuſti hic aduene ſunt ⁊ peregrini: quia in mundo iſto mente non conuerſantur: ſed in celis. Sic enim dicit apoſtolus. Non habem⁹ hic ciuitatem manentẽ: ſed futurã inquirimus. (Hebr. 13) ſic etiã dicit. Quãdiu ſumus in hoc corpore peregrinamur a domino. (2. Corin. 5.) ideſt remoti ſumus a deo ſpe: tamẽ in mente ipſum habemus per fidem. Sed ibi querit glo. cum alibi ſcriptum ſit. In chriſto viuimus mouemur ⁊ ſumus: qualiter ergo dicimur peregrinari a domino: vel peregrini eſſe apud deum? Si enim vbiq̃ꝫ eſt deus/⁊ in eo ſunt omnia: dicimur tamen peregrinari ab eo: quia ſi vbiq̃ꝫ deus eſt/non tamen hic videtur ſicut in celis: peregrinamur ergo non fide ſed ſpe. Sic enim dicit pſal. Quoniam aduena ego ſum apud te. ſcilicet aduena ⁊ peregrinus ſum per ſpem: ſed apud te ſum per fidem. Et hoc ſicut omnes patres mei. qḋ ideo dicit/ne ab hac cõditione aliquis putetur extraneus.

649 Remitte mihi vt refrigerer priuſq̃ abeam: ⁊ amplius non ero.

(Spe. dil. 3. Quis cau. ⁊c.)

¶ Hic conſequenter ſuam petitionem declarat. Hoc enĩ principaliter petit vt ſua ſibi debita remittantur: ſciens ꝙ ad ciuitatem celeſtem nemo immundus accedere poteſt. (Remittere.) Omnis enim peccator in vita preſenti eſtu vitiorũ vritur ⁊ varijs cõcupiſcẽtijs: ſed per penitentiã ab eſtu vitiorũ mens refrigeratur. Et tẽpus penitẽtie eſt ſolũ in hac vita. ideo ſubdit. Priuſq̃ꝫ abeã. ideſt recedã de preſenti vita. (Abeo.) Nã eo. is. componitur cũ ab ⁊ dicitur abeo. is. Et eſt abire idẽ qḋ recedere. et q̃ꝛ homo ꝑ mortẽ ex iſta vita recedit: ideo cũ moriꝛ dr̃ abire. Dicit ergo. Remitte mihi.ſ. peccatã mea: vt refrigerer.ſ. ꝑ penitẽtiã. Et hoc priuſq̃ꝫ abeã. i. ꝑ mortẽ recedã. q̃ꝛ tunc ampli⁹ nõ ero.ſ. in ſtatu merẽdi: vel in ſtatu in q̃ remiſſionẽ peccatorũ recipe poſſim. Hõ enĩ poſt mortẽ dr̃ nõ eſſe: q̃ꝛ hõ mortu⁹ nõ eſt hõ. Hie. 4. (Hiere. 4.) Intuitus ſum ⁊ ecce nõ erat hõ. ¶ Q̃ꝛ pſalmiſta hic q̃rit ſibi dimitti peccatã anteq̃ꝫ abeat. queriꝛ vtrum poſt vitã (Queſtio.) aliqua peccata dimittãtur. Egidius. 21. articu. 2. q. 1. (Egi. di. 21. artic. 2. q. 1.)

Expectans expectaui dñm: ⁊ intendit mihi. 650

(33. q. 4. qd faciet.)

¶ Secundũ magiſtrũ in glo. titulus iſtius pſalmi eſt. In finẽ pſalmus dauid. (Finis.) Et licet cõſimilis titulus pluries in precedentib⁹ pſalmis fuerit poſitus: tamen aliter hic intelligiꝛ q̃ꝫ in aliquo predictorũ pſalmorũ. Ubi notat: ꝙ finis in titulis pſalmorũ/quãdoq̃ꝫ ſignificat chriſtũ: qui diciꝛ finis: q̃ꝛ ad ipſum noſtra fides ⁊ intẽtio terminatur. Rom. 10. Finis eſt chriſtus ad iuſticiã omni credẽti. (Rom. 10.) Aliqñ ſignificat plenitudinẽ tẽporis: in q̃ xp̃s fuit incarnatus: q̃ꝛ tũc finis fuit ꝓmiſſorũ. Et tũc maxima dei charitas nobis fuit oſtẽſa. ideo diciꝛ. In finẽ dilexit eos. (Joan. 13.) Quãdoq̃ꝫ vero ſignificat nouũ teſtamentũ: ⁊ nouã legem: q̃ꝛ in ipſa tanq̃ꝫ in fine omnia ſacramẽta reuelãtur. Et q̃ꝛ ipſa fuit finis legis antique/xp̃o.d. Nõ veni legem ſoluere ſed ad implere. (Matt. 5.) Et de lege noua que cõſumauit. i. ꝑfecit antiquã legem diciꝛ. Omis conſumationis vidi finẽ. (Ps. 118.) Et ſic accipitur hic finis pro lege euãgelica a chriſto tradita ⁊ ꝓ nouo teſtamẽto. qḋ eccleſia longo tẽpore expectauit deſiderãs xp̃m vt nouũ daret teſtamẽtum. In qua expectatiõe multa ſuſtinuit a diabolo occulte ⁊ manifeſte. A quibus etiã poſt noue legis perceptionem omnino immunis nõ fuit: diaboli inſidias vincẽs apte ⁊ occulte nocẽtis. Diabolus enĩ eſt leo ⁊ draco. Leo dum apte ſeuit: vt fecit tẽpore martyrũ/vbi opus fuit patiẽtia. Draco vero cũ occulte inſidiatur: cũ mouet tentationes/ſicut nũc facit: vbi opus eſt vigilãtia. Et magis timẽdus eſt: cũ fallit vt draco: q̃ꝫ cum ſeuit vt leo. Inter hec autẽ non deſinit expectare donec xp̃m ⁊ nouã legem receperit. ¶ Eſt ergo ſenſus tituli talis. ps in finem. ideſt iſte pſal. nos dirigens in finem. i. in nouũ teſtamentũ: q̃ꝛ agit de mutatione veteris teſtamẽti in nouũ: attribuitur dauid. i. chriſto q̃ loquiꝛ in hoc. pſal. ex perſona mẽbrorũ ſuorũ. Intentionẽ mouet vt relictis cerimonijs legis ⁊ ſupſtitione idolatrie: ad nouũ teſtamentũ accedamus. ¶ De materia autẽ iſtius pſalmi diuerſe fuerunt opiniones. Prima opinio. Ra. Sa.d.ꝙ iſtum pſalmũ fecit dauid grãs agendo deo pro beneficio liberationis populi iſrael de terra egypti ⁊ ſeruitute pharaonis: vbi ſeruiebãt maxime in luto faciẽtes lateres ad edificationem ciuitatũ: quas pharao faciebat fieri. Et hoc notat dauid: cum in ꝑſona eiuſdem populi liberati grãs deo agens dicit. Eduxit me de lacu miſerie: ⁊ de luto fecis. Sꝫ hec opinio reprobaꝛ ꝓpter illud qḋ hic dicitur deo. Sacrificiũ ⁊ oblationẽ noluiſti ⁊c. Ex quo oſtẽdiꝛ euacuatio ſacrificiorũ ⁊ oblationũ veteris teſtamẽti: vt patebit exponẽdo litteram. Certum eſt autẽ ꝙ talia ſacrificia tũc nõ fuerũt reprobata: ſed tũc magis inſtituta ⁊ ordinata i mõte ſinai. ¶ Aliorũ fuit opinio. ꝙ iſtũ pſalmũ fecit dauid pro gratiarũ actiõe: qñ fuit liberatus a ꝑſecutiõe filij ſui abſalon. Sed contra hoc videꝛ qḋ in principio hui⁹ pſalmi dr̃. Et immiſit in os meũ cãticum nouum ⁊c. Certũ eſt autẽ ꝙ dauid fuit liberatus ab illa ꝑſecutiõe ꝑ mortẽ ipſius abſalon: pro qua dauid nõ cecinit cãticũ leticie deo: ſed magis merore ⁊ triſtitie: quia tũc plãxit eũ dicẽs. Fili mi abſalon: q̃s det mihi vt moriar pro te fili mi? vt ptꝫ. 2. Reg. 18. (2. Reg. 18) ¶ Dicẽdũ ergo ꝙ iſtuꝫ pſalmũ nõ fecit dauid ꝓ aliq̃ preterita: ſed in ꝑſona xp̃i ad litterã hũc pſalmũ cõpoſuit. Qḋ ꝓbat apl̃s ad Hebre. 10. oſtendẽs v̓ba iſti⁹ pſal. ad litterã in ꝑſona xp̃i dicta.d. (Hebr. 10) Impoſibile eſt ſanguine hircorũ aut vitulorũ auferri peccatã. Ideo ingrediens mũduꝫ dicit.ſ. xp̃s: hoſtiã ⁊ oblationẽ noluiſti: corpus autẽ aptaſti mihi: holocauſtomata ⁊ ꝓ peccatõ tibi nõ placuerũt: tũc dixi/ecce venio.

In capite libri ⁊c. Ex qb⁹ clare pʒ ꝙ iſte pſal. ad litterā
Corpus ec-cleſie. de chriſto intelligi͛. ¶ Verū͂ m antꝙ̄ ad pſalmi expo
ſitionem accedā. due regule ſunt aduertēde. Prima ꝙ
tāta eſt vnio capitis eccleſie. ſcʒ xp̄i ad corpus qḋ eſt eccle
ſia: ꝙ ſub vno cōtextu verboꝝ ſcriptura ſctā quādoqʒ lo
quit̄ de capite ⁊ ſtatim trāſit ad mēbra: ⁊ ecōuerſo. Ver
Eſa. 61. bi gr̄a primo dr̄. Induit me veſtimento ſalutis ⁊c. et q̄ſi
ſpōſum decoratum corona: ⁊ q̄ſi ſponſaʒ ornatā monili
bus ſuis. Qḋ cū dicit̄ q̄ſi ſponſum / refert̄ ad eccleſie ca
put. ſcʒ ad xp̄m. qḋ vero dicit̄ ⁊ tanꝙ̄ ſpōſaʒ / refertur ad
Aug. 3. de doctrina chriſtiana. corpus qḋ eſt eccleſia. vt dicit Auguſt. Qḋ clari⁹ pʒ in
nouo teſtamēto. Nam Act. 9. dicit̄. Saule ſaule qd me
pſequeris: idest corpus meū myſticū. qꝛ ſaulus nō pſeq̄
batur xp̄ʒ in pſona ꝓpria / ſed ei⁹ fideles: ⁊ tamē ſtatim
de pſona ꝓpria ſubdit xp̄s. d. Ego ſum ieſus quē tu pſe
Malus. queris. Secūda regula eſt de corpore dn̄i bipartito: qꝛ i
Bonus. corpore dn̄i myſtico cōtinent̄ ſimul boni cuʒ malis vſqʒ
ad diem iudicij. ſed tunc ſegregabuntur boni a malis.
Et rōne huius cōmixtiōis in preſenti: aliqū̄ vituperant̄
Eſa. 1. boni cū malis. ſicut Eſa. 1. Cognouit bos poſſeſſorē ſuū
⁊c. Iſrael autē me nō cognouit ⁊c. Aliqū̄ vero ꝓpter bo
Oſee. 11. nos etiā inſimul mali cōmēdātur indiſtincte Oſee. 11.
Puer iſrael ⁊ dilexi eū. in iſrael ⁊ boni ⁊ mali ſimul cō-
tinebant̄. ¶ Iſtis premiſſis accedo ad pſal. expoſitionē.
diuidit̄ ḡ pſal. iſte in ptes tres. Quia circa xp̄i incarna
tionem p̄mo ponit̄ gratiarū actio. ſecūdo incarnatiōis
exp̄mitur ratio: ibi. Sacrificium ⁊ oblationē. tertio cor
poris myſtici ponit̄ deuota deprecatio: ibi. Tu autē do
mine. Circā primā ptem tria facit. Quia ponit̄ p̄mo in
carnationis ingēs antiquoꝝ deſideriū. ſecūdo incarna
tionis adimpletū myſteriū: ibi. Et ſtatuit. tertio incar-
natiōis xp̄i multiplex miraculū: ibi. Multa feciſti. Pri
ma in duas. quia ponit̄ p̄mo antiquoꝝ deſideriū. ſecū-
do deſiderij perfectum adiutorium: ibi. Et exaudiuit.
¶ Quātū ad primū ſciendū ꝙ corpus xp̄i myſticū. ſ. an
tiq̄ ſancti pres ſciebāt reuelatiōe ſp̄uſſancti xp̄m incar-
nādū: ⁊ ex ſcripturis ſacris virginē parturā ꝓ redēptio
ne gn̄is humani: et ꝑ fidē ipſius incarnatiōis humanū
gen⁹ ſaluādū. Ideo cū ingenti deſiderio ei⁹ expectabāt
Eſa. 64. aduētū. Vn̄ ad pſonā verbi clamādo Eſa. 64. d. Vtinā
ps. 143. diſrūperes celos ⁊ deſcēderes. Et ps. 143. Dn̄e iclina ce
los tuos ⁊ deſcēde. Vn̄ in pſona antiq̄rū patrū. ſ. corpo-
expectare. ris xp̄i myſtici / loquit̄. ps. d. Expectās expectaui dn̄m.
Intēdere. Et nota ꝙ dr̄a eſt inter expectare qū̄ ſimplr̄ ponit̄ / ⁊ qū̄
duplicat̄. qꝛ expectat etiā qui ingratus eſt. ſed expectās
expectat q̄ mitis ⁊ cū deſiderio expectat. vt dicit magr̄.
in glo. Et intēdit mihi. Vbi notādū ꝙ aliq̄ res intendit̄
duplr̄: vel alicui rei duplr̄ intēdit̄. quia ſm̄ grāmaticos
intēdo. is. cōponit̄ ex in ⁊ tēdo: ⁊ hʒ duo ſignificata. Pri
mo intēdere idē eſt qḋ augere. ſicut dr̄: calor intēdit̄ / vel
eſt intēſus calor. Aliomō itēdere idē eſt qḋ ꝯſiderare vel
ps. 5. annuere: ſicut. ps. 5. Intēde voci orōnis mee dn̄s me⁹. i.
Oratio. ꝯſidera ⁊ exaudi. Prio ḡ mō itēdit nobis de⁹ ⁊ orōnib⁹
Ignis. nr̄is: qū̄ nr̄a bona deſideria multiplicat: ⁊ feruorē orō-
Vnio. nis creſcere facit. vt qū̄ mens ꝑ varia diſpſa in vnū colli
git / vnū deſiderat ⁊ petit. Nā ſm̄ auctorē de cauſis: oīs
vi⁹ vnita fortior eſt ſeipſa diſpſa. Sicut pʒ de ferro igni
to: q̄ magis calefacit vel comburit: ꝙ̄ faciat ignis in ſei
pſo. cui⁹ ratio eſt: qꝛ ptes ignis in alia materia ſunt ma
gis diſpſe ꝓpter raritatē materie. in ferro aūt magis vni
te ꝓpter materie denſitatē. Et hinc eſt ꝙ orō hoim mū-
danoꝝ intēſa eē nō pōt: qꝛ cor in multis hn̄t variū ⁊ di
Origenes ſpſum. De qb⁹ dicit Orige. in homi. Flectis genua: ſed
mēs tua foris vagat̄. Et corpꝰ tuū int⁹: ſʒ foris ē ſenſus. Os
tuū cū deo loquit̄: ſed mēs tua cogitat vſurā. reddit⁹ cō
putat. deſcriptiōes domoꝝ decernit. amicoꝝ verba vo-
luit. negligētias famuloꝝ inuehit̄ ⁊c. Tu nō audis orōeʒ
tuā: ⁊ vis deū exaudire precē tuā. ¶ Iſto mō ḡ de⁹ nobis

intēdit qū̄ ad ſeipſm̄ deſideria nr̄a vnit ⁊ multiplicat vt
creſcāt. Vn̄ ⁊ multociēs exaudire differt: vt ex dilatione
deſideriū creſcat orātis ⁊ intēdat. Et hoc eſt qḋ ait Grego. Greg. 20. mor. c. 25.
d. Alto nāqʒ ꝯſilio ops de⁹ differre ſolet voces petētiū: vt
merita patiētū creſcāt: q̄ten⁹ eo magis exaudiātur ad exaudire.
meritū: q̄ citius nō exaudiūtur ad votū. Vn̄ ſcriptū eſt: ps. 21.
De⁹ me⁹ clamabo ꝑ diē: nec exaudies / ⁊ nocte. Atqʒ ipſa
vtilitas de exaudiēda mora / mox ſubditur: cū illic ꝓti-
nus ſubinfertur. Et nō ad inſipientiā mihi. Ad multi-
plicādā quippe ſctōꝝ ſapientiā ꝓficit: ꝙ poſtulata tar
de percipiunt vt ex dilatiōe creſcat deſideriū. et ex deſide-
rio intellectus augeat̄. Intellectus vero cū intendit̄: in
deū ardentior affect⁹ aperit̄. Affectus vero ad percipiēda
celeſtia: tāto fit capacior quāto fuerit longanimis expe
ctādo. Vt ergo de⁹ ſic augendo vota nr̄a intendat: ipſm̄
rogemus dicētes illud pſal. Intēde deprecationē meā.
Aliomodo nobis intendit: qū̄ vota nr̄a ꝯſiderās ānuit
nobis. Sic eū͂ orabat. ps. d. Intende voci orōnis mee.
Et pſal. 54. Intēde mihi ⁊ exaudi me. Dicat ḡ ps. Ex ps. 54.
pectaui dn̄m. ſcʒ chriſtū incarnādū. Et intende mihi ⁊.
exaudi me. Et iſtū intellectū declarat ſtatim ſubiūgēs.

Et exaudiuit p̄ces meas. ⁊ eduxit me de lacu miſerie: ⁊ de luto fecis

651 ꝯſe. di. 2. iteratur.

¶ Hic cōſequēter ponitur deſiderij perfecta exauditio.
Finis eū͂ chriſti incarnatiōis erat liberatio generis hu
mani ipſo. d. Fili⁹ hoīs venit ſaluare qḋ pierat. Et hoc Math. 18.
preuidēs pſal. cōplendū dicit. Exaudiuit preces meas:
in hoc qꝛ eduxit me de lacu miſerie. Qḋ cū͂ erat futurū
predixit preteritum ꝓpter ꝓphetie certitudinē. Quid
enim in ſcriptura dicit̄ lacus miſerie / niſi ipſe infernus:
qui aliqū̄ terra: aliquādo lacus nūcupatur? vt oſtēdit
Greg. d. Quid eū͂ terre tenebroſe noīe / niſi terra tartari Greg. li. 9. mor. c. 45.
clauſtra deſignant̄: que ⁊ eterne mortis caligo operit: Terra eſt
qꝛ dānatos quoſqʒ in perpetuū a vite luce diſiūgit. Nec eterna.
immerito infernus terra dicit̄: qꝛ quicūqʒ ab eo capti fu Lacus.
erint: ſtabiliter tenētur. Scriptū quippe ē. Generatio pte Infernus
rijt: generatio aduenit: terra autē in eternū ſtat. Recte ḡ Eccl. 1.
inferni clauſtra terra tenebroſa nominātur: qꝛ quos pu
niēdos accipiunt: neque ꝙ̄ pena trāſitoria vel phātaſti
ca imaginatione cruciāt: ſed viſione ſolida ꝑpetue dā-
nationis ſeruāt. Que aliquādo etiā laci appellatiōe ſi-
gnificātur: ꝓpheta atteſtāte qui ait. Portauerunt igno
miniam ſuā cum his qui deſcendūt in lacum. Infern⁹
ergo ⁊ terra nominatur: qꝛ ſuſcepta ſtabiliter tenet. Et
lacus dicit̄: qꝛ quos ceperit ſemel / fluctuātes ⁊ trepidos
tormētis circūfluentib⁹ abſorbet. ¶ Iſte ergo infern⁹ eſt
ille lacus miſerie: ex quo xp̄s reſurgendo ſctōs patres
eduxit. Zachar. 9. Tu autēʒ in ſanguine teſtamenti tui Zacha. 9.
eduxiſti vinctos de lacu ⁊c. vnde ⁊ pſal. d. Dn̄e exaudi ps. 29.
ſti ab inferno animā meā: ſaluaſti me a deſcēdentib⁹ in
lacum. Sic ergo ⁊ hic infernū laci noīe notās / dicit. Ex
exaudiuit preces meas ⁊c. Et eduxit me de lacu miſe-
rie. Seq̄t̄. Et de luto fecis. Quid eū͂ lutū fecis / niſi car Lutū qd
nalis cōcupiſcentia ſignificatur / q̄ pedes noſtrarum af ſignificat.
fectionū inquinat ⁊ retinet. vel auaritia? vnde Grego. Greg. 34.
ait. Luti noīe in ſacra ſcriptura: aliquādo terrenarū re mor. c. 8.
ruʒ cupiditas: aliquādo ſordidās iniqua doctrina: ali
quādo deſideria carnalis illecebra dſignātur. Per lutū
quippe terrenarū rerū multiplicitas deſignatur: ſicut ꝑ
Abacuch ꝓphetā dicit̄. Ve ei qui multiplicat nō ſua: Abac. 2.
quia aggrauat contra ſe denſuʒ lutum. Denſo eū͂ luto
ſe aggrauat: qui per auaritiā terrena multiplicans pec
cati ſui ſe oppreſſione coanguſtat. Rurſum p lutum do
ctrina ſordida deſignatur: ſicut per eundē ꝓphetā dn̄o Abac. 3.
dicit̄. Viā feciſti in mari equis tuis in luto aquaꝝ mul
tarum. ac ſi diceret. Aperuiſti iter predicatoribus tuis

Aliquis hoc ꝙ ſermo de canonica ſigillum nō reſpondit ei Iobn 3.

inter doctrinas huiꝰ ſeculi ſordida ⁊ terrena ſapientes.
Per lutum etiã deſideriũ ſordide voluptatis exp̃mitur.
Pſ. 68. ſicut pſal. deprecãs, ait. Eripe me de luto, vt nõ infigar.
Luto quippe inherere eſt ſordidis deſiderijs cõcupiſcẽ-
tie carnalis inquinari ⁊c. Ex quibꝰ poteſt patere ꝙ p lu
tum tria peccata maxime ſignificãtur: que hominũ mẽ
tes inquinãt. ſcʒ ſupbia, auaritia, ⁊ luxuria. De quibꝰ
Deute. 6. omnibꝰ chriſtus incarnatus nos eduxit. ideo dicit. Ne
obliuiſcaris dñm: qui eduxit te de terra egypti. quodli
bet enĩ peccatũ terra egypti dicit: q2 animã facit tenebroſã.
Dubiũ. Sʒ hic ẽ dubiũ: quõ xp̃s ſctõs pſes eduxit õ lacu iſeriu-
cũ in inferno nulla ſit redẽptio? Rñdeo. ſupra. pſ. 108.

652 16. q. 1. voſ autem.

Et ſtatuit ſupra petram pedes meos: ⁊ direxit greſſus meos.

Hic cõſequenter ponit de xp̃i incarnatione cõpletum
deſiderium. Et diuidit in ptes quattuor. Quia ponit p̃
mo incarnationis ɋdimpletũ myſteriũ. ſecũdo noue le
gis predicatum euãgelium: ibi. Et immiſit in os. tertio
ad fidem factã cõuerſionem gentiliũ: ibi. Videbũt mul
Petra. ti. quarto felicitatis eterne ꝓmiſſum premiũ: ibi. Bea
Oleum. tus vir. Quãtum ad primũ ſciẽdum: ꝙ petre nomi-
1. corin. 10 ne incarnatus chriſtus intelligit, teſte apl̃o. Petra aũt
Job. 29. erat chriſtus. Hec eſt illa petra: de qua dicit. Petra fun
Greg. 19. debat mihi riuos olei. qδ de petra xp̃o exponit Greg. d.
mor. c. 12. ꝙ petre nomine in ſacro eloqo chriſtus accipitur: apo
1. corin. 10 ſtolus oſtendit. d. Petra aũt erat chriſtus. que videlicet
petra nũc ad viſum ſancte eccleſie olei riuos fundit: q2 in
ea loquens dñs predicamẽta vnctionis intime emanat.
De hac petra chriſto olei riuus exiit. liber matthei. li-
ber marci. liber luce. liber ioannis. In diuerſis huiuſ-
modi partibus quos predicamenta [illegible] petra hec
per omniũ apoſtoloꝝ ora olei riuos fundit. Toties ad-
huc petra hac olei riuus funditur: quotiẽs a ſancto ſpi
ritu vngẽdis mentibꝰ auditorũ: ea que in libris veteri-
bus de chriſto dicta ſunt, explanantur ⁊c. De hac g̃ pe-
tra ſcʒ chriſto incarnato, ait. Et ſtatuit ſupra petrã pe-
des meos. ideſt affectus quibꝰ anima graditur. ſupra
chriſtũ incarnatũ firmauit: q2 per predicationẽ chriſti
ceperunt hoĩes tẽporalia cõtemnere: ⁊ totũ mentis affe
ctũ in amorem dirigere dei. Et vide debitũ ordinem:
qm̃ chriſtus per ſuã incarnationẽ prius de luto fecis. i.
de peccatis nos eduxit: cõſequẽter autẽ pedes nr̃e men
tis per amorẽ ſupra petrã chriſtum ſtatuit: q2 prius ex-
tirpãda ſunt vitia: ⁊ ꝯſequẽter inſerende ſunt virtutes.
Et nõ ſolum affectiões noſtras interiores ad ſeipſuʒ di
rexit: ſed etiã exteriores opationes: qδ notãs dicit. Et di
rexit greſſus meos. i. operatiões. Direxit ſcʒ ad ſe, ne re
tro aſpicerem: ſicut vxor Loth: que reſpiciens retro ver-
Luce. 9. ſa eſt in ſtatuã ſalis. propter qδ dicebat ſaluator. Nemo
mittens manũ ad aratrum ⁊ reſpiciens retro: aptus eſt
regno dei. Direxit ergo greſſus meos. ſcʒ ſuis verbis ⁊
exemplis. actus humani generis in vitã direxit. ⁊ hoc
per legem euãgelicã que ducit ad beatitudinem: qδ lex
Hebre. 7 antiqua facere nõ potuit: q2 nihil ad pfectũ duxit lex.
Pes. Notãdum autem qualiter pedes nr̃os ad petrã debe
mus dirigere. Pes enĩ noſter, amor noſter eſt. Et iſte eſt
duplex. ſcʒ dexter, ⁊ ſiniſter. Dexter pes eſt charitas, ⁊
amor eternorũ: pes vero ſiniſter eſt cupiditas ⁊ terrenoꝝ
amor. Primꝰ pes nunꝙ̃ illaqueat: q2 vel nõ eſt: vel eſt
1. corin. 13. liber: q2 ſecũdum apoſtolũ. Charitas nõ eſt ambitioſa:
nõ querit que ſua ſunt. Et ideo iſtũ pedem in omnibus
greſſibus noſtris ſemp debemꝰ preponere: ſicut genero-
Phs. 2. de ſa animalia faciunt. Quia vt dicit Ariſto. aliqua ani-
aialibus. malia ſemp pedem dextrũ p̃ponũt cũ ambulare inci
piunt: ſicut leo. Ita ⁊ nos ſi volumꝰ greſſus nr̃os a deo
dirigi: ſemp pedẽ dextrũ charitatis in omnibus noſtris
operibus preponamus deo dicentes. Greſſus meos diri Pſ. 118.
ge ſecundũ eloquiũ tuum: vt non. d. m. o. in.

653 15. q. 1. ne-[illegible]

Et immiſit in os meum canticũ nouum: carmen deo noſtro.

Hic cõſequẽter oſtẽdit per chriſti incarnationẽ noue
legis predicatum euãgeliũ. Vbi notãdũ ꝙ ſicut duplex Canticũ.
eſt homo. ſcʒ interior ⁊ exterior: nouus ⁊ vetus. vetꝰ qui
corrumpit ſecũdum deſideria carnis. nouus ꝙ per gra-
tiã cotidie iuueneſcit. ſic eſt duplex cãticũ. ſcʒ vetus ſpe-
ctãs ad veterem hominẽ: ⁊ nouũ ſpectãs ad hominẽ no
uũ. Cãticũ vetꝰ eſt veteri teſtamẽti. Cãticũ nouũ eſt euã
gelice legis. Quid enĩ cãtabat lex antiqua, niſi oculuʒ
pro oculo: dentẽ pro dente, animã pro anima: ꝙ omnes
ad infernũ deſcẽderẽt: ꝙ clauſa erat ianua regni: ꝓhibẽ
te cherubin additũ paradiſi? Que cãtica ſolũ penã re-
ſonabãt, ⁊ ducebant ad plãctuʒ. Amos. 8. Cõuertã oĩa Amos. 8.
cantica vr̃a in plãctum. Sed chriſtus incarnatꝰ cũ pie
tate veniẽs, talia cãtica terminauit dicẽs antique legi.
Aufer a me tumultũ carminũ tuoꝝ: cãtica lyre tue nõ Amos. 5.
audiam. Vel per cãticũ vetus intellige cãticuʒ pecca
torum: qδ cantãtes veteres homines facit ⁊ ducit ad in-
teritum. Narrãt fabule: ꝙ tres fuerunt in mari ſyrenes Syrene.
ex pte mulieres ⁊ ex parte volucres: que ideo dicebãtur
ſyrenes, q̃ſi trahẽtes. Syrin enim grece dicit trahere la-
tine: eo ꝙ per dulciſſimaʒ cantus melodiã nauigãtes p
mare ad ſe trahebant ⁊ ſubmergebãt: dum tamẽ cãtan-
tes eas audirent nauigãtes. vna illarum cantabat vo-
ce humana: altera canebat lyra: altera vo tibia. Mo Luxuria.
raliter autẽ iſte tres ſyrenes incãtatrices hominũ: ſunt Supbia.
tria peccatoꝝ genera: que ſuo ſono mulcentes aures ho Auaritia.
minũ ipſos ad interitum ducũt. Prima cãtat voce hu
mana: hec eſt luxuria. Secũda cantat lyra: que grece di
citur ſtultitia: hec eſt ſupbia. Tertia vero q̃ canit tibia:
hec eſt auaritia. Quia ſicut tibia radix videt corporis
noſtri: ſic auaritia corporis peccati radix dicitur eſſe.
Radix omniũ malorũ cupiditas. O quales ⁊ quantos 1. Thi. 6.
iſta cantica antiqua ſubmerſerunt: vt multi cũ Job co
nentur dicere. In canticũ eorũ verſus ſum. i. a ſtatu gra Job. 30.
tie auerſus. Illud ergo eſt hoĩs veteris ⁊ vetus cãticum.
Aliud vero dicitur cãticum nouum. ſcʒ ꝙ ſuo ſono facit
hominẽ nouũ. Et hoc eſt lex euãgelica quã nouꝰ homo Euãgeliũ
attulit. ſcʒ chriſtus: qui dicit. Ecce noua facio oĩa. Hec Apoca. 21
enim lex noua cãtat factã pacem inter angelos ⁊ hoĩes.
Facta eſt cum angelo multitudo ⁊c. d. Gloria in altiſſi Luce. 2.
mis deo: ⁊ in terra pax ⁊c. Cãtant de reſurrectione dñi:
de incarnatione: de aſcenſiõe: ⁊ ſpiritusſancti miſſione.
Qδ apoſtoli maxime cantauerunt in die pentecoſtes:
quãdo recepto ſpiritusſancto in ſigno viſibili: loqueban
tur varijs linguis magnalia dei. Bene ergo de lege euã Actuũ. 2.
gelica dicit fidelis pſal. Et immiſit in os meum cãticũ
nouũ. Qδ totũ cedit ad vtilitatẽ nr̃aʒ ⁊ ad dei honorẽ.
qδ declarat. d. Carmen deo nr̃o. ideſt ad honorẽ dei nr̃i.
Q2 totus iſte pſal. agit de cãtico legis noue. Ideo in
iſto pſalmo de ipſa tractando quero p̃mo: vtrum canti
cum nouũ: ſcʒ legis noue: debuerit cantari vel dari a p̃n
cipio mũdi vel potius in tẽporis plenitudine reſeruari. 1. 2. q. 106.
2. ſcũde. q. 106. articulo. 2. articu. 2.

654 24. q. 4. hoc autẽ.

Videbunt multi ⁊ timebunt: ⁊ ſperabunt in domino.

Hic cõſequenter ponit p chriſti incarnationẽ factã cõ
uerſionem gentiliũ. Vbi notãdum q2 multi ex gẽtilibꝰ
videntes ſigna que in chriſti incarnatiõe facta fuerunt:
timuerũt deuʒ. ſcʒ timore filiali: q2 cõuerſi ab idolatria:
ad cultum veri dei puenerũt: ⁊ ſic in dño ſperauerũt: vt
fuerunt tres magi. de quibꝰ Math. 2. Vidimus ſtellã Math. 2.

ci⁹ ⁊c. ⁊ venim⁹ adorare eũ. Uel hoc refert ad id qđ ſtatim ſupra dictũ eſt. Et immiſit in os meũ cãticũ nouũ. qđ verificatum fuit in miſſiõe ſpiritusſancti: q2 tũc ſpiritusſanctus cãticum nouũ in ore aploꝝ miſit: qñ loquebant varijs linguis apoſtoli magnalia dei. De quo mirabili ſigno nũc dicit. Uidebũt multi ⁊ timebunt. q2 ad vocẽ apſorum aliorũq3 deum laudantiũ cõuenit multitudo: ⁊ mẽte cõfuſa eſt pre nimia admiratiõe. vt dicit

Actuũ. 2. Actuũ. 2. Et ſperabũt in dño. ſcʒ per penitẽtiam cõuerſi ad dñm. quoniã vt ibi dicit. Auditis verbis beati Petri: multi cõpuncti ſunt corde de chriſti morte/ ⁊ cõuerſi ſunt ad fidẽ. ¶ Sed aduertẽdũ/ ꝙ ſi hoc intelligat ſcđm pͥmũ modũ: de viſis in incarnatiõe chriſti ſignis: vel de viſis ſignis apſorum tẽpore miſſiõis ſpiritusſancti: certũ eſt ꝙ in vtroq3 tẽpore ꝙ nõ ſolum iſraelitꝭ multa ſigna viderunt: ſed ⁊ multa audierũt. ꝓpter que

Uiſus. conuerſi ſunt ad dñm. Et hic ſolum mentionẽ facit viſus ⁊

Auditus. nõ auditus dicẽs. Uidebunt multi. ⁊ nõ dicit audient

Phũ. 3. multi. cuius ratio eſt. q2 vt dicit Phs. Uiſus ꝓpter ſui

meteo. ſubtilitatem facilius immutat ab obiecto/ ꝗ̃ auditus. Sic eñ docet experientia: ꝙ ſi aliquẽ videris a remotis ligna cedentẽ: viſus pri⁹ pcipit illum actũ ꝗ̃ auditus ſonum illi⁹. Sic etiã ⁊ moraliter facili⁹ ad bonum agẽdum immutat cor hoĩs per viſum. ſcʒ vidẽdo alteri⁹ bona exẽpla: ꝗ̃ ſolum p auditum/ audiẽdo ſcʒ bona ꝟba. Et ideo q2 plus moti fuerunt tales vidẽdo/ vel chriſtuʒ incarnatũ/ vel mirabilia p ipſum facta p viſum ꝗ̃ p auditũ. dicit. Uidebũt multi ⁊c. et nõ dicit audient. ſic eñ

ps. 67. ad litterã dr. Uiderũt ingreſſus tuos de⁹/ in ingreſſus dei mei ⁊c. ſcilicet ipm ingredientẽ in mũdũ ⁊ p mũdũ.

655 Beatus vir cuius eſt nomen do-

Ḋ7ſe. di. 4 mini ſpes eius: ⁊ non reſpexit in

gratia. vanitates ⁊ inſanias falſas.

¶ Hic cõſequẽter ponitur ex chriſti incarnatiõe eternuʒ

Jeſus. nobis promiſſum premiũ. Ubi notãdum ꝙ ꝓpriũ no-

Nomen. mẽ verbi incarnati/ eſt Jeſus. Sic eñ angelus virgini.

Luce. 1. Uocabis nomen eius ieſum ⁊c. Jeſus autẽ interpretat

Actuũ. 4. ſaluator: q2 nobis ſalutem tribuit. ꝓpter qđ dicitur: ꝙ nõ eſt aliud nomẽ ſub celo datum hoĩbus in quo oportet nos ſaluos fieri. Dicit igitur. Beat⁹ vir cuius eſt

Uir. Mulier. nomẽ dñi ſpes eius. ideſt qui nõ tẽporalia ſperat ab eo: ſed ſolum illud qđ nomẽ eius. ſcʒ ieſus indicat. i. qui ſo-

Queſtio. lum ſperat ſalutẽ apud deum. ¶ Sed nunqđ ⁊ cõſimiliter mulieres ſunt beate/ quarũ ſpes eſt nomen dñi: quare ergo ſolum de viro loquitur? Dicẽdum ꝙ vir aliquãdo ſtat pro ſexu: quãdoq3 vero p virtute animi. Similiter ⁊ femina ſtat quãdoq3 pro ſexu: quãdoq3 p mollicie mẽ-

Grego. in tis. vt dicit Grego. Hic autem accipit vir non pro ſexu:

moralib⁹. ſed pro animi virtute: qđ etiã mulieribus cõpetere põt. Et ꝙ ſolum in noĩe dñi. ideſt in ſignificato eius nr̃a beatitudo cõſiſtat ⁊ nõ in tẽporalibus/ ſubdit. d. Et non reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Per vanitates in-

Eccle. 1. telligit oĩa tẽporalia: que ſunt vana ⁊ inſtabilia. Uanitas vanitatum ⁊c. Per inſanias vero intelligit oĩes mundi vel carnis voluptates: q2 mẽtem inſanã faciunt. ¶ Notãdum autẽ ad declarationẽ huius. Beat⁹ vir cuius eſt nomẽ dñi ſpes ei⁹. ſcilicet nomẽ ieſus. ꝙ non immerito ſpes hui⁹ noĩs nos facit beatos: qm̃ iſtud nomẽ eſt refugium miſeroꝝ/ remedium infirmorũ/ ſolatiũ meſtorum. Primo eſt hoc nomẽ refugiuʒ miſerorum. Nar-

Augu. 5. de ratur in cronicis: ⁊ etiã hoc tãgit beatus Auguſt. ꝙ Ro-

ciuitate dei mulus qui romã cõſtruxit: fecit ibi templũ qđ aſylũ no-

Templum minatur cunctis ibi cõfugientib⁹ impunitatem polli-

aſylum. citans. quã ob cauſam multitudinẽ fugitiuoꝝ qui apud ſuos ciues offenſam cõtraxerãt: tunc ad ſe cõfugiẽtẽ habuit ⁊ recepit. Et ſic aucta fuit ciuitas illa: que dña futura erat orbis. Sic ⁊ ſpiritualiter deus eccleſiã fundaturus: in ea poſuit templũ. Dicitur eñ templũ ſecundũ

Jſidorũ. 15. ethimo. quaſi tectũ ampluʒ. qđ huic nomini ieſus aptiſſime cõuenit. Eſt eñ hoc nomen tectũ a tegendo. ideſt ꝓtegendo dictũ. ps. 90. Protegã eum quoniã cognouit nomẽ meum. Et eſt hoc tectum amplũ: q2 in iſrael magnum nomẽ ei⁹. Jn hac autem ciuitate. ſcʒ eccleſie/ poſitum eſt hoc tẽplum. ſcʒ nomẽ ieſus. Elegi ieruſalem/ vt ſit ibi nomẽ meum. Hinc autẽ templo cõceſſum eſt: vt oĩes ad eum cõfugientes impunitatem cõſequãtur. ideo dicitur. Turris fortiſſima nomen dñi: ad ipſam currit iuſtus. i. qui vult iuſtificari ⁊ ſaluabitur. Jdeo orat pſal. d. Jn nomine tuo ſaluũ me fac. Et hinc eſt ꝙ ob ſpem ſalutis multi ad hoc nomen cõfugientes: ciuitatem eccleſie fecerũt populoſaʒ. vnde Bernardus. ſup cañ. Unde putas in toto orbe tãta ⁊ tam ſubita lux fidei is/ niſi de nomine ieſu? ¶ Secũdo hoc nomẽ eſt remedium infirmorum. vnde Petrus Raue. de hoc noĩe dicit. Hoc eſt nomen qđ ſurdis dedit auditum: claudis greſſum: mutis ſermonẽ: vitã mortuis: totamq3 diaboli poteſtatem de obſeſſis effugauit corporibus. Unde hoc nomẽ videtur quaſi eſſe illa tiriaca de qua dicit Auice. 2. cañ. ꝙ eſt ſublimior medicinaruʒ ⁊ melior ꝓpter multitudinem ſui iuuamẽti. Et addit ꝙ illis qui ea vtunt in hora ſanitatis non nocent venena: et fiunt ſecuri ab egretudinibus peſtilentialibus. Re vera ſic eſt hoc nomen ieſus qđ nõ ſolum circa preſentia mala expellẽda: ſed etiam contra futura repellenda: ⁊ vniuerſaliter contra omnia mala valet. vnde Bernardus ſuper canticũ. Electuarium habeo o anima mea recõditum in vaſculo nominis huius/ qđ eſt ieſus. ſalutiferũ certe: quodq3 nulli inuenitur peſtilentie inefficax. Et ideo de hoc nomine dicitur Actuũ. 4. Neq3 enim eſt aliud nomẽ ſub celo datum hominibus ⁊c. ¶ Tertio hoc nomen eſt ſolatium meſtorum. Dicit enim Jſidorus. ꝙ oleaſter eſt arbor inculta amara ⁊ infructuoſa. Cui tamẽ inſertus ramus Oliue vim radicis mutat ⁊ conuertit eam in proprietatem ſuã. ideſt illius rami. Sic ⁊ in propoſito: naʒ arbor inculta ⁊ infructuoſa erat humana natura peccatrix: que ⁊ amara dicitur: quoties in amaritudine ⁊ dolore recogitat annos ſuos attẽdẽs illud Hieremie. 2. Scito ⁊ vide ꝗ̃ amarum eſt ⁊ malum te dereliquiſſe dominum deũ tuũ ⁊c. Sic igitur oportet ꝙ anime amaricate ⁊ dolenti inſeratur ramus oliue: ille ſcilicet quem columba in ore ſuo deferẽs ad arcam reuerſa eſt/ ſcilicet nomen ieſus. Eſt enim pater oliua fructifera duos ramos producens. ſcilicet filium ⁊ ſpiritumſanctum. Jſte autẽ ramus inſertus cõuertet radicem amarã. ideſt cor penitentis in ſui qualitatem ⁊ ſuauitatẽ. Hec eſt enim proprietas hui⁹ rami. vnde Ricardus de ſctõ victo. Jeſus nomen dulce/ nomen delectabile/ nomen cõfortans peccatorem/ ⁊ nomẽ beate ſpei. Jgitur ieſu eſto mihi ieſus. Cañ. 1. Oleum effuſum nomen tuũ. oleum inꝗ̃ de quo pſal. vt exhilaret faciem eius in oleo. Quia in eo letabitur cor noſtrũ: ⁊ in nomine ſancto ei⁹ ſperabimus. Quibus ꝯſideratis: non immerito nunc dicit. ps. Beatus vir cuius eſt nomen domini ſpes eius.

(Right margin: Jſido. 15. ethimo. — 2. paral. 6. — puer. 18. — Bernard. — petr⁹ raue. — Nõ optiẽs ꝓpetates ſeu ꝟtutes d̃ tiriaca. — Bernard. — Actuũ. 4. — Jſido. 17 ethimo. — Oliua. — Hiere. 2. — Ricardus — Cãtico. 1. — ps. 103.)

Multa feciſti tu dñe deus me⁹ mi- 656

rabilia tua: ⁊ cogitationib⁹ tuis 5. que. 1. ſi

non eſt qui ſimilis ſit tibi. omnia.

¶ Hic cõſequenter oſtendit circa chriſti incarnationem multiplex miraculum. Et diuidit in duas ptes. Quia

Incarnatiõ primo ponitur miraculorũ operatio. ſecundo ipſoꝝ predicatio: ibi. Annunciaui. ¶ Quãtum ad primũ ſciendum ꝙ ante chriſti incarnationẽ/ multa mirabilia de⁹ ſuis operatus: q2 mũdũ creauit de nihilo: peccatores extũ

fit diluuio. Pentapolim cōbuſſit ſulphuris incendio.
Filios iſrael eduxit p mediū ſicci maris: ⁊ ſimilia que
ſunt innumerabilia. q̄ oīa fuerūt mirabilia. Sȝ mai⁹
mirabile qđ vnq̄ȝ fecit fuit incarnatio verbi: qñ ſcȝ verbū
caro factū eſt: q: tunc fecit deū eſſe hoīem / ⁊ hoīem eſſe
Augu. 13. de trinitate deū. vnde Auguſ. d. q in reb⁹ per xp̄s ortis illud eſt ſum
mū q homo in vnitate diuini ſuppoſiti ſit aſſumptus.
Hec recogitās pſalmiſta in pſona ecclie xp̄o deo loquit̃.
d. Multa feciſti tu dñe mirabilia. que oīa feciſti dicēdo
⁊ cogitādo: q: ipſe dixit ⁊ facta ſunt. Ideo ſi q̄rat̃ quō il
lo fecit. Rñdet. cogitatōib⁹ tuis. Hic eñ cogitatio acci
pitur p dicere interiori. Sed non eſt q̄ ſimilis ſit tibi. ſcȝ
inter oīa opa mirabilia: nō eſt aliq̄s effectus q̄ ſilis ſit ti
bi / verbo ſcȝ incarnato: q: tu oīa alia ſupas incōparabi
liter. Qđ ex hoc pbat̃: q: inter oīa p vbuȝ facta excellit
rōnalis creatura: q̄ duplex eſt ſcȝ angel⁹ ⁊ hō: angelus
aūt eſt nāe ſuperioris ⁊ pfectioris q̄ȝ ſit hō. Et ſic angelus
erat excellētior creatura a deo facta: ſȝ null⁹ āgel⁹ ē in p
fectione ſilis xp̄o: igit̃ nec aliq̄s hō vel aliq̄ creatura. q
aūt null⁹ ſit āgel⁹ ſilis xp̄o: clare pbat aplš ad Hebre. 1.

657 13. q. 1. Licet pauris. **Annunciaui ⁊ loquut⁹ ſum: mul
tiplicati ſunt ſuper numerū.**

¶ Hic oſtēditur mirabiliū predicatio. Ubi notādū q ſe
cūdū aliq̄s doctores iſta ſunt vba ecclie: q̄ p ſuos predi
catores mirabilia dei ⁊ maxime facta in xp̄i incarnatōe
pnūciare conat̃: q̄ tamē ſunt tot ⁊ tāta / q ipſa plene p
nūciare nō pōt. Et hoc eſt qđ dicit. Annūciaui. ſcȝ mira
bilia dei. Et loquut⁹ ſuȝ / illa pdicādo: ſed illa ſupra vtu
tem meā multiplicata ſunt. et hoc eſt qđ ſubdit. Et mul
tiplicati ſunt ſup numerū. ſ. vt illa plene nūerare nō poſ
Joan. 20. ſim: q: vt dr̃ Jo. 20. Multa alia ſigna fecit ieſus ⁊c. arbi
tror: totū mundū capere nō poſſe eos ⁊c. Et dicunt aliq
q hic eſt littera corrupta vitio ſcriptorū: q: qđ dr̃ multi
plicati: debȝ dicere multiplicata. ſed meli⁹ eſt ſeruare lit
terā ⁊ ſubintelligere effectus. vt ſit ſenſus. Annūciaui. ſ.
mirabilia incarnatiōis ⁊ loquut⁹ ſum. Et multiplicati
ſunt. ſcȝ effectus incarnatiōis ſup numerū. ſcȝ effect⁹ mi
rabiliū tuorū. ¶ Aliter ⁊ magis ad ſenſum littere dr̃ q
iſta ſunt verba xp̄i loquētis de lege euāgelica p ipſuȝ da
ta. Ubi ſciēdū q deus pmo p ora pphetarū pnūciauit
legem nouā dādā p chriſtum. Sic eñ Eſaias in pſonā
Eſa. 61. xp̄i loquebat̃. Spirit⁹ dñi ſup me ⁊c. euāgelizare paupe
Luce. 4. ribus miſit me. Annūciauerūt etiā q dāda erat in mō
te. ibidem. Sup mōtē excelſuȝ aſcēde tu qui euāgelizas
ſion ⁊c. Et poſt talem annūciationē factā per pphetas:
venit ipſe de⁹ hō factus: ⁊ aſcēdēs in mōtem / ore pprio
Math. 5. ipſam legeȝ euāgelicā dedit. vt habet̃ Matth. 5. Et hoc
eſt qđ dicit xp̄s hic. d. Annūciaui. ſcȝ pmo per pphas le
gē nouā dādā: poſtea in ppa pſona veni ⁊ loquut⁹ ſuȝ.
Sed q̄s fuit effect⁹ iſti⁹ xp̄i locutiōis? certe fideliū mul
tiplicatio: q: innumerabiles audita lege xp̄i q̄ȝ iuſta q̄ȝ
honeſta q̄ȝ pia ⁊ vtilis ad fidem ſunt cōuerſi. Et hoc no
tās. d. Et multiplicati ſunt. ſcȝ fideles ſupra numerum.
Nō tñ per hoc ſequit̃ q fideles plures ſint infidelib⁹: im
Math. 20. mo pauci ſunt reſpectu illorū: q: multi ſūt vocati pau
Annūciare. ci vero electi. ¶ Sed ne tā altā materiā annūciatiōis fa
cte de xp̄o ſilētio trāſeam: hic noto q multa mirāda de
xp̄o ſunt nobis annūciata: q̄ ⁊ nos alijs annūciare debe
mus. Primo annūciata fuit xp̄i incarnatio: q̄ ſcȝ verbū
caro factū eſt. Et hāc vgini marie annūciauit angelus:
Luce. 1. qđ ante annunciatū ⁊ predictū fuerat fiendū p angelū.
Eccle. 10. Eccle. 10. Qui habȝ pēnas ānūciabit ſentētiā. Angel⁹
eñ pennas habere dicit̃ ppter ſui agilitatē: cum nō gra
uetur corpore. Que aūt maior ſententia pōt eſſe: q̄ȝ an
nūciare verbū virgini carnē fiēdum? Uñ recte ille ange
lus Gabriel hoc annunciās marie / dicere poterat illud
Eſa. 42. Noua quoq̄ȝ ego annūcio anteq̄ȝ oriātur: ⁊ vo Eſa. 42.
bis audita faciā. Et q fuerit id nouū qđ tūc angelus an Nouū.
nunciauit marie declarat Hiere. 31. Nouū faciet dñs circūdare.
ſup terrā: femina circūdabit virū. Qđ ideo dicit: q: xp̄s Hiere. 31.
in pmo inſtāti ſue incarnatiōis fuit pfectus vir a corpo
re ſue matri circūdat⁹. Uñ pdicta vba tractās Bernar. Bernard.
ait. Noua marie annūciauit angelus cū eā circunda
turā virum predixit. que eſt hec femina? q̄s vero vir iſte
intelligit̃? Aut ſi vir / quō a femina circūdatus? Aut ſi
a femina circūdari potuit / quō vir? Et vt aperti⁹ dicā.
Quō pōt ſimul ⁊ eſſe vir: ⁊ in vtero matris. hoc eſt eñ a
femina circūdari. Si eñ dixiſſet femina circūdabit in
fantē vel paruulū: nec nouū videretur: nec mirū. Nunc
q: nihil tale poſuit / ſed virū: verto me ad cōceptum par
tūq̄ȝ virginalē: ſi forte inter plurima noua q̄ ibi reperit
diligēter inq̄rens: etiā hāc que de pphia ptuli / reperiā
nouitatem. Ibi eñ agnoſcit̃ lōgitudo breuis: latitudo
anguſta: altitudo ſubdita: pfunditas plana. Nūq̄d
nō facile eſt inter hec agnoſcere feminā virum circūda
re: cum mariā videas ieſum in ſuo vtero circumplecten
tem. Uirū autē dixerim ieſuȝ fuiſſe: nō ſolum cū iā dice
retur vir ppha potens in ope ⁊ ſermone: ſed etiā cum te
nera adhuc infantie mēbra maria blādo vel foueret in
gremio vel portaret in vtero. Uir ergo erat ieſus: necdū
etiā natus: ſed ſapiētia nō etate: animi vigore / nō corpo
ris ſenſuū maturitate: nō corpulentia membrorū. Neq̄ȝ
eñ minus habuit ſapiētie ieſus poſt angeli annūciatio
nem cōceptus q̄ȝ natus: paruus q̄ȝ magnus. Siue ẜ la
tēs in vtero / ſiue vagiēs in preſepio / ſiue iā grādiuſcul⁹
interrogās doctores in templo / ſiue iam perfecte etatis
docens in populo: eque vir ſpiritu ſancto fuit plenus: vt
merito angelus marie dixerit. Noua ego annuncio an
teq̄ȝ oriantur. ⁊ dicere poterat illud pſal. 88. Annuncia Pſ. 88.
bo veritatem tuā in ore meo. ¶ Secundo annūciare de
bemus chriſti natiuitatem quā paſtorib⁹ annunciauit
angelus / dicēs. Annuncio vobis gaudium magnū: q: Luce. 2.
natus eſt ⁊c. Qđ verbum pertractās Origenes ſup Lu
cam: ait. Dicā veniſſe angelum nato domino: ⁊ annun
ciaſſe paſtoribus q verus paſtor exortus. Angeli eñ
ante ſaluatoris natiuitatem parum poterant ſibi com
miſſi annunciari vtilitatis. Uix enim vnus ex ſingu
lis gentibus credebat in deum: nunc autem populi ad
chriſti fidem accedunt. Iſtā etiā natiuitatem ⁊ nos an
nunciare debemus. Cantate domino qm̄ magnifice fe Eſa. 12.
cit: annunciate hoc in vniuerſa terra. ¶ Tertio annun
ciemus chriſti operationem mirabilem. Nonne mirabi
lia fecit q cecis viſum: ſurdis auditum: mutis loque
lam: claudis greſſum: mortuis dedit loquelam. Ideo
nobis dicitur. Annunciate virtutes eius: qui de tene 1. Petri. 2.
bris vos vocauit in admirabile lumen ſuum. ¶ Quar
to annunciemus chriſti paſſionem ⁊ mortem: que no
bis ſalutis cauſa fuerunt. Annunciate de die in diem Pſ. 95.
ſalutare eius. id eſt mortem que nobis fuit ſalutaris.
¶ Quinto annunciemus glorioſam chriſti reſurrectio
nem: quā angeli annunciauerunt mulieribus. vt patet
Mar. vltimo. Unde de gloria reſurrectionis annuncia
da nobis dicitur pſal. 95. Annunciate inter gentes glo Pſ. 95.
riam eius: in omnibus populis mirabilia eius. ¶ Sex
to annunciemus chriſti aſcenſionem: qua ad dexteraȝ
patris aſſumptus regnat in eternum. Eſa. 52. Quam Eſa. 52.
pulchri ſupra montes pedes annunciātis pacem dicen
tis ſion: regnabit deus tu⁹. ¶ Et hec omnia predicta pre
dicando opera dei annunciamus: que omnia chriſtus
etiam ore proprio fuit loquut⁹: vnde dicit. Annūciaui.
ſcȝ per alios oīa predicta: ⁊ etiā ore pprio loquut⁹ ſum.

**Sacrificiū et oblationē noluiſti: 658
aures autem perfeciſti mihi.**

¶ Hic cõſequẽter exprimit pſalmiſta incarnationis xp̃i
rationẽ. Ubi notãdum eſt/ q̄ pncipalis cauſa incarna
Joan.3. tionis xp̃i: fuit pditi hoĩs reparatio. ipſo dicẽte. Sic de⁹
dilexit mũdũ ⁊c. vt filiũ ſuum daret ⁊c. Quõ fuit ex co ne
ceſſariũ: q̄ꝛ lex ãtiqua cũ ſuis cerimonijs vel ſacrificijs:
nõ poterat hoĩes pctõres iuſtificare. Fuit ḡ neceſſarium
venire filiũ dei: vt qḋ in lege deficiebat ip̃e ſuppleret. pro
Math.5. pter qḋ dicebat. Nõ veni legẽ ſoluere: ſed adiplere. In
veteri autẽ lege erãt aliqua precepta cerimonalia de ſa
crificijs ⁊ oblatiõibus offerẽdis. Hec autẽ ſacrificia erãt
imꝑfecta: q̄ꝛ non poterãt a peccatis iuſtificare: que imp
fectio fuit ſublata ꝑ vnum ſacrificiũ perfectiſſimum .ſ. ꝑ
chriſti corpus oblatũ in cruce: qḋ ſuccedit oĩbus ſacrifi
Hebre.10 cijs veteris legis. Et hoc eſt qḋ dicit apl̃us. Impoſſibile
eſt eñ ſanguine hircorũ ⁊ taurorum auferri pctã. Ideo
ingrediens mũdum .ſcꝫ dei filius ꝑ ſuã incarnationẽ di
cit. Hoſtiã ⁊ oblationẽ noluiſti: corp⁹ aũt aptaſti mihi
.i. corpus paſſibile aptaſti immolatiõi. Et hoc eſt qḋ hic
dicit in ſumã: licet nõ totaliter forma verborũ cõſeruet:
q̄ꝛ nõ ſemꝑ chriſtus ⁊ apl̃i allegabãt ſcripturã veteris te
ſtamẽti/ de verbo ad ḃbum. Et ſic hoc viſo iſta pars di
uiditur in ptes tres. quia ponit p̄mo legis antique im=
ꝑfectio. ſecũdo xp̃i incarnatiõis ꝑfectio: ibi. In capite li
bri. tertio prefate ꝑfectionis promulgatio: ibi. Annũcia
ſacrificiũ. ui iuſticiã tuã. ¶ Quãtũ ad primũ notãdum q̄ in lege
Oblatio. antiqua/ aliud erat ſacrificiũ/ aliud oblatio/ aliud ho=
Holocau locauſtũ. Et tamẽ nullũ iſtorum erat deo acceptũ rõne
ſtum. opis opati: ſed ſolum rõne operantis. Sacrificiũ erat qḋ
deo offerebat de aĩalib⁹ ⁊ auib⁹: cui⁹ ptem ſacerdotes
⁊ miniſtri templi habebãt: reliqua pars comburebatur.
Oblatio erat q̄ fiebat de reb⁹ inanimatis: ſicut de ſimi
la/ de oleo. ⁊ huiuſmodi. Holocauſtũ vero: qḋ totũ incẽ
debatur. Et tamẽ nihil horũ de ſe placitum erat deo: ni
ſi rõne deuotionis offerẽtis. Sicut ⁊ modo/ ſi deo offers
vel pauperi denariũ vel veſtẽ: oblatio deo placet ratiõe
deuotionis offerẽtis: nõ rõne rei in ſe. Sed ſacrificiũ no=
ui teſtamenti: qḋ fuit corpus xp̃i oblatũ in cruce: ⁊ in ſa
cramẽto euchariſtie immolatuꝫ: nõ ſolum deo placet ra
tione offerẽtis: ſed etiã rõne rei oblate: q̄ꝛ corpus xp̃i ꝑ ſe
ipſum deo placet: ⁊ etiã virtute ꝓpria ad purgationẽ pec
catorũ facit: q̄ꝛ deo placet volũtas: nõ res inuolũtaria.
Et hoc eſt qḋ p̄mo de ſacrificijs ⁊ oblatiõibus dicit. Sa
crificiũ ⁊ oblationẽ noluiſti .i. res ſacrificatas ⁊ oblatas
rõne ſui nõ acceptaſti pro ſolutiõe pctõꝝ: ſicut ſacrificiũ
corporis xp̃i de ſe de⁹ acceptat ſumme/ etiã rõne ſui. Et
ſtatim ſubdit de ſacrificio noue legis. Aures autẽ ꝑfeci
ſti mihi. Per aures eñ quib⁹ audim⁹ obediẽtia ſigni
ficatur: ſicut ⁊ audire in ſcriptura quãdoq̄ idẽ eſt q̄ obe
Ps.80. dire. ſicut. ps. 80. Iſrael ſi me audieris: nõ erit in te de⁹
recens. Quid eſt ḡ aures autẽ ꝑfeciſti mihi: ſunt verba
xp̃i .i. me feciſti ad ꝑfecte obediẽdum tibi: qḋ fuit/ q̄ꝛ fa
ctus eſt patri obediẽs vſq̄ ad morteꝫ crucis. vt habetur
Phi.2. Philip.2. Iſtũ autẽ paſſuꝫ exponit apl̃s ad Hebre.10.
Hebre.10 vbi hic dicit. Aures autẽ ꝑfeciſti mihi. apl̃us dicit. Cor
pus autẽ aptaſti mihi: qḋ idẽ eſt in ſentẽtia. Quõ ibideꝫ
exponẽs magr̃ in glo. dicit. Dicit xp̃s. Hoſtiã ⁊ oblatio=
nem noluiſti corpus aũt aptaſti mihi: qḋ ſcꝫ pre oĩb⁹
ſacrificijs eſt aptiſſimũ ⁊ idoneũ ⁊ aptum: q̄ꝛ ſine pctõ ⁊
paſſibile ⁊ mortale corp⁹ mihi dediſti. qḋ valet offerri in
redẽptionẽ omniuꝫ. Ablata ḡ ſunt ſigna: q̄ꝛ exhibita eſt
veritas. Nunq̄ eñ in odorib⁹ illoꝝ ſacrificiorũ delecta
tus eſt dñs/ niſi in fide ⁊ deſiderio offerentis. ¶ Et ſi di=
cas quare ergo voluit illa ſacrificia offerri. Respondet.
vt ipſos ab idolatria retraheret. ſcilicet vt ſibi potius q̄
idolis offerentur: poſuitq̄ illa in ſeruitutem/ non in iu
ſtificationem: ⁊ vt figura eſſent ſacrificij futuri. Conſe=
quenter hoc idem addit de oblatione que dicebatur ho
locauſtum. dicens.

Holocauſtũ ⁊ pro peccato non poſtulaſti. 659 8.q.1. ſuggeſtum.

ſcilicet ratione rei oblate/ ſed ſolum ratione offerentis.
Et ideo ait chriſtus. Ecce venio. ſcꝫ quãdo vidi nullum
illorum ſacrificiorũ rõne rei oblate tibi placere: tunc ſcꝫ
in tẽpore prefinito/ tunc dixi. Ecce venio ſine aliqua re=
tardatione/ ad me tibi pro humano genere offerẽdum.
Holocauſtum eñ erat ſolẽnius ſacrificium qḋ tẽpore le
gis antique fiebat. Et ideo ſi holocauſtum deo nõ place
bat: cõſequens eſt q̄ nec aliqḋ aliud ſacrificiuꝫ deo erat
placituꝫ. ideo tunc dixi. Ecce venio. Math.8. Ego ve= Math.8.
niam ⁊ curabo eum. q̄ꝛ ſatis dictum eſt q̄ antiqua ſacri
ficia nõ iuſtificabãt/ ſed ſacrificia noue legis. Ideo que Queſtio.
ritur. vtrũ lex euãgelica nos a peccatis iuſtificare poſ=
ſit. 1. ſecunde. q. 106. articulo. 2. 1.2.q.106. articu.2.

In capite libri ſcriptũ eſt ḋ me vt facerẽ volũtatẽ tuã: de⁹ me⁹ volui et legeꝫ tuã in medio cordis mei. 660 11.q.3. ſi is

¶ Hic cõſequẽter oſtendit chriſti incarnatiõis ꝑfectio.
Ubi ſciẽdum q̄ diuina preſciẽtia ac predeſtinatio: liber Liber.
quidã eternus dicit: in quo oĩa ab eterno ſunt diſpo=
ſita inuariabiliter: ⁊ bonorũ electio/ ac reprobatio malo
rum. Que liber ideo dicit: q̄ꝛ licet in itellectu noſtro ma
neat ſcientia/ que tamẽ variat: q̄ꝛ de eadem re diuerſi di
uerſa cõcludũt. Quinimmo idẽ diuerſis tẽporib⁹. Sed
in libro ſciẽtia ſcriptura vniformiter manẽs nõ variat.
ſic ⁊ ipſa diuina preſciẽtia ⁊ predeſtinatio inuariabilis
perſeuerat. Et ille liber dr̃ clauſus q̄ad illa q̄ nobis ſunt
occulta: apertus autẽ quo ad illa q̄ nobis ſunt manifeſta.
Et q̄ꝛ ſapiẽtia quãuis cõmunis ſit tribus ꝑſonis: filio tñ Liber.
approp̄atur: ſicut potẽtia p̄ri: ⁊ charitas ſpũiſctõ. ⁊ ideo
hic liber p̄deſtinatiõis ⁊ ſciẽtie dei/ filio dei .i. ipſi ḃbo in
carnato approp̄at: in q̄ q̄ſq̄ nr̃m legere dꝫ qḋ agẽdum:
qḋ ſequẽdũ: qḋ cauẽdũ: qḋ timẽdũ: ⁊ qḋ amãdũ. Scipꝫ
ḡ xp̃s librũ appellat. d. In capite libri ſcriptũ eſt de me. Chriſtus.
.i. in me q̄ ſum liber humani gñis: in q̄ legere dꝫ .i. q̄ ſum
forma iuſticie hoĩb⁹. ¶ Et aduerte q̄ dicit in capite: q̄ꝛ
iſte liber. ſcꝫ xp̃s cõſtat ex deo ⁊ hoĩe. deus autẽ eſt caput
xp̃i. ſicut xp̃s caput eſt eccl̃ie. vñ. 1. Corin. 11. Caput vi 1.corin.11.
ri xp̃s: caput vero xp̃i de⁹. Sic ḡ hic caput accipit ꝓ xp̃i
diuinitate. vt ſit ſenſus. In capite libri .i. in diuinitate q̄
eſt caput libri: q̄ liber ego ſum. Scriptũ eſt de me .i. eter=
nalr̃ preuiſuꝫ ⁊ ordinatũ. Sed qḋ de ip̃o ſcriptũ ſit/ ſub
ditur. Ut facerẽ volũtatẽ tuã. ſcꝫ vt in aſſumpta hũani=
tate legẽ nouã cõſtituã/ humilr̃ mortẽ ꝓ redẽptione hu
mani gñis ꝑferã: que oĩa humiliter ãplectẽs/ ad ꝑfectuꝫ
duco. Ideo eñ deſcẽdi de celo nõ vt faciã volũtatẽ meã:
ſed volũtatẽ p̄ris q̄ miſit me. iccirco ſubdit. De⁹ me⁹ vo Joan.6.
lui. ſcꝫ oĩa p̄ordinata adimplere. Et q̄ꝛ volũtas xp̃i deli
berata/ ſemꝑ diuine volũtati fuit cõformis. ideo ſubdit.
Et legẽ tuã volui i medio cordis mei .i. in tota plenitudi
ne cordis mei. vñ dicebat. Nõ eñ veni legẽ ſol. ſꝫ adiple. Math.5.

Annũciaui iuſticiã tuã ĩ eccleſia magna: ecce labia mea nõ prohibebo domine tu ſciſti. 661 15. q.1. reuertimini

¶ Hic ponit prefate xp̃i ꝑfectionis explicatio. Perfectio
xp̃i maxime ſtabat in trib⁹ .ſ. in doctrina leg̃ euãgelice.
in iuſticia vniõis hypoſtatice. in affectione veritatis ⁊
mie. Et ſcdm̃ hec iſta pars diuidit in ptes tres. Q̄ꝛ p̄mo
ponit p̄mũ: ſcdo/ ſcdꝫ: ibi. Juſticiã tuã. tertio/ tertiũ: ibi.
Nõ abſcõdi. ¶ Quãtũ ad p̄mũ dicit. Annũciaui iuſti= Lex euã
ciã tuam ⁊c. Ubi nota/ q̄ ꝑ iuſticiã intelligitur lex euã gelica.
gelica: que perfectam docet obſeruare iuſticiã: ⁊ ſimula Juſticia.
tam prohibet dicẽs. Mat. 6. Attendite ne iuſticiam ve Math.6.

ſtram faciatis ꝛc. Que pfecta iuſticia in ſeptem virtuti
bus continetur: quas in pncipio euāgelice legis docuit
xp̄s: in quibꝰ docetur qd homo debet deo/ qd ſibi/ qd ꝓ
ximo. Iſtā autē iuſticiā xp̄s annūciauit qñ aſcendit in
mōtē ⁊ acceſſerunt ad eū di.e. ⁊ aperiēs os ſuū do.eos.
Eccleſia. d. Bti ꝛc. ¶ Sed quō dicit. Annūciaui iuſticiā in eccle
Chriſtus. ſia magna: qꝛ legē illā tunc ſolū diſcipulis annūciauit
qui pauci erāt. Reſpōdeo pmo ꝙ ipſos apl'os vocat ec=
cleſiā magnā: qꝛ ipſi fundatores eccleſie totiꝰ fuerunt. ꝓ
Ephe.2. pter qō fidelibꝰ dicit apl's. Fūdati eſtis ſupra fundamē
tum apl'orum ⁊ ꝓphetarū. Vel dicunt eccleſia magna:
qꝛ ꝑ ipſos lex euāgelica ꝑ totum mundū fuit annūcia=
ta. ſcdm illud pſal. In omnē terrā exiuit ſonus eorū. Et
etiā qꝛ poſt primā annūciationē legis ꝑ chriſtuȝ factā in
in mōtem: xp̄s ſepiſſime legē predicauit in tēplo qō erat
eccleſia magna: qꝛ ibi oēs iudei cōueniebāt. ꝓpter qō di
Ps.21. cebat chriſtus. Apud te laus mea in eccleſia magna. Et
xp̄s cotidie erat docēs in tēplo: ⁊ prōptus ad predicādū.
ideo ſubdit. Ecce labia mea nō ꝓhibebo. ſcȝ a predica=
tione nō ceſſabo: vt multi ceſſant a predicatione timore
mūdano deuicti: cōtra quos dicit xp̄s. Ecce labia mea
nō ꝓhibebo. Dñe tu ſciſti. ſcilicet cor meuȝ. quaſi dicat.
Labia ſonant hominibus: ſed cor meum tibi patet.

662 **Iuſticiam tuam nō abſcondi in corde meo: veritatem tuam et ſa lutare tuum dixi.**

Redēptio ¶ Hic oſtēditur predicatio vniōis hypoſtatice. Chriſtꝰ
ſatiſfactō. eñ verus deꝰ erat ⁊ verus hō: qō ideo fuit neceſſariū ꝓ
Chriſtus. ſalute nr̄a: qꝛ homo tenebat ſatiſfacere/ ſed nō poterat:
Iuſticia. deus autē poterat/ ſed nō tenebat. Ideo homo in vnita
te ꝑſone vnitꝰ eſt deo: vt idē deus eſſet ⁊ hō: vt inquātuȝ
deus poſſet nos ſaluare: inquātū homo teneret. et ideo.
Ideo inſimul deꝰ ⁊ homo ſalutare dei/ vel ſalutare nr̄ȝ
vocatur: qꝛ ꝑ iuſticiā ipſius ſaluatū eſt genꝰ humanū:
Greg.17. nō potētia. vt diffuſe deducit Greg. Hāc autem iuſticiā
mor.c.15. factā ꝑ ſalutare dei. i. per verbū incarnatū: chriſtus pre=
Ioan.3. dicauit quādo ſe pro pctis nr̄is moriturū dicebat. Si=
Matt.18. cut moyſes exaltauit ſerpentē ꝛc. Filius hoīs venit ſal=
uare qō perierat. Et hoc eſt qō dicit. Iuſticiā tuā nō ab=
ſcōdi in corde meo. Illud enim in corde abſcōditur: qō
intus tenet ⁊ alijs nō manifeſtatur. Dicat ergo pñi chri
ſtus. Iuſticiā tuā qua ſcilicȝ redimebas genꝰ humanū:
non abſcondi in corde meo: imo predicaui ⁊ docui quō
tu per iuſticiā hominē volebas redimere: ſcȝ mortē meā
pro pctis oim iuſte acceptādo. ¶ Et ſic per pñs duo chri
ſtus oſtēdit. Dei veritatē: qui ante promiſerat hominē
Eſa.52. redimere. Gratis venūdati eſtis: ⁊ ſine argento redime
mini. gratis inquā venūdati: qꝛ ſponte hō peccādo dia=
bolo ſe vendidit. Sed ſine argēto redimēdus: qꝛ ſangui
Matt.18. ne ieſu chriſti/ xp̄s predicans hoc. d. Filius hoīs venit
ſaluare qō perierat ꝛc. Veritatē patris ꝑdicauit. Simi
liter oſtēdit ſalutare dei: dum ſe veniſſe pro nobis ſaluā
Salutare dos oſtēdit. Et hoc eſt qō dicit. Et ſalutare tuum dixi. i.
meipm̄ ꝓ ſalute hoim a te dixi miſſū. ¶ Et nota ꝙ ꝓpe
ieſus dr̄ ſalutare dī. Ieſus eñ ſaluator īterptat: qꝛ ipſiꝰ
ꝓpriū ē ſaluare: nō ſolū ab hoſtibꝰ viſibilibꝰ: ſȝ et inuiſi
Ps.12. bilibꝰ. Exultabo in ſalutari tuo. Ipſe eñ xp̄s videt illa
Aui.5.ca. medicina vite: de qua dicit Auice. ſic. Medicina vna ꝗ
eſt de cōfectiōibꝰ magnis/ ſic vocata: qꝛ rōnē bonā effi=
cacē animā cōfortat ⁊ letificat: ⁊ linguā abſoluit. ſcȝ qꝛ ex
peditā ⁊ abſolutā facit. Sic ⁊ ieſus ſalutare dr̄: qꝛ ſi di=
ligēter cōſideremꝰ inueniemꝰ ipm̄ ex cōfectionibus ma
gnis cōfectū. Quia in ipſo inueniunt tria maxima ſalu
bria. ſ. natura diuina potentiſſima: aia rōnalis beatiſſi
ma: ⁊ humana caro mūdiſſima. Huiꝰ autē cōfectionis
eſt triplex effectꝰ. qꝛ rōnem bonā habet facere: ⁊ hoc ꝑſi=
dem. animā confortare ⁊ letificare: ⁊ hoc ꝑ ſpem futuro
rum ⁊ preſentiū ꝑceptionē. linguā abſolutā facere: ⁊ hoc
ad ipſum laudandū per charitatē ⁊ dilectionē. Merito
igit dicit ſalutare: ⁊ qlibet ſpiritualiter infirmꝰ hāc me
dicinā ſibi debet applicare. vnde Bernardꝰ ſup cātica Bernard.
dicit. Siqdem cū noīo ieſuȝ/ hoiem mihi ꝓpono mitē/ Ieſus.
humilē/ corde benignū/ ſobriū/ caſtum/ miſericordē/ ⁊
omni deniqꝫ ſanctitate ac honeſtate cōſpicuū: eundem
ipm̄ deum oīpotētē ꝗ ſuo me ſanet exēplo/ adiutorio
roboret ⁊ ſaluet paſſiōe. hoc ꝗ ſalutare humiliter poſtu=
lemus a deo ſibi dicentes. Oſtende nobis domine miſe
ricordiā tuā: ⁊ ſalutare tuum da nobis.

Nō abſcōdi miſericordiam tuā et veritatē tuā: a cōcilio multo. 663

¶ Hic ꝯſequēter oſtēdit chriſtus ſuā iuſticiā contra ma
los: ⁊ miſericordiā erga bonos. Ubi notāduȝ ꝙ quāuis Mia.
in omni ope dei cōcurrāt ſimul miſericordia ⁊ iuſticia: Iuſticia.
qꝛ vniuerſe vie dñi miſericordia ⁊ veritas: tñ in aliqbꝰ
pncipalius relucet iuſticia ⁊ ꝯñr veritas: vt in punitio=
ne maloꝝ. In aliqbꝰ autē pncipaliꝰ miſericordia ⁊ ꝯñr
iuſticia: vt in premiatiōibꝰ bonoꝝ. Unde pma dicuntur
opa iuſticie: ⁊ ſcda dicunt opa miſericordie: ⁊ tam pma
opa manifeſtauit xp̄s ꝗ ſecunda. Nōne manifeſtauit
opa iuſticie quādo punitionē malorum dixit. Diſcedi= Matt.25.
te a me maledicti ꝛc? et opa miſericordie in premiatiōe
bonorū dicēs ibideȝ. Venite benedicti ꝛc. Et hoc eſt qō
hic chriſtus dicit. Nō abſcōdi miſericordiā tuā ⁊ verita
tem ꝛc. Per veritatē intellige iuſticiā. Et hoc/ A cōcilio
multo: ⁊ debet ſcribi per. c. non. ſ. cōcilium. Unde ꝙ hic
dr̄/ A cōcilio multo. in trāſlatiōe Hieronymi habet. In
eccleſia multa/ qō idem eſt. ¶ Et notādū ꝙ quāuis chri abſcōdere
ſtus nō abſconderit dei veritatem ⁊ miſericordiā: tñ ipſe
fuit in multis nobis abſcōditꝰ: qꝛ nō plene cognitꝰ fuit.
Unde abſcōditus fuit xp̄s. In eterna ḡnatiōe. In virgi
nis incarnatione In carnis apparitiōe. In verboꝝ pre
dicatione. In mortis tolerātione. In eterna dñatione.
¶ Primo abſcōditus fuit chriſtus. ſcȝ quoad verbū in
eterna generatiōe: qꝛ ineffabilis eſt ⁊ incōprehēſibilis:
ſicut dicit Eſa.53. Generationē eius quis enarrabit? vñ Eſa.53.
de hoc dr̄ Iob.28. Unde ſapiētia venit: ⁊ quis eſt locus intel Iob.28.
ligētie? Abſcōditꝰ eſt ab oculis oim viuentiū. ¶ Secun
do fuit abſcōditus in virginis incarnatiōe: qꝛ qō natu=
ra nō habuit: viſus neſciuit: ignorauit ratio: mēs nō ca
pit humana: pauet celuȝ: ſtupet terra: creatura etiā oīs
miratur. hoc totū eſt qō ꝑ Gabrielē celitꝰ marie nūciat: ⁊
ꝑ xp̄m adimplet: vt dicit Hiero. in ſer. de aſſumptiōe: ꝓ= Hierony.
pter qō btā materia tūc dicere poterat. Ad me dictū ē v= Iob.4.
bū abſcōditū. ¶ Tertio abſcōditꝰ fuit in carnis appari
tiōe ſiue natiuitate. Quāuis eñ mūdo fuiſſet eiꝰ nati=
uitas nota: tñ ꝙ vgo manēs pepiſſet/ erat abſcōditū: vt
Chriſo. in ho. d. Scio ꝙ vbū caro factū eſt: ſȝ quō factū Chriſoſt.
ſit/ neſcio. Miraris qꝛ neſcio: immo etiā oīs creatura
ignorat. Et iſta eſt diſpēſatio ſacramenti abſcōditi: quā
apl's ꝑdicabat ad Ephe.3.d. Mihi data eſt grā illumi Ephe.3.
nare oēs: ꝗ ſit diſpēſatio ſacramenti abſcōditi a ſecu=
lis ꝛc. ¶ Quarto fuit abſcōditus in vboꝝ predicatiōe:
tā alta eñ predicabat/ ꝙ quādoqꝫ eiꝰ predicationeȝ nō
capiebāt etiā ſui apl'i: ⁊ abſcōditū erat ab eis vboꝝ intel
ligētia. Vñ cū eis predicaret ſuā futurā paſſionē: vt dr̄
Luce.18. Ipſi nihil horū intellexerūt. ⁊ erat vbū iſtud Luce.18.
abſcōditū ab eis. ¶ Quito abſcōditꝰ fuit in mortis tole
ratiōe. Licet eñ aptū eſſet ꝙ ipſe pateret/ ⁊ in cruce mo
reretur: abſcōditum tamē erat ꝙ in crucis myſterio ma
neret chriſti victoria: per quam vinceret hoſtem. propter
quod dictum de hoc fuit Abac.3. Cornua ſcilicet cru= Abac.3.
cis in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.

¶ Sexto fuit abſcōſus in eterna ſua dominatiōe. Licet
eñ aliquib⁹ notū fuerit ipſum ad celos aſcendiſſe: qua
li autē triūpho in celeſtibus regnet: nobis manet abſcō
ditum. Et iſtud eſt illud regis nr̄i ſacramentū: de quo
Thobi. 12 angelus raphael ait. Sacramētū regis abſcōdere bonū
eſt: opa autem dei reuelare ⁊ cōfiteri in terris honorificū
eſt. Sic igitur quātis modis predictis abſcōſus māſe-
rit chriſtus: mūdo tamē miam ⁊ dei iuſticiā patefecit. d.
Nō abſcōdi miam tuā ⁊ veritatē tuā a cōcilio multo.

664 Tu autē dn̄e ne lōge facias miſe
8 pe. diſ. 1. diuinitati natura. rationes tuas a me: mīa tua et ve
ritas tua ſemꝑ ſuſceperūt me.

¶ Hic cōſequenter ponitur corporis xp̄i myſtici deuota
deprecatio: que deprecatio duo continet. ſcʒ primo mali
amotionē. ſecundo boni collationē: ibi. Exultent ⁊ letē
tur. Prima in duas. q: primo petit diuinā miſericordiā.
ſecūdo exprimit ſuā miſericordiā: ibi. Quoniā circūde
derunt. ¶ Quātum ad primū ſciendū ꝙ chriſtus caput
eccleſie hic loquit̄ pro mēbris ſuis/ dicēs patri. Tu aūt
dn̄e ne longe facias miſerationes tuas a me. a me. i. a fi
delibus meis. Sic etenim orauerat ſuperius. ps. 21. d.
Ps. 21. Tu autē dn̄e ne elongaueris auxiliū tuum a me/ ad de-
fenſionem meā cōſpice. Sic ⁊ cōformiter nunc dicit. Tu
autē dn̄e ne elongaueris miſeratiōes tuas a me. gloſa. i.
noli remouere miſericordiā tuā a mēbris meis. ſcʒ illos
Mia. defendēdo ⁊ liberādo. ¶ Ubi notādum ꝙ miſericordia
Miſeratō dei aliquādo accipit̄ eſſentialiter: ⁊ ſic eſt idem qđ ipſe
Longe. deus. Et tūc ſicut deus eſt immutabilis loco: q: oīa re
plet. ſic ⁊ ipa miſericordia. Nō ergo elōgatur a nobis re
cedēdo: ſed magis nos elōgamur ab ipſa peccādo: ſicut
patet de exiſtēti in naui/ qñ nauis recedit a ripa: ſibi vi
detur ꝙ ripa elōgetur ab ipſo: cū tamē ripa immobilis
pſeueret: ſed ipē cū naui elōgatur a ripa. Sic eſt in ꝓpo
ſito: q: deus nō elongat̄ a nobis: ſed nos peccādo elōga
mur ab ipſo. Aliquādo vero accipit̄ miſericordia ꝓ effe
ctu miſericordie. Et tūc mia dei nobis aſſiſtit qñ nobis
miſeretur. Elōgatur autē a nobis: qñ nobis nō miſeret̄.
Et per iſtū modū hic orat chriſtus. d. Tu aūt dn̄e ne elō
gaueris miſerationes tuas a me. i. effectū mie. ¶ Et no-
to ꝙ ꝓpe loquēdo aliud eſt mia/ ⁊ aliud miſeratio. Nā
miſericordia q: bene velle eſt miſericordie act⁹: ſed be-
nefacere eſt act⁹ miſeratiōis. Eſt eñ miſeratio circa mi
ſeriā alterius actio: ſed mia eſt circa miſeriā alterius cō
paſſio. Sic ḡ dicendo miſeratiōes tuas ne elōgaueris a
me: petit ꝙ effect⁹ mie ab ipſo. i. a ſuis fidelib⁹ nō remo
Eccl. 36. ueatur. Sic eñ cōſimiliter orat̄ Eccl. 36. Oſtēde nobis
lucē miſerationū tuarū. Et ne dubites ꝙ chriſtus ſicut
⁊ nos orat dubitāis exaudiri a patre. ideo ſubdit. Miſe-
ricordia tua ⁊ veritas tua ſemper ſuſceperunt me. ideſt
orationē meā exaudiendo. Oīs eñ oratio xp̄i ex volū
tate deliberata ꝓcedēs/ a deo fuit exaudita. Uñ ipſe di
Joañ. 11. cebat Joañ. 11. Pr̄ ego ſciebā q: ſemper me audis. ¶ Et
nota ꝙ alique xp̄i orōnes erāt iuſticie: ⁊ aliq̄ miſericor
die. Ad miſericordiā ſpectat exaudire orōnes miſericor
die: ⁊ ad iuſticiā iuſticie. Et ideo oſtēdēs xp̄s ꝙ i vtriſq̄
ſemꝑ fuit exaudit⁹. d. Miſericordia tua: q̄ad orōnes pe
tētes miam: ⁊ iuſticia tua: q̄ad orōnes petētes iuſticiā.

665 Quoniā circūdederūt me mala
7. q. 1. aduerſitas. quorū non eſt numerus: compre
henderunt me iniq̄tates mee: et
non potui vt viderem.

¶ Hic cōſequēter ſuorū membrorū explicat miſeriā. Et
duo facit. quia primo exprimit ſuā afflictionem. ſecūdo po
ſtulat iniquorum punitionē: ibi. Cōfundātur. Prima
pars diuiditur in ptes tres. quia primo ſuarū miſeriarū
exprimit diuerſitatē. ſecūdo earū exprimit quātitatem:
ibi. Multiplicate ſunt. tertio cōtra illas implorat dei po
teſtatem: ibi. Cōplaceat. ¶ Quātū ad primū ſciēdū ꝙ circūdare.
triplex ē miſeria. ſ. pene/ culpe/ ⁊ ignorātie. primā ponit:
ibi. Circūdederunt me mala quorū nō eſt numerus. ſe-
cundā: ibi. Cōprehenderūt me iniquitates mee. tertiā:
ibi. Et nō potui vt viderē. Et his trib⁹/ totum gen⁹ pre
mitur humanū. Has ergo exprimēs dicit. Quoniā circū
dederūt me mala quorū nō eſt numerus. Hic loquit̄ de
malis pene que premitur: q: ſunt magis nota/ ꝙ ma-
la culpe. Quis eñ numerare poſſet quot penas ⁊ miſe
rias in hoc mūdo patimur a dextris ⁊ ſiniſtris: ante ⁊
retro: ſuperi⁹ ⁊ inferius: ſcʒ a dextris proſperitas: a ſini
ſtris aduerſitas: ante cogitādo futura: poſt recordando
preterita: ſupra quo ad animā: infra quo ad carnē. Et
hoc eſt qđ dicit̄. Homo natus de muliere breui viuēs tē Job. 14.
pore/ repletur multis miſerijs. Cōſequēter de malis cul
pe/ ſubdit. Cōprehēderunt me iniq̄tates mee. Pctm̄ eñ
dicit̄ hominē cōprehendere: q: ipſum ſeruituti diaboli
ſubijcit. Oīs qui facit pctm̄/ ſeruus eſt peccati. Et q: Joañ. 8.
pctā excecāt hominē: ideo ſubdit. Nō potui vt viderem
Sopho. 1. Ambulabūt vt ceci: q: dn̄o peccauerūt. ¶ Et Sopho. 1.
notāter dicit. Circūdederunt me mala ⁊c. Ubi noto ꝙ
in hac vita triplici malo circundamur. ſcʒ ignorātia mi
ſeria ⁊ malicia. Primo nāq̄ circūdamur ignorātia. qñ Ignorātia.
ignoram⁹ opa nr̄a preterita preſentia ⁊ futura an deo
finaliter ſint grata: q̄ circūdatio eſt quedā peccatorum
noſtrorū pena. Job. 3. Uiro cui⁹ abſcōdita eſt via. et cir Job. 3.
cūdedit eū deus tenebris. vnde Grego. d. Uia ſua viro Grego. 5.
abſcondita eſt: q: ⁊ ſi iā in qua ſit vite qualitate conſide mor. c. 3.
rat: adhuc tamē ad quē finē tendit ignorat. Etſi iā ad
ſuperna tendit: ⁊ hoc plenis deſiderijs querit: adhuc ſi
in eiſdē deſiderijs ꝑmaneat/ neſcit. Pctā quippe deſerē
tes ad iuſticiā tendim⁹: ⁊ vnde veniamus nouim⁹: ſed
quo ꝑueniamus ignoram⁹. Quid heſterna die fuim⁹
ſcimus: ſed qđ cōtingat craſtina nos eſſe ignoram⁹. q:
ſic quiſq̄ pedem ponit opis: vt tamē preuidere nequeat
exitum cōſumatiōis. Eſt ⁊ alia qua circūdamur igno-
rātia: quia nōnunq̄ ea ipa que recta agere credimus:
an in diſtricti iudicis examine recta ſint ignoram⁹. Se
pe enim opus nr̄m cauſa dānationis eſt: qđ ꝑfectus pu
tatur eſſe virtutis. Sepe vnde placari iudex credit̄: in-
de ad iracundiam potius irritatur. Salomone atteſtā
te q̄ ait. Eſt via q̄ videt̄ homini recta: nouiſſima autem Puer. 14.
eius ducūt ad mortē ⁊c. Et de iſta circundatiōe ignorā
tie dicit̄. Circundederunt noctē domū in qua manebā. Judi. 20.
Quid eñ ꝑ noctē obſcurā/ niſi ignorātia ſignificatur?
¶ Secūdo circūdatio miſerie. Quis eñ i preſenti vita Miſeria.
liber pōt eſſe a circundatione miſerie: qñ hic circunda
mur penis pn̄tis miſerie. Circundederūt me ſicut aqua Ps. 87.
tota die: circūdederūt me ſimul. Per aquā eñ i ſcriptu
ra pena ſignificat̄. Circūdamur timore infernalis miſe
rie. Dolores inferni circūdederūt me ꝓoccupauerūt la- Ps. 17.
quei mortis. Qđ ideo cōtingit: q: nemo ſcit vtrū amore
vel odio finalr̄ ſit dignus. et ideo ſemꝑ q̄ſq̄ pauid⁹ dolo
rib⁹ iferni dʒ circūdari. Circūdedeꝛt me dolores mort̄: Ps. 114.
⁊ ꝑicula iferni inuenerūt me. ¶ Tertio circūdamur ma Culpa.
licia ⁊ pctō. Et h̄ eſt qđ pſal. q̄rit. d. Cur timebo i die ma Ps. 48.
la. Rn̄det. q: iniq̄tas calcanei mei circundabit me. vbi
glo. Hic ꝓpheta i ſui pſona ḡnalē cauſā agēs: q̄rit cauſā Calcane⁹.
timoris ⁊ dānatiōis malorū. d. Cur timebo in die mala. ſ.
in die iudicij: que dr̄ dies q: oīa tunc apta erūt ⁊ mani-
feſta. et dr̄ mala q̄tū ad iniuſtos q̄ tunc dānabunt̄. Rn̄
det ḡ. Ecce cur timebo: q: iniq̄tas calcanei mei circūda
bit me. et vocat̄ iniq̄tas calcanei q̄ durat vſq̄ in finē vi
te pn̄tis. ſicut calcaneū nouim⁹ extremā corporis ptē. Et de

ps.54. iſta circūdatiões pctī dr. Die ac nocte circūdabit ſup mu
roſ ei⁹ iniq̄tas ⁊ dol⁹. Accipit diē p ꝓſperitate/ ⁊ noctē
pro aduerſitate. Et ab iſta circūdatiōe nos liberat de⁹:
Eccl.51. qñ ſua mia vitioꝝ flāmas extinguit in nobis. Libera
ſti me ſecūdum multitudinem miſericordie nois tui: ⁊
a preſſura flāme que circundedit me. Quib⁹ oībus cō
ſideratis/ merito dicit. ps. Circūdederunt me mala ⁊c.
¶ Qr in pncipio hui⁹ lectionis de lege euāgelica oſtē
dit chriſtus ꝙ ſtat in corde. d. De⁹ meus volui: ⁊ legem
tuā in medio cordis mei. ideo ipſam cōparādo ad legē
Queſtio. antiquā/ quero. Utrum lex euangelica ſit leuior anti
1.2.q.107 qua: vel econtrario. 1. ſecūde queſtio. 107. articulo. 4.
artic. 4.

666 Multiplicate ſūt ſup capillos ca
pitis mei: et cor meū dereliq̄t me.

¶ Poſtq̄ poſuit miſeriarū preſentis vite diuerſitatem:
Capillus. nūc ponit eorū quātitatem. Ubi pmo notādum ꝙ capil
li in ſacra ſcriptura myſtice ſumpti varia ſignificāt. qm̄
ſunt capilli inquinationis ⁊ immunditie: quib⁹ culpa
dediti inficimur. Cogitatiōis ⁊ intelligentie: quib⁹ xpo
munitı defendimur. Juſtificatiōis ⁊ cerimonie: quib⁹
chriſto capiti coniūgimur. De quib⁹ oībus preſens ex
Peccatū. ponitur textus. ¶ Primo ſunt capilli inquinatiōis ⁊c.
ſcʒ peccata. p capillos enim ipſi vitia ſequacib⁹ diaboli
Apoc. 9. adherētia figurant. Apoc. 9. dr. ꝙ locuſte habebāt capil
los ſicut capillos mulierū: ⁊ dentes eorū ſicut dētes leo
num erāt. Locuſte enim que nō niſi ſaltādo ſe mouent
ipſos ſuperbos ſignificāt qui ſemp ſaltādo appetunt al
ta. Et iſti capillos habent vt capillos mulierū: qui ſunt
ad eorū vanitatem ⁊ voluptatē carnis incitandā. Et ſic
potes dicere: ꝙ capillus peccati eſt multiplex/ ſcilicet.
Primo capillus voluptatis ⁊ luxurie: qui ab oībus ⁊
maxime a clericis debet abſcidi. Unde ſup iſto verſicu
lo. Multiplicate ſunt ſup capillos ⁊c. dicit glo. Bene in
cōparatione alioꝝ delictorū carnis vitia capilli dicunt.
Nam ideo in veteri teſtamēto ſacerdotes capillos rade
bāt: vt ſic carnis vitia depoſuiſſe viderēt. Scdo eſt capil
ps.67. lus preſumptiōis ⁊ ſupbie. vnde ps. 67. Uerūtamē de⁹
cōfringet capita inimicorū ſuoꝝ/ ſup verticē capilli ⁊c.
ideſt ſecūdū gloſam ſuperbā extollentiā hoim nimis ſe
extollētiū. Tertio eſt capillus vanitatis ⁊ mūdane glo
rie. Jſti ſunt capilli vanitatis abſalon. de quib⁹ dicit.
2.Re.14. ꝙ abſalon decorus erat nimis: qui tondebat caput ſe
mel in anno: ⁊ pōderebat capillos capitis ſui ducentis
Hiere. 7. ſiclis. Et de iſtis capillis peccati dicit. Tonde capillum
Cogitatio tuū ⁊ pꝛoijce. ¶ Secūdo pncipaliter eſt capill⁹ cogitatio
nis ⁊c. Cogitatiōes eñ nre/ ideo capilli dicūtur: qꝛ ſicut
capilli a capite procedunt: ⁊ ſi ſint pulchri ipſum ornāt.
ſi autē turpes ipſum deformāt. Sic ⁊ nre cogitatiōes ab
interiori nro capite procedūt. ſ. a mēte q̄ caput dr hois.
que ſi bone ſint eidē decorē preſtāt: ſi autē praue ipſam
inficiūt. Unde de bonis capillis. i. cogitatiōibus dicit.
Leui.13. Uir de cui⁹ capite capilli fluūt mūdus erit. qꝛ ſcʒ ſancte
cogitatiōes pcedētes a mente/ ipſam mūdā manifeſtāt.
Similiter ⁊ male cogitatiōes capilli dicunt. vt oſtendit
Grego.2. Greg. ſup illo vbo Job. Toſo capite corruēs in terram
mor.c.38 adorauit. d. Quid moraliter p capillos niſi defluentes
animi cogitationes accipim⁹? Quid vero p caput/ niſi
mēs ipſa ſignificat? Caput ḡ tōdere eſt ſupfluas cogita
tiōes a mēte reſecare. Ille ḡ tonſo capite in terrā corruit:
q̄ repreſſis preſumptionis ſue cogitatiōib⁹: q̄ in ſemeti
pſo infirmus ſit humiliter recognoſcit. Et iſtos capillos
1.Eſdre.9. malarū cogitationū euellere debem⁹ p penitētiā. Euul
Fideles ſi capillos capitis mei/ ⁊ ſedi merēs. ¶ Tertio pncipalr
Apli. eſt capillus iuſtificationis ⁊c. Et ſic capillus ſignificat
ſctōs ⁊ maxime ipſos aplos: q̄ ſanctiſſimo capiti xpo p
Apocal.1. ſanctitatē adherēt. Caput ei⁹ ⁊ capilli erāt cādidi tanq̄
lana alba/ ⁊ tanq̄ nix. Chriſt⁹ eñ caput nrm dr. Ephe. 5. Ephes.5.
Chriſtus caput eccleſie. hui⁹ capitis mūdicia lane albe
⁊ niui cōparatur. Lana enim alba ⁊ nix conueniūt in
colore: ſed diſcrepāt in effectu. qꝛ lana alba calefacit: ſʒ
nix alba frigefacit. Cōparatur ḡ xps caput nrm lane al
be ⁊ niui: ad denotādum ꝙ in xpo fuit ignis charitatis
⁊ frigus humilitatis. Et cōſimilr ſancti apli his duob⁹
cōparātur: qꝛ ipſoꝝ mens fuit feruida p amorē charita
tis cōtra frigus aduerſitatis: ⁊ frigida p humilitatem ꝯ
ardorē cōcupiſcētie ⁊ voluptatis. Unde glo. preſentis te
xtus dicit. Capilli capitis xpi ſunt fideles: q̄ in xpo ca
pite ſūt radicati: qd ornāt bene viuēdo. Et de iſtis capil
lis figuraliter heliſeo dictū fuit. Aſcende calue/ aſcende 4.Reg.2.
calue. qꝛ chriſtus a ſuis capillis derelict⁹. ſcʒ ab oībus
aplis/ crucē aſcēdit. ¶ Mō ad ꝓpoſitū. ſi capilli primo
modo ſignificēt pctā: tūc eſt ſenſus. multiplicate ſūt ſup
capillos ⁊c. ꝙ miſerie noſtre multiplicate ſunt. propter
pctā nra: vt ly ſup denotet ſupra fundamēta. qꝛ ſcʒ pctā
nra ſunt cauſa penarū noſtrarū. Si autē accipiātur ca
pilli ſecundo modo ſcʒ p cogitatiōib⁹: tunc eſt ſenſus ꝙ
miſerie nre ſunt multiplicate ſup capillos. i. ſupra cogi
tationes nras: qꝛ tot ſunt q̄ excogitari a nobis nō pñt.
Si autē accipiant capilli tertio modo p aplis ⁊ ſanctis
viris: tūc eſt ſenſus ꝙ pſalmiſta preuidēs q̄ multa ad
uerſa apli ⁊ alij ſancti erāt pro xpo paſſuri: in pſonā xpi
loquēs/ ait. Multiplicate ſunt. ſcʒ miſerie ſup capillos
capitis mei. i. ſuper apoſtolos ⁊ alios ſanctos viros. Et
inter alias miſerias quas pro pctō patimur: eſt cordis
ignorātia. quia cor noſtrū nō ſolū aliorum corda nō co
gnoſcit: ſed neq̄ ſeipſum. Sicut petrus ſeipſum non co
gnouit cum chriſto dicit. Etiā ſi oportuerit me mori te
cū: nō te negabo. Et h̄ eſt qd dicit. Cor meū dereliq̄t me.
i. ratio cognitiua. Et nota ꝙ ait. Cor meū dereliq̄t me.
Dicit eñ dereliq̄t ad denotādū ꝙ iſta cecitas nō eſt na
turalr i hoie: ſʒ ꝓpt pctm̄ a pmo hoie a q̄ ceci facti ſum⁹
ꝓpter pctm̄. Uñ ab iſtis miſerijs optās liberari/ ſubdit.

Cōplaceat tibi dñe vt eruas me: 667
domine ad adiuuādū me reſpice.

¶ Hic ergo cōtra predictas miſerias poſtulat chriſti po
teſtatē. Hic eñ chriſtus orat pro corpore ſuo myſtico: vt Trinitas
iſtis malis deus finē imponat: qd erit p collationē glie. dei.
Dicit ḡ cōplaceat/ nō diffidēs de potētia dei: ſi adſit vo Unitas
lūtas. q. d. Si tu vis tu potes. Dñe ad adiuuandū me re eſſentie.
ſpice: q̄ſi reſpice penitētes in dolore ſuo. Reſpicere autē
dei eſt nobis auxiliari. Et nota ꝙ hic myſteriū trinita
tis pſonarum ⁊ vnitatis eſſentie demōſtratur. Unitatē
eſſentie demōſtrat cū dicit/ tibi. ſed trinitatē dicēs. cōpla cōplacere.
ceat. placere eñ vni ſoli cōpetere pōt: cōplacere autē cū
ſit idē qd ſimul placere: vni ſoli cōpetere nō poteſt. Cōſi
mili modo noiat vnitatis trinitas/ cū pater ait. Hic eſt Matt.3.
filius me⁹ dilectus in quo mihi bene complacui.

Cōfundant et reuereant ſimul: 668
q̄ querūt aiam meā: vt auferāt eā

¶ Poſtq̄ chriſtus poſtulauit ſuoꝝ defenſionē. hic ꝯſr ſe
cūdū debitā iuſtitie poſtulat reproboꝝ punitionē. et di
uidit in ptes tres. Quia pmo ponit maloꝝ dānationē.
ſcdo electorū cōuerſionē: ibi. Cōuertant. tertio cōuerſoꝝ
ſatiſfactionē: ibi. Ferāt. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū ꝙ qñ
cūq̄ xps vel eccleſia orat ꝯ malos/ hoc nō facit qꝛ de dire
cto gaudeat de penis maloꝝ: ſʒ ſolū p accidēs: inquātū
ſ. pena maloꝝ ꝓficit bonis ad ipſoꝝ gaudiū augēdū: qꝛ
ſicut ꝯtria iuxta ſe poſita magis eluceſcūt. ſic ⁊ gaudia
btōꝝ ꝯparata penis maloꝝ/ clari⁹ cognoſcunt. ¶ Uel
poti⁹ dicēdū ꝙ talia orat xps magis predicēdo q̄ futura
ſunt: q̄ optādo. Sic ḡ predicendo maloꝝ penā orat. d.

Confundantur ⁊ reuereātur qui querunt animā meā. ſcilicet vitā meā que in vnitate anime cum corpore cōſiſtit. Et hic loquitur chriſtus nō ſolum de ſeipſo: ſed etiam de ſuis: quia vitā ſuorū ſuam dicit. Et re vera ſic factū eſt: q̄ chriſti pſecutores ⁊ aliorū ſanctorum cōfuſi ſunt: non ſolū eternaliter: ſed etiā multotiens tēporaliter. vt pilatus a ceſare fuit interfectus. herodes vermib⁹ cōſumptus. nero a ſenatu interfectus. et ſic de alijs. Et hic poteſt notare q̄ multiplex eſt cōfuſio: vt habetur ſupra verſiculo. 546. ¶ Item nota q̄ reuereri idem eſt qđ verecundari ⁊ erubeſcere. de quo ſupra verſiculo. 544.

669 Conuertantur retrorſum ⁊ reuereantur: qui volunt mihi mala.

¶ Hic chriſtus orat pro electorū conuerſione. Certū eſt enim q̄ inter pſecutores chriſti ⁊ aliorū ſanctorū: multi erant electi: qui poſtea ad deum ſunt conuerſi. vt paulus apoſtolus. centurio q̄ videns miracula in chriſti morte facta clamās dixit. Vere fili⁹ dei erat iſte ⁊c. Et pro talibus hic chriſtus orat. d. Conuertātur retrorſum. glo. id eſt humiles ſequantur quā ſuperbi preibant. hoc eſt chriſtus de ſuis membris futuris dicit. Qui volūt mihi mala. quo notatur peccati grauitas: q̄ grauius eſt velle mala q̄ dicere / vel facere: q̄ illa non ſunt peccata / niſi inquātum a mala volūtate procedūt. ¶ Et nota q̄ dicit. Conuertātur retrorſum. Nā qui conuertitur retrorſum / oppoſito modo ſe habet quo pri⁹. Peccatores aūt iacentes in terrā vultu terrā reſpiciunt: ſed dorſum vertunt ad deum. Si vero conuertantur retrorſum: vt ſcilicet pars ſuperior fiat inferior / ⁊ inferior fiat ſuperior: tunc dorſum vertet ad terram ⁊ faciem ad celum. quia ſicut ante totā mentem ſuā habebant ad mundum / ⁊ dorſū ad deum: ſic poſt cor vertunt ad deū ⁊ dorſum ad mundum. Sic etenim peccatores conuerſi deo dicunt illud. ps. 43. Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos nr̄os ⁊c.

Conuerti retrorſū.

ps. 43.

670 Ferant confeſtim confuſionem ſuam: qui dicunt mihi euge euge

¶ Hic petit cōuerſorum ſatiſfactionem. Peccatū enim impunitum manere nō poteſt: q̄ vel peccator ipſum punit ſatiſfaciendo in preſenti: vel de⁹ ipſum puniet in futuro: vnde ⁊ peccata conuerſorū que hic debite nō ſunt punita: in purgatorio puniūtur. Sed ſine cōparatione meli⁹ nobis eſt hic penā peccatorū noſtrorū portare: q̄ in purgatorio. quoniam q̄libet minima pena purgatorij eſt multo maior q̄ aliqua in iſta vita poſſit portari. vt dicit Magiſter lib. 4. diſtin. 21. et de penit. diſtin. 7. q̄ quāuis licet. Et ideo xp̄s hic optat cōuerſos penā peccatorū ſuorū hic portare. d. Ferāt cōfeſtim. i. ſtatim cōfuſionem ſuā. i. pōdus pene ⁊ confuſionis pro pctō debite. Sed quib⁹ hoc optat / ſubdit. Qui dicūt mihi euge euge. Vbi nota q̄ euge eſt interiectio exultantis. que aliquādo profertur ad cōgaudendū. ſicut Matt. 25. ſeruo bono dicitur. Euge ſerue bone ⁊ fidelis intra ⁊c. Que verba exponens Raban⁹ / ait. Euge interiectio eſt letātis: p̄ qđ gaudium ſuū dn̄s inſinuat: qui bene laborātem ſeruū ad eterna gaudia inuitat. Sic ergo q̄ ſunt illi qui xp̄o dicūt euge euge / niſi cōuerſi peccatores qui cōgaudent glorie chriſti? Et iſtis optat chriſtus vt in preſenti ferāt cōfuſionē peccatorū ſuorū. Aliquādo tñ euge eſt interiectio deriſionis. Sic enī pſecutores martyrū deridēdo eos dicūt. Euge euge. ps. 34. Dilatauerūt ſup me os ſuum: ⁊ dixerūt euge euge. viderūt oculi nr̄i. vide ſ. v̄. 546. 549.

magiſ lib. 4. diſt. 2. d pe. di. 7.

Euge.

Matt. 25.

ps. 34.

671 Exultent ⁊ letētur ſuper te oēs q̄rētes te: ⁊ dicāt ſemp magnificetur dn̄s q̄ diligūt ſalutare tuū.

12. q. 2. glo na.

¶ Poſtq̄ chriſtus orauit pro malorū ablatiōe: hic cōſequēter orat pro bonorū collatione. ſcʒ ſuo corpori myſtico. Et tria facit chriſtus: q̄ petit tria a patre. ſcʒ primo patrem iuſtis cōferre letitiā. ſecūdo de iuſtis habere prouidentiā: ibi. Ego autē mendicus. tertio iuſtorū habere cuſtodiā: ibi. Adiutor meus. ¶ Quātum ad primū ſciendū q̄ om̄is noſtra letitia ⁊ exultatio in ſolo deo debet fundari: vel in aliquo creato / vt referatur ad deum. Quomō enim in preſenti vita cauſa poteſt eſſe leticie: que tota miſerijs eſt plena q̄ a ploratu incipit: ⁊ in penā terminatur in morte? Dicūt naturales ⁊ maxime Solin⁹ de mirabilibus mūdi libro. 2. q̄ vox prima quā emittit homo natus eſt plorat⁹: q̄ ſi maſculus eſt plorādo clamat. a. Si vero femina clamat. e. Vox autē leticie vſq̄ ad quadrageſimū diem differtur. Et ſi oppoſitū contingat in aliquo malū ſignum eſt ei⁹ male vite future. Vnde (vt dicit idē Solin⁹) zoroaſtes in hora ſua natiuitatis riſiſſe legitur: qđ in ipſo malū ſignum fuit: q̄ factus adultus amplius nunq̄ riſit. Hic adinuentor artium magicarum fuit: ⁊ demonibus dedicatus. Sic ſpiritualiter in preſenti vita nullus in mundo debet letari: ſed ſemper hic plangere ⁊ in ſtatu penitentie permanere: cōſiderata miſeria tam culpe q̄ pene quā propter peccatū Adam ⁊ Eue gen⁹ incurrit humanum. Vnde ſemper primos parentes in memoriā debemus habere: ⁊ ipſorum caſum lachrymabiliter ferre. In cui⁹ ſignū maſculus ſtatim natus clamat plorādo. a. Ade caſum plorando. Et femina clamat. e. caſum plorādo Eue. Si aūt q̄s hic cū mūdo gaudere ⁊ letari incipiat: ſignū eſt q̄ talis cito demonib⁹ per peccatū eſt dedicādus ⁊ ſupplicijs deputandus eternis. ſicut fuit zoroaſtes. Ergo chariſſimi differam⁹ ſigna leticie nr̄e ⁊ exultatiōis vſq̄ in quadrageſimū diem. vt poſt in deū ſemp gloriemur. Quid enī per quadraginta dies / niſi totū tēp⁹ vite preſentis intelligitur? poſt q̄s ad celū aſcendimus. ſicut ⁊ xp̄s q̄ poſt reſurrectionē ſuā cōplētis quadraginta dieb⁹ celos aſcendit. q̄ oēm nr̄aʒ leticiā in futuro ſeruare debemus. Exēplo natiōis thracie: de q̄ narrat Valeri⁹ q̄ thracie natio merito ſibi ſapiētie laudē vēdicauerat: q̄ natales hoim flebiliter ⁊ exeq̄as cum hilaritate celebrabat que verū nr̄e cōditiōis habitū preuidit. Remoueatur ḡ oim hoim aialiū dulcedo vite: q̄ multa facere ⁊ pati turpiter cogit: q̄ ea mortua / aliquāto ei⁹ felicior ac beatior reperietur finis. ¶ Ex quib⁹ om̄ib⁹ patʒ q̄ ſolū in deo nō in mūdo noſtra eſt ponēda leticia. Et letentur om̄es qui ſperāt in te: in eternū exultabūt ⁊c. Et hoc eſt qđ hic chriſtus ſuis fidelib⁹ optat: vt in ſolo deo letentur. d. Exultēt ⁊ letentur ſuper te. ſcʒ fundati om̄es q̄ querūt te. ſcʒ te in me glorificātes p̄ bonā vitā. Et dicāt ſemp magnificetur dn̄s. et hoc gr̄as agēdo. Qui diligūt ſalutare tuū. i. me xp̄m: quem pro mūdi ſalute miſiſti. Sic enī dr̄. Ego autē exultabo ⁊ letabor in te: pſallam nomini tuo altiſſime.

Leticia. Exultatio. Gaudiū.

Vis maſculi. a. naſcēs. e. femina plorans.

natiuitas. Mors.

Actuū. 1.

thraciani. Valerius li. 2. c. 1.

ps. 5.

ps. 9.

Ego autem mendicus ſū ⁊ pauper: dominus ſolicitus eſt mei. 672

23. q. 4. duo.

¶ Hic autē p̄ſr oſtēdit deū de iuſtis ſolertē habere prouidētiā. Vult enī hic oſtēdere xp̄s: q̄ nō debem⁹ ſolicitari in factis mūdi: q̄ ⁊ ſi pauperes ſim⁹ ⁊ mēdici: bonū habem⁹ procuratorē / ſcʒ deū. qđ ſuo exēplo nobis oſtēdit. d. Ego autē mēdic⁹ ſum ⁊ paup̄. Ad litterā enī xp̄s paup̄ fuit ⁊ mēdic⁹ / inquātū hō: qđ patʒ ex ei⁹ natiuitate vita ⁊ morte. Qui cū diues eſſet: p̄ nobis paup̄ fieri voluit: vt ſua paupertate nos diuites faceret. vt dicit aplus. Pōt etiā intelligi de corpore chriſti myſtico: in q̄ multi paupertatē volūtariā pfitentes dei ſolicitudine gubernantur / dicētes dn̄o. Querite primū regnū dei ⁊ iuſticiā ei⁹ ⁊c.

2. corin. 8.

Matt. 6.

Solicitu-do tempo-raliū. ¶ Solicitudinē nr̄az in deū proijcere debem⁹. pſal. 54.
Iacta ſuper dn̄m curā tuā: ꝛ ipſe te enutriet. Nā z intēti
curis mundi vitā tēporalē perdūt ꝛ eternā. Qđ exēplo
Valeri⁹. li.8.c.7. narrat Valerius de archimede philoſopho. d. ꝙ mar-
cell⁹ captis ſyracuſanis machinationib⁹ archimedis
philoſophi diu victoriā ſuā inhibitā ſenſit: delectatuſq̄
eius prudētia/ precepit vt eius capiti parceretur. At is
dū animo ꝛ oculis in terra defixis formā protrahendo
deſcriberet: milit qui predandi gr̄a domum eius irru
perant: ſtrictoq̄ ſup caput eius gladio quis nā eſſet in
terrogarent: ille aūt propter nimiam ſolicitudinē inue
ſtigandi qđ requirebat: nomē ſuū indicare nō potuit.
Sed protracto manib⁹ puluere: noli inqt obſecro figu
rā iſtam diſturbare. Qui mox non cognitus/ obtrūca-
tus ſanguine ſuo lineamēta confudit. Sic eſt de hoīb⁹
terrenis deditis. Nam ſi reſpicias eoꝝ occupationes vi
debis ꝙ nō ſunt niſi quedā protractiones in puluere.
Nihil enim aliud eſt plantare edificare ꝛ huiuſmodi
niſi protrahere figuras. qui etiā ſic ſunt fatui/ ꝙ coꝛuz
ciuitas. i. aīa capta eſt ab hoſtib⁹ ꝛ igrediunt̄ ex omni
parte ꝛ ꝑ oēs partes. i. ꝑ oēs ſenſus. ꝛ tamē ita mūdanis
ſunt intēti. ꝙ cū gladi⁹ diuine ſentētie ſup ipſoꝝ capita
Dan.13. ſtrigat̄: ſm̄ illud Dan.13. Ecce angel⁹ dn̄i accepta ſen
tētia ꝛc. ipi nō aduertūt donec gladio feriant̄. ꝛ proprio
ſanguine. i. pctō opus propriū ꝛ totā ſolicitudinē vite
Mat.6. ſue confundant. Et ideo ꝯtra iſtos ait xp̄s. Nolite ſoli
citi eſſe. d. quid manducabimus ꝛc. Scit eīm pater ve-
1.petri.5. ſter ꝛc. Vn̄. 1. petri. 5. Omnē ſolicitudinē vr̄am proij-
cientes in eū. qꝛ ipi cura eſt de vobis. Et hoc eſt qđ de ſe
ſuiſq̄ nunc ait xp̄s. Ego aūt mendicus ſum ꝛc.

673 Adiutoꝛ meus et protectoꝛ me⁹ tu es: deus meus ne tardaueris.

¶ Hic oſtendit deum habere iuſtoꝝ cuſtodiam. Orat
eīm vt deus protegat ſuos ne tētationibus vel aduerſi
Adiutoriū tatibus ſuperētur. Vbi nota ꝙ deus adiuuat omnes
ad ipſum deuote recurrentes. quoniam adiuuat ca
ptiuatos/ eos liberando perſonaliter. Tribulatos/ eos
conſolando paternaliter. Impugnatos/ eos defenſan
do virtualiter. Fatigatos/ eos roborando ſocialiter.
Infirmatos/ eos ſanādo ſpiritualiter. Adoptatos/ eos
beatificando facialiter. Primo ergo adiuuat captiua
tos ꝛc. Hoc eīm adiutoriū poſtulabant antiqui patres:
qn̄ xp̄i incarnationē pro redēptione humani generis
ps.37. captiuati poſtulabāt. d. Exurge in adiutoriū meū dn̄e
deus ſalutis mee. Surrexit eīm deus in adiutoriū nr̄m
qn̄ dei verbū vt nos adiuuaret/ eſt caro factū. Hūc ad-
iutorē flagitabat Iob pro redēptione nr̄a/ cū dicebat.
Iob 31. Quis tribuat mihi adiutorē vt deſideriū meū omni-
Greg.22. mor.c.18. potens audiat? Qđ exponēs Greg. ait. Sciēs ſanctus
iob ꝙ ſuis meritis redimi nō poterat adiutorē querit.
Et quē/ niſi vnigenitū dei filiū contēplatur/ q̄ humanā
naturā in hac mortalitate laborantē dū ſuſcepit adiu-
uit. Ipſe quippe adiutoꝛ adiuuit hoīem factus homo:
vt qꝛ puro homini via nō patebat redeūdi ad deū: via
fieret per verbū dei. Longe quippe diſtabamus a iuſto
ꝛ immortali nos mortales ꝛ iniuſti. Sed inter imorta-
lem ꝛ iuſtū: ꝛ nos mortales ꝛ iniuſtos apparuit media
toꝛ dei ꝛ hoīm mortalis ꝛ iuſtus: q̄ ꝛ mortē haberet cū
hoībus ꝛ cū deo iuſticiā: vt qꝛ ꝑ ima nr̄a longe diſtaba
mus a ſummis: in ſe ipſe vno adiutoꝛ noſter factus iun
geret ima cū ſummis. Atq̄ ex eo nobis via redeūdi fie
ret: quo ſūmis ſuis ima nr̄a copularet ꝛc. ¶ Iſtud ad
iutoriū verbi incarnādi ꝓ nr̄a liberatiōe petebat pſal.
ps.78. Adiuua nos deus ſalutaris noſter: ꝛ propter gl'iam no
minis tui libera nos ꝛc. Conformiter nunc xp̄s pro no
bis orat. d. Adiutoꝛ meus ꝛ protectoꝛ meus tu es: deus
meus ne tardaueris. Sed cū deus in ſeipſo nullo mo-
do poſſit variari. quid eſt deū accelerare adiutoriū vel
non tardare: niſi immobilis in ſe manēs facere nos ad
iutoriū ſuū percipere? Sic eīm ꝛ pſal. dicebat. Deus in ps.69.
adiutoriū meū intēde: dn̄e ad adiuuādū me feſtina. i.
fac me feſtine adiutoriū tuū percipere. ¶ Et hic noto ꝙ
in nobis tarditas eſt duplex. ſcz quedā reprehēſibilis:
ꝛ quedā laudabilis. Tarditas reprehenſibilis eſt tri-
plex. ſcz in adheſione credendoꝝ. O ſtulti ꝛ tardi corde luce vltio.
ad credendū. In conuerſione peccatoꝝ. Ne tardes cō- Eccl.5.
uerti ad dn̄m ꝛ ne differas ꝛc. In adimpletione ꝓmiſſo
rū. Votum feciſti dn̄o deo tuo nō tardabis reddere. In Deutero.23.
iſtis ergo tribus rogare debemus deū ne adiutoriū ſuū
tardet in nobis. d. Adiutoꝛ meus ꝛc. Deus meus ne
tardaueris. ¶ Eſt et alia triplex tarditas laudabilis.
Prima eſt loquele. Sit omnis homo tardus ad loquē Iaco.1.
dū ꝛc. Secūda eſt ire. Sit omnis homo tardus ad irā. Luce.1.
Tertia eſt orationis q̄ eſt tardare. i. pſeuerare in orōne.
Mirabant̄ ꝙ ipſe tardaret in tēplo ꝛc. ¶ Qꝛ per legē no
uā euangelicā nobis adiutoꝛ factus eſt deus. Ideo ſe-
quendo materiā iſtius pſal quero: vtrū lex euangelica
vſq̄ in finē debeat durare. 1. ſecūde. q. 106. arti. 4.

Beatus qui intelligit ſuper egenū ꝛ pauperem: in die mala liberauit eum dominus. 674

1.q.1.nō eſt

¶ Pſalmus iſte talē habet titulū. In finē pſal. dauid
intellectus filijs Choꝛe. Ad huius intelligentiam ſciē-
dum ꝙ vt habetur numeri. 16. Cum dathā ꝛ abirō mo Nūeri.16.
uiſſent ſeditionē cōtra moyſen ꝛ aaron: propter quā da
thā ꝛ abirō cum omni familia ſua viui abſorpti ſunt a
terra. Choꝛe vero ꝛ cū eo ducenti quinquaginta q̄ thu
ribula acceperant vt adolerent incenſum in conſpectu
dn̄i diuino igne cōbuſti ſunt: qꝛ officiū Aarō ꝛ filioꝛuz
eius vſurpauerant. Tunc fuerūt quidā filioꝝ Choꝛe
qui patris nequiciā non ſunt imitati. Vn̄ poſtea ſuc-
ceſſores eoꝝ a dauid in miniſteriū dom⁹ dn̄i aſſumpti
fuerunt: ꝛ a dn̄o ſpū prophetico predotati. propter qđ in
titulis pſalmoꝝ ſepe fit mentio ipſoꝝ filioꝝ Choꝛe. Nō
ſolū propter predicta: ſed maxime propter nominis in
terpretationē: ex qua intelligentia pſal. percipit̄. vt in
iſto pſalmo. Choꝛe eīm interpretat̄ caluaria: q̄ fuit loc⁹ Choꝛe.
dominice paſſionis. Vn̄ per caluariā xp̄i paſſio intelli
gitur. Filij ergo choꝛe. i. caluarie ſunt filij paſſionis et
crucis xp̄i. qui. ſ. in cruce dn̄i nr̄i ieſu xp̄i gloriant̄ cum
apoſtolo. d. Mihi aūt abſit gloriari ꝛc. Et his talibus Gala.6.
filijs Choꝛe intellectus huius pſal. attribuit̄. qui. ſ. cre
dunt xp̄m ꝛ ſi pauperē mortuū eſſe tn̄ veruz deū. ¶ Eſt
ergo ſenſus tituli iſte. Iſte pſal. q̄ eſt tendēs ꝛ dirigens
nos in finē. ſcz q̄ eſt xp̄s/ eſt dauid. i. factus a dauid. q̄
pſal. eſt intellectus filijs Choꝛe. i. filijs crucis: qꝛ de xp̄i
paſſione tractat ꝛ cruce. ¶ De materia aūt huius pſal.
ſciēdū ꝙ iſte pſal. ad litterā de xp̄o eſt: quoniam dauid
qui plura xp̄i myſteria vidit preuidit in ſpū eleuatus
preuidens xp̄i paſſionē ꝛ reſurrectionē de xp̄o fecit hūc
pſalmum. qđ manifeſtiſſime patet. qm̄ litteram huius
pſal. xp̄s allegauit de ſe dictā. d. de iuda. Sz vt implea Ioan.13.
tur ſcriptura. qui manducat panē meū: leuabit calca-
neū ſuū contra me. Que verba ſm̄ oēs catholicos do-
ctores de iſto pſalmo ſunt accepta. vbi dr̄. Homo pacis
mee in quo ſperaui. q̄ edebat panes meos: magnifica-
uit ſup me ſupplātationē. Et ſi aliqua diſſonātia videa
tur in verbis: tn̄ nulla eſt in ſententia. Sic eīm etiā euā-
geliſte narrantes eandē rem/ non ſemꝑ concordant in
verbis. Sic igitur iſte pſal. ad litterā de xp̄o eſt dictus.

Et ſm hoc pſalm⁹ iſte diuidiť in tres partes. Qꝛ pmo
agitur de xp̄i paupertate. Secūdo de xp̄i paſſione:ibi.
Inimici mei. Tertio de xp̄i reſurrectione:ibi. Tu autē
dn̄e. Prima diuiditur in partes tres. Qꝛ pſal'. inducit pri
mo xp̄i paupertatē. Secūdo oſtēdit eius vtilitatē:ibi.
Dn̄s cōſeruet eū. Tertio implorat dei pietatē:ibi. Ego
Pauper. Egenus. dixi. ¶ Quantū ad pmū notandū q ſm grāmaticos
differentia eſt inter pauperē ⁊ egenū. qꝛ egenus diciť
qui nihil habet:ſed paup q̄ aliq̄d habet ſ3 paruz. Xp̄s
ergo dictus eſt paup ⁊ egenus. pauper quidē:qꝛ paruz
de mundi facultatibus poſſedit. ſi conſideres eius nati
uitatē:qꝛ de paup matre natus/in paupere loco/pau=
peribus pānis inuolutus/in paupere vita conuerſat⁹.
Mat.8. propter qd̄ ipſe.d. Uulpes foueas habent ⁊ volucres ce
li nidos. filius aūt hoīs ⁊c. In morte aūt non fuit pau
per.i. parū habēs/ſed egenus:qꝛ omnibus etiā ſuis ve
ſtibus expoliatus:⁊ in alieno ſepulchro collocat⁹. Sic
ergo xp̄s diciť ⁊ pauper ⁊ mendicus fuit vel egen⁹ ſm
diuerſa tēpora. propter qd̄ dicit pſal'. Egenus ⁊ pauper
ego ſum. ¶ De iſto ergo paupere ⁊ egeno ait. Beatus
qui intelligit ſup egenū ⁊ pauperē. Ubi nota q intelli
go eſt verbū cōpoſitum ab inter ⁊ lego legis. et eſt intel
ligere. ſc3 intus in cōſcientia legere. Beatus ergo q̄ in=
telligit.i. intus mente credit xp̄m quo ad humanitatē
eſſe egenū ⁊ pauperē:tñ verū eſſe deum. ¶ Et aduerte
ſm magiſtrū in glo. q non dicit/beatus q̄ dat:ſed q̄ in
telligit. vt etiā non petentibus detur. Qui eñ petenti
dat/bene quidē facit:qui vero tacentem intelligit/ſine
dubio beatus eſt. vnde beatus qui preocupat vocē pe=
tentis. Sequitur. In die mala liberabit eū dn̄s. ſc3 in
die iudicij q̄ mala erit peccatoribus:iuſtis aūt bona p effe
ctum. ¶ Et nota q quāuis illa dies ſit bona ⁊ mala di
uerſis:ſepius tñ in ſcriptura vocatur mala a ſuperabū
danti:qꝛ pluribus erit mala ⁊ paucioribus bona. ¶ Iſte
verſus quantū ad litterā de xp̄o dictus:poteſt etiā mo
raliter de mēbris xp̄i intelligi. ſc3 q beatus ſit qui pau
peribus miſeretur ⁊ egenis. In cuius ſignū oīa ope
ra virtuoſa ⁊ merita ſanctoꝝ in iudicio xp̄s tacebit:ſo
la opera miſericordie pauperibus facta memorās:⁊ cō
ſimiliter cetera maloꝝ peccata ſilens:ſolū peccatū im=
pietatis erga pauperes allegabit. Et hoc pulcherrime
Petr⁹ ra. Nota ibi totū ď mia paupi exhibita ſeu exhibēda. inducit Petrus ra. predicta verba exponens.d. Bea=
tus q̄ intelligit ⁊c. Tuba magiſtra belloꝝ dat ſuis vi
res:hoſtib⁹ dat pauorē. Qui ſine tuba dimicat/miles
non eſt. fertur furore/non prelio. virtutē non agit/ſed
pericula. perire querit non vincere. hec diximus/vt
xp̄i miles intelligat celeſtis quare premiſſa ſunt canti=
lena. Conſtituti in ſeculi cāpo cū diabolo pugnamus:
bella cū vicijs ſuſtinemus. Quotiens ergo nobis into
nat propheticus clangor/totiens nos in pace cautos:
in acie fortes:⁊ in prelio reddit inuictos. Beat⁹ inquit
qui intelligit. nuditate algidus. tabidus fame. ſiti ari
dus. laſſitudine tremens. defectu languid⁹:q egenus
ſit. quis labor intelligere eſt: Et ſi labor nullus:vñ fru=
ctus. verū q ipſe q̄ celū regit ſit nudus in paupere. q in
eſuriente eſuriat ſaturitas rerū:q ſitiat in ſitiente fons
fontiū intelligere:quomō non magnū eſt: Quomodo
non beatū intelligere:q ei ſit ampla paupertas: cui an
guſtū eſt celū: Qui dat mundū q egeat in egente. q
fruſtrū panis aque calicē dator oīm querat. q ſic amore
pauperis ſe deponat:vt non tantū aſſit pauperi ſed etiā
ipſe ſit pauper. Eſuriui inquit ⁊ dediſtis mihi mādu=
care. Se manducare dicit q ille comederit. q paup bi=
paup xp̄s. bit:ſibi teſtatur infuſum. O quid agit amor pauperis.
gloriať in celo de⁹ vñ pauper erubeſcit in terra. Et hoc
cōputat in honorē ſibi/q pauperi reputať iniuria. Ue
rū eſt igiť q verus amor nō niſi paſſionib⁹ probať. In
regno celi corā omnibus angelis in cōuentum omniū

reſurgentiū q Abel paſſus ſit. q Noe mundū ſeruauit
q Abraā fidem incepit. q Moyſes legē tulit. q Petr⁹
crucē reſupin⁹ aſcēdit:deus tacet. ⁊ clamat ſolum q co=
medit paup. In die mala liberabit eū dn̄s. In die ma=
la illi de⁹ liberator aſſiſtit: qui a malis pauperē liberat
Et ſine cauſa accuſant peccata:quem pauper excuſat.
Accuſari non poteſt:quē fames pauperis excuſarit ⁊c.
Et ideo dicitur. Inclina pauperi ſine triſticia aurē tuā
vt perficiatur propiciatio ⁊ benedictio tua.

Dominus cōſeruet eum et viui- 675
ficet eum et beatū faciat eum in
terra:et non tradat eum in ani-
mam inimicorum eius

¶ Hic ꝯſr pſal'. ponit vtilitatē xp̄i paupertatis:q̄ eſt du
plex. ſc3 ſpūalis ⁊ corporalis. ſecundū ponit:ibi. Dn̄s
opem. Quantū ad primū notandū q predeſtinati ſup
pauperē xp̄m intendentes ⁊ in ip̄m credētes:etiā aliqñ
cadunt in peccatū. Et ſic duobus indigēt remedijs. ſc3
vt a peccato iuſtificenť:⁊ vt iuſtificati in gr̄a conſeruen
tur. Et iſtos duos effectus hic ponit:et primo ſecūdū.d.
Dn̄s ꝯſeruet eū. ſc3 in ſtatu gratie. Nō derelinquet ſan ps.36.
ctos ſuos:in eternum conſeruabunť. Et ſi tñ contingat
eos cadere p peccatū/ipſos finaliter iuſtificat. Et ideo
ſubdit. Et viuificet eū. Cum eñ quis de ſtatu gratie ca viuificare.
dit in culpā mortificatur. qꝛ ſicut aīa eſt vita corporis/
qua recedente corpus mortificať:et aīa redeūte p reſur
rectionē ad corpus/ip̄m corpus viuificatur. Sic ⁊ ipſa
gr̄a eſt vita anime qua recedente/aīa mortificať. Ani Eze.18.
ma q̄ peccauerit ipſa morietur. ⁊ gr̄a redeūte ipſa viuifi
catur. Ioañ.6. Caro nō prodeſt q̄c̄q̄:ſpūs eſt qui viui= Ioañ.6.
ficat. qꝛ q̄diu anima cum xp̄o p gr̄am cōiūgitur viuit
⁊ ſtatim moriť cū gr̄az pdit. Sicut auicena.5. de aīalib⁹. Apis.
q ſi apis precidatur viuit:dū tñ caput pectori ſit vnitū. auicena.5. de aīa lib⁹.
ſi aūt caput a pectore ſeparetur/confeſtim moritur. Sic
ſpūaliter. Nam apes ſunt xp̄i fideles:qꝛ ſm Iſidorū
Apis dicitur eo q ſine pedibus naſcitur. nam poſt pe= Iſidor⁹.xx. ethicoꝝ.
des ⁊ pēnas accipit. Sic ⁊ nos primo naſcimur filij ire
non habentes pedes/quibus recte poſſimus incedere:
nec alas quibus poſſimus in altū ſurgere. qꝛ nec iuſta
opera nec ſancta deſideria:ſed poſtmodū hec a deo re
cipimus:qui operatur in nobis velle ⁊ perficere. Con=
iungitur autē iſtarū apū caput pectori/q̄diu aīa nr̄a
per gr̄am deo adheret. vñ q̄d q̄d nobis accidat ſolū q
vnito maneat viuim⁹:ſi aūt perdať ſtatū anime mors
ſequitur. Ideo dicitur. Uos qui adheretis deo viui= Deute.4.
tis. Sic nos viuificat deus qñ per gr̄am nos iuſtificat.
propter qd̄ dicit. Dn̄s cōſeruet eū ⁊ viuificet eū. Et hoc
petebat pſal'.d. Scd̄m miſericordiā tuā viuifica me. Et ps.118.
in tali ſic viuificato demones poteſtatē nō habēt. vnde
ſubditur. Et non tradat eū in animā inimicoꝝ ei⁹. In
animā.i. in voluntatē demonū. qꝛ ⁊ ſi aliquādo in ma
nus demonū hic corpus iuſti tradatur ad merēdum:
tamen animam quā querit offendere nō poteſt. Uide
ſupra verſiculo.396.

Dominus opem ferat illi ſuper 676
lectū doloris ei⁹:vniuerſum ſtra
tū ei⁹ verſaſti in infirmitate ei⁹.

¶ Hic oſtendit vtilitatē tēporalem. qꝛ deus intelligētes
ſuper pauperē xp̄m nō ſolū ſaluat quoad aīam ſ3 etiaz
multotiens quo ad corpus infirmitates ſanādo. Ubi
notandū q lectus doloris hic vocať lectus infirmita= Lectus.
tis/quo quis infirmatus quieſcit. qui lectus paratur

infirmis ſicut grabatus.ſ3 qñ eſt liberatus/tali grabato amplius non indiget:et ſic lectus verſatur ſiue tollit
Joſh.5. ꝛ portat.ſicut dixit dñs languido curato. Tolle lectū tuum ꝛ vade in domū tuā. Dicit ergo.dñs opem ferat
illi ſup lectū doloris.i.illi infirmo ſtanti ſup lectū.i ſanet illū.Et ſtatim ſermonē conuertit ad deū loquēs in
ſecunda pſona.d. Uniuerſum ſtratū vel lectū eius verſaſti.i.remouiſti.tanq̄ lectus quo amplius ille ſanat⁹
non indiget.❡ Moraliter aūt magis hoc exponit magiſter in glo.d.ꝙ quaſi lectus quietis ſunt hec bona tēporalia.ſed deus hec facit doloribus plena/ne ſpes ponatur in ipīs.ideo illa nominat lectū doloris. Si ergo
queras.Cur ergo deo opem ferente tanta patit.iſte ſermonē conuertens ad deū/exponit cōſiliū medicine.d.
Aduerſa. Uniuerſum ſtratū eius ꝛc.Q: p iſta aduerſa q̄ in temporalibus poſuit/nos docet illa nō amare. Stratū eī
dicit aliqđ terrenū qđ infirmus licet iuſtus ſibi elegit in quo pauſet:vt vxor filij ꝛ cetera licita cū labore mentis in deum extenſe:vt poſſit tolerare aſſidue.ſ3 de⁹ volens nos amorē non habere niſi eterne vite his delectationib⁹ miſcet amara:ꝛ vertit infirmitatē nr̄am/ne in
via qua peregrinamur a dño ſtabuliū in quo curandi ſumus pro domo eterne beatitudinis amemus.Et hoc
Grego.6. moꝝ. c.15. eſt qđ dicit Greg.Elect⁹ quiſq3 vt eterna ſupplicia euadat:vt ad perennem gl'iam pauper aſcendat:debet hic
aſſiduis flagellis atteri.quaten⁹ in iudicio valeat purgatus inueniri.

677 deperii.di. l.menſurā Ego dixi dñe miſerere mei:ſana animā mea3 quia peccaui tibi.

❡Hic implorat diuina3 pietatē:orāt eī dauid pro ſe. Ubi notanotandū ꝙ poſtq̄ dauid oſtendit bona que
deus facit intelligentibus in pauperē xp̄m:vt ſit de ipōrū numero ſe conuertit ad xp̄m.d.Ego dixi ꝛc. Conſiderabat eī peccata ſua p̄terita:adulteriū cū Berſabe.
homicidiū Urie.populi numerationē.Ideo ꝑ ipſorū remiſſione orat:vt in xp̄m pauperem corde intelligere
poſſit. Unde non petit iuſticiā.nō excuſat peccata ſua: ſed accuſat.d.Ego dixi ꝛc.Xp̄s eī cū ſit ver⁹ deus:virtus xp̄i eſt eterna:ꝛ ſic eciā peccata antiquoꝝ patrū ſanabat. Immo a peccatis nunq̄ aliq̄s mundari potuit
Magr li. 3 di.25. niſi p fidē xp̄i:vt oſtendit magr̄. Sanat ergo aīa virtute fidei p flagella ꝛ debitā confeſſione3 peccati. Iſta aūt
Sanare. tria in ſe hic profitet p̄s vt ſanet. Primo ſe xp̄i fidē habere oſtēdit ſibi.d.Ego dixi dñe miſerere mei. Secūdo flagella hic petit.d. Sana aīam meā.q: aduerſa corporis
Grego.6. moꝝ.c.17. aīam ſanant.q: vt ait Greg. Percutit deus vt ſanet.q: iccirco foras verbera admouet:vt intus anime vulnera ſanet.Tertio peccatū ſuū confitetur/non excuſat.d.
q: peccaui tibi.q.d.ſm magiſtrū in glo. Nullo modo excuſo peccatū:ſed accuſo.d.Quia peccaui tibi. Non
accuſo fortunā.non dico hoc mihi fecit fatum.nō dico adulterū me fecit venus.latronem mars.ꝛ auarum ſaturnus:ſed dico. Peccaui tibi.❡Et nota ꝙ iſte verſus
cantatur in hora tertie.q: operatione trinitatis ꝛ fide/anima ſanatur a peccatis.Item poſtq̄ anima ſanata
fuerit quid ad conſeruationē ſanitatis requirat:oſtenditur per cōſeruationē ſanitatis corporalis. Dicit aui
Auicen a.1 canone. cena.ꝙ in ciuitate ad bonā ſanitatē conſeruandā/expedit ꝙ feneſtre ꝛ porte ſint orientales. Et maxime debet
eſſe ſolicitudo:vt venti oriētales ſtructuras in domo ingredi valeant:et vt ſol ad vnūquēq3 locū peruenire poſſit.Et ide3 dicit philoſoph⁹ politice.7. Sic ꝛ ſpūaliter
Eccl.24. in anima q̄ tanq̄ vna ciuitas diſponit. Eccl.24. In ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui. Huius feneſtre
Uidere. ſunt corporis ſenſus. vt viſus. auditus odoratus ꝛc.
Uentus. Porte vero ſunt intellectus ꝛ voluntas. Expedit ergo
ꝙ iſte ſint orientales.i.reſpicientes ad orientē.ſc3 xp̄m.
de quo Zacha.6.Ecce vir nomen eius oriens. Et tunc Zacha.6.
venti orientales q̄ ſunt optimi:ſm Auicenā ꝛ philoſophum:intrabunt hanc anime ciuitatē ad purgationē
ꝛ ſanitatis conſeruationē.ſc3 dona ſpūſſancti qui vbi vult ſpirat.ab iſto oriente procedētes:q: vt habet Luce.6. Uirt⁹ de illo exibat ꝛ ſanabat oēs.i.ſpūſſanctus. Joh.3. Luce.6.
Sol eciā.i.calor charitatis cum veritatis cognitione ad omnē locū veniet.ſi oīa opa nr̄a ad deū reſpiciāt.
4.reg.13.Aperi feneſtrā orientalē.Et baruch.5.Exurge hieruſalē ꝛ ſta in excelſo ꝛ circunſpice ad orientem. 4.reg.13. Baruch.5
Sic autē conſpicere confert ad ſanitatē. Q: ſicut dicit
Caſſiodorus.pſal.15. Qui xp̄m acie mentis ſemp intuetur:nullatenus infirmari poteſt interius. Sibi er= caſſiodor⁹.
go dicamus.Sana animā meā q: peccaui tibi.Et ſecure anime ſanitatē a deo poſtulemus.q: ipſe pre omnibus animas nr̄as diligit.Qđ maxime patet ex trib⁹.ſ. Anima.
ex eius doloroſa anime perditione. Ex eius ſtudioſa anime inquiſitione.Ex eius gaudioſa anime recuperatione. Primum patet.ſapiens eī nō multū dolet de
amiſſione rei quā ſibi carā nō tenet. Sed xp̄s dei ſapiētia plus doluit de amiſſione paucarū animarum q̄ ſi
totū mundi theſaurū perdidiſſet. Nam multe ciuitates ſunt pdite:multi theſauri pro quib⁹ nunq̄ fleuiſſe legitur.ſicut pro paucis animabus quas in ciuitate
hieruſalē perituras videbat:qñ videns ciuitatē fleuit Luce.19.
ſuper illā ꝛc. Ubi ſm glo.plangit reproboꝝ aīas.q̄ etiā
neſciunt cur plangūtur:ſed in peſſimis rebus exultāt.
Et hoc fuit maximū ſignū xp̄i amoris ad aīas. Parcis oībus q̄ tua ſunt dñe qui amas aīas.Qđ bene cō= Sapiē.11.
ſiderans Eſa.ſibi dicebat. Sana aīam meā ꝛc. Scđm
patet.ſapiens non multū ſolicitatur ſi aliquod vile perdat ꝛ non ſibi carū:ſed ſi multū ſolicitatur in querēdo
rem perditā/ſignū eſt amoris ad illā.xp̄s aūt in partibus remotiſſimis diu ſc3 per triginta tres annos aīas
perditas cum magnis laboribus diligentiſſime ꝑquiſiuit. Narrant fabule ꝙ Orpheus vxorē ſuā perditam
diu queſiuit:nec inuenit donec ad infernu3 deſcendit.
Sic ꝛ xp̄s aīas nr̄as ſibi deſponſatas ꝑ fidem:ſed ꝑ peccatū perditas diu queſiuit ꝑ mundū iſtū:nec ipas inuenit donec ꝓ ipſis moriens ad infernū deſcendit.propter qđ dicebat ipſe. Animā mea pono ꝓ ouibus meis. Joan.10.
propter qđ ſibi ſecure dicit.pſal.Sana aīam meam ꝛc.
Tertium patet.q: xp̄s videns totū mundū nō ſufficere
pro redēptione animarū:pro ipīs redimendis anima3
ſuā expoſuit.d.Filius hoīs venit ſaluare qđ perierat ꝛ Mat.20.
dare animā ſuā in redēptione3 pro multis. ❡Sed aduerte ꝙ q̄uis anima nr̄a a deo ſit dilecta:multi tñ facientes oppoſitū aīas ſuas vilipendūt:nec illas appreciantur.qđ patet ſi cōſideres ꝙ ſtudioſe aliqui aīas ſuas pdunt:aliqui vendunt:ꝛ aliq̄ impignorant. Primo animam ſuā perdunt aliqui.ſc3 negligētes ad omne opus
bonum non amātes niſi qđ tranſeat tēpus. Eſt q̄ pdit Eccl.20.
animam ſuā pre confuſione.Secundo animā ſuā aliq̄
vendunt.ſc3 cupidi ꝛ auari:qui pro diuitijs ꝛ tēporalibus bonis animā non verentur exponere. Non eſt iniquius q̄ amare pecunias.hic eī animā ſuā venalē facit. Eccl.10.
Tertio aliqui animā impignorant.ſc3 voluptuoſi
qui delicijs carnis inſiſtunt. Qui eī impignorat rem
aliquā:non intendit ex hoc illā alienare:ſed ſibi ipi retinere dominiū rei ꝛ ad tēpus viſum rei vel cuſtodiā alteri concedit.Sic ꝛ tales de die in diē proponūt abſtinere ꝛ ſe a malis retrahere:ſed demones q̄ ſunt peſſimi
feneratores dant eis ad tempus mutuo qđ volunt.ſc3
delicias ꝛ voluptates carnis ꝛ honores mūdi ꝛ huiuſmodi:et eos in iſtis taliter ſuis viſuris implicāt:ꝙ animam ſuā repetere erubeſcunt.Et ſic in malis inueterati animā ſua3 finaliter perdunt.qđ tñ in principio non

proponebant. Iſti figurantur per Iudam. qui vt redi
meret pignus qđ dederat ipi Thamar: ipſaꝫ rehabere
Gen.38. non potuit. vt habetur gen.38. Sunt tñ aliqui q̃ iuſte
⁊ virtuoſe aiam ſuã dicuntur impignorare: ſicut boni
plati qui animã ſuã ponunt pro oibus ſuis: quibꝰ di
3.reg.20. citur. Cuſtodi virũ iſtũ qđ ſi lapſus fuerit / erit anima
tua pro anima illius. Quarto animam ſuã ꝓ nihilo
dant inuidi ⁊ iracundi. Cupidus eñ recipit diuitias.
voluptuoſus delitias. ambitioſus honores. guloſus
cibum. Iſti aũt nihil delectabile accipiunt / niſi amari
tudinẽ. et ſic aias ſuas gratis dant diabolo. Judith.9.
Judith.9. Animã ſuã dedit periculis. Cõtra quos ait ſanitatem
Queſtio. querit pſal. d. Sana animã meã ⁊c. Queſtio vtrũ aia
ſanata per gr̃aꝫ amplius poſſit cadere. Egidiꝰ. di.14.

678 Inimici mei dixerunt mala mi-
6 q.1.et merito. bi: quando morietur et peribit
nomen eius.

¶ Hic conſequenter agit de xp̃i paſſione. Et diuiditur
in ſex partes. Qꝛ ponit primo mortis xp̃i iudeoꝝ con-
ſultatio. Secũdo cõtra xp̃m cordialis malignatio: ibi
Et ſi ingrediebatꝰ. Tertio virtutũ xp̃i iniqua diffama-
tio: ibi. Egrediebatur foras. Quarto cõtra xp̃m occul
ta ſuſurratio: ibi. Aduerſum me. Quinto cõtra xp̃i re
ſurrectionẽ vana cogitatio: ibi. Verbũ iniquũ. Sexto
iude ꝓditoris preuiſa ſupplantatio: ibi. Etenim homo.
Quantum ad primũ ſciendũ ꝙ hic pſal. mutat loquẽ
di modũ. prius eñ pſal. fuerat loquutus de xp̃o: nunc
aũt introducit xp̃m loquentẽ de ſeipſo. Sic eñ fecerat
Ps.2. ſupra pſal.2. in quo prius pſal. loquitur de xp̃o. d. Aſti
terunt reges ⁊c. aduerſus xp̃m: et poſt conſequenter in
troducit xp̃m de ſe loquentem. d. Ego aũt conſtitutus
ſum ⁊c. Et hec mutatio frequẽter fit in prophetis. Nũc
igitur in perſona xp̃i loquens dicit. Inimici mei dixe-
runt mala mihi. Qđ patet. qꝛ multotiens ei vituperia
Joañ.8. dixerunt. ſicut Joañ.8. Nonne benedicimꝰ nos qꝛ ſa-
Joañ.9. maritanus ⁊c. ⁊ demoniũ habes. Et ioañ.9. Nos ſci-
mus qꝛ hic homo peccator eſt. Qđ totum faciebant: vt
per iſta mala que de ipſo dicebãt inducerẽt ipm ad mor
tem. Et hoc eſt qđ principaliter intendebãt. propter qđ
ſubdit. Quando morietꝰ ⁊ peribit nomẽ eius? Qꝛ cogi
tabant per xp̃i mortẽ delere eius fidem ⁊ nomẽ: cuiꝰ tñ
oppoſitum totaliꝛ euenit. Et ideo frequenter cogitaue-
Joañ.11. runt de morte xp̃i: vt nomẽ eius delerent. Ab illo ergo
die cogitauerũt illum occidere ⁊c. Sed quare talia co
gitabant contra xp̃m niſi qꝛ ipſoꝝ vita arguebat. Vñ
dicit glo. ꝙ hoc iudei faciebãt. quia tedioſus erat eis ⁊
grauis ad videndũ: ⁊ ex hoc timebant: ne ipi perderẽt
locũ ⁊ gentẽ. Ideo dicebant. qñ morietur: ſperãtes ꝙ in
morte eius nomen periret. q.d. Populi videntes eum
Queſtio bona mori ſcient ſe falſe in ipm ſperaſſe. ¶ Sed nunqđ mor-
de inimicis tem inimici qs licite querere poteſt. propter qđ ſic pſal.
Ps.57. Letabitur iuſtus cũ viderit vindictã: manus ſuas la-
Eccl.8. uabit ⁊c. Ad oppoſitum eccl.8. Nolo de morte inimici
tui gaudere ⁊c. Reſpondeo ꝙ mors inimici dupliꝛ po-
teſt conſiderari. ſcꝫ aut ſm ꝙ eſt malũ inimici. aut ſm
ꝙ cedit ad bonũ alioꝝ. Primũ nunꝙ̃ licet. Secundũ
Greg.22. vero ſic. Et hoc ſatis deducit Greg. d. Si enim quis de
mor.c.10. proſperitate inimici triſtatꝰ ⁊ de aduerſitate letatꝰ: ꝯſtat
⁊.11. qꝛ non amat quẽ non vult eſſe meliorẽ: eumqꝫ etiã ſtan
tem voto perſequitur quẽ cecidiſſe gratulatur. Sed in
ter hec ſciendum eſt: quia euenire plerũqꝫ ſolet vt non
amiſſa charitate etiã inimici nos mors vel iniuria leti
ficet: ⁊ rurſum eius glia ſine inuidie culpa cõſtringat.
Cum ⁊ ruente eo / quoſdã bene erigi credimus: ⁊ profi-
ciente plures iniuſte opprimi formidamus. Qua in re
mentem nr̃am nec iam defectus eius erigit: nec eiꝰ pro
fectus addicit. Sꝫ recta nr̃a cogitatio non quid in ipſo
ſed quid de illo circa alios agatur attendit. Sꝫ ad hec
ſeruanda valde eſt neceſſariũ ſubtiliſſime diſcretionis
examen: ne cũ nr̃a odia exequimur fallamur ⁊ ſub ſpecie
vtilitatis aliene. Si eñ de inimici morte gaudendum
omnino non eſſet / propheta non diceret. Letabitur iu-
ſtus cuꝫ viderit vindictã ⁊c. Ex quibꝰ apparet ꝙ ſicut
licite qñ vita inimici alijs eſt dãnoſa eius mors poteſt
optari: ſic per oppoſitũ qñ eius vita alijs eſt vtilis / eius
morteꝫ velle magnũ eſt crimẽ. Et ſic grauiter peccabãt
inimici xp̃i / eius mortẽ tractantes: cũ eius vita omni-
bus vtilis eſſet.

Et ſi ingrediebatur vt videret: 679
vana loquebatur cor eius: cõgre 11.q.3. non ſolum.
gabit iniquitatem ſibi.

¶ Hic oſtendit malignitatẽ cordis iudeoꝝ erga xp̃m.
Et hic etiã mutat modũ loquẽdi. qꝛ ſtatim ante inimi
cos ſuos nominat chriſti pluraliter. d. Inimici mei ⁊c.
nũc aũt ipſos ponit in ſingulari. d. Et ſi ingrediebatꝰ ⁊c. Ingrederẽ
Unde more ſcripture hic accipitꝰ numerus ſingularis
pro plurali. vel accipitꝰ hic numerus ſingularis pro ini
micoꝝ multitudine. vt ſit ſenſus. Et ſi multitudo ini-
micoꝝ ingrediebatur ⁊c. Dicit ergo xp̃s. Et ſi ingredie
batꝰ. ſ. multitudo inimicoꝝ vel aliq̃s de inimicis meis:
vt videret. ſ. me docẽtẽ vel miracula facientẽ: ſtatĩ bonũ
qđ videbatꝰ ꝯuertebat ĩ malũ: Et hoc eſt qđ ſubdit. Va
na loquebatꝰ. qꝛ falſa referebant ad meã diffamationẽ.
vt puta qñ ingreſſi ſunt ad deũ querentes an liceret tri
butũ dari Ceſari. Ipſe autẽ reſpondit. Reddite q̃ ſunt
ceſaris ceſari. Sed ipi falſa retulerunt. d. Hunc inueni
mus prohibentẽ tributũ dari ceſari. Sic ⁊ qñ viderunt
ipm miracula facientẽ: vana ⁊ falſa loquebantꝰ peruer-
tendo miracula. In belzebub principe demonioꝝ ⁊c.
Et ſi quãdoqꝫ non poterant peruertere miracula quia
erant manifeſta / peruertebãt modũ facientis. d. Nõ eſt
hic homo a deo qui ſabbatũ non cuſtodit. Et qꝛ hec eſt
ſumma iniquitas bona proximoꝝ in malũ peruertere:
ideo ſubditꝰ. Cor eius congregabit iniquitateꝫ ſibi. ſcꝫ
parans calũniam. ⁊ hoc ſibi: qꝛ tales ſibi ipſis non alijs
nocent. ¶ Vel iſte verſus non ſolũ exponitur de chriſti
apertis inimicis: ſꝫ magis de fictis ⁊ ſimulatis amicis.
vt fuit Judas. de quo dicit. Et ſi ingrediebatꝰ. q.d. ſm
glo. Non ſolũ aperti inimici: ſꝫ etiã qui ſe ſimulauerãt
amicos dixerunt mihi mala: Quia ⁊ ſi ingrediebatur
aliq̃s eoꝝ (vt iudas) vt videret. i. vt exploraret. Sic eñ
⁊ de ſubintroductis falſis fratribus ait apoſtolus ad
gala. Qui ſubintroierũt explorare libertatẽ nr̃aꝫ. Va
na loquebatꝰ. i. ficta. vt cum iudas ingreſſus ad ieſum
dixit. Aue rabbi. Et ſic cor eius cõgregabit iniquitatẽ
ſibi. i. ad dãnum ſuũ. ¶ Et nota ꝙ ſm philoſophum qꝛ Loqui.
vaniloquiũ multũ eſt dãnoſum: ideo pueri ⁊ iuuenes Phs.12. polit.
circa loquelam multũ ſunt refrenandi: qꝛ circa ipſam
maxime tripliciter peccant. Primo qꝛ de facili loquũ-
tur laſciuia. Secundo qꝛ de leui loquũtur falſum. Ter
tio qꝛ vt plurimũ loquuntur fatua. Primo iuuenes le-
uiter loquũtur laſciuia. patet: qꝛ iuuenes ſunt in ſecu
tores paſſionũ ⁊ ad laſciuiaꝫ proni: quare cũ ſemper ſit
adhibẽda cautela vbi periculũ iminet cohibendi ſunt
iuuenes a locutione laſciua ⁊ ſermonibus turpibus: ⁊
increpandi qñ talia eos loq̃ contigerit. Ratio aũt ſm
philoſophũ vbi ſupra eſt: qꝛ ex talibus locutionibꝰ de
facili ad aperta turpia inclinantꝰ: ipa enim locutio tur
piũ facit in nobis memoriaꝫ illicitoꝝ: qua facta augetꝰ
concupiſcentia circa illa: concupiſcentia vero aucta fa
cilius inclinamur ad illa. propter qđ bene dictuꝫ eſt: ꝙ
corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundo 1.Cor.15.

corrigendi ſunt ne loquãtur falſa. Nam iuuenes de fa
cili mentiuntur. Cum ergo conſuetudo ſit altera natu
ra: ex quo iuuenilis etas inclinat eos ad dicendum fal
Ethi. 4. ethicoꝝ. ſum. ſm philoſophũ. 4. ethicoꝝ. per debitas correctio=
nes inducendi ſunt: vt adhereãt veritati que per ſe bona
eſt ⁊ laudabilis. 4. ethicoꝝ. Tertio corrigendi ſunt ne
abſq; premeditatione loquantur: quã iuuenes ſunt in
experti ⁊ pauca cognouerunt: ideo ad pauca inſpiciẽ
tes de facili enunciant. Ideo monendi ſunt ne ſtatim
ad interrogata reſpõdeant. Licet eñ repente nullus ſit
ſummus: et iuuenes non ſtatĩ poſſint eſſe perfecti ⁊ pru
dentes: tñ ſi aſſueſcant vt premeditati loquãtur ⁊ reſpõ
deant / per ſucceſſionem temporis diſponuntur vt pro
ferant ſermones irreprehenſibiles. Et hoc eſt quod ſa
Eccl. 32. cra ſcriptura dicit. Adoleſcẽs loquere in cauſa tua vix
cum neceſſe fuerit.

680 6. q. 1. deteriores.

Egrediebatur foras: ⁊ loquebatur inidipſum.

¶ Hic ꝯſr predicit quomodo iudei virtutes ⁊ opa xp̄i
peruertendo exterius diffamabãt. Et in hoc differt ver
ſus iſte a precedenti: quia in precedenti ip̄m diffama=
bant in corde ſuo interius: hic aũt exterius. Quã diffa=
mationẽ quã prius ſcribe ⁊ phariſei de xp̄o inter ſeipſos
primo faciebãt / poſtea ad turbas ⁊ populares egrediẽ
Egreſſio tes ipſam diffamationẽ promulgabãt. Egrediebant̃ er
go foras. i. ad plebeios. Et loquebantur inidip̄m. ſ. ma
lum qd̄ prius cogitauerant. vel inidip̄m. i. vno cõſilio.
Et vide in iſtis malũ ingreſſum ⁊ malũ egreſſum: qꝛ in
grediebantur vt viderent. i. vt ⁊ obſeruarẽt: ſed egredie
bant̃ vt diffamarent. ¶ Et poſſumus hic notare ꝙ mul
tiplex eſt egreſſio. ſcʒ xp̄i iuſti ⁊ peccatoris. Egreſſus
aũt eſt xp̄s multiplr. ſ. De ſolio regali carnẽ aſſumẽdo.
Ps. 18. A ſummo celo egreſſio eius. De aluo virginali carneʒ
Esa. 26. aſſumẽdo. Egredit̃ dñs de loco ſancto ſuo. Et mich. 5
Michee. 5 Ex te eñ egredit̃ qui ſit dominator in iſrl̃. De vita tẽ=
1. Regū. 14. porali moriendo. Egreditur dñs ante te: vt percutiat ca
ſtra philiſtijn. ¶ Egreditur aũt iuſtus multiplr. ſcʒ de
terra egyptioꝝ per vicioꝝ impugnationeʒ. Egreſſus
Exo. 12. eſt omnis populus de terra egypti. De terra chananeo
Mat. 15. rum ad dei conuerſionẽ. Mulier chananea a finibus
illis egreſſa clamabat. d. Dñe miſerere mei. De terra ba
Hiere. 51. byloniorꝝ per moꝝ ordinationẽ. Egredimini de medio
babylonis ⁊c. Babylõ eñ interpretat̃ ꝯfuſio. De terra
Gen. 12. chaldeoꝝ per mũdanoꝝ deſpectionẽ. Egredere de terra
tua ⁊c. ¶ Egreditur aũt malus magis ad propoſitum
Ad voluptatis incendiũ / in quo corrũpitur caſtitatis
Gen. 34. integritas. Egreſſa eſt Dina vt videret mulieres ⁊c.
Ad cupiditatis diluuiũ: in quo relinquit̃ tranquilli=
Gen. 7. tatis ſecuritas ⁊ ſignificatur per egreſſum corui: qui
egrediebatur ⁊ nõ reuertebatur. deſignãs egreſſũ ma
li religioſi de quiete clauſtri ad diluuiũ mũdi. Ad cru
delitatis maleficiũ in quo perimit̃ fraternitatis chari=
Gen. 4. tas. Talis fuit egreſſus Cain. Egrediamur foras ⁊c.
Et populi iudeoꝝ qui de interiori mala cogitatione fo
ras egrediebãtur ad xp̄i diffamationẽ: vt noſter nunc
dicit textus. Egrediebatur foras ⁊ loquebat̃ inidip̄m.

681

Aduerſum me ſuſurrabant oẽs inimici mei: aduerſum me cogitabant mala mihi.

¶ Hic conſequenter predicit iudeoꝝ contra xp̄m occul
Suſurratio tam murmurationẽ vel ſuſurrationẽ. Ubi ſciendũ ꝙ
ſm grãmaticos Suſurro ſuſurras / idẽ ẽ qd̄ murmura
re / in aure alicuius latenter dicere / vel alicui detrahe
Grego. 5. mor. c. 20. re. Unde greg. dicit. Qui eñ ſuſurrat occulte loquit̃:
⁊ vocẽ non exprimit: ſed imitatur. Suſurrabant ergo
inimici xp̄i ꝯtra ip̄m: qꝛ videntes ꝙ turbe habebãt ip̄m
vt verũ prophetã non audebãt palam de ip̄o malũ di=
cere: ſed inter ſeipſos ſecrete ip̄i detrahebant. Quã vt di
citur Joan. 7. Nemo palam loquebat̃ de illo propter Joan. 7.
metũ iudeoꝝ. Unde glo. magiſtri. Aduerſum me ſu=
ſurrabant ⁊c. i. in auribus inuicẽ murmurando. Non
eñ audent detegere cõſilia ſua qui in ſcelere ſocij ſunt.
Et hoc maxime fuit qñ pontifices ⁊ phariſei timentes
turbas ſecretũ cõſiliũ fecerũt. d. Quid facim⁹: hic ho= Joan. 11.
mo multa ſigna facit: ſi dimittimus eũ ſic omnes credẽt
in eum ⁊c. Et qꝛ in illo ſuſurro ⁊ ſecreto conſilio fuit de
liberatũ ab oibus vt xp̄s occideret̃: qꝛ ab illo die cogi=
tauerunt vnanimi concordia vt interficerent eũ: ideo
hoc predicens pſal. in perſona xp̄i dicit. Cogitabãt ma Cogitatio
la mihi. ſ. me interficere. Et quantum ad hoc poſſum⁹
notare ꝙ oĩs male cogitans aduerſus xp̄m mala cogi=
tat. qꝛ cõtra eius bonitatẽ. Et ſic aduerſus xp̄m eſt mul
tiplex mala cogitatio. ſcilicet cogitatio primo ambitio
nis ⁊ ſuperbie: q̃ etiã altas mẽtes inuadit. Unã apl'oꝝ
xp̄i etiã mentes percuſſit. Intrauit aũt cogitatio inter Luce. 9.
eos / quis eoꝝ videret̃ eſſe maior. At ieſus videns cogi=
tationes eoꝝ apprehendẽs paruulũ ⁊c. ſ. dans eis hu=
militatis exemplũ. Et ꝙ illa fuerit cogitatio ſuperbie /
oſtendit Cirillus ibidẽ. d. Inſidiatur eñ diabol⁹ mul Cirillus.
timode optimã diligentib⁹ vitã. Et ſiquidẽ p carnales
illecebras abſcidere valeat alicuius mentẽ affectus vo
luptatis extrahit. Si quis effugerit cupiditatis laq̃os
glorie ſuſcitat paſſionẽ: que quidẽ glie cõcupiſcentia
ſuoꝝ apoſtoloꝝ corda inuaſit: qꝛ intrauit cogitatio in
eos ⁊c. Hoc eñ cogitare eſt cupidinis ſup eſſe. Impro
babile aũt puta oẽs apl'os hãc cogitationeʒ incurriſſe.
Sed vno eã paſſo: ne crimẽ aliqd̄ cõtra aliquẽ diſcipu
loꝝ euãgeliſta machinari videret̃ / indeterminate ex=
primit. d. Intrauit aũt in eos cogitatio. dñs aũt q̃ ſal=
uos facere ſuos nouit: videns in mente diſcipl'oꝝ ſuper=
bie cogitationẽ exortã: velut quandã amaritudinis ra
dicem: priuſq; augmentum ſuſciperet / radicitus ipſam
euellit. Cum eñ inchoant paſſiones in nobis facile de
uitant̃: ſed auctę difficile ſunt mobiles. Ideo videns co
gitationes eoꝝ apprehẽdẽs puerũ ſtatuit eũ ſecus ſe ⁊c.
¶ Hec eñ cogitatio ſuperbie dicit̃ mala: qꝛ contra nos
nr̃m fortificat hoſtẽ in eo ꝙ diaboli famẽ paſcit. Unde
Greg. 33. moꝝ. c. 2. ait. Qui in elationis ſue altitudi= Gregori⁹.
ne remanent ⁊ ad diuina eloquia flecti humiliter dedi
gnantur: pro eo ꝙ iuxta diaboli deſideriũ praua cogi=
tare nõ deſinunt / diaboli famẽ reficiunt ex eo ꝙ nequi
ter cogitant vel operant̃. Et ideo ne ſuperbi tali cogita
tione ſuperbiant / cuilibet eoꝝ dicitur. Quid te eleuat Job. 15.
cor tuũ: ⁊ quare magna cogitans attonitos habes ocu
los. ¶ Ad propoſitũ talis erat cogitatio iudeoꝝ contra
xp̄m. qꝛ videntes ꝙ a turbis magis honorabat̃: emula=
tione ſuperbie moti / cogitauerant illũ occidere. Et hoc
eſt qd̄ hic dicit xp̄s. Omnes inimici mei aduerſum me
cogitabãt mala mihi. propter qd̄ dicitur. Ab illo ergo Joan. 11.
die cogitauerant vt interficerent eum.

Uerbũ iniquũ conſtituerũt aduerſum me: nũquid qui dormit non adijciet vt reſurgat. 682

¶ Hic ꝯſr oſtendit qualiter cõtra xp̄i reſurrectionẽ va
na cogitauerunt. Ubi ſciendum ꝙ ſcribe ⁊ phariſei ac
alij ſacerdotũ principes audierant multotiẽs a xp̄o ꝙ
ipſe occiſus ab eis reſurgeret. Ipſi aũt hoc nolẽtes cre=
dere putabãt ꝙ ipſo mortuo / diſcipuli corpus eius fu=
rarentur ⁊ predicarent poſtea populũ ip̄m ſurrexiſſe ⁊
in celũ aſcendiſſe. Ideo huic qd̄ imaginabant̃ volẽtes

infirmitatis verba deſcenditur: vt quaſi quibuſdā nobis gradibꝰ factis ⁊ iuxta nos poſitis ꝑ ea q̄ nobis vicina conſpicimꝰ ad ſumma dei aſcēdere quādoq; valeamꝰ. Zelari etenī dr̄ q̄ cū cruciatu mētis caſtitatē cuſtodit vxoris. Iraſci dr̄/ q̄ furore animi ꝯtra puniendū viciū accendit. Penitere dr̄/ cui id qd̄ fecit diſplicet: ⁊ ꝯtra mutādo aliqd aliud facit. Miſericors dr̄: q̄ pietate ad proximū ꝓmouet. mīa enim a miſero corde vocata eſt: eo q̄ vniuſquiſq; intuet quēpiā miſerū atq; ei cōpatiens/ dū dolore animi tāgit ipe cor miſerū facit vt eū a miſeria liberet cui intendit. Preſcire dr̄: q̄ vnāquāq; rē antecq̄ veniat videt: ⁊ id qd̄ futurū eſt priuſq̄ pñs fiat preuidet. Deꝰ ergo quomō zelās eſt: qui i cuſtodiēda caſtitate nr̄a nullo mētis cruciatu tangit? Quomō iraſcit: qui in vlciſcendis vicijs nr̄is nulla ꝑturbatiōe aīmi ꝯmouet? Quomō eſt penitēs: q̄ illud qd̄ ſemel fecerit ſe feciſſe nunq̄ dolet. Quomō habet mīam: qui cor miſerum nunq̄ habet? Quomō eſt preſciꝰ/ dum nulla niſi q̄ futura ſunt preſciant? Et ſcimꝰ q̄ deo nihil futurū eſt: āte eiꝰ oculos p̄terita nulla ſunt: pñtia nō trāſeūt: futura nō veniūt. Quippe q2 oīe qd̄ nobis fuit ⁊ erit: in eiꝰ cōſpectu preſto eſt. Et omne qd̄ pñs eſt/ ſciri pōt potius q̄ preſciri. Et tñ dr̄ zelās: dr̄ iratus: dr̄ penitēs: dr̄ miſericors: dr̄ preſcius. Ut q2 caſtitatē aīe vniuſcuiuſq; cuſtodit: humano modo zelās vocat: q̄uis mentis cruciatu nō tangat. Et q2 culpas ꝑcutit dicit iraſci: q̄uis nulla aīmi ꝑturbatione moueat. Et q2 ipe imutabilis illud qd̄ voluerit mutat penitere dr̄: q̄uis rē mutet/ cōſiliū non mutat. Et cū miſerie nr̄e ſubuenit/ miſericors vocat: q̄uis miſeris ſubueniat ⁊ miſerū cor nūq̄ habet. Et q2 ea q̄ future ſunt nobis videt: q̄ tñ ipi ſemꝑ preſto ſunt pñciꝰ dr̄: q̄uis neq̄ q̄ futurū ꝓuidet qd̄ pñs videt. Nā quecūq; ab eternitate eiꝰ videntur: nō ideo vident q2 ſunt: ſed potiꝰ ideo ſunt q2 vident. Dū ergo ad verba nr̄e mutabilitatis deſcēditur ex eis q̄ſi qbuſdā gradibꝰ factis aſcēdat q̄ poteſt ad imutabilitatē dei: vt videat deū ſine zelo zelantē: ſine ira iraſcentē: ſine dolore penitentē: ſine miſero corde miſericordē: ſine ꝓuiſionibus preſcientē ⁊c. ¶ Ex quibꝰ oībꝰ patet propoſitū. ſ. q̄ mīa quantū ad illud ꝑciſe qd̄ dicit ꝑfectionis. ſ. volūtatē tollēdi alteriꝰ miſeriā/ cadit in deo: nō aūt quātū ad illud qd̄ eſt iꝑfectionis. ſ. cordis miſeria. ¶ Poſtq̄ ergo xp̄s narrauit miſerias ſue paſſionis: nūc vt terminētur miāz dei iplorat. d. Tu aūt dn̄e miſerere mei. Et loquit homo xp̄s deo patri/ vel toti trinitati. Sed qualē miāz implorat/ ſubdit. Et reſuſcita me. i. ne dimittas diu aīam meā in iferno: ⁊ corpꝰ iacere in ſepulchro: reunien do aīam meā corpori meo. qd̄ factū fuit qn̄ tertia die reſurrexit cū corpore glorioſo: in quo iudiciariā poteſtatē malos puniēdi recepit. qd̄ manifeſtans ſubdit. Et retribuā eis. ſ. inimicis ⁊ pſecutoribꝰ iudeis. Sꝫ qd̄ retribuet? Reſpōdet glo. Retribuā eis in pñti ⁊ i futuro: in preſenti. ſ. vt diſpergant: in futuro/ vt dānentur. q̄ eñi iudei diſperſi ſunt ꝑ mundū/ ad admonitionē eſt nō ad dānationē. Hoc aūt fuit adimpletū qn̄ in vindictā mortis xp̄i iudeoꝝ populus ꝑ Titū ⁊ Veſpaſianū romanos principes fuit occiſus/ captiuatꝰ/ ⁊ diſperſus: ſicut predixerat xp̄s Luce. 19. qn̄ videns ciuitatē fleuit ſuꝑ illā. d. Quia ſi cognouiſſes ⁊ tu. ſ. mala que tibi retribuentur ſimiliter fleres.

685 24.q.4. nabuchodonoſor.

In hoc cognoui qm̄ voluiſti me: quoniā non gaudebit inimicus meus ſuper me.

¶ Hic ꝯſr̄ oſtendit xp̄s ſe fore exauditū. Om̄is eñi xp̄i orō ex deliberatione facta fuit exaudita: q2 cū aīa xp̄i clare diuinā voluntatē aſpiceret nihil niſi eidē cōforme orando petebat. Vn̄ ait. In hoc q̄ inimicꝰ meꝰ. ſ. populus iudaicꝰ nō gaudebit ſuꝑ me. ſ. de morte mea finalr̄ non gaudebit. In hoc. ſ. cognoui qm̄ exaudiſti me reſuſcitare. Populus eñi iudaicꝰ ad tēpus gauiſus fuit de morte xp̄i: ſed de reſurrectione eiꝰ turbatus ⁊ anxiatus. Vel ſic. In hoc. ſ. q̄ ſuſcitas me cognoui q̄ inimicus meꝰ nō gaudebit ſuꝑ me: q2 ꝑ reſurrectionē xp̄i magis fuit declarata gloria xp̄i: et iudeoꝝ oſtēſa malicia. propter qd̄ a romanis diſſipati fuerūt. Vel ſic. In hoc ſcꝫ q̄ voluiſti me. i. dilexiſti me: q2 velle aliqd importat dilectionē eiꝰ. q. d. Per hoc q̄ me dilexiſti/ cognoui q̄ inimicus meus finalr̄ nō gaudebit ſuꝑ me. i. de morte mea. ¶ Sꝫ hic cadit dubiū. Cū aīa xp̄i ab inſtanti ſue creationis habuerit oīm ꝑfectā cognitionē ⁊ ſcientiā: quomō ꝑ ſuā reſurrectionē: vel ꝑ patris dilectionē cognouit futurā iudeoꝝ punitionē? vel quomō ꝑ talem punitōēz cognouit ſe fore exauditū? Reſpōdeo. q̄ p̄ter ſciētiā diuinā q̄ cōpetit xp̄o inquantū deꝰ: a doctoribꝰ ponit i xp̄o triplex notitia. Prima eſt q̄ cognoſcit xbū ⁊ alia i verbo. Et ſm̄ iſtā notitiā nō cognoſcit vnā creaturā ꝑ aliā: vel vnū effectū ꝑ aliū: q2 in hac notitia non ſunt cognitiones volubiles ab vno in aliud trāſeūtes: ſed ꝑ verbū imediate cognoſcunt: q2 vidēs verbū in ſimul oīa in ipo videt. Secūda eſt notitia q̄ a principio ſue cōceptionis cognouit res in ꝓprio genere ꝑ ſciētias ſibi diuinitꝰ īfuſas. Et iſta notitia pōt ꝯſiderari dupl̄r. Vnomō quantū ad acqſitionē: ⁊ ſic nō cognoſcit vnū ꝑ aliud: q2 notitia oīm q̄ ſic cognoſcunt/ fuit ſibi ſimul infuſa. Aliomō quantū ad vſum: et ſic bene cognoſcit vnū per aliud: ſicut habēs notitiā acqſitā: aliqñ videndo cauſam cōcludit effectū: vel ecōtrario: ⁊ vnū ſimile ꝑ aliud: ⁊ ſic de alijs modis cōcludendi. Et iſtomō xp̄s cū qñ eſiuiſſet a petro: reges terre a quibꝰ accipiūt tributū: a filijs ſuis an ab alienis? cōcluſit xp̄s: ergo filij ſunt liberi. Tertia eſt notitia experimētalis q̄ fuit acqſita ꝑ lumē itellectꝰ agētis. Et iſta cognouit vnū ꝑ aliud: nō ſolū quantū ad vſum: ſed etiā quantū ad acqſitionem experiētie. Et ſm̄ h̄ de xp̄o dicit aplꝯ. q̄ didicit ex his q̄ paſſus eſt obedientiā. i. experientiā obediētie. ¶ Itē notandū q̄ xp̄i ac etiā dei cognitio in ſcriptura varie accipit. ſ. quādoq; ꝓ ſimplici eius notitia. Et ſic oīa cognoſcit bona ⁊ mala pñtia/ preterita/ ⁊ futura. Et ſic dicebat aplꝯ. Oīa nuda ⁊ aperta ſunt oculis eiꝰ. Et dañ. 13 Deꝰ eterne q̄ abſcōditoꝝ es cognitor tu noſti oīa ātēq̄ fiant. Aliquādo vero accipit dei cognitio ꝓ ſua approbatiōe: ⁊ ſic illud qd̄ approbat dicit cognoſcere: ⁊ illud qd̄ nō approbat neſcire. Et iſto mō de populo gētili quē ante deus nō approbabat. d. Populus quē non cognoui ſeruiuit mihi. Et quantū ad hoc ait Greg. ſuꝑ illud iob. 12. Ipſe nouit decipientem ⁊ eum qui decipitur. Cum omnis q̄ proximū decipit iniquus fit: et iniquis ipſa veritas dicat. Nō noui vos: diſcedite a me operarij iniquitatis. qualiter in hoc loco dr̄ q̄ deꝰ cognouit decipientē ⁊ eū q̄ decipit? Sed q2 ſcire dei aliquādo cognoſcere dr̄: ⁊ aliqñ approbare: ⁊ ſcit iniquū quē aliqñ cognoſcendo iudicat. Neq; eñi iniquum aliqñ iudicaret: ſi eum nequaq̄ cognoſceret. Et tñ iniquū neſcit: q2 eiꝰ facta non approbat. Cognoſcit ergo q2 eū deprehēdit ⁊ nō nouit: q2 hūc in ſapiētie ſue ſpecie nō recognoſcit: ſicut de veraci quolibet viro dr̄/ q̄ falſitatē neſciat. nō q2 vel cum ab alijs falſuꝫ dr̄ hoc deprehēdere ignoret: ſꝫ eandē ipāꝫ fallaciā ⁊ ſcit in examie ⁊ neſcit i amore: vt videlicet hāc ipe non agat quā ꝓlatā ab alijs dānat ⁊c. Sic ḡ notitia ſimplicis viſiōis malos ⁊ peccata cognoſcit. Vn̄ reprobis iudeis dn̄s dicit. Tātūmō vos cognoui ex oībꝰ cognatōibꝰ terre: idcirco viſitabo ſuꝑ vos oēs iniq̄tates vr̄as. Et ſic iſtomō cognouit maliciā iudeoꝝ ⁊ penā eis correſpōdētē. d. In h̄ cognoui qm̄ vo

Queſtio. Cognitio chriſti. Notitia chriſti. Mat.17. Heb.5. Heb.4. Dañ.13. Pſ.17. Grego.11. mor.c.8. Queſtio. mat.7. Reſſo. Amos.3.

laſti me ⁊c. Et ſic noto ꝙ iſto modo ad nr̃am vtilitatē
xp̃s multa cognoſcit. ſcilicet Noſtrã ambitionē ⁊ ſuper
biã. Noſtrã fragilitatē ⁊ miſeriã. Noſtrã aſperitatem ⁊
⁊ penitentiã. Noſtrã iniquitatē ⁊ maliciã. Noſtrã hu-
militatē ⁊ iuſticiã. Noſtrã in aduerſitate patientiam.
¶ Primo cognouit nr̃am ambitionē ⁊ ſuperbiam: ſed
ps.137. a lōge. Qm̃ excelſus dñs ⁊ humilia reſpicit: ⁊ alta a lō
ge cognoſcit. vbi glo. Humilia reſpicit dñs oculo mi-
ſericordie. Si aũt aliqui ſint ſuperbi: non eũ latent: ſed
a longe cognoſcunt ab eo: q2 ꝑ grãm non eſt cũ eis. Nō
ergo hoc agat ſuperb⁹: vt minus pſpicit ab eo cognoſca
tur: ſed vt non ſit cum illo a quo videtur. Et hoc eſt. al-
ta a longe cognoſcit. ¶ Secundo patet: qm̃ ꝑ hoc incli-
ps.102. natur a nobis cōpatiendũ ⁊ miſerēdũ. pſal.102. Quo
modo miseret pater filioꝝ: miſertus eſt dñs timentibus
ſe: qm̃ ipſe cognouit figmentũ nr̃m. vbi glo. Cognoſcit
eñ deus figmentũ nr̃m. i. infirmitatē ⁊ miſeriã noſtrã.
Nouit eñ qđ fecit: quomō dilapſum ſit: quomō reficiē
dũ ſit: quomodo adoptandũ ſit: quomō habitandũ ſit.
Creatura eñ dei ſumus: ſed peccando repulſi/ipſi nos
finximus. ¶ Tertiũ patet: qm̃ ipſe cognouit penitentiã
ps.138. quã agim⁹ ꝑ aduerſa q̃ nobis immittit. Dñe ꝓbaſti me
⁊ cognouiſti me: tu cognouiſti ſeſſionē meam ⁊ reſurre
ctionē meã. vbi glo. Cognoſcit dñs ſeſſionē nr̃am ⁊ re-
ſurrectionē: q̃ ipſe nobis donat. Sedent humiles in pa
tientia: ſurgũt recti in ſpem vite eterne. Itē/ſedent cōfi
tētes peccata ſua: ſurgunt iuſtificati grã ſua. Dicam⁹
ergo deo. Tu cognouiſti ſeſſionē meã. ſ. ꝙ in humilita
te patientiã habeo ⁊ peccata confiteor. Tu cognouiſti
reſurrectionē meã: q2 ꝑ tuã grãm iuſtificat⁹ ſurgo: ⁊ in
ſpem erigor eterne vite. Et hoc deo dicere nihil aliud eſt
q̃ eius dona cognoſcendo ſibi gratias agere. ¶ Quar
tū patet: quomō eñ peccata iuſte iudicare poſſet/niſi
ps.43. clare cognoſceret illa? ideo dr̃. Nōne de⁹ requiret iſta:
Hiere.17. ipſe eñ nouit abſcōdita cordis. Et hiere.17. Prauū
eſt cor hoīs ⁊ inſcrutabile: quis cognoſcet illud? ego
dñs ⁊c. ¶ Quintũ patet. Aliter eñ bona opera iuſtoꝝ
Ioan.10. premiare non poſſet. propter qđ ipſe ait. Ego cognoſco
oues meas ⁊c. ¶ Sexta patet: q2 ipſe nr̃am in aduerſita
ps.1. tibus patientiã conſiderat. Qm̃ nouit dñs viã iuſtoꝝ:
ps.36. ⁊ iter impioꝝ peribit. Et pſal.36. Nouit dñs dies ima
culatoꝝ ⁊ hereditas eoꝝ in eternũ erit. Per imacula-
tos intellige in aduerſis ſeruantes patientiam.

Me aũt ꝓpter innocentiã ſuſce- piſti: ⁊ confirmaſti me in cōſpe ctu tuo in eternum.

¶ Hic ratione oſtendit ſuã innocentiã. Ubi notandū
ꝙ iſtã litterã quidã exponũt de aſſumptiōe incarnatio
nis. vt q2 deus preuidit inocentiã ⁊ ſanctitatē futuram
humanitatis xp̃i: ideo illã ad vniõnē aſſumpſit hypo-
ſtaticā: ⁊ illũ impeccabilē fecit. Ubi hoc notans xp̃s dicit.
Suſcipe. Me aũt ſuſcepiſti. ſ. verbo vniendo: ⁊ rationē aſſignat
dicens. Propter innocentiã. ſ. meã futurã quã preuidi
ſti. Et confirmaſti me in cōſpectu tuo in eternũ. ſ. me fa
ciendo impeccabilem. Sed iſta expoſitio ſtare nō po-
teſt: q2 tunc in xp̃o premiũ p̄ceſſiſſet meritũ: ac etiam q2
tunc meruiſſet anteq̃ eius aïa fuiſſet: qđ implicat con-
tradictionē. ¶ Eſt ergo iſte verſus intelligēd⁹ de aſſum
ptione reſurrectionis: vel aſcēſionis in celū. vt ſenſus
ſit iſte. Me aũt propter inocentiã. ſ. propter meritũ ino-
centis vite mee: q2 ſine peccato ſuſcepiſti me. ſ. in reſurre
ctione conferendo mihi corpus gl'ioſum. Et ſic confir-
maſti me in cōſpectu tuo in eternum: q2 xp̃s in reſurre-
ctione reaſſumpſit corpus impaſſibile ⁊ imortale. pro-
Roma.6. pter qđ dicebat apl's. Xp̃s reſurgēns a mortuis/iã non
moritur: mors illi vltra nō dominabit. ¶ Non eſt autē

hic intelligendũ (ſicut quidam putauerũt) ꝙ in morte
xp̃i humanitas ei⁹ a verbo fuerit dimiſſa: ⁊ in reſurre-
ctiōe reaſſumpta. propter qđ nunc homo xp̃s dicat ver
bo. Me aũt ꝓpter innocentiaꝫ ſuſcepiſti. ſ. de nouo ad
vnitatē pſone. Q2 licet in morte xp̃i aïa ſeparata fuerit
a corpore: anima fuerit in limbo ⁊ corpus in ſepulchro:
tñ ipſi verbo ⁊ aïa ſemper vnita remãſit ⁊ corpus: q2 qđ
ſemel aſſumpſit nunq̃ dimiſit: vt dicit Damaſcenus.
Sꝫ fuit aſſumpt⁹ homo xp̃s ad gl'iam ⁊ imortalitatem
corporis: quã ante reſurrectionē nō habuerat. Et ō hoc
xp̃s grãs patri agens. d. Tenuiſti manũ dexterã meã: ps.72.
⁊ in volũtate tua deduxiſti me: ⁊ cũ gl'ia ſuſcepiſti me.
¶ Uel poteſt hoc exponi de aſcenſione xp̃i: in qua gl'io
ſus in celũ fuit aſſumpt⁹. vt dr̃ matth. vltimo. Et dñs q̃
dē ieſus poſtq̃ loquut⁹ eſt eis: aſſumpt⁹ eſt in celũ. Et
q2 aſſumptio ſic eſt ſtabilis: vt null⁹ ibi aſſumpt⁹ am-
pli⁹ cadere poſſit: q̃ ſtabilitas ꝑ ſedere ſignificat. ideo
ſubdit. Et ſedet a dextris dei. Qđ hic aliis verbis expſ
mit. d. Et cōfirmaſti me in cōſpectu tuo in eternũ. ¶ Et Cōſpect⁹.
nota ꝙ iſte cōſpect⁹ dei tante eſt efficacie/ꝙ nō ſolũ an-
te ipm ſtãtes cōfirmat: ſed etiã in p̄ſenti vita ⁊ in futura
nos illuminat expellēdo ignorantiam. Nos purificat
nr̃am acceptando penitentiã. Nos humiliat nr̃aꝫ oſtē
dendo iniuſticiã. Nos beatificat nr̃am ſatiãdo cōſcien
tiam. ¶ Primo conſpect⁹ dei nos illuminat ⁊c. Si eñ Illũinare
corpus ſolare ſuo cōſpectu tenebras expellit: quãto ma
gis deus ſuo cōſpectu nr̃as aïas illuminat: vt ipm deũ
⁊ nosipſos cognoſcam⁹? Uiuemus in cōſpectu ei⁹: ſcie Osee.6.
m⁹/ſequemurq̃ vt cognoſcam⁹ dñm. Iſte ergo eſt ille
dei conſpectus nos erudiēs ⁊ illuminãs: de quo ad lit-
teram dr̃. Et in cōſpectu ſedis tanq̃ mare vitreũ ſimile Apoc.4.
cryſtallo. Ex quib⁹ nota ꝙ conſpectus dei maxime hic
de tribus nos illuminat: q̃ ꝑ illa tria q̃ in iſto conſpectu
ſunt poſita deſignant. ſ. mare/vitrũ/⁊ cryſtallus. Per
mare qđ eſt ſalſuꝫ ⁊ amarũ: intellige ſupplicij dãnatoꝝ
acerbitatē. Per vitrũ aũt qđ ē fragiliſſimũ/nr̃e huma
nitatis fragilitatē. Per cryſtallũ vero qđ eſt albũ luci-
dũ ⁊ diaphanũ intellige virtutũ claritatē puritatēꝫ ac
honeſtatē. Stãtes ergo in cōſpectu ſedis diuine efficiũ
tur mare/dũ in illo cōſpectu intelligũt tormentoꝝ ama
ritudinē. Efficiunt vitrũ/dũ in illo cōſpectu intelligũt
propriã miſeriã ⁊ fragilitatē. Efficiunt cryſtallus: dum
in illo conſpectu ſolidant ad virtutũ claritatē ⁊ ſtabili
tatē. propter qđ tales albis veſtibus. ſ. virtutũ dicũtur
induti. Sunt ſtãtes ante thronũ in cōſpectu agni ami Apoc.7.
cti ſtolis albis ⁊c. ¶ Secundo diuin⁹ cōſpectus nos pu Purificat
rificat. Quid eñ eſt ſtare ante conſpectũ dei: niſi ꝑ pe-
nitentiã ⁊ lachrymas propria peccata lauare? pſal.55. ps.55.
Poſuiſti lachrymas meas in ꝯſpectu tuo. Sicut in ꝯſpe
ctu dei Iob penitentiã ſuã agebat. d. In cōſpectu ei⁹ ar Iob.13.
guã vias meas ⁊ ipſe erit ſaluator me⁹. Qđ ad propoſi
tum exponēs Greg. ait. Cum apl's dicat. Si nosipſos Lect.11.
iudicarem⁹/nō vtiq̃ iudicaremur: eo tūc dñs ſaluator Grego.11.
inuenit quo nūc ꝑ timorē dñi pctã nr̃a a nobiſmetipſis mor.c.19.
in cōſpectu ipſius redarguunt. Uñ electi q̃ ſuis cul-
pis nūq̃ parcere ſciũt: vt poſſint culparũ iudicē placa-
tũ inuenire: ſaluatorē credũt: quē modo iudicē metuũt
Naꝫ q̃ ſibi nunc in culpa parcit: ei poſtmodũ in culpa
nō parcit. Dicat ergo. Uias meas i cōſpectu ei⁹ arguã
⁊ ipſe erit ſaluator me⁹. Et infra. Sciēdũ quoq̃ ē ꝙ duo
bus modis in cōſpectu dñi venim⁹: vno quidē quo hic
pctã nr̃a ſubtil'r perpēdētes in ei⁹ ꝯſpectu nos ponim⁹
⁊ flēdo dijudicam⁹. Nã quotiēs cōditoris potentiã ad
ſenſum reducimus: toties in conſpectu eius ſtamus.
Unde recte quoq̃ per virũ dei Heliã dr̃. Uiuit dñs in
cui⁹ cōſpectu ſto. Alio quoq̃ modo in cōſpectu dñi ve
nim⁹: cũ i extremo iudicio ante tribunal ei⁹ aſtam⁹ ⁊c.
Ideo ꝙ iſte cōſpectus nos ad penitentiã ꝓuocet ⁊ la-

ps.78. chrymas.dr. Intret in cõſpectu tuo gemit⁹ cõpeditoꝝ.
Et ꝑ cõſequens iſte cõſpect⁹ nos facit imaculatos. Ele
git nos vt eſſemus ſancti ⁊ imaculati in cõſpectu eius.
Humiliare. ¶ Tertio iſte cõſpect⁹ nos humiliat. Quis eñ ante cõ
ſpectũ dñi conſiderans ſe iniuſtũ/ vilẽ ⁊ inutilẽ ſeruũ
non humiliet? Quilibet eñ quantũcũq; iuſtus ſi ante
conſpectũ dei ſe ſtatuat: ſtatim ſibi ipſi apparebit immũ
Job.15. dus. Quid eſt homo vt imaculatus ſit ⁊ vt iuſt⁹ appa
reat? Ecce inter ſctõs eius nemo imutabilis: ⁊ celi non
Greg.12. ſunt mundi in conſpectu e⁹. Qđ exponẽs Greg. dicit.
moꝝ.c.17. Celoꝝ nomine hoies iuſtos ſignificauit. de qbus dr.
Celi enarrant gl'iam dei. Celi ergo non ſunt mundi in
cõſpectu ei⁹: qꝛ ꝑ ſemetipos ante diſtrictũ dei iudiciũ:
nec ipi eſſe mundi ad pfectũ poſſunt: q̃ mundicie predi
1.ioh.1. catores ſiunt: Joãne atteſtãte q̃ ait. Si dixerimus qm̃
peccatum nõ habemus nosipos ſeducim⁹. Si igit̃ celi
ſic in cõſpectu dei non ſunt mũdi: quis quantũcũq; iu
ſtus in cõſpectu dei ſe ponẽs de iuſticia preſumat ⁊ nõ
ps.14. potius humiliet? Et hoc eſt qđ orabat pſal. d. Non in-
tres in iudicium cũ ſeruo tuo: qꝛ non iuſtificabit̃ in cõ
ſpectu tuo ois viuens. ¶ Quarto iſte cõſpect⁹ nos bea
ps.16. tificat: qđ oſtendit̃ pſal. 16. cũ dr. In cõſpectu tuo ſatia
ps.67. bor cũ apparuerit gloria tua. Et pſal. 67. Juſti epulen
tur in cõſpectu dei ⁊ delectent̃ in leticia. Sic ergo nũc ⁊
xp̃s oſtendẽdo ſe imortalẽ ⁊ glioſuꝫ factũ/ dicit. Confir
maſti me in cõſpectu tuo in eternũ. ¶ Vel dicamus ꝙ
xp̃s iſta oia dicit in pſona mẽbroꝝ ſuoꝝ. d. Me autẽ. i.
meos ſuſcepiſti propter innocentiã ⁊ ſanctitatem meaꝫ
⁊ confirmaſti ⁊c.

687 Benedictus dñs deus iſrael a ſe
culo ⁊ in ſeculum: fiat fiat.

¶ Hic ex omnibus predictis xp̃s ſurgit pro ſe ⁊ ſuis ad
gratiarũ actionẽ. d. Benedictus ⁊c. quãuis eñ ꝑ crea-
tionẽ ⁊ gubernationẽ ſit dñs oim: tñ ꝑ verũ dei cultum
erat ſpecialr̃ de⁹ iſrl̃: qꝛ gẽtes ipm̃ nõ colebãt. Fiat fiat.
in hebreo habet̃/ amẽ amẽ. ¶ Notandũ ꝙ ſcđm hiero-
nymuꝫ/ liber pſalterij diſtinguit̃ in quinq; libros: ſic ꝙ
vbicunq; in fine pſal. dr fiat fiat: qđ idẽ eſt ꝙ amẽ amẽ.
ibi eſt finis libri. Et ſm iſtã opinionẽ: hic finit̃ liber pri
mus pſalterij. Secund⁹ finit̃ in fine pſal. 71. Terti⁹ fi-
nitur in fine pſal. 88. Quart⁹ finitur in fine pſal. 105.
Quint⁹ finit̃ ibi. Omnis ſpũs laudet dñm. ¶ Qꝛ in pri
cipio huius lectionis xp̃s a patre poſtulat reſurrectio-
nẽ ſuã. d. Tu aũt dñe reſuſcita me ⁊c. Queritur vtruꝫ xp̃i
reſurrectio ſit cauſa nr̃e reſurrectionis. Egi. diſt. 43.

688 De pe. diſ. 1. reſuſcita tua.

Quemadmodũ deſide
rat ceruus ad fontes
aquarũ: ita deſiderat
aia mea ad te deus.

¶ Iſte pſalmus talẽ habet titulũ ſm magiſtruꝫ in glo.
In finẽ intellect⁹ filij Chore. Ad hui⁹ intellectũ opor-
tet recurrere ad illa q̃ ſunt dicta in titulo pſal. imedia-
te precedentis. ſ. quali filius Chore q̃ patris iniquitatẽ
non fuerũt imitati datus fuit a deo ſpũs ꝓpheticꝰ. Vñ
Hierony. ⁊ multos pſal. fecerũt. quoꝝ iſte eſt vnus ſm Hierony-
mum. Itẽ vt ibidẽ dictũ fuit. Chore interpretat̃ caluã-
ria qui fuit locus xp̃i paſſionis ⁊ crucis. Et ſic ꝑ chore
Chore. hic intelligit̃ crux xp̃i atq; paſſio. Et ſic filij chore dicũ-
tur filij crucis xp̃i ⁊ paſſionis. Filij ergo caluarie ſunt
filij calui. i. hoie xp̃i in calua Heliſeo prefigurati. Dũ
eñ heliſe⁹ aſcenderet de hiericho in Bethel: vt habet̃
4.reg.2. 4. reg. 2. Egreſſi ſunt de Bethel quadraginta duo pue
Caluus. ri irridentes Heliſeũ ⁊ dicẽtes. Aſcende calue. Aſcẽde
calue. Tunc iuſſu heliſei duos vrſos exire de ſaltu: a
quib⁹ pueri interfecti ſunt. Ita ſpũaliter. Cum xp̃s aſcẽ Crux. paſſio xp̃i.
deret in Bethel. i. in carne aſſumpta/ veniret ad ſyna-
gogã que prius erat domus dei/ qđ ſonat Bethel q̃ do
mus dei interpretat̃: irriſus fuit a paruulis clamãtib⁹
aſcende calue. i. a iudeis puerili fatuitate clamantib⁹.
Tolle tolle crucifige eũ. qui deuorant̃ a duobus vrſis.
ſcꝫ a Tito ⁊ Veſpaſiano/ quos de⁹ miſit ad deſtructio
nem iudeorum quadrageſimo ſcđo anno poſt xp̃i re-
ſurrectionẽ: ſicut illi pueri q̃draginta duo fuerũt a duo
bus beſtiis deuorati. ¶ Sic ergo filij chore ſunt qui tro-
pheũ xp̃i. i. ſignũ crucis in frõte cordis ⁊ corporis ſuſce
perunt: quib⁹ attribuit̃ pſal. iſte. ¶ Eſt ergo ſenſus ti-
tuli iſte. Intellectus hui⁹ pſal. dirigẽs nos in finẽ. i. in
xp̃m cõuenit filijs chore. i. crucis qui in caluaria fuit.
Conuenit eñ iſte pſal. oi xp̃iano q̃ flãma diuine chari
tatis accẽditur: de qua iſte pſal. agit. Eſt eñ totus iſte
pſal. vox fidelis populi deũ deſiderãtis charitatis amo
re accenſi. ¶ De materia aũt litterali iſti⁹ pſal. eſt notã
dũ ꝙ predicti filij chore ſpũ prophetico predotati longe
ante preuiderũt captiuitatẽ babylonicã populi iudeo-
rũ factã tẽpore Joſie regis iuda. Preuiderũt etiã popu
li iudeoꝝ captiuati magnũ deſideriũ liberatõis ab illa
captiuitate ⁊ reuerſionis ad terrã propriã ⁊ ad domuꝫ
dei. ſ. ad tẽplũ qđ erat in hieruſalẽ. Et ſic iſte pſal. narrã
do hiſtorice illoꝝ deſideriũ: oſtendit myſtice deſideriũ
fidelis populi deſiderantis liberari a captiuitate ⁊ mi-
ſeria preſentis vite ⁊ perueniendi ad domum dei. ſ. ad ce
leſtẽ hieruſalẽ. ¶ Et primo narrabo hiſtoriã pſal. Se-
cũdo intellectũ hiſtorie. Quantum ad primum/ pſal.
iſte diuiditur in partes duas. Quia primo oſtenditur
deſiderium liberationis. Secundo tedium dilatio-
nis: ibi. Fuerunt mihi lachryme mee ⁊c. Dic vt. N.
¶ Quantũ vero ad intellectũ hiſtorie iſte pſalm⁹ agit
de iuſtoꝝ deſiderio perueniendũ ad dei facialẽ viſionẽ
Et diuidit̃ in partes duas. Qꝛ ponit̃ primo iuſtoꝝ de-
ſideratio. Secũdo deſiderantiũ cõfortatio: ibi. Qua-
re triſtis es aia mea. Prima in duas: qꝛ ponitur primo
deſiderij affectio. Secũdo dilationis afflictio: ibi. Fue
runt mihi. Prima in duas: qꝛ ad exprimẽdum iuſtoꝝ
deſideriũ primo ponit̃ quedã ſimilitudo. Secundo ſi-
militudinis applicatio: ibi. Sitiuit. ¶ Quantũ ad pri
mum ponit ſimilitudinem de deſiderio cerui ad fontes Ceruus.
aquarũ: ⁊ de deſiderio anime ad deũ. Inter alias pro-
prietates cerui (vt dicunt naturales) hec eſt: ꝙ naribus
trahit ſerpentes de cauernis ſuis ⁊ ipos interimit: quo
facto/ cauſa bibendi ardẽti deſiderio fontẽ querit. Sic
conformiter ⁊ fideles conſumptis in ſe vicijs et peccatis
fontẽ contẽplationis deſiderant vt reficiant̃. Vnde ait
magr̃ in glo. Quẽadmodũ deſiderat ⁊c. Ecce exquiſi-
ta ſimilitudo. Nam cũ ſm multas alias ꝓprietates cer
uus fideli cõparetur: ob hãc velut excelletiorẽ ⁊ expreſ-
ſiorẽ hic in cõparationẽ adducit̃. Ceruus eñ grauat⁹
excreſcentib⁹ cornibus atq; pilis: ſerpẽtes narib⁹ hau-
rit: ⁊ ipoꝝ hauſto veneno eſtuat: vñ fontẽ ad bibenduꝫ
ardentiſſime deſiderat: quo hauſto cornua ⁊ pilos de-
ponit: ⁊ ſic applicat vt dixi. Per cornua accipe pctã
ſuperbie: ſed per pilos peccata carnis q̃ fidelis deponit
bibẽs aquã fontis vite. ſ. grẽ ex deſiderio perueniendi ad
deũ. ¶ Et aduertendum ꝙ multis proprietatibus cer-
uus ſignificat diuerſimode iuſtos. Nam in ſcriptura
ceruum multa ſignificat que iuſtis competunt. ſcilicet
Predicationẽ euãgelicã. Paupertatẽ voluntariã. Pa predicatio
ſtoralẽ eminentiã. Doctrinalẽ ſapientiã. Fraternalem
amiciciam. Fidelitateꝫ catholicaꝫ. ¶ Primũ patet. vt
eñ dicit magiſter de proprietatibus rerum: ceruorum
hoc eſt proprium ꝙ naturaliter ſerpentibus inimican
tur. Vnde ſpiritu cos narium de cauernis educunt: et
ſumpto veneno eorum: ipſorum pabulo reficiuntur.

Quid enim ſerpentes niſi infideles ⁊ hereticos deſi-
gnāt: qui venenū falſe doctrine ⁊ peruerſe operationis
emittunt ad alios inficiendum: quibus naturaliter
predicatio euangelica inimicatur: nō ratione perſone/
ſed veneni. Vñ ad hoc laborāt predicatores: vt eos de
cauernis peccatorꝝ abſtrahāt: ⁊ ſibi eos incorporēt per
ps.27. amorē. Vñ de ceruis predicatorꝝ dr. Vox dñi preparā
tis ceruos ⁊ reuelabit condēſa ⁊c. Quod ad propoſitum
exponit glo.d. Vox dñi preparat ceruos qñ predicato-
ribus quibuſdā tribuit ſapiētie ſpūm: p quē ſuperāt ⁊
repellunt venenoſas linguas hereticorꝝ. Et ſic p eos re-
Pauperes uelat condenſa.i. diuinitatis occulta. ¶ Secundū pa-
tet: nam vt dicit liber de propetatib⁹ rerū: ceruus eſt tā
te agilitatis ꝙ currēdo vel ſaltādo/ quaſi terrā nō tan-
git: ⁊ inter ſpinas ſaltādo eas nō ſentit: ⁊ paſcit ſūmita
tibus virgularū. Sic ⁊ ꝗlibet volūtarius paup eſt ma
gne agilitatis: qꝛ mente totus celeſtis intantū ꝙ quā-
diu hic habitat/ quaſi terrā vel terrena nō tāgit/ dicens
cū apſo. Habentes alimēta ⁊ quib⁹ tegamur his cōten
ti ſumus. Vñ ⁊ inter ſpinas.i. diuitias ſaltās eas non
ſentit: qꝛ in ipis cor nō apponit. Sūmitatib⁹ virgularꝝ
paſcit: qꝛ plus celeſtē appetit cibū ꝙ̄ terrenū. Vñ quili
ps.17. bet talis paup dicit. Qui pfecit pedes meos tanꝙ̄ cer-
uorꝝ: ⁊ ſup excelſa ſtatuens me. Vbi glo. perfecit pedes
meos ceruorꝝ currentiū: ne ſcꝫ fluentiū rerum cupidita
tes impediant greſſus meos.i. opera mea. Perfecit in
quā pedes meos.i. amorē meū/ quo ad ipm vado. Tā
ꝙ̄ ceruorꝝ.ſ. ad tranſiēda ſpinoſa ⁊ vmbroſa ſeculi im-
plicamenta. Et ſup excelſa ſtatuit me.ſ. in celeſtib⁹ nō
in terrenis intentionē meā locauit. Vñ quilibet volun
Abac.3. tari⁹ paup dicit. Deus dñs fortitudo mea/ ⁊ ponet pe-
Prelatus des meos ſicut ceruorꝝ ⁊ ſup excelſa deducet me. ¶ Ter
tiū patet.ſ. de ceruo ꝗ eſt paſtor. Ceru⁹ eñ naturalr mō
tes querit ⁊ diligit aquas. Sic ⁊ ꝗlibet prelatus: vt cer
uus in mōtibus contēplationis ⁊ pfectionis vite debet
habitare ⁊ inde haurire aquas ſapiētie. Vñ de ꝑlatis
ps.103. dicit. Herodij domus dux eſt corꝝ mōtes excelſi ceruis:
petra refugiū herinacijs. Vbi ſꝫ glo. Herodius auis ra
paciſſima eſt ⁊ omniū volantiū maior: ꝗ etiā aquilam
vincit. Et ſic p herodium intelligit trib⁹ Beniamin de
Gen.49. qua fuit Paul⁹. de quo dr. Beniamin lupus rapax ma
ne rapiet predam: ⁊ veſpere diuidet eſcas. qꝛ paulus in
ſua adoleſcētia pſequutus eſt eccleſiā: et poſtea ſpolia
rapuit.ſ. a diabolo ꝑdicando. Domus ergo herodij.i.
paul⁹ de tribu beniamin dux eſt corꝝ ceruorꝝ.ſ. prelatorꝝ:
qꝛ nō ſolū ſuis meritis ⁊ exēplis prelatis ducatū pſtitit:
ſꝫ etiā certis ſingularē viuēdi regulā conſcripſit. vt patet
1.tim.3. 1.tim.3. Montes excelſi ceruis: qꝛ excelſa ſcripturaruꝫ
precepta ceruis.i. ꝑlatis: qui tranſcendentes ſuo curſu
oia ſpinoſa ſecula in altis mente cōuerſant. Vel mōtes
ſunt altiora ſcripturaruꝫ precepta: ꝗ prelati pre ceteris
obſeruare debēt. Et petra refugiū herinacijs. Per petrā
accipe xpꝫ: qꝛ petra erat xps. Per herinaciū aūt vl heri
ciū animal ſpinoſum ⁊ timidū: accipe diuites hui⁹ ſe
culi qui alta tenere non poſſunt. Quib⁹ tñ refugiū fa-
ctus eſt xps. qaſi pauperes extollit: nō tñ diuites repel-
lit. Iſtos tales ceruos.i. ꝑlatos ſubditi ſibi incorporare
debēt p imitationē. Et hoc eſt qd cuilibet ſubdito dicit.
Deut 12. Ceruum comedes dūtaxat abſqꝫ eſu ſanguinis quem
effundes ſup terrā. Et notāter dicit abſqꝫ eſu ſanguinis
Gre.li.13. Per ſanguinē ſignificat peccatū: vt ait greg. Qꝛ ſi con
mor.c.10. tingat prelatū quādoqꝫ peccare: in hoc ipm imitari nō
Doctores debes. ¶ Quartū patet de ceruo.ſ. qui eſt doctor ſpūali
eruditus ſapiētia. Dicūt naturales ꝙ cū cerua parere
vult/ ſe incuruat: ⁊ cū magno dolore filios parit. Sic ⁊
ſancti doctores vt filios ſpūales pariāt/ a ſpūali contē-
platione ſe incuruāt: ſubditis ꝯdeſcendēdo cū magno
dolore pariūt: cadentib⁹ cōpatiendo ⁊ timēdo de ſtān-
bus ne cadāt. Vñ de doctorib⁹ ſub ceruarū nomine dr.
Nunqd parturientes ceruas obſeruaſti: incuruantur Iob.39.
ad fetū ⁊ pariūt ⁊ rugitus emittūt. Que de doctorib⁹
exponit Gregorius diffuſe. Unde de doctore qui pre- Gre.li.30.
dicationis eloquio alios habet filios cōcipere ⁊ parere mor.c.20.
dr Gen.49. Neptalim ceru⁹ emiſſus dans eloqa pul- Gen.49.
chritudinis. Neptalim eñ ꝗ interpretat cōuertēs eos
ſignificat doctores ꝗ ſua doctrina alios ad xpm ſata-
gunt conuertere. ¶ Quintū patet.ſ. de ceruo amicicie/ Cōpaſſio
vel amico: ꝗ dr ꝗlibet homo miſericors, primis ⁊ pius. proximi
Nam vt dicit magr de proprietatib⁹ rerū. Cerui tātam
humanitatē ad ſeinuicē habent: ꝙ quando magnam
aquā habēt tranſire fortiores debilioribus cōpatiuntur
ſic.ſ. ꝙ cerui debiliores capita cornib⁹ precedentiū ſu-
perponunt: ⁊ ſic ſibi inuicē ſuccedētes nullū laborē one
ris ſentiunt. Quo ergo exēplo charitatis amicicia po-
teſt demōſtrari: quā exēplo ceruorꝝ qui in ſubmerſio-
nis periculo potētior iuuat infirmū ne pereat. Et hinc
eſt ipe ꝙ ceru⁹ dicit aial chariſſimū a charitate: ⁊ gra
tiſſimū a gra. Prouer.5. Cerua chariſſima: ⁊ hinnul⁹ puer.5.
gratiſſim⁹. vbera ei⁹ inebriēt te omni tēpore: ⁊ in amo
re illi⁹ delectare iugiter. Ergo chariſſimi ceruorꝝ exem
plo oibus cōpatiamur: ⁊ infirmos quantū poſſum⁹ ad
iuuemus: et tūc ante deū ſicut cerui ſaltantes aſcende-
mus. Eſa.35. Tunc ſaliet ſicut ceru⁹ claud⁹. Claudus Eſa.35.
dicit ille qui cōpaſſionē quā in affectu gerit ad ꝓximū
per effectū oſtēdere nō poteſt. ¶ Sextū patet.ſ. de ceruo
fidelitatis: ꝗ eſt quilibet fidelis ⁊ iuſtus: qui toto corde
deſiderat videre faciē dei. De quo pſens text⁹ intelligit
cū dr. Quēadmodū deſiderat ceruus ad fontes ⁊c.

Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuum: quando veniā ⁊ apparebo ante faciem dei.

689 De pe. di.1 ſi autē.

¶ Hic ponit ſimilitudinis applicatio. Nota ꝙ hic tex
tus variat: qꝛ aliꝗ dicunt. Sitiuit aīa mea ad deū vi-
uū. ⁊ aliꝗ ad deū fontē viuū. Sꝫ in tranſlatione Hiero
nymi iuxta hebraicā veritatē: fontē ibi nō ponit: ſꝫ vi-
tio ſcriptorū in libris nr̄is cōmuniter addit/ ⁊ dicit ad
deū fontē ⁊c. vel ex imperitia aliquorꝝ correctorꝝ ꝗ poſue-
runt ibi fontē: eo ꝙ in precedēti verſiculo ponit. quēad
modū deſiderat ceru⁹ ad fontes aquarū. ¶ Sciendū ꝙ Sitire.
ſitis deſideriū ſignificat tam in bono ꝙ̄ in malo. De ſi deſiderare.
ti mala dr de auaro. Exardeſcet cōtra eū ſitis.i. deſide- Iob.18.
riū ⁊ amor terrenorꝝ. Vñ dicta verba exponens Greg.
ait. In ei⁹ quippe animo ꝯtra eū exardeſcit ſitis.ſ. aua Greg.14.
ri. qꝛ quo agere puerſa cōſueuit eo ad ebibēda mala ve mor.c.5.
hementius accendit. Impio qppe ſitire eſt: hui⁹ mun
di bona cōcupiſcere. Vñ redēptor noſter ante phariſei
domū hydropicū curat. Et cū contra auaritiā diſputa
ret: ſcriptū eſt. Audiebāt aūt hec oia phariſei qui erāt Luce.16.
auari ⁊ deridebant illū. Quid eſt ergo ꝙ ante phariſei
domū hydropicus curat niſi ꝙ p alterius egritudineꝫ
corporis in altero exprimit egritudo cordis: hydropi
cus qppe quo ampli⁹ biberit/ amplius ſitit: qꝛ ois aua
rus ex potu ſitim multiplicat: qꝛ cum ea ꝗ appetit ade
ptus fuerit/ ad appetenda alia amplius anhelat. Qui
eñ adipiſcendo plus appetit: huic ſitis ex potu creſcit.
¶ Significat etiā ſitis quādoqꝫ deſideriū bonū. ſic eniꝫ
dicebat xps. Beati qui eſuriūt ⁊ ſitiūt iuſticiā.i. ſꝫ glo. Mat.5.
deſiderant iuſticiā. Sic ⁊ xps ardēs deſideriū nr̄e ſalu
tis ſiti ſignificat. Joañ.19.d. Sitio.i. deſidero ſalutem
humanaꝫ. Et ſic conformiter ſitum pro bono deſiderio
accipit pſal. dicens. Sitiuit anima mea ad deum ⁊c.
gloſa. Ideſt deſiderat anima mea ad te deus. Et quid
ſitiuit/ vel deſiderauit. ſubdit. Quando veniam ⁊ ap-
parebo ante faciem dei. Quaſi cum apoſtolo diceret.

Phi.1. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cū xp̄o. q: ſitio in peregrinatione: ſatiabor in aduentu. Et notanter dicit ante faciē. q: in preſenti ſolū dorſum dei videmus: q: ſolū p creaturas ipm̄ cognoſcimus. ſed in futuro faciē videbim⁹: q: videbimus eum ſicuti eſt. Jccirco cum moyſes oraret dominū. d. Oſtēde mihi faciē tuā / vt ſciā ⁊c. reſpōdit dñs.
Exo.33. Non poteris videre faciē meā: non eñ videbit me homo ⁊ viuet. ¶ Uel aſr. deſiderādo videre faciē dñi / qd
Facies. aliud deſiderabant niſi xp̄i incarnationē: q̄ recte per fa
Icarnatio. ciē deſignat. Dicit eñ philoſoph⁹. Non eſt rectū vt in
Phs. li.1. de aialib⁹ aliquo vocet facies / niſi in hoie. Et q: xp̄s ver⁹ fuit homo: ideo ꝓprie facies vocatur. quā faciē alibi optabat
ps.79. pſal. d. Oſtende nobis faciē tuā ⁊ ſalui erim⁹. Hec aūt facies nō videbat a nobis donec apparuit xp̄s: cuius viſionē maxime deſiderabāt patres antiq̄. Nec miruꝫ
Auguſt.8. de trinitate qm̄ ſicut dicit Auguſtin⁹: bona facies tria cōtinet: q: ſcꝫ eſt dimenſa pariliter: affecta hilariter: ⁊ colorata luculēter. Sic ⁊ natura humana in xp̄o aſſumpta fuit dimenſa pariliter. i. proportionaliter ⁊ conuenienter: q: ſingule eius partes. ſ. tam corpus q̄ anima ⁊ earū virtutes ſibi debite correſpondebant: non ſicut in nobis vbi pars inferior ſuperioris propoſitionē excedit. Erat etiā
Sapiē.6. quo ad bonos affecta hilariter. Uñ de iſta facie dr̄. Dignos ſe ipſa circuit: ⁊ i vijs oſtēdet ſe illis hilariter. Fuit etiā colorata luculenter: q: nullus color videt facici cō
Cāt.5. uenientior q̄ ille de quo Cāt.5. Dilectus me⁹ candidus ⁊ rubicundus. Sꝫ in iſta facie lucebāt iſti duo co
Sapiē.7. lores. Quantū ad candidū patet p illud Sapiē.7. Cādor eſt lucis eterne ⁊c. Quantū ad rubicundū patet cōſideranti xp̄m pro nobis ſanguine cruentatū. vt ſibi cō
1.reg.16. petat illud. 1.reg.16. Erat aūt ruffus ⁊ pulcher aſpectu.

690 Fuerūt mihi lachrymę mee pa
11.q.3.ad menſam. nes die ac nocte: dum dicit mihi
quotidie vbi eſt deus tuus.

¶ Hic ponit dilationis deſiderati afflictio. Affligitur aūt iuſtus in preſenti vita ex tribus. ſ. propter preſentis vite miſeriā. Secūdo propter ſtatus perditi memoriaꝫ ibi. Hec recordatus ſum. Tertio propter eterne felicitatis leticiā: ibi. Jn voce. ¶ Quantū ad primū ſciendaꝫ ꝙ vita iuſti in preſenti vita ſemper eſt luctus ⁊ miſeria. q: ſi proſpera mūdi ſibi arridēt / illa deſpicit: ſi aduerſa i illis gemit. Et hoc notat. d. Fuerūt mihi lachryme
Dies. mee panes die ac nocte. Nam p dieꝫ intelligit proſpera
Nox. mūdi: ſed p noctē aduerſa. Uñ ipſe demō nos dr̄ impu
lachryme. gnare tam de die q̄ de nocte: q: tam in proſperis q̄ in aduerſis ſemp nos deo culpabiles conat reddere. Uñ
Grego.2. Greg. dicit. Scriptura aūt ſacra ſepe diē pro proſperis
mor.c.9. noctē aūt pro aduerſis ponere cōſueuit. Jn die aūt ⁊ nocte nos inſequit demō ⁊ accuſat: q: modo nos in ꝓſperis / modo in aduerſis accuſabiles oſtendere contēdit. Jn die accuſat cū proſperis male nos vti inſinuat. Jn nocte accuſat cum in aduerſis nos non habere patientiā demōſtrat. ¶ Et nota ꝙ p tales lachrymas habitas tedio vite preſentis diuina ſapientia erudit homo ad deū magis cognoſcēdum ⁊ ſeipm̄: talis aūt eruditio ⁊
Eccl.15. ſapientia panis in ſcriptura dr̄. Cibauit illū pane vite ⁊ intellectus. Et ideo hoc notās: has lachrymas panes vocat. d. Fuerunt mihi lachryme mee panes ⁊c. Quia p has lachrymas ſe cognoſcit a deo peregrinari. Jdeo cauſam harū lachrymarū oſtendit. d. Dum dicit mihi cotidie / vbi eſt deus tuus: q. d. Jnde ſunt lachryme: q: a deo elongatū me video. Et hoc eñ vult oſtēdere taliū
phs.7. de aialibus. lachrymarū vtilitatē. Ubi nota ꝙ philoſophus dicit. ꝙ aqua pluuialis magis eſt fructifera ⁊ magis conuenit plātis q̄ aqua fontis vel fluminis. Et nihil vniformiter bene creſcit / niſi aqua pluuiali inbibatur. Similiter duplex eſt aqua lachrymaꝝ. ſ. aqua pluuialis. ſcꝫ lachryme que veniunt pro deſiderio celeſtis patrie: et aqua fontis vel fluminis. ſ. lachryme emiſſe ꝓ amiſſione terrenoꝝ. Et prime lachryme ſunt fecundātes: ſed non ſic alie. Uñ ait pſal. Cibabis nos pane lachryma- ps.79.
rū. Dum ergo intellectus ⁊ affectus vidēt ſe elōgatos a deo: dicūt interi⁹. vbi eſt de⁹ tu⁹: tūc lachryme erūpūt.

Hec recordatus ſum ⁊ effudi in 691
me animā meam. quoniam tran
ſibo in locū tabernaculi admira
bilis: vſq3 ad domum dei.

¶ Hic oſtendit ſuā afflictionē ex ſtatus perditi memo- recordari
ria. Quis eñ conſiderās ſtatuꝫ in quo primus homo fuit creatus: in quo nihil pene vel moleſtie: ſꝫ oīa erant ordinata ad votū: ibi angeloꝝ beatoꝝ conſortium: ubi deus preſens videbatur: et ſtatū in quo modo ſum⁹ lapſi miſeria plenū ⁊ ignorātia: qui nō niſi p mortē terminatur. Quis eñ iſta recordans nō gemat: nō affligat? Et hoc eſt qd̄ hic dicit iuſtus. Hec recordat⁹ ſum. ſ. primū ſtatū ⁊ iſtuꝫ. Et effudi in me aiam meā. Effundit aia qñ dilatat ad cogitandū vel orandū. Sic ⁊ iuſtus cogitans mundi miſerias dilatat aiaꝫ ſuā vt deū querat: et non valēs hic deuꝫ inuenire recurrit ad fidē: vt ſi deū hic videre non poſſit p ſpeciē ſalutis: ipm̄ cōtēplet p fidē quouſq3 perueniat ad clarā viſionē. propter qd̄ dicat. Qm̄ introibo in locū tabernaculi admirabilis ⁊c. Domus.
¶ Ubi nota ꝙ differētia eſt inter domū ⁊ tabernaculū. Taberna
Qm̄ domus dr̄ manſio firma. Tabernaculū aūt man culum.
ſio tranſitoria: ſicut māſiones q̄ fiunt in cāpis armorū vel quas ſibi faciunt viatores ad manendū p breue tēpus. Et ſic tabernaculū ſignificat ecclīam militantem. que cōtinue eſt in peregrinatione. Dom⁹ autē ſignificat eccleſiā triūphantē que ſtabilis manet in termino. Uñ ecclīa militās in qua nobiſcū manet deus p fidem ⁊ grām: dr̄ Apoc.21. Ecce tabernaculū dei cū hoibus ⁊ Apoc.21.
habitabit cū illis. De domo aūt ecclē triūphantis: vbi ſm̄ diuerſitatē meritorū premia dant: dicit xp̄s. Jn do Joañ.14.
mo patris mei māſiones multe ſunt. Juſt⁹ ḡ in tot aduerſitatib⁹ poſit⁹ ſibi hoc ſtatuit vt ſtet in tabernaculo militātis ecclie p fidē donec veniat ad domū triūphātis. Et hoc eſt qd̄ dicit. Qm̄ introibo in locuꝫ tabernaculi admirabilis. ſ. p fidē: ⁊ vere admirabilis ꝓpter mirabilia in fide ⁊ eccleſia contenta. Et quandiu ſtabo in hoc tabernaculo declarat. d. Uſq3 ad domū dei. i. vſq3 quo perueniam ad domum patrie.

In voce exultationis et confeſ- 692
ſionis: ſonus epulantis

¶ Hic ōſr affligitur iuſtus conſiderādo eterne felicitatis leticiā / a qua peregrinatur. Ubi oſtēdit ꝙ in eterna gloria eſt exultatio: quia in voce exultationis. pſalm⁹. Exultabunt ſancti in gloria letabuntur ⁊c. ibi eſt gratiarum actio: q: in voce confeſſionis. pſal. Confitebor dño nimis in ore meo. in medio multoꝝ laudabo euꝫ. Jbi eſt eterna ſatietas ⁊ refectio: q: ſonus epulātis. Ju- ps.67.
ſti epulentur ⁊ exultent in conſpectu dei ⁊ delectent in leticia. Q: in toto iſto pſal. agit de deſiderio iuſtorum Queſtio.
quo deū appetunt videre beatifice: ideo q̄ro generalr vtrū oēs hoies appetāt beatitudinē verā. Egi. diſt.49.

Quare triſtis es aīa mea ⁊ quare 693
conturbas me. 11.q.3. exiſtimās.

¶ Hic ōſr ponitur iuſtoꝝ confortatio. Et diuiditur in partes duas. Quia ponit primo confortatio. Secūdo

eiuſdē replicatio:ibi. Quare triſtis es anima. Prima
in duas. Quia primo ſuper hoc mouet queſtionē. Secū
Anima triplex. do ponit reſponſionē:ibi. Spera in deo. Quantum ad
primū notandū ꝙ anima ſm philoſophos eſt triplex.
ſcʒ vegetatiua/ſenſitiua ⁊ intellectiua:q̄ triplex in hoīe
continetur/vel ipſarum operatio:ſed due prime.ſcʒ ve-
getatiua ⁊ ſenſitiua actus ſuos habent in carne ⁊ ſenſi
bus corporalibus.tertia aūt actū ſuū in ſeipſa retinet
interi⁹. Ad propoſitū ergo quia ex aduerſis ⁊ miſerijs mū
di anima exterior.i.ſenſualitas turbatur:que turbatio
etiam diſplicētiā infert rationali anime: ideo ipa anima
rationalis:vel ipſa ratio confortans ſenſualitatē: ſibi
Triſticia. loquitur.d. Quare triſtis es anima mea ⁊c.q.d. Tran
ſiui vſqꝫ ad tabernaculū dei per verā fidē ⁊ ſpem:quib⁹
indubitanter tranſibo ad domū patrie. Si ergo hoc fi-
de credis/ſpe tenes:quare ergo triſtaris? quaſi.d.nō de
bes triſtari:ſed patienter expectare. Iſtorū ēm cōſide
ratio ſumme valet ad omnem triſticiā remouendam.
¶ Notāt naturales ⁊ medici ꝙ aurū verū ⁊ falſificatū
licet exterius in apparentia equaliter lenificent aſpectū
tñ in hoc differunt:quia aurū verū in medicinis poſitum
infirmū habet confortare ⁊ letificare:ſed aurū artificia
le magis grauat infirmū ⁊ conturbat. Sic eſt de auro
glorie dei ⁊ glorie mundi:quia licet vterqꝫ videat̄ delecta
bilis ⁊ placida:tñ gloria dei quia vera gloria oſtenſa infir
mo ⁊ tribulato ſtatim ipm confortat ⁊ letificat:gloria
vero temporalis per oppoſitū. Et ideo ratio ſenſualita
tē volens cōſolari ſibi gloriam dei ꝓponit.d. vñ ſequit̄.

694 **Spera in deo quoniā adhuc con fitebor illi:ſalutare vultus mei ⁊ deus meus.**

¶ Hic ergo reſpondet ad motā queſtionē oſtendens ꝙ
hic turbari non debemus:ſed omnia expectando deum
patienter tolerare. Et ad hoc multa nos debēt induce-
re que hic ponit.ſ. primo habita de deo confidentia/in
principio. Secundo plena de ſeipſo diffidentia:ibi. Ad
meipſm. Tertio vtriuſqꝫ legis conſonātia:ibi. Abyſſus
abyſſum. Quarto aduerſitatū pena trāſitoria:ibi. Oia
excelſa. Quinto impēſa in penis miſericordia:ibi. In
die mandauit. Sexto oſtenſa nobis xp̄i patientia:ibi.
Apud me. Septimo impenſa nobis dei beneficia:ibi.
Quare oblit⁹. Octauo exquiſita diaboli malicia:ibi.
Dum ꝯfringunt̄. ¶ Quantū ergo ad primū oſtēdit ꝙ
Spes. nos cōſolatur ⁊ fortificat in aduerſis confidētia ⁊ ſpes
habita in deo:ſicut infirmum confortat ſpes habita in
Anchora. medico. Cuius ratio eſt:quia ipſa ſpes eſt ſicut anchora
quedā firma qua nauis aīe nr̄e firmat̄ quādiu ſumus
Chriſoſto. in magno mari huius mundi. Vñ chriſoſtomus in de
reparatione lapſi. Spes eſt nr̄e ſalutis anchora:⁊ vite
nr̄e fundamentū. Accedamus ergo ad tenendā ꝓpoſi
tam ſpē quā ſicut achorā habem⁹. Ad anchorā aūt ſpe
ctat firmare ⁊ ſtabilire nauē:ne a fluctib⁹ rapiat̄. Dicit
Ambroſi⁹ homilia.5 exameró. enim Ambro.ꝙ echinus.ſ.animal marinū exiguū vi-
le ac deſpicabile cum procellā ventoꝝ preſenſerit:calcu
lū validū arripit eumqꝫ tanq̄ anchorā trahit ne excu
tiatur fluctibus. Itaqꝫ non ſuis ſe liberat virib⁹:ſꝫ alie
no ſtabilitur pondere. Sic ⁊ nos iminente tēpeſtate tē-
tationis vel aduerſitatis hui⁹ mundi arripiam⁹ calcu
Apoc.2. lum illū de quo Apoc.2.dicit̄. Dabo calculū candidū
⁊ in calculo nomē meū ſcriptū.i.xp̄m.⁊ huic fortiter in
hereamus in ipſo ſperantes ⁊ non in virib⁹ nr̄is:ne inū
Pſa.124. datione fluctuum moueamur. qm̄ ſcriptum eſt. Qui
confidūt in dn̄o ſicut mons ſion:non cōmouebit̄.⁊c. Et
hoc hic facere docet confortans ſeipſum ⁊.d. Spera in
deo ⁊c.q.d. Si aīa dicat ideo cōturbor:quia ibi non ſum
vbi deſiderio tendo:⁊ ideo grauor:non ſic.ſed ſpera in
deo.ſcʒ interim:quē ſi modo plene nō habes:in futuro
tñ plene ipm habebis/cū illū videbis ſicuti eſt. Interim
ergo confitebor illi ꝑ fidē. ſed qd cōfitebor ſubdit.quia ipſe
ſcʒ xp̄s eſt ſalutare vult⁹ mei.ſcʒ ꝙ ſalus mea nō eſt ex
me ſed e xp̄o q̄ eſt ſalutare vultus mei.i.ex forma mea
quā aſſumpſit:⁊ etiā eſt de⁹ me⁹ ratione verbi ꝙ huma
nitatē nr̄am ſuſcepit. Et ſic cōfitebor ꝙ ipſe de⁹ eſt ⁊ hō.

Ad meipſum aīa mea cōturba-ta eſt:propterea memor ero tui de terra iordanis: et hermonij a monte modico. 695 16.q.3.c. vltima.

¶ Hic oſtendit ꝙ vt cōfortemur in aduerſis:ſicut ideo
debemus habere plenā cōfidentiā/ſic in nobis plenā di
ffidentiā.quia oīs nr̄a tribulatio eſt ex nobis: ſed conſola-
tio ex ſolo deo. Ex nobis ſunt cōturbationes:ſꝫ ex deo ſ
nis earū. Primā partē ponit.d. Ad meipſm aīa mea cō
turbata eſt.q.d. Anima triſtis eſt.ſ. a me:que a deo re-
ficitur. Non eſt mihi firmitas vel ſpes in me:ideo non
preſumo de me/ſed ſperabo in deo. Spera in deo ⁊ fac Pſa.36.
bonitatē ⁊c. Et hoc eſt qd̄ ſubdit. Propterea memor ero
tui.i.tuarū miſerationū: vñ feſtino ad te qui excludis
oīa mala. Ecce ergo remediū quo euadat tribulatiōes
non in ſeipſo cōfidere:ſꝫ in deo. ¶ Quomō aūt cōfiden-
dū ſit in deo:hoc oſtēdit ꝙ hoc eſt ꝑ memoriā ſuoꝝ bene
ficioꝝ ⁊ exēploꝝ:quib⁹ oīa peccata libere relaxat ⁊ ad
verā humilitatis formā inducit. Et hoc eſt qd̄ ſubdit.d.
Memor ero tui de terra iordanis ⁊ hermonij a monte memorari
modico. Vbi notandū ꝙ ꝑ iordanē in quo xp̄s fuit ba
ptizatus ⁊ virtus lauandi aīas aq̄s tradita:ſignificat̄
baptiſmus in quo oīa peccata remittunt̄:in quo ⁊ vir-
tutes infundunt̄ quib⁹ aīa fit terra fructifera ꝑ produ
ctionē meritoꝝ. Dicit ergo memor ero tui de terra iorda
nis.i.ō beneficio baptiſmi vbi fit remiſſio pctōꝝ:quē ēm
dico terrā:quia de terra iordanis.quia ex hoc homo fit terra
fructifera reddens fructū meritoꝝ trigeſimū/vel ſexa-
geſimū/vel centeſimū. Et hoc nō ſufficit recordari niſi
etiā ſim memor humilitatis xp̄i ipſā imitādo. Hermō Hermon.
nanqꝫ eſt mōs quidā iuxta iordanē/modic⁹ quidē fru
ctuoſus multū. Et ſignificat xp̄m q̄ mons fuit lumino
ſus ꝑ ſapientiā:ſꝫ modic⁹ ꝑ humilitatē:⁊ fructuoſus ꝑ
ſpūſſcti miſſionē. Quid ē ergo/ memor ero hermonij a
mōte modico:niſi memor ero humilitatis xp̄i ipſā imi
tādo. ꝙ ēm ꝑ montē hermō xp̄s ſignificet̄ q̄ roze ſpūſſcti
dotauit eccleſiā/ patet pſal.13. vbi dicit̄. Sicut ros her- Pſa.13.
mō q̄ deſcēdit in montē ſion. Nō ēm eſt intelligendum
materialr̄ ꝙ ros de mōte hermō deſcēdat in montē ſiō:
tum quia mōs ſiō de multo eſt altior.tū quia iſti mōtes mul
tū ab inuicem diſtāt. Sꝫ mons modic⁹ hermō eſt xp̄s:
mons vero ſion eſt ecclia. Ros ergo.i.gr̄a ſpūſſcti deſcē
dit a monte hermō.i.a xp̄o in montē ſion.i.in eccleſiā:
⁊ etiā quia ſpūſſanctus a xp̄o miſſus realr̄ deſcēdit ſupra
apoſtolos exiſtentes in mōte ſion. Ad propoſitum vult
oſtendere ꝙ ꝓdictoꝝ memoria nos fortificat in aduer-
ſis. ¶ Vel alr̄ exponūt aliq. Nā hermō q̄ eſt mons mo
dicus interpretat̄ anathematizatio: ⁊ ſignificat illa q̄
in iordane.i.in baptiſmo ꝓmiſiſti:ibi ēm anathemati
zaſti diabolū mundū ⁊ pōpas eius/ipis abrenuncian
do:ibi te promiſiſti modicū facere.i.humilē ⁊ deo ſubie
ctū. Dicit ergo. Memor ero tui de terra iordanis.i.de
beneficij remiſſionis peccatoꝝ in baptiſmo facte. Me-
mor ero etiā eoꝝ que tibi promiſi ibi:quia memor ero her
monij.i.anathematizationis qua renūciaui diabolo/
mundo ⁊c. ac etiam a monte modico:quia promiſi me
facere montem per conſtantiam fidei:⁊ modicum per
humilitatem.

696 23.q.5.c.l. **Abyſſus abyſſum inuocat: in voce cataracttarum tuarum.**

Abyſſus. ¶ Hic oſtendit ꝙ ad patiēter aduerſa tolerāda nos inducit vtriuſqȝ teſtamenti conſonātia. Ubi nota ꝙ abyſſus dicitur ſecundū grāmaticos altitudo vel profunditas aquarum: q̄ tāta eſt ꝙ videri nō poteſt. Unde dicit ab ab qđ eſt ſine/ ⁊ viſus/ quaſi ſine viſu. Et q: ſcripturarum profunditas tāta eſt ꝙ a nobis penetrari nō poteſt: ideo ſcriptura nūcupatur abyſſus: quā ſola dei ſapien-
Eccl. 24. tia penetrare poteſt/ ipſa dicēte. Gyrum celi circuiui ſola ⁊ pfundum abyſſi penetraui. Iſta ergo abyſſus ſcriptura duas ptes habet: ſcȝ antiquū teſtamētū ⁊ nouū. quarum q̄libet nos docet patientiā in aduerſis tenere: ⁊ ꝙ aduerſa ſunt ſigna diuini amoris. Unde in pma p-
Job.5. te huius abyſſus: ſcȝ in antiquo teſtamento dicit. Beatus hō qui corripitur a dn̄o. Increpationem g dn̄i ne reprobes: q: ipſe vulnerat ⁊ medet: pcutit ⁊ manus ei⁹ ſa-
Judith. 8 nabunt. ⁊ Judi. 8. Oēs q̄ placuerūt deo p multas tribulationes trāſierunt fideles. In hoc etiā cōcordat nouū
Apoca. 3. teſtamētum. Ego q̄s amo corrigo ⁊ caſtigo. ⁊ Flagellat
Hebre. 12 autē deus omnē filium quē recipit. Hāc ergo concordiā abyſſi ſcripturarum ad noſtrā cōfortationē prenidens pſalmiſta dicit. Abyſſus abyſſū inuocat. glo. idest euāgelium ⁊ lex in hoc concordāt: q: lex cōfirmatur per euāgelium/ ⁊ econtrario. Et hec inuocatio fit in voce cataracttarum tuarū. i. ſecūdū glo. per doctrinā apoſtolorū ⁊ pphetarum: de quib⁹ fluēta dei manant. Nā cataracte celi dicūt feneſtre celi: que p quaſdā ſimilitudines videntur aperiri/ in voce tonitrui ⁊ fulguris ⁊ magnarū pluuiarū. Dicunt ergo pphete ⁊ apli cataracte: q: ex eis fluxit aqua pluuialis. ſcȝ ſanctarum ſcripturarum fulgura miraculorū: ⁊ tonitrua cōminatiōis tormētor.

697 7.q.1. aduerſitas. **Omnia excelſa tua ⁊ fluctus tui: ſuper me tranſierunt.**

¶ Hic oſtendit habēdā patientiā rōne breuitatis penarum: q: oīa mundi aduerſa ſunt breuia ⁊ cito trāſeūt. Et hoc eſt qđ dicit. Oīa excelſa tua. vbi ſecundū glo.
Aduerſitas. Per excelſa intellige omnes aduerſitates maiores ⁊ penas: ſed per fluctus minores. Uel p excelſa intellige aduerſitates ab excelſo. ſcȝ deo immiſſas: per fluctus autē aduerſa a mundo vel diabolo pcurata. Et tamē oīa trāſeunt. ⁊ ſi patiēter tolerentur ad ppetuum refrigeriū
Ps.65. ducūt: iuxta illud pſal. 65. Trāſiuimus p ignē ⁊ aquā ⁊ eduxiſti nos in refrigerium. Sic ⁊ per oppoſitū oīs mūdana delectatio faciliter trāſit: ſed ad perpetuā penā de-
1. Joan. 2. ducit. Trāſit mundus ⁊ cōcupiſcentia e⁹. Si ergo faciliter aduerſa trāſeunt: g ſunt patiēter tolerāda. Et hāc rationem facit pſalmiſta hic. d. Quoniā oīa excelſa tua ⁊ fluctus tui ſup me. ſcȝ immiſſa trāſierunt. i. tranſibunt. ponit eñ preteritum pro futuro ppbetica certitudine.

698 24.q.1. nō turbatur. **In die mandauit dominus miſericordiam ſuā: ⁊ nocte cāticū ei⁹.**

¶ Hic oſtēdit ꝙ mia dei in penis nobis immiſſa ad pa-
Aduerſitas. tientiā in aduerſis habendā nos inducere debet. Ubi notādum ꝙ per diē intelligit proſpera: ⁊ p noctē aduer-
Pſperitas ſa. Et tam in die proſperitatis/ q̄ȝ in nocte aduerſitatis
Mia dei. omnia ad ſalutē noſtrā diſponit. Quia in die proſperitatis mādauit nobis miſericordiā ſuā facere: ſcilicȝ aliis ſubuenire. vt ſcȝ quilibet alteri miſereat ſecundū facul-
Tob.4. tatem ſue proſperitatis. Sic eñ precipitur Tobie. 4. Ex ſubſtātia tua fac elemoſynam ⁊ noli auertere faciē tuā ab vllo paupere. Si multum tibi fuerit abundāter tribue: ſi exiguum tibi fuerit: etiā illud libenter impartire. Ideo eñ diem proſperitatis alicui dat deus: vt tanq̄ȝ diſpēſator miſericordiā faciēdo alios illuminet. Et hoc eſt qđ dicit. In die mādauit dn̄s miſericordiā ſuā. ſcilicȝ aliis fieri. Et hoc eſt magis ad vtilitatem dātis q̄ȝ recipientis. Et per cōſequēs diem ad ſalutē noſtrā diſponit: ſimiliter ⁊ noctē. Ideo enim immittit aduerſa/ vt nos corrigat ⁊ purget a peccatis: ⁊ per cōſequēs adoptet in filios/ qua nulla leticia maior eſſe poteſt: q: nulla gra-
tia maior. propter qđ dicebat apoſtolus. Gloriamur in Rom.5.
tribulatiōibus ſcientes ꝙ tribulatio patientiā opat: patientia autē pbationem: probatio autē ſpem: ſpes autē nō cōfundit. Sic igitur in aduerſitatib⁹ gaudere debemus finem cōſiderātes. Et hoc eſt qđ dicit. Et in nocte mādauit canticum eius: q: in tribulationibus precepit exultare in ipſo.

Apud me oratio deo vite mee: dicam deo ſuſceptor meus es. 699

¶ Hic cōſequēter oſtēdit ꝙ ad tolerātiā aduerſorū nos inducit oſtenſa nobis patiētia chriſti. Ubi nota ꝙ chriſtus ſuſcipiendo hominē: ſuſcepit oēs īfirmitates noſtras ⁊ defectus/ ſola ignorātia excepta. Et in oīb⁹ ad-
uerſis exemplum nobis patientie dedit. Tanq̄ȝ agnus Eſa.53.
ad occiſionem ductus eſt ⁊c. Et. 1. Pet. 2. Qui cū male 1. Petri. 2
diceretur/ nō maledicebat ⁊c. qđ pſalmiſta ſpiritu preuidens pphetico ipſum xp̄m futurū in exemplū ſibi ppo-
nit. Cogitās chriſtus ſuſcepit hominē: ⁊ pauper erit non Chriſtus.
hn̄s qđ deo offerre poſſit/ niſi ſeipſum ⁊ patientiā in aduerſis: eodem mō eius exemplo ⁊ ego facere debeo. Et h̄
eſt qđ dicit. Apud me oratio vite mee de⁹ meus. q. d. In Oro xp̄i.
his oībus tribulatiōibus dn̄e deus noſter/ nō habeo qđ tibi offerā/ niſi orōnem meā ⁊ vitā meā: que eſt apud me/ ⁊ non extra me: quia intus habeo qđ offeram tibi. nō de lōginq̄ offerā tibi thura ⁊ aromata: nō de grege vitulū vel arietem. In me eſt qđ tibi offerā. ſcilicet orō vite mee. idest volūtaria oblatio vite mee: quā per aduerſitates offero tibi probādā. Et hoc exemplo chriſti: q̄ ſeipſum obtulit deo patri. Et hoc eſt qđ ſubdit. Dicam deo ſuſceptor meus es. Quia ſicut ſuſcepiſti chriſtū in aduerſitatibus patienter: ita ſperādo tibi dicā. ſuſceptor meus es.

Quare oblitus es mei. ⁊ quare contriſtatus incedo: dum affligit me inimicus. 700

¶ Hic cōſequēter oſtendit idē ex beneficiis nobis in aduerſitate impēſis. Hoc eñ oſtendit per modū cuiuſdam querelle dicēs deo. Quare oblitus es mei. i. quare pateris me nunc his miſeriis vexari: quare ſic plongaſti incolatum meū. Uidebat eñ iſte que ſit dulcedo patrie: ⁊ quāta ſint pericula mundi q̄ horrebat. Et quare triſtis incedo ⁊c. Hic loquit ſecundū ſenſualitatē que has horret difficultates. Et hoc eſt petere/ quare ſic ordinaſti ꝙ ſolum per triſticiā ⁊ aduerſitates incedam⁹ ad patriā:
Incedimus eñ tunc maxime ad patriā: dum nos ini- Hoſtis eius
micus affligit. ſcȝ diabolus tentādo: mūdus alliciēdo: Aduerſitas.
caro ſpiritui repugnādo. Et hoc eſt qđ dicit. Quare tri-
ſtis incedo. ſcȝ ad patriā. et maxime dum affligit inimi- Pſperitas
cus triplex predictus. Proponit ergo queſtionē: ⁊ ipſā tanq̄ȝ clarā ex dictis ſupra/ ibi. In die mādauit ⁊c. ipſi nō reſpōdet. Et reſpōſio ſtat in hoc: q: tales miſerie ⁊ aduerſitates inter magna dei beneficia cōputātur: q: ſi patienter tolerētur culpas pūrgāt: augent merita: ⁊ ad vitā trāſmittunt eternā. ¶ Sicut eñ mali proſperitatibus ad infernū trahunt: ſic econtrario boni aduerſitatibus
tendunt ad patriā. vnde Grego. dicit. Quiſquis in via Grego. 16
preſenti recta agit ⁊ aduerſa ſuſtinet: laborare quidē ex mor. c.30.
aduerſitate cernitur: ſed ad benedictionē hereditatis perpetue conſumatur. Quiſquis vero puerſa agit/ ⁊ tamē

proſpera recipit: ſecꝫ a malis actib⁹ nec bonorum largi
tate cõpeſcit: ꝓſperari quidẽ cõſpicitur: ſed reatui perpe
tue maledictiõis ligatur. Si ergo iuſtus a deo querat.
Quare oblitus es mei ⁊c. Sibi reſpõdet deus. vt te ad
patriã ducã. Arcta ẽ em̃ via: q̃ ducit ad vitã ⁊c. matt. 7.

701 Dum confringuntur oſſa mea:
exprobrauerunt mihi qui tribu-
lant me inimici mei.

¶ Hoc ideꝫ hic inducit ex exq̃ſita diaboli malicia. Tã
ta eſt em̃ diaboli malicia: ꝙ ad hoc ſolum nobiſcum in
aduerſitatibus certat: vt nos peccare faciat per impatiẽ
tiã: ⁊ ex hoc nos ad dãnationem trahat. Si ergo hoſtis
maliciã cognoſcimus: oportet nos contra ipſum armis
1. Petri. 5 patientie muniri. propter qđ dicit. Aduerſarius veſter
diabolus tanq̃ leo rugiens: circuit querẽs quẽ deuoret
cui reſiſtite fortes. Et quãto fortiores ſuperat, tãto am-
plius exultat. Et hoc eſt qđ dicit. Dum cõfringunt oſſa
Oſſa. mea. Quid em̃ per oſſa in quib⁹ fortitudo corporis cõ-
ſiſtit, niſi viri fortes in eccleſia ⁊ virtuoſi deſignãtur? in
quib⁹ maxime deus laudat: ꝓpter qđ deo dicit eccleſia.
Omnia oſſa mea dicẽt. Dñe quis ſimilis tui: q: nullus
quãticũq; iuſtus deo põt aſſimilari. Quãdo ergo dia-
bolus aliquẽ iuſtum ad impatientiã p aduerſa ducere
poteſt: eidẽ improperãdo letatur. Et hoc eſt quod dicit.
Dum cõfringunt oſſa mea. i. dum viri fortes eccleſie ⁊
iuſti per impatientiã frãguntur: tũc exprobrauerũt mi-
hi qui tribulãt me inimici mei. ſcꝫ demones. Et ſi q̃ras:
quid exprobrãdo dicãt? cõſequẽter oſtenditur, cũ dr.

702 Dũ dicũt mihi p ſingulos dies:
15. q. 5. ne mirum. vbi eſt deus tuus? quare triſtis
es aĩa mea: ⁊ quare cõturbas me.

¶ Sic enim loquit diabolus: vt ad caſum ducat in ad
uerſis. Ubi es deus tuus? Hoc em̃ maxime intentatio
nibus eccleſie dicit fidelibus. Ubi eſt deus tuus? q. d.
Deus tu⁹ nullus eſt: vel deus tu⁹ de te nõ curat: liberet
te ſi poteſt. Sed q: ex hoc turbat ſenſualitas: ideo ipſã
increpat ratio dicẽs. Quare triſtis es anima mea ⁊c. vt
verſiculo. 693.

703 Spera in deo quoniam adhuc cõ
fitebor illi: ſalutare vultus mei
et deus meus.

¶ Ut ſupra verſiculo. 694. Quia vt dictum eſt totus
iſte pſal. agit de beatitudine ad quã p aduerſa tẽdim⁹.
Queſtio. Quero vtrum omnes iuſti in celo ſint equaliter beati.
Egidius diſtinctione. 49.

704 IUdica me deus: ⁊ di-
8 ꝯſe di. 2. credere. ſcerne cauſam meaꝫ de
gente nõ ſctã: ab hoĩe
iniq̊ et doloſo erue me.

¶ Pſalmus iſte talẽ habet titulum. In finem pſalmus
Dauid. dauid. Hic per dauid ſecundũ magiſtrũ in glo. intelli-
Chriſtus. gitur chriſtus: nõ vt caput eccleſie: ſed vt corpus. ſcꝫ ipſa
chriſti eccleſia: que chriſti corpus dicit. ſcꝫ ipſa iuſtoruꝫ
cõgregatio: que hic inter malos habitat habẽs cum eis
multa cõmunia: vt puta naſci: mori: proſpera ⁊ aduer-
ſa: bellum: peſtem: ſalutem ⁊ morbos. per hoc em̃ omnia
non diſcernũtur boni a malis, nec ecõtrario. Nõ tamẽ
habet cauſam iſtorũ cõmunẽ nec merita: q: aliter ⁊ alio
merito iſta accidũt iuſtis, aliter malis. Et ideo eccleſia
iuſtorum a malis hominib⁹ petit ſaltem in futuro ſepa
rari dicẽs deo. Iudica me deus ⁊c. Eſt ergo ſenſus titu-
li. In finem pſalm⁹ dauid. i. iſte pſal. dirigẽs nos in fi-
nem. ſcꝫ in deum qui eſt finis in omniũ, eſt dauid. ideſt
corporis chriſti, qđ hic loquit. Intẽtio pſal. eſt mouere
nos, ne in aduerſis ⁊ preſſuris mũdi deficiamus. ¶ De
materia autẽ ſupra quã iſte pſal. fundatur ſciẽdũ ꝙ eſt
eadem cũ pſalmo precedente. Quia ſicut filij chore pre
uidẽtes ſpiritu ꝓphetico futurã captiuitateꝫ populi iu
deorũ per regẽ Babylonis, ad mouendũ eos ad patien
tiã ⁊ ad ſpem liberationis fecerũt pſalmũ precedentẽ. ſ.
Quẽadmodũ deſiderat. Sic dauid eãdem captiuitatẽ
preuidens iſtũ pſalmũ cõpoſuit. Predicta enim capti-
uitas fuit facta tẽpore Ioachim regis iuda: quẽ rex ba
bylonis cũ ſuo populo captum adduxit in babylonem.
Sic ergo iſtum exponẽdo pſalmũ: primo applicabo lit-
terã pſal. ad hiſtoriã. ſecundo oſtendã intellectum pſal.
¶ Quãtum ad primũ pſalm⁹ iſte allegat deo rationem
pro ſua liberatione que ſumitur ex malicia gentis baby
lonie: q̃ idolatrie erat dedita. Et ideo videbatur ratiõa
bile: ꝙ populus qui verũ deum colebat ab eius ſeruitu-
te liberaretur. Et ſic iſte pſal. diuidit in duas ptes: q: po
pulus captiuatus primo a deo ſuã petit liberationẽ. ſe-
cundo ꝓ liberatione ſe offert ad gratiarũ actionem: ibi.
Et introibo ad altare dei ⁊c. Dic vt. R. ¶ Quantũ ve
ro ad intellectum pſal. ſciendũ ꝙ tota eius intentio eſt
mouere fideles, ne hic deficiãt in aduerſis. Et circa hoc
duo facit. Quia pmo oſtendit mala q̃ hic patimur. ſecũ
do oſtendit bona q̃ in futuro expectam⁹: ibi. Et introi
bo. Circa primũ tria facit. Quia primo ſuã liberationẽ
poſtulat. ſecũdo ſuã tribulationem explicat: ibi. Quia
tu es deus. tertio modũ ſue liberationis manifeſtat: ibi.
Emitte lucem tuã. ¶ Quãtũ ergo ad primũ iſte videns
malos cum bonis ſimul corpore mixtos: ⁊ bonos a ma
lis multa mala pati, poſtulat a malis liberari: ⁊ ſi nõ lo
co tamen merito. ſcꝫ ꝙ deus diſcernat cauſam ſuã a cau
ſa malorũ. ideſt ipſã faciat manifeſtã, dicẽs. Iudica me
deus ⁊ diſcerne cauſam meã de gẽte nõ ſancta. Nõ hoc
petit iuſtus cõfidens de ſua iuſticia: ſed magis confiſus
de diuina miſericordia. vnde glo. Iudica me deus ⁊c.
q. d. Nõ metuo iudiciuꝫ: q: noui miſericordiã tuã. Nõ Mia. Iudiciũ.
metuo vltorem: q: te cognoſco indultorẽ: timerem ſi di
ſtricte mecũ ageres: miſericordia tua op⁹ mihi eſt. Nã
ſi iudicium exhibueris ſine miſericordia, quo ibo? Si
iniquitates obſeruaueris dñe, dñe quis ſuſtinebit? In
miſericordia ergo tua ſperãdum eſt: ⁊ inſiſtendũ humi
li cõfeſſioni: vnde iudicij metus tollit vel mitigatur vt
metum pene ſuperet ſpes glorie. Omnis tamẽ homo iu-
dicium dei horret. Quid em̃ faciet virgula deſerti: vbi
cõcutitur cedrus paradiſi? Ex quib⁹ apparet ꝙ iſte pe-
tens a deo iudicari: pmo preſupponit dei miſericordiã;
de qua plene cõfidit. ¶ Item nota ꝙ duplex eſt iudiciũ:
⁊ quõ hic mali cũ bonis ſemper ſunt mixti, ſupra vſicu
lo. 367. Ab hoĩe iniquo ⁊ doloſo erue me. Hec eſt gens
nõ ſancta: a qua petit ſegregari. Ubi notat gloſa. ꝙ ini-
quus eſt qui mala facit apte: ſed doloſus qui occulte, a
quibus erui poſtulat. i. ſeparari deſiderat: ſciens ꝙ ma
lorum ſocietas multos bonos corrumpit. pſal. Erue me
de manu filioꝝ alienoꝝ quoꝝ os loqutũ eſt vanitateꝫ.
hic eſt vir doloſus: ⁊ dextera eoruꝫ dextera iniquitatis.
hic eſt vir iniquus.

Quia tu es deus fortitudo mea. 705
quare me repuliſti et quare tri- 23. q. 3. fortitudo.
ſtes icedo: dũ affligit me inimic⁹

¶ Hic cõſequenter ſuã tribulationem explicat. Et ne vi
deatur in tribulatiõibus diffidere de deo: primo totum

ſeipſum deo cõmittit/dicẽs. Quia tu es deus fortitudo
mea.q.d. Ideo dixi:eruc me q2 tua eſt potentia:nõ mi-
hi arrogo fortitudinẽ qua mala fero patiẽter: ſed ipſam
attribuo tibi dicẽs. Q2 tu es deus fortitudo mea. Qua
liter autẽ deus dicatur fortitudo nr̃a: cũ noſtra fortitudo
ſit exilis:dei aũt fortitudo immenſa.vide ſuperi⁹.439.
Queſtio. ¶ Quare me repuliſti. Sed nũqd iuſtos repellit/cũ di
ps.94. catur. Non repellet dñs plebem ſuã. Reſpõdeo.q̃ ſicut
Repellit anima nõ deſerit corpus/niſi ꝓpter defectum corporis:
nos deus ſic nec deus aliquẽ a ſe repellit ipſum deſerẽdo/niſi pro-
qualiter. pter defectũ alterius ipſe prius repellatur. Sed ideo ſic
nũc loquitur pſalmiſta dicẽs. Quare me repuliſti:cuȝ ſis
fortitudo mea: q2 oĩs aliqd petens putat ſe repulſum
ſtatim cũ nõ habet qd̃ petit:cum tamẽ ex hoc q̃ non ex-
auditur ad votũ magis ſit acceptus.ſicut patet de infir
mo ſanãdo: quẽ medicus nõ exaudit ad votum/ſibi cõ
cedendo petita:ſed magis ad vtilitatem ipſum exaudit
illa prohibẽdo. Et quare triſtis incedo:dum affligit me
inimicus.dic vt ſupra verſiculo.700.

706 Emitte lucem tuam ⁊ veritatem
l.q.l.c.l. tuam. ipſa me deduxerunt et ad
duxerunt in montem ſanctũ tuũ:
⁊ in tabernacula tua.

¶ Hic manifeſtat modũ ſue liberatiõis: qui modus eſt
chriſti incarnatio: per quam ſaluati ⁊ liberati ſumus.
Et hanc poſtulat dicit. Emitte lucem tuam ⁊c. Ad lit-
teram enim chriſtus dicitur lux ⁊ veritas. Dicitur lux.
Joan.8. Joan.8. Ego ſum lux mũdi. Dicitur veritas. Joã.9. Ego
Lux dicitur ſum via veritas ⁊ vita. Et iſtam lucem ⁊ veritatem mit
chriſtus. ti in mũdum deſiderabat dicẽs. Emitte lucem ⁊ veritatẽ
tuã. Unde magiſter in glo. Emitte lucem ⁊c.ideſt chri
ſtum. Lux enim mũdi ⁊ veritas patris eſt chriſtus:qui ve
niens in primo aduẽtu modo diſcernit cauſam merito-
rum: ſed in ſecundo eruet ab iniquo ⁊ doloſo:quia mit
tet angelos ſuos qui ſeparabũt bonos a malis/triticuȝ
a paleis: vt colligãt de regno ei⁹ oĩa ſcãdala. ¶ Et cõ
aduẽt⁹ xp̃i ſequẽter denotat vtilitatem aduẽtus xp̃i dicẽs. Ipſa ſcȝ
lux ⁊ veritas me deduxerũt ⁊ adduxerunt ⁊c. Ubi nota
q̃ in p̃mo aduentu xp̃s nos liberauit a p̃ctõ:portãdo in
corpore ſuo noſtrorũ penã peccatorũ ⁊ pro nobis ſatiſfa
ciendo:qd̃ nemo alicui⁹ facere poteſt. Et per cõſequens
mag.li.3. nos eduxit de manib⁹ diaboli.vt oſtẽdit Magiſter. Et
diſt.19. hoc notãs pſalmiſta dicit. Ipſa me deduxerunt.ſ.a pec
catis. Deducere enim idem eſt qd̃ extra ducere.ſic enim dici
Thre.2. tur Threno.2. Deduc quaſi torrentẽ lachrymas.ideſt
extra duc. In ſecũdo autẽ aduentu oẽs iuſtos in cor-
pore ⁊ anima ſuſcitatos adducet ad regnum.d. Uenite
benedicti ⁊c. Et hoc notãs dicit. Et adduxerũt in mon-
tem ſanctũ tuũ ⁊c. Quid enim eſt mons ſanct⁹ dñi/niſi
ps.23. gloria celeſtis? Quis aſcẽdet in montẽ dñi ⁊c. In quo
monte ſunt tabernacula plura ſecundũ diuerſitatẽ me
ritorũ. Unde ſtatũ glorie ſignificabat petrus p taberna
Matth.17. cula: quãdo vidit gloriam chriſti trãſfigurati.d. Facia
Lux. mus hic tria tabernacula. ¶ Et aduerte q̃ licet chriſt⁹ q
Chriſtus. eſt lux ⁊ veritas ſit vnus ⁊ idẽ:ſit dei veritas ⁊ lux:tamẽ
ꝓpter diuerſa cõnotata hic ponitur in plurali/cũ dicitur.
Ipſa me deduxerunt ⁊c. Et nota q̃ congrue hic v̱bum
incarnatũ lucem appellat.d. Emitte lucem tuã ⁊c. Nã
ſecũdũ naturales/⁊ vt experientia docet:lux habet ali-
quas ꝓprietates/quas oẽs eminẽter habuit chriſtus.
ꝓpter qd̃ ⁊ merito lux appellatur. Lux enim vt p3: eſt
peccatorũ correctiua. Eſt viatorũ directiua. Eſt aduer-
ſorum lenitiua. Eſt terrenorum fecundatiua. Eſt diſtincto
rum vnitiua. Eſt oculorũ miratiua. ¶ Primũ patet.ſi-
cut enim docet experiẽtia: oĩs male agens timet lucẽ

nec corã aliis in luce auderet facere: que in tenebris nul
lo vidente facit. Cui⁹ ratio eſt: q2 ipſa lux male agẽtes
arguit intrinſecus. Unde etiã ipſi demones lucẽ ſuſtine
re nõ poſſunt: ⁊ ad ortũ lucis fugãtur. De ipſis dicit pſal
miſta. Ortus eſt ſol ⁊ cõgregati ſunt: ⁊ in cubilib⁹ ſuis
collocabũtur. Unde ⁊ Grego. dicit in hymno hoc.ſ. Ortu ps.103.
lucis oĩs errorũ chorus viã nocendi deſerit.q2 ipſi de-
mones nõ tãtum nobis in luce quãtum in tenebris no-
cere audent. Et hoc confirmãs chriſtus.d. Oĩs q̃ ma Joan.3.
le agit:odit lucem ⁊c.glo.q2 ipſa lux peccata detegendo
arguit. Sic ⁊ conformiter chriſtus ad inſtar vere lucis
ſua puritate peccatores arguẽdo increpat. vt ex decur-
ſu totius ſacre ſcripture p3: ⁊ maxime Matth.23. Ue Matt.23.
vobis hypocrite ⁊c.vnde de ipſo dicitur. Lux in tenebris Joan.1.
lucet ⁊c.ſ.chriſt⁹ inter peccatores. Sed dolẽdũ ẽ q̃ huic
luci peccatores obſtinati rebellãt dum ſuis correctioni
bus cõtradicunt.de quib⁹ dicitur. Ipſi fuerunt rebelles lu Job.2.
mini.i.chriſto/qui eos illuminare venerat/ipſius cor-
rectiões cõtemnentes. Et hoc eſt qd̃ ipſe chriſtus de ſei-
pſo dicit. Ego lux veni in mundũ/⁊ dilexerũt homines Joan.3.
magis tenebras q̃ lucem:erant enim eorum opa mala.
¶ Secundũ p3.quis enim greſſus ſuos recte dirigere põt
ſine luce? certe nullus. teſte ſaluatore. Si quis ambu-
lat in die non offendit: quia lucem huius mundi vi-
det. Si autem ambulauerit in nocte offendit:quia lux Joan.11.
non eſt in eo. Sic ⁊ conformiter chriſtus ad modum ve
re lucis iuſtos viatores per vias iuſticie dirigit: ne tene
bris operti pedibus affectionum labantur. ꝓpter quod
de ſeipſo chriſtus dicit. Quãdiu ſum in mũdo/lux ſum Joan.9.
mundi.ſ.iuſtos per vias dirigens iuſticie. Et ideo xp̃s
fuit figurat⁹ in illo angelo luminoſo. de quo Apoc.18. Apoca.18
dicitur. Uidi angelũ deſcendentẽ de celo habentẽ pote
ſtatem magnã: ⁊ oĩs terra illuminata eſt a gloria ei⁹.
Moraliter iſte angelus eſt dei fili⁹: qui ideo dicitur ange
lus.i.nunci⁹:qd̃ ꝓprie ſibi competit:q2 a patre velut nũ
cius in hunc mundũ fuit miſſus: vt nobis (ſecũdũ Cri
ſoſtomũ) annũciaret amicitiã dei ad noſtrã factam natu
rã:diaboli ſuperationẽ: ⁊ apertionẽ paradiſi. Hic ange
lus de celo deſcẽdit:dum ꝓ nobis redimendis de celo ve
niens in vterum virginis noſtrã naturã aſſumpſit. Ego Joan.6.
deſcendi de celo vt faciã volũtatem patris ⁊c. Hic habet
poteſtatem magnã. Data eſt mihi oĩs poteſtas in ce- mat.vltio.
lo ⁊ in terra.i.in iuſtis hominib⁹ qui celum dicuntur: ⁊ in
peccatorib⁹ qui ſunt terra. Iſte autẽ angelus dum eſſet
in preſenti vita/tante fuit ſanctitatis/q̃ omnis terra.i.
oĩs homo de terra creatus eſt ſuis exẽplis illuminat⁹
⁊ virtutibus. Erat lux vera q̃ illuminat omnẽ ho.ve.in Joan.1.
hunc mũdum.ſ.quãtũ eſt pte ſua. ¶ Tertiũ patet.docet
enim experiẽtia/oriẽte ſolis luce infirmi alleuiãtur: lux
incarceratis preſtita ipſorũ mitigat penã: lux reddita ce
cis/ipſis magnã ingerit cõſolationem. Intãtum q̃ ſine
luce quaſi nullũ gaudiũ poteſt haberi. Tobias angelo Tob.5.
dixit. Quale gaudium mihi erit qui in tenebris ſedeo: ⁊
lumen celi nõ video? Unde dicit Damaſcen⁹. Lux tene
bras expellit/merores diſſoluit: egritudines alleuiat: ⁊
omnẽ ſpẽm letã iocundãq3 facit: oĩbuſq3 rebus formã
tribuit ⁊ decorem. Sic ⁊ xp̃s ad modũ vere lucis oẽs
infirmitates alleuiat ⁊ aduerſitates: dum ſuo.ſ.exẽplo
patientiã nobis tribuit in aduerſis. In cui⁹ preſagium
ſtatim ipſo nato angelus cum magna luce apparuit pa
ſtorib⁹ dicẽs. Annũcio vobis gaudium ⁊c. Dicit magr
de ꝓprietatib⁹ rerum q̃ duo ſunt precioſi lapides ad ſe
inuicem quaſi cõtrarietates.ſ.ſardius ⁊ onix. Nã ſardi⁹ Sardius.
ſua luce expellit timores ⁊ leticiã ingerit atq3 ſecurita- Onix.
tem. Onix autẽ habet excitare rixas ⁊ lites. Uerũtamẽ
ſardius poſitus in preſentia onicis ipm̃ totaliter a ſuis
nocumentis ꝓhibet. Moraliter onix qui eſt lapis nigri
coloris ſignificat aduerſitatem: vel etiã ipſum diabolũ:

qui quãtum põt nobis aduerſatur. Sardius autẽ qui
eſt rubei coloris ad modũ ſanguinis: ſignificat chriſtũ
ꝓprio ſanguine rubricatũ. Hic ergo ſua preſentia ⁊ lu
ce expellit timorem ⁊ ſecuritatẽ preſtat: dum nr̃am men
tem fortificat, ne diabolũ timeamus: gaudiũ donat, dũ
ſpem premij dat nobis: vt merito chriſtus ſit illa lux de
Heſter. 8. qua Heſter. 8. Noua lux oriri viſa eſt gaudiũ cunctis,
bonor ⁊ tripudium. ¶ Quartũ patet. docet experientia
q̄ illa terra quã ſol magis directe ſua v̄tute tãgit, illa fe
cũdior eſt: ⁊ plures ac meliores fructus ꝓducit. Illa ve
ro quaſi ſterilis manet: que luce ſolis caret. ꝓpter qḋ dr̃
Deute. 33. Deute. 33. In fructib⁹ lucis ſolis ⁊ lune erit benedictio
tua. Sic ⁊ chriſtus ad modũ vere lucis terrã noſtre hu-
manitatis fecundam facit per virtutes ⁊ merita: quia il
le quẽ luce ſue gratie tangit: ille fructus bonos facit. In
cuius figuram ſtatim cum chriſtus luce ſue gratie pe-
Mat. 26. trum reſpexit: ille bonum fructum penitentie fecit. Ille
autẽ a quo lucem gr̃e ſue auertit nullum fructũ bonum
magi. li. 2. põt facere. vt oſtendit Magiſter. Vñ de iſta luce cuilibꝫ
diſt. 25. iuſto dicit. Erit tibi dñs in lucẽ ſempiternã. Hui⁹ figu
Eſa. 60. ra habetur Apoca. 21. vbi Ioãnes ait. Vid ciuitatem
Apoca. 21 ſanctã deſcendentẽ de celo habẽtem claritatẽ dei in ſe: ⁊
lumen illius ſimile lapidi precioſo iaſpidis ⁊ cryſtalli.
Hec em̃ ciuitas dicitur oĩa ſancta: in qua deus habitat
Eccl. 24. per gratiã ⁊ requieſcit. Eccl. 24. In ciuitate ſanctifica-
ta requieui. q̃ de celo dicit deſcẽdere: q2 omnis gr̃a ⁊ vir
tus per quã dei ciuitas efficit de celo deſcẽdit a patre lu
Iaco. 1. minum. Iaco. 1. Sed attende q̄ lumen iſti⁹ ciuitatis: ꝑ
qḋ fecũda reddit eſt ſimile iaſpidi ⁊ cryſtallo: q2 chriſt⁹
qui verũ lumen eſt fecundãs animã iſtorũ lapidũ in ſe
de ꝓp̃e. re côtinet ꝓprietates. Nã ſecundũ magiſtrũ de ꝓprietati
rũ lib. 11. bus rerũ. Iaſpis preſtat fecũditatem generatiõis. vnde
⁊ mulieres parturientes iuuat. Cryſtallus autẽ radijs ſo-
lis oppoſitus ignẽ de ſe excutit ⁊ accẽdit palleas. Sic ⁊
chriſtus lux animarũ noſtrarũ ad modũ cryſtalli ignẽ
charitatis de ſe excutiens palleas aridas. i. animas no
Luce. 12. ſtras ad ſuũ amorem accẽdit: ipſo dicẽte. Ignẽ veni mit
tere in terrã ⁊c. Item ad modũ iaſpidis preſtat gr̃ationis
nis fecũditatem: dum lucẽ ſue gratie nobis infundit: q̃
in nobis bona opa generat: dum de tenebris nos voca-
1 Petri. 2 uit in admirabile lumen ſuũ. Sic ergo chriſtus ad mo
Ephe. 5. dum vere lucis terrã noſtre humanitatis fecũdat. Fru
ctus lucis eſt in omni bonitate iuſticia ⁊ v̄itate. ¶ Quin
tum patet. eſt enim lux quoddã vinculum quo celum ⁊
terrã cõnectũtur: q2 lux de celo ad terram effuſa eſt velut
mediũ cõtinuãs celũ cũ terra. Et ideo ab antiquis ipſa
lux eſt dicta catena aurea ligans celũ cũ terra: q2 vna
lux numero omnia a celo vſq3 ad terrã incluſiue cõprehẽ
Iob. 37. dens illuminat. Lumen illi⁹ ſuper oẽs terminos terre.
Sic ⁊ chriſtus vt vera lux diſtincta copulat, dũ in vna
pſona deum ⁊ hominẽ coniũgit: ac etiã dum nos ꝑ pec-
catũ ſeparatos a deo vt verus mediator deo copulauit.
Iob. 33. de quo Iob. 33. Hec omnia operat per ſingulos vt reuo
cet animas eorũ a corruptiõe: ⁊ illuminet in lumine vi
uentiũ. Et ideo vos per chriſtũ: qui eratis aliquãdo te-
Ephe. 5. nebre: nũc autẽ lux in domino vt filij lucis ambulate.
¶ Sextũ patet. vnde dicit Damaſcen⁹: q̄ ſine luce oĩa
occulta ſunt ⁊ ignota. Aufer lumẽ ⁊ omnia in tenebris
Ephe. 5. ignota manebũt. vnde Ephe. 5. Omñe qḋ manifeſtatur
in lumine eſt. Sic ⁊ chriſtus eſt omniũ occultorũ mani
feſtatiuũ: dum luce ſue ſapientie noſtras illuſtrat aĩas.
Ioan. 8. Ego ſum lux mundi. qui ſequit me non ambulat in te
Exo. 10. nebris ⁊c. In cui⁹ figura dicitur Exo. 10. In tota terra
egypti erant tenebre: vbicũq3 autẽ habitabãt filij iſrael
erat lux. Sic vere moraliter. egyptus qui interpretatur
tenebra vel obſcuritas ſignificat hoies in tenebris pec-
Eſa. 31. catorũ exiſtentes. de quib⁹ dicit Eſa. 31. Ve his qui de
ſcendũt in egyptũ. Filij autẽ iſrael q̃ interpretant vidẽ

tes deũ ſignificant fideles: qui deũ hic vident per ſpem:
in futuro autẽ facie ad faciẽ videbũt. In terra ergo egy-
pti ſunt tenebre: q2 peccatores hac luce q̃ chriſtus eſt, ꝓ
uati ſunt. Sed vbi habitãt filij iſrael. i. iuſti ⁊ cõtempla
tiui, eſt lux: q2 in talib⁹ habitat chriſtus ipſos ad ſupno
rum cognitionem illuminãdo, dicente chriſto. Ego illu Eccl. 34.
minabo omñes ſperãtes in dño. Quid ergo mirũ ſi pſal.
ſub noie lucis chriſtum petit incarnãdum, dicẽte. Emit
te lucem tuam ⁊ veritatem tuam: ipſa me deduxerunt ⁊
adduxerunt in montem ſanctum tuum: ⁊ in taberna-
cula tua.

Et itroibo ad altare dei: ad deũ qui letificat iuuentutem meam. 707

11. q. 3. cũ [illegible] matur.

¶ Hic cõſequẽter oſtendit bona que expectamus in fu
turo: ⁊ tria facit. Quia p̄mo eternã explicat letitiã. ſecũ
do diuinã recognoſcit gratiam: ibi. Cõfitebor. tertio in
deo ſuã ponit confidentiã: ibi. Spera in deo. ¶ Quãtũ Altare.
ad primũ ſciendũ q̄ q̄uis altare ſit multiplex: vt oſten-
ſum fuit verſi. 372. tamen aliter hic altare accipit: ſcili
cet pro gloria celeſti, que dicit altare. Quoniã ſicut hic
in altari chriſtus per fidem eſſe credit: ita in illa gloria
per ſpeciem facie ad faciem cernit. Vnde de gloria cele
ſti ſub noie altaris dicit. Angelus ſtetit ante altare au-
reum, habẽs thuribulũ aureũ: ⁊ data ſunt ei incẽſa mul
ta vt daret de orationib⁹ ſanctorũ ſuper altare aureum:
qḋ eſt añ thronũ. Qḋ ideo dicit: q2 beati angeli oratio-
nes noſtras ante conſpectũ dei offerunt: ſicut ⁊ nos obla
tiones noſtras ante altare offerimus. Et hoc ſonat no-
mẽ altaris: qḋ cõponitur ex altus ⁊ ara, quaſi alta ara.
Et ad iſtud altare: hic iuſtus introire deſiderat nũc di-
cẽs. Et introibo ad altare ⁊c. Vbi glo. i. ad illud mirabi
le altare celeſtis ieruſalem: ad qḋ qui accedit ſumitur in
holocauſtũ: diuino igne totus ſuccenſus. Et ibi notat
glo. q̄ ad altare miſſam celebraturus ſacerdos, iſtũ ver
ſiculũ accedens dicit. Introibo ad altare ⁊c. q. d. Deſi-
derio illi⁹ ſuperioris altaris ad hoc altare viſibile acce
do: nõ caduca petiturus: vt chriſti celſitudinem humi-
lis ſequar. Et q̄ de iſto altari glorie intelligat, ſubdit.
Ad deũ qui letificat iuuẽtutẽ meã. Qḋ ideo dicit: quia
omnes celeſtem gloriã intrãtes: in iuuenili etate reſurgẽt
ſcꝫ in etate triginta duoꝝ annoꝝ ⁊ triũ menſiũ, ſicut fu
it chriſtus: ſecũdũ q̄ dicit apl's ad Ephe. 4. Quia oẽs Ephe. 4.
occurremus in menſurã etatis plenitudinis chriſti, vt
oſtendit Magiſter libro. 4. diſtin. 44.

Confitebor tibi in cithara deus deus meus: quare triſtis es anima mea ⁊ quare conturbas me. 708

15. q. 1. [illegible]

¶ Hic diuinã recognoſcit gratiã. Notat hic q̄ aliud eſt
confiteri deo vel deũ laudare in cithara: aliud in pſalte Cithara.
rio. Quoniã cithara in inferiori parte ſonat: ſed pſalte pſalterium
rium in ſuperiori. Et ideo qui precepta dei facit ⁊ non Laudare
patitur, in pſalterio confitetur: qui vero facit ⁊ patitur deum.
qḋ eſt ex inferiori natura, in cithara cõfitetur. Et eſt ſen
ſus confitebor tibi in cithara. i. deſt gratias agam tibi in
tribulatione. ⁊c. patet in ſuperiori pſalmo.

Sperabo in deo quoniam adhuc confitebor illi ſalutare vult⁹ mei et deus meus. 708

¶ Dic vt ſupra verſiculo. 694. Quia tactum eſt ſupra
q̄ omnes reſurgent in iuuenili etate. Ideo quero vtrũ Queſtio.
omnes in eadem etate ad altare celeſte introibunt. Egi
dius diſtinctione. 44. circa litteram.

709 **Deus auribus noſtris audiuim⁹: patres nr̄i annūciauerūt nobis.**

¶ Titulus. In finē filijs chore ad intellectum. Ad hui⁹ tituli intelligētiā eſt ſciendū: ꝙ cōtrario modo ſe deus habebat in antiq̄ teſtamento cū populo ſuo ꝗ̄ ſe modo habeat in nouo. Quoniā in antiquo teſtamento multis iuſtis contulit deus abūdāter tēporaliter bona tanꝗ̄ rudibus: ex hoc alliciens eos ad ſuū cultum: paucos vero in opatione affligi permiſit. In nouo autem teſtamēto oppoſito modo facit: q: paucis iuſtorū florem mūdi aliū rerū appo- Epheſ.
nit: ⁊ multos pati ⁊ affligi permittit caſtigās eos tanꝗ̄ filios: vt ſiant filij chore. i. caluarie chriſti. ſ. paſſiōis. Et dicāt alia bona eſſe querēda que nō ſunt cōmunia malis: ſcz bona ſpiritualia ⁊ eterna: que figurātur per illa tēporalia bona que populo rudi data fuerunt. Et ſic in antiquo teſtamento ſuis dabat deus tēporalia bona ⁊ inferiora. In nouo autem dat ſpiritualia bona ⁊ ſuperiora. ¶ Et ad hoc ſignificādū ordinauit eccleſia ꝙ prophetie que de veteri teſtamēto legūtur voce ſubmiſſa terminent. Sed epiſtole que de nouo teſtamēto ſumūtur, voce eleuata finiuntur: quia ibi ſcilicet in veteri teſtamēto temporalia ⁊ inferiora bona promittebantur: hic autem ideſt in nouo teſtamento ſuperiora ⁊ eterna. Et ad hoc ſignificandum in titulo ponitur ad intellectum. Et eſt ſenſus tituli. pſalmus iſte dirigens nos in finem. ideſt in chriſtum, attribuitur filijs chore. ideſt filijs paſſionis chriſti. ſcz ſanctis martyribus, quoꝝ vox hec eſt. Et hoc ad intellectū. ſ. vt ex hoc intelligam⁹ cur martyres deus videt̄ reliquiſſe eis ſubtrahendo temporalia: ⁊ ipſos permittēdo affligi: cū patres antiquos defenderit valida manu: ⁊ ipſis ꝯtulerit tēporalia bona. Quod ideo facit deus vt deſiderēt eterna ⁊ tēporalia nō ament: nec ſic ſibi querāt fieri ſicut rudibus eſt factum. Illis enim proſpera conceſſit deus vt crederēt. Iſtis aduerſa infert vt futura querāt: ⁊ intelligāt per temporalia illorū ſignificari ſpiritualia ſua. Et ſic iſte pſalm⁹ eſt quedā infirmorū confortatio. ¶ De hiſtoria autē pſal. notādum ꝙ filij chore ſpiritu ꝓphetico deuoti preuiderunt perſecutionem populi iudeorū tunc̄ futurā ſub Antiocho nobili factā tempore maccabeorū. de qua diffuſe habet̄ in duobus libris maccabeorū. Unde in iſto pſalmo loquūtur in ꝑſona populi oppreſſi ab ipſo antiocho. Et ſecundū hoc pſal. iſte diuidit̄ in tres ptes. Quia primo deſcribitur antiquorū beneficiorū dei recordatio. ſecundo ponitur preſentiū malorū deploratio: ibi. Nūc autem repuliſti. tertio ꝓ liberatiōe ponitur diuine miſericordie imploratio: ibi. Hec oia ⁊c. Hic vt. N. ¶ Quātum vo ad intellectum pſal. tota intentio iſti⁹ pſalmi eſt: nos inducere ad cōtemptū terrenorum ⁊ ad deſiderium eternoꝝ. Et ſecundū iſtum intellectū pſalm⁹ iſte diuidit̄ in ptes tres. Quia ꝑmo patrib⁹ antiquis multa facta numerātur beneficia. ſecūdo preſentis tēporis multiplex recolit̄ miſeria: ibi. Nūc autem repuliſti. tertio pro adiutorio dei imploratur mia: ibi. Exurge quare obdormis. Prima in tres: q: primo ponitur beneficiorū dei perceptio. ſecūdo bñficioꝝ explicatio: ibi. Opus ⁊c. tertio pro beneficiis gratiarū actio: ibi. In deo laudabimur. ¶ Quātū ad primū. ꝙ hic filij chore non loquūtur in ꝑſona ꝓpria dicēs. Deus auribus nr̄is audiuimus ⁊c. ſed in ꝑſona populi futuri. Ut eñ patebit, ipſi loquuntur de bñficio quo deus extraxit patres miraculoſe de egypto: ꝗ̄ ipſos miraculoſe per deſertū adduxit: ⁊ in terra promiſſionis collocauit. Iſta autē dei beneficia iſti non audierūt ab alijs: nec fuit expediens ꝙ patres ſui hec narrarent eis: quoniā ipſi preſentes erāt ⁊ oculis ꝓprijs cōſpexerant. Loquūtur ergo in perſona futuri populi. ſ. tēpore maccabeorū: qui talia dei beneficia audierāt a patribus eorum: ſed non oculis conſpexerāt. Sic eñ iudas maccabeus confortādo populū: multotiens ſibi narrabat dicta dei beneficia. Mementote quomō ſalui facti ſunt patres noſtri in mari rubro cū ꝑſequeretur eos pharao cū exercitu ſuo. 1. mach. 4
Et hoc eſt qđ illi recolentes deo dicebant. De⁹ auribus noſtris audiuimus ⁊c.

Opus quod operatus es in diebus eorū: et in diebus antiquis. 710

¶ Hic ſit beneficioꝝ explicatio. Et diuidit̄ in ptes quinq̄ ſecūdum ꝙ quinq̄ beneficia in ſingulari facta commemorat. Primū eſt mundi creationis. ſecundū introductio in terrā ꝓmiſſionis: ibi. Manus tua. tertiū eſt xp̄i incarnationis: ibi. Nō eñ in brachio. quartū eſt noſtre redemptiōis: ibi. Tu ipſe rex me⁹. quintū eſt diaboli ſuperatiōis: ibi. In te inimicos. ¶ Quātū ad primū agit Creatiōis
de beneficio creationis mūdi: quo de⁹ ſua gratuita bo- mūdi op⁹
nitate totum mundū de nihilo creauit: ⁊ creatū ſub poteſtate hominis dedit. Quare autē hic iſta beneficia cōmemorat, eſt ratio: q: volens exprimere magnā preſentis tēporis miſeriā, in quā nos de⁹ permittit cadere: oſtēdit primo dei beneficia quib⁹ ante de⁹ exaltauit hominem: q: oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcūt. Agēs ergo de beneficio mundi creationis, dicit. Quid audiuim⁹ a patrib⁹ nr̄is? Reſpōdet. Opus qđ opatus es in dieb⁹ eorū ⁊c. Tēpus eñ creatiōis mūdi vocātur dies antiqui: q: ceteris antiquiores. vocātur etiā dies patrū noſtroꝝ: q: omnia illa ꝓpter hominem creata fuerunt. Quāuis enim de⁹ ſemper operet̄. Pater meus vſq̄ modo operat̄ ⁊c. tamen illo tēpore creationis mūdi ſcriptura dicit deum ſpiritualiter operatū: q: oia genera creaturarum condidit. Et poſt dicit eum quieuiſſe ab omni ope: nō q: nunc ⁊ cōtinue non operet̄: q: omnia que fiūt ipſe facit. Sine ipſo factum eſt nihil. Sed q: poſt noua creaturarū genera nō condidit. vt dicit Auguſti. Et per iſtā operationē vult pſalmiſta intelligere: ꝙ oĩa illa creationis opera etiā nūc de⁹ ſpecialiter operatur in nobis. qđ ſatis deduxi ſupra verſiculo. 253. vide ibi. Ioan. 5.
Ioan. 1.

Man⁹ tua dñe gētes diſꝑdidit ⁊ plātaſti eos: afflixiſti populos ⁊ expuliſti eos. 711
7. q. 1. cū p cuſſio.

¶ Hic agit de beneficio liberatiōis de egypto ⁊ introductionis in terrā ꝓmiſſionis. Quādo enim deus eduxit iſrael de egypto: multas gentes diſꝑdidit: multas afflixit: ⁊ multas eiecit. Nā diſperdidit pharaonē ⁊ virtutē eius in mari rubro: ⁊ per deſertum multos reſiſtere volētes popolo dei: ⁊ etiā multos in terrā ꝓmiſſionis: quos filij iſrael occiderunt gladio: vt ptz in libro ioſue. Aliq̄s vero afflixit diuerſis plagis: ſicut philiſteos. Aliq̄s vero eiecit: quia multi ante introitum filioꝝ iſrael in terram ꝓmiſſionis audiētes ꝙ deus ſiccauerat mare pro filijs iſrael: ⁊ eis viā fecerat per mediū iordanis: timore iſtorū fugerunt. Et oĩb⁹ iſtis gentib⁹ eiectis plātauit. ideſt firmauit populum ſuū in terra ꝓmiſſiōis. Et hoc eſt quod hic dicit. Manus tua dñe. i. poteſtas tua que per manū deſignatur gentes diſꝑdidit. ſ. alios ſubmerſit: alios occidit. Afflixiſti populos. ſ. philiſtinorum. Et expuliſti eos qui timore tuo receſſerūt. Et ſic plantaſti eos. ſ. filios iſrael in terra ꝓmiſſionis. Simile habetur pſal. 79. Uineā tranſtuliſti de egypto: eiecisti gentes ⁊ plātaſti eam. Per hoc enim pſalmiſta vult oſtendere ꝙ oĩa iſta ſpiritualiter hodie fiūt in nobis: quia vt nos

Liberatiō de egypto
1. Reg. 4.
pſa. 79.

plãtet in terra ꝓmiſſionis.ſ.celeſtis patrie per amorem
a nobis gentes.i.vitia expellit: qđ patet ꝯſiderãti quas
gentes de terra ꝓmiſſionis eiecat. Sex enim natiões gẽ
Exod.33. tium inde eiecte fuerũt. De quib⁹ dicit Exo.33. Eijciet
Eijcere. dñs chananeũ/amorreũ/etheum/eueum/hiebuſeum/
Pecca. z pherezeum. Iſte eñ ſex natiões malorũ hominũ que
Gentes. tpe antiq̃ terrã ꝓmiſſiõis occupabãt iniuſte: ſignificãt
ſex vitioꝝ genera/q̃ ante dei ortũ noſtrã aiam occupãt:
quas hodie de⁹ per ſuã gratiã expellit: qꝛ expellit Cha
naneũ cupiditatis z auaritie. Amorreũ carnalitatis z
luxurie. Etheũ torpoſitatis z acadie. Pherezeũ temeri
tatis z ſupbie. Eueũ iniqtatis z iuidie. Hiebuſeũ obſcu
ritatis z ignorãtie. De qb⁹ oñib⁹ nũc dr. Manus tua
dñe gentes diſperdidit zc. ¶ Primo expulit chananeuʒ
cupiditas zc. Chananeus eñ cõmotio interpretaꝛ. Et
quid magis totuʒ cõmouet orbem q̃ peccatũ auaritie?
Qđ cõmouet ſeculares z clericos famulos z dños/femi
Hiere.6. nas z maſculos. Hiere.6. A maiore vſq ad minorem/q̃
ad laicos: a ꝓpheta vſq ad ſacerdotẽ/quo ad clericos
oñes auaritie ſtudent. Et hũc chananeum eijcit xp̃s a
2.corin.8. nobis ſue paupertatis exẽplo: qꝛ cum diues eſſet paup ꝓ
nobis fieri voluit zc. ¶ Secũdo amorreus ſignificat vi
tium luxurie. Amorreus eñ idem eſt φ reus amor: z ſi
gnificat vitium luxurie quo diabolus amore reo perſo
nas adinuicem ligat vt eas capiat facili⁹: quoniã volu
ptates arma ſunt hoſtis antiq̃ ad miſeras animas ca=
piendas.e.ſ. de teni . niſi cum prudem. Et hunc eiecit
Luce.12. chriſtus a nobis caſtitatem docẽs ſeruare/dicẽs. Sint
lumbi veſtri zc. ¶ Tertio etheus ſignificat peccatũ acci
die. Etheus enim formidãs interpretatur. Et quid ma
gis formidare facit hominẽ ne ad opera ſurgat peragẽ=
da q̃ accidia? Et hunc a nobis chriſtus eiecit: ſuo exem
Joañ.4. plo nos docens ſemp patris facere volũtatẽ/dicẽs. Me⁹
cibus eſt vt faciã voluntatẽ eius q̃ miſit me. ¶ Quarto
pherezeus ſignificat pctm̃ ſuperbie. Phereſeus eñ ſepa
ratio interpꝛtaꝛ: qđ maxime cõuenit ſupbie: q̃ demones
a deo ſeparauit atq; hoies. Et hũc a nobis xp̃s eiecit ſue
Math.11. humilitatis exẽplo dicẽs. Diſcite a me zc. ¶ Quinto eue
us ſignificat peccatũ inuidie: qꝛ eueus interpretaꝛ peſſi
mus: z ſignificat peccatũ inuidie: qđ pre ceteris eſt peſ⁹:
eo φ inuidia in interioribus medullis radicẽ habet ab=
ſconditã. Hũc a nobis eiecit ſue charitatis exẽplo: qua
Joañ.15. pro nobis ſeipſum dedit in morte. Maiorẽ charitatem
nemo habʒ zc. ¶ Sexto hiebuſeus ſignificat ignorãtiã.
interpretatur eñ cõculcatio. Et quid magis conculcat
Ps.48. hoiem q̃ ignorãtia: ꝑ quã beſtijs ſimilis efficiꝛ. Homo
cũ in honore eſſet nõ intellexit zc. Iſte ſũt ḡ gẽtes quas
man⁹ dñi eijcit a nobis vt nos per amorẽ plãtet in terrã
ꝓmiſſionis: de qb⁹ nunc ait pſal. Manus tua dñe zc.

712 **Nõ enim in gladio ſuo poſſede-
runt terram: z brachium eorum
non ſaluabit eos.**

¶ Hic cõſeqnẽter agit de beneficio incarnationis. Ubi
ſciẽdũ φ a gaudijs paradiſi per peccatũ expulſi: ad illa
reuerti ꝓprijs viribus nõ poteramus. Et ideo filius dei
carnem ſuſcepit: vt perditũ hominẽ ad regna celeſtia re
uocaret. Et ideo circa iſtud duo facit. Quia primo oſtẽ
dit φ homo nõ poterat redire per ſeipſum. ſecundo φ re
ductus fuit per chriſtum incarnatuʒ: ibi. Sed dextera.
¶ Quãtũ ad primũ hoc oſtendit ſub exẽplo antiquorũ
patrũ. Quia ſi antiqui pr̃es nõ potuerũt intrare terrã ꝓ
miſſionis virtute ꝓpria: quãto magis nos terrã celeſtis
patrie virib⁹ nr̃is intrare poterim⁹? Et hoc eſt qđ dicit.
Gladius. Nõ enim in gladio ſuo poſſederunt terrã zc. Similiter
nec nos gladio noſtro terrã poſſidemus. Ubi nota φ ꝑ
gladium in ſcriptura pena ſignificaꝛ: qua qs ſcʒ puniꝛ

ab alio vel ponit ſeipſuʒ. ꝓpter qđ dicit apoſtolus. Nõ Roma.13.
ſine cauſa gladium portat. Dei eñ miniſter eſt vindex
in iram ei q̃ male agit. Et ſic gladius dicitur alien⁹/quã
do pro peccatis nr̃is punimur ab alio. Dicitur autem no
ſter/quãdo nosipſos ꝓpter peccatũ punim⁹.ſ.per peni
tẽtiã. Quid eſt eñ dicere. Nõ enim in gladio ſuo poſſe
derunt terrã: niſi φ homo nõ eſt per ſe ſufficiẽs ad puni
endum pctm̃ ſuũ: vt pro ipõ plene ꝑ ſeipſum ſatiſfaciat?
Et ſine debita peccati ſatiſfactione: nullũ regnũ celeſte
poteſt intrare. Et hoc eſt qđ ſtatim inferi⁹ dicit. Gladi⁹
meus nõ ſaluabit me. Et brachiũ eorũ nõ ſaluauit eos.
¶ Ubi notãdũ φ per brachiũ virtus corporalis oſtendi Brachiuʒ
tur z poteſtas. Popul⁹ autẽ iudeorũ multos cõtrarios
habuit: anteq̃ terrã ꝓmiſſionis poſſet poſſidere: q̃ ipſuʒ
totaliter delere cupiebãt: a quib⁹ oñibus fuerunt ſalua
ti: ſed nõ poteſtate ꝓpria: ſed diuina. Et hoc eſt qđ dicit.
Et brachium eoꝝ nõ ſaluauit eos.ſcʒ ab inimicis. Cõſi
militer ergo per brachiũ intelligiꝛ virt⁹ ſpiritualis z bo
na operatio. Poſuit vt arcum ereũ brachia mea. Per h̃ Ps.17.
ergo vult pſalmiſta intelligere: φ homo per ſe tãtã virtu
tem z opera bona habere nõ poteſt: φ per ipſa ſaluetur.
Et hoc eſt qđ dicit. Et brachium eorũ.ſcʒ virtus vel ope
ratio ipſorũ: nõ ſaluabit eos. Sed quid nos ſaluat/ſub
dit: φ chriſtus incarnatus dicit deo.

**Sed dextera tua z brachium tuũ 713
et illuminatio vult⁹ tui: quoniaʒ
complacuiſti in eis.**

¶ Per hoc quãtum ad litterã intelligit φ nõ ꝓpria vir=
tute vel poteſtate: ſed ſolum poteſtate diuina fuerunt ab
inimicis ſaluati z poſſederũt terrã ꝓmiſſiõis. Et ꝑ hoc
vult intelligere φ ſola virtute chriſti incarnati ab ini=
micis ſpiritualib⁹ ſaluamur: z ad poſſeſſionem celeſtis
patrie introducimur. ¶ Ubi notãdum φ hic chriſtũ tri Dextera.
plici noie deſcribit: quia ipſum vocat dexterã brachium
z illuminationẽ. Primo ergo chriſtus incarnat⁹ per de
xterã ſignificaꝛ: cuius ratio eſt. quoniã ſecundum Iſi Iſido.11.
dorum. dextera dicitur a dãdo: quia per ipſam pignus ethicoꝝ.
pacis dabatur antiqtus. vnde.1. Macca.6. dicitur. De= 1.mach.6.
mus dexteras hoibus iſtis. Et ratio põt eſſe: qꝛ pars de=
xtera eſt principiũ motus: z mẽbra dextera ſunt fortio=
ra ſiniſtris/ſecũdũ Philoſophũ. Et ideo q̃ dat alteri de Phs.1.de
xterã: ſignum facit φ ſibi adimit potentiã ad nocendũ: aialib⁹.
immo quaſi volũtarium ſibi preſtat impedimẽtũ nocẽ=
di. Sic z deus pater in ſignũ hoibus cõceſſum filiũ ſuũ:
vt dexterã ſuã nobis dedit in aſſumptione nr̃e humani
tatis. Me ſuſcepit dextera tua.i.fili⁹ tu⁹: in cui⁹ ſignũ Ps.62.
tunc angeli cãtauerũt. Gloria in excelſis deo/z in terra
pax zc. Et ideo datio dextere fuit cõueniẽs ſignũ pacis.
Quia in dãdo nobis dexterã: quaſi ſibi ademit poteſta
tem nocẽdi: immo φ plus eſt mirabile vt ſecuriores eſſe
mus: hanc dexterã permiſit fortiter ligari z clauis affigi
cruci: vt quaſi impotẽs ad nos percutiẽdũ redderetur.
Et ideo ſi timemus potẽtiã dei patris: ſummũ remediũ
eſt fortiter amplecti z ſtringere dexterã ſuaʒ/nec ipſam
dimittere. Tũc enim ſi percutiat/percutiet ſolũ ſiniſtra:
cui⁹ percuſſio tolerabilis eſt. Nã ablatio eternorũ perti
net ad dexterã: ablatio vero tẽporaliũ ad ſiniſtrã. Lõgi= ꝓuer.3.
tudo dierum in dextera illi⁹: z in ſiniſtra illius diuitie.
vnde pſal.20. Dextera tua inueniat omnes qui te ode= Ps.20.
runt: pones eos vt clibanum zc. Iſta eſt ergo illa dexte=
ra: cuius virtute ſaluamur. Dextera dñi fecit virtuteʒ: Ps.117.
dextera dñi exaltauit me. ¶ Secundo xp̃s vocatur bra
chiũ. Cuius ratio eſt. Nã ſecundũ Catolicon: brachiũ Brachiuʒ
dr a bari/qđ eſt forte. Et qs fortior xp̃o cui data eſt oñis
poteſtas in celo z in terra? propter qđ ſibi nullus reſiſte= mat. vltio
re poteſt. Propter qđ dr Sapiẽ.11. Uirtuti brachij tui Sapiẽ.11.

quis reſiſtet? Quaſi tanq̄ momentū ſtathere: ſic ante te eſt
ois orbis terrarū. Momētū eni ſtathere q̄ſi nullā habet
reſiſtētiā. q: cū ſtathera in equa lāce manet: nulli pōde
ri addito reſiſtere pōt: q̄n ſtatim cadat deorſum. Sic ꝛ p
cōparationē ois creatura reſpectu brachij potentie xp̄i.
ps. 88. Propt qḋ dr̄. Tu hūiliaſti ſicut vulneratū ſupbū. i. dia
bolum. In brachio v̄tutis tue diſpoſuiſti oēs inimicos
Paulus. tuos. ¶ Tertio xp̄s dicit̄ illuminatio vult᷒ diuini. Ubi
notādū ꝙ vult᷒ dei dr̄ gloria eterna: in qua de᷒ clare co
Greg. 17. gnoſcit̄. vñ Grego. ſup illo v̄bo Job. 36. Qui tenet vul
mor. c. 13. tum ſolij ſui. dicit. In vultu ſolet cognitio deſignari. So
lij ḡ ſui vultū deus tenet a nobis in hac vita. regni eius
gloria: nō q̄nta intrinſecus habet̄ cognoſcat̄. ſup q̄ recte
expādi nebula dr̄: q: ſicut eſt illa celeſtis regni gl̄ia/ nō
videt̄ ꝛc. Sed q̄s amplı᷒ cognitionē iſti᷒ vult᷒ nobiſ de
dit q̄ xp̄s: q̄ prim᷒ regnū celoꝝ predicauit? Et ſic vultū
dei illuminauit: q̄n eternā gloriā nobis in luceꝫ poſuit.
ps. 88. ꝓpter qḋ xp̄s lumē vult᷒ dei dr̄. Dñe i lumine vult᷒ tui
ambulabūt. i. in xp̄o. ſ. per ei᷒ exēpla. ¶ Quib᷒ oib᷒ cō
ſideratis bñ de xp̄o q̄ nos ſaluauit dicit. Sꝫ dextera tua
ꝛ brachiū tuū ꝛ illuminatio vult᷒ tui. ſ. xp̄s illos ſalua
uit. Et vñ hoc facit? certe nō meritis nr̄is: ſed ſolū gratui
ta ſua bonitate. qḋ notās dicit. Quoniā cōplacuiſti in eis. i.
hoc feciſti ex beniuolētia tua. Et iſtā cōplacentiā ſancti
ps. 39. p̄res ſupplicit̄ poſtulabāt. d. Cōplaceat tibi dñe vt erua
as me. ¶ Sꝫ q: dictū eſt: ꝙ ſine xp̄o de pctis nr̄is nō vale
Queſtio. mus ſatiſfacere. v̄ſi. 7 13. Ideo quero vtrum peccator de
peccato cōmiſſo deo poſſit ſatiſfacere. Egidi᷒ diſtin. 15.

714 Tu es ipſe rex meus ꝛ deus me᷒: qui mandas ſalutes iacob.

¶ Hic ꝯſr oſtēdit beneficiū nr̄e redēptiōis. Ubi notan
dū q̄tū ad litterā ꝙ ātiq̄ p̄res vt moyſes Joſue Gedeō ꝛ
alij bellatores populi dei: vidētes victorias mirabiles
quas de᷒ dabat eis cōtra hoſtes ſuos: vt vn᷒ fugaret mil
le/ ꝛ duo decē millia. iſtas victorias nō ſibi/ ſed deo attri
buebāt: ex hoc ſperātes etiā in futurū ꝑ deū de inimicis
1. macca. 3 triumphare. Uñ ꝛ iudas dicebat. Nō in multitudine
exercit᷒ eſt victoria belli/ ſed de celo. Sic ꝛ antiq̄ bellato
res deo attribuentes victorias ſuas dicebāt. Tu es ipſe
rex me᷒. i. q̄ me regis in bellis cōtra hoſtes. Et de᷒ me᷒
per ſpecialem cultum: q: ſolum tūc notus erat in iudea
Salutem deus. Qui mādas ſalutes iacob. Mādas idest facis ſa
xp̄s opat. lutes. i. victorias Jacob. i. populi hebreoꝝ: qui exiuit
de iacob ꝑ duodecim patriarchas filios ſuos. ¶ Ex iſta
autem littera pſal. vult intelligere beneficiū nr̄e redem
ptionis. Quia ſicut deus ſua virtute cōtra hoſtes corpo
rales victoriam dabat illis eos liberādo ꝛ ſaluando ab
inimicis. Sic ꝛ modo chriſtus q̄ eſt rex inquātum ho
Apoc. 19. mo. Ipſe eſt rex regum ꝛ dñs dominantiū. qui etiā eſt
deus rōne ſuppoſiti: q: verbum caro factū eſt: nunc ſalu
tem nr̄am operat̄: nos a peccatis redimendo. Et hoc ē
qḋ dicit. Qui mādas ſalutes iacob. Per iacob intellige
omnes fideles qui ſupplantant diaboluꝫ carnem ꝛ mū
dum. Nam iacob ſupplantator interpretatur. Et hanc
nobis ſalutem per chriſtum eſſe factam oſtēdit Zacha
Luce. 1. rias dicēs. Benedictus dominus deus iſrael: quia viſi
tauit ꝛ fecit redemptionem plebis ſue. Sequitur. Salu
tem ex inimicis noſtris: ꝛ de manu omniuꝫ qui oderūt
Origenes nos. qḋ de hoſtibus ſpiritualibus intelligitur. Uñ Ori
genes dicta verba exponens ait. Nō autē putemus nūc
de corporalib᷒ inimicis dici: ſed de ſpūalib᷒. Uenit eni
dñs ieſus fortis in prelio deſtruere oēs inimicos nr̄os: vt
nos ab eoꝝ inſidijs liberaret. Sic ergo merito chriſto
Gen. 47. dicamus. Salus noſtra in manu tua eſt. Qḋ nūc attē
dens pſalmiſta/ ait chriſto. Tu es ipſe rex meus ꝛc. qui
mandas ſalutes iacob.

In te inimicos noſtros ventila bimus cornu: et in nomine tuo ſpernemus inſurgētes in nobis. 714

¶ Hic cōſequēter agit de beneficio diabolice ſuperatio
nis. ſ. q̄liter cōceſſum eſt nobis per xp̄m/ vt diabolum ſu
perare poſſimus. Et quāti ad hoc tria facit. Quia ad
hoc oſtendit p̄mo ꝙ in xp̄o nr̄a debet eſſe ꝯfidētia. Secū
ꝙ de nobis debet eſſe diffidētia: ibi. Non enim in arcu.
Tertio ꝙ per xp̄m habet̄: ibi. Saluaſti eni nos. ¶ Quā Uictoria
tū ad primū notādū quātum ad litterā ꝙ iſte victoriam eſt dei.
inimicoꝝ ſuoꝝ oēm corporaliū ipſi deo iā attribuerat.
d. Nō enim in gladio ſuo poſſederūt terrā ꝛc. Et ex pre
teritis ſumebāt ſpem future victorie de hoſtib᷒ futuris.
Et hoc eſt qḋ nunc ꝓ futuris ſpem in deo ponens dicit.
In te inimicos nr̄os vētilabimus cornu. i. per tuā virtu
tem fugabim᷒ inimicos nr̄os. Et in noie tuo ſpernem᷒
inſurgētes in nobis. i. eoꝝ inſultus nō timebimus: cōfi
dētes in virtute tui nois. Quia turris fortiſſima nomē prouer. 18.
dñi: ad ipſam currit iuſtus ꝛ ſaluabitur. Per hoc autē
ſpiritualiter vult intelligere ꝙ inimicos nr̄os ſpiritua
les per xp̄m ſuperamus. Hoc maxime: q: chriſti virtute
ipſe diabolus manet ligatus: ne ad libitū nos ſeducere
poſſit. Dicat ergo deo. In te inimicos nr̄os vētilabim᷒ cornu xp̄i
cornu. Ubi notādum ꝙ per cornu chriſti poteſtas deſi poteſtas.
gnatur. de quo Luce. 1. Erexit nobis cornu ſalutis in do Luce. 1.
mo dauid pueri ſui. vbi Chriſoſtom᷒ ait. Cornu ſalutiſ
vocat potētiā chriſti: a brutis animalib᷒ illud accipiēs:
quibus loco fortitudinis deus cornua dedit. Nec mirū
ſi chriſtus per cornu magis ſignificatur q̄ per alia oſſa:
quoniā vt ait Beda. Omnia inquit oſſa carne ſunt in
uoluta/ cornu excepto qḋ carnem excedit. Et ideo chri
ſtus cornu vocatur: q: ipſo mūdus ꝛ gaudia carnis ſu
perātur. Unde de ipſo dicit̄. Protector meus ꝛ cornu ſa ps. 17.
lutis mee. ¶ Itē notandum ꝙ cornua ſunt aialibus da
ta loco armoꝝ: nō ſolum ad defenſionem: ſed etiā ad in
uadendū. Et ideo chriſtus dr̄ cornu: q: per ipſum inua
dimus ſpiritus malignos. ¶ Notādū aūt ꝙ (ſicut dicit
Phus) quando aial habet vnū ſolū cornu/ illud habet Phs. 13.
in medio capitis: ſicut p3 de vnicornio. Sic ꝛ xp̄m qui de aialib᷒
eſt vnicum cornu noſtrū in medio capitis nr̄i. ſ. noſtre
mētis habere debemus ſemꝑ: vt dicere poſſim᷒ cū pſal.
Exaltabit̄ ſicut vnicornis cornu meū. Qui autē iſtud ps. 91.
cornu ſic habet in medio mentis/ nullum hoſtem debet
timere. Dicit eni Uegetius lib. 1. Neceſſe eſt vt dimicā Uege. li. 1
di acriorē audaciā ſumat: qui munito capite vuln᷒ nō Bellare.
timet. Qui vero habꝫ chriſtū i capite/ ſatis eſt munit᷒.
Sic munitus ꝛ cornutus erat Moyſes: de quo dicitur
Exodo. 34. Cornuta erat facies moyſi ex conſortio ſer Exo. 39.
monis domini. idest chriſti. Et talis acriorē audaciam
impugnandi demones habet. vnde dicit. In te inimi
cos noſtros ventilabimus cornu. ¶ Sed aduerte ꝙ ali Bellare.
qua cornua ſunt magis impedimenta ſalutis: q̄ iuua Cornu.
menta. Dicit enim Philoſophus: ꝙ aliqua animalia Phs. 13. de
non habēt iuuamentū magnum a cornib᷒/ ſicut cerui. aialibus.
Quia magnitudo corporis ꝛ multiplicatio ramifica
tionis cornuum eſt propinquior ſuo nocumēto q̄ iuua
mento. Et Albertus. 12. de animalibus dicit. ꝙ cornua Alber. 12.
cerui magis ſunt purgamenta nature/ q̄ iuuamentuꝫ. de aialib᷒
Et propter hoc eijcit ceruus cornua ſua. Sic ꝛ morali
ter quidam potentes ſeculi cornua habēt magna. idest
poteſtatem in hoc mundo. de quibus Ezechi. 34. Cor Eze. 34.
nibus veſtris ventilabatis omnia. Sed talia cornua nō
ſunt ad iuuamentum ſalutis: ſed potius impedimen
ta: quia multitudo ramificationis eoꝝ eſt eis nociua
na: vt facilius capiantur. Et ideo tanquā nociua ſunt
reijcienda: alioquin a domino ſunt conſtringenda.

ps.74. pſal.74. Omnia cornua peccãtorum cõfringam. Nõ
ergo ſic:ſed totam fiduciam noſtram in cornu chriſti po
teſtatis ponamus/ dicentes. In te inimicos noſtros vẽ
tilabimus cornu.

715 Nõ enim in arcu meo ſperabo: ꝛ
gladius meus non ſaluabit me.

¶ Poſtq̃ oſtendit ꝙ in chriſto tota nr̃a debet eſſe cõfidẽ
tia. Ex hoc ſequit̃ ꝙ nullam cõfidentiã in viribus nr̃is
debemus ponere: q2 a nobiſipſis nõ poſſum⁹ habere ſa
lutem. ꝓpter qḋ quãtũ ad litterã antiqu⁹ dicebat pplˀs.
Nõ enim in arcu meo ſperabo ꝛc. Per hoc autem ſpiri
tualiter pſalmiſta vult intelligere: ꝙ nullus in ſeipſo
quãtũcũq̧ ſapiẽs vel potẽs cõfidere debet. ¶ Et notãter
dicit ſe nõ ſperaturum in arcu ſuo neq̧ in gladio. Ubi
nota ꝙ duo maxime ſunt in quib⁹ mundani cõfidunt:
q2 aliqui in ſapiẽtia vel aſtutia ſua: aliqui autẽ in mũ
di potẽtia vel diuitijs. Iſte autẽ dicit in neutro eſſe cõfi
Arc⁹ ſigt̃ dendũ. Per arcum eñ q̃ ferit a lõge intelligit ſapientiã
ſapiẽtiam mũdi vel aſtutiã que a lõge ſcit de rebus iudicare. Sed
gladi⁹ ſigt̃ per gladiũ intelligit poteſtatẽ: que alios ferit de ꝓpe.
poteſtatẽ Multotiens eñ ꝛ ſepe accidit: ꝙ arcus.i.ſapientia vel
1. Reg. 2. aſtutia mundi decipitur ꝛ ſuperat̃.1. Regum.2. Arcus
Luce.1. fortiũ ſuperatus eſt. Sic ꝛ de mũdi potentia. Depoſuit
potentes de ſede ꝛc.

716 Saluaſti eñ nos de affligentib⁹
nos: et odientes nos confudiſti.

¶ Hic pñr cõcludit ꝙ p xp̃m omnis nr̃a conſtat victoria.
Quãtũ ad litterã clarus eſt text⁹: q2 oẽm victoriã de ho
ſtib⁹ habitã attribuit deo. Quãtum vero ad intellectũ
pſal. hoc idẽ intelligit̃ de hoſtib⁹ ſpũalibus. Et ſm̃ glo.
hic iſ ſaluaſti ꝛ ↄfudiſti: q̃uis ſint tp̃is preteriti: tñ acci
piuntur ꝓ tp̃e futuro. vt ſit ſenſus. Saluaſti.i.ſaluabis
Cõfudiſti.i. ↄfundes: q2 ꝓphete q̃ reuelata habẽt a deo
futura: ita certũ habẽt illa futura: ſicut certũ eſt p̃teritũ
eſſe p̃teritũ. Ideo de futuris multotiẽs loquũtur p vba
p̃teriti tp̃is. Et nota ꝙ idẽ eſt nos ſaluare/ ꝛ hoſtes nr̃os
cõfundere: q2 eo ipſo hoſtes nr̃i quo de nobis intentum
Saluare. ſuũ habere nõ poſſunt: cõfundunt̃ in ſeipſis. ¶ Et nota
ꝙ in hoc xp̃s demones nos odiẽtes cõfundit: ꝙ nos tri=
pliciter ſaluat.ſ. p̃mo nos ſaluat p penitẽtiã de ſcelerib⁹:
q2 virtute paſſiõis xp̃i nr̃a penitẽtia ad nos ſaluãdum
Hiere.23. habet efficaciã. Hiere.23. In dieb⁹ illis ſaluabit̃ iuda.
Iudas eñ qui cõfitens interp̃tat̃: quẽlibet penitentẽ ſi=
gnificat. Secũdo ſaluat p mundiciã in opibus: q2 mun
.Iob.22. dicia ſine eius gr̃a haberi non põt. Saluabit̃ innocens
mũdicia manuũ ſuarũ. Tertio ſaluat p patientiã in ad
Tobie.13. uerſitatibus. Tu flagellas ꝛ ſaluas. Sic ꝛ q̃libet patiẽs
in aduerſis deo dicere põt. Saluaſti nos de affligẽtibus
Cõfuſio. nos ꝛc. Et odiẽtes nos cõfudiſti. q2 odientes iuſtos eter
Iob.8. naliter cõfundunt̃ a deo. Qui oderunt te induent̃ cõfu
ſiõe. qḋ intelligit̃ tã de hoibus q̃ de demonib⁹. ¶ Et no
ta ꝙ hoc nõ ſolum intelligit̃ de cõfuſiõe dãnationis eter
ne: qua demões ꝛ mali ab initio dãnabant̃: ſed magis
de cõfuſiõe cuiuſdã indignatiõis: qua mali cõfundunt̃
in ſeipſis ꝛ indignant̃ quãdo malitiã cõtra iuſtos con
ceptam ad effectũ pducere nõ poſſunt. Sicut q̃ amici
Iob videntes virtutes eius ꝛ cõſtãtiã/ a qua ipſum fle
ctere nõ potuerunt vt cõceperãt: ↄfuſi fuerunt in ſeipſis.
Iob.6. Uñ Iob de eis dixit. Cõfuſi ſũt q2 ſperaui: venerũt vſq̧
ad me ꝛ pudore coopti ſunt. Qḋ ad ꝓpoſitum exponẽs
Grego. 7. Greg. ait. Cũ bonis mala reprobi ingerunt: ſi hos a ſpe
mor.c.20 intima labefactari cõſpiciunt: effectu deceptiõis hilare
ſcũt. Lucrũ nãq̧ maximũ erroris ſui reputãt: q2 habere
ſe ad pditionẽ ſocios exultãt. Cũ vero bonoꝝ ſpes inte=
rius figit̃: ꝛ nequaq̃ malis exterioribus ad ima decli=
natur: prauoꝝ mẽtẽ cõfuſio occupat: q2 dũ puenire ad
afflictoꝝ intima nequeunt: incaſſum ſe extitiſſe crude
les erubeſcunt. Et talẽ inimicorum confuſionem quere
bat alibi pſal.d. Fac mecum ſignum in bonũ vt videãt ps.85.
qui me oderunt ꝛ confundantur: quoniam tu domine
adiuuiſti ꝛ conſolatus es me.

In deo laudabimur tota die: ꝛ in 717
noĩe tuo cõfitebimur in ſeculũ.

¶ Hic cõſequẽter ex oĩb⁹ predictis dei beneficijs pſal.
ſurgit ad gratiarũ actionẽ. Hic eñ quantũ ad litterã de
predictis de⁹ laudat̃. Quãtum vero ad intellectuꝫ nos
admonet deo ſemp gr̃as reddere. Si autẽ queras q̃d ſit
laudari in dño. vide ſupra verſiculo.502. Dicat ḡ. In
deo laudabimur tota die. Dies eñ hic ſignificat clarita Dies ſigt̃
tem lucis eterne. Et eſt ſenſus. In deo laudabimur to= claritatẽ
ta die.i.in ꝑpetuitate: q̃ nõ eſt interpolata noctibus. Et gloĩe.
in noĩe tuo cõfitebimur in ſecula.i.in cõfeſſione laudis.
Propter qḋ alibi dr̃. Beati q̃ habitãt in domo tua dñe:
in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te. Et hoc in nomine tuo
qḋ eſt ieſus.ſ.quia nos ſaluaſti.

Nũc aũt repuliſti ꝛ ↄfudiſti nos 718
ꝛ nõ egredieris de⁹ ĩ v̓tutib⁹ nr̃is Lq.4.boi

¶ Hic pñr explicat̃ multiplex miſeria pſitĩ tp̃is. Et duo
facit. Q2 p̃mo multas enũerat miſerias. Scḋo bonoꝝ
explicat iuſticias: ibi. Hec oia venerũt ſup nos Et diui
dit̃ in ptes q̃nq̧ ſm̃ ꝙ q̃nq̧ miſerias enũerat. Et ponit̃
p̃mo adiutoꝝ ſubtractio. ſcḋo inimicoꝝ pſecutio: ibi.
Auertiſti nos. tertio martyrum trucidatio: ibi. Dediſti
nos. q̃rto captiuoꝝ venũdatio: ibi. Uẽdidiſti pplꝫ tuũ.
q̃nto opprobrioꝝ inſultatio: ibi. Poſuiſti nos. Oẽs eñ
iſtas miſerias l̃raliter paſſus eſt pplˀs dei tp̃e antiochi re Antioch⁹
gis. vt apparet ex libris Maccabeoꝝ: quas hic pſal. enu
merat vt facili⁹ deũ flectat ad miſericordiã. ¶ Prima Repellit
ergo miſeria fuit ſubtractio diuini adiutorij. Quoniaꝫ deus nos
(vt ex premiſſis apparet) de⁹ ſolebat pugnare p ipſis cõ qualiter.
tra hoſtes. Sicut pugnauit cõtra pharaonem ipſuꝫ ſub Exo. 14.
mergẽdo. contra ſeon regẽ amorreoꝝ: cõtra og regẽ ba adiutoriũ
ſan: cõtra amalech in deſerto: cõtra oẽs habitatores ter dei.
re ꝓmiſſionis. Tẽpore autẽ antiochi ipſos permittebat
ab hoſtib⁹ ſuperari. ꝓpter qḋ videbat̃ deus eos a ſe re=
puliſſe/ nõ pugnãdo pro ipſis. Et hoc eſt qḋ dicit. Nũc
autẽ ſcꝫ tẽpore antiochi repuliſti: q2 tunc videbat̃ gens
iudeoꝝ a deo repulſa. Et cõfudiſti nos. nõ quidẽ inte=
rius: ſed exterius in facie hominũ: q2 omnibus gentibus
erãt in confuſionem. ꝓpter qḋ dicit̃.1. Macca.1. ꝙ vni= 1.macca.1.
uerſa domus iacob induit confuſionem. Et maxime q2
antiochus altare aureũ qḋ erat in templo ꝛ omnia vaſa
templi cõminuit ꝛ aſportauit. Et poſuit idolũ deſolatio
nis in templo. Iudei autem illi nõ poterant reſiſtere: q2
deus non pugnabat pro illis. Et hoc eſt qḋ ſubditur. Et
nõ egredieris de⁹ in virtutib⁹ nr̃is. Hic eñ virtutes ac=
cipiunt̃ pro exercitib⁹: ſcḋm Hieronymũ. Et eſt ſenſus. Hierony.
O deus non exibis tu amplius nobiſcum ad pugnan=
dum cõtra hoſtes: ſicut alias faciebat. Qḋ ideo dicit: q2
iudei precepto antiochi exercitum cõgregare non pote
rant. ¶ Quãtum ad intellectum iſta ſunt verba iuſtoꝝ
deſiderãtium diſſolui ꝛ eſſe cũ chriſto. Unde dicũt deo.
Nunc autem repuliſti. Hoc dicunt/ quia differtur pro=
miſſio: dum hic iuſti habentur iniquis opprobrio: omni
eñ deſiderãti tp̃s lõgũ eſſe videtur. Et ↄfudiſti. nõ q̃dẽ
cõfunduntur iuſti in cõſciẽtia: ſed in facie hoim. Et non
egredieris in virtutib⁹ nr̃is. In cõtinuo enim bello ſu
mus cũ diabolo: cui ſine dei adiutorio reſiſtere nõ vale
mus. Et ideo adiutorium petit per modum interroga=
tionis dicẽs. Et nõ egredieris ꝛc. q.d. immo egredieris.

719 **Auertiſti nos retrorſū poſt inimicos noſtros: et q̄ oderūt nos diripiebant ſibi.**

¶ Hic ponitur inimicorū pſecutio. Hoc realiter implecum fuit tempore antiochi: quādo iudei fugerunt a fa-
1. macca. 2 cie antiochi pſequentis. vnde dr̄. 1. Macca. 2. Et fugit
matathias ꝛ filij eius in mōtes: ꝛ reliq̄runt oia q̄ habe-
bāt in ciuitate: q̄ oĩa ſcʒ fuerunt ablata ab hoſtibus.
Et hoc inſinuās dicit. Auertiſti nos retrorſum poſt ini-
micos nr̄os. ſ. nos inſequentes. Auertiſti. i. deſt fugere fe
ciſti. Et q̄ oderant nos diripiebāt ſibi. ſ. inimici noſtri di
ripiebant ſibi bona nr̄a: que in ciuitate dimiſeramus.
Auerſio. ¶ Quantū vero ad intellectum: hoc ſecundū glo. dicit
pro illis q̄ in aduerſitatibus deficiunt a fide vel in tenta
tionib⁹ victi cadunt in pctīs. q. d. Auertiſti nos ꝛc. q: il
li victores ꝛ nos victi ſum⁹. Et q: cadens in pctīm pdit
oia merita q̄ pus habebat. ideo dicit. Et q̄ oderunt nos
ſcʒ demones / diripiebāt ſibi. i. diſſipabant oĩa merita
nr̄a. ¶ Et nota q̄ dicit / Auertiſti nos. De⁹ eñ nos auer
tere dr̄ qñ non preſtat adiutoriū. Vel auertit nos deus:
qñ multotiens pctīs nr̄is ꝓuocatus ſuā ꝓtectionem ſub
ps. 88. trahit auertendo ſe a nobis. ſic eñ dr̄. Auertiſti adiuto
riū gladij eius: ꝛ nō es auxiliat⁹ ei in bello. ¶ Et nota q̄
iſta diuina auerſio quandoq: eſt tpālis: ꝛ quādoq: eter
na. Tpālis eñ eſt penitētibus: ſed obſtinatis eterna. Et
ps. 12. eternū formidando dauid. d. Vſquequo dñe obliuiſceris
me in finē: vſquequo auertiſti faciē tuā a me? Auertit eñ
ſe de⁹ quādoq: a nobis: ꝛ hoc ad noſtram vtilitatem. vt
ſcʒ homo ſeipſum ſine deo nihil poſſe cognoſcat: ꝛ ſic nō
ſupbiat: ſʒ deo ſubdit⁹ humiliter viuat. Sic eñ accidit
ipſi dauid: q̄ in pncipio regni ſui videñs q̄ deus erat cū
eo ꝛ q̄ ipſe ꝓſperabat in oib⁹: q̄ſi in ſeipſo nimis ꝯfidēs
ps. 29. dixit. Ego dixi in abūdātia mea: nō mouebor i eternū.
Et hoc q: cōfidebat in decore ꝛ fortitudine a deo ſibi da
ta: ꝓpter qđ ſubdit. Dñe in voluntate preſtitiſti decori
meo virtutē. Volens igit de⁹ ipſum ad cognitionē ſue
ꝓprie fragilitatis reducere: ſe ad tps auertit ab eo. q̄ fa
cto ſtatim ipſe p adulterium ꝛ homicidiū grauiter fuit
lapſus. Et ideo ſubdit. Auertiſti faciē tuā a me: ꝛ factus
ſum cōturbatus. ſ. in grauia pctā deiect⁹. Sed iſta fuit
tpālis auerſio dei. Vñ poſt orabat. d. Auerte faciē tuā
a pctīs meis ꝛc. Et ideo ꝛ ſi de⁹ quādoq: pro nr̄a vtilita
te temporaliter auertatur a nobis: tamen ne eternaliter
ps 84. auertatur ipm̄ orare debem⁹ / dicētes illud ps. 84. Cō
uerte nos de⁹ ſalutaris noſter: ꝛ auerte irā tuā a nobis.

720 **Dediſti nos tāquā oues eſcarū: et in gentibus diſperſiſti nos.**

Occiſi vt ¶ Hic ponit̄ martyrum trucidatio. Oues occidunt̄ vt
oues fue- edātur. Sic ad literā tpe antiochi multi iudeoꝝ fuerūt
rūt iudei. occiſi ꝛ inſepulti dimiſſi: ꝛ p ꝑtes in eſcā beſtijs terre da-
1. macca. 2 ti. Nā gētes antiochi intulerūt iudeis bellū die ſabbati
ꝛ mortui ſunt ipſi iudei ꝛ vxores eorū ꝛ filij eoꝝ ꝛ peco-
ra eorū: vſq: ad mille aīas hoim. Et ſic multis alijs vi
Li. 2. mac cib⁹ ſūt trucidati. Legit̄ ēt q̄ due mulieres delate ſūt na
cabeo. c. 6. tos ſuos circunciſiſſe: quas īfantib⁹ ad vbera ſuſpēſis
publice p ciuitatē circūduxiſſent: p muros precipitaue
runt. Quid de ſeptē fratrib⁹ crudeliſſime cū matre occi
ſis? ibidē ca. 7. Et ſic de multis alijs. Iſtas ḡ martyrum
trucidatiōes ꝑuidētes filij chore: in ipſorū martyrū ꝑſo
na dicūt. Dediſti nos tanq̄ oues eſcarū. Et ſubdit. Et i
gētib⁹ diſpdidiſti nos. q: illo tpe multi ex iudeis fuerūt
ꝛ in ſeruitutē aliarū gentiū venūdati. vt pʒ in lib. mac
ca. Iſtā etiā martyrū illo tpe trucidationē ſimiliter pdixerat pſal. cū dicit. Poſuerūt morticina ſeruorū tuoꝝ
ps. 78. eſcas volatilibus celi ꝛc. ¶ Et nota q̄ dicit̄ deū hoc feciſ
ſe: eo q̄ oĩa poteſtate dei fiūt vel pmittunt̄. Hic notat
glo. diuerſa genera martyrij notari: q: alij fuerunt eſca
fer: alij gētib⁹ traditi in ſeruitutē. ¶ Quātū aūt ad in
tellectū vult pſal. notare: q̄ ad verū martyriū reqritur Martyr.
in nobis mortificatio ouis. ideo martyres cōparat oui- Ouis.
bus mortificatis. d. Dediſti nos tanq̄ oues eſcarū. que
ſunt oues morte. Vbi notādū q̄ ouiū noie pñs vi-
ta deſignatur: cui⁹ ratio eſt. Qm̄ (vt dicūt naturales ꝛ
experientia docet) oues in eſtate tēpore caloris inſimul
ſtricte cōgregātur. In hyeme autē qñ frigus eſt ab inui
cem magis diſpergūtur qđ faciunt ꝓpter frigiditatē fla
tus ipſarū. Sic ꝛ vita preſens tpe eſtiuo ꝛ proſperitatis
hoies ad inuicem copulat ꝛ vnit. Sed hyemali tpe. ſ. ad
uerſitatis ipſos ſeparat ꝛ diſpgit. Qđ accidit ꝓpter fri-
giditatē flat⁹. i. ꝓpter puitatē caloris charitatis: dicēte
ſapiēte. Eſt amicus menſe ꝛ nō ꝑmanebit in die tribula Eccl. 8.
tiōis. Sic ḡ oues ſignificāt vitā preſentē. d. pſal. Poſuit
ſicut oues familias. Quid ergo ſunt oues mortificate
niſi mortificatio vite preſentis? Ille ergo vere marty: vo
catur q̄ moritur mūdo: poſito q̄ mūdus ſibi viuat. Ille
autē marty: eſt ſolo noie qui mūdo viuit: poſito q̄ mor
tuus ſit ſibi mūdus. ¶ Hic ſequēdo materiā pñtis lectio
nis cōſequenter quero. vtrum q̄s de vno pctō ſatiſfacere Queſtio.
poſſit non ſatiſfaciendo de alio. Egidius diſtin. 15.

Vendiſti populum tuū ſine pcio: et non fuit multitudo in commutationibus eorum. 721

¶ Hic ponit̄ captiuoꝝ venūdatio: q̄ facta fuit tpe ipſi⁹ Occiſio
antiochi. Tot eñ de iudeis vēdebant̄ q̄ dabantur pro iudeorum
modico precio: qđ q̄ſi nihil reputabat̄. Ita q̄ nō ſolum
fuerūt trucidati: ſed etiā captiuati ꝛ venūdati. De hac
trucidatione ꝛ venditiōe dr̄. 2. Macca. 5. q̄ antiochus 2. mach. 5.
rex armis cepit ciuitatē hieruſalem: ꝛ iuſſit militib⁹ oc-
cidere: nec parcere occurſantibus: ꝛ p domos aſcen
dētes trucidare. Fiebāt ḡ cedes iuuenū ꝛ ſeniorum: mu
lierū ꝛ natorū exterminia: vginūq: ꝛ paruuloꝝ neces.
Erāt autē toto triduo octoginta millia interfecti q̄dra-
ginta millia vincti: nō minus autē venūdati. ¶ Poſtq̄ ḡ
in precedēti verſiculo egit de ipſoꝝ interfectiōe. hic agit
de ipſoꝝ venundatiōe. d. Vēdidiſti populū tuū ſine pre
cio. Erat eñ preciū modicū: q: tot iudei venditioni erāt
expoſiti: q̄ reſpectu multitudinis illoꝝ pauci erāt em-
ptores. Et hoc eſt qđ ſubdit̄. Et nō fuit multitudo in cō-
mutatiōibus eorū. ſ. multitudo ementiū. ¶ Vel aliter:
nō fuit multitudo in cōmutatiōib⁹ ꝛc. Ad hoc eñ mar
tyres deus ordinauit in eccleſia: vt ipſorū exemplo alij
ad fidem cōuertātur. Illo autē tempore multi erant occi
ſi vel venundati: pauci tamē ex hoc cōuertebātur ad dei cul
tum. Et hūc intellectū habet Magiſter in glo. d. Mar-
tyres dum dātur alienigenis / vendunt̄ ſine precio. Vi-
dimus eñ quos dediſti: ſed nō quos accepiſti: q: quaſi
nullus acqritur / vel ſi quis acquirit̄ / pauci tamē ſunt.
¶ Moraliter autē populus dei ſine precio vēdit̄: qñ q̄s Vēdere.
opa de ſe virtuoſa ꝓ laude facit humana. vñ Greg. ait. Grego. 8.
Quid eñ in cunctis opibus ſuis hypocrita ſperat / niſi mor. c. 28
honores reuerētiā: gloriā laudis: a melioribus meruit
ſanct⁹ ab oibus vocari? Et infra. Magna quippe vecor
dia eſt laborioſa agere: ꝛ aure landib⁹ inhiare: forti ope
re preceptis celeſtibus inſeruire: ſed terrene retributiōis
premiū querere. Vt enim ita dixerim: qui pro virtute
quā agit humanum fauorē deſiderat: rem magni meri
ti vili precio venalem portat. Vnde regnum celorum
emi potuit: inde nummum trāſitorij ſermonis querit.
Vili ergo precio opus vendit: qui magna impendit ꝛ
minima recipit.

722 **Poſuiſti nos opprobriū vicinis noſtris: ſubſannationem ꝛ deriſum his qui in circuitu nr̄o ſunt.**

¶ Hic cōſequēter ponitur opprobrioꝝ inſultatio. Ubi
ſciēdum ꝙ opprobriū vituperiū alicui illatū: quattuor
modis aggrauať. Et ſecūdū hoc iſta pars hȝ quattuor
ptes. Nā aggrauať opprobriū. primo vilipēſiōe/ in pnci
pio. ſecūdo demōſtratiōe: ibi. Poſuiſti nos i ſimilitudi
neȝ. tertio cōtinuatiōe: ibi. Tota die. quarto diffamatio
ne: ibi. A voce. ¶ Quātū ad primū dicit. Poſuiſti nos
opprobriū vicinis nr̄is. Gentes eñ ꝗ ſtabāt circa terras
iudeoꝝ que colebāt idola: vidētes iudeos vni⁹ veri dei
cultores ſic crudeliter pſequi: ꝛ ꝑ cōſequēs cultū veri dei
ꝗſi ad nihilū redigi gaudebāt: ꝛ ipſis iudeis inſultabāt
dicētes. Ubi eſt de⁹ vr̄: liberet vos ſi pōt. Quaſi ex h in-
ferētes: ꝙ de⁹ quē colebāt iudei verus de⁹ nō eſſet. Per
hoc eñ ꝙ vicinis nr̄is/ et his ꝗ in circuitu nr̄o ſunt ag-
grauatur opprobriū: qꝛ ſcḋm glo. Grauior eſt afflictio
que a vicinis ingerit̃ ꝗ̄ ꝗ a remotis: qꝛ non tranſitorie
dicit̃ qḋ a circūſtātib⁹ irrogať. ¶ Hāc autē inſultationē
vt grauē oſtēdat: trib⁹ noib⁹ vocat. ſ. opprobriū/ ſubſan
nationē/ ꝛ deriſuȝ. Primo dicit̃ opprobriū. Ubi nota ſe
cundū grāmaticos ꝙ ꝓbro. as. idē eſt qḋ vituperare ꝛ in
iuriari: a quo deriuať ꝓbrum. i. idē eſt vituperiū. Et cō-
Opprobriū ponitur cū ob ꝛ dr̄ opprobriū. i. magna vituperatio vel
iniuriatio. Subſannatio vero dr̄ deriſio facta deſpecti-
Deriſio. ue cōtracto naſo ꝛ rugato. Deriſus vero dicit̃ ꝗdā vox
cōfuſa leticie iſultationē immoderata leticia denūciās.
¶ Per h autē moraliter denotať: ꝙ ſicut iudei ꝗ confitē
tes interpretātur a gētibus ꝛ malis deridebātur. Sic ꝛ
hodie per bonā vitā [illegible] cōfitētes/ a malis hominib⁹
Philo. 8. vilipenduntur: quia ſicut ſimilitudo eſt cauſa dilectio-
ethicoꝝ. nis: ita ꝛ diſſimilitudo cauſa eſt odij. Cum vita bonoꝝ
malis ſit diſſimilis: hinc eſt ꝙ mali bonos odiūt: ꝛ ipos
Grego. 8. vilipendēdo deridēt. Et hoc eſt qḋ ait Grego. Hoc nāqȝ
moꝝ. c. 39 ꝓpriū vniuſcuiuſqȝ ſolet eſſe: vt ꝗlis ipſe fuerit tales ſi
bi cōiungi ꝛ alios velit. Mali ergo ſimplicitatē vite re
fugiētes: hoc imitādum alijs imꝓmūt qḋ amāt. Un̄ ꝛ
apud malos ſimplicitas ois in crimine eſt. Aptas quip
pe mētes diiudicāt: ꝛ puritatē cordis hebetudinē appel
lāt. Oēſqȝ ꝗs ſibi adherere cupiunt/ a ſimplicitatis in-
nere diuertūt. Nūc itaqȝ ſimulatores gaudeāt. deſpicia
tur iuſtoꝝ ſimplicitas: atqȝ a malis fatuitas voceť. Sȝ
citi⁹ deſpectus ſimpliciū trāſit/ citi⁹ maloꝝ gloria ꝑcur
rit: qꝛ deſpectum bonoꝝ de⁹ glorificādo erigit: ꝛ maloꝝ
gloriā reprobādo ꝯſtringit ꝛc. Ex ꝗbus pȝ: ꝙ opprobria
a malis iuſtis illata ſunt ad bonorū meritum ꝛ gloriā:
ſed malis ad ſuppliciū ꝛ penā. ¶ Sȝ forte. d. Opprobria
alicui ꝓpter culpā illata poſito ꝙ patiēter illa ſuſtineat:
Greg. 10. nunqḋ illi ſunt meritoria? Ad hoc reſpōdet Grego. d.
moꝝ. c. 27 Sūt nōnulli ꝗs etiā humane deriſiōes deꝓmunt: ꝛ tñ di
uinis auribus exaudibiles nō ſunt: qm̄ cum deriſio cō
tra culpā naſcit̃: ꝓfecto nullū virtutis meritū in deriſio
3. reg. 18. ne generať. Sacerdotes eñ baal clamoſis vocib⁹ hunc
implorātes deriſi ab helia fuerāt: ꝗ dicebat. Clamate vo
ce maiore: deus eñ veſter aut forſitā loquitur: aut in di
uerſorio eſt. Sed hec eis irriſio eis ad virtutis vſum nō
fuit: quia per culpe meritum venit.

723 **Poſuiſti nos in ſimilitudinē gētib⁹: cōmotionē capitis in pplīs**

Similitu ¶ Hic cōſequēter ponit deriſionem ex demonſtratione.
do gētib⁹. Iudei enim in tātum opprobrium deuenerāt: ꝙ digito
demōſtrābātur a gētibus. Sicut demōſtrať ꝗs ex abun
dāti gloria. vt cū dicit̃⁹: ille eſt ſapiētior homo ciuitatꝭ
vel diis. Sic ex infortunio/ vt dicēdo: ille eſt qui tñ erat
ſupbus: ꝛ ecce quomō eſt humiliat⁹. Sic ḡ ꝛ iudei erāt
in ſimilitudinem gētibus. Uel aliter. Qū gētes loque-
bātur de infortunio aliquoꝝ ponebāt pro exēplo vel ſili-
tudine infortuniū iudeorū. Uel quādo volebāt alicui
maledicere pro exēplo adducebāt maledictionem iude
orū/ vt puta dicendo. Sic accidat tibi/ ſicut iudeis acci
dit. Sicut ſi quis alteri maledicēs diceret. vtinā pereas
ſicut perijt Laurēti⁹. Uel aliter ſecūdū glo. vt ſit ſenſus.
Poſuiſti nos gētib⁹ in ſimilitudinē chriſti: qꝛ ſicut chri
ſtus a gētibus fuit illuſus flagellatus ꝛ mortuus: ſic illo
tēpore accidit iudeis. Et ſic iſte ꝓpheta hic nō ſolū pre-
uidit futurā pſecutionem iudeoꝝ: ſed etiā paſſionē chri
ſti: cui paſſionē iudeoꝝ aſſimilauit. Et quātum ad hoc
ſubdit̃. Cōmotionē capitis in populis. Sic eñ mouet
ꝗs caput cōtra aliquē ꝗſi ipſum deſpiciēdo ꝛ ſibi minā
do/ vel ad inſultāduȝ. Dicat ergo. Poſuiſti nos cōmo
tionem capitis in populis. ſ. ad nobis inſultādum. ſicut
ꝛ xp̄o inſultauerunt in ſua paſſiōe mouētes capita ſua.
¶ Per hoc autē myſtice notať/ ꝙ gētes idolatre ꝗ ante
xp̄i paſſionē fidelibus iudeis ꝗ verum deū colebāt: erāt
diſſimiles per xp̄i paſſionē: ſimiles fidelib⁹ efficerent̃ ve
rum deū colendo. Et hoc notās dicit. Poſuiſti nos in ſi
militudinē gētib⁹: vt ſcȝ ad noſtrā ſimilitudinē cōuertā
tur ꝛ nobis ſimiles fiāt. Et de hac ſimilitudine dicit̃. In Iob. 38.
ſimilitudinē lapidis aque indurātur. Per lapidē intel
lige xp̄m: vel xp̄i fideles. 1. Corin. 10. Per aq̄s xp̄o ipos 1. Corin. 10
gētiles ꝗ per idolatriā/ ꝛ alia vitia non conſtātes ſed flu
xibiles erāt. Aque ḡ idurātur in ſimilitudinē lapidis:
qm̄ gentilis populus ad xp̄i ſimilitudinē ſup fundamen
tuȝ fidei ſtabilis fuit effect⁹. Et ꝗd ſequit̃ ex hoc/ niſi qḋ
ſequit̃. Et cōmotionē capitis in populis? Qꝛ ex hac cō Caput.
uerſiōe caput amotū fuit a gētibus. ſ. vitium ſupbie: qḋ Supbia.
caput eſt omniū vitioꝝ. vnde Abacuc. 3. Percuſſiſti ca Abacuc. 3
put de domo impij ꝛc. ſcilicet ſuperbiam de corde impij.
ſcilicet populi idolatre. Iſtud eſt illud ſuperbie caput:
quod ſeptē capita portat: qꝛ ſeptem ꝑncipalia ꝛ capita-
lia vitia ex hoc capite oriunt̃. Apoca. 13. Uidiſti beſtiā Apoca. 13
aſcendentē de mari habētem capita ſeptē. Hec beſtia dr̄
eſſe ſupbia: qꝛ hoies extra cognitionem ꝓpriā trahens
ꝯuertit in beſtias. Hec aſcēdit de mari. ſ. huius mūdi: qꝛ
ex rebus mundanis. ſcilicet diuitijs/ potentijs/ ſcīētijs/
ꝛ huiuſmodi oritur. Hec habet capita ſeptē: qꝛ ſepteȝ ca
pitalia vitia ex ipſa ꝓcedunt. ſ. inanis gloria: inuidia:
ira: triſticia: vētris ingluuies: auaritia: ꝛ luxuria. vt de
ducit diffuſe Grego. Tūc ḡ facta fuit cōmotio capitis in Grego.
pplis. ſ. gentium: qm̄ depoſito capite ſupbie humiliter ſe
fidei xp̄i ſubmiſerūt chriſti capitis. qḋ preuiderat pſal-
miſta in pſona xp̄i. d. Eripies me de cōtradictionib⁹ po Pſa. 17.
puli. ſ. iudeorum: conſtitues me in capud gentium.

Tota die verecūdia mea ꝯtra me eſt: ꝛ ꝯfuſio faciei mee cooperuit me. 724

¶ Hic ꝯſr auget opprobriū ex cōtinuatiōe. d. Tota die
ꝛc. Ad hui⁹ intelligētiā videam⁹ ꝑmo ꝗd eſt verecūdia.
Verecūdia eñ ꝓprie eſt ꝗdā timor. Sȝ nota ꝙ duplr ꝗs verecūdia
timere pōt. ſ. qꝛ vel timet mala corruptiua: vel mala tur Timor.
pia ꝛ ihonorātia. ſi ꝑmū/ vocať timid⁹. ſi ſc̄ꝫ dr̄ vecūd⁹.
Nihil ḡ aliud ē vecūdia: ꝗ̄ timor ihonorat̄ōis: vel igliſi
catiōis. Un̄ verecūdia aliqñ dr̄ erubeſcētia: qꝛ verecū-
dātes cōiter erubeſcūt: ſicut timētes palleſcūt. Nā ex eo
ꝙ aliquis amittere vitam (quod eſt bonum ſubſtantia
le) credit/ dicitur timere. Sed ex eo ꝙ timet ſe amittere
gloriā honorē ꝛ huiuſmodi: que ſūt bona exteriora/ ve
recundať. In timendo ergo ſanguis venit ad intima ꝛ
ad interiora recurrit ad cōfortādum cor. Et ideo mēbra
exteriora palleſcunt: qꝛ timor conſurgit ex eo ꝙ quis ere

dit ſe amittere interiora bona. Sed cū quis verecūdaꝛ: ſanguis fugit ad exteriora ⁊ facies apparet rubea. Currit em̄ tūc ſanguis ad exteriora: qꝛ verecūdia ꝯſurgit ex eo ꝙ quis credit ſe amittere bona exteriora. ¶ Ad ꝓpoſitum ergo iudei virtuoſi in illa ꝑſecutiōe oīa tēporalia ac etiā vitā corporis inter bona exteriora computabāt. Animā autē ⁊ virtutes inter bona interiora ponebāt. Et ſic nō timebāt amittere niſi bona extrinſeca: propter qḋ talis timor ꝓprie verecūdia vel erubeſcētia dicebatur. Sed qꝛ ꝑ tūc talis timor cōtinu⁹ erat in eis/ ideo dicunt. Tota die verecundia mea cōtra me eſt. vbi glo. Verecūdia grauis erat cōtra ſanctos vel corā ſanctis. i. ante oculos ſanctoꝝ: quādo quos ipſos ſciebāt/ ſibi inſultare videbāt. Vel dicit cōtra me. i. cōtra hoc ꝙ boni erāt: qꝛ ideo ꝑſequebātur/ qꝛ fideles. Nō enim commiſerāt: vnde verecūdari deberēt. Unde ſubdit. Et ꝯfuſio faciei mee ⁊c. Quodā enim pallio cōfuſiōis vultum dicit opertū: dum nube ſanguinea facies inflammata rutilat. Aliquādo tamē aliter accipiꝭ verecūdia/ ſecundū

Phs. 4. ethicorum. Philoſophū. ſ. prout eſt ꝗdā erubeſcētia de turpi actu. Et iſto modo verecūdia nō cōpetit virtuoſis: ⁊ maxime in ſenib⁹ eſt abominabilis. Cū ē virtuoſus nihil agat: ex quo debeat timere turpidinē a ſe factibilem/ verecūdari non poteſt. Etiā qꝛ ſenes ſic debent eſſe diſpoſiti/ vt nihil agāt verecūdia dignum: ideo in eis verecūdia nō cadit. vt dꝭ. 4. ethicoꝝ. Si tamē ſenex faceret aliqḋ verecūdia dignū plus vituperabilis eſſet/ ꝙ iuuenis: vt ibidē dicꝭ. Ex predictis patere pōt ꝙ verecūdia/ quādoqꝫ cōſurgit ex facto alieno: ⁊ ſic in iuſtis cadere poteſt: quādoqꝫ ex facto ꝓprio/ ⁊ ſic nō cadit. ¶ Notādū etiā ꝙ quāuis verecūdia nō cadat in iuſtis: timor tamē verecūdie cadit ⁊ eſt vtilis: ſicut malis nō timere verecūdia occa-

Greg. 14. mor. c. 13. ſionē pſtat peccādi. Vñ de hoc Greg. d. Sūt nōnulli ꝗs ad ꝑpetrādam nequitiā oborta ſubito malitia inuitat: ſed tñ humana verecūdia hos reuocat. Et pleruqꝫ ꝑ hoc ꝙ exteri⁹ erubeſcunt: ad interiora ſua redeunt: ⁊ cōtra ſe internū iudicium ſumūt: qꝛ ſi ꝓpter hominē mala facere metuūt: quāto magis ꝓpter deū qui cuncta inſpicit: nec appetere mala debuerant. In quib⁹ fit vt mala maiora corrigāt per bona minora. i. per exteriorē verecūdiā interiorem culpā. Et ſunt quidā ꝗ poſtꝗ deū in mente cōtēpſerint/ multo magis humana iudicia ſpernūt: atqꝫ oīe malū qḋ appetūt audacter ꝑagere nō erubeſcunt. Quos ad ꝑpetrādum malū occulta iniqtas inuitat: ⁊

Luce. 18. nulla aperta verecundia retardat. Sicut de quodā iniquo iudice dꝭ: ꝙ deū nō timebat/ nec hoīem verebaꝭ ⁊c.

724 A voce exprobrantis ⁊ obloquētis: a facie inimici ⁊ perſequētis.

¶ Hic ꝯſequēter aggrauaꝭ opprobriū ex diffamatione. Ubi aduerte ꝙ exprobrare eſt in facie maledicere: ſed oblοꝗ eſt abſenti detrahere. qḋ iudeis accidit tpē antiochi. Et qꝛ nō ſolū verbis ⁊ oblocutiōib⁹: ſed magis ipſos gladijs ꝑſequebātur: ideo ſubdit. A facie inimici ⁊ ꝑſequētis. Inimici noīe ſignificaꝭ animus malus: ſed ꝑſe-

exprobere cutiōe malus exterior act⁹. ¶ Notādum ꝙ exprobratio eſt multiplex. qm̄ quedā ꝑtinet ad cōtumeliā. ꝑs. Tota die exprobrabāt mihi inimici mei. Quedā ad fallaciā.

puer. 25. Secretū extraneo ſi reuelleſ: ne forte iſultet tibi cū audie-

4. Re. 19. rit: ⁊ exprobrare nō ceſſet. Quedā ad blaſphemiā. Cui exprobraſti/ vꝭ quē blaſphemaſti? Quedā ad charitatis

Mar. vlt. amicitiā: ꝗ ad exprobrātē. Exprobrauit incredulitatē

1. Pet. 4. illoꝝ. Quedā ad felicitatis gloriā: ꝗ ad tolerātē. Si ex-

Matt. 5. probramini in noīe xp̄i bti eritis. Et Matt. 5. Bti eritis cū maledixerint ⁊c. ⁊ exprobrauerint ⁊c. Exprobratio autem de qua hic loquitur pertinet ad contumeliam.

725 Hec oīa venerunt ſuper nos. nec obliti ſumus te: ⁊ inique non egimus in teſtamento tuo.

¶ Hic ꝯſequēter exprimit inter tot aduerſa bonoꝝ iuſticiā ⁊ cōſtantiā. Et diuidiꝭ in ptes duas. Quia oſtēdit pmo iuſtoꝝ patiētiā. Secūdo replicat iuſtoꝝ miſeriā: ibi. Quia humiliaſti nos. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū ꝙ licet multi iudeorū in ꝑſecutiōe regis antiochi receſſerūt a cultu dei ad idolatriā vt ꝑſecutiones euaderēt: tñ maior pars vel ſaltē potior elegit aſꝑ mortē corporis ſubire ꝙ dei legē derelinqre. Nā cū antiochus miſiſſet eos ꝗ cogerēt iudeos immolare idolis ⁊ legē dei derelinqre/ multi ex iudeis cōſenſerūt: ſed matathias ⁊ filij ei⁹ ꝯſtāter ſteterūt. Et ꝗ miſſi fuerāt a rege dixerūt matathie. Pricepa magn⁹ es/ ⁊ ornat⁹ filijs ⁊ fratribus: ergo accede prior ⁊ fac iuſſum regis: ⁊ eris tu/ ⁊ filij tui inter amicos regis ⁊c. Reſpōdit matathias magna voce ⁊ dixit. Et ſi oēs gentes regi antiocho obediāt vt diſcedat vnuſqſqꝫ a lege patrū ſuorum: ego tñ ⁊ filij mei ⁊ fratres mei obediem⁹ legi patrū nroꝝ. Nō eñ eſt nobis vtile relinqre legē dei ⁊c. Et multa ſimilia habenꝭ de bonis iudeis tpē illi⁹ ꝑſecutionis. ¶ Iſtoꝝ ꝗ ꝯſtātiā in lege dei ꝓuidēs ante lōge pſal. in ipſoꝝ ꝑſona ꝓdixit. Hec oia ſcꝫ mala ꝓdicta venerūt ſup nos. Et notāter dicit. Uenerūt ſup nos. ſ. ab extra: qꝛ illa ab intra nō incurreram⁹ ꝑ culpā. Nec obliti ſum⁹ te. ſcꝫ cult⁹ tui: qꝛ ſcim⁹ te gratis eſſe colēdū. Et inique nō egim⁹ i teſtamēto tuo. Iniq́ agit in teſtamēto dei: ꝗ trāſgrediꝭ ei⁹ ꝓcepta. ¶ Quātū ad intellectū pſal. Iſta ſūt v̄ba ſctōꝝ martyꝝ ꝗ tradiderūt corpora ſua ꝓpter deū ad ſupplicia: et oēs admonet memoriā dei ſemꝑ habere.

Oblivio. Si eñ ſcti martyres tā dura tolerādo/ deū nō ſunt obliti: quāto magis nos alij obliuiſci nō debem⁹? ꝓpter qḋ

Eccle. vlt. Memoria dei hñda. bñ dꝭ Eccle. vlt. Memēto creatoris tui in dieb⁹ iuuētutis tue: Que v̄ba ꝑtractās Gualfred⁹ d. Hoc ſolū cōtionator noſter intēdit: vt ꝗ ſit neceſſaria creatoris memoria inſinuet: dū ꝓſeqtur ꝗ grauia mala pariat ei⁹ obliuio. Memēto inqt creatoris tui: dū ipm̄ videre adhuc nō licet memoriā ei⁹ habere debem⁹: ſi eius preſentiā videre cōcupiſcim⁹. Memēto inqt creatoris tui/ nihil meli⁹: illa nēpe memoria tollit excellētiā ⁊ ſub eo humiliat: tollit diffidentiā/ ⁊ aduerſus inimicū erigit ⁊ ꝯfortat. Memēto inqt creatoris tui: parū eſt hoc? Ego ampli⁹ addo. ⁊ dꝺ: Memēto redēptoris tui. Nihil eñ creari profuit/ niſi redimi ꝓfuiſſet. Salomon ſue gñationis hoib⁹ qḋ

1. corin. 6. erat notū ꝑ tpē loqbaꝭ. Nobis aūt clamat aplſ. Empti eſtis ꝑcio magno ⁊c. Nō mediocriter periculoſa eſt huiuſmodi huꝰ obliuio. Odibilis foret oib⁹ bonis: ſi qs hoīum hoi inueniretꝭ igrat⁹. Per cui⁹ operā videreꝭ auditū recepiſſe vꝭ viſū ⁊c. Sꝫ de malis dꝭ. Obliti ſūt deū ꝗ ſalua-

ps. 105. uit eos ⁊c. Et ꝫ boni dicūt. Hec oia venerūt ſup nos ⁊c. Et ꝙ pl⁹ ē oñdit ꝙ iſta aduerſa nō ſolū nocēt inferēdo obliuionē dei: ſꝫ ēt ꝓficiūt ad deū nos dirigēdo. vñ ſubdit.

Et non receſſit retro cor nr̄m: et declinaſti ſemitas nr̄as a via tua 726

¶ Quaſi dicat. Nō nocuerūt nobis aduerſa vt remoue-

Retrocedere. rēt cor nr̄m a te ꝑ apoſtaſiā idolatrādo. Retro eñ recedere eſt: nō ſolū bonū ichoatū obmittere: ſꝫ ad oppoſitū tē-

Luce. 6. dere ꝑ actū vel ꝑ motū ꝯriū. Et iſto mō loqbaꝭ xp̄s d. Nemo mittēs manū ſuā ad aratrū ⁊ reſpiciēs retro: apt⁹ ē regno dei. Et addit ꝓfectū d. Et dclinaſti ſemitas nr̄as

Via. a via tua. Ubi notādū ꝙ via dī dꝭ illa via arcta ꝗ ducit ad vitā. ſ. btāꝫ ꝗ ſtat i obſeruatiōe mādatoꝝ ſpe regni ce-

ps. 118. Semita. leſtis: nō tꝑaliū bonoꝝ. ꝑs. 118. Uiā mādatoꝝ ⁊c. Semita aūt nr̄a dꝭ affectio vel deſideriū ꝓſperitatis ⁊ voluptatis mūdane. Et dꝭ ſemita. i. via ſtricta: qꝛ oīs ꝓſpitas mūdi multū arctat hoīeꝫ diuerſis pſſuris ⁊ amaritudinib⁹.

vñ foris appet via lata: ſ3 in mēte eſt ſemita ſtricta. ſicut ecōtra: via dei foris apparet arcta: ſ3 intꝰ eſt multū lata: q2 per ipſam cor dilataꝛ. ps. Viā mādatorū3 tuorum cu
Job.6. curri cū dilataſti cor meū. Vñ de iſtis ſemitis dr̄. Immo lute ſunt ſemite greſſuū eiꝰ. ſc3 multis amaritudinibꝰ. ¶ Notādū etiā ꝙ iſta prepoſitio. a. quādoq3 notat ſepa
Matt.25. rationem. ſicut Matt.25. Diſcedite a me maledicti ꝛc.
Matt.11. Quandoq3 notat cauſalitatē: ſicut Matth.11. Diſcite a me q2 mitis ſum ꝛc. Sic in ꝓpoſito cu3 dr̄: a via tua. ly. a. notat cauſalitatē: ꝛ eſt ſenſus. a via tua. i. propter viā tuā. Dicit ḡ ꝙ in prefatis aduerſitatibꝰ declinaſti ſemitas noſtras a via tua. i. tuliſti vel remouiſti ſemitas noſtras. i. affectiōes ꝛ deſideria tēporalium: a via tua. i. propter viā tuā imitādum. Et ad iſtū intellectū expoſuit magiſter in glo. d. Semite eñ noſtre erāt in ꝓſperitatibus ꝛ voluptatibꝰ ſeculi: ſed tuliſti eas a via tua: q2 oſtēdiſti nobis arctā viā ꝙ ducit ad vitā. ¶ In iſto vꝰſiculo ſpiritualiter oſtendiꝛ ꝙ ꝗuis aliquādo ſit licitu3 ceſſare a bono opere: nunq3 tamē licet retroire. i. facere cōtrarium. vñ ait glo. Nō receſſit retro cor noſtrū. i. ratio nr̄a: ita ſc3 ꝙ retro iret: deſperando de bonitate dei. Et eñ ſi aliquādo deſcendat a cōtemplatione veritatis: nō tamen retroit. Et ideo non dixit ſimpliciter nō receſſit
Queſtio. cor noſtrū/ſ3 addidit retro. ¶ Sequēdo materiā ſatiſfactiōis: quero vtrū ꝑ opa extra charitatē facta: ꝗs poſſit ſatiſfacere penitentiā ſibi impoſitam. Egidiꝰ diſtin.15.

727 Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis: ꝛ cooperuit nos vmbra mortis.

¶ Hic cōſequenter oſtēdit alia via vtilitatē ex aduerſis habitā. Et diuiditur in quattuor ptes ſecundū ꝙ quattuor vtilitates ꝓcedūt ex aduerſitatibus. Prima eſt mētis humiliatio. ſecūda eſt dei memoratio: ibi. Si obliti ſumus. tertia eſt peccati deteſtatio: ibi. Nōne deꝰ. quar
Aduerſitas depōit ſuperbiā. ꝓſpa ſup͛biā iducūt Grego.7. mor.c.8. ta eſt carnis mortificatio: ibi. Quoniā ꝓpter te mortificamur. ¶ Quātum ad primū ſciēdum ꝙ ipſa aduerſa ſupbiam cordis deponūt: ꝛ ad humilitatē inclināt. Sicut ꝑ oppoſitū proſpera mūdi mentē ꝑ ſuperbiā inflant. Qd ſatis oſtēdit Greg. ſup illo verbo Job.6. Qui cepit ipſe me cōterat. d. Sepe namq3 fiducia lōge ꝓſperitatis inflati/in quodā faſtu elationis erigimur: cūq3 nos extolli cōditor cōſpicit: ſed amorē ſuū erga nos ꝑ verbera nō exercet: quaſi ad feriēda noſtra vitia manū ligatā tenet. An nō affectꝰ ſui manū ligauerat/cum peccati populo dicebat. Jā non iraſcar tibi: ꝛ zelus meus receſſit a te. Soluat ergo manum dicit. i. exerceat affectū. Recte autē ſubdiꝛ. Et ſuccidat me. Cu3 eñ ſecuros nos ac de virtutū affluētia elatos repētinus vel flagelli dolor/vel infirmitatis tētatio ꝑcutit: protinus a ſtatus ſui vertice mentis nr̄e elatio ſuccīſa cadit vt de ſemetipſa nihil audeat: ſed infirmitatis ſue ictu proſtrata manū leuantis
Aduerſi-[illegible] ꝗrat. Hinc eſt ꝙ ſancti viri cū de occulta erga ſe diſpoſitiōe ſuſpecti ſunt/plus ꝓſpera ipſa pertimeſcūt: tētari appetūt/flagellari cōcupiſcūt: quatenꝰ incautā mētē metus ꝛ dolor erudiat: ne in hac peregrinatiōis via/hoſtis ex inſidijs erūpēte/ſua eam deterius ſecuritas ſternat. Hinc pſal. ait. Proba me dñe ꝛ tēta me. Et rurſū. Qm̄ ego in flagella paratꝰ ſum. Quia eñ ſancte mētes corruptionis ſue vulnꝰ ſine putredine nō eſſe cōſiderant: libenter ſe ſub manu medici ad ſectiōes parant: vt aperto vulnere virus pcti exeat: qd ſub ſana cute intus occide
Vtilitas bat. ¶ Ex quibꝰ apparet ꝙ ꝓſpera mentē eleuāt: ſed aduerſa humiliāt: ſic ꝙ maxime difficultatis eſt in ꝓſperis humilitatē ſeruare. Hoc autē hic notās pſal. dicit. Qm̄ humiliaſti nos in loco afflictionis. i. q2 afflixiſti nos humiliati ſumus. Tēpore enim Antiochi humiliati fuerunt iudei ex maxima afflictione: quoniam illo tēpore fugerūt iudei ad loca deſerta que erant afflictiua: ita ꝙ habebāt afflictionem ſup afflictionem. Nā vt dicitur. 2.
Maccabeo.5. Judas autē maccabeus ſeceſſit in locu3 deſertū: ibiq3 inter feras vitā in mōtibus cum ſuis agebat: ꝛ feni cibo veſcentes demorabātur. Quis autem in tali afflictione vel in loco afflictionis exiſtens ſuperbiret? certe nullus: ſed magis humiliaretur. Vel ꝑ locum afflictionis accipe preſentem vitā: in qua multis miſerijs humiliamur ꝛ deprimimur: ſed in futura exaltabimur. vt ait glo. Sequiꝛ. Et cooperuit nos vmbra mortꝭ. 2.mach.5.
Vbi notādū ꝙ aliud eſt vera mors: aliud eſt figuratiua mors: que dr̄ vmbra vere mortꝭ. Qm̄ mors vera eſt illa: qua anima ſeparaꝛ a deo vel mors eterna. Vmbra aūt mortis/diciꝛ mors corporalis. vnde Grego. ſup illo verbo Job.12. Producit in lucem vmbrā mortis: ait. Iſta enim mors in qua caro ſeparaꝛ ab aīa: vmbra illiꝰ mortis eſt in qua aīa ſeparaꝛ a deo. In lucem ergo vmbram mortis xp̄s ꝓducit/cū intellecta morte ſpiritꝰ mors carnis minime timeꝛ. Volēs ḡ iſte exp̄mere afflictionē ꝑpli iudaici/dicit i ipſoꝝ ꝑſona. Cooperuit nos vmbra mortis. cōtinue eramꝰ ſub morte corpis ꝛ in periculo mortꝭ. Vmbra mortis. Mors. Greg.li.12 mor.c.12.

728 Si obliti ſumꝰ nomē dei noſtri: et ſi expādimus manus noſtras ad deum alienum. 6 pe. diſt. mediana

¶ Hic oſtendit ꝙ aduerſitas inducit in nobis memoriā dei. Sicut eñ ꝓſperitas claudit mētis oculos ne deū cōſideret: ſic ecōtra aduerſitas aperit vt deū ꝛ ſeipſ3 cognoſcat. vñ Greg. ait. Flagella oculos mētis aperiūt: quos inter vitia ſecuritas ꝓſperitatis cecabat. Corpēs ꝗppe animꝰ ꝑcuſſiōe tāgitur vt excitetꝛ: quatenꝰ ꝗ ſtatū ſue rectitudinis ſecurus ꝑdidit afflictus cōſideret quo iacet. Hinc itaq3 ipſa aſperitas correctiōnis origo fit luminis ꝛc. Et hoc eſt qd hic ait pſalmiſta. ꝙ in aduerſitatibus ſi obliti ſumus nomen dei nr̄i ꝛc. Vbi aduerte ꝙ in ſacra ſcriptura ly/ſi/multotiens accipiꝛ negatiue. vt pſal. aduerſa a ꝑiūt oclos Proſpa claudunt Grego. 6. mor.c.16.
94. Quibꝰ iuraui in ira mea/ſi introibūt ꝛc. i. non introibūt. ſic ꝛ hic ly/ſi/ ſtat ꝓ non. Et eſt ſenſus. Si obliti. i. nō ſumus obliti nomē dei nr̄i eius recordationē3 de bitis temporibus obmittendo. Si expādimus. ideſt nō expādimus manus nr̄as ad deum alienū. ſc3 idolatriā cōmittendo. Et hic notat glo. d. Ecce iſte eſt intellectus filiorum chore: de quo agit titulus: qui propter omnia mala non obliuiſcuntur dominum. Qui non expandunt manus ſuas ad deum alienum: ſed ſolum crucifixum adorant. quia qui manus extendit de ſeipſo crucem facit: per hoc ſignificās ſe crucifixum adorare. ¶ Et note hic/ꝙ per deum alienū intelligit idola: quia aliena ſūt a realitate bonitatis dei in vocabulo dei deſignate. quia ſcilicet nomen habent dei: ſed realitate carent. Vnde ꝛ de idolis dicitur. Iſrael ſi me audieris: non erit in te deus recēs: neq3 adorabis deū alienū. vbi glo. Alienū deū dicit idolum: q2 nomine/nō eſſentia deus eſt. vnde ꝛ Exo.20. Nō habebis deos alienos corā me. ps.94. Alienus. ps.80. Exo.20.

729 Nonne deꝰ requiret iſta: ipſe eñ nouit abſcondita cordis.

¶ Hic cōſequēter oſtendit ꝙ aduerſitas peccati deteſtationem inducit. Vnde pōt formari talis ratio. Quandocūq3 ad aliqd antecedēs neceſſario ſequiꝛ aliqd cōſequens: quicūq3 fugit ꝯſis fugere debet antecedēs: ſed ad peccatū neceſſario ſequiꝛ pena: igitur qui timet pena3/multo fortiꝰ peccatū timere debet ꝛ fugere. ꝙ autem peccatum neceſſario pena ſequaꝛ/oſtēdit hic pſalmiſta. d. Nōne deus requiret iſta. q. d. ſic requiret ad iudicādū.

Ubi notandum φ cū ly iſta ſit pronomen demōſtrati-
uū ſolū illa peccata ſignificat que poſſunt demōſtrari.
Cum ergo proprie loquēdo ſolum exteriora oculariter
poſſint demōſtrari ꝯſequens eſt φ ꝑ ly iſta intelligunt
peccata exteriora q̄ de⁹ iudicādo requirit. qḋ ꝓbat: qꝛ
etiā peccata occulta cordis ipſe cognoſcit. propter quod
Cognoſce re dei. ſubdit. Ipſe eñ nouit abſcōdita cordis. Non eſt intelli
gendū φ deus peccata reqrat. ſ. ad cognoſcendū quaſi
ante ea nō cognouerit illa. ſꝫ dicit illa requirere ꝛ cogno
ſcere qñ ꝑ aduerſa te facit peccata tua reqrere ꝛ cogno
ſcere ad illa deteſtāda. Et hoc eſt qḋ dicit glo. Noſce-
re dicit deus: qꝛ te facit noſcere. Uñ ad abraā ait. Nūc
cognoui φ timeas deū. i. te ꝛ alios cognoſcere feci. No
uit ḡ de⁹ eo modo quo requirit: ſed non ꝓ ſe ſed ꝓ te. ſ.
qñ ꝑ aduerſa facit: vt tu inuenias te/ vt tu peccatum co
Abſcōſio peccati. gnoſcas ꝛ fugias/ vt ei grās agas. ¶ Et nota φ hic pec
cata dicunt abſcōdita cordis: qꝛ mali quātū poſſunt ni
tunt ſua peccata abſcōdere ꝛ occultare. Cui⁹ ratio eſt:
Joan. 3. qꝛ quaſi naturalr oīs q̄ male agit/ odit lucē. Non ad
puer. 28. uertētes qḋ ſcribit ꝓuer. 28. Qui abſcōdit ſcelera ſua/
Job 31. non diriget ꝛc. Hoc non faciebat Job qui dicebat. Si
abſcondi quaſi homo peccatū meum. ſ. ꝓ non. Qḋ di-
cit cōtra illos q̄ peccata ſua excuſando nitunt abſcōde
re/ ac ꝑ hoc deū accuſare ꝛ ſeipſos excuſare nitunt mo-
Greg. 22. mor. 13. re primi parētis/ vt oſtēdit Greg. d. Hec nāq ſunt vere
humilitatis teſtimonia: iniqtatē ſuā quēq cognoſcere
ꝛ cognitā voce cōfeſſionis aperire. At cōtra humani ge
neris viciū eſt ꝛ labēdo peccatū cōmittere: ꝛ cōmiſſum
negando abſcōdere: ꝛ cōuictū defendēdo multiplicare.
Ex ipſo qppe lapſu pmi hoīs hec argumēta neqcie du-
cim⁹: ex quo ipſam radicē ꝛ traxim⁹ culpe ꝛc. vide ibi.
Abſcōdū tur pecca ta multa. ¶ Et nota φ ſpecialr mali q̄dā abſcondunt peccata. ſ.
qꝛ abſcondunt Cupiditatē auaricie. Uoluntatē imū
dicie. Ocioſitatē pigricie. Ambitionem ſuperbie. De-
tractionē fallacie. Infidelitatē idolatrie. ¶ Primū pa
tet Mat. 25. Abiens fodit in terrā ꝛ abſcōdit pecuniā
dñi ſui. Nonne pecuniā dñi ſui. i. dei abſcōdit in terra
q̄ diuitias abſcōſas retinet ꝛ pauperib⁹ vt fidelis diſpē
ſator non tribuit illas iuxta dñi ſui preceptū. Uñ tales
puer. 11. maledictionē dei merent ꝛ mūdi. Qui abſcōdit frumē
ta maledicet in populis. Quinimo ꝛ mortē tēporalē ꝛ
eternam merent. Cuius figurā geſſit Achan. de quo
Joſue. 7. Joſue. 7. Uidi enim inter ſpolia palliū ꝛ ducentos ſi-
clos argenti ꝛ regulā aureā ꝛ cōcupiſcens abſtuli: ꝛ abſcō
di in terra ꝛc. Qui propter hoc conſequēter fuit lapida
tus. ¶ Secundū patet in illis immūdis ſenibus qui in
Suſannā libidine exarſerant qui abſcōditi ſtabāt. De
Dan. 13. quibus Dan. 13. dr. Non erat ibi quiſq preter duos ſe
nes abſcōditos ꝯtēplantes eā. Et ibidē de ſuſanna dr.
φ neſciebat ſenes intus eſſe abſcōditos. Et tñ iſtud lu-
xurie peccatū difficilr abſcōditū poteſt manere qui ſta
tim publicat per aliqua ſigna. Propter quod litterā de
puer. 6. iſto peccato dicit. Nunquid abſcōdere poteſt hō ignē
in ſinu ſuo: vt veſtimēta illi⁹ non ardeāt. aut ambula-
re ſup prunas vt nō cōburantur plāte eius? Sic qui in
greditur ad mulierē ꝛc. ¶ Tertiū patet: qm pigri q̄ſi ſem
puer. 19. per latent abſcōſi. Abſcōdit piger manū ſuā ſub aſcella
nec ad os ſuū applicat eā. Manus ſub aſcella abſcōſa
eſt virt⁹ operandi ligata. ¶ Quartū patet de ſuperbis
qui ſub humilitatis habitu vel verbis/ cor ſuperbū te
nent abſcōſum: nō aduertentes φ (vt hic dr) deus nouit
Job. 34. abſcōdita cordis. Et iob. 34. Non ſunt tenebre: non eſt
vmbra mortis: vt abſcōdantur ibi q̄ operant iniqtatē.
Grego. 25. mor. c. 6. Qḋ exponēs Greg. ait. Lux eterna q̄ de⁹ eſt quāto in
cōmutabilr fulget/ tāto penetrabilr videt. Et neq oc-
culta neſcit/ qꝛ cūcta penetrat: neq penetrata obliuiſci
tur/ qꝛ incōmutabiliter durat. ꝓinde quotiēs indigni
etiā ſupbi aliqd corde cōcipim⁹ totiēs i lucē peccam⁹ ꝛ
qꝛ ipſa nobis etiā non ſibi preſentibus preſto eſt: et per-
uerſe gradientes in ipſam impingim⁹/ a qua ꝑ meri-
tum longe ſumus. Cum vero videri nō credim⁹ in ſole
clauſos oculos tenem⁹. illū videlicet nobis abſcōdim⁹
nō nos illi. Propter qḋ Dan. 13. Deus eterne q̄ abſcon Dan. 13.
ditoꝝ es cognitor. ꝛc. ¶ Quintū patet: qꝛ detractores
venenū ſub ſpecie cōpaſſionis vel ſub alio abſcōdūt co
lore. ꝓuer. 10. Abſcōdūt odiū labia mēdacia. ¶ Sextū ꝓuer. 19.
patet: quicūq eñ plus aliud colit q̄ deū/ eſt idolatra.
Sed quāti ſunt q̄ ſub ſpecie religionis plus amāt crea
turas q̄ deū. Et tales ſub ſpecie religionis abſcōdunt
idola: verbis ꝛ operis mentiētes. Quoꝝ figurā geſſit
Rachel: de qua gen. 31. Rachel feſtināns abſcōdit idola Gen. 31.
ſub ſtramenta cameli ꝛ ſedit deſup. Omnes aūt predi-
cās abſcōſiones apud deū eſſe/ bene nō nouerat pſal. d.
Nōne de⁹ requiret ꝛc. ipſe eñ nouit abſcōdita cordis.

Quoniam propter te mortifica 730
mur tota die: eſtimati ſumus ſi-
cut oues occiſionis.

¶ Hic ꝯfir oſtendit φ aduerſitas inducit carnis morti
ficationē. Quanto eñ caro fortior eſt/ tāto eā ampl⁹ con
tra ſpūm reluctatur: quāto aūt debilior ſpiritui magis
ſubijcitur. Quid aūt tantū mortificat carnem ſicut ad
uerſitates tolerate patienter? Et hec eſt vox ſctōꝝ mar-
tyrū: qui non mortificant vel patiunt propter peccata
ſua: ſed fidē xp̄i confirmandā. Et ſonat iſta vox. d. deo.
Qm̄ propter te. i. non pro criminibus nr̄is: ſed vt fides
tua gētibus augeat. ¶ Ad litterā eñ iuſſerat antioch⁹
omnes iudeos occidi qui nolent trāſire ad ritū gentilē.
Tamen boni libentius mortē tolerabant/ q̄ cultū dei 1. macca. 1.
relīqre vellent. vt patet de Eleazaro antiquo qui ait. 2. macca. 6
Senectute quidē dign⁹ apparebo adoleſcentibus au
tem exemplū forte relinquā: ſi prōpto animo ac fortiter
pro ſanctiſſimis legibus honeſta morte pfungar. ꝛ ſic
fuit de multis aliis. Et ideo ad denotandū φ ſine recla
matiōe mortē acceptabāt ꝓ lege dei ſeruāda/ dicit. Eſti
mati ſumus ſicut oues occiſionis. i. ſm glo. ſine aliqua
reluctatione occiſi. ¶ Spiritualr aūt hoc cōpetit oībus Mortifica
ſanctis viris/ qui ſeipſos mortificant ſup terrā: vt deo vi ri martyr.
uant. Uñ predicta verba exponens Ricard⁹ ait. Qm̄ Ricardus
propter te mortificamur tota die ꝛc. Quare mortu⁹ nō
creditur qui cotidie mortificat? An forte qꝛ non dixit
morimur: ſed mortificamur? Scimus tñ qꝛ in dei ocu-
lis maioris meriti eſt ſepe mortificari q̄ mori. Nonne
mors martyrū tanto erat precioſior/ quanto mortē pre
cedens pena productior erat? quibus volentibus mori
nō dabat occidi. Nōne predeſtinatis ad vitā hoc ipſm
ad glie cumulū proficit/ qḋ ſine graui pugna ſine acer
ba pena carnalis in eis vita non ſufficit. d. Qm̄ ꝓpter
te mortificamur tota die? Mortificate ergo ſm apoſto
lum mēbra vr̄a: mortificate inq̄ in die tantū: vt omnia
in luce diſcretionis fiant: ne vltra citra ve menſure me
tam operum noſtroꝝ tota diſcurrat.

Exurge quare obdormis dn̄e: 731
exurge ꝛ ne repellas in finem.

¶ Hic ꝯfir pro adiutorio implorat dei mia. Ubi notā-
dū φ xp̄s odꝫ ſuos fideles adiuuat virtute fidei in ipſm
habite. Fides aūt xp̄i maxime creuit in mundo ratio-
ne ſue reſurrectionis mūdo manifeſtate. ꝓpter quā gē-
tes xp̄i fidē receperunt. Et ideo iſte ꝓ adiutorio poſtu-
lāt: vt xp̄s a mortuis reſurgat. Et diuidit iſta pars in
tres. Qꝛ pmo petit xp̄i reſurrectionē. Secūdo aſſignat
ad hoc ſuam rationē: ibi. Qm̄ humiliata. Tertio pe-
tit humani generis redemptionē: ibi. Exurge adiuua

nos. Primo ergo petit xp̄i reſurrectionem. Iſte eñ ſpū
eleuatus prophetico preuidit myſteriū xp̄i paſſionis.
paſſio xp̄i. Et q in eius paſſione multi etiā qui ante fideles fuerāt
Fides. apoſtatarent a fide: ſicut Thomas/cui xp̄s dixit. Noli
eſſe incredul⁹ ꝛc. ſicut Lucas ꝛ cleophas/q iam amiſ=
ſa fide dixerunt xp̄o. Nos aūt ſperabam⁹ q ipſe eſſet re
dēpturus iſrael. q.d. Amplius nō ſperamus. Preuidit
etiam q per chriſti reſurrectionē fides perdita recupe=
raretur ſicut factū fuit in predictis: ac etiā gentes ad fi=
dē reducerent. Et ideo pro ſuo ꝛ alioꝝ adiutorio xp̄i re
ſurrectionē poſtulat cōtra oīa mala predicta. d. Exur=
ge quare obdormis dn̄e. ſ. xp̄e. Videt eñ dormire de⁹
qñ differtur qd poſtulatur. Et dicit. Quare obdormis.
ſcȝ cauſa quare tantū differt reſurrectio tua tibi cogni
ta eſt nō nobis. Et ne repellas in finē. Repellere videt
deus quos in manibus pſecutorū reliquit. Dicit ergo
ne repellas in finē. q.d. Et ſi modo nos flagellas ꝛ pcu=
tis/non hoc facias finalr dānando. ¶ Spūaliter vero
hic ſancti martyres orant: vt xp̄s p fidē reſurgat in gen
tibus: qꝛ et ſi ſciunt xp̄m nō dormire ꝛ ſibi reſurrexiſſe:
precantur tantū ipm reſurgere per fidē: non ſibi/ſȝ gēti
bus q xp̄m putant eſſe mortuū. Si eñ crederēt xp̄m re
ſurrexiſſe/credentes in eū nō pſequerent. q.d. Tota die
mortificamur. Et vt hoc finiat. pcamur exurge p fidē.
qꝛ tu dn̄e obdormis: non quidē nobis credentib⁹: ſȝ gē
tibus q non credunt. Exurge ꝛ ne repellas in finē: qꝛ ſi
per fidē reſurgis in coꝝ mentibus/ceſſabit oīus pſecu
tio. Et idem alijs verbis poſtulat. dicens.

732 Quare faciem tuā auertis: obli-
uiſceris inopie noſtre ꝛ tribula-
tionis noſtre.

¶ Ubi nota q aliquos reſpicit deus: qui etiā deū reſpi
ciunt. ſic bonos reſpicit quibus dat proſpera. Aliquos
non reſpicit/qui etiam nec ipm reſpiciunt ſicut malos
qb⁹ dat aduerſa. Aliquos reſpicit q ipm nō reſpiciunt:
ſicut malos quibus dat proſpera. Sȝ aliquos nō reſpi=
cit/qui tñ ipm reſpiciūt: ſicut bonos qb⁹ infert aduer=
ſa. Uide verſiculo. 245. Qꝛ ergo ſanctos martyres ex
ponebat perſecutionib⁹/illos dicebat non reſpicere: ſed
ab eis auertere faciē: et eodē modo de ipis non recorda
Facies. ri. ¶ Ubi notandū q per faciē dei/eius mia ſignifica=
tur. Deus eñ habet faciē ꝛ tergū. ſ. miam ꝛ iuſticiā: ſed
mia eſt pars anterior: qꝛ oīa opa incepit a mia: qꝛ gra=
tis oīa produxit. Et ſic illis oſtēdit faciē quib⁹ miaȝ fa
cit. Ab illis vero auertit facieȝ: quos flagellis exponit.
Clamāt ergo ſancti martyres: quare faciē tuā auertis:
ſare cupientes ſui certaminis finem.

733 Quoniā humiliata eſt in pulue-
re anima noſtra: cōglutinatus
eſt in terra venter noſter.

Oratio. ¶ Hic ſuaȝ allegat rationem. ſ. quare ipm deus debeat
Hūilitas. exaudire. Inter oīa eñ humilitas orantis orationē fa
Judith. 9. cit exaudibilē. Judith. 6. Humiliū ꝛ manſuetoꝝ tibi
dn̄e ſemper placuit deprecatio. Sȝ humiliati ſum⁹: qꝛ
humiliata eſt in puluere aīa nr̄a ꝛc. Igitur nos exau=
dire debes. ¶ Ad litterā eñ iudei tēpore perſecutionis
Antiochi humiliabantur in puluere orantes. Qñ vt
1. macca. 3. habetur. 1. macca. 3. Induerunt ſe cilicijs: ꝛ cinerē im=
poſuerūt ſup capita ſua ꝛc. Et hoc eſt qd hic dicit. Qm̄
humiliata eſt in puluere aīa nr̄a. i. vita nr̄a: qꝛ in ſignū
humiliationis ponebāt cinerem ſuper capita ſua ſicut
mos erat iudeoꝝ in afflictione poſitoꝝ. Tum etiā qꝛ vt
dictū eſt habitabāt in mōtibus inter feras: vbi lectiſter
nia non habebant: ꝛ ſic iacebāt in terra. Et ideo ſubdit

Conglutinatus eſt in terra venter noſter. i. corpus nr̄m
terre adheret. ¶ Quantū ad intellectū pſal. iſta eſt vox
martyrū ꝛ penitentiū qui aiam ſuam in puluere humi
liant qñ conſiderātes peccata ſua p ipoꝝ memoriā aiaȝ
ſuā cruciāt ſm morē penitētiū. Cinis eñ ꝛ ciliciū ſunt Cinis.
arma penitentiū. Hinc eſt qd in capite quadrageſime/
cinis ſpargitur ſup caput penitentiū ob humilitateȝ ꝛ
memoriā ſue fragilis cōditionis. Et hoc eſt. Nō debes
obliuiſci: qm̄ humiliata eſt in puluere aīa noſtra. i. ad Hūilitas.
penitentiā cōpuncti ſumus. Et cōglutinatus eſt in terra
venter noſter. i. corpus nr̄m orando terre adheſit. Hoc
aūt dicendo ſummā humilitatē oſtendit. Qui eñ ge=
nua orando flectit in terrā habet quo plus humilietur.
Qui vero ſic humiliat vt venter hereat terre nō habet
vltra quo humilietur: qꝛ venit ad ſummū ſignū humi
litatis: qꝛ baſſior ex omni parte fieri non poteſt. Et iſto
modo orando ſe xp̄s humiliauit: q primo genu flexit.
ſecundo procidit in faciē ſuā. ſed tertio totū corpus ad
terram proſtrauit. qñ ſcilicet factus in agonia prolixi⁹ Luc. 22.
(ſcilicet corpore) orabat.

Exurge dn̄e adiuua nos ꝛ redi- 734 De. ſe. di. 2. liceat.
me nos: propter nomen tuum.

¶ Exurge. hic petit redēptionē a malis. Hic eñ nullūȝ
allegat ſuū meritū: ſȝ totū gr̄e dei attribuit. d. ppter no
men tuū. Hic non ſolū petit bonos liberari: ſed etiā ma
los predicat puniendos. d. Exurge ꝛc. Ubi nota q qñ
quis iacet/totus occultat: qñ vero ſedet occultatur ſm Iacere.
partē inferiorē/ꝛ videt ſm ſuperiorē: qñ vero ſtat: videt Exurgere dei.
ſm oēm partē. In deo aūt ſunt quaſi due partes/miſeri ſedere dei.
cordia ꝛ iuſticia: quarū mia eſt pars ſuperior. pſal. Mi
ſerationes eius ſup oīa opera eius. Intantū q a iu=
ſticia licet appellare ad miam. Miſericordia ſuperexaltat Iaco. 2.
iudiciū. Deus aūt nunq̄ legit iacens: qꝛ nullus eſt q
non ſentiat miam eius/vel iuſticiā: nec aliqd eſt tēpus
qd nō ſit miſericordie vel iuſticie. Sed quādoq̄ deus
oſtēdit hoibus partē ſuperiorē. ſ. miaȝ ꝛ occultat infe=
riorē. ſ. iuſticiā: ꝛ tūc dr̄ ſedere. Qñ vero oſtēdit vtrūq̄
dicit ſtare. Qñ aūt diſſimulat punire/tūc oſtēdit miaȝ
ꝛ nō iuſticiā: ꝛ ideo dr̄ ſedere: qd pertinet ad ſtatū pſen
tem: ſed in futuro oſtendet ſuā miam bonos beatifican
do: ꝛ iuſticiā malos puniēdo. Ideo tūc dr̄ ſtare ꝛ exur=
gere qñ. ſ. iudicabit. pſal. Terra tremuit ꝛ quieuit cum
exurgeret in iudiciū deus. Petēs ergo pſal. vt xp̄s exur
gat/quid aliud niſi vt ad iudicium veniat requirit: vt
boni premient ꝛ mali puniant. ¶ Qꝛ in precedenti. q. Queſtio
dictū eſt q per opera extra charitateȝ facta quis poteſt
ſatiſfacere. Ideo nunc quero: vtrum illa alicuius ſint
meritoria. Egidi⁹ diſtinctione. 15.

E Ructauit cor meū ver 735 De peni. di. 2. ſi ſermo.
bum bonuȝ: dico ego
opera mea regi.

¶ Iſte pſal. talē titulum habet. In fi
nē pro his q cōmutabunt filijs chore
ad intellectū pro dilecto. Pro cuius euidentia ſciendū
q totus iſte pſal. agit de ſanctis nuptijs ſpōſi ꝛ ſponſe. ſ.
xp̄i ꝛ eccleſie ſaluatoris ꝛ ſaluandoꝝ. Un̄ iſte pſal. dr̄
epithalamiū carmen. i. laus thalami: qꝛ laus ſponſi ꝛ Epithalamium.
ꝛ ſponſe hic cantat. Conſuetudo eñ fuit in nuptijs ad
honorē ſponſi ꝛ ſponſe quedā cantari carmina: q dice=
bantur epithalamia. i. laudes thalami. Epi enim gre
ce. i. ſupra: componitur cū thalamo: et ſic fit epithalamiū.
ideſt cātus ſup thalamū. Talē cantū primū Salomō
adinuenit in laudē xp̄i ſponſi ꝛ eccleſie ſue ſponſe: vt pa
tet per totū librū qui dicit cātica canticoꝝ. Un̄ hiero.

in epiſtola ad Paulinū dicit. Salomō pacific⁹ ⁊ ama
bilis dn̄i mores corrigit: naturā docet: eccleſiā ⁊ xp̄m cō
iungit: ⁊ ſanctarū nuptiarū dulce canit epithalamiū.
Similiter ergo filij chore p̄uidentes has ſctās nuptias
xp̄i ⁊ eccl'ie futuras/ iſtū pſal. i. epithalamiū in laudem
ſponſi ⁊ ſponſe fecerunt. Harū nuptiarū copulā in tha
lamo vteri virginalis fecit dei gr̄a qñ verbū caro factū
eſt: ⁊ humana natura verbo diuino vnita: ⁊ ſpōſo xp̄o
eccleſia ſpōſa primo charitate ⁊ poſt imortalitate eſt cō
iūcta. ¶ Eſt ergo ſenſus tituli talis. Iſte pſal'. in finē. ſ.
xp̄m nos dirigentē: eſt ſcriptus filijs chore. i. filijs xp̄i ſi-
ne crucis. Et hoc ad intellectū. ſ. tanti myſterij coniun-
ctionis xp̄i ⁊ eccleſie. Et eſt iſte pſal'. pro his q̄ ꝯmutabū
tur. ſ. de veteri hoīe in nouū. Et etiā eſt pro dilecto. i. ꝑ
Mat. 3. xp̄o ſponſo qui eſt a patre dilectus. Hic eſt filius meus
dilect⁹. Hic eñ deſcribit̄ ꝑ quē ꝯmutabunt̄ ⁊ laus ſpōſo
⁊ ſpōſe decantat̄. Iſte ergo pſal'. factus fuit a filijs chore
pro nuptijs xp̄i ⁊ eccl'ie. ¶ Sed de materia pſal'. quo ad
litterā diuerſe fuerūt opiniones. In iſto eñ pſal'. ſm̄ lit
teram exprimit̄ quedā magna proſperitas ⁊ leticia fi-
lioꝝ iſrl' q̄ fuit p̄uiſa a filijs chore. Sꝫ q̄ fuerit illa ꝓſpe-
ritas ⁊ leticia: varie ſunt opiniōes apō hebreos. ¶ Aliq
dicunt q̄ fuit illa q̄ fuit ſub rege Aſſuero ad procuratio
nem regine Heſter ad ſtatū proſperū iudeoꝝ ⁊ hoſtiuꝫ
ſuoꝝ confuſionem. Et ad hoc ſatis littera videt̄ aptari.
¶ Alij dicunt q̄ loquit̄ de proſperitate q̄ fuit ſub Salo
mone: q̄ ſatis deſcribit̄ tertio regꝫ ꝑ multa capitula.
Et ſꝫ iſtos/ pſal. iſte ad litterā loquit̄ de rege ſalomone
⁊ filia Pharaonis quā in vxorē accepit. ¶ Alij dicūt q̄
iſte pſal. ad litterā loquitur de rege Dauid ⁊ vxore ſua
Berſabe ex quib⁹ deſcenderunt multi reges ⁊ iuſti: vt
Ezechias. Joſias: ⁊ alij plures. Sed nulla iſtarū opi-
nionū ſtare poteſt: qꝛ rex de quo iſte pſal'. loquitur eſt ꝑ
petuus: ⁊ eſt deus. propter qḋ dr̄ in pſal. iſto. Sedes tua
deus in ſeculū ſeculi: virga directionis ⁊c. Et infra de
iſto rege ⁊ regina dr̄. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurem
tuā ⁊c. ſubditur. Et cōcupiſcet rex decorē tuū qm̄ ip̄e eſt
dn̄s deus tuus ⁊c. ¶ De aſſuero aūt vel de dauid vel ſa
lomone/ vel alio quolibet rege p̄dicta verificari nō poſ
ſunt. Propter quod dico q̄ ad litteram iſte pſal. loqui
tur de xp̄o rege vero deo ⁊ eterno ⁊ de ſponſa ſua. ſ. eccle
ſia. Ad huius probationē ap̄ls paulus adducit litterā
iſtius pſal. de xp̄o dictū ad heb. i. d. de xp̄o. Ad filiū aūt
thron⁹ tu⁹ de⁹ in ſeculū ſeculi. Sic ergo iſte pſal'. litte
ralr̄ agit de xp̄o. ¶ Et ſm̄ iſtū intellectū pſal. iſte diuidi
tur in duas partes. Qꝛ primo premittit̄ quedā ꝓtatio.
Scd̄o ſubſequit̄ narratio: ibi. Speciosus forma. Pri
ma in duas: qꝛ p̄mo hui⁹ pſal'. oſtendit̄ cauſa materia
lis ⁊ ſubiectiua. Secunda cauſa principalis effectiua:
ibi. Lingua mea. ¶ Quantū ad primū ſciendū eſt q̄
totus iſte pſal'. eſt de verbi incarnatione ⁊ cōiunctione
eccl'ie cū xp̄o: quā in ſpū p̄uidit vn⁹ ex filijs chore. Et
hoc eſt qḋ hic p̄mittit/ q̄ in iſto pſal'. de vero rege. ſ. xp̄o
intendit loqui: dicēs. Eructauit cor meū verbū bonū.
Eructare Eructare eñ eſt ructū facere ⁊ emittere: qḋ fit qñ ſapor
recepti cibi reducit̄ ad rumē. ſ. ad ſuperiorē partē gut-
turis: tunc eñ ructus emittit̄. Unde ſicut venter cibo re-
pletus eructat. ſic cor iſtius ꝓphete ſpū ꝓphetico reple
tus hūc ſermonē quē intus a ſpūſcto didicerat eructa-
uit exteri⁹ ⁊ emiſit. Et hoc eſt. Eructauit cor meū ver-
bū bonū. i. ſermone de xp̄i incarnatione ⁊ eccl'ie deſpōſa
tione. Hoc myſteriū verbū bonū dr̄: qꝛ in ip̄o oīs nr̄a ſa
lus conſiſtit. Unde verbū bonū accipit̄ pro laude dei in
iſto pſal'. contenta. Sicut eñ q̄ blaſphemat eructat ver
bū malū: ita q̄ deū laudat eructat verbū bonum. Et de
qua materia ſit iſtud verbū bonū/ ſubdit. d. Dico ego
opera mea regi. i. ad laudē regis eterni iheſu xp̄i. Et notat
glo. q̄ hic per ly opera intelligit iſtū pſal'. ⁊ dei laudem.

Sic ergo per regem intelligit xp̄m/ ⁊ merito. ¶ Ubi no Rex xp̄s
tandū q̄ proprie rex noſter dicitur xp̄s. Et hoc propter
duo q̄ ad verū regē requirunt̄: vt diſtinguat̄ a tyrāno. Tyrānus.
Requiritur eñ primo ex parte plebis liber conſenſus.
Dicit eñ philoſophus: q̄ regnū eſt principatus volun ph̄s. 5. pō
tarius: ſi aūt per fraudē principat̄ aliqs vel ꝑ violentiā litic.
iam hic non rex ſed tyrannus dr̄. Eſt aūt differētia inter
xp̄m ⁊ diabolū: qꝛ xp̄s ſolū regnat in volentib⁹/ ⁊ amā
tibus eius principatū. Unde bernar. li. de diligendo deū: bernard⁹.
ait. Juſtis non eſt lex impoſita. i. non tanq̄ inuitis im
poſita: ſꝫ volūtarijs liberalr̄ data quo ſuauiter inſpira
ta. Unde ⁊ pulchre dicit. Tollite iugū meū ſup vos. ac ſi Mat. 11.
diceret. Non impono inuitis: ſed vos tollite ſi vultis:
alioquin non requiē/ ſꝫ laborē inuenietis. Et chriſoſto Chriſoſto
mus homil. 14. ſup matth. Uere iuſtū regnū eſt qñ ⁊ m⁹ ſuper
rex vult hoīes habere ſub ſe/ ⁊ hoīes cupiūt eſſe ſub eo. matth.
Qñ aūt rex ꝑ violentiā cogit eos ſubeſſe illud quantū
ad veritatē non eſt regnū/ ſꝫ tyrānis. Et ideo de⁹ q̄uis
hoīes habeat in poteſtate: tñ ſolū recipit volentes ne ty
rānus videat̄/ ſed rex. Diabolus aūt ꝓprie tyrānus dr̄:
qꝛ nolentes etiā cōpulit facere volūtatē ſuā. hec chriſo-
ſtom⁹. Ideo de xp̄o rege dicitur. Dn̄s regnauit exultet
terra. ¶ Secundū eſt ex parte regis paternus affectus.
Dicit eñ philoſoph⁹: q̄ pater principat̄ filijs principa Ph̄s. 1. po
tu regali. Et q̄ rex debet eſſe quaſi pater ſubditoꝝ. Si- litic.
cut Homerus vocauit iouem patrē hominum: volens
innuere q̄ erat pater hoīm ⁊ rex. Et ſeneca li. 1. de cle- ſeneca. li. 1
mentia. Hoc qḋ parenti etiā principi faciendū eſt quē d' clemētia
appellam⁹ patrē patrie. Cetera eñ nomina honori da-
ta ſunt. Sic ⁊ xp̄s ad ſuos paternū oſtēdit affectum. d.
Pater noſter q̄ es in celis ⁊c. Adueniat regnū tuū. Et Mat. 6.
ſic patet q̄ xp̄s eſt ver⁹ rex: ⁊ vt rex a tyrāno diſtinguit̄.
Et ideo ſibi debem⁹ timorē ⁊ amorē. Dicit eñ ambro. Ambroſi⁹
in examerō. q̄ apes regē ſuū ſumma ꝓtectiōe defendūt
pro ſuo rege perire pulchrū putant. Et nos multoma-
gis ⁊ ſi mori oporteret ꝓ rege nr̄o: illud pulcherrimum
reputare debemus. Nam de xp̄o dr̄. Ip̄e eſt deus viuēs Hiere. 10.
⁊ rex ſempitern⁹. Et huic regi iſtū pſal. iſte canit. d. Di
co ego opera mea regi.

Lingua mea calam⁹ ſcribe: velociter ſcribentis. 736

De ꝯſe. diſ. 5. de ſctō.

¶ Hic ponitur p̄cipalis cauſa effectiua iſti⁹ pſal'. q̄. ſ.
fuit ſpūſſanctus. Ubi notandū q̄ ſicut calam⁹ ſcripto- ſpūſſctūs
ris preciſe ſe habet in ſcribēdo: vt inſtrumentū ſcripto- dr̄ ſcriba.
ris motū ꝑ manū ip̄ius ſcriptoris. ſic lingua prophe- ⁊ lingua ꝓ
tarū in prophetizādo erat preciſe inſtrumentū motum phetaꝝ ca
a ſpūſancto. Et hoc eſt qḋ dicit̄. 2. petri. 1. Non eñ vo- lamus.
lūtate humana oblata eſt aliqñ ꝓphetia: ſꝫ ſpūſancto 2. petri. 1.
inſpirati loquuti ſunt ſcti dei hoīes. Sic ergo ſpūſſctūs
hic dr̄ ſcriba: ⁊ lingua prophete calamus ſcribe. Et hic
ſcriptor velociter ſcribit: qꝛ ſpūſſanctus ad ſcribēdū in
corde alicui⁹. i. ad ip̄m docendū non reqrit tēporis pro
ceſſum: ſꝫ velociter ⁊ ſubito mentes quas tāgit illumi-
nat. vt oſtēdit Grego. in homil. de penteceſt. d. Libet Grego. in
fratres chariſſimi oculos fidei in virtute ſpūſſcti attolle homil. pē-
re: ⁊ ſparſim patres veteris ac noui teſtamēti ꝯſidera- tecoſt.
re ⁊c. Hic eñ doctor nulla addiſcentiū mora agit̄: ſꝫ in
omne qḋ voluerit ſubito mentē illuminat ⁊c. Et ideo
dicit̄ velociter ſcribētis. Unde magr̄ in glo. Hoc dicit̄ vt
notet̄ virtus prophetie/ q̄ nō ſub cruciatu humano co
gitat/ q̄ de arcano diuinitatis alijs diuulgat: ſꝫ ſtatim
ſpūſancto tacta illuminatur. Et ideo dicit̄. Qui emit- pſa. 148.
tit eloquium ſuum terre: velociter currit ſermo eius.

Speciosus forma pre filijs hominū: diffuſa eſt gratia in labijs 737

De ꝯſe. di. 3. c. vlamo

tuis: propterea benedixit te de⁹ in eternum.

Hic conſequenter ponit narratio ſiue pſal. executio. Et diuiditur in tres partes. Quia ponit primo regis xpi ſponſi magnificentia. Secūdo ſpōſe xpi cōdecentia: ibi. Aſtitit regina. Tertio genite prolis continentia: ibi. Adducent regi. Prima pars diuidit in quattuor ſm q a quattuor cōmendat xpm ſpōſuz.ſ. primo a decoris ſpecioſitate. Secūdo a vigoris poteſtate: ibi. Accīgere gladio. Tertio a iudicij equitate: ibi. Sedes tua. Quarto ab ornatus varietate: ibi. Mirrha gutta. ¶ Primo ergo cōmendat xpm ſpōſum a ſpecioſitate et pulchritudine/ non tantū corporis q̄ anime. Species eñ idē eſt q pulchritudo. vnde ſpecioſus eſt idē q pulcher et decorus. Volens ergo pſal. preferre xpm oibus alijs hoibus: dicit. Specioſus forma pre filijs hoiz. Hoc ideo: qr immunis a peccato. qd de nullo alio dici poteſt quin peccatum actuale vel originale cōtraxerit formalr vel cauſaliter. Et q̄q̄ xps ſpecioſior ſit nō tantū pre oibus

Hebr.1. hoibus: ſed etiaz pre oibus angelis. vt deducit apłs ad hebr.1. Tamen hic ſolū mentionez facit de hoibus: per hoc volens demōſtrare ipm verū hoiem eſſe: et nō angeluz natura q̄uis officio. Vñ de xpo ſub nomine arcus

Eccl.43. celeſtis dr. Vide arcū tc. valde ſpecioſus eſt in decore ſuo. ¶ Sequit. Diffuſa eſt grā in labijs tuis.i. p labia tua: qd dicit ad differentiā alioꝝ ſanctoꝝ patrū: q legē antiquā dederūt q lex erat timoris. Sed xps pſonalr aperiens os ſuū et labia ſua/ dedit legē euangelicā q eſt lex grē. vñ.ioañ.1. Lex per moyſen data eſt: ſed veritas et grā p ieſum xpm facta eſt: vel diffuſa eſt grā in labijs tuis: qr oīa verba q de ore ſuo exibant: erāt gratioſa.

Luce.4. Mirabantur oēs de verbis grē q exibant de ore eius. Propterea benedixit te deus in eternū. ¶ Iſtā benedictionē accepit xps in reſurrectione et aſcenſione ad celū ſcz corpus imortale et glioſuz: qd in cōceptione nō acceperat: qr xps reſurgens ex mortuis: iaz non moritur tc.

Chriſtus ſpecioſus. ¶ Qualr aūt xps pre oibus alijs ſit ſpecioſus: oſtendit

Greg.18. Greg. exponens illud Iob.28. Non adequabit ei to-

mor.c.34 paziū de ethiopia.d. Nullus ſanctorum (quibuſlibet virtutibus plenus) equari poteſt ei: de quo dictū eſt. Qd naſcetur ex te ſanctū vocabit filius dei. Nos quippe etſi ſancti efficimur/ non tñ ſancti naſcimur: qr ipa nature corruptibilis cōditione conſtringimur: vt cū pro-

Ps.50. pheta dicamus. Ecce eñ iniquitatib⁹ cōceptus ſuz tc. Ille aūt veraciter ſctūs natus eſt: qui vt ipam cōditionē nature corruptibilis vinceret/ ex cōmixtione carnalis copule non eſt cōceptus. Huic ſapientie alios equare voluit quidaz hereſiarcha/ qui dixit. Non inuideo xpo deo facto: ſi volo et ipe poſſum fieri. Qui ieſuz dñz nrm: non p myſteriū cōceptionis: ſz p profectū grē deuz putauit: peruerſa allegatione aſtruens eū purū hoiem natū: ſed vt deus eſſet per meritū profeciſſe: atq ob hoc exiſtimans ſe et quoſlibet alios ei poſſe coequari qui filij dei p grām fiunt. Non attendēs/ q aliud eſt natos homines grām adoptationis percipere: aliud vnū ſingulariter p diuinitatis potentiā deū ex ipo cōceptu pdiſſe. Nec equari poteſt gloria vnigeniti p naturā habita alijs concepta p grām. Mediator quippe dei et hoim homo xps ieſus non (ſicut iſte hereticus deſipit) in humanitate alter/ alter in diuinitate eſt: non prius homo cōceptus atq editus: poſt p meritū vt deū eſſet accepit: ſz nunciāte angelo et adueniēte ſpū: mox vt verbū in vtero: mox intra vterū verbū caro et manēte incōmutabili eſſentia: que ei eſt cū patre et cū ſpūſctō coeterna aſſumpſit intra virginea viſcera: vt et impaſſibilis pati et immortalis mori/ et temporalis eternus ante ſecula poſſet eſſe in fine ſeculoꝝ tc. ¶ Notandū aūt q totū textū precedentē aliter exponūt: oīa verba pdicta nō ſunt verba pſal. ſed verba dei patris (vt quidā putāt) vt dicunt Auguſtin⁹ et Hieronym⁹ magis ſuperſtitioſe q̄ vere. Arbitrant aūt oīa ex pſona patris dicta intelligi ſic. Cōmendat eñ deus pater xpm ſm vtrāq naturaz. Et primo ſm naturā diuinā.d. Eructauit cor meuz. quaſi non extrinſeco cōiugio genui/ ſed de corde: ſicut homo generat conſiliū ſuū de corde/ anteq̄ ſit illud qd p conſiliū eſt factur⁹. Conſiliū vero patris eſt filius/ quē ante omnia creata ex ſe pater genuit. Et eſt ſenſus. Cor meū eructauit verbū bonū.i. ſecreta eſſentia mea genuit verbū.i. filiū qui dr verbū: qr p eum pater eſt notus. qd verbū bonū dicitur qr dei filius in natura ſua ſolus bon⁹ eſt cum patre et ſpūſancto. Vñ nemo bon⁹ niſi ſol⁹ de⁹. Eſt etiā bonū hoc verbū: qr oīa bona p ipm facta ſunt. Sequit. Dico ego.i. verbū profero. idē dicit hic qd prius dixerat: ſz addit: opera mea regi. Vbi in ipo verbo oia opa dei dicit. Vñ alibi. Qd factū eſt in ipo vita erat.ſ. Ioan.1.
qd factū eſt in tēpore. vt ſcz nihil ſit in opere qd prius nō fuerit in cōſilio. Et eſt ſenſus. Dico ego opa mea regi.i. verbū eternalr gigno/ cum quo et in quo oīa diſpono anteq̄ ſint in opere. Idē verbum etiā vocat linguaz.d. Lingua mea calamus ſcribe. Aperta comparatio. Vt eñ ſcriba nihil ſine calamo/ nec calam⁹ ſine ſcriba operatur. Sic cooperat pater et filius. Et nota q nō ſono q tranſit cōparat verbū: ſz ſcripto qd manet: vt oſtendat filium patri coeternū. Scribe dico velociter ſcribere: qr non vnū poſt aliud: ſz oia ſimul in vno verbo eterno pater diſpoſuit. Specioſus forma tc. Supra pater cōmendauit filiū ſm naturā diuinā: hic cōmendat ſm humanā.q.d. Genitus eſt filius ſm q deus de mea eſſentia. Et ipſe idem ſm q homo eſt ſpecioſus forma pre filijs hoim. Hec oīa ex parte dei patris ſunt dicta. Sz pſtr pſal. in perſona ppria loquitur.d. Propterea benedixit te de⁹ in eternū.i. propter tuā ſpecioſitatē xpe dedit tibi regnū: cuius regni non erit finis. Hec oīa ponit magr in glo. Sed prima expoſitio data.ſ. vt oīa iſta verba ſint pſal. in perſona propria loquentis/ propior eſt q̄uis iſta ſit ſubtilior.

Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. 738.

¶ Hic conſequenter cōmendat xps a vigoris poteſtate. Vbi nota q xps incarnatus ſuā poteſtatē maxime mūdo oſtēdit in quattuor q hic ponunt.ſ. primo cōiunctos carne ſeparando. Secundo cōpunctis corde miſerēdo: ibi. Specie tua. Tertio opera mira faciendo: ibi. Propter veritatez. Quarto inimicos ſuos cōuertendo: ibi. Sagitte tue. ¶ Quantū ad primum ſciendū q amor gladi⁹ verbi dei.
patris ad filium et ecōtrario: viri ad vxorē et ecōtrario: nurus ad ſocruz eſt naturalis amor. vt patet.8 ethico. Phs.8.
Ideo difficulter pater ſeparat a filio: vir ab vxore tc. Sz ethicorū.
xps ſuo verbo pdicationis oēs iſtos facilr ſeparauit.d.
mat.10. Nō veni pacē mittere in terrā: ſz gladiū. Veni Mat.10.
eñ ſeparare hoiez aduerſus patrē ſuū/ et filiā aduerſus matrē ſuā: et nurū aduerſus ſocrū ſuā. Qd fuit factū tēpore xpi predicationis et apłoꝝ: qr multi relinquētes patres carnales in infidelitate conuertebantur ad xpm: et ſic ſeparabant: qr amor ſpūalis carnalē ſuperabat. Et hoc pdictus pſal. ait. Accīgere gladio tuo tc.q.d. xpe. Accīgere ad modū pugnaturi gladio tuo. Gladio tuo non quidē materiali gladio/ quo xps non fuit viſus: ſz gladio ſpūali qui eſt verbū dei. vt dicit apłs. Super fe- Ephe.6.
mur tuuz.i. ſup carnē tuā. Femur eñ eſt humane ppagationis ſeminariū: p qd congrue caro accipit. Potentiſſime. Qd ideo dicit. Qr gladius ſermonis xpi ma-

gnam poteſtatez oſtendit. Ut puta q̄ vnus homo xp̄s
ex pauperibus parentibus natus mūdo contēptibilis
in paruo tēpore gladio ſue predicationis totū mundū
diuideret a priſtino.ſ.ſtatu: vt relictis idolis verū deū
coleret. Iſte eſt ille gladius xp̄i: de quo apl's ait. Uiu⁹
Hebr.4. eſt em̄ ſermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oi gladio ⁊c.

739 Specie tua ⁊ pulchritudine tua:
intēdere pſpere pcede ⁊ regna.

¶ Hic ꝯſr oſtendit xp̄i poteſtatē in miſerēdo contritis.
Potentia eñ xp̄i magis oſtendit miſerēdo q̄ punien-
do. propter qd̓ in ofone dicit eccl'ia. Deus q̄ oipotentiā
tuā maxime miſerando ⁊ parcēdo manifeſtas ⁊c. Cui⁹
ratio ſumitur a nobis. Nulla em̄ maior potētia q̄ vin
cere ſeipm̄. Homo aūt magis naturalr inclinat ad vin
dictā offenſe q̄ ad parcendum. Et ideo vincens in hoc
naturā ſuā vt non vindictā offenſe querat ſ; libentius
parcat offendenti: potentior dr̄ q̄ ſi vindictā quereret.
Sic ergo a ſimili xp̄i potentia in hoc demōſtrat q̄ prō-
pte parcit peccāti. Et hoc notās pſalmiſta dicit. Specie
tua ⁊c. ¶ Ubi notandū q̄ ad remiſſionez pcti ⁊ ad mi
ſerationē cōcurrit diuinitas xp̄i q̄ culpā delet. concur-
rit ⁊ humanitas q̄ pro culpis nr̄is ſatiſfacit. Iſta duo
hic tāgit. d. Specie tua ⁊ pulchritudine tua. Nam ſm
q̄ ait glo. Species hic refertur ad humanitatē/ in qua
mūdo apparuit. Pulchritudo aūt ad diuinitatē: qua
oīa pulchra ſunt ⁊ decora. Iſtis duob⁹.ſ. humanita
te ⁊ diuinitate/ xp̄s culpas relaxādo in fidelib⁹ regnat.
Et hoc eſt qd̓ dicit. Specie tua.i. humanitate qua pro
peccatis ſatiſfacis. Et pulchritudine tua.i. diuinitate:
qua ſcz peccata dimittis. Intende proſpere.i. hoiez mi
ſericorditer ⁊ proſpere reſpice. Qd̓ vt facias: procede.ſ.
de vtero virginali/ vt ſponſus de thalamo ſuo. Quo fa
cto ⁊ regna.i. tunc regnabis in hoībus q̄ tibi per fidem
ſubijcientur qñ proceſſeris de vtero virginis: ⁊ intēdes
proſpere in nobis culpas remittēdo. ¶ Uel aliter. Spe
ſpecioſitas cie tua ⁊c. Ubi ſciendū q̄ ſpecioſitas pſone ꝓprie cōſi-
Pulchri- ſtit in viuacitate coloris ⁊ proportione mēbror: ſ; pul-
tudo. chritudo vltra iſta requirit pfectionem debite quātita
Phs 4. tis. Unde. 4. ethicor. dr̄. q̄ parui hoies poſſunt eſſe ſpe
ethicor. cioſi ⁊ formoſi.i. debite cōmenſurati ⁊ proportionati: ſ;
nō poſſunt eſſe pulchri: q: carent debita quātitate. xp̄s
aūt etiā quoad humanitatez fuit ſpecioſus ⁊ pulcher:
q: nihil ſibi defuit ex his q̄ pertinent ad debitā pfectio-
nem corporis/ quoad viuacitatē coloris ⁊ mēbror pro
portionē: ⁊ ideo ſpecioſus. Nec etiā quoad debitā cor-
poris quantitatē: q: ſtature cōmunis: ⁊ ideo fuit pul-
cher. Sibi igitur loquit pſal. d. Specie tua ⁊ pulchritu
dine tua.i. cū ſpecie ⁊ pulchritudine: intēde proſpere.i.
reſpice genus humanū proſpere ⁊ non aduerſe. Proce
de.ſ. per viā nr̄e mortalitatis: proſpere procedes: q: ſine
offenſione dei. Et ſic regna.i. per hoc regnabis: q: ſcz fi-
nito decurſu vite mortalis/ obtinebis regnū eternum
quantū ad executionē: licet quantū ad iuriſdictionez
habuit regnū a principio ſue conceptionis. propter qd̓
poſt reſurrectionē ait. Data eſt mihi ois poteſtas in ce
lo ⁊ in terra. ¶ Q: totus iſte pſal' agit de vnitate ſpōſi ⁊
ſponſe.ſ. humanitatis ⁊ verbi: ideo quero. vtrū p ver-
bi incarnationē iſta ꝓpoſitio ſit cōcedenda: de⁹ eſt hō.

740
De ꝯſe. di. Propter veritatē ⁊ manſuetudi
2. iteratur. nē ⁊ iuſticiā: et deducet te mira-
biliter dextera tua.

¶ Hic conſequēter oſtēdit xp̄i ſponſi poteſtatē ex mira
culor operatione. Ad cuius intelligētiā primo notan
Ueritas. dū quid hic p veritatē/ quid p mãſuetudinē/ qd̓ p iu-
ſticiā: ⁊ quid p dexterā intelligit. ¶ Quantū ad primū
ſciendum q̄ veritas de qua hic loquitur pſal. eſt veri-
tas non quidem verbor/ ſed vite: de qua dicebat Eze-
chias. Memento dn̄e quomō ambulauerim corā te in ve Eſa.38.
ritate. Hec aūt veritas conſiſtit in quadam equatione
hois interioris ad deū: ⁊ exterioris hois ad interiorez.
Sicut em̄ ille qui plus dicit q̄ ſit deuiat a veritate per
ſupabundantiā: ⁊ ille q̄ minus dicit q̄ ſit deuiat a ve
ritate per defectū. Sic ⁊ homo interior qñ plura appe-
tit q̄ deus velit ipm̄ appetere/ deuiat a veritate p ſuper
abundantiā: ⁊ qñ minus/ deuiat p defectū. Sic qñ tan
tū appetit vt deus vult/ nec amplius nec minus: tūc ta
lis equatio veritas eſt interioris hois ⁊ vite. Sic ⁊ con
formiter de hoie exteriori reſpectu interioris. q: qñ qs
de ſe verbis vel factis plura vel maiora oſtendit q̄ ſint:
tunc deuiat a veritate per ſuperabundantiā. qñ aūt de
ſe fingit aliqua vilia q̄ non ſunt: vel negat de ſe q̄ ſunt
tūc a veritate dr̄ deficere p defectū. Oportet igit dare aliquā
virtutē mediā: p quā moderant diminuta ⁊ reprimū 4. ethi.
tur ſuperflua: ⁊ iſta virtus vocat veritas. Hec aūt veri
tas fuit in xp̄o ſponſo: q: eius ratio interior ſemp cōfor
mis fuit volūtati patris: ⁊ homo exterior interiori. pro
pter qd̓ de ſeipſo. d. Ego em̄ ad hoc natus ſum ⁊ ad hoc Joan.18.
veni in mundū: vt teſtimoniū perhibeam veritati ⁊c.
¶ Quantū ad ſcd̓m ſciendū q̄ manſuetudo eſt quedā Manſue-
virtus medians inter irā ⁊ inraſcibilitatē. In vindicā tudo.
do aūt exteriora mala ab alijs facta aliqui ſuperabū-
dant: vt iracundi nimis vindicantur. Qñ em̄ vindicta
vehementer ⁊ nimis deſiderat tunc ſanguis accēditur
circa cor: quo accēſo iraſcit. Quidā aūt p oppoſitum
ſunt inraſcibiles: oēm iniuriā diſſimulantes: ⁊ alior
mala ſemp impugnita relinquētes. Et hor quodlibet
eſt vicioſū. Iraſci em̄ cuilibet ⁊ ſemp ⁊ de quolibet vin
dictā expoſcere: vt faciunt iracundi: vicioſum eſt. Rur
ſum nunq̄ iraſci ⁊ in nullo velle aliquē punire etiā vi
cioſum eſt: q: eſt agere cōtra ordinē rationis. Ratio em̄
dictat punitiones aliquas eſſe faciēdas: ⁊ q̄ eſt iraſcē
dum cui debet ⁊ qñ ⁊ quomō. Iraſci em̄ loco ⁊ tēpore/
eſt virtus ſm philoſophū. Et iſta virtus vocat mãſue- Phs.4.
tudo.ſ. qñ quis alteri non iraſcit qñ nō eſt iraſcendū: ethicor.
⁊ iraſcitur qñ eſt iraſcendū. Et qñ vindictā non deſide
rat quādo non eſt vindicandum: ⁊ deſiderat qñ opor-
tet. Hec aūt virtus manſuetudinis fuit in ſponſo nr̄o:
q: mala patienter ſuſtinuit non vindicādo qñ nō opor
tuit. Tanq̄ agnus manſuetus ⁊c. Qñ aūt oportuit ri- Hiere.11.
gide malos increpabat. vt patet Mat.23. ¶ Quantū Mat.23.
ad tertiū ſciendū q̄ iuſticia eſt duplex.ſ. legalis ⁊ equa Juſticia.
lis. Juſticia legalis eſt qd̓ generale: ⁊ eſt quodāmodo Phs.5.
oīs virtus. Nam ex hoc quis habet iuſticiā legalez: ethicor.
q: adimplet precepta legis: ſicut dr̄ in primo magnorū
moraliū. Lex aūt precipit actus oim virtutū: precipit
em̄ lex operari fortia tēperate ⁊ prudēter: ⁊ vnicuiq; de
bita reddere. Et.5. ethi. dr̄ q̄ lex pcipit nō derelinquere Phs.5.
aciē nec fugere/ nec abijcere arma qd̓ ſpectat ad fortitu ethicor.
dinē. precipit nō mechari qd̓ pertinet ad tēperantiā ⁊c.
Ex quo patet qualr iuſticia legalis eſt oīs virt⁹. Ju-
ſticia aūt equalis vocat quedā virt⁹ ſpecialis/ p quā
redditur vnicuiq; qd̓ ſuū eſt. vt patet ibidē. Hec aūt vir
tus fuit in xp̄o perfectiſſime. De iuſticia legali patet: q:
ipe totā legē adimpleuit. Non veni legē ſoluere: ſed ad Mat.5.
implere. De iuſticia aūt equali patet: potiſſime in hoc
q̄ vt deo redderet honorē debitū p primos parētes abla
tum: ſeipm̄ ad dei honorem patri obtulit in cruce. Qd̓
fuit opus ſumme iuſticie: vt merito ipe Joāni dixerit.
Sic decet nos implere oēz iuſticiā. ¶ Quātū ad quar Mat.3.
tū.ſ. quid p dexterā intelligit. Notandū q̄ in xp̄o erat Dextera.
duplex natura.ſ. diuina ⁊ humana: quarū diuina dr̄
dextera q: fortior: ſed humana dr̄ ſiniſtra: q: debilior.
Uñ q: diuina aſſumpſit humanā/ ideo dicit pſal. Me

ſuſcepit dextera tua. ¶ Ex predictis oīb⁹ patet textus. cum xp̄o loquit̄ pſal. d. Propter veritatē. ſ. vite quā habuiſti: et manſuetudinē quā ſcʒ obſeruaſti puniēdo ⁊ parcēdo ſicut oportet: et iuſticiā quā. ſ. exercuiſti ꝓ nobis deo ſatiſfaciēdo. propter oīa iſta/ Deducet te mirabiliter dextera tua. i. diuinitas tua deducet te ꝑ mundū mirabilia faciēdo. Qḋ ideo dicit: q: miracula que xp̄s faciebat: erant virtute diuinitatis. Uel deducet te de populo ad populū: de populo iudeoꝝ ad populū gentilem: vel de mortalitate ad immortalitatem.

741 **Sagitte tue acute: populi ſub te cadent: in corda inimicoꝝ regis.**

¶ Hic ↄ̄ſr oſtenditur xp̄i poteſtas ex inimicoꝝ conuerſione. Magna eſt eī poteſtas animū hoīs immutare: ⁊ ex inimico amicū facere. qḋ xp̄s ſua poteſtate fecit ſuis verbis ⁊ inſpirationib⁹. Hic p̄mo quantū ad ↄſtructionem littere notandū ꝙ vt dicit Rabbi ſa. littera iſtius verſus eſt tranſportata. Uñ ad habendū planū intellectū eius ſic eſt ſituanda. Sagitte tue acute cadēt in corda inimicoꝝ regis: et ideo populi ſub te. ſ. erūt. Per ſagittas eī̄ q̄ emiſſe a longe ⁊ acute feriunt: intelligūtur verba xp̄i q̄ a longe corda hoīm penetrant. Uel etiā ſagitte dicunt̄ ip̄i ap̄li a xp̄o ad predicandū miſſi ꝑ mundū. Euntes docete oēs gentes ⁊c. Iſte aūt ſagitte ceciderunt in corda inimicoꝝ regis. ſ. xp̄i. Ita ſcʒ penetrātes corda infideliū ⁊ gentiliū/ q̄ xp̄o inimicabant̄: ꝙ ipoꝝ multi conuerſi ſunt ad xp̄i fidē: et de inimicis facti amici. Ut q̄ prius xp̄m ⁊ ſua mēbra ꝑſequebant̄ ad mortē: poſtmodū iſtis ſagittis vulnerati talr̄ xp̄iani ſunt effecti: vt ꝓ eius nomine mortē acceptarēt libēter. Uñ hic ait glo. Sagitte tue acute ⁊c. i. verba tua xp̄e ⁊ ſacre ſcripture q̄ corda hoīm penetrant: ⁊ velociter quo vult ſp̄us ꝑueniunt ⁊ longe dirigunt̄. Et ſic incōprehenſibilis potentia xp̄i hic oſtendit̄. Uñ populi iſtis ſagittis vulnerati ſub te cadent: vt ſcʒ de inimicis fiant amici. Sicut ſaulus prius erectus contra xp̄m celitus emiſſa ſagitta percuſſus eſt: ⁊ cecidit ꝑ humilitatē. d. Dñe qd me vis facere? Et ſic ſm̄ glo. ly cadent refertur ad ly populi: non ad ly ſagitte. Ut ſit ſenſus populi cadent ſub te. ¶ Et aduerte ꝙ non incongrue ꝑ ſagittas ſignificantur apoſtoli. Sagitta eī̄ ſm̄ Raba. dr̄ a ſagaci iactu: q: ſagaciter iacitur. Sic ⁊ apoſtoli ſagaciter ⁊ prudenter ſunt emiſſi. Uñ ⁊ ap̄li miſſi interpretant̄. Rom. 10. Quomō predicabūt niſi mittant̄? Tam ſagaciter vero emiſſi ſunt a xp̄o ſagittario inter infinita obſtacula: vt quoſcūq̧ vellet vulneraret in corde. Actuū. 13. Et crediderūt quotquot p̄ordinati erāt ⁊c. Uñ auguſt. de ip̄is loquens dicit. Inter maledicta ⁊ opprobria: inter cōtumelias/ grauiſſimaſq̧ perſecutiones ⁊ crudeles penas non ſunt deterriti a predicatione ſalutis humane: tāto fremitu offenſionis humane ⁊ debilitatis quodāmodo cordib⁹ duris: atq̧ introducta pace iuſticie: ingēs in eccleſia xp̄i gl̄ia cōſequuta eſt. Sagitta eius quaſi viri fortis non reuertet̄ vacua. ¶ Secūdo/ apoſtoli ſagittis cōparantur propter cōpoſitionē. Sagitta eī̄ cōponit̄ ex ligno rectiſſimo/ qḋ pēnis inuolutū aptat̄ ⁊ ferro armatur. Sic ap̄li erāt quaſi lignū rectiſſimū. ꝓuer. 15. Lingua placabilis lignū vite. Aptati erāt pēnis virtutū. Eſa. 40. Aſſument pēnas vt aq̄le ⁊c. Erāt etiam armati ferro: cuius virtute penetrabāt obſtantia ⁊ illeſi manebāt. Ferrū xp̄s erat. Dañ. 2. Ferrū oīa domat. Et ideo de ipſis nunc bene dicit̄. Sagitte tue acute ⁊c. pſal. 119. Sagitte potentis acute ⁊c.

Margin: Sagitta. — mat. vltio. — Sagitta. — Apoſtoli. — Rom. 10. — Actuū. 13. — auguſ. 5. de ciuitate dei — Hiere. 50. — ꝓuer. 15. — Eſa. 4. — Dañ. 2. — ps. 119.

742 **Sedes tua deus in ſeculū ſeculi: virga directōis virga regni tui.**

¶ Hic ↄ̄ſr xp̄s ſponſus cōmendatur a iuſticia ⁊ equitate. Et diuidit̄ in duas partes. Q: ponit̄ p̄mo iuſticie xp̄i rectitudo ⁊ ſtabilitas. Secundo eiuſdē iuſticie plenitudo ⁊ vtilitas: ibi. Dilexiſti iuſticiā. ¶ Quantū ad p̄mū nota ꝙ ꝑ ſedē poteſtas xp̄i iudiciaria ſignificat̄. Uñ ⁊ qñ xp̄s ad iudiciū veniet: tunc ſedebit ſup ſedem maieſtatis ſue. q: ſcʒ in iuſticia ⁊ iudicio iudicabit. Uñ ſm̄ grāmaticos. Rex habet thronū ſiue ſoliū: doctor cathedrā: iudex tribunal ſiue ſedē. Sic ergo ꝑ ſedem hic ſignificat̄ poteſtas iudiciaria xp̄i. Et eſt iſta ſedes in ſeculū ſeculi: q: quicq̄d iudicat xp̄s nunq̄ mutat̄: q: iuſticia ſua ſemp eſt iuſta: ⁊ ab ip̄o appellari nō pōt. Eſt ergo ſenſus. Sedes tua deus in ſeculū ſeculi. i. iudiciū tuū xp̄e inuariabile ē ⁊ ſemꝑ durabit. Uñ quādocūq̧ in ſcriptura ponit̄ ſeculū ſeculi/ denotat̄ illius rei ꝑpetuitas a parte poſt. Et hoc alijs verbis exp̄mit/ dicens. Uirga directionis virga regni tui. q: ſcʒ eſt iudiciū tuū ſic directū/ ꝙ nunq̄ obliquari poteſt. ¶ Per hoc etiā vult oſtendere ꝙ dominiū xp̄i eſt dominiū regale ⁊ nō tyrānicū: q: in hoc ſm̄ philoſophū differt rex a tyrāno: q: tyrānus querit vtilitatē propriā ꝑ ſubiectorum oppreſſionē: rex aūt querit bonū cōmune ⁊ ſubditoꝝ directionē. Et hoc de xp̄o notat. d. Uirga directionis virga regni tui. q. d. Regimē tuū eſt ad dirigēdū ſubditos/ nō ad opprimendū. vel eſt virga directionis vnicuiq̧ tribuens ſm̄ merita. ſ. bonis p̄mia: ⁊ tormenta malis. Nam quoad bonos eſt virga cōſolationis. Uirga ⁊ baculus tuus ip̄a me conſolata ſunt. ſed quoad malos eſt virga punitionis. Reges eos in virga ferrea ⁊c. Nemo ergo ſibi de mia xp̄i multū blādiatur: q: virga directionis eſt ei: nā ſic alios regit vt alios conterat. ¶ Uel ꝑ ſedem intellige humanitatē xp̄i: in qua verbū deus vt in ſede quieſcit ⁊ habitat/ de qua ſe de dicit̄. Luce. 1. Dabit ei dñs ſedē dauid ⁊c. q: xp̄i humanitas ſm̄ carnem de ſemine dauid proceſſit. Iſta ſedes eſt in ſeculū ſeculi: q: humanitas xp̄i imortalis eſt effecta. Iſtā ſedem ſemꝑ cōſiderare debem⁹: vt peccata omnia vitemus. Narrat valerius: ꝙ cābyſes rex/ cuiuſdam iudicis cupiditate corrupti pellē detractā ſedi iudiciali apponi fecit ⁊ in ip̄a ſede filiū dicti iudicis iudicem factū ſedere fecit: vt pellē patris in ſede ſua continue videndo equū iudiciū ſemꝑ ferret: ⁊ timeret iudiciū ꝑuertere. Sic moralr̄. Adam pater oīm cupiditate ſcientie corruptus: iudiciū dedit corruptū: dum magis vxori q̄ deo obediendū decreuit: ⁊ ſe in ſciētia deo voluit equare. Cambyſes aūt rex. ſ. deus pater: vt oībus eius filiis timorē incuteret: quo iuſtū iudiciū darent: pellem ipſius ade detraxit. ſ. ab eius humanitate corp⁹ detraxit humanū quo aīa inuoluit̄. ꝑ mortē detraxit ⁊ excoriauit. ſ. qñ corpus ab aīa ſeparauit. Et ip̄am pellē vel carnē humanā ſedi iudiciali affixit. ſ. ipſi verbo/ a quo omne iudiciū emanat. Et tunc filiū excoriati iudicis. i. oēm hoīem ex adam natū in illa ſede a ſeip̄o iudicandū ſedere facit: dum ꝑ conſiderationē tibi proponit pellē ade propter iniuſtū factū iudiciū ab ip̄o ſeparatā ⁊ dei filio vnitā: in qua iudicaturus eſt iuſte: vt iſta cōſiderando ⁊ iuſticiā ſummi regis timēdo nullū iniquū de te audeas iudiciū dare: ſed deo obediendo ſemꝑ iudices iuſte. Et de iſta ſede xp̄i humanitatis iā gl̄ificata dr̄. Sedes poſita erat in celo ⁊ ſupra ſedē ſedēs ⁊c.

Margin: Thronus. Cathedra. Tribunal. Mat. 25. — ps. 22. — ps. 2. — Sedes. — Luce. 1. — Iudex. Iuſtus. Pellis. Ualerius li. 6. c. 2. — Apoc. 4.

Dilexiſti iuſticiā ⁊ odiſti iniq̄tatē: propterea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo leticie pre cōſortibus tuis. 743

¶ Hic oſtenditur iuſticie xp̄i plenitudo ⁊ vtilitas. Iuſticie eī̄ ſunt due partes. ſ. odire malū ⁊ diligere bonū: que xp̄s plene ſeruauit. Qḋ hic declarat/ dicēs dilexiſti.

Dilexiſti iuſticiam. Hec eſt dilectio boni. et odiſti iniquitatē: ecce odiū mali. Unde hic ait glo. Dilexiſti iuſticiā: q: non ſolū xp̄e in te iuſt⁹ es: ſed etiā in alios diligis iuſticiā. Et odiſti iniquitatē/ non hoīes: ſed iniquitatē. aliter nō pfecte diligit iuſticia niſi odiat iniq̄tas. Si ergo homo iniquitatē in ſe odit/ cū deo facit. Odit de⁹ iniquitatē. oderis ⁊ tu: vt vnā rem ambo oderitis. Eris eñ deo amic⁹ ſi diſpliceat in teipo iniquitas tua: ⁊ placeat creatura ipſius. Sequit. [Propterea vnxit te deus deus tuus ⁊c. Hic enim deus duplicatur: quia licet ſit ſolus vnus deus eſſentialiter: eſt tñ trinus perſonaliter. Hic ergo bis ponitur deus. Ubi primo eſt caſus vocatiui/ ⁊ ſtat pro filio. Secūdo vero eſt caſus nominatiui ⁊ ſtat pro patre. vt ſit ſenſus. O xp̄e deus: de⁹ pater vnxit te ⁊c. Eſt etiā notandū q̄ iſta xp̄i vnctio dupliciter intelligitur. Fuit enim primo vnctus vnctione grē. qñ. ſ. in primo inſtāti ſue creationis anime habuit tantā grā quantā ei deus dare potuit: q: Joañ. 3. Non eſt ei datus ſpūs ad menſurā. Et tunc ly ꝓpterea notat cauſam: nō quidē q̄ q: dilexit iuſticiā ⁊c. ideo fuit vnctus p grām: quia nō prius dilexit iuſticiā q̄ꝫ habuerit grāʒ: ſʒ magis econuerſo. vt ſit ſenſus. Propterea. ſ. vt diligeres iuſticiā ⁊ odires iniquitateʒ: vnxit te de⁹: q: ſcʒ ideo dilexiſti iuſticiā ⁊c. q: a deo fuiſti vnctus p grām. Et ſic ly vnctio eſt cauſa dilectionis iuſticie. Secundo fuit xp̄s inunctus qñ. ſ. regni ſui poſſeſſioneʒ accepit. Reges eñ qñ poſſeſſionē regni accipiebant vngebant. Xp̄s autē accepit poſſeſſioneʒ regni poſt reſurrectionē ſuā qñ. ſ. dixit. Data eſt mihi oīs poteſtas ⁊c. Et tūc eſt ſenſus. Ideo te xp̄e deus pater vnxit in regeʒ dādo tibi poſſeſſionē: q: tu dilexiſti iuſticiā ⁊c. pro qua ſeruāda ⁊ iniquitate deſtruenda/ mori voluiſti. iuxta verbū apl̄i phil. 2. Factus eſt obediens ⁊c. propter qđ deus exaltauit illū ⁊c. ¶ Et nota q̄ in vtraq̄ vnctione xp̄s fuit vnctus pre cōſortibus ſuis. i. pre omnib⁹ apl̄is ⁊ alijs oībus ſanctis quoad primā vnctionē: q: maioreʒ gratiā habuit omnib⁹ alijs ſc̄is. quoad ſecundā: q: maioreʒ poteſtatē ⁊ dignitatē obtinet: q: vt dicitur. Dañ. 7. Poteſtas ei⁹/ poteſtas eterna que non auferetur: ⁊ regnuʒ eius qđ non corrumpetur.

744 **Myrrha et gutta et caſſia a veſtimētis tuis a domib⁹ eburneis: ex quibus delectauerunt te filie regum in honore tuo.**

¶ Hic cōſequenter cōmendat ſponſus ab ornatu: q: ſcʒ omnib⁹ virtutibus fuit ornatus. Ubi notandū q̄ iſta diuerſarū ſpecierū genera. ſ. myrrha/ gutta ⁊ caſſia diuerſarū virtutū genera ſignificāt. Myrrha eñ q̄ eſt ſpecies amara ⁊ vermes mortificās/ ⁊ carnem a putredine conſeruās: ſignificat carnis mortificationē/ q̄ ſenſualitati eſt amara: q̄ vermes maloꝝ deſiderioruʒ repellit ⁊ preſeruat a putredine vicioꝝ. Uñ vincētius ſup illo verbo. Apertis theſauris ſuis ⁊c. ait. Myrrha i corde tuo dolor eſt: myrrha in corpore labor. ſi tñ iſte vel ille penitentialis eſt. myrrha nanq̄ amariſſimū guſtū: ſui etiā nomine ꝓdit. Effectū aūt preter alias ſui vtilitates corruptioni reſiſtit. Et qđ guſtu amari⁹: ⁊ qđ effectu ſalubri⁹ q̄ꝫ dolor quo peccator ad penitentiā contriſtatur? Quid vero labor corporis. nō tā myrrha eſt q̄ꝫ faſcicul⁹ myrrhe ⁊c. Sic ergo p myrrhā intelligit carnis mortificatio. Iſta aūt virtute ſponſus xp̄s fuit ornatus, nōne in ipſo fuit myrrha doloris in corde: qñ ait. Triſtis eſt aīa mea vſq̄ ad mortē. Nōne myrrha laboris corporalis. ſ. ieiunādo/ fameſcēdo/ ꝓdicādo/ clamādo ⁊ ſuū corpus fatigādo: q: ieſus fatigat⁹ ex itinere ſedebat ⁊c. Ut merito de cubili ſui corporis nobis dicat. Digiti mei. i. opera mea plena ſunt myrrha ꝓbatiſſima. ¶ Gutta aūt eſt quedā ſpecies aromatica q̄ pellit oēs inflaturas ⁊ tumores. Quid ergo ſignificat niſi virtutem humilitatis q̄ omnē tumorē ſuperbie ſedat ⁊ expellit? Et iſta virtute fuit xp̄s pre oībus ornatus: q̄ cū in forma dei eſſet ſemetip̄m exinaniuit factus obediens ⁊c. Et hāc nobis cōmendat. d. Mat. 11. Diſcite a me ⁊c. vbi Caſſian⁹. Humilitas ſemp eſt neceſſaria: q̄ ſuperbie tollat tumorē. opera aūt ſignoꝝ non ſemp ſunt neceſſaria: nec omibus cōmoda: nec omnib⁹ cōcedunt. Humilitas aūt eſt oīm via oīm virtutuʒ magiſtra: ip̄a celeſtis edificij eſt fundamentū firmiſſimū: ip̄a donū ꝓpriū atq̄ magnificū ſaluatoris ⁊c. ¶ Caſſia aūt eſt ſpecies q̄ et fiſtula dr̄: q̄ naſcit in locis aquoſis: ⁊ creſcit in imenſum. Et ſignificat virtutē fidei q̄ per baptiſmi aquā in imenſum creſcat. Hac virtute fuit ornatus ſpōſus eccl̄ie: nō q̄dem in ſe q̄ fidē habuerit q: ſemp fuit ꝯprehēſor: ſʒ q: fundamentū fidei fuit. De quo dicit apl̄s. Fūdamētū aliud nemo ponere pōt p̄ter illud qđ poſitū eſt xp̄s ⁊c. ¶ Iſte aūt virtutes fluunt a veſtimentis ſponſi eccl̄ie. Ueſtis aūt xp̄i dr̄ humanitas eius: qua verbū coopeiebat vt veſtimento. Eſt ergo ſenſus iſtius verſiculi. Myrrha. ſ. carnis mortificatio. gutta. ſ. humilitas. et caſſia. ſ. fides. a veſtimentis tuis. i. ab humanitate tua ſpirauerūt. q: oīm iſtarū virtutū nobis dediſti exēplum. Et nō ſolū p teip̄m: ſʒ etiā p tuos apoſtolos q̄ poſt te etiā iſtarū virtutū nobis dederūt odore exēpluʒ. Et hoc eſt qđ ſubdit. A domibus eburneis. Domus eburneas vocat ip̄os apoſtolos ceteroſq̄ ſc̄ōs/ qui dicuntur domus: q: in ip̄is p grām habitat xp̄s. dicunt etiā dom⁹ eburnee propter mentis caſtitatē. Ebur eñ eſt frigide nature: vt dicit gloſa. ⁊ ideo in eo figurat caſtitas: etiā elephās animal caſtiſſimū dicitur. Dicat ergo q̄ predicte virtutes. ſ. myrrha gutta ⁊ caſſia fluxerunt a domibus eburneis. i. ab apoſtolis ⁊ ceteris ſanctis in quib⁹ deus per grām habitat vt in domo. Sequit. Ex quibus delectauerunt te filie regū ⁊c. Rex in ſingulari ſignificat xp̄m: q̄ eſt rex regū. In plurali aūt ſignificat reges terrenos. Dicit ergo. Ex quibus. ſ. virtutibus delectauerūt te. i. delectabileʒ habuerunt: filie regum. ſ. terrenoꝝ. Et hoc in honore tuo. ſ. preferentes honorē tuū honori regum patrū ſuorum: vt fuit beata Caterina regis filia q̄ honoreʒ xp̄i pretulit honori paterno. Sic ⁊ beata Cecilia ⁊ de multis alijs: que attracte ex virtutibus xp̄i prefatis: xp̄m honori patrum carnaliuʒ pretulerunt. ¶ Uel ꝑ iſtas filias regū (vt Nicola⁹ de lyra dicit) intelligit magdalena cū aliq̄b⁹ mulierib⁹ q̄ ſecū venerūt/ vt corpus xp̄i mortuum pungerent. Unde ſic dicit. Myrrha ⁊ gutta ⁊ caſſia. Per iſtas ſpecies aromaticas/ itelligit aromata que ſancte mulieres emerūt ad vngendū corpus dñi: q: de talibus ſpeciebus erant cōfecta. Et quia corpus dominicū erat quaſi veſtimentuʒ diuinitatis: vt dicit phil. 2. Habitu inuētus vt homo. ideo ſubdit. A veſtimētis tuis. qđ dr̄ in plurali ꝓpter diuerſas corporis partes. A domib⁹ eburneis. Dom⁹ eburnee fuerūt pixides facte de ebore: vel de alabaſtro qđ eſt ſimile ebori: in quib⁹ illa aromata erāt repoſita ſicut in domib⁹ ſuis. Ex quib⁹ delectauerūt te. q: deuotio illarū mulierū fuit accepta a xp̄o: licet nō vnxerint eū in ſepulchro. iam eñ reſurrexerat. Filie regū. Inter illas enim mulieres fuerunt maria iacobi ⁊ ſalome q̄ fuerūt ſorores virginis marie ex parte matris: de qua certū eſt q̄ deſcendit de ſtirpe dauid ⁊ alioꝝ regū a dauid deſcendentiū. Et ideo veriſimile eſt de ſuis ſororib⁹. Ideo dr̄ hic. Filie regū in honore tuo: q: illā vnctionē facere voluerunt ad xp̄i honorem. Hic ſequere queſtionē de grā ſuperius inchoatam. i. ſc̄de. q. 109.

Margin notes (left column): vnctio xp̄i; Joañ. 3.; Mat. vltimo.; Myrrha.; Mat. 2.; Mat. 26.; Joañ. 4.
Margin notes (right column): canti. 5.; Gutta. humilitas; Mat. 11.; Caſſia.; 1. Corin. 3.; Rex xp̄s.; Phil. 2.

745 32.q.5.ſi paulus. **Aſtitit regina a dextris tuis in inveſtitu deaurato: circundata varietate.**

¶ Narrata ſuperius xp̄i ſponſi magnificentia. Hic cõſequēter inducitur ſponſe xp̄i condecentia. Hic em̄ cõmendatur eccl'ia xp̄i ſponſa non tñ ita excellenter: ſicut ſupra cõmendatus eſt ſponſus. Cõmendatur aũt a qn q̄ principalr̄. ſ. p̄mo ex multiplici virtutũ dignitate. Secũdo ex legis euãgelice credulitate: ibi. Audi filia. Tertio ex diuine voluntatis cõformitate. ibi. Et concu piſcet. Quarto ex genite prolis fecunditate: ibi. Et filie tyri. Quinto ex interioris cõſcientie puritate: ibi. Oīs gloria. ¶ Quantũ ad primũ ſciēdũ q̄ hic p iſtã reginã ſponſam xp̄i intelligit̄ ſancta mater eccl'ia: tam in p̄ſen ti vita militans q̄ in celis triumphans. que aſſiſtit in cõſpectu dei a latere dextro. Sto em̄ ſtas qđ idem eſt q̄ erectus manere/ cõponitur cũ a. et dr̄ aſto/aſtas/ qđ idē eſt q̄ ante ⁊ in conſpectu ſtare. Aſtat ergo eccl'ia trium phãs ante deũ: q2 oēs ſancti ſunt in cõſpectu agni amį cti ſtolis albis. Et ſtat a dextris. Pars em̄ dextera no bilior eſt q̄ ſiniſtra: et p cõſequens ſignificat bona eter na: et ſiniſtra bona tēporalia. Stat ergo a dextris q̄ ma net in bonis eternis. Eccl'ia aũt malignantiũ q̄ non eſt regina ſed ancilla: ſtat a ſiniſtris peritura. Eccleſia etiã militans ſtat a dextris ſpe erecta: ⁊ ſi nõ adhuc re.

¶ Vel per dexterã accipe bona gr̄e/ q̄ ſunt potiora bo-

Veſtis. na preſentis vite. In veſtitu deaurato. Ubi ſciendum q̄ ſicut ſancta eccleſia eſt veſtis xp̄i: ſic ⁊ veſtis eccleſie

Greg.20. mor.c.24 ſunt ip̄i fideles. vnde greg. dicens. Veſtis ſancte eccle ſie eſt fideliũ vita. Nam ſicut tota ſimul eccl'ia. veſtis xp̄i eſt: ita fideles quiq3 eiuſdē eccl'ie veſtimentũ repu tantur. Si em̄ ſancta eccl'ia veſtimentũ xp̄i non eſſet:

Ephe.5. Paul9 p̄fecto nõ diceret/ vt exhiberet ſibi glioſã eccle ſiã non habentē maculã nec rugã. i. nec per peccatũ ha bentē maculã/ neq3 per duplicitatē rugã. q2 ⁊ per iuſti ciã munda eſt: ⁊ per ſimplicē intentionē tenſa. Que er go ablota eſt ne habeat maculã/ tenſa eſt ne habeat ru gã/ vtiq3 xp̄i veſtis. Sicut ergo veſtimentũ xp̄i tota ge neralr̄ eccleſia dicit̄: ſic veſtis eccleſie ſunt ſingulorum anime q̄ ab errore cõuerſe/ eandē eccl'iam credēdo eiq3 inherēdo circundãt. ¶ Iſtud aũt eccleſie veſtimentũ. ſ. fideles/ eſt deauratũ ⁊ nõ de auro. Per aurũ em̄ intelli git̄ ip̄a charitas q̄ oēs alias virtutes excellit ſicut aurũ metalla. Qđ em̄ eſt aureũ/ totũ eſt de auro. qđ vero eſt deauratũ aurũ habet: ⁊ tñ aliud eſt. Deaurati ergo di cunt̄ fideles q2 charitatē habent: ſed nõ ſunt charitas. ſicut alb9 habet albedinē: nõ tñ eſt albedo. ¶ Circũda ta varietate. ſ. vite ⁊ meritoꝝ. Quãuis em̄ vna ſit fides eccleſie: tñ varij ſunt gradus vite et meritoꝝ. Nam va rietatē facit in eccleſia/ ſtatus coniugatoꝝ/ ſtatus vir ginũ/ ſtatus continētiũ/ ſtatus martyrũ/ ſtatus cõfeſſo rum/ ſtatus actiuoꝝ/ ſtatus contēplatiuoꝝ/ ſtatus cle ricoꝝ/ ſtatus laicoꝝ/ ſtatus prelatoꝝ/ ſtatus ſubditoꝝ.

Scriptura ſacra. Qui tñ oēs ſic varij gradus ſunt vnũ veſtimentum eccleſie: ſic diuerſis coloribus meritoꝝ variatũ. Et in

Exo.26. figurã huius varietatis/ dixit dñs moyſi. Facies velũ

Ricardus pulcherrima varietate contextũ. ¶ Aliter aũt iſtũ textũ ex ponit ricard9 de ſctō victore de ſacra ſcriptura. d. O ſua uiſſima lux purgate mētis: ſapiētia cũctarũ ancillãtiũ ſciētiaꝝ regina/ q̄ ſemp aſtas a dextris dei in veſtitu de aurato circũdata varietate. Et nũc vt preco ante regē: nũc vero vt vox ante verbũ: nunc vt iuſticia corã deo: nũc vt lex corã p̄tore: mira officioꝝ varietate veſtiris.

Nota. Tu qdē lex imaculata: tu teſtimoniũ dñi fidele: tu iu ſticie recte: tu p̄ceptũ lucidũ: tu iudicia vera: tu timor dñi ſctūs/ ignitũ eloquiũ tuũ: meditatioq3 ſuauis: ac toti9 diuinitatis nũcius dicteris ⁊ interpres. Tu põde ras merita: tu p̄mulgas p̄cepta: tu ſuades optima: tu p̄mia polliceris ⁊c. Sz iſta expoſitio eſt magis moralis q̄ litteralis. ¶ Aliter iſtũ textũ exponit idē Ricard9 de Ricardus virtute charitatis. d. Aſtitit regina a dextris tuis ⁊c. Merito regina virtutũ charitas eſſe dr̄: q2 virtutis no mē amittit/ q̄ nõ iungit̄ charitati. A ſiniſtris dei ſunt bona tēporalia: a dextris aũt bona eterna. A dextris q̄ dei charitas ſtare dr̄: q2 bonis eternis nõ tēporalib9 ini tit̄. In ſolis nãq3 illis charitas regnat: quos amor eter noꝝ inflãmat. In veſtitu deaurato. Manifeſtũ eſt eã ſere ni regis oculis velle placere: q̄ tã p̄cioſas veſtes querit habere. In veſtitu/ opera iuſticie: in auro intellige cla ritatē ſapientie. Veſtimenta ergo deaurata opera ſunt diſcreta. Circundata varietate. decet ſane reginã mul tiplicē habere veſtē ac variã. Qui ergo ſemper vult eſſe in contēplatione: veſtiri neſcit varietate. Quiſquis em̄ vno quolibet quãtũlibet p̄cioſo ſemp delectat̄ opere cha ritatis/ ornatũ nõ habet circundatũ varietate ⁊c. Hec cõſimilr̄ expoſitio magis eſt moralis q̄ litteralis.

Audi filia et vide ⁊ inclina aurē tuam: ⁊ obliuiſcere populũ tuũ et domum patris tui. 746 23.q.13.loquitur.

¶ Hic regina cõmendatur ex legis euangelice creduli tate. Vñ hic pſal. alloquit̄ reginã. ſ. eccl'iam tanq̄ vn9 de patrib9. i. de ap'lis. d. O regina filia mea. i. mea pre dicatione genita: audi ⁊ vide. i. audi intus corde: vide foris opere: ip̄m ſcz xp̄m ſpõſum tuũ. q. d. Iudei em̄ ip̄z audierũt/ viderunt: ſz occiderũt. Tu aũt audi euange liũ ⁊ credendo videbis deũ. hic p imaginē: ſed in futu ro p ſpeciē. Vel audi antiquas prophetias q̄ xp̄i incar nationem predixerũt. et vide ip̄as eſſe impletas: quia qui diligenter antiquas prophetias audire voluerit: q̄ predixerũt nõ ſolũ verbũ incarnandũ: ſed ex quib9 qñ ⁊ vbi: ocularïter videbit illas oēs impletas eſſe in xp̄o. ¶ Verũ q2 multi audiũt ſcripturas: ⁊ ip̄as non intelli audire ſcripturam. gũt: de ſuo nimis cõfidentes ingenio: volentes ratione intelligere qđ ſola fide cognoſcit̄. Ideo volēs p̄phetias de xp̄o dictas itelligere: nõ ſuperbe ſapere: ſz humilr̄ cor ſuũ ad illa debet inclinare. qm̄ vt ait Greg. Lumē in Greg. 25. mor.c.17. telligētie humilitas apit ⁊ ſupbia abſcõdit. Et ideo re ginã iſtã vt itelligat q̄ de xp̄o ſunt dicta: pſal. ad humi litatē hortat̄. d. Et inclina aurē tuã. gloſa. i. vt humilr̄ audias. paruũ eſt em̄ audire: niſi humilr̄ audieris. Et attēde q̄ hic alloquit̄ pſal. eccl'iã q̄ nēdũ erat: ſz futu rã. i. ip̄am gētilitatē oſtēdens qđ debeat facere: vt a xp̄o in ſpõſã ⁊ reginã accipi mereatur. d. Audi filia ⁊c. Et obliuiſcere populũ tuũ. Eccl'ia em̄ pro maiori parte de populo gētili ē ad xp̄m cõuerſa: nec tñ oēs gētiles: ſz pars ip̄oꝝ. Et iſti parti q̄ vētura erat ad fidē loqtur. d. Obli uiſcere populũ tuũ gentilē dimittēdo ip̄z ⁊ ſuas cerimo nias ac idolatriã. Nullus em̄ ad fidē xp̄i venire põt ni ſi p̄mo idolatriã ⁊ ritũ gētiliũ derelinquat. Et hoc idē alijs verbis exprimit. d. Et domũ patris tui. Multi em̄ parētes ⁊ domos et patriã relinquētes ad xp̄m ſunt cõ uerſi. vt in vitis ſctōꝝ multoꝝ legit̄. ¶ Vel alr̄/ ⁊ domũ patris tui. Ubi nota q̄ oīs idolatra fili9 eſt diaboli iux

Joh.8. ta verbũ xp̄i. d. Vos ex patre diabolo eſtis. Dom9 aũt diaboli eſt cõſciētia mala quã diabol9 inhabitat i p̄cītũ. Quid dr̄ ſeu iubet̄ ergo gētili populo ⁊ idolatre relin quere domũ patris ſui/ niſi cõſcientiã ſuã q̄ dom9 erat diaboli/ facere ne ſit amplius diaboli dom9 ſz dei. ¶ Et Auditus. notandũ q̄ hic ſingulariter actus duoꝝ ſenſuũ p̄cipit Viſus. volēti ad fidē venire. ſ. audire ⁊ videre. Scdʒ em̄ philo ſophũ libro de ſenſu ⁊ ſenſato: inter oēs ſenſus corpora les auditus ⁊ viſus magis ſunt neceſſarij prudētibus.

id: ſcientiam volentib⁹ addiſcere: qꝛ iſti duo ſenſus
plures rerū differētias nobis oſtendūt ꝙ alij ſenſus. Et
ideo magis valēt ad diſcernendū verū a falſo in contē-
platione: ⁊ bonū a malo in operatione. Verūtamē vi
ſus propter ſuā ſimplicitatē ⁊ ſubtilitatem certius ⁊ ve-
locius imutatur ab obiecto ſuo ꝙ audit⁹: vt dicit phi
phs.3.metaphyſi. loſophus: vt patet de vidēte ⁊ audiēte a remotis hoiez
cedentē ligna: qꝛ citi⁹ videbit actū ꝙ audit⁹ percipiat
ſonū: ⁊ ſic ſenſus auditus eſt imperfectior viſu. Cum er
go nr̄a cognitio incipiat ab imperfecto tendens ad per
1.phiſicoꝝ fectū: hinc eſt ꝙ fidē volēs xp̄i percipere prius ſe diſpo-
nere debet humiliter ad audiendū ꝙ ad videndum ea
audire verbū dei. que ſunt fidei. Et hūc ordinem pſal. dicit. Audi filia ⁊
vide .i. pri⁹ audi q̄ ſunt fidei: ⁊ poſtea illa videbis. ¶ Et
notandū ꝙ ſi conſideremus quāte vtilitatis eſt audit⁹
diuine legis merito illā debemus audire .ſ. aure cordis
Quī auditus verbi diuini debite circunſtātionatus
ipſis audientib⁹ multa bona cōfert .ſ. primo dat crimi-
Actuū. 4. nis victoriā: qꝛ de infidelitate ad fidē adducit. Multi
Ephe.4. coꝝ q̄ audierūt verbū crediderūt. Ideo dicit apl's. Ser
mo malus ex ore vr̄o non procedat: ſed ſi quis bon⁹ eſt
ad edificationē fidei vt detur gr̄a audientibus. Et hoc
Roma. 10. eſt qđ dicit apl's. Quomō inuocabunt in quē non cre-
diderunt: aut quomodo credent ei quem non audie-
runt. Et concludit infra. d. Ergo fides ex auditu: au-
ditus aūt per verbū xp̄i. Secundo dat diuinā iuſticiā.
Que eſt eñ vera iuſticia: niſi ex deo naſci per veram
Joan.8. fidē ⁊ imitationē? Qui eſt ex deo verbū dei audit. Sed
caueamus ne nobis dicat qđ ſubdit. Propterea vos
non auditis: qꝛ ex deo nō eſtis. Tertio dat roboris potē
tiā: qꝛ nos fortes cōtra diabolū facit ne confundamur
Eccl.24. ab eo. Eccl.24. Qui audit me non confundet: ⁊ q̄ ope
Prouer.1. rantur in me non peccabūt. Vñ prouer.1. Qui audit
me abſqꝫ terrore requieſcet: ⁊ abundātia perfruet ma-
loꝝ timore ſublato. Quarto dat in opere conſtantiā .ſ.
patientiā in aduerſis: ⁊ in bonis pſeuerantiā. Luce.8.
Luce.8. Hi ſunt qui corde bono ⁊ optimo verbū audientes reti
nēt: ⁊ fructū afferūt in patientia. Quinto dat luminis
Job.34. ſciētiā: qꝛ .ſ. mentē illuminat veritate. Audite ſapiētes
Prouer.1. verba mea: ⁊ eruditi auſcultate. Et prouer.1. Audiēs ſa
piēs ſapiētior erit. Sexto dat felicitatis glīaz. Joan.5.
Joan.5. Qui audit verbū meū ⁊c. habet vitā eternā. Auditus
eñ verbi diuini: primo peccatorē terret: ſed poſt cōſola
Greg.27. moꝝ.c.13. tionē ingerit menti. Qđ oſtēdens Greg. dicit. Notan-
dū vero eſt ꝙ vox dei: non in gaudio/ſꝫ in terrore audi
ri perhibet: qꝛ nimirū peccator quiſqꝫ dū ſolū q̄ terrena
ſunt cogitat: dum cor oppreſſum in infimis cogitatio-
nibus geſtat: ſi repente diuine gr̄e inſpiratione agitur:
ante oia intelligit ꝙ cuncta q̄ agit/diſtricti iudicis ani
maduerſione puniātur. Auditio igit̄ vocis dei primo
in terrore fit: vt poſt in dulcedinē vertat̄: qꝛ ante diſtri-
cti iudicij nos timore caſtigat: vt iam caſtigatos/ſupe
Luce.11. ne dulcedinis cōſolatione reficiat. Vñ ⁊ dñs ait. Bea-
ti qui audiunt verbum dei/⁊ cuſtodiunt illud.

747 Et concupiſcet rex decorem tuū
quoniam ipſe eſt dominus deus
tuus: et adorabūt eum.

¶ Hic cōmendatur ſponſa ex diuine voluntatis cōfor-
mitate. Vbi nota ꝙ ſacrificia q̄ fiebāt in lege antiqua
pecuduz ex ſe deo non erāt placita ratione operis ope-
rati: ſed ſolū ratione operis operātis. vnde illi populo
data fuerunt: non tanꝙ diuine voluntati conformia:
ſed magis vt per illa corporalia ſacrificia tenerent̄/ne
ad idolatriā declinarent. Omnia aūt illa antiqua ſa-
crificia ſunt terminata per vnuz verum ſacrificium in
eccleſia a xp̄o inſtitutum .ſ. eucharıſtie: cui⁹ ſacrificia
omnia illa aliqualiter erant figuratiua. Iſtud ſacrifi-
ciū ex ſeipſo conforme ⁊ acceptū eſt diuine volūtati: qꝛ
ibi realiter continet̄ xp̄s dei filius dilectus a patre. Et
iſtud ſacrificiū vocat̄ pulchritudo ⁊ decor eccleſie. De
quo decore dicit pſal. Dñe dilexi decorē domus tue. De Ps.25.
iſto ergo ſacrificio a deo ſic accepto/dicit. Et cōcupiſcet
rex decorē tuū: qꝛ rex xp̄s ⁊ eccleſie ſpōſus cum magno
deſiderio iſtud ſacramentū conficere de. Propter qđ di
cebat de iſto ſacramento. Deſiderio deſideraui hoc pa Luce.22.
ſcha māducare vobiſcū ⁊c. Vbi p paſcha realr̄ intelli- Euchariſtia.
git eucharıſtie ſacramentū. Vñ dicta verba exponens
Euſebius ait. Cum dñs nouū paſcha celebraret oppor
tune dixit. Deſiderio deſideraui hoc paſcha .i. nouum
myſteriuz noui teſtamenti qđ tradebat diſcipulis. qđ
plures ante eū prophete ⁊ iuſti cōcupierāt: ſed ipſe ſitiēs
cōmunem ſalutē hoc tradebat myſteriū qđ toti mundo
competeret. Sic ergo de iſto ſacramento predicat pſal.
eccleſie. Et concupiſcet rex decorē tuū. Et qđ de iſto ſa-
cramento intelligat/ſubdit. Qm̄ ipſe eſt dñs deus tu⁹.
Quia ſi queratur ab eo quis eſt iſte decor? Reſpōdet.
Ipſe eſt dñs de⁹ tuus. Qđ ideo dicit: qꝛ in iſto ſacramē
to realiter deus continet̄: qꝛ totus xp̄s q̄ eſt deus ⁊ hō eſt
ab omnib⁹ fidelibus adorādus. propter qđ ſubdit. Et
adorabunt eum. ſicut magi fecerūt. Et procidētes ado Mat.2.
rauerunt eum. ¶ Sed forte dices. Quomō deus aliqđ Cōcupiſcere quomō pōt deus ⁊ deſiderare.
pōt cōcupiſcere cum cōcupiſcētia ſit quoddā deſideriū:
deſideriū aūt nō habiti volitio? vult ergo deus habere
aliqua/q̄ non habet ſi cōcupiſcit. Reſpōdeo primo ꝙ hic
accipit̄ cōcupiſcentia non proprie: vt eſt deſideriū reſpe
ctu non habiti: ſꝫ vt eſt quedā cōplacentia: ⁊ ſic eſt reſpe
ctu preſentis. Sic eñ accipit̄ Joſue.7. qñ achan acce- Joſue.7.
pit palliū ⁊ virgulā auream: ait. Concupiſcēs abſtuli ⁊
abſcondi. ⁊ tñ de facto illa habebat. Vel dico ſecūdo ꝙ
dicitur deus cōcupiſcere ⁊ deſiderare quando nos con
cupiſcere facit ⁊ deſiderare: ſicut ⁊ cognoſcere quando
nos cognoſcere facit.

Et filie tyri in muneribus: vul- 748
tū tuum deprecabuntur omnes
diuites plebis.

¶ Hic cōmendatur ſponſa ex genite prolis fecūditate.
Ad predicationē xp̄i ⁊ apoſtoloꝝ filij ſpūales nati ſunt
eccleſie: qꝛ multe gentes cōuerſe ſunt ad fidē ſpōſe: offe-
rendo ſeipſas deo/ac etiā tēporalia bona. Et hoc ſignifi
cat pſal. aperte ponēdo totū. Tyrus eñ ciuitas erat gē
tiliū: ⁊ ſub nomine illius ciuitatis ceteras gentiliū ci-
uitates cōprehendit. d. Et filie tyri .i. filie gētiliū in mu
neribus venient .ſ. ſeipſas xp̄o offerendo. ¶ Et ſi dicas: Queſtio.
cum primitie gentiū ad fidē xp̄i venientiū fuerint tres
magi q̄ ab oriente nato dño venerunt hieruſalē ipſum
adorare: vt habet̄ mat.2. De quib⁹ dicit auguſt. in ſer Mat.2.
mone de epiphania. Iſti magi qđ fuerūt niſi primitie
gentiū/iſraelite paſtores: magi gētiles. illi ꝓpe: iſti lon
ge. Quare ergo cū iſti fuerint filij ⁊ nō filie: mares ⁊ nō Vir.
femine: dicit/Et filie: et nō dicit/Et filij. Reſpōdeo ꝙ i Mulier.
ſcriptura ſacra: vir vel maſcul⁹ qñqꝫ ponit̄ nō ꝓ ſexu:
ſꝫ ꝓ animi virtute. Similr̄ ⁊ femina ſiue mulier ponit̄
quādoqꝫ non ꝓ ſexu/ſed ꝓ mētis mollicie. vt habetur
32.q.7. ſꝫ illud. Sic dico in ꝓpoſito de filijs ⁊ filiabus: 32.q.7.
ꝙ filij accipiunt̄ ꝓ virilitate animi: nō ꝓ ſexu. filie aūt
ꝓ mētis incōſtantia ſiue mollicie. Cū ergo gētiles oēs
eſſent idolatre: ⁊ p ꝯñs nō virtuoſi. ſequit̄ ꝙ nō filij ſꝫ
filie magis debuerūt appellari. Et ideo tales ante ꝯuer
ſionē filias ⁊ nō filios vocat. d. Et filie tyri i munerib⁹.
Et horū oim figurā geſſit illa mulier chananea q̄ de fini
bus tyri ⁊ ſidonis egreſſa venit adorare dominum. Et Mat.15.
dicit in plurali/In muneribus: quia mun⁹ eſt triplex. Munus.

1.q.1.ſunt nõnulli. ſcilicet ab obſequio/a manu/⁊ ab ore. Que tria mune
ra gentiles conuerſi obtulerunt dño. Uultũ tuũ depre=
cabũtur oẽs diuites plebis. Per diuites plebis/intelli
ge mundi ſapientes ⁊ potentes ex gentibus conuerſos
qui honorant xpi ſpõſam.ſ.eccleſiã: et in ipſa ſuas ora
tiones offerunt deo. ¶ Uel aliter eadẽ ſentẽtia interdu
Tyrus. ci poteſt. Nam tyrus interpretaẽ anguſtia. Que ergo
ſunt filie tyri/niſi anime gentiliũ que erãt in anguſtijs
peccatoꝝ: que ad fidẽ conuerſe dño munera offerunt.ſ.
ſeipſos per penitentiã affligendo/bona ſua dãdo/eccle
ſias cõſtruẽdo/⁊ eccleſiarũ miniſtris prouidẽdo. Uul=
tum tuũ deprecabuntur oẽs diuites plebis. qꝛ ſolũ in
vnitate eccleſie orões facte valent ad ſalutẽ: qꝛ ſalus
extra eccleſiã haberi non poteſt. 24.q.1.qꝛ ex ſola.

749 Omnis gloria eius filie regis ab intus in fimbrijs aureis: circũamicta varietatibus.

27.q.1.nu ptiarum.

Glia hypo critarum. ¶ Hic cõmendatur xpi ſponſa ex puritate interioris cõ
ſciẽtie: qõ dicit ad differentiã ſynagoge. Synagoga eñ
oẽm gloriã ſuã ponebat in rebus exterioribus: puta in
templi mirabili ſtructura: in deauratione parietũ: in
varijs cerimonijs. Sed nõ ſic eccleſia: que totã ſuã glo=
riã ponit intus in bonitate conſcientie/non in exterio=
2.cor.1. ri apparatu: dicẽte Paulo aplo. Gloria nr̃a hec eſt teſti
Glia iuſto rũ eccliã. moniũ conſcientie nr̃e. Qõ notãs nunc pſal. dicit. Oĩs
gloria eius ab intus. ad differentiã etiã hypocritarũ q̃
gloriã habent ſeu querunt ab extra non ab intus. Et ſi
queras: cuius eius? qꝛ dicit oĩs gloria eius: ſtatim ex
plicat.d. Filie regis. Eccleſia eñ vt in pluribus ſcriptu
re locis patet: quãdoq; vocatur mater xpi: qꝛ fratres ge
Mat.12. nerat xpo. Dixit xp̃s de eccleſia. Quicũq; fecerit volũ
tatẽ patris mei ⁊c. hic mater eſt ⁊c. Quãdoq; vocatur
Canti.5. ſoror: qꝛ a deo patre genita. Ueni in hortũ meum ſoror
Apoc.21. mea. Quãdoq; ſponſa. Ueni oſtendã tibi ſponſam no
uã agni. Quãdoq; filia: vt hic. Omnis gloria eius ab
intus filie regis. ¶ Et attẽde q̃ q̃uis omnẽ gloriã prin
cipaliter ponat intus in cõſcientia: tñ etiam curat exte
riora opera munda ſeruare: vt alijs de ſe bona preſtet
Mat.5. exẽpla: ſibi xpo.d. Sic luceat lux veſtra ⁊c. propter qõ
ſubdit. In fimbrijs aureis circũamicta varietatibus.
Per qõ denotat q̃ etiã exteriora opera hec aurea.i. cha
Grego.19. mor.c.10. ritate ornata. Unñ greg. exponẽs iſta verba dicit. Quiſ
Exteriora opera. quis eñ exteriora ſua bene diſponit/ſꝫ interiora negli
git: in circuitu oculos habet/ſed intus nõ habet. San
cti vero oẽs qꝛ ⁊ exteriora ſua circunſpiciunt vt bona
de ſe exẽpla fratribus prebeãt: et interiora ſua vigilãter
attendũt: qꝛ ſeſe irreprehenſibiles eterni iudicis obtu=
tibus parãt: in circuitu oculos ⁊ intus habere perhibẽ
tur: magiſq; ſe quo deo placeãt ſua eterna componũt.
Sicut per pſalmiſtã de ſancta eccleſia dicitẽ. Oĩs glo
ria eius filie regis ab intus. Sed qꝛ exteriora ſua etiaꝫ
irreprehenſibilia cuſtodit: iure de ea ſubdidit. In fim=
brijs aureis circũamicta varietatibus. vt ⁊ pulchra in
tus ſibi ſit: ⁊ alijs foras. et ſe prouehens per internã glo
riam: ⁊ alios erudiens p exteriora operũ exẽpla. ¶ Uel
Fimbria. per fimbrias q̃ ſunt vltima pars veſtis intellige finẽ vi
te vniuſcuiuſq;: qꝛ quãtũcũq; quis ſcitate polleat in vi
ta: ſolũ tñ iudicaẽ ſm finẽ vite. Et ſic eſt ſenſus: q̃ ecclia
gloriã intus principalr retinet in cõſciẽtia: ⁊ cõſequen
ter in exterioribꝰ q̃ per ſeuerantiã vſq; ad finẽ requirũt.
¶ Uel p fimbrias veſtimẽti eccleſie.ſ. electoꝝ intellige
ipm deũ: ad quẽ vt ad finẽ cordialiter tendunt. ⁊ dicit
in plurali fimbrias propter perſonarũ pluralitatẽ: que
non deaurate ſed auree ſunt qꝛ ſunt ipſa charitas. Et
aduerte q̃ fimbrie dicunẽ auree: ſed veſtis ſupra dicitẽ
deaurata: adeo quia charitas in fine erit conſumata ⁊
perfecta. Circũamicta varietatibus: exponitur vt ſupe
riꝰ verſiculo. 745. Accipe queſtionẽ de gr̃a vbi ſupra.

Adducẽtur regi virgines poſt eam: proxime eius afferentẽ tibi. 750

¶ Hic pñr deſcribitur prolis cõuenientia. Et diuiditẽ in
partes duas. Qꝛ primo agitẽ de generatione filiarum.
Secundo de gñatione filioꝝ: ibi. Pro patribꝰ. Prima
in duas. Qꝛ primo agitẽ de filiarũ propagatione. Se=
cundo de gñationis exultatione: ibi. Afferentẽ tibi in le
ticia. ¶ Quantũ ad primũ ſciendũ q̃ iſta gñatio filioꝝ
generatio ſpũalis. ⁊ filiarũ eccleſie: nõ eſt p propagationẽ carnis vel ſan=
guinis: ſed p regenerationẽ ſpũs p fidẽ: de q̃ dꝛ Joañ.3.
Joañ.3. Niſi quis renatus fuerat ⁊c. Et non ſolũ mares in fide
generantẽ/vel ſolũ femine: ſꝫ etiã ⁊ mares ⁊ femine. Ue
rũ qꝛ maior apparet dubitatio de feminis: vtrũ p ſacra
mentum baptiſmi poſſent regenerari ſicut ⁊ mares: qꝛ
circũciſio antique legis q̃ hoies ad ſynagogã ducebat:
ſolũ viris ⁊ nõ mulieribus competebat. Ideo ad hoc re
mouendũ: primo agit de gñatione feminarũ.d. Addu
Maria. centẽ ⁊c. Ubi ſciendũ q̃ glorioſa virgo maria fuit inter
mulieres prima q̃ in eccleſia xpi ſponſa votũ virgini=
tatis emiſit: ⁊ ſuã virginitatẽ deo cõſecrauit. Et ſic fuit
prima q̃ ad ſpõſuꝫ adducta fuit: quã cetere virgines ſe
quũtur. qꝛ exẽplo eius alie multe mulieres virginita=
tẽ ſuã xpo ſponſo dedicauerunt. Et hoc notãs hic pſal.
dicit. Adducentẽ regi virgines: et hoc poſt eã.ſ. poſt glo
Grad' ec cleſie tri plex.ſ. vir ginũ cõiu gatoꝝ ⁊ vi duarum. rioſam virginẽ mariaꝫ q̃ oim fuit prima: quã cetere vt
domicelle reginã ſequunẽ. Et ſtatim ſermonẽ ſuũ con=
uertit ad regẽ xpm.d. Proxime eiꝰ afferentur tibi. Ubi
notandũ q̃ triplex gradus in eccleſia.ſ. virginũ/conti
nentiũ/⁊ coniugatoꝝ. vt dicit Auguſt. ſuper illo verbo
Mat.13. augustinꝰ. Mat.13. Et attulit fructũ aliud centeſimũ aliud ſexa=
geſimũ ⁊ aliud trigeſimũ. Centeſimus fructus virgini
bus. ſexageſimus viduis ⁊ continentibꝰ. trigeſimꝰ aũt
ſancto matrimonio deputaẽ. Maioris enim meriti eſt
virginitas q̃ continentia vidualis vel cõiugiũ: ipã ve
ro cõtinentia vidualis ſicut minoris meriti eſt q̃ vir=
ginitas: ſic eſt maioris q̃ ſit ſanctũ matrimoniũ. Ex q̃
bus patet q̃ ſtatus continentiũ approximat virginita
ti: ⁊ ſtatus coniugalis cõtinentie. Et p pñs oẽs tam cõ=
tinẽtes q̃ coniugate proxime dicunẽ virginitati. Uir=
go aũt maria oẽs iſtos ſtatus in ſe habuit: qꝛ virgini=
tatẽ deo conſecrauit. vidua fuit: qꝛ tẽpore xpi paſſionis
iam mortuus fuerat Joſeph maritus eius: aliter enim
ipam xpo Joãni non cõmendaſſet. fuit etiã cõiugata:
qꝛ vero matrimonio ipi ioſeph deſpõſata. Et ideo eius
exẽplo non ſolũ virgines ipam ſequunẽ: ſed etiã proxi=
me eius.ſ. iam continentes q̃ coniugate. Et hoc eſt qõ
pſal. dicit xpo. Proxime eius afferentur tibi.ſ. exẽplo
eius. Et iſta videẽ intentio gloſe.d. Poſt eam. ſcilicet
reginaꝫ. Adducentur regi virgines.ſ. robuſti ⁊ fortes.
Proxime eius.ſ. vidue caſte q̃ ſunt in gradu ſecũdo: ⁊
alij infirmi quaſi imbecillitate fatigati afferentẽ tibi.

Afferentur in leticia et exultatione: adducẽtur in tẽplũ regis. 751

¶ Hic pñr agit de generationis exultatione. Ubi ſcien
dũ q̃ oia opa meritoria debẽt eſſe volũtaria: qꝛ nõ pla=
cẽt coacta ſeruitia. Cũ ergo oẽ volũtariũ inducat leticiã
mẽtis: ſic oẽ inuolũtariũ ⁊ coactũ triſticiaꝫ: ſequitẽ q̃ oẽ
opus meritoriũ cũ leticia mẽtis eſt q̃uis nõ ſemp cũ leti Leticia.
cia carnis. Et hoc notans hic pſal. dicit. Afferentur in
leticia ⁊ exultatione. quia voluntarie tam virgines
q̃ proxime ſe deo afferunt. propter qõ dicit apoſtolus.
Hilarẽ enim datorem diligit deus.i. voluntariuꝫ. Un 2.cor.9.
de ibi magiſter in glo. ait. Hilarẽ enim datorẽ diligit

Pare. deus.ſ.qui ex voluntate dat deus hunc diligit.i.appro
bat ⁊ remunerat:non triſtē et murmurantē. Qui enim
dat vt careat tedio interpellantis:non vt reficiat viſce-
ra indigentis:⁊ rem ⁊ meritū perdit. Quicqd ergo bo
ni facis cū hilaritate fac ⁊ bene facis. Si aūt cum triſti
cia facis:hoc fit de te/non tu facis. ¶ Verū q2 nō omnes
virgines continentes vel coniugate ſunt infra eccl'iam
q2 etiā inter paganos multi ſeruant virginitatē:multi
viuunt continenter ⁊ matrimonio multi vtunt̄ debite.
Nō etiā eſt de multis qui nomē xp̄ianitatis habēt vt
ſunt hypocrite:qui nō ſunt tēplum nec habitatio dei:ſ3
magis diaboli. Ideo tales excludēs de illis virginib9
⁊ proximis q̄ xp̄o offerunt:dicit/q addncētur in tem-
plum regis.i.ad hoc adducent̄ vt ſint templū regis.ſc3
xp̄i:ſicut virgines prudētes adducte fuerūt ad xp̄m:fa
Mat.25. tue aūt foras manſerunt. Quelibet eñ anima q̄ eſt in
ſtatu gratie:⁊ per cōſequens membrū eccleſie templum
dei dicitur:q2 in illa ſicut in templo ſuo habitat deus
1.cor.6. Templū ſanctū dei eſt qd̄ eſtis vos:⁊ ſpiritus
dei habitat in vobis. Adducent̄ ergo in tēpluz regis.i.
ad hoc adducentur fideles ad xp̄m:vt ſiant dei tēpluz.
Templū. ¶ Ad qd̄ intelligenduz eſt notandū q merito quelibet
Anima. iuſta anima dicit̄ dei tēplum:cuius ratio eſt. Nā tem
plū dicit̄ a theos/qd̄ eſt de9/⁊ platea:inde templū qua
ſi platea dei. Q2 igit̄ anima ſancta eſt platea dei eo q
in illa ſpecialr̄ habitet deus:hinc eſt q talis aīa tēplum
Magſ.li.1 regis dicit̄. Vñ magſ dicit. In ſanctis habitat deus:in
diſt.30. quibus eſt p grām. Non eñ vbicūq; eſt deus/ibi habi
tat: vbicūq; vero habitat:ibi eſt. Sed in ſolis ſanctis
Eſa.66. habitat q̄ ſunt templū eius ⁊ ſedes. Unde dñs p Eſaiā
ait. Celum mihi ſedes eſt. q2 in electis q̄ ſunt celū ha-
bitat deus ⁊ regnat: qui eius volūtati deuoti obtem-
perant. Vñ ſapiē.7. Thronus ſapientie aīa iuſti:q2 in
iuſtis ſpecialius eſt q̄3 in aliis rebus. In q̄bus tñ oībus
Auguſt. totus eſt. Queadmodū aīa (vt ait Auguſt.in epiſtola
ad Hiero.de origine aīe) p oēs particulas corporis to-
ta adeſt ſimul:nec minor in minoribus:nec in maiori-
bus maior eſt. S3 tñ in aliis intenſius:in aliis remiſſi9
operat̄. Ita deus cū in omnib9 ſit eſſentialr̄/ac totus:
tñ plenius eſſe dr̄ in illis quos inhabitat.i.in quib9 ita
eſt vt faciat eos templuz ſuū ⁊c.hec magſ. Iſtud eſt er-
go illud tēpluz qd̄ a rege xp̄o q̄ eſt fons ⁊ origo oīm gra
Zacha.6. tiarū edificatur. De quo Zacha.6.predictuz fuit. Ecce
vir oriens nomē eius ⁊ edificabit tēplum dño.ſ.p grām
habitando aīam. ¶ Ad videndū aūt moralr̄ qualiter
iſtud tēplum edificat̄/eſt ſciendū q ad ſimilitudinē tē
pli materialis a ſalomone cōſtructi: quelibet aīa q̄ dei
tēplū vult eſſe/quattuor cōditiones debet habere. Naz
in illo materiali templo inter cetera quattuor erant.ſ.
Templuz Fundationis ſolidata permanētia. Habitationis tri
ſpūale. partita differentia. Feneſtrationis requiſita cōgruen-
tia. Decorationis exquiſita refulgentia. ¶ Primū pa-
3.reg.5. tet q2 illud tēplum erat fundatū de lapidib9 magnis ⁊
quadratis/q̄ ſunt magne firmitatis. Vñ.3.reg.5.pre-
cepit rex ſalomō vt tollerēt lapides grandes in funda-
mentū tēpli ⁊ quadrarēt eos. Et in hoc notat̄ fundamē
tum tēpli ſpiritualis cōſcientie.qd̄ fundamentū eſt hu
militas:q2 ſicut fundamētū ſtatū in parte inferiori oēs
ſuſtinens ſtructurā/ſic ⁊ humilitas in fundamento tē
pli ſpūalis. Vñ caſſiodor9 de ſpū ſuperbie:ait. Nullo
modo poterit in aīa nr̄a virtutū ſtructura conſurgere:
niſi prius iactata fuerit in corde vere humilitatis fun
damēta q̄ perfecte collocata/perfectionis culmē valeāt
ſuſtinere. ¶ S3 nota q in iſto fundamēto debent poni
Humilitas. lapides grandes ⁊ quadrati. Quia humilitas huius
tēpli fundamentū debet eſſe Dura vt lapis cōtra pre-
ſumptionē. Magna ⁊ grādis erga inferiorē. Quadra
⁊ fortis preter defectiones. ¶ Sit ergo humilitas dura
vt lapis ⁊c. Q2 ſicut lapis ſua duricia reſiſtit vēto. Sic
humilitas vera ſua duricia reſiſtere debet vento ſuper
bie. Et hoc cōtra humilitatē fictā q̄ non reſiſtit ſuperbie
ſed ipſam includit.de qua eccl.19. Eſt q̄ nequiter ſe hu Eccl.19.
miliat ⁊ interiora eius plena ſunt dolo. Si ergo humi-
litas ſit ſtabilis ⁊ fortis veluti lapis/erit hui9 tēpli fun-
damentū de lapidibus precioſis:vt dr̄.3.reg.7. Secun
do ſit humilitas magna ⁊ grādis ⁊c. vt ſc3 altiorē gra-
dum humilitatis habeat. Ideo p̄cepit rex vt in iſto fun
damento ponerent̄ lapides grandes. Ubi notandū q
humilitas etiā vera eſt triplex.ſ.ſufficiens abundans ⁊
grādis:q̄ alio nomine oīs iuſticia dr̄. Vñ glo.mat.3.
ait.q perfecta humilitas habet tres gradus. Primus Mat.3.
eſt ſubdere ſe maiori:⁊ ſe nō preferre equali:⁊ hic dicit̄
ſufficiens. Secundus eſt ſubiicere ſe equali:nec ſe pre-
ferre minori.hic dr̄ abundans. Tertius eſt ſubdere ſe ſe
minori:in quo oīs habetur iuſticia.et hic dr̄ humilitas
grādis. In hoc igit̄ qd̄ dr̄ q precepit rex vt ponerent̄ la
pides grādes:notat̄ q q̄ ſeipm̄ regis templū vult face-
re q iſtū gradū grādis humilitatis debet habere. Et ſic
iuxta illud qd̄ habet̄ Hiere.30. Templū iuxta ordinē Hiere.30.
ſuū fundabitur. Tertio hec humilitas debet eſſe qua-
dra. q2 ſicut lapis quadrus magis eſt ſtabilis ⁊c. oīni
alio lapide:ſic iſta humilitas debet eſſe quadra.i.ſta-
bilis p perſeuerantiā. Sic eñ vt habet̄ Eſdre.5. Prece Eſdre.5.
pit rex cyrus vt ponerent in tēplo fundamēta de lapidi
bus ſupportātia altitudinē ⁊ latitudinē. Tūc eñ ſolū
fundamentū altitudinē ⁊ latitudinē edificii dr̄ ſuppor-
tare qñ ſub ipſo dr̄ pſeuerare. Et talis debet eſſe humili
tas per pſeuerantiā.propter qd̄ ait Ber.ſup cantica/q Bernard9
ſpūale edificiū non poteſt ſtare niſi ſup humilitatis ſta
bile fundamentū. Et in figurā huius dr̄.q cū tēplū edi 3.reg.6.
ficaretur malleus ⁊ ſecuris ⁊ omne ferramentū nō ſunt
audita in domo dñi.q2 ſc3 tanta in tali debet eſſe humi
litas:vt in ſua mente nulla murmuratio cadat vel au
diatur. ¶ Secundo principalr̄ in tēplo ſalomonis erat
habitationis tripartita differētia. Nā vt habet̄.3.reg.6. 3.reg.6.
In tēplo erāt tres māſiones ſic q ab inferiori p cochleā
aſcendebat̄ in mediā:et a media in ſuperiorē. Et p hoc penitētia.
ſignificat̄ q qui tēplum dei ſe cōſtruit in ſeipo tres mā Peccati
ſiones debet habere.ſ.infimā/mediā/⁊ ſupremaz: vt in cognitio.
tali anima ſit pro inferiori māſione peccati cognitio. Contritio.
pro media peccati cōtritio/p ſuprema peccati remiſſio. Remiſſio.
Nec immerito peccati cognitio dicit̄ māſio inferior:q2
ſtante generali influentia a ſolo hoīe poteſt eſſe:q2 non
includit gratiam gratum facientem:cum multi pecca
ta ſua cognoſcāt ⁊ non relinquāt. Eſt tamē magna ho
minis ad bonum prouocatio:quia initium ſalutis ho
minis eſt cognitio peccati. Qui enim peccare ſe neſcit:
corrigi non vult. Et ideo anime peccatrici vt fiat tem-
pluz dei:dicitur. Hiere.3. Leua oculos tuos in directū Hiere.3.
⁊ vide vbi proſtrata ſis ⁊c. Et ſic talis anima que conſi
derat peccata ſua/erit de numero illoꝝ de quib9 dicit̄. 1.eſdre.5.
1.Eſdre.5. q ceperunt edificare tēplū dñi. Secūda mā
ſio templi dicitur peccati contritio. que bene dicit̄ me-
dia:q2 ſicut medium participat naturā extremorum.ſ.
dei ⁊ hoīs:q2 nō poteſt eſſe contritio ſine volūtate hoīs:
nec ſine gratia dei gratum faciente. Et ad iſtā ſecundā
māſionem aſcendit̄ a prima:q2 cōtritio preſupponit cō
feſſionē. Tertia habitatio eſt peccati remiſſio q̄ ſupre-
ma dicit̄:q2 a ſolo deo fit ſine hoīs cooperatione:q2 ſo-
lus de9 pctā remittere poteſt. Et tūc aīa talis poterit di
cere illud.3.reg.5. Cogito edificare templū nomini dñi 3.reg.5.
dei mei. ¶ Tertio pricipalr̄ i materiali tēplo ſalomonis
erat feneſtrationis ⁊c. Vñ.3.reg.6.dr̄ q ſalomō fecit in tē 3.reg.6.
plo feneſtras obliquas:q̄ ſc3 erāt exterius ſtricte:ſ3 inte
rius late. Hec eñ ſunt bene diſpoſite ad illuminādum
interius. Per hoc aūt ſpiritualiter intellige q anima

dei templum effecta que vult ſpeciali gr̃a per contēpla
tionē celeſtiū perluſtrari: qḋ debet habere feneſtras. i.
affectiones voluntatis q̄ feneſtre dicunt̃: q2 illis tanq̄
feneſtris illuminat̃ domus cōſcientie. Et iſte debet eſſe
ſtricte exterius. ſ. reſpectu tēporalium: z late interius. ſ.
Exo. 40. reſpectu ſpūaliū. Et tūc talis aĩa habebit feneſtras per
1. mac. 4. circuitū obliquas. 1. Macca. 4. Accēderūt lucernas z
lucebāt in tēplo. ¶ Quarto principalr̃ in tēplo erat de
3. reg. 6. corationis zc. q2. 3. reg. 6. dicit̃ q̄ nihil erat in templo q̄
non auro tegeret̃. Et p̄ hoc ſignificat̃ q̄ tēplū aĩe tripli
ci virtute d̄bet ornari p̄ aurū ſignificata. ſ. caſtitate cha
Aurum. ritate z patiētia. Nā aurū inter cetera metalla habet
Caſtitas. ſplēdorem charitatis: z ſic ſignificat caſtitatē q̄ ſumme
Sapiē. 4. lucet. O q̄ pulchra eſt caſta generatio cū claritate. Va
Charitas. lorē bonitatis: z ſic ſignificat charitatē q̄ ſumme valet.
Patiētia. 1. cor. 13. per totū z in finē. Maior aūt horum charitas.
Pondus grauitatis: z ſic ſignificat patientiā q̄ hoīem
ſumme ſtabilē facit z pōderoſū: vt nō leuiter p̄ iniurias
Luce. 21. moueat̃. In patiētia vr̃a poſſidebitis aīas vr̃as. ¶ Au
ro igit̃ totū templū tegebat̃: q2 iſtis trib⁹ virtutib⁹ oīs
actio tēpli dei ſpūalis debet decorari. Et ſic oīs edifica
Ephe. 2. tio cōſtructa creſcit in tēplum ſanctū in dn̄o. Et ſic de ta
libus nūc dicit pſal. q̄ adducentur in tēplum regis.

752 Pro patribus tuis nati ſunt ti-
bi filij: conſtitues eos principes
ſuper omnem terram.

¶ Vbi ſciendū q̄ xp̄s et ſi ſm̄ diuinitatē non patres ſed
patres ha- ſolū vnū patrē habet: tñ ſm̄ humanitatē plures habuit
buit xp̄s. patres: eo mō quo ſcriptura omnes illos patres appelat:
ex quib⁹ alij mediate vel imediate ꝓceſſerunt. ſicut em̄
Ioan. 6. xp̄s iudeis dicebat. Patres vr̃i manducauerūt māna
in deſerto zc. Conſimili modo xp̄s plures habuit pa
tres, ex quib⁹ ſm̄ carnē deſcēdit. vt puta Abraā. Iſaac
Iacob. Dauid zc. Patriarche z prophete. De quibus
pſal. xp̄o regi nunc loquit̃. d. Pro patribus tuis zc. Et
ſic hic agit̃ de filioꝝ generatione. Et diuidit̃ in partes
tres. Q2 agitur p̄mo de filioꝝ generatione. Scḋo de
ipoꝝ predicatione: ibi. Memores erūt. Tertio de gētiū
cōuerſione: ibi. Propterea populi. ¶ Quātū ad primū
ſciendū q̄ loco patrū xp̄i patriarcharū z ꝓphetarū xp̄o
ſunt nati ſpūales filij. ſ. apl̄i z diſcipuli dn̄i: q̄ patriar
chis z ꝓphetis ſucceſſerunt. qui fuerūt eccl̄ie p̄ncipes z
prelati p̄ totū mundū ad predicandū xp̄i fidē diſperſi.
vt ex illis alij ſpūaliter generarentur: et ſic eccl̄ia chriſti
vſq3 in finē ꝯtinuaret̃. ¶ Vel aliter, vt iſta verba pſal.
loquat̃, nō xp̄o ſ3 eccl̄ie. Vñ iſta verba auguſt. exponit
dicēs. et habet̃ di. 68. quoꝝ vices. ſic. Pro patrib⁹ tuis
nati ſunt tibi filij. Nā patres eccl̄ie fuerūt apl̄i: p̄ apl̄is
nati ſunt filij. i. epiſcopi. Hodie em̄ epiſcopi q̄ ſunt p̄ to
tū mūdū diffuſi vñ nati ſunt. Ipa eccl̄ia patres illos ap
pelat: ipa illos filios genuit: z ipa illos ꝯſtituit in ſedi
b⁹ patrū. Quaſi pſal. dicat eccl̄ie. Nō te putes deſertā:
q2 nō vides petrū: q2 nō vides paulū: q2 nō vides illos
p̄ quos nata es: de ꝓle tua creuit tibi paternitas. ꝓ pa
trib⁹ tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues zc. filios genuit
eccl̄ia: et cōſtituit eos ꝓ patrib⁹ ſuis p̄ncipes ſup oēm
[illegible] terrā. ¶ Ad intelligendū aūt hāc natiuitatē ſpūalē: q2
dicit, nati ſunt tibi filij. Sciendū q̄ iſta natiuitas ſpūa
lis licet plurib⁹ modis fiat: vnū ſolū hic tangam. Fit
Ioan. 3. enī virtute ſacramenti baptiſmi. d. xp̄o. Oportet vos
naſci denuo: q2 niſi q̄s renat⁹ fuerit ex aqua z ſpū ſctō
non poteſt introire in regnū dei: nec p̄ ꝯſ̄ filius dei fie
ri: cui iure hereditarie regnū dei debeat̃. Qḋ ſic patet.
Nam p̄ ipz baptiſmū aīa de non eſſe ſpūaliter venit ad
eſſe ſpūalr̄ z tota renouat̃. Et ideo baptiſmus h3 homi
Titū. 3. nē ſpūalr̄ regenerare z renouare. ad tytū. 3. Per lauacrū regenerationis z renouationis ſpūſſctī q̄m effudit
in nobis abūde. ¶ Querit ariſto. quare aquā pluuia Phs in li.
lis habet magis virtutē generatiuā eoꝝ q̄ naſcunt̃ de de ꝓblē.
terra: z meliores fructus facit q̄ aqua putealis. Reſ aq̄ pluuial.
pondet: q̄ aqua pluuialis eſt ſubtilior: z ideo facili⁹ pe
netrat terrā z poros arboꝝ z ſic citius illas germinare
facit. Aqua aūt putei groſſior eſt: z ideo tardi⁹ generat.
Similr̄ q2 aqua pluuialis eſt magis ſubtilis z depura
ta ab elemēto groſſo terre: ideo fruct⁹ dulciores facit et
meliores q̄ aqua putei. ¶ Spūalr̄. Quid eſt aqua plu Aqua ba-
uialis de alto deſcendēs niſi ipa aqua baptiſmalis ab ptiſ.
ipo ſpū ſctō ſctificata z depurata. Si igit̃ aq̄ pluuialis
abſq3 ſpeciali influentia ſpūſſancti virtutē multā habet
generandi: qd miraris ſi aq̄ baptiſmalis p̄ aſſiſtentiā
ſpūſſancti z benedictionē tota ſpūalis effecta habet vir
tutē ſpūalr̄ hoīez generādi? ¶ Ad cui⁹ ꝯfirmationē attē
de q̄ ſi fetus ꝯceptus in corpore matris ſm̄ aſtrologos Planeta
naſcit̃ in octauo menſe: viuere nō pōt. Si aūt naſcitur Saturn⁹.
in ſeptimo vel in nono viuere pōt. Cui⁹ cauſā ipi aſſi Luna.
gnāt dicētes q̄ q̄lib3 planeta p̄ mēſem itegrū dem̄ōſtrat Iupiter.
ſupra fetū3 ꝯceptū ꝯ ordine quo ſunt ſituati. Sic q̄ in
p̄mo mēſe dn̄atur ſaturn⁹. in ſecūdo iupiter. in tertio
mars. in quarto ſol. in quinto venus. in ſexto mercu
ri⁹. in ſeptimo luna. Et ſic iterū incipiēdo in octauo ſa
turnus. in nono iupiter zc. Dicunt ergo q̄ ſi naſcit̃ in
octauo menſe non viuit: q2 naſcat̃ ſub ſaturno q̄ habet
duas q̄litates mortificatiuas. ſ. ſiccitatē z frigiditatem.
Si aūt naſcit̃ in ſeptimo mēſe viuit: q2 naſcit̃ ſub dn̄io
lune q̄ habet virtutē gn̄atiuā: q2 dominat̃ aq̄s. Similr̄
ſi naſcat̃ in nono mēſe viuit: q2 naſcit̃ ſub dn̄io iouis q̄
eſt planeta totus dulcis z beniuol⁹. propter qḋ d̄r iupi
ter quaſi iuuās pater. ¶ Moralr̄. ſaturn⁹ q̄ eſt planeta Peccatū.
mortificans propter ſuā frigiditatē z ſiccitatē ſignificat
pctm̄ qḋ aīas mortificat: qḋ eſt frigidū carens igne cha
ritatis. Mat. 24. Qm̄ abundauit iniq̄tas, multorū Mat. 24.
refrigeſcet charitas. Eſt etiā ſiccū: q2 caret humiditate
aque baptiſmalis. Et ſic naſcētes ſub ſaturno ſunt exi
ſtentes in pctō q̄ carent charitate z baptiſmali gr̃a. Et
ideo viuere nō poſſunt: vt ſemē ortū ſupra petrā, qḋ na
tū aruit: q2 nō habebat humorē. Luce. 8. Quid aūt p̄
lunā q̄ dn̄at̃ aq̄s niſi aq̄ baptiſmalis itelligit̃? Iupiter
aūt q̄ iuuās pater d̄r: eſt ipe ſpūſſctūs q̄ adiuuat īfirmi
tatē nr̄ā. Naſcentes g̃ ſub dn̄io lune. i. ſacramēto aque Roma. 8.
baptiſmalis regnati viuūt. ac etiam ſub dn̄io iouis. i.
gr̃a ſpūſſctī baptizati, tales viuūt ſpūalr̄ z fructificant
multiplr̄. Scitote q̄m oīs q̄ facit iuſticiā, natus eſt ex 1. Ioan. 3.
dō. Et iſto modo nati ſunt eccl̄ie filij. ſ. apl̄i z coꝝ ſucceſ
ſores ep̄i. de q̄b⁹ d̄r. Pro patrib⁹ tuis nati ſunt tibi filij.

Memores erunt noīs tui dn̄e: in 753
oīmi generatione z generatione. 24. q. 1. q̄
¶ Hic agit̃ de ipoꝝ filioꝝ natoꝝ predicatione. Q2 ipſi
apl̄i vel ep̄i pro eis nati fidē xp̄i p̄ oēs gn̄ationes orbis
predicauerūt. Et ſic p̄ oēs gn̄ationes memores fuerunt
noīs xp̄i, ipz exultādo z verū ſaluatorē p̄dicādo. ¶ Vel
vt alia littera habet. Memor ero noīs tui. et tūc loq̄tur
populus xp̄ianus. q. d. xp̄o. Conſtitues eos p̄ncipes ſu
per oēm terrā. ſ. ad p̄dicandū nomē tuū. Ideo p̄ coꝝ p̄e
dicationē: Memor ero noīs tui. Et nō ſolū vno tēpore
vel in vna gn̄atione: ſed in omni gn̄atione z gn̄atione:
quia populus xp̄ianus per omnes generationes vſq3
ad finem ſeculi durabit.

Propterea populi cōfitebūtur 754
tibi in eternū: z in ſeculū ſeculi. 1. q. 1. ca-
tholica.
¶ Hic ꝯſr̄ agit de gentiū cōuerſione: q2 ad p̄dicationē
apl̄oꝝ z ſucceſſoꝝ ipoꝝ populi gentiliū cōuerſi: chriſti

nomen confitentur ⁊ confitebuntur vſq͂ʒ in ſempiter-
num. Hic accipe queſtionem de gratia: vt ſupra.

755 5.q.5. non omnis. **Deus noſter refugiuʒ ⁊ virtꝰ: adiutoꝛ in tribulationibus que inuenerunt nos nimis.**

¶ Iſte pſalmus talē habet titulū. In finē filijs choꝛe ꝓ
arcanis pſal. Ad cuiꝰ intelligentiā ſciendū, ꝙ vt dicit
Ra. Sa. aliiq͂ʒ doctoꝛes hebreoꝝ: ꝙ filij choꝛe hunc
pſalmū fecerūt: quādo miraculoſe fuerunt ſaluati pere
Nume. 16 unte choꝛe patre coꝝ cū alijs multis. vt habet Numeri.
16. Tunc enim factum eſt grāde miraculū: vt pereunte
choꝛe nō perirent eiꝰ filij. qḋ quidem miraculū ſic fuit.
vt dicit Ra. Sa. et ſatis veriſimiliter. Naʒ vt habetur
Nume. 16 Numeri. 16. Choꝛe dathan ⁊ abiron qui erant magni
Choꝛe filij. principes in populo cum ducentis quinquaginta inſurrexerunt cō-
tra moyſen nolentes ei obedire: quia ipſi ſummū ſacer-
dotiū ſibi vendicare volebāt: qḋ ipſi Aaron dederat do
minus. Tunc ⁊ moyſes dixit ad eos. Tu ⁊ omnis cōgre
gatio tua ſtate ſeoꝛſum coram dn̄o: et aaron die craſti-
na ſeparatim. Tollite ſinguli thuribula veſtra ⁊ incen
ſum offerētes dn̄o, ducenta q̄nquaginta thuribula: qꝛ
tot numero illi rebelles moyſi erant. Aaron q͂ʒ teneat
thuribulum ſuū. Tunc dixit dn̄s ad moyſen. Precipe
omni populo: vt ſeparetur a tabernaculis choꝛe dathā
⁊ abiron. Cumq͂ʒ receſſiſſent, filij choꝛe nō receſſerunt:
ſed remāſerunt cū patre ſuo ſuadentes ei: vt ſe humilia
ret moyſi ⁊ ſibi obediret. Et tunc ipſo non acquieſcente:
ſed in rebellione perdurāte: ſubito dirupta eſt terra ſub
pedibus coꝝ: ⁊ aperiens os ſuū deuoꝛauit illos cum ta
bernaculis ſuis: ⁊ vniuerſa ſubſtātia eoꝝ: deſcende
runtq͂ʒ viui in infernum operti humo. Filij autē eius di-
uina virtute protecti remāſerūt in aere in medio illius
apture: quouſq͂ʒ terra ſub pedibus coꝝ fuit recluſa. Et
hoc fuit grāde miraculum ⁊ arcanum myſteriū. Si enī
receſſiſſent cū alijs a tabernaculo patris ſui ante apṫu-
ram terre: nullū fuiſſet miraculū de ſalute ipſoꝝ: ſicut
nec de ſalute alioꝝ. Viſo ḡ tāto miraculo dei circa ſe,
cōuerſi ſunt ad dn̄m toto coꝛde grās agētes deo. Et tūc
in ipſis requieuit ſpiritus ꝓpheticus. Et pro gratiarū
actione fecerūt hunc pſalmū. ¶ Ex predictis autē appa
ret littera tituli que eſt. In finem pſal. ideſt iſte pſal. di-
rigens nos in finem. ſ. in deum: vt puta ad cōſiderāduʒ
dei potētiā. Filijs choꝛe. ſ. attribuitur: qꝛ hunc pſalmū
ipſi fecerunt. Et hoc pro arcanis. qꝛ ſcʒ agit de arcanis
dei ⁊ ſecretis: que in dicto miraculo apparuerant. Ex q̄
bus etiā patet materia pſal. quoad litterā ⁊ eius effecti
ua cauſa. Exponendo ergo iſtū pſalmū: pmo declara
bo litterā: ſecūdo intellectum pſalmiſte. ¶ Quātum ad
primuʒ iſte pſal. diuidit in duas ptes. Quia filij choꝛe
pꝛimo de ſua liberatiōe deo grās agūt. Secūdo aliqua
de primo futura pꝛedicunt: ibi. Fluminis impetus ⁊c.
Hic vt. R. ¶ Quantū ad intellectū pſalmiſte quoad
declaratonē tituli: ſciendū eſt ꝙ iſte pſal. agit de arca-
nis diuine diſpoſitiōis: que ſunt ꝙ deus ſit homo, ⁊ ho
mo deus. ꝙ ſalus eſt pmiſſa vtriq͂ʒ populo. ꝙ iudei in
aduentu chꝛiſti excecati fuerunt, ⁊ gētiles illuminati.
ꝙ apoſtoli relictis iudeis trāſierūt ad gētes. ꝙ pax ſum
ma fuit in mundo tēpoꝛe chꝛiſti natiuitatis ⁊ paſſiōis.
Iſta ergo ſunt arcana de quibꝰ agit iſte pſal. Dicit igit
titulꝰ. In finē pſal. filij choꝛe pro arcanis. Qui ſunt fi-
lij choꝛe, niſi filij crucis ⁊ paſſiōis xp̄i: quoniā choꝛe cal
uaria interpꝛetatur. vt ſupra dictū eſt v̄ſiculo. 709. qui
de arcanis predictis hic loquūtur. ¶ Intētio autē pſal.
eſt nos ad fidem mouere ⁊ inducere. Iſte ergo pſal. di-
uiditur in ptes tres. Quia oſtēdit pꝛimo aduentꝰ chri
ſti myſteriū. Secūdo eccleſie i chꝛiſto fūdato dominiū:
ibi. Fluminis impetꝰ. Tertio incarnatiōis chꝛiſti mul
tiplex factum miraculū: ibi. Venite ⁊ vi. Pꝛima diui
ditur in tres. quia ponit pꝛimo circa nos diuina miſe-
ratiō. ſecundo diuini verbi incarnatio: ibi. Propterea
non timebimus. tertio apoſtoloꝝ per oꝛbē predicatio:
ibi. Sonuerunt. ¶ Quantū ad pꝛimū ponit diuina er Nr̄ dꝰ
ga nos protectio per myſteriū incarnatiōis. Ubi notā
dum ꝙ ante chꝛiſti incarnationē deꝰ multū natura di-
ſtabat a nobis: qꝛ ille creatoꝛ, nos creature: ille dominꝰ,
nos ſerui: ille immoꝛtalis, nos moꝛtales: ille deus, nos
hoīes. Et ſic nihil cōmune erat nobis ⁊ deo. Et ſic quā-
doq͂ʒ dicebatur nr̄: ſemper tamē per ſupereminētiā: nū
q̄ʒ tamē per equiparantiā: vt puta qꝛ dicebat noſter rex
noſter dn̄s. Sed poſt verbi incarnationē, dicꝰ eſt noſter
per equiparātiā ⁊ equalitatē: qꝛ cōmunia nobiſcū acce
pit: vt puta carnem ⁊ animā ſeruitutē paſſionem ⁊ moꝛ
tem. Unde nobiſcū dicebatur homo paſſibilis moꝛta-
lis ⁊ hmōi. Unde merito dicere de ipſo poteramꝰ illud
Gen. 37. Caro enī ⁊ frater noſter eſt. Cū ḡ hoc ꝓnomē Gen. 37.
noſter ꝓpꝛie importet quandā cōmunitatem: ſequit ꝙ Incarnatio xp̄i.
ꝓpꝛie per incarnationē deꝰ factꝰ eſt noſter: qui ante ni
hil cōmune nobiſcū habebat. hāc ergo cōmunitatē pre-
uidēs pſalmiſta dicit. Deus noſter. glo. ideſt nobis fa
ctus cōmunis carne aſſumpta eſt. Et qḋ ex hoc ſequat
adiungit dicēs. Refugiū ⁊ virtus. ¶ Ubi nota ꝙ refu- Refugiuʒ
gium cōponitur ex reo ⁊ fugio. glo. ⁊ dicebat refugium
locus ad quē rei pro ſui ſaluatione poterāt fugere. Nā
vt habetur Deute. 19. Precepit deꝰ vt in terra ꝓmiſſio Deute. 19
nis tres eſſent ciuitates: ad quas rei fugientes ſalui eſ-
ſent ⁊ ſecuri. Sicut modo eccleſia dicit refugiū. ideſt fu
giū ſine fuga reoꝝ. Sic igitur ꝓpꝛie chꝛiſtus incarna-
tus noſtrū dicit refugium: qꝛ ad ipſum rei ⁊ peccatoꝛes
cōfugientes ſaluātur. ¶ Et hoc notans pſalmiſta dicit.
Deus noſter refugiū ⁊ virtus. de hoc vide ſupra v̄ſicu-
lo. 438. et. 439. Sequit. Adiutoꝛ in tribulatiōibꝰ ⁊c.
Ubi nota ſcdm glo. ꝙ nulle tribulatiōes ſunt maioꝛes,
q̄ʒ ille que ſunt intra nos. Nulla enī maioꝛ tribulatio,
q̄ʒ delictoꝝ cōſcientia: ⁊ in his tribulationibꝰ peccato-
rum adiuuat nos chꝛiſtus incarnatꝰ: qꝛ peccata dimit
tit. ¶ Et aduerte ꝙ dicit ꝙ tribulatiōes inuenerūt nos: Tribulatio
⁊ nō dicit ꝙ nos inuenerimus eas. Et ideo notāduʒ ꝙ
penitens quādoq͂ʒ inuenit tribulatiōes peccatoꝝ: quā
doq͂ʒ tribulatiōes inueniunt eū. Quādo enī ꝗs ſine ad
monitione alicuiꝰ conſiderat peccata ſua, ⁊ penitet: tūc
ipſe inuenit tribulationeʒ peccatoꝝ, dicēs. Tribulatio Ps. 114.
nem ⁊ doloꝛem inueni. Qñ autem pſuaſione alteriꝰ pe
nitet: ⁊ peccata ſua per alterū ponuntur ante ipſum, vt
ipſa recognoſcat: tūc tribulatio inuenit hominē. Quia
ergo chꝛiſtus incarnatus nos penitere ſuadebat, dicit.
Penitentiā agite ⁊c. Peccata nr̄a ante oculos nr̄os cō Math. 3.
ſiderāda ponebat. Idcirco tribulatiōes pctōꝝ inuene
runt nos: ⁊ nō ecōtrario. ¶ Uel poteſt exponi de tribu-
latione pene: ⁊ etiā ex predictis clarus eſt ſenſus: vt ſic
legatur, tribulationes. ſ. pene ⁊ miſerie mundi inuene-
runt nos. ſ. eis per adam expoſitos.

756 **Propterea non timebimꝰ dum turbabitur terra: et transferentur montes in coꝛ maris.**

¶ Hic ponitur verbi incarnatio. Ubi ſciendū ꝙ tēpoꝛe
chꝛiſti natiuitatis caput totius oꝛbis erat romana ciui
tas: in qua tunc multa mirabilia fuerūt oſtenſa: inter
que maximū fuit de ſubuerſiōe templi pacis qḋ in illa Tēpli pacis.
mirabiliter erat conſtructum: qñ totū mundū pacifice
Ceſar auguſtus poſſidebat. De quo templo a dijs re-

ſpõſum habuerāt ꝙ durare debebat: quouſqꝫ virgo pa
reret infantem. Et qꝛ hoc impoſſibile crediderūt: ex hoc
cõcluſerunt ꝙ illud templū ſemꝑ eſſet duraturū. ꝓpter
[Natiui-tas xp̄i.] qđ ipſm intitulauerant / Templū pacis eternū. Sed in
ipſa hora natiuitatis xp̄i terra ſupra quā fundatū erat
illud templū fuit turbata.i.mota: qꝛ ibi terremotus eſt
factus: ⁊ illud templū funditus eſt euerſum. Qđ ſignū
chriſti natiuitatis pſalmiſta preuidēs / ait. Propterea
nõ timebimus dum turbabitur terra.q.d. Dictū eſt / ꝙ
de⁹ eſt refugiū nr̄m ⁊ adiutor: propterea nõ timebim⁹.
Sed quādo erit hoc? certe / quādo turbabit̄ terra.ſ.tūc
veniet chriſtus refugiū noſtrū ⁊ virtus. Cõſimile alibi
dicit̄. Terra mota eſt: etenim celi diſtillauerūt.ſcilicet
Eſa.45. v̄bum incarnatū: iuxta illud Eſa.45. Rorate celi deſu
per ⁊c. ¶ Cõpleto autem incarnatiõis chriſti myſterio
apl̄i ad predicādum ꝑ totū mundū miſſi fuerūt. Et hoc
[Mõs] xp̄s [Ap]ꝫlus. eſt qđ ſubdit̄. Et trāſferentur mõtes in cor maris. Ubi
notādū ꝙ per mõtē in ſingulari ſignificat̄ in ſcriptura
xp̄s incarnatus. ſed ꝑ mõtes in plurali ſignificātur pre
Grego.33 dicatores ⁊ apoſtoli. vt oſtēdit Greg.d. Mõs quippe in
mor.c.1. ſingulari dn̄m incarnatū ſignificat: ſicut ſcriptum eſt.
Et erit in nouiſſis dieb⁹ preparatus mons domus dn̄i
in vertice montiū. Mõs quippe in vertice montiū eſt
incarnatus dn̄s trāſcendēs celſitudinē omniū ꝓpheta
rum. Per mõtes autem in plurali apoſtolorū atqꝫ pro
Ps.35. phetarū celſitudo demõſtratur / ſicut ſcriptum eſt. Iu-
2.corin.5. ſticia tua ſicut montes dei. Et pauli voce dicit̄. Ut nos
efficiamur iuſticia dei in ipſo. ¶ Per mare vero qđ niſi
Greg. lib. incredulitas gētium ſignificat̄. vt oſtēdit Greg. dicēs.
17.c.15. Quid autē maris noīe / niſi preſens ſeculum deſignat̄:
Mare in- in quo corda hominū terrena querētiū diuerſis cogita
credulita- tionum fluctib⁹ intumeſcunt? quia elatiõe ſupbie inci
[tas]. tati: dum alterna intentiõe ſe impetūt: q̄ſi aduerſantes
ſe vnde collidunt. Sed iā incarnato dn̄o diſcordātia ſe
cularium corda cõcorditer credunt. Iā petrus in mari
ambulat: qꝛ numinū chriſti predicatorib⁹ illa quondā
gētilium tumida corda / humili auditu ſubijciuntur.
Quid igit̄ ſunt mõtes / niſi apoſtoli? Quid autē cor ma
ris / niſi corda gentiliū? Tunc igit̄ mõtes in cor maris
ſunt tranſlati / quādo ſancti apoſtoli ⁊ predicatores iu-
deā relinquētes ad docēda corda gētiliū ſunt trāſlati.
Actuū.13. Propter qđ ipſi apoſtoli iudeis dixerunt. Act.13. Uo-
bis oportebat loqui primū v̄bum dei: ſed qm̄ illud re-
puliſtis ⁊c. ecce cõuertimur ad gentes. Hoc ergo preui
dens pſalmiſta dicit. Et trāſferent̄ mõtes in cor maris.
Grego.9. Sic em̄ iſtum textū exponit Grego.d. In ſcriptura ſa-
mor.c.2. cra mõtiū noīe / predicātium altitudo deſignat̄. De q
Ps.71. bus per pſalmiſtā dicit̄. Suſcipiāt mõtes pacē populo.
Electi quippe predicatores eterne patrie nõ immerito
mõtes vocātur: qꝛ per vite ſue celſitudinem / ima terrarū
deſerunt: ⁊ celo ꝓpinqui fiūt. Sed mõtes chriſtus tran
ſtulit cū predicatores ſanctos obduratiõe iudee ſubtra
Ps.45. xit / ⁊ miſit ad gentes. Unde ꝑ pſalmiſtā dicit̄. Trāſferē
tur mõtes in cor maris. In corde em̄ maris mõtes tran
ſlati ſunt: cū ſancti apoſtoli a iudee ꝑfidia repulſi ad in
tellectū gētium venerūt. Unde ⁊ ipſi quoqꝫ in ſuis acti
Actuū.13. bus dicūt. Uobis oportebat primū loqui verbū dei ⁊c.

757
7.q.1.ad-
uerſitas.

Sonuerūt ⁊ cõturbate ſunt aque eorū: conturbati ſunt montes in fortitudine eius.

¶ Hic ponitur cõſequēter ipſorū mõtium.i.apoſtolorū
per orbē predicatio. Ubi notādū ꝙ dum apoſtoli chriſti
fidem per mundū predicabāt: q̄uis aliqui gaudenter
aſſumerent ipſorū verba: multi tamē turbati ſunt vidē
tes ꝙ ex hoc cultus deorū ipſorū diſſipabat̄. Uñ ⁊ ipſos
apoſtolos vſqꝫ ad mortē ꝑſequebātur. Eſt ergo ſenſus.

Sonuerunt.ſ.apoſtoli predicādo chriſti fidem. Et con
turbate ſunt aque eorū. In ſcriptura em̄ per aquā ſcien
tia ſignificatur. Aqua ſapiētie ſalutaris ⁊c. Quid eſt Eccl.15.
ergo aqua maris / niſi gētium ꝑ mare ſignificatarū ſciē Aqua ſigt
tia qua docebāt idola eſſe colēda q̄ ſciētie fuerunt ad ſcienā.
predicationē apoſtolorū conturbate: qꝛ cultus idolorū
diſſipatus. qm̄ vt hic dicit glo. Ad ſonū predicationis
apoſtolorū aque maris.ſ.populi gētium / vel doctrine
eorū ſunt cõturbate: qꝛ ſunt infatuate coruſcāte doctri
na ſaluatoris. Stultā enim fecit de⁹ ſapientiā hui⁹ mū
di. Ubi ſcriba / vbi doctus ⁊c. ſicut ſcriptū eſt. Perdā ſa
pientiā ſapientū: ⁊ prudentiā prudētū reprobabo. ¶ Et
qꝛ multi proceres gētilium videbāt per predicationem
mõtium.i.apl̄orū cultū deorū ſuorū euacuari: ideo tur
bati cõtra apoſtolos ꝑ fortitudinē tēporalē ipſos mõtes
ꝑſequebātur ⁊ trucidabant. Et hoc eſt qđ dicit. Contur
bati ſunt montes.i.apoſtoli: in fortitudine ei⁹.ſ.aſpere
ꝑſecutionis. Cõturbati ſunt apoſtoli martyrizati / non
mente ſed carne / ſicut ⁊ chriſtus morte imminēte dixit.
Triſtis eſt aīa mea ⁊c. Cū enim ois homo naturalit̄ fu-
giat penā. quis eſt q ſm̄ exteriorē hominē nõ cõturbet̄:
in tentata ſibi morte? quinimmo ⁊ ipſe chriſtus dicit.
Nūc anima mea turbata eſt. Similiter ⁊ apl̄i / de qui- Ioan.12.
bus nūc dicit. Cõturbati ſunt mõtes in fortitudine ei⁹.
ſ.dure ꝑſecutionis mūdi. ¶ Qꝛ iſte pſal'. agit de chriſti
incarnatiõe: qua verbum caro factum eſt. Ideo quero
vtrū iſta ſit v̄a ꝓpoſitio: de⁹ fact⁹ ē hõ ⁊c. i ſcripto mco.

Fluminis impetus letificat ciuitatem dei: ſanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus. 758

¶ Hic oſtendit multiplex priuilegiū eccleſie ſupra chri
ſtum fundate. Et circa hoc facit quattuor: qꝛ quattuor
oſtendit de eccleſia ꝑ chriſti incarnationē facta.ſ.ꝙ ec-
cleſia per chriſtū plene iucūdat̄ / in ꝑncipio. Secūdo ꝑ
chriſtū iuſte gubernatur: ibi. De⁹ in medio ei⁹. Tertio
ꝑ chriſtū mundo dn̄atur: ibi. Cõturbate ſunt. Quarto
ꝑ chriſtū deo copulatur: ibi. Dn̄s virtutum. ¶ Quātū flumē ſct
ad primū ſciēdum ꝙ ꝑ flumen recte ſacra ſcriptura deſi patrū ſigt.
gnatur ab antiqs patribus docta. vnde Grego. Quid Grego.18
nāqꝫ per flumen niſi antiquorū patrū dicta deſignātur? mor.c.23.
Quis nāqꝫ penſare ſufficiet / q̄ vehemens fluui⁹ dum le
gem cõderet ex pectore moyſes erupit: q̄ vehemens flu-
uius ex dauid corde prorupit: quanta Salomonis ore
atqꝫ oim ꝓphetarū flumina manarunt? Quibus ſcꝫ ec
cleſia dei irrigat̄: ipſa ſacra ſcriptura dicēte. Ego ſapien Eccl.24.
tia effudi flumina. Quid eſt ꝰ fluminis impetus / niſi
abundātia intellect⁹ ſcripture ſacre: quā chriſtus dona
uit eccleſie ſue: dum legē nouā ore ꝓprio ſedens in mon
te dedit: declarās oīa que in lege cõtinebant̄? Quid Eccl'ia dr
autē ꝑ ciuitatē dei / niſi ſancta eccleſia accipit̄? De qua ciuitas.
ad litterā dicitur. Uidi ciuitatē ſanctā hieruſalē deſcē Apoc.21
dentē de celo: ſicut ſpõſam ornatā viro ſuo. Q̃ ideo dr̄:
qꝛ ipſa eccleſia eſt chriſti ſpõſa: vt ſupra dictū ē Ps.44. Ps.44.
Fluminis ꝰ impet⁹ letificat ciuitatem dei: qꝛ lex noua
a chriſto data letificat eccleſiā: dum per legem nouā feli
citatem eternā ſue ſponſe ꝓmittit: dum ipſam in ſpon-
ſam aſſumit: dum ipſam ſuo ſanguine ornat. vt merito
huic ciuitati dicatur. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Ps.86.
dei. ¶ Et aduerte ꝙ ſancta eccleſia nõ ſolum ciuitas: ſꝫ
etiā tabernaculū dicit̄. Ciuitas em̄ dicitur ꝓpter vnio-
nem ciuiū: quos cõiungit charitas. ſed tabernaculū:
qꝛ in cõtinuo bello manet i preſenti. Tabernaculū dici
tur habitatio pugnantiū. Unde de eccleſia ſubdit. Sā
ctificauit tabernaculū ſuū altiſſim⁹.i.eccleſiā ſuā quā
ſanctificauit: dum ꝓprio ſanguine lauit a peccatis / ⁊
donis ſpiritusſancti ipſam dotauit. ¶ Et notādū ꝙ nõ

Tabnacl̄z Eccleſia. Immerito eccleſia tabernaculū dicit. Primo ꝓpter no-
minis expoſitionē. Dicit Caſſiodor⁹ ſup pſalmū.14.
ꝙ antiqui domos pauperū tabernas appellabāt: ꝓpter
hoc ꝙ ſolum de trabib⁹ ꝛ nōdum tegulis tegebantur:
quaſi tabernas. Et q2 ibi cibū ſumebāt ex duobus no-
minib⁹.ſ.taberna ꝛ cenaculū vnum tradit eſſe factum
vocabulū.ſ.tabernaculum. Dicit igitur eccleſia mili-
tās tabernaculū: q̄ſi taberna ꝛ cenaculum. Et merito/
q2 modo taberna ꝓprie ad potuz ptinet: cenaculū vero
ad cibum. In eccleſia vero eſt vtrumq3: q2 ſicut dicit.
Joh.6. Caro mea vere eſt cibus ꝛc. ꝛ ſanguis ꝛc. Ideo de eccle
Puer.9. ſia dicit. Sapiētia edificauit ſibi domū: miſcuit vinuz
ꝛ poſuit mēſa3. Iſta eīn duo ſemꝑ ſunt in eccleſia ad ſu
ſtentationē fidelium. cuius ratio eſt: q2 ſicut in corpore
humano calor naturalis agens in humidū radicale cō
ſumit ipſu3. ꝛ ideo niſi fieret reſtauratio cito periret cor
pus. hec autē reſtauratio fit ꝑ cibū ꝛ potū. Sic ſpiritua
liter eſt de aīa. Nā calor fomitis.i. cōcupiſcentie inordi
nate cōtinue agit ꝛ inclinat ad cōſumptionē humoris
gr̄e vt eā auferat: ꝛ ſaltē per diſpoſitionē per peccata ve
nialia virtutē gratie debilitet. Et ideo niſi fieret reſtau-
Hebre.9. ratio ꝑ cibū ꝛ potū ſpiritualē/ cito periret. ad Hebre.9.
Tabernaculum factū eſt ꝓmum in quo erat mēſa ꝛ pro
poſitio panum. Scḋo eccleſia dicit tabernaculū/ ꝓpter
rei ſignificate cōditionē. Tabernaculum eīn nō eſt fir-
mus domus/ nec habet fundamentum: ſed huc illucq3
mutat/ ꝛ cum trāſmigrāte migrat. Et ſm Caſſiodoruz
tabernaculum dicim⁹ expeditionales ꝛ ſubitas māſio
nes. Sic ꝛ eccleſia in preſenti nō habet firmitatem.ſ.in
Hebre.13. terra vbi collocatur: q2 ſicut dicit apoſtolus. Nō habe-
mus hic ciuitatem manentē ꝛc. Unde ꝛ cū fidelibus q̄
ſup hui⁹ tabernaculi habitatores diſcedētibus a mun
do: ipſum etiā diſcedet. Hic etiā fundamentum nō h3:
q2 in terra nō figitur: ſed vix terrā tāgit: q2 terrena non
amat/ niſi quātum ad ſuſtētationē vite tēporalis neceſ
Philip.3 ſariū eſt: q2 Philippē.3. Noſtra cōuerſatio in celis eſt.
ꝛ per ꝯſequēs/ q̄ in terra figunt: nō ſunt huius taberna
culi habitatores: ſed ille ſolum q̄ pōt dicere cum petro
2.Petri.1 illud. 2.Petri.1. Cert⁹ ſum ꝙ velox eſt depoſitio taber
naculi mei. Si velox eſt depoſitio ergo nō eſt in terra ꝑ
funda eius fixio. Unde ſolū ſimplices in hoc eccleſie ta
Gen.25. bernaculo poſſunt habitare. Jacob vir ſimplex habita
bat in tabernaculis. Et de iſto tabernaculo qḋ eſt eccle
ſia/ nūc dicit. Sāctificauit tabernaculu3 ſuū altiſſim⁹.
qḋ tabernaculum ſanctificatur quādo deus per gratiā
Job.29. ſecrete manet in eccleſia Job.29. Deus erat mecum in
tabernaculo meo.

759 2.q.7.ſe-ſtes. **Deus in medio eius nō commo-
uebitur: adiuuabit eam deus ma-
ne diluculo.**

¶ Hic oſtenditur ꝙ eccleſia ꝑ chriſtū recte gubernatur.
Acceptio ꝑſonarū. Ciuitas eīn tunc recte per regē gubernat quādo nō eſt
partialis/ nec ꝑſonarum acceptor. Si eīn plus ad vnū
declinaret q̄3 ad aliu3: iā partialis foret/ ꝛ nō iuſte rege
ret. Deus autē ciuitatē eccleſie ſine partialitate ꝛ accे-
ptione ꝑſonarum regit: quia ſtat in medio eccleſie eque
oībus cōſulens equaliter ꝑſonas nō accipiēs. Sicut
punctus q̄ ſtat in medio circuli equaliter reſpicit oēm
circunferentiā circuli equaliter diſtās a qualibet pte: ꝛ
eq̄liter cuilibet appropinquās. Et in h̄ ſatis figurat vir
tus iuſticie: q̄ nō attēdit ad ꝑſonas ſ3 ad merita ꝑſona-
Puer.8. rū ꝛ demerita: q̄ de ſeipſa dicit. In vijs iuſticie ambulo
Medium xp̄s. in medio ſemitarū iudicij. ¶ Notādu3 ꝙ chriſtus ſtat
in medio eccleſie ſue multipliciter.ſ.tanq̄3 Mediū pla
catiuū diuine iracundie. Medium donatiuū vite nr̄e
anime. Medium inſtructiuū noſtre ignorātie. ¶ Pri-
mum pt3. quoniā chriſtus vidēs nos a deo diuiſos/ ꝛ ꝑ
peccatū in odiū dei cōſtitutos ſe ponens in medio/ deū
iratum nobis placauit ꝛ nos dei amicos cōſtituit. pro-
pter qḋ appellat mediator dei ꝛ hominu3.1. Timo.2. 1.Timo.2
Mediator dei ꝛ hoīum vnus xp̄s ieſus. Que vba expo
nens glo. ait. Unus eſt mediator dei ꝛ hominū.i. ad cō
ponēdum pacē: q2 medi⁹ arbiter.ſ. chriſtus ieſus ꝓ ho
minib⁹ factus hō vt ſic eſſet mediator. non enim aliter
q̄3 per hominē mediat. Mediator eīn inter deū ꝛ hoīes
oportebat vt aliqḋ hoīb⁹ ſimile haberet/ ꝛ aliquid ſimi
le deo: ne per oīa hoībus ſimilis longe eſſet a deo: aut
per oīa ſimilis deo lōge eſſet ab hominib⁹: atq3 ita me
diator nō eſſet. Uere itaq3 mediator chriſtus inter mor
tales peccatores ꝛ immortalē iuſtum apparuit morta
lis cū hominib⁹ ꝛ iuſtus cum deo: ideo dicit mediator
dei ꝛ hominū: q2 inter deū immortalē ꝛ hominē morta
lem eſt deus hō recōciliās hominē deo. Unde nobis di
cere pōt. Ego ſequeſter ꝛ medius fui inter deū/ ꝛ vos. Deute.5.
q2 ſc3 rigorem iuſticie cōtra peccatores placauit: ꝛ nos
per penitentiā deo recōciliauit. ¶ Figura hui⁹ media-
tionis habetur Ezechi.9. vbi ſententialiter dicit. ꝙ Eze Eze.9.
chiel vidit ſex viros miſſos ad occidēdum populū: ꝛ in
medio eorū vidit hominē lineis indutū: ꝛ attramenta
rium ſcriptoris ad renes ei⁹: q̄ ſignabat ſigno thau oēs
gementes ſup peccata facta. Et iſtis ſignatis non pote-
rant illi ſex viri nocere/ ceteros autē omnes occiderunt.
¶ Moraliter iſti ſex viri parati ad occidendū oēs ho Etates
mines peccatores/ ſunt ſex mūdi etates chriſtū precedē mūdi ſex.
tes: in quib⁹ cōtra peccatores rigide ꝓcedebatur. Pri-
ma fuit ab adam vſq3 ad noe: vbi rigor iuſticie appa-
ruit: q2 per diluuium oēs hoīes fuerūt deleti octo exce-
ptis. Secūda fuit a noe vſq3 ad abraam: vbi apparuit
rigor iuſticie in punitione ſodomorum. Tertia fuit ab
abraam vſq3 ad moyſen: vbi apparuit rigor iuſticie in
ſubmerſiōe egyptiorꝝ. Quarta a moyſe vſq3 ad dauid:
vbi apparuit rigor iuſticie in punitione occiſiōis vxo-
ris leuite: ex quo octuaginta quinq3 millia ſunt occiſi. Judi.20.
Quinta a dauid vſq3 ad trāſmigrationem babylonis:
vbi apparuit rigor iuſticie in occiſione ꝓphetarū baal
per heliā.3.Regū.19. Sexta a trāſmigratione babylo- 3.Reg.19
nis vſq3 ad chriſtum: in qua apparuit rigor iuſticie ex
multis victorijs maccabeorꝝ. Iſti ergo ſunt ſex viri pa-
rati ad occidēdum populū: q2 in illis ſex etatibus iuſti
cie rigor erga peccatores obſeruabat. ¶ Sed attende ꝙ
in medio iſtorū erat vir indutus lineis.ſ. chriſtus: q2
qualibet etate illarū fuit chriſtus figuratus. Fuit autē
indutus lineis/ quādo mūdiſſimā veſtē carnis aſſum
pſit de puriſſimis ſanguinib⁹ virginis glorioſe. Tunc
eīn facta ſunt veſtimēta eius alba ſicut nix. Hic attra- Math.27
mentariū ſcriptoris portabat: q2 ipſe vt mediator tāte ſe
ueritatis legem miſericordie ſcripſit temperās iuſticiā
cū miſericordia/ dicēs. Miſericordia3 volo ꝛ nō ſacrifi
cium: q2 veni vocare peccatores ad penitentiam. quia Math.9.
ipſe oīb⁹ penitētib⁹ debite libere parcit. Unde oēs
gentes ꝓ peccatis ſignat ſigno thau.i. ſigno crucis: du3
tales facit pticipes ſue paſſionis. Et ideo q2 talibus ſic
ſignatis parcit: rigor iuſticie iſtis nō nocet: ceteros aūt
occidit dum oēs impenitētes ppetuo dānat. Niſi pe Actuū.3.
nitentiam egeritis oēs ſimul peribitis. Et ideo q2 ſic
fuit mediū placatiuū: ideo ipſe ſtans in medio/ pacē cū
deo factā annunciauit quādo ſc3 morte pro nobis tole
rata ſtetit in medio diſcipulorꝝ/ ꝛ ait: Pax vobis. Qḋ be Joh.20.
ne nunc cōſiderās pſalmiſta/ ait. Deus in medio eius.
¶ Secundū pt3. ſc3 ꝙ eſt medium vite donatiuum. Di Cor.
cunt naturales ꝙ cor cui⁹ virtus ad cetera mēbra efflu
ens eis vitā tribuit/ eſt in medio corporis: ꝛ ſi influxus
ſue virtutis impediat/ ne ad aliquē3 mēbrum trāſeat:
ſtatim illud mēbrum areſcit ꝛ mortificat. Sic ſpiritua

liter chriſtus a quo oĩs vita grẽ ꝓcedit ſtat in medio
aĩe nr̃e ipſam viuificãs. Et ſi p aliqđ peccatũ fluxus ſue
gratie impediaꝛ ſtatim aĩa mortificatur. Et ideo mul-
tum letari debet aĩa: quãdo chriſtũ ſic habet in medio
Zacha.2. ſui. Letare hieruſalē qꝛ habito in medio tui ego dñs.
Gen.2. Et in hoc figuratur chriſtus p lignũ vite. de q̃ Gen.2.
Produxit de⁹ lignũ vite in medio paradiſi. ¶ Ubi no
Dam.li.2. ta ꝙ ſecundũ Damaſ. libro.2. Paradiſus terreſtris eſt
paradiſus locus puriſſim⁹ omni terra altior ꝛ luminoſus. Et ſic
ſignificat deuotã cõſcientiã que eſt pura per expulſionē
vitiorũ: altior omni terra per dilectionem ſuperioꝝ: lu
minoſa per cõtemplationē diuinoꝝ. Unde de tali ani
Eccl.40. ma dr̃: ꝙ eſt ſicut paradiſus benedictiõis. Sed p lignũ
vite cui⁹ eſu vita cõſeruabatur/ ꝓpẽ chriſtus ſignifi-
Joan.6. catur: cui⁹ manducatio vitã in nobis conſeruat. Qui
mãducat me ipſe viuet ꝓpter me. Hoc ẽ lignũ vite plã
tauit deus in medio paradiſi: qꝛ ſcꝫ in deuota aĩa chri
ſtum q̃ eſt vita ſpiritualis facit habitare in medio eius
exiſtens velut cor in medio corporis oẽs ei⁹ potẽtias
viuificet. ꝓpẽ qđ cuilibꝫ deuote aĩe dr̃ illđ. ps. Magn⁹
in medio tui ſanctus iſrael. ¶ Tertiũ patet. ſ. ꝙ xp̃s eſt
mediũ informatiuũ ꝛc. Sicut eñ ſol eſt in medio celi
vt omnes ſtellas melius illuminet: ſic chriſtus in me-
dio cõſcientie nr̃e vt ipſam illuminet ad ſubuertẽdum
vitia. In cui⁹ figura ſol ſtetit in medio celi donec pp̃ls
Joſue.10. dei ſubuertiſſet ciuitatē hay. Joſue.10. Quia chriſt⁹
ſtat in medio conſcientie noſtre ipſam. ſ. illuminando:
donec ſubuertat ciuitatē hay. ſ. mundũ cũ ſuis cõcupi-
ſcẽtijs. Nã hay interpretaꝛ queſtio vite/ ei⁹ pctã ſignifi
Eccl. 50. cãs. vt de chriſto dicatur. Quaſi ſtella matutina in me
dio nebule: ꝛ q̃ſi luna plena in diebus ſuis lucet. Sic ẽ
ſtat chriſtus in medio eccleſie: que ſcꝫ eſt cõgregatio fi-
Math.18. deliũ: ipo dicẽte. Ubi ſunt duo vel tres ꝯgregati in noĩe
meo: ibi ſum in medio eoꝝ. Qđ bene nunc preuidens
pſal'. de eccleſia dicit. De⁹ in medio ei⁹ nõ cõmouebiꝛ.
i. ipſa eccleſia durabit firmiter: qꝛ deus eſt in medio ei⁹:
vt dictũ eſt. Sequiꝛ. Adiuuabit eã deus mane dilucu-
lo. Uel ſecundũ aliã litterã. Adiuuabit eã deus vultu
ſuo. Ad intellectum p̃me littere ſciendum ꝙ p mane qđ
eſt p̃ncipiũ diei: ſignificatur p̃ncipiũ boni opis: ſed per
diluculũ qđ eſt principiũ luminis: ſignificatur ſpiritꝰ
ſancti illuminatio/ vel inſpiratio. Et ſic eſt ſenſus litte
re. Quia de⁹ eſt in medio eccleſie: ideo iuuabit eã ma-
ne. i. in p̃ncipio boni opis. Et ſi queras qñ. reſpondet.
Diluculo. i. p inſpirationem ſpiritus ſancti. Quantum
vero ad ſecundã litterã ſciendũ ꝙ per vultũ per quē co-
gnoſcitur q̃s/ ſignificaꝛ incarnatiõis chriſti myſteriũ: p
ps.44. qđ deus nobis eſt manifeſtatus: de q̃ dictũ eſt ps.44.
Uultum tuũ deprecabuntur omnes diuites plebis. ſcꝫ
chriſtũ incarnatum. Et ſic eſt ſenſus. Adiuuabit eam
de⁹ vultu ſuo. i. p myſterium ſue incarnationis.

760 II.q.3. ad menſam.

Conturbate ſunt gentes ꝛ incli nata ſunt regna: dedit vocē ſuaꝫ mota eſt terra.

¶ Hic oſtẽditur qñ eccleſia per xp̃m mundo dilatur:
Ad predicationē eñ chriſti ꝛ apoſtoloꝝ ſuoꝝ gentes
mundi in aduerſis regnis ꝛ ꝑtibus relinquentes idola
xp̃i fidē ſuſceperunt ꝛ cõtrite de peccatis ſuis penitẽtiã
egerũt ꝛ ſe iugo chriſti humiliter inclinauerũt. Et hoc
eſt qđ dicit. Cõturbate ſunt gentes. i. de peccatis contri
te penitẽtiam agentes. Et inclinata ſunt regna. ſ. ſub fi
de chriſti humiliata. Et vnde talis cõturbatio: vnde ta
lis inclinatio: certe nõ/ niſi p chriſti predicationē ꝛ apo
ſtoloꝝ. Unde ſubdit. Dedit vocem ſuã. ſ. predicatiõis.
Cõmotio Et cõmota eſt terra. i. terreni ꝛ peccatores hoĩes cõmo-
penitẽtie. ti. ſ. ſunt ab idolatria ad verã chriſti fidem. ¶ Attẽde ꝙ
cõgrue peccatoꝝ cõuerſio dicitur eſſe quedã cõmotio.
quoniã magna eſt cõmotio quãdo peccator p peniten
tiã de vitijs ad virtutē: de odio ad gratiã: de idolatria
ad fidem: de filio ꝑditionis ad filiũ dei cõmutatur. Et
de tali cõmotione diciꝛ. Cõmouiſti terraꝫ ꝛ cõturbaſti ps.59.
eã: ſana cõtritiones ei⁹: qꝛ cõmota eſt. qđ de commotiõe
penitẽtie intelligiꝛ. Unde ibidē ait glo. Cõmouiſti ter
rã. ſ. ab errore ad penitentiã. Et hoc vibrato gladio ſpi-
ritus. ſ. predicationis/ dum dixiſti. Penitemini ꝛ cre-
dite euãgelio: appropinquabit eñ regnũ celoꝝ. Com-
mota eſt ergo terra ad penitentiã cõſcentia peccatoꝝ ac
cuſante ꝛc. Sic ꝛ nũc de tali cõmotione penitentie loq-
tur pſalmiſta dicẽs. Dedit vocē ſuã ꝛ cõmota eſt terra.

Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter deus iacob.

761 24.q.1.§ Dignitas.

¶ Hic oſtendiꝛ quomõ eccleſia p chriſtum deo copula-
tur. In chriſto eñ cõiuncta eſt in vna ꝑſona natura di
uina ꝛ humana. Et ſic nobiſcum eſt de⁹/ ꝛ nos cũ ipſo.
Qđ exprimẽs ait. Dñs virtutũ nobiſcũ. Uirtutes eñ
ſunt quidã ordo angeloꝝ ad q̃s ſpectat miracula ꝛ mi
rabilia ſigna facere. De qb⁹ diciꝛ. Benedicite dño oẽs ps.102.
virtutes ei⁹. Et p iſtum ordinē angeloꝝ hic omnes alij
ordines intelliguntꝛ/ cũ diciꝛ. Dñs virtutum. i. omniuꝫ
angeloꝝ nobiſcum. ſ. p carnis aſſumptionē. q.d. Qui
olim ad hoĩes mittebat angelos ipſe in ꝓpria. ſ. ꝑſona
venit: ꝛ eſt nobiſcum. Et ꝙ loquaꝛ ꝙ ſit nobiſcũ per in-
carnatiõis myſteriũ: declarat cũ ſubdit. Suſceptor no-
ſter. i. noſtre humanitatis/ deus iacob. ſ. ille de⁹ verus
quē adorabat iacob. Et aduerte ꝙ cum dicit. Dñs vir
tutum nobiſcũ: innuit ꝓpriũ chriſti nomē qđ eſt emma-
nuel: qđ interpretaꝛ nobiſcũ deus. Uel moraliter. Dñs
virtutum nobiſcũ. ſ. p gratiã: ꝛ cũ qb⁹? ſ. cum filijs cho
re quib⁹ iſte pſal'. attribuitur. i. cum filijs crucis p filios
chore ſignificatis. Et ſic ſuſceptor noſter de⁹ iacob. q.d.
Ipſe eſt de⁹ iacob. i. illoꝝ qui figurãtur per iacob: qui
ſcꝫ ſupplantant vitia mundi carnem ꝛ diabolũ. Nã ia
cob ſupplantator interpretatur.

Uenite ꝛ videte opera domini. que poſuit prodigia ſuper terrã: auferens bella vſqꝫ ad finē terre

761 5.q.1. ſi ꝗs. no.

¶ Hic cõſequẽter oſtẽditur multiplex miraculũ in xp̃i
incarnatiõe factũ. Et diuidiꝛ in tres ptes ſecundũ tria
maxime mirãda facta in chriſti incarnatione. Primũ
fuit totius orbis pacificatio/ in p̃ncipio. Secundũ fuit
nr̃e mentis expurgatio: ibi. Arcum cõteret. Tertiũ fuit
populi gẽtilis ſubiugatio: ibi. Uacate. ¶ Quãtum ad Natiui-
primũ ſciendũ ꝙ tẽpore chriſti natiuitatis pax gñalis tas xp̃i.
fuit per vniuerſum orbē: qꝛ totus orbis Ceſari roma-
no erat ſubditus. Et hoc ad denotãdum ꝙ ille naſceba
tur q̃ totius orbis verus erat dñs: ꝛ peccatores deo recõ
ciliare veniebat. ꝓpter qđ ꝛ tũc p̃mo p angelos fuit de-
cãtatuꝫ Gloria in altiſſimis deo: ꝛ in terra pax hoĩbus.
Hoc ſignum mirandum preuidit pſalmiſta dicẽs. Ue
nite ꝛ videte opera domini: que poſuit prodigia ſuper
terram. Et que ſint iſta opera ꝛ prodigia/ oſtendit di-
cẽs. Auferens bella vſqꝫ ad fines terre: quia in tota ter-
ra nullũ erat bellũ: ſed pax mutua. ¶ Et aduerte ꝙ ta- Pax.
le opus pacis per orbem facte vocat prodigium. Pro- prodigiũ
digium enim dicitur procul a digito. ſcilicet quando p
vnũ factũ aliud factũ ꝓcul futurũ deſignaꝛ. qđ ſic fuit
in ꝓpoſito: qꝛ p pacē illã tẽporalē ſignificaꝛ pax eterna
oĩb⁹ electis dãda p xp̃m: vel pax futura inter carnem ꝛ
ſpiritũ poſt reſurrectionē. vt de xp̃o merito dicaꝛ. Nul- 2.pal.14.
la tẽpibus eius ſurrexerunt bella pacem dño largiente.

763 **Arcum conteret. ⁊ confringeret arma: ⁊ ſcuta comburet igni.**

¶ Hic oſtenditur ſecūdū mirādum mētis expurgatio. Sicut eñ chriſtus naſcēdo pacē exteriorē ꝑ mundū eſſe. ſic in mēte nr̄a pacem voluit facere. Et auferendo vitia ab aīabus nr̄is quib⁹ impugnamur interi⁹: q̄ per arcum arma ⁊ ſcuta ſignificātur. Per arcū qui a remotiſ vulnerat intellige peccatū luxurie: qd̄ lōge poſitos vulnerat: ⁊ cōcupiſcentie flāma accendit. ps. 7. Arcū ſuū tetēdit ⁊c. ſagittas ſuas ardētibus effecit. Per arma accipe peccatū auaritie. Arma eñ cū ſint ferrea ſunt dura ⁊ frigida. ſic ⁊ peccatū auaritie homines auaros erga ſuos primos duros ⁊ crudeles facit ⁊ frigidos abſq; aliquo igne charitatis. Unde de quolibet auaro dicit. Pingui ceruice armatus eſt. Per ſcutū vero accipe peccatum obſtinatiōis ⁊ ſupbie. Quia ſicut ſcutū iacula emiſſa repellit ne interiora penetrent: ſic ⁊ ſupbia iacula. i. verbis diuinis ⁊ inſpiratiōibus reſiſtit ne pungāt ad cor ne cōuertat ad deū. Unū de q̄libet ſupbo dr̄. Corpus ei⁹ q̄ſi ſcuta fuſilia ⁊ cōpactum ſcamis ſeſe premētibus: qd̄ de ſupbis intelligit. vt oſtendit Grego. d. Corpus illius q̄ſi ſcuta fuſilia: q: oñes ſuperbi ne ad ſe corripientiū verba pueniāt cōtra aduerſantiū iacula ſcuta defenſionū parant. Sic igit̄ peccata luxurie auaritie ⁊ ſuperbie: ꝑ arcum arma figurātur ⁊ ſcutū: q̄ chriſtus veniens igne ſpiritusſancti cōſumpſit: vt etiā interius homo pacem haberēt. Et hoc pſalmiſta preuidēs de chriſto dicit. q: oñia hic cōburet igni. ſ. ſpūſſancti.

Natiuitas xp̄i.
Arcus luxurie.
ps. 7.
Arma auaritie.
Job. 15.
Scutū obſtinatiōis.
Job. 41.
Grego. 33. mor. c. 31.

764 **Uacate ⁊ videte quoniā ego ſū deus: exaltabor in gētib⁹ ⁊ exaltabor in terra.**

11. q. 3. ad menſam.

¶ Tertium mirabile fuit gētiū ſubiugatio: q̄ ꝑ xp̄i incarnati prædicationē chriſto ſunt ſubiugate. Unde hic loquit̄ xp̄s dicēs. Uacate ⁊ videte. Loquit̄ eñ oñib⁹ vt cōſiderent mira opa eius ex quib⁹ xp̄m verū deū eſſe cognoſcāt. Ex hoc eñ q; corda gētilium ad ſe cōuertit verum ſe deum ꝓbat. Cuius cōuerſionis in natiuitate ſua clarum ſignū oſtendit: qm̄ in hora ſue natiuitatis oñia idola egypti corruerunt: ad ſignificādum q; ꝑ ſuā predicationem ⁊ apoſtoloꝝ idolatria erat tollēda: ⁊ gētes ſibi ſubiugāde ꝑ fidem: ꝓpter qd̄ ſubdit. Exaltabor in gentib⁹: ⁊ exaltabor in terra. Ubi ſecundū glo. Per terrā intellige iudeos q̄ principalē terrā mūdi. ſ. terrā ꝓmiſſionis habitabāt. Per gētes autē populū gentilem idolatrū. Chriſtus autē in ſua natiuitate fuit exaltat⁹ in gētibus: quādo caput orbis. ſ. Octauianus imperator ad informationē ſibylle puerū natū adorauit ⁊ thura ſibi exhibuit. Quādo tres magi gētiles ad terrā procidētes chriſtū natū adorauerūt. Qd̄ preuidēs pſalmiſta in perſona chriſti dicit. Exaltabor in gētibus. Fuit etiā ſubito exaltatus in terra. ſcilicet in populo iudeorum: quādo a paſtoribus iudeis fuit ſpiritualiter adoratus: ⁊ ab anna propheteſſa ⁊ ſimeone deus predicat⁹. Et ideo dicit. Exaltabor in terra. ꝓpter quod ait pſal. 148. Exaltatum eſt nomen eius ſolius.

Natiuitas xp̄i.
Idolum.
ps. 148.

765 **Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter deus iacob.**

¶ Hic oſtendit chriſti incarnationem factam ⁊c. Dic vt ſupra verſiculo. 761. Quia hic dicitur dominus virtutum nobiſcum. ſcilicet per incarnationem: et oſtenſum eſt in precedenti queſtione: q; iſta propoſitio eſt vera: deus factus eſt. Ideo conſequenter quero vtrū iſta ſit vera: homo factus eſt deus. in ſcripto meo.

Omnes gentes plaudite manibus: iubilate deo ī voce exultatiōis. 766

¶ Hic pſalmus talē habet titulū. Ad victoriam filijs chore pſal. Pro cuius expoſitione ſciendū q; filij chore (de quib⁹ dictū eſt in titu. precedētis pſalmi) ſpiritu prophetico multa futura preuiderunt: q̄ ſignificabant alia futura tēpore chriſti. Et inter cetera preuiderūt multas victorias futuras populi dei tēpore Joſue. Et de illis victorijs habitis a populo dei de inhabitātibus terrā ꝓmiſſiōis hic aliq̄ narrātur. Et ſic ſenſus tituli eſt. Iſte pſal. factus ad oſtēdēdā victoriā. ſ. multiplicē habitam tēpore ioſue attribuitur filijs chore. q: ſcȝ ab eis ē fact⁹. Intētio pſal. eſt monere nos ad laudē dei ⁊ gratiarū actionē de beneficijs receptis ab ipſo. Quātum vero ad intellectum pſalmiſte aliter exponit̄. Nā filij chore ſignificant filios crucis. i. deuotos chriſti paſſiōis. Et eſt ſenſus: iſte pſal. qui eſt ad victoriā chriſti ꝑ crucē habitā attribuitur filijs chore. i. recte competit filijs crucis. ¶ Iſtū ergo pſalmū exponendo p̄mo exponā litterā. ſecundo dicā intellectum pſalmiſte. ¶ Quātū ad primū iſte pſal. habet duas ꝑtes. Quia p̄mo dei beneficia narrātur. Secūdo oēs ad gratiarum actiones inuitantur: ibi. Pſallite ⁊c. vt. ꝑ. ¶ Quātum vero ad intellectū pſalmiſte: iſte pſal. agit de victoria chriſti ⁊ beneficijs per chriſtū nobis collatis. Et diuidit̄ in duas ptes. Quia p̄mo narrātur xp̄i beneficia. Scd̄o oſtendit̄ debita ſibi reuerētia: ibi. Pſallite. Prima in duas: quia oſtēdit̄ p̄mo chriſti glorioſa operatio. Secūdo ei⁹ glorioſa aſcenſio: ibi. Aſcēdit deus. Prima in duas: q: p̄mo populus ad dei laudē excitatur. Secūdo ratio laudis demōſtratur: ibi. Qm̄ dominus excelſus. ¶ Quantū ad primū ſciendū q; pſal. gentilem populū: quē in precedēti pſalmo chriſto ꝑ fidē ſubiugādum predixit: in preſenti pſal. ipſum iā cōuerſum ad laudē dei inuitat dicēs. Oñes gētes ⁊c. ¶ Ubi nota q; ſecundū grāmaticos plaudo. dis. idē eſt q; manus adinuicē ex letitia repercutere claudere vel ſimul iūgere vel manib⁹ ſonum ex gaudio facere. Secundū theologos autē ꝑ manus quib⁹ opamur opa noſtra ſignificātur. vt ait Grego. Quid eſt eñ q̄ plaudere manibus niſi opa bona opibus bonis cōiungere: ⁊ ſic hilaritatē mētis ⁊ exultationē reſonare. Unde hic ait glo. Oñes gētes plaudite manib⁹. i. gaudete bonis opib⁹. Cōſimiliter dicit̄. Flumina plaudent manu ſimul. vbi ait glo. Sācti pleni ſpiritusſancto exultabūt bonis opibus. ¶ Et aduerte q; in iſto inuitat gentes ad plaudendum xp̄o: ⁊ nō iudeis: eo q; preuidebat iudeos nō recepturū chriſtū. ſecundū illud Joan. 1. In ꝓpria venit ⁊ ſui eū nō receperunt: ſed gētes ei⁹ fidem recepturas. Iccirco ad gētes ſe cōuertens ait. Oñes gentes plaudite manibus. q. d. ſcd̄m glo. Et ſi iudei ipſi noſtro chore. i. caluo chriſto inſultent deridēdo dicētes calue calue. Uos tamē oñes gentes ad quas tranſiuit gr̄a plaudite manibus xp̄o. i. bonis operib⁹ gaudete. Et aduerte q; hoc ſignū vniuerſale oēs hic ſtat ꝓ generib⁹ ſinguloꝝ: nō pro ſingulis generū. ¶ Jubilate deo in voce exultatiōis. Ubi notandum q; ſecundū grāmaticos iubilus eſt gaudiū mentis tm̄: qd̄ verbis recitari nō pōt: nec tamē penitus reticeri. Et ſic iubilare eſt quadā voce cōfuſa gaudium mētis oſtēdere. Et cōformiter Grego. dicit. Jubilū dicimus cum quātā letitiā corde cōcipim⁹ quātā ꝑ ſermonis efficaciā nō explem⁹. Et tamē mētis exultatio hoc qd̄ ſermōe nō explicat voce ſonat. Quid ē ꝓprie eſt homini iubilare niſi purgatis ꝑ⁹ vitijs ſupne patrie premia cōſiderare: ⁊ inde tantā in corde letitiā cōcipere: vt

Plaudere.
Manus ſignificat opa.
Grego.
ps. 97.
Joan. 1.
Jubilare.
Grego. 8. mor. c. 40.

ipſam ſermone explicare nõ poſſit: ſed quadã voce cõfu
Greg. 24. mor. c. 6. ſa ipſam reſonare? Qđ oſtẽdit Greg. dicẽs. Deꝰ innote
ſcendo homini: priꝰ ipſuꝫ afficit: poſtmodũ exhilarat.
Aliter eñ quiſq; cõpungit cum interna intuẽs malorũ
ſuorũ pauore terretur. Aliter vero cõpungit/ cum gau
dia ſuperna ꝯſpiciens ſpe quadã in ſecuritate roborat.
Illa cõpũctio triſtes: hec vero letas lachrymas mouet.
Iubilum nãq; dicit/ qñ ineffabile gaudiũ mente cõci-
pitur: qđ nec abſcõdi poſſit/ nec ſermonibꝰ aperiri: et tñ
qbuſdã motibus ꝓditur/ q̃uis nullis ꝓprietatibꝰ exp̃
matur. Unde dauid ꝓpheta intuẽs electorũ aĩas tan-
tum gaudiũ mẽte cõcipere/ quantũ ſermone nõ valent
ps. 88. aperire/ ait. Beatus populus q̃ ſcit iubilationẽ. nõ ait
qui loquit: ſed q̃ ſcit. Quia ſciri quidẽ iubilatio intel-
lectu põt: ſed verbis exprimi nõ põt. Sẽtitur q̃ppe ꝑ illã
qđ vltra ſenſum eſt: et q̃uis ad hãc cõtemplãdam ſuffi-
ciat cõſcientia ſciẽtis: ad hanc tamẽ dicendã nõ ſufficit
lingua dicẽtis. Et ſubdit. Sic ergo cordibus nr̃is/ lux
ſe veritatis inſinuãs iuſticiã pretendẽdo cõtriſtat: poſt
modũ eterna gaudia aperiendo letificat/ vt poſt lachry
mas ad iubilum cõſurgat. Ex quibꝰ apparet ꝙ gentili
populo dicere/ Iubilate deo in voce exultationis: nihil
aliud eſt dicere q̃ primo cõſiderando peccata vr̃a: illa ꝑ
penitentiã purgate: et poſt iubilate deo per internũ gau
dium de conſideratione premiorum .i. deum laudate.
ps. 65. Iubilate deo omnis terra: pſalmũ dicite nomini eiꝰ etc.

767 Quoniaꝫ dominus excelſus: ter
ribilis rex magnꝰ ſuꝑ oẽm terrã

¶ Hic cõſequenter oſtendit ratio quare ſic deũ laudare
debemus. Et diuidit in ptes tres/ ſecũdũ ꝙ hic oſtẽdit
ꝙ triplici ratione deo iubilare debemꝰ .ſ. Primo ratiõe
diuine maieſtatis excelſe. Secũdo ratiõe dignitatis ec
cleſie cõceſſe: ibi. Subiecit. Tertio ratione hereditatis
Rex xp̃s. nobis ꝓmiſſe: ibi. Elegit nobis. ¶ Quãtum ad primũ
Eccle. 10 ſciendũ/ ꝙ regis nobilitas et excellentia: nõ parũ ſubie-
ctos letificat: ꝓpter qđ dicit. Beata terra cuius rex no
bilis eſt. Sed quis nobilior rege et dño noſtro ieſu chri
ſto? certe nullus. Et hoc eſt qđ dicit. Quoniã dñs excel
ſus et terribilis. Excelſus in potentia: terribilis in iuſti
cia. Excelſus bonos eleuãdo: terribilis malos iudican
Dñs. do. Qđ ideo dicit: vt bonos ad iubilũ de tãto dño indu
cat: et malos terrendo cõuertat: vt ſe dñꝫ habere credãt.
Caput. ¶ Narrat. P. alfonſius: ꝙ qdã in tantã dementiã vene
rat et inſaniã ꝙ credebat ſe non habere caput/ nec cor/
neq; aliqua interiora: nec aliq̃s ab hac opiniõe aliquĩ
Exemplũ bus ꝑſuaſiõibus poterat ipſum remouere. Quidã ve-
ro medicus ſubtiliter agens circa ipſum: fecit fieri pi-
leuꝫ plumbeũ multe grauitatis et impoſuit capiti illiꝰ.
Et ſic ille ꝑtim ex onere qđ gerebat in capite: et ꝑtim ex
repercuſſione ſanguinis et caloris qui ex tali pondere ad
caput aſcendebat: deductus eſt paulatim ad ſuã noti-
tiam: vt ſentiret ſe caput habere. Sic et moraliter multi
ſunt qui nõ ſe credũt habere caput .i. dñm ſupra ſe qui
ps. 11. eos iudicare vel punire poſſit: dicentes illud pſal. 11.
Quis noſter deꝰ eſt? Iſtis ĝ chriſtus vt ſe illorũ oſtẽdat
dñm: nã q2 ex viſu hoc percipe nolunt: ex pondere pene
hoc experient eis eternaliter infligẽde: eoꝝ ſuperbiã q̃
ſemper aſcẽdit depriment. Que quidẽ eterna pena pro-
pter grauitatẽ põdus plumbeũ dicit: q2 nulla grauior
Eccl. 22. pena põt eſſe: ſicut nil grauiꝰ plumbo. Eccl. 22. Super
plumbum quid grauabitur? Sic eñ ex grauitate pene
ille ſuꝑbus antiochus deũ eſſe dñm recognouit: quem
2. mach. 9. ante nolebat recognoſcere. De quo dicit. 2. Macca. 9.
Is qui ſibi videbatur fluctibꝰ maris imperare: et mõtiũ
altitudines in ſtatera appẽdere: diuina admonitꝰ pla
ga ad agnitionẽ ſui cepit venire: ita vt diceret. Iuſtum

eſt ſubditũ eſſe deo: et mortalẽ nõ paria deo ſentire. Sic
et ſuꝑbos penã cõminãdo/ pſalmiſta terret dicẽs. Qm̃
dñs excelſus et terribilis. Sequit. Rex magnꝰ ſuꝑ oẽm
terrã. q. d. Nõ ſolum chriſtus in vna pte mũdi dñatur:
ſed ſuꝑ omnẽ terrã dominiũ ſuũ ſe extendit. Et hoc be-
ne figuratum fuit in titulo crucis ſue: in quo rex chri-
ſtus dicebatur. Qui tamen titulus triplici lingua erat
inſcriptus: ad quas omnes alie lingue reducebantur. ſcꝫ
grece/ hebraice/ et latine. Nã greca toti mundo preerat
ratione ſciẽtie. Hebraica rõne diuini cultus et reuerẽtie.
Sed latina ratione diuini et potẽtie. Et ideo de chriſto
dr. Qm̃ deꝰ magnꝰ dñs: et rex magnꝰ ſuꝑ oẽs deos. ps. 94.

Subiecit populos nobis: et gen 768 6. q. 1. ſi oia.
tes ſub pedibus noſtris.

¶ Hic oſtendit chriſtũ eſſe laudandũ ratiõe dignitatis
cõceſſe ſponſe ſue .i. eccleſie: cui orbem terrarũ ſubiecit.
Ubi notãdum ꝙ ſicut ſpõſa nomẽ dignitatis ſponſi cũ
ſponſo ꝑticipat: vt puta ſpõſa regis dicit regina: impe-
ratoris dicit imperatrix etc. ſic et dignitatem cuꝫ ſponſo Iudeus.
ꝑticipare debet. Chriſto autẽ deꝰ ſubiecit orbem terra-
rum. ps. 8. Oĩa ſubiecisti ſub pedibꝰ eius. Sic et ꝑ cõ ps. 8.
ſequẽs orbeꝫ terre chriſtus ſue ſpõſe ſubiecit. Et hoc eſt
qđ eccleſia de xp̃o dicit. Subiecit pp̃los nobis. Quid
eñ ꝑ populos niſi iudeos intelligere debemus: ſicut ꝑ
gentes ipſos gentiles idolatras. vt ptꝫ ſupra vᷣſiculo. 8.
Dicat ergo ſancta mater eccleſia. Subiecit populos no
bis .i. iudeos. Qui et ſi fide diſcordant ab eccleſia/ nec
ſperant nobiſcum eterna bona ꝑcipere: tamẽ ex omni ꝑ
te orbis ꝓfugi apud ſolã eccleſiã refugium habẽt: et eiꝰ
dominio ſubijciũtur. Et hoc clare hic notat glo. d. Loq
tur hic pſalmiſta in ꝑſona totiꝰ eccleſie. q. d. Ideo plau
dite et iubilate deo: q2 ſubiecit populos nobis .i. vniuer
ſali eccleſie. Hoc eñ dicere omnibꝰ fidelibꝰ vniuerſalr
cõuenit: q2 oẽs extrinſeci .ſ. iudei ſubiecti ſunt. Quot
tamen modo currunt ad eccleſiã nõdũ chriſtiani/ rogã
tes auxilium eccleſie/ ſubueniri ſibi tẽporaliter volunt:
et ſi in eternum adhuc regnare nobiſcum nolunt. Pſal.
ergo preuidens populũ iudeorũ ſolum ad eccleſiã habi
turum recurſum in ꝑſona chriſtianorũ dicit. Subiecit
populos nobis. Sic eñ dñs predixit iudeis. Si nõ au Leui. 26.
dieritis me ſubiacemini ijs q̃ vos oderũt .ſ. chriſtianis
qui odio habẽt infidelitatẽ veſtrã. Sequit. ¶ Et gẽtes ſub Pes ſcti aplos.
pedibꝰ nr̃is. Ubi notãdũ ꝙ hic per pedes ſancti et apo-
ſtoli et predicatores intelligũtur: q2 ſicut pedes corpus
portãt: ita ſancti apoſtoli et predicatores chriſtũ et chri-
ſti fidẽ portauerũt per orbẽ. Iſti enim pedes a iudeis re
pulſi ad gentes ſe trãſtulerũt et ad illas fidẽ chriſti por-
tauerunt. vt oſtẽdit Greg. ſuꝑ illo vᷣbo Iob. 28. Quos Greg. 18. mor. c. 19.
oblitus eſt pes egẽtis hois. dicẽs. Quis hoc loco alius 2. corin. 8.
accipit egenus/ niſi ille de quo ꝑ paulũ dr. Qui ꝓpter
nos egenus factꝰ eſt/ cũ eſſet diues. Cuiꝰ egentis hois
pedes ſancti predicatores fuerũt: ꝑ q̃rũ ꝓfecto preſcãs
gentilitatẽ circuiens mũdũ ꝑambulauit vniuerſum.
Sed iudeos pes egentis hois eſt oblitus: q2 in ipſo ini
tio naſcẽtis eccleſie dum ſancti apl̃i iudee regnũ celorũ
predicare voluiſſent: videntes ꝙ eis nihil oĩno profice
rent/ ad predicãdum gẽtibus deflexerũt. De qbꝰ ꝑ pro
phetã dicit. Trãſferentur mõtes in cor maris. q2 repulſi ps. 45.
a iudea apoſtoli: in hoc gentilitatis ſeculo ſunt trãſlati
etc. ¶ Preuidẽs ĝ pſalmiſta gẽtes ꝑ p̃dicationẽ aplõꝝ
ad fidẽ eccleſie ſubijciẽdas: i ꝑſona eccl'ie dicit. Et gẽtes
ſub pedibus nr̃is .ſ. ſubiecit. Uel iſta pñt eſſe vᷣba aplo
rũ .d. Subiecit gẽtes etc. vñ ait glo. hic. Apl̃i eñ paſſi a
ſuis .ſ. a iudeis honorant a gẽtibꝰ. vñ et dicũt. Et gẽtes.
ſ. ſubiecit ſub pedibꝰ nr̃is .i. ſub predicatiõe nr̃a. Per pe
des enim predicationem accipe quibꝰ gẽtes ſubiecit.

769 De peni. diſ.2.ſcio. **Elegit nobis hereditatem ſuã: ſpeciem iacob quem dilexit.**

¶Hic oſtẽdit xp̃m a nobis laudãdũ rõne hereditatis
ꝓmiſſe: ad quã gratis ⁊ nõ ex meritis nr̃is nos deus ab
Ephe.1. eterno elegit: dicẽte ap̃lo. De⁹ bñdixit nos in oĩ bñdi
ctiõe ſpũali in celeſtib⁹ in xp̃o ieſu: ſicut nos elegit in ip
ſo ante mũdi cõſtitutionẽ ⁊c. Et ibi notat magr̃ in glo.
Electio Predeſtinatio. ꝙ due ſunt dei electiones ſiue predeſtinationes: ⁊ du=
plex earũ effect⁹: quarũ altera eſt ð pñti ad iuſticiã: ⁊
altera de futuro ad gl'iam. Nec tñ intelligẽs ꝙ ſint in ſe
due dei electiões vel p̃deſtinatiões: cũ vna tñ ſit p̃deſti
natio q̃ eſt ip̃e deus: ſed q: de duob⁹ eſt ipſa dei electio
vel p̃deſtinatio. ſ. de iuſticia in p̃ſenti ⁊ de gl'ia in futu=
ro. De⁹ enĩ añ mũdi cõſtitutionẽ cũ null⁹ adhuc aliq̃d
meruerat: p̃ordinauit ꝙ in t̃pe gr̃e aliquos a p̃ditis ſe
pararet: ⁊ iuſtos ⁊ immaculatos faceret. p̃ordinauit ẽt ꝙ ⁊
illos iuſtos ad eternã hereditatẽ p̃duceret. Alteram ele
ctionẽ hic implet q̃ iuſtos facit: alterã in futuro imple=
bit q̃ erit oĩm pfectio. Et ab iſta vltima ap̃ls incipit. d.
ꝙ deus bñdixit nos in oĩ bñdictione. ſ. in celeſtibus.
accipiens p̃teritũ ꝓ futuro ꝓpter certitudinẽ rei future
d. Bñdixit. i. bñdicet. i. in futuro exaltabit ad gl'iã. Sʒ
de p̃ma electiõe q̃ eſt i p̃ſenti ad iuſticiã / ſubdit. Sicut
nos elegit in ipſo ante mũdi cõſtitutionẽ. q. d. Bñdicet
nos in futuro: qð ⁊ ſi videt̃ ex meritis nr̃is: ita tñ gratis
erit ſicut ⁊ p̃ma electio. ſ. ad iuſticiã eſt gratuita: q: me=
rita q̃ precedũt futurã gl'iã ex gr̃a ſunt: ⁊ dona dĩ ſunt.
Coronat ergo de⁹ i nobis dona ſua: nõ q̃ ex nobis ſunt
merita. Et hoc ẽ qð ait. Sicut elegit nos ante mũdi cõ=
ſtitutionẽ. q. d. Ita gratis nobis dabit gl'iã ſicut grat̃
nos elegit in xp̃o ante mũdi cõſtitutionẽ. ſ. ſine aliqui=
bus nr̃is meritis. Quomõ aũt elegit eos q̃ nõdũ erãt:
niſi p̃deſtinãdo? Sicut ergo nõ elegit nos ante mũdi cõ
ſtitutionẽ: eo ꝙ tũc ſc̃i eſſem⁹: q: nõdũ eram⁹: ſʒ ſolum
gratis elegit nos vt ſc̃i eſſemus. ita ꝙ diuina electio eſt
cauſa q̃re ſc̃i ſumus ⁊ non ſc̃itas nr̃a eſt cauſa quare
nos de⁹ elegit. Iſta oĩa intelligẽs pſal. hic ait. Elegit
nos hereditatẽ ſuã. i. elegit nos ad iuſticiã vt nobis he=
reditatẽ ſuã. ſ. gl'ie daret. ¶Et ſi queras. q̃ ſunt illi q̃s ſic
de⁹ elegit. R̃ndet. Spẽm iacob quẽ dilexit. q̃ſi. d. Illi a
deo ſic ſunt electi: q̃ ſpeciẽ iacob imitant̃. ſ. vitã ſpecio
ſam iacob. ſ. q̃ terrena dãt ꝓ celeſtib⁹: ſicut iacob dedit
edulũ lẽtis ꝓ p̃mogenitis eſau. Et nota ꝙ hic text⁹ in
multis libris variat̃. q: aliq̃ habẽt ſpẽm iacob quẽ dile
xit: ⁊ aliq̃ quã. Et tñ vtroq; mõ text⁹ eſt clarus. q: ſi di=
cat̃ quã / tũc refert̃ ad ſpẽʒ: ſi aũt dicat̃ quẽ / tunc refert̃
ad iacob. Et q: hic innuit pſal. ꝙ gratis ⁊ ſine meritis ſu
mus a deo electi ⁊ p̃deſtinati: ideo ad hoc declarandũ
quero: vtrũ electio vel p̃deſtinatio in nobis habeat cau
ſam meritoriã ⁊c. Bonauẽtura p̃mo. di. 41. q. 1.

770 **Aſcendit deus in iubilo: domi nus in voce tube.**

aſcẽſio xp̃i ¶Hic agit̃ de gl'ioſa xp̃i aſcenſiõe. Ubi notãdum ꝙ ſi=
cut ꝓpter nos de celo deſcẽdit ad terras: ſic ⁊ ꝓpter nos
Ephe.4. de terris aſcẽdit ad celos. Uñ de ipſo ait ap̃ls. ꝙ autẽ
aſcẽdit quid eſt: niſi q: deſcẽdit primũ in inferiores par
11.q.2. in quibus. tes terre? Qui deſcẽdit ipſe eſt: ⁊ q̃ aſcẽdit ſup oĩes ce=
los. Et de iſta aſcẽſiõe nũc ait pſal. Aſcẽdit de⁹ in iubi=
lo. Accipit p̃teritũ ꝓ futuro. d. Aſcẽdit. i. aſcẽdet. Docet
ei experiẽtia ꝙ res naturalr̃ tñ aſcẽdere põt quãtũ ð ſcẽ
dit. ſicut patet in cõductis aq̃: ꝑ quos aqua quantum
prius deſcẽdit tñ poſtea aſcẽdere põt. Xp̃s ergo cũ deſcẽ
derit ð celis ad terras: q̃d mirũ ſi de terris ad celos aſcẽ
dit? ¶Et circa iſtã aſcẽſionẽ notãdũ ꝙ tripl'r xp̃s aſcen
dit. ſ. euidẽter / ſapiẽter / ⁊ letãter. Primo aſcẽdit euidẽ=
ter: ⁊ nõ in occulto: vt viã nobis oſtẽderet. vñ ſcribitur.
Uidẽtib⁹ illis eleuat⁹ eſt ⁊c. Sicut eni palã e uidẽ aſcẽ= Actuũ.1.
derat: q̃ aſcẽſio fuit meritũ ſue gl'ificatiõis: quia ꝑ aſcẽ=
ſuʒ crucis meruit aſcẽdere celos. Sic ⁊ iuſtũ fuit: vt pa Phil.2.
lã aſcenderet celos. ꝓpter qð de aſcẽſu crucis dicebat:
Aſcendã in palmã ⁊ apprehẽdã fruct⁹ ei⁹. Sic ergo pa Can.7.
lam aſcẽdẽdo nobis aſcẽdendi viã demõſtrauit. Aſcen Michee.2
dit iter pãdẽs añ eos. Sc̃do aſcẽdit ſapiẽter. Sapiẽs ei
edificiũ ſuũ in altũ erigere volẽs: p̃mo fundamẽtũ ſoli
dũ facit. Sic ⁊ xp̃s priuſq̃ aſcẽderet fundamentum ſue
aſcẽſiõis: collocauit ꝙ fuit crucis ⁊ paſſiõis aſcẽſus. d.
Oportuit xp̃m pati ⁊ ita intrare gl'iam ſuam. Et ſic pri Luce.24
mo deſcẽdit ad penã: vt inde aſcẽderet ad gl'iam. Qui Ephe.4.
deſcẽdit ipſe eſt: ⁊ q̃ aſcẽdit. Aſcendit ſapiẽter. Ciuitatẽ Prover.21.
fortiũ aſcẽdit ſapiẽs. Tertio aſcẽdit letanter. Et hoc eſt
qð nũc ait pſal. Aſcẽdit de⁹ in iubilo. Quãtã enim cre
dere debemus fuiſſe apoſtolorũ leticiã quãdo videnti=
bus illis aſſumpt⁹ eſt in celũ. Unde hic ait gloſa. Aſcẽ
dit deus in iubilo. ſ. xp̃s: q: gaudiũ admirantiũ ap̃lorũ
nõ poterat exprimi v̾bis. Eſt eni iubilus ineffabile gau
diũ qð nec taceri põt nec exp̃mi valet. Quod eccl'ia re=
preſentat in precipuis ſolẽnitatibus circa eandem vo=
cem varias formãdo melodias: vt in natali domini cã
tat / tãq̃ ſpõſus: quaſi nõ valẽs exprimere mentis hila
ritatẽ ſentiens de ſe: ſicut Hieremias ait. A. A. A. Do
mine deus puer ſum neſcio loqui. Et moyſes poſtq̃ ce=
pit loqui cum domino dicit ſe factum eſſe impeditio=
ris ⁊ tardioris lingue: qui ante omni ſapientia egyptio
rum fuerat erudit⁹. Nã cũ quis accedit ad intelligen=
dũ ⁊ loquendũ de verbo qð erat: in principio apð deũ:
mens deficit: vox ſilet ⁊c. Prefatos aũt aſcenſionis xp̃i
gradus notãs Ber. ſuper illo verbo ap̃li. Nemo aſcen= Ber.
dit in celuʒ ⁊c. d. Domin⁹ noſter ieſus xp̃s volens nos Ephe.4.
docere quomodo aſcendere debemus in celum fecit qð Deſcendit
docuit. Aſcendit in celum. Et quia aſcendere non po= chriſtus.
tuit niſi prius deſcendiſſet: aſſumpſit deſcendendo na=
turaʒ in qua aſcendere poſſet. Deſcendit itaq; quo in=
ferius non decuit: aſcendit quo celſius non potuit. Ip
ſumq; deſcenſum egit fortiter quia dei virt⁹ erat: aſcẽ=
ſuʒ vero diſpoſuit ſuauiter quia dei ſapientia erat. De
ſcendit autẽ non cecidit: quia qui cadit ſine gradibus
ruit: qui autem deſcendit gradatim pedem ponit. Sũt
ergo in deſcendendo: ſunt ⁊ in aſcendendo gradus. In
deſcendendo quidem primus gradus eſt. A ſummo ce
lo vſq; ad carnem. Sc̃ds vſq; ad crucem. Tertius vſq;
ad mortem. Ecce quouſq; deſcendit. Uidimus deſcen
ſum: videamus ⁊ aſcenſum. Similiter ⁊ aſcenſus tres
gradus habet. Primus aſcenſionis gradus eſt gloria
reſurrectionis. Sc̃ds poteſtas iudiciaria. Terti⁹ aſcen
ſus ad dexteram patris. De morte enim meruit reſurre
ctionem. De cruce iudiciariã poteſtatem: qm̃ in illa in
iuſte iudicatus eſt: vt de illa iuſte obtineret iudicis cen
ſuram. Ipſam enim ſerui formam in qua paſſus eſt ⁊
mortuus reſuſcitatione euexit ſuper omnes celos ⁊ ſup
omnes angelorũ choros vſq; ad dexterã patris. Quid
hac diſpoſitiõe ſuaui⁹ vbi mors abſorbet̃ in victoriã?
vbi ignominia crucis vertit̃ in gloriã? vbi ipſa carnis
humilitas ex hoc mũdo aſcendit ad patrem? Sic ergo
per ſue incarnatiõis myſteriũ deſcendit xp̃s: ⁊ poſtmo
dũ glorioſus aſcendit: relinquens nobis exemplum: vt
ſequamur veſtigia eius: vt deſcendam⁹ per viã humi=
litatis. Ponat̃q; prim⁹ gradus eius nolle dñari. Sc̃ds
velle ſubijci. Tertius in ipſa ſubiectiõe quaſl'ʒ iniurias
et contumelias illatas: equanimiter pati. Et tũc xp̃us
nobis dicet. Aſcende mecum in ſortem meam. Sic er= Iudi.1.
go aſcẽdit domin⁹ in iubilo. Sequit̃. Et dñs in voce tu
be. Ubi nota ꝙ vox angelorũ tuba vocat̃. cui⁹ ratio eſt:
quia vox turbe procedit ab homine: alio a ſe aſſumpto

inſtrumēto. quia tuba nō p ſe ſonat: ſed p hoiem: cuius
eſt inſtrumētū. Similiter ⁊ angeli cū de ſe corp⁹ nō ha
beant p ſe vocē formare nō poſſunt: ſed aſſumūt corpora
in quib⁹ loquunt. ⁊ ideo eoꝝ vox dr̄ vox tube. Ipſe dñs
1. theſ. 4. in voce archāgeli ⁊ in tuba dei deſcēdet de celo. Et cer-
tum eſt ꝙ ipſe dñs aſcēdit cum voce angeloꝝ manifeſte
clamātiū. Viri galilei quid ſtatis aſpiciētes in celū ⁊c.

771. ## Pſallite deo nr̄o pſallite: pſalli-te regi noſtro pſallite.

¶ Hic oſtēditur debita xp̄o reuerētia. Iſta aūt reueren
tia xp̄o debita penes quattuor pōt ꝯſiderari. ſ. iſta reue
rentia in qua re debet ſibi fieri: quomō: quare: ⁊ quis ſi
nis. Et ſm̄ hoc iſta pars habet quattuor partes: qꝛ oſtē
ditur iſti⁹ reuerētie xp̄o debite Primo cauſa materia-
lis et ſubiectiua. Scd̄o cauſa formalis ⁊ diſcretiua ibi.
Quī rex. Tertio cauſa mouēs ⁊ electiua: ibi. Regnit.
Quarto cauſa final ⁊ p̄miatiua: ibi. Pricipes ppl'oꝝ.
Quātuʒ ad primū ſciendū ꝙ reuerētia xp̄o debita non
Mat. 7. ꝯſiſtit in verbis: ſʒ magis in operib⁹: ip̄o. d. Nō ois q̄ di
cit mihi dñe dñe: itrabit i regnū celoꝝ: ſʒ q̄ facit ⁊c. Hoc
Pſallere notat pſal. d. Pſallite do ⁊c. Ubi nota ꝙ ſʒ gramaticos
pſallere proprie eſt geſtu corporis exprimere gaudium
mētis. ⁊ ſic pſallere nō tā ſtat in voce q̄ꝫ in opere. Quod
verbū a pſalterio ſcriptuʒ eſt: quia dauid pſalmos de-
cātabat dño: nō ſolū voce humana: ſed principali⁹ pſal
teriū decē chordarū manu tāgēdo. Et ſic pſallere idē eſt
ꝙ pſalteriū decē chordarū tāgēdo pulſare. Quid aūt p
pſalteriū decē chordarū intelligit niſi decalogus deceʒ
preceptoꝝ: Tunc ergo pſallim⁹ dño cuʒ decē dñi p̄cepta
manu tāgētes adimplemus ope. Et ſic laus xp̄o debita
ſtat in ope virtuoſo: nō in voce. vnde hic ait glo. Pſalli
te deo nr̄o. i. opibus laudate dñm ieſum xp̄m quē irriſe
runt iudei. ¶ Et nota ꝙ in iſto verſu quater dicit pſalli
te. Pro cui⁹ euidētia notādū: ꝙ reuerentiā deo q̄ttuor
modis exhibem⁹. ſ. ipꝫ hūilr̄ poſtulādo/ obſecrādo/ orā
do/ ⁊ gr̄as agēdo. Ut ḡ dñm ieſuʒ xp̄m iſtis q̄ttuor mo
Ber. dis honorem⁹: ⁊ hic quater dr̄ pſallite. Vn̄ Ber. d̄ mul
tis modis orandi dicit in ep̄la ad cartuſieñ. d. Reuerē
tiā xp̄o offerre d̄bem⁹ q̄drupl'r. Poſtulatiōe/ obſecratio
Poſtula-tio. ne/ orōne/ ⁊ gratiarū actiōe. Poſtulatio ē quā p̄mā po
ſuimus circa obtinēda tēporalia ⁊ neceſſaria aliquo vi
te hui⁹: in qua de⁹ poſtulātis quidē approbās bonam
volūtatē: facit tñ ꝙ meli⁹ ipſe iudicat ⁊ dat libēter ſequi
Obſecra-tio. bene poſtulantē. Obſecratio vero in exercitiis ſp̄ualib⁹
eſt annexa ad deū inſtātia quib⁹ ante gratiā ſuccurren
Oratio. tem qui apponit ſciētiā nō apponit niſi dolorē. Oratio
vō eſt hois deo adherētis officio ⁊ familiaris quedā ⁊
Gratiaruʒ actio. pia allocutio. Porro gratiaruʒ actio eſt in intellectu ⁊
cognitione gratie dei bone volūtatis indeficiēs ad deū
et inreflexa intentio ⁊c. Quia ergo iſtis quattuor mo
dis deū laudamus: ideo in iſto verſiculo quater nobis
dicit pſallite. quaſi. d. Pſallite deo noſtro poſtulando.
pſallite obſecrādo. pſallite orando regi nr̄o. pſallite gra-
Orare. tias agēdo. ¶ Sʒ forte. d. aliq̄s: q̄ro vtrū pſallere ſemp
ſit orare: hoc eſt vtrū oīs pſal. ſit orō. Et hāc queſtioneʒ
monet hugo de ſancto victore in libro d̄ virtute orandi
Hugo de ſancto vi-ctore: nota [illegible] dicēs. Quoſdā mouere ſolet: ꝙ in orōnib⁹ nr̄is illos et
nōnunq̄ꝫ pſalmos q̄ vel petitionis verba non habent:
vel qui ad noſtrā petitionē nō ꝑtinēt decātare ſolemus:
cū inquiūt: deū ꝓ indulgētia pctōꝝ noſtrorū deprecā-
ri volumus: q̄d nobis ꝓdeſt ſi pſalmos/ quare fremue
rūt gētes: vel attendite pp'l'e me⁹: vel alium huiuſmodi
pſal. decātam⁹. Reſpōdeo ꝙ cū orō ſit aſcēſus mētis in
deū oīe illō ad orationē ꝑtinet: q̄ō dicēdo nr̄aʒ deuotio
nē erga deū auget ⁊ eleuat. Unde ſic reſpōdet idē. d. Di
cam⁹ ergo oēs illas ſcripturas idcirco conuenienter
poſſe iter vota p̄cū noſtrarū ab orātib⁹ recitari q̄ in no

bis affectionē pie deuotiōis excitāt: et cor nr̄m vel nar
rando laudē dei ad eius amorē ꝓuocāt: vel nr̄aʒ cōme
morādo miſeriā ante cōſpectū ei⁹ nos humiliāt: vel ma
liciā aduerſarioꝝ nr̄oꝝ exaggerēt: ⁊ vtilē nob ſolicitu
dinē ⁊ fiduciā corā ipſo ampliorē p̄ſtant. Siue ergo lau
dē dei in bonitate ⁊ potētia: ſiue miſeriā nr̄aʒ in infir-
mitate ⁊ culpa nr̄a: ſiue maliciā aduerſariorū nr̄oꝝ in
tyrānidē eoꝝ ⁊ aſtutiā ad exercitationē mētis ⁊ augmē
tū bone deuotiōis orātes cōmemoram⁹: nihil ineptum
facim⁹. ſed p ipſum affectū quē ipſa in nobis verba ex-
citāt: vbiq̄ꝫ orātes ſum⁹. Unuſquiſq̄ꝫ ergo cū in orōne
vel pſal. vel alias quaſcūq̄ꝫ ſcripturas decātat: diligen-
ter cōſideret cui affectui deſeruiāt: ⁊ ad illuʒ affectū toto
niſu cor ſuū excitet ad quē illō q̄ō loquit magis ꝑtine-
re videt. Sicq̄ꝫ p intelligētiā v̄boꝝ in amorē ⁊ deuotio
nē affectū aſcēdet. Nos ergo precib⁹ nr̄is p̄ueniam⁹ fa
ciē dñi. Et vt mereamur obtinere q̄ō petim⁹: nō ſimula
tā deuotionē: ſed verā charitatē offeram⁹. Beatificem⁹
amicos dñi nr̄i: indignemur inimicis ei⁹: laudem⁹ in
eo potētiā pietatē ſapientiā equitatē. Itē narrem⁹ ei mi
ſeriā nr̄am: offeram⁹ ei obediētiā nr̄aʒ. dicam⁹ ⁊ creda
mus aliū nō eſſe p quē poſſim⁹ eripi: p quē ſperem⁹ libe
rari. Itē oſtēdam⁹ ei aduerſariorū noſtrorū demonum
ac ꝑuerſoꝝ hoiʒ maliciā crudelitatē iniq̄tatē tyrānidē.
ꝙ ei aduerſantur qui nos perſequūtur. ꝙ nos odimus
q̄ō ille odit. ꝙ diligim⁹ q̄ō ille diligit. malle nos ꝓpt eū
oīa odia inimicorū eius perpeti q̄ꝫ contra eius volū-
tatem habere pacem eorum. hec ille.

Quoniaʒ rex omnis terre deus pſallite ſapienter. 772

¶ Hic cōſequēter oſtēdit diuine laudis ratio formalis
et diſcretiua. ſ. ꝙ diſcrete ⁊ ſapiēter ipſuʒ venerari debe-
mus ꝓpter q̄ō dicit. Pſallite ſapiēter. Ubi ſciendū ꝙ vt Cui⁹ ſit pſallere.
dictū eſt in p̄cedenti verſiculo: pſallere idē eſt ꝙ opibus
laudare vel orare. Ille aūt deū laudat ſapiēter qui di-
ſcrete: ille aūt diſcrete q̄ colit q̄ō ē colēdū: ⁊ q̄ō nō eſt co
lendū nō colit. Quod dicit ꝓpter gentiles ⁊ idolatras
qui colebāt lapides ⁊ ligna q̄ facturā ſuā adorabant: ⁊
tales nō pſallebāt ſapiēter ſʒ ſtulte. poſt q̄ꝫ āt p xp̄i ⁊ apo
ſtolorū p̄dicationē ad verū deū ſūt cōuerſi ſapiēter pſal
lūt: qꝛ colūt q̄ō eſt colendū. Unde hic dicit gl. dicēs pſal
lite ſapiēter. hic docet quomodo ſit pſallēdū. ſ. ſapiēter.
Olim eni ſine ſenſu pſallebāt gētes dū lapides colerēt.
Nemo eni ſapiēter facit q̄ nō itelligit: vel q̄ exhibet de-
uotionē idolo q̄ō nō habet intellectum. Vel ille pſallit
ſapiēter q̄ ſapiēter orat. Ille aūt ſapiēter orat q̄ deū q̄rit
orādo: nō q̄ ſūt ſupra terrā. Vl' ille ſapiēter pſallit q̄ deū
quē verbis colit: corde ⁊ opib⁹ veneraſ. Sapiētia eni
veritatē includit. Ille aūt veritate caret: q̄ vnū verbis
loquit ⁊ oppoſituʒ cogitat ⁊ operaſ. Vel aliter pſallite
ſapiēter. i. pſallēdo amor vr̄ tēdat in deū. Ipſa eni ſapiē Sapiētia. Amor dei
tia p dei amorē cauſaſ in nobis. Quod declarat lico-
niēſ. in ſermōe de paſtorib⁹. d. Sicut cera mollis ſigillo
applicato format oēʒ imitationē formarū ⁊ figurarū ſi
gilli recepti: ſic aīa p amorē ad deū applicata ſimilē for
mē ipſi⁹ pulchritudinis recipit. Et cū ſumma pulchri-
tudine nulla ſit ſupior pulchritudo: nec aliqua ſibi de-
ſit pulchritudinis cōditio: ideo aīa p amoris copulam
a ſumma pulchritudine impſſa nō carebit aliq̄ pulchri
tudine q̄ eſt ſupra illā: et oīs pulchritudo inferior pa
rū refulgebit reſpectu iſti⁹. Amor ergo q̄ facit hoieʒ dei
formē facit eū ſumme ſapiētie participatiōe ſapiētē: qꝛ
ipſe amor ē ipſi⁹ veritatis noticia. Et hic eſt q̄ō p ſapiē
tiā deuenim⁹ in cognitionē creatoris. Ex quib⁹ patet
ꝙ ſapiētia includit amorē dei: ⁊ ſic pſallere ſapiēter eſt
pſallēdo p̄ncipalr̄ deū amare. Et ſic ſapiēter pſallebat
ap̄ls. d. Pſallā ſp̄ū pſallā ⁊ mēte. Et hui⁹ cāʒ p̄miſit. d. 1. Cor. 14

Quoniã rex omnis terre deus. per hoc volens verum deum a falſis dijs diſtinguere. Nullum enim fuit idolum vel falſus deus: qui vbiq3 coleretur. Sed vna ciuitas vel patria vnũ idolũ colebat vel deũ falſum: ꝛ alij alium: qꝛ illi dij virtutẽ ſuã per demones illis applicatã: nõ gñaliter in oĩ terra/ſed ſolũ in aliqua terra demõſtrabãt. Sed de⁹ noſter nõ ſic: ſed vbi regnat/oĩa regit ꝛ gubernat. Et hoc eſt qḋ dicit. Qm̃ rex oĩs terre deus. Vñ hic ait glo. Qm̃ rex oĩs terre deus.i.in omni terra predicat⁹ ꝛ cognit⁹. Nõ eſt deus vni⁹ ptis terre: vt iupiter crete: mars thracie ꝛc. Sȝ de⁹ noſter rex vniuerſalis rex etern⁹.

ps.73. Deus aũt nr̃ rex ante ſecula. Eſt ḡ ſenſus verſiculi. Pſallite deo ſapiẽter.ſ.p amorẽ: ratio.qꝛ ipſe eſt rex omnis terre.

773 Regnabit deus ſup gẽtes: deus ſedet ſup ſedem ſanctã ſuam.

¶ Hic pñr ponit̃ laudis diuine cauſa mouens ꝛ allectiua: quia q̃libet ſuũ veruȝ regẽ ꝛ dñm honorare ꝛ laudare tenetur. Chriſtus autẽ eſt ver⁹ oĩm rex. Et hoc eſt qḋ

Regnare ait. Regnabit de⁹ ꝛc. Et ſi dicas/q̃re de futuro loquit̃:

Phs.5. dicẽs. Regnabit/ꝛ nõ regnauit: Rñdeo q̄ ſm pħm.5.

politicoꝝ. politicoꝝ: ad hoc q̄ aliq̃s vere regnet ꝛ aliquoꝝ rex dicat̃/duo cõcurrunt.ſ.vnũ ex pte regentis.ſ.amor ſubditorum ꝛ rei publice: et aliud ex pte ſubditoꝝ.ſ.amor erga regẽ ꝛ volũtaria ſubiectio. Modo q̃uis ante xp̃i predicationẽ ꝛ aploꝝ ipſe de⁹ eſſet oĩum gentiũ verus dñs ꝛ rex: q̃tũ ad id qḋ ſpectat ex pte dñi vel regis: nõ tñ q̃tũ ad id qḋ ſpectat ad ſubditos: qꝛ gẽtes xp̃i dominiũ refugiebãt: ſed p predicationẽ dictã volũtarie ſe xp̃i dño ſubmiſerunt: ꝛ integralr̃ factus eſt rex coꝝ. Et hoc p̃uidẽs pſal. de futuro dicit. Regnabit ꝛc. Et ſi in multis locis pſalmoꝝ inuenias de preterito regnauit: hoc eſt intelligendũ/q̃tũ ad id qḋ requirat̃ ex pte regentis. vel q̄ ibi accipit̃ preteritũ pro futuro more ſcripture. Dicat ḡ regnabit deus ſup gẽtes.q.d. Qui olim regnauit ſup vnam ſolã gentẽ iudeoꝝ (qꝛ ſolũ in iudea notus erat deus) regnabit ſup oẽs mũdi gentes: q̃ volũ

ps.85. tarie eius cultũ recipiẽt. Oẽs gẽtes quaſcũq3 feciſti venient/ꝛ adorabũt corã te ꝛc. Et qꝛ ad regẽ ſpectat iudicare ſubditos/bonos premiare/ꝛ punire malos: ideo ſubdit̃. Deus ſedet ſup ſedẽ ſanctã ſuã.qꝛ in fine veniet

Matt.25. oĩes iudicare. Cũ venerit filius hoĩs ꝛc.tũc ſedebit ſu

Origenes per ſedẽ ꝛc. Sed q̃ erit illa ſedes? Reſpõdet Origenes ibidẽ dicẽs. Sedes aũt xp̃i aut q̃dã pfectiores ſctõꝝ dicunt̃: de q̃bus ſcriptũ eſt. Illic ſederũt ſedes in iudicio. aut q̃dã v̄tutes angelice/q̃ throni dicunt̃. Vel p ſedeȝ intellige ipſas gẽtes q̃ prius ſedes erãt demonioꝝ: ſed nunc ſedes facte ſunt chriſti per fidem: vt xp̃s in ipſis habitet. De ſede chriſti vide ſupra verſiculo.742.

774 Principes populoꝝ cõgregati

23.q.5.regum. ſunt cũ deo abraã: qm̃ dij fortes terre vehementer eleuati ſunt.

Pricipes. ¶ Hic oſtendit̃ diuine laudis cauſa finalis ꝛ premiatiua. qꝛ ſcȝ ſe venerãtes debite btificat. Vbi nota q̄ ſicut

Subdit⁹. 2.Reg.22. pctõ p̃ncipis quãdoq3 pplſ punit̃. vt p̃ȝ.2.Reguȝ.22. vbi pctõ dauid numerantis tot millia ſubditoꝝ perierũt. Sic etiã multotiẽs in ſcriptura etiã ſub noĩe p̃ncipis ſubditi includunt̃: qꝛ ſine ſubditis nõ cõſiſtit p̃ncipat⁹. Sic eñ dr̃ ps.2. Principes cõuenerũt in vnũ ad

ps.2. uerſus ꝛc. qꝛ nõ ſolum p̃ncipes iudeoꝝ: ſed etiã plebeij in vnũ cõtra xp̃m cõuenerũt. Similr̃ in ꝓpoſito. p̃ncipes pploꝝ ꝛc.i.principes ꝛ dñi gentiũ cũ ſuis ſubditis cõuenerunt p fideȝ cũ deo abraã.i.cũ xp̃o: q̃ ſpecialiter vocat̃ deus abraã: qꝛ ſibi p̃mo ꝓmiſſus q̄ deſcẽderet ex

ſemine ſuo. ¶ Et dicit p̃ncipes populoꝝ in plurali: qꝛ nõ ſolũ vna natio: ſed de oĩbus natiõib⁹ gentiũ ad chri- Deus.

ſtum ſunt p fidẽ ꝯgregati. Et ſi queras cauſam/quare Iudeus.

gentes ad chriſtũ per fidẽ cõuenerunt. Reſpõdet. Qm̃ dij fortes terre vehemẽter eleuati ſunt. Ipſi eñ iudei dij

in terra vocabãtur. qm̃ vt ait xp̃s. Illos dixit deos ad Ioah.7.

q̃s ſermo dei factus eſt. Et ſermo dei maxime iudeis fuit reuelat⁹: vt ex ſcripturis p̃ȝ. ergo ipſi dij merito erãt

vocati. Vnde ipſis ad litterã dr̃. Ego dixi dij eſtis ꝛc. ps.80.

Nunc ḡ cauſa cõuerſionis gentiũ hec eſt: qm̃ dij fortes terre.i.iudei vehemẽter eleuati ſunt.i.ſupbierũt cõtra chriſtũ ꝛ eius aploſ. Supbia eñ iudeoꝝ aploſ tranſmiſit ad predicãdum fidẽ gẽtib⁹. Vel aliter p deos fortes accipe aploſ q̃ dij dicunt̃: qꝛ ad illos ſpecialiter factus eſt ſermo dei: qui dicunt̃ fortes: qꝛ neq3 mors neq3 vita/vel aliud aliq̃d potuit eos ſepare a charitate xp̃i: qui vehemẽter ſunt eleuati.i.doctrina ꝛ miraculis exaltati. Eſt ḡ ſenſus: q̄ ideo gẽtes cõgregate ſunt p fideȝ cũ deo: qꝛ ip̃i apl̃i miraculis ꝛ doctrina mirabiliter cla

ruerunt. ¶ Hãc ḡ gentiũ cõgregationẽ ad xp̃m p fidem ꝯgregatio

preuidẽs pſalmiſta dicit. Principes populoꝝ cõgregati ſunt ꝛc. ꝛ ponit̃ preteritũ ꝓ futuro rõne certitudinis ꝓphie. Iſtã cõgregationeȝ per ſuos ſeruos aploſ fecit

xp̃s/dicẽs eis. Ite ad exit⁹ viarũ: ꝛ quoſcũq3 inueneri Matt.22.

tis bonos ꝛ malos vocate ad nuptias. egreſſi aũt ſerui cõgregauerunt oẽs q̃ſcũq3 inuenerũt/bonos ꝛ malos.

Qḋ exponẽs Origenes dicit. Egreſſi ſerui.i.apl̃i de iu Origenes

dea egreſſi ꝛ veniẽtes ad vias diuerſas moꝝ diuerſoꝝ cõgregauerũt q̃ſcũq3 inuenerũt: ꝛ nõ curauerũt vtruȝ ante vocationem fuerint boni vel mali. Bonos autem hic intelligere conuenit humiliores ꝛ rectiores ex eis q̃ veniebãt ad cultũ dei. De q̃b⁹ dicebat apl̃s. Gẽtes q̃ legẽ nõ hñt/ea q̃ legiſ ſũt faciũt: ſibiipſi ſũt lex. Et iſta fuit

miraculoſa cõgregatio. vt oſtẽdit Grego.ſup illo v̄bo Grego.31.

Iob.39. Nunq̃d credes ei q̄ reddat ſemẽtẽ tibi: ꝛ arcã mor.c.5.

tuã ꝯgreget/dicẽs. Quid aliud ſemẽ/niſi v̄bum predicatiõis accipit̃? Sicut dñs in euãgelio dr̃. Semẽ ẽ ver Matt.13.

bũ dei. Quid autẽ area/niſi eccleſia debet intelligi: de

qua p̄curſoris voce dr̃. Et ꝑmũdabit areã ſuã. Quis ḡ i Matt.3.

initio naſcẽtis eccleſie crederet dũ cõtra eã ille indomitus p̃ncipat⁹ terre tot minis ꝛ terrorib⁹ ſeuiret? Quis poſſet tũc infirmoꝝ credere: q̄ ei⁹ areã ſic deus ſemine predicatiõis cõgregaret? Ecce eñ mõ pro eccleſia p̃ncipes pploꝝ leges ꝓmulgãt: q̃ dudum cõtra eã p varia tormẽta ſeuiebãt. Ecce q̃liter gẽtes capere potuit: quia eas ad fidei grãȝ ſuadẽdo pduxit. Cur hoc? Qꝛ videlicet nũc areã cõgregat: quã aliq̃n diabol⁹ ſupbo cornu ventilãdo diſpergebat. Audiãt ḡ reges/audiãt ꝛ p̃ncipes/quãta nũc deuotiõe famulent̃ eccleſie gẽtes q̃ ipaȝ alias pſeq̃bant̃: qꝛ nunc p̃ncipes populoꝝ congregati ſunt cũ deo abraã p predicationẽ aploꝝ: quare dij terre ꝛc. Queſtionem proſequere precedentis lectionis.

Magnus domin⁹ ꝛ lau- 775

dabilis nimis: in ciui- d pſe.diſ.2 acceſſerũt

tate dei noſtri in monte ſancto eius.

¶ Iſte pſalmus talem titulum habet. Pſalmus cantici filiorum chore ſecunda ſabbati. Hic ad memoriam oportet reducere qḋ alias fuit dictuȝ. ſcilicet q̄ orationes in iſto libro pſalmorum contente varie a ꝓphetis deo decantabantur: quia aliquando ſola voce/ꝛ tunc dicebantur canticum: aliquãdo ſolo inſtrumento muſico/ꝛ tunc dicebantur pſalmus: aliquando humana voce pariter ꝛ inſtrumento/ꝛ tunc varie: quia qñ illas incipiebãt voce humana ꝛ cõſequẽter inſtrumẽto mu

ſico: ⁊ tūc dicebātur pſ cātici. quādoq; vero ecōtrario: ⁊ tunc dicebātur cātici pſ. Ex q̄ apparet q̄re iſta oṫo dicitur pſ cātici filiorū chore. q2 ſcȝ iſte pſal. ab illis fuit

Sabbatū factꝰ. Et hoc ſcḋa ſabbati. Ubi notādū q ſabbatū idē eſt q requies. Bis autē maxime requieuiſſe dr populus dei poſtq̄ exiuit terrā egypti. ſ. primo tp̄e Joſue: qn̄ ioſue interfectis triginta vnū regibus terrā pmiſſiōis pa

Joſue. 12. cifice populo diuiſit. vt habeṫ Joſue. 12. et infra. Scḋo q̄uit tp̄e Salomonis: qn̄ ceſſantibus vndiq; bellis ſalomon edificauit ſolemniter ciuitatē hieruſalē/ ⁊ mira

3. Reg. 6. bile tēplū extruxit in ipſa. vt habeṫ. 3. Reg. 6. Et q2 de edificatiōe ciuitatis ⁊ tēpli: in qua fuit ſecūda requies/ agit iſte pſal. ideo diciṫ pſ p̄ ſecūda ſabbati. Ex qb̄us apparet ſenſus lr̄alis tituli. ¶ Quātū vero ad intellectū pſalmiſte notādū q ſabbatū in ſcriptura: quādoq;

Luce. 18. ſignificat totā ſeptimanā. ſicut Lu. 18. vbi phariſeus ille dicebat. Jeiunno bis in ſabbato. Res eīn denoiatur a ſuo fine. cū ergo finis ſeptimane ſit ſabbatū: ideo totā

Theophil. ſeptimanā ſabbatū dicebāt. vn̄ Theophilꝰ exponēs p̄dicta v̄ba dicit. Sabbatū dicebāt hebdomadā totā ab vltima die q̄etis. Jeiunabāt eīn phariſei ſcḋa ⁊ q̄nta feria. Quādo vero ſigṫ ſolū vnū diem ſeptimane: et tunc ſabbatum aut poniṫ abſolute ſine articulo/ aut cū articulo numerali. Si abſolute ſignificat ſolū vltimā diē ſeptimane ab ipſo ſaturno ſic dicta/ vel a requie: q2 in illa ceſſauit deꝰ ab opibus ſuis. ſ. a nouis gn̄ibus creatu

Joan. 9. rarū p̄ducēdis. ſic accipiṫ Jo. 9. Nō eſt hic hō a deo: qui ſabbatū nō cuſtodit. Quādoq; vero accipiṫ cū articulo numerali: vt cū diciṫ/ p̄ma ſabbati/ ſecūda ſabbati ⁊c. Et ſic p̄ma ſabbati eſt dies prima ſeptimane. ſ. dies dn̄icꝰ: ſcḋa ſabbati dies q̄ imediate ſequiṫ p̄mā ⁊ ſic ⁊c. ¶ Pr̄ia ḡ ſabbati ē dies dn̄icꝰ: q̄ deputaṫ reſurrectioni: q2 illa die xp̄s reſurrexit: ⁊ ſic ſigṫ reſurrectionē. Sȝ ſcḋa ſabbati erit illō qḋ imediate ſeqṫ. ſ. xp̄i reſurrectiōem. Et h̄ fuit eccl'ie fūdatio. Un̄ ſicut p̄ma die deꝰ fecit lucē: ⁊ diuiſit lucē a tenebriſ. ſic i dn̄ico die xp̄s a mortuis ſuſcitauit: ⁊ lucē imortalitatis a tenebris mortalitatis diſcreuit. Scḋa aūt ſabbati. i. ſecūda die: deꝰ fecit firmamentū. ſic imediate poſt reſurrectionē ſuā fundauit eccleſiā: q2 eccleſia poſt xp̄i reſurrectionē fundata ē ſupra firmā petrā: a qua dimoueri nō pōt. Et ſic ſecūda ſabbati ſigṫ eccleſie firmamētū. Eſt ḡ ſenſus tituli talis. Iſte pſal. cātici eſt filiorū chore. ſ. crucis ⁊ xp̄i paſſiōis. Scḋa ſabbati. ſ. q2 eſt agēs de eccleſia q̄ poſt xp̄i reſurrectionē eſt firmata. His viſis venio ad pſalmū. Et p̄mo ad expoſitionē litteralē: ſcḋo ad intellectū pſ. ¶ Quantum vero ad expoſitionē lr̄alē. Dic vt. R. Et illā impugna ſimilr̄. Propter qḋ vt idē ait: iſte pſal. ad lr̄am exponēdus eſt de xp̄o. cuꝰ aduētꝰ iā trāſijt. Jn cuꝰ aduētu ipſe ſine cōparatiōe magi glorificauit ciuitatē hieruſalē ⁊ tēplū q̄ alias ante fuerit. vt puta: q2 ibi aſi offerebātur oues ⁊ boues ⁊ alia bruta: ſed ibi eſt ip̄e verꝰ deꝰ hō factꝰ oblatꝰ in tēplo a beata v̄gine: ⁊ a ſimeone in vlnis receptus. Jbi plures docuit: ibi aptiſſima miracula fecit: ibi cū diſcipulis cenauit moriturꝰ ⁊ ſacramentū euchariſtie inſtituit: ac ibi p̄ nobis ſeip̄m obtulit patri. Jbi p̄mo ſuā reſurrectionē manifeſtauit: ⁊ de mōte oliueti q̄ eſt p̄pe hieruſalē in celum aſcēdit: ⁊ in mōte ſion ſpiritūſanctū diſcipulis miſit. Et p̄pter iſta ⁊ ſimilia multa deꝰ hō factus: ciuitatē hieruſalē ⁊ tem

Aggei. 2. plum multū glorificauit. Un̄ de aduētu xp̄i diciṫ. Ad huc modicū ⁊ ego mouebo celū ⁊ terrā ⁊ mare ⁊ aridā. Et veniet deſideratꝰ cūctis gētibꝰ. ⁊ iplebo domū iſtā glia: dicit dn̄s. Et ſubdiṫ. Magna erit glia domꝰ iſtiꝰ nouiſſime pluſq̄ p̄me. Et certū eſt q p̄pha iſte loq̄baṫ de tēplo redificato poſt reditionem de captiuitate babylonica. Et iſtud q̄ſi nulliꝰ reputatiōis fuit reſpectu tēpli poīs p ſalomonē ꝯſtructi. p̄pter qḋ in nullo pōt ver

bum p̄phe verificari/ niſi p hoc qḋ ip̄m glorificauit preſentia ſua modis p̄dictis. Illud tēplū redificatū durauit vſq; ad deſtructionē ciuitatis p Titū ⁊ Ueſpaſianum. ¶ Intelligiṫ ḡ iſte pſal. ad litterā de xp̄o. Et ſm̄ h̄ pſal. iſte diuidiṫ in ptes tres: q2 poniṫ p̄mo p̄phie denūciatio: ſecūdo denūciatiōis impletio: ibi. Sicut audinimꝰ. Tertio iplētiōis publicatio: ibi. Circūdate ſion. Quātum ad p̄mā ptē/ pſalmiſta de eccleſia multa p̄dicit ⁊ ipſam cōmendādā premittit multiplr̄. Un̄ de eccleſie duo predicit. ſ. q̄liter edificaṫ: ſecūdo q̄liter multiplicatur: ibi. Ipſi videntes. Circa edificationē eccleſie tria oſtēdit. ſ. p̄mo locū vbi ſituaṫ. ſcḋo materiā ex qua edificatur: ibi. Fūdatur. tertio lumē q̄ pluſtratur: ibi. Deꝰ in domibꝰ. ¶ Quātū ad p̄mū ſciendum q in ſcriptura

mōs ſanctꝰ/ maxime dr̄ dn̄s ieſus xp̄s: q̄ ad modū veri mōtis fuit altꝰ p verbi diuinitatē: fuit clarꝰ p ſciētie claritatē: fuit firmus p patiētie ſtabilitatē: fuit fertilis per operū ſanctitatē. Et de iſto mōte dr̄. Nō pōt abſcondi ciuitas ſup mōtē poſita. qḋ exponēs Chryſoſtomꝰ ait. Hec autē ciuitas eccleſia ſctā eſt: de qua dr̄. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. cuꝰ ciues ſūt oēs fideles. De qbꝰ aplus ait. Uos eſtis ciues ſanctoꝝ. Hec ḡ ciuitas eccleſie poſita eſt ſupra mōtē xp̄m: de q̄ Daniel ait. Lapis abſciſus eſt ſine manibꝰ/ ⁊ factꝰ eſt mons magnꝰ: q2 xp̄s ſine ope carnali cōceptꝰ/ factꝰ eſt mons magnꝰ oīs virtutis ⁊ gr̄e. Un̄ de iſto monte xp̄o diciṫ. Erit preparatꝰ mōs domꝰ dn̄i in vertice mōtiū: ⁊ fluent ad eū oēs gētes. ſ. credēdo p fidē. ¶ Iſte aūt mons xp̄s dr̄ magnꝰ dn̄s: q2 magnꝰ in ſanctitate. Magnificꝰ in ſctitate terribilis atq; laudabilis. magnus in dignitate: q2 filꝰ dei. Hic erit magnꝰ ⁊ filius altiſſimi vocabiṫ. magnꝰ in ſapiētie claritate. Deꝰ magnꝰ vincens ſcientiā nr̄am. magnus in poteſtate: q2 eius volūtas eſt omp̄s. pſ. Magnꝰ dn̄s ⁊ magna v̄tus eiꝰ. magnus laude: q2 ad plenū laudari nō pōt. Benedicētes deū exaltate illum quātū poteſtis: maior eſt eīn omni laude. Et pſ. Magnꝰ dn̄s ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitudinis eiꝰ nō eſt finis. De iſto ergo dn̄o. ſ. ieſu xp̄o/ ait pſalmiſta. Magnus dn̄s ⁊ laudabilis nimis. i. excedēs nr̄am facultatē ad ipſum laudādū. ¶ Sed in loco vel a qbꝰ ſit laudādus/ ſubdit. In ciuitate dei nr̄i. Per ciuitatē eīn dei intellige eccleſiā catholicā/ q̄ vere ciuitas dr̄: q2 ad modum ciuitatis vnū h̄bet p̄ncipē. ſ. xp̄m ⁊ per charitatem vnitatē ſuorū ciuiū cōtinet: ⁊ ſuos ab hoſte maligno defendit. Hec eſt illa dei ciuitas: quā ex iudeis ⁊ gētibꝰ edificādum hieremias p̄uidit. d. Ecce dies veniūt dicit dn̄s: ⁊ edificabitur ciuitas domino a turre ananehel vſq; ad portā anguli. qḋ de ciuitate eccleſie exponit Greg. dicēs ſic. Ciuitatem namq; eſſe domini ſanctam eccleſiam nullus ignorat. Ananehel vero gratia dei interpretatur. In angulo autē duplex paries iungitur. Ciuitas ergo dn̄i a terra ananehel vſq; ad portā anguli edificari perhibetur: quia ſancta eccleſia a celſitudine ſuperne gratie inchoans vſq; ad ingreſſum iuſceptionēq; vtriuſq; populi iudaici videlicet atq; gentilis dilatatur. Ante enim incarnationem chriſti hec ciuitas ſolum iudeos continebat: ſed per chriſtum gentibus eſt aperta. vnde Hieremie. 39. dicitur. Aperta eſt ciuitas: ⁊ ingreſſi ſunt omnes principes regis babylonis. qui ſcilicet gentiles erant. ¶ Ex quibus omnibus patet preſens littera que dicit. Magnus dominus. ſcilicet ieſus chriſtus ⁊ laudabilis nimis: quia eius ſanctitas noſtram facultatem excedit. In ciuitate dei noſtri. ſcilicet in ſancta eccleſia: que ſcilicet ciuitas eccleſie fundata eſt. In monte ſancto eius. ſcilicet in ipſo domino ieſu chriſto. Et hec expoſitio eſt ſecundum intellectū pſal. Sed quātū ad litterā magis ſic exponiṫ. Ut per ciuitatē dei intelligas ciuitatē hieruſalē que diui

Mōs xp̄s
Matt. 5.
Chryſoſt.
Dan. 2.
Eſa. 2.
Magnus
1. Regū. 2.
Luce 1.
Job. 36.
Eccl. 43.
Ciuitas.
Eccleſia.
Hiere. 31.
Grego. 25 mor. c. 11.
Hiere. 39.

no cultui erat mancipata: ⁊ per mõtem ſanctũ ipſum mõtem ſion: in quo tẽplũ dñi erat cõſtitutum. Et tunc ſic exponitur. Magnus dñs ⁊ laudabilis nimis. ſ. dñs ieſus chriſtus erit magnus dñs ⁊c. ex magnis ſuis beneficijs. In ciuitate dei noſtri. ſ. hieruſalẽ q̃ fuit ad cultũ dei electa. In mõte ſancto ei⁹. ſ. in mõte ſion, q̃ erat in pte ciuitatis: in quo erat templũ deo cõſecratũ. Et ideo dicebat̃ mõs ſanct⁹: q2 ſcdm̃ in vna ſignĩõe idẽ eſt ꝙ diuino cultui deputatũ. ſicut ⁊ veſtes ſacerdotales dicun⁹ ſctãs. In illis eñ locis magn⁹ dñs fuit ieſus xp̃s: ⁊ laudabil' p̃dicãdo, ſanãdo, ⁊ pctã remittẽdo. ⁊ ſilia.

776 Fũdatur exultatione vniuerſe terre: mõs ſion latera aquilõis ciuitas regis magni.

¶ Hic cõſequẽter oſtenditur materia de qua fundatur eccleſia. q2 ſcʒ de omni natione mũdi. Nã totus orbis diuidebatur inter cultores dei ⁊ idolorũ: q2 omnis natio aut erat ex iudeis, aut ex gẽtibus. Et ex oĩbus iſtis fundata eſt eccleſia. Unde ait. Fundat̃ exultatiõe vniuerſe terre: q2 in primitiua eccleſia, q̃ p̃cordinati erãt cum magna gaudio verbũ dñi audiebãt: ⁊ ſic cũ exultatione omniũ tã iudeorũ q̃ gentiliũ fundabatur eccleſia. Unde de aplis dicit̃. Ibãt apli gaudẽtes ⁊c. de gẽtibus autẽ dicit̃. Audiẽtes gẽtes gauiſe ſunt ⁊c. Et de gaudio ⁊ exultatiõe que fuit in fundatione eccleſie factus fuit pſal. ſingularis. ſ. In cõuertẽdo dñs ⁊c. Et cõſequenter oſtendit ptes ex q̃bus ipſa eccleſia fundatur dicẽs. Mons ſion latera aquilonis. Ubi nota ꝙ p mõtem ſion intelligit populũ iudeorũ: ſed per latera aquilonis populũ gentilem: cuius ratio eſt. Nam principalior ciuitas populi iudeorũ erat hieruſalem: principalior autem pars ciuitatis erat mons ſion. Et per conſequens principalior pars totius terre iudeorũ erat mõs ſion: ⁊ ſic a monte ſion vt a principaliori pte tota terra iudeorũ intelligitur. Per latera autẽ aquilonis gẽtes intelligit: cui⁹ ratio eſt. Quia per aquilonẽ qui eſt vẽtus frigidus ⁊ durus, ſignificatur diabolus q̃ ait: Ponam ſedem meã ab aquilone. ⁊ de quo Hiere. 1. Ab aq̃lone pãdetur omne malũ: q2 a diabolo omne malũ proceſſit. Qui ſunt ĝ latera aq̃lonis, niſi qui diabolo herẽt? Quicũqʒ eñ alteri adheret, latus eius ſolet dici. Unde ſolem⁹ dicere de aliq̃, ille eſt bon⁹ homo: ſed habet latera mala. i. mali ſunt qui ei cõiuncti ſunt. Sic ⁊ gẽtes: q2 per idolatriã adherebãt diabolo: ideo dicebãtur aquilonis. i. diaboli latera. Unde ꝙ diabolus per aquilonẽ deſignet̃, oſtẽdit Greg. dicẽs. Aquilonis nomine in ſacro eloquio appellari diabolus ſolet: qui vt torporis frigore gentiũ corda cõſtringeret, dixit. Sedebo in mõte teſtamẽti in lateribus aq̃lonis ⁊c. ¶ Ex dictis ptʒ ſenſus littere, q̃ talis eſt. Ciuitas regis magni. ſ. ſancta mater eccleſia fundat̃ exultatiõe vniuerſe terre: q2 ex omni natiõe terre aliqui exultãtes chriſti fidẽ receperũt. Et hoc declarat oſtẽdendo ponens duas natiões ex quibus fundat̃. Prima eſt mõs ſion: qui populũ iudaicũ deſignat. Alia eſt latera aq̃lonis, q̃b⁹ gẽtilis ſignificat̃ popul⁹. Et iſte due natiões ſtatim chriſto nato ad ipm̃ adorãdum cõcurrerũt. Iudei vt puta paſtores: gentiles vt puta magi. ¶ Quãtũ ad lr̃am magis notãdũ ꝙ mõs ſion erat in ciuitate hieruſalẽ in pte aq̃lonari: in q̃ mõte erat tẽplũ in quo xp̃s plurics p̃dicauit. Et in illo monte poſt aſcẽſionẽ ſuã ſpiritũſctm̃ miſit aplis: ex cui⁹ miſſiõe tot⁹ in orbe terrarũ mũdus exultat: quo ſpũſancto repleti apli fidẽ xp̃i p̃mo in iudea: deinde per mundũ diſpſi gẽtibus p̃dicauerũt. Et ſic fides xp̃i ab illo mõte ſion exiuit p̃mitus ſcdm̃ ꝙ p̃dixerat Eſa. De ſion exhibit lex: ⁊ verbum dñi de hieruſalẽ. Eſt ergo ſenſus ſic: Ciuitas reg' magni. ſ. eccleſia, fundatur exultatione vniuerſe terre. i. ad exultationẽ vniuerſe terre: q2 fides catholica de hieruſalẽ ad alias ptes orbis p p̃dicationẽ apoſtolorũ eſt deriuata, qđ eſt cauſa exultatiõis cũctis fidelib⁹. Et locus huius fundatiõis fuit mons ſion latera aq̃lonis. ſ. qui eſt in pte aq̃lonari ciuitatis hieruſalem. ¶ Quia hic agitur de fundamẽto eccleſie, cũ dicitur ꝙ fundat̃ exultatione vniuerſe terre. Fundamenta autẽ ei⁹ ſunt articuli fidei. Ideo circa iſta fundamenta quero: vtrũ articuli fidei in ſymbolo cõuenientẽr ſint poſiti. Et arguo ꝙ nõ: p̃mo ſic. Primus articulus nõ ſpectat ad fidẽ: ergo nõ eſt articulus fidei: ĝ varie poſitus. pbat̃ antecedẽs: q2 qđ ratiõe naturali põt dmõſtrari, nõ ſpectat ad fidẽ q̃ eſt de his que nõ videntur. Prim⁹ autẽ articulus qui eſt credere deũ eſſe vnũ ratiõe naturali deducit̃. ſic ptʒ 12. methaphyſice: ⁊ ẽt multi alij philoſophi ad hoc demõſtrationes induxerunt. et ſic de multis alijs articulis: vt puta ꝙ xp̃s natus fuerit de virgine. Hoc mater p experientiã ſciuit ꝙ fuerit paſſus mortu⁹ ⁊ ſepultus ⁊ reſurrexerit: oculis corporalibus viderũt apl'i. Cũ ĝ fides ſit de his q̃ nõ videntur: ſequit̃ ꝙ de talib⁹ fides eſſe nõ põt: ⁊ per cõſequẽs neqʒ de ipſis articulus fidei debʒ eſſe. Ad oppoſitum eſt ſacra auctoritas eccleſie: cui cõtradicere hereticũ eſt: q2 iſta q̃ſtio magnas difficultates includit. ideo in ipſa tria faciã. Primo articulos fidei enũerabo. Scđo de q̃libʒ ſpãliter pertractabo. Tertio ad q̃ſtionẽ formalr̃ r̃ndebo. ¶ Quãtũ ad p̃mũ ſciendũ: ꝙ aliq̃rũ fuit opinio ꝙ articuli fidei plures eſſe nõ pñt: ſʒ ꝙ ſit tm̃ vn⁹: q2 ſi i fide poſſet eſſe multitudo articulorũ: aut hʼ eſſet rõne formalis obiecti fidei: aut rõne creditorũ. Nõ rõne formalis obiecti: q2 illa ẽ vnica ⁊ inuariabilis. q̃. ſ. ẽ v̾itas p̃ma: q2 fides nr̃a nõ aſſentit alicui v̾o, niſi inquãtũ formalr̃ ẽ reuelatũ a p̃ia v̾itate: ⁊ ipſi p̃me veritati tãq̃ medio infallibili innitit̃. vñ Diony. de diuinis noib⁹ dicit. ꝙ fides eſt circa ſimplicẽ ⁊ ſemp exiſtentem veritatẽ. nec etiã debet diſtingui penes creatã materiã: q2 tũc non ſolũ eſſent duodecim articuli: imo eſſent q̃ſi infiniti: q2 eq̃liter obligor ad credendũ ꝙ ſpiritus dñi ferebat̃ ſup aq̃s: et ꝙ de⁹ poſt pctm̃ eiecit hoies de paradiſo: ⁊ ꝙ ipſi iacob loco rachelis lya fuit ſuppoſita: ⁊ cetera oĩa q̃ in textu canonis cõtinent̃: ſicut ꝙ xp̃s paſſus ſit ſub põtio pilato. Si igit̃ ſm numerũ creditorũ deberẽt articuli diſtingui ⁊ multiplicari: tũc infiniti eſſent qđ eſt incõueniẽs. Sʒ iſta opinio eſt falſa. Propter qđ ſciẽdũ, ꝙ articuli vel fundamẽta fidei debẽt eẽ plures ⁊ diſtingui: ⁊ hʼ penes rõnẽ formalẽ. Scđ hec eſt duplex. ſ. ex pte obiecti fidei: ⁊ illa eſt ſolũ vnica vt dicebat̃. Alia eſt ratio formal' ex pte nr̃a: ⁊ hec ẽ multiplex: ſm ꝙ credita variã ⁊ multiplicẽ difficultatẽ includũt. Uerbi gr̃a. Licet aliđ ſit credere xp̃ʒ paſſũ ſub pilato: ⁊ aliud ipʒ eẽ mortuũ: ⁊ aliud ipm̃ eẽ ſepultũ: tñ de iſtis oib⁹ vn⁹ ſolus exiſtit articul⁹: q2 oĩa iſta vnã difficultatẽ includũt: ⁊ oĩa vna facilitate credunt̃. q2 credẽti ꝙ ſit paſſus: nulla difficultas ingeritur ꝙ etiam ſit mortuus, ⁊ ꝙ ſit ſepult⁹. Sed q2 ei⁹ reſurrectio aliã difficultatẽ includit: ideo aliũ ẽt facit articulũ. ſic de deſcẽſu ad infernos, ſic de aſcẽſu ad celos. Nec valet dicere ꝙ ẽt iſto mõ q̃ſi infiniti erũt articuli: q2 aliã difficultatẽ includit ꝙ lex data fuit moyſi. Alia ꝙ ad tactũ corpis helisei mortu⁹ reſurrexit. Et ſic de infinit' i ſacra ſcriptura cõtẽt': q̃ tñ oĩa credere opʒ. et ſic infiniti erũt articuli. Rñdeo ⁊ dico, ꝙ nõ: q2 talia p ſe nõ faciũt articlʒ. Ubi notãdũ ꝙ credibilia ſunt duplicia: quedã de q̃b⁹ eſt fides ſm ſe: ⁊ q̃dã de q̃b⁹ nõ eſt fides ſm ſe: ſʒ tñ in ordine ad alia, ſicut i alijs ſentẽtijs: q̃dã ꝓponit̃ vt p ſe intẽta: q̃dã v̾o ad manifeſtãdũ alia. Fides aũt nr̃a ẽ p̃ncipalr̃ circa illa q̃ videre ſperam⁹ i p̃ria: ſm illud apli. Fides eſt

Margin notes (left): Actuũ. 5. — Actuũ. 13. — Hiere. 1. — Greg. 17. mor. c. 11. Aquilo. — Eſa. 14. — Eſa. 2.

Margin notes (right): Articuli fidei. — Queſtio. — Phs. — Diony. 7. c. de di. nominibus. — Exo. 20. — 4. Re. 4. — Credere. — Fides. — Ad heb. 11

rerũ ſperãdarũ ꝛc. Duo aũt ſolũ ſunt: q̃ in patria p̄nci-
palr videre ſpam⁹ qb⁹ btificamur.ſ.diuinitas ꝛ huma
Joañ.17. nitas chriſti: ſcd̃m illud Joañ.17. Hec eſt vita eterna
ꝛc. Et ideo quãdo circa iſta duo occurrerit noua diffi-
cultas: ꝛ ratio noua credẽdi ex pte noſtra: tũc diſtinct⁹
formatur articulus. Alia autẽ que ponũtur in ſcriptu
ra: vt ꝙ deus dedit legem moyſi: ꝙ abraam fuit pater
yſaac ꝛc. nõ ſunt credita tanq̃ principaliter intenta: ſed
tãq̃ alioꝝ manifeſtatiua: ꝛ ideo nouũ articulũ p ſe nõ
faciunt. ¶ Ex predictis ğ patet/ ꝙ articuloꝝ diſtinctio
debet ſumi penes diuinitatem ꝛ chriſti humanitatẽ:
circa q̃ pn̄cipaliter intẽtio fidei fundatur. Et qꝛ illa cir
ca ſunt duodecim diſtincte difficultates: ſicut ꝛ duode
cim erãt apoſtoli. ideo fidei nr̃e ſũt articuli duodecim.
Sic ꝙ qlibet apoſtoloꝝ anteq̃ abinuicẽ diſpſi eſſent
ad predicãdum p mundũ cõpoſuerũt ſymbolum fidei:
in quo ipſoꝝ quilibet vnũ poſuit articulũ. Et primo
incepit apoſtoloꝝ princeps Petrus ponens primũ ec
cleſie fundamẽtũ ꝛ articulum/ dicẽs. Credo ꝛc. Proſe
quar in lectionibus ſequentibus.

777 6 pe. diſ. 2. dũ ſanctã. **Deus in domibus eius cogno-
ſcetur: cum ſuſcipiet eam.**

¶ Hic ꝯñr oſtenditur lumen quo ciuitas eccleſie perlu
ſtratur. Sicut eñ quilibꝫ ciuitas ꝛ habitatio debito lu
mine indiget: ſic ꝛ ciuitas eccleſie q̃ non pluſtratur lu
mine corporali/ ſed magis ſpirituali.ſ. claritate diuina:
Dom⁹ ec- per quã deũ cernit ꝛ oĩa credenda. hic p fidẽ ꝛ ſpem:
cleſie. ſed in futuro videbit facie ad faciem. ſicut de ciuitate
Apoca. 21 eccleſie ad litterã dicit̃. Ciuitas illa nõ eget ſole neq̃ lu
na vt luceant in ea: nã claritas dei illuminabit illam.
Jſta claritas dei eſt credẽdoꝝ reuelatio ꝛ inſpiratio in
pn̄ti: ſed i futuro erit apta demõſtratio. Et hoc eſt qđ
hic dicit pſalmiſta. Deus in domibus eius cognoſce-
tur. Eccleſia enim plures habet domos licet ſit vna ec-
cleſia ſola: ſicut ꝛ vna ciuitas plures habet domos ꝛ in
preſenti ꝛ in futuro. In preſenti plures hꝫ domos ſcd̃m
diſtinctionẽ ordinũ vel meritoꝝ. In futuro ẽt plures
habet domos ſcd̃m diſtinctionẽ premioꝝ. Sic eñ xp̄s
Joañ.14. dicit. In domo pr̃is mei mãſiones multe ſunt. ¶ Legit̃
ergo iſta littera ꝛ de preſenti ꝛ de futuro. De pn̄ti ſic.
Deus in domib⁹ eius.ſ. ciuitatis eccleſie cognoſcetur.
ſ. p fidẽ. Cũ ſuſcipiet eã.ſcꝫ naturã humanã. Et hoc eſt
qđ hic dicit glo. Deus in domibus eius.ſ. ciuitatis ec-
cleſie. In domib⁹ dicit pluraliter: qꝛ iã plures domus
ſunt in ciuitate eccleſie: multi eñ ſunt eccleſiarum or-
dines. Cognoſcet̃ de⁹ per fidẽ: qđ totũ erit ex gratia ſu
ſcipiẽtis. vnde ſubdit. Cum ſuſceperit eã.ſ. naturã hu
manã curãdam. Vel domos hui⁹ ciuitatis dicit eccle-
ſias pculares: qꝛ ipſa vniuerſalis eccleſia multa ha-
bet mẽbra. ſicut cum dicit̃ eccleſia Rauenatis: eccleſia
Alexãdrina: eccleſia Cõſtãtinopolis: quoꝝ tamẽ olim
eccleſia Romana caput ẽ ꝛ magiſtra. Iſtas tñ domos
Alr̃ habet exponit Greg. de gradib⁹ meritoꝝ ꝛ virtutũ: qꝛ in me
in originali ritis ꝛ virtutibus gradatim ſicut de domo inferiori ad
gregorij ſuperiorẽ pficimus. De futuro aũt legit̃ iſte textus: qꝛ
Greg.c.22 ſcd̃m grad⁹ meritoꝝ erit ꝛ grad⁹ premioꝝ: qꝛ q̃ maio
moꝝ.c.20 ri merito hic fuerint pdotati maiori pmio erũt eleua-
ti. Et hͨ eſt qđ hic dicit glo. De⁹ i domib⁹ ei⁹.i.ſcdꝫ gra
dus meritoꝝ ſingul' dabit cognitionẽ ſui: cũ ſuſcipiet
eã.ſ. eccleſiã in eterna btitudine: qꝛ licet bti oẽs eq̃liter
videãt deũ: tñ clari⁹ vn⁹ videt alio: ſcd̃m mai⁹ lumen
gr̃e vel min⁹ qđ hꝫ: ſm mai⁹ vel min⁹ meritũ qđ hic ha
1. corin.13. buit. Et de iſta dei cognitiõe dicebat apl's. Nũc cogno
ſco ex pte: tũc cognoſcã ſicut ꝛ cognit⁹ ſum. q.d. ſcd̃m p
portionẽ qua de⁹ hic p ſuã grãm me cognoſcit: ſic ꝛ in
futuro deũ cognoſcã. Ex qb⁹ ſequit̃/ ꝙ cognitio p qꝫ
deũ cognoſcũt ſancti eſt maior vel minor ſm pportionẽ
qua in pn̄ti cognoſcim⁹ deũ p charitatis amorẽ.

Qoniã ecce reges terre cõgre- 778 2.q.7. nõſ
gati ſunt: conuenerunt in vnum

¶ Hic ꝯñr oſtẽdit̃ fidei multiplicatio. Iſta pars dupli
r exponit̃. Vbi ſciẽdũ ꝙ eccl'ia xp̄i ex pſecutiõib⁹ tyrãno pſecutio.
rũ ꝛ īfideliũ creuit ꝛ fuit dilatata. Sicut fuit tp̄e marty
rũ: q̃ꝛ ꝯſtãtiã/ vite ſctitatẽ ꝛ miracl'a/ multi videntes cõ
uertebãt̃ ad fidẽ. Qđ pũidẽs pſal'. vt oſtẽdat eccl'ie mul
tiplicationẽ/ hic ponit eccl'ie pſecutionẽ: q̃ incepit ſta-
tim xp̄o nato: q̃ ſtatim ad mortẽ fuit pſequut⁹ ab hero
de rege ꝛ ſuis cõplicib⁹: fuit pſequut⁹ ab herode filio p̄
mi herodis tp̄e ſue paſſiõis. Et hoc pũidẽs pſal'. dicit.
Qm̃ ecce reges terre cõgregati ſũt ꝛc. Sic̃ dixit dauid
ps̄.2. Aſtiterũt reges terre ꝛ pn̄cipes cõuenerũt in vnũ ps̄.2.
ꝛc. vide ibi. Et tales perſecutores videntes mirabilia q̃
xp̄s faciebat admirabant̃ ꝛ iraſcebant̃ i cordib⁹ ſuis.
Vñ de herode dr̃ Matt̃.2. ꝙ audiens xp̄m natũ turba Matt.2.
tus eſt: ꝛ oĩs hieroſolyma cũ illo. pp̄ter qđ ꝛ innocẽtes
occidit. Et hͨ eſt qđ ſubdit̃. Ipſi videntes ſic admirati ſũt
cõturbati ſunt.ſ. alij cõmoti ſunt ad pſequẽdũ. Et que
fuit cauſa/ ſubdit. Tremor apprehẽdit eos: qꝛ herodes
timuit regnũ ſuum pdere/ audiens natũ regem iudeo
rum. Et magnitudinẽ doloris eius expͥmit per quãdã
ſimilitudinẽ dicẽs. Ibi ſcꝫ in herode ꝛ ſuis cõplicibus:
dolores vt parturiẽtis: qꝛ cruciabatur dolorib⁹: dũ pa
rere nõ potuit iniquitatẽ quã cõceperat.ſ. occidere chri
ſtũ. ¶ Et ſi queras quare nõ potuit cõplere cõtra chri-
ſtum iniquitatẽ ſuã. Reſpõdet. qꝛ tu deus in ſpiritu ve
hemẽti cõteres naues tharſis. Per naues tharſis ſuper
bia pſecutoꝝ intelligitur. Tharſis nãq̃ interpretat̃ ex
ploratio gaudij. Ad naues autẽ pertinet per diuerſas
mundi partes faciliter diſcurrere. Quid ergo ſignifi-
cant naues tharſis/ niſi perſecutores eccleſie diſcurren
tes per mundũ explorantes vana gaudia mũdi: quos
deus ſpiritu ire ſue contriuit: dum ipſorum poteſta-
tem redegit ad nihilum. vt dicit̃ Job.4. Vidi eos qui Job.4.
operant̃ iniq̃tatẽ ſpiritu ire ſue eſſe ꝯſumptos. ¶ Aliter
autem iſta littera legitur de cõuerſione gentiũ ad fidẽ.
Et primo oſtendit̃ qui fuerint primi ex gẽtibus cõuer
ſi ad eccleſiã. Iſti nãq̃ fuerunt tres magi ſiue reges: q̃ Magi.
ſtatim nato dño venerunt chriſtũ: vt verum deũ adora
re: qui videntes ſtellã q̃ chriſti natiuitatẽ ipſis oſtendit:
Cõgregati ſunt ꝛ cõuenerunt in vnũ: vt inſimul veniẽ
tes xp̄m adorarẽt. Qđ preuidẽs pſalmiſta dicit. Quo
niam ecce reges terre cõgregati ſunt ꝛc. Et ꝙ iſti magi
fuerint primi ex gẽtibus cõuerſi oſtẽdit Auguſtin⁹ in Auguſt.
ſermõe de epiphania dicẽs. Iſti reges ꝛ magi quid fue
runt/ niſi primitie gẽtium: ſicut pͥmitie iudeoꝝ paſto-
res: magi gẽtiles/ paſtores iſraelite. ille ppe: iſti longe:
vtriq̃ tamẽ ad angularẽ lapidem cõuenerunt. Mani
feſtatus ẽ ergo ieſus/ nec doctis qꝛ paſtorib⁹/ nec iuſtis
qꝛ magis gẽtilibus. preualet nãq̃ imperitia in ruſtici-
tate paſtoꝝ: impietas in ſacrilegijs magoꝝ: vtroſq̃ ſi-
bi ille lapis angularis attribuit: qꝛ ipſe eſt qui venit
ſtulta eligere/ vt cõfundat ſapiẽtes: ꝛ nõ vocare iuſtos
ſed peccatores. vt nullus magnus ſupbiret: nullus in-
firmus deſperaret. Iſti ergo ſunt illi reges qui cõgrega
ti ſunt ad adorãdũ dñm. de quib⁹ dicit̃. Eſa.60. Veni Eſa.60.
ent ad te curui filij eoꝝ qui humiliãtur: ꝛ adorabunt
veſtigia pedũ tuoꝝ/ omnes qui detrahebãt tibi: ꝛ vo-
cabunt te ciuitatem domini/ ſion ſancti iſrael.

Ipſi videntes ſic admirati ſunt. 779
conturbati ſunt commoti ſunt:
tremor apprehendit eos.

Magi. ¶ Ipſi enim reges ꝛ magi: videntes ſtellā ducentē eos:
videntes ſtellā diſparuiſſe cum intraſſent hieruſalē: vi
Mat.2. dentes eā iterū eis apparere admirati ſunt pre gaudio.
Unde dr mat.2. Videntes ſtellā magi gauiſi ſunt gaudio
magno valde. ꝙ eni admiratio ꝓueniat ex gaudio dr
Luce.24. Luce.24. de apoſtolis. Illis aūt admirantibꝰ pre gau
dio ꝛc. ¶ Cōſimilr ꝛ iſti magi vidētes: ſic admirati ſūt.
ſ; quomodo mirati ſunt pre gaudio cū ſtatim ſequat.
Admirati ſunt cōturbati ſunt. Reſpōdeo ꝙ magi vidē
tes puerū cū maria matre eius: ſtatim ſpū ſancto inſpi
rati cognouerunt ipm eſſe verū deū: ꝛ fidē eius recipiē
tes/plenā contritionē de cultura idoloꝝ ꝛ de alijs ſuis
peccatis habuerūt: hec aūt ꝯturbatio ꝓ peccatis nō ex
cludit gaudiū mētis/ſ; ipm auget. Qꝛ certū eſt ꝙ quā
to quis ampliorē cōtritionē habet ꝓ peccatis ſuis: tāto
ampliorē habet grām. quāto aūt quis eſt i maiori grā/
tanto ampliꝰ gaudiū mentis habet. Conturbati ſunt
Moueri. ergo pro peccatis. Cōmoti ſunt. Aliud eſt eni moueri:
cōmoueri. aliud cōmoueri. Mouet qs ꝓprie qñ ſm partē mutat.
cōmouet aūt qñ totus ſimul mutat. Verbi grā. Quis
faciendo reuerētia alteri: mutat qñ ſm vnā ſui partem
facit ſibi reuerentiā: vt puta qñ ſtando caput illi incli
nat/vel manibꝰ plaudit: ſed cōmouet qñ totꝰ ſe ad eiꝰ
pedes ꝓſternit. qđ magi fecerūt vidētes xpm: qꝛ nō ſolū
capite vel manibꝰ vel genibus xpm ſunt venerati: ſ; to
to corpore ante ipm ſe proſtrauerūt ad terrā. propter qđ
Mat.2. dr. Et ꝓcidētes adorauerūt eū. Et hoc idē hic alijs ver
bis dicit. Cōmoti ſunt. Et cauſam ſubdit. d. Tremor
apphēdit eos. Hic fuit timor filialis reuerētie: ſine quo
Eccl.1. nullus iuſtificari poteſt. ¶ Ad clariꝰ intelligendū ꝙ de
Contur magis dicit: ꝙ vidētes xpm cōturbati ſunt: eſt notādu;
batio. ꝙ ꝯturbatio duo poteſt notare. ſ. peccati defectū: vel pe
nitētie affectū. Primo modo cōturbatio capitur dupli
citer: qꝛ cōturbatio quādoqꝫ opponit puritati/ſicut qñ
dicimus aquā turbatā ſiue turbidā. Et ſic ex pctō con
turbat cōſciētia: dū ſpecies rerū quas illicite appetit:
immiſcēt ſe cogitationibus nr̄is ꝛ implent fontē cōſcie
tie aqua turbida. ps. Torrentes iniquitatis ꝯturbaue
runt me. Tali nēpe aqua turbida potat diabolus. Di
Phs 7.d cit enim philoſophꝰ ꝙ equus diligit aquā turbidā: vn̄
aialibus. ſi inueniat eā clarā/eā pede conturbat. Sic et diaboꝰ
cogitationes nr̄as q admodū aque ſunt cōtinue fluxi
biles: ſi claras ꝛ mundas inueniat eas/ipas cōturbare
nititur: quia non diligit aquas claras. Et ideo de illo
Hiere.2. dicitur. Quid tibi in via egypti vt bibas aquā turbi
dam? Alio modo conturbatio opponitur ordini: p quē
modū exercitus dr conturbatus qñ non tenet ordinem
debitā. Et ſic peccatū conturbat animā: qꝛ ſoluit debi
tū ordinē dum ſenſualitatē rationi ꝓponit: imo ꝛ quā
libet anime partē peruertit tanqꝫ debito regimine pdi
Aguſt.15. to. Vn̄ auguſtinꝰ diffiniens virtutē dicit. ꝙ virtus eſt
de ciuitate ordo amoris: ꝛ p cōſequens q virtutē perdit hunc ordi
dei c.21. nē perdit. Et propter hoc aia peccatrix non eſt demoni
bus terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata: ſed potꝰ eſt
ſicut caſtrorum acies diſſipata: ꝛ ideo diſpoſita magis
ad fugiendū qꝫ ad reſiſtendū: ad ſuccūbendū qꝫ ad vin
Vegetius cendū. Dicit eni vegetiꝰ libro primo. Periculū ab oſti
bus grauiſſimū ſemp ſuſtinuit diuiſus ꝛ inordinatus
Iudith.15 exercitus. Vn̄ iudith.15. Omīa itaqꝫ caſtra cōturbata
ſunt: ꝛ vociferantes fugerūt. ¶ Aliomodo turbatio di
cit penitentie affectū. Et ſic dr aia conturbata qñ eſt ple
ne de peccatis contrita/ꝛ anxia pro peccatis. Dicit eni
anima penitēs conturbata: qꝛ qꝫdiu placet homini fe
ces pctōꝝ ꝛ homo delectat in ipſis: tam diu feces pctōꝝ
quaſi reſident in ꝓfundo cōſcientie quaſi imobilr. S;
qñ incipit cogitare turpitudinē pctōꝝ ꝛ ipam reuolue
re: tunc quaſi de profundo cōſcientie incipiūt feces mo
ueri: ꝛ ideo ſic cōſcientia agitat ꝛ cōturbatur. pſal. An
xiatus in me ſpūs meus: ꝛ in me ꝯturbatū eſt cor meū.
Sic in propoſito: iſti reges videntes verbū incarnatu;
inceperunt cogitare/qꝫ male ꝛ ſuperſtitioſe idola colue
rāt/ꝛ penitere: ꝛ p conſequens iſto modo cōturbari. pro
pter qđ dr. Ipſi videntes ſic admirati ſunt/conturbati
ſunt ꝛc. Sic enim cuilibet nr̄m iſtoꝝ exēplo precipitur
Eze.12. Fili hois panē tuū in cōturbatione comede: ꝛ Eze.12.
aquam tuam cum merore bibe.

Ibi dolores vt parturiētis: in 780
ſpiritu vehementi conteres na- 23.q.5.nō
ues tharſis. eſt nrm.

¶ Aliqui iſtum verſum referūt ad primā expoſitionē;
ſc; de turbatione herodis propter xpi natiuitatē: ꝓpter
qđ multa milia innocentū fecit occidi: ſic ꝙ hic agit de
dolore matrū puerorꝝ occiſoꝝ propter xpm/cum dicit.
Ibi dolores vt parturientis: qꝛ nō minorē dolorē habe
bant ille matres vidēdo filios ſuos occidi qꝫ habuerint
ipos pariendo: qꝛ dolorē partus mitigat ſpes naſcitu
re ꝓlis: q in iſta occiſione locū nō habebāt. Et ad huiꝰ
expoſitionis veritatē facit qđ ſubdit. In ſpū vehemēti
conteres naues tharſis. In hebreo aūt habet in ſpū vre
dinis: qui dicit ab vro vris. Herodes eni audiēs ꝙ ma
gi p aliā viā rediſſent in terrā ſuā. ſ. p mare in nauibus
tharſis: iratus illas naues reuerſas igni ſuccendit: vt
habetur in hiſtoria ſcolaſtica. Et ibidē dr ꝙ iſta ꝓphe
tia fuit tunc adimpleta. Hanc expoſitionē non impro
bo. S; ſequēdo expoſitionē premiſſam in duobꝰ verſi
culis precedentibus: ſciendū ꝙ dolor penitentie aſſimi Dolor pe
lat dolori parturientis: qꝛ ſicut ex dolore partus fructꝰ nitentie.
genite prolis procedit: ſic ex dolore penitentie in nobis parturiēs.
naſcit xps ꝛ ſpūs ſalutis. Vn̄ eſa.26. A timore tuo dn̄e Eſa.26.
concepimus ꝛ parturiuimus ſpūm ſalutis. Ex tali eni
dolore penitētie oīs tumor mūdane ſupbie deprimit.
Et hoc eſt qđ ſubdit. In ſpū vehementi cōteres naues
tharſis. i. per ſpm ſctm q eſt ſpūs vehemens: deponit oīs Actuū.2.
ſuperbia gentiū. probo. nam iſti magi erāt reges genti
liū ante alti ꝛ elati. Et vide ꝙ p dolorē penitētie ſpūſctō
in eis vel xpo nato humiliati oēm ſuperbiā depoſuerūt
Vn̄ procidentes adorauerunt eū. Ad litteraꝫ enim iſti
erāt reges tharſis: vt dicit pſal.71. Reges tharſis ꝛ in ps.71.
ſule munera. Quid ergo ſunt naues q p mare diſcur
rūt: niſi ſuperbia magnatoꝝ q p marechuiꝰ mundi va
ga diſcurrit: q tñ per aduentum chriſti fuit contrita.

Sicut audiuimus ſic vidimꝰ in 781
ciuitate domini virtutum. in ci-
uitate dei noſtri: deus fundauit
eam in eternum.

¶ Hic ꝯſr ponitur prophetie adimpletio. Loquit eni
pſal. hic in pſona regū illoꝝ qui xpm adorauerunt: qꝛ
oīa pdicta de xpi natiuitate ꝓphetiꝫata: vt puta ꝙ ma
tre naſceretur virgine. ꝙ naſceret pauper ꝛ in Bethleē: Eſa.7.
qđ audierunt magi in hieruſalē qñ herodes ſciſcitaba
tur a ſcribis ꝛ principibus ſacerdotū vbi xps naſceret. Mat.2.
audierunt ꝙ in bethleem. ꝙ a regibus gentilibus ado
raretur. Reges tharſis ꝛ inſule ꝛc. omnia iſta proprijs ps.71.
oculis magi viderunt: que ante p prophetas audierāt.
Vel aliter hic loquit pſal. in pſona oīm fideliū. Vnde
glo. hic ait. Decurſis oībus q tēpore incarnationis
ꝛ natiuitatis xpi acta ſunt: cōcludit. q. d. Et qꝛ ita eſt.
Ergo ſicut audiuimus in promiſſionibus ꝓpheticis:
ſicut ē illud/Adorabūt eū oēs reges terre/oēs gētes ſer
uiēt ei: et illud In ſemine tuo benedicent oēs gētes ꝛc.
Sic vidimus in exhibitione. omnes enim reges ꝛ oēs

gentes adorabunt eū. ¶ Et nota q᷑ q̄uis nōdū ſit tota-
liter adimpletū .ſ. q᷑ omnes reges ⁊ gētes xp̄m adorēt:
implebit̃ qñ in iudicio oēs videbūt eū / vel in celeſti pa
tria. Et ideo id qđ hic đr / Sic vidimus / de preterito: acci
pitur preteritū ꝓ futuro. vidimus .i. videbim᷒. Et hoc
in ciuitate dñi virtutū .i. in eccl̃ia q̄ đr ciuitas dñi vir-
tutū .i. dñi angeloꝝ: q̃ propter reuerentiā cultus diui-
ni / angeli frequentāt eccl̃iam. Uel ꝑ ciuitatē dñi virtu
tū accipe ciuitatē hieruſalē / in qua ꝓmiſſa quo ad ma
iorē partē ſunt adimpleta. Et hoc idem alijs verbis re
petit. d. In ciuitate dei nr̃i .ſ. i eccl̃ia catholica / quā di-
cit dei nr̃i ad differentiā infideliū ⁊ hereticoꝝ: q̄ nō ſunt
de hac ciuitate eccleſie. Sequit̃ de ciuitate eccl̃ie. De᷒
fundauit eam in eternū .i. xp̄s qui fundauit eccl̃iā in
fide q̄ ſtabilis eſt: q̃ ⁊ ſi fides tranſeat: qđ tñ fide credi-
tur / eternaliter manet. Et q̃ de fundamentis hui᷒ ciui
tatis q̄ ſunt articuli fidei incepi agere in precedenti le-
ctione: ideo hic ꝓſequor de quolibet in ſpeciali. ¶ Pri
mum fundamentum huius ciuitatis poſuit petr᷒ pri-
Prim᷒ ar mus apoſtoloꝝ. d. Credo in deū patrē oīpotentē crea-
ticulus fi- torē celi ⁊ terre. Ubi primo ſciendū q᷑ conſuetudo erat
dei. iudeoꝝ ad illud qđ loquebantur adducere parabolas
vel exēpla: vt qđ dicebat̃ per ſimilitudinē magis cōmē
daretur memorie. ſic eñ ⁊ xp̄s multotiens ſua dicta ꝑ
parabolas ⁊ exēpla confirmabat vel declarabat. ¶ Si
militer ⁊ Joānes euāgeliſta iſta duodecim fundamen
ta ciuitatis .ſ. eccleſie q̄ ſunt duodecim articuli per duo
Apo. 21. decim lapides ꝓcioſos expreſſit. Apoc. 21. vbi ait. Fun
damenta muri ciuitatis omni lapide precioſo ornata.
Fundamentū primū iaſpis. ſecundū ſapphyrus. ter-
tiū calcedoni᷒. quartū ſmaragdus. quintū ſardonix.
ſextū ſardi᷒. ſeptimū chriſolyt᷒. octauū beryllus. nonū
topazius. decimū chriſopaſſus. vndecimū hyacinth᷒.
duodecimū ameciſth᷒. ¶ Primum ergo fundamentū
eſt iaſpis / per quē primus articulus intelligitur. Qui
vt dicit magr̃ de ꝓprietatibus / ⁊ patet ꝑ Albertū li. 2.
Jaſpis. de mineralibus. Jaſpis inter alias cōditiones tres ha
bet ꝓprietates: quibus primus declaratur articulus.
Qm̄ iaſpis diſgregationis pluralitatem vetat variā.
Generationis fecūditatē ꝓſtat placidā. Operationis
poteſtatē habet maximā. Sic ⁊ prim᷒ fidei articulus
diuinitatis docet vnitatē / qua in deo tollitur diuerſi-
tas. Credo in deū. Fecunditatis pandit veritatē / qua
in deo creditur paternitas. Patrē oīpotentē. Fertilita
tis tradit poteſtatē / qua dei cernitur imenſitas. Creato
rē celi ⁊ terre. ¶ Primo iaſpis vetat diuerſitatē ⁊ plura
litatē variā. In tantū eñ vnitatē diligit / q᷑ ſanguinē
ab hoie diuidi ⁊ a ſeipſo ſeparari non permittit: ſed in
humano corpore vnitū facit permanere: vt dicit magr̃
vbi ſupra ⁊ Albert᷒. Ex quo cōcludit̃ q᷑ iaſpis natura
liter vnitatē diligit ⁊ indicat. Et ꝑ hoc declarat diuini
tatis vnitatē q̄ in prima parte articuli ponitur / cū đr.
Credo in deū. Iſta pars in ſymbolo maiori exponitur
de vnitate diuinitatis. Ubi đr iſtū paſſum declarādo
Credo in vnū deū. Et iſta pars a duobus nos liberat
erroribus .ſ. ab errore gentiliū qui nō credūt in deum:
ſꝫ in idolū: vel in aliā creaturā. ⁊ ab errore manichęoꝝ
qui dicūt plures deos eſſe: vel plura principia. Et iſtā
Deute. 6. partē articuli accepit petrus deutero. 6. Dñs de᷒ tuus
vnus eſt. Tanta eñ vnitate oīa in diuinis eſſentialiter
ſunt vnū / q᷑ in hac vita mortali a creatura plene cogno
dionyſius ſci nō poteſt. Unde dionyſi᷒ de diuinis nominib᷒ c. 1.
Illud inquit incognitū vnū ſupeſſentiale per ſe opti-
mū: qđ quidē trinā vnitatē dico: nec dicere nec itellige
re poſſibile eſt. ¶ Hec aūt diuinitatis vnitas declarat̃.
Primo exēplo naturali: qm̄ in aīa rationali ſunt tres
Magr̃. li. potentie quarū vna nō eſt alia: q̄ tñ tres ſunt vna mēs /
1. diſt. 3. vna eſſentia anime. vt dicit magr̃ li. 1. diſt. 3. Secundo

typo figurali. Gen̄. 40. vbi pincerna pharaonis vidit Gen̄. 40.
vni᷒ vitis tres eſſe ꝓpagines: ad denotandū q᷑ in vna
diuinitatis eſſentia eſt perſonarū trinitas. Tertio ver-
bo ꝓphetali. ephe. 4. Un᷒ de᷒ ⁊ pater oīm. ¶ Sed hic Ephe. 4.
dubitatur. vtrū exiſtens in peccato mortali licite dice Queſtio.
re poſſit iſtā partē. Credo in deū. probatur q᷑ nō: q̃ ta- Credere.
lis non diligit deū ꝑ charitatē: igitur. ꝯſequētia patet ꝑ
Auguſtinū: ⁊ allegat̃ a magiſtro. d. Aliud eſt credere Magr̃. li.
in deū / aliud deo / aliud deū. Credere deo eſt credere ve 3. diſt. 23.
ra eſſe q̄ deus loquitur: qđ ⁊ mali faciūt: ⁊ nos credim᷒
homini / ſed nō in hoiem. Credere deū / eſt credere deū
eſſe: qđ ⁊ demones credūt. Sꝫ credere in deū / eſt credē
do amare ⁊ credendo in eū ire. ¶ Ad oppoſitū q̃ talis
vt puta ſacerdos tenetur dicere horas ſuas: in quibus
credo in deū continet̃: ergo. Reſpondeo q᷑ talis vel hoc
intendit dicere tanq̄ꝫ ꝑſona ꝓuata / et pro ipſo ſolo: ⁊ ſic
ſcienter loquendo peccat: vt probat prefata auctoritas.
Uel loquitur non in ꝑſona ſua / ſed toti᷒ eccl̃ie: ⁊ ſic nō
peccat nec dicit falſum. Ubi nota q᷑ confeſſio fidei dici
tur in ſymbolo in ꝑſona totius eccl̃ie. fides aūt eccl̃ie eſt
fides formata q̄ eſt in oībus q̄ ſunt mēbra eccl̃ie nume-
ro ⁊ merito. Et ideo cōfeſſio fidei tradit̃ in ſymbolo: ſm̄
q᷑ cōpetit fidei formate. ¶ Secunda conditio iaſpidis
eſt q᷑ preſtat generationis fecunditatē. Nam ſm̄ q᷑ di-
cit Albert᷒ vbi ſupra. Hic lapis iuuat cōceptū ⁊ regit
partū. Et ex hoc declarat ſecundā partē articuli .ſ. pri-
me perſone fecunditatē: cū đr. Patrē oīpotentem. Iſta
pars a duobus erroribus nos liberat .ſ. ab errore iudeo
rū qui in diuinis negāt pluralitatē ſuppoſitorū. ⁊ ꝑ cō
ſequens ibi negāt patrē: cū patre ſine filio eſſe nō poſſit.
ideo dicit patrē. et ab errore philoſophoꝝ qui dicūt ex
nihilo nihil poſſe fieri: cōtra qđ dicit oīpotentē. Cum
eñ quicqđ eſt perfectionis in creatura deo debeat attri
bui: ⁊ generare ſibi ſimile in quantū huiuſmodi in no
bis dicat perfectionē. ergo deo attribui debet. ꝓpter qđ
de᷒ pater dicit. Nunquid ego q̄ alios parere facio / ipſe Eſa. 66.
nō pariā: ⁊ qui generationē cūctis tribuo / ſterilis ero.
quaſi dicat. non. ¶ Sed hic eſt dubiū: cum oīpotentia Oipotētia
ſit trib᷒ ꝑſonis cōmunis. quare petrus ipāꝫ approprīat
patri. d. Patrē oīpotentem? Reſpōdet magr̃ q᷑ licet in Magr̃. li.
deo ſit vna potentia / vna bonitas / vna ſapientia oib᷒ 1. diſt. 34.
tribus ꝑſonis cōmunis: tñ ſcriptura nō ſine cauſa attri
buit patri potentiā: ne ſcꝫ ex antiquitate defectus po-
tētie in eo eſſe credat̃. filio ſapientiā ⁊c. ¶ Tertia cōdi-
tio iaſpidis eſt q᷑ operationis poteſtatē habet multā.
Unde dicit magr̃ de proprietatibus q᷑ eſt lapis maxi-
me efficacie. vnde tot habet virtutes quot venulas ha
bet. Sic ⁊ deus quot ſunt creature / tātam ſe nobis oſtē
dit habere virtutis poteſtatem. Et per conſequens iſte
lapis explicat tertiā partē hui᷒ articuli. d. Creatorē ce-
li ⁊ terre. ¶ Sꝫ forte ſtati dices. Quare in ſymbolo apo
ſtoloꝝ dicit petrus. Creatorem celi ⁊ terre. In ſymbolo
aūt maiori dicit̃ Factorē celi ⁊ terre viſibiliū ⁊c. Reſpō
deo q᷑ creare proprie eſt de nihilo aliquid facere. facere
vero eſt cōmune ad operari aliqđ ex nihilo: vel aliqđ
ex aliquo. Ut ergo oſtendat̃ q᷑ deus facit ⁊ operat̃ nō
ſolū illa q̄ ꝓducunt̃ ex nihilo / vt ſunt anime ⁊ angeli:
ſed etiam illa q̄ fiūt ex materia preiacente: vt corpora ⁊
arbores ex terra. ideo dictū petri declaratū fuit in ma-
iori ſymbolo cū dicitur. Factorem celi ⁊ terre ⁊c. Et de
hoc vide in poſtil. Joānis. 18. Joañ. 18.

Suſcepimus deus miſericordiā tuā: in medio templi tui. 782 24. q. 1. alienus.

¶ Poſtq̄ pſal. egit de eccleſie fundatione. Hic cōſequē
ter agit de eccleſie decoratione. Maxime autem eccl̃ia
fuit decorata qñ xp̄i preſentia fuit viſitata: vt puta qñ

xp̄s in ea fuit preſentat⁹ ꝛ a ſimeone receptus in vlnis.
Et diuiditur iſta pars in tres. Qꝛ agit primo de xp̄i in
tēplo preſentatione. Secundo de nominis xp̄i per orbē
predicatione: ibi. Secundū nomen tuū. Tertio de mū
Templū. di per fidē exultatione: ibi. Letet mons ſyon. ¶ Quan
tū ad primū ſciendū ꝙ iſta littera dupl'r exponit̄. ſ. de
tēplo materiali in quo xp̄s pſonaliter fuit preſentatus:
ꝛ de tēplo ſpūali. Si de tēplo materiali exponat̄ ſciē=
dū ꝙ prophete preuiderunt xp̄m ſtatim poſt natiuita=
tē ſuā tēplum iudaicū ſua preſentia viſitaturū. Sic eñ
malach. 3. de ipſo dicit̄. Statim veniet ad templū ſanctū ſuū do=
minator dñs quē vos queritis: ꝛ angel⁹ teſtamēti quē
vos vultis. qđ ad litterā de xp̄o intelligit̄. Hoc ꝑ xp̄z fuit
Luce. 2. adimpletū: qñ (vt habetur Luce. 2) completis diebus
purgationis marie/ſimeon ſpūſctō inſpiratus venit in
templū. xp̄s in tēplo fuit preſentatus: ꝛ ipſe accepit eum
in vlnas ſuas ꝛ benedixit deū ꝛc. Hoc aūt pſal. ſpū pro
phetico tactus preuidit. d. Suſcepim⁹ de⁹ miaz tuā. i.
xp̄m per quē accepimus miaz in medio tēpli tui. Et di
cit in medio: vt denotet ꝙ xp̄s publice ꝛ non in angulo
templi fuit preſentatus. Et more prophetico ꝓpter cer=
titudinē ꝓphetie: pro futuro preteritū ponit. ¶ Iſtā ex
poſitionem ponit glo. magiſtri. d. Hic agit de actuali
ſuſceptione chriſti qua ſuſceptus fuit a ſimeone ꝛ alijs
quando in tēplo eſt preſentatus. Et eſt ſenſus. Suſcepi
mus deus mia tuā. i. filiū tuū in medio tēpli tui qđ eſt
in hieruſalē. Et ꝑ hoc grauius accuſant̄ iudei: q̄ contē
nunt eū qui in medio coꝝ cōſpectus eſt. Et ꝑ hoc nota
tur incarnatio xp̄i: qui ſm ꝙ homo in tēplo eſt preſen=
tatus. ¶ Si autē legat̄ de tēplo ſpūali qđ eſt fidelis aīa:
vt ſupra patuit. verſiculo. 751. tunc ſm gloſaz hic agit
de ſuſceptione xp̄i ꝑ fidē: qua ab omnib⁹ credentibus
Wia. ſuſcipitur. Et eſt ſenſus. Suſcepimus. ſ. fide: de⁹ miam
tuā in medio tēpli tui. i. in cōmune populi tui. ¶ Et de
bernard⁹. iſta ſuſceptione in tēplo ſpūali loquitur Ber. iſta verba
exponēs oſtendēdo quāte nobis fiunt vtilitatis/dicēs.
Suſcepim⁹ deus miam tuā in medio tēpli tui. In me
dio tēpli nr̄e anime mia dei eſt nō in angulo aut diuer
ſorio: qꝛ non eſt apud deū acceptio pſonarū. In cōmu=
ni poſita eſt/oibus offertur: ꝛ nemo illius expers eſt/ni
ſi qui renuit. Suſcepimus deus miam tuā ꝛc. Longe
eſt hec gratiaꝝ actio a voce illa gemētis. Dñe in celo
mia. Quid eñ. Videt̄ ne tibi in medio fuiſſe mia cū
apud ſolos celigenas ſpūs haberetur? Aut vbi xp̄s mi
noratus paulominus ab angelis factuſq; eſt dei ꝛ hoīs
medius. ex hoc/ſuſcepimus deus miam tuā ꝛc. Era=
Ephe. 2. m⁹ eñ nos natura filij ire: ſed cōſequuti ſumus miaz.
Cui⁹ ire filij ꝛ quā miam conſequuti? Ncp̄e filij ignorā
tie impotentie ꝛ captiuitatis: ſed conſequuti ſapientiā
virtutē ꝛ redēptionem. Ignorātia mulieris ſeducte ex
cecauerat nos. Mollicies viri abſtracti ꝛ allecti a pro=
pria concupiſcentia eneruauerat nos. Malicia diabo
li expoſitos nos iuſte a deo captiuauerat nos. Sic er=
go naſcimur vniuerſi ignari deſides ꝛ captiui. Nunc
ergo cū iam ſalui facti ſumus ab hac triplici ira ꝑ xp̄m
qui factus eſt nobis a deo patre ſapiētia ſanctificatio ꝛ
ꝛ redēptio: videamus ne denuo contingat iram inci=
dere: ne ſint nouiſſima nr̄a peiora prioribus: qꝛ non iā
natura: ſed propria voluntate filij ſumus ire. hec ille.
Medium chriſtus. ¶ Poſſumus etiā hic notare qualiter xp̄m in medio tē
pli anime nr̄e recipimus. Vbi notandū ꝙ xp̄m in me=
dio nr̄i multipliciter ſuſcipimus. ſcilicet Per officium
interceſſionis. Per cōmunitatē cōuerſationis. Per im
mēſitatē adimpletionis. Per doctrinā inſpirationis.
Per ſcripturas antique legis. Per eq̄tatē operatiōis.
¶ Primo ſuſcipimus xp̄m in medio nr̄i ꝑ officiū inter
pellationis. Ad hoc eñ venit in carnē: vt medi⁹ ſtaret
inter deū ꝛ hoīes pro nobis patrē interpellādo. Iſtum
modum ponit magr̄ li. 3. diſt. 19. d. Xp̄s vere dicit̄ dei ꝛ
hoim mediator: ꝛ non pater/nec ſpūſſanctus. Vñ ait
apl's. Mediator dei ꝛ hoim xp̄s ieſus. qꝛ ipſe eſt in me=
dio quaſi arbiter ad cōponendū pacē. i. ad reconciliā
dū hoīes deo. xp̄s dr̄ mediator eo ꝙ medius inter deū ꝛ
hoīes ipſos reconciliat deo: reconciliat aūt dū offendi=
cula hoim tollit ab oculis dei. i. dum peccata delet: qui
bus deus offendebat̄ ꝛc. Iſtomodo propter ſimile offi=
ciū interpellandi moyſes ſtetit medius inter deū ꝛ po=
pulū ipſo. d. Ego ſequeſter ꝛ medius fui inter deū ꝛ vos Deute. 5.
in tēpore illo vt annūciarē nobis verba ei⁹. ¶ Secūdo
fuit medius ꝑ cōmunitatē conuerſationis: qꝛ ſcꝫ ſua cō
uerſatio oibus erat cōmunis/non ſolū iuſtis ſꝫ etiā pec
catoribus ꝛ publicanis/alijs hoibus ſimilis fact⁹. Vñ
ſuper illo verbo. Medius aūt veſtrū ſtetit ꝛc. ait Chry Joañ. 1.
ſoſtomus. decens erat xp̄m populo vt vnum multoꝝ ſe Chryſoſt.
vbiq; humilē eſſe doceret. propter qđ ipſe. d. Ego aūt in Luce. 22.
medio veſtrū ſum ſicut q̄ miniſtrat. ¶ Tertio fuit me=
dius ꝑ ſuam imenſitatē: qua oīa replet ꝛ oīa occupat:
cum eñ verbū dei ſit infinitū imenſum ꝛ illimitatum:
oportet ꝙ oīa ſua imenſitate repleat. Si enim alicubi
eſſet ꝛ non vbiq;/iam finiret̄ ꝛ eſſet limitatū. Et ideo
ipm verbū ratione ſue imenſitatis dicit. Celū ꝛ terram Hiere. 33.
ego impleo dicit dñs. Sic ergo dicit̄ xp̄s dei verbum in
medio omnium rerum: qꝛ vniuerſam implet creaturā.
¶ Quarto fuit medius ꝑ doctrinā inſpirationis. Vbi
notandū ꝙ q̄uis intellectus noſter ſit immaterialis ꝛ
careat organo corporali: ꝛ ſic ſit nobilius ꝙ eſt in hoie: Phs. 3.
tñ multotiens in ſcriptura nomine corporalis mēbri. ſ. de aia.
cordis nuncupatur/eo ꝙ cor ſit nobilius mēbrū ꝙ ſit
in hoie. Sic eñ accipitur cor pro intellectu. prouer. 2. ꝓuer. 2.
Si intrauerit ſapiētia cor tuū ꝛc. Et ſalomō inq̄t. Da= 3. reg. 3.
bis ſeruo tuo cor docile. Et luce. 2. Maria aūt conſer= Luce. 2.
uabat oia verba hec ꝛc. Sꝫ ſm naturales cor eſt in me
dio corporis conſtitutū. Vñ ꝛ ps. 21. Cor meum tanq̄ ps. 21.
cera liqueſcens in medio ventris mei. Sic ergo nomi
ne medij itelligit̄ cor qđ eſt in medio: ꝛ nomine cordis
intellectus: et ſic de primo ad vltimū nomine medij in=
tellectus intelligit̄. In iſto autē medio ſtat ieſus: quia
quicquid ſapientie ꝛ lucis eſt in intellectu nr̄o/totum
ꝓuenit a xp̄o: ſm illud Joañ. 1. Illuminat oēm hoiem Joañ. 1.
ꝛc. Sed qꝛ multi illuminant̄ a xp̄o qui tñ ipm cogno=
ſcere nolūt: ideo dr̄. Medius aūt veſtrū ſtetit queꝫ vos Joañ. 1.
neſcitis. Qđ exponēs origenes: ait. Qđ dicit̄ medius Origenes
veſtrū ſtetit ꝛc. intelligendū eſt de nobis hoibus: cū eñ
ſim⁹ rationales/in medio nr̄m exiſtit ex eo ꝙ principa
le mēbrū. ſ. cor in medio toti⁹ corporis inſitū eſt. Qui
igitur xp̄m in medio gerūt: non aūt cognoſcūt de quo
fonte manauit: nec quomō cōſiſtat in eis. hi verbū ca=
ro factū in medio obtinētes ignorāt. ¶ Quito fuit me=
di⁹ ꝑ ſcripturas legis antiq̄. Scribe eñ ꝛ phariſei ſcri
pturas maxime antiq̄ teſtamēti meditabant̄/in q̄bus
xp̄m pronūciabat̄. Actuū. 3. Huic oēs prophete teſti= Actuū. 3.
moniū ꝑhibēt ꝛc. Phariſeis eñ dixit ioānes. Medi⁹
vr̄m ſtetit quē vos neſcitis. i. in ſacra ſcriptura quā ſemꝑ
in medio vr̄m habetis. Sꝫ tñ ipm neſciebāt: qꝛ ſcriptu
ras q̄s de ipſo legebāt nō intelligebāt. ¶ Sexto fuit me=
di⁹ ꝑ iuſticiā opatiōis. Nomine eñ medij ipſa iuſticia
merito intelligit̄: qꝛ oīs virt⁹ ꝯſiſtit in medio. Ipa aūt Phs. 2.
iuſticia eſt oīs virt⁹. 5. ethi. In medio ḡ ſtat ieſus. qꝛ in ethicoꝝ.
oib⁹ ſuis opib⁹ ſuauit iuſticiā. ꝓpt' qđ. d. Vbi duo vel Mat. 18.
tres ſunt ꝯgregati i noīe meo: ego i medio coꝝ ſum. Vñ
ꝓuer. 8. In vijs iuſticie ābulo i medio ſemitaꝝ iudicij. ꝓuer. 8.

Secundū nomen tuū deus. ſic et 785
laus tua in fines terre: iuſticia De peni. diſt. 8. c. 1.
plena eſt dextera tua.

¶Hic conſequenter ponitur nominis xp̄i per mundū
predicatio. Iſtud nomē xp̄i qḋ per totū orbē laudatur
Phil.2. eſt nomē ieſus: de quo dicit ap̄ls. Dedit illi deus nomē
qḋ eſt ſup oē; nomē vt in nomine ieſu ⁊c. Eſt ḡ ſenſus.
Secundū nomen tuū ⁊c.i. ſm magnitudinē nominis
tui q̄ eſt infinita: ſic ⁊ laus tua in fines terre.i. diffuſa eſt
per totū orbē terrarū p aplo; predicationē. ¶Uel ſm
glo. ſic exponitur. Scḋm nomen tuū deus. qḋ ſcʒ vbiq̄
diffuſuʒ eſt: q2 nullus eſt q̄ nomini ieſu nō ſe ſubijciat:
⁊ ſi neſciat cultū. Scḋm ergo nomen tuū.i. ſicut reuerē
tia tui nominis dilatatur: ſic ⁊ laus tua q̄ nō eſt niſi in
ſanctis. Et vere dilatata eſt: q2 in fines terre.i. in eccl'ia
que toto orbe terrarū diffuſa eſt / laus tibi daṫ. Non eñ
deſunt qui te laudent p oēs terras. Cuius ratione red-
dit: q2 iuſticia plena eſt dextera tua.i. q2 dextera .ſ. vir-
tus tua iuſtificauit multos qui te laudāt. Qḋ ideo di-
cit: q2 de omni natione orbis / ⁊ de omni parte terre ali
quos elegit ⁊ vocauit ad gr̄am. Uel iuſticia plena eſt
dextera tua.i. dextera tua.ſ. eterna beatitudo plena eſt
iuſticia.i. iuſtis: q2 multi ſunt iuſti qui ſtabūt ad dex-
terā. De hoc nomine ieſu ⁊ eius laude vide ſupra ver-
ſiculo.655. Item qualiter nomen xp̄i eſt admirabile:
vide ſupra verſiculo.82.

784 **Letetur mons ſion et exultent filie iude: ꝓpter iudicia tua dn̄e.**

¶Hic agit de exultatione facta p orbem de fundatione
eccl'ie: que exultatio maxime fuit qñ fundamēta eccl'ie
fuerunt confirmata ne ampli⁹ cadere poſſent.ſ. in miſ
ſione ſpūſſancti in qua totus mūdus exultauit: q2 ibi
erāt ex omni mūdi natione p̄ſentes. vt habeṫ Actuū.2.
Actuū.2. que miſſio ſpūſſancti in mōte ſion facta fuit. Uñ dicit.
Mōs ſion Letetur mōs ſyon ⁊c. Ubi notandū q̄ hic p montē ſion
intelligit iudeos: ⁊ per filias iude gentes. Cuius ratio
eſt. Q2 mons ſion erat principalior ⁊ nobilior locus to
tius terre iudeo;: ⁊ ſic per illū tota terra iudeo; intelli
gitur. Filie aūt iude ſunt gentes ad fidē conuerſe: ſicut
nos dicimus / q̄ regenerans aliquē eſt pater illius ⁊ re
generatus eſt filius. Sic ⁊ conuertens aliquē ad fidem
ſua predicatione eſt pater illius ⁊ conuerſus eſt eius fi
lius. Cum ergo gētiles per predicationē aplo; ad fidē
xp̄i ſint conuerſi: conueniēs eſt q̄ filij dicantur aplo;ʒ
qui oēs iudei fuerunt. propter qḋ ⁊ ip̄i apoſtoli patres
ps.44. dicuntur fidelium. p̄s.44. Pro patrib⁹ tuis nati ſunt
tibi filij ⁊c. Dicit ergo. Letetur mōs ſion.ſ. ip̄i iudei.ſ.
apoſtoli ⁊ alij iudeo; fideles. Et exultent filie iude.ſ.
gentiles per predicationē iudeo; ad fidē cōuerſi. ¶Et
Iudicia dei causam ſubdit.d. Propter iudicia tua dn̄e. De quib⁹
Roma.11. iudicijs dicit ap̄ls. O altitudo ſapiētie ⁊ ſciētie dei ⁊c.
q̄; incomprehenſibilia ſunt iudicia eius. vt pote q̄ ab
eterno ſapientia diuina iſtū ad fidē elegerit: ⁊ illū dimi
ſerit: q̄ maior pars iudeoruʒ in aduentu vere lucis ex-
cecata fuerit q̄ ante erat fidelis: ⁊ gentiles qui ante ido
latre erāt / xp̄i fideʒ receperint. Iſta ſunt iudicia dei no
bis occulta q̄ nullus hoīm intelligere poteſt. ¶Et iſta
eſt intētio glo.d. Letetur mons ſion.i. iudea / q̄ primos
radios fidei recepit. Et exultēt filie iude.i. ꝯfeſſionis.ſ.
gentes a iuda.i. ab apoſtolis genite p confeſſionem. Et
hoc propter iudicia tua dn̄e: quib⁹ cecitas contingit in
iſrael: vt plenitudo gentiū intraret. ¶De iſtis iudicijs
Greg.27. diuinis ſic a nobis occultis ait Greg. Iudicia dei com
mo;.c.2. prehendi a nobis nō poſſunt. Ut eñ vnuʒ ex multis lo
quar. Duo ad hanc lucē paruuli veniunt: ſed vni daṫ
vt ad redēptionē per baptiſmū redeat: alter aūt ſubtra-
hatur / q̄; hunc regenerationis vnda perfundat: ⁊ ſe-
pe fideliū filius ſine fide rapitur: ſepe infideliū conceſſo
fidei ſacramēto renouatur. Sed fortaſſe aliquis dicet:
quia peccare etiam poſt baptiſma hunc deus nouerat: Opinio mala.
⁊ idcirco eū ad baptiſmatis gr̄am non ꝑducit: qḋ ſi ita
eſt: peccata quorūdam proculdubio priuſq̄; ſint perpe
trata puniuntur. Et quis iſta recte ſentiens dixerit q̄
oīpotens deus qui alios a perpetratis facinorib⁹ libe-
rat: ⁊ hec etiā in alijs nō perpetrata condēnat. Occul-
ta itaq̄ ſunt dei iudicia. Et quāta obſcuritate a nobis
nequeunt conſpici / tāta debēt humilitate venerari ⁊c.
¶Ex quibus apparet q̄ quilibet ad fidē a deo electus
ſola dei gratuita bonitate eſt elect⁹: ⁊ ſic tam iudei q̄;
gētiles a deo electi / de hoc debēt letari. propter qḋ tam
de iudeis q̄; de gentibus conſimilis ſententia ponitur.
p̄s.96. Audiuit ⁊ letata eſt ſion. Et exultauerunt filie ps.96.
iude propter iudicia tua domine.

Circundate ſion ⁊ cōplectimini eam: narrate in turribus eius. 785

¶Hic ꝯñr ponitur implete ꝓmiſſionis publicatio. Et
diuiditur in duas partes: q2 Primo oſtēditur locus in
quo debet publicari fides. Secūdo quid debet p̄dica-
ri: ibi. Qm̄ hic eſt deus. Prima in duas: q2 oſtendit q̄
primo predicanda eſſet iudeis. Secundo gentib⁹: ibi.
Ponite corda vr̄a. ¶Quantū ad primū ſciendū q̄ iu
deis quibus xp̄s fuerat promiſſus ⁊ ex quibus fuerat
natus ⁊ cū quibus fuerat conuerſatus: tanq̄; propin-
quioribus primū fides erat predicanda: ne excuſatio
nem de ipo; infidelitate habere poſſet. propter qḋ pau
lus ⁊ barnabas dixerunt iudeis. Uobis oportebat loq̄ Actuū.13.
primū verbū dei: ſed qm̄ illud repuliſtis ⁊c. ecce cōuer
timur ad gentes. Et hoc eſt qḋ d2 apl'is ⁊ primis fidei
predicatoribus. Circundate ſion: q2 ſcʒ in monte ſion
vbi erat templū: ⁊ etiā in alijs locis circa templū ip̄i cir
cuibant conſtanter: xp̄m predicādo: ⁊ miraculis xp̄i fi
dem affirmando. Intantū q̄ in plateis ponebanṫ in-
firmi: vt veniente petro ſaltē vmbra illius obūbraret
q̄;q̄; ⁊ liberarentur ab infirmitatibus ſuis. vt habetur
Actuū.5. Et q̄ iſta fidei p̄dicatio deberet eſſe facta nō Actuū.5.
in ſecreto / ſed publice ⁊ aperte: ſm q̄ xp̄s ſuis precepit
diſcipulis.d. Qḋ vobis dico in tenebris / dicite in lumi Mat.10.
ne. Et qḋ in aure auditis / p̄dicate ſupra tecta. Et ideo
hoc preuidens pſal'. dicit. Narrate in turribus eius.i.
manifeſte ⁊ publice predicate: ſicut precones claman-
tes in turribus audiunṫ a tota ciuitate. ¶Et attende Predicator.
q̄ ait predicatoribus. Circundate ſion ⁊ ꝯplectimini:
q2 predicator predicare debet ſubditis: nō amore tēpo
ralis lucri: q2 tunc venderet dei verbuʒ: ſed loco amore
charitatis totū referēdo ad dei laudē ⁊ vtilitatē ſubdi
to;. Et hoc eſt qḋ dicit. Circūdate ⁊ complectimini.i.
brachijs charitatis amplexamini.

Ponite corda vr̄a in virtute ei⁹: et diſtribuite domos ei⁹ vt enarretis in progenie altera. 786 De ꝯſe. di. 1. oēs baſilice.

¶Hic conſequenter oſtenditur q̄ poſtq̄; predicata erat
fides iudeis / q̄ predicanda erat gentibus. Ubi aduer
tendū q̄ poſtq̄; apl'i expulſi fuerunt de iudea diuiſerūt
ſe per orbē: ⁊ epiſcopos ordinauit petr⁹ in diuerſis par
tibus orbis: vt domos.i. eccleſias ordinarent in quib⁹
diuina celebrare poſſent: ⁊ verbū dei alienigenis. ſcili
cet alijs a generatione iudeo;.i. gentibus predicare.
Qḋ preuidēs pſal'. predicat ap̄lis. Ponite corda vr̄a in
virtute eius.i. in virtute nominis xp̄i in cuius.ſ. virtu
te miracula faciebāt: vt diffuſe in actibus aplo; habe
tur. Et diſtribuite domos eius.i. eccl'ias per orbē diſtri
buite ⁊ ordinate. Quāuis eñ vna ſit eccl'ia generalis
multe tñ ſunt particulares. vt puta eccl'ia hieroſolymá

diſtributa fuit Jacobo. Romana Petro. India Bartholomeo. Achaia Andree. Grecia Joanni. ⁊ ſic de ſingulis. Et hoc ē qḋ dicit. Diſtribuite domos eius. Et ad quid? certe: vt enarretis in progenie altera. ſ. gētibus q̄ nō erant de ꝑgenie iudeorū. ¶ Ex iſtis aūt verbis oſtēditur. ꝙ predicatores nō tantū verbis quātū operibus bonis ꝑdicare debēt. propter qḋ ipſis dicit. Ponite corda veſtra: non tantū ora vel verba. In virtute eius. i. in charitate que eſt virtus huius ciuitatis ⁊c. (Pdicator.)

787 Quoniam hic eſt deus deus noſter: in eternum ⁊ in ſeculū ſeculi ipſe reget nos in ſecula.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit quid debeāt predicare. Tota enim predicatio apoſtolorū in hoc fundabaꝶ ad oſtendendū ꝙ xp̄s erat verus deus ⁊ verus homo. ideo poſtq̄ dixit / vt enarretis ⁊c. oſtēdit quid dicit. Quū hic. ſ. xp̄s eſt deus deus noſter. ſ. qui ſeipſum dedit nobis. Et bis dicit deus deus noſter. ⁊ hoc ad maiorē expreſſionē: quia hoc eſt qḋ principaliter predicare debebāt. Et ad differētiā deorū ſiue idolorū q̄ gētiles deos appellant ſubdit: dicēs. In eternū ⁊ in ſeculū ſeculi. quaſi. d. Nō eſt deus noſter ad tēpus / vt falſi dij gentiū. Quod dicit cōtra illos qui tēporales homines deos faciebāt. Vel quaſi. d. Hic eſt deus deus noſter: quia ſeipſum dedit nobis: ⁊ nō ſolū in preſenti ꝑ gratiā: ſed etiā erit nr̄ i eternū: q: ſeipſum nobis dabit per gl̄iam. Ipſe reget nos in ſc̄la. Xp̄s enim nō in preſenti vt rex ſuos regit / ne finaliter cadent a gratia: ſed i eternū eos reget / ne cadere poſſint a gl̄ia. In tranſlatione aūt Hieronymi habeꝶ. Ipſe reget nos in morte: et idem valet. quia qui regitur in morte ne cadat a gr̄a: poſtea ſemꝑ erit in gl̄ia. ¶ Sequēdo materiam inceptā de fundamētis ciuitatis eccl'ie. i. de articulis fidei: ſequiꝶ agere de ſecūdo fundamento. ¶ Secundum fundamētū ciuitatis erat ſapphyrus: cui correſpōdet ſc̄ds articlus fidei: quē poſuit ſc̄ds ap̄ls. ſ. Andreas dicēs. Et in ieſum xp̄m filiū eius vnicū dn̄m nr̄m. Circa quē duo ſunt vidēda. ſ. primo qualiter iſte articulus ꝑ eccleſiā exponaꝶ. ſc̄do qualiter ꝑ ſc̄ḋ fundamētū qḋ ſapphyrus eſt figuraꝶ. Quātū ad primū notādū: ꝙ circa iſtum articulū qui eſt de pſona filij multi errauerunt ⁊ maxime Arrius: qui ſm̄ dn̄m Guidonē circa iſtum articulum errauit in quinq̄. ſ. dicebat. Primo filium non eſſe eiuſdē ſubſtātie cū patre. Sc̄do filiū nō eē patri coeternū: ſed natū ex tp̄e. Tertio filiū nō eſſe equalē patri: ſed minorē patre. Quarto xp̄m nō eſſe filiū naturalem dei: ſ; adoptiuū. Quīto filiū dei dicit ieſum xp̄m purā eē creaturā. ¶ Cōtra iſtos quīq̄ errores eccl'ia declarās iſtū articulū i maiori ſymbolo quīq̄ addit. d. Et i vnū dn̄m ieſum xp̄m filiū dei vnigenitū. Per hoc enim qḋ dicit filiū: oſtēdit ipſum eſſe eiuſdē ſubſtātie cū p̄re. Vn̄ Augu. in lib. de ſymbolo dicit. Cū audis filiū / agnoſce hunc eſſe deū. Si eni verus eſt filius: eſt id qḋ eſt p̄r. Si ergo pater eſt deus: ⁊ filius eſt deus. hāc aūt ꝯſubſtātialitatē filij ad patrē contra arrianos cōcludit xp̄s dicēs. Ego ⁊ pater vnū ſumus. Vbi Augu. vtrūq̄ audi: ⁊ vnū et ſumus. Qḋ dicit vnū / liberat te ab Arrio. qḋ dicit ſumus: liberat te a ſabellio. ¶ Sc̄ds error arrij erat: ꝙ filius non eſt patri coeternus. Quod ꝓbabat vt refert Aug. i. d̄ trinitate. d. Oīe qḋ natū eſt pricipiū habet: oīe autem qḋ habet principiū nō ſemꝑ fuit. ergo ſi filius natus eſt: patri nō eſt coeternus. Cōtra iſtū errorē eccl'ia addit. Et ex patre natū ante oīa ſecula. Quod declarat exēplo familiari. d. Lumē d̄ lumine: quia cū lumē ꝓcedat a corpore luminoſo: eſt tn̄ ſibi coeuū. Et ideo ad argumētū arrij reſpōdet Augu. vbi ſupra. d. Qui hō dicit: nō intelligit natū eſſe ſempiternū deo: vt ſit coeternus patri filius. ſicut ſplēdor qui gigniꝶ ab igne coeuus eſt illi ⁊ eſſet coeternus ſi ignis eſſet eternus. ¶ Tertius error arrij fuit ꝙ filius eſt minor patre: qḋ ꝓbabat. q: oīs mittēs aliū: maior ē illo quē mittit. Pater aūt miſit filiū ⁊ filius miſſus eſt a patre. ad Gal. 4. Miſit deus filiū ſuū ⁊c. Ergo cōtra iſtū errorē addit eccl'ia. d. Deū de deo lumē de lumine deū verū de deo vero. quaſi. d. Sicut cōtradictionē implicat aliquē eſſe deo maiorē: cū deus ſit quo maius cogitari nō pōt: ſic ꝙ filio dei q̄ eſt deus de deo natus patrē eſſe maiorē vel illū patre eſſe minorē implicat ꝯtradictionē. Ad argumētū aūt arrij reſpōdet Aug. d. Non ideo putandū eſt filiū minorē eſſe patre q: miſſus eſt a p̄re: q: ꝓp̄ pricipij cōmendationē nō ꝓp̄ iꝑitatē vl' ieq̄litatē vel diſſimilitudinē ſubſtātie i ſcriptura hec poſita intelligūtur ⁊c. vnde hāc eq̄litatē cū patre ſe filius habere oſidit dicēs ſe habere a p̄re quo nihil maius eſt. d. Pater meus qḋ dedit mihi maius omnibus eſt. Vbi Augu. vide ꝙ nō creſcēdo: ſed naſcēdo filius equalis eſt patri: qui ſemꝑ natus eſt de patre filius: de deo verus deus. hoc eſt ergo qḋ dedit mihi pater: qḋ maius eſt omnibus: vt ſim ſplēdor lucis eius ſibi equalis. ¶ Quartus error arrij fuit: ꝙ filius dei nō ſit filius naturalis: ſed adoptiuus. ꝓbat: q: nullus pater ſine ſui deciſione generat filiū ſibi naturalē: qḋ de deo dicere eſt abſurdū. ⁊ ſic reſtat ꝙ deus pater nūq̄ habuit filiū ſibi naturalē. Contra hoc addit eccl'ia dicēs. Filiū dei vnigenitū: quaſi. d. l; adoptiui filij ſint multi: hic aūt q: vnigenitus / eſt naturalis. Et ideo ad argumētū ſuū reſpōdēdo ⁊ ponēdo differentiā inter filios adoptiuos ⁊ filiū vnigenitū Hilarius. 12. d̄ trini. dicit. Vero patri ſolus filius qui ex eo naſciꝶ vere filius eſt. Nos quidē filij dei ſumus: ſed ꝑ facturā. ſumus eni aliquādo filij iracūdie: ſed filij dei ꝑ adoptionē facti ſumus ⁊c. Vult dicere ad argumētū ꝙ habet veritatē de generatione qua filij deducuntur de nō eſſe ad eſſe: qḋ nō habet in ꝓpoſito locū. vnde ieſus ſe verū eſſe dei filiū natura nō adoptione oſtendit. d. Sic deus dilexit mūdū vt filiū ſuū vnigenitū daret. Vbi hilarius. Hic eſt verus dei filius naturali veritate nō adoptiōe. ¶ Quintus error arrij fuit: ꝙ filius dei non erat deus ſed creatura. Qḋ cōcludebat ex predictis erroribus: ex eo quia alterius ſubſtantie a patre: quia natus ex tēpore: quia minor patre ⁊ adoptiuus filius nō natiuitatis ꝓprietate. ex quibus ſequiꝶ ꝙ ſit pura creatura. Cōtra hoc addit eccl'ia in maiori ſymbolo. d. Per quē oīa facta ſunt. q̄ſi ſic arguēs. Si oīa ꝑ filiū facta ſunt: ergo filius nō eſt factus. patet cōſequētia: quia nulla res ſeipſam facere pōt. Si ergo oīa ꝑ filiū facta ſunt: ergo ipſe nō eſt factus. ſed ſi factus nō eſt: ergo creatura nō eſt. ⁊ ſi creatura nō eſt: ergo creator ⁊ deus eſt. Et ſic ex predictis apparet qualiter eccl'ia declarat in maiori ſymbolo ſm̄ articulū fidei poſitū in ſymbolo apoſtolorū: vbi ſolū dicitur. Et in ieſum xp̄m filiū eius vnicū dn̄m nr̄m. Cōſequēter reſtat videre qualiter iſte articulus per ſc̄m fundamētū ciuitatis. ſ. ꝑ ſapphyrū declaratur. quod fiet in ſequenti lectione.

Joān. 10. Augu. — Jo. 10. · Gala. 4. · Aug. 4. de trinita. · Joān. 10. · Hilarius 12. de trini tate. · Joān. 3. · Articulus fidei. · Saphyrus filius dei xp̄s · Errores Arrij.

788 Audite hec omnes gētes: auribus percipite omnes qui habitatis orbem.

¶ Hic pſalmus talē habet titulū. In finē filijs chore pſ. Iſte pſalmus hiſtorie alicuius fundamētū nō habet: ſ; totus eſt doctrinalis atq̄ moralis factus a filijs chore: de quibus dictū eſt ſupra in principio. pſ. 45. Hic oſtendit mūdū cū illis que ſunt in mūdo: vt diuitias / honores / et gl̄iam nō eſſe diligendū: oſtēdens oēs mūdi amatores cū ſua gl̄ia cito perituros. Et ꝙ xp̄s eſt redēptor: nō

illorum qui mundū colūt:ſed illorū qui mundū ⁊ ea ꝗ
in mūdo ſunt cōtēnunt. Inſup illos redarguit: ꝗ ideo
deū colūt vt aſſequant̄ ꝓſpera mūdi: ⁊ qui murmurāt
de ꝓſperitate maloꝝ. Eſt ergo ſenſus tituli talis. Iſte
ps a filijs chore fact⁹ in finē.ſ.in xp̄m nos dirigit. Uel
iſte ps.dirigēs nos in finē cōpetit filijs chore.i.crucifi=
xi.vt fuit dictū in titulo ps.41. Iſte ergo ps.diuidit̄ in
partes quattuor. Quia primo auditores ad intelligen
tiam dicendorū excitat. Scd̄o que corde int⁹ cōceperat
extra v̄bis explicat/ibi. Cur timebo. Tertio ſupplicia
malorū ⁊ bonorū p̄mia p̄dicat/ibi. Sicut oues. Quar
to ad mundū nō timēdū bonos ꝓuocat/ibi. Ne timue
ris. Primo ergo oēs excitās ad attēte ꝑcipiendū dicē
da: ponit quattuor que auditores attētos debēt facere.
Quorū primū eſt dicēdorū cōis vtilitas. Scd̄m eſt au=
dientiū ſtat⁹ diuerſitas/ibi. Quicꝫ terrigene. Tertium
eſt dicendoꝝ ꝓfunditas/ibi. Os meum. Quartū eſt
aperte locutiōis facilitas/ibi. Inclinabo in parabolā.
Quātū ergo ad primū: qꝛ qđ oēs tāgit/ab oībꝰ debꝫ
meditari. Et eſt doctrina in pſal'.iſto tradita: oēs tāgit
tam bonos ꝙ̄ malos: tam diuites ꝙ̄ pauperes. ideo ab
omnibus debet audiri ⁊ meditari. ꝓpter qđ oēs ad au
diendū excitat.d. Audite hec omnes gētes. Ubi notādū
ꝙ ſm glo.per gētes que idola colebāt: intelligit peccato
res ⁊ iniuſtos: ſed per habitātes orbē: intelligit iuſtos ꝗ
ſ.ſunt dn̄i rerū ⁊ orbis nō ſerui eoꝝ. Habitant eni orbē
qui non tenent̄ ab orbe/nec eius implicant̄ erroribus.
Iſtos ergo omnes ꝓuocās dicit. Audite ⁊c. aurib⁹ perci
Audire. Percipe. pite ⁊c. Et attēde qđ ait/Audite ⁊ ꝑcipite aurib⁹: qm̄
non ſufficit audire v̄ba dei: niſi adſit ⁊ ꝑcipere. Nam
percipio ꝑcipis ſꝫ grāmaticos cōponit̄ ex per ⁊ capio.
pis. ⁊ inde ꝑcipere.i.ꝑfecte capere ⁊ intelligere. Ille er=
go audit ꝗ verboꝝ ſonū capit: ſꝫ ille aurib⁹ ꝑcipit ꝗ qđ
dicit̄ ꝑfecte ⁊ attēto corde itelligit. ¶ Et nō fruſtra dicit
Auris. auribus percipite. Ubi notandū ꝙ per aures vult itelli
gere perfectā cordis intelligentiā. Auribus eni corpora
libus natura tria tradidit. Primo ipſas fecit apertas:
qđ nō fecit de organo viſus: qđ claudit̄ palpebris: et gu
ſtus qđ claudit̄ dētibus ⁊ labijs: ad denotādū ꝙ ꝓnio
res eē debemus ad audiendum ꝙ̄ ad videndū vel gu
Seneca i de morib⁹ ſtandū. Unde ⁊ Seneca ait. Aurib⁹ ꝙ̄ lingua frequē=
tius vtere. Sic etiā ⁊ Iaco.1. dr̄. Sit aūt omnis homo
Iaco.1. velox ad audiēdū/tardus aūt ad loquēdū. ¶ Scd̄o na
tura aures fecit ꝑuas: animalia eni bruta ſꝫ ſui corpo=
ris quantitatē (vt in plurib⁹) maiores habēt aures/ꝙ̄
homo: vt patet de aſino/boue/equo/cane/lepore ⁊ ſimi
libus. Ad denotādū ꝙ illa ꝗ audim⁹ diſtincte atꝗ di=
ſcrete recipere debem⁹. vt.ſ. nō oīa audita credam⁹.
Eccle.28. Et ad iſtū ſenſum dr̄ eccl'.28. Sepi aures tuas ſpinis ⁊
Seneca. noli audire linguā nequā. Unde ⁊ Seneca i ꝓuerbijs
dicit. Difficilē oportet habere aurē ad crimina. Un̄ ⁊
Diſ.96. in ſcripturis. in canone dr̄. In ſcriptura narratur cōſtantinū ipera=
torē dixiſſe. Uere ſi oculis proprijs vidiſſē ſacerdotem
dei: aut aliquē eoꝝ (qui monachali habitu circūami=
cti ſunt) peccantē: chlamydē meā explicarem ⁊ cooperi
rē eū: ne ab aliquo videret̄. In quo cōmonemini ⁊c.
Sed hec quidē dixim⁹: cautos vos reddere cupientes:
vt ſi d' dn̄i ſacerdotib⁹ aliqđ cōtigerit vos audire: qđ cō
fuſionē ꝓpſis mētib⁹ ingerat: nō infrunitū ſed pudora=
tos filios Noe imitātes: paternam ꝑ reliquo verecun=
diam contegatis: et affluenti quēadmodū vt illi bene
dictione repleri moderante dn̄o mereamini ⁊c. Et ſunt
v̄ba Nicolai pape Ludouico iperatori. ¶ Tertio natu
ra aures fecit homini nō cadentes ſicut habent canes:
ſed ſtantes. Ad denotandum ꝙ verbis terrenis aures
inclinare non debemus: ſed ſolum celeſtibus audien=
neemie.8 dis ⁊ ſpiritualibus. ⁊ ad verba legis diuine. Un̄ ⁊ Nee
mie.8. dr̄. ꝙ aures oīs populi erecte erant ad librum
legis. Quibus oībꝰ cōſideratis nō eſt cōtēt⁹ pſal'. hūc
pſal'. audire niſi etiam addat. Auribus percipite.

Quicꝫ terrigene ⁊ filij hominū: 789
ſimul in vnum diues ⁊ pauper.

¶ Hic tangitur ſtatus auditorū diuerſitas. Ubi notā= terrigene. homo.
dū ꝙ quāuis oēs homines creati ſint de terra: tn̄ ali
qui corpa terrena gerētes animū habēt celeſtē. aliqui
v̄o ſicut ⁊ corpa ita ⁊ animū geſtāt terrenum.i.terrenis
applicatū. Cum ergo a nobiliori parte totum debet de=
nominari: illi homines vocant̄ celeſtes qui animū ha
bēt celeſtē: ⁊ illi terrigene.i.terrene generatiōis qui ani=
mum habēt terrenū. Sic enim legimus in toto genere
humane nature duos homines principales.ſ. vnum,
terrenū ⁊ cauſam mortis qua corpa noſtra rediguntur
in terrā.ſ.adā: ⁊ aliū celeſtē ⁊ cauſam vite.ſ.xp̄m. Sic ⁊
hodie ſunt due generationes.ſ.filij ade terreni hois qui
ipſum imitant̄: ⁊ filij xp̄i celeſtis qui ipſum imitantur.
Has aūt duas generationes.ſ.bonoꝝ ⁊ malorū hic exci
tat pſal'.d. Quicꝫ terrigene filij hominum. Per terrige
nas/intelligit filios adā peccatores/ſed per filios hoiꝫ/
intelligit iuſtos xp̄i imitatores: qui in ſcriptura dicit̄ fi
lius hominis. Conſimilē diſtinctionē bonoꝝ ⁊ malorū
licet ſub alijs verbis faciebat apl's.d. Primus homo.ſ. 1 Cor.15.
adā de terrena terrenus. ſecūdus.ſ. xp̄s de celo celeſtis.
Et hanc intētionē habet glo.hic.d. Terrigene ſunt ꝗ vi
cia terrena ſequunt̄: quaſi geniti a t̄ra. hi ſunt in par=
te ade qui fuit homo: ſed nō filius hominis. Filij autē
hoiꝫ ſunt iuſti: qui ſunt in ſorte xp̄i qui fuit filius hois:
cuius geſtāt imaginē. Hos ḡ oēs tā bonos ꝙ̄ malos:
excitat pſal'.d. Quicꝫ terrigene ⁊c. Ac ſi dicat. Nulli ſer
monē ſubtraho. Audiat heres terre: quia loquar de iu
dicio vnde iudicet̄ vt ſic timeāt. Audiāt filij hoim.i.
iuſti: quia loquar de regno celoꝝ: vbi regnent ⁊ ſic dili=
gant. ¶ Sed ſtatim inſurgit dubium: quomodo ꝑ fi= Queſtio.
lios hoim intelligit filios xp̄i ⁊ imitatores: cum ipſe xp̄s
nō ſit filius hominū: ſed ſolū hominis. Reſpōdeo ꝙ pri
mi a xp̄o geniti vt fuerūt apl'i: ⁊ illi bene poſſunt dici fi=
lij homis: quia xp̄i imitatores immediate. Sed qꝛ illis
filijs primis mediātib⁹ alios plures genuit fideles: illi
ab illis gēiti filij hoim dici poſſunt. ¶ Et qꝛ in p̄ſenti vi
ta ſimul ſunt corpore mixti boni cū malis: lꝫ merito di=
ſtincti. Ideo ſubdit. Simul in vnū diues ⁊ paup. Di=
ues refert̄ ad terrigenas: paup aūt ad filios hoiꝫ. Et eſt
ſenſus. Diues.i.terrigena. paup.i.fili⁹ hominis. Audi
te. qui eſtis ſimul in vnū nō ſeparati vſꝗ ad meſſem
quādoꝗ nō ſimul eritis: quādoꝗ.ſ. ſepabunt̄ zizania
a tritico: oues ab hedis. Audiatis ergo oēs qui nūc
ſimul eſtis in vnū: antequā veniat qui ſegreget oues ab
hedis: ⁊ ponat oues ad dexterā: hedos aūt ad ſiniſtrā.
tunc eni auditus erit ad iudicandū nō ad corrigendū.
¶ Moraliter autē per hoc ꝙ auditores ſuos vnitos de= Unitas.
ſiderat.d. Simul in vnū diues ⁊ paup. vult oſtendere Audire.
ꝙ quilibet qui fructuoſe verbum dei vult audire: vni=
tatē ⁊ cōcordiā cū ꝓximis debꝫ habere. ꝓpter qđ dicit̄.
Congregatus eſt oīs pp'ls quaſi vir vn⁹ ad audien= neemie.8
dam legem. Qui enim diſcordiā cū ꝓximis habet: ipſū
deū nō amat. Docet aūt experientia ꝙ graue eſt omni
homini audire verba illius quē nō amat. Unde ſicut
graue eſt iuſtis audire verba maloꝝ: ita graue eſt ma=
lis audire verba bonoꝝ ⁊ dei. Et hec differentia eſt in=
ter bonos ⁊ malos: qꝛ boni qui per amorē vniunt̄ ꝑſo=
ne maloꝝ/ſed nō vitijs: libenter audiunt maloꝝ bona
verba: ſed nō vicioſa. Mali aūt qui per odiū ſeparant̄
a bonis. nulla bonorum verba poſſunt audire libenter.
Quod oſtendit Greg.lib.9. moꝝ.d. Peruerſe mentes Grego.
ſi ſemel ad ſtudiū cōtrarietatis erupint: ſiue rectū quid

a bonis audiūt aduerſis hoc reſpōſionib⁹ impugnāt.
Qꝛ cuꝫ pſona diſplicet:nec recta q̄ ꝓtulerit placēt. At
cōtra bonoꝝ corda quibus in odium nō venit pſona ſꝫ
culpa: ſic puerſa dijudicāt: vt q̄ recta dicunť aſſūmāt.
Sic enim male prolata reſpuunt: vt approbēt q̄ ex veri
tate cognoſcūt ⁊c. Hic ḡ pſal. volēs auditores ad audiē
dum aptos reddere ipſos admonet in vnum. ſ. amore
primo cōuenire/dicēs. Simul in vnum diues ⁊ paup.

790 **Os meū loqueť ſapiētiā: ⁊ medi**
14.q.1.ca. Plerique. **tatio cordis mei prudentiam.**

¶Hic ꝯſequēter reddit auditores attētos ex ꝓfundita
te dicēdoꝝ. Proponit eī de duob⁹ ſe locutuꝝ. ſ. de ſapiē
tia ⁊ de prudentia: que duo ſunt ꝓfunditatis maxime.
Sapiētia duplex. Quā ſm̄ glo. ſapientia ſpectat ad diuina q̄ ſunt altiſſi-
ma: ⁊ prudētia ad mores inſtruēdos. Et ſic p ſapiētiā
intelligit xp̄ꝫ: ſꝫ p prudētiā vitā morib⁹ honeſtis regula
tā. In his eī duob⁹ om̄is ſmo diuin⁹ ꝯtineť. ¶Eſt au-
tē aduertenduꝫ ꝙ duplex eſt ſapiētia. ſ. increata q̄ deus
eſt: ⁊ creata qua homines dicuntur formaliter ſapien-
tes. Sapiētia autē icreata appropriať filio dei. vn̄ dicit
1.Cor.1. apl's. Nos p̄dicamus xp̄m dei v'tutē ⁊ dei ſapientiam.
Qđ exponēs magiſter in glo. dicit. Xp̄s eni ſapiētia pa
tris eſt: qm̄ ipſe eſt v'buꝫ pr̄is ⁊ man⁹ pr̄is: p quē tanq̄
manu ⁊ verbo pater om̄ia facit. Vn̄ ē illđ/ Om̄ia in ſa
piētia feciſti. ⁊ verbo dn̄i celi firmati ſunt. Qđ ergo ver
bo facit pater/hoc ⁊ manu: ⁊ qđ manu/hoc ⁊ v'bo fecit.
Dicit ergo apl's: p̄dicamus xp̄m dei virtutē ⁊ dei ſapiē
tiā. Caue ne intelligas filiū dei ſapiētiā dei patris: tāq̄
ipſe ſolus fili⁹ ſit intelligēs/vel ſapiēs ſibi ⁊ patri ⁊ ſpiri
tuiſancto. Si enim ſolus filius intelligiť ſapiens ſibi/⁊
patri ⁊ ſp̄uiſancto ſapiēs: recte rediť ad illā ſurditateꝫ:
vt pater nō ſit ſapiēs de ſeipſo/ſed de filio. Nec ſapiētia
ſapientiā genuerit: ſed ea ſapiētia dicatur pater ſapiēs
eſſe quā genuit. vbi eni nō eſt intelligentia: nec ſapiētia
poteſt eſſe. Et inde. ſ. pater ipſe non intelligit ipſe ſibi: ſꝫ
filius intelligit patri: profecto filius patrē ſapientem fe-
cit. Et ſic hoc eſt deo eſſe ꝙ ſapere: ⁊ idē ſapiētia ꝙ eſſen-
tia. nō filius a patre eſt: ſed a filio potius pater hꝫ eſſen-
tiā. qđ falſiſſimū eſt. Eſt ergo deus pater ſapiens ea q̄
ipſa eſt ſapiētia ſua. Et fili⁹ ſapiētia pr̄is eſt ſapiēs: ſa-
piens de ſapiētia q̄ pater eſt/de quo eſt genit⁹ fili⁹. Sic
pr̄ intelligēs eſt ea q̄ ipſe eſt ſua intelligētia. fili⁹ aūt in
telligētia pr̄is eſt: intelligēs de intelligētia que eſt pr̄. Et
ſic hec increata ſapientia cū ſit idem ꝙ diuina eſſentia:
tamen appropriatur ipſi xp̄o qui dicitur dei virtus ⁊
dei ſapientia. Et de ipſa increata ſapiētia ſe loquuturū
dicit pſal. d. Os meū loquet ſapiētiā. i. xp̄m dei filium.
¶Alia eſt ſapiētia creata q̄ nos formalr̄ dicimur ſapiē
tes. Et iſta eſt quidā habit⁹ in mente nr̄a creatus: quo
diuina ſapide cognoſcunť q̄ habit⁹ differt ab habitu
prudētie: qꝛ ſapiētia eſt diuinarum ⁊ hūanarū rerū co-
gnitio. Et ſic ſapiēs diuina ⁊ hūana rimať: ſed prudēs
ea q̄ corpis ſenſib⁹ experiunť. Vn̄ ſapiēs in diuinis: ſꝫ
prudens in humanis. Grāmatici aūt (vt catholicō) di-
ſtingunt inter ſapientiā/ſcientiā/⁊ intelligentiā. d. Sic
diſtingui poteſt inter ſapiētiā/ſcientiā/itelligētiā ⁊ pru
dentiā. Qꝛ ſapiētia creator tm̄ iſpiciť: ⁊ cum ſapida de
lectatiōe. Scientia vero ad cognitionē referť oim̄: etiaꝫ
ſine delectatiōe ⁊ bonis moribus. Intelligentia autem
ad creatoris ⁊ creaturarū cognitionē viſibiliū ⁊ iuiſibi
liū. Prudētia vero ad rerū tēporaliū adminiſtrationeꝫ
et iter bonos ⁊ malos debitā cōuerſationē. ¶Ex quib⁹
patet: ꝙ aliud eſt ſapiētē eſſe: aliud prudētē. ⁊ ꝙ aliquis
eſt prudēs q̄ nō eſt ſapiēs. ⁊ ecōtrario. In hoc ḡ qđ pſal.
dicit ſe loquuturū de ſapiētia: qꝛ de diuinis reddit au-
ditores attentos ex profunditate dicendorum.

Inclinabo in parabolam aurē 791
meam: aperiam in pſalterio pro 32.q.4. meretrices
poſitionem meam.

¶Hic cōſequēter reddit auditores attētos ex parte faci
litatis locutionis. Vbi p̄mo ſciēdū: quid per parabolā parabola.
et pſalteriū intelligit. Parabola eni ſm̄ grāmaticos eſt
rerum genere diſſimiliū cōparatio: vt illud. Simile ē re
gnum celorū grano ſinapis. Et illđ. Sicut moyſes exal
tauit ſerpentē in deſerto: ita exaltari oportet filiū hoīs.
Et illđ. Semē eſt verbū dei. Et ꝯponiť parabola a para
qđ ē iuxta: ⁊ bole qđ eſt ſentētia: ide parabola: qꝛ iuxta
ſentētiā. nō enim parabola eſt ipſa ſententia q̄ ſonat ſed
iuxta illā. Sic ergo loquens in parabolis nō apte loqui
tur: ſꝫ ſimilitudinarie ⁊ enigmatice: qđ nō oēs capiūt.
Et aduerte ꝙ q̄uis parabola nō ſtatim itelligať: quia
nō eſt apta locutio: ſed ſimilitudinaria: tn̄ itellecta mul
tum perſuadet ⁊ inducit ad cognitioneꝫ v'itatis. Et iō
xp̄s turb' loquebať i parabolis: vt dicit Chryſoſtom⁹. Math.13.
qꝛ loquebať idiotis indigentib⁹ ab his induci. Dicit ḡ Chryſoſto
pſal. Inclinabo i parabolā aurē meā. i. humiliabo me mus.
veritati q̄ per parabolas ⁊ enigmata me docet: qꝛ quaſi
tota ſcriptura ſacra parabolis eſt plena. i. figuris ⁊ enig
matib⁹: qꝛ cū p vnū factū etiā oſtēdit aliđ ab illo gene-
re diſtinctū: ſicđū eſt pabola. Sicut ꝙ moyſes aquā de
petra eduxit: erat pabola docēs ꝙ de xp̄i latere (q̄ v'a pe-
tra ē) aq̄ baptiſmalis erat exitura ⁊c. ꝓpť qđ dicit apl's.
Om̄ia in figura cōtingebāt illis. Inclinabo ergo in pabo 1.Cor.10.
lā aurē meā. i. ad ſcāꝫ ſcripturā q̄ pabolice loquiť. Seq
tur. Aperiā in pſalterio ꝓpoſitionē meā. Vbi notandū pſalteriū.
ꝙ aliqua inſtrumēta pulſanť ore: vt tuba vel muſa. et
aliqua manu: ſicut organū ⁊ pſalteriū. Prīa ſignificāt
doctrinam p̄dicatiōis que ꝓmiť ore. ſed ſcđa ſignificāt
doctrinā operatiōis q̄ efficiť manib⁹: ſicut qñ aliquis
aliū docet: nō modo v'bis: ſed magis operib⁹: q̄ doctri-
na eſt efficacior prīa: ⁊ hec maxie in pſalterio decē chor
darū denotať: in quo obſeruatio p opera decē mādato-
rum figurať. Dicit ergo ps. Aperiā in pſalterio ꝓpoſi-
tionē meam. i. factis oſtēdā ꝓpoſitionē meā. i. factis et
operib⁹ oſtēdā q̄ dico: qꝛ ſicut dico eternā beatitudineꝫ
ceteris om̄ib⁹ eſſe ꝑponēdā: ita hoc eſſe faciēdam factis
oſtēdā. Et hoc ē qđ dicit. Aperiā. i. declarabo: qđ clauſū
eſt diſſoluā: qꝛ pabolas explicabo. Qđ ideo dicit: quia
multa alibi parabolice dicta hic factis aperiuntur. Et
ꝯformiť diciť ps. 32. In pſalterio decē chordarū pſalli ps.32.
te illi. ¶Moralr̄ aūt in pſalterio aperit ꝓpoſitionē ſuā: Vox.
qui bonū ſue mētis ꝓpoſitū p facta etiā exteriora ma-
nifeſtat. Qđ facere nō poſſunt terrenis deditī: q̄ pſalle-
re deo digne nō poſſunt. Dicit Iſidor⁹ tertio etymol. Iſidorus.
agens de prima diuiſione muſice: ꝙ illa vox ceca diciť
que mox vt emiſſa fuerit cōticeſcit atq̄ ſuffocatur ⁊ ne-
quaq̄ longius producitur: ſicut eſt in vaſis fictilibus.
Sic moraliter. Quid enim ſunt vaſa fictilia. i. de luto Oratio.
facta: niſi corda hoiꝫ terrenoꝝ: de quibus ps. 2. Tanq̄ ps.2.
vas figuli confringes eos. Habēt enim iſti corda lutea.
ideſt igne cupiditatis ⁊ auaritie decocta ⁊ idurata. vn
de vox eorum ceca eſt: nec apta ſuaui melodie: qualem
regem angeloꝝ audire decet. vnde ſicut merito fatu⁹ re
putandus eſſet qui pulſando vas fictile coram rege ter
reno ſuauem melodiam et regie celſitudini conuenien-
tem crederet facere: ſic aliqui corde fictili luctuoſo ⁊ ter
reſtri deo pſallendo credit ſibi placere. Vox enim illa
cum ſit ceca mox emiſſa conticeſcit/nec longius produ
citur: ⁊ per conſequens celū non aſcendit: nec ad aures
pducit dei. Vnde Ber. in meditatiōib⁹. Nō pōt fieri:
vt cum deo loquatur qui cum todo mūdo tacēs fabula
tur. ¶Cōtinuādo materiā articuloꝝ fidei ſupi⁹ icceptā:

ſapphyr⁹. Filius dei nūc reſtat videre qualr̄ ſcđs articul⁹ ꝑ ſapphyrū q̄ erat
ſcđm fundamētū ciuitatis declarat. Ubi ſciēdū ꝙ ſap
phyrus lapis quaſdā habet ꝓprietates: ꝑ quas huius
ſcđi articuli ſinglas ſignificat partes: ac eiuſdē filij dei
(de quo iſte eſt articulus) ꝓprietates. Nā ſm magiſtrū
6 ꝓpriet. Sapphyr⁹ hꝫ virtutē diſtinctoꝝ vnitiuā. Uir
tutē infirmoꝝ ſanatiuā. Uirtutē turbatoꝝ ſolatiuam.
Uirtutē ocłoꝝ ſeruatiuā. Uirtutē gēmaꝝ p̄latiuā. Sic
⁊ vere fili⁹ dei (vt in verbis iſti⁹ articuli oſtēdit) hꝫ virtu
tē vnitiuā: q2 diſtinctaꝝ vnitiu⁹ naturaruꝫ: q2 Et. Sa
natiuā: q2 ꝑditoꝝ redēptiu⁹ pctoꝝ: q2 Jeſum. Solati
uā: q2 afflictoꝝ ſolatiu⁹ miſeroruꝫ: q2 Xp̄ꝫ. Seruatiuaꝫ
ocłoꝝ: q2 cunctoꝝ cognitiu⁹ occultoruꝫ: q2 Chriſtum.
Prelatiuā: q2 dn̄iuꝫ tenet ceterorum: q2 filium dei vni
cum dn̄m nr̄m. ¶ Prio ergo ſapphyr⁹ habet virtutē vni
tiuā. Nā vt ibidē dicit magiſter. Sapphyrus ſm dio
ſcor. habet virtutē recōciliatiuā diſcordantium: multū
eni valet ad pacē reformandaꝫ. Sic ⁊ cōformiter filius
dei humanā naturā ꝑ pctm̄ a deo diuiſaꝫ recōciliauit
et vniuit: dū in vna ꝑſona naturā diuinā ⁊ humanā cō
iunxit. Unde Hieronym⁹ in explicatiōe fidei catholi
ce. Cōfitemur i xp̄o vnā eſſe filij ꝑſonā: vt dicam⁹ duas
integras ⁊ ꝑfectas eſſe ſubſtātias. i. diuinitatis ⁊ huma
nitatis ⁊c. Et hāc filij virtutē vnitiuā notat iſte articul⁹
d. Et. Eſt eī/et/ copulatiua cōiūctio: vñ iſtā vnitateꝫ ꝑ
1.thi.2. ly/⁊/ oſtēdit Paulus. d. Mediator dei ⁊ hoīꝫ xp̄s ieſus
⁊c. ¶ Scđo ſapphyrus hꝫ v̄tutē ſanatiuā. ſ. multarum
infirmitatū. Uñ ſm magiſtrū vbi ſupra: valet cōtra tu
morē apoſtematis: q2 apoſtematū reprimit inflaturaꝫ.
valet cōtra atrocē: q2 habet v̄tutē malicie ⁊ venoſitatis
atrocis expulſiuā. valet cōtra venenū: cui⁹ experiētia
eſt: q2 ſi araneā infra pixidē poſueris: ⁊ verū ſapphyrū
ſupra pixidis orificiū aliquē diu retinueris aranea ei⁹
v̄tute victa: quaſi ſubito moriet. ¶ Hāc v̄tutē ſingula
riter habet dei fili⁹ qui humanā naturā pctō morbidaꝫ
et infirmā ſanauit: ac ꝓ pctis ei⁹ ſatiſfaciēdo ſaluauit.
Quā virtutē de ipſo notat ſcđꝫ v̄bū articuli. d. Et in ie
ſum. Jeſus eni ſaluator interpretat. Et ideo de ipſo di
Luce.1. xit angelus. Uocabis nomē ei⁹ ieſuꝫ: ipſe eni ſaluuꝫ fa
ciet pplm̄ ſuū a pctis coꝝ. Et ſic q2 ieſus in ſaluatione
Eſa.54. fundat: iō ſibi dr̄. Fūdabo te i ſapphyris. ¶ Tertio ſap
phyrus habꝫ virtutē ſolatiuā. Nā vt dicit magiſter vbi
ſupra: hꝫ v̄tutē letificatiuā cordis. vñ valet ꝯtra cardia
cā: ⁊ qualꝫ paſſionē malēcolicā. Sic ⁊ dei fili⁹ ei⁹ aſpe
Joh.16. ctus fideles letificat: ipſo teſte. Uidebo vos ⁊ gaudebit
cor veſtrū. Et hāc virtutē de ipſo ponit ſcđs articulus. d.
Luce.2. Xp̄m: q̄ vnct⁹ interpretat: q2 vnxit nos oleo leticie. Jō
ait angel⁹. Annūcio vobis gaudiū magnū: qđ erit oī
pplo: q2 nat⁹ eſt ſaluator mūdi: q̄ ē xp̄s ⁊c. Et de hac vir
Tob.13. tute ſolatiua ſapphyri dr̄. Porte hieri'ꝫ ex ſapphyro: ⁊ ꝑ
vicos ei⁹ all'a cātabit. ¶ Quarto ſapphyr⁹ habꝫ v̄tutē
viſus ſaluatiuā. Nā vt dicit magiſter vbi ſupra: de ſap
phyro dicit Dioſcorus: ꝙ tollit de oclis ſordes: ⁊ de frō
te dolorē. Sic ⁊ dei fili⁹ q̄ ē lux vera illuminās oēꝫ hoīeꝫ
veniētē i hūc mūdū: in quē ꝑ ipſuꝫ ſolū oclis cordis poſ
ſum⁹ cognoſcere patrē. Hanc virtutē de ipſo ſcđs nar
rat articulus/dicēs Filiū. ſ. cui attribuit ſapiētia. Hāc
Math.11. v̄tutē noīe filij demōſtrabat xp̄s dicēs: ꝙ nemo nouit pa
trē/niſi fili⁹: ⁊ cui voluerit fili⁹ reuelare. Hec v̄t⁹ cogni
Exo.28. tiua in ſaphyro figurat: qñ i rationali aarō: qđ rationē
et intelligētiā ſignificat/poni iubet. ¶ Quinto hꝫ v̄tu
tē p̄latiuā: qm̄ ꝓpter ſui excellentiā rex lapiduꝫ dr̄. Uñ
magiſter vbi ſupra. hic lapis eſt gēma ꝓcioſa: regū digi
tis pre ceteris apta. Uñ hic lapis in lapidario ꝓpter
ſui excellētiā gēma gēmarū vocat. Sic vere dei fili⁹ tā
tā habꝫ ſup ceteros excellentiā: ꝙ eius nomē eſt ſup om
ne nomen: vt in nomine ieſu oē genu flectatur ⁊c. Et
hanc virtutē de ipſo demōſtrat iſte articulus dicēs: ip
ſum vnicū dn̄m nr̄m. Apoca.19. Jpſe eſt rex regum et Apoc.19.
dominus dominantiū. Et hec virt⁹ p̄latiua in ſapphy
ro figurat. Job. Precioſiſſimo ſapphyro nō adeq̄bitur. Job.28.

Cur timebo in die mala: iniqui tas calcanei mei circūdabit me. 792 23.q.6.ſciſ mauci.

¶ Hic pſal. ꝑ modū tractatus incipit verbis explicare:
q̄ pri⁹ corde cōceperat. Jntentio eni pſalmiſte eſt/oſten
dere ꝙ mūdi ꝓſperitas nō eſt affectāda. Et circa hoc p̄
mo ꝓponit queſtionē ⁊ eā ſoluit. Scđo ſolutiōis ponit
declarationē: ibi. Qui cōfidūt. Quātū ad primū ſcien
dū: ꝙ vltimū iudiciū iuſtis erit valde delectabile: ſꝫ in Judiciuꝫ vltimum.
iuſtis valde formidabile. Quā diuerſitatē nō faciet di
uerſitas iudicis: ſed diuerſitas cōſciētiarū iuſti ⁊ pecca
toris. Qđ declarās Greg. d. Jn extremo iudicio xp̄s in Greg.32.
ſemetipo incōmutabilis manēs: nulla viciſſitudie aut mor.c.6.
cōmutabilitate variat. Sed tm̄ electis ac reprobis ne
quaq̄ꝫ ſub ſpecie eiuſdē incommutabilitatis oſtēdit: q2
⁊ trāquillus iuſtis/⁊ irat⁹ apparebit iniuſtis. Teſtē eni
cōſciētiaꝫ intra ſemetipſos deferūt: vñ ⁊ coꝝ mentes eū
vnū reſpiciāt/ſed nō equalr̄ modificent: q2 ⁊ iſtis eum
benignū oſtēdit ante acta iuſticia: ⁊ illis terribilē culpe
Quoꝝ pauorē qs explicet: cuꝫ contigerit miſeris ⁊ in
tra ſe culpas cernere: ⁊ ante ſe iudicē iuſtū videre: Hoc
nimirū quotidie in vſu vite p̄ntis agit: vt de qualitate
vētuti iudicis mortaliū corda doceant. Nā cuꝫ duo ad
iudiciū pergūt: ali⁹ innocētie ſibi cōſcius: ⁊ ali⁹ culpe:
ante ꝓlatā ſentētiaꝫ adhuc tacēte iudicē vtriqꝫ conſpi
ciunt: et tm̄ culpe debitor grauē cōtra ſe irā: hoc ipm̄ iu
dicis ſilentiū ſuſpicat. Quā irā ſibi nō denūciat ꝑtur
batio iudicis: ſꝫ recordatio prauitatis. Q2 et ſi adhuc
foris reū ſentētia nō damat: intus iā cōſciētia grauiter
accuſat. At cōtra iuſticie amicus decernētis iudicis vul
tum cōſpicit: ſed int⁹ de teſtimonio bone recordationis
hilareſcit. Et quo apud ſe qđ metuat nō hꝫ: oē qđ cō
tra ipꝫ eſt blandū videt. ¶ Ex qb⁹ apparet ꝙ dies iudi
cij malis erit multū formidabilis. Et ſup hoc pſal. fun
dat intentionē ſuam q̄rens: quare mali timebūt in die
iudicij. Et ſic formet queſtionem ſuam. d. Cur timebo
in die mala. i. in die iudicij: que dicit dies: q2 erit cla
ra: q2 tūc omnia erūt manifeſta ⁊ aperta. Et dicit mala
q̄tū ad iniuſtos: q2 tūc dānationis ſentētia cōtra ipſos
fulminabit. Uñ de illa die reſpectu maloꝝ dicit. Dies Sopho.1.
illa tribulationis ⁊ anguſtie: dies calamitatis ⁊ miſe
rie: dies tenebraruꝫ ⁊ caliginis: dies nebule ⁊ turbinis:
dies tube ⁊ clāgoris. Horū ergo cauſam querit. d. Cur
timebo in die mala. Et ſtati reſpondet. d. [Jniquitas
calcanei mei circundabit me. hec eni eſt cauſa. Ubi no
tandum ꝙ per calcaneū qui eſt extrema pars corporis Calcane⁹
⁊ finis: intelligitur finis vite preſentis. Et quia de⁹ om
nem hominem iudicat ſm ſtatū finis: quia ⁊ ſi in vita
malus fuerit ⁊ bonus in fine inter bonos iudicabit: vt
patet de latrone: ⁊ ſi bonus in vita ⁊ malus in fine: in
ter malos iudicabitur: quia ſm Jſidorū quēlibet iudi
cat deus: nō de preterita vita: ſed de fine vite. Jdeo dia
bolus maxime hunc calcaneum. i. finem noſtrum ob
ſeruat. Sic enim dictū fuit ſerpenti a principio. Jpſa
conteret caput tuum: ⁊ tu inſidiaberis calcaneo eius.
ideſt fini vite. Et demonibus dicitur. Jpſi calcaneum ps.55.
meum obſeruabant. Et ſic iniquitas calcanei eſt pecca
tum in quo quis moritur. Et hec eſt cauſa quare timē
bit quis in die mala. Et iſtam intentionem ponit magi
ſter in glo. d. Ecce cur timebo: quia iniquitas calcanei
mei circūdabit me. i. pro iniquitate timebo: quā tamē
tunc vitare poſſum. quaſi dicat. Non eſt qđ timere me
oporteat ſi volo: cū iniquitātē que eſt cauſa timoris vi
tare in mea ſit ꝑtāte: ꝓ qua tm̄ timebit i die nouiſſima

querit mala dānatis: nō iuſtis. Jdeo ergo tūc timet in-
iuſtus: q2 iniquitas calcanei mei circūdabit me. Per
calcaneū enim finis vite intelligit: cui maxie diabolus
inſidiat. Circūdabit eni tūc peccator ab iniqtate ſua:
ps.17. q2 ex oīni pte erit manifeſta. Sc ei dr ps.17. Circūdede
rūt me dolores mortis: torrētes iniqtatꝫ ɔturbauerūt me.

793 De peni. dis.3. §ꝗ. **Qui confidunt in virtute ſua: et in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur.**

Hic explicat ſolutionē datā ſuperius: oſtēdēs ex quo
ɔuenit iniquitas calcanei q timorē inducit in die iudi
cij. Et oſtēdit q ɔuenit ex duobus. ſ. ex nimio appetitu
preſentis felicitatis. Scdo ex cōtēptu future felicitatis
ibi. Nō videbit. Circa primū duo facit. Q2 primo oſtē
dit in quo cōſiſtit felicitas vite pñtis. Scdo oſtēdit q
illa in die mala nō ɔficit: ibi. Frater nō redimet. Quā
tum ad primū oſtēdit q felicitas hui9 mundi maxime
in duob9 cōſiſtit. ſ. in pñtis robore: ꝛ in diuitiarū multi
tudine. Et quātū ad hoc dicit. Qui ɔfidūt i ꝟtute ſua.
quaſi. d. Si queras qui ſunt illi quos circūdabit iniq-
tas calcanei. Rūdet. q illos circūdabit q cōfidūt in vir
tute ſua. Ubi notandū q bona mūdi in quib9 mūdani
cōfidunt ſunt duplicia. ſ. qdā intrinſeca: vt ſciētia, forti
tudo, eloquētia, pulchritudo. ꝛ huiuſmodi. Et hec oia
noīe ꝟtutis itelligunt. Quedā ſunt extrinſeca: vt diui
tie, honores, amici, fama ꝛc. Et hec oīa noīe diuitia
rum ſignificant. Prima eni ſunt quodāmō intrinſeca
ꝑſone: ꝛ ideo nomie virtutis. ſ. que quodāmō intrīſeca
eſt homini, denotant. Alia aūt ſunt extrinſeca, ſicut et
diuitie. Et in iſtis ſumma omniū bonoꝝ tēporaliū cō-
ſiſtit. Quaſi. d. pſal. Timor eſt de iniquitate: iniqtas
aūt ex cōfidentia terrenoꝝ ɔſiſtit. ¶ Et q2 text9 iſte mul
tum eſt notabilis ꝛ multos tāgit: ideo ipſum magis ex-
plicādo eſt notādū: q cōfidūt aliqui in reb9 tēporalib9
multipliciter male: q2 cōfidentia mala eſt multiplex. ſ.
Cōfidētia cōfidētia Auarorū terrenalis abūdātie. Superborum
ꝑſonalis ſctimonie. Hipocritarū exterioris vane glorie.
Tyrānoꝝ mūdialis eminētie. Reproborū ſecularis ſa
piētie. ¶ Primo eſt cōfidētia auaroꝝ. Sunt enim qui-
dā tñ excecati, q totā ſuā cōfidentiā in mundi diuitijs
ponūt: nō cōſiderātes q ille tēpore neceſſitatis. i. mortꝫ
Baruch.3 deſerūt hoīem. Et de iſtis dr. Ubi ſunt pncipes gentiū
qui dominant beſtijs terre: q in auib9 celi ludūt: q ar-
Auaritia. gentū theſaurizāt: ꝛ aurū in quo cōfidūt hoīes: ꝛ nō eſt
finis poſſeſſiōis eoꝝ? Et tñ exterminati ſunt: ꝛ ad infe-
ros deſcenderūt. Unde taliū cōfidētia q̄ſi vana oſten
Greg.22. mor.ca.2. dit Greg.22. moꝝ. c.2. dicit. De creatore deſperaſſe eſt:
in creatura ſpē poſuiſſe. Jn reb9 aūt dubijs fixerat confi
dentiā ſuā diues ille, q dicebat. Aia mea habes multa
bona repoſita in annos plurimos: requieſce comede bi
Luce.12. be epulare. Sed hūc ſupna vox increpat. d. Stulte hac
nocte aiam tuā tollēt a te: q aūt paſti, cui9 erūt? Eadē
eni nocte ſublat9 eſt: q in rerū abūdātia multa ſibi fue-
rat tēpora ꝓſtolat9: vt. ſ. q in lōgum ſubſidia colligenda
ɔſpexerat: ſequētē diē vel vnū minime videret. Quaſi
eni in aquis defluētib9 fundamētū ponere: eſt in rebus
labētib9 cōfidētiā ſpei velle ſolidare. Stāte eni in per-
petuū deo, trāſeunt oia. Quid ergo niſi a ſtāte fugere ē
trāſitorijs reb9 inherere? Quiſquis ergo defluere deui-
tat: ſupeſt vt qd defluit fugiat: ne p hoc qd amat, in hoc
cogat ꝑuenire qd vetat. Qui eni reb9 labētib9 iheret:
illo trahit quo tēdit, qd tenet. Primo itaq curādū eſt,
ne qſq tēporalia diligat: ac deinde, ne in eiſdē tempo-
ralib9, q nō ad delectionē ſibi ſed ad vſū retineret cōfi
dētiā ponat. Et infra. Sed ſunt plerīq q ꝛ ſi in reb9 trā-
ſitorijs neq̄ q̄ fiduciam ponūt: cū tñ ſibi ad vſus neceſſa

rios habūde aſſunt mēte tacita letant. Qua i re dubiū
nō eſt: q2 tūc qſq minus dolet q deſint eterna: q̄to ma-
gis gaudet q adſunt tēporalia. Et q min9 dolet q deſūt
tēporalia itern9: magis expectat vt aſſint etna. hec Greg.
ꝓpt q dr. Qui cōfidit in diuitijs corruet. ¶ Scdo ē cō- puerb.11.
fidētia ſupboꝝ. Quidā eni aliqua ſua bona cōſideran Supbia.
tes ꝛ mala nulla: alioꝝ aūt mala ꝛ nulla bona volen-
tes attēdere: in ſeipſis ſupbe ɔfidētes, ceteros deſpiciūt.
De quoꝝ numero fuerat ille phariſe9: de quo dr. Pha Luce.18.
riſe9 ſtās a lōge hec orabat. d. Gras ago tibi dñe, q2 nō
ſū ſicut ceteri hoīꝫ ꝛc. Jlle eni in ſeipſo de ſua ſctitate cō
fidit, q bona q facit nō deo: ſꝫ ſibi attribuit: qd maxie ſu
pbie eſt indiciū. Unñ theoph. pdicta ꝟba exponēs ſuper Theoph.
Lucā dicit. Q2 eni ſupia plusq alie paſſiōes vexat ho
minū mētes: ideo crebri9 de hac nos dñs monet. Eſt au
tē ſupbia dei cōtēpt9: quotiēs ei aliqs, nō deo ſꝫ ſibi aſcri
bit bona q facit: qd ē aliud q̄ dei negatio. Cauſa g cōfi-
dentiū in ſeipſis: nō aūt totū attribuentiū deo: ſꝫ ob hoc
etiā ceteros cōtēnētiū, pabolā dñs ꝓponit: oñdēs q iuſti
tia hoīꝫ q̄uis approximet deo: ſi tñ aſſumat ſupbiam:
hoīeꝫ ad infimū deijcit. Et ideo dr. Qui cōfidit in corde
ſuo ſtult9 ē. ¶ Tertio ē cōfidētia hipocritarū. Multi eni puerb.28
ſuā cōfidētiā ſolū in exteriori apparētia ꝛ glia ponūt: hipocrita.
nihil de interiori ꝟitate curātes. Et tales idolū vident
colere. Qm̄ idolū exteri9 ptēdit formā rei aiate: cuius
ꝟtute caret interi9. Simili facīunt hipocrite: de qb9 di
cit pſal. Similes illis fiāt. ſ. idolis q faciunt ea: ꝛ q cōfi-
dūt in eis. ¶ Quarto eſt cōfidētia tyrānoꝝ. ſ. mūdialis
eminētie: ſicut illoꝝ q ɔfidunt in tēporali potētia i alio Potētia
rum amicitia, in robore vel ꝟtute ꝓpria. Et de iſtis ad tēporalis.
litterā hic dicit pſal. Qui cōfidunt in ꝟtute ſua ꝛc. Sꝫ
q̄ vana ſit talis cōfidētia, multa nature docēt exempla
Nōne multotiēs qd forti9 eſt a debiliori re ſupat? Nō-
ne petrā duriſſimā aqua mollis ſuis putis guttis exca-
uat? Nōne ferrū ſua rubigine conſumit? Cetus piſcis
maxim9 a crocodilo pūo animali ſepe occidit? Nōne
gigas ille magnus goliad ꝛ fortiſſim9: a puero dauid
fuit occiſus ꝛ decapitat9? Nonne ſanſon ille fortiſſim9
ab vna vili meretricula capt9 fuit ꝛ ligat9? Jdeo dicit.
Maledict9 homo q cōfidit in hoīe: ꝛ ponit carnem bra Hiere.17.
chium ſuū ꝛc. ¶ Cōſimilr dicēdū de cōfidētib9 in potē
tia mundi. Ceſar eī impator potētiſſim9 orbis: q i potē
tia cōfidebat armoꝝ: cū ſtilis ferreis a romanis i ɔcilio
fuit occiſ9. Jlle potētiſſim9 alexāder: amicoꝝ veneno i
terijt. Qm̄ ergo vanū eſt cōfidere in tēporali potentia
q ſibi ad herētes in caſu defendere nō pōt. Jdeo dr pſal. ps.145.
Nolite cōfidere in pncipib9 in filijs hoīꝫ in qb9 nō ē ſa-
lus. Nā ſepe ɔtingit: q hodie qs maior eſt ciuitatꝫ: cra Sapiētia
ſtina die expellitur: hodie impat cras decapitat: hodie mundi.
dilect9, cras habit9 odio. ¶ Quito eſt cōfidētia repro-
boꝝ qui. ſ. in ſeculari ſapiētia cōfidunt. Quāti eni ſunt Nota cō
hodie q in aſtutia verboꝝ ꝛ in ſtilo ſecularis ſapientie tra malos
cōfidūt ceteros poſſe ſuppeditare: ꝛ ad libitum ducere aduoca-
mundū? cū tñ tales ignorātes verā ſapiētiā ſint ceci ꝛ tos.
duces cecoꝝ. Et iſtis dr. Nolite cōfidere in ꝟbis mēda- Hiere.7.
cij ꝛc. Unde in ſapiētia ſeculari vel eloquētia nō eſt cō
fidēdum: q2 nō ſolum in ſe cōfidētib9 plerūq eſt cauſa
mortis eterne: ſed etiā tēporalis. Quid ɔfuit catoni ſa
piētia ſua in qua plurimū cōfidebat: vt p eā inuidens
ptāti Ceſaris. ſ. ſe occideret ꝓpria manu? Quid ſenece
ſua ſapiētia: ꝓpt quā a nerone coact9 fuit eligere ſibi
mortē? Quid ipſi achitofel ſua ſapiētia q tanta erat: vt ꝟbū dei
eius cōſiliū putaret: qui eam in ſe ſemel videns deſpe
ctam, laqueo ſuſpendit ſeipſum. Et ideo dicitur. Qui puer.12.
confidunt in cogitationibus ſuis impie agit. Confidē-
dum non eſt in predictis: ſed ſolum in deo. pſal. 124.
Qui confidunt in domino ſicut mons ſyon: non com- ps.124.
mouebitur ꝛc. ¶ Omnes ergo in temporalibus confi-

dentes:reprehendens pſal.ait. Qui confidunt in virtu
te ſua ⁊ in multitudine ⁊c.

794 13.q.2.in plenn. **Frater nō redimet: redimet hō et nō dabit deo placationē ſuaꝫ:**

¶ Hic cōſequenter oſtēdit ꝙ talia tēporalia in die mala
non ꝓficiunt:nec iuuare poſſunt. Ubi notandū ꝙ noīe
fratris hic xp̄s itelligit:qui noſtrū ſe fratrē appellat ps.
Ps.21. Narrabo nomē tuū fratribus meis. Unde poſt reſur
Joan.20. rectionē dixit magdalene. Uade ⁊ dic fratribus meis:
Rom.8. aſcēdo ad patrem meū ⁊c. Et de ipſo dicit apl's. Ipſe eſt
redēptio. primogenit⁹ in multis fratrib⁹. Iſte frater.ſ. xp̄s ſolus:
peccatores redimere pōt:q2 ſolus preciū ſufficiēs pro no
ſtris peccatis/deo ſoluere potuit. Et quāuis vita illi⁹
quā ꝓ nobis dedit in mortē fuerit ſufficiēs ꝓciū ꝓ redē
ptiōe oim peccatoꝝ: nō tamē omēs redemit ꝑ efficaciā:
ſed ſolū illos q̄ ad participandū preciū ſue paſſiōis de
Dānatus bite ſe diſponūt. Cum ergo in tēporalib⁹ confidentes ſe
non debite diſponāt:ideo xp̄i paſſio eis nō ꝓficit: nec re
dimit eos. Si aūt xp̄s nō redimit tales: ⁊ nullus alius
eos redimere pōt:q2 nullus ali⁹ hō a xp̄o debitū preciū
quo de⁹ placet̄ pctōri ⁊ peccator redimat̄:exoluere po
teſt. Sequit̄ ꝙ tales in die mala dānabunt̄:⁊ tēporalia
bona in quib⁹ cōfidebāt eos iuuare nō poterāt. Et hoc
eſt qd̄ dicit hic d̄ ipſis/Frater nō redimet:hoc dicit affir
matiue.i.frater xp̄s nō redimet tales. Conſequēter iter
rogatiue dicit. Redimet hō? quaſi.d. Nō.q2 null⁹ ali⁹
homo a xp̄o pōt.quare? q2 nullus alius placationē dei
pro peccato:vel preciū redēptiōis debitū ſoluere pōt. Et
ideo ſubdit. Nō dabit deo placationē ſuā:et preciuꝫ re
dēptionis anime. ¶ Si ergo tales in mūdo confidētes
nō redimenẗ i die iudicij: quid erit de ipſis/niſi ꝙ dāna
bunt̄ eternaliter? Unde de quolibꝫ tali ſubdit. Labora
bit i eternū. Nōne magn⁹ ē labor ꝑpetuū ſuſtinere cru
ciatū: iuuite pati: mori velle ⁊ nō poſſe mori. Deſide
Apoca.9. rabunt eni mori: ⁊ mors fugiet ab eis. Ideo ſubdit: ⁊ vi
uet in finem. Q2 etſi vita preſens in qua cōfidebat hic
finit̄: viuet tamē in finē.i.poſt finē vite viuet ſm aiam:
q2 nō morit̄ aia cū corpe:ſed dolori reſeruabitur quouſ
ꝗ reaſſumpto corpe: vtrūq3 ſimul crucietur. Id̄ dicit.

795 De peni. di.3.quid ergo. **Et precium redemptionis anime ſue:et laborabit ineternum ⁊ viuet adhuc in finem.**

Dānatus ¶ De dānatoꝝ doloribus ⁊ vita ſine morte loquit̄ Gre
Grego.15 mor.c.9. go.15.moꝝ.de quolibet dānato dicēs. Perſoluit eni in
tormēto q̄ hic illicita ſeruauit deſideria:et flammis vi
tricibus tradit⁹ ſemꝑ moritur:q2 ſemꝑ in morte ſeruat̄.
Non eni in morte cōſumitur:q2 ſi cōſumeretur vita mo
riētis:cū vita etiā pena finiret̄.ſed vt ſine fine crucietur:
viuere ſine fine i pena cōpellitur. vt cui⁹ vita hic mor
tua fuit in culpa:illic ei⁹ mors viuat in pena. Crucia
bitur enim ⁊ nō extinguet̄:moritur ⁊ viuit: deficit ⁊ nō
ſubſiſtit:finitur ſemꝑ: ⁊ ſine fine ſemꝑ erit. Hec ſolo au
ditu valde ſunt terribilia: q̄nto magis paſſiōe:hec Greg.
Articulus tertius. ¶ Continuādo materiā articulorum ſupra inceptam:
nūc reſtat tertiū articulū declarare: ex tertio ciuitatis
fundamēto. Ubi notandū ꝙ tertiū articulū poſuit Jo
annes euāgeliſta.d. de chriſto. Qui cōcept⁹ eſt de ſpiri
tu ſancto:natus ex maria virgine. Qui articulus figu
ratur ꝑ tertiū fundamētū:qui eſt Calcedoni⁹. Ad hoc
aūt intelligendū eſt notandū:ꝙ ſm magiſtrū vbi ſupra
Calcedonius. Calcedoni⁹ multas h3 ꝓprietates: iſtū articulū decla
rātes. Habet enim Mitiitatis apparentiā i colore. Ca
ritatis cōgruētiā i calore. Utilitatis abūdātiā i valore.
Puritatis efficaciā in vigore. Sic ⁊ cōformiter iſte arti
culus cōtinens verbi incarnationē ⁊ natiuitatē ↄtinet
quattuor dicta.ſ. verbi mititatē hūanitatis noſtre/fra
gilitatē aſſumēdo. Qui cōceptus eſt. Spūs charitateꝫ
liberatiōis noſtre/vtilitatē pagēdo. De ſpūſancto. Fru
ctus vbertatē humanitatis verbi natiuitatē demōſtrā
do. Nat⁹. Matris puritatē virginitatis ſacre/ſynceri
tatē cōſeruādo. Ex maria vgine. ¶ Pria ꝓprietas Cal Cōceptio chriſti.
cedonij eſt:ꝙ habet in colore mititatis apparentiā. H3
eni colorē pallidū ⁊ hebetē: vt dicit magiſter vbi ſupra.
Hic aūt color ſignificat humilitatē. In cui⁹ ſignū regi
na Heſter corā aſſuero rege humilis apparēs in palorē Heſter.15
colore mutato reclinauit caput. Hāc virtutē cōtinet ar
ticulus iſte: oſtēdens verbi humilitatē ⁊c.d. Qui cōce
ptus eſt.i.ſimul cū carne captus. Qd̄ clarius aperiens
maius ſymbolū ait. Et incarnat⁹ eſt. Hec aūt fuit ver
bi humilitas maxima: vt carne mortali ſibi vnita for
mam ſui acciperet dn̄s oim. Phil.2. Qui cum in for Phil.2.
ma dei eſſet:non rapinam arbitrat⁹ eſt ⁊c. formaꝫ ſerui
accipiens in ſimilitudinē hominū factus ⁊ habitu in
uentus: vt homo. Iſtam conceptionē predixit Eſa. Ec Eſa.7.
ce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū: ⁊ vocabitur nomen eius Math.1.
emanuel:qd̄ eſt nobiſcū deus. Eſt ergo ſenſus hui⁹ par
tis. Qui concept⁹ eſt.i. qui noſtre humanitati vnitus
eſt:q2 ſm magiſtrū. Uerbū totū hominē i hac cōceptio Li.3.di.2.
ne aſſumpſit: ſimulq3 ſibi vniuit animā ⁊ carnē:nec ca
ro pri⁹ cōcepta/⁊ poſtmodū aſſumpta: ſ3 in conceptiōe
aſſūpta ⁊ i aſſūptiōe ↄcepta. ¶ Ex iſta pte iſti⁹ articuli
excluduntur errores. Primus eſt valētinoꝝ ⁊ enticis:
qui dicunt verbum corp⁹ celeſte ſecū attuliſſe: nihilq3
de maria virgine aſſumpſiſſe. Quoꝝ ratio eſt ſm ma
giſtrū: quia humana caro cū de ſe ſit imūda: verbo di Li.3.di.2.
uino ſine eius inquinatione non poſſet vniri. Contra
iſtum errorem dicit Joānes. Qui conceptus eſt: quia
ſi verbum illō tale corpus de celo in virginis vterū attu
liſſet: iā ibi cōcept⁹ nō fuiſſet:ſed ſolū recept⁹. Ideo iſtū Aug.in li. de agone xp̄ia.c.18
errorē Augu. exterminans in libro de agone xp̄iano. et
recitatur a magiſtro: vbi ſupra. dicit. Nō ſunt audiēdi
q̄ nec verū hoīeꝫ filiū di ſuſcepiſſe dicūt: neq3 natū de fe
mina:ſed falſam carnē ⁊ imaginē corpis ſimulatā oſtē
diſſe vidētib⁹. In quē errorē ꝓrumpūt: q2 timēt ꝙ fieri
nō pōt:ne hūana carne vitas ⁊ ſubſtātia dei inquinetur.
Et tū ꝑdicāt iſtū viſibilē ſoleꝫ radios ſuos ꝑ omēs fetores
ſpargere: ⁊ eos mūdos ſeruare. Si ergo viſibilia mūda
a viſibilib⁹ imūdis cōtingi poſſunt/⁊ nō inqnari: quā
to magis incōmutabilis ⁊ inuiſibilis vitas totū hoīeꝫ
ſine ſui cōtaminatiōe aſſumpſit ⁊c. Hūc ḡ errorē extir
pās ait. Qui cōcept⁹ ē. Scd̄s fuit error Fotiniani: qui
dicit: ꝙ iſte cōceptus in virginis vtero fuit pur⁹ homo.
Cui⁹ ratio eſt. Quia cū oīs natura cōpoſita ex cor
pore ⁊ aia humana ſit hō: ⁊ ꝑ ↄñs ꝑſona creata. ſi ꝑſo
na verbi talē ꝑſonā aſſumpſiſſet: iā xp̄s eſſet due ꝑſone.
Cōtra iſtū errorē dr̄. Qui ↄcept⁹ eſt. Nā ly qui refertur
ad perſonā filij. de q̄ ſupi⁹ imediate dictū ē. Et in ieſum
xp̄ꝫ filiū dei. Ipſe ergo fili⁹ ↄcept⁹ eſt.i.ſimul carni vni
tus. Cōtra iſtū errorē inſtat Theoph. in ſmōe.d. Dicat Theophi.
nūc fotinian⁹: quomō hūana natura ꝑ vuluā vginalē
nata/vulue vginitatē ſeruauit icorruptā. Nulli⁹ eni
hoīs mater vgo ꝑmāſit: Sed q2 nat⁹ eſt d̄ carne de⁹ ver
bū: cuſtodiuit matris integritatē: ſeipm ꝑ hoc vbū eſſe
oſtēdens. Neq3 eni noſtrū verbū cū cōcipit̄ vel paritur
corrūpit mētē: nec de⁹ verbū i cōceptiōe vel partu pere
mit virginitatē. Ad rationē auteꝫ ipſoꝝ ptꝫ ꝙ aſſumit
falſum.ſ. ꝙ ꝑſona verbi ꝑſonā hoīs aſſumpſit:qd̄ eſt fal Li.3.di.5
ſum: vt deducit magiſter lib.3.di.5. Nec etiā aſſumpſit
aiam pri⁹ corpori vnitā: vt ſupponit. Q2 illa i ↄceptiōe
fuerūt aſſumpta: ⁊ in aſſumptiōe ↄcepta. ¶ Ex ꝑdictis
apparet ꝙ iſtū cōceptū habem⁹ credere xp̄ꝫ eē verū deū
cōtra ſcd̄ꝫ errorem: ⁊ verū hoīeꝫ ↄtra ꝑmū: vt ſic vgo ip̄ꝫ

Gene.4. concipiens dicat. Cōcepi hoiem per deum. vbi vide no ſtrā humanitatē: quia cōcepi hoiē: ⁊ vbi diuinitatē: qꝛ p deū. ¶ Iſtas duas naturas in iſto ꝯceptu eſſe vnitas

Luce.1. clare oſtēdit angelus marie.d. Ecce concipies ⁊ paries filiū: quē demōſtrauit eſſe deū.d. ⁊ filius altiſſimi voca bitur. ⁊ verū hoiem ipſum appellās filium dauid.d. Et

Beda. dabit illi deus ſedē dauid patris ſui. Ubi beda. Obmit tet ergo neſtori⁹ dicere xp̄m hominē tm̄ a virgine natū: et hunc cū verbo dei nō in vnitate perſone eſſe receptū. Angelus enim qui aſſerit eundem ipſum patrem habe re dauid: quē filium altiſſimi vocari pronūciat: in dua bus naturis vnam chriſti perſonam demonſtrat. De alijs partibus articuli dicam in ſequentibus.

796 **Non videbit interitum: cum vi derit ſapientes moriētes: ſimul inſipiens et ſtultus peribunt.**

¶ Hic cōſeqnēter oſtēdit ꝙ malicia mundanoꝝ proue nit ex cōtēptu ſupne felicitatis: ex eo.ſ. qꝛ mūdani non credūt aliā vitā niſi pſentē: ideo liberi⁹ ad pctā currūt. Et diuidit in duas partes. Quia ponit primo illorum opinio falſa. Scd̄o fideliū opinio vera: ibi. Homo cum in honore. Prima pars diuidit in partes tres. ſm ꝙ tri pliciter ꝓbant ſuā falſā opinionē. Primo ex parte per ſonarū que equaliter moriunt. Scd̄o ex parte diuitia rū q̄ equalr relinquūtur: ibi. Et relinquent. Tertio ex parte edificioꝝ que ſolēniter fabricantur: ibi. Taberna

Uita fu tura. Mors. cula eoꝝ. ¶ Quātū ad primū ſciendū ꝙ mundanorū falſa opinio eſt ꝙ non ſit alia vita poſt iſtā: ⁊ ꝙ ſicut mo ritur corpus ita moriat ⁊ anima: ꝓpter qd̄ dicunt ꝙ in preſenti vita homo debet voluptuoſe viuere ⁊ frui tēpo

Sap.2. ribus bonis: vnde in pſona taliū dicit. Dixerunt impij apud ſe cogitantes nō recte. Exiguū eſt ⁊ cū tedio tēp⁹ vite noſtre: et non erit refrigeriū in fine hominis: et non eſt agnit⁹ qui ſit reuerſus ab inferis. Et infra. Uenite ergo fruamur bonis q̄ ſunt / ⁊ vtamur creatura: vino p̄ cioſo ⁊ vnguētis nos impleam⁹: nō ꝑtranſeat nos flos tēporis: coronem⁹ nos roſis anteq̄ marceſcāt: nullum pratū ſit qd̄ non ꝑtrāſeat luxuria noſtra: qꝛ poſt hoc eri mus tanq̄ nō fuerim⁹ ⁊c. Et iſta opinio eſt occaſio oim̄ peccatoꝝ: quia tales ponūt felicitatem ſuā ⁊ finē precise in vita pn̄ti. Probant ergo iſtam opinionē: pri̊o ex hoc ꝙ omnes equaliter moriunt iuſti ⁊ iniuſti ⁊ ſapiētes et ſtulti. Et ideo ex equalitate mortis arguūt ꝙ nō ſit alia vita in qua iuſti premient ⁊ mali puniant. Et ſic nō in telligūt verū interitū ⁊ dānationem maloꝝ. Et hoc eſt qd̄ de vnoq̄q; illoꝝ dicit ps. Non videbit interitum.i. non intelliget quis ſit verus maloꝝ interit⁹. Et hoc cū viderit ſapiētes moriētes.i. qꝛ videt equaliter mori bo nos ⁊ malos: quaſi.d. Si ſapiēs qui deū coluit mortu⁹ eſt: cur ſequar eū: faciā ergo mihi bene dū viuo. Et ita neſcit iſte quis ſit verus interit⁹: q̄ illi imminet etern⁹. Ex hoc cōcludens: ꝙ ſicut morit ſapiens: ſimiliter ⁊ in ſipiens. Et hoc ē qd̄ ſubdit. Simul.i. ſimiliter ſicut ſa piens inſipiens ⁊ ſtultus peribūt. Unde ad iſtum in

Grego.26 mor.c.15. tellectū hūc textū exponit Greg.26.moꝝ.c.15.d. Cū vi derit ſapientes morientes. Quos eni malī mori viſibi liter cōſpiciūt inuiſibiliter viuere poſſe nō credunt: atq; eo reatū infidelitatis ſue cumulāt: quo viſa morte fide liū de eternitate deſperāt. ¶ Tales ergo faciliter peccāt:

Anima. quia aiam noſtrā credūt cū corpe mori. Sed ꝙ hoc ſit falſum: nō ſolū patet ex fide: ſed etiā ex dictis antiquo

Plato. rum ⁊ naturaliū philoſophoꝝ. Nam plato in timeo. ca.4. inter alia dicit. ꝙ anima eſt immortalis: ⁊ ſm ꝙ paſſiones vicerit / vel ab eis victa fuerit: premiabit vel punietur poſt ſeparationem. Unde ponit ibidem. ꝙ ſi anima exiſtens in corpore virili vincitur a paſſionibus corporis: poſt ſeparationem a corpe virili: in corp⁹ mu liebre ponetur. Et ſi male ibi ſe habuerit: poſtea ponet in corpore pecoris. Et ſm ꝙ melius vel peius ſe habue rit: mittetur in nobiliori corpore vel ignobiliori. Fina liter tamen dicit: ꝙ poſt expiationem maloꝝ omniū ad originalem redibūt innocentiā. Scd̄o hoc idem patet ꝑ pythagoram: ſicut recitat Ouidi⁹ metamorph̄. li.3.d. Morte carent anime ſemꝑ priore relicta: ⁊ nouis in do mibus habitāt viuūtq; recepte. Tertio hermes ad aſcle pium dicit: ꝙ anima ſi virtuoſa in corpore fuerit poſt mortem premiabit: ſi vitioſa puniet. Item Ariſtoteles 16. de animalibus dicit. ꝙ ſolus intellect⁹ eſt ab extrin ſeco: ⁊ ſolus hꝫ eſſe diuinū. Item tertio de anima dicit: ꝙ anima ſeparatur a corpore tanq̄ perpetuum a cor ruptibili. ¶ Ad hoc etiā legim⁹ de quodā religioſo qui aliū redarguit: qui dicebat aiam eſſe mortalē dicens ſi bi. Quero a te an anima ſit mortalis vel immortalis. Si mortalis nullū incōmodū ex hoc infliget illis q̄ cre dunt illā eſſe immortalē: ex quo ipſa nō eſt poſt ſepara tionem. Si vero ſit immortalis ſequitur aliquod bonū credentibus ipſam eſſe immortalem: ⁊ per cōſequēs me lius eſt credere ipſam eſſe immortalem q̄ mortalem.

Et relinquent alienis diuitias ſuas: et ſepulchra eorum domus illorum in eternum. 797 23.q.1.pe ramus.

¶ Hic conſequenter probant opinionē ſuā.ſ. ꝙ non ſit alia felicitas q̄ vite preſentis: ex eo ꝙ diuitie equali ter relinquunt in morte: q̄ſi arguāt ſic. Si alia vita eēt poſt iſtā i illa melius deberet eſſe iuſtis q̄ iniuſtis: bo nis q̄ malis: qd̄ maxime apparere deberet in morte: ſꝫ non eſt melius in morte bonis q̄ malis: quia ſicut ma li nihil ſecum portant in morte de ſuis diuitijs / ſed alie nis omia dimittūt: conſimiliter ⁊ iuſti. Et hoc eſt qd̄ di cit. Et relinquent alienis diuitias ſuas. ¶ Sed iſta ip ſorum ratio falſū ſupponit. Qꝛ ⁊ ſi peccator poſt mor tem de ſuis diuitijs nihil habet: iuſtus tamen ex eis ni hil perdit: quia illas ante ſe ad perpetuam vitam tranſ mittit: vt oſtendit Grego.18.moꝝ.ca.9. ſuper illo ver bo Job.27. Diues cum dormierit nihil ſecū affert.d. Huic ſententie pſal'. concordat.d. Dormierunt ſomnū ſuum ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum i ma nibus ſuis. Ut enim in ſua manu diuites poſt mortē ſuam ſuas diuitias inueniant eis ante mortē dicitur: in quorum manibus diuitias ſuas ponant. Facite vo bis amicos de mammona iniquitatis: vt cū de.re.v.⁊c. Diues ergo cum dormierit ſecum nihil affert. Res eni ſuas cum moreretur ſecum tolleret: ſi ad petentis voceꝫ cum viueret: ſibi tribuiſſet. Nam terrena omnia q̄ ſer uando amittimus largiēdo ſeruam⁹: patrimoniumq; noſtrū retentū ꝑdit: ſed manet erogatū. diu enim cum rebus nr̄is durare nō poſſum⁹: quia aut nos illas amit tendo deſerimus: aut ille nos viuentes quaſi deſerunt pereundo. Agendū ergo nobis eſt: vt res abſolute peri turas ipſas erogando i nō pereuntem tranſire faciam⁹ mercedem. ¶ Ex quibus apparet ꝙ iuſti non dimittūt alienis diuitias ſuas vt peccatores: ſꝫ illas aū ſe ꝑ pau peres trāſmittunt. Cōſimili enim modo dicebat beat⁹ Laurentius decio. Nam et facultates eccleſie quas re quiris in celeſtes theſauros manus pauperū depoſta uerunt. Ad opinionem autem illorum ſequitur ꝙ mor tuo homine moritur anima: ⁊ ſic de homine mortuo nō remanet niſi cadauer qd̄ in ſepulchro ponit. ꝓpt̄ qd̄ ſequit. Et ſepulchra illoꝝ dom⁹ illoꝝ in eternū.i. i eter nū alias domos nō habebūt. Quaſi.d. Tā iuſti q̄ iniu ſti poſt mortē nihil habēt / niſi ꝙ cadauera eoꝝ in ſepul turis maneāt in eternū.i. abſq; ſpe reſurrectiōis future.

Vita fu tura. (margin)

Diuitie. (margin)

Grego.18. mor.c.9. Job.27. (margin)

798 **Tabernacula eoꝝ in progenie**
De peni. diſ. 3. qd q̄. **et progenie: vocauerunt nomina**
ſua in terris ſuis.

¶ Hic ponitur tertia ratio ex parte edificioꝝ: que ſtat
in hoc. Si alia vita eſſet poſt iſtā: homines nō quere-
rent cum ſumptuoſis edificijs memoriā ſuā ꝑpetuare.
cuius oppoſitū videm⁹: quia homines faciunt quan-
doq3 magna ꝛ fortia edificia que lōgo tēpore poſſint du
rare ꝛ in multis generationib⁹: ad iſtum finē: vt in illis
remaneat ipſoꝝ nomē ꝛ fama. Sicut videntes palatiū
Julij ceſaris/eius famā ſibi reducunt ad memoriā. Et
ſic ꝑ talia edificia vocauerūt. i. ad memoriā reduxerūt
nomina ſua in terris ſuis. Homo eni taꝫ in vita q̄ꝫ poſt
mortē magis cupit famā ꝛ ſuū nomē dilatari in t̄ra ſua
2. Reg. 18 q̄ꝫ in aliena. Simile enim legitur. 2. Reg. 18. d̄ abſalō.
vbi d̄r. Porro abſalon erexerat ſibi titulū cū adhuc vi-
memoria. ueret. Dixerat eni. Nō habeo filiū in quo. ſ. remaneat
memoria mea: ꝛ hoc erit monimētū nominis mei. Cō
Gen. 11. ſimile habet Gen. 11. Dixitq3 alter ad ꝓximū ſuū. veni
te faciam⁹ ciuitatē ꝛ turrē: cui⁹ culmē ꝑtingat ad celū
et celebrem⁹ nomen noſtrū. Iſta aūt nō facerēt homines
Fama. ſi poſt hāc vitā viuerent: q2 cū ipſis nomē ipſoꝝ ꝛ fama
duraret. Sed hoc argumētū non valet. quia ꝛ ſi pecca-
tores qui aliā vitā nō ſperāt: ꝑ talia trāſitoria famā ſuā
perdurare conanť: nō aūt iuſti qui ſolū per virtutes fa-
Grego. 11. mā ſuā apd̄ deū ponere laborāt. vt notat Grego. 11. lib.
lib. mora. moral. d. Omnes qui cogitatiōe terrena huic ſeculo cō-
capi. 17. formanť: ꝑ omne qd̄ agūt/huic mūdo relinquere ſui me
moriā conanť. Alij belloꝝ titulis. alij altis edificiorum
menib⁹. alij diſertis doctrinarū ſeculariū libris inſtan-
ter elaborant: ſibimet memoriam ꝛ famā edificāt. Sed
cum ipſa ad finē celeriꝰ vita percurrat: quid i ea fixū
ſtabit: quādo ꝛ ipſa celeriter mobilis ꝑtranſit? Aura et
Ps. 1. enim cinerem rapit. ſicut ſcriptū eſt. Nō ſic impij nō ſic
ſed tanq̄ꝫ puluis quē ꝓijcit vent⁹ a facie terre. Recte er
go ſtultoꝝ memoria cineri cōparať: quia illic ponitur:
vbi ab aura rapiať. Quantūlibet eteni quiſq3 ꝓ perfi-
cienda glīa ſui nominis elaboret: memoriā ſuā quaſi
cinerē poſuit: quia hāc citi⁹ ventus mortalitatis rapiť.
Ps. 3. Quo contra de iuſto ſcriptū ē. In memoria eterna erit
iuſt⁹. Eo enim ipſo quo facta ſua ſolius dei oculis im-
primit: nomen ſue memorie in eternitatē figit.

799 **Homo cum in honore eſſet non**
intellexit: comparatus eſt iumē-
tis inſipientibus: et ſimilis fa-
ctus eſt illis.

¶ Hic conſequenter poniť vera fideliū opinio. ſ. ꝙ ho-
mo ad imaginē dei factus/dei capax eſt: ꝛ poſt hanc vi
tam deū habere. Et duo facit. Quia primo oſtendit ho
minē ad imaginē dei factū. Secūdo vnde ſit infideliū
ſcandalū ibi. Hec via. Quātū ad primū notādū ꝙ ma
gnū honorē deus dedit homini quādo ipſum ad ſuam
imaginē ꝛ ſimilitudinē formauit: q2 ꝑ rationem capax
eſt dei: ꝛ per amorē ei poteſt ſtabiliter inherere. Et ꝑ hoc
homo ordinať ad eternā beatitudinē: hāc aūt dignita
tē carnalis homo nō intelligit. Et hoc eſt qd̄ dicit. Ho-
mo cū in honore eſſet. i. ad imaginē dei fact⁹: nō intelle
xit. ſ. ſuā dignitatē. ſ. ꝙ per intellectum homo preeſt iu-
mentis nō viribus. Et ideo ꝑdēdo rationē. i. dū viuit ſʒ
ſenſualitatē ꝛ nō ſʒ rationē: cōparatus eſt iumentis: ꝛ
ſimilis factus eſt illis: quia in nullo eſt homo ſuperior
iumēto niſi ꝑ rationē: qua perdita nō eſt ſuperior iumē
to. Ideo de peccatore qui ꝑdita ratione beſtialiter viuit
dicit. Unus eſt interitus hominis ꝛ iumētoꝝ: ꝛ vtriuſ Eccle. 3.
q3 equa cōditio: ꝛ nihil habet homo iumēto amplius. Homo.
Unde Greg. 24. moral. ad ꝓpoſitū iſtum textū indu- Greg. 24.
cit. d. Scriptura ſacra aliquando homines dicere ſolet mora. c. 8.
humana ſapiētes: ſicut ait apls. Cū enim ſit inter vos 1. Cor. 3
zelus ꝛ cōtentio: nōne carnales eſtis: nōne hoīes eſtis?
Nōnunq̄ꝫ vero homines dicit eos quos a beſtijs ratio
ne diſtinguit. i. illos quos nō ſubijci paſſionū motib⁹
demōſtrat. Quib⁹ per ꝓphetā dicit. Uos autē greges Ezech. 34.
mei hoīes eſtis. quia illos nimirū deus paſcit quos vo
luptas carnis iumētoꝝ more nō afficit. At cōtra hi qui
carnali affectione ſuccūbūt: nō iā hoīes ſed iumēta no-
minanť. ſicut d̄ quib⁹ in peccato ſuo morientib⁹ ꝑ pro-
phetā dicit. Cōputruerūt iumēta i ſtercore ſuo. Iumē Johel. 1.
ta quippe in ſtercore ſuo cōputreſcere eſt carnales ho-
mines in fetore luxurie vitā finire. Nō enim eſſe hoīes
ſed iumēta declaranť. de quibus per prophetā d̄r. Car- Ezech. 23.
nes aſinoꝝ/carnes eoꝝ: ꝛ fluxus equorū fluxus eorū.
Unde ꝛ per dauid d̄r. Homo cū in honore eſſet nō intel Ps. 48.
lexit: cōparatus eſt iumētis inſipiētib⁹ ꝛ ſimilis factus
eſt illis. Sic ergo merito vocanť homines qui iuſticie
ratione ſuffulti ſunt: ſic ꝛ irrationabilia animalia vocā
tur hi qui carnali delectatiōi deſeruiūt. hec ille. ¶ Iſtum
textum pulchre ſub alijs verbis deducit Ber. d. Homo
cum in honore eſſet nō intellexit ꝛc. Heu quomodo de
grege facta eſt egregia creatura. Puto dicerēt iumēta
ſi poſſent loqui. Ecce adam factus eſt quaſi vnus ex no
bis. Cum in honore eſſet/inquit. In quo honore? certe
quia habitabat in paradiſo in loco voluptatiſ. cōuerſa-
tio eius: nihil moleſtie/nihil indigentie ſentiebat: odo
riferis ſtipatus malis: fultus floribus: gloria ꝛ honore
corona⁹: ꝛ cōſtitutus ſuꝑ opera manuum plaſmatoris.
magis aūt ob inſigne diuine ſimilitudīs ꝛ imaginis ꝓ-
celiebat. Erat illi ſocietas cū angelis ꝛ cū omni militia
celeſtis exercitus: ſed mutauit iſtam glīam ad ſimilitu
dinē vituli comedētis fenū. Inde eſt ꝙ panis angeloꝝ
factus eſt fenū peccatorū. Ergo cibus hominis muta-
uit ſe in cibū peccatoris: homīe mutato in pecus. Heu
triſtis ꝛ lachrymoſa mutatio: vt homo paradiſi accola
terere dn̄s: celi ciuis: domeſticus dn̄i ſabaoth: ſpūum
celeſtiū ꝛ coheres virtutū: repētina ſe conuerſiōe inue-
nerit ꝓpter infirmitatē iacentē in ſtabulo: ꝓpter peco-
rinam ſimilitudinē indigentē feno: ꝛ ꝓpter indomitaꝫ
feritatē alligatū preſepio. Agnoſce tamē o bos poſſeſſo-
rem tuū: ꝛ tu aſine preſepe dn̄i tui. Cognoſce pecus quē
non cognouiſti homo. Adora in ſtabulo quē fugiebas
in paradiſo. Adora eius preſepiū/cui⁹ cōtempſiſti im-
periū. Sed que eſt cauſa tāte deiectionis. hec eſt/q2 hō
cum in honore eſſet non intellexit ꝛc. hec Ber.

Hec via illorum ſcandalū ipſis: 800
et poſtea in ore ſuo cōplacebūt. 6. q. 1. Limi tare.

¶ Hic oſtendit vnde tm̄ peccatorū ꝓceſſerit ſcandalū
ſcʒ ab amore vite p̄ſentis. Unde notandū ꝙ p̄ſens vita
in rei veritate nihil aliud eſt q̄ꝫ quedaꝫ via: qua cōtinuo
pergim⁹ ad mortē: qua cōtinue iuſti pergūt ad patriaꝫ
et mali ad gehēnam. vnde Greg. d. Uiator quippe dici Grego. 15.
tur qui preſentē vitā viā ſibi eſſe ꝛ nō patriam attēdit: mo. ca. 27
qui in dilectione preterreuntis ſeculi cor figere deſpicit:
qui non remanere in trāſeūtib⁹/ſed ad eterna perueni
re cōcupiſcit ꝛc. Dicat ergo ps. Hec via illoꝝ ſcandalū.
ſcʒ hec preſens vita que realiter eſt via: eſt ſcādalū illo-
rum. ſ. caſus illis: q2 amor vite preſentis omne ſcanda-
lum cauſat peccatoꝝ: quia inde ꝓcedit omnis dolor: oīs
ſtimulus: ſecuritas nulla: ſed timor oīs. Hic eni amor
facit eis ſcādalū: quia facit eos ruere de peccato in pec-
catū. Et tamē iſtis nō obſtātib⁹ peccatores in p̄ſenti vi-

ta felicitatē ſuā ponētes iactāt ſe de tali vita tanꝗ̃ aſſe-
cuti felicitatē homini poſſibilē. Et hoc eſt qḋ ſubditur.
Poſtea in ore ſuo cōplacebūt. ſ. habita huius vite feli-
citate: ex hoc verbis ſibiipſis cōplacētibus ſe extollūt.
Calcedo-nius. ¶ Conſequēdo materiā articulorum: reſtat ſcḋa pars ter-
tij articuli: declarata prima que dicit. Qui cōcept⁹ eſt.
Sequitur. De ſpū ſctō. quā particulā declarat ſcḋm fūdamē
tū. ſ. Calcedonius. Nā vt dicebatur: ſcḋa ꝓprietas cal-
Charitas Spiritus ſanctus. cedonij eſt ꝙ habet in calore caritatis cōgruentiā. Con
ditio enim charitatis eſt ꝙ homo ipſa calefact⁹ ⁊ inflā
matus alios quāuis debiliores ⁊ imꝑfectiores ſibi vnit
Hiere. 31. et ad ſe attrahit. iuxta illḋ. In charitate ꝑpetua dilexi
te: ideo attraxi te miſerans. Hāc aūt cōgruentiā ⁊ ſimi
litudinē habet calcedoni⁹/ qui ſuo calore res etiā viles
ad ſe attrahit ⁊ ſibi vnit: quia ſcḋm magiſtrum vbi ſupra.
Calcedoni⁹ calefact⁹ palleas ad ſe attrahit. Hanc con
ditionē cōtinet hic ſcḋa pars articuli oſtēdēs ſpūs cha-
ritatē: dicens de ſpū ſctō. Ubi notādū ꝙ cū charitas ſpi
ritui ſancto appropiet: ideo ad oſtendēdū ꝙ iſte cōce-
ptus nullis noſtris meritis precedētib⁹: ſed ſolū charita
te/ qua nos dilexit deus eſt fact⁹: quo naturā humanā
noīe pallee ſignificatā calore ſue charitatis velut calce-
Lib. 3. diſ. 4. donius palleas ſibi vniuit. Unde magiſter dicit: ꝙ cū
xp̄s de ſpiritu ſancto conceptus dicitur: inſinuatur no-
bis dei gratia: qua homo nullis ſuis meritis preceden
tibus in ipſo exordio nature ſue quo eſſe cepit: verbo
dei copularetur in tātā perſone vnitatē/ vt idē eſſet fili⁹
dei qui filius hominis ⁊ econtrario. que gratia p. ſ. ſ. eſt
ſignificata: quia ipſe proprie ſic eſt donū: vt ſit etiā do-
num dei. Per hoc ergo ꝙ de ſpiritu ſancto concept⁹ eſt
xp̄s dicitur: quid aliḋ ꝗ̄ ipa gratia demōſtratur: qua homo
mirabili ⁊ ineffabili modo verbo dei eſt vnitus ⁊c. Sic
ergo xp̄s tanꝗ̃ calcedoni⁹ palleas attrahit: dū feruore
ſue charitatis accenſus palleas noſtre humanitatis ſi-
bi copulauit. Quod cōfirmat magiſter ibidē. d. De ſpi
ritu ſancto concept⁹ dicitur xp̄s. q: ſ. ſ. eſt charitas ⁊ do-
num patris ⁊ filij: et ineffabili dei charitate verbum dei
caro factū eſt: et inextimabili dei dono fili⁹ dei ſibi vni-
uit formā ſerui. Et ideo fili⁹ dei ſumma charitate hunc
cōceptum quo ſibi noſtrā naturā copulauit eſſe factum
oſtēdit ante lōge cum de oībus predixerat. Oſe. 11. d.
Oſee. 11. Trahā eos in funiculis charitatis. ¶ Aduertendū au
tem ꝙ ex iſta particula/ de ſpiritu ſancto. ꝙ aliqui ſum
pſerunt occaſionē erroris: dicētes ꝙ xp̄s quātū ad hu-
manitatem eſt fili⁹ ſpiritusſancti: ſicut quātū ad diui-
Auguſti. nitatem eſt filius patris. De quibus ait Aug. in enche
ridiō. Nunquid ideo dicturi ſum⁹ patrē hominis xp̄i
eſſe ſpūm ſctm̄: vt deus pater verbum genuerit ⁊ ſpirit⁹
ſanct⁹ hominem? Quod autē abſurdū ē: vt nulle fideliū
aures id velint ſuſtinere. Et cōſequenter ponit argumē-
tum eorum. d. Quomodo ergo eū dicim⁹ de ſpiritu ſan-
cto natum vel conceptū: ſi nō eū genuit ſpiritusſanct⁹.
Ad hanc rationem reſpōdet Hiero. in expoſitione fidei
catholice. d. Non ſicut quidā ſceleratiſſime affirmāt ſpi
ritūſanctū dicim⁹ fuiſſe ꝓ ſemine: ſed potentia ac vir
tute creatoris dicim⁹ operatum. Et ideo hunc cōceptū
effectiue nō naturaliter de ſpiritu ſancto fuiſſe predixit
Luce. 1. angelus marie. Luce. 1. d. Spiritusſanctus ſuperue-
niet in te: ⁊ virt⁹ altiſſimi ⁊c. ¶ Tertia proprietas calce
donij eſt ꝙ habet in ortu temporis plenitudinem. Nā
vt ait magiſter vbi ſupra. hic lapis inuenitur ad repercuſſū
plene lune. Hanc cōditionem cōtinet hic articulus oſtē
dens verbi incarnati natiuitatē in temporis plenitu-
Natus. Plenitu-do tēporis dine factā. d. Natus. Et vere hic natus eſt: vt Calcedo
nius in plenilunio. Ubi nota ꝙ lune nomine in ſcriptu-
ra temp⁹ deſignatur: ⁊ hoc ꝓpter ſuā mutabilitatem: q:
ſicut tempus eſt res ſucceſſiua nunꝗ̃ in eodem ſtatu ꝑ-
manēs: ſic ⁊ luna. Et ideo hebrei menſes ⁊ tempus ſm̄
lunationes menſurant: ſm̄ Aug. Et ideo lunā ꝓ tp̄e ac- Aug. 15. de ciui. c. 12.
cipiens pſal. d. Fecit lunā in tp̄e. Si ergo per lunā tem- ps. 103.
pus ſignificatur: quid ſignificat: niſi temporis plenitudi
nem? Sed natiuitas xp̄i fuit in plenitudine temporis:
ergo in plenilunio: et ꝑ conſequens xp̄s vt calcedonius
apparuit in plena luna. ꝙ autem chriſtus natus fuerit
in plenitudine temporis apl's. d. At vbi venit plenitu- Gala. 4.
do temporis miſit deus filium ſuum ⁊c. ¶ In iſta par-
te inſurgūt duo dubia. Primum quare temp⁹ natiuita
tis xp̄i dr̄ plenitudo temporis. Ad hoc reſpōdet magi-
ſter Jo. bachon̄. i poſtilla ad gal. d. ꝙ ꝓpter multa. Pri
mo propter plenitudinē pacis ⁊ bonorum temporalium.
iuxta illḋ Eſa. 2. Cōflabunt gladios ſuos in vomeres Eſa. 2.
⁊c. ps. 71. Orietur in diebus eius iuſticia ⁊ abundan- ps. 71.
tia pacis. Scḋo ꝓpter plenitudinem gratiarū. Jo. 1.
De plenitudine ei⁹ oēs accepim⁹ gratiā ꝓ gratia. Ter Joan. 1.
tio ꝓpter adimpletionem figurarū ⁊ legaliū. math. 5.
Non veni legem ſoluere: ſed implere. Quarto propter
plenitudinem diuinarum promiſſionū. 2. Corinth. 1.
Quotquot enim promiſſiones dei ſunt in illo eſt: ideo 2. Cor. 1.
per ipſum. Quinto ꝓpter impletionem ꝓpheticarum
viſionū. Dan. 9. Ut impleatur viſio ⁊ ꝓphetia ⁊c. Sexto
ꝓpter impletiōem temporis. 1. Cor. 10. Nos ſumus in 1. Cor. 10.
quos fines ſclōrum deuenerūt. Septimo ꝓpter impletio-
nem ruine angelorū. ps. 109. Implebit ruinas. Octa ps. 109.
uo propter plenitudinem premiorum. Eſa. 58. Implebit Eſa. 58.
ſplendorib⁹ aīam tuā ⁊c. Nono propter plenitudinem
vniuerſorum. Ephe. 1. Propoſuit i ipſo in diſpēſatiōe ple- Ephe. 1.
nitudinis ipſi⁹ inſtaurare oīa: et q̄ in celis et q̄ in ter-
ra. ¶ Secundum dubium eſt quomodo Joānes hic di
cat xp̄m natum: cum apl's dicat eum nō natum ſed fa- Xp̄s natiuitate in vtero dicitur fact⁹ non nat⁹: ſꝫ ex vtero dicitur factus.
ctū. Gal. 4. Miſit deus filiūſuū factū ex muliere ⁊c.
Reſpōdeo. ꝗ̄uis xp̄s vere de maria virgine ſit natus te
ſte angelo. Luce. 2. Annūcio vobis gaudiū ⁊c. q: nat⁹
eſt ⁊c. Apoſtolus tamen dicit eundem factum: vt oſten
dat differentiam inter huius natiuitatem ⁊ aliorum. vn-
de magiſter. d. Queri pōt: cur nos ſaluatorem natum li. 4. di. 4
fiteamur: cum apl's eū factum dicat ex muliere cū
aliud ſit fieri ⁊ aliud naſci. Aliquid enim ſignificat ho
mo. Quia enim non humano ſemine cōcreata eſt caro
dn̄i in vtero virginis ⁊ corpus effecta: ſed efficaci ⁊ vir-
tute. ſ. ſ. ideo apl's dicit eum factum non natum. Aliud
eſt enim ſemine admixto ⁊ ſanguine coagulato genera
re. Aliud eſt non permixtiōe: ſed virtute procreare. poſ
ſunt eni homines generare filios: ſed non facere. Ecce
ergo quare dicit apl's xp̄m factum nō natum: ne. ſ. eius
natiuitas que fuit ſine viri ſemine noſtre ſimilis puta-
retur que ſeminum cōmixtione cōficitur ⁊c. Et iſtā na
tiuitatem Eſa. predixit. d. Puer natus eſt nobis ⁊c. et Eſa. 9.
vocabitur nomen eius admirabilis deus fortis ⁊c.

Sicut oues in īferno poſiti ſunt: 801
mors depaſcet eos.

¶ Hic cōſequenter explicat bonorum premia ⁊ ſupplicia
malorum. Et diuiditur in tres partes. Quia ponit pri
mo malorum ſupplicium. Secundo bonorum dominium:
ibi. Et dominabuntur. Tertio xp̄i adiutorium: ibi. Ue-
runtamen. Quantū ad primum ſciendum ꝙ prophe-
te multotiēs de futuris loquuntur ꝑ verba de preterito vel
de preſenti: eo ꝙ ſicut preterita ſunt certa carentia omi
dubio: ſic ⁊ ꝓphetis futura reuelata erāt certa. De illis
ergo qui in pn̄ti vita bonis creatis fruuntur. d. Sicut
oues in inferno poſiti ſunt. i. ponentur poſt ipſorum mortē.
Sicut oues ⁊c: quia ſicut ouis ignorāter ducitur ad mor Ouis.
tem: ſic iſti ignorātes vitā futuram ad infernum ducū-
tur. Hūc autem paſſum ſic exponit Ber. d. Sicut oues Bernard.
in inferno poſiti ſunt. ꝗ̄ bene ſicut oues: quia detra-

cto vellere terrenarũ diuitiarũ durc preſſiq; detõſi ſem-
Mors. piternis nudi damnabitur incẽdijs. Sequit.mors de-
Diabolus paſcet eos. Quod ideo dicit ſm Ber. q2 in inferno ſem
per moriunt ad vitã ⁊ ſemp viuũt ad mortẽ: vnde hic
ipſoꝝ caro vermib9: illic anima demonib9 deputatur:
donec rurſus infelici collegio tormẽtis penalib9 ſociẽ-
tur: qui ſocij in vitijs fuerũt. ¶ Ubi notandũ q2 res mul
totiẽs ab effectu accipit nomẽ: ſicut dicit pictor a pictu-
Joan.14. ra. vnde q2 xp̃s ẽ vite dator / dicit vita: ſicut dicit. Ego
ſũ via veritas ⁊ vita. Sic ⁊ quia diabolus fuit prima
cauſa mortis nõ immerito ipſe mors appellat. Sap.2.
Sap.2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbẽ terrarũ. vnde
Apoca.6. ad litterã de diabolo dicit. Et nomẽ illi mors. Sic ergo
mors depaſcet eos.i.diabolus. Unde glo. Mors depa
ſcet eos.i. diabol9. hoc eñi dicit a ſimili iumẽtoꝝ q nõ
radicitus corrodendo herbas euellũt: ſed ſummitates
capiũt: vnde iterũ herbe naſcunt ad paſtũ. Sic ⁊ in infer
no morte depaſci reminiſcũt / q2 nunq̃ deficiũt. vel de
paſcet eos.i. de de paſcua ad paſcuã.i. de pena ad penã
deducet. Alia littera vt dicit magiſter habet ſic. Mors
paſtor eſt eis: quia ſicut xp̃s ſuis eſt vita: ita diabolus
eſt mors malis: qui paſtor eſt illis vt ouibus quas tra-
hit ad paſcua mortis.

502 Et dominabuntur eorum iuſti in matutino: et auxiliũ eorũ vete raſcet in inferno a gloria eorum.

¶ Hic ponit bonorũ premiũ ad dñium. Ubi notandũ
Mane. q2 per matutinũ ſiue per mane intelligitur reſurrectio
Reſurrectio. generalis: vbi oĩa omnibus erũt nuda ⁊ aperta. In re
ſurrectiõe aũt iuſti premiabunt ⁊ honorabunt: q2 cum
Mat.25. xp̃o iudicabunt. vnde ſicut iudex habet dñium ſupra
reum ipſum iudicando: ſic ⁊ in matutino reſurrectio-
nis iuſti dominabunt pctõꝝ. Hoc dominiũ beatorũ ſu
Puer.17. pra dãnatos bene preuiderat Salomon.d. Seru9 pru-
dens dñabitur filijs ſtultis. Iuſti eñi in p̃ſenti vita ſunt
ſerui prudẽtes p humilitatẽ xp̃o ſeruientes: peccatores
aũt qui florẽt in mũdo ⁊ habẽt libertatẽ malicie: vt filij
diaboli ſtulti dicunt: quia vſu ratiõis carentes ſibi de au
xilio i tẽpore opportuno puidere nolẽtes: ppter qd ſub
dit. Et auxiliũ eoꝝ veteraſcet in inferno.i. auxiliũ qd
hic viuẽtes habebãt: vt puta auxiliũ diuitiarũ: potẽtiã
ſacñarũ vl' amicoꝝ ibi nihil pficiet illis. Et hoc ẽ qd di
cit. Ueteraſcet in inferno.i. ceſſabit. qd enim antiquat
deficit. Et ſi queras qualr veteraſcet vel deficiet. Reſpõ
det: a glia eoꝝ.i. iuxta quãtitatẽ glie ipſoꝝ quã in p̃ſen
ti vita habuerũt. Quia quãto aliquis malus in p̃ſen-
ti niſus eſt habere gliam inter homines: tanto in infer-
no ampliorẽ corruptionẽ patietur: iuxta illd qd habet
Apoc.18. Apoca.18. Quãtũ glorificauit ſe ⁊ in delicijs fuit: tan
tũ date ei tormẽtũ ⁊ luctũ. Alia aũt littera habet. A glo
ria ſua expulſi ſunt.

503 Ueruntamen deus redimet animam meam de manu inferni: cũ acceperit me.

¶ Hic ponit xp̃i adiutorium. Q2 q̃uis de malis dixit
ſuperius q2 frater.i. xp̃s non redimet.ſ. malos: boni ta-
men per ipſum redimẽtur. vnde in pſona oim iuſtoꝝ di
cit. Uerũtamẽ deus redimet ⁊c. Et nota q2 redẽptorem
noſtrũ verũ fatetur deũ ⁊ hominẽ. verũ hominẽ: quia p
humanitatẽ ipz noſtrũ fratrẽ appellat dicẽs. Frater nõ
redimet. verũ deũ vnde hic dicit: verũtamẽ deus redi-
met ⁊c. Et ſicut ſuperius terruit malos p deſperationẽ
redemptiõis.d. Frater nõ redimet. Ita modo bonos cõ
redimere. ſolatur ſpe redẽptionis.d. Deus redimet ⁊c. ¶ Et q2 re

demptorẽ noſtrũ oportebat deũ ⁊ hominẽ eſſe.ſ. deum q
poſſet: hominẽ q deberet. Ideo hic vtrũq; ponit.ſ. deũ
cũ dicit / de9 redimet: ⁊ hoiem cũ addit / cũ acceperit me:
ideſt humanitatẽ meã in vnitatẽ ſue pſone. ¶ Et notã-
dum q2 noie inferi qñq; intelligit ipſe diabolus: qñq; ve
ro pena infernalis ſiue locus. Significat enim inferni
Job.26. nomine diabolus. Job.26. Nudus eſt infernus corã
eo: qd dr de diabolo: q2 oĩs ei9 malicia ⁊ cogitatio deo
Greg.17. mor.c.11. nuda eſt ⁊ aperta: vt exponit Grego.17.moꝝ.c.11. Et
tunc eſt ſenſus. Uerũtamẽ deus redimet aiam meã de
manu inferi.i. de poteſtate diaboli. Qd facit etiã in pre
ſenti peccata dimittẽdo. Significat etiã inferni noĩe
locus inferior ad quẽ añ xp̃m oẽs quãtũcũq; iuſti deſcẽ
debãt: licet diuerſimode. de quo inferno ſanctos patres
Queſtio. redemit: cũ illos ſecũ extraxit ibidem dimittẽdo repro-
Infernus bos. ¶ Sed quomodo redimet aiam de manu inferni:
Greg.12. cum in inferno nulla ſit redẽptio. Ad hoc reſpõdet Gre
mor.c.7. go.12.moꝝ.d. Q2 ante aduentũ mediatoris dei ⁊ ho-
minũ omis homo q̃uis munde pbatq; fuerit vite ad
inferni clauſtra deſcẽdit: dubiũ nõ eſt. Qm homo qui
per ſe cecidit: ad paradiſi requiẽ p ſe redire nõ potuit:
niſi veniret ille qui ſue incarnatiõis myſterio euiſdem
nobis paradiſi iter aperiret. Nec tamẽ ita iuſtoꝝ aias
ad infernũ dicim9 deſcẽdiſſe: vt i locis penalib9 tenerẽ
tur: ſed eſſe alia inferiora inferni loca alia ſuperiora
credẽda ſunt: vt ⁊ in ſuperiorib9 iuſti requieſcerẽt: ⁊ in
inferiorib9 iniuſti cruciarent. Unde ⁊ pſal. ppter hec
nientẽ ſe dei gratiã dicit. Eripuiſti aiam meã ex infer-
no inferiori. Ex inferno ergo electos eduxit: ⁊ reliquit re
Oſee.13. probos. Unũ per Oſee prophetam dñs dicit. Ero mors
tua o mors: ero morſus tu9 o inferne. Qd eñi occidim9
agimus penit9 vt nõ ſit: ex eo vero qd mordemus / par
tẽ abſtrahim9 partẽq; relinquim9. Quia ergo i electis
ſuis dñs fundit9 occidit mortẽ: mors mortis extitit. q2
vero ex inferno partẽ abſtulit partẽq; reliqt: nõ occidit
funditus: ſed momordit infernũ. Dicit ergo. Ero mors
tua o mors.i. i electis meis te fundit9 perimo. Ero mor
ſus tuus inferne: q2 ſublatis eis te ex pte tranſfigo. Uult
ergo. Greg. dicere: q2 in inferno ſunt diuerſa loca. Aliq̃
penarũ: aliqua ſine penis. In primo nulla eſt redẽptio:
ſed bene in ſcdo. Uel ſm alios: idem locus erat bonorũ
et maloꝝ: ſed malis erat locus penarũ: ⁊ nõ bonis. Si-
cut idem locus carceris: vni poteſt eſſe locus dãnatiõis
ad mortem alteri vero ad requiem.

Ne timueris cum diues factus fuerit homo: et cum multiplicata fuerit gloria domus eius. 504 11.q.2.glo

¶ Hec eſt quattuor pars pncipalis in qua ad mũdũ
non timendũ iuſtos puocat. Admonet enim nõ time-
Aduerſitas. re mũdi aduerſitates: nec affectare mũdi gliã. Et hoc
Proſperitas. ppter tria. Primo q2 pſperitas ⁊ glia mundi in mor-
te terminat. Scdo quia ſolũ verbis commẽdatur: ibi.
Q2 anima ei9. Tertio quia in penis terminatur: ibi.
Introibit. Quãtũ ad primũ ſciendũ q2 multi videntes
malos pſperari in mundanis: ⁊ bonos aduerſa multa
pati: admirantur quomõ deus talia pmittit. Et ex hoc
timẽt bonos eſſe ne aduerſa patiantur. Et q2 ẽlz talem
admonet pſal.d. Ne timueris.ſ. eſſe bonus. Et hoc cũ
videris q2 diues fact9 fuerit homo: ⁊ tu paup: cum etiã
videris q2 multiplicata fuerit glia domus eius: et tu ſis
alijs in opprobriũ. Ne timueris iſta.i. ne mireris iſta:
quia pſperitas mũdi ſignũ eſt calamitatis eterne. Ad
uerſitas aũt eſt ſignũ felicitatis future. ¶ Scdm eñi na
turales vnũquodq; denominat bonũ vel malũ a ſuo fi
ne. Sic q2 illud cui9 finis eſt bon9: illud quodq; bonũ
eſt. ⁊ illud cuius finis eſt malus: illd quoq; malũ eſt:

cum ergo finis pſperitatis mūdi ſit malus: ipſa erit di
cenda mala: ⁊ per cōſequēs fugiēda. et cū finis aduerſi
tatis ſit bon⁹: ipa erit bona ⁊ appetēda. Sic eni dicitur
de hoie ſiluestri: ꝙ quandocunqʒ habet pulchꝛuʒ tem
pus: ipſe triſtat̄: ſciēs ꝙ poſt pulchꝛū tēpus: ſequit̄ plu
uia. Cōſimilr qñ habet aduerſum tēpus letat̄: ſciens ꝙ
Grego. 16. moral. poſt tempeſtatē ſequit̄ trāquillitas. Vñ Greg. 16. mo
ral. dicit. Quiſquis in vita preſenti recta agit: ⁊ aduer
ſa ſuſtinet: laborare quidē ex aduerſitate cernit̄: ſed ad
benedictionē hereditatis ꝑpetue conſeruat̄. Quiſquis
vero peruerſa agit: ⁊ tamē proſpera recipit: ſeqʒ a malis
actibus nec donoꝝ largitate cōpeſcit: pſperari quidez
Greg. 16. moꝝ. c. 11. cernit̄: ſed reatu ꝑpetue vindicte ligat̄. Qd idē Greg. fa
miliari exēplo oſtēdit lib. d. Propriū infirmātiū .i. pec
catoꝝ iudiciū eſſe ſolet: vt tāto quēpiā eē iuſtū exiſtimēt:
quāto hūc adipiſci cōſpiciūt oīe qd appetit. Cum ta
mē nouerim⁹ bona terrena: nōnūqʒ iuſtis ſubtrahi: ꝙ
largo munere tribuunt̄ iniuſtis. Qꝛ ⁊ deſperatis egris
medici quicqd poſcūt dari precipiūt: ⁊ eos quos redu
ci poſſe ad ſalutē puidēt: ꝙ appetūt dari eis cōtradicūt.
Sic ergo nō admirari de tēporali pſperitate malorum
nos admonet pſal. d. Ne timueris cū diues ꝛc. i. ne mi
reris ex hoc vel turberis. Cōſimiliter admonebat ma
1. mach. 2. tathias filios ſuos. d. A verbis viri peccatoris ne timue
ritis: quia gl̄ia eius ſtercus ⁊ vermis eſt: hodie extolli
tur ⁊ non inuenietur: quia ſcʒ omnis talis gloria i mor
te terminatur. vnde ſubdit.

805 **Quoniam cum interierit non ſu**
Dis. ſ. hic poſſeſſa. **met omnia: neqʒ deſcendet cum**
eo gloria eius.

pſꝑitas. Et notāter dicit / deſcēdet: quia talis quilibet in mor
te ad inferni tormēta cadit: ⁊ ab omībus diuitijs ⁊ ami
cis derelinquit̄. Et ideo ratione ſue breuitatis oīs mū
Grego. 15. moꝝ. ca. 2. di gloria vel apparat⁹ deſpici debet. vñ Grego. 15. mo
ral. c. 1. Ex preteritis colligitur ꝙ nulla ſunt ꝙ videtur
aliquid eſſe dū ſunt. Si enim ab ipſo humani generis
exordio vſqʒ ad tēpus in quo ſum⁹ / mētis oculos duca
m⁹: oīe qd finiri potuit ꝙ breue fuerit videm⁹. Pona
mus eni quēlibet hoiem a primo die mūdi cōditū: vſqʒ
ad hodiernū diē vitā ducere: hodie tamē eandē vitam
quā lōgā ducere videbat̄ finire. Ecce finis adeſt: preteri
ta tam nulla ſunt: qꝛ cūcta tranſierūt. Futurum in hoc
mundo nihil eſt: qꝛ nullū ad vitā vel breuiſſimū reſtat
momentū. Ubi eſt ergo longū tēpus qd inter initiū fi
nēqʒ depreſſum ita cōſumit̄: ac ſi nec breue vnqʒ fuiſſet?
Impij itaqʒ qꝛ preſentē vitaʒ diligūt: in ea procul dubio
diu pſperari appetūt: gl̄iam ꝗrunt: nō eſſe boni: ſʒ vi
deri appetūt. quā pſperitatē ⁊ gl̄iam lōgā eſſe extimāt
dū aſſequunt̄: ſed breue itelli gūt fuiſſe / dū admittunt.
In fine quippe eis oſtēdit̄: ꝙ nihil fuerit qd amauerūt
d. pſal. Qm̄ cum interierit non ſumet omnia: neqʒ de
ſcendet cum eo gloria eius.

806 **Quia anima eius in vita ipſius**
benedicetur: confitebitur tibi cū
benefeceris ei.

Hic oſtenditur ꝙ pſperitas vite pñtis ſolū verbis
cōmendat̄. Ubi notādū ꝙ diuitib⁹ ⁊ magnis adulant̄
homines: nō pauperib⁹ ⁊ patiētibus aduerſa. Ideo ꝙ
diu manet homo in pſperitate vite pñtis: anima ei⁹
ideſt ipſe vel ipſi⁹ ſenſualitas benedicit̄ ꝑ adulationē
Confeſſio et vanā laudē. Confitebitur tibi cū benefeceris ei: qꝛ ta
les laudāt illos qui ipſos adiuuāt ad ſtatū pſperitatiſ
tenendū vel ampliandū. Et ideo ſicut alij ipſis adulā
tur: ita ⁊ alijs ipſi. Sed iſta eſt falſa laudis cōfeſſio quā

parit pſperitas: vera aūt que ſit in aduerſis. Unde iſtū
textū exponēs Greg. 8. moꝝ. ait. Per pſal. cōtra ꝯfeſſio Grego. 8. moꝝ. c. 25.
nem peccatoris dicit̄. Cōfitebitur tibi cū benefeceris ei.
Deſpecta qdē vox ꝯfeſſionis eſt: quā format iocūditas
pſperitatis. Sola aūt illa cōfeſſio habet magnū meri
tū pōderis: quā a veritate rectitudinis nequaqʒ ſepa
rat vis doloꝛ: quā vſqʒ ad iudiciū vocis excutit aduer
ſitas teſtis cordis. Qd ideo dicit: qꝛ cōfeſſio facta in pro Adulatio
ſperitate adulatio quedam eſſe videt̄: que multū nocēt
ipſi / cui adulatur. Dicit philoſophus: ꝙ cū vētus fue phus. 18. de animalibus.
rit meridiōalis illo qd naſcit̄ de ouib⁹ erit femina. Uē
tus meridionalis ē placidus / qꝛ tēpatus: ⁊ ſignificat
linguā blandā adulatoris / ꝙ ſuo flatu .i. loquela fetus
qui eſſet futur⁹ maſculus .i. opus qd quis virtuoſe age
ret efficit̄ femineū .i. debile: vel ſimpliciter nullius vir
tutis. Quia opus virtuoſum bono fine inchoatū ſup
ueniens cōfeſſionis adulatio: ipſum inani gloria per
miſcet. Et tunc efficitur partus femineus: ⁊ nullius me
riti / ſed monſtroſus.

Introibit vſqʒ in progenies pa 807
trum ſuoꝛum: et vſqʒ in eternum
non videbit lumen.

Hic cōſequēter oſtēdit̄ ꝙ mūdi pſperitas in penis ter
minatur. Sicut enim fili⁹ alicui⁹ dicitur ille qui eius
eſt imitatoꝛ / ſicut dicit xp̄s. Si filij abrae eſtis opa abrae Joan. 8.
facite: ſed vos ex patre diabolo eſtis: ⁊ deſideria patris
veſtri vultis facere. Sic ⁊ cōformiter patres maloꝝ vo
cātur priores iniuſti: quoꝝ illi peccata imitant̄. vt enim
fuit pater oīm maloꝝ: ⁊ enī diabolus cum omībus an
gelis ſuis apoſtatis: et ad iſtoꝝ ſocietatē malos ducit
pſperitas mūdi. Qd de qlibet malo notat pſal. d. In
troibit vſqʒ in progenies patrum ſuoꝝ: quia qui patres
peſſimos imitant̄ / eoꝝ ſocietate ſunt dānati. Et qd dā
natione intelligat ſubdit. Et vſqʒ in eternum non vide
bit lumē. Quia ſicut hic in peccatis manētes tenebras
interiores patiunt̄: ſic in inferno poſiti tenebris exterio
ribus ⁊ eternis inuoluunt̄. Sic ergo vide ꝙ diuerſis
ſit finis pſperitatis mūdialis maloꝝ: ⁊ finis iuſtorum.
Nam iuſti bona ſua ante ſe premittunt: mali autē illa
alienis relinquunt. Juſti redimunt̄: malos autē non re
dimet frater. Juſti in lumine dei eternū lumē videbūt:
mali autē in eternum nō videbunt lumen. Qd fuit fi
guratuʒ ſap. 17. vbi dicit̄. Ignis. ſ. infernalis nulla vis Sap. 17.
poterat illis lumē prebere: nec ſideruʒ limpide flāme il
luminare poterant illam noctem horrendam.

Homo cum in honore eſſet non 808
intellexit: comparatus eſt iumē
tis inſipientibus: et ſimilis fa
ctus eſt illis.

Hic replicando reddit rationem predictorum malo
rum oſtendens: ꝙ mala voluntas noſtra eſt cauſa qꝛ
non conſeruauim⁹ honorem a deo nobis collatum. ex
pone vt ſupra v. 799. Sequendo materiā tertij arti
culi: reſtat declarare quartā partē articuli ex quarta pro
prietate Calcedonij. Nā vt dicebatur: quarta ꝓprietas Calcedonius.
Calcedonij eſt: ꝙ habebat in vigore puritatis efficaciā. Caſtitas.
Hic enim lapis ſm magiſtrum: vbi ſupra. ⁊ Dioſco. eſt
cōſeruatiu⁹ caſtitatis: qꝛ valet contra illuſiones. Hanc
virtutē ponit quarta pars hui⁹ articuli: oſtēdens mris
virginitatē in partu cōſeruatam. d. Ex maria virgine.
Merito enim decuit ſalua matris virginitate xp̄m na
ſci ex maria virgine. Uñ Anſel. in de cōceptu virgina
li / inquit. Decebat vt illius hominis conceptio de ma

tre puriſſima fieret. Nãq̃ decẽs erat: vt ea puritate qua
ſub deo maior nequit intelligi virgo illa niteret: cui de⁹
pater vnicũ filiũ ſuũ / quẽ de corde ſuo coẽq̃lẽ ſibi genitũ
tãq̃ ſeipſũ diligebat: ita dare diſpoſuit / vt naturalr̃ eſſet
Virginitas marie. vn⁹ eiuſdẽq̃ cõĩs dei patris ⁊ v̉ginis fili⁹. ¶ Et quãuis
hoc ſit mirabile: q̉ v̉go cõcepit ⁊ peperit: nõ tñ impoſſi-
bile videri debz. Cui⁹ poſſibilitatẽ oſtẽdit Racbo ſup
matth. multis exẽplis v̉ginẽ de ſpũ cõcipe ⁊ parere poſ
Phs.5.8 de aialib⁹ ſe. Prio v̉tute ſpũs elemẽtaris. Nã vi.d. Ariſt. Femine
pdices ſi fuerit marib⁹ oppoſite ⁊ flauerit vẽt⁹ ɔcipiũt.
Similr̃ Beda lib. pmo de imagine mũdi dicit: q̉ in ca
padocia eq̃ cõcipiũt de vẽto. Sic in ꝓpoſito multofor-
tius ad inſpirationẽ ſpũſſci q̃ in euãgelio vento cõpa-
ratur: virgo concipe potuit ⁊ parere. Et iſta compara-
Joañ 3. tio ponit̃ Jo.3. vbi d̉r. Sp̃s.i. vẽt⁹ vbi vult ſpirat. Et ſeq̃
tur ibi. Sic eſt oĩs q̃ nat⁹ eſt ex ſpũ. Scd̉o hoc ꝓbat̃ p
ſpũ vitalẽ. Alimẽtũ eñ conuertit̃ in naturã aliti. pmo
de generatiõe. Et hoc fit p ſpũ vitalẽ. Ergo a ſimili vir-
tute ſpũſſci ſanguis beate marie cõuerti potuit in na-
turã hoĩs ieſu xp̃i. Tertio hoc ꝓbat̃ p ſpũ animalem.
Apes eñ ſine patrib⁹ in materno vtero creſcũt. Et hoc
Aug.li.de mirabilibus noui et veteris teſtamẽti. exẽplũ ponit Aug. ad oſtẽdendũ q̉ v̉go poſſit parere de
ſpũſctõ. libro.3. de mirabilib⁹ noui ⁊ veteri teſtamenti.
Et addit ibi. q̉ multe aues poſſunt ſine marib⁹ oua gi
gnere: et hoc fit virtute ſpũs aialis. Cõſimiliter in ꝓpo
ſito erit poſſibile. Quarto hoc ꝓbat̃ p ſpũ intellectua-
lẽ. Scd̉z eñ philoſophos itelligẽtia mouẽs celũ: cauſat
vermes ex terra: ergo a fortiori itelligẽtia prima põt ex
ſanguinib⁹ beate marie: q̃ eſt materia ꝓpria ſe⁹ cau-
ſare hoĩez. Et ɔfirmat̃: q̉ ſol ex materia fenicis redacte
in cineres ꝓducit formã noue fenicis: ergo a fortiori: pri
ma itelligẽtia d̉ ſanguinib⁹ femine põt ꝓducere hoĩez.
ꝓbat̃ cõſequentia: quia ſanguis mulieris ꝓpinquior
materia eſt ab hoĩez: q̃ cineres ad auẽ. De incineratio
ne ⁊ generatiõe fenicis: habet̃ lib.12. de ꝓprietatib⁹ re-
rũ.c.15. Ad ꝓpoſitũ ḡ. Si lapis calcedoni⁹ i portãte pu
ritatẽ cõſuat: et iſta virgo in pariendo fuit puriſſima.
quid expꝛeſſius p calcedoniũ q̃ ipſa virgo pariens deſi-
gnat̃: q̉ ex maria virgine. Ex iſto articulo cõdẽnatur
error antidicomaritarũ dicentiũ: q̉ ⁊ ſi beata ma-
ria / v̉ginitate ſalua / genuit xp̃m / poſt tñ per Joſeph co-
gnita alios habuit filios: quos v̉go nõ cõcepit. Hic er-
24.q.3. ror ponit̃ .24.q.3. q̃daz heretici. Nõ nitunt̃ ꝓbare ex
Math.1. hoc qd̉ d̉r matth.1. q̉ ioſeph non cognoſcebat eã: donec
peperit filiũ ſuũ prio genitũ. q̉ arguũt: donec / ergo po-
ſtea cognouit. Itẽ per hoc qd̉ ſubdit̃ primogenitum: q̉
primogenit⁹ nõ d̉r niſi reſpectu alioꝝ genitorũ. q̉ di-
xit quidam chriſto. Ecce mater tua ⁊ fratres tui foris
ſtãt querẽtes te. Oppoſitũ aũt tenet fides catholica. 27
27.q.2. q.2. matrimoniũ. Ad primũ ergo d̉r q̉ in ſcriptura ly
donec: qñq̃ ſignificat aliqd̉ tẽp⁹ determinatũ: quo trãſ
Joſue.6. acto aliq̃d fiat: ſicut d̉r Joſue.6. Nõ clamabitis donec
veniat dies in quo dicã vobis: clamate. Quãdoq̃ vero
ſignificat eternitatẽ: vt p̃s. Donec ponã inimicos tuos
⁊c. Et ſic accipit̃ hic. Ad ſcd̉m d̉r q̉ pmogenit⁹ accipit̃
dupl̃r. ſ. affirmatiue. i ante oĩes alios: ⁊ negatiue. i. an
te q̃ nullus: ⁊ ſic accipit̃ hic. Ad tertiũ d̉r q̉ cõſuetudo
ſcripture eſt cõſanguineos / fratres vocare.

809
6.q.1.ſi oĩs

Deus deorum domin⁹ locutus eſt: et vocauit terram.

paral. 26. ¶ Titulus hui⁹ pſalmi eſt. Pſalm⁹
aſaph. vt ei habet̃. 1. paral. 15. aſaph
cũ multis alijs fuit a dauid poſit⁹ ſup cãtores: qui lau
des dñi i tabernaclo habebãt cãtare. Et hĩ habuit ſpiri-
tũ ꝓpheticũ: ⁊ multos pſal. fecit: vt apparet inferi⁹. Et
hic iſtũ p̃s fecit. Et ſic d̉r p̃s aſaph. ſ. ab ipſo fact⁹. Etiaz
alia rõne d̉r p̃s aſaph. Quĩ Aſaph hebraice latine dici
tur cõgregatio: grece vero ſynagoga. Et ſic aſaph idez
eſt q̉ ſynagoge congregatio. Synagoga aũt duas par-
tes habuit. Q̉ aliqui in ſynagoga fuerũt fideles ⁊ deo
deuoti: vt Dauid. Ezechias. Joſias. ⁊ multi alij reges.
Aliqui aũt ifideles ⁊ deo recalcitrãtes. vt fuit Roboã /
Achab: ⁊ multi alij reges. Iſte ergo in hoc pſal. loquit̃
in pſona ſynagoge quoad partẽ fidelẽ: vt p ipſam alios
infideles: quaſi p teſtes magis certos: ad fidez reducat.
¶ Quantũ vero ad materiã p̃s iſte de multis agit. ſ. de
duplici aduẽtu xp̃i: per primũ alliciẽs fideles: ⁊ p ſcd̉m
terrẽs pctõres. Agit de datiõe legis euãgelice. Agit de
mutatiõe ſacrificoꝝ legaliũ i ſacrificiũ laudis ⁊ euch-
riſtie. Per oĩa iſta monẽs fideles: ne ad ſacrificia le-
galia iã terminata redeant. Et ſic intelligẽdo pſal. iſte
p̃s diuidit̃ in partes tres. Q̉ agit pmo de xp̃i aduẽtu
et manifeſtatiõe. Scd̉o de lege euãgelica ⁊ ſacrificioꝝ
terminatiõe: ibi. Audi pp̃le me⁹. Tertio de p̃ſumptiõe
pctõꝝ ⁊ ipſoꝝ increpatiõe: ibi. Peccatori aũt. Pria in
duas. Q̉ primo agit de aduẽtu xp̃i in mũdũ. Scd̉o de
eius aduẽtu ad iudiciũ: ibi. De⁹ nr̃ manifeſte. Pria i
duas. Q̉ pmo oſtẽdit aduẽtu xp̃i in mũdũ. Scd̉o eius
publicationem per mundum: ibi. A ſolis ortu. Quan
tũ ad primũ notãdũ q̉ prim⁹ verſus quo ad ſententiam
determinat̃ ibi incluſiue. A ſolis ortu vſq̃ ad occaſum.
Et ſcd̉s v̉ſus incipit: ibi. Ex ſyon. Predicãdo ḡ xp̃i ad
uentũ in carne dicit. Deus deoꝝ dñs ⁊c. Ubi notãdum
q̉ hoc nomẽ deus in ſcriptura accipit̃ tripliciter. ſ. natu
raliter ⁊ ſubſtantiue. Ut deus trinitas pater ⁊ filius ⁊
ſpũſſanct⁹. deutero.6. Dñs de⁹ tu⁹ vnus eſt. Itẽ ſpiri- Deut.6.
tualiter ⁊ adoptiue: ⁊ ſic oĩs iuſtus de⁹ d̉r: ⁊ fili⁹ dei.
Joañ.1. Dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri. Itẽ vocali- Joan.1.
ter ⁊ nũcupatiue: ⁊ ſic idola ⁊ demones dij vocant̃. p̃s.
Oĩes dij gẽtiũ demonia. Deus aũt eſſentialis ⁊ ver⁹
dñs eſt oĩm alioꝝ deoꝝ: q̉ generaliter oĩes ſibi ſubij
ciunt̃. Tamẽ ſpecialiter d̉r dñs ꝓphetarũ q̃ ſpũ ſctõ in-
ſpirati ipſi⁹ diuinitatis magis ſunt pticipes. Et ſic per
deos itellige ſctõs ꝓphetas: de quibus d̉r. Ego dixi dij p̃s.81.
eſtis: ⁊ filij excelſi omnes. Qd̉ exponit xp̃s de ꝓphetis.
Joañ.11.d. Illos dixit deos ad quos ſmo dei fact⁹ eſt. Joan.11.
Sic ergo d̉r. De⁹ deoꝝ. i. ꝓphetarũ dñs. Locutus eſt. i.
noſtrã aſſumpſit humanitatez: in qua ore ꝓprio nobis
eſt locut⁹: q̃ nobis p ora ꝓphetarũ loqui ſolebat. Iuxta
dictuz apl̃i. ad hebreos. 1. Multifarie multiſq̃ modis Hebr.1.
olim deus loquẽs patribus in ꝓphetis: nouiſſime locut⁹
eſt nobis in filio ⁊c. glo. Locut⁹ eſt nobis in filio. i. p fi-
liũ vnicum incarnatũ q̃ maior eſt oĩbus ꝓphetis ⁊
oĩm ꝓphetarũ dñs. Quid aũt ſit locut⁹ ſubdit. Et vo-
cauit terrã / A ſolis ortu vſq̃ ad occaſum. Ubi aduerte
q̉ xp̃s loquẽdo nobis legẽ dedit euãgelicã: quã nõ vni tã
tum gẽti dedit: ſicut lex moyſi ſoli pp̃lo iudeoꝝ fuit da-
ta: ſed oĩes mũdi partes ad ipſaz vocauit p ſeipſũ pdi-
cãdo: ⁊ p apl̃os eis.d. Euntes docete oĩes gẽtes bapti- Math.vltimo.
zãtes eos ⁊c. docẽtes eos ſeruare oĩa ⁊c. Qd̉ ipſi omno
te impleuerunt: q̉ ex oĩ parte mũdi gẽtes ad fidẽ vo-
cauerunt. vnde p̃s.18. In oẽm terrã exiuit ſon⁹ eoꝝ ⁊c. p̃s.18.
Et hoc ẽ qd̉ hic dicit. Uocauit terrã a ſolis ortu vſq̃ ad
occaſum. ſ. p apl̃os ſuos. ¶ Notãdu ĩ aũt q̉ ait. Et vo-
cauit terrã. Terra enim hic peccatores ſignificat: quos Terra.
vocare ad fidẽ ⁊ penitẽtiã xp̃s venit: ipſo.d. Nõ veni vo Math.9.
care iuſtos: ſed peccatores. Significat autez terre pec Peccatores
catores ꝓpter ei⁹ tres cõditiões. Naz terra inter cetera Peccatũ.
elemẽta: eſt i quãtitate minima. Eſt in qualitate frigi
da. Eſt capacitate peſſima. ¶ Primo. terra eſt i quãti
tate minima inter omnia elementa: q̉ terra eſt incluſa
intra oĩa elemẽta. Et ideo ſicut circulus incluſus in-
fra circulũ neceſſario eſt minor circulo iſto quẽ claudit̃

ſic et terra omnibus alijs elementis. Unde et ſm baſi-
Baſilius. liũ in hexaemeron. Terra dicta eſt ſcabellũ dei: eo q in
corpe mũdi minima eſt: minima eſt ſpecies inter elemẽ-
ta. Hoc directe peccatori cõgruit: quia pctm̃ non ſolũ
hoies facit paruos: imo ipſos a vero eſſe elongãdo ãni-
Auguſti. hilat. Qꝛ ſꝫ Aug. ſup Joan. Pctm̃ ẽ nihil: ⁊ nihil fiũt
homies cũ peccãt. Cui⁹ ratio poteſt eſſe: quia ſicut cor-
pus opacũ ſe elongãs a corpore luminoſo aliqd pdit d̃
claritate: ⁊ quanto magis elongat tãto plus ei⁹ clari-
tas perdit. ſic cũ verũ eſſe ſoli deo cõueniat: vt dicit ma
giſter li. 1. di. 8. hic eſt q quãto qs magis deo appropin
quat magis de eſſe participat. Et quãto plus elongat
a deo: tanto ampli⁹ ab eſſe recedit/⁊ pdit ipꝫ eſſe. Qua
liter aũt poteſt homo ſe elõgare a deo: niſi p peccatũ: vt
docet magiſter lib. 2. di. 35. d. q p pctm̃ priuatur homo
illo bono: cui⁹ pticipatiõe cetera ſunt bona. quo tanto
magis priuat: quo magis ſe ab eo elõgat. Ab eo autẽ ſe
elõgat p pctm̃: nõ locoꝝ diſtãtia: qꝛ vbiqꝫ tot⁹ pñs eſt
oĩb⁹: ⁊ oĩa in ipſo ſunt. ſed qꝛ per peccatuꝫ ab eius
ſimilitudine recedit: et tãto lõgi⁹ quãto fit diſſimilior.
Thre. 4. Et ideo qꝛ peccatores peccato cõſumunt: dꝛ thre. 4. q
ↄſumpti ſunt a ſterilitate terre. i. a pctõ. ¶ Scdo tra eſt i
q̃litate frigida. Qꝛ ſm baſiliũ in hexaemerõ: terra ẽ cor
pus frigidũ ⁊ ſiccũ. Et ideo põt eſſe: qꝛ magis diſtat ab
elemẽto ignis quolꝫ alio elemẽto. Et hoc directe pctõ cõ
Hiere. 6. gruit: qd aiam puat igne diuini amoris. Qꝛ vt dꝛ Hie
re. 6. Sicut frigidã facit ciſterna aquã ſuã/ſic frigidaꝫ
Oſee. 4. fecit maliciã ſuã. Et ĩõ dꝛ. Maledictũ adulteriũ homi-
cidiũ ⁊ furtuꝫ inundauerũt: ⁊ pꝑter hoc lugebit terra.
¶ Tertio tra eſt capacitate peſſima: qꝛ capit peſſimũ. ſ.
infernũ: qꝛ ſm doctores. Infern⁹ eſt in cẽtro terre diſtãs
a ſupficie terre p tria millia ⁊ ducẽta. 45. milliaria cuꝫ
dimidio. vt deducit Catholicõ in vocabolo terra. Hoc
directe pctõrib⁹ congruit: qꝛ infern⁹ eſt i medio cordis
coꝝ: dũ p cogitatiões ſuas ⁊ opera ad infernuꝫ cõtinue
tẽdũt: vt ibi vga diuine iuſticie puniant. pꝑ qd dicit
Eſa. 11. Eſa. 11. q deus percutiet terram virga oris ſui. Sic er-
go qꝛ per terrã ſignificant pctõres: ideo tunc deus deoꝝ
dñs vocauit terrã: qñ venit in hũc mũdũ vocare pecca-
Roma. 8. tores ipſos iuſtificãdo. Roma. 8. Quos predeſtinauit
hos ⁊ vocauit: quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit.

810 **A ſolis ortu vſqꝫ ad occaſum: ex**
De conſe. diſ. 3. c. vltimo. **ſion ſpecies decoris eius.**

¶ Hic cõſequẽter ponit aductus xp̄i publicationeꝫ per
De coꝛꝑ xp̄i mundũ. Ubi nota q ſpecies decoris xp̄i/⁊ ei⁹ pulchri-
tudo dꝛ ipſi⁹ hũanitas aſſumpta que tota decora fuit:
nõ ſolũ quoad aiaꝫ q̃ nullã peccati habuit maculã: ſed
Pſ. 44. etiam quo ad corp⁹. ſicut de ipſo dꝛ pſal. 44. q eſt ſpe
cioſus forma pre filijs hoiꝫ. Uñ de humanitate xp̄i qua
Pſ. 92. velut indumẽto tegebat diuinitas dꝛ. Dñs regnabit de
corẽ indut⁹ eſt. Iſte aũt decor publicat⁹ fuit ex ſiõ: qꝛ in
mõs ſion. mõte ſion manifeſtat⁹. qñ in mõte ſion erat tẽpluꝫ in
quo xp̄s multotiẽs pdicãdo ſeipꝫ manifeſtauit mũdo.
Etiam ex alio: qꝛ in mõte ſiõ aplis datus fuit ſpũſſan-
ctus: quo accepto ipſi plene illuminãti ſe p totuꝫ orbeꝫ
dimiſerũt verbũ caro factũ pdicãdo: qꝛ in illo mõte rece
perunt virtutẽ linguarũ oĩm: p quã oĩb⁹ gẽtibus xp̄ꝫ
predicare poſſũt. Et hoc eſt qd dicit. Ex ſiõ ſpecies deco
ris ei⁹. qꝛ predicatio nois xp̄i in illo monte inchoata ex
illo ad alias ptes mũdi fuit deriuata: ſicut pdictũ ſue-
Eſa. 2. rat Eſa. 2. De ſion exibit lex: ⁊ verbũ dñi de hieruſalẽ.
¶ Et ſi qras ad q̃s partes mũdi ex ſiõ pceſſit pdicatio
ſpeciei ⁊ decoris xp̄i. Rñdet. A ſolis ortu vſqꝫ ad occa
ſum. i. ad oĩes mundi partes. Et nota q iſta pdicatio
xp̄i quãto ad remotiores partes orbis pceſſit/ pl⁹ fide
les calefecit ⁊ inſtruxit. Ideo notanter dicit. A ſolis or-
tu vſqꝫ ad occaſum. qꝛ iudea vnde cepit origo fidei: fri-
gida in incredulitate remãſit. ſed gẽtes q̃ ad occaſuꝫ ſo
lũ habitabãt cõuerſe fuerũt. In occaſu eni ⁊ in parte
occidẽtali hodie fides remãſit: vt in Italia/Francia/
Alemania/Anglia/⁊ huiuſmodi. Uñ nota q vt tra-
dunt aſtrologi ⁊ experiẽtia docet. Sol quãto magis elõ Sol.
gatur a nobis magis nos calefacit ⁊ illuminat q̃ quã- Chriſtus.
do nobis appropinquat: vt puta quãdo eſt in ſummo Occidẽs.
circuli zodiaci: vt in Cancro vel Leone: q̃ quãdo eſt in
infimo: vt in Piſce vel Aquario. Et ratio: qꝛ in eſtate
qñ eſt in ſummo directi⁹ ad nos immittit radios ſuos:
qñ autẽ eſt in imo in baſſo: tunc magis oblique nos re-
ſpicit. Sic accidit d̃ vero ſole iuſticie xp̄o: q illos q erãt
a remotis a loco natiuitatis eius ⁊ cõuerſationis: dire-
ctius reſpiciẽdo calefecit p ſuũ amorẽ ⁊ illuminauit p
fidem: vt merito dicat illud pſal. 112. A ſolis ortu. ſ. i-
cipiẽdo: vſqꝫ ad occaſũ illũinãdo: laudabile nomẽ dñi.

Deus manifeſte veniet: deus no 811
ſter et non ſilebit.

¶ Hic cõſequẽter agit de aductu xp̄i ad iudiciũ. Circa
aũt iſtum aductum quattuor oſtẽdit. ſ. q iſte aductus
primo cũctis erit publicus mundi pluſtrando oĩa. Se
cũdo malis erit timidus igne cõburẽdo ſcĩa: ibi. Ignis
in cõſpectu ei⁹. Tertio defunctis erit validus ipſoꝝ ſu
ſcitãdo corpa: ibi. Aduocauit celũ. Quarto bonis erit
placidus iuſtoꝝ premiando merita: ibi. Cõgregate.
Quantũ ad primũ: q xp̄s ad iudiciũ veniẽs cũctis tã Judiciuꝫ
bonis q̃ malis (in forma humana tamẽ glificata) ap- vltimum.
parebit manifeſt⁹. vt oſtẽdit magiſter lib. 4. diſ. 48. d.
¶ Solet queri cũ in humana forma cõſtet xp̄m in iudi Queſtio.
cio cũctis appariturũ: an in illa forma glioſa appare- veiet xp̄s
bit ſicut vere eſt: an in forma infirma qualis in paſſiõe manifeſte
extitit. Quidam putant a malis tale videri qualẽ cru
cifixerũt. ſ. infirmũ: qꝛ dicit ſcriptura. Ut videant i quẽ
pupugerũt. Sed aptẽ Aug. dicit: formaꝫ ſerui glificatã
a malis ⁊ bonis tũc videri. vñ Aug. ſup Joh. Cũ i for- Auguſti.
ma ſui glificata viderit boni ⁊ mali: tollet impi⁹ vt nõ
videat claritatẽ dei: qua de⁹ eſt quã ſoli mũdo corde vi
debunt. Forma ergo humana in xp̄o glificata videbit
a cunctis. Et hoc eſt q̃d hic dicit pſal. De⁹ noſter mani
feſte veniet. ¶ Uel ⁊ alio modo deus manifeſte veniet:
qꝛ manifeſtũ dabit iudicium. Manifeſtũ eni dꝛ iudi-
cium qñ cauſa iudicij eſt clara ⁊ manifeſta. qd tunc erit
qꝛ ſicut merita bonoꝝ p quib⁹ dabit ſentẽtia p illis oĩ
bus erunt manifeſta: ſic ⁊ oĩa demerita pctõꝝ p qui-
bus cõtra illos ſentẽtiabit oĩb⁹ erũt nota. Et ideo di-
cat iudicium vltimuꝫ dies. Uñ magiſter lib. 4. di. 45.
dicit. Aduect⁹ dñi ad iudiciũ: dies dñi dꝛ: nõ p q̃litã
te tẽporis/ſꝫ reruꝫ: qꝛ tunc cogitatiões ⁊ cõſilia ſingulo
rum patebunt. vñ in Daniele dꝛ. Uetuſtus dierum ſe- Dan. 7.
dit ⁊ libri aperti ſunt corã eo. Libri ſunt cõſciẽtie ſin-
guloꝝ: q̃ tunc aperient alijs. ⁊ tũc implebit qd ſcriptuꝫ
eſt: Nihil occultũ qd nõ reueletur. Aduenĩete enim ſum- Math. 10.
mo iudice: nõ ſolum tenebre aeris illuminabunt: ſed
etiã abſcõdita cordium manifeſtabunt. Uirtute enim
diuina fiet: vt vnicuiqꝫ oĩa opa ſua bona vel mala cũ
cta in memoriam reuocentur: ⁊ mentis intuitu mira ce
leritate cernantur: vt accuſet vel excuſet hominem con
ſcientia: eaqꝫ teſte ſaluetur/vel dãnetur. Sic enim di-
cit apoſtolus. Ueniet dominus qui illuminabit abſcõ 1. Cor. 4.
dita tenebrarum ⁊ manifeſtabit conſilia cordium. Ubi
glo. Abſcõdita tenebrarum. i. peccatoꝝ: ⁊ manifeſtabit
cõſilia cordium. i. bonas cogitationes: quia omnia ge
ſta vel cogitata bona vel mala tunc erunt aperta. Et h
notans hic pſal. dicit. Deus noſter manifeſte veniet. ſ.
ad iudicandum illa q erunt manifeſta. Et ideo qꝛ oĩa

tam bona ꝙ mala erunt manifeſta: ad ipſum ſpectabit ꝓ bonis/ ꝯtra malos ꝓferre ſententiã. Et hoc eſt qḋ ſubdit.d. Et nõ ſilebit: q.ſ. dabit ſniaꝫ ꝓ bonis.d. Ue-
Math.25 nite benedicti ꝛc. ꝯtra malos dicet: Diſcedite a me ꝛc.
Queſtio. Dicat ĝ nõ ſilebit. ¶ Sed hic dubitaẜ. vtrũ illa ſententia dabiẜ verbis vel alio modo. Hãc queſtionẽ magiſter monet ꝛ indiſcuſſam dimittit lib.4.di.47.d. So
Sentẽtia iudicij vt ſunt. let queri qualr dabiẜ iudicij ſentẽtia. ſꝫ nõ eſt ꝑſpicuuꝫ illud explicare. Nõ eni ſcriptura apte diffinit: an voce illa ꝓferanẜ/ venite bñdicti/ ꝛ ite maledicti: an vĩtute iudicis ita fiat (cõſciẽtijs ſingulorꝫ atteſtantibꝫ) vt modo õꝫ futurũ: vt iudicis potẽtie effect⁹ ipſi⁹ dictiõe ſignificeẜ. Illa etenĩ/ clamui ꝛ ſi õdiſti mihi. ꝛ huiuſmodi: magis cõſcientijs exprimẽda plurimi putãt/ ꝙ verbis: qꝛ apl's in momẽto ꝛ in ictu oculi cõſumẽdũ iudiciũ tradit. Sed illud ad reſurrectiõis ſtatũ tñ referũt illi ꝗ iudicij ſentẽtiã ꝛ malorꝫ increpationẽ: ꝛ bonorꝫ preconia verbis exprimenda aſſerũt. Ex littera tñ videẜ ꝙ ſententia dabitur verbis: quia dicit. Et nõ ſilebit.

812 Ignis in conſpectu eius exardeſcet: et in circuitu eius tempeſtas valida.

Ignis pcedet iudicium. ¶ Hic oſtẽdiẜ ꝙ illud iudiciũ malis erit timidũ: quia ante iudiciũ erit ignis cõflagrationis quo corpa malorũ qui viui reperienẜ cõſumenẜ: ſed nõ bonorꝫ. Unde dicit magiſter lib.4.di.48. Dño enim veniente ad iudiciũ ꝑcedet ante eũ ignis quo cõbureẜ facies mundi hui⁹: et ꝑibit celũ ꝛ ẽra nõ qdẽ ſꝫ ſubſtãtiã ſꝫ ſcdꝫ ſpeciẽ ꝗ imutabiẜ: celũ qdẽ aereũ nõ ethereũ. Tñ eni aſcẽdet ignis in iudicio: ꝗtũ aſcẽderũt aq̃ in diluuio. Ille aũt ignis malis ꝗ repti fuerint viui erit conſumptio: bonis ꝟo nõ. Ut eni ait Augu. hoc erit incendiũ mũdi ſancṫ qḋ fuit camin⁹ ignis tribus pueris. In quibus quod purgatũ fuerit ꝑ illũ ignẽ purgabiẜ: alijs vero nullã ingeret moleſtiã. Et hoc eſt qḋ hic dicit pſal. Ignis in cõſpectu eius exardeſcet. Et hic merito malis incutiet timorem: qꝛ ipſo cõburenẜ. vnde glo. Ignis ante ipm exardeſcet. Timeat ergo palea ſe arſuram: quia exardeſcet. i. torquebit impios: ꝛ hoc in conſpectu ei⁹: qꝛ etiaꝫ ignis male cõſciẽtie malos cõburet cũ cõſpiciẽt iudicãtem. ¶ Sed de iſto igne q̃rũt doctores qualis ignis erit vel de nouo a deo creat⁹: vel ignis naturaliter ꝓduct⁹. Ad hoc dico ꝙ ſicut prima purgatio mundi in diluuio facta ꝑ aquã non fuit ꝑ aquã miraculoſe productã: ſed per aquam elementarem ꝛ naturalem. ſic ꝛ ſcḋa purgatio in iudicio facienda per ignem: fiet per ignem na-
Auguſti. turalem ꝛ elementarem. Ut eni dicit Aug. ꝙ ille ignis tunc fiet mundanorũ ignium conflagratiõe: ſicut enim factum eſt aquarum inundatione diluuium. Et ideo
Egidius. vt dicit Egidi⁹. lib.4.di.47. huic auctoritati inherẽdo: dico ꝙ in diluuio nõ ſunt noue aque create: ſed eedem ipſe multiplicate ſunt: ꝛ hoc operatione ꝛ adiutorio ſuperiorum corporũ per que facta eſt eleuatio vaporum. Sic ꝛ dico ꝙ nõ ſoluꝫ ignis qui eſt in ſphera ſua: ſed etiã omes ignes qui in terra ꝛ ſupra terram ꝛ infra terraꝫ ſunt cõcurrent ad illã cõflagrationẽ. Et bene credo ꝙ virtus ſuperiorũ corporũ ad huc ꝯcurret ad ignis
Tẽpeſtas multiplicationẽ ꝛ actionẽ. ¶ De iſto ergo igne ꝗ purgabunẜ omia elemẽta dicit. Ignis in cõſpectu ei⁹ exardeſcet. Sequiẜ. Et in circuitu ei⁹ tẽpeſtas valida. Hec tẽpeſtas nõ erit tẽpeſtas realis ꝗ fit ventis vel procellis. ſed iſta tempeſtas erit iudicio dei: quo fiet vt per ei⁹ potentiam ſtatim poſt ignẽ predictum area ventiletur: et boni ſeparentur a malis. Que iudicatio dicitur tempeſtas: quia ſicut tempeſtas ſubito veniet. Et ſicut tempeſtas cadens ſuper meſſem ſeparat a paleis grana: ſic illa dei iudicatio ſubito bonos ſeparabit a malis. Hec autem tempeſtas erit in circuitu eius: quia primo erũt in ſimul loco permixti boni ꝛ mali. Xp̃s in medio oim veſtiens exiſtẽtes i ſuo circuitu diuidet: ponẽdo hedos a ſiniſtris/ oues aũt a dextris. De iſta enim tempeſtate dicit naũ.1. Dñs in tẽpeſtate ꝛ turbine veniet. ¶ Se Articulus fidei.4.
quendo materiam fundamentorũ eccl'ie ꝛ articulorũ. nunc reſtat videre quartum articulum per quartũ lapidem figuratum qui erat ſmaragdus: quem quartũ articulum poſuit Jacobus maior.d. Paſſus ſub pontio pilato: crucifixus mortuus ꝛ ſepultus. Et hic duo faciam: quia primo oſtendaꝫ qualiter iſte articulus quo ad ſuas partes per ſmaragdũ figuratur. Secundo qualiter huius articuli. ſ. virtus paſſionis chriſti ꝛ mortis per dictũ lapidẽ declaratur. ¶ Quantũ ad primũ ſciendum ꝙ ſmaragdus habet tres proprietates huius articuli declaratiuas. Nam ſm magiſtrum vbi ſupra. iſte Smaragdus.
lapis aduerſitatis aquilone inquirentibus inſpirante reuelatur. Uiriditatis colore excellentius rutilante coloratur. Immanitatis tremore ab hominibus circundante occultatur. Sic ꝛ conformiter dei filius in iſto articulo eſt Aquilone aduerſitatis realiter ſub pilato flagellatus. Paſſus ſub pontio pilato. Colore viriditatis amariter crucis morte vulnerat⁹. Crucifixus mortu⁹. Tremore imanitatis occultatur i ſepulchro tumulat⁹. Et ſepultus. ¶ Prima ergo conditio ſmaragdi eſt ꝙ in aquilone aduerſitatis ꝛc. Quã hic lapis maxime flante aquilonari vẽto reperitur. ꝙ ſmaragdi maxime inueniunẜ flante aquilone: quia tellure diſcooperta ſeintillant: quia arene mouentur maxime his ventis. Quid autem per ventuꝫ aquilonarem: niſi paſſio/ aduerſitas intelligitur ꝛ pena? Quã dictus ventus frigidus eſt et tempeſtuoſus. eccl.43. ſic ꝛ ſtatus aduerſitatis. Ubi aduerſitatem ꝛ penaꝫ aquilonis nomine vocabat Hieremias. Malum ego adduco ab aquilone ꝛ contritionẽ Hier.4.
magnã. ¶ Iſto vẽto aduerſitatis ꝛ pene ad modũ ſmaragdi xp̃s reuelatur: quia ex his ꝙ verus ſit homo de- Aquilo
monſtratur. Quia enim aliqui ipſum negabant verũ paſſio xp̃i
hominem eſſe: ideo talibus per tales aduerſitates ſe ve- vniuerſal.
rum hominẽ manifeſtat. Quã teſte magiſtro lib.3.diſ.15. dei filius naturã accepit paſſibilem. ſ. animã paſſibilem: ꝛ carnem paſſibilem ꝛ mortalẽ. vt enim probaret ſe verum corpus habere ſuſcepit penas corporis. et vt veraꝫ animã ꝓbaretur habere ſuſcepit penas ꝛ defect⁹ anime. Iſti autẽ defectus ꝛ pene maxime in ipſo apparuerunt paſſionis tempore: quando. ſ. eſt paſſus ſub põtio pilato. vbi omne pene malum in xp̃i corpore apparuit. vt de tali aquilone paſſionis xp̃o dicatur illḋ hiere.1. Ab aquilone pandeẜ omne malum. Et vere in aqui- Hiere.1.
lone xp̃i paſſionis omne malũ eſt repertũ: quia corp⁹ ei⁹ omi genere paſſionis fuit reſperſum: qm̃ paſſus fuit omni genere paſſionis quo quis homo poteſt pati. Qḋ pꝫ tripliciter. Primo ex parte illorũ a quibus eſt paſſus: qm̃ paſſus eſt a gentilibus ꝛ iudeis: a maſculis ꝛ feminis: vt patet de ancilla accuſante petrum. Paſſus eſt a principibus ꝛ ipſorũ miniſtris ꝛ popularibus ꝯ illḋ ps.2. Quare fremuerũt gentes ꝛc. Paſſus eſt a notis ꝛ familiarib⁹. patet de petro ipſum negante. de iuda ipm prodente. Ex quibus patet/ ꝙ ab omni hominum genere fuit paſſus. Secundo hoc poteſt patere ex parte rerũ in quibus aliquis homo poteſt pati: qm̃ paſſus fuit
in amicis cum deſerentibus Math.26. Tũc omnes Math.26
diſcipuli eo relicto fugerũt. Paſſus fuit i ſuis parentibus. ſcilicet videndo matris anguſtiam quã dolore
pertranſibat gladius. Luce.2. Et tuam ipſius animaꝫ Luce.2.
ꝛc. Paſſus fuit i fama per blaſphemias ꝯtra ipſũ illatas. Math.27. Pretereuntes blaſphemabant euꝫ ꝛc. Math.27
Paſſus fuit i honore ꝛ gloria ꝑ contumelias. Math.27

Mat.27. Dederunt arundinem in manu eius ⁊ genu flexo ante
cum illudebant ⁊c. Paſſus fuit in rebus: q2 ſuis veſtib9
ſpoliatus. Paſſus in aīa p timorē ⁊ triſticiā. Mat.26.
Mat.26. Cepit contriſtari ⁊ meſtus eſſe: ⁊ ait. Triſtis eſt anima
mea ⁊c. Paſſus eſt in corpore per vulnera ⁊ flagella.
Joan.19. Joan.19. Apprehendit pilatus ieſum ⁊ flagellauit eū.
Tertio hoc poteſt patere ex parte membrorum in qui=
bus fuit paſſus. Nam paſſus fuit in capite per ſpineā
coronā. in manibus ⁊ pedibus p clauoꝝ confoſſionem.
in facie per alapas ⁊ ſputa. in collo p colaphos. in lin=
gua per vinū cum felle mixtū. Paſſus in toto corpore
dum totum corpus eius pro nobis pendebat in cruce.
Eſa.50. Eſa.50. Corp9 meū dedi percutientib9: ⁊ genas meas ⁊c.
Fuit etiā paſſus ſm omnē ſenſum corporeū. ſ. ſm tactū/
q2 flagellat9: ſm viſum/ q2 oculis velatus: ſm auditū/
q2 blaſphemat9: ſm odoratū/ q2 in loco fetido crucifix9:
ſm guſtū/ quia aceto ⁊ felle potatus. Sic omni genere
paſſiōis fuit paſſus. Propter qđ merito de ipo dicat Ja
cob9. Paſſus ſub pontio pilato. per q̄ oia verus homo
fuit demōſtratus. vt merito dicat illud Job.16. Aperue
runt ſuper me ora ſua: exprobrantes percuſſerūt maxil=
lam meam: ſaturati ſunt opprobrijs meis. hec paſſus
ſum abſq3 iniquitate manus mee ⁊c. ¶ Secunda cōdi
tio ſmaragdi eſt q viriditatis colore excellenti9 inſigni
tur. Unde dicit magr vbi ſupra: q ſmaragd9 gēmarū
omniū obtinet principatū. Tanta eñ viriditate fulget
q nullis gēmis vel herbis maior ineſt viriditas. Nam
herbas virentes ⁊ frondes ſuperat: inficiēs circa ſe viri
ditate nimia. nec eius vigor in ſole aliquo modo obſcu
ratur. ¶ Hāc conditionē continet ſecūda pars hui9 ar
Crux. ticuli oſtendens. d. Crucifixus ⁊ mortuus. Ubi notan
dū q per viriditatē ſmaragdi: amaritudo crucis ⁊ mor
Iſidor9.16. ethmo. tis xpi denotat. Qm ſm Jſidorū: omne ſatis viride
amarū eſt. Si ergo ſmaragd9 habet ſummā viriditatē:
ſequit q ſignificat ſummā amaritudinē q̄ in cruce xpi
⁊ morte fuit. Jn cui9 articulo/ myrrha ⁊ felle fuit pota
tus q̄ ſunt amariſſima. Unde de iſta crucis ⁊ mortis
Eſa.38. amaritudine q̄ fuit cauſa nře pacis/ dicat ieſus. Ecce
in pace. ſ. humani generis/ amaritudo mea amariſſi=
ma. ¶ Ex iſta pte articuli excludit error baſilidianoꝝ:
inter alios errores quarto loco ponuntur: q xps nō fuit
crucifixus nec mortuus/ ſed loco ſui ſimon cirene9. qđ
Luce.23. probant per illud qđ dicit Luce.23. q cum ducerent ie
ſum apprehenderūt ſimonē cirenenſem: ⁊ impoſuerunt
illi portare crucē poſt ieſum. i. penā crucis. Sicut cū di
1.petri.2. citur. 1.petri.2. Peccata nřa pertulit ſup lignū crucis
in corpore ſuo. i. penā peccatoꝝ nřoꝝ. Hic error hic ex=
cluditur cū dicitur. Crucifixus ⁊ mortu9. Unū de ſeipſo
Math.20. xps dixit. Filius hoīs tradetur principibus ſacerdotū/
⁊ condēnabunt eum morte: ⁊ tradent eum gentibus ad
illudendum flagellandū ⁊ crucifigendū. Et teſte ange
Mar.16. lo. Jeſum queritis crucifixū ⁊c. ¶ Tertia cōditio ſma=
ragdi eſt: q immanitate tremoris circundante cuſtodi
tur ab hominibus. Nam vt dicit magr vbi ſupra: ⁊ Jſi
Jſidor9. dor9 libro.16. Hic lapis a griphis cripitur: ⁊ ne poſſint
ſmaragdi in copia inueniri/ griphorū immanitate vi
ſus hominis impeditur. Sic ⁊ xps occultabatur in ſe=
ſepulchrū chriſti. pulchro tumulat9: quia ſepultus. Ubi nota q griphi
habent corpus leonis/ ⁊ alas ⁊ plumas aquile. Quid
autem per leonem/ niſi chriſtum intellige: qui eſt leo
Apoc.5. de tribu iuda. Apoc.5. Quid autem per aquilam que
Job.39. teſte Job.39. in petris manet: niſi ſepulchrum xpi in pe
tra exciſſū deſignat. Sic ergo in gripho corpus leonis
ſub alis aquile abſcōditur/ ad ſignificādum xpi ſepul=
chrū. vbi verus leo xps ſub alis aquile. i. lapidei ſepul=
chri fuit abſconſus. Jdeo in fine articuli dr Sepultus.

813 **Aduocauit celum de ſurſum: et terrā diſcernere populum ſuum.** 6.q.1.ſi omniū.

¶ Hic oſtenditur q xpi aduentus ad iudicium: defun Judicium vltimum.
ctis erit validus: ipoꝝ ſuſcitando corpora. Ubi notan
dū eſt q vt dicit magr. li.4. di.47. Purgato in fine mū
di mundo per ignē: tunc mittet angelos ſuos. ⁊ archan
gelus michael in voce tube. ſ. in voce magna ⁊ ſonora
clamabit. d. Surgite mortui: venite ad iudicium. Et
tunc ſurgēt oēs mortui myſterio angeloꝝ. i. virtute da=
ta illi tube vel voci angelice a deo. Quo facto/ angeli
cōgregabūt oēs bonos: qui rapient/ xpo venien obuiā
in aera. reprobis remanentibus in terra qui terrā dile=
xerūt. Et hec eſt illa collocatio bonoꝝ a dextris/ ⁊ ma= Dextera
loꝝ a ſiniſtris: q2 boni erunt ſurſum in aera cū xpo: ma Siniſtra
lis in terra remanentibus. Pars eñ ſurſum per dexterā
q2 nobilior: inferior aūt per ſiniſtrā ſignificatur. Et tūc
preconia bonorum. ſ. Eſuriui ⁊ dediſtis mihi ⁊c. et in=
crepatiōes maloꝝ proferent. ſ. Eſuriui ⁊ nō dediſtis mi
hi manducare ⁊c. ⁊ pſtr vtroꝝq3 ſententia. Uenite be=
nedicti ⁊c. ¶ Ex qbus apparet q in iudicio xps primo
vocabit angelos: vt ſua voce mortui reſurgant. ſecun=
do vocabit terrā. ſ. corpora maloꝝ ⁊ ſanctoꝝ in terrā re=
uerſa: vt reſurgant cū animab9 ſuis ⁊ veniant ad iudi
ciū. Angeli aūt q2 celeſtes/ ſignificātur per celū. Corpo
ra aūt mortuoꝝ/ per terrā. Et hec oia notās pſal. dicit.
Aduocauit celū de ſurſū. i. vocabit ſctōs angelos qui=
bus dabit officiū tube: ad cuius vocē mortui reſurgāt.
Deinde vocabit terrā. i. corpora defunctoꝝ: vt ſcz virtu
te dicte tube reſurgant. Et hoc totū erit diſcernere popu
lū ſuū. i. vt diſcernat ⁊ ſeparet populū ſuum. ſ. bonos a
malis: vt ſcz bonos beatificet: ⁊ dānet malos. ¶ Sz hic Queſtio.
inſurgit dubiū: q2 vt hic dicit: xps vocabit terram. i. cor Reſurrectio.
pora nřa defuncta ad reſurrectionē ſolū in fine mundi.
ideo cū xpi reſurrectio ſit forma nře reſurrectionis: q̄re
aliqs cum xps ſurrexit ſtatim tertia die poſt mortē: q̄re
nřam reſurrectionē tardare voluit vſq3 in finē? Ad hoc
reſpondetur q propter tria. Primo propter meritorum
multiplicationē. Reſurrectio eñ futura eſt vnus articu
lus fidei: que ſi euidenter ſtatim quilibet mortu9 reſur
geret: non eſſet meritū ipam credere: q2 fides non habet
meritum: cui humana ratio prebet experimentū: vt ait
Greg. in homil. Et q2 ſm magiſtrum li.3. di.32. Fides Gregorius
eſt de his q̄ nō videntur: vel q̄ nō habent p ſenſum ⁊ expe
rientiam. Nec valet dicere q virgo maria habuerit cer
tā experientiā ſe xpm peperiſſe/ ſaluo virginitatis ſigil
lo. hui9 tñ verā fidē habuit ſicut de articulo fidei/ q̄ eſt q
xps natus eſt ex maria virgine. Cōſimilr petrus vidit
experimentalr xpm pati: ⁊ tñ articuli paſſionis ⁊ mor=
tis habuit fidē. ¶ Ad iſta duo. Ad primū dico/ q virgo
maria non habuit fidē in hoc q ſciebat ſe virginē pepe=
riſſe: ſed in hoc q credebat ſe peperiſſe deū ⁊ hoiem. de
hoc aūt experientiā non habuit/ ſed fidē. Conſimiliter
dico q petrus non habuit fidē: in hoc q hoiem xpm cre
debat in cruce pati quē videbat: ſed in hoc q illū hoiem
credit eſſe deū/ qđ non videbat. ¶ Scđo nřaz diſtulit re
ſurrectionē propter ſuffragioꝝ multiplicationē. Si eñ
mortui ſtati reſurgerēt/ ſuffragia p ipis op9 nō haberēt.
Et ſic non ſolū defuncti multa adiutoria perderent: ſed
etiam viui facientes p mortuis ſuffragia multa merita
obmitterēt q̄ non obmittūt. ¶ Tertio ppter hereticoꝝ
extirpationē. Qm ſi mortui ſtati reſurgerēt nō deeſſent
heretici q̄ dicerēt reſurrectionē eſſe virtute naturali: ſi=
cut eſt natiuitas. Et q ſicut corpora celeſtia cōferūt ad
natiuitatē: ſic ⁊ ad reſurrectionem. Et ſicut natiuitas
nřa non eſt virtute natiuitatis xpi: ſic ⁊ reſurrectio nřa
nō eſſet virtute reſurrectiōis xpi: q̄ falſa ſunt ⁊ heretica.
Oēs q̄tales errores volēs xps extirpare dignum duxit
vſq3 ad diē vltimū terram nřaz p reſurrectionē vocare.

814 **Congregate illi ſanctos eius: q ordinant teſtamentum eius ſuper ſacrificia.**

¶ Hic conſequenter oſtendit q aduentus xpi ad iudi-
cium bonis erit delectabilis ꝛ placidus: qꝛ tunc cū xpo
in aīa ꝛ corpore viuent ſimul. Ubi notandum eſt q in
ſacrificiū. antiqua lege plura erāt ſacrificia. vt puta agnoꝝ/arie-
tū/ꝛ vituloꝝ: ex eo q nullū illoꝝ erat perfectū. Si enim
vnū eſſet pfectū ꝛ ſufficiēs fruſtra multiplicarent. Sicut
dicim⁹ q filius in diuinis nō poteſt multiplicari: qꝛ ius
tantā virtutē intelligentie habeat filius ſicut pater. qꝛ
tante pfectionis eſt ipē vnicus dei filius: q in ſe cōtinet
pfectionē oēm cuiuſlibet poſſibilis filiationis. In nouo
aūt teſtamento vnicū ſoluꝫ eſt ſacrificiū. ſ. euchariſtie.
Et qꝛ eſt pfectiſſimū oēm pfectionē cōtinens/ideo multi
plicari nō poteſt. Et vnicū ſacrificiū fide tenuerūt etiaꝫ
patres antiq teſtamenti ſcientes oia ſacrificia antiqua
ad iſtud ordinari tanq̄ diuerſe figure ad vnū figuratū.
Euchari ¶ Hic ergo p teſtamentū in ſingulari accipe ſacrificiuꝫ
ſtia. vnicum euchariſtie noui teſtamenti. de quo dixit xps.
Mat. 26. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti. Iſtud ſacrificiū
ordinauerunt ſancti patres tam antiq q̄ noui teſtamē
ti: qꝛ ipm extulerunt ſup oia ſacrificia. Uel etiaꝫ: qꝛ et ſi
xps hoc ſacrificiū ordinauit quantū ad illud qd eo eſt
eſſentiale: tn̄ ſancti patres ad eius decorē ꝛ ſolēnitatem
multa circa illud fienda ordinauerunt: vt eſt de ordine
miſſe: de tonſura: de veſtibus ſacerdotalibus: de conſe-
cratione altaris: ꝛ huiuſmodi. Pſalmiſta ergo futura
puidens quaſi preſentia: ad angelos loquēs: ipos hor-
tat vt oēs ſanctos de oibus mūdi locis cōgregent: ꝛ xpo
in iudicio adducant cum ipſo in ppetuū regnaturos.
Et hoc eſt qd angelis loquens dicit. Congregate. i. con
gregabitis illi. ſ. xpo ſctōs eius. Et quos ſctōs. Sequit.
[Qui ordināt teſtamentū eius ſup ſacrificia. vt dictū
eſt. Ubi ſciendū q congregatio ſctoꝝ in die iudicij fiet p
ſctōs angelos. i. ipoꝝ miniſterio. Sic eñ de iſta congre
Mat. 24. gatione dixit xps. Uidebunt filiū hoīs venientē in nu
bibus celi. ſ. ad iudiciuꝫ: ꝛ mittet angelos ſuos cū tuba
ꝛ voce magna: ꝛ congregabunt electos eius a quatuor
vētis a ſummis celorū vſq ad terminos eoꝝ. Ex quib⁹
apparet q ſicut xpi aduentus malis erit timid⁹: vt di-
ctū eſt verſiculo. 812. Sic per oppoſitū iuſtis erit placi
dus: qꝛ cū xpo congregabunt: vt cū ipſo regnent in ppe
tuū. Tunc eñ non ſolū gaudebit iuſtus de xpi conſor-
tio: de viſione dei: de ſecuritate felicitatis: ſed etiā de dā
natione maloꝝ: qꝛ letabit iuſt⁹ cū viderit vindictam.

815 **Et annunciabūt celi iuſticiā ei⁹:**
6. q. 1. ſi omnia. **quoniā deus iudex eſt.**

¶ Hic oſtendit pſalmiſta q anteq̄ predicta de die iudi
cij eueniāt/oia erunt per apoſtolos ꝛ ſctōs predicatores
mundo annunciata. q. d. Iuſticiā xpi quā in iudicio
exercebit bonos premiando ꝛ dānando malos: celi. i.
apoſtoli ꝛ alij predicatores mundo annūciabunt: oſten
dentes q deus iudex eſt. Et hoc iam adimpletū vide-
mus: qꝛ celi annūciauerūt nobis iuſticiā dei. ſ. q qui-
dam erunt ad dexterā/ꝛ quidā ad ſiniſtrā: nullū granū
tūc erit cū palea: ꝛ ſi nunc maneāt pmixta. Et ſic annū
ciabunt qm̄ deus iudex eſt. i. diſcernēs bonos a malis.
Celum. ¶ Et attēde q ſctōs apl̄os/alioſq iuſtos nomine celoꝝ
Iuſtus. deſignat. d. Et annunciabunt celi iuſticiam eius. Nec
Apl̄s. mirum. Quoniam ſicut celi ceteris corporibus ſunt
altiores: ſic ſancti per donum patientie. Puriores: ſic
ſancti per donū innocentie. Clariores: ſic ſancti per do
num ſapientie. Aptiores: ſic ſancti p donū obedientie.

¶ Primo eñ celi ſunt ceteris corporib⁹ altiores. Quā
tum eñ aliqd corpus naturaliter eſt nobilius/tantum
naturalr altius ſituatur. Sicut patet in ordine elemen
toꝝ: vbi aqua eſt altior terra: aer altior aqua: ignis al-
tior aere: qꝛ ſubtilioris ꝛ melioris eſt nature. Ideo dici
tur. Celū ſurſum ꝛ terra deorſum. Hec eñ duo extrema Puer. 25.
maxime nominauit: vt p iſtam ordinē medioꝝ intelli-
gas: q q̄ corpus eſt nobilius/tanto proximi⁹ celo: ꝛ ecō
tra. Conformiter ſic apli ꝛ alij ſancti p donū patientie
ceteris ſunt ſublim⁹ores: vt nec minis terreant: nec in-
clinētur verberib⁹. Et q maius/eſt nec blādis vel lau
dibus diſſoluātur. Quantūcūq eñ iſta inferiora agi
tētur/nunq̄ tn̄ celū e ſua pace turbat. Sic ꝛ q̄tiis qūq
in iuſtos viros inferiores agitent: ratio tn̄ ipſoꝝ ſemp in
trāquillitate quieſcit. Et in figurā huiꝰ celuꝫ qd poſi-
tum eſt in medio aquarū/dr̄ firmamentū. Non qꝛ non
moueat: quinimo ad ipſius motū ſtelle in eo fixe moue
tur: ſed qꝛ in ſuo motu non fatigat vel pturbatur. Un
de quolibet iuſto virtute patientie ſtabilito dr̄. Gen. 1.
Uocauit deus firmamentū celū. ¶ Secundo: celi ſunt
ceteris corporibus puriores. Lux eñ eſt tāte puritatis:
vt per feda loca tranſiens non maculet: vt patet de ra-
dijs ſolis. Cum ergo celi ex luce ſint creati: conſequens Gen. 1.
eſt naturalr ſint puriſſimi. Nec obſtat qd dicit Iob. 15.
Celi non ſunt mundi in conſpectu eius. qꝛ hoc dr̄ cōpa
ratiue ad mundiciam dei/reſpectu cuius puritatis oīs
nr̄a puritas ſordeſcit. Conformiter apli ꝛ ceteri iuſti in
ſe puritatem conſeruant. Licet eñ omnes naſcamur filij
ire: tn̄ per baptiſmū mundati celeſtes efficimur. qd figu
raliter oſtendebat Paulus. d. Primus homo de terra 1. Cor. 15.
terrenus. ſ. primo natiuitate carnis: ſed ſecūdus homo
de celo celeſtis. ſcꝫ natiuitate ſpūali. ¶ Tertio: celi ſunt
alijs corporib⁹ pulchriores. qd patet ſi conſideres eoruꝫ
ornatū luminariū ſtellarū ꝛ planetarū: in quibus pul
chritudo celi cōſiſtit. Propter qd dr̄ Eccl. 43. Species
celi in viſione glie. Sic ꝛ ſancti apli aliiq iuſti ꝛ docto
res diuerſis virtutib⁹ ornati: quaſi ſtellis pulchri red-
dunt. In illis eñ tanq̄ in celo reperies Saturnū pie-
tatis ꝛ clementie. iouem charitatis ꝛ beniuolētie. mar
tē fortitudinis ꝛ cōſtantie. ſolem claritatis ꝛ ſapientie.
venerē amoris ꝛ cōplacentie. mercuriū diſerte eloquē-
tie. lunā caſtitatis ꝛ continentie. Sicut eñ deus celum
iſtis ſtellis ornauit: ſic ꝛ ſctōs prefatos virtutib⁹ illis ſi
gnificatis decorauit. Gen. 1. Fecit deus duo magna lu Gen. 1.
minaria ꝛ ſtellas: ꝛ poſuit eas in firmamento celi ꝛc.
¶ Quarto celi pre alijs corporib⁹ ſunt ad motū aptio
res. Corpora eñ quāto magis ſunt ſpherica: tāto aplius
ad motū ſunt apta. vt experiētia docet. Celū āt eſt ſum
me ſphericū: cui ſimile nullius ars pducere poſſet. Et
ideo facilr eſt mobile ꝛ motorib⁹ obediēs. Iccirco ad
miratiue de tāto ordine celoꝝ quo ſuo motori obediūt:
dr̄. Nunqd noſti ordinē celi ꝛc. Sic cōformiter ſcti apli Iob. 38.
ꝛ doctores p virtutē obediētie a primo motore mouentur
facilr: plus deo obedire curantes q̄ hoibus. d. Obedire Act. 5.
oportet magis deo q̄ hoibus. Iſti ſunt celi intellectua
les: q dn̄i intelligētes voluntatē eidē in oib⁹ famulant.
de qb⁹ ps. Fecit celos in intellectu: quos mirabilr de⁹
ornauit. Iob. 26. Spūs ei⁹ ornauit celos. ¶ Iſti ergo Iob. 26.
ſunt celi q iuſticiā xpi iudicis mūdo annunciauerunt.
de quibus ſupra ps. 21. Annunciabunt celi iuſticiam ps. 21.
eius populo qui naſcetur: quē fecit dominus.

Audi populus meus ꝛ loquar 816
iſrael: ꝛ teſtificabor tibi deus de⁹ De con. di. 3. c. vltimo
tuus ego ſum.

¶ Hic conſequenter agit de legis euangelice datione fa
cta per xpm. Ut aūt legem nouā oſtēdat duo deſcribit

principaliter.ſ.latoris noue legis diuinitatẽ. Secundo ſacrificij noue legis ſubtilitatẽ:ibi. Nõ in ſacrificijs. In iſtis em̃ duobus principalr̃ conſiſtit lex euangelica.ſ.in dignitate legis latoris:per quã probant oia eſſe vera q̃ in ipſa continentur:⁊ in ſacrificij nobilitate:qꝛ ad ipm̃ oia ſacrificia antique legis reducunt. ¶ Quantũ ergo ad primũ ſciendũ eſt/ ꝙ tanta eſt dignitas xp̃i latoris legis/ ꝙ non ſolũ eſt verus homo: vt fuit moyſes dator legis antique:ſed etiã eſt verus deus:qui nec falli nec fallere poteſt. Et hãc diuinitatẽ.i.ſe eſſe verũ deũ:ipſe ꝓbauit verbis ⁊ factis. Verbis.d. Ego ⁊ pater vnũ ſumus.
Ioh.10. Factis aũt:qꝛ faciebat miracula imperatiue propria poteſtate:q̃ nullus alius a deo facere poteſt. Si em̃ alij ſancti miracula faciebant:nõ aũt virtute propria/ſed dei:vñ ⁊ deũ inuocabant vt illa faceret. Sic ergo dicebantur alij ſancti facere miracula:qꝛ deus ad ipſoꝝ orationẽ illa faciebat. Vñ ⁊ nunc pſalmi pſona xp̃i loquẽs populo iſraelitico dicit. Audi populus me⁹ ⁊c. de⁹ tu⁹ ego ſum. ¶ Lex em̃ euãgelica primo fuit data ſolũ filijs
Mat.15. iſrael:quibus predicauit xp̃s. Unde dicebat. Nõ ſum miſſus niſi ad oues q̃ perierunt dom⁹ iſrael. Si em̃ aliquãdo predicauit ſamaritanis: tñ ita raro ꝙ quaſi pro nihilo reputat. Et hoc eſt qđ populo ſuo iudeoꝝ nũc loquit.d. Audi populus me⁹:qꝛ ſcꝫ de te carnẽ aſſumpſi. Et loquar tibi iſrael:qꝛ ad te principalr̃ ſum miſſus. Et teſtificabor tibi per ſcripturas ⁊ ꝑ miracula.quid teſti
populus. ficabor:hoc ſcꝫ qđ de⁹ tuus ego ſum. ¶ Dicat ergo:audi populus me⁹. Ubi notandũ ꝙ proprie loquẽdo:nomine populi ſolum boni ⁊ iuſti intelligunt:in tantũ ꝙ
Augu.19. mali nunq̃ populũ facere poſſunt. Nam vt recitat au-
de ciui.c.21. guſtinus ſm̃ ſententiã ſcipionis ⁊ ciceronis popul⁹ ſic diffinitur. Populus eſt cetus multitudinis iuris cõſenſu ⁊ vtilitatis cõmunione ſociatus. Ex quib⁹ ſequitur ꝙ vbi iuſticia nõ eſt:ibi populus eſſe nõ poteſt. Qđ ſic ibidẽ deducit Auguſt. Nam iuris conſenſus ſine iuſticia geri non poteſt. Ubi ergo iuſticia nõ eſt:ibi ci⁹ eſſe non poteſt.qđ em̃ iure fit ꝓfecto iuſte fit:qđ aũt fit iniuſte:nec iure fieri poteſt. Nõ em̃ iura dicẽda ſunt vel putanda iniqua hoim̃ ſtatuta. Quo circa:vbi vera iuſticia non eſt:iuris conſenſu ſociatus cetus hoim̃ non poteſt eſſe. Et ideo nec populus iuxta illã ſcipionis vel ciceronis diffinitionem. ¶ Ex iſtis ſequit ꝙ peccatores ⁊ mali non faciunt populum:qꝛ in malis non eſt vera iuſticia. Qm̃ vt dicit canõ. Iuſticia cum ſcelerato homine conſortiũ habere non poteſt. Qđ ibidẽ declarat Auguſtinus ſubdens. Quapropter vbi homo deo non ſeruit quid in eũ putandũ eſt eſſe iuſticie:qñ quidem deo non ſeruiens:nullo modo poteſt iuſte anim⁹ corpori/aut humana ratio vicijs imperare. Et ſi in hoie tali q.ſ. deo non ſeruit:nõ eſt vera iuſticia:proculdubio nec in hoim̃ cetu q̃ ex talibus hoibus cõſtat. Non eſt hic ergo ille iuris conſenſus qui hoim̃ multitudinẽ populuꝫ facit. Et infra in principio capituli vigeſimi quarti cõcludit Auguſt. ꝓpoſitũ.d. Quapropt̃ vera iuſticia eſt po
August. puli: vt ſm ſuã grãm ciuitati obediẽti:de⁹ imperet vn⁹ ⁊ ſumm⁹. Et per hoc in oibus hoibus ad eandẽ ciuitatẽ pertinentibus atq; obedientib⁹ deo:anim⁹ etiã corpori atq; ratio vicijs ordine legitimo fidelr̃ imperet. vt queadmodũ iuſtus vnus:ita cetus populuſq; iuſtoꝝ viuat ex fide q̃ operatur ꝑ dilectionẽ:qua homo diligit deũ:ſicut diligendus eſt de⁹:et proximũ ſicut ſemetipm̃. Ubi ergo nõ eſt iſta iuſticia:profecto nõ eſt cetus hoim̃ iuris cõſenſu ⁊ vtilitatis cõmunione ſociatus.qđ ſi nõ eſt:vtiq; populus nõ eſt:ſi vera eſt hec populi diffinitio. Hec oia auguſt. ¶ Ex quibus ſequit ꝙ proprie loquendo populi nomine ſolũ boni intelligunt. Et iſto modo
1.petri.2. loquebatur petrus gentibus ad fidẽ conuerſis.d. Uos eſtis genus electum ⁊c. qui aliqñ non populus:nunc aũt populus. ¶ Verũ eſt tñ ꝙ populus accipitur qñq; magis large. Et ſic populũ diffinit Auguſt. dicẽs: ꝙ po
Auguſ.15. de ciuitate dei.c.24. pulus eſt cetus multitudinis rationalis rerũ quas diligit cõcordi cõmunione ſociatus. Et iſto modo improprie mali etiã populũ faciũt:non quidẽ dei:ſed magis diaboli. Vñ de malis dr̃. Quare fremuerũt gẽtes ⁊ po
Ps.2. Mat.15. puli meditati ſunt inania. Et mat.15. Populus hic labijs me honorat: cor aũt eoꝝ longe eſt a me. ¶ Sequen
ſmaragd⁹ do materiã fundationis eccliẽ ⁊ articuloꝝ:nunc circa quartũ articulũ reſtat videre quomõ huius quarti articuli.ſ. paſſionis ⁊ mortis xp̃i efficacia per quartũ fundamentũ.ſ.ſmaragdi ſignificat. Ubi notanduꝫ ꝙ hic lapis ſmaragd⁹ multas habet proprietates: quibus ſignificat multas vtilitates per xp̃i paſſionẽ nobis collatas. Nam vt dicit magr̃ vbi ſupra. Habet iſte lapis ex nature beneficio multas virtutes. Eſt enim viroris ſui multiplicatiuus. Ex ſe em̃ generat radiũ/quo virore circũcingit aerẽ circumfuſum. Habet corpus ſpeculare ac perſpicuũ obiectarũ figurarũ ⁊ imaginuꝫ oſtenſiu⁹. diuerſarũ infirmitatũ eſt curatiu⁹. auget opes. in conſilis dat ſuaſoria verba. viſum conſeruat. ⁊ debilẽ confortat. laſciuos motus cõpeſcit. reddit memoriã. valet cõtra illuſiones ⁊ phantaſmata demonũ. ⁊ tẽpeſtates ſedat. ¶ Ex quibus vere elicio ꝙ iſte lapis decẽ habet virtutes ſignificantes decẽ vtilitates xp̃i paſſionis. Nam hic lapis:radios multiplicat:prelia ſpecificat:languidos ſanificat:facundiã clarificat:diuitias amplificat:luxuriã refrigerat:oculos illuminat:memoriam fortificat:phantaſmata extermin at:turbidos letificat. Sic ⁊ paſſio xp̃i conformiter radios multiplicat/virtutẽ charitatis diffundendo:prelia ſpecificat/noſtrũ hoſtẽ ſuperando:languidos ſanificat/nr̃as culpas remittẽdo:facundiã clarificat/grata verba proferendo:diuitias amplificat/celũ nobis reſerando:laſciuiã refrigerat/carnẽ mentu ſubiugando:oculos illuminat/nobis fidẽ inſpirando:memoriã fortificat/morte mortẽ redimẽdo:phãtaſmata exterminat/tẽtationes expellẽdo:turbidos letificat/captiuos redimendo. ¶ Prima virtus huius lapidis eſt ꝙ ſuos radios multiplicat. Vñ dicit magiſter vbi ſupra:ꝙ hic lapis eſt viroris ſui multiplicatiuus. Ex ſe em̃ generat radiũ:quo cingit aerẽ circumfuſum.
paſſio xp̃i. Iſtã virtutẽ in ſua paſſione conſimilr̃ habuit xp̃s: virtutẽ charitatis diffundendo. Tũc em̃ admodũ ſmaragdi radios ſue charitatis emiſit ⁊ multiplicauit:qꝛ ex hoc maximã nobis charitatẽ oſtẽdit. Rom̃.5. Cõmen
Rom̃.5. dat deus charitatẽ ſuã in nobis:qꝛ cum adhuc peccatores eſſemus:xp̃s pro nobis mortu⁹ eſt. Et ſicut ſmaragdus de ſe emittendo radios circunſtantẽ aerem afficit ſua viriditate. Sic ⁊ xp̃s in paſſione populũ circunſtãtem.i.ſibi ꝑ fidẽ adherentẽ ſua viriditate cõſperſit:dum virtute ſue paſſionis ipm̃ virore virtutũ vireſcere fecit: qꝛ ipm̃ a peccatis liberauit ⁊ viriditate predotauit charitatis. Dicente magiſtro li.3.diſt.19. Per mortem xp̃i in nobis cõmendatur ei⁹ charitas.i. apparet eximia ⁊ cõmendabilis dei charitas erga nos in hoc ꝙ filiũ ſuũ tradidit i mortẽ ꝓ nobis peccatorib⁹. Exhibita aũt tãte charitatis arra:⁊ nos mouemur accendimurq; ad diligendũ deũ:q̃ tantũ fecit pro nobis. Et hanc charitatẽ
Hiere.31. nobis inſinuat Hiere.d. In charitate ꝑpetua dilexi te. ideo attraxi te miſerẽs. ¶ Secũda conditio huius lapidis eſt ꝙ imagines ⁊ obiecta repreſentat. Qm̃ vt dicit magr̃:habet hic lapis corpus ſpeculare ac perſpicuuꝫ: obiectarum figurarum ⁊ imaginum oſtenſiuũ. Et hic lapis licet imagines obiectas repreſentet:ſpecialiter tñ antiqui illo vtebantur ad prelia in ipſo ſpeculanda.
Iſidorus. Vñ dicit Iſidorus.16.etymo. ꝙ nero ceſar in ſmaragdo gladiatoꝝ pugnas preſciebat. Hoc paſſioni xp̃i ꝯuenit que prelia ſpecificet ⁊c. In hoc em̃ ſinglr̃ potes ſpecula

ri preliū:qđ ꝓ humano genere inter deū vertebat̄ ⁊ dia
bolū:qđ in xp̄i cruce fuit terminatū.vbi mia ⁊ iuſticia
ſimul in vnū cōuenerūt.in quo vt tam iuſticie ꝙ miſe
ricordie ſatiſfieret:decreuit deꝰ vt filiꝰ dei in cruce mor
tis penā pro oībus tolleraret. Vñ pater filio dixiſſe vide
3.reg.22. tur:illō.3.reg.22.Sume arma.ſ. humanitatis ⁊ ingre
dere preliū:qđ ⁊ fecit pro nobis.¶ Tertia conditio lapi
dis huius eſt:ꝙ langores ſanat. Vñ magr̄ vbi ſupra di
cit:ꝙ eſt diuerſarū infirmitatū curatiuus:⁊ inter alios
morbos curat caducū. Hoc xp̄i paſſioni cōuenit:q̄ lan
guidos ſanificat ⁊c.⁊ maxime curat morbū caducū.ſ.
mortale peccatū:quo aīa cadit a dei gr̄a ad gehēne tor
Magr̄.li. menta.Et modū huiꝰ ſanationis oſtēdit magr̄.d. Per
2.diſt.19. mortē xp̄i a peccato/diabolo/⁊ pena redēpti ſumꝰ.Qꝛ
vt ait apl's. In ſanguine ipſius iuſtificati ſumꝰ.i.a pec
catis ſoluti:a diabolo liberati ſumus/q̄ nos vinculis
peccatoꝝ tenebat.hoc ideo:qꝛ ꝑ fidē mortis huiꝰ a pec=
catis mundamur.vnde apl's.Quē poſuit deꝰ propitia
Rom.3. torē per fidē in ſanguine ipſius.i.ꝑ fidē paſſionis eiꝰ.vt
olim aſpicientes ſerpentē eneū:in ligno erectū a morſi=
bus ſerpentū ſanabantur.Si ergo recto fidei intuitu in
illū aſpicimꝰ q̄ pro nobis pependit in ligno:a vinculis
1.petri.3. diaboli ſoluimur.i.a peccatis ⁊c.Vñ.1.petri.3.Xp̄s ꝓ
nobis mortuꝰ eſt:iuſtus ꝓ iniuſtis:vt nos offerret deo.
mortificatos quidē carne viuificatos aūt ſpiritu ⁊c.

817 **Non in ſacrificijs tuis arguā te: holocauſta aūt tua in conſpectu meo ſunt ſemper.**

¶ Hic conſequēter deſcribit ſacrificij noue legis ſubli=
mitatē ⁊ dignitatē:quod eſt ſacrificiū eucharíſtie ſume
laudandū ac venerandū. Et diuidit̄ in duas partes.
Quia ponitur pͥmo ſacrificioꝝ antique legis termina
tio.Secūdo ſacrificij noue legis inſtitutio:ibi. Immo=
la deo.¶ Quantum ad primum ſciendum ꝙ ſacrificia
antique legis aliquando fuerunt neceſſaria.ſ.a tem=
pore quo fuerunt inſtituta per moyſen diuino precepto
vſq; ad mortē xp̄i:q̄n fuit ſacrificiū eucharíſtie inſtitu=
tum:ꝑ qđ oīa illa terminata fuerūt:pro tempore eñ illo
peccatū fuiſſet obmittere illa. Aliq̄n vero fuerūt neutra
lia.ſ.a tēpore xp̄i mortis vſq; ad noue legis publicatio
nem factā ꝑ apoſtolos. Illo eñ medio tēpore non erant
neceſſaria:qꝛ iā ceſſauerāt:nec erant mortalia:qꝛ hoīes
illa offerentes excuſabat ignorātia. Aliq̄n aūt fuerūt
mortalia.ſ.poſt noue legis publicationē.Et ſm̄ hoc pre
ſens pars diuiditur in duas.Qꝛ primo ponit̄ tēpus in
quo fuerunt neutralia. Secundo tēpus in quo fuerunt
mortalia:ibi. Non accipiā.¶ Quantū ergo ad primū
ſciendū ꝙ tēpore inter xp̄i paſſionē ⁊ legis euāgelice ꝓ=
mulgationē:qꝛ antiqua ſacrificia erāt neutralia q̄ illis
vtebātur ⁊ illa obmittebāt:niſi aliqđ iſtoꝝ ex cōtēptu fa
cerent non erāt culpabiles.Et quantū ad hoc dicit. Nō
in ſacrificijs tuis arguā te.ſ.ꝓ tēpore illo:nec illa obmit
tendo:nec illa faciendo: qꝛ vbi non eſt culpa:ibi nō ca=
dit reprehenſio. Sed qꝛ illa ſacrificia etiā ſic neutralia:
non ſemꝑ durare debebāt.imo lege xp̄i publicata ⁊ ſub
pena peccati erant prohibita ⁊ mortifera. Ideo ſubdit.
Holocauſta aūt tua in conſpectu meo ſunt ſemꝑ.i.non
ſemꝑ. In trāſlatione aūt Hieronymi iuxta hebreā veri
tatē dr̄:holocauſta aūt tua corā me ſunt ſemꝑ. Vbi ad=
uertendū ꝙ q̄n aliqua ꝓpoſitio hypothetica ⁊ copulati
ua in principio habet negationē:illa vnica negatio de
ſeruit ambabꝰ partibꝰ propoſitionis.vt cū dr̄. Non da
bit deo placationē ſuā ⁊ preciū aīe ſue.Et eſt ſenſus. Nō
dabit deo placationē ſuā:⁊ nō dabit preciū ⁊c.Similiꝛ
in propoſito cū dr̄. Nō in ſacrificijs tuis arguā te:⁊ holo
cauſta tua non ſunt.i.non durabunt ſemper in conſpe
ctu meo.qꝛ ſcz facta publicatio legis euangelice nullo
modo erunt licita:vt dicamus ꝙ illa ſecūda pars tenet
interrogatiue.q.d. Holocauſta tua erūt ſemꝑ in cōſpe
ctu meo:ſupple: nō. Vel aliter illa q̄ nullo modo ſunt
ex nobis nō poſſunt eſſe meritoria:cū omne meritū ſit
a volūtate ⁊ gr̄a. Illa ergo ſacrificia cū non eſſent ex no
bis de ſe ⁊ ratione operis operati meritoria nō erāt:ſed
ſolū ratione operis operātis.ſ.deuotionis ⁊ fidelitatis
offerentiū.vñ illa ſacrificia non dicebant̄ nr̄a:ſed mētis
deuotio q̄ a voluntate eſt/dr̄ nr̄a:⁊ iſtud eſt ſacrificiū=
deo placitū. Vñ iſtū textū ſic exponit magr̄. Nō in ſa=
crificijs tuis arguā te.i.non quero aīalia in ſacrificiū:
hec nolo.ſed holocauſta tua q̄ ſcz ſunt tui iuris ſemper
ſunt i cōſpectu meo.ſ.⁊ nō ad tēpus:illa volo/illa mihi
placent.Holocauſta aūt dicit aīam totā igne charita=
tis inflamatā.vnde ⁊ alibi. Sacrificiū deo ſpūs contri
bulatus.¶ Ad huiꝰ euidentiā eſt ſciendū ꝙ ſacrificiū ſacrificiū.
nr̄m qđ deo placet eſt bona operatio:ex amore ⁊ dei gr̄a
procedēs. Ad hoc eñ dei tēplū erat inſtitutum:vt in eo
offerret̄ ſacrificiū. Et ſm̄ aplm̄. Nos ſumus tēplū dei. 1.cori.6.
Ergo in hoc tēplo.ſ.in nobis ipſis eſt ſacrificiū deo offe=
rendū.Eccl'.35.Salutare ſacrificiū eſt attendere māda Eccl.35.
tis dñi:⁊ diſcedere ab iniq̄tate.¶ Notandū eſt ergo ꝙ
in antiqua lege triplex erat ſacrificiū.ſ.hoſtia pacifica: Hoſtia
hoſtia pro peccato:⁊ holocauſtū. Primū ſacrificium multiplex
deo offerunt:q̄ deo offerunt ⁊ cōſeruant munus inno=
centie:qui ſcz cum deo ſemꝑ pacē ſeruant:quales ſunt
qui pactū cum deo factū in baptiſmo ſemꝑ cuſtodiūt.
Et iſtud dr̄ ſacrificiū iuſticie conſeruate.¶ Secundum
ſacrificium deo offerunt:qui pro peccatis ꝑpetratis ri=
gore penitētie ſe affligūt.qđ ſacrificiū penitētie magis
ad iuſticiā ꝑtinet:ꝙ ſacrificia legis antique. Qꝛ in an
tiqua lege in ſacrificio ꝓ pctō imolabat̄ aīal:qđ nō pec
cauerat. Ideo minꝰ iuſtū videbat̄:ꝙ vno peccante/aliꝰ
occideret̄:ſed erat ſignū ꝙ peccans ſic occidi merebat̄.
Sed in ſacrificio penitentie:q̄ peccat imolatur idē.ſ.ho=
mo mōrtificat mēbra ſua ꝑ penitētiā quibꝰ fuerat viſus
ad culpā.⁊ ſpūs qui carni conſenſerat/affligitur cū car
ne. Iuxta illud ps.50.Sacrificiū deo ſpiritus cōtribu= ps.50.
latus.Et iſtud dr̄ ſacrificiū iuſticie:qꝛ peccans nō ex ar
bitrio ſuo:ſed ſm̄ arbitrium ſacerdotis ſacrificium pe=
nitentie agere debet. In cuius ſignū in veteri lege de ho
ſtia pro peccato offerens nihil habebat:ſed vnā partem
habebat ſacerdos:reſiduum deo offerebatur. ¶ Ter= Holocau-
tiū ſacrificiū deo offerunt:qui perfectionē legis euange ſtum.
lice ſeruant. Dicitur eñ holocauſtū quaſi totum incen
ſum.Et iſtud erat deo gratiſſimū. Vñ in illo ſacrificio
nihil ſeruabatur:ſed totum deo offerebatur reſolutum
per ignem.Sic ſacrificant deo:qui deo totam vitā ſuā
offerunt/nihil ſibi de propria voluntate reliquentes:ſi
cut perfecti religioſi:qui non ſolum precepta:ſed etiam
conſilia xp̄i obſeruare ſtudent:vt tota vita ipſorum ſic
ſpiritualiter tota igne charitatis accendatur.Et hoc eſt
ſacrificium iuſticie perfecte:de quo dicit Gregorius ſu= Grego.
per Ezechielē. Sunt quidam:qui nihil ſibimetipſis re
ſeruant:ſed ſenſum linguam cunctāq; ſubſtantiā/quā
perceperant omnipotenti deo imolant ⁊c. Iſta ſunt er=
go ſacrificia deo accepta:in quibus debite factis nulla
reprehenſio cadit:vt dñs cuilibet ſic ſacrificanti dicat.
Non in ſacrificijs tuis arguam te:holocauſta ⁊c.

Non accipiam de domo tua vitulos: neq; de gregibus tuis hircos. 818 3.q.7.in gradibus

¶ Hic agit de ſacrificijs antique legis pro tempore quo Euchari-
fuerant mortalia.ſ.poſt publicationē legis euangelice. ſtia.
Vbi notandū ꝙ antiqua ſacrificia acceptabat deꝰ:ꝓ ſacrificiū

ratione animalium que offerebantur: ſed ſolum ratione ſignificationis: q2 in illis figurabatur verum ſacrificium corporis xp̄i. Ideo q2 in illis ſacrificijs offerentes ſpūſancto inſpirati verum xp̄i ſacrificiū venerabantur: ideo tali ratione illa deus acceptabat: q2 ergo ſicut adueniente ſole ceſſat vmbra: adueniente figurato/ ceſſat figura. Sic adueniēte vero ſacrificio xp̄i corporis/ ceſſauerunt oīa ſacrificia antiqua: et ideo deo amplius accepta nō fuerunt. nec ratione ſignificationis ipſorū: nec ratione dei: q2 ipſis indigeret. Et ideo duo facit. Q2 primo oſtendit ꝙ deo non ſunt amplius accepta ratione ſignificationis. Secundo ꝙ nec ratione indigentie dei vel neceſſitatis: ibi. Si eſuriero nō dicā tibi. ¶ Quantū ad primū notandū ꝙ ſacrificia antiqua de diuerſis rebus fiebant: que oīa ceſſauerunt. ſ. de animalib⁹ ⁊ de auibus ⁊ fructibus terre. Et duo facit. Q2 primo oſtendit ſacrificium aialium eſſe finitū. Secundo ſacrificiū ⁊ fructus terre ⁊ auiū: ibi. Cognoui. Prima diuidit in partes duas. Q2 oſtendit primo ꝙ in illis nō habet cōplacentiā. Secundo ꝙ illis nō habet indigentiā: ibi

Vitulus. Qm̄ mee ſunt. ¶ Quantū ad primū ait. Non accipiā de domo tua vitulos ⁊c. Ideſt ſacrificiū vitulorum vel hircorum. ſ. publicata lege euangelica. Illa enim duo animalia maxime xp̄m figurabant. ſ. vitulus propter habilitatē nutrimenti. Nam vt dicit magr̄ de proprietatibus rerū: vitul⁹ inter cetera aialia habet carnes laudabilis nutrimenti: q2 eſt facilis digeſtionis propter calorē ⁊ humiditatē dominantē in illo. Sic ⁊ xp̄s eſt nobis cibus perfectiſſimi nutrimenti: quoad vitā nutrimur

Hircus. eternā. Joan. 6. Caro mea vere eſt cibus ⁊c. Hircus vero ſignificat xp̄m ratione ſue poteſtatis. Nam tante poteſtatis dr̄ eſſe hircus: ꝙ caliditate ſui ſanguinis frāgit adamantē: qui nulla alia re domari poteſt. Et ſic ſignificat xp̄m: qui calore ſui ſanguinis. i. charitate in ſuo ſanguine exhibita ſuperauit diabolū: quē null⁹ alius ſuperare potuit. Si ergo illa ſacrificia facta: per vitulū ⁊ hircū figurabant ſacrificiū corporis xp̄i: ideo merito per iſtud ſacrificiū illa ceſſare debuerunt. Et hoc eſt qđ dicit: inſtituto ſacramento eucharíſtie. Non accipiā de domo tua vitulos ⁊c. ¶ Magis moralr̄. Per vitulū ⁊ hircū ſignificantur duo peccata q̄ inter cetera regnabant in iudeoꝝ populo. ſ. per vitulū accipe peccatū auaricie. ⁊ per hircū peccatū luxurie: q2 eſt aial inter cetera

Auaritia. magis luxurioſum. Per vitulū ſignificat peccatū auaricie. Nam vt habetur Exo. 32. Dum moyſes eſſet cū

Exo. 32. deo in monte ad accipiendū legē: aarō remāſit inferius cum populo. Populus autē dixit ipſi aarō. Fac nobis deos q̄ precedant nos: moyſi eñ neſcim⁹ qđ acciderit. Tunc aaron poſtulauit a populo inaures aureas: aurū ipſoꝝ ⁊ argentū vt ex illis faceret eis deos. qđ cū accepiſſet fecit ex eis vitulū conflatilem: in quo populo fuit occaſio idolatrie: ſuiſq3 ſucceſſoribus exemplum idolatrie dedit. Vñ moyſes cū deſcendiſſet ex hoc fuit turbatus. quia aaron dixit. Dederūt mihi aurum: ⁊ proieci illud in ignē ⁊ egreſſus eſt hic vitulus. Vñ p̄dicta verba ad propoſitū exponēs Gualfred⁹: dicit. Aurū dede-

gualfred⁹ runt mihi ⁊c. Mira res: ſed ṫñ vera: ꝙ huius idolatrie ſacerdos actor extiterit. Audi ḡ ſacerdos. Quare aurū tibi datū ē? Nō eñ ex tuo theſauro habes/ patrimōio/ vel laboꝛe: ſed ex oblatione fideliū. Sed acceptū aurū ſacerdos miſit in ignē. Et hoc eſt in auri cōcupiſcentiā per auaritiā hoīm corda inflāmare. Ignis eñ auaritie ſignificat ardorē/ ⁊ in hunc ignē a ſacerdotibus mittit aurū: quorū exēplis agit vt ardēter amet. Que eſt eñ ſubuerſio maxima populoꝝ. nonne auaritia ſacerdotū? vñ ſtudiū hoc ⁊ cura vehementius terrena colendi: immoderat⁹ incūbēdi huiuſmodi lucris agēdis: non in ſolis iam ſecretis oritur: ſed foris etiā manifeſta ope

ris executione profertur. ¶ Et ideo q2 in illo vitulo aureo alijs datū eſt exēplū auaritie. Moyſes reprehēdēs aaron ſibi dixit. Quid fecit tibi populus iſte vt induceres ſup eo peccatū? Verunṫñ aaron in fabricatione huius vituli excuſat aliqualr̄: q2 ipſis petentibus ab eo vt eis faceret deos: ipſe ſtudioſe ab eis inaures aureas poſtulauit: vt ex difficultate rei poſtulatē/ ipſos a ſuo malo propoſito reuocaret. Vñ raban⁹ ſup eodē dicit. ꝙ iubet aaron aurū ſibi dari ab auribus vxoꝝ ⁊ filiarū/ vt illis faceret deos. non abſurde intelligitur difficilia voluiſſe precipere: vt difficultate precepti eos ab intētione idolatrie facilius reuocaret. ¶ Et ſi dicas: poſtq̄ ex hoc non potuit eos reuocare: non ṫñ debuit ex dato auro vitulū p idolatria ſibi facere. Ad hoc dr̄ ꝙ ipſe acceptū aurū nō proiecit in ignē intentione faciendi vitulū: ſed potius vt turbat⁹ ex petitione ipſoꝝ/ iocalia ipſoꝝ deſtrueret. Sed ex auro illo arte demonis vitulus fuit formatus. Vñ magr̄ in hiſtorijs ſup Exo. dicit. Tradūt quidā aarō inaures proiecisse in ignē: ſ3 opere demonis cōflatū fuiſſe caput vituli. qđ ṫñ q̄nq3 vitulū: q̄nq3 caput vituli vocatur. Vñ in excuſatione ſui aarō dixit moyſi. Proieci illud in ignem: ⁊ egreſſus eſt vitul⁹ iſte. Sic ergo p vitulū/ auaritiā q̄ eſt idoloꝝ ſeruitus: ⁊ p hircū intellige luxuriā q̄ maxime i domo eccl̄ie de⁹ deteſtat. ꝓpē qđ ⁊ nūc dicit. Nō accipiā de domo tua vitulos ⁊c.

Qm̄ mee ſunt oēs fere ſiluaruꝫ: iumenta in montibus ⁊ boues.

¶ Hic ꝯſr̄ oſtendit ꝙ iſtoꝝ non habet indigentiā. ſ. vt de manu nr̄a iſta accipiat: q2 oīa ſunt ſua ⁊ nō nr̄a. q. d. ſm̄ glo. Q2 iſta non eſt tua ſed mea: cur ergo querā a te qđ meū eſt. Vbi notādū ꝙ aialiū quedā ſunt ſilueſtria q̄ non poſſident ab hoīe que ſunt indomita. Et iſta notat. d. Qm̄ mee ſunt oēs fere. Quedā vero ſunt domita q̄ ab hoīe poſſident ⁊ nutriunt: vt boues/ eq̄/ ⁊ oues. Et iſta notat. d. Jumēta in mōtib⁹ ⁊ boues. Sub iſtis duobus generibus cetera omnia includens animalia.

Cognoui oīa volatilia celi: ⁊ pulchritudo agri mecum eſt.

¶ Hic ꝯſr̄ oſtendit ceſſaſſe ſacrificiū qđ fiebat antiquus ex auibus ⁊ fructibus terre. Fiebāt eñ aliqua ſacrificia de auibus: vt de turturibus/ ⁊ paſſerib⁹: ⁊ aliqua de fructibus terre. Et oīa ceſſauerunt ſicut ſacrificiū aialiū: ⁊ eiſdē rationibus vt ſupra. Notat ergo primū cū dicit. Cognoui oīa volatilia celi. Ac ſi dicat. Oīa ſunt mea nō tua: que cognoui ab eterno: qđ nullus hoīm fecit. ſ. q̄ et quot ſunt. Notat ſecundū. d. Et pulchritudo agri mecū eſt. i. vbertas oīm ex terra naſcentium: mecū eſt. i. mihi ſeruit. vel mecū eſt: q2 ego vbiq3 ſum. Vñ propheta. Celū et terra ego impleo. Vel mecū eſt: q2 apud me nihil preteritū/ nihil futurū eſt: cū illo ſunt oīa. ¶ Et hic

Cognitio dei. notandū ꝙ dei cognitio accipit dupliciter: q2 eſt quedā dei cognitio ſimplicis notitie: et ſic oīa cognoſcit bona ⁊ mala. Dañ. 13. De⁹ eterne q̄ abſcōditoꝝ es cognitor: tu noſti oīa anteq̄ fiant. Quedā vero dr̄ cognitio approbationis ⁊ cōplacentie: et ſic ſoluꝫ bonos ⁊ bona cognoſcit. ſed non malos nec mala: quia non approbat illa. Sic eñ populo gentili quē non approbabat: dicit. Populus quē non cognoui ſeruiuit mihi. ideſt ſeruiet. Ps. 17. ¶ Ad propoſitum ergo omnia illa ſacrificia que fiebāt de animalibus auib⁹ ⁊ fructibus terre: ante inſtitutionem veri ſacramenti cognoſcebat: etiam approbatiue. Inſtituto aūt vero ſacrificio illa nō approbat: licet cognoſcat. Et hoc eſt qđ dicit. Cognoui oīa ⁊c. ſ. approbaui de preterito. nunc aūt non approbo. Que preteritio ſe tenet ex parte noſtra: non dei

Marginal notes (right column): Nu. 14. / 8. 20. 6. q. 1. ſi [redacted]

821 **Si eſuriero non dicã tibi: meꝰ eſt enĩ orbis terre ⁊ plenitudo eius.**

¶ Poſtq̃ oſtẽdit ꝙ illa ſacrificia amplius deo nõ ſunt accepta ratione ſignificationis: hic oſtendit ꝙ ſibi non ſunt accepta ratione ſue neceſſitatis. Ubi notandũ ꝙ nulliꝰ boni creati deꝰ habet indigentiã: q2 eſſentia ſua eminenter ⁊ excellentiſſime oĩa creata ⁊ creãda/ ac poſſibilia ⁊ nõ creãda cõtinet. propter qđ pſalmiſta. d. ps. 15.
ps. 15. Bonorꝝ meorꝝ non indiges. Et hoc eſt qđ hic dicit. Si eſuriero non dicam tibi. q. d. Si ita eſſet ꝙ eſurirẽ (qđ tñ eſt ĩpoſſibile) non oporteret ꝙ aliqđ a creatura peterẽ: cũ oĩa poteſtati mee ſint ſubdita: q2 meus eſt orbis terre ⁊ plenitudo eius. ps. 23. Dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarũ ⁊c. ¶ Sed dices. Nunqđ deꝰ eſuriit ⁊ pe-
Mat. 25. tijt mãducare? Eſuriui ⁊ dediſtis mihi ⁊c. Nunqđ ſiti-
Joh. 4. uit ⁊ petijt bibere. Dixit ſamaritane. Da mihi bibere. Reſpõdeo: ꝙ eſuriuit deꝰ/ nõ in ſe: ſed in aſſumpta humanitate. Uñ ꝙ in ſe eſurire nõ poſſit: ſequitur dicẽs.

822 **Nunqđ manducabo carnes taurorũ: aut ſanguinem hircorum: potabo.**

mãducare ¶ Quaſi dicat. non. Uel magis moralr. Per taurũ qđ eſt animal indomitũ: intellige ſuperbos. Per hircos aũt qđ eſt animal fetidũ ⁊ luxurioſũ: luxurioſos. Iſtos nõ comedit deus: q2 tales nõ approbat: nõ ſibi incorporat. Nam illud qđ manducamꝰ ⁊ bibimꝰ nobis incorporamus. Sic ſpũaliter illos mãducat deꝰ ⁊ bibit quos ſibi ꝑ approbationẽ ⁊ dilectionẽ incorporat/ ⁊ facit membra corporis ſui: ⁊ ꝑ oppoſitũ illos nõ mãducat neqꝫ bibit/ quos ſibi ꝑ dilectionẽ nõ incorporat nec approbat.

823 **Immola deo ſacrificiuꝫ laudis: et redde altiſſimo vota tua.**

ſacrificiũ Euchariſtie. ¶ Reprobatis ſacrificijs veteris legis: hic cõmendatur nõ eẽ legis ſacrificiũ. ſ. euchariſtie. Et duo facit. Q2 primo nobis imponit eius imolationẽ. Scđo oſtẽdit eius vtilitatẽ: ibi. Et inuoca me. ¶ Circa primũ ſciendũ ꝙ ſacer cõponitur cũ facio. cis. et inde ſacrifico. cas. i. ſacrũ facere. Et inde ſacrificiũ. i. ſacrũ factũ. Uocat̃ ergo merito euchariſtia ſacrificiũ: q2 panis fit verũ xp̃i corpus qđ eſt ſacrũ: et vinũ fit ſanguis xp̃i. Uocatur etiaꝫ ſacrificiũ laudis quãtũ eſt ex parte ſua: q2 dignũ omni laude: imo maius omni laude. Et quantum eſt etiã ex parte nr̃a: q2 p̃e oĩbus alijs ſacrificijs cũ maioribꝰ lau-
De conſe. di. 2. nihil. dibus offertur. propter qđ đr. Nihil in ſacrificijs diuinis maius poteſt eſſe/ q̃ corpus ⁊ ſanguis dñi noſtri ieſu xp̃i. Nec vlla oblatio potior eſt: ſed hec oĩs precellit. Que pura cõſcientia dño offerenda eſt: ⁊ pura mẽte ſumenda/ atqꝫ ab oĩbus veneranda. ⁊ ſicut potior eſt ceteris: ita ceteris potius extolli ⁊ venerari debet. ¶ Item notandũ ꝙ hoc ſacrificiũ dupr̃ imolatur. ſ. qñ ꝑ ſacerdotẽ ſacramentũ cõſecratur: ⁊ qñ iam conſecratũ ſumitur. ſolis ſacerdotibus primũ conuenit: ſcđm autẽ ⁊ ceteris. Ratione primi vocat̃ ſacrificiũ: ſed ratione ſecundi đr holocauſtũ. q2 per primũ fit ſacrũ: per ſecundũ aũt totum cor hominis accendit̃ ⁊ inflamatur igne diuini amoris. In vitis eniꝫ patrũ legitur de quodã epiſcopo ſancto qui dum accederent fideles ad perceptionẽ huiꝰ ſacramenti vidit cõſcientias accedentium. Uidit ergo bonos quoſdã: qui dum accederent ⁊ corpus xp̃i recipe-
rent/ exurebat eos ⁊ incendebat. Alij aũt ſicut lumẽ efficiebantur in ſe: ⁊ corpus xp̃i per os ingreſſum totũ corpus eius illuſtrabat. Et ideo de hoc ſacrificio dicit
Damaſce. Damaſcenus. Diuinum carbonem ſumamus: ⁊ participatione diuini ignis deificemur. Unde deutero. 4.
Deute. 4. dicitur. Deus noſter ignis conſumens eſt. Et hec bene in carbone denotant̃. Nam carbo dicitur ignis in materia terreſtri. Ignis autẽ deus eſt: natura vero humana ſm̃ carnem terra eſt. Sic ergo deus in carne eſt quaſi carbo. Qui ḡ vult inflãmari amore diuino: hũc ſibi carbonẽ frequẽter applicet. Et hoc eſt qđ dicit. Immola deo ſacrificiũ laudis. ¶ Sed attende quid prius facere debeas. Uñ ſubdit. Et redde altiſſimo vota tua. ſ. q̃ promiſiſti in baptiſmo. q. d. ſine obſeruatione votorꝝ. i. in baptiſmo promiſſorꝝ: hoc ſacrificiũ digne imolari nõ poteſt. ſed magis ad iudiciũ ſumitur q̃ ad vitam. Unde Jone. 2. dicitur. Ego in voce laudis imolabo tibi. Jone. 2.
Et modum ſubdit. dicens. Quecũqꝫ voui reddam pro ſalute mea domino.

Et inuoca me in die tribulationis ⁊ eruã te: ⁊ honorificabis me. 824

¶ Hic ponitur vtilitas digne imolantis: q2 in omni tribulatione adiuuatur a dño. q. d. Si imolaueris ſacrificiũ laudis (⁊ hoc ſoluendo vota tua domino) tunc ſecure inuoca me in die tribulationis. ſcilicet aduerſitatis vel temptationis: et eruam te. ſ. a tribulatione: ecce premiũ imolationis. Et ſic honorificabis me. quia digne ſumens euchariſtiam: deum honorat. Sic enim dici- Euchariſtia.
tur infra. Sacrificiuꝫ laudis honorificabit me. ¶ Sed
hic eſt dubiũ. in qua imolatione magis quis meretur: Queſtio.
vel digne ſacrificãdo: vel digne imolando. Ad hoc dico ꝙ ſacrificando. Sic etiã ꝑ oppoſitũ magis quis peccat indigne ſacrificãdo: q̃ indigne cõmunicando. qđ patet ex tribꝰ. Primo ratione maioris poteſtatis qua xp̃i corpus conſecratur: ſicut eñi altior gradꝰ cauſa eſt maioris demeriti: ſic ⁊ meriti ſi quis illo digne vtatur. Nulli aũt dubiũ ꝙ maior eſt poteſtas in conſecratione: q̃ ſolũ cõpetit ſacerdotibus: q̃ in cõmunicatione q̃ oĩbus tã viris q̃ mulieribus conuenit. Secundo ratione maioris dignitatis qua ipſe xp̃s preſentat̃: q2 ſacerdos in conſecratione gerit perſonã xp̃i: in cõmunicatione aũt perſonam hoĩs. Ideo ſicut plus peccat indigne agẽdo primũ actũ q̃ ſecundũ: cõſimiliter digne agẽdo magis meretur. Tertio ratione maioris vnitatis: qua xp̃i ſponſe magis conformat̃: qm̃ conſuetudo eſt eccleſie xp̃i ſpõſe ꝙ maiorẽ xp̃o exhibet reuerentiã in actu cõſecrationis q̃ cõmunicationis. ergo ſicut indigne conſecrans ſibi magis difformatur q̃ indigne cõmunicans: ſic ꝑ oppoſitum digne conſecrans ſibi magis conformatur: ⁊ per
conſequẽs magis meretur. ¶ Sequendo materiã fun- ſmaragd. paſſio xp̃i.
damentorum eccleſie. i. articulorum: nũc videre reſtat alias vtilitates mortis xp̃i per quartum lapidẽ (ſcilicet ſmaragdum) figuratas. ¶ Quarta enim conditio huius lapidis eſt: ꝙ facundiam clarificat. vnde magiſter vbi ſupra dicit. ꝙ hic lapis in cauſis dat pſuaſoria verba. Hoc autẽ excellẽter xp̃i paſſioni conuenit que facũdiam clarificat grata verba proferendo. Arbor eñi crucis ſtola fuit chriſti: in qua ſuam doctrinam ad breueꝫ formam verborum reduxit: in qua nunc vt deus: nunc
vt homo grate loquebatur. Unde bernardus in de ver- Bernar.
bis chriſti in cruce dictis: ait. Itaqꝫ ex illa cathedra cru- Crux xp̃i. verba xp̃i in cruce.
cis quoddaꝫ deuteronomium dictatum eſt: in qua recapitulãs breuiter que multa prolixitate dicta fuerãt: ſatagit ſimul magr̃ bonus facere ⁊ docere ⁊ exẽplo cõfirmare doctrinã. Nec tã veritatis preceptor tiſſet q̃ teſtis: modo vltimo loquit̃ q̃ pauloante ad pilati ⁊ herodis inq̃ſitiões cõticuit: curioſitatẽ ⁊ faſtũ tumẽtiũ hoĩꝫ aſpernatꝰ: pauperes ſpũ edocet de patibulo. Ibiqꝫ ſtilũ religionis iterũ inſtruẽs pauca ꝓponit capitula in quibꝰ perfectum charitatis intimat: ⁊ zeli ſancti imitationem

cõmendat. Nõ poſſunt impedire tormẽta doctrinam. Seipſum igit̃ modo hoiem exhibet: modo deũ: modo oĩpotẽtem: modo infirmũ: modo ſupplicat: modo ſe dicit derelictũ: modo latroni promittit paradiſum. Hec

Nota victoriam ſeptẽ vbor ũ a xp̃o i cruce platoꝝ ꝯ ſeptẽ peccata mortalia.

Bernar. Hoc aũt clarius ptʒ ſi ꝯſideres facundiã ſeptẽ verborũ q̃ in cruce ꝓtulit: que nobis victoriã cõtra ſeptẽ peccata mortalia preſtãt. Primũ fuit charitatis ꝛ cõcordie cõtra inuidiam / dicẽs. Pater dimitte illis ꝛc. Secũdũ largitatis ꝛ miſericordie cõtra auaritiã / dicẽs latroni. Hodie mecũ eris in paradiſo. Tertiuʒ puritatis ꝛ mũditie cõtra luxuriam: dum matrẽ virginẽ virgini cõmẽdauit / dicẽs. Mulier ecce fili⁹ tu⁹ ꝛc. Quartum humilitatis ꝛ patiẽtie cõtra ſupbiam / dicẽs. Heli heli lamazabatani ꝛc. Quintum fuit aſperitatis penitentie / dicẽs. Sitio ꝛc. Sextum fuit operoſitatis ꝛ obedientie cõtra accidiam / dicẽs. Cõſumatum eſt. Septimum fuit eq̃tatis ꝛ iuſticie cõtra iracũdiã / dicẽs. Pater in manus tuas ꝛc. Et ideo hãc mirabilem loquẽdi

Hebr. 12. crucis facundiã admirans ap̃ls dicit. Acceſſiſtis ad ieſum: ꝛ ſanguinis chriſti aſperſionẽ melius loquenteʒ q̃ ſanguinis abel: videte ne recuſetis deũ loquentem. ¶ Quinta conditio ſmaragdi eſt: q̄ diuitias multiplicat. Vñ vbi ſupra dicens magr̃. Hic lapis auget opes. Sic ꝛ chriſti paſſio diuitias amplificat: celũ iuſtis reſerãdo. qm̃ per hanc paſſionẽ nõ ſolũ peccatorũ nobis relaxant̃ merita: ſed etiã eternas diuitias celũ aperiẽdo: vt oſtendit magr̃ li. 3. diſ. 18. d. Decreuerat em̃ de⁹ ꝓpter primũ pctm̃ nullũ intromitti hoiem ad gloriã: niſi in vno hoie tanta exiſteret humilitas q̃ oib⁹ ſuis ſufficere poſſet. ſicut in primo hoie tanta fuit ſupbia: q̄ oĩbus ſuis nocuit. Nõ eſt autem inuẽtus inter hoies aliquis: quo illud poſſet impleri: niſi leo de tribu iuda ꝛc. Vnde ꝛ hãc paſſionem nobis cõtuliſſe glorie diui-

Hebr. 2. tias predicat ap̃ls / dicẽs. Videm⁹ ieſũ ꝑ paſſionẽ mortis gloria ꝛ honore coronatum: vt gr̃a dei pro oĩbus

Caſtitas. guſtaret mortem. ¶ Sexta cõditio ſmaragdi eſt: q̄ luxuriam refrigerat. Vñ magiſter vbi ſupra / dicit. q̄ laſciuos motus cõpeſcit. vnde hic lapis coitum nõ valet

Albertus. ſuſtinere. Vnde dicit Albertus lib. 2. de mineralibus. Expertum eſt tẽporibus nr̃is: q̄ hic lapis ſmaragdus: ſi vere bonus eſt non ſuſtinet coitum. Vñ rex vngarie bella q̃ nr̃is tẽporibus regnat: in coitu cũ vxore ſua lapidem hũc in digito habuit. ꝛ ꝓpter coitũ in tres ptes fractus eſt. Et ideo ꝓbabile eſt qd̃ q̃dam dicũt: q̄ hic lapis geſtãtem ſe ad caſtitatẽ inclinat. Hoc paſſioni xp̃i cõgruit: q̃ in ſua paſſione aſperitate maxima carnẽ a carnalibus voluptatib⁹ abdicat: nos exemplo ſuo admonens oĩs luxurie fugere voluptatem. Sic eñ vt dr̃.

1. Petri. 2. 1. Petri. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis / nobis relinquens exemplũ: vt ſequamini veſtigia eius qui peccatum non fecit ꝛc.

825 Peccatori autez dixit deus. quare tu enarras iuſticias meas: ꝛ aſ-

3. q. 7. idẽ teſtatur. ſumis teſtamẽtũ meũ ꝑ os tuũ.

¶ Hic cõſequenter agit̃ de preſumptione pctõꝝ: ꝛ ipſorum increpatione. Quia ſtatim dictũ eſt / q̄ deus q̃rit ſacrificiũ laudis. ſ. in quo ꝛ ꝑ qd̃ deus laudet̃. d. Immola deo ſacrificiũ laudis. Ideo ne putet peccator hãc ſibi imperari: ꝓhibet ne linguã preſumat laudare cui obuiat cõſcientia. hoc tñ nõ interdicitur iã cõuerſis ad penitentiã: q2 iã peccatores nõ ſunt. ſed in malo ꝑſeuerantibus. Iſta ergo pars diuidit̃ in ptes tres. Quia primo ponit peccatorũ icrepationẽ. Secũdo peccatorũ diſtinctionẽ: ibi. Tu vero odiſti. Tertio īfert intẽtã cõuer-

predicator ſionẽ: ibi. Intelligite. ¶ Quãtũ ad pmũ ſciẽdũ / q̄ vbũ

Verbũ dei dei cũ ſumma reuerẽtia eſt audiẽdũ. vt oſtẽdit Auguſ. ꝛ habet̃. 1. q. 1. Interrogo vos fratres ꝛc. Cũ g̃ nõ ſit minoris dignitatis vbũ dñi alijs ꝑdicare: q̃ ipm̃ ab alio audire: ſed maioris. Sequit̃ q̄ ad tãtã ipſi⁹ reuerẽtiã obligat̃ ꝑdicator diuini vbi: quãtã auditor ꝛ plus. Et ideo ſi auditor peccat negligẽter audiẽs: quãto fortior predicator immũdus? Vñ tales increpat hic cuilibet taliũ: dicẽs. Peccatori autẽ dixit de⁹. Quare tu enarras iuſticias meas ꝛc. Et attende q̄ per iuſticias intelligit legem euãgelicã: q̃ aiam iuſtificat a peccato: ſed ꝑ teſtamentũ legem antiquã. Preponit aũt iuſticiam teſtamento: q2 euãgeliũ digni⁹ eſt antiqua lege. ¶ Sed Queſtio.

hic oritur dubiũ. Vtrũ predicator male vite ſit ꝓhibendus a publica predicatione: ꝛ cõſimiliter a publica le- Peccatori

ctione verbi dei in eccleſia. Et videtur q̄ nõ: q2 a bono ope nullus eſt ꝓhibendus: ſed predicare publice ꝛ legere verbũ dei ſunt bona opa: ergo ab illis nullus debet ꝓhiberi. Ad oppoſitũ videtur preſens nr̃ textus dicẽs. Peccatori aũt dixit deus ꝛc. Reſpõdeo. Dicũt aliqui q̄ opa ſunt in triplici differẽtia. q̃dam ſunt meriti / vt opa miſericordie ꝛ penitẽtie. q̃dã ſunt remedij: vt ſumptio eucharistie. q̃dã ſunt dignitatis: vt predicare legere vel regere. A primis nullus debet ꝓhiberi quãtumcũq3 malus: q2 ꝛ ſi in peccato facta nõ ſunt meritoria: ſunt tamen diſpoſitiua ad gratiã. A ſecũdis mali ſunt ꝓhibendi: q2 talibus nõ remediũ ꝯferent: ſed dãnationem. A tertijs ſi ſunt in notorio peccato: ſunt arcẽdi ne ſcãdalizetur pp̃ls. ſi aũt pctm̃ ipſorum ſit occultũ: non ſunt arcẽdi ꝓpter vtilitatem audientium. ¶ Quãuis hic vnũ ſit clarũ. ſ. q̄ quilibet irreuerẽter tractãs verbũ dei / grauiter peccat: tamen dubiũ eſt. ſ. q̄ eſſet exiſtenti in peccato vel male vite minus malũ vel maius pctm̃: an predicare / vel a predicatione ceſſare. Et ad hoc declarãdum reſpondet magiſter Gerardus tertio q̃libeto ſuo / multiplicẽ ponẽs diſtinctionem. ¶ Primo / tali ꝑdicatori aut predicare ſibi incũbit ex officio ſuo. vt puta q2 eſt ep̃s vel curatus. ꝛ ſic ex officio ſibi incũbit in eccleſia ſua verbũ dei predicare: alibi autẽ nõ. vel hoc ſibi competit ex ꝑuilegio vel cõmiſſione illi⁹ cui incũbit ex officio: tũc eñ poteſt: ſed nõ obligatur. Item diſtinguẽdum eſt de pctõ ſuo: aut eſt populo cui debet predicare publicũ ꝛ notorium: aut occultũ ꝛ ſecretum. Iteʒ diſtinguendũ ex pte audientiũ: q2 aut indigent ꝛ ſunt diſpoſiti ad audiendũ: aut nõ indigent vel nõ ſunt diſpoſiti ad audiendũ. Et ſecundũ iſta varie ponunt̃ cõcluſiones. Prima cõcluſio / q̄ ſi tali male vite nõ incũbit predicare ex officio: q̄ tunc minus pctm̃ eſt illi tacere q̃ predicare. ꝓbatur: q2 talis ex preſumptione magis videretur predicare: q2 ad hoc nõ obligatur / ſed poteſt: ꝛ ſic ſi obmittat / non peccat ex hoc. Si vero faciat / peccat: q2 dei verbũ irreuerẽter ptractat. Vnde Greg. Grego. 19. mor. c. 6.

ait. Lex quippe eſt ipſis predicatorib⁹ poſita: vt viuendo ipleãt qd̃ ſuadere feſtinãt. Nã loquẽdi auctoritas ꝑditur: qñ vox ope non adiuuat̃. Hinc etiã ꝑ pſal. dicit̃. Peccatori aũt dixit deus. Quare tu enarras iuſticias ps. 47.

meas: ꝛ aſſumis teſtamentũ meũ per os tuum? Tu vero odiſti diſciplinam: ꝛ ꝓiecisti ſermones meos retrorſum. Sermones ꝛ eñ dei predicator poſt ſe proijcit: cũ hoc qd̃ dicit facere cõtemnit. Quomõ autez dictis ei⁹ alter obediet: dum ipſe reſpuit ope qd̃ predicat voce: ꝛ diſſimulat audire qd̃ narrat? ꝛc. Talibus eñ ait ap̃ls. Qui alium doces: teipſum nõ doces. qui predicas nõ Rom. 2.

furãdũ ipſe furaris? ꝛc. ¶ Secũda cõcluſio eſt / q̄ ſi tali predicare incũbit ex officio: ꝛ pctm̃ eius ſit publicũ / q̄ grauius peccat predicãdo / q̃ tacẽdo. Probat̃: q2 ex tali actu magis ſcandalizatur populus / q̃ informet̃. Et talibus dicit Hieronym⁹ in epiſtola ad nepotianum. Hierony.

Nõ cõfundãt opa tua ſermonẽ tuũ: ne tu cum in eccleſia ꝑdicaueris / tacit⁹ q̃libet audiẽs dicat. Cur ergo q̃

dicis ipſe nō facis? Delicatus eſt magiſter: q̄ pleno vē tre de ieiunijs diſputat. Nā ⁊ latro accuſare auaritiā potest. Sacerdotis chriſti os cū mēte cōcordet: vt q̄ verbis predicat: ipſe prius obſeruator exiſtat. Et confirmatur: q: cum plus ⁊ efficaci⁹ exempla moueāt ⁊ inducāt videntes / q̄ verba audiētes: talis ſua mala vita pl⁹ vidētes prouocabat ad malū / q̄ audientes ad bonū. Et ſi dicas: talis ex officio predicare tenet̄: ꝑ ſi obmittat peccabit. ⁊ per te ſi predicet / peccabit: ꝑ cogit̄ ad pctm̄. Reſpōdeo q̄ nō cogit̄ ſicut vbi gſa. Quilibꝫ tenet̄ cōmunicare ſemel in anno ſub pena peccati mortalis: quero ergo de publico vſurario: aut cōmunicabit / ⁊ ſic peccabit / q: indigne: aut nō ꝯmunicabit / ⁊ ſic peccabit / q: inobediens eccleſie: ꝑ ad peccandū cogitur. Certū eſt q̄ non: q: vſuras pōt reſtituere ⁊ penitere. Similr dico in ꝓpoſito. ¶ Tertia concluſio eſt / q̄ ſi pctm̄ talis q̄ ex officio ad predicationē tenetur / ſit occultū: tūc minus peccabit predicādo q̄ tacendo: q: ex hoc ſcandalū nullū ſequitur: et officiuꝫ implet ad qd̄ tenetur: licet nō eodē modo quo tenetur. Ex predictis ꝑ apparet / q̄ quilibet

Rom.15. alijs predicans bona q̄ ipſe nō pficit / peccat. ꝓpter qd̄ dicebat apoſtolus. Non enim audeo loqui aliquid eorum: que per me non efficit chriſtus.

826 Tu vero odiſti diſciplinam: ⁊ proieciſti ſermones meos retrorſuꝫ

¶ Hic cōſequenter ponit pctōꝝ diſtinctionem: q̄ maxime officium impediunt predicatiōis. Et iſta ſunt quinq̄ q̄ hic ponunt̄. Primū preſumptiōis ⁊ ſuꝑbie in principio. Secundū elatiōis ⁊ iactantie: ibi. Si videbas furem. Tertium eſt detractiōis ⁊ malitie: ibi. Os tuum. Quartū eſt infectiōis ⁊ nequitie: ibi. Sedens. Quintum eſt abnegationis diuine iuſtitie: ibi. Exiſtimaſti. ¶ Quātū ad primū ſciendū q̄ magna eſt preſumptionis ſuꝑbia / deo nolle ſubijci / ⁊ deum ſpernere: ſpernit autē deum ⁊ dei ſubijci recuſat / omis q̄ mandatis ei⁹ cōtradicit. Et h̄ pctm̄ notans dicit. [Tu vero odiſti di-

[illegible] ſciplinam. Vbi notandū q̄ diſciplinā multipliciter ac

Cōpūctio. capitur. Vide ſupra vſu.256. Hic aūt accipitur p contritiōe vel cōpunctiōe. Nā diſciplina ſm catholicon di

[illegible]

penitētia. citur a diſplicēdo.cis. Cōtritio autē ⁊ ꝯpunctio facit cōpunctū diſplicere cōmiſſa peccata. Hec autē diſciplina

Grego.23. quattuor modis contingit: vt oſtendit Grego. ſup illo

mor.c.21. verbo Job.33. Erudiens eos inſtruit diſciplina. Erudiens inq̄t eos inſtruit diſciplina: q: cōſiderantium mentē ⁊ ſe per penitentiā lacerāt: quaſi q̄dam plage ſunt pcuſſiōis / lamenta cōpunctiōis. Vn̄ cōpunctionem nō incōgrue diſciplinā vocat. Quattuor quippe ſunt q̄litates q̄bus iuſti aia in diſciplina vel cōpunctiōe vehementer afficitur. Cū aut malorū ſuoꝝ reminiſcitur cōſiderans vbi fuit. Aut iudiciorū dei ſententiā metuēs: ⁊ ſecū q̄rens cogitat vbi erit. Aut cum mala vite preſentis ſolerter attendens / merens cōſiderat vbi eſt. Aut cū bona ſupne patrie cōtemplatur: q̄ q: necdum adipiſcitur lugens ꝯſpicit / vbi nō eſt. Malorum ſuoꝝ paulus meminerat: ⁊ ex eis ſe in q̄b⁹ fuerat affligebat / cū diceret. Nō ſum dignus vocari aplus: q: pſequutus ſuꝫ eccleſiā dei. Rurſus diuinū iudicium ſubtiliter pēſans:

1.corin.9. in futuro male eſſe metuebat / dicens. Caſtigo corpus meū: ⁊ in ſeruitutē redigo: ne forte cuꝫ alijs predicauero ⁊c. Rurſus mala preſentis vite penſabat / cum dice

2.corin. 5. ret. Dum ſumus in corpore peregrinamur a dn̄o. Infe

Rom.7. lix homo: q̄s me liberabit de corpore ⁊c. Et rurſus bo-

1.cor.13. na eterne patrie cōſiderabat / dicēs. Videmus nunc p ſpeculū in enigmate: tunc aūt facie ad faciem ⁊c. Ex q̄bus apparet q̄ ille odit diſciplinā q̄ predicta q̄ttuor nō ꝯſiderat: vt cōtritionem de ſuis habeat peccatis. qd̄ maxime in predicatore eſt deteſtandū: qui alios ad cōtritioneꝫ ducere conat̄. Et de iſtis dr̄

Hiere.5. Hiere.5. q̄ renuerūt accipere diſciplinā. nō cōſiderantes qd̄ dr̄

Sap.3. Sap.3. Qui abijcit diſciplinam / infelix eſt. Et proieciſti ſermones meos retrorſum. Vbi glo. q̄ſi dicat. Que dicis poſt te ponis: ne videas. ſ. ne dicas / te non feciſſe. Et ſic iſtud ꝓijcere ſermōes dei retrorſuꝫ: eſt q̄ſi quoddā velle igno

Greg. lib. rare. Grego. aūt dicit vt ſupra lib.19. mor.c.6. Sermo

19.mo.c.6 nes eni dei p̄dicator poſt ſe proijcit: cū h̄ qd̄ dicit / facere cōtemnit. Qd̄ oia pcedūt ex pctō p̄ſumptiōis ⁊ ſuꝑbie.

827 Si videbas furem currebas cuꝫ

6.q.1.ex eo: ⁊ cum adulteris portionem

merito. tuam ponebas.

Fur. ¶ Hic cōſequenter ponitur pctm̄ elatiōis ⁊ iactantie. Vbi notandum q̄ ille ꝓprie fur dr̄: q̄ bona rapit aliena. Et q: hoc a principio diabolus facere ſtuduit: dū dei gloriā ſibi vſurpare voluit: ideo ipſe ꝓprie fur nuncupatur: de q̄ ait chriſtus Joan.10. Fur nō venit: niſi vt mactet / furet̄ / ⁊ pdat. Cōſimilr fur vocat̄ predicator q̄ de ſua p̄dicatiōe gloriā ſibi ⁊ nō deo q̄rit. Exēplo diaboli primi furis. Eſt ꝑ ſenſus. Si videbas furem. i. diabolū q̄ dei gloriam vſurpare conatus eſt: tu cū eo currebas. ſ. cōſimiliter dei gloriā tibi querēdo. Vn̄ merito tales hypocrite ꝓprie q̄rentes laudem cū primo fure currere: immo ⁊ ipſi fures dicunt̄. Preda quippe vel furtū dr̄: cum auferunt̄ aliena. omis aūt q̄ ex bono ope laudē ſibi querit / alienū profecto eſt qd̄ tollit. Et hoc ideꝫ ſub

[illegible] alijs verbis exprimit / dicēs. Et cum adulteris portionē tuā ponebas. Adulter eni dr̄ omis ille predicator: q̄ ex predicatiōe nō fructū ſed ꝓpriam gloriā q̄rit. Qd̄ oſtē

Grego.16. dens Grego.16. mor.c.22. ait. Paulus / ait. Nō ſicut

mor.c.22. plurimi adulterātes verbuꝫ dei. Adulter nam q̄ in carnali coitu nō prolem / ſed voluptatē querit. Ideo ꝑuer ſus quiſq̄ predicator vane glorie ſeruiens recte adulterare v̄bum dei dr̄: q: p ſacra eloquia / nō deo filios generare ſed ſuā ſcientiā deſiderat oſtendere: quē eni libido glorie ad loquēdum trahit: voluptati magis q̄ generationi opam impēdit. Cum adulteris ꝑ predicator portionem ſuā ponit: qui ex predicatione gloriam deo debitam appropriare ſibi querit.

Os tuum abundauit malitia: ⁊ 828

lingua tua concinabat dolos.

¶ Hic cōſequenter ponitur pctm̄ detractionis. Detractio eni ex abūdāti malitia ꝓcedit. Nā detrahere eſt verbis alterius famā diminuere. Vn̄ detractio eſt malitia oris ꝓcedens a doloſitate cordis. Unde iſtud pctm̄ ponens / dicit. Os tuum abūdauit malitia ⁊c. Hic eni accipitur os pro corde: ex cuius malitia cōſequenter lingua exterior cōcinat dolos ⁊ detractiōes. vnde Job.15.

Bona fa. Docuit iniquitas os tuū. ¶ Hic notādū verū omis di-

Detractio minuens famā alterius p malitiā ⁊ doloſitatē: ſibi illā

Fama. reſtituere teneatur. Ad hoc reſpōdet catholicō in termino fama / dicēs. Secundū theologos q̄s poteſt alterius famā tripliciter auferre vel diminuere. Vno mō verū dicendo ⁊ iuſte: puta cuꝫ aliq̄s crimē alteri⁹ ꝓdit debito ordine ſeruato. Vt cum iudex publicat latronem: ⁊ ipſum ſuſpendit: ⁊ tunc nō tenet̄ ad reſtitutionē. Alio modo falſum dicendo iniuſte: ⁊ tūc tenet̄ reſtituere ſe dicendo falſum dixiſſe. Tertio modo verū dicendo / licet iniuſte: vt puta cū quis ꝓdit crimen alterius cōtra ordinem debitū vel intentiōe mala. Et tunc tenet̄ ad reſtitutionem fame quātū pōt: ſine mendacio tn̄. Vt puta dicendo: qd̄ dixi de tali verū dixi: ſed ego defeci ſic dicēdo: q: debitū ordinem nō ſeruaui. Sed in iſto tertio

membro nõ credo eſſe verũ: q2 ſic dicẽdo/ nullo modo eãdem famã reſtituit: ſed magis dictũ ſuũ ſine debito ordine prolatũ magis cõfirmat. Dico ergo ꝙ in tali caſu: ſic diffamãti debito ordine nõ ſeruato: ſufficit contritio ⁊ confeſſio ſacramentalis.

829 **Sedẽs aduerſus fratrem tuum loquebaris. ⁊ aduerſus filiũ matris tue ponebas ſcandalum: hec feciſti et tacui.**

Sedere. ¶ Hic cõſequenter ponit pctm̃ infectiõis.ſ.malũ exemplũ alijs miniſtrãdo. Ubi primo notãdũ ꝙ prima pars iſtius verſus ſpectat ad ſententiã verſiculi precedẽtis: in q̃ actũ eſt de peccato detractiõis: dicẽs. Os tuũ abũdauit malitia ⁊ lingua tua ⁊c. Unde hic ponit modũ talis detractiõis: dicẽs. Sedens aduerſus fratrẽ tuum loquebaris.ſ. verba detractoria. Ubi notãdũ ꝙ aliqui alijs detrahunt: nõ deliberato aĩo ſed caſu: ⁊ iſti non ſedent ſed ambulãt. Alij autẽ deliberate: ⁊ iſti ſedere dicuntur. Unde aggrauãs pctm̃ deliberatum: dicit. Sedens aduerſus fratrem tuũ loq̃baris. Uñ glo. Sedẽs ⁊c. Nõ eñ ſedens caſu/ alteri derogat: ſed ſtudio. Qui autẽ trãſiens hoc facit caſu: nõ voluntate facit. Per fratrem autẽ oẽm hoiem intellige: q2 oẽs hoies fratres ſunt cõditione prime natiuitatis. Cõſequẽter ad ꝓpo

Scãdalũ. ſitum accedẽs dicit. [Et aduerſum filiũ matris tue ponebas ſcãdalum.i.malũ verbũ: vel malum exemplũ ꝓximo prebebas. qḋ ei occaſio ruine fuit. ¶ Ubi notãdũ ꝙ ſcandalũ aliud eſt corporale: aliud ſpirituale. Scãdalum corporale dr̃: vt qñ aliq̃s obex ponitur alicui in via corporali: cui impingẽs diſponit ad ruinã: ⁊ talis obex dr̃ ſcãdalũ. Similr̃ in ꝓceſſu vite ſpiritualis cõtingit aliquẽ diſponi ad ruinã ſpiritualẽ p dictũ vel factũ alterius: inquantũ.ſ. ſua locutiõe inductiõe vel exemplo alterũ trahit ad peccãdum: ⁊ talis locutio monitio

Hierony. vel exemplũ: dr̃ ſcãdalum ſpirituale. vñ Hierony. ſup

Matt. 18. illo vbo/ Quicũq; ſcãdalizauerit vnũ ⁊c. dicit. Scãdalizat aliũ: q̃ alteri dicto vel exemplo occaſionẽ ruine prebet. Et illud pctm̃ maxime cõtradicit vite predica-

Diſtin. 82 torũ: qui ſunt ordinati ad leuãdum iacentes. vñ diſt. 82. Nemo in eccleſia dei amplꝰ nocet ⁊c. Et ideo dice

1. Corin. 8 bat ille predicator paulus. Si eſca ſcãdalizat fratrem meũ: nõ mãducabo carnẽ ĩeternũ. [Hec feciſti ⁊ tacui. q.d. Tu predicta feciſti: et ego tacui.i. diſtuli penã expectãdo emẽdam. Et tu expectationẽ ad impunitatem vertis: q2 ex hoc qḋ punire differo tu credis me ſimilem tibi: qui pctm̃ tuũ impunitũ vis ꝑmanere. Uñ ſequit̃.

830 **Exiſtimaſti inique ꝙ ero tui ſimilis: arguam te ⁊ ſtatuam contra faciem tuam.**

Spe. diſt. 1. mediante. ¶ Hic cõſequenter ponit pctm̃ abnegationis diuine iuſticie. Multi enim mũdani ↄſiderantes: ꝙ in vita preſenti multotiens deus pctã impunita dimittit: cogitant pctã deo placere: q2 ſi deo diſpliceret: cũ ſit omnipotẽs: illa nõ ꝑmitteret. Sed tales nõ aduertunt ꝙ ſi deꝰ hominem in libero arbitrio nõ relinqueret: iã homo non

Pctm̃. Malum. haberet vñ a deo iuſte premiari vel puniri poſſet. Permittit ḡ deus pctã: nõ q2 ſibi placeant: ſed vt ex hoc vel hõ cognoſcens infirmitatẽ ſuã humilietur: vel ipſe puniendo iudex appareat iuſtus. Etiã alia rõne: mala que tñ ſibi nõ placent fieri ꝑmittit: q2 ex illis malis bona ſit

Mag. li. 1. elicere. Uñ ait mag. lib. 1. diſti. 46. Nã vt ait Augu.

diſtin. 46 mala fieri bonũ eſt: nec ſinerent mala ab omnipotente deo fieri: niſi eſſet bonum vt ea fierẽt: q2 ex malis q̃ fiũt deus bona elicit. Et infra p3 ꝙ ex malis q̃ fiunt: q̃daꝫ ꝓueniunt bona: cum cõparatiõe maloꝝ bona magis placent ⁊ laudabiliora exiſtunt. Ipſis etiã facientibꝰ: ex malis q̃ faciunt interdum bona ꝓueniunt. His qui ſm̃ ꝓpoſitum vocati ſunt ſancti: talibꝰ enim vſq; a deo oĩa cooperant̃ in bonum: vt ſi q̃ coꝝ deuiant ⁊ exorbitant: hoc eos faciat ꝓficere in bonum: q2 humiliores reddunt̃ atq; doctiores: vt petrus. Illa etiã mala: q̃ ab iniquis fideles ꝑferunt pie: vtiq; ꝓſunt illis ad demenda pctã: vel ad exercẽdã ꝓbãdãq; iuſticiã: vel ad demõſtrandã huiꝰ vite miſeriã ⁊c. Ex q̃bꝰ apparet ꝙ quãuis deꝰ mala ꝑmittat: ipſa tñ nõ amat: vt mali q̃ i h̃ deũ ſibypſis ſimilẽ exiſtimãt. Et h̃ ẽ qḋ hic pctõri deꝰ dicit. Exiſtimaſti inique ꝙ ero tui ſilis.ſ. cõſentiẽdo malis: q2 putas ꝙ placẽt mihi mala. Sed ego pctã finalr̃ ipunita nõ dimittã: q2 arguã te.ſ. te puniẽdo. Et ſic ſtatuã cõtra faciẽ tuã.ſ. pctã tua.ſ. vt oſtẽdam tibi ꝙ diſplicẽt mihi. ideo ipſa puniã. Et pctã ꝓpria arguent pctõrem ⁊ oſtendent ipſi pctõri ꝙ deo non placent. Et hoc eſt qḋ dr̃ Hiere. 2. Arguet te malitia tua: ⁊ ↄuerſio tua increpabit te: Sequit̃. Scito q̃ amarum eſt: te dereliquiſſe dominum deum tuum. Hiere. 2.

Intelligite hec qui obliuiſcimini deum: nequando rapiat ⁊ nõ ſit qui eripiat. 831

¶ Hic ponitur intẽta cõcluſio: q̃ eſt vt p predicta mali ante mortem corrigant̃: et ſic p virtutẽ ſacramẽti eucharistie (qḋ viaticũ dr̃) deducant̃ ad penitentiã. Et primo ponit pctõꝝ correctionẽ. Secũdo ipſoꝝ p euchariſtiã deducationẽ: ibi. Sacrificiũ. ¶ Quãtum ad primũ dicit. Intelligite hec.ſ. q̃ ſupra ſunt dicta de ſtatu bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Uos q̃ obliuiſcimini deum.i. q̃ me deũ eſſe nõ creditis. Nequã rapiat.ſ. deꝰ ad penaꝫ vos poſt mortem: ⁊ tunc nõ ſit q̃ eripiat: q2 qui ante mortẽ nõ cõuertitur ad deum: poſt mortem a pena nõ liberatur: q2 in inferno nulla eſt redemptio.

Sacrificiũ laudis honorificabit me.i. ſacrificiũ euchariſtie: qḋ 832

ſacrificiũ laudis dr̃: vt p3 ꝓſ. 825. Honorificabit me. Euchariſtia.

ſ. debite celebratum ⁊ receptũ: q2 p illud ſummas gr̃as deo reddimus ꝓ oĩbꝰ bonis q̃ nobis cõtulit. Et hoc ſacrificium dr̃ via eundi ad deũ. ꝓpter qḋ viaticũ dr̃: vñ ſubdit. [Et illic iter.ſ. in ſacrificio illo: q2 hoc ſacrificiũ eſt via ad deũ. Hec eſt ſcala iacob qua angeli.i. fideles aſcẽdũt ⁊ deſcẽdũt: ad laudẽ aſcẽdũt diuinitatis/ ſ3 deſcẽdunt ad laudẽ humanitatis xp̃i: q2 in iſto ſacramẽto eſt vera diuinitas ⁊ humanitas chriſti. Et ideo ſubdit. Et illic iter: quo oſtẽdã ſalutare dei. Salutare dei dr̃ chriſtus: q̃ eſt ſaluator nr̃. Luce. 2. Quia viderunt Luce. 2.

oculi mei ſalutare tuum. Hic ḡ oſtendit̃ ſalutare dei: q2 hic ſaluator nr̃ realiter cõtinetur: et etiã q2 p virtutem ⁊ immolationẽ huiꝰ ſacramẽti ſaluamur. ¶ Cõti Articulus

nuando materiã articuloꝝ: nunc reſtat quintꝰ articu quintus.

lus quẽ.ſ. poſuit Thomas/ dicẽs. Deſcẽdit ad inferos tertia die reſurrexit a mortuis. figuratus per quintũ fundamẽtum q̃ erat ſardonius. Hic eñ lapis ſuis conditionibꝰ ⁊ ꝓprietatibꝰ huiꝰ articuli ſingulas ſignificat ptes. Ubi notãdum ꝙ iſte articulus tres cõtinet ptes.ſ. Captiui viſitationẽ gñis: qḋ inferni ↄtinebat̃ carcere: q2 deſcẽdit ad inferos. Defuncti reſurrectionẽ corporis: qḋ ſepulchri tegebat̃ lapide: q2 reſurrexit a mortuis. Preſtiti numerationẽ tépoꝝ: qḋ a chriſti docebatur pectore: q2 tertia die. Hec oĩa ſignificat iſte lapis

Sardonꝰ. Qm̃ hic lapis ſm̃ magiſtrũ libro. 16. virtutibus efficit̃: quibꝰ viſitatiõis infernalis figuratur vnitas: q̃d primũ. Ex ptibus cõponit̃ quibꝰ reſurrectio- Sardõꝰ.

nis corporalis demõſtratur veritas: quo ad ſcdm. Co-
loribus efficitur quib⁹ numeratiõis tridualis denota
Deſcẽdit ad inferos tur q̃ntitas: q̃ad tertiũ. ¶ Primo ergo hic articulus cõti
net captiui viſitationẽ gr̃e: dicens. Deſcendit ad infe
ros. Chriſti em̃ humilitas nõ fuit contenta pro humano
gr̃e carnẽ aſſumere: et in crucis patibulo mortẽ tollera
re pro ipſo: niſi etiã in mortis triduo corpore remanente
in ſepulchro eius aĩa ſanctos pr̃es in infernũ viſitaret:
Ambroſi⁹ ipſoſq; ſuo pluſtrãdo lumine liberaret. Unde Ambro.
in tertio libro de ſpiritu ſancto: et allegat a Magiſtro li
bro. 3. diſtin. 22. Lumẽ vite fundebat eterne: radiabat
illuc lux vera ſapiẽtie: illuminabat infernũ: ſed in in-
ferno nõ claudebatur. Et infra. Cõfitemur em̃ chriſtũ
pependiſſe in ligno/ et iacuiſſe in ſepulchro: ſed in car
ne. et fuiſſe in inferno: ſed in aĩa ſola. Hec aũt tãta et cõ
ſumata chriſti aĩe deſcenſionis ad infernũ humilitas:
in hoc figurat lapide. Quẽ ſm magr̃z vbi ſupra: hic la
pis ſardonius humilem efficit. Et ideo chriſtus de aĩa
ſua a qua fluit corporis vita/ dicit in ps. Uita mea. i.
aĩa inferno appropinquauit: extimatus ſum cũ deſcẽ
dẽtibus in lacũ etc. ¶ Sed circa iſtũ articulũ occurrũt
Infernus. dubia. Primũ vbi ſit locus inferni ad quẽ chriſtus de
Limbus. ſcendit. Ad qd̃ notãdũ q ſm antiquos doctores: infer
nus eſt quadruplex. ſ. dãnatorũ: vbi eſt carentia lucis
gr̃e et glorie et pena ſenſibilis. Secũdus eſt limbus pue
rorum: vbi ſunt duo prima ſine tertio. Tertius eſt pur
gatoriũ: vbi ſunt duo vltima ſine primo. Quartus eſt
limbus patrũ: in quo ſine extremis eſt mediũ. Et ad iſtũ
quartũ chriſtus deſcendit: et oẽs quos inuenit liberauit.
Grego. Tñ qr Grego. homil. 22. expreſſe ponit: q chriſtus nõ
omnes de inferno ad quẽ deſcẽdit extraxit. Ideo notan
dũ/ q iſta inferna poſſũt conſiderari: aut ſm ſitum: aut ſe
cundum qualitatẽ. Si ſm q̃litatem: ſic nulli dubiũ q
ſunt diſtincta iferna: qr in vno eſt pena ſenſus/ in alio
nõ: in vno eſt gr̃a/ in alio non: in vno eſt gr̃a cum pena
ſenſus/ in alio nõ. et ſic de alijs: vt patet ex diuiſiõe di-
cta. Si aũt cõſiderentur quantum ad ſitũ: tunc probabi
le eſt/ q oĩm iſtorum ſit vnus ſitus. ſic q in eodem loco ſal
tem cõtinuo ſunt oĩa inferna dicta. Hoc autem pbo. qr
infernus damnatorum et limbus patrũ ſunt in eodẽ loco:
igitur et oĩa alia inferna ſunt in eodem loco: ptʒ ↄña. qr
limbus patrũ minorẽ cõuenientiã habet cũ inferno: q̃
limbus puerorum vel purgatoriũ: qr cum ipo ſolũ conue
nit in vno. ſ. in carentia glorie. Sed in iſto cõueniunt
cũ inferno limbus puerorũ et purgatoriũ: et in aliquo
alio. qd̃ ptʒ de limbo puerorũ: qr ibi eſt carentia glorie:
et vltra hoc carentia gr̃e. De purgatorio patʒ: qr ibi eſt
carẽtia glorie: et vltra hoc pena ſenſus: ergo. ſed probo
Grego. aña. primo per Grego. homil. 22. vbi vult expreſſe/ q
chriſtus deſcendẽdo ad inferos: de inferno damnatorum
extraxit ſanctos pr̃es: ibidẽ relinquẽs damnatos. Uñ
ſic dicit. Si exaltat⁹ fuero a terra oĩa trahã ad meipm̃.
oĩa traxit q de electis ſuis apud inferos nullũ reliqt.
Omnia ergo abſtulit vtiq; electa: neq; em̃ infideles q̃ſq;:
et pro ſuis criminibus eternis ſupplicijs deditos: dñs re-
ſurgendo ad vitã reparauit. ſed illos ex inferni clauſtris
rapuit: quos ſuos in fide et actib⁹ recognouit. Unde re
Oſee. 13. cte per Oſee dr̃. Ero mors tua o mors: ero morſus tu⁹
inferne. Id nãq; qd̃ occidimus/ agim⁹ vt penit⁹ nõ ſit.
Ex eo autẽ qd̃ mordemus ptem abſtrahim⁹ ptemq; re
linquim⁹: qr ergo in electis ſuis funditus occidit mor
tem/ mors mortis extitit: qr vero ex inferno ptem abſtu
lit ptemq; reliqt: nõ occidit funditus infernũ: ſed mo
mordit. Aut ergo. Ero mors tua. o mors/ ac ſi aperte dicat.
qr in electis meis te funditus perimo. Ero morſus tu⁹
inferne: qr ſublatis eis/ te ex pte trãſfigo. Et hec eadem
verba ponit idem Grego. lib. 12. mor. c. 8. ¶ Item huic
opinioni aſſentit Sanct⁹ doctor lib. 4. diſt. 45. dicẽs.

q poteſt dici q limbus patrũ et infernus ſunt in eodẽ lo
co. hoc etiam dicit de limbo puerorũ. Item hoc eſt de
mente beati Auguſti. d. Nõ abſurde credi videt: anti- Augu. 20. d ciuitate dei. c. 15.
quos ſanctos q venturi xp̃i tenuerũt fidem a tormẽtis
q̃dem impiorum remotiſſimos: licet apud inferos fuiſſe:
donec eos inde chriſti ſanguis erueret. Et iſta opinio
põt declarari ex verbis articuli/ dicens. q chriſtus de-
ſcendit ad inferos: qr locus ad quem aĩa chriſti deſcen
dit: in plurali dr̃ inferna: nõ propter pluralitatẽ locorum: ſʒ
propter eiuſdem loci q̃litates diuerſas: a quibus diuerſi
mode appellatur: qr aliq̃n infernus damnatorum: aliq̃n
limbus etc. ¶ Secundũ dubiũ eſt: vbi exiſtit ſitualiter
iſte locus inferni ad quẽ chriſtus deſcẽdit. Ad qd̃ dicit
q eſt in medio terre: de hoc vide ſupra pſ. 106. ¶ Ter
tium dubiũ eſt: p te ſancti pr̃es erãt in inferno: nunqd
penam patiebant inferni? Ad qd̃ dicẽdũ/ q ſm Greg. Grego. 9. mor.
Ignis inferni habet ardorẽ q cruciat: et obſcuritatem
qua excecat. propter primũ cruciat aĩam: propter ſcm̃ pri
uat gloriã. Et iſte operationes nõ ſunt neceſſario ãnexe:
nec in oẽm aĩam ibidem exiſtentem inſimul efficiunt:
ſed ſm q aĩa eſt diſpoſita vt illis accidentib⁹ ſit ſubdi-
ta. Fit aũt ſubdita aĩa eius ardori et cõcrematiõi p cul
pam mortalẽ vel eius reatũ. In animã ergo in inferno
exiſtentẽ: ſi careat culpa mortali et eius reatu: ignis il-
le licet ſua obſcuritate poſſit priuare lumine: nõ tamen
ſuo ardore põt illã cruciare. Sicut ptʒ de nr̃o igne: qui
ſuo ſplendore aliquos põt illuminare: q ſuo ardore non
põt cremare: vt ptʒ de ſalamãdra. Quia igit ſancti pa
tres ante aduentũ chriſti carebant culpa mortali et ei⁹
reatu: licet ibi priuati eſſent lumine glorie: nõ tñ penam
ſenſus patiebãtur. Et cõſimilr̃ dicendũ eſt de paruulis
in ſolo originali deſcendentib⁹. Iſtã autẽ hui⁹ articu-
li primã ptem cõcludit Bar. 4. c. dicens. Deputat⁹ eſ
cum his qui deſcendunt in infernum.

Miſerere mei deus ſecũdum magnam miſericordiam tuam. 833 d pe. vl. 3. totam.

¶ Pſalmus iſte talem titulũʒ habet.
Pſalmus dauid cũ venit ad eum na
than propha: q̃n vel q̃n introiuit ad berſabee. Ad cui⁹
intellectũ ſciendũ: q vt habet. 2. Regum. 12. Poſtq̃ da 2. Reg. 12.
uid cõmiſit pctm̃ adulterij cum Berſabe vxore vrie: et
ipſa cõcepiſſet: volens occultare pctm̃ ſuum fecit occidi
vriam virũ eius: et poſtmoduʒ illã accepit in vxorem.
Qd̃ factũ diſplicens dño: miſit ad eũ nathã propham: vt
ipſum argueret de cõmiſſis peccatis. Qui cũ veniſſet
ad dauid propoſuit ei iudicium q̃rens. Diues q̃dam cũ
haberet centũ oues: vicino ſuo pauperi vnã ſolam quã
habebat ouiculam rapuit. qd̃ cũ audiſſet dauid iudi-
cauit hunc reum eſſe mortis. Et nathan ipſum ex hoc
reprehendit/ dicẽs. Tu es ille q hoc feciſti: q cum mul-
tas vxores et cõcubinas haberes: vnã ſolã quã habebat
vrias/ rapuiſti. Ad cuius voceʒ territus dauid/ ſtatim
rediens ad cor penituit. Et in cõſpectu oĩum ↄfeſſus eſt
pctm̃ ſuum: dicẽs. Peccaui dño. et dei petens miſericor
diã fecit iſtum pſalmũ. Ex quib⁹ apparet ſenſus tituli
et materia pſalmi. Eſt ergo ſenſus tituli talis. Pſalm⁹ da
uid. ſ. agens de humilitate et penitẽtia quã habuit da
uid: q̃n venit ad eum nathan propha. ſ. a deo miſſus ad
ipſum arguendũ de pctõ qd̃ fecit q̃n intrauit ad berſa
bee: vel redarguit cũ q̃n intrauit ad berſabee. ¶ Et no
David. tandũ q in iſto pſal. dauid nobis oĩbus ponit in exem
plũ nõ cadendi: ſed ſi qs ceciderit reſurgendi. Et ne de
ſperes de alicuius immanitate peccati: cũ videris da-
uid poſt reatum adulterij et homicidij p penitentie hu
militatem deo placuiſſe: qr ad vocẽ prophe ipſum arguẽ

tis non negauit pctm̄: non ſe excuſauit vt hoĩes facere
ſolent: ſed pctm̄ ſuum publice confitens/ait. Peccaui
dn̄o. Vñ hic ſpiritualiter nobis humilitatis datur exē
plum: ꝗ ſumme penitẽtib⁹ valet. Et hinc eſt ꝙ pre om̄i
bus alijs pſalmis penitẽtialib⁹/iſte frequentius in ec=
cleſia legit̄: q: hic magis ꝙ̄ in alijs humilitatis datur
exemplũ penitẽtibus: quã om̄es habere debent ⁊ pñt/
quantũcumq; debiles ⁊ infirmi. Nã in iſto pſalmo ni
hil difficile dr̄: vt in alijs penitẽtialibus pſalmi: in qb⁹
dr̄. Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectum meũ. Et in alio.
Grauata eſt ſuꝑ me man⁹ tua. Putruerũt ⁊ corrupte
ſunt cicatrices mee. Et in alio. Cinerẽ tanq̄ panẽ man
ducabã. Et in alio. De ꝓfundis clamaui. Et in alio.
Perſecutus eſt inimicus aiam meã. Sed in ſolũ a deo
patre miſericordiarũ miſericordiã iplorat humiliter/
dicẽs. Miſerere mei deus. Alibi em̄ diſtrictiora fortio=
ribus. Hic aũt temperata ⁊ lenia infirmis ꝓuidet: per
qḋ om̄s docent̄ agere penitentiã. ꝓpter qḋ in iſto pſal'.
dr̄. Docebo iniquos vias tuas ⁊c. Per iſtum em̄ mo=
duꝫ faciliter de peccatis venia impetratur. Et hinc eſt
ꝙ iſte pſal'. in ordine pſalmoꝝ eſt quinq̄geſimus/ſigni
ficãs annuꝫ iubileũ: ꝗ erat ann⁹ remiſſiõis: in quo oĩa
debita remittebãtur: ⁊ poſſeſſiões alienate reſtituebã
tur. Sic cõformiter ꝑ humilitatẽ penitentie: de qua hic
agitur: plena preſtatur pctõꝝ remiſſio: ⁊ reſtituitur glo
ria alienata per pctm̄ a nobis. ¶ Iſtis viſis accedo ad
pſalmi diuiſionẽ: ꝗ diuidit̄ in ptes tres. Quia pmo pe
tit culpe remiſſionẽ. Secũdo petit grẽ infuſionem: ibi.
Aſpges me. Tertio ꝓmittit ſatiſfactionẽ: ibi. Docebo
iniquos. Prima in tres: q: primo ponit miſericordie
dei implorationẽ. Secundo petit plenã purgationem:
ibi. Amplius laua me. Tertio ad hoc inducit multiplicẽ
ꝑſuaſionem: ibi. Qm̄ iniq̄tatem. Prima in duas: q:
pmo petit grãꝫ dei in generali. Secũdo in ſpeciali: ibi.
Mia dei. Et ſm̄ multitudinem. ¶ Quãtum ad primũ ſciendũ
ꝙ ꝓprie miſericordia non cadit in deo: cum miſericor=
dia ſit qḋã cõpaſſio alterius miſerie. de hoc vide ſupra
ꝟſicu. 55. Sed dices. ꝗ eſt miſericordia dei que dr̄ ma
gna? Audi Bernardũ iſtũ paſſum ptractãtem: vbi ſic
ait. Miſerere mei de⁹ ⁊c. Sicut ſunt pctã minima: ſũt
⁊ magna: ſunt ⁊ mediocria. Sic ⁊ miſericordia dei dr̄
quedã parua. quedã mediocris. ⁊ quedã magna. Ma
gn⁹ peccator/magna opus habet miſericordia: vt vbi
ſuꝑabundauit pctm̄/ſuꝑabundet ⁊ grã. Parua miſeri
ricordia dei/dr̄ expectatio peccatoris: qḋ nõ ſtatim pu
nitur cũ peccat: ſed ad penitentiã expectatur. Parua
tamẽ miſericordia/nõ in ſe: ſed in cõparatione ceteraꝝ:
alioquin magna nimis valde miſericordia dei eſt/ex=
pectatio peccatoris. Nam peccãtem angelum nõ expe
ctauit: ſed ſtatim precipitauit e celo. primũ quoq; ho=
minem peccãtem ſtatim expulit de paradiſo. Et certe
ſi conſideremus q̄ magna/⁊ q̄ multa cotidie cõmitti=
mus: nõ ne leuia illa reputabimus que ſtatim damna
tionis exceperunt ſententiã? Sed hec poteſtas crucis ⁊
virtus eſt quã chriſtus dicit. Nolo mortẽ peccatoris:
ſed vt cõuertatur ⁊ viuat. Hec vox videtur chriſti: vi=
detur ⁊ reſurgentis a morte peccatoris. Ac ſi dicat: vel
lit nollit iudeus viuo ego: nolo mortem peccatoris/ꝗ
ꝓ peccatoribus mori volui: volo ꝙ fructuoſa ſit mors
mea: ⁊ ſit ꝑ eã miſericordia magna ⁊ copioſa redẽptio.
Parua tamẽ hec mia: q: hec ſola nõ ſufficit ad ſaluteꝫ:
ſed iudiciũ dãnatiõis accumulat: vt pctõr audiat. hec
Roma. fecisti ⁊ tacui. Apl'ꝫ etiã ꝓinde audiam⁹ terribilr tonã
tẽ. An diuitias bonitatis ei⁹ ⁊ lõganimitatis cõtẽnis?
Ignoras ꝙ benignitas dei te ad penitẽtiam adducit?
Tu aũt ſm̄ duritiã cordis tui/theſaurizas tibi theſau
ros ire: ꝗ theſauros prerogare tibi miſericordie cõtẽpſi
ſti. ſm̄ duritiã tuã ait: ⁊ cor impenitẽs. Sed qs ſcindet
duritiã iſtã? Eſt itaq; prima miſericordia patiẽtia dei.
Secũda miſericordia omnino maior eſt priore: ꝗ facit
ne prima gnicioſa ſit ⁊ infructuoſa. Et hec quidẽ leui=
bus ſufficit in pctis: qbus ſcꝫ dum geſtam⁹ corpus mor
tis/non poſſum⁹ abſtinere. At in grauioribus ⁊ q̄ ad
mortẽ ſunt: nõ ſolum penitẽtia opus eſt: ſed etiã cõtinẽ
tia. Res plane difficilis ⁊ poſſibilis ſoli deo/ſuſceptuꝫ
ſolũ peccati iugum a ceruicib⁹ excutere. Et hec eſt ma
gna miſericordia/magnis neceſſaria pctõrib⁹: de qua
nunc ait pſalmiſta. Miſerere mei de⁹ ſm̄ magnã miſe
ricordiã tuã. ¶ Sꝫ ſtatim dices. põt ne miſericordia dei Diuiſio.
maior eſſe reſpectu vni⁹/q̄ reſpectu alterius? q: vocat
miſericordiã dei magnaꝫ. magnum em̄ cõparatiue dr̄
ad minorẽ. Et ſic hoc eſt q̄rere: vtrũ deus miſericordi⁹
agat cum vno q̄ cũ alio. Et videtur ꝙ ſic. Qm̄ miſere=
ri eſt auferre miſeriã: ſed deus magis aufert miſeriam
vnius q̄ alteri⁹. q: ſcꝫ ab vno aufert totã miſeriam/ vt
puta a beatis: ab alio autem ſolũ aufert pctm̄/puta a
dãnatis. q: nõ eos tãtum punit/quantũ puniri merue
runt/⁊c̃. ¶ Ad oppoſitũ arguitur: q: cum miſericordia
dei ſit idem ꝙ deus: ⁊ deus nõ ſuſcipiat magis nec mi=
nus: ꝯñs eſt ꝙ nec miſericordia eius maior/nec minor
poterit dici. ⁊ ſic nõ miſericordius aget cũ vno/q̄ cum
alio. Reſpõdeo. ꝙ deum magis vel minus miſereri tri
plr põt intelligi. ſ. aut maiori habitu: aut minori actu:
aut maiori effectu. primo mõ ⁊ ſcḋo eſt impoſſibile ma
gis vel min⁹ in deo ponere. ſed tertio mõ. ſ. q̄ ad effectũ
ꝗ eſt ſubleuare a miſeria verũ eſt tã in pñti q̄ i futuro.
ſed alr nũc/⁊ aliter tũc: q: nũc miſericordie effect⁹ ſunt
ꝑncipaliores: ⁊ effect⁹ iuſticie ſunt ꝯſequẽtes. tunc aũt
iuſticie effect⁹ erunt ꝑncipaliores: ⁊ mie erunt anneri.
Tũc em̄ reddet de⁹ ſm̄ opa ſua vnicuiq;: nũc autẽ ſm̄
benignitatẽ ſuã. Et ideo ſimplr magis miſeret̄ in pñti:
ei⁹ cui magis vult. In futuro vero magis ei⁹: ꝗ magis
indiget. Vñ magis miſero magis cõdonabit: ſm̄ q̄nti
tatem abſolutã: non ſecundum q̄ntitatem relatam. Ex
iſtis patet ad argumenta.

Et ſecũdũ multitudĩneꝫ miſera rionum tuarũ: dele iniq̄tatẽ meã

834 ò pe. diſ.3. ſerpens.

¶ Hic ꝯſr miſericordiã dei in ſpeciali poſtulat: oſtẽdẽ
do qḋ petat. ſ. culpe remiſſionẽ. Vbi notãdũ ꝙ dauid
implorãdo miſericordiaꝝ dei multitudinẽ: ſe apte ma
nifeſtat peccaſſe multiplr. Et ideo attẽde ꝙ ex illo pctõ Dauid.
qḋ in berſabe cõmiſit: multiplex pctm̄ implicat̄. Nam Pctm̄.
ibi primo fuit pctm̄ luxurie: q: adulteriuꝫ cum aliena
vxore cõmiſit. Secũdo ibi fuit pctm̄ deceptiõis ⁊ falla
cie: q: pctm̄ ſuũ occultare voluit. Et ideo ſtatim cũ ſci=
uit illã eſſe grauidã/miſit ꝓ vria viro ſuo: vt illam co=
gnoſceret: ⁊ ſic ſibi attribueret cõceptuꝫ. Tertio ibi fuit
pctm̄ auaritie ſiue rapine. Nã ex hoc ꝙ volebat vriã co
gnoſcere vxorẽ ſuã iam grauidã: volebat ꝙ vrias cõce
ptum dauid crederet eſſe ſuũ rapere. ⁊ ꝑ ꝯñs falſum he
redẽ ipſi vrie voluit ſupponere: qḋ eſt alienã hereditatẽ
velle rapere. Quarto ibi fuit pctm̄ homicidij: q: nõ po
tens vriã militẽ fideliſſimũ inducere ad dormiẽdũ cũ
vxore ſua: ipſam ꝓditore etiã fecit occidi. Quinto q:
occaſione mortis vrie: plures alij de ſeruis dauid inter
fecti fuerunt. vt apte habetur. 2. Reg. 11. Tot ergo ⁊ tã 2. Reg. 11.
ta pctã ſua dauid cõſiderãs: multitudinẽ miſericordia
rũ dei petit/dicẽs. Et ſm̄ multitudinẽ miſerationũ tua
rũ ⁊c. ¶ Et attẽde ꝙ in pmo ꝟſu poſtulauit magnã mi Mia.
ſericordiã. Hic aũt multitudinẽ miſerationuꝫ per hoc
innuens: ꝙ miſericordia differt a miſeratione: q: miſe
ricordia notat interiorem miſerentem habitum: ſed mi
ſeratio actum notat exteriorẽ. Vnde dicit. Et ſm̄ mul=
titudinẽ miſerationũ tuarũ dele iniquitatẽ meã. Dele

inquit/vt nullum remaneat peccati veſtigiū. In p̄mo
ergo v̄ſiculo notauit miſericordiā dei ſm̄ quātitatem
cōtinuā/dicēs. Magnā. Hic autem ſm̄ q̄titatem di-
ſcretā/dicit. Secundū multitudinē. Iſtā autem miſe-
rationū multitudinē p̄bet de⁹ nobis in preſenti. In
futuro autē magis iuſticiā. Dicit magiſter in libro de
Aquila. Coruus. naturis rerum. q̄ aquilā coruꝰ diu inſequit̄: ſed aq-
la ex nobilitate animi diu diſſimulat: tādem ꝓpter im
portunitatem eiꝰ: q2 non deſiſtit ab incepto vnguibus
ip̄az rapit ⁊ lacerat. Sic moraliter. Nā aquila ab acu
mine viſus dicit̄ chriſtus: q̄ in altis habitat/⁊ humilia re
ſpicit in celo ⁊ in terra. quem mali licet inſequātur: ipſe
tñ diſſimulat ⁊ patiēter ſuſtinet: ⁊ a malo deſiſtere volē
Ps.102. tibus libere parcit. ps. 102. Quomō miſeretur pater fi
liorꝫ/miſertus eſt dñs timētibus ſe. q2 ⁊c. Tādem ve-
ro nō ceſſantibus pctōribus: ꝓpter ipſorꝫ importunita
tem vnguibus ſue iuſticie: ipſos rapiēs dānat ⁊ punit.
Ideo in p̄ſenti hāc poſtulemus miam: q2 poſt hāc vi
tā pctōribus obliuiſcet̄ miſereri deus: ⁊ cōtinebit in ira
ſatiſfactio ſua miſericordias ſuas. vt dr̄ ps. 76. ¶ Et notādum q̄
bene dei miſericordia multiplex dr̄ ⁊ magna. ſ. intenſi-
ue/extenſiue/⁊ duratiue. Primo eſt multa ⁊ fortis intē
ſiue: pꝫ. q2 delet pctm̄ qd̄ eſt tāte malicie: vt pro ipō nul
lus mortaliū ſatiſfacere poſſit. vt oſtendit Anſelmꝰ. 1.
cur deꝰ ho. c. 6. Ubi oſtendit q̄ oporteret dare hominē
pro peccato cōmiſſo aliquid maius omni eo/ qd̄ nō eſt
deus: ad ſatiſfaciendum pro peccato. qd̄ nullus morta
lium facere poteſt. Et ideo ex miſericordia/deus incar
natus eſt: vt pro hoīe ſatiſfaceret deus factus homo. q̄
autē hō teneretur dare ꝓ peccato aliquid maius omni
Anſelmꝰ. eo qd̄ non eſt deus/probat ipſe Anſelmus in cap. 21. di
cēs. Quia hō nō ſatiſfacit ꝓ peccatis ſuis: niſi reddat
aliquid maius q̄ ſit illud pro quo peccare nō deberet:
ſed pro omni eo/qd̄ nō eſt deus: non debuit hō peccare.
ergo oportet pro peccato reddere aliquid maius omni
eo/qd̄ nō eſt deꝰ. Et iſtud eſt vita chriſti. Et ideo dicit̄/
Titum. 3. ad Titū. 3. Nō ex opibꝰ iuſticie q̄ fecimus nos: ſed ſm̄
Mia dei. ſuam miſericordiā ſaluos nos fecit. ¶ Iſta ḡ miſericor
Phs. 1. de celo. dia fuit fortis intēſiue. Dicit em̄ Ariſtotel. q̄ fortitudo
potētie actiue terminatur ꝑ maximū in qd̄ pōt. Unde
ſi eſſet aliqua potentia q̄ poſſet in duplum/triplū/⁊ ſic
in infinitum: illa diceret̄ infinita intenſiue. ſed talis eſt
miſericordia dei: q2 non eſt dare pctm̄ ita graue vel ma
gnum: quin miſericordia dei maior ſit ad remittendū.
Ambroſiꝰ de obitu Theodoſii. Refert Ambroſiꝰ d̄ obitu Theodoſii. q̄ tāte fuit miſeri
cordie: q̄ nunq̄ negauit miſericordiaꝫ petenti. de quo
ſic ſcribit. Beneficiū putabat ſe accepiſſe Theodoſius/
cum rogaret̄ ignoſcere. Et tunc pronior erat venie q̄ñ
fuiſſet maior ꝯmotio: optabatur in eo qd̄ ab aliis time
batur vt iraſceretur. Habebat reorū remediuꝫ. q̄ñ ⁊ ha
buit ſup eos poteſtatē: q̄ſi parcens poſtulari malebat:
q̄ contra iudicium punire equitatis. videos impune
abire: q̄ nunq̄ veniā petenti negauit. Et ſic fuit vere fi
lius illiꝰ qui dicit. Eſtote miſericordes: ſicut pater ve-
Luce. 6. ſter miſericors eſt. Lu. 6. Ex hoc cōſiderare potes: quā
tū maior eſt miſericordia dei. ¶ Secūdo miſericordia
dei eſt infinita extēſiue. Hoc aūt dupliciter pōt declara
ri. Primo ex pte ſubiecti ipſiꝰ. ſ. chriſti/ſic. Si aliquis
oīibus vicinis ſuis cōcederet riuulos de fonte: vt ſibi
facerent aqueductus pro libito. ſignum eſſet q̄ fons il
le magne eſſet ſufficientie. Iſto modo deus pater filiuꝫ
ſuum qui eſt fons ſapientie: verbum dei in excelſis/mi
ſit in mundū: et voluit eum ſcaturire de terra vteri vir-
ginalis. Et vt eſſet oībus copioſius/ꝑmiſit cuilibet ri
uulum ſibi facere: q̄ñ iudeorum ⁊ gentiliū voluntati ſe
dedit/ vt ipſum crucifigerent. Ideo bene dr̄ in plurali.
Hiere. 42. Hiere. 42. Dabo vobis miſericordias. Secundo hoc
ex pte hominis patet cui deus multipliciter miſeretur.

primo preſeruando vt caueat. ſecundo expectando vt
Auguſti. redeat. tertio condonando vt peniteat. Unde Augu-
ſtinꝰ. 2. confeſſioñ. Gratie ⁊ miſericordie tue depute/ q̄
cumq̄ mala nō feci: q2 te duce non feci. ¶ Tertio eſt in-
finita duratiue: q2 quātumcūq̄ homo expectet tarde:
ſtatim vt vult penitere ipſum recipit ⁊ indulget. Exem
Luce. 23. plum de latrone. vñ Bernardus ſup cañ. Unio ꝓpter
Bernard. miſericordiā tuā poſt te currimus o bone ieſu: videtes
q̄ non ſpernis pauperem: peccatorem non horres: non
horruiſti latronem confitentem: non lachrymātem me
retricem: non chananeā deprecantem: non deprehen-
ſam in adulterio: nō ſedentem in thelonio: nō ſupplicā
tem publicanum: nō pſecutorem paulū: nō ipſos tuos
crucifixores. Ex quibꝰ apparet q̄ nō immerito miſeri-
cordiā dei pſal. dicit magnā in p̄mo verſiculo: ſed mul
Mia hoīs. tiplicem in ſecūdo. ¶ Per oppoſitū autē miſericordia
hoīm eſt debilis ⁊ modica multipliciter. Primo inten
ſiue: q2 vix quis mouet̄ ad cōpaſſionem alterius: iuxta
2. Tim. 3. illud. 2. Timo. 3. Erunt hoīes ſeipſos amantes abſq̄
miſericordia ⁊c. Secūdo extēſiue: q2 ſi ſit aliqua cōpaſ
ſio hominis ad aliū: eſt forte ad cōſanguineū/nō ad ex
traneum: ad amicum vel familiarē: ⁊ nō vltra. ideo dr̄.
Eccli. 18. Miſeratio hoīs circa ꝓximum ſuū: miſericordia autē
dñi ſuper oēm carneꝫ. Tertio eſt breuis duratiue: quia
Oſee. 6. nō durat/ niſi q̄diu homo cernitur in oculis. Oſee. 6.
Miſericordia vr̄a q̄ſi nubes matutina/⁊ q̄ſi ros mane
Tobie. 4. ptrāſiēs. Nō ſic docuit tobias filiū ſuū/ſibi. d. Quātū
Col. 3. potueris eſto miſericors. ad Col. 3. Induite vos ſicut ele
cti dei viſcera mie. non dicit verba/ſed viſcera: q2 mul
ti verbis compatiuntur: ſed operibꝰ pauci. Unde di-
Petrus ra. cit Petrus ra. in quodam ſer. In reſurrectione coram
oībus angelis in cōuentu oīm reſurgentiū: nō dica-
tur q̄ Abel fuit paſſus: q̄ Noe mundum ſeruauit: q̄
Abraam fidelis fuit: q̄ Moyſes legem dedit: q̄ Heli-
as in celū aſcendit: q̄ Petrus reſupinus crucē aſcēdit:
q̄ Paulus decapitatus fuit: q̄ Laurētius cōbuſtus.
Omnia em̄ hec chriſtus tacet: et ſolum de operibus miſe
ricordie loquit̄/dicens. Eſuriui ⁊ dediſtis mihi mādu
care ⁊c. vt oſtendat q̄ qui miſericors eſt: ⁊ ipſe a deo
miſericordiā meretur. Diſtinguens ḡ pſal. miſericor-
diā dei a noſtra: ipſam dicit magnā ⁊ multiplicem/di
cēs. Miſerere mei deus ſm̄ magnā miſericordiā tuaꝫ.
Et ſecundū multitudinem miſerationum tuarum ⁊c.
Mia dei multiplex. ¶ Item notādum q̄ dei miſericordia eſt multiplex. ſcꝫ
preueniēs/quoad boni ꝓpoſiti inſpirationem. ps. Mi
ſericordia eius preueniet me. Subſequēs/quoad meri
torū cooperationē. ps. Miſericordia tua ſubſeq̄tur me
oībꝰ diebus vite mee. Perficiēs/quoad premii eterni
Eſa. 49. retributionē. Eſa. 49. Nō eſurient neq̄ ſitiēt amplius:
neq̄ ꝑcutiet eos eſtus ⁊ ſol: q2 miſerator eorꝫ reget eos.
Et ideo iſtā miſericordiā multiplicē pſal. notans dicit.
Et ſecundum multitudinē miſerationum tuarum ⁊c.
¶ Sequendo materiā articulorum: reſtat declarare ſe-
cundā ptem quinti articuli. ſcilicet preciſam determina
tionē tēporis reſurrectionis chriſti: ꝓpter qd̄ dicit arti
Tertia die culus/tertia die. Tribus enim diebus chriſtus ſecun-
dum corpus manſit in ſepulchro: ſed habita mortis vi
ctoria/tertia die reſurrexit: qd̄ ipſe adhuc viuens ſuis
Math. 20. predixit diſcipulis/dicēs. Filius hoīs tradetur princi-
bus ſacerdotū ⁊ ſcribis: ⁊ condemnabunt eum morte.
Math. 12. ſequitur. Et tertia die reſurget. Et Math. 12. Erit filiꝰ
hominis in corde terre tribus diebꝰ ⁊c. Hic autem pre-
Sardoꝰ. dictus numerus in Sardonio figuratur. Quoniā hic
lapis tribus coloribus diſtinguitur ⁊c. Secunduꝫ em̄
magiſtrum vbi ſupra: hic lapis ex tribus conſtat colori
bus: quia in imo eſt niger: in medio candidus: et in
ſummo rubicūdus. Iſtis enim tribus coloribus/recte
tres dies quibꝰ chriſtus in ſepulchro iacuit/figurantur.

¶ Primꝰ eni dies fuit dies veneris qñ .ſ. hora iaȝ tarda cõpletorij ⁊ iã obſcurata die ſepulture fuit traditꝰ. Et qꝛ illa die fuit in ſepulchro ſolũ hora iam nigra ⁊ obſcura: hinc eſt ꝙ illa dies ꝓpriũ colorẽ huiꝰ lapidis .ſ. nigrũ figurat. vt de ipſa ꝓpria die iã nigra ⁊ obſcura dicatur.
Amos. 5. Dies dñi iſta tenebre ⁊ nõ lux. ¶ Secũdꝰ dies fuit dies ſabbati. In qua ꝑ totum diẽ iacuit in ſepulchro. Et hec dies figurat ꝑ ſcdm̃ colorẽ huiꝰ lapidis q̃ eſt cãdidus. Nã cũ ꝑ totã hãc diẽ xp̃s fuerit in ſepulchro: hec dies debet denominari a pricipaliori parte ſua q̃ eſt meridies. Tũc eñ ſol exiſtẽs in altiori loco ⁊ gradu ſuo magis ſplẽdet ⁊ feruet: q̃ȝ in aliqua alia hora diei. Et ſic merito ꝑ colorẽ candidũ ⁊ ſplendidũ illa etiã dies figurat. vt de
Eſa. 18. hac ſcda die dicat. Sicut lux meridiana clara ẽ. ¶ Tertius dies fuit dies dñica in qua fuit in ſepulchro ꝑ ipſiꝰ ſcȝ primã partẽ: qꝛ .ſ. in aurora reſurrexit. Illa aũt pars diei qñ tẽpus eſt clarũ eſt rubicũda. Et ideo merito per tertiũ colorẽ huiꝰ lapidis rubeũ figurat. vt merito de hac die in qua ſolũ in principio diei ⁊ mane mãſit in ſepul-
Gene. 1. chro dicat. Mane dies vnꝰ. Vñ de iſtis tribꝰ diebꝰ quibus xp̃s in ſepulchro a nobis mãſit abſconſus põt dici:
Exo. 10. Tribꝰ diebꝰ nemo vidit fratrẽ ſuũ. De quibꝰ expſſe ait
Matth. 12 ſaluator. Sicut ionas fuit in vẽtre ceti tribꝰ diebꝰ ⁊ tribus noctibus: ſic erit filiꝰ hoĩs in corde terre tribꝰ diebꝰ et tribꝰ noctibꝰ. ¶ Sed ſtatim occurrit dubiũ quaſi .ſ. xp̃s fuit i ſepulchro tribꝰ diebꝰ ⁊ tribꝰ noctibꝰ. Ad hoc
Auguſti. reſpõdet glo. ⁊ eſt Aug. d. Dicit tribꝰ diebꝰ more antiquorũ q̃ diẽ cũ nocte p̃cedẽte computabãt. Et ſic accipit partẽ diei qua ſepultꝰ eſt cũ nocte p̃terita ꝓ tota die per ſynecdochẽ. Sabbato vo noctẽ ⁊ diẽ integrũ accipit. Nocte vo dñicã cũ eodẽ die illuſceſcẽte ꝑtẽ ꝓ toto. Et
Reſurrectio xp̃i. ſic habes tres dies ⁊ noctes. ¶ Tertia vero ps huiꝰ articuli ptinet defuncti reſurrectionẽ corporis: qd̃ ſepulchri tegebat lapide. qꝛ reſurrexit a mortuis. Xp̃s enim in principio tertie diei reſurrexit: ⁊ nõ poſt tertiũ dieȝ: vt iudei
Matt. 27 falſe pilato allegabãt dicẽtes. Dñe recordati ſumꝰ qꝛ ſeductor ille ⁊c. dixit poſt tres dies reſurgã. Hec aũt xp̃i reſurrectio in ſardonio lapide figurat q̃ ex partibꝰ cõponitur: quibꝰ xp̃i reſurrectionis demonſtrat veritas. Secundũ eni magiſtrũ vbi ſupra. Sardoniꝰ eſt lapis cõpoſitus ex ſardio ⁊ onice figurãs cõpoſitionẽ vel vnionem anime xp̃i cũ corpe in hac facta reſurrectiõe. Nã ꝑ ſardiũ lapidẽ qui coloris eſt ſanguinei: figurat anima
Leuit. 17. rationalis: cuiꝰ ſedes eſt ſanguis. iuxta illd̃ Leui. 17. Anima oĩs carnis in ſanguinẽ eſt. Et ſic per ſardiuȝ colorẽ habens ſanguineũ figurat anima. Per onicem aũt lapidẽ qui lapis ex ſua ꝓprietate multiplicat lites: et cõmouet animos ad rixas ⁊ lites: humana caro ſiue corpꝰ humanũ figurat. qd̃ lites ⁊ bella ſemꝑ aduerſus
Gala. 5. ſpm̃ excitat: ſm̃ illud Gal. 5. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpm̃ ⁊c. Sardonius ergo cõpoſitus ex ſardio figurante animã: ⁊ ex onice figurãte corpꝰ expreſſe xp̃i reſurrectionem ſignificat. in qua xp̃i corpus ⁊ anima ad inuicem coniũcta fuerũt. Et hoc ponẽs iſta pars articuli quinti dicit. Surrexit a mortuis. Et hanc parteȝ ponit apoſto-
1. Cor. 15. lus. 1. Corin. 15. d. Tradidi vobis imprimis qm̃ chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris: ⁊ qm̃ ſepultus ẽ: et quia reſurrexit tertia die ⁊c.

835 De peni. diſ. iij.

Amplius laua me ab iniquitate mea: et a pctõ meo munda me.

¶ Hic conſequenter petit plenam a peccatis mundationem. Vbi ſciendũ ꝙ peccatum commiſſum diuturnitate ſemper augetur. quia in penitentia de peccato quã diu durat: et peccatum amplius aggrauatur. quoniã vt habetur extra de conſuetudine. cũ tanto. Peccata tãto ſunt grauiora / quanto diutius infelicem animã detinuerint alligatam. Dauid autem in iſtis peccatis adulterij ⁊ homicidij ⁊c. diu permanſit anteq̃ȝ peniteret vel confiteretur: ſcilicet per annum vel circa. Qd̃ ex hoc probatur: quia iam natus erat puer quẽ per adulteriũ conceperat berſabe de ipſo dauid. Vnde quando nathã reprehendit eum: ſibi inter alia predixit. Filiꝰ qui
natus eſt tibi morte morietur. Peccata autem quanto 2. Reg. 12
ſunt grauiora ⁊ diuturniora difficilius lauantur ⁊ purgãtur. Sicut macula in pãno recens facilius lauatur: ſed antiquata difficiliter. Et ideo dauid plene penitẽs volens oſtendere grauitatem peccati ſui ex diuturnitate temporis: non ſolum petit per dei miam lauari .ſ. ab actu peccati: ſed etiam amplius lauari propter diuturnitatem in peccato habitam .d. Amplius laua me ⁊c. ¶ Alia etiã ratiõe hoc idẽ petit. Nã pena / cõſequẽs eſt neceſſarium ad culpam: quia peccatum impunitũ eſſe non poteſt: ſed mitigari poteſt. Videns auteȝ dauid ꝙ a deo erat ordinatum / vt peccatuȝ ſuũ grauiter ac multipliciter puniretur: orat vt non ſolum a peccato lauetur: ſed etiam amplius a pena multiplici liberetur. Nã
pene ſibi ꝑ nathã reuelate ex parte dei. 2. Reg. 12. Pri- 4. reg. 12.
ma ꝙ a filio ſuo perſequeret ⁊ de regno expelleret. Vn Peccatũ.
de ſibi dixit. Non recedet gladius de domo tua. Scda Pena.
ꝙ ſicut ipſe vxorem alterius tulerat: ſic ⁊ coram eo aliꝰ ſcilicet abſalon tolleret vxores ipſius dauid: ⁊ dormiret cum eis publice: qd̃ ⁊ factuȝ fuit. Tertia ꝙ peccatũ ſuũ qd̃ ſecrete fecerat omnibꝰ fieret manifeſtatũ: qd̃ ⁊ factũ fuit. Ideo poſtea dauid ꝯtinue populo fuit exoſus quãdiu vixit. Quarta ꝙ puer ille ex adulterio natus moreretur: qd̃ ⁊ factum fuit ibidẽ. Vidẽs ergo dauid tot penas pro peccato ſibi predictas: deum orat pro remiſſione culpe ⁊ iniquitatis / dicens. Laua me ab iniquitate mea. Item pro remiſſione illarum penarum: vel ſaltẽ mitigatione. d. Amplius munda me a peccato meo. vt ſit ſenſus. Amplius .i. etiã: dicit ergo laua me ab iniquitate mea. ⁊ vltra hoc petit amplius .ſ. a peccato meo munda me. Et ſic hic accipitur peccatum pro pena: iuxta modum loquendi Petri apoſtoli de chriſto dicentis. Qui peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper li- 1. petri. 2.
gnum crucis ⁊c. Vbi patet expreſſe: ꝙ peccata ponit ꝓ pena peccati. Similiter ⁊ i propoſito. Vel ideo ampliꝰ lauari petit / eo ꝙ peccatum ſuum grauabatur ratione dignitatis ⁊ prelationis: quia quãto altior eſt gradus: tanto grauior eſt caſus. Idcirco ampliori gratia mundationis indigebat / q̃ȝ ſi fuiſſet ſimplex ſubditus ipſe Dauid qui erat rex populi dei.

Quoniam iniquitatem meã ego cognoſco: ⁊ peccatum meum cõtra me eſt ſemper. 836

¶ Hic conſequenter aſſignat multiplicem rationem qua deus peccatum ſuum ſibi remittere debet. Et diuiditur in tres partes: ſcȝ ꝙ tres adducit rationes. Prima eſt ex parte ipſius penitentis. Secũda ex parte dei promittentis: ibi. Tibi ſoli peccaui. Tertia eſt ex parte humane fragilitatis: ibi. Ecce eni. Quarta ex pte diuine veritatis: ibi. Ecce enim veritatem. ¶ Quantuȝ ad pri- Peccatũ
mum ſciendum ꝙ diuina iuſticia peccatum impunitũ Punitũ.
dimittere non poteſt: quia vel homo illud punit per cõtritionem: vel deus illud punit per dãnationem. Et cuȝ idem peccatum ſemel ſufficienter punitum / ampliꝰ puniri non debeat: hinc eſt ꝙ quando homo vere penitet de peccato cõmiſſo / ⁊ ſic ipſum punit: deus illd̃ dimittit
et amplius nõ punit. Et hoc eſt qd̃ dicitur de peni. diſ. De peni.
1. ſi peccatuȝ. Impunitum non dimittit deus pctm̃: qꝛ diſ. 1.
aut homo punit .ſ. per verã penitentiã: aut deus punit.
¶ Ad propoſitum ergo Dauid ad vocem Nathã pro- Cognitio
peccati.

phete ſtatim doluit de peccato commiſſo et penituit:et
ſic veniam me[...]. Et hanc rationẽ hic inſinuat Da-
uid.d. Qm̃ ini[qui]tatem meam ego cognoſco. quaſi di
cat. Miſereri [mei] mei/ qm̃ iniquitatẽ meam tãq̃ ve-
rus penitens recognoſco. Et peccatũ meũ contra me e[ſt]
ſemp.i. mihi diſplicet tãq̃ mihi cõtrariũ. quaſi.d. Si-
cut ſuũ cõtrariũ q̃libet abhorret videre: ſic ⁊ ego pecca
tum meũ abhorreo. ¶ Vñ ſꝫ glo. Dauid hic reſpõdet
cuidã tacite q̃ſtioni. Poſſet eni quis ipſi dauid dicere.
Tu petis per miaꝫ peccatũ tuũ deleri. Quid ergo erit?
per miam ſic peribit iuſticia/ vt peccatũ tuũ ſit impuni
tũ. Rñdet huic q̃ſtioni Dauid dicẽs. nõ manebit ipu-
nitum: quia ego punio. Et ideo tu ne punias: qm̃ iniq
tatẽ meã ego cognoſco. Jõ ignoſce: qꝛ ego agnoſco/ non
diſſimulo. ꝓpter qd̕ ſubdit. Et peccatũ meũ contra me
eſt ſemp.i. coram facie mea. ſic enim accipit cõtra ꝓ co-
ram. Vnde ⁊ alia littera hab; corã. Contra ſe ergo ha
bet peccatũ qui eius feditatẽ recogitat: poſt ſe peccatuꝫ
habet qui de illo nõ penſat. Prius enim dauid habuit
peccatũ ſuũ poſt tergũ qñ nathã propoſuit ſibi parabo
lam de diuite qui rapuerat ouẽ pauperis: ⁊ ipſe ſenten
tiaꝫ cõtra diuitẽ dedit oblitus: quia ipſe erat ille diues
qui morte dign⁹ erat. ſed ad verba Nathã ſtatim pec-
catum corã mente ſua ſtatuit: vt verus penitẽs. Et ideir
co nũc dicit. Et peccatũ meũ contra vel corã me eſt ſem
per. ¶ Notandũ q̃ initium ſalutis peccatoris eſt ſeipm̃
et ſua vitia cognoſcere. quia illis cognitis ſtatim reme
dia querit. Sicut homo ſe infirmum non cognoſcens:
Seneca. nõ querit remedia. ꝓpter qd̕ dicit Seneca epiſtola ſex-
ta. q̃ ſignum eſt meliorati animi cum vitia ſua cogno-
ſcit. oſtẽdit per ſimile. Quibuſdã enim egris cõgratula
mur/ cum ſeipſos egros eſſe ſenſerũt. Et ideo homines
qui ſuos defect⁹ nõ aduertũt: correctores querere debẽt
qui eos doceãt quando peccant. Sic enim in propoſito
Humilia-tio placet. Dauid peccata ſua nõ aduertebat: ſed per Nathã cor-
rectus illa cognouit: ꝓpter qd̕ dicit. Qm̃ iniquitatem
Auguſti. meam ego cognoſco. Vnde Aug. ait. O homo ſi te vi-
dereſ tibi diſpliceres ⁊ mihi placeres. ſed quia te nõ vi-
des mihi diſplices ⁊ tibi places. Et ideo opus maxime
charitatis eſt corripere peccatorẽ: vt ſe ⁊ ſua peccata co
gnoſcat. Nõ eſt enim aliquis tã ſapiẽs qui omes ſuos
Exemplũ valde no-tandum. defectus cognoſcat. Vnde legit in libro de dictis philo
ſophoꝝ. q̃ quidã fuerat in ſeruitio Alexãdri diu com-
moratus: ⁊ nunq̃ de aliquo vitio increpauerat Alexã-
drum. Cui tandẽ dixit alexãder. Non delector in ſerui
tio tuo. Et cum ille peteret cauſam. Reſpõdit alexãder.
Quia cum tãto tempore me cũ fueris/ me nunq̃ de ali
quo vitio increpaſti. Aut enim nũq̃ perpendiſti me er-
rare: cum tamen plures errauerim: ⁊ ſic ignar⁹ es. aut
Plato. percepiſti ⁊ mihi occultaſti: ⁊ ſic infidelis mihi fuiſti.
¶ Et propter iſtam cauſam dicebat plato. q̃ magis no-
bis proficiunt inimici q̃ amici: quia inimici vitia no
ſtra nobis improperãt: ⁊ ſic nos ad illorum cognitioneꝫ
ducunt. amici autem illa cooperiunt ⁊ occultant. pro-
pter qd̕ melius eſt a ſapiente corripi/ q̃ ab adulatore
decipi. ¶ Ex quibus omibus patet q̃ peccati ſui cogni-
tio facit ipſum deteſtari ⁊ fugere: quia ſicut quilibet na
Vita. turaliter fugit vita priuari. ſic ⁊ fugere debꝫ peccato ma
culari: quia peccatum ipſum tollit ⁊ priuat vitam ho-
minis. Qd̕ ſic probo. Qꝛ peccator ſolo corpe viuit ⁊ nõ
anima: quia vita anime eſt ipſa gratia dei qua caret
peccator. vt dicit magiſter lib. 4. Et ideo tales carẽtes
gratia: carent ⁊ vita anime. Cuꝫ ergo denominatio de
beat fieri a principaliori parte hominis: cuius eſt ani-
ma: ⁊ in ipſis nõ viuat anima/ ſed ſit mortua: ſequit q̃
ipſi merito nõ viui: ſed mortui digne ſunt dicẽdi. Iux-
Apoc. 3. ta illd̕ apoc. 3. Nomẽ habes q̃ viuas ⁊ mortuus es. Et
Seneca. hoc eſt qd̕ dicit Seneca epl'a. 78. q̃ non eſt dicẽda vita

quãdiu vixeris: ſed ſoluꝫ quãdiu bene vixeris. ¶ Hoc
bene cõſiderabat ille/ qui poſtq̃ in ſeculo per multa tẽ-
pora peccator fuerat: tãdẽ peccata ſua cognoſcẽs ⁊ peni
tens religionẽ ingreſſus virtuoſe vixit. Vnde cũ a quo
dã fuiſſet interrogat⁹ quãtũ in hoc mũdo vixiſſet. Rñ-
det dicẽs. Vixi. Fuerat ei i religiõe. xvij. ãnis. Tũc in-
terrogans dixit. Nõ dubito q̃ vixiſti: ſed quãtũ vixiſti
interrogo. Rñdet ille. Quãtũ vixi dixi. voluit dicere il
lo tempore me vixiſſe nõ reputo: quo male vixi. ſed ſo-
lum illo quo bene vixi. Vixi auteꝫ bene per tot annos:
quot ſignificant littere numerales illius dictiõis vixi.
quia ſignificat. xvij. quia ibi eſt. v. ſignificans quinq̃.
et. x. ſignificans. decem. et duo. ij. qui ſignificant duo.
quia ſolo illo tempore vixi/ quo peccatum meũ cogno-
ui: quia ad peccati cognitionem ſequitur peccati peni-
tẽtia. Vnde Leui. 4. dicitur. Cuꝫ cognouerit homo pec Leuit. 4.
catum ſuum offeret capram immaculatam. i. ſeipſum
ad modum capre ſe deo debet offerre. Capra enim ſꝫ na Capra.
turales carnes habet ſiccas ⁊ difficillime digeſtiõis: pi Penitẽs.
los habet aſperos: et cibo vtitur groſſiori: quia ſ. vir-
gulis arborum. Sic vere tales peccatum ſuum cogno-
ſcentes: vt deo ſatiſfaciant carnem ſiccam habere debẽt
per abſtinentiam ⁊ ieiuniuꝫ: que debet eſſe difficilis di
geſtionis. Illd̕ enim qd̕ dirigitur/ in alimentuꝫ vel ſub
ſtantiam digerentis conuertitur. Talis autem carnem
non debet dirigere: quia affectiones carnales nõ debẽt
a nobis ſic recipi: vt i nobis per approbationem cõuer-
tant. Pilos etiam aſperos debet habere: quia carnem
ſuam non mollibus veſtibus: ſed magis cilicio operire
debet. Cibo groſſo debet vti. i. ſolido. ſ. vbo dei: qd̕ eſt tã
te ſoliditatis q̃ manet i eternũ. Et ſicut capra vias aſpe-
ras aſcẽdit ad alta: ſic ⁊ talis p aſperã penitentie viã ad
alta. i. ad celeſtiũ contẽplationẽ ꝑueniet. qꝛ. ſ. ex hoc co
gnoſcet deũ quẽ p pctm̃ offẽdit. Et tũc dicet illd̕ pſ. 118.
Cognoui dñe qꝛ eq̃tas iudicia tua: ⁊ in veritate tua hũi Pſ. 118.
liaſti me. Sic ⁊ dauid ſua errata cognoſcẽs dicit. Qm̃
iniquitatem meam ego cognoſco.

Tibi ſoli peccaui ⁊ malum corã te feci: vt iuſtificeris in ſermonibus tuis ⁊ vincas cũ iudicaris.

857 De pat. dei iusti-tia.

¶ Hic inducit ſcdam rationẽ q̃ ſumit ex parte dei ꝓmit-
tentis. Vbi notãdũ q̃ anteq̃ dauid ꝑdicta pctã adul-
terij ⁊ homicidij cõmitteret: dñs ei ꝓmiſerat q̃ firmaret
regnũ ſuũ ad filios ſuos ⁊ poſteros: ⁊ q̃ fili⁹ ſu⁹ edifica
ret tẽplũ dñi. vt pꝫ. 2. Reg. 7. Itẽ q̃ ex ſemine ſuo xp̃s 2. Reg. 7.
naſceret. vt pꝫ. pſ. 131. Iurauit dñs dauid ⁊ nõ fruſtra Pſ. 131.
bitur eum: de fructu vẽtris tui ponã ſup ſedẽ tuã. Stati
aũt cũ pctm̃ dauid fuit publicatũ: multi ex pplo dicebãt
predictis promiſſionibus ſe indignum feciſſe: ⁊ ideo ip
ſum illis eſſe fruſtratum. Et ideo dauid pro remiſſione
pcti obtinẽda/ dictaꝫ ꝓmiſſionẽ allegat deo. d. Tibi ſo- Peccare.
li peccaui. Et quomodo dixit Tibi ſoli peccaui. Nõne
peccauerat contra proximuꝫ auferendo ſibi vxorẽ/ ⁊ ip
ſum morti tradẽdo: cuꝫ multis alijs. Reſpõdeo: q̃ aliud
eſt peccare contra aliquẽ: aliud eſt peccare alicui. Pec
cat contra aliquem qui illum ſuo peccato offendit: pec
cat alicui/ qui ſubijcitur illi. vt ſcilicet per ipſum puni
ri eius peccatum debeat. Et peccamus in proximum il
lum offendendo: ſed peccamus iudici/ nos eius puni-
tioni alligando. Quia ergo dauid iſta peccata cõmit
tendo erat rex: et in terra ſuperiorem iudicem a quo pu
niri deberet non haberet: ideo ſoli deo ſe peccaſſe vere
cõfitet. Et hoc eſt qd̕ dicit gloſa. Tibi ſoli peccaui. Qd̕
ideo dicit. quia rex eſt omib⁹ ſuperior: ⁊ ideo ſolũ a deo
q eſt ipſo maior puniẽdus ẽ. Si qs aũt de pplo errauerit
et deo peccat ⁊ regi. Rex vero ſoli deo peccat: quia non

habet hominē / qui eius facta diiudicet. Sic enim ipſi
1. Reg. 12. Nathā quando eum reprehendebat / ait Dauid. Pec-
caui domino. Ex hoc autem non negat quin etiaꝫ pec-
cauerit in proximum: ꝛ cōtra proximū: ꝓpter qđ de pec-
cato facto in proximū ſubdit. Et malū corā te feci. Scie-
bat enim deū vbiqꝫ eſſe preſentē: et omnia videntē. ſicut
Hebr. 4. dicit apoſtolus. Omnia nuda ꝛ aperta ſunt oculis eius.
Unde modo ſeipm arguit corā deo / corā quo ante pec-
care nō erubuit: vt ipſum ſaluatorē inueniat. Et hoc eſt
Job. 13. qđ dicit Job. 13. Uias meas corā illo arguā: ꝛ ipſe erit
ſaluator meus. Qđ exponens Greg. 11. mor. c. 19. dicit.
Judicare. Cum paulus apoſtolus dicat. Si noſmetipſos dijudica-
Arguere. remus / nō vtiqꝫ iudicaremur. Eo tunc dñs ſaluator in-
uenitur quo nunc per timorē dñi coram ipſo peccatum
noſtruꝫ a nobiſmetipſis redarguitur. Unde electi quoqꝫ
ſuis culpis nunq̄ ſciunt parcere: vt poſſint culparū iu-
dicem placatum inuenire. Et vere poſtmodum eū ſal-
uatorem inuenire credūt / quē modo diſtrictum iudicē
metuunt. Nam qui ſibi nūc in culpa parcit: ei poſtmo-
dum non parcitur in pena. Sic ergo nunc ꝛ conformi-
ter pſal. non ſibiipſi parcit: ſed ſeipm arguit corā deo. d.
Tibi ſoli peccaui ꝛ malū coraꝫ te feci. Sequitur. ¶ Ut
iuſtificeris in ſermonibus tuis. Ubi ſciendū vt dictum
eſt q̄ multi conſiderantes peccata dauid enormia que
fecerat: dicūt q̄ deus ſibi nō compleret promiſſa: qꝛ in-
dignum ſe fecerat. Et per conſequens dicebāt deū in ꝓ-
miſſis non eſſe veracem. Petens ergo iſte peccatorum
veniam / hanc rationem allegat. d. Amplius laua me
ab iniquitate mea. Ad hoc. ſ. vt iuſtificeris in ſermoni-
bus tuis. i. vt iuſtus ꝛ verax ab hominibus iudiceris.
vt. ſ. ſicut non te iudicant veracem in promiſſis: qꝛ non
credunt te mihi implere promiſſa: ita ſi me mundaue-
ris a peccato ꝛ promiſſa compleueris: te iuſtificabūt. i.
iuſtum credent. Et ſic rogo vt vincas cum iudicaris.
quaſi dicat. Tu iudicaris ab hominibus non verax.
ergo imple promiſſa / vt opinioneꝫ hoim vincas qua te
iudicant. Unde nō eſt ſenſus q̄ deus ſi dimittat pecca-
ta iuſtificetur. i. iuſtus efficiatur: ſed q̄ iuſtus appare-
bit per effectum hominibus et videbitur.

838 **Ecce enim in iniquitatibus con-**
De conſe. **ceptus ſum: et in peccatis conce-**
di. 3 firmiſſime. **pit me mater mea.**

¶ Hic inducit tertiam rationem que ſumitur ex par-
Peccatum originale. te noſtre fragilitatis. Ubi ſciendum q̄ natura humana
peccato originali ſic eſt vulnerata: vt ad malum incli-
Concupiſcentia. netur: ꝛ ſenſualitate trahatur deorſum. Nam ex primo
peccato facta eſt quedam rebellio inter carnem ꝛ ſpiri-
tum: quia ſicut ſpiritus fuit deo rebellis dei non obſer-
uando precepta: ſic iuſto dei iudicio factum eſt: vt caro
que prius ſpiritui ſubdebatur / ipſi ſpiritui rebellando
contra ipſum concupiſcat. Ut apoſtolus in perſona om-
Roma. 7. nium dicat. Ego autem carnalis ſum venundatus ſub
peccato ꝛc. Qđ ideo dicit ſcḋm gloſaꝫ ibidē. Quia ex pri-
primo peccato concupiſcētia contra ſpiritum nata eſt
in carne. Ex qua concupiſcentia carnis quicquid pec-
cati eſt in dictis in factis et cogitationibus: totum ori-
tur ex illa concupiſcentia: que ex primo peccato pro-
ceſſit. Et ſi conſentientem traxerit / atqꝫ ille conſenſerit:
tunc concipit paritqꝫ peccatum. Ex quibus apparet: q̄
homo ad concupiſcentiam contra illa que ſunt ſpiritus
per carnem peccato corruptam trahitur. Cui concupi-
ſcentie difficile eſt reſiſtere: vt apoſtolus ibidem dicat.
Non qđ volo bonū hoc ago: ſed qđ odio malum hoc fa-
cio. Qđ ideo dicit: quia ex carne eſt concupiſcentia. Et
ſi non aſſenſum prebeo / ex ratioñeꝫ …tamen adhuc conflı-
go / nondum vici. magnum mihi eſt certamen: quia et
ſi concupiſcentie non conſentio: tamen adhuc concupi-
ſco et nolo: facio ergo qđ odio. ſ. concupiſcere. ¶ Ex qui-
bus apparet q̄ peccatum qđ oritur ex carnis concupi-
ſcentia minus eſt ꝛ magis venia dignum: q̄ fuiſſet an-
te primum peccatum / quando concupiſcentia nō erat
in carne: quia quanto peccatum a maiori tentatio-
ne ꝛ impulſu progreditur: tanto minus peccanti impu-
tatur: quia minus habet de voluntario. Hanc ergo ra-
tionem adducens ſcilicet carnis concupiſcentiam que
continuum bellum contra ſpirituꝫ facit / dicit. Ecce enī Conceptio.
in iniquitatibus conceptus ſum. ſcilicet in peccato ori-
ginali: ex quo caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Et
per conſequens peccatum meum magis eſt remiſſibile.
¶ Sed ſtatim inſurgit dubiū: quomodo dauid vel qui- Queſtio.
libet alius concipitur a matre in peccatis originalibus:
quia certum eſt q̄ tempore quo mater concipit prolem:
ibi non eſt in conceptu anima rationalis que nō crea-
tur et corpori infunditur: niſi poſt corpus conceptū for-
matum ꝛ diſtinctum. corpus autem conceptum nō ha-
bet debitam formam: niſi poſt quadraginta dies a con-
ceptione / ſi eſt maſculus: ſi autē femina poſt octuagin-
ta. Cum ergo peccatum non poſſit eſſe niſi in anima: et
quando mater concipit fetum / ibi non eſt anima: quo-
modo ergo mater in peccatis concepit fetum. Ad hoc re-
ſpondetur dupliciter. Primo q̄ illud peccatum vel illa
peccata in quibus fetus concipitur: non ſunt peccata
prolis concepte: ſed parentum concipientiuꝫ. Licet enī
ante primum peccatum hominis carnalis copula poſ-
ſet fieri ſine libidinoſa concupiſcentia: tamen poſt pec-
catum fieri non poteſt abſqꝫ libidinoſa concupiſcentia
que ſemper eſt vitium ꝛ peccatum: vt dicit magiſter li.
2. di. 31. niſi excuſetur per bona matrimonij: vt ſcilicet
ad mortale non imputetur. Sic ergo in peccatis conce-
pit eum mater eius: quia parentes ipſum concipiendo
peccauerunt ex libidinoſa cōcupiſcentia / ſaltim venia-
liter. Secundo dicitur q̄ in peccatis concepit eum ma-
ter eius: quia in conceptione ſeminis in ſemine conce-
pto eſt quedam neceſſitas ad cauſandum peccatum ori-
ginale in anima: quando fuerit eidem coniuncta. Sic
enim aliud dicitur fieri cum fit illud ad qđ illōd neceſſa-
rio dicitur cōſequi. Uerbi gratia. Dixit deus primis pa-
rentibus. In quacunqꝫ hora comederitis de ligno ſciē-
tie boni et mali moriemini. non quidem q̄ ſtatim mor-
tui fuerint / quando de ligno comederūt: quinimo poſt
Adam vixit nongentis et triginta annis. Sed idcirco
dictum eſt: quacunqꝫ hora comederitis moriemini. id
eſt contrahetis neceſſitatem moriendi. ſic in propoſito.
¶ Et ideo notant doctores q̄ peccatum originale con- Peccatum originale.
trahitur dupliciter: ſcilicet cauſaliter et formaliter. Cō-
trahitur cauſaliter in ↄceptiōe ſeminis: qꝛ tūc ↄtrahitur neceſſi-
tas ad ipſū ↄtrahēdū formaliter: qñ aīa creata infundetur cor-
pori: niſi iterum deus ꝑ ſuā gratiā purificet ꝛ ſcītificet ſemen
cōceptū ab illa libidinoſa cōcupiſcētia: ſicut fuit in ↄce-
ptiōe btē marie. Cōtrahitur aūt formaliter i cōceptiōe hoīs.
Et ambe due p̄dicte ſolutiōes ſunt venerabilis Anſel. i
lib. de cōceptione beate marie. Iſtam materiam diffu-
ſe declaraui i tractatu de cōceptiōe btē marie. Uide ibi.

Ecce enim veritatē dilexiſti: in- 839
certa et occulta ſapientie tue ma- 11. q. 3. abijt.
nifeſtaſti mihi.

¶ Hic adducit quartā rōnē q̄ ſumitur ex pte diuine veritatis.
Ubi notādū q̄ qꝛ i p̄cedēti rōne videbatur aliqualiter peccatū
ſuū excuſare ex ↄcupiſcētia carnis q̄ in ↄceptiōe trahitur.
Ideo vt verus penitēs vult oſtēdere q̄ q̄ dixit nō dixit ad
excuſandum: ſed magis ad gratiam impetrandaꝫ: pro-
pter qđ hic cōſequenter peccatū ſuū aggrauat. Quāto

enim quis maiora recipit a deo beneficia/ tanto amplꝰ
peccans eſt deo ingratus: ⁊ peccatum ſuum grauꝰ exi
Scientia. ſtit. Inter alia autem beneficia dei magnum beneficiũ
eſt intellectus illuminatio ad veritatem cognoſcendã/
Peccatũ. et diuine voluntatis beneplacitũ. Et ideo quanto ma
gis quis a deo intellectum habet illuſtratum ad cogni
tionem ſupernorum agendorum et fugibilium: tanto
Grego.18. amplius peccat ceteris paribꝰ. Qđ oſtdit Greg. 18. li.
mor.c.7. moral. capitu. 7. d. Scriptum eſt ſeruus qui cognouit
voluntatẽ dñi ſui: ⁊ nõ fecit ſm voluntatẽ eius vapula
bit multis. Qui aũt nõ cognouit/ ⁊ nõ fecit digna: pla
Jaco.4. gis vapulabit paucis. Rurſumq; ſcriptũ eſt. Sciẽti bo
num facere ⁊ nõ faciẽti/ peccatũ eſt illi. Ad maioris er
go culpe cumulũ hoſtes ſuos ſancta eccl'ia ꝓhibet ſcire
qđ ſequi debeãt: ⁊ ſequi nolle qđ ſciãt: de quibꝰ alias di
ctũ eſt. Deſcẽdant in infernũ viuẽtes. Viui ſunt q̄ ſen
tiũt que erga illos fiũt. Mortui eni omnino nec ſciunt
neq; ſentiũt. Mortui itaq; qui nõ ſentiũt ꝓ neſciẽtibꝰ:
viuẽtes vero q̄ ſentiũt ꝓ ſciẽtibꝰ poni ſolẽt. Viuẽtes er
go in infernũ deſcẽdere/ eſt ſciẽtes ſentientesq; peccare.
Sic ergo magnitudo ſciẽtie peccãtis pctm̃ eius aggra=
uat. Sed quis altius illuminatꝰ a deo fuit ipſo Dauid
vt clariꝰ cognoſceret ſecreta dei myſteria/ dei iudicia: q̄
faciẽda que vitãda ipſo Dauid: vñ ꝓpheta ꝑ excellẽ=
tiã dicit. Sicut cũ ap'ls dicit abſolute itelligit paulus:
ſic cũ abſolute dicit ꝓpheta/ intelligit dauid ꝓpter al
titudinẽ ſciẽtie qua a deo fuit inſpiratꝰ. Vñ alias dice
Ps.15. bat ps.15. Bñdicã dñm q̄ tribuit mihi intellectum. Ex
quibus oĩbus ſequit ꝙ grauiſſime peccauit dũ adul
teriũ homicidiũq; cõmiſit. ¶ Et iõ vt facilius mereat
veniã: ſe vt verus penitẽs accuſat. d. Ecce enim verita
tẽ dilexiſti. Hic enim veritas ꝓ iuſticia accipit. vt ps.
Ps.84. 84. Mia ⁊ veritas obuiauerũt ſibi. Ecce ergo veritatẽ,
Ps.10. idest iuſticiã dilexiſti. ps.10. Juſtus dñs ⁊ iuſticias di
lexit. Que quidem iuſticia peccati mei punitionẽ exi=
git. Qđ quidẽ peccatũ eſt magnũ: quia directe factũ ꝑ
maliciã nõ per ignorãtiã. quia tu incerta ⁊ occulta ſa=
reuelatio pientie tue manifeſtaſti mihi. Ubi per occulta ⁊ incer=
dauid. ta ſibi reuelata intelligit arcana myſteria ſacre ſcriptu
re q̄ aliis ſunt occulta ⁊ incerta: ſꝫ iſti manifeſtata fue=
rũt: vt eſt beatorũ gloria: dãnatorꝫ ſupplicia. ⁊ ſimilia.
Job.28. de quibꝰ multotiens agit in pſal. Vñ de ipſo ſingula=
riter poteſt dici illđ Job.28. Profunda fluuiorꝫ ſcruta
tus eſt: ⁊ abſcõdita ꝓduxit in lucẽ. Uel per abſcondita
et occulta intelligit myſteriũ incarnationis xp̃i: qđ etiã
ante aſcenſionẽ multis beatis angelis fuit occultum et
incertũ. Vñ hic ait glo. Incerta ⁊ occulta ⁊c. i. aduen=
tum filii tui qui aliis incertus eſt/ ⁊ aliis occultus. Per
hanc enim prophetiam notat: ꝙ ei reuelatum eſt vt ſci
ret ꝙ dei filius de ſuo ſemine naſceretur. vnde ſibi a pec
cato magis erat cauendũ. Uel per incerta ⁊ occulta in=
telligit remiſſionẽ peccatorꝫ ſuorꝫ ſibi reuelatã. ſ. ꝑ Na=
2.Reg.12. than prophetã: qui ſibi penitenti dixit. Dñs tranſtulit
peccatum tuum. Incerta enim ⁊ occulta ſunt ꝙ pecca=
toribꝰ ignoſcat deus. Unde ſub hac incertitudine ni=
niuite penituerũt dicẽtes. Quis ſcit ſi conuertatur et
ignoſcat deus. Sed hoc ipſi dauid per Nathã prophe=
2.Reg.7. tam fuit reuelatũ. Unde ipſe dauid deo dixit. Tu do=
mine reuelaſti auriculam ſerui tui. Nunc ergo domi=
ne tu es verus deus: ⁊ verba tua erunt vera. ¶ Sequẽ=
do materiam articulorum reſtat agere de ſexto articu=
lo ⁊ de ſexto fundamento ciuitatis hieruſalem qđ erat
Sardiꝰ ar ſardius. Sextum autem articulum poſuit Jacobus
ticulus ſex minor. d. Aſcendit in celum: ſedet ad dexteram dei pa
tus. tris omnipotentis. Et hic articulus recte figuratur per
ſextum lapidẽ/ qui eſt ſardius. Ubi notandum ꝙ iſte
articulus duas partes continet principaliter: q2 oſten=
dit ꝙ chriſtus a terris eleuatur in celeſtibus: vt homi=
nes comprehenſores efficiat iocundius: quia Aſcẽdit
in celũ. A dextris patris collocatur veriꝰ: vt hoies via
tores ꝓtegat ab hoſtibꝰ: q2 Sedet ad dexterã dei patris
oĩpotẽtis. Hec aũt due huius articuli partes per ſar=
diũ lapidẽ figurant. Qm̃ hic lapis ſm magiſtrũ vbi ſu
pra. Expellãdo tediũ letificat iocũdiꝰ: cuiꝰ efficacia ce
li figurat glia: q̄ad primũ. Roborãdo animũ fortificat
ſolidiꝰ: cuiꝰ ex potentia patris figurat dextera: quoad
ſecundũ. ¶ Primo ergo continet dictus articulus qua Aſcenſio.
liter chriſtus a terris eleuatur ⁊c. Poſtulat enim ordo
rationis: vt ſicut dei verbum ſe nobis copulando de ce=
lo ad terras deſcendera: ſic vt nos ſue copularet glorie
de terris aſcẽderet ad celũ. Quãtũ enim deſcẽdit aque
tantum naturaliter per cõductũ aſcẽdere põt. Et ideo ſi
cut xp̃s de celo deſcendit ad terram: ſic de terra ad celũ
ſcẽdere debuit. Vñ glo. ſup illđ apoc.12. rapꝰ ẽ ⁊c. dicit Apoc.12.
Rapꝰ ẽ dei filiꝰ: ⁊ aſcẽdit ab hũilitate ad diuinitatẽ in
trãſfiguratiõe: a paſſibilitate ad imortalitatẽ in reſurre
ctiõe: a minoritate ad p̃ris equalitatẽ in aſcẽſione. Et
quãtus fuit deſcẽſus de ſinu patris ad patibulũ crucis:
tantus fuit aſcẽſus a patibulo crucis vſq; ad dexteram
patris. Ad hoc aũt aſcendit (vt dicebãt) vt hoies cõp̃re= Reſurrec-
henſores efficeret iocundius: quia in hac aſcenſione ip tio.
ſe ianuam celi omnibus predeſtinatis aperuit. Quia
ſicut ſua reſurrectio fuit cauſa noſtre reſurrectionis: ſic
et ſua aſcenſio noſtre aſcenſionis. Vñ Aug. in ſermo= Auguſt.
ne de reſurrectione. Quorũ ſepulchra in paſſione dñi
ſunt patefacta: horũ corpa xp̃o reſurgente ſunt reſuſci=
tata. Decebat eni vt ille primũ reſurgeret: deinde alii.
ſicut dicit ap'ls. Xp̃s ſurrexit a mortuis primitie dormi 1.Cor.15.
entiũ. Et ſicut ipſi cũ dño ſurrexerunt: ſic etiam ipſi cũ
ipſo aſcendente aſcenderunt. Si ergo iſta xp̃i aſcenſio
eſt cauſa noſtre glorificationis: bene ſequitur ꝙ nobis
debet eſſe cauſa magne leticie et exultationis. In cuiꝰ
figuram dicitur. Aſcendit deus in iubilo: ⁊ dominꝰ in Ps.46.
voce tube. ¶ Hec autem huius articuli pars. ſ. ꝙ xp̃s a
terra eleuatur ⁊c. clare in iſto ſexto lapide. ſ. ſardio fi=
guratur. Qm̃ hic lapis expellendo tedium letificat ⁊c.
Naꝫ vt dicit magiſter lib.16. Hic lapis excitat gaudiũ
et excutit timorem et onycẽ reprimit/ ne ſua preſentia
nocere poſſit. Que omnia plane ad celi applicari poſ=
ſunt gloriam. Ideo de gloria paradiſi/ per hunc lapi=
dem ſignificatam: cuilibet beato dicitur. Tu in deliciis Ezech.28.
paradiſi dei omnis lapis precioſus operimentum tuũ:
ſardius topazius ⁊c. Et ideo de chriſto ſic aſcendente ⁊
nobis felicitatis ianuam aperiente dicitur Michee.2.
Aſcendit iter pandens ante eos. Et hoc notat prima Michee
pars articuli dicẽs. Et aſcendit in celum. ¶ Sed circa Queſtio
iſtam partem primo dubitatur. Qualiter fuit poſſibi= Aſcenſio
le chriſtum in celum aſcendere. ratio deeſt: quia chri= chriſti.
ſtus poſt reſurrectionem non potuit moueri: ergo nec
aſcendere. conſequentia nota: quia omnis aſcenſio mo
tum includit. probatur antecedens: quia omnis motꝰ
eſt actus imperfectus: quia omnis motus fit propter
indigentiam termini ad quẽ/ quo caret. Sed corpus
chriſti poſt reſurrectionem cum eſſet glorificatum nul=
lum poterat habere actum imperfectum: nec aliquo ca
rere: ergo nec moueri/ nec aſcẽdere. Preterea. ſi xp̃s aſcẽ=
dit in celum: aut aſcendit ſm ꝙ homo: aut ſm ꝙ deus.
Non ſm ꝙ deus: quia aſcendere et deſcendere ſunt pro
prietates circũſcripti corpis: cuiuſmodi nõ ẽ deꝰ. Nec
ſm ꝙ homo: quia non deſcendit ſm ꝙ homo: ergo nec
aſcendit ſm ꝙ homo. antecedens notum: quia huma=
nitatem ſuam non attulit de celo ſm errorem eutici et
origenis: ſed ipſam de matre virgine aſſumpſit. ⁊ patet
conſequentia: quia ſm eandẽ naturã aſcẽdit: ſm quã
deſcendit. ſꝫ illud Joan.3. Nemo aſcendit in celũ niſi Joan.3.
qui de celo deſcendit. ¶ Ad oppoſitũ eſt articulus. d. Domi-

Et aſcēdit in celū. Reſpōdeo. vt̄ ꝑ declaratiōe prie dif
ficultatis ſciēdū ꝙ quedam mouent̄ a pncipio extrin
ſeco: ⁊ talis motus arguit imperfectionem in mobili.
Quedam vero a principio intrinſeco: vt puta quia ha
bent motiuum in ſeipſis: vt aiata. Et iſta ſunt in du-
plici differētia: q2 quedā mouent̄ ꝓpt̄ ſupplemētū indi
gētie/in quib9 eſt mot9: ⁊ iſte arguit impfectionē. Ali9
aūt eſt mot9 ad virtutis declarationē. Prim9 mot9 po
nit impfectionē in mobili. Scd̄s vero pfectionē. Aſcen
ſio aūt xp̄i nō fuit mot9 habēs pncipiū extra ſe: nec ad
ſupplementū indigētie: ſed habuit principiū intra ſe. ſ.
ſuā beatā animā: ⁊ naturā corporis glificati obedien-
tē anime: ⁊ vtrūqꝫ obedientē diuinitati. Et ſic talis mo-
tus in ipſo arguit pfectionē ſine impfectiōe. Ad ſcdm̄ di
co/ꝙ ly ſcdm̄ aut poteſt denotare cōditionē aſcēdentis:
et ſic aſcēdit ſꝫ ꝙ homo/vel ſm̄ naturā humanā q̄ loco
cōtinet̄ ⁊ motui pōt ſubijci/ ⁊ nō ſꝫ naturā diuinā: aut
deſignat cauſam aſcenſiōis: ⁊ ſic aſcēdit ſm̄ ꝙ deus: nō
Auguſti. ſm̄ ꝙ homo: q2 aſcēdit v̄tute diuinitatis. Vn̄ Aug. in
ſermone de aſcēſione. De meo eſt: ꝙ filius dei aſcēdit i
cruce: de ſuo ꝙ aſcēdit in celū. Et ſic patet qualr̄ intelli
Joan.3. gitur illō Joan.3. Nemo aſcēdit in celū ⁊c. quia ipſe fi-
lius hoīs vnus ⁊ idē deus erat ⁊ homo: qui deſcēdit in
quātū de9: q2 ſemetipm̄ exinaniuit in īcarnatiōe. Aſcē
dit aūt ſm̄ ꝙ homo. ¶ Hanc aūt articuli primā partē
Ephe.4. cōcludēs apl̄s ait. Qui deſcēdit ipſe eſt: ⁊ qui aſcendit
ſup om̄es celos/vt adimpleret omnia. ¶ Si ergo hic la
pis ſordi9 excitat leticiā/ ⁊ excutit timorē: vt dictū eſt:
merito ſignificat ſtatū celeſtis glie: vbi ſm̄ pfectū eſt
gaudium: et nullus reperitur timor.

840 Aſperges me domine hyſſopo ⁊
mundabor: lauabis me et ſuper
niuem dealbabor.

¶ Hic cōſequēter dauid petit grē infuſionē. Multipli
cem eni a deo hic poſtulat gratiā. ſ. gratiā humiliantē
in principio. Scd̄o gratiā iocūdātē: ibi. Auditui. Ter
tio gratiā abſoluentē: ibi. Auerte. Quarto gratiā iuſti
ficantē: ibi. Cor mundū. Quinto gratiā cōfirmātē: ibi.
Ne proiicias. Sexto gratiā illuminantē: ibi. Redde mi
hi. Diſtinguit̄ enim dei gratia ſm̄ diuerſos effect9 eiuſ
dem. ¶ Primo ergo poſtulat gratiā humiliantē: vt ſi-
cut peccādo ſe erexerat cōtra deū eius mādata cōtēnen
do: ſic modo ꝑ penitētiā ſeipm̄ humiliet ſe deo totalr̄ ſu
bijciēdo. vnde dicit. Aſperges me dn̄e ⁊c. Ubi notādū
ꝙ per hyſſopū herbā ſignificat̄ humilitas. Nā ſꝫ ꝙ di
hyſſopus. cūt naturales: hyſſop9 eſt herba humilis. i. pua: medi
cinalis/quia purgat pulmonē. radix eius petre heret.
Sic vere virtus humilitatis eſt parua. ſ. in ſua reputa-
tione. lꝫ ſit magna in cōſpectu dn̄i: quia quilibet paru9
in cōſpectu ſuo magnus eſt in cōſpectu dn̄i: ⁊ quilꝫ ma-
gnus in cōſpectu ſuo/paruus ⁊ abiectus eſt in cōſpectu
1.Reg.15 dei. Sic enim dixit Samuel ad Saul. Nōne cū paruu
lus eſſes in oculis tuis caput factus es i tribub9 iſrael.
Scd̄o hyſſopus purgat pulmonē. Nam ſꝫ naturales: i
pulmone manēt inflationes: ⁊ ſic ſignificat inflationē
ſuperbie quā purgat humilitas. ſic eni virtute hūilita-
2.Reg.6. tis dixit Dauid. Humiliabo me ⁊ vilior fiam in cōſpe-
ctu dn̄i. Tertio radix hyſſopi petre heret: ⁊ ſic hūilitas
petre que chriſt9 eſt. (1.Corint.10. Petra aūt erat xp̄s.)
Math.11. nos facit hūiles: q2 ſolū hūiles xp̄m imitant̄. Diſcite a
me: quia mitis ſū ⁊c. Sic ergo per hyſſopū virtus hu
militatis deſignat̄. Quid eſt ergo dicere dn̄o. Aſperges
me dn̄e hyſſopo ⁊ mūdabor: niſi aſperge me virtute hu
militatis ⁊ mundabor a ſuperbia. Attendāt ergo ſe aq̄
benedicta aſpergentes ſe/dicendo. Aſperges me domi
ne ⁊c. vt qd̄ ore petūt fortius deſiderēt mēte. ¶ Et quia
ſuperbia eſt om̄is peccati initiū: ſic ⁊ humilitas omnis
virtutis ⁊ mūdicie eſt fundamētū. Jdeo ad humilitatē
ſequit̄ plena purgatio mētis. ꝓpter qd̄ ſubditur. Laua
bis me ⁊ ſup niuē dealbabor. i. habita humilitate mun
dus efficiar. Et dicit ſuper niuē. i. incomparabiliter al-
bus/ ⁊ mundus ero: quia albedo ſpiritualis anime in
comparabiliter melior ē albedie niuis corpalis. ¶ Et
autem iſto verſiculo ſepius vtimur nos aqua benedi-
cta aſpergentes. Jdeo ad ipſius deuotionem confirmā
dam eſt notandum ꝙ multiplex eſt aſperſio. ſ. Aſperſio Aſperſio.
ſanguinis ſaluatoris/quo emundantur crimina. Aſp
ſio ſanguinis figuralis/quo aſperguntur corpora. Aſp
ſio aque ſalutaris/qua expiantur venialia. ¶ Prio eſt Sanguis
aſperſio ſanguinis ſaluatoris ⁊c. Sicut enim pellica- chriſti.
nus vt filios viuificet ipſos ꝓprio aſpergit ſanguine: ſic
chriſtus vt morte culpe ſublata vitam nobis daret gra
tie/proprio ſuo nos aſperſit ſanguine. Ad hebr.12. Ac Hebr.12.
ceſſiſtis ad ieſum ⁊ ſanguinis aſperſionem melius lo-
quētē ꝙ̄ ſanguis Abel. vbi glo. Aſperſio ſanguinis xp̄i
melius loquitur ꝙ̄ ſanguis Abel: quia iſte veniā po-
tat: ille vindictam. iſte ſalutem: ille dānationē clamat.
Jſte pro perſecutoribus implorat indulgentiā: ille vin
dictam. Qui ergo a peccatis cupit mundari/iſto ſan-
guine debꝫ aſpergi. ¶ Sed quale aſperſoriū debeat eſſe Aſpſoriū.
figuraliter oſtēdit̄ Leui.14. vbi dicitur. ꝙ cum ligno Leui.14.
cedrino cocco ⁊ hyſſopo tiget in ſanguine paſſeris imo
lati quo aſperget leproſum ſepties ⁊ mundabitur. Et
ſic aſperſorium ex tribus debet componi. ſ. ex ligno ce-
drino cocco ⁊ hyſſopo. Per hec enim tria tres ſignificā
tur virtutes quibus xp̄i ſanguinem ſuper nos debem9
aſpergere. Per cedrum enim que eſt arbor fortior alta/
cuius odor fugat ſerpentes: ſpem accipe que eſt de cele
ſtibus ⁊ altiſſimis que fortis eſt: quia omnem aduerſi-
tatem patienter tolerare facit: ⁊ ſuo odore fugat ſerpen
tes ſcilicet diaboli tentationes. Sed quia ſpes ſine cha
ritate eſſe non poteſt: ideo ſecundum requiritur ſci-
licet coccus qd̄ eſt gen9 tincture rubee. Et ſꝫ magiſtrū
in glo. ad hebr.9. ſignificat charitatem que feruorem Hebr.9.
ſpiritusſancti igneo colore teſtatur. Tertio requiritur
hyſſopus. Et per hoc accipe humilitatem. Nam vt ait
glo. Exo.12. Hyſſopus eſt herba humilis naſcēs in pe- Exo.12.
tris purgans pectus ⁊ pulmonem: ⁊ ſignificat veram
humilitatem: cuius exemplum chriſtus in ſeipſo pre-
buit nobis. Sic ergo faſciculum id eſt aſperſorium ce-
dri cocci ⁊ hyſſopi ſanguine chriſti tingimus: ⁊ nos il-
lo aſpergimus quando memores chriſti paſſionis ſpē
in illum ponimus: ipſum charitate vera diligimus et
eius humilitatem ſectamur. Et ideo dicitur Exo.12. Exo.12.
Faſciculum hyſſopi ſanguine tingite ⁊ aſpergite ex eo
ſcilicet dicendo. Aſperges me domine hyſſopo ⁊c. ¶ Et
nota virtutem talis aſperſionis: quia per ipſam pri-
mo peccata mūdantur. qd̄ probat apoſtolus ad hebr. Hebr.9.
9.d. Si enim ſanguis vitulorum ⁊ hircorum aſperſus
inquinatos ſanctificat ad emundationem ⁊c. quanto
magis ſanguis chriſti ⁊c. Secundo diſcordes pacificā
tur. 1.Pe.1. Jn aſperſiōe ſanguinis chriſti nobis pax. 1.Petri.1.
Tertio porta celi nobis reſeratur. Exo.12. Sanguine Exo.12.
qui eſt in limine aſpergite ex eo ſuperliminare: ⁊ vtrū-
qꝫ poſtē. Qd̄ exponēs ibi Grego. in glo. dicit. Super
vtrumqꝫ poſtem ſanguis aſpergitur quando non ſolū
ore corporis: ſed etiam ore cordis hauritur: ⁊ ad imitatio
nem intenta mente cogitatur. Nam qui ſic redempto-
ris ſanguinem accipit/vt imitari paſſionem eius nec
dum velit: vnum ſolum poſtem chriſti ſanguine aſper
git. qui etiam in ſuperliminaribus domorum aſpergē
dus eſt. Domus eni mētes nr̄e ſunt: in qb9 ꝑ cogitatio
nē habitamus. Superliminare vero qd̄ p̄eminet actioni
intentio eſt. Qui ergo intentionem cogitationis ad

imitationē xp̄i paſſionis dirigit ſuperliminare domus
aſpergit ſanguine xp̄i. Uel domus noſtre ſunt corpora
noſtra: in quibus habitamus dū viuimus. Superlimi=
nare ergo dom⁹ xp̄i ſanguine aſpgimus: quādo crucē
paſſionis xp̄i in fronte portam⁹. Et hec aſperſio debꝫ fie
Leuiti.4. ri ſepties.i. cōtra ſeptē peccata: propter qḋ Leui.4. dici
Sanguis tur. Sanguine aſperget ſepties cōtra velum.i. cōtra pec
cata. qḋ velum vel velamē dr̄: q: velat ⁊ obfuſcat itelle
ctum peccatoris. ¶ Scḋo principalr̄ eſt aſperſio ſangui
nis figuralis. Ubi notādū ꝙ quadruplici figurali ſan
guine i antiqua lege fiebat aſpſio.ſ. ſanguine hedi/ hir
ci/ vituli/ ⁊ vacce/ ⁊ paſſeris. Ad ſignificandum ꝙ ſan
guine multiplicis peccati a nobis debemus aſpgere/ et
Exo.12. expellere. Primo aſpergebat̃ ſanguis hedi. Exo. 12.
Immolabit hedū ⁊c. ⁊ faſciculū aſpergite i ſanguie ⁊c.
Hedus. Quid eni ſanguis hedi niſi vitā ſignificat luxurioſaꝫ.
Hieronymus. Quī vt ait Hieronym⁹ ſup matth. Hedus laſciuū ani
mal eſt: ⁊ ſemꝑ ad coitum feruēs. Huius ſanguis aſper
gitur.i. valde ſpergit̃/ cum luxurioſa vita virtute cōti=
nentie diſſipatur. Sic enim figuraliter ſanguine Ieza=
bel aſperſus eſt paries et equoꝝ vngule ⁊c. vt dr̄. 4. Re
4.Re.9. gū.9. Iezabel enim ꝗ fluxus ſanguinis interpretatur:
Uitulus. ſignificat ipſam luxuriā ꝗ in quodā fluxu cōſiſtit. Se=
Leui.4. cundo aſpergebatur ſanguis vituli. Leui.4. Tollet de
ſanguine vituli: ⁊ aſperget ſepties digito cōtra ꝓpitia
toriū ad orientē. Quid eni vitulus niſi ſupbos ſignifi
cat: ꝗ vt vituli ſunt ſine iugo ſuperioris: immo nec deo
ſubyci volūt. vt dicit magiſter i glo. ſup illo verbo. Cir
Ps.21. cundederūt me vituli multi. Et ſic ſanguis vituli figu=
ralr̄ aſpgitur: cuꝫ ſuperbia ſpargit̃ ⁊ deponit̃. vñ dr̄ Le=
Leui.4. ui.4. Sanguine vituli ſepties aſpergēs altare ſanctifi
cet illud ab imūdicijs ſuis. Ubi ꝑ altare cor noſtruꝫ in
quo ſacrificiū deo offerebam⁹ itellige. Tertio aſpgeba
2.parali.29. tur ſanguis hircoꝝ. 2. paral. 29. Aſperſerūt ſanguineꝫ
Hircus. hircoꝝ corā altari ꝓ peccato ppli. Quid enim ſanguis
hirci: niſi auaritiā ſignificat: cui⁹ tanta eſt caliditas/
vt adamātē quē nec ferrū nec ignis domare pōt ſol⁹ diſ
Uacca. ſoluat. Quarto aſpgebat̃ ſanguis vacce. Numeri. 19.
Nūeri.19 Uaccam ruffam etatis integre in qua nulla ſit macu=
la immolabit: intingēs digitū in ſanguine eius: aſpget
cōtra fores tabernaculi. Scḋm eni ꝙ ait magiſter i glo.
ad Hebr.9. Uacca ruffa eſt caro xp̄i infirma. Sex⁹ eni
feminei⁹ poſitus eſt ꝓpter infirmitatē carnalē. Ruffa ē:
quia caro xp̄i in paſſiōe/ ſanguine fuit cruētata. Etatiſ
erat itegre: q: xp̄s i paſſiōe fuit trigita triū ānoꝝ. Abſq3
macula fuit: q: i illa nullū fuit pctm̄. Hui⁹ ergo ſangui
nem figuraliter aſpgimus ſepties: cū per memoriaꝫ ſue
paſſiōis corda noſtra ab oīni purgam⁹ pctō: ipſi⁹ ſan=
Hebr.10. guinē deuote meditātes.ſ. ſm ꝙ apl's ait. Accedam⁹ ve
ro corde in plenitudine fidei aſperſi corda a conſcientia
Hebr.9. mala. Et de iſto ſanguine dr̄ ad hebr.9. ꝙ moyſes aſpſit
ppl'ꝫ.d. Hic eſt ſanguis teſtamēti qḋ mādauit deus ⁊c.
Ut ergo ꝑdictis modis aſpſi valeam⁹ dicam⁹ deo. Aſp
Aqua benedicta. ges me dñe hyſſopo ⁊ mūdabor. ¶ Tertia pricipalis aſp
ſio eſt aque ſalutaris ⁊c.ſ. aque bñdicte figurate ꝑ aſper
ſionē aque expiationis: qua immundi aſpergebant̃ vt
Nūeri.19. mūdarent̃. Numeri.19. Qui tetigerit cadauer hoīs mor
tui aſperget̃ hac aqua die tertio ⁊ ſeptimo: ⁊ ſic munda
bitur. Tangēs cadauer hoīs mortui: eſt omīs deſcēdēs
ab Adā ſeminalr̄: cui⁹ ſemē primo pctō fuit mortificatū
Sed ſi aſpergat̃ aqua expiatōis.ſ. baptiſmi/ mundat̃.
Si tamen aſpergat̃ die tertio ⁊ ſeptimo. Die.ſ. tertio.i.
in fide ſctē trinitatis: ⁊ die ſeptimo qui eſt dies reqeſcio
nis.ſ. vt in illa fide requieſcat: nec ab illa diſcedat. Uñ
Nūeri.8. nota ꝙ i aſpſione hui⁹ aque pctm̄ remittit̃. Numeri.8.
Aſpergat̃ aqua ⁊ radat omes pilos ſuos.ſ. ſuperfluas
cogitatiōes vt purificet̃. Itē ſpūſſctūs cōdonet̃. 2. mac=
ca.1. Iuſſit neemias ſacrificia aſpergi aqua ⁊ ligna:

et factū eſt vt cū ſol refulſit accenſus eſt ignis magnus
⁊c. Uel per aquā expiatōis accipe aſperſionē aque be= Aqua benedicta.
nedicte per quam fugant̃ demones: peccata delent̃ ve
nialia: ⁊ gratia multiplicat̃. vnde Alexander quintus
dicit. ⁊ habet̃ in caū. de ꝯſecrat. di. 3. aquā ſale. Ubi ſic De conſe. diſ.3.
dr̄. Aquā ſale aſperſaꝫ pplis bñdicim⁹: vt ea cūcti aſper
ſi ſanctificent̃ ⁊ purificent̃. qḋ oībus ſacerdotibus fa
ciendū eſſe mandam⁹. Nā ſi cinis vitulie ſperſus pplm
ſctificabat atq3 mūdabat: multo magis aqua benedi=
cta ſale aſperſa diuiniſq3 ꝑcib⁹ ſacrata ſanctificat ppl'ꝫ.
Et ſi ſale aſperſo ꝑ Heliſeū ꝓphetā ſterilitas aq̄ ſanata
eſt: q̄tomagis diuinis precib⁹ ſacrat⁹ ſal ſterilitatē reꝝ
aufert hūanaꝝ ⁊ coinq̄natos ſctificat ⁊ purgat ⁊c. bona
multiplicat: ⁊ inſidias diaboli auertit: ⁊ a phātaſmatiſ
verſutijs hoīes defendit. ¶ Sꝫ forte multi mirant̃ quo Queſtio.
modo per aquā bñdictā aſpſam pctā ſaltim venialia re Nota du= (dubium)
mittant̃/ ⁊ expellant̃ demones. Q: cū aqua bñdicta ſit bij cū ſua
res materialis/ quomō in aiaꝫ pōt agere illā purgādo: abſolutio
vel demones expellere: cū ſm naturales corp⁹ in ſpiri= ne de virtu
tum agere nō poſſit: q: corp⁹ agit ꝑ cōtactū: ſpūs autē te aque be
tāgi nō pōt. Sed iſta dubitatio aliā mouet: q: eodē mo nedicte.
do querā ſanguis xp̄i cū ſit res materialis quomō pōt
aiam a peccatis lauare. cū tamē dicat̃ Apoca.1. ꝙ xp̄s
lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. vnde ea=
dem difficultas eſt vtrobiq3. Rñdeo ergo ⁊ dico ꝙ res
materialis vt ſic/ in ſpiritū agere nō poteſt: ſed rei mate
riali aliqua virtus ſpūalis pōt applicari: virtute cuius
in ſpm̄ poterit agere. Sic eni ignis īfernalis ꝗ eſt ignis
materialis agit in aiam ipſaꝫ cruciādo: q: certa virtus
ſpūalis illi igni a deo eſt cōicata. Similiter ⁊ ſanguis
xp̄i virtute diuinitatis ſibi cōiuncte. Similiter ⁊ aqua
bñdicta: nō ratione aque/ ſed ratiōe bñdictiōis ſpūalis
in aiam agere pōt ipſam purificādo. Etiā alio mō: q: cō
ſiderata bñdictiōe ſpūali aq̄ ꝑ ipſaꝫ aſpſi accēdimur ad
dei reuerētiā ⁊ deuotionē ꝑ quā deuotionē ꝗ ſpūal'r/ de
lent̃ venialia/ ⁊ demones fugant̃. Cōſimilē rōnē ponit
magiſter de ſanguine xp̄i/ quomō purgat pctā. lib. 3. di.
19. d. ꝙ ꝑ ſanguinē mūdamur.i. per charitatē ⁊ deuotio
nē ꝗ per cōſiderationē xp̄i ſanguinis ⁊ paſſionis excitā
tur in nobis. Sic ergo cū fiducia ⁊ deuotiōe aqua bñdi
cta aſpergamur. d. Aſperge me domine hyſſopo ⁊c.

Auditui meo dabis gaudium ⁊ 841
leticiā: ⁊ exultabūt oſſa hūiliata. De pe. di. 1. qm̄ ꝗd.

¶ Hic cōſequēter dauid poſtulat gratiā iocundantem.
Ubi ſciendū ꝙ Dauid ſicut de predicto adulterij pctō
fuit reprehēſus ꝑ Natā ꝓphetā: ſtatim corde penituit:
et dolorē per cōtritionē magnū habuit: conſiderans ꝗ Contritio
grāde pctm̄ fecerat. vnde ⁊ dicebat. Iniquitateꝫ meam Cōſolatio
ego cognoſco: ⁊ pctm̄ meū cōtra me eſt ſemꝑ. Per hoc i=
ſinuās ꝙ ſine dolore pctī nō datur venia. Quāto autē
maior fuerit dolor de pctō/ tāto impetrata venia maior
eſt cōſolatio de remiſſione peccati. Qḋ narrabat alibi
ps. d. Scḋꝫ multitudinē doloꝝ meoꝝ i corde meo: ꝯſola
tiones tue letificauerūt aiam meā. Qḋ ad ꝓpoſitū ex=
ponit Greg. 35. moꝝ. c. 8. d. Scḋꝫ metā afflictiōis diſpo Grego.
nitur mēſurā cōſolatiōis. Unde al's ſcriptū eſt. Scḋm
multitudinē doloꝝ meoꝝ i corde meo: cōſolationes tue
letificauerūt aiam meā. In ea eni menſura cōſolatuꝫ ſe
in qua afflictus fuerat indicauit: qui letificatum ſe ſm
multitudinē doloꝝ clamat. Nō aūt minime lector in=
ſtruitur: ſi ipſum remunerationis ordinē cōtemplatur:
qm̄ exceſſu⁹.i. pctm̄ correctio: correctionem penitētia:
penitētiā venia: veniā vero munera ⁊ cōſolationes ſe=
quūt̃. Et hoc eſt qḋ hic dauid ex dolore cōtritiōis cōſo=
lari de venia petit. d. Auditui meo dabis gaudiū ⁊ leti
ciā: ⁊ exultabūt oſſa humiliata. Qḋ ideo dicit: quia in

ſua penitētia deſcēdit deorſum ad locū ſolitariū: ⁊ ſcibꝫ
2.Re.12. humiliādo iacebat ſupra terram: vt habet.2. Reg. 12.
¶ Et nota hic tria verba iocūditatꝭ/ q̄ diſtincte ponit.ſ.
gaudiū/ leticiā/ ⁊ exultationē. vt oſtēdat quātā cōſola=
tionē peccator poſt veniā debet habere: ⁊ intus ⁊ extra.
Quī ſm grāmaticos illa tria diſtinguunt: qm̄ gaudiuꝫ
eſt mētis: leticia vult⁹: exultatio vero verborū atqꝫ mē
broꝝ. Dicit ergo pſal. Auditui meo dabis gaudiū ⁊c.
id eſt poſt cōtritionem peccati facies me intus ⁊ extra
Gaudiuꝫ. tuā percipere cōſolationē. ¶ Notandū ergo q̄ gaudiū
ſiue leticia vel exultatio eſt multiplex. Eſt enim gau=
diū Tēporale qḋ eſt peccatoꝝ. Spūale qḋ eſt deuotoꝝ.
Supnale qḋ eſt beatoꝝ. ¶ Primū eſt gaudiū peccatoꝝ
puerb.2. qui letant cum male fecerint: ⁊ exultant in rebus peſſi
Eccl. 19. mis. nō aduertētes qḋ ſcribitur. Qui gaudet i equita
te deuorabit. q2 tale gaudiū ad triſticiā perducit eter=
nā. puer.14. Extrema gaudij luctus occupat. Dicūt
naturales ⁊ maxime ſolin⁹ de mirabilib⁹ mūdi lib.2.
q̄ vox p̄ma quā emittit homo ſtatim nat⁹/ eſt plorat⁹:
q2 ſi eſt maſcul⁹ plorādo clamat. A. ſi ē femina clamat.
E. Vox aūt gaudij vel leticie vſqꝫ ad q̄dragesimū dieꝫ
differt. Et ſi ɔtingat i aliquo oppoſitū maiū ſignū ē ei⁹
futurē vite. Vñ vt dicit idē ſolin⁹ zoroaſtes in hora ſue
natiuitatis riſiſſe legit. qḋ in ipſo malū fuit ſignum: q2
fact⁹ adult⁹ amplius nunqꝫ riſit. Hic adinuētor ma=
gice artis fuit/ ⁊ demonib⁹ dedicat⁹. Sic ſpūaliter facit
gaudiū mūdi: q2 ad malū finē ſuos perducit. ꝓpter qḋ
quilibet in p̄nti vita nō gaudere mūdialiter debet: ſed
ſemp plangere: ⁊ in ſtatu penitētie ſtare/ cōſiderata mi
ſeria tā culpe q̄ȝ pene: quā ꝓpter poteſtatē ade ⁊ eue ge=
nus incurrit humanū. vnde primos parētes.i. ipſoruꝫ
pctīn ſemp in memoria debet habere: ⁊ ipſoꝝ caſum la=
chrymabiliter flere. In cuius ſignū maſculus ſtati na
tus clamat. A. plorādo caſum ade: ⁊ femina. E. plorā=
do caſum eue. Si aūt ſtatim nat⁹.i. ad etatē adultā p=
duct⁹ ridere ⁊ gaudere vult cū mūdo: ſignū eſt q̄ talis
erit demonib⁹ dedicādus: ⁊ ſupplicijs deputādus eter=
nis: ſicut fuit zoroaſtes. q2 d̄ talib⁹ d̄r Job.21. Tenent
tympanū ⁊ citharā/ gaudēt ad ſonū organi. ducūt i bo
nis dies ſuos ⁊ in puncto ad inferos deſcendūt. ¶ Ergo
vt gaudeam⁹ eternaliter/ differamus ſigna leticie nr̄e
vſqꝫ ad q̄dragesimū diē. Quid ei quadrageſim⁹ dies
niſi dies quo homo a vinculis carnis abſolut⁹ aſcēdit
ad gliam. In cuius figura ſaluator noſter reſuſcitat⁹:
quadrageſimo die celos aſcēdit. Quī hui⁹ mūdi gau=
Job.20. dium nihil eſt: ⁊ ad penā ducit eternā. Job. 20. Gau=
dium hypocrite ad inſtar pūcti.i. in fine pdet. ¶ Scḋꝫ
eſt gaudiū ſpūale.ſ. deuotoꝝ q̄ gaudent cū corpus affli
gūt p pniāꝫ per quā liberantur a ſeruitute pctī. Quid
Cor enim eſt gaudiū niſi cordis dilatatio. Cor autē dilata=
tur amaris: ſed dulcib⁹ ſtringit ⁊ oppilatur. Et amara
penitētia. ſunt cauſa leticie cordis: q2 purgāt ⁊ cor dilatāt: ſed dul
Auicena. cia mortis. Dicit Auicena.3. canoñ. q̄ cor nutrit cum
ſuis virib⁹ naturalibus ex dilatatione ſua attrahit ad
Sanguis ipſum ſanguis ſicut ⁊ aer. Sanguis aūt eſt eius nutri=
mentū. Scḋm aūt ipſum in eodē lib. quādoqꝫ circa cor
multiplicant humores quib⁹ cor cōſtringit ⁊ oppilat:
⁊ ſic dilatari nō poteſt: ⁊ tunc interficit. Quādo aūt illi
humores per potiōes amara purgant: ſic reſpirat. Sic
⁊ ſpūaliter amaritudie penitētie purgant oppilātia cor
dis noſtri ⁊ volūtatis: ⁊ ſic dilatat. Quādo aūt cor dila
tatur nutrit ſpiritualiter. Nā ſanguis xp̄i ꝓ nobis effu
ſus ē ſpiritualē nutrimētū cordis noſtri. Leui.17. Ani
ma omis carnis in ſanguine eſt. Iſte ſanguis ad cor at
trahit per tribulationē ⁊ amaritudinē penitētie: q2 q̄ in
amaritudine penitentie gaudēt ad cor reuocāt xp̄i ſan=
guinē ⁊ mortē. Sed circa multoꝝ corda ſic multiplicā
tur humores ⁊ ſupfluitates tēporaliū q̄ de ſpiritualib⁹

nihil curāt: ꝓpter qḋ ipſoꝝ cor illis ɔſtrictū dilatari nō
poteſt: ⁊ ſic vitā ſpiritualē pdunt. Vñ de gaudio peni=
tentiū d̄r Eſa.12. Haurietis aquas in gaudio. aquas
ſcꝫ lachrymarum. Quantū enim gaudiū debet habe=
re penitēs dū per penitentiā ſe a ſeruitute peccati videt
liberatū. Refert enim Valeri⁹ q̄ philippo rege macedo
num à romanis ſuperato. Cū romani omes vrbes gre
cie q̄ ſub philippo erāt libertati donaſſent: tāta alacrita
te clamoris gaudio celū repleuerūt: q̄ certitudinalr̄ cō
ſtat q̄ aues que deſup volabāt attonitas ⁊ paūētes ce=
cidiſſe. Sic multo forti⁹ peccator qui viliſſima diaboli
ſeruitute p pctīn fuit oppreſſus: qñ virtute doloris pe=
nitētie p xp̄m libertati donat maximo gaudio repleri
debet. vt dicat illḋ p̄s.29. Conuertiſti planctū meum in ps.29.
gaudiū mihi. Et iſtud eſt gaudiū qḋ nūc querit p̄s. d.
Auditui meo dabis gaudiū ⁊c. ¶ Tertiū eſt gaudiū ſu
pnale beatoꝝ qḋ cōſiſtit in faciali dei viſione: de quo p̄s. ps.20.
20. Letificabis eūꝫ in gaudio cū vultu tuo. ¶ Nūc ꝓ=
ſequendo materiam articuloꝝ reſtat declaranda ſcḋa
pars articuli ſexti q̄ eſt. Sedet ad dexterā dei patris om Dextera.
nipotētis. Ad cui⁹ euidētiā ſciēdū q̄ in ſcriptura ſacra
nomine dextere multa ſignificantur.ſ. Deitatis honor
et reuerētia. p̄s. Dextera tua ſuſcepit me. Felicitatis va
lor ⁊ excellentia. p̄s. Delectatiōes in dextera tua vſqꝫ in
finē. Auctoritatis poteſtas iudiciaria. p̄s. Dextera tua
inueniat oēs qui te oderūt. Et ideo ad videndū quali=
ter xp̄s ſedet ad dexterā patris/ eſt ſciendūꝫ q̄ deus xp̄s
cōſiderat tripliciter.ſ. vel ſm q̄ deus: vel ſm q̄ homo: vl̄
ſm q̄ deus homo. Sic ergo accipiat dextera primo mo
mo: ſic ſedet ad dexterā patris tanq̄ȝ de⁹: q2.ſ. ſic ē vni⁹
ſubſtātie. ⁊ per cōſequēs vni⁹ honoris ⁊ reuerētie cū pa
tre. Qḋ oñdit Paulus ad hebr.1. dicēs de xp̄o iquātuꝫ Hebre.1.
deus.ſ. Qui cū ſit ſplendor glie ⁊ figura ſubſtātie eius
portās oīa verbo virtutis ſue purgationē peccatoruꝫ
faciēs: ſedet ad dexterā maieſtatis in excelſis. Si autēꝫ
accipiat dextera ſcḋo modo ſic xp̄s ſedet ad dexterā pa=
tris inquātū homo: q2 ſibi inquātū homo potior ⁊ ma
ior btitudo q̄ȝ alicui alteri eſt conceſſa. Et ideo ꝓbās ip
ſum apl̄s maiorē habere beatitudinē q̄ȝ aliquis angelo
rum dicat ad Hebr.1. Ad quē aūt angeloꝝ dixit aliquā
do ſede a dextris meis ⁊c. ſupple ſicut xp̄o homini. gloſa
Sede a dextris meis.i. in potioribus bonis meis. Si
aūt accipiat dextera tertio modo: ſic ſedet ad dexteram
dei patris inquātū deus homo. Quia homini aſſum=
pto iudiciariā poteſtatē cōtulit pater iudicādi quoſlibꝫ
ſm illud Joañ.5. Pater omē iudiciū dedit filio. Et ſic Joañ.5.
de xp̄o loquit apl̄s ad Ephe.1.d. Pater conſtituit eum Ephe.1.
ad dexterā in celeſtibus ſuper oēm principatum ⁊ pote
ſtatem: ⁊ oīa ſubiecit ſub pedib⁹ eius. ¶ Hec autē pars
huius articuli qua xp̄s ad dexterā patris ſedet figurat
in ſardio lapide. qui roborādo aiaꝫ fortificat ſolidius. Sardius.
Et ſic per ipſum figurat dei dextera. Hic enī lapis tripli
citer habet virtutē: qui triplicē dexterā dei p̄dictam ſi=
gnificat. Quī vt pꝫ p magiſtrum vbi ſupra: hic lapis
reſiſtit maleficijs. Ecce dexteraꝫ honoris diuinitatis et
reuerentie. Acuit menteꝫ. Ecce dexterā valoris felicita=
tis ⁊ excellentie. Confert audaciā. Ecce dexterā aucto=
ritatis poteſtatis iudiciarie. De qua triplici dextera p
ſardiū figurata d̄r p̄s.117. Dextera dñi fecit ꝟtutē: dex
tera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit ꝟtutē. ¶ Ex p̄di
dictis ergo patet q̄ hic lapis ſardius ſua efficacia pro=
uocās leticiā/ xp̄i figurat gloriā. Q2 aſcēdit i celū. Con
ferens potentiā patris figurat dexterā. Q2 ſedet ad dex
terā p̄ris. Et ideo chriſt⁹ q̄ aſcēdit ad celi gloriā: ⁊ iudi
cādi hꝫ potētiā. Huic lapidi ſardio ſimilē aſſerit Joañ.
apoc.4. de xp̄o dicēs. Sedes poſita erat i celo et ſupra Apoca.4
ſedem ſedens: ⁊ qui ſedebat ſimilis erat aſpectui lapi=
dis iaſpidis et ſardij.

842 ſ peni.diſ. 2.cognoue runt.

Auerte faciē tuā a pctīs meis: et omnes iniquitates meas dele.

Auerſio. ¶ Hic conſequenter pſal'. petit gratiā abſoluentē. Ubi notandū φ ſ3 grāmaticos Auerto. tis. duo habet ſignificata. Eſt enī auertere idē φ remouere. vnde ps. Auerte oculos meos ne videāt vanitatē. Quādoqȝ vero idē eſt φ tergū vertere. Qui aūt tergū alicui rei vertit: illā rem nō videt nec aſpicit. vñ ps. Conuerte nos de9 ſalutaris noſter: ⁊ auerte irā tuā a nobis. Ne. ſ. ira tua nos videat vt puniat. Petēs ergo pſal. a peccatis mūdari: petit a deo vt ab illis faciē ſuā auertat. i. vt illa ſic p veniā deleat vt ampli9 illa nō aſpiciat. d. Auerte faciē tuā a peccatis meis ⁊c. Uñ hic notat glo. φ quādo nos faciē noſtrā vertim9 ad peccata noſtra / vt ipſa cōſideremus ad puniendū: tūc deus illa nō reſpicit. quādo aūt ab illis faciē noſtrā auertim9 / nō cōſiderādo illa nec puniēdo: tūc deus faciē ſuā ad illa vertit ⁊ punit. vñ ſic ait gl. Auerte faciē tuā a peccatis meis. Nō a me: ſed a peccatis meis: qꝛ illa ante faciē meā habeo. Si eī hō aduertat pctīn: deus auertat faciē ſuam ne puniat. Aduerte ergo peccatū: vt auertat de9 / ne aduertendo animaduertat. Quid ēt ſit deū auertere faciē ſuā a peccatis noſtris ſtatim oſtēdit. d. Et omēs iniquitates meas dele: qꝛ tunc auertit faciē / quādo illa p veniā remittit ⁊ delet. Econtra aūt de illis qui peccata ſua nolūt cōſiderādo punire dr ps. 108. In memoriā redeat iniquitas patrū ei9 in cōſpectu dñi: ⁊ pctīn matris eius nō deleat. ¶ Et notādum hic φ auertit deus ſe multiplr a nobis. Quī dei Auerſio quandoqȝ eſt act9 ſupernalis iracundie: quo dei priuamur adiutorio. Auerſio quādoqȝ eſt act9 pietatis ⁊ clementie: quo alio protegimur p̄ſidio. Auerſio quādoqȝ eſt actus equitatis ⁊ iuſticie: quo mali dānantur in ſupplicio. Auerſio quādoqȝ eſt actus paternalis diligētie: quo ſūmo gloriamur in palatio. ¶ Prio auerſio dei eſt qñqȝ actus ſupnalis iracūdie. Multotiens eī deus noſtris pūocat9 peccatis: ſuā protectionē ſubtrahit auertēdo ſe a nobis. Sic enī dr ps. 88. Auertiſti adiutoriū gladij eius: ⁊ nō eſt auxiliat9 ei in bello. Qd' ió dicit: qꝛ quādo deus a iudeis nō erat auerſus / pauci illorū multos ex alijs ſuperabāt: ſed qñ pp̄ter ipſorū pctā deus ſe auertebat ab illis / ipſorū multi a paucis aliorū ſuperabant. Unde ibidē dicit glo. Solebāt ei pauci illorū multos vincere: modo a paucis victi ſunt ⁊ captiuati: quia dñs ab eis eſt auerſus: pp̄ls eñi armatus ſine deo in armis eſt. ¶ Et aduerte φ deus multotiens ſe auertit a nobis ad noſtrā vtilitatē. vt. ſ. homo ſeipm ſine deo nihil poſſe cognoſcat: ⁊ ſic non ſupbiat: ſed ſub deo humiliter viuat. Sic enim accidit ipſi Dauid q in principio regni ſui vidēs ſe in oībus pſperari: quaſi in ſeipſo cōfidens dixit. Ego aūt dixi in abundātia mea: non mouebor in eternū. Et hoc ideo: qꝛ cōfidebat in decore ⁊ fortitudine a deo ſibi data: pp̄ter qd ſubdit. Dñe in voluntate tua p̄ſtitiſti decori meo virtutē. Volēs ergo de9 ad cognitionē pp̄rie fragilitatis ipſū reducere: ſe ad tēpus auertit ab eo. quo facto ipſe ſtatī grauiter p adulteriū et homicidiū fuit lapſus: ió ſubdit. Auertiſti faciē tuā a me: ⁊ fact9 ſū cōturbat9. ¶ Scdo: auerſio dei quādoqȝ eſt act9 ⁊ pietatis clemētie ⁊c. Deus enim ad orationē vere penitētis ſe clemēter ab eius peccatis auertit illa delēdo. In cui9 figurā ſtatim cū phinees luxuriantes percuſſit / de9 irā ſuā auertit a populo. Numeri. 25. Uñ dixit de9. Phinees auertit irā meā a filijs iſrl'. Qꝛ quotiēs cōmiſſa peccata noſtra punim9: deus clementer faciem ſuā a noſtris peccatis auertit. Uñ de oībus penitētibus dr Oſe. 14. Sanabo cōtritiōes eoꝝ. Diligam eos ſpontanee: qꝛ auerſus eſt furor meus ab eis. Et hoc eſt qd nūc penitēs orat. d. Auerte faciē tuā a pctīs meis ⁊c. ¶ Tertio: auerſio dei quādoqȝ eſt act9 equitatis ⁊c. Iuſticia enim durante de9 a dānatis ſe auertit eos eternaliter puniendo: vt nullus ipſoꝝ quibuſcūqȝ precibus ab hoc actu iuſticie ipſum auertere poſſit. Job. 23. Ipſe ſolus eſt ⁊ nullus pōt auertere cogitationē eius. Qd' ió dicit: quia eius iudicia nullus mutare poteſt: et ſi quādo mutetur ſentētia que ſtat in exteriorib9 ſignis. vt ibidem deducit Greg. 16. moꝝ. Unde de dānatis dicitur. Auertant retrorſum ⁊ cōfundant ⁊c. fiant tanqȝ puluis añ faciē vēti ⁊c. ¶ Quarto: auerſio dei quādoqȝ ē act9 paternalis diligētie ⁊c. Si enī pater naturalis a ſuis filijs auertit mala quātū pōt: quāto magis de9 pater omnia mala a ſuis filijs auertit. ſ. a bris i patria ipſos auertendo ab omībus peccatis: ⁊ ab omni peccatoꝝ ſequela. pp̄t' φ dr. Aperit aures viroꝝ: ⁊ erudiēs eos inſtruit diſciplina: vt auertat hominē ab his q fecit. ſ. pctīs ⁊ liberet eū de ſupbia. ſ. diaboli liberās aīam eius a corruptione. ſ. ppetue dānatiōis. Sic ergo deus a beatis omne malū auertit / eis cōcedens gaudiū perpetuū ⁊ exultationē. ps. 13. Cum auerterit dñs captiuitatē plebis ſue: exultabit iacob ⁊ letabit iſrael. ¶ Quib9 oīb9 cōſideratis humiliter deo dicamus. Conuerte nos deus ſalutaris noſter: ⁊ auerte irā tuam a nobis. Cōſimiliter ⁊ nūc quilꝫ penitēs orat. d. Auerte faciē tuā a pctīs meis ⁊c.

ps. 84.

ps. 108.

ps. 88.

ps. 29.

Nūeri. 25.

Grego. 16. moꝝ c. 18.

ps. 34.

Job. 33.

ps. 13.

ps. 84.

Cor mundum crea in me deus: et ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. 843

¶ Hic cōſequēter poſtulat gratiā iuſtificātē. Quāuis enī inſimul ⁊ i eodē inſtāti fiat pctī remiſſio: ⁊ gratie iuſtificantis infuſio: qꝛ gratia ſimul cū peccato ſtare non poteſt. vnde cū gratia infundit' remittit' culpa: ⁊ cū culpa remittit' infundit' gratia. Tamē ſ3 noſtrū modū intelligēdi ordine naturali: prius intelligim9 cor mundū a peccatis q̄ dei gratia infuſam in corde. Et hūc ordinē ſatis hic notat pſal'. premittendo mundiciā3. d. Cor mūdum crea in me deus. ⁊ cōſequēter addēdo gratiā dicēs. Et ſpiritū rectū ⁊c. ¶ Ubi notādū φ cor noſtrū de ſe eſt imūdum ⁊ imaculatū: niſi p diuinā emundet gratiā. Quī ab ipſo corde omīa pcedunt peccata / xpo dicente. Que aūt de ore procedūt: de corde exeunt. De corde enī exeunt cogitationes male / homicidia / adulteria / fornicationes / furta / falſa teſtimonia / blaſphemie. hec ſunt q coinquināt hominē. Ex quo patet φ omnia vitia oriunt' a corde: et non a diabolo: vt quidā arbitrantur. Quī diabolus malarū noſtrarum cogitationū nō eſt actor. Sed cū illas ex actib9 exteriorib9 i corde noſtro eſſe natas pſpexerit: tunc illas ſuis tētationib9 fouet ⁊ nutrit. Uñ Hieronym9 ſup matth. exponēs premiſſa xpi verba dicit. Arguēdi ſunt ex hac ſentētia qui malas cogitationes a diabolo immitti putāt / ⁊ non ex corde naſci ⁊ pp̄ria volūtate. Diabolus enim adiutor ⁊ incentor malarū cogitationū poteſt eſſe: actor aūt eſſe nō poteſt. Si aūt diabolus ſemp in inſidijs poſitus leuē cogitationū noſtrarū ſcintillā ſuis fomitibus inflāmauerit: nō debemus opinari eū occulta quoqȝ cordis noſtri rimari: ſed ex corporis habitu geſtiqȝ exteriorib9 extimare: quid in noſtro corde verſet' interi9. Verbi gratia. Si pulchram mulierem nos crebro viderit inſpicere / intelligit ab oculis cor vulneratū eſſe luxuria. Unde ſi quandoqȝ reperiat' in ſcriptura φ diabol9 cogitationes malas ⁊ peccata immittit in corde noſtro nō eſt intelligendū φ diabol9 illas malas cogitationes faciat: ſed ſuis ſuaſionib9 ad illas ex corde noſtro generandas inducit nos ⁊ pūocat. ſicut eū dicit' Joañ. 13. Cum diabolus miſiſſet in corde iude vt traderet eum

Cor'

Matth. 15

Cogitatio

Hieronymus.

Joañ. 13

Judas ⁊c. Jlla enim immiſſio ſolũ quedã pſuaſio fuit.
Unde illa verba exponẽs Aug. ſup Joã. dicit. Miſ-
ſio iſta ſuggeſtio ſpiritualis eſt. ⁊ non fit per aurẽ: ſed p
cogitationem. diabolice enim ſuggeſtiones immittunt
humanis cogitationibꝰ. Factuz ergo iam fuerat in cor
iude. ſ. per diabolicam ſuggeſtionẽ: vt diſcipulus magi
ſtrum traderet. ¶ Ex quibus omnibus patet ꝙ cor no-
ſtrũ de ſe eſt immundũ: quia ab illo omnia noſtra pecca-
Hiere. 17. ta pcedunt. ppter qḋ dicitur. Prauuz eſt cor hominis
et inſcrutabile: ⁊ quis cognoſcet illud? Et hoc eſt qḋ cõ
ſiderans nunc penitens dicit. Cor munduz crea in me
deus. q. d. Mũda in me cor meum. Unde notanduz ꝙ
Cor mun- cor noſtrũ mundatur a deo multipliciter. ſ. Cor mũda
datur mul- tur per fidem credendoꝝ. Cor mundat per contritionẽ
tipliciter. peccatorũ. Cor mundat per effuſionẽ viciorũ. Cor mũ-
datur per lauationẽ lachrymarũ. Cor mũdat p oratio-
nem deuotorũ. Cor mundatur per conuerſionẽ reprobo
Actuũ. 15. rum. ¶ Primo cor mundatur per fidez. Act. 15. Quis
Fides. nouit corda? deus dat ſpiritũ ſanctũ fide purificãs cor-
da eorũ. vnde fides nõ ſolũ corda purificat. ſ. etiam ipſa
mũdata ſic ſigillando conſeruat / vt ipſa amplius p pec-
catũ violare nõ audeat diabolus. ſ. fide manẽte. Unde
Grego. 29. Greg. 29. moꝝ. c. 2. dicit. Qui immortalitate perdita
moꝝ. ca. 2. ad deũ penitẽdo reuertitur: per fidei ſignaculũ munit.
Can. 8. Unde a ſpõſo ſuo eccl'ie dicitur. Pone me vt ſignaculũ
ſuper cor tuũ. Jdeo nãq; ſignaculũ rebus ponit: ne diri
pientũ preſumptione violent. Spõſus ergo ſup cor / vt
ſignaculũ ponit: quãdo fidei myſteriũ in cuſtodia no-
ſtre cogitationis imprimit: vt ille aduerſarius noſter
diabolus cum ſignata fide corda conſiderat / tẽtãdo ea
diripere non preſumat. Ex quibus patet ꝙ fides corda
2. parali. 16. mũdãdo cõtra diabolũ fortificat. ppter qḋ dicit. Ocu-
li dñi cõtemplant vniuerſam terrã ⁊ prebent fortitudi-
Cõtritio. nẽ qui corde pfecto credũt in eũ. ¶ Secundo cor mũda
tur per contritionẽ. Statim eñi cum peccator debite do
let de peccatis ↄmiſſis: a deo veniaz recipit: qꝛ deus cor
Ps. 50. contritũ deſpicere nõ poteſt. Ps. 50. Cor contritũ ⁊ hũi-
liatũ deus nõ deſpicies: qꝛ ſacrificiũ deo ſpiritus cõtri-
bulatus. Et aduerte ſ3 glo. ꝙ prius dicit Cor contritũ.
et poſtea humiliatũ. quia cor humiliari nõ poteſt / niſi
Eſa. 57. primo contritũ fuerit. Unde Eſa. 57. dicitur. Dominꝰ
in ſancto habitas: ⁊ cũ cõtrito ⁊ humili ſpũ: vt viuificet
cor contritoꝝ. Quid enim eſt cor contritoꝝ viuificare /
niſi ipſum a peccatis quibus ſpiritualiter morit emun
Ualerius dare. Scdm enim valeriũ. Tantuz honoris confert pa
libro. 6. trie offenſe maloꝝ punitio: quãtũ iniurie ipſe mala per
petrata intulerũt. Et ſic per punitionẽ mali reformat p
ditus honor. Cum cõtritio cordis puniat offenſam di-
uinam. ſequit ꝙ honorẽ ablatũ deo reſtituit: ⁊ per con-
Confeſſio ſequẽs pditã recuperat iuſticie mundiciã. ¶ Tertio cor
emũdat p effuſionez vicioꝝ: quãdo. ſ. vitia effundunt.
id eſt extra mittuntur. qḋ fit per confeſſionez. Unde cui
Thren. 2. libet penitenti dicitur. Effunde ſicut aqua cor tuum: in
cõſpectu dñi. Et bene dicit / effũde ſicut aqua cor tuũ: et
non ſicut vinum vel oleum. qm̃ omnis alius liquor ab
aqua effuſus ſaporẽ ſuum ⁊ aliquid ſui dimittit in va-
ſe: nõ autem aqua. ad denotanduz ꝙ in confeſſione ni
hil peccati in corde debet relinqui: ſed totũ effundi. Un
de predicta verba exponens Hugo de. ſ. vi. dicit. Effun
dere debemus ſicut aquã corda noſtra p confeſſiõe an
te dñm. Ut quẽadmoduz cum aqua effunditur / nihil
ibi occultum relinquitur: ita in corde noſtro nihil re-
linquamus abſconditum: ſed omnia per confeſſionem
deo reuelemus: vt cor noſtrũ mũdũ efficiatur. propter
Ps. 61. qḋ dicitur. Effundite coraz illo corda veſtra deus adiu
lachryma. tor noſter in eternũ. ¶ Quarto cor mundatur per laua
tionem lachrymarũ. Sic enim magdalena cordis ma-
culas lachrymis lauit: ſic ⁊ petrus qui egreſſus foras

fleuit amare. propter qḋ dicit. Laua a malicia cor tuuz Hiere. 4.
hieruſalẽ. Hieruſalem enim interpretatur viſio pacis. ⁊
ſignificat animã que ad viſionẽ pacis habẽdã eſt crea
ta. Dicat ergo. Laua a malicia ⁊c. q̃ſi. d. O tu anima ſi
viſionem pacis cupis habere: primo cor tuum a mali-
cia lachrymis laua. Nec immerito: quia ſolũ mũdi cor
de deũ videre poſſunt. Matth. 5. Beati mundo corde Matth. 5.
qm̃ ipſi deũ videbunt: vt ſic merito penitẽs dicat. Mul Thren. 1.
ti gemitus mei: ⁊ cor meũ merens. ¶ Quinto cor mun Oratio.
datur per orationẽ. Si enim quicquid orãtes petimꝰ /
quia accipiemus debemus credere: ↄſequens eſt / vt qḋ
orando deuote cordis mũditia petit: ipſam indubitan
ter recipit a deo. Et ideo dicit apoſtolus. Accedamꝰ ad Hebr. 10.
eum cum corde vero in plenitudine fidei aſperſi corda a
conſcientia mala. Et ſic nunc deuote pſal. mundiciam
cordis petit orando. d. Cor mundum crea in me deus.
¶ Sexto cor mundatur per conuerſionez. Cũ eñi auer Cõuerſio.
ſus a deo ad deũ conuertitur / ſtatim a deo cor efficitur
mundũ. Johel. 2. Conuertimini ad me in toto corde Johel. 2.
veſtro. ſequitur. Sciditе corda veſtra ⁊c. quia benignꝰ
eſt: ⁊ preſtabilis ſuper maliciam. Unde ſic mũdare cor Jaco. 4.
da noſtra docet Jaco. d. Purificate corda veſtra: miſe-
ri eſtote et lugete: riſus veſter in luctum conuertatur:
et gaudium veſtrum in merorem. Qḋ ſi ſic fecerimus:
tunc dominus nobis dicet illud Ezechiel. 16. Munda Ezech. 16
bo cor tuuz. ait dominus deus. Et hoc eſt qḋ nunc orat
pſal. d. Cor mundum crea in me deus: et ſpiritum re-
ctum inoua in viſceribus meis. Rectus eſt enim ſpiri-
tus qui recte tendit in deũ: qui ad terrena non curuat.
Et nota ꝙ viſcera hic accipit pro viribus interioribus:
vt eſt intellectus voluntas et memoria.

Ne pijcias me a facie tua: ⁊ ſpm̃ ſanctum tuum ne auferas me.

844 de peni. di 2. opponit.

¶ Hic conſequenter petit gratiam confirmantem. Ubi Perſeue-
notandum ꝙ nulla virtus ſine perſeuerantia ad meri- rantia.
tum eterne vite proficere poteſt. Quid enim prodeſt ad
brauium acquirendum velociter currere: ſi anteq̃ per-
ueniatur ad brauium deficiat curſus. Qḋ oſtendens Bernard.
Ber. ſuper illo verbo. Luc. 11. Qui perſeuerauerit vſq;
in finem hic ſaluus erit. dicit. Perſeuerantia ſola me-
retur viris gloriam coronam virtutibus prorſus abſq;
perſeuerantia: nec qui pugnat victoriam: nec palmam
conſequitur victor. Uigor virium virtutum conſuma
tio eſt. Nutrix ad meritum: mediatrix ad premiũ. So-
ror eſt patientie: conſtantie filia: amica pacis: amicitia
rum nodus: vnanimitatis vinculum: propugnaculuz
ſanctitatis. Tolle perſeuerantiã: nec obſequium merce
dem habet: nec beneficium gratiam: nec laudem forti-
tudo. Deniq; nõ q̃ incepit: ſ3 q̃ pſeuerauerit vſq; in finez:
hic ſaluꝰ erit. Saul cũ eſſet paruulꝰ in oculis ſuis ſup iſ
rael eſt rex conſtitutus. non perſeuerans in humilitate
et regnum amiſit ⁊ vitã. Si cautela Sanſonis: ſi Sa-
lomonis deuotio perſeuerantiam retinuiſſent. nec iſte
ſapientia: nec ille viribus priuaretur. Et ideo dauid cõ
ſiderans ſe alias ſpiritumſanctum habuiſſe: tamen ab
illo per peccatum adulterij fuiſſe proiectum: nũc a deo
in gratia perſeuerantiã poſtulat / ne amplius ſpiritum
ſanctum perdere poſſit. d. Ne proijcias me a facie tua
⁊c. Proijcere enim nos dicitur deus: non quia ſit cau-
ſa noſtri caſus ⁊ proiectionis: ſed quia peccantem non
diligit. Spiritum ſanctum aufert: quia cum peccato
gratia ſpiritus ſtare nõ poteſt. Dicat ergo ne proijcias
me a facie tua. quaſi. d. A peccatis meis auerte faciem
tuam / non a me. Et ſpiritumſanctum tuuz ne auferas
a me. i. gratiam ſpiritus ſancti. Ne auferas dicit: quia
qui penitet iam habet donum et gratiam ſpiritusſan-

eti: quia non poteſt eſſe vera penitentia: ⁊ peccati puni
tio in homine ex ſeipſo: vt dicit glo. Cū enim quis ira=
ſcitur ſibiipſi ⁊ diſplicet: ſine dono ſpūſſancti nō eſt. Di
Facies. cat ergo. Ne proijcias me a facie tua. Per iſta eni ver=
ba oſtendit pſal. quātū deſiderium habebat xp̄m incar
natum videre: qui per faciem in ſcriptura deſignatur.
ps. Ne auertas faciem tuā a puero tuo. Duplici eni ex
cauſa deus faciē ſuam auertit ad nos. ſ. vt nos videret:
et vt videret̃ a nobis. voluit enim videre nos oculo cō=
Plinius. paſſionis: vt noſtras tolleret infirmitates. Dicit plini⁹
de coladriō que eſt auis: que ſi ad infirmū ducat̃: ⁊ in cū
oculos defigat/ ſignū eſt ſanitatis future: ſi vero oculos
auertat ab eo ſignū eſt mortis. Sic ⁊ ſpiritualr̄ deus fa=
ciem ſuā ⁊ oculos quaſi a nobis auertit: quādiu incar=
nationē xp̄i diſtulit. Et ideo om̄es iſtā incarnationem
precedētes deſcenderūt in mortē. Sed in ſua incarnatio
ne faciē ⁊ oculos in hominē defixit: qđ fuit ſignū future
Ps. 97. ſalutis. ps. Oſtēde nobis faciē tuā: ⁊ ſalui erim⁹. Secū
do ad nos conuertit faciem: vt videret̃ a nobis. q̄z nos
Gen. 32. ipſi⁹ vidēdo faciē/ beatificamur. Gen. 32. Vidi domi
num facie ad faciem: ⁊ ſalua facta eſt anima mea.

845 Redde mihi leticiam ſalutaris tui: ⁊ ſpū principali cōfirma me.

Hic cōſequēter petit gratiā illuminantē. Ubi ſciēdū
q̄ dauid poſt peccatū adulterij ⁊ homicidij ſtatim ſpiri
tum ꝓpheticū pdidit: nec ſpiritū ꝓphetizandi habuit:
vſq̄ ad actū penitētie ⁊ cōfeſſionis ſuorū peccatorum.
Ideo ipſū ſpm̄ ſibi a deo reſtitui nūc poſtulat. d. Red
Spiritus. de mihi leticiā ⁊c. Quem ſpm̄ vocat leticiā ſalutaris
dei. quia p ipſū cognouit xp̄m eſſe venturū: qui ſalu=
Luce. 2. tare dei dicit̃. Luce. 2. Viderūt oculi mei ſalutare tuū.
Trinitas. In quē ſicut nos letamur q̄z venit: ita antiqui letabā=
Unitas. tur in ipſum venturū. Quī ſicut nos ſaluamur p fidē
xp̄i incarnati: ita ſaluabant̃ antiqui patres per fidem
xp̄i venturi. Dicat ergo. Spiritu principali cōfirma me.
id eſt ſpiritu ꝓphetico/ quē prius habui cognoſcendo
xp̄m venturū: cōfirma me p fidē eius: ⁊ ſic reddes mihi
leticiā ſalutaris tui/ quā per peccatū amiſi. ¶ Notādū
q̄ in iſtis vltimis trib⁹ verſiculis/ ter ſpm̄ poſuit diuerſi=
mode articulatū. In primo dixit. Spm̄ rectū inoua in
viſcerib⁹ meis. In ſcđo dixit. Spm̄ ſanctū tuū ne aufe=
ras a me. In tertio dixit. Spiritu prīcipali ꝯfirma me.
Per hoc denotās trinitatē perſonarū in deo/ cū vnita=
tem eſſentie. Spiritus enim deus eſt: ⁊ nō corp⁹. Joan.
Joan. 4. 4. Spirit⁹ de⁹ eſt: ⁊ in ſpiritu adorare oportet. In hoc
ergo q̄ ſemp hic ſpm̄ ponit in ſingulari: nota vnitatem
eſſentie. In hoc autē q̄ tribus vicibus ponit: notat tri=
nitatem perſonarū: ſpm̄ rectū dicit filiū: ſpm̄ ſctm̄ intelli
git tertiā perſonā. ſed ſpm̄ principale intelligit patrē q̄
Bernard. a nullo eſt: ⁊ a quo ſunt alij. ¶ Hoc notat Bernard. ſup
iſto paſſu. d. In iſtis tribus verſibus intellige trinitatē.
Spm̄ ſctm̄ ipſum intellige proprio nomine deſignatū:
p q̄ rogat. d. Ne ꝓijcias me a facie tua. tāq̄. ſ. aliqđ im
mundū: quia ſpiritus iſte odit ſordes: nec habitare pōt
in corpore ſubdito peccatis. Cui eni propriū eſt repelle=
re peccatū/ ipſi ⁊ eſt ꝓpriū eſt odire peccata. Recepto er
go ſpiritu ſancto per ſanctimoniā: quia peruerſe ⁊ imū
de cogitationes ſeparāt a deo: orandū eſt/ vt cor mun=
dum creetur in nobis. Qđ vtiq̄ fiet ſi ſpūs rectus fuerit
in viſceribus noſtris inouat⁹. Qđ aūt ait: ſpm̄ rectum.
cōuenienter filio cōuenit/ qui nos veteri homine exuēs
nouū induit/ quo nos renouauit in ſpiritu mentis no
ſtre: tanq̄ in noſtris viſceribus: vt cogitemus que recta
ſunt. formam enim rectitudinis attulit de celis/ quā re
liquit in terris: immittens dulcedinem rectitudinis in
Ps. 24. omnibus operibus noſtris: ſicut ſcriptū eſt. Dulcis ⁊ re

ctus dn̄s. Caſtigato ergo corpore per ſanctitudinē ope=
rum: mundato corde vel potius inouato per rectitudi=
nem cogitationū/ redditur leticia ſalutaris. Quid er=
go iam reſtat: niſi vt ſpiritu principali cōfirmeris. pa=
trem intellige ſpiritū principalē. nō quia maior: ſed q̄z
ſolus a nullo. In quo autē cōfirmatio hec cōſiſtit: niſi i
charitate. Aut qđ donū aliud tam dignum poteſt eſſe?
Qđ munus aliud tā paternū. Quid nos ſeparabit a
charitate xp̄i/ tribulatio/ anguſtia ⁊c. Certe ſcit/ quia
neq̄ mors/ neq̄ vita/ neq̄ alia cetera. que apoſtolus tā
multiplicater q̄ audacter enumerat: poterūt nos ſepa=
rare a charitate dei q̄ eſt in xp̄o. Id eſt vt ſcias vas tuū
poſſidere in ſanctificatione ⁊ honore: ⁊ non in paſſione
deſiderij: ſpiritū ſanctū accepiſti. vt qđ tibi vis fieri ab
omib⁹: ⁊ tu facias illis. Et qđ tibi nō vis fieri alteri nō
facere: ſpiritū rectū/ ad opus accepiſti ꝓximi. Hec ē ei
rectitudo quā lex vtraq̄ cōmēdat inata ⁊ illata. Iā ſi
in his perſeueres ſpiritū principalē quē ſolū deus ap=
probat recepiſti. Itaq̄ ſi deſideras vt in te deus partem
eligat ſibi: eſto ſollicitus ſicut tibi ſpiritū ſanctū: ſic ꝓ
ximo ſpiritum rectum: ſic ei tanq̄ vero principi ⁊ patri
ſpiritum principalē exhibere. hec Bernard. ¶ Sequen Articulus ſeptimus fidei.
do fundamentorū eccleſie materiam: reſtat videre de
ſeptimo articulo fidei quē poſuit Philippus. d. Inde
ventur⁹ eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Qui aperte de=
claratur per ſeptimū fundamētū ciuitatis qđ erat Chry
ſolitus. Qui lapis hui⁹ articuli ſignificat ſingulas par
tes. Ubi nota q̄ iſte articulus de xp̄o vēturo iudice tria
manifeſtat que in quolibet iudice requirūtur. Oſtēdit
enim primo plenam auctoritatis iuriſdictionem/ que Inde.
a patre xp̄o traditur. Inde venturus eſt. Secundo iu= Iudicium.
ſtam condignitatis retributionē que a xp̄o cunctis red
ditur. Iudicare. Tertio multam ſocietatis congrega=
tionem/ que a patre xp̄o ſubditur. Viuos ⁊ mortuos.
Que om̄ia per iſtū lapidē Chryſolitū figurant̃. Quī
hic lapis. Primo roborat ingenium: iudici poſſe xp̄o
ſignificās traditū. Secūdo rutilat vt aurum: iudicis
xp̄i iuſtum ſignificās ſoliuum. Tertio terrificat demo=
num: iudici xp̄o mundum ſignificans ſubditū. ¶ Pri Inde.
mo ergo iſte articulus continet plenam auctoritatis iu
riſdictionem ⁊c. dicēs. Inde venturus eſt. Ubi nota q̄
iſtud aduerbiū Inde ſemper denotat quendā ordinē
ſequentiū ad precedentia. Et quātū ad preſens ſpectat
in ſcriptura triplicem ordinem notat. ſ. Ordinem locu
tionis. vt inde videbo. Numeri. 23. Veni mecū in al Numeri. 23.
terum locum: vt partem iſrael videas: Inde ⁊c. Ordi
nē factionis/ vt primo fac hoc: inde illud. 1. Corin. 15. 1. Cor. 15.
Xp̄s viſus eſt cephe ⁊c. deinde viſus eſt Jacobo ⁊c. Or
dinem participationis. vt ſol calet: inde aer. 1. Corin.
15. Primitie dormientiū xp̄s. ſ. reſurrexit: deinde q̄ ſūt
xp̄i. ſ. virtute xp̄i reſurrectionis reſurgent. ¶ Modo ad
propoſitum iſtis tribus modis hic exponi poteſt ly In
de. ¶ Primo modo poteſt notare ordinē locutionis: et
tunc ly inde refertur ad primam partem precedētis ar
ticuli. d. Aſcendit in celum. Et hunc eſt ſenſus. Inde. ſ.
de celo vēturus eſt ⁊c. Et hic ſenſus adiuuatur Act. 1.
vbi dicitur. Quēadmodum vidiſtis eum euntem in ce Actuū. 1.
lum/ ſic veniet. i. quēadmodum vidiſtis eū de terra in
celum aſcendere. Sic in iudicio inde. ſ. de celo deſcēdet
ad terram. ¶ Secundo hic poteſt notare ordinē ſucceſ
ſionis. Et tunc eſt ſenſus. Inde. i. poſt eius aſcenſionē
venturus eſt. ſ. in fine mundi: quia eius aſcenſio ⁊ ad
dexteram patris glorificatio merito debuit precedere vl
timum iudiciū: vt eius glorificata humanitas nobis
ſpem tribuet glorificationis. Et ſic eius glorificationē
et ad dexteram patris ſeſſionem precedere vltimū iu=
dicium notabat ſaluator. d. Videbitis filium hominis Matth. 26.
ſedentem a dextris virtutis dei: ⁊ venientem in nubib⁹:

rc. ¶ Tertio poteſt notare participationem et conſalita
tem. Et tunc eſt ſenſus: quia poſtq̃ de xp̄o dictū eſt q̄ ſe
det ad dexterā patris, ſequit̄ Inde. ſ. ab eadē patris dex
tera habz q̄ ſit vētur⁹ iudicare rc. Sic ei loq̄bat̄ xp̄s de
Joañ. 5. patre. Pater poteſtatē dedit filio iudiciū facere rc. In
de ergo venturus eſt. i. ab eadē patris dextera habet fi
lius, vt ſit venturus rc. ¶ Ex quibus patet q̄ iſte articu
lus oſtēdit plenā auctoritatis iuriſdictionē rc. d. Inde
ventur⁹ eſt. ¶ Notandū aūt q̄ filiū habere a patris dex
tera auctoritatē iudicandi pōt dupliciter intelligi. ſ. vel
inquātū de⁹: vel inquātū hō. Primo inquātū de⁹: q2 ſi
cut a patris dextera genitiua habet q̄ ſit filius: ſic etiaʒ
q̄ ſit iudex: quia quicquid habz fili⁹, naſcēdo accepit.
Chryſoſto mus. Unde Chryſoſtom⁹ ſup Joañ. d. Pater oīe iudiciuʒ
dedit filio. i. genuit eū omniū iudicē. Scd̄o inquātū ho
mo: quia forma ſerui que in iudicio apparebit, ab ipſo
Joañ. 5. patre habebit auctoritatē iudicādi. Unde Joā. 5. Pa
ter non iudicat quēq̄: ſed oīe iudicium dedit filio rc.
Auguſt. Judiciuʒ. Ubi Augu. pater oīe iudiciū dedit filio: quia in iudi
cio non forma dei: ſed forma filij hoīs apparebit. Ac ſi
diceret. Patrē nemo videbit in iudicio: ſed oēs filium
hominis rc. ¶ Hec aūt poteſtas iudiciaria a patre filio
tradita in iſto lapide Chryſolito figurat̄. Hic eni robo
rat ingeniū. Quī ſm magiſtrū de ꝓprietatibus lib. 16.
hic lapis confortat intellectū. Per intellectū eni intelli
gitur ipſe dei fili⁹ qui eſt intellectus et ſapientia patris.
cui attribuit̄ virtus intellectiua. Et ideo de filio p̄ queʒ
pater operatur oīa ſub nomine intellectus ait pſal. q̄
Ps. 135. facit celos in intellectū. Hic ergo intellectus. ſ. dei filius
confortat̄ cū ſibi a patris dextera oīs iudiciaria pote
ſtas traditur. Et ſic hic lapis confortās intellectū ſigni
ficat iudicie poſſe xp̄o traditū. Unde et dei filius iſto la
Ezech. 28 pide ornat⁹ dicit̄. Tu ſignaculū ſimilitudinis, oīs la
pis p̄cioſus operimētū tuū. ſardi⁹, topaʒi⁹, chryſolit⁹ rc.

846 **Docebo iniquos vias tuas: et im**
De peni. diſt. 2. ſi oīs **pij ad te conuertentur.**

¶ Hec eſt tertia pars principalis huius pſal. in qua pe
nitens deus promittit ſatiſfactionē. Ubi notandū q̄ ſa
tiſfactionis tres partes aſſignant̄ principales: ad quas
ſatiſfactio reducunt̄ cetere. Prima eſt eleemoſyna: et ad iſtā redu
cit̄ oē opus pietatis impenſum ꝓximo, tā ſpirituale
q̄ corpale. Et aliū docere eſt actus pietatis et ſpiritua
lis eleemoſyna. Scd̄a eſt oratio. et ad iſtā reducit̄ om
nis ſupplicatio et dei laudatio. Et ſic laudare deum ad
orationē ptinet. Tertia eſt ieiuniū. et ad iſtam reduci
tur oīs afflictio corporalis: vt abſtinentia, peregrina
tio, diſciplina, veſtiū aſpitas, et huiuſmodi. Et ſʒ iſtas
tres partes ſatiſfactionis pſal. ſe deo ſatiſfacturum pro
mittit. Primo per actū eleemoſyne alios infirmādo, in
pricipio. Scd̄o per actū orationis deū laudādo, ibi. Li
bera me. Tertio p̄ actū afflictionis corporalis, ibi. Qm̄
ſi voluiſſes. Quandū ad primū ſciendū q̄ ſicut verbis
vel actibus detractorijs famā alteri⁹ lacerās iniuſte om
nibus modis quibus poteſt ipſam ſibi tenet̄ reſtituere.
Sic cōformiter in ſuo malo exēplo alios in morib⁹ cor
rūpēs tenet̄ quātū poteſt ipſos bonis exēplis et x̄bis ad
bonū ſtatū reducere. Cū ergo peccatū principis multos
ad peccatū inducat: quia nemo in eccl̄ia amplı⁹ nocet
q̄ qui peruerſe agēs dignitatē vel nomē ſanctitatis ha
Diſt. 82. bet: vt dicit̄ di. 82. nemo. Nulli dubiū q̄ peccata Da
uid regis publicata multis occaſionē peccādi dederūt:
ꝓpter qd̄ et dauid obligat̄ ad eos iuxta poſſe reducēdū.
Et hoc eſt qd̄ hic ſe facturū ꝓmittit. d. Docebo iniquos
vias tuas. nō ſolū verbis, ſed fortius exēplo. Unde hic
gloſa ait. Docebo exēplo et verbo. exēplo quidē: q2 dum
mihi parcitur, alijs ſpes venie datur. Docebo x̄bo: quia

poſtea magnalia tua predicabo. ¶ Itē nota q̄ dicit do
cebo iniquos, et impij cōuertent̄. Iniquos dicit qui iſ
de manētes peccāt. Impij aūt dicunt̄ qui ſunt ſine pie
tate. pietas aūt dicit̄ cultus deo debitus: et ſic impij di
cunt̄ qui ſine fide peccant. ſ. infideles. Dicat ergo. Do
cebo iniquos vias tuas. i. miam et iuſticiā: q2 vniuerſe
vie dn̄i mia et veritas. ps. 24. ¶ Sed hic occurrit dubi Ps. 24. Queſtio.
tatio. Q2 dictū ē q̄ q2 aliū x̄bo vel exēplo ad pctīn tra
xit tenet̄ ipſum docere et ad bonū reducere. Quero ergo
vtrū mulier hoc facere poſſit: vt que aliū male loquēdo Mulier Docere.
corrupit ipʒ poſtea teneat̄ reducere ad bonū docēdo. Et
videt̄ q̄ nō: quia mulier aliū docere nō pōt: dicēte apſo.
Mulieri docere nō pmitto: neq̄ dn̄ari in virū. Ubi ex 1. timo. 2
preſſe ſm glo. apſs docēdi auctoritatē mulierib⁹ negat.
¶ Ad oppoſitū aūt: quia in ſcriptura reperiunt̄ multe
mulieres que ꝓphetiſſe fuerūt et docebāt pplm. vt anna
ꝓphetiſſa, q̄ oībus docebat in tēplo aduentū xp̄i. de ſi Luce. 2.
billa q̄ docuit Octauianū xp̄m incarnatū. Itē beata
Catherina publice cū phis diſputauit de fide et docuit
eos fidē. Sic et ſancta Judith docuit ſacerdotes et pplm Nota bene qui ſūt
ſpē in deū ponere. Judith. 8. rc. Rñdeo vbi ſciendūʒ q̄ qui poſſit
docere includit tria neceſſaria ad hoc q̄ quis licite do docere et
cere poſſit. ſ. Sapiētie claritatē. Judicij firmitatē. Paſ audire de
ſiōis ſerenitatē. ¶ Primū reqrit̄ vt ſciat diſcernere in bene: et p̄
ter verum et falſuʒ. Nemo ei alteri cōicare poteſt qd̄ nō ꝯſequēs
habet. Si ergo volens docere aliū nō habet ſapientiaʒ: ad oppoſitū qui nō:
docebit nō ſapiētiā, ſed ſtulticiā: etiā ſi loquatur verba
compoſita nō erit audiendus: quia vt dicit̄ ꝓuerb. 26.
In ore ſtulti nō erit decēs parabola. Unde nec ſunt au Prouer. 26.
diendi ſophiſte qui ſcientiā theologicā et moralē ſophi
ſmatib⁹ ꝯmiſcent. tales ei non ſunt doctores (ſicut dicit Phs. 10.
ariſto.) q̄ repromittūt ſophiſte ſe docere: agit aūt null⁹ ethicorum.
ſm politicā ſcientiā. ſ. ad bene viuēdū. Nā vt dicit Se Seneca.
neca i epl̄a. 17. Ex quo tales venerūt, boni eē deſierūt.
ſequit̄ quia docemur magis diſputare q̄ viuere. ¶ Se
cundo debet habere iudicij firmitatē: vt ſcʒ ſciat diſcer
nere inter rectū et obliquū: iuſtū et iniuſtū: maxime in
docenda quo ad mores: et de his q̄ ad fidē pertinēt. Et
vt ſciat bene iudicare inter opiniones diuerſas, aut il
las concordare. q2 locus ad pſuadendū ſiue ad docen
dūʒ ſumitur a iudicio: vt dicit phs. 2. rethorice. ¶ Ter
tio debet habere paſſionis ſerenitatē. Quia ſicut dr̄. 7.
et. 10. ethicoꝝ. Exiſtēs ſub paſſione non bene iudicat: Phs.
maxime vbi oportet diſcernere inter agenda et fugiēda:
inter bonū et malū. ſicut ē in ſciētijs moralib⁹. Ad ꝓpo
ſitum ergo quia ſexus muliebris deficit multū in iſtis
tribus. Primo in ſapiētie claritate ꝓpter ſuā inſtabili
tatē in ꝓpoſito. Sicut dicit Seneca. i libro de remedijs
fortuitoꝝ. q̄ mulieris animus in lubrico eſt. nihil ei tā
mobile q̄ feminarū volūtas. Et phs primo politice di
cit: q̄ ſeruus et femina principatū non habēt: q2 deficiūt
māte. i. prudētia. Scd̄o carēt iudicij firmitate ad diſcer
nendū q2 (vt dicit phs) ſeru⁹ nō habet cōſiliatiuū: mu phs. 1. politice.
lier habet, ſed inualidū: puer habet, ſed imꝑfectū. Ter Phs.
tio carēt ſerenitate paſſiōis: q2 vt dr̄. 7. ethicoꝝ. Maſcu
linū differt a feminino p̄ vinci et nō poſſe cōcēdere. i. reſi
ſtere paſſionib⁹: q2. ſ. mulieres vincunt̄ a paſſionibus
faciliter q2 nō reſiſtūt. ¶ Ex quib⁹ oībus ad queſtio
nem pʒ: q̄ docere nō debet mulier maxime de his q̄ ſūt
fidei vel circa mores ꝓpter p̄dictas ratiōes. Neq̄ etiaʒ
publice et locis ſolēnib⁹ de quacūq̄ ſciētia docere debēt
mulieres. vt dicit Hieronymus ſup epl̄am ad timo. vt Hieronymus.
ſit trāſlata doctrina a mulierib⁹ in viros: qd̄ eſſet valde
indecēs et periculoſum: quia nō debēt mulieres princi
pari aut pincipes ſub mulieribus regi. vt dicit Phs. 2. Phs.
politice. ¶ Per hoc tamē non excludit̄, quin bene poſ
ſint docere et exhortare ad bonū pacifice filios et filias,
amicos et parētes: immo viros ſuos retrahere ab exceſſi

1.Cor.7. bus ꝛ malis: quia vt dr̃.1.Corin.7. Uir infidelis ꝑ mu
lierem fidelē ſaluabit̃. ¶ Ad argumentū aūt cū dicit̃ ꝙ
multe mulieres publice docebant de fide ꝛc. Dicit̃ ꝙ ta
les ꝑ miraculū ꝛ inſpirationē diuina erāt docte: ꝛ pauce
fuerūt reſpectu virorū ꝛ aliarū mulierū: ideo legē nō fa
4.q.2. ciunt: qꝛ vt dr̃.4.q.2. Tales miracula diuina ſunt ad=
miranda: nō in exēplum trahenda actionis humane.

847 **Libera me de ſanguinib⁹ deus deus ſalutis mee: ꝛ exultabit lingua mea iuſticiam tuam.**

¶ Hic ſe ꝓmittit ſatiſfacturū pactū laudis diuine q̃ ad
orationē reducit̃. ¶ Sed forte di. cū ſ꞉ grāmaticos ſan
guis careat plurali: qꝛ nō dicim⁹ ſanguina nec ſangui
nes: quomō hic pſal. dicit. Libera me d̃ ſanguinib⁹ ꝛc.
Nota ꝙ pagina diuina non vult ſe ſubdere legi artis grāmatice: qꝛ omnes ſciētias excedit. Rñdeo p̃mo: dico ꝙ trāſlatores volētes oſtēdere ſcriptu
rā ſacrā omēs alias excedere ſciētias ꝛ nulli ſubijci: ꝛ ꝑ
ꝯſequēs nec regulis grāmaticoꝝ ſubijci: q̄n̄q̄ ſtudioſe
in ſuis trāſlationib⁹ regulas grāmatice nō obſeruabāt.
ſicut Joañ.4. Et ſermonē quē audiſtis nō eſt me⁹. cū
ſ꞉ regulā grāmatice diceret̃. Et ſermo quem audiſtis.
Sic ꝛ in ꝓpoſito. Uel vt dicit Catholicō. quāuis ſan=
guis in plurali cōiter nō reperiat̃ apud omēs: apud ali
quos tamē reperit̃. Unñ ꝛ euāgeliſta ait. Qui nō ex ſan
guinib⁹ ꝛc. ¶ Itē notandū ꝙ in ſcriptura ſanguis pec=
catū ſignificat: qꝛ ſicut īter oēs humores ſanguis ē ma
gis maculatiuus: ſic ꝛ pctm̄ animaꝫ ſumme deturpat.
Grego.13.moꝝ.c.10. Unñ Greg.13.moꝝ.c.10. ait. Per ꝓphetā dicit̃. Sāguis
ſanguinem tetigit. Solet eni ſanguis nomine ſignifica
ri pctm̄. Sanguis ergo ſanguinē tangit: cum culpa cul=
pe cumulat̃. Unñ pſal. qui a peccatis per penitentiā libe
rari deſiderat clamat dicēs. Libera me de ſanguinib⁹.
ꝛc. Iſta aūt verba dicit Dauid in ꝑſona ꝓpria: ac etiā
in ꝑſona cuiuſlibet penitētis. Si in perſona ꝓpria ſciē
dum ꝙ dauid multū ſanguinē fuderat qñ Uriā in bel=
lo fecit occidi. cuius occaſione ꝛ multi alij occiſi fuerūt.
ꝓpter qḋ ꝛ mortē meruerat. Nūc ergo orās ꝛ penitēs di
cit. Libera me de ſanguinib⁹. i. a pena mortis quā icur
rit ꝓpter effuſionē ſanguinis vrie ꝛ alioꝝ eius occaſiōe
interfectoꝝ. Si vero dicat̃ in perſona cuiuſlibet penitē
tis: hic cōſiderat penitēs ꝙ originale peccatū qḋ cauſa=
liter cōtrahitur in ſeminatione ſanguinū ſiue ſeminū
eſt cauſa ꝛ origo oim̄ peccatorū: ꝛ inde de ſanguinibus
orat liberari. i. de oīb⁹ peccatis que ꝓueniūt ex ori=
ginali peccato. Et hec eſt expoſitio Aug. d. Libera me
de ſanguinib⁹. Omēs nos nouim⁹ latine non dici ſan
guines: ſed ſanguinē. Sed ꝛ ſi minus latine dicat̃ plu=
raliter q̄ ſingulariter: tamē magis proprie pluraliṫ di=
xit: inuenis multa peccata trahi ex origine carnis pec=
cati. i. ex carne per originale peccatū corrupta. Unñ ſan
guinē ꝓ peccato accipit ſcriptura. d. Caro ꝛ ſanguis re
gnum dei nō poſſidebunt. i. peccata q̄ de corruptiōe car
nis ꝛ ſanguis veniūt. Et hoc ē qḋ penitēs dicit. Libera
me de ſanguinib⁹ o de⁹. i. de carnalib⁹ peccatis q̄ mul=
ta ſunt, vt deſiuā. Quo facto. Exultabit ligua mea iu=
ſticiam tuā. i. cum exultatione lingua mea annūciabit
iuſticiam tuā. Qḋ ideo dicit qꝛ nullus niſi prius mun=
dat⁹ fuerit a peccato: dei iuſticiā vel laudē digne annū
Ps.49. ciare nō poteſt. Sic ei dicit̃ ps.49. Peccatori aūt dixit
deus. Quare tu enarras iuſticias meas ꝛc. Sed vide
Juſticia. Mia. tur ꝙ potius debēt dicere miam tuā q̄ iuſticiā: qꝛ miſe
cordie eſt peccata dimittere: ſed iuſticie eſt peccata pu=
nire. Ad hoc rñdeo ꝙ in oīb⁹ dei operib⁹ ſemꝑ ſi=
mul concurrit iuſticia ꝛ miſericordia. Et ideo cū dicitur
hic Juſticiam tuam: ſubintelligitur miſericordia tem
perata: que fuit in propoſito. Quia licet dauid nō fue=
rit tunc penam mortis paſſus quā meruerat in pro=
pria perſona: tamen ipſam paſſus eſt in perſonam filij
nati de Berſabe. vt habetur .2. Reg.12. pro qua multū 2.reg.12.
doluit. Cum hoc etiā ꝓpter peccatum illud grauē per=
ſecutionē ſuſtinuit a filio ſuo Abſalon contra eū motaꝫ
in penā huius peccati: ſicut ſibi dixit nathā .2. Reg.12. 2.reg.12.
Suſcitabo aduerſuꝫ te malū de domo. Hāc ergo penaꝫ
quā ꝓ peccato illo paſſ⁹ diuine iuſticie attribuit, ſe iu
ſte aſſerens fuiſſe punitum. Ideo non murmurās: ſed
magis iuſte punitum recognoſcēs, dicit. Et exultabit
lingua mea iuſticiam tuam. ſ. miſericordiā temperatā.
Aliqui codices habent. Et exaltabit. ꝛ ibi eſt defectus
ſcriptorum. Uerū quia digne nullus deū laudare po=
teſt: niſi inſpiratione diuina tactus: ideo ad hoc faciē
dum diuinum adiutorium poſtulat. d.

Dñe labia mea apies: et os meū annunciabit laudem tuam. 848 De peni. di.1: querendum.

¶ Cum enim (vt dicitur Eccle.15.) nō ſit ſpecioſa laus
in ore peccatoris: ideo neceſſe eſt ꝙ digne deū laudem⁹,
vt per eius gratiam cor noſtruꝫ ꝛ cordis labia aperiat.
Et nota ꝙ multa nos deo aperire debemus: que tamen
ipſe prius aperit nobis. Debemus eni deo Aperire cor
per contritionem peccatorum. Aperire os per confeſſio
nem vitiorum. Aperire oculos per diſcretionem agen=
dorum. Aperire aures per obſeruationem mandatoꝝ.
Aperire manus per ſubſtentationem egenorum. Ape=
rire labia per laudationem diuinorum. ¶ Primo ergo
aperiamus cor ꝛc. vt ſciꝫ conſideremus mala que feci=
mus: et ſcindamus corda noſtra ad illa expellāda. Res
enim clauſa exire non poteſt. Si enim corporalis medi
cus apoſtema intus congregatum aperiendo purgat:
ne ipſius veneno moriatur corpus. qḋ tamen non ſine
magno dolore corpus infirmi ſuſtinet et affectat. Quā
to magis ne apoſtema peccati exiſtens in mente animā
funditus occidat cor noſtrum aperire debemus ꝛ pecca
ti venenum per contritionē expellere. Et quia iſta cor=
dis apertio principaliter fit a deo: ideo dicitur Act.16. Actis.
Quedam mulier nomine Lydia purpuraria audiuit
cuius dominus aperuit cor intendere his que dicebā
tur. Per iſtam mulierē intellige aiam que ſe deo tēpluꝫ
cupit edificare. Unde ꝛ lydia interpretat̃ edificatio ei⁹.
Et hec purpuraria dicitur. Purpura eni tingitur ſan=
guine rubicundo vermiculi: ꝛ ſic ſignificat chriſti ſan=
guinem qui ſe vermē dicit. ps.21. Ego autem ſum ver= Ps.21.
mis ꝛc. Et ſic illa anima purpuraria dicit̃, que iſto ſan
guine per deuotionem ſeipſam tingit. Qḋ vt faciat, ſta
tim cor eius aperit dominus per deteſtationem pecca=
torum ꝛ verbi diuini receptionem. Quid eni eſt cōſciē
tia que peccata intus retinet clauſa, niſi tumulus pec=
catorum ꝛ ſepulchrum. Sed iſta ſepulchra aperuit do=
minus cum contritioneꝫ inſpirat in corde. Unde Ez. Ez.37.
37. Ecce ego aperiam tumulos veſtros: ꝛ educam vos
de ſepulchris veſtris. ¶ Secundo aperiam⁹ os ꝛc. Ape
rit enim os qui ſeipſuꝫ per cōfeſſionē accuſat. Unñ cuiliꝫ
peccatori dicit̃. ꝓuer.31. Aperi os tuū muto: ꝛ decerne ꝓuer.31.
qḋ iuſtū eſt: ꝛ iudica. Juſtuꝫ eſt enim ꝙ reus ſeipm ac
cuſet: ꝛ ſeipſum iudicet puniēdo peccatū. Iſta oris ap=
tio figuratur Joſue.10. vbi dicitur. Aperite os ſpelunce Joſue.10.
et educite quinq̄ reges qui in ea latitāt. Per ſpeluncaꝫ
accipe aiam ſubditaꝫ peccatis. In iſta quinq̄ reges clau
ſi manēt. ſ. Rex hieruſalē. Rex hierimoth. Rex hebrō.
Rex lachis. ꝛ rex eglon. Per iſtos quinq̄ reges intelli=
ge quinq̄ peccata quibus precipue demō in anima re=
gnat. ſ. Pctm̄ ſupbie: qḋ figurat̃ ꝑ regē hieruſalē q̄ viſio pa
cis interpretatur: quia ſuperbus vt ſibi videtur omnes
alios merito ſubiugare pacifice debꝫ. Scdꝫ eſt pctm̄ gu
le qḋ figurat̃ per regē hierimoth, q̄ interpretat̃ ebrietas,

Tertium eſt pctm̄ auaritie qḋ figurat̃ per regē lachis:
qḋ interpretatur ſibimet vir: qꝛ auarus ſolū de ſeipſo cu
rat. Quartū eſt pctm̄ luxurie: qḋ per regē ebron figura
tur: q̄ interpretatur cōiugium: qꝛ luxurioſus ſemp ad
actum libidinis/q̄ ſexus cōiungunt̃/manet intentus.
Quintū eſt pctm̄ ire: qḋ per regē eglon figuratur: q̄ in=
terpretatur vitulus merons. Joſue ḡ q̄ ſaluator interp̄
tatur.i. xp̄s nobis precipit/dicēs. Aperite os ſpelunce.
idest aīe q̄ demonioꝝ dr̃ ſpelunca.ſ. aperite per confeſ=
ſionem. Et educite quinq̧ reges.i. predicta quinq̧ pctā.
Nos ergo obediētes aperiamus os nr̃m dn̄o/dicētes.
Judicū.11 Aperui ad dn̄m os meū ꝛc. ¶ Tertio aperiamus ocu=
Baruch.3 los ꝛc. Et ſm̄ q̄ diſcretio iudicabit/imitemur. Bar.3.
Aperi oculos tuos ꝛ vide: qꝛ nō mortui dabunt hono=
rem dn̄o. Mortui eīm per pctm̄/honorem deo non refe
runt: ſed magis quātum in ſe eſt vituperiū. Jdeo ne de
illoꝝ numero ſimus/tibi dr̃. Aperi oculos tuos.ſ. per
diſcretionē/ꝛ vide. Tū attende q̄ multi ſunt leoni ſimi
les: qui (vt dr̃) apertis oculis dormit. qꝛ multi oculos ha
bent apertos ſcientes q̄ agenda ſunt/ꝛ q̄ vitāda: ſed tamē
dormiunt: qꝛ ſecundū iudicium qḋ habēt/agere nolūt.
Ad hoc eīm deus mentis oculos nobis per cognitionē
aperit: vt a pctīs ſurgentes/ipſum imitemur. Vn̄ xp̄o
Eſa.42. homini dicit pater. Dedi te in lucē gentiū/ vt aperires
oculos cecoꝝ: ꝛ educeres de cōcluſione vinctū ꝛ de do=
mo carceris. Vinct⁹ eīm ꝛ in domo carceris dr̃ eſſe: q̄ſq̧
pctīs ligat⁹. ¶ Quarto aperiam⁹ ꝛc. Quid eſt eīm au
res apertas habere: niſi ad obediētiā dei mādatoꝝ ſe red
dere promptū? Et ideo tunc aures nr̃as aperit de⁹: qñ
nos erudiens liberāt a ſupbia: ꝛ nos obſeruatiōi ſuoꝝ
Job.33. ſubijcit mādatoꝝ. Vnde Job.33. Aperit aures viroꝝ
erudiens eos: vt auertat hoiem ab his que fecit: ꝛ libe
ret eum a ſupbia. Quid eſt eīm aperiēdo aures libe=
rare a ſuperbia: niſi mentem per humilitatē mādatis
Eſa.50. diuinis ſubijcere? Et hoc eſt qḋ dr̃ Eſa.50. Dn̄s deus
aperuit mihi aurē: ego aūt nō cōtradico: retrorſum nō
abij ꝛc. ¶ Quinto aperiamus man⁹ ꝛc. Exēplo fortiſ
Puer.31. ſime mulieris. de q̄ Prouer.31. Manus ſuas aperuit
inopi ꝛ palmas ſuas ꝛc. Sic etiā nos ſuſtentādo ma
num ſuā nobis aperit deus. Ps.144. Aperis tu manū
tuā: ꝛ imples om̄e aial bn̄dictiōe. Sic ꝛ magi apertis the
Mat.2. ſauris ſuis obtulerūt dn̄o ꝛc. ¶ Sexto aperiam⁹ labia
ꝛc. Et qꝛ ad hoc ſufficiētes nō ſum⁹/labioꝝ apertionē
a deo implorādo: dicamus preſentē v̄ſiculū. Dn̄e labia
mea aperies ꝛc. Que v̄ba exponēs Gualfredus/dicit.
Vtinā dn̄e meoꝝ verboꝝ/meaꝝ cogitationū ꝛ affectio
num digneris eſſe materia: vt mente te cogitē: corde te
diligā: ore te laudē ꝛ glorificē. Vtinā iſpirādo moueas
ſpiritum meū: vt ex abundātia cordis loq̄tur os meū.
Labia. Et ipſa q̄q̧ labia mea purgare ꝛ aperire digneris p co=
operātem in hoīe ꝛ preueniētē grām tuā: vt labijs ap=
tis os meū annunciet laudē tuā. Vtinā nobis interim
ꝛ deuote/tuis ānuas vacare laudibus ante mortem: di
gnius vero ꝛ deuotius quādoq̧ poſt mortem: digniſſi
me vero ꝛ deuotiſſime in ppetuum poſt reſurrectionē.
Et ideo qꝛ hoc a nobis agere nō poſſumus: in p̄ncipio
vigiliarū noſtrarum orantes/iſtum verſiculū deo dici=
mus. Dn̄e labia mea aperies ꝛc. Quaſi ſm̄ glo. dicat.
Dn̄e labia mea aperies. q̄ ppter pctm̄ clauſa fuerunt.
Et os meū tunc annunciabit laudem tuā.ſ. q̄ me crea
ſti: q̄ me peccātem nō dereliquiſti. q̄ ꝯfiteri monuiſti:
q̄ me mundaſti ꝛc.

849 ō pe.diſ.2. vt cogitauerunt. **Quoniā ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem: vtiq̧ holocauſtis non delectaberis.**

¶ Hic cōſequēter ſatiſfacere ſe pmittit per actum affli
ctionis corporalis. Et tria facit. Quia primo oſtēdit:
q̄ ſacrificia exteriora de ſe deo nō ſunt placita. Secun=
do q̄ ſacrificia interiora deo ſunt placita: ibi. Sacrifi=
ciū de. Tertio q̄ verū ſacrificium ſolū fit in eccleſia: ibi.
Benigne fac. ¶ Quātum ad primū ſciēdum q̄ ſacrifi
cia antique legis de ſe deo nō erāt placita: ſed ſolum ex
fide ꝛ deuotiōe offerētiū: qꝛ acceptabat deus ſacrificia
ppter offerentē: ꝛ nō offerentem ppter ſacrificia. ppter
qḋ dr̃ Gen̄.4. Reſpexit deus ad abel.ſ. primo/ꝛ ꝯſequē Gen̄.4.
ter ad munera eius. Ecōtra autē de ſacrificijs noue le=
gis vt puta de eucharistia: que a quocūq̧ offerat̃ acce
ptiſſima eſt deo. Jlla ergo antiq̄ ſacrificia nō valebāt:
niſi ex deuotiōe offerētis. Et ideo dauid ante remiſſio=
nem peccati ſui: nō erat in ſtatu offerendi ſacrificiū: qḋ
deo fuiſſet acceptū. Et hoc eſt qḋ dicit. Qm̄ ſi voluiſſes
ſacrificium dediſſem.ſ. pro pctō meo. Sed qꝛ pctm̄ ad
huc mihi dimiſſum nō erat. Jdeo tibi ſacrificiū meum
nō fuiſſet acceptū: ideo ſubdit. Vtiq̧ holocauſtis nō
delectaberis. De his ſacrificijs ꝛ nouis vide ſuperius
verſiculo.817. Et infra.

Sacrificium deo ſpiritus contri bulatus: cor contritum ꝛ humi liatum deus non deſpicies. 850 ō pe.diſ.1. in electiōe

¶ Hic oſtēdit q̄ ſacrificia interiora deo ſunt accepta: ſi
cut eſt dolor ꝛ cōtritio de pctō: p quā nō ſolū hō affligit̃
mēte: ſed etiā ꝯſtr ꝛ corpore. Hoc eīm ſacrificiū cōtritio=
nis tm̄ deo eſt acceptū: q̄ debite cōtrito nunq̄ pcti dene
gat̃ venia. Qm̄ (vt dr̃) cū auerterit ſe impius ab impie Eze.18.
tate ſua: ipſe aīam ſuā viuificabit ꝛc. ¶ Et nota ordinē
v̄boꝝ. Qꝛ cor cōtritū ꝛ humiliatū ꝛc. Per cor cōtritū Cōtritio.
notat interiorē cōtritionē ꝛ pcti diſplicētiā: ſed p cor hu
miliatū notat ꝯfeſſionē: q̄ debet eſſe humilis.i. accuſās
pctm̄ ꝯmiſſum ꝛ nō excuſans. Et ſic premittit cōtritio=
nem ꝯfeſſioni: qꝛ ꝯfeſſio ſine cōtritiōe eſt nulla. Et vere
ſacrificiū deo acceptū eſt ſpirit⁹ ꝯtribulat⁹.i. ſimul de
pibus pctīs tribulatus. Juſticia eīm reqrit: vt per q̄ pec
cauerit homo: p hec ꝛ ſatiſfaciat mō.ſ. cōtrario. Verbi
grā. Vt qui furat̃ aliena: ſatiſfaciat etiā ppria dando.
Sicut ꝛ corporaliter q̄ peccat nimis comedēdo: poſtea
reducitur ad debitū ſtatum abſtinēdo. Sicut ſpiritua
liter vult dei iuſticia: vt qui in pctō vanā delectationē
habuit: ſatiſfaciat dolendo: more Eze. dicētis. Recogita Eſa.38.
bo tibi om̄s annos meos in amaritudine aīe mee. Di
cūt eīm naturales medici q̄ om̄ia dulcia ſunt oppilati=
ua: ꝛ amara ſunt purgatiua. Sic ꝛ ſpiritualr̃ dulcia ꝛ
delectabilia ſm̄ carnē/ oppilāt aīam interi⁹ ꝛ claudūt
ne inde a pctō poſſit purgari: ſed amaritudo cōtritiōis
habita/ipſam a pctō purificat. Qui eīm nō dolet de pec
catis ſuis/eo ipſo peccat. qꝛ deū nō diligit cui⁹ offenſa
ſibi nō diſplicet. Et hec talis cōtritio aīa deo immedia
te reconciliat. Vn̄ Caſſiodorus ſup illud pſal'.6. Labo Ps.6.
raui in gemitu meo/dicit. Cōtritio flētes ꝯſolat̃: penitē
tes emūdat: diabolū fugat: chriſto recōciliat: amaritu
do dulcis: lachryme felices: ſalutaris afflictio in contri
tione ꝯſiſtit. Jdeo dr̃. Humiliemus illi aīas noſtras in Judith.8.
ſpiritu contrito ꝛ humiliato ſeruientes illi.

Benigne fac dn̄e in bona volun tate tua ſion: vt edificentur mu ri hieruſalem. 851 ō pe. diſ.1. taciturnitas.

¶ Hic oſtēdit q̄ verū ſacrificium deo in eccleſia ſit offe=
rēdū. Vbi notādū q̄ de⁹ dd̄ pmiſerat.2. Regū.7. q̄ fi 2.Reg.7.
li⁹ ex eo naſcitur⁹ erat.ſ. ſalomō: q̄ tēplū deo edificaret ī
hieruſalē ī mōte ſiō. Dauid aūt ppter ſua pctā merue
rat mortē. Vn̄ ſi ſm̄ rigorē iuſticie de⁹ egiſſet cū eo: ipſe

fuiſſet mortuꝰ: nec ſalomon ex eo natus: ⁊ ſic per filiuꝫ ſuum templū non fuiſſet edificatum. Hic ergo orat dauid: vt deus nō agat cum illo ſm rigorem iuſticie: ſed magis ſm benignitatē ſue miſericordie parcendo ſibi: vt ꝓmiſſum poſſit impleri. vñ dicit. Benigne fac in bona volūtate ſion.i. ipſi mōti ſion. Et ad qđ/ ſubdit. Ut edificent̄ muri hieruſalē.ſ. muri tēpli qđ fiendū erat in
Incarnatio.. hieruſalē in pte illa ciuitatis: vbi erat mons ſion. ¶ Et in hoc figraliter petebat aduentū chriſti: q ecclesiā catholicā edificaret: vbi verū ſacrificium eſſet offerendū. Uñ hic ait magr̄ in glo. Iam ſi ꝓpħa de edificatiōe eccleſie ꝓphetizat: in qua eſt verū iuſticie ſacrificiū. vt ſit ſenſus. Benigne fac ſion.i. ipſi eccleſie q ſion dr̄. ꝙ hic ſpeculat̄ qđ ſperat.i. mitte filium tuū: dimitte pctā. nā fi
ps.84. lij dei incarnatio benignitas dr̄. ps.84. Dñs dabit benignitatē/ ⁊ terra nr̄a.i. virgo maria dabit fructū ſuū. Et hoc fac in bona volūtate tua: q2 filij tui incarnatio nō erit ex meritis nr̄is: ſꝫ ex bona volūtate tua. Et tūc edificabunt̄ muri hieruſalē.i. eccleſie: q p chriſtum ⁊ apl̄os
1.Mac.4 fundata ⁊ fabricata fuit.1. Maccab.4. Edificauerunt montē ſion: ⁊ p gyrum eiꝰ muros altos. Iſti muri ſunt articuli fidei quibus defenſatur eccleſia.

852 **Tūc acceptabis** ſacrificium iuſticie.ſ. edificata eccleſia. Ubi nota
24.q.1. odi ꝙ ſacrificium iuſticie vocat̄ ſacrificiū ex iuſto hoie fa-
Iuſticia. ctuꝫ: q2 iuſticia nō niſi in iuſto hoie pōt eſſe. Uñ totus iſte verſus cōſumationē eccleſie reſpicit: q ſolum cōpleta ⁊ pfecta erit i patria. Quā diu durat vita preſens: cōtinue noui lapides viui apponunt̄ eccleſie. Dicat ergo: tunc.ſ. in patria. acceptabis ſacrificiū iuſticie: oblationes ⁊ holocauſta. glo.i. ſanctos q erunt ſacrificium iuſticie: q2 iuſti. Erūt etiā oblationes ⁊ holocauſta: ita vt diuinus ignis eos totos conſumat.i. feruor charitatis. Et tunc imponēt ſup altare tuum vitulos.i. ipſi angeli meliores. Uitulos.i. nouos ⁊ innocētes populos habētes colla libera a iugo legis carnis ⁊ peccati. Sup
chryſolitꝰ. altare tuū. qđ eſt celeſtis hieruſalē. ¶ Sequēdo articu
Iudicare. lum fidei ſeptimū: cuiꝰ pars pma fuit ptractata in precedenti lectiōe: reſtat tractare ſecundā. Nā iſte articulus: ſecūdo cōtinebat iuſtā cōdignitatis retributionē/ q a chriſto cuictis reddit̄: cum dr̄ iudicare. Hic eni actꝰ iudicādi importat iuſtā retributionem iudicis. Quā ſicut iuſticia dr̄ iure ſtatus: ſic ⁊ iudex q̄ſi ius dans vel docens. extra de verboꝝ ſignifi. forus. Et ſic iudicare nihil aliud ē: q̄ ius alteri dare. Et ideo iudex dici nō debet: in quo non eſt iuſticia. ibidem. In hoc ḡ qđ de chriſto dr̄: ꝙ vēturus eſt iudicare. ſignificat̄ ꝙ ipſe eſt venturus vnicuiqꝫ ius ſuū dare: ⁊ p ꝯſequēs iuſtā oībus
ps.95. retributionē facere. iuxta illud. Iudicabit orbē terre in equitate ⁊ populos in veritate ſua. Ubi glo. In illo iudicio veritas ⁊ eqtas erit. Quid eni equiꝰ ⁊ verius/ q̄ electos ꝯgregare ſecum ad iudicādum: ⁊ ceteros diuidere. hos ad dexterā q fecerūt miſericordiā: ⁊ illos ad ſiniſtrā q nō fecerūt. Iudicabit ḡ in equitate ⁊ veritate: q2 in illa ſeparatiōe duo populi erūt: qbus dabit ſententiā veritatis: vt alij in vitā: alij in penas vadāt. Uñ iſta iuſticia qua xp̄s vēturus eſt iudicare: figuratur Apo-
Apoca.11. calipſ.11. Ubi ioāni datus eſt calamꝰ mēſure: dictūqꝫ eſt ei. Surge metire tēplū dei: atriū autē qđ eſt foris ne metieris: qm̄ datū eſt gētibus ⁊ calcabūt illud. Ioānes in q eſt gr̄a: xp̄m ſigt̄/ in q ſumma gr̄a fuit. cui datꝰ eſt calamꝰ mēſure ad modū virge.i. poteſtas iudiciaria p
ps.44. virgā figurata. ps.44. Uirga eqtatis vḡa regni tui. vt iſta mediāte/ mēſuret templū.i. bonos: q templū dei
1.Corin.3. ſunt.1. Corin.3. Tēplū eni dei eſt: qđ eſtis vos. Iſtud templū xp̄s metiet̄ ſingulorꝫ merita diſcernēdo: ⁊ vnicuiqꝫ iuſte retribuēdo. iuxta illud ps. Qui ſemināt in lachrymis: in exultatiōe metēt. Atriū aūt qđ eſt foris tē

plū: eſt collegiū reproboꝝ qđ ē foris eccleſiā. Apoc.22. Apoca.22
Foris canes venefici ⁊ impudici/ homicide ⁊ idolis ſeruientes: ⁊ oīs qui amat mendaciū. Iſtos dico nō metietur/ eos.ſ. premiādo. qm̄ dati ſunt gentibꝰ.ſ. ſine lege viuentibꝰ.i. demonibꝰ: ⁊ calcabūt eos.ſ. ppetuo cruciādo. Et ideo bene dr̄/ ꝙ venturus eſt iudicare.ſ. vnicuiqꝫ ius ſuū reddere. Ez.7. Iudicabo te iuxta vias Ez.7.
tuas. ¶ Iſta aūt iuſticia retributiua in lapide chryſoli chryſolitꝰ.
to figurat̄: q rutilat vt aurū. Nā ſm magrm libro.16. Hic lapis de die rutilat/ vt aurū: de nocte vero/ vt ignis. Quid aūt p diē in quo lux habet̄: niſi iuſtoꝝ ſignificatur collegium/ in q lux ſolis iuſticie.ſ. gr̄e chriſti reperitur. Et p oppoſitū qđ p noctem obſcurā: niſi ſtatus malorū intelligitur: q lumine gr̄e priuat̄. Uñ apl̄us iuſtos filios dici dicit: malos autē filios noctis.1. Theſſa.5. 1.theſſa.5.
dicēs iuſtis. Omnes vos filij lucis eſtis ⁊ diei: nō ſumꝰ filij noctis/ neqꝫ tenebrarūꝫ. Aurū autem qđ inter cetera metalla eſt maioris ſplendoris pōderis ⁊ valoris: ſignificat vitā eternā ⁊ gloriā: q cōtinet magnum ſplendorē cognitiōis/ firmū pōdus durationis: ⁊ ſummū valorem fruitiōis. Et ideo ſupernā ciuitatē hieruſalē ⁊ gloriā ſimileꝫ eſſe auro dicit Ioañ. Apoc.21. In hoc ḡ ꝙ iſte la Apoca.21.
pis de die lucet vt aurū: notatur ꝙ dei iuſticia in die.i. in collegio iuſtoꝝ apparebit aurū.ſ. glorie eterne ſibi ꝯferēdo premiū. In nocte vero pctōꝝ/ apparebit ignis.
ſ. ipſos eternis ſuppliciis deputādo. Math.25. Ibunt Math.25.
hi in ſuppliciū ⁊c. Et ideo xp̄s ſic iudicādo iuſte in iudicio: erit q̄ſi viſio lapidis chryſoliti. Ez.10. ¶ Tertio Ez.10.
iſte articulus cōtinet multā ſocietatis ꝯgregationē ⁊c. ſ. viuos ⁊ mortuos. Iſtis eni duobus noībus: oīs cōgregatio iudicādoꝝ figuratur: qđ dupl'r exponit̄. viuos ⁊ mortuos.i. iuſtos ⁊ pctōres: q2 iuſti vitā gr̄e hñt. peccatores aūt illa priuātur. Uel aliter viuos ⁊ mortuos.i. illos q in aduētu ſuo viui corpore reperient̄: ⁊ illos q ante mortui erāt. Tūc eni viuētes ſubito morient̄: ⁊ ſtatim reſurgent vt ad iudiciū cum alijs cōgregentur. Et hoc eſt qđ dicit apl̄us. Teſtificor coram deo ⁊ xp̄o ieſu: 2.Tim.4.
q venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Iſta autem cunctoꝝ cōgregatio: in lapide chryſolito figurat̄: q terrificat demoniū ⁊c. Hic eni lapis demōes terret ⁊ fugat. Ex quo ſignificat̄ demonū ſubiectio: ⁊ per ꝯñs totius mundi: cū ipſe diabolus huiꝰ mundi ſit princeps. ſigt̄ ergo totū mūdū eſſe ſubiectū. Et cui magis q̄ chriſto: qui dicit. Data eſt mihi oīs poteſtas in celo ⁊ in terra. Mat.vlti.
Et ideo chriſti vniuerſale dominium q ſibi viui ⁊ mortui ſubijciunt̄ figurabat iſte lapis. Unde Dañ.10. vbi Dañ.10.
de chriſto dr̄. Ecce vir veſtitus lineis: ⁊ corpus eius q̄ſi chryſolitus. Per iſtum ḡ lapidē chryſolituꝫ: q ſeptimū fundamentum ponitur eccleſie recte ſignificatur ſeptimus fidei articulus ⁊c.

Quid gloriaris in malitia: qui potens es in iniquitate. 853 11.q.3. ſtatim.

¶ Hic pſalmus talem habet titulū. In finem pſalmus dauid cum veniſſet Doech idumeus ⁊ nunciaſſet ſauli: venit dauid in domum abimelech. Iſte titulus manifeſtat hiſtoriam ſupra quaꝫ littera iſtius pſalmi fundatur. Que hiſtoria habetur.1. Regum.18. ꝙ cum ſaul manu propria 1.Reg.18.
lancea occidere voluiſſet dauid ⁊ non potuiſſet: quia dauid declinauit a lācea. dauid cognoſcens ſaulis malitiam contra ipſum eſſe firmatam: fugitiue receſſit de regno ipſius ſaulis: ⁊ iuit ad regem Geth in terra philiſtinorum. Dum autem iret: tranſiuit per ciuitatem nobe que erat ipſius ſaulis: in qua manebat abimelech ſacerdos cum filijs ⁊ multis alijs ſacerdotibus:

ad hunc ergo abimelech veniens dauid/ finxit ſe feſtināter miſſum a rege/ pro negocijs regis: ⁊ q̄ſiuit ab eo panes ⁊ gladium golie: quē ille habebat. q̄bus ſibi datis: dauid inde receſſit ⁊ iuit ad achis regē geth. Dum autē abimelech daret ipſi dauid panes ⁊ gladiū. Ibi preſens erat quidā amiciſſimus saulis ⁊ potētiſſimus cum rege. ſ. doech idumeus. Qui poſtq̄ reuerſus fuiſſet ad saul: et saul quadā die cōquereret̄ ꝙ nullus ſibi nūciaret/ vbi eſſet dauid: tunc iſte doech dixit regi. Uidi dauid in nobe apud abimelech ſacerdotē: q̄ cōſuluit pro eo dn̄m: ⁊ dedit ei cibaria ⁊ gladiū goliat. Ex quo apparet ꝙ iſte detractor̄e iſta retulit/ volēs ꝯplacere regi: q2 falſum adiunxit/ vt detractores facere ſolent: dicēs. ꝙ abimelech cōſuluit pro eo dn̄m: qḋ verū nō fuit. Qḋ audiēs saul/ cōtra abimelech ſtatim furibundus fuit effectus. Unḋ precepit emiſſarijs. i. curſorib⁹/ vt irēt in nobe/ ⁊ interficerent abimelech ⁊ oēs ſacerdotes q̄ erāt in nobe/ ⁊ mulieres ⁊ paruulos: ac etiā aīalia oīa. Cum emiſſarij nollēt ponere manum in ſacerdotes domini: ait saul ad doech. Irrue tu in ſacerdotes: ⁊ irruit doech ⁊ trucidauit octoginta ſacerdotes: viros q̄q3 q̄ erant in nobe/ ⁊ mulieres ⁊ paruulos ⁊ aīalia occidit. Sol⁹ aūt abiathar fili⁹ abimelech euaſit/ ⁊ fugit ad dauid: nūciās ei qḋ factū fuerat: ⁊ fac⁹ ē ſoci⁹ peregrinatōis ſue. Qḋ audiēs dd/ ꝯſiderata malitia ipi⁹ doech: ꝯ ipm̄ fecit iſtū pſal. Primo ḡ dicā ſenſum lr̄alē. Scḋo ſenſum ꝓpheticū. Quātū ad lr̄am pſal. iſte duas ptes h3. Q2 p̄io malitia doech rep̄hēdit̄. Scḋo inocētia dd̄ deſcribit̄: ibi. Ego aūt. Prima pars ī tres. Q2 dd̄ p̄mo arguit doech malitiā. Scḋo ipſi⁹ penā predicat futurā: ibi. Propterea. Tertio ex hi oſtēdit vtilitatis ꝯſitiā: ibi. Uidebūt iuſti. Dic vt. R. ¶ Quātū aūt ad intellectū ꝓpheticū itētio pſal. ē diſcernere bonos a malis ī p̄ſēti vita: ⁊ ſi nō loco tn̄ merito. Unḋ hic agit ð ꝯditōib⁹ maloꝝ ⁊ bonoꝝ: vt roboret fideles ⁊ bonos ꝯ malos ⁊ ifideles. Et ſic ps iſte diuiditur in duas ptes. Quia agit de ſtatu maloꝝ ⁊ pctōꝝ. Secundo de ſtatu bonoꝝ ⁊ deuotoꝝ: ibi. Ego autē. Prima diuidit̄ in ptes tres. Q2 p̄mo oſtendit̄ pctōꝝ ſtatus ⁊ malitia. Secundo ipſoꝝ finis ⁊ miſeria: ibi. Propterea. Tertio ex hoc iuſtoꝝ aucta letitia: ibi. Uidebunt iuſti. ¶ Quātū ad primum ſciēdū ꝙ ſtatus maloꝝ variat̄ ſm̄ diuerſos modos peccādi. Peccat̄ autem q̄tuor modis q̄s hic ponit illos reprehendēdo. ſ. peccatur vana delectatōe/ in principio: Peccatur praua cogitatione: ibi. Tota die. Peccatur mala dilectōe: ibi. Dilexiſti. Peccat̄ iniqua locutōe: ibi. Dilexiſti oīa. ¶ Quātum ad p̄mū ſciendū ꝙ ſicut ſumma virt⁹ ⁊ deo placēs eſt/ poſt pctm̄ turbari dolore ⁊ cōtriſtari de malo: ſic ſumma iniq̄tas eſt/ poſt peccatum cōmiſſum letari ⁊ gloriari de pctō cōmiſſo: q2 ſicut dolor de pctō cōmiſſo ſic placet ꝙ deo/ per ipm̄ peccatum plene tollitur. ſic gloriatio de pctō cōmiſſo/ tātū deo diſplicet: ꝙ p ipſam pctm̄ cōmiſſum multiplicat̄. Unḋ pctōres tales execrans ſapiens/ dicebat. Letantur cū male fecerint/ ⁊ exultāt in rebus peſſimis. Cōſimilr̄ nunc tales p̄mo reprehendēs pſalmiſta/ ait. Quid gloriari in malitia ⁊c. Qḋ ideo dicit: q2 ſunt multi q̄ nō ſolum delectātur ⁊ gloriātur peccādo ⁊ dum male faciūt: ſed etiā trāſacto peccato ⁊ ipſius delectatōe/ recordando de cōmiſſo peccato: in tali recordatōe delectātur ⁊ gloriātur. Tales eīn in mente ſua fabricāt q̄ddā idolū preteritoꝝ maloꝝ: ad cuius cōtemplationē letātes gloriātur. Et ſic gloriā quā in deo deberēt habere: in gloriā idoli mutāt. De q̄b⁹ ꝯquerit̄ dn̄s. d. Hiere. 2. Ppl̄s me⁹ mutauit gloriā ſuā in idolū. Nō aduertētes ꝙ talis gloriatio ad ignominiā eterne damnatōis tendit. Oſee. 4. Gloriā coꝝ in ignominiā ꝯmutabo. ¶ Sz forte dices. In q̄ q̄s grauius peccat: vel in delectatōe pcti dū pctm̄ cōmittit: vel in delectatōe ⁊ gloriatōe pcti cōmiſſi: dū recordat̄ de ipo. vbi gr̄a. Quis delectat̄ fornicādo: trāſacto actu cogitādo q̄d fecit delectat̄: in q̄ grauius peccat? Silr̄ q̄s cōmiſit homicidiū: ⁊ poſt homicidiū delectat̄ in recordatōe ipſi⁹? Reſpōdo. ꝙ ceteris parib⁹: magis gloriat̄ in delectatōe pcti ⁊ gloriatōe poſt ipm̄ cōmiſſum: q̄ in eius cōmiſſiōe. Probo p̄mo q̄nte bonitatis eſt dolor ⁊ cōtritio de pctō ꝯmiſſo: tāto malitie eſt delectatio ⁊ gl̄iatio de pctō cōmiſſo ceteris pib⁹. Pz. q2 iſta duo dolor ⁊ delectatio circa idē pctm̄ directe ꝯſiātur in bonitate ⁊ malitia. Sed tāte bonitatis eſt dolor ⁊ cōtritio de pctō cōmiſſo/ ꝙ ei⁹ bonitas ſupat malitiā pcti cōmiſſi: q2 ipſā tollit. ḡ cōſimilr̄ letitia ⁊ gloriatio de cōmiſſo pctō erit tāte malitie/ ꝙ pcti cōmiſſi malitiā ſupabit. Propterea cū pctm̄ ſit ſolū in volūtate: q2 ſola volūtate peccat̄: ſm̄ Magr̄m li. 2. di. 15. illud pctm̄ erit grauius/ q̄ volūtas magis obliq̄tur: ſz magis obliq̄tur volūtas in tali delectatōe ⁊ gloriatōe pcti cōmiſſi/ q̄ ī actu ipſi⁹ p̄mi pcti. qḋ pz. q2 oēz obliq̄tatē in p̄mo pctō habitā (cū illud primū pctm̄ cōmitteret in gloriatōe ⁊ delectatōe recordatōis illi⁹ pcti) habet. pz. q2 nunc illud pctm̄ vult ⁊ acceptat. Et vltra hoc h3 nouā deordinationē act⁹ difformis glorie ⁊ exultatōis de ipo pctō: ḡ nūc magis obliq̄tur q̄ aū. ¶ Hūc ḡ ſingulr̄ reprehendēs pſal. dicit. Quid gl̄ariſ in malitia: q̄ potēs es ī iniq̄tate. Ubi nota ꝙ poteſtas faciēdi malum: nō ꝓpe ē poteſtas: q̄nimo defectio poteſtatis. ꝓbat̄. q2 cū de⁹ ſit omp̄s in ſe: h3 rōnē oīs poteſtatis. et tn̄ de⁹ nō pōt facere iniq̄tatē. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ poſſe iniq̄tatē facere: nō eſt poſſe: ſz magis nō poſſe vel a poſſe deficere. Sicut q̄nq3 nō poſſe notat poteſtatē: vt ſi dicā. Iſte nō pōt vinci ab aliq̄: ⁊ ille pōt vinci. Rōne nō poſſe vinci/ ſiḡt poteſtatē illi⁹ q̄ vinci nō pōt: ⁊ poſſe vinci ſiḡt defectū poteſtatis illi⁹ q̄ vinci pōt. Eodē nō poſſe mori nō eſt poſſe/ ſz poteſtatis defect⁹: ſz nō poſſe mori/ eſt poteſtatis. Cōſilr̄ poſſe peccare: nō eſt poſſe: ſz a poteſtate deficere/ ſz nō poſſe peccare/ poteſtatis eſt. Et hinc eſt/ ꝙ de⁹ ꝓpter ſuā oīpotētiā nō pōt peccare: nō pōt mentiri: nō pōt mori: q2 illo poſſe nō eſt poteſtatis/ ſz defect⁹ potētie: ſz nō poſſe mori/ nō peccare/ nō mētiri/ poteſtatis eſt. Sic in ꝓpoſito cū dr̄. Qui potēs es in iniq̄tate. p hoc ī pctōre nulla deſignat̄ potētia: q̄ poſſit iniq̄tatē facere: ſz magis in potētia: q̄ a bono cadere pōt. De his vide magr̄z l. 1. di. 42. (Poſſe. Poteſtas)

Tota die iniuſticiam cogitauit lingua tua: ſicut nouacula acuta feciſti dolum.

854 6. q. 1. ſunt plur. ini.

¶ Hic agit de pctō cogitationis. Ubi ſciēdū ꝙ ſola mala voluntate peccatur: etiā ſi opus volitū male voluntatis nō ſeq̄tur. Unḋ quādo voluntate malū vt fiat cogitat̄: tūc talis cogitatio rōne voluntatis deliberātis/ imputatur ad pctm̄. Sic eīn cogitatōe peccauerūt iudei: q̄ſi cogitauerunt vt lazarū reſuſcitatū interficerent: q2 multi ꝓpter eū credebāt in ieſum: q̄uāuis de facto ipm̄ nō occiderēt. vt habet̄ Ioan. 12. Unḋ cogitatōes tales maloꝝ/ vocātur iniuſte: q2 cōtra iuſticiā tendunt. ps. 118. Spreuiſti oēs diſcedētes a iudicijs tuis: q2 iniuſta cogitatio eoꝝ. Unḋ de talib⁹ cogitatōibus hic pſalmiſta malos reprehendit/ dicens. Tota die iniuſticiā cogitauit ligua tua. i. iniuſticiā quā cor cogitauit lingua manifeſtauit. Q2 ſcḋm ꝙ dicit glo. Talis ſi nō pōt malum facere/ loquit̄ malū: ⁊ ſi hoc neq̄t: ſaltem cogitat. vt q̄ſi aliq̄d mali abeſt a manibus a cordib⁹ nō abſit. ¶ Iſtas cogitatōes malas a nobis amputare debemus: q2 a deo ſunt cognite. Si enim homines mundi noſtras cogitationes inſpicerent: nonne a malis cogitationibus abſtineremus? quanto magis q2 deus in

Margin notes (left column): Gloriari. Peccare. — Puer. 2. — Hiere. 20. — Oſee. 4. — Queſtio. (right column): Cogitatio — Ioan. 12. — ps. 118.

Job.42. dex noſter cōſpicit illas. Unde Job.42. Scio q̄ nulla
Grego. te latet cogitatio. Qđ exponēs Greg. dicit. Sācti viri
tāto ſubtilius ſe in cogitatiōe ꝯſtringunt: quāto a ſup
no iudice diſtrictius ſe cōſiderari cōſpiciunt. Et hāc ra
Ps.93. tionem aſſignabat pſal. dicens. ps.93. Dñs ſcit cogita
tiōes hoīum/ qm̄ vane ſunt. Et bene vane. Nā vanum
dr/ qđ fine caret intento. Mali autē ſuis cogitationib⁹
intendunt nocere bonis: ⁊ tamē eis ꝓficiunt. Et hoc eſt
Nouacla. qđ ſubditur. Sicut nouacula acuta feciſti doluꝫ. Ubi
perſecutio nota q̄ nouacula dicit̄ raſorium ſic dictuꝫ a nouo. as.
q̄ꝛ innouat hominē. Sic ⁊ mali ſuis pſecutiōibus con
tra iuſtos ſunt/ ſicut nouacula acuta: q̄ꝛ ad modū no-
uacule omnes pilos exteriores radendo auferunt: ſed
nō ledūt hoīem: ſed magis innouādo purificāt. Quid
eñ p pilos niſi exteriora bona intelligunt̄: qbus abla
tis p malos iuſtus turpior nō redditur: ſed pulchrior ⁊
magis acceptus? Dicat ergo malis. Tota die ⁊c. Si-
cut nouacula acuta feciſti dolum .i. dolum quē contra
bonos cogitaſti facere/ eis fuit ſicut nouacula acuta:
que ſupfluos ⁊ inutiles pilos radit. Ita eñ mali ſuis p
ſecutiōibus ſanctis pilos radunt .i. inutilia ⁊ ſupflua
auferunt: etiā quādoq̄ vitā corporalem. ſed qđ vtile eſt
eis .ſ. animā/ auferre nō poſſunt. ꝓpter qđ nobis dicit̄.
Matt.10. Nolite timere eos qui occidunt corpus ⁊c. Unde de
Eſa.7. iſta nouacula pſecutionis dr. In die illa radet dñs in
nouacula acuta caput ⁊ pilos pedum/ ⁊ barbā vniuer
ſam. qđ facere dicit̄ dñs: q̄ꝛ hoc facere malos permittit.
Per caput eñ qđ eſt pncipale in exteriori hoīe: intelli-
gitur mens/ que interiori hoīe principatur. Per barbā
autem q̄ ſexū diſtinguit exterius: accipe extrinſecū ho
minis corpus. Sed p pilos pedū: intellige infimas tpa
lium curas. Iſta ğ pſecutionis nouacula radit caput:
dum malas cogitatiōes a mente reſecat. Radit barbā/
dum carnales refrenat tētationes. Radit pilos peduꝫ
dum infimas tēporalium reſecat curas. Que oīa iu
ſtos innouāt ⁊ eis ad vtilitatem ꝓficiunt. Ex quo ap-
paret/ q̄ cogitationes malorum contra iuſtos: iniuſte
⁊ vane dicuntur: quia fine carent intento.

855 **Dilexiſti malitiā ſuper benignitatem: iniquitatem magis q̄ loqui equitatem.**

Cardin. Hic agit de peccato dilectionis inordinate. Quidā
enim hic ſatis dubitāt: quomodo qs maliciā poſſit dili
gere: q̄ꝛ dilectio eſt actus voluntatis. Uoluntas autē
cum p obiecto habeat bonū: q̄ꝛ bonum eſt qđ oīa ap
petunt. Cum ergo malitia nullo modo ſub obiecto vo
luntatis cōtineatur: quomodo a voluntate alicui⁹ pōt
Malitia. eſſe volita? Sciendum ğ q̄ malitia: ſed neq̄ malum
Malum. ab aliquo per ſe ⁊ ſub rōne malitie vel mali: diligit̄. ſed
Uolitas. ſolum p accidens .ſ. rōne alicuius cōmodi/ qđ ex malo
quis intendit ꝯſequi. Et modum declarat Sāctus do
1.2.q.78. ctor/ dicēs. q̄ appetitus inclinetur ad malum: hoc cō-
articulo.1. tingit ex aliqua corruptiōe/ vel inordinatiōe in aliquo
principiorū hoīs. Principia autē humanoꝝ actuum
ſunt intellectus ⁊ appetitus tā naturalis q̄ rōnalis .i.
tā voluntas q̄ ſenſus. Ex qb⁹ pctm̄ cōtingit in huma-
nis actib⁹. Et hoc quādoq̄ ex defectu intellectus: puta
cū aliqs p ignorātiā peccat. qñq̄ ex defectu appetitus
ſenſitiui: ſicut cū aliqs ex paſſiōe peccat. quādoq̄ ex de
fectu volūtatis: q̄ eſt inordinatio ipſi⁹. Eſt autē volun
tas inordinata: qñ min⁹ bonum magis amat q̄ mai⁹.
Quilibet autē eligit pati detrimētū in bono min⁹ ama
to: ſicut cū hō vult pati abſciſionē mēbri: etiā ſciēter/ vt
ꝯſeruet vitā quā magis amat. Et p hūc modū: qñ aliq̄
inordinata voluntas: aliqđ bonū tpale: puta diuitias
vel voluptatē: magi amat q̄ ordinē legi diuine vel cha
ritatē/ vel aliqđ hmōi. Sequit̄ q̄ tunc velit diſpēdiū
pati in aliq̄ ſpiritualium bonoꝝ: vt potiat̄ aliq̄ tēpora
li bono. Nihil autē aliud eſt malum/ q̄ priuatio alicu
ius boni. Et ſm hoc aliqs ſciēter vult aliqđ malum ſpi
rituale/ qđ eſt malum ſimplr: p qđ bonuꝫ ſpirituale pri
uatur: vt bono temporali potiat̄. Et tunc dicit̄ ex certa
malicia/ vel ex induſtria peccare: qñ ſciēter malum eli
gens: nō quidē p ſe: ſed rōne alterius minoris boni/ qđ
appetit. Et hoc eſt qđ dicit Dam. Nemo reſpiciens ad Dam.li.2.
malum operat̄: ſed oīs peccās/ peccat rōne alicuius c.23.
extimati boni qđ per pctm̄ intendit cōſequi: vt qs men
titur vt p mēdacium acqrat alicui⁹ gratiā vel pecuniā/
vel aliqđ hmōi. Hoc etiā dicit Auguſtin⁹. ⁊ habet̄ in Aug.i lib.
cau.15.q.1. merito. dicēs. Omnes quippe hoīes q ſcien queſtionū
ter faciunt qđ non licet/ volunt licere facere vſq̄ adeo
nemo ipſum peccare appetit ꝓpter hoc ipm: ſed ꝓpter
illud qđ ex eo ꝯſequit̄. Ex qbus pꝫ quō qs malitiā vel
malū pōt diligere: nō quidē p ſe: ſed p accidēs. Sic ğ p
uerſo homini/ ait pſal. Dilexiſti malitiā ſup benigni-
tatē. Ubi Auguſti. q.d. Utrumq̄ ante te habes .i. ma
litiā ⁊ benignitatē/ malum ⁊ bonū: ſed malitiā eligis p
uerſe. Et ita facis/ qſi leues aquas ſup oleū: ⁊ terras ſu
per celū. Sed cū dis .i. ad ſimilitudinē hoꝝ cadis infe
rius. Q̄ꝛ ſicut iſta ſuo pōdere deorſum ferunt̄: ſic tu be
nignitati preferēs malitiā/ ruis in ꝓfundū: q̄ꝛ talētum
plumbi ſup qđ ſedet iniqtas (vt Zacharias ꝓpha ait)
amplexaris. Et q̄ꝛ vnuſquiſq̄ q̄lis eſt talia loquit̄ ⁊
facit. vt dr .1. ethi. ⁊ Matth.12. Ex abundātia cordis Phus.
os loquit̄. Et ideo tales/ ſicut mali interius: ſic ⁊ puer- Matt.12.
ſa loquuntur exterius. Et hoc eſt quod ſubditur. Dile
xiſti iniquitatem magis q̄ loqui equitatem.

Dilexiſti omnia verba precipitationis: lingua doloſa. 856

Hic ꝯſr agit de pctō puerſe locutionis. Ubi nota q̄ precipito.
ſm grāmaticos/ caput cōponit̄ cum pre: ⁊ dr preceps. Preceps.
tis. oīs gñis. qui ſcꝫ cadit vel ruit precedēte capite ⁊ cor
pore ſequēte. Et ex h̄ ille hō dr preceps: q̄ oīa ſua facta
agit ſine mō ⁊ cū periculo. Et ſic v̄ba p̄cipitatiōis ſunt
v̄ba periculoſa: q̄ alijs ſūt cauſa p̄cipicij ⁊ ruine: vt ſūt
v̄ba detractoria/ diffamatoria: q̄ ſunt cauſa diuiſiōis
⁊ diſcordie. Et de talibus/ linguoſus hō hic reprehen-
dit̄/ cum dicit̄. Dilexiſti oīa verba precipitatiōis lin
gua doloſa: qſi. d. Tu quis es lingua doloſa. id eſt lin- Lingua.
guoſus ⁊ doloſus. Dilexiſti omnia verba precipitatio Loqui.
nis: dum vnum geſtas in corde/ ⁊ aliud in ore. Talis
eñ lingua doloſi/ quāte ſit p̄cipitatiōis ⁊ periculi/ oſtē
dit Grego. dicēs. Quibuſdā enim ruine ſue gradibus Grego.5.
deſidioſa mēs/ ad lapſum impellitur. Nā dum ocioſa moꝝ.c.12.
verba cauere negligim⁹: ad noxia puenimus/ vt pri⁹
loqui aliena libeat. ⁊ poſtmodū detractiōibus coꝝ vi-
tā de qb⁹ loqmur lingua mordeat. Quādoq̄ aūt vſq̄
ad apertas cōtumelias erumpat. Hinc ſeminātur ſti-
muli: oriuntur rixe: accēduntur faces odiorum: per to
ta extinguitur cordium. Unde bene per Salomonem puer.17.
dicitur. Qui dimittit aquam: caput eſt iurgiorum.
Aquaꝫ quippe dimittere eſt: linguam in fluxu eloquij
relaxare. Qui ergo dimittit aquam: caput eſt iurgi-
orum. quia qui linguam nō refrenat/ concordiam diſ
ſipat. Sequendo materiam articulorum: reſtat de- ſpūſſctūs.
clarare octauū articulū/ quē poſuit Bartholomeus/ Octau⁹ ar
dicēs. Credo in ſpiritumſanctum. qđ ex octauo funda ticul⁹ fidei
mento ciuitatis hieruſalem declaratur: qui erat lapis
qui dicitur beryllus: qui hunc articulum clare manife
ſtat. Ubi ſciendum q̄ ad maiorem huius articuli de-
clarationem/ ⁊ ad multorum hereticorum confutatio-
nē: huic articulo eccleſia multa addidit in maiori ſym

bolo/dicēs. Et in ſpiritūſanctū dominū ⁊ viuificātem: qui ex patre filioq; procedit: qui cū patre ⁊ filio ſimul adorat/ ⁊ cōglorificatur: q̄ locutus eſt p ꝓphas. In quibus v̄. cōfundens hereticos/ eccleſia de ſpiritusctō nobis oſtēdit. ſ. ꝙ ipſe ſpiritusſctūs habet Poteſtatis dominiū/ iure cunctis imperās: q; Et in ſpiritūſanctū dominū. Bonitatis officiū: vitā iuſtis condonans: q; Et viuificātem. Charitatis glutinū/ verbum patri copulās: q; Ex patre filioq; ꝓcedit. Honeſtatis cōſortiū/ cultum dei vendicās: q; Cū patre ⁊ filio ſimul adoratur ⁊ conglorificatur. Ueritatis eloquiū/ verbū dei reſerās: q; Locutus eſt p ꝓphas. ¶ Hec autē oīa in iſto octa
Beryllus no fundamento. ſc; in Beryllo declarātur. Quoniā vt p; ex dictis Magri li. 16. hic lapis aliq̄s habet ꝓprietates: q̄ huius articuli ſingulas ptes ſignificāt. Nā hic lapis: vt ibidē dicit: tanto vigore hoſtes ſuperat/ dei denotās imperium: quoad primū. Suo virore morbos medicat/ vite condonās remedium: quoad ſecundū. Grato amore mentes alligat/ verū indicās cōnubiū: quoad tertium. Alto honore dignos magnificat/ ſummum explicās ꝯſortium/ quoad quartū. Claro ſplendore mētes illuminat/ verū reſerās eloquium: quoad quītum. ¶ Primo ḡ in iſto articulo de ſpiritusancto oſtenditur: ꝙ ipſe habet poteſtatis imperiū ⁊c. q; dicit. Et in ſpiritūſanctū dñm. Ubi primo ſciēdū ꝙ ſpiritusſanctus dupliciter accipit ſm magiſtrū libro. 1. diſt. 26. ſc; ſecūdū ſubſtātiā ⁊ ſm relationem. Nā ſm ſubſtātiā eſt nomen cōmune oībus trib⁹ pſonis diuinis. quoniā
Ioā. 4. De⁹ ſpiritus eſt. Itaq; pr filı⁹ ⁊ ſpiritusſctūs/ vn⁹ ſunt deus: ⁊ de⁹ vtiq; ſanct⁹ eſt: ⁊ de⁹ ſpiritus eſt: pōt appellari tota trinitas vn⁹ ſpūſſctūs. Si autē accipiat relatiue: tunc ſolū dr de pſona tertia trinitatis. Et ſic accipi
Domin⁹. tur hic/ cū dr. Et in ſpiritūſctm dñi;. Huic em̄ tertie pſone ſpiritusſancti ꝓpe ꝯpetit ius imperij ⁊ dominij. Qḋ patz ex hoc. q; ſpiritui ſctō attribuit ſumma libertas: ḡ ⁊ ius dñij ⁊ iperij. p; ꝯña: q; libertas eſt de rōne intrinſeca dominij ⁊ ecōtrario. Et quātū in aliq̄ eſt de rōne libertatis: tm̄ eſt in illo de rōne dominij: cū dñiū ⁊ ſeruit⁹ ex oppoſito diſtinguātur: q; ille v̄aciter dñs eſt/ cui⁹ libertas nulla poteſtate pmit. Sz hoc p; p apl̄m. 2. Co-
2. Corin. 3 ri. 3. vbi libertatē ſpiritui ſctō attribuit/ dicēs. Ubi ſpiritus dñi/ ibi libertas. Et ideo cōcludit ibidē ſpūſctm̄ eſſe dñm/ dicēs. Dñs autē ſpiritus eſt. Hāc ḡ pmā ſpiritusſancti cōditionē exprimēs ſymbolū/ dicit. Et in ſpūſctm̄ dñi;. Iſta cōditio p Beryllū exprimit: q̄ rato vigore hoſtes ſuperat. Nā vt ibidē dicit magr. Iſte lapis h; virtutē cōtra pericula hoſtiū: ⁊ cōtra lites inuictū reddit hoīem. Cū ergo reſiſtere hoſtib⁹ ⁊ inuictū pmanere dñiū impoztēt. ſequit ꝙ iſte lapis ſpiritusſanctus ſignificat dñium. Hāc autē cōditionē dominij de ſpiritu
1. Cori. 12. ſctō cōcludit aplus. 1. Corin. 12. q; oīa gubernat ad libitum ⁊ diſtribuit/ dicēs. Diuiſiones grarū ſunt/ idem autē ſpirit⁹: diuiſiōes miniſtrationū ſunt/ idē aūt dñs: q; hec oīa opatur vn⁹ atq; idē ſpiritus/ diuidēs ſingulis put vult. ¶ Secūdo: vt p; ex articulo: ſpūſſctūs h;
Uita. bonitatis officiū ⁊c. q; Et viuificātem. Spūſanct⁹ em̄ eſt ille q̄ mortuis pctōribus vitā ſpiritualē inſpirat. qḋ patet: q; ſicut pctm̄ eſt mors ſpiritualis aīe. ſic grā pctō oppoſita/ eſt vita aīe ſpiritualis q̄ ipſam viuificat. ſm magrm lib. 4. diſt. 17. ſed ipſa grā ꝓpe ſpiritui ſctō appropiat: q̄ charitas ⁊ grā dr: ſm magrm lib. 1. diſti. 17. Igit viuificatio aiarū q̄ ē effect⁹ formalis grē: ipſi ſpiritui ſctō debet appropari. vt ſic ſpiritusſctūs dicat vi-
Ioan. 6. uificās. Qḋ chriſt⁹ oſtēdēs: dicit. Caro nō ꝓdeſt qcq̄;
Uiuificat ſpirit⁹ autē viuificat. Ideo Ricardus. 6. de trini. ait.
Ricardus ꝙ ſicut ſpirit⁹ humanus q̄ ꝓcedit de corde vita eſt corporū: ſic ſpiritusſanct⁹ q̄ ꝓcedit a pre ⁊ filio vita eſt aiarum. Sicut em̄ habitare aiam in corpore ꝓbāt vitales motus corporis: ita habitare ſpūſctm̄ in aīa ꝓbat vi-
ta ſpiritualis. Un̄ aplus dicit. ꝙ chriſtus viuificabit Rom. 8.
mortalia corpora nra p inhabitātē ſpiritū ei⁹ in nobis. Huius aūt effect⁹ ſpūſcti q̄ eſt viuificare: habet expreſ
ſa figura Eze. 37. vbi ezechiel in ſpiritu dñi fuit duct⁹ Eze. 37.
in medio campi: qui erat plenus oſſibus aridis: ⁊ ſibi dixit dñs. Ecce ego intromittā ſpiritum meū in oſſibus iſtis/ ⁊ viuētis. Et ſequit. Et ecce cōmotio ⁊ acceſſerūt oſſa ad oſſa: vnūq̄dq; ad iūcturā ſuā. Et ecce ſup ea nerui ⁊ carnes aſcēderunt: ⁊ extēta eſt in eis cutis deſuper. Et dixit dñs. A q̄tuor ventis veni ſpiritus ⁊ inſuffla ſuper interfectos iſtos: ⁊ reuiuiſcāt. Et ingreſſus eſt i eos ſpiritus ⁊ vixerūt ⁊c. Et hāc de ſpiritusctō v̄tutē tāgēs
articulus dicit. Et viuificātē. Rom. 8. Prudētia ſpiri Rom. 8.
tus. i. efficacia/ vita/ ⁊ pax. Iſtud autē ſpiritusſctūs pietatis officiū in iſto lapide Beryllo figuratur: q̄ ſuo virore morbos medicat ⁊c. Nā ſecundū magrm vbi ſupra: iſte lapis valet cōtra infirmitatē; hepatis. Hepar em̄ in quo calor naturalis ſedem habet: a quo ad cetera membra ſe diffundit: ſignificat vitā ſpiritualē/ in qua ſedet calor ⁊ ignis ſpūſſancti/ ad cetera mēbra ſe diffundēs. Per charitatē hui⁹ aūt hepatis. ſ. vite ſpiritualis/ infirmitates ſunt vitia ⁊ pctā/ q̄ vitā ſpiritualē interimūt. In hoc ḡ ꝙ beryllus valet cōtra īfirmitates hepatis: clare figuratur ſpiritusſancti efficacia: q̄ valet cōtra vitia ⁊
pctā/ vitā ſpiritualē nutriēdo. Nec mirum: qm̄ dr. In Iob. 12.
manu ei⁹ eſt aīa oīs viuentis: ⁊ ſpirit⁹ vniuerſe carnis hominis. De alijs in ſequenti lectione.

Propterea de⁹ deſtruet te i finē. 857
euellet te ⁊ emigrabit te de tabernaculo tuo: ⁊ radicem tuam de terra viuentium.

¶ Hic cōſequēter ponit ſtatus malorꝫ finis ⁊ miſeria; Et nota hic ꝓceſſum miſerie malorū. Qm̄ praui q̄uis in preſenti vita aliqua bona agāt: ꝓſperitatibus eleuētur/ cū iuſtis inſimul cōmorent. Tn̄ finaliter cadūt: ⁊ hec oīa pdunt. Un̄ in iſto v̄ſiculo notat q̄tuor. ſ. ꝙ iniquus pmo a deo finaliter diuidit/ i pncipio. Propterea deus deſtruet te in finē. Secūdo a mūdo tpaliter euelletur: ibi. Et euellet te. Tertio a viris iuſtis ſecernit: ibi. Et emigrabit te de tabernaculo tuo. Quarto a beatis
eternaliter excluditur: ibi. Et radicē tuā ⁊c. ¶ Quantū pdeſtiatio
ad primum nota ꝙ dei electio ſiue predeſtinatio eſt du reprobatō
plex. ſcilicet ſecundū preſentem iuſticiā: ⁊ ſecundū eternā dei preſcientiam. Similr̄ reprobatio. Unde multi predeſtinati ſecundum eternā dei preſcientiā/ quādoq; ſunt reprobati ſecundum preſentem iuſticiā. ſicut fuit Petrus quādo chriſtū negauit. Paulus quādo chriſtum pſequebatur. Dauid quādo peccauit. Sic econtrario multi predeſtinati ſm preſentem iuſticiam: ſunt reprobati ſecundū eternā dei preſcientiā. ſicut iudas: ſi quādo fuit in ſtatu gratie. Et differentia eſt inter iſtos: quia ſi primi quādoq; mortaliter peccent: tamen finaliter eos deus non deſerit/ quin ad ſtatum vere peniten
tie reſurgant: ⁊ in ſtatu gratie decedant. Et ſi ſcdi quā Deſtruere
doq; ſint in ſtatu gratie/ ⁊ aliqua opera meritoria fa- Deſerere.
ciant: tamen finaliter a deo deſeruntur/ ⁊ per peccatum cadunt/ ⁊ in alio moriuntur. Unde oſtendit magiſter libro. 1. diſtin. Et hoc notans pſalmiſta cuilibet prauo ſecundū eternā dei preſcientiā reprobato. et ſi quādoq; ſit in ſtatu gratie/ dicit. Propterea. ꝓpter peccata tua: deus deſtruet te in finem. Quid eſt enim deum mentē
hominis deſtruere: niſi ipſam deſerere? Un̄ Greg. ait. Grego. 11.
Omīps deus humanū cor deſtruit/ cum relinquit: edi mor. c. 5.
ficat/ cum grā replet. Nec enim humanā mentem de

bellādo deſtruit/ſed recedendo: qꝛ ad perditionem ſuā ſufficit ſibi dimiſſa. Et hoc ē qđ hic ait. Propterea deꝰ deſtruet te in finem.i.finaliter te deſeret: vt in gr̄a vitā
ps.27. nō termines: nec a peccatis reſurgas. ps.27. Deſtrues illos ⁊ nō edificabis eos. ¶ Secūdo a mundo tēporaliter euellet. Unde ſubdit. Et euellet te. Euellere idē eſt ꝙ eradicare: etiā radicē extirpare. Euelluntur ergo peccatores a mundo: qꝛ quādoqꝫ etiā tēporaliter a mūdo deſeruntur: ⁊ de magnis dignitatibꝰ ⁊ fortunis ad magna infortunia cadunt ⁊ miſerias vt amplius reſurgere nō poſſint. ſicut arbor radicitus euulſa/amplius nō germinat. ſic talibus omnis ſpes proſperitatis euellet: vt qlibet talium de mundi fortuna dicat illud Job.19.
Job.19. Tāqꝫ euulſe arboris abſtulit ſpem meā. Et ſi quādoqꝫ in proſperitatibꝰ mundi vſqꝫ ad mortē pdurāt: tamen tunc ab illis euellunt ⁊ ad ppetuas miſerias deducun
2.Reg.23. tur. Unde de talibus dicit. Preuaricatores q̄ſi ſpine euellentur vniuerſi: igniqꝫ ſuccenſe ɔburentur. Et iſtū intellectum habet glo. Aug. dicētis. Euellet te.i. dignitatē tuā auferet a te. ¶ Tertio a iuſtis ſeceꝛnitur. Unde
Tabernaculū corpꝰ ſubdit. Et emigrabit te de tabernaculo tuo. Ubi nota ꝙ tabernaculū pctōꝝ/eſt caro vel corpꝰ eoꝝ. Unde
Greg.14. mor. Grego. ait. Iniqui eīn tabernaculum caro eſt: qꝛ ipſā letus inhabitat: ⁊ ſi ſit poſſibile/optat vt eā nunq̄ deſerat. Iniquus ḡ qꝛ omne gaudium ſuū in carnali vita poſuit: in tabernaculo carnis habitauit. De hoc ergo tabernaculo corporis deus emigrat iniuſtum.i. facit trāſire.ſ.per mortem. Et tunc ſeceꝛnit a iuſtis. Qꝛ q̄diu ſumus in vita preſenti/inſimul manet granum cum paleis/mali cum bonis: ſed p mortem emigrātes mali ſeparantur a iuſtis: qꝛ iuſti ad deum aſcendunt: mali vero deſcendūt ad infernū. ¶ Et hinc vide differētiā inter iuſtos/⁊ malos: qꝛ mali emigrāt de tabernaculo ſuo in morte: vt dictum eſt: iuſti autem nō: ſed in tabernaculo ſuo magis confirmātur. Nā tabernaculum alicuius/dicit illud in quo habitat. Iuſti autē mente hic nō habitāt in carne/ſed in celeſtibus. Ideo celeſtia tabernaculū iuſtorū dicuntur. ps.41. Trāſibo in locū tabernaculi admirabilis vſqꝫ ad domū dei. Iuſti aūt per mortē ab iſto ſuo tabernaculo nō emigrāt: ſed magis in ipſum cōfirmātur. Unde quilibet iuſtus dicit. ps.61. Deus meus ſaluator meus adiutor meꝰ: ⁊ nō emi
Radix cupiditas. grabo. ¶ Quarto a beatis eternaliter excludit: vnde ſubdit. Et radicem tuā de terra viuentiū.ſ.emigrabit.
[illegible] Ubi nota ꝙ alia eſt radix bonoꝝ/⁊ alia maloꝝ. Nā radix bonoꝝ eſt charitas: ex qua velut radice oīa opa
Roma.11. bona fructificāt. De q̄ ad Roma.11. Si radix ſctā/⁊ rami ſancti. Radix autē maloꝝ in qua fundātur/eſt cupiditas in qua fundātur: oīa ſibi ſubiugare volētes.
1.Tim.6. De q̄.1.Tim.6. Radix oim maloꝝ cupiditas. Qđ nō ſolū intelligit de cupiditate auaritie: ſed multoforꝰ de cupiditate glorie: ex qua omnia mala pcedunt. ſcꝫ homicidia/ſacrilegia/proditiones/furta/adulationes ⁊c. Et de homicidio qđ maius malū videt rōne cupidi
Valerius li.8.ca.15. tatis glorie commiſſo narrat Ualerius. ꝙ pauſanias glorie cupidus: cū Hermoclē pcūctatus eſſet q̄nā modo ſubito clarus poſſet euadere. Atqꝫ is reſpondiſſet. Si aliquē virū illuſtrem occidiſſet: futurū vt eiꝰ gloria ad ipſum redūdaret. cōtinuo philippū patrē ſuū virū illuſtrem occidit: et qđem qđ petierat/aſſecutꝰ eſt. Nōne cōſimili modo cupiditas glorie abſalonē ad pſequēdum patrē excitauit? Et cōſimilr multis exēplis reperimus. ꝙ cupiditas glorie oium maloꝝ eſt radix. Bene ḡ dicit aplus de hac. ꝙ radix oium maloꝝ cupiditas. Iſta ergo radix ſemp tendit ad alta germināda. Sed deducetur ad infima inferni: ne ſcilicet in terra viuentium germinet. Et hoc eſt qđ hic dicitur. Et radicem tuam de terra viuentium.ſ.emigrabit. Radix autem iuſtorum in terra viuentium germinabit: qꝛ ex radice charitatis/ibi iuſti premiabuntur. Quoniam vt dicitur Sapien.15. Radix eſt immortalitatis. Sap.15.

Uidebunt iuſti ⁊ timebunt ⁊ ſuper eum ridebunt ⁊ dicēt: ecce hō qui non poſuit deū adiutorē ſuū 858

¶ Hic oſtenditur ex penis maloꝝ iuſtis habita letitia. Ubi ſciendū/ꝙ iuſti in hoc mūdo vident ⁊ cognoſcūt mala opera prauorū: cōſimiliter ⁊ videbunt in futuro. nec tñ ex hoc cōpatientur eoꝝ in futuro vidētes penas eorū. ſicut hic eis cōpatiunt/videndo ipſoꝝ mala opa. Ex viſione ipſoꝝ in preſenti/ad dei timorē inducuntur: ſed ex viſione ipſorū in futuro/ad gaudiū ⁊ letitiā ampliorem pmouentur. Et hoc eſt qđ dicit pſal.in preſen Beatus.
ti. Uidebūt iuſti ⁊ timebūt. Quia iuſti in preſenti vident pctā maloꝝ: ⁊ cognoſcūt quid mali euēturū ſit eis in fine. Et hoc vidētes timent: ne ſcꝫ ipſi in ɔſilia mala cadant. Et tali timore magis ſubdunt deo: ⁊ oriturꝰ mor reuerētie filialis. In futuro autem vidētes finem Damnati.
reproboꝝ: tunc ſecuri ſuper eum ridebūt ⁊ letabūtur: qꝛ dānatorū pena viſa a beatis/ad augmentū erit glorie ipſorū. Unde Grego.33.mor.ait. Dānatorum cru Grego.33. mor.ca.19.
ciatus iuſti.ſ.beati videndo nō ɔpatiuntur: ſed in laudibus dei creſcunt: qꝛ ⁊ in ſe cernūt bonū quo remunerati ſunt: ⁊ in illis inſpiciunt malū qđ euaſerunt ⁊ ſupplicium. Ita enim tūc pulchra erit vniuerſitas: dum ⁊ gehenna iuſte cruciat impios: ⁊ eterna felicitas iuſte remunerat pios. Sicut eīn niger color in pictura ſternitur: vt ſuperiectus albus vel rubeus pulchrior oſtendatur. Ita et tunc malos bene ordinans deus/feliciora exhibet gaudia beatorum oſtenſis ante eorum oculos ſupplicijs reproborum. Et quāuis illud ex viſione damnatorum gaudium non ſit quo creſcat: magis autē auctori ſuo ſe ſentiunt eſſe debitores/quādo bonū cernūt qđ iuſte remunerati pceperūt: ⁊ malū qđ miſericorditer adiuti vicerunt. Et eandē ſententiā ponit magiſter libro.4.diſtin.vltima. Sic ergo in futuro: impiū dānatum videbunt iuſti: ⁊ ſuper eum ridebunt.ideſt gaudebunt videndo penas illorum. qꝛ ps.57. Letabitur cum viderit vindictam ⁊c. Sicut enim damnati modo videntes beatos: quos in vita iſta contempſerūt amplius cruciantur/dicent. Nos inſenſati vitam il Sap.5.
lorum putabamus inſaniā ⁊c. Et ecce quomodo computati ſunt inter filios dei ⁊c. Sic ⁊ ſancti vidētes ſupplicia damnatorum letabuntur cogitantes vanitatem ipſorum/⁊ dicēt. Ecce homo qui non poſuit deum adiutorem ſuū: ſed diuitias. Et ideo preualuit in vanitate ſua.ideſt in hoc ꝙ ſpem non in deo ſperat ſed in multitudinem diuitiarum: ſumma ⁊ preualens vanitas oſtenditur. Unde gloſa. Et preualuit in vanitate ſua. Quid eīn vanius eo qui putat plus valere nūmum q̄ deum? Et conſimilem ſententiā poſuit ſuperius pſal. dicēs. Et dominabuntur eorum iuſti in matutino: ⁊ ps.48.
auxilium eorum veteraſcet in inferno a gloria eorum. Uide expoſitionē huius ad ɔpoſitū ſuperiꝰ vſi.820.

Sed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum: ⁊ preualuit in vanitate ſua. 859

¶ Que eſt maior vanitas: q̄ in diuitijs ſperare? que neceſſitatis tpe ⁊ ipſe ⁊ maxime aduerſantur vel deſerunt. Unde nota ꝙ ſpes in diuitijs poni non debet: qꝛ diuitie ſperantibus in eis ſunt damnoſe: qꝛ impediunt cognitionem. Sunt doloſe: quia non reſeruant promiſſionem. Sunt ſpinoſe: quia inducunt damnationem.

Boeti⁹.2. de conſolatione. ¶ Primum patet. Tum q2 impediunt verbi dei cogni
tionē.q2 Math.13. Fallacia diuitiarū ſuffocat verbū
Tum q2 impediūt cognitionē inimicoꝝ:q2 propter di
uitias multi q̄ realiter inimici ſunt diuitis/ſe pretēdūt
amicos. Propter qđ Boeti⁹.2.de cōſolatione. oſtēdēs
ꝙ aduerſa plus proficiunt hoi q̄ꝫ proſpera/dicit. Hec
ſcꝫ proſperitas ſemꝑ fidē felicitatis prōmittit/cū videt
blanda ⁊ mentit. hec vero.ſ.aduerſitas ſemꝑ vera eſt/
cū ſe miſerabilē mutatione demōſtrat. Illa fallit:hec in
ſtruit. Illa mendaciter ſepe bonoꝝ mentes fouendo li=
gat:hec aggregatiōe fragilitatis felicit' abſoluit. Pro=
Eccl.5. pter qđ dr̄. Qui amat diuitias/fructū nō capiet ex eis.
¶ Secūdū patet:q2 diuitie ꝓmittunt leticiā quā nūq̄ꝫ
exhibēt verā:q2 ſemꝑ timorē ſecū portāt. Narrat Augu.
Auguſt.6. confeſ. ꝙ quidā diues tranſiens/pauperē quēdam iocantem
inuenit.quem diues videns ingemuit:ſuiſq; ſocijs di=
xit.Ecce oibus inquit conatibus ad hoc laboram⁹ vt
ad ſecurā leticiā perueniamus:quo nos iſte mendicus
preceſſit. Ille letabat/⁊ ego anxius eram:ille ſecurus/⁊
ego trepid⁹. Doloſitas diuitiarū bene apparuit in illo
Luce.12. diuite/qui dicebat. Anima mea habes multa bona re
Pſ.36. condita in annos plurimos ⁊c. Propter qđ dr̄. Meli⁹
eſt modicū iuſto/ſuper diuitias pctōꝝ multas. ¶ Ter=
tiū patet. Luce.16. Mortuus eſt diues ⁊ ſepult⁹ in in=
Pſ.6. ferno. Propter qđ dicitur. Nolite ſperare in iniquita=
te:⁊ rapinas nolite concupiſcere. diuitie ſi affluant/
nolite cor apponere.

860 **Ego autē ſicut oliua fructifera in domo dei: ſperaui in mia dei in eternū ⁊ in ſeculum ſeculi.**

¶ Hic ɔ̄ſr agit de ſtatu bonoꝝ. Ubi nota ꝙ vitā iuſto=
Oliua. ruꝫ hic pſalmiſta oliue cōparat propter multa. Primo
propter vnitatē cōcordie que in oliua deſignat:que in
ſignum pacis ⁊ reconciliationis portat. In cuius figu
rā pacificato deo cum humana natura poſt diluuiū ve
nit colūba ad arcam portans in ore ramū virēns oliue.
gen.8. Secundo firmitatem conſtātie:q̄ in oliuā figu=
rat:qm̄ equanimiter vireſcit tēpore eſtatis ⁊ hyemis.ſ.
proſperitatis ⁊ aduerſitatis. Sic ⁊ iuſtus ꝑ virtutē con
ſtantie inter aduerſa ⁊ proſpera vireſcit ⁊ floret. Pſ.91.
Pſ.91. Iuſt⁹ vt palma florebit ⁊c. Eccl.24. Quaſi oliua ſpe
Eccl.24. cioſa in campis. Tertio propter ſynceritatē cōſcientie.
Oliua eni eſt fomentū luminis:⁊ puritatē cōſcientie ſi
Hiere.11. gnificat:⁊ claritatē. Unde iuſto dr̄. Oliuā vberem pul
chrā fructiferā ſpecioſam vocauit dn̄s nomen tuū. Ra=
tione quoq; dicit pſal'.in perſona iuſtoꝝ. Ego aūt ſicut
oliua ⁊c. ¶ Uel ideo iuſtos oliue cōparat ꝓpter quat=
tuor virtutes/in quib⁹ iuſti confidunt ꝑ quattuor colo=
res oliue deſignatas. Nam docet experiētia/ꝙ oliua in
ſuo fructu ſucceſſiue quattuor habet colores. Nam pri
mo eſt viridis.ſecūdo rubea.tertio liuida:⁊ quarto ni=
gra. Ut ſic color viridis ſignificat claritatem diuine co
gnitionis.rubeus charitatē fraterne dilectiōis.liuidus
aſperitatē penitētie ⁊ afflictionis. ſꝫ niger humilitateꝫ
modeſte cōuerſatiōis. ¶ Primo ergo iuſtoꝝ ſpes ⁊ glia
conſiſtit in claritate diuine cognitionis.ſ.in hoc ꝙ verū
Hiere.9. deū cognoſcit ⁊ colit. Hiere.9. Hec dicit dn̄s. Nō glorie
tur ſapiens in ſapientia ſua.⁊ non gliet̄ur fortis in forti
tudine ſua.et nō glориet̄ diues in diuitijs ſuis:ſꝫ in hoc
glorietur q̄ gloriat̄ ſcire ⁊ noſſe me ⁊c. Sicut eni ſum=
ma ſpes ⁊ expectatio iuſtoꝝ conſiſtit in faciali dei viſio
ne in eterna felicitate.ſic conformiter ⁊ expectatio iuſto
rū in preſenti vita conſiſtit in viſione fidei ⁊ enigmati=
1.cor.1. ca diuinitatis. Propter qđ dicebat apl's. Qui gloriat̄/
in dn̄o glorietur. Hoc aūt iuſtoꝝ deſideriū ⁊ ſpes/in pri
mo colore oliue deſignat:qui eſt color viridis. Q2 ſicut

inter oēs colores viridis plus cōfert oculis corporis ad
videndū.ſic ⁊ diuinitatis cognitio oculos mentis ma=
gis ac ſumme perficit ⁊ illuminat. Propter qđ dr̄. Bea Prover.3.
tus vir q̄ inuenit ſapientiā. Sequitur. Longitudo die
rū in dextera illius/⁊ ſiniſtra illi⁹ diuitie ⁊ glia. Quid
eni per dexterā niſi vita beata:quid per ſiniſtrā niſi vita
preſens deſignatur? Iſta igit̄ ſapientia diuine cogni=
tionis habet in dextera dierū lōgitudinē/dū beatis ſine
fine vitā tribuit. Sed in ſiniſtra diuitias habet ⁊ gliaꝫ
dū in preſenti vita iuſtoꝝ deſideriū ſolū ad deū dirigit.
¶ Sed forte quis dicet. In p̄ſenti vita ponā deſideriū Queſtio.
meū ad deū cognoſcendū/cū hic nullatenus ad ipſius
cognitionē pertingere valeam⁹:dicēte ſcriptura. Qui Prouer.25.
ſcrutator eſt maieſtatis/opprimet̄ a glia. Reſpōdeo ꝙ
q̄uis in vita p̄ſenti cognitio clara haberi nō poſſit:ha
bet̄ tñ cognitio ipſi⁹ enigmatica.1.cor.13. Uidem⁹ nūc
ꝑ ſpeculū in enigmate. ¶ Dicūt naturales ⁊ docet expe Sol.
riētia ꝙ q̄uis corpus ſolare clare nr̄is oculis videre nō Speculū.
poſſim⁹ in vita preſenti propter exceſſuꝫ luminis ipſi⁹ Uidere.
ad ſenſum viſus:tñ ſi accipiat̄ ſpeculū clarū/⁊ ponatur
in aqua clara lucente ſole:tunc videbit̄ ſol triplicat⁹.ſ.
vnus in celo q̄ eſt fons luminis.vnus in ſpeculo gene=
ratus a p̄mo.⁊ vnus in aqua generatus ab vtroq;. Sic
ſpūaliter debes facere/ſi dei cognitionē ſaltē enigmati=
cā vis habere. Quid eni ꝑ ſpeculum niſi rationalis aīa
intelligit̄:in qua velut in ſpeculo dei glia manifeſtat̄/
cū ſit facta ad ipſius ſimilitudinē: de qua Sap.7. Eſt Sapiē.7.
ſpeculū ſine macula dei maieſtatis ⁊ imago bonitatis
illius. Quid aūt per aquā niſi ſpūſſancti deſignat̄ grā:
chriſto.d. Qui credit in me ⁊c. Flumina de vētre eius Joan.7.
fluent ⁊c. Hoc aūt dicebat de ſpūſctō. Si igit̄ hic deum
vis cognoſcere/pone ſpeculū in aqua.i.fac ꝙ aīa tua ſit
in ſtatu grē:⁊ tunc poteris videre ſolē triplicatū.i.deum
in tribus perſonis ſuppoſitum. Tunc eni videbis vnuꝫ
ſolē in celo.ſ.pſonaꝫ patris. Cum eni celū inter cetera ſit
maximū opus:q2 eſt circulus maior oia continens/ha
bet manifeſtare potentiā ſui ꝓductoris/q̄ patri appro
priatur. Uidebis aliū ſolē in ſpeculo.ſ.perſonā verbi in
humanitate aſſumpta. Cum eni ſpeculū dicatur ratio
nalis aīa (vt dictū eſt) q̄ eſt pars pricipalior hūanitatis
aſſumpte:merito ꝑ ſpeculū intelligit̄ ip̄a humanitas a
verbo aſſumpta:cū a principaliori parte totū dnominet̄
tur. Conſequenter videbis aliū ſolē in aquā.i.perſonā
ſpūſſancti ab vtroq; procedentē in aqua ſuarū grāruꝫ:
quibus oia nr̄a purgat̄ ⁊ irrigat̄/atq; fecundat̄. Gen̄.1. Gen̄.1.
Spūs dn̄i ferebat̄ ſup aquas. ¶ Hec eſt ergo prima con
fidentia iuſtoꝝ.ſ.in dei cognitione:ꝑ primū colorē oli=
ue deſignata. Et ꝓpter h̄ iuſti oliue cōparant̄. Pſ.127.
Filij tui ſicut nouelle oliuarum in circuitu menſe tue. Pſ.127.
Propter qđ ⁊ nunc pſal'.in pſona iuſtoꝝ dicit. Ego aūt
ſicut oliua ⁊c. ¶ Secundo iuſtoꝝ glia conſiſtit in chari Gloria.
tate actionis meritorie. que in hoc conſiſtit:vt oia bo= Bonū.
na nr̄a recognoſcamus eſſe a deo:ſibi bonoꝝ operū glo Charitas
riā dantes non nobis.1.cor.10. Omnia in gliam dei fa 1.cor.10.
cite. Cum eni oia nr̄a merita nō a nobis ſint/ſed a deo:
nō nobis ſꝫ deo ipſorum gliaꝫ dare debemus. In cuius
figurā legitur.2.reg.12.ꝙ cum ioab in virtute exercit⁹ 2.reg.12.
regis dauid obſideret ciuitatē filioꝝ Moab:⁊ in breui
ip̄am eſſet captur⁹:vidēs ꝙ hoc nō faciebat virtute pro
pria/ſed exercitus ip̄ius dauid:noluit gliam victorie ſi
bi/ſed ipſi dauid attribuere ⁊c. Sic ſpūaliter quilibet iu
ſtus conſiderans ꝙ oia bona q̄ facit:facit virtute gratie
dei ⁊ nō propria:gliam illoꝝ nō ſibi/ſed deo debet attri
buere.d.Pſ. Qm̄ glia virtutis eoꝝ tu es. Et hec virtus
charitatis in qua ſic iuſti gloriant̄. per ſcdm̄ colorem
oliue q̄ eſt rubeus admodū ignis figurat̄:q2 ſicut ignis
inter oia elementa eſt magis actiu⁹:ſic ⁊ charitas inter
omnes virtutes ad bene agenduꝫ nos magis inclinet.

Gratia. ¶ Dicunt naturales: q̄ qñ quis eſt inflãmatus amore
alicuius perſone: que ſi illa ex velocitate pulſus perci
pi poteſt. Nam pluribus pſonis ſibi nominatis: audi-
to nomine illi⁹ ad quã afficitur: cui⁹ preſentia caret. ſta
tim pulſus eius fortius agitat̃. Et ratio eſt: qꝛ tũc ſpũs
deſcẽdit ad cor ratione amoris: ꝛ ſic cor magis inflãma
tum / magis mouet partes exteriores. Sic ſpũaliter: qñ
homo eſt accẽſus charitate dei ꝛ grã: ſtatim audito xp̄i
nomine / ad bene operandũ cor eius cetera mẽbra forti⁹
mouet. Et ratione huius ſecũdi coloris oliue: iuſtũ oli
Oſee.14. ue cõparat ſcriptura. d. Erit quaſi oliua glĩa ei⁹. Qđ ꝛ
penitẽtia. nunc cõfirmans pſal'. d. Ego aũt ſicut oliua ꝛc. ¶ Ter-
tio iuſtoꝝ gloria conſiſtit in aſperitate penitẽtie. Cum
Eccl.23. eñi glĩa iuſtoꝝ ſit ſequi dñm. (Eccl'.23. Gloria magna
eſt ſequi dñm.) ꝛ xp̄s dñs ꝛ pater iuſtoꝝ aſperitatẽ peni
tentie in ſua aſſumpſerit carne. ɔñs eſt / vt iuſti patrẽ ſe
quentes: in aſperitate penitentie glĩentur. more apl̄i q̄
ad gala.6 ſolũ in xp̄i cruce glĩabãtur. d. Mihi aũt abſit glĩari ni
ſi ꝛc. Quid eñi crux q̄ a cruciatu dr̃ / niſi penitentie ſi-
gnificat cruciatũ? Hec vero virtus penitẽtie iuſtoꝝ: in
tertio colore oliue figuratur: qui eſt liuidus: q̄ ex verbe
ratione in carne facta conſurgit. qꝛ penitentes nõ que-
runt in mundo florere: ſed magis ſub liuore penitentie
carnẽ domare. propter qđ de iuſto ſub nomine oliue dr̃.
Aggei.2. Lignũ oliue nõ floruit. Conformiter nunc in pſona iu
humilitas ſtoꝝ dicat pſal'. Ego aũt ſicut oliua ꝛc. ¶ Quarto glĩa
iuſtoꝝ cõſiſtit in humilitate interne cõſcientie. 2.cori.1.
2.cori.1. Gloria nr̃a hec eſt teſtimoniũ conſciẽtie nr̃e. Hec autẽ
virtus humilitatis p quartũ colorẽ figuratur oliue: q̄
eſt color niger: qui inter colores tenet ſtatũ infimum: ſi
gnificãs humilitatẽ / qua quis ſe infimũ ceteris putat.
Que virtus quãto hoiem ſibipſi reddit viliorẽ / tanto
amplius ipm̄ deo reddit ſpecioſum. Vñ de iuſto humi
Eccl.4. li dr̃. q̄ eſt quaſi oliua ſpecioſa in campis. Sic ergo oi-
bus predictis conſideratis / oliue iuſtos cõparat pſal'.
nunc. d. Ego aũt ſicut oliua ꝛc. Et ex hoc vult oſtende-
re in quanta reuerentia iuſti ab alijs debẽt haberi ꝛ ve
Palladi⁹ nerari. Nam vt dicit Palladius libro primo. Greci iu
Oliua. bent oliuã cũ plantatur aut colligitur ſolũ a mundis
pueris ꝛ virginibus debere pertractari: per hoc ſignifi-
cantes q̄ iuſti per oliuam ſignificati: multum a ceteris
debent honorari.

861 Confitebor tibi qꝛ feciſti: ꝛ expe
ctabo nomẽ tuũ qm̄ bonũ eſt in
cõſpectu ſanctoꝝ tuoꝝ.

¶ Hic vltimo iuſtus ex oibus p̄dictis cõſurgit ad grã-
rum actionẽ. d. Cõfitebor tibi. ſ. cõfeſſione laudis. Lau
dabo te. ꝛ quare? qꝛ feciſti me iuſtũ. ſ. q̄ ſim oliua: vel fe
ciſti oia bona q̄ in me ſunt. vnde cõfitebor / q̄ tu illa feci
ſti: non ego. Et expectabo nomen tuum. ſ. rem nominis
tui qđ eſt ieſus: qꝛ ſcꝫ tunc p ipm̄ ſaluabor. Et q̃uis ie-
ſus a malis fuerit vilipenſus: tñ a iuſtis multũ fuit ho-
noratus. Propter qđ dicat: q̄ illud nomẽ. ſ. ieſus / bonũ
ſpũſſctũs. eſt in cõſpectu ſctõꝝ tuoꝝ. i. iuſtoꝝ. ¶ Nũc reſtat agere
Amor. de tertia parte articuli octaui: qđ eſt / q̄ ſpũſſctũs a pr̃e fi
lioq; procedit. Ex qua oſtenditur q̄ ſpũſſctũs eſt chari
tatis gluttinũ patri verbũ copulans. Nullũ eñi maius
gluttinum poteſt eſſe q̃ ſit amor: qui tantũ cũ amato li
gat amantẽ / vt vnũ transformet in alterũ. Vñ dionyſi⁹
Dionyſi⁹. de di. no. c.5. Amorem dicimus mutuã ꝛ coniunctiuã
Auguſt.8. virtutẽ. Et auguſt. dicit. Quid eſt amor niſi vita / duo
de trini. aliqua copulãs ꝛ copulare appetens / amantẽ. ſ. ꝛ ama
tũ? Iſtud aũt tantũ ligamẽ amoris attribuitur ſpũſan
cto: qꝛ ipſe ſm̄ magiſtrũ li. p̄mo. di.10. eſt amor ꝛ chari-
Hierony. tas patris ad filiũ: ꝛ ecõtrario. Vñ ꝛ hiero. ſup pſalmũ
decimũquartũ dicit. ſpũſſanctus nec pater eſt: nec fili⁹
eſt: ſꝫ dilectio quã habet pater in filiũ: ꝛ filius in patrẽ.
Et ſic merito dr̃. q̄ ſpũſſanctus eſt charitatis gluttinũ /
patri verbũ copulans. Qđ oſtendit iſte articul⁹ de ſpũ
ſancto. d. Qui ex patre filioq; procedit. Et ideo iſtum
ſpiritũ a patre atq; filio procedere: ꝛ ſic ambos immẽſi
amoris vinculo copulare: oſtẽdit xp̄s. d. Mittã vobis Ioãn.15.
a patre ſpiritũ veritatis: qui a patre p̄cedit. Iſtud aũt
amoris vinculũ in lapide Beryllo figurat̃: qui a grã- Beryllus.
to amore mentes alligat ꝛc. Nam vt dicit magr̃ li.16.
hic lapis amorẽ diligit coniugalẽ. Qui. ſ. amor coniu-
galis: qꝛ ipſos coniuges efficit vnã carnẽ: figurat increa
tũ ſpũſſancti amorẽ: quo verbum cũ patre vni⁹ ſubſtã-
tie manet. Et ideo de ſpũſancto ſic viuente ꝛ admodũ
berylli per amorẽ ligante dr̃. Solliciti ſeruare vnitatem Ephe.4.
ſpũs in vinculo pacis. ¶ Quarto ſpũſſanctus habet ſpũſſctũs.
maieſtatis conſortiũ. Qꝛ cum patre ꝛ filio ſimul a ado
ratur ꝛ cõglorificatur. Nec mirũ cũ ſpũſſanct⁹ ſit vni⁹
ſubſtantie cũ patre ꝛ filio: ꝛ p conſequẽs in oibus ipſis
equalis: ꝛ ideo rationis poſtulat ordo: vt ei cũ patre ꝛ fi
lio vnus cultus / vnus honor / ꝛ vna aſcribat̃ maieſtas.
vt ſic cum patre ꝛ filio ſimul ꝛ equaliter adoret̃ ꝛ glĩfi-
cetur. ¶ Et ex hoc ẽcludit̃ error Arrij. d. ſpũſſanctũ pu
rã creaturã eſſe. Cõtra quẽ ait xp̄s. Spũs eſt de⁹: ꝛ eos Ioã.4.
qui adorãt in ſpũ ꝛ veritate adorare oportet. ¶ Iſtud
ſpũſſancti cum patre ꝛ filio equale conſortiũ in lapide
beryllo figuratur: qui alto honore dignos magnificat:
Nam vt dicit magr̃ vbi ſupra. hic lapis hominẽ ma-
gnificat. in quo oſtẽdit ſpũſſancti maieſtatẽ que eque
liter cũ patre ꝛ filio magnificatur. Nec mirũ: qꝛ pater
verbũ ꝛ ſpũſſanct⁹ / hi tres vnũ ſunt. ¶ Quinto ſpũſſan 1.Ioã.5.
ctus habet veritatis eloquiũ ꝛc. Qꝛ locut⁹ eſt p p̄phe- Prophe
tas. Hic eñi ſpũs humanã mentẽ quã replet / arcana do tare.
cet diuinitatis: ꝛ ſic ad prophetizandũ p̄phetas erexit. Loqui.
2.petri.1. Spũſctõ inſpirati locuti ſunt ſcti dei hoies. 2.petri.
Quibus xp̄s. d. Non eñi vos eſtis qui loquimini: ſed matth.10.
ſpũſſanctus q̄ loquitur in vobis. Vñ de zacha. dr̃: q̄ im Luce.1.
pletus ſpũſancto / prophetizauit. Iſtã virtutem loquẽ
di figurat lapis beryllus: qui claro ſplendore mẽtes illu
minat. Vñ magr̃ vbi ſupra dicit. q̄ iſte lapis facit bonũ
ingeniũ: ꝛ p conſequens hoiem aptũ ad veritatis elo-
quiũ. qđ cõfert ſpũſſanctus / qui locutus eſt per prophe
tas. Unde Actuũ.2. dicitur. q̄ repleti ſunt ſpũſancto:
ꝛ ceperunt loqui ꝛc.

DIxit inſipiens in cor- 862
de ſuo: non eſt deus.

¶ Iſte pſ. ſm̄ magiſtrũ talẽ habet titu
lũ. In finẽ intellectus dauid p Ama-
leth. Ad cuius euidentiã ſciendũ q̄
pſ. iſte multum in verbis concordat cũ pſ.13. quaſi per
oia verba: tñ differentẽ ſententiã multũ habet: et quoad
hiſtoriã ꝛ quoad intellectũ propheticũ. Nam prim⁹ (ſ.
pſal'.13.) agit de pſecutione babyloniorũ: q̄ iudeos ſunt pſ.13.
perſecuti: ꝛ ciuitatẽ hieruſalẽ ceperunt: ꝛ ipſam cũ tẽplo
euerterunt: vt ibidẽ fuit dictũ. Iſte aũt pſ. agit de perſe
cutione grecoꝝ: qua ſcꝫ Antiochus iudeos eſt perſecu
tus. vt cultũ veri dei ex toto a iudeis auferret: qꝛ etiã in
magna parte fecit: a quo iudei multi fugati fuerũt: mul
ti interfecti ꝛ multi captiuati: vt plene cõtinet̃ in libris
maccabeoꝝ. ¶ Sciendũ etiã q̄ ipſi greci p Amaleth in
telliguntur. Nam amaleth interpretatur gens bruta.
Que aũt gens brutis aialibus magis ex brutis mori-
bus aſſimulat̃ q̃ greci? Unde de cretenſibus que vna ex
principalioribus partibus grecie fuit: dicit apoſtol⁹ ad
titũ.1. Cretenſes ſemper mendaces: male beſtie: vẽtres Titũ.1.
pigri. ¶ Agit ergo littera iſtius pſal'. de perſecutione fa
cta p grecos / p amaleth ſignificatos cõtra iudeos: quã

ſpiritu prophetico preuidens pſal. ipſam per hunc pſal
mū predixit. Eſt ergo ſenſus tituli litteralis iſte. Intel-
lectus dauid quē .ſ. habuit a ſpū ꝓphetico: in iſto pſal.
contentus: eſt in finē .ſ. in xp̄m nos dirigens: pro Ama
leth .i. pro grecis ꝑ amaleth ſignificatis. qui ſunt perſe-
cuti iudeos. ¶ Ex quibus apparet materia pſal. ⁊ titu
lus. Sed hiſtoria qꜫ prolixa eſt/ ⁊ totū librū maccabeo
rū occupat: in breuibus dici nō poteſt: ſꜫ in littera tagā
partes hiſtorie: vt littera requirit. Sic ergo p̄mo dicam
ſenſum litteralē. ſecundo ſenſum propheticū. ¶ Quan
tum ergo ad primū/ p̄s iſte diuidit̄ in partes quattuor.
Qꜫ primo deſcribitur regis antiochi malicia. Secūdo
ipſius examinatio diuina: ibi. Dn̄s de celo proſpexit.
Tertio ipſorum debita pena: ibi. Nōne ſcient. Quarto
populi iudeoꝝ liberatio ex dei mis: ibi. Quis dabit ex
ſyon. ¶ Quantū ergo ad primū preuidēs ꝓpheta ma-
liciam antiochi: dicit de ipſo. Dixit inſipiens in corde
ſuo ⁊c. Hic eñ cogitabat tantā eſſe potentiam ſuam: vt
deus ſibi reſiſtere non poſſet: ⁊ ſic negando potentiam
dei (que eſt idem qḋ de⁹) ipſum deum negabat. propter
quod ⁊ ei⁹ cultum conatus fuit annihilare. Dic vt. N.
¶ Dixit inſipiens ⁊c. Quantū ad intellectū propheti-
Ps. 13. cū ſciendū qꜫ p̄s. 13. q̄ ſimili modo incipit ⁊ in parte cōti
nuatur ſimilr̄ (vt ibidē fuit dictū) directe agebat contra
iudeos. Hic aūt p̄s quaſi idē in littera agit cōtra anti-
chriſtū. Preuidēs eñ pſal. durā antixp̄i perſecutionem
in fine futurā contra eccliam (ipſam per iſtū pſal. reddit
cautā) confortat ⁊ conſolat̄. vt patet ex fine p̄s. Et hoc ſa
tis ſonat titulus p̄s predictus. d. In finē intellectus da-
uid pro amaleth. Amaleth eñ vt predictū eſt/ interpre
tatur gens bruta. Gens bruta dicuntur oēs ſine ratione
viuētes. Ipſe antixp̄s cū oībus ſuis ſequacib⁹/ ſine ra-
tione vel vſu rationis erunt/ deū non colētes. Eſt ſenſus
tituli talis. Intellectus dauid .i. factus a dauid. in fi-
nē .ſ. nos dirigēs: pro amaleth .i. pro perſecutione ipſi⁹
amaleth fienda contra eccliam. Et ſic intelligēdo pſal.
p̄s iſte diuiditur in partes tres. Quia ponit̄ primo ma
loꝝ increpatio/ in pricipio. Secūdo ponitur maloꝝ cō
minatio: ibi. Nōne ſcient. Tertio ponit̄ bonoꝝ conſola
tio: ibi. Quis dabit ex ſyon. ¶ Quantū ad primum de
multis hic antixp̄s ⁊ oēs mali increpantur. Primo de
ipſoꝝ ſtultitia. Secundo de ipſoꝝ idolatria: ibi. Corru
pti ſunt. Tertio de igrata reſiſtētia: ibi. Dn̄s de celo. Et
oēs iſtos pſal. quattuor verſus exponere potes cōtra an
tixp̄z ⁊ malos: vt expoſiti ſunt ſupra ꝯtra iudeos p̄s. 13.
Queſtio. ¶ Et ſi dicas: qḋ eſt negare deū: vel dicere deū non eſſe?
Negare deum. Reſpondet glo. Qui putat deo placere mala: nō putat
eū eſſe deū: vel qui dicit eū oībus parcere. Idē nāqꜫ eſt
deo eſſe deū ⁊ eſſe iuſtū: qꜫ iuſticia in deo/ de⁹ eſt. Qui
ergo negat eū eſſe iuſtū/ negat eū eſſe deū. Eum vero ne
gat eſſe iuſtū/ qui putat ei mala placere vel non punire.
Item qꜫ dixit inſipiens in corde ſuo nō eſt deus: eſt no-
tandū qꜫ negāt deū aliqui multiplr̄. Primo quidā ſolū
ore ⁊ non corde. vt illi q̄ timore pene negāt qḋ corde cre
Mat. 26. dunt. Et ſic negauit petr⁹. Secūdo q̄dā negāt ſolo cor
de ⁊ nō ore: ſicut hypocrite ⁊ occulti heretici: q̄ in aper-
Petri. 2. to deū confitentur: ſed non corde. de quib⁹ dr̄. Fuerūt ⁊
pſeudo prophete in populo/ ſicut ⁊ in nobis erāt magi-
ſtri mendaces: qui introducerēt ſectas ꝑditionis: ⁊ qui
cum eis erāt/ deū negāt. Tertio quidā negāt deū opere
ſolū/ ſicut illi q̄ ſciēter peccāt mortalr̄ cū remorſu cōſcie
tie: qꜫ licet ſcienter peccēt opere: tñ corde ⁊ ore deū timēt
Job. 31. cōfitentur ⁊ credūt. Vñ. 31. iob poſtq̄ enumerauit mul
ta peccata/ de quib⁹ ſe mundū dicebat: concluſit .ſ. qꜫ ea
cōmittere erat negatio ꝯtra deū altiſſimū. Quarto q̄dā
negant deū ore ſimul ⁊ corde: ſicut publici heretici/ qui
1. Ioan. 2. ꝯtra xp̄i fidē ſentiūt ⁊ predicāt. Vñ. 1. ioañ. 2. Quis eſt
mēdax/ niſi qui negat qꜫ xp̄s non eſt? ⁊ iſte eſt antixp̄s.

Quinto quidā negant deū corde ore ⁊ opere ſimul: vt
perſecutores eccl̄ie. vt etiā fuerunt iudei q̄ ore ante faciē
pilati xp̄m negauerunt: corde teſtati ſunt: opere occide
runt. De quibus actuū. 3. Vos aūt iuſtū ⁊ ſanctū nega Actuū. 3.
ſtis ⁊ petiſtis virū homicidā dari vobis: actorē vero vi-
te interemiſtis ⁊c.

Corrupti ſunt et abominabiles facti ſunt in iniquitatibus: non eſt qui faciat bonum.

¶ Hic ꝯſir mali reprehendunt̄ de ipſoꝝ idolatria. Vbi
notādum qꜫ ſicut corruptio luxurie vaſtat corpora: ſic ⁊
idolatria corrūpit aias. Vñ ⁊ ipſa idolatria quedā for-
nicatio vel luxuria ſpūalis dr̄. 1. parali. 5. Reliquerunt 1. parali. 5.
deū ⁊ fornicati ſunt poſt deos populoꝝ terre. Et. 28. q. 1 28. q. 1.
ſolū dicitur qꜫ fornicatio eſt duplex .ſ. carnis ⁊ idolatrie.
¶ Pro cuius euidentia ſciendū qꜫ omne peccatū corru corruptio.
ptio eſt alicui⁹ boni. Vñ dicit magr̄ li. 2. di. 35. qꜫ omne
peccatū eſt corruptio boni: vt puta ſupbia eſt corruptio
humilitatis: luxuria/ caſtitatis ⁊c. Et ideo oēs pecca-
tores generalr̄ pſal. dicit eſſe corruptos: hic. d. Corrupti
ſunt ⁊ abominabiles facti ſunt. Vbi nota qꜫ peccato-
rū corruptio eſt multiplex. ſcꜫ Corruptio infidelitatis
idolatrie. Corruptio ambitionis ⁊ ſuperbie. Corruptio
cupiditatis auaritie. Corruptio cōuerſationis infectio
nis. ¶ Primo eſt corruptio idolatrie infidelitatis. Infi Idolatria
delitas eñ ⁊ idolatria fidē corrumpunt. ⁊ de iſta corru Infidelitas.
ptione dicit apl̄s. Timeo eñ ne ſicut ſerpens ſeduxit 2. Cor. 11.
euā/ ita corrūpantur ſenſus vr̄i/ ⁊ excidant a ſimplici-
tate fidei: q̄ eſt in xp̄o ieſu. Qḋ ad propoſitū exponit ibi
glo. d. Timeo ne corrūpāt̄ ſenſus vr̄i a ſimplicitate ⁊c. i.
a paradiſo ſimplicis fidei: q̄ nihil alienum recipit. Iſti
corrupti ſimiles ſunt Eue. pſeudo ſimiles ſunt ſerpenti.
ideſt diabolo qui ꝑ eos inſidiat̄: lux fidei ſimilis eſt pa
radiſo. quoꝝ ergo fides corrūpit̄/ a paradiſo eijciunt̄:
qꜫ preponunt mendaciū veritati. Qui ergo mendaciū
edificant in hoībus: ab eis pellunt veritatē: ⁊ immittunt
diabolū: ⁊ ita expellunt xp̄m. Si qḋ eñ dixeris cōtra fi
dē: intrat putredo de veneno ſerpentis: ⁊ naſcit̄ vermis
mendacioꝝ ⁊ nihil integrū remanet: ſed corrūpitur to-
tum. Et ideo ſicut patribus nr̄is aduerſus leonē opus
erat patientia: ſic ⁊ nobis aduerſus draconē vigilātia.
Tunc enim cogebat: nunc docet. tunc rugiebat violen
tias: nunc inſidias. videbat̄ tunc fremēs: nunc lubric⁹
oberrātes facile videt̄. Ideo timet apl̄s ne ſicut ꝑ ſerpen Fides.
tē ſeducta eſt Eua: ita ꝑ hereticos corrūpatur eccl̄ia vir Heretici.
ginitate fidei quā geſtat in corde. Modo ꝗ aīa virgi-
nitatē tuā ſerua: poſtea fecunda eris in amplexu ſpōſi
tui. Sepite ergo aures vr̄as ſpinis. Adhuc eñ muſitat
ſerpens/ ⁊ non tacet. qḋ geſtū eſt in illo paradiſo: nūc ge
ritur in eccl̄ia. Nemo vos corrumpat ab iſto paradiſo
eccl̄ie. Sufficiat qꜫ lapſi ſum⁹ illuc: vel experti corriga-
mur. De iſtis ergo hereticis ⁊ corruptorib⁹ fidei dicit
apl̄s. Hi reſiſtunt veritati hoīes corrupti: mēte reprobi 2. Timo. 3.
contra fidē. Conſimilr̄ ⁊ idolatre corruptores ſunt fidei:
de quib⁹ dr̄ Rom. 1. qꜫ mutauerunt gl̄iam incorruptibi
lis dei in ſimilitudinē imaginis corruptibilis hoīs vo
lucrū quadrupedū ⁊ ſerpentū. Vbi ait glo. mos enim
fuit ab antiquis romanis adorare ſimulachra hoīm .ſ.
romuli/ ionis/ ⁊ aliorū: ⁊ maxime ab aduentu Enee in
italiā. volucrū aūt quadrupedū ⁊ ſerpentū ſimulachra
coluerūt: ex quo alexādria victa eſt ab auguſto. ¶ Se
cundo eſt corruptio ambitionis ⁊ ſuperbie. Superbia ſuperbia.
eñ oēm corrūpit virtutē: ⁊ hoīeꜫ ſupplicijs deputat eter
nis. Hiere. 51. Ecce ego ad te mons peſtifer: q̄ corrūpis Hiere. 51.
vniuerſam terrā. extendā manū meā ſup te: ⁊ dabo te in
in montē cōbuſtionis. Per montē peſtiferū intellige ſu-

Auaricia. perbum corde eleuatū. ¶ Tertio eſt corruptio cupidita
tis auaricie. Quē eñ hodie non corrūpit auaricia? nō
eſt ſacerdos/ non iudex/ nō princeps q̄ hui⁹ corruptio-
Sopho.3. nē euadat. Vñ ſopho.3. dr. Principes in medio ei⁹ q̄ſi
leones rugientes: iudices eius lupi: prophete eius veſa
ni: viri infideles: ſacerdotes eius polluerunt ſanctū. ⁊ ſe
quit̄ de oibus iſtis. Diluculo ſurgētes corruperūt oēs
cogitationes ſuas. Principes quaſi leones/ ſunt poten
tes ſeculares qui opprimunt. Iudices lupi/ ſunt iudi-
ces qui ſaturari nō poſſunt. Prophete veſani/ ſunt do-
ctores qui non ſana/ ſed placita cōſilia ⁊ inſana tribuūt
corrupti pecunia. Sacerdotes polluti/ ſunt oēs clerici
Eccl.42. q̄ oia per auaritiaꝫ puertunt. non aduertētes qd̄ dr. Ne
accipias perſonam/ vt delinquas: de iudicio iuſtificare
impium: de datione hereditatis amicoꝝ: de equalitate
ſtathere ⁊ pōderū: de corruptione emptionis ⁊ negocia
Locutio mala. toꝝ. ¶ Quarto eſt corruptio conuerſationis infectoꝛe.
Maloꝝ eñ conuerſatio atqꝫ locutio/ multos corrūpit
1.cori.15. ſpūaliter. 1.cori.15. Corrūpunt bonos mores colloquia
praua. Vbi glo. Corrūpunt bonos mores ⁊c. virtutes
enī necāt. aſſiduitas eñ praui colloquij mentē viciat:
⁊ ideo ab his cauendū eſt. Et a tali corruptione imunē
2.cori.7. ſe dicebat apl's. Neminē leſimus: neminē corrupimus:
neminē circūuenim⁹. q.d. Neminē leſim⁹ iproperādo/
vt pſeudo faciūt: neminē corrupim⁹ a mixtione falſi-
tatis: neminē circūuenim⁹ fraudulenta vſoꝝ ablatio-
ne. ¶ Oibus ergo iſtis modis corruptionis cōſideratis
de malis/ dicit pſal. q̄ corrupti ſunt ⁊ abominabiles fa-
cti ſunt. non eſt qui faciat bonū: q: ⁊ ſi quis ſit bon⁹: tñ
q: tam pauci ſunt reſpectu maloꝝ/ nulli dicūtur. q: qd̄
modicū eſt/ nihil dr̄ eſſe. 2. phiſycorum. ¶ Ex predictis
Queſtio. Negare deum. inſurgit vnū dubiū. q: dictum eſt in primo verſiculo q̄
multipl'r deus negatur: ideo dubitat̄ vtrū negās deum
verbo plus peccet/ q̄ꝫ negās deū facto ſolū: vel ecōtrario.
Et probatur q̄ plus peccat negās facto: q: plus conſide
randa ſunt facta q̄ꝫ ſermones: vt dicit Euſtraci⁹ primo
ethicoꝝ. Ergo plus peccat malefaciens/ q̄ꝫ dicens. Igi
tur plus peccat negans deum facto q̄ꝫ verbo. Secun-
do q: iudas xp̄m negauit facto: petrus aūt verbo. nul-
li aūt dubiū/ q̄ iudas plus petro peccauit. ¶ Ad oppoſi
tum: q: aliter quilibet in omni pctō mortali plus pecca
ret: q̄ꝫ hereticus qui negat deū verbo. In omni aūt pec
cato mortali facto negat̄. Scdo q: negare deuꝫ verbo/
eſt apoſtatare a fide: apoſtaſia aūt maximū peccatum
eſt: ergo. Reſpōdeo. q̄ ſi negare verbo vel facto accipiā
tur general'r ſine aliqua reſtrictione: q̄ multū eſt ſimpli
citer grauius altero: q: ſe habent ſicut excedentia ⁊ ex-
Auguſt. ceſſa. Et ad hoc videt̄ eſſe beat⁹ Augu. ⁊ habet̄. 6.q.1.
Vtrū catholicū peſſimis morib⁹ alicui heretico/ in cu
ius vita p̄ter illō q̄ eſt hereutic⁹/ nō habēt hoies q̄ repre
hēdant: preponere debeamus. nō audeo precipitare ſen
Heretic⁹ tenti ā. Et ideo dicit poſt/ q̄ ſi negatur facto/ ſit graui⁹:
oportet q̄ ſit proceſſus ſic: quo primo ſit conſenſus. ſecū
do verbū. tertio factū. Et ſic ſcdm ipꝫ negās facto videt̄
corde negare. Et ſic videt̄ cōſentire q̄ xp̄ian⁹ prauis mo
rib⁹/ graui⁹ peccat q̄ꝫ ſimplex heretic⁹. Dici tñ pōt q̄ ex
cōſtātie circa aliquā iſtarū negationū/ faciūt peccatū
eſſe grauius vel leui⁹. Et ſic rationes vtriuſqꝫ partis ex
Articulus nonus. Eccl'ia. diuerſitate circunſtantiarū poſſunt ſolui. ¶ Sequēdo
materiā articuloꝝ: reſtat tractare nonū articulum quē
poſuit Mathe⁹. d. Sanctā eccleſiā catholicam. Vt ſit
ſenſus. Credo in ſpm̄ſanctuꝫ faciēte eccleſiā eſſe ſctāꝫ ⁊
catholicā: patet. q: ſpūſſanctus donū ſuuꝫ. ſ. charitatis
quo ſanctificat̄ eccl'ia: ſic cōfert eccl'ie catholice/ vt quaſi
eccl'ie dicatur eſſe propriū donū: vt habetur. 1.q.1. mul
to. Et ideo eccl'ia p̄pter charitatē ſanctitatis quā a ſpū
ſancto recipit/ xp̄i ſponſa imaculata dr̄: q̄ nunq̄ꝫ adulte
rari poteſt. vt habetur. 24.q.1. loquitur. vbi dr̄ q̄ vnaꝫ
eſſe eccl'iam in cantico canticoꝝ ſpūſſanctus ex pſona
xp̄i deſignat. d. Vna eſt columba mea: vna eſt perfecta
mea: vna eſt electa genitricis mee. Et infra. eccleſia xp̄i
adulterari nō poteſt. ſpōſa xp̄i incorrupta eſt ⁊ pudica.
vnā domum nouit: vnius cubilis ſanctitateꝫ cuſtodit.
¶ Hanc ergo eccl'ie ſanctitatem concludit articulus. d.
Sanctā eccl'iaꝫ catholicā. Et addit catholicā/ qd̄ idē eſt
q̄ vniuerſalē. Ad denotādum q̄ licet eccl'ia xp̄i ſit vni-
ca/ eſt tñ vniuerſalis ⁊ cōmunis. q: p oēs mundi partes
late lōgeqꝫ diffuſa. Qd̄ multis exēplis probat̄. 24.q.1. 24.q.1.
loquitur. Primo exēplo luminis: q: ſicut vnū lumē di
uerſos habet radios: ſic ⁊ vna eccl'ia multa mēbra ha-
bet diuerſa. vt declarat apl's. d. Quoſdaꝫ poſuit de⁹ in 1.cori.12.
eccl'ia. primo quidē apoſtolos. ſcdo prophetas. tertio do
ctores. Secundo exēplo arboris/ q̄ ex vna radice mul-
tos ramos habet. Tertio exēplo fontis: a quo vno/ mul-
ti riui deriuant̄. Sic eſt vna eccl'ia catholica. i. vniuer-
ſalis: ex qua generant̄ oēs fideles. Nec mirū: q: xp̄s ca Colo.1.
put eſt ois eccl'ie. colo.1. Ideo ⁊ vos ſanctificate eccl'iaꝫ. Iohel.2.
Iohel.2. ¶ Sꝫ hic eſt vnū dubiū. ſ. vtrū debeat dici/ in Queſtio.
ſctām eccl'iam: vel ſine ly in. Et ſicut dicit Alexā. li.3.q.
77.3. Leo papa dicit. q̄ non debet dici in ſanctā: ſꝫ ſan- Leo.
ctā. Ambro. autē dicit q̄ debet dici in ſctāꝫ. Reſpōdeo ⁊ Ambro.
dico q̄ licet vtrumqꝫ poſſit dici: cōmunius tñ dr̄ ſine in.
Si eñ dicatur ſine in/ tunc eſt ſenſus. Sctām ⁊c. i. Cre
do in ſpm̄ſanctū facientē eccl'iam ſanctā ⁊c. Si autē di-
catur cum in: tunc eſt ſenſus. Credo in ſanctā ⁊c. i. cre-
dendo amo eccl'iam: eiqꝫ vt eius mēbrum adhereo. iu-
xta dictū magiſtri li.3.d. q̄ credere in deum/ eſt creden-
do amare eidēqꝫ adherere. ¶ Iſte aūt nonus articulus
in nono fundamēto ciuitatis hieruſalē: qd̄ erat topazi⁹ Topazi⁹.
ſignificatur. Qm̄ hic lapis lucē ſolis ſpecularē recipit/
conformiter. Nam vt dicit magr̄ li.16. Hic lapis topa-
zius ſic lucē ſolis recipit conformiter: q̄ tunc magis lu-
cet qñ ſolis radio tangit̄ ⁊ oim aliarū gēmaruꝫ ſuperat
claritatē. Quid eñ ſolis nomine: niſi ipe deus ſignifi-
catur: qui ſol iuſticie dr̄ malach. 4. Cui⁹. ſ. radio grē Mala.4.
eccl'ia pluſtrata ⁊ ſanctificata/ velut topazi⁹ ſumme re
fulget: ⁊ oim aliarū gēmaruꝫ. i. legū vel ſectarū ſuperat
claritatē. Nec mirū: qm̄ in dicto ſole grē/ de⁹ poſuit ta-
bernaculū eccl'ie: iuxta illud pſal. In ſole poſuit taber- ps.18.
naculū ſuū. Ideo de eccl'ia poteſt exponi illud Iob.28. Iob.28.
Adequabitur ei topazius. q: ergo eccl'ia velut topazi⁹
a ſole illuſtratur. ſ. deo ⁊ ſanctificatur: ideo in ſanctitate
fundata dicitur. Fundamenta eius in montib⁹ ſctis. ps.86.

Dñs de celo proſpexit ſup filios hoim: vt videat ſi eſt intelligens aut requirens deum. 86.3

¶ Hic ꝯſr agitur de maloꝝ ingrata reſiſtentia. Vbi no Reſpicere.
ta q̄ per celū intelligit̄ humana natura a verbo aſſum
ta: p quā oculo ſue miſericordie reſpexit ſup filios hoiꝫ.
ideſt ſup oēs hoies. Quid eñ eſt reſpicere dei: niſi miſe
reri ſuam miam nobis inſpirare ⁊ largiri? De celo ergo
deus reſpexit ſup filios hoim: q: homo factus/ hoies ad
ſuā grām adduxit. hoies dico vel filij hoim. ſ. ſcdm ratio-
nem viuentes. Vñ grego. dicit. Per prophetā dr̄. Non Grego.30
repellet dñs plebem ſuā: q: in manu eius ſunt oēs fines mor.c.34
terre: ⁊ altitudines montiū ipe conſpicit. Altitudines
quippe montiū ſunt elationes ſuperboꝝ/ quas dñs cō-
ſpicere dr̄. i. ab iniquitate ſua in melius comutare. Cō
uertit nāqꝫ eū quē cōſpicit de⁹. Vnde ſcriptū eſt. Reſpe Luce.22.
xit dñs petrū: ⁊ recordat⁹ eſt petr⁹ ⁊c. ⁊ egreſſus foras fle
uit amare. ¶ Sed attende q̄ deus aliter reſpicit bonos:
⁊ aliter malos. Vñ greg. dicit. Duob⁹ eñ modis pecca Grego.31.
toꝛ reſpicitur a dño: aut cū a peccato cōuertitur: aut cū mor.c.6.
pro pctō punitur. De reſpectu eñ conuerſionis/ dicitur

ꝙ reſpexit dñs petrū ⁊c. De reſpectu aūt viſionis dicit.
Vultus aūt dñi ſuper facientes mala ⁊c. Vtroq; autē
modo arrogans ſternit cū reſpicit a dño: q: aut penitē-
do cognoſcit culpā: aut pereundo pcipit penā. Super-
bi ergo ex reſpectu dñi cōfunduntur: aut hic culpam co
gnoſcentes ⁊ dānantes: aut ibi ſupplicia de culpa ſuſti
nentes. ¶ Ex quib⁹ apparet ꝙ incarnatus dñs reſpexit
de celo ſup filios hoim. ſ. ſuā grām offerendo: ⁊ minādo
ſupplicia. Tāta aūt eſt aliquorum ingratitudo/ ꝙ nec
grām oblatā verent/ nec minata ſupplicia timēt. Vn-
de de tāta ingratitudine reprehendēs malos: ait. De ce
lo ⁊c. vt videat ſi eſt intelligens ⁊c. Vbi nota ꝙ tūc de⁹
videre dr/ qñ nos videre facit: ſic ⁊ cognoſcere/ qñ nos
Si. cognoſcere facit. Item nota ꝙ ly ſi aliqñ ſtat affirmati-
Luce.11. ue. Luce.11. Si in digito dei eijcio demonia ⁊c. ſ. i. q:
ſic eſt. Aliqñ ſtat negatiue: vt in pſal. Quib⁹ iuraui in
ira mea: ſi introibunt ⁊c. ſ. i. nō. Hic aūt ſtat negatiue
cum dr: vt videat ſi eſt intelligens ⁊c. i. vt nos videre fa
ciat: q: non eſt intelligens. ſ. cognitionem: aut requirens
deū opatione. Qđ ideo ſic dicit: q: cognoſcētes ⁊ requi
rentes deū pauci ſunt reſpectu maloꝝ: ideo quaſi nulli
Mat.20. eſſe putant: q: multi ſunt vocati/ pauci vero ⁊c. Et hoc
eſt qđ ſubdit iſtum intellectum declarando. d.

864 **Omnes declinauerūt ſimul inu-
tiles facti ſunt: nō eſt ꝗ faciat bo
num: non eſt vſq; ad vnum.**

Peccatores ¶ Ideſt oēs peccauerunt. Qđ ideo dicit: q: ante xpi ad
Greg.24. uentum/ oēs peccato erant obnoxij. vt oſtendit Greg. d.
moꝝ.c.3. Oēs nos illa vnica pſuaſio culpe contagio/ ab ipſa ra-
dice polluerat. Nulluſq; erat qui apud deū pro pecca-
toribus loquēs/ a peccato liber appareret: ſed ex eadem
maſſa editos/ cunctos per reatus inuoluerat. Proinde
venit ad nos vnigenitus patris: aſſumpſit a nobis na-
turā/ non perpetrās culpā ⁊c. Et hoc eſt qđ tāgit pſal. d.
Oēs declinauerunt. ſ. a mandatis dei: q: nō ad deū: ſed
ps.26. ad terrena incuruabantur. vnde ps.19. Oculos ſuos
ſtatuerūt declinare in terrā. Vnde de iſta gñali declina
Eſa.56. tione dr. Oēs in viā ſuā declinauerunt: vnuſquiſq; ad
auaritiā ſuam/ a ſummo vſq; ad nouiſſimū. [Simul
Inutiles inutiles facti ſunt. Quāuis eñ in peccato exiſtens ali-
qua bona de genere qñq; faciat: tñ q: illa carent forma
grē/ deo non placent: ⁊ inutilia quo ad premiū a deo iu
Grego.12. dicantur. Vñ greg. d. Homo peruerſus quedā recta age-
moꝝ.c.17. re videtur: ſed p ea ꝗ iniqua ſunt deſtruuntur. Et quia
multū diſplicent deo mala: nec illa placent ꝗ ſunt malo
rū. qui ergo in malis ſuis deo abominabilis eſt: in bo-
nis inutilis ē. q: dū ſe p praua opa deo abominabilē
exhibet: nec illō qđ rectū ī eo videt/ deo placet. Ideo dr
Eſa.59. Opera eoꝝ inutilia. ratio: q: opus iniquitatis in ma
Vnus. nibus eoꝝ. Sequitur. [Non eſt vſq; ad vnū. Per vnū
intellige xpm qui eſt vnicus patris: q: ſine iſto vno. ſ. ſi
ne fide xpi/ nullū bonū deo placitū facere pōt. Vñ glo.
ps.13. pſal.13. Non eſt vſq; ad vnū. i. preter vnū: q: null⁹ facit
bonū ſine vno. ſ. ſine xpo. Qđ ideo dicit vſq; ad vnū. i.
vſq; ad xpm: q: ipſe ſolus homo fact⁹ boni faciendi effi-
Facere. cax nobis dedit exemplū: nō tam verbis ꝗ̄ factis. Effi-
Exemplū cacius eñ mouent exēpla ad bonū faciendū ꝗ̄ verba.
Seneca. Dicit ſeneca epiſ.42. ꝙ longum eſt iter p precepta: ſed
breue ⁊ efficax p exēpla. Narrat frontin⁹ li.4. de xenofon
te: ꝙ cum equo inſideret/ ⁊ pedites colē quēdam precu
prū occupare precepiſſet: vnus militū eius murmuran
do dixit. Facillimū eſſe ſedentē in equo tam laborioſa
imperare. Qđ audiens xenefontes ſtatī de equo deſcē
dit: ⁊ illū militē murmurantē equū aſcendere fecit: ⁊ ipſo
duce ad predictū colē occupandū curſum properante.
Cuius facta roborē cū dictus miles perpeti non poſſet:
ceteris cōmilitonibus ipſm irridentibus/ de equo deſcē
dit: ⁊ cum maxima difficultate obtinuit: vt xenofontes
equū iterato aſcendere vellet. ¶ Sic ſpūaliter deus mul
ta que preceperat laborioſa videbatur. vt ergo doceret
hoiem factis ⁊ exēplis: quo illa faciliꝰ facere poſſet: deſcē
dit de maieſtate ſua factus homo: vt ſuis exemplis oēs
ad bonū peragendū incitaret. Et ſic vſq; ad vnum non
erat qui faceret bonum. i. vſq; ad chriſtum.

Nonne ſcient omnes qui operā 865
**tur iniquitatē: qui deuorāt ple-
bem meam vt cibum panis.**

¶ Dic vt verſiculo.163. Et nota ꝙ q: dignitas peccātis Cibus.
auget peccatū: ſic ⁊ maior ei pena correſpōdet. ideo iſtū
verſum principaliꝰ prelatis applicat pſal. ꝗ ſubditos vt
cibū deuorāt: vt ſubditi cibus ſint prelatoꝝ. ſ. qñq; p cu
piditatē auaritie. Job.30. Radix iuniperoꝝ erat cib⁹ Job.30.
eoꝝ. In iunipero eñ ꝗ ex omni parte habet aculeos ꝗ-
bus pungit: nota auaritiā que ex omni parte aculeos
habet punctionū. qñq; p detractionē ⁊ inuidiā: qđ ꝓhi
betur prouer.23. Non comedas cū hoie inuido: ⁊ ne de puer.23.
ſideres de cibis eius. Et ibidem. Ne deſideres de cibo
eius in quo eſt panis mendacij. quandoq; p elationē
⁊ ſuperbiam: ideo caue te a ſuperbo. qm̄ vt dr Eccl.13.
Confundet te in cibis ſuis: donec te exinaniat. Eccl.13.

Deū nō iuocauerūt: illic trepida 866
uerūt timore: vbi nō fuit timor.

¶ Hic reddit ratio talis punitionis. dic vt verſ.164.
Vel aliter/ iſta verba dicit pſal. de malis: quibus ſpūs
bona inſpirat: ſꝫ timore tēporaliū/ inſpirationē obmit- Timor.
tunt. Sic eñ iſtū paſſum exponit Greg. exponēs illud Grego.7.
Job.6. Qui timent pruinā irruet ſup eos nix. d. Prui moꝝ.c.12.
na quippe inferius congelaſcit: nix aūt de ſuperiorib⁹ Job.6.
ruit. Et ſepe nōnulli dum tēporalia aduerſa ptimeſcūt:
diſtrictionē eterne animaduerſionis incurrūt. De qb⁹
bene p pſal. dr. Illic trepidauerūt timore/ vbi nō erat ti
mor. Iſte nāq; veritatem iam libere defendere appetit.
Sed tñ in ipſo ſuo appetitu trepidus/ indignationē po-
teſtatis humane pertimeſcit. Cūq; in terra hoiem cōtra
veritatē pauet/ euiſdē veritatis irā celitus ſuſtinet. Ille
patōꝝ ſuoꝝ cōſcius/ eaque poſſidet indigentib⁹ iā lar
giri deſiderat: ſed tñ ne datis rebus egeat/ ipſe formidat.
Cūq; carnis ſubſidia reſeruādo trepidus preparat/ ab
alimētis mie aīa necat. Et cum pati in terra inopiā me
tuit/ eternā ſibi abundantiā ſupne refectiōis abſcidit.

Quoniā deus diſſipauit oſſa eo- 867.
**rum ꝗ hoibus placēt: cōfuſi ſunt
quoniam deus ſpreuit eos.**

¶ Confirmatur eadem ratio: q: qui hoibus placere cu Oſſa oſſis
piunt/ deo diſplicent: qui autē diſplicent deo/ confun-
duntur finaliter. Et hoc eſt qđ dicit. Qm̄ deus diſſipa-
uit ⁊c. Vbi notandū ꝙ p oſſa itelligunt interiores ani
me virtutes. Et hoc propter duo. Primo q: ſicut dicit
Albertus. Si oſſa creſcerent/ ſemp aīal cui⁹ ſunt ſemp Alber.16.
creſceret: q: his creſcentib⁹ creſcunt ⁊ mēbra ꝗ oſſib⁹ ſu de aialib⁹
ſtentantur. Magnitudo eñ aīalis eſt maxime ex ma-
gnitudine oſſiū. Sic eſt de viribus interiorib⁹ anime.
vt puta itellectu/ volūtate ⁊c. q: quādiu vires iſte pfi
ciunt in bono: tamdiu mēbra extrinſeca. ſ. ſenſus corpo
rei/ quoꝝ bonitas ab interioribus depēdet: creſcunt in
bono. Eſa.66. Oſſa vrā quaſi herba germinabūt. Se- Eſa.66.
cūdo q: oſſa medulis irrigant: alioquin areſcerēt. Sic
⁊ vires interiores medula grē debent irrigari. Job.21.

Medulis oſſa illi⁹ irrigant᷑: alioqui dſiccant᷑ ⁊ pereũt.
Phs. 4. de aialib⁹ Dicit philoſophus ꝙ in oſſibus porcoꝝ minimũ eſt de medula. Sic ⁊ illi qui porcis ſunt ſimiles/ quales ſunt illi qui admodũ porcoꝝ terrã effodiunt: q̃ oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terrã: modicũ habent de medu la predicta grẽ: imo nihil. Et tunc neceſſe eſt taliũ oſſa diſſipari: qꝛ cũ non poſſint eſſe vacua ſi non replent᷑ me
Auicena 2. can. dula/ replentur vento. ¶ Dicit aũt Auicena. ꝙ in oſſi bus quoqꝫ fiunt ventoſitates q̃ erũpendo frangũt oſſa. Sic eſt de oſſibus interioribus maloꝝ: qꝛ non replent᷑ ſpũali medula grẽ/ ipſa replent᷑ vento vanitatis infla= tione ſuperbie que vires anime rũpit ⁊ diſſipat: qꝛ mul
Eſa. 38. tis curis diſtrahit mentẽ. Eſa. 38. Quaſi leo ſic contri= uit oĩa oſſa mea. Et pſal. Diſſipata ſunt oĩa oſſa nr̃a ſe cus infernũ. ¶ Ad propoſitũ ergo illi qui curant nõ deo placere ſed hoĩbus: habent vires interiores ventoſitati bus plenas. ⁊ ideo deus extrahẽdo ventoſitatẽ diſſipat illas. Sicut de antiquis philoſophis/ qui habebant in tellectuꝫ acutũ: tñ qui voluerunt magis hoĩbus q̃ꝫ deo placere/ deus diſſipauit intellectũ eoꝝ dũ tradidit eos
Rom. 1. in reprobũ ſenſum: vt dicit apl's. Et hoc eſt qd̕ hic dicit
Queſtio. pſal. Quoniã deus diſſipauit oſſa eoꝝ ⁊c. ¶ Sed hic inſur
Placere. git dubiũ. ſ. vtrũ licitũ ſit placere hoĩbus. Et videt᷑ ꝙ nõ
gala. 1. ex iſto textu. Quoniã deus diſſipauit ⁊c. Itẽ apl's dicit. Si adhuc hoĩbus placerẽ/ xp̃i ſeruus non eſſem. ¶ Ad op
1. corin. 10. poſitũ precipit apl's. Sine offenſione eſtote iudeis ⁊ gen tibus ⁊ eccl'ie dei: ſicut ⁊ ego ꝑ oĩa omnibus placeo/ nõ q̃rens qd̕ mihi vtile eſt: ſꝫ qd̕ multis/ vt ſalui fiãt. ¶ Iſtã
Gala. 1. queſtioneꝫ cum argumentis facit glo. ad gala. 1. Et ſic reſpondet. Sunt homines aliqui temerarij iudices ſu= ſurrones/ murmuratores/ querentes ſuſpicari qd̕ nõ vi dent: cõtra tales ſufficit teſtimoniũ conſcientie nr̃e. Ne qꝫ etiã in alijs quibus placere volumus gl'iam noſtraꝫ querimus/ vel querere debem⁹: ſed illoꝝ ſalutẽ/ vt nos bene ambulantes/ imitando nõ errent: ⁊ inde non nos/ ſed deũ laudent qui tales nos facit. Non ergo vtilita= tẽ vel gl'iam nr̃am querimus/ cum placere hoĩbus volu mus. ſed gaudemus eis placere qd̕ bonũ eſt ꝓpter ipſoꝝ vtilitateꝫ: non propter nr̃am dignitatẽ. Ideoqꝫ apl's et non ſe hoĩbus recte placere dicebat: qꝛ in eo ipſo vt deo placeret intuebatur: ⁊ placendũ ſic eſſe hoĩbus recte pre cipiebat: non vt hoc appeteret᷑ tanq̃ꝫ merces recte facto= ris. ſed qꝛ placere deo non poſſet/ qui nõ ſe his quos ſal
Matth. 5. uos fieri volet: imitandũ preberet. Et ſicut in apl'o vide bantur: ſic in euangelio illa videnẗ cõtraria. Dixit eni xp̃s. Luceat lux vr̃a corã hoĩb⁹. Itẽ/ nolite facere iuſti ciã vr̃am corã hoĩbus. vbi illos arguit/ q̃ opera ſua ita faciunt vt finẽ bonoꝝ operũ in laudẽ hoĩm ponant: eã dẽqꝫ quaſi pro mercede cõputant operũ ſuoꝝ: ideo ait. Vt videamini ab eis. quaſi nolite ſic facere corã hoĩb⁹ quicquid boni facitis: vt videamini ab eis. i. vt ipſe ſit finis boni operis vr̃i videri ab eis: nolite hic facere fi= nẽ. Stat ergo ſolutio in hoc. ꝙ hoĩbus nõ debem⁹ velle placere iſto fine/ vt ipſoꝝ grãm ⁊ beniuolentiã acquira mus: ſed vt ſalutẽ animarũ ipſorum procuremus.

868 **Quis dabit ex ſion ſalutare iſrl': cum auerterit dominus captiui tatem plebis ſue exultabit iacob ⁊ letabitur iſrael.**

¶ Hic ponitur finalis bonorũ conſolatio. Dic vt verſi= culo. 166. loco iudeoꝝ ponẽdo oẽs bonos ⁊c. ¶ Reſtat
Sanctoꝝ cõmunio. agere de decimo articulo. Decim⁹ articulus quẽ poſuit
Articul⁹ ſi decimus. ſimon eſt. Sanctoꝝ cõmunionẽ/ remiſſionẽ pctõꝝ. Vñ aduerte ꝙ hoc qd̕ dꝛ ſctõꝝ cõmunionẽ: duplr̃ exponitur. Primo: credo ꝑ fidẽ ſancte eccl'ie peruenire ad ſctõrum cõmunionem. Et iſte ſenſus approbatur. extra de ſum= De ſumma trinitate
ma trinitate. c. firmiter. Vbi dꝛ: ꝙ vna eſt vniuerſalis ſi deliũ eccl'ia: extra quã nemo ſaluatur. Vel ſic. credo ꝙ vnitas eccl'ie tanta eſt/ ꝙ quilibet qui eſt mẽbꝛuꝫ eccl'ie: particeps eſt oĩm q̃ ſunt totius corporis. Pro cui⁹ de= Cõmunio
claratione ſciendũ ꝙ tanta actualis eſt vnitas fideliũ ⁊ eccl'ie ꝙ oẽs fideles ſua merita ⁊ bona opera ſibi inuicẽ cõmunicant: ſc̃m magis ⁊ minus: vt fideles ſunt magis ⁊ minus diſpoſiti ad huiuſmodi participationẽ. Diſpo nitur aũt quis ad participandũ bona ⁊ merita vniuer ſalis eccl'ie ꝑ grãm q̃ oĩa facit eſſe cõmunia: ideoqꝫ ſc̃m ꝙ aliqs eſt in maiori vel minori grã: ſc̃m plus ⁊ minus participat eccl'ie bona: etiã ſi ſibi ſpecialr̃ nõ applicẽtur. Et hoc notabat pſal. d. Particeps ego ſum oĩm timen tiũ te. Et hoc eſt qd̕ notat articulus. d. Sctõꝝ cõmunio nẽ. Non ſolum aũt hoc verũ de ſanctis quãdiu ſunt in via: ſed etiã de aĩabus in purgatorio exiſtẽtib⁹: qꝛ oĩa q̃ bonoꝝ hic fiunt habẽt cõmunionẽ. ſ. ſc̃m ꝙ ſunt magis vel minus capaces. Et hoc ex parte operis operati. Ita ꝙ ſi celebrarẽ pro Petro exiſtente in grã ⁊ Martino: ſi martinus ſit in maiori grã: magis de iſta miſſa partici pabit: poſito ꝙ ego miſſam ad martinũ non applicarẽ. ¶ Iſta talis ſctõꝝ cõmunio probat᷑ primo auctoritate ſuffragia
Hiero. ⁊ habetur de cõſe. diſt. 5. non mediocriter. Vbi Hiero. de cõſe. diſ. 5.
dꝛ ꝙ cum ꝓ cunctis aĩabus pſal. vel miſſa dꝛ: nihil mi nus accipit quiſqꝫ q̃ꝫ ſi pro vnoquoqꝫ ipſoꝝ diceret᷑. Se cũdo hoc expreſſe tenet dñs Guido in expoſitorio expo nẽs dictũ capitulũ: non mediocriter. Tertio hec eſt opi nio dñi Prepoſitiui. dicẽs: ꝙ ſuffragia ꝓ aliq̃ facta: nõ magis proſunt ei ꝓ quo fiunt q̃ꝫ alijs: ſed proſunt vni= cuiqꝫ ſc̃m ꝙ magis ſunt digni. Ratio: quia charitas fa cit oĩa eſſe cõmunia: diuidens ſingulis prout ſunt ca= paces. ponit exemplũ de candela q̃ accendit᷑ ꝓ aliquo diuite: q̃ non minus prodeſt illis qui cum ipſo ſunt: q̃ꝫ diuiti: ſꝫ forte magis ſc̃m ꝙ oculos habent clariores. Si militer de lectione q̃ non magis ꝓficit ei pro quo legit᷑: q̃ꝫ alijs ⁊c. Quarto hec eſt opinio dñi Hoſtien. in ſũma ſua: titulo de penitẽtia. paragrapho. quibus mortuis. Veruntñ ad maiorẽ declarationẽ hoꝝ: ego noto ꝙ opa bona vt orones ⁊c. poſſunt cõſiderari duplr̃: vnomõ in quantũ meritoria. aliomodo inquãtum ſatiſfactoria. Primo modo reputo verũ qd̕ dictũ eſt. Scdõ modo re= puto dubiũ. Et hoc ex opere operato/ nõ operãtis. ¶ Sꝫ Charitas
hic eſt vnũ dubiũ. Si tanta eſt ſctõꝝ cõmunio virtute charitatis: ꝙ oẽs fideles in charitate exiſtentes/ ſctõꝝ ⁊ iuſtoꝝ merita participant vnuſquiſqꝫ ſc̃m ſue charita tis proportionẽ. nunq̃d petrus exiſtens in maiori chari tate/ q̃ꝫ linus: merita lini/ vt puta ieiuniũ lini/ orationẽ vel eleemoſynã magis participat ipſo lino. Et videt᷑ ꝙ ſic: qꝛ poſtq̃ꝫ ſctõꝝ bona ab oĩbus participant᷑ ſc̃m virtu tẽ charitatis ipſoꝝ/ q̃ facit ſctõꝝ cõmunionẽ: ⁊ petrus eſt in maiori charitate q̃ꝫ linus. ſequit᷑ propoſitũ. Reſpon dẽs dico ꝙ non obſtãte ſctõꝝ cõmunione/ meritũ plus proficit merenti q̃ꝫ alteri: licet in maiori charitate exiſtẽ ti. Et ideo nota ꝙ charitas ſic applicat merita: ⁊ facit ſctõꝝ cõmunionẽ: ſicut ⁊ dilectionẽ. Dilectionẽ aũt ſic Dilectio.
facit charitas. vt dicit magr̃ li. 3. diſt. 29. vt primo diliga tur deus. ſcdõ ꝙ nos ſumus. tertio proxim⁹. quarto qd̕ infra nos eſt. ſ. corpus nr̃m. Sic ergo poſito ꝙ proxim⁹ ſit in maiori charitate q̃ꝫ ego: virtute tñ charitatis te= neor me plus diligere q̃ꝫ ipſm. Cuius ratio eſt: quia via charitatis incipit a ſe ⁊ decurrit in proximũ. Sꝫ qꝛ ꝓxi mos reſpicit ſc̃m eoꝝ bonitatẽ: ideo ſc̃m proportionẽ cha ritatis ⁊ bonitatis aliorum alios facit charitas diligere. ¶ Sic dico in ꝓpoſito/ ꝙ cũ ordinata charitas incipiat a ſeipſo: ⁊ poſtr̃ tendat in alios. ꝙ charitas lini cuius vir tute eſt opus ſuũ meritoriũ: primo ⁊ principaliter illud ſibi applicat ac magis: qꝛ ipſe ſimul cũ charitate opera=

tur.conſequenter aũt illud applicat ad proximos ma-
gis ⁊ minus.ſm coꝝ maiorẽ vel minorẽ bonitatem vel
charitatẽ. Et ſic plus habenti plus datur: ⁊ minus ha-
benti minus. Sic eñ eſt de merito xp̃i: qḋ applicaẗ ce-
teris ſm coꝝ charitatis bonitatẽ. ❡ Iſta ergo meritoꝝ
cõmunionẽ notãs articulus dicit. Sctõꝝ cõmunionẽ.
2 cor.8. Vñ nos vna cũ apl'o dicẽtes. Simus obſecrantes grãz
⁊ cõmunicationẽ miniſterij, qḋ eſt inter ſctõs. ❡ Sꝫ qꝛ
hec ſctõꝝ cõmunio/ſolũ virtute charitatis habeẗ: q̃ oia
peccata remittit. Ideo remiſſionẽ peccatoꝝ/q̃ huic cõ-
municationi eſt neceſſaria/ſubdit articulus.x. Remiſ
ſionẽ pctõꝝ. Et eſt ſenſus. Credo q charitas ⁊ ſacramen
ta quibꝰ fideles cõmunicant: cõferant remiſſionẽ pecca
toꝝ. Sic eñ debemus credere penitentiã in remiſſionẽ
Luce.24. pctõꝝ in oẽs gentes. qḋ principaliꝰ facit charitas. Fi
gura de Magdalena: cui remiſſa ſunt peccata multa.
Luce.7. Alia ratio non aſſignatur: niſi qꝛ dilexit multũ. ❡ Iſte
Chryſopaſ ſus. aũt articulus quoad duas partes predictas ſignificaẗ
in decimo fundamẽto ciuitatis/qḋ erat chryſopaſſus:
Ignis. qui lapis actũ ignis virtualem exprimit. Nam vt dicit
magr̃ li.16. hic lapis de nocte eſt igneus. Ignis aũt ha
bet duas virtutes.ſ. multiplicatiuã: qꝛ ſe cõmunicat ſi
ne ſui detrimento. ⁊ purgatiuã: qꝛ metalla ab omni ſor
de purificat. Ex prima ſignificat ſctõꝝ cõmunionẽ. ex
ſecũda remiſſionẽ pctõꝝ. In hoc ergo q iſte lapis de no
cte eſt igneus: figuraẗ q in nocte preſentis vite ex dicto
articulo fidei dictas duas virtutes ignis debemus cre-
Prouer.30. dere. vnde iſte articulus poteſt dici ſermo dei ignitus.
Pſa.118. prouer.30. iuxta illud pſal. Ignitũ eloquiũ tuũ vehe-
menter ⁊ ſeruus tuus dilexit illud. Et qꝛ iſte articulus
tractat ſctõꝝ cõmunionẽ/remiſſionẽ pctõꝝ: q̃ fiunt per
charitatẽ ⁊ penitentiã. Ideo poteſt dici illud fundamẽ
Hebre.6. tũ de quo habetur ad hebre.6. q eſt fundamentum pe-
nitentie ab operibus mortuis ⁊ fidei ad deum ⁊c.

869
De p̃ſe.di.4.poſſ. **D**Eus in nomine tuo ſal-
uũ me fac: et in virtu-
te tua iudica me.

❡ Iſte pſalmꝰ talẽ habet titulũ. In fi
nem in carminibꝰ intellectus dauid/
cũ veniſſent ziphei ad ſaul ⁊ nũciaſſent ſauli: nõne da
uid abſconditus eſt apud nos. Pro expoſitione littera
li huius tituli eſt notandũ/q (vt habetur hiſtoria p̃mi
1 reg.24. reg.23.) cum ſaul perſequeretur dauid: dauid fugit ⁊
abſcõdit ſe cũ ſuis in monte ziph: in quo habitabãt zi-
phei: q̃ erãt de tribu Iuda cũ ip̃o dauid. Quapropter
dauid magis confidẽs de ip̃is/apud eos declinauerat:
vt ibi ſaluari poſſet: ne ſaul ip̃m inueniret. Ipſi aũt zi-
phei gratiam ſaulis acquirere volentes/proditores fue
runt: ⁊ nunciauerunt ſauli dicentes. Ecce dauid apud
nos latitat. deſcende vt tradamus eum in manꝰ tuas.
Deſcẽdit ergo ſaul. Qḋ cũ nunciatũ fuiſſet ip̃i dauid:
ſtati receſſit inde ⁊ fugit ad tutiſſima loca engaddi. Erat
aũt ibi in monte quedã magna ſpelũca: in qua dauid
cũ ſuis habitabat. Qḋ ignorãs ſaul/ſpeluncã illam in
trauit vt vẽtrẽ purgaret: ⁊ depoſuit chlamydẽ ad parteẽ.
Tunc dauid qui ibidẽ latitabat cũ ſuis/vidẽs ſe habe
re perſecutorẽ ſuũ in manu ſua: noluit tñ manũ mitte
re in ip̃m: ſed latenter precidit orã chlamydis ſaul: ⁊ re
ceſſit. Saul aũt de hoc nõ aduertens/purgato vẽtre re
ceſſit. Tunc dauid poſt ip̃ꝫ exiuit ſpeluncã ⁊ clamauit
poſt ſaul/dicẽs. Dñe mi rex/quare audis verba hoiꝫ di
centiũ: dauid querit malũ aduerſum te. Reſpice ⁊ co-
gnoſce orã chlamydis tue in manu mea. Qm̃ cũ p̃cipe
rẽ orã chlamydis tue: nolui extendere manũ meã in te.
Aduerte ergo q non eſt malũ in manu mea: tu aũt inſi
diaris anime mee. Dixitq; tũc ſaul ad dauid. Fili mi

tu iuſtior es q̃ ego. tu tribuiſti mihi bona: ⁊ ego reddi-
di tibi mala ⁊c. ❡ Ad propoſitũ ergo cũ dauid videret
ſe inimicũ ſuũ habere i manu ſua/fecit iſtũ pſal. rogãs
deũ vt ſaluaret eũ.i. preſeruaret ab homicidio: ne ſcꝫ in
terficeret ſaulẽ/ſicut ſuggerebant ſibi viri ſui. Vñ orãs
dixit. Deus in nomine tuo ſaluũ me fac ⁊c. ne ſcꝫ incur
rã homicidiũ. ❡ Ex predictis apparet expoſitio littera-
lis tituli ⁊ materia pſal. ❡ Et ad iſtũ intellectũ pſal. iſte
litteraľr habet duas partes. Qꝛ dauid p̃mo ponit ſuã
deprecationem. Secundo vt facilius exaudiatur facit
deo votum ⁊ promiſſionem: ibi. Voluntarie. Quantũ
ad primum dicit. Deus in nomine tuo ⁊c. Dic vt.R.
❡ Quantũ vero ad intellectũ propheticũ/ſciendũ q to
tus iſte pſalmꝰ agit de bonis ⁊ ſanctis viris: oſtendens
qualiter hic in p̃ſenti ſunt inter malos ⁊ p̃ſequũtur ab
eis: monẽs eos inter malos habere patientiã/⁊ auxiliũ
ſperare diuinũ. Et hoc innuit titulus predictus intelle-
ctus ſpũaliter. Vbi notandũ q ziphei inter quos latita
bat dauid/interp̃tanẗ florentes. Et ſignificãt illos qui
in preſenti florẽt glia tẽporalium rerũ: quoꝝ glia eſt vt
flos feni: qḋ hodie floret: ⁊ cras in clibanũ mittitur. Da
uid aũt iuſtus qui inter iſtos latitabat: ſignificat viros
ſctõs mortuos mundo: quoꝝ vita in preſenti latet. qui
bus dicebat apl's. Mortui eñ eſtis ⁊ vita vr̃a abſcondi Colo.3.
ta eſt cũ xp̃o in deo ⁊c. Saul aũt q̃ interp̃taẗ abutẽs/ſi
gnificat diabolũ regẽ ſup oẽs filios ſuperbie: qui creatu
ris dei abutitur: dũ hoies oẽs ad malũ conaẗ inducere.
Ziphei ergo tunc nũciant ſauli q dauid inter illos ha
bitat: vt ip̃m tradant in manibus ſaul. q̃ſi hoies mun-
di ⁊ pctõres/bonos p̃ſequunẗ: ad hoc vt ip̃os p peccatũ
diabolo tradãt. qḋ tñ effectũ non habet. Eſt ergo ſenſus
tituli talis. Intellectus dauid in carminibꝰ.i. in laudi-
bus: qꝛ p hoc intelligiẗ etiã q in aduerſis laudandꝰ ſit
deus. Cum veniſſent ziphei ⁊ nũciaſſent ⁊c.ſ. q̃ſi mali
bonos in manibus diaboli tradere volũt. Et hoc in finẽ
qꝛ ſcꝫ in preſenti nõ apparet virtus iuſtoꝝ inter malos:
ſed apparebit finaľr. ❡ Intẽtio pſal. eſt bonos mouere:
vt etiã in aduerſis laudẽt deũ. Et ſm hoc pſal. iſte diui
ditur in partes tres. Qꝛ pſal. in perſona bonoꝝ oim lo-
quens/videns ſe inter malos poſitũ ⁊ perſecutũ ab illis.
Primo diuinã implorat miãꝫ. Secũdo p̃ſecutoꝝ expli
cat malitiã: ibi. Qm̃ alieni. Tertio in deo plenã ponit
cõfidentiã: ibi. Ecce eñ deus adiuuat me. Prima diui-
ditur in partes duas. Qꝛ primo ponit ſuã orationem.
Scḋo ſue orationis implorat exauditionẽꝫ: ibi. Deus
exaudi. ❡ Quantũ ad primũ ait. Deꝰ in nomine tuo
ſaluũ me fac. Vbi nota q duplex eſt nomẽ verbi incar-
nati.ſ. propriũ ⁊ appellatiuũ. propriũ nomẽ eſt ieſus: ſꝫ
appellatiuum eſt xp̃s: qꝛ oẽs inuncti reges ⁊ ſacerdotes
xp̃s vocabanẗ. hic aũt loquiẗ de p̃prio nomine qḋ eſt ie
ſus. De quo Luce.1. Vocabis nomen eius ieſum: ip̃e Luce.1.
eñ ſaluũ faciet populũ ſuũ a pctis coꝝ. Vñ qualr̃ nos
ſaluat: vide ſuperiꝰ verſiculo.655. Sicq; hic dicit. Deꝰ Saluare.
in noie tuo.ſ. qḋ eſt ieſus. ſaluũ me fac.i. iple in me rem
nois tui/q̃ eſt ſaluatio: qꝛ ieſus ſaluator interp̃taẗ. Ex
quo apparet q dḋ ſic orãdo/myſteriũ incarnatiõis p̃ui
dit. Sequitur. Et in virtute tua iudica me. Aliq textus
habẽt. Et in virtute tua libera me: qꝛ aliq timẽtes diui
nũ iudiciũ/nõ audẽt petere iudicari: ſꝫ ſolũ liberari. Et
ſic textũ iſtũ corrũpunt: qꝛ verꝰ textꝰ dicit. Et in virtute
tua iudica me. Vbi ſciẽdũ q duplex eſt iudiciũꝫ.ſ. diſ-
cuſſionis ⁊ diſcretionis. de quo ſupra ver.567. Hic aũt Iudicare dei.
loquiẗ de iudicio diſcretionis. Itẽ notandũ q virtꝰ dei
dr̃ verbuꝫ dei/p qḋ oia facta ſunt. Ad heb.1. Portãs oia Hebre.1.
verbo virtutis ſue. qḋ in humanitate aſſumpta in fina
li iudicio diuidet ⁊ diſcernet bonos a malis. Mat.25.
Quia ſtatuet quidem oues a dextris ⁊c. Et ſic dicere: Mat.25.
in virtute tua iudica me: nihil aliud eſt/niſi per verbuꝫ

tuũ incarnatũ diſcernente a malis ꝛ dãnandis. ¶ Uel per virtutẽ dei intellige miãm/que maxime oĩpotentiã dei manifeſtat. ſicut cantat eccleſia. Deus qui oĩpotentiam tuã parcendo ꝛ miſerando maxime manifeſtas. Et tunc petit vt per miſericordiã ſibi peccata dimittantur: vt a malis diuidatur. quaſi dicat. Per miſericordiam tuam iudica. i. diuide a malis.

870 Deus exaudi orationẽ meã: auribus percipe verba oris mei.

¶ Hic ꝓr ſue orationis implorat exauditionẽ. Auribꝰ percipe ꝛc. Ubi nota ꝙ auris dei non eſt corporale inſtrumentũ: ſed eſt eius grã qua nr̃is votis annuit. Sic enĩ auris dei ꝓ exauditione accipit ſalomõ. 2. paral. 6. dicens deo. Sint aures tue intente ſup orationẽ q̃ fit in loco iſto. ꝛ pſal. 85. Inclina aurez tuã ꝛ exaudi me. Itẽ nota ꝙ capio cõponitur cũ p: ꝛ fit percipio. pis. ꝛ eſt idẽ ꝙ perfecte capere ꝛ intelligere. Quãuis enĩ deꝰ oĩa pfecte percipiat ꝛ intelligat: tñ proprie illud dr̃ pfecte capere qđ approbat. ꝛ ſic percipere deũ verba nr̃a eſt orationẽ nr̃am acceptãdo approbare. Sic enĩ orabat ſuperiꝰ pſal. 5. d. Uerba mea auribus ꝑcipe dñe ꝛc. Et nota hic duplicẽ modũ orãdi. ſ. corde ꝛ voce. Quantum ad primũ dicit. Deꝰ exaudi orationẽ meã. Quantũ ad ſcðm dicit. Auribꝰ percipe verba. Ad denotandũ ꝙ in orõne cũ affectione cordis: etiã verba vocalia concurrere debent. ¶ Sed forte. d. Nunqđ ſufficit orare corde ſine exterioribus verbis. Dic vt ſupra verſiculo. 59.

Auris percipere.
2. para. 6.
ps. 85.
Queſtio.

871 Qm̃ alieni inſurrexerunt aduerſum me: et fortes queſierunt animam meã: et non propoſuerunt deum ante conſpectum ſuum.

¶ Hic perſecutorum explicat malitiam. Quantũ ad litteram/ſi dauid loquitur in perſona propria: dauid loquitur de ziphæis qui eum prodere volebant in manibus ſaul. d. Qm̃ alieni. i. ziphei inſurrexerũt aduerſum me. ſ. proditorie. Et fortes queſierũt aĩam meã. i. ſaul cũ ſuis cõplicibus/qui erãt fortes tẽporalr̃: queſierunt aĩam meã. i. vitã meã ſine ratione: ideo nõ propoſuerunt deũ ante cõſpectũ ſuum. Sꝫ nõ videt ꝙ ziphei eſſent alieni a dauid: qꝛ erãt de eadẽ tribu. Ziph nanqꝫ vicus erat pertinens ad tribuz Iude. de qua tribu erat dauid. Sed dic ꝙ alieni erant a dauid nõ tribu vel loco: ſed malicia ꝛ voluntate: qꝛ prodiderunt eum ſauli. ¶ Secundũ aũt ſenſum propheticũ dauid loquitur in ꝑſona oĩm bonoꝝ: cõtra quos alieni. i. demones inſurgunt. Unñ iſtũ textũ exponit Greg. d. Quis vero alienꝰ niſi apoſtata angelus vocatur. Unñ ꝑ pſal. de cũctis ſimul ſpiritibꝰ malignis dr̃. Qm̃ alieni inſurrexerũt aduerſum me ꝛ fortes queſierũt aĩam meã. Et ſic nomine alienoꝝ/accipiuntur demones cũ oĩbus ſuis mẽbris. i. iniquis hoĩbus q̃ iuſtos ꝑſequunt. Uel dauid iſta verba in ꝑſona xp̃i dicat de iudeis. qui cũ carne propinqui eſſent xp̃o: tñ volũtate ꝑuerſa icreduli facti ſunt alieni. De quibus dr̃ Iob. 19. Fratres meos longe fecit a me: ꝛ noti mei quaſi alieni receſſerunt a me. Iudei enĩ fratres erãt xp̃i carne: noti erãt lege: qꝛ ꝑ ꝓphetas ꝛ legem ipm̃ cognouerunt venturũ. Sꝫ qñ venit elongati ſunt ab eo cultu ꝛ fide: ꝛ ſic facti ſunt alieni. Unñ predicta verba exponẽs Greg. dicit. Ioãnes de xp̃o dicit. In ꝓpria venit ꝛ ſui eũ nõ receperũt. Ab ipo quippe xp̃o iudei fratres ſm̃ carnẽ/lõge facti ſunt: ꝛ noti receſſerũt: qꝛ quẽ ꝑ legẽ ꝛ ꝓphetas nouerãt/ venturũ venientẽ minime recognoſcebãt. Iudei enĩ propinq̃ ꝑ carnẽ/noti ꝑ legis iſtructionẽ: quaſi obliti ſunt quẽ ꝓphetauerãt: dũ eũ ꝛ incarnã-

Alienus.
Grego. 12. moꝝ. c. 18.
Iob. 19.
Greg. 14. moꝝ. c. 21.

dũ verbis legis canerent: ꝛ incarnatũ verbis ꝑfidie negarent ꝛc. Unñ ꝛ de iudeis conquerit xp̃s. d. Filij alieni mentiti ſunt mihi ꝛc. Uide verſiculo. 246. ¶ Notãdũ autẽ ꝙ gñaliter oẽs mali dicunt a xp̃o alieni: qꝛ ꝛ ſi per baptiſmũ efficiunt filij: ꝛ tñ peccãdo efficiunt alieni ꝛ filij diaboli. Dicitur in libro de naturis rerum/ꝙ ſyrie ꝛ aphrie non nocent aſpides. Et ideo pueros ex ſe natos/ obijciũt aſpidibꝰ: vt expiant an ſint ſui filij vel alieni. Si enĩ eis nocẽt aſpides: ſciũt eos nõ eſſe ſuos: ſed adulterinos. Si vero eis nõ nocent: approbãt eos eſſe ſuos. Sic ꝛ cõformiter xp̃s habet experientiã de regeneratis. Scit enĩ ꝙ q̃diu ſunt filij ſui/aſpis. i. diabolꝰ eis nõ põt nocere nec eos venenare. qꝛ de filio dei ſcribit. Sup aſpidẽ ꝛ baſiliſcum ambulabis ꝛc. Et ideo ſi quis a diabolo veneñat: ſcit ipm̃ non eſſe filiũ ſuũ/ſꝫ alienũ. qꝛ vt dicitur. 1. ioañ. 5. Oĩs q̃ natus eſt ex deo/nõ peccat. In hoc manifeſti ſunt filij dei ꝛ filij diaboli ꝛc. Unñ de iſtis filijs ſic alienatis dr̃. Filij alieni mentiti ſunt mihi: filij alieni inueterati ſunt ꝛc. ¶ Unñ tales multiplr̃ deſcribuntur. Primo ex nimia falſitate. Et quantũ ad hoc dicit xp̃s. Filij alieni mentiti ſunt mihi: qꝛ ſcꝫ q̃ in baptiſmo promiſerũt/nõ obſeruãt. ꝓmiſerunt enĩ renũciare diabolo ꝛ oĩbus põpis eiꝰ: tanq̃ aſcripti militie regis celeſtis. Dicit vegetiꝰ ꝙ milites iurant oĩa ſe ſtrenue facturos q̃ precepit iperator: nunq̃ deſerturos militiam: nec mortẽ recuſantes pro republica. Conſimilia iurãt q̃ ad militãdũ ſummo imꝑatori aſcribunt. Ideo falſi xp̃iani non ſolũ ſunt mẽdaces: ſꝫ etiã facti iuramenti ſui ſeu voti trãſgreſſores. Cũ enĩ ad pugnã venerint: nõ confligunt: ſed aciẽ ꝛ militiã deſerunt. Et ratio põt haberi/ex eo qđ dicit Uegetiꝰ. Miles q̃ ſcit ſumptus ſuos apud ſigna poſitos: de deſerẽdo nihil cogitat: ſꝫ magis ſigna diligit. pro illis in acie fortiter dimicat: vt ꝓ illis habeat maximã curã: in quibꝰ ſuã poſitam videt ſubſtantiam. Ex q̃ patet ꝙ ſi ſumptꝰ atqꝫ ſubſtantiam alibi q̃ apud ſigna habeat: retrahit hoc militez a pugnando. et eſt ſibi occaſio ſigna deſerendi. Propter qđ ageſilaꝰ dux lacedemonioꝝ (ſicut narrat ſextꝰ Iuliꝰ frõtinus li. ꝑmo.) cum cõperiſſet multos ſuos milites in ciuitate q̃ ꝓpeſuerat: oĩa ſua p̃cioſa depoſuiſſe. p̃cepit oppidanis/ ne quicq̃ reciperẽt qđ ad ſuos milites pertinebat. vt ſic ardentius dimicarẽt milites q̃ ſcirẽt ꝓ oĩbus ſuis eſſe bellandũ. Sic in acie xp̃ianoꝝ/cũ ipe xp̃s crucifixus ſit ſignũ ſm̃ illud Eſa. 55. Erit dñs nominatꝰ in ſignũ eternũ. Apud iſtud ſignũ cogitat verus miles xp̃i oẽm ſuã ſubſtãtiã eſſe repoſitã. dicẽs illud pſal. Subſtãtia mea apđ te eſt. Et ideo de deſerẽdo ſigno/talis nũq̃ cogitat: ſꝫ conſtãter ꝓ ipo dimicat. Secus eſt de illo/ q̃ totã ſubſtantiã ſuã alibi repoſitã habet: puta in ciuitate hm̃oĩ. dicens illđ pſal. Subſtantia mea in inferioribus terre. Unñ talis nec eſt fidelis miles: nec verus xp̃ianꝰ. Unde Augſt. de decẽ cordis. Non enĩ debent xp̃ianoꝝ mẽtes de futuro ſeculo cogitare. Qui enĩ de futuro ſeculo non cogitat: nec propterea xp̃ianus eſt. vt illđ qđ in fine promittit accipiat: necdum xp̃ianus eſt. Tales ergo infideles milites ꝛ falſi xp̃iani dicunt alieni: qui ꝯtra eccliaz inſurgũt. De quibꝰ nũc dr̃. Qm̃ alieni inſurrexerũt aduerſum me ꝛc. Amos. 5. Filios alienos genuerunt.

ps. 17.
Aſpis.
ps. 90.
ps. 17.
Milites Uegetius libro 2. Bellum.
Uegetius libro 2.
Eſa. 55.
ps. 15.

Ecce enĩ deꝰ adiuuat me: et dñs ſuſceptor eſt anime mee. 872

¶ Hic oſtendit pſalmiſta ſe in deo plenã habere cõfidentiã. Et diuidit in partes quattuor. Qꝛ ꝑmo in deo ſuã ponit ꝯfidentiã. Scðo ad inimicos verã oſtẽdit amiciciã: ibi. Auerte mala. Tertio debitã deo exoluit grãm: ibi. Uolũtarie. Quarto in deo ꝑfectã habet letitiã: ibi. Qm̃ ex oĩ tribulatione. ¶ Quantũ ad ꝑmũ oſtẽdẽs ſe

in deo habere confidentiā: ⁊ non in mundo. dicit. Ecce
enī deus adiuuat me ⁊c. Ubi ſciēdum ꝙ propheta ſpū
Adiutor noſter xp̄s prophetico eleuatus/vidit verbū pro nr̄o adiutorio in
carnandū. vn̄ iſtud adiutoriū per incarnationem fa
ps.37. ctū humiliter poſtulabat pſal'. d. Exurge in adiutoriū
meū/dn̄e deus ſalutis mee. Surrexit enī deus in adiu
toriū nr̄m/qn̄ dei verbū caro factū eſt. Et hūc adiutorē
Job.31. flagitabat Job. d. Quis tribuat mihi adiutorē vt deſi
Greg.22. moꝝ.c.18. deriū meū oīpotens audiat? Qḋ exponens greg. dicit.
Sciens ſanctus Job ꝙ ſuis meritis redimi nō poterat:
adiutorē quērit. Et quē niſi vnigenitū filiū dei ꝯtēpla=
Incarnatio xp̄i. tur: qui humanā naturam in hac mortalitate laboran
tem/dū ſuſcepit adiuuit. Ipſe quippe adiutor adiuuit
hoīem factus homo. vt qꝛ puro homini via nō patebat
redeundi ad deū/via fieret per verbū dei. Lōge quippe
diſtabamus a iuſto ⁊ immortali: nos mortales ⁊ iniu=
ſti. Sꝫ inter immortalē ⁊ iuſtū: ⁊ nos mortales ⁊ iniu=
ſtos apparuit mediator dei ⁊ hoīm mortalis ⁊ iuſtus.
qui ⁊ mortē haberet cū hoībus ⁊ cū deo iuſticiā. vt qꝛ
per ima nr̄a longe diſtabamꝰ a ſummis: in ſeipſo vno
adiutor noſter factꝰ iungeret ima cum ſummis: atqꝫ
ex eo via redeundi nobis fieret: quo ſummis ſuis/ima
nr̄a copularet ⁊c. Hūc ergo modū adiutorij: hic pſal'.
preuidens in pſona oīm bonoꝝ dicit. Ecce enī deꝰ adiu
uat me. Et ſtatim modū oſtēdit. d. Et (pro qꝛ) deus ſuſce
ptor eſt anime mee. Per aīaꝫ enī ꝙ eſt principalior pars
hoīs totā naturā humanā intellige. Suſcepit ergo dn̄s
aīam nr̄am qn̄ dei filius vt nos adiuuaret factꝰ eſt ho=
mo. Et in iſto adiutorio plene cōfidit quilibet iuſtꝰ di=
ps.118. cens filio dei illud pſal'. 118. Adiutor ⁊ ſuſceptor meus
es tu: ⁊ in verbū tuum. ſ. incarnatum ſuperſperaui.

873 20.q.3. preſens. **Auerte mala inimicis meis: ⁊ in veritate tua diſperde illos.**

Auertere. Hic ꝯſr ad inimicos ſe oſtendit habere amiciciam: ⁊
hoc pro ipſis orando vt conuertanť. d. Auerte mala ⁊c.
Ubi nota ꝙ verto vertis: cōponiť cū a ⁊ fit auerto. tis. ⁊
habet duo ſignificata. ſ. remouere. Et ſic diciť pſal'. 118.
ps.118. Auerte oculos meos ne videant vanitatē. aliqn̄ idē eſt
ps.43. ꝙ tergū vertere. pſal'. 43. Auertiſti nos retrorſum poſt
inimicos nr̄os ⁊c. Hic aūt accipitur ꝓ remouere. Orat
ergo vt auertantur. i. remoueanť mala ab inimicis: ⁊
nō tam pene ꝙ̄ culpe. Et in veritate tua diſperde illos.
idest diſperde illos a priori intētione: ⁊ pone eos in veri
tate tua. i. fac vt veniant ad veritatem tuam.

874 De ꝯſe di. 5. nō. mediocriter. **Voluntarie ſacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo dn̄e: quoniam bonum eſt.**

Hic promittit grāᷓrum actiones. Ubi notandū ꝙ ſa=
crificiū eſt triplex qḋ deo ſacrificare debemꝰ. vide ſupra
verſiculo. 817. Item nota ꝙ voluntarie ſacrificare: eſt
gratis ⁊ non propter aliud ſacrificare. Ille ergo volūta
rie deo ſacrificat: qui propter ſacrificiū ſuū nihil aliud
a deo querit. Qui aūt ꝓpter ſacrificiū aliḋ a deo que=
rit: ſi illud haberet/non ſacrificaret. Et qꝛ oīa nr̄a bona
opa in laudē dei debēt terminari: ideo ſubdit. Et confi=
tebor nomini tuo. ſ. cōfeſſione laudis. qm̄ bonū eſt. Sꝫ
qḋ eſt illud nomen cui confitendū eſt? certe nomē ieſus.
accipiendo nomen pro ſignificato nominis. de quo di=
Phil.2. cit aplš ad phil'. 2. Dedit illi nomen qḋ eſt ſup omne no
men: vt in nomine ieſu omne genu flectať: ⁊ omnis lin
gua confiteatur ⁊c.

875 7.q.1. ad veritas. **Quoniā ex omni tribulatione eripuiſti me: et ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.**

Hic oſtendit ꝙ ſolum in deo vera habeť leticia. qꝛ ſo=
lus deus ab omni tribulatione nos liberare poteſt. Nō tribulatio
quidem plene liberat in preſenti: ſed in futuro. ideo hic
accipitur preteritū pro futuro ratione certitudinis pro
phetice. In preſenti enī vita tribulationes patimur: vt
purgati in futuro cōſolationē dei inueniamꝰ. propter Job.5.
qḋ dr̄ Job. 5. In ſex tribulationibus liberabit te: ⁊ in ſe Sex.
ptima non tāget te malū. Qḋ exponens greg. ait. Quid Sept.
enī ſenario numero/quē ſeptimus ſequitur: niſi preſen Grego.6. moꝝ.c.17.
tis vite operatio diſcurſuſqꝫ ſignificať? Sexto quippe
die oīa perficiens/hoīem condidit: ⁊ ſeptimo die deus
requieuit. Perfectis ergo oībꝰ/requies ſequiť. qꝛ poſt
bona vite preſentis opera: retributio eterne quietis in=
uenitur. In ſex itaqꝫ tribulationibus dn̄s nos liberat:
ne nos in ſeptima malum tangat: qꝛ ꝑ paterne pietatis
eruditionē/preſentis vite labore nos atterit. Sꝫ in aduē
tu iudicis a verbere abſcondit: vt tanto tunc ad ſalutē
certiores exhibeat: quāto nūc flagella durꝰ ſecant. Et
ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus. Qḋ ideo
dicit. qꝛ ſancti in patria videbūt dānatos deorſum poſi
tos. Nam ſpecio. cis. qḋ eſt videre vel conſiderare: cōpo
nitur cum de. ⁊ fit deſpicio deſpicis/qḋ eſt deorſum aſpi Reſurrectio.
cere vel contēnere. Reſtat in materia articuloꝝ nunc
conſequenter agere de vndecimo articulo: quē poſuit Articulus vndecimꝰ fidei.
Judas: vel Thadeꝰ. d. Carnis reſurrectionē. Ubi no=
tandū ꝙ ſm̄ Auguſt. Duplex eſt reſurrectio. ſ. prima ꝙ Auguſ. 22
eſt aīarum. ⁊ ſcḋa ꝙ eſt corpoꝝ. Prima fit quādo homo ḋ ciui.c.7.
vitā grē per peccatū perditā recuperat. de qua dr̄. Bea Apoc.20.
tus qui habet partē in reſurrectione prima. In his enī
ſcḋa mors non habet poteſtatē. Scḋa eſt reſurrectio cor
poꝝ que erit in fine generalr̄ oīm tam bonoꝝ ꝙ̄ malo=
rū. de quā. 1. cori. 15. Oēs quidē reſurgemus ⁊c. Articu 1.cor.15.
lus aūt precedens primā reſurrectionē poſuit. d. Remiſ
ſionē pctoꝝ. Hic aūt poniť ſecundā. d. Carnis reſurre=
ctionē. Hic aūt articulus maxime monere debet hoīes
ad bona opera peragenda. Remota enī ſpe reſurrectio=
nis: remota erit oīs obſeruatio pietatis. Et ideo diabo=
lus hoīes in errorē cōtra iſtū articulū nititur inducere.
vt ipſos peccatis faciliꝰ inficere poſſit. Vn̄ chryſoſtomꝰ Chryſoſt.
ſuper matth. Uidens diabolus ꝙ iuſticiaꝫ dei omnino
extinguere nō potuit: introduxit hereſim ſaduceoꝝ ꝗ
dicūt non eſſe reſurrectionem mortuoꝝ. que res omni
hoī faciende iuſticie propoſitū frāgit. Quis enī erit cō=
tentus aduerſus ſemetipꝫ cotidie lactamina exercere:
niſi ad ſpē reſurrectionis aſpiret. Et ideo ad huiꝰ ar=
ticuli declarandā veritatē multiplex eſt ratio. Prima
ex pte diuine iuſticie/quā facit Damaſ. li. 4. d. Si re= Damaſcenus.
ſurrectio nō eſt: nec deꝰ eſt: neqꝫ ꝓuidentia eſt. tūc caſu
oīa feruntur ⁊ aguntur. videmꝰ enī plurimos iuſtos eſu=
rientes ⁊ iniuriā ferētes. pctōres aūt ⁊ iniuſtos in diui=
tijs ⁊ in oībus voluptatē habētes. Sed quis vnqꝫ hoc
iuſti iudicij vel ſapiētis ꝓuidentie opus bene ſentiens
ſuſpicabiť? Erit ergo reſurrectio. Juſtꝰ ergo deꝰ eſt his
qui cōfidūt in eū: mercedis retributionē in reſurrectio
ne ſeruans: malis aūt punitionē. Et hāc rationē tangit
aplš. 2. cori. 5. d. Oportet nos oēs manifeſtari ante tri= 2.cor.5.
bunal xp̄i: vt referat vnuſquiſqꝫ propria corporis que
geſſit: ſiue bonū ſiue malum. Scḋa ex partis reſurrectio
nis xp̄i. ſicut arguit aplus. d. Xp̄s reſurrexit: ergo ⁊ nos 1.cor.15.
reſurgemꝰ. antecedēs patet: qꝛ alr̄ vana eſſet fides nr̄a.
⁊ conſequentiam probat glo. qꝛ chriſtus ꝓpter nos to=
tum fecit. ⁊ patet ex alio: quia ſi reſurrectio repugna=
ret humanitati chriſti: repugnaret omni homini. quia
quātum ad humanitatem/xp̄s eſt vniuoce homo cum
alijs hominibus. Hanc rationem expreſſe facit Job.
c. 19. d. Scio qꝛ redemptor meus viuit: ⁊ in nouiſſimo Job.19.

die de terra ſurrecturus ſum. Ipſe em̄ tunc fidē habens
de xp̄o futuro: ⁊ futura eius reſurrectione: cuiꝰ certitu-
dine fidei preteritū ꝓ futuro poſuit. dicens. ſcio. i. firmi
ter credo ꝙ redēptor meus xp̄s ꝓ oībus mortuꝰ reſur-
get a mortuis ⁊ viuet in eternū. Et ideo ad xp̄i reſurre-
ctionē/tanꝗ̄ ad antecedēs addit conſequēs. d. Et ideo
in nouiſſimo die de terra ſurrecturꝰ ſum: ⁊ rurſum cir-
cūdabor pelle mea ⁊c. Hanc fidē reſurrectionis cōfeſſa
Ioan.5. fuit illa diſcipula xp̄i Martha. d. Scio ꝙ reſurget in re
ſurrectiōe in nouiſſimo die. ¶ Tertio/ ex pte ſatiſfactio-
nis: qꝛ iuſtū eſt ꝙ ſatiſfacto ꝓ peccato/ceſſet pena pecca
Rom.5. ti. ſed mors ſiue priuatio vite/eſt pena pcti ade. Rom.5
Cum ergo xp̄s plene ſatiſfecerit ꝓ pctō ade/iuſte debet
ceſſare mors ⁊ priuatio vite. Et hāc rationē facit apo-
1.cor.15. ſtolus. 1. cor. 15. d. Qm̄ quidē ꝑ hoīem mors/⁊ ꝑ hoīeꝫ
reſurrectio mortuoꝝ. ſicut ergo in Adam oēs moriunt
ita ⁊ in xp̄o oēs viuificabunt. ¶ Quarta/ratione appe
titus naturalis: qꝛ aīa ſeparata appetit vniri corpori/
tanꝗ̄ ad pfectum eſſe nature humane ſm ſpeciē: vnde
aīa ſeparata manet impfecta quoad eſſe ſpecificū. De-
cet aūt diuinā bonitatē (que oīa fecit vt eſſent pfecta) ꝙ
aīa nō ſemp careat eſſe pfecto ſm ſpeciem. Et hoc eſt qđ
Eſa.26. dn̄s ꝓmittit Eſa. 26. d. Viuent mortui tui/⁊ interfecti
tui reſurgent. ¶ Sꝫ cōtra veritatē huius articuli reſtat
vna difficultas: qꝛ multoꝝ mortuoꝝ aīe iaꝫ ſunt beate.
Aut igit volūt reuniri corpori aut nō. Si volunt ⁊ defe
cto nō vniunt: ergo nō ſunt beate: cōtra poſitū: patet cō
ſequentia. qꝛ beatꝰ eſt q̄ habet quicq̄d vult. Si aūt no-
lūt: ergo nō reunient. qꝛ cū oē inuoluntariū ſit triſte. 3.
ethi. iam in beatis caderet triſticia: qđ eſt falſuꝫ. Reſpō
deo ⁊ dico ꝙ volunt vniri. Ad argumentū dico/ꝙ beatꝰ
habet quicquid vult ſicut vult/⁊ qñ vult: aīa aūt beata
vult vniri corpori ſuo modo: non pro modo ſꝫ ꝓ tēpore
Hyacinthꝰ ſtatuto. ¶ Iſte articulꝰ figurat in vndecimo fundamē
to qđ erat hyacinthꝰ: q̄ lapis vitā mēbris aīaliū tribuit
ſtabilē. Nam vt dicit magr li. 16. hic lapis vigorē dat
mēbris ⁊ vegetat neruos. Et ſic ſignificat vltimā reſur-
rectionē corpoꝝ/q̄ mēbris oīm q̄ꝫ incineratis ⁊ diſſo-
lutis ac diſperſis in vnū colliget: ⁊ vigorē vite ipſius reu
niendo aīam preſtabit: vt amplius mori nō poſſint. vn̄
reſurrectionis immortalitas: etiā in iſto lapide figura-
tur: q̄ vt dicit magr vbi ſupra: reſiſtit peſtilentiis. ad de
notandum ꝙ talis ac tanta erit virtus reſurrectionis:
vt omni peſtilentie mortis reſiſtat integralr. Et ideo de
immortalitate reſurrectionis per iſtū lapidem hyacin-
Eze.27. thum figurate/dicetur humano generi illud Eze.27.
Hyacinthus operimentum tuum.

876 EXaudi deus orationē
meam: ⁊ ne deſpexeris
deprecationē meā: in-
tēde mihi ⁊ exaudi me.

¶ Hic pſal. talē habet titulū. In finē in carminibꝰ intel
lectus dauid. Pro cuius intellectu notandū ꝙ dauid fe
cit iſtū pſal. quoad litterā/qñ ipſe fugiens de Ceila/ſal
uatus fuit de manibꝰ ſaul qui volebat eū in ceila obſi
1.reg.23. dere. Vbi notanduꝫ ꝙ (vt habet. 1. Reg. 23) cum dauid
fugiēs a facie ſaulis: maneret cū ſuis abſcōſus in ſaltu
Areth: nūciatū eſt ei ꝙ philiſtei oppugnarēt Ceilā ciui
tatē: qui ſtati aſſumptis ſocijs abijt in Ceilā: ⁊ pugna-
uit aduerſus philiſteos ⁊ percuſſit eos plaga magna: ⁊
ſic ſaluauit habitatores Ceile: et cepit manere in ceilā.
Qđ cum audiſſet ſaul/cū exercitu ſuo ſe preparauit vt
ad ciuitatē ceile veniret: ⁊ obſideret eū/quouſqꝫ trade-
rent viri ceile dauid ⁊ viros ſuos in manibꝰ ſaul. Reue
lauit aūt deus ipſi dauid ꝙ ſi maneret ibi/viri ceile tra-
derent eū ⁊ ſuos ipſi ſaul. et tunc exiuit ciuitatē cū ſuis ⁊
vagabātur huc atqꝫ illuc incerti. Et videns dauid ſe li
beratū de manibus ſaulis/fecit iſtū pſalmū: etiā rogās
deū/vt in futuro ipm̄ de manibus ſaulis liberaret. Eſt
ergo ſenſus tituli talis. Iſte pſal. dirigēs nos in finē. ſ.
xp̄m: eſt intellectus dauid in carminibꝰ. i. intellectꝰ da
uid in iſto pſal. eſt in carminibꝰ. i. in laudibꝰ diuinis:
qꝛ ipm̄ liberauit de manibꝰ ſaulis. Qꝛ ergo pſal. iſte eſt
hiſtorialis. primo dicā litterā. ſcđo ſenſum propheticuꝫ
exponā. ¶ Quantū ergo ad litterā iſte pſal. diuidit in
partes tres. Qꝛ primo dauid ſuū explicat periculū. Se
cundo ceile increpat populū: ibi. Precipita dn̄e. Tertio
diuinū implorat ſuffragiū: ibi. Ego aūt ad dn̄m clama
ui. Dic vt. S. ¶ Quantū vero ad ſenſum propheti-
cū/primo exponendus eſt titulus. d. In finē in carmini
bus intellectus dauid. Vbi ſciendū ꝙ ſm magiſtrū per
dauid hic intelligitur xp̄s: nō ſm caput/ſꝫ ſm corpus.
ideſt ipſa bonoꝝ eccleſia. Cuius eruditio ⁊ intellectus
ſummoꝑe eſt aduertere locū: in quo modo eſt: in quo
multa aduerſa patit. Et hoc intelligere debet in carmi-
nibus. i. in laudibꝰ. vt hoc intelligēs/ſemp deū laudet:
ſiue erudiat aduerſis/ſiue letis conſolet. Qđ ſi faciat/
tunc dirigetur in finē. ſ. in xp̄ꝫ. Iſte ergo pſal. eſt intelle-
ctꝰ. i. eruditio dauid. ſ. eccl'ie dirigēs nos in finē. ſ. xp̄m.
Et hoc in carminibus. i. in laudibꝰ. Intētio pſalmiſte
eſt mouere ecclīam attendere mala q̄ hic patitur: ⁊ in-
ter illa plangendo laudare dn̄m. Et ſic iſte pſal. diuidit
in partes tres. Qꝛ pſalmiſta in pſona eccl'ie contra ma
la preſentis vite ſuā ponit orationē. Scđo diuinā expe-
ctat conſolationē: ibi. Expectabā eum. Tertio diuinaꝫ
iuſtam ponit retributionē: ibi. Ego autē. Prima pars
diuidit in partes tres. Qꝛ pmo poſtulat ſuā orōneꝫ deo
fore placitā. Scđo ſuā multiplicē explicat miſeriaꝫ: ibi.
Contriſtatus ſum. Tertio pro remedio diuinam petit
grām: ibi. Quis dabit mihi. ¶ Quātuꝫ ad primū ſciē Oratio
duꝫ ꝙ non ōis orō q̄ exaudit a deo/eſt deo beneplacita. Exaudita
Qꝛ qñqꝫ multi exaudiunt ad votū: etiā ad ipoꝝ detri-
mentū ⁊ peccatū. vt ſi quis a deo petat in temporalibus
proſperari: ⁊ obmittat eterna: vel vt proſpere cōmittat
furtū vel adulteriū ⁊ obtineat. tunc em̄ deus iratus ta
li cōcedit poſtulata: que ſibi tn̄ nō ſunt placita. ſed ſola
orō q̄ fit pro eternis ⁊ celeſtibꝰ deo placet. Pſalmiſta er
go nō ſolū a deo petit exaudiri: ſed qđ principalius eſt:
vt eiꝰ orō deo ſit placita. Et hoc eſt qđ dicit quantuꝫ ad
primū. Exaudi deꝰ orōneꝫ meā. Quantū vero ad ſcđꝫ
dicit. Et ne deſpexeris deprecationē meā. Illā em̄ depre
cationē deꝰ deſpicit/quā non approbat. Et iſta duo ſub
alijs verbis repetit. d. Intende mihi: q̄ ad ſcđꝫ/⁊ exau-
di me/quo ad primū. Vbi aduertēdū ꝙ intēdo. dis. cō Intendo
ponit ex in ⁊ tēdo: ⁊ fit intēdo: ⁊ habet duo ſignificata.
Qm̄ intēdere qñqꝫ idē eſt ꝙ augere: vt calor intendit.
qñqꝫ idē eſt ꝙ reſpicere/cōſiderare/vel dirigere. vt intē-
de qđ agas. Et ſic deum intēdere nobis/eſt ipm̄ nos di
rigere ⁊ nr̄as preces approbare: ſicut dꝛ pſal. 5. Intende Ps.5.
voci orōnis mee ⁊c. Et ſic accipit hic cū dicitur/Inten
de mihi ⁊ exaudi me. Et bene poſt intēdere ſequit exau
dire ſicut conſequens: qꝛ iſta cōſequentia eſt bona. deꝰ
intēdit iſtā orōneꝫ. i. approbat. ergo ipam exaudit. Sic
em̄ dꝛ pſal. 39. Expectās expectaui dn̄m ⁊ intēdit mihi. Ps.39.
ſequitur. ⁊ exaudiuit preces meas. primū ergo qđ oran
do a deo debemus petere/eſt vt nobis intendat.

Contriſtatus ſuꝫ in exercitatio 877
ne mea: et conturbatꝰ ſum a voce
inimici: ⁊ a tribulatione pctōris

¶ Hic pſr eccl'ia ſua multiplicē explicat miſeriā. Et di
uiditur in partes quattuor/ſcđm ꝙ iuſtorum eccleſie

hic quattuor mala ſuſtinet. Qz ſcz primo a demonib⁹ aggreditur ⁊ exercitatur. Scdo detractionibus impetitur ⁊ diffamatur: ibi. Qm̃ declinauerunt. Tertio timoribus cõcutitur ⁊ conturbaẗ: ibi. Cor meũ.

Tẽtatio. ſecuritas. ¶ Quãtũ ad primũ ſciendum q̄ viri ſancti multis tentationibus impugnanẗ a diabolo: qz illos maxime impugnat quos ſibi magis contrarios videt: illos aũt quos poſſidet/ tẽtare contẽnit. qḋ ideo deus permittit/ ne de ſuis virtutibus boni glorienẗ: ſed vt p tentationẽ exercitati ſeipſos cognoſcant ⁊ humilitatẽ conſeruent. Qḋ oſtendit Greg. d. Diſpẽſante deo pmittitur/ vt quiſque quilibet poſt conuerſionẽ ſuã tentationũ ſtimulis fatigeẗ/ ne ipſm ſecuritas ſternat. Iam quidẽ p conuerſionẽ mare rubrũ tranſitũ eſt: ſʒ adhuc in heremo vite pñtis ante faciẽ hoſtes occurrunt: iam peccata extinctos egyptios poſt terga reliquimus. Sed adhuc nocẽtia vitia quaſi alij hoſtes obuiant: vt ad terrã promiſſionis pgentib⁹/ ceptũ iter intercludant. iam priores culpe pſtrate ſunt: ſed tentationũ ſtimuli quaſi hoſtes alij cõtra faciem veniunt: qui ⁊ cum nr̃o labore ſuperenẗ. Hoc ideo: qz conuerſio ſecuritatẽ parit: mater aũt negligẽtie ſolet eſſe ſecuritas. Ne ergo ſecuritas negligentiã generet/ ſcriptũ eſt. Fili accedens ad ſeruitutẽ dei: ſta in iuſticia ⁊ timore: ⁊ prepara aĩaʒ tuã ad tentationẽ. Nõ ait/ ad requiem: ſed ad tẽtationẽ. qz hoſtis noſter adhuc in hac vita nos poſitos quãto magis nos ſibi rebellare conſpicit/ tanto amplius expugnare contendit. Eos eñ pulſare negligit: quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Contra nos vero vehementius incitaẗ: quo ex corde nr̃o/ quaſi ex iure nr̃o ppue habitationis expelliẗ. Hoc eñ in ſemetipſo dñs ſub quadã figuratione preſignauit: qui diabolum non niſi poſt baptiſmũ ſe tentare permiſit: vt ſignũ nobis quoddã future conuerſationis inuere: qḋ membra eius poſtq̃ ad deũ proficerent: tunc acriores tentationũ inſidias tolerarent ⁊c. ¶ Ad propoſitũ viri ſancti talibus tentationib⁹ exercitanẗ (qḋ permittit de⁹) ne ſuperbiãt. Que tñ tẽtationes magnas moleſtias ⁊ turbationes inferunt: dum eis bellando reſiſtiẗ. Qḋ expertus Paulus ait. Datus eſt mihi ſtimulus carnis q̃ colaphizet me ⁊c. Vñ de iſtis tentationibus cõtriſtat⁹ pſal. in perſona oĩm bonoꝝ dicit. Contriſtatus ſum in exercitatione mea. Et qz has tẽtationes aliquãdo diabolus facit p ſeipſm: aliqñ vero p hoĩes malos qui verba iniurioſa contra bonos proferunt: ideo de vtroq; ſubdit. Et conturbatus ſum a voce inimici. quo ſcʒ ad hoĩes malos voces iniurioſas proferentes. Et a tribulatione peccatoris: quo ſcʒ ad diabolũ dum tentat p ſeipſm/ qui ſingulariter peccator dicitur. pſal. 108. Cõſtitue ſuper eũ peccatorem: ⁊ diabolus ſtet ad dextris eius.

Eccl. 2. Greg. 24. mor. c. 12. Ps. 108.

878 6. q. 1. ſumma.

Qm̃ declinauerunt in me iniquitates: ⁊ in ira moleſti erãt mihi.

Diffamatio. Detractio Ps. 20. Ioan. 8. Ioan. 9. Grego. 13. mor. c. 1.

¶ Hic oſtendit quomõ eccleſia a detractoribus impetitur ⁊ diffamaẗ. Mali eñ ſua peccata imponũt bonis ipſos diffamãdo. ⁊ ſic dicũtur iniquitates in iuſtos declinare. Sic eñ fecerant xp̃o. Vñ de ipſo dr̃. Qm̃ declinauerũt in te mala. vt qñ ſibi dicebant. Demoniũ habes. et Ioan. 9. Nos ſcimus qz hic homo peccator eſt. Mali eñ hoĩes vt ſe bonos oſtẽdant/ mala ſua in bonos declinant. Vt oſtendit Greg. d. Eſſe propriũ peruerſorum ſolet/ q̄ mala ſua p conuitiũ bonis ingerant: priuſq̃ de eis veraciter accuſentur. Et dum metuunt increpari de his que faciunt: aduerſantibus ſuis prauitatibus iuſtos hec facere teſtantur. Sancti aũt viri patienter audiunt etiã que ſe nunq̃ feciſſe meminerũt: q̃uis ea mala que ſibi ingeri conſpiciunt: ab ipſis ſuis criminatoribus nouerint ppetrata. etiã cũ eos predicãdo corrigere nõ poſſunt/ patiẽdo tolerãt: quaten⁹ ſi fructũ cõuerſionis eoꝝ conſequi non valeant ex ipſis: tñ premiũ longanimitatis acquirant. Vñ ⁊ ſancta eccl'ia dauid prophete vocibus dicit. Supra dorſum meũ fabricauerũt peccatores. qz videlicet dũ reprobos quos non valet corrigere tolerat: facta peccantiũ ſupra dorſum portat. hec ille. Sic ⁊ nunc cõformiter dicit. Qm̃ declinauerunt in me iniquitates. Et huius declinationis cauſam ſtatim ſubdit. d. Et in ira moleſti erant mihi. Cum eñ bonus iratus peccatis maloꝝ/ ipſos corrigit: tunc propter talẽ irã ⁊ diſplicentiã quã habet iuſtus de peccatis maloꝝ/ ipſi mali cõtra bonos inſurgunt: qz in hoc iuſtus malis ſe cõtrarium oſtendit. vnde mali dicunt. Circũueniamus iuſtũ/ qm̃ cõtrari⁹ eſt operib⁹ nr̃is: ⁊ improperat nobis peccata legis. Et hoc eſt qḋ hic dicit. Et i ira moleſti erant mihi. ¶ Ad videndũ aũt q̃ graue peccatum ſit ſua mala in alios declinare: vel aliũ diffamare iniuſte. querunt doctores vtrũ inter peccata cõtra proximũ cõmiſſa detractio ſit maximũ. Vide ſcḋa ſecũde. q. 73. articulo. 3. ¶ Vltimo circa materiã articuloꝝ inceptã: Duodecimus articulus eſt/ quem poſuit matthias. d. Vitã eternã. Vbi nota q̄ vita eterna dupl'r poteſt accipi. ſ. pro vita/ vel p viuere: que nõ terminaẗ/ ſʒ in eternũ durat. Et ſic oẽs anime tam bone q̃ male viuũt eternaliter. De bonis dr̃. Qui viuit ⁊ credit in me/ nõ morieẗ in eternũ. De malis aũt dicit in pſal. Viuet in eternum ⁊ laborabit adhuc in finẽ. Vel ppie. ⁊ ſic accipiẗ ſolũ pro vita beata. Et ſic dicebat xp̃s ponens differentiã inter bonos ⁊ malos. Ibunt hi in ſuppliciũ eternũ: iuſti aũt in vitã eternam. ¶ Et ſic iſte articulus poteſt dupl'r intelligi. ſ. de prima vita: ⁊ tunc eſt ſenſus. vitã eternã. i. generaliter credo q̄ oẽs poſt reſurrectionẽ/ tam boni q̃ mali viuent ſine fine. iuxta dictũ ap'li dicẽtis de humano genere corruptibili ⁊ mortali. Oportet eñ corruptibile hoc induere incorruptionẽ: ⁊ mortale hoc induere imortalitatẽ. ¶ Vel aliter ⁊ cõmunius exponitur de ſecunda vita. ſ. beata. Et tunc eſt ſenſus. Vitã eternam. i. credo q̄ de⁹ poſt reſurrectionẽ equitate iudicãs/ dabit vitam eternã. ſicut xp̃s de ſuis fidelibus dicit. Ego vitã eternam do eis. Et tunc eſt dubium: quare in hoc articulo nõ eſt facta equaliter mentio de dãnatorum eterna miſeria: ſicut de beatoꝝ vita eterna. Reſpõdeo/ q̄ q̃uis nõ explicite/ tñ in hoc articulo implicite intelligiẗ eterna dãnatoꝝ miſeria: qz ſi deus virtute iuſticie ⁊ mĩe premiat bonos eternal'r: cõſis eſt vt malos etiã puniat eternal'r. qz indifferenter ad virtutẽ iuſticie ſpectat vtrũq;. Et ideo q̄ ad eternã vitã bonoꝝ/ ſequaẗ etiã eterna pena maloꝝ: oſtẽditur Dañ. 12. vbi dr̃. Qui dormiũt in puluere euigilabunt. ſ. p reſurrectionẽ/ alij in vitã eternã/ alij in opprobriũ. Quã cõſequentiã approbans ſaluator. Ioan. 5. ait. q̄ pcedent qui bona fecerũt in reſurrectionem vite: qui vero mala/ in reſurrectionẽ iudicij. ¶ Hic articul⁹ p duodecimũ fundamentũ figuraẗ q̃ eſt lapis amethiſtus. qui ſtatũ mentis ſalutarẽ inſtruit. Nã ſicut ait magr̃ li: 16. Hic lapis facit hoĩem vigilẽ ⁊ bonũ cõfert intellectũ. Que aũt melior vigilia vel intellectio q̃ vita beata: q̃ in ſũmi boni cognitione/ tanq̃ in actu fundamentali cõſiſtit: Ioan. 17. Hec eſt vita eterna ⁊c. Ad quã cognitionẽ ſequiẗ fruitio ⁊ firma tẽtio: in qb⁹ cõplete eterna vita cõſiſtit. Qḋ fuit figuratũ p lapidẽ amethiſtũ. Exo. 28. vbi in tertio ordine copulabanẗ iſti tres lapides adinuicẽ. ſ. amethiſt⁹ achates ⁊ liguri⁹. Amethiſt⁹ q̃ bonũ cõfert intellectũ/ figurat clarã dei viſionẽ. Achates q̃ facit hoĩeʒ dilectũ ⁊ gratũ/ ſignificat plenaʒ charitatis fruitionẽ. Ligurı⁹ aũt q̃ ſanat fluxũ/ ſignificat oĩ fluxu defectibilitatis ſanato: firmã ⁊ eternã tentionẽ/ in qb⁹ integral'r eterna vita cõſiſtit. Duodecim⁹ ergo articul⁹ q̃ eſt vitã eternã: p amethiſtũ ſignificat ⁊c.

Ps. 28. Sapiẽ. 2. Queſtio. vita eterna. Articul⁹ ſi dei duodecimus. Ioan. 11. Mat. 25. 1. Cor. 15. Ioan. 10. Dañ. 12. Amethiſtus. Exo. 28. Achates.

879 Cor meū cōturbatū eſt in me: ⁊ formido mortis cecidit ſup me.

Juſtus timet. ¶ Hic oſtēdit q̄ iuſtus in preſenti timoribus cōturbat̃. Ubi notandū q̄ iuſti in preſenti vita in quocūq̧ ſtatu ſint ſemp timent: q2 ſi proſpera arrident illis: timent ne ſint premiū bonoꝝ ſuoꝝ. Si eos aduerſa percutiunt/ ti-
Grego.5. moꝝ.c.5. ment ne ſint initiū pene future. Uñ greg. ait. Juſti ſemper timent ⁊ magnis ſe lamentis cruciant: q2 deſeri formidant: et q̄uis in aduerſis de correctione ſua gaudeant: coꝝ tñ trepidā mentē correptio ipa perturbat: ne malū qđ tolerāt: non pia percuſſio diſcipline ſit: ſꝫ ani-
ps.89. maduerſio iuſta vindicte. Qđ bene pſal'. cōſiderās ait. Quis nouit poteſtatē ire tue. Poteſtas quippe diuine ire/ nr̄a non poteſt mente apprehēdi: q2 eius diſpēſatio obſcuris ſup nos diſpoſitionib9 ſepe vñ exterminat̃ deſerere/ inde nos recipit: et vnde nos recipe credit̃/ inde dereliquit: vt plerūq̧ hoc fiat gr̄a/ qđ ira credit̃: ⁊ hoc aliquādo ira ſit/ qđ gr̄a putatur. Nonnullos q̄ppe flagella corrigunt: nonnullos vero ad impatientiā pducūt. Et alios proſpera q2 demulcent: ab inſania mitigant. Alios q2 eleuant/ funditus ab omni ſpe cōuerſationis eradicant. Cunctos aūt vicia ad ima pertrahūt: ſed tñ quidā eo ab his facilius redeūt/ quo ſe in eis corruiſſe altius erubeſcunt. Et ſemp virtutes ad ſuperna ſubleuant: ſed nonnunq̄ quidā dū timorē de virtute concipiunt p ipm̄ tramitem aſcenſionis cadunt. q2 ergo poteſtas diuine ire minime cognoſcit̃: in cunctis neceſſe eſt vt ſine intermiſſione timeat̃. ¶ Ex quib9 apparet q̄ iuſti ſemp timēt/ tam in proſperis q̄ in aduerſis: ne p illa ad mortē eternā tendāt. Et hoc eſt qđ in pſona iuſtoꝝ hic ait pſal'. Cor meū conturbatū eſt in me. ⁊ quare? q2 formido mortis cecidit ſup me. ſ. mortis eterne: q2 null9 in preſenti vita de ſuo fine manet ſecur9. vnde ſubdit.

880 Timor ⁊ tremor venerunt ſuper me: et contexerunt me tenebre.

Timere. Grego.29 moꝝ.c.9. ¶ Uere eñ quilibet quantūcūq̧ iuſt9 debet timere. vnde cauſam tanti timoris aperiens Grego. dicit. Quis cognouit ſi ille qui nūc iniquus cernit̃ in iniquitate vitā finiat? vel is qui iuſtus cernit̃ extremitatē vite ſue cū iuſticie pfectione concludat: vel cui bona actio perſeue-
ignoram9 finē nr̄m. rans/ eternā manſionē preſtet in regno: vel quē vſq̧ ad terminū ſuū actio praua conſtringens in eternū dānet
Notat hic altitudinē iudicioꝝ dei. pp̄ter qđ ſemper debem9 timere. ſuppliciū? Quis hoim iſta diſcuſſus dicatur? vel quis iſta ſaltē imperterritus audiat? Multos eñ videmus cotidie qui iuſticia reſplendent: ⁊ tñ ad finē ſuū nequicie obſcuritate tenebrant̃. Et multos cernim9 nequitie tenebris obuolutos: ⁊ inde iuxta vite ſue terminū repēte reddi iuſticie luce liberos. Multos etiā nouim9 ſemel inuentā viā iuſticie illibate vſq̧ ad obitū tenuiſſe. Et pleroſq̧ conſpeximus vſq̧ ad exitū cepta ſimul crimina ſine ceſſatione cumulaſſe. Quis vero inter iſta iudicioꝝ nubila mentis ſue radiū mittat: vt aliqua cōſideratione diſcernat? vel quis pduret in malo/ vel quis perſeueret in bono: vel quis ab infimis conuertatur ad ſumma: vel quis a ſummis reuertat̃ ad infima? Latēt hic ſenſus hominū: nec quicq̧ de cuiuſlibet fine cognoſcit̃: q2 diuinoꝝ iudicioꝝ abyſſus humane mētis oculo nullatenus penetrat̃. Scimus q̄ latro de patibulo trāſiuit ad regnū. Judas de apoſtolat9 glia lapſus eſt in tartarum: q2 q̄ñq̧ q̄ ceperunt non imitant̃. Sꝫ q2 q̄dā imitātur q̄ ceperunt: ſcimus latronē alium pueniſſe ad ſuppliciū: et ceteros aploſ pcepiſſe qđ deſiderauerūt regnū. Uidemus paulū ex illa perſecutionis ſeuitia ad gr̄aꝫ apoſtolatus vocatum: ⁊ tñ ſic inter iudicia occulta formidat: vt reprobari etiam poſtq̄ vocat9 eſt timeat. Ait eñ. Caſtigo corpus meū ⁊ in ſeruitutē redigo: ne forte 1.cor.9. alijs predicans/ ipe reprobus efficiar. Jam de illa voce dominica/ dictū fuerat. Uas electionis mihi eſt iſte. ⁊ tñ adhuc caſtigās corpus ſuū/ timet ne reprobetur. ve miſeris nobis/ q2 de electione nr̄a nullā adhuc dei vocē cognouim9: ⁊ iam in ocio quaſi ſecuri torpem9. Debꝫ ergo nobis in ſpe eſſe nō ſolū ſecuritas: ſed etiā timor in conuerſatiōe: vt ⁊ i illā certātes foueat: ⁊ i iſta torpētes pūgat. Uñ per prophetā dicitur. Qui timent dñm ſperēt in dño. hec ille. ¶ Ex quibus patet q̄ quilibet quantūcūq̧ iuſtus in preſenti vita ſemper debet timere q̄ ſuū finem ignorat. Et hoc eſt qđ hic dicit pſal'. Timor ⁊ tremor venerunt ſup me. ⁊ rationē ſubdit: q2 contexerūt. i. vndiq̧ operuerunt me tenebre. ſ. ignorantie: contēpſerunt. i. contēptibilē fecerūt. ¶ Et nota q̄ differētia eſt in- Tremor.
ter timorē ⁊ tremorem ⁊ timiditatē. Q2 tremor eſt cor- Timiditas.
poris: ſed timor ⁊ timiditas mentis. Timor aūt eſt ad tempus. ſ. qñ quis ex aliqua cauſa timet ad tēpus: ⁊ ſic timor eſt animi vitiū ad tēpus: ſed timiditas eſt animi vitiū ſempiternū: qđ eſt etiā ſi timor non ſit. Unde ho- Homer9.
mer9 ait. Jn achille fuit aliq̄ñ timor: ſꝫ timiditas nūq̄.

Et dixi quis dabit mihi pennas ſicut colūbe: ⁊ volabo ⁊ requieſcā. 881 7.q.1.aduerſitas.

¶ Hic conſequenter pſal'. diuinā petit gr̄am. Et duo facit. Q2 primo gr̄am dei poſtulat. Secūdo ſe exauditū manifeſtat: ibi. Ecce elongaui. ¶ Quantū ad primum ſciendū q̄ vt patet ex dictis: iuſtus timet in proſperis ⁊ in aduerſis. Duo aūt ſunt remedia cōtra illū timorem quem ſignificantur in pēnis colūbe. Nam ſicut dicunt
Accipiter. Colūba. naturales: Accipitrū ſunt duo genera. quidā ſunt nobiles/ qui aues non caperent niſi in altū volādo eſſent eleuate a terra: et quidā ſunt degeneres qui eas non caperent niſi in terra. Columba autem iſtos cognoſcens: vt primos videt/ ſtatim deſcendit ad terrā: ⁊ qñ ſcđos/ ſtatim volat in altū. Sic ⁊ moralr. Accipiter auis rapax eſt diabolus qui aliquos rapit in alto. ſ. in ſtatu proſperitatis: ⁊ aliquos in baſſo. ſ. in ſtatu aduerſitatis. Colūba autem ſignificat iuſtos ⁊ ſimplices: qui felle peccati carēt. Hec colūba duas alas habet. ſ. humilitatem ⁊ pa- humilitas
tientiā. Quando ergo iuſtus videt accipitrem diabo- Patiētia.
lū ipm̄ volentem rapere ſurſū in alto pſperitatis: tunc vti debet ala humilitas: p proſpa nō ſe exaltando: ſed ex hoc ſe magis deo debitorem cognoſcendo. q2 cū augent̃ dona/ rationes etiā creſcūt donoꝝ. Qñ aūt videt diabolū ſe volentem rapere in terra. ſ. in baſſo aduerſitatis: tunc volare debet in altū p alā patientie ⁊ ſpei: ſperādo q̄ patientia eſt via ad celū meditās verbū xp̄i. Luce.21
Jn patientia vr̄a poſſidebitis aīas vr̄as. Jſte ergo ſunt Luce.21.
ale colūbe quas iuſtus a deo ſibi dari petere debet. ſ. humilitas in pſperis: ⁊ patientia in aduerſis. d. Quis dabit mihi pennas vt colūbe? Talis ē colūba duabus pdictis alis volat mente a pſperitatib9 mūdi: illis nō ſe exaltādo: ⁊ ab aduerſis illis nō ſe deijciendo: ſꝫ in foraminibus plagarū ⁊ paſſionis xp̄i requieſcit. tali xp̄o
Cant.2. dicente cañ.2. Ueni colūba mea in foraminib9 petre.
Colūba. Apl'a. ¶ Uel aliter. per colūbā intellige aploſ xp̄i. Qm̄ ſicut refertur: quedā ſunt colūbe qui nūciorum funguntur officio: litteras dominoꝝ ſuoꝝ ſub alis portātes: ⁊ modico tempore multa terrarū ſpacia trāſeuntes: que maxime ſunt neceſſarie qñ per terras hoſtiles alij nuncij
Plini9. tranſire non audent. Unde Plinius dicit li.10. q̄ in obſidione mutinenſi/ decius brutus epiſtolas ligatas pedibus colūbarum in caſtra cōſulū tranſmiſit. Conſimile narrat eodē libro de hirūdinib9. Et ex hoc apoſtoli columbis aſſimilantur: qui verbum dei per totū orbem in breui tempore portauerūt. Qđ in ſpū admirās

Eſa.60. Eſaias.de apoſtolis ait. Qui ſunt iſti qui vt nubes vo
penitētis. Ala. lāt: ꝛ q̄ſi columbe ꝛc. Que autē ſunt penne iſtarū colū-
barum.ſ.aploꝝ: niſi virtutes quibꝰ eleuant a terra ad
Grego. Eze.1. celeſtia: q̄ ſunt q̄ttuor vt dicit Grego. ſup Ezechiel. pte
p̄ma homil. q̄rta ſup illo verbo Ezechiel.1. Due penne
iungebātur: ꝛ due tegebāt coꝝ corpora. He ſunt q̄ttuor
virtutes. Due reſpectu futuroꝝ.ſ. amor ꝛ ſpes: ꝛ reſpe
ctu preteritoꝝ timor ꝛ penitētia. Prime due iungunt:
qꝛ pfecto electi ꝛ amāt celeſtia que ſperāt: ꝛ ſperāt que
amāt. Due autem alie tegūt coꝝ corpora: qꝛ coꝝ mala
preterita a ꝯſpectu iudicis timor ꝛ penitētia abſcōdūt.
Scriptum quippe eſt. Beati quoꝝ remiſſe ſunt iniq̄ta
tes: ꝛ quoꝝ tecta ſunt pctā. Iſtas ergo q̄ttuor pēnas a
deo petit iuſtus/ vt a malis ſeculi euolādo requieſcat i
xp̄o/ dicēs. ps.4. In pace in idip̄m dormiā ꝛ requieſcam.

882 Ecce elongaui fugiens: ꝛ manſi
8.q.1. olī. in ſolitudine.

Hic ſe exauditum oſtēdit. Ubi notādum q̄ prefatis
duabꝰ pennis alis.ſ. ſpe ꝛ amore: hō a tumultu tp̄aliū
cōtēplatio rerū volat ad ſolitudinē cōtemplatiōis: in qua manēs/
nec aduerſa ſentit quibꝰ turbetur: nec proſpera q̄bus
eleuet inflatus: qꝛ amor eternoꝝ tp̄aliū expellit amo
rem: et ſpes celeſtiū ſpem tp̄alium non patit ſecum. Et
ſic talis elōgatur a malis: nō corpore/ ſed mēte: nō loco/
ſed merito. Unī glo. Ecce elongaui fugiens.i. me elōga
ui a malis: nō loco: ne rumpat charitas bonoꝝ: ꝛ ne p
datur maloꝝ exercitium: q̄s deus admiſcet cū bonis:
vt Iudā apoſtolis. Fugiēs ſe elōgat: qꝛ turbā terreno-
rum deſiderioꝝ dimiſſa: in alta ſe dei ꝯtemplatiōe ſub
leuat. Et māſi in ſolitudine.ſ. mentis. vbi nullus cum
eo/ niſi deus: vbi quies. Manet eīn in ſolitudine: qui
cōtemplādo deū: manet in remota mētis intētiōe. Tā
Grego.li. 30.c.23. notādū q̄ (vt ait. Grego. lib.30.c.23.) duplex eſt ſolitu
do.ſ. mentis ꝛ corporis. Secūda nō valet ſine p̄ma: ſed
Greg.li.4 moꝝ.c.35. prima bene ſine ſcd̄a. Unī iſtum v̄ſum exponēs Grego.
dicit. Ecce elōgaui fugiens ꝛc. Fugiēs ſe elōgat: qui a
turba deſiderioꝝ tp̄aliū in alta dei ꝯtemplatiōe ſe ſub
leuat. Manet vero in ſolitudine: qui pſeuerat in remo
Queſtio. ta mentis ꝯtemplatiōe. Sed ſtatim occurrit dubiū:
qꝛ iſte pfectionem ſuā oſtēdit ex vita ſolitaria/ dicens.
Solitaria vita. Ecce elōgaui ꝛc. Utrū vita ſolitaria ſit homini licita.
Homo. Et videtur q̄ nō: qꝛ eſt cōtra naturā hoīs: cum hō natu
raliter ſit aīal ciuile ꝛ ſociale: vt de ducit Phs.1. poli.
dicēs. q̄ eligens vitā ſolitariā/ nō eſt pars ciuitatis: ſꝫ
eſt aut beſtia/ aut deus. Ad litterā enim eligētes nō cō
cōuiuere alijs: aut hoc eſt qꝛ ſunt nimis ſcelerati: ꝛ nō
poſſunt ſocietatem alioꝝ ſupportare: ꝛ tūc ſunt q̄ſi be-
ſtie. vel qꝛ ſunt nimis boni ꝛ volunt vacare contempla
Ciuitas. Societas tiōis ocio: ꝛ tūc ſunt q̄ſi diuini. q̄ aūt homo naturalr
ſit aīal ciuile ꝛ ſociabile: ex hoc maxime deducitur: qꝛ
natura cum nihil agat fruſtra: oīni rei dat naturalr il-
la ſine q̄bus res in eſſe ꝯſeruari nō pōt. Cum ḡ viuere
ſit homini naturale: naturaliter hō hꝫ illa ſine q̄bus i
vita ꝯſeruari nō pōt: quoꝝ p̄cipuū eſt ſocietas. Q̄ ex
Cibus. multis patere pōt. Prima ſumit rōne cibi q̄ natura
liter indiget. Natura eīn oībus aīalibus ſufficiēter mi
niſtrat cibū q̄ viuūt ex herbis: vel alijs aīalibus q̄ de
terra pducuntur. Hō vero qꝛ hꝫ inter cetera aīalia me
liorē tactum/ ꝛ ꝯplexionē magis purā ceteris aīalibus:
indiget cibo magis diligēter ꝛ artificialiter preparato. vt
puta. Frumētū eīn qd̄ a natura pducit: ꝛ ſi eſſet ſuffi
ciens cibus alijs aīalibus: nō autē homini/ niſi prepa
raretur ꝛ depuraret/ molliret/ pinſeret/ ꝛ decoq̄ret. Et
q̄ ad hec oīa vna ſola pſona non bene ſufficit. Ideo
hō rōne victus indiget ſocietate: ꝛ ſic naturalr eſt aīal
Veſtis. ciuile. Scd̄a ſumitur ex pte veſtimentoꝝ/ q̄bus tegi
mur. Natura eīn ſufficienter de tegumēto puidit om̄i
bus alijs aīalibus: qꝛ aliq̄bus pro indumento dedit la
nā: aliq̄bus plumas. homini aūt non. Unī opꝫ q̄ artifi
cialiter ſibi indumenta prepararet: qꝛ cū ſit ſubtilioris cō
plexiōis alijs aīalibus: magis offenderet a frigiditate
ꝛ ab inequalitate aeris. Sed nullus vnꝰ ſibi ad hoc ſuffi
cit ſine ſocietate alterꝰ: ḡ hō natura eſt animal ſociale.
Tertia ſumit ex remotiōe phibentiū.ſ. ex defenſiōe Arma.
ab hoſtibus ꝛ inimicis. Natura eīn oībus aīalibus ar
ma defenſiua dedit. vt puta: aliq̄bus cornua/ aliq̄bus
dentes/ aliq̄bus vngues/ aliq̄bus corporis agilitatem.
Sed natura homini nullū iſtoꝝ p ſui defenſiōe dedit:
ſed dedit ſibi manꝰ q̄bus arma defenſiua ſibi facere poſ
ſit. Sed ad hec facienda nullus ſolus ſibi ſufficit ſine ſo
cietate: q̄re ſequit/ q̄ naturaliter homo eſt aīal ciuile.
Quarta ſumitur ex pte loq̄le ꝛ diſcipline. Cetera eīn diſciplinā
animalia ex inſtinctu nature inclināntur ad opa ſibi de
bita abſq; alterius inſtructiōe. Ut aranea ad telā facien
dā/ vt ſibi capiat cibū. Hirūdines ad faciendū nidū.
Canes ad pariendū ꝛ ad partū nutriēdum: etiā ſi nun
q̄ alium parere vidiſſet. hō autem nō. Unī mulier cuꝫ
parit/ neſcit q̄liter in partu ſe debet habere: niſi ab alijs
ſit edocta. Quia ḡ hō ex inſtinctu nature nō ſufficien
ter inclinat ad opera ſibi debita/ ſed ex diſciplina. hinc
eſt q̄ natura homini pre alijs aīalibus dedit loquelā:
p quā hoīes ad inuicē inſtruātur in faciēdis: ſed inſtru
ctio mutua hoīm fieri nō poſſet ſi ad inuicē nō cōuiue-
rent. Ex q̄ ſequit/ q̄ naturaliter hō eſt aīal ciuile. Et
hac ratione maxime innitit Phs.1. poli.ſ. q̄ qꝛ ſermo Phus.
eſt ad alterum: vt ad ſocios. ex quo natura dedit homi
ni ſermonē quem nō dedit alijs aīalibus: ſequit homi
nem magis naturaliter eſſe aīal ciuile ꝛ ſociale: q̄ cete
ra animalia. Ex q̄bus oībus ſequit ad ppoſitū: q̄ re
cuſātes ſocietatē/ nō viuūt vt hoīes. ꝛ ſic ſolitudo nō vi
det homini licita. Sed nūq̄d Ioānes baptiſta ſancti
ficatus in vtero fugiens ſocietates/ habitauit in ſolitu
dine? Dicendū ḡ q̄ vitā ſolitariā eligentes: nō faciunt
cōtra naturā hoīs: ſed ſupra naturā. Uel q̄ vita ſolita
ria non excludit oēm ſocietatem: ſed ſocietatis tumul
tum. Nōne ioānes habitabat in ſolitudine: ꝛ tī ad ip̄ꝫ
ꝯfluebat multitudo copioſa iudeoꝝ. Sic ꝛ de btō An-
tonio ꝛ alijs anachoritis q̄ tī ꝯſocios habebāt. Et tales
nō ſunt beſtie: ſed meliores hoīe. qꝛ plus mente tendūt
ad illud qd̄ eſt ſupra hoīem.ſ. ad deū: q̄ ad ip̄m hoīem.

Expectabam eum qui ſaluū me 883
fecit: a puſillanimitate ſpiritus
ꝛ tempeſtate.

Hic pſalmiſta dei preſtolat grām.ſ. chriſti incarna-
tionem: q̄ ſalui facti ſumus. Et duo facit. Quia primo
predicit chriſti incarnationē. Secūdo cōtra xp̄m iude
orum impugnationē: ibi. Precipita dne. Quātū ad Saluare.
primū: qꝛ ſolum per xp̄m ſaluamur. vñ ꝛ ieſus qui ſal-
uator interpretat/ eſt vocatus. Ideo dicit. Expectabaꝫ
eum q̄ ſaluū me fecit.ſ. chriſti incarnationē oꝫ preſto-
lare. Qui ſaluos nos fecit/ dum fides eiꝰ ardeſcit in no
bis: ꝛ dum videmꝰ q̄ pro nobis tulerit ꝫ nos ad portā
dum oīa aduerſa aīamur. Unī ait apls. Recogitate eū Hebre.12.
q̄ talem ſuſtinuit a pctōribus contradictionē: vt nō fa-
tigemini ꝛc. Sed a q̄bꝰ nos ſaluat/ ſubdit dicēs. A pu
ſillanimitate ſpiritus ꝛ tēpeſtate. Ubi notādū q̄ duo
maxime nos impugnāt.ſ. proſperitas/ ꝛ aduerſitas: qꝛ
proſperitas nos eleuat per ſupbiā: aduerſitas nos dep
mit per impatientiā. Impatientia autē puenit ex pu-
ſillanimitate. Nā puſillanimus cōponitur ex puſillus
qd̄ eſt paruus: ꝛ animus. q̄ſi paruus animus: qꝛ q̄ im-
patienter aduerſa tolerat puſillū aīum habet. Saluat

ergo nos chriſtus a puſillanimitate: dum exemplo ſuo
nobis patiẽtiã tribuit in aduerſis. Tẽpeſtas aũt ſignifi
cat ſupbiã: q̃ ex pſperitate pcedit. Tempeſtas eñ cõpo
nitur ex tpe ⁊ peſte. ⁊ eſt tempeſtare idẽ q̄ deſtruere/ diſ
ſipare/ nocere: qđ directe cõuenit ſupbie. Saluat ḡ nos
chriſtus a tẽpeſtate. ſ. a ſupbia que pcedit ex pſperis:
q2 ſuo exemplo nobis humilitatẽ tribuit in pſperis. q2
Philip. 2. vt dicit aplus. Cũ in forma dei eſſet: nõ rapinã arbitra
tus eſt ⁊c. ſed ſemetipm humiliauit ⁊c. Saluat ḡ a puſil-
lanimitate ſpiritus. i. ab impatientia aduerſorum. ſal
uat a tẽpeſtate. ſ. a ſupbia pſperoꝝ. Et hoc eſt qđ dicit.
Ps. 35. ps. 35. Homies ⁊ iumenta ſaluabis. p hoies intellige p-
ſperitatẽ hñtes: ſed p iumẽta aduerſitate depreſſos. Q2
de ſolitaria vita actum eſt ⁊ dictũ q̄ eſt licita: ideo po-
ſito q̄ ſint due religiões: quarũ vna vacat vite ſolitarie
⁊ cõtemplationi: alia vero ſocietati ⁊ actiõi. querit̃ q̃ il
larũ ſit pfectior ⁊ maioris meriti. Vide ſcḋa ſcḋe queſt.
188. articulo. 6.

884 Precipita domine: ⁊ diuide linguas eorum: quoniam vidi iniq̄tatẽ ⁊ contradictionẽ in ciuitate

¶ Hic cõſir ponit cõtra xpm iudeorũ iniq̄tatem. Et duo
facit. Quia pmo ponit iudeoꝝ cõtra chriſtũ maligna
tionẽ. Secũdo ipſoꝝ iuſtã predicit punitionẽ: ibi. Ue
niat mors. Prima pars diuidit̃ in ptes multas: ſm q̄
multa mala iudeoꝝ oſtendit. Q2 ponit̃ cõtra chriſtũ p
mo popularis cõtradictio. Secũdo pncipuꝫ pſecutio:
ibi. Die ac nocte. Tertio tormentoꝝ aggrauatio: ibi.
Et non defecit. Quarto iudeorum falſa ſimulatio: ibi.
Qm ſi inimicus. Quinto iude manifeſta pditio: ibi.
Et ſi is q̄ oderat. ¶ Quãtum ad pmũ ſciendũ q̄ nõ ſo-
lum pncipes ſacerdotũ xpo cõtradicebãt: ſed etiã ciues
Cõtradictio. populares ⁊ minores. Et hoc multiplici cõtradictione.
Ubi nota q̃tuor cõtradictiões: q̄bus iudei chriſto cõ-
tradixerũt. ſ. Cõtradictio temeritatis ⁊ ſupbie. Cõtradi
ctio afflictiõis ⁊ miſerie. Cõtradictio opationis ⁊ falla
cie. Contradictio infidelitatis ⁊ nequitie. ¶ Primo eſt
cõtradictio ſupbie. ſ. ⁊ inobedientie. vt puta: qñ ſubdi-
ti ſuo dño inobediẽtes cõtradicunt. ſicut cain deo: ⁊ cho
re moyſi dño ſuo. Uñ iudas in epiſtola ſua dicit. Ue il
lis qui in via cain abierunt: ⁊ in cõtradictiõe chore pe
rierunt. Iſto modo p inobediẽtiã iudeoꝝ pplſ chriſto
Matt. 23. cõtradixit nolentes xpo obedire. Matth. 23. Quoties
volui congregare filios tuos/ ⁊ noluiſti ⁊c. Sic ⁊ ſuis
aplis Actuũ. 13. Uidẽtes iudei gentes/ repleti ſunt zelo
⁊ cõtradicebãt his q̃ a Paulo dicebãtur blaſphemã
tes. ¶ Secũdo eſt cõtradictio afflictiõis: q̃ ſcꝫ alicui cõ
tradicit̃: nõ ſolum xbis ſed etiã flagellis ⁊ verberibus.
Qđ eñ maius ſignũ cõtradictiõis cõtra aliquẽ põt eſ
ſe: q̃ꝫ ipm iniuſte pſequẽdo ad mortem ducere? Sic iu
dei chriſto cõtradixerũt: ſicut de ipſo pdixerat ſimeon
Luce. 2. Luce. 2. ad mariã matrẽ ei9. Ecce poſitus eſt hic in rui
nã: ⁊ in reſurrectionẽ multoꝝ in iſrael: ⁊ in ſignuꝫ cui cõ
Baſilius. tradicetur. Qđ exponẽs Baſili9 ait. Signũ huius cõ
tradictionis fuit ipſa crux dñica. In quo ſigno chriſto
poſito: ab oibus cõtradicebat̃/ dũ ab omi gñe ⁊ ſexu ⁊
gradu patiebat̃. Sed ab iſta cõtradictiõe p reſurrectio
nem fuit liberatus: ⁊ caput gentiũ p fidem effect9. ipſo
Ps. 17. dicẽte. Eripies me de cõtradictionib9 populi: cõſtitues
me in caput gentiũ. ¶ Tertio eſt cõtradictio opatiõis
⁊ fallacie: qñ ſcꝫ q̄s verbis cũ alio cõcordat: ſed volunta
te ⁊ factis cõtradicit. Et tales maxime prelati ⁊ rectores
Titum. 1. debent corrigere. ad Titũ. 1. Opꝫ epm eſſe ſine crimine/
vt potens ſit exhortari in doctrina ſana: ⁊ eos q̃ contra
dicũt arguere. Ubi glo. Cõtradicũt veritati/ male vi-
uentes ⁊ bene loquẽtes. Nõ cõtradicũt multi linguas

ſed vita. quos redarguere/ magnũ opus eſt. Iſto mo-
do cõtradicebãt iudei chriſto: q2 ipm verbis extollebãt:
ſed corde vilipendebãt. vt puta Matth. 22. Magiſſci Matt. 22.
mus q2 verax es ⁊c. Propter qđ eis dixit chriſtus. Hy
pocrite bene pphauit de vobis Eſaias/ dicẽs. Pplſ hic
labiis me honorat: cor autẽ eoꝝ lõge eſt a me. Cõtra q̄s Matt. 15.
dr Eſa. 45. Ue illis q̃ cõtradicũt factori ſuo. ¶ Quar Eſa. 45.
to eſt cõtradictio infidelitatis: qua ſcꝫ fidei cõtradicũt
infideles. Fideles tñ ſuos deus ptegit in tabernaculo
eccleſie. ps. Proteges eos in tabernaculo tuo: a cõtra-
dictiõe linguarũ. Sic cõtradicebãt iudei chriſto: dum
ipm verũ dei filiũ negabãt: ⁊ vſq3 hodie fidei eius cõtra
dicũt: ⁊ predicatores fidei ſpernũt. Judith. 1. Qui oẽs Judith. 1.
vno animo cõtradixerũt: ⁊ nũcios abiecerunt ſine ho-
nore. ¶ Ad ppoſitum ḡ preuidẽs pſal. tãtã cõtra xpm
iudeoꝝ popularũ cõtradictionẽ/ rogat vt diſpergãtur
p mundũ: q̃tenus diſpſi/ min9 eccleſie ⁊ fidei nocere poſ
ſint/ dicẽs. Qm vidi. i. preuidi iniquitatẽ ⁊ cõtradictio
nem in ciuitate. ſ. in populo ciuitatis hieruſalẽ contra
xpm futurã. Ideo ne inualeſcãt dñe precipita ⁊ diuide
linguas eorũ. ¶ Dicit ḡ precipita. Ubi nota/ q̄ caput Precipitare.
cõponitur cũꝫ pre. ⁊ ſic precepe. tis. id eſt q̃ cadit capite
inclinato ⁊ corpore ſequẽte. Et ſic precipito. tas. eſt ali
qñ precipitem facere: vel ſic deiicere. Sic eñ iudei fuerũt
precipitati: q2 p Titum ⁊ Ueſpaſianũ primo ſacerdo-
tes qui erãt caput eoꝝ fuerunt capti ⁊ trucidati: ⁊ cõſir
alius ppls. Fuerũt etiã diuiſi: q2 p totum orbem diſp- Unitas.
ſi ⁊ ad diuerſas linguas ⁊ natiões miſſi. Quę puidẽs Diuiſio.
pſalmiſta dicit. Precipita dñe ⁊ diuide linguas eoruꝫ.
Cauſam ſubdit. Qm vidi iniq̄tatẽ ⁊ cõtradictionẽ in
ciuitate. i. in ciuibus cõtra chriſtũ. Nec mireris ſi pſal
miſta pcatur/ q̄ iudeoꝝ vnitas diuidat̃: q2 mali quã
to amplius ſunt vniti: tãto fortiores ſunt in malo ⁊ ma
gis incorrigibiles: ſed diuiſi meli9 corrigi poſſunt. Uñ
Greg. dicit. Qui eñ diuiſi corrigi poterãt: in iniquita Grego. ſuꝑ Ezech.
tum ſuarũ ptinacia vniti pdurãt. Uñ ſicut ſolet eſſe no
xium/ ſi vnitas deſit bonis: ita pnicioſum/ ſi non deſit
malis. Peruerſos quippe vnitas corroborat/ dũ cõcor
dat: ⁊ tãto magis incorrigibiles/ quãto vnanimes fa-
cit. Unde etiã ⁊ pſal. 17. iudeorũ diuiſionẽ orabat/ di- Ps. 16.
cẽs. Dñe a paucis de terra diuide eos in vita eoꝝ. Sic
eñ deus diuiſit linguã ſupboꝝ: q̃ turrem ptīgentẽ vſq3
ad celum edificare volebãt: ne vniti ipſorum ſupbã vo
luntatem pficere poſſent. Gen. 11.

Die ac nocte circundabit eam ſuper muros eius iniquitas: et labor in medio eius et iniuſticia. 885

¶ Hic cõſir oſtẽdit̃ pncipum cõtra xpm pſecutio. Ubi
notandum q̄ p muros ciuitatis q̄bus ciuitas munit̃ ⁊
cuſtoditur: ſignificãtur pncipes ſacerdotũ ⁊ maiores:
quibus ciuitas regebat̃ ⁊ cuſtodiebat̃. Uñ de iſtis mu Murus.
ris. ſ. pncipibus: q2 ſalus eoꝝ eſt ſalus ciuitatis. ⁊ ecõ-
trario: diſſipatis muris/ diſſipatur ciuitas. orat pſalmi
ſta ps. 50. dicẽs. Benigne fac dñe in bona volũtate tua Ps. 50.
ſion: vt edificent̃ muri hieruſalẽ. Ibi eñ pſalmiſta pe-
tebat aplos ⁊ alios principes eccleſie ordinari. De iſtis
ergo muris. ſ. de pncipib9 ſacerdotũ ſcribis ⁊ phariſeis:
q2 continue meditabãtur iniq̄ue contra xpm. dicit ps.
Die ac nocte circundabit eã. ſ. gentẽ iudeoꝝ/ iniq̄tas ⁊
dolus. ⁊ q̃re? q2 primo ſuper muros eius. i. pncipes/ eſt
iniq̄tas ⁊ dolus. Uel ſic. Iniq̄tas. ſ. ⁊ dolus exiſtẽs ſu-
per muros eius. i. ſup pncipes circundabit eã. ſ. ciuita
tem. ¶ Uel aliter. volens oſtẽdere deſtructionẽ gentis circũdare.
⁊ populi iudeoꝝ: inducit p ſimilem modũ deſtructiõis
ciuitatis hiericho ⁊ muroꝝ ei9. Nã vt habet̃ Joſue. 6. Joſue. 6.
Volẽs ioſue capere ciuitatẽ hiericho: q̃ erat muris clau

ſe: circundauit ciuitatem cum arca dñi ſeptē diebus. In ſeptimo aūt die facta circundatiōe ſeptima: oēs muri hiericho funditus corruerūt. Quid eñ arca dñi cōtinens māna virgā ⁊ tabulas legis: niſi xp̄m ſigt: in quo erat māna diuinitatis/ virga poteſtatis/ ⁊ tabule legis.ſ.plenitudo oīs ſapientie ⁊ veritatis. Iſta ḡ arca ſ.chriſtus circūdedit ciuitatē.i.gentē iudeoꝝ ſeptē diebus.i.ſeptē virtutibus/cōtra ſeptē vitia iudeoꝝ: ꝑ ſeptē v̓ba que in cruce dixit figuratas. Quib⁹ peractis muri ciuitatis corruerūt: q̄ꝛ ꝑncipes iudeoꝝ ꝑ chriſti mortem a ſuo ſtatu corruerūt: q̄ꝛ ex hoc ꝑdiderunt gentē ⁊ locū.i.dñium gentis ⁊ loci. Eſt ḡ ſenſus. Iniq̄tas ⁊ dolus eſt ſup muros eius.i.ſup ꝑncipes: ⁊ in medio eius labor ⁊ iniuſticia: q̄ꝛ cordialiter laborāt iniuſte cogitātes chriſtū morti tradere. Ideo chriſtus circūdabit eā/ vt corruat: ſicut ⁊ muri hierico corruerūt. Quia ꝓpter iniquitatē factā erga chriſtū oēs muri eius in manibus inimicoꝝ traditi fuerunt. Threñ.2. Tradidit in manus inimici muros eius. Threñ.2.

886 ## Et nō defecit de plateis eius vſura ⁊ dolus.

¶ Hic ɔ̈ſr ponitur cōtra chriſtū tormētoꝝ aggrauatio. Ubi notādum/ꝙ aliud eſt vſura/aliud dolus. Ad videndū aūt q̄d ſit vſura: ſciēdum ꝙ duplex eſt: q̄ꝛ quedā ɔmittitur in recipiendo/ quedā in reddēdo. Prima eſt vſura rerū ⁊ bonoꝝ. Secūda eſt vſura iniuriarū ⁊ maloꝝ. Ad euidentiā ꝑme notādum/ꝙ res ſunt in duplici differētia: quedā ſunt/quarū vſus eſt ipſaꝝ ɔſumptio: vt pecunia/frumentū/vinum/⁊ huiuſmodi: alie ſunt quarū vſus nō eſt ipſarum ɔſumptio: vt equus dom⁹ poſſeſſio ⁊c. Res vero quarū vſus eſt earū cōſumptio: nō habēt vſum diſcretū ab ipſis rebus. Uñ in talib⁹ nō debet ſeorſum cōputari vſus rei a ſeipſa. Sed cuicūq; cōceditur vſus rei: cōcedit̄ ipſa res. Uñ in talib⁹ ꝑ mutuū trāſfert̄ dñium rei. Si quis ḡ ſeorſum vellet vendere vinū/⁊ ſeorſum vellet vendere vſum vini/eādem rem bis venderet. Uñ manifeſte ꝑ iniuſticiā peccaret. Et tale pctm̄ vocat̄ vſura: q̄ꝛ vēdit vſum rei; q̄ nō diſtinguitur ab ipſa re. Similiter peccat quicūq; mutuat triticū pecunias vinū ⁊ hm̄oi: petens ex hoc duas recōpenſatiōes. vnā quidē reſtitutionem nō rei mutuate: ſed eq̄lis: aliā vero preciū vſus/q̄ꝺ vſura d̄r. Alie vero res ſunt: quarū vſus nō eſt ipſa rei ɔſumptio: ſicut vſus domus eſt habitatio: nō aūt diſſipatio. Et in talibus pōt vtrumq; ſeorſum cōcedi: puta cum aliq̄s tradit alteri dñium domus reſeruādo ſibi: ad aliq̄d ipſe vſum ipſi⁹. Uel ecōtrario cū q̄s ɔcedit alteri vſū dom⁹/reſeruato ſibi dñio. Et ꝓpter hoc pōt homo licite recipere p̄ciū ꝓ vſu domus: ⁊ pōt petere domū cōmodatā. ſicut ptꝫ in cōductiōe ⁊ locatione dom⁹. ¶ Ad ꝓpoſitū ergo: q̄ꝛ ſm̄

Phūs. 5. ethico. ⁊ 1. polit. Phm̄: pecunia principalr̄ eſt inuenta ad cōmutatiōes faciendas: ⁊ ita ꝓpri⁹ ⁊ principalis vſus ipſi⁹ pecunie eſt ipſius cōſumptio/vel diſtractio: ſm̄ ꝙ in cōmutationibus diſtrahit̄. nō q̄dem ꝙ pecunia cōſumatur in ſe: ſed cōſumitur illi q̄ ea vtitur: q̄ꝛ ipſa vtēdo/dñium ei⁹ trāſfert in aliū. Et ideo ꝓ vſu pecunie mutuate preciū petere/eſt vſurā cōmittere/⁊ iniuſte alienum auferre: ⁊ ideo reſtitutiōe indiget. ¶ Uerūtñ notādū ꝙ in caſu quo pecunia mutuaret̄ nō trāſferendo dñium pecunie mutuate: ſed ſolū vſum. vt puta ſi aliquis cōcederet pecuniā ſignatā ad oſtentationē: vel ad ponēdū loco pignoris. tunc talē vſum pecunie pōt q̄s licite vendere: ſicut ⁊ vſura vaſoꝝ argenteoꝝ ⁊ hm̄oi. vt expreſſe ponit ſanctus doctor ſcd̄a ſcd̄e queſti.78.articulo.1. Uſura autē q̄ eſt in reddendo/eſt in malis. vt puta cum q̄s recepit iniuriā ab aliquo/⁊ vindicādo maiorē iniuriam reddit q̄ꝫ acceperit. Sic eñ accipit vſurā Magiſter hic in glo. dicēs. Uſura eſt: q̄ñ plus exigit iniuria/q̄ꝫ accepit: nō dimittit vt ſibi dimittat̄. Et iſto mō hic accipit̄ vſura. Ubi notandum/ꝙ q̄uis chriſtus iudeis nunq̄ꝫ iniuriā intulerit: ipſi tamē ab ipſo ſe iniuriatos reputabāt: ex hoc ꝙ ipſoꝝ vitia repꝛehendebat. Mali autem odio hñt ſe corripientes. Quia vt d̄r Prouerb.15. Non amat peſtilēs: eū q̄ ſe corripit. Et ideo chriſtū habuerūt odio ⁊ ſe ab ipſo reputabāt offenſos in verbis. Ipſi aūt ꝓ tali iniuria ab ipſis reputata: multo plus reddiderūt chriſto: q̄ꝛ ex hoc cōtinue machinati ſunt ipm̄ ad mortem deducere. ⁊ nō ad quālibet mortem: ſed ad mortē magis oppꝛobrioſam: magiſq; penoſam. Et ideo q̄ꝛ plus in malis reddebant chriſto: q̄ꝫ etiā ſm̄ ipſoꝝ reputationem ab ipſo receperāt: in hoc vſurā cum chriſto faciebāt. Et hoc eſt q̄ꝺ aīt pſalmiſta. Et nō defecit de plateis eius.ſ.hieruſalem/vſura. Et dicit de plateis: q̄ꝛ in publico predictā vſurā cum chriſto fecerunt. Et tñ ipſe chriſtus tā ꝓ illis q̄ꝫ ꝓ alijs ſeipm̄ ꝑ mortem obtulit patri: ſi ab iniquitate voluerint cōuerti: ⁊ ab iſtis vſuris eos redimeret. Ps. Ex vſuris ⁊ iniq̄tate redimet aīas illorum. Ps.71. ¶ Dolus autē aliud eſt. Nā ſm̄ grāmaticos/dolus dicit̄ malitia occulta blādis ſermonib⁹ ornata. Dolus. Et dicitur dolus a dolore: eo ꝙ dolorem inferat. Sic iudei dolum agebāt cōtra chriſtū: q̄ꝛ doloſe inſidiabātur ei: vt ipm̄ caperēt i ſermōe. ſicut q̄ñ ipſi dicebāt. Matt.22. Magr̄ ſcimus q̄ꝛ verax es ⁊c. Matt.22. Quia igit̄ publice vſuras ⁊ dolum contra xp̄m exercebant: ideo dicit de ipſis. Et non defecit de plateis eius vſura ⁊ dolus.

Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi: ſuſtinuiſſē vtiq; 887 11.q.3.paſper.

¶ Hic ɔ̈ſr ad declarādum dolū ipſoꝝ: ponit̄ iudeorum falſa ſimulatio. q̄ꝛ ſcꝫ pretendebāt ſe amicos exterius: ⁊ de facto interius erāt inimici. Grauior eſt eñ iniuria recepta ab illo q̄ reputatur amicus/⁊ grauiorē dolorē ingerit: q̄ꝫ illata ab illo qui eſt apertus inimicus. nulla enim peior peſtis q̄ꝫ familiaris inimicus. Dicat ergo de iudeis chriſtus. Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi: ſuſtinuiſſem vtiq;.i. magis de ſe fuiſſet ſupportabile. Et hic ꝑ inimicum.ſ.aptum intelligit gētes q̄ apte inimicabant̄ deo/adorātes idola. Quāto enim q̄s grauius peccat: tāto ampli⁹ xp̄m offendit. Quāto autē quis magis xp̄o ꝑ fidem copulat̄: ceteris paribus grauius peccat. Uñ magis peccabāt iudei cōtra xp̄m inſurgentes ceteris paribus q̄ꝫ pagani. Sicut ⁊ mō chriſtiani magis q̄ꝫ iudei vel pagani. Et conſequenter hoc idem alijs verbis declarat/dicens.

Iniuria. Amicus. Inimicus. Peccare.

Et ſi is qui oderat me ſup magna locut⁹ fuiſſet. q̄ſi 888

dicat. Et ſi is q̄ oderat me.ſ. manifeſte: ſup me magna locut⁹ fuiſſet.i. mihi ſupbe inſultaſſet: ⁊ magnificaret ſe ſupra me: ⁊ minaretur q̄cq̄d poſſet. [Abſcōdiſſē me forſitan ab eo. Hic eñ loquitur chriſtus more humano illoꝝ qui ab aptis inimicis ſe abſcōdunt: nō quidē timore/ſed illoꝝ amore: ne ſcꝫ eius preſentia magis incitentur ad malum. Quoniā vt ait Chryſoſtomus ſuper Matheum. Malus homo non docetur ſermonibus: ſed magis irritatur. Malum enim hominem melius vincere potes locum dando/q̄ꝫ reſpondendo. Nā ſi contendis irrationabilem ratione placare: ⁊ ipſum non placas: ⁊ teipſum ſubijcis ⁊c. Sic etenim chriſtus non timore abſcondit ſe ⁊ exiuit de templo: quando iudei voluerant ipſum lapidare. vt dicitur Joannis.8. Et conformiter loquitur hic/dicens. Abſcondiſſem me forſitan ab eo. Alia littera habet. Abſcondiſſem me vtiq; ab eo.

abſcōdere. Fugere. Malus. Chryſoſt. Joan.8.

889 **Tu vero homo vnanimis: dux meus ⁊ notus meus.**

¶ Hic ↄſr explicatur iude manifeſta ꝓditio. Et primo
ponitur ei⁹ ꝓditio. Secundo ei⁹ punitio: ibi. Ueniat
mors. Aggrauatur autem pctm̄ iude ſup alioꝝ pctā ex
duob⁹. Primo rōne ſingularis familiaritatꝭ. Secūdo
rōne ſacramētalis cōmunicatiōis: ibi. Qui ſimul me-
Judas. cum. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū ꝙ iudas inter alios apo
ſtolos multū erat xp̄o familiaris: in cui⁹ ſignū ip̄m pre
alijs exaltauerat faciēdo ip̄m oīum alioꝝ miniſtrū: q2
ipſe loculos habebat: ⁊ ceteris vt diſpēſator habebat p
Joañ.13. uidere. vt habet̄ Joañ.13. qd̄ erat ſignū maioritatis.
Matt.20. q2 vt dixerat chriſtus. Quicūqȝ voluerit inter vos ma
ior eſſe: ſit veſter miniſter. Hāc ḡ ſingularē familiarita
tem notās xp̄s/vertit ſe ſingulr̄ ad iudā ſibi/dicēs. Tu
vnanim⁹. vero hō vnanimis. ſ. inter ceteros. Un⁹ em̄ ↄponit̄ cuȝ
aius: ⁊ fit vnanimus. i. vni⁹ animi/⁊ vni⁹ voluntatis.
Dicebatur ḡ iudas vnanimus xp̄i: q2 xp̄s ad ip̄m ſin-
gularē familiaritatē videbatur habere. ⁊ ſic ꝑ ſigna ex
teriora videbātur vni⁹ animi: licet intrinſece aius iu-
de diſcordaret ab aio xp̄i. Dux me⁹. q2 ipſe iudas ra
tiōe officij ſibi dati: q2 diſpenſator ceteros regere ⁊ duce
re videbat̄. Et not⁹ me⁹. Qd̄ ideo dicit. ne qs ſuſpicet̄
xp̄m ignoraſſe ꝓditionē iude: cui tāta beneficia cōtule
rat. Jdeo ſibi dicit. Et notus me⁹. q.d. A me tn̄ eras co
gnitus. ſ. ꝙ a me aio diſcordabas. ꝓpter quod ipſe di-
Joañ.13. cebat. Joañ.13. Ego ſcio quos elegerim.

890 **Qui ſimul mecum dulces capie-bant cibos: ī domo dei ambula-uimus cum conſenſu.**

Euchari-ſtia. ¶ Hic aggrauat̄ pctm̄ iude rōne cōmunicatiōis. Ubi
ſciendū ꝙ xp̄s ſacramentū corporis ⁊ ſanguinis ſui in
Cōcatio. cena iude dedit: ſicut ⁊ oībus alijs: nō faciēs in hoc di-
Judas. ſtinctionē inter iudā/⁊ alios apl̄os. Ex eo: q2 pctm̄ iu-
de alijs apoſtolis adhuc erat occultū. ne ḡ occultū pec
catum ꝓderet xp̄s/ip̄m cōmunicauit cum alijs. Unde
Remigi⁹. Remigi⁹ ſup Matth. ait. Chriſtus iudā ꝓditorē cōi-
cauit: in q̄ facto eccleſie ſue reliqt exemplū/vt nemineȝ
a ſocietate ſui nec a cōmunicatione corporis ⁊ ſangui
nis dn̄i ſeparet: niſi ꝓ aliq̄ publico ⁊ manifeſto crimie.
Ex hoc ḡ pctm̄ iude aggrauatur: q2 in tāto crimine ↄſi
ſtēs ſacramentū ſumpſit indigne. Q2 ḡ in exteriori ap
parētia iudas cū alijs apparebat vni⁹ volūtatis: licet
intus diſcordaret. ideo notās exteriorē apparentiā xp̄s
dicit. Qui ſimul mecū dulces capiebāt cibos. i. omnes
apl̄i q̄ ſacramenta corporis ⁊ ſanguinis cū xp̄o recepe-
rūt. In domo dei. i. in cenaculo qd̄ dr̄ domus dei rōne
chriſti ⁊ apl̄oꝝ: etiā q2 in eodeȝ loco ſpiritusſanct⁹ ſup
apl̄os fuit miſſus. Ambulauimus cū ↄſenſu: q2 ſcȝ ex-
Queſtio. terius oēs apparebāt eiuſdē volūtatis ⁊ ↄſenſus. ¶ Et
ſi q̄ras q̄re ſacramentū vocat cibos/⁊ nō cibū. Rñdeo.
ꝓpter multiplicē v̄tutē: qua aiaȝ deuote ſumētē reficit.

891 **Ueniat mors ſuper illos: ⁊ deſcē-dant in infernum viuentes.** 23.q.6.ſi non licet.

¶ Hic ↄſr ponit̄ eius punitio. ſ. ⁊ oīum ſibi ſimiliū. Et
pmo ponit penā. Secūdo cauſam: ibi. Qm̄ nequitie.
¶ Quātū ad pmum ſciēdū ꝙ ſilia pctā ſimili pena pu
niri merent̄. Pctm̄ autē iude fuit ſimile pctō dathan ⁊
Nume.16 abiron. De q̄bus habetur Nume.16. ꝙ tāq̄ ſciſmati-
Sciſma. ci diuiſerunt ſe ab alijs: nolentes obedire moyſi. Un̄ ſe
ditionem mouerūt aduerſus moyſem ⁊ aaron: q̄s ter-
ra viuos cū oībus ſuis abſorbuit: ⁊ viui deſcēderunt in
infernum. Chore q̄qȝ ⁊ cum eo ducēti ⁊ quinq̄ginta il-
loꝝ ſequētes malitiā: arripuerūt thuribula vt ado
lerent incēſum in ↄſpectu dn̄i: qd̄ erat officium aaron.
qui illico diuino igne ſunt ↄſumpti: q̄ etiā vaſtauit de
populo q̄ttuordecim millia ⁊ ſeptingentos. Et ſic ſuper
iſtos q̄ ſciſma aduerſus dn̄m ſuum fecerunt: venit no
ua mors. ¶ Ad ꝓpoſitum ḡ Judas ↄſimili pctō pecca
uit ſciſma aduerſus xp̄m faciendo dum ſe diuiſit a cō-
ſortio apl̄oꝝ ⁊ ab obedientia chriſti: ⁊ alios cōtra xp̄m
induxit. Ergo cōſimili pena meruit puniri. Et hoc eſt
qd̄ de iuda ⁊ ſuis ſeq̄cibus dicit pſal. Ueniat mors ſu
per illos: ⁊ deſcēdāt in infernū viuētes. Hic tn̄ pſalmi
ſta ꝑdicit illud qd̄ iudas meruit: nō qd̄ euenit de facto.
Uel ſm̄ alios hic pſalmiſta orat pro malis ⁊ ſciſmati- Infernus.
cis: vt cōuertātur ad chriſtū. Ubi notādū ꝙ inter alia
q̄ pctōrem mouent ad cōuerſionē: eſt mortis ↄſideratio
⁊ meditatio penarū inferni. Un̄ ait Hieronymus in p Hierony.
logo biblie. Facile contemnit oīa: q̄ ſe cogitat moritu-
rum. Et quātū ad ↄſiderationem mortis dicit. Ueniat Mors.
mors ſup illos. Mors em̄ ſup illuȝ venit: q̄ illā iugiter
in corde meditat̄. ¶ Quātū aūt ad ↄſiderationē pena
rum inferni/dicit. Et deſcendāt in infernū viuētes. Il-
li in infernū mortui deſcēdūt: q̄ poſt mortē damnati in
inferno cruciātur. Illi autēȝ viui deſcendūt: q̄ hic viuē
tes/mentē inclināt ad ip̄m meditādum. Iſta ergo duo
orat iſte vt malis eueniant vt conuertantur ad deum.

Quoniam nequitie in habitacu-lis eorum: in medio eorum. 892

¶ Hic oſtendit cauſam ipſoꝝ punitiōis. Ubi notādū
ꝙ ꝑ habitacula intelligit preſentē vitā: in qua vt pere-
grini habitam⁹ ⁊ trāſimus. Un̄ ait. Qm̄ neqtie. i. pec
cata in habitaculis eoꝝ. ſ. in vita preſenti. Et hoc in me
dio eoꝝ. i. in corde ipſoꝝ: qd̄ eſt in medio aialis. ¶ Q2 Queſtio.
dictum eſt ꝙ pena ſciſmaticis debita: eſt pena inferni.
Ideo ad aliqd̄ de ipſa intelligendū/q̄ro: vtrum in in-
ferno ſit ignis realis q̄ ſpiritum ſeparatū agere poſſit.
Uide in ſcripto meo libro. 4. queſtio. 44. articulo. 2.

Ego autem ad dominuȝ clama-ui: ⁊ dominus ſaluauit me. 893

¶ Hic ↄſr oſtendit iuſtā diuinā retributionē. Hic pſal
miſta mutat ſtilum loquēdi: q2 ſupra loq̄bat̄ in ꝑſona
capitis eccleſie. ſ. chriſti. hic auteȝ loquit̄ in ꝑſona cor
poris. ſ. eccleſie. Et duo facit: q2 oſtendit pmo qd̄ diui-
na iuſticia retribuat bonis. Secūdo qd̄ retribuat ma-
lis: ibi. Exaudiet de⁹. Quātū autē ad retributionē bo
noꝝ pſalmiſta oſtēdit ꝙ iuſtis de⁹ tria bona retribuit.
Q2 pmo ipſos ſaluificat ↄdonādo crimina. Scd̄o ipſos
iuſtificat ↄferendo petita: ibi. Ueſpere. Tertio ipſos pa
cificat largiendo pmia: ibi. Redimet in pace. ¶ Quā-
tum ad pmū notādū ꝙ clamare ad deuȝ: nō eſt niſi mē Clamare.
tis deſiderio in ip̄m tēdere orādo. Qui aliqd̄ a deo pe-
tit orādo/nō clamat ad deū: ſed in infimis iacēs loqui
tur lingua corporis: ſed corde ꝑmanet mutus. Oratio
autē deuota quidā clamor cordis eſt aures pulſans di
uinas. Un̄ orās pſalmiſta/dicit. Dñe exaudi orōnem Pſal.101.
meā: ⁊ clamor me⁹ ad te veniat. Un̄ moyſi corporis lin Oratio.
gua tacēti ſȝ orāti/dixit dn̄s. Quid clamas ad me? Ui Exod.14
dēs ḡ eccleſia ſe inter tot malos ⁊ mala poſitā: ꝓ ſalute
ſua orat/dicens. Ego clamaui ad dn̄m ⁊ ſaluauit me.
Uel etiā poſſunt eſſe v̄ba xp̄i ꝓ ſuo corpore qd̄ eſt eccle
ſia orātis. Sicut qñ dixit. Pater nō ꝓ mūdo rogo: ſed Joañ.17.
ꝓ his q̄s dediſti mihi. i. q̄s meos futuros eſſe ab eterno
predeſtinaſti. Et ipſe exauditus fuit: ſicut ait apoſtol⁹.
Cū clamore valido ⁊ lachrymis orās/exaudit⁹ eſt. qd̄ Hebr.5.
nūc oſtendit ꝓpheta in ꝑſona xp̄i/dicens. Ego clamaui
ad dn̄m ⁊ ſaluauit me. i. meos. Et hic poteſt notari ꝙ

xp̄s clamauit ad deum multoties ac multipliciter. Ui
de ſupra v̄ſiculo. 399. Si autem iſte ſint verba nō xp̄i/
ſed eccleſie: tūc nota q̄ iuſti oſo ꝓ multis ad deum cla
mare debet .ſ. debet. Clamare ꝓ ſuſtentatiōe vite corpo
ralis. Clamare ꝓ liberatione pene tēporalis. Clamare
ꝓ ꝯſolatiōe mentis internalis. Clamare ꝓ euaſiōe pe-
ne infernalis. Clamare ꝓ remiſſiōe culpe criminalis.
Clamare ꝓ adeptiōe glorie triūphalis. ¶ Primo ergo
clamet iuſtus ꝓ ſuſtentatione vite ꝯ̄palis. Qꝛ ſicut lici
tū eſt etiā velle naturalr̄ viuere: ꝗnimmo ⁊ naturale. ſic
⁊ alimēta huius vite clamādo petere. In cuiꝰ figuraꝫ
Gen. 41. Gen. 41. Clamauit populus ad pharaonē: alimenta
petens .ſ. neceſſitatis nō ſupfluitatis, ⁊ ſic clamādo ſpe
Eſa. 30. rare debemus: q̄ illa nobis dn̄s dabit. Eſa. 30. Ad vo
cem clamoris tui dabit tibi dn̄s panē arctum ⁊ aquam
breuē. Panem em̄ arctū ⁊ aquā breuē nobis tribuit do
minus: qꝛ nobis nō ſupflua tribuit: ſed neceſſaria vi-
te. Sic em̄ neceſſaria vite clamādo poſtulauit helias.
3. Reg. 17 3. Regum. 17. qñ clamauit poſt tergum vidue/dicens.
Affer mihi obſecro buccellā panis i manu tua. ¶ Secū
do clamet ꝓ liberatiōe pene ꝯ̄palis. Animalia em̄ etiā bru
ta penis afflicta clamāt. multo fortius ⁊ nos penis affli
cti ꝓ noſtra liberatiōe ad deū clamare debemus. Cuiꝰ
figurā nobis oſtēdit ille ſtrenuus miles Mardocheus
ꝗ videns mala iudeis ꝑpata/ ꝓ liberatiōe clamauit
Heſter. 4. ad dn̄m. Heſter. 4. Que cum audiſſet mardocheus ſci
dit veſtimēta ſua ⁊ indutus eſt ſacco: ⁊ voce magna cla
mauit oſtendēs amaritudinē animi ſui. Ex ꝗ apparet
q̄ nō ſolum ꝓ p̄ſentibꝰ penis: ſed etiā ꝓ imminentibꝰ
orādo clamare debemus. Et ſic cū clamor noſter nō ſuf
ficit: ad iuſtos viros recurrere debemus/ vt ꝓ nobis ad
dn̄m clament: more hebreoꝝ ꝗ ſe videntes malis arcta
1. Reg. 7. tos/ſamueli dixerūt. Nō ceſſes ꝓ nobis clamare ad do
minū deum nr̄m. ¶ Tertio clamet ꝓ ꝯſolatiōe mentis
⁊c. Naturalr̄ em̄ tribulati ꝯ̄ſolationeꝫ ꝗrunt. Ps. 119.
Ps. 119. Ad dn̄m cum tribularer clamaui ⁊ exaudiuit me. Sic
Ps. 90. em̄ nos ꝯſolari ſe dn̄m promptū ꝓmittit/dicēs. Clama
uit ad me: ⁊ ego exaudiā eum. cū ipſo ſum in tribulatio
ne ⁊c. ¶ Quarto clamet ꝓ euaſiōe pene īfernalis: quā
ꝗlibet iuſte fugere velle debet. In cuius figurā petrus
cū in mari mergi cepiſſet: clamauit ad dn̄m/dicēs. Dn̄e
Math. 14 ſaluum me fac. Mare em̄ ab amaritudine dictū/ama
ritudinē pene īfernalis ſigt̄: in quā ꝓpter pctā ꝓ̄iciunꝭ
Mich. 7. hoies cū ipſis pctis. Mich. 7. Deponet omes iniquita
tes nr̄as: ⁊ ꝓiciet in ꝓfundum inferni oīa pctā nr̄a.
Cum ḡ qs ſe videt pōdere pctoꝝ in infernum demergi:
clamet cū petro ad dn̄m/dicēs. Dn̄e ſaluum me fac. ⁊ li
Ps. 33. berabiꝭ. Ps. 33. Iſte paup clamauit: ⁊ dn̄s exaudiuit
eum: ⁊ ex oībus tribulatiōibus eius ſaluauit eum.
¶ Quinto clamet ꝓ remiſſiōe culpe criminalis .ſ. ꝯ̄fi
Eſa. 38. tendo pctā. Eſa. 38. Sicut pullus hirūdinis: ſic clama
Hirundo. bo ⁊ meditabor vt colūba. ſeqꝛ. Recogitabo tibi oēs
annos ⁊c. Ubi apparet q̄ volēs ad deū ꝓ remiſſiōe pec
catoꝝ clamare: vt hirūdo ⁊ vt colūba ſe debet hr̄e. qꝛ .ſ.
Nō. hic q̄ debet pctā ꝑ ꝯ̄feſſionē extra cor ſuū emittere. Et hoc ſi
pctā ꝑ ꝯfeſ gnificat hirūdo: ꝗ vt dr̄ lib. 12. de ꝓ̄ꝑetati. reꝝ. Pullos
ſionem ex ſuos ſūme inſtruit vt eiciāt ſtercora extra nidū. Quid
tra emitte em̄ ſtercus/niſi pctm̄. ꝗd nidū niſi ꝯſcientiā ſigt̄: ꝯ̄tr de
re hōemꝰ: cōmiſſis debet penitētiā agere. qđ figurat colūba: ꝗ pro
ad exēplū cātu gemitū reddit. Qui ḡ ſicut hirūdo ⁊ ſicut colūba
hirūdīs: ꝗ clamauerit ad dn̄m ꝑ ꝯ̄feſſionē ⁊ gemituꝫ liberabiꝭ a
filios ſuos culpa. Sic em̄ mulier chananea a finibꝰ illis egreſſa
inſtruit ſū clamabat/dicēs. Dn̄e filia mea ⁊c. ⁊ ſanitatē impetra-
me: vt ſter uit. Que mulier/ꝑmo pctā reliqt: qꝛ a finibꝰ illis egreſ
cora proijſ ſa. Scd̄o penitētiā agit: qꝛ ſua pctā ꝯ̄fiteri nō erubuit/
ciāt extra dicēs. Filia mea .i. aīa mea ⁊c. Ut nr̄m quilibet ſic cla
nidum.
Eſa. 26. mādo dicat illud. Eſa. 26. Sicut ꝗ ꝯ̄cepit cū appropi
quat ad partum dolens clamat: ſic facti ſumus a facie
tua dn̄e. ¶ Sexto clamat pro adeptione glorie. Ps. 56.
dicēs. Clamabo ad deū altiſſimū/ad deum ꝗ benefecit
mihi: qꝛ miſit de ſummo ⁊ liberauit me ⁊c. Quicūqꝫ
em̄ ꝓ predictis deuote clamauerit/liberabiꝭ. vt dicere
cū pſalmiſta poſſit. Ego autem clamaui ad dominum
⁊ dominus ſaluauit me.

Veſpere ⁊ mane ⁊ meridie narra 894
bo et annunciabo: ⁊ exaudiet vo-
cem meam.

¶ Hic ꝯ̄tr oſtēdit q̄ deꝰ ſuos iuſtificat/poſtulata ⁊ ꝯ̄
cedēdo. Ubi notādum q̄ illos maxime deus exaudit
ꝗ fideꝫ docēdo alios informāt. Sic em̄ dicit xp̄s apoſto
Math. vlt. lis. Docete oēs gentes ⁊c. Ego autē vobiſcū ſum. ſcꝫ
vobis ꝯ̄ferendo petita. Et hoc hic oſtēdit pſalmiſta: ꝗ
ex ꝑdicatiōe fidei ſe exaudiēdū oſtendit/dicēs. Veſpe-
re ⁊c. ⁊ dn̄s exaudiet vocem meā. ¶ Ubi notādum: ꝗd
Veſpere paſſionis. hic veſpere/ꝗd mane/ꝗd meridie ſigt̄ur. Nō em̄ ꝑ iſta
Mane re- vocabula hic intelliguntꝭ hore ꝯ̄pales: ſed in illis horis
ſurrectiōis celebrata. Veſpere em̄ .i. declināte die chriſtus in cruce
Meridies emiſit ſpirituꝫ: qꝛ hora nona clamās/emiſit ſpiritū. Et
aſcenſiōis ſic ꝑ veſpere intellige xp̄i paſſionem. Mane auteꝫ ſurre
xit xp̄s: ſic ⁊ em̄ mulieres valde mane vna ſabbatoꝝ ve
niunt ad monumentū ⁊c. ꝗbus ait angelus. Surrexit
⁊c. Et ſic ꝑ mane accipe chriſti reſurrectionē. Meridie
autē aſcendit in celū. qꝛ diſcipulis cū ipſo prādentibus.
Et ſic ꝑ meridiem accipe xp̄i aſcēſionē. Dicat ḡ pſalmi
ſta. Veſpe ⁊ mane ⁊ meridie narrabo .i. narrabo ⁊ an-
nunciabo chriſti paſſionē reſurrectionē ⁊ aſcenſioneꝫ.
Et ꝓpter hoc ipſe deus exaudiet vocem meā. ſcilicet po
ſtulata concedendo.

Redimet in pace aīam meā ab his 895
qui appropinquāt mihi: quoniā
inter multos erant mecum.

¶ Hic oſtēdit q̄ chriſtus ſuos pacificat ꝯferendo pacis
Multi vo premia. Ubi notādum eſt q̄ dr̄ia eſt inter vocatos ad
cati. fideꝫ ⁊ electos .i. predeſtinatos. qꝛ teſte chriſto. Uocati
Pauci e- ſunt multi pauci vero electi. Math. 20. Et ideo voca-
lecti. ti ſignificanꝭ ꝑ multos .ſ. ꝗ nō ſunt predeſtinati: ſed pre
Redēptio deſtinati ſignificātur ꝑ paucos. In vita autem preſen-
ti multi iſti ⁊ pauci appropinquāt ⁊ ſunt inſimul: loco
nō merito: corpore nō mente: exteriori apparentia non
interiori exiſtētia. Et quāuis paſſio chriſti fuerit ſuffi-
cēs pro oībus redimēdis: nō tamē omes eq̄liter rede
mit. qꝛ multos redemit ſolum ꝗad ſufficiētiaꝫ: nō quo
ad efficaciā. qꝛ quāuis pro oībus fuerit paſſus: mul
ti tamē ſe ab eius paſſiōe peccatis fecerūt alienos: ⁊ ſic
nō habent finem chriſti paſſi: qui eſt pax eterna. Pau-
ci autem predeſtinati redimunꝭ aliter: qꝛ nō ſolū quo
ad ſufficientiā: ſed etiā quoad efficaciā. qꝛ fineꝫ redem
ptiōis qui eſt pax eterna ꝯ̄ſequitur: qꝛ ſe ꝑ peccatū fi-
naliter nō diuidunt a chriſti corpore. Quo viſo/ptꝫ ſen
tentia. Unī pſalmiſta dicit in ꝑſona electoꝝ. Redimet
in pace animā meā: qꝛ ſcilicet finē redemptiōis qui eſt
pax eterna habebo. Et ſic ero ſeparatus ab his qui mo
do appropinquant mihi. ſcilicet a malis: qui hic mihi
corpore ⁊ loco appropinquāt/nō merito. Et q̄ de malis
ſibi appropinquātibus intelligat/oſtendit dicēs. Quo
niā inter multos erāt mecum. ꝗſi dicat. loquor de ma-
lis qui ſunt mecum inter multos/non inter paucos: qꝛ
ſcilicet ſunt de multitudine vocatorum non de pauci-
tate electorum. Mali enim ſunt multi qui bonis ap-
propinquāt ſicut palee tritico. Nā palee ⁊ triticum vno
ſemine naſcunꝭ: in vno agro radicātur: de vna pluuia
nutriuntur: ſub eodē meſſore colliguntur: ⁊ eadē tritura

tione vtuntur: eādem ventilationē expectāt. ſed in vnū
horreū ſimul nō intrāt. Sic ꝛ mali appropin
quāt bonis ꝛ multis ſacramentis: nō tñ ſimul terminā
tur: q2 boni ad pacem ducunt/ vt granū ad horreū: ma
li autem igni cōburendi vt palee reſeruātur. Unde me
ps.4. rito q̄libet elect⁹ dicat. In pace in idipſm dormiā ꝛ req̄
eſcā. Sed impijs non eſt pax/ dicit dominus. Eſa.48.

896 **Exaudiet deus et humiliabit il los: qui eſt ante ſecula.**

¶ Oſtenſo quid deus retribuit bonis: nūc oſtendit qd
retribuit malis. Et diuidit in ptes quattuor: ſcdʒ q̄ de
malis q̄ttuor oſtēdit. Quia pmo ponit maloꝝ depreſ
ſionem. Secūdo maloꝝ obſtinationē: ibi. Nō eñ eſt il
lis. Tertio ipſoꝝ trāſgreſſionem: ibi. Cōtaminauerūt.
Hūilitas. Quarto ipſoꝝ dānationē: ibi. Tu vero deus. ¶ Quā
Hūiliatio tum ad pmū ſciēdū q̄ aliud eſt humilitas: ꝛ aliud hu
miliatio. Quā humilitas virtus eſt. ꝛ ſemp ſonat in bo
num. Humiliatio aūt nō ſemp eſt virtus: ſed depreſſio
Luce.18. nem ꝛ penā ſignificat. ſicut dr̄ Luce.18. Omis q̄ ſe ex
altat/ humiliabitur. i. deprimetur ꝛ punietur. Sic etiā dici
1.Reg.7. tur. 1. Reg.7. q̄ ab iſrael humiliati ſunt philiſtei: nec
appoſuerūt vltra vt venirent in terminos iſrael. Sic ꝛ
Eſa.15. Glorioſos terre humiliabo. Uñ humilitas iu
ſtificat: ſed humiliatio abijcit ꝛ viliſicat. Unde Hu
go ſup magnificat/ dicit. Humilitas eſt intus in virtu
te mētis. Humiliatio autem foris in abiectione huma
ne opinionis. Sic igitur humiliato ſignificat depreſ
ſionem ꝛ abiectionē. Et hāc deus retribuet malis: q2 li
cet in preſenti videātur alti ꝛ honorabiles: tamē finali
ter depreſſi erunt ꝛ abominabiles. Et hoc eſt quod di
cit hic pſalmiſta. Exaudiet deus. ſ. qui eſt ante ſecula:
q2 eternus: exaudiet. ſ. iuſtos: ſed illos humiliabit.

897 **Non enim eſt illis cōmutatio: ꝛ non timuerunt deum: extendit manum ſuam in tribuendo.**

¶ Hic oſtendit malorū obſtinationē: qui ſcʒ a malitia
ſua nolunt cōmutari ꝛ ad bonū cōuerti. Ubi ſciendū/
q̄ maximū remedium cōuerſiōis maloꝝ eſt timor dei.
Eccl.1. Quia vt dr̄. Eccl.1. Per timorē dei declinat omnis ho
Timor. mo a malo. Qui aūt timorem dei nō habet/ a malo ad
Eccl.1. bonum conuerti non poteſt. Quia qui ſine timore eſt:
nō poterit iuſtificari. Et ideo q2 mali nō timent deum:
ideo nō cōmutātur a malo. Et hoc eſt qd̄ hic dicit. Nō
eñ eſt illis cōmutatio. ſ. vite a malo ad bonū. Et cau
ſam ſubdit/ dicēs. Et (pro q2) nō timuerūt deū. Hoc eñ
remedio. ſ. timore dei: vt dicit glo. conuertit homo. Et
ideo ſi nō eſt illis cōmutatio a malo/ digne puniri merē
tur a deo. Uñ de deo ſubditur. Extendit manū ſuā in
retribuendo. ſ. eis penā. Loquitur eñ a ſimili hoīs feri
re volentis: qui manum eleuat vt grauius feriat.

898 **Contaminauerunt teſtamentū eius ꝛ diuiſi ſunt ab ira vult⁹ ei⁹: ꝛ appropinquabit cor illius.**

¶ Hic ponit malorum trāſgreſſionē. Et tria facit. Nā
primo ponit malorum trāſgreſſionem. Secūdo ipſorū
inexcuſationem: ibi. Molliti. Tertio iuſtoꝝ conſerua
teſtamētū tionem: ibi. Iacta. ¶ Quātum ad primū ſciendum q̄
teſtamentū dei in ſcriptura ſignificat tria. ſcʒ quādoq̄
Eccl.24. ſcripturā ſacrā. Eccl.24. Hec omnia liber vite ꝛ teſta
mētum altiſſimi ꝛ agnitio veritatis. Quādoq̄ chriſti
Zacha.9. paſſionem. ſupra vſi.354. et.358. Zacha.9. Tu autē
in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu ꝛc.
Quādoq̄ vero hereditatem eternā. pſal.88. Diſpoſui ps.88.
teſtamentum electis meis. ¶ Item notādum q̄ conta cōtamīarē
minare ſecūdū grāmaticos/ idem eſt q̄ polluere/ deturpare/
vel corrumpere. Teſtamentū ſcripture ſacre cōta
minant heretici ſcripturā falſe exponendo. Teſtamentū
paſſiōis chriſti cōtamināt luxurioſi: illud quātum in
ſe eſt polluēdo. Teſtamentū hereditatis eterne cōtami
nāt omnes obſtinati: illud pro tēporalibus vilipenden
do. Prima cōtaminatio ſpectat ad peccatum ſupbie.
Secūda ad peccatū luxurie. Tertia ad peccatū auari
tie. Et ad iſta tria reducuntur oīa alia pctā. Et ideo
generaliter de oībus malis peccatoribus dicit nūc pſal
miſta. Contaminauerunt teſtamentum eius. Ratio
autē quare cōtaminauerūt teſtamentū eius eſt. quia
diuiſi ſunt ab ira vultus eius. Ira eñ vultus dei nihil
aliud hic accipitur q̄ eius iuſticia: qua peccatores pu
nit ſecundū Grego. Illi ergo diuiſi ſunt ab ira vultus Greg.li.13
dei: qui ipſum nō credunt peccata punire. ꝛ per conſe mor.
quēs ipſum nō timent. Idem ergo eſt hic dicere/ diuiſi
ſunt ab ira vultus ei⁹. qd̄ verſiculo precedēti dixit. Nō
timuerunt deū. Unde ſicut non eſt illis cōmutatio: q2
non timuerunt deū. Ita cōformiter cōtaminauerunt te
ſtamentum eius: q2 diuiſi ſunt ab ira vultus eius. hoc
q2 non timuerunt deum. Et tamē in hoc valde decipi
untur: q2 cor ꝛ voluntas dei ſemp parata eſt ad puni
endum peccatores induratos. Et hoc eſt qd̄ ſubdit. Et
appropinquabit cor illius. ſcilicet ad ipſos puniendū.
Exod.7. Scietis quia ego ſum dominus percutiens: Ex.7.
ꝛ nō erit requies in eis. Uenit tēpus appropinquabit dies.

Molliti ſunt ſermones eius ſup oleum: ꝛ ipſi ſunt iacula. 899
23.q.5.ſeq.

¶ Hic ponitur talium obſtinatorū malorum inexcuſa
tio. Ubi notādum hic q̄ ſermones eius ſunt ſermones Sermo.
dei. ſcʒ ſacre ſcripture: qui dicunt molliti. qd̄ enim mol ſcripture.
litur redditur ſubtilius. qd̄ autem ſubtilius eſt magis
eſt penetratiuū. Sermones ergo dei/ vel ſacre ſcripture
dicunt molliti ſup oleū: q2 ſunt ſubtiles. ꝛ penetratiui
ſuper oleum. i. magis q̄ oleum: qd̄ etiaʒ oſſa penetrat.
Uult ergo ex hoc habere: q̄ ſermones dei ita ſunt mol
liti ꝛ penetratiui: q̄ etiā cor peccatoris habēt penetra
re: niſi ponat obicem. Si ergo ipſis cor peccatoris non
penetratur/ culpa eſt peccatoris. Et ideo inexcuſabilis
reddit. Et ideo ſubdit. Et ipſi ſunt iacula. Quia quā
tū eſt de ſe: niſi obex ponatur/ parati ſunt penetrare cor
peccatoris: ſicut iacula penetrant corpus. Et hoc eſt qd̄
dicebat apoſtolus. Uiuus eſt ſermo dei ꝛ efficax: ꝛ pe Hebr.4.
netrabilior omni gladio ancipiti: pertingēs vſq̄ ad di
uiſionem anime ac ſpiritus ꝛc. Si ergo cor tuum non
penetrat: culpa eſt tua non ſermonis. ꝛ ſic tu es inex
cuſabilis.

Iacta ſuper dominum curā tuā ꝛ ipſe te enutriet: ꝛ non dabit in eternum fluctuationem iuſto. 900

¶ Hic differenter a malis ponit iuſtorum conſeruatio
nem. Ubi notādum q̄ deus totū mundum per ſeipſuʒ Cura.
regit ꝛ gubernat: ꝛ ſecundū debitum iuſticie omnium ſolicitudo
curam habet tanq̄ paterfamilias. Unde ſicut peritus
medicus: nunc amaras potiones infert per aduerſita
tes: nunc dulcibus reficit per pſperitates. pp̄ter quod
de ipſo dicitur. Nec eſt alius deus q̄ tu. Cui cura eſt Sap.12.
de omnibus. Sicut ergo familia domus totam curam
iactat ſup patremfamilias/ vt domum diſponat ad li
bitum. ita ꝛ nos totam curam vite noſtre ſup dominū
iactare debemus. Non tamen ex hoc ſequitur q̄ ocioſi

manere debeamus. Sed ſicut filij familias patri relin-
quentes cura domus quã ipſe per ſe ordinat/ et alijs agẽ
da imperat: parati ſunt patri obedire: et in his que ſibi
pro cura domus impoſuerit ſe exercere. Sic et nos nobis
impoſita p deũ pro cura noſtra exercere debemus: vt to-
tam curã iaciem⁹ ſup deũ: tanq̃ ſup ordinatorẽ et prece
ptorẽ. nos aũt eidẽ obediẽtes illa ſolicitem⁹ q̃ nobis im
poſuerit. ¶ Ex quib⁹ oĩbus ſequit̃ q etiam de vita no
ſtra ſolitaria debem⁹: ſed ſolũ ſub dei voũtate. ſic q ni-
hil agam⁹ cõtra ei⁹ voluntatẽ: ſed ſolũ nobis p ipm im
1. Petri. 5 poſita. Et hoc ẽ qđ dicit̃. Omnẽ ſolicitudinẽ veſtrã pij
ciẽtes in eũ: qm̃ illi cura eſt de vobis. Et iſto modo itelli
Matth. 6. gunt̃ xba xpi dicẽtis. Nolite ſoliciti eſſe dicẽtes. quid
manducabim⁹ etc. Non enim precipit q nõ ſeminem⁹
q nõ metam⁹/ q nõ ponam⁹ granũ in horreũ: ſed ſoluz
hoc intẽdit qđ noſtra ſolicitudo et cura ſue ſubijciatur.
ne pro vita noſtra aliquod peccatũ incurram⁹. Hic enĩ
etiam brutis animalib⁹ pro uidet dando eis induſtriam
naturalẽ vnde viuere poſſint: quãto magis hominib⁹.
Sapie. 6. Unde ſap. 6. Equaliter eſt ei cura de oĩbus. ¶ Iſtum
Chryſoſto intellectũ habz Ioãnes chryſoſtom⁹ ſup Matt. dicẽs.
mus. Qui credit ſe iudicio dei gubernari eſcã ſuam in ma-
nu dei committat. Cogitet autez ipſe de bono: et de ma-
lo. ſ. in omni ſolicitudine et cura ſua: de quo niſi quis ſo
licitus fuerit/ nec malum fugiet/ nec bonum apprehen-
det. Et ideo dixit xpẽ. Querite primum regnum dei et
iuſticiã etc. Regnum dei eſt retributio bonorum operũ.
Iuſticia autẽ eius via pietatis per quã itur ad regnũ.
Si ergo cogitas qualis erit gloria ſanctoruz/ neceſſe eſt
aut vt propter timorẽ pene recedas a malo: aut propter
deſiderium glorie feſtines ad bonum. Et ſi cogitas qđ
ſit dei iuſticia: quid odit deus: et quid amat. ipſa iuſti
cia oſtendit tibi vias ſuas que amãtes ſe ſequitur. Nõ
enim datum ſum⁹ rationẽ ſi pauperes ſumus vel diui-
tes: ſed ſi bene vel male egerim⁹ qđ eſt i noſtro arbitrio.
¶ Et non dabit in eternum fluctuationẽ iuſto. Fluctuo
fluctuas idẽ eſt q vacillare vel dubitare. Iuſt⁹ aũt qui
ſperat in domino: non dubitat ſe a deo relinqui. ideo
non fluctuat.

900 Tu vero de⁹: deduces eos in pu-
teum interitus.

¶ Hic ponitur malorum dãnatio. Ubi notanduz q ſm
Interitus Grego. 14. mor. c. 5. Interitus dicitur diabolus: quia
Diabolus quos hic exaltat/ poſtea eternaliter interire facit. Unde
Puteus. de diabolo qui malos calcat/ dicit̃ Iob. 18. Calcet ſuper
eum quaſi rex interit⁹. Eſt ergo hic interit⁹ caſus geni-
tiui: et eſt idẽ puteus interitus. i. pute⁹ diaboli. Quid
Apoca. 9. eſt aũt puteus diaboli/ niſi infernus: de quo Apoca. 9.
Aperuit puteũ abyſſi: et aſcendit fum⁹ d puteo: et obſcu
ratus eſt ſol etc. Sic ergo ponẽs dãnationem iuſtam ma
lorum dicit. Tu vero deus deduces eos in puteum inte
ritus. i. eternaliter ipſos dãnabis.

901 Uiri ſanguinum et doloſi non di
midiabunt dies ſuos: ego autem
ſperabo in te domine

¶ Et ne credant mali dãnationẽ ſuam tardã eſſe: hoc re
Dimidiare monet dicẽs. q viri mali nõ dimidiabũt dies ſuos. Qz
dies. quãuis cuilibet naturalr̃ ſit determinatũ tẽpus quãtũ
viuere poſſit ſm proportionẽ caloris naturalis ad humi
dum radicale. tamẽ termin⁹ ille breuiari põt. qđ maxi-
me accidit malis qui per malã vitã ſuã diſſipant virtu
tem vitalẽ: et multotiẽs morte violẽta terminant̃. vt oſtẽ
ſum fuit ſuperi⁹ ver. 637. ¶ Uel aliter ille malus nõ di
midiat dies ſuos: qui continue vſq ad finez perſeuerat
in malo. ille vero dimidiat qui poſtq̃ partẽ dierũ in ma
lis cõſumpſit: aliam partẽ ad bonum per penitentiam
conuertit. Uiri ergo ſanguinũ nõ dimidiãt dies ſuos:
quia nunq̃ ad penitẽtiam reuertuntur. Et iſto modo
exponit iſtum verſum Grego. 5. mor. c. 28. d. De repro Grego. 5. mor. c. 28.
bis per pſal. dicitur. Uiri ſanguinuz et doloſi non dimi
diabunt dies ſuos. Dies quippe dimidiare eſt tempus
vite male in voluptatib⁹ ductũ ad penitẽtie lamenta di
uidere: atq hoc ad bonũ vſum penitẽdo reparare. Sed
iniqui dies ſuos nequaq̃ dimidiant: quia peruerſam
mentẽ neq etiam in extremo tempore immutãt etc. ¶ Qz
de ſolicitudine et cura vite preſentis dictum eſt. Iacta
ſuper dominum curam tuam. Ideo quero vtrum ſolicitu
do rerum temporalium ſit licita. Rñdo: ſecunda ſecũ- Scđa ſcđe
de. q. 55. articulo. 6. q. 55. art. 6

MIſerere mei deus quo 902
niam conculcauit me
homo: tota die impu-
gnans tribulauit me.

¶ Huic pſalmo talis pmittit̃ titulus. In finem ipſi da-
uid/ cũ tenuerũt eũ allophyli in geth. Pro cui⁹ euiden
tia ſciẽdũ q iſte ps: et ps. 33. fuerũt facti pro eadẽ hiſtoria/ ps. 33.
licet diuerſis reſpectib⁹. Nã vt dictũ fuit in expoſitione
tituli ps. 33. cũ dauid fugeret ſaul pſecutorẽ ſuũ: ptulit
ſe ad achis regẽ geth etc. vt ibi. Tũc ſerui achis cogno-
ſcentes dauid: ſuaſerũt regi achis/ vt teneret dauid et oc
cideret eũ. Dauid ergo in tali periculo ſe vidẽs poſituz
fecit iſtũ pſalmũ dei poſtulãs adiutoriũ. Differt autez
iſte ps i materia a. 33. qz ps. 33. reſpicit euaſionẽ dauid
de manib⁹ eox: qñ p regẽ geth fuit vt fatuus expulſus.
Et ideo illũ pſalmum incepit a gratiarum actõe: dicẽs.
Bñdicã dñz etc. Iſte aũt ps magis reſpicit tentionẽ ip-
ſi⁹ dauid: qñ fuit ibi i periculo mortis. Et ideo iſte icipit
ab iploratõe diuine mie dicẽs. Miſerere mei d⁹ etc. ¶ No
tãdũ etiã q allophyli dicunt̃ ipſi philiſtei qui erãt i ip-
ſa ciuitate geth: qui tenuerũt dauid. qz erãt alienigene
a pplo iudeox. Nã allon idẽ ẽ q alienũ. et cõponit̃ cũ
phyl⁹: et ẽ allophyl⁹. i. alienigena matre philiſte⁹. Ex
quib⁹ apparet titulus. ſ. Iſte ps in finẽ nos dirigẽs attri
buit̃ ipſi dauid: qz ipſum fecit cũ tenuerũt eũ allophyli
in geth. Et quia iſte ps eſt hiſtorialis. Primo dicã ſen-
ſum litteralem. Scđo ſenſum pphetícũ. ¶ Quãtuz ad
ſenſum litteralẽ iſte ps diuidit̃ in partes tres. qz primo po
nitur dauid deprecatio. Scđo deprecationis exauditio/
ibi. Sicut ſuſtinuerunt. Tertio gratiaruz actio/ ibi. In
deo laudabo etc. vt. A. ¶ Quantũ vero ad ſenſuz pphe
ticũ notandũ q tota intentio pſalmiſte eſt cõfirmare ec
cleſiã et bonos fideles contra perſecutiones et aduerſita-
tes. Et ſm hoc pſal. iſte diuidit̃ in partes tres. Qz eccl'a
primo ſuam multiplicẽ explicat tribulationẽ. Scđo ad
deũ ſuã erigit intentionẽ/ ibi. In quacũq die ino. Ter
tio deo refert gratiaruz actionem/ ibi. In deo laudabo.
¶ Quantũ ad primum ſciendum q in preſenti tres pa
timur hoſtes/ a quibus cõtinue tribulamur. ſ. diabolũ
mundũ et carnẽ. Et ſz hoc tria facit. quia oſtẽdit primo
tribulatiões quas infert diabolus. Scđo illas quas in
fert mundus/ ibi. Ab altitudine. Tertio illas quas in-
fert caro/ ibi. In deo laudabo. ¶ Quãtũ ergo ad primuz Diabolus
oſtẽdẽs qualr̃ a diabolo pculcamur et tribulamur dicit. ẽ homo.
Miſerere mei d⁹ qm̃ pculcauit me hõ. Ubi ſciẽdũ q diabo
l⁹ q̃nq ẽ hõ: q̃nq ẽ inimic⁹ hois. Dr̃ ei hõ nõ naturalr̃
ſz aſtutia. Sicut ei diabol⁹ q̃nq ſe trãſfigurat i ãgelũ lu
cis vt decipiat: cum tñ non ſit angelus lucis. ſic ſe quan-
doq transfigurat in hominem/ vt homines decipiat.
Nam transfigurat ſe in angelũ lucis: cum ad peccan-

dum inducit ſpūalia bona ptendēs. Ut dū volens ho-
minē inducere ad ſupbiā ſibi ꝓponit meritū regiminis
alioꝝ: vt gradu platōis adepto/facilius ꝑ ſupbiā eleuet.
Trāſfigurat autē ſe in hoiem/cuꝫ ad peccandū inducit
bona ptēdēs humana. Ut cū amorē filioꝝ ſibi ꝓponit/
vt ad illicita lucra inducat. Et ideo ſaluator diabolum
Math.13. appellat hoiem/dicēs. Cuꝫ autē dormirēt hoies illi ve-
nit inimicus ⁊ ſupſeminauit ziʒania. qđ de diabolo ad
litterā dicit. Ubi ſtatim iſtum inimicū diaboluꝫ hoiem
Hieronymus. appellat dicēs. Inimicus homo hoc fecit. Ubi Hiero-
nymus diabolus inimicus hō appellat: qꝛ deſeuire nō
deſinit. Et de ipſo ſcriptuꝫ eſt in pſal'. Exurge dñe nō pre
ualeat hō. Ud etiaꝫ diabolus dꝛ inimicus hō: qꝛ ſub ſi-
militudine ratiōis humane hoieꝫ decipit. vel ex eo ꝙ ho
mini a pricipio inimicat: vel ab euētu: qꝛ deiecit hoieꝫ.
Cōculcare ¶ De diabolo ergo ſub noie hois hic ait pſal'. Miſerere
mei de⁹. ⁊ cauſaꝫ adiungit. Qm̄ cōculcauit me homo.
Calco calcas cōponit cuꝫ cō: ⁊ fit cōculco conculcas: qđ
idē eſt ꝙ alium deprimere ſimul ⁊ ſupare. Cōculcat er-
go diabolus hoieꝫ cum ipſum tētando ſupat. Sicut ecō
trario hō diabolū ꝯculcat/cum ſibi reſiſtēdo ipm̄ ſupat.
ps.90. ps.90. Sup aſpidē ⁊ baſiliſcū ambulabis: ⁊ ꝯculcabis
leonē ⁊ draconē. Et qꝛ diabolus impugnare nō deſinit:
Dies. ideo ſubdit. [Tota die ipugnans tribulauit me. Tota
die. i. in omi pte diei. Dies eni naturalis diuidit in lu-
cē ⁊ tenebras. Per partē lucis intellige ꝓſpera: ſed ꝑ te-
nebras aduerſa. Tribulat ergo tota die: qꝛ ꝑ aduerſa et
ꝓſpera nos tētando ad pctm̄ conat inducere. Quibus
cōſideratis nſm q̄libet merito cogit deo cum pſal'. dice-
re. Tribulatiōes cordis mei multiplicate ſunt de neceſſi
tatib⁹ meis erue me. Uñ ⁊ hoc alijs vbis iſinuat dicēs.

905 Conculcauerūt me inimici mei
3.q.1.nulli tota die: quoniam multi bellan-
tes aduerſum me.

Diabolus ¶ Inimici nři dicunt demōes: qꝛ cōtinue nobis aduer-
dꝛ interit⁹. ſant/vt nos ſubiciant. 1. Pet. 5. Aduerſari⁹ veſter dia
bolus ⁊c. qꝛ quos ſuis tētationib⁹ ad pctm̄ trahūt: hos
pedib⁹ ſue tyrānice dñatiōis ꝯculcāt. vt oñdit Greg. lib.
Job.18. 14. moꝝ. c. 8. ſ. ſup illo Job. 18. Calcet ſup eū quaſi rex
Greg.14. interit⁹: dicēs. Hoc loco interit⁹ noie ipſe inimicus hu-
moꝝ.c.8. mani generis q̄ interituꝫ nobis intulit deſignat. de quo
Apocal.6. ad Joānē dꝛ. Et nomē illi mors. Iſte nāq; interit⁹ quaſi
Calcat diabolus. rex ſup impiuꝫ calcat: qꝛ quē pri⁹ blādis ꝑſuaſiōib⁹ de-
cepit ad interituꝫ violētis nexib⁹ ad ſupplicium rapit.
tantoq; cum duri⁹ pmit/quāto in prauis actib⁹ cuꝫ ve
hemēti⁹ aſtringit. Qui hic quoq; mētē reprobi dū poſ-
ſidet calcat: qꝛ quotiēs eam delectationib⁹ pmit: quaſi
totiēs ſup eā pedes ſue tyrānice dñatiōis ponit. vt ⁊ pec
catores dicere cogant. Cōculcauerunt me inimici mei
Bellū diaboli. tota die: qm̄ multi bellātes aduerſum me. Qđ ideo di-
cit: quia quos diabolus vno tētāte vicere nō pōt: demo
num multitudine vincere conat. Diabolus eni bellico
ſus ē ⁊ ſeditioſus. Uñ ⁊ ab initio ꝯtra ſctōs angelos bel
Apoca.12. lauit. Apoca. 12. Factum eſt pliuꝫ magnū in celo: dum
draco ꝯmitteret bellū. Michael ⁊ angeli eius pliabant
⁊c. Hic etiā ꝯtra xp̄ꝫ hic etiā vict⁹ ⁊ deiect⁹ poſtmodum
cōtra xp̄ꝫ bellū aliud mouit: qñ. ſ. poſt xp̄i ieiunium ipꝫ
Matth.4. tētando multiplr inuaſit. Sic ⁊ non deſcēdo ꝯtra hoies
cōtinua bella facit pſe ſuoſq; ſatellites nos multiplr im
pugnādo. Et hec eſt qđ hic ait pſal'. Qm̄ multi bellātes
aduerſuꝫ me. Sed qualr ꝯtra ipſuꝫ armari debem⁹: oñ
Grego.6. dit Greg. dicēs. Scti viri qꝛ cōtra multiformē aduerſa-
moꝝ.c.19. riuꝫ ſe pugnare cōſiderāt: ſemetipſos in certamine mul
tiplr armāt. Habēt eni cōtra famē diuini vbi pabuluꝫ:
cōtra belli gladiuꝫ cōtinētie ſcutuꝫ: cōtra flagellum lin
gue ꝓtectionē patiētie: cōtra exterioris calamitatis dā-

num interni amoris adiutorium. vñ miro modo agit:
vt quo hoſtis callidus numeroſi⁹ tētat/eo circūſpecti dei
milites virtutib⁹ fiant ditiores ⁊c. ¶ Et nota ꝙ dei fili⁹ xp̄s bellat
vidēs nos tātis demonū bellis oppreſſos ꝓ nobis cōtra ꝓ nobis.
diabolū bellum aſſumpſit: dū aſſumpto noſtre humani
tatis habitu/cōtra ipſuꝫ ad bellū ꝓceſſit. Sic eni ſcribit
3. Reg. vltimo. Rex iſrael mutauit habitū ſuū: ⁊ ingreſ 3.Reg.vltimo.
ſus eſt bellū. Iſrael eni q̄ vidēs deū interptat: quē ꝓpri⁹
ſignificat/ꝙ dei filiū qui oīm btōꝝ vidētiū deū rex glīe
et dñs exiſtit. de quo ps. 23. Dñs virtutū ipſe eſt rex glīe. ps.23.
Hic habitū ſuū mutauit/qñ noſtre mortalitatis habi-
tū/quē ante nō habebat/aſſumpſit. de quo ad Phil'. 2. Philip.2.
dꝛ: ꝙ exinaniuit ſemetipꝫ formā ſerui accipiēs in ſimili
tudinē hoiꝫ fact⁹: ⁊ habitu inuēt⁹ vt hō. Et ſic noſtro aſ
ſumpto habitu ꝓ nobis ꝯtra diabolū ingreſſus eſt bel-
lū/qñ in aſſumpta hūanitate ꝓ nobis a diabolo bellum
tētationis ſuſtinuit: in quo ipm̄ ſupando ei⁹ vires ꝯtra
nos dimiſit: ⁊ nobis poteſtatem ipm̄ vincendi cōceſſit.
Que notās pſal'. dicit ipſi xp̄o. Precinxiſti me virtute ps.17.
ad bellū: ⁊ ſupplātaſti inſurgētes in me ſubt⁹ me. ¶ Si
ergo bello demonū impugnaris inuoca xp̄m ꝓ adiuto
rio. d. Miſerere mei de⁹: qm̄ multi bellātes aduerſuꝫ me.

Ab altitudine diei timebo: ego 904
vero in te ſperabo. 12.q.1.ex
poſito.

¶ Hic conſequēter oſtēdit tribulatiōes ⁊ bella/quas no
bis infert mūdus. Ubi nota ꝙ ſm gloſam altitudo diei Altitudo
dicit mūdus. i. mūdana altitudo: vbi ē ſupbie tumor. diei dꝛ po-
Et hanc timere nō debem⁹: qꝛ cito terminat. Uñ ſicut tēſtas mūdi
altitudo diei nullā ſtabilitatē habet/ſed ſtatim vgit ad
occaſuꝫ. quia cū ſol continue moueat qñ puenit ad al-
tiorē ſuū gradū: qđ facit in meridie: ſtatim icipit ad oc-
caſum declinare. Sic eſt de poteſtate mūdi: que duꝫ ad
altum gradum peruenerit/ibi diu durare non pōt. ſicut
eſt de certo puncto in rota q̄ cōtinue voluitur ſignato: q̄
cum in altiori gradu fuerit/inde ſtatim accipit caſum.
Et hoc cōſiderans hic pſal'. dicit. Ab altitudine diei ti-
mebo. qđ dicit interrogatiue: quaſi. d. non. Et cauſam
quare timere nō debet/adiungit. d. [Ego vero in te ſpe
rabo. In quo ſcilicet ſperanti nulli timēdum eſt. Cur⁹ Cura.
ratio eſt: quia qui ſperat in deū: in ſuis tribulationib⁹
deum ſecum habet ps. 90. Quoniam in me ſperauit: ⁊
ego liberabo eum ⁊c. cū ipſo ſum in tribulatione. Qui
autem deum ſecum habet/qui eſt omnipotens/nulluꝫ
hoſtem timere debet. Unde Chryſoſtomus ſuper illud Chryſoſto
Luce. 11. Erat ieſus eijciens demoniuꝫ/ dicit. Neq; eni mus.
timere debet hoſtem fortem/qui ſecum principem habꝫ Luce.11.
fortiorem. Narrat Juſtinus libro. 2. de Alexandro. ꝙ Juſtinus.
cū nullo hoſte nunq̄ pugnauit quē non vinceret: nec v
bem obſedit/quaꝫ non expugnaret: nec vllam gentem
inuaſit quā non obtineret. Et ideo eius preſentia tan-
tam fiduciam eius militibus contulerat/vt illo preſen-
te nullum hoſtem/nec arma timerent. Multo ergo for-
tius xp̄s domin⁹ noſter/cuius virtuti nihil reſiſtere po-
teſt ſua preſentia tantam fiduciam tribuit ſuis: quia in
omni aduerſitate ſe preſentem eis exhibet/vt nullum ti
mere debeant. Et hoc bene aduerterat pſal'. dicēs. Si
ambulauero in medio vmbre mortis non timebo mala
quoniam tu mecum es. Et nunc ſimiliter dicit pſal'. Ab
altitudine diei timebo? quaſi dicat non. Et rationem
ſubdit dicens. Ego vero in te ſperabo: et ſic te preſentem
habebo.

In deo laudabo ſermōes meos: 905
in deo ſperaui. non timebo quid
faciat mihi caro.

¶ Hic cõſequẽter oſtẽdit tribulatiões ⁊ bella carnis. Et tria facit. Qȝ p̄rio ponit carnis impugnationem. Scdo cõtra illã ad deum erigit ſuam deuotionem, ibi. Deus vitã meã. Tertio oſtẽdit ſuam a deo exauditionẽ, ibi. Sicut ⁊ in p̄miſſiõe. Prima pars diuidit in duas. Quia primo bellũ carnis p̄ponit. Scdo ipm̃ p̄ſequit, ibi. Tota die. ¶ Quãtũ ad primũ ſciẽduȝ q̄ bella carnis timere nõ debet q̄ ſecũ deum habet. Habet autẽ homo ſecum deum: dũ p recognitionẽ b̃ñficiorum ab ipſo receptorum ſperat ab ipſo alia in futurum recipere. Sic ergo hic pſal. p̄mo recolit b̃ñficiũ a deo recepta, dicẽs: In deo laudabo ſermões meos. Ubi ſciẽdũ q̄ hic p ſermões accipiũtur omnia opa bona ⁊ meritoria q̄ recte ſermões dicunt. Nam ſm̃ grãmaticos ſermo dr̃ a ſero ſeris: ipſa aũt opa nr̃a ſunt ſemina q̄ ſeminam⁹: ſꝫ q̄ ⁊ metemus bonũ vel malũ: dicẽte ap̃lo. 2. Corin. 9. Qui parce ſeminat parce et metet: ⁊ qui ſeminat in b̃ñdictionib⁹ de b̃ñdictionib⁹ et metet vitã eternã. Et ſemina p̄ operib⁹ accipit ap̃lus dicẽs. Que eni ſeminauerit hõ, hec ⁊ metet. Et ſic ſmones a ſerẽdo dicti, ſignificãt opatiões. de quib⁹ nũc ait pſal. In deo laudabo ſmones meos. i. ei retribuã opera bona q̄ ego facio: q2 ipſa ab eo recognoſcã q2 ſua ſũt. ¶ Ubi nota q̄ boni ſmones. i. opera omĩa nr̃a bona dicunt eſſe dei ⁊ nr̃a: dei q2 per ei⁹ gratiã facta: nr̃a aũt q2 per liberũ arbitriuȝ nr̃m tanq̄ per inſtrumẽtuȝ motũ a gr̃a ei⁹ facta. Uñ Greg. 33. mor. c. 26. dicit. Bonũ q̄ppe qd̃ agim⁹: ⁊ dei ẽ ⁊ nr̃ꝫ. dei p p̄ueniẽtẽ gr̃aȝ. nr̃m p obſequẽtẽ liberã volũtatẽ. Si eni dei nõ eſſet: vñ ei ieternũ gr̃as ageremus? Rurſuȝ ſi nr̃m nõ eſſet quomõ ex illo nobis p̄beri p̄mia ſperaremus? Nõ ergo nõ immerito gr̃as agim⁹ ſcim⁹ q̄ ei⁹ munere p̄uenimur. Et rurſuȝ: quia non immerito retributionẽ querim⁹: ſcim⁹ q2 ſubſequẽti libero arbitrio bona eligim⁹ q̄ ageremus. ¶ Et iſtũ intellectũ habet magiſter in glo. d. In deo laudabo ſermones meos: ei. ſ. attribuens q̄ b̃ñ loquor vel ago: q2 ab eo habeo. Sermones meos dico. i. opa: q2 ab ipſo accepi. Unde ⁊ dei ſunt q̄ dat: ⁊ mei q2 accipio. ¶ Ex quib⁹ patȝ q̄ p iſta verba, in deo laudabo ſermões meos: a deo recognoſcit omĩa bona q̄ agit ⁊ loquit. Et p hoc ſpat in futurũ alia a deo ſibi dãda. vñ ſubdit. In deo ſpaui. Et iõ ex hoc fortificat⁹ in mẽte: dicit. Nõ timebo qd̃ faciat mihi caro. Carnis ei tẽtatio ſi ſibi reſiſtat mentẽ nõ inquinat: ſed purgat. vñ Greg. ait. Sciẽdũ eſt aliud eſſe qd̃ animus de tẽtatione carnis patit: aliud vero cũ p cõſenſuȝ delectationib⁹ obligat. Plerumq̄ eni cogitatione praua pulſat, ſed reniti: plerũq̄ aũt cũ p̄uerſum qd̃ cõcipit: hoc intra ſemetipꝫ et p deſideriũ voluit. Et nimiruȝ mentẽ nequaq̄ cogitatio imunda inquinat, cũ pulſat et renitit. Sed cum hãc ſibi p delectationem ſubiugat: hinc ⁊ eni p̄dicator egregi⁹ dicit. Tentatio vos nõ app̄hendat: niſi humana. Humana quippe tẽtatio eſt qua plerumq̄ in cogitatiõe tãgimur etiã nolẽtes. Qȝ vt nõ nunq̄ ⁊ illicita ad animũ veniãt hoc vtiq̄ i vobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis põdere habem⁹. Hec iã vero demoniaca eſt: ⁊ nõ humana tẽtatio: cuȝ ad hoc qd̃ carnis corruptibilitas ſuggerit p cõſenſum ſe anim⁹ aſtringit. Repugnans ergo anim⁹ carni dicat. In deo ſperaui: nõ timebo qd̃ faciat mihi caro. ¶ Quia hic ait pſal. In deo ſperaui ⁊c. ideo queritur vtrum quis licite in homie poſſit ſperare. ſcd̃a ſcd̃e. q. 17. articulo. 4.

Margin (left): Sermo de opus. — 2. Cor. 9. — Gala. 6. — Bona que facim⁹ dei ſunt ⁊ nr̃a. — Grego. 33. mor. c. 26. — Noſtrum. — Tentatio carnalis. — Grego. 21. mor. c. 3. — 1. Cor. 10. — Queſtio.

906 **Tota die verba mea execrabantur: aduerſum me omnes cogitationes eorum in malum.**

¶ Hic cõſequẽter pſal. in p̄ſona iuſtorum oſtẽdit mala q̄ a p̄dictis inimicis patit. ſ. a mũdo carne ⁊ diabolo. Et tria facit ſm̃ q̄ ſunt tria mala. Primũ eſt veritatis impugnatio. Scd̃m eſt adulatoria obſeruatio: ibi. Inhabitabũt. Tertiũ ẽ ſimplicitatis p̄ſecutio: ibi. Sicut ſuſtinuerũt. ¶ Quãtũ ad primũ ſciẽduȝ q̄ mali v̄ba bonorum ſuſtinere nõ poſſunt: ſꝫ totis virib⁹ illa ipugnãt. vt oſtẽdit Greg. 8. mor. c. 24. d. Iniuſtis ſemp grauia ſũt v̄ba iuſtorum. Et q̄ ad edificationẽ p̄lata audiũt: hec q̄ſi ſupim poſitũ põd⁹ ferũt: q2 cũ corrigi liq̄ deſpiciũt b̃ñ p̄lata criminant. Hoc eni expſſe i dñ̃o nr̃o apparuit q̄ cuȝ iudeos rep̄hẽderet dicens. Ois q̄ facit pctm̃ ſeru⁹ eſt pcti. ſtatim v̄ba ſua execrãtes dixerũt. Demoniũ habes. ⁊ ipꝫ lapidare voluerũt. Hoc q̄ etiã õ mẽbris xp̄i hodie faciũt mali. Qd̃ notãs hic pſal. dicit. Tota die v̄ba mea execrabãt ⁊c. i. v̄ba mea maledicebãt vel me p̄pt illa. Naȝ ſꝫ grãmaticos. Execror cõpõit ex ex ⁊ ſacro ſacras. Et ẽ execrare idẽ q̄ maledicere: vel extra ſacrũ ponere. Execrant q̄ mali v̄ba bonorum dicta ad ipſorum correctionẽ: q2 ipſa ſufferre nõ poſſunt. Et iõ cõtra dicentem ipſa interp̄tant i malũ. Et hoc ẽ qd̃ ſubdit. Oẽs cogitatiões eorum i malũ. Qȝ ſemp cogitãt p̄ſequi corripiẽtẽ. Et hoc eſt qd̃ dr̃ p̄uer. 9. Qui arguit deriſorẽ ipſe ſibi iniuriã facit. Qui arguit impiũ, generat maculã ſibi. Noli arguere deriſorẽ: ne oderit te. Argue ſapiẽtẽ, ⁊ diliget te. De talib⁹ aũt cogitationib⁹ dicit. Peruerſe cogitationes ſeparant a deo.

Margin (right): Bonus. Malus. Uerbum. Grego. 8. mor. c. 24. — Joã. 8. — Execro. — Puer. 9. — Sapiẽ. 1.

Inhabitabũt et abſcondent: ipſi calcaneum meum obſeruabunt. 907

¶ Hic oſtẽdit adulatoria obſeruatio. Ubi aduerte q̄ aliqui bonos apte p̄ſequunt: de q̄b⁹ ſtatim dictũ ẽ. Tota die ⁊c. Aliq̄ aũt abſcõſe fingẽtes ſe iuſtorum amicos. et hi peiores ſunt. de q̄b⁹ nũc dicit. Inhabitabũt. i. tales ſimul cũ bonis habitãt cõuerſant: ⁊ cuȝ eis oſtẽdũt ſe amicitias habere: vt ſunt falſi adulatores q̄ amicitias ſimulãt vt fortius dãnent. vñ ait glo. Hic agit de fictis fratrib⁹ q̄ latenter ſubintrãt vt noceãt: q̄ſi. d. Quidã apte ipugnãt: q̄dã aũt latẽter q̄ dolos abſcõdũt. et hi pei⁹ nocent: q̄ aperti mali. Sicut ⁊ iudas q̄ cũ diabol⁹ eſſet: tñ vt fict⁹ amic⁹ cũ xp̄o ⁊ ap̄lis habitabat. Et de talib⁹ nũc dicit. Inhabitabũt ⁊ abſcõdẽt: q̄ſi. d. Inhabitabũt. ſ. cũ alijs cõuerſando: ſꝫ abſcõdẽt. ſ. in corde dolos quos cogitant vt noceant. Et hoc eſt qd̃ ſubdit. Ipſi calcaneũ meũ obſeruabunt. i. pedẽ meum obſeruabunt ad lapſum: vt calũniãtur: quia ſuis abſcõſis machinationib⁹ nihil aliud obſeruant: niſi vt aliorum vitã calũniari poſſint. vñ glo. Tales amici ficti calcaneũ iuſtorum obſeruant: iuſtorum omĩa v̄ba vel facta querẽtes: vt laqueos ⁊ nodoſas calũnias facere poſſint. Quibus tamen ipſi pri⁹ capiunt vt pereãt q̄ alios capiãt vt p̄dãt. Uel per calcaneũ q̄ eſt finis corporis intellige finẽ vite. i. mortem. q2 mali iuſtos obſeruabãt: vt ipſis ad mortẽ ducere poſſint. Sic enim iudas obſeruabat calcaneuȝ chriſti: quando querebat opportunitatem vt eum traderet ad mortẽ. Hic aũt nota q̄ obſeruare accipit multipliciter. vide ſupra ver. 224. ⁊. 441.

Margin (right): Amicus fictus. — Calcaneus.

Sicut ſuſtinuerunt animã meaȝ pro nihilo: ſaluos facies illos: in ira populos confringes. 908

¶ Hic conſequenter ponit ſanctitatis perſecutio. Ubi ſciendũ q̄ mali videntes iuſtorum patientiã ⁊ v̄tutes: inuident illis: q2 deus p̄tegit eos. Et ideo vt de⁹ derelinquat eos conant ad peccatum illos inducere: vt derelinquãtur a deo. Sic eni ⁊ diabol⁹ a p̄ncipio vidẽdo q̄ v̄bũ dei hoiem debebat aſſumere hoiem ad pctm̃ induxit: vt deſpiceret eũ: nec ipꝫ aſſumeret. Et hãc malorum neq̄tiã qua ſanctitatẽ iuſtorum p̄ſequunt: hic notãs pſal. dicit. Sicut ſuſtinuerunt aiam meam pro nihilo. Suſtinere enim idẽ eſt q̄ expectare. Sic eni diſcipulis chriſtus dicebat.

Math.14 Nihil dicitur pctm̄. Suſtinete hic ꝛ vigilate mecū.i.expectate. Nihil autē ſignificat pctm̄ qḋ nulla res eſt ſed priuatio boni. quia ſi pctm̄ eſſet aliqḋ/cū oīa q̄ ſunt p vbū ſint facta: iā pctm̄ p verbū factū fuiſſet. Uñ Aug. ſup ioān. Pctm̄ eſt nihil: ꝛ nihil fiūt hoīes cū peccāt ꝛc. Quid eſt ergo ſuſtinere aīam alicui⁹ p nihilo/niſi ipſam expectare p pctō.i. expectare illā ꝛ obſeruare: vt in pctm̄ cadat. Oīs aūt qui aīaʒ alteri⁹ ſic ſuſtinet/dign⁹ eſt pena eterna. ¶ Ex quib⁹ ptʒ ſnīa v̄ſiculi. vt pſal. deo dicat de talib⁹ malis. Saluos facies illos. interrogatiue vl' ironice.q.d.tu de⁹ non ſaluos facies illos: immo illos damnabis. Quia ſicut ſuſtinuerūt aīaʒ p nihilo/ipaʒ.ſ.iplicātes ad peccatū. Ita in ira pplos.ſ.illos malos cōfringes. ps. 2. Reges eos in v̄ga ferrea ꝛ tāq̄ vas figuli ꝯfringes. Uñ hic ly ita nō denotat mēſurā pene: ſʒ pportionē ſpe.q.d. Sicut eni grauiter peccauerūt ſuſtinētes aīaʒ meā p nihilo: ſic tu grauiter punies eos: qꝛ in ira pplo.ſ.illos cōfringes. ¶ Sed qꝛ dictū eſt q pctm̄ eſt nihil. ideo admirant multi dicentes: cūʒ de⁹ dānet hoīes ſolū ppter pctm̄ qḋ eſt formalr nihil: ſequit q de⁹ nō ppter aliqḋ: ſʒ ſolū ppter nihil hoīes dānat. qḋ videt ēē ſumme crudelitatis.

Anſelm⁹. lib.ō cōce. v̄gi.ca.6. Ad iſtaʒ imaginationem rñdet venerabil' Anſel.d. q licet de⁹ puniat hoīeʒ p pctō qḋ ē nihil: nō tñ punit ipſuʒ p nihilo: ſed p hoc.ſ. vt regnū ſuū ordinatum cōſeruet. qꝛ puniēdo hoīeʒ p pctō debitum ſibi honoreʒ quem ſibi peccator peccādo abſtulerat/quem ſpōte reddere noluit/ab ipo inuito exigit.

Queſtio. ¶ Sed forte qꝛ p̄dicta rñſio aliquib⁹ videt obſcura. declarabo qualr pctm̄ nihil eſſe dicit.

Nihil dicitur multiplr. Ubi notādū q nihil accipit dupl'r.ſ. negatiue ꝛ priuatiue. Nihil negatiue eſt ſimpler negatio entis. vt cū dr chimera eſt nihil. ꝛ ſic pctm̄ nō dr nihil. Nihil vero p̄uatiue eſt negatio entis nō ſimpl'r ꝛ abſolute a ſubiecto de quo dr: ſʒ cū debito ineſſendi. vt cū dr cecitas eſt nihil: qꝛ lʒ p hoc denotet q cecitas nō ſit aliqua entitas: tñ p hoc cognotat alicui⁹ rei ineſſe debituʒ: qꝛ.ſ. cecitas cōnotat viſioneʒ ineſſe debitā/q̄ tñ nō ineſt. Et hic eſt q lapis nō dr cecus: licet careat viſiōe: qꝛ viſio nō eſt lapidi ineſſe debita. ¶ Item notādū q nihil p̄uatiue accipitur dupl'r: qꝛ aut cōnotat rem ineſſe debitā reſpectu corporis: aut reſpectu anime. Si reſpectu corpis/aut intrinſece/vt cecitas q̄ cōnotat viſioneʒ homini ineſſe debitā intrinſece: aut extrīſece/vt irreuerentia q̄ cōnotat honorem ab extrinſeco ineſſe debitum. Si aūt tale nihil priuatiuuʒ cōnotat rem ineſſe debitā reſpectu aīe/tūc hoc pōt cōtingere tripl'r: ſicut ſunt tres vires aīe: qꝛ aut connotat rem ineſſe debitā reſpectu intellect⁹/vt eſt ignorātia eoꝝ q̄ qs ſcire tenet: aut reſpectu memorie/vt ē obliuio: aut reſpectu volūtatis/vt iniuſticia. ¶ Ex p̄dictis pono aliquas ppoſitiōes declarātes ppoſitū. ¶ Prima q pctm̄ nō eſt nihil ſumptū mere negatiue. ptʒ: qꝛ aliter cū q̄lʒ creatura añ ſui pductioneʒ penit⁹ ſit nihil/tūc foret pctm̄: qḋ eſt falſuʒ. ¶ Scḋa q pctm̄ nō eſt nihil priuatiuum/vt cōnotat debituʒ ineſſe reſpectu corpis. ptʒ: qꝛ corpales p̄uatiōes ſunt in corpe: pctm̄ autē ſolum eſt in aīa. ¶ Tertia q pctm̄ nō ē nihil p̄uatiuū reſpectu intellect⁹. ptʒ: qꝛ cū tale nihil ſit i itellectu/ſicut ꝛ res debita quā negat: tūc pctm̄ foret i itellectu: qḋ negat Anſelm⁹. ¶ Quarta q pctm̄ nō eſt nihil p̄uatiuū reſpectu memorie eadem rōne. ¶ Quinta q pctm̄ eſt nihil p̄uatiuum/qḋ cōnotat rem ineſſe debitā reſpectu voluntatis: vt puta voluntas debet habere talem actum: vt puta diligere deum: ꝛ vult habere vel nō vult habere: ꝛ tale nolle vel nō vel'e dr iniuſticia ꝛ pctm̄. Uñ poſito caſu: tu teneris ad officium tuuʒ dicendum: ꝛ tu voluntarie obmittis. tūc tu peccas ꝛ debes puniri: nō p̄cis p nihilo abſolute: ſʒ p nihilo qḋ tenebaris obmittere: ꝛ poſitiuū illi⁹ oppoſitū habere. Ex qb⁹ apparet qualr pctm̄ dr eſſe nihil: ꝛ qualr p nihilo de⁹ hoīem dānat ꝛ punit. ¶ Uel aliter cōſtruendo ly p nihilo/cū ly ſaluos facies/vt deo dicat. Nūqḋ tu p nihilo.i. p pctō ſuo ſaluos facies illos: quaſi.d.nō. qꝛ nō decet hoc iuſticiā tuā vt p pctō reddas premia. Sed ſicut ſuſtinuerūt aīaʒ meā obſuādo vt ad peccatū caderet: ita in ira confringes populos.

Deus vitam meam annunciaui tibi: poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo. 909

De pctī dīſ. i. lachrymas.

¶ Hic iuſt⁹ ne cū malis p nichilo ꝯſtringat a deo: miaʒ dei ipetrare conatur. Ubi notādū ſʒ gloſa q ē tripler in nobis vita in p̄ſenti.ſ. vita nature/qua hō naturalr viuit. Geñ.1. Inſpirauit in faciē ei⁹ ſpiraculū vite: ꝛ fact⁹ eſt ꝛc. Uita grē qua i xp̄o viuim⁹. Ad gal.2. Uiuo ego iā nō ego: viuit aūt in me xp̄s. (Gala.2.) Et eſt vita culpe q̄ in vitiis agit. 1. ad Tim.5. Uidua q̄ i delitiis viuit/mortua eſt. ꝛ Apoc.3. Nomē habes q viuas/ꝛ mortu⁹ es. (1. Tim.5. Apoc.3.) Due p̄me vite ſunt a deo/qꝛ bone ſunt.ſ. vita nature ꝛ grē: ſed tertia.ſ. culpe eſt a nobis/qꝛ mala ē. Et has oēs vitas deo annūciare debem⁹. Prio ergo annūciem⁹ vitā pcti q̄ ſemp eſt mala. Iſtā deo annūciat q̄ pctā ſua confitet: nō deū docēs/ſʒ ſeipʒ dānās vt ſic ſoluat. Et de iſta dicit pſal'. De⁹ vitā meā.ſ. pcti q̄ mea dr: qꝛ a me eſt/nō a te. Annūciaui tibi.ſ. ꝯfitēdo ꝛ penitētiā agēdo. per q̄.ſ. idulgētiā pctōꝝ accepi: vñ ſubdit. Poſuiſti lachrymas meas in cōſpectu tuo.i. acceptaſti lachrymas meas mihi pcēdo. Pōt etiā intelligi de vita nature ꝛ grē q̄ a deo annūciat dū a deo haberi recognoſcit grās ſibi agēdo: et ipſam vitā ad ei⁹ honorē exponendo. vt q̄ viuit/iam nō ſibi viuat: ſed ei q̄ pro omnibus mortuus eſt.

Sicut et in promiſſione tua: tūc cōuertent inimici mei retrorſuʒ. 910

¶ Hic oſtēdit qualr p lachrymas inimici nři ſuperent. Ubi notādū q de⁹ hoīb⁹ pmiſit q q̄cūq; hora p pctis gemerēt ꝛ plorarēt cord e/q̄ illis liberē pctā dimitteret. Ez.18. Si egerit impi⁹ penitētiā ab oīb⁹ pctis ſuis q̄ opat⁹ eſt: oīm iniquitatū eius nō recordabor. (Ez.18. penitentia) Et iterū. Cōuertimini ꝛ agite penitētiā ab oīb⁹ iniquitatibus veſtris/ꝛ nō erit vobis i ruinā iniqtas. Hoc ergo p̄cuidēs pſal. dicit. Sicut ꝛ in pmiſſiōe tua q.d. Poſuiſti lachrymas meas in cōſpectu tuo/mihi cōdonādo peccata. Sicut ꝛ in pmiſſiōe tua pmiſiſti dimittere: qꝛ ad lachrymarū penitētia oīa pctā ꝯdonant. Et hoc ē qḋ ſubdit. Tūc cōuertent inimici mei retrorſuʒ. Inimici.i. peccata q̄ ad penitētiā retrorſuʒ ꝯuertūt: qꝛ deficiūt/vt amplī⁹ nocere nō poſſint. Uel etiā p inimicos intellige demones q̄ a nobis aduerſant cōtinue/q̄ tamē p ſtatū lachrymarū ꝛ penitentie retrorſuʒ cōuertunt a nobis/vt nocere nō poſſint ꝛ iſirmant. ps.9. In cōuertēdo inimicū meū retrorſuʒ iſirmabunt ꝛ peribūt a facie tua. (ps.9.) Uel per promiſſionē dei intellige xp̄m in lege pmiſſuʒ. Ad rom̄.1. Ante pmiſerat in ſcripturis ſctis de filio ſuo ꝛc. (Ad ro.1. pmiſſio. Chriſtus.) In iſta ergo pmiſſiōe cōuertent inimici mei retrorſuʒ: quia per xp̄m demones ſupati fuerūt. Ui de ſupra ver. 93. ¶ Ad cui⁹ euidētiā ſciēdū q (vt dicit Albumazar.) luna dū eſt i veniēdo ab oriētē in occidēte reptilia (Luna. Incarnatio.) extendunt. et in declinādo recondūt ſe. Sic in ppoſito. Naʒ p reptilia ſpūs maligni intelligant. Per lunā vero humana natura a verbo aſſumpta. Hec autem luna fuit in aſcendendo ab oriente vſq; ad meridiem a principio generis humani vſq; ad incarnationem. Oriebatur ei in primis parētibus ꝛ verſus nos appropinquabat trāſiens per patriarchas/prophetas/ꝛ oēs alios patres ex quibus deſcendit hūanitas illa quā xp̄s aſſumpſit: fuit enim in omnibus illis ſm carnem: licet non ſm

rationē ſeminalē. Toto aūt tēpore reptilia egrediebantur ad intoxicādū hoīes.
Abac.3. Abac.3. Egredieł diabolus ante pedes eī⁹. Sed tūc attigit meridionalē punctum/ qñ vterū vginis itrauit. Hec eſt ei illa meridies de qua
Eccle.1. Eccl.1. Girat p meridiē ꝛ vtił ad aquilonē luſtrās vniuerſa. Hec autē luna fuit in declinādo ꝛ quaſi ad occaſum tendēdo: a principio ſue natiuitatis vſqꝫ ad diem ſue mortis. Hac autē luna ſic declinante reptilia iſta ſe
Job.37. abſconderunt ꝛ ad ſua latibula ſe reduxerūt. Job. 37. Ingredietur beſtia latibulum ſuum .ſ. hora ſue paſſionis imminente. quā horā huius ꝓmiſſionis preuidēs nunc pſal. dicit. Sicut ꝛ in promiſſione tua tunc cōuertentur inimici mei retrorſum.

911 In quacunqꝫ die inuocauero te: ecce cognoui qm̄ deus meus es.

¶ Hic cōſequēter pſal. ad deū ſuā erigit intentionē: exprimēs quāta erga peccatores ſit gratia dei: q̄ oīni hora parat⁹ eſt peccatorē recipe penitere volētē. vñ ſubdit.
pietas dei In quacūqꝫ die inocauero ꝛc. Ubi gloſa. In quacūqꝫ die .i. ſiue i pueritia/ ſiue i media etate/ ſiue in fine vite: Inuocauero te .ſ. ꝛ nō aliū. Ecce cognoui ꝙ de⁹ me⁹ es. ſcꝫ me exaudiēdo ꝛ ꝑdonādo pctā. In quo mira dei clemētia oſdił/ q̄ quodlꝫ tēp⁹ nře ꝯuerſiōis expectat: ꝛ qñ cūqꝫ rogał ſe indulget. ¶ Sed aduerte ꝙ quāto dei erga nos maiorē clemētia/ tāto ampli⁹ peccał ſi cōtēnał. Te
Greg.17. mor.c.3. Job.24. ſte Greg. ſuper illo vbo Job.24. Dedit ei tēpus penitētie: ꝛ ipſe abuſus eſt eo in ſupbia.d. Quiſquis delinqt et viuit: idcirco hunc diuina diſpenſatio in iniquitate tolerat: vt ab iniquitate cōpeſcat. Sed qui diuti⁹ tolerat⁹: nō tamē ab iniquitate compeſcitur: mun⁹ quidem ſupne patiētie ꝑtulit: ſed reat⁹ ſui vinculis ex ipſo ſe munere arcti⁹ cōſtringit. Nā qui accepta penitētie tēpora diuertit ad culpā: diſtrict⁹ in vltimis iudex impēſa augmēta mie conuertit ad penā. Hinc nāqꝫ p Pau-
Rome.2. lum dicił. An ignoras quia patiētia dei ad penitentiā te adducit: tu aūt ſm duritiam tuā ꝛ cor ipenitēs: theſaurizas tibi iram in die ire. Hinc Eſaias ait. Puer cē-
Eſa.65. tū annoꝝ morieł: ꝛ peccator cētū annoꝝ maledict⁹ erit. Ac ſi apte nos deterreat dicēs. Uita quidē pueri in longū trahił: vt a ſctis puerilib⁹ corrigał. Sed ſi a peccati ꝑpetratiōe: nec tēporis lōginquitate cōpeſcił. hec ipſa lōginquitas vite quaꝫ ꝑ miaꝫ accepit ei ad cumulū maledictiōis creſcat. Uñ neceſſe eſt: vt dū nos diuti⁹ expectari cōſpicim⁹: ipſa ꝓrogate pietatis tēpora quaſi dānationis argumēta timeam⁹. ne ex clementia iudicis creſcat ſuppliciū peccatoris ꝛc. Hanc ergo clemētiā expectatōis iſinuās pſal.d. In q̄cūqꝫ die inocauero te ꝛc.

912 In deo laudabo verbum: in domino laudabo ſermonem: in deo ſperaui: non timebo quid faciat mihi homo.

¶ Hic cōſurgit ad gratiarū actiōes. Et diuidił in partes tres. Qꝛ primo ponit cui gratias agit. Scdo de quibus: ibi. In me ſunt deus. Tertio ꝓ quib⁹: ibi. Qm̄ eri-
grāꝝ actio puiſti. ¶ Quantū ad primū notandū ꝙ hic ponūł tria nomina/ quib⁹ perſonarū diuinarū ſignificał trinitas. quibus gratias iſte agit .ſ. deus verbū ꝛ dñs. Per deuꝫ intellige patrē: quia pater totius diuinitatis principiū eſt et origo: qꝛ ab ipſo ꝓcedit/ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſctus: vt oſtēdit magiſter libro pmo di.29. Sic eni deū pro patre ac-
Joan.3. cipit xpūs .d. Sic deus dilexit mundū: vt filiū ſuū daret. Per verbū autem intelligił filius. Iuxta illud Joan.1.
Joan.1. In principio erat verbū ꝛc. Sed per dñm accipił ſpiritusſanct⁹: quia ad dñm maxime ſpectat ſubditis dona

1.Corin.12. largiri: qđ ſpirituiſancto appropiał .1. Cori.12. Diuiſiones gratiarū ſunt/ idē aūt ſpūs: diuiſiōes miniſtrationū ſunt: ideꝫ aūt dñs. Iſtis ergo tribus pſal. gratias agit .ſ. deo patri: verbo filio: ꝛ dño ſpiritui ſctō. Qđ notans dicit. In deo .ſ. patre: laudabo verbū .i. filiū. In domino .i. in ſpiritusancto: laudabo ſermonē .i. ipſuꝫ filiū quia quicquid gratie nobis ab vna ꝑſona datur: et ab omib⁹ alijs dał cū opa trinitatꝭ ad extra ſint indiuiſa. Laudare aūt deū eſt ſibi gratias agere: ꝛ ab ipſo bona que habemus recognoſcere. ¶ Sed quia ſic mēte grās agens deo de acceptis beneficijs ſperare debet ab ipſo adiuuari: ideo ſubdit. In deo ſperaui: nō timebo quid faciat mihi homo. Et vere ſperans in deo hominem timere non debet: quia homo ſolū exteriora arripere poteſt: non interiora. Ille autē qui ſperat in dño: in nullo exteriori fiduciam ponit. vide ſuperius ver.445.

In me ſunt deus vota tua: q̄ reddam laudationes tibi. 913
17.q.1.ſꝫ quedam.

¶ Hic oſtendit de quibus rebus gratias deo vult reddere. Ubi notandum ꝙ res exteriores ꝛ corporales de ſe deo non ſunt placite/ niſi ratione interioris bone cōſcientie. Unde elemoſynas exteriores datas deus non acceptat/ niſi ratione iuſticie dantis. Sed bona interiora: Bona interiora. virtutes.
vt ſunt virtutes ꝛ bona gratie que a volūtate recta ꝓcedūt/ illa deus acceptat. Et de iſtis pricipaliter ſibi vult gratias reddi. Qđ ſatis notatur ps.49. vbi de⁹ dicit. Nunquid māducabo carnes tauroꝝ ꝛc. Sequił. Immola deo ſacrificium laudis ꝛc. Et iſta interiora ſunt illa que pro gratiarum actione deo offerre debemus. Et hoc eſt qđ dicit hic pſal. In me ſunt de⁹ vota tua ꝛc. quaſi dicat. Alitero quid reddam domino pro gratiarū actione. certe nō que extra me ſunt: ſed que in mēte manent intus: quia per illa deus laudatur et talia que rit a nobis.

Quoniam eripuiſti animā meā de morte: ꝛ pedes meos de lapſu vt placeā corā deo i lūine viuētiū. 914

¶ Hic oſtendit dei beneficia pro quibus gratias vult Bñficiū triplex.
agere deo. Ubi notandum ꝙ tria maxima ſunt dei beneficia/ pro quibus deo gratias agere debemus: ſcilicet Primum quia nos a morte culpe ſuſcitat. Secunduꝫ quia ab eterna pena nos liberat. Tertium ꝙ eterna premia nobis ꝯdonat. Que tria/ iſte hic enumerat dicēs. Reddam tibi vota tua que ſunt in me. Quoniam eripuiſti animam meaꝫ de morte: ſcilicet culpe peccata cōdonando: de qua morte dicitur. Anima que peccauerit Ezech.18
ipſa morietur. Et pedes meos de lapſu. ſcilicet ad eternam miſeriam: ꝛ infernalem penam ab illa me abſoluēdo: de quo lapſu eterne pene ſine caſu dicił Hiere. 8. Hiere.8.
Qui cadit nō reſurget. [Ut placeā corā deo in lūine viuentium. Hic notat collationem glorie. quoniam lumen viuentium dicitur lumen glorie/ in quo omnes exiſtentes deo ſunt accepti/ ꝛ ſibi placent: de quo lumine dicitur pſal. In lumine tuo videbimus lumen. ¶ Qꝛ Ps.35.
dictum eſt ſuper illo verbo. In quacunqꝫ die inuocauero te ꝛc. ꝙ deus omni tempore penitentiam peccatoris acceptat. Ideo quero vtrum penitentia in extre- Queſtio.
mis facta culpam remittat. Uide in ſcripto libro quarto di.q.22. articulo primo.

Miſerere mei deus: miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea 915

¶ Titulus hui⁹ pſal. eſt. In finē ne diſperdas Dauid i
tituli inſcriptiōe cū fugeret a facie Saul in ſpeluncam.
Dauid fuit tribus vicibus vnctus. Ubi ſciendū ꝙ dauid trib⁹ vicib⁹ fuit vnct⁹ in regem.
Et p̄io in domo patris ſui a Samuele anteꝙ̄ pſecutio
nē ſaulis pateret. Scd̄o i hebrō a viri ſolū iuda. Tertio
in hebrō fuit inunct⁹ ſup totū iſrl̄. Et in p̄ia vnctione
habuit titulū regis de iure: ſed nō poſſeſſionē. In ſecun
da habuit poſſeſſionē partis regni / q̄ tribus iude. In
tertia vero habuit poſſeſſionē totius regni. Poſtꝙ̄ aūt
Saul vidit qualr̄ Dauid ꝓſpere in cunctis agebat: ſta
tim dubitauit ne regnū ſuum ad ipſum dauid deueni
ret. Et ideo mot⁹ inuidia ipm̄ pſequebat̄. Unde dixit
1. reg. 24. ipſi dauid. Scio certiſſime ꝙ regnaturus ſis: ⁊ habitu-
rus in manu tua regnū iſrael. ¶ Ex quib⁹ patet ꝙ ſaul
ideo pſeq̄bat̄ dauid vt titulū regū quē ipſi dauid de-
derat deus in prima vnctiōe / deleret ipſū interficiendo.
In iſto ergo pſal. orat dauid ne diſpdat̄ .i. interficiat̄ ꝓ
titulo quē ſibi de⁹ dederat regali. ¶ Itē notādū ꝓ ſcōa
pte tituli ꝙ dauid pſecut⁹ a ſaule / bis legit̄ fugiſſe i ſpe
lūcā. P̄io in ſpelūcā odollā: vbi venerūt ad eū frēs ſui
et multi qui erāt in anguſtia ⁊ oppreſſi ere alieno: ⁊ fa-
1. Reg. 22. ctus eſt eoꝝ princeps. Et de iſta fuga non habet̄ in iſto
pſal. ſed in pſal. 141. Scd̄o ꝙ ſaul pſequebat̄ dauid ſu-
per abruptiſſimas petras que ſolū ibicib⁹ puie ſunt: vt
1. reg. 24. habet̄. 1. Reg. 24. Et tunc ſaul intrauit eādē ſpelūcā
ad purgandū ventrē. Dauid aūt ⁊ viri eius fugientes
ſaul prius intrauerāt eandē ſpeluncā latitātes in inte-
riori eius parte / ipſo ſaule ignorāte. Et tunc viri dauid
voluerūt ſaulē occidere: ſed dauid illos impediuit. Et
ſilēter p̄cidit orā chlamydis ſaulis quā depoſuerat ibi /
vt ventrē purgaret. Et cū exiſſet ſaul de ſpelūca: dauid
poſt eū clamauit: oſtēdens ei orā chlamydis quā p̄cide
rat i argumētū ꝙ potuerat eū occidere ſi voluiſſet. Q̄ð
ſaul recognoſcēs gratias egit ipſi dauid: ⁊ receſſit cum
exercitu ſuo: ⁊ ceſſauit ad tēpus pſequi ipm̄ dauid. Et
de fuga dauid ad hāc ſpeluncā loquit̄ iſte p̄s. Erat eni
in mortis periculo dauid qn̄ ad iſtam ſpeluncā fugit.
¶ Ex p̄dictis apparet ſenſus litteralis tituli. Nā dauid
fecit iſtum pſal. qn̄ intrauit iſtā ſpeluncā orās deum ne
occideret̄ a ſaule ꝓ titulo regis quē iā acceperat a dn̄o.
Dicit igit̄. In finē .ſ. iſte pſal. nos dirigēs .i. i xp̄m .ſ. ad cō
fidendū in ipo / eſt fact⁹ a dauid qui ſic deū orabat cū
fugeret a facie ſaulis in ſpeluncā. d. Ne diſperdas da-
uid .i. ipm̄ occidi nō pmittas. In tituli inſcriptiōe. i. ꝓ
titulo regni ſibi inſcripto. ¶ Ex p̄dictis etiā apparet ma
teria hiſtorialis pſal. quā p̄mo dicā. Scd̄o ad intellectū
ꝓphetieū accedā. Quātum ad primū pſal. iſte diuidit̄
in tres partes. Q̄r ponit̄ p̄mo ipſi⁹ dauid anxia dep̄ca
tio. Scd̄o ponitur diuina exauditio: ibi. Miſit de celo.
Tertio gratiarum actio: ibi. Exaltare ⁊c. Dic vt. N.
¶ Quantū vero ad ſenſum ꝓphetieū notandum ꝙ p̄s
iſte agit de titulo crucis xp̄i / de ei⁹ paſſiōe / ſepultura et
Joan. 19. reſurrectiōe. Ut eni habet̄ Joan. 19. Xp̄o crucifixo pi-
latus ſcripſit titulū ⁊ poſuit ſup crucē ei⁹. Erat aūt ſcri
ptura. Jeſus nazaren⁹ rex iudeoꝝ. Hūc aūt titulū volue
rūt corrūpere iudei: dicētes pilato. Noli ſcribere rex iu
deoꝝ. ſed q̄ ipſe dixit / rex ſum iudeoꝝ. Sed q̄ inſpira
tione ſpūſſcī p̄dict⁹ titulus erat ſcriptus: id circo dicit
ſpūſſctūs pilato. Ne diſpdas dauid in tituli inſcriptio
ne. Per dauid itellige xp̄m ex dauid natū. Eſt ergo ſen
ſus. ꝙ ꝓpheta dauid p ſpm̄ſctm̄ p̄uidēs dictū titulum
xp̄i dicit / pſal. iſte dirigēs nos in finē .i. in xp̄m hoc orat.
Tu pilate vel quicūꝗ̄ es ad iſtātiā iudeoꝝ / ne diſpdas
vel corrūpas dauid .i. xp̄m in tituli inſcriptiōe .ſ. negā-
do ipm̄ xp̄m verū regē eſſe: vt titulus inſcript⁹ affirmat̄.
Quē tamē corrūpere voluerūt iudei. ſed qn̄ ipſū volue
runt corrūpere / ſubdit. Cum fugeret a facie ſaulis i ſpe
luncā. Ubi p ſaul qui interpretat̄ abutens: accipe iu-
deos q̄ abutebant̄ lege a deo ſibi data. Per ſpeluncā ve
ro accipere xp̄i ſepulchrū: qð ad litterā ſepulchra q̄dā
erāt in ſaxo cauata. Uoluerūt ergo iudei corrūpere titu
lum xp̄i / cum ipſe p paſſionē ſuā fugeret .i. ſe occultaret
a facie ſaulis .i. iudeoꝝ in ſpelunca ſepulchri. Et iō pi-
lat⁹ inſpirat⁹ a deo titulū non corrupit ſed cōfirmauit /
dicēs. Q̄ð ſcripſi ſcripſi. ¶ Totus iſte pſal. intentionem
cunctoꝝ monet. Ne quis cōtradicat titulo crucis .ſ. vt
quiſꝗ̄ corde ⁊ ore cōfiteat̄ xp̄m oim̄ angeloꝝ ⁊ hoīm ve-
rum eſſe regē. ¶ Diuidit̄ aūt pſal. iſte in tres partes: q̄
xp̄s in paſſione exiſtēs tria facit. Q̄r p̄mo ſue paſſionis
petit liberationē. Scd̄o defuncti corporis predicit reſurre-
ctionem: ibi. Miſit de celo. Tertio ſurgit ad gratiarum
actionē: ibi. Paratū cor meū. Prima pars diuiditur in
tres. quia xp̄s in paſſione poſit⁹: primo miaꝫ patris po-
ſtulat. Scd̄o imūditiā noſtrā expiat: ibi. Et in vmbra.
Tertio rationē exauditionis explicat: ibi. Clamabo.
¶ Quantū ad primū ſciendū ꝙ xp̄s vt verus hō mortē tumebat ſm̄ volūtatē naturalē: ſed ſm̄ volūtatē delibe- Paſſio chriſti.
ratā ipſā ꝓ mūdi ſalute auide ſuſcipiebat. vnde ⁊ di-
cebat. Pr̄ ſaluifica me ex hac hora. ⁊ Matth. 26. Tri- Joan. 12.
ſtis eſt anima mea vſꝗ̄ ad mortē. Et ideo vt verū hoīem Matt. 26
ſe oſtēderet in paſſione poſit⁹: miam patris poſtulat di
cēs. Miſerere mei de⁹ .ſ. pater me ab iſta paſſione libe-
rando. vnde hic ait glo. Miſerere mei de⁹. Hoc xp̄s pa
tri dicit ex noſtro nos docēs orare: q̄ tamē cum patre vt
deus noſtri miſeret̄. Et repetit Miſerere mei. Repetitio
eni dolorē magnū paſſiōis oſ̄dit. Et cauſā quare mi-
ſericordiā obtinere debeat: adiūgit. d. Qm̄ in te cōfidit
anima mea. Confidētia eni in deo poſtulata impetrat
faciliter. ſicut cōfiderātia infirmi habita in medico: ad
ſanitatē multū ꝓficit. ꝓpter qð dr̄ deo. Nō eſt confuſio Daniel 3.
cōfidētib⁹ in te. Et hanc rationē aſſignat hic xp̄s dicēs.
Miſerere mei. Nō. qm̄ in te ꝯfidit anima mea. Q̄ð dicit
ad differentiā cōfidētie maloꝝ: q̄ non in deū ſed in reb⁹
cōfidūt trāſitoriis. Ubi notandū ꝙ confidētia eſt multi- Cōfidētia multiplex.
plex .ſ. confidentia Terrenalis abundātie: que eſt aua
roꝝ. Perſonalis ſtimonie: q̄ eſt ſuperboꝝ. Tēporalis
vane gl̄ie: que ē hypocritarū. Mūdialis eminētie: q̄ eſt
tyrānoꝝ. Secularis ſapiētie: q̄ eſt reproboꝝ. Spiritua
lis innocētie: que eſt deuotoꝝ. ¶ Primo eſt cōfidentia
terrenalis abūdātie q̄ eſt auaroꝝ: q̄ tantū ſunt exceca-
ti ꝙ totam ſuā cōfidentiā in rebus trāſitoriis .i. diuitiis Diuitie.
poſuūt: nō ꝯſiderātes ꝙ ipe maioris neceſſitatis deſerūt
cōfidētes in ipſis. De quib⁹ dr̄. Argētum ⁊ aurum the Baruch 3
ſaurizāt in quo cōfidūt hoīes: ⁊ nō eſt finis poſſeſſionis Auaricia.
ipſoꝝ. ⁊ tamē exterminati ſunt ⁊ ad inferos deſcēderūt.
Et ꝙ̄ ſit talis cōfidētia vana oſtēdit Greg. d. In rebus Grego. mo.
dubiis cōfidētiā ſuā fixerat ille diues q̄ dicebat. Anima
mea habes multa bona repoſita in annos plurimos.
Requieſce / comede / bibe / epulare. Sed hūc ſupna vox Matt. 12.
increpat dicēs. Stulte ac nocte aiā tuā tollēt a te: q̄ aūt Luc. 12.
paraſti cui⁹ erūt? Eadē quippe nocte ſublat⁹ eſt: q̄ in
rum abūdātia ſibi multa tēpora fuerat p̄ſtolat⁹. vt q̄
in longū ſubſidia colligēda ꝓſpiceret: ſequētē diem vel
vnū minime videret. Quaſi eni in aquis defluētibus
fundamētū ponere: eſt in reb⁹ labētib⁹ cōfidētiā velle ſo
lidare. Stāte eni in ppetuū deo trāſeūt oīa. Quid er
go niſi a ſtāte fugere eſt trāſeūtib⁹ reb⁹ inherere? Quiſ
quis ergo defluere deuitat: ſupeſt vt qð defluit fugiat.
ne p hoc qð amat in hoc cogat̄ puenire qð vitat ⁊c. Et
ideo dr̄. Qui cōfidit in diuitiis corruet. Talis nāꝗ̄ cōfi Pro. 11.
dentia cōfidentē a vita excludit eterna. ꝓpter qð dice-
bat ſaluator Matth. 10. Filioli ꝙ̄ difficile eſt cōfidentē Matt. 10.
in pecuniis in regnū dei intrare ⁊c. ¶ Scd̄o ē ꝯfidentia
perſonalis ſtimonie. Quidā eni aliqua ſua bona cōſi
derantes / ſed nulla mala: alioꝝ aūt mala ⁊ bona nulla
volētes attēdere: in ſeipſis ſupbe cōfidētes ceteros deſpi

ciant. De quorū numero fuerat ille phariſeus de quo
Luce. 18. parabolā poſuit xp̄s dicēs ad quoſdā q̄ in ſe cōfidebāt
tanq̄ iuſti ⁊ aſpernabanť ceteros duos hoīes ⁊c. ſequi
tur ꝙ phariſeus hec apō ſe orabat. Gratias ago tibi do
mine: quia nō ſum ſicut ceteri hoīs ⁊c. Ille eni in ſeipo
de ſua ſctitate cōfidit qui bona q̄ agit: nō deo ſed attri
buit ſibi. qđ ſupbie maximū eſt ſignū. Un̄ theophi. pre
dicta expōnēs vba dicit ſup Lucā. Cū ei ſupbia pre ce
teris paſſionib⁹ vexat hoīs mētes. ideo crebrius de hac
Negare deum. nos admonet dñs. Eſt aūt ſupbia dei cōtēptus. Quo
tiens ei quis: nō deo ſed ſibi aſcribit bona q̄ facit: qđ eſt
aliud q̄ dei negatio ⁊c. Nullus ergo hominū quantū
cūq̄ iuſt⁹ de ſua iuſticia cōfidere debet: ſed ſemꝑ time
Puer. 28. re debet caſuȝ: ꝓpter qđ dr̄. Qui cōfidit i corde ſuo ſtul
tus eſt. ¶ Tertio eſt cōfidentia vane glīe ⁊c. Multi eni
ſuā cōfidentiā in ſolo apparatu exteriori ponunt de vir
tute interiori nihil curantes. Et tales idolum colere vi
denť. Qm̄ idolū exteriorē formā animate rei pretēdit.
cuius veritate caret interius. Sic faciunt oēs hypo
crite: de quib⁹ dicit in pſal. Similes illis fiāt qui faciūt
ea: ⁊ omnes qui confidunt in eis. Unde q̄ ſimilis ſit
idolo hypocrita q̄ apparentiā exterius habet: cuius ve
Grego. 8. mor. c. 29. ritate caret interi⁹: oſtēdit Greg. d. hypocritarū confi
dētia arancarū telis ſimilis eſſe dicit: q2 oē qđ ad ob
tinendā gliaȝ impendūt / vent⁹ vite mortalis diſſipat.
Nam qꝛ bona eterna nō querūt / bona tēporalia cū tē
pore pdunt. Conſiderandumq; eſt ꝙ fila aranee p or
dinē ducūt: q2 ſua hypocrite quaſi ſub diſcretione ope
ra diſponūt ⁊c. Uere enim hypocritarū cōfidētia ſimi
lis tele aranee dicit q̄ cuȝ magno ordine ⁊ (vt ita dicā)
diſcretione texitur: ſȝ a minimo flatu ſubito diſſipatur.
Sopho. 2. Unde cuilibet hypocrite dicit. Hec eſt ciuitas glorioſa
habitās in cōfidētia. ſequiť. Quomō facta ē in deſertū
cubile beſtie. ¶ Quarto eſt cōfidētia mūdialis eminen
tie ⁊c. ſ. illoꝝ qui cōfidunt in tēporali potentia in alioꝝ
Ps. 48. amicitia: vel in fortitudine ꝓpria. de quib⁹ dicit. Qui
cōfidunt in virtute ſua: ⁊ in multitudine diuitiarū ſua
rum gloriant. Sed q̄ vana ſit cōfidētia talis multa na
ture oſtendūt exēpla. Nōne multotiēs qđ fortius eſt a
debiliori re ſuperať. Nonne petrā fortiſſimā aqua mol
lis ſuis guttis excauat. Nonne ferrū ſua rubigine con
ſumit. Cet⁹ piſcis maximus a cocrodilo animali par
uo ſepe occidit. Elephas ab vnicornio ſepe in ventre
perforať. Nonne gigas ille fortiſſim⁹ goliad a puero da
uid ꝓſtratus fuit ⁊ decapitatus. Sanſon ille robuſtiſſi
mus ab vna vili meretricula capitur ⁊ ligatur. Ideo dr̄
Hiere. 17. Maledictus homo qui cōfidit in homine: ⁊ ponit car
nē brachiū ſuū ⁊c. ¶ Conſimiliter dico de ꝯfidētibus in
potētia mundi. Ceſar potētiſſimus imꝑator in armorū
potentiā cōfidebat: qui tamē ſtilis ferreis a romanis in
cōſilio ꝯgregatis fuit occiſus. Similiter nero ille crude
liſſim⁹ ceſar dū vellēt eū romani occidere: ipſe fuſtē den
tibus ꝓprijs acuit: ⁊ ſe trāſfodit per vētrē. Ille inuictiſ
ſimus alexander amicoꝝ veneno fuit interfect⁹. q̄ er
go ſit vanū cōfidere in potētia tēporali: patet. que nec ſe
nec ſibi adherētes poteſt i caſu adiuuare. Ideo dicitur
Ps. 145. Ps. 145. Nolite cōfidere in principib⁹: neq; in filijs ho
Scientia mundi. minū in quib⁹ nō eſt ſalus. ¶ Quinto eſt cōfidētia ſe
cularis ſapiētie ⁊c. Quāti ſunt hodie qui i aſtutia ver
borū ⁊ ſtilo ſapiētie ſecularis cōfidunt ceteros poſſe ſup
peditare: ⁊ ad libitū ducere mundū: cū tamē in veritate
ſint intus ceci ⁊ duces cecoꝝ. Un̄ cuilibet talium dicit
Roma. 2. apls. Inſtruct⁹ per legē confidis teipſum ducē eſſe ceco
rum ⁊c. Qui ergo aliū doces teipſum non doces ⁊c. In
iſta enim ſeculari ſapiētia nō eſt confidendū: q2 in ſe cō
fidentibus: non ſolū eſt cauſa mortis tēporalis: ſed etiā
eterne. Quid enim profuit catoni ſapiētia ſua in qua
plurimū confidebat: vt per eā poteſtatē ceſaris euaderet
ſe propria occideret manu. Quid ſenece valuit cōfidē
tia ſcientie ſue: ꝓpter quā ipſum cogit nero ſibi eligere
mortē. Quid achitofeli valuit ſapiētia q̄ tanta erat: vt 2. reg. 17.
cōſiliū eius quaſi cōſiliū dei putareť: qui ipſam ſolū vi
dēs deſpectā ſeipȝ laqueo ſuſpēdit. Et ideo dicit puer.
12. Qui cōfidit i cogitationib⁹ ſuis impie agit. ¶ Sex Puer. 12.
to eſt cōfidētia ſpiritualis ⁊c. qua ſ. boni ⁊ deuoti nō in
ſuis cōfidunt meritis: ſed in ſola mia dei. Et hanc cōfi
dentiā ſuo exēplo nos docet xp̄s habere dum nūc patri
loquēs dicit. Miſerere mei dñe miſerere mei: qm̄ in te cō
fidit anima mea. De hac cōfidentia quāte ſit vtilitatis
vide ſuperius ver. 133. 344. ¶ Circa predicta quibus Queſtio.
oſtēdit ꝙ in ſolo deo debet eſſe confidētia noſtra: quero
vtrum ſpes ſit in beatis. ſcđa ſcđe. q. 18. articulo. 2.

Et in vmbra alarum tuarū ſperabo: donec tranſeat iniquitas.

915 11. q. 3. ad mentem.

¶ Hic cōſequenter oſtendit xp̄s quomō per ſuā paſſio
nem noſtras purgat iniquitates. Ubi primo ſciendum
ꝙ ſicut galina duas alas habet quibus ſuos pullos ca Ale dei.
lefacit ꝓtegit ⁊ nutrit: ſic myſtice de⁹ duas alas habet /
quibus ſuos fideles calefacit per amoreȝ: ꝓtegit a dia
bolo: ⁊ nutrit per fidē. De quib⁹ dicit. Sub vmbra ala Ps. 16.
rū tuarū ꝓtege me a facie impiorum. Iſte due ale ſunt
miſericordia ⁊ charitas: per miam a rapacitate diaboli
nos protegit: ſed per charitatem nos ſuo nutrit amore.
Iſte ſunt ale de quibus xp̄s dicebat iudeis. Hieruſaleȝ Math. 23.
hieruſalē quotiēs volui cōgregare filios tuos: q̄admo
dū galina congregat pullos ſub alis: ⁊ noluiſti ⁊c. Eſt
ergo ſperare in vmbra alarū dei: ſperare ꝓtegi a deo per
miam qua mala terminat: ⁊ per charitatem qua bona
concedit. ¶ Ibi notandū ꝙ iniquitas quādoq; dicitur Iniqtas.
ipſum peccatū ꝓut eſt culpa: quandoq; vero dicit ipm
peccati ꝓut eſt pena. Iniquitatē ꝓ culpa accipit pſal.
dicēs. Qm̄ iniqtatē meā ego cognoſco ⁊c. Et iſto mo Ps. 50.
do iniquitas in xp̄o nō fuit. Eſa. 53. Iniquitatē nō fe Eſa. 53.
cit: neq; dolus fuit in ore eius. Iniquitatē vero pro pe
na non pro culpa. Et iſto modo iniquitas magna fuit
in xp̄o tempore paſſionis: quia penā omniū peccatorū
portauit in corpore ſuo ſuper lignum crucis: vt dicitur
1. Petri. 2. Sic enim de xp̄o dicitur. Oēs nos errraui 1. petri. 2.
mus. vnuſquiſq; in viam ſuam declinauit: ⁊ dominus Eſa. 53.
poſuit in eo iniquitates omniū noſtrum. ¶ Dicat ergo
xp̄s tempore ſue paſſionis patri poſitus in paſſione.
Sperabo in vmbra alarū tuarum. i. confidam in miſe
ricordia ⁊ charitate tua: donec tranſeat a me iniqtas. i.
donec finiatur paſſio mea / que eſt pena ſatiſfactiens pro
peccatis oīm electorū: quia per ipſaȝ iniquitas omniū
cōſumabitur. ¶ Et ſi dicas: nonne xp̄s vt homo ſpera
uit in vmbra alarū dei: ſolum tempore paſſionis: quia
dicit ſperabo donec trāſeat a me iniquitas. Donec eni
ponit terminū tēporis. ¶ Sciēdū ergo ꝙ hec dictio do Donec.
nec i ſcriptura tenet duplr̄. Qz qñq; ſignificat aliquod
tēpus determinatū quo trāſacto aliquid fiat. Joſue. 6. Joſue. 6.
Non clamabitis donec veniat dies in qua dicaȝ vobis
clamate. Qñq; vero ſignificat tēpus indeterminatum
vł eternū: vt ps. 190. Dixit dñs dño meo: ſede a dextris Ps. 109.
meis. donec ponā ⁊c. Nūquid poſt q̄ oēs inimici xp̄i
erūt ſubiecti pedib⁹ xp̄i: nō ſedebit xp̄s ad dexterā pris.
Certum eſt ꝙ ſic. Similr̄ de Math. 1. ꝙ ioſeph nō co Math. 1.
gnoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogeni
tum. Similiter vulgari ſermone dr̄. Non loquar tibi
donec vixero. non tamē ſequiť: ergo loquar tibi poſt q̄
non vixero. ¶ Si vero hic iniquitas accipiatur pro cul
pa: tunc xp̄s loquitur de iniquitate ſuorum electorum
que merito ſue paſſionis tranſitura erat. vt ſit ſenſus.
Donec tranſeat a me iniquitas. i. a meis.

916 Clamabo ad deum altiſſimum: deum qui benefecit mihi.

¶ Hic xp̄s rationē q̄ a pr̄e debet exaudiri explicat.
Ubi notandū ꝙ experientia beneficioꝝ ab aliquo per-
ptoꝝ fiduciā preſtat/alia ↄſequēter recipiēdi. vt puta ſi
deus gratioſe abſq; omī merito noſtro nos in filios ado
ptauit: ex hoc ſperare debem⁹/ꝙ oꝛōnes intendit exau
[illegible] dire iam factoꝝ filioꝝ. Et ideo vt ſuis daret fiduciam
Exaudire exauditionis/qn̄ eos orare docuit: vt bn̄ficio primo gra-
Math.6. tis recepto pri⁹ recordarent/admonuit.d. Sic orabitis
Auguſti. pater noſter ꝛc. Ubi Aug.lib.1.de ſermone dn̄i in mōte
Pat nr̄. dicit. Cū hoīes dicūt deo Pater nr̄: quedā fiducia im-
petrādi q̄ petituri ſum⁹ generat i nobis. Cū anteq̄ ali
quid peteremus tā magnū donū accepim⁹: vt ſignamur
deo dicere Pater nr̄. Quid eni non dabit iā filijs petē-
tibus/cū hoc ipm̄ ante dederit vt filij eſſent? ꝛc. Cōſimi
liter ergo xp̄s homo ex tāto bn̄ficio a pr̄e recepto: vt me-
ra gratia verbo diuino pſonalr̄ vniret. ſic vt verus dei
filius eſſet/fiduciā plenā recepit oēm ſuā orationē exau
diendā a patre. Et hoc hic xp̄s notās ait. Clamabo ad
deū altiſſimū.ſ.per orationē. Et cauſaꝫ exauditiōis ſub
iungit dicēs. Deum q̄ bn̄fecit mihi. quaſi.d. ſꝫ glo. Cer
tꝰ ſuꝫ ꝙ benefecit mihi ante: vt puta/q: me ad vnio
nē hypoſtaticā aſſumpſit. per hoc plene ↄfido/ꝙ clamā
tē audiet. Similr̄ et bn̄ficijs p̄teritis nos exaudiendos
ſpare debem⁹. vn̄ glo. Si eni impios q̄ſiuit q̄ eum non
querebant/et pro impijs mori voluit: clamantes quo-
modo non exaudit.

917 Miſit de celo et liberauit me: dedit in opprobriū cōculcātes me.

¶ Hec eſt ſecunda pars in qua ſuā p̄dicit reſurrectionē.
Et duo facit: q: p̄dicit p̄mo ſuā reſurrectionē. Scd̄o ſuā
ad celos aſcēſionem: ibi. Exaltare. Prima in duas. Q:
p̄mo p̄dicit ſue reſurrectiōis gliā. Scd̄o oſ̄dit iudeoꝝ
malitiā: ibi. Filij hoim. Prima in duas. Quia primo
predicat ſue reſurrectionis triūphū. Scd̄o declarat ipſi⁹
reſurrectiōis modū: ibi. Miſit deus. ¶ Quātū ad p̄mū
ſciendū ꝙ differētia eſt inter xp̄i reſurrectionē ꝛ alioꝝ:
quia nullus alioꝝ ꝓpria v̄tute reſurgere pōt: ſed xp̄s ſe
Joan.10. ipm̄ ſuſcitauit a mortuis. ꝓpter qd̄ ipſe filiꝰ dicebat. Po
teſtatē habeo ponēdi aiam meā: ꝛ poteſtatē habeo ite-
rum ſumēdi eā. Cum eni opa trinitatis ad extra ſint in
diuiſa ꝛ pater ſuſcitauerit xp̄m. ↄſequēs eſt/vt verbum
etiā ſuſcitauerit xp̄m. cū ergo xp̄s ſit v̄bū/ↄſequens eſt:
vt xp̄s ſuſcitauerit ſeipm̄. Hāc ergo reſurrectionē patri
attribuēs/p cui⁹ glia oīa faciebat/dicit. Miſit de ce
lo ꝛ liberauit me. Ut ſit ſenſus. Pr̄ liberauit me.ſ.a mor
te reſuſcitando: quo facto/ſtatim miſit de celo.ſ.angelū
reſurrectionē factā p̄dicantē: ꝛ milites cuſtodes ſepul-
chri exterrentē. ꝓpt̄ qd̄ de angelo miſſo ſubdit. Et dedit
ſcꝫ ipſe angelus in opprobriū cōculcātes me. Cōculca-
bant eni illi cuſtodes xp̄m/q: ſupra xp̄i ſepulchrū iace-
bant: qui ad vocē angeli in opprobriū dati fuerunt. q:
Math.28 vt d̄r Math.28. Pre timore aūt eiꝰ exterriti ſunt cuſto
des: ꝛ facti ſunt velut mortui. ¶ Uel hoc accipi pōt de
iudeis/q̄ xp̄ꝫ ↄculcabāt/qn̄ ipꝫ in cruce pēdētē vili pēde
bāt. ꝓpt̄ qd̄ dati ſunt i opprobriū: q: p totuꝫ orbē diſpſi.

918 Miſit deus miſericordiam ſuaꝫ et veritatem ſuam: et eripuit animā meā de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus.

Reſurrectio. ¶ Hic declarat xp̄s modū ſue reſurrectiōis. Hic veritas
accipit ꝓ iuſticia. Sciendū eſt ergo ꝙ xp̄i reſurrectio
fuit opus iuſticie ꝛ mie. fuit opus mie: q: v̄tute illi⁹ nos
ſurgim⁹ a peccatis. fuit etiā opus iuſticie: q: v̄tute illi⁹
corporalr̄ oēs reſurgēt: differēter tn̄ ſm̄ differētiā meri
toꝝ: ali⁹ cū maiori claritate ꝛ glia: alius cū minori. vt
dicit apl̄s.1.Coꝛ.15. ꝙ ſicut alia eſt claritas ſolis/alia 1.Cor.15.
lune/ꝛ alia ſtellarū. ꝛ ſicut ſtella differt a ſtella i clarita
te: ſic ꝛ reſurrectio mortuoꝝ. Qd̄ ideo dicit: q: ſicut i ho
minib⁹ ſunt diuerſitates meritoꝝ: vt puta: q: aliqui ha
bent fructū centeſimuꝫ/vt virgines: alij ſexageſimū/vt
continētes: alij trigeſimū/vt ↄiugati. ſic erit differēs cla
ritas reſurrectiōis: vt oſ̄dit glo. predicta verba apoſto-
li expōnēs dicens. Sicut enim ſol luna ꝛ ſtelle/ꝛ ſi vni⁹
nature ſint: diuerſe tn̄ claritatis ſunt. Sic ꝛ hoīes cū ſint
eiuſdem generis: diſſimilis tn̄ glie in reſurrectiōe erūt:
vt claritatē ſolis illoꝝ dignitas exequat: q̄ cētēſimū nu
merū habent. lunari vero claritati ↄparet illoꝝ digni-
tas/q̄ ſexageſimū numerū habēt. ſtellis vero q̄ trigeſi-
mum habēt. ¶ Sic ergo ipſa xp̄i reſurrectio eſt opꝰ mi-
ſericordie/quo ad peccatoꝝ remiſſionem: ſed opus iu-
ſticie/quo ad premioꝝ retributionē. Et hoc ē qd̄ de ſua
reſurrectiōe hic dicit xp̄s. Miſit de⁹ miaꝫ ſuā ꝛ veritatē
ſuā. i. fecit reſurrectioneꝫ meā: que dicit opus mie ꝛ iu-
ſticie. Et ꝙ loquat de ſua reſurrectione ſubdit dicēs. Et
eripuit aiam meā de medio catuloꝝ leonum. vbi p leo-
nes intellige principes ſacerdotum ſcribas ꝛ phariſeos
q̄ alios habebāt regere ꝛ nutrire: q̄ leonib⁹ ꝓpter ipſoꝝ
crudelitatē cōtra xp̄m cōparant. Per catulos vero ko-
rum accipe plebeios ab ipſis principibus ſeductos. Eri
puit ergo deus aiaꝫ xp̄i. i. vitā de medio illoꝝ: q: p ſuaꝫ
reſurrectionē fact⁹ fuit immortalis ꝛ impaſſibilis: ne ſi
bi amplius iudeoꝝ crudelitas poſſet nocere. quāuis
ad modicū tēp⁹ ipſuꝫ morti tradidiſſent. Et hoc eſt qd̄
ſubdit. Et dormiui cōturbat⁹. Mors eni xp̄i dormitio
d̄r: ſicut ꝛ alioꝝ mors corpalis. Joan.11. Lazarus ami Joan.11.
cus noſter dormit. q: deo facile eſt a morte defunctum
reuocare ad vitā/ſicut dormientē excitare. Sic eni dice
bat xp̄s.ps.3. Ego dormiui ꝛ ſoporat⁹ ſum: ꝛ reſurrexi. ps.3.
Dormiuit xp̄s in morte cōturbat⁹: nō ſm̄ rationē/ſꝫ ſꝫ
carnē mortis timore. Unde ait Math.26. Triſtis eſt Math.
anima mea vſq; ad mortem.

Filij hominum dentes eoꝝ arma et ſagitte: et lingua eoꝝ gladius acutus. 919

¶ Hic oſ̄dit iudeoꝝ malitiā cōtra xp̄m. Ubi notandū
ꝙ p dētes ſignificātur noſtri ſenſus interiores. vt oſtēdit Dentes
Grego.d. Per dentes ſenſus interiores accipi ſolēt: qd̄ Greg.li.
hieremias ꝓpheta atteſtat dicēs. Fregit ad numeruꝫ mor.
dentes meos. Per dentes eni cib⁹ frangit/vt glutiatur. Treno.3.
Ubi nō inmerito in dentib⁹ iter nos ſenſus accipim⁹/
qui ſingula que cogitāt quaſi mandunt: atq; ad vētrē
memorie trāſmittunt: quos ꝓpheta ad numerū fractos
dicit: q: iuxta menſurā vniuſcuiuſq; peccati: intelligē-
tie cecitas generat in ſenſib⁹. Sic ergo p dentes hic acci
pe cogitationes iudeoꝝ: ꝛ acuta cōſilia cōtra xp̄m. De
quib⁹ ps.3. Dentib⁹ ſuis fremet ꝛ tabeſcet. Et de iſtis
dentib⁹ nunc dicit xp̄s. Filij hoiꝫ. i. iudei qui filij hoim
erāt.ſ.ſctōꝝ patrum ꝙ ſm̄ rationē vixerāt: licet ipſi ho-
mines nō eſſent. Dentes eoꝝ. i. eoꝝ cogitatiōes ꝛ conſi
lia: arma ꝛ ſagitte: quia ipſis ſuis cogitationib⁹ medi-
tabant morte xp̄i ſe defendere/ne pderent locū ꝛ gentē.
et quātū ad hoc erāt arma. Cogitabāt inſup xp̄m nō p
ſe ſed p pdītionē morti tradere: ꝛ ſic ſe imunes a xp̄i mor
te oſ̄dere: ꝛ quantū ad hoc dicunt ſagitte: q: occulte fe-
riunt ꝛ a remotis. Ubi de illo iudeoꝝ ꝓplo loquit xp̄s
Job.16.d. Collegit furorem ſuum in me: ꝛ cōminās mi-

fremuit contra me dẽtib⁹ ſuis. ¶ Uel p dẽtes accipe iu-
Lingua. deoꝝ crudelitatẽ. vt ſupra ver.27. Sequitur. Ligua
coꝝ gladi⁹ acut⁹. Per linguaȝ eni intellige coꝝ verba
dicta p linguã. ſicut p cauſaȝ q̃ꝫ itelligit effect⁹: q̃ꝫ
ecõtrario. Uere eni coꝝ verba erat gladi⁹ acutus mor-
tẽ xp̃i accelerãs: vt q̃ñ clamãtes dicebãt. Crucifige euȝ
crucifige eũ. ꝛ huiuſmodi: q꞉ tales voces citã fecerũt xp̃i
morte: vt facit gladius acut⁹. Uñ de linguis iudeorum
acutis tẽpore xp̃i paſſionis dr̃ ps.63. Exacuerũt ut gla
dium linguas ſuas ꝛc.

920 **Exaltare ſuper celos deus: et ſu per omnem terram gloria tua.**

¶ Hic oñdit xp̃s ad celos ſuaȝ aſcẽſionem. Et tria facit.
Aſcenſio. Q꞉ primo xp̃i aſcenſionẽ poſtulat. Scd̃o iudeoꝝ mali
tiã explicat: ibi Laqueũ. Tertio ipoꝝ penã explicat: ibi
Foderũt. ¶ Quantũ ad primũ ſciendũ q̃ iſta v̱ba du-
pliciter exponunt̃: q꞉ poſſunt eſſe verba pſal'. ad xp̃m vel
xp̃i ad patrẽ. Quãtũ ad primũ intellectũ pſal'. viſis in-
iurijs xp̃o illatis viſa p ſpm̃ ſctm̃ xp̃i reſurrectiõe: deſide
rans q̃ xp̃s cognoſcat̃ ſup oẽm creaturã glorioſus: ipſi⁹
aſcẽſionẽ p̃dicẽdo poſtulat dicẽs. Exaltare ſuper celos
de⁹. Quãuis eñ xp̃s i prĩo iſtãti ſue ꝯceptiõis ver⁹ eſſet
deus: ꝛ p cõſequẽs ſup oẽm creaturã exaltat⁹: nõ tamen
ante ſuã reſurrectionẽ ꝛ aſcẽſionẽ, ſed in ſua aſcenſiõe vt
deus exaltat⁹ apparuit. In reſurrectiõe eni ſup oẽs ho-
mines exaltat⁹ apparuit: q꞉ inter om̃es ſolus fact⁹ im-
mortalis: ſed in aſcẽſione apparuit exaltat⁹ ſup omnes
ps.17. angelos. Q꞉ tũc aſcẽdit ſup cherubin: ꝛ volauit ſup pẽ
Celum ſi- nas ꝛc. i. ſup oẽs angelos aſcẽdit. Uñ hic p celos ange-
gnificat. los celeſtes intelligit. Nã ſic celũ p angelica natura ac-
angelos cipit xp̃s. Matth.6.d. Fiat volũtas tua ſicut in celo ꝛ i
Matth 6. terra. Qd̃ exponẽs Greg.27.moꝝ.c.25.d. Per celos eñ
Greg 27 hi qui in celeſtib⁹ ſunt cõditi, angelici ſpũs deſignant̃.
moꝝ.c.25. Unde ꝛ orãdo voce dñica dicere inſtruimur. Fiat vo-
luntas tua ſicut in celo ꝛ in terra. Ut nimirũ voluntas
dei ſicut a ſuperiore. i. angelica natura agit̃: ita etiaȝ in
om̃ib⁹ ab humana iſirmitate ſeruet̃. Cũ ergo pſal'. xp̃o
dicit. Exaltare ſup celos deus. hoc predicit q̃ xp̃s i aſcẽ-
ſione ſup om̃es angelos exaltaret̃. vt ſic om̃ia cognoſcã-
ps.8. tur xp̃o ſubdita. ps.8. Om̃ia ſubiecisti ſub pedib⁹ eius.
Exaltatur aũt de⁹, nõ in ſe ſed in nobis: q̃ñ. ſ. nos ipſuȝ
exaltatũ cognoſcim⁹. Et ſic ad exaltationẽ aſcẽſiõis: cõ
ſequẽter xp̃i glĩa p oẽȝ t̃rã fuit dilatata: q̃ñ poſt xp̃i aſcẽ
ſionẽ glĩa xp̃i per aploſ p oẽm terrã fuit p̃dicata, iuxta
ps.18. illd̃ ps.18. In oẽm terrã exiuit ſon⁹ eoꝝ. Et hoc notans
pſal'. dicit. Et ſup oẽm terrã glĩa tua: quaſi. d. Poſt tuaȝ
aſcẽſionẽ glĩa tua ſup oẽm terrã erit p̃dicata. ¶ Si autẽ
ſint verba xp̃i ad patrẽ. Tũc eſt ſenſus: vt xp̃s patri di-
cat. O tu de⁹ pater: exaltare ſup celos. i. fac i me p qd̃ al
tus videaris ſup om̃es angelos. ſ. fac me aſcẽdere. Et tũc
glĩa tua apparebit homĩnib⁹ glĩam angeloꝝ excedere:
quia tũc apli mei tuã glĩam per totum mundum predi
cabunt. Et ſic apparebit ſuper oẽm terrã gloria tua.

921 **Laqueum parauerunt pedibus meis: et incuruauerũt aĩaȝ meã.**

Laqueus ¶ Hic oſtẽdit xp̃s iudeoꝝ nequitiã. Ubi nota q̃ laque⁹
myſticus dicitur doloſa cogitatio: qua quis conat̃ al
terũ decipere: ſicut q̃ñ ſaul cogitabat p manus philiſti-
noꝝ occidere Dauid. Ideo doloſe cogitauit dare ſibi fi-
liã in vxorẽ. ſ. ſibi cẽtuȝ p̃putia philiſtinoꝝ preſentaret:
1.Reg.18. vt habet̃. 1. Reg.18. Et tñ ipſe decept⁹ laqueo ſuo fuit ca
ps.17. ptus. ꝓpter qd̃ dicit dauid. In laqueo iſto quẽ abſcõde
runt cõprehenſus eſt pes eoꝝ. ¶ Cõſimiliter iudei mul
tos laqueos xp̃o parauerũt: vt ipſuȝ doloſe morti trade
rent. Ut puta: q꞉ faciebãt occultas ſuas imaginatiões,
quibus neceſſario ipm̃ in ſuis reſpõſionibus capere cre
debat: ꝛ ipſum ad mortẽ ſub colore iuſticie deducere ꝛc.
vt ſupra ver.440. Et de tali multiplici laqueo hic xp̃s
dicit. Laqueũ parauerũt pedibus meis. Pedes eñ xp̃i Pes xp̃i.
quib⁹ p mundũ ibat, ſunt increpatiões maloꝝ ꝛ ꝓmiſ
ſionis premioꝝ: quibus quaſi pedibus p mũdũ incede
bat: cum malos increpabat ꝛ bonis premia ꝓmittebat.
Iſtis eni pedib⁹ laqueũ parabãt iudei: vt cũ adulteraȝ
adduxerũt ante eũ ꝛc. vt ver.440. Sequit̃. Et incur-
uauerũt aĩam meã. i. p tales laqueos voluerũt incurua
re aĩam meã. ſ. ipſaȝ per mortẽ ad infernum deprimere.

Foderunt ante faciem meam fo ueam: et inciderunt in eam. 922

¶ Hic explicat debitã penã iudeoꝝ. Per foueam enim Fouea.
mors intelligit̃: q꞉ hoĩeȝ i foſſaȝ ſepulture deducit. To- Tobie.8
bie.8. Abierũt vt foderent ſepulchrũ. Et de abſalõ dici-
tur. Proiecerũt eũ. ſ. mortuũ in foueã grandẽ. Iſti ergo 2.Reg.18
parauerũt foueam ante faciẽ xp̃i: q̃ñ in cõſpectu eiuſdeȝ Laqueus
ſentẽtiã mortĩ dederũt ꝯtra ipſũ. Quñ vt habet̃ Matt.26. Matt.26
duȝ p̃nceps ſacerdotũ xp̃m examinaret, dixit circũſtã-
tibus. Quid adhuc egem⁹ teſtibus? ecce nũc audiſtis
blaſphemiã. quid vobis videt̃? Qui oẽs dixerũt. Re⁹ ẽ
mortis. Et ſic q̃ñcuꝫ tractabãt de morte xp̃i fodiebãt ſibi
foueã. Et q꞉ nihil faciebãt cõtra xp̃m, qd̃ xp̃m lateret. ideo
dicit q̃ foderũt foueã ante faciẽ meã. q꞉ ſm̃ glo. ipſe ſcie-
bat totũ qd̃ moliebant̃ cõtra ipſuȝ. tamẽ ſic faciẽdo ſibi
ipſis nocuerũt. ꝓpẽ qd̃ ſubdit̃. Et inciderunt in eã. Q꞉
ꝓpẽ hoc ipſi iciderũt ſentẽtiam mortis corporalis (q꞉ in
vindictã mortis xp̃i a Tito ꝛ Ueſpaſiano fuerunt tru-
cidati captiuati ꝛ p mundũ diſperſi. Luc.19.) ac etiam Luce.19.
eterne. Unde de populo iudeoꝝ dicit̃. Incidit in foueã ps.7.
quã fecit. Hoc enim ſatis eſt cõmune, q̃ in illud malũ
quis incidit qd̃ doloſe alteri parat. Sic eñ amã ſuſpen
ſus fuit i cruce quã mardocheo parauerat. Sic ſaul ma- Heſter.7.
nu philiſtinoꝝ fuit interfect⁹: q̃ cõtra dauid molit⁹ fue
rat. Sic ſapiẽtes babylonis i lacũ miſſi a leonib⁹ deuo-
rati ſunt: q̃ danieli parauerant. Sic iniqui ſacerdotes
mortẽ quã parauerãt cõtra ſuſannã ſunt ꝑpeſſi. Et hoc Danie.13.
eſt qd̃ dicit̃ Eccl.27. Qui fodit foueam incidit in eã: Eccl.27.
et qui ſtatuit lapidem proximo incidet in eo: et qui la-
queum alio ponit peribit in illo.

Paratum cor meum deus: para tum cor meum: cantabo et pſal mum dicam. 923

¶ Hic ꝯſequẽter xp̃s ſurgit ad gratiarũ actionẽ. Unde
circa gratiarũ actionẽ xp̃s tria facit. Q꞉ primo oſtẽdit
modũ. Scd̃o effectum: ibi. Exurge. Tertio cauſam: ibi.
Qm̃ magnificata. Quãtũ ad primũ oñdit modũ quo Gratiarũ
gratias agit patri dicẽs. Paratũ ꝛc. Gratie eñi agũtur actio.
duobus modis. ſ. verbis ꝛ operib⁹. verbis deum laudã patientia.
do: opib⁹ aduerſa patiẽter tolerando. Q꞉ ſicut ille q̃ in
aduerſis murmurat, deũ accuſat. vt oſtẽdit Grego. ſic Gregor. 5.
et p oppoſitũ patiẽter tolerãs deo grãs agit. Quãtũ er- moꝝ.c.26
go ad iſta duo dicit xp̃s. Paratum cor meuȝ. de⁹ quaſi
dicat. Et ſi illi parant mihi mortis foueã: tñ paratũ eſt cor
meũ ad tolerantiã. Iterũ repetit. Paratũ cor meũ: ad te
verbis laudandũ. vñ ſicut hic ait glo. Gratie agunt̃ ver
bo ꝛ opere. Et ideo bis dicit, paratũ cor meũ. vt alteruȝ
ad op⁹, alteruȝ ad verbum referat̃. Que duo aliis ver-
bis diſtinguit dicẽs. Cãtabo ꝛ pſalmũ dicã. quaſi. d. Cã
tabo. i. v̱bis gratias agã: ꝛ pſalmũ dicã. i. opib⁹. q̃ p̃di-
cte geminationi reddidit: q꞉ ad vtrũꝫ ẽ par⁹. Pſalm⁹
enim dicit̃ a pſalterio: q꞉ manu pulſatur: ꝛ ſic ſignificat
opus. Cantare autem fit voce: ꝛ ſic ſignificat verba.

924 **Exurge gloria mea: exurge pſalteriū ⁊ cithara: exurgā diluculo.**

[Reſurrectio xpi.] [Phil. 2.] [Gla xpi dicitur caro.] [Luce. 24.] [Diluculū.]

¶ Hic cōſequēter oſtendit gratiarum actionis effectum ſcȝ quid inde cōſecut⁹ fuit xp̄s. Q2 eni gratias egit patri/patiēter mortē tolerādo. ideo gliaȝ reſurrectionis ⁊ exaltatiōis ſup oēȝ creaturā fuit cōſecut⁹. vt dicit apl's ad phil. 2. Uñ d reſurrectōis glia nūc dicit xp̄s. [Exurge glia mea. Ubi notādū ꝙ hic p gliaȝ xp̄i intelligitur caro xp̄i/q̄ fuit cauſa glie xp̄i. Uñ ⁊ ipſa xp̄i caro glioſe reſurrexit. Et d hac glia ſua. i. carne glioſa dicebat xp̄s. Luc. 24. Oportuit ſic xp̄ȝ pati/⁊ ita itrare i gliaȝ ſuā. i. ꝓpter paſſionē in carne mortali habitā/xp̄s carnē glioſam reſurgendo accepit. De hac ergo carne glioſa dicit xp̄s. Exurge glia mea. i. exurges. ſed qſi. cōſequēter notat horā reſurrectiōis dicēs. Exurgā diluculo. q2 xp̄i reſurrectio diluculo celebrata fuit ¶ Et cōſequēter ad reſurrectionē xp̄i glioſam ſecuta fuit gentiū credulitas/q̄ crediderūt xp̄m verū fuiſſe deū ⁊ verū hoieȝ. qd notaꝛ p pſalteriū ⁊ citharā Nā pſalteriū qd ſonat a ſuperiori ſignificat diuinitatē. Cithara vero q̄ ſonat ab iferiori ſignificat humanitatē. Et hoc notās dicit. Exurge pſalteriū et cithara. i. p reſurrectionē carnis glioſaȝ exurgā in gētib⁹ pſalteriū ⁊ cithara. q2 credēt me verū deū ⁊ hoieȝ. Cōſimiliter ēt i aliqb⁹ iudeoꝝ ſurrexit. Et hoc ē qd ſubdit.

925 [25. q. 1. reuertimini] **Confitebor tibi in pp̄lis dñe: et pſalmum dicam tibi in gentib⁹.**

¶ Per pp̄los accipe iudeos: ſȝ p gentes idolatras/q ad xp̄i fidē ꝯuerſi/deo cōfitebanꝛ: xp̄s eni ſe facere dicit/qd ſui fideles p ſuā gratiā faciūt. Cōfitebor ergo tibi in populis ⁊ in gētib⁹. i. p pp̄los ⁊ gentes laudabo: te ⁊ bonis opibus honorabo. q̄ per pſalmū ſignificanꝛ. Conſimile dixit pſal. 16. Propſea cōfitebor tibi in nationib⁹ ⁊ nomini tuo pſalmum dicam. Uide ſuperius ver. 250.

926 **Quoniam magnificata eſt vſqȝ ad celos miſericordia tua: ⁊ vſqȝ ad nubes veritas tua.**

[Mia dicitur xp̄s.] [Ps. 47.] [Ephe. 4.] [Grego. 17 mor. ca. 12 predicatores Nubes.] [Ps. 35.]

¶ Hic oſtēdit cauſaȝ tāte actiōis gratiarū. Ubi primo notandū ꝙ per miam dei itelligiꝛ humanitas xp̄i a verbo aſſumpta: de qua dr pſal. 47. Suſcepim⁹ de⁹ miaȝ tuā in medio tēpli tui. Hec magnificata fuit vſqȝ ad celos/qſi in aſcēſione aſcendit ſuper omnes celos. Per nubes aūt intelliguntur apoſtoli ⁊ predicatores q̄ impleti veritate/alijs cōpluūt doctrinis: per quos tanq̄ per nubes dñs coruſcat miraculis/pluit doctrinis/⁊ minis tonat. Unde Greg. dicit. Nubium nomine quid aliō q̄ apoſtoli ⁊ ſancti predicatores deſignantur: qui per mūdi partes circūq̄ꝗ miſſi: ⁊ verbis nouerant pluere: ⁊ coruſcare miraculis. Quos Eſaias ꝓpheta lōge ante intuens dixit. Qui ſunt iſti qui vt nubes volāt? ⁊ alibi. Mādabo nubibus meis ne pluant ſuper vos imbrem. Eſt ergo magnificata veritas vſqȝ ad nubes: quādo predicatores ſpiritu veritatis repleti fuerunt: per quā totuȝ orbem docuerunt. ¶ Iſta ergo ſunt duo motiua actiōis gratiarū. ſ. primū q2 hūanitas xp̄i ſup omes celos. i. angelos ē exaltata: qd notās dicit. Qm magnificata ē vſqȝ ad celos mia tua. Scdȝ q2 predicatores veritate fidei repleti/fidē xp̄i p totū orbē ꝑdicauerūt. qd notās dicit. Et veritas tua vſqȝ ad nubes. Cōſiſe dixit pſal. 35. Dñe in celo mia tua ⁊ veritas tua vſqȝ ad nubes.

927 **Exaltare ſuper omēs celos de⁹: et ſuper omnē terrā gloria tua.**

¶ Hic replicat qd ſuperius dixerat: fidem noſtram confirmans. Uide ſupra ver. 920

Si vere vtiqȝ iuſticiam loquimini: recte iudicate filij hominum. 928 [2. q. 1. nemo.]

¶ Hic pſal. talē habet titulū. In finē ne corrūpas dauid in tituli inſcriptione. Iſtius tituli expoſitio patet ex expoſitiōe prime partis tituli ꝑcedētis immediate. ¶ Quantū vero ad materiā pſal. dicit Rabbi Sa. ꝙ dauid fecit hūc pſal. qſi ad denunciationē ziphcoꝝ: ſaul cognouit dauid eſſe apud eos: ⁊ tūc aſſumptis tribus milibus viroꝝ electoꝝ: venit vt ipſuȝ dauid caperet. Que hiſtoria habeꝛ. 1. Reg. 26. [1. Reg. 26] Nā cū dauid fugiēs ſaulē habitaret in deſerto ziph. latitans cū ſuis ziphei ꝓditoſe nūciauerūt ſauli dicēs. Ecce dauid abſcōdit⁹ eſt in deſertū ziph. Tunc ſaul electis tribus milibus viroꝝ electoꝝ deſcendit in deſertuȝ ziph vt quereret ⁊ caperet dauid. Tūc dauid cognitoꝫ exploratores/ꝙ ſaul veniſſet ad ipſuȝ querendū: ac cū didiciſſet locū in quo dormiebat rex ſaul ⁊ abner princeps militie ſaulis: ⁊ ꝙ ſaul dormiebat ⁊ abner cuȝ reliquo exercitu: q2 ſopor dñi irruerat ſup eos. Tūc dauid aſſumpto vno ex militib⁹ ſuis. ſ. abiſai/venit ad caſtra ſaulis nocte ⁊ ſecrete. Et inuenerūt ſaulē dormienteȝ in tentorio ⁊ haſtā fixā ad caput eius in terra: ⁊ cyphū aq̄. et abner cū reliquo pp̄lo dormiētē i circuitu regis. Tūc abiſai dixit ad dauid. Cōcluſit hodie deus inimicum tuū in man⁹ tuas: ⁊ voluit interficere regē. Qd dauid manſuet⁹ ꝓhibuit: ſed acceperūt haſtā q̄ erat ad caput regis ⁊ cyphū aque ⁊ receſſerunt: ſic ꝙ nullus de exercitu ſaulis aliqd ꝑpēdit. Cūqȝ eſſent tātū elōgati/ꝙ erāt in loco tuto. Dauid clamauit fortiter. Euigila abner. Abner aūt euigilat⁹ rn̄dit. Quis es tu qui clamas ⁊ inquietas regē? Et rn̄dit dauid. Digni eſtiſ morte/qm̄ nu lle cuſtodiſtis dñm veſtrū regē. Ingreſſus eſt eni vn⁹ de turba/vt interficeret regē. Nunc ergo vide vbi ſit haſta regis ⁊ cyphus aque qui erat ad caput regis. Tunc excitatus ſaul cognouit vocē dauid ⁊ dixit. Num eſt vox tua hec fili mi dauid? Et ait dauid. Uox mea ē dñe mi rex. Quid eni mali feci. quare me pſequeris? Ecce dedit te de⁹ in manu mea hodie ⁊ nolui extēdere manum meā in te ⁊c. Et ait ſaul. Peccaui. nequaq̄ tibi vltra male faciā: eo ꝙ fuerit anima mea ꝑcioſa in oclis tuis. Et receſſit ſaul. Tunc ergo dauid vidēs iniquitatē illorum q̄ diffamabāt eum apud regē/illos increpans fecit iſtum pſal. Per hunc ſpiritu ꝓphetico ꝑdicans multa alia futura. ¶ Sic ergo primo dicā ſenſum hiſtoricum. Scdo ſenſuȝ ꝓpheticū. Quātū ad primū pſal. iſte diuiditur in duas partes. Q2 dauid primo oſtendit ſaulis et ſuoꝝ malitiā. Scdo oñdit penā eis debitā/ibi. Deus cōteret ⁊c. vt. R. ¶ Quantū vero ad ſenſum ꝓpheticū. pꝫ expoſitio tituli p expoſitionē tituli immediate ꝑcedētis. Intētio pſal. eſt monere omes ne quis xp̄o cōtradicat: ſed vt vero regi obediat ſibi. Et ſm hoc pſal. iſte diuidiꝛ i tres partes. Q2 p̄mo iudeoꝝ exprobaꝛ malitia. Scdo peruerſoꝝ demōſtranꝛ ſupplicia/ibi. De⁹ conteret. Tertio ex hoc deuotoꝝ explicaꝛ leticia/ibi. Letabiꝛ iuſtus. Prima pars diuidiꝛ in partes quattuor. q2 ponit primo iudeoꝝ in ſeipſis demōſtrata cōtradictio. Secundo ipſoꝝ iniquitatis exquiſita operatio/ibi. Etenim in corde. Tertio ipſorūȝ a ꝓphetis antiquata diuiſio/ibi. Alienati. Quarto ipſoꝝ in peccatis indurata obſtinatio/ibi. Furor. ¶ Quātuȝ ad primū ſciendū ꝙ iudei de xp̄o in ſeipſis cōtradicebāt: q2 labijs iuſta ⁊ vera de xp̄o predicabant: cōtra ipſuȝ corde dolos cogitabant. vt puta qſi ad ipſuȝ adduxerūt mulierē dep̄hēſam in adul

terio: q̃ſi ad ipſū miſerũt diſcipulos cũ herodianis dicẽtes. Magiſter ſcim⁹/ q2 verax es ⁊c. Ipſi ei vera loq̃bant: ſed corde ipſũ pſequebant. Iſtos ergo reprehendẽs/
Filij hoim q̃ dicuntur dicit. Si vere vtiq3 iuſticiam loq̃mini. quare nõ recte corde iudicatis. Et vocat iſtos nõ homines: ſed filios hominũ: q2 ipſi nõ viuebãt vt hoies ſ3 dictamẽ recte ratõis: q̃uis eſſent filij hoim. i. ſctõr pphetarũ ⁊ patriarcharũ. Unde notandũ q̄ aliqui ſunt hoies ⁊ filij hoim: vt boni nati de bonis. aliq̄ neq3 ſunt hoies/ neq3 filij hominũ: vt mali nati de malis. Alij ſunt hoies/ ſed nõ filij hoim: vt boni nati de malis. alij ſunt filij hoiz/ ſ3 nõ homines. vt mali nati de bonis. de quib⁹ dr pſal. 4. Filij
Ps. 4. hoiz vſquequo graui corde ⁊c. Et iſto modo hic iudeos
Iuſticia. vocat filios hoiz. Uel aliter: vbi notãdũ q̄ vera iuſticia nõ ſtat in verbis/ ſed in factis: ſi idẽ ſit in corde qd̃ in ore: ⁊ per facta cognoſcant verba. Quilibet eni in corde ſuo naturalr iuſticiã habz ſcriptã. Ut puta qd̃ tibi vis fieri/ alteri facias. ⁊ qd̃ tibi nõ vis fieri/ alteri nõ facias. Hanc etiã iuſticiã quilz loquit ore/ ſed factis multi cõtradicũt. Et tales loquunt iuſticiã/ ſ3 nõ vere: q2 aliter agũt q̃ loquunt. Et ad hoc gloſa ponit exemplum dicẽs. Interrogar⁹ qd̃ ſit meli⁹: an aur: an fides. Indubie corde ⁊ ore preponis auro fidẽ. Sed amicus tuus nullo teſte/ aurũ tibi cõmendauit: diſcedit ⁊ mortuus eſt. filiũ heredẽ reliquit q̃ ignorat quid tibi ↄmẽdauerit pater: et cogita te ſimiliter alteri aurũ commẽdaſſe: nullo alio ſciẽte/ ⁊ te filium reliquiſſe. Quid velles filio tuo/ a tuo amico preſtari? Rñde quid tibi rñdet cogitatio. Et hoc idẽ tu iudica cũ filio amici tui. Stati eni rñdebis q̄ ppter aurũ fides nõ eſt negãda. Sed aliud iudicat auaritia/ qua cogitas aurũ negare heredi amici tui. Ante locutus es: ⁊ cognouiſti meliorẽ eſſe fidẽ. Et modo auaritia corrupt⁹/ melius dixiſti eſſe aurũ. Nõ ſic iudicaſti/ vt locut⁹ es. vera locut⁹ es: ſed falſa iudicaſti. Ueritas iubet omẽs loqui iuſticiã: ne dicant iniuſti. Ueritas omnibus clamat. Si vere vtiq3 iuſticiã loquimini. i. ſi nõ falſe/ ſi nõ aliud in labijs/ ⁊ aliũ in volũtate. Recte iudicate filij hoim. i. auro ⁊ ceteris alijs fidez pponite/ ⁊ alia huiuſmodi: aliter eni hypocrite eſtis. quaſi iudeis dicat xp̄s. Si dicitis mihi. Magiſter ſcim⁹ q2 verax es: et viã dei i veritate doces. Et noſti q̄ veraci mors nõ eſt inferẽda: quare ergo iudicatis mortẽ meam? Sed iudei ſic de xp̄o iudicauerũt: vt ficte de ipſo locuti pbent verbis ſuis illaqueant ⁊ accuſant. Et hanc ſententiã
Eccle. 31. ponit ſap. Eccl. 31. dicẽs. Intellige q̃ ſũt pximi tui ex te ipſo. i. ita iudica de priore tuo ſicut de te ipſo velles recte iudicari: vel ſicut recta rõ in teipſo dictat eẽ iudicãdũ.

929 Eteni in corde iniquitates operamini in terra: iniuſticias manus veſtre concinnãt.

Hic cõſequenter ponit iudeor exquiſita iniquitas: Ubi notandũ q̄ ſicut male locutiões pcedunt ex corde malo: cõſimilr ⁊ male operatiões dicũt xp̄o. Matt. 15. De corde exeunt cogitatiões male/ furta/ homicidia/ adulteria. Unde fundamentũ oĩs male locutiõis ⁊ operatiõis manet in corde. ppter qd̃ dicit Philoſoph⁹. q̄ vnuiſquiſq3 talia operatur ⁊ dicit/ qualis eſt. Et ideo
Philoſoph⁹. i. ethicorum. cauſaz malignitatis iudeor cõtra xp̄z oſtendẽs eſſe malitiam cordis cor: ait hic. Etenim in corde iniquitates operamini in terra. quaſi. d. Ideo opera veſtra exteriora ſunt mala: q2 prius in corde vos iniquitates operamini: q̃ poſtea opibus adimpletis: q2 opera veſtra praue cogitatiõi correſpõdẽt: q2 man⁹ ſequit cor. Et ſic peccatũ opis pctõ cordis adiungitis. Et hoc eſt qd̃ ſubdit. Iniuſticias man⁹ veſtre cõcinnãt. i. cõiũgũt. Uel alia littera habet. Iniuſticias man⁹ veſtre cõnectũt: q2. ſ. peccatũ pctõ adiungũt. Et attende q̄ xp̄s volens demonſtrare/ q̄ oĩa iſta agebãt cõtra ipſum/ dicit. Iniquita Terra cãro chriſti.
tes operamini in terra. ſ. in me quẽ hoiem quo ad corp⁹ de terra factũ cõſpicitis. In terrã ergo. i. in corp⁹ xp̄i operabant mala/ ſed nõ in aĩam. Unde de terra corporis xp̄i dicitur. Terra data eſt in man⁹ impij. Qd̃ ad ppoſitũ Iob. 9.
exponens Greg. 9. mor. c. 21. ait. Quid eni terre nomine/ niſi caro xp̄i exprimit? Quis appellatõe impij/ niſi diabolus deſignat? Hui⁹ impij manus fuerũt hi qui in redẽptione noſtri morte craſſati ſunt. Terra itaq3 data eſt in man⁹ impij: q2 antiquus hoſtis redẽptoris noſtri mẽtem corrumpere p ſe tentãdo nõ valuit: ſed eius carnem p ſuos ſatellites ad triduũ pmiſſus extinxit: ⁊ diſpenſationi ſupne pietatis/ neſciẽs ex ipſa permiſſiõe ſeruiuit. Gręgo. 9. mor. c. 21.
Tribus enim tentationibus redemptorẽ noſtrum pulſans/ corde tentare non valuit: ſed tamen ſuas manus ad mortem carnis eius excitauit. Cum enim cohortem atq3 pontificibus ⁊ phariſeis miniſtros tradidit: nimirum iſte impius tunc manus ad terram tetẽdit. Huius certe manus ſacerdotes ⁊ principes/ pilatus atq3 illuſores milites fuerũt ⁊c. Et hec omnia notans xp̄s dicit. Eteni in corde iniquitates operamini in terra. Sed Queſtiõ.
hic gloſa queſtionem mouet dicens. Si iniquitas manus/ iniquitati cordi deſit/ nunquid ſine culpa erit? Reſpondet q̄ nõ: quia quicquid vis ſi non potes: factũ de⁹ imputat. Uerũ quia hic dicitur. Etenim i corde iniq̄tates opamini. forte dices. Nũquid diabolus malas Cordis cogitatio.
cogitationes ⁊ iniquitates in cordibus noſtris operantur? Et videtur q̄ ſic. Nam de iuda dicitur. Cum diabo Diabolus. Ioan. 13.
lus iam miſiſſet in cor iude/ vt traderet eum. Ad oppoſitũ videtur xp̄s dicens. Math. 15. q̄ de corde exeũt Matt. 15.
cogitationes male ⁊c. ex quo patet q̄ a corde oriunt/ nõ a diabolo. Rñdeo: q̄ diabolus malarum cogitationũ actor non eſt: ſed cum illas ex actibus noſtris in corde noſtro eſſe natas pſpexerit/ illas ſuis tẽtationibus fouet et nutrit. Unde Hieronym⁹ exponens predicta verba Hieronymus.
xp̄i dicit. Arguẽdi ſunt ex hac ſententia/ qui malas cogitationes a diabolo immitti putant: ⁊ non ex corde naſci ⁊ propria voluntate. Diabolus enim adiutor ⁊ incẽtor malarum cogitationum poteſt eſſe/ auctor autẽ eſſe non poteſt. Si autem diabolus ſemper in inſidijs poſitus/ leuem cogitationum noſtrarum ſcintillam ſuis fomitibus inflãmauerit: non debemus opinari cuz occulta quoq3 cordis noſtri rimari: ſed ex corporis habitu et geſtis exterioribus extimare/ quid in noſtro corde verſetur interius. Uerbi gra. Si pulchrã mulierem crebro nos viderit inſpicere: intelligit ab oculis cor maculatũ eſſe luxuria. Ad auctoritatem autem in oppoſitũ: q2 cum miſiſſet diabolus in cor iude ⁊c. et ad omnes ſimiles: dicẽdũ q̄ non debz intelligi q̄ diabolus illas malas cogitationes faciat: ſed q̄ ſuis ſuaſionibus ad illas ex corde germinãdas prouocat. Unde illa immiſſio quãdo diabolus immiſit in cor iude ⁊c. fuit quedam perſuaſio. Unde Augu. ſuper Ioan. exponẽs illa verba dicit. Miſſio iſta ſuggeſtio ſpiritualis eſt: et non fit per aurez Auguſti.
ſed per cogitationẽ. Diabolice enim ſuggeſtiones mittuntur humanis cogitationibus. factum ergo iam fuerat in corde iude. ſ. per diabolicam ſuggeſtionem: vt magiſtrum traderet diſcipulus.

Alienati ſunt peccatores a vulua errauerunt ab vtero: locuti ſunt falſa. 930 12. q. 1. dilectiſſimis.

Hic ponitur iudeorum a ſuis patribus antiquata diuiſio. Antiqui eni iudeorũ patres: ſicut Abraã: yſaac: ⁊ Alienati. Uulua.
Iacob: toto corde deſiderabant xp̄i aduentuz in carnẽ: quẽ ſpiritu prophetico venturũ ſciebãt: xp̄o dicẽte. Mul

ti reges ꝛ ꝓphete voluerũt videreq̃ vos videtiſ ꝛc. Iſti
aũt a fide gentiũ alienati xp̄m videre nolebant/ſed ipm
totis conatib⁹ pſeq̃bant. Q̃ de ipſis notans pſal. ait.
Alienati ſunt peccatores a vulua. Quid eni noie vul-
ue que fetũ concipit ꝛ parit/niſi antiqui patres a quib⁹
iudei perſecutores xp̄i/cõcepti fuerũt ꝛ geniti? Alienati
ps 17. ergo ſunt a vulua.i.alieni a ſuis patribus effecti. ꝓpter
qḋ ď ipſis dicit ps.17. Filij alieni.ſ.effecti a patrib⁹ mẽ
titi ſunt mihi ꝛc. vſ́ciḋ.246. Alienati ergo a patribus
mẽtiti ſunt:q2 cõtra dictamẽ cõſciẽtie ipſoꝝ xp̄m pſeq̃=
Vter⁹ dici bant.Et hoc ẽ qḋ ſubdit. [Errauerũt ab vtero.i.diſcor
tur mens. dauerũt a mẽte ꝛ cõſciẽtia ſua. Vbi notãdũ ꝙ vteri no=
mine mens noſtra ſiue cõſciẽtia deſignat. vt oſidit Gre=
Grego.12. go.12.moꝝ.c.28.d. In ſacro eloquio vteri nomie mens
moꝝ.c.28. noſtra ſolet intelligi. Hoc eſt ei qḋ ꝑ ſalomonẽ dr̃. Lucer
na dñi ſpiraculum hominis qui inueſtigat oĩa ſecre
ta ventris. Lux eni gratie que deſuper venit ſpiraculuꝫ
preſtat homini ad vitã.q̃.ſ.lux oĩa ſecreta ventris in=
ueſtigare dicit:q2 occulta noſtre mẽtis penetrat: vt ea q̃
de ſeipſa latebãt anima ante eius flẽdo oculos reducat.
Hiere.4. Hinc hieremias ait. Ventrẽ meũ doleo. Qui vt oſten=
deret quid dixiſſet vẽtrẽ ſuũ/adiunxit. Senſus cordis
mei turbati ſunt. Vteri itaq; noie recte mẽs accipit:q2
ſicut ꝓles i vtero cõcipit:ſic cogitatio in mẽte generat.
Et ſicut in vẽtre cibi: ita cõtinent in corde cogitatiões.
Iob.16. Et de vtero mẽtis dr̃ Iob.15. Vterus eius preparat do=
Errare ab los. Quid eſt errare ab vtero/niſi diſcordare verbis vel
vtero. factis a ꝓpria conſcientia vel mente? qḋ iudei faciebãt
erga xp̄m. q2 dictante ipſoruꝫ mente/ qḋ ei nihil dignũ
morte erat apuḋ/ipſi clamãdo dixerũt. Re⁹ ẽ mortiſ. Tol
le tolle crucifige euꝫ.Et ſic locuti ſunt falſa:quia verbis
diſcordabãt a mente. Vnde ipſos a parentibus aliena=
Ioaň.8. tos oſtendens xp̄s: dicit. Queritis me interficere ho=
minem/qui veritatem locutus ſum vobis. Hoc abraã
non fecit. vos facitis opa patris veſtri.ſ.diaboli ꝛc.

931 11.q.3. quicũq;. Furoꝛ illis ſecundum ſimilitu- dinem ſerpẽtis: ſicut aſpidis ſur de: et obturantis aures ſuas.

Hic cõſequenter ponitur ipſorum in peccatis obſtina
tio. Ad cuius euidentiã ſciendũ: ꝙ vt dicit magiſter de
Aſpis. ꝓprietatibus rerum libro.11. ꝙ aſpis ſerpens quando
preuidet incantatorẽ ſuis carminibus ipſaꝫ euocare de
cauerna volentem ꝛ ſibi ſoporem immittere vt arripiat
carbũculũ quem gerit in fronte: ille nolens exire/ aureꝫ
vnam ponit in terram fixam: ꝛ alteraꝫ cauda obturat:
Terra. ne voces magicas audiat incantatoris. Per hanc ergo
ſimilitudinem vult pſal'.oſtendere induratam iudeorũ
obſtinationem contra xp̄m: quia ipſi ne audirent ver=
ba predicationis eius ꝛ apoſtolorum: ad modum aſpi=
dis aures ſuas obturabant: vnam terrã/alterã cauda.
Quid enim mouit eos contra xp̄m/ niſi terra.i. terreno
rum cupiditas: ne.ſ.perderent dominium ꝛ bona terre
Ioaň.11. na? Vnde et caiphas conſulendo dicebat. Si dimitti=
mus eum ſic: venient romani ꝛ tollent noſtrum locum
Cauda et gentem. Aliam vero aurẽ clauſerũt cauda. Quid
enim per caudam/niſi hypocriſis ꝛ falſa ſimulatio in=
telligitur? Q2 ſicut cauda turpitudinẽ animalis coo=
perit ꝛ poſteriora. Sic iudei xp̄i tempore hypocrite fal=
ſa ſimulatione verborum ꝛ ſignorum exteriorum occul
tabant malitiam contra xp̄m conceptam. Veniebant
enim ad chriſtum multotiens in veſtimentis ouium:
ſed intrinſecus erant lupi rapaces. Vnde de tali hypo=
Eſa.9. critarum cauda dicitur. Longeuus ꝛ honorabilis ipſe
eſt caput. propheta docens mendacium ipſe eſt cauda.
Ipſi enim erant falſi prophete: quia ſimulabant qḋ nõ
erat: ꝛ ſic toto corpore mentiebant. Vñ Gualfreď.ſu=
per illud ps. Odiſti gentes qui operantur iniquitatẽ/
ait. Si graue eſt ſolo ore mentiri; quanto grauius toto
corpore. Toto ſiquidem corpore mentitur hypocrita:
cauda cooperire ſuas turpitudines volens. quia ſimu=
lat ſanctitateꝫ vite/cuius veritate caret. de quo dicit do
minus. Propheta docens mendaciuꝫ ipſe eſt cauda.
Sic ergo iudei ad modum aſpidis vnam aurem ter=
ra.i.cupiditate terrenorum: aliam cauda.i.falſa ſimu=
latione obturabant: ne xp̄m predicantem audirent: ſed
in ſua malitia poti⁹ obſtinati remanerent. Et hoc eſt
qḋ dicit. Furoꝛ illis. Vocat enim iram obſtinatoꝝ furo
rem/quia irreuocabilis eſt. ſm ſimilitudinem ſerpen=
tis. ſed quia varie ſunt nature ſerpentium declarat de
quo ſerpente intelligat dicens. Sicut aſpidis ſurde et
obturantis aures ſuas. Sic enim non ſolum ad vocem
xp̄i obturabant aures ſuas ne ipſum audirent: ſed etiã
ad vocem apoſtoloꝝ ꝛ diſcipulorum. Sic enim ad vocẽ
ſtephani (vt dicitur act.7.) continuerũt aures ſuas et Act.7.
impetum fecerant ꝛc.ſ.ne audirent predicationem. Et
hoc eſt qḋ ſubditur.

Que non exaudiet vocem incan- 932 tantium: et venefici incantantis ſapienter.

Incantatores proprie ſunt vt dicitur.24.queſtõe.4 24.q.4.
igitur. qui artem verbi peragunt. Sic ergo chriſtus et Incanta=
apoſtoli erant incantatores: qui arte verbi ſcilicet pre= toꝛ.
dicationis audientes conuertebant ad deum. Et hoc
ſonat vocabulum incantatoꝛ: id eſt intus in corde can
tatoꝛ. Et ſic quando arte verborum quis alium cona=
tur ad bonum ducere: dicitur incantatoꝛ bonus. quan
do vero ad malum malus. Sed vt plurimum incanta=
toꝛ in malum accipitur: licet hic in bonum accipiatur.
[Et venefici incãtantis ſapienter. Vbi aduerte ꝙ vene Veneficꝰ.
ficus dicitur faciens venenum vel componens: venenũ
autem cum ſit res frigidiſſima directe opponitur ſan=
guini: et ſic dicitur a vena: quia contrarium vene que
ſanguinem continet. Quid ergo notat venenum: niſi
frigidam penitentiã et paupertatis viam: que carni et
ſanguini contrariatur et viam mortificat corporalem?
Veneficus erat ergo chriſtus. venefici erant apoſtoli:
qui talem venenum predicando conficiebant docentes
aſperitatem penitentie. Et vt oſtendat ꝙ loquitur hic
de venefico in bonum: dicit. Et venefici incantantis ſa
pienter. vnde glo. Sicut enim aſpis non audit incantã=
tium vocem: ne educatur ad lucem. Sic et iudei audi=
re noluerunt chriſti vocem et apoſtolorum/qui ſunt in
cantatores ſapientes: vt ad lucem exirent. Sicut de ip=
ſis dictum eſt. Aures habent et non audient. Hic pro= ps.113.
pter hoc qḋ dicit ꝙ non exaudiet vocem incantantium: Excitia
cadit queſtio ſcilicet: vtrum incantationes vel obſer=
uationes ordinate ad immutationem corporum: puta
ad ſanitatẽ vel aliqḋ huiuſmodi/ſint licite. vide ſcũda
ſcũde.q.96.articulo.2.

Deus conteret dentes eoꝛum in 933 2.q.7.ſe culsatio. oꝛe ipſoꝛum: molas leonum con fringet dominus.

Hic conſequenter demonſtratur pena iudeis debita.
Notatur autem hic quadruplex pena eis debita.
Prima quia mendaces oſtendentur. Secunda per
mundum diſpergentur/ ibi. Ad nihilum deue. Ter=
tia lumine priuabuntur/ ibi. Sicut cera que fluit.

Quarto eterno igne cremabũt: ibi. Priuſq;. ¶ Quãtum ad primũ ſciendum q duplicit iudei chriſtũ pſeq̃bantur. ſ. quãdoq; doloſe ⁊ occulte: ſicut qñ volẽtes cũ capere in ſermõe / miſerunt diſcipulos cuʒ herodianis:
Matt. 22. dicẽtes. Magr̃ ⁊c. Quãdoq; apte: ſicut qñ ante pilatũ
Joh. 19. clamabãt / dicẽtes. Tolle tolle / crucifige euʒ. Joañ. 19. Et p oĩa iſta intendebãt xp̃i nomen ⁊ fidẽ delere: cuius tñ oppoſitum euenit. Uñ ppter pſecutionem doloſam cõparantur aſpidi: ſed ppter aptam leoni. ¶ Primo ḡ ppter pſecutionem occultã ⁊ doloſam cõparãtur
Aſpis. aſpidi. Cui⁹ ratio eſt. Nã vt dicit magiſter de ppꝛietatibus. Aſpis nõ nocet aphris / q̃uis ore venenum immittat. Uñ volentes aphri / pueros de ſe natos probare eos obijciũt aſpidi. ſi de ipſoꝝ ſemine fuerint: aſpis nil nocet eis. ſi adulterinus mox ipm̃ interimit. Sic cõformiter eſt de doloſa pſecutione: q̃ ab adulatione incipit: q̃ nõ nocet aphris. Apher eñ fuit vnꝰ ex poſteris abraẽ / natus de cetura. Abraã aũt q̃ interpꝛetat pater multarũ gentiũ: ſignificat ipm̃ deum oĩum creatorẽ: cui⁹ filios pbat adulatio. qꝛ ſi talis ſit filius dei adulatio ſibi nõ nocet: qꝛ p ipſam nõ inflat. ſi autem ex alieno. ſ. diabolo ſit genitus / ſtatim p ſupbiã erigit ⁊ interficit p pctm̃. Jdeo de iuſtis q̃ aſpidem adulatiõis nõ timent dr̃ ps.
Ps. 90. 90. Sup aſpidem ⁊ baſiliſcũ ambulabis. Uñ ſuperi⁹ iudeos adulatores aſpidi cõparat / dicens. Furoꝛ illis
Leo. ⁊c. ſicut aſpidis ſurde. ¶ Secũdo ppter pſecutionẽ aptam cõparãtur leoni / q̃ apte ſeuit vt rapiat ⁊ deuoret.
Ps. 16. Ppter qđ de ipſis dr̃. Susceperunt me ſicut leo parat⁹ ad predã. Uñ pma pars iſti⁹ verſus refert ad pſecutionẽ occultã / cũ dicit. Deꝰ cõteret dẽtes eoꝝ in ore ipſoꝝ. Dẽtes eoꝝ. ſ. aſpidum. Uñ glo. Deꝰ cõteret dẽtes ⁊c. i. ipſoꝝ verba doloſa / q̃bus eſt furoꝛ vt aſpidis. Et hoc in ore ipſoꝝ: qꝛ in verbis ſuis capiet eos. ore eñ ſuo cõtra ſe dicunt / dum laudãt quẽ pdere volunt. Cõſequẽter eos cõparat leonib⁹ rõne pſecutiõis apte / dicẽs. ¶ Et molas leonũ cõfringet dñs. Ubi glo. Molas leonum cõfringet. i. aptas clamatiões ipſoꝝ mortis chriſti: quas iudei fecerunt ne ad effectuʒ veniãt: q̃bus fidẽ xp̃i extinguere conabãtur. Nota ḡ q aſpides erãt iudei / dum inſidioſe tentabant: ſed leones dum apte mortẽ chriſti clamabant. Sed hoꝝum dentes ⁊ mole fracte ſunt: quando chriſtus ſurrexit: ⁊ eos illos oſtendit fuiſſe mẽdaces.

934 Ad nihiluʒ deuenient tanq̃ aqua decurrens: intẽdit arcum ſuum donec infirmentur.

Aqua. ¶ Hic ponitur ſecũda pena. ſ. diſpſiõis p mundũ. Ubi
Pctõr. aduerte q ſm naturales / oĩs virtus vnita foꝛtioꝛ eſt ſe ipſa diſpſa. ſicut exercitus q̃ cõgregatus in vnuʒ foꝛtis eſt: diſpſus nullius eſt virtutis. Sic ⁊ iudeoꝝ populus: dum eſſet vnit⁹ cũ deo / foꝛtis erat: ſed p pctm̃ cõtra chriſtum cõmiſſum a deo diuiſus deuenit ad nihilum: qꝛ ppter hoc etiã a romanis pncipib⁹ fuerunt de ppꝛia terra abiecti trucidati ⁊ venundati. ſic q ipſoꝝ poteſtas ad modũ aque decurrẽtis fuit lapſa. Qđ pnidẽs pꝓha: de iudeis ait. Ad nihilum deuenient tanq̃ aqua decurrẽs. ¶ Primo ḡ ad nihilũ vt aqua decurrẽs deuenerũt iudei. ⁊ hoc in ſeipſis p pctm̃: qꝛ ad modũ aque decurrẽtis inſtabiles ſunt effecti. Pctõr eñ recte aque cõparatur / ppter ſuã inſtabilitatẽ. Uñ de ipſo dr̃ Job. 24.
Job. 24. q leuis eſt ſup faciem aque. Qđ ad ppoſitũ exponens
Greg. li. 16 Greg. dicit. Aque eñ ſuperficies huc illucq; aura impelca. 30. litur: ⁊ nulla ſtabilitate ſolidata / paſſim mouet. Peccatoris ḡ mens ⁊ iniqui pluſq̃ aque ſuperficies leuis eſt: qꝛ quelibet hanc aura tentationis attigerit: ſine tarditate aliqua pellit. Si eñ cordis ſtatum cuiuſlibet peccatoris cogitem⁹: q̃d aliud q̃ in vẽto poſitã aque ſupficiem cernimus. Nunc nãq; illam aura impellit ire: nunc aura luxurie: nunc aura inuidie: nunc fallacie ptrahit. Sup faciẽ ḡ aque leuis eſt pctõr: quẽ q̃libet er
Ps. 82. roꝛis ventus impellit. Uñ bene p pſal'. dr̃. Deus meus pone illos vt rotã: ⁊ ſicut ſtipulã ante faciem venti. Ut rota quippe ponunt iniq;: qꝛ in circuitu laboꝛis miſſi / dum ea q̃ ante ſunt negligunt: ⁊ ea q̃ deſerenda ſunt ſequuntur: ex poſterioꝛib⁹ eleuãtur ⁊ in anterioꝛibus cadunt. Qui recte quippe ſtipule ante faciẽ venti cõparãtur: qꝛ irruente aura tentatiõis: dum nulla ſubnixi ſunt grauitatis rõne eleuãtur vt corruãt. Et ſepe eo ſe alicui⁹ meriti exiſtere exiſtimãt: q̃ eos in alta flatus erroris poꝛtat. De q̃bus nũc ait pſal'. Ad nihilũ deuenient ſicut aqua decurrẽs. ¶ Secundo hoc exponit de ipſoꝝ diſpſione p mundũ facta p Titum ⁊ Ueſpaſianum: q̃ vſq; hodie durat. Uerum qꝛ aliqui iudeoꝝ a deo erãt pdeſtinati: ideo de ipſoꝝ cõuerſiõe dñs ſolicit⁹ oſtẽdit.
Arcus ſcripture. Uñ ſubdit. ¶ Jntẽdit arcuʒ ſuũ donec infirment. Arc⁹ eñ dei dr̃ ſcriptura ſacra ⁊ verba ipſius dei / q̃ coꝛda hominũ feriunt a remotis. vt ſuperius ptʒ verſicu. 76. Arcum ḡ ſuũ ad cõuerſionẽ electoꝝ dñs intendit: qñ p ſcripturã vel pꝛedicationẽ ſuã electos ad fidem cõuertit donec depoſita oĩi ſupbia humiliter xp̃o ſubijciãtur. ſic eñ tetendit arcum ſuũ: dum terrenis ſaulũ pſecutoꝛem ipm̃ ad terrã pſtrauit. Et ſic ſtatim infirmat⁹ a ſua ſupbia / humilis fuit factus. Uñ glo. Jntẽdit de⁹ arcum ſuũ. i. verba ſcripture ſacre: q̃bus minãdo pctõribus ipſos terret. Et hoc donec infirment. i. cõuertãtur. Ut ſaulus infirmat⁹ eſt audiens. Saule ſaule qđ me pſequeris.
Actuũ. 9. Uñ ſtatim reſpõdit. Dñe quid me vis facere? Qui eñ dixit: ſaule ſaule / arcum tetendit de celo.

Sicut cera que fluit auferentur: 935 ſupercecidit ignis: ⁊ non viderunt ſolem.

¶ Hic ponitur tertia pena. ſ. q iudei lumine dei priua
Cera. bantur. Ante eñ chriſti paſſionẽ ⁊ reſurrectionẽ / ſoluʒ in iudea notus erat deus: ſed p chriſti paſſionẽ ⁊ reſurrectionem ceci fuerunt illuminati ⁊ videntes cecati. qꝛ gẽtes fidem receperũt. ⁊ iudei q̃ legem habebãt excecati fuerunt: nõ q̃dem ab ipſo chriſto: ſed ab ipſorum ma
Sap. 2. litia. quoniã vt habet Sapiẽ. 2. Excecauit illos malitia ipſorum. Et hanc cecitatem ponens dicit. Sicut cera que fluit auferentur. Hec pars expectat ad precedentem verſiculum / declarans quomodo propter peccatuʒ mortis chriſti: ipſi expellerentur de terra ſua. vagabundi per orbem. Sicut enim cera callida fluens: nullam habet ſtabilitatem: ſed decurrit ſemper ad loca inferiora. Sic iudei per peccatum mortis chriſti / ad modum cere que fluit inſtabiles effecti / ad loca inferiora deſcenderunt: quia de libertate ad ſeruitutem. a terra promiſſionis hereditarie eis data / ad ſeruitutem chriſtianorum. Et hoc quantum ad primam partem verſiculi precedentis. ¶ Quantum vero ad ſecundam partem / que eſt: intendit arcum ſuum donec infirmentur. oſtendens qualiter infirmabuntur / dicit. q ſicut cera que fluit a facie ignis. Pro cuius declaratione notandum / q per ceram ſignificantur operationes triuʒ virtutũ: q̃ ppꝛie tribus vitijs pncipalibus opponũtur.
1. Joh. 2. De q̃bus dr̃. 1. Joã. 2. Omne qđ eſt in mundo ⁊c. Nã
Cera. in cera ſignificari vide Bonitatis mititatẽ pceptoꝛuʒ legis impletiuã quoad deũ / cõtra ſupbiã. Puritatis caſtitatẽ vitioꝛũ excluſiuã q̃ad ſe / cõtra luxuriã. Pietatis charitatẽ primoꝛ. pꝛecatiuã quoad primũ / cõtra aua
Humilitas. ritiã. ¶ Pꝛio in cera vide bonitatis humilitatẽ ⁊c. Ut eñ dicit magr̃ de ppꝛieta. re. li. 19. Jnter alias cere pꝛopꝛietates vna hec eſt. q cera caloꝛi non reſiſtit: ſed liqueſcit.

Et in hoc ſignificat humilitatem q̃ calore ignis ſpiri=
tuſſancti non reſiſtit ꝑ ſupbiam: ſed ſtatim liq̃ſit. diui=
ne volūtati ſe totaliter ſubijciēs. Cera tn̄ calefacta: ad
libitum faciliter ducit. Et ſimilr humilis ſine reſiſtētia
preceptis dei obediēs/ ducitur faciliter. Propter qđ ſpō
Cā.5. ſa calefacta igne diuini amoris dicit. Cā.5. Anima
mea liq̃facta eſt: vt dilectus locut⁹ eſt. Quid em̄ eſt di
lectum nr̄m nobis loq̄: niſi ſpōſum xp̄m nr̄e dilectionis
terim/ precepta ſua nobis inſpirare? Ad cui⁹ voceꝫ aīa
liq̃fit: qm̄ ſine reſiſtētia oibus ſuis preceptis ſe ſubijcit:
ps.21. vt merito tunc dicere poſſit illud. ps.21. Factuꝫ eſt cor
meū tanq̄ cera liq̃ſcēs in medio. ¶ Et aduerte ꝙ nō ſo
lum v̾tus humilitatis in cera ſignificat: ſed etiā p̄miū
Luce.14. ei debituꝫ qđ eſt exaltatio. Luce.14. Omīs q̄ ſe humi
liat/ exaltabitur. Nā ſm̄ magr̄m lib.19. Cera inter ce=
tera hoc hꝫ ꝓpriū: ꝙ inter omnes liq̄res ſupernatat: ꝛ
cum caleſcit/ ad fundū nō deſcēdit: ſꝫ poti⁹ tendit ſemꝑ
ſurſum. qđ faciunt aliq̄ ptes ignee ꝛ aeree: q̄ p̄dominā
tur in cera. Sic ꝛ vere humilis ex igne dilectiōis diui=
ne ꝛ aere q̄ dominat terre. ſ. rōne carni dominante q̄ in
ſe humilis includit: ſemꝑ tēdit ad ſuperiora. Cui⁹ figu
ram geſſit ille p̄m⁹ pater nr̄ helias: qm̄ in curru igneo ꝑ
4.Reg.2. aerem aſcēdit in celū. 4. Regū.2. Helias em̄ interp̄tat
dei dn̄atio: ꝛ ſignificat humilitatē q̄ dei dn̄atiōi ſe tota
Caſtitas. liter ſubdit. ¶ Secūdo in cera vide caſtitatis puritatē.
Nā ipa cera ꝓducitur ab apib⁹: q̄ nunq̄ violant caſti
tatem: ſed ſemꝑ v̾ginitatē cōſeruāt. Et nō ſolum ex hoc
ſignificāt caſtitatē: ſed etiā ex vtilitate ꝯſequēte. Nā fru
ctus ꝛ vtilitas caſte puritatis: eſt diuina viſio. Matth.
Matt.5. 5. Beati mūdo corde: qm̄ ipſi deum videbūt. Et qđ cla
rius deſignat dei viſionem/ ipſa cera? qm̄ ex ipſa cerei
cōficiunt ꝛ nutrit lumē. Ad denotādū ꝙ v̾tute puritatꝭ
lumē ſpirituale nutrit: q̄ deus a mundo corde cernit.
¶ Tertio in cera vide pietatis charitateꝫ: qđ ptꝫ. Nam
tria maxime debet qs ex pietate ꝓximo impēdere q̄ ſi
gnificātur ꝑ cerā: q2 q̄libet debet ꝓximum ab aduerſis
defendere: de ſecretis non prodere: de agendis inſtrue=
Eccl.17. re. ¶ Primū ptꝫ: qm̄ Eccl.17. Vnicuiq̄ mādauit de⁹
de ꝓximo ſuo. ſ. vt ꝓximo ſuo miſereat. Et hoc ſignifi
cat cera. qm̄ vt ptꝫ ꝑ magr̄m vbi ſupra: pannus lineus
cera cōfectus/ libris ꝛ alijs rebus inuolutus/ virtute ce
re oīa inuoluta cuſtodit ab aqua. Sic ꝛ homo cera
charitatis cōfectus ꝓximum infra ſe recipiēs/ ipm̄ ab
Eccl. 4. aduerſis cuſtodit. Vn̄ cuilibet nrꝫ dr̄. Eccl.4. Libera
eum q̄ iniuriā patit: de manu ſupbi. ¶ Scdm̄ ptꝫ Pro
Puer.11. uerb.11. Qui fidelis eſt/ celat amici cōſilium. Et hoc ſi
gnificat cera: q2 ipſa litterarū ſecreta ſigillo occultant.
¶ Tertiuꝫ ptꝫ: q2 cera tenebris lumen miniſtrat. ¶ Ad
ꝓpoſitū ꝑ de p̄deſtinatis cōuertendis: de q̄bus ſtatim
ſupra dixit. Intēdit arcū ſuū donec infirment. Nūc oſtē
dēs ipſoꝝ conuerſionis modum dicit. ꝙ ſicut cera que
fluit auferent. ſ. de ſtatu ſupbie ꝑ humilitatem: immū=
ditie/ ꝑ caſtitatem: auaritie/ ꝑ liberalitatem. ¶ Sed de
malis iudeis ſubdit tertia pena eis debita/ cum dicit.
Sup cecidit ignis/ ꝛ nō viderūt ſolē. Nihil em̄ tm̄ intel=
Sopho.1. lectum ſpirituali lumine priuat: ſicut pctm̄. Sopho.1.
Ambulabunt vt ceci: q2 dn̄o peccauerunt. Sic ꝛ iudei
peccatis ſubditi/ lumē legis ꝑdiderunt: vt legeꝫ ꝛ ꝓphe
tas de xp̄o dictas nō itelligerēt. qđ notās hic pſal. dicit.
Supercecidit ignis. ſ. peccati illis. et ideo non viderunt
ſolē. ſ. xp̄m q̄ eſt ſol iuſticie. Per igneꝫ em̄ pctm̄ ſiḡtur.
Puer.6. Prouer.6. Nō pōt hō abſcōdere ignē in ſinu ſuo: vt ve
ſtimēta ei⁹ nō ardeāt. ſic q̄ ingredit ad mulierē ꝓximi.

936 **Priuſq̄ intelligerēt ſpine veſtre rhamnū: ſicut viuentes ſic in ira abſorbet eos.**

¶ Hic ponit quarta pena: q2 eterno igne cremabunt.
Ad cui⁹ euidētiā ſciēdū/ ꝙ ſm̄ grāmaticos rhānus eſt Spina.
genus ſpinarū: ꝛ (vt dicūt) eſt ſpina alba: q̄ in herba eſt Rhānus.
mollis ꝛ pulchra: ſed poſtea efficit ſpinis plena ꝛ aſpe= Peccatū.
ra. Per iſtā ḡ herbā itellige pctm̄ qđ a p̄ncipio delectat
pctōrem ꝛ mulcet: ſed poſtea triſtat in ſpinis q̄ pungūt:
q2 ad eternum cruciatū pctōꝝ deducūt. Et de iſto rhā
no dicit iudeis. Priuſq̄ intelligerent ſpine vr̄e rhānū.
i. priuſq̄ intelligeretis ꝛ cognoſceretis. ſ. ꝑ experiētiā: ꝙ
ſpine vr̄e. i. pena eterna cauſaretur ꝑ rhānuꝫ. ſ. ꝑ pctm̄.
i. priuſq̄ habeāt experiētiā de pena eterna ꝑ pctm̄ cau
ſata/ ſicut viuētes. Sic in ira abſorbet eos. i. dum ſunt
adhuc in vita iſta viuentes. Et dicit ſicut viuētes. ꝛ nō
dicit ſimplr viuētes: q2 nō eſt vera ſed falſa vita pctōꝝ:
q2 videnſ viuere/ cū nō viuāt: q2 p̄ncipalis ipſoꝝ pars.
ſ. aīa mortua manet. dū em̄ ſicut viuūt/ ſicut i ira abſor
bet eos: q2 deus ꝯ illos iratus ipſos abſorbet tollēdo de
mundo: ipſos abſorbet eos tradēs ſpinis. ſ. eternis tor=
mentis. Et notanter de deo dicit/ ſic in ira: ꝛ non ſimpli
citer in ira: q2 deus tranquillus iudicat: q̄ tn̄ damnan
dis dr̄ irat⁹: q̄b⁹ admodū irati ſe habet: illos puniēdo.

Letabitur iuſtus cū viderit vin dictam: manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. 957 27.q.1. vt dnās.

¶ Hec eſt tertia pars/ in qua deuotorū explicat letitia
de punitiōe maloꝝ. Vbi aduertēdū ꝙ iuſti ꝛ beati ma Beatus.
los in tormētis vidētes: ipſis nullaten⁹ ꝯpatiunt: ſed Dānatꝰ.
magis ex ꝯſideratiōe pene ipſoꝝ letitie ſumūt occaſio
nē. qđ oſtēdit magr̄ lib.4. diſ.50. d. Cū ſancti malos in
tormentis videāt: nōne aliq̄ cōpaſſiōe erga eos mouen
tur? nōne eos de tormentis liberare cupiunt? Et reſpon
det. Recolle illud euāgelij/ qđ illi diuiti exiſtenti in tor
mentis abraā reſpōdit. Inter nos ꝛ vos/ chaos magnū
firmatum eſt: vt illi q̄ volunt hinc ad vos tranſire: non
poſſint: nec huc inde trāſire. Quid eſt illud chaos in=
ter bonos ꝛ malos: niſi hinc iuſticia/ inde iniquitas: q̄
nullatenus ſociari valent? Adeo em̄ iſti diuine iuſti=
cie additi ſunt: vt nulla cōpaſſione ad reprobos tranſi=
re valeant: nulla pro eis inter ſanctōs fiat interceſſio.
Quomodo ergo inde volunt aliqui tranſire/ ꝛ nō poſ=
ſint? Non q2 velint/ ꝛ non poſſint: ſed q2 etiā ſi vellent:
nō poſſent eos iuuare. Et infra. Apud animum iuſto=
rum nō obfuſcat beatitudinē inſpecta pena reproboꝝ:
q2 vbi iā compaſſio miſerie non erit: diminuere beato=
rum letitiā non valebit. Et licet iuſtis ſua gaudia ſuffi
ciāt: ad maiorem tamē ipſoꝝ gloriā vident penas ma=
lorum: quas ꝑ dei gratiā euaſerunt. Vn̄ ſcriptum eſt.
Letabitur iuſtus/ cum viderit vindictā. ¶ Cōſimiliter
iſtum v̾ſum exponit Grego. ſup illud Job.5. In vaſti Grego.6. mor.c.20
tate ꝛ fame ridebis/ dicens. In vaſtitate ꝛ fame iuſtus
ridebit: q2 cum iniquos oēs extrema vltio ꝑcutit: ipſe
de gloria digne retributiōis hilareſcit. Nec damnatis
iam nunc ex humilitate cōpatitur: q2 diuine iuſticie ꝑ
ſpeciē inherens/ incōcuſſo diſcretiōis intime vigore ſo
lidatur. Erectas nāq̄ in claritate ſuperne rectitudinis
electoruꝫ mentes/ nulla miſeria afficit: quia hos in mi
ſerijs altitudo beatitudinis alienos reddit. Vnde be=
ne per pſalmiſtā dicitur. Videbunt iuſti ꝛ timebunt/
ꝛ ſup eum ridebunt: ꝛ dicent. Ecce homo: qui non po=
ſuit deum adiutorem ſuuꝫ. Iniquos em̄ nunc iuſti vi
dēt ꝛ metuūt: tunc viſuri ſunt ꝛ ridebunt: q2 em̄ modo
labi ad eoꝝ mutationē poſſunt hinc hn̄t formidinē: q2
vero dānatis tunc ꝓdeſſe nequeunt/ illic nō hn̄t cōpaſ
ſionē. Eterno itaq̄ ſupplicio deditis/ nō eſſe miſerēdū:
in ipſa qua beati ſunt iuſticia iudicantis legunt. Qui
qđ ſuſpicari fas non eſt: qualitatem ſibi perfecte felici=

latio imminuunt: ſi in regno poſiti volunt q̄ȯ implere nequaq̄ poſſunt. Vñ bene dicit. Letabitur iuſtus: cū viderit vindictā. ❡ Manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. q̄ȯ ideo dicit. Nō ꝙ ſanguis manus lauet: ſed amplius deturparet. Sed q̄ꝛ ſicut docet experiētia: cōtraria iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Iccirco tunc manus. i. opa beatoꝝ cōparata ſanguini. i. pctis dānatoꝝ pulchriora videbuntur: q̄ꝛ iuſtus ꝯparatus impio pulchrior apparet. Vñ iſtum v̄ſum exponēs adā/ in de pſcueraūtia dicit. Letabitur iuſtus cū viderit vindictā ⁊c. Letabitur inq̄. ſed cur manus ſuas lauabit in ſanguine pctōꝛis? Non inquinabit ſanguine/ſed lauabit. vt vñ ille cruētus magis/vnde ipſe mundior videatur. vñ ille plus ſordet/iſte pulchrius eluceſcit. Sic nimirū ſibi inuicem collata ꝯtraria/ſuū qđem vtrūq̄ videt̄ ſuſcepiſſe augmentuꝫ aliq̄d q̄litatis. Vt album nigro ſi ꝯferas: ⁊ illud cādidius: ⁊ iſtud tetrius apparebit. Nec tibi durum videatur/ꝙ ridebis in interitu impioꝝ. Ridebis certe. Non ꝙ velut quadā immanitate crudelitatis in ipſa tibi viſione ꝯplaceat: ſed ꝙ modus ipſe pulcherrimus diuine ordinationis/vltra q̄ȝ credi poſſit: iuſticie zelatorem ⁊ amatorē ⁊ cultūrē ⁊ cuſtodiē obſectet.

937 Et dicet hō: ſi vtiq̄ꝫ eſt fructus iuſto: vtiq̄ꝫ eſt deus iudicās eos in terra.

❡ Hic ex oīb⁹ p̄miſſis cōcludit diuina iuſticia. Iuſt⁹ enī iudex nō ꝑſonas hoīum/ſed merita attēdere debet. vt ſicut malis ſupplicia: ſic ⁊ bonis p̄mia largiat̄. Sic autē faciet de⁹. Et hoc eſt q̄ȯ dicit. Et dicet hō. ſ. q̄libet rōnalis deū eſſe iuſtuꝫ: q̄ꝛ ſicut dabit bonis p̄mia/ſic ⁊ malis ſupplicia. Vñ ſubdit ꝙ dicet/ſi ꝓ q̄ꝛ: q̄ꝛ ſic eſt: ſi vtiq̄ eſt fruct⁹ iuſto. ſ. q̄ꝛ iuſtus de ſua iuſticia hꝫ fructum ⁊ p̄miū. Sic vtiq̄ eſt de⁹ iudicās eos. ſ. malos in terra. ſ. in inferno: q̄ terra dicit̄: q̄ꝛ in medio terre ſitua-
Job.10. tus. Job.10. Terra miſerie ⁊ tenebrarū/vbi nullus ordo ſed ſempitern⁹ horror inhabitat. ❡ Q̄ꝛ hic agit̄ de
Queſtio. damnatorum pena. Queꝛo vtrum damnati in penis/ velint ſe peccaſſe. Egidius diſtin.50.

938 Eripe me de inimicis meis deus meus: ⁊ ab
ii.q.3.ad menſam. inſurgentibus in me libera me.

❡ Huius pſalmi titulus eſt. In finem ne corrūpas vel diſperdas dauid in tituli inſcriptiōe: quādo miſit ſaul. ⁊ cuſtodiuit domū eius vt interficeret eum. Expoſitio iſti⁹ tituli quoad p̄mā ptem ptꝫ ꝑ expoſitionem tituli ps.56. v̄ſicu.915. q̄ dicit. In finē ne diſꝑdas dauid in tituli inſcriptiōe. Pro declaratiōe vero ſequentis ptis
1.Reg.19. eſt notandum: ꝙ (vt habet̄. 1. Regum.19.) ſemel dū dauid pſalleret corā ſaule: ſaul voluit eū cum lācea interficere: ſed dauid declinādo ab ictu lācee euaſit: ⁊ receſſit ad domū ſuā. Tunc ſaul miſit nocte ſatellites ſuos: vt cuſtodirēt domum dauid: ſic ꝙ nō poſſet euadere: ⁊ ip̄m dauid mane exeuntē de domo ſua/interficerēt. q̄ȯ cū preſciuiſſet michol vxoꝛ dauid ⁊ filia ſaulis: notificat ip̄i dauid: ⁊ depoſuit eū per feneſtrā ⁊ abijt: ⁊ ſic ſaluatus fuit. Tūc q̄ñ dauid ſe vidit in tali periculo mortis: q̄ꝛ ſatellites ſaulis domuꝫ eius cuſtodiebāt/ vt ip̄m interficerent: fecit iſtum pſalmū/deum rogās ne ſic ꝑmitteret eum occidi. Et ſic patet tituli ſenſus litteralis: quē ſenſum litteralē p̄mo dicā: ⁊ ꝯſequēter ſenſum ꝓpheticum. ❡ Quātū ḡ ad ſenſum litteralē: iſte pſalm⁹ diuiditur in tres ptes. Quia ponitur primo ipſius dauid oratio. Secūdo dei exauditio: ibi. Et tu dñe. Tertio gratiarū actio: ibi. Ego autēꝫ cātabo. Prima pars diuiditur in tres. Quia dauid orādo p̄mo allegat ſuā miſeriā. Secundo ſuā innocentiā: ibi. Neq̄ iniquitas mea. Tertio pſecutoꝝ maliciā: ibi. Intende ad viſitandas ⁊c. Dic vt. H. ❡ Quātum vero ad ſenſum ꝓpheticum/p̄ma pars tituli apparet ex dictis ſuperi⁹ in titulo. ps.56. Sed quātum ad ſecūdā ptem q̄ dicit. q̄ñ miſit ſaul ⁊ cuſtodiuit domū eius vt interficeret eum.
Notādum ꝙ hic domus dauid. ſ. xp̄i: dr̄ ſepulchrū ei⁹: in q̄ tanq̄ in domo q̄ad corpus in triduo q̄euit. De q̄ Sepulchrū chriſti.
ps.75. In pace factus eſt locus eius. Saul autē rex: q̄ ps.75.
abutēs interp̄tatur: ſig̃t p̄ncipes ſacerdotuꝫ q̄ p̄t alijs diuinis bñficijs abutebātur. Qui miſerūt ſatellites vt cuſtodirent domum xp̄i. i. ſepulchrum: q̄ñ ſcꝫ vt habet̄
Matth.27. Cōuenerunt p̄ncipes ſacerdotū ⁊ phariſei Math.27
ad pilatū/dicētes. Dñe recordati ſum⁹: q̄ꝛ ſeductoꝛ ille dixit adhuc viuēs: poſt tres dies reſurgā. Iube ḡ cuſtodiri ſepulchrū vſq̄ in diē tertiū ⁊c. Et ait illis pilatus. Habetis cuſtodiā: ite cuſtodite ſicut ſcitis. Illi autem abeūtes muniērunt ſepulchrū: ſignātes lapidem cū cuſtodibus. ❡ Sed nō videt̄ cōcordare q̄ȯ ſubdit̄ in titulo. ſ. vt interficerent eū: q̄ꝛ xp̄s mortuus erat q̄ñ poſuerūt cuſtodes ad ſepulchrum. Reſpōdet glo. ꝙ tunc q̄rebāt eum interficere: nō q̄dē corporaliter: ſed ſpūaliter. i. nomē eius ⁊ famā ex toto extinguere ne crederetur in eū. Mortu⁹ eñi hō corporalr̄: viuit in fama ⁊ noīe ſuo: ſicut nomē pauli viuit: Alexādri: Ariſto. ⁊c. Sed tñ h̄ facere nō valuerūt: q̄ꝛ ſurrexit xp̄s ⁊ viuens regnat ſuꝑ iudeos ⁊ gētes. Hoc ḡ in ſpiritu p̄uidēs ꝓpheta/fecit iſtū pſal. ❡ Eſt ḡ tituli ſenſus. Pſalm⁹ iſte in finē. i. tendēs in xp̄m: hoc agit ne tu iudex/vel pilate/vel ali⁹ quiſq̄ corrūpas/vel diſꝑdas dauid in tituli inſcriptione. i. ne diſꝑdas titulum crucis chriſti. q̄ȯ conabātur p̄ncipes ſacerdotū q̄ñ dixerūt pilato. Noli ſcribere rex iudeoꝝ: ſed q̄ꝛ ipſe dixit ⁊c. Pilatus autē titulum nō corrupit: ſed ꝯfirmauit/dicēs. Q̄ȯ ſcripſi ſcripſi. Et hoc fuit quādo miſit ſaul. i. p̄ncipes ſacerdotum milites: vt cuſtodirent domuꝫ eius. i. ſepulchrū: vt interficerent eum. i. famā ⁊ fidem eius delerent. Sed ipſi ſua intentiōe fruſtrati ſunt: ⁊ chriſti nomen atq̄ fides vbiq̄ p̄dicatur. ❡ Intentio pſalmiſte eſt monere/ne aliq̄s xp̄o cōtradicat. ❡ Quātū ergo ad ſenſum iſtū: pſalm⁹ iſte diuidit̄ in ptes tres. Q̄ꝛ chriſtus orādo p̄mo adiutoriū dei patris inuocat. Secūdo cōuerſionē gentiuꝫ explicat: ibi. Intende. Tertio cōuerſionem finalem iudeoꝝ manifeſtat: ibi. Et ſcient. Prima pars diuidit̄ in tres. Quia chriſtus primo ſuam neceſſitatem explicat. Secundo ſuā innocentiā allegat: ibi. Neq̄ iniquitas. ❡ Quantum ad p̄mū notādū/ꝙ tria ſunt inimicoꝝ genera: q̄ꝛ Inimicus
quidā pſequuntur verbis iniurioſis: quidā operibus pnicioſis: quidā vero his non contenti/ad mortem intendunt. Et ſecūdū hoc xp̄s tria facit. Quia p̄mo orat liberari ab irriſorib⁹/in p̄ncipio. Secundo a pcuſſoribus: ibi. Eripe me de operātib⁹. Tertio ab occiſorib⁹: ibi. Quia ecce. ❡ Quātum ad p̄mū notādum/ꝙ p̄mū genus inimicoꝝ eſt illoꝝ qui cōtra alios verbis inſurgunt: vt blaſphemādo/detrahēdo/falſe accuſando. Et oībus iſtis modis iudei xp̄o iniuriabātur. Primo ip̄ꝫ blaſphemādo: vt quādo ipſum demoniacum appellabant. Joañ.8. Seductorem. Matth.28. Peccatorē. di- Joañ.8.
cēs. Matt.11. Hic eſt hō vorax ⁊ potatoꝛ vini. Etiā fal- Matt.28.
ſe ip̄m in multis accuſauerūt. vt q̄ñ dicit. Hūc inuenimus ſubuertētē gētē nr̄aꝫ: ⁊ ꝓhibētē tributa dari Ceſari. Propter q̄ȯ dr̄ Luce.22. ꝙ multa blaſphemātes di- Luce.22.
cebāt in eū. Sic ḡ v̄bis inſurrexerūt cōtra xp̄m. ps.53. ps.53.
Quoniā alieni inſurrexerunt in me. ⁊ ps.26. Inſurre- ps.26.
xerūt in me teſtes iniqui: ⁊ mentita eſt iniquitas ſibi.

¶ Ab his ergo christus liberari petit a pře/dicens. Eri
pe me de inimicis meis deus meus. Et predictū genus
inimicoꝝ explicat/dicēs. Et ab inſurgētib⁹ in me. ſup
ple verbis. Libera me. Vñ ad iſtum intellectū hūc ver
ſum exponit glo. dicēs: ait chriſtus. Eripe me de inimi
cis meis deus meus. ſcꝫ ab ipſis iudeis: q̄ me odio hñt.
Et ab inſurgentibus in me libera me. q̄ ſcꝫ verbis mihi
nocent ꝛ infamāt. Cōſimili modo etiā orat. ps. 139. di
ps. 139. cēs. Eripe me dñe ab hoīe malo: a viro iniq̄ libera me.

939 Eripe me de operātibus iniq̄ta
tē: et de viris ſanguinū ſalua me.

¶ Hic petit liberari a pcuſſoribus. Nō ſoluꝫ eñ iudei
cōtra chriſtum ꝟbis inſurrexerūt: ſed etiā malis operi
bus/vel gentiles ad ipſoꝝ inſtantiā. Ut qñ vnus mini
ſtroꝝ dedit alapā ieſum/dicens. Sic reſpōdes pōtifici?
Qñ pilatus apprehēdit ieſum ꝛ flagellauit eū. Quan
do milites plectentes coronā de ſpinis/impoſuerūt ca
piti eius. Qñ genibus cōflexis dixerūt. Aue rex iudeo
rū. Et dabāt ei alapas. Qñ collaphizabant eū: ꝛ dabāt
ei alapas. Qñ arundine pcutiebāt caput eius. ꝛ ſimi
lia. Iſti eñ nō ſolum verbis: ſed malis opibus inſurge
bāt in chriſtum: a q̄bus nūc petit liberari/dicēs. Eripe
me de operātibus iniq̄tatem. Et ſic ipſum flagellādo ꝛ
ſpinis coronādo: multū eius ſanguineꝫ fuderūt. Ideo
ſubdit. Et de viris ſanguinum ſalua me. Viri eñ ſan
guinum dicunt/iniuſte ſanguinem fundentes huma
ps. 93. num. De iudeis autē fuit predictū. Captabunt in ani
mā iuſti. ſ. xpi: ꝛ ſanguinem innocentē cōdemnabunt.

940 Quia ecce ceperūt animā meā: ir
ruerunt in me fortes.

¶ Hic petit chriſt⁹ liberari ab occiſorib⁹. ſ. a morte quā
illi ſibi intulerunt. Et hoc p reſurrectionē. dicēs. Quia
Anima. ecce ceperunt animā meā. ¶ Ubi nota/ꝙ aīa quādoq̄
accipitur pro pte hoīs. ſcꝫ p forma ſubſtātiali. Et ſic de
ps. 15. aīa dicebat chriſtus. Non derelinques animā meā in
inferno: nec dabis ſanctum tuū videre corruptionem.
Primā ptem ponit: quoad formā ſubſtātialem. Secū
dā quoad corpus. Quādoq̄ vero accipitur aīa pro to
Math. 20. to hoīe. ꝛ ſic Math. 20. Filius hoīs venit dare animā
ſuam in redemptioneꝫ pro multis. vbi aīa accipit̄ pro
toto cōpoſito. Similiter in ꝑpoſito accipit̄ aīa pro toto
cōpoſito: q꞉ cum dicit̄. Quia ecce ceperūt animā meā.
id eſt vitā meā p mortem ſcilicet. Uel poteſt accipi aīa
pro pte hominis: ꝛ tunc eſt ſenſus. Ceperunt animam
meā. id eſt p paſſionem illatā animā ſeparauerūt a cor
pore: ꝛ in ideꝫ redit. Et qui fuerunt illi declarat/dicēs.
Fortes. Et irruerūt in me fortes. Per fortes intelligit diuites
in tēporalibus abundātes: qui nō ponunt deum adiu
torem ſuū: ſperātes in multitudine diuitiarū ſuarum.
Uel p fortes intelligit ſupbos: q̄ deum non timēt: de ſei
pſis preſumentes. ſicut erāt principes ſacerdotū ꝛ pha
ps. 53. riſei. De quibus dixerat ſuperi⁹. ps. 53. Quoniā alie
ni inſurrexerunt in me: ꝛ fortes queſierunt animā meā
ꝛc. ¶ Sed q꞉ in iſto vltimo verſiculo videt̄ ꝙ chriſtus
fuerit mortuus. Quia fortes acceperunt animā ſuā. ſ.
Queſtio. p tormenta ipſam a corpore diuiſerunt. Ideo q̄ro vtrū
in chriſto fuerit neceſſitas moriendi. ſcilicet vtrum fuiſ
ſet mortuus ſenio: ſi paſſio ſibi ab extrinſeco non fuiſſet
illata. Uide Hugo libro. 3. diſtin. 16. queſtio. 1.

941 Neqꝫ iniquitas mea: neqꝫ pec
catum meuꝫ domine: ſine iniqui
tate cucurri ꝛ direxi.

¶ Hic chriſtus allegat ſuam innocentiā. Et duo facit.
Quia primo oſtendit ſuā puritatem. Secundo ſuā cū
patre equalitatem: ibi. Exurge. ¶ Quātum ad primū Iniq̄tas.
hic notat glo. differentiā inter iniquitateꝫ ꝛ pctm̄. Q꞉ Peccatū.
iniquitas notat offenſam/ꝛ iniuriā in ꝓximū: ſed pec
catum offenſam ſibi ipſi factā. Vñ iniquus dr̄. qui pro
ximum offendit: ſed pctōr qui ſeipm̄ ex diuina offenſio
ne. Accipitur eñ iniquitas ꝓ pctō: qđ proximo nocet.
Sic enim dicit̄ Eccl'. 21. Rumphea bis acuta iniq̄tas. Eccl. 21.
Omne enim pctm̄ pˀmo offendit peccātem: ſed illud ꝓ
prie iniquitas dr̄: qđ nō ſolum peccātem/ſed etiā proxi
mum ledit. ſicut furtū adulteriū ꝛ huiuſmodi. Dicit̄ ḡ
iniquitas rumphea bis acuta. ſ. pctm̄ qđ ledit peccāteꝫ
ꝛ ꝓximum. Sed id ſolū pctm̄ dr̄: qđ ſolū ledit peccan
tem: vt puta peccatuꝫ male volūtatis qđ latet in corde.
Job. 31. Si abſcōdi q̄ſi homo peccatū meum. Volens Job. 31.
ergo chriſtus ſuā exp̄mere innocentiā/dicit. Neq̄ iniq̄
tas mea: neq̄ pctm̄ meū. q. d. ſm̄ glo. Neq̄ iniquitas
mea quā in eos fecerim: cauſa fuit q̄re irruerūt in me.
Neq̄ peccatū meuꝫ qđ in me ſit aliq̄ modo cauſa fuit
pſecutiōis mee. Q꞉ ſine iniquitate cucurri ꝛ direxi. q.
d. ſine iniq̄tate cucurri viā mandatoꝝ obſeruādo. ps.
118. Viā mandatoꝝ tuoꝝ cucurri. Et nō ſolum in me ps. 118.
obſeruaui iuſticiā: ſed etiā alios ad iuſticiam induxi. paſſio xpi.
Ideo ſubdit. Et direxi. ſ. diſtortos ad iuſticiā quātuꝫ
in me fuit. Vñ iſta duo rñdent pſal'. duob⁹. Primo eñ
dixit. Neq̄ iniquitas mea. pbat: q꞉ aliis nō nocui: ſed
alios direxi. Secūdo dixit. Neq̄ pctm̄ meū. pbat: q꞉ ſi
ne iniq̄tate cucurri. Et ſic ꝓbus explicat xp̄s: ꝙ innocēter
ſit paſſus. Vñ merito dicit illud. Job. 16. Paſſus ſum Job. 16.
abſq̄ iniq̄tate man⁹ mee: cū haberē mūdas ad deū pre
ces. Qđ exponēs Greg. dicit. Abſq̄ iniq̄tate man⁹ ſue Grego. 13.
paſſus eſt chriſtus: q꞉ pctm̄ nō fecit: nec inuētus eſt do mor. c. 11.
lus in ore eius: ꝛ tamē dolorem crucis: pro nr̄a redem
ptione tolerauit. Qui ſolus mundas ad deum preces
habuit: q꞉ ꝛ in ipſo dolore paſſiōis/pro pſecutorib⁹ ora
uit/dicēs. Pater dimitte illis: non enim ſciunt quid fa Luc. 23.
ciunt. Quid eñ dici/ quid cogitari in oratione mun
dius poteſt: q̄ꝫ cum ꝛ illis miſericordia interceſſiōis tri
buitur: a quibus dolor toleratur?

Exurge in occurſuꝫ meū ꝛ vide: 942
ꝛ tu dñe de⁹ virtutuꝫ deus iſrael.

¶ Hic chriſtus ſuā cum patre oſtēdit eq̄litateꝫ. Quā Occurſus.
uis eñ chriſtus p incarnationē acceperit humanitatē
nr̄aꝫ: quā ſibi pˀus vnitā nō habebat: nō tñ dimiſit qđ pˀ
us erat: ꝛ ſic ſemp quoad ſuppoſitū patri remāſit equa
lis. Et hoc notās chriſtus/dicit patri. Exurge in occur
ſum meuꝫ ꝛ vide. Ubi notat magr̄ in glo. ꝙ occurrere
nō niſi de eq̄libus dr̄. Vñ ꝓpē maior nō occurrit mino
ri: nec minor maiori: ſed obuiat. Sic ḡ dicit chriſt⁹ pr̄i.
Exurge in occurſum meū. ſe pr̄e oſtēdit eq̄lem. Vñ ait
glo. Exurge in occurſum meū ꝛ vide. i. innoteſce: ꝛ fac
videri ꝙ tibi eq̄lis ſuꝫ. Occurrere eñ nō niſi de eq̄lib⁹
dr̄. Xp̄s eñ nō deſijt eſſe eq̄lis pr̄i. Licet ꝓ nobis fact⁹ ſit
infirm⁹: q̄ ſeipꝫ exinaniuit formā ſui accipiēdo. Vñ i
euāgelio ſe galline cōpat/dicēs. Hieruſalē hieruſalē q̄ties Math. 23.
volui cōgregare filios tuos: queadmodū gallina ꝯgre
gat pullos ſub alis: ꝛ noluiſti. Nulla eñ auis adeo infir Nō de infir
mari ꝓpē pullos videt̄: queadmodū gallina/cui⁹ vox mitate gal
raueſcit. fit hiſpidū totū corp⁹: deponunt̄ ale: laxant̄ line ſuper
plūe. Et hec eſt materna charitas: q̄ inuenit̄ infirmitas. pullos.
Sic ꝛ xp̄s ꝓpter nos iſirmat⁹ ē: vt nr̄am tolleret iſirmi
tatē. Sꝫ i ea iſirmitate occurrit pr̄i eq̄lis. Ita eñ aſſum
pſit qđ nō erat: vt nō amitteret qđ erat. Ita ḡ ſe exinani
uit: q꞉ dignitatē quā hꝫ pr̄ nō dēmōſtrauit. In ipa ḡ iſir
mitate agnoſcēd⁹ ē pr̄i eq̄lis: nō viſiōe corporali/ſꝫ fide,
vt qđ videre nō poſſum⁹: ſaltē credam⁹. Et dū hoc crea

Marie madalene.
Aſcenſio.
Tangere.

dimus ipſe ad patrē in nobis aſcēdit. Unde marie ma
gdalene/cui primo poſt reſurrectionē apparuit/ait. No
li me tāgere: nōdum enī aſcendi ad patrē meū. Quid
eſt hoc/noli me tāgere? Nōne poſtea mulieres redeun-
tes a monumēto adorauerūt eum: τ tenuerunt pedes
eius? Sed hic agit de tactu mentis/nō corporis. Id eſt
non illud ſolum credas qđ vides: ne hereat nimis mee
humanitati aſpectus tuus/q̄ſi tactus tu⁹. Ideo hoc di
co: q2 nōdum aſcēdi ad patrē meū: vtiq3 in corde tuo:
q2 nōdum poſtq̄ vidiſti me mori: credis me patri eq̄-
lem. Attēde ergo q̄bus gradibus aſcendit. Cepit enim
ab infirmitate τ paulatim cōſcendēs ad reſurrectionis
gloriā: τ ad patris equalitatem peruenit. Hec omīa glo.
¶ Ex q̄bus pz q2 occurſus chriſti ad patrem/eſt ipſius
eq̄litas cum patre/q̄ ad diuinitatem: q2 oēm ſummā τ
immēſitatem pfectiōis quā habet pr̄: hz τ chriſtus ver
bum. Et hec eq̄litas p occurſu3 demōſtratur: cū de xp̄o
Ps. 18. dr̄ ps. 18. A ſummo celo. ſ. a patre egreſſio eius: τ occur
ſus eius vſq3 ad ſummū eius. Hāc ḡ eq̄litatem volens
mūdo manifeſtari/ait patri. Exurge in occurſu3 meū.
ſc3 declarādum. et vide. i. fac videri/q2 exurgis in oc-
curſum meū. i. q2 tibi ſim eq̄lis. Et q2 deo patri loq̄tur/
ſubdit. Tu dn̄e deus virtutū deus iſrael. Per virtutes
accipe omnes angelor̄ ordines. Per iſrael vero q̄ inter
pretatur vidēs deū/accipe oēs beatos. Quid eſt ḡ dn̄e
deus virtutū deus iſrael: niſi tu de⁹ oīm angelor̄ τ btōr̄.

943 Intende ad viſitandas oēs gen
tes: non miſerearis omnibus q̄
operantur iniquitatem.

¶ Hic cōſequēter chriſtus pro cōuerſione gentiu3 orat.
Et diuidit in p̄tes tres. Quia agit primo de gentium cō
uerſiōe. Secūdo de iudeor̄ obduratiōe: ibi. Et tu dn̄e.
Tertio de iudeor̄ diſperſione: ibi. Diſperge illos. Prima
pars diuidit in tres. Quia circa cōuerſionem gentiū.
Primo ponit chriſti oratiōnē. Scđo ipſius exauditio-
nem: ibi. Conuertent. Tertio a populor̄ predicatione3:
Viſitatio dei. ibi. Ecce loquent. ¶ Quātum ad primū ſciendū q2 deu3
Diluculū. viſitare homines nihil aliud eſt q̄3 ipſos ab obſcuritate
Greg. li. 8. culpe ad lumen grē cōuertere. Unde Grego. exponens
mor. c. 20 illud Job. 7. Viſitas eum diluculo. ait. Quis nſm ne
ſciat: q2 diluculū dr̄ cum iā nocturna tēpora in clarita
tem lucis mutantur? Nos itaq3 noctis tenebris premi
mur: cum p̄petratiōe iniq̄tatis obſcuramur. Sed nox
in lucem vertit: cum errores nri veritatis cognitiōe iu
dicantur. Nox in lucem vertitur: cum corda nr̄a iuſticie
fulgor illuminat: q̄ cecitas culpe deprimebat. Hoc dilu-
culū diſcipulor̄ mētibus oriri paulus aſpexerat: cum
Rom. 13. dicebat. Nox preceſſit: dies autem appropinq̄uit. Dilu
culo ḡ nos dn̄s viſitat: quādo errorū nr̄i tenebras lucis
ſue cognitiōe illuſtrat: cōtemplatiōis munere ſubleuat:
in arce virtutis exaltat τc. Sic ḡ chriſtus p cōuerſiōe
gentium orās dicit patri. Intende ad viſitādas omes
gentes. i. intende ad illuminādas gentes p grē lumen
Viſitatio tripliciter. τ fidē. ¶ Et attēde q2 deus tripliciter nos viſitat: vt oſtē
Prouer. 31. dit alredus ſup illud Prouerb. 31. Da ſicerā merētibus/
dicens. Tripliciter autē ſuos viſitat deus: q2 viſitat ali
quādo ad exercitationem: aliquādo ad cōſolationem:
aliquādo ad premiationem. Ad exercitationē viſitat
dormientes: ad cōſolationē laborātes: ad premiationē
ad celeſtia ſuſpirantes. Prima viſitatio ad ſctitatē pro
uocat. Secūda ſanctitatem cōſeruat. Tertia ſanctita-
tem remunerat. Prima terret cōtemnētē vel trepidātē.
Secunda fouet τ promouet admittētem. Tertia ample
ctitur venientem. Prima eſt q̄ſi ſtimulus deuiū corri-
gens. Secūda q̄ſi baculus debilem ſuſtinens. Tertia
q̄ſi lectulus ad quietē ſuſcipiens. Quid ḡ magis pote
rit eſſe diuine miſerationis iudicium/q̄ vt illa ſuaui-
tas/illa iocūditas/illa mira ſerenitas in qua nihil in-
quinatū incurrit: anime indignate deus ſua viſitatione
impertiatur. Nec ſolū terrore ad deū ipſam cōuertat: ſed
omnia mentis clauſtra ſeris vicior̄ obſerata penetrabi
litate ſplendēs. Fedis adhuc labiis: quoddā ſue dulce
dinis imprimat oſculum: ac ineffabili ſuauitate ſua blā
diatur: τ auerſe aie ſuā gratiā impertiatur? Et hanc dei
viſitationē gentibus xp̄s imprecabat patri/dicēs. Inten
de ad viſitādas omes gentes. Ut ly oēs ſtet p generi-
bus ſingulor̄: nō pro ſingulis generū. ¶ Sequit. Non
miſerearis oībus q̄ operātur iniq̄tatem. q̄ſi dicat. Ita
viſita gentes ipſas ad fidem cōuertēdo: vt tamē ipſarū
pctā impunita non dimittas. Hoc eſt dictu. Viſitabis
gētes ipſas cōuertendo: nō tamē ſic miſereberis ipſor̄:
vt eorum pctā impunita relinquas. Nulla enī peccata
impunita relinquūtur: q2 vel homo penitendo illa pu
nit/vel deus iudicādo punit illa. ¶ Uel aliter: q2 inter
gentes aliq̄ erāt a deo predeſtinati: τ aliqui reprobati.
Pro predeſtinatis orat chriſtus/dicēs. Intende ad vi
ſitādas omes gētes. Sed de reprobatis ſubdit. Nō mi
ſerearis omnibus q̄ operātur iniquitatem: quia illi nō
conuertentur ad fidem.

Conuertentur ad veſperam τ fa 944
mē patientur vt canes: et circui
bunt ciuitatem.

¶ Hic ponitur exauditio orationis chriſti. ſ. q2 gentes
cōuertentur: ſed ad veſperam. Ad cuius euidentiā ſci
endum primo: q2 per veſperā que eſt finis diei: ſignifi- Veſpera.
catur vltima etas/in qua mundus finitur. A doctori- Etates mundi.
bus enī ponūtur ſeptem mundi etates. Prima ab adā
vſq3 ad noe. Secunda a noe vſq3 ad abraā. Tertia ab
abraam vſq3 ad moyſen. Quarta a moyſe vſq3 ad da-
uid. Quinta a dauid vſq3 ad trāſmigrationem baby-
lonis. Sexta a tranſmigratione vſq3 ad chriſtū. Septi
ma a chriſto vſq3 ad finē mundi. Sic ergo vltima etas
mundi incepit a chriſto. τ q2 vltima: ideo veſpera dici
tur. Et vſq3 ad iſtā etatem gentes in infidelitate τ cultu
ra idolorum pertinaciter permanebāt. Adueniente aute3
chriſto τ predicāte p ſe τ apoſtolos ſuos: gentes ad fidē
ſunt cōuerſe. Qđ preuidens ante lōgo tēpore. pſal. dicit
de gētibus. q2 cōuertentur ad veſperā. i. in vltima mun
di etate. Iſta eſt illa veſpertina/in qua chriſtus innocēs
natus: pacem attulit mundo. Gen. 8. Colūba venit ad Gen. 8.
veſperū portās ramū virentis oliue: in qua chriſtus eſt
pro nobis immolatus. Exo. 12. Immolabit eum vni- Exo. 12.
uerſa multitudo filiorū iſrael ad veſperum: Et ps. 29. Ps. 29.
Ad veſperum demorabitur fletus. Et in hac veſpera
gentilis populus ad dei cultum eſt cōuerſus: quia eis
hoc tempore data eſt lux gratie. Zacha. 14. In tempo Zach. 14.
re veſperi erit lux. In die illa erit dominus vnus. ſcili-
cet gentium que diuerſos dominos habebant: quia di
uerſa colebant idola. Que poſtea p predicationē chri
ſti τ apoſtolorum ſub vno domino/τ ſub vna fide con-
uenerunt. Sequitur. [Et famē patiētur vt canes. Si Fames.
cut enī homo ex duab⁹ naturis cōſtat. ſ. corporis τ aie:
ſic eſt duplex fames. ſ. corporis τ anime. Fames corpo
ris eſt deſideriū naturale cibi corporalis. Et fames aie
eſt deſideriū cibi ſpiritualis. ſ. audiēdi verbum dei. Uñ
Amos. 8. dicit. Ecce dies veniunt dicit dn̄s: τ mittā fa Amos. 8.
mem in in terra. non famē panis: ſed audiendi verbu3
domini. Quia ſc3 gentes ad fidem conuerſe: cum ma-
gno deſiderio verbū dei audiebāt. Et circuibūt ciuita
tē. i. munient eccleſiā contra hereticos. p q̄s enim muni
ta eſt hodie eccleſia: niſi per gentiles conuerſos: vt ſunt
doctores eccleſie: qui oēs ex gentibus ſunt conuerſi.

945 **Ecce loquent̃ in ore ſuo: et gla- di⁹ in labijs eoꝝ: qm̄ q̄s audiuit?**

¶ Hic ponit modū cōuerſiōis gentium: q̄ cōuerſe fue
runt p̱ predicationem apoſtoloꝝ. Et hoc ponens dicit.
Ecce loquētur.ſcꝫ predicādo fideꝫ ꝛ clare: q̄ in ore ipſo
Loqui. rum. Aliud eni͂ eſt loqui in ore: ꝛ aliud in corde. q̄ eni͂
loquit̃ in corde nō intelligit̃. Quid eſt ḡ. Ecce loquen
tur in ore ſuo: niſi clare ꝛ apte predicabūt? Quia q̄ ꝓ
phete enigmatice de chriſto p̄dixerunt: ipſi clare annū
ciabāt populo. Sicut reſurrectionē chriſti enigmatice
p̱ pſalmiſtā predictā: petrus clare exponēdo p̄dicabat.
Actuū.2. Actuū.2. dicēs. Chriſtū deus ſuſcitauit. Dauid eni͂ di
cit in eum. Prouidebā dn̄m in cōſpectu meo ſemp ꝛc.
ps.15. Quoniā nō derelinques animā meam in inferno: nec
dabis ſanctum tuū videre corruptiōem. Iſta verba de
chriſto apte petr⁹ declarat/dicēs. Viri fratres: liceat au-
dacter dicere ad vos de patriarcha dauid. qm̄ defun-
ctus eſt/ꝛ ſepultus eſt: ꝛ ſepulchrū eius eſt apud vos.
Propheta ḡ cū ſciret q̄ iureiurando iuraſſet illi deus:
de fructu lumbi eius ſedere ſup ſedē eius ꝓuidēs/locu
tus eſt de reſurrectiōe chriſti: cuius omēs nos teſtes ſu
mus ꝛc. Et cōſimiliter dum alias ſcripturas enigmati
ce dictas declarabāt: tunc ipſi in ore ſuo loq̄bātur. Sic
ps.144. enim q̄libet ipſorū dicere poterat illud. ps.144. Lau-
Gladius. dationē dn̄i loquet̃ os meū ꝛc. ¶ Sed quid p̄dicabūt/
ꝛ quid loquētur/ſubdit? Q̄ gladius in labijs eorum.
Quid eni͂ gladius in ſcriptura: niſi verbū dei dicit̃? ad
Ephe.6. Ephe.6. Aſſumite gladiū ſpiritus/qđ eſt verbū dei ꝛc.
Vbi glo. Eſt eni͂ verbū dei gladius bis acutus: docēs
de temporalibus ꝛ eternis: illoꝝ cōſolationem in vete
ri: iſtoꝝ pfectionem in nouo teſtamēto ꝓmittens. Qđ
enim tātum tēporaliter nobis ꝓmiſſum eſt: ad vnā ptē
gladij ꝑtinet: qđ vero ſempiternum/ad alterā. Nā ideo
duo teſtamenta dicunt̃: q̄ vetus terrena: ſed nouū eter
Math.10. na ꝓmittit. De hoc gladio dn̄s ait. Non veni mittere
pacem: ſed gladium. Iſte gladius vere acutus eſt: q̄
eum quē ferit/a mūdo diuidit. Quid eſt ergo gladius
in labijs eoꝝ.ſcꝫ apoſtolorum: niſi verbū dei qđ ſedulo
mundo p̄dicabāt? ¶ Secundū aliā litterā dr̄. Et mors
in labijs eoꝝ. Et idē eſt in ſententia. Quia apoſtoli gla
dio verbi diuini occidunt malos/ vt boni viuāt: penti
ant/vt ſanent: penitiūt corpus/vt aīa viuat. Et iſta erāt
valde alias inaudita q̄ apoſtoli p̄dicabāt: puta q̄ de⁹
hō factus/paſſus/fuiſſet mortuus/ꝛ ſepultus: q̄ mor-
tu⁹ ꝓpa v̄tute reſurgēs/patēter aſcēderet celū. Et hoc
eſt qđ ſubditur. Qm̄ q̄s audiuit.ſupple talia q̄lia ipſi
Gladi⁹ dr̄ apoſtoli p̄dicabāt? certe nullus. ¶ Vel aliter p̱ gladiū
chriſtus. accipe ipm̄ chriſtum: quē apoſtoli cōtinue in ore geſta
bāt. Vbi nota q̄ ſecundū omne genus cauſe: chriſtus
gladio cōparatur. ¶ Primo ſm̄ cauſam efficientē: q̄ ſi
cut gladi⁹ fit a fabro: ſic xp̄s ab eo fabro eſt ꝓductus il
ps.73. lo fabro.ſcꝫ deo patre. De quo dr̄. ps.73. Tu fabricat⁹
es auroram ꝛ ſolem. ¶ Secundo rōne cauſe formalis.
In gladio enim ſunt due ptes: quarū vna manu tene-
tur: altera vero ꝓpter ſuā acutiem teneri nō pōt. Sic ꝛ
in chriſto erāt due nature.ſcꝫ humana q̄ in paſſione in
manib⁹ pſecutoꝝ tenebat̃. Qm̄ ad hoc venerat in mū
dum: vt cōprehenderet̃ ꝛ moreretur. altera vero.ſ. di-
uina ꝓpter ſuā ſubtilitatē/teneri nō potuit. ¶ Tertio
Ferrum. rōne cauſe materialis: q̄ ferreus eſt. ſic ꝛ chriſtus ferro
cōparatur. Qm̄ ferrum cōtactu ſanguinis humani: ci
tiſſime rubiginem trahit: ſecundū Iſidorū. Sic ꝛ chri
ſtus vniēs ſibi humanā naturā ex puriſſimis ſangui-
nib⁹ v̄ginis glorioſe/ſtatim rubiginē traxit: ꝛ ſi nō cul
Phus.4. pe: tn̄ pene. Dicit eni͂ Phus. q̄ aliq̄ſi ferrum cadit de
meteoꝝ. nubibus: ꝛ illud (ſicut dicūt arabes) eſt optimū ꝓ gla
dijs faciendis. Sic ꝛ ferrū iſtud de nubibus venit: q̄
de patriarchis ꝛ ꝓphetis originem duxit. Ex hoc ferro
fabricatus eſt ille gladius optimus: qui eſt penetrabi-
lior omni gladio: pertingens vſq̄ ad diuiſionem ſpiri
tus ꝛ anime. ¶ Quarto ratione cauſe finalis: que eſt Hebr.4.
ſcindere ꝛ diuidere. Nā ſecundum Raba. Gladius di
citur q̄ſi gulā diuidens.i.ſeparās caput a corpore. Sic
ꝛ chriſtus venit ſeparare diabolū: q̄ eſt caput oīm malo
rum: cuius oēs mali ſunt membra. Ioā.12. Nunc prin Ioā.12.
ceps huius mundi eijcietur foras. immo etiā venit ſepa-
rare ſpiritum a carne: ꝑtingens vſq̄ ad diuiſionē ani-
me ꝛ ſpiritus. Iſte ergo gladius.ſ. chriſtus: erat in la
bijs apoſtoloꝝ: q̄ cōtinue chriſtū predicabāt: vt meri-
to de ipſorum quolibet dicatur. illud Apoca.1. Ex ore Apoca.1.
eius exibat gladius ex vtraq̄ pte acutus.

Et tu dom̄e deridebis eos: ꝛ ad nihilū deduces omnes gentes. 946

¶ Hic cōſequēter agit de iudeorū obduratiōe: q̄ genti
bus ad predicationē apoſtoloꝝ chriſti fidem recipien-
tibus: ipſi credere noluerunt. Et tria facit. Quia poni
tur p̄mo iudeoꝝ pena debita. Scđo xp̄i erga iudeos pa
tientia: ibi. Fortitudinem meā. Tertio chriſti erga iu
deos miſericordia: ibi. Deus oſtēdit mihi. ¶ Quātum Deridere.
ad p̄mum iudei meſſiā in lege ꝓmiſſum.ſ. chriſtū reci
pere noluerūt: q̄ ad ipſos ſaluādos venerat. Et ideo me
rito deriſione erant digni: ſicut ꝛ infirmus medicū abij
ciens. Notās ḡ chriſtus ipſorum malitiā/ponit ipſoꝝ
penā vt ab effectu cognoſcat̃ cauſa/ꝛ a pena culpa: di-
cēs. Et tu dn̄e deridebis eos. Vbi nota q̄ deriſio eſt q̄-
dā vilipenſio/vel deſpectio deriſi facta a deridente. Et
ſic ille q̄ deridetur a deo/a deo deſpicitur. Deſpici autē
a deo/eſt ſumma pena: q̄ deſpectus a deo manet incor
reptus ꝛ obſtinatus in malo. ꝓpter qđ dicit̃ Eccle.7. Eccle.7.
Cōſidera opa dei: q̄ nemo poſſit corrigere quē ille de-
ſpexerit. Et ſic in hoc q̄ deus deridebit iudeos: eoꝝ ob
ſtinatio denotatur/ꝛ ſupbia indurata. Sed gentes ad
verba predicatiōis apoſtoloꝝ ſe humiliauerūt: chriſti
fidē recipiētes. Et hoc notās ſubdit. [Ad nihilū dedu- Nihil
ces om̄es gentes. Qui eni͂ vere eſt humilis/ de ſe nihil
preſumit: immo ſe nihil reputat eſſe. ſed q̄ tantā virtu
tem a ſeipſo nullus pōt habere/ niſi deo faciente: ideo
tāta humilitas deo attribuitur cū dr̄. Et tu dn̄e ad ni-
hilum deduces om̄es gentes.i. de omni gn̄e gn̄ationū.
Vnde hic ait glo. Ad nihilum deduces oēs gentes.i.
pro nihilo habebis cōuertere oēs gentes.i. facile cōuer-
tes: q̄ facile erit tibi facere/vt credāt in te omnes gētes.
Ac ſi dicat. Omnes gentes chriſtiane future ſunt.

Fortitudinem meā ad te cuſto- diam: q̄ deus ſuſceptor me⁹ es: de⁹ me⁹ mīa eius p̄ueniet me. 947

¶ Hic ponitur chriſti erga iudeos patiētia. Chriſtus
enim ſua poteſtate om̄es iudeos ipm̄ pſequentes pote-
rat vindicando delere: ſed noluit vti ſua poteſtate: ſed
magis patientia/ dimittēs oēm vindictā deo patri. Et
hoc eſt qđ dicit. [Fortitudinem meā ad te cuſtodiā. q̄ſi
dicat. illud qđ mea fortitudine facere poſſeꝫ: tibi patri
reſeruo. Nec immerito. Q̄ deus ſuſceptor meus es. q̄
ſcꝫ peccatū impunitum non dimittis. Ideo me ſuſcepi
ſti: vt peccatū generis humani impunitū nō maneret.
q.d. Merito me patiēter habere debeo in aduerſis per
iudeos illatis: q̄ ad hoc ſuſcepiſti me deus meus.ſ. ad
vnitatē hipoſtaticā vt iſta ſufferrē. ¶ Sed ne quis cre- Gra dei
dat chriſtū ſic a deo meritis ſuis precedētibus fuiſſe aſ mia.
ſumptū. Ideo ſubdit. Deus meus miſericordia ei⁹ pre Wateꝛ

veniet me.i.preuenit. vbi futurū pro pͥterito ponit. Per hoc notādꝰ ꝙ etiā in futurū mīa dei preueniet ipſꝫ ⁊ hoc in mēbꝛis ſuis. Dicat ergo: mīa eiꝰ preueniet me. q.d. In me nullū preceſſit meritū / quoad vnitatē verbi debe rem aſſumi: ſꝫ hoc totū fuit ex mīa dei ꝑueniente me: qꝛ in primo inſtanti ſue creationis fuit aſſumptus. Nullꝰ

Magi. li.2 diſt. 41.

aūt meretur prima dona dei. Vn̄ dicit magr̄ / ꝙ diuine mīe nullū eſt meritū: ſꝫ liber ⁊ gratis daꝛ a deo. Et hoc

Rom. 11.

eſt qḋ notabat apl's ad rom̄. 11.d. Quis prior dedit ei / ⁊ retribuetur ei? q.d. nullus. qḋ probat: qꝛ ex ipſo ⁊ ꝑ ipſum ſunt oīa. In oībus ergo bonis a deo receptis vel recipiē dis: non merita noſtra / ſed dei miam preuenientē conſi derare debemꝰ. dicētes. Miſericordia eiꝰ ꝑueniet me.

948

6.q.1. ſunt plurimi.

Deus oſtendit mihi ſuper inimi cos meos: ne occidas eos: neqñ obliuiſcantur populi mei.

Hic oſtenditur xp̄i erga iudeos mīa. Vbi notandū ꝙ aīa xp̄i a principio ſue creationis habuit oīs gratie ⁊ ſcientie plenitudinē: ſic ꝙ oīa cognouit / q̄ deus cognoſcit: qꝛ ſibi clare oſtendit oīa preterita ꝑſentia ⁊ futura.

Iudei.

Et ꝑ cōſequēs ſibi oſtēdit ꝙ iudei cū perſequerenꝫ ⁊ eiꝰ fidē: qui tñ in finē ad ipm̄ conuerterenꝫ ⁊ eius fidē reciperent. Et hoc eſt qḋ xp̄s hic dicit. Deꝰ oſtēdit mihi ſuꝑ inimicos meos.i. ſm̄ glo. Deus oſtēdit mihi ſuper iudeos / qḋ de ipſis agendū ſit. Et ſi q̄ras: qḋ de ipſis agē dū ſit / tibi oſtendit? Reſpōdet xp̄s hoc vt nō penitus ex toto occidanꝫ: ſed ꝙ pro eis orarē ⁊ dicerē. Ne occidas eos. Et hoc eſt qḋ pater ei oſtēdit: vt pro iudeis patrem oraret. dicens. Ne occidas eos. Precaꝫ em̄ ne iudei funditus pereāt: diſperſi quidē ſunt vt ad cōuerſionē ꝓuoceꝫ. Quaſi ſm̄ Caſſio. xp̄s orās dicat patri. Non occidas eos q̄ me occidunt: ſꝫ maneat gēs iudeoꝝ cū ſigno circuncīſionis. vt Cain ſignū habuit vt nemo eū occideret. Ita ⁊ gens iudeoꝝ habens ſignū ſuū / nō eſt occiſa: qꝛ neceſſaria eſt gentibus: qꝛ ꝑ illos ꝑciſos cognoſciꝫ quāta mia gentibꝰ inſertis ſit facta. Item ideo iudei preſeruanꝫ: qꝛ ſunt nobis teſtes legis ⁊ prophetarū / qui predixerunt oīa xp̄i myſteria. Et etiā qꝛ in fine ad fidē nobiſcū conuertenꝫ: per illos em̄ ad memoriā nobis reducanꝫ predicta de xp̄o: ⁊ poſtmodū adipleta. Etiā ex alio: qꝛ ꝑ illos cognoſcimus quāta gr̄a dei nobis ſit collata: qñ ꝯſpicamꝰ populū iudeoꝝ ſibi dilectū / propꝫ ipſoꝝ pctā derelictum: ⁊ nos gētes idolatras ꝑ eiꝰ miaꝫ ad ſuā gr̄am ⁊ fidem receptas. Et ſic quodāmodo ſunt cauſa / quare recordamur magis dei. Et hͨ eſt qḋ dicit. Ne occidas eos: ne.ſ. ppl̄i mei.ſ. fideles obliuiſcāꝫ mei.

949

Diſperge illos in virtute tua: et depone eos protector meus dn̄e.

Hic agitur de iudeoꝝ diſperſione. Et diuidiꝫ in tres partes: qꝛ oſtendiꝫ ꝑmo / quomō iudei ꝑ orbē diſpergūtur. Scḋo quomō ſuperbi ꝯprehendunꝫ ibi. Delictum oris. Tertio quomō ꝯprehenſi humilianꝫ ibi. Et de execratione. Quantū ad primū notandū ꝙ iudei ſunt

ſcriptura: Teſtamētū nouū ⁊ vetus.

teſtes fidei nr̄e: qꝛ ipſi habent oēs ſcripturas antiq̄ teſtamēti: in qbꝰ totū nouū teſtamentū ꝓphetice continetur / tanq̄ ſignatū in ſigno: ⁊ figuratū in figura. Vt oſtēdit

Grego.

Greg. ſuꝑ Ezechiel. parte prima. homil.6. ſuper illo verbo. Quaſi ſi ſit rota in medio rote.d. Rota itra rotam eſt teſtamentū nouū intra teſtamentū vetus: qꝛ qḋ deſignauit teſtamentū vetus: hoc teſtamentū nouum exhi

Gen̄. 2.

buit. Vt em̄ pauca de multis loq̄r. Quid em̄ eſt ꝙ adā dormiente / eua produciꝫ: niſi ꝙ moriente xp̄o / eccleſia

Gen̄. 22.

formaꝫ? Quid eſt ꝙ yſaac ad imolandū duciꝫ ⁊ ligna portat: ⁊ re ſuperponitur ⁊ viuit: niſi ꝙ redēptor noſter ad paſſionē ductus: lignū ſibi crucis ipſe portauit. Et ſic in ſacrificio pro nobis ex humilitate eſt mortuus: vt tñ immortalis ex diuinitate maneret. Quid eſt ꝙ homi- (Joſue. 20.) cida poſt mortē ſummi pontificis abſolutus / ad terram propriā redit: niſi ꝙ humanū genꝰ qḋ peccādo ſibimet ipſi mortē intulit: poſt mortē veri ſacerdotis videlicet redēptoris nr̄i / pctōꝝ ſuoꝝ vinculis ſolniꝫ ⁊ in paradiſi poſſeſſione reparaꝫ? Quid eſt ꝙ in tabernaculo ꝓpicia (Exo. 25.) toriū fieri iubeꝫ: ſuꝑ qḋ duo cherubi: vnū a ſummitate vna: ⁊ alterū a ſummitate alia / ex auro puriſſimo ponūtur / expandentes alas / ⁊ operientes oraculū: qui ſe mutuo reſpiciūt verſis vultibus in propiciatoriū: niſi ꝙ vtraq; teſtamenta ita ſibi in mediatorē dei ⁊ hominū cōgruant: vt qḋ vnū ſignificat alterū exhibeat? Quid em̄ per propiciatoriū / niſi ipſe redēptor humani generis deſignaꝫ. De quo ꝑ paulū dr̄. Quē poſuit deꝰ ꝓpicia- (Rom̄. 3.) torē ꝑ fidē in ſanguine ipſius? Quid vero ꝑ duo cherubim qui plenitudo ſcientie dicunꝫ: niſi vtraq; teſtamēta ſignata ſunt? Ex quibꝰ vnū a ſummitate vna propiciatorij: aliud vero a ſummitate altera ſtat: qꝛ qḋ teſtamentū vetus de incarnatione nr̄i redēptoris cepit ꝓphetizādo ꝓmittere: hoc teſtamentū nouū ꝑfecte narrat expletū. Duo aūt cherubi ex auro mūdiſſimo facta ſunt: qꝛ vtraq; teſtamenta pura ac ſimplici veritate deſcribūtur. Expandunt vero alas ⁊ oraculū operiunt: qꝛ nos q̄ oipotentis dei oraculū ſumus: a culpis imminentibꝰ: ſcripture ſacre edificatione protegimur. Cuius dū ſententias ſolicite aſpicimus: ab errore ignorātie eiꝰ alis velamur. Duo vero cherubim ſe mutuo reſpiciunt verſis vultibus in propiciatoriū: qꝛ vtraq; teſtamenta in nullo a ſe diſcrepāt: ⁊ quaſi ad ſemetipſa viciſſim facies tenent: qꝛ qḋ vnū ꝓmittit / aliud exhibet: dū inter ſe poſitū dei ⁊ hoīm mediatorē vident. Facies quippe a ſemetipſis cherubim auerterent: ſi qḋ vnū teſtamentū promitteret: aliud negaret. Sed dū concorditer de mediatore dei ⁊ hoīꝫ loquūtur / vt viciſſim ſe reſpiciant: in ꝓpiciatoriū intendūt. Rota ergo in medio rote eſt: qꝛ in veteri teſtamēto / teſtamentū nouū ineſt. Et qḋ teſtamētum vetus ꝓmiſit: hoc nouū exhibet. Et qḋ illud occulte annunciat: hoc iſtud exhibitum aperte clamat. hec ille. Ex quo apparet ꝙ iudei legē antiquā habētes ⁊ te (Iudei.) nentes: teſtes ſunt legis ⁊ fidei nr̄e. Et idcirco vt teſtimoniū fidei ⁊ legis xp̄i vbiq; portarēt / ipſi ꝑ orbē fuerūt diſperſi. Vn̄ glo. hic dicit. Diſperge illos.ſ. iudeos per oēs gentes / qui portāt codices nr̄os. A principio em̄ ꝑ oēs gentes diſperſi fuerunt: vt veritas nr̄e fidei omnibꝰ pateſieret. Et ipſi in ſua obſtinatione ꝑmanentes / eſſent oibus opprobriū. Verūtñ qꝛ in fine conuertenꝫ. ideo ſubditur. Et depone eos protector meus dn̄e.i. depone eos in eo ꝙ ſunt mali: vt boni ſurgāt. vt in paulo actū eſt: qꝛ non ſurgeret paulus / niſi prius caderet ſaulꝰ. Deponere em̄ in ſcriptura ſtat pro conuertere aliquē a peccatis. Mich. 7. Deponet iniquitates nr̄as: ⁊ proijciet (michee. 7.) omnia peccata noſtra.

Delictū oris eoꝝ ſermonem labioꝝ ipſoꝝ: et comprehendātur in ſuperbia ſua. 950

Hic oſtendiꝫ quomō iudeoꝝ ſuperbia ꝯprehendiꝫ. Iſte verſus per ſe nullā habet ſententiā: niſi referaꝫ ad ſuperiora. Statim em̄ dixit. Depone eos protector meꝰ dn̄e. Vn̄ hic ſubdiꝫ. Delictū oris eoꝝ.i. ſic depone eos: vt etiā deponas delictū oris eoꝝ ⁊ ſermonē ⁊c.i. dimitte delictū oris eoꝝ ⁊c. Vbi nota ꝙ per delictū ⁊ ſermonē (Delictū.) cōprehendit omne genus peccati. Nam peccatū gene- (Peccatū.) raliter diſtinguiꝫ: quia aliud eſt peccatū cōmiſſionis: ⁊ aliud peccatū obmiſſionis. Sicut em̄ duplex eſt pars

iuſticie.ſ.declinare a malo ⁊ facere bonū:ſic duplex eſt pars iniuſticie.ſ.declinare a bono ⁊ facere malū. Prima pars proprie vocat̄ delictū. Secūda vero vocat̄ peccatū. Primū ſtat in obmiſſione. Secūdum in amiſſione. Vñ auguſt.in queſtionib⁹ leuitici ait. Aliud eſt declinare a bono.aliud facere malū. Delictū eſt declinare a bono.peccatū aūt facere malū. Delictū ergo dr̄ derelictio boni:qđ ipm nomē oſtendit. Quid eñ aliud ſonat delictū/niſi derelictum? Et qđ derelinq̄t q̄ delinq̄t/niſi bonū? ¶ Ad propoſitū ergo ꝑ delictū oris.quo ſcȝ derelinquebāt iudeis deo debitas/intelligit omne peccatū obmiſſionis.per ſermonem vero q̄ ſtat in loquēdo/quo male loquebant̄:intelligit oīne peccatū cōmiſſionis. Sic ergo hic borat pſal.ꝙ oīa peccata iudeoꝝ deponantur in fine/⁊ conuertant̄. Et hoc eſt qđ ſubdit. Et cōprehendant̄ in ſuperbia ſua. Quid autē ſit cōprehendi in ſuperbia/oſtendit magr̄ in glo.d. Comprehēditur eñ aliquis in ſuperbia/cū imanitatē pctī ſui attendēs: videt ſe ſuperbe egiſſe ⁊ fruſtra. Sic aūt erit de iudeis in fine:q2 cognoſcent ꝑ ſuperbiā ſuā nihil contra xp̄m potuiſſe. De iſto modo cōprehenſionis dr̄ verſiculo.258. Perſequar inimicos meos:⁊ cōprehēdā illos. Vide ibi.

951 Et de execratione et mendacio annunciabunt̄ in cōſumatione: in ira cōſumationis ⁊ nō erunt.

¶ Hic oſtēdit quomō iudei cōprehenſi humiliabūtur. Vbi ſciendū ꝙ inter alia peccata iudeoꝝ q̄ ipſi cōmiſerunt cōtra xp̄m:duo fuerūt. Vnū qđ cōmiſerunt in ipȝ ante mortē.ſ.ipm execrando/blaſphemando:⁊ abominando. Nam execratio ſm̄ grāmaticos idē eſt ꝙ maledicere/excōmunicare/vel blaſphemare. Ipm eñ male dixerunt.dicētes. Demoniū habes:⁊ huiuſmodi. Ipm excōmunicauerant.q2 (vt habet̄ Joañ.9.) conſpirauerant iudei:vt ſi quis cū xp̄m confiteretur/extra ſynagogā fieret. Aliud peccatū cōmiſerunt in ipm poſt mortē ⁊ iam reſuſcitatū:qđ fuit mirabile mendaciū.ſ.qñ poſt xp̄i reſurrectionē pecuniā copioſam dederūt militib⁹ q̄ ad cuſtodiā ſepulchri poſiti fuerāt:vt mēdaciter dicerēt ꝙ ipſis dormiētib⁹/diſcipuli nocte corpus de ſepulchro furati fuiſſent. vt habet̄ matth.vltimo. Et tñ tanta fuit diuina mia/ꝙ iudeis conuerti volentib⁹:iſta duo peccata fuerūt dimiſſa:q2 vbi ſuperabundauit delictū/ſuperabūdauit ⁊ gr̄a. Et hanc gr̄am factā iudeis/apl̄i gētibus predicabāt ꝑ mundū:vt ipſoꝝ exēplo cōuerterent̄ ad dn̄m. Et hoc preuidēs pſal.ait:ꝙ iudei de execratione ⁊ mendacio annūciabunt̄ in cōſumatione.i.apl̄i annunciabūt illos de dictis pctīs ad cōſumationem.i. ad ꝑfectionē ꝑueniſſe.q2 illa peccata a deo eis fuiſſent dimiſſa. Et hoc in ira conſumationis.i.in ira dei/q̄ cōſumat ⁊ perficit. Eſt eñ ira conſumationis:q2 aliquē punit de⁹/vt perficiat:⁊ eſt ira ꝯſumptionis q̄ punit vt dānet. Iſtis aūt dimiſſa ſunt peccata in ira cōſumationis q̄ voluerunt cōuerti. Sequit̄. Et nō erūt:q2 ſcȝ ſic conſumati in ira conſumationis/non erunt ampli⁹ in ſuperbia. Iſto eñ modo nō eſſe/accipit ſcriptura.d. Verte impios:⁊ non erunt.

Execratio iudeorū et mendacio

Joañ.9.

Matth. vltimo.

puer.12.

952 Et ſcient q2 deus dominabitur iacob:et finium terre.

¶ Hic notatur generalis iudeoꝝ conuerſio in fine mūdi. Et diuidit̄ in partes tres.q2 de iudeis tria oſtēdit in fine mundi futura. Oſtēdit eñ ꝙ iudei tūc primo crucis xp̄i verū recognoſcēt titulū. Scđo ꝙ ad xp̄i fidē ſuū conuertent animū:ibi. Conuertent̄ ad veſperā. Tertio ꝙ xp̄m auide alijs predicabunt dn̄m:ibi. Ipſi diſpergentur. ¶ Quantum ad primū notandū ꝙ titulus crucis xp̄i erat. Jeſus nazarenus rex iudeoꝝ. Hunc titulū negauerunt iudeoꝝ principes:dicētes pilato. Noli ſcribere rex iudeoꝝ:ſȝ q2 ipſe dixit/rex ſum iudeoꝝ. Quāuis eñ xp̄s ex parte ſua verus eſſe rex iudeoꝝ ⁊ dn̄s.non tñ quantū erat ex parte ipſoꝝ. Quñ vt dictū fuit ſuperius. verſiculo.773.dominiū regale vt a dn̄o tyrānico diſtinguat̄:duo requirit.(ſm̄ philoſophū p̄mo poli.) Primū ex parte regentis.ſ.amor ſubditoꝝ ⁊ rei publice. Scđm eſt ex parte ſubditoꝝ.ſ.voluntaria ſubiectio. Primum habuit xp̄s erga eos a principio:qui ideo venit vt ſaluū faceret populū ſuū:⁊ ſeipm ꝓ ipſis daret in mortē. Sȝ ſecundū deficiebat ex parte ipſoꝝ:q2 xp̄o nolebāt ſubijci. Et ideo titulū crucis ei⁹ negauerunt. Sȝ in fine mundi ipſi xp̄i fidē ſuſcipientes voluntarie ſubijcient ſe xp̄o. Et ſic tunc ipm verū regē ⁊ dn̄m iudeoꝝ confitebuntur ac etiā oīm fidelium. Et hoc eſt qđ dicit. Et ſcient q2 deus dominabit̄ iacob. Per iacob intellige iudeos qui ex iacob deſcenderunt. Scient ergo ⁊ confitebunt̄ ꝙ deus.i. dn̄s ieſus xp̄s dn̄abitur iacob:quē tñ ante contēpſerūt. Confitebunt̄ etiamꝙ dn̄abitur finiū terre.i.gentium. Sic ergo iudei q2 p̄mo vt ſuperbi gentes contēnebant. tunc ſe gentibus cōparabunt:q2 ſcient ſe pares eſſe gentibus:q2 congnoſcent ſuperbia ꝯtra deū ſe erexiſſe ſicut ⁊ gentes. Vñ tunc dicēt illud pſal.94.ꝙ xp̄s eſt magn⁹ dn̄s ⁊ rex magn⁹ ſup oēs deos:q2 in manu ei⁹ ſunt oēs fines terre/quoad gentiles:⁊ altitudines montium ipſe conſpicit/quoad iudeos altos per ſuperbiam.

Xp̄s dn̄s et rex iudeorum.

Mat.20.

ps.94.

Conuertentur ad veſperā et famē patientur vt canes:et circuibunt ciuitatem. 953

¶ Hic oſtendit̄ quomō ad xp̄i fidē ſuū ꝯuertēt animū. In ſcriptura eñ ſacra ꝑ veſperā q̄nq3 finis mundi intelligit̄:q2 veſpera eſt vltima pars diei. Sic ergo conuertentur ad veſperā.i.in fine mundi. ¶ Vel hic ꝑ veſperā intellige antixp̄m in fine mundi venturū:cui⁹ tēpore multi iudeoꝝ conuertent̄ ad ipm:⁊ multi ipſoꝝ xp̄i fidē recipient. Ipſe eñ antixp̄s veſperū dr̄.ſic ⁊ xp̄s lucifer. Vt oſtendit Greg.ſup illo verbo Job.38. Nunqđ ꝓducis luciferū in tēpore ſuo:⁊ veſperū ſup filios terre ꝯſurgere facis.d. Pater in tēpore ſuo luciferū ꝓduxit:q2 ſcriptū eſt. Cū venit plenitudo tēporis/miſit deus filium ſuū factum ex muliere ⁊c. Qui natus ex muliere velut lucifer in tenebras nr̄e mortis apparuit:q2 fugata obſcuritate pctī/eternum nobis mane nunciauit. Lucifer vero ſe inotuit:q2 diluculo ex mortuis reſurrexit:⁊ fulgore ſuo mortalitatis nr̄e tenebras pepulit ⁊c. Veſperum vero dn̄s ſup filios hoim cōſurgere facit:q2 infidelib⁹ iudeoꝝ cordib⁹ dn̄ari antixp̄m/coꝝ peccato exigente permittit. Quid idcirco huic a dn̄o veſperi ſubdūt̄:q2 ipſi ſponte ſua filij terre eſſe voluerunt ⁊c. ¶ Per veſperum ergo intellige ipm antixp̄ȝ in fine mundi venturuȝ. In quo mundi fine iudei conuertent̄ ad xp̄m:q2 q̄ ꝑdicatores fidei expulerunt ipſos in fine recipient. Vt oſtendit Greg.ſup illo verbo Job.9. Qui claudit ſtellas ſub ſignaculo.d. Pēſandū eſt ꝙ idcirco aliqđ ſub ſigillo clauditur:vt cum tēpus congruerit/in medium ꝓferatur. Et ſacro eloquio atteſtāte didicim⁹/ꝙ iudea q̄ nunc deſeritur ad ſinum fidei/in fine colligat̄. Hinc nāq3 ꝑ paulum dr̄. Donec plenitudo gentium introierit:tunc oīs iſrael ſaluus fiet. Q2 ergo predicatores ſuos nunc de⁹ iudeis ſubtrahit:ſed poſtmodum eis in finē eos mittet: quaſi ſub ſignaculo ſtellas claudit. Hinc eſt ꝙ duo illi eximij predicatores.ſcȝ Enoch ⁊ Helias:dilata morte ſubtracti ſunt:vt ad predicationis vſum in finē reuocentur ⁊c. ¶ Hanc ergo finalē iudeoꝝ ad xp̄m conuerſionē

Veſperus antixp̄s.

lucifer xp̄s

Grego.29. moꝝ.c.30.

Judei cōuertent̄.

Grego.9. moꝝ.c.4.

Roñ.11.

pꝛeuidens pſalmiſta. dicit. Conuertentur ad veſperaʒ.
4. reg. 2. ¶ Pro iſtoꝝ declaratione eſt notandum: ꝙ licet helias
Gen. 5. tranſlatus ſit in celum / et Enoch: iſti tamen redibunt
tempoꝛe antixpi ad fidem predicandã. Vñ malach. 4.
malac. 4. di. Ecce ego mittã vobis heliã / anteꝗ̃ veniat dies dñi
magnus ⁊ hoꝛribilis: vt cõuertat coꝛ patruʒ ad filios: ⁊
Auguſ. 20 coꝛ filioꝝ ad patres. Hec pertractãs Auguſt. dicit. Cur
de ciuitate ru igneo raptus eſt helias de rebus humanis. Cum ve
dei. c. 29. nerit ergo legẽ ſpũaliter exponẽdo: conuertet coꝛ patrũ
ad filios. vt ſcʒ filij. i. iudei ſic intelligant legem / quẽad
modũ patres eoꝝ. i. ꝓphete: vt moyſes ⁊ alij intellexe
runt. Hoc eſt em̃ coꝛda patrũ ad filios cõuerti: cũ intel-
ligentia patrũ ad filios perducitur. Et cõuertet coꝛ filio
rũ ad patres dũ id qđ ſenſerunt patres / ſentient ſimilr ⁊
Mat. 17. filij. Et hoc eſt qđ xp̃s dixit. Helias venturus eſt: ⁊ reſti
tuet oĩa. Qđ exponens chryſoſt. ait. Helias in fine mũ
di veniens / reſtituet oĩs: dũ coꝛriget infidelitatẽ iudeo-
rũ qui tunc inuenient̃: qđ eſt conuertere coꝛda patrum
ad filios. i. iudeoꝝ ad aplos ⁊ ꝓphetas. Ipſi ſic con-
uerſi famem patientur vt canes. Hoc exponitur ſic ſu-
pra verſiculo. 944.

954 Ipſi diſpergentur ad manducã
dum: ſi vero non fuerint ſatura-
ti murmurabunt.

¶ Hic oſtenditur ꝙ iudei cõuerſi / fidẽ alijs auide pre-
dicabunt. Ubi nota ꝙ ſicut manducare coꝛporalr / eſt
cibũ ſibi extrinſecũ incoꝛpoꝛare: ⁊ ad ſuã naturã cõuer-
tere. ſic ⁊ mãducare ſpũaliter / eſt proximũ a fide extra-
neũ ſibi per amoꝛẽ incoꝛpoꝛare ⁊ ipm maſticãdo. i. pre-
dicando ⁊ ſuadendo ad verã fidẽ quã ipſe habet cõuer-
tere. Sic ⁊ iudei conuerſi / alios cõuertere procurabunt
Murmu- cũ magno deſiderio. Et hoc eſt qđ dicit glo. Ipſi. ſ. iã di-
ratio. gni effecti / diſpergentur vbiꝗ̃ ad manducandum. i. ad
alios lucrandũ. Et ſi non fuerint ſaciati. i. oẽs illos nõ
conuerterint / quos deſiderabunt conuertere: murmu-
rabũt. ſ. ꝯtra pigros. i. increpabũt alios nolẽtes credere.

955 Ego aũt cantabo foꝛtitudinem
tuam: et exultabo mane miſeri-
coꝛdiam tuam.

¶ Hic ex oĩbus premiſſis ſurgit ad gratiarũ actionem.
Et duo facit. Qꝛ grãs agit primo laudibus. Scdo ope
Foꝛtitudo ribus: ibi. Adiutoꝛ meus. ¶ Quantũ ad primũ notan
dei. dũ ꝙ ſicut foꝛtitudo coꝛpoꝛalis erga coꝛpoꝛalia demõ-
ſtratur: ſic ⁊ foꝛtitudo ſpũalis erga ſpũalia. Foꝛtis nãꝗ̃
vocatur / ꝗ̃ hoſtes ſuos coꝛpoꝛaliter ſuperare poteſt: ſed
multo foꝛtioꝛ ꝗ̃ inimicoꝝ animos ad ſuũ amoꝛẽ cõuer
tere poteſt. Foꝛtis apparuit xp̃s / dũ ſaulũ perſequentẽ
ſola voce ad terrã pꝛoiecit: ſʒ multo foꝛtioꝛ / dũ eius mu
tauit animũ: ⁊ de pſecutoꝛe fecit defenſoꝛem. ¶ Similr
in pꝛopoſito. Magna fuit dei foꝛtitudo / ꝙ verbis predi
cationis gentiliũ coꝛda dimiſſis idolis cõuerteret ad fi
dẽ. Foꝛtis apparebit qñ in fine iudeoꝝ ſuperbiã ſub iu
go fidei humiliabit. Uñ ⁊ hanc foꝛtitudinẽ eccl'ia conſi
derans / deo grãs agit. d. Ego autẽ cantabo. i. laudabo
foꝛtitudinẽ tuã. Ubi glo. Iã tota gaudet eccl'ia vtroꝗ̃
pariete coniuncta in angulari lapide. q. d. Longe erat
prius vterꝗ̃ paries: ſed ego. ſ. tota eccl'ia: cantabo foꝛti
tudinem tuã: qꝛ gentes erigis: ⁊ iudeos humilias. ¶ Et
Mane. exultabo mane miam tuã. Ubi nota ꝙ ſicut per noctẽ ſi
gnificatur vita preſens in qua alioꝝ coꝛda videri non
poſſunt. ſic ꝑ mane in quo lumẽ clarũ fulget / ſignificat̃
vita futura: in qua oĩm coꝛda oĩbus erunt manifeſta: ꝗ̃
Grego. 8. in vltimo iudicio integralr inchoabit̃. Uñ greg. dicit.
moꝛ. c. 23. Mane em̃ dr̃ illa manifeſtatio mentiũ ꝗ̃ in aduẽtu iu-

dicis apertis cogitationib⁹: quaſi poſt noctis tenebras
demõſtratur. De quo mane per pſal'. dr̃. Mane aſtabo ps. 5.
tibi ⁊ videbo. ¶ Illo em̃ mane exultabo miam tuam. i.
cum exultatione pronũciabo. Uñ glo. Exultabo mane
miam tuã. i. tranſactis tẽtationibus: cũ nox ſeculi tran
ſierit: qñ iam latronũ inſidias. ſ. diaboli ⁊ angeloꝝ ei⁹
non timebimus: qñ ipm dei verbũ tanꝗ̃ ſolẽ contẽpla-
bimur. Hoc itaꝗ̃ mane exultabo: in cuius figuraʒ xp̃s
mane ſurrexit. vnde ad veſperũ demoꝛabit̃ fletus: ⁊ ad
matutinũ letitia. Apli em̃ veſpere fleuerũt moꝛtuũ: ma
ne ad reſurgentẽ exultauerũt. Cantabo ergo ꝑmo ſuſci
piẽs miaʒ tuã: ſed ipaʒ exultabo mane / ꝗ̃ erit in remune
ratione. ¶ Uñ ⁊ materiã tãte exultationis / ſubdit. d.

Quia factus es ſuſceptoꝛ me⁹ et 956
refugium meum: in die tribula-
tionis mee.

¶ Tota enim cauſa nr̃e letitie / eſt xp̃i incarnatio: quã
nr̃am naturam ſuſcepit: in qua patiendo nos redemit:
in qua reſurgendo / nr̃am reſurrectionem efficit: in qua
aſcendendo ad celos / poꝛtas celi nobis aperuit: in qua
ad dexterã patris ſedẽdo / nos i tribulationib⁹ adiuuat
⁊ pꝛotegit. Uñ ſi queratur ab eccl'ia / quare xp̃e cãtabo
tibi ⁊ exultabo ⁊c. Reſpondet. Qꝛ factus es ſuſceptoꝛ
meus. i. humanitatis mee. Et ex hoc ꝙ de⁹ ſuſcepit hu
manitatẽ nr̃am: factus eſt refugiũ meum in die tribula
tionis mee. Sic enim de xp̃o dicitur. Deus noſter refu ps. 45.
gium ⁊ virtus: adiutoꝛ in tribulationibus ⁊c. Uide ſu
pra. verſiculo. 755.

Adiutoꝛ meus tibi pſallã: quia 957
deus ſuſceptoꝛ meus es: de⁹ me⁹
miſericoꝛdia mea.

¶ Hic ꝯſr grãs agit operibus. Pſallere em̃ vt dictũ fuit
ſuperius verſiculo. 771. idem eſt ꝙ operibus laudare.
Pſallit' ergo deo ꝗ̃ bonis operibus ipm laudat. Et attẽ
de ꝙ pſallunt boni deo in preſenti vita ⁊ in glia: qꝛ bo-
na opera habent hic ⁊ ibi. ſed hic ſunt meritoꝛia / nõ ibi:
qꝛ hic bona opera mercedẽ merent̃: ſed nõ ſunt ipa mer
ces. Ibi aũt opera bona ſunt ipm premiũ foꝛmale. Di-
cat ergo. Adiutoꝛ meus tibi pſallã. Ꝗ̃ multiplr autem
adiutoꝛ noſter ſit de⁹: vide ſupra verſiculo. 675. ¶ Ma
gis autẽ dilatando materiam / dicamus ꝙ deus multa
genera hoiʒ adiuuat. qꝛ ſcʒ adiuuat Contritos penitẽ- Adiutoꝛ
tes / culpas remittendo. Iniuſte patientes / penas miti- deus.
gando. Cum hoſte preliantes / vires confoꝛtando. Ege
nos mendicãtes / ipos ſaturando. In deo confitentes /
tales pꝛotegendo. Deuote exoꝛantes / vota adimplẽdo.
¶ Primo deus adiuuat contritos penitentes ⁊c. Sicut
em̃ deus culpa offendit̃ ⁊ patrocinari neſcit pctis: ſic ⁊
penitentia placat̃ ⁊ contritis adiutoꝛiuʒ preſtat. Dum
em̃ quis peccat / ⁊ in peccatis ꝑſeuerat: moꝛtu⁹ eſt deo:
diuino ſpũali adiutoꝛio carens. in ꝑſona taliũ dicente
pſal'. 87. Fact⁹ ſuʒ ſicut homo ſine adiutoꝛio inter moꝛ ps. 87.
tuos liber. Sicut em̃ homo coꝛpoꝛalr moꝛtu⁹ / ꝓprie nõ
eſt homo: ſed propter effigiẽ exterioꝛẽ dr̃ non homo / ſʒ ſi
cut homo. Sic ⁊ ſpũaliter peccato moꝛtuus / non eſt ho
mo: ſʒ ſm quãdã exterioꝛẽ apparentiã dr̃ ſicut homo in
ter moꝛtuos deputat⁹. Et ideo ſine adiutoꝛio gratie li-
ber exiſtit: non quidẽ a culpa: ſed liber a grã. iuxta mo
dũ loquendi apli. d. Cum em̃ ſerui eſſetis pcti: liberi fui Rom. 6.
ſtis iuſtitie. Sʒ dũ ad coꝛ rediens peccatũ ſibi diſplicet:
illũ adiuuat deus culpã ſibi remittendo: ⁊ liberat a per
ditione. vnde peccatoꝛ tunc ſic adiutus a deo ⁊ liberat⁹ /
deo dicit. Cõfitebor tibi dñe rex: et collaudabo te deum Eccl. 51.
ſaluatoꝛẽ meũ / qm̃ adiutoꝛ ⁊ protectoꝛ factus es mihi.

⁊ liberaſti corpus meum a perditione. ¶ Ubi notandū
ꝙ in iſto adiutorio quo deus penitētes adiuuat: tria cō
currunt: q₂ adiuuat culpā remittendo. Adiuuat grām
infundendo. Adiuuat a gehēna liberando. Et ſm̄ iſta
tria/aīa penitens deū adiutorē ſuum nominat. Quē
vocat ipm̄ deū regem ⁊ dn̄m. ¶ Primo ergo in iſto pe-
nitentis adiutorio eſt culpe remiſſio: in qua prius ani-
ma iacebat: quā culpā deus delet/ipſam remittēdo: Et
q₂ culpā delere eſt actus infinite potētie: cū ſit maius pec
August. catorē iuſtificare/ꝙ̄ mundū creare: vt ait Auguſt. ſup
Joan. Potentia aūt maxime in nomine dn̄i intelligit.
Exo.15. Exo.15. Dn̄s quaſi vir pugnator/oīpotens nomē eius.
Ideo quoad iſtū actū adiutorij ipm̄ vocat dn̄m.d. Cō
fitebor tibi dn̄e. ¶ Scdo in iſto adiutorio eſt grē infuſio/
qui eſt actus clemētie. Et q₂ clemētia maxime ſpectat
Seneca. ad regē: q₂ vt ait Seneca li.2. de clementia ad Neronē:
nullū magis ꝙ̄ regē clementia decet. Ideo quoad iſtū
actū infuſionis grē/ipm̄ adiutorē vocat regē.d. Confite
Eccl.51. bor tibi dn̄e rex. Eccl.51. Mīa ⁊ veritas cuſtodiūt regē:
⁊ clemētia roborabit thronus eius. ¶ Tertio in iſto ad
iutorio eſt a gehēna liberatio. Et hic eſt actus iuſticie.
Quid eīn iuſtius ꝙ̄ inocentē a pena liberare? Peccator
aūt ante actū penitentie/eterne pene erat obligatus: ſꝫ
q₂ ꝑ actū penitentie a deo liberatur a culpa: ⁊ inocentie
reddit. Ideo actus iuſticie eſt: vt etiā a pena liberet vel
a debito pene. Sed q₂ actus iuſticie ſpecialr̄ ſpectat ad
Ps.7. deū/q fons eſt oīs iuſticie: iuxta illud pſal.7. Deus iu
dex iuſtus fortis ⁊ patiens. Ideo quoad iſtū actū iuſti
cie/adiutorē ſuū vocat deū.d. Collaudabo te deū ſalua
torē meū: qm̄ adiutor ⁊c. ¶ Et iſtud adiutoriū quo de⁹
Ps.78. iuuat culpas remittendo pſal. implorabat.d. Adiuua
nos deus ſalutaris noſter: ⁊ propter gl'iaꝫ nominis tui
dn̄e libera nos: ⁊ propicius eſto pctīs noſtris ⁊c. Et ad-
uerte ꝙ qui ſic adiuuari cupit a deo/vt ſibi peccata re-
mittat: ⁊ ipe cōformiter adiuuare proximū debet: omnē
ſibi illatā offenſam remittendo. Uñ ſic adiuto a proxi-
1.paral.12. mis ſuis offenſa remittitur. dicit dn̄s. Pax adiutorib⁹
August. tuis. Propter qd̄ dicit Auguſt. in li. de ſer. dn̄i in mōte.
Iſtū conſiliū eſt: vt qui a potētiori vult adiuuari ⁊ ipe
adiuuet infirmiorē: in quo eſt ipe potētior. ¶ Et hoc eſt
contra multos q qñ aliquē in peccato aliquod viderit
lapſum/ſolū lapſum ⁊ caſum inquirunt: nō aūt quo-
modo ipi ad reſurgendū adiutoriū preſtent. De qbus
August. ait Auguſt. in epiſtola ad Hiero. Eleganter dictū eſt.
Cum quis in puteū cecidiſſet: ⁊ in puncto ſuffocādis
eſſet: acceſſit alius ſibi notus: ⁊ eo viſo/admirans ait.
Quomō huc amice cecidiſti. Ille autē obſecro inquit:
quomō me adiuuando hinc liberes: non quomō hic ce
ciderim queras. ¶ Et iſto modo deus cupit nos coad-
iutores ſuos eſſe. vt ſcꝫ ſicut volum⁹ ab ipo adiuuari ꝑ
remiſſionē culpe: ita ⁊ nos cōſimilr̄ adiuuem⁹ primos
offenſas remittendo. qd̄ ſi fecerimus/dicere poterimus
1.cori.3. cū apl'o. Dei eīn adiutores ſumus. ¶ Sꝫ heu ꝙ plures
hodie ad peccandum reperiunt adiutores/ꝙ̄ a pctīo re
Zacha.1. ſurgēdū. De quib⁹ Zacha.1.d. Ipi adiuuerūt in ma
lū. Adiuuat eīn in malū q cōſulit/fauet/vel aliquomō
aliū ad peccandū inducit. Et tales nō dei adiutores: ſꝫ
demonis eſſe dicunt. Nullū eīn deus ſic ad peccanduꝫ
Job.10. adiuuat. Job.10. Nunqd bonuꝫ tibi videt ſi calūnie-
ris ⁊ opprimas me: ⁊ conſiliū impioꝝ adiuues: q.d. nō.
Greg.9. mor.c.34 Conſilium diaboli. Uñ predicta verba exponens Greg. dicit. Quos nāq₃
hoc loco impios/niſi malignos ſpūs vocat: qui cum
redire ad vitā ipi nequeant crudelr̄ ſocios ad mortē im
pellendo querunt. Quoꝝ nimirū conſiliū fuit: vt bea-
tū Job diuina correptio tangeret: vt q in trāquillitate
iuſtus extiterat/ſaltem per flagella peccaret. Sꝫ impio
rū cōſiliū dn̄s non adiuuat: q₂ coꝝ tētationib⁹ carnē
iuſti prodidit: ſꝫ aīam negauit. Hoc indeſinēter contra
bonos maligni ſpūs indeſinēter ineunt. vt hi quos ſer
uire deo inocue in tranquillitate conſpiciūt: vel ex ad
uerſitatibus ad voraginē culpe rapiantur. Sꝫ eoꝝ con
ſiliū deus nō adiuuat: q₂ pius conditor cū viribus fla-
gella moderatur: ne virtutē pena tranſeat: ⁊ ꝑ aſtutiaꝫ
fortiū humana infirmitas excidat. Uñ bene per paulū
dicit. Fidelis aūt deus q non patietur vos tentari ſu- 1.cori.10.
pra illud qd̄ poteſtis: ſꝫ faciet cū tentatione prouentū vt
poſſitis ſuſtinere. Niſi eīn oīpotens nos adiuuando/cū
viribus tentamēta moderaret: nullus profecto eſt/qui
malignoꝝ ſpirituū inſidias nō corruens portaret. Hec
ille. ¶ Ex quib⁹ patet ꝙ deus malignoꝝ conſiliū nō ad
iuuat/ſicut illi qui alios ad peccandū inducūt. Qui
oēs tales mali adiutores/figurant i Joab ⁊ Abiathar
ſacerdote. De qb⁹ d.3.reg.1.ꝙ Adonias eleuabat.d. 3.reg.1.
Ego regnabo. ſ. contra voluntatem patris ſui Dauid.
Sequitur. Et ſermo eius cū Joab filio Saruie ⁊ Abia
thar ſacerdote q adiuuabāt partes Adonie. Adonias
aūt qui interpretatur ſeruus merens/ſignificat ipꝫ dia
boluꝫ qui recte ſeruus d ratione peccati/quo peccauit
ab initio: q₂ oīs q facit peccatū/ſeru⁹ eſt peccati. Me- Joan.8.
rens aūt ideo d: q₂ ſemꝑ in pena infernali cruciat. Hic
eleuatur ⁊ regnare cupit: dū dei imperium vſurpare ce
pit. Hic eſt eīn qui ait. Sup aſtra celi exaltabo ſoliuꝫ Esa.14.
meū: ⁊ ſimilis ero altiſſimo. Et certū eſt ꝙ non poteſt re
gnare niſi ſup iniquos/cū ipe ſit rex ſuper oēs filios ſu
perbie. Job.41. Ut ergo regnū ſuū poſſit dilatare: ſem Job.41.
per querit ad peccatū hoīes inducere. q₂ vt d.1.petri.5. 1.petri.5
Tanꝙ̄ leo rugiēs circuit querens quē deuoret. Sꝫ iſti⁹
adonie.i. diaboli adiutores ſunt ioab ⁊ abiathar. Duo nota hic
bus eīn modis quis conat in hac parte diabolū adiu- duob⁹ mo
uare. ſ. aut odio/aut amore. Odio. ſ. qui cōtra aliquem dis contra
ꝓcedit vt peccet a propoſito: vt mal⁹ efficiat et corruat. hoīem. q
Et hic eſt ioab qui inimicus interpretat. Amore aūt q adiuuat
aliū amore inordinato diligēs/ipm̄ ad peccandū indu diabolū
cit: vel ſibi peccare conſentit ne ipm̄ contriſtet: ſicut fuit ſꝫ amore
de Adā reſpectu Eue. Et hic eſt abiathar qui interpre- aut odio.
tatur pater ſuſcitans peccatum: q₂ tales ratione amo-
ris/patres vocantur: ſed inordinato amore peccatū ſu
ſcitant. Et contra oēs tales pſal. docet inuocare adiuto
riuꝫ dei.d. Iniqui perſequuti ſunt me: adiuua me dn̄e
deus meus. Qui adiutus a deo grās ſibi agēdo dicat.
Adiutor meus tibi pſallā ⁊c. Et cauſam ſubdit. Quia
de⁹ ſuſceptor me⁹. ſ. mee humanitatis ꝑ quā nos adiu
uas. Et tu idē deus me⁹ mīa mea. Uocat eīn de⁹ mīa:
q₂ totū gratis donat: ⁊ non ex meritis noſtris.

Deus repuliſti nos et 958 De psal. LIX.
deſtruxiſti nos: irat⁹
es ⁊ miſert⁹ es nobis.

¶ Iſte pſalmus habet titulum valde
prolixū qui talis eſt. In finē pro his
qui cōmutabuntur inſcriptione tituli ipi dauid in do-
ctrinā cum ſuccendit meſopotamiā ſyrie ⁊ ſyriā ſobal: et
conuertit ioab ⁊ percuſſit edom in valle ſalinarū duode
cim milia. Pro cuius intellectu litterali ſciēdum ꝙ vt
habet.2.reg.10. Cum Naas rex amonitarꝫ mortuus 2.reg.10.
eſſet: ⁊ regnaret pro eo filius eius Annon/dauid miſit
ad annon nuncios ad conſolandū eū de morte patris:
ipi aūt annō ſuggeſſerūt pricipes ſui. dicētes. Putas ꝙ
propter honorē patris tui/dauid miſerit ad te conſola-
tores: ⁊ non ideo vt inueſtigaret ⁊ exploraret ciuitatē
⁊ euerteret eam miſit dauid ſeruos ſuos ad te? Quib⁹
auditis iratus annon rex cōtra nuncios dauid/fecit ra
di dimidiā partē barbe ipoꝝ: ⁊ preſcidit medias veſtes
ipoꝝ vſq₃ ad nates: ⁊ ſic dimiſit eos. Deinde vidēs an-
non ⁊ populus eius ꝙ iniuriā feciſſent ipi dauid/cōdu

ris vndeq̄ q̄ꝫ poſuit curr⁹ ⁊ equites de meſopotamia
ſyria ⁊ alijs locis. Quod cū audiſſet dauid/miſit ioab pri
cipē militie contra eos ad preliū. Et debellatis illis/re
dijt ioab cū exercitu i hieruſalē. Et tūc dauid diſpoſuit
ſe cū toto exercitu ſuo vt iret ad debellandū ſyros: q̄ꝛ ve
nerāt in adiutoriū ipi annon regi amonitarū. Et vt di
cit Rabbi ſamuel. Syri hoc audiētes/miſerunt nūcios
ad dauid/dicentes/ꝙ nō erat ei licitū venire cōtra ipſos
ꝓpter fedus qd̓ fecerat Jacob cū Labā ſyro: ex quo ipi
Gen.31. ſyri ꝓceſſerāt ſicut iſraelite ex iacob vt habet̃ Gen.31.
Et tunc dauid cōſuluit ſuper hoc ſapientes ſuos. Qui
reſponderunt ei/ꝙ licitū erat eo ꝙ ſyri prius fregerūt iu
ramentū/veniendo ad impugnandū ſeruos dauid in
auxiliū amonitarū: vt dictū ē. Et q̄ꝛ chuſanraſathai ante
pugnauerat cōtra filios iſrael/ſubijciēdo eos ſeruituti
Judicū.3. per octo annos. vt habetur iudicū.3. Et ſic dauid bellū
2.reg.10. geſſit cōtra eos: ⁊ eos ſuperauit. ¶ Legit̃ etiā.2.reg.10.
ꝙ dauid percuſſit Adadezer regem ſyrie. ⁊ percuſſit dd
de ſyris ſeptingētos currus: ⁊ quadraginta milia equi
tum. Quod videntes ceteri reges/fecerunt pacē cū iſrael
⁊ ſeruierūt ſibi. Omēs iſtas hiſtorias tangit titul⁹. ¶ Itē
notandū ꝙ anteq̄ꝫ regnum eſſet in manu dauid: fuerat
multipliciter afflictū ⁊ vaſtatū vndiq̄ꝫ: vt patet in libro
iudicū. ⁊ in principio regni ſaulis: in quo philiſtei tene
bant ipm̄ in tāta ſeruitute/ꝙ nullus faber ferrari⁹ erat
in tota terra iſrael. cauerāt eīn philiſtei/ne hebrei face
rent gladiū aut lanceā: ne poſſent rebellare. vt habetur
1.reg.13. 1.reg.13. ¶ Item mortuo ſaule/philiſtei intrauerūt ci
uitates regni iſrael/vnde fugerat populus ⁊ habitabāt
1.reg.31. ibi. vt habet̃.1.reg.31. Item poſt mortē ſaulis facta eſt
longa concertatio de regno inter domū dauid ⁊ domū
2.reg.3. ſaulis. vt habet̃.2.reg.3. Propter qd̓ gentiles in circui
tu regni iſrael exiſtentes: vaſtabant illud multipl̄r/nō
habentes validā reſiſtentiā propter dictā cōcertationē.
¶ Ad propoſitū ergo dauid conſiderans primū ſtatū re
gni iſrael: in quo ꝑ gentiles vaſtabat̃ ⁊ ſubiugabat̃: et
ſtatū proſperū quē tēpore ſuo habuit: fecit iſtū pſal. nar
rans primū ſtatū ⁊ predicēs ſcd̓m. ¶ Ex predictis appa
ret ſenſus tituli/qui eſt talis. In finē pro his q̄ cōmuta
būtur in īſcriptione tituli ipi dauid. i. iſte pſal. dirigēs
nos in finē/agit de his qui cōmutabuntur. ſ. de illis gē
tibus q̄ primo dominabant̃ ⁊ ſubiugabāt iudeos: q̄ cō
mutabant̃. ſ. ſeruiēt ipis iudeis: ⁊ hoc in inſcriptione ti
tuli. i. tituli regalis dato ipi dd. Et hoc fuit qñ ſuccēdit
meſopotamiam ſyrie ⁊c. vt predicte hiſtorie dicunt ⁊c.
¶ Quib⁹ viſis accedo ad expoſitionē litteralē. Et diui
ditur iſte pſal. in duas partes. Q̄ꝛ primo dauid deſtru
ctionē regni iſrael plangit. Scd̓o eius erectionē prophe
tice predicat: ibi. Ut liberentur ⁊c. Hic vt. R. ¶ Quan
tum vero ad ſenſum propheticū notandū ꝙ ſpūalis in
telligentia tituli ex interpretationibus nominū in titu
lo poſitorū/eſt ſumenda. Meſopotamia eīn interpre
tat̃ eleuata vocatio. Syria/ſublimis. Sobal/vana ve
tuſtas. Ioab/inimicus. Edon/terren⁹. Iſtis oībus no
minibus figurantur elati: magnitudine terrene vanitatis
quos oēs xp̄s igne charitatis quē in terrā miſit/ſuccen
dit. i. conuertit ad fidē. Et conuertit ioab. ſ. diabolū in
fugā. Et percuſſit edon. i. terrenos: vt viuāt celeſtes. Eſt
ergo ſenſus tituli talis. Iſte pſal. dirigens nos in finē. i.
in xp̄m: agit pro his qui cōmutabuntur. ſ. de veteri vi
ta in nouā. In inſcriptione tituli. ſ. ſuſcepta ꝑ fidē. i. qui
cōmutabuntur in regnum xp̄i: ⁊ hoc ipi dauid vt. ſ. am
plius non ſibi viuāt: ſed ipi dauid. i. xp̄o. Et hoc in do
ctrinā eius. ſ. credendo. oportet eīn in doctrinā ei⁹ cre
dere/q̄ vult in regnū eius trāſire. et hoc fit ꝑ ignē chari
tatis quo ſuos electos incēdit. Et hoc eſt qd̓ ſubditur.
qñ ſuccendit meſopotamiā. qñ. ſ. eleuatos ⁊ altos/igne
charitatis humiliauit ⁊c. ¶ Intentio pſalmiſte eſt oſtē
dere bonum eſſe contēnere mundū: vt acquirant̃ eter
na. Et diuiditur in partes duas. Q̄ꝛ pſal. p̄mo narrat
aduerſitates imiſſas: vt peccata vitent̃. Scd̓o proſperi
tates promiſſas: vt ſuperna diligant̃: ibi. Ut liberent̃.
¶ Quantū ad primā partem notandū ꝙ aduerſitates Aduerſitas.
ideo deus imittit: vel nobis imitti permittit: vt nos re
uocet a pctīs ⁊ a penis liberet eternis. Unde greg. dicit. Grego.6. mor.c.16.
Ut elect⁹ q̄ſq̄ꝫ ſupplicia euadat eterna: vt ad prehenne
gliaꝫ pauꝑ aſcēdat: aſſiduis flagellis hic atteri debet,
quatenus in iudicio purgatus/valeat inueniri. Ipſo
nāq̄ꝫ infirmitatis noſtre pondere/deorſum cōdie duci
mur: niſi mira manu artificis ꝑ ſubleuantia flagella re
leuemur. Uñ bene dr̄. Beatus vir qui corripit̃ a dn̄o.
Prima aūt virtus vt perpetrari vitari debeāt peccata.
Scd̓a aūt ſaltē perpetrata corrigere. Sꝫ plerumq̄ꝫ cul
pas non ſolū iminentes minime vitam⁹: verūetiā nec
cōmiſſas agnoſcimus. Et peccatoris mens tāto altius
tenebreſcit: quāto nec damnū ſue cecitatis itelligit. Uñ
fit plerumq̄ꝫ diuini muneris largitate. vt culpam pena
ſubſequat̃ ⁊ flagella oculos delinquētis aperiāt/quos
inter vicia ſecuritas cecabat. Torpens quippe animus
percuſſione tangit̃ vt excitetur: quatenus q̄ ſtatū ſue re
ctitudinis ſecur⁹ perdidit/afflictus cōſideret quo iacet.
Hinc itaq̄ꝫ aſperitas correctionis fit origo luminis. ar
gumentū vero ſalutis eſt vis doloris. Hinc eſt qd̓ ſalo
mon ait. Curatio ceſſare faciet peccata maxima. Et ite Eccl.10.
rū dicit. Quē eīn diligit deus caſtigat. Flagellat autē Heb.12.
oēm filiū quē recipit ⁊c. ¶ Ex quibus apparet ꝙ de⁹ fla
gella multa ⁊ aduerſa populo ſuo imiſit: vt ipm̄ corrige
ret a pctīs. Que narrat pſalmiſta in prima parte hui⁹
pſal. q̄ diuidit̃ in partes quattuor: ſm̄ ꝙ quattuor po
nit aduerſorū genera. Primo ergo ponit aduerſa cōna
turalia. Scd̓o aduerſa corporalia: ibi. Cōmouiſti ter
ram. Tertio aduerſa tēporalia: ibi. Oſtendiſti populo
tuo. Quarto aduerſa iternalia: vt eſt timor ⁊c. ibi. De
diſti. ¶ Quantū ergo ad primū ſciendū ꝙ illa aduerſa
cōnaturalia dicunt̃: quē cū natura cōtrahuntur ex pec
cato primi hoīs. vt eſt quantū ad corpus moriendi ne
ceſſitas. ⁊ quātum ad aiam originale peccatū: q̄ꝛ ſicut
Adā peccāte/cōtraximus neceſſitatem moriēdi. ſic ⁊ ca
rentiā originalis iuſticie/qua natura dicimur filij ire:
per q̄ ſumus a deo repulſi ratione culpe: ⁊ deſtructi ra Ephe.2.
tione mortis neceſſarie. Que duo notans pſal. dicit.
Deus repuliſti nos. Et hoc q̄ꝛ ꝑ culpā quaſi in adā cō
traxim⁹: a te ſumus diuiſi quoad aiam. Et deſtruxiſti
nos. q̄ꝛ propter peccatū contra nos mortis ſententiā de
diſti: qua homo deſtruit̃: q̄ꝛ per mortē homo deſinit eſſe
homo: et ſic deſtruitur quoad eſſe hoīs. ¶ Et aduerte ꝙ
deus hoīem quē miſericorditer fecit: crudeliter a ſe non
repellit: q̄ꝛ niſi prius ipſe ab hoīe repellat̃: Sicut eīn aīa
corpus a ſe non repellit vt diuidat̃ a corpore: niſi ꝓpter
corporis defectū: vt propter infirmitatē/vulnerationē/⁊
huiuſmodi. Sic multo fortius non repellit nos de⁹: ni
ſi a nobis ipſe prius fuerit repulſus vel originali culpa
vel actuali. ¶ Sequitur. Iratus es ⁊ miſert⁹ es nobis. Ira dei.
Iraſcitur eīn deus pctīs nr̄is: q̄ꝛ ad modū irati ſe habꝫ
dū hoīem propter peccatū punit. Q̄ꝛ tñ q̄diu viuim⁹
locus penitētie nobis ſeruat̃: q̄ꝛ ex ſua mīa expectat ad
penitentiā: ideo in ira ſua nobis miſeret̃. Sic eīn dicit̃
Abac.3. Cum iratus fueris/mie recordaberis. Q̄ꝛ tam Abac.3.
electos q̄ꝫ reprobos peccātes/ad penitentiā ſpectat. Sꝫ
quibus poſt hāc vitā iraſcit̃: illis amplius nō miſeret̃.
¶ Uel aliter. Repellit deus peccatores ⁊ deſtruit: quan Repellit deus.
do ipſos ꝑ aduerſa iuſtificat: q̄ꝛ peccatores facit nō pec
catores. Et ſic deſtruit peccatorē ⁊ repellit iniuſtū: vt de
peccatore faciat iuſtū: q̄ꝛ peccator penitens ampli⁹ pec
cator dici non debet. 56. q. 2. his auctoritatibus. Unde
hic dicat glo. Deus repuliſti nos ⁊c. ſ. male edificatos:

vt erigeres in bonum edificium. Iratus es: ⁊ ſic miſer-
tus es nobis. Nō em̄ miſereris: niſi iraſcaris. Ita eſt ve
tuſtatis vt pereat. mīa aūt innouat interiorē hoīem: ⁊
ſi exterior corrumpatur. Oportet em̄ pmo repellere ⁊
deſtruere vicia/anteq̄ virtus edificetur. Sic em̄ dicit
Hiere. I. Hiere. I. Dedi verba mea in ore tuo: vt euellas ⁊ de-
ſtruas. ⁊ conſequenter edifices ⁊ plantes.

959 12.q.I. exē plum. Cōmouiſti terrā ⁊ conturbaſti eam: ſana cōtritiones eius quia commota eſt.

¶ Hic pſr oſtendit aduerſa corporalia: vt ſunt infirmi
tates corporis ⁊ dolores. Ubi ſciendū ꝙ in ſtatu inocẽ
tie ante peccatū: natura humana ab omni pena ⁊ infir
mitate erat libera. Cū oīs pena ſi iuſta eſt/peccati ſit
pena: ante peccatū nulla potuit eſſe pena. Uñ in ſtatu
innocentie nec aqua ſuffocaſſet hoīem: nec ignis con-
buſſiſſet: nec febres inuaſiſſent: nec ferrū ei⁹ carnē diui-
Cōmotus eſt homo. ſiſſet. Sȝ homo ſine morte ſine pena aliqua in etate per
fecta ad celi gliam fuiſſet trāſlatus. Sȝ ſtatim vt pecca
uit/mortalis factus corpore fuit: et ceteris paſſionibus
Grego. 4. mor. ſubditus. Ut oſtendit greg. 4. mor. Hec eſt ergo ma-
gna ⁊ mirabilis terre. ſ. corporis nr̄i mutatio: vt de im-
paſſibilitate ad paſſibilitatē. de imortalitate ad morteȝ
mutatū fuerit: vt oīs creatura homini nocere poſſit poſt
peccatū: cui nihil ante peccatū nocere poterat. Nā mo
do ab igne cōburitur: ab aqua ſubmergit: a terra ſuffo
cat: a ferro ſecat: febrib⁹ eſtuat: dolorib⁹ afficit. ¶ Et iſtā
cōmotionē ppter peccatū factā nūc notās pſal. ait deo.
Cōmouiſti terram ⁊ conturbaſti eā. Quid em̄ nomine
terre: niſi homo de terra creatus intelligit? Uñ pmo ho
Gen. 3. mini dixit de⁹. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo:
donec vertaris in terrā de qua ſumptus es: qm̄ puluis
es ⁊ in puluerē reuerteris. ¶ Et qꝛ terra nr̄i corporis tot
aduerſis premit: ideo pſr implorat deū vt ſanetur. d.
Sana contritiones eius: qꝛ cōmota eſt. qđ ſcȝ fiet in re-
ſurrectione/qn̄ mortale hoc iduet imortalitatē: ⁊ corru
I. cori. 15. ptibile hoc/iduerit icorruptionē. vt ait apl's ad cori. 15.
penitētia. ¶ Uel aliter. Cōmouet deus terrā. ſ. hoīem peccatorē ⁊
Cōtritio. terrenū/qn̄ de peccato ipm mouet ad ſtatū penitētie: de
iniuſticia ad iuſticiā: de ſupbia ad humilitatē: de luxu
ria ad caſtitateȝ. qđ facit gladio ſpūs. vt puta qn̄ dixit.
Math. 3. Penitētiā agite appropinquabit em̄ regnū celoꝝ. Cōtur
bat eā qn̄ dolet de peccatis cōmiſſis cōſciētia peccatorū
accuſante. Et qꝛ tunc meret veniā: ideo ſubdit. Sana
contritiones eius qꝛ cōmota eſt. q. d. Sicut cepiſti/perfi
ce: qꝛ aliter nō eſt dignus ſanari p veniam: niſi cōmota
fuerit ⁊ contrita de peccato. Sȝ adueniente tali cōmo-
tione: ſtatim digna eſt venia: ⁊ ſanat a deo. pſal. 102.
Ps. 102. Qui propiciatur oībus iniquitatibus tuis: ſanat oēs
infirmitates tuas. ¶ Et nota ꝙ ꝯtritio peccatoris recte
terremot⁹ cōmotioni terre. i. terremotui cōparatur: cum dicit. Cō
mouiſti terrā ⁊c. Et hoc ppter tria q̄ ſunt in terremotu.
Phs. 3. metheo. ¶ Primo nāq̄: ſicut dicit philoſoph⁹. 3. metheororum.
terremotus fit qn̄ cauſa diluuij/ vel magne inunda-
tionis ſup terrā/intra terraȝ coarctantur venti diuerſi/
ſicut meridies ⁊ ſeptētrio. ⁊ tunc eleuat vnuſqſq; aquā
pri⁹ latentē ſub terra. Sic moraliter eſt de corde pctōris
qn̄ cōuerti incipit. Sunt em̄ quaſi duo vēti oppoſiti. ſ.
meridies. i. ſpes venie: ⁊ ſeptētrio. i. timor gehenne: qui
aquā lachrimarū in tantū eleuant/ vt ſint quaſi inun-
Ps. 64. dantes ſup terrā. pſal. 64. Uiſitaſti terram ⁊ inebriaſti
eā ⁊c. Flumē dei repletū eſt aqs. ¶ Scdo qꝛ ſicut dicit
Albertus. 3. meth. Signum concomitans terremotuȝ
eſt ſonus qui non quieſcit aliqn̄ donec terra ſit rupta.
et tunc exit ſonus cum vento magno. Sic in propoſito.
Nam ſignum cōuerſionis peccatoris a malis/eſt ſon⁹
ille de quo pſal. 37. Rugiebam a gemitu cordis mei. Ps. 37.
Uel etiā ſonus cōfeſſionis. de quo pſal. 9. Periit memo Ps. 9.
ria eorū. ſ. peccatoꝝ cum ſonitu. qui non ceſſat donec
terra ſcindatur. I. cori. Aperiat ⁊ ventus ſuperbie ⁊ in-
flationis contra deū expiret. Eccl'. 10. Quid ſuperbis Eccle. 10.
terra ⁊ cinis? ¶ Tertio qꝛ ſicut dicit ibidē Albert⁹. In
terremotu qn̄q; terra ſic euertitur: ꝙ illud qđ erat prius
inferius/efficitur ſuperius: ⁊ ecōtrario. Sic eſt in con-
uerſione peccatoris. Nam caro q̄ prius dominabat ſpi
ritui/efficit inferior tanq̄ ſubdita ſpiritui: ⁊ ecōtrario.
Unde Math. 28. Angelus domini deſcēdit de celo: ⁊ Mat. 28.
factꝰ terremotus. ⁊c.

Oſtēdiſti populo tuo dura: potaſti nos vino compunctionis. 960 22.q.4. quāuis.

¶ Hic pſr oſtendit aduerſa tēporalia: vt ſunt bella/pſe
cutiones/peſtilentie/fames: ⁊ huiuſmodi. que dura di
cūtur/quoad carnem: licet ſint cauſa ſalutis. Uñ ⁊ iob
dicebat. In duritia manus tue aduerſaris mihi. Ubi Iob. 30.
ait Greg. Man⁹ em̄ dn̄i dura credit: cū volūtati nr̄e cō Grego. 10 mor. c. 16.
traria hoc qđ ei in nobis diſplicet: feriendo perſequit: ⁊
flagella ingeminat cū dolētis aīa clementiā expectat.
Sicut medicus dum ſecat putridū membrū/pſequētis
manus duritia infirmitati aduerſatur/ſȝ cōcordat ſa-
luti. ¶ Iſtum intellectū ponit glo. d. Oſtēdiſti populo
tuo dura. i. tēporis miſerias q̄ p infirmitatē carnis gra-
ues ſunt nobis. ¶ Sȝ quis ſit effectus iſtarū miſeriarū/
oſtēdit cū ſubdit. Potaſti nos vino cōpunctionis: qꝛ. ſ.
per miſerias huius vite/homo ad cognitionē dei ⁊ ſui
ducitur: ⁊ de ſuis peccatis cōpungitur. Uel vinum cō-
punctionis dr̄ tribulatio tēporalis qua purgat panies:
vt vulnus vino vitis purgat: qꝛ ex tribulatione naſcit
in nobis cōpunctio de peccatis. ¶ Et nota ꝙ in ſcriptu
ra multiplici vino potamur. Eſt enim potatio: que-
dā criminalis/qua culpa intus gignit. Quedaȝ ſpūa-
lis/qua xp̄i ſanguinis ſumitur. Quedā ſalutaris/qua
crimē fletu tergit. ¶ Primo eſt quoddā potare crimina Bibere. Potare.
lis immundicie. Uñ in ſcriptura potare qñq; idē eſt ꝙ Iob. 15.
peccare. Uñ de peccatore hoīe dr̄. Abominabilis ⁊ inu
tilis homo/qui bibit quaſi aquā iniquitatē. Qđ ideo
dicit/qꝛ ſicut aqua ſine labore ⁊ difficultate potat: ſic ⁊
mali ſine labore peccare vident. Uñ pdicta verba ex-
ponēs Greg. ait. Hoc nāq; qđ comedit/cū mora glutit. Grego. 15. mor. c. 17.
Hoc aūt qđ bibit tanto ad glutiendū morā non habet:
quātā nullā ad mandendū neceſſitatē habet. Culpa q̄
qꝛ a ſtulto hoīe ſine nulla retardatione perpetratur: qn̄
aqua iniquitatis bibit. Qui em̄ illicita ſine timore fa
cit/quaſi potū iniuſticie ſine obſtaculo bibit. ¶ Sic em̄
diabolus pctīs oēs potare conat. Apoc. 14. Uino for-
nicationis ſue potauit oēs gētes. ¶ Scdo eſt potare ſpi Sanguis chriſti.
rituale ⁊c. quo ſcȝ chriſt⁹ fideles ſuo ſanguine potat. d.
Bibite ex hoc oēs: hic eſt ſanguis me⁹ ⁊c. Qđ fuit ma Mat. 26.
xime charitatis ſignū: vt p ſaluāda vita ſubditoꝝ pro
priū ſanguinē eis ad potādum traderet. Unde hui⁹ po
tationis neceſſitatē ipſe oſtendens Ioan. 6. d. Niſi mā- Ioan. 6.
ducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius ſanguinē/
non habebitis vitā in vobis. ¶ Sed ex iſtis verbis aliq̄ Queſtio.
occaſionē dubitationis ſumpſerūt: dicētes. Quāuis ſi Nota que ſtione ſiue dubiū q̄re cōmunicā
de teneam⁹/ꝙ in hoſtia cōſecrata ſit verus ſanguis xp̄i
⁊ corpus: non tn̄ bibimus xp̄i ſanguinem ſumēdo con
ſecratā hoſtiam: ſed māducamus xp̄i corpus. Sicut ſu tib⁹ nō da
mendo conſecratum calicē/bibimus ſanguinem: ſȝ nō tur calix
manducamus corpus. Cum ergo ſoli ſacerdotes vt cō ſanguinis
muniter bibant xp̄i ſanguinem: ac laici de manu pape xp̄eſicut ⁊
cōmunicantes. quomō ergo alij vitā ſpiritualē habent/ hoſtia.
qui xp̄i ſanguinē non bibūt: cū xp̄s de vtroq; copulati
ue dicat. Niſi māducaueritis ⁊ biberitis ⁊c. Reſpōdeo

q duplex eſt manducatio corporis: vel potatio ſangui
nis xpi. Prima ſacramentalis/ q ſtat in ſumptione cō
ſecrate hoſtie: vel potatione cōſecrati calicis. Scda eſt
ſpūalis q eſt in xpo manere per fidē. Prima ſine ſecun=
1. corin. xi. da non proficit/ ſed nocet: dicente aplo. Qui māducat
 & bibit indigne &c. Sed ſcda bene valet ſine prima. Et
de ſcda xpo intellexit: dicēs. Niſi manducaueritis & bi
beritis &c. Et hoc ſtatī xpe declarat poſtea. d. Qui mā=
ducat meā carnē/ & bibit meū ſanguinē/ in me manet: &
Auguſti. ego in eo. Qd exponēs Auguſt. in homil. dicit. Hic oſtē
dit xpe quid ſit manducare eius carnē & ſanguinē bibe
re. dicens. Qui māducat &c. in me manet &c. Hoc eſt ꝗ
illā manducare eſcā & illū bibere potum: in xpo manē=
Penitentie. re per fidē: & ipm in ſe habere manentē &c. Sic ergo pri=
mo probat ſeipm homo. Et ſic de pane illo edat & de cali
1. corin. xi. ce bibat &c. ¶ Tertio eſt potare ſalutaris penitentie &c.
quā ſm peccati menſurā potare debemus. Vñ ezech. 4.
Ezech. 4. Aquā in menſura bibes. Qd ideo dicit: qꝛ non oportet
plus debito nec minus aquā penitētie potare. Qd oſtē
Gualfredus. dens Gualfred⁹ ſup illo verbo gen. 28. Egreſſus iacob
de berſabee/ pgebat arā. dicit. Accedendū eſt nobis ad
puteū penitentie: & ex eo vſq ad ſacietatē potandū. In
trauerat enī ad iſtū puteū & ſatis potauerat/ q dicebat.
Ad meipm aīa mea turbata eſt. Intrat aūt ſꝫ nō guſtat
ille q conſcientiā propriā diſcutere incipit: ſed reſilit cō=
tinuo: & quaſi necdum potatus egredit: vt in curis exte
rioribus occupetur. Bibit ſed non ſatis: qui mediocri=
ter dolet & deflet qd vberius oportet. Bibit & ſatis: q iux
ta modū ſui reatus modū cōpunctionis oſtēdit. Bibit
& vltra ꝗ ſatis: qui deſperat⁹ & abſynthio inebriat⁹: pe
nitentie modū excedit &c. ¶ Vñ q iſtud bibere debeat
Eccl. xi. eſſe moderatū dr. Equa vita hoibus: vinū in ſobrietatē
potatū: ſi bibas illud moderate/ eris ſobrius. Et iſto vi
no ſuos electos dñs potat/ dū cōpūctionē de peccatis p
aduerſa eis imittit vt ſibi dicāt. Oſtendiſti populo tuo
dura. ſ. aduerſa imittendo. Et ſic per conſequens. Po=
taſti nos vino compūctionis. i. contritionis de pecca=
tis cōmiſſis.

961 Dediſti metuētibus te ſignifica
23. q. 4. quedā. tionem: vt fugiant a facie arcus.

Pena. ¶ Hic oſtendit aduerſa interiora: vt eſt timor. Vbi no=
tandū q preſentes mundi aduerſitates quibus de⁹ nos
percutit. ſ. tam bonos ꝗ malos/ nobis ſignificant pe=
nam eternam: qua in iudicio malos dānabit. qꝛ ſi ſuos
electos hic penis caſtigat vt emendētur: quanta putas
puniet pena reprobos/ qui in ſuo odio vitam termina=
būt: Vnde ſicut mors corporalis cōmunis bonis & ma
lis eſt quedā ſignificatio mortis eterne dānatoꝝ. Sic &
preſens aduerſitas eſt ſignificatio aduerſitatis eterne
dānatoꝝ. Q: ſm glo. Si hic tam aſpere nos de⁹ punit/
quid in futuro faciet: Sic enī iob flagellatus ſine pecca
to/ ſignificabat qualiter flagellādi eſſent in peccato mo
Job. 16. rientes. Qd ipe dicebat. Cōfregit me: poſuit me ſibi ꝗſi
in ſignū. Et hoc hic notans pſal. ait. Dediſti metuenti
bus te ſignificationē. i. imiſiſti penas metuentibus te.
Et ad quid valet talis ſignificatio. ſ. vt fugiant a facie
Arcus. arcus. i. vt fugiant a pena eterna in futuro iudicio con
Judiciū tra malos iaculanda. ¶ Vbi notandum q futurum iu
vltimū. dicium/ non incongrue per arcum figuratur. Vt oſten
Grego. 19. dit Grego. iſtū paſſum exponens: vbi dicit. Per arcū
mo. ca. 28. dies iudicij figuratur. Vnde per pſalmiſtā dicit. Oſtē
ps. 59. diſti populo tuo dura: potaſti nos vino compunctio=
nis. Dediſti metuentibus te ſignificationem: vt fugiāt
a facie arcus. In arcu enim quāto longe trahitur chor
da/ tanto de eo diſtrictior exit ſagitta. Sic nimirum ex
tremi iudicij dies/ quanto longe differtur vt veniat/
tanto cum venerit/ diſtrictior de illo ſententia procedit
Idcirco autem nunc diuerſis cladibus percutimur: vt
his correcti/ paratiores tūc inueniri valeam⁹. Vñ illic
premiſſum eſt. Oſtendiſti populo tuo dura: flagella vi=
delicet ſeculi que ſecuturum grauius iudicij diem pre
currunt. Potaſti nos vino cōpūctionis: vt terrena gau
dia in lachrymis verterentur. Dediſti metuentibus te
ſignificationem: vt fugiāt a facie arcus. Ac ſi aperte di=
ceret. Hoc tēpus miſericordie eſt: illud tempus iudicij
erit. Per iſta ergo huius temporis flagella ſignificans:
quomodo tunc percuſſurus eſt: quādo non parcens iu
dicas: qui ſic diſtricte modo percutis/ quando parcis.
hec grego. ¶ Vel aliter ſm glo. Significatio accipitur
vexillū crucis: qd pro ſigno nobis daſ vt ſequamur xpi
paſſiones: per qd euademus faciem arcus. quia ſi ſocij
paſſionū ſumus/ ſimul & reſurrectionis erimus. Et eſt
ſenſus. Dediſti metuentibus te ſignificationē. i. vexil=
lum crucis ad imitandū: vt per hoc fugiant a facie ar
cus. i. euadant eternum iudicium.

Vt liberentur dilecti tui: ſaluū 962
me fac dextera tua: & exaudi me.

¶ Poſtꝗ pſalmiſta narrauit aduerſitates imiſſas. Hic
conſequenter narrat proſperitates promiſſas. Et diui=
ditur in tres partes. Quia ponitur primo electorum cō
ſolatio. Secūdo diuine virtutis recognitio: ibi. Quis
deducet. Tertio reproborū finalis dānatio: ibi. In deo
faciemus. Prima pars diuiditur in quinq. Quia poni=
tur primo eccleſie generalis deprecatio. Secundo gen=
tium ad fidem conuerſio: ibi. Deus locutus. Tertio gē
tium conuerſarum applicatio: ibi. Meus eſt. Quar=
to tribulationum cōſolatio: ibi. Juda rex meus. Quin
to euangelij chriſti per orbem predicatio: ibi. In idu=
meam. ¶ Quantum ad primum ſciendum q aduerſi Aduerſitas.
a deo nobis imiſſa/ non omnes corrigunt: imo aliquos
magis indurant. vnde aliquibus fiunt ad correctionē:
aliquibus autem ad dānationis initium. Vnde greg.
dicit. Solos quippe preſens aduerſitas a ſupplicio libe Greg. 9.
rat/ quos imutat. Nam quos preſentia mala non corri mo. c. 35.
gunt/ ad ſequētia ſupplicia perducunt. Si autem ne=
quaꝗ preſens pena quoſdam ab eterno ſupplicio defen
deret: paulus non dixiſſet. Cum iudicamur/ a domino
corripimur: vt non cum hoc mundo dānemur. Sepē 1. corin. xi.
ergo mens iuſti vt magis ſecura ſit/ altius trepidat &
cū flagellis cingitur: ſuperni iudicij incertitudine tur=
batur. Pauet ne initium ſequentis damnationis ſit/
omne qd patitur &c. ¶ Ad propoſitū ergo pſalmiſta in
perſona eccleſie vel cuiuſlibet iuſti: hic deo ſupplicat
vt flagella que hic patimur: ad ſalutem nobis proue=
niāt/ non ad dānationem. dicens. Vt liberentur dile=
cti tui. Quaſi dicat. Vt per flagella & aduerſitates vi=
te preſentis/ dilecti tui liberentur/ immittis. Rogo vt
ſim de illorum numero. Ideo ſubdit. Saluum me fac
dextera tua. i. deſt filio tuo qui patris dextera nuncupa
tur. Et exaudi me. i. deſt exaudies me. Quia ſcꝫ qd di
cit gloſa. Juſtus ſalutem petens eternam/ ſemper exau
ditur a deo: de terrenis autem non ſemper exauditur
ad votum/ ſed ad vtilitatem. ¶ Qd autē chriſtus per
dexteram ſignificetur: vide ſupra verſiculo. 713. Et ſic
pſalmiſta dicēdo: Saluū me fac dextera tua. xpi incar
nationem pro ſalute electorum petebat.

Deus locutus eſt in ſancto ſuo: 963
letabor & partibor ſichimā: & con 24. q. 4. dixit dñs.
uallem tabernaculorū metibor.

¶ Hic oſtenditur per xp̄m gentium conuerſio. Ubi nota q per ly ſanctū abſolute/intelligit xp̄s p eminentiā qui oēs alios ſanctificat. Sic eīm marie dixit angelus.
Luce.1. Qd eīm naſcet ex te ſanctū vocabit filius dei. Et leui.21.
Leui.21. Ego ſanctus ſum/qui ſctifico vos. In iſto ergo ſctō locutus eſt deus: qr in ipſo ⁊ per ipm nobis ſalutē dare pro
Luce.1. miſit. propter qd angelus ait. Uocabis nomē eius ieſum: ipſe eīm ſaluū faciet populū ſuū ⁊c. Et qr qd deus pmittit ⁊ loquit/certū eſt eē futurū. ideirco de tali pmiſſione certificatus pſalmiſta dicit. Letabor.i. faciā qd mihi ad letitiā cedat. Et ſunt verba eccl'ie dicētis. letabor. Et ſi queras: qd ages: ⁊ in quo letaberis. Reſpōdet/q in cōuerſione gentiū ad fidē/quā predicādo virtute xp̄i pficiā. Et hoc eſt qd ſubdit. [Et partibor ſichimā ⁊ cōuallē
Sichima. tabernaculoꝝ metibor. Ubi notandū q hic p ſichimā intelligitur populus gētilis ⁊ idolatra. Ratio eſt: qr ſm hiſtoriā ſichima eſt locus in quo Jacob rediēs a Labā/ fecit tabernacula propter oues ⁊ armenta q ſecū habebat. Ubi etiā rachel abſcōdit idola q habebat de ſyria.
Partire. Et erat locus ille in partibus ſyrie/vbi gētiles habitabāt.
Gen.31. vt habet gen.31. Et ideo qr locus ille erat gentiliū: et qr idola ibi abſcōſa fuerāt: p ſichimā intelligit gētes idolatras.d. Et partibor ſichimā.i. gentilē populū diuidā: qr non oēs cōuerſi ſunt ad fidē: ſz aliq ſic: ⁊ quidā nō. ⁊ ſic fuerunt diuiſi. ¶ Iſta eſt illa diuiſio/quā xp̄s venit facere.d.mat.10. Non eīm veni pacē mittere in terrā: ſz gladiū. Ueni eīm ſeparare hoiem aduerſus patrē ſuū: ⁊ filiā aduerſus matrē ⁊c. ¶ Uel alr: ſichima interpretat humerus/quo ſcz portant onera. Eccl'ia autem onera partitur ⁊ diuidit: qr aliquos peccata grauāt: alij aūt p eccl'iam conuerſi bene xp̄i iugū ferūt. Et ſm hoc p ſichimā accipiunt generalr onera bona ⁊ mala.i. xp̄i ⁊ diaboli. ¶ Uel alr: vt p ſichimā intelligunt ſolū boni humeri.i. onus xp̄i/qd p virib⁹ eccl'ia diſtribuit ſingulis: ſm q diuerſos grad⁹ ipſa eccl'ia cōtinet. Unū aliud eſt onus predicātiū: aliud actiuoꝝ: aliud cōtēplatiuorū: aliud virginū: aliud continentiū: aliud cōiugatoꝝ ⁊c. qr licet diuiſiones gr̄arum ſint: idē aūt eſt dn̄s. ¶ Sequit. Et
1.cor.12. cōuallem tabernaculoꝝ metibor. Ubi nota q iacob in eodē loco.ſ. in ſichima fecit tabernacula: in quib⁹ ſuas oues collocauit ⁊ armēta. Qui aūt dicunt oues iacob: niſi iudei ab ipſo iacob geniti? Et ideo per cōuallem tabernaculoꝝ intelligit iudeos: quos etiā diuiſit. qr aliquos ad fidē conuertit: ⁊ aliquos in infidelitate reliqt. Eſt ergo ſenſus. Et conuallē tabernaculorū metibor.i. de iudeis non paucos habebo.

964 Meus eſt galaad: ⁊ meus eſt manaſſes: et ephraim fortitudo capitis mei.

¶ Hic ponitur conuerſoꝝ applicatio. Ubi notandū q deus ſuos fideles ad fidē cōuerſos/ad diuerſa applicat officia. Quā ex illis/aliquos ſue fidei efficit teſtes: aliquos confeſſores: quoſdā vero predicatores. Que oia
Galaad. in iſto verſiculo notantur. ¶ Primo ergo aliquos effi-
Martyres cit fidei teſtes: et iſti ſunt martyres q ſanguine proprio
Heb.11. veritatē fidei atteſtātur: de quib⁹ dicit ap'ls. Scti ludibria ⁊ verbera experti ſunt ⁊c. Lapidati ſunt: ſecti ſunt: in occiſione gladij mortui ſunt. Et hi oēs teſtimonio fidei probati inuēti ſunt. Et iſtos ſignificat: dicēs. Me⁹
Gen.31. eſt galaad. Nam vt habet gen.31. Galaad eſt mōs vbi laban cōprehēdit iacob fugientē. Ubi poſt rixas ⁊ iurgia pacificati fuerūt: ⁊ fedus amicicie inſimul inierūt. Collectiſqz lapidibus fecerunt cumulū: ⁊ comederunt ſuper illū. quē vocauit laban cumulus teſtis. Et iacob aceru⁹ teſtimonij. Dixitqz labā. Cumul⁹ iſte teſtis erit inter me ⁊ te ⁊c. Et ſic galaad idē eſt q aceruus teſtimonij. Et ſic per galaad intelliguntur martyres: in quib⁹ eſt aceruus teſtimonij: dum inter oia opprobria xp̄iani nominis xp̄m conſtanter confitentur. Eſt ergo ſenſus. Meus eſt galaad.i. meus eſt aceruus teſtimonij.i. mei ſunt martyres veri. qr illos cōuerſos fidei efficio teſtes.
¶ Scdo ex conuerſis aliquos efficit confeſſores: qui.ſ. manaſſes
obliti idoloꝝ cultū/xp̄m verū deū confitent. Et hos no Confeſſo
tat.d. Meus eſt manaſſes. Manaſſes eīm fuit primogeres.
nitus ioſeph: q hoc nomine ipm vocauit. dicēs. Obliuiſci me fecit deus laboꝝ meoꝝ: ⁊ domū patris mei. Ideo manaſſes interpretatur oblitus/p quē conformes ſignificātur: qui prioris confuſionis.i. cultus idolorū obliti xp̄i fidē honorifice confitent: ⁊ ſine cōfuſione dicētes cū ap'lo. Non eīm erubeſco euangeliū. ¶ Tertio ex conuer Roma.1.
ſis/aliquos efficit predicatores ⁊ doctores: qui lumē fi- Ephraim
dei ſpargentes p orbem: de fide ⁊ credendis ceteros illu Predica-
minant: ⁊ ſic p illos fideles multiplicant ⁊ creſcūt. qui- tores.
bus dicebat xp̄s. Uos eſtis lux mūdi. Et iſtos p ephraī Mat.5.
notat.d. Meus eſt ephraim fortitudo capitis mei. Nā ephrai fuit alter fili⁹ ioſeph quē ſic vocauit. dic. Creſcere me fecit deus. Unū ephraim interpretatur creſcēs ſiue augmentū. Et ſic ſignificat p̄dicatores: p quos augmētatur ⁊ creſcūt fideles. qui quanto amplius multiplicantur ⁊ creſcunt: tanto xp̄i fides amplius fortificatur. Ideo ipſi predicatores dicuntur fortitudo capitis eccl'ie.i. chriſti ⁊ fidei ipſius. Sic enim in perſona cuiuſlibet predicatoris dicitur. Repletus ſum fortitudine ſpi- Michee.3
ritus domini.

Iuda rex meus: moab olla ſpei nice. 965
23.q.5. ul fruſtra.

¶ Hic ponitur tribulationū conſolatio. Ubi notandū Proſpe.
q iuſti in p̄ſenti vita plus aduerſis cōſolantur/q̄ pſpe Aduerſa.
ris. Et plus timēt pſpera q̄ aduerſa. Ut oſtēdit greg.d. Grego.5.
Qr inter diuina iudicia grauī incertitudinis ſue caligi- mor.c.1.
ne humana mens premitur: ideo viri ſcti cū ſibi ſup- Nota bene
petere proſpera huius mundi cōſpiciunt: pauida ſuſpi ne totum.
tione turbant. Timent eīm ne hic fructus laboꝝ ſuorū percipiant: timent ne qd diuina iuſticia latēs in eis vulnus aſpiciat: ⁊ exterioribus eos muneribus cumulans ab intimis repellat. Cum vero taciti cogitant q nec bona agāt/niſi vt ſoli deo placeāt: nec in ipſa affluentia ſe proſperitatis exaltant. minus quidē de proſperis occulta cōtra ſe iudicia metuunt. Sz tā eadē proſpera: qr ſe ab intima intentione prepediūt: egre ferunt: ⁊ preſentis vite blandimenta moleſte tolerant: qr per hec ſe vt cūqz tardari in interno deſiderio nō ignorāt. Pl⁹ eīm in hoc mundo honor/q̄ deſpectio occupat: ⁊ magis proſperitas ſublimitatis/q̄ neceſſitas aduerſitatis grauat. Per hanc nāqz nonnūq̄ cum homo exterius premit: ad cōcupiſcenda q interi⁹ ſunt liberior relaxatur. Per illā vero animus dū multis parere cogit: a deſiderij ſui curſu retinet. vnde fit/vt ſancti viri magis in hoc mundo proſpera q̄ aduerſa formident. Sciunt nāqz qr mēs q de blanda occupatione premitur: aliqñ libens ad exteriora deriuat. Sciūt qr ſepe ſic hāc clandeſtina cogitatio decipit: vt quomodo pmutetur ignoret. Penſant autem que ſint eterna bona que cupiunt: ⁊ cognoſcunt q̄ nihil ſit omne qd blandū temporaliter arridet. Cunctaqz huius mundi proſpera/mens eorum eo egre tolerat: quo ſuperne felicitatis eſt amore ſauciata. tantoqz magis in preſentis dulcedinis aſpernatione erigitur: quanto hanc conſpicit: quia furtiue ſibi interne glorie deſpecta blanditur. hec ille. ¶ Ex quibus apparet q iuſti magis aduerſitatibus conſolantur q̄ proſperis. Et hoc eſt qd hic notat pſal.d. Juda rex meus ⁊c. Ubi notandū q hic per iudā xp̄s intelligitur: qui de iuda ori- Juda xp̄s

Mat. 1. Moab. ginem duxit. vt patet Math. 1. Moab vero quidã populus eſt qui deſcendit a moab: quẽ genuit maior filia Loth: abutens patre ebrio. p quẽ intelligit̃ ois abutens lege. Sicut eñ filia male abutens patre/genuit moabitas. ſic q̃ male vtit̃ lege/gñat opera mala: ſicut q̃ bene bona. A malis aũt vtentib⁹ lege dei. ſ. a malis hominib⁹ oritur olla. i. tribulatio eccl'ie: q̃ per ollã ſignificat̃. Hec eſt olla feruens ab aq̃lone. i. a diabolo. de qua Hiere. 1. Ollã ſuccenſam ego video: ⁊ facies eius a facie aquilonis. Vñ ab aquilone pandet̃ omne malũ. i. a diabolo. Ab illo ergo aquilone olla tribulationũ ebulit in eccleſia. Sȝ xp̃o rege duce: hec olla tribulationũ ardens/ſit iuſtis ſpes glorie future. q: tribulatio patientiã operat̃. patientia vero probationeȝ. probatio aũt ſpem. roñ. 5. Q: per ſpem charitas diffunditur in cordib⁹/q̃ ardorẽ tribulationis ſuperat. ❡ Eſt ergo ſenſus verſiculi iſte. Juda rex meus. i. xp̃s: quo me regente olla moab. i. tribulatio a malis bonis illata: eſt ſpei mee. i. tribulatio me plenius ſperare facit bona eterna/⁊ non deficere. Et per hoc vult oſtendere q̓ aduerſitas ⁊ tribulatio iuſtis eſt cauſa conſolationis. 2. cori. 1. Benedictus deus qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.

Marginal notes: Olla ſignificat tribulationẽ. — Hiere. 1. — Roñ. 5. — 2. cori. 1.

966 In idumeam extendam calciamentum meuȝ: mihi alienigene ſubditi ſunt.

❡ Hic oſtenditur euãgeliȝ xp̃i per orbẽ predicatio. Ubi notandũ q̓ per calciamentũ in ſcriptura multa intelliguntur. Primo per calciamentũ ſignificatur xp̃i incarnatio. Sic enim dicebat Joãnes baptiſta de xp̃o. Poſt me venit/qui ante me factus eſt: cuius nõ ſum dignus corrigiã calciamenti ſoluere. Ubi aduertendũ q̓ p calciamentũ qd̓ fit de pellibus mortuoꝝ aialium/figurat̃ nr̃a natura mortalis quã xp̃s aſſumpſit: cuius calciamenti corrigia fuit ip̃a inexplicabilis vnio nature humane ad verbũ. diſſoluere vero corrigiã eſt ip̃am vnionẽ clare manifeſtare. Sȝ q: hec vnio talis eſt ac tãta q̓ null⁹ mortaliũ eã plene explicare poteſt: adeo hoc ioãnes de ſe fatetur. dicens. cuius non ſum dignus ⁊c. i. nõ ſufficio explicare vnionẽ nature humane ad verbum p quã deus factus eſt homo ⁊ homo deus. Et iſtũ intellectũ habet Greg. in homil'. d. Quis eñ neſciat: q: calciamenta de mortuis aialibus fiunt? Incarnatus ergo dominus quaſi calciat⁹ apparuit: q̃ in diuinitate ſua morticina nr̃e corruptionis aſſumpſit. Corrigia ergo calciamenti eſt ligatura myſterij. Joãnes ergo ſoluere corrigiã calciamenti eius nõ valet: q: incarnationis myſterium/nec ip̃e inueſtigare ſufficit. Ac ſi patẽter dicat. Quid mirũ ſi ille mihi prelatus eſt: quẽ poſt me natũ quidẽ conſidero/ſed natiuitatis eius myſteriũ non cõprehendo? ❡ Scd̓o per calciamentũ intelligit̃ deſpõſatio eccleſie facta per xp̃m. Ubi aduertendum q̓ in lege erat preceptum/q̓ quando aliquis moriebatur ſine liberis: frater defuncti vxorẽ relictã debebat ducere: vt ex ea ſuſcitaret ſemen fratri ſuo. Si aũt nollet eã in vxorẽ ducere. tũc alius propinquior defuncti eã ducere volẽs debebat illũ primũ diſcalciare publice in porta ciuitatis/in ſignũ illius conceſſionis ⁊ in opprobrium diſcalciati q̃ nolebat eã ducere: ⁊ poſtea domus ei⁹ vocabat̃ dom⁹ diſcalciati. Et ſic ille q̃ nõ erat dignus aliũ diſcalciare/eo ip̃o non erat dignus vxorẽ ſibi debitã/in vxorẽ ſumere. ❡ Ad propoſitũ vxor xp̃o debita erat ſctã mater eccl'ia: quã in fide ſue paſſiõis ſibi deſpõſatur⁹ erat. Oſee. 2. Deſpõſabo te mihi in fide. Mortuo ergo moyſe ſpõſo ſynagoge: ip̃a debebat̃ xp̃o/vt ex ea filios ſpũales generaret. Cum ergo nullus mortaliũ eſſet dignus xp̃m diſcalciare. ſequitur q̓ nullus alius a xp̃o dignus erat eccl'iam in ſponſam ducere. ❡ Et iſtã expoſitioneȝ ponit etiã Greg. in homil'. predicta verba Joãnis exponens. d. Mos apud veteres fuit: vt ſi quis eã q̃ ſibi cõpeteret vxorẽ accipere nollet: ille ei calciamenta ſolueret/qui ad hãc ſponſus iure propinquitatis veniret. Recte ergo Joãnes ſe indignũ ad ſoluendã corrigiã calciamẽti eius indicat. Ac ſi aperte dicat. Ego redẽptoris veſtigia denudare nõ valeo: ⁊ ideo ſpõſi nomẽ imerit⁹ mihi non vſurpo. ❡ Uel per calciamenta q̃ de pellibus mortuoꝝ aialium fiunt/poteſt intelligi mors ⁊ paſſio xp̃i. De iſtis ergo calciamentis. ſ. de myſterio incarnatiõis deſpõſationis eccl'ie/⁊ xp̃i paſſionis hic loquit̃ pſal'. d. In idumeã extendã calciamentũ meũ. i. predicabo incarnationẽ xp̃i/eccl'ie deſponſationẽ/⁊ xp̃i paſſioneȝ. ſ. in omni terra. qd̓ ſignificat idumea. Nam idumea interpretat̃ terrena. Et ſic eſt ſenſus. In idumeã extẽdã ⁊c. i. vſq; ad terminos terre. qd̓ fuit adimpletũ tẽpore apoſtoloꝝ. De quib⁹ d̓r. In oẽm terrã exiuit ſonus eoꝝ ⁊c. Pſal. 18. ❡ Quis aũt fuerit fructus huius extẽſionis ſiue p̃dicationis/oſtendit ſubdẽs. Mihi alienigene ſubditi ſunt: q: ſ. gentes q̃ aliene erant a deo p idolatriã: p talẽ predicationẽ xp̃i fidẽ receperunt: ⁊ iugo fidei ſe ſubmiſerunt. Et h̓ eſt qd̓ d̓r Oſee. 1. Uocabo nõ plebẽ meã plebẽ meã. Unde ⁊ gẽtibus d̓r. Qui aliqñ nõ popul⁹/nũc aũt popul⁹ dei: q̃ nõ conſecuti miam/nũc aũt miaȝ conſecuti. 1. petri. 2.

Marginal notes: Calciamẽtum. Incarnatio. — Joãn. 1. — Gregori⁹. — Deſponſatio eccl'ie. — Deute. 25.

Quis deducet me in ciuitatẽ munitam: quis deducet me vſq; in idumeam. 967

❡ Hic ponitur diuine virtutis recognitio. Ubi notandũ q̓ eccl'ia militans integralr̃ ad celeſtẽ trãſire non põt donec numerus electoꝝ fuerit cõpletus: quo cõpleto ſtatim terminabit̃ mũd⁹. Qui electoꝝ numer⁹ eſt iuxta numerũ angeloꝝ: nõ quidẽ q̃ ceciderũt/ſȝ illoꝝ q̃ pmãſerũt. vt ſcȝ tot ſint beati hoĩes/quot angeli: ⁊ ecõtrario. Vñ ait magr̃ li. 2. diſ. 9. Nõ eñ iuxta numerũ eoꝝ angeloꝝ q̃ ceciderunt: ſed q̃ pmanſerunt hoĩes ad beatitudinẽ admittunt̃. Vñ greg. ait. Superna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoĩbus cõſtat: ad quã credim⁹ tot hoĩes aſcẽdere: quot illic ꝯtigit angelos remanſiſſe. Sicut ſcriptũ ẽ. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerũ angelorum dei. ❡ Ad propoſitũ ergo pſal'. hoc preuidens querit. q̃s eccl'iam debet deducere ⁊ dilatare p orbẽ vt cõpleat̃ electoꝝ numerus. ⁊ p ꝯñs quis ip̃am deducet ad ciuitatẽ celeſtẽ. Nam p ciuitatẽ munitã/intelligit celeſtẽ hieruſalẽ. q̃ omni bono fulcit̃: ſȝ p idumeã terrenos ⁊ gẽtiles conuertendos ad fidẽ. Primo ergo de hoc format q̃ſtionẽ. Scd̓o ponit ſolutionẽ: ibi. Nonne. Querit ergo primo: quis deducet me in ciuitatẽ. i. in celeſtem hieruſalẽ. Et q: oportet q̓ primo de gentib⁹ electoꝝ numer⁹ cõpleatur/ſubdit. Quis deducet me vſq; in idumeam. i. vſq; ad gentes terrenas vel ad terminos terre: in quib⁹ xp̃i fides ſuſcipiatur. Et conſequenter reſpondet: dicẽs.

Marginal notes: Angelus. hõ beat⁹. Numer⁹. — Gregori⁹. — Deute. 32.

Nonne tu de⁹ qui repuliſti nos: et non egredieris deus in virtutibus noſtris? 968

Quia eñ due negationes faciunt vnã affirmationeȝ. q: negatio precedẽs negat q̃dq̃d ſequitur. Ideo nonne eſt affirmatio. vt ſit ſenſus. Quis d̓ducet me ⁊c. certe tu de⁹ q̃ repuliſti nos ⁊ tribulari ſiniſti: nos deduces ad predicta. ❡ Sȝ qualr̃ d̓duces nos/ſubdit. Et nõ egredieris in virtutib⁹ nr̃is. Ubi notãdũ q̓ alr̃ de⁹ deducit eccl'iã ſuã: ⁊ alr̃ deduxit ſynagogã. Quia ſynagogã cõtra hoſtes d̓duxit aperte pugnãdo ꝯtra hoſtes: ſicut aperte pugnauit ꝯtra pharaõ/ip̃ȝ cũ exercitu ſuo ſubmergẽdo. cõ

Marginal note: Egredit̃ de⁹ cõtra hoſtes.

tra Hiericho muros ad vocē iudeoꝝ diſſipando: cōtra ciuitatē Hai/ſolē imobiliter ꝑ vnā diem ſtare faciēdo. Et hec dei pugna erat exterior ⁊ cūctis apparens. Non ſic aūt deducit ecclīam exterius viſibiliter pugnando/ſed intus mentes martyꝝ ⁊ fideliū cōtra demones fortificando. Et ideo nō egredit̄ extra in virtutibus nr̄is/vel exercitibus viſibilr̄ pugnando/ſed intus manet in corde. Et hoc eſt qđ dicit. Tu deus deduces nos. ſic tñ ꝙ non egredieris in virtutibus nr̄is. Et hec eſt intentio gloſe dicētis. Et nō egredieris in virtutib⁹ nr̄is .i. nō contra hoſtes apparebis/vt olim feciſti patrib⁹: qꝛ non oſtendes potentiā tuā qualē feciſti in Moyſen: in Joſue: in dauid: quibus gentes violenter ceſſerūt: ⁊ magna ſtrage facta/terram promiſſam obtinuerant. ſꝫ pro nobis intus operaberis/vt gentes nō coacte ſꝫ ſpōte cedant idolis/fide ſuſcepta. Et ſic melius deduces eccleſiam: ꝙ̄ feceris ſynagogam.

969 Da nobis auxiliū de tribulatione: quia vana ſalus hominis.

Hic vt ſic fiat orat pſal. ſ. vt ex tribulatione preſenti/eccleſia fortificetur: vt predictum eſt verſiculo. 965. q. d. Non eſt curandū ſi tu deus non egrediaris in virtutibus nr̄is. ſ. exterius ſaluādo corpus: dū modo interius iuues: qꝛ per tribulationes nobis ſubuenis: vnde putaris deſerere. q. d. Non cura de ſalute exterioris hoīs/qꝛ illa eſt vana: ſed de ſalute interioris: qꝛ illa eſt ſolida. Et hoc eſt qđ dicit. Qꝛ vana ſalus hoīs. ſ. exterioris.

970 In deo faciemus virtutem: ⁊ ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos.

11. q. 3. ad mensam.

Nihil dr̄ peccatū. Hic ponitur reproborum finalis dānatio. Ubi notādū ꝙ i ſcriptura ſacra ꝑ nihil itelligit̄ peccatū/qđ nulla eſt entitas. qꝛ oīs entitas ꝑ verbū eſt facta: peccatū autē non eſt factum per verbū. et ſic nihil ꝓ peccato accipit̄.

Joañ. 1. Joañ. 1. Oīa per ipm̄ facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil.

Auguſt. Qđ exponens Auguſt. ſuꝑ Joañ. dicit. Sine ipſo factū eſt nihil .i. peccatū: qđ non ꝑ verbū factū eſt. peccatum enī nihil eſt: ⁊ nihil fiunt hoīes cum peccāt. qꝛ peccatū a vero eſſe ſeparat hoīes ⁊ ad malū trahit: ⁊ ſic ad non eſſe deducit. Qui enī a ſummi boni participatione recedūt qđ ſolū vere ac ꝓprie eſt: merito nō eſſe dicūtur.

Nihil dr̄ diabolus. Si ergo propter peccatū ꝙ̄s nihil dr̄ eſſe: qꝛ nō habet verū eſſe. Sequit̄ ꝙ quanto quis plurib⁹ ⁊ grauioribus pctīs conſtringit̄/tanto proprius dr̄ eſſe nihil: cuiuſmodi eſt diabolus. Uñ diabolū ꝑ poſt hanc vitā ſub nihilo reperiunt auari.

Job. 27. Job. 27. Diues cū dormierit/aperiet oculos ſuos ⁊ nihil inueniet. Et ad iſtū nihilū tribulantes ecclīam deus deducet ipſos cū diabolo dānando eternalr̄. Eſt ergo ſenſus: vt iuſti a malis afflicti/dicant: In deo. ſ. ſperantes faciem⁹ virtutē .i. opera virtuoſa. Et ipſe ad nihilū .i. ad diabolū deducet tribulantes nos: qꝛ cum diabolo illos dānabit eternaliter.

971 Exaudi deus deprecationem meam: intēde orationi mee.

Titulus huius pſalmi eſt. In finē hymnus pſal. dauid. Ubi notandū

Hymn⁹. ꝑs. 4. ꝙ iſte pſal. habet eandē hiſtoriā ꝓ fundamēto/quā habet ⁊ pſal. quartus. Uñ patet iſte titulus ex expoſitione tituli pſal. quarti: niſi ꝙ ibi ponit̄ canticū: ⁊ nō hymn⁹. Hic aūt ponitur hymn⁹ ⁊ nō canticū. Sciendū ergo ꝙ ſm̄ grāmaticos: hymn⁹ hymni maſculini generis: eſt laus dei cū cantu: vel cātus cōtinens laudes dei. Si ergo ſit laus ⁊ non ſit laus dei: vel ſi ſit laus dei/⁊ non cātetur: proprie non dr̄ hymn⁹. Si aūt ſit laus dei ⁊ cantetur: proprie dr̄ hymn⁹. Lau⁹ vero lamēti vel funeris cātata/nō dr̄ hymn⁹: ſꝫ canticū terrenū/vel carmē lamēti. Hodie tñ magis ſtricte capitur hymnus. ſ. ꝑ laude dei metrice ſcripta cātata vel dicta. Et ſic i horis canonicis dicimus hymnos. Et hoꝝ hymnoꝝ ꝙ̄ in horis dicunt̄ quattuor fuerūt principales autores. ſ. gregori⁹: prudētius: ambroſi⁹: ⁊ ſeduli⁹. Sꝫ poſtea quidā noīe hylari⁹ vidēs iſtos multos cōpoſuiſſe hymnos: illos oēs in vnū collegit libellū: ⁊ ꝑ horas certas dicēdos ordinauit. Uñ et multotiēs ab illo hilario etiā hymni facti dicuntur: qꝛ ab ipſo collecti fuerūt. Ex premiſſis vero apparet tituli ſenſus: ꝙ̄ eſt iſte. Pſalmus iſte dirigēs nos in finē .i. in xp̄m: eſt hymn⁹ .i. laus dei cū cātu exhibita: dauid .i. ipſi xp̄o. De materia vero iſtius pſal. notandū ꝙ dauid fecit iſtū pſal. poſtꝙ̄ euaſit manus ſaulis/ipſū in modū corone cingētis: vt habet̄. 1. reg. 23. Propter qđ dauid inde aſcēdens/habitauit in locis tutiſſimis engaddi: ꝙ̄ erāt in cōfinib⁹ regni ſaulis. Ut habet̄. 1. reg. 24. Ut ſi ſaul ipm̄ ꝑſequeretur/cito poſſet exire de regno ꝑ poteſtate ei⁹. propter qđ ⁊ finalr̄ ſe trāſtulit ad terrā philiſthinoꝝ. Ut habet̄. 1. reg. 27. Et ꝓ hac etiā liberatione fecit pſalmū quartū. Sꝫ ſciendū ꝙ licet pſal. quart⁹ ⁊ iſte ſint facti de eadē materia: tñ ſic differūt. qꝛ ille pſal. quart⁹ ꝓprie fuit factus ꝓ grāꝝ actione liberatōis de manu ſaulis: ipm̄ in modū corone cingētis. Immediate enī poſt receſſum ſaulis fecit illū pſal. quartū. Iſtum vero pſal. ſexageſimū fecit dauid poſtea qñ iā elōgatus erat in finib⁹ regni ſaulis. Quib⁹ viſis/accedo ad expoſitionē litteralē pſal. Diuitur ğ pſal. iſte i tres partes. Qꝛ dauid primo beneficia ſibi exhibita recolit. Scđo alia ſibi pſtāda ꝓphetice ꝑdicat: ibi. Inhabitabo. Tertio ꝓ vtriſqꝫ grās agit: ibi. Sic pſalmū dicā. Dic vt. R. Quantū vero ad ſenſum propheticū/ſciendū ꝙ iſte pſal. eſt vox eccl̄ie laborātis in hoc ſeculo: ꝙ̄ a finib⁹ terre clamat ad deum. Que et ſi laborat inter impedimenta ſeculi/deū tñ laudare nō deſinit. Uñ totus iſte pſal. intentionē monet ad laudē dei. Quātū ergo ad iſtū intellectū pſal. iſte diuidit̄ in tres partes. Qꝛ ponit̄ primo eccl̄ie afflicte deprecatio. Scđo deprecationis exauditio: ibi. Qm̄ tu de⁹. Tertio exauditiōis grāꝝ actio: ibi. Sic pſalmū dicā. Prima pars diuidit̄ i tres. Qꝛ ponit̄ primo eccl̄ie deprecantis humilitas. Scđo illatę anxietatis vtilitas: ibi. A finib⁹ terre. Tertio ſuperne defenſionis ſecuritas: ibi. Deduxiſti me. Quantū ergo ad primū eccl̄ia fideliū videns ſe vbiqꝫ in preſſuris multis poſitā: humilr̄ deū exorando inuocat. d. Exaudi de⁹ deprecationē meā. Ubi notādū ꝙ vt dictū fuit ſuperi⁹ verſi. 64. Deprecatio differt ab oratione: qꝛ deprecatio eſt aſſidua ꝑcatio: ꝙ̄ non ſolū deo/ſed etiā hoībus exhiberi pōt: ſicut ⁊ hoīes ꝑcari poſſum⁹. ſꝫ oſo eſt poſtulatio cū ſpe: ⁊ ideo ſicut ſolū in deū ſꝑare poſſum⁹/ſic ſolū deū debem⁹ orare. Et ſic dꝑcatio fit tam deo ꝙ̄ hoīb⁹: oſo vero ſoli deo debet̄. Uel aliter vt ait glo. pſal. 6. Deprecatio eſt ꝓ malis tam tēporalib⁹ ꝙ̄ ſpūalib⁹ remouēdis: ſꝫ oſo ꝓ bonis cōferendis. Et ſic qñ petim⁹ peccata nobis dimitti deprecamur: qñ vero poſtulam⁹ grāꝫ vel auxiliū nobis cōferri/deū oramus. Ad propoſitū ergo: videns eccl̄ia ꝙ multa hic patit̄ mala: qꝛ vndiqꝫ impugnat̄ a diabolo: ꝙ̄ ſine dei grā ſuperare nō poteſt/duo petit a deo. ſ. amotionē maloꝝ: ⁊ collationē adiutricis grē. Et quantū ad primū deprecat̄. d. Exaudi de⁹ deprecationē meam. Quantū vero ad ſcđm deū orat. d. Intende orationi mee. Notandū ꝙ intēdere habet duo ſignificata. Et ſic intendit deus orationē noſtram dupliciter. vide ſupra verſiculo. 876.

1. reg. 23.

1. reg. 24.

1. reg. 27.

ꝑs. 4.

Oratio. Deprecatio.

ꝑs. 6.

972 **A finibus terre ad te clamaui: dum anxiaretur cor meū: in petra exaltaſti me.**

Aduerſitas. Iuſtus. Peccator
¶ Hic oſtenditur illate anxietatis vtilitas. Ubi notandū ꝙ permittit deus ſuos electos tentationibꝰ diaboli ꝛ mundi aduerſitatibus affligi: nō ad ipoꝝ cōſumptionē: ſꝫ magis ad ipoꝝ vtilitatē. Ut puta: qꝛ nemo poteſt coronari/ niſi vicerit. nemo poteſt vincere/ niſi certauerit. nemo aūt certare poteſt/ niſi inimicum habuerit. ergo de primo ad vltimū/ nemo coronari poteſt: niſi tētatus ꝛ anxiatus fuerit. Et ſic quāto plura aduerſa patitur eccl'ia: illa ſuperando maiora premia meret̄. Unde
Greg.10. mor.c.21.
greg. ait. Peccatoris lumē in die/ eſt obſcuritas i veſpere: qꝛ in preſenti vita felicitate attollitur: ſed aduerſitatis tenebris i fine deuorat̄. Iuſto aūt meridianꝰ fulgor ad veſperū ſurgit: qꝛ quāta ſibi claritas maneat/ cū iā occūbere ceperit/ agnoſcat. Hic nāqꝫ ſcriptū eſt. Timēti
ps.126.
deū bene erit in extremis. Hinc ꝑ pſal. dr. Cū dederit dilectis ſuis ſomnū: ecce hereditas dn̄i. qꝛ in huiꝰ quoqꝫ vita certamine poſitus/ cum conſumptū ſe putauerit: vt lucifer orietur: qꝛ foris cadens intus innouatur. Et quo magis exterius aduerſa tolerat: eo verius virtutū
2.cor.4.
lumine interius coruſcat. Paulo atteſtante q̄ ait. Sꝫ licet is qui foris eſt noſter homo corrūpatur. tn̄ is qui intus eſt/ renouatur de die in diē. Id eni qḋ in preſenti eſt leue ꝛ momentaneū tribulationis noſtre/ ſupramodū in ſublimitate eterne glie pōdus operatur in nobis ꝛc. ¶ Ex qbus patet quare deus electos ſuos ſiue ecclīam ſuā affligit ꝛ tentari ꝑmittit. Et hec a finibꝰ terre. Eccleſia nāqꝫ incepit in hieruſalē/ vbi xp̄s predicauit/ ſacramenta inſtituit/ paſſus fuit/ aſcendit/ ꝛ ſpm̄ſanctū viſibilr miſit. A finibꝰ ergo terre. i. circūqꝫ per orbem terrarum paſſa eſt eccl'ia: ꝛ continue in ſuis patit̄ membris. Unde anxia ad dn̄m clamans/ orat. d. A finibus terre
petra xp̄s.
ad te clamaui/ dum anxiaretur cor meū. ¶ Et ꝙ nō fruſtra clamauerit: oſtēdit ſubdēs. In petra exaltaſti me. Quid eni nomine petre niſi xp̄s intelligit̄: q̄ de ipo ait.
Mat.16. 1.cor.10.
Super hanc petrā edificabo eccl'iam meā. Et ap'ls. Petra aūt erat xp̄s. Eſt ergo ſenſus. In petra exaltaſti me. idest in xp̄o: ꝛ ꝑ xp̄m oīm aduerſitatū ꝛ tentationum victoriā mihi dediſti: qꝛ ad vtilitatem mihi ceſſerunt: nō ad nocumentū. qꝛ ꝛ ſi cor meuꝫ in illis anxiatur: nō tn̄ vincitur. ¶ Et nota ꝙ xp̄s dr̄ petra in qua exaltant̄ in-
Mat.16.
ſti: qꝛ in xp̄o fundat̄ eccleſia. Super hanc petrā edificabo eccleſiā meā. Per xp̄m nobis fluit ſalutaris gr̄a. Nu-
Numeri.20 Prouer.30. Cant.2.
meri.20. Loqmini ad petrā ꝛ ipa vobis dabit aquas. In ipo conſeruat̄ fidelis conſcientia. prouer.30. Collocat in petra cubile ſuū. Cant.2. Ueni colūba mea i foraminibus petre. Per ipm̄ corrigitur ſenſualis cōcupiſcē-
ps.136.
tia. pſal.136. Beatus q̄ tenebit ꝛ allidet paruulos ſuos ad petrā. glo. i. paruas ꝯcupiſcentias carnales/ anteqꝫ robur accipiant: ad xp̄m petrā allidendo occidit.

973 2.q.7.Non ſtca.
Deduxiſti me qꝛ factus es ſpes mea: turris fortitudinis a facie inimici.

Spes nr̄a chriſtus.
¶ Hic ponitur ſuperne protectionis ſecuritas. Ubi notandū ꝙ xp̄s dr̄ ſpes nr̄a factus: non quidē eſſentialiter cum ſpes ſit quedā anime virtꝰ/ ſꝫ cauſatiue: qꝛ ab ipo ſpes nobis dat̄. ſic etiā dr̄ patiētia nr̄a/ ꝑſeuerantia nr̄a qꝛ ſcꝫ ab illo habemus iſtarū virtutū exēpla. vel dr̄ ſpes nr̄a: qꝛ eſt obiectū ſpei nr̄e. vt ſit ſenſus vt eccl'ia xp̄o dicat. Deduxiſti me/ per te viā/ ad te veritatē ꝛ vitam. Et hoc: qꝛ factus es ſpes mea: qui ſcꝫ ſperātes exaltas. Aliter eni non eſſes nobis dux: niſi ſpes eſſes nobis factus. Secūdū hoc factus es ſpes nobis: qꝛ ſperamus ꝙ nō perdet pater/ propter quos filium tradidit. ¶ Et aduerte ꝙ
Deducere Exempla virtutū.
ſcḋm grāmaticos differētia eſt inter abducere ꝛ producere ꝛ deducere. Qui eni abducitur in honeſtā: producit̄ ad ſtudiū: deducitur ad honorē. Et ſic illos deus deducit/ quos virtutū exēplis ad honorem trahit regni celeſtis. Et ſic nota ꝙ deꝰ eccl'iaꝫ ſuā deduxit: deducit: ꝛ deducet. Deduxit i preteritū exēplis antiquoꝝ patrū: velut ſtellis fulgentibꝰ: noctē preſentis vite perluſtrādo. Ut oſtē-
Grego.1. mor.c.10. in ꝑfatiōe.
dit greg.1.mor.c.10.d. Deduxit nos deus per noctē vite preſentis/ dum nr̄e noctis tenebras/ ſctōꝝ exēplis q̄ſi ſtellarū radijs perluſtrauit. vnde ad oſtendendā innocentiā venit Abel: ad docendā actionis mundiciā venit Enoch. ad inſinuandā longanimitatē operis ꝛ ſpei venit Noe. ad manifeſtandā obedientiā venit Abraā. ad demoſtrādā cōiugalis vite caſtimoniā venit yſaac. ad inſinuandā laboris tolerantiā venit Iacob. ad repēdendā pro malo bone retributionis grāꝫ venit Ioſeph. ad oſtendendam manſuetudinē venit Moyſes. ad informandā cōtra aduerſa fiduciā venit Ioſue. ad oſtendendā inter flagella patientiā venit Iob. Ecce q̄s fulgētes ſtellas in celo cernimus: vt inoffenſo pede operis deducti: iter nr̄e noctis ambulemus. Et ideo dr̄. Deduxiſti ſicut oues populū tuū. ¶ Scḋo nos deducit in ꝑſenti: nos ſua gr̄a ab inſidijs diaboli ꝓtegēdo. Et hoc eſt qḋ ſubdit. Deduxiſti me qꝛ factꝰ es ſpes mea. Sequit̄. ¶ Turris fortitudinis a facie inimici. Eſt eni nobis deꝰ turris fortitudinis a facie diaboli: dū xp̄s ſuos defendit contra oīa ſcandala inimici rugiētis. qꝛ ꝛ ſi te tentat: cogita q̄ꝛ ꝛ xp̄s prius eſt tētatus. ſi te aduerſis percutit: ꝛ chriſtꝰ prius percuſſus fuit. ſi te infamat: ꝛ xp̄s prius fuit infamatus. ſi bona tua rapit: ꝛ xp̄s ſuis veſtibus fuit ſpoliatus. etiā ſi vſqꝫ ad mortem perſequeris: ꝛ xp̄s fuit crucifixꝰ: ꝛ ſimilia. que quis mente cogitādo: velut in quadam fortiſſima turre poſitus: inimici inſidias liber euadit: quia ſuis exēplis tunc te xp̄s regit. pſal.79. Qui regis iſrael intende: qui deducis velut ouem Io- ps.79.
ſeph. ¶ Tertio nos deducet i futurū/ dū ad gloriā ſuos electos aſſumet. pſal.142. Spiritus tuus bonus dedu- ps.142.
cet me in terrā rectā. Et ſic xp̄s eſt illa fortiſſima turris noſtre defenſionis. de qua prouer.18. Turris fortiſſima Prouer.18.
nomen dn̄i/ ad ipam currit iuſtus ꝛ ſaluabitur

Quoniā tu deus exaudiſti orationē meam: dediſti hereditatem timētibus nomen tuum. 974

¶ Hic ponitur orationis exauditio. Et aduertendū ꝙ hic dicit orationē eſſe exauditā: ꝛ non dicit deprecationē. cum tn̄ in principio pſal. orauerit ꝛ etiā fuerit deprecatus. Qḋ ideo dicit: qꝛ cum deprecatio ſit pro malis amouendis: deus aūt a ſuis electis nō oīa mala remouet vite preſentis: quinimo illa multotiēs infert ad virtutū cuſtodiam: vel augmentū meritoꝝ. Hinc eſt ꝙ iſtoꝝ deprecatio: non ſemꝑ exaudit̄ ad votū: licet ad vtilitatem. Oratio aūt pro bonis conferendis ſemꝑ exauditur: quia oīa que deꝰ ſuis electis infert vel permittit inferri/ ad hoc tendunt vt illis eternam cōferat vitam. Et ideo dicit orationē ſuam exauditam: ſed non deprecationē. ¶ Diuidit̄ autē iſta pars in tres: quia oſtendit primo ꝙ iuſtis datur patris hereditas. Secundo oſtenditur hereditatis dignitas: ibi. Dies ſuper. Tertio hereditatis oſtēditur eternitas: ibi. Permanet in eternū. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū/ ꝙ hereditas eſt multiplex. ſ. Hereditas abominabilis ꝛ ꝑniciosa. Hereditas muta- hereditas
bilis ꝛ fluctuoſa. Hereditas vtilis ꝛ gratioſa. Hereditas deſiderabilis ꝛ glioſa. ¶ Primo eſt hereditas abominabilis ꝛc. ſ. hereditas maloꝝ: q̄ ſuppliciū hereditabūt

Job.20. eternum. Unde de impio dicitur. Deuorabit eũ ignis/
qui non ſuccẽditur: ⁊ affligeť. Sequitur. Hec eſt pars
hoīs impij a deo: ⁊ hereditas a dño verboꝝ eius. Que
Greg.15. exponẽs Greg. ait. Iniquus ſi in hac vita poſitus bene
moꝝ.c.16. agere voluiſſet: apud deũ hereditatẽ regni celeſtis ha=
beret. Sȝ qꝛ prauis ſubdi deſiderijs degit/ hereditatem
ſuã a dño in tormentis inuenit: qꝛ eiuſdẽ dñi participa
re gr̃am non queſiuit. Bene aũt dr̃: hereditas verboruȝ
eius a dño. Qui em̃ pro magnis malis in ſupplicium
mergitur: fortaſſe credebatur ꝙ ꝓ illis q̃ male dixerat/
minime iudicaretur. ſed cum diſtricta oĩpotẽtis dei iu=
ſticia ſuppliciũ a reprobis pro peruerſis actibus exigit:
eis etiã mala vſqȝ ad verboruȝ retributionẽ reddit. vt q̃
de magnis malis debitores ſunt ſupplicijs traditi: etiã
nouiſſimũ quadrantẽ ſoluant. Nam quos magna pre
munt: etiã mala minima pariter in gehẽna affligũt ⁊c.
Eccl.6. ¶ Hec aũt maloꝝ hereditas eſt deteſtabilis: qꝛ cõtume
liã mal⁹ hereditabit: ⁊ omnis peccator. Eſt horribilis.
Eccl.10. Eccl.10. Cũ morietur homo. ſ. peccator/ hereditabit be
Job.20. ſtias ſerpentes ⁊ vermes. Et eſt odibilis. qꝛ Job.20. dr̃.
Deuorabit eum ignis: ⁊ hec eſt hereditas impij a dño
¶ Scd̃o eſt hereditas mutabilis. ſ. tẽporalium reruȝ: et
hec datur bonis ⁊ malis. Et ideo ſatis eſt paruipenden
da. Et hec hereditas ſepe obtinetur per violentiã: qꝛ vt
plurimũ q̃dã alioꝝ tẽporalia rapiũt violẽter. Job.27.
Job.27. Hec eſt hereditas violentoꝝ/ quã ab oĩpotente poſſide
ꝓuer.20. bunt. Sepe obtinetur per maliciã. Prouer.20. Heredi
tas ad quã feſtinatur in principio/ in nouiſſimis bene=
dictione carebit. Qd̃ ideo dr̃: qꝛ de male acquiſitis non
gaudebit tertius heres. Et hec hereditas quãto maior
eſt/ tanto ſibi maiores acquirit inimicos. patet: qꝛ quã
to quis plura bona ſuo relĩqt heredi: tãto heres magis
Seneca i optat illius mortẽ. Un̄ ſeneca dicit. Quanta dementia
epl̃a ad lu eſt heredis ſui res procurare/ vt heredẽ ex amico faciat
ciliũ.6. inimicũ hereditas magna. Hinc eſt ꝙ plus triſtanť de
morte dñi ſerui q̃ filij heredes. vt idẽ dicit in libro de=
clamationũ. declamatione tertia. Un̄ ⁊ idẽ ſeneca in li
bro de ꝓuer. dicit: ꝙ male agit ſecũ/ q̃ medicũ facit here
dẽ: qꝛ ſcȝ ipm̃ de amico facit inimicũ. Et ideo de iſta he
Hiere.12. reditate dr̃. Hereditas mea facta eſt mihi quaſi leo in
Uirtus. ſilua. ¶ Tertio eſt hereditas vtilis ⁊ gratioſa. ſ. ſciẽtie ⁊
Eccl.37. virtutũ. De qua eccl.37. Sapiens in populo heredita
bit honorẽ. Et bene dicit/ hereditabit: qꝛ nihil in preſen
ti vita ſecurius poſſideri poteſt: q̃ ipe virtutes q̃ ꝑ vio=
Boeti⁹ li. lentiã] auferri non poſſunt. Un̄ boeti⁹. Quid o morta
2.de conſo les extra petitis: itra vos poſitã felicitatẽ habetis. Oſtẽ
latione. dã tibi cardinẽ felicitatis. Eſt ne aliq̃d tibi te ipo precio
ſius: nihil inquies. Ergo ſi tui cõpos fueris: te ipm̃ poſ
ſidebis: quem nunq̃ amittere velis: nec fortuna poſſit
auferre. Modo homo eſt ſui cõpos per virtutes. Qua
propter: vt narrat Seneca de tranquillitate animi ante
fineȝ. naufragio inquit zenõ cum audiret oĩa ſua ſub=
merſa/ dixit. Hoc iubet me philoſophari. Et polycratõ
dicit/ illũ reſpondiſſe potenti: cum oĩa perdidiſſet ex va
ſtatione inimicoꝝ: ⁊ totũ incẽdio fuiſſet cõſumptũ/ ſic.
Nihil perdidi: oĩa mea mecũ ſunt. ¶ Ex quibus plane
patet ꝙ virtutes q̃ in nobis ſunt: violenter auferri non
poſſunt. ⁊ ideo ipſorum hereditas eſt vtilis ⁊ gratioſa.
Eſa.54 Eſa.54. Hec eſt hereditas ſeruoꝝ dei/ iuſticia eorum.
¶ Quarto eſt hereditas deſiderabilis ⁊ gl̃ioſa. ſ. heredi
tas glorie. que vere delectabilis eſt: qꝛ poſſideť cum fi=
Heb.9. ducia. Ad heb.9. Repromiſſionẽ accipiant qui vocati
ſunt eterne hereditatis. qd̃ autẽ eſt eternum/ cũ fiducia
poſſidetur: poſſidetur cũ honoꝝ abundantiã. Leui.20.
Leui.20. Poſſidete terrã quã dabo vobis in hereditatẽ/ manan
Ephe.1. tem lacte ⁊ melle. Poſſideť cũ letitia. Ad ephe.1. Scia=
tis que ſunt diuitie hereditatis eius in ſctis. Et hec eſt
illa hereditas glorie/ quã deus ſuis cõferet electis poſt
hãc vitam. pſal.126. Cum dederit dilectis ſuis ſomnũ/
ecce hereditas dñi ⁊c. Et de iſta nunc loquitur pſal.d.
Qm̃ tu deus meus exaudiſti orõneȝ meã: dediſti here
ditatẽ timentib⁹ nomen tuũ. ¶ Et aduerte ꝙ dicit de=
diſti/ in preteritũ: ponẽs preteritũȝ ꝓ futuro pro nimia
certitudine. Et eſt ſenſus. Dediſti. ne dicã dabis. a deo
em̃ cert⁹ ſum/ quaſi eſſet iam. ¶ Uel dediſti in ſpe. Ex
eo em̃ ꝙ dedit nobis poteſtatem filios dei fieri: dedit no
bis poteſtatẽ hereditatis ſue. Et hoc eſt qd̃ dicit apoſto
lus rom̃.8. Sumus filij dei. Si aũt filij ⁊ heredes: here
des quidẽ dei: coheredes aũt xp̃i. ¶ Sed ibi queſtionẽ Queſtio.
mouet glo. dicẽs. ꝙ cũ heres quis ſolũ dicať/ cũ iam he
reditas morte deceſſoris teneať. nec aliomodo poſſit in=
telligi hereditas firma/ ſm̃ leges humanas. Quomõ
ergo nos heredes dei poſſumus dici/ cũ ipe deus nõ mo
riatur. Reſpondet. nos heredes dei dicimur ⁊ ſi nõ de⁹
decedat. qꝛ hereditatẽ eternã nos filij ſperam⁹/ quã i fu
turo poſſidebimus: non ꝑ patris mortẽ qui mori nõ po
te: qꝛ ipe eſt hereditas nr̃a. Uel poteſt dici/ ꝙ decedet ſm̃
modũ cognitionis: quo cognoſciť a nobis. Nunc enim
ex parte cognoſcimus: ⁊ per ſpeculũ videm⁹. decedet er
go/ vt ſic nõ videbať per ſpeculũ in enigmate ſicut nũc:
ſȝ facie ad faciẽ. Poteſt etiã dici ꝙ xp̃s q̃ eſt de⁹/ mortu⁹
eſt: in cuius morte teſtamentũ hereditatis nr̃e fuit cõfir
matũ. Et hoc eſt qd̃ de xp̃o dr̃. ꝙ noui teſtamenti media Heb.9.
tor eſt: vt morte intercedente/ repromiſſionẽ accipiant
qui vocati ſunt eterne hereditatis.

Dies ſuper dies regis adijcies: annos eius vſqȝ in diem genera tionis et generationis. 975

¶ Hic oſtẽditur eiuſdẽ hereditatis dignitas: qꝛ ſcȝ filij
eandem hereditatẽ habebunt cum patre: ⁊ milites cum
rege: ac ſerui cum dño: qꝛ ſcȝ erimus heredes quidẽ dei:
coheredes aũt xp̃i. Dum itaqȝ dicit: q̃ ſit hereditas re= Heredi
gis. ſ. xp̃i/ ſignificat. etiam que ſit militis. q.d. Dediſti tas xp̃i.
nobis hereditatẽ. ſed quã: quã ſcȝ habet xp̃s rex. Et ipe
quã hereditatẽ habet: habet. ſ. eternã. qꝛ ſcȝ tu adijcies
dies regis ſuꝑ dies. i. dies eternos ſuꝑ tẽporales. Per h
em̃ ſignificat eternitatẽ xp̃i q̃ eſt rex noſter. Xp̃o itaqȝ re
gi/ dedit pater dies ſine fine/ ſuꝑ iſtos dies qb⁹ in preſen
ti regnat eccl̃ia: vt nõ ſolũ in iſtis diebus regnet xp̃s in
eccl̃ia: ſed etiam cũ illo ſcti regnent in eternum. Et hoc
alijs verbis exprimit/ dicẽs. [Annos ei⁹ vſqȝ i diẽ gn̄a Dies eter
tionis ⁊ generationis. q.d. Hi dies ⁊ hi anni ſunt vſqȝ nus.
in diẽ gn̄ationis huius preſentis: ⁊ gn̄ationis future. ſ.
ideſt ſunt vnus dies/ q̃ vnus dies continet ⁊ trãſcendit
ſecula preſentis ⁊ future gn̄ationis. Et hic dies eſt eter=
nitas. De quo dic dicitur. Melior eſt dies vna in atrijs pſa.83.
tuis ſuper milia.

Permanet in eternum in conſpe ctu dei: miſericordiaȝ et veritatẽ eius quis requiret? 976

¶ Hic declaratur huius hereditatis eternitas. dicẽs: ꝙ
illa hereditas permanet in eternum. Ubi notanduȝ ꝙ
de eſſentia formalis beatitudinis ſunt tria. ſcȝ clara vi=
ſio. vera fruitio. ⁊ firma ſiue eterna tentio. vt notaui ſu
pra verſiculo.491. Quomodo em̃ eſſet quis vere bea=
tus/ ſi de eternitate ſue beatitudinis certus nõ eſſet: ſem
per em̃ timet cadere: ⁊ cũ timor talis ſit pena/ beatus in
pena ſemꝑ ſtaret. quod implicat cõtradictionem. Et de
iſta eternitate certificantur: videdo diuinã eſſentiã in
qua relucet. Et hoc eſt qd̃ ſubdit. In conſpectu dei. q.d.
Illa hereditas ꝑmanet in eternũ. ⁊ de hoc ſunt certi: qꝛ
ſunt in conſpectu dei. Et qꝛ illa hereditas oĩbus bonis

Via. Veritas. abundat. Ideo ſubdit. Miſericordiã ⁊ veritatẽ ei⁹ qs
reqret? q.d. Nullus. In eterna enim hereditate nulla
põt eſſe miſeria: ĝ ibi non eſt opus miſericordie: qꝛ ibi
nullus erit miſer. Ibi oẽs clare videbunt deũ: qui eſt
ipa veritas p eſſentiã. ĝ ibi nullus põt errare. Veritas
autẽ cum reqraẽ/ vbi nõ cognoſcitur: ⁊ ibi oẽs cogno
ſcent clare veritatẽ. ſeqꝛ ꝙ ibi nullus veritatẽ requi-
rit: qꝛ nemo reqrit qð habet ⁊ ſcit ſe illud habere. Expo
nitur ĝ iſta pars negatiue. ſ. in patria. miſericordiaꝫ ⁊
veritatem eius quis requiret. qſi. d. nullus. quia ibi
nulla miſeria: ibi omnis veritas.

977 12.q.1. ſũmus. **Sic pſalmum dicaꝫ nomini tuo in ſeculum ſeculi: vt reddam vota mea de die in diem.**

¶ Hic eſt vltima pars: vbi ponitur gratiaꝝ actio. Vbi
notãdum ꝙ beati cõtinue cũ ſpiritibus angelicis in di
uinis laudibus imorãtur: in deum referẽtes oia ſua bo
na opa: ⁊ ex hoc ipm laudantes. Vñ de ciuitate ſupna
Eſa. 51. dẽ Eſa. 51. Gaudiũ ⁊ letitia inuenieẽ in ea: gfaꝝ actio
⁊ vox laudis. Et hoc eſt qð hic dicit pſalmiſta in pſona
cuiuſlibet beati. Sic ſcꝫ in hereditate eterna poſitus.
Pſalmũ dicã nomini tuo. Pſalm⁹ enim vt frequenter
dictũ eſt: ſigt bonã opationẽ. Et ſic pſalmũ dicere dño/
eſt oẽꝫ bonã opationẽ deo attribuere ⁊ nõ ſibi. Sic pſal
Jaco. 1. mum deo dicebat Jacobus apl's. Omne datũ optimũ
⁊ omne donũ pfectum deſurſum eſt ⁊c. In ſeculũ ſecu
li. i. in ppetuum. Vide ſupra vſiculo. 95. ¶ Sequitur.
Vt reddã vota mea de die in diem. Vbi notãdum eſt/
ꝙ volũtas nr̃a ꝗdiu carni manet in preſenti alligata/
totaliter in deũ ferri non põt: qꝛ põdere carnis grauaẽ.
Vñ pceptum dilectiõis dei: q eſt diligẽdus toto corde
⁊c. in preſenti ad plenũ pfici nõ põt. pficietur autem in
futuro: vbi aia a põdere carnis libera erit. vt dicit btũs
Auguſt. in libro de pfectione iuſticie. Et ſic in preſenti/
vota nr̃a. i. actus voluntatis nr̃e plene deo reddere nõ
valemus: ſed in patria ipſos act⁹ plene in deũ referem⁹
ipm amãdo toto corde ⁊c. Et hoc eſt qð ait. Vt reddaꝫ
vota mea. i. actus volũtatis mee totaliter tibi. Et hoc
de die in diem. i. abſolut⁹ a die vite preſentis/ ac dedu-
ps. 83. ctus in diem felicitatis eterne. De q ps. 83. Melior eſt
dies vna in atrijs tuis ſup milia. Et hic notat glo. ꝙ in
figurã huius laudis diuine que erit poſt hãc vitã poſt
oĩa in eccleſiaſticis officijs dẽ/ Benedicamus dño. qꝛ
de oibus bonis q in preſenti facimus/ deuꝫ perẽniter in
futuro laudabimus. A pueris autẽ dẽ: qꝛ tunc angeli-
ce puritatis conſortes erimus. Nullus enim in regnuꝫ
celorum intrabit: niſi paruulus.

978 23.q.8. vltimo. **Nonne deo ſubiecta erit aĩa mea: ab ipſo enim ſalutare meum.**

¶ Titulus huius pſalmi eſt. In fi-
nem p idithum pſalm⁹ dauid. Vbi
p litterali intelligẽtia notãdum/ ꝙ dauid ꝯſtituit mul
tos cãtores ad canẽdum deo laudes in tabernaculo añ
arcaꝫ federis. Quibus tres ppoſitos inſtituit: q oibus
alijs cãtoribus preeſſent: ſic ꝙ qlibet illoꝝ trium certaꝫ
ptem cãtoꝝ ſub ſe habebãt. Et laudes dñi p vices decã
tabant: ſicut modo hebdomadarij p vices ſuas officiũ
faciunt in choro. Et iſti tres prepoſiti fuerunt: aſaph:
heman: ⁊ idithum. Vide ſupra vſiculo. 632. Et ſic idi
thum eſt nomẽ ppꝛium. Et ſic ſenſus litteralis tituli eſt.
ꝙ iſte pſal. dirigens nos in finem/ fuit factus a dauid
decãtãdus a leuitis q erãt ſub idithum. ¶ De materia
autẽ pſal. ꝙ dauid fecit iſtum pſalmum: qñ pſecutus a
ſaul fugerat in terram moab: ſed admonitus a gad p
pheta/ fuit reuerſus in terrã iuda. vt habeẽ. 1. Reg. 22. 1. Reg. 22.
De quo etiã reditu fecit pſalmũ decimũ: ſed illum fecit
redeundo de terra moab ad terrã iuda. Iſtum autẽ fecit
poſtꝗ p aliqð tps in terrã iuda remãſerat. Et qꝛ in iu-
dea ſub diuina cõfidẽtia manebat: ideo iſtum pſalmũ
a diuina ꝯfidentia in qua ſubiectus manebat/ incepit
dicẽs. Nõne deo ſubiecta erit anima mea ⁊c. Sic ĝ lit-
teraliter pſal. iſte diuidiẽ in duas ptes. Quia pmo po
nitur ipſius dauid in deo cõfidentia. Secũdo aduerſa
rioꝝ eius exprimitur malitia: ibi. Quouſqꝫ irruitis ⁊c.
Dic vt. R. ¶ Quãtum ad ſenſum ppheticũ notãduꝫ/
ꝙ ex titulo declaratur materia pſal. cũ dẽ. In finẽ pſal.
Idithum. dauid p idithum. Idithũ eñ nomẽ ppꝛiũ fuit cuiuſdã
cãtoris. Et ſm catholicon idithum interptaẽ trãſiliens
eos/ vel ſaliens: qꝛ quoſdã humo inherentes: ⁊ ea que
ſunt in humo cogitãtes: ⁊ in reb⁹ tranſitorijs ſpem po-
nentes: trãſilijt iſte idithum/ q vocatur tranſiliens. ⁊
acuitur in fine. ¶ De tali ĝ trãſiliente agit pſal. iſte: q a
terrenis ad celeſtia mente trãſire docet. Monẽs pigros
illuc ſequi: ⁊ laudãs locũ quo trãſiliẽdo puenit. Oſtẽ-
dit enim ꝙ trãſiliens iſta terrena: deo ſubditus eſſe de
bet. Eſt ergo ſenſus tituli iſte. pſal. iſte factus a dauid/
eſt p idithum. i. agit de trãſiliẽte de mundo in finẽ. i. in
chriſtum. Vñ tota intentio pſalmiſte eſt: vt ſpretis ter
renis/ amemus eterna. ¶ Quãtum ĝ ad iſtũ intellectũ
ps iſte diuiditur in tres ptes. Quia trãſiliens talis qli
bet tria debet facere. ſ. pmo pro fundamẽto habere hu-
militatem. Secundo dei debet cognoſcere pietatẽ: ibi.
Quia ipſe deus me⁹. Tertio ſpernere debet mundi va
nitatẽ: ibi. Verũtamen vani. ¶ Pria in duas. qꝛ pmo
ponit ſuã humilitatẽ. Secundo iudeoꝝ iniqtateꝫ: ibi.
Quouſqꝫ. Prima in duas: qꝛ pmo ponit ſuã humili-
tatem. Secũdo humilitatis cauſam ⁊ rõnem: ibi. Naꝫ
⁊ ipſe. ¶ Quãtum ad primũ ſciendũ/ ꝙ in iſto pſalmo Subijci deo.
loquiẽ eccleſia in pſona cuiuſlibet iuſti vel ſuoꝝ mem
broꝝ. Et qꝛ fundamentũ cuiuſlibet vtutis ⁊ iuſticie eſt
humilitas: ideo ab humilitate incipit/ dicens. Nonne
deo ſubiecta erit anima mea. Nã vt dicit Greg. Humi Greg. li. 23 moꝝ. c. 13.
litas eſt oium vtutum mater ⁊ magiſtra. Deo autẽ q
libet hõ recte ſubijci debꝫ. ⁊ hoc multiplici rõe. Qm ad
hoc nos inducit Primo diſpoſitio gñalis circa vniuer
ſum in q videmus inferiora ſubijci ſuperiorib⁹: qꝛ qn
to aliq ſunt puriora ⁊ digniora/ tãto in mundo ſunt ſu
periora: vt patet de igne qui eſt ſupra aerem: aer ſupra
aquã: aqua ſupra terrã. Et ideo qꝛ terra indignior eſt
oibus elementis: ceteris oibus ſubijciẽ. Cũ ĝ deus di-
gnior ſit oibus oia deo ſubijci debent. Et hãc rõnem no
Rom. 13. tabat aplus/ dicẽs. Oĩs anima poteſtatib⁹ ſublimio
ribus ſubdita ſit. Quid autẽ hic dẽ aia: niſi ipſe homo
quẽ vocat animã: vt oſtendat ꝙ nõ ſolum corpore deo
qs debet ſubijci: ſed pncipalius aia ⁊ volũtate. ¶ Secũ
do ad hoc nos inducit obligatio naturalis homis ad
deum. Naturaliter eñ q ſibi inferioribus vult preeſſe ⁊
dñari: ⁊ ipſe ſuis ſuperioribus ſubijci ⁊ obedire debet.
Qua eñ fronte qs ſuperior ab inferiorib⁹ obedientiaꝫ
exhibet: ſi ipſe ſuo ſuperiori ſubeſſe cõtemnit? Cũ ĝ hõ
ſuis inferioribus velit preeſſe: vt puta in mõtis auib⁹/
⁊ cunctis aiantibus terre: dignuꝫ eſt vt ſe ſubijciat ſuo
ps. 38. ſuperiori. Vnde homini dicitur. Subditus eſto domi
no: ⁊ ora eum. quaſi dicat. Si deo non te per humilita
tem ſubijcis: nec alia tibi erunt ſubiecta. In cui⁹ ſignũ
ante pctm/ aialia venenoſa homini nocere non potuiſ
ſent: neqꝫ aliq alia creatura: ſed oia inferiora dicioni
hois ſubiecta fuiſſent. ſimiliter ⁊ caro non repugnaſſet
aie: ſed ſtatim vt hõ p ſupbiã diuinis mãdatis ſubijci
noluit: oia homini repugnare ceperũt/ ⁊ caro ſpiritui.
Eccl. 51. Icirco nobis ꝯſulitur. Eccl. 51. Collum vr̃m ſubijcite

ſagocius. ¶ Tertio retributio ſalutaris: q2 ſubiectos exaltat in celeſtibus. Uñ ⁊ ille antiochus recognoſcēs flagellatus a deo/ φ deus ſubiectos exaltat ⁊ flagellat rebelles/ ait. Juſtū eſt hoiem ſubditū eſſe deo ⁊c. Que oĩa ꝯſiderās pſalmiſta dicit. Nōne .i. immo ſubiecta erit deo aīa mea. Et ſubdit motiuum. Ab ipſo eñ ſalutare meum .ſ. ab ipſo deo patre ꝓcedit filius: qui eſt auctor ſalutis mee.

2. Macc.9

979 Nam ⁊ ipſe deus meus ⁊ ſalutaris meus: ſuſceptor meus non mouebor amplius.

¶ Hic ſue humilitatis oſtendit cauſam. Ubi ſciēdum φ iſta ꝓnoīa/ meus/ tu9/ ⁊ ſiĩa: notāt quādā relatiōem hñtis ad habitum/ vel habiti ad hñtem. Uñ quādoq₃ notāt maioritatē ⁊ excellentiā ſubiecti ſupra pdicatū. vt cum dr̄ dñe meus. quādoq₃ ecōtrario: vt cum dr̄ ſeruus meus. Et hec dña denotatur in ſubiecto importāte excellentiā ⁊ pfectionē: vt dñe meus/ pater me9/ magiſter me9. vel in ſubiecto importante aliq̄liter minorationē ⁊ defectū: vt ſeru9 meus/ fili9 meus. Uñ talis relatio dr̄ indifferēs: vez ratiōe ſubiecti importātis maioritatem aliquā vel minoritatē ſm nr̃m modū intelligēdi. vt puta dicendo alicui. Ego ſuz veſter: vel vos eſtis me9. talis relatio eſt indifferēs: q2 pōt eſſe ſenſus. Ego ſum veſter .ſ. dñs/ vel ſeruus. vel vos eſtis meus .ſ. dñs vel ſeruus. Sed qñ ponit ſubiectū importās excellētiā facit relationem excellētie: vt dñs meus/ vel deus me9. ecōtrario relatione importāte ſubiectionē. Cum ḡ hoc nomē deus ſit nomē ſumme excellētie: quādoq₃ ſibi addit meus vel tuus/ denotat relationē ſuperioris ad inferiorē/ vel genitoris ad genituz ⁊ hmōi. Deus eñ nomē eſt ſumme excellentie. Qm̄ ſm grāmaticos/ deus dicit a theos: q2 in greco ſignificat metuz: eo φ de9 ſit timor oĩbus colētibus eū. Uel dr̄ deus/ a do das: q2 oīa ab ipſo dātur bona. Uel dr̄ deus/ a diligo. gis. q2 oīa que ſunt diligit: ⁊ nihil odit eoꝝ q̄ fecit. Et cū oēs iſte deriuatiōes ſint excellentie: ſequit vbi/ cum dr̄ deus meus: φ ibi notatur excellentiā ⁊ dñium dei/ ſupra rem cui9 eſt deus. ¶ Ad ꝓpoſitum ḡ pſalmiſta volēs oſtēdere ſe deo ſubiectū ⁊ cauſam ſubiectiōis dicit. Nā ⁊ ipſe deus meus .ſ. cui merito ſubijci debet aīa mea. quāuis enim deus ſit oīm deus ⁊ dñs: quātum ex pte ſui: nō tñ quantum eſt ex pte ſubditoꝝ: q2 nō oēs voluntarie ſibi ſubijci volūt: nec eum ſuū deū recognoſcere. Sed fidelis quiſq₃ ꝓpe dicere pōt deus me9: q̄ ipm ꝓ deo recognoſcit ⁊ dño. ¶ Et nota φ hic deus pōt eſſentialr ⁊ pſonaliter. Si accipiatur pſonaliter: tunc refert ad id qd ſtatim dictū eſt/ in pmo vſiculo. Ab ipſo eñ ſalutare meū .ſ. filius q̄ eſt auctor ſalutis mee: qd ſcz ſalutare eſt deus meus. Per hoc oſtēdens φ filius nō ſit minor patre: q2 deus vn9 eſt cum pre. Et ipſe filius eſt ſalutaris me9 .i. redēptor meus p incarnationē. Uñ q̄liter ſit ſalutaris meus oſtēdit/ dicens. q2 ſuſceptor meus. q2 ſcz me .i. humanitatem meā ſuſcepit ad vniōnē hypoſtaticā. Et q2 illa ſuſceptio hoīs eſt iſeparabilis: q2 qd ſemel filius aſſumpſit: nūq̄ dimiſit. ideo ſubdit. Et nō mouebor amplius .ſ. hō aſſumptus ſemel: ampli9 a verbo nō ſeparabitur. Si autez accipiat hic deus eſſentialiter: tunc eſt ſenſus. Nā ⁊ ipſe deus meus: q2 licet ſit oīm deus p potentiā: meus autē eſt p grām. Et ſalutaris meus .ſ. in q̄ eſt finis meus ⁊ ſaluatio mea: q2 beatitudo nr̃a erit in viſione ⁊ fruitione diuine eſſentie ⁊ nō alicuius pſone precise. Et ſuſceptor meus: q2 ſcz deus vel diuina eſſentia me ſuſcipiet ad gloriā in qua beatificabor. Qd cuz factum fuerit: non mouebor amplius: quia ſcilicet ad beatitudinem aſſumptus a deo/ amplius cadere nō potero: q2 ſcz q̄libz btūs eſt cert9 de eternitate ſue btitudis.

Meus. Relatio. Deus. Salutare.

Quouſq₃ irruitis in hominem: 980
interficitis vniuerſi vos tanq̄ pa
rieti inclinato: ⁊ macerie ꝺpulſe.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit iudeoꝝ ⁊ alioꝝ reproborū iniquitatem. Ubi notādū φ vniuerſalis eccleſia aſſimilatur vni homini q̄ habet vnū caput ⁊ mēbra diſtincta. Caput autez eccleſie eſt chriſtus: q2 ipſe eſt caput ſuper oēm eccleſiā. Ephe.1. Ceteri aūt fideles ſunt huius hominis mēbra. vt puta: actiui dicunt manus: pdicatores pedes ⁊ hmōi. Hunc autē hoiem ſemp mali ſunt pſecuti: q2 reprobi ſemp pſecuti ſunt bonos volētes eccleſiam bonoꝝ diſſipare. Sed hoc fruſtra fecerunt: q2 licet quādoq₃ poteſtatē habuerint ſupra hoiem exteriorem: nunq̄ tñ hoiem interiorē diſſipare potuerunt: imo quāto maior erat pſecutio exterioris hoīs: tāto amplius roborabatur interior hō. Uñ iſtos reprobos reprehēdēs pſalmiſta dicit. Quouſq₃ irruitis in hominē. Per hoc eñ qd dicit quouſq₃: notat cōtinuationē pſecutiōis: q2 a ſanguine abel iuſti inceperunt irruere in hūc hoiez. Et nō ſolum in mēbra/ ſicut in pſecutiōe ꝓphetarū ⁊ ſanctoꝝ patrū: ſed etiā in ipm caput qd eſt chriſtus. Irruerunt eñ in chriſtū volentes p eius mortez ei9 nomen ⁊ fidē pdere. putabāt eñ ipm chriſtū a deo deiectū ⁊ dei auxilio deſtitutum. Uñ de ipſo dicunt. Si fili9 dei eſt: liberet eū nunc ſi vult. Et hoc eſt qd dicit. Irruitis in hominē .ſ. eccleſiā vel chriſtum. Tanq̄ parieti inclinato ⁊ macerie depulſe. q̄ſi .d. Putatis φ ſine defenſore ſit/ ⁊ facile ruat vt inclinatus paries/ q̄ etiā nō impulſus caderet. Et q̄ſi maceria q̄ eſt ꝯſtructio ſaxoꝝ ſine ligamine cemēti: vt fit circa hortos ⁊ vineas: q̄ faciliter diſſoluitur. Sed qd mali ex hac pſecutiōe chriſti ⁊ eccleſie ꝯſequūtur. Certe nihil ꝓficiunt. q2 ex hoc eccleſia roboratur: ⁊ ipſi ſeipſos occidunt eternaliter. Uñ de illis dicit. Interficitis vniuerſi vos .ſ. metipſos interficitis. nō eccleſiā neq₃ caput eccleſie chriſtum. q2 vt ſcribitur. Sap.11. Hō per malitiā occidit animam ſuam.

Homo. perſecutio Math.27 Sap.11.

Uerūtamen precium meum co 981
gitauerunt repellere: cucurri in
ſiti: ore ſuo benedicebant ⁊ corde ſuo maledicebant.

3.q.1.nullā

¶ Hic oſtendit maloꝝ iniq̄tas ⁊ malitia. Quia tota pſecutio cōtra chriſtum ⁊ eccleſiā ad hoc intendebat: vt chriſti fides ⁊ nomē tollerent ne ipſum tollerent hoīes. Et hoc notās dicit. Uerūtamē preciū meū cogitauerūt repellere. Hic eñ loquit eccleſia. Qd eſt eñ preciuz eccleſie/ niſi chriſtus: q̄ eccleſia de captiuitate diaboli redēpta fuit. 1.Corin.6. Empti eñ eſtis precio magno: glorificate ⁊c. glo. Precio magno .i. ſanguine ieſu chriſti. Hoc ḡ precium ne redimeret eccleſia/ cogitauerunt mali repellere .i. pdere ⁊ diſſipare eius fidem: ⁊ nomen p mortem: ſed eius morte preciū nr̃m nō fuit pditum: ſed ꝓ nr̃a redemptiōe erogatum. Tū nō obſtāte iudeorum cogitatiōe pu̇erſa: chriſtus charitatē ad eos hñs/ ipſoꝝ ſalutē deſiderabat. Qd notās ſubdit. Cucurri in ſiti. Quid eñ ſitis ſignificat: niſi deſideriū. Uide vſiculo.689. Uñ ⁊ chriſtus pendēs in cruce deſiderio humane ſalutis ait. Sitio. Et ſic ꝯformiter ſitim ꝓ bono deſiderio accipit ps. dicēs. Sitiuit anima mea ad deū. Sic ⁊ nunc deſideriū ſalutis iudeoꝝ innuēs chriſtus/ ait. Cucurri in ſiti .ſ. ſalutis eoꝝ. ¶ Sed illi tanq̄ ingrati/ ⁊ infideles: ore ſuo benedicebāt: ⁊ corde ſuo maledicebāt. Ubi notādū/ φ mos eſt pu̇erſoꝝ: primo lauda

1.Corin.6 Sitis vel deſiderium. Joan.19. Laudare. Adulatio.

Grego. 5. re illos quos perdere volunt. Ut oſtēdit Grego. dicēs.
mor. c. 13. Iniqui eñi ne praui videant: loquūtur aliqñ bona de
iuſtis/q̄ eſſe iā cognita ⁊ alijs nouerant: ſed hec ipa ꝓ
tin⁹ ad cumulū reatus ꝓtrahunt. Et credēdum ſibi in
cōtrarius: ex eo ꝙ ꝓſpera loquunt oſtendunt. Tantoq̧
mala q̄ſi verius infamāt: quanto bona q̄ſi deuote lau
dant. Ad vſum ḡ intorquēt criminis voces fauoris: dū
iuſtoꝝ vitā inde poſt grauius vulnerāt. Uñ hanc ante
ſpeciete n⁹ laudabāt. ⁋ Conſimiliter ⁊ iudei/vt facilius
xp̄m ꝑdere poſſent: ipſum quādoq̧ verbis laudabant:
Math. 22. vt qñ/dixerunt. Magr̄ ſcimus q2 verax es ⁊c. Et hoc iā
genꝰ pſalmiſta in pſona chriſti: de ipſis dicit. ꝙ ore ſuo
benedicebāt/⁊ corde maledicebant. Sic eñi cōformiter
Math. 15. de ipſis chriſtus/dixit. Populus hic labijs me hono-
rat: cor aūt coꝝ lōge eſt a me. Et ex oīb⁹ ꝑdictis cōcludē
do repetit ꝑmū v̄sum ſue humilitat[is] oſtenſiuū/dicens.

982 Uerūtamē deo ſubiecta eſto aīa
7. q. 1. ſciē-
dum. mea: qm̄ ab ipſo patientia mea.

⁋ Hec enim repetitio menti nr̄e robur infigit. q̄ſi dicat.
Quicq̄d illi faciāt. deo ſubiecta eſto anima mea. q2 ſcȝ
patientiā in aduerſis ſeruabo: quā nō ſibi ſed deo attri
buit/dicēs. Ab ipſo enim patientia mea.

983 Quia ipe deꝰ meꝰ ⁊ ſaluator meꝰ:
adiutor meus non emigrabo.

⁋ Hic cōſequēter oſtendit ꝙ q̄libet trāſiliens mundum
⁊ ſiue iuſtus: debet cognoſcere dei bonitateȝ. Bonitas
autē dei maxime in tribus apparet: ſm̄ ꝙ pars iſta di-
uidit. Nā deꝰ ſuos in ſe ſperātes fortificat ne cadant a
v̄tutibus. Secūdo glorificat vt ſcandāt in celeſtibus:
ibi. In deo ſalutare. Tertio iuſtificat ne viuant in cri-
Adiutor minibus: ibi. Sperate in eo. ⁋ Quantū ad primū ſciē
deus. dū/ꝙ q̄diu ſumus in p̄ſti vita/impugnamur vndiq̧
Preliantes vt a v̄tutibus cadamꝰ in pctm̄: ſed deus ſuos adiuuat
contra ne cadant/ ꝓ nobis pugnādo cōtra hoſtes. Si eñi galli
diabolum na pullos ſuos contra miluū ꝓtegit ⁊ defendit: quō cre
dēdū eſt ꝙ ipſe deus filios ſuos ſine adiutorio relinquat
pugnātes ꝫ diabolum? Certe minime. ⁋ In cuiꝰ figu
2. paral. 6. ram legimus. 2. Para. 26. ꝙ Ozias pugnabat contra
philiſtum: ⁊ adiuuit eū deꝰ ꝫtra philiſtum/⁊ cōtra ara
Hoſtis tri bes/⁊ contra amonitas. Ubi notādum ꝙ contra tres
plex: dia- hoſtes ſpiritualiter gerimus bellum: quos ſine dei ad-
bolꝰ caro ⁊ iutorio ſuperare non poſſumus: figuratos p philiſteos
mundus. arabes ⁊ amonitas. ſ. diabolū/carnē/⁊ mundū. Phili
ſtei eñi q̄ interpretant cadētes vel ruina populi/ſignifi
Eſa. 14. cant demōes: q̄ de celo ceciderūt. Eſa. 14. Quomō ce-
cidiſti ⁊c. Arabes vero q̄ interp̄tant cāpeſtri vel deſer-
ta/ſignificāt mūdū: q̄ admodū deſerti ſe habet de iure:
q2 ab oīb⁹ eſt deſerēdus. Uñ de q̄libet aīa iuſta d̄r.
Cāt. 3. Que eſt iſta q̄ aſcendit p deſertum ⁊c. Sed amonite q̄
interp̄tant cōprimētes/ſignificant carnē q̄ nos vndiq̧
Gala. 5. ꝯprimit: q2 caro ſemꝑ cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. Ozias
autē q̄ interp̄tatur vidēs deū/ſignificat quālibet deuo
tam animā: q̄ in triplici pugna predicta oculos mētis
ad deum hȝ erectos. ⁋ Dñs ḡ oziam. i. quēlibet deuotā
pſonam adiuuat cōtra philiſteū/dum aduerſariū nr̄m
diabolū nobis ſubijcit. ps. Deus adiutor nr̄ ineternū.
Cōtra arabes: dum ſuo adiutorio nos mūdū ſpernere
facit: ⁊ mundi deriſiones vel opprobria nō timere. ps.
ps. 70. 70. Tanq̄ ꝓdigium factus ſum multis: ⁊ tu adiutor
⁊ fortis. Cōtra amonitas/dum ſuo adiutorio nos car-
nem facit ſuperare: ⁊ nos in carne exiſtētes/ad inſtar
angeloꝝ preter carnē facit viuere/ne p carnē cadamus.
Et iſtud adiutoriū p angelos nobis adminiſtrat: vt q̄
Dan. 10. libet ſic adiuꝰ: dicat illud Dan. 10. Ecce michael vnꝰ
de principibus p̄mis/venit in adiutoriū meum: ⁊ nemo
eſt adiutor meus in oīb⁹ his niſi michael. ⁋ Quis
eñi tales tātoſq̧ hoſtes ſine dei adiutorio vincere poſ-
ſet? Certe nullꝰ. Uñ tales ꝯſiderās hoſtes/ deo dicebat
ille miles ꝓbus iudas maccabeus. Quomō poterimꝰ
reſiſtere ante faciē illoꝝ: niſi tu adiuues nos? Et notā
ꝙ quādoq̧ ad tp̄s electos ſuos deus ſine adiutorio pre
dicto deſerit: ſed ad ipſoꝝ humilitatē: vt inde in humi
litate mag[is] fundent: ſȝ eos finalr̄ adiuuat: ne ſcȝ finalr̄
a v̄tutibus cadāt. Qō bene cōſiderās pſalmiſta/dicit.
ps. 118. Non me derelinq̄s vſquequaq̧. Qō exponens ps. 118.
Ulricus/dicit. Ac ſi diceret. Scio ꝙ derelinquere ſo-
les vtiliter ſanctos tuos: ab eis quādoq̧ tuū ſubtrahen
do adiutoriū vt eos ꝓbes: aliter eñi ab aduerſario tē-
tari non poſſent. Et ideo non rogo ne vnq̄ me derelin-
quas: q2 nō expedit mihi. velut meā infirmitatem ſen
tiens dicā. bonum mihi ꝙ humiliaſti me: vel vt exerci
tiū habeā preliādi. Sed magis peto: ne me vſquequaq̧
deſeras. i. vſq̧ ad nimietatē. Nulla eñi virtꝰ humana:
ſi diutius tuo deſerat adiutorio: in tentatione ſua con
ſtās poterit ꝑdurare. Uñ opȝ vt tu q̄ humanarum vi
riū es ꝯſcius: ſis ⁊ luctaminū moderator. Et hoc eſt qō
alibi pſalmiſta petit/dicens. Adiutor meus eſto: ne de
relinquas me: neq̧ deſpicias me deus ſalutaris meꝰ.
Ex q̄bus oīb⁹ patȝ ꝙ deus ſuo adiutorio animam
fortificat ne p pctā cadat a virtutibus. Et hoc eſt qō re-
cognoſcēs hic pſalmiſta/dicit. Quia ipſe deus meus ⁊
ſaluator meus: adiutor meus ⁊ non emigrabo. ſ. a vir ps. 26.
tutibus nō cadā/finaliter. Nā migrare/idem eſt ꝙ trā
ſire: ⁊ cōponitur cū/e/⁊ fit emigro. gras. i. valde trāſire:
qō fit qñ hō de ſtatu gr̄e trāſit ad ſtatum culpe.

In deo ſalutare meū ⁊ glīa mea: 984
deꝰ auxilij mei ⁊ ſpes mea ī deo ē.

⁋ Hic oſtendit ꝙ bonitas diuina ſuos glorificat. Ubi
ſciēdum ꝙ preſens vita eſt via/nō terminus. Ideo hic
nō debet poni gloria nr̄a: ſed ſolum in vita futura: vbi Gloria ad
iuſtus erit requies ſine labore: vita ſine morte: gaudiuȝ uerſis acq̄
ſine merore. Ad quā q̄ſq̧ felicior ꝑueniet: quāto hic gra ritur.
uiora fuerit paſſus ꝓ deo. Uñ Grego. ait. Tanto nāq̧
ſpes in deuȝ ſolidior ſurgit/quāto ꝓ illo quiſq̧ grauio Grego. 10.
ra pertulerit: q2 nequaq̄ retributionis gaudium de eter mor. c. 22.
nitate colligitur: qō nō hic prius pia tribulatiōe ſemi-
natur. Hinc eñi per pſalmiſta d̄r. Euntes ibant ⁊ flebāt ps. 125.
mittentes ſemina ſua. venientes autē venient cū exulta
tiōe portātes manipulos ſuos. Hinc paulus ait. Si cō 2. Tim. 2.
morimur ⁊ cōuiuemus: ſi ſuſtinemꝰ ⁊ cōregnabimus.
Hinc diſcipulos admonet/ dicens. Per multas tribu Actuū 14.
latiōes opȝ nos introire in regnum dei. Hinc ſanctorū
gloriā ioāni indicās angelus ait. Hi ſunt qui venerūt Apoca. 7.
de tribulatiōe magna: ⁊ lauerunt ſtolas ſuas: ⁊ cādi-
dides eas fecerunt in ſanguine agni. Quia ḡ nunc p
tribulationē ſeritur: vt poſt glorie fructus metat: tanto
maior fiducia mentē roborat: quanto fortior hāc ꝓ ve
ritate afflictus calcat. Ex q̄bus patȝ ꝙ in deo: nō in mun
do/in futuro: nō in preſenti gloriā ſperare debemus. Et
hoc eſt qō hic ait pſalmiſta. In deo ſalutare meū ⁊ glo
ria mea. q. d. Nō in mundo: nō in preſenti: ſed in futu-
ro. q2 tunc ſaluus ⁊ glorioſus ero in deo. Sed hoc non
meritis meis: ſed dei adiutorio. Uñ ſubdit. Deus au-
xilij mei. ſ. in p̄ſti certamie. Qō ideo dicit. Ne q̄d bōi
ſibi reputet hō: ſȝ totū diuie gr̄e attribuat. Et ſpes mea
in deo eſt. ſ. donec ꝑueniā ad ꝑfectum. ſ. ad illā gloriā
vbi iuſti fulgebunt: ſicut ſol in regno patris eoꝝ.

Sperate in eo oīs ꝯgregatio po 985
puli: effūdite corā illo corda v̄ra:
q2 deꝰ adiutor noſter ineternuȝ.

Effundit [illegible] ¶ hic oſtendit q diuina bonitas ſuos iuſtificat. Ubi
notādū q ſine ſpe venie nullus iuſtificari pōt. Uñ ta
lis ſpes cōtritioni ꝛ cōfeſſioni ꝑponit. Uñ ꝛ hic pſalmi
ſta ſpem ꝑponit penitētie/ dicēs. Sperate in eo oīs con-
gregatio populi. Et ſtatim penitentiā ſubdens dicat.
Effundite corā illo corda veſtra. vbi glo. Effundite co-
ram illo corda vr̃a .ſ. prauas cogitatiōes cordis veſtri
emittite/ ſperādo veniā/ cōfitendo pctā/ plorādo ruinā.
Per lachrymas eñ cor effunditur. Effundite ḡ. Noli-
te intus retinere virus peccati. Hec effuſio ſignificat tu
tunſione pectoris. Dum eñ penitēs extrinſecus pect⁹
tundit: quātum peccati cōſcientiā animā pungat/ iurā
Eccl.22. tur. vñ Eccl.22. Pungens oculū deducit lachrymas:
ꝛ q̄ pungit cor/ ꝓfert ſenſum. In hac vero tunſiōe pecto
ris ſonus eſt: q̄ figuratur ſonus ꝛ clamor cōfeſſiōis pec
ſpes venie catoꝝ ꝛc. ¶ Et notādum q merito ſpes venie primitus
eſt habēda iuſtificari volenti. quia cum debite peccati
venia ſperatur a deo: pctm̄ remittitur: ꝛ ſub ꝓtectione
Ps.90. dei ponitur pctōr. Unde ait dñs. Qm̄ in me ſperauit ꝛ
ego liberabo eum/ ꝓtegam eum ꝛc. Nō eñ eſt aliqd fa
ciens pctm̄ irremiſſibile: niſi deſperatio venie. Uñ iu-
dam ꝓditorē nō tam ſcelus qd cōmiſit damnauit: quā
Augu. li. tum venie deſperatio. Qm̄ vt ait Auguſti. De venia
d vtilitate nemo deſperet. qm̄ iudam ꝓditorē: non tā ſcelus qd cō
penitētie. miſit q̄ deſperatio venie interire fecit. ¶ Ab hac eñ ſpe
nihil mentē nr̃am auellere debet. Nō quidem magni-
tudo criminū. Unde Ambroſius. Nemo diffidat: ne
mo pctōrum veterum ꝯſcientia ductus/ premia ſupna
deſperet: nouit dñs mutare ſentētiā ſi tu noueris emen
Iſidorus. dare delictum. Nō diuturnitas culpe. Uñ Iſidorus li
bro. 2. de ſummo bono. Nullus debet deſperare veniā:
etiā ſi in fine vite ſue cōuertatur. vnūquemq̄ eñ deus
Iuſticie ti de ſuo fine: nō de vita ſua iudicat ꝑterita. ¶ Sed aduer
mor. te q hec ſpes venie tēperata debet eſſe cum timore diui
ne iuſticie: ne ſub ſpe venie aliq̄s pctm̄ aliqd cōmittat:
q2 ipſe deus nō ſolum miſericors eſt: ſed etiā iuſtus. Et
Grego.33. hoc eſt qd docet Greg. dicēs. Nemo ſit q̄ dicat: q2 pi⁹ eſt
mor.c.15. deus: ideo venialiter pecco. Et nemo ſit q̄ cum peccaue
rit dicat: q2 iuſt⁹ eſt deus. ideo de peccati venia deſpe-
ro. Relaxat enim deus facin⁹ qd defletur. Sed ꝑpetra
re q̄ſq̄ timeat: qd an digne deflere poſſit/ ignorat. Ante
culpam ḡ iuſticiā metuat: poſt culpā de pietate dei pre
ſumat. Neq̄ ita iuſticiam timeat: vt nulla ſpei cōſola-
tione cōualeſcat. Neq̄ ita confidat de miſericordia: vt
adhibere vulneribus ſuis digna penitētie negligat me
dicamina. Sed quē preſumit ſibi pie ꝑcere ſemꝑ cogi-
tet ꝛ diſtricte iudicare. Sub pietate quippe eius ſpes
peccatoris gaudeat: ſed ſub diſtrictione illius peniten
tis correctio cōtremiſcat. Et ſubdit ad ꝓpoſitū. Spes ḡ
preſumptiōis nr̃e habeat morſum timoris: vt ad corri-
genda pctā ꝛ iuſticia iudicātis terreat: quem ad ſpem
venie/ gr̃a parcētis inuitat. Hinc enim ꝑ quendā ſapiē
Eccl.5. tem dr̃. Miſeratiōes dñi multe: peccatoꝝ meoꝝ nō me
morabitur. Uñ ꝓtinus ſubdit/ dicens. Miſericordia
enim ꝛ ira ab illo cito ꝓximant. Ad hoc quippe in ſcri
ptura ſacra virorum taliū. ſcilicet dauid ꝛ petri pecca
ta recitantur: vt cautela minorum ſit ruina maiorum.
Ad hoc vero ꝛ vtrorūq̄ illic penitentia inſinuatur/ vt
ſpes pereuntium ſit reparatio perditorum. De ſuo er-
go ſtatu dauid cadente: nemo ſuperbiat. De lapſu ſuo
dauid reſurgente nemo deſperet. Ecce q̄ mirabiliter
ſcriptura ſacra eodem ꝟbo ſuꝑbos premit: q̄ humiles le
uat. Unā nam̄q̄ rē geſtam retulit: ꝛ diuerſo modo ſuꝑ
bos q̄dem ad humilitatis formidinē: humiles vero ad
ſpei fiduciā reuocauit. O ineffabile noui gener̄ medi
camentū: q vno eodēq̄ ordine poſitum premēdo tumē
tia exiccat: ꝛ ſubleuādo arentia infundit. De magno-
rum nos lapſu terruit: ſed de temperamēto roborauit.

Sic quippe ſemꝑ nos diuine diſpenſatiōis miſericor-
dia ꝛ ſuꝑbientes repmit: ꝛ ne ad deſperationē corrua
mus ſpe fulcit. Hec Grego. Sic ergo hanc ſpem venie
ſemꝑ cum timore iuſticie nos docet habere ps. dicens.
Sperate in eo ꝛc. Sequitur. Effundite coram illo cor-
da vr̃a .ſ. per penitentiam timendo iuſticiam.

Uerūtn̄ vani filij hoīum menda 986
ces filij hoīum in ſtatheris: vt de 12.q.1. oīs etas.
cipiāt ipſi de vanitate inidipm̄.

¶ Hec eſt tertia pars in qua oſtēdit q debemus ſperne
re mundi vanitatē. Circa qd tria facit. Quia pmo mū
danoꝝ deſcribit vanitatē. Secūdo electoꝝ informat
bonitatē: ibi. Nolite. Tertio circa om̄es diuinā comēda
dit eq̄tatem: ibi. Semel. ¶ Quantū ad pmū ſciendū/ Uanitas.
q cum hō dicat ꝓpe ſolum ille qui viuit ſm rōnem. vt
pz ſupra ꝟſiculo. 589. q aliqui dicunt filij hoīum/ ſed
nō hoīes: illi ſcz qui de bonis parētibus ſunt geniti: ſed
ipſi nō vt hoīes ſed vt beſtie ſine rōne viuunt. vt pz ver
ſiculo. 31. Et de talibus hic loquit/ dicēs. Uerūtamen
vani filij hominū. Sed q̄uis oīs hō ſit vanitas: aliter
tamē vani ſunt mali: aliter boni. Mali eñ ſunt vani:
q2 mundanis q̄ oīa ſunt vana ſunt dediti: ſed boni di-
cuntur vani: q2 deſiderant eſſe cum chriſto: ꝛ ſic eis va
na videntur: ꝛ ꝑ conſequens vita preſens eſt ipſis va-
na. ¶ Et quantum ad hoc nota q triplex eſt vanitas.
Uide ſupra verſiculo. 659. Que conſiderans pſalmi-
ſta/ ait. Uerūtamen vani filij hoīum. Et q de vanita-
te peccatorū ſit q ꝑ filios hoīm intelligat malos ꝛ pec-
catores/ ſubdit. Filij hoīꝫ mēdaces in ſtather̄. ¶ Et no Stathera
ta q ſtathera eſt triplex: in qua filij hoīm ſunt menda-
ces. ſ. ſtathera nr̃e redēptiōis: ſtathera mercatorū ꝛ vē
ditiōis: ꝛ ſtathera loq̄le vel exterioris oſtenſionis. Pri Stathera
ma ſtathera dr̃ chriſt⁹: eo q ipſe pōderat oīa nr̃a meri chriſtus.
ta ꝛ demerita. merita cū premijs: demerita cū penis ꝛ
ſupplicijs. Et iſtā ſtatherā iob deſiderabat/ dicēs. Iob.
6. Utinā appōderent pctā mea q̄bus irā merui/ in ſta Iob.6.
thera. Qd exponēs Greg. dicit. Quis ali⁹ noīe ſtathe Greg. li.7.
re: niſi dei ꝛ hominū mediator intelligitur? Qui ad pō mor.c.1.
derādum vite nr̃e meritū venit: ac ſecū miſericordiā ꝛ
iuſticiā ſimul detulit. Sed miſericordie lance prepōde
rans culpas nr̃as pendēdo leuigauit. In manu enim
patris q̄ſi ſtathera miri libraminis factus: hinc in ſe
calamitatē noſtrā ꝛ illic pctā ſuſpendit. Sed grauis pō
deris calamitatē moriēdo innotuit: ꝛ apud miſericor-
diā leue eſſe pctm̄ relaxādo mōſtrauit ꝛc. De hoc etiā
vide Greg. In hac aūt ſtathera ſumus mendaces: qn̄ Greg. li.
ſpe vana credimus ipm̄ ꝑ miſericordiā nō punire pec 21.mo.c.6.
cata: ꝛ ſic pctā vltra debitum leuia facimus/ ꝛ eius mi
ſericordiā grauem: vel qn̄ credimus ipm̄ ꝑ iuſticiā pec
cata nō dimittere: ꝛ ſic pctā ꝑ deſperationē vltra debitū
grauam⁹: ꝛ miſericordiā facim⁹ leuem: more caim di
cētis. Maior eſt iniq̄tas mea ꝛc. Nō ꝯſiderāt tales mē Gen.4.
daces/ q in ſola poteſtate ſtathere diuine iuſticie ē pec
cata remittere vel damnare: iuxta illud Sap.11. Qua Sap.11.
ſi momentū ſtathere: ſic ante te eſt oīs orbis terrarum.
¶ Scdo eſt ſtathera mercatoꝝ: ꝑ quā itelligit eq̄litas Stathera
mercatiōis. ſ. emptiōis ꝛ venditiōis. Et de hac dr̃ Leui mercatoꝝ.
ti. 19. Nolite facere iniquū aliqd in iudicio/ in regu- Leuiti.19.
la/ in pōdere/ ꝛ menſura. Stathera iuſta ꝛ equa ſint pon
dera. Et hoc dr̃ cōtra om̄es mercatoꝝ falſitates: q2 ſta-
thera iuſtā nō facit qui malū vendit ꝓ bono: paruū ꝓ
magno: qui vnū pōdus tenet ꝑ emendo: aliud ꝓ ven-
dendo. ſimiliter de mēſuris. Cōtra q̄s dicit. Stathera Prouer.
doloſa abominatio eſt apud dñm: ꝛ pondus equū vo-
luntas eius. Sic ḡ illi mercatores mendaces dicuntur
in ſtatheris: qui mēdacia vel falſitates in ſuis merca-

tionibus exercent: ⁊ tales deo ſunt abominabiles. de q̄
Puerb. 20 bus dr̄. Abominatio eſt apud dn̄m pondus ⁊ pōdus:
Statbera ſtatbera dolosa nō eſt bona. ❡ Tertio eſt ſtatbera loq̄le
malorum. vel exterioris apparētie. Ad hoc eīn inuēta fuit ſtathe
ra: ne deceptio fieret in emptiōibus ⁊ venditiōibus. Et
ſic ſtatherā iuſtā habet: q̄ nullū v̄bis vel ſignis decipit.
Eccl. 28. Et de hac ſtatbera verboꝝ ⁊ operū dr̄. Verbis tuis fa=
cito ſtatberam: ⁊ frenos ori tuo rectos. In iſta ſtatbera
ſunt mendaces adulatores q̄ vnū corde dicūt ⁊ aliud
ore: q: nō eſt equa lanx īter cor ⁊ os. Cōſimiliter hypo
crite qui vnū exterius oſtendūt: ⁊ aliud ſunt interius.
Vn̄ glo. hic ait. Hic de hypocritis agit / q̄ aliud ſunt:
aliud videri volunt: dicens. Filij hoim ſunt mēdaces:
q: falſo examine fallūt intuentes: q: iuſti videri volūt
cum ſint fallaces. Et hoc eſt qd̄ ſubditur. Mēdaces fi
lij hominum in ſtatberis. i. in libra iuſticie: p qd̄ facili⁹ decipiāt.
Et hoc eſt qd̄ ſubditur. Ut decipiāt ipſi de vanitate in
idipſum. i. p hoc ipm q bonī eſſe credūtur: cū tñ nō ſint
Amos. 8. boni. Vn̄ tales dicunt. Supponamus ſtatberas dolo=
ſas: vt poſſideamus in argēto egenos ⁊ pauperes. Qd̄
ideo dicit. Quia quicq̄d faciunt hypocrite: ad hunc fi
nem dirigunt / vt aliorum bona poſſideant.

987 Nolite ſperare in iniquitate: et rapinas nolite cōcupiſcere: diui tie ſi affluāt: nolite cor apponere

❡ Hic cōſequēter informat electoꝝ bonitatē. Ubi no
tādum q hic pſalmiſta vult abducere electos ab amo=
re tp̄alium rerū: que maxime cōſiſtūt in trib⁹. ſ. in aſtu
tijs ⁊ malitijs. Et cōtra hoc dicit. Nolite ſperare in ini=
quitate. In potētia ⁊ rapinis. et cōtra hos dicit. Rapi
nas nolite cōcupiſcere. In tp̄alibus diuitijs. et contra
Aſtutia. hos dicit. Diuitie ſi affluant ⁊c. ❡ Primo nāq̄ aliqui
Sapiētia cōfidunt in ſuis malitijs ⁊ aſtutijs. Sic confidebāt illi
mundi. malitioſi antiqui iudices: q̄ ſua aſtutia crediderūt ſei
pſos iuſtificare: ⁊ ſuſannā ad mortem ducere. ipſi tñ in
ſua aſtutia fuerūt deprehēſi: ⁊ ſuſanna liberata. Dañ.
Dañ. 13. 13. In tali eīn aſtutia nō eſt cōfidendū: q: illā deus faci
liter cōprehendit: ⁊ cōfundit cōfidētes in ipſa. ppter qd̄
Job. 5. dr̄ Job. 5. q comprehēdit ſapientes in aſtutia eoꝝ: ⁊ cō
ſilium prauoꝝ diſſipat. Qd̄ multis exēplis declarans
Grego. 6. Grego. dicit. Sepe eīn nōnulli humana ſapiētia infla
moꝝ. c. 11. ti ⁊c. Vide v̄ſiculo. 490. Et adde ad illud qd̄ ibidem
ponit alia exēpla. ſ. de ſaule ⁊ de iona: q̄ ibi cōſequēter
Saul. ponit Grego. dicēs. Sic ſaul dum dauid ſubiectū coti
Dauid. diano virtutū ſucceſſu creſcere cōcupiſceret: ſuā ei in cō
iugio filiā ſpopōdit: atq̄ in eius dotē centū dari ab eo
philiſtinoꝝ preputia petijt: vt cū puocatus miles ⁊c.
Judeus. vide ibi. ❡ Aliud exemplū ponit ibidem ca. 15. de aſtu
Chriſtus. tia iudeoꝝ cōtra chriſtū: q̄ ipſis nihil pfuit: ſed in ipſa
cōprehenſi fuerūt: dicens. Cū ad redēptoris miracula
credentiū turba cōfluerent: cū ſacerdotes inuidie facib⁹
Joh. 12. accenſi mundū poſt eū ire pclamarent / dicētes. Uide=
tis quia nihil pficimus. Ecce mūdus totus poſt eum
abijt. vt ab illo vim tāte occurſionis abſcinderent: ſint=
re ei⁹ potentiā mortē conati ſunt dicentes. Expedit vt
Joh. 11. vnus hō moriatur: ⁊ nō tota gens pereat. Sed cōprehē
ſi fuerūt in aſtutia ſua: q: totū oppoſitum euenit illius
qd̄ intēdebant. Vn̄ ſubdit. Perſecutores ḡ peregerunt
hoc qd̄ perniciose moliti ſunt. Intulerūt mortē / vt ab eo
abſcinderent fideliū deuotionē: ſed inde fides creuit:
vn̄ hāc ſe extinguere infidelium crudelitas credidit ⁊c.
Cōcupiſcē ❡ Ex q̄bus apparet q nō eſt ſperādum in iniq̄tate: q:
tia. vt dicit Prouerb. 5. Iniq̄tates ſue capiunt impiū ⁊c.
❡ Secūdo aliqui cōfidūt in potentijs mūdi ⁊ rapinis.
Et cōtra hos dicit. Rapinas nolite cōcupiſcere. i. alie=
na violēter vel aſtute rapere. Sic enim p̄cipitur Exo.
20. Nō cōcupiſces domum pximi tui: nō bouem: nō Exo. 20.
aſinū: nec omnia q̄ illius ſunt. Cuius ratio pōt eſſe: q:
talis cōcupiſcentia quāto maior eſt: tāto pauperiorem
facit hoiem. q: quāto plura ꝯcupiſcit: tāto ſibi deficiūt
plura. et quāto plura ſibi deficiunt: tāto pauperior eſt. Paupta
Qui autē nihil cōcupiſcit: ei nihil deficit: ⁊ p cōſequēs
ditior eſt. Vn̄ ⁊ Ualerius maximus lib. 4. cap. 4. ait. Ualerius
Oīa nimirū habet: q̄ nihil cōcupiſcit. Eo quidē cer=
tius q̄ cuncta poſſidet: q: dñium rerū collabi ſolet. bo=
ne mentis vſurpatio nullū triſtioris fortune recipit in=
curſum. Ita quorſum attinet / aut diuitias in pſona fe
licitatis pre / aut paupertatem in vltimo miſeriarū ſtatu
ponere: cū ⁊ illoꝝ frons hilaris multis intus amaritu
dinibus ſit referta: et huius horridior aſpect⁹ / ſolidi⁹ ⁊
certis bonis abūdet. ❡ Iſtā autē cōcupiſcētiā auaritie
bene nouit paulus abijcere vt v̄tutibus ditaret / dicēs.
Argentū ⁊ aurū aut nullius veſtē cōcupiui / ipſi ſcitis. Actuū. 20
qm̄ ad ea q̄ mihi opus erāt ⁊ his qui mecū ſunt mini=
ſtrauerūt manus iſte. Cōſimiliter ḡ ne aliena concupi
ſcamus dicit pſalmiſta. Rapinas nolite concupiſcere.
❡ Tertio aliqui ꝯfidunt in diuitijs iā habitis. Et hos Diuitie.
corrigit / dicēs. Diuitie ſi affluant nolite cor apponere.
vbi glo. Hoc diuitibus dr̄. Ille ḡ qui nō habet: nō am=
biat. ille q̄ habet non ſupbiat. Et notādum q: nō dicit.
Nolite habere: ſed nolite cor apponere. Nō eīn dānat
diuitias vnde mercamur celum: ſed cor appoſitū. qd̄ ſcz
non expendit: ſed recondit. more diuitis illius / dicētis.
Aia mea habes multa bona repoſita in annos pluri=. Luce. 12.
mos ⁊c. Quibus conſideratis / ait apoſtolus. Diuiti= 1. Tim. 6.
bus huius ſeculi precipe non ſublime ſapere: neq̄ ſpe=
rare in incerto diuitiarum ⁊c.

Semel locutus eſt de⁹: duo hec audiui: quia poteſtas dei eſt ⁊ ti bi domine miſericordia: quia tu reddes vnicuiq̄ iuxta opa ſua. 988 ō pe. diſt. 1. oīs q̄ nō di ligit.

❡ Hic oſtēdit circa oēs diuinā eq̄tatē. Ubi notādū / q Loq̄ dei.
diuina locutio aliq̄n dr̄ ad intra: ⁊ ſic ſolū ſemel loquit
de⁹: q: ſuū loqui ſiue dicere / eſt verbū eternū generare.
Vn̄ ps. 2. Dñs dixit ad me filius meus es tu ⁊c. Aliq̄n Ps. 2.
autē dr̄ ad extra: ⁊ ſic multoties multipliciterq̄ loquit
deus. ad Hebre. 1. Multifarie multiſq̄ modis olim Hebre. 1.
de⁹ loquēs prībus ⁊c. Hic ḡ agit de locutione ad intra /
dicens. Semel locutus eſt deus. vnde glo. Semel locu Job. 33.
tus eſt deus: q: vnū verbum genuit per qd̄ oīa facta
ſunt: ⁊ in q̄ oīa ſimul diſpoſita ſunt. Et de iſto loq̄ dr̄.
Job. 33. Semel loquit deus: ⁊ idipm ſermo nō repetit.
Qd̄ exponēs Greg. d. Semel loq̄t de⁹: q: pr̄ vnigenitū Grego. 23.
ꝯſubſtātialē ſibi filiū genuit. Loqui eīn dei / eſt filiū ge moꝝ. c. 18.
nuiſſe. Semel autē loq̄ / eſt v̄bū aliud p̄ter vnigenitum
nō habere ⁊c. ❡ Hinc aūt v̄bo dei duo maxime approp Mia.
antur ſicut vero iudici. ſ. iuſticia qua pctā impunita Juſticia.
nō relinq̄t: ⁊ mia qua p̄mia iuſtis largit. ppter qd̄ de
ipſo v̄bo dei filio dicit apl̄us. Fact⁹ eſt nobis iuſticia ⁊ 1. Corin. 1.
ſanctificatio. Ita eīn ſunt illa duo p̄cipalia q̄ ad verū
iudicē ſpectāt. Vn̄ glo. ait. Apud ſe ſemel loquit deus:
q: vnū v̄bū genuit p qd̄ oīa facta ſunt: ⁊ in q̄ oīa ſi=
mul diſpoſita ſunt. Inter q̄ oīa hec duo q̄ hic opus eſt
dici: audiuit cum multa alia audiuit. que hic memo
rari nō eſt opus. Illa duo ſunt poteſtas. i. iuſticia ⁊ mi
ſericordia. de q̄b⁹ oēs ſcripture ſunt. ppter q̄ duo lex et
pphe ſunt. ppter q̄ duo ipſe xp̄s miſſus eſt ⁊ apl̄i. Po=
teſtas ḡ timeat: miſericordia ametur. nec p mia pote=
ſtas cōtemnat: nec p iuſticia vel poteſtate de mia de=
ſperet. Dicit ḡ pſalmiſta de v̄bo icarnato. Duo hec au
diui. ſ. de v̄bo incarnato / qd̄ poteſtas dei eſt. ſ. q ipſum

ꝟbum eſt poteſtas dei.ſ.iuſticia dei.iuxta illud ps.71.
ps.71. Deus iudiciū tuū regi da:ꝛ iuſticiā tuā filio regis. Et
ꝯſir ſe vertit ad ipm ꝟbū/dicēs. Et tibi dñe mia.ſ.eſt ap
propiata:quia iuſtos habes pmiare:ꝛ penitētib⁹ pctā di
Math.9. mittere. Uñ ipſe ad lrām de ſe dicebat. Euntes diſcite
qd eſt miam volo:ꝛ nō ſacrificiū. Non em̄ veni vocare
iuſtos ſed pctōres ad penitentiā. Sic ergo p iuſticiā ꝛ miſe
ricordiā ꝟbū dei malos punit/ꝛ pmiat bonos. Et hoc
eſt qd ſubditur. Qꝛ tu reddes vnicuiqꝫ iuxta opa ſua.
Puer.24. Et hoc eſt qd de ipſo dr. Qui inſpector eſt cordis/ipſe
intelligit:et ſeruatorē aie tue nihil fallit. reddetqꝫ ho-
Scriptu- mini iuxta opa ſua. ¶ Uel aliter: iſte text⁹ intelligi po
ra ſacra. teſt.vt p dei locutionem intelligamus ſacrā ſcripturaꝫ.
Que dicta duo.ſ.iuſticiā ꝛ miaꝫ dei nobis p̄ ceteris
oib⁹ manifeſtat. p quā etiā ad oēs q̄ſtiones gnāliter re
Grego.23. ſpōdet:ꝫ nō p ſe ſingulari cuilibet. Qd oſtēdit Grego.
mor.c.18. ſup illo verbo Job.33. Nō ad oīa ꝟba reſpōdet tibi.
Job.33. Semel loquit de⁹:ꝛ idipſꝫ ſecūdo nō repetit/dicēs. Ac
ſi diceret. Deus ſingulor̄ cordib⁹ p̄uatis vocib⁹ nō re
ſpondet: ſed tale eloquiū ꝯſtruit/p qd cunctor̄ q̄ſtioni
bus ſatiſfacit. In ſcripture em̄ ſacre eloqo: cauſas no-
ſtras ſinguli ſi reqrimus/nō inuenim⁹. Nec opus eſt
vt in eo qd ſpecialiter q̄ſqꝫ tolerat: reſpondeat ſibi diui
na voce q̄rat. Ibi em̄ nobis oīb⁹ in eo qd ſpecialiter
patimur/vniuerſalr reſpōdet. Ibi em̄ vita pcedētiū fit
forma ſeqntiū. Ut em̄ vnum ex pluribus ꝓferamus:ec
ce dum paſſiōe aliq̄ vel moleſtia carnis afficimur/ſcire
fortaſſe occultas cauſas paſſionis eiuſdē vel moleſtie
optamus.quaten⁹ in eo qd patimur/ex ipſa rerū ſciē-
tia cōſolemur. Sed qꝛ de ſpecialib⁹ tētatiōib⁹ nr̄is ne-
quaq̄ nobis ſingulis ſpālit̄ reſpōdetur: ad ſcripturā
ſacrā recurrimus. Ibi ſcꝫ inuenim⁹ q paulus carnis
infirmitate temptat⁹ audiuit. Sufficit tibi grā mea:naꝫ
2.Cori.12. virtus in infirmitate pficit. Qd iccirco illi in infirmita
te ꝓpā dictū eſt: vt ſigillatim nobis oibus diceret. In
ſcriptura em̄ ſacra voce dei afflicto paulo audiuimus:
ne cū fortaſſe affligimur/ſinguli audire illa p̄uata cōſo
latiōe q̄reremus. Nō ergo dñs ad oīa ꝟba nobis reſpon
det:qꝛ ſemel loquit deus:ꝛ idipm ſecūdo nō repetit.i.
in his q̄ p ſcripturā ſacrā ad patres noſtros ꝓtulit:nos
erudire curauit ꝛc. Et qꝛ ſacra ſcriptura maxime ꝟſat
circa iuſticiā ꝛ miſericordiam dei:iccirco ſubdit. Duo
hec audiui ꝛc.vt expoſitum eſt ſupra.

989 DEus deus meus:ad te
de luce vigilo.
¶ Iſtius pſalmi titulus eſt. Pſalm⁹
dauid cuꝫ eſſet in deſerto idumee. Ad
cui⁹ notitiā ſciendū q iſtū pſalmū fe-
cit dauid qñ fugiens a pſecutiōe ſau-
lis/abſcōdit ſe in deſerto idumee. Ut em̄ habet.1.Re.
1.Reg.22. 22.dauid fugiens pſecutionē ſaulis: venit ad regē mo
ab q̄ erat gentilis. Et ne haberet occaſionē idolatrādi/
venit ad eū gad ꝓpha miſſus a dño/dicēs. Noli ma-
nere in p̄ſidio: ſed vade in terrā iuda. Et tunc venit da
uid in ſaltū ſiue deſertū areth. Nō em̄ audebat mane-
re in ciuitatib⁹ ꝓpter pſecutionē ſaulis. Uñ tunc ma-
xime indigebat diuinis cōſolatiōibus. Tū qꝛ erat in-
fra regnū ſaulis ſui pſecutoris. Tū qꝛ erat in locis ſteri
libus oib⁹ bonis ꝛ deſertis. Et qꝛ ad mādatū dei reuer
ſus fuerat infra regnū ſaulis pſecutoris:decens erat/vt
ipm deus ꝯſolaret. Uñ tūc ꝓ ꝯſolatiōe diuina hūda fe
cit iſtuꝫ pſal'. Ex qbus apparet ſenſus tituli ꝛ materia
pſal'. ¶ Sꝫ hic vnū cadit dubiū de eo qd dicit titulus:
cū eſſet in deſerto idumee:qꝛ in tota illa pſecutiōe nō le
git q dauid aliqñ fuerit in idumea: nec q fuerit extra
regnū:niſi qñ fugit in p̄ncipio ad regē moab: ꝛ vltimo

in terrā philiſtinor̄. Ideo in trāſlatiōe hierony.habet
in titulo/cū eſſet in deſerto iudee. Et ſic etiā habet in li-
bris hebraicis. Uñ dr q idumea in titulo non accipit
ꝓpe:ſed ſm interptationē. Qm̄ idumea interptat ru-
bra. Et illud deſertū iudee ad qd tūc fugit dauid/terrā
rubrā habebat. Ut ſit ſenſus. Pſalm⁹ dd cū eſſet in de-
ſerto idumee.ſ.terre rubre. ¶ Iſte ergo ps.q̄ ad ſenſū lrālē
diuidit in tres ptes:qꝛ dauid in tali anxietate poſitus:
Primo ſuū deo explicat deſideriū. Secundo pſecutor̄
ꝓphetizat interitū:ibi. Ipſi ꝟo. Tertio grāꝝ deo red-
dit debitū:ibi. Rex ꝟo.ꝛc.vt.R. ¶ Quātū vero ad ſen
ſum ꝓpheticū:q̄ ad titulū notādū/q in iſto titulo dd ſi
gnificat ipm xp̄m/q̄ ad corp⁹.ſ.eccleſiā fideliū:ſed p de
ſertū idumee ſigtur p̄ſens mūdus vel prauor̄ cōgrega
tio. Idumea nāqꝫ terrena iterptat:ꝛ ſic ſigt hoies pra
uos:q totā mentē hñt in terrenis deſerti hui⁹ mūdi. ꝓ
pter qd ꝛ ipſi terreni appellātur: cū denoiatio a p̄ncipa
liori pte rei ſit faciēda. Et ſic eſt ſenſus tituli talis. Pſal
mus dd.i.iſte pſal'.attribuit dauid.i.eccleſie ſctē vel cō
gregatiōi bonor̄: q̄ hic loquit. Et eſt iſte pſal'.de his q̄
eccleſia ſuſtinet vel ſuſtinuit: duꝫ eſt vel eſſet in deſerto
idumee.i.in deſerto hui⁹ ſeculi/vel inter malos poſita.
¶ Intētio autēꝫ pſal'.eſt nos monere/vt boni in medio
malor̄ poſiti ſuā bonitatē cōſeruēt: qꝛ eis malor̄ ſocie
tas nō eſt ad cōſumptionē: ſed ad ꝓbationē ꝛ ad meri
tor̄ augmētū. Magis em̄ eſt meritoriū inter malos vir
tutē ſeruare/q̄ inter bonos: qꝛ magis laborioſum/ce-
teris parib⁹. Iſte ergo ps.diuidit in tres ptes. Qꝛ oſtēdit
p̄mo q bonor̄ vota in deū dirigunt. Secūdo q malor̄
vita a deo puniunt: ibi. Ipi ꝟo. Tertio q bonor̄ opa
a deo p̄miātur:ibi. Rex ꝟo. Prima pars diuidit i tres:
qꝛ oſtēdit p̄mo q iuſtor̄ diligētia in celis cōuerſat. Se
cūdo q iuſtorū deſideria ad deū erigunt: ibi. Sitiuit.
Tertio q iuſtorū patiētia in aduerſis roborat: ibi. In
terra deſerta. ¶ Quātū ad p̄mū sciēdū q hō ex duab⁹ Vigilare.
naturis ꝯrijs cōponit.ſ.ex corpore ꝛ aia. Uñ fit/q qñ Dormire.
aia dormit/corpus vigilat: ꝛ econtrario.et qñ aia vigi
lat/dormit corpus.vt ait Gregori⁹. Uñ aia vigilat ad Grego.8.
deū:qñ vere eſt memor dei.tunc aūt dormit ad deū: qñ mor.c.18.
obliuiſcit dei. Similr aia tūc dormit ad mūdū:qñ mū Alr hbet
di obliuiſcitur.tūc vigilat ad mūdū:qñ ipm mundum i originali
diligit. Et notādū q tp̄s vigilie eſt tp̄s laboris: ſed dor- gregorij.
mitiōis eſt tp̄s q̄etis. Cū ergo ad dormitionē ſequat vigi-
lia:ꝛ ad vigiliā dormitio.ꝯñs eſt:vt q̄ hic bene vigila-
uerit/q in futuro dormiēdo q̄eſcet: ꝛ q̄ dormierit/in fu
turo laborabit in penis. Ergo hic mēte eſt vigilādū: vt
in futuro q̄eſcam⁹. ¶ Notādū ergo q ad vigilādū mente
ad deū/multa nos inducere debēt.ſ. Hoſtilitas crude-
lis inuaſiōis. Utilitas fidelis adminiſtratiōis. Debi
litas terreſtris habitatiōis. ¶ Primū ptꝫ. Exiſtētes em̄
in bello mortali dormitioni vacare nō pñt: nos aūt bel
lo mortali ꝛ cōtinuo cū hoſte crudeli pugnam⁹.de q̄.1.
Petri.5. Sobrij eſtote ꝛ vigilate in orōnib⁹:qꝛ aduer- 1.Petri 5
ſari⁹ vr̄ ꝛc. Dicūt nāles q grues inter ſe vigilias diui- Grues.
dūt:ꝛ illa q̄ vigilare debet/in pedib⁹ lapidē tenet: vt ſi
illa dormiret/lapis cadēs ſe ꝛ alias excitaret. Si ergo
auis inſenſata ſibi ꝓuidet cōtra nocti pericula: multo
forti⁹ nos rōnales cautelā ꝯ ſomnū q̄rere debem⁹. Ui- Math.26.
gilate ꝛ orate: vt nō intretis in tētationē. Et.1.Pet.5. 1.Petri.5
Sobrij eſtote ꝛ vigilate ꝛc. Et bene p̄mittit ſobrietatem
ad vigiliā. Nā ebrietatē neceſſario ſequit ſomn⁹. Eſt Ebrietas.
em̄ de aduerſario nr̄o: ſicut de q̄dā duce carthaginēſi.
Refert Tul'.li.6.ca.5.q dux ille habuit bellū ꝯ aphri- Cicero.
canos:q̄ carthaginē ſibi rebellabāt. Fuerūt autē illi de
aphrica auidi ad bibēdū vinū.qd audiēs dux: ꝯ illos
talē accepit cautelā. Accepit em̄ multa dolia vini: ꝛ cū
vino miſcuit vinuꝫ mādragore: q̄ mirabiliter ꝓuocat
ſomnū: vt docet Ariſtote.1.de ſomno ꝛ vigil. Facit eñ Phus.

dormire hoies ita pfunde/ q ſiūt qſi iſenſibiles. Et ideo ſo
let dari hoib⁹ q ppter aliquā infirmitatē ſunt ſecandi/
vt poſſint ſecari ſine dolore. Dolia ergo vini ſic infecti
dimiſit in tētorijs ſuis/ ⁊ fugit ad cautelā relinquēs tē-
toria. Aphricani ꝙ gaudētes tētoria inuadūt: ⁊ inuenie
tes victualia comederūt ⁊ biberūt de vino infecto: ⁊ ſta
tim oppilati ſunt ſomno/ ita vt ſe nullaten⁹ iuuare poſ
ſent. Quo dux explorās de nocte ſup eos irruit: ⁊ ſicut vo
luit oēs trucidauit. ¶ Moralr cōſimili cautela vtitur
diabolus cōtra hoies. Vinū qd letificat/ ſignificat laſci
uiā quā diabolus ſic immiſcet ſucco mādragore .i. delec-
tationi luxurie: q oēs ex ea bibētes ſunt quaſi inſēſibi
les. Mādragore eni eſt herba habēs maſculū ⁊ feminā:
et oīa lineamenta humani corporis impſſa ad genera-
Gene. 30. tionē cōfert ⁊ libidinē. Vñ Gene. 30. dixit Rachel lie-
de Jacob viro ſuo. Dormiat tecū hac nocte p mādrago
ris filij tui. Et ideo merito voluptatē ſignificat carnis.
Quia ergo vita hūana his duob⁹ delectat tētata p dia
bolū: ideo multi ſic dormiūt in pctis/ q ad correctionē
pdicatoris quaſi inſenſibiles exiſtūt. Vt de quolꝫ cor
Puer. 23. dicat illd puer. 23. Vulnerauerūt me ⁊ nō dolui: traxe
runt me ⁊ nō ſenſi: qñ vigilabo ⁊ rurſus vina reperiam.
Nos ergo ſic fratres: ſed in oīb⁹ exhibeam⁹ nos ſicut
2. Cor. 6. dei miniſtros in vigilijs multis: in caſtitate ⁊c. ¶ Scdꝫ
ptꝫ. Debem⁹ ei eſſe ſicut ſerui de nocte vigilātes/ expectā
tes aduētū dñi ſui de nuptijs redeūtis. Nuptie ſunt in
celo ineffabilis gaudij de viſiōe nature diuine ⁊ huma
ne. De iſtis nuptijs vētur⁹ eſt xp̄s finalr oēs iudicare.
Math. 24. Propter qd dr. Vigilate q2 neſcitis qñ dñs vēturus ſit.
Luce. 12. Et Luce. 12. Sint lumbi veſtri pcincti ⁊c. Et vos ſimi-
les hoib⁹ ⁊c. ⁊ ſequit. Beati ſunt ſerui illi quos dñs inue
nerit vigilātes. In cui⁹ ſignū dñs inueniens apoſtolos
Math. 26. dormiētes increpauit petrū dicēs. Simō nō potuiſti vna
hora vigilare mecū? ¶ Tertiū ptꝫ. Qui ei iaceret in do
mo ruinoſa ex oī parte debili: et cū hoc ſciret q aliqs
inimicus eius foderet muros ad opprimendū eū: nō da
ret ſe ſomno ſi prudēs eſſet: ſed ſolicit⁹ vigilaret. Dom⁹
Job. 4. anime ē corp⁹ luteū. Job. 4. Habitāt domos luteas ter
renū habētes fundamētū. Foſſor aūt eſt mors q nitit fo
dere domū noſtrā .i. corpus: vt furet aiam ⁊ ducat ad pe
Math. 24. nā. Ideo dr. Si ſciret pater familias qua hora fur veni
Puer. ret/ vigilaret vtiqꝫ. ¶ Sed timendū eſt ne ſit de nobis ſi
Phūs. cut de pueris nouiter natis. Dicit Ariſto. pmo de ſom-
no ⁊ vigil. q pueri qñ nati ſunt nouiter/ ſemp tenēt ocu
los clauſos ⁊ dormiūt ppter cōſuetudinē dormiendi in
matrice. Sic multi peccato diu oppſſi negligentes: diu
vigilare nō poſſunt. Et illi debēt cauere de tribus malis
paſſionib⁹ q cōiter in ſomno accidūt .ſ. epilepſia ephial
Epilepſia tes ⁊ lethargia. Epilepſia ē quedā paſſio cerebri: faciēs
hoiē ſubito cadere ex iopinato. Ephialtes eſt paſſio in
ſomno faciēs homini apere q aliquis eū ſuffocet vel op
primat. Lethargia ē infirmitas hoiem cōpellēs dormire
et dormiēdo mori. ¶ Moralr iſte tres paſſiones tria ge-
neralia mala ſignificāt: qb⁹ tot⁹ inuoluit mūdus .ſ. ſup
bi ⁊ ambitioſi qui ad altū gradū aſcendere volūt. Vbi
epilepſie caſus abūdat. Vñ Claudianus. Iniqui tol-
luntur in altū: vt caſu grauiore ruant. Luxurioſi patiū
tur ephialtē quib⁹ cōcupiſcētia carnis dñatur: ⁊ oppri-
mit eos ne ſurgere poſſint. Auari ſūt quaſi lethargici .i.
obliuioſi: qui quāto plura a deo recipiūt: tanto magis
obliuiſcunt tā ſui ꝙ dei. Vñ i iſto ver. dicit glo. Ad deū
vere vigilat q dei memor eſt: ad deū aūt dormit q deum
Vigilare. obliuiſcit. ¶ Ad ppoſitū ergo ſcā eccla ac etiā quilibet
bon⁹ iſtis rōnib⁹ attētus ad deū vigilare cordialr ſtudet
dicēs. De⁹ de⁹ me⁹ ad te de luce vigilo. Vbi p lucē acci
pe gratiā qua cor ad deū dirigit. ¶ Si autē qras: quid
Gregori⁹. hic ſpūaliter ē vigilare. Audi Greg. in homil. d. Ille ve
re vigilat q ad aſpectū veri luminis oculos cordis tenet
apertos. Ille vigilat q ſeruat operando qd credit. Ille vi
gilat qui a ſe torporis ⁊ negligentie tenebras expellit.

Sitiuit in te anima mea: ꝙ mul- Syn.
tipliciter tibi caro mea: 23. q. 4. ¶ peccat.

¶ Hic oſdit quomō iuſtoꝝ deſideria dirigunt ad deū.
Vbi notandū q per ſitum ſignificat deſideriū tā bonū Deſideriū
ꝙ malū: vt dictū eſt ſupra ps. 68. Hic aūt ſolum ſignifi ſitis.
cat bonū deſideriū. vt ſit ſenſus. Aia mea ſitit .i. deſide-
rat te de⁹. Hoc etiā facit caro: imo plurib⁹ ex cauſis: q2
hic plures defect⁹ patit caro ꝙ aia iuſti. Propter qd di
cit. ꝙ mltiplr tibi caro mea. Caro ei hic aduerſis qtit/ ⁊
nō aia. Caro reſurrectionē expectat/ ⁊ nō aia. Quāuis
eī aia cū carne ſit piūcta: caro ē moritura nō aia. q2 ca
ro mortalis: ſꝫ aia ē imortalis. ¶ Et nota q ē quoddā de Caro.
ſideriū rationale: ⁊ hoc ē anime. Et quoddā naturale: Anime.
et hoc eſt carnis. ¶ Sed hic cadit dubium. Cū anima Queſtio.
multo nobilior carne: q2 illa imortalis: ⁊ iſta mortalis.
Quare deus tā nobilē creaturā vt ē anima: voluit vni-
re cū carne tā ignobili ⁊ mortali? Ad hoc dico q triplici
ratione .ſ. Primo vt promiſſa doceret pmia. Scdo vt cō
miſſa puniret vitia. Tertio vt perfecta augeret merita.
¶ Primū patet: q2 hec vnio carnis ad aiā: mētē eleuat
ad cognoſcēdū ⁊ ſperandū qualr anima noſtra ſic deo
beatifice vniri poterit: vt ab ipſo nullo mō poſſit velle ſe
parari. Q2 ſi anima tā infime rei .ſ. carni: ſic vnit vt ip-
ſā ſibi vnitā nullo mō poſſit odire/ nec ab ipſa velle poſ
ſit ſeparari: quāto magis p amorē ipſi deo vniri poterit
beatifice: vt ipſum toto corde diligat: nec ab ipſo aliquo
modo patiatur ſeparari? Et hanc rationē tangit apoſto
lus ad Eph. 5. d. Nemo vnꝗ carnē ſuā odio habuit. Et Ephe. 5.
ſubdit ad ppoſitū. Sacramētū hoc magnū ē. Et iſtā ra
tionem in forma ponit magiſter lib. 2. di. 1. d. Ideo car-
ni voluit deus vnire animā: vt in hac humana cōditio
ne oſtenderet nouum exemplum beate vnionis que eſt
inter deum ⁊ ſpiritum creatū. Putaret enim creatura
ſe non poſſe vniri creatori ſuo tanta propinquitate/ vt
eum tota mente diligeret ⁊ cognoſceret: niſi videret ani
mam que eſt creaturarū excellentiſſima: tā infime crea
ture (vt ē caro que de terra eſt) tanta dilectione vniri/ vt
non valeat arctari ad hoc vt velit eā relinquere. pro ex
emplo ergo future ſocietatis inter deum ⁊ ſpiritum crea
tum perficiende in glorificatione deus animam carni ⁊
terrenis manſionibus copulauit. ¶ Secundum patet:
quoniam anima multas tribulationes ⁊ penas pati-
tur in carne: ex quibus quandoqꝫ pena ſoluitur pecca
to debita: quas penas ſine carne pati nō poſſet. ſicut eſt
pena famis/ ſitis/ caloris/ frigoris/ ⁊ huiuſmodi. Vt
oſtendit magiſter lib. 3. di. 15. Certum eſt autem q per
tales penas deo ſatiſfacit: quia dum caro mortificatur
ſpiritus viuificatur. Sic enim chriſt⁹ nos obtulit deo:
mortificatos quidem carne: viuificatos autem ſpiritu. 1. Petri. 3
¶ Tertiū ptꝫ: q2 talis opa carnis afflictiua q aia ſine car
ne facere nō poſſet/ deuote fctā ſunt meritoria. Propter
qd dicit aplus. Viuere in carne mihi eſt fructus. Philip. 1.

In terra deſerta inuia ⁊ inaquo- 992
ſa: ſic in ſancto apparui tibi: vt vi
derem virtutē tuā ⁊ gloriā tuā.

¶ Hic oſtendit quomodo iuſtorum patiētia in aduer-
ſis roboratur. Et duo facit. Quia oſtendit primo iuſto-
rū ex aduerſis pfectionē. Scdo ponit inter bonos ⁊ ma
los diſtinctionē/ ibi. Si memor fui tui. Prima in quat
tuor. Quia oſtendit q iuſti ex aduerſis quattuor perfe
ctiones acquirunt. quia ex aduerſis primo intellectus
noſter illuminatur. Scdo homo interior gratificat/
ibi. Qm melior eſt. Tertio mens ad deū eleuatur/ ibi.

Sic bñdicã. Quarto anima veriꝰ fortificaꝛ/ ibi. Si-
cut adipe. ¶ Quãtũ ergo ad primũ oñdit primo cõdi-
tiones huiꝰ ſcli/ ſiue cõgregationis maloꝝ dicens. ꝙ eſt
terra deſerta inuia ⁊ inaquoſa. Preſens eni mũdus dr
terra deſerta: qꝛ in ipo nullus ſctoꝝ habitat: ⁊ ſi corpore
Philip. 3. nõ tñ mẽte: dicẽte aplo. Noſtra cõuerſatio i celis eſt. Di
citur etiã inuia. qꝛ pñs mũdus ipm diligẽtes vel eius
ſequẽtes veſtigia ad terminũ felicitatis ęterñ nõ debẽt:
ſed magis ad oppoſitũ dãnatiõis. Dicitꝛ eni inaquoſa:
qꝛ caret aqua gr̃e: ⁊ ipꝫ ſequẽtes nullatenꝰ ſanat. ¶ Eſt
ergo pñs ſeculũ terra deſerta a qua veniẽs ventꝰ. ſ. ten
tatõis/ ꝑcutit quattuor angulos domꝰ. ſ. nr̃e mẽtis: qui
Job. 1. ſunt quattuor v̾tutes cardinales: ⁊ ipaꝫ diſſipat. Job. 1.
In iſta ergo terra deſerta habitãt iuſti: ⁊ ſi corpe/ nõ mẽ
te. Et quãuis iſta terra de ſe ſit deſerta: tñ in ipſa habita
tionẽ habẽt: qꝛ deꝰ habitat in ipis. quãuis ſit inuia: ibi
tñ viam inueniũt. ſ. xp̃m q eſt via v̾itas ⁊ vita. quãuis ſit
inaquoſa: ibi tamẽ inueniũt fontẽ aque vite ſaliẽtis in
vitã eternã. Et ideo p ſctm̃ deſideriũ corã deo mẽte perſi-
ſtũt. Et hoc eſt qd quilꝫ iuſtꝰ dicit. In terra deſerta i via
Apparere et inaquoſa ſic in ſctõ. ſ. deſiderio apparui tibi. ¶ Et ad
quid in ſctõ deſiderio apparet hic iuſtꝰ corã deo. nõ qui
Videre dĩ dẽ vt videaꝛ a deo: qꝛ oĩa nuda ⁊ apta ſunt oclis eiꝰ: ſꝫ
magis vt ipſe videat deũ. Et hoc eſt qd dicit. Ut viderẽ
virtutẽ tuã ⁊ gl̃iaꝫ tuã. Per virtutẽ ⁊ gl̃iaꝫ dei intellige
xp̃m. Et vide cõtextũ v̾boꝝ. Apparui tibi vt viderẽ ⁊c.
Quid eſt eni apparere alicui: niſi videri ab illo? Eſt er-
go ſenſus. Apparui tibi vt viderẽ ⁊c. i. vidiſti me vt vi-
derẽ ⁊c. Nemo eni videt deũ/ niſi priꝰ appareat deo. i. vi
deaꝛ a deo. Sicut eni ſol ſua luce nos reſpiciẽs nos illu
minat vt videamꝰ: ita ⁊ deus dũ nos reſpicit/ facit nos
ſuã gl̃iaꝫ ⁊ virtutẽ videre. Ergo vt hic ait glo. Nos i ſan
cto deſiderio appareamꝰ deo. i. nos videat deus/ vt ipſe
appareat nobis. i. videaꝛ a nobis. ¶ Et hic notãdum ꝙ
Exo. 34. modũ quo deo apparere debemꝰ/ nobis oñdiꝛ Exo. 34
vbi dr. Tribꝰ vicibꝰ anni apparebit ois maſculus i cõ-
Phs. ſpectu oĩpotẽtis dei. Ubi notãdũ ꝙ q̃uis ſm philoſo
phũ. 4. phyſicoꝝ. nõ habeamus de tẽpore niſi nunc: tñ
ſm grãmaticos tres ſunt tẽporis partes. ſ. preteritũ pre-
ſens ⁊ futurũ. Et ſic p tria tẽpora anni i cõſpectu dñi in
terra deſerta huiꝰ mũdi apparere debemꝰ. Primo p tẽ-
pus p̃teritũ. ſ. recogitãdo oẽs annos nr̃os in amaritu
dine anime nr̃e ipſi deo. Et hoc de ipis agẽdo penitẽtiã.
Scdo p pñs/ vt dũ tẽpꝰ habemꝰ opemur bonũ ad oẽs.
2. Cor. 6. iuxta dictũ apli de ipſo pñti tẽpore dicẽs. Ecce nũc tẽ-
pus acceptabile. In oĩbꝰ exhibeamꝰ nos ſicut dei mi
niſtros ⁊c. Tertio p tẽpus futurũ: ⁊ hoc p firmũ ꝓpoſitũ
Job 27. pſeuerãdi in bono: dicẽtes illd Job. 27. Donec deficiã
nõ recedã ab inocẽtia mea: iuſtificationẽ meã quã cepi
tenere nõ deſerã. ¶ In iſtis ergo tribꝰ temporibus anni
oẽ maſculũ coraꝫ deo apparere debet. i. oĩs hõ pfe-
ctus. quod ſi fecerit ⁊ deus ſibi apparebit. vt ſicut ipſe vi
detur a deo: ita ipſe videat deuꝫ. Et tũc deo dicere pote-
rit. In ſancto. id eſt deſiderio apparui tibi: ſcilicet vt
viderem virtutem tuam ⁊c.

992
Depent.
dĩ. 1 quis
diuinus.

Quoniam melior eſt miſericor- dia tua ſup vitas: labia mea lau- dabunt te.

Aduerſi-
tas.
¶ Hic cõſequẽter oſtẽdit ꝙ p aduerſa homo deo gratifi
caꝛ. Ubi notãdũ ꝙ ſicut ꝓſpera hoieꝫ p ſupbiã eleuant:
ſic ⁊ aduerſa mẽtes hũiliãt: ⁊ ex cõſequẽti gratas faciũt
Grego. 6. deo. Uñ Greg. dicit. Duobꝰ modis omps deꝰ vulnerat
mor. c. 18. quos reducere ad ſalutẽ curat. Aliqñ eni carnẽ ꝑcutit: ⁊
Uulnera mẽtis duritiã ſuo pauore tabefacit. Uulnerãdo ergo ad
tio. ſalutẽ reuocat/ cũ electos affligit exteriꝰ vt interius vi-
Salus. uãt. Uñ p moyſen loquiꝛ dicẽs. Ego occidã ⁊ ego viue
re faciã: ꝑcutiã ⁊ ego ſanabo. Occidit ei vt viuificet: ꝑ- Deut. 32.
cutit vt ſanet. Aliqñ aũt ⁊ ſi flagella exterius ceſſare vi/
deanꝛ intꝰ vulnera infligit. qꝛ mẽtis nr̃e duritiam ſuo
deſiderio ꝑcutit: ſed ꝑcutiẽdo ſanat: qꝛ terroris ſui iacu
lo trãſfixos ad ſenſuꝫ nos rectitudinis reuocat ⁊c. ¶ Ex Uita.
quo apparet ꝙ magnã miaꝫ deꝰ nobis exhibꝫ/ cuꝫ nos
vt ſanet ꝑcutit p aduerſa. Talis autẽ mia nobis melior
eſt q̃ vita corpalis: qꝛ p illã vitã ſpũalẽ habemꝰ qua deo
gratificamur q melior eſt oĩ vita corpali. Et hoc ẽ qd
hic ait pſal. Qm̃ melior ẽ mia tua ſup vitas. Uñ hic ait
glo. Melior eſt mia tua. ſ. qua p flagella me corripiens
das vitã gr̃e. Sup vitas. ſ. hũanas: q ⁊ ſi lõge ⁊ ꝓſpere
ſint: nõ tñ ꝑuenire poſſunt ad lõgitudinẽ ⁊ ꝓſperitatẽ vi
te ſpũalis. Et nota ꝙ dicit vitas i plurali. qꝛ vite tẽpora
lis multiplex eſt differẽtia. qꝛ. ſ. eſt vita militis: vita ar-
tificis: vita agricole ⁊c. q̃ſi. d. Melior eſt vita gr̃e quã p
aduerſa das correctis: q̃ ql̃ꝫ mũdialis vita quã eligũt
ꝑuerſi. ¶ Sed qꝛ magnũ bñficiũ requirit gratiarũ actio
nẽ: iõ p aduerſa accepta vita gr̃e: ad gratiaꝝ actiões ur
gẽs dicit. Labia mea laudabunt te. ſ. gratias agẽdo.

Sic benedicam te in vita mea: et in nomĩe tuo leuabo manꝰ meas. 993

¶ Hic oñdit quomõ p aduerſa mẽs ad deũ eleuaꝛ. Ubi Manus
notandũ ꝙ in ſcriptura p manꝰ ſignificaꝛ opatio: quia
illis opamur. vñ Job. 13. Aiaꝫ meam porto in manibꝰ Job 13.
meis. Qd ideo dicit: qꝛ ſꝫ opa aia iudicaꝛ. Et ideo qñ Opus.
opa ſunt bona ⁊ tẽdũt ad deũ/ tũc manꝰ eleuanꝛ: qñ au
tẽ ſunt mala ⁊ a iuſticia declinãt/ tũc deprimunꝛ. Cũ ḡ
bonitas operũ vel malitia ab interiori anima ꝓcedat:
ſequiꝛ ꝙ per bona opera anima eleuaꝛ in deũ: ſicut per
mala aia ad infernũ declinat. Et hoc ẽ qd hic ait pſal.
Sic bñdicã te in vita mea. Uñ quid ſit deum bñdicere
ſubdit. Et i noie tuo leuabo manꝰ meas. quaſi. d. Tũc Leuare
te bñdicã qñdo leuabo ad te manꝰ. i. qñdo bona ope manus.
rabor. qm̃ melius deus bñdiciꝛ opibus bonis/ q̃ v̾bis.
Unde hic ait magiſter in glo. Sic bñdicam te in vita
mea ⁊c. i. michi tũc attribuã vitã meã/ in q te laudo bona
faciẽdo. Uñ ſubdit. Et i noie tuo leuabo manꝰ meas.
id eſt ad honorẽ tuũ/ nõ ꝓ laude hoiꝫ opa bona ꝑficiaꝫ.
Ut xp̃s leuauit manꝰ ſuas i cruce ꝓ nobiſ/ vt manꝰ nr̃e
tã corpis q̃ bone opationis extẽdanꝛ ad deũ. In nomĩe
dei nẽpe manꝰ leuat q bonis opibꝰ inſiſtẽdo tẽſis mani
bus in figura crucis deũ orat. Uñ aplſ ait. Leuãtes ma 1. Timo.
nus puras in oratione ſine ira ⁊ diſceptatiõe. In huius
rei figura ꝓceſſit qd moyſes i exodo feciſſe legitur. Qui Exo. 17.
dum in orone manꝰ ad deũ leuabat: pplſ dei vincebat
amalech. dum vero manꝰ deponebat ſuperabaꝛ iſrael.
Qꝛ dũ aliquis bona operaꝛ ꝓ celeſtibꝰ/ vicit amalech.
id eſt demonũ turbã ſanguinẽ noſtre ꝑditiõis lingẽtem.
Dũ aũt deponit manꝰ. i. dũ ꝓ terrenis opatur/ viciꝛ ab
amalech. ¶ Moraliter aũt notandũ ꝙ multa multipli
citer leuare debemꝰ. ſ. oculos/ aiaꝫ/ vocẽ/ ⁊ manꝰ. Ocu Leuare
los aũt leuare debemꝰ ad tria. ſ. ad illd qd intra nos ad oculos.
id qd eſt extra nos: ⁊ ad illd qd eſt ſupra nos. Primo er
go oculos leuemus ad illd qd eſt intra nos. ſ. ad ꝓpriã de
formitatem purgandam vt velociter ſurgamus: ſicut q
cecidit in luto: videns vbi ſit velociter ſurgit. Hiere. 3. Hiere. 3.
Leua in directum oculos tuos: ⁊ vide vbi nunc proſtra
ta ſis. Secundo ad illd qd eſt extra nos: ſcilicet ad tem
poris breuitatem: vt bonum inſtanter faciamus. ſicut
operariꝰ leuat oculos ſuos ad ſolẽ: vt videat ſi tps ſuffi
ciat ad opus ſuũ ꝑficiẽdũ. Joañ. 4. Leuate oclos v̾os: Joañ. 4.
et videte regiones qm̃ iã albe ſunt ad meſſem: ⁊ qui me
tit mercedẽ accipit: ⁊ cõgregat fructũ in vitam eternaꝫ.
Tertio ad illd qd eſt ſupra nos. ſ. ad dei ⁊ ſanctoꝝ ſocie
tatem/ vt eos hũiliter exoremꝰ: ſicut pauper leuat ocu-

Ps.120. los ad diuitem/ vt ei diues ſubueniat. ps.120. Leuaui
oclos meos i mōtes vñ veniet auxiliū mihi. Sed proh
dolendū q̄ðe multis hodie ð: illð ps.16. Statuerunt de-
Leuare aiam. clinare oculos ſuos in terrā. ¶ Scðo debem⁹ aiaȝ leua-
re ad deū. Et hoc ꝓpter triplex bonum qð inde ꝓuenit.
Prio ꝓpter noticiā veritatis quā p̄ſtat. Sicut viator le
uat oculos ſuos ad indigētiā vt eū dirigat: ſic debet hō
aiaȝ ſuā leuare ad deum/ vt eū dirigat ad viā eternā. ps.
Ps.142. 142. Notā fac mihi viā in qua ambulē: q2 ad te leuaui
aiam meā. Scðo ꝓpter leticiā deuotionis quā ꝯdonat.
ps. Letifica aiaȝ serui tui: qm̄ ad te dñe aiaȝ meā leua-
ui. Tertio ꝓpt' fugā cōfuſiōis quā declinat. Sicut auis
leuat ſe a terra ne capiat: ſic homo aiam leuare debȝ ad
Ps.24. deū de terra/ ne a peccato capiat. ps.24. Ad te dñe leua
ui aiaȝ meā: deus me⁹ in te cōfido ꝛc. ¶ De iſta aūt leua
Grego.16. mor. c.10. tione aie ad deū. ait Grego. Ad deū faciē vel aiaȝ leua-
Facies leuatur. re: eſt cor ad ſublimia inueſtigāda attollere. Nā ſicut p
corporis faciē homini: ita p interiorē imaginē deo noti
iam atq3 cōſpicabiles ſum⁹. Cum vero reatu culpe de-
primimur: ad deū leuare cordis noſtri faciem veremur.
Dum vero nulla bonorū operū cōfidētia fulcit intueri
ſumma mens trepidat: q2 ipſa ſe cōſcientia accuſat. Cū ve
ro iā penitētie lamētis culpa diluit: ꝛ ſic ꝑpetrata plan-
guntur/ vt plāgēda minime ꝑpetrent: magna mēti fidu
cia naſcit: ꝛ ad inſpiciēda ſupne retributionis gaudia
Leuare vocem. cordis noſtri facies leuat ꝛc. ¶ Tertio p̄cipalr debem⁹
leuare vocē. ꝛ hoc ad tria. Primo ad cōfitenduȝ pctm̄:
ſicut homo leuat veſtē vt oſtēdat vln⁹ medico. In cui⁹
Agar. Gen.21. figura legit de Agar. q recedēs agar iuit in deſertum
vbi nō erat aqua: ꝛ ſiciuit puer ei⁹. Gen.21. Leuauit vo
cē ſuā ꝛ fleuit ꝛ exaudiuit dñs vocē ei⁹ ꝛc. Secundo ad
querendū remediū: ſicut paup leuat vocē ad querēduȝ
panē: ſic debȝ homo ꝓ remedio pctōꝝ. Exēplū habet de
Luce.17. decē leproſis. Luc.17. Leuauerūt vocē dicētes. Jeſu pre
ceptor: miſerere noſtri ſequit. Jte oſtēdite vos ſacerdoti-
bus: ꝛ dū irent mūdati ſunt. Tertio ad laudendū deū.
Eſa.52. Eſa.52. Uox ſpeculatorū tuoꝝ leuauerunt vocē: ſimul
Ps.92. laudabūt. ps.92. Eleuauerūt flumina dñe: eleuauerūt
Leuare manus. vocē ꝛc. ¶ Quarto principalr debem⁹ leuare man⁹. et
hoc ad tria. Primo ad impugnādū malū: ſicut pugna
tor leuat manū cuȝ gladio ad impugnādū aduerſariū.
Et hoc fit per opera iuſtic. ps. Jn noie tuo leuabo manus
Joſue.8. meas. Hui⁹ figura ħr Joſue.8. Leua clipeū q i manu
tua eſt cōtra vrbē hai: qm̄ tibi tradidi eā. Et de hoc pōt
Exo.17. exponi illð Exo.17. Cūq3 leuaret man⁹ moyſes/ vince
bat iſrael: ſi aūt paululuȝ remiſiſſet/ vincebat amalech.
Scðo ad operandū bonū: ſicut operator leuat man⁹ ad
Ps.118. laborādū. Et hoc fit p opa obedientie. ps.118. Leuaui
man⁹ meas ad mādata tua ꝛc. Tertio ad orandū deū:
ſicut paup in preſſura leuat mān⁹ ad diuitē vt aliquid
Threni.3. recipiat. Et hoc fit p cordis deuotionem. Thre.3. Eleue
mus corda noſtra cū manib⁹ ad deum in celo. ps.140.
Ps.140. Dirigat oratio mea ſicut incēſuȝ in cōſpectu tuo: eleua
1.Thim.2. tio manuū mearū ſacrificiū ꝛc. Uñ ꝛ apls ait. Uolo vi
ros orare in omni loco: leuātes man⁹ puras coram deo.
¶ Predictis ergo modis pſal'. hic nos docet man⁹ leua
re dicēs. Et in nomine tuo leuabo manus meas.

994 **Sicut adipe et pīguedine repleatur anima mea: et labijs exultationis laudabit os meum.**

¶ Hic oſtendit quomodo mēs p aduerſa fortificat. Ad
uerſitates eni iuſtoꝝ in eis ꝑpetuā ſecuritateȝ cōcedūt
Grego.10 mor. c.19. vt dicit Greg. lib.10. mor. c.16. Et hoc hic notat pſal'.
Adeps. dicēs. Sicut adipe ꝛ pinguedine ꝛc. Ubi notādum q
adeps eſt in inteſtinis: pinguedo vero in carne. Et ſic
p adipē intellige ſapiētiā q ſtat in abſcōdito. ſ. i animat

q2 hec eſt pinguedo anime: ſine qua anima marceſcit: ꝛ
ita ex illis eſt: vt in bonis operib⁹ cito deficiat. Per pin
guedinē vero intelligit fortitudo ſpūs. Et ſic ſm glo. eſt
ſenſus. Anima repleat adipe ꝛ pinguedine. i. ſciētia et
fortitudine ſpūs. Quo facto. Laudabit te os meum la-
bijs exultatiōe. i. ex pura cōſciētia/ cui⁹ comes eſt exul
tatio. ¶ Uel alr. Ubi notādū q triplex eſt adeps vel pi Adeps.
guedo moralr quo debȝ repleri q digne deū laudare cu-
pit. Adeps eni in ſcriptura ſignificat tria. ſ. Eternoꝝ de
ſideriū ſcitatis ꝛ mūditie. Altaris ſacrificiū vnitatis ꝛ
cōcordie. Deuotoꝝ adiutorium charitatis ꝛ amicitie.
¶ Primū ptȝ. Sicut eni naturalr adeps vel pinguedo
ſemp q̄rit ſupremā partē rei ꝛ ſupficiē: q2 ſupnatat alijs
liquoribus. ſic ꝛ deſideriū celeſtiū ſupna petit iuxta deſe-
rens: q2 ſolū in celeſtib⁹ cōuerſat: ꝛ dño cōſecrat. Uñ de
tali adipe ð2. Omīs adeps dñi erit iure ꝑpetuo: q2. ſ. om Leui.3.
ne deſideriū in ipm debȝ terminari. Uñ de iſto adipe lo
quit Greg. ſup illo Job. Cutis mea aruit. dicēs. Jn ſctē Grego 8. mor. c.11.
eccl'e corpe hi q exteriorib⁹ curis inſeruiūt cōgrue cutis Job.7.
vocant. Que nimirū cutis areſcēdo cōtrahit: q2 mētes
carnaliū dū p̄ſentia diligūt: ꝛ quaſi iuxta poſita cōcupi
ſcūt/ ad futura extēdi p lōganimitatē nolūt. Qui dū in
terne ſpei pinguedineȝ negligūt attrahunt ꝛ areſcunt.
Hāc aūt areſactionē pſal'. formidauerat/ cū ſtilitatē mē
tis intuēs dicebat. Sicut adipe ꝛ pīguedine repleatur
anima mea. Adeps quippe pinguedinis aiam replet:
cū hāc contra p̄ſentiū deſideriorum eſcā ſupne ſpei infuſio
refouet. Cutis ergo areſcēs cōtrahit/ cū cor reb⁹ exterio
rib⁹ deditum in auctoris ſui amorē nō tendit. ſed i ſemet
ipſo (vt ita dixeri) rugoſa cogitatione plicat. ¶ Hic ergo
eſt adeps illoꝝ q nō q ſunt ſup terrā ſapiūt: ſed q ſurſuȝ
ſunt q̄rūt. de quo Leui.3. Offerēt dño adipē q operit vi- Leui.3.
talia. Hic enim adeps operit vitalia: q2 vitā ſpūaleȝ cō-
ſeruat. Et nota q ſm Ariſto. Animalia q abundant in Phs 4. de aialib⁹
pinguedine parū habēt ð ſanguine: ꝛ ecōtrario. Jtē ibi
dē dicit q adeps magis creſcit i hyeme q̄ in eſtate. Sic
moraliter eſt de adipe celeſtis deſiderij. Quid eni p ſan-
guinem in ſcriptura/ niſi pctm̄ intelligit? iuxta illð ps.
Libera me ð ſanguinib⁹ ꝛc. Sic ḡ fit myſtice: q quāto Ps.50.
quis abūdat adipe/ min⁹ hȝ de ſanguine: q2 quanto q̄s
ſupnis p deſiderium eſt inter⁹/ tāto min⁹ pctis implica
tur: ꝛ ecōtrario. Similr ſicut adeps magis creſcit i hye-
me q̄ in eſtate: ſic ꝛ adeps ſpūalis deſiderij. Quid ei p
eſtatē niſi ꝓſperitas: qð hyemē frigiduȝ niſi aduerſitas
deſignat: q2 tpē aduerſitatis mēs nrā magis eleuat ad
deū q̄ tpē ꝓſpitatis: dicēte pſal'. Cū occideret eos q̄rebāt Ps.7.
eū. Et Oſee.6. Jn tribulatōe ſua mane ꝯſurgēt ad me. Oſee.6.
¶ Sȝ q2 multi q̄nq3 celeſtia deſiderāt: ſed ſtatim habita
opportunitate reuertunt ad mūduȝ. Jdeo ꝯtra tales ð2.
Offerēt dño adipē ꝛ caudā totā. Per caudā eni q ē finis Leui.3.
aialis/ accipe ꝟtutē pſeuerātie vſq3 in finē. ¶ Scðȝ ptȝ. Eucharistia.
Qm̄ i hoc ſacramēto totalis gr̄e pinguedo cōtinet: qua
plene nos reficit de⁹. ps.80. Cibauit eos ex adipe frumē Ps.80.
ti ꝛc. Quid eni frumēti noie/ niſi xp̄i corp⁹ intelligitur?
Uñ de ſeipō ait. Niſi granū frumēti cadēs in terra ꝛc. ſi Joan.12.
aūt mortuū fuerit multū affert fructū. ſ. fructū nr̄e redē
ptiōis. Jſtð frumētū hȝ corticē ꝛ adipē. vt cortex ſit ipſa
hūanitas: adeps vero ſit int⁹ latēs diuinitas: qua i hoc
ſacramēto ſatiamur: q2 in ipſa noſtra finalis beatitudo
conſiſtit. Uñ predicta verba pſal'. exponēs glo. dicit. Ci
bauit eos ex adipe frumēti. i. ſacramento corporis xp̄i.
Unde ꝛ ps.147. Qui poſuit fines tuos pacē: ex adipe Ps.147.
frumenti ſatiat te. Qð ideo dicit. quia ſicut adeps fru-
menti eſt vnitiuus: quia ex multis granis vnus panis
conficitur: ſic iſtud ſacramentum eſt vnitiuuȝ: q2 omēs
digne ſumentes vnit ꝛ pacificat/ dum eos vnuȝ corpus
facit in chriſto. Unde de adipe ſacramentali corporis
et ſanguinis chriſti ipſe ſuis pollicetur electis dicens:

Ex.39. Comedetis adipem in ſaturitatē: ⁊ bibetis ſanguinē
in ebrietatē de victima quā ego imolo vobis. Quid eni
eſt victima a xp̄o nobis immolata: niſi corpus ſuum et
ſanguis. q̄ in cruce pro nobis obtulit patri? Ex qua co-
medimus adipem in ſaturitate: dum corpus xp̄i digne
ſumendo eius gratijs replemur. Et ſanguinem in ebrie
tate bibimus: dum per xp̄i ſanguinē ſumptū ei⁹ reple-
Ps.147. mur amore. Unde magiſter i glo. ps.14. Ex adipe fru
mēti ſatiat ⁊c. i. pane qui de celo deſcēdit / qui adeps fru
menti dicitur: quia carne clauſus in mūdo ſola fide co-
gnitus eſt interius. ¶ Tertium patet. Adeps enim rea
liter defendit vitalia interiora: ⁊ ipſa operit. Sic et vir-
Charitas. tus charitatis ⁊ amicitie proximum operiendo cuſto-
Leui.3. dit. Unde Leui.3. dicitur. Offerent dn̄o adipē qui in-
trinſecus operit vitalia: ⁊ quicquid pinguedinis eſt in-
trinſecus. Uitalia enim interiores virtutes dicuntur:
quas operit charitas ⁊ cuſtodit: quā deo debemus offer
re. quia om̄is actus vere charitatis terminatur ad deū.
Adeps ergo charitatis operit vitalia: quando quis vi-
tam proximi charitate defendit nutrit ⁊ protegit. ¶ Di
cit magiſter de proprietatibus rerum lib.7. ꝙ ſi adeps
vel pinguedo in corpore hominis diſſoluatur: ſtatim
deficit calor naturalis ⁊ mors ſubitanea ſequit. Quid
enim eſt calor naturalis: niſi ipſa vita gratie in qua cō-
ſiſtit noſtrum viuere ſpirituale? ſicut et vita corporalis
in naturali calore? Si ergo adeps interius coagulatus
diſſoluatur .i. vnio charitatis ad proximum diſrumpa
tur: ſtatim ceſſat calor ſpiritualis in quo vita gratie cō
ſiſtit: ⁊ ſic ſubito ſequitur mors anime. ¶ Iſtū ergo adi
pē charitatis conſeruare debemus. ſ. corde ⁊ opere. In
Leui.7. cuius figuram dicitur Leui.7. Tenebit in manib⁹ adi
pem hoſtie ⁊ pectuſculū. Per manus opera intellige:
ſed per pectuſculū in quo latet cor / ipſam intentionē.
Debemus ergo adipē charitatis tenere in manibus. i.
charitatem p opera proximis oſtēdere. Debemus etiā
pectuſculū tenere in manibus: vt. ſ. operibus exteriori
bus copuletur charitas interior. vt. ſ. ſolū propter deum
exteriora opera fiant: ⁊ nō propter aliqđ temporale / vel
carnis delectationem. vt. ſ. adeps charitatis ſeparatus
ſit a carne. i. ab omni carnis voluptate vel affectione: ſi-
Eccl. 47. cut de nathā propheta dicitur. Surrexit nathā prophe-
ta quaſi adeps ſeparatus a carne. ¶ Qui ergo predi-
ctum triplicem adipem habuerit digne deū poterit lau
dare. Et hoc inuenis pſal. dicit. Sicut adipe ⁊ pinguedi
ne repleatur anima mea. ⁊ tunc ſcilicet labijs exultatio
nis laudabit os meum.

995 7.q.1. Dece-nis. Si memor fui tui ſuper ſtratum meum: in matutinis meditabor in te: quia fuiſti adiutor meus.

¶ Hic oſtendit differentiam inter bonos ⁊ malos: quia
boni laudant deū: ⁊ ipſius ſunt memores in proſperita
te ⁊ aduerſitate. mali autem non: quia ipſi proſperis ele
uantur ſed franguntur aduerſis. Primo ergo oſtendit
conditionem bonorum in proſperitate. Secundo in ad
Stratus. uerſitate / ibi. Et in velamento. ¶ Quantum ad primū
ſciendum ꝙ per ſtratum ſiue lectum qui eſt locus quie-
tis ſignificat ſtatus proſperitatis: in quo ſine turbatiōe
homo quieſcit. Et ſic ille memor eſt dei ſuper ſtratū ſuū:
qui in ſtatu pſperitatis poſitus virtutem ſeruat humi-
litatis: ⁊ bona opera ſibi ſternit in quibus requieſcere
Grego.23. poſſit. Unde Grego. ait. Per ſtratum repauſatio in bo
mor. c.23. nis operib⁹ deſignat. Unde in apoſtolorū actib⁹ petrus
Actuū.9. ap̄ls dicit. Enea ſanet te dn̄s ieſus xp̄s: ſurge ⁊ ſterne ti
bi. Quid eſt dicere ſurge: niſi mala que feciſti derelin-
que? Et qđ eſt dictū ſterne tibi: niſi talia bona in quib⁹
quieſcere poſſis operare? vt deſerat ſurgēdo q̄ fecit: ⁊ i-
ueniat ſternēdo qđ non fecit. Qđ vtrūqʒ pphēta breui
Ps.36. ter cōprehēdit / dicēs. Declina a malo ⁊ fac bonū. Decli
nare a malo quippe eſt ab eo in quo iacuit ſurgere. bo
nū vo facere eſt meredis opera i quib⁹ requieſcere de-
beat / opari. Qui eni declinat a malo: ſed adhuc bona
nō facit. ſurrexit quidē ab eo quo iacuit: ſed vbi requie
ſcere debeat / nōdū ſtrauit ⁊c. ¶ Sic aūt memor dei con
tinue meditat quomō xp̄i deo ſuire poſſit. Et hoc ē qđ
ſubdit. In matutinis meditabor in te. i. cōtinue die ac
nocte. nā matutinū eſt finis noctis ⁊ principiū diei: ⁊ ſic
vtrūqʒ cōprehēdit. Et ne opera bona ⁊ talis meditatio
videatur ſibi attribuere: ſed totum ipſi deo. Ideo ſub-
dit. Quia fuiſti adiutor meus.

Et in velamento alarum tuarū exultabo: adheſit aīa mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua. 996 11.q.3. ad mēſam.

¶ Hic oſtendit ſtatum bonorum in aduerſitate: quia. ſ.
Ale. tunc maxime deo adherēt per patientiam. Ubi notan-
dum ꝙ ale dei quibus nos protegit ⁊ velat / ſunt due: ſcʒ
miſericordia ⁊ charitas. Unde dicit glo. ps.16. Iſtis
enim velatus aduerſis frangi non poteſt. Nam per
alam miſericordie facit cum tentatione prouentum: qz
nō patitur nos tentari ſupra id qđ poſſumus. ſed p alā
charitatis aduerſa immittendo: nos magis ad ſuum
Adherere. amorē trahit. Qđ notās ſubdit. Adheſit anima mea
poſt te: ſcilicet charitate. Ubi notandū ꝙ illi rei cor no
ſtrum adheret quā diligit. cū ergo deum toto corde de-
beamus diligere. ſequitur ꝙ toto corde ſibi debeamus
adherere. Adheremus autem deo charitate / eius pręce
Ioſue.22. pta obſeruando. Propter quod dicit. Diligatis domi
num deum veſtrū: vt ambuletis in omnibus vijs ei⁹:
et obſeruetis omnia mandata eius: adhereatiſqʒ illi in
Unum ē deo. omni corde veſtro. ¶ Et attende ꝙ iſta adheſio eſt tan-
te vtilitatis ꝙ ſic adherentes vnit deo ꝙ illos deificat: di
1.Cor.6. cēte apoſtolo. 1.Corint.6. Qui adheret deo: vnus ſpi-
ritus eſt cum eo. Qđ tamen dictum ſane oportet intelli
gi. vt ibidem oſtendit magiſter in glo. dicens. Qui ad
heret deo: ſcilicet eius voluntatem ſemper faciens: non
vna caro eſt cū deo: ſed vnus ſpiritus cum ſpiritu dei.
Cum ergo vnus eſt ſpiritus non ſubſtantie identita-
te: ſed participatione diuine beatitudinis. Diuerſe eni
ſunt ſubſtantie ſpiritus hominis ⁊ ſpiritus dei. Sed qz
noſter ſpiritus adherendo deo accedit ad participatio-
nem veritatis diuine ⁊ beatitudinis illius. Un⁹ eſt er-
go ſpiritus hominis qui adheret deo cum ſpiritu dei: cū
ei ſic adheret / vt particeps eius beatitudinis plene ſit:
cum. ſ. ſanabitur eius deſiderium in ipſa trinitate ad-
herēs deo: cuius eſt imago. Non ergo ſpiritus hominis
adherens deo eſt ita vnum vel vnus cum ſpiritu dei: ſi-
cut filius cum patre eſt vnum vel vnus deus. Sic enim
dicimus de patre ⁊ filio ꝙ vnum ſunt: quia vnius ſub-
ſtantie duo ſunt. Diligenter ergo aduerte ꝙ quando de
rebus duabus vel pluribus vnum eſt vel vna eſt: ⁊ ad-
ditur quid vnum vel quid vna: de his que diuerſe ſunt
et de his que ſunt eiuſdē ſubſtantie: dici poteſt. Diuer
ſe enim ſunt ſubſtantie ſpiritus hominis ⁊ ſpiritus dei.
et tamen dicitur qui adheret deo: vnus ſpiritus eſt cum
eo. Ubi aūt dicit de duob⁹ vel pluribus vnū: nec addit
quid vnum: talia diuerſa non intelliguntur: ſed vnius
1.Cor.3. ſubſtantie. ſicut dictū eſt. Qui plantat ⁊ qui rigat vnū
Ioan.10. ſunt. ⁊ itē. Ego ⁊ pater vnū ſum⁹. Si ḡ de his q̄ diuerſe
ſunt ſubſtātie ꝙ ſint vn⁹ ſpūs recte dr: quāto magis que
vni⁹ ſunt ſubſtātie recte dicunt vn⁹ de⁹ eſſe. Hec magi-
ſter. ¶ Ex predictis ergo pz: ꝙ aduerſitas facit adhere-
re deo. Item ꝙ adheſio dei facit nos aſſumi ad vnita-
tem dei modo predicto. Et ideo concludit pſal. dicens.

Adheſit anima mea poſt te. ⁊ quid ad hoc ſequit. Me ſuſcepit dextera tua. ſ. ad talem vtilitatem.

997 # Ipſi vero in vanum queſierunt animam meã: introibunt in inferiora terre: tradentur in manꝰ gladij: partes vulpium erunt.

¶ Hec eſt ſcda pars principalis in qua oſtẽditur ꝙ malorum vita a deo puniunt. Ubi notandũ ꝙ mali nocere cupiẽtes bonis/ ipſis non nocẽt/ ſed ſibiipſis. peccantes eni cõtra bonos bonis ꝓficiũt/ ſed ſibiipſis dãnationem acquirunt. Deciꝰ enim ꝑſequendo laurentiũ ſibi ipſi nocuit: ſꝫ laurẽtio nõ modicũ ꝓfuit. ⁊ ſic alij tyrãni querentes ſanctos funditꝰ perimere: nõ ſanctis ſed ſibi ipſis nocuerũt: ⁊ ſic eoꝝ ꝑſecutio erat vana/ quãtuꝫ ad perſequẽtes: qꝛ finẽ intẽtuꝫ habere nõ potuerũt. Uñ Gregorius 20. mor. c. 22. dicit. Omĩpõs deus electorum ſuorũ aduerſarios temporalr̃ pmittit excreſcere: vt per maloꝝ ſeuitiam purgetur vita bonorum. Nunqꝫ enim dñs aduerſus bonos eos ſeuire permitteret: niſi etiam quãtuꝫ ꝓdeſſent videret. Nam dum iniuſti ſeuiunt: iuſti purgantur: ⁊ vtilitati innocentiũ militat vita prauoꝝ: dum hanc ⁊ premendo humiliat/ ⁊ humiliãdo ſemꝑ ad meliꝰ format. Unde recte p ſalomonẽ dicit. Qui ſtultus eſt ſeruiet ſapiẽti. Et tamẽ ſepe cõſpicimꝰ ſapientes ſub eſſe: ſtultos vero arcẽ dñij tenere. Sapientes ſeruilr̃ obſequi: ſtultos tyrãnidis elatione dñari. Quõ ergo diffinitione diuine ſapientie/ ſtultus ſapienti ſeruit: dũ plerumqꝫ hunc iure tẽporalis dñij comprimit: Sed ſciẽdũ eſt ꝙ dum contra ſapientis vitã/ ſtultus preeminẽs terrorẽ poteſtatis exercet: dum hunc laboribꝰ fatigat cõtumelijs lacerat: ꝑfecto hũc ab omi vitioꝝ rubigine vrẽdo purgat. Stultus ergo ſapienti etiam dominãdo ſeruit: quem ad meliorẽ ſtatum premẽdo ꝓuehit ⁊c. ¶ Quia ergo mali perſequendo bonos/ intentum contra bonos non acquirunt. ideo in vanum animam bonorum querunt. Unde hic dicit pſal. de malis. Ipſi vero in vanuꝫ queſierunt animã meam: quaſi. d. In carnem poteſtatem habent/ non in animam. ¶ Sed qualis eos pena ſequatur: ſubdit dicẽs. Introibũt in īferiora terre. Ubi tres prauorum numerat penas. Prima eſt: quia in infernũ demergentur. quod notat dicẽs. Introibunt in inferiora terre. i. in infernum qui eſt in inferioribus terre ſituatus: vt dictum fuit ſupra in ver. 108. ibi. Conuertantur in infernum ⁊c. Secunda eſt: quia a chriſto iuſte iudicabuntur. quia tradentur in manus gladij. Quid autem hic eſt gladius/ niſi iuſta xp̃i ſentẽtia que in iudicio malos occidet: ⁊ quo ad corpꝰ ⁊ quoad animam? De quo gladio dicitur Apocali. 1. ꝙ ex ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ parte acutus. Tertia eſt quia a demonibus cruciabũtur. quia partes vulpiũ erunt. Quid enim per vulpes fraudulentas intelligitur: niſi ipſi demones deceptores ⁊ fraudulenti. De quibꝰ ait xp̃s illi auaro. Vulpes foueas habẽt: ⁊ volucres celi nidos. i. ſm glo. vulpes. i. demones doloſi: volucres celi. i. demones ſuperbi in corde tuo habent habitaculuꝫ: ſed non filius hominis. Unde non ſolum demones ratione doloſitatis vulpes dicuntur: ſed etiam homines doloſi. Unde et xp̃s herodem appellauit vulpem. Dicite illi vulpi ⁊c. Ubi glo. Vulpis enim eſt animal plenũ fraudibus: in fouea propter inſidias latẽs: odore fetẽs: nũqꝫ rectis itineribus incedens. Que omnia demonibus cõpetunt ⁊ hominibus prauis. ¶ Eſt ergo ſenſus. Partes vulpium erunt: in partes hereditatis demonum erũt: ſicut deus eſt pars hereditatis iuſtorum p̃s. 15. Dominus pars hereditatis mee ⁊c.

Marginalia: Nocere mali bonis nõ poſſunt. — Grego. 20. mor. c. 22. — ꝓuerb. 11. — Pene malorum. — Apocal. 1. — Vulpis. — Math. 8. — Luc. 13. — p̃s. 15.

Rex vero letabitur ĩ deo: laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua. 998

¶ Hic cõſequẽter oſtẽdit quomõ bonoꝝ opa a deo premiant. Ubi nota ꝙ quilꝫ iuſtꝰ regis noĩe intelligit. Cũ eni rex dicat a rego regis. ſicut ſcriptor a ſcribo: ⁊ doctor a doceo. Ideo ſicut ſcriptor dr̃ q̃ bñ ſcribit: ⁊ doctor q̃ bñ docet. ſic ⁊ rex dr̃ q̃lꝫ q̃ ſeipꝫ bene regit. Cũ ergo ſolũ iuſti ſeipſos bñ regãt: carnẽ ſubdẽtes ſpũi: ⁊ ſpiñ deo. ſequitur ꝙ ipſi digne reges vocãt. Et ecõtra: illi q̃ ſe nõ bñ regũt/ vt ſũt praui: iniuſte reges nũcupãt: quacũqꝫ tẽporali fulgeãt dignitate. Uñ Iſido. li. 3. de ſummo bono/ dicit. Reges a recte agẽdo dicti ſunt. Ideoqꝫ recte faciendo nomẽ regis retinẽt: peccãdo aũt pdũt. Uñ ꝓuer. 20. Rex q̃ ſedet ĩ ſolio ſuo. ſ. mẽtis/ diſſipat omẽ malũ. Certũ eſt aũt ꝙ iuſti totã ſuã gl̃iaꝫ in deo ponũt ⁊ letitiã: nõ in rebꝰ creatis. p̃s. 31. Letamini in dño ⁊ exultate iuſti. Et hoc eſt qḋ hic d̃ iuſtis ſub regis noĩe dicat pſal. Rex vero letabit̃ in deo. Uñ ⁊ p̃s. 20. ait. Dñe in v̇tute tua letabit̃ rex. De letitia autẽ iuſtoꝝ vide ſupra ver. 479. ¶ Subditur. Laudabunt̃ omẽs qui iurant in eo. Ubi ſm glo. Ille iurat in deo qui obſequiũ ⁊ vota deo ꝓmittit ⁊ obſeruat. Et tales laudabunt̃. ſ. ab ipſo deo in iudicio qñ eis dicet. Uenite bñdicti patris mei ⁊c. Mali autẽ tũc a nullo laudabunt̃. Nõ quidẽ a deo/ nec a iuſtis. quia mala laudare nõ norũt: neqꝫ a malis ⁊ adulatoribus: vt in vita preſenti. Qꝛ in iudicio obſtructũ. i. obſtruct̃ os loquentiũ iniqua. Iniqua eni loquit̃ omĩs q̃ alteriꝰ mala cõmẽdat. Secũdũ eni grãmaticos: obſtruo cõponitur ex ob ⁊ ſtruo ſtruis: ⁊ eſt obſtruere idẽ ꝙ claudere oppilare vel vndiqꝫ obturare. Obſtructũ ergo tũc oſtẽdit os maloꝝ: qꝛ ibi non erit tẽpus excuſandi mala vel laudãdi: qꝛ omĩa omibꝰ erunt manifeſta. Et hoc eſt qḋ de malis dr̃. Impij in tenebris cõticeſcent. Quẽ exponẽs Grego. ait. Nũc enim malus bonis derogat: ⁊ recta que agere negligit: hec in alijs obtrectando lacerare non ceſſat. Sed tunc iniquitas os ſuũ cõtrahit: cum iuſtis quanta ſuppetat glorie retributiõis/ agnoſcit. Tũc enim ei loqui contra bonos non vacat: quia malorum ſuorum digna retributione linguam tormenta ligant. Unde bene anna prophetizãte dicitur. Pedes ſanctoꝝ ſuorum ſeruabit: ⁊ impij in tenebris conticeſcent. Quod nunc confirmans pſal. ait. Obſtructum eſt os loquentium iniqua. preſens ponens pro futuro.

Marginalia: Rex quilꝫ iuſtus. — Iſidorus. — ꝓuerb. 20 — p̃s. 31. — p̃s. 20. — Os peccatorum. — 1. Reg. 2. — Grego. 6. mor. c. 16.

Exaudi deus orationeꝫ meam cum deprecor: a timore ĩimici eripe animam meam. 999

¶ Pſalmus iſte hunc habet titulum. In finem p̃s dauid. Patet ex predictis multotiens expoſitio. ¶ De materia vero pſal. quo ad litteram dicunt doctores hebreorum: maxime Ra. ſa. ꝙ dauid hunc pſalmum fecit de ipſo daniele propheta: qui de ſemine dauid deſcendit. Unde Ezechie regi dixit Eſaias. 4. Reg. 20. De filijs tuis qui egredientur ex te/ quos generabis: tollentur et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Et hoc impletũ fuit in Daniele ⁊ ſocijs eiꝰ. vt habetur Daniel. 1. Dauid ergo ſpiritu prophetico ꝑuidẽs: ꝙ daniel de ſuo ſemine naſciturus: per inuidiam malignantium fuerat in lacum leonum proijciendus: et inde miraculoſe liberandus. hunc pſalmum in ꝑſona danielis cõpo-

Marginalia: 4. Re. 20 — Daniel. 1.

ſuit. ¶ Et ſm iſtum ſenſum litteralē ps iſte diuiditur in tres partes. Quia primo diuinū beneficiū recolit. Secundo malignantiū iniquitatis deſcribit/ ibi. Q2 exacuerunt. Tertio vtilitas cōſiderantiū cōcludit/ ibi. Cōturbati ſunt ⁊c. vt. R. ¶ Quantū vero ad ſenſu3 ꝓpheticū/ notandū ꝙ iſte ps agit de xpi paſſiōe ⁊ reſurrectione. Unde in iſto pſal. xps loquitur: ſed qñq3 vt caput/ qñq3 vt corpus qđ eſt eccl'a. Sicut enim xps caput eccleſie in ſua paſſiōe orauit. ſic ⁊ eccl'ia in ſuis paſſionibus deū deb3 orare. Eſt ergo ſenſus tituli. In finē ps dauid. ideſt iſte ps dirigēs nos in finē. i. in xp3 qui eſt omniu3 fideliū finis: attribuit ipi dauid. i. xpo q2 i iſto pſal. xps loquit vt dictū eſt. ¶ Intētio pſalmiſte eſt fideles monere ne in paſſionib9 turbent: ſed tūc maxime in deū ſperent: ⁊ p orationem ad ipſum deuote recurrāt. ¶ Sub iſto ergo itellectu tractādo pſalmū: ps iſte diuiditur in tres partes. Q2 ponit p'mo paſſionis xpi acerbitas. Secundo xpi in paſſione ſtabilitas/ ibi. Acccedet hō. Tertio paſſionis xpi vtilitas/ ibi. Cōturbati ſunt oēs. Prima in tres. q2 ponit tēpore xpi paſſionis primo xpi dep̄catio. Scđo dep̄catiōis exauditio: ibi. Protexiſti. Tertio iudeoꝝ malignatio: ibi. Quia exacuerūt. ¶ Quātum ad primū notandū ꝙ q̄uis timoris multe ſint ſpecies: vt dictū fuit ver. 261. Quātū tamē ad p̄ſens reſtat ſciendum ꝙ timor eſt duplex. ſ. corporalis ⁊ ſpiritualis. Corporalis quo pena timet corporis: vt timere infirmitates/ vbera/ vel mortē. Spiritualis āt quo ſpiritualis inimicus timet: ne ſuis tētationib9 vel penis immiſ

Timor corporalis. ſis ad caſu3 trahat. Et q̄uis prim9 timor ſit quaſi naturalis: nunq̄ tamē tantus eſſe debet: vt ſuperet rationē3: vt. ſ. p aliqua pena vitāda aliqđ fiat inhoneſtu3: quin

Nota totū ad non timēdū ſubire mortem corpalē3 p dño cu3 ſe caſus obtulerit. immo ante oīs pena corporalis eligi debet: vt deducit Chryſoſtom9 ſup illo vbo Matt. 10. Nolite timere eos qui occidūt corp9 ⁊c. d. Nolite timere eos qui occidunt corpus: q̄m corpus ⁊ ſi ab impijs occaſu3 non fuerit ꝓpter dñm: a ſeipſo poſt modicū morit ꝓpter naturam. Ergo occaſi ſm corp9 ab ipijs nihil pdūt niſi mortis dilatōnē: vt corp9 qđ poſt modicū fuerat moriturū: ante modicū moriat. Magis aūt nec ipſam mortis dilationē. Si eni verū eſt ꝙ nec foliū quidē cadet de arbore ſine dei p̄cepto: q2 numerati ſunt dies qui ad vitā nobis ſunt dati: credere debem9 ꝙ nec morimur ante die3: nec tranſire poſſum9 diē. Nūc ante ponam9 ꝙ ante diē morimur ꝓpter deū. Si ergo ⁊ gratis poſt modicū morituri ſum9: nulla dei cauſa ꝓpoſita: quare nō ante modicū in cauſa dei cu3 glia morimur: vt fiat voluntariu3 qđ futurū ē neceſſariū: vt offeram9 p munere qđ a te redditur p debito. Ideo nolite timere eos qui occidūt corpus. ſubſtātia eni hoīs nō eſt corpus: ſed anima. Hanc enim ſolā ad imaginē ſuā deus fecit ⁊ hāc diligit: ꝓpter hanc fecit ⁊ mundū: ⁊ hanc zelat ⁊ pſequit inimicus: et ꝓpter hanc ipe dei filius venit in mundū. Corpus autē veſtimentū eſt anime. Sicut ergo veſtimētu3 ſup hoīes poſitū: ſi quis furibūdus ſcindat: dolorē quide3 iniurie ſentit hō: dānū aūt nō patit in natura. Sic corpus ſup aīam poſitū ſi occidat ab impijs: anima quidē occaſionis illi9 ſentit dolorē: dānū autē ſue nature non patitur. Aut qđ ſentio verius: nō ſolum ad veſtimētū anime caro creata eſt: ſed magis ad tētationē eius quaſi domeſtica ⁊ naturalis inimica copulata: vt du3 expugnatur a carne: nec vincit: coronet a deo. Si ergo caro anime inimica tētatio eſt: quis ſapiēs non intelligit q2 occiſio corporis optāda eſt magis q̄3 timēda. Ideo eni tibi corruptibilis natura creata eſt: ideo deponēdi corpus temp9 eſt numeratum. vt du3 homo morit: quotidie corpi illi nō pcas: ſed cōuenientie p̄ture cōpares tibi vitā manſurā. Ecce ſi mutuo accepim9: vt puta equū aut bouē3. nōne aſſidue opus tuū operis in cu3? Dicis eni apō te hodie aut cras tollendus eſt a me: q2 nō eſt me9. Et i corpore corruptibilis nature: quare ad vtilitatē anime tue non vteris tēporali corpe tuo? ſciens ꝙ poſt modicū tollendū eſt a te/ q2 nō eſt tuū. Que eſt iſta inſipientia noſtra/ odire qđ noſtrū eſt: ⁊ amare qđ noſtrū nō eſt? ſtudere qđ ſaluare nō poſſum9? ⁊ negligere qđ i eternū habituri ſum9? hec ille. ¶ Ex quib9 patet ꝙ mortē corpis nullus timere debet. vt p ipſa vitāda aliquid agat inhoneſtum. Sic ergo xps hic orās: a timore inimici eripe animam mea3. non petit ne moriat: ſed vt eos nō timeat q̄ tantū corpus occidere poſſunt: ſed magis illū timeat q̄ corp9 ⁊ aīam perdere poteſt. Et hoc modo a timore inimici eripit: ēt dū occidit. q2 hoīes nō timet/ ſed nec morti cedit. vt hic dicit glo. ¶ Et attēde ꝙ nō tā p ſe hic orat Martyr. Exaudire Dom.

xps/ q̄3 etiā p ſuis. ſ. ne martyres illos timeant: q̄ ſolum corpus occidere poſſunt. vnde hic ait Aug. Exaudi de9 ⁊c. a timore ⁊c. eripe aīam meā. Seuierūt inimici i martyres. Quid ergo orabat iſta vox corpis xpi? Hoc orabat vt eruerent ab inimicis: ⁊ vt nō eos occidere poſſent inimici. Ergo exauditi nō ſunt: q2 occiſi ſunt. Nunqđ deſeruit deus cōtritos corde ſeruos ſuos ⁊ ſperātes in ſe deſperit? Abſit. Quis eni inuocauit dñ3 ⁊ derelict9 eſt? Quis ſperauit in eū: ⁊ ab eo deſert9 eſt? Exaudiebant ergo ⁊ occidebant: ⁊ tamē ab inimicis eruebant. Alij timētes cōſentiebāt ⁊ viuebāt: ⁊ tñ ab inimicis abſorbebant. Occaſi itaq3 eruebant: viuētes aūt mori timentes abſorbebant. Unde eſt illa vox gratulatiōis. forſitā viuos abſorbuiſſent nos. Multi abſorpti ſunt viui: abſorpti ſunt multi mortui. Qui ei putauerunt inanē eſſe fidem xpianā: mortui abſorpti ſunt. Qui aūt ſciētes veritatē eſſe predicationē euāgelij/ xpm eſſe filiū dei dicētes: et hoc credētes: ⁊ hoc int9 tenētes: victi tñ dolorib9 ceſſerūt: ⁊ idolis ſacrificauerūt. Illi viui abſorpti ſunt. Illi abſorpti/ q2 mortui. Illi āt q2 abſorpti mortui. Quid ĝ orabat hec vox martyꝝ dicentiū. A timore inimici eripe aīam meā. Nō vt me nō occidāt inimici: ſed ne anima mea cōſentiat inimicis. Hoc ergo orat xps in ſuis impleri qđ iubet i euāgelio dicēs. Nolite timere eos qui occidunt corp9/ animā aūt nō poſſunt occidere: ſed eū timete qui aīam ⁊ corp9 poteſt perdere in gehēnā. Orat ergo vt p̄ſtet qđ iubet. A timore inimici erue me de9 ⁊ ſub de timori tuo. i. nō timeā eū qui corpus occidit. timea3 aūt te q̄ habes poteſtatē ⁊ corp9 ⁊ aīam occidere in gehēnā ignis. Nō eni a timore tuo volo eſſe alien9: ſed a timore inimici liber: ſub timore vero ſeruus domini. Math. 10

Protexiſti me a conuentu malignantium: a multitudine operātium iniquitatem. 1000

¶ Hic ponitur deprecationis exauditio. Ubi notandū ꝙ tego tegis habet duo ſignificata/ ſm q̄ ⁊ humanitas xpi ꝓtegebat diuinitatē: ⁊ diuinitas humanitatē. vide ſupra v. 438. Protexit ergo diuinitas humanitatē xpi q2 ipſam defendit/ ne malignātes iudei ipſa3 vt conabātur ſuperare poſſent: q2 ⁊ ſi corp9 in manib9 ipſoꝝ ē traditū: aīam aūt in aliquo ledere nō potuerunt. ſicut diabolo de Iob dñs dixit. Ecce caro eius in manu tua eſt: verūtñ anima eius ſerua. Et de hoc vide ſupra ver. 196. ¶ Orat etiā hic xps p corpe ſuo ⁊ ſctis martyrib9. Unde virtute eius orationis ſancti martyres ſic a deo fuerunt ꝓtecti: vt fortiores eſſent patiēdo q̄3 inimici ſeuiendo. Uñ hic ait glo. hoc qđ hic dr. Protexiſti. i capite ſacū cernim9. Qđ ⁊ mēbra experiunt. hoc eni exēplo releui firmant. Uñ chryſoſtom9 in ſermōe. Protexiſti me a cōuentu malignātiū ⁊c. Iā ipm xpm ꝓtectū intueamur. Multi eni martyres talia paſſi ſunt. ſed nihil ſic relucet/ ſicut in xpo qui eſt martyrū caput. Ibi eni melius

Protectio (margin, beside "Hic ponitur")
Job. 1. (margin, beside "bolo de Iob")
Martyr. (margin, beside "Orat etiā hic xps")
Chryſoſtomus. (margin, beside "qui firmant")

intuemur ꝙ illi experti ſunt. ꝓtect⁹ eſt eni a multitudi
ne malignantiū: q2 ꝓtegēte ſe deo: ꝓtegēte carnē ſuā ip
ſo filio / ⁊ hoiez quē gerebat: q2 fili⁹ hoīs ē / ⁊ filius dei ē.
Filius dei ꝓpter formā dei: filius hoīs / ꝓpter formā ſer
ui: habēs poteſtatē ponere aīam ſuā ⁊ recipe eā. Quid
eni potuerūt facere inimici? Occiderūt corp⁹: aīaz aūt
nō potuerūt occidere. Intēdite fratres. Parū erat ergo
dn̄z martyres hortari verbo / niſi etiā firmaret exemplo.
Noſtis q2 cōuent⁹ erat malignātiū iudeoꝝ / atq3 multi
tudo operantiū iniquitatez. Quā iniquitatē? Volue
runt eni occidere dn̄m nr̄m ieſum xp̄m: qui ſanauit oēs
infirmitates coꝝ. curauit oēs lāguidos coꝝ. Predi
cauit eis regnū celoꝝ: nō tacuit vitia coꝝ: vt ipſa ip̄is diſ
plicerēt / vt medico a quo ſanabant̄. His q̄dē oīb⁹ eius
curatiōib⁹ ingrati tanq̄ multa febre frenetici inſanien
tes in medicū q̄ venerat eos curare cogitauerūt cōſiliū
perdēdi eū / tanq̄ ibi volētes eū ꝓbare: vtrū vel hō ſit q̄
mori poſſit: vel aliq̄d ſup hoc habeat ⁊ ſic / ⁊ mori ſe non
ꝑmittat. Verbū ip̄oꝝ agnoſcam⁹ in ſapiētia ſalomōis.
Morte turpiſſima inquiūt cōdēnem⁹ eū. erit ei reſpect⁹
Ps. 17. in ſermonib⁹. ſi vere filius dei eſt liberet eū. Unde pſal.
17. Protector eſt omnium ſperantium in ſe.

1001 6. q. 1. ex merito.

Quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas: intenderunt arcū rē amaram: vt ſagittēt in occultis immaculatum.

¶ Hic ponit̄ iudeoꝝ cōtra xp̄m iniquitas ⁊ malignatio.
Lingua iudeorum. Et diuidit̄ i quattuor partes. Quia ponit̄ p̄io iudeo
rū venenata locutio. Scd̄o ipſoꝝ obſtinata p̄ſumptio /
ibi. Subito ſagittabūt. Tertio ipſoꝝ meditata deceptio /
ibi. Narrauerūt. Quarto ipſoꝝ fruſtrata intentio / ibi.
Scrutati ſunt. ¶ Quātū ad primū notādū ꝙ multotiēs
noīe cauſe ſignificat̄ effect⁹. ſic noīe volūtatis ſignificat̄
actus volūtate elicit⁹. Sic ⁊ in ꝓpoſito noīe lingue ſi
gnificāt̄ vba p linguam formata. Dicat ergo de iudeis
xp̄s. Qui exacuerunt vt gladiū linguas ſuas. i. vba. ſ.
apte clamādo mortem xp̄i: dicētes. Tolle tolle crucifige
Job. 19. eū. Et potes notare ꝙ iudei acuerūt linguas ſuas ꝯtra
xp̄m multipl̄r. ſ. ante paſſionē. Primo ip̄m blaſphemā
Joan. 8. do. Joan. 8. Demoniū habes. Scd̄o ip̄m increpando.
Matth. 11. Mat. 11. Ecce vorator ⁊ potator vini ⁊ publicanoꝝ ami
Marc. 22. cus. Tertio: ipſuz tētando. Matth. 22. Si licet cenſum
Matth. 22. dare ceſari. Quarto adulādo. Matt. 22. Magiſter ſci
mus q2 verax es ⁊c. In paſſiōe etiā multipliciter acue
Luce. 23. runt linguas ſuas. ſ. ip̄m accuſando. Luce. 23. Hūc in
uenim⁹ ſubuertentē gentem noſtrā: ip̄m condēnando.
Matt. 26. Matth. 26. Qui oēs clamauerūt. Reus eſt mortis.
Matt. 27. Ip̄m crucifixerūt deridēdo. Matth. 27. Vah qui de
Auguſti. ſtruis tēplū dei ⁊c. ¶ Unde hic ait Augu. Exacuerunt
Ps. 56. vt gladiū linguas ſuas. In alio p̄s dicit. Filij hoīz den
tes coꝝ arma ⁊ ſagitte ⁊ lingue coꝝ gladius acut⁹. Ita
et hic q̄ exacuerūt ⁊c. Nō dicāt ergo iudei: nō occidim⁹
xp̄m: q2 ꝓpterea eū dederūt pilato iudici: vt quaſi a mor
te eius viderent̄ imunes. Nā cū dixiſſet eis pilat⁹. Acci
pite eū vos ⁊ ſm̄ legē veſtrā iudicate eū. Rn̄derūt. No
bis nō licet interficere quēq̄. Iniquitatē facinoris ſui i
iudicē refundere volētes. Sed nūquid deū iudicē falle
bant? Pilatus aūt in eo q̄d fecit / aliquātulū particeps
fuit: ſed in cōparatiōe illoꝝ multo ipſe innocētior. Inſti
tit eni quātū potuit / vt ipſuz ex ipſoꝝ manibus libera
ret. Nā ꝓpterea flagellatū ip̄m ꝑduxit ad eos. Nō ꝑſe
quēdo dn̄m flagellauit: ſed ipſoꝝ furori ſatiſfacere vo
lens: vt vel ſic iā miteſcerēt ⁊ deſinerēt velle eū occidere /
quē flagellatū viderēt. At vbi ꝑſeuerauerūt cū ipſe pila
tus lauiſſet man⁹ / fecit tū q̄d voluerunt: vel inuit⁹. Nū

quid ergo innocētes fuerunt q̄ ip̄m coegerūt vt faceret?
nullo modo. Ille dixit in eū ſniam: ⁊ iuſſit eum crucifi
gi: ⁊ ideo ipſe quaſi eū occidit. Sed vos eū corde ⁊ vo
ce occidiſtis o iudei. Acuiſtis eni liguas vr̄as ⁊ eū ꝑcu
ſſiſtis / q̄ñ clamaſtis. Crucifige crucifige. ¶ Crucifixit er crucifigere
go xp̄m pilat⁹: crucifixerūt ⁊ iudei. Ex quo vnū ſoluit̄
dubiū. Nam Marci. 15. di. ꝙ hora tertia crucifixerunt Marci. 15.
eum. Joānes aūt dicit / ꝙ erat hora quaſi ſexta. Vn̄ iſta Joan. 19.
cōcordans Augu. in ſermōe dicit. Ait eni vn⁹ euāgeli
ſta dn̄m crucifixerūt eſſe hora ſexta. ali⁹ aūt hora tertia.
Iā quidē incipiēte ſexta hora pilat⁹ ſedit ꝓ tribunali.
Et re vera q̄ñ dn̄s leuat⁹ eſt i lignū / hora erat ſexta. Sz
ali⁹ euāgeliſta iudeoꝝ intuēs animū q̄ volebāt immu
nes a morte dn̄i videri clamātes crucifige. oſ̄dit eos eſſe
reos / dicēs dn̄m hora tertia fuiſſe crucifixū. Ergo veri⁹
illi tūc occiderunt / q̄ñ ſic impie clamauerunt. Aparito
res autē p̄ſīnes hora ſexta crucifixerunt. Judei hora ter
tia clamauerūt. q̄d illi manibus hora ſexta: hoc iſti lin
gua hora tertia fecerūt / q̄ñ. ſ. exacuerunt vt gladiuz lin
guas ſuas. Sic ergo magis rei iſti fuerunt q̄ clamando
ſeuiebāt q̄ illi q̄ obtēperādo adminiſtrabāt. ¶ Sequit̄. Arcus iudeorum.
Intēderunt arcū rem amarā ⁊c. Arcus eni occulte fe
rit: ſed gladi⁹ apte. Lingua vt gladio feriebāt: cū apte
clamabant. Crucifige. Sed arcu q̄ñ doloſe ei⁹ mortem
tractabāt / q̄ñ inſidias parauerunt: vt pote / ꝙ p diſcipuluz
traderet̄ / q̄d eſt res amara: vt cōmus ſit ꝓditor: vt. ſ. ip
ſi oīa faciētes nihil feciſſe viderent̄. Vn̄ Aug. hic. In Auguſti.
tenderunt arcum rē amarē. Arcum dicit inſidias. q̄ eni
ſagittā mittit fallit vt feriat. p̄ri⁹ autē ſagitta ꝑcutit / q̄
ad illum venire ꝓuideat̄: quē latēt inſidie cordis huma
ni. Sed nunq̄d dn̄m nr̄z ieſum xp̄z latebāt / q̄ op⁹ nō ha
bebat: vt quiſq̄ ei teſtimoniū ꝑhiberet de hoīe? Qui di
xit. Intēderunt arcū. hoc eſt in abſcōditis quaſi fallen
tes inſidijs. Noſtis eni quib⁹ dolis egerunt / quēadmo
dum iudā pecunia corruperūt: vt ieſum traderet illis?
Quomō falſos teſtes ꝓcurauerūt quib⁹ inſidijs ⁊ do
lis egerūt: vt ſagittēt in occultis imaculatū. O cor durū
volēs occidere hoiez qui mortuos ſuſcitabat.

Subito ſagittabunt eum: et non timebunt: firmauerunt ſibi ſermonem nequam. 1002

¶ Hic oſtendit̄ iudeoꝝ obſtinata p̄ſumptio. Ubi ſcien
dum ꝙ ſignū obſtinate p̄ſumptiōis maximū eſt poten
tiorē nō timere: cōtra ſtimulū velle calcitrare: mortuos
ſuſcitātē velle interficere: ſi deliberatiōe mala ſciēter vel
le ꝑdurare. Sic ⁊ iudei faciebāt cōtra xp̄m: q2 ſermonez Obſtinatio
ideſt deliberationē quā de eius morte fecerūt nullis xp̄i iudeorū cō
miraculis viſis depoſuerūt: ſed in ipſa ꝑmāſerunt obſti tra chriſtū.
nati: ⁊ nō timuerunt cōtra deū extēdere manū. Et hoc ē
q̄d de iudeis pſal. hic p̄dicit. Subito ſagittabunt eū. ſ.
xp̄m. Subito ait glo. i. inſidioſe / quaſi nō ꝓuiſi ⁊ nō pre
meditati: quaſi neſciētē. vn̄ Augu. hic. Firmauerūt ſibi Auguſti.
ſermonē nequā. i. obſtinati obfirmauerūt ſermonem de
xp̄i morte / quē cōceperāt: q2 poſt tāta xp̄i facta miracu
la nō ſunt moti: ſed ꝑſtiterunt in cōſilio maligno. Tra
ditus eſt ille iudici. trepidat iudex: ⁊ non trepidāt q̄ tra
diderunt iudici. cōtremiſcit poteſtas: ⁊ nō ꝯtremiſcit i
manitas. i. imanita humilitas. vult ille lauare man⁹:
et illi linguas ſuas inquinant̄. Sed quare hoc? q2 fir
mauerunt ſibi ſermonē malignum. Multa autē egit pi
latus vt refrenarent̄: ſed firmauerunt ſibi ſermonē neq̄
dicētes. Crucifige crucifige. Repetitio affirmatio ē ma Luce. 23.
ligni ſermōis. Vide quomō aci⁹ firmauerunt ſibi ſer
monē malignū. Pilat⁹ dixit. Regē veſtrū crucifigā?
Illi autē dixerunt. Nō habem⁹ regē niſi ceſarē. Offere
bat illis regē filium dei. Illi ad hoiem recurrebāt: quaſi

digni qui illum haberēt/ ⁊ iſtum nō haberent. Ad huc audi quomō firmauerūt ſibi ſermonē malignū. Nō inuenio aliq̄d in hoīe iſto (ait iudex) quo dign⁹ ſit morte. Et illi q̄ firmauerūt ſibi ſermonē malignū/ rn̄derūt. Sanguis ei⁹ ſup nos ⁊ ſup filios noſtros. Firmauerūt ergo ſibi ſermonē malignū/ nō dn̄o: q̄n dicūt. Sanguis ei⁹ ſup nos ⁊ ſup filios noſtros. Quo ergo firmauerant ſibi ipſis firmauerūt/ nō dn̄o. ſicut alibi ſcriptū ē. Foderūt ante faciē meā foueā ⁊ ipſi īciderūt ī eā. Deū mors nō occidit: ſed ipſe mortē. Illos aūt iniquitas occidit/ q̄ noluerūt occidere iniquitatē. Proſus fratres nobis certamen incūbit: aut occidere iniquitatē: aut occidi ab iniquitate. Noli aūt q̄rere occidere iniq̄tatē/ tanq̄ aliq̄d extra te: ſed ad teipſū reſpice: ⁊ vide q̄ tecum pugnet in te: caue quoq̄ ne expugnet te. Iniquitas ei tua niſi interfecta fuerit a te: q̄ ē ex te/ aduerſus te rebellat. Ex quadam quidē pte tu heres deo: ⁊ ex quadā delectaris in ſeculo. Illud q̄d delectaris ſeculo: pugnat aduerſus mentem tuā/ q̄ heret deo. Ergo hereat mēs tua deo/ vt coherēat nō deficiat dum ſe cōtra ſe dimicat: q̄ magnū adiutoriū hab3. Subyciet q̄ in ſe ſibi rebellat: ſi impugnādo pſeuerēt. Eſt pctm̄ in corpē tuo: ſed nō regnet. Nō ergo (iquit paulus apl's) regnet pctm̄ in corpē nr̄o mortali/ ad obediēdum deſiderijs eius. Si non obedieris: ⁊ ſi eſt q̄d ſuadet/ q̄d delectat ad malū: ſi nō obtēpabis faciēs/ nō regnabit: et ita fiet poſtea/ vt nō ſit q̄d erat. Sed q̄n. Certe cū abſorpta fuerit mors ī victoriā. cū corruptibile induerit īcorruptionē: vbi nō erit q̄d tibi repugnet niſi de⁹. Vide ḡ iudeoꝝ obſtinationē cōtra xp̄m. Inuidebāt dn̄o/ q̄ delectabat eos principat⁹ mūdi. Viderāt eni ab eo ſibi auferri principatū: et ex delectatione ſua/ rebellauerūt cōtra dn̄m: q̄ ſi ſibiipſis rebellaſſent. i. aduerſus delectationē ſuā malā inuidētiā ſuā vincerent: nec vincerēt ab ea: vt eſſet illis dn̄s ſaluator q̄ venerat vt ſaluaret. Nunc autē fauerūt febri: ⁊ repugnauerunt medico. Et quicquid ſuggerebat febris/ faciebāt: quicquid vero ecōtra iubebat medicus/ negligebāt. Ergo illi magis occiſi ſunt/ nō dn̄s. Nā in dn̄o mors occiſa eſt. In illis iniquitas vixit. Et viuente in ſe iniquitate illi occiſi ſunt. — *Roma. 6.* (margin)

1003 **Narrauerunt vt abſcōderent laqueos: dixerūt quis videbit eos?**

¶ Hic ponit iudeoꝝ p̄meditata ⁊ cōſulta deceptio. Iudei ei plures fuerūt cōgregati: cōſulēdo quomō iſtum dolo tenerēt ⁊ occiderēt. Et hoc eſt q̄d p̄ntēdens pſal. dicit. Narrauerunt vt abſcōderēt laqueos. ſ. ipſi xp̄o. i. cōſiliū fecerūt pri⁹ apud ſe quomō ipſū occiderēt. Joañ. 11. Collegerunt pontifices ⁊ phariſei cōſiliū ⁊ dicebāt. Quid facimus/ q̄ hic hō multa ſigna facit ⁊c. ⁊ ibi deliberatum fuit vt occiderēt. Poſtea vt ipſi a morte eius immunes viderēt/ abſconderunt ei laqueos mortis. ſ. tractātes cū diſcipl'o/ vt ipſe traderet eū: iudex q̄ ipſum interficeret. Et ſic abſcōderunt laqueos ſibi mortis: quaſi. d. Si diſcipl's tradit/ ⁊ romani crucifigūt: q̄d ad nos? quaſi dicat. Parabim⁹ xp̄o laqueos mortis. Et quis videbit eos? q̄ ipſe nō ppendet: nec aliq̄s nobis eius mortē imputabit. Vñ Chryſoſtom⁹ in ſermone. Narrauerunt vt abſcōderent muſcipulas: ⁊ dixerūt quis videbit eas? Latere putabāt eū/ quē occidebāt hoiē: latere deū ecce putat homo. Nunquid erat xp̄s ſicut ceteri hoies/ neſciēs quid de illo cogitarēt? Nunquid deus neſcit? O cor humanū quare dixiſti tibi. quis videt me: cū ille videat q̄ fecit te? Dixerunt quis videbit nos. videbat de⁹: videbat ⁊ xp̄s: q̄ xp̄s eſt de⁹. ¶ Et nota q̄ multos laq̄os parauerunt iudei xp̄o vt ipſū morti traderent. De quibus vide ſupra ver. 440. et ver. 529. De laqueis ergo paratis dixerunt. Quis videbit eos. id eſt quis poterit ab illis cauere. — *Joañ. 11.* (margin)

Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. 1004. 494. nullus.

¶ Hic oſtēdit ipſoꝝ fruſtrata intentio. Fruſtra eni illō dr̄ fieri q̄d caret fine intēto. Finis aūt pſecutiōis iudeorum/ erat xp̄i nomē ⁊ fidē p mortē ipſi⁹ extinguere: ſic tamen q̄ ab ipſi⁹ morte reputarent immunes. Sed certe totum oppoſitum euenit. q̄ ⁊ ppter xp̄i nomē ei⁹ fides eſt p totum orbē diffuſa: ⁊ ei⁹ nomē ſublimatū. vt docet apl's ad Phil. 2. Sic igit̄ cōſilia ipſoꝝ ⁊ doloſitates defecerunt. Et hoc eſt q̄d hic dicit. Scrutati ſunt ⁊c. defecerūt ſcrutātes ⁊c. Vñ glo. Scrutati ſunt iniquitates: ſc3 quomō iuſtum p falſos teſtes accuſarēt. quomō cū perderēt ne mundus abiret poſt eū. ⁊ ſup hoc acerba ⁊ occulta cōſilia. Dicebāt eni. p diſcipulum tradat. a iudice occidat. ⁊ ita nihil ad nos. Sed defecerunt in ſcrutinio ſuo. ſ. in prauo cōſilio. q̄ quāto occulti⁹ cogitabāt/ tāto plus defecerūt a veritate ⁊ equitate: ⁊ in tenebras merguntur. q̄ eni illi deum nō videbāt: ideo putabāt ſe nō videri a deo. Vñ ⁊ Chryſoſtom⁹. Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutātes ſcrutatiōes. i. acerba ⁊ acuta cōſilia. ſ. nō tradat p nos: ſed p diſcipulū. nō occidat a nobis/ ſed a iudice. Totum nos faciam⁹/ ⁊ nihil facere debeamur. Sed vbi eſt clamor lingue? Crucifige crucifige. Sic ceci eſtis/ vt ſurdi ſitis. Simulata inocētia nō eſt innocētia. Simulata equitas nō eſt equitas: ſed duplex iniquitas. q̄ iniquitas eſt ſimulatio. Ibi ergo iſti defecerunt ſcrutātes ſcrutatiōes. Quāto eni acuti⁹ ſibi excogitare videbant: tāto magis deficiebāt. q̄ a lumine veritatis ⁊ equitatis in pfunda malignoꝝ cōſilioꝝ demergebant. Hab3 ei iuſticia quandā lucē ſuā: qua pfundit ⁊ illuſtrat aīa3 inherentē ſibi. Anima autē auertens ſe ad lucē iuſticie: quāto magis querit quid inueniat cōtra iuſticiā: tāto plus a luce repellit. Merito ergo ⁊ ipſi pſcrutātes quid cōtra iuſticiā molirent/ a iuſticia recedētes: tāto plus deficiebāt pſcrutātes pſcrutationes. O q̄ magnum eſt cōſilium innocētie. Nā pilatus lauat manus dicēs. Innocēs ego ſum a ſanguine iuſti hui⁹. Latro de cruce clamabat dicēs. Nos quidem digna factis recipimus: hic autem nihil mali geſſit. Miles crucifixor clamat dicens. Vere hic homo iuſtus erat. Judas proditor penitet/ dicēs. Peccaui tradens ſanguinē iuſtū. Quib⁹ cōſideratis de ipſis iudeis dr̄. Subito defecerūt ⁊ pierūt ppter iniquitatem ſuam. — *Philip. 2. Cōſilia iudeoꝝ defecerunt cōtra chriſtum.* *Chryſoſtomus.* *Luce. 23.* *Math. 27.* *Luce. 23.* *Luce. 23.* *Math. 27.* *Pſ. 72.* (margin)

Accedet homo ad cor altum: et exaltabitur deus. 1005

¶ Hic ponit xp̄i ſtabilitas. Et duo facit. q̄ primo ponitur xp̄i in paſſione fortitudo. Scd'o eius in reſurrectiōe altitudo/ ibi. Sagitte paruuloꝝ. ¶ Quātum ad primū ſciendum q̄ ſicut cor paruū dr̄ habere/ qui omnia pericula timet: ppter q̄d omittit illa que facere debet. ſic p oppoſitū ille cor altum ⁊ magnū habere dr̄/ q̄ pro iuſticia ſaluanda mortē corporis cōſtāter aggredit. Q̄d ⁊ xp̄s in ſua paſſione fecit: qui patri obediēs fact⁹: mortē crucis intrepidus eſt p nobis aggreſſus. Altū ergo cor habuit dum ad omnia mala q̄ de ipſo cogitabāt patiendū cōſtāter ſe obtulit. Et hoc eſt q̄d de xp̄o hoīe hic dicit. Accedet homo ad cor altū: p q̄d nobis exēplū patiēdi reliquit. Vñ Chryſoſtom⁹ in ſermone. Accedet homo ad cor altū: homo. i. xp̄s: q̄ homo erat ppter hoies fact⁹ ⁊ in homine latēs deus. vt neſcientib⁹ exēplum fortitudinis daret: ipſe ſciens omnia ſuſtinebat. Accedet ergo homo ad cor altum: ⁊ exaltabitur deus. Illi dixerunt. Quis nos videbit? ⁊ defecerunt ſcrutantes cōſilia ma- — *Cardinalis.* *homo xp̄s paſſus.* *Chryſoſtomus.* (margin)

la. Acceſſit homo ad ipſa conſilia. ſ. ad tolerandū mor
tem quā cōſulerant. Paſſus eſt deus homo teneri. Nō
eni teneretur crucifigeretur aut moreretur: niſi eſſet ho-
mo. Acceſſit ergo homo ad omnes illas paſſiones q̄ in
illo nihil valerent: niſi eſſet homo. Si vere ille homo nō
eſſet nō liberaret homo. Acceſſit ergo homo xp̄s ad cor
altum/ obijciens ſe aſpectibus humanis hominem: ſer-
uans intus deū. i. acceſſit in forma ſerui/ qua minor eſt
patre. Acceſſit ergo ꝛ occiditur homo: ꝛ exaltatur deus.
q̄ ei occiſus eſt ex infirmitate humana fuit. q̄ vo reſur
rexit ꝛ aſcēdit/ ex poteſtate diuina. ¶ Vel aliter. Quili
bet homo cor ſuum in altum volens eleuare ad conſide
randū alta. ſ. ſacramentū redemptionis noſtre facte per
xp̄i mortē: ſtatim eleuatur ad dei amorē: ꝛ ſic deus ex-
altatur in corde ipſius ꝛ magnificatur. Et iſta videtur
intētio magiſtri in glo. dicētis. Accedet homo ad cor al
tum. i. ad altum cordis intellectū: vt qui res diuinas cō
ſideraret. Accedit ergo ad cor altum qui charitatē dei er-
ga nos cōſiderat: qui proprio filio ſuo non pepercit: ſed
pro nobis omnibus tradidit illū. Et tunc exaltabit deus
ſcʒ in corde ipſius. deus enim non in ſe: ſed in corde ho-
minis grandeſcit. ¶ Qualiter autē deus exaltari vel ma
Ps. 33. gnificari poteſt. Vide ſupra ver. 69. ꝛ ver. 503. Magni
ficate dn̄m mecū ꝛ exaltemus nomē eius inidipſum.

106 Sagitte paruulorum facte ſunt
11. q. 3. iter. plage eorū: et infirmate ſunt cō
tra eos lingue eorum.

¶ Hic ponitur xp̄i in reſurrectione ſublimatio: quia tūc
per ſuos predicatores: primo per totam iudeam: deinde
Sagitta per totum orbem fuit exaltatus. ¶ Vbi ſciendū q̄ ſagit
p̄dicatio. tarum nomine predicatorꝫ verba ſignant: que a paruu
lis. i. humilibus emiſſa audientium corda transfigunt.
Grego. 34 Vnde iſtum textū ad propoſitum exponit Greg. dicēs.
mor. c. 5. Quid ei p ſagittas: niſi verba predicationū accipimus:
que ſi ex voce bene viuentiū diffundunt/ audientiū cor
da transfigūt. His ſagittis eccleſia percuſſa fuerat que
Cant. 2. dicebat. Charitate vulnerata ego ſum. De his ſagittis
Ps. 63. pſal. voce dicitur. Sagitte paruulorum facte ſunt pla-
ge eorum: quia. ſ. verba humilium apoſtolorum pene-
trauerunt animos ſuperborū. De his ſagittis venienti
propugnatori dicitur. Sagitte tue potentis acute popu
Ps. 44 li ſub te cadent in corde. i. regis. Vir itaq̄ ſagittarius eſt
qui per ſancte intentionis arcū audientium cordibus
verba recte exhortatiōis infigit. ¶ Ad propoſitū ergo
Sagitte paruulorū. i. verba ꝛ predicationes apoſtolorꝫ
facte ſunt plage eorum. ſ. iudeorum. His etenim ſagit
tis aliqui iudeorum vulnerabantur ad mortē: aliqui
ad vitam. Ad vitam vulnerati fuerunt/ quando predi
Actuum. 2 cante petro baptizati ſunt circa tria milia. Act. 2. Vul-
nerati fuerunt ad mortem principes ſacerdotum ꝛ ma-
giſtratus: dolentes q̄ apoſtoli annunciarent in ieſum re
Actuū. 4 ſurrectionem ex mortuis: ꝛ iniecerūt in eos manus ꝛc.
Que omnia preuidens pſal. de apoſtolis ait. Sagitte
paruulorum facte ſunt plage eorum. Et cōſequenter cō
uertens ſermonē ad principes ſacerdotū ꝛ magiſtratus
dicit. [Et infirmate ſunt cōtra eos lingue eorum: q̄ ſ.
principes ſacerdotū ꝛ magiſtratus/ qui in xp̄i paſſione
linguas magniloquas contra xp̄m habebant: conſtan
Luce. 23. ter accuſantes eū: voce alte clamantes. Tolle tolle cru-
cifige eū. Audita ꝛ diuulgata xp̄i reſurrectione amplius
non audebant loqui. Et ſi loquebantur in mendatijs:
ſtatim deprehendebantur: ꝛ ad eos verecundiam reuer
tebantur. Vnde hic ait glo. Infirmate ſunt contra eos
lingue eorum. vt puta quibus dixerunt cuſtodibus ſe-
pulchri. Dicite quia vobis dormientibus venerunt di-
ſcipuli eius ꝛ furati ſunt eum. Infirmate ſunt contra
eos lingue eorum/ ad ipſorum ſ. verecundiā. Si enim
dormiebāt: quomō videre potuerūt? Si vero nihil vide
runt: quomō teſtes fuerunt? Contra ſe ergo mentiendo
locuti fuerunt. ¶ Sic eni de ipſis p̄dixerat ps. 11. Diſp- Ps. 11.
dat dn̄s labia doloſa ꝛ linguam magniloquam.

Conturbati ſunt omnes qui vi- 1007
debant eos: ꝛ timuit omnis hō.

¶ Hic ponit paſſionis xp̄i vtilitas: q̄ eſt triplex. ſ. Pec-
catorꝫ cōuerſio. Apoſtolorū predicatio/ ibi. Et annūcia
uerunt. Deuotorꝫ exultatio/ ibi. Letabitur. ¶ Quantū Conturba
ad primū notādū q̄ per cōturbationē in ſcriptura ſigni tio penitē
ficat penitētia: eo q̄ quilʒ penitēs cōturbat ꝛ dolet inte- tie.
rius de cōmiſſis peccatis. Vnde hanc cōturbationē pe-
nitentie imprecat petōribus. ps. 82. d. Erubeſcant ꝛ con- Ps. 82.
turbent in ſeculū ſeculi: cōfundant ꝛ pereant. Vt ſit ſen
ſus ſm glo. Peccatores erubeſcant ꝛ cōturbent. ſ. de pec
catis in preſenti per penitentiā. confundant ꝛ pereant. ſ.
inquātū mali ſunt/ vt boni fiāt. Vnde ꝛ cuilibet penitē
ti dicit. Fili hominis panē tuū in cōturbatione come- Eze. 12.
de: ꝛ aquam tuā cum merore bibe. ¶ De iſta ergo cōtur
batione penitētie dicit. Cōturbati ſunt om̄es qui vide-
bant eos. ſ. paruulos apoſtolos predicātes: q̄ diſplicuit
illis que in xp̄m fecerūt. om̄es dico cōturbati ſunt. i. pe-
nituerunt qui. ſ. ſalutis ſue querebāt cōſiliū. Et hoc eſt
q̄d d̄: Act. 2. q̄ predicāte petro xp̄i reſurrectionē iudeis Actuū. 2.
his auditis cōpūcti ſunt corde: ꝛ dixerūt ad apoſtolos.
Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ait ad illos.
Penitentiā agite ꝛ baptizet vnuſquiſq̄ in noīe ieſu xp̄i
ꝛc. Conturbati ergo ſunt om̄es qui videbāt eos. ſ. apo-
ſtolos predicātes: q̄ ſagittis ſuis corda aliorꝫ penetra-
bant. Sic enī predictū fuerat ps. 143. Emitte ſagittas Ps. 143.
tuas ꝛ cōturbabis eos. ¶ Et quia ad verā penitentiam
ſequitur timor dei: ideo ſubdit. Et timuit om̄is homo:
ſcilicet deum. Et dicit omnis homo: id eſt omnis vtens
ratione. qui ergo non timuit/ non fuit homo.

Et annunciauerunt opera dei: ꝛ 1008
facta eius intellexerunt.

¶ Hic ponitur apoſtolorꝫ predicatio. Quāuis eni an- Petrus pri
te xp̄i mortem apoſtoli tantū timerēt mundū: vt xp̄i no timidus for
men predicare non auderent. ſicut patuit de petro q̄ ad tis fuit effe
vocē ancille xp̄m negauit: tamē ipſi poſt xp̄i reſurrectio ctus.
nem accepto ſp̄ūſctō: om̄i hominū timore poſtpoſito: cō
ſtanter nomē xp̄i predicauerūt. Vnde quādo principes
ſacerdotū preceperūt apoſtolis ne amplius loquerent:
neq̄ docerēt in nomine ieſu. vt habet Act. 4. Petrus cō- Actuū. 4.
ſtanter r̄ndit. Si iuſtū eſt in cōſpectu dei vos potius au
dire q̄ deum: voſipſi iudicate. Non enim nō poſſumus
que vidimus ꝛ audiuimus non loq̄. Et ſic a timore quo
prius terrebant erepti: iam libera annūciauerūt opera
dei. Q̄d oñdit Grego. dicēs. Scimus eni q̄ apoſtolorꝫ pri Grego. 17.
mus. ſ. petrus: ante acceptā ſp̄uſcti gratiā: quotiens mor. c. 16.
dum mori timuit/ vitā negauit. Qui nō penis nō affli
ctionibus nō terribili poteſtate cuiuſq̄: ſed vnius mācipij
ſola interrogatiōe fuit proſtratus. Et quidem vile manci
pium: q̄ ancilla eſt inquirente ꝓſtratus. Ecce q̄ vilis p-
ſona ad tentandū eſt requiſita: vt apte moſtraretur quā
ta eum timoris infirmitas poſſideret: qui nō ante vocē
oſtiarie ancille ſubſiſteret: ſed iam hic pauloante timi/
dus: qualis poſt aduentū ſp̄ūſcti extiterit/ videamus.
Certe luca atteſtante: didicimus ꝯtra ſacerdotes ac pri Actuum. 4
cipes quanta dn̄m auctoritate predicauit. Nam cū fa-
cto miraculo q̄ſtio fuiſſet exorta: ꝛ ſacerdotum princi-
pes ſeniores ac ſcribe in apoſtolorum perſecutionē con-
currerēt/ eos in medio ſtatuētes: in qua virtute feceri
miraculū percūtari curauerūt. Quibus petrus ſpiritu Actuum. 4

Actuū.4. ſancto repletus/dixit. Pꝛīcipes populi ⁊ ſeniores: ſi nos hodie iudicamur in beneficio hominis infirmi: in quo iſte ſalu⁹ factus eſt. Notū ſit vobis omib⁹: q2 in noie ieſu xp̄i nazareni quē vos crucifixiſtis: quē de⁹ ſuſcitauit a moꝛtuis: in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus. Cūq3 erga hec perſequētiū furoꝛ excreſceret: eoſq3 ſacerdotes ac principes xp̄m predicare ꝓhiberēt: cōtra iram principū quāta auctoꝛitate petrus extiterit indicat: cū illic protinus ſubdit. Petr⁹ ⁊ apoſtoli dixerūt. Obedire oportet deo magis q̄ homīb⁹. Sed cū auctoꝛitate predicātiū reſiſtentiū precepta non premerēt: ad flagella ꝓuenitur. Nā ſubdit. Principes ſacerdotū apoſtolis ceſis denunciauerunt/ne loquerent in noie ieſu: ⁊ dimiſerunt eos. Sed q2 virtutem apoſtoloꝝ premere nec flagella potuerunt: patenter oſtēdit cū ſubdit. Et illi quidē ibāt gaudentes a cōſpectu cōcilij: qm̄ digni habiti ſunt pro noie ieſu cōtumeliā pati. Moꝝ ⁊ poſt flagelloꝝ gaudia/qd agerent indicat. Omi aūt die i tēplo ⁊ circa domos nō ceſſabant docētes ⁊ euāgelizātes dn̄3 ieſu3 xp̄3. Ecce illi qui pauloante timidi iā linguis loquunt/coruſcāt miraculis: infidelitatē ſacerdotū ac pꝛīcipū libera voce increpāt: ad predicandū ieſu3 exemplū auctoꝛitatis ceteris preſtant. q2 libera voce Annūciauerūt. i. predicauerūt opera dei. i. incarnationē/paſſionē/reſurrectionē et aſcēſionem. Sed quid ex coꝝ predicatōe ſecutū ſit ſubditur. Et facta ei⁹ intellexerūt. ſ. auditores. id eſt cōuerſi predicationē apoſtoloꝝ intellexerūt eſſe opera diuina nō humana. ſ. cur xp̄s fuerit paſſus cur non deſcēdit de cruce: quia. ſ. ꝓ noſtra redēptione opoꝛtebat ipſu3 pati: et tertia die reſurgere. que ante non intelligebant.

1009 **Letabitur iuſtus in dn̄o: et ſperabit in eo: et laudabuntur omnes recti coꝛde.**

Hic oſtendit ex xp̄i paſſione deuotoꝝ exultatio. Ubi nota ꝙ per xp̄i paſſionē liberati ſumus a ſeruitute diaboli/ab infectione peccati ⁊ a penis inferni. vt oſtendit magiſter lib. 3. di. 19. Que quidē paſſio quātum ad ſufficientiā ſe extēdit ad omes: īmmo ad infinitos mūdos ſi eſſent/ratiōe ſuppoſiti qđ erat de⁹. Sed quo ad efficaciam ſolū ad iuſtos. Et ſic paſſio xp̄i ſicut iuſtis eſt cauſa ſalutis/⁊ ꝑ cōſequēs leticie: ſic iniuſtis eſt occaſio maioꝛis dānatiōis ⁊ miſerie: q2 tanti beneficij ſunt ingrati. Ideo nō de peccatoꝛib⁹/ſ3 de iuſtis hic dicit pſal. Letabitur iuſt⁹ in dn̄o. ſ. redēpt⁹ ꝑ xp̄i paſſionē. Et ſperabit i eo. ſ. ꝑ ipſum premium eternū habere. Et ſic laudabunt omes recti coꝛde. ſ. in iudicio/qn̄ demerita maloꝝ pn̄ūciabuntur: ⁊ bonoꝛum preconia. Uel iſta iuſtoꝛū leticia procedit non a xp̄i paſſione: ſed a xp̄i reſurrectione. Contrarij enim effectus a contrarijs cauſis procedunt: Cum ergo moꝛs xp̄i ⁊ reſurrectio oppoſito modo ſe habuerint: quia moꝛs xp̄i ipſum vita coꝛpoꝛali priuauit. reſurrectio autē illā ſibi reſtituit. ſequitur ꝙ ſicut moꝛs iuſtis induxit triſticiam/ſic et reſurrectio leticiā. Propter qđ dicitur ps. 31. Letamini i domino ⁊ exultate iuſti: et gloꝛiamini omnes recti coꝛde. Qualiter autem iuſti letantur in domino. vide ſupra verſiculo. 479. ps.31.

1010 De conſe. diſtin. 1. hi duo.

TE decet hymn⁹ deus in ſion: et tibi reddetur votum in hieruſalem.

Hic pſalm⁹ hunc habet titulum. In finem ps dauid canticu3 hieremie aggei ⁊ ezechielis de verbo peregrinationis: vel de populo tranſmigrationis cum inciperent proficiſci. Ad huius euidentia3 ſciendū ꝙ iſte ps ad litterā agit de captiuitate populi iſrl̄ qua ꝑ ſeptuaginta annos i babylōia fuerāt captiui ſub nabuchodonoſoꝛ rege: ⁊ de reditu ab ipā captiuitate in hieruſalē. Et q2 illā captiuitatē maxie ꝓphetizauerāt Hieremias Aggeus et Ezechiel/⁊ eius reditū: ideo vocantur canticum illorum prophetarum. Nam vt legitur. 4. Reg. 24. Nabuchodonoſoꝛ rex babylōie filios iſrael captiuauit: eoſq3 euerſa hieruſalem in babyloniam tranſtulit. In qua captiuitate ſeptuaginta annis ſunt detenti. Cui⁹ captiuitatis cauſa ad litteram fuit verbu3 qđ factum fuit in aula regis nabuchodonoſoꝛ. Ubi cū diceretur omes gentes debere ei ſubijci: dictum eſt ꝙ iudei eſſent rebelles: ⁊ ideo eos captiuauit. Hanc autem captiuitatē hieremias futuram predixit: preſentē vidit: ⁊ preteritam in threnis deploꝛauit. prophetizauit etia3 hieremias poſt ſeptuaginta annos rediturū populum in hieruſalē. Inter captiuos autē erāt aliqui prophete. ſ. aggeus ⁊ ezechiel qui etiam predixerunt ⁊ intellexerūt liberatione3 a dicta captiuitate cōpletis ſeptuaginta annis ſub cyro rege perſarum. Ex quibus patet tituli ſenſus litteralis: quia. ſ. quando populus incepit proficiſci de predicta captiuitate/ex magna leticia: canticum iſtud ſcū a dauid decātabāt deo dicētes. Te decet ⁊c. Quibus viſis venio ad diuiſionem pſal. litteralē: qui diuiditur in duas partes. Quia agitur primo de reditu dicte captiuitatis. Secundo de proſperitate habita poſt reditum/ibi. Uiſitaſti terram ⁊c. Dic vt. N. Quantum vero ad ſenſum ꝓpheticum ſciendū ꝙ tota intētio pſalmiſte in iſto pſalmo eſt conſolari nos in hoc exilio/ne quis deſperet: quia nos certificat de liberatione exilij ⁊ peruentione ad patriam celeſtem: ⁊ de proſperitate habenda poſt exilium. Quantum ergo ad iſtū ſenſum iſte ps diuiditur in tres partes. Quia primo affirmat exilij terminationē. Scđo poſt exilium oſtendit futurā conſolationē/ibi. Beatus quē elegiſti. Tertio ſurgit ad gratiarū actionē/ibi. Exaudi nos deus. Prima pars diuidit in tres. quia primo predicit preſentis exilij liberationē. Secundo pro hac deuotā facit orationem/ibi. Exaudi. Tertio huius exilij cauſa dicit prioꝛū parentu3 preuaricationē/ibi. Uerba iniquoꝛum. Quātum ad primū ſciendū ꝙ quādiu ſum⁹ in preſenti ſeculo: ſum⁹ i quodā exilio: ⁊ peregrinamur a dn̄o: dicente apoſtolo. Quādiu ſum⁹ in hoc coꝛpoꝛe peregrinamur a dn̄o. Qđ ideo dicit: q2 quāuis de⁹ ſit vbiq3: ⁊ in eo ſint omnia: dicimur tn̄ peregrinari ab eo. q2 ⁊ ſi vbiq3 deus eſt/non tamē a nobis hic videt ſicut in celis videbitur. peregrinamur ergo nō fide ſed ſpe. vnde ibidem ſubdit apoſtolus. Per fidē eni ambulam⁹. i. ad deū tendim⁹: non per ſpem. i. nō ꝑ preſentiā. Qui eni peregrinat ⁊ ꝑ fidem ambulat: nōdū eſt in patria ſua: ſed iā eſt in via. Qui aūt nō credit: nec eſt in patria neq3 i via. Iſta autē peregrinatio terminabit/quando depoſito moꝛtali coꝛpoꝛe in patria dare videbim⁹ deū: ⁊ laudabim⁹ ipſ3 perfecte. Q2 videm⁹ nūc ꝑ ſpeculū in enigmate/tūc autem facie ad faciē ⁊c. Hanc ergo exilij liberationem ⁊ ad patriā ꝑuentionē: firma ſpe nobis oſtēdit pſal. dicēs. Te decet hymn⁹ deus in ſyō. Ubi nota ꝙ hymnus dicitur laus dei cū exultatōe de eternis habita. Et q2 ſcieā tūc in patria deū laudābūt: ideo tūc deo ꝑfecte hymnū decātabūt. ſ. qn̄ ipm deū facialr ſpeculabunt. Et ideo determinās locū in quo hymn⁹ iſte a beatis cantabit dicit. In ſyon. qđ ſpecula interpretat. Et tibi reddet votu3 in hieruſalē. Primū eni votū qđ deo facim⁹ in baptiſmo eſt renūciare diabolo ⁊ peccatis: ⁊ deo adherere ⁊ ei⁹ mādatis. quādiu aūt ſum⁹ in p̄ſenti vita: hoc votu3 plene obſeruare nō poſſum⁹: carne trahēte deoꝛſu3. ſed in patria plene ſoluem⁹. Et hoc ē qđ dicit. Tibi reddet votū

4. reg. 24.

Peregrinatio.

2. Coꝛ. 5.

1. Coꝛ. 13.

hymnus

in hieruſalē. ſ. in celeſti patria. q2 hieruſm viſio pacis in=
Baptiſ. terpretat̄. ¶ Sz hic occurrit dubiū. ſ. vtrū ſit magis me=
Votum. ritoriū illa vota in baptiſmo facere ⁊ obſeruare/q̄ il=
la obſuare ſine voto. vt puta q̄ recipit baptiſmū/⁊ nul
lū votū deo facit. ali⁹ recipit ⁊ vouet ⁊c. ⁊ vterq3 ille equa
liter viuit/⁊ vn⁹ oīa facit ⁊ obſeruat/q̄ ali⁹. Querit̄
modo q̄s iſtoꝝ magis merer̄. Et ſic q̄ri pōt generalr̄ de
oīni bono: vtrū ſit magis meritoriū illud cū voto facere:
an ſine voto. Et videt̄ q magis ſit meritoriū facere ſine
voto: q2 actus libere elicitus eſt magis meritorius/q̄
ex neceſſitate. ſed actus fact⁹ ex voto fit ex neceſſitate: q2
votū neceſſitatē imponit: actus aūt ſine voto fit ex liber
2. Cor. 9. tate: ergo. Et iſtā rationē3 videbat̄ aplſ dicere. Faciat
vnuſquiſq3 put deſtinauit in corde ſuo: non ex triſticia
aut ex neceſſitate. Hilarē eni datorē diligit deus. ¶ Ad
Proſper. hoc etiā videt̄ pſper in ſcdo de vita ꝯtemplatiua dicēs.
Sic abſtinere vel ieiunare debem⁹: vt nō nos neceſſita=
ti ieiunādi ſubdam⁹: ne iā nō deuoti: ſed inuiti rem vo
luntariā faciam⁹. Modo ille q̄ vouet aliquid ſe factu=
rum ſubdit ſe neceſſitati illō faciēdi. ergo. ¶ Ad oppoſi
tum videt̄: q2 ſcriptura cōſulit vota facere: cōſiliū autē3
Ps. 75. ſemp eſt de meliori. vñ ps. Vouete ⁊ reddite ⁊c. vbi glo.
vouere volūtati cōſulit. ¶ Et cōfirmat̄: q2 qui facit ali=
quid ſine voto: vnū tantum cōſiliū implet. ſ. de faciēdo.
Qui aūt facit cū voto/implet duo cōſilia. ſ. de faciendo
bono: ⁊ de voto adimplēdo. ¶ Rñdeo q maioris meriti
eſt aliquid facere ex voto q̄ ſine voto: ceteriſ parib⁹. Hoc
22. q. 88. aūt ſanctus doctor pbat triplici ratione ſcda ſcde. q. 88.
Primo ſic: act⁹ virtutis quāto a nobiliori vtute eſt im
perat⁹/tanto eſt magis meritori⁹: ſed actus virtutis fa
ctus ex voto eſt huiuſmodi: g. maior patet. quia act⁹ no
bilioris vtutis eſt melior eo: q2 imperat̄ a ſuperiori vir=
tute. vt puta act⁹ fidei ⁊ ſpei imperatus a charitate me=
lior eſt/q̄ nō imperat⁹. ſimiliter de actu ieiunij vel caſti=
tatis: q2 vltra actū virtuoſuz/ibi eſt obediētia ſuperiori
virtuti. Sed patet minor: q2 vouere eſt act⁹ latrie que
eſt nobilior virt⁹ inter oēs virtutes morales: q2 eſt cul
tus deo debit⁹. Et ideo actus aliaꝝ virtutū moralium:
puta ieiunare q̄ eſt act⁹ abſtinētie: cōtinere qui eſt act⁹
caſtitatis: ſunt meliores ⁊ magis meritorij ſi fiant ex
voto: q2 ſic iā ptinēt ad diuinū cultū: quaſi quedā dei ſa
Auguſti. crificia. Vñ Aug. dicit in lib. de virginitate. Q2 neq3 ip
ſa virginitas eſt: ſed q2 deo dedicata eſt honorat̄: quā3
vouet ⁊ ſeruat cōtinētia pietatis. Scdo ſic: ille q̄ vouet
et facit: plus ſe deo ſubijcit q̄ ille qui facit ſine voto: pꝫ
quia deo ſe ſubijcit: nō ſolū quātū ad actū: ſed etiā quā=
tū ad poteſtatē: q2 de cetero oppoſitū facere nō pōt. Si=
Anſelm. cut Anſelm⁹ ponit exēplū in libro d̄ ſimilib⁹: q plus do
naret alicui q̄ donaret arborē3 cū fructib⁹: q̄ qui dona=
ret ſolū fruct⁹ pprietate arboris ſibi retenta. Tertio q2 p
votū volūtas immobilr̄ firmat̄ i bonū. Facere aūt ali=
quid ex volūtate firmata i bono/ptinet ad pfectionē vir
Phus. tutis. vt vult phūs ſcdo ethicoꝝ. et ſic eſt maioris meri=
ti. Sicut pꝫ p oppoſitū facere aliqd malū ex volūtate ob
ſtinata i malo/ē maioris demeriti. ¶ Ad argumētū ad
oppoſitū dicendū q neceſſitas eſt duplex. ſ. immutabili
tatis ⁊ coactionis. Scda bene tollit meritū: ⁊ de illa ar=
gumētū pcedit: ſz neceſſitas imutabilitatiſ q̄ ſtat cū liber
tate ꝯplacētie meritū nō tollit/ſz auget: ⁊ talis ē i voto.
Verbi grā. Xps neceſſitate imutabilitatis agebat act⁹
meritorios ⁊ virtuoſos: q2 oppoſitos facere nō poterat:
q2 nec peccare. Nūquid ergo act⁹ ſui nō erāt virtuoſi et
meritorij? Similr̄ de aplīs qui fuerunt in gratia confir=
mati in aduentum ſpiritusſancti: tamen meritorie ope
rabantur magis q̄ ante cōfirmationē. Similiter loquē
do etiā moraliter actus bonus quāto ex maiori habitu
virtutis procedit/ſit magis immobiliter: ⁊ tamen mora
Phus. liter ē maioris bonitatiſ. vt deducit phūs ſcdo ethicoꝝ.

Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet. 1011

¶ Hic p exiliū terminatione ſuā ponit orationē. Hic eni
orat vt oīs homo de exilio preſentis vite ducat̄ ad pa
triā. qd noie carnis tot⁹ hō intelligit̄: vt apte totū intelli caro ſignificat totū hominē.
gat̄. ſ. corp⁹ ſimul ⁊ anima. Nec in ꝯgrue. Qm̄ ſm grā=
maticos (vt alſ dixi.) caro in ſingulari numero proprie
ſtat p carne humana. In plurali autē numero ſtat pro
carnib⁹ alioꝝ animaliū. Vñ verſificator ait. Carnes
carnifices ⁊c. Nō autē dr̄ pprie caro/niſi duz viuit. Ca
ro autē humana nō viuit: nec dr̄ caro hūana/niſi a for=
ma humana. ſicut nihil dr̄ albū: niſi p formā albedinis.
Cū3 ergo ſola anima rationalis ſit forma ſubſtantialis
hois ſm phōs ⁊ theologos: ſequit̄ q pprie non dr̄ caro/
niſi informata ſit aīa rationali: ⁊ ſic ſignificat totū ho
minē. Cum ergo orat hic pſal. q oīs caro ad deū3 per
ueniat: quid aliō petit/niſi q oīs hō d̄ hoc exilio pue
niat ad patriā? ¶ Itē notanduz q hic hoc ſignū vniuer Omnis.
ſale oīs ſtat p generib⁹ ſinguloꝝ: nō p ſingulis gene
rum. Vñ hic ait glo. Oīs caro ad te veniet. i. oīs ho
mo. i. ex oī genere hoīs. ſ. paupes ⁊ diuites: viri ⁊ mu
lieres: docti ⁊ indocti: pueri ⁊ ſenes. Sic eni accipit̄ om
nis caro p oī genere hoim. Gen. 6. Oīs caro corru Gene. 6.
perat viā ſuā ſup terrā. ⁊ ſtati ſubdit̄ poſt. Finis vniuer
ſe carnis venit corā me. Certuz eni eſt q ibi caro accipit̄
p toto hoie: ⁊ ſignū3 vniuerſale p generib⁹ ſinguloꝝ nō
p ſingulis generū: q2 nomē nō corrupat viā ſuā ſup ter=
rā/nec filij ſui: nec finis illoꝝ venerat corā3 domino cuz
ſaluati fuerint a diluuio.

Verba iniquorum preualuerūt ſup nos: ⁊ impietatibus noſtris tu propiciaberis. 1012

¶ Hic oſtēdit pſentis exilij cauſā3 fuiſſe primoꝝ parentū3
puaricationē. Vbi aduertēdū q oiū3 iniquoꝝ caput eſt Verba iniquorum.
diabolus: ⁊ oēs pctōres ⁊ iniq mēbra ſunt diaboli. Iniq
ergo a principio fuit diabolus: fuerunt ⁊ pmi parentes.
Quoꝝ vba pualuerunt ſup nos: q2 ipſoꝝ occaſiōe totū
gen⁹ humanū3 in hui⁹ exilij peregrinatiōe eſt miſſum.
Quoꝝ vboꝝ principiū3 fuit diabolus dicens. Quare Gene. 3.
pcepit vobis de⁹ ⁊c. Nequaq̄ moriemini. Verba pmo
rum parentū/q2 dum reqſiti de pctō pctūm ſuū3 ꝯfiteri de=
berēt: ipꝫ excuſādo in deū3 retorſerunt. Adā dicēte. Mu
lier quā dediſti mihi ſociā dedit mihi ⁊ comedi. Verba
mulieris dicētis. Serpēs decepit me ⁊c. Propt iſtoꝝ ini
quorum verba in exiliū3 hui⁹ mundi miſſuz eſt genus
humanū. vñ ait. Verba iniquoꝝ pualuerunt ſup nos.
glo. i. vba diaboli ⁊ primitiuoꝝ parentū3 pualuerūt ſu Peccatū.
per nos. i. pieceꝛunt nos in hoc exilium: q2. ſ. fuerūt oc= Mors.
caſio exilij noſtri: q2 niſi vba ⁊ pctā iniquoꝝ fuiſſent/hō Glosa.
ſine hui⁹ vite exilio ad requiē trāſiſſet. Vt oñdit greg. d. Grego. 4.
Ad hoc in paradiſo hō poſitus fuerat: vt ſi ſe ad cōdito= moꝝ. c. 30.
ris ſui obedientiā vinculis charitatis aſtringeret: ad ce
leſtē angeloꝝ patriam quōq3 ſine morte carnis tranſiret.
Sic nāq3 immortalis eſt conditus: vt tamen ſi peccaret
etiam mori poſſet. Et ſic mortalis eſt conditus/vt ſi non
peccaret etiam non mori poſſet: atq3 ex merito liberi ar
bitrij beatitudinē illius regionis attingeret: in qua vel
peccare vel mori nō poſſet ⁊c. Sic igit̄ verba iniquoꝝ. ſ.
demonis tētantis mulieris ſuadētis ⁊ viri cōſentientis
preualuerūt ſup nos. Sic eī quilibet illoꝝ (vt dr̄ ps. 51.) Ps. 51.
preualuit in vanitate ſua. ¶ Sed ab iſto exilio p ver=
bum incarnatum liberamur ⁊ ducimur ad patriam. ⁊
hoc eſt qd ſubdit̄. [Et impietatib⁹ noſtris tu propitia=

ꝓpiciare. beris. Ubi nota ꝙ ſm grāmaticos ꝓpicius dr̄ a ꝓpe. ꝙ benign⁹/ miſericors/ mitis/ placatus. Et hinc dr̄ propiciox ꝓpiciaris idē ꝙ fieri vel eſſe ꝓpiciuꝫ ⁊ placatuꝫ: qꝛ cum pctīs noſtris deus lōge fiat a nobis/ nō loco ſed ſimilitudine/ cuꝫ pctā nobis placatus dimittit: tunc nobis ꝓpicia. i. ꝓpe nos efficit: ⁊ nos ꝓpe eum ſimilitudine: qꝛ ſibi magis ſimiles efficimur. Propiciatur ḡ deꝰ impietatibꝰ noſtris quādo ignoſcit ⁊ dat veniā. qḋ maxime fecit xp̄s quando ꝓ peccatis noſtris ſe hoſtiā obtulit patri i ara crucis. Propter qḋ dr̄. Si ꝗs peccauerit

1. Joan. 2. aduocatuꝫ habemus apud patrē ieſum xp̄m: ⁊ ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris ⁊c.

1013 11. q. 3. ad menſam.

Beatus quem elegiſti et aſſumpſiſti: habitabit in atrijs tuis.

¶ Hic oſtendit quanta poſt exilium hoc erit cōſolatio. Et duo facit. Pͥo oſtendit ꝙ in patria erit beatorum ſtabilis permanentia. Scḋo ꝙ ibi erit oim bonorum vniuerſalis abundantia/ ibi. Replebimur. ¶ Quantum

elegit nos deus multipliciter. ad primum notandū ꝙ deus multipliciter nos eligit. ſ. eternaliter predeſtinādo/ temporalr̄ vocando/ eternaliter glorificando. ¶ Primo elegit eternaliter predeſtinādo. Ad ephe. 1. Elegit nos ante mundi conſtitutionem:

Predeſtinatio. Ephe. 1. vt eſſemus ſancti ⁊ imaculati. Ubi nota ꝙ differētia eſt inter effectū predeſtinatiōis vel electionis eterne: ⁊ predeſtinationis. Nam effectus predeſtinationis eſt ipſa gloria: et hunc precedunt merita. Sed ipſa predeſtinatio eſt ipſa eterna electio: quā nulla merita noſtra precedūt. Unde glo. ad Ephe. 1. Ne quis putet animas cuꝫ

Ephe. 1. deo fuiſſe eternas: ⁊ tunc aliquid meruiſſe iuxta erroreꝫ illoꝝ qui dicūt ante hec viſibilia fuiſſe animas ſctās: ⁊ ideo tūc fuiſſe electas. Ideo apoſtolus apte oñdit hoc

Ephe. 1. eſſe falſum dicens. Elegit nos ante mundi conſtitutionem. Quomodo auteꝫ eligeret eos qui nonduꝫ erant/ niſi predeſtinando? Elegit ergo predeſtinans nos. Et ſicut non elegit nos eo ꝙ tūc ſancti eſſemus: ita nec ideo tunc elegit/ quia ſancti futuri eramus. ſed potius elegit nos ad hec/ vt eſſemus ſancti ⁊ immaculati. Sic ergo electio eius eſt cauſa ſanctitatis future: ⁊ non ſanctitas futura eſt cauſa electionis eterne. ¶ Secūdo eligit nos temporalr̄ vocando. Et ſic quandoqꝫ eligit ⁊ vocat preſcitos. Sic eni elegit iudam quando ipſum ad apoſto-

Joan. 6. latum vocauit Joañ. 6. Nonne ego vos duodecim elegi: ⁊ vnꝰ ex vobis diabolus eſt? Et ſi dicas. Quomodo

Augusti. elegit iudā quē preſciebat damnandū. Reſpondet Augu. ſuper Joañ. Electus eſt iſte iudas/ de quo nolente ⁊ neſciente magnum aliqḋ bonum fieret. Sicut enim ini qui male vtuntur bonis operibus dei: ſic econtra deus bene vtitur malis operibus hominum. Quid iuda peius? ſed malo eius bene vſus eſt dominus: quia ab ipſo ſe tradi pertulit/ vt nos redimeret. ¶ Tertio nos eligit eternaliter glorificando: ⁊ ad gloriam aſſumendo. Sic

Matth. 13 enim dicitur Matth. 13. Simile eſt regnum celorum ſagene ⁊c. ſequitur. Elegerunt bonos in vaſa ſua: malos

Grego. autem foras miſerunt. Ubi Greg. in homil. Nunc eni eccleſia bonos maloſqꝫ cōmuniter continet: ſed in fine boni piſces in vaſis eliguntur: mali autem foras proijciuntur. quia electus quiſqꝫ in tabernacula eterna recipitur: et ad exteriores tenebras reprobi pertrahuntur. Unde de quolibet tali nunc dicitur. Beatus quem elegiſti ⁊ aſſumpſiſti. glo. Beatus quē elegiſti per gratiaꝫ a maſſa perditorum: ⁊ aſſumpſiſti tecum ad gloriaꝫ an-

ꝓbat deꝰ ſuos. gelorum. ¶ Et nota ꝙ anteqꝫ deus ſic eligat hominem et aſſumat ad beatorum gloriam: multipliciter ipſum probat. Quia probat ipſuꝫ ſicut clericum ante promotionē. Sicut nouitium ante profeſſioneꝫ. Sicut baccalarium ante inceptionem. Sicut denarium ante obla-tionem. ¶ Primo eligendus ad vitam: probatur ſicut clericus ⁊c. Clericus enim anteqꝫ ordinetur: probatur ⁊ examinatur. Et quanto altiorem gradum eſt recepturus/ tanto eſt ſtrictius examinandus. Illi autem quos deus eligit: promouendi ſunt ad ordines angeloꝝ: qꝛ erunt beati in celo ſicut angeli dei. Magnꝰ autem fa- Matth. 22.

uor fieret clerico ſi p̄muniret̄ d qua materia deberet examinari. Iſte auteꝫ fauor nobis fit: qm̄ nobis predicatur de quibus debemus examinari pro ordinibus in generali iudicio ſiendis: quando iuxta opera noſtra ad ordines angelorum promouebimur. quia ſcilicet examinabitur de communibus non de difficilibus: quia ſcilicet de operibus pietatis. vt patet Matth. 5. Et qui in Matth. 5.

his ſufficientes reperti fuerint: cum angelis erunt ordinati. qui autem inſufficiētes/ repudiati: quia ibunt in ſupplicium eternum: iuſti autem in vitam eternam. Matth. 25.

Et iſto modo quia dauid in operibus miſericordie fuit repertus ſufficiens: ideo a deo fuit electus. ps. 77. Ele- ps. 77.

git dauid ſeruum ſuum. ¶ Secunduꝫ patet. Examinatur enim nouitius ante profeſſionem. Unde ſꝫ iura/ tēpus nouitiatus dicitur tempus probationis. In quo tēpore licet gerat habitum profeſſorum: tamen ipſum libere dimittere poteſt ante profeſſionem. Moraliter habitus ⁊ ornatus anime eſt gratia. Uita preſens eſt tempus nouitiatus ⁊ probationis. Licet igitur habeamus habitum profeſſorum. id eſt beatorum: qui eſt gratia cōſumata: non tamen ſumus profeſſi: ſed habitum gratie prohibere poſſumus ad libitum. quem ſi proijciamꝰ: non profeſſamur cum beatis. ſi autem perſeueranter ꝑ totum tempus probationis. ſcilicet vite preſentis tenemus: nos eligit deus ad profeſſionem beatorum. Sic eni dicitur numeri. 16. Sāctos applicabit ſibi: ⁊ quos Nume. 16.

elegerit appropinquabūt ei. ¶ Et nota ꝙ nouitij anteqꝫ ad profeſſioneꝫ eligantur: communiter de quinqꝫ interrogantur/ que chriſtus in ſuis nouitijs requirit vt profiteantur. Primo requiritur an ſint ſeruilis conditiōis. Seruit.

Iſtud requirit chriſtus. ſcilicet an homo ſit mundanis ſeruitijs dedicatus: vel pro diuitijs: vel delitijs: vel honoribus mundo implicatus. Quō ſi ſit/ nō admittitur. Quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. ¶ Narrat Matth. 6. Nota de quodam phō.

de quodam philoſopho qui alijs coram principe aſſurgentibus ⁊ ipſum honorantibus: ipſe principi aſſurgere noluit. Et dum cauſa quereretur: ipſe reſpondit. Qꝛ ipſe eſt ſeruꝰ ſerui mei. quare ḡ ſibi aſſurgerē? Et cauſam aſſignat dicēs. qꝛ mūdus mihi ſeruit: et ipſe ſeruit mūdo. Iſte nō fuit ſeruilis ꝯditionis: ſꝫ valde nobilis. ¶ Secūdo queritur a nouitio an ſit alterius profeſſionis. Sic moraliter ille qui eſt radicatus in aliqua mala conſuetudine viuens in peccatis: eſt quaſi alterius profeſſionis: et talis ſibi caueat. quia licet a chriſto poſſit ad profeſſionem eligi: tamen cum magna difficultate ex parte ipſius. ¶ Tertio requiritur an ſit ꝯiugatus. id eſt an ſit carnis operibus dedicatus: quia ſi ſit/ cum perfecta voluntate ad profeſſionem non poteſt venire. Luc. 14.

Uxorē duxi: et ideo nō poſſum venire. ¶ Quarto queritur an ſit debitis obligatus. Homo eni obligatur ad Luce. 14.

compotum/ ⁊ ad reſtitutionem/ ſi fuerit vſurarius ⁊ ſic ditatus. Sic eſt qui per falſum teſtimonium pauperem vel alium ſpoliauit: qui per falſas apparentias vel hypocriſim aliorum bona acquirunt: et tales a chriſto non admittuntur. ps. 124. Declinantes autem in obli- ps. 124.

gationem adducet dominus cum operantibus iniquitatem. ¶ Quinto requiritur an habeat occultā infirmitatem. hoc eſt ſi habeat peccatuꝫ occultum de quo non ſit ꝯfeſſus: qḋ infirmitas occulta dr̄. Et tales ad ꝓfeſſionem xp̄s nō admittit. Si ergo ad omnia predicta bene reſpondere poteſt/ a deo eligitur ad profeſſionem: ſin autē repudiatur. Eccle. 45. Elegit eum ex omni carne.

¶ Tertium principale patz. Quilibet enim electus a deo:
ſicut baccalarius ante inceptionē / trib⁹ modis exami
natur. ſ. legendo / reſpōdēdo / ⁊ opponendo. Ita nos de
bemus legere volumē ꝯſcientie nr̄e. Stolidus enim cleri
cus reputat̄ q̄ neſcit legere ſcripturā ſuā: vel opus ſuū
cognoſcere. Ita q̄ neſcit cōfiteri / vel in ꝓpria cōſciētia le-
Gala. 6. gere. Gal. 6. Opus autē ſuū vnuſquiſqȝ ꝓbet: ⁊ ſic in ſe-
metipſo. Secundo habemus opponere: ⁊ hoc p̄ iuſtam
Matt. 18. correctionem ꝓximoꝝ. Matth. 18. Si peccauerit in te
Sap. 1. frater tuus: vade ⁊ corripe ⁊c. Et Sap. 1. Probata ſūt
virtus corripit inſipientes. Tertio debemus reſpōdere
1. Theſſ. 5. p gr̄arum actionem. In oībus gr̄as agite. Et q̄ iſta
bene pfecerit / dignus erit gradu magiſtrali. Exēplo to
bie q̄ hec oīa in ſe cōpleuit integraliter: petā ꝯfitēdo:
Tobie. 12. vxorē corripiendo: deo ꝓ flagello gr̄as agendo. Vñ ſi-
bi dictū fuit. q: acceptus eras deo / neceſſe fuit vt tētatio
ꝓbaret te. Vt cuilibet tali dicat dñs. Elegi te in cami-
Eſa. 48. no paupertatis. ¶ Quarto p̄ncipaliter eligendus a dño
examinatur: ſicut denari⁹ ante oblationem. Qui enim
mutauit alteri denariū: in ſolutione cōſiderat quātita
tem pōdus ⁊ imaginē: q: ſi in aliquo iſtoꝝ deficiat: nō
eſt legalis moneta: nec recipiēda. Moraliter quātitas
eſt equitas: pōdus eſt charitas: imago eſt veritas. Eq
tas ad ꝓximum: charitas ad deū: veritas ad ſeipſum.
Vnuſquiſqȝ autem accepit a deo denariū mutuo. i. ani-
mā rōnalem hñtem imaginē regis. Et in die mortis eſt
tēpus ſolutiōis: q: tunc opȝ imaginem reddere ⁊ deo of
Matt. 22. ferre. Matth. 22. Oſtendite mihi numiſma cenſus hu
ius denarij. i. anime. Et niſi habeat tria predicta. ſ. q̄n
Hiere. 6. titatem pōdus ⁊ imaginē: reprobatur. Hiere. 6. Argē-
tum reprobū vocate eos: q: dñs proiecit eos. Si vero il
Gen. 43. la tria habuerit: dicet chriſt⁹ illud Gen. 43. Pecuniā
quā dediſtis mihi: probatā ego habeo. Et de nr̄o dena
Ps. 11. rio verificabit̄ illud. Ps. 11. Argentū igne examinatū
⁊c. examinatū igne charitatis: ꝓbatū purgatū ſeptu-
plum. ſ. a ſeptē peccatis mortalib⁹. Et ſic q̄libȝ talis ele
Ps. 17. ctus erit a xp̄o / q̄ eſt patris vnic⁹ / elect⁹. Ps. 17. Cū ele-
Electus a deo. cto electus eris. ¶ Et nota q̄ tales electos de⁹ trāſfert. ſ.
de rebellione ad recōciliationē. De diſſolutione ad reli
Trāſferre. gionem. De peregrinatiōe ad quietationē. ¶ Primū
patz. Quia exiſtentes in ſtatu peccati ⁊ iniuſticie origi-
nalis vel actualis ad ſtatum gr̄e vel penitētie trāſfert:
ſicut miſericors rex ꝓfugos ⁊ exules reuocat gratioſe ⁊
ad pacis recōciliationem admittit. De iſto exilio redu-
cti fuerunt petrus paulus ⁊ alij plures. ad Coloſſen. 1.
Coloſ. 1. Eripuit nos de poteſtate tenebrarum: ⁊ trāſtulit nos in
regnū dilectionis filij ſui. Ipſe cuilibet penitenti / dicet.
Eſa. 41. Elegi te ⁊ nō abieci te. ¶ Secūdū patz. Sicut enim horte-
lanus plāta delicati fructus: q̄n eſt ꝓpe viā ⁊ in loco cō
muni: vbi mō a beſtijs ledit̄: mō a trāſeuntib⁹ excutit̄:
ita q̄ vix ꝓducit fructū ad maturitatē q̄n ledat̄ / vel in
germine q̄n germinat / vel in flore q̄n floret / vel in fru-
ctu q̄n matureſcit: ꝓpter qd̄ talē plātā / vel trāſfert in / vi
ridariū / vel in hortū bene cōcluſum / vbi fructificet ſine
impedimēto: ⁊ fructus ei⁹ ad vſum dñi ſui ꝯſeruetur.
Ita moraliter xp̄s aliq̄n videt pſonā aptā ad fructificā
dū in eccleſia; q̄n ē eſt in mūdo q̄ eſt via cōis oīm trāſe
untium ⁊ pfert germē ⁊ flores. ſ. ſctm̄ ꝓpoſitū: q: bona
multa ꝓponit facere: ſed ſtatim ledit̄ a beſtijs. i. a beſti
alibus hoīb⁹ datis voluptatib⁹ hui⁹ vite: vel excutit̄
manib⁹. ſ. alioꝝ exēplis ⁊ ab eis agitat̄. et ſic ledit̄ fru-
ctus ei⁹ ex maloꝝ cōſortio. talē trāſfert in hortū religio
Cant. 5. nis. de q̄ Cant. 5. Veni in hortū meum ⁊c. Et in iſto hor
to eſt myrrha penitentie aromata ſacre doctrine. Et de
Ps. 79. hac trāſlatione dicit̄. Vineā de egypto trāſtuliſti ⁊c. i.
de tenebris peccatoꝝ. ¶ Tertium patz. Rex enim habens
hoīem qui bene in aliq̄ officio fideliter ſecum labora-
uit: promouet eum ad aliquē certum ſtatum ꝓ labore
ſuo: ⁊ ſic de labore trāſit ad requiē. Figurat̄. 2. Reg. 19. 2. Reg. 19.
vbi dicit̄ berzellai. Veni mecum vt requieſcas ſecum nos
in hieruſalē. Berzella interp̄tat̄ tribulatio nr̄a. ⁊ ſigni
ficat ſctōs qui mala huius mūdi fortiter portauerunt.
Iſtos chriſtus q: in hac vita ſctū fortiter laborauerūt:
trāſfert eternaliter in requiem regni celeſtis. Eccl. 44. Eccl. 44.
Enoch placuit deo ⁊ trāſlat⁹ eſt i paradiſū. Eccl. 45.
Elegit eum ex omni carne. Quibus oībus ꝯſidera- Eccl. 45.
tis: bñ de q̄libȝ ſic electo ait. Ps. Beatus quē elegiſti ⁊ aſ-
ſumpſiſti: q: habitabit in atrijs tuis. ſ. ſpliᵘ nō mouēdis.

Replebimur in bonis domus tue: ſanctum eſt templum tuum mirabile in equitate. 1014 / 24. q. Call… enus.

¶ Hic oſtenditur q̄ in patria erit omnium bonoꝝ vni
uerſalis abundātia. Vbi nota q̄ bona quibus beati re
plentur in patria / excedunt cetera bona. qd̄ patȝ / ſi conſi
deres q̄ quedā in preſenti vita ſunt bona Poſſeſſiōis Bonū in
temporalis. Operationis moralis. Gratie ſalutaris. triplex.
Que tamē omnia a bonis patrie exceduntur. ¶ Pri-
mo cōſidera bona poſſeſſionis temporalis. Et iſta ſunt bonū tpal.
valde mutabilia: q: modo accedunt: ⁊ modo recedūt.
Vnde a ſapiētib⁹ vocātur inter bona / bona minima: Nota cō-
licet hodie multis credātur bona maxima. Qd̄ patȝ / ſi tra ꝗ̄ bono
ꝯſideres. Primo q̄ iſta ſunt variabilia. Quia enim ma tpale: in q̄
gni ⁊ potētes de magnis bonis tp̄alibus ad magna in- errāt valde
fortunia deuenerūt: Sicut apparet in illo diuite. de q̄ homines.
Luce. 12. Aīa mea habes multa bona ⁊c. Et vide mu-
tationē: q: eadē nocte ſublat⁹ eſt de medio. Scd̄o ſunt
inſatiabilia. Vñ dicit Ph̄us. 1. poli: q̄ cōcupiſcētia pe phs. 1. pol.
cunie eſt infinita. Vñ Eccle. 4. Eſt vn⁹ ⁊ ſcḋm nō hȝ: nō Eccle. 4.
filiū: nō fratrē. ⁊ tñ laborare nō ceſſat. nec ſatiātur ocu-
li eius diuitijs: nec recogitat: dicēs. Cui laboro ⁊ frau
do animā meā bonis: Tertio ſunt ad aliud ordinabi-
lia. vñ Ph̄us dicit. Sunt autem diuitie alterius gr̄a. phs. 1. ethi
ſ. vt ſubueniatur primo. Propter quod Zacheus dice coꝝ.
bat. Dimidium bonoꝝ meoꝝ do pauperibus. Qui- Luce. 19.
bus conſideratis iſta bona temporalia minima bona
debent vocari: quāuis hodie maxima reputentur: q:
circa illa hodie errore decipimur. ¶ Docet enim experiē Viſus.
tia: q̄ quando viſus aliquam rem videt per medium
diuerſum: puta denſum vel diaphanum: male indi
cat de re viſa ſicut patet de medio diuerſo: de baculo
cuius pars eſt in aqua: alia vero pars extra aquā. Cu
ius ſcilicet vnā partem videt oculus per mediū aeris /
⁊ aliā per medium aque. Tunc enim oculus iudicat il
lum baculum eſſe curuum: cum tamen ſit rectus. Sic
res viſa per medium denſum apparet maior q̄ ſit: ⁊
q̄ appareat in medio rariori. Sicut patȝ de denario ſub
aqua: ⁊ de ſtellis que ſunt corpora maxima: q̄ tamē vi
ſe per medium ſubtile aeris parue apparent. Qd̄ nō ſo
lum eſt ꝓpter maximā diſtātiā: immo etiā propter me
dia ſubtilia p̄ que videnẗ: ſicut eſt ſphera aeris ⁊ ſphe-
ra ignis. ¶ Sic moraliter iſta bona tēporalia vt ſunt di
uitie delectationes corporis ⁊c. que ſunt in rebus groſ
ſioribus: q̄ ſit oculus mentis. ſcȝ intellectus qui eſt pu
rus ⁊ immaterialis. vt dicit̄ tertio de anima. Ideo talia Phs. 3. de
videnẗ groſſiora ⁊ maiora / q̄ realiter ſint. Bona vero anima.
gr̄e cū ſint ſpiritualia: ⁊ delectationes eoꝝ ſint ſpiritua
les a deo q̄ eſt lumine ſpūalis nobis immiſſe: videnẗ mino
ra q̄ ſint. ꝓpter qd̄ ſignāter dicit̄. Qui ꝑuerſi cordis eſt: ꝓuer. 17.
nō inueniet bonū. ¶ Itē in iſtis bonis decipiunẗ hoīes
mūdani credētes delectatiōes carnis ⁊ voluptates eſſe
bōa p̄ncipalia. Cōtra quos Se. arguit dupli̇r. p̄mo ſic: aut Senece
illa bōa nō ſunt q̄ vocātur: aut hō felicior eſt deo. q̄n q̄ epla. 3.
parata ſūt nobis nō hȝ de⁹ in vſum: nec libido apud ipm̄
eſt: nec epulatio: nec opes: nec q̄dcūq; ex his. ſȝ impoſſi

ſibile eſt bona deo deeſſe. Igit iſta q̃ vocant bona: non
ſunt vera bona: ſed falſa. Scdo arguit ſic. Iſta tēpora-
lia bona ſunt corruptibilia: ergo in eis nō eſt ſumma feli-
citas. Et cōcludit q omnis felicitas ſit pfecta: dum cōſu
matur virtutibus. Vñ dicit. Propriū bonum hois pfe
cta ratio eſt. cetera enim cum aialibus cōia ſunt: quia
fortis eſt leo: formoſus pauo: velox equus. Ratio autē
hois eſt: qr vnūquodq eſt bonum: cū ſua ratio bona eſt.
Michee.5. Et hoc ē qd dicit Michee.5. Indicabo tibi o hō quid
ſit bonū: et qd deus tuus q̃rat a te: vtiq facere iudiciū
Bonū morale. et iuſticiā et ſolicite ambulare cum deo tuo. ¶ Secūdo
dicit eſſe bonū opationis moralis: qd ſcz cōſiſtit in vir
tutibus moralib9 et earū operatiōib9. Et iſto bono mul
ti etiā infideles ſuo modo boni dicunt: dum moraliter
viuunt ſm iuſticiā: aliena nō rapiētes: caſte viuentes:
sobrie: et ſic de aliis virtutibus moralib9. Quī p has mo
rales virtutes hō reddit bonus et ei9 opus bonū. vt dr. 2.
Phus .2. ethicor. Ethico. Et iſtud bonū apud phos dicit bonū honeſtū.
dicit etiā bonuz intrinſecū: qr a nullo pōt violenter au
Valerius ferri. Vñ narrat Valeri9 lib.7.c.2. q bias cum patriā
eius inuaſiſſent hoſtes: et capta ciuitate pmiſiſſent oēs
incolumes: cū illis bonis q̃ aſportare poterant fugere.
Aliis ergo precioſarū rerum pōdere onuſtis fugientibus:
et ipſe bias de ſuis bonis nihil aſportaret. et ſup hoc in-
terrogatus: ipſe bias reſpōdit. Ego bona mea mecū por
to. Illa em̄ pectore geſtabat nō humeris: nec oculis ex
terioribus viſenda: ſed extimanda animo. Que domi
cilio mentis incluſa: nec mortaliū: nec deorum mani-
bus labefieri queunt. Et vt manētibus preſto ſunt: ita
fugiētes nō deſerunt. Et quāuis iſta de ſe ſint bona: nō
tamen hñt ſufficientiā: qr ad finem principalē hois qui
eſt beatitudo nō ſufficiūt. vt de talib9 moraliter bonis
Job.21. (vt fuerūt phi: tñ infideles) dicat illud Job.21. Ducūt
in bonis dies ſuos: et in puncto ad infernū deſcendunt.
Bonū gre ¶ Tertio eſt bonum gre ſalutaris. Et iſtud differt a bo
no morali. Quia licet bonū morale ſit gratis datum a
deo: nō tñ de ſe ſine forma charitatis facit deo gratū. vt
oſtendit Magr lib.2. diſtin.24. Et iſtud eſt bonū me-
Rom.8. ritorū vite eterne. de q̃ dicit Rom.8. Omīa cooperan
tur in bonū: his qui ſm ppoſitū vocati ſunt ſācti. Qd
ideo dicit: qr qui bonū charitatis habet: vbiq rōnem
meriti inuenit: qr oia talia cooperātur in bonū: ſiue bo
na/ſiue mala/ſiue mors vel vita/ſiue pſpera vel aduer
Mala bonis proficiunt. ſa. qd oſtēdit tā de bonis q̃ de malis. De bonis/qm̄ bo
na ſunt duplicia. ſ. q̃ facim9 et q̃ recepim9. Bona q̃ fa-
cimus bonis vertunt in bonū: dūz in his ſolū ſalutē aie/
pximorū edificationē/ et dei laudē q̃runt. Silr bona q̃
recipiūt boni: illis vertūtur in bonū: dum illa cū grarū
actiōe/ vt dei beneficia recipiūt. Similr et mala q̃ fece-
runt: dum illorū cōſideratiōe/ ad penitētie lamenta con
ſurgūt. Et in his humilitatis cauſam et cautelā futuro
rum recipiūt. Similr et mala q̃ patiunt: dūz in illis ex
Ps.17. mātur patiētia. quēmmodū dicit Vlricus ſup illo pſal.
17. Diligā te dñe fortitudo mea. Per bonuz gratie ois
fortitudo mihi contra ſuccūbit: antiq draconis malitia
nocere cupiens/ mihi pficit. Seuire poterit mundus:
ſed hoc erit mihi ſeruire. Vrere poterit/ tōdere/ diſſecare:
ſed hoc erit mihi fabricare coronas. Vltimo corpus oc
cidere potent: ſed hoc erit mihi rupto carcere ad liber-
tatē glorie cōuolare. Sed iſtud bonum adhuc mentē
nō ſatiat: qr eſt via nō terminus: exiliū non patria. etiā qr
Bonū glorie. ante finē deficere pōt. ¶ Sed bonū glorie oia pdicta ſu
perat bona. qr pmū eſt deceptorium. ſ. bonū tpale: et in
gloria eſt pfecta cognitio et ſapientia: qr ibi clare videt
Joh.17. de9: et in ipſo oia. Joā.17. Hec eſt vita eterna rc. Secū
dū. ſ. bonū morale eſt inſufficiēs: qr non ſatiat: et in glo
Ps.16. ria eſt mēs pfecte ſatiata. ps.16. Satiabor dū apparue
rit gloria tua. Tertiū. ſ. bonū gre eſt dubiuz: qr deficere
pōt ante finē. ſed bonū glorie nō pōt deficere. Vñ Aug. Aug. 22 de ciuitate dei
dicit. Ibi erit de9 omīa bona: q̃ ab hoib9 deſiderari poſ
ſunt. ſcz vita/ ſalus/ virtus/ copia/ gloria/ honor/ pax: et
vnum bonū omīa cōtinēs bona. Cui9 bonorū firmita-
tem notabat aplus/ dicēs. Bonum facientes nō deficia- Gala.6.
mus: tpe em̄ ſuo metemus nō deficiētes. Iſta ergo ſunt bo
na glorie: qb9 de9 ſuos replet electos. De qb9 nunc in
pſona oim electorū ait pſalmiſta. ¶ Replebimur in bo
nis domus tue. Notāduz tñ q nō omēs equaliter illa bo
na pticipabunt: ſed differēter ſm differentiā meritorū.
qr Joā.14. In domo patris mei māſiones multe ſunt. Joā.14.
Et hoc notās ſubdit. Sanctum eſt templū tuū mirabi
le in equitate. ¶ Quid em̄ ppri9 dr tēplū dei/ q̃ ipſe chri-
ſtus: in quo habitat oīs plenitudo diuinitatis corpo Coloſ.2.
raliter? Ad iuſticiā enim diſtributiuā ptinet ſm diffe
rentiā meritorū cōferre et premia. Eſt ergo tēplum dei.
i. chriſtus ſanctum et mirabile in equitate: qr ſm q̃ dic
tat equitas tribuit premia iuſtis. ppter quod. ps.95.
de ipo dicit. Iudicabit orbem terre in equitate. Ps.95.

Exaudi nos deus ſalutaris no- 1015
ſter: ſpes omnium finium terre:
et in mari longe.

¶ Hic pſalmiſta cōſurgit ad gratiarū actionē/ et ad lau
dem diuinā. Et diuiditur in ptes tres. Qr oſtendit pri
mo diuine bonitatis immēſitatē. Secūdo chriſti incar
nationis humilitatē: ibi. Viſitaſti. Tertio ſacramenti
eucharistie vtilitatem: ibi. Flumē dei. ¶ Quātum ad
primū: q oſtendens diuinā poteſtatem: ipſam oſtendit
in tribus. ſcz in bonorū cōſolatione. in predicatorū illu-
ſtratione: ibi. Preparās. in mundanorū cōturbatione:
ibi. Turbabuntur. ¶ Quātū ad primum notādum/ q Mare penitentie.
hic p terrā intelliguntur peccatores: ſed per mare peni
tētes. Primū oſtēdit Grego. dicēs. Quid per terrā niſi Grego.2. moral. 30
peccator hō intelligit? Primo quippe peccāti homini
dictū eſt. Terra es et in terrā ibis. Sed p mare itelligit
penitētiū ſtatus. ptz: qm̄ mare ab amaritudine dr: qr. ſ.
aquas amaras hz et ſalſas. Silr et penitētia dr mare. ſ.
amara. qr aq̃s amaras lachrymarū et ſ[illegible] emittit:
dum per ipſam homo ſeipm punit: qr ſenſualitati val
de exiſtit amarum. Vñ de penitentia ſub nomine ma-
ris dicitur illud Joſue.12. q eſt mare deſerti/ quod eſt Joſue.12.
mare ſalſiſſimum. Dicitur enim penitentia mare deſer
ti: quia per ipſam homo deſerit mundum: quinīmo
etiā et corpus proprium: dum ipſum flagellis ſubiicit.
Dicitur etiā et mare ſalſiſſimum: ppter amaritudinē
penitētie/ quā cōtinet. Ideo cuilibet vero penitēti dicit.
In mari via tua rc. Volēs ergo oſtēdere pſalmiſta/ q Ps.76.
dei poteſtas eſt refugiū peccatorum ipſos vocando ad
penitentiā: refugiū penitentium/ ipſis plenā conferen-
do veniā/ ait. Exaudi nos deus ſalutaris noſter. id eſt
exaudiens. Spes omniū finium terre. id eſt omniū pec-
catorum. Et ſpes in mari longe. id eſt omniū peniten-
tium q̃ per humilitatem a te ſe remotos reputāt. ¶ Si
autem moraliter de mari penitētie vis loqui. Nota q
penitentia proprie ſignificatur per mare eneum: qd ſa-
lomon fecit. vt habetur. 3. Regum.7. Fecit ſalomon 3.Reg.7.
mare eneum decem cubitos habens in latitudine rc.
Vide in predicationibus meis quadrageſimalibus.

Preparās mōtes in virtute tua: 1016
accintus potētia: qui cōturbas
pfundū maris ſonū fluctuū ei9.

¶ Hic oſtēdit dei poteſtatē in pdicatorum illuſtratiōe. Mōtes ſūt pdicatores
Vbi nota q ſcriptura p mōtes ſigt fidei predicatores. Grego. 9. moral. c.2.
vt oſtēdit Greg. ſup illo verbo Job.9. Qui trāſtulit mō

ꝛc. dicens. In ſcriptura ſacra montium nomine pre
dicantium altitudo deſignatur. De quibus per pſalmi
Pſ.71. ſtā dr̄. Suſcipiant montes pacē populo ꝛc. Electi quip
pe predicatores eterne patrie nō immerito mōtes vocā
tur. q2 p vite ſue celſitudinē: ima terrarū deſerūt: ꝛ celo
ꝓpinq̄ ſunt ꝛc. Iſtos ḡ mōtes p̄parauit de⁹: qn̄ p ſpiri
tū ſanctū ipſos pluſtrauit: vt puta quādo aplos oium
linguarū gr̄ie docuit. Et hoc fuit aptum ſignū diuine
poteſtatis. vt ſcꝫ hoīes illitterati ꝛ ſimplices a ſpiritu ſā
cto inſpirati/ ſua p̄dicatiōe totū cōuerterēt mūdū: ꝛ mi
racula alias inaudita facerēt. Qd̄ notās pſal. dicit hic.
Preparās mōtes. i. diſponens ſctōs p̄dicatores ad totū
mundū docēdū. Et hoc in ḃtute tua: q2 magna dei vir
tute fuit factū/ vt piſcatores ſubito efficerent̄ doctores.
Et hoīes deſpecti/ ſubito miraculis poteſtate inaudi
ta fulgerēt. Et q2 hoc fecit hō xp̄s: nō q̄dē ḃtute huma
nitatis/ ſed diuinitatis: cui erat vnitus. Ideo ſubdit.
Accinct⁹ potētia. i. ſm̄ glo. diuinitate: q2 humanitas
ḃbi maieſtate p̄cincta ē: vt qd̄ hō ex ſe nō habuit/ daret
deitas. ¶ Quid autem p iſtos mōtes ſic p̄paratos vel
Mare ſu perbie. p̄dicatores fecerit. Audi qd̄ ſequit̄. Qui cōturbas pro
fundū maris ꝛ ſonū fluctuū eius. Hic em̄ p mare acci
pitur pctōr: ꝛ maxime ſupbus. q2 ſupbia oīum pctōꝝ
eſt caput. Nā mare inter alias cōditiōes eſt tumidum.
Intumeſcit em̄ ad modū mōtium: ꝛ in altū eleuat̄. ꝓ
Pſ.92. pter qd̄ dr̄. pſ.92. Mirabiles elationes maris. Et vere
mirabiles: q2 quandoq3 ita baſſum eſt/ ꝙ vix videt̄: et
ſubito in altū eleuat̄. Et ſic ſignificat ſupbiā: q̄ multos
de re vili ꝛ baſſa cor hoīs in altū eleuat. vt puta qn̄q3 p
diuitias: quādoq3 p pulchritudinem: quādoq3 ex aliq̄
bono p hypocriſim facto. Que tn̄ oīa deberēt hoīem
magis baſſum tenere: ſi ꝯſideraret ſe p iſta deo fore ma
gis obligatum. q2 cū augent̄ dona/ rōnes creſcunt do
noꝝ. Tāto ḡ humilior q̄ſq3 debet eſſe ex rōne ꝛc. ¶ Ve
rūtamē ſupbia hoc nō cogitās: ad modū maris/ de baſ
ſo. i. vn̄ ſe baſſū debere reputare: in altū erigit cor ho
minis. Et ſic bene de ſupbo pōt dici. Mirabiles elatio
Hierony. nes maris. q2 ſm̄ qd̄ ait Hierony. in eplis. Quid tā ma
gnū ꝛ mirabile videri pōt/ q̄ ſupbum aduerſus ei⁹ vo
lūtatē viuere: a quo ip̄m viuere accepit: illi⁹ p̄cepta de
ſpicere/ q̄ ideo ſolū aliq̄d precepit: vt cauſam habeat re
munerādi. Sic igitur p mare ſupbi ſignificant̄: q̄s tn̄
deus p ſuos p̄dicatores cōturbauit: qn̄ p predicatores
mūdi ſupbos ad penitētie ꝯturbationē p̄duxit. Et hoc
Fluctus ſuperbie. eſt qd̄ hic pſal. deo dicit. Qui ꝯturbas pfundū maris.
i. ſm̄ glo. ſupbos ad penitentiā ducis. vt ſcꝫ ex pfundo
cordis peniteāt. Et ſonū fluctuū eius. q2 ſupbi ad peni
tentiā cōuerſi cōtradictiōes cōtra xp̄i fidē ſonātes ꝛ pſe
cutores obmiſerunt xp̄o ſeruiētes: vt puta rabies impe
ratoꝝ ꝛ alioꝝ tyrānorū alias cōtra eccleſiā ſeuiens ac
mirabiliter ſonās/ modo defecit: q2 conturbata eſt vir
tute penitentie. Sic enim hoc preuidens pſal.88. ait.
Pſ.88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas.

1017 Turbabuntur gētes: ꝛ timebūt
ſt.q.3.tre. qui habitāt terios a ſignis tuis:
erit⁹ matutini ꝛ veſpe delectabis

¶ Hic cōſequēter oſtendit̄ xp̄i poteſtate mūdi cōturba
tio. Ubi nota ꝙ ad predicationē apoſtoloꝝ gētiles pri
mo turbati fuerūt. vt puta: q2 videbāt deos ſuos ꝛ ipo
rum cultū ad nihilū deuenire: dū aploſ dns ſuis pre
ualere viderēt. Et inde turbabant̄. Sic turbat⁹ fuit ne
ro ad petri predicationē. egeas ad andree p̄dicationē:
ꝛ ſic de alijs. Et hoc eſt qd̄ ait. Turbabunt̄ gētes. Sed
tamē poſtea ipſorum viſis miraculis/ multi p orbem ti
muerunt chriſti nomen/ ꝛ cōuerſi ſunt. Et hoc eſt quod
ait. Timebant qui habitant terminos. ſ. terre a ſignis
tuis. Iam em̄ viſis chriſti miraculis: chriſtiani vbiq3
deū timēt a ſignis tuis. i. a miraculis que p apoſtolos
ſunt facta. ¶ Sed aduerte ꝙ differētia eſt inter timorē Timor
mundi/ ꝛ timorem dei. quoniā timorē mundi ſequitur
triſticia: ſed timorem dei ſequit̄ gaudium ꝛ exultatio:
vn̄ Eccl. 1. Timor dn̄i delectabit cor. q2 qui timet deū/ Eccl.1.
gaudet in proſperis p gratiaꝝ actionē: gaudet in adner
ſis p virtutem patiētie. Et hoc notans pſalmiſta dicit:
Exit⁹ matutini ꝛ veſpere delectabis. Ubi nota ſc̄dm ꝓſperitas
glo. ꝙ p mane proſperitas: q2 letum eſt mane poſt triſti Aduerſi
ciā noctis. Per veſpere autē intelligit̄ aduerſitas. In tas.
his em̄ duobus tentatur homo. ſ. proſperis vt eleuetur:
aduerſis vt cadat. Sed in his duobus dat de⁹ ſuis exi
tum. i. modum euadendi ne peccent. Quia ſi adſunt
proſpera: inde nō capiuntur: q̄ ꝓ diuitijs deum habēt.
Si adſunt aduerſa: inde nō terrentur ꝓ q̄bus paſſus
eſt chriſtus. Eſt ḡ ſenſus. Exitus matutini ꝛ veſpere de
lectabis. i. ex aduentu proſperitatis ꝛ aduerſitatis de
lectabis. i. tuos in hac vita delectabiles facies. ¶ Vel Exitus.
exitus matutini ꝛ veſpere delectabis. i. facies tuis de
lectabile exire a proſperis ꝛ ab aduerſis. Si em̄ nō de
lectet hominē exitus proſperitatis: inde nō laborat exi
re: ſed capitur lucris/ cui non placet promiſſio chriſti.
Et terretur aduerſis: quem non delectat ille qui pro eo
voluit pati: vt de aduerſis exitum faceret nobis. Sicut
enim dominus nos inducit in proſperis ꝛ aduerſis:
ſic inde nos cuſtodiendo educit. Pſ.120. Dominus cu Pſ.120.
ſtodiat introitum tuum ꝛ exitum tuum.

Uiſitaſti terrā ꝛ inebriaſti eā: 1018 l.q.1.exce
multiplicaſti locupletare eam. ibolica.

¶ Hic cōſequenter oſtendit chriſti incarnatiōis humi
litatē. Supra em̄ pſalmiſta p̄dixit exitū huius mundi
terminationē ꝛ bonoꝝ cōſolationem: nunc oſtendit q̄
fuit bonorum cauſa. ſ. chriſti incarnatio/ dicēs. Uiſitaſti
terram ꝛc. Ubi nota/ ꝙ per terram noſtra humanitas
deſignatur: que quāuis ex corpore de terra creato ꝛ ani
ma ſpirituali conſtet. tamen quia pars terrena experi
mētaliter magis cognoſcitur q̄ anima: ideo quādoq3
per terrā ipſa humanitas. i. deſt totus homo ex anima
ꝛ corpore compoſit⁹ deſignatur. De iſta ergo terra hu Uiſitatiō
manitas noſtre/ nunc dicit pſal. Uiſitaſti terrā ꝛc. Ui icarnatio.
ſitauit ergo dominus terrā quādo noſtrā humanitatē
perſone verbi copulauit hypoſtatice. Sic enim dei viſi
tationem pro incarnatiōe accipit Zacha. dicēs. Bene Luce.1.
dictus dn̄s deus iſrael: quia viſitauit ꝛ fecit redemptio
nem ꝛc. Qd̄ exponens Beda ſup lucā ait. Uiſitauit do
minus plebem ſuā/ quaſi longa infirmitate tabeſcētē: ꝛ
quaſi venditam ſub peccato: quando verbum caro fa
ctum habitabit in nobis. ¶ Quid ergo eſt/ viſitaſti ter
ram: niſi viſitaſti humanitatem noſtraꝫ quia tu fieri
homo dignatus es. Et quid habuerit terra nr̄a ex iſta
viſitatione ſequitur. Et inebriaſti eā. Qd̄ ideo dicit: q2
per talem viſitationem/ noſtra humanitas in chriſto
omni gratia fuit repleta: quia tantā ei deus gratie ple
nitudinem dedit/ ꝙ maiorem ei conferre non potuit.
vt dicit Magiſter libro.3. diſtinct.13. Unde ſequitur.
Multiplicaſti locupletare eam: quia nō ſolum huma
nitatē chriſti repleuit oib⁹ bonis: ſed etiā oēs ſuos fide
les in ipſo diuites fecit: in oibus ḃtutib⁹ ꝛ ſpiritualib⁹
bonis. 1. Corin. 1. In oibus diuites facti eſtis in illo: in 1.Corin.1.
omi ḃbo ꝛ in omi ſcia: ita vt nihil vob̄ deſit in vlla gr̄a.

Flumen dei repletum eſt aquis 1019
paraſti cibū illorum: qm̄ ita eſt
preparatio eius.

¶ Hic cõſequenter oſtendit ſacramẽti eucharistie vti litatem ꝑ qḋ ſcȝ nos locupletes fecit: q꞉ ꝑ ipſuȝ ſumma dei nobis gr̃a datur. Circa autem iſtud ſacramentum ſic ꝓcedit. Quoniã oſtendit ꝙ ꝑ iſtud ſacramẽtũ Pri mo eccleſia plene ſaturatur. Secundo eccleſia ꝑ ipſum ſanctificatur: ibi. Benedices. Tertio eccleſia ꝑ ipſum fundatur: ibi. Pingueſcent. Quarto ꝙ ꝑ ipſum eccle ſia iocundat̃: ibi. Induti ſunt. ¶ Quãtum ad primuȝ oſtendit ꝑmo ꝙ eccleſia ipſo ſaturat̃/ quoad cibuȝ. Se Euchariſtia. cũdo quoad potũ: ibi. Riuos eius. ¶ Quantũ ad pri mum ſciendũ ꝙ q̃uis ſacramentũ euchariſtie ſit vni cum: tamẽ nobis ſub duplici ſpecie miniſtrat̃. ſ. panis Magr̃ li. 4. diſt. xi. et vini: cibi et potus. Et rõnem oſtendit Magr̃. dicens. Sed q̃re ſub duplici ſpecie ſumit̃ cum ſub altera totus ſit chriſtus? Reſpõdet. Ut oſtenderet̃ chriſtũ totã natu ram humanaȝ aſſumpſiſſe/ vt totam redimeret. panis em̃ ad carnem refert̃. vinum ad animã: q꞉ vinũ operat̃ ſanguineȝ: in quo ſedes anime a phyſicis eſſe dr̃. Ideo ergo ſub duabus ſpeciebus celebrat̃: vt ſic et carnis ſu ſceptio in chriſto: et vtriuſqȝ liberatio in nobis ſignifice tur. ¶ Sic ergo pſalmiſta hic agit de ſacramento ꝑmo: vt Flumẽ vi te ꝑnis. miniſtrat̃ ſub ſpecie panis et cibi/ dicẽs. Flumen dei re pletũ eſt aquis: paraſti cibum illoꝝ. Quid em̃ hic flu Aqua gr̃e minis noĩe: niſi decurſus vite preſentis intelligit̃? Un Grego. 33. mor. c. 7. de Grego. ait. Quid fluminis nomine: niſi humani decurſus deſignatur? qui velut a fonte ſui originis na ſcendo ſurgit: ſed quaſi ad ima defluens pertrãſit. Per Grego. xi. mor. ca. 6. aquã vero intellige ſpiritusſancti gr̃am. Unde idem Gre Joan. 7. go. dicit. Aque noĩe ſpiritusſancti gr̃a deſignat̃. ſicut veritatis voce in euangelio dr̃. Qui credit in me: ſicut dicit ſcriptura: flumina de ventre eius fluent aque vi ue. Hoc autem dicebat de ſpirituſancto ꝛc. Quid eſt dicere. Flumẽ dei repletum eſt aquis: niſi vita fideliũ: vel ipſa eccleſia plena eſt gratia/ et ſpiritusſãcti donis? Et cauſam ſubdit. Quia paraſti cibũ illoꝝ. i. quia de diſti ſacramentum corporis tui in cibum illoꝝ. Quod q dem ſacramentũ vel cibus omni dono et gr̃a replet̃. pro pter qḋ euchariſtia dr̃. i. bona gr̃a. q꞉ in illo non ſolum ſumit̃ augmentuȝ gr̃e: ſed etiã ille ſumit̃ qui eſt fons et origo cunctarũ gr̃arũ. Et hoc ſacramentũ nõ datur no bis meritis nr̃is: ſed ſolum ex dei mera gr̃a et liberalita te. Ideo ſubdit. Quoniã ita eſt preparatio eius. Ubi glo. Iſtum cibum paraſti/ vt illis deus per tuam miſeri cordiam: non quia ipſi hoc meruerint.

1020 Riuos eius inebria: multipli ca genimina eius: in ſtillicidijs eius letabitur germinans.

Calix. Sãguis chriſti. Ebrietas. ¶ Hic agit de ſacramento vt dat̃ ſub ſpecie potus. Ut em̃ ſtatim dictũ eſt. Flumẽ dr̃ eccleſia. Qui ſunt ergo riui iſtius fluminis: niſi ipſi fideles q ſacramentũ iſtud bi bendo inebriantur? Sic em̃ dr̃ ps. 22. Calix meus ine brians/ q̃ preclarus eſt. Iſta em̃ ſanguinis potatio ho minẽ inebriat. Quod ideo ſic dr̃ ſimilitudinarie: q꞉ ſicut mens ebrij abſorbet̃ a vino: ſic mens deuota abſorbet̃ Ps. 35. a gr̃a in potatiõe xp̃i ſanguinis data. Unde ps. 35. Ine briabũtur ab vbertate dom⁹ tue: et torrente voluptatis tue potabis eos. ¶ Sed aduerte differẽtiã iter iſtã ebrie tatem gr̃e: et vini corporalis. q꞉ ebrietas corporalis ob ſcurat intellectũ: hec autȝ magis illuminat. Quod bene Ps. 22. notat pſalmiſta/ dicens. Calix tuus inebriãs q̃ precla rus eſt. i. multum clarus. Unde Ambro. et habet̃ de cõſe. diſt. 2. diſtin. 2. in calice. Quotienſcũqȝ calicem dñi bibis: re miſſioneȝ peccatoꝝ accipis: et inebriaris/ nõ carne: ſed Ephe. 5. ſpiritu. Unde apoſtol⁹ ait. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria: ſed implemini ſpirituſancto. ¶ Quid eſt ergo dicere. Riuos eius inebria: niſi fideles tuos per ſacra mentum ſanguinis tui gratia implebis. Unde gloſa. Riuos eius inebria. i. apoſtolos/ et alios qui de calice ſanguinis tui biberint gratia inebriãdo/ vt ſibi et alijs ſufficiãt. Unde ſubdit̃. [Multiplica genimina eius. Genimina. Secundum grãmaticos hoc genimen. inis. idem eſt q generatio/ vel germen productum. Et dr̃ a gigno. nis. Genimina ergo eccleſie ſunt ſucceſſores ꝑ apl̃os et alios ꝑ mitiuos patres gñatos. Eſt ergo ſenſus. Multiplica geni mina eius. i. v̾tute huius ſacramẽti dabis imitatores ꝓuectos a riuis generatos: q̃ſi ex credẽtib⁹ alij credãt. Subdit̃. ¶ In ſtillicidijs eius letabit̃ germinãs. Ubi Stillicidiũ. nota ꝙ ſtilla. i. gutta ꝯponit̃ cũ cado. is. et fit hoc ſtilli cidium. dij. et ſunt ſtillicidia gutte aque ſucceſſiue ca dentes. Germinãs ergo eccleſia. ſcȝ noua et rudis q̃ incipit a ſtillicidijs. i. a guttis doctrine et ſacre ſcripture letabi tur. qḋ ideo dicit: q꞉ inde ꝓficiunt rudes et parui: quã do minora myſteria ſcripturarũ eis ſtillant̃: q꞉ necdũ maiora capere poſſunt. Sic enim dicebat apls paruu lis et rudibus: q̃ſi paruulis in chriſto. Lac vobis potũ dedi/ non eſcam: quia nondum poteratis ꝛc. Propter 1. Corin. 3. qḋ dicit̃ Job. 29. Sup illos ſtillabat eloquium meũ. Job. 29.

Benedices corone anni benigni tatis tue: et campi tui replebun tur vbertate. 1021

¶ Hic oſtendit quomõ eccleſia ſanctificatur. Ubi no tãdum/ ꝙ annus benignitatis dicit̃ totum tẽpus gra tie. ſcȝ ab aduentu chriſti vſqȝ ad finem ſeculi: q꞉ et ipſa incarnatio chriſti benignitas dicit̃. ps. 84. Dominus Ps. 84. dabit benignitatem: et terra noſtra dabit fructum ſuũ. Corona ergo anni benignitatis dicit̃ tota eccleſia fide lium. que dicitur corona: quia coronam victorie pre ſtat vincenti diabolum carnem et mundũ. Eſt ergo ſen ſus. Benedices corone anni benignitatis tue. i. benedi ces multitudini fidelium acquiſite anno benignitatis tue. i. ab aduẽtu xp̃i/ vſqȝ ad finem ſeculi. Benedices. ideſt bona dabis/ ſcȝ gratiã: quia fideles noui teſtamẽ ti per ſumptionem huius ſacramenti gratia ſanctificã tur. Et hoc eſt quod ſubditur. [Et campi tui replebun tur vbertate. ideſt iuſti replebuntur vbertate prolis ge nite et meritorum. Dicat ergo. Benedices corone anni benignitatis tue. ideſt anno benignitatis tue. ſcȝ iuſtis in anno gratie acquiſitis/ dabit coronam benedictio nis. ¶ Ubi nota/ ꝙ dominus annũ benignitatis. ſcili Coronat de⁹ iuſtos multipl. cet iuſtis multipliciter coronat. ſcilicet coronat eterna liter eligendo. Coronat penaliter redimendo. Coro nat ſtabiliter diſpenſando. Coronat ipſos in carne pre ſeruando. Coronat in mente perluſtrando. Coronat in penis roborãdo. ¶ Primo coronat de⁹ iuſtos ipſos eternaliter eligendo. Que enim maior benignitas po teſt cogitari/ q̃ hominem nullo precedente merito/ ad ſummũ bonum participandum eligere? Et de hac co rona cuilibet iuſto dicitur. Eris corona glorie in ma Esa. 62. nu domini. In manu dicit dei: quia ſolius dei electi tas: vt nullis precedentibus meritis: quis ad talem co ronam ſit electus. ¶ Secundum patet. Nam corona que nobis a deo erat parata exigentibus noſtris pecca tis perdita/ nullis noſtris operibus poterat recupera ri. Qui deplorabat Hieremias/ dicens. Cecidit coro Thren. 5. na capitis noſtri: ve nobis/ quia peccauimus. Ideo ve nit chriſtus/ vt ſua morte hanc coronam nobis repara ret: dũ ꝑ nobis ſpineã ipſe ſuſcepit coronã. Joã. 19. Exi Joan. 19. uit ieſus portãs ſpineã coronã. O xp̃i corona totis affe ctib⁹ amplexãda: q̃ nr̃a corone ꝑdita recuperat̃. Unde ad hãc meditãdã nos ſcriptura ꝓuocat. d. Egredimini Cañ. 3. et videte regẽ ſalomonẽ i diademate: q coronauit eũ mr̃ ſua. Salomon rex pacific⁹ eſt xp̃s. mater v̾o dr̃ ſynago

ga: ex qua ſecundam carnem proceſſit. ¶ Tertium pa
tet. Quoniã ſuos dominus coronat: dum in tentatio-
Hierony'. nibus ⁊ aduerſis fortificat. Naz vt ait Hierony. in ser.
In ſtadio ſum⁹: ꝯnunc pugnamus: aduerſarijs totus
mũdus eſt plenus: nos autẽ debiles ſumus: nec ſine vi
2. Tim. 2. ctoria coronari debemus. qm̃ vt ait aplus. Nõ corona
bitur/niſi qui legitime certauerit. Eſt aũt legitime cer
tare: hoſtibus nõ cedere: ſed de ipſis reportare victoriã.
Apoca. 3. Ideo dicit Apoc. 3. Tene qd̃ habes .i. ſtabiliter pugnã
do: ne alius accipiat coronã tuã. Opz ḡ vt nr̃o inuicto
principi fideliter ſemꝑ adhereamus: q nos ſeruabit in
uictos. Uñ ad hoc quẽlibet noſtrũ ꝓuocat. Apoca. 2.
Eſto fidelis vſq3 ad mortem: ⁊ dabo tibi coronaz vite.
¶ Quartũ ptz. Qz iuſtos preſeruat/ne a carnis libidi
ne ſuperent. Et iſta corona maxime debet ꝟginibus q
dicit aurea. Aurum enĩ ꝓpter ſuã puritatez ⁊ incorru-
ptionẽ carnis ſignificat integritatez. Et de hac corona
Eccl. 45. dicit. Corona aurea ſuꝑ caput eius. ¶ Quintum ptz.
Dum iuſtis dat ſcripturarũ ſapiẽtiã ⁊ cognitionez. Et
iſta corona maxime dbet doctorib⁹/q df̃ ſtellata. Stel
la enĩ ꝓpter ſuã claritatẽ ſignificat ſcripturarũ ſapien
tiã. etiã qz ſicut ſtella eſt deuiãtiũ directiua: ſic ſcriptu-
Apoca. 12. ra ſacra errãtium illuſtratiua. Apoca. 12. Et in capite
eius corona ſtellarũ duodecim: qz ſcz ſcriptura maxi-
me circa duodecim articulos fidei ꝟſat. ¶ Sextuz ptz.
Qũ ſuos roborat deus in tormẽtis: ne deficiãt. Et iſta
corona maxime cõpetit martyribus/qui ꝑ xp̃o fortiter
certauerunt: que corona df̃ lapidea. Nam lapis ꝓpter
ſuã duritiã ſignificat in aduerſis patiẽtie firmitatẽ. Et
Ps. 20. de iſta corona df̃. Poſuiſti dñe ſuꝑ caput eius coronã
de lapide ꝑcioſo. Et hãc coronã dare martyribus venit
Eſa. 61. xp̃s. Eſa. 61. Spiritus dñi ſuꝑ me ad annũciãdũ man
ſuetis miſit me: vt conſolarem oẽs lugentes: vt darẽ eis
coronã ꝓ cinere ⁊c. Lugẽtes dicunt ſancti martyres: q
in aduerſis tribulatiõib⁹ fuerũt. hos ꝯſolari venit xp̃s
dum eis victorie coronã ꝓmittit. Que corona ꝓ cine-
re datur: qz ſcz corpora ſanctoꝝ martyruz fuerunt occi
ſa/cõbuſta: ⁊ vſq3 ad cinerẽ redacta ꝓ xp̃i fide ſeruãda.
1. Petri. 5. Uñ talibus dicit. Percipietis inmarceſſibilẽ glorie co
ronã. Oibus ḡ p̃dictis modis corone iuſtoꝝ de⁹ bene-
dicit. Uñ nũc df̃. Bñdices corone ãni benignitatꝭ tue.

1022 ## Pingueſcent ſpecioſa deſerti: ⁊
11. q. 1. exẽplum. ## exultatione colles accingentur.

¶ Hic oſtendit quomõ eccleſia xp̃i fecundat: dum ſcz
Deſertuz ſigt gẽtes. cõtinue nouã ꝓles generat in ea. Ubi notãdum q per
deſertum ipſa gẽtilitas intelligit: q̃ ante xp̃i aduentũ
infidelis exiſtens ꝑ xp̃m incarnatum ad eccleſie fidem
Grego 30 mor. c. 30. fuit deducta. Uñ Grego. dicit. In gẽtilitate in q patri
archa nõ fuit/ꝓpħa nõ fuit: ad intelligẽdũ deũ q rõne
viueret pene hõ nõ fuit: ſolitudo df̃ vel deſertum. de q ꝑ
Eſa. 35. Eſaiã df̃. Delectabit deſerta ⁊ inuia: ⁊ exultabit ſoli-
tudo: ⁊ florebit q̃ſi liliuz. Et rurſum de eccleſia df̃. Po
nã deſertũ eius q̃ſi delicias: ⁊ ſolitudinẽ ei⁹ q̃ſi hortum
Eſa. 51. dñi. In hac ḡ ſolitudine xp̃s domum accepit: qz incar
natus dñs pro hoibus/derelicta deo gentilitatis corda
poſſedit ⁊c. Et hoc hic notans pſal'. dicit. Pingueſcent
ſpecioſa deſerti .i. corda gentilium q p̃us erãt deſerta: ꝑ
aduẽtũ xp̃i recipient ad fidẽ: ⁊ ſic pingueſcẽt ꝑ grãm ⁊
fient ſpecioſa. Et iſtũ ſenſum hic ponit glo. dicẽs. Pin-
gueſcẽt ſpecioſa deſerti .i. gẽtilitatis deſertũ. Deſertum
nãq3 ſunt oẽs gentes/ qb⁹ nullus ꝓpħa miſſus eſt. Hę
autẽ gentes pinguedinẽ receperunt: qñ apli ad eas ve
nerunt: ꝑ q̃s docte facte ſunt ⁊ ſpecioſe. Ubi ḡ ꝓpħe nõ
Colles ſignificãt humiles. ſonuerant: ibi acceptus eſt ꝓpħaꝝ dñs. ¶ Sequit. Et
exultatiõe colles accingent. Ubi nota q hic ꝑ colles ſi
gnificãtur alti: nõ quidem ſpiritu ſuꝑbie: ſed meritis ⁊
virtute humilitatis: qz humiles a deo exaltãtur: ſicut ⁊
ſuꝑbi deprimunt. Job. 5. Ponit humiles in ſublime. Job. 5.
Et iſtum ſenſum hic habet glo. dicens. Exultatiõe col-
les accingent. Colles .i. illi quos deus ꝑ humilitatẽ eri
git: qz ſcz deus exaltat humiles: qz tales in eccleſia ac-
cingent .i. ꝯfortabunt ad predicãdũ alios. Et hoc exul-
tatione: qz alios ſuo exemplo inducendo ad xp̃i fidez
exultabunt. ſicut de apoſtolis Actuũ. 5. dicitur. Ibãt
apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij ⁊c.

Induti ſunt arietis ouiũ: ⁊ val- 1023
les abũdabunt frumẽto: clama-
bunt etenim hymnum dicent.

¶ Hic oſtendit quomõ eccleſia ꝑ chriſtum iocũdetur.
Ubi nota q eccleſia chriſti duas ptes habet: qz aliqui Aries ſigt
ſunt in ſtatu prelatiõis: ⁊ alij in ſtatu ſubiectiõis. Pre- prelatos.
lati enĩ qui ſubditos habent ducere ⁊ dirigere: ꝑ arietẽ
ſignificãtur. Ut oſtẽdit Greg. dicẽs. Scriptũ eſt. Tria Grego. 30
ſunt q bene gradiunt .ſ. leo fortiſſimus beſtiaruz: q ad mor. ca. 5.
nullius pauebit occurſum: gallus ſuccinctus lũbos: ⁊
aries nec eſt rex q reſiſtat ei. Ipſe quippe hoc loco leo- Leo xp̃s.
nis noĩe ponitur .ſ. chriſtus. de quo ſcriptum eſt. Ui- Apoca. 5.
cit leo de tribu iuda. Qui fortiſſimus beſtiaꝝ dicit: qz
in illo hoc qđ infirmum eſt dei/fortius eſt hoibus. q ad 1. Corin. 1.
nullius pauet occurſum. Dicit enim. Uenit princeps Joañ. 14.
mũdi hui⁹: ⁊ in me nõ habet q̃cq̃. Gallus ſuccinctus
lumbos: ſunt predicatores ſancti q inter hui⁹ noctis te
nebras veruz mane nunciãt. q ſuccincti lumbos ſunt:
qz a membris ſuis luxurie fluxũ reſtringũt. Aries nec
eſt rex q reſiſtat ei. Quẽ aliũ hoc loco arietẽ accipim⁹:
niſi p̃mũ intra eccleſiã ordinez ſacerdotũ. De q̃bus ſcri
ptum eſt. Afferte dño filios arietuz. qui ꝑ exempla ſua Ps. 28.
gradientem populum: q̃ſi ſubſequentem ouium gregẽ
trahunt. Quibus ſpiritualiter recteq3 viuentibus: nul
lus rex ſufficit oino reſiſtere: qz nullus intentionẽ eoꝝ
valet impedire. Sciunt enĩ ad eum quẽ deſiderãt: ⁊ an
xie currere ⁊ moriẽdo ꝑuenire. Ex quibus apparet: q
arietũ noĩe prelati ⁊ p̃ncipes ſignificãtur. ¶ Per valles
autez que ſtãt in baſſo/ſignificat ſtatus ſubditoꝝ. De
iſtis ḡ duobus ſtatibus eccleſie .ſ. ſuperiorum ⁊ ſubdi-
torum/dicit. Induti ſunt arietes ouium .i. prelati ⁊ du
ces ouium. Induti ſunt exultatione: qz ſcz gaudent de
fructibus ſuis. Et valles .i. deſt humiles populi ⁊ ſubdi
ti abundabũt frumento .i. deſt fruge boni operis: quia
multum fructum afferent. Et ſic tam arietes q̃3 valles
clamabunt: deo gratias agendo. Unde ſequitur. Et
enim hymnum dicent: deum laudandũ. ¶ Et attende
q ſecundũ magiſtrũ in glo. Iſte pſalmus dicitur in ob
ſequijs mortuorum: qz hic pſalmus agit de reditu ba-
bylonie huius mũdi ad patriam celeſtem: ad quã ſan
cti in obitu de carne educti ad patriã feliciter migrãt:
ſimplam ſtolam ſtatim recipiẽtes: donec in reſurrectio
ne ſtola gemine beatitudinis glorificentur.

Ubilate deo om̃is ter 1024
ra: pſalmum dicite no
mini eius: et date glo
riam laudi eius.

¶ Pſalmus iſte hunc habet titulum. In finem canti-
cum pſalmi ⁊ reſurrectionis. Ubi notandũ/q iſte pſal Mors.
mus eſt factus ad grãs agendũ deo pro liberatione po Uita.
puli iudaici de captiuitate ⁊ ſeruitute egyptiaca: ꝑ q Reſurre-
liberatiõe etiã multi alij pſal'. facti fuerũt. Ubi notãdũ ctio.
q vita hoĩs naturalr̃ in libertate conſiſtit. qm̃ aĩa q eſt
ſubſtãtialis forma hoĩs naturalr̃ ẽ libera. Et ſic tot⁹ ho

mo per animam viuens/liber ⁊ dominus actuū ſuorū
captiuitas naturaliter debet eſſe. Sic ergo vita noſtra in liberta-
Eccl.15. te cōſiſtit. Unde Eccl.15.dicitur. Deus ab initio cōſti
tuit hominem: ⁊ reliquit illum in manu cōſilij ſui. ad
iecit mādata ⁊ precepta ſua. appoſuit tibi aquā ⁊ ignē:
ad qḋ volueris porrige manum tuā: añ hominē vita
⁊ mors/bonum ⁊ malū. Sequitur ergo ꝙ ſi vita nr̄a in
libertate conſiſtit: ꝙ tollens libertatē: tollit vitā liberta
tis: ⁊ ſic mortē inducit. Cū ergo ſeruitus libertatē tollat:
mortē inducat. Cum ergo populus hebreoꝝ in egypto ſer-
uitute ꝑmereł: mortuus dicebał. Sicut ergo iſto mō ſerui
tus mortē inducit: ſic ⁊ liberatio a ſeruitute hoiem re-
ſuſcitat. Et ꝑ ꝯñs liberatio filioꝝ iſrael de ſeruitute egy
pti/iſto mō reſurrectio ipſoꝝ debet appellari. ¶ Ex p̄di
ctis apparet ſenſus lr̄alis tituli. In finē cāticum pſal-
mi. i. iſte pſal. vel cāticum dirigēs nos in finem/eſt gra
rum actio reſurrectionis. i. ꝓ liberatiōe populi iſrael/a
ſeruitute egyptioꝝ/que mors quedā moralis dicebał.
Ex iſto titulo apparet materia pſalmi: ſed auctor non
apparet. Unñ iſte ps. dł ignotus/q̄ad auctorē: qꝛ neſcił
q̄s iſtum fecerit pſalmū. Procedā ergo p̄mo ſm̄ ſenſum hi
ſtoricum: deinde iuxta ſenſum ꝓpheticum. ¶ Quātū
ad ſenſum lr̄alē ⁊ hiſtoricū/tota ſentētia eſt: oēs induce
re ad dei laudē ꝓpter liberationem hebreoꝝ de egypto.
Scḋm hoc pſalmiſta duo facit. Qꝛ p̄mo inducit oēs ad
dei laudationē. Secūdo ad hoc multiplicē inducit ra
tionē: ibi. Uenite ⁊ videte ⁊c. Ut. N. ¶ Quātum vero
ad ſenſum ꝓpheticum ꝓ expoſitiōe tituli notādum/ꝙ
in antiq̄ lege iudei ſperabāt ꝓ ſua iuſticia ſolum in bo
nis tp̄alibus ꝑmiari. Nā regnum celoꝝ p̄mo in nouo
teſtamēto ꝓmiſſum nō fuit. Sperabāt etiā reſurrectio-
nem futurā. Sed poſt reſurrectionē eadē tp̄alia bona
ſperabāt habere: q̄ modo ante mortē hn̄tur. Qḋ mani
feſte p3 ex hoc ꝙ q̄ſtioni ſaduceoꝝ q̄ reſurrectionem
negabāt de muliere q̄ ſucceſſiue habuit ſeptē viros/cu-
ius illoꝝ in reſurrectiōe erit vxor: ipſi iudei neſciebant
Matt.22. reſpōdere (vt habeł Matt.22.) credētes ꝙ cōnubia fie
rent poſt reſurrectionē: ſicut fiunt ante mortē. Unñ xp̄s
ait. Erratis neſcientes ſcripturas: neq̄ virtutem dei.
In reſurrectiōe neq̄ nubēt neq̄ nubenł: ſed erunt ſicut
angeli dei in celo. ¶ Contra ergo illū errorem iudeoꝝ agit
iſte ps. oſtēdēs/ꝙ poſt reſurrectionē boni habebūt ſpi-
ritualia bōa: nō carnalia. Ut ſicut xp̄s caput totꝰ ſpiri
tualis reſurrexit: ita ⁊ nos ſp̄uales reſurgemꝰ. ¶ Eſt ergo
ſenſus tituli talis. Cāticū iſtud dirigēs nos in finē. i. in
xp̄m/vel in ꝯſumationē future beatitudinis: eſt reſur-
rectiōis: qꝛ hic eſt exultatio de reſurrectiōe capitis que
p̄ceſſit: ⁊ corporis q̄ futura eſt. Et eſt cāticū pſalmi: qꝛ ꝓ
reſurrectiōe futura monet bene opari. Unñ tota intētio
pſalmi. eſt monere nos ad iubilū ꝓſpere reſurrectionis
future. Et ad iſtū intellectū pſal. iſte diuidił in q̄ttuor
ptes. Qꝛ p̄mo de chriſti reſurrectiōe nos docet habere
letitiā. Scḋo ꝓ nr̄a reſurrectiōe nos docet habere iuſti
ciā: ibi. Uenite ⁊ videte. Tertio ex hoc in tribulatione
nos docet habere patiētiā: ibi. Bn̄dicite. Quarto ſuo
exēplo nos in deo docet habere patiētiā: ibi. Uenite ⁊
audite. ¶ Pria pars diuidił in tres. Oſtēditur p̄mo ꝓ
xp̄i reſurrectiōe debita deo gloria. Secūdo in xp̄i reſur
rectiōe iudeoꝝ oſtendił fallacia: ibi. Dicite deo. Ter-
tio ꝑ chriſti reſurrectionē gētilum deponił ſupbia: ibi.
Feſta xp̄i Ois terra. ¶ Quātum ad p̄mū notādū/ꝙ q̄ttuor feſta
quattuor. de xp̄o celebramus: in q̄bꝰ angeli apparuerūt in ſignū
letitie ⁊ exultatiōis mundo date. ſ. feſtū incarnationis:
natiuitatis: reſurrectiōis: ⁊ aſceſiōis. In feſto annūcia
tiōis ⁊ reſurrectiōis apparuerūt angeli ſolū mulierībꝰ.
In feſto xͦo natiuitatis ⁊ aſceſiōis ſolū viris. vt puta in
feſto natiuitatis paſtoribꝰ: etiā in aſceſiōe apl̄is. In fe-
ſto xͦo incarnatiōis/apparuit angelꝰ marie ſoli/annū

ciās illā: ſed in feſto reſurrectiōis/apparuit mulieribꝰ
pluribꝰ. vt p3 Matt. vlt. Cū igił ſexꝰ femineꝰ ſit infir Matt.vlt.
mior virili: ꝯñs eſt/ꝙ maioris grē eſt angelos mulie-
res conſolari/q̄ viros: ⁊ ꝑ ꝯñs maioris eſt letitie. Et ſic
maioris letitie debet eſſe mūdo xp̄i incarnatio ⁊ reſur-
rectio: q̄ natiuitas ⁊ aſceſio. In incarnationē aūt ſolū
vni mulieri apparuit angelus. ſ. marie. In reſurrectio
ne autē pluribꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs q̄tū ad hoc maioris letitie mū
do fuit xp̄i reſurrectio q̄ eius incarnatio. qꝛ q̄uis in
incarnatiōe maior mūdo fuerit facta grā: tñ in reſurre
ctiōe grā mūdo facta magis ꝑ effectum fuit declarata.
Ex q̄bꝰ oībꝰ ſequił/ꝙ feſtū xp̄i reſurrectiōis cum ſit
cauſa efficiens nr̄e reſurrectiōis: inter oīa alia chriſti fe
ſta ē maioris gaudij ⁊ exultatiōis. In cuiꝰ argumētū ec
cleſia in feſto reſurrectiōis cōtinue cātat. Hec dies quā
fecit dñs exultemus ⁊ letemur in ea. Que oīa ꝯſiderās
hinc pſal. vt in xp̄i reſurrectiōe exultemus ⁊ deo iubile
mus/hic ait. Iubilate deo ois terra ⁊c. Et in iſto xͦſicu
lo nos hortał ad tria. ſ. ad mentis iubilationem/dicēs.
Iubilate deo ois terra. Ad bonā opationē/dicēs. Pſal
mū3 dicite nomini eiꝰ. Et ad grārū actionē/dicēs. Da
te gloriā laudi eiꝰ. ¶ Quātum ad p̄mū3 ait. Iubilate Reſurre-
deo ois terra. q. d. Nō ſolū iudea: ſed ois terra profeſto ctio xp̄i.
reſurrectionis deo debet iubilare. qꝛ xp̄i reſurrectio eſt
cauſa reſurrectionis nr̄e: nō ſolū iudeoꝝ: q̄nimmo ⁊ to
tius orbis. Quale autē gaudiū ſit iubilatio. vide ſupe-
rius xͦſi. 766. ¶ Scḋo ex hoc nos excitat ad bonā opa
tionē/dicēs. Pſalmū dicite nomini eiꝰ. Pſal. eñ dice-
re/idē eſt ꝙ pſalteriū tāgere. Pſalteriū autē qḋ erat in-
ſtrumētū decē chordaꝝ/qḋ manu pulſabał: ſignat opibꝰ
decem dei p̄cepta adiplere. Et de hoc vide ſuperiꝰ xͦſi.
771. ¶ Tertio ex hoc nos excitat ad grārū actionē/di
cens. Date gloriā laudi eiꝰ. Qꝛ ſi xp̄i reſurrectio cauſa
eſt nr̄e reſurrectiōis in q̄ beatificabimur in corpore ⁊
aīa: hec a deo debes recognoſcere: ⁊ nō aſcribere meritiſ
tuis. Et hoc eſt qḋ hic dicit glo. Date gloriā laudi eiꝰ.
Nō vr̄am/ſed dei gratis gloriā. Nō induſtrie vr̄e aſcri
batis/vt iudei faciūt q̄ meritis ſuis dāt iuſticiā: ⁊ gen-
tibus inuidēt grām. ſic eñ dicił ps. 28. Afferte domino pſa.28
gloriā ⁊ honorem: afferte dño gloriā nomini eius.

Dicite deo q̄ terribilia ſunt opa 1025
tua dñe: in multitudine virtutis
tue mentientur tibi inimici tui.

¶ Hic oſtenditur iudeoꝝ falſitas de chriſti reſurrectio
ne. Ubi aduertendum ꝙ pſalmiſta volens oſtēdere fal Reſurre-
ſitatem iudeoꝝ circa chriſti reſurrectionem: per modū ctio xp̄i
cuiuſdā ſimilitudinis: ipſos hic aſſimilat egyptijs: qꝛ Iudei
ſicut deus fecit mirabilia in egypto ⁊ terrenda/quādo negāt.
inde filios iſrael cum magna poteſtate eduxit. vt patet
in multis plagis quibus ꝑcuſſit egyptum. ⁊ tamen ipſi exo.8.9.
egyptij multoties ꝓmiſerunt filios iſrael dimittere er
re: ⁊ ſtatim poſtea reuocātes promiſſionem decommute
bātur. Sic ⁊ iudei viderunt mirabilia chriſti. ſ. qꝛ ho
mo factus eſt: ꝙ cum ipſis ſancte cōuerſatus eſt: ꝙ mul
ta ⁊ terribilia ſigna oſtendit in paſſione: ꝙ glorioſe re-
ſurrexit. Et tamē ipſi obſtinati in multitudine tāte vir
tutis deo ſunt mentiti: quia ad negādam chriſti reſur
rectionem mendatia multa ⁊ falſa compoſuerūt. quo-
niam vt habetur Matthei. 28. Chriſto reſuſcitato:
quidam de cuſtodibus ſepulchri venerunt in ciuitatē
⁊ nunciauerunt principibus ſacerdotum omnia que
facta fuerant. ſcilicet qualiter angelus apparuerat ⁊
mulieribus chriſtum reſurrexiſſe annunciauerat: ⁊
ſepulchrum apertum ⁊ vacuum viderant ⁊c. Tunc
ipſi ſacerdotum principes iſtis terribilibus auditis/
ſtatim ad mendatia ⁊ falſitates confugerunt. Unde

congregati cum ſenioribus conſilio accepto pecuniam
copioſam dederunt militibus.dicētes. Dicite q2 diſci
puli eius nocte venerunt:ꝛ furati ſunt eum vobis dor-
miētibus. ¶ Sed ꝙ iſti expreſſe fuerint mentiti:oſtēdit
Chryſo. ſu per mat. Chryſoſto. in homil.dicēs. Qualr autē furati fuiſſent
corpus chriſti diſcipuli/hoies pauperes ꝛ idiote:ꝛ neqꝫ
apparere audentes? Si eñ xp̄m adhuc viuū videntes
fugerunt:qualiter mortuo eo non timuiſſent tot mili-
tū multitudinē? Nunqd hoſtiū ſepulchri poterāt euer
tere:lapis eñ imminebat magnus:multis indigens ma
Sigillū. nibus. Nunqd etiā non erat ſignū ſuperimpoſitū? Pro
pter quid aūt non furati ſunt prima nocte:qñ null9 ſe-
pulchro affuit. Sabbato eñ petierūt a pilato cuſtodiā.
Quid aūt ſibi volunt hec ſudaria q̄ petrus vidit iacē-
tia? Si eñ vellēt furari/non eſſent nudū corpus furati:
non ſolū ne iniuriarentur:ſed etiā ne in exuēdo tarda-
rent:et traderent militibus ſe detinendi facultatē:maxi
me q2 myrrha erat corpori ꝛ veſtimentis affixa:ita glu
tinoſe vt non eſſet facile a corpore euellere veſtimenta.
quare non perſuaſibilia ſunt/ſed mendatia:q̄ de furto
dicta ſunt. Vñ per que reſurrectionē obūbrare conātur
per ea ipſam faciunt clarere. Dicentes eñ ꝙ diſcipuli fu
rati ſunt:confitentur corpus non eſſe in ſepulchro. Fur
tū aūt oſtendit eſſe mendax/cuſtodia militū/ꝛ diſcipu
loꝝ pauor. ¶ Ex quibus apparet qualiter tēpore reſur
rectionis xp̄i inimici eius mentiti ſunt ei. Sed illa mē-
dacia magis oſtenderunt xp̄i poteſtatē. Vñ glo. Solēt
mentiri inimici cuiuſqꝫ/vt potentiā eius minuant.xp̄o
aūt contrariū accidit:q2 minus appareret potētia xp̄i
ſi ei inimici mentiti non fuiſſent.potentia enim xp̄i ſm
hoiēꝫ maxime in reſurrectione apparuit:vnde pſal.iſte
intitulatur. Ad cōmendationē ergo huius potētie va-
luit mendatiū iudeoꝝ/quo ad crucē eū perduxerunt
vt ſic reſurgeret.valuit ꝛ mendaciū falſorum teſtium/
ad ſoluendū templū:quibus creditum eſt:ꝛ dānatus eſt
xp̄s:ſed reſurrexit. Acceſſerunt etiā mēdatio cuſtodes
ſepulchri/q̄ ꝛ probati ſunt falſi. Auctus eſt numer9 mē
daciū/vt augeret merces credentiū. Mentiti ſunt ergo
mēdaces:ꝛ ꝯtra mendaces xp̄s verax apparuit:ꝛ terri-
bilia ſue potentie ſuis oſtēdit:vt ſibi dicat eccl'ia. Quā
terribilia ſunt opera tua dñe.ſ.de ſepulchro reſurgēdo.
ſed in multitudine virtutis tue.ſ.ad ipſam virtutem de
clarandā mentientur tibi inimici tui. Sic enim dicit
ps.80. pſal.80. Inimici domini mentiti ſunt ei:ꝛ erit tempus
eorum.ſ.punitionis in ſecula.

1026 Omnis terra adoret te et pſallat
tibi:pſalmū dicat nomini tuo.

Terra ſignificat gētiles. ¶ Hic oſtenditur ꝙ per xp̄i reſurrectionē gentiliū depo
nitur ſuperbia. Q2 poſt xp̄i reſurrectionē ad p̄dicatio-
nē apoſtoloꝝ per totū orbē gentiles relictis idolis/ad fi
dem xp̄i ſunt conuerſi. Qđ preuidens pſalmiſta dicit.
Oīs terra adoret.i.adorabit te deus ꝛc. Et hic ly oīs ſi-
gnū vniuerſale accipitur ꝓ generibus ſinguloꝝ:nō ꝓ
ſingulis generū. Nomine vero terre ipſa gentilitas in-
telligitur:quā iudeis xp̄s relictis ad fidem cōuertit:vt
greg.2.mo ral.c.29. deducit Greg.ſuper illo verbo Iob.1. Tonſo capite cor
ruens in terrā adorauit:dicens. Quid eñ per deciſos
capillos niſi ſacramentoꝝ ſubtilitas deſignat? Vñ ad
Ezech.5. Ezechielē prophetā dicit. Tu filij hoīs ſume tibi gladiū
Capilli ſignificāt ſacramēta. acutū radentē pilos:aſſumes eū ꝛ duces per caput tuū
ꝛ barbā. Vt ſcꝫ facto prophete:iudiciū redēptoris expri
matur:qui in carne apparens caput raſit:q2 a iudai-
co ſacerdotio preceptoꝝ ſuoꝝ ſacramēta abſtulit. Bar
bā raſit:q2 regnū iſraeliticū deſerens:decorem virtutis
illius amputauit. Quid vero per terrā niſi homo pec-
cator exprimit? Primo quippe peccanti homini dictū
eſt. Terra es ꝛ in terram ibis. Terre ergo nomine pecca Gen.3.
trix gentilitas deſignatur. Mediator ergo noſter quaſi
detonſo capite/in terrā corruit:q2 iudeā deſerēs ad noti
ciā gētiliū venit. Qđ hic notat pſal.dicit. Omnis terra
adoret te deus ꝛc. ¶ Et ꝙ tria predicat gētiles facturos.
ſcꝫ primo xp̄i fidē recepturos:dicens. Omnis terra ado
raret te deus. Secundo xp̄i precepta perfecturos:dicēs.
Pſallat tibi. Tertio alios xp̄i fidē docturos:ibi. Pſal-
mū dicat nomini tuo. Que oīa hic notans glo.dicit.
Te cuius potentie mētiti ſunt iudei/adorat oīs terra.ſ.
gētilitas fide loco iudeoꝝ ſubſtituta:quo ad primum.
Pſallat tibi opere. Pſalmū dicat nomini tuo.ſ.alios
informando. Sic eñ dicit pſal.71. Adorabunt eū oēs ps.71.
reges terre:omnes gentes ſeruient ei.

Venite ꝛ videte opera dei:terri- 1027
bilis in cōſilijs ſuꝑ filios hoim.

¶ Hic conſequenter pſalmiſta nos docet habere iuſti-
ciam pro nr̄a reſurrectione ꝛ ſpūali iuſtificatione. Vo-
cat eñ hic gentiles ad iuſticiā fidei:et hoc triplici ratio
ne. Primo ratione diuine ſapiētie. Scđo ratione diui-
ne mie:ibi. Qui conuertit. Tertio ratione diuine potē
tie:ibi. Qui dominat. ¶ Quantū ad primū ſciendū ꝙ Cōſilia iu
talis ac tanta eſt diuinā ſapientia ꝙ oīa maloꝝ cōſilia deoꝝ ꝯtra
ſuo vnico conſilio diſſipat/ꝛ illa ad ſuum propoſitū re- xp̄m diſſi
ducit:vt patet ſupra verſiculo.490. Sic ꝛ iudeoꝝ con pata.
tra ſe facta conſilia/ad ſuū propoſitū cōtra ipſos deuer-
tere
duxit ſua ſapiētia. Quid enim ſuis conſilijs intende-
bant niſi per xp̄i mortē ſuā fidē delere:ꝛ inde eſt aucta.
vt deducit Greg.dicens. Cum ad redēptoris nr̄i mira- Grego.6.
cula credentiū turba cōfluxerit:eū ſacerdotes populi in mor.c.13.
uidie facibus accenſi mundū poſt eū ire proclamarent:
dicentes. Ecce mundus totus poſt eum abijt:vt ab illo Ioan.12.
vim tante occurſionis abſcinderent:finire eius poten-
tiā morte conati ſunt/dicētes. Expedit vt vnus homo
moriatur ꝛ non tota gens pereat. Sed redēptoris mors Ioan.11.
ad coniunctionē ſui corporis.i.eccleſie valuit:nō ad ſe
parationē. Perſecutores ergo pergerunt hoc qđ perni-
tioſe moliti ſunt. Intulerunt mortē vt ab eo abſcinde-
rent fideliū deuotionē:ſed inde fides creuit:vnde hāc ſe
extinguere infidelium crudelitas credidit. Cūqꝫ ſe exti
mant perſequēdo abſcindere:hoc nimirū cōpulſi ſunt
neſciendo dilatare ꝛc. ¶ Ex quibus apparet dei ſapien
tia:q2 ſuo conſilio prauoꝝ conſilia ad ſuū propoſitū cō
tra prauos retorquet. Et iſta ſunt opera dei terribilia q̄
deus operatus eſt:prauis iudeoꝝ cōſilijs:gētes ad fidē
vocando. Ad que conſideranda oēs gētes nūc pſal.in-
uitat:dicens. Venite videte opera dñi:terribilis in cōſi
lijs ſuper filios hoim.ſ.ſuper iudeos qui ex hoibus vtē
tibus ratione geniti erāt:licet ipſi non viuerent ſm ra-
tionē.vnde iſtū intellectū aſſignat Auguſt.in glo.di-
cens. O vos gentes venite ꝛ videte opera dei quib9 ex
pulſis iudeis/ad vos dirigit fides. Et q̄ ſint illa opera i
oſtendit dicens. Videte.ſ.opera in quib9 eſt terribilis
in conſilijs habitis ſuper filios hoim.i.ſuꝑ iudeos.q2.ſ.
filij hoim habuerunt conſilia perdēdi eum.ille aūt ha-
buit conſiliū excecandi ſuperbos:ꝛ vos ex hoc gentes
illuminandi. ¶ Per hoc docentur gentes timorem dñi
ſemper habere.pſal.33. Venite filij audite me timorem ps.33.
domini docebo vos.

Qui conuertit mare in aridā in 1028 De pſe.vl. 2.reuera.
flumine pertranſibunt pede:ibi
letabimur in ipſo.

¶ Hic conſeqnēter adducit gentiles ad fidē ex dei mia:
qui eis miſericorditer preparauit ſacramenta/quibus

Mare pe-nitentie. poſſunt ſaluari. Ubi notãdũ ꝙ hic per opera dei q̃ edu-cens filios iſrael de egypto/ mare conuertit in aridam. Exo.14. (Exo.14.) vt ſecurũ acceſſum haberẽt ad terrã ꝓmiſſio-nis. vult intelligere ſacramentũ penitentie/ quo de egy-pto liberati ad terram promiſſionis eterne deducimur. ¶ Nota ergo ꝙ ſacramentũ penitẽtie recte maris appel-latur nomine. Quia mare ab amaritudine dr̃: q2 aquas ſalſas ⁊ amaras habet. Simil'r ⁊ penitentia dr̃ mare: q2 aquas lachrymarũ amaras ⁊ contritionis emittit: dum ꝑ ipſa homo amaricatus ex peccatis/ ſeipſm punit: qd̃ valde amarũ ſenſualitati videt. vt merito penitẽtia Joſue.12. dicat illud mare/ de quo Joſue.12. Mare deſerti qd̃ eſt mare ſalſiſſimũ. Dicitur enĩ penitentia mare deſerti: q2 per illã homo deſerit mundũ: quinimo etiã ⁊ corpus ꝓ-priũ: dũ ipſm flagellis atterrit. Dicit etiã mare ſalſiſſi-mũ propter amaritudinẽ pene quã ↄtinet: vt merito pe-nitentia ſit figurata ꝑ illud mare eneũ qd̃ ſalomõ ante 3.Re 7. introitũ tẽpli poſuit. de quo.3.reg.7. Ubi dr̃ ꝙ ſalomon Mare eneum. fecit mare eneũ habens decẽ cubitos in latitudinẽ/ ⁊ quĩ-ꝙ in altitudine: tres digitos in ſpiſſitudine: qd̃ erat infe-rius ſtrictũ ⁊ latũ ſuperius ad modũ calicis. et duode-cim boues enei illud ſuſtinebant: qd̃ erat figure ſpheri-ce. ⁊ iſtud mare poſuit ante templum a latere dextro: in quo ſacerdotes lauabãt manus ſuas ⁊ pedes qñ tẽplũ intrabant. ¶ Recte iſtud mare ſignificat ſacramẽtum penitẽtie ⁊ eius cõditiones ſi aſpicias ipſius maris for-mã ⁊ materiã. Primo illud mare erat eneum. Es enim inter oĩa metalla/ eſt maxime ſonorũ. Ex quo ſignifica-tur ꝙ penitentia vltra amaritudinẽ de pctõ habitã in-trinſecus/ exterius debet eſſe ſonora ꝑ vocalẽ cõfeſſionẽ: Prouer.28. q2 prouer.28. Qui abſcondit ſcelera ſua/ nõ dirigetur: qui aũt confeſſus fuerit ⁊ reliquerit ea: miam ↄſequet. Nota bñ totũ de pe-nitẽtia ne-ceſſario fa-ciẽda: etiã ꝑ exteriores vocalẽ ↄfeſſionẽ. ¶ Si aũt vis videre de quibꝰ penitentiam agere debes: attende iſtius maris formã. Habebat enĩ decẽ cubitos in latitudine: ad denotandũ ꝙ penitens debet conſide-rare decẽ precepta: ⁊ qualr̃ illa tranſgreſſus eſt: ⁊ de illis confiteri ⁊ contritionẽ habere. Apoc.2. Habebitis tri-bulationẽ decẽ diebus.i. propter decẽ precepta trãſgreſ-ſa. Item habebat quinꝙ cubitos in altitudine: ad de-notandũ ꝙ penitere debes de quinꝙ ſenſibus corpora-libus non bene cuſtoditis: ⁊ ꝑ illos deo ſatiſfacere. Itẽ habebat tres digitos in ſpiſſitudine: ad denotandũ ꝙ tribus modis debes penitere. ſ. corde ꝑ contritionẽ: ore per cõfeſſionẽ: opere ꝑ ſatiſfactionẽ. Itẽ iſtud mare duo-decĩ boues ſubſtentabãt: ad denotandũ ꝙ verus peni-tẽs debet eſſe perfectus in fide: que ꝑ duodecĩ articulos diſtinguit. Illos enĩ articulos debet ſupponere veriſſi-mos: ⁊ ipſos non velle diſcutere ꝑ naturales rationes: ſi-cut edificiũ domus fundamẽta ſupponit. Itẽ iſtud ma-re erat figure ſpherice q̃ angulis caret: ad denotãdũ ꝙ penitentia debet fieri ſimul de oĩbus peccatis: ⁊ non ha-bere angulos in quibus ſordes reſeruant. Unde ſicut fi-gura ſpherica nullꝰ habet angulũ in quo aliqd poſſit abſcondi: ſic vera penitentia oĩa in clarũ per confeſſio-nem prodere debet. Iſtud mare erat latũ ſuperiꝰ ⁊ ſtri-ctũ inferius: q2 verus penitens totũ cor ſuũ debet habe-re apertũ ⁊ latũ ſuperius erga deũ. ſtrictũ aũt ⁊ clauſũ inferiꝰ erga mundũ: vt ſcz ꝑ ſuã penitentiã ſoli deo pla-cere velit/ non mundo. ¶ Ecce ergo q̃ proprie per ma-re fabricatũ a ſalomone ſacramentũ penitentie deſigna-tur. Sicut ergo ſacerdotes templũ intrare volẽtes/ priꝰ in iſto mari lauabant: ſic quilibet templũ glorie volẽs intrare: prius per ſacramentũ penitẽtie purgari debet. Mat.3. Matth.3. Penitentiã agite: appropinquabit enĩ regnũ celoꝝ. ¶ Ad propoſitũ ergo deus mare cõuertit in ari-dã: qñ ꝑ ſacramentũ penitẽtie hoĩes deducit ad aridã. ſ. terrã viuentiũ. Qd̃ ideo dicit: vt oẽs gentes ꝑ ſacramẽ-Ps.21. tum penitentie deducat ad fidẽ eccleſie. pſal.21. Cõuer-tentur ad dñm vniuerſi fines terre. ¶ In flumine pertrã-ſibũt pede. Hoc ad litterã fuit qñ ſiccauit dñs aquas flu-minis iordanis: ⁊ populus oĩs pede ſicco trãſiuit. Jo-ſue.3. Fit aũt ſpũaliter qñ credentes in xp̃m ⁊ vere peni- Joſue.3. tentes mundũ contẽnendo/ faciliter tranſeunt ad pa-triã. Quid enĩ per fluuiũ niſi vita preſens deſignatur que continue in quodã fluxu conſiſtit: quẽ tranſeũt pe-de: qui ſolũ habentes alimenta: ⁊ quibus tegãtur ſunt contenti: non querentes gaudiũ in mũdo: ſz ſolũ in ve-ro deo. Ideo ſubdunt. Ibi letabimur in ipſo.i. dũ pede tranſibimꝰ mũdi flumẽ: non in ipſo mundo letabimur/ ſed in xp̃o.ſ. deo q̃ conuertit mare in aridam: q2 in ipſo letari debemꝰ/ non in mundo. pſal.31. Letamini in do- Ps.31. mino: ⁊ exultate iuſti.

Qui dominat̃ in virtute ſua in 1029
eternum: oculi eius ſuper gẽtes
reſpiciunt: q̃ exaſperãt non exal
tentur in ſemetipſis.

¶ Hic conſequenter inducit gentes ad fidẽ ex conſide-ratione diuine potentie. Tanta enĩ eſt diuina potentia ꝙ nõ ſolũ ſubijcit corpora: ſz ⁊ corda interius imutat ad libitũ: illos interius quos vult docet ⁊ illuminat et cõ-uertit ad bonũ. qd̃ nulla creata potentia facere põt: q̃ ſo-lũ ad corpora/ nõ ſe extẽdit ad corda. Unde greg. ait. Uo- Greg.27. ce ſua deus foris per apoſtolos inſonat: ſed corda au- moral. dientiũ per ſemetipſm interius illuſtrat. paulo atteſtan-te qui ait. Ego plantaui: apollo rigauit: ſed deus incre- 1.Cor.3. mentum dedit. Neꝙ qui plantat eſt aliqd: nec q̃ rigat: ſed qui incrementũ dat deus. ¶ Et chryſoſtomus ſup Chryſoſ. matth.c.23. ſup illo verbo. Nolite vocari rabbi. Unus De ſola- eſt enĩ magr̃ veſter ⁊c. dicit. q.d. Nolite vocari rabbi: ne mente in- qd̃ deo debet vobis preſumatis. Nolite ⁊ alios vocare ſtruit nõ rabbi: ne dominiũ/ honorẽ hoĩbus deferatis. Unus eſt homo. enĩ magr̃ oĩm: qui oẽs hoĩes docet interius. Si enĩ ho-minẽ homo erudiret: oẽs hoĩes naturalr̃ diſcerẽt: q̃ ha-berent doctores. Nunc aũt q2 non homo docet: ſz deus multi quidẽ docent: ſz pauci diſcunt. Homo enĩ docen-do: non preſtat intellectũ homini: ſz a deo preſtitũ ꝑ ad-monitionẽ exercet. ¶ Ex qbꝰ patet ꝙ poteſtas dei i hoc ſuperat hoĩs poteſtatẽ: ꝙ deus qñ vult intellectũ ⁊ volũ-tatẽ hoĩs imutat: qd̃ homo facere nõ poteſt. Habet ergo deus poteſtatẽ conuertendi gẽtes: habet ⁊ voluntatem. ergo ⁊ ſic faciet. Et hoc eſt qd̃ hic dicit pſal. ꝑmo quoad poteſtatẽ: dicens. Qui dñatur in virtute ſua in eternũ. quaſi dicat. dominiũ dei eſt eternũ: ergo infinitũ. Et ſic quicqd vult ꝑ ipſm fieri: ipſe facere põt. Unde deo dr̃. Nõ Eſther.13. eſt qui tue poſſit reſiſtere voluntati. Quo vero ad volũ-tatẽ ſubdit. Oculi eius ſup gentes reſpiciũt. Quid enĩ eſt reſpicere dei: niſi velle nobis miſereri. vide ſupra ver-ſiculo.863. Oculi ergo dñi ſup gentes reſpiciũt: q2 eis miſereri: ⁊ ad fidẽ decreuit conuertere. Iſtũ reſpectũ o-mnes mi poſtulabat pſal.85. dicẽs. Reſpice in me ⁊ mi- Ps.85. ſerere mei. ¶ Ex quibus patet ꝙ de ſeu de genere ſuo vel viribus ſuis nullus preſumere debet: ſz ſolũ de dei mia. Propter qd̃ ſubdit. Qui exaſperant non exaltent in ſe-metipſis. Et hoc dicit cõtra iudeos: q̃ ſuis pctĩs exaſpe-rabant dñm: ⁊ ad iram prouocabãt. Ipſi ergo nõ exaltẽ-tur in ſemetipſis.i. nõ in genere ſuo: nõ in carnalibꝰ ob-ſeruãtijs ⁊c. Nõ in lege ſibi data: q2 hec nõ habuerunt ſuis meritis: ſz mera grã dei. Si ergo ex his volũt exal-tari: i dño glorient: nõ i ſemetipſis. Exaltat enĩ in ſemet-ipſo/ q̃ bona ſibi a deo collata ſibi ipſi tribuit: non deo.

Benedicite gẽtes deũ nr̃m: ⁊ au- 1030
ditam facite vocem laudis eius.

Aduerſi- ¶ Hic conſequenter pſalmiſta ſuo exēplo nos docet in
tas pnie. aduerſitatib⁹ habere patientiā. Et quantū ad hoc duo
facit. Quia primo oſtendit q in aduerſis deū debem⁹
laudare. Scdo q in aduerſis nosipſos deo debem⁹ imo
lare: ibi. Introibo in domū tuā. Prima in duas: q2 pri
mo ex aduerſis oſtendit debitā deo laudē. Scdo ad hoc
multiplicē aſſignat rationē: ibi. Qui poſuit. ¶ Quan
tum ad primū notandū q gentes nō ducunt ad fidem
niſi p aſperitatē penitentie z cōtritionis: q ſenſualitati
non modicū aduerſant: in tantū q multi cōuerti diffe-
runt/ vt aſperitatē euadant penitētie. Cum eñi plus di-
ligatur voluptas propria/ q̄ tēporalis cenſus vel pecu
nia: et dilectio pecūnie ne ipa deſeratur/ multos a cōuer
ſione ad fidem retrahat. vt patet de iudeis. ergo multo
fortius multi retrahunt/ ne voluptates ſuas perdātur:
quas fides xpi non admittit. Tales ergo hortatur pſal.
vt penitentie aſperitatē nō timeant: dicens eis. Benedi
cite gentes deū nřm. q.d. In amaritudine penitētie nō
debetis murmurare: ſz deū benedicere qui vos de tene
bris vocauit in admirabile lumē ſuū. Similr hoc dicit
cuilibet peccatori: qui p penitentiā de pctō conuertitur
ad xp̄m. Dicat ergo talibus. Benedicite gētes deū nřz.
ps.102. q.d. Benedicite deum corde. pſal.102. Benedic anima
mea dño: z oia interiora mea nomen ſanctū eius. Be-
ps.102. nedicite opere. eius pcepta obſeruādo. pſal.102. Bene
dicite dño oēs virtutes ei⁹: miniſtri eius q faciti volū
Tobie.4. tatē eius. Benedicite voce. Tob.4. Omni tēpore bene
dic deum: z pete ab eo vt vias ſuas dirigat. Et nō ſuffi
cit deū benedicere: niſi etiā ad hoc idē inducam⁹ proxi
mos. Ideo ſubdit. Auditā facite vocē laudis ei⁹. i. ſm
glo. alijs palam facite: vt q diligit deū diligat z pximū
et annūciādo qd vile eſt. Et hinc eſt qd clerici deū bene
dicūt alta voce in eccleſijs: vt proximis laudē dei notā
ps.133. faciant. Propter qd dicit pſal.133. Ecce nūc benedicite
dñm omnes ſerui dñi. Qui ſtatis in domo domini zc.

1031 **Qui poſuit animā meā ad vitā: et non dedit in cōmotionem pedes meos.**

Aduerſa ¶ Hic aſſignat multiplicē rationē laudandi deū in ad-
iuſtificāt. uerſis. Primo q2 aduerſa hoiem viuificant/ in princi-
pio. Scdo hoiem purificant: ibi. Qm probaſti. Tertio
hoiem humiliant: ibi. Induxiſti nos. Quarto hoiem
refrigerant: ibi. Tranſiuimus. ¶ Primo ergo aduerſa
hoiem viuificant. Uita eñi interioris hois eſt ipſa gra
qua viuit aia: q per aduerſa acquirit z cōſeruatur. Sic
eñi paulus ad vitā gre vocand⁹: primo proſtratus fuit
z excecatus: ſic z petrus prius lachrymis reſperſus: ſic
z latro prius ſuſpenſus in patibulo: z ſic de alijs. Unde
Grego.3. Greg. dicit: q aduerſitatibus inexperti nunq̄ fuit aliqs
mor.c.11. ſanctus. Cuius ratio eſt. Q2 aduerſa magis conſeruāt
aiam in ſtatu gre: q̄ proſpera. propter qd in canone dr.
q aduerſitas bonorū nō eſt argumētū reprobatōis ipo-
7.q.1. ad- rum: ſz magis virtutis. 7.q.1. aduerſitas. De hoc vide
uerſitas. verſiculo.19. Et hoc inuit hic pſal. dicens. Qui poſuit
ſcz p aduerſa aiam meā ad vitā: vt ſcz ſibi/ non mihi vi
uā. ¶ Sed q2 talis vita gre ſine pſeuerantia finalr non
proficit: q a ſolo deo habet. ideo ſubdit. Et non dedit in
Cōmotio. cōmotionē pedes meos. Cōmouere eñi aliqd/ eſt illud
a loco vel a ſtatu ſuo totalr remouere. Sic eñi cōmouet
peccator/ qñ de ſtatu pcti ad ſtatū gre reducit. Sic eñi
ps.59. dr pſal.59. Cōmouiſti terrā z conturbaſti eā zc. Qd ideo
ſic dicit. q2 cōuerſio pctōris: licet non ſit ſine libero arbi
Hiere.31. trio: principalius tñ eſt a deo. Hiere.31. Conuerte me
dñe z conuertar: q2 tu es dñe deus meus. Conſimiliter
cōmouetur iuſtus/ qñ de ſtatu gre ruit in peccatum: qd
fieri dr deus permiſſiue. Sed electos ſuos finalr ſic cō
moueri non permittit: q2 ipſos inhabitat. pſal.45. De⁹ ps.45.
in medio eius non cōmouebit: adiuuabit eā deus. ſ. ne
cōmoueatur. Et hoc notās pſal. in pſona oim electorū
quibus dat deus finalē perſeuerantiā/ dicit. Et non de
dit in cōmotionem pedes meos. Per pedes accipe vi-
res interiores: quibus interior homo portatur.

Quoniā probaſti nos de⁹: igne nos examinaſti: ſicut examinatur argentum. 1032

¶ Hic adducit ſecūdam rationem. ſ. q2 aduerſitas ho- Aduerſi-
minē purificat. Nam vt ait Greg. ſuper illo verbo Iob tas pur-
23. Probauit me quaſi aurū qd p ignē tranſit. Aurum gat vitia.
quippe in fornace p ignē tranſiēs: ad nature ſue claritatē Grego 16.
proficit: dū ſordes amittit. Quaſi ergo aurū qd p ignē mor.c.16.
tranſit/ ſic iuſtorū probantur: quibus p excuſtiones tri-
bulationis: z ſubtrahuntur vicia z merita augētur. Et
hoc eſt qd dicit pſal.16. Probaſti cor meū zc. Igne me ps.18.
examinaſti z nō eſt inuēta in me iniquitas. ¶ Ubi no
tandū. Nam vt ait Uincentius li.8. ſpeculi naturalis.
Aurū in ignē ponitur propter tria. ſ. ad purgandū: ad Aurum.
fabricandū: z ad examinandum. Sic z electos ſuos in Ignis.
ignē aduerſitatis de⁹ ponit. De quib⁹ dr ſapie.3. Tāq̄ Sapie.3.
aurum in fornace probauit electos dñs zc. ¶ Primo vt
purgent. Ubi ſciēdū q vt dicit Plini⁹ li.33. Aurū cū Plinius
plūbo coquit. ſic z electi purgandi p ignē tribulationis libro.33.
z aduerſitatis. Nam plumbū grauitatē ſignificat pec-
catorū: qd admixtū confert purgationē. q2 ſi ille q eſt in
aduerſitate poſitus/ cōſideret q̄ grauia ſunt peccata p
quibus patitur: oia tolerabit patiēter. Conſtat eñi gra
uitatē peccati maiorē eſſe grauitate pene. Qui igitur
voluit z ſciuit ferre grauitatē pcti/ multo fortius poteſt
grauitatē ferre pene. propter qd dicit Martialis. Qui Martial.
ſua metitur pondus ferre poteſt. ſ. aduerſitatis. Patiē
tia aūt ad purgationē multū valet. Unñ numeri.31. Qd Num.31.
poteſt tranſire p flāmas igne purgabit. ¶ Scdo aurum
vel argentū in ignē mittit: vt fabricet. Eſt autē deus pa
ter faber qui fabricatus eſt aurorā z ſolem. Unde de fi- ps.73.
lio dr Mar.6. Nōne hic eſt filius fabri. Uterq̄ aūt iſto Mar.6.
rum aſſidue fabricat in auro iſto. ſ. in nobis. Ioan.5. Ioan.5.
Pater me⁹ vſq̄ modo operat z ego operor. Et hoc ad
fabricandū: vt formā habeāt conuenientē/ varijs virtu
tibus ornatā. Et ideo aurū iſtud ſemp eſt in igne tribu
lationis: vel ppē. Eccl.38. Uapor ignis vrit carnes. Et Eccl.38.
ideo ſi quis nunq̄ ad iſtū ignē applicat/ ſignū eſt repro
bationis. Et quāto ampli⁹ applicat: ſignū mai⁹ eſt ele
ctionis. Ab aduerſis ergo remoti/ aurum reprobū eſſe
dicunt Hiere.6. Aurū reprobū vocaui eos. Unñ ambro Hiere.6.
ſius ſup Beati immaculati/ dicit. Fortaſſe cū pſecutionē Ambro.
nō patimur tanq̄ cōdēnati habemur. Nā cum diffini-
ta ſit ſententia/ q oēs qui pie volunt viuere in xpo/ pſe-
cutionē patiunt: videt q is qui pſecutionem nō patit:
abdicatus eſt eo q non ſit pie intētionis in xpo. Unde
ſolū electi dicere poterūt illud qd hic ſequit. Trāſiuim⁹
p ignē z aquā z eduxiſti nos in refrigeriū. ¶ Tertio au
rum in ignē mittit ad examinandū z pbādum. Con
ſtat eñi q ignis in ſua ſphera eſt quaſi mediū inter cor-
pora celeſtia z inferiora. z licet vtriſq̄ coniūgat: tñ ipm
celū ab ipo nō alterat: qm eſt corpus impaſſibile. Cor
pora aūt inferiora cum ſint paſſibilia: oia ab ipo alterā
tur. Et ideo ſi ignis aliqd corpus alteret z ad corruptio
nē diſponat: aperta pbatio eſt q illud nō eſt de natura
corporum celeſtium. propter qd z ſtelle q vident p aerē
diſcurrere/ non ſunt ſtelle celeſtes: ſz quidē vapores ter-
reſtres qui ab igne inflāmant z conſumunt. Sic eſt de
aduerſitate z tribulatione: q q̄uis contingat tam bo-
nis q̄ malis: tñ p ipſam mala alterantur z ad corruptiō

nem diſponuntur: q: vel contra deum murmurant: vel ſua mala non corrigunt. E cõtrario aũt eſt de bonis. Et ideo mali q̃uis luceant ad tẽpus corã hoibus: nõ ſunt tñ celeſtes: ſʒ terreſtres. Boni aũt vt aperte probaꝫ ſunt
Auguſti. 1. de ci. dei. celeſtes. Vñ auguſt. dicit: q ſicut ſub vno igne aurũ rutilat palea fumat ⁊c. Ita vna eademq; vis irruẽs: bonos probat ⁊ purificat: malos aũt obſcurat ⁊ dãnat. vnde in aduerſitate mali blaſphemãt deũ ⁊ deteſtanꝫ: boni aũt ipm laudãt. Et ſic non intereſt qualia aduerſa qs patiaꝫ: ſed qualis quiſq; patiaꝫ. hec Auguſt. Huius figura
Dan. 3. habeꝫ dan. 3. de igne fornacis chaldeoꝝ: qui malos cõbuſſit: ſʒ bonis occaſionẽ tribuit deũ benedicẽdi. ¶ Et hec oia conſiderans hic pſal. dicit. Probaſti nos deus: igne nos examinaſti ⁊c. q. d. ſm glo. Ignem aduerſitatis nobis applicando non in cinerẽ vertiſti nos: ſed peccatorum ſordes abſtuliſti.

1032 De. pe. di. 2. opponiꝫ **Induxiſti nos in laqueũ: poſuiſti tribulatiões in dorſo noſtro: impoſuiſti hoies ſup capita nr̃a.**

Aduerſa humiliãt. 2. cor. 12. ¶ Hic oſtendit tertio q aduerſitas nos humiliat. Sic eñ apoſtolo paulo ad cuſtodiaʒ humilitatis datus eſt aduerſans ſtimulus carnis. Ne magnitudo reuelationũ extollat me: datus eſt mihi ſtimulus carnis mee ⁊c. Ubi glo. Cetera vicia tantũ in malefactis valẽt. ſuperbia vero ſola in recte factis cauenda eſt. Cũ eñ quiſq; bene profecerit: ſuperbia temptaꝫ vt pdat totũ pfectum. Non itaq; mirũ ſi cõtra capitale viciũ apl'o appoſitũ ſibi dicit mordax epithema: quo tumor curareꝫ. Quomodo ſecur⁹ agn⁹ egredieꝫ: vbi aries ſic periclitari metuit ⁊c. Et greg. dicit. Superna diſpenſatione nobiſcum agiꝫ / cũ fatigamur aduerſis: q: cum pficimus infirmitatis nr̃e obliuiſcimur. Ideo aduerſis tangimur: vt cũ pfectu nr̃o qd de diuino munere: ⁊ qd de pprijs virib⁹ ſcimus cognoſcim⁹. Que aduerſitas pfecto nos ad plenũ raperet: niſi diſpẽſatio ſuperna fuaret. Sʒ pulſat. nec frãgit. impellit nec mouet cõtrahit nec deijcit: vt de nr̃a infirmitate ſentiam⁹ eſſe q quatimur: ⁊ de diuino munere eſſe q ſtamus. Et quia ſepe aĩa alicuius boni ſibi conſcia: cum virtutes ſuas ſibi ad memoriam reuocat: quadã delectatione paſciꝫ: ⁊ quaſi gratulatione ppriẽ plenitudinis impinguaꝫ. Et ideo q nos alicui⁹ eſſe momenti bona nr̃a pẽſando credidim⁹: pulſati paulo amplius nos perituros formidam⁹. Tũc oẽ bonoꝝ nr̃oꝝ gaudiũ vertitur in pauoreʒ penarũ. Tũc iniquos nos eſſe deprehendim⁹: qui pauloante ſctõs nos omnes credebamus. Tabeſcit mẽs: ſtupeſcũt oculi: omne qd prius proſperũ arridebat euaneſcit ⁊c. ¶ Sic igiꝫ cõſimiliter nunc pſal. aduerſa nobis a deo imiſſa ad humilitatem oſtẽdit: dicens. Induxiſti nos in laqueũ. ſ. quoad aduerſitates captiuitatũ. Non quidẽ vt moreremur: ſʒ vt in deliberati miam tuã experiremur. Poſuiſti tribulatiões in dorſo nr̃o / quoad aduerſitates flagelloꝝ q̃ in dorſo nr̃o ponunꝫ: vt male p ſuperbiã erecti / p humilitatẽ curuemur. Sic romanis mulierib⁹ ordinauit beat⁹ gregori⁹ vt caput inclinatũ portarẽt ad terrã: et magnũ ſcutũ varie ornatũ lapidib⁹ precioſis portarent in dorſo: vt vi ponderis ſemp curuate / cernerent terrã. Impoſuiſti homines ſuper capita nr̃a. ſ. q̃ad aduerſitates pſecutionũ ⁊ occiſionũ ⁊ dure ſeruitutis: multotiẽs eñ patimur ſuperiores tyrannos quos nouimus eſſe peiores. ¶ Que omnis aduerſitatis genera ad humiliandam noſtram preſumptionem deus immittit. Et hoc eſt quod dicꝫ
pũer. 12. ps. 43. prouer. 12. Meror i corde viri humiliauit eũ. Et pſal. 43. Humiliaſti nos in loco afflictionis. Et de hac materia vide ibi ſupra verſiculo. 727.

Tranſiuimus per ignẽ ⁊ aquaʒ: et eduxiſti nos in refrigerium. 1033

¶ Hic poniꝫ quarta ratio. ſ. q: aduerſitates refrigeriuʒ preſtant. Ubi nota q refrigeriũ idẽ eſt q requies ⁊ cõſolatio. Nã ſm grãmaticos. frigero. ras. idẽ eſt q recreare. quietare. et cõponitur cũ. re. ⁊ dr̃ refrigero. ras. idẽ q releuare / cõſolari. Et inde refrigeriũ idẽ q releuatio quies ⁊ cõſolatio. Uolens ergo pſal. oſtendere q aduerſa nos ad quietẽ ⁊ conſolationẽ ducũt eternã: dicat. Tranſiuimus p ignẽ ⁊ aquã ⁊ eduxiſti nos in refrigeriũ. ¶ Ubi nota q hic p ignẽ ſignificaꝫ aduerſitas: ſʒ p aquã pſperitas. ſm glo. q: ignis vrit ⁊ penã infert: ⁊ ſic ſignificat aduerſitatẽ. Sic eñ ſtati dictũ eſt verſi. 1031. Igne me examinaſti. Sʒ p aquã q̃ mollis eſt ⁊ dulcis / ſignificaꝫ proſperitas: q: aqua naturalr̃ habet corrũpere res exiſtentes in ipa: ſic ⁊ proſperitas hoies corrũpit ⁊ ad peccatũ perducit. In cuius figurã vt dr̃ exodi. 7. Aqua. i. proſperitas / verſa eſt in ſanguine: ⁊ piſces qui erant in aqua mortui ſunt. ¶ Eſt ergo ſenſus. Tranſiuim⁹ per ignẽ ⁊ aquã. Per aduerſa in illis habẽdo patientiam. Per aquã. i. per proſpera in illis habẽdo humilitatem. Et eduxiſti nos in refrigeriũ. i. ſpe iſtis nos ducis ad refrigeriũ ſalutis eterne. Et hoc eſt qd dr̃ ſapiẽ. 4. Iuſtus ſi morte preoccupatus fuerit: in refrigerio erit.

Introibo in domũ tuã in holocauſtis: reddã tibi vota mea que diſtinxerunt labia mea. 1054 17. q. 1. ſi quis eum

¶ Hic pñr pſalmiſta docet q in aduerſis nos ipos deo libere debemus offerre ⁊ imolare. Sic eñ cõſuluit apoſtolus. roñ. 12. dicens. Obſecro vos p miam dei: vt exhibeatis corpora vr̃a hoſtiã viuã ſctãm deo placenteʒ ⁊c. Ad h' aũt q hec hoſtia ſit ſctã deo tripl'r debet offeri q̃ tria hic docet pſal. Primo vt offeraꝫ cũ ſctã operatiõe: in principio. Scdo cũ plena cõtritione: ibi. Et locutũ. Tertio cũ deuota intentione: ibi. Holocauſta. ¶ Quantuʒ ad primũ ſciendũ q holocauſtũ differebat in antiqua lege a ſacrificio. Nã illa oblatio dicebaꝫ ſacrificiuʒ: cuius pars incendebaꝫ ad dei honorẽ: et alia pars p victu ſacerdotũ relinquebaꝫ. Sed holocauſtũ erat illa oblatio q̃ tota ad dei honorẽ incendebaꝫ. vñ ⁊ holocauſtũ dicitur ab holon: qd eſt totũ: ⁊ cauſtos qd eſt incẽdiũ: quaſi totũ incẽdiũ. Uult ergo pſal. q nos totos deo offeram⁹: non partẽ deo ⁊ partẽ mundo: q: nemo põt duobus dominis ſeruire. Et ideo in perſona oim bonoꝝ dicit. Introibo in domuʒ tuã in holocauſtis. p bona eñ opera q̃ hic facimus / nos totalr̃ deo dedicãtes / habemus ſpem introeundi in domũ dei. ſ. glie. Iccirco dicit. Introibo in domũ tuã. ſ. celeſtis glie: ⁊ hoc in holocauſtis. ſ. bonorũ operũ prius in preſenti exhibitis. Et tũc. ſ. cũ introiero / reddã tibi vota mea. ſ. vota laudum / q̃ hic continue promittim⁹: reddã tibi cũ angelis. Que quidẽ vota diſtinxerunt labia mea. ¶ Ubi nota q ille vota diſtinguit qui diſcrete vouet. q̃ aũt indiſcrete vouet: vota nõ diſtinguit: q: diſcretionis eſt diſcernere. diſtinguit autẽ vota laudũ dei / qui corde dicit ſe nihil eſſe ⁊ deũ oia: q̃ dicit ſe deo egere / non illũ ſe. ¶ Qualr̃ in preſenti nos offeramus deo debite: oſtẽdit Pe. ra. dicens. Aut apl's. Obſecro vos ⁊c. vide ſupra verſiculo. 411.

Et locutũ eſt os meum in tribulatione mea. 1035

¶ Hic oſtendit q nos deo debemus offerre cum plena cõtritione. Que enim oblatio magis deo placet / q̃ ſacrificiũ ſpũs contribulati: cordis ↄtriti ⁊ humiliati: Certe

nulla. In oblatione aūt vere contritionis quilibet deo vouet deteſtationē peccatoꝝ cōmiſſoꝝ: ⁊ ꝓpoſitū abſtinendi deinceps. hec autē vota/ q̄diu ſumus in preſenti vita plene ſeruari non poſſunt propter corpus corruptibile qḋ aggrauat aīam: ⁊ ipſam cōtinue trahit deorſuꝫ. Sed in patria plene ſeruabunt. vbi nulla oſtēdit rebellio carnis ad ſpiritū: nec ſpūs ad deum. Et ideo de iſtis votis nunc loquit pſal. dicēs: ꝙ tunc illa plene deo reddet: dicens. Reddā tibi vota mea q̄ diſtinxerunt labia mea: vt ṗdictū eſt. Et nūc ſubdit. Et locutū eſt os meū in tribulatione mea .i. etiā illa vota reddā tibi/ q̄ locutū eſt os meū .ſ. cordis in tribulatione .ſ. vere cōtritionis.

1036 **Holocauſta medulata offeram tibi cum incenſo arietū: offerā tibi boues cum hircis.**

¶ Hic ṗſūr oſtendit ꝙ nos deo offerre debemus cū deuota oratione. Vbi ſciendū ꝙ ꝑ medulā qua oſſa repleta cōſeruant: ſignificatur charitas q̄ oēm virtutē hoīs cōfirmat. Vñ de quolibet bono dr̄ iob .21. Medulis oſſa illius irrigant. Per incenſum vero/ ipſa oratio deuota intelligit. pſal. 140. Dirigat oṙo mea ſicut incenſuꝫ in cōſpectu tuo. Per arietes vero q̄ ſunt duces gregū/ primitiui patres eccl̄ie ſignificant .ſ. apl̄i ṗmi fundatores eccl̄ie: q̄ nos ꝑ euangeliū deo genuerūt. De quib⁹ dictū eſt ſupra verſi. 411. Afferte dn̄o filios arietū. Per boues vero qui in agro dn̄i operant/ intellige doctores ⁊ ſctōs pdicatores: quibus neceſſaria ſunt miniſtrāda. Deutero. 25. Non alligabis os bouis triturātis in area fruges tuas. Per hircos vero intellige peccatores/ q̄ peccata ſua fletibus delent: qui fuerunt peccatores. ſꝫ plorando deſinunt peccatores vocari: q2 peccator ꝑ penitentiā nomē perdit peccatoris. 32. q. 1. qḋ aūt tibi. ¶ Oſtēdēs ergo pſal. qualis erit in patria oblatio nr̄a: dicit. Holocauſta medulata offerā tibi .i. meipſū cum medula charitas ⁊ intimi amoris. Intus eni mihi charitas eſt: nō in ſuperficie: ſicut illis q̄ bolbus placent. Et hec offerā tibi: cum incenſo arietuꝫ .i. cū oṙone aploꝝ/ q̄ ſunt duces gregis. q2 deo placet ꝙ doctrina ipoꝝ ſit. Item offerā tibi boues cum hircis .ſ. doctores qui in area dn̄i operantur: cum hircis .i. cū pctōribus q̄ pctā penitentia delēt: ⁊ ſic non remanent pctōres: ſꝫ ꝑ penitentiā ſanati offerūtur. ¶ Vel alr̄. vt iſta ſint verba gn̄alis eccl̄ie in quibus oſtēdit quos grad⁹ ⁊ ſtatus hoim offert deo ad gloriaꝫ percipiendā: dicens. Holocauſta medulata offerā tibi. Iſti ſunt ſcti martyres q̄ quāto ampli⁹ pſecutio graſſabat exterius/ tanto ipi interius magis charitate impinguabant: ⁊ ſe totalr̄ in holocauſtū deo offerebāt. ¶ Cū incenſo. Iſti ſunt ſcti confeſſores ⁊ virgines/ q̄ deo reddūt ſuauitatē odoris fame ⁊ ſancti nominis. ¶ Arietū. Iſti ſunt apoſtoli ⁊ primi fundatores: vt ſtatim fuit dictū. ¶ Boues. Iſti ſunt ſancti doctores. ¶ Hirci ſunt penitentes: vt ſupra expoſitum eſt.

Medula. | Incenſuꝫ. | ṗs. 140. | Aries. | Deute. 25 | Hircus.

1037 **Venite et audite ⁊ narrabo oēs qui timetis deū: quanta fecit anime mee.**

¶ Hic pſalmiſta ſuo exēplo nos docet in deo habere cōfidentiā. Vñ ad hoc alios inducere intēdēs: quattuor facit. Primo alios inducendo excitat/ in principio. Secūdo ſe a deo exauditū indicat: ibi. Ad ipm. Tertio qd impediat orationē explicat: ibi. Si iniquitatē. Quarto oſtendit qd orationē exaudiri faciat: ibi. Benedict⁹ dn̄s. ¶ Quantū ad primū ſciendū ꝙ pſal. ſuo exēplo ceteros inuitat ad ſperandū in deū: q2 in ſe ſperātes non dereliquit: dicens. Venite ⁊ audite ⁊c. Vñ ſm glo. hic deuotos mouet: vt exēplo ſue liberationis ampli⁹ confidant in dn̄o: benedicētes dn̄m de exauditione. q. d. Ita ego facio et o vos gentes: venite oēs fideles et audite me: ⁊ narrabo. vos dico q̄ timetis deū. Si eni deū non timueris: non audies: q2 timor dei aperit aures. Narrabo q̄nta fecit aīe mee. q. d. Si vultis eadē faciet vr̄e. Et q̄ ſint illa q̄ ſibi fecit: ſtatim poſtea narrat: dicens. Ad ipſū ore meo clamaui ⁊c. ¶ Sicut ergo in principio matut. cātor inuitando alios ad laudē dei ſemꝑ incipit inuitatoriū: dicens. Venite. Sic ⁊ nunc facit pſal. dicēs. Venite ⁊c. ¶ Sed nota ꝙ diuerſi cātores diuerſimode alios inuitādo diuerſa inuitatoria cātant. Quoniā cātant

Venite multiplex.

Voluptuoſi vnum venite: qḋ eſt voluptatis ⁊ luxurie.
Malitioſi vnum venite: eſt qḋ iniquitatis ⁊ malitie.
Ambitioſi vnum venite: qḋ eſt ambitionis ⁊ ſuperbie.
Religioſi vnum venite: qḋ eſt ſanctitatis ⁊ reuerentie.

¶ Quantū ad primū inuitatoriū qḋ voluptuoſi cātāt ponit ſapiē. 2. vbi in ꝑſona voluptuoſoꝝ dicit. Venite fruamur bonis q̄ ſunt: et vtamur creatura. nō pretereat nos flos iuuentutis nr̄e ⁊c. nullū pratū ſit qḋ nō pertrāſeat luxuria nr̄a ⁊c. Vbi notandū ꝙ qn̄ aliq̄s eccl̄iā intrat ad audiendū matutinis alicui⁹ ſcti: ſtatī audiēdo inuitatoriū pōt cognoſcere in quanta reuerentia habet ſanctus ille de quo dicunt matutine. Qm̄ in ferialib⁹ dieb⁹ cantat ſolus ab vno. In feſtiuis aūt a duob⁹. Et qn̄ feſtū eſt mai⁹ cantat a quattuor. Inter nos aūt in vita preſenti multi dij colunt: vt puta aliq̄ colunt mūdū: alij carnē: alij demonē ⁊c. Videam⁹ ergo quis plures in ſuo choro habeant cātores ad cātandū venite. Et inueniem⁹ ꝙ deus ver⁹ habet pauciores: ⁊ oēs alij dij habent plures. Si loquamur de mundo: tā ſenes ⁊ iuuenes: viri ⁊ mulieres inuitant ad colendū mundū. Iſte vt fiat mercator: ille artifex: ille doctor: ⁊ ſic de alijs. qui oēs vna voce dicūt. venite fruamur bonis q̄ ſunt ⁊c. Et ſicut illi q̄ ſunt magis vani/ a cātoribus magis excitantur ad cantādū: ita hoīes familiariter ꝯuerſantes cū ſecularib⁹ ⁊ carnalib⁹: nullo mō poſſunt euadere/ qn̄ eis in moꝛib⁹ conformēt. Vñ iſidorus de ſummo bono dicit. Neceſſe eſt vt quis inter vanitates ſeculi poſitus/ a malis maneat implicatus: nec diu pōt eſſe ſecur⁹/ q̄ periculo ſtat proximus. Et certe pauci ſunt hodie q̄ hoīes inuitent ad mundi contēptū: ad propria relinquēduꝫ: ad penitentiā de peccatis agendū. imo tantus eſt ſtrepitus cantoꝝ inuitantiū ad mundi voluptates: ꝙ ſi qui dicant inuitatoriū xp̄i: vix poſſunt audiri. ¶ Scdm inuitatoriuꝫ qḋ cātant malitioſi ponit Hiere. 18. vbi dr̄. Venite cogitemus cōtra Hieremiā cogitationes. non eni peribit lex a ſacerdote: nec conſiliū a ſapiente: neq3 ſermo a propheta. Et notate quomodo hoīes malitioſi ponunt pro parte ſua ſacerdotes ſapiētes ⁊ prophetas. ¶ Moralr̄ ſacerdotes ſunt magni ṗlati: ſapientes ſunt iuſticiarij: prophete ſunt religioſi. Et nunq̄ videbitis in republica aliquā magnā malitiā factā: niſi ab iſtis/ vel ab aliquo iſtoꝝ ꝓcedat. vñ illi tres pſecte cātant inuitatoriū malitioſoꝝ: ⁊ conſpirationes ſciūt facere contra bonos: dicētes illud Hiere. 18. Venite percutiamus eū lingua: ⁊ nō attendam⁹ ad vniuerſos ſermones ei⁹. Percutere hoīem lingua: eſt ſibi precludere viā reſpōdendi: vel cōſpirare: vel falſe teſtificari. ¶ Et nota ꝙ iſti malitioſi habent triplex inuitatoriū ſibi propriū/ quo ſe ad malū adiuuāt. Primo recolligunt ſe ad conſpiranduꝫ ſubtilr̄: dicentes. Venite ⁊ cogitemus cōtra iuſtū cogitationes. Scdo congregant ſe ad accuſandū ciuiliter .ſ. ſub iuris colore: dicētes. Venite percutiamus eum lingua: ecce accuſatio. Tertio ad occidendū crudelr̄: dicētes. Venite occidamus eū: ⁊ habebim⁹ hereditatē ei⁹. et hec eſt vltimata concluſio intento. ¶ Tertiū inuitatoriū qḋ cantant ſuperbi/ ponit Geñ. 11. vbi in ipoꝝ pſo

Sap. 2. | Venite maloꝝ. | Hiere. 18. | Hiere. 18. | Hiere. 18. | Mat. 21. | Venite ſupboꝝ.

Geñ.11. na dicit. Venite edificem⁹ nobis turrim/cui⁹ cacumẽ pertingat ad celũ: ⁊ celebremus nomen nrm̃. Et nota ꝙ oẽs ambitioſi exponunt ſe magnis laborib⁹ ꝑ honoribus cõſequendis. vnde iſti ad edificandũ turrẽ talem ſe exponunt: ⁊ tantã vexationẽ ſuſtinent/ꝙ curye pape regũ epiſcopoꝝ ⁊ huiuſmodi ſe mãcipant: dant munera: adulant: mentiunt: ſe nequiter humiliãt quibuſcũq3.

Innocẽti⁹ Vñ dicit Innocẽti⁹ de vilitate cõditionis humane. Ambitioſus ſemꝑ eſt pauid⁹ ne dicat qđ diſpliceat: humilitatẽ ſimulat: honeſtatẽ mẽtit: affabilitatẽ exhibet: benignitatẽ oſtendit: amicos honorat: vniuerſis ſe inclinat: frequẽtat curias: ob⁹ aſſurgit: ãplectit: applaudit: adulat. Et ideo de talib⁹ ambitioſis q̄ caſtra regũ ſequũtur: dicit quidã. Sunt nec dicunt miſeri q̄ caſtra

Venite bonoꝝ. ſequunt. ¶ Quartũ inuitatoriũ qđ cãtãt boni xp̃iani ⁊ religioſi ponit pſal.94. Venite exultem⁹ dño ⁊c. Et iſtud cantat hodie valde ferialr: quinimo tantus ſtrepitus fit in choro mundi: ꝙ iſtud inuitatoriũ non auditur in choro xp̃i. Sed dolendũ eſt qualr iſti cãtores ex-

Mat.22. pedivit ſe: vt dr̃ matth.22. vbi habetur de rege qui fecit nuptias filio ſuo: ⁊ miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos. dicens. Venite ad nuptias. Qđ cũ factũ eſſet: inuitati neglexerunt: vñ vnus iuit in villã ſuã: alius ad negociationẽ ſuã ⁊c. Illi ergo q̄ nunc ſunt inuitati ad cenã xp̃i bona hora/vt pareant ſe ꝑ cõfeſſionẽ: ſi neglexerint: ⁊ mundi negocijs ſe implicauerint: in die iudicij non recipientur. ſed illis dicet. Ite in ignẽ eternũ. Venite ergo ⁊ adoremus ⁊ procidamus ante dñm: vt nobis tunc dicat. Venite benedicti patris mei ⁊c.

1038 **Ad ip̃m ore meo clamaui: ⁊ exultaui ſub lingua mea.**

Clamor oronis. ¶ Hic a deo ſe exauditũ indicat. Superius eñ dixerat ſe enarraturũ quãta deus fecerat aie ſue. Et dicere incipit: dicens. Ad ip̃m ore meo clamaui. Vbi notandũ ꝙ clamor orationis deuote/a deo eſt principalr: q2 de⁹ ſua gr̃a preuenit clamorẽ nr̃e orationis inſpirãdo volũtatẽ orandi. et ſic anteq̃ clamem⁹ nos exaudit. Et hoc

Ps.16. notabat pſal.16. dicẽs. Ego clamaui qm̃ exaudiſti me deus. Sic ad propoſitũ pſal. hic dicit a deo hoc ſibi eſſe factũ: ꝙ ipſe orando clamaret ad deũ. q.d. ſm̃ glo. Hoc aie mee fecit deus vt clamarẽ ad ip̃m: cũ gentes ad idola ſurda ⁊ muta clament. Et aliud etiam fecit mihi. ſ. ꝙ

Exultatio cordis. exultaui ſub lingua mea. Sub lingua eñ eſſe dr̃ cor: q2 anteq̃ verbũ ad linguã procedat: manet in corde: ⁊ ex corde procedit ad linguã. Dicit ergo. Et exultaui ſub ligua mea. q.d. Hoc etiã fecit mihi: ꝙ illõ qđ ore loquor ſcz orãdo/clamãdo/ip̃m laudando: priuo intus habeo in corde. Duo ergo dicit ſibi feciſſe deũ. ſ. ꝙ clamaui ꝙ exultaui. Et ẽ ſenſus. Clamaui. i. ip̃z publice p̃dicaui. Et exultaui ſub lingua mea. i. in ſecreto ip̃m confeſſus ſuz cordis mei: q2 qđ in/ore hoc in corde habeo. In his eñ duobus ꝑfectio xp̃iani conſiſtit.

1039 De.pñ.di.1.quoniã. **Iniq̃tatẽ ſi aſpexi in corde meo: non exaudiet dominus.**

¶ Hic oſtẽdit quid orationẽ impediat. ſ. ip̃a cordis malitia ⁊ iniquitas. Quãdo eñ orõ a corde ꝓcedit imm̃u-

Eſa.1. do: a deo exaudiri non meret. Eſa.1. Cum multiplicaueritis orones vr̃as: non exaudiã vos. manus eñ vr̃e plene ſunt ſanguine. Qđ declarans Greg. ſuper illo verbo

Greg.10. mor c.17. Facies mẽtis. Iob.11. Tunc leuare poteris faciẽ tuã ad deũ ſine macula. dicẽs. Interna facies hois mens eſt: in qua nimirũ recognoſcimur ab auctore nr̃o: vt ab ip̃o diligamur.

Orõ munda debet eſſe. Quã. ſ. faciẽ leuare eſt ad deũ ꝑ ſtudiũ oronis animũ attollere. Sz eleuatã faciẽ macula inquinat: ſi intẽdentem mentẽ reatus ſui cõſcientia accuſat. q2 a ſpei fiducia protinus frangit: ſi intenta precibus culpe memoria mordet. diffidit nãq3 accipere ſe poſſe qđ appetit: q̄ profecto reminiſcit nolle ſe adhuc facere qđ diuinit⁹ audiuit. Hinc ꝑ Ioãnez dr̃. Si cor nr̃z nõ reprehẽderit nos: fiduciã habem⁹ apud deum ꝙ quicq̇d petierimus ab eo/ accipiemus. Hinc ſalomon ait. Qui auertit faciẽ ſuaz ne audiat legẽ: orõ eius erit execrabilis. Cor q̇ppe nr̃m in petitione nos reprehẽdit/cũ reſiſtere ſe preceptis eius quẽ poſtulat meminit. Et orõ fit execrabilis/cũ a cẽſura auertit legis: q2 dignũ profecto eſt vt ab eius beneficijs ſit quiſq3 extrane⁹: cui⁹ nimirũ iuſſionib⁹ nõ vult eſſe ſubiect⁹. Vt ergo ad orationẽ ſine macula facies leuetur: ante oronis tẽpora ſemper debet ſollicite conſpici q̇cq̇d poteſt in orone reprobari. ¶ Conſimilẽ ſententiã nunc ponit pſal. dicens. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo: nõ exaudiet dñs. Non eñ hec dicit iuſtus ſm̃ glo. ꝙ iniquitas ei nõ ſuggerat: ſz nõ amat. Et eſt: ſi iniquitatẽ aſpexi in corde meo. i. ideſt ſi dilexi iniquitatem in corde meo. Multi eñ apud ſe amãt qđ in alijs dãnant.

Ioan.3.

Prouer.28.

Propterea exaudiuit de⁹: ⁊ attẽdit voci deprecationis mee. 1040

¶ Per locũ eñ a cõtrarijs: ſi iniquitas eſt cauſa/quare orõ non exaudit: oñs eſt/ꝙ puritas cordis oronem faciat exaudiri. Et hoc eſt qđ dicit. Propterea exaudiuit deus ⁊c. ſ. q2 iniquitatẽ in corde non dilexi.

Benedictus deus: qui non amouit orationem meã: et miſericordiam ſuam a me. 1041

¶ Hic oſtendit quid orationẽ facit exaudiri. ſ. ꝑſeuerãtia. Non eñ proficit bene incipere: niſi adſit ꝑſeuerare. Deus aũt ſicut hoi inſpirat principiũ oronis: ſic ⁊ dat perſeuerantiã orandi. Et hoc eſt qđ dicit. Benedictus deus q̄ non amouet oronem ſuã a me. q.d. ſz perſeuerãter me fecit orare: vt ſcz in orone nõ tepeſcã: ſz ꝑſeuerantẽ orem. Et q2 donũ ꝑſeuerantie in bono/eſt ex magna dei mia. Ideo ſubdit. Et miam ſuã a me. q.d. Ideo orani perſeueranter: q2 miam ſuã mihi ꝑſeuerantẽ dedit. ¶ Vel alr: q2 perſeueranter oraui: ideo miam ei⁹ impetraui. Perſeuerãtia eñ oronis/facit impetrare qđ homo poſtulat: vt apparet in ꝑabola quã xp̃s poſuit Luce.11. dicens. Quis vr̃m habebit amicũ ⁊c. Sequit. Ille ſi perſeuerauerit pulſans: dico vobis: ſurget ⁊ dabit illi quotquot habebit neceſſarios. De bono aũt perſeuerantie vide ſuperius verſiculo.844.

Luc.11.

DEus miſereatur nr̃i et benedicat nobis: illuminet vultũ ſuum ſuꝑ nos et miſereatur nr̃i. 1042 De pe.di.1.ſeparat.

¶ Iſte pſal. talem habet titulũ. In finẽ in hymnis pſal. cantici dauid. Iſte pſal. hiſtoriã pro fundamento non habet: ſz eſt quedã oratio qua dei poſtulant beneficia: ⁊ de receptis gr̃arum actio. Vñ dicũt aliq̄ ꝙ iſte pſal. eſt quedã gratiarũ actio ꝑ fertilitate cuiuſdã anni. Iudei eñ recollectis fructibus cõueniebãt in hieruſalẽ in mẽſe ſeptẽbri qui menſis erat quaſi totus feſtiu⁹. Qm̃ in illo menſe erat feſtũ tubarũ: feſtũ expiationis: et feſtum tabernaculoꝝ: ⁊ feſtũ cet⁹ ſeu collecte. vt habet leui.23. Et qñ annus fuerat fertilior ſolito: tunc fiebãt illa feſta ſolẽniora: ⁊ pro gratiarũ actione aliqđ certũ canticum decantabant dño. Dicit ergo ꝙ dauid iſtũ pſal. fecit ꝑ gratiarũ actione/qñ annus eſſet fertilior ſolito. ¶ Et ſic ſm̃ ſenſum litteralẽ. Iſte pſal. diuidit in duas partes.

Leui.23.

Qꝛ primo dauid hui⁹ fertilitatis ponit imploꝛationē. Scđo pro fertilitate habita ponit gratiarū actionē: ibi. Cōfiteanť ⁊c. Dic vt. B. ¶ Quantū vero ad intellectū propheticū/ notandū ꝙ iſte pſal. miaʒ ⁊ benedictionē petit/ qua genus humanū redimať. ſ. filij incarnationē/ ꝑ quā oēs gentes erāt benedicēde: ſicut promiſerat deus abꝛae Geñ. 12. dicēs. In te bñdicenť vniuerſe cognationes terre. ¶ Eſt ḡ ſenſus tituli talis. Pſal. iſte dirigens nos in finē. i. in xp̄m eſt cāticū: qꝛ hic eſt exultatio de xp̄i incarnatione. Et eſt in hymnis. i. in laudib⁹ xp̄o exhibēdis. ¶ Quantū ḡ ad iſtū intellectū pſal. iſte diuidiť in partes tres. Qꝛ p̄mo petit grām vt videat xp̄i incarnationē. Scđo ex hoc gētes vocat ad grāꝝ actionē: ibi. Confiteanť. Tertio oſtendit ex maria xp̄o factā grāꝫ actionē: ibi. Confiteanť. ¶ Prima in duas: qꝛ primo petit lumē grē ꝙ ei⁹ intellect⁹ ꝑluſtreť. Scđo petit grām ꝙ xp̄s

Incarnatio Benedictio dei. Icarnat⁹ ab eo cognoſcať: ibi. Ut cognoſcam⁹. ¶ Quātū ad primū notandū ꝙ mia in deo non ponit paſſionē ſicut in nobis: ſʒ ſolū notat voluntatē ſubleuandi miſerias nr̄as. (ſupra ver. 55.) qđ facit/ ſuā benedictionēʒ nobis conferēdo. Et ſic nūc nobis miſereť qñ nobis benedicit. i. bona tribuit. Dicit ḡ. Deus miſereatur nr̄i. ſ. bona nobis dādo. ideo ſubdit. Et benedicat nobis. ¶ Aduertendū ḡ ꝙ inter oīa fidei myſteria incarnationis diuine myſteriū eſt ꝓfundioꝛis intelligentie. vt puta intelligere quō dei verbū aſſumpſit naturā humanā: ⁊ nō ꝑſonā. quō ꝑſona diuina aſſumpſit naturā nr̄am: ⁊ nō natura diuina naturā nr̄aʒ: ⁊ hmōi. Et ideo ad iſtā itelligēdā/ requiriť ꝙ intellect⁹ noſter a deo lumine fidei ꝑluſtreť. Pſal. ḡ hic de ip̄a incarnatione agēs: primo petit a deo illuminari per ip̄ius dei benedictionē. Nā dei bñdictio ſumme intellectū eleuat ad cognitionē diuinitatis. In

Geñ. 28. cui⁹ figurā iacob habita dei bñdictione: ſtatī cognouit deū ſibi pꝛeſentem quē ante ignoꝛabat. Geñ. 28. Dixit dñs ad iacob. In te benedicenť oēs tribus terre. ſequiť. Cūqꝫ euigilaſſet iacob ait. Uere dñs eſt i loco iſto: ⁊ ego neſciebā. Sic etiā poſt angelus dixit ad iacob. Dimitte me. at ille. Nō dimittā te/ niſi bñdixeris mihi. ⁊ bñdixit eū i eodē loco. Statī poſt bñdictionē illuminat⁹ iacob/ dixit. Uidi dñm facie a facie. Ut ḡ intellect⁹ illumineť ad cognoſcendū incarnationis myſteriū: pſal. benedictionē dei poſtulat: dicēs. De⁹ miſereatur nr̄i ⁊ bñdicat nobis: illuminet vultū ſuū ſup nos. i. bñdicendo illuminabit. ¶ Itē notandū ꝙ alr̄ bñdicit creatoꝛ creature: alr̄ ⁊ ecōtrario. Nā creatoꝛ bñdicit creature ip̄am multiplicādo numero ⁊ merito. Creatura aūt bñdicit creatori/ ip̄ʒ coꝛde voce ⁊ opere laudando: ⁊ oē bonū qđ habet ipi aſcribēdo. ¶ Itē notandū ꝙ aliq̄ eſt dei bñdictio/ ꝙ cōmunis eſt bonis ⁊ malis: vt bñdictio tēpoꝛaliū rerū/ vt diuitijs/ filijs ⁊c. Et iſta eſt bñdictio ſiniſtre ꝙ indifferēter bonis dať ⁊ malis. Si eñ ſolū bonis daret de⁹ bona ſeculi: putaret mal⁹ ꝓpter hoc deū eē colendū. qđ ſi ſolis malis daret/ timeret infirm⁹ ad deū cōuerti ne iſta ſibi deeſſent. Sicut multi iudei ad fidē timēt conuerti/ ne ſua tēpoꝛalia ꝑdant. Dat ergo iſta de⁹ bonis/ vt conſoleť intrātes: dat malis/ vt diſcant boni q̄rere alia: nō ꝯmunia malis. Tollit ea a bonis: vt probent ſe fortes. Tollit ea a malis/ vt infirm⁹ nō timeat ꝑdere ꝙ ꝑdit malus: cui nihil remanet intus. hic vero ſi ꝑſiſtat: habet intus quo cōſoleť. Ecce cur iſta danť vel tolluť bonis ⁊ malis. Alia aūt eſt bñdictio ſolis bonis cōpetens: ꝙ ſcʒ aīa ꝑ dei grāʒ illuminať. Et iſtā petit pſal. dicēs Benedicat nobis/ illuminet vultū ſuū ſup nos. i. oſtēdat de⁹ pater filiū ſuū nobis. ſ. claritatēʒ filij ſui/ qui eſt vultus patris: quia per ipſum cognoſcitur pater.

1043 **Ut cognoſcam⁹ in terrā viā tuā: in oibus gentib⁹ ſalutare tuum.**

¶ Hoc petit in ſingulari grām: vt ab eo xp̄s cognoſcať. Ubi ſciendū ꝙ q̄uis eterna dei ſapientia ſit incōmutabilis: qꝛ deus eſt. ip̄a tñ ratione humanitatis aſſumpte mutabilis fuit: ⁊ ad nos venit qñ nr̄am humanitatem accepit. Et ſic via dei ad nos fuit eius incarnatio. Qđ oſtendit Greg. ſuper illo verbo Iob. 28. Deus intelligit viā eius: ⁊ ip̄e nouit locū illi⁹. dicēs. Hec coeterna dei ſapiētia alr̄ habet viā/ ⁊ alr̄ habet locū. Locū vero ſi ꝙs intelligat nō localē: nam teneri coꝛporalr̄ vel localr̄ nō poteſt deus. Sʒ (ſicut dictū eſt) locus intelligiť nō localis. Locus ſapiētie pater eſt: locus patris ſapiētia eſt. ſicut ipſa ſapientia dicit. Ego in patre ⁊ pater in me eſt. Alr̄ ergo hec ſapientia habet viā/ alr̄ locū. Uiā habet ꝑ humanitatis trāſitū: locū vero ꝑ ſtatū diuinitatis. Inde eñ non trāſit vñ coeterna eſt. Sʒ inde trāſit/ vñ propter nos apparuit tēpoꝛalis. Sicut nāqꝫ in euāgelio ſcriptū eſt Qꝛ egrediēs dñs a hiericho trāſibat. Duo autē cecidentes ſecus viā clamauerūt: dicētes. Dñe miſerere nobis fili dauid. Ad quoꝝ vocē (ſicut illic ſcriptū eſt) ſtetit ieſus ⁊ lumen reddidit. Quid eſt aūt tranſeūdo audire: ſtando lumen reddere: niſi ꝙ humanitatē ſuā nobis miſertus eſt: ꝙ ꝑ diuinitatis ſue potentiā a nobis mētis nr̄e tenebras excluſit: ꝙ eñ propter nos natus ⁊ paſſus eſt/ ꝙ reſurrexit/ aſcēdit in celis: quaſi trāſijt ieſus: qꝛ nimirū hec actio eſt tēpoꝛalis. Sed ſtans nos tetigit ⁊ illuminauit: qꝛ nō ſicut illa diſpenſatio verbi tēpoꝛaliter ita verbi eternitas trāſit: ꝙ in ſe manēs inouat oīa. Stare eñ dei eſt incōmutabili cogitatione/ mutabilia cuncta diſponere. Qui ergo voces petentium tranſiēs audiuit: ſtans lumen reddidit. qꝛ ⁊ ſi propter nos tēpoꝛalia pertulit: inde tñ nobis lucem tribuit/ vnde habere mutabilitatis tranſitū neſcit. qꝛ ergo qñ ꝑ carnē appareret/ hoībus incertū fuit. recte diciť. Deus nouit viam eius. ac ſi aꝑte diceret. Humane cogitationi occulta ſunt qñ per carnē ſapientia ad hoīes veniat ⁊c. Ex quibus apparet ꝙ per viā intelligiť incarnatio xp̄i. Et ſic petere cognoſcere viā dei/ nihil aliud eſt ꝙ̄ petere videre xp̄i incarnationē. ¶ Salutare aūt dei nihil eſt aliud ꝙ̄ ip̄e xp̄s incarnatus: qui ad ſaluandū mundū a patre eſt miſſus. De quo ait ſimeon Luce. 2. Qꝛ viderunt oculi mei ſalutare tuū: qđ paraſti ante faciē omniū populoꝛuʒ. De iſto ſalutari vide ſuperius verſiculo. 105. 146. 155. 272. 662. Sic ergo poſtulare vt ſalutare dei in omnib⁹ gentib⁹ cognoſcatur: nihil aliud eſt niſi poſtulare/ vt xp̄s incarnatus ad omnes gētes per fidē deſcendat. accipiendo lr̄ omnes pro generibus ſinguloꝝ: non pro ſingulis generum.

Via xp̄i eſt incarnatio.

Greg. 19. moꝝ. c. 2.

Ioh. 4.

Mar. 10.

Salutare dei xp̄s.

Luce. 2.

Confiteantur tibi populi deus: confiteātur tibi populi omnes. 1044

¶ Hic cōſequenter gentes vocat ad grāꝝ actionē ex xp̄i incarnatione. Et primo inducit ad grāꝝ actionē. Scđo ad mentis exultationē: ibi. Letenť. ¶ Quantū ad primū notandū ꝙ in ſcriptura ſacra/ confeſſio multotiens accipiť pro grāꝝ actione de receptis beneficijs. Sic eñ dr̄ pſal. 110. Cōfitebor tibi dñe in toto coꝛde meo: in cōſilio iuſtoꝝ ⁊c. Sic eñ alicui cōfiteri/ eſt illū laudare magnificare: ⁊ de acceptis beneficijs grās agere. Et de tali cōfeſſione plena eſt ſcriptura: oſtēdens ꝙ non ſolū hoīes: ſʒ etiā inanimata ſuo mō debēt deo cōfiteri. pſal. 144. Cōfiteanť tibi oīa opera tua. Ubi glo. Omē eñ qđ eſt/ confiteť dño: vel ꝑ ſe/ vel ꝑ rationales creaturas: ſicut ea ꝙ nō habēt ſenſum laudandū/ ꝙ tñ nobis ſunt materia laudis: qꝛ dū inq̄rimus/ inuenimus magnāʒ vim in eis: ꝙ eſt ab ipſo deo. ¶ Uerūtñ hō maxie ſic deo teneť cōfiteri: qꝛ mirabilioꝛa circa ip̄ʒ de⁹ opať. Et inter hoīes magis boni ⁊ ſpūales. Uñ ſup illo v̄bo ps. Cōfitebunť celi ma

Confeſſio laudis.

ps. 110.

ps. 144.

Laudare debemus deum.

ps.88. rabilia tua dñe.ait glo. Celi.i.celeſtes hoīes laudabūt
te:nō merita ſua:ſed mirabilia tua.ſ.ꝙ nos redimis:ꝙ
nos iuſtificas ꝑ incarnatū vbū tuū ⁊ miaꝫ tuā. In omī
ei mia ꝑditoꝝ:in omī iuſtificatiōe impioꝝ:qd ꝯfitemur/
qd laudamꝰ/niſi mirabilia dei: Laudas qꝛ mortui ſur
rexerūt.plus cōfitere ⁊ lauda:qꝛ ꝑ xp̄ꝫ incarnatū redē=
pti ſunt ꝑditi. Uides eni hoiem heri voragine ebrieta
tis abſorptū:hodie ſobrietate ornatū.heri ceno luxurie
infectū:hodie caſtū.heri blaſphematorē dei:hodie deū
laudātē.heri idoloꝝ cultorē:hodie deū colēteꝫ. Hec enī
ſunt mirabilia q̄ celi.i.celeſtes hoies cōfitent̄ a deo iu
ſtificati. ¶ Cū ergo hec oīa mirabilia in gentibꝰ per
xp̄i incarnationē puenerint:merito oēs gētes ad deū
cōfitēdū ⁊ ip̄ꝫ laudandū ꝓuocat hic pſal. dicēs. Confi
teant̄ tibi ppli deus ⁊c. vt merito oīs ppls terre dicat
illud ps. Confitebor domino nimis in ore meo:in me=
dio multorum laudabo eum.

1045. Letentur et exultent gētes:qm̄
iudicas populos in equitate: et
gentes in terra dirigis.

¶ Hic oēs inducit ex xp̄i incarnatiōe ad mentis ex=
ultationē. Ubi nota ꝙ leticia differt ab exultatione.qꝛ
letitia ꝓprie eſt intꝰ:ſed exultatio extra. vide ſupra ꝟ.
92. Hic eni loquit̄ de gētibꝰ ad xp̄i fidē cōuerſis/q̄ xp̄ꝫ
cōfitent̄. Et cauſaꝫ exultatiōis oñdit dicens:qꝛ ip̄e xp̄s
incarnatꝰ eſt iudex iuſtꝰ ⁊ verꝰ magr̄. Iudex iuſtꝰ.qꝛ
iudicat pplos in equitate. Equū eni ⁊ iuſtū eſt: vt dñs
Iudicare. fideli ſuitori ſuo p̄mia reddat. Cū ḡ xp̄s ſit iuſtus/ſuis
fidelibꝰ q̄ ip̄ꝫ cōfitent̄ p̄mia dabit:qđ erit inextimabilis
cauſa leticie. Et econtra malis dabit ſupplicia:qđ erit
cauſa ipſoꝝ triſtitie. Letentur ergo ⁊ exultēt gētes.ſ.ad
xp̄i fidē vocate. Et ꝑ oppoſitum ppli.ſ.iudei q̄ ſoli ppls
dei dicebant̄/cōtriſtent̄:qꝛ fidē ꝑdiderūt:⁊ ꝑ conſequēs
ſm̄ equitatē iudicabunt̄. Hāc ergo differentiā inter gē
tes cōuerſas ⁊ pplos iudeoꝝ ꝑuerſos ponēs dicit. Qm̄
iudicas pplos in equitate.i.iudeos in iuſticia.lꝫ ei in
dānatiōe iudeoꝝ ſit dei mia cū iuſticia:tn̄ ibi principa
liꝰ relucet iuſticia:ſicut ecōtra in p̄miatiōe bt̄oꝝ princi
paliꝰ relucet mia ⁊ cōſequenter iuſticia. Un̄ de gētibꝰ
cōuerſis dicit. Et gētes in terra dirigis.i.ad terrā viuē
Dirigere. tiū ꝑ tuā miaꝫ ꝑducis. ¶ Et nota ꝙ dirigere cōponit̄ ex
rego regis.⁊ di.⁊ dr̄ dirigo/qđ idē eſt ꝙ idirectū regere.
Illos ḡ dirigit deꝰ quos ad eternā patriā regēdo ꝑdu=
cit. Suos ergo in terra dirigit: quia in preſenti vita vt
ps.5. ad patriā tendamus regit. Qđ ps.5. poſtulat dicens.
Dirige in conſpectu tuo viam meam.

1046 Cōfiteantur tibi populi deus:
confiteantur tibi populi oēs:
terra dedit fructum ſuum.

Terra dr̄ ¶ Hic oſtendit ex virgine maria xp̄i generationē. Ubi
beata ma aduertendū ꝙ hic noīe terre bt̄ā maria intelligit̄/q̄ tūc
ria. fructū ſuū dedit/qn̄ ieſuꝫ bn̄dictū fructū ſui vētris pepe
ps.84. rit mūdo. de qua terra dr̄ ps.84. Dñs dabit benignita
tē:⁊ terra nr̄a dabit fructū ſuū. Nec immerito vgo ma
ria terra vocat̄:ſi conſideres ſm̄ antiquos imaginē ter
re. Nam vt dicit magr̄ de proprietatibꝰ rerū li.14.c.2.
Imago Antiqui gentiles cōſiderando fecunditatē terre/ip̄am
terre. pro deo adorātes/ſibi talē fecerunt imaginē. Erat enim
quedā magna imago femine:q̄ mater alma nuncupa
bat̄:habēs coronā in capite ſupra currū poſita.cui leo
nes ſubiiciebant̄.in vna manu portabat clauē/⁊ i alia
cymbalū:cuius aurige vibrabant gladios/quos geſta
bant.et galli matronā in curru ſedentē ſubſequi finge=
bātur. ¶ Quā imaginē ad terrā idē ſic applicat ibidē

dicens.ꝙ terra mater fuit dicta/eo ꝙ plura pariat:⁊ oī
bus mortalibus generet cibū. Dicit̄ etiā ⁊ mater alma:
eo ꝙ alat elemēta. Eſt eīn nutrix elemētoꝝ:vt dicit Iſi
dorꝰ. Coronā geſtat in capite:qꝛ tātis ciuitatibus ⁊ ca= Iſidorus.
ſtris inſignit̄. In curru rotato vehit̄ ⁊ ſedet:qꝛ cum oīa
elementa moueant̄.ip̄a ſola imobilis manet.ſ.ſm̄ ſeto
tū. Leones ſibi ſubiiciunt̄:qꝛ nullū ē genꝰ ita ferox/qd
ꝑ fortē terre ſubiiciat̄. Clauē geſtat in manu:qꝛ in hye
me claudit̄:⁊ in eſtate fructꝰ ꝓducendo aperit̄. Cymba
lū portat in manu/quo ferramentoꝝ ſtrepitus in colen
dis agris ſignificat̄. Eius aurige gladios vibrāt:qꝛ pro
defendēda terra/vel acquirēda ſepe bella gerunt̄. Galli
eā ſequunt̄:qꝛ oēs aues eiꝰ indigēt nutrimēto. Hec oīa
magr̄. ¶ Iſta tn̄ terre imago alr̄ ad glioſaꝫ virginē ap=
plicat̄ facilr̄. Nam ip̄a velut fertilis terra mater dr̄:qꝛ
nō ſolū naturalis mater dei ⁊ hoīs:ſꝫ oīs gr̄e ⁊ virtutis:
qꝛ maria mater gr̄e ⁊ mater mie. Eccl.24. Ego mater Eccl.24.
pulchre delectionis agnitionis ⁊ ſctē ſpei:in me omnis Corona
gr̄a ⁊c. Hec coronā geſtat in capite:qꝛ eius mens omni marie.
virtute fuit decorata. Apoc.12. Mulier amicta ſole.ſe Apoc.12.
quitur.⁊ in capite eius corona ſtellarū duodecim. In
iſtis duodecim ſtellis corone glioſe virginis:quīdam
duodeci eximia arbitror cōmendari. Quoꝝ quattuor
p̄ma corpori: quattuor aīe:⁊ quattuor vtriꝗ ꝯmunia.
Si quidē quoad corpus hec mulier intacta concepit:
illeſa peperit: incōtaminata lactauit:⁊ mortis ſoluto
debito ſine dolore ſurrexit. Quantū vero ad aīam tot
dē ſtellis coronat̄/q̄ ſunt:fidei magnitudo.verboꝝ q̄ di
cebant̄ cōſeruatio.ex paſſione filij gladij doloris tranſ=
uerberatio.et cōpaſſio miſeroꝝ ⁊ interceſſio. Quantū
vero ad totū coniunctuꝫ.ſ.ex aīa ⁊ corpore totidē ſtellis
fuit coronata.ſ.qꝛ in vtero matris fuit ſanctificatione
preuenta.ab angelo fuit ſalutata.in omni ſciētia ⁊ vir=
tute fuit decorata.ꝙ in aīa ⁊ corpore ſuꝑ choros oīm an
geloꝝ eſt exaltata. Un̄ de beata virgine p̄dictis cōſide
ratis/dr̄ ſapiē.4.ꝙ in perpetuuꝫ coronata triumphat. Sapi.4.
¶ Aliter illas duodeci ſtellas quibꝰ beata virgo coro=
nat̄ poſſumus aſſignare. Qꝛ eiꝰ mēs duodeci virtuti=
bus fuit ornata:q̄ in quattuor virtutibꝰ cardinalibus
continent̄.ſ.prudētia/fortitudo/tēperantia/⁊ iuſticia:
quarū q̄libet tres ſub ſe continet virtutes. Primo nāꝗ
prudētia cōtinet memoriaꝫ/quo ad p̄terita.intellectum
quoad p̄ſentia.prouidentiā/quātum ad futura. Scđo
tēperantia tres virtutes cōtinet.ſ.abſtinētiā reſpectu gu
le.ꝯtinentiā reſpectu luxurie:⁊ modeſtiā reſpectu loq̄le.
Tertio fortitudo tres virtutes ꝯtinet.ſ.magnanimitatē
ī aggreſſu arduoꝝ:et equanimitatē ī tolleratiōe aduer
ſoꝝ:⁊ longanimitatē in expectatione p̄mioꝝ. Quarto
iuſticia tres alias ꝯtinet virtutes.ſ.reuerentiā reſpectu
ſuperioꝝ:beniuolentiam reſpectu pariū ꝓximoꝝ:⁊ cle
mentiā reſpectu inferioꝝ. Et qꝛ virtutes figurant̄ ꝑ ſtel
las:vt oſtēdit Greg. ſequit̄ ꝙ dictas quattuor habens Greg. ſuꝑ
virtutes duodeci ſtellis coronat̄ ⁊c. Uide in littera. C. ezechiel
vbi corona. ¶ Conſequēter imago terre ſuꝑ currū eius omelia
poſita:qꝛ beata maria ad ethereuꝫ thalamū aſſumpta x.10.cl.4.
iuxta ē collocata. Huic leones ſubiiciunt̄:qꝛ oēs demo cij
nes eius ſubdunt̄ īperio. In manu geſtat clauē:qꝛ pa=
radiſi porta ꝑ Euā cūctis clauſa eſt:ſꝫ ꝑ Mariā patefa
cta. In alia manu portat cymbalū/quo oēs ad dei cā
tat laudes. Aurige eiꝰ vibrabāt gladios:qꝛ eius deuo=
ti/exēplo illiꝰ propriū macerāt corpus:in ſe oīa occidē=
tes vitia. Galli ip̄am ſequant̄:qꝛ p̄dicatores ꝑ gallos fi
gurati ip̄am ſequunt̄ ſemꝑ in p̄dicationibꝰ eiꝰ inuoca
tionē p̄mittētes. ¶ Quibꝰ oībꝰ ꝯſideratis beatā virginē
ſub nomine terre notabat Eſaias propheta dicēs. Ro= Eſa.45.
rate celi de ſuꝑ. Sequit̄. Aperiatur terra ⁊ germinet ſal
uatorē. Qđ et factum eſſe nūc oſtēdit pſal. dicēs. Terra
dedit fructū ſuū. Ubi glo. Ideſt maria genuit chriſtū.

1047 **Benedicat nos deus de⁹ noſter. benedicat nos deus: et metuant eum omnes fines terre.**

Trinitas pſonarũ: ⁊ vnitas eſſentie.

¶ Hic oſtendit qualis ſit fruct⁹ iſte quē terra virginis marie dedit. Uñ ſi queraẽ: iſte fruct⁹ quis eſt? Reſpondet ꝙ eſt deus deus noſter/ ad quē ſpectat nos benedicere: oſtēdens ꝙ eſt vna in trinitate pſona. Ubi notandũ ꝙ quãuis deus pater ſit noſter de⁹/ q noſter dñs: ſic fili⁹: ſic ſpũſſctũs. tñ alia ratione deus filius dr̃ noſter/ quã pater vel ſpũſſctũs. q hic p carnis aſſumptionē/ caro ⁊ frater noſter eſt: qđ de patre ⁊ ſpũſctõ dici nõ poteſt. In iſto ergo verſiculo ter deũ ponit/ ad exprimendũ tres in diuinitate pſonas: vt ly deus pmo loco referaẽ ad patrē: dicens. Benedicat nos deus. ſ. pater. Scđo loco refertur ad filiũ q eſt ſcđa in diuinitate pſona. vñ ipm filium exprimens dicit. De⁹ noſter. ſ. frater p humanitatē aſſumptã. Tertio vero loco referaẽ ad tertiã pſonã. ſ. ad ſpũm ſctũm. Et ſicut notat pſonarũ trinitatē: ſic ⁊ eſſentie vnitatē: verbũ ſingulare ponēdo. ſ. benedicat: ⁊ pronomen ſingulare/ dicens. Et metuãt eũ ⁊ nõ eos. Sic enĩ iſtuz

Magi. li. i. diſt. 3.

verſum exponit magr̃ li. i. di. 3. dicēs. Ille maxim⁹ prophetarũ dđ/ diſtinctionē perſonarũ ⁊ vnitatē eſſentie oſtēdit dicens. Benedicat nos deus deus noſter ⁊c. Trina enĩ confeſſio dei trinitatē indicat pſonarũ: vnitatē vero exprimit eſſentie/ cũ ſingulariter ſubiũgit eũ. Itē notãdũ ꝙ ſm magiſtrũ in glo. Iſte pſal. ſemp in matutinis

Ps 62.

laudib⁹ adiungiẽ illi pſal. qui tertio loco cantaẽ. Ratio: q in hoc pſal. benedictio trinitatis imploraẽ: cuius vna eadēq ſine diuerſitate eſt eſſentia. In pſalmo illo tertio. ſ. deus deus me⁹ ad te de luce vigilo: ſitis atq ariditas vite pſentis exprimiẽ. In iſto vero domini ⁊ benedictiõis pluuia ad ſitim reficiendã poſtulaẽ. Ideoq iſti duo pſal. coniunctim cantantur.

1048

L. q. 4. dei.

Exurgat deus et diſſipentur inimici eius: ⁊ fugiant qui oderũt eũ a facie eius.

¶ Titulus huius pſalmi eſt. In finē pſal. cãtici dauid. Pro cui⁹ euidētia ſciendũ ꝙ in iſto pſal. q totus eſt doctrinalis magis quã hiſtorialis: agit dauid de exultatione eccl̃ie hic ⁊ in futuro: quã debet habere de xp̃i exaltatione/ ⁊ inimicoꝝ xp̃i deiectione: vt malos terreat/ ⁊ letificet bonos. ¶ Eſt ergo ſenſus tituli. Iſte pſal. quē fecit dauid dirigens nos in finē. ſ. in xp̃m: eſt pſal. cantici. i. laudis ⁊ exultationis. Monet ergo oēs fideles exultare de xp̃i exaltatione ⁊ reſurrectione/ ⁊ inimicoruz deiectione: oſtendēs pmo mãm exultationis: q maxime eſt duplex. ſ. xp̃i reſurrectio ⁊ xp̃i aſcēſio. Et ſic pſal. iſte diuidiẽ in duas partes. Q pmo agit de xp̃i reſurrectione. Scđo de xp̃i aſcenſione: ibi. Cantate deo. Circa pmũ tria facit. Q predicit pmo xp̃i reſurrectionē. Scđo iudeoꝝ confuſionē: ibi. Sicut deficit. Tertio iuſtoruz exultationē: ibi. Et iuſti epulenẽ. ¶ Quantũ ad

Reſurrectio xp̃i. Arca ſederis.

pmũ: reſurrectionē xp̃i pnunciãs ait. Exurgat de⁹. i. reſurgat xp̃s a morte vt nos exaltando diſſipet inimicos. Ubi notandũ ꝙ tēpore moyſi facto in deſerto tabernaculo ⁊ arca dñi/ quãcũq pugnaturi erãt cũ hoſtib⁹: vt de ipis triũpharēt: arca dñi p ſacerdotes eleuabatur: ⁊ tunc moyſes dicebat. Surge dñe ⁊ diſſipenẽ inimici tui: ⁊ fugiãt qui oderũt te a facie tua. vt habeẽ numeri. 10.

Numeri. 10.

In quo figura erat aperta ꝙ dũ xp̃s a mortuis reſurgeret: inimici ſui tam viſibiles. ſ. iudei: quã inuiſibiles. ſ. demones diſſiparentur. Conſimiliẽ ⁊ dauid ſequēs moyſi veſtigia p xp̃i reſurrectionē predicit inimicos diſſipandos hic dicēs Exurgat deus ⁊ diſſipenẽ. i. diſſipabuntur ⁊c. Ubi p inimicos/ iudeos intelligit: q ſm carnē erãt parentes ⁊ domeſtici xp̃i. de quib⁹ dr̃. Inimici hoĩs domeſtici eius. Iſti enĩ p reſurrectionē xp̃i ſunt diſſipati

Mat. 10. Iudeorũ diſperſio.

qſi in vindictã xp̃i mortis p Titũ ⁊ Ueſpaſianũ fuerũt partim captiuati/ partim trucidati/ partim p orbē diſpſi. Uñ magr̃ in glo. Exurgat deus ⁊ diſſipenẽ inimici eius. Hoc iam factuz eſt: q ſurrexit xp̃s: ⁊ diſperſi ſunt oēs iudei. Hoc etiã de inimicis ſpũalibus. ſ. de demonibus verificatũ eſt: q xp̃o reſurgente ipoꝝ mundi principatus ⁊ poteſtas fuit diſſipata: xp̃o dicēte. Nũc prin

Ioh. 12.

ceps hui⁹ mũdi eijcieẽ foras. i. eius poteſtas diſſipabitur: ne in cordib⁹ gentiũ: vt ante regnare poſſit. Unde Auguſt. ibidē ſup ioãnem. Nũc princeps hui⁹ mundi eijcieẽ foras. Abſit vt diabolũ ita mundi principē dictũ exiſtimem⁹: vt eũ celo ⁊ terre dñari poſſe credam⁹: ſ mũdũ gētes appellauit q toto orbe terrarum erant diffuſe. Ideo dicit aplſ ꝙ deus erat in xp̃o mundũ recõcilians ſibi. He ſunt ergo gētes/ ex quarũ cordibus mũdi princeps eijcitur foras: q puidebat dñs poſt paſſionē ⁊ reſurrectionē ſuã p vniuerſum mundũ multas gētes credituras. in quarũ cordib⁹ diabolus intus erat. cui qñ ex fide renunciãt/ ipſe diſſipaẽ ⁊ eijcitur. qđ etiã ante lõge preuiderat pſal. dicēs. Exurgat deus ⁊ diſſipenẽ inimici eius. i. Exurget a mortuis: ⁊ demones diſſipabũtur.

Auguſt. Princeps mũdi diabolus.

¶ Et difficili⁹ eſt intelligere qđ ſubdiẽ. Et fugiãt q oderũt eũ a facie ei⁹. Quomõ enĩ a facie dei qs põt fugere: q deus vbiq pſens eſt? Sicut enĩ impoſſibile eſt fugere a celo: q a quacũq parte celi fugeris: ad aliã partez

Fugere de deo quõ qs põt.

accedis. Sic multo fortius ipoſſibile eſt a deo fugere/ q vbiq pſens exiſtit. pſal. 138. Quo ibo a ſpũ tuo: ⁊ quo

Ps. 138.

a facie tua fugiã? Ad qđ intelligendũ ſciendũ ꝙ duplex eſt fuga. ſ. quedã localis: ⁊ quedã cordialis. Locali fuga a facie dei null⁹ fugere põt: q vbiq pſens ē. Cordiali fuga a deo fugiũt q timore mētis: ei⁹ preſentiã timēt: ⁊ libenter ab ei⁹ preſentia vellēt abeſſe. Sic fugiũt mali ⁊ obſtinati hoĩes ⁊ demones: q dei preſentiã ſufferre nõ poſſunt. Uñ glo. Et fugiãt q oderũt eũ a facie eius. Fugiãt: nõ loco: q ibiq preſens eſt: ſ metu animi. i. timendo/ nõ latendo. Et eſt ſenſus. Tollanẽ metu animi ⁊ volũtate a pſentia dei q vbiq preſens eſt. Et hoc eſt graue tormentũ ⁊ horrēda maloꝝ hoĩz ⁊ demonũ maledictio: vt velint ⁊ conentur fugere: qđ nullaten⁹ fieri poteſt.

1049 **Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit cera a facie ignis: ſic pereant peccatores a facie dei.**

De ꝯſc. di. 3. c. vinum

¶ Hic clari⁹ ponit iudeoꝝ ⁊ oim malignoꝝ cõfuſionē/ ⁊ pcipue iudeoꝝ. Et duplicē ipoꝝ cõfuſionez notat. ſ. in preſenti ⁊ in futuro. Quoad pſens dicit. Sicut deficit fum⁹ deficiãt. Fum⁹ enĩ ex igne pcedens in altũ eleuatur. Et quãto plus eleuaẽ: tãto citi⁹ euaneſcit ⁊ deficit.

Fum⁹ ſuperbie.

Et ſic p fumũ nota ſuperbiã iudeoꝝ ꝯtra xp̃m: q ex igne auaritie pceſſit. Nã pncipalis cauſa propter quã xp̃z perſequebanẽ/ erat cupiditas dñandi in populo: a quo lucra tēporalia recipiebãt. Iſtã enĩ cauſaz in ꝯſilio ſuo ipi allegabãt: dicētes. Si dimittim⁹ eũ ſic: venient romani ⁊ tollēt locũ nr̃z ⁊ gentez ⁊c. Ex iſto ergo igne cupiditatis pceſſit fum⁹ coꝝ ſuperbie ꝯtra xp̃m. Nõne aſcendebat fum⁹ coꝝ ſuperbie qſi clamãdo: dicebant. Tolle tolle crucifige eũ: ⁊ ſimilia? Sicut ergo fum⁹ deficit aſcēdendo: ſic corum ſuperbia ſe contra chriſtum eleuando fuit diſſipata: ⁊ cito euanuit: quia propter chriſti mortem perdiderunt locum ⁊ gentem. Unde de ipſis dicitur. Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint/ deficientes quemadmodum fumus deficient.

Ioh. 11.

Ioh. 19.

Ps. 36.

vide verſi.586.¶ Quo vero ad penã futurã ſubdit. Si
cut fluit cera a facie ignis:ſic pereãt pctõres a facie dei.
Qḋ ideo dicit:q2 ſicut cera ad ignem poſita liqueſcit ⁊
nulla ſtabilitate ſubſiſtit:ſic ⁊ xp̄i pſecutores a facie iu=
dicis xp̄i liquefacti ſubſiſtere non poterũt. Vñ mich.1.
Mich.1. Sicut cera ſcandenſ a facie ignis. ¶ Vel alr̄/totus iſte
cera ſigni- verſus de penitentib9 exponiꝰ. Ubi nota ꝙ pctõr ad pe
ficat pecca- nitentiã veniens/primo deficit ſicut fumus. Per fumũ
t⁊ ꝛc. enim deuotio conſciẽtie intelligiꝰ:iuxta illud apoc.8.
Apoc.8. Aſcẽdit fum9 incenſoꝝ ꝛc. Deficiunt ergo penitẽtes vt
fumus:q2 p deuotionẽ cõſcientie deſinũt eſſe pctõr. Sic
ps.103. eñ dr̄ pſal.103. Deficiãt peccatores a terra ⁊ iniq̃/ita vt
non ſint.i.deficiãt a pctis/ne tam ſint qḋ prius erant.i.
vt ãmodo nõ ſint iniq̃. Conformiter loquiꝰ text9 cano
nis:dicẽs.32.q.1.q̃d aũt tibi.ꝙ nomẽ adultere adulte
ra p penitentiã perdit.⁊ ſic de quolibet alio pctõ:q2 ſcꝫ p
penitentiã de pctõ cõuertiꝰ ad virtutẽ. Qḋ magis ape=
rit dicẽs. [Sicut fluit cera a facie ignis:ſic ꝛc. Ubi no
tãdũ ꝙ p cerã tres virtutes ſignificanꝰ/trib9 principali
1.ioañ.2. b9 vitijs oppoſite.de quib9 vitijs dr̄. Omne qḋ eſt in mũ
cera ſigni- do ꝛc. Nam in cera vide figurã humilitatis precepto=
ficat humi- rũ legis impletiue. Puritatis vitioꝝ carnis excluſiue.
litatem/ca- Pietatis proximoꝝ famis ſolatiue. ¶ Primo in cera fi
ſtitatem ⁊ guratꝰ humilitas. Nam ſm magiſtrũ li.19.de propri=
charitatẽ. tatib9 rerũ. Inter alias cere ꝓprietates/cera calori non
reſiſtit. Et in hoc notaꝰ humilitas/q̃ calori veri ignis
(ſcꝫ deo) nõ reſiſtit p ſuperbiã/ſꝫ liqueſcit:ſe diuine volũ
tati totalr̄ ſubdẽs. Nam vt experiẽtia docet:cera lique=
facta facilr̄ duciꝰ ⁊ tractatꝰ ad libitũ. Sic ⁊ vere humi=
lis ſine reſiſtẽtia diuinis obedit p̄ceptis. Qḋ de ſe oſten
Cañ.5. dẽs ſpõſa/ait. Aia mea liquefacta eſt:vt dilect9 locut9
eſt. Quid eñ eſt dilectũ nr̄m nobis loq̃:niſi deũ ſua pre
cepta nobis inſpirare:ad cui9 vocẽ aia liqueſcit/qñ ſi=
ne reſiſtentia oibus dei mãdatis ſe ſubijcit. vt q̃libet ta=
ps.21. lis dicere poſſit. Factũ ẽ cor meũ tanq̃ cera liqueſcẽs ꝛc.
Et attẽde ꝙ nõ ſolũ virtus humilitatis in cera deſigna
tur:ſꝫ etiã ei9 premiũ qḋ eſt exaltatio.q2 oĩs q̃ ſe humi=
Luce.18. liat/exaltabiꝰ.luce.18. Sꝫ q̃d exaltationẽ aĩt expreſſi9
ſignificat q̃ cera? Nã ſm magiſtrũ vbi ſupra.habet hoc
cera propriũ:ꝙ ſup oẽs liquores ſupernatat:⁊ cũ liq̃ſit
nõ deſcẽdit:ſꝫ potius ſemp ſurſum tẽdit. Et hoc faciunt
aliq̃ partes ignee ⁊ aeree/q̃ in ipa cera p̄dominanꝰ. Sic
⁊ vere humilis ex igne dilectionis dei:⁊ aere dominãte
terre.ſ.ratione dominãte ipi carni q̃ in ſe includit:ſem
per tendit ad ſuperiora. Cui9 figurã geſſit ille p̄mus no
ſter pater helias:q̃ in curru igneo p aerẽ aſcẽdit in para
4.reg.2. diſum.4.reg.2. Helias eñ interpretaꝰ dei oratio:⁊ ſi=
gnificat verũ humilẽ/q̃ dei orationi ſe totaliter ſubdit.
¶ Scḋo in cera figuratꝰ puritatis caſtitas. Qm̃ ipa pro
ducitur ab apib9 q̃ nunq̃ coitu maculanꝰ:ſꝫ virginitatẽ
ſemper cõſeruãt. Et ideo caſtitatẽ ſignificat q̃ ſolũ caſte
mẽtis fructus dr̄. Etiã caſtitatẽ ſignificat ex vtilitate cõ
ſequente. Nã fruct9 caſtitatis eſt diuina viſio. Mat.5.
Mat.5. Beati mundo corde:qm̃ ipi deũ videbũt. Et q̃d clari9
d̄ſignat dei viſionẽ/q̃ ipa cera? Qm̃ ex ipa lumẽ nutri
tur. Ad denotandũ ꝙ virtute puritatis lumẽ ſpũale nu
tritur in nobis:quo de9 a mundis videꝰ. Caſtitas etiã
nos deo ſumme ſimiles facit:q̃ eſt ſpeculũ ſine macula.
Et hec ſimilitudo in cera denotaꝰ. Nam ſm magiſtrũ
vbi ſupra. Cera inter oĩa eſt apta ad recipiendũ ſimili=
tudinẽ rei ſibi impreſſe ⁊ figurã:vt patet in ſigillationib9.
Sic ⁊ puritas eſt aptiſſima ad nos deo conformandũ.
1.ioañ.3. Propter qḋ dr̄. Cũ apparuerit ſimiles ei erimus. Et ꝙ
iſta ſimilitudo ſit propter puritatẽ ſubdit. Oĩs q̃ habet
hanc ſpem ſctificat ſe/ſicut ille ſctus eſt. ¶ Tertio in cera
ſignificaꝰ pietatis charitas. Nam tria maxime habet
homo ex charitate.primo ipendere:q̃ p ceram ſignificã
tur. Nam quilibet debet proximũ ab aduerſis defende
re. De ſecretis non prodere. De agẽdis inſtruere. ¶ Pri
mũ patet:q2 vt dr̄ Eccl.17. Unicuiq̃ mandauit de9 de Eccl.17.
proximo ſuo.⁊ hoc/vt miſeratio hois ſit circa proximũ
ſuũ. Eccl.18. Et hoc ſignificat cera.q2 pãnus lineus ex Eccl.18.
illa cõfectus/libris vel alijs rebus inuolutus/p ipã ce=
ram ab exteriori nocumẽto cuſtodit:vt puta ab aqua.
Sic ⁊ homo cera charitatis cõfectus:proximũ infra ſe
recipiens/ab aqua aduerſitatis quantũ põt cuſtodit.
Vñ cuilibet nr̄m dr̄. Libera eũ qui iniuriã patiꝰ de ma Eccl.4.
nu ſuperbi. ¶ Scḋm patet:q2 dr̄. Qui fidelis eſt/celat Prou.11.
amici conſiliũ. Hoc ſignificat cera:q2 ipa ſecreta littera
rũ ſigillata occultanꝰ. ¶ Tertiũ patet.1.eſdre.7. Impe 1.eſdre.7.
ritos doce libere. Hoc ſignificat cera q̃ in tenebris lumẽ
miniſtrat. ¶ Ad propoſitũ ergo pctõr penitẽs/ſicut cera
perit a facie dei:q2 de ſuperbo efficiꝰ humilis:de imũdo
caſt9:⁊ de cupido pius. Vñ iſtã expoſitionẽ ponit glo.
dicẽs.ꝙ iſte verſus põt dici de penitentib9 in bono.q.d.
Odientes deũ fugiãt ⁊ diſſipenꝰ:ſꝫ alij.ſ.penitẽtes ſicut
fumus deficiant:non vt ad nihilũ reducanꝰ:ſꝫ vt quie=
ſcant a pctis ſuis. Et ſicut cera fluit a facie ignis:ſic pe=
reant pctõres a facie dei.in hoc ꝙ mali ſunt.ſ.vt lachry
mis penitẽtie admoto igne ſpũſſcti duritia coꝝ ſoluaꝰ.

Et iuſti epulenꝰ ⁊ exultẽt in con 1050 De ꝓſe.vl. ſ.iocũditã.
ſpectu dei:et delectenꝰ in leticia.

¶ Hic ↄſr̄/ponit iuſtoꝝ exultationẽ. Hoc ideo dicit:q2 Epule ſpi
malis ſupplicia:ita ⁊ iuſtis p̄mia debenꝰ. Hoc aũt in= rituales.
telligi põt de p̄ſenti ⁊ de futuro. Nã ſi de preſenti:epula
mur gaudẽtes cũ xp̄o qñ ſumim9 euchariſtie ſacramẽ=
tũ oi ſuauitate plenũ. Sic eñ docet ap̄ls:dicens. Itaq̃ 1.cor.5.
epulemur:non in fermẽto veteri malitie ⁊ neq̃tie:ſed in
azymis ꝛc. Per azyma eñ intellige xp̄i ſacramẽtum qḋ
in azymis efficiꝰ. Sic eñ de fidelibus dr̄.ꝙ poſt reſurre Act.2.
ctionẽ xp̄i ꝙ erãt vnanimiter ꝑdurantes in tẽplo/fran=
gentes panẽ circa domos:ſumebãt eñ cibum cũ exulta
tione collaudãtes deũ. ¶ Si aũt de futuro accipiaꝰ:per
epulas quib9 iuſti epulantur in cõſpectu dei/intellige
gl'iam eternã. Iſto eñ modo loquebaꝰ xp̄s ſuis electis.
dicẽs. Ego diſpono vobis regnũ vt edatis ⁊ bibatis ſu Luc.22.
per menſam meã in regno meo. Qḋ exponẽs ad propo
ſitũ Beda dicit. Mẽſa ꝓpoſita oibus ſctis ad fruendũ/ Beda.
celeſtis eſt gl'ia vite.qua q̃ eſuriunt ⁊ ſitiũt iuſticiã:ſatu
rabunꝰ fruendo deſiderato gaudio veri boni. Non aũt
hoc dicit:quaſi futuris illic corporalibus eſcis:⁊ quaſi
regno ſuo ſenſibili futuro. Erit eñ illic angelica conuer
ſatio. Sꝫ ⁊ paul9 dixit:ꝙ regnũ dei eſca ⁊ potus nõ poſſi
debunt. Sic enim dixit ſupra pſal.31. Letamini in dño ps.31.
⁊ exultate iuſti ꝛc.vide verſ.479. ¶ Vel p iſtas epu=
las itellige ſacrã ſcripturã:q̃ epulas delitijs plenas no=
bis preſtat:quib9 in preſenti vita iuſti delectanꝰ iuxta
modũ loquẽdi Greg.dicẽtis. Sup oĩpotentem delitijs Grego.16.
affluere:eſt in amore illi9 ſacre ſcripture epulis ſatiari. moralia.
in cui9 nimirũ verbis tot delitias inuenimus/quot ad
ꝓfectũ nr̄m intelligẽtie diuerſitates accipim9:vt modo
nos nuda paſcat hiſtoria:modo ſub textu littere velata
medullit9 nos reficiat moralis allegoria:modo ad altio
ra ſuſpendat contemplatio in preſentis vite tenebris:iã
de lumine eternitatis intermicans ꝛc.

Cantate deo pſalmum dicite no 1051 De pe.te.
mini eius:iter facite ei q̃ aſcẽdit Lois qñ
ſuper occaſum dñs nomen illi. diligit.

¶ Hec eſt ſcḋa pars p̄ncipalis pſal.in q̃ agit de xp̄i aſcẽ
ſione ⁊ ei9 beneficijs. Et diuidiꝰ in duas partes. Q2 ad
laudandũ xp̄m aſcẽdentẽ:primo inuitat angelos. Se=
cũdo inuitat hoĩes:ibi. Regna terre cãtate dño. Prime

in duas. Qꝛ pmo inuitant angeli ad laudandū deum
de ipius myſterio. Scdo de ipius cōſortio:ibi. Currus
dei. Prima in duas:qꝛ primo dauid facit propoſitum.
Scdo ad hoc adducit exemplū:ibi. Deus cū egredieris.
Circa primā partē oſtēdit quattuor xpi prerogatiuas.
propter quas angeli ac etiā hoīes in eius aſcēſione ipz
debēt laudare.ſ. pmo ratione ſue victorie. Scdo ratione
ſue clementie:ibi. Exultate in cōſpectu eius. Tertio ra
tione ſue concordie:ibi. Deus in loco. Quarto ratione
Occaſus eſt mors. ſue potentie:ibi. Qui educit. ¶ Quantū ad primū no
tandū q pſal. volēs oſtēdere xpm laude dignū:oſtendit
ipm feliciter triūphaſſe per hoc q ipe ſup occaſum aſcē
dit. Quid eñ occaſus ꝓprie dr niſi mors? Nā ſm grā
maticos ab occido occidis occaſus.i. obitus/mors/euer
ſio. Sic ergo victoria xpi fuit:qꝛ aſcēdit ſup occaſuz:qꝛ
de morte triūphauit. Sic eñ iſtū vſuz exponit greg. d.
Grego. 19. moꝝ. c.3. Iter facite ei qui aſcēdit ſup occaſuz. Sup occaſuz xpo
fuit aſcēdere ipaz mortē quā pertulerat reſurgēdo ſupe
raſſe. Ait ergo. Ei q aſcēdit ſup occaſum iter facite.i. re
ſurgenti ꝛ aſcēdenti dño in cordibus vrīs:p fidē viā pre
bete. Et ſm iſtā expoſitionē pſal. magis hic hoībus lo
quit q̄ angelis:qꝛ angeli p fidē xpo viā ꝓprie pparare
non poſſunt. ¶ Iſtū etiā modū exponendi/ponit magr
in glo. dicēs. Cantate ꝛc. q aſcendit ſup occaſuz. qꝛ xpo
reſurgendo caſum corporis vincit:morte quippe ſua mor
Occaſus eſt penitē- tia. tē nrām cōſumpſit. ¶ Uel p occaſum intelligit mors vi
cioꝝ/quo a gr̄a aīa cadit. Et tūc eſt ſenſus q pſal. fide
les hortat ad xpi laudē:qꝛ ſurrexit dñs. Et ideo cātate
mēte viuēdo deo:x pſalmū dicite nomini eius.i. recte
operamini ad gloriā nominis eius. Iter facite ei.i. in cor
dibus vrīs perparate iter/ vt intret:qꝛ impolluta eſt via
eius. Et ideo iter facite ei:qꝛ aſcēdit ſup occaſuz. Occa
ſus eñ mortis.i. vicioꝝ ꝛ pctōꝝ cedit illi cū ſol iuſticie
Occaſus eſt celum. oritur ꝛc. ¶ Si aūt hic pſal. principaliꝰ loquat ad an
gelos: vt in diuiſione tertius dixi. tūc notandū q p occa
ſuz hic celū intelligit. Nā ſz q dicit nicolaus: ꝓpria litte
ra hebreoꝝ hic habet. Qui aſcēdit ſup celū. qd proprie
xpo ꝯpetit/q aſcēdit ſup celū empireū. qd antonomati
ce dr celū. Et h notat hic textꝰ noſter:dicēs. Sup occaſuz
Ubi aduertendū q iudei adorabāt verſus occaſuz. nā
facies anterior tabernaculi erat ad orientē:ꝛ ſctā ſctōꝝ
verſus quā orabāt ad occidentē:p oppoſitū eccliarum
noſtrarū. Per hoc ergo qd dr xpz aſcēdiſſe ſup occaſuz:
intelligit ipm aſcēdiſſe ſup locū adorationis humane.
ſcz ad locū adorationis angelice:q locus eſt celū empi
reū: vbi adorāt deū ꝛ venerant. ¶ Sic ergo iſte verſus
ad angelos principalr dirigit. qui xpo aſcendēti exhi
bebāt miniſteriū cū laudibus:non ꝓpter ſui indigentiā:
ſed ꝓpter ſui reuerentiā. ſicut fecerūt poſt demonis tēta
Mat.4. tionē. Math.4. Ecce angeli acceſſerūt ꝛ miniſtrabāt
ei. Uñ in eius aſcenſione apparuerunt angeli:vt patet
Actuū.1. Actuū.1. Dicat ḡ āgelis. Cātate deo ꝛc. iter facite ei.i.
miniſteriū exhibete xpo aſcēdenti/q aſcendit ſup occa
ſum ꝛc. ¶ Et ſubdit ad xpi laudē. Dñs nomē illi:qꝛ ſup
omnē creaturā plenā habet poteſtatē. propter qd dixit.
mat.vltio. Data eſt mihi omnis poteſtas in celo ꝛ in terra.

1052 Exultate in conſpectu eius:tur
babuntur a facie eius patris or
phanoꝝ ꝛ iudicis viduarum

¶ Hic oſtendit xpm laudandū/ratione ſue clementie:
qꝛ ſcz ipe eſt pater orphanoꝝ ꝛ viduarū. Ubi notandū
Pietas. q dñz vel principē nulla res apud ſubditos magis lau
Iſidorꝰ.9. ethimol. dabilē reddit:q̄ pietas ꝛ clementia. Uñ iſidorus dicit:
q regie virtutes precipue ſūt due.ſ. iuſticia ꝛ pietas. plus
aūt in regibus pietas laudat. hec aūt virtus maxime
fuit in xpo/cui propriū erat miſereri ꝛ parcere. Qd in
nuēs pſal. hic ipm vocat patrē orphanoꝝ ꝛ viduarū in
dicē:qꝛ inter ceteros orphani ꝛ vidue magis miſeratio
ne indigēt. ¶ Spūaliter aūt orphanꝰ dr qlibet iuſtus. Orphanꝰ dr qlibet iuſtus.
Nam orphanus dr pupillꝰ carēs patre ꝛ matre. Pater
aūt oīm naſcentiū hoīm eſt ipe diabolus:qꝛ oēs naſci
mur filij ire: vel ipe mundus. Mater aūt eſt ipa cōcupi
ſcentia carnis. Et ſic orphanꝰ dr qlibet iuſtus/q patrē
primū.ſ. diabolū vel mundū abnegauit:ꝛ a ſe abdica
uit matrē.i. cōcupiſcentiā carnis. Et qꝛ tales xps in ſuā
accipit curā:ideo orphanoꝝ dr pater. Ideo xpo dr. Ti Ps.9.
bi derelictꝰ eſt paup: orphano tu eris adiutor. Uidua
vero dr q marito preterito caret. Quis aūt maritus ſic
primus/niſi peccatū cū quo oritur/a quo ducit ꝛ regit?
Et p ꝯñs illa aīa dr vidua q caret pctō. Et taliuz iudex
eſt xps:ipſius merita premiando. Iob.29. Cor vidue cō Iob.29.
ſolatus ſum. Ante faciē ergo xpi q eſt pater orphanoꝝ
ꝛ iudex viduarū/iuſti exultabunt ſicut pdictum eſt. Et
iuſti epulent ꝛ exultent in conſpectu dei: ſz mali ꝛ pec
catores turbabunt:qꝛ videbūt iuſtos premiari: ſe autē
eternis deputari ſupplicijs. Sapiē.5. Uidentes turba
buntur timore horribili ꝛc.

Deus in loco ſctō ſuo:deꝰ q inha 1053
bitare facis vniꝰ moris in domo.

¶ Hic oſtēdit xpm laudandū ratione ſue vnitatis et cō Unitas.
cordie:qꝛ ſcz nō diſcolos ꝛ ſciſmaticos ſecum habitare
permittit:ſz ſolū charitate vnanimes ꝛ cōcordes. Ubi
notandū q q̄uis deus ſit vbiq p potentiā preſentiaz ꝛ
eſſentiaz:tñ ſpecialr in celo empireo dr eſſe. qꝛ ibi dr res
eſſe vbi apparet. Ibi aūt apparet deus ſanctis ſicut eſt.
Ideo locus hic dei ꝛ xpi dr ipm celu empireum in quo
aīas beatificat. de quo loco dr pſal.25. Dñe dilexi deco Ps.25.
rē domꝰ tue:ꝛ locū habitationis glorie tue. In iſto aūt
loco ꝛ domo ſolū vnanimes facit habitare:qꝛ nullꝰ ſine
charitatis vnitate ibi manere poteſt. ¶ Uel p iſtam do
mū intellige eccleſiā militantē/q ſtatim poſt xpi aſcen
ſionē fuit vnius moris. qꝛ vt habet actuū.4. Multitu
dinis credētiū erat cor vnū ꝛ aīa vna:nec quiſq̄ eoꝝ q
poſſidebāt/ſuū eſſe dicebat:ſz oia erāt eis cōmunia. Et
ſic q in domo eccle vult habitare:cōcordiā cū oībus de
bet tenere. Sic eñ dictū eſt pſal.54. In domo dei am Ps.54.
bulauimus cum conſenſu.i. cum vna voluntate.

Qui educit vinctos in fortitudi 1054.
ne:ſimiliter eos qui exaſperāt q
habitant in ſepulchris.

¶ Hic oſtendit xpm fore laudandū ratione ſue poteſta Uinculū peccati.
tis. Hic eñ ex multis oſtēdit potentiā chriſti. Primo in
abſolutione pctōꝝ. Scdm eñ qd dicit Auguſtinus ſup
Ioānē. Maius eſt iuſtificare impiū/q̄ creare celuz et
terrā. Uñ iuſtificare impiū/alicui creature deꝰ cōmu
nicare nō pōt:ſicut nec poteſtatē dimittendi peccata. vt
dicit magr. li.4. diſt.5. maxime autē de illo peccatore/
qui in pctō manet ligatus vinculo praue ꝯſuetudinis.
Et tñ hoc pōt xps ꝛ facit. Propter qd dicit de xpo. Qui
educit vinctos in fortitudine.ſ. ſua pctō ligatos abſol
uit. Et de iſtis pctōꝝ vinculis dr ſapiē.17. Iniq vincu Sapiē.17
lis tenebrarū cōpediti ſunt. ¶ Adhuc aūt ſm nrm mo Poteſtas conſilij.
dū intelligendi maioris poteſtatis eſſe videt:q qn ali
quis non ſolū predicto modo ligatus exiſtit:ſed etiā qſi
actualr eſt in actu perſecutionis fidei ꝛ xpi:q talis ſubi
to de infidelitate conuertantur ad fidem. ſicut fuit de
Paulo:ꝛ pluribus alijs. Et de talibus ſubdit:dicens. Actuū.9.
Similiter eos qui exaſperant.ſ. contra xpm ꝛ fidē eius
verbis ꝛ factis perſequentes. Propter qd paulo ſic exaſpe
rāti fuit dictū. Saule ſaule qd me perſequeris? ¶ Adhuc Actuū.9.

etiā difficilius videt̄ q̄ aliq̄ qui in infidelitate ſint mor-
tui ꝛ ſepulti in mortali pctō: vt ſcȝ tales reducant̄ ad vi
tam: ꝛ p penitentiā cōuertant̄ ad xp̄m. Sicut fuit de iu
uene ſuſcitato a ſctō Joāne euangeliſta: ꝛ de illo qui p
ſuſpendiū ſe interfecerat/ a beato Martino reſuſcitato ꝛ
baptizato. ꝛ de multis alijs q̄ in nomine xp̄i reſuſcitati
fuerūt. Et de iſtis dr̄. Qui habitāt in ſepulchris. ℂ Vñ
de oībus iſtis dicit hic glo. Qui educit vinctos. q2 ſol-
uit vincula pctōꝝ: vel educit victos ad celū de inferno
quo tenebrant̄. Similr̄ educit eos q̄ exaſperant. i. blaſ-
phemāt in deū: vel q̄ exaſperāt pſequendo bonos ꝛ reſi
ſtendo iuſticie. Et q̄ habitant in ſepulchris. i. in carna-
libus ꝛ fetidis deſiderijs ſepulti: hos eñ oēs ſoluit per
grām. Et hoc in fortitudine ſua: quā habet vt deus.

1055 Deus cum egredieris in conſpe-
ctu populi tui: cum pertranſie-
ris in deſerto.

ℂ Hic ꝯñr pſal. p exēplum conferēdo legē euāgelicā cū
antiqua: oſtēdit cōſimiles grās/ imo maiores p xp̄m no
bis factas q̄ fuerunt grē facte in antiqua lege. Et ideo
amplius ip̄e xp̄s nūc eſt laudādus. Et diuidit̄ in duas
partes: q2 ponit̄ primo xp̄i incarnatio. Scdo legis euā
gelice publicatio: ibi. Dñs dabit verbū. Prima pars di
uidit̄ in quattuor. Q2 ponit̄ primo xp̄i incarnatio. Se
cundo gentiū cōuerſio: ibi. Terra mota eſt. Tertio grē
infuſio: ibi. Pluuiā. Quarto credētiū pfectio: ibi. Ani-
Incarna- lia. ℂ Quantū ad primū ſciendū q̄ pſal. hic vult dedu
tio. cere beneficia legis noue p exēpla beneficioꝝ legis anti
Egreſſio que. Inter aūt oīa beneficia legis antiq̄ illud fuit ma-
dñi. gnū/ q̄ populū ſuū eduxit de egypto ꝛ quadraginta an
nis duxit p deſertū: precedēs ſemp populū in die p colū
nā nubis q̄ oībus dabat refrigeriū: ꝛ in nocte p colūnā
ignis qua noctis obſcuritas pluſtrabat̄. Inter oīa autē
beneficia noue legis/ maximū fuit beneficium incarna
tionis: quo verbū dei humanitatē nr̄am aſſumpſit. Et
iſtud ſine cōparatione pcedit primū: ergo nūc amplius
tenemur laudare deum. Ponit ergo beneficiū antiq̄ le
gis primū dicēs. Deus cū egredieris in ꝯſpectu populi
tui. ſ. exeūtis de egypto: tu ſuppl̄e pcedebas eos p diē in
colūna nubis ꝛc. Et hoc tā diu durauit quādiu tranſie
runt p deſertū. Et hoc eſt qd̄ ſubdit̄. ℂ Cū pertrāſieris in
deſerto. Per hoc aūt nobis innuit xp̄i incarnationem.
Quid eñ egreſſus dei quid aliud eſt niſi eius incarnatio?
Joah.16. ip̄o dicente. Exiui a patre ꝛ veni in mūdū. Et eſt ſenſus
ſm glo. Deꝰ cum egredieris in cōſpectu populi tui: car
nē. ſ. aſſumendo: vere nos educis p grāȝ tuā ꝛ doctrinā.
Educis. ſ. de egypto tenebroſo. ſ. de pctō. Egredit̄ aūt in
cōſpectu populi: cū hoibus p opera ſe deū manifeſtat.
Hec aūt ſunt opera quibꝰ apparet: q2 vinctos ſoluit: q̄
mortuos ſuſcitat. Et hec tā diu nobis exhibes quādiu
ptranſieris in deſerto. ſ. huius mundi/ nobiſcū eſſendo.
mat.vltio. id eſt vſq̄ ad finē mundi: ip̄o dicente. Ego aūt vobiſcuȝ
ſum vſq̄ ad cōſumationem ſeculi. ℂ Moralr̄ aūt circa
iſtā egreſſionē incarnationis: notādum q̄ iſta egreſſio
nobis figurat̄ geñ. 2. vbi dr̄. q̄ fluuiꝰ egrediebat̄ de lo-
co voluptatis ad irrigandū paradiſum: qui diuidit̄ in
quattuor capita. Nomē vni phiſon: ip̄e circuit terram
euilath. nomen ſcdo geon: ip̄e circuit terrā ethiopie. no
mē tertij tigris: ip̄e vadit cōtra aſſyrios. fluuiꝰ aūt quar
tus: ip̄e eſt euphrates. In qua figura huiꝰ egreſſionis
xp̄i. ſ. per incarnationē vide tria. ſcȝ Prolis incarnate
humilitatis excellentiā: q2 fluuiꝰ egrediebat̄. Matris
fecundate virginitatis pmanentiā: q2 de loco volupta-
tis. Gentis viſitate vtilitatis abundantiā: q2 ad irrigā
dam terrā. ℂ Primo vide prolis incarnate humilitatē:
q2 fluuius egrediebat̄. Per fluuiū eñ intellige ip̄ȝ ver-
bū incarnatū. q2 ſicut fluuius aquarū habet abundā
tiā: ſic verbū incarnatū oīm grāruȝ habet plenitudinē
Per aquā eñ grā intelligit̄. Joañ. 4. Qui biberit ex Joañ.4.
aqua quā ego dabo ei: nō ſitiet vnq̄ ꝛc. Hic ergo fluuiꝰ
aq̄ruȝ habet plenitudinē. Vñ ꝛ xp̄s de ſeip̄o dicit. Ego Eccl.24.
quaſi fluuiꝰ dorix exiui de paradiſo ꝛc. Vide iſtā figu
rā prolixe expoſitā in lectura mea ſuper Mich.

Terra mota eſt. etenim celi di- 1056
ſtillauerunt a facie dei ſinai: a fa
cie dei iſrael.

ℂ Hic ꝯñr oſtendit vtilitatē incarnationis: q2 p iſtā gē Terra ſi-
tes ad fidē ſunt conuerſe. Vbi nota quantū ad exēplaȝ gnificat gē-
antique legis/ q̄ qñ deus egrediebat̄ in cōſpectu popu tiles.
li ſui p deſertū: q̄ tunc terra fuit mota. q2 qñ dñs deſcen-
dit in igne ſup montē ſinai vt legē daret moyſi: totꝰ ille
mons videbat̄ tremere: vt apparet Exo. 19. In illo eñ Exo.19.
monte apparuit nubes denſiſſima: ex qua pluuia diſtil
labat. vt habet̄ ibidē. Et hoc eſt qd̄ dicit. q̄ tūc terra mo
ta eſt: q2 mōs tremere videbat̄. Etenī celi diſtillauerūt:
q2 nubes illa q̄ erat in celo aereo/ pluuiā diſtillabat. Et
hoc a facie dei ſinai. i. a facie dei q̄ deſcenderat in mōte
ſinai: qui erat de iſrael. ſ. quē colebat populꝰ iſrl̄. Et hoc
eſt qd̄ dicit. ℂ A facie dei ſinai: a facie dei iſrael. Per hoc
aūt nobis innuit conuerſionē gentiū. Quid eñ p terraȝ
niſi gentiles/ q̄ terrā. i. deos de terra factos colebāt? Per
xp̄m ergo incarnatū terra mota eſt: q2 gētiles p eiꝰ incar
nationē q̄ terra dicunt̄: a cultura idoloꝝ de terra factoꝝ
recedentes/ ad fidē veri dei ſunt conuerſi. ℂ Et vñ hoc
niſi q2 celi diſtillauerūt? Per celos accipe aplos ꝛ ſctōs
predicatores/ q̄ xp̄i fidē p mundū diſtillauerunt ꝛ enar
rauerunt. vide ſupra ver. 252. Terra ergo. i. gentes mo
ta eſt a cultura idoloꝝ/ ad xp̄i fidē: ratio. q2 celi diſtilla
uerunt. i. apli xp̄i fidē p mundū pdicauerunt. ℂ Sȝ vñ
hanc diſtillationē fidei habuerūt? Non quidē a ſeip̄is:
ſed a facie dei ſinai. i. ab illo vero deo q̄ legē antiquā pa
tribꝰ dedit in mōte ſinai. Iſti celi. i. apli habuerūt grāȝ
qua legē euāgelicaȝ mundo diſtillādo pdicarēt. ℂ Iſtā
expoſitionem ſatis innuit magr̄ in glo. dicēs. Ideo terra
mota eſt: q2 celi. i. apli ꝛ ſcti pdicatores diſtillauerūt. i.
fide mundū irrigauerunt. Et hoc a facie dei. ſ. informa
ti ꝛ inſpirati. cuiꝰ dei: ſubdit. De ſinai. i. illiꝰ dei q̄ legeȝ
dedit moyſi in monte ſinai. Et p hoc vult oſtendere con
firmitatē legis noue ꝛ veteris: q2 ab eodem legiſlatore
data. q2 ille q̄ legē dedit populo p moyſen in mōte ſinai:
ille met dedit legē euangelicā toti orbi per aplos. Quā
uis pima lex data ſit i terrore. ſcda vero i grā ꝛ amore.

Pluuiā voluntariā ſegregabis 1057
deus hereditati tue: ꝛ infirmata
eſt: tu vero perfeciſti eam.

ℂ Hic ꝯñr oſtendit̄ terre mote grē infuſio. Vbi notādū
quātū ad exēplū legis antiq̄/ q̄ (ſicut habet̄ Leui. 26.)
promiſerat deus antiqs patribꝰ dicēs. Si in preceptis Leui.26.
meis ambulaueritis: dabo vobis pluuiā tēporibꝰ ſuis.
qua. ſ. terra fructū debitū producere poſſit. Per hoc exē-
plū volens oſtēdere q̄ in nouo teſtamento multo fortiꝰ
dat pluuiā: qua terra nr̄e humanitatis fructus merito
rios gignere poſſit. Quid eñ ē pluuia niſi aqua deſur Pluuia
ſuȝ deſcēdens? quid aūt eſt aqua niſi ſpūſſcti grā? Plu grā ꝛ do-
uiā ergo voluntariā ſegregat deꝰ hereditati ſue: q2 grāȝ ctrina.
ſuā ſuis donat electis: q̄ vocat̄ pluuia volūtaria. q2 grā
nō dat̄ ex meritis: ſȝ ſola dei volūtate ꝛ grā. vñ glo. Plu
uiā voluntariā ꝛc. i. doctrinā ꝛ ſpūſſcti grāȝ/ q̄ volunta
ria dr̄: q2 ſine meritis dat̄ ſola dei voluntate: volūtarie
q̄ppe ſegregauit nos verbo veritatis. ℂ Vel per pluuiā

voluntariã accipe fidei ꝑdicationẽ q̃ꝰ terrenoꝝ corda
Grego. 29 irrigant. Sic eñ iſtũ verſuz exponit greg. ſup illo verbo
moꝝ. c. 19. Job. 38. Quis pater pluuie eſt: dicẽs. Sũt eñ pleriq̃
ad verba dei valde inſenſibiles: fidei quidẽ nomine cen
ſent: verba vite aurib' audiũt. ſʒ ea trãſire vſq̃ ad inter
na cordis nõ ꝑmittũt. Hi qd aliud q̃ deſerta terra ſunt?
Que. ſ. terra hoies non habet: q2 eoꝝ mens ſenſu ratio
nis caret. Sʒ cũ miſericors deus imbꝛi ſuo curſum viã
dare dignat: cõpũcti ꝑ internã gr̃az verbis vite aures
cordis aperiunt. Et ſic facies terre gr̃a inouat: dum gr̃a
Pſ. 67. ſtillãte cõplet. De hac eñ pluuia ꝑ pſal. 67. Pluuiam
voluntariã ſegregabis deus hereditati tue. Pluuiam
quippe voluntariã hereditati ſue deus ſegregat: q2 eã
nobis nõ p̃ nr̃is meritis/ſed ꝑ ſue muneri benignita
tis preſtat ꝛc. ¶ Sʒ qd ex iſta pluuia conſequat heredi
tas dei. ſ. gentilitas cõuerſa: ſubdit. Infirmata eſt: tu ve
ro pfeciſti eã. Quid eñ eſt infirmari: niſi humiliari ꝛ ſe
infirmũ ꝛ nullius boni dignũ cognoſcere? Infirmata
eſt ergo hereditas dei ꝑ pluuiã gr̃e ꝛ ꝑdicationis: q2 ex
hoc agnouit nihil eſſe ex ſe. Et ex tali humilitate pficit.
2. cor. 12. q2 vt dicit apl's. 2. cori. 12. Virtus in infirmitate perfici
tur. Et hoc eſt qd ſubditur. Tu vero perfeciſti eam.

1058 **Animalia tua habitabũt in ca:**
23. q. 3. ſi **paſti i dulcedine tua paupi de'.**
vero.

Aial ſigni ¶ Hic ꝯſir oſtendit conuerſarũ gentiũ pfectio. Ubi no
ficat euan tandũ ꝙ ꝑ ſctõs euangeliſtas ꝛ doctores gẽtes conuerſe
geliſtas et ſunt ad xp̄i fidẽ. Sic ꝙ in fide ꝛ hereditate xp̄i ꝑmo ha
doctores. bitauerunt euãgeliſte ſcti ꝛ doctores: ꝛ ꝑ ipſos alie gẽtes
ad xp̄i hereditatem ſunt introducte. Et hoc hic notans
pſal. dicit. Aialia tua habitabunt in ea. ſ. in hereditate
tua. Quid eñ ꝑ aialia niſi ſcti euãgeliſte ꝛ doctores in
telligunt? Sic eñ euangeliſtas ꝑ quattuor aialia figu
Eze. 1. rauit Ezechiel. Sic ꝛ Joañ. apocal. 4. dicens. Animal
Apoc. 4. primũ ſimile leoni: ꝛ ſm aial ſimile vitulo ꝛc. Uñ greg.
Greg. li. 31 dicit. Euangeliſta ioãnes dũ ſub aialiũ ſpecie euangeli
moꝝ. c. 33. ſtas quattuor ſe vidiſſe deſcriberet: ꝛ in eis ſibi hoie/leo
nis/bouis/ac aq̃le faciẽ ſibi apparuiſſe teſtatur. dicẽs.
Apoc. 4. Primũ aial ſimile leoni: ſcdm aial ſimile vitulo: tertiũ
aial habẽs faciẽ quaſi hois: ꝛ quartũ aial ſimile aquile
volãti. Et q̃ruis ſingula ad vnũquẽq̃ euangeliſtã recte
conueniant: dũ ali' humane natiuitatis ordinẽ: ali' ꝑ
mundi ſacrificij mactationẽ/quaſi vituli mortẽ: alius
poteſtatis fortitudinẽ/quaſi leonis clamorẽ inſinuat:
alius natiuitatẽ verbi intuẽs/q̃ſi ortũ ſolẽ/quaſi aq̃la
aſpiciat. poſſunt tñ hec quattuor aialia ipm ſuũ caput
cui' ſunt mẽbra ſignificare ꝛc. ¶ Ex quib' patet ꝙ ani
malia dicunt principalr̃ ipi predicatores fidei ꝛ euãge
liſte: q ſcʒ primitus fidẽ recipiẽtes/ipam alijs ſpargũt.
Et de iſtis aialib' dicit. Aialia tua habitabũt in ea. ſcʒ
eccl'ia vel hereditate tua. ¶ Sʒ q2 ꝑ ſctõs predicatores
alie gẽtes deducte ſunt ad fidei ꝛ gratie dulcedinẽ: ideo
ſubdit. Paraſti in dulcedine tua pauperi deus. Quis
eñ paup niſi gentilis populus/q omni vero bono care
bat/intelligit? Cui pauperi deus per ſctõs predicatores
dulcedinẽ ſue gratie diſtillauit/ſm ꝙ dicit prouer. 31.
Prouer. 31. Palmas ſuas oſtendit ad pauperem.

1059 **Dñs dabit verbũ euangelizãti-**
11. q. 3. ira **bus: in virtute multa.**
ſcẽ.

¶ Hic ponitur legis euangelice publicatio. Ubi notat
pſal. ꝙ verbi euãgelici predicatio fuit in mũdo magne
efficacie. qd ꝓbat ex multis q̃ oſtẽdit fuiſſe ex ipa euã-
gelizatione: quorũ fuit primũ miraculoꝝ operatio. Se
cundũ pctõꝝ iuſtificatio: ibi. Rex virtutũ. Tertiũ ſcri-
pturarũ cõcordatio: ibi. Si dormiatis. Quartũ gr̃arũ
diſtributio: ibi. Dũ diſcernit. Quintũ ſp̃ualis oim cru-
ditio: ibi. Mons coagulatus. Sextũ xp̄i exaltatio: ibi.
Mons in quo. ¶ Quantũ ad primũ notandũ ꝙ ꝑmis
predicatorib' de' verba miniſtrabat per ſpiritũ ſanctũ.
Sic enim apl'is ſuis xp̄s dixit. Nolite cogitare quomõ Mat. 10.
aut qd loquamini. dabit eñ vobis illa hora qd loqua
mini: nõ eñ vos eſtis q loq̃mini: ſed ſp̃uſſctus q loquit
in vobis. ¶ Sʒ forte dices. Quomõ ſolicitudinẽ ſtudẽ Queſtio.
di dei verbũ qd ꝑdicare habem': hic nobis ꝓhibet xp̄s. ꝑdicator.
dicẽs. Nolite cogitare quomõ aut qd loq̃mini. Cũ ali
bi petr' apl's dicat. Parati ſemp ad ſatiſfactionẽ omni 1. petri. 3.
poſcẽti vos rationẽ reddere de ea q̃ in vobis eſt fide? Ad
hoc reſpõdet Chryſoſtom' ſup matth. dicẽs. Cũ inter fi Chryſoſto
deles ꝛ in medio amicoꝝ certamẽ erit: iubent eſſe ſolici mus.
ti. Cũ aũt iudiciũ terribile ꝛ plebes inſanientes ꝛ timor
vndiq̃: auxiliũ a xp̄o prebet/vt ꝯfidẽter loquant ꝛ nõ
obſtupeſcãt. Q2 ergo in ꝑmitiua eccl'ie apl'i erant miſſi
ad predicandũ: nõ amicis ꝛ fidelib': ſʒ infidelib'. Ideo
ne timerent in eis ſp̃uſſctus loquebat. Et hoc eſt qd hic
notat pſal. d. Dñs dabit verbũ euãgelizãtibus. ¶ Et
aduerte ꝙ nõ ſolũ dat a deo verbũ ꝑdicatoribus: ſʒ etiã
in virtute multa. Qd ideo dicit: q2 in ꝑmitiua eccleſia
predicatores predicãdo xp̄i fidẽ/multa miracula facie
bãt: vt nõ ſolũ verbis/ſʒ ſignis infideles ad fidẽ cõuerte
rẽt. Propt qd dr̃ actũ. 4. Virtute multa reddebãt apl'i Actuũ. 4.
teſtimoniũ reſurrectionis ieſu xp̄i. ¶ Sed in hoc multi Queſtio.
mirant: quare in primitiua eccl'ia ꝑdicatores a deo ha Miraculũ
bebãt verbũ ꝑdicationis in virtute multa: q2 predicãdo
multa miracula faciebãt. nunc aũt ſine oſtẽſione mira-
culoꝝ predicãt. nunqd ergo deſerta putabit a xp̄o eccle
ſia? ¶ Hãc difficultatẽ mouet Greg. ꝛ ſoluit. dicẽs. Sũt Greg. 27.
nãq̃ nonnulli/q cũ mira apl'oꝝ opera audiũt: ꝙ acce- moꝝ. c. 14.
pto ſp̃uſctõ mortuos verbo reſuſcitarent: ab obſeſſis de
monia pellerẽt: ſola vmbra infirmitates amouerẽt. ve-
tura queq̃ propheizãdo predicarent: ꝛ vnigenitũ ver-
bum dei oim gentiũ linguis ꝑdicarent: q2 hec virtutes
nunc in eccl'ia nõ vidẽt: ſubtractã iã ab eccl'ia supernã
gr̃az ſuſpicant: neſciẽtes pẽſare qd ſcriptũ eſt. Adiutor Pſ. 9.
in tribulationib'. Tunc q̃ppe ſctã eccl'ia miraculoꝝ ad
iutorijs indiguit: cũ eã tribulatio perſecutionis preſſit.
Nã poſtq̃ ſuperbiã infidelitatis edomuit: non iã virtu
tũ ſigna: ſed ſolum merita operuz reqrit. quãuis ꝛ illa
ꝑ multos/cũ opportunitas exigit/oſtendat. Ubi q̃ oẽs
fideles ſunt: q̃ cauſa exigit vt ſigna mõſtrent? Uñ ci-
ti' fortaſſe ſatiſfacim' ſi qd de ipſa aplica diſpẽſatione
meminerim'. Paulus nãq̃ egregi' ꝑdicator militenem
veniẽs/ꝛ plenã infidelib' inſulã ſciens: patrẽ publij dy-
ſenteria febribuſq̃ vexatũ/orãdo ſaluauit. Et tñ egrotã
tẽ Timotheo ꝑcipit: dicẽs. Modico vino vtere ꝓpter ſto 1. Timo. 5.
machũ tuũ/ꝛ frequẽtes tuas infirmitates. Quid eſt o
paule ꝙ egrũ infidelẽ orãdo ad ſalutẽ reuocas: ꝛ tuum
adiutorẽ euãgelij more medici ꝑ elimẽta curas: niſi ꝙ
iccirco fiũt exteriora miracula: vt mentes hoim ad inte
riora perducant: quaten' ꝑ hoc qd mirũ viſibilr̃ oſtẽdi
tur/ea q̃ mirabiliora ſunt inuiſibilia credãtur. Signo
quippe virtutis pater publij ſanãdus fuerat: vt mẽte vi
uiſceret: dũ miraculo ad ſalutẽ rediret. Timotheo autẽ
adhibendã miraculũ foris nõ fuerat: q2 iã totus intus
viuebat. Quid igit mirũ ſi propagata fide/crebro mi-
racula nõ fiunt: q̃ñ hoc ipi quoq̃ apoſtoli in quibuſdẽ
iam fidelibus non fecerunt? ꝛc.

Rex virtutũ dilecti dilecti: ꝛ ſpe 1060
ciei domus diuidere ſpolia.

¶ Hic oſtendit ꝙ per predicationem euangelij fiebat Dilectus:
peccatoꝝ remiſſio. Q2 multi reges mundi ꝛ potentes
qui infideles multis pctis erant inuoluti: per predica-
tionẽ euangelij venerũt ad fidẽ: ꝛ ſic purgati facti ſunt

dilecti xpi. Et multa donaria eccl'ie ſunt largiti: q̄ po-
ſtea eccl'ia diuerſis locis diſtribuit ⁊ officijs. Qđ notās
hic dicit. Rex virtutū. i. reges in mūdo potentes. Acci-
Exo. 8. pitur em̄ hic ſingulare pro plurali. ſicut Exo. 8. Uenit
muſca. i. multitudo muſcarū. Dicat ergo rex virtutum
dilecti. i. reges multi potētes/facti ſunt dilecti. Et ſic ly
pͥmū dilecti eſt numeri pluralis: ⁊ caſus nominatiui. Sȝ
cui⁹ facti ſunt dilecti/ſubdit. Dilecti. i. xpi q̄ eſt dilect⁹
Mat. 3. patris. Math. 3. Hic eſt filius meus dilectus. Et ſic ly
ſcđȝ dilecti eſt numeri ſingularis ⁊ caſus genitiui. ¶ Se
Eccl'ia ſpe quiť. Et ſpeciei dom⁹ diuidere ſpolia. Nam vt dictum
ciei dom⁹. eſt: reges cōuerſi/ad ornamentū eccl'ie magna dona cō-
tulerunt. vt patet de Cōſtantino: de Carolo magno: et
de alijs. q̄ dona diuerſis officijs ⁊ locis diſtribuere ſpe-
ctabat ad eccl'iam romanam q̄ eſt caput ⁊ pulchritudo
oīm eccl'iarum. Quid eſt ei ſpecie domus: niſi eccl'ia ro
mana ad quā. ſ. ſpectat diuidere ſpolia. i. dona eccleſie
collata? ¶ Uel alr̄ ſm̄ magiſtrū in glo. vt ly rex ſit deus
pater: qui ē rex virtutū. i. oīm angeloꝝ q̄ virtutes dicū
Ps. 102. tur. pſal. 102. Benedicite dn̄o oēs virtutes ei⁹ ⁊c. Que
etiā virtutes ſunt ipſius xpi: q̄ dilectus patris đr. Et ſic
eſt ſenſus. Rex virtutū dilecti. i. pater q̄ eſt rex oīm an-
geloꝝ: qui angeli ſunt etiā ipſius xpi a patre dilecti. Qđ
aūt iterū repetiť dilecti: ſit ad maiorē xpi cōmendatio-
nē. quāuis in pluribus libris dilecti ſemel ponať. Ad
iſtū ergo regē. ſ. deū patrē ſpectat diuidere ſpolia ſpeciei
domus. vbi per ſpolia accipe oēs illos quos diabol⁹ ca
ptiuos tenebat: qui p̄ deū de poteſtate diaboli ſunt ere-
pti: quos deus diuiſit. ſ. p̄ diuerſa officia: q2 ſcȝ aliquos
fecit apoſtolos: aliquos euāgeliſtas: quoſdā ꝓphetas.
Et ſic iſta ſpolia diuidēdo facta eſt ſpeciei dom⁹. i. eccle
ſia ſpecioſa ⁊ ornata. ¶ Iſta ſpolia p̄ deū ſic ad ſpeciem
domus eccleſie diuiſa/notat apoſtolus. 1. cor. 12. dicēs.
Quoſdā quidē poſuit de⁹ in eccl'ia: primū apl'os: ſcđo
prophetas: tertio doctores: deinde virtutes: exinde gra
tiā curationū: genera linguarū ⁊c. Nunquid oēs apl'i.
nunqđ oēs prophete. nunquid oēs doctores ⁊c. Sicut
em̄ diuerſitas coloꝝ: picturā reddit magis ſpecioſaȝ. ſic
⁊ donoꝝ varietas/eccleſiam facit pulchriorem.

1061 Si dormiatis inter medios cle
ros: pēne columbe deargentate:
et poſteriora dorſi eius in pallo
re auri.

Cleros. ¶ Hic oſtendit q̄ in predicatione euangelij fuit ſcriptu
rarū concordia. Pro cui⁹ expoſitione oportet primo ex
ponere terminos: ⁊ p̄ſt̄r conſtruere. ¶ Primo ergo ſcien
dū q̄ p̄ ly cleros ſignificanť duo teſtamēta ſacre ſcriptu
Diſt. 21. re. Cuius ratio eſt. Nā cleros idē eſt q̄ ſors: vt đr. di. 21.
cleros. Sores aūt in veteri teſtamento partes hereditā-
tis terre promiſſe ſignificant/q̄ ex promiſſione đr: quaſi
ex ſorte ꝓueniant. Sic ergo cleros ſignificat duo teſta-
mēta: q2 p̄ ea datur nobis hereditas eterna. Dormire ḡ
inter medios cleros/eſt in auctoritate ⁊ fide duoꝝ teſta
mentoꝝ pacifice quieſcere. Dormit ergo p̄dicator euā-
gelicus inter medios cleros: qn̄ duo teſtamēta firmiter
Colūba credēs: ip̄oꝝ concordiā docet ⁊ predicat. ¶ Per colūbā
đr eccl'ia. vero intellige eccl'iam xpi ſpōſam: q̄ (vt habeť. 24. q. 1.
omnibus conſideratis.) vnica colūba appellať: q̄ ſpon
ſa eſt xpi non habens maculā neq3 rugā. Iſta autē colū
ba eſt deargentata. i. diuinis eloquijs erudita. In ſcri-
ptura em̄ diuina/p̄ argentū diuina eloq̄a intelliguntť.
Unū in pſal. 62. Eloquia dn̄i eloq̄a caſta: argentuȝ igne
examinatū. Pēne aūt. ſ. ale iſtius colūbe eccl'ie ſunt ſcil
doctores ⁊ p̄dicatores p̄ quos ſemp̄ volat ad alta: quia
ip̄oꝝ predicatione in celū fertur gl'ia eccl'ie. Poſteriora
vero dorſi hui⁹ colūbe eccl'ie ſūt poſteriora tēpora eccl'ie
q̄. ſ. erūt in cōmuni reſurrectione: vel q̄ erunt in fine cu-
iuſq3. Que poſteriora dorſi in ſpecie auri ſplēdebūt: q2
poſtq̄ quiſq3 mēbrū eccl'ie exit de eccl'ia militāte: ſtatī
addit⁹ eccl'ie triūphanti ſup̄ aurū ſplendet. Uocatur ḡ
colūba eccl'ie in parte anteriori argentea: ſȝ in parte po
ſteriori aurea. q2 hic in p̄ſenti vt argentuȝ ſonat ⁊ lucet
veritate doctrine: ſȝ in poſterioribus. i. poſt hāc vitam/
erit in pallore auri. i. in requie celeſtis gl'ie/q̄ p̄ aurū deno
tať. ¶ His viſis talis eſt ſenſus littere vt pſal. loquatur
doctorib⁹ ⁊ predicatorib⁹ euangelicis p̄ pēnas colūbe
figuratis. dicēs. Uos o pēne colūbe deargētate. i. o vos
doctores eccl'ie militātis: ſi dormiatis inter medios cle
ros. i. ſi fide requieſcatis inter duo teſtamēta: eoꝝ cōſonā-
tiā. ſ. verbis docēdo ⁊ operib⁹ adimplēdo: tunc poſterio
ra dorſi ei⁹. i. eccl'ie erūt in pallore auri. i. in requie celeſti.
¶ Ex hoc em̄ notat q̄ bonitas doctoꝝ eſt cauſa bonita
tis ſubditoꝝ: ⁊ p̄ſimilr̄ malitia doctoꝝ eſt cauſa malitie
ſubditoꝝ. Ideo totū imponit doctorib⁹. dicens. Si vos
pēne colūbe deargentate dormiatis ⁊c. ¶ Alr̄ iſtū textū
magis myſtice exponit adā de virgine maria. dicēs. Si
dormiatis inter medios cleros ⁊c. Colūba eſt virgo ma Colūba đr
ria: in qua manet ſpūſ ſctūs ad emūdationē oīs iniquita virgo ma-
tis. Colūba eſt cui⁹ ſimplicitatis antidoto venenati ſer ria.
pētis detegiť aſtutia multiformis. Pēne huius colūbe
due ſunt. ſ. humilitas ⁊ virginitas. Deargētate ſunt: q2
diuino eloq̄o inſignite. Eloquiū dei eſt verbū dei filius
dei. Quid eſt ergo argentū in colūbe pēnis: niſi fili⁹ dei
in materia per p̄ſentiā carnis? His pēnis leues ⁊ expe
diti volāt ad celū. his male deorſum eſtuantib⁹ refrige
rij preſtať vmbraculū. Poſteriora dorſi eius in pallore
auri. Ecce nos preceſſit ad gloriā maria: precedentē ſe-
quamur. Quid de p̄cedēte niſi dorſuȝ videm⁹? Poſte
riora dorſi ei⁹ nos ſum⁹ q̄cūq3 poſt dorſum relicti/ip̄aȝ
aliquaten⁹ imitari conamur. Poſteriora hec in pallo-
re auri ſunt. Per aurū quo nullū ī metallis eſt p̄cioſi⁹:
đſignať virginitas marie/qua nihil poſt deū eſt excellē
tius. Aurū hoc habet ſplendorē ⁊ pallorē. Splēdoreȝ in
veritate nature. Pallorē in ſuperficie mutabili mařie.
Splendorē ergo habet naturalr̄. Pallorē accidētaliter.
Splēdor auri eſt caſtitas incorrupta. Pallor eſt caſti-
tas poſt lapſum p̄ continentiā reformata. Utrūq3 eſt in
auro marie ⁊ ſplendor ⁊ pallor. q2 inherēdo ei: alij p̄ma
nent in integritate corporis: alij de lōge eā ſequendo. ⁊ſi
florē perdiderunt virginitatis: caſtitatis tn̄ amore vin
cunt in ſe luxuriā carnis. Quid ergo ſi virginitatē p̄di
dimus: ideo nequaq̄ ad virginē/vel ad virginis filiuȝ
pertinem⁹? Ne deſperes: q2 poſteriora dorſi ei⁹ in pallo
re auri. Quā pulchra columba ⁊ q̄ diues: deargenta-
ta eſt ī pēnis: in poſteriorib⁹ deaurata. In pēnis ſonat
argentū: ⁊ licet in dorſo ſplendet aurū ⁊ pallet. Lux ar-
genti refertť ad gr̄am: ſonus ad doctrinā. ſplendor auri
ad ſapientiā: pallor ad patientiā. pallor q̄ eſt indicium
vult⁹ afflicti/deſignat patientiā in aduerſis exhibitā ex
amore dei. Ergo ⁊ gr̄e plenitudo ⁊ doctrine recitando
ſunt in pēnis colūbe: hoc eſt ī virtutib⁹ marie. Fulgor
celeſtis ſapiētie ⁊ pallor patiētie ſunt in dorſo colūbe. i.
in exēplū actionis virginee. Sȝ quare in dorſo aurum
vt ſequētib⁹: ⁊ dorſum ſolū intuentib⁹ aurū oſtendať?
In dorſo qđ auro concupiſcibili⁹/qđ in precedētis dor
ſo cōſpicabili⁹? Qui ergo aurū in dorſo portat/ſectato
res ⁊ emulatores habere deſiderat. Sȝ cui datū ē aurū
hoc emulari ⁊ has pēnas intueri? Cui cōceſſum eſt dor
mire inter medios cleros. hoc eſt ī medio clericoꝝ. Nā
cleros ſors đr: ſors hereditas appellatur. Sortes ḡ ſunt
due hereditates filioꝝ hoīȝ. vna quā habēt ex eo q̄ ſūt
filij dei: altera/q2 filij hoim. Illa celeſtis: iſta terreſtris.
illa aīe: iſta corporis. illa futura: iſta p̄ńs. illa đbet eē ī de

ſderio: illa in vſu neceſſario. Qui ergo requieſcit inter vtraqꝫ
inferiorum ſtrepitū fugiēs: ſuperiorum quietē appetēs: ſic dor
miēdo videt ſponſam ſicut colūbā aſcēdētē de ſuper riuos
ps.4. aquarū. Vñ et dauid videns requiem quod eſſet bona: ait. In
pace in idipſum dormiā et requieſcā. Vñ et ſequaces hortatur volēs
et dormitiōis ſue ſocios. Si dormiatis inquit inter medios
cleros etc. Mediū clericorū vbi dormiēdū eſt: charitas
dici pōt: per quā in aio mūdi cupiditas tumultuoſa ſo
pitur: et eterne hereditatis quietum deſiderium expectatur.
Vis videre mediū clerorum? mediatricem intuere mariā.
Ipſa mediū eſt inter celū et terrā. Media et mediatrix
eſt inter deū et hoiem. Mediū intelligamus per condeſcēſſio
nis clementiā. Que tñ ſuper celos eleuata eſt per gloriā.
In ipſa ergo quieſcendū eſt: quia ſuper ipſam requieuit ſpūs almus/
ſine quo omnis ſpūs eſt iniquus. ¶ Aliter iſtū verſum magis
Nicolaus lralitter exponit Nico. de lyra vbi dicit. Sciendū eſt quod
cleros grece: idē eſt quod ſors latine. Colūba aūt hic acci
pitur pro eccleſia. que colūba frequenter noiatur in cāticis.
Penne aūt huius columbe ſunt virtutes quibus ad celeſtia ele
uātes. Dicat ergo. Si dormiatis inter medios cleros. i. ſi
quieſcatis inter ſtatus eccleſie. ſ. militātis et triūphātis:
quod fit quāſi ſic vtantur hoies bonis pñtis vite vt non perdant
bona eterna/ ſed magis acquirāt: quia ſicut diuitie impedi
mēta ſunt reprobis: ita probis ſūt adiuuamēta virtutis. Et
ſic penne colūbe deargētate ſunt: quia plene vita in puri
tate ducitur cōſciētie. Et poſteriora dorſi eius. i. ſuperiores
partes pennarum que ſunt ſupra colūbe dorſum ſunt in pallo
re auri. i. teriantur in perfecta charitate: que habetur in charita
te. Hec ille. Iſta et expoſitio ſimiliter habetur in glo. magiſtri.

1062 **Dum diſcernit celeſtis reges ſu
per eam niue dealbabūtur in ſel-
mon: mons dei mons pinguis.**

¶ Hic propheta oſtēdit quod in predicatiōe euāgelij eſt gratiarum di
Celeſtis. ſtributio. Pro cuius euidētia primo notādū/ quod celeſtis dicitur
quilibet in celis habitās. Et ſic cum deus ſingulari mō in
celis habitet: ipſe per celeſtē ſignificatur. Et ſic celeſtis quoqꝫ dicitur
Math.6. deus pater. Math. 6. Pater noſter qui es in celis. Et Luc. Eſtote per
fecti: ſicut pater veſter celeſtis perfectus eſt. Dicitur etiā xpūs celeſtis.
1.Cori.15. 1. Corin. 15. Primus homo de terra terrenus: ſecūdus de ce
lo celeſtis. Et ſic accipitur hic celeſtis pro deo patre/ ſiue pro
reges dicū ipſo xpō. ¶ Notādū etiā quod reges dicti ſunt apli et prīci
tur prelati pes eccleſie ac ſui ſucceſſores: quia eccleſiā hñt regere. Vñ
ps.44. de ipſis dicitur. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: cōſtitues
eos prīcipes ſuper oēm terrā. Et magiſter dicit lib. 4. diſt. 29.
quod prelati et clerici reges dicuntur: quia ſe et alios regere hñt.
diſcernere In cuius ſignū coronā in capite portāt. ¶ Itē notādū/ quod
ſecundum grāmaticos: diſcernere idē eſt quod videre/ deſiderare/
preponere/ ſtatuere/ et diuidere. Hic autē accipitur pro diui
Selmon. dere/ ſiue diſtribuere. ¶ Itē notādū/ quod ſelmon aliquā eſt
Judicū.9. nomē proprium cuiuſdā montis. vt habetur Judicum. 9. quod
abimelech aſcēdit mōtē ſelmon. Aliqꝫ vero ſelmon eſt
nomē appellatiuū: et ſic interpretatur vmbra. Et ſic ſignificat vm
braticos et obſcuros gentiles et idolatras peccatis obſcura
tos. ¶ Ex predictis ergo ſic verſus debet cōſtrui et exponi. Dum
diſcernit celeſtis reges ſuper eā. i. dum celeſtis pater deus/ ſi
ue xpūs: diſcernit. i. diſtribuit reges. i. apoſtolos et alios pla
tos ſuper eccleſiā. Quia ad regimen eccleſie apli fuerunt a
deo in diuerſis partibus mūdi diſcreti et deputati. Et ipſi
per orbē alios epiſcopos et ſacerdotes: qui oēs reges dicuntur: ordi
nauerūt. vt patet ex eorum geſtis. Quid ex hoc ſecutum eſt?
quod dei gratia diſtributa eſt gētibus: que accepta fide xpī/ ſunt
ab oibus vitijs purgate? Et hoc eſt quod illi qui ſunt in ſel-
mon. i. in gētilitate niue dealbabuntur. i. ſupra niuē albi
et puri efficientur: quia per fidem accipiūt puritatē aie: que exce
dit oēm puritatem vel albedinē corporalem. Et ſic illi qui
prius erāt in ſelmon. i. in obſcuritate errorum et infidelitatis:

per diſtributionē apoſtolorū epiſcoporum et regum: a peccatis
purgabuntur. quia ſ. per miniſtros fideles eccleſie baptizabū
tur. Et quia per cōuerſionē talē gentiliū augmētata nume-
ro et gratijs ditata fuit eccleſia. Ideo de eccleſia ſubditur.
Mons dei mons pinguis. ¶ Vbi notādū eſt/ quod in ſcri Mōs mul
ptura ſacra mons in ſingulari numero/ multa ſignifi- ta ſignificat.
cat: et alia in plurali numero. Vt oſtēdit Grego. ſuper il Grego. 33.
lo verbo Job. 40. Huic mōtes herbas ferunt. dicens. In mor. c. 1.
ſcriptura ſacra cū mōs in ſingulari numero ponitur: ali
quā incarnatus dñs: aliquā ſctā eccleſia: aliquā teſtamen-
tum dei: aliquā apoſtata angelus: aliquā quilibet hereticus
deſignatur. Cū vero mōtes in plurali numero noiantur: ali
quā celſitudo aploꝝ: aliquā vero ſecularium poteſtatū timor
exprimitur. Mons nāqꝫ dñm ſignificat. Sicut ſcriptū eſt.
Et erit in nouiſſimis diebus preparatus mōs dñi in vertice Iſa.2.
montiū. Mōs quippe eſt in vertice montiū incarnatus dñs/
trāſcendēs celſitudinē prophetarū. Rurſus per mōtem ſctā
dei deſignatur eccleſia: ſicut ſcriptū eſt. Qui cōfidunt in ps.124.
dño ſicut mōs ſiō. Sion nāqꝫ ſpeculatio dicitur: per quā. ſ. ſpe
culationē cōtemplās deū eccleſia figuratur. Rurſus per mō
tē teſtamentū dei accipitur: ſicut Abacuc ait. Deus a li Abacuc.3.
bano veniet: et ſanctus de monte vmbroſo et condenſo.
Qui enim venturū ſe per teſtamēti ſui paginas ſpopōdit:
quāſi inde venit/ vñ venturum ſub promiſſione ſe tenuit. Quod ſcꝫ
teſtamētum bene mōs cōdenſus et vmbroſus dicitur: quia ſpiſ
ſis allegoriarum obſcuritatibus oppacatur. Rurſus per mō-
tem apoſtata angelus deſignatur: ſicut ſub babylonis re
gis ſpecie: de antiquo hoſte predicatoribus dicitur. Super mōtē ca Iſa.13.
liginoſum leuate ſignū. Predicatores quippe ſancti ſuper
caliginoſum montē ſignū eleuāt: quāſi contra ſathane ſuperbiā
que ſepe ſub nebula ſimulatiōis abſcōditur/ virtutē crucis ex
altāt. Rurſus per mōtem hereticus quilibet exprimitur: ſicut ex
voce eccleſie pſal. ait. In dño cōfido: quomō dicitis aie ps.10.
mee: trāſmigra in mōte ſicut paſſer. Cum enim fideli ani
me vnitate derelicta/ in tumentis doctrina cōfidere here
tici predicatoris dicitur: deſerto dño quāſi in mōtem trāſmigrare
ſuadetur. Rurſus per mōtes/ aploꝝ atqꝫ prophetarum celſitudo
deſignatur: ſicut ſcriptum eſt. Juſticia tua ſicut mōtes ps.35.
dei. Et voce pauli dicitur. Vt nos efficiamur iuſticia dei in 2.Corin.5
ipſo. Vel ſicut iterū voce ſperātis eccleſie/ pſal. ait. Le- ps.120.
uaui oculos meos in montes: vñ veniet auxiliū mihi.
Rurſum per mōtes/ ſecularium poteſtatum timor exprimitur:
de quibus pſal. ait. Mōtes ſicut cera fluxerūt a facie dñi. pſal.96.
quia multi qui prius alta rigiditate tumuerūt: deo in carne
apparēte magno: ſunt per penitētiā timore liquefacti etc.
¶ Ad propoſitū ergo hic cū dicitur. Mons dei mons pinguis. per
mōtē ſignificatur eccleſia: que mons pinguis dicitur propter multitu
dinē gētiū ad eccleſiā cōuerſarū: et propter abūdātiā gratie
in eccleſia fidelibus collatā. ¶ Vel aliter: iſtū verſum expo Vmbra
nit magiſter in glo. ab illo loco. In ſelmon mōs dei mons gratie.
pinguis: dicens. quod eccleſia propter reges diſtributos ſu
per niuē dealbatur. i. purificatur. et cauſam huius purifica-
tiōis ſubdit/ dicēs. In ſelmon. i. in vmbra gratie que venit
ex corpore xpī. Selmō enim interpretatur vmbra. i. gratia ſpiri
tuſſancti: quia nō meritis ſuis diſcernuntur ab eſtu carnis:
ſed ſpū obūbrāte. Vmbra enim gratie defenſaculū nobis eſt contra
incētiua carnaliū concupiſcētiarum. De qua ad virginē parittu
rā āgelus ait. Virtus altiſſimi obūbrabit tibi. i. vmbrā fa Luce.1.
ciet tibi. Vmbra aūt fit lumine et corpore. Lumē eſt verbum.
Caro xpī corpus. Acceſſit lumen corpori. i. verbū carni.
verbū enim caro factum eſt. Et credētes ab hac vmbra protegi
mur: que de corpore eius manat: de cuius plenitudine
omnes accepimus. Deinde ad cōmendationem mōtis
ſubdit/ dicens. Iſte ſelmon. i. iſte in quo eſt plenitudo
gratie: et vnde nobis vmbra fit. ſcilicet chriſtus eſt mons
dei/ mons poſitus in vertice montium: ad quem fluent
omnes gētes. Et eſt mons pinguis. i. vber vnde aque.
ſcilicet irrigue et ſanantes currunt.

1063 **Môs coagl'at' môs pinguis: vt q̃d ſuſpicamini mõtes cogl'atos**

¶ Hic oſtẽdit ꝙ in p̃dicatiõe euãgelij eſt gñalis oium eruditio. Ubi notandũ / ꝙ euãgelij p̃dicatores p̃mo ↄſiderãt capacitatẽ auditoꝝ: ⁊ puulis itellectũ leuia p̃dicãt q̃ facilr capi pñt: altioꝛib' aũt altioꝛa. q2 nec paruuli altis inſtruerent / nec alti leuib': ſicut mr̃ filio paruulo lac poꝛrigit / nõ eſcã: maioꝛi aũt eſcã / ⁊ nõ lac. Sic dicebat ap'ls. 1. Coꝛi. 3. Nõ potui vob' loq̃ q̃ſi ſpiritualib': ſed tãq̃ carnalib'. tãq̃ paruulis in xp̃o / lac potũ vobis dedi nõ eſcã. Et ſic oib' cõuenit ſmo diuin'. Un̄ Greg. ait. Diuin' eñi ſmo: ſicut myſterijs prudẽtes exercet: ſic plerũq; ſupficie ſimplices refouet. Hꝫ in publico / vñ puulos lacte nutriat: ſuat i ſecreto / vñ mẽtes ſublimiũ in admiratiõe ſuſpẽdat. Quaſi q̃dã q̃ppe eſt fluui' (vt ita dixeri) pplan' ⁊ alt': in q̃ ⁊ agn' ãbulet ⁊ elephãs natet ⁊c. ¶ Iſtã cõditatẽ ſcripture ſacre oib' paruulis ⁊ magnis cõgruẽtem hic oſtẽdit pſal. dicẽs de ſcriptura euãgelica. ꝙ eſt mons coagulatus mõs pinguis. Per mõtẽ eñi ipa eccl'ia in q̃ p̃dicat̃ euãgeliũ deſignat̃: vt i p̃cedenti v'ſi. fuit dictũ. Dr̃ ḡ eccleſia mõs coagulat': q̃ ad puos: q̃s lacte fidei nutrit. Nã coagulat' eſt lac coagulo ↄſtrictũ: ⁊ ſic eſt cib' lacte'. Dr̃ etiã mõs pĩguis: pp̄ter fertilitatẽ altioꝝ doctrine: q̃ alta ingenia paſcit. Et iſtũ intellectũ ponit magr̃ in glo. dicens. Mõs coagulat' dr̃: q̃ ad paruulos: q̃s lacte inferioꝛis doctrine nutrit. Dr̃ aũt mõs pinguis pp̄ter fertilitatẽ altioꝛis itelligẽtie: q̃ ad maturos ⁊ doctos: q̃s pane ſolidioꝝ doctrine cibat. Et pp̄ter iſta eccl'ia catholica oẽm aliã doctrinã ⁊ ſectã excedit: q2 eccleſia ſola oib' dat doctrinã ſalutis: q̃ extra eccleſiã reperiri nõ põt: q2 extra catholicã eccleſiã ſalus nõ ↄſiſtit. ex̄ de ſumma trini. ca. firmiter. Et hoc notãs pſal. v'tit ſe ad gẽtes idola colẽtes: dicẽs. Ut q̃d ſuſpicamini mõtes coagulatos. i. vt q̃d falſo creditis extra eccleſiã eſſe mõtes coagulatos. ſ. aliq̃s leges vel ſectas eſſe extra eccleſiam: que ſalutem poſſint ſuis conferre: vt facit mons coagulatus eccleſie.

1064 **Môs i q̃ bñplacitũ ẽ deo habitare in eo: etem dñs hitabit in finẽ.**

¶ Hic oſtẽdit ꝙ in eccl'ia habitat xp̃s: ⁊ ponit̃ xp̃i exaltatio. Ubi notãdũ eſt / ꝙ q̃uis de' ſit vbiq; p eſſentiã / p̃ſentiã / ⁊ potẽtiã: nõ tñ vbiq; habitat: ſꝫ ſolũ ibi habitat vbi eſt p grãm. Un̄ ait magr̃ li. 1. diſt. 37. Nõ eñi vbicũq; eſt de' / ibi habitat: vbi v'o habitat / ibi ẽ. In ſolis v'o bonis habitat: q̃ ſunt tẽplũ ei' ⁊ ſedes. Un̄ p Eſaiã dñs ait. Celũ mihi ſedes eſt: ⁊ terra ſcabellũ pedũ meorũ. q2 in electis q̃ ſunt celũ habitat de' ⁊ regnat: q̃ eius volũtati deuoti obtẽperant. malos v'o q̃ ſunt terra / iudicij diſcretiõe calcat. Un̄ in li. Sap. dr̃. Thron' ſapiẽtia iuſti. q2 in iuſtis ſpecialius eſt q̃ in alijs: in q̄b' tñ oib' eſt tot': Queadmodũ aia (vt ait Auguſt) p oẽs pticulas coꝛpoꝛis tota adeſt ſimul: nec minoꝛ in minoꝛibus: nec in maioꝛib' maioꝛ eſt: ſed tñ in alijs intẽſi': in ali' remiſſi' opat̃: cũ in ſingulis pticulis coꝛpoꝛis tota ſit. Ita ⁊ de' cũ ſit eſſentialr in oib' / ac tot': in illis tñ plenr' dr̃ eſſe q̃s ihabitat. i. in q̄b' ita eſt: vt faciat eos eſſe templũ ſuũ ⁊c. Ex q̄b' ptꝫ. ꝙ ibi ſolũ deus habitat: vbi eſt p grãꝫ grãtũ faciẽtẽ. ¶ Cũ ḡ extra mõtẽ eccl'ie. i. ↄgregationẽ fideliũ null' ſit in grã: q2 ſine fide impoſſibile eſt placere deo: ad Hebre. 11. ſequit̃ ꝙ deus ſolũ in mõtem eccl'ie habitat ⁊ nõ extra. Et h' notãs pſal. dicit. ꝙ eccleſia eſt mõs in q̃ bñplacitum eſt deo habitare in eo. Et h' q̃tũ ad eccleſiã militãtẽ. pp̄ter q̃d dicebat xp̃s. Ego aũt vobiſcũ ſum oibus dieb': vſq; ad finẽ ſeculi. Quo aũt ad eccleſiã triũphãtẽ ſubdit. Etenĩ dñs habitabit in finẽ. q2 in illa eternalr habitabit i ſctis. Un̄ textus Hiero. hꝫ. Etenĩ dñs habitat in ſempiternũ. ¶ Uel aliter ſm glo. Per iſtũ mõtẽ intelligit̃ xp̃s: in q̃ ſolo habitat omĩs plenitudo diuinitatis coꝛpoꝛalr. q̃d de nullo ſctõ v'ificat̃. Ideo de xp̃o dicit. ꝙ eſt mons in q̃ bñplacitũ eſt deo habitare i eo. Sic eñi de ipo ait pr̄. Hic eſt filius me' dilect': i q̃ mihi bñ cõplacui. Cõfoꝛmiter h' p̄dicit pſal. dicẽs. Mõs in q̃ bñplacitũ eſt deo habitare i eo. Q̃ ideo dicit: ne q̃s audeat eũ ceteris cõparare pp̄ illos q̃ dicebãt eũ eſſe Ioãnẽ baptiſtã: alij heliã ⁊c. q̃s increpat hic: q2 iſte ſol' eſt mõs in q̃ bñplacitũ eſt ⁊c. deo. i. v'bo habitare in eo pſe: in alijs aũt p grãm. Et q2 v'bũ inſeparabiliter habitat in chriſto: ideo ſubdit. Etenim dominus. ſ. verbum habitabit in finem.

Curr' dei decẽ milib' multiplex milia letãtiũ: dñs i eis i ſinai i ſcõ 1065

¶ In iſta pte inuitant̃ ãgeli ad laudãdũ deũ de xp̃i aſcẽſiõe ex ei' ↄſoꝛtio. Et diuidit̃ in ptes duas. Q2 p̃mo facit q̃d dictũ eſt. Scd̃o oſtẽdit ex aſcẽſiõe xp̃i eccl'ie vtilitatẽ ⁊ pfectũ: ibi. Bñs dñs. ¶ Quãtũ ḡ ad p̃mũ ſciẽdũ ꝙ ad regis dignitatẽ declarãdã facit multitudo militũ ⁊ miniſtroꝝ ipi aſſociãtiũ. vñ Prouer. 14. dr̃. In multitudine ppl'i dignitas regis: in paucitate vero plebis ignominia p̃ncipis. Uolens ḡ xp̃s ſuã regiã dignitatẽ oſtẽdere: cũ magna multitudine militũ. i. ſctoꝝ ãgeloꝝ aſcẽdit. Et q̃tũ ad hoc p̃mo pſal. hoc pbat p exẽplũ arguẽs p locũ a minoꝛi. Scd̃o cõcludit ppoſitum: ibi. Aſcẽdiſti in altũ. ¶ Quãtũ ḡ ad p̃mã ptẽ pſal. facit talẽ ↄſonẽ: ſi de q̃ min' videt̃ ineſſe / ⁊ ieſt: ⁊ id de q̃ mai'. ſed min' videt̃ ꝙ deus in datiõe legis deſcẽderit in mõte ſinai cũ angeloꝝ multitudine: q̃ ꝙ ipſe de terris ad pfectũ. ⁊ tñ p̃mũ fuit. ḡ ⁊ ſm. Hic aũt pbat p̃mũ fuiſſe. ſ. ꝙ cũ angeloꝝ multitudine de' deſcẽdit in mõtẽ ſinai legẽ daturus / dicẽs. [Curr' dei decẽ milib' multiplex milia. ¶ Sciẽdũ ẽ ḡ ꝙ q̃ñ de' deſcẽdit in mõtẽ ſinai ad dãdũ legẽ: cũ ipſo deſcẽderũt ſibi ad miniſteriũ legis dãdaꝫ viginti milia angeloꝝ. Un̄ dr̃ Deute. 33. Dñs de ſina venit / ⁊ cũ eo ſctoꝝ milia: ⁊ i dextera ei' ignea lex. Et h' eſt q̃d hic ponit pſal. declarãs q̃t milia ſctoꝝ. ſ. angeloꝝ cũ ipſo fuerit / dicẽs. Curr' dei decẽ milib' multiplex milia. Curr' eñi dei dicunt̃ ſcti angeli: in q̄b' de' vt in ſede vel in curru ſedet: ⁊ p q̃s ſua iudicia opatur. Un̄ p̃s. 79. dr̃. Qui ſedes ſup cherubim. Sꝫ q̃t angeli fecerũt iſtũ currũ ſubdit. Decẽ milia multiplex. i. decẽ milia multiplicata. i. duplicata. Un̄ in hebreo habet̃. Bis decem milia letãtiũ. q2 tot angeli fuerũt in datiõe legis i mõte ſinai. Et h' eſt q̃d ſubdit. Dñs i eis in ſinai in ſctõ. i. dñs ab eis fuit aſſociat' in datiõe legis ſup mõtẽ ſctũ ſinai. ¶ Ex h' ḡ vult arguere pſal. ꝙ maioꝛ multitudo ãgeloꝝ letãtiũ cũ xp̃o debuit eſſe: q̃ñ in celũ aſcẽdit. Q2 xp̃i aſcenſio fuit maioꝛis ſolemnitatis tã angelis q̃ hoibus: q2 in illa ex hoibus cepit reſtaurari ruina angeloꝛum. Et hoc eſt q̃d ſubditur de xp̃i aſcenſiõe.

Aſcẽdiſti in altũ cepiſti captiuitatem: accepiſti dona in hoibus. 1066

¶ Chriſtus eñi q̃ ad humanitatẽ aſcẽdẽs in celũ: altioꝛa loca celi penetrauit: ad q̃ añ null' hoim fuerat ingreſſus: q2 aſcẽdit i celũ trinitatis: q̃d ſupeminet oib' alijs celis. Et h' eſt q̃d dic̃. Aſcẽdiſti in altũ. Et ponit p̃teritũ p futuro. Et v'e aſcẽdit in altũ: q2 ſup oẽs celos. ad Ephe. 4. Aſcẽdit ſup oẽs celos. Nã ponũt doctoꝛes ſeptẽ eſſe celos. Un̄ glo. ſup. 2. c. deut̃. enumerat ſeptẽ celos. Primo ponẽs celũ aereũ. Scd̃o celũ ethereũ. Tertio celum igneũ. Quarto ſidereũ. Quito celũ cryſtallinũ. Sexto celũ empireũ. Septio celũ ſcẽ trinitatis. Et iſtud dr̃ celũ

1. Coꝛin. 3. Sacra ſcriptura oib' cõuenit.

Grego. 1. moꝝ. ep'la quarta.

Exaltatio xp̃i.

Eſa. 66.

Auguſti. in ep'la ad Hiero. de origie aie.

Hebre. 11.

Math. vlt.

Math. 17.

Aſcẽdit xp̃s cũ ãgeloꝝ multitudine.

Curr' dei.

Deute. 33.

p̃s. 79.

Aſcẽſio chriſti.

Ephe. 4.

Celũ multiplex.

celoꝝ ꝑpter dignitatis excellētiā. Et ad iſtud xp̄s aſcē
dit. Q̄ð notās pſal. ait. Aſcēdiſti ī altū. Sic eñ dr̄ īfra.
Pſallite deo q̄ aſcēdit ſup celū celi. ¶ Sequit. Cepiſti
captiuitatē. Xp̄s eñ aſcēdēdo ſecū ad celos duxit ſctōs
Zacha. 9. pr̄es: q̄ prius in limbo tenebant captiui. Zacha. 9. Edu
xiſti victos de lacu in q̄ nō erat aqua. Accepiſti dona ī
hoib⁹. Xp̄s eñ aſcēdēs/ accepit a deo dona ſpūſſcti hoi
bus diſtribuēda. Vñ poſt ei⁹ aſcēſionē miſit hoib⁹ ſpi
ritūſctm̄ ī ſigno viſibili. Sic ḡ aſcēdēs a deo accepit do
na ſpūſſcti: nō q̄dē in ſe: q̄ ab inſtāti ſue cōceptiōis ſpi
Joan. 1. rituſctō fuit plen⁹. Sꝫ ꝑ tāto dr̄ tūc accepiſſe dona ſpi
ritusſcti: q̄ ad declarationem ſue glie/ ꝙ ſedet ad dexte
rā maieſtatis/ ſpūſctm̄ in ſigno viſibili miſit. ꝑpter q̄ð
Joan. 7. dr̄ Joā. 7. ꝙ ſpiritusſctūs nōdū erat dat⁹: q̄ nōdū xp̄s
erat glorificat⁹. ¶ Iſtū v̄ſum ad l̄ram de xp̄o dictū alle
Ephe. 4. gat ap̄ls ad Ephe. 4. dicēs. Vnicuiq̄ nr̄ꝫ data eſt gr̄a
ſm̄ mēſurā donatiōis xp̄i. ꝑpter q̄ð dicit. Aſcēdēs ī al
tū captiuā duxit captiuitatē: dedit dona hoib⁹. Q̄ð ex
pōit ibidē glo. dic. Xp̄s aſcēdit ī altū/ loco ⁊ dignitate.
Captiuā duxit captiuitatē. i. eos q̄s diabolus captiuos
uerat a paradiſo: ⁊ ꝑpos mūdi ⁊ īferni fecerat. Iterū fe
cit xp̄s captiuos/ dum ad celos reducerent. Ip̄os nāq̄
hoies appellauit captiuitatē: q̄ captiui tenebant ſub
diabolo. ſicut cum dr̄ militia: intelligunt q̄ militāt. Eā
dem captiuitatē xp̄s captiuā ducit/ vt ſit felix captiui
tas. p̄it eñ hoies ad bonū capi. Vñ dictū eſt petro. Ex
hoc iā eris hoies capiēs. Captiuati ḡ dicunt: q̄ capti
ui ⁊ capti: q̄ captiuati ſub leue iugū xp̄i miſſi: libera
ti a pctō: ſerui aūt facti deo. [Dedit dona hoib⁹. i. ſpiri
tūſctm̄. Notiſſimū eñ eſt dn̄m ieſum xp̄m: cum poſt re
ſurrectionē aſcēdiſſet in celū: dediſſe ſpūſctm̄: q̄ imple
ti credentes/ loq̄bant oib⁹ linguis. Tū glo. ibidē notat
varietatē inter textū pſalmi ⁊ ap̄li. Q̄: in pſal. dr̄/ Ac
cepiſti dona in hoib⁹. Paulus v̄o ap̄lica auctoritate
maluit dicere/ Dedit dōa hoib⁹. vt ex vtroq̄ v̄bo: vno.
ſ. ap̄lico/ ⁊ altero ꝑphetico (q̄ in vtroq̄ eſt diuini ſer
monis auctoritas) ſenſus pleniſſimus redderet. vtrūq̄
eñ verū eſt/ ⁊ q̄ dedit dona hoib⁹/ ⁊ q̄ accepit. Dedit
hoib⁹ tāq̄ caput mēbꝛ ſuis. Accepit in hoib⁹ idē ip̄e
vtiq̄ in mēbris ſuis. Ipſe xp̄s dedit de celo ⁊ accepit in
terra. dedit: q̄ deus eſt cum pr̄/ ſm̄ q̄ð dat. accepit: q̄
ipſe eſt in ſuis mēbris ⁊ eccleſia in qua accepit. Et hoc
eſt in hoib⁹ accipere. Et hec oīa etiā ſentētialiter hic
ponit glo. Ex his oibus vult oſtēdere pſalmiſta/ ꝙ iſta
xp̄i aſcēſio maioris feſtiuitatis angelis ⁊ hoibus fuerit
q̄ datio legis antique. Et ideo ſi in datiōe legis fuit aſ
ſociatus a viginti milib⁹ āngeloꝝ: multo forti⁹ in iſta
aſcenſiōe. Et attēde ꝙ dicit/ Accepiſti dona in hoibus:
indefinite loquēs de hoibus. q̄ ſpiritūſctm̄ in ſigno vi
ſibili non ſolum dedit apoſtolis vt promiſerat: ſed etiā
aliquibus gentilibus. Vnde ſequitur.

1067 **Etenim non credentes: inhabitare dominum deum.**

¶ Ideſt ꝑ donū ſpūſſcti feciſti inhabitare gētes dn̄m
deū: q̄ tñ prius nō credebāt in deū. Sicut legim⁹ de Cor
nelio centuriōe q̄ gētilis erat: quē tñ ſpūſctūs ꝑ donū
Actuū. 10. ſue gr̄a habitauit ⁊ cōuertit ad fidē. vt habet Act. 10.
Gētiliū cō Sic ⁊ de multis alijs gētilib⁹ cōuerſis ad fidē: q̄s de⁹ ꝑ
uerſio. grām habitabat: ⁊ ipſi deum inhabitabāt. q̄m vt dr̄. 1.
1. Joan. 4 Joan. 4. Qui manet in charitate: in deo manet ⁊ de⁹
in eo. Et ſic ly/ nō credentes/ pōt hic teneri noiatiue ⁊ ac
cuſatiue. Hoc aūt ꝙ ſpūſctūs in gētib⁹ q̄ prius nō crede
bāt: ꝑ grām fuerit etiā in ſigno viſibili datus: magnam
admirationē idurit iudeis etiā credētib⁹. q̄m vt habet
Actuū. 10. Act. 10. Adhuc loquēte petro cecidit ſpūſctūs ſup oēs
q̄ audiebāt v̄bū. ſ. gētiles. Et obſtupuerūt ex circūciſiōe
fideles: q̄ ⁊ in nationes ſpiritusſancti gr̄a diffuſa eſt.
Audiebant enim illos loquentes linguis ⁊c.

Bn̄s dn̄s die q̄tidie: ꝓſpeꝝ iter faciet nobis: de⁹ ſalutariū nr̄oꝝ. 1068 h̄ꝯſe. ol. ī. acceſſerūt.

¶ Hic oſtēdit ex aſcēſiōe xp̄i eccleſie vtilitatē ⁊ ꝓfectū.
Et hoc duplr. ſ. p̄mo ex xp̄i aſcenſiōe declarādo eccleſie
ꝓmotionem. Scd̄o inimicorū depſſionē: ibi. Verūtñ.
Promotio aūt fideliū eſt duplex: q̄ aſcēſio xp̄i p̄mo pa
radiſum nobis aperuit. Scd̄o nos in aduerſis fortifi
cauit: ibi. De⁹ nr̄. ¶ Quātū ad p̄mū notādū/ ꝙ p̄mus Aſcenſiō
hō celos penetrās fuit xp̄s in ſua aſcenſiōe. q̄ añ null⁹ xp̄i iter nō
q̄tūcūq̄ iuſtus celū itrabat: ſed deſcēdebat ad limbū. bis fecit.
Vñ xp̄s aſcendēs celū apparuit: ⁊ oib⁹ iuſtis iter in ce
lū aſcēdēdi fecit. ꝑpter q̄ð de ip̄o dr̄ figuralr̄. Mich. 2.
Aſcēdit iter pandēs ante eos. Et de hoc deo gr̄as agēs
pſal. ait. Bn̄s dn̄s ⁊c. Proſperū iter faciet nobis. i. ape
riet celū aſcendendo: vt nobis iter ad ip̄m ꝓſpere ſequē
dum oſtēdat. Dicit ḡ. Bn̄s dn̄s die q̄tidie. i. ꝑ ſingulos
dies laudet dn̄s a fidelibus. Vñ alia l̄ra hꝫ. Bn̄s dn̄s
de die in diē. i. iugiter: q̄ð idē valet. Et cauſam ſubdit/
dicēs. [Proſpeꝝ iter faciet nob. ſ. q̄ poſſim⁹ ad ip̄ꝫ ire.
Tū q̄ aſcēdēs celū nobis aperuit: tū q̄ ſpūſctm̄ miſit
q̄ eccliā ſuā ad celeſtia dirigit ſemꝑ. [De⁹ ſalutariū no
ſtrorū. q̄ð ideo dicit in plurali ſalutariū: ⁊ nō ſolū ſalu
tis: q̄ de pluribus periculis nos ſaluat. vt puta: q̄ nō
credētes vocat: pctā remittit: ꝑ grām iuſtificat. Sic con
formiter in plurali dixit. ps. 27. Dn̄s fortitudo plebis ps. 27.
ſue: ⁊ ꝓtector ſaluationū xp̄i ſui ē. Vide ſupra v̄. 409.

Deus noſter deus ſaluos faciendi: ⁊ dn̄i dn̄i exitus mortis. 1069

¶ Vbi nota drīā inter deū nr̄m q̄ verus de⁹ eſt: ⁊ deos
gētiū. Q̄m dij gentiū nullū ſaluare pñt: q̄ nec ip̄i in ſe
ipſis hñt ſalutē: deus aūt nr̄ eſt de⁹ ſaluatiōis. Primo
q̄ oēs vult ſaluos fieri voluntate ſigni. Vñ. 1. Timo. 2. 1. Timo. 2.
Vult oēs ſaluos fieri: ⁊ ad agnitionē veritatis venire.
Etiā q̄ ſuos electos multiplr̄ ſaluat: vt dictū fuit v̄ſi.
716. Et de h̄ v̄o deo dicit. De⁹ nr̄ inq̄ eſt de⁹ ſaluos fa
ciēdi: q̄. ſ. ſuos ſaluat. q̄ null⁹ ſaluatur/ niſi ꝑ ip̄m. Eſt
ḡ de⁹ ſaluos faciendi. ſ. q̄ poteſtatē hꝫ ⁊ volūtatē ſaluā
di ſuos electos. Vñ ab ipſo eſt ſalus nr̄a: ſꝫ ꝑditio a no
bis. Vñ Oſee. 13. Perditio tua ex te iſrael: tm̄mō ī me Oſee. 13.
auxiliū tuū. Et q̄ ſaluat nos in ip̄m ſperātes: aduerſa
timere nō debem⁹: exēplo ſuo fortificati. ꝑpter q̄ð ſub
dit. [Et dn̄i dn̄i exit⁹ mortꝭ. Q̄ð duob⁹ modis de xp̄o Mortuus
exponit. Primo ꝙ xp̄s q̄ erat oim̄ dn̄s ⁊ ſine pctō: etiā fuit eb⁹
paſſus fuit morte. Cū ḡ miles delicatior rege nō debeat
eſſe. ſequit ꝙ tu xp̄i exēplo mortē timere non debes. Et
q̄tū ad iſtū ſenſum dicit. [Et dn̄i dn̄i exit⁹ mortis. q. d.
ſm̄ glo. Ipſe eſt dn̄s ſaluos faciēdi. Sed ne dicas. Cur
morimur. pcti⁹ patiēter fer mortē. Nō indigneris ſi mo
rieris: q̄ ⁊ dn̄s deus nr̄ ieſus xp̄s etiā habuit exitū. ſ. de
vita p̄nti: q̄ exit⁹ vtiq̄ fuit exit⁹ mortis. q̄ ſcꝫ exit⁹ mor
tis nos a timore liberat mortis. Volūtate eñ xp̄s ha
buit exitū mortis/ ne hō mortē timeret. ¶ Sic ḡ xp̄s ꝑ mors time
exitū mortis quē habuit: nos fortificat in aduerſis. Chri re nō debꝫ
ſto ḡ in carne paſſo: ⁊ vos eadē cogitatiōe armamini. 1. Pet. 4.
Et ad iſtū intellectū loquit Greg. d. Redēptor nr̄ ſuſce Grego. 14
pit mortē: ne mortē timeremus. Oſtendit reſurrectionē: mor. c. 29.
vt nos reſurgere poſſe ꝯfidam⁹ ⁊c. Scd̄o mō hoc de xp̄o
exponit: vt ꝑ exitū mortis nō intelligas xp̄m de mūdo
exiiſſe ꝑ mortē: ſed xp̄ꝫ a morte exiiſſe per reſurrectionē.
Eſt ḡ ſenſus. De⁹ nr̄ de⁹ ſaluos faciēdi ⁊c. i. de⁹ ſaluat
nos. Et ne turberis de morte: ſed ſpera reſurrectionē. q̄
xp̄s a morte ꝑ reſurrectionē exiuit: ⁊ nobis ſilr̄ exitū pa
rauit. Et hoc eſt q̄ð dicit: [Et dn̄i dn̄i exit⁹ mortis. i. re

ſurrectio qua a morte exiuit. ¶ Sʒ forte dices. Quare hic duplicat hoc nomen dñi dñi? Videt eñi q̄dā nugatio. Sciendū ē q̄ in hebreo hic loco dñi dñi: ħntur duo
Tetragrā maton Adonai.
noīa.ſ.tetragrāmaton: adonai. Tetragrāmaton autē idē ſigt ſimplr q̄ de⁹. Adonai aūt idem q̄ dñs. Et pro iſtis duobus nominibus: hic dicitur domini domini. i.domini dei: domini.ſ.qui eſt deus.ſ.chriſtus.

1070 **Verūtamē deus cōfringet capita inimicoꝝ ſuoꝝ: ⁊ verticē capilli perābulātiū in delictis ſuis**

¶ Hic ex chriſti aſcēſiōe ponit inimicoꝝ xp̄i depreſſio. Et pmo q̄tū ad iudeos reprobos. Scdo q̄tum ad gētiles obſtinatos: ibi. Increpa feras. Prima in duas. Q: pmo ponit iudeoꝝ depſſio. Scdo fideliū exaltatio: ibi. Preuenerunt pncipes. Circa aūt depreſſionē iudeoꝝ pſal. duo facit. Q: pmo ponit ipſaʒ. Scdo ipſi⁹ depreſſiōis aſſignat cauſam: ibi. Viderūt ingreſſus. ¶ Quātum ad pmā ptē pſal. oſtēdit deſtructionē iudeoꝝ: q̄ad tria. Pmo q̄ad pncipes ſacerdotū. Scdo reſpectu ciuitatis hieruſalē ⁊ edificioꝝ: ibi. Dixit dñs. Tertio reſpectu ceteroꝝ popnlariū: ibi. Vt intingat. ¶ Quātū

Capita iudeoꝝ ſunt ſacerdotes Matt.10.

ad pmū ſciēdū/q̄ hic inimici dei dicunt ipſi iudei xp̄i pſecutores: ex qbus ſm carnē erat nat⁹. Matt.10. Inimici hoīs domeſtici ei⁹. Quoꝝ capita erāt pncipes ſacerdotū/phariſei ⁊ ſcribe: q: illi regebāt ppl'm: ⁊ ipſoꝝ ſuaſiōib⁹ induxerūt populares ad xp̄m pſequēduʒ. Et iſti q̄ erāt alioꝝ capita: qñ p Titū ⁊ Veſpaſianū fuit capta ciuitas hieruſalē in vindictā mortis xp̄i: fuerūt pri

Joſephus

mo ante alios trucidati. vt Joſeph⁹ dicit. Et hoc eſt qd̄ pūidēs pſal. de illis hic dicit. [Verūtñ de⁹ cōfriget capita inimicoꝝ ſuoꝝ.ſ.ipſos pncipes phariſeos ⁊ ſcribas. q.d.pſal. Et q̄uis deus nr̄ ſit deus ſaluos faciēdi: nō tñ credas q̄ mala pmnacuʒ iſint ipunita. Vñ ait. [Verū tñ deus cōfringet capita inimicoꝝ ſuoꝝ: verticem capilli

Vertex capilli fuit hieruſalē.

perābulātiū in delictis ſuis. Vbi notādū q̄ p verticē capilli intelligit ciuitatē hieruſalem: q̄ dicebat vertex ⁊ caput toti⁹ regni iudeoꝝ: q: erat metropolis. Dicebat etiā vertex capilli.i.capilloꝝ: q: ibi capillus ponit p capillis. q: ſicut caput bene capillatū capillis ornat: ita ipſa ciuitas q̄ caput regni erat/videbat capillis ornata.ſ.ppter altos muros ⁊ turres ⁊ tēplū qd̄ erat i mōte. Quib⁹ edificiis ciuitas ornabat ⁊ fortificabatur: ſicut vertex capillis. Iſta autē capita inimicoꝝ xp̄i iſtā ciuitatē poſſidebāt ⁊ in ipſa dñabātur: ⁊ nō ad dei cultum ampliādū: ſed magis ad ſuas voluptates exequēdas. Vñ ipſi dñando perābulabāt verticē capilli.i.ciuitatem hieruſalē in delictis ſuis. ¶ Vel moralr pōt itelligi: q̄ deus cōfringet capita inimicoꝝ ſuoꝝ.ſ.pncipes gētiliū: ipſos ad penitētiā reducēdo/⁊ ſibi ſubiugādo p fidem.

1071 1.q.4.boi. **Dixit dñs ex baſan conuertam: conuertam in profundū maris.**

Deſtructiō hieruſalēʒ

¶ Hic oſtēdit deſtructionē ciuitatis ⁊ edificioꝝ. Ad cuius intellectū ſciēduʒ q̄ terra iudeoꝝ (i qua metropolis erat hieruſaleʒ) ex vna pte hʒ flumē iordanis iuxta qd̄

Deute.3.

eſt terra baſan. vt habet Deut.3. ⁊ ex lib. numeroꝝ in multis locis. Ex alio vo latere hʒ mare mediterraneū. Veſpaſian⁹ miſſus a nerōe ꝯ iudeā: ꝯgregauit ſibi exercitū ex vtroq̄ latere.ſ.p terrā baſan/⁊ p mare: vt expugnaret hieruſalē. Et hoc ē qd̄ dr̄. Dixit dñs.i.diſpoſuit deſtruere ciuitatē hieruſalē: in vltionē xp̄i mortis. ſicut xp̄s pdixerat Luce.19. Et p quē modū ſubdit. Ex baſan cōuertā.ſ.exercitū ꝯ hieruſalē: etiā cōuertā in pfundū maris.i.etiā adducā exercitū: apte maris pfundi: q: ex vtraq̄ pte cōgregauit veſpaſian⁹ exercitū. ¶ Vel aliter cōuertā in pfundū maris: q: plures iudeoꝝ tūc

Cōuerſio.

fugiētes/fugiebāt p viā q̄ ducit ad mare. Quos hoſtes pſequētes/pieceerūt in maris pfundū. ¶ Vel aliter: ſʒ magis moralr. Baſan eñi interptat cōfuſio: ⁊ ſigt gētiles q̄ cōfuſe viuebāt adorādo idola. Per mare aūt qd̄ ē amarū: accipe amaritudinē penitētie. Multos aūt cōuertit de⁹ de gētib⁹ ad fidē p penitētiā. Et ſic eſt ſenſus. [Dixit dñs. Dicere dei eſt facere: quia ipſe dixit ⁊ facta ſunt. Ex baſan conuertam.i. ex gentilitate/conuertam in profundum maris.ſ.in amaritudinē penitētie.

Vt itigat pes tu⁹ i ſāguine: lingua canū tuoꝝ ex iimicis ab ipſo 1072

¶ Hic oſtēdit deſtructionē populariū iudeoꝝ. Vbi notādū q̄ i deſtructiōe hieruſalē: tātoꝝ fuit occiſio iudeorū/⁊ tāta ſanguinis effuſio: q̄ pedes ambulātium ſanguine occiſoꝝ tigebant. Silr ⁊ canes ſāguinē occiſoꝝ lingua bibere poterāt. Nā ſicut dicit Joſeph⁹ in lib. de

Joſephus

iudaico bello. A pncipio belli vſq̄ ad finē fuerūt occiſa decies cētena milia iudeoꝝ. Qd̄ preuidens pſal. ait q̄ tāta erit ſtrages iudeoꝝ vt intingat pes tu⁹ in ſanguine: ⁊ lingua canū tuoꝝ ab ipſo.ſ.ſanguine poſſit ſaturari. ¶ Vel aliter ⁊ magis moraliter. Vbi notādū q̄ canes q̄ ſuis latratib⁹ cuſtodiūt domū: itelligunt ſancti

Canes ſūt predicatores.

doctores q̄ ſuis pdicatiōib⁹ ⁊ latratib⁹ ꝯ infideles cuſtodiūt domū eccleſie: q̄ pro fide vſq̄ ad ſanguinē ſunt parati certare. Hi autē canes ſunt ex inimicis.ſ.cōuerſi. Sicut egregi⁹ pdicator paul⁹ de pſecutore fact⁹ defenſor: ex impugnatore fidei/fact⁹ eſt pdicator. Qui nō a ſeipſis cōuerſi ſunt ad fideʒ pdicādā: ſed ab ipſo.ſ.xp̄o: vt de paulo ptʒ. ¶ Itē notādū/q̄ dicti canes.i.ſancti pdicatores: dicunt pedes xp̄i: q: ipm̄ xp̄m p mundū pdicādo portauerūt. vt oſtendit Grego. Eſt ḡ ſenſus. Lingua canū tuoꝝ.i.pdicatoꝝ tuoꝝ: ex inimicis ab ipſo.ſ.xp̄o cōuerſis: taliū inq̄ canum lingua eſt parata ꝯſtāter/vſq̄ ad ſanguinē veritatē pdicare. Et hoc eſt qd̄ dicit. Vt intingat pes tuus in ſanguine.i.vt ſi neceſſe ſit: pes tuus o xp̄e.i.qlibet talis pdicator intingat in ſanguine.ſ.ppo: p veritate martyrium nō recuſans. ¶ Et

Pedes xp̄i ſūt pdicatores. Grego.li. 18.mor.c. 19.

ad iſtū ſenſuʒ exponit hūc vſuʒ Greg. dicēs. Quis eſt grex ſctē eccleſie: niſi mltitudo fideliū? Vel q̄ aliu hui⁹ gregis canes vocant/niſi doctores ſcti q̄ eorūdē fideliū cuſtodes extiterūt? Qui dū p dño ſuo diurnis nocturniſq̄ vigilijs intēti clamauerūt: magnos latrat⁹ pdicatiōis dederūt. De qbus canibus eidē eccleſie p pſal. dr̄. Lingua canū tuoꝝ ex inimicis ab ipſo. Nōnulli q̄ppe ab idoloꝝ cultura reuocati/facti ſunt predicatores dei. Lingua ḡ canum eccleſie ex inimicis pdit: quia conuerſos gentiles dominus predicatores fecit ⁊c.

Gregorius mor.c.7.

Vidert igreſſus tuos de⁹: igreſſus dei mei regis mei: q̄ ē in ſctō. 1073

¶ Hic depreſſiōis iudeoꝝ pdicte aſſignat cauſam: q: ſcʒ ex malitia moti/vitam quā viderūt de xp̄o/credere noluerūt: neq̄ ipſum recipere. Et hāc cauſam aſſignat pſal. xp̄o loquēs/dicēs. Viderūt ingreſſus tuos deus. Viderūt eñi a pte iudei ingreſſum xp̄i p mūdū: vt pata q̄ in xp̄i natiuitate adimpleta erant oīa q̄ p pphas de venturo meſſia pdicta. Viderūt in ei⁹ ingreſſu angelos cātantes. Glia in altiſſimis deo. Angelū clara voce dicēs. Annūcio vobis gaudiū ⁊c. Magos ab oriente xp̄m adorare/ſtella duce venientes. Viderūt greſſus xp̄i p terrā ipſoꝝ diſcurrēdo: pdicādo: miracula faciendo. Et tñ obſtinati/in oībus iſtis credere noluerūt. Et ideo ex his ipſoꝝ petm̄ aggrauabat: ⁊ ipſi magis erāt puniendi. Hanc ergo cauſam notās pſal. punitionis ipſoꝝ dicit. Viderūt ingreſſus tuos deus: greſſus dei

Viderūt iudei opa xp̄i: ⁊ intellexerūt ipſū de meſſia venturo eſſe ipletū.

Matt.2.

mei.ſ.xpi. Et ideo q2 iſta viderūt: de pctō ſuo excuſatio
tionem nō habent. Et hoc eſt qđ de ipſis chriſtus dicit.
Joh.15. Si opa nō feciſſem in eis q̄ nemo alius fecit: peccatū
nō haberēt. Nunc autē viderunt: ⁊ oderunt me ⁊c. Si
nō veniſſem ⁊ locutus eis nō fuiſſem: peccatum nō ha
berēt. Nūc aūt excuſatione nō habēt de pctō ſuo. ❡ Et
nota q̄ pſalmiſta dicit. Regis mei q̄ eſt in ſancto. Loq
tur eñ de chriſto q̄ eſt in ſancto.ſ. aſſumptus in celo ſu
premo. Qđ qdem ſanctū vocat̃ ꝓpter diuinitatis in-
habitationē. ❡ Vel ꝑ hoc myſtice pſalmiſta vult oſten
dere q̄ predicatores habēt tantā cōſtantiā: q2 vſq3 ad
mortē ſunt parati predicare veritatē: vt in v̄ſiculo p̄ce-
denti eſt dictū. Certe ex hoc: q2 viderūt ingreſſus tuos
deus.ſ. q2 viderūt te chriſte preceſſiſſe: ⁊ ꝓ veritate ſal-
uādā te mortē nō recuſaſſe: ⁊ te modo cognoſcunt in ce
lo triumphare: quia es in ſancto.ſ. celo. Hoc enim exē
plo moti/ ⁊ ipſi pro fide certant.

1074 **Preuenerunt principes coniun-
cti pſallentibus: in medio iuuen
cularum tympaniſtriarum.**

❡ Hic ex chriſti aſcēſiōe ponit̃ fideliū exaltatio. Exal-
tātur aūt fideles in multis ſm̄ litterā. Primo/ q2 a ma
lo fuerūt preſeruati. Scđo/ q2 ad dei laudes fuerunt ele
uati: ibi. In eccleſijs. Tertio/ q2 eoꝝ inimici fuerūt pacifi
cati: ibi. Ibi bēiamin. Quarto/ q2 fideles in bono fue-
runt ꝯfirmati: ibi. Māda de9. ❡ Quātū ad primū ſciē
dum q̄ dum inſtaret excidiū ciuitatis hieruſalē: mul-
ta ſigna ante apparuerūt: vt illis moniti fideles de hie
ruſalē recederēt: ne in captiōe ciuitatis interirent. Vñ
angelice voces audite fuerūt ꝑ ciuitatē mult̃/ dicētes.
Trāſeamus ab his ſedib9 anteq̄3 romani venirent ad
obſidendā ciuitatē hieruſalē. Quib9 vocibus ⁊ ſignis
ſpirituſctō edocti p̄ncipes fidelium q̄ alios fideles diri
gebāt: cū oībus alijs fidelib9 virtuſq3 ſexus/ de hieruſa
lem receſſerūt. et ſe trāſtulerūt ad regnū agrippe: q̄ cū
romanis erat ꝯfederatus/ vt ibi ſecuri exiſteret. vt ple-
ni9 in hiſtorijs ſcholaſticis habet̃. ❡ Et hec preuidens
pſalmiſta ait. Preuenerūt p̄ncipes.i. apli ⁊ alij p̄ncipa
les inter fideles: p̄uenerūt obſidionē ciuitatis/ inde re-
cedētes ⁊ ad regnū agrippe cōfugientes: vbi cū alijs fi-
delib9 diuinis laudib9 inſiſtebāt: rogātes deū/ vt in tā
to excidio futuro eccleſiā ſuā cōſeruaret. Et hoc eſt qđ
dicit. Cōiūcti pſallētibus. Et q2 in tali fuga erāt multe
mulieres/ matrōe/ v̄gines/ ⁊ adoleſcētule cū eis. Ideo
dicit. q̄ iſti ſic fugiētes erāt in medio iuuenculaꝝ. In
ter oēs eñ deuotas mulieres/ noiat iuuēculas: q2 rōne
ipſarū puritatis/ earum laudes deo ſunt gratiores. Et
Auguſti. hec vocant̃ tympaniſtrie: q2 cum alijs fidelib9 diuinis
inſiſtebāt laudib9. Iſta eñ cauſa beat9 Auguſt. in ſer.
de natiuitate beate marie: vocat beatam mariā tym-
paniſtriā.i. dei laudatricē/ dicens. Audite quēadmodū
tympāiſtria nr̄a maria cātauerit. Ait eñ: magnificat
aīa mea dñm ⁊c. Cui9 ratio eſt: q2 cū inſtrumētis muſi
cis laudes cātabātur dño. Inter q̄ organū maxime vi
ris cōgruebat: ſed mulieres magis tympano ⁊ cymba
lo vtebātur. ❡ Eſt ꝯſenſus v̄ſiculi: q̄ p̄ncipes.i. princi-
pales fideliū edocti a ſpirituſctō/ preuenerūt.ſ. captio-
nē ciuitatiſ hieruſalē fugiēdo ad regnū agrippe. Et nō
ipſi ſolū: ſed etiā cū alijs fidelib9 ⁊ v̄ginib9 deū laudan
tib9. Ideo erāt in medio iuuēcularū tympaniſtriaruꝫ.
❡ Magis moralr̄ ꝑ iuuenculas tympaniſtrias intelli
ge fideles aīas: q̄ carne domita/ corio ſiccato ꝑ peniten
tiā ⁊ extēſo: excluſa ei duplicitate pcti: i dei laudes ꝯſur
gūt. Fit eñ tympanū de corio extēſo ⁊ ſiccato. Sic igit̃
preuenīūt p̄ncipes.i. p̄lati eccleſiaꝝ: p̄uenīūt diem mor
tis/ bene opando. Ideo cōiūcti pſallētib9.i. bonis ope-
ribus manu pſalteriū decē p̄ceptoꝝ adimplētib9. In
medio iuuēcularū ⁊c.i. oīm aīaꝝ: tympaniſtriarū.i. ꝑ
tympanum penitētie ad iuuentutē gr̄e deducte. iuxta
illud ps.102. Renouabitur vt aquile iuuentus tua. ps.102.

**In eccleſijs benedicite domino: 1075
de fontibus iſrael.** 24.q.1.ali
enus.

❡ Hic ponit̃ ex p̄dictis fideliū ad laudeꝫ dei eleuatio.
Ex eo eñ q̄ p̄ncipes eccleſie ſic p̄uenerunt excidiū ciui
tatis hieruſalē fugiēdo: ipſoꝝ exēplo alij oēs ad dei lau
dē ſunt excitati: q̄ ſuos fideles ſic liberauit. Ex h̄ ḡ pſal
miſta alios ad laudē dei ꝓuocat/ dicēs. In eccleſijs bñ
dicite dño. Vbi notādū/ q̄ fontes iſrael litaliter dicunt̃ Fōtes iſrl̃
ipſi apli/ ⁊ alij p̄mitiui eccleſie p̄ncipes. q2 ex eis tanq̄ ſunt apli.
a fontib9 ꝓceſſit p̄ncipiū fidei/ ⁊ laudis diuine: q̄ etiaꝫ
ex iſrael duxerunt originē. Dicat ḡ oēs ad laudes dei
excitādo ꝑ̄o. In eccleſijs bñc dño.i. in cōgregatiōe fide
liū bñdicite dño.i. laudabo deū ſibi agēdo grās. Et
hoc erudiri ab aplis ⁊ alijs p̄ncipalib9 in fide: q̄ erant
fontes diuine laudis. Ideo dr̃ de fontib9 iſrael.i. acci-
piētes exēplū diuine laudis ab ipſis aplis: qui erāt ex
iſrael ſm̄ carnē geniti. ❡ Vel ꝑ fontes iſrael accipe do-
ctrinā aploꝝ: q̄s xp̄s p̄us ex iſrael elegit: vt eos faceret
fontes aque viue ſalientis in vitā eternā. Et tunc eſt ſen
ſus. Benedicite deo de fontib9 iſrael.i. ad imitationeꝫ
doctrine apoſtolorum laudes dei predicate: ⁊ ſibi de
omnibus bonis vobis collatis gratias agite.

**Ibi beniamin adoleſcentulus: 1076
in mentis exceſſu.**

❡ Hic oſtēdit materiā laudis diuine: q2 tāte eſt poten-
tie/ q̄ ex inimicis ad libitum facit amicos: laudatores
ex detractorib9. Quis eñ inter iudeos fuit aptior xp̄i Pauli co
inimicus q̄3 paulus? q̄s aptior detractor noīs xp̄i. Vñ uerſio.
dixit ananias: qñ dñs ip̄m ad paulū mittebat. Actuū.
9. Dñe a multis audiui de viro hoc/ q̄nta mala fecerit
ſāctis tuis in hieruſalē: ⁊ hic h3 poteſtatē alligādi oēs
q̄ inuocāt nomē tuū. Et tñ deus qñ voluit ſubito ipſum
fecit amicū ⁊ p̄dicatorē fidei/ quē p̄us ipugnabat: ⁊ ip̄3
aplis ſociauit. Et hoc p̄uidens pſalmiſte dicit. Ibi ſc3 Paul9 fu
inter aplos deum laudātes. Beniamin in mētis exceſ it bēiami.
ſu. Per bēiamin eñ intelligit̃ ipſe paulus. Ad litteraꝫ
eñ ipſe fuit de tribu bēiamin: ſicut ipſe dicit ad Rom.
11. Nam ⁊ ego iſraelita ſum ex ſemine abrae de tribu Rom.11.
bēiamin. Vñ de ipſo paulo de tribu bēiamin nato pre
dixerat iacob. Bēiamin lupus rapax/ mane comedet Gen.49.
predā ⁊ veſpere diuidet ſpolia: q2 a p̄ncipio fuit rapax
⁊ chriſti perſecutor: ſed poſtmodū dona ſpūſſctī gētibus
p̄dicādo diuiſit. Hic etiā dr̃ adoleſcētulus: q2 in adole
ſcentia conuerſus fuit ad xp̄m. Vt eñ dr̃ Actuū.7. qñ Actuū.7.
ſtephanus fuit lapidat9 teſtes depoſuerūt veſtimenta
ſua ſecus pedes adoleſcētuli: q̄ vocabat̃ ſaulus. Et eo-
dē anno fuit ad fidē ꝯuerſus. ❡ De paulo ḡ q̄ tātus ec rapt9 pau
cleſie perſecutor fuit. volens oſtēdere xp̄i v̄tutē: q̄ ad libi li fuit men
tū inimicos facit amicos ⁊ laudatores: dicit. Ibi ſc3 in tis exceſ9
ter aplos ⁊ p̄ncipes deū laudātes: ibi inq̄3 eſt bēiamin.
Et qđ mai9 eſt: nō ſolū paul9 cū alijs fuit deū laudās:
ſ3 pre alijs fuit in mētis exceſſu. q2 pre oībus alijs aplis
hic fuit rapt9 vſq3 ad tertiū celū: ⁊ audiuit arcana ver
ba ⁊c. Qui rapt9 vocat̃ mētis exceſſus: q2 viſio ſibi oſtē
ſa: excedebat vires ſue mētis. Vñ dicebat. 2. Cor. 12. 2.Cor.12.
ſe raptū vſq3 tertiū celū. Siue in corpore ſiue extra cor-
pus: neſcio de9 ſit. Fuit ḡ in mētis exceſſu/ vſq3 ad ter-
tiū celū rapt9. ❡ Sed q̄liter vſq3 ad tertiū celū raptus Celum tri
fuerit in mētis exceſſu: ibi notat magiſter in glo. dicēs. plex dr̃ tri
Tres celi intelliguntur tria genera viſionū. Nā primū plex viſio.
celum eſt corporalis viſio: ꝗ in quedā corporaliter vi-

dentur dei munere: que alij videre nō poſſunt. ſic heli
ſeus vidit igneos currus quādo raptus fuit helias in
celū: ⁊ Balthazar vidit manū ſcribentē in pariete. Se
cundū celum eſt viſio imaginaria vel ſpiritualis. ſ. qñ
aliq̄s in extaſi vel in ſomno videt: nō corpora: ſed rerū
Actuū.10 imagines dei reuelatione. Ut petrus. Actuū.10. vidit
linteum emiſſum de celo: in q̄ erāt oīa quadrupedia
⁊ ſerpentia terre. Tertiū celum eſt viſio intellectualis:
qñ nec corpora: nec imagines corꝫ vident: ſed in ſubſtā
tijs incorporeis intuitus mētis/mira dei potentia figi-
tur. Ad hoc celū raptus eſt paulus: vt ipm̄ deum in ſe:
nō in aliq̄ figura videret ⁊c. Et ſic beniamin fuit in mē-
tis exceſſu. ¶ Sꝫ ne tu ex h̄ credas paulū ſolū fuiſſe du
cem fideliū in p̄mitiua eccleſia. Ideo pſal. ꝯſr oſtēdit
alios etiā apl'os xp̄i fuiſſe duces eccl'ie. De q̄bꝰ ſubdit.

1077. Principes iuda duces eoꝝ: prici
pes zabulon: pricipes neptalim.

¶ Hic eñ oſtēdit q̄ apoſtoli ⁊ nō ſolū paulus fuerunt
duces eccleſie fideliū. Uñ noīat tres tribus: ex q̄bꝰ fue-
Apl'i du-ces eccl'ie. runt. ſ. iuda/ zabulon/ ⁊ neptalim. De tribu iuda fuit
xp̄s: q̄ ex iuda ſm̄ carnē deſcendit. vt habet Matth.1.
Math.1. Et p̄ cōſequens cōſobrini ſui. ſ. iacobus ⁊ ioānes filij ze
bedei. Jacobus minor/ſimon/ ⁊ iudas: q̄ oēs erant de
tribu xp̄i: q2 cōſanguinei chriſti. Iſtos ḡ nominās di-
cit. ¶ Principes iuda duces eorū. i. p̄dicti apoſtoli de
ps.44. tribu iuda: q̄ principes dicebātur. ps.44. Conſtitues
eos p̄ncipes ſup oēm terrā. erāt duces eorum. ſ. fideliū:
q2 prelati eorū ⁊ doctores. De alijs autē apoſtolis ſub-
dit. ¶ Principes zabulon/ principes neptalim. Iſte eñ
due tribꝰ acceperunt ſortē ſuā in galilea. vt haberi pōt
Joſue.19. Joſue.19. Multi autē apoſtoloꝝ chriſti fuerūt de gali
lea. vt Andreas. Petrus. Uñ ⁊ apoſtoli galilei dicebā
Act.1.et.2. tur. Actuū.1.et.2. Q2 apoſtoli principes eccleſie/ ⁊ du-
ces fideliū: maxime fuerūt ex iſtis tribubus. ſ. de tribu
iuda/zabulon/ ⁊ neptalim. Ideo hos notās pſal. dicit.
¶ Principes iuda duces eoꝝ. ſ. fidelium: p̄ncipes zabu
lon: p̄ncipes neptalim. ¶ Iſtū autē textū aliter exponit
Hierony. Hierony. in trāſlatiōe iuxta hebraicā veritatē/ dicens.
Principes iuda in purpura ſua. vt ly purpura refera-
Apl'orum martyriū. tur etiam ad principes zabulon ⁊ neptalim. Ubi notā
dū q̄ purpura q̄ tingitur ex ſanguine / vermiculi mar
tyriū ſignificat: q̄ martyres p̄prio ſanguine rubricant.
Dicit ḡ iſtos principes. i. apoſtolos in purpura ſua: q2
omnes martyrio p̄ chriſto rubricati fuerūt/ ad dādum
alijs in fide exēplū fortitudinis. ¶ Et ſi obijcias de ioā
ne euāgeliſta: q̄ ſine gladio vitā finiuit. Tñ certum eſt
q̄ paratus fuit p̄ xp̄o ſuſtinere martyriū: quādo in fer
uentis olei doliū fuit miſſus. martyriū autē plus ſtat
in mēte q̄ȝ in carne. ¶ Et vide ſm̄ glo. ordinē martyrij
in iſtis tribuū noībus/ iuda/ zabulon/ neptalim. Nā iu
das cōfeſſio interpretat. zabulō fortitudo: ⁊ neptalim
dilatatio. Q2 in martyribus primo p̄cedit iudas. i. cō
feſſio fidei. Sequit fortitudo patiēter tormēta toleran
do: ad q̄ ſequit neptalim. ſ. cordꝰ p̄ charitatē dilatatio.

1078 Mādadeus virtuti tue: cōfirma
24.q.1. loquitur. hoc deꝰ q̄d opatus es in nobis.

¶ Hic oſtendit fidelium in bono confirmatio. Hic eñ
pſalmiſta orat: vt virtutes quas deus principibus ec-
cleſie contulit. ſ. apoſtolis: illas cōfirmet p̄ finalem in
bono pſeuerantiā. Ubi notādum q̄ chriſtus predicān
do promiſit apoſtolis ſe illis miſſurum ſpiritūſanctū:
quo. ſ. fortificarentur: ⁊ de oīb' p̄dicādis plene in
Joañ.16. formarentur. Uñ dicit. Si eñ nō abiero paracletus nō
veniet ad vos: ſi autē abiero mittā eum ad vos ⁊c. Un
de ⁊ hoc implicatur orat pſalmiſta/ dicēs. Māda deus
virtuti tue. Per virtutem dei accipe ipſū verbū incar
natū. Uñ ad Hebre.1. Portās omnia verbo virtutis Hebre.1.
ſue ⁊c. Dicit ḡ patri. Māda virtuti tue. i. p̄ effectū fac
cum verbo tuo q̄d diſpoſuiſti. ſ. ſpiritūſanctū mittere.
Et p̄ illū ſpiritūſanctū cōfirma hoc q̄d operatus es in
nobis. Loquit eñ in p̄ſona apoſtoloꝝ ⁊ primitiuoꝝ fi
delium: q̄ virtutē fidei ſpei ⁊ charitatis iā p̄ chriſti gra
tiā acceperāt: ſed in illis nōdum cōfirmati erāt. In cu-
ius ſignū ab illis oēs ceciderunt tēpore xp̄i paſſionis:
ſed poſt miſſionē ſpiritūſancti ſic illi fuerūt cōfirma-
ti: vt nec v̄ba/ verbera: ſed nec mortē timerent. q2 vt ha
betur Actuū.5. Ibāt apoſtoli gaudētes a cōſpectu cōci Actuū.5.
lij ⁊c. ¶ Et hic nota q̄ deus ſuos electos cōfirmat mul- Cōfirmat
tipliciter. ſ. confirmat p̄ aduerſitatis tolerātiā. Confir- nos deus
mat per p̄dicationē apoſtolicā. Cōfirmat p̄ fidē catho- multipl.
licā. Cōfirmat p̄ euchariſtie efficaciā. Cōfirmat p̄ ſpiri
tuſſancti gratiā. Cōfirmat p̄ ſalutarē penitētiā. ¶ Pri
mo patꝫ. Quoniā ſicut p̄ſperitas etiā iuſtos mollificat
⁊ remittit: ſic econtrario aduerſitas ipſos i bonū roborat
⁊ cōfirmat. p̄pter q̄d dicit apoſtolus. Cū infirmor tūc 2.Cor.12.
potens ſū. Ideo de patiētibus aduerſa dr. In chriſto 1.Petri.5.
modicū paſſus: ipſe p̄ficiet cōfirmabit ſolidabitq̄. Uñ
glo. ſup illud ps.36. Quoniā brachia petōꝝ cōterent: ps.36.
cōfirmat autē iuſtos dñs. dicit. Cōfirmat iuſtos dñs in
aduerſis p̄ ſpem/ p exēpla: ⁊ maxime exēplo ſue crucis.
Crux eñ finita ē ⁊ pena/ ⁊ gloria manet. Uñ crux a lo
cis ſuppliciorꝫ trāſit ad frōtes imperatoꝫ. Qui tm̄ ho
norē dedit penis ſuis: q̄d faciet fidelibꝰ ſuis? Et ideo q2
xp̄s p̄ cūctis alijs acriora fuit paſſus: ipſe ſingulariꝰ a
deo dr̄ cōfirmatus. ps.79. Fiat manꝰ tua ſup virū dex- ps.79.
tere tue: ⁊ ſup filiū hoīs quē ꝯfirmaſti tibi. ¶ Secūdū
patꝫ. Qm̄ ꝯfirmatis colūnis: reſtat vt edificiū ſupextātes
confirmatum credatur. Apoſtoli autem in ſuis predi
catiōibus fuerūt columne virtutū: q̄ a deo cōfirmati di
cuntur. ps.74. Liquefacta eſt terra ⁊ oēs q̄ habitant ps.74.
in ea: ego ꝯfirmaui columnas eius. Ubi glo. Terra. i.
eius habitatores: p̄us vitijs erat ꝯſtricta: ſed modo flā
te ſpiritu ſctō/ liquefacta eſt vt germina virtutum emit
tat. ⁊ rōnē ſubdit. Q2 ego cōfirmaui columnas eius. i.
apoſtolos q̄ in paſſiōe nutauerunt: q̄ cōfirmati ſunt re
ſurrectiōe. Uñ de cōfirmatione p̄ predicationē apoſto
licā dr̄ Actuū.15. Uerbo plurimo cōſolati ſunt fratres: Actuū.15.
⁊ ꝯfirmauerunt. ¶ Tertiū patꝫ. Sic eñ p̄ fidem ꝯfirma
re romanos optabat paulus. Rom.1. dicēs. Deſidero Rom.1.
videre vos ⁊c. Ad ꝯfirmādum vos per eā q̄ inuicē eſt
fidem veſtrā atq̄ meā. Sic p̄ fidem ſe cōfirmatū aſſerit
pſal. dicēs. ps.70. In te confirmatꝰ ſum ex vtero. Ubi ps.70.
glo. In vtero eccleſie cōcipimur: ſed p̄ fidē ꝯfirmamur.
¶ Quartū patꝫ. ps.103. Panis cor hoīs cōfirmet. Ubi ps.103.
glo. Tēporalis panis ſtomachū ꝯfirmat hoīs ⁊ ventrē
replet: ſed hic eſt ſpiritualis panis q̄ confirmat cor. hic
eſt panis q̄ de celo deſcēdit. et idem eſt panis ⁊ vinum:
q̄ vt vinū letificat cor: vt panis ꝯfirmat. Ideo ps.104.
Querite deū ⁊ cōfirmamini. ¶ Quinto cōfirmamur ps.104.
p̄ ſpiritusſancti gratiā: q2 ſicut illa nos mundat a pec-
catis: ſic nos ꝯfirmat in bonis. ps.50. Cor mūdū crea ps.50.
in me deus. ſequit. et ſpiritu p̄ncipali ꝯfirma me. vide
ibi. Uñ de iſta cōfirmatiōe grē dr̄. 1. Theſſa.3. Abūda 1.Theſ.3.
re faciat charitatem vrām ad cōfirmāda corda veſtra.
¶ Sexto ꝯfirmamur p̄ penitentiā. Qm̄ exēpla alioꝝ
penitētiū ⁊ veniā ꝯſequētiū/ multos ad penitētiā p̄uo
cāt: ipſoſq̄ in bonis cōfirmāt. Cōſidera quot ad penitē
tiā p̄uocauit ⁊ ꝯfirmauit penitētia dauid/ petri/ pau-
li/ magdalene ac ceteroꝝ q̄ poſt pctā enormia peniten
do veniā ſunt cōſecuti. Et ad iſtū ſenſum dixit dñs pe-
tro. Tu aliqñ cōuerſus/ cōfirma fratres tuos. q̄d nō ſo- Luce.22.
lum de ſuis fratribus. ſ. apoſtolis intelligit: ſed etiā de
ceteris fidelibus q̄ eiꝰ exēplo ad penitentiā erāt p̄uocā

Theophil⁹. ti. Unde predicta ṽba exponẽs Theophilus/ait. Cõ
firma fratres tuos. q. d. Poſtq̄ me negato ploraueris/
ac penitueris: corrobora ceteros cũ te principẽ apoſto
loꝝ deputauerim. Hoc enĩ decet te: q̄ meum robur es: ꝛ
petra eccleſie. Hoc autẽ intelligendũ eſt nõ ſolũ de apo
ſtolis vt cõfirmarent a petro: ſed de omnibus q̄ vſq; ad
finẽ mũdi futuri ſunt fidelib⁹: ne ſcʒ aliqs fideliũ diffi-
dat de venia: videns cũ qui cũ eſſet apoſtolus/xp̄m ne
gauit: ꝛ iterũ ꝑ penitentiã obtinuit prerogatiuã vt eſ-
ſet antiſtes mundi. Unñ in figurã huius de mari peni-
ps. 73. tẽtie d'. Tu cõfirmaſti in virtute tua mare. Et omibus
iſtis modis cõfirmata eſt eccleſia. qd̉ poſtulabat ps hic
dicẽs. Confirma hoc qd̉ opatus es in nobis. Per iſtas
enĩ cõfirmatiões deducit finaliter ad ꝯfirmationẽ glo
ps. 40. rie faciatis dei viſionis. ps. 40. Me autem propter in
nocẽtiã ſuſcepiſti ꝛ ꝯfirmaſti me: i ꝯſpectu tuo ĩ eternũ.

1079 A tẽplo tuo qd̉ eſt in hieruſalẽ: tibi offerent reges munera.

Hic enĩ declarat predictũ ṽſiculuʒ q̄ad duo. Primo
ad hoc qd̉ dixit: qd̉ operatus es in nob'. Scd̉o q̄ad effe
ctum dicte ꝯfirmatiõis. Quãtũ ad primũ pſalmiſta
in eccleſia chriſti poſtulauit cõfirmationẽ virtutũ. ſ. fi-
dei ſpei ꝛ charitatis: quas xp̄s predicãdo in ſuis fideli
bus fuerat opatus. Si autẽ q̄ras de loco/in quo iſtas
virtutes in ſuis fidelib⁹ fuerat opatus. Reſpõdet: q̄ in
tẽplo ſctõ tuo qd̉ eſt in hieruſalẽ. q: in templo illo chri-
Luce. 22. ſtus freq̄nter docuit ꝛ predicauit. Unñ ipſe ait. Quo-
tidie erã in tẽplo docens. Et dicit a templo: vt lr̃. a. acci
piatur ꝑ in. vel a tẽplo. ſ. inchoando. Uel aliter ma-
gis myſtice: ꝑ lr̃ templũ/accipe xp̄m incarnatũ: ipſo di
Joh. 2. cẽte. Joañ. 2. Soluite templuʒ hoc ꝛc. Cõfirma ḡ dicit
deo: hoc qd̉ opatus es in nobis. A templo. i. ab ipſo ver
bo incarnato. Cõſequẽter declarat huius confirma-
tiõis effectũ/dicẽs. Tibi offerẽt reges munera. Qd̉ ali
qui exponere volunt de regib⁹ trib⁹: q̄ venerunt adora
re xp̄m ſtatim natũ. Sed hoc ſtare non põt: q: chriſtus
nõdum vocauerat apoſtolos patres eccleſie: nec in illis
dictas virtutes fuerat operatus. Intelligit̃ ḡ de alijs re
gibus poſt aſcenſionẽ chriſti cõuerſis. Certũ eſt enĩ q̄
ꝑ hoc qd̉ chriſtus apl'os ceteroſq; fideles ſic ꝑ ſpiritũſã
ctum cõfirmauit: q̄ ipi cõſtãter fidem ꝑ totũ orbem pre
dicauerunt: q̄ multi reges ꝛ ꝑncipes cõuerſi ad fidem/
obtulerũt multa ꝛ magna munera: tã ad edificationeʒ
eccleſiarũ/ q̄ ad ſuſtẽtationẽ pauperum. ſicut patet de
Cõſtãtino iperatore: de Carolo magno: ꝛ multis alijs.

1080 Increpa feras arundinis: congregatio taurorum in vaccis populorum: vt excludant eos qui probati ſunt argẽto.

Hic cõſeq̄nter ponitur infideliũ depreſſio: quãtum
Fera. ad gẽtiles obſtinatos. Ubi aduerte q̄ iſte verſus maxi
Arundo. me de tyrãnis ſupbis romanorum intelligitur. Et pri-
Romani. mo ponitur ipſorum increpatio. Secundo diuerſaruʒ
nationum ad fidem chriſti cõuerſio: ibi. Uenient lega
ti. Notãdum q̄ principes romanos ꝛ imperatores
hic vocat feras arundinis. Feras enĩ ipſos dicit ꝑpter
crudelitatẽ quã exercuerũt i ſanctos martyres. Sicut
nero in petrũ ꝛ paulum: decius in Laurentiũ/ꝛ huiuſ
modi. Ut enim notãt grãmatici/ a fero fers: dicitur hec
fera fere: vel ferus feri: quia toto impetu feratur. Et eſt
ps. 79. idem qd̉ crudelis inhumanus. Unde ps. 79. Singu
laris ferus depaſtus eſt eam. Sic ergo romani princi-
pes ꝑpter crudelitatẽ quã exercebãt in chriſtianos: fe
ri ſiue fere dicebant. Uel q: multoties ſctõs martyres
feris tradebãt deuorandos. vt patet in multis ſctõꝝ hi
ſtorijs. Uocabant etiã fere arũdinis. Nã arũdo faci-
liter vento mouet ꝛ agitatur. vt dicit xp̄s Matth. 11. Matt. 11.
Quid exiſtis in deſerto videre arũdinẽ vento agitatã?
Romani aũt principes quicquid agebãt: totum facie
bant agitati vẽto vane glie. vt deducit Augu. in prin
cipio de ciuitate dei ꝑ plures libros. Uocat ergo ipſos
feras arũdis. i. crudeles vẽto vane glie agitatos. Et be
ne feras arundinis: q: quãuis quelʒ gẽtiũ haberet deũ
ſuum/ipſi tñ romani ad cultum cuiuſlibet idoli facilr̃
cõuertebant. Unde de ipſis dicit Leo papa in ſmone
aploꝝ Petri ꝛ Pauli. q̄ romani magnam ſe credebãt
feciſſe religiõnẽ/cũ nulli⁹ gẽtis deos reſpuiſſent. De Cõſtãtin⁹
iſtis ergo dicit. Increpa feras arũdinis. i. argue ꝛ caſti cõuertitur
ga/ vel corrige. Unde hic dicit. N. q̄ in hoc ps ſpiritu
ꝓphetico eleuat⁹ preuidit Cõſtãtinũ imperatorẽ poſt
multã ſtragẽ xp̄ianorũ/a deo lepra ꝑcutiendũ: ꝛ a Pe
tro ꝛ Paulo ꝑcutiendũ: ꝛ ſic corrigendũ: ꝛ ad fidẽ cõ-
uertendũ. vt ptʒ in hiſtoria ſancti Silueſtri. De eiſ-
dẽ etiã romanis principib⁹ ſubdit. Cõgregatio tauro-
rum in vaccis ꝑploꝝ. Ubi nota q̄ tauri ſilueſtres/cuʒ
vaccis familiariter cõuerſari nõ poſſunt: ſed bene tau-
ri domiti. Dicebant romani fere arũdis: ꝛ cõgregatio
taurorũ in vaccis ꝑploꝝ. Primũ q: nõ ſoluʒ conaban-
tur crudeliter diſſipare xp̄ianos ꝑ tormẽta tanq̄ fere: ſʒ
etiã multotiẽs tanq̄ tauri domeſtici / ꝑ blãdimẽta co-
nabant xp̄ianos a fide xp̄i ſeducere eis ꝓmittẽdo diui
tias honores ꝛ ſimilia. Et ſic dicebant cõgregatio tau
rorũ in vaccis ꝑploꝝ. i. tauri domeſtici cũ vaccis. q: ſic
crudelitatẽ ſuentes quos ꝑuertere volebãt non oſtende
bant: ſed ſub quadã pietatis apparẽtia/illos alliciebant.
Et totũ ad iſtũ finẽ/ vt eos a xp̄i fide ſeducerent. Et hoc
eſt qd̉ ſubdit. Ut excludãt. ſ. a fide/eos. ſ. ſctõs q̄ ꝓbati
ſunt argẽto. i. qui ſunt a deo magis in fide ꝓbati/ q̄ ar
gentũ in fornace. Sic enim loquitur ſcriptura. Tanq̄ Sap. 3.
aurum in fornace probauit electos dominus.

Diſſipa gentes que bella volũt: venient legati ex egypto: ethiopia preueniet manus eius deo. 1081 6. q. 1. ſi oīs

Iſta pars ſpectat ad precedentẽ verſuʒ: q̄ ſimilr̃ de ro
manis itelligit̃: q̄ bellis totũ orbẽ ſibi ſubiecerunt. Et Diſſipare.
notandũ q̄ diſſipat̃ qs duplr̃. ſ. quo ad ſubſtãtiã. ſ. quã
do deſtruit̃ vel occidit̃. ps. 52. Deus diſſipat oſſa eorũ ps. 52.
qui hoib⁹ placẽt. Et quo ad qualitatẽ. vt qñ mali hois
malitia tollit̃/ꝛ ipſe bon⁹ efficit̃. Sic dr̃ ꝓuer. 20. Rex q̄ ꝓuer. 20.
ſedet in ſolio ſuo diſſipat omẽ malũ. ſ. q: diſſipat hoim
malitias. et ſic accipit̃ hic. Diſſipa gẽtes q̄ bella volũt/
ideſt romanos belligeroſos cõuerte ad fidẽ / in eis diſſi
pãdo infidelitateʒ. Sequit̃. Uenient legati ex egypto.
Hic ponit̃ diuerſarũ nationũ ad fidẽ cõuerſio. Iſtũ tex
tũ exponũt aliqui de philone. Ubi ſciendũ q̄ ſicut dici
tur in libro viroꝝ illuſtriũ: philo fuit quidã genere he-
bre⁹: patria alexãdrin⁹: d̉ genere ſacerdotũ ſcriptoꝝ in
ſigniſſim⁹: magne ſciẽtie: q̄ multos libros ꝯpoſuit. Hic
poſt xp̄i aſcẽſionẽ de alexãdria q̄ eſt in egypto fuit cum
certis ſocijs: fuit romã miſſus legat⁹ ad caium vel ad
claudiũ. Et tũc dũ eſſet romã cõtraxit familiaritatẽ cũ
beato petro ap'lo rome exiſtẽti. Qui legatiõe cõpleta re
diit alexãdriã: ꝛ xp̄i fide a beato petro ſuſcepta: cõſtrui
fecit eccliã ſãcti Marci in alexãdria. quã multis donis
ditauit: ꝛ in ſuis ſcriptis fidẽ catholicã multũ cõmẽda
uit. Iſti⁹ ergo legationẽ cũ ſuis cõmbulib⁹: ꝛ cõuer
ſionẽ ad fidẽ ꝓuidẽs ps dicit. Uenient legati ex egypto:
ideſt ex alexãdria q̄ eſt i egypto. Et tamẽ q: ante iſti⁹
cõuerſionẽ iã beat⁹ matthe⁹ cõuerterat ethiopiam q̄ eſt
ꝓpe alexãdriã. Qui veniẽs ad ethiopiã baptizauit re

q² ⁊ ei⁹ filiũ/quẽ mortuũ ſuſcitauerat: et regis filiã vir
ginẽ xp̃o dedicauit: ⁊ eã ducẽte virginib⁹ p̄fecit: ⁊ ma
gnã partẽ ppli illi⁹ regni ad fidẽ ↄuertit ⁊ baptizauit.
vt in hiſtoria beati matthei habet. Jdeo narrata con=
uerſione egypti: cõuerſionẽ ethiopie ipi ↄponit dicens.
Ethiopia preueniet. ſcilicet in conuerſione preueniet
egyptum. Manus eius deo. ideſt confederabitur cum
deo per fidem. Ubi notãdum ꝙ dare manus alteri/eſt
ſignum confederationis. vt patet ſupra ꝟſiculo. 713.

1082 **Regna terre cantate dño: pſalli
te domino.**

¶ Hic exortib⁹ premiſſis inuitant hoies ad gratiarũ
actiões deo referẽdas dicẽs. Regna terre cãtate dño. i.
homines qui habitãs in vniuerſis regnis terre: cãta
te. i. laudibus extollite. Pſallite domino. i. opib⁹ bo
nis ipſi obedite. Quid enim ſit cãtate domino: ⁊ quid
pſallere. Unde ſupra ꝟſiculo. 599.

1083 **Pſallite deo qui aſcẽdit ſuper ce
lum celi: ad orientem.**

¶ Ubi notandum ꝙ celum celi dicitur ſummũ celoꝝ:
ad qđ chriſtus ſecundũ ꝙ homo aſcendit: vt dictũ fuit
ꝟſiculo. 1066. Et ſic in iſto ꝟſiculo notat pſal'. duos ter
minos aſcẽſionis chriſti. ſcilicet terminũ ad quem aſcẽ
dit: quia ſuper celum celi. Secũdo terminũ a quo aſcẽ
Aſcenſio chriſti. dit. ſcilicet ad orientem. Ubi nota ꝙ (vt habetur Actuũ.
1.) chriſtus aſcendit in celum de monte oliueti: qui eſt
in parte orientali ciuitatis hieruſalẽ. Et ſic dicitur aſcẽ
diſſe ad orientem de parte illa que reſpicit ad orientẽ.
Unde ⁊ alia littera habet/ ab oriẽte. ¶ Uel magis mo
raliter: aſcendit ad oriẽtem. ſcilicet noſtre illuminatio
nis. Et eſt aſcendit ad orientem. ideſt aſcendit vt lumẽ
gratie nobis oriri faceret.

1084 8 pe. diſ. 3. querendũ **Ecce dabit voci ſue vocem virtu
tis: date gloriam deo ſuper iſra=
el: magnificentia eius ⁊ virtus
eius in nubibus.**

¶ Quia de loco ad quẽ aſcẽdit xp̃s/ad iudicãdũ mũ
dũ eſt venturus. Jdeo deſcripto loco aſcẽſiõis: deſcribit
Aduẽtus ad iudiciũ. aduẽtus ad iudiciũ. Ubi notãdũ ꝙ iſte textus p Ma
giſtrũ in glo. exponitur de voce qua ſuſcitabitur mor
tui. De qua ait apſus/ꝙ ipſe dñs in voce archãgeli de
ſcẽdet de celo. cui dabit tantã virtutem: vt ad ipſius vo
cis ſonitũ oẽs mortui reſurgãt. De qua dictũ ẽ ps. 28.
ps. 28. Uox dñi in virtute: vox dñi in magnificentia. Jn illo
aũt aduẽtu nõ veniet humilis vt in p̃mo: ſed magnifi=
cus ⁊ glorioſus. Uñ ab oib⁹ in forma ſerui glorificata
videbit. Et ſic a malis plus timebit ꝙ̃ in p̃mo aduen=
tu: ⁊ a bonis plus glorificabit. Jdeo hoc p̃uidẽs dicit.
Date gloriã deo ſup iſrael. i. tũc boni magis xp̃m glori
Nubes ſũt ſancti. ficabũt: ꝙ̃ fecerit ppls iſrael in p̃mo aduẽtu. ¶ Sed cũ
q̃bus veniet/ſubdit. ꝙ magnificẽtia eius ⁊ ỽtus ei⁹ in
nubib⁹. vbi per nubes intellige ſctõs: cum q̃b⁹ deſcẽdet
Matt. 26. ad iudiciũ. vñ Matt. 26. dicit. Uidebitis filiũ hoĩs ve
Origenes nientẽ in nubib⁹ celi. Ubi ait Orige. Hę nubes ſunt ꝓ=
phete ⁊ apli ſctiq; viri: q̃b⁹ mãdauit pluere cuꝫ opꝫ. Et
ſũt nubes celi nõ trãſeũtes: q̃ſi portãtes imaginẽ celeſtẽ.
⁊ digne ſunt vt ſint ſedes dei: qꝛ heredes dei: coheredes
aũt xp̃i. ¶ Uel aliter ⁊ forte mag' litteraliter: tot⁹ iſte ꝟſus
intelligit de p̃dicatiõe apl'oꝝ: q̃b⁹ aſcẽdẽs xp̃s p̃cepit.
Mar. vlti. Jte p̃dicate euãgeliũ oĩ creature. Et hec dr vox xp̃i:
eo ꝙ ei⁹ mãdato ipſi predicauerunt. Cui voci dedit vo
cem ỽtutis: qꝛ ipſoꝝ p̃dicationi dedit ỽtutẽ miraculorũ

⁊ penetrãdi gentiliũ corda vt ad fidem cõuerterent: qꝛ
voci ipſoꝝ xp̃s cooperabat. ꝓpter qđ dr. Jlli aũt p̃fecti Mar. vlti.
p̃dicauerũt vbiq; dño cooperãte ⁊ ſermonẽ ↄfirmãte/ſe
quẽtib⁹ ſignis. ¶ Sequit. Date gloriã deo ſup iſrael. Iſrael.
Ubi nota ꝙ per iſrael qđ interpretatur videns deũ/in=
telligũtur oẽs fideles qui deuꝫ per fidẽ ſpeculãtur: qui
etiã circũcidũtur: non quidẽ carne/ſed ſpiritu. iuxta
modũ loquẽdi apoſtoli ad Rom. 2. volentis ꝙ iudeus Roma. 2.
dicit: nõ qui carne circũciditur/ſed ſpiritu: dicẽs. Nõ
eñi q in manifeſto circũciduntur in carne: ſed q in ab=
ſcondito iudeus eſt: ⁊ circuncĩſio in ſpiritu/ nõ littera.
De fidelibus ergo dicit. Date gloriã deo ſuper iſrael. i.
propter bona que fecit ſuper fideles: qꝛ ipſorũ voce apo
ſtolorum vocauit ad fidem. Unde de ipſis apoſtolis/
ſubditur. Magnificẽtia eius ⁊ virtus eius in nubib⁹.
i. in aplis q nubes dicunt. Eſa. 60. Qui ſunt iſti q vt Eſa. 60.
nubes volãt ⁊c. Unde ꝟ. 556. Jn aplis eñ fuit magnifi
cẽtia xp̃i: qꝛ ipm magnificũ p totũ orbẽ predicauerũt.

Mirabilis de' in ſctis ſuis: deus 1085 8 pe. diſ. 9 de ſpũ ſctõ
**iſrael ipſe dabit virtutẽ ⁊ fortitu
dinẽ plebi ſue: benedictus deus.**

¶ Si verſus iſte continuetur ad precedentem/ſecundũ
primam expoſitionem: tunc iſte verſus exponit qđ di=
ctum eſt ſuperius. ⁊ virtus eius in nubibus. quia de= Nubes.
ſcendet ad iudicium cum ſanctis ſuis qui nubes dicũ
tur. Unde ne nubes aliter intelligeres/niſi ſanctos cũ
quibus veniet: ſtatim de ipſis ſubdit. Mirabilis deus
in ſanctis ſuis. Quia in ipſis apparebit mirabilis: eo
ꝙ tunc omnibus ſanctis erit iſrael: quia iſrael interpre=
tatur videns deum. Et tunc oẽs ſancti videbunt eum
ſicut eſt. ¶ Et tunc in iudicio ipſe deus dabit virtutẽ
⁊ fortitudinem plebi ſue. Uirtutem quoad animam:
quã ſupra virtutem naturalem eleuabit per lumen glo
rie ad claram diuinitatis viſionẽ. Fortitudinem / quo
ad corpus: quia tantam fortitudinem corporibus de=
bit: vt amplius nec mori poſſint nec pati. etiam dabit
fortitudinem agilitatis vt nullo pondere grauentur.
Eſa. 40. Aſſument fortitudinem: current ⁊ non labora Eſa. 40.
bunt ⁊c. Pro quibus omnibus gratias agens/dicit.
Benedictus deus. ¶ Si autẽ continuetur ad precedẽ=
tem iuxta ſecundam expoſitionem: tũc per ſanctos hic
intellige ipſos apoſtolos in quibus deus mundo ap=
paruit mirabilis: quia per ipſos faciebat mirabilia/ſa
nando infirmos/mortuos ſuſcitando. Et qđ amplius
eſt/mentes infidelium ad fidem conuertendo: et con=
uerſis tantam donando conſtantiam: vt pro ipſius fi=
de ſeruanda omnia aduerſa patienter tolerarent: etiã
⁊ ipſam mortem. qđ eſt ſupra naturalem virtutẽ. Un
de talis conſtantia a deo datur. Et hoc eſt quod dicit.
Deus iſrael'. ideſt fidelium: ipſe dabit virtutem ⁊ forti=
tudinem plebi ſue. ideſt fidelibus ſuis: pro quib⁹ oĩ=
bus magnificandus eſt deus. Jdeo concludit. Bene=
dictus deus. ¶ Et nota ꝙ pſalmiſta chriſti fideles vo Plebs.
cat nomine plebis. Cuius ratio eſt. quoniam apud
qđ eſt pluralitas/dicitur hec plebs: quia in populo pla
res ſunt plebeij ꝙ̃ nobiles. Eſt enim plebs collectio ta
tum ignobilium. Cum ergo primi fideles fuerint quo
ad mundum ignobiles. Unde. 1. Corinth. 1. Uidete 1. Corin. 1.
vocationem veſtram fratres: quia non multi ſapiẽtes
ſecundum carnem: non multi potentes: non multi no
biles: ſed que ſunt mundi ignobilia elegit deus ⁊c.
Jdeo ratione primorum fideliũ omnes fideles plebeij
vocantur: quãuis etiam inter fideles ſint multi: etiam
ſecundum mundum nobiles. Unde de Joanne bapti
ſta dicitur Luce. 1. Jpſe precedet ante illum parare domi Luce. 1.
no plebem perfectam.

1089. SAluū me fac deꝰ: quo-
niā intrauerunt aque
vſqȝ ad aīam meam.
¶ Titulus huius pſal. eſt. In finē ꝓ
his qui commutabuntur ipſi dauid.
Ad cuiꝰ intellectū cōſiderandū ꝙ in ſacra ſcriptura cō-
mutatio multiplex reperit. ſ. commutatio valoris ⁊ iu-
ſticie quā facit equalitas. cōmutatio doloris ⁊ miſerie/
quā facit penalitas. cōmutatio falſitatis ⁊ malitie quā
facit iniquitas. cōmutatio ſalutaris penitentie, quā fa-
Cōmuta- cit ſinceritas. ¶ Primo eſt cōmutatio valoris ⁊ iuſticie/
tio multi- quādo ſ. ſm iuſticiā cōmutatiuā vna res pro alia com
plex. mutatur: vt puta panis vnus cōmutatur ꝓ vno dena-
rio. Que cōmutatio dicitur equalitatis: non quidem ꝙ
in ſe tantum valeat vnus denarius ſicut vnus panis:
immo nec etiā mille. ſed quia ad conuiuendū ſimul iu-
ſticia commutatiua ſic diſponit ꝙ tales res pro talibus
commutantur. Ideo dicitur cōmutatio qñ res datur ꝓ
tali vel tanto precio. Et de iſta cōmutatione loquit ſal-
Matth. 16. uator: Matth. 16. Quid ꝓdeſt homini ſi vniuerſū mū-
dum lucret: anime vero ſue detrimentū patiat? aut quā
dabit homo cōmutationē ꝓ anima ſua? Ex hoc inuēs/
ꝙ in mūdo non eſt aliquid tanti valoris ꝓ quo iuſte cō
Chryſoſto- mutari poſſit anima. Unde chryſoſtomꝰ ſup Matt. ꝑ-
mus. dicta verba exponens/ ait. Sed pone etiam cum anima
Anima. idest cū vita corporali totū orbē terrarū: quid ex omibꝰ
his erit ampliꝰ homini anima imperpetuū pereunte?
Si eni famulos tuos videas in letitia: te aūt in malis
vltimis conſtitutum: quid inde habebis ex eorum do-
minio: Hoc etiam in anima tua reputa: cū carne laſciui
ente ipſa futurā perditionē expectat. Sed ⁊ ſi regnaue-
ris ſupra vniuerſum orbem terrarum: non poteris ani-
mam tuam emere. Propter qđ dicit chriſtus. Aut quā
dabit homo commutationem pro anima ſua. q. d. diui-
tias ſi perdideris, poteris alias dare ad ipſas redimen
das: animam autem tuam ſi perdideris non poteris
aliam animam dare pro ipſa redimenda/ ſed nec aliqđ
aliud. Quid autem mirabile ſi hec omnia contingunt
anime: cū hec omnia contingant in corpore noſtro: vt
nulla pro ipſo poſſit fieri commutatio. Etenī ſi decē mi
lia diademata corpori inſanabiliter egroto impoſue-
ris/ nō curatur. Et ideo ꝙ anima nullo precio commu-
Job. 28. tari poſſit: dr̄ Job. 28. Nec appendet argentum in com
mutatione eius. ¶ Secundo eſt cōmutatio doloris ⁊ mi
ſerie. Mirabilis eſt enim cōmutatio/ cum quis de gloria
Chriſtus. ad penas/ de honore ad opprobria cōmutatur. Iſtam
cōmutationem in xp̄o factam nobis improperant infi-
deles dicentes ipſum cōmutatū fuiſſe ad penas crucem
et mortem: ignorantes ꝙ iſta cōmutatione nos cōmuta
mur de morte ad vitā: de terris ad celū. Et hoc eſt qđ dr̄
Ps. 88. pſal. 88. Memor eſto dñe opprobrij ſeruorum tuorum.
Sequit. Qđ exprobrauerunt inimici tui dñe: qđ expro-
brauerunt cōmutationē xp̄i tui. q. d. ſm glo. Memor eſto
opprobrij illati ſeruis tuis a multis gentibus. Iam eni
xp̄s ſedet in celo: ⁊ crimē xp̄ianis obijcitur de xp̄o. Un-
de ſequit. Qđ exprobrauerunt inimici tui dñe. i. iudei ⁊
pagani nobis improperant dicentes periſſe xp̄m morte
crucis. Et repetit dicens: ꝙ exprobrauerunt cōmutatio-
nem xp̄i tui. Hanc eni cōmutationē xp̄i nobis obijciunt
dicētes ꝙ xp̄s mortuꝰ eſt ⁊ crucifixꝰ. Sed hec cōmutatio
a tēporali vita ad eternā, a terra ad celū, a iudeis ad gē
tes cedit in gloriam noſtrā. Quid ergo inſani hāc cōmu-
tationē nobis obijciūt? Nunquid opprobriū eſt qđ obij
ciunt? nū opprobriū eſt qđ obijcitur? Utinā ⁊ ipſi ſic cō
Ps. 54. mutarent. Sed de ipſis dicitur. Non eſt illi commuta-
tio ſ. talis. ⁊ non timuerunt deum ⁊c. ¶ Tertio eſt com-
mutatio falſitatis ⁊ malitie/ qua ſ. homines virtutes cō
mutant ad vitia: ⁊ veritatem in fallaciā. de qua Rom. 1. Rom. 1.
Qui cōmutauerūt veritatē dei in mēdaciū. ¶ Quarto ē
cōmutatio ſalutaris penitentie predictē oppoſita: qua de fal
ſitate aliquis ad veritatē cōmutat ⁊ de vitijs ad virtutes.
Et hec eſt ſumma cōmutatio ſi cōſideres ꝙ deus ſup bo-
nos manū dexterā tenet ſup malos vero ſiniſtrā. ſed dū
boni cōmutant ad vitia: mali vero ꝑ penitentiā ad vir-
tutes: ipſe deꝰ ſimiliter manus ſuas ſup illos cōmutat.
Quod plene fuit figuratū in cōmutatiōe manuū iacob
ſup ephraim ⁊ manaſſem. de quo Gen. 48. Ubi dr̄ ꝙ Io Gen. 48.
ſeph poſuit duos filios ſuos ſ. ephraim ⁊ manaſſem an
te iacob patrē ſuum/ vt eis benediceret. ⁊ poſuit ephraim
ad ſiniſtrā patris: manaſſem vero ad dextrā. Qui ia-
cob manus extendēs dexterā manum poſuit ſup caput
ephraim iunioris: ſiniſtrā vero ſup caput manaſſe com
mutans manꝰ. Ephraim eni qui creſcēs interpretat ſi-
gnificat illos q cōmutant ꝑ penitentiā de vitijs ad vir-
tutes: qui cū eſſent in culpa/ erant ad ſiniſtrā dei colloca
ti. ſed ꝑ penitentiā cōmutati/ dextera manus dei ſup illos
extendit qui in virtutibꝰ creſcūt. Manaſſes vero q obli
uioſus interpretat ſignificat illos qui ōſtatu grē ad cul
pā cōmutant: ⁊ deū quē priꝰ nouerūt obliuiſcunt: ⁊ iſti
de dextera dei cōmutant ad ſiniſtrā. Et ideo qr caret cō-
mutatiōe penitentie: caret etiā bñdictiōe diuine dextere. Et hec
cōmutatio ē a deo. Eccl. 8. Potentiſſimꝰ faciē eiꝰ cōmutat. Eccl. 8.
¶ Ad ꝓpoſitū ergo de iſta cōmutatiōe penitentie/ qua qs cō-
mutat de malo ad bonū: ⁊ de bono ad melius: loquit ti
tulus pſal. dicēs. In finē ꝓ his qui cōmutabunt ⁊c. Et Paſſio
qr talis cōmutatiōis cauſa eſt xp̄i paſſio/ a qua ⁊ ꝑ quā xp̄i.
penitentia nr̄a efficaciā habȝ. lib. 2. di. 18. lib. 4. di. 2. Per hāc
eni ipſe xp̄s trāſiuit de mūdo ad patrē. in qua ⁊ nos tran
ſire facit de morte ad vitā eternā/ de terra ad celū. Inde
ipſe deſcēdit ad eos qui ceciderūt/ vt eos ſubleuaret. Eſt
ġ ſenſus tituli talis. pſal. iſte dirigēs nos i finē. i. i xp̄m at
tribuit ipſi dauid. i. xp̄o q huiꝰ loquit ſm caput ⁊ ſꝫ cor
pus/ agēs ꝓ his. i. de cauſa mutatiōis eoꝝ. i. de paſſiōe
xp̄i qui cōmutabunt de malo ad bonū: de timore ad ſe-
curitatē: de mūdo ad celū. qr ſ. pſal. hic agit de xp̄i paſſio
ne q eſt cauſa talis cōmutatiōis. Sciēdū etiā ꝙ iſte pſal.
nō habet hiſtoriā aliquā ꝓ fundamēto: ſed ad litte
ram loquit de xp̄i paſſiōe ⁊ ſuoꝝ. qr pſal. ꝓuidēs xp̄i paſ
ſionē in xp̄o ⁊ in ſuis mēbris futurā fecit hūc pſal. qđ ex
multis locis noui teſtamēti pōt declarari. Primo qr xp̄s Joh. 15.
adducit ſcripturā iſtiꝰ teſtamēti de ſe dictā dicēs. Sed vt
impleat ſmo qui in lege eoꝝ ſcriptꝰ eſt. Qr odio habue
rūt me gratis. qđ de iſto pſal. ſumit vbi dr̄. Multiplicati
ſunt ſup capillos capitis mei: qui oderūt me gratis. Ec
ce hoc xp̄s dicit de ſe adimpletū: oſtēdēs ꝙ hoc de ipſo fuit
predictū. Itē apl̄s de iudeis qui xp̄m ꝑſequētes fuerūt
excecati, adducit litterā iſtiꝰ pſal. dicēs. Fiat mēſa eorū Rom. 11.
corā illis in retributionē ⁊ in ſcandalū: obſcurent oculi
eorū ne videāt. Itē ad Rom. 15. adducit qđ habetur in Rom. 15.
h pſal. de xp̄o. Et opprobria exprobrantiū tibi ceciderūt
ſup me. Qđ ad litterā i pſonā xp̄i oñdit dictū fuiſſe. Itē Joh. 2.
Jo. 2. dr̄ ꝙ cū xp̄s facto flagello de funiculis eiceret vē-
dentes ⁊ emētes de tēplo: recordati ſunt diſcipuli eius/
quia ſcriptū eſt. Zelus domꝰ tue cōmedit me. ꝑ hoc oſtē-
dens euāgeliſta ꝙ hec ſcripta erāt de xp̄o. Ex quibꝰ om-
nibus clare patet ꝙ totꝰ iſte pſal. ad litterā de xp̄o dictus
eſt ⁊ de mēbris eiꝰ. Sic ergo intelligēdo pſal. iſtū accedo
ad eiꝰ diuiſionē. Dauid ergo loquēs in pſona xp̄i ⁊ mē
broꝝ ſuorū tria facit. Primo petit a penis abſolutionē. Diuiſio.
Scḋo ꝑdicit iudeoꝝ punitionē ibi. Fiat mēſa eoꝝ. Ter
tio conſurgit ad dei laudationem/ ibi. Ego ſum pauper.
Prima in duas. quia primo ponitur penarum explica
tio. Scḋo a penis poſtulat liberatio/ ibi. Ego vero ora-
tionē meā. Prima pars diuiditur i duas. quia prio ex-

plicantur pene illate factis. Secūdo pene illate verbis/
ibi. Quoniaꝫ propter te. Prima aūt in duas. quia prio plā
gitur penarum illatio. Secundo inferentium multipli=
catio/ibi. Multiplicati ſunt. Prima pars diuidit̃ in par
tes quattuor. quia chriſtus primo a iudeis reus mor=
tis iudicatur. Scdo a gentibus veſtibus ſuis denuda=
tur/ibi. Infixus ſum. Tertio xp̄s ſepultus cuſtoditur/
ibi. Veni in altitudinē. Quarto xp̄s clamans/a ſuis nō
auditur/ibi. Laboraui. Quantū ergo ad primū oſten=
dit pſal. ꝙ xp̄s a iudeis morti fuit adiudicat⁹: dicēs pa
tri. Saluum me fac de⁹ ⁊c. Ubi notandum ꝙ iſta littera
dupliciter exponitur. ſ. de capite chriſti / ⁊ de mēbris ei⁹.
Aq̄ ſigni- ficat ppl'z et iudeos. Si de chriſto ſciendum ꝙ in ſcriptura per aquas intelli
gitur populus. quia ſicut omnes partes aque ſic coniū
guntur adinuicem ꝙ faciunt vnum corpus aque: ſic et
omnes qui ſunt de vno populo vniti vnum corpus de=
Apoc. 17. bent facere. Propter qḋ dicitur Apoca. 17. Aque popu
li ſunt. Inter omnes autem gentes mundi ante ſoluz iu
dei faciebant populum: ceteri autem gentes vocabant̃.
Propter quod gentilibus conuerſis dicebat petrus. 1.
1. Pe. 2. Pe. 2. Qui aliquādo non populus: nunc autem popu
lus dei. Cuius ratio aſſignatur ſuperius. ver. 816. quia
nulla multitudo facit populuꝫ/niſi regatur iuſticia: iu=
ſticia regi non poteſt qui non ſubditur deo. Quia igitur
ſoli iudei ſubdebantur deo per verum cultum: ideo ſoli
iudei faciebant populum. Sic ergo aqua ſignificat po=
pulum: ⁊ populus iudeos. ergo ex conſequēti aqua ſi=
gnificat iudeos. de quibus hic ad patrem orans xp̄s di
cit/Saluū me fac de⁹: qm̄ intrauerunt aque. i. iudei vſq
ad aīam meā. vñ glo. Saluū ⁊c. qm̄ intrauerūt vſq ad
aīam meā. aque. i. turbe iudeoꝝ intrauerūt vſq ad aīaꝫ
meam tollendaꝫ. quia. ſ. deliberauerunt non ſolum me
tenere/me ligare ⁊ flagellare: ſed etiam me occidere/⁊ au
ferre animam meam. Sic enim de iſtis aquis iudeoruꝫ
Thre. 3. dicitur. Inundauerunt aque ſuper caput meum: dixi
Dani. 12. perij. Et da. 12. ¶ Si autē iſta verba ſint corporis. ſ. xp̄i
membrorum ſuorum fidelium: tunc per aquas intelli=
Aq̄ ſignifi cat aduer ſa. ge aduerſitates penas ⁊ miſerias vite preſentis. Recte
enim per aquas aduerſitas vite preſentis figurat̃. quo=
niam ſicut in aqua res leues ſupernatant ⁊ eminent: vt
lignum. res autem graues ſubmerguntur. vt plumbum
et ferruꝫ: ſic leues ⁊ bonos homines peccati pondere nō
grauatos aduerſa ſurſum eleuant per gratiam/⁊ ad deū
ipſorum mentes dirigunt: ſed malos ⁊ graues. ſ. pecca=
tis implicatos per impatientiaꝫ ſubmergunt. Et hoc eſt
Sap. 10. qḋ dicitur Sapiētie. 10. Tranſuexit illos. ſ. bonos per
aquam nimiam: inimicos autē eorum. ſ. malos demer=
ſit in mare. Iuſti ergo aduerſitatib⁹ afflicti ne deſperent
clament ad deum dicētes. Saluū me fac dn̄e: qm̄ intra=
uerunt ⁊c. ne cedant iniquitati timore mortis vltra non
habent mali aliquid qḋ eis facere poſſint. Clama ergo
chriſti membrum ad dn̄m ⁊ ſaluabit te. de quo dicit̃. ps.
33. Iſte pauper clamauit: ⁊ dn̄s exaudiuit eum: ⁊ ex om
Ps. 33. nibus tribulationibus eius ſaluauit eum.

1090 Infixus ſum in limo profundi: et non eſt ſubſtantia.

¶ Hic chriſtus veſtibus ſuis denudatur. Ubi notandū
Subſtan- tia ſignifi cat diui- tias. ꝙ nomine ſubſtantie bona temporalia intelliguntur: q̄
per contēptuꝫ nobis ſubijcere debemus. ⁊ non mente ſu=
bijci illis. Sic enim ſubſtantiam pro diuitijs ⁊ tempora
libus rebus accipit ſcriptura de abraam ⁊ loth. vbi dici=
Gen. 13. tur. Erat enim eorum ſubſtantia multa/⁊ nequibāt ha=
Tob. 4. bitare ſimul. Et tob. 4. De ſubſtantia tua fac eleemoſy
Lim⁹ di- cit pctōs. nam. ¶ Secundo notandum ꝙ per limum intelligitur
humanum genus qḋ fuit de limo terre formatum quo
Gen. 2. ad corpus. Gen. 2. Formauit dn̄s deus hominem de li=
mo terre ⁊c. non tamen de profundo limo: ſed de limo q
erat in ſuperficie terre: ſed homo per peccata cadēdo fa=
ctus eſt limus profundi. i. iniquitatis. Et ſic per limum
profundi intelliguntur mali: qui limus dicuntur ratio=
ne corporis: ſed limus profundi ratiōe iniquitatis. Di=
cit ergo chriſtus. Infixus ſum in limo profundi: idest
traditus ſum in manibus malorum: qui ad profunduꝫ
iniquitatis deuenerūt. Et iſti maxime fuerūt milites pi
lati qui iudeis cupientes complacere: omnia chriſti bo
na temporalia abſtulerunt. Chriſtus enim preter veſtes
alia temporalia bona non habebat: quibus tamē a mi=
litibus fuit expoliatus ⁊ nudus crucifixus: ⁊ in maiorē
chriſti deriſionem diuiſerunt ſibi veſtimenta eius: ⁊ ſu= Ps. 21.
per illas miſerunt ſortē. Et hoc eſt qḋ dicit chriſtus. In=
fixus ſum ⁊c. ¶ Et non eſt ſubſtantia: q: ad tantam pau
pertatem temporalium me deduxerunt ꝙ nulla ſubſtā=
tia mihi remanſit: quia etiam veſtes quibus tegebar ab
ſtulerunt. vt ſic expoliatus omnib⁹ temporalibus chri=
ſtus illud ps. 38. diceret. Subſtantia mea tanq̄ nihiluꝫ Ps. 38.
ante te: idest ad nihilum pro te eſt deducta.

Veni in altitudinem maris: ⁊ tē pestas demerſit me. 1091

¶ Hic conſequenter chriſtus mortuus ſepelitur. Ubi no
tandum ꝙ chriſto ſtatim in cruce mortuo/anima deſcen
dit ad infernum: corpus vero ſepulture traditum fuit.
Que duo hic de ſe chriſtus oſtendit: quo ad primum di
cit. Veni in altitudinem maris: quo vero ad ſc̄m dicit.
Et tēpeſtas demerſit me. Quid eſt enim maris profun= Maris
dum niſi infernus ad quē anima chriſti deſcendit. Un= infernus.
de grego. tractans illud Iob. 38. Nūquid ingreſſus eſt Grego. in
profundum maris ⁊c. dicit. Ac ſi aperte dicat xp̄s. Ego mor. c. 7.
non ſolum mare: idest ſeculum per aſſumptam carnem
atq animam petij: ſed etiam per animā ſponte in morte
poſitam: vſq ad vltima inferni quaſi ad maris profun
da deſcendi. Si enim mare diuini eloquij ſeculuꝫ debet
intelligi: nihil prohibet profundum maris inferni clau
ſtra ſentire. Profundum ergo maris dominus penetrāſ
inferni nouiſſima electorum ſuorum animas erepturus
intrauit. Unde per prophetam dicitur. Poſuiſti profun= Esa. 51.
dum maris viam: vt tranſirent liberati. Hoc namq p=
fundum maris ante redemptoris aduentum: non via/
ſed carcer fuit: quia etiam electorum animas quamuis
non in locis penalibus clauſas tenebat: qḋ tamen in p=
fundum dominus viam poſuit: quia illuc veniens ele=
ctos ſuos a clauſtris inferni ad celeſtia tranſire conceſ=
ſit ⁊c. Hoc ergo chriſtus notans dicit. Ueni in altitudi=
nem maris: idest ad profundum inferni deſcēdi. Quid
enim hic eſt altitudo niſi profūditas: ſicut dicit̃ Ioā. 4. Joh. 4.
Puteus altus eſt: idest profundus. Quo vero ad ſepul
turam corporis dicit. ¶ Et tēpeſtas demerſit me. Ubi no
tandum ꝙ mors eſt cauſa ſepulture: quia mortuo homi
ne ſtatim de ſepultura corporis agitur. Tempeſtas au= Tēpeſtas
tem ſignificat mortem. Nam tempeſtas ſc̄m grammati= demerſio.
cos componitur ex peſte ⁊ tempore. ⁊ ſic ſignificat mor=
tem temporalem. Notans ergo chriſtus ſepulturam ſui
corporis ait. ¶ Et tēpeſtas: idest mors tēporalis demer=
ſit me. Demergere enim eſt deorſum mergere vel include
re: ⁊ ſic ſignificat chriſti ſepulturam in qua corpus chri=
ſti defunctum fuit demerſum ⁊ incluſum. Quam demer
ſionem ⁊ ſepulturam fecerunt duo amici ⁊ pacifici chri=
ſti: ſcilicet Ioſeph abarimathia ⁊ Nicodemus. De qua
ſepultura dicitur. Uiri pacifici tui demerſerunt te. Hui⁹ Abdie. 5.
demerſionis ⁊ ſepulture figurā pretulit Ionas qui a ce=
te abſorptus demerſus eſt: ſed tertia die vomit⁹. vt habe
tur Ione. 2. et Math. 12.

1092 **Laboraui clamans: rauce facte ſunt fauces mee: defecerũt oculi mei dum ſpero in deum meum.**

¶ Hic xp̃s clamãs nõ audit. Xp̃s enim multotiens clamauit iudeos increpãdo: vt eos ad gratiã reduceret: vt puta quando clamabat. (Joan. 7.) In die magno feſtiuitatis ſtabat ieſus & clamabat dicens. Si quis ſitit veniat ad me et bibat. (Matt. 23.) Et quãdo clamabat. Ue vobiſ ſcribe & phariſei &c. & ſimilia. Et in iſto clamore laborabat: quia fructuʒ ſui clamoris non percipiebat. Clamans enim tũc laborat cum non auditur: non autem laborat / cum votum eius impletur. vnde ſubditur. [Rauce facte ſunt fauces mee. Et ideo dicit: quia raucus effectus quanto magis clamat/minus intelligitur. Sic & xp̃s quanto magis iudeos clamando reprehendebat: tanto amplius ipſi cõtra ipſum indignabant: & minus ipſum curabãt intelligere. Et qđ grauius eſt / nõ ſolũ iudei nõ intellexerũt eũ clamantẽ/ſed etiã nec diſcipuli ſui. Nonne in nocte paſſionis oſtēs ſuos diſcipulos de ſcandalis ipſis futuris docuit: dicens. Omnes vos ſcandaluʒ patiemini in me in nocte iſta. Ipſi autem de ſeipſis confidentes ipſuʒ intelligere noluerunt. Unde & petrus dixit. Ego nunq̃ ſcãdalizabor. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt. (Matt. 26.) Et tamen omnes in eadem nocte ſcandalizati defecerunt. Et hoc eſt qđ ſubdit. [Defecerunt oculi mei dum ſpero &c. (Oculi xp̃i diſcipuli.) Per oculos chriſti intellige eius diſcipulos. Unde alia littera habet. Diſcipuli mei diſparuerũt. quod fuit quãdo chriſto capto diſcipuli videntes q chriſtus nolebat vti ſua poteſtate: omnes relicto eo fugerunt. Et hoc eſt qđ ſubdit. [Dum ſpero in deum meuʒ. Qui enim in aliquem ſperat non vtitur poteſtate ſua: ſed totaliter illi in quem ſperat ſe committit. Sic & chriſtus ſe totaliter patri committendo in quem ſperabat poteſtate ſua nõ fuit vſus/quando ſe capi & ligari permiſit. Quod oculi ſui: idest diſcipuli videntes: defecerunt ſcilicet ab eius ſequela: & ipſo relicto/fugerunt. Et de iſto clamore chriſti qui (Apoc. 10.) raucus eſt effectus/dicitur Apocal. 10. q clamauit voce (Clamor xp̃i leoni cõparat.) magna quẽadmodum leo cum rugit. Ubi notandum q clamor chriſti clamori leonis comparatur. Nam vt (Nota d̃ proprietatib⁹ leonis.) ait magiſter de proprietatibus lib. 12. Leo clamãdo terribiliter beſtias in terra concludit: liberaliter gratiaʒ humilibus facit: efficaciter vitaʒ filijs tribuit: ſtabiliter aduerſa multa recipit: laudabiliter benefactori ſe ſubijcit: mirabiliter captiuis libertatem cõcedit. Primo ergo leo (magiſt. li. 12 d̃ ppͥetatib⁹ rerũ.) clamando terribiliter beſtias in terra concludit. Dicit enim magiſter vbi ſupra. Cum leo clamat: & beſtie adueniunt: & tunc ipſe cum cauda circulum facit vt nullum animal audeat exire. Sic & chriſtus predicando circulũ fecit in terra: verbum dei vbiq; ſpargendo. quoniam vt (Matth. 9.) habetur Matt. 9. Circuibat ieſus per ciuitates et caſtella docens in ſynagogis eorum. Et in iſto circulo concludebat beſtias. idest beſtiales homines: quia ipſos infra metaʒ rationis & fidei aſtringebat. Iſto enim modo paulum prius beſtialem & infidum ſuo circulo cõduxit quã(Act. 9.)do circumfulſit eum lux de celo: ecce vt circulum fidei (Rom. 8.) exire non auderet. Rom. 8. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti &c. Sic enim ſibi fuerat dictuʒ a patre. Hiere. (Hiere. 22.) 22. Clama et in baſan da vocem tuam: clama ad tranſeuntes. Baſan enim confuſio interpretatur: & ſignificat infideles ad quos chriſtus clamãdo predicabat. ¶ Secunda conditio leonis eſt/ q clamando liberaliter humilibus gratiaʒ facit. Dicit enim magiſter vbi ſupra: q leo niſi leſus neſcit iraſci: & proſtratis animalibus parcit. Sic vere chriſtus: niſi peccatis offenſus neſcit iraſci. (Eſa. 30.) Eſa. 30. Populus prouocans me ad iracundiam eſt: et humilibus. ſcilicet cõtritis humiliter parcit liberaliter dicit pſal. 114. Humiliat⁹ ſum & liberauit me. (ps. 114.) Patet de achab. 3. Reg. 21. (3. Reg. 21.) Sicut enim vt parceret clamabat ieſus. (Joan. 7.) Si quis ſitit veniat ad me &c. ¶ Tertio leo clamando (Figura.) filijs tribuit vitam. Nam vt dicit magiſter vbi ſupra leonis talis eſt natura q catulus ſuus genitus trib⁹ diebus & noctibus fertur dormire: ſed leo magno rugitu clamoris ipſum catulum excitat ad vitam. Sic vere filius dei filios ſuos quos in hoc mundo creauit/ tribus diebus vt mortui iacent: ſcilicet tribus principalibus peccatis: ſcilicet ſuperbie / luxurie/ & auaritie. quos tamen chriſtus ſuo clamore excitat ad vitam: dum eos de tumulis dictorum peccatorum ad gratiam vocat. Sic enĩ clamando lazarum reſuſcitauit de morte ad vitam. (Joan. 11.) Sic enim ſibi a patre dictum fuit. (Eſa. 58.) Clama ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam: et annuncia populo meo ſcelera eorum: et domui iacob &c. ¶ Quarto leo aduerſa multa ſuſtinet. quoniam vt ait magiſter: leo quaſi continue febricitat: immo frequenter ſeipſum clamãdo cauda ſua verberat. & iſto modo ſe reddit audacem. Sic & chriſtus aduerſa multa ſuſtinuit / vt animaret ad patienter tolerandum aduerſa. 1. Pe. 2. (1. Pe. 2.) Chriſtus paſſus eſt pro nobis: vobis relinquens exempluʒ &c. (Matt. 27) Et ideo aduerſa patiendo/clamauit in cruce quando circa horam nonam clamauit ieſus voce magna dicens. Heli &c. quaſi ſic clamans diceret patri. Ad hoc me aduerſitatibus expoſuiſti/vt meo exemplo ad patiẽtiaʒ vocarem fideles. vt ſicut me in aduerſis clamantem liberaſti: ſic & ipſi inter aduerſa clamantes/a te liberari ſperarent. pſal. 119. (ps. 119.) Ad dominum cuʒ tribularer clamaui: et exaudiuit me. ¶ Quinto leo ſe ſuo benefactori ſubijcit. (Exẽplum de leone.) Eſt enim animal mirabiliter ſuum recognoſcens benefactorem. Naʒ vt refert plinius de mirabilibus mundi / cum ſemel vltra mare eſſet exercitus chriſtianorum quidaʒ miles caſu quendam leonem reperit: quem quidam ſerpens taliter ligauerat cauda/q ſe non poterat mouere: qui miles pietate motus/ſerpentem occidit & liberauit leoneʒ. Leo autem ille vt gratus/ſe ſeruituti militis ſubiecit: ſic q cotidie ibat per nemora predas capiendo / quas captas militi deferebat in tantum q non ſolum militi: ſed etiam magne parti exercitus contulit plura commoda. Sic vere & chriſtus in quantum homo fecit: quia deo benefactori ſuo ſe ſubijciens: & predas ſcilicet animarum de manu diaboli capiens ſuo patri offerebat. Sic enim fecit quando in cruce voce magna clamans ait. (Luc. 23.) Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. idest meorum. ¶ Sexto leo donat libertatem. Nam vt dicit magiſter vbi ſupra. leo captiuos obuios libere in patriam ire permittit. Sic et chriſtus clamans in cordibus noſtris: nos peccato captiuos liberans ad patriam redire facit: dum clamore ſuo nos patri adoptat in filios. q2 miſit deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra clamantem (Gala. 4.) abba pater. Sed quia tempore ſue paſſionis iſtos clamores diſcipuli intelligere noluerunt: ideo de ipſis nũc cõqueritur xp̃s dicens. Laboraui clamans. vt expoſitũ eſt.

Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei: qui oderunt me gratis. 1093

¶ Poſtq̃ chriſtus expreſſit peccatorum ſtillationeʒ: hic plãgit inſequentium multiplicationem. Et circa iſtam partem chriſtus multa predicit: ſcilicet primo contra ipſum iudeorum multiplicationem. Secũdo gentiliũ malignationẽ ibi. Cõfortati ſũt. Tertio ſuorũ mẽbrorũ cõpaſſionẽ/ ibi. De⁹ tu ſcis. Quarto pſm̃ d̃ libro liberationẽ ibi. Nõ erubeſcãt. Quĩto diſcipl'orũ cõfirmationẽ/ibi. Nõ cõfũdãt. ¶ Quãtũ ad p̃mũ notãdũ q tũnc xp̃i ipſo p̃dicãte: cõtinue multiplicabant cõtra eũ inuidia maiorũ. Nã p̃mo cũ

cepit corrigere ſacerdotum vitia: ipſi odium ceperūt cō-
tra xp̄z. deinde ipſorū pcuratōes/phariſei/deinde ſcribe ꝛ
doctores: vltimo pp̄ls ab oīb⁹ iſtis decept⁹ xp̄z fuit p-
Mar.15. ſecut⁹. Propter qđ dr̄. Principes aūt ſacerdotū concita
uerūt turbā/vt magis peterēt barrabā: ieſum vero pde-
rēt. Hoc ergo notās xp̄s dixit de ipſis. Multiplicati ſunt
ſup capillos capitis mei. Modus eſt loquēdi: ad oſten
dēdū inimicoꝝ multiplicationē. Sic eni ſilr̄ de Gen̄.26.
Gen̄.26. Multiplicabo ſemē tuū ſicut ſtellas celi ꝛc. Sed q2 xp̄s
eis cauſaz nō dederat talis inimicitie: ideo ſubdit d̄ illis
dicēs. [Qui oderūt me grās. Ideo ſine cauſa: cū ecōtrario
meipſum deberēt diligere ,pp̄t doctrinā ꝛ multa benefi-
Literalr̄. cia p me ipſis collata. Unde iſtū textū de ſe litteralr̄ di-
Joan̄.15. ctum allegat xp̄s dicēs. Nūc aūt viderūt ꝛ oderūt me et
Odire patrē meū: ſed vt impleat̄ ſermo qui in lege coꝝ ſcriptus
gratis. eſt. quia odio habuerūt me gratis. Ubi Augu. Gratis
Auguſti. odit/qui nullū ex odio cōmodū querit/vel incōmoduz
fugit. Sic oderūt iudei xp̄m: ſic diligūt iuſti: vt alia pre-
ter illū nō expectēt: qm̄ ipſe erit oīa in oīb⁹. Conſimi
Ps.119. liter de iudeis cōqueri xp̄s. pſal'.119. dicēs. Cū his qui
oderūt pacē/eram pacificus: cum loquebar illis/impu-
gnabant me gratis. ¶ Uel aliter ꝛ pulchrius exponitur
Ephe.1. iſte v̄ſus. Ubi notanduz q caput eccleſie eſt ipſe xp̄s. ad
Capilli dī Ephe.1. Capilli aūt huius capitis ſunt oēs apoſtoli ꝛ
cunt iuſti. alij iuſti xp̄o capiti per charitatem adherentes ꝛ mundi
Apocal'.1. tiam. De quib⁹ dicit̄ Apocal'.1. q caput eius ꝛ capilli
erant candidi tanq̄ lana alba ꝛ tanq̄ nix. Lana enim
alba ꝛ nix cōueniunt in colore/ſed diſcrepant in effectu:
quoniam lana alba calefacit/ſed nix alba frigefacit. Cō
paratur ergo primo caput noſtrum chriſtus lane albe ꝛ
niui: ad denotandum q in chriſto fuit ignis charitatis:
et frigus humilitatis. Conſimiliter capilli huius capi-
tis .i. homines ſancti his duobus ratione ſue munditie
comparantur: quia ipſorum mens fuit feruida per cha-
ritatem contra frigus aduerſitatis: ꝛ frigida per purita
Gloſa. tem contra calorem luxurie ꝛ voluptatis. Unde ꝛ glo.
Ps.39 ſuper illo verbo. pſal'.39. Multiplicati ſunt ſuper capil-
los capitis mei/dicit. Capilli capitis chriſti ſunt fideles
qui in chriſto capite ſunt radicati qđ ornant bene viuen
do. Et de iſtis capillis vide ſupra ver.666. ¶ Ad oppo
ſitum volens oſtendere chriſtus q maior erat numerus
inimicorum ſuorum q̄ iuſtorū/de inimicis dicit: q mul
tiplicati ſunt ſup capillos capitis ſui .i. plures facti ſunt
inimici/q̄ ſint amici: ꝛ plures reprobi / q̄ predeſtinati.
Matt.20. quia plures ſunt vocati: pauci vero electi.

1094 **Cōfortati ſunt qui pſecuti ſunt me inimici mei iniuſte: que nō rapui tunc exoluebam.**

¶ Hic conſequenter ponit gentilium malignationem et
aggrauationem. Hic enim loquitur de principibus gen
tilibus .ſ. de pilato ꝛ herode/qui contra chriſtum fauorē
iudeis dederunt: vt puta herodes ſpreuit illum cum ex-
Luc.23. ercitu ſuo/ꝛ illuſum veſte alba remiſit ad pilatum. Et ſic
fuit confortatus .i. ſimul cum iudeis ad malum contra
chriſtum fortificatus. Similiter ꝛ pilatus qui in fauorē
iudeorum ſcienter ſententiam dedit contra chriſtum. Et
ſic chriſto impoſuerunt penas quas non meruerat. Qđ
Rapere. notans ſubdit. [Que non rapui tūc exoluebā. Ubi no
Soluere. ta q omnis peccans/ rapinam committit: quia honorē
deo debitum non exoluit. Et talem rapinam ſi quis vo-
luntarie non ſoluit per penitentiam deus ab ipſo inui-
to exigit per dānationem eternam. Raptores ergo fue-
runt primi parētes: ſed ſolutor pene debite chriſtus: qui
penam peccatorum noſtrorum portauit in corpore ſuo
ſuper lignū crucis. Unde glo. Que non rapui tunc ex-
Gloſa. oluebam .ſ. in paſſione. q.d. chriſtus. Nō peccaui: ꝛ pro
peccato penas exolui. Rapuerūt adam ꝛ eua: ideſt pre
ſumentes rapere voluerunt diuinitatem/ꝛ perdiderunt
felicitatem. Chriſtus autem huius debiti fuit ſolutor. Chriſti
Iſta autem verba tractās Balduinus ad propoſitum paſſio.
dicit. Que non rapui tunc exoluebaz. Debitores ſumus balduy
chriſto qui commune omnium negocium gerens penā
quam non meruerat/pro nobis exoluit. Uerum que-
lia ſoluit pro nobis/talia exigit a nobis. Et quis ei pote
rit exequari? Quedam magna ſumma paſſionum deo
debebatur pro liberatione generis humani: ꝛ ſinguli cō
ferre debemus ad hanc ſummā: donec facta collatione/
tota compleatur deoq̄ ſoluatur. Quid enim iuſtius q̄ nota will
q homo patiatur pro chriſto: pro quo paſſus eſt chri-
ſtus. Hinc apoſtolus ait. Adimpleo que deſunt paſſio-
num chriſti in carne mea. Ergo chriſto pro nobis paſſo: Ad cole.
non ſolum timoris/ſed pudoris nobis eſſe debet: ſi deli
cate viuamus: ſi curā carnis in deſiderijs perficiamus.
Nam ſi dn̄s ꝛ talis dn̄s in cruce pendeat/ꝛ ſeru⁹ malus
plagiſq̄ dignus in delitijs agat: nonne confuſiōe dign⁹
eſt? nonne ridiculum eſt/ſi xp̄s in cruce pendens dimicā
tio. ꝛ corda noſtra grauentur crapula ꝛ ebrietate? Non-
ne probroſum eſt (vt vulgo dicit ſolet) nō equo paritr̄ prouerbium.
eſt ludus iſte. Paſſio certe chriſti nec ludus eſt: nec ludo
ſimilis. Ad nos vitam noſtram ludo ſimilem eſtima-
mus: ꝛ quaſi artem quandam ad ludendum compoſi
tam. Ad hoc in mundo verſamur quaſi in campo certa
minis/in quo dn̄s noſter p nobis occiſus eſt. Nō ſi qs
de hoc cāpo exierit nō habēs in ſe plagā nec tumorē nec
liuorē: inglori⁹ reputabit̄. Et nos ſiquidē qui liuore ip-
ſius ſanati ſum⁹/dn̄o pro nobis i acie occiſo: ſi illeſi eua-
damus: ſi ſani ꝛ corpe integri: nōne rei proditionis iu-
dicabimur: reiq̄ mortis xp̄i? Uere etenim mortis xp̄i rei
fuerunt ꝛ auctores mortis chriſti: ꝛ qui cōſenſerūt ꝛ mi
niſtri qui crucifixerunt. Reus ſiquidem mortis xp̄i quo
dāmodo eſt/qui virtutem mortis chriſti in ſe male viuē
do euacuat. Quāuis enim non egerit vt chriſtus mor-
tuus ſit: id tamen agit / vt q̄tū ad ipſum gratis mortu⁹
ſit. Mors eni xp̄i illi ad ſalutē nō opatur: nec crux ſalua
toris illi proficit qui crucē chriſti nō baiulat: ipſe ſe per-
dit. hec ille.

Deus tu ſcis inſipientiam meaz: et delicta mea a te non ſunt abſcō dita. 1095

¶ Hic xp̄s oſtēdit ſuoꝝ mēbroꝝ cōpaſſionē: q2 defect⁹ no
ſtros ſuos eſſe ex cōpaſſiōe reputat. Uñ hic loquit̄ i pſo
na mēbroꝝ ſuoꝝ. Iſta eni v̄ba de pſona xp̄i intelligi nō
poſſunt/in qua nulla fuit inſipiētia cū ab initio ſue con
ceptiōis oīa nouerit que de⁹ nouit: vt ait magiſter ſen
tentiarū li.3. di.13. Sed hoc dicit p modū compaſſionis
ratiōe vnitatis mēbroꝝ cū capite. Uñ ſicut ſibi dicit fa-
ctū qđ ſuis mēbris factū fuerit: ſic ꝛ inſipientiā ſuorum
dicit ſuam: ꝛ delicta ſuorum dicit ſua. Dicit etiaz inſipiē- Pecca nra
tiam ſuam ꝛ delicta ſua: quia illa .i. penam illorum pro ſunt xp̄i.
nobis portauit. Satiſfaciens enim pro debito alterius
illud quodāmō facit eſſe ſuum. Et aduerte q non om-
nem inſipientiam dicit eſſe ſuam neq̄ omnia delicta: ſed
ſolum illam inſipientiam quam deus nouit: ꝛ illa deli-
cta que a deo non ſunt abſcondita hic commendans cō
feſſionis myſteriū. Quāuis enim ſint nota: q̄tū tamen
ad nos illa dicantur abſcondita deo/que nos abſconde
re conamur: ꝛ illa deo manifeſta / que nos per confeſ-
ſionē reuelam⁹. Quāuis eni paſſio xp̄i ſufficiens fuerit
p oīibus peccatis: quorūcūq̄ tn̄ p illis ſoluz ſanctificat
quo ad efficientiā/que deo per confeſſionem reuelantur.
Et quia illa dicit ſua p quib⁹ efficaciter ſanctificat. Ideo
nunc ait deo. [Delicta mea a te nō ſunt abſcōdita. q.d.

Illa delicta dico mea ꝛ ad meā paſſionē ꝑtinere: que a
te non ſunt abſcondita / ſed per confeſſionem reuelata.

1096 **Non erubeſcant in me qui expe-**
ctant te domine: domine virtutū.

¶ Hic predixit xp̄s ex morte ſua liberationē pſm ſuoꝝ
de libo. Ubi ſciēdū ꝙ ſicut magna erubeſcētia eēt homi=
ni ſapiēti ꝛ aſtrologo ſi ꝑdiceret aliq̄ eē ventura tali tp̄e et
ex tali cauſa: ſi illa nō euenirēt. ſic ſctis patrib⁹ ꝛ ꝓphetis
qui ꝑdixerūt xp̄i paſſionē mortē ꝛ reſurrectionē ꝛ ipſoꝝ
Erubeſcere. ꝑ xp̄m de limbo eductionē: merito erubeſcere deberent ſi
predicta nō euenirent. Predixerūt eni ſcti patres xp̄i re=
ſurrectionē: vt puta dauid in multis pſal. xp̄i aūt ad in=
fernū deſcēſionē ꝛ per eū ſctōꝝ patrū inde liberationem.
Zach. 9. Ut puta zach. 9. Tu aūt i ſanguine teſtamēti tui ⁊c. Ip=
ſis ergo i limbo exiſtētib⁹ qualis eſſet cōfuſio / ſi ꝑ eos ꝓ=
phetata non euenirent? Ideo de ipſis patrib⁹ ꝛ maxime
ꝓphetis in limbo cū magno deſiderio xp̄m expectātibus
qui talia ventura ꝑdixerūt loquit̄ xp̄s orans vt predicta
Expectare. eueniāt dicēs. Non erubeſcāt in me q̄ expectāt te. ſ. ꝑ me
ipſos libera nūc dn̄e deus virtutū. Ubi nota ꝙ erubeſcē
tia ꝓprie loquēdo / eſt quoddā ſignū interioris verecū=
die. vide ſupra. 344. In eo aūt qḋ dicit. [Dn̄e deus vtu
tum. notandū ꝙ virtutes accipiunt̄ ꝓ angelis: q2 quidā
angeloꝝ ordo virtutes vocant̄. ꝛ ſic aperte denominā=
do totū ꝑ vtutes intelligunt̄ oēs angeli. Itē ꝑ vtutes
intelligunt̄ dona gratiarū ac etiā poteſtates mūdi quo
rum oīū de⁹ dn̄at̄. vide ſupra. v. 343. Et nota ꝙ ſcti i lim
bo multiplr deum expectabant. vide. v. 601.

1097 **Non confundātur ſuper me qui**
querunt te deus iſrael.

¶ Hic querit xp̄s ex morte ꝛ reſurrectione ſua diſcipulo=
rum confirmationē. Sciebat eni xp̄s diſcipuloꝝ aīos in
ſua paſſione ꝑturbādos: ſed in reſurrectiōe aliqualr eri=
gendos: ſed ꝑ ſpūs ſcti miſſionē ex toto cōfirmādos ad
xp̄i cōfeſſionē: ꝛ oīm tormētoꝝ tolerationē. Petit ḡ hic a
patre ſuā reſurrectionē ꝑ quā erigant̄: petit etiā ſpūs ſan
cti miſſionē / per quā plene confirment̄ dicēs. Nō cōfun=
Cōfundere. dant̄ ſup me ⁊c. Ubi notandū ꝙ cōfundo. dis. cōponit̄
ex con. ꝛ fundo. dis. ꝛ eſt cōfundere idē ꝙ totū ſimul fun
dere ſiue ſpargere. Cōfundit̄ ergo ille qui totalr ſpargit̄ et
diſſipat̄. Et ſic quāto quis eſt in maiorib⁹ bonis ꝛ vtuti
bus / tūc cōfundit̄ qn̄ peccat: q2 oīa ipſi⁹ bona ſpargū
tur ꝛ diſſipant̄. Orat ergo xp̄s ꝓ aplis / vt ꝑ ſpūſctm ſic
confirmentur / ne amplius ꝑ mortale pctm̄ confundant̄.
Matt. 11. Unde notandū eſt ꝙ circa pctm̄ multiplex eſt cōfuſio / ꝛ
Bernard. bona ꝛ mala: vt oſtēdit Bern. ſup illo verbo. Matt. 11.
Uenite ad me oēs qui laboratis ⁊c. dicēs. Eſt cōfuſio
in vitijs ꝛ eſt cōfuſio cōtra vitia. Cōfuſio in vitijs eſt qn̄
quis peſſimis paſſionibus diſſipatus / nō ratione regit̄ /
ſed vitioꝝ tumultu peſſime agitat̄. Cōfuſio ꝓ vitijs eſt
quādo quis cōprehenſus ꝛ cōuict⁹ criminis alicui⁹ cō=
fundit̄: vel penitēs ꝛ cōfitēs q̄ cōmiſit: ſalubri purgat cō
fuſione. Porro cōfuſio cōtra vitia eſt qn̄ homo cōuerſus
ad deū tētationi quā patit̄: ex parte ꝯfuſionis recorda=
tione reſiſtit. Hic aūt orat xp̄s ne apli ſui cōfundant̄ pri
ma ꝯfuſione. ſ. q̄ eſt in vitijs / dicēs. Nō ꝯfundant̄ ⁊c. Et
in hoc maxime orat / vt apoſtoli a triplici preſeruentur
peccato / qḋ maxime oīa in homine bona confundit. ſ.
ſuperbia / auaritia / ꝛ luxuria. vide ſupra. v. 346. q2 iſta
tria vitia maxime predicatoribus ꝛ euangelicis viris cō
tradicūt. Dicat ergo xp̄s orando patri. Apli mei qui q̄=
runt te deus iſrael. ſ. manifeſtare ꝑ orbem / cultū diuinū
vbiq3 predicādo: oro vt non confundantur ſuper me. i.
vt non peccent ſuper me. i. non contradicant fundamen
to virtutum ꝑ me eis datum. ſ. humilitatis contra ſuper
biam. Matt. 11. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊c. pauper
tatis contra auaritiā. Matt. 10. Nolite poſſidere aurū
neq3 argentum ⁊c. caſtitatis contra luxuriam. Luce. 12.
Sint lumbi veſtri precincti ⁊c.

Quoniā propter te ſuſtinui op- 1098
probrium: operuit confuſio faciē
meam.

¶ Hic conſequenter xp̄s explicat penas ſibi verbis illa=
tas. Et diuidit̄ in partes duas. quia primo oſtēdit̄ iu=
deoꝝ malitia. Scdo xp̄i iuſticia ibi. Qm̄ zelus. Iudeo
rum autē oſtendit̄ in duob⁹. Primo q2 xp̄m verbis blaſ
phemauerunt. Scdo ipſū fide non receperūt / ibi. Extra
neus. Primo ergo ponit iniuriā ſibi verbis a iudeis illa
tam dicens patri. Qm̄ ꝓpter te ſuſtinui opprobriū ⁊c.
Ubi notandum ꝙ oīa xp̄i vba ꝛ opa erāt ad excitan= opprobriū
dum patris honorē in cordib⁹ hoīm. Propter hoc enim chriſti.
vitia iudeorum corrigebat / virtutes predicabat / ꝛ mirā
da faciebat opera / vt fidē verbis ſuis darent. Ipſi aūt ex
hoc magis contra ipſum inſurgebant ꝛ ipſū lacerabāt.
Propter qḋ eis dicebat chriſtus. Ego honorifico patrē Joan. 8.
meum ꝛ vos inhonoraſtis me. Ex quibus patet ꝙ om=
nia conuitia que chriſtus a iudeis ſuſtinuit fuit propter
patris honorem quem predicabat. Unde et nunc pa=
tri loquens dicit. Quoniam propter te ſuſtinui oppro=
brium. Sed quale opprobrium? Nam vocauerunt eū
magicum dicentes. In belzebub principe demonioꝝ Luc. 11.
eijcit demonia. Uocauerunt demoniacum dicentes. Nō Joan. 8.
ne bene dicimus nos quia ſamaritanus es tu: ꝛ demo=
nium habes? Guloſum / dicentes. Hic homo eſt vorax et Matt. 11.
potator vini. Et multa opprobria ꝯſimilia chriſto pro=
pter patrem quem honorabat intulerunt. Ex quib⁹ om
nibus confuſionem chriſti querebant. Et hoc eſt qḋ ſub=
dit. [Operuit confuſio faciem meam. Ubi aduerte ꝙ cō Confuſio
fuſio accipitur hic: non pro erubeſcētia qua quis ex pec= chriſti.
cato cōmiſſo verecundatur: ſed pro iniuria etiam con=
tra iuſticiam alteri illata. Sic enim facies chriſti a iu=
deis fuit confuſa / quando ante annam pontificem ala=
pa fuit percuſſus: quando velauerunt faciē eius: ꝛ quā Joan. 19.
do expuerunt in faciem eius. Que omnia ad chriſti cō= Matt. 26.
fuſionem ꝛ verecundiam faciebant. qḋ chriſtus notans
dicit. Operuit confuſio faciem meam. Sed quia glo.
hic notat ꝙ talis confuſio maxime euenire ſolet in bo=
nis laceratis / qui ſolent tanto amplius ad tempus effi=
ci triſtes quanto in ſe cognoſcunt iniqua cōfingi. Ideo Queſtio.
occurrit querendum que eſt cauſa maioris triſticie ꝛ con
fuſionis: ſcilicet an iniuriari ſine culpa ſiue cum culpa.
Et videtur ꝙ ſine culpa / quia ibi eſt maior iniuſticia. In Iniuria.
iuriari autem pro culpa eſt quaſi actus debitus ꝛ iuſti=
cie. Certum eſt autem ꝙ actus iniuſticie maioris confu=
ſionis ꝛ triſticie cauſa eſt q̄ʒ actus iuſticie. Et hinc eſt qḋ
communiter dicunt, ſine cauſa patientes: ſi feciſſem qḋ
imponitur mihi / patienter portarem: et ſimilia. Ad op
poſitum quia iniuriari pro culpa commiſſa duo mala
continet: ſcilicet culpam ꝛ penam. Reſpondeo. ꝙ tolera Pena.
bilius eſt pati ſine culpa / q̄ʒ pro culpa. patet quia inno=
centem confortat innocentia: ſed reum deprimit culpa.
Ad argumentū autē dico ꝙ q̄ʒuis pati ſine culpa inclu
dat iniuſticiam ex parte agentis: non autem ex parte pa
tientis. puniri autem pro culpa includit iniuſticiam ex
parte patientis. Quilibet autem recto ordine magis tri
ſtari debet de culpa propria q̄ʒ de aliena.

Extraneus factus ſuʒ fratribus 1099
meis: ꝛ peregrinus filijs matris
mee.

¶ Hic notat iudeoꝝ infidelitatē qui xp̄m fide nō recepe
Fres mul- runt. Ubi nota ꝙ aliqui dicunt̄ adinuicem fratres mul
tiplices. tipliciter .ſ. carnis ꝓpinquitate: vt qui ex eiſdē parenti=
Gen. 42. bus ſunt geniti. Sic eni dr̄ Gen. 42. Duodecim fratres
ſum⁹ ex vno patre geniti. Itē legali adoptiōe. vnde ado
ptatus in filiū dr̄ ſm iura frater carnalis filij. Sic enim
xp̄s qui eſt naturalis dei fili⁹: frater eſt oim̄ fideliū a deo
Hebre. 2. in filios adoptatoꝝ. ad hebre. 2. Nō confundit̄ vocare
eos fratres/ dicēs. Narrabo nomē tuū fratrib⁹ meis. Itē
ſacramēti ratiōe. Unde fili⁹ ſpūalis alicuius frater dicit̄
filij naturalis. Sic ei om̄es apli a xp̄o baptizati adinui
Luce. 22. cem fratres dicebant̄. Propt̄ qđ dicit xp̄s petro. Tu aūt
cōuerſus cōfirma fratres tuos. Iudei aūt erant xp̄i frēs
ſm carnē: q2 ⁊ xp̄s ſm carnē ex iudeis nat⁹ erat. de qbus
Job. 6. dicit xp̄s. Fratres mei preterierūt me. Sic ergo noīe fra=
trū iudeos intelligit qui xp̄m ꝑ fidē recipere noluerunt.
Joan. 1. qm̄ vt dr̄ Joan. 1. In ꝓpria venit ⁊ ſui eū non receperūt.
qđ hic notās xp̄s ait. Extrane⁹ fact⁹ ſum fratrib⁹ meis.
Et hoc idē alijs v̄bis exprimit dicēs. Et peregrin⁹ filijs
matris mee: q2 ipſum nō reputabāt fratrē ſed aduenam
Joan. 9. et forenſem. vn̄ de xp̄o dixerūt. Hūc aūt neſcimus vn̄ ſit.
Et nota ꝙ q̄uis iudei ex malitia reputauerūt xp̄z extra=
neū ⁊ peregrinū: tn̄ realr̄ quātū ad ſpm̄ peregrin⁹ pōt vo
cari: ſicut in die reſurrectiōis ſibi dixerūt illi duo diſcipu
li. Tu ſolus peregrin⁹ es. Habuit enim xp̄s omnes veri
peregrini ꝯditiones: vt notat Jacob⁹ de voragine in ſer
mone fer. ij. poſt paſcha. Un̄ xp̄s ꝑ pp̄lo iudeoꝝ dicit illō
Ps. 38. ps̄. 38. Qm̄ aduena ego ſum apud te ⁊ peregrinus ſicut
omnes patres mei.

1100 **Quoniā zelus domus tue comedit me: ⁊ opprobria exprobrātiū tibi ceciderunt ſuper me.**

¶ Hic oſtendit xp̄s ſuā iuſticiā. Juſticia aūt ꝑfecta cōſi=
ſtit in multis: que om̄ia xp̄s hic ſe habuiſſe oſtēdit. Pri=
mum eſt cultus veneratio in principio. Scđm eſt ꝓprie
carnis maceratio/ ibi. Et operui in ieiunio. Tertiū eſt pa
tiens iniuriarū toleratio/ ibi. Aduerſum me. Quātum
ad primū ſciendū ꝙ ad veneratione diuini cultus nō ſo
lum requirit̄ deū colere/ ſed etiā om̄ia q̄ ad ipſum cultū
ſpectāt venerari: ſicut ſunt vaſa ſacra/ veſtes/ ⁊ locus ad
Eccla. cultū deputatus .ſ. eccleſia: quia irreuerētia circa predicta
habita pctm̄ aggrauat/ nō modicū: magis ei peccat q̄s
indut⁹ ſacris q̄ ſine: magis i die feſto: magis in loco ſa
Extra de cro q̄ extra. vt ſatis haberi poteſt extra de reliquijs ⁊ ve
reli. ⁊ vene. neratiōe ſctōꝝ. decret. lib. vj. Principes aūt ſacerdotū cu
ſanct. piditate moti domū dei vilipendendo fecerāt forū ani=
maliū/ qui in tēplo ordinauerāt animalia vēdi/ cāpſo=
Auaritia res tenere mēſas ſuas: qm̄ vt ait Beda ſup Joan. Qm̄
ſacerdotū hoīes de longe ad hierlm ratiōe ſacrificij ꝓperantes que
Beda. iuſſa fuerāt immolari ſecū ferre nō poterāt/ eorū precia
ſecū deferebāt. Unde nacta occaſione/ hec animalia ſcri
be ⁊ phariſei vendi in templo inſtituerunt: vt venientes
emerent ⁊ offerrent. eademq3 oblata ipſi alijs venderēt:
et ſic ſua lucra accumularēt. Unde ⁊ numularij ad hoc
ſedebant ad menſam: vt inter emptiones venditioneſq3
beſtiarum prompta eſſet pecunia. Dominus autem ie=
ſus nolens in domo ſua aliquid eſſe terrene negociatio
nis/ om̄es expulit foras zelo domus domini mot⁹. Hūc
ergo xp̄i zelum domus dn̄i preuidens pſal. in perſona
Zel⁹ dn̄i. xp̄i dicit patri. Qm̄ zelus domus tue comedit me. Sic
ergo hec prophetia verificata fuit in chriſto quādo xp̄s
Joan. 2. inuenit in templo vendentes oues ⁊ boues ⁊ numula=
rios ſedentes: quos omnes facto flagello eiecit dicens.
Auferte iſta hinc ⁊c. Unde ſtatim ſubditur. Recordati
ſunt diſcipuli quia ſcriptum eſt. Zelus domus tue come
dit me. Eſt autem hic zelus quidam feruor animi: quo
mens relicto humano timore/ pro defenſione veritatis
accenditur. Per iſtum autem zeluz chriſti indignati pri
cipes ſacerdotum/ videntes ꝙ eorū illicita lucra deſtrue
bantur: chriſti mortez tractauerunt. Et hoc eſt qđ ſubdit
¶ Et opprobria exprobrantiuz tibi ceciderūt ſup me. In
hoc enim ꝙ domus dei male tractabatur opprobriū deo
patri inferebant: ſed quia iſta opprobria chriſt⁹ voluit
corrigere. ideo eius mortem tractauerūt. ⁊ ſic illa oppro
bria ſuper chriſtum ceciderūt. Et ſic eſt ſenſus. Zelus do
mus tue comedit me .i. fuit mihi cauſa mortis.

Et operui i ieiunio animā meā: et factum eſt in opprobriū mihi. 1101

¶ Hic oſtenditur iuſticia chriſti ex carnis maceratione.
Requirit enim iuſticia vt ſemper inferius ſuo ſuperiori
obediat: vt anima deo/ ⁊ caro anime. Caro autem deli=
cate nutrita aduerſus animā bella mouet. Unde pro=
uer. 29. dicitur. Qui delicate nutrit ſeruū ſuum/ inueniet Prouer. 29.
eum contumacem. Ne ergo caro repugnet ſpiritui/ non
delicate eſt nutrienda: ſed ieiunijs caſtigari iuſticia di=
ctat. Et q̄uis in chriſto non eſſet fomes peccati quo ca= Ieiunium.
ro ſpiritui repugnaret: tamen exemplum iuſticie nobis
prebens/ carnem ſuam afflixit ieiunio: qđ fuit adimple
tum/ quando chriſtus in deſertum ductus a ſpiritu ieiu=
nauit quadraginta diebus ⁊ quadraginta noctibus. Et
hoc ieiunio operta fuit anima chriſti .i. vita chriſti. quia
per illud ieiunium diabolus dubitauit an chriſtus eſſet
verus homo: quia per quadraginta dies ⁊ noctes cibuz
non capiendo viuere excedit virtutem humanā. Et iſtō
ieiunium ad opprobrium chriſti deuenit. propter quod
ſubdit. ¶ Et factuz eſt in opprobrium mihi. Nōne ad op
probrium domini vertitur/ ꝙ ſeruus ſupra dn̄m deuehit̄:
ꝙ ſeruus ſibi querat ſubijcere dominum. Hoc autez chri
ſto propter ſuum ieiuniuz euenit: quia ex hoc diabolus
occaſionem accepit ipſum tētandi: immo ꝙ opprobrio
ſum magis fuit/ diabolus chriſto ſuaſit/ vt ipſum ado=
raret cadens in terra. Audire enim contumelias nobis
illatas glorioſum eſt/ et meritorium: ſed audire contu=
melias deo illatas eſt nimis opprobrioſuz. Et ideo quā
do chriſtus audiuit tantam dei contumeliam/ vt diabo
lus cultum dei ſibi vendicare vellet: ad opprobrium ſi=
bi reputauit. Unde ⁊ per modum indignantis ipſum
diabolum repulit dicens. Uade ſathana. Unde Chry= Chryſo-
ſoſtomus ſuper Matt. ait. Quando diabolus poſt ie= ſtomus.
iunium chriſti dei ſibi vſurpauit honorem/ dicens. Hec Matt. 4.
omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me: tunc chriſtus
exaſperatus eſt et repulit eum dicens. Uade ſathana. vt
nos illius diſcamus exemplo: noſtras quidez iniurias
magnanimiter ſuſtinere: dei autem iniurias neq3 vſq3
ad auditum ſufferre: quoniamquidem in proprijs in=
iurijs eſſe quempiam patientem laudabile eſt; iniurias
autem dei diſſimulare nimis impium eſt.

Et poſui veſtimentum meum cilicium: et factus ſum illis in parabolam. 1102

¶ Hic oſtēdit xp̄s ſue carnis macerationem a veſtibus:
per cilicium enim intellige hiſtorice aſperitatem veſtiuz
chriſti quibus ipſe vtebatur. Cum enim chriſtus impro
baret mollitiem veſtimentorū dicit. Ecce enim qui mol Matt. 11.
libus veſtiuntur in domibus regū ſunt. conſequens eſt
ꝙ ipſe aſperis veſtibus vtebatur: q2 om̄ia q̄ xp̄s docuit/
ipſe primo fecit. Unde vtebatur chriſtus cilicio ad car= Cilicium xp̄i.
nem. Nā ſc3 Nico. tunica xp̄i que erat inconſutilis deſu Tunica
per contexta per totū: erat quoddam cilicium. Certum chriſti.
eſt aūt ꝙ ciliciū eſt veſtis nō conſuta/ ſed contexta totalr̄.

Et iſta tali veſte factus eſt chriſtus in parabolaʒ: quando ad eius deriſionē milites xp̄i veſtimēta diuidētes: ſuper iſtā veſteʒ alienam ſortē miſerunt. Tunc eñ factus fuit chriſtus iudeis in parabolam .i. in prouerbiū: quoniam ipſis in prouerbiū verſum fuit. Chriſtus tamē rex fuit ꝙ ipſius veſtimēta inter milites fuerunt diuiſa/ ⁊ ſuper ei⁹ veſtē alienam ſors fuit miſſa. Uel magis myſtice per ciliciū quo caro pungitur/ accipe punctiones penarū/ quas chriſtus pro nobis in cruce ſuſcepit: dum penam peccatorū noſtrorū pro nobis portauit in cruce. in quo cilicio ſiue pena factus fuit iudeis in parabolā: qm̄ ipſi inſultātes dicebāt. Alios ſaluos fecit: ſeipm̄ non poteſt saluū facere: ⁊ ſimilia. Uel per ciliciū intellige carnē chriſti/ qua diuinitas celabatur ⁊ occultabat̄. Uide ſupra ꝟſicu. 556. Ipſe autem ꝓpter carnē paſſibilem fact⁹ fuit illis in parabolā. propter qḋ dicit. ps. 34. Ego autē cum mihi moleſti eſſent/ induebar cilicio. (Job. 19. — ps. 34.)

1103 Aduerſum me loquebantur qui ſedebant in porta: ⁊ in me pſallebant qui bibebant vinum.

(Sedere i porta iudex. — Grego. 21. mor. c. 14.) ¶ Hic ponitur chriſti patiēs iniuriarū toleratio. Ad cuius euidentiā ſciendū ꝙ per ſedētes in porta ſignificant̄ ſacerdotū principes ſcribe ⁊ phariſei: qui certū populū habebant iudicare. quoniā vt ait Greg. Mos apud veteres fuit: vt ad portam ciuitatis ſeniores ſederent .i. iudices qui certantiū iurgia iudiciaria examinatione diſtinguerent: quatenus vrbē in qua cōcorditer oportet viuere diſcordes minime intrarent. Et ſic porte nomine iudicium intelligit̄ qḋ in portis agebatur. Et ſic ſedētes in porta ſunt iudices qui in iudicio ſedent. Sic ergo ſacerdotes ſcribe ⁊ phariſei dicūtur ſedētes in porta. Uel qꝛ in porta domus dn̄i ſtabant predicando. Sic eñ hieremie ſacerdoti a deo dictū fuit. Sta in porta domus dn̄i ⁊ predica ibi ⁊c. (Hiere. 7.) Iſti aduerſum chriſtū loquebātur: quādo querebāt falſum teſtimoniū aduerſus ieſum: vt eum morti traderent: quādo cōdemnauerunt eum eſſe reum mortis: quādo chriſto iā crucifixo principes ſacerdotū cum ſcribis ⁊ ſenioribus/ dicebāt. Alios ſaluos fecit: ſeipſum nō poteſt ſaluū facere. Qḋ autem mirū ſi loq̄bantur aduerſus chriſtum: quoniā ex abundātia cordis os loquitur. Math. 12. Ois autem illoꝝ cogitatio erat cōtra chriſtū vt ipſum morti traderent. ps. 55. Oēs cogitationes eorū aduerſum me in malū. (Math. 12. — ps. 55.) ¶ Et in me pſallebāt qui bibebant vinum. Ubi notat Nico. ꝙ ſcribit̄ in quodā libro hebraico qui intitulatur/ cōdemnatis iudicio: qḋ ꝓpter ſalomonis dictum. Prouerb. 31. Date ſicerā .i. potum inebriatiuū merētibus/ ⁊ vinū his q̄ amaro ſunt animo. qḋ ſapiētes iudeorū ordinauerunt: vt cōdemnatis ad mortē daretur plenus cyphus de vino forti vt q̄ſi inebriati mortis dolores minus ſentirent. Et tale vinuʒ fuit in die paſſionis pro xp̄o/ ⁊ duobus latronib⁹ cōdēnatis ꝑparatū. (Prouerb. 31. Uinum.) Sed iudei in chriſti deriſionē/ ⁊ vt maiorem dolorē ſentiret in morte: illud vinum bonū biberūt: ⁊ ad chriſtū potādum acetuʒ felle mixtū preparauerūt. Et de iſtis hic loquitur chriſt⁹/ dicēs. Et in me pſallebāt qui bibebant vinū .i. cōtra me cātabant ⁊ me deridebant qui bibebāt vinū. ¶ Uel hic aliter chriſtus vult dare differentiā inter principes ⁊ iudices iudeorū qui ipm̄ perſequebātur: ⁊ ſuos fideles qui ipſuʒ venerabātur. Nā primi per ſedētes in porta ſignificātur: qui aduerſum chriſtum (vt dictum eſt) loquebātur. Sed per bibētes vinuʒ ſignificantur deuoti: qui chriſti ſanguinē ſub ſpecie vini traditū deuote recipiūt: quo ſpiritualiter letificant̄. De q̄ vino dicit̄. ps. 103. Et vinū letificet cor hois. Iſti autē taleſ in xp̄o pſallūt: qꝛ xp̄m bonis opib⁹ laudāt dicētes illud ps. 137. In cōſpectu angelorū pſallā tibi ⁊c. (ps. 103. — ps. 137.)

Ego vero orationem meaʒ ad te 1104
domine: tempus beneplaciti de⁹.

¶ Hic cōſequēter chriſtus pro ſe ⁊ ſuis petit a penis liberationem. Et facit duo: qꝛ primo petit liberationē: ſecundo adhoc adducit rationē: ibi. Exaudi me dn̄e. Primo in duas: qꝛ primo petit liberationē in generali. ſecundo in ſpeciali: ibi. Eripe me de luto. Et primo ponit orationem. ſecundo petit exauditionem: ibi. In multitudine. ¶ Quantū ad primū ſciēdum/ ꝙ in ꝑſecutionib⁹ ⁊ aduerſitatibus maximū remediū eſt/ pro ꝑſecutorib⁹ orare: qḋ chriſtus facere nos ſuo docuit exemplo: quādo in cruce poſitus/ patrē pro ꝑſecutoribus orauit/ dicēs. Pater ignoſce illis ⁊c. (Oratio ad uerſa. — Luce. 23.) Qḋ preuidens pſalmiſta hic in perſona chriſti dicit ꝙ illi aduerſum me loquebantur: ego vero orationē meā ad te dn̄e/ ſupple dirigo. Ubi glo. Hic eñ chriſtus predictis malis orationeʒ apponit: vt nos diſcamus/ nō rixas/ ſed orationes iurgijs opponere. q. d. chriſtus. Illi cōtra me ſeuiunt: ego vero dum illi ſic inſultāt/ dirigebā ad te orationem meā. (Gloſa.) Cum eñ mali nō corrigūtur: nō reſtat niſi pro eis orare. Sed ꝙ hic loquatur de oratione quā pro ꝑſecutoribus fecit tēpore paſſionis/ oſtēdit dicēs. ¶ Tēpus beneplaciti de⁹. Tp̄s eñ beneplaciti dei fuit tēpus recōciliationis dei ad humanaʒ naturā: qḋ fuit tēpus chriſti paſſionis: qm̄ ſcʒ chriſtus ꝑ mortem ſuā nos deo recōciliauit. Coloſſen. 1. (Beneplacitum dei. — Coloſſ. 1.) De quo tēpore ait apoſtolus. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis. (2. Corin. 6) Et nota/ ꝙ tēpus chriſti paſſionis dicitur tēpus beneplaciti dei: qꝛ in illo tria fuerunt/ in quibus ſpecialiter cōſiſtit dei beneplacitū. Primum eſt peccatorum abſolutio. Eccl. 35. Beneplacitum eſt dn̄o recedere ab iniquitate. (Eccl. 35.) Et hoc fuit tēpus chriſti paſſiōis: qm̄ lauit nos a peccatis nr̄is in ſanguine ſuo. (Apoca. 1.) Secundū eſt cōcordia proximorū ⁊ dilectio. Eccl. 25. In tribus beneplacitum eſt ſpiritui meo: cōcordia fratrū: amor proximum ⁊c. (Eccl. 25.) Et hoc fuit tēpus paſſionis chriſti: quādo chriſtus pacificauit omnia ꝑ ſanguinem crucis eius. (Coloſſ. 1.) Tertiū eſt fides deuotorum. Eccl. 1. Beneplacitū eſt illi fides ⁊ māſuetudo. (Eccl. 1.) Et hoc fuit tēpus chriſti paſſionis: quādo rogauit/ ne fides eccleſie deficeret. (Luce. 22.) Iſtis ergo cauſis tempus paſſionis chriſti dicitur tempus beneplaciti.

In multitudine mie tue exaudi 1105
me: in veritate ſalutis tue.

¶ Hic petit chriſtus orationis exauditionē. Ubi notandum/ ꝙ chriſti paſſio a deo erat ordinata pro peccatorū noſtrorū ſatiſfactiōe: qḋ fuit opus magne miſericordie: vt ipſe penā noſtrorum peccatoꝝ portaret in cruce. Fuit etiam opus multe miſericordie: quia noſtra pctā erant multa. (Mia dei.) Et ideo chriſtus hic orans vt effectus ſue paſſionis impleatur: quo ſcʒ multitudo noſtroꝝ peccatoꝝ tollatur: multitudinem diuine miſericordie inuocat/ dicēs. In multitudine miſericordie tue ⁊c. Et attende quomō miſericordia dei dicatur magna ⁊ multiplex. Uide ſupra ꝟſiculo. 834. Et nota/ ꝙ pro ſua exauditione nō ſolum inuocat miſericordiā patris: ſed etiā iuſticiā/ dicēs. ¶ In veritate ſalutis tue. Iuſticia enim dei req̄rit vt ipſe ſua promiſſa ꝑficiat. Promiſit autem per ꝓphetas per chriſti paſſionē nos liberare: ſic ꝙ propter nos pateret̄. Eſa. 53. Uere lāguores noſtros tulit: ⁊ dolores noſtros ipſe portauit. Ipſe autē vulneratus eſt propter iniquitates noſtras ⁊c. cuius liuore ſanati ſumus. (Eſa. 53.) Hoc ergo notans pſalmiſta/ dicit. Exaudi me in veritate ſalutis tue. ideſt propter tuam iuſticiam ⁊ veritatem qua ſalutem mundo per mortem meam promiſiſti. Omnis autem chriſti oratio fuit exaudita: quia ſolum poſtulabat que patri erant placita. (Oro xp̄i.) De hoc vide ſupra verſiculo. 190.

Digitized by Google

Ula. Juſticia. Miſericordia enī eſt quedā dei proprietas/qua miſeris
cōpatitur. Due enim ſunt principales virtutes regum ⁊
dominorū .ſ. iuſticia ⁊ pietas: plus tamē in ipſis cōmen
Jſidor⁹.9. ethym. datur ⁊ relucet pietas: vt dicit Jſidorus.9.ethym. Cum
ergo de⁹ ſit rex regum ⁊ dn̄s dominantiū: in ipſo ſumme
regnat pietas: vnde ⁊ eius dicitur eſſe. propter qḋ cantat ec
cleſia/dicēs. Deus cui propriū eſt miſereri ⁊c. Hāc ergo
cauſaʒ allegās chriſtus/dicēs. Exaudi me dn̄e: quoniā
Benignitas dei. benigna eſt miſericordia tua ⁊c. Et hic nota/quāta eſt be
nignitas diuine miſericordie: quoniā vt docet ſcriptura
diuina benignitas culpe remittit vitium: pene abſoluit
debitum: humanū aſſumpſit habitum: nos fortificat in
agonibus: nos gratificat in opibus: nos glorificat in ce
leſtib⁹. ¶ Primū patet: quoniā ipſe deus offenſus a no
bis ſua benignitate ad ſe reuertētibus ſua benignitate ſta
Johelis.2 tim dimittit offenſam. propter qḋ cōſulitur Johel.2. Cō
uertimini ad dn̄m deum veſtrū: quoniā benignus ⁊ pa
tiens eſt ⁊ miſericors ⁊ preſtabilis ſup malitiā. Cui⁹ ra
tio eſt: q2 ipſe deus nō delectatur in pditione morientiū:
ſed magis vt cōuertantur ⁊ viuāt: ſciens q nō minus eſt
glorioſum miſereri infelici: ꝙ hoſtē ſuperare: vt ait Va
Valerius lib.5.ca.1. leri⁹ lib.5.cap.1. Jn hoc ergo diuina relucet benignitas:
q libere offenſas remittit. Uñ ipſa diuina benignitas
in benignitate Pompeij romani pncipis poteſt figura
Exemplū ri. De quo ait idem Valeri⁹ vbi ſupra: q cū Pompei⁹
regem armenie qui magna ⁊ multa contra rem publicā
geſſerat bella: ⁊ infeſtiſſim⁹ vrbi romane fuerat/cepiſſet:
ipſum tamē captū in cōſpectu ſuo diutius iacere suppli
cem nō fuit paſſus: ſed benignis verbis ipſuʒ cōſolatus/
diadema qḋ abiecerat capiti reponere iuſſit: ceteriſq̄ re
bus imperatis in priſtine fortune gradum ipm̄ reſtituit
eque pulchrū eſſe iudicans: ⁊ vincere reges ⁊ facere. Et
pformiter eſt de deo ⁊ nobis. Nos enī multa agimus cō
tra deum: q2 quādo peccamus ipſuʒ impugnamus bel
lando: ſed tandē ab ipſo captiuamur quādo ipſo inſpi
rante/eius ditioni ſubijcimur: ⁊ veniā ſupplices poſtu
lamus: ipſe tunc aliqua nobis imponit .ſ. emendationē
vite per cōtritionē cōfeſſionem ⁊ ſatiſfactionem: ⁊ ad pri
ſtinū ſtatū .ſ. meritorū nos adducat. Unde iſta benigni
tate oēs ad penitentiā merito trahit/ dicente apoſtolo.
Ad ro.2. An ignoras q benignitas dei ad penitentiā te adducat
⁊c. ¶ Secūdū patet: quoniā q̇dlibet pctm̄ quo de⁹ mor
taliter offenditur/eternā penaʒ meretur: quā tamē dei be
nignitas in penam tēporalē ⁊ breuē cōmutat. Peccatuʒ
Grego.4. moꝝ.c.21. enī deus nō relaxat inultum (vt oſtendit Grego.) q2 aut
nos punimus: aut deus punit. Benignitas autē dei/vt
a nobis peccati penam auferret debitā/ipſam in chriſti
Ephe.4. dorſo poſuit. Propter qḋ dicitur Ephe.4. Eſtote autem
inuicē benigni miſericordes donātes inuicem: ſicut de⁹
in chriſto donauit nobis. Jn chriſto enī deus penas no
bis donauit debitas: dū nr̄as penas in ſuo corpore po
ſuit. O ꝙ admirabilis benignitas ⁊ omni proſequēda
laude: q2 vt nos liberaret: ſe tradidit morti. merito quā
tum ad hoc figurat⁹ in illo Panopionis ſeruo: de quo
Valerius lib.6.c.8. narrat Valerius lib.6.cap.8. q cum ipſe ad dn̄m ſuum
proſcriptū occidendū milites veniſſe cognoſceret: mira
benignitate motus: cōmutata cum eo veſte illum poſti
co clam emiſit: ⁊ ſe in lectum eius poſuit: ⁊ ſic ſe pro pa
nopione occidi permiſit. Quis itaq̄ iſte panopio pro
ſcriptus eſt/niſi genus humanū peccato primi parētis
a paradiſi patria exul effectus? Quis autē iſte ſeruus tā
fidelis ⁊ benignus/niſi dei filius qui ppter nos exinani
Philip.2. uit ſemetipſum formā ſerui accipiens. Qui vt nos a pe
nis liberaret inferni: nobiſcum cōmutauit habitum: q2
habitu inuentus vt homo/⁊ ſe pro nobis pmiſit occidi.
Nō dicam occiſores prouocauit vt a penis liberaret in
Luce.6. gratos: vt de eius begnitate dicatur illud. Luce.6. Jpſe
benignus eſt ſuper ingratos ⁊ malos. ¶ Tertiū patet:

quoniam ipſe deus hominē deuium vt corrigere poſſit/
factus eſt homo. vt deducit Grego.24.moꝝ.cap.1. Et Greg.24. moꝝ.ca.1.
hāc benignitatē cōmendat apoſtolus ad Titū.3. dicēs.
Apparuit benignitas ⁊ humanitas ſaluatoris nr̄i dei Ad titū.3.
⁊c. Quomodo enim nos ab eterna morte eripuiſſet: niſi
ſua benignitate homo factus fuiſſet? Cui⁹ benignitas ſa
tis figuratur in benignitate illi⁹ nobilis romanoꝝ prin
cipis curtij. De quo ait Valeri⁹ lib.5.cap.6. q cū in me Valerius
diā ptem fori vaſto ac repentino hiatu terra ſubſideret: lib.5.ca.6.
reſpōſumq̄ eſſet a dijs ea re illū tantūmodo cōpleri poſ
ſe qua populus romanus plurimū valeret. Curtius ⁊
animo ⁊ genere nobiliſſimus adoleſcēs: militaribus in
ſignijs ornatus equum cōſcendit: eumq̄ vehemēter ad
motis calcaribus precipitē in illud profundū egit: ſup
quē vniuerſi ciues honoris grā certatim fruges ingeſſe
runt: ⁊ cōtinuo terra priſtinaʒ habitū recuperauit. Ma
gna poſtea decora in foro romano fulſerūt. Nullum ta
men hodie pietate curtij erga patriā clarius obſeruatur
exemplū. Hic clare vide figurā benignitatis chriſti: qua
carnē aſſumpſit humanā: quoniā ante eius incarnatio
nem in medio fuerat hiatus vel vorago que oēs ad in
fernū trahebat: a deo data fuit ſententia q claudi nō po
terat/niſi nobiliore genito. Et quis eſt iſte niſi filius dei:
qui aſſumptis regalibus ornamētis fact⁹ homo: vt ipm̄
clauderet ibidem ſe precipitē dedit: quādo ſcʒ in triduo
mortis ad infernū deſcēdit. Unde quātum ad benigni
tatem in illo triduo nobis oſtēſam dicere poſſumus il
lud Act.28. Nos ſuſcipiens triduo benigne exhibuit. Actuū.28
¶ Quartū patet: q2 ſua benignitate cōtra inſidias dia
boli nos fortificat. Quō enim cōtra tot ⁊ tales hoſtes .ſ.
demones mundū ⁊ carnē poſſemus reſiſtere: niſi ſua be
nignitate nos dextera ſua ptegeret? Unde Sapiē.7. dr̄ Sapiē.7.
q ipſe eſt ſpiritus human⁹/benignus/ſtabilis/ſecurus/
⁊ certus: omnē habēs virtutē. Unde q ſola dei benigni
tate illorū tentationib⁹ valeamus reſiſtere: Ulricus ſup Ulricus.
illo verbo pſalmi. Non me derelinquas vſquequaq̄: dicit. ps.118.
q̄ſi dicat. Scio q derelinq̄re ſoles vtiliter ſanctos tuos Derelinq̄re
vt eos probes: aliter enī ab aduerſario tentari non poſ Tentatio.
ſunt/niſi ad te pauliſper fuerint derelicti. Et ideo nō ro
go/vt me nunq̄ derelinquas: ſed vſq̄ ad nimietatem.
Nulla enim virtus humana ſi diuti⁹ in tentatione tue
benignitatis auxilio deſeratur: ſua poterit cōſtātia pdu
rare. Unde opʒ vt tu qui humanarū virium es cōſcius:
tua benignitate ſis ⁊ luctaminū moderator. Hāc beni
gnitatis diuine cōtra hoſtes fortificationē petebat pſal
miſta/dicēs. Benigne fac in bona volūtate tua ſion: vt ps.50.
edificentur muri hieruſalē. Quid enī per muros hieru
ſalem/niſi fortitudo deſignatur? Sed iſta benignitate for
tificāte illi abutūtur: q nō ſolum ſe a tentationib⁹ vinci p Nō ḋ puenientib⁹ tētationes.
mittunt: ſed ipſi peccādo tentatiōes preueniunt. Unde
cuilibet tali dicitur. Dilexiſti malitiā ſuper benignitatē ⁊c. ps.51.
Propterea deus deſtruet te ⁊c. ¶ Quintū patet: quoniā
nulla nr̄a opera ex ſe eſſe poſſunt meritoria: niſi ex mera
dei benignitate ad meritū ſint accepta. Et ſic ſola dei be
nignitate terra noſtra fructificat in meritis. ps.84. Dn̄s ps.84.
dabit benignitatē: ⁊ terra noſtra dabit fructū ſuū. ¶ Sex
tum ptʒ: quoniā ſicut ipſa diuina benignitas noſtra fa
cit merita: ſic ⁊ meritis pmia demōſtrat. ad Tit.3. Appa Ad titū.3.
ruit benignitas ⁊ humanitas ſaluatoris nr̄i dei ⁊c. qui
ſecundū miſericordiā ſuā ſaluos nos fecit. Jdeo ſi eter
na premia cupim⁹: oportet nos benignitatē dei implo
rare: ⁊ cum pſalmiſta dicere. Exaudi dn̄e quoniam be
nigna eſt miſericordia tua. Quibus oībus de diuina be
nignitate cōſideratis cōſulit apoſtolus Coloſſen.3. Jn Ad colo.3.
duite vos ſicut electi ſancti viſcera miſericordie humili
tatem benignitatē ſupportātes inuicem ⁊c. Hāc ergo ra
tionem .ſcʒ benignitatē dei allegat hic pſalmiſta/dicēs.
Exaudi me dn̄e: quoniaʒ benigna eſt miſericordia tua.

Et hoc alijs verbis confirmat/dicens. Secundū multitudinem miſerationū tuarū reſpice in me. Reſpicere em̄ dei in nos: eſt nos exaudire. Uide ſupra verſiculo. 444. et. 541. Qualiter autem miſericordia differt a miſeratione: vide ſupra verſiculo. 664.

809 **Et ne auertas faciem tuā a puero tuo: quoniam tribulor: velociter exaudi me.**

¶ Hic chriſtus ſe exaudiendū ratione ſue puritatis petit: ex cōtrarijs enim cōtraria efficiuntur. Cū ergo impuritas et peccatū impediāt orationē ne exaudiat. Eſa. 1. Cū multiplicaueritis orationes veſtras nō exaudiā vos: manus em̄ veſtre ſanguine plene ſunt. Et Joan. 9. Scim⁹ quia peccatores deus nō exaudit: cōſequens eſt ꝙ puritas orationē facit exaudiri. Qđ oſtendit Grego. dicēs. Faciem ad deū leuare: eſt in deū animū per ſtudiū orationis attollere. Sed eleuatā faciem macula inquinat: ſi intendentē mentē reatus ſui cōſcientia accuſat/ et a ſpei fiducia protinus frāgitur: ſi intenta precibus necdum deuicte culpe memoria mordetur. Diffidit namqꝫ ſe accipere poſſe qđ petit: que profecto reminiſcitur nolle ſe adhuc facere: qđ diuinitus audiuit. Hinc per Joanē dicit. Si cor noſtrū non reprehenderit nos: fiduciā habemus apud deū/ ꝙ quicqđ petierimus ab eo accipiem⁹. Hinc ſalomon ait. Qui auertit faciem ne audiat legē: oratio eius execrabilis erit. Cor quippe in petitione nos reprehendit: cū reſiſtere preceptis eius quē poſtulat/ ſe meminit. Et oratio fit execrabilis cū a cenſura auertitur legis: quia dignū profecto eſt/ vt ab ei⁹ beneficijs ſit quiſqꝫ extraneus: cuius nimirū iuſſionib⁹ nō vult eſſe ſubiectus etc. Ideo dicebat apoſtolus. 1. Timo. 2. Uolo viros orare leuātes manus puras etc. Hanc autem puritatem in ſe chriſtus oſtendit: hic ſe purum vocās/ dicēs. Ne auertas faciem tuā a puero tuo. Ubi nota/ ꝙ puer quādoqꝫ dicit ab etate: et ſic ſignificat munditiā: quia illa etas adhuc carnis voluptates ignorat. Eſa. 9. Puer natus eſt nobis etc. Dicit quādoqꝫ a qualitate: quia puer a puritate dicit. Et ſic omnis iuſtus dicit puer. Unde et chriſtus apoſtolos ſuos iam etate prouectos poſt reſurrectionē pueros vocabat/ dicens. Pueri nunqđ pulmentariū habetis? Sic et iſto modo chriſt⁹ hic dicit puer a puritate. Unde Actuū. 4. dixit petrus. Conuenerunt aduerſus puerum ſanctum tuū ieſum herodes et pontius pilatus cum gentibus et populis etc. Puer etiā dicit a ſenſualitate: qui ſcꝫ magis ſenſualitate ꝗ̄ ratione regit. Eſa. 65. Puer centū annorū morietur: et peccator centum annorū maledicetur. Unde hic ait glo. Ne auertas faciem tuā a puero tuo. i. a chriſto. De quo per prophetā dicit. Ecce puer meus quē elegi. q̄ recte dicit puer a puritate propter peccati immunitatē.

Margin: Exaudit oro pura. — Eſa. 1. — Joan. 9. — Grego. 10. mor. c. 17. — 1. Joan. 3. Nō ꝯ retinētibus propoſitū peccādi q̄rum oro fit execrabil. — 1. Timo. 2. — Puer dicit chriſtus. — Eſa. 9. — Joan. 21. — Actuū. 4. — Eſa. 65. — Gloſa.

810 **Intende anime mee et libera eā: propter inimicos meos eripe me**

¶ Hic chriſtus oſtendit ſe exaudiendū ratione iniquitatis inimicorū. Juſtū eſt enim iniquos perſecutores comprimere: et liberare afflictos iniuſte. Propter qđ dicit. Libera eum qui iniuriā patitur de manu ſuperbi. Judei autē iniuſte chriſtū innocētem perſequebant: ergo iuſtum erat xp̄m de ipſorū manibus liberare. Unde de chriſto ad litterā dicit Sapiē. 2. Si eſt verus filius dei: liberet eum de manibus cōtrariorum. Hāc cauſam aſſignans xp̄s dicit. Intende etc. Propter inimicos meos. ſ. iniuſtos eripe me. i. cōſiderata iniquitate inimicorū meorum/ qui me iniuſte opprimunt: me liberare debes. Notandū autē ꝙ magiſter in glo. iſtam petitionē admiratur/ dicens. Miranda petitio iſta nec curſim tranſilienda: ꝙ cauſam ſue ereptionis conſtituit chriſtus in confuſione inimicorū vel cōuerſione: tanqꝫ aliter nō ſit liberādus. ꝙ ſi neutrū illorū eſt: nūquid nō eſt liberādus? Eſt vtiqꝫ. Sed ideo ſic dicit: vt notentur due liberationes: occulta. ſ. et manifeſta. Eſt enim quedā liberatio occulta. ſ. in anima q̄ fuit in ſanctis martyribus. Sic em̄ illi ſeptē fratres maccabei occulte liberati ſunt qui corporaliter igne cōſumpti ſunt: cū matre eos hortāte: vt potius eligerēt pro legibus dei mori: ꝗ̄ cōtra eas hominib⁹ cōſentire. Sic et ſtephanus: ſic petrus: ſic paulus: ſic laurentius occulte in aīa ſunt liberati: ꝗ̄uis in corpore perierunt. Eſt etiā et alia liberatio manifeſta: que fit propter inimicos vel puniendos/ vel liberandos. Sic enim tres pueri de camino ignis liberati ſunt. Unde ipſe nabuchodonoſor cōuerſus/ deū ipſorū quē ante cōtempſit predicauit. Sic etiā liberatus fuit Daniel de lacu leonū: vnde eius perſecutores fuerunt puniti. Etiam has iſtas liberationes hic tāgit chriſt⁹. Primā dicēs. Intende anime mee et libera eā. hoc ad occultā liberationē pertinet anime. Et hoc intelligit xp̄s de anima ſua et ſuorū vt ſcꝫ in perſecutionib⁹ ſic fortificent gr̄a: ne cōtra deum cōſentiāt hominibus. Alterā liberationē. ſ. aptam et corporalem tangit/ dicens. Propter inimicos meos eripe me. Hic em̄ petit ſui corporis aptam reſurrectionē: vt corp⁹ per reſurrectionē effectum glorioſum et impaſſibile/ manibus inimicorū nō ſit ſubditū. Et hec liberatio fuit facta propter inimicos chriſti. ſ. ad aliqꝫ cōuertēdos: et ad puniendos obſtinatos. Sic em̄ multi audientes liberationem corporis xp̄i per reſurrectionē cōuertebant. ſicut legit Actuū. 2. ꝙ predicante petro chriſti reſurrectionē/ multi ad fidem ſunt cōuerſi. Et tunc intelligit propter inimicos. ſ. cōuertendos. Sic etiā propter iſtā liberationem corporis chriſti: multi obſtinati manētes fuerūt cōfuſi. ſ. a Tito et Ueſpaſiano trucidati: captiuati: venundati: et per orbem diſperſi. et ex hoc gentiles multi ad fidē conuerſi. Et hoc eſt qđ chriſtus dicit. p̄s. 17. Eripies me de contradictionibus populi: conſtitues me in caput gentium.

Margin: Eccl. 4. — Sapiē. 2. — Magr̄ in gloſa. — Liberatio duplex. — 2. Mac. 7. — Dan. 3. — Dan. 14. — Judeorum chriſti. — Act. 2. — p̄s. 17.

811 **Tu ſcis improperiū meum et cōfuſionē meā: et reuerētiam meam.**

¶ Hic oſtendit chriſtus ſe exaudiendū ratione manifeſte veritatis. Judex em̄ in manifeſtis iniurijs procedere debet ad punitionem rei. Cū ergo iniuſta iudeorū cōtra chriſtum perſecutio deo ſit manifeſta: conſequēs eſt/ ꝙ de⁹ illos iudicare debet/ et chriſtum liberare. Et hāc rationē aſſignat chriſtus p̄ſi/ dicens. Tu ſcis improperiū meū etc. Improperiū enim dicit iniuria et contumeliū verbis iniurioſis illatum: vt puta quādo iudei chriſto dicebant. Demoniū habes: vel ipſum blaſphemabāt. quoniā vt habet. Matth. 27. Pretereuntes blaſphemabant eum/ mouētes capita ſua. Ad ipſum et latrones qui cū eo crucifixi erant improperabāt ei. Proprie tamen loquēdo/ improperium illud magis inſultantiū chriſto/ ꝗ̄ ipſius chriſti erat: ſicut ecōtra honor proprie dicit/ nō in honorato: ſed in honorante. vt habet. 4. ethi. ¶ Et confuſionē meā: vt puta/ quia captus et ligatus ad modū latronis/ ſputis deturpatus/ vt fatuus ab herode illuſus. Et nota/ ꝙ talis confuſio tēporalis eſt nō eterna: exterior non interior: apparens in cōſpectu hominū: ſed nō exiſtens apud deū. Sic em̄ deus quādoqꝫ cōfundit electos ſuos tēporaliter: dum eos paſſionib⁹ et opprobrijs exponit/ vel ad augēda merita/ vel ad ipſorū virtutes manifeſtādas/ vel pro aliorū ſalute. Sic em̄ ſancti martyres talē cōfuſionem tēporalem patiebant: dum a falſis eis falſa crimina imponebant. Unde in perſona eorū dicit. Confuſio faciei mee cooperuit me a voce exprobrātis et obloquentis. i. crimen imponentis. Exprobrare em̄ eſt in faciem maledicere: ſed obloqui eſt abſenti detrahere. Con

Margin: Improperium. — Matt. 27. — Confuſio. — p̄s. 43. — Nota q̄ ſit exprobrare et obloqui.

ſimili modo ⁊ chriſtus confuſus dicitur. Sic em̃ dicit ſu
perius patri. Quoniã propter te ſuſtinui opprobrium:
operuit confuſio faciem meã. Unde ſupra verſi.1098.
reuerẽtia. [Et reuerentiã meã. Hic em̃ accipit̃ reuerẽtia nõ pro ho
nore/ſed pro verecundia. Sic irreuerens dicit̃ inuerecũ
dus: ſic ⁊ reuerentia quãdoq̃ dicit̃ verecũdia. Unde te
Textus xtus Hierony. habet. Et ignominiã meã.i.verecundiã
Hierony. mihi factã/puta alapas/flagella: ⁊ q̃ pilato tanq̃ reus
fuit traditus. Que omnia nõ pro reatu ſuo: ſed pro no
bis ſuſtinuit. De his ḡ oibus ad patrem loquit̃/dicens.
Tu ſcis. Quãtum eſt ex pte iudeorũ: tu ſcis ſacẽtia viſi
onis: ſed quantũ eſt ex pte mea: tu ſcis illã acceptando
pro ſatiſfactione peccati generis humani.

112 In conſpectu tuo ſunt omnes q̃ tribulant me: improperium expe ctauit cor meum ⁊ miſeriam.

¶ Hic oſtendit chriſtus ſe exaudiẽdũ ratione diuine po
Cõſpectus teſtatis. Ubi notandũ q̃ per cõſpectum dei quãdoq̃ ſi
dei. gnificatur eius ſapiẽtia qua oia cognoſcit: etiã occultas
Hebre.4. cogitationes cordiũ. ad Hebre.4. Nõ eſt vlla creatura
inuiſibilis in conſpectu eius: q̃ oĩa nuda ⁊ apta ſunt
oculis eius. Aliquãdo vero accipitur pro poteſtate dei:
1.Reg.6. cui nihil reſiſtere poteſt. vnde.1.Regũ.6. Quis poterit
ſtare in cõſpectu dei? Quia ideo dictum fuit: q̃ tãta eſt
diuina poteſtas q̃ ad cõſpectum eius dũ arcam ſedens
conſpicerent bethſamite/mortui fuerunt quinquaginta
milia hominũ. Hic ergo accipitur cõſpectus dei pro po
teſtate. vt ſit ſenſus. In cõſpectu tuo ſunt omnes qui tri
bulant me.i.in poteſtate tua: ⁊ pro voluntate tua ipſos
punire potes. Seq̃t. [Improperiũ expectauit cor meũ
⁊ miſeriam. Hic chriſtus oia predicta ſe oſtendit volun
tarie paſſum pro nobis. Omnia em̃ iſta preuidit/⁊ diſci
Math.26. pulis predixit. Math.26. Scitis q: poſt biduum pa
ſcha fiet: ⁊ filius hois tradet̃ ⁊c. Non tamen fugit vt illa
euaderet: ſed ſponte ad locum paſſiõis venit crucifigen
Luce.22. dus/expectans pati pro nobis. Propter qd̃ dicit. Deſi
derio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum an
teq̃ patiar. Et hoc notans chriſtus dicit. Improperium
expectauit cor meum ⁊ miſeriam. Et dicit cor meũ: q: li
cet caro fugeret mortem: voluntas tamẽ que per cor in
telligitur/illam querebat/illam deſiderabat.

113 Et ſuſtinui qui ſimul contriſta retur: ⁊ non fuit: ⁊ qui conſolare tur ⁊ non inueni.

¶ Hic oſtendit ſe exaudiendũ ratione derelicte humili
Cõparatiõ tatis. Miſeria em̃ hois augetur ⁊ dolor quãdo non vi
det alios ſibi cõpatientes: ſed magis ſibi improperãtes.
Sic fuit de chriſto tẽpore paſſionis: q: oẽs cõtra ipm̃
Luce.23. inſurgebant. vnde Luce.23. Surgens ois multitudo eo
rum duxerũt eum ad pilatũ: ⁊ ceperunt accuſare illũ in
multis. Homini autem innocẽti ſic ab oibus derelicto/
magis eſt ſuccurrendũ. Et hoc eſt qd̃ allegat chriſtus pñ
Cõtriſtari dicẽs. Et ſuſtinui qui ſimul cõtriſtaret̃: ⁊ nõ fuit. ¶ Sed
Luce.23. forte dices hoc eſſe falſum. q: vt habetur Luce.23. quan
do chriſtus ducebat̃ ad mortem/ſequebat̃ illum multa
turba populi ⁊ mulierum que plãgebant ⁊ lamentabã
tur eũ: etiã oẽs apoſtoli in eius morte cõtriſtati ſunt:
Joan.16. ſecundũ qd̃ predixerat eis. Joan.16. Amen dico vobis:
Eccleſia. q: plorabitis ⁊ flebitis vos ⁊c. Propter qd̃ canit eccleſia.
Triſtes erãt apoſtoli de nece ſui dñi. Itẽ q: dicit̃ Luce.
Luce.23. 23. q̃ omnis turba eorũ qui ſimul aderãt ad ſpectaculũ
illud ⁊ videbãt que fiebãt: percutientes pectora ſua reuer
tebant̃. Quomodo ḡ chriſtus dicit/q̃ nõ fuit qui ſimul
cum eo cõtriſtaret̃? Ad hoc reſpondet glo. q̃ chriſtus lo
quitur de peccatoribus: qui ſcelus mortis chriſti leti per
egerũt. Uel aliter dicẽdũ q̃ xp̃s hic loquit̃ ſcd̃m modũ
loquendi quo dicit̃/nullus adeſt: vbi pauci ſunt cõpa
ratiue. Sicut dicit̃ nullus eſt in eccleſia vel in foro: quia
pauci ſunt ſecundũ q̃ deberent vel cõſueuerunt eſſe. Ita
in morte chriſti cõparatiue pauci fuerunt cõtriſtati: cum
tamẽ omnes debuiſſent cõpati ei: cui etiã inſenſibilia cõ
pati videbant̃: q: in morte chriſti ſol obſcuratus eſt: ter
ra mota eſt: ⁊ petre ſciſſe ſunt: ⁊ monumenta apta ſunt.
vt patet Math.27. [Et qui conſolaret̃/⁊ nõ inueni. ſc̃ Math.27
ex peccatoribus. Sicut em̃ conſolat̃ medicum qui curat̃ Cõſolari
infirmus: ſic chriſtum conſolat̃ qui ad ipſum conuertit̃:
qd̃ nullus ex peccatoribus fecit tẽpore paſſiõis. Et ſi ali
qui: pauci tamẽ fuerunt. Unde de humilitate chriſti d̃.
Non eſt qui cõſolet̃ eam ex oĩbus charis eius. Quin Threni.1.
etiã mater eius compatiens non conſolabatur/ſed eius
augebat dolorem.

Et dederunt in eſcam meam fel: ⁊ in ſiti mea potauerũt me aceto. 114

¶ Hic oſtendit chriſtus ſe exaudiẽdũ ratione inflicte pe
nalitatis. Quãto enim maior eſt crudelitas iniuſte pſe
quentium/tanto facilior debet eſſe exauditio innocẽtis
iniuſte pſecuti. Crudelitatem ḡ iudeorũ allegans p ſua
exauditione/dicit. Dederunt in eſcam meã fel ⁊c. Et vi
de q̃ clare dauid chriſti paſſionem preuidit: quia ad li Bibit xp̃s
teram ipſi chriſto exiſtenti in cruce: dum diceret ſitio/po vinũ felle
tum fellis ⁊ aceti propinauerunt. Ubi notãdum/q̃ chri ⁊ myrrha
ſto in paſſione bis iudei potũ dederũt: vt narrat Math. mixtum.
27. Primo quãdo puenerunt ad locum crucifixionis. Math.27
Tunc em̃ crux extẽſa fuit in terra/⁊ chriſtus affixus cru
ci. Et tunc anteq̃ crux eleuaret̃/ſic chriſto affixo cruci de
derunt bibere vinũ cum felle mixtum. Et ſecũdũ Mar.
hoc vinum vocat̃ myrrhatum.i.myrrha que eſt amariſ
ſima mixtum. Sic ḡ potus chriſto primo datus fuit fel
le mixtus ⁊ vinũ myrrhatũ. qd̃ duobus modis intelligi
tur. Primo/q: in illo vino erat fellis ⁊ myrrhe mixtio.
quorum vnũ ponit Math. dicens. Et dederunt ei bibe
re vinum felle mixtum. Secundũ vero ponit Mar.15. Mar.15.
dicens. Et dabãt ei bibere myrrhatũ vinum. Secũdo vt
nomine fellis amaritudo intelligat̃: ⁊ ſic vinũ myrrha
tum: q: eſt amariſſimũ: dicat̃ felle mixtũ. Et iſtos duos
modos intelligendi ponit Auguſtin⁹ in de cõſenſu euã Auguſti.
geliſtarum/dicẽs. Secũdũ Math. dederunt ei bibere vi
num felle mixtũ. Fel quippe pro amaritudine poſuit.
Myrrhatum em̃ vinũ amariſſimum eſt/q̃q̃ fieri poſſit
vt fel ⁊ myrrha vtrumq̃ ſimul vinũ amariſſimũ redde
rent. ¶ Secundo autẽ cum iã in cruce fuiſſet p tẽpus/vi
dens omnia a patre ſibi impoſita ꝯſumata: iã morti ap
propinquans/cum dixiſſet ſitio: vas poſitũ erat ibi ace
to plenum: tunc illi ſpongiã aceto pleni hyſſopo circũ
ponentes obtulerunt ori eius. Ipſe autẽ cum guſtaſſet/
noluit bibere. Iſtas ḡ duas potiões amaras preuidẽs
pſalmiſta/dicit. Primo quo ad primã. Dederũt in eſcã
meam fel. Quãtũ vero ad ſecũdã. Et in ſiti mea potaue
runt me aceto. ¶ Sed hic duo occurrunt dubia. Primũ/
quare pſalmiſta dicit. Dederunt in eſcam meã fel: cum
euangeliſta dicat: q̃ dederunt ei bibere vinum felle mix
tum. Aliud eſt em̃ eſca: aliud potus. Hãc dubitationem Gloſa.
glo. ſoluit dicẽs. In euãgelio legit̃ ei oblatum vinũ felle
mixtum: ſed in potũ/nõ in eſcam. Quomõ ḡ nunc dicit
pſalmiſta. Dederũt in eſcam meã fel: ⁊ nõ dicit in potũ?
Reſpondit. myſtice ḡ hoc dicit̃. Unde bene congruit q̃
non dicit̃ fel dederunt in potum: ſed fel dederunt in eſcã:
quia iã dñs eſcam acceperat: qui cum diſcipulis mãdu
cauerat paſcha. Ubi ſacramẽtum ſui corporis mãduca Euchari
uit ⁊ miniſtrauit: qd̃ eſt eſca dulcis: eſca ſuauis: eſca veri ſtia.

1.Cor.10. tatis xp̄i quā cōmendat ap̄ſ dicēs. Qm̄ vnus panis ⁊ vnū corpus multi ſum⁹. In hāc ergo eſcā.i. ſup hāc eſcā ſuauē quā cum diſcipulis acceperat/ que eſt vnitas xp̄i in eternū: fel.i. amaritudinē reſiſtēdo veritati ⁊ reſiſtēdo euāgelio. qđ adhuc hodie facit contēpto: ſedēs in celo: et grauius peccat: q̄ȝ qui crucifixerūt ambulantē in terra. Sicut ergo tūc iudei: ita etiā hodie dant bibendū amarum potum qui male viuēdo faciūt ſcandalū in ecclia: vt heretici amaricātes. hec glo. Eſt ergo ſenſus/ ꝙ dederunt in eſcā fel.i. fel qđ dederūt ad potāduȝ xp̄o: dederūt in eſcam xp̄i.i. cōtra eſcā quā xp̄s in cena ſui corporis dederat diſcipulis. ¶ Secundū dubiū eſt: quomodo hic dicit
Matt.27. potauerūt me. cū dicat̃ Matth.27. ꝙ cum guſtaſſet noluit bibere. ⁊ ſic nō fuit potat⁹. Reſpōdet̃. ꝙ hic notat intentionē iudeoꝝ qui volebant aceto xp̄m potare: in euāgelio vero euāgeliſta notat effectum.

115 Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum: et in retributiones et in ſcandalum.

¶ Hic conſequenter xp̄s ponit iudeoꝝ punitionē. ⁊ eſt ſecūda pars principalis pſal. Et diuidit̃ in ſex ptes ſm̄ ꝙ ſex penas iudeis ex morte xp̄i pdixit eſſe futuras. q̄ȝ ipſi primo ab inimicis fuerunt circūdati ⁊ obſeſſi. Secūdo in dei cultu fuerunt excecati/ ibi. Obſcurentur. Tertio a romanis fuerūt captiuati/ ibi. Effunde ſup eos. Quarto vt vagabundi fuerunt per orbē diſperſi ibi. Fiat habitatio. Quinto in peccatis fuerūt multiplicati ibi. Appone. Sexto de libro predeſtinationis fuerunt cancellati ibi. Deleantur. ¶ Quantū ad primū notandū ꝙ iu-
Feſta iudeorum. deoꝝ principalia feſta per octo dies celebrabant: ⁊ tunc omēs ad ciuitatē metropolim .ſ. hieru͂m vbi erat tēplum/
Chryſoſt. conueniebāt. Et ſm̄ Chryſoſto. ſup illo v̄bo Joā.7. In nouiſſimo autē die magne feſtiuitatis. inter illos octo dies feſtiuitatis: prima ⁊ octaua erat ſolemnior: ⁊ circa dei cultū magis vacabāt. Per ſex autē dies medios magis intendebant voluptatibus leticiis ⁊ comeſtionib⁹. Cū autem Titus ⁊ Veſpaſianus vindictā mortis chriſti vellēt facere: applicuerunt infra octauā feſti paſche. ⁊ ſic inuenerunt oēs iudeos in hieruſalem cōgregatos ſo-
Menſa. latiis vacātes ⁊ menſis. ⁊ ſic dum vacarent ſolatiis ⁊ mēſis/ a romanis illaqueati ſunt. Qđ preuidēs pſalmiſta
Laqueus. dicit. Fiat.i. fiet menſa eorum corā ipſis in laqueū.i. q̄ȝ inſimul mēſis ⁊ epulationib⁹ vacabant infra octauas feſtiuitatis: a romanis illaqueati fuerunt: q: ſtatim ciuitas fuit circundata: ⁊ ad modū laquei ne quis euadere
Luce.19. poſſet/ obſeſſa. Et hoc eſt qđ eis predixerat chriſtus. Circundabūt te inimici tui vallo.i. foſſatis ⁊ munitionib⁹ circumcirca: ne aliq̄s euadere poſſit. Et iſte talis laque⁹ fuit eis in retributionem .ſ. propter culpā mortis chriſti.
Luce.19. Sic eni͂ predixerat eis chriſtus. Circūdabunt te ⁊c. eo ꝙ nō cognoueris tēpus viſitationis tue. De hac retributiōe
ps.30. dictū eſt ps.30. Veritatē requiret dn̄s: ⁊ retribuet abundanter facientibus ſupbiā. Hec autem retributio fuit eis
Scādalū. in ſcādalum. Scandalū eni͂ ſecundū grāmaticos eſt idē ꝙ ruina: q: p iſtam cōcluſionē ⁊ illaqueationē factam a romanis/ iudei in ruinā ceciderunt: vnde ſcādalum qđ chriſto preparabant/ ſup eos cecidit. propter qđ de chri-
1.Petri.2 ſto dicit̃.1. Petri.2. Hic eſt lapis offenſionis: ⁊ petra ſcā-
Matt.26. dali his qui offenderūt. ⁊ Matth.26. Ve illi p quē ſcādalū venit. ¶ Aliter autē ⁊ magis myſtice hunc paſſum
Mēſa ſcripture. exponit magiſter in glo. dicens. Menſa ſcriptura ſancta eſt: q: ſicut in menſa diuerſa fercula ad refectionē corporis ponunt̃: ita ⁊ in ſancta ſcriptura diuerſe ſententie ad animarū refectionem. Vnde ⁊ in tabernaculo dn̄i poſt introitum erat menſa ſup quā erāt duodecim panes de ſimila deo poſiti. Panes duodecim: duodecim apoſto-

li ſunt: ⁊ eorum ſucceſſores: qui theologicis paginis inuigilare debent: vt ſint parati omni poſcenti reddere rationē de fide ⁊ ſpe. Vnde dicit̃ Malach.2. Labia sacer- Mala.2.
dotis cuſtodiunt ſciētiā. Hāc autem mēſam habuerūt iudei/ dum mādata dei coluerunt: ſed poſtq̄ȝ a fide iauri ſunt: hec mēſa coram ipſis gētibus data eſt: vt grauius
doleant. Sic eni͂ dicit̃ Matth.21. Auferet̃ a vobis regnū Matt.21.
dei: ⁊ dabit̃ genti ⁊c. Eſt ergo ſentētia v̄ſiculi. Menſa eorum.i. ſcriptura eorū que eis prolata eſt: ⁊ que gentibus coram ipſis data eſt: fiat eis in laqueum. idest in reprehenſionem: vt qui littera alios aſtringebāt/ in ea obligati cadāt. ¶ Et in retributionem: q: illis ablata/ ⁊ gentib⁹ data malorum retributio fuit: dum nolētes in ea epulari ſpiritualiter intelligendo/ ab ea excluſi ſunt. ¶ Et in ſcādalum: q: deſerentes pacis auctorē rixas ſibi ⁊ diſcodia praua excitant. Iſta tamē expoſitio magis myſtica eſt: q̄ȝ litteralis.

Obſcurentur oculi eorum ne videant: ⁊ dorſum eorū ſemp incurua 116

¶ Hic ponit̃ ſcđa pena/ que eſt interioris hominis exce-
Iudeorum excecatio. catio. Iudei eni͂ qui erāt ſcripturarum doctores/ in chriſti preſentia intellectum ſcripturarū pdiderunt: ⁊ datus
Joā.9. fuit gentibus. Propter qđ chriſtus dicit. Ego veni in iudicium in hunc mundū: vt qui nō vident videāt: ⁊ qui vident ceci fiant. Qđ ad litterā de iudeis ⁊ gentibus intelligit̃: quia iudei chriſtum recipere nolētes: intellectū ſcripturarū amiſerunt: ⁊ gentiles qui ſcripturas ſanctas ignorabant: p ſpiritū ſanctum intellectum ſcripturarum receperunt. Dicat ḡ de iudeis. Obſcurent̃ oculi eoruȝ ne videāt .ſ. oculi interiores. ¶ Et dorſum eoꝝ ſemp incurua:
Oculus. vt .ſ. mens eorum de vno peccato ad aliud cadat. ¶ Vel
Dorſum. aliter: p oculos iudeorum intellige ipſorum ſcribas ⁊ legis doctores: qui lumē ſcripturarū aliis preſtabāt. Per dorſum vero intellige ſubditos ⁊ minores. Et ſic eſt ſenſus. Obſcurent̃ oculi eorum ne videant .ſ. doctores eorū lumē ſciētie pdent. Et dorſum eorū ſemp incurua .i. minores: q: dum ſciētiā pdunt qui aliis ducatuȝ preſtāt/ ſequentes ad terrena querenda inclinant̃. Et ſic iſtū verſum exponit Grego. dicens. Obſcurent̃ oculi eorū ⁊c. ac
Grego. x moral. ſi dicat. Qui humane vite actionib⁹ quaſi preuidēdis itineribus preſunt/ veritatis lumē nō habeant: vt ⁊ qui ſequunt̃ ſubditi iniq̄tatū ſuaꝝ oneribus incuruati oēm ſtatum rectitudinis amittant. qđ factū proculdubio in iudea nouimus: cū in ipſo nr̄i redēptoris aduentu phariſeorū ſcribarumq̄ȝ turba ac ſacerdotum a vero lumine mentis oculos clauſit: ⁊ p prepoſitorum exempla gradiens in infidelitatis tenebris populus errauit. Conſimi-
Ro.11. liter iſtū textū ad propoſitum adducit ap̄ſ. ad Ro.11.

Effunde ſuper eos iram tuam: ⁊ furor ire tue comprehendat eos. 117

¶ Hic ponit̃ tertia pena/ que fuit a romanis captiuatio. Notandum ꝙ vt dictum fuit ſuperius v̄ſiculo.12 quāuis ira ⁊ furor non cadant in deo: q: tam ira q̄ȝ furor ſūt paſſiōes motū animi cōtra aliquem ſignificātes: q̄ motus non cadit in deo: qui nunq̄ȝ ira vel furore commouetur: dicente ſapiente deo. Tu autem dn̄e virtutum cū trā-
Sapi.12. Ira dei. Furor dei. quillitate iudicas. Cū trāquillitate aūt nō ſtat ira neq̄ȝ furor. Sed dicit̃ deus iratus vel furibundus iuxta nr̄m modum loquendi: q: ad ſimilitudinem irati vel furibūdi quādoq̄ȝ videt̃ punire malos. Differt ergo iſto modo in deo ira a furore: quia tunc dicit̃ deus iratus cōtra peccatores: quando ipſos punit vt emendet. quia iratur cōtra nos deus/ vt nos conuertat: non vt perdat. vt dicit̃ de peniten. diſtinc̃.1. ſed econtrario. Propter qđ Deut.
Deut.32. 32. dicit̃ deo. Cum iratus fueris: miſericordie recordabe

Ira dei ſu pñti: furor ĩ futuro — ris. Furit autem quãdo punit vt damnet. Et ſic ira dei
effunditur in preſenti: ſed furor in futuro malos cõpre-
hendit. Propter qḋ Job.35.dicit. Nunc eñ nõ infert fu
rorẽ ſuum/neqꝫ vlciſcitur ſcelus valde. ¶ Ad propoſitũ
autẽ nunc ſup iudeos effudit iram ſuã: quando puniuit
eos in preſenti per romanos principes ipos cruciando/
venundãdo/captiuando: ⁊ per totum orbẽ diſpergẽdo.
Ex qua punitione nõ eſt dubium multos ad deum fuiſ
ſe cõuerſos. Sed furor ire ſue cõprehendit eos: quando
obſtinatos in malo ſupplicio damnat eterno. Hoc ergo
notans hic pſalmiſta/ait. Effunde ſuper eos iram tuã:
ipſos p romanos captiuãdo/⁊ cruciando: ſed in futuro
obſtinatos furor ire tue comprehẽdet eos. In vita enim
preſenti quoad animã nullus comprehẽſus dicitur: qa
voluntas libera de malo ad bonum ⁊ econtrario libere
poteſt permutari. Sed in futuro mali comprehẽduntur:
qr a malo ad bonum conuerti non poſſunt. In preſenti
ergo punit iratus: ſed in futuro cõprehẽdit furibũdus.

1118 **Fiat habitatio eorum deſerta: ⁊ in tabernaculis eorum nõ ſit qui inhabitet.**

¶ Hic ponitur quarta iudeorũ pena.ſ.ipſorũ per orbẽ
diſperſio. Et primo ponit hec pena. Secũdo ipſius red
Deſtructiõ hierl'm p romanos. — ditur cauſa: ibi. Quoniã quẽ tu percuſſiſti. ¶ Quãtum
ad primũ ſciẽdum ꝙ iſte verſus dupliciter exponitur.ſ.
de habitatione tẽporali ⁊ ſpirituali. De tẽporali: qr ro-
mani capta ciuitate hieruſalẽ/ipſam deſtruxerunt: ⁊ ma
xime tẽplum ⁊ palatium regis que erãt in monte ſion:
ita vt nullus in illis habitare poſſet: qr funditus deſtru
cte. Reliquã autẽ ciuitatẽ deſtruxerunt: non quidẽ fun-
dit' quin aliqua habitatio ibidẽ remaneret ad tẽpus:
ſed poſtea funditus deſtructa fuit: ſicut predixerat chri-
Luce.19. — ſtus. Luce.19. Non relinquẽt in te lapidẽ ſuper lapidẽ
⁊c. Et hoc ſecundũ Grego. ipſa ciuitatis tranſmigratio
teſtatur: qr nunc in eo cõſtructa eſt/vbi extra portam fue
rat dñs crucifixus. vnde prior illa hieruſalem funditus
euerſa eſt. Intelligitur ergo iſte verſus de habitatione tẽ
porali tẽpli ⁊ palatij regalis: in quibus maxime iudei
confidebant. Etſi pro tunc aliqua pars ciuitatis vel do
mus remãſerit in qua aliquis habitare poſſet: nõ tamẽ
Gloſa. — aliquis iudeus ibi habitare poteſt. Unde hic dicit glo.
Et nõ ſit qui inhabitet in ea.i. inhabitatione tẽpli ⁊ pala
tij ſimpliciter. Uel ſi ad ciuitatẽ referatur: non ſit qui in-
habitet in ea.ſ. de numero iudeorum. Secundo exponi-
Habitatiõ — tur de habitatione ſpirituali. Nam ibi habitat deus: vbi
adeſt per gratiam. Et ſic ante ſolũ in iudeis habitabat:
ps.75. — quoniã ſolum iudea deum colebat. ps.75. Notus in iu
dea deus ⁊c. Et ibi. Habitatio eius in ſion. Sed propter
chriſti perſecutionẽ ab eis receſſit deus: ⁊ tranſmigrauit
ad gẽtes. Et hoc eſt qḋ dicit. Fiat habitatio eorum deſer
ta.i. deſerantur eorum mẽtes a deo. Et non ſit qui inha-
bitet in ea.i. ⁊ deus non ſit ille qui habitet in ea: ſed dia-
Eſa.13. — bolus: ſecundũ qḋ predictũ fuerat Eſa.13. Habitabunt
ibi ſtruthiones: ⁊ piloſi ſaltabunt ibi.

1119 **Quoniam quẽ tu percuſiſti per ſecuti ſunt: ⁊ ſuper dolorẽ vulnerum meorum addiderunt.**

¶ Hic ponit cauſa predicte diſperſionis. Ubi notandũ ꝙ
eadẽ res a duobus poteſt fieri: ab vno.ſ. bene ⁊ virtuoſe:
ab alio autẽ male ⁊ vicioſe. Sicut duo medici poſſunt
dare eandẽ potionẽ infirmo: vnus ad finem vt ipſum ſa
net: alius ad finẽ vt ipſum occidat: ⁊ tamẽ eadem potio
paſſio xpi. — erit. Sic ⁊ de paſſiõe xpi. Nã xps tradit' fuit in mortẽ a
Rom.8. — pre ⁊ a iudeis. Tradidit illũ pr. Rom.8. Proprio filio
ſuo nõ pepercit: ſed pro nobis oib' tradidit illũ. Tradide
runt illũ iniqui. Actuũ.2. Jeſum traditũ p manus iniq̃ — Actuũ.2
rum/quẽ interemiſtis. Unũ ꝫ opus fuit paſſio xpi: ſed
a deo bene: a iudeis autẽ male. Unde magr li.3.diſt.21.
Traditus eſt xps a pre: tradit' eſt a ſeipſo: traditus eſt
a iuda ⁊ iudeis. Ab iſtis oib' vna res facta eſt. Quid ꝫ
diſcernit inter iſtos? quia hoc fecit pr ⁊ filius ex charita-
te. Judas vero ex proditione. Unde non quid faciat ho
mo: ſed qua volũtate/cõſiderandũ eſt. In eodẽ facto in — Volũtas.
uenimus deũ ⁊ iudã: deũ benedicim': iudã deteſtamur.
qr deus cogitauit nrã redẽptionẽ: iudas cogitauit pre
cium quo vẽdidit dñm. Paſſio ꝫ chriſti ⁊ opus fuit iu-
deorum ⁊ dei ⁊c. Ex quib' apparet/ꝙ xps in paſſione p
cuſſus fuit a pre: ſed bona volũtate nře redẽptionis ⁊ p
ſatiſfactione pctõrũ noſtrorũ. Eſa.53. Propter ſcelus po — Eſa.53.
puli mei percuſſi eũ. Et hoc eſt qḋ pſalmiſta pro loquit/di
cẽs. Quoniã quẽ tu percuſiſti p ſe.ſ.q.d. hꝫ glo. pri. Percuſſiſti
xpm: nõ p culpa ſua: ſed p redẽptiõe gñis humani. illũ
iſti perſecuti ſunt.ſ. ad malũ: qr mala volũtate ipꝫ ad mor
tẽ deduxerũt. Uñ ſupra vſi.1094. Perſecuti ſunt me in
iuſte: q̃ nõ rapui tũc exoluebã. vide ibi. Et vide eorũ ma
liciã: qr adhuc nõ fuerũt cõtẽti perſequi xpm ad mortẽ: ni
ſi etiã ſup xpi mortẽ adderẽt perſecutiões apoſtolorũ mar
tyrũ: ⁊ aliorũ fideliũ. Et hoc eſt qḋ ſubdit. Et ſup dolorẽ
vulnerũ meorũ addiderũt. qr nõ ſolũ perſecuti ſunt xpm:
ſed etiã mẽbr [illegible] puta Stephanũ lapidãdo/Jaco-
bũ gladio perimẽ[illegible] fideles incarcerãdo. Si ꝫ q̃-
ris cauſam quare habitatio fuit deſerta. reſpõdet xps: qr
quẽ tu percuſſiſti.i. me ⁊c. Et iſtã cauſam ſub aliis vbis ex
primit xps/dicẽs. Eo ꝙ nõ cognoueris tp̃s viſitatiõis tue. — Luce. 19.
ſ. mei aduẽtus. venerã eñ viſurus ⁊ ſaluaturus te.

Appone iniquitatem ſuper iniquitatẽ eorũ: ⁊ nõ intrẽt ĩ iuſticiã tuã — 1120

¶ Hic ponitur eorũ quinta pena: q̃ eſt in peccatis mul-
tiplicatio. Qualiter autẽ deus apponit iniquitatẽ ſup
iniquitatẽ: cũ deus iniqtatẽ non faciat: ſed neqꝫ diligat?
alijs verbis oſtẽdit paulus. ad Rom.1. dicẽs. Propter — Rom.1.
qḋ deus tradidit illos in deſiderio cordis eorũ ⁊c. Ubi
glo. Tradere autẽ eſt permittere: nõ incitare: non immittere.
Et ſimiliter apponere iniquitatẽ iniquitati eſt permittere. — Qualr deus
Precedẽtib' q̃ppe culparũ cauſis/iure ⁊ merito deſerũ — adducit
tur a deo peccatores: vt in alijs peccatis cadere permittan — peccm pctõ.
tur: vt oſtẽdit Grego.25.mor.ca.12. dicẽs. Omne q̃ppe — Grego.25.
peccm qḋ citius penitẽdo nõ tergitur: peccatũ eſt ⁊ cauſa — mor. c. 12.
peccati: aut peccatũ eſt ⁊ pena peccati. Peccm naqꝫ qḋ p — Peccm eſt
penitẽtiam nõ diluitur/ipſo ſuo pondere ad aliud tra- — pena pcti
hit. Unde fit vt non ſolũ ſit peccatũ: ſed peccatũ ⁊ cauſa — ⁊ cauſa.
peccati. Ex illo quippe vitio culpa ſubſequẽs oritur: ex
quo cecata mens ducitur: vt peius ⁊ in alio ligetur. Sed
peccatum qḋ ex peccato oritur: nõ iam peccatũ tãtũmo
do: ſed peccatũ eſt ⁊ pena peccati: qr iuſto iudicio deus
omnipotẽs cor peccãtis obnubilat: vt precedentis pec-
cati merito etiam in alijs cadat. Hinc enim voce angeli
ad Joãnẽ dicitur. Qui nocet noceat adhuc: ⁊ qui in ſor — Apoc.22.
dibus eſt: ſordeſcat adhuc. Hinc dauid ait. Appone ini
quitatẽ ſup iniquitatẽ eorũ ⁊c. Uel etiã iniqtati apponi
tur iniqtas: qr peccm quãtũ vlteri' pcedit/fortius aggra
uat: ſicut viã rectã deſerẽs: quãtũ amplius pcedit ampli'
errat: vt patꝫ de duab' lineis rectis pcedẽtibus a cẽtro ad
circũferẽtiã: q̃ quãto vlterius procedũt magis abinuicẽ
diſtant. ¶ Uel aliter ⁊ facilius. Ubi notandũ ꝙ accipit
quãdoqꝫ pro culpa iniqtas: vt patꝫ ps.50. Quoniã iniqtatẽ — ps.50.
meã ego cognoſco. Quãqꝫ p pena pcti. vt Eſa.53. Omnes — Eſa.53.
nos errauim': ⁊ dñs poſuit in ipſo iniqtates oim nřm.
ſ. penã peccatorũ. Cum ergo dicitur hic. Appone iniqui
tatem ſuper iniquitatem eorum. Primo loco iniquitas

ſtat pro pena.ſecundo pro culpa. vt ſit ſenſus. Appo-
ne iniquitatē.i.penam debitam ſuper iniquitatem .i.ſu-
pra peccata: qđ eſt reddere eis penam peccatis ipſorum
debitam. Et tunc ly apponere proprie cōpetit deo: quia
penam apponit deus ⁊ punit/⁊ non ſolum permittit.

1121 **Deleantur de libro viuentiū: et cum iuſtis non ſcribantur.**

¶ Hic ponitur ſexta pena/que eſt de libro vite cancella-
tio. Ubi notādū ꝙ aliquis dr̄ ſcribi in libro vite ſiue pre
deſtinationis diuine tripliciter .ſ. primo ſecundū eternā
dei predeſtinationem. Secundo ſecundū preſentem iu-
ſticiam. Tertio ſecundū opinionem propriā. ¶ Primo
modo ſcribuntur ab eterno qui ſunt predeſtinati ⁊ ele-
cti a deo: ſicut fuit petrus. ⁊ tales de dicto libro delētur ſe
cundū preſentem iuſticiam quando mortaliter peccāt:
ſed non delentur ſecundum eternā preſcientiā: quia fina
Predeſti- liter ſaluantur. ¶ Secūdo modo ſcribuntur omnes qui
natio. ſunt in ſtatu gratie: ꝗuis eternaliter ſint reprobati. Et ta
reprobatō les delētur: quia finaliter in peccatis moriuntur. ¶ Ter
Deleri de tio modo ſcribuntur illi qui de ſua iuſticia preſumētes/
libro vite ſe in libro vite ſcriptos putant: licet non ſint. Et tales de-
quid ſit. lentur: quādo experimentaliter ſe vident dānatos. Hic
ergo loquitur de deletione facta ſecundo modo ⁊ tertio
modo. Et eſt ſenſus. Deleantur de libro viuentium.i.fi-
naliter in peccato decedāt: ⁊ cum iuſtis qui ſunt in libro
ſecundum eternam dei preſcientiā/nō ſcribantur. Et hoc
fuit impletum de perſecutoribus chriſti. De iſta materia
vide diffuſe in decretis. de pe. diſ. 4. in multis caplis.

1122 **Ego ſum pauper et dolēs: ſalus tua deus ſuſcepit me.**

¶ Hec eſt tertia pars ꝑncipalis pſal. in qua chriſtus ex
omnibus predictis conſurgit ad dei laudem ⁊ gratiarū
actionem. Et diuiditur in ptes quattuor: quia chriſtus
primo ſue reſurrectionis explicat beneficium. Secundo
gratiarū actionis exhibet officium: ibi. Laudabo nomē
dei. Tertio fideliū ad hoc excitat cōſortium: ibi. Videāt
pauperes. Quarto beatoꝝ predicat ſolatium: ibi. Quō
Nota. deus ſaluam faciet ſion. ¶ Quātum ad primū ſciendū
ꝙ beneficiū collatū alicui: tāto maius apparet/quanto
recipiēs in maiori neceſſitate cōſiſtit. Maius eñ eſſet be
neficiū pauperi accipere denariū/ꝙ̄ diuiti equū. Ideo
ad magnificādum reſurrectionis beneficiū: chriſtus pri
mo premittit ſuam neceſſitatē dicēs. Ego ſum paup ⁊
Paup.i. dolēs. Ubi nota ꝙ paup quādoqꝫ dicit idē ꝙ humilis.
humilis. Matt. 5. Beati pauperes ſpiritu ⁊c. Ubi Auguſti. in ſer
Matt. 5. mone dñi in mōte. Spiritus audaciā ⁊ ſupbiam ſignifi-
cat. Unde vulgo ſupbi magnū ſpiritū habere dicunt: nā
ſpirit⁹ vētus vocat. Quis vero neſciat ſupbos inflatos
dici tanꝙ̄ vēto diſtētos? Quapropter hic recte intelligū
tur pauperes ſpiritu.i.humiles ⁊ timētes deū.i.nō habē
Xps paup tes inflantē ſpiritum. Et iſto gñe paupertatis/nullus fuit
pauperior xpo: q cū in forma dei eſſet/humiliauit ſemeti
pſum fact⁹ obediēs vſqꝫ ad mortē crucis. Secūdo paup
ps. 73. ſignificat egenū reb⁹ mūdi. Sic eñ dicit ps. 73. Paup
⁊ inops laudabūt nomē tuū. Et iſto modo xps etiā fuit
paup: qꝛ in paupertate natus/in paupertate cōuerſatus/in
paupertate mortu⁹ ⁊ ſepult⁹: qꝛ in alieno ſepulchro repo
2. Corin. 8 ſitus. Propter qđ de xpo dicit. Scitis eñ gratiā dñi nři
ieſu xpi: qm̄ ꝓpter nos egenus fact⁹ eſt cū eſſet diues: vt
Matt. 8. illi⁹ inopia nos diuites faceret. Unde xps dicit. Vulpes
foueas hñt ⁊c. fili⁹ autem hois non habet vbi reclinet ca
put ſuū. Conſiliter ḡ hic dicit. Ego ſum paup ⁊ dolēs.ſ.rōne
Eſa. 53. paſſionis. In qua paſſiōe: vt dr̄ Eſa. 53. Lāguores nřos
ipſe tulit: ⁊ dolores nřos ipſe portauit. Propter qđ dicit.
ps. 87. ps. 87. Paup ſū ego ⁊ i laborib⁹ a iuuētute mea. Dis
dolor irruet in eū. Job. 20. Sequit. Sal⁹ tua de⁹ ſuſce Reſurre
pit me.ſ. me reſuſcitādo a morte. Uñ ps. 72. pſi dicebat. ctio dr̄
Tenuiſti manū dexterā meā: ⁊ in volūtate tua deduxiſti ſceptio.
me: ⁊ cū glīa ſuſcepiſti me. Sic ḡ ſuſcipere notat reſurre
ctionē. ps. 3. Tu aūt ſuſceptor me⁹ es gloria mea ⁊c. Hāc ps. 3.
reſurrectionē poſtulat xps vt inimici cōfundant/dicēs.
Suſcipe ſuū tuū in bonū/vt nō calūnientur me ſupbi. ps. 118.

1123 **Laudabo nomē dei cū cantico: ⁊ magnificabo eum in laude.**

¶ Hic xps iſurgit ad grās. Et duo facit: qꝛ ꝑmo deū lau
dat. ſecūdo dei laudē exaltat: ibi. Et placebit. ¶ Quātū
ad primū nota ꝙ canticū ſignificat letitiā mētis interio
rē: vt dictū fuit v̄. 29. Et ſic deū laudat cū cātico: q deū le
to corde exaltat. qđ dicit ad drīā illorū q laudāt cātādo
ore: ſed cor hñt alienū: vt hypocrite pigri ⁊ negligentes.
Et magnificabo eū i laude. Nō eſt itelligēdū ꝙ ex lau
de nřa aliqd deo accreſcat: propter qđ a nobis magnifi
catus fieri dicit: ſed magnificamur in illo/dū laudib⁹ ex-
tollim⁹ ipſū. Uñ qliter nos magnificamur in deo: ⁊ nos
deū magnificamus. vide ſupra verſi. 272. et. 503. Aliter
exponit iſtū v̄ſum Hugo. vide in originali ꝙ. 1002.

Et placebit deo ſup vitulū nouellū: cornua ꝓcedentē ⁊ vngulas. 1124

¶ Hic laudē dei exaltat. Ubi notādū ꝙ in antiqua lege
offerebātur ſacrificia animaliū vitulorū hircorum ⁊ hu
iuſmodi: q̄quidē de ſe deo nō erāt accepta: ſed ſolū rōne
deuotionis offerētis. Sed ſacrificiū laudis cū cantico.i.
ex deuoto corde procedētis: rōne ſui deo eſt acceptū. Et
hoc eſt qđ hic dicit: ꝙ ſic laudare deū cū cantico placebit
deo ſup vitulum ⁊c. ideſt magis ꝙ̄ ſacrificiū vituli: q ad
litterā producit vngulas ⁊ cornua. Uel p ſacrificiū lau
dis dicit ſacrificiū eucharistie: vt fuit ſuperius oſtēſum
v̄ſicu. 825. Certum eſt autē ꝙ iſtud magis deo placet: ꝙ̄
ſacrificium vitulorū. Propter qđ dicit ps. 49. Sacrifi- ps. 49.
cium laudis honorificabit me ⁊c. Uel per vitulū nouel
lum ⁊c. intellige ſupbos ⁊ laſciuos iudeos. vt ſupra ver
ſicu. 840. De quib⁹ dicit xps. Circundederūt me vitu- ps. 21.
li multi. Et illi vituli producebāt cornua ⁊ vngulas. ſcꝫ
cornua ſupbie cōtra chriſtū: ⁊ vngulas rapine cōtra pro
ximū. Quia ſacerdotes iudeoruꝫ ne ſacrificia carnalia
perderēt: chriſtum ſupbe ſunt pſecuti: ⁊ cū illis ſacrificijs
expoliabāt ſubditos. Uult ergo dicere pſalmiſta: ꝙ ſa
crificiū laudis.ſ. noui teſtamēti ⁊ eucharistie placet deo
ſup vitulum ⁊c.i. plus ꝙ̄ ſacrificia ſacerdotū legis anti-
que. Hic nota ꝙ multa deo ſingulariter placent.ſ. depre Placēt
catio humiliū ad exauditionē. Judith. 9. Humilium ⁊ deo multa.
māſuetorum ſemp tibi placuit deprecatio. Secundo tri Judith. 9.
bulatio innocētū quo ad ꝓbationē. Job. 1. Sicut dño Job. 1.
placuit: ſic factū eſt. Tertio confeſſio penitentiū/ad pec-
cati detractionem. Malach. 3. Placebit deo ſacrificiū Mala. 3.
iuda: qui confeſſio interpretatur.

Videāt pauperes ⁊ letent̄: querite dñm ⁊ viuet anima veſtra. 1125

¶ Hic ad dei laudē fideliū aduocat cōſortiū. Et primo
facit hoc. Secūdo adducit motiuū: ibi. Quō exaudiuit.
¶ Quātū ad ꝑmū ſciēdū/ꝙ noīe pauperū itelligit ꝑmi
tiuos fideles/vt aplos ⁊ alios q in ꝑmitiua eccīa nihil
poſſidebāt: ſꝫ oia erāt eis cōia. vt habet Act. 4. Hñt eñ Act. 4.
in cōi nō obuiat vere paupertati. Uel p pauperes itelligit
humiles. vt dictū ē. ſ. v̄. 1122. Et nūc hortat oēs fideles/
q i humilitate fūdari debēt. d. Videāt paupes. Videāt.
ſ. xp̄m trāſiſſe de morte ad vitā: de penis ad glīā. Videāt
etiā p xp̄m ſacrificia antiq legis in vnū verū ſacrificiū eu
charistie ꝑmutata. Et ideo ex hoc letent̄ laudātes deū: ⁊ ſic

ſacrificiū laudis offerētes. Et ex hoc vide dñiā inter ſacri
ficia legis antique q̄ fiebant in vitulis/agnis: ⁊ alijs aia
libus que ſolū diuites offerre poterāt: qꝛ pauperes illis
carebāt. Sacrificiū autē laudis noue legis cōmune eſt
omnibus tā pauperibꝰ q̄ʒ diuitibus: a quo nullus ſe ex-
cuſare poteſt: qꝛ hoc ſacrificiū ſtat in mente: illa autē in
rebus exterioribus. Dicat ḡ. Uideāt pauperes ⁊ letent̄.
ſ. in chriſto. Ubi nota ꝙ letitia eſt multiplex. ſ. tempora-
lis/ſpiritualis/⁊ eternalis. Uide ſupra verſi. 841. Uñ
ps. 96. et ps. 31. pſal. dicit. Letamini in dño ⁊ exultate iuſti. q̄ſi. d. non in
mundo: ſed in chriſto dño. Propter qḋ ſubdit. Querite
dñm/⁊ viuet anima vr̄a. i. querite dñm ꝑ fidē ⁊ amorē/⁊
Querere [illegible]. viuet anima vr̄a vita gratie. Qualiter autē querendus
ſit deus: notādum ꝙ aliq̄ deum nō querunt nec inueni-
unt: aliqui deū querūt ſed nō inueniūt: aliqui deū que-
rūt ⁊ inueniunt. Primi ſunt qui totā ſpem ſuā in tēpora
libus ponūt: de deo nihil curātes: figurati per regē aſa.
Nota. de quo dicit̄. 2. Paral. 16. ꝙ egrotauit dolore pedū vehe
2. para. 16. mentiſſime: nec in infirmitate ſua q̄ſiuit dñm: in arte me
dicorum ꝯfiſus/⁊ mortuus eſt. Ubi nota ꝙ per regē aſa
qui plaſmatio interpretat̄ ſignificat̄ homo: quē deus fe
cit quo ad corpus: ⁊ creauit quo ad animā. qui ideo rex
dicit̄: qꝛ omnibꝰ creaturis prepoſitus fuit. Tales autem
multi ſunt ſolū querētes tēporalia ⁊ nō deū: ⁊ moriūtur
nō ſolum corporaliter: ſed etiā eternaliter: qui infirman
tur in pedibus. i. in affectionibus mētis: quas ad vana
2. para. 15. mundi applicāt. Unde de talibꝰ dicit̄. 2. Paral. 15. Si
quis nō queſierit dñm moriat̄. Secūdi ſunt qui ſtant in
carnis delitijs. Iſti figurātur per ſpōſam q̄ dicit. Cā. 3.
Cā. 3. In lectulo meo per noctes queſiui quē diligit aīa mea: ⁊
non inueni. Tertij ſunt q̄ in mundicia ⁊ puritate cordis
eū querunt. Et tales inueniūt figurati in magis: qui ve
nerunt hieroſolymā querētes regē iudeorū: ⁊ ipſuʒ inue
Math. 2. nerūt. Matth. 2. ¶ Et nota ꝙ magorū exēplo chriſtū tri
Nō q̄liter triplex eſt q̄rendus chriſtus. pliciter querere debemus. ſ. feſtināter: ne morte preueniā
mur: ꝑſeuerāter vt ad fideʒ ꝑducamur: gaudēter ne coa
cti iudicemur. ¶ Primo queramꝰ feſtināter: Quis enim
certus ſit quilibet ꝙ quādocūq̄ʒ ꝑ penitentiā ꝑfecte deuʒ
queſierit ꝙ placatū inueniet per gratiā: tamē dubiꝰ eſſe
debet: an in futurū ipſum debite poterit inquirere: qꝛ vt
Eccle. 9. dicit̄ Eccle. 9. Neſcit homo finē ſuum: quilibet ignorat
quid ſibi futurū tēpus apponat. Quia ⁊ ſi deꝰ penitēti
veniā ſpopōdit: peccanti tamē diem craſtinū nō promi-
puer. 8. ſit. Propter qḋ chriſtus dicit. Prouerb. 8. Qui mane vi
gilauerit ad me: inueniet me. Et dicit mane: qꝛ ſtatim ha
bita opportunitate debes de peccō dolere: ⁊ ꝑ penitētiā q̄
re deū. Sic ⁊ magi fecerunt: qꝛ ſtatim chriſtū natū queſi
Eccl. 5. erūt. Et hoc eſt qḋ dicit̄ Eccl. 5. Ne tardes cōuerti ad do
Eſa. 55. minū ⁊c. vnde Eſa. 55. Querite dñm dum inueniri pōt
⁊c. Et magiſter libro. 4. diſtin. 20. Dico tibi/dum ſanus
es penitentiam age ⁊c. ¶ Secundo queramus ipſum ꝑ
Iſidorus. ſeuerāter. Quid enim bonum facere proficit: ſi ante fi-
nem vite deſeratur? quoniā ſecundū Iſidorum vnum-
quemq̄ʒ deus iudicat nō de ſua vita preterita: ſed de ſuo
Math. 10. fine. Et chriſtus ait. Qui autem perſeuerauerit vſq̄ʒ in fi
Hiere. 29. nem hic ſaluus erit. Unde dicitur Hiere. 29. Cum queſi
eritis me in toto corde veſtro: inuenietis me. pſal. 104.
ps. 104. Querite dominū ⁊ confortamini: querite faciē eius ſem
per. Querit deum in parte cordis/qui ad tempus illū
querit: ſed in toto corde/qui perſeuerāter. ¶ Tertio que-
ramus letanter. Omnia enim bona noſtra cum letitia
cordis debent fieri: non cum triſticia: quia omne triſte
coactum ⁊ violentum iudicatur: ⁊ nullum coactum ſer
uitium apud deum meretur premium. Et hoc eſt quod
ps. 69. dicitur. pſal. 69. Letentur in te omnes qui querunt te.
Sic enim ⁊ magi querentes dominum/gauiſi ſunt gau
dio magno. Sic ⁊ nunc cōformiter pſalmiſta/dicit. Au
diant pauperes ⁊ letentur: querite dominum ⁊c.

Qm̄ exaudiuit pauperes dñs: et 1126
vinctos ſuos non deſpexit.

¶ Hic oſtēdit chriſtus motiuum: quare cum letitia deū
debemus querere: quia ſcʒ deſideria pauperū adimplet
captiuos liberādo. Per pauperes enim intellige humi-
les quos exaudit deus: quoniam inter virtutes humili
tas orationē exaudiri facit: vt patet ſupra verſicu. 515. et
562. et. 457. ¶ Et victos ſuos nō deſpexit. Per vinctos
intellige ſanctos patres: qui vincti tenebantur in limbo/
quos chriſtus reſurgendo liberauit. Zacha. 9. Tu autē Zacha. 9.
in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de laco in q̄
nō erat aqua. Uel per vinctos accipe peccatores: quo-
niam vt dicitur. Prouerb. 5. Funibus peccatorū ſuorū puer. 5.
ꝯſtringitur quiſq̄ʒ. ¶ Sed nota ꝙ peccatores ſunt dupli
ces: aliqui ſūt dei: ⁊ aliqui diaboli. Dei ſunt peccatores/
qui tamē eternaliter a deo ſunt predeſtinati: ſed diaboli
ſunt/qui a deo eternaliter ſunt reprobati. Primos deus
non deſpicit: ſed finaliter ſaluat ⁊ liberat. Sed ſecundos
finaliter deſpicit ⁊ damnat. Unde de primis hic poſtu-
lat pſalmiſta/dicens. Et vinctos ſuos non deſpexit. Uel
vinctos ſuos. i. preceptis ſuis ⁊ legibus aſtrictos.

Laudent illū celi et tera: mare et 1127
omnia reptilia in eis.

¶ Hic ex predictis oſtendit omnem creaturam ad deuʒ
laudandū obligatam. Et primo proponit laudem de-
bitam. Secūdo oſtendit laudis cauſam: ibi. Qm̄ deus.
¶ Quantū ad primū ſciendū ꝙ laus eſt duplex: quedā
verborū: ⁊ quedā operū. De laude verborū dicit̄. 2. Pa
ralip. 29. Precepit ezechias vt laudarent dñm ſermoni 2. para. 29
bus dauid. De laude operū dicitur de ſapientia increa-
ta Prouerb. 31. Laudent eū in portis opera eius. Lau- puer. 31.
dare deum verbis ⁊ operibus poteſt omnis creatura ra Laudare
tionalis: qꝛ ipſum laudat ſermonibꝰ/dū ipm̄ verbis ve deum.
rum deū ꝯfitetur. ps. Labia mea laudabunt te. Laudat
operibꝰ: dum mādata dei ⁊ ordinē ſibi a deo datū ꝑficit
ois creatura. Iſtomō homo laudat deū/quādo māda-
ta dei ꝑficit. Solū laudat deū: qñ ordinē ſibi datū a deo
cōſeruat: ſic mare ⁊c. Hec oīa inſenſibilia deū laudāt/
dum ſeruādo ordinē a deo ſibi datum/ipſum deū laudā
dum nobis oſtēdunt. ¶ Hic ergo ex chriſti reſurrectione
ſic oēm creaturā ad dei laudē excitat: vt ſicut ois creatu
ra in chriſto paſſo turbationē oſtēdit: ſic ⁊ in reſurrectiōe
letetur. Nā angeli ſuo modo fuerūt turbati. Eſa. 33. An Eſa. 33.
geli pacis amare flebunt. Celi: qꝛ ſol obſcuratus eſt. Ter
ra: qꝛ mota eſt ⁊c. Sed in chriſti reſurrectiōe oīa dñm
laudare cū exultatione videbātur. Nā angeli in veſte cā
dida mulieribꝰ apparuerunt. Sol preuenit diē ꝑ tot ho
ras/quibꝰ obſcuratus fuerat in die paſſionis. Terra/qꝛ
reddidit mortuos ſuos ⁊c. Que oīa preuidēs pſalmi
ſta dicit. Laudēt illū celi ⁊ terra. Uel per celum intellige
apoſtolos ⁊ viros celeſtes. ps. 18. Celi enarrant gloriā ps. 18.
dei. Per terraʒ intellige iudeos quibus terrena premia
promiſſa erāt. Per mare intellige gentes per penitentiā
amarā conuerſas. Per reptilia intellige ceteros peccato
res terrenis deditos. qui omnes deum laudare tenen-
tur: quia pro omnibus quoad ſufficientiā fuit paſſus.
¶ Et aduerte ꝙ ad laudē dei omnes tam bonos q̄ʒ ma-
los excitando/celos premittit dicens. Laudent illum ce
li: quia celi maxime nobis deum laudabilem oſtendūt.
qḋ ſic oſtenditur. Nam opus artificem oſtendit lauda-
bilem. Celi autem ſunt opus dei ſubtiliſſimuʒ. Propter
quod celi dicuntur opera digitorum dei. pſal. 8. Quo- ps. 8.
niam videbo celos tuos opera digitorum tuorum. Illa
enim que ſubtiliter operari volumus: digitis ⁊ non to-
ta manu operamur. Dicit eñ Philoſophꝰ. ꝙ opus lau phā. 10. de
aialibus.

dat artificem. Conſtat autem q operatio corporum cele ſtium et ipſorum diſpoſitio eſt imago pulcherrima. Si ergo hodie laudat ſculptor ex pulchra imagine facta: ſimiliter pictor ex pictura: doctor ex lege edita et hmõi: q̃nto ex cõſideratione celorum laudãdus eſt deus? Sic ergo nota q quãdocunq; in ſcriptura inſenſibilia dicunt laudare deum: ſic intelligẽdum eſt quia hominibus materiam diuine laudis preſtant.

1128 Quõ deus ſaluam faciet ſion: et edificabũtur ciuitates iude.

¶ Hic beatorum explicat gaudiũ ſiue ſolatiũ. Ubi notandum q omnes tres verſus ſequẽtes exponuntur: nõ ſolum de viatoribus vel de eccleſia militante: ſed etiã de triumphatoribus et eccleſia triumphãte. Primo ergo exponitur de eccleſia militãte. Ubi notandũ/ q per ſion intelligitur militans eccleſia: et ratione nois: et ratione operis. Ratione nois: quia ſion interpretatur ſpecula: et eccleſia militans videt per ſpeculum in enigmate. Etiam rõne opis: quia in monte ſion incepit chriſti eccleſia edificari per chriſti predicationẽ: quoniã in templo qđ erat in monte ſion chriſtus plures predicauit. Ibi etiam chriſtus cenauit: et ſacramentũ eucharistie cõfecit. Ibi ſpiritũ ſanctũ miſit aplis: quo informati apoſtoli eccleſiaz per orbẽ dilatauerunt. De hac ergo dicit/ q tenemur laudare deuz. ratio: quoniã deus ſaluã faciet ſion .i. eccleſiã militãtem: q: ſcz ſaluabit oẽs qui ſunt mẽbra eccleſie. Saluabit in pñti: q: apoſtolos et alios fideles fortificabit/ ne per peccatũ cadant aduerſitatibus preſſi: vt patuit in apoſtolis et martyribus. Et ſaluabit in futuro eorum merita dãdo premia. Que autem ſint eoꝝ merita oſtendit dicẽs. ¶ Et edificabũtur ciuitates iude. Eccleſia enim catholica dicitur ciuitas/ eo q in ipſa ſit ciuiũ vnitas. Et q̃uis ſit ſolum vna eccleſia generalis: tamẽ particulariter multe dicũtur eccleſie: vt eccleſia Romana/ Cõſtantinopolitana/ Rauenñ. zc. Apoſtoli autem ſpiritu ſancto recepto per orbez diuiſi ciuitates edificauerũt .i. eccleſias. qđ notans ps dicit. Et edificabunt ciuitates iude .i. eccleſie chriſti: qui per iudam ſignificatur: q: fuit de tribu iuda. ¶ Poteſt etiã exponi de eccleſia triumphãte/ que ſion appellatur: q: deum facie ad faciem ſpeculatur. De qua dicit apoſtolus ad Hebr. c. 12. Acceſſiſtis ad ſiõ montem et ciuitatẽ dei viuentis hieruſalẽ celeſtem zc. Et de hac celeſti ſion dicit: quoniã deus ſaluam faciet ſion: quia .ſ. per hoies beatificatos reſtauratur angelorũ ruina: et ſic edificabuntur ciuitates iude .i. ordines angelorum reſtaurabuntur: qui dicunt ciuitates iude .i. chriſti/ qui fuit de iuda: quia in beatis angelis et hominibus q ſunt ciues ſuperne ciuitatis: eſt ſumma volũtas/ vnitas et concordia.

Sion ſigt eccleſiam.

Hebre. 12.

1129 Et inhabitabũt ibi: et hereditate acquirent eam.

¶ Hoc ſimiliter exponitur de eccleſia militante et triumphante. Ubi notandũ q differẽtia eſt inter habitare et inhabitare. Naz habitatur corpore: ſed inhabitat mente: quoniã inhabitare eſt intus habitare. In eccleſia militãte multi habitãt qui nõ inhabitant: vt puta qui nomine ſunt chriſtiani nõ re. Sed illi inhabitant/ q re et mente eccleſie ſunt mẽbra: ſicut fuerunt apoſtoli et alii chriſti fideles. De quibus dicit ps. 67. Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo: q: in eccleſia nullus mẽte inhabitat: niſi cũ ceteris fidelib⁹ ſit vni⁹ moris et volũtatis. Et tales eccleſiã ſibi hereditate acquirũt ſpe. De beatis aũt exponitur/ q in celeſti hieruſalẽ beati inhabitabunt ibi. ¶ Et hereditate acquirent eaz .i. ſtabiliter in perpetuũ ibi habitabũt: q: de⁹ hereditas eoꝝ erit. ps. 15. Dñs ps here ditatis mee. De hac hereditate: vide ſup. v. 974. et 975.

Habitare Inhitare.

ps. 67.

ps. 15.

Et ſemen ſeruoꝝ ei⁹ poſſidebit eam: et qui diligunt nomen eius habitabunt in ea. 1130

¶ Hic exponit qui ſunt illi qui habitant in eccleſia militante vel triumphante. Ubi nota q noie ſeminis imitatores intelliguntur: eo q ſemen qđ naſcitur ex arbore vel herba imitat: et cõtinet naturaz herbe vel arboris ex qua oritur vnde ſimile generat. Sic et in hominib⁹ illi vocãtur ſemen alterius: qui illius moris imitãtur. Sic eñ ſemen bonorum vocantur boni. ps. 21. Qui timetis dñm laudate eũ: vniuerſum ſemẽ iacob glorificate eum. Cõſimiliter et mali malorum ſemẽ dicuntur. Dañ. 13. Semẽ chanaam et nõ iuda zc. Serui autem dei vocãtur prope patres antiqui qui dei voluntatẽ ſeruabant: vt abraam iſaac et iacob: vel quia ipſi a deo ſeruabantur. Nã vt ait Auguſti. 19. de ciuita. dei. Origo vocabuli ſeruorũ in latinaz linguã inde creditur educta: quia hi qui iure belli a victoribus poterant occidi conſeruabantur: et ſerui fiebant a ſeruãdo appellati. Sic ergo ſancti pres ſerui dei dicuntur: quia ab ipo deo ſeruati ne a demone per pctm occiderentur finaliter. Semen ergo ſeruorum eius poſſidebit eam. ſcz hereditatem .i. imitatores patrum ſanctorum. Et ſic exponit glo. dicens. Semen ſeruorũ eius zc. ideſt imitatores fidei et bonorum operum ſanctoruz patruz. Sed quia nullus poteſt imitari ſanctos patres: niſi deum diligat: ideo exponit quid per nomen ſeminis intelligat/ dicẽs ¶ Et qui diligũt nomen eius habitabũt in ea. Ubi glo. Hi ſunt ſemen ſeruorum/ nõ qui carne filii ſunt: quia etiam ſerui dilexerunt nomen eius. qui nõ diligunt: non ſe dicant ſemen eius: et qui diligunt nomẽ eius: non ſe negent ſemen ſeruorum eius. Et nota q hic accipitur pro re ſignificata per nomen dei.

Semen. ps. 21.

Dañ. 13.

Seruus.

Aug. ſ de ciuitate dei

Deus in adiutoriũ meũ intẽde: dñe ad adiuuãdum me feſtina. 1131

¶ Hic pſalmus talez habet titulũ. ps dauid in rememoratione q ſaluũ fecit eũ dñs. Pro cui⁹ expoſitiõe ſciẽdũ q iſtũ pſal. fecit dauid: qñ ab abſalon filio ſuo deo pmittẽte ꝓpter peccatũ adulterii et homicidii cõmiſſum in berſabe et vriã/ de hieruſalẽ fugit. Nã vt habet. 2. Reg. 15. Fuit eñ tũc in magno mortis periculo: a q̃ tñ ſalu⁹ fact⁹ eſt ipm deo ꝓtegẽte mediãte cõſilio chuſi: et ei⁹ inimici fuerũt mortui et diſſipati. Et tũc hoc vidẽs dauid fecit iſtũ pſal. in recordatiõe tãti beneficii a deo recepti. Ex qb⁹ patet materia pſalmi et tituli. Cuius ſenſus eſt iſte: Pſal. dauid .ſ. quẽ fecit dauid in rememoratiõe q ſaluũ fecit eum dñs .ſ. a pſecutiõe abſalon/ et aliorũ. Et ſic quantũ ad litterã iſte ps hz tres ptes: q: dauid in iſta pſecutiõe pmo petit inimicoꝝ deiectionẽ. Secũdo amicorũ exultationẽ: ibi. Exultent zc. dic vt. Nico. ¶ Quãtũ vero ad ſenſum ꝓpheticũ ſciẽdũ q iuſtorũ recordatio ſtat in duob⁹ .ſ. in recordatione pctõꝝ cõmiſſorũ: ꝓpter q̃ dei iudiciũ timem⁹. et in recordatiõe eternoꝝ premioꝝ q̃ firmiter ſperam⁹. De pma recordatiõe agit titul⁹ ps. 37. De ſcđa vero agit iſte. Propter hoc dr: in recordatiõe q eũ ſaluũ fecit dñs .ſ. p ſpem. Et ſic eſt ſenſus tituli talis. Pſal. dđ .i. iſte ps factus eſt a dauid: et ꝯpetit oĩ iuſto p eũ figurato. Et fact⁹ ẽ adhuc in rememoratiõe .i. agẽs de rememoratiõe: nõ vtiq; pctõrũ: ſed hui⁹ rei q dñs ſaluũ fecit eum ſpe .ſ. et certitudine. Et vide q̃ bene pñs ps. ſeqt pcedẽtẽ ad oſtẽdẽdũ ꝯformitatẽ capitis et mẽbrorũ xpi et fideliũ. Nã in precedẽti pſal. actũ eſt de chriſti pſecutione morte et paſſiõe: et coſe

2. Reg. 15.

memoria.

quenter de ipſius reſurrectione. Hic autem conformiter
agitur de membrorū chriſti pſecutiōe ꝛ penis: ꝛ cōſequē
ter de ipſorum gloria ꝛ premiatione. Diuidit ergo pſal
mus in iſte duas ptes: q2 primo petit dei adiutorium vt
ab inimicis protegat. Secūdo vt in bōis collocetur: ibi.
Exultent. Primo in duas: q2 primo petit adiutoriū dei
contra pſecutiones demonū. Secūdo cōtra pſecutiones
Tētat dia hominū: ibi. Confundantur. ¶ Quantū ad primū ſciē
bolus bo= dum/ ꝙ diabolus illos magis tentat ꝛ inuadit: quos ſi
nos. bi magis rebellare per bona opa conſpicit: qđ oſtendit
Securitaſ Greg. dicēs. Mater negligētie ſolet eſſe ſecuritas. Ne er
negligētia go ſecuritas negligētiā generet/ ſcriptū eſt. Fili accedēs
Greg. 24. ad ſeruitutē dei: ſta in iuſticia ꝛ timore: ꝛ ꝑpara cor tuū
mor. c. 12. ad tentationē. Nō enim ait/ ad requiem: ſed ad tentatio
nem: quia hoſtis noſter adhuc in hac vita nos poſitos/
quāto magis nos ſibi rebellare cōſpicit: tanto amplius
expugnare contēdit. Illos enim pulſare negligit: quos
quieto iure poſſidere ſe ſentit. Cōtra nos vero eo vehemē
tius excitatur: q̄ ex corde nr̄o quaſi ex iure ꝓprio nr̄e ha
bitationis expellitur. Hoc enim in ſeipſo dñs quaſi ſub
quadā diſpoſitione figurauit: qui diabolū non niſi poſt
baptiſma ſe tentare pmiſit: vt ſignum nobis quoddā fu
ture cōuerſationis innueret: qđ membra eius poſtq̄ ad
deum proficerent: tunc acriores tentationū inſidias to=
lerarent ꝛc. ¶ Ad propoſitū ergo iuſti in hoc mundo vi
dentes/ ꝙ quāto deuotius erga deum diſponūtur: tanto
acrius infeſtantur a diabolo: cui per ſeipſos reſiſtere nō
valēt: ad dei inuocandū adiutoriū excitantur/ dicētes.
Deus in adiutorium meum intende. Quia ſi dei adiu
rium tardat: nos aduerſarius ſuperat. Et ideo accelera
tionem adiutorij querit/ dicēs. Dñe ad adiuuādū me
feſtina. Et notandū ꝙ inter alias virtutes oratio maxi=
me mētes nr̄as ad deum erigit. Et ideo orātes maxime
diabolus impugnat. Et ideo ne nobis orātibus preua=
leat: ſemp in principio horarum iſtū verſiculū premitti
mus/ dicētes. Deus in adiutoriū meū intēde ꝛc. Et h̄ eſt
qđ magiſter notat in glo. dicēs. Nota ꝙ hic verſicul⁹ an
te omnes horas dicit: quia cū orare debemus/ tunc ma
xime nos diabolus tētat. Cōtra ergo illius inſultus: au
Adiutor xiliū a dño poſtulamus ante omnia. ¶ Circa adiutoriū
deus. dei nota/ ꝙ deus adiutorium ſuū multis generibus ho=
minum prebet: quia adiuuat penitētes: adiuuat patiē
tes: adiuuat preliantes: adiuuat meditātes: adiuuat cō
fidentes: adiuuat deprecantes. Vide ſupra ꝟſicu. 957.
vbi agitur de primo membro. De ſecūdo mēbro agitur.
ꝟſicu. 985. De ſexto autē mēbro qđ eſt magis ad propo
ſitū agitur ꝟſicu. 675. vbi iſtud mēbrum diſtinguit in
ſex. Quia ibi notatur/ ꝙ orādo debemus petere adiuto
rium dei: vt ſcȝ adiuuet captiuatos/ tribulatos/ impu=
gnatos/ fatigatos/ infirmatos/ ꝛ adoptatos. Et ibi agit
de prima. Nūc ergo dicam⁹ de ſecūdo. Dico ergo ꝙ orā
do debemus petere vt deus adiuuet tribulatos conſolā
ps. 45. do paternaliter/ dicēs illud ps. 45. De⁹ noſter refugiū
ꝛ virtus: adiutor in tribulationibus ꝛc. Ipſe eīn in tribu
ps. 93. lationib⁹ orātes adiuuat. propter qđ dicitur. Secundū
multitudinē dolorū meorū in corde meo: cōſolationes
tue letificauerunt animā meam. Et rationē adiungit/ di
cens. Quia factus eſt mihi dñs in refugiū: ꝛ deus me⁹
in adiutoriū ſpei mee. Secundū eīn naturā tribulatio=
Dan. 3. nis dat conſolationē. Sic eīn adiuuit tres pueros in ca=
Dan. 14. mino ignis poſitos: ventū roris miniſtrādo. Danielem
in lacū leonū miſſum/ leones māſuefaciēdo. Suſannā
ei⁹ accuſatores occidendo: ꝛ multa ſimilia. Unde meri
ps. 95. to quilibet in tribulatione ſic adiutus/ ſibi dicat. Tu autē
dñe adiuuiſti ꝛ ꝯſolatus es me. ¶ Tertio petam⁹/ vt ad
iuuet impugnatos nos defenſando. Sine eīn dei adiu=
torio a demonibus impugnātibus ꝛ malis hominib⁹/
ps. 118. ſaluari nō valemus. Et ideo dicam⁹ ipſi deo. Adiuua

me ꝛ ſaluus ero. Deus enim qui non eſt acceptor pſonā
rū: ſtat in medio oim oppreſſorū parat⁹ equaliter oēs
adiuuare ipſum inuocātes. Propter qđ de ciuitate oim
oppreſſorū dicit. Deus in medio eius nō cōmouebitur ps. 45.
adiuuabit eā de⁹ mane diluculo. ¶ Quarto petamus/ vt
adiuuet fatigatos eos ſociādo. Hoc eſt ꝙ nos ſic adin=
uicem ſociet: vt vn⁹ adiuuet aliū onera nr̄a portātes
adinuicem: ꝛ tunc ſecuri erimus. quoniā vt ſcribit Pro
uerbio. 18. Frater qui adiuuat a fratre: quaſi ciuitas fir puer. 18.
ma. ¶ Quinto vt adiuuet infirmātes/ eos roborando.
Quilibet enim p ſe debilis eſt ꝛ infirmus ad tolerandū
aduerſa. propter qđ dei egemus adiutorio. Sic ꝛ illa he
ſter cōtra aman hoſtem iudeorum debilē ſe cognoſcēs/
a deo querebat adiutorium/ dicens. Dñe rex ſolus adiu heſter. 14.
ua me: quia preter te nullus auxiliator eſt alius: ꝛ ſta=
tim fuit adiuta. ¶ Sexto vt adiuuet adoptatos nos bene
ficiādo: ſibi dicētes illud ps. 108. Adiuua me dñe deus ps. 108.
meus: ſaluū me fac propter miſericordiā tuā. Et aduer=
te ꝙ illud dei adiutoriū aliqui cōtemnunt. qui ſcȝ plus
in diuitijs q̄ in deo cōfidunt. ps. 51. Ecce homo qui nō ps. 51.
poſuit deum adiutorium ſuum: ſed ſperauit in mul. ꝛc.
Aliqui illud tollunt: qui ſcȝ proximos adiuuare con=
temnunt: quia tales dei adiutorio ſe indignos faciunt.
De quibus ps. 108. Nō ſit illi adiutor/ nec ſit qui miſe= ps. 108.
reatur pupillis ei⁹. Rationē ſubdit/ dicēs. Pro eo ꝙ nō
eſt recordatus facere miſericordiā. Aliqui impugnant.
ſ. qui nō credunt deum diſponere iſta inferiora: ſed ſolū
ſuperiora. Et ſic tales nō credunt ſe adiuuari a deo: ſed
magis ſuis operibus credunt iuuare deū: quos repre=
hendit ſcriptura/ dicēs. Cuius eſt adiutor: nunquid im Job. 26.
becillis: ꝛ ſuſtentas brachium eius q̄ non eſt forte? Ue
rūtamen ſciendū ꝙ ipſum deū fortiſſimū etiam humili=
ter agentes adiuuare dicimus. Unde per paulū dicit.
Adiutores dei ſumus. Nam cū ipſe in terrenā gratiā in 1. Corin. 3.
fundit: nos exhortationis voce cōcurrimus. hoc ille per
ſpiritum agit intrinſecus qđ nos exterius miniſterio vo
cis adiuuamus. Aliqui intrāt: qui ſcȝ gratia dei iuſtifi=
cantur. Et ſic intrare cupiebat pſalmiſta/ dicēs. Adiuua ps. 78.
nos deus ſalutaris noſter: ꝛ propter gloriam nois tui li
bera nos ꝛc. Aliqui tranſeūt per iſtud adiutorium: qui
ſcȝ per gratiam operātem proficiunt in meritis. Et ſic in
trabat alias tranſibat illa anima que dicit. ps. 45. Ad ps. 49
iuuabit eā de⁹ mane diluculo: deus in medio ꝛc. Aliqui
autem in iſto adiutorio habitant: qui ſcȝ in glorie ſunt
aſſumpti. De quibus ps. 88. Poſui adiutorium ſuper ps. 88.
potente: ꝛ exaltaui electum ꝛc. Nos ergo iſtomodo ad=
iuuari queramus/ dicentes. Adiuua me/ ꝛ ſaluus ero. ps. 118.
Quod nunc nos facere docet pſalmiſta/ dicens. Deus
in adiutorium meum intende.

Confundātur et reuerātur: qui querunt animam meam. n32

¶ Hic petit dei adiutoriū ꝯ pſecutiōes hoim. Et diuidit
in tres ptes: ſm ꝙ ſunt tria genera pſecutorū: q2 quidam
ſunt aperti: quidam occulti: quidam adulatores. Pri=
mo petit cōtra pmos. Secundo cōtra ſcdos: ibi. Auertā
tur. Tertio ꝯ adulatores: ibi. Auertātur ſtatim. ¶ Prio
ḡ agit de aptis pſecutoribus/ dicens. Cōfundātur ꝛ reue
reātur ꝛc. Ubi notādū ꝙ cōfuſio eſt triplex: vt dictū ſunt Confuſio
ſupra verſiculo. 345. ſcilicet Confuſio in vitijs: pro vi=
tijs: ꝛ contra vitia. Confuſio in vitijs: eſt mentis deordi
natio propter vitia. Confuſio pro vitijs: eſt pena vitijs
debita. Sed confuſio contra vitia: eſt diſplicentia pro=
pter commiſſa vitia ſiue penitentia. Hic ergo verſus po
teſt intelligi de quilibet illarū. Nā ſi intelligat de duabus
primis cōfuſionibus: tunc ſtat precīſiue/ non optatiue:
vt talium confuſionē preuidens pſalmiſta nō optās di

cat confundantur.i.confundentur. Sic etenim dicit ps.
Ps.118. 118. Confundanf omnes iniqua agentes ꝛc. Sic ꝛ pro
Hiere.17. pheta dicit. Confundanf illi: ꝛ non confundar ego. Si
autē accipiaf tertio modo: tunc ſtat optatiue: vt ſcꝫ tales
pſecutores conſiderātes mala ſua erubeſcant ꝛ cōuertā-
tur. Et iſtum ſenſum magis ſonat littera. Propter qđ ſe
Reuereri. quitur. [Et reuereanf. Uereor em̄ ſcđm gramaticos:
idem eſt ꝙ ex aliquo facto verecundari vel timere cum
exhibitione alicui⁹ reuerentie. Et componif cum re: ꝛ fit
reuereor.i. valde vereri. Et ſic peccator reuerefi: quādo ex
cōſideratione peccatorū erubeſcit ꝛ verecundaf: ꝛ timēs
deo exhibet reuerētiam. Unde hic ait glo. Confundanf
primo de peccatis ſuis ꝛ poſtea reuereanf.i. conuertanf.
Nā reuereri eſt timere ne pro leſa iuſticia pena ſequaf.
Ps.70. Sic enim dicif ps.70. Lingua mea tota die meditabif
iuſticiam tuam: cum confuſi ꝛ reueriti fuerint qui que-
runt mala mihi.

1133 Auertantur retrorſum et erubeſcant: qui volūt mihi mala.

Hic agit de inimicis ꝛ pſecutoribus occultis. Ubi no
tandum ꝙ diuerſa fuit pſecutio eccleſie ꝛ fidelium. Nā
primo fuit impetus pſequentium apertus: quādo.ſ. reges
ꝛ imperatores aperte pſequebanf eccleſiā martyres truci-
dantes. Et de illis ſtatim dicif. Confundanf ꝛ reuerean
tur qui querunt animā meā.i. vitam meā auferre p mor
tē. Poſtea venit pſecutio occulta.ſ. hereticoꝝ: q̄ ſub rōne
chriſtianitatis / chriſti fidē pſeq̄banf: vt tpe Arrij / Neſto
rij / ꝛ hmōi. Et iſti plus nocuerūt ꝙ pmi: qꝛ periculoſior
eſt hoſtis occultus ꝙ manifeſtus: ſicut morb⁹ occultus
ꝙ manifeſtus: qꝛ ꝯ manifeſtū remedia apponi poſſunt:
nō contra occultū. Et de iſtis occultis pſecutorib⁹ orat /
dicens. Auertanf retrorſum ꝛ erubeſcant.i. reuertanf; vt
eccleſiam ſequanf: ꝛ non ipſam pſcindere velint. Sic
enim multi heretici finaliter eccleſie veritatē cognoſcen-
tes / auerſi ſunt a via ſua mala. ꝛ retrorſum.i. poſt eccle-
ſiam abierunt: vt de eutichio expreſſe oſtendit Grego.li-
Greg.14. mor.c.31. bro.14. moꝝ.ca.31. Quia verecūdatus errore ſuo: quo
reſurrectionē negabat corporū / veritatē fuit cōfeſſus. Et
hoc eſt qđ dicit. [Et erubeſcāt. Erubeſcentia em̄ ſignū eſt
Auerſio interioris verecundie. Uide ſupra verſicu.544. Et no
multiplex tandū ꝙ auerſio quādoq3 accipif in bono: quādoq3 in
Eze.18. malo. De bona dicif. Cū auerterit ſe impius ab impie-
tate ſua ꝛc. De mala autē dicif ibidem. Si auerterit ſe iu
ſtus a iuſticia ſua ꝛc. Hic autem accipif de bona auerſio
ne / qua quis ab errore cōuertif ad veritatem. Unde iſta
auerſio dicif quidā actus ſalutaris penitentie. De qua
Eccl.8. Eccl.8. dicif. Ne deſpicias auertentē ſe a peccato ꝛc. Et
hec auerſio eſt multiplex. Primo eſt auerſio a mala ſo-
Exo.10. cietate. ſic moyſes auertit ſe a pharaone. Exo.10. Auer-
tit ſe moyſes / ꝛ egreſſus eſt a pharaōe. Secundo eſt auer
Tobie.4. ſio a crudelitate. ſcꝫ p pietatem. Tobie.4. Noli auertere
faciem tuam ab vllo paupere. Ita em̄ fiet vt nō auertaf
a te facies dn̄i. Tertio a doloſitate ad virtutem. Prouer.
Puer.4. 4. Non declines ad dexteram / neq3 ad ſiniſtram: auerte
pedem tuū a malo. In huius em̄ figurā aſina balaam /
faciens viā ſuā cōtrariam deo: cernens angelū ſtantē eua
Nume.22 ginato gladio / auertit ſe de itinere. Quarto furoris ad
Puer.29. pacē. Prouerb.29. Homines peſtilētes diſſipant ciuita
tem: ſapientes vero auertunt furorem. Sic ꝛ illa mulier
ſapiens abigail ſuis verbis pacificis auertit furorem da
1.Reg.25. uid concitatum cōtra virum ſuum nabal. Quinto a lu
Canti.6. xuria ad caſtitatem. Cañ.6. Auerte oculos tuos a me:
Eccl.9. quia ipſi me auolare fecerunt. ꝛ Eccl.9. Auerte faciē tuā
a muliere compta: ꝛ ne circumſpicias ſpeciem alienam.
Eze.14. Sexto ab idolatria ad fidē. Ezech.14. Recedite ab ido
lis veſtris: ꝛ ab vniuerſis contaminationibus vrīs auer

tite facies veſtras. Septimo ab hereſi ad veritatem: quā
in perſona hereticorum poſtulabat dauid / dicens. Auer Ps.118.
te oculos meos ne videant vanitatem. Hic enim accipit
oculos interiores: quibus vera vel falſa contēplamur:
qui tunc vanitatem vident: quādo falſitatem contra ve
ritatem ſacre ſcripture atteſtātur ꝛ docent. Et iſtam auer
ſionem hereticorū hic poſtulat pſalmiſta / dicens. Auer-
tantur retrorſum ꝛ erubeſcant: qui volunt mihi mala.ſ.
mala ſemina falſitatis inſerere.

Auertātur ſtatim erubeſcētes: qui dicunt michi euge euge. 1134

Hic agit de inimicis adulatoribus: qui ſub ſpecie bo- Adulatio
ni ad malum alios trahūt: quales ſunt hodie in eccle-
ſia multi laudantes alios etiam in malis. Et tales mul
tum nocent: quia laudata culpa fauoribus creſcit. vt de
dicit Greg.4. moꝝ.cap̄.23. Et cōtra iſtos orat prophe Grego.4.
ta / dicens. Auertātur ſtatim erubeſcentes: qui dicunt ꝛc. mor.c.23.
Euge em̄ eſt interiectio letātis. ſicut quādo quis vult al
teri congaudere ꝛ ipſum laudare / dicit. Euge euge. qua Euge.
ſi dicat. bene feciſti. Et ſic adulatores etiā fidelib⁹ nocēt /
dum eis adulādo ipſos ad vanam gloriā incitant. Un
de hic ait glo. Auertātur ſtatim ꝛc. qui dicūt Euge euge.
i. irriſore vel adulatore. Duo enim ſunt genera pſequē
tium.ſ. adulātium ꝛ vituperātium. Sicut enim aurum Vitupe-
igne probaf: ita vir lingua adulātium. Plus enim lin- rium.
gua adulatoris nocet / ꝙ manus pſecutoris. Utrumq3 Laus.
em̄.ſ. laudatio ꝛ vituperatio ignis eſt: intrat hunc ignē
qui tentatur vituperio vel laude: erit integer / qui neu-
tro capitur. Et ſi queras qđ magis noceat homini: vel
vituperiū ſine conuitiū illatum: vel laus ꝛ adulatio. cre
do ꝙ plus noceat adulatio ꝛ laus: quia difficilius eſt reſi
ſtere laudi / ne homo per ſuperbiam eleuetur: ꝙ vitupe-
rio ne per impatientiā iraſcatur. Multi enim vituperio
reſiſtunt: non tātum perfecti. ſed laudi nullus reſiſtit ni
ſi perfectus. Qđ oſtēdit Greg. dicēs. Deſpecto enim ho Grego.22.
nore conditoris / ſeipſum plus amare cōuincitur q̄ ſuis mor.ca.9.
preconijs letatur. Quāuis etiā ſancti viri de bona ſua
opinione gaudeant: ſed cum hanc pficere audientes pē
ſant: nec ideo de opinione ſua: ſed de proximoꝝ gaudēt
vtilitate: quia aliud eſt fauores querere: ꝛ aliud ad vtili
tatem ſubditorum gaudere. Qua in re neceſſe eſt: vt cū
audientium vtilitati non proficit: mentem noſtrā fama
laudis non eleuet: ſed fatiget ꝛc. Et ſequitur. Unde p ſa Puer.27.
lomonem dicitur. Sicut probatur in conflatorio argen
tum: ꝛ in fornace aurum: ita probatur homo ore laudā
tis. Argētum quippe vel aurum ſi reprobum eſt igne cō
ſumitur: ſi perfectum vero / igne declaratur. Sic nimirū
eſt de hominib⁹. Nā qualis ſit quiſq3 in eo qđ laudatur
oſtenditur. Si enim audiens ſuis laudibus ſe extollit /
quid iſte aliud ꝙ aurum vel argentum reprobum fuit:
queꝫ videlicet fornax lingue conſumpſit. Si autē fauo-
res ſuos audiēs ad ſuperni iudicij ꝯſiderationē redeat:
ac de his apud occultū arbitriū grauetur metuit: quaſi ex
purgationis igne ad magnitudinem claritatis excre-
ſcit: ꝛ vnde incendium trepidationis ſuſtinet: inde cla-
rius fulget. Ex quibus claret / ꝙ periculoſa ſit laudatio:
quam bene trepidans pſalmiſta nunc dicit. Auertan-
tur ſtatim erubeſcentes: qui dicunt mihi euge euge. Qđ
nihil aliud eſt orare: niſi vt adulatores non ſint.

Exultent ꝛ letentur in te omnes qui querunt te: ꝛ dicant ſemper magnificetur dominus qui diligunt ſalutare tuum. 1135

¶ Hec eſt ſecunda pars principalis: in qua a perſecutionibus liberatꝰ petit in bonis collocari. Ubi oſtendit ꝙ qui vult in deo finaliṫ beatificari tria debet facere. ſ. Primo deū magnificare. Scđo debet ſeipſū hūiliare ibi. Ego aūt. Tertio debet in ſolo deo ſpem ponere ibi. Adiutor meus. ¶ Quantū ad primū ſciendū: ꝙ oīs noſtra leticia ⁊ exultatio ponēda eſt in deo ſolo. ꝑpter qđ dr. Le-
Ps.31. tamini in dño ⁊ exultate iuſti ⁊c. De hoc vide. ſ. v. 479 ⁊. 480. Nota etiā ꝙ iſte vſus ⁊ alij duo ſequētes q̄ſi formaliṫ ponunt̄ ſupra i fine ps. 39. vide ibi. v. 671. ⁊. 672. Dicat ergo pſal. Exultent ⁊ letent̄ in te oēs qui q̄runt te. ſ. in premiū: ⁊ dicāt ſemꝑ magnificet̄ dñs. Loquit̄ enī hic more humano. vbi quis laudibus creſcit: qđ non facit deus: ſed nos deum laudando proficimus. Non ergo in ſe: ſed in nobis magnificatur deus. De hoc vide ſupra. v. 272. ⁊. 503. ⁊. 551.

1136 **Ego vero egenus ⁊ pauper ſum: deus adiuua me.**

¶ Hic oſtendit ꝙ homo ſeipſum debet humiliare: ſi deū in premium vult habere. Quid enim eſt ſeipſum humiliare: niſi ſeipſum cognoſcere ꝙ a ſe nihil habet: ꝙ per ſe nihil poteſt: vnde ſicut debemus deum magnificare: ita nos egenos ⁊ pauperes confiteri debemus. Que autem differentia ſit inter egenum ⁊ pauperem: vide ſupra. v. 674. Sequit̄. [Deꝰ adiuua me. Qualiter autē pau-
Ps.36. peres ⁊ mendicos: dicatur ſuperius. ps. 39. Ego autē mēdicus ⁊ pauper ſum: dominus ſollicitus eſt mei. vide ibi ver. 672.

1137 **Adiutor meus ⁊ liberator meus es tu: domine ne moreris.**

¶ Hic oſtendit ꝙ in ſolo deo ſpem debemus ponere. In tot enim aduerſitatibus poſiti: ſine dei adiutorio ſubſiſtere non valemus. Ipſe autem tribulatos: ⁊ in aduerſis oppreſſos in ſe ſperātes adiuuat. qđ patet: quia ſi iuſtus homo dici non poſſet. qui iuſtos iniuſte oppreſſos non adiuuaret dum poſſet: quomodo deus iuſtus diceretur ſi iniuſte oppreſſis denegaret adiutorium? Un-
Ps.9. de de ipſo dicitur. ps. 9. Factus eſt deus refugium pauperi: adiutor in opportunitatibꝰ i tribulatiōe. Et de iſto adiutorio abundat tota ſcriptura. Nonne deus adiuuit tres pueros in camino ignis poſitos iniuſte: quibus
Daniel. 3. Adiutor deus. ignis nocere non valuit. Sic adiuuit ioſeph propter caſtitatis amorem incarceratum iniuſte: vt inde ipſum ho-
Gen. 41. norifice extraheret: ⁊ dominum egypti conſtitueret. Sic adiuuit ſuſannam propter amorē caſtitatis iniuſte ad mortem condēnatam: vt ipſius caſtitatem oſtendēs fal-
Dan. 14. ſos criminatores traderet morti. Et ſic de multis alijs.
Ps. 45. Propter quod dicitur ps. 45. Deus noſter refugiū et virtus: adiutor in tribulationibus ⁊c. Et ſi quādoq̧ ad adiuuandum tardus nobis videatur: tamen adiuuare nos ſemper eſt paratus: ⁊ tempore debito auxiliū preſtat. vnde feſtinū eiꝰ auxiliū poſtulat pſal. dicēs. [Domine ne moreris: ideſt ne mihi tardiꝰ videatur ꝙ adiuues. Illi ergo qui eget adiutorium: ſibi tardius preſtari videtur. Sic ergo vide quomodo finis iſtius pſal. concordat principio: quia in principio dicitur. Deus in adiutorium meum intende: hic autē dicitur. Adiutor meꝰ et liberator meus eſto domine. Ibi dicitur. Ad adiuuandum me feſtina: hic autē dicitur. Domine ne moreris. Item nota ꝙ propter ſeptem peccata mortalia aduerſa que vndiq̧ premunt: quia cuilibet peccato ſua correſpōdet preſſura: quia aliūde premitur ſuperbus: aliunde auarus: ⁊ ſic de ſingulis. Ideo ſeptē vicibus in die. i. in ſeptem canonicis horis adiutorium dei poſtulamus dicētes. Deus in adiutorium meum intende.

In te domine ſperaui non confundar in eternum: in iuſticia tua libera me et eripe me. 1138

¶ Scđm aliquos expoſitores iſte ps. non eſt ps. diſtinctus a precedenti: ſed idem penitus: vt in multis biblijs hebreoꝝ reperit̄. Sed quia Hieronymꝰ ponit iſtū pſal-
mum diſtinctū a precedēti: q2 precedētē dicit. 69. ſꝫ iſtū vocat ſeptuageſimū. Et ſic cōmuniter vt pſal. diſtinctus tractatur in libris noſtris. Ideo ipſum vt diſtinctū a precedēti tractabo. Et q̄uis in hebreo ⁊ ſꝫ Hieronymū hic nullus ponat̄ titulus: magiſter tamē in glo. hic talem titulū ponit. Pſal. dauid filioꝝ Jonadab ⁊ prioꝝ captiuorum. Sed quia iſte titulus in nullo facit ad litterā pſalmi: ſed ſolū ad ſenſum ꝓpheticū: ideo primo exponam litterā pſalmi/ anteq̄ ad titulū accedā. Sciendū igitur ꝙ ⁊ ſi iſte ps a precedēti ſit alius: habꝫ tamē eandē materiā: quia tā iſte q̄ ille fuit factꝰ a dauid/ quādo abſalon filius ſuꝰ ipſum ꝑſequebat̄. Unde in precedēti ps diuinum poſtulabat adiutoriū pro ſua liberatione: hic aūt cōſequēter inducit ratiōes ꝓ ſua exauditiōe. Et ſic ps iſte diuidit̄ in partes duas: q2 dauid primo pro ſua exauditione adducit ratiōes ex parte dei. Secūdo ex parte ſui/ ibi. In te cantatio. Tertio ex parte aduerſarij ibi. Cōfundant̄ ⁊ deficiāt. Circa primū allegat primo dei magnificentiā. Scđo eius iuſticiā ibi. Deus meus eripe me ⁊c. Dic vt. R. ¶ Quātū vo ad ſenſum ꝓpheticū primo exponēdus eſt titulus qui eſt: ps. dauid filioꝝ Jonadab ⁊ primoꝝ captiuoꝝ. Ubi notandū ꝙ per filios Jonadab ſignificant̄ iuſti ⁊ deo obediētes: ſed per primos captiuos ſignificant̄ mali ⁊ peccatores. Ratio primi eſt: q2 filij Jonadab ſumme patri ſuo Jonadab fuerūt obediētes. Unde obediētiā ipſoꝝ ad exprobrādū inobediētiā iudeoꝝ deo adducit ꝓpheta dicēs. ꝙ adduxit filios Jo- Hiere. 35.
nadab in domo domini: ⁊ poſuit corā eis cyphos vino plenos dicēs eis Bibite vinū. Qui reſpōderūt. Nō bibemus vinū: quia Jonadab filiꝰ rechab pater noſter precepit nobis dicēs. Nō bibetis vinū ⁊c. obediuimꝰ ergo voci Jonadab filij rechab pr̄is noſtri. Et ex iſta obediētia improperat̄ iudeis ꝙ voci obedire nolebāt. Un̄ ſeq̄tur in eodē cap. Uade ⁊ dic viris iuda. Nunq̄d nō recipietis diſciplinā vt obediatis voci dñi? dicit dñs. Preualuerūt ſermones Jonadab filij rechab quos precepit filijs ſuis vt nō biberēt vinū: ⁊ nō biberūt vſq̧ in preſentē diē obedientes voci patris ſui. Ego aūt locutus ſum ad vos: ⁊ non obediſtis mihi ⁊c. Et ſic ratione tāte obediētie per filios Jonadab intelligunt̄ iuſti deo obedientes. Sed per priores captiuos intellige peccatores ⁊ iniuſtos. Ubi aduerte ꝙ captiui dicunt̄ oēs peccatores: q2 per peccatū a diabolo captiui tenent̄. Et iſti ſunt in duplici differētia. ſ. in preſenti ⁊ in futuro. ſ. in inferno. Illi qui ſunt in preſenti captiui peccato poſſunt liberari. vnde ⁊ primi captiui dicunt̄. Sed captiui peccato in inferno amplius euadere nō poſſunt: ⁊ dicunt̄ captiui ſecundi: ſicut captiuitas preſens futurā precedit. Eſt ergo ſenſus tituli iſte: pſal. dauid filioꝝ Jonadab. i. iſte ps ē obedientiū: qui ideo cātatur: vt i obedientia dei perſeuerēt. Eſt etiā prioꝝ captiuoꝝ. ſ. captiuoꝝ qui ſunt in preſenti: qui ideo cantat̄ vt a peccato deſiſtāt. Sic ergo iſte ps. mouet iuſtos ad perſeuerantiā/ ⁊ malos ad penitentiā. ¶ Quibꝰ viſis ſciēdū ꝙ hic ps. loquit̄ generaliṫ in ꝑſona iuſtoꝝ: ⁊ diuidit̄ in partes tres. quia primo petit a malis liberationē. Scđo maloꝝ cōuerſionē/ ibi. Cōfundantur ⁊ deficiāt. Tertio ſurgit ad gratiarū actionē/ ibi. Ego aūt ſemꝑ ſꝑabo. Prima in partes duas: quia deū inuo-

cando. Primo allegat dei miam. Scdo ſuā innocentiā/ ibi. In te cantatio. Prima in duas: quia primo allegat dei miam. Scdo dei iuſticiam/ ibi. Deus meus eripe me. Prima diuiditur in tres partes: quia primo ponit ſuā i deo cōfidentiā. Scdo dei petit clementiā/ ibi. Inclina ad me. Tertio dei confitet potentiā ibi. Quī firmamentuꝫ.

Oratio. ¶ Quantū ad primū ſciendū q ſpes ſiue cōfidentia in deo habita orationē facit exaudiri. Tria eni ſunt q̄ orationē faciūt exaudibilē.ſ. pñia: de diabolo victoria: ⁊ in deo cōfidentia: vide. B. 624. Et hanc cōfidentiaꝫ pſal. ſe oſtēdit habere dicēs. In te dñe ſperaui. q.d. iuſt⁹ deo. In te dñe ſperaui: nō i me: nō in mūdanis que caduca ſunt. Et ideo ſi in illis ſpero: confuſionē patior: ſed quia in te ſpero/ ideo in eternū nō confundor: ſed a peccatis liberor: ⁊ tēporalib⁹ periclis. Ideo ſubdit. In iuſticia tua libera me.ſ. a peccatis: ⁊ eripe me a periculis.i. ſm hoc q tua iuſtīcia exigit.ſ. vt pcās orantē: non in ſua iuſticia: ſed in tua cōfidētia. vnde Eccl. 2. dicit. Reſpicite filij nationes hoim: ⁊ ſcitote q nullus ſperauit in dño: ⁊ confuſus eſt. permāſit in mādatis ei⁹: ⁊ derelictus eſt. Merito ergo ſperare debem⁹ in dño. Ubi notandū q trib⁹ hoim generib⁹ ſpes maxime eſt neceſſaria: in quibus eſt in pñti quilibet homo. Eſt eni ſpes neceſſaria primo dimicantib⁹: q: ſpes victorie vires pugnantis fortificat. nos aūt in preſenti: vt adiuuent. Scdo nauigantib⁹: vt conſeruētur. Tertio egrotātib⁹: vt liberētur. ¶ Primo dimicantibus: quia ſpes victorie vires pugnantis fortificat: nos aūt in preſenti in cōtinuo bello pugnamus.ſ. cōtra diabolū carnē ⁊ mūdū. ps. 55. Multi bellātes aduerſuꝫ me. Quomō aūt iſtis reſiſtere poſſemus: niſi ſpe eſſem⁹ muniti. Ideo dicitur ps. 61. Sperate in eo oēs cōgregatio populi: effundite corā illo corda veſtra: qz de⁹ adiutor noſter in eternuꝫ. ¶ Narrat in hiſtorijs britonū: q artur⁹ in ſcuto ſuo ab intra portabat imaginem beate marie que filium tenebat in brachijs. Ubi quotiens in bellis preſſura fatigari incipiebat ad hanc imaginem reſpiciebat: et cuius intuitu vires reſumebat: et quaſi recens fiebat: quia ſpem in chriſtum ⁊ in matrem ponebat. Sic et nos bellantes fatigati ſpem noſtraꝫ erigam⁹ ad deū: ⁊ vires miniſtabunt a deo. In cui⁹ figuraꝫ dicit 2. Mac. 15. q maccabeus cōfidebat cum omni ſpe auxilium ſibi affuturum a deo: ⁊ hortabatur ſuos: ⁊ ſequit q victoriā obtinuit. ¶ Scdo ſum⁹ nauigantes in hui⁹ mūdi mari periculoſo: de quo ps. 103. Hoc mare magnum et ſpacioſum: illic reptilia quoꝝ nō eſt numerus. Nautis aūt magnū ſolatiū cōfert quādo de nocte ſtellam maris aſpicere poſſunt: quia ad ipſi⁹ intuitū greſſus ſuos dirigunt: ſine cui⁹ intuitu quaſi deſperāt. Quid aūt eſt ſtella maris: niſi xp̄s qui de ſeipſo dicit. Ego ſum gen⁹ ⁊ radix dauid ſtella ſplēdida ⁊ matutina. Et ideo dum ipaꝫ ſtellā ſpe aſpicim⁹ alleuiaramur. Unde ſperādo in ipſuꝫ dicamus illō ps. 64. Exaudi nos deus ſalutaris noſter ſpes oim finiū terre ⁊ in mari lōge. ¶ Tertio ſum⁹ egrotātes: ſpes aūt ſanat egrotos. vñ. 1. Mac. 2. Dicebat mathathias filijs. Cogitate per generationē ⁊ generationeꝫ: quia oēs qui ſperāt in deū/ non infirmantur. Narrat ſeneca in ſuis declarationibus q quidā pater abdicauit filiū: abdicat⁹ aūt filius audiēs medicinā medicus effectus eſt. Cōtigit aūt patrē infirmari: redit fili⁹ fact⁹ medicus: ⁊ patrē curat. facta cura: filius recōciliatur patri. Contingit q vxor patris nouerca filij ſili morbo infirmatur. Iubet pater filio curare nouercā: fili⁹ ſe excuſat ⁊ abdicatur. Scdo pater accuſat filiū eo q noluit ⁊ ſciuit curare nouercā. Q̄ aūt ſciuit ⁊ potuit pbat per hoc q patrem de ſimili morbo curauerat. Fili⁹ rn̄dēt q neſcit: an poſſit eā curare vl nō: quia ſpes quā habuit pater curari a filio forte fuit magis cauſa curatiōis q̄ ſcientia ei⁹. Ad propoſitū cū ſimus multiplr infirmi: ſpes nobis ſū

me eſt neceſſaria: ⁊ cōfidentia tā de habenda ſalute/ q̄ de xp̄i medicina ac bonitate. In cui⁹ figurā paralitico xp̄s dicit. Cōfide fili remittunt tibi peccata tua. Matth. 9. Propter defectū hui⁹ ſpei peccatū Cain ⁊ iude fuit irremiſſibile: quia peccauerūt in ſpiritūſctm: qđ nō remittit in hoc ſclo: nec in futuro. Unū ⁊ de quolibet peccatore ſperante in ipſuꝫ dicit xp̄s. Qm̄ in me ſperauit: ⁊ ego liberabo eū: ptegā euꝫ ps. 90. ⁊c. Et hoc ponit hic pſal. dicēs. In te dñe ſperaui ⁊c.

Inclina ad me aurem tuam: et ſalua me. 1139

¶ Hic cōſequēter diuinā petit clementiā. Et primo petit vt exaudiat. Scdo vt ptegat ibi. Eſto mihi. Quātū ad primū nota/ q nullus aureꝫ alteri inclinat niſi minori. Oratio. Qui eni maiorē vult audire: aurē eleuat/ nō īclinat. Petens ergo pſal. vt deus ad ipſum aurē inclinet: ſe paruū dicat ⁊ humilē. vide. B. 437. Unde hic ait glo. Inclina ad me aurē tuam. Hec enim eſt cōfeſſio humilitatis. Humilitas. Qui eni hoc dicit: hoc confitet quia iacet velut eger medico ſtanti proſtrat⁹: ideo ſubdit. Et ſalua me.ſ. ab egritudine que intus eſt.ſ. a peccatis. Ubi nota q tripl'r ſaluamur a peccatis.ſ. p penitentiā de ſcelerbus. Hiere. 23. In diebus illis ſaluabit iuda: qui cōfitens interpretat: per mundiciaꝫ in operib⁹. Iob. 22. Saluabit innocens Iob. 22. mundicia manuū ſuarū. Per patientiam in aduerſitatibus. Tob. 13. Tu flagellas ⁊ ſaluas. Et ſic dicere deo: Tob. 13. ſalua me: idem eſt q petere: da mihi veram peccatorum Saluare. penitentiā. da mihi in operib⁹ ⁊ in cōſcientia mundiciā. da mihi in aduerſis veram patientiā. Si ergo deo deuote dicam⁹: ſalua me. ipſe ſtatim reſpōdet. Tecum ſuꝫ dicit domin⁹. vt ſaluem te. Hiere. 3. Auris dei duplex. ¶ Itē nota q in ſcriptura auris dei quādoqꝫ ſignificat dei miam: quādoqꝫ dei iuſticiaꝫ. Primū patet: qm̄ quādo diuina pietas noſtras ſupplicatiōes exaudit. tūc aurē ſuaꝫ nobis inclinare dicit: vel auribus ſuis noſtra pcipere vota. Sic eni ps. 5. dicitur deo. Uerba mea auribus percipe ⁊c. intellige clamorem ps. 5. meū. Quē exponēs glo. ait. Auris dei nō corporeū iſtrumentū eſt: ſed potētia diuine maieſtatis accipitur. Uox enim corporalis aure corporis audit: ſpiritualis xō intelligit. Auris eni dei eius eſt miſericordia ⁊ clementia. Et quia dei mia exaudit preces iuſtorum. ideo dr ps. 33. Oculi dñi ſup iuſtos: ⁊ aures eius in preces eoꝝ. Scdm ps. 33. patet.ſ. de aure iuſticie: qm̄ deus aures habꝫ iuſticie: quibus ad vindictā audit oppreſſiones maloꝝ. vñ Iac. 5. dicitur. Ecce merces operarioꝝ veſtroꝝ que fraudata ē Iaco. 5. a vobis: ⁊ clamor ipſoꝝ i aures dñi ſabbaoth introiuit. Hic aūt accipit aures pro miſericordia dei.

Eſto mihi in deum protectoreꝫ: et in locum munitum: vt ſaluum me facias. 1140

¶ Hic petit vt a deo protegat. Ubi nota q due ſunt maxime virtutes que de deo predicant.ſ. mia ⁊ iuſticia. Et q̄uis iſta vnū ſint in deo: habēt tamē diuerſa ſignificata ſiue cōnotata: quia miſericors dicit quādo parcit ſiue defendit: ſed iuſtus quādo punit. Et ſic aliquibus ſe offert protegere in deū protectorē p miſericordiā: aliquib⁹ aūt in deū punitorē p iuſticiā. Iuſtus ergo nō cōfidēs de ſua iuſticia: deum poſtulat habere protectorē per miam: nō vltorem per iuſticiā/ dicēs. Eſto mihi in deū pctectoreꝫ. vide. B. 438. Et nota q oſtēdit ſcriptura tres virtutes nos ptegere.i. q ille virtutes deū puocant ad nos ptegendum et defendendū. Primo equitas iuſticie. Eccl. 27. Si ſeqꝫ ris iuſticiā apprehēdes illā: ⁊ proteget te. Scdo largitas Eccl. 27. mie. Eccl. 7. Sicut ptegit ſapiētia: ſic ptegit ⁊ pecunia.ſ. Eccl. 7. liberaliter ipēſa. Tertio fidelitas amicicie. Eccl. 6. Ami=

Margin notes (left column): Oratio. / Eccl. 2. / Spes. / ps. 55. / ps. 61. / Exemplū / 2. mac. 15. / ps. 103. / Apoca. 22 / ps. 64. / 1. mach. 2. / Exemplū Senece.

cus fidelis protectio fortis. Ergo ſi vis deũ habere prote
ctorem ſerua iuſticiã/ vt ſis obediẽs deo: ſerua miam/ vt
ſis cõpatiẽs proximo: ſerua amicitiã vt ſis fidelis in pro=
ps.16. miſſo. Et ſic ſecure deo dicere poteris illõ ps.16. Sub vm
bra alarũ tuarũ ꝓtege me ⁊c. Et idẽ aliis verbis exprimit
dicẽs. ¶ Et i locũ munitũ. Locus eni munitus dr locus
fortis ad defenſionẽ ꝯpatus: in quo quis ab hoſtibus po
teſt ſaluari. Et ideo qꝛ martyres gratia dei ſic erant forti
ficati ꝙ perſecutoꝝ iacula eorũ corda penetrare nõ po=
terãt: ideo dicebant myſtice ciuitates munite. Sic enim
Hiere.1. hieremie dictũ eſt. Ne te timere faciã vultũ eorũ: ego ei
dedi te hodie in ciuitatẽ munitam ⁊c. Et nota ꝙ in pſẽti=
a tres defectus patimur: cõtra quos nos munit deus. ſ.
Munit⁹. ignorantiã/ cõcupiſcẽtiã/ ⁊ impotẽtiã. Cõtra ignorantiã
Sap.4. nos munit p ſapientiã illuminantẽ. vnde Sap.4. Vi=
debunt finẽ ſapiẽtis: ⁊ nõ intelligẽt ꝙ munierit illũ deus.
Contra concupiſcẽtiã p gratiã fortificantẽ. Et hanc ſpe=
cialiter hic querit pſal. dicẽs. Eſto mihi in locum muni=
tũ. Vel hic querit muniri per gſiam: vt ab omnibus pe=
riculis ſit ſaluus. Et hanc munitionẽ alibi querebat ps.
ps.59. 59. dicẽs. Quis deducet me in ciuitatẽ munitã ⁊c. ſ. glo=
riam: vt ſaluũ me facias: qꝛ in illa ſolũ ſalus nr̃a ꝯſiſtit.

1141 **Quoniam firmamentum meuz: et refugium meum es tu.**

¶ Hic pſal. confitetur dei potentiã. Ubi nota ꝙ deus ali
ter eſt firmamentũ iuſtoꝝ: ⁊ aliter refugiũ. Eſt eni firma
Firmamẽ mentum dum in aduerſis nobis dat patientiã. Eſt refu
tum. gium dum ad ſe noſtrã dirigit ꝯſcientiã. Dicitur ergo fir
Aduerſa. mamentũ: dũ nobis in aduerſis donat patientiã. Quis
Patiẽtia enim mundi aduerſa poſſet ſuſtinere niſi per patientiaꝫ
deus ipſum firmaret. Unde ipſe dicit patiẽtia noſtra: qꝛ
Gene.1. ipſam efficit. De iſto firmamẽto figuralr dicit Geñ.1. Fe
cit deus firmamentũ: ⁊ diuiſit aquas que erant ſub fir=
mamento ab his que erant ſupra firmamentũ. Ubi no=
ta ꝙ per aquã fluidam ſignificant mundi aduerſitates/
que homines faciũt fluxibiles ⁊ inſtabiles: iuxta illud
ps.68. ps.68. Saluum me fac deus qm̃ intrauerunt aque vſq;
ad aiam meã. Iſte aũt aque ſunt duplices. ſ. ſuperiores
ſignificãtes aduerſitates que nobis immittuntur a deo:
vt eſt infirmitas corporalis ⁊c. ⁊ inferiores ſignificantes
aduerſitates q̃ imittunt a mundo a carne a diabolo: vt
ſunt odia perſecutiones cõcupiſcentie ⁊c. Sed deus tũc
noſtrũ firmamentũ efficitur: quando inter iſtas aduerſi
tates per patientiã nos fortificat ne illas formidemus:
qđ facit per donũ fortitudinis. Quod patuit in petro/
qui anteq̃ per donũ fortitudinis fortificaretur a deo in=
ter aduerſa firmus eſſe non poterat. Unde ad vocẽ an=
cille xp̃m negauit. Sed poſt acceptũ donuꝫ fortitudinis
Act.4. inter oĩa aduerſa firmamentũ fact⁹ fuit. vt habet Act.
Greg.17. 4. Quod oſtẽdit Greg. dicẽs. Scim⁹ ꝙ petr⁹ apoſtolo=
mora.10. rum prim⁹ ante acceptũ ſpm̃ dum morti timuit vitaꝫ ne=
Petrus. gauit: qui nõ penis nõ afflictionib⁹ nõ terribili poteſta
te cuiuſq̃: ſed vnius mancipij interrogatiõe ꝓſtrat⁹. ſ. ab
ancilla oſtiaria requiſit⁹. Ecce q̃ vilis ad temptandũ per=
ſona eſt requiſita: vt apte ꝓderet quãta cũ timore infir
mitas poſſideret quia ante vocẽ ancille non ſubſiſteret.
Sed iam hic paulo ante timidus qualis poſt aduentũ
ſpũs exiſterit videamus. Certe Luca atteſtãte diſcimus
q̃ta cõtra ſacerdotes ac principes auctoritate dñm pre=
dicauit: vt nec verba nec verbera nõ mortẽ iam firmatus
timeret ⁊c. vide ibi. Petro ergo firmamentũ fact⁹ eſt de⁹/
qñ per ſpm̃ ſctm̃ dono fortitudinis inter omnia aduerſa
ps.17. ſibi patientiã contulit: vt merito diceret illud ps.17. Di
ligam te domine fortitudo mea: dominus firmamentũ
meum ⁊ refugium meum ⁊ liberator meus. Dicitur au=
tem deus noſtrũ refugium/ dum noſtram conſcientiam
ad ſe dirigit. Qualiter autẽ deus ſit noſtrum refugium:
vide ſupra ver. 438.

Deus me⁹ eripe me de manu peccatoris: et de manu contra legem agentis et iniqui. 1142

¶ Hic orando allegat dei miam. Ad miſericordẽ eni ſpe
ctat miſeris compati. Ideo vt exaudiat ita facit: qꝛ in=
ſtus primo explicat ſuã miſeriã. Scđo allegat dei miaꝫ/
ibi. Qm̃ tu es. Tertio dei potentiã/ ibi. In te cõfirmatus.
Quantũ ad primũ ſciendũ/ ꝙ duo ſunt genera hoim q̃
nos in preſenti opprimũt. ſ. aliqui ſunt ſub noie xp̃iani=
tatis: ⁊ aliqui ſine lege. Ab iſtis fuit paſſus xp̃s. ſ. a iu=
deis qui legẽ dei acceperãt: ⁊ a gentilib⁹ qui legẽ dei non
acceperãt. Conſilr ⁊ xp̃i mẽbra patiunt: Primo ab infi= Perſecu=
delib⁹ qui. ſ. conati ſunt eccliam ad nihilũ deducere per tio duplex
ſequẽdo xp̃ianos ⁊ martyrizãdo: vt fuit nero: diocleta
nus/ maximian⁹ ⁊c. Scđo a fidelibus: qui. ſ. fidẽ cõfiten
tur: vt puta a tyrãnis qui ſimplices pſequunt: ⁊ a falſis
fratribus. Et ab his omibus hic pſal. a deo petit liberari
primo in genere dicẽs. Deus me⁹ eripe me de manu pec
catoris. Peccator eni generalr eſt omis iniuſt⁹ perſecu=
tor: deinde iſtos peccatores diſtinguit in dicta duo gene
ra dicens. ¶ De manu cõtra legeꝫ agentis. i. de manu trãſ
greſſoris legis. Proprie eni cõtra legẽ agere dr: qui legeꝫ
accepit: ⁊ ipſam trãſgredit. Et aliud gen⁹ ſubdit dicens.
¶ Et iniqui. Per iniquum enim ſimplr intelligit infide=
lem quẽlibet ſine lege peccantẽ. Et hoc notat hic glo. di= Gloſa.
cens. Duo eni ſunt genera pctõꝝ. Alij eni legẽ acceperũt
vt iudei ⁊ xp̃iani: ⁊ iſtos ſignificat dicẽs. Et de manu cõ=
tra legẽ agentis. Alij nõ: vt pagani: ⁊ iſtos ſignificat di=
cens. Et iniqui. Et nota ꝙ a trib⁹ hoſtibus nos maxime Eripere.
eripit deus. 1. a carne tẽtante. 2. Pe. 2. Nouit deus de ten 2. Pe. 2.
tatione nos eripere. A demõe decipiente. Col. 1. Eripuit Ad col. 1.
nos de ptãte tenebrarũ ⁊c. A mũdo allicientẽ. Gal. 1. De Gala. 1.
dit ſemetipſum: vt nos eriperet de preſenti ſclõ nequam.

Quoniam tu es patiẽtia mea domine: domine ſpes mea a iuuentute mea. 1143

¶ Hic allegat dei miam. Notandũ eſt hic/ ꝙ aliqua pre
dicant de deo per eſſentiã: aliqua vero per cauſalitatem.
Illa predicant de deo per eſſentiã: que idẽ ſunt ꝙ eſſen=
tia dei: vt cum dicim⁹ deus eſt bonus eternus iuſtus ⁊c.
Illa vero predicant p cauſalitatẽ q̃ ſingulari efficacia Patiẽtia.
in nobis cauſant ab ipſo: vt cuꝫ dicimus deus eſt amor Spes.
meus ſpes mea patiẽtia mea. Et eſt ſenſus: deus eſt pa= Deus.
tiẽtia mea. i. cauſa patiẽtie mee: ⁊ ſimõi. Unde ait magi
ſter lib. 1. di. 17. Dicitur deus ſpes noſtra: patientia nr̃a:
non ꝙ ipſe ſit iſta: ſed quia iſta ex eo ſunt. vnde in pſal. di
cit. Qm̃ ab ipſo patiẽtia mea. Sic ergo volens oſtẽde=
re pſal. miam dei dicit: qm̃ tu es patientia mea. quaſi di=
cat. Tu ſola mia tua mihi donas patientiã ⁊ ſpem. Sed
notandũ eſt. ꝙ nõ omis patientia eſt bona nec a deo ſilr:
nec omis ſpes. Qđ nõ omis patientia ſit bona: ptꝫ. quia
patienteꝫ eſſe in iniurijs dei eſt ſumma crudelitas: vt ait
hieronym⁹. Ubi Bernard. ſup illo vbo. 2. Coꝝ. 11. Libẽ Hieronymus.
ter ſuffertis inſipientes. ait. Magna eſt virt⁹ patientie: ſꝫ Bernard.
interdum impatientem eſſe probi⁹ eſt. Tu ne approbes
illoꝝ patientiã/ quibus paulus dicebat. Libenter ſuffer=
tis inſipientes ⁊c. Niſi fallor ironica erat: vt non laus:
ſed ſugillatio quorũdã manſuetudinis/ q̃ a pſeudo apo
ſtolis trahi ſe in peregrina ⁊ peruerſa dogmata patien=
ter ferrẽt. vnde ⁊ ſubdit dicẽs. Suſtinetis eni ſi quis vos
in ſeruitutẽ redigit ⁊c. Non eſt patiẽtia bona/ cuꝫ poſſis
eſſe liber: ſeruum te fieri permittere ⁊c. De tali ergo patiẽ

tia non poſſumus deo dicere. Quō tu es patientia mea.
Sic enim dr homo duplex .ſ. nouus ⁊ vetus: nouus per
gratiā generatus: vetus in peccatis antiquat⁹. Sic ⁊ dr
iuuenis .i. nouus: ⁊ antiquus. i. vetus. Dicat ergo ſpes
mea a iuuētute mea .i. poſtq̄ me per gratiā generaſti ⁊ re
Iuuenis. nouaſti. ¶ Et nota q̄ qui i iuuētute gratie vult generari:
in iuuētute naturali ad bona opera debȝ aſſueſcere: ⁊ ma
xime ad tria .ſ. ad mundiciā caſtitatis: ad prudentiaȝ ve
ritatis: ad obedientiā humilitatis. Primo ad mūdiciā.
2. Ethico. nam vt dr .2. Ethi. Non parum cōfert immo multū ſi ſic
vel ſic ex iuuene cōfeſtim aſſueſcit: ſed magis aūt omē. i.
2. Polit. totum. Quia vt dr .2. Pol. Amamus prima magis: vt
ſcȝ ſicut in talibus creſcat etas corporis: ſic ⁊ creſcat etas
Hieronymus. virtutis. Vñ ⁊ Hieronym⁹ in lib. de cōtinētia virginali
ait. Creſcat vite etas cuȝ annis: cum etate iuſticia: ⁊ fides
eo perfectior videat̄ quo ſenior. Et ſequit̄. Omē tempus
in quo te nō ſenſeris meliorē: hoc te estima pdidiſſe. Et
Thre. 3. ꝓpter hoc dicit̄ Thre. 3. Bonum eſt viro cuȝ portauerit
adoleſcēs iugum ab adoleſcētia ſua. Et Hiere. 31. Letabitur virgo
Hiere. 31. in choro: iuuenes ⁊ vgines ſimul. ¶ Scdo ad prudētiā:
vt .ſ. ſint moribus ornati / ſenſibus prediti / geſtu maturi
Valeri⁹. li. et honeſti. Vt ei ait Valeri⁹. Ciuitas noſtra .i. roma no
7. capl. 5. biliū iuuenū ingenia ab inſolētia reuocādo: magnos et
vtiles ciues fecit: honoribusq; nō patiēdo eos a ſecuri pe
Ps. 118. ti: debitū vtilitatis pōd⁹ adiecit. vñ dr ps. 118. In q̄ corri
Sap. 8. git adoleſcētior ⁊c. Et ſap. 8. Puer erā igenioſus: ⁊ ſortit⁹
ſuȝ aiaȝ bonā. ¶ Tertio ad obediētiā: vt .ſ. ſint obſeqoſi /
Bernard. nō ꝓterui aut diſcoli. Qr vt dicit Bernard. li. de duodecim abuſionib⁹: terti⁹ gradus abuſionis eſt adoleſcens
ſine obedientia. Et ſequit̄. In ſenibus ſobrietas ⁊ morū
perfectio requirit̄. Sic in iuuenibus obſequiuȝ ſubiectio
et obedientia iure debent̄. Et poſt. ſicut fructus non repe
ritur in arboribus in quibus prius flos nō apparuit: ſic
nec in ſenectute honorē legitimum conſequi poterit qui
1. Reg. 3. in iuuentute ſua diſcipline nō laborauerit. 1. Reg. 3. quia
Eccl. 3. vt dr Eccl. 30. Filios habes / curā fer eoꝝ a iuuētute. vñ
1. Pe. 5. 1. Pe. 5. Adoleſcentes ſubiecti eſtote. Et iſta tria documē
Phus. ta ponit phūs .8. pol. circa principium.

1144 **In te confirmatus ſuȝ ex vtero: de ventre matris mee tu es protector meus.**

¶ Hic allegat dei potentiā. Vbi notandū q̄ per vterum
eternum dei conſilium vel predeſtinatio intelligit̄: quia
ſicut in vtero proles concipit̄ que in hac vita ꝓfert̄: ſic in
dei predeſtinatione ab eterno concepti / ad vitam gratie
Greg. 14. naſcimur: vñ Greg. ait. In deo qui corporis forma non
mor. c. 22. circūſcribit̄: membra corporis .i. manus oculus vterus:
ita nominant̄ vt ex membroꝝ vocabulis effectus ei⁹ po
tentie deſignet̄. Oculos quippe habere dicit̄: quia cun
cta videt. Manus habere deſcribit̄: quia cuncta operat̄.
Vterus. In vtero ꝓles concipit̄: que in hac vita profert̄. Quid ḡ
Predeſtinatio. vterum dei / niſi eius cōſiliū debemus accipere: in quo an
Deus. te ſecula per predeſtinationē ꝯcepti ſum⁹: ita vt creati ꝑ
Iob. 31. ſecula pducamur: vt de iſto vtero dicat̄ illō Iob. 31. Nū
quid in vtero fecit me deus. Eſt ergo ſenſus. In te confir
matus ſum ex vtero. i. q̄ ſim in gratia tua confirmatus
finalr: hoc habes ex vtero tue predeſtinationis: quia pre
deſtinatio cauſa eſt noſtre confirmationis in bono. Sequitur. ¶ De vētre matr̄ mee tu es protector me⁹. Quid
enim eſt mater noſtra / niſi ſancta mater eccl̄ia que nos ꝑ
ſacramenta generat xp̄o. De ventre ergo matris pducamur: cum per ſacramenta generamur: quibus ſacramen
tis protegimur contra diaboluȝ ⁊ adiuuamur: quia ſta
tim vt per ſacramenta generati xp̄i nomen accipim⁹ ſub
eius protectione gubernamur. Vnde de quolibet ſic nato
Ps. 90. ait ps. 90. Protegam eum qm̄ cognouit nomē meuȝ.

Et de matre eccl̄ia ⁊ ei⁹ ventre dr ps. 21. De vētre matris Ps. 21.
mee deus meus es tu: ne diſcedas a me.

In te cantatio mea ſemper: tanq̄ prodigium factus ſum multis: ⁊ et tu adiutor fortis. 1145

¶ Hic conſequenter iuſtus quilibet vt exaudiatur alle
gat ſuam innocentiā. Et diuidit̄ in tres partes. quia pri
mo oſtendit ſuā innocentiā. Scdo petit in bono perſeue
rantiam ibi. Ne ꝓiicias. Tertio exprimit perſecutorum
maliciam ibi. Qr dixerunt. Vbi nota q̄ dei laudes ſolū
innocētes poſſunt canere. Et hoc eſt qō dr Apoca. 14. q̄ Apoc. 14.
nemo poterat dicere canticum: niſi illi qui cum mulieri
bus nō ſunt coinquinati. virgines enim ſunt ⁊c. In hoc
ergo q̄ iſte ſemꝑ deo cantat: ſuā oñdit innocentiā. ¶ Sȝ Cantare.
aduertendū q̄ duplex eſt cantus ſiue cantatio. ſ. quedā
deuotionis ⁊ reuerentie qua dei laudantur mirabilia: ⁊
quedā exultationis ⁊ letitie: qua dei recolunt̄ beneficia.
Prima eſt in preſenti. Scda in patria. Primo ergo agit
de prima. Scdo de ſcda ibi. Repleat̄. Quantū ḡ ad primuȝ
ſciendum q̄ nō ſolum corde: ſed etiam ore: dei mirabilia
reſonare debemus. ps. 97. Cantate dño ⁊c. quia mirabi Ps. 97.
lia fecit. ⁊ talis eſt cantus eccl̄iaſticus: qui ideo eſt inſti
tutus: vt ipſo fideles ad deuotionem excitentur. Et ideo
ab ipſo omnis vanitas debet excludi: vt ſolum per illaȝ
mens cantantis ⁊ audientis dirigatur in deū. Propter
qō dicit Hugo in lib. de .12. abuſionibus clauſtri. In ec Hugo.
cleſia dum ad cantandū ventuȝ fuerit ⁊c. vide. ſ. v. 482.
Hanc autē deuotionē oīm excluſa vanitate: ſe hic iuſtus
habere pretendit dicēs deo. In te cantatio mea ſemꝑ: qr
cantatio mea eſt: vt ſoli tibi placeam: nō hominib⁹. Ve
rum quia quanto quis iuſtior eſt ⁊ magis deo deuot⁹:
tanto amplius deridet̄ a malis: vt patet. v. 449. Ideo
ſubdit. ¶ Tanq̄ prodigiū fact⁹ ſum multis. Per multos
intellige malos: vt. ſ. v. 895. Prodigium enim dr quaſi
procul a digito: vt quādo quis deriſorie digito aliis mō
ſtratur. Sic enī hodie boni malis tanq̄ ꝓdigiū efficiun
tur: vt puta qn̄ eis iſultāt dicētes. Quid vis pdere qō ha
bes. ſ. tēporalia / ꝓ eo qō nō habes: vel quare vis crede
re qō nō vides: ⁊ ſiīa. Sed boni adiuti a deo ipſoꝝ in
ſultatiōes ſupāt. Propē qō ſubdit: Sȝ tu adiutor fortis.

Repleatur os meum laude: vt cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam. 1146

¶ Hic de cantu patrie nota. Vbi ſciendū q̄ q̄diu ſum⁹
in preſenti vita carne mortali grauati / tota mente in deū
tendere non valemus: ſed hoc fiet in patria vbi perfecta
erit charitas in nobis: vt oſtendit magiſter lib. 3. di. 57.
Ibi enī os noſtrū .ſ. cordis dei laude totalr̄ repletuȝ erit.
Et hoc poſtulat hic iuſtus dicēs. Repleat̄ os meum lau
de. quia in patria ſumme recolētes dei beneficia: exultā
do laudabim⁹ deum cantando gl̄iam dei per ipſum no
bis cōicatā. Et talis cantus ſine magna cordis letitia eē
non poterit: qō pȝ. qm̄ inter omēs actus humanos can
tare requirit letitiā mentis ⁊ organoꝝ debitā diſpoſitio
neȝ. vt oñdit Greg. 1. moꝝ. epl̄a. 5. dicēs. Quilibet perit⁹ Gre. 1. mo
cantādi artifex artē cantandi explere non valet: niſi ad ral. epl̄a. 5
hanc exteriora inſtrumēta concordēt: quia nimirū can Cantare.
tum quē docta man⁹ impat quaſſata organa ꝓprie nō
reſultant: nec arteȝ flatus exprimit: ſi ſciſſa nimis fiſtula
ſtridet. Vt igitur debite dei beneficia recolēdo eidē canti
cum reſonare valeamus: oportet q̄ cū debita exultatio
nis letitia fiat. Propter qō dicit̄ ps. 99. Iubilate deo om Ps. 99.
nis terra ſeruite dño in letitia. Vbi cōſidera q̄ ſcti in pa Letitia.
tria dei beneficia recolendo ⁊ laudādo triplicē letitiā ha

bent. Prima eſt leticia mētis interioris: qꝫ notaꝛ cū dicitur. [Jubilate. Jubilū nāqꝫ ſm̄ Grego. dꝛ qñ ineffabile gaudiū mēte concipiꝛ: qꝫ nec abſcōdi pōt: nec ſermonibus aperiri: qꝫ q̄uis quibuſdā motibꝰ pdiꝛ: nullis ꝓprietatibus exprimi pōt. Sic ex natiuitate xp̄i eccl'ia tantum gaudiū cōcipiēs: ꝙ nec tacere valet omnino: nec pfecte exteriꝰ oſtēdere diuerſis melodijs cantando illud conatur exprimere in nocte natiuitatis xp̄i: cātando illum verſum. Tanq̄ ſponſus ⁊c. quē pre alijs diuerſis melodijs cantat. Hic ergo eſt cātus letitie cordialis qui erit in patria. De quo Tob. 13. de celeſti hierl'm dꝛ. Per vniuerſos vicos tuos decantabiꝛ all'a. Scđa eſt letitia vocis et oris que notaꝛ cū dꝛ. [Cantate exultate. Ibi enim facta reſurrectiōe: nō ſolū corde: ſed etiā ore dei laudes reſonabunt. Propter qꝫ diciꝛ infra. Exultabūt labia mea cum cātauero tibi ⁊c. Et ps. 88. Mias dn̄i ineternū cantabo. Tertia eſt letitia exterioris operis: que notaꝛ cū dꝛ. [Pſallite. Pſallere eni eſt cū pſalterio canere: qꝫ fit p tactū manus quo ſignificaꝛ opatio. In patria aūt ſancti omnes ſuas opationes totalr in deū dirigēt: vt quilꝫ eoꝝ dicat. Cantabo dn̄o qui bona tribuit mihi: pſallā nomini dn̄i altiſſimi. Pſal. ergo vt taliter dei laudē in patria canere poſſit: ideo nūc orat dicēs. Repleaꝛ os meū laude: vt cātem tibi gl'iam tuam .i. vt tibi gratias agaꝫ de gloria tua: quam mihi dediſti ⁊c.

(Margin: Jubilum. Greg. 24. mor. ca. 6. — Tob. 13. — ps. 88. — ps. 12.)

1147 **Ne proijcias me in tempore ſenectutis: cum defecerit virtus mea ne derelinquas me.**

Hic cōſequēter petit in bono pſeuerantiā. Sciēs enim pſal. ꝙ ſenectus deficiat in multis: ideo ne tēpore illo cadat a gratia, petit a deo cōſeruari. Ubi nota ꝙ deū hoīeꝫ ꝓijcere a ſe vel derelinquere: nihil aliud eſt q̄ hominem proprijs viribꝰ relinquere: qꝫ fuerat expertus dauid: quādo ſibi ꝓpꝛ a deo relictꝰ, ſtatim p adulteriū cecidit ⁊ homicidiū. Ideo poſtea a deo poſtulabat dicēs. Ne proijcias me a facie tua ⁊c. vide ibi. ꝟ. 844. Et hoc maxime timendū eſt tēpore ſenectutis: qñ vtꝰ hoīs amplius ſolito deficit. Nā vt ponit magiſter ioānes i ep'la ad titū. Senectꝰ dficit a cognitiōis claritate: ificit corpꝰ ifirmitate: excludit ab oīni voluptate: ipellit mortis ꝓpinquitate. Primo deficit a cognitiōis claritate: ptꝫ p phm̄ dicētē. Formidabile eſt ꝙ ſeniores (⁊ ſi ſint virtuoſi) ſint p totā vitam dn̄i iudicioꝝ. Item Ariſtotel. dicit: ꝙ qui vixerūt multū ⁊ multa ſunt experti: ⁊ in multis decepti fuerunt: tales nō affirmāt aliquid ſimplr: ſed in omibus dubitāt magis q̄ oportet. Et qꝛ nihil ſciunt: ideo dubie ſententiātes in dictis eoꝝ ſemp apponūt eque .i. quaſi ⁊ forte. Et ita dicūt oīa: ſcire aūt nihil. Et ideo dꝛ Job. 32. Nō ſunt longeui ſapiētes: nec ſenes intelligūt iudiciū. Sed contra hoc videꝛ qꝫ ait Ariſto. 7. pol. dicens ꝙ potentia eſt in iunioribꝰ: ſed prudētia in ſenibꝰ. Et Scdo rethorice dicit: ꝙ loqui ſentētijs cōgruit etate ſenioꝝ. Et tuliꝰ dicit. Non eni viribus aut celeritate aut velocitate corporum res magne geruntꝛ: ſed cōſilio auctoritate ⁊ ſciētia: quibꝰ non modo orbari, ſed augeri ſenectus ſolet. Ad hoc reſpondeꝛ ꝙ primū eſt cōius: iſtud aūt rarius. Scđo inficit corpꝰ infirmitate. vñ Augu. in li. de cathezizādis rudibus ait. Quiſquis optat ſenectutē quid ſibi optat niſi infirmitateꝫ? Et hec eſt ratio quare ſenes vt cōiter ſunt auari ⁊ illiberales: quia ꝓpter ipſoꝝ cōtinuas infirmitates ſemp timēt ne eis deficiat ipſoꝝ ſubſtātia, quā ſciūt ſibi pdidiſſe: vt dicit Phus. 3. pol. Ui Phs. 4. ethi. dicit. Videꝛ oīs ſenectꝰ ⁊ oīs ipotentia illiberales facere. Tertio ſenectꝰ excludit ab oīni voluptate: ptꝫ quia ꝓpt eoꝝ cōtinuas infirmitates ſemp ſunt triſtes. Propt qꝫ dꝛ. 8. eth. Breue eſt qꝫ in ſenibꝰ delectatiōis eſt. Et hec eſt ratio quare ſenes deficiūt in affabilitate. Nam vt videmus ad ſenſum ſemp turbanꝛ qñ vidēt iuuenes ſolatiari aut ludere. vñ ſenes nihil amāt niſi cauſa lucri, nō delectatiōis: vt dꝛ. 3. Retho. ⁊. 8. Ethico. Quarto ſenectꝰ ipellit mortis propinquitate. vñ ⁊ Ciprianꝰ dicit. Quid ſtolidiꝰ fieri poteſt. ſi mēs ad pfectionē venire nō cōtendat: qñ totus habitus corporis ſenectute cōfectus ad interitū feſtinat? Dum oculi caligant aures grauiter audiunt: capilli fluūt, facies in pallorē mutaꝛ, dentes numero minuunꝛ: cutis areſcit flatus nō ſuauiter olet: tuſſis cachinat, pedes inflanꝛ, genua trepidāt: ⁊ hec omnia domū ruiturā cito ꝓnunciāt. Hec igiꝛ oīa cōſiderans pſal. vt in bono finalr pſeuerare poſſit tp̄e ſenectutis quo tot defectus ꝯcurrunt: petit ne relinquatur ab adiutorio dei dicens. Ne proijcias me ⁊c.

(Margin: ps. 50. — Senectꝰ. — Ariſtotel. 2. pol. — Ariſtotel. 2. pol. — Job. 32. — Ariſtotel. — Tulius li. de ſenect. — Auguſti. — Phus. — Ciprianꝰ de duodecim abuſionibus.)

Quia dixerūt inimici mei mihi: et qui cuſtodiebant animā meaꝫ conſilium fecerunt in vnum. 1148

Hic cōſequenter oſtendiꝛ pſecutoꝝ malitia. Et primo poniꝛ ipſoꝝ malitia. Scđo inuocaꝛ dei mia ibi. Deꝰ ne elongeris. Prima in duas: quia primo poniꝛ ipſoꝝ mala cōſultatio. Scđo male cōſultationis deliberatio, ibi. Dicentes. Quātū ad primū ſciēdū ꝙ mali hoīes conāꝛ bonos ad malū inducere: ſicut vnū cōtrarioꝝ conaꝛ aliud ad ſuā trahere ſimilitudinē. Sunt eni oīa mundi naturalr contagioſa tā bona q̄ mala. Uolūt q̄ mali bonos ad malū trahere qñqꝫ ſub ſpecie pietatꝭ: ⁊ hoc diſconfortādo eos: vt puta ſi quis ieiunat dicūt, quare carnem tuā tm̄ affligis: vt ſis tuipſius homicida? Si quis humilitatē ſequiꝛ dicūt. Cū enim ſis imago dei teipſum deſpiciēdo deſpicis deū: ⁊ ſilia. Et ſic male ꝯſulūt iuſtis vt ad precipitiū trahāt. Quod hic notans pſal. ait. Qr dixerūt inimici mei mihi .ſ. mala ꝟba .ſ. me diſcōfortantes a boni pſeuerātiōe. Sic eni cuſtodiētes ⁊ obſeruantes iuſtoꝝ vitā, cōſulūt adinuiceꝫ vt ipſos faciāt cadere more demonū. De quibꝰ ait Grego. Aſtuta demonum conſilia: dū quaſi blāda ꝓuiſione cōſulūt: cor a forti intentiōe peruertunt. Et ponit exempla. Ecce quidā ꝓprijs rebus contētus huiꝰ mundi occupationibus implicari formidās quietus ſue lucra perdere: ⁊ peccatis lucra cumulare deſpicit. Ad hūc hoſtis callidus veniēs vt intētionē bone opinionis ſubruat: quaſi vtilitatꝭ cōſiliū ſubminiſtrat dicēs. Ea quidē que habes i preſenti ſufficiūt: ſed his deficientibus quid acturus eris? ſi etiā nulla poſt hec ꝓuidenꝛ: que ad preſens ſunt impēdenda ſunt filijs: ſed cum pāda ſint que frequenter deeſſe poſſunt: ſolicitudo ꝓuida eſſet pare quod deeſt. An non terrena actio ſine pctō pagi poteſt. Hoc iterū blandiēs inſinuat ⁊ ſcorſum iā in negocio terreno quos prendit peccati laqos parat. Et cōſequēter aliud ponit exemplū dicēs. Aliꝰ decreuit nō ſolū terrena cōmoda nō querere: ſed etiā cūctis que poſſidet renunciare: vt xp̄m nudū valeat nudus ſequi. Huius cor hoſtis inſidiās, occulta ſuggeſtiōe alloquitur dicēs. Unde hec temeritatis tante audacia ſurrexit: vt credere audeas ꝙ omnia relinquendo ſubſiſtas? Aliter te creator cōdidit: aliter tu teipm̄ diſponis? Robuſtiorē eni te ſeciſſet: ſi ſequi te ſua veſtigia cū inopie neceſſitate voluiſſꝫ ⁊c. multa alia exēpla ponit ꝯfir, vide ibi. Et h talibꝰ ꝯſultoribꝰ ad malū h loqꝛ pſal. d. Et q̄ cuſtodiebāt aiaꝫ meā ꝯſiliū fecerūt ⁊c. De qbꝰ dictū ē. ps. 21. Circūdederūt me ſicut canes mlti: ꝯſiliū malignāntū obſedit me.

(Margin: Mali bonos perſequuntur. — Grego. 32. mor. c. 20. Conſiliuꝫ malorum. — ps. 21.)

Dicentes deus dereliquit eū: perſequimini et comprehendite euꝫ: quia non eſt qui eripiat. 1149

¶Hic conſequēter ponitur mali cōſultatiōis intētio q.ſ.
eſt vt bonos ꝑdant. Ubi notandū ꝙ de⁹ tripl’r hominē
Derelin- derelinquit.ſ.tēporaliter nō oſtēdendo potentiā: vt pu=
quere. ta qū ab aduerſis nō liberat. Et iſto modo etiā hoiē xp̄z
ps.21. derelinquit in cruce. ps.21. Deus meus deus me⁹: vt qd
dereliquiſti me. Quod exponēs magiſter li.3.di.21. di=
cit. Fatemur deū quodāmō in morte illū hoiem dereli=
quiſſe: qui poteſtati pſequētiū illū expoſuit ad tēp⁹ ſuā
poteſtatē nō exercendo/ illū nō defendit vt nō moreret
ꝛc. vide. ꝟ.291. Scd̄o derelinquit ſpūaliter ipſum ꝓpter
virtutū relinquēdo: ꝛ iſto modo nunq̄ȝ dereliquit homi
nem niſi primo relinquat ab hoie. Et de iſta derelictiōe
Grego.11. dicit Grego. Omnipotens deus cor humanū deſtruit cū dereli
mor.ca.5. quit ꝛc. vide. ꝟ.857. Un̄. 2. pal.15. dr̄. Si dereliq̄ritis deū
2.pal.15. derelinquet ipſe vos. Tertio derelinquit eternalr nō ſal=
2.pal.24. uando ꝑ niam. 2. pal.24. Quare dereliquiſtis dn̄z: vt
derelinquat vos? Modo ad ꝓpoſitū mali in preſenti vi
dentes iuſtos primo mō a deo derelictos.i. aduerſitati=
bus expoſitos: cū maiori audacia ipſos pſequunt vi=
dentes deū nō pugnare pro ipſis. Sic eni decius vidēs
btm̄ Laurētiū captum nō liberari a deo/ crudelius ſeuie
bat in eū. et ſic de alijs pſecutorib⁹ martyꝝ. Quinimo ꝛ
ſic de ipſo xp̄o accidit in cruce poſito: cui inſultādo dice=
bant. Cōfidit in deo liberet eū nunc ſi vult. ¶Conſimil’r
dicūt de quolibet iuſto. Perſequimini ꝛ cōprehēdite eū:
quia nō eſt qui eripiat: nō aduertētes ꝙ ꝛ ſi deus iuſtos
a pſenti miſeria nō ſtatim eripit: ex hoc ipſoꝝ vtilitatē i=
tendit. ꝛ tū ipos eripit multiplr.ſ.a pugna tētationis ne
2.Pe.2. capiant. 2. Pe.2. Nouit deus pios de tētatiōe eripere. A
ps.55. culpa inquinatiōis/ ne maculent. ps.55. Eripuiſti aiam
meā de morte: pedes meos de lapſu. A poteſtate demo
Col.1. nis/ ne ſuperent. Col.1. Eripuit nos de poteſtate tenebra
2.Teſ.1. rum. A tormentis eternis: vt glorificent. 2. Teſſa.1. Eri
puit nos ab ira ventura.

1150 Deus ne elongeris a me: de⁹ me⁹
in auxilium meum reſpice.

¶Hic inuocat dei mia/ vt iuſtum pſecutū nō deſerat. Sȝ
dubitant multi cum deus ſit ſpūs incircūſcriptus qui lo
co nō cōprehendit qui eſt vbiq̄ȝ ꝑ eſſentiā pſentiā ꝛ potē
tiā ꝛ nullibi deeſſe pot: ꝛ ꝑ ꝯñs a nulla re poteſt elōgari.
Qualr ergo orat pſal. dicēs. Deus meus ne elongeris a
Deus me. Sciendū ē ꝙ ſpecialiori modo eſt deus in homini=
Elōgatur bus iuſtis q̄ȝ in ceteris reb⁹: vt oſtēdit Augu. in li. de pre
deus a no ſentia dei ad dardanū dicēs. Cum deus ſit natura incor
bis longe. porea ꝛ incōmutabiliter viua eterna ſtabilitate in ſeipſa
Auguſti. manēs totus adeſt reb⁹ omnibus/ ꝛ ſingulis ineſt totus:
ſed in quib⁹ habitat habēt eū ꝓ ſue capacitatis diuerſita
te. alij amplius: alij minus ꝛc. Quāuis ergo ſit impoſ
ſibile deū ab aliqua re elōgari ꝑ eſſentiā potentiā ꝛ pſen
tiā: tū eo mō quo eſt in iuſtis ꝑ gratiā elongari pōt.ſ. qn̄
ſubtractis gratia vel ꝓtectiōe ſua/ ipſos ſuis virib⁹ expo
nit. Et ſic deus elongat a nobis: qn̄ nos ꝑ pctm̄ elonga=
mur ab eo. Et qn̄ nr̄is pctis exigētib⁹ nos aduerſitatib⁹
ꝓuerb.15. exponit. Sic enim dr̄ ꝓuerb.10. Lōge eſt dn̄s ab impijs.
ps.39. Et iſtā elongationē formidat iuſt⁹ dicēs. Tu aūt dn̄e ne
longe facias miſerationes tuas a me. vide.ē. ꝟ.604. ꝛ
ps.21. ps.21. Tu autē dn̄e ne elongaueris auxiliū tuum a me.
Conſimiliter ꝛ nūc iuſtus orat dicens. ¶Deus ne elōge
ris a me.ſ. auxiliū tuum ſubtrahendo. Et hoc eſt ꝙ expo
Deſerit d⁹ nendo qd̄ dixerat ſubdit. ¶De⁹ meus in auxilium meū
iuſtos. reſpice. Uel aliter. Ubi ſciendū ꝙ deus ad tēp⁹ ſuos iu
Grego.20 ſtos deſerit: vt forti⁹ ꝓbent ꝛ purgent. Qd̄ oñdit Greg.
mor.c.22. ſuper illo verbo Job.30. Diſſipauerūt itinera mea: ꝛ nō
Job.3. fuit qui feceret auxiliū dicens. Cum de diuino adiuto=
ps.9. rio pſal’. clamet. Adiutor in opportunitatib⁹ in tribula=
adiutoriū tione: ſperent in te qui nouerunt nomen tuū: qm̄ nō de=
dei.
relinquis querentes te dn̄e. Cur itaq̄ȝ ratione nūc iuſti
dicūt: ꝛ nō fuit qui faceret auxiliū: niſi quia omnipotens de⁹ eos
quos in eternū diligit aliqn̄ ad tēpus relinquit? Un̄ ſcri
ptū eſt. Ad punctū in modico dereliqui te: ꝛ in miſera= Eſa.54.
tionib⁹ magnis cōgregabo te. Hinc ꝛ pſal’. deprecatur di
cens. Nō me derelinquas vſquequaq̄ȝ. Derelinqui ergo ps.118.
ſe ad modicū poſſe nouerat: qui ne vſquequaq̄ȝ dereli
queretur petebat. Sctōs etenim ſuos dn̄s veniēdo adiu
uat: ꝛ derelinquendo ꝓbat: donis firmat: tribulationi=
bus tentat. Unde omnipotens deus electoꝝ ſuoꝝ aduerſarios
permittit excreſcere: vt per malorū ſeuitiā purget vita bo
norū. Nunq̄ȝ quippe dn̄s aduerſos bonis eſſe ꝑmitte=
ret: niſi eciā q̄ȝtū ꝓficiſſent videret. Nā dū iniuſti ſeuiūt:
iuſti purgant: ꝛ vtilitati innocentiū militat vita prauo=
rum/ dum hanc ꝛ premēdo humiliat: ꝛ humiliādo ſem
per ad melius format. Que oīa conſiderās iuſt⁹ op=
preſſus: vel ipſa eccl’ia orat dicens. Deus ne elongeris a
me.ſ. permittendo me aduerſis ſuccumbere. Jdeo ſub=
dit. Deus meus in auxilium meum reſpice.

Confundantur et deficiāt detra 1151
hētes aīe mee: operiātur cōfuſio=
ne ꝛ pudore: q̄ querūt mala mihi.

¶Hic cōſequēter orat ꝓ maloꝝ cōuerſione. Ubi nota ꝙ
cōfuſio eſt multiplex.ſ. in vitijs ꝓ vitijs ꝛ cōtra vitia. vi
de.ē. ꝟ.345. ꝛ.1097. Hic aūt loquit de cōfuſiōe que ē cō Confuſio
tra vitia: qn̄.ſ. qs penitēs cōſiderādo vitia q̄ cōmiſit ab bona.
horret turbat ꝛ cōfundit. Ad hoc eni de⁹ ſua peccata ho
mini oſtēdit: vt illis cōſideratis cōfundat ꝛ doleat. vn=
de Hiere.31. dr̄. Poſtq̄ȝ cōuertiſti me: egi pniam. ꝛ poſtq̄ȝ Hiere.31.
oſtendiſti mihi: percuſſi femur meū. cōfuſus ſum ꝛ eru=
bui. Notandū aūt ꝙ aliqui ex cōſideratione pctōꝝ ſuo=
rum ſic cōfundunt/ ꝙ de illis vere penitēt: ꝛ ꝑ ꝯfeſſionem
illa emittūt. Et iſta ꝓpe dr̄ ꝯfuſio: quaſi ſimul pctōꝝ ꝯfu
ſio. Et iſta cōfuſio grāȝ preſtat ꝛ gliaȝ. Aliq̄ aūt ſic ꝯfun
dunt ꝙ inter⁹ dolēt ſe peccaſſe: tū vrecūdia ducti: ptā ꝑ
cōfeſſionē nō effundūt. Et iſta cōfuſio ꝓprie cōfuſio non
dr̄: nec grāȝ acquirit: ſed magis auget pctm̄: qr tales pl⁹
timēt verecūdari apd̄ hoies q̄ȝ offenſāȝ dei. Et de iſta du
plici cōfuſione dr̄. Pro anima tua nō cōfundaris dicere Eccl.4.
verū. Eſt eni confuſio adducēs pctm̄: eſt cōfuſio addu=
cens gratiā ꝛ gliam. Que verba exponēs Bernard. ad Bernard.
ꝓpoſitū ait. Bonus pudor quo peccaſſe aut peccare cō
funderis: ꝛ tā diuinū q̄ȝ humanū tāȝ verecūdius reuere
ris aſpectū q̄ȝto veri⁹ tā deū q̄ȝ hoiem cogitas puriorē.
tantoq̄ȝ grauius offendi a peccāte q̄ȝto conſtat lōgius ab
illo eſſe omne pctm̄. Hmōi ꝯfuſio fugat opprobriū: parat
gliam dū aut pctā oīa admittit: aut admiſſa penitendo
punit: ꝛ cōfitendo expellit. Qd̄ ſi quis tantū compunga Confuſio
tur intus: ſed tū confiteri cōfundit: talis cōfuſio peccatū mala.
adducit. ꝛ gliam de cōſciētia perdit: qn̄ malum qd̄ ex ꝓ=
fundo cordis cōpunctio conat expellere cōfuſiōis ꝛ pu=
doris metus obtuſo labioꝝ oſtio nō ꝑmittit exire. Jdeo
q̄ȝ ſapiēs ait. Non cōfundaris ꝓ aīa tua dicere verū. Ad
ꝓpoſitū ergo de cōfuſione que pctm̄ totalr effundit: nūc
orat eccl’ia ꝓ ſuis perſecutorib⁹: vt confundāt dicēs. Cō
fundantur ꝛ deficiāt ꝛc. Deficit quis multipliciter. ver.
1789. Deficiunt.ſ. a peccatis: vt amplius nō ſint pecca=
tores. Sic eī alibi orat pſal. ps.103. Deficiāt peccatores ps.103.
et iniquitas vt nō ſint.ſ. peccatores. Et hoc idē alijs ver=
bis replicat dicēs. ¶Operiant cōfuſiōe ꝛ pudore qui q̄=
runt mala mihi. Ubi nota ꝙ cōfuſio ſpectat ad mentē:
quia eſt quedā verecūdia mentis: ꝛ cōpunctio de malis
geſtis. Sed pudor ſʒ grāmaticos eſt verecundia corpo Pudor.
ris.i. apparens in corpore ex aliquo caſu malo. Eſt ergo
ſenſus. Operiantur confuſione.i. intus ex compunctio=
ne verecundent ꝛ pudore.i. etiam in ſignis corporalib⁹

oſtendant verecundiam. Sicut quando aliquis ex ali
quo malo caſu faciem vel oculos non audet eleuare.

1152 Ego autē ſemper ſperabo: ⁊ adij
ciam ſuper omnem laudem tuaꝫ.

¶ Hic ꝯſurgit ad gratiarū actionē. Et diuidit in partes
tres. quia primo gratias agit. Scḋo gratiaruꝫ modum
oſtendit ibi. Quoniam non cognoui. Tertio rationes gratia
rum adducit ibi. Deus docuiſti. Prima i duas: qꝛ p̄mo
gratias agit corde. Scḋo ore/ibi. Os meum. Quantuꝫ
ad primum ait. Ego autem ſemper ſperabo: qḋ ideo pre
mittit: quia ſine ſpe nullus debite deuꝫ laudare poteſt.
quia qui non ſperat deſperat. Et ideo nota q̄ tripliciter
ſperare debemus. vide. ſ. ꝟ. 202. [Et adiciam ſup om
nem laudem tuam. Ubi notandum q̄ q̄uis alij ſan=
cti prophete deum laudauerunt: vt moyſes/abraam/ia
Laudes cob ⁊c. Nullus tamen laudes dei docuit: vt dauid q̄ de
dei. pluribus beneficijs deum laudauit: dum nobis predi=
xit verbi incarnationem xp̄i/paſſionem/reſurrectionē/
aſcenſionem/ſpūſſancti miſſionem ⁊c. que omnia cla=
re in ſuis pſalmis continentur. vt oſtendi in principio.
Et ideo quia plures dei laudes p̄dixit q̄ aliquis alio=
rum ipſe excellentiā ſuper omnes alios propheta: dici
tur. Qḋ nunc notans dicit. Et adiciā ſuper omnē lau=
dem tuam. Similiter hec ſunt verba eccleſie que xp̄ꝫ de
omnibꝰ virtutibꝰ laudat: qḋ nulla alia ſecta facit. Uel
per hoc intelligit xp̄m laudare de redemptione peccato
ruꝫ. Si enim deus dānaret peccatores: adhuc laus deo
eſſet perfecta: quia hoc requirit iuſticia. ſic omnis virtus
laudans dei iuſticiam/ipſum perfecte laudat. Hic autē
perfecta laus accipitur pro omni laude. Et ſic laudans
deum: quia peccatores ſaluat ⁊ liberat: adiicit laudē ſu
per oēm laudem dei: quia ſuper laudeꝫ iuſticie. De lau
de dei vide. ſ. ꝟ. 1044. Et nota q̄ tripliciter deus lau=
Daniel. 3 dat. ſ. corde in ipſo exultādo. Dan. 3. Ibi tres quaſi vno
ore laudabāt ⁊ glorificabāt deū. Opere ipſuꝫ honoran
Thre. 2 do. Thre. 2. Surge ⁊ lauda in nocte ⁊c. Spe ipſuꝫ mani
Eſa. 49. feſtando. Eſa. 49. Laudate celi ⁊ exultet terra.

1153 Os meum annūciabit iuſticiam
tuam: tota die ſalutare tuum.

¶ Hic deū laudat ore: quia hic xp̄ꝫ predicat alijs: vel ſe
predicaturum promittit dicens. Os meum annuncia=
Xp̄s dicit bit iuſticiaꝫ tuā. Ubi ſciendum q̄ in ſcriptura ſacra xp̄s
iuſticia. dicitur iuſticia: nō quidem participatione: ſed per eſſen
tiam: quia eſt iuſticia iuſtificans. vt oſtendit Grego. 18.
mor. c. 30. Quod etiā deducit li. 16. c. 15. ſup illo verbo
Job. 23. Job. 23. Nolo multa fortitudine cōtendas mecū: equi=
tatem proponas contra me: dicens. Mens enim quoli
bet iuſti ſi ab omīpotēte deo diſtricte iudicat̄ mole ma=
gnitudinis premitur. In quibus nimirum verbis hoc
quoqꝫ intelligendū eſt q̄ ſanctus vir dum dei fortitudi
nem deuitat: quid aliud q̄ eius infirmitateꝫ deſiderat.
1. Cor. 1. Et ſcriptum eſt. Qḋ infirmū eſt dei fortius eſt homini=
bus. ideo protinus ſubiungit. Proponat equitatē con
tra me. Quis enim alius niſi mediator dei ⁊ hominum
homo xp̄s ieſus equitatis nomine deſignatur/de quo
1. Cor. 1. ſcriptum eſt. Qui factus eſt nobis ſapientia a deo ⁊ iu=
ſticia. Que. ſ. iuſticia dum in hunc mundum cōtra vias
peccatorum venit: antiquum hoſtem vincimꝰ: a quo ca
ptiui tenebamur. Dicit ergo: ꝓponat contra me equita
tem. i. ad redarguēdas vias meas filiuꝫ incarnatū mit
tat ⁊c. Iſtam ergo iuſticiam. ſ. xp̄m incarnatū ſe predica
turum dicit eccleſia/dicens. Os meum annunciabit iu=
ſticiam tuam. Et q̄ iuſticia pro xp̄o accipiatur: declarat
cum ſubdit. [Tota die ſalutare tuum. Quis eni ſaluta

re dicitur/niſi chriſtus: de quo ait Simeon. Quia vide= Luc. 2.
runt oculi mei ſalutare tuum? Et ipſa virgo dixit. Exul= Luc. 1.
tauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo. Iſtam expoſi=
tionem ponit glo. dicens. Os meum annunciabit iuſti Gloſa.
ciam tuam. i. xp̄m per quem impleta eſt omnis iuſticia:
qui ait Joanni. Sine modo: ſic decet nos iplere omneꝫ Math. 3.
iuſticiam. Sed ne aliter accipias iuſticiaꝫ addit. [Salu
tare tuum. Et nota q̄ dicit tota die. Tota enim dies di
citur dies cum nocte. Per diem autem intelliguntur p̄
ſpera: ſed per nocteꝫ aduerſa. Et ſic eſt ſenſus. Os meū
annunciabit iuſticiam tuam tota die. i. in proſperis ⁊ in
aduerſis: quia taꝫ proſpera q̄ aduerſa laudis materiā
mihi p̄ſtant. ¶ Uel aliter ſm glo. Tota dies dicitur dies Tota dies
cum ſua nocte. qḋ tamen totum tempus dicitur dies et
non nox: quia nox dici ſeruit: ⁊ non dies nocti. Nox ve Caro.
ro caro noſtra eſt: ⁊ dies iuſticia eſt. Quicquid geritur in
carne veluti in nocte. iuſticie tanq̄ dici ſeruiat. Et quicqd Iuſticia.
fit ex precepto dei: non propter emolumenta carnis fiat
ne dies nocti ſeruiat: ſed propter iuſticiaꝫ: vt dici ſeruiat
nox. Et ſic eſt ſenſus. Tota die annūciabo ſalutare tuū:
ideſt ita vt quicquid in carne gero iuſticie ſeruiat.

Quoniam non cognoui littera= 1154
turam introibo in potentias do
mini: domine memorabor: iuſti=
cie tue ſolius.

¶ Hic modum gratiarū oſtendit. Ubi ſciendū q̄ per lit
teraturam hic intelligit legem moyſi ſm ſenſum littera=
lem acceptaꝫ: vt cōiter faciunt iudei. de qua littera dicit
Apls. Littera occidit: ſpiritus autē viuificat. Per lit 2. Cor. 3.
teram intelligit antiquam legem: ſed per ſpiritū nouā. Litteratura.
Illa enim (vt ait magiſter.) multum diſtat ab euange= Magiſter
lio: quia habent diuerſa promiſſa. quia illa terrena pro lib. 3. di. 4.
mittebat: hec celeſtia. Habent diuerſa ſacramenta: quia
illa ſolum ſignificabat gratiam: iſta conferunt ⁊c. Il= Littera oc
la littera occidit: quia morbum oſtendit: ſed non curat. cidit.
quia. ſ. oſtendit quid debeas facere: ſed non confert gra
tiam adiuuantem. Et ſic facit ſcienter peccare. Iſta autē
oſtendit ⁊ per gratiam iuuat. Ad cuius euidentiā dicit
glo. 2. Cor. 3. Aduerte quā dicat apoſtolus litterā que Gloſa.
occidit/cui velut econtrario ſpiritum viuificantem ingē 2. Cor. 3.
rit. Illa certe littera eſt decalogus in illis duabus tabu=
lis ſcriptus: quia lex ſubintrauit vt abundaret delictuꝫ.
Porro autem precepta iſta vtilia ſunt facienti: ⁊ niſi q̄s
ea fecerit vitam habere non poteſt. Non ergo dicitur lit
tera occidens/eo q̄ mala ſit lex: ſed quia prohibēs pec=
catum/preuaricationem cumulat: niſi liberet gratia per
legem fidei. Apparet ergo littere vetuſtas ſi deſit no=
uitas ſpiritus: reos facit potius homines congregatio=
ne peccati q̄ liberet a peccato. Unde qui apponit ſcien
tiam/apponit dolorem. Non lex ipſa malum eſt: ſed qꝛ
mandatum bonū habet tm̄ in littera demōſtrante/nō in
gratia adiuuāte: qḋ mādatū ſi fit timore pene/nō amo
re iuſticie: ſeruiliter non liberaliter fit: ideo nec bene fit.
¶ Itē nota q̄ cognoſcere qñqꝫ idem eſt qḋ approbare: ⁊
nō cognoſcere/idem qḋ nō approbare. Dicat ḡ nūc ma
ter eccl̄ia. Quoniam nō cognoui litteraturaꝫ. i. litterā legis nō
approbaui: ſed ipſius propheticū ſenſum et ſpiritualē.
quia ſenſus ſpūalis legis antique totā euāgelicā legeꝫ
ꝯtinet. Et nūc exēplū ponit de iſta litteratura glo. dicēs.
Miſit heliſeꝰ baculū p ſeruū ſuū ad ſuſcitandū pueruꝫ
mortuū ⁊ non ſurrexit. deſcendit ipſe ⁊ incuruauit ſe ſu
per puerum ⁊ ſurrexit puer: vt habetur. 4. Reg. 4. Lex 4. reg. 4.
enim fuit baculus heliſei per ſeruū miſſus ad ſuſcitādū
mortuū: quo non ſurrexit mortuus. Uenit ergo ipſe he
liſeus: ⁊ cū viuꝰ eſſet ⁊ adultus contraxit magnitudi

nem ſuam: ⁊ coaptauit ſe puero mortuo: ⁊ ſurrexit mortuus. Heliſeus eſt xp̄s / qui per ſeruū .ſ. moyſen miſit baculū .ſ. legē ad ſuſcitandū mortuū in pctō. Sed q2 legis baculus non potuit viuificare illū: venit ipſe heliſeus .ſ. xp̄s contraxit ſuam magnitudinē ad puitatē mortui: q2 ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiendo: ⁊ coaptauit ſe mortuo: quia habitu inuentus eſt vt homo: et ita ſurrexit mortuus. Et hunc ſenſum in illa hiſtoria approbat eccleſia parum de littera curans. Et hoc eſt qđ dicit. [Qm̄ nō cognouit litteraturā: quia per illā hiſtoriā intelligit xp̄i incarnationē / per quā potentia patris filio eſt cōicata ad ſuſcitandum mortuos ſpiritualr / ipſo dicente. Data eſt mihi omnis poteſtas ⁊c. Jdeo ſubdit. Introibo ī potētias dn̄i .i. litterā antiquā applicabo ad xp̄z qui eſt patris poteſtas. Et quia tota littera legis ad xp̄i myſteria qui eſt vera iuſticia applicaſ: ideo ſubdit. Dn̄e memorabor iuſticie tue ſolius. q.d. Jn tota antiqua littera ſolius iuſticie tue .i. xp̄i recordabor.

Heliſeus ſignificat chriſtum. — Ad phi. 2. — Math. vlt.

1155 De⁹ docuiſti me a iuuētute mea: et vſq3 nunc pronunciabo mirabilia tua.

¶ Hic adducit gratiaru3 rationes actiōis. Et diuidiſ in duas partes: quia p̄io aſſignat recepta bñficia p̄ q̄bus grās agit. Scđo gratiarū actionē reſumit / ibi. Nā ⁊ ego. Pria diuidiſ in partes quinq3: ſm q̄ quinq3 beneficia narrat. Primū eſt mentis illuſtratio. Scđm eſt fidei cōfirmatio / ibi. Et vſq3 in ſenectā. Tertiu3 eſt v̄bi incarnatio / ibi. Donec. Quartū eſt operū iuſta retributio / ibi. Potētiam tuā. Quintū eſt in aduerſis conſolatio / ibi. Quantas. Quantū ad primū ſciēdū q̄ aliter docet de⁹ hoiez / aliter homo: q2 homo ſolu3 docet exteri⁹ voce exteriori pulſando aurē corpis: ſ3 de⁹ docet interi⁹ mentē illuſtrādo. Quod oñdit Grego. ſup illo v̄bo Job. 38. Et viam ſonātis tonitrui: dicēs. Aliquādo tonitru⁹ ipſa vox p̄dicatiōis accipiſ: p̄ quā ſupioꝝ iudicioꝝ terror auditur. Sed q2 p̄dicator quilibet v̄ba dare aurib⁹ poteſt: corda vero aperire nō poteſt. Et niſi p̄ internā gratiā ſolus ops deus predicantiū v̄bis ad corda audiētiu3 inuiſibiliter aditum preſtet: inceſſum predicatio aure audientis percipitur: que peruenire ad intima ſurdo corde p̄hibeſ. Jō dn̄s ſe viam ſonantis tonitrui dare aſſerit: qui cu3 predicationis verba tribuit: p̄ terrorē corda cōpūgit. Hāc viā egregi⁹ p̄dicator paulus dū ſuperna myſteria terribiliter intonaret: ſe a ſe habere nō poſſe ꝯſpiciēs: diſcipulos admonebat dicēs. Orātes ſimul ⁊ p̄ nobis: vt de⁹ aperiat nobis oſtiu3 verbi ad loquendum myſterium xp̄i. Qui ergo myſteria loquebaſ: ſ3 in corde audientiū eiſdem myſterijs a dn̄o aperiri oſtium precabaſ: habebat iam quidē tonitruū: ſed dari ei deſuper viam querebat. Hanc viam ſe dare non poſſe cognoſcebat Joānes q̄ dicebat. Non neceſſe habetis vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio eius docet vos de oībus ⁊c. Et hoc ſatis aperte oſtendebat xp̄s / dicēs. Nolite vocari magiſtri ſup terram: vnus enim eſt magiſter veſter xp̄s qui ſolus docet aīam interi⁹: nos aūt exterius ſolum formamus verba. Vbi Joānes chryſoſtom⁹ ait. Unus eſt ei magiſter veſter xp̄s: qui .ſ. hoies naturalr docet. Si enim homo hominē doceret oēs hoies diſcerent qui habēt doctores. Nunc aūt quia nō homo docet: ſed deus: multi quidez docenſ: ſed pauci diſcūt. Homo eni non intellectū p̄ſtat homini docēdo: ſed a deo p̄ſtitū p̄ admonitionē exercet. Sic ergo quia ſolus deus aīam docet interi⁹: ideo eccl'ia ſe a deo illuminatā recognoſcat dicēs. Deus docuiſti me ex iuuētute mea. Q2 ſtatim formata eccl'ia fuit a deo illuminata .ſ. in die pentecoſtes: qñ apoſtoli patres ⁊ fundatores eccle (qui ante hoies idiote piſcatores: ⁊ ſine litteris erant) p̄ ſpm̄ſctm̄ plene de oībus myſterijs fidei edocti fuerunt: ſicut ante eis p̄miſerat xp̄s / dicēs. Cū autem venerit ille ſpūs v̄itatis docebit vos oēm veritatez. Et quia eccl'ia adhuc in principio ſic per ſpiritūſanctu3 fuit docta ⁊ illuminata: vt que didicerat alijs predicando gentes vocaret ad fidem. Jdeo hoc ſe facturā p̄mittit dicēs. [Et vſq3 nūc p̄nūciabo mirabilia tua. Vbi ſciēdum q̄ per ly nūc qđ eſt preſentis tēporis: denotaſ eternitas / cui nihil p̄terit / nihilq3 ſuccedit / cui oīa ſubſiſtūt preſentia: vt oñdit Grego. 4. mor. c. 32. Dicat ergo vſq3 nunc pronunciabo mirabilia tua .i. per oē tēpus vite preſentis. Sed que mirabilia p̄nunciabit? Rñdet magiſter in glo. Pronunciabo mirabilia tua .ſ. q̄ me regis / q̄ me in via poſuiſti ſalutis / q̄ me viuere facis / quez in anima ſuſcitaſti qđ eſt mirabile. Quid enim mirabili⁹ / q̄3 mortuos in anima ſuſcitare? Suſcitat⁹ corpore viuit etiā abſente ſuſcitatore: ſicut lazar⁹ xp̄o corporaliter abſente: quia vita corporis in anima eſt. Sed anima ſuſcitata non ſic viuit ſine deo qui eſt eius vita. Hec eſt gratia mirabilis: vt ſuſcitet mortuos: ⁊ poſt nobiſcu3 ſit / ne moriamur. Vel mirabilia que pronunciat eccleſia / ſunt verbi incarnatio q̄ deus eſt homo: ⁊ homo de⁹: chriſti paſſio reſurrectio ⁊ huiſmōi. q̄ tantum nos dilexit deus: vt filium ſuum vnigenitum in mortem daret pro nobis. Que omnia conſiderando dicamus illud Luc. 5. Vidimus mirabilia hodie.

Joh. 16. — Nunc. — Grego. 4. mor. c. 32. — Magr̄ in gloſa. — Joh. 3. — Luc. 5.

Docere. — Grego. 29 mor. c. 16. — Predicator. — Tonitru⁹. — Ad col. 4 — 1. Joh. 2. — Math. 23. — Chriſoſtomus.

Et vſq3 in ſenectam ⁊ ſeniū: de⁹ ne derelinquas me. 1156

¶ Hic oſtendit ſcđm beneficium quod eſt fidei ⁊ eccleſie confirmatio. Vnde ad videndū quid ſit proprie eccleſie militantis ſenectus vel ſenium: ſciendum q̄ vt dicit Catholicō. q̄ mundi etates diſtinguūtur ad ſimilitudinem etatis vnius hominis. Variantur autem in homine etates ſm diuerſas notabiles varietates in ſtatu ipſius. Vnde prima etas dicitur infantia vſq3 ad ſeptimū annum. Secunda puericia vſq3 ad tredecimum. Tertia adoleſcentia vſq3 ad vigeſimūſeptimū. Quarta iuuentus vſq3 ad quinquageſimū. Quinta ſeniū vſq3 ad ſeptuageſimū. Sexta ſenectus que nullo annoꝝ termino concluditur. Senium autem dicitur vltima pars ſenectutis. Conſimiliter ergo in tēpore mundi ſex deſcribūtur etates. Prima ab adā vſq3 ad noe: in qua fuit humani generis inſtitutio ⁊ lapſus. Secūda a noe vſq3 ad abraam: in qua fuit generis humani per diluuium conſumptio ⁊ reparatio. Tertia ab abraam vſq3 ad dauid: in qua fuit circumciſionis ⁊ legis inſtitutio. Quarta a dauid vſq3 ad tranſmigrationez babylonis: in qua lex floruit ſub regibus ⁊ p̄phetis. Quinta a tranſmigratione babylonis vſq3 ad xp̄m: in qua fuit pp̄li captiuatio ⁊ liberatio. Sexta a xp̄o vſq3 ad finē mundi: in qua eſt humani generis redēptio. ¶ Ad propoſitu3 ergo ſicut ſexta hoīs etas vocatur ſenectus / cuius finis diciſ ſenium: ſic ⁊ vltima etas mundi que durat a xp̄o vſq3 ad finem mundi: diciſ ſenect⁹ cuius vltima pars que .ſ. erit tempore antixp̄i / ſeniū appellaſ. Eccleſia ergo orās ne derelinquatur a deo vſq3 in ſenectam ⁊ ſeniū petit eccleſie fidē ſeruari a deo vſq3 in finem ⁊ precipue in ſenio .i. tēpore antixp̄i / quo eccleſie maxima perſecutio fiet. Dicat ergo eccleſia. Et vſq3 in ſenectā ⁊c. quaſi dicat ſm glo. quia niſi vſq3 ad vltimum mecū ſit gratia tua nihil ero. Vel poteſt dici q̄ iſta verba non tā dicat precatiue q̄ predictiue: vt exponatur ly ne derelinquas .i. non derelinques. Sic enim docta ſperat eccleſia a chriſto / q̄ vſq3 ad vltimum ab ipſo non derelinquetur: ipſo dicente. Ego autem vobiſcum ſum omnibus diebus vſq3 ad conſummationem ſeculi.

Senium. — Senect⁹. — Etas. — Math. vlt.

1157 Donec annunciē brachiū tuū: generationi omni que ventura eſt.

Brachium duplex.

¶ Hic ponit tertiū beneficiū qđ eſt xp̄i incarnatio. Ubi notandū ꝙ q̄uis in ſcriptura brachiū multa ſignificet. vt pꝫ.ſ.v.583. Hic tamē ſpecialr ſignificat xp̄m incarnatū: qui q̄n ꝗ dr dextera: q̄n ꝗ brachiū. vt pꝫ.ſ.v.713. Recolens ḡ eccleſia xp̄i incarnationē ipſaꝫ mūdo p̄dicādo annunciare cupit. Et ideo ad hoc petit vt nō derelinquatur a deo / ad hoc.ſ. donec annunciē brachiū tuū.i. xp̄ꝫ incarnatū omi generationi ⁊c. Sꝫ aduerte qđ ait donec. Iſta enim predicatio ſolū durabit in vita p̄ſenti: qꝛ in futura vita nō erit opus doctrina vel predicatione. Non quidē beatis: quia clare videbunt dei verbum in quo relucent oīa. ſed neꝗ dānatis: quia non erunt in ſtatu in quo poſſint ad bonum conuerti: vt deducit Greg.li.30.mor. c.9. Dum igitur petit non derelinqui a deo donec annūciet brachium dei: nunquid ergo vult derelinqui poſtꝗ̄ hoc fecerit? Dicenduꝫ ꝙ donec quandoꝗ ſignificat ſemper ⁊c. vide.ſ.v.915. Preſens ergo verſus eſt quaſi expoſitio precedentis. quia enim ſtatim ſuperius dicit. Pronūciabo mirabilia tua. Idō ſi q̄ras q̄ mirabilia. Rūdet.ſ. xp̄i incarnationē in qua cetera miracula relucent.

1158 Potentiā tuā ⁊ iuſticiā tuā deꝰ vſꝗ̄ in altiſſima q̄ feciſti magnalia: deus quis ſimilis tibi?

¶ Hic ponit quartū beneficiū qđ eſt operuꝫ iuſta retributio. Ubi notandū ꝙ in ſcriptura per potentiā dei intelligitur eiꝰ mia / qua peccatores iuſtificat: ⁊ iuſtificatos premiat. Per iuſticiā vero eiꝰ equitas: qua in malo obſtinatos eternaliter dānat. Et ratio primi eſt: quia ſꝫ Auguſti. ſup Ioan. maioris poteſtatis eſt impium iuſtificare: ꝗ̄ totum mundum ex nihilo producere. Cuius ratio eſt: quia peccatum magis deo cōtrariaṫ ꝗ̄ nihil. Et hoc eſt quod in collecta quadā notat eccl'ia dicēs. Deus qui omipotētiā tuam parcēdo maxime ⁊ miſerādo manifeſtas. Sic enim dei miam ſub noīe potēne: vt nos ſaluos faceret orando poſtulabat pſal'. dicēs. Excita dn̄e potentiam tuam ⁊ veni vt ſaluos facias nos. Ratio vero ſcđi eſt: quia q̄uis in omni opere dei inſimul concurrant mia ⁊ iuſticia: tamen in punitione maloꝝ principaliꝰ relucet iuſticia. Unde malorum punitio vocatur iuſticia. Sap.14. Bn̄dictū lignū per qđ fit iuſticia. ¶ Eſt ergo huius v̄ſiculi ſenſus. Annunciabo mirabilia tua. Et ſi queras / que. Reſpondet. Potentiam tuam ⁊ iuſticiā. Cuius intellectum oſtendit magiſter in glo. dicēs. O deus annunciabo potentiam tuā.ſ. liberando hoīes: qꝛ per tuam incarnationē captiuos liberas. Et iuſticiā tuā qua.ſ. punis malos: qua.ſ. hoiem peccantem iuſto iudicio dānas. Iſta autē duo.ſ. potētia ad ſaluandū: ⁊ iuſticia ad puniendū: inter opera dei vocātur magnalia: quia in omni opere dei concurrunt. Opera enim mie dicuntur magnalia. Unū (vt habetur.2.Reg.7.) cum promiſiſſet dn̄s dauid firmare regnuꝫ eius. ait dauid. Scđꝫ cor tuū dn̄e feciſti oīa magnalia hec. Opa etiā iuſtice ꝗ̄ malos punit dicunṫ magnalia. Ut puta quibus puniuit egyptios. ps.105. Qui fecit magnalia ī egypto. Unū glo. hic ait. Utraꝗ opera ſunt magnalia.ſ. per gratiā redimere hominem: qui per iuſticiam erat dānatus. Et p iuſticiam adam expellitur de paradiſo: qui in paradiſo fuerat creatus per gratiā latronem in paradiſuꝫ ponere: et per iuſticiam iudā apoſtolū dānare. ¶ Et nota ꝙ iſta magnalia opera gratie iuſticie non ſolum fecit deꝰ in hominibus de terra creatis: ſed etiam in angelis altiſſimis in celo altiſſimo creatis: quia bonos per gratiam beatificauit ſuperbos autem iuſticia dānauit. Et hoc eſt qđ ait. [Uſꝗ in altiſſima que feciſti magnalia. Unū glo. Uſꝗ in altiſſima que feciſti magnalia. qđ ideo dicit: quia angelos ... altiſſimis factos quoſdam miſericorditer beatificauit: quoſdam vero iuſte puniendo dānauit. Et hec omnia conſiderans pſal'. concludit dicens. Deus quis ſimilis tibi? Et loquitur xp̄o incarnato: per quē in eccl'ia iſta magnalia fiunt. Unde ſuperius ꝙ chriſto nullus ſimilis dici poteſt. v.532. Et hic notat glo. ꝙ homines dupliciter deo ſimiles eſſe dicuntur.ſ. bene ⁊ male. vnde dicit. Eſt ſimilitudo peruerſa qua homo ſtultus ſe extulit et credidit diabolo ſuggerenti eritis ſicut dij: ⁊ inde fuit captiuus. Omnis enim qui ipſi adeſimilis eſt: dū peruerſe vult eſſe ſimilis deo / cadit in captiuitatē. Eſt ⁊ alia ſimilitudo bona / qua homo iuſtus qui diligit inimicos et benefacit eis ſimilis eſt deo ad cuius imaginem factꝰ eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos ⁊ malos: et pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. Hec eſt ſimilitudo obediētie non ſuperbie: imitationis nō equiparationis. Eſt ergo bene ſimilis deo qui credit deum ſummuꝫ eſſe: nullo egere: ſe vero non per ſe ſed per eum eſſe. Qui vero vult eſſe per ſe vt deꝰ a nullo eſt: peruerſe vult eſſe ſimilis deo: vt diabolus qui noluit eſſe ſub eo: ⁊ homo qui vt ſeruꝰ noluit teneri precepto: ſed voluit vt nullo ſibi dominante eſſet quaſi deus: que eſt peruerſa ſimilitudo. Prima ergo ſimilitudine imitationis boni ſunt ſimiles deo. Sed ſcđa que eſt ſuperbie ⁊ ambitionis: multi quidē ſimiles deo eſſe voluit: ſed ſimilis nullus extitit. Propter quod dr. Nō eſt ſimilis tui in dijs dn̄e: nō eſt ſꝫ opa tua.

Gloſa

Siles deo dr hō dupliciter. Similitudo duplex

ps.85.

Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas et malas: et cōuerſus viuificaſti me: ⁊ de abyſſis terre iterum reduxiſti me. 1159

¶ Hic oſ̄dit quintū bn̄ficiū: qđ eſt in aduerſis ꝯſolatio. Ubi notādū ꝙ eccl'a a p̄ncipio p aduerſitates ⁊ pſecutiones exercitata fortis effecta numero creuit ⁊ ſcitate. Unū qñ ſcī martyrizabanṫ: corpe moriebaṫ viꝰ: ⁊ ſpū inuinerabiles viuificabanṫ. Qđ nūc p̄uidēs pſal'. ait. Quātas oſ̄diſti mihi tribulatiōes ⁊c. Unde ⁊ multi gentiles videndo martyꝝ cōſtantiā ꝯuertebanṫ ad xp̄ꝫ. Hoc ideo: quia deꝰ illoꝝ exēplis ſe ꝯuertebat ad illos. Et hoc ē qđ ſequiṫ. [Et cōuerſus viuificaſti me: qꝛ.ſ. gētiles vita gratie carētes reuocauit ad vitā: ⁊ illos qui erāt ī abyſſo terrenoꝝ vitioꝝ reduxit ad gratiā. Sic ergo deus percutiebat electos vt egrotos ſanaret: occidebat viuētes / vt mortuos reuocaret ad vitā. Et hoc bn̄ficiuꝫ recolēs eccl'ia dicit. Quantas oſtēdiſti mihi tribulatiōes ⁊c. Poteſt etiā hic verſus intelligi de quolibet electo: quem deus idcirco tribulationibus percutit exterius: vt intus animā reducat ad vitam. Unde Grego. ait. Aliquando eni op̄s deus carnem percutit: ⁊ mentis duritiā ſuo pauore tabefacit. Uulnerando ergo ad ſalutem reuocat / cuꝫ electos affligit exterius vt interius viuāt. Unū p moyſen loquiṫ dicēs. Ego occidā: ⁊ ego viuere faciā: percutiam ⁊ ego ſanabo. Occidit eni vt viuificet: percutit vt ſanet: quia idcirco foras vulnera adhibet: vt intus vulnera delictorū curet. Et hoc eſt quod ait apoſtolus. Id enim qđ in preſenti eſt momentaneum ⁊ leue tribulationis nr̄e: ſupra modū in ſublimitate eternū glie pōdus opaṫ in nobis. Qđ ideo eſt: qꝛ tribulatio amorē dei accendit in nobis. Dicit eni Iſidorus.16.ethi. ꝙ natura calcis viue dr eſſe mirabilis: nā aqđ icendiṫ quibꝰ ignis ſolet extingui: et oleo extinguiṫ quo ignis ſolet accendi. Et cauſam primi reddit Albertus tertio meth. ꝙ in calce frigido eſt ignis diſperſus: qui cōgregaṫ in vnum. p hoc ꝙ per aquaꝫ ex-

Grego. 6. mor. c.17

Deuto.32

2.Cor.4.

Iſidorus. Calx.

Oleum.

pellitur a quibuſdā partib⁹ calcis ad alias quaſdā. Ex
quo patere pōt cauſa ſcdi. ſ. de oleo: q2 certū eſt ꝙ oleū ta
lē frigiditatē expellēs nō habȝ ignē cōgregare: ſȝ magis
diſpgere: ꝛ ſic ipſuȝ extinguit. Silr in ꝓpoſito. Nā p cal=
cē amor intelligit: q2 vſus calcis eſt in ſtructura domorū
intern⁹: q2 lapis lapidi fortiter adherere non poteſt: niſi
calce cōiungat⁹. Sic p amorē fit adheſio fortis amātis cū
amato. Cōtingit ergo qńq3 amorē noſtrū circa deum et
ſpūalia tepeſcere: ꝛ ſm dictū xpi multoꝝ charitatē frige=
ſcere: q2 feruor cordis circa tēporalia diſtrahit. Et iō de⁹
qńq3 infundit aquā tribulatiōis ꝛ aduerſitatis / vt ſic fer
uor cordis extrinſecus repercuſſus (quia nihil inuenit ex
tra ſe / niſi aduerſum ꝛ contrariū) interius congregetur et
Naū. 1. erga deū inflāmetur. Oleum autē. i. proſperitas mundi
oino facit oppoſituȝ. Et hoc eſt quod dicit Naū. 1. Bo=
nus dñs ꝛ confortans in die tribulationis. Et hoc con=
firmans ſubdit.

1160 Multiplicaſti magnificētiā tuā: et conuerſus conſolatus es me.

Ubi nota ꝙ magnificētia dr xpūs. vt p3 ſuperi⁹. v. 83.
q̄ multiplicari debȝ: nō i pſona: ſȝ in naturis: q2 i vna p=
ſona vbi tres ſubſtātie ſunt vnite. ſ. diuinitas aīa ꝛ caro.
Multipli catur xpūs Iſta ḡ magnificētia fuit multiplicata: qñ verbū caro fa=
ctū eſt. In qua multiplicatiōe cōſolat⁹ eſt nos dādo no=
bis exēplū patiētie in oīb⁹ aduerſis: ꝛ pmia ꝓ aduer=
ſoꝝ patiētia cōferēs eterna. Et nota ꝙ multiplicata ma
gnificētia dicit deū eſſe cōuerſuȝ. qḋ ideo dicit: q2 p incar=
natiōnē xpi ſeueritas legis antiq̄ i amorē noue legis eſt
mutata: vt q̄ ante dñs vocabat p timorē: nūc p amorem
dr pater miaꝝ ꝛ de⁹ totius cōſolationis: qui cōſolat nos
2. Corin. 1. in oīi tribulatiōe noſtra. 2. Coꝝ. 1. Quinimo ſm men=
ſuram tribulationis datur mēſura conſolationis. ps. 93
ps. 93. Scdm multitudineȝ dolorum meoꝝ in corde meo: cōſo
lationes tue letificauerunt animam meam.

1161 Nam et ego cōfitebor tibi in vaſis pſalmi veritatē tuā deus: pſallam tibi in cithara ſanctus iſrael.

Hic reſumit grarū actionē. Et ex tribus aſſumit mate=
riam gratiarū actiōis. Primo ex diuinitatis vitate. Se=
cundo ex pietatis charitate / ibi. Exultabūt. Tertio ex re
Ueritas tributiōis eqtate / ibi. Sed ꝛ lingua mea. Quātū ad pri
multiplex mū ſciēduȝ ꝙ vitas eſt duplex ſicut ꝛ iuſticia: quedā per
Joan. 14. ſētiā q̄ oīa ſunt va. ꝛ hec eſt de⁹ dicente xpo. Ego ſum
via vitas ꝛ vita. Quedā aūt eſt vitas accidētalis ꝛ par
ticipata. ſ. quelibet creata vitas. Et hec eſt triplex. ſ. veri=
Tobie. 1. tas vite. Tob. 1. Viā veritatis non deſeruit. Ueritas do
Exo. 28. ctrine. Exo. 28. Pones in rationali doctrinā ꝛ veritatē.
Exo. 18. Ueritas iuſticie. Exo. 18. Prouide dē oīi plebe viros ti
mentes deū / in quibus ſit vitas. Et quelȝ iſtarū eſt veri=
ps. 11. tas accidētalis: q2 deficit ꝛ minuit. ps. 11. Diminute ſūt
veritates a filiis hoīȝ. Prima nāq3 vitas. ſ. vite iā pene i
Eſa. 59. oīb⁹ defeciſſe videt. Eſa. 59. Facta eſt vitas in obliuio
Mich. 7. nem. Et mich. 7. Periit ſcūs de terra: in hoīb⁹ nō eſt ve=
ritas. Scḋa vitas. ſ. doctrine defeciſſe videt: q2 q̄uis mi=
ti multa ſciētes va loquant: tñ pauca faciunt coꝝ q̄ do=
cent. ꝛ ſic ꝓprie in talib⁹ nō dr eſſe vitas q̄ eſt adequatio
Greg. ſup rei ad intellectū. Unde de talib⁹ dicit Greg. ſup Eze. par
ezechielē. te pma homil. 10. ꝙ eorum intellect⁹ ad ſpūalia inuitat:
et tñ vita in factis carnalib⁹ remanēs ab intellectu diſcor
2. Timo. 4. dat. de quib⁹ dr. 2. Tim. 4. Erit tēpus (ꝛ nūc eſt) qui ſanā
doctrinā nō ſuſtinebūt ꝛc. Tertia vo vitas. ſ. iuſticie de=
ficit in iudicib⁹ ꝛ rectorib⁹. 1. Mach. 7. Nō eſt in eis vi=
1. Mac. 7. tas ꝛ iudiciū. Et Eſa. 59. Iuſticia longe ſtetit: q2 corruit
Eſa. 59. veritas. Ueritas autem eſſentialis que deus eſt / ſtabilis
eſt ꝛ eterna. ps. 116. Ueritas domini manet in eternum. ps. 116.
Ad propoſitum: quid eſt confiteri veritateȝ dei / niſi ꝙ
deus vere deus eſt. qḋ de dñs gentiuȝ dici nō pōt. Et hoc
eſt quod dicit. Nam ꝛ ego confitebor tibi veritateȝ tuā. ſ.
ꝙ vere deus es: ꝛ hoc in vaſis pſalmi. i. in decantatione
pſalmorum qui ſunt vaſa veritatis. Illud enim quod
veritatem ꝛ laudem continet vas vocatur. ſic enim quia
deus veritatem fidei impleuerat paulum in triduo cece
cationis ipſum vas nominauit dicens Ananie. 9. Ua= Act. 9.
de quoniam vas electionis eſt mihi iſte: vt portet nomē
meum ꝛc. Sic et conformiter pſal. quia laudem quam
continent per totuȝ ſpargunt / vaſa dicuntur. Sequitur.
Pſallam tibi in cithara ſanctus iſrael. Hoc multiplici
ter intelligitur ſm ꝙ multiplex eſt cithara. vide ſupra
ver. 481.

Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: et anima mea quam redemiſti. 1162

Hic gratias agit ratione ſue pietatis ꝛ charitatis / qua
nos redemit. Scdȝ enim ꝙ ait Chryſoſtom⁹ ſup Math. chryſoſto.
Nihil eſt propter quod magis gratias deo agere debea
mus: q̄ꝫ propter mortem ſuaȝ / qua nos pie redemit. Un
de omnis noſtra ſalus in chriſti morte conſiſtit. Conſi=
derans ergo eccleſia ſe a chriſto redemptam cum exulta
tione gratias agens / dicit. Exultabunt labia mea cuȝ cā
tauero tibi. id eſt cum predicauero charitatem qua me re
demiſti: ꝛ tibi gratias adducam per fidem. Et ſi queras
que eſt cauſa talis exultationis ꝛ cantus. Reſpondet.
Anima mea quaȝ redemiſti. Qualiter autē redempti
ſumus per xpm. vide ſ. v. 431. Et nota ꝙ ad hoc ꝙ la=
bia noſtra digne deo cantare valeant / multas conditio=
nes debent habere. ſ. quia debēt eſſe labia diſcreta contra
verborū temeritatē. puer. 10. In labijs ſapientis inueni prouerb. 10.
tur ſapientia. Labia modeſta contra verborum ſuper= Labia.
fluitatē. puer. 5. Diſciplinā labia tua cōſeruēt. Labia ho prouerb. 5.
neſta ꝯtra vboꝝ inhoneſtateȝ. puer. 22. Qui diligit cor= puer. 22.
dis mūdiciā ꝓpter gratiā labioꝝ habebit amicū regem.
Labia iuſta ꝛ recta ꝯtra vboꝝ iniqtatē. puer. 23. Exulta puer. 23.
bunt renes mei cū locuta fuerint recta labia mea. Tali=
bus ergo labijs exultando eccleſia deum laudat dicens.
Exultabunt labia mea ꝛc.

Sed ꝛ lingua mea tota die meditabitur iuſticiaȝ tuam: cū confuſi ꝛ reueriti fuerit q̄ q̄rūt mala mihi. 1163

Hic gratias agit rōne equitatis ꝛ iuſticie. Ubi notan=
dum ꝙ in vita pſenti ſicut mali pre alijs florētes ꝛ iuſti
infirmant / ꝓſternunt ꝛ vituperant. vñ non bene diſcer=
nuntur a malis. Sed in futura vita vbi oīa erūt clara
et aperta mali confundent: iuſti aūt coronabunt. Ideo
hic iuſti nō habent meritū pſente lenitie: ſed habebūt in fu
turo. ſic enim dictat diuina iuſticia. Et hoc eſt qḋ hic dica
tur. Sed ꝛ lingua mea meditabit iuſticiā tuā. i. cōtēplā=
do laudabit iuſticiam tuaȝ. Sed quando hoc erit. Cū
confuſi fuerint ꝛ reueriti qui querunt mala mihi. i. cum
mali aperte confuſi fuerint: qḋ erit in iudicio. Quanta
autem tunc erit confuſio dānatoꝝ. vide ſupra v. 455.
De quibus nunc dicit. Cū confuſi ꝛ reueriti fuerint. Sȝ
quid eſt reueriti fuerint? Sciendū ꝙ ſm grammaticos
vereor. eris. veritus ſum. idem eſt ꝙ verecundari vel ti=
mere. ꝛ cōponitur cum re: ꝛ ſic reueritus ſum. i. iterū cōfu Reueriti.
ſus, vel verecundat⁹. Erunt ergo in futuro mali reueriti:
q2 duplr cōfuſi ꝛ verecūdati. ſ. intus ꝛ extra. Int⁹ q2 ip=
ſos accuſabit cōſciētia. extra q2 ipſoꝝ mala opa erūt om
nibus manifeſtata. Et hoc eſt quod alijs verbis de ipſis

ps.108. dicit. Induant ſicut diploide cōfuſiōe ſua. diplois enim
eſt veſtis duplex. Induūt ergo ſicut diploide ↄfuſiōe ſꝫ glo.
q2 cōfundent̃ intus ⁊ foris: ⁊ corā deo: ⁊ corā hominib9.

1164 **Deus iudicium tuum regi da: et iuſticiā tuā filio regis.**

¶ Hic pſalm9 talē hꝫ titulū. In ſalomonē. Scđꝫ opinionē mltoꝝ hebreorū: ac etiā doctoꝝ noſtroꝝ Dauid fecit hūc pſalmū orās pro ſalomone filio ſuo. quē regē cōſtituerat: orās deū vt regnū iſrael in manu ſua pſperaret cū iuſticia ⁊ veritate. Et ideo intitulat̃ a ſalomone: nō tanq̄ ab auctore: ſed tanq̄ ab illo p quo fuit fact9. Sed Hieronym9 in plogo ſup pſalteriū expreſſe dicit q Salomō iſtū pſalmum fecit. Et hoc tenet̃ cōius. Uñ p tituli expoſitiōe ſciēduꝫ q iſte ps nō agit d pſperitate regni iudeoꝝ ſub ſalomōe: ſed agit de pſperitate ecclie p xp̄m regē in veritate ⁊ iuſti-
Salomō. cia gubernate. Multa eni in iſto ps cōtinent̃ q̄ de ſalomone rege itelligi nō poſſunt. vt puta: orief in dieb9 ei9 iuſticia ⁊ abundātia pacis/donec auferat̃ luna ⁊c. Pax enim q̄ fuit ſub ſalomone nō durauit vſq ad ablationē lune q̄ erit in die iudicij: immo ipſo mortuo/ſtatī regnuꝫ
3.Reg.11. ei9 diuiſuꝫ fuit. vt ptꝫ 3. Reg.11. Etiā ſalomō nō habuit dñium a mari vſq ad mare: nec vſq ad terminos orbis terrarū (ſicut hic dicit̃) ſed tantū in iudea ⁊ aliquib9 terris ppinquis fuit dñat9. Sed hec oīa in iſto ps cōtēta cōpetūt ppriē xp̄o. Et p ſalomonē hic intellige xp̄m. Salomō eni interptat̃ pacificus: qđ veriſſime cōpetit xp̄o: q̄ vt verus mediator pacē attulit mūdo. Propter qđ ipſo
Luce.2. ſtatim nato angeli cantauerūt. Gloria in altiſſimis deo et in terra pax hoib9. nos deo pacificauit i ſanguine ſuo.
Ephe.2. Ephe.2. Ipſe eſt pax nr̃a qui fecit vtraq vnū. Cū inimi-
ps.119. cantib9 pacificus māſit. ps.119. Cū his q̄ oderūt pacē erā pacificus. ¶ In hūc ergo ſalomonē verū pacificū dirigit̃ iſte ps. Quibus viſis accedo ad diuiſionē pſalmi. Ergo iſte agens de xp̄o diuidit̃ in partes quinq: q2 agit p̄io de xp̄i iudicaria ptāte. Scđo de xp̄i hūili natiuitate ibi. Deſcēdet. Tertio de xp̄i adoranda diuinitate ibi. Et dominabit̃. Quarto de xp̄i cōmendāda bonitate ibi. Qr liberauit. Quinto de xp̄i laudanda maieſtate. ibi. Sit nomē dñi. ¶ P̄ia pars diuidit̃ in tres: q2 p̄io agit d xp̄i ptāte. Scđo de ptātis auctoritate ibi. Iudicabit. Tertio de ipſi9 eternitate ibi. Et pmanebit. P̄ia pars diuidit̃ i tres: q2 p̄io xp̄i ptās optatiue pdicat̃. Scđo declaratiue exponit̃ ibi. Iudicare. Tertio qualr̃ recipiat̃ oñdit̃ ibi. Suſcipiāt. Quantū ad p̄mū ſciendū q noīa relatiua q̄ de deo dicunt̃ ſunt duplicia: q2 quedā ſunt intrinſeca:
Rex. quedā extrinſeca. Intrinſeca ſunt q̄ de deo dicunt̃ eterna-
Relatiua liter. vt pater ⁊ fili9: ſpirator ⁊ ſpūs. Sed extrinſeca ſunt
que dicū- q̄ relationem ad creaturā iportāt: vt dñs dr̄ reſpectu ſer-
tur de deo ui: gubernator reſpectu gubernati: cōſeruator reſpectu cōſeruati: ſic ⁊ rex reſpectu recti. Cū igr̃ relatiua poſita ſe ponāt: ⁊ pempta ſe pimāt: ⁊ ab etno nō fuerit fu9: nec gubernat9: nec ↄſeruat9: nec aliqs ab alio rect9. ſequit̃ q ab eterno de9 nō fuit dñs: nō ↄſuator: nō gubernator: neq rex. ſꝫ ſimul cū creatura cepit eſſe: talia noīa relatiua de deo p̄dicari potuerūt extrinſece. Et q2 tales relatiōes extrinſece equalr̃ de trib9 pſonis dicunt̃: ſequit̃ q oēs tres eq̄lr̃ dicunt̃ vn9 dñs: vn9 ↄſeruator: vn9 rex reſpectu creature. Iſtā tñ dignitatē regiā de9 xp̄o hoi cōicauit: qñ v̄bū humanitatē nr̃aꝫ aſſumpſit. Qđ p̄uidēs nūc pſal. deo loq̄t̃
Iudiciuꝫ. dicēs. [De9 iudiciū tuū regi da. i. xp̄o hoi q̄ ē rex igitur de9 dabis ptātē iudiciariā: qua habebit oēs iudicare. Cū eni iudicare ſit act9 ad extra: ⁊ p oīs toti trinitati cōpetat: tñ q2 ſolus fili9 in hūanitate ab oīb9 in iudicio videbit̃: ideo ſpecialr̃ iudiciū filio attribuit̃. Eſt etiā fili9 regis: q2 fili9 dei de q̄ ſubdit̃. [Et iuſticiā tuā filio regis. Sꝫ replicat̃ eadē ſnīa ſub alijs v̄bis: q2 repetitiōes eiuſdē ſententie ſub eiſdē v̄bis/vel ſub alijs: mltū cōmēdāt diuina eloquia: maxie q̄ ſunt in eodē genere ſmōis quo effect9 animi eſt mouēdus. vt cū dr̄. De9 me9 de9 me9 vt qd
ps.21. dereliqſti me. Uel cū dr̄. Dñe de9 ſalutiſ mee. ¶ Uel alit̃
ps.87. ſꝫ grāmaticos differētia eſt iter iudiciū ⁊ iuſticiā: q2 iudi-
Iuſticia. ciū dr̄ a ius quaſi iuris dictio. ⁊ eſt iudiciū cum cauſa diſcutit̃: ſꝫ iuſticia cū cauſa determinat̃. Sic xp̄s in iudicio vltio faciet iudiciū cuꝫ dicet. Eſuriui ⁊ dediſtis mihi ⁊c.
Math.25. ſꝫ iuſticiā cū dicet. Uenite bñdicti pr̄is mei ⁊c. ¶ Et nota q q̄uis de9 trin9 ⁊ vn9 ſit v̄e rex nr̄: q2 nos gubernat ⁊ re-
Ariſtotel. git: tñ xp̄s incarnat9 ſingulari mō rex nr̄ dr̄. Dicit eñ phs 1.pol. q rex debet eſſe de genere illoꝝ quib9 principatur.
Rex dicit̃ Sic eni erit maxie regis ⁊ ſubditoꝝ mutu9 amor. Ideo
co̅atiuus. xp̄s vt ↄgruenti9 nobis rex fieret: de genere nr̄o voluit eē: dū noſtrā naturā aſſumpſit. Et hoc ſatis iſinuat ſcriptu-
Deut.17. ra dicēs. Non poteris alterius generis hoiem regē facere qui non eſt frater tu9. Et de iſto rege dr̄. Deus aūt rex
ps.73. noſter ante ſecula operatus eſt ſalutem in medio terre. i. rex noſter xp̄s qui eſt rex ante ſecula.

Iudicare populum tuum in iuſticia: et pauperes tuos i iudicio. 1165

¶ Hic declaratur iudiciaria xp̄i poteſtas. Quia eni ſtatum predixit dandā xp̄o poteſtatē iudiciariā: nūc declarat ad quid. q. d. Da iudiciū tuuꝫ regi ⁊c. Ad quid ad h ſcꝫ iudicare populum tuuꝫ in iuſticia ⁊c. Ubi nota q duplex eſt iudicium. ſ. diſcretionis ⁊ condēnationis. Et de vtroq loquit̃ hic dicēs. De iudicio diſcretionis: vt. ſ. diſcernat populum ſuū a non ſuis: ⁊ pauperes a diuitib9 id eſt humiles a ſuperbis: qđ facit in pn̄ti: nō quidaꝫ loco: ſed merito. In iudicio autē faciet loco ⁊ merito: qñ ſcꝫ ſepabit oues ab hedis. Mat.25. ¶ Et nota hic q pro
Iudiciū eodē accipit̃ ppl̄m tuū ⁊ pauperes. Quis autē proprie
ppl's pau- dicatur ppl's. vide. ſ. ꝟ. S16. Sed quilibet ſic faciēs pplꝫ
per. eſt humilis: ⁊ p cōſequēs paup ſpū. vide. 99. et. 128. Et ſic per ppl̄m ⁊ pauperes iuſti ſignificant̃. Iſtos ergo iudicabit in iuſticia dādo ſnīam p ipſis: ⁊ in iudicio eorū merita diſcutiēdo. Itē nota q p hoc qđ dicit tuaꝫ ⁊ tuos: oſtendit omnia que ſunt patris eſſe filij. ⁊ ecōtrario. vn-
Ioan.17. de ⁊ ipſe filius patri dicebat. Ioan.17. Omnia mea tua ſunt: et omnia tua mea ſunt.

Suſcipiant mōtes pacē populo: et colles iuſticiam. 1166

¶ Hic oñdit̃ qualr̃ xp̄i poteſtas: vel ipſe xp̄s recipit̃. Ubi p̄mo notandū quid p mōtes q̄d p colles intelligit̃. Se-
Montes cūdo quid p pacē: ⁊ q̄d p iuſticiā. P̄mo nāq p mōtes
angeli. ſignificant̃ ſcti angeli: q2 ſicut montes nos ptegūt. Uñ
Grego.3o Grego. ait. Montes ſunt ſublimes angeloꝝ virtutes: q̄
mor.c.29. hic nos miniſtrādo ⁊ adiuuādo reficiūt: q̄ deo largiente in omni nos certamine protegūt: quorum defenſione contra aduerſarios ex omni latere munimur. De quib9
ps.124. dicitur ps. 124. Montes in circuitu eius. i. angeli. vt
Colles p̄- Auguſtinus exponit. Et ſic per colles qui ſunt montes
dicatores. minores intelliguntur ſancti apoſtoli ⁊ doctores: quib9 angeloꝝ miniſterio myſteria diuina ſunt reuelata. Apoca.1. Significauit deus mittens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioāni. ⁊c. Propter qđ de diuinis myſterijs dici-
Apocal.i. tur. De monte in collem tranſierunt. Dicit igitur. Suſci-
Hiere.5. piant montes pacem populo: quia ſancti angeli acceperunt mandatum a deo de annunciando pacem populo in chriſti natiuitate dicētes. Et in terra pax hominib9
Luc.2. bone voluntatis. [Et colles iuſticiam. Per iuſticiaꝫ autem hic accipe legem euangelicam: que hominem iuſti-

ficat obſeruantem. Hoc ideo: quia apoſtoli ⁊ alij doctores acceperūt mandatū de predicando pplo euangelia. Mar. vlt. Euntes in mundū vniuerſum predicate euāgeliū omni creature. ¶ Uel aliter p mōtes accipe apoſtolos prelatos: ⁊ alios qui inter ceteros eminēt dignitate: ⁊ magis p vitā approximāt celo. De quib⁹ dr. ps. 120. Leuaui oculos meos in mōtes ⁊c. Per colles vero accipe minores ⁊ ſubditos. Ad prelatos aūt ⁊ maiores pertinet precipue ſubditoꝝ pacē procurare ⁊ vnitatē: vt habetur diſtin. 90. diſcordātes. Ad ſubditos aūt precipue ſpectat humilitas: qua ſuis obediant ſuperiorib⁹. Ipſa autem humilitas per iuſticiā ſignificaẜ. Matt. 3. Sic decet nos implere oēm iuſticiam. Dicat igiẜ ps. Suſcipiāt montes pacem pplo. i. prelati ⁊ doctores mandatū pacis in populo ſeruāde: quia excellentes in eccleſia debēt paci vigilāti animo conſulere: ne propter ſuos honores ſuperbe agendo ſciſmata faciant vnitatis compage dirupta. Et colles iuſticiam. i. minores humilitatē: vt maioribus obediant: ⁊ in eis chriſtum anteponāt: vt de his dicatur. Incuruati ſunt colles mundi.

Margin: Mar. vlt. — Mōtes ſ. lati. — Ps. 120. — Colles ſubditi. — Diſti. 90. — Matth. 3. — Abac. 3.

1167 **Iudicabit pauperes populi: ⁊ ſaluos faciet filios pauperum: ⁊ humiliabit calumniatorem.**

¶ Hic agitur de poteſtatis xpi auctoritate. Ubi aduertendum q̃ cum paupertas ſit multiplex. ſ. quedā neceſſitatis: quedā volūtatis nō ſpiritualis: quedā aūt voluntatis ſpiritualis: ſolū de tertia eſt hic intelligendū q̃ tales pauperes ſaluos faciat xps. qḋ oſtendit Bern. ſup illo vbo Matth. 5. Beati pauperes ſpiritu, dicēs. Quid ei tam abſconditum q̃ paupertatē eſſe beatam? atqui veritas loquiẜ: que nec falli nec fallere pōt. Sic vos inſenſati filij adam diuitias querentes: diuitias deſiderantes vſq̃ ad huccine beatitudo pauperū diuinitus ſit cōmendata? Qua fronte vel qua mēte xpianus diuitias q̃rit poſtq̃ xps beatos pauperes predicauit? Sed diligenter attende q̃ nō ſimplr pauperes nominat ꝓpter plebeios pauperes neceſſitate, miſerabilr non volūtate: de quib⁹ hoc loco nō dicit: ſed de his qui poſſunt dicere: Uolūtarie ſacrificabo tibi. Sed nec omnes pauperes volūtarij laudē habent apud deū. Nam ⁊ phi omnia ſua voluntarie reliquiſſe leguntur: vt expediti a mundialibus curis ſtudio veritatis vacare poſſent liberius: ⁊ nolebant cenſu abūdare terreno: vt abundarēt magis in ſenſu ſuo. Hos diſcernit q̃ dictū eſt ſpiritu. i. ſpirituali voluntate. Beati enim pauperes ſpiritu. i. ſpirituali intentione: propter ſolum beneplacitū dei ⁊ animarū ſalutē: qm̄ ipſorū eſt regnum celoꝝ. ⁊ merito. Nam ſi miſerrim⁹ ille hoſtis antiquus de celo eiect⁹ eſt qm̄ affectauit celſitudinē ſublimitatem preſumpſit: nōne cōſequēs eſt beatos eſſe qui ſponte in paupertatis humilitate ſeſe deponūt? Et vide q̃ ſapienter ordinauit ſapiētia cōtra primū pctm̄ remedium primū opponēs: ac ſi dicat. Uis obtinere regnū celorū qḋ perdidit ſuperbiens angelus qui cōfiſus eſt in virtute ſua: ⁊ in multitudine diuitiarū ſuarum: paupertatis vilitatē amplectere: ⁊ tuū erit. Et hoc eſt qḋ hic ſub alijs verbis dicit pſal. [Iudicabit pauperes populi. i. i populo. Sꝫ qualiter eos iudicabit ſubdit. [Et. i. q̃ ſaluos faciet filios pauperū. Idē enī ſunt pauperes qui ⁊ filij pauperum: ſicut idem eſt ciuitas ſion ⁊ filia ſion. Sequiẜ. [Et humiliabit calūniatorem. Quis aūt dicaẜ calūniator oſtendit Greg. dicens. Calūniatores recte dicere poſſumus omnes iniquos: non ſolum qui exteriora bona rapiunt: ſed etiam qui malis ſuis morib⁹ ⁊ vite reprobe exemplo interna noſtra diſſipare contēdūt. Illi nāq̃ ea q̃ nobis extra ſunt inuadere ambiūt: iſti vero predari interius querunt. Illi amore rerū: iſti odio non ceſſant ſeui ⁊ virtutum. Illi inuidēt qḋ habem⁹: iſti q̃ viuim⁹. Illi ſtudent rapere bona exteriora quia placent: iſti ſtudent interiora bona diſſipare quia diſplicent. Quanto ergo morum vita a rerū ſubſtātia diſtat, tanto grauior calūniator eſt qui male viuendo vim infert noſtris morib⁹ q̃ qui violēter opprimēdo dāna ingerit rebus ⁊c. Ex q̃bus patet q̃ duplex eſt calūniator. ſ. ſpūalis qui bonis ſpiritualibus inſidiaẜ: ⁊ alius tēporalis qui temporalibus. Primus eſt diabolus. Scḋs quilibet tyrannus. Et de vtroq̃ hoc exponit. Et primo de calūniatore ſpirituali diabolo quē xps humiliauit: dum per ſuā paſſionem dñium mundi ſibi abſtulit. Unde magiſter in glo. Calūniator diabolus humiliatus eſt in xpi paſſione: quādo per calūnias iudeoꝝ eū occidit in quo nil iuris habuit. vnde merito eos amiſit: in quibus aliquid iuris habere videbatur. qui vere calumniator dicaẜ: q̃ innocentes in culpā trahere nititur: qḋ eſt calūniari. Hūc autem humiliauit xps in paſſione: ſed nondum penit⁹ extinxit. Unde alibi ſcriptum eſt. Humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum. Poteſt enim intelligi de calūniatoribus temporalib⁹: quia xps humiliauit tyrānos fidelium perſecutores. ſicut patet de Nerone qui primā perſecutionē mouit contra eccliam: ⁊ de Domitiano qui mouit ſcḋam: ⁊ vterq̃ deiectus fuit de imperio. Unde prim⁹ interfecit ſeipſum: ſcḋs autem a ſenatu fuit occiſus: ⁊ ſic de multis alijs.

Margin: Pauptas multiplex — Bernard. — Matt. 5. — Calūniator — Grego. 26 moꝝ. c. 9. — Diabolus fuit humiliatus. — Ps. 88.

Et permanebit cū ſole et ante lunā: in generatiōe et generationē. 1168

¶ Hic agitur de xpi eternitate. Ubi nota q̃ in xpo eſt duplex natura. ſ. diuina ⁊ humana. Scḋm diuinam eſt ſimpliciter etern⁹: ſed ſꝫ humanā a parte ante nō eſt etern⁹: ſed a parte poſt. Item nota q̃ per ſolem accipiẜ omne tempus: ſed per lunam omnia temporalia. Per ſolem enī tō ſignificanẜ omnia tēpora: quia iuxta curſum ſolis mutātur et diſtinguūtur tēpora. Et ſic eſt ſenſus. Et permanebit cum ſole. i. ſm humanitatē q̃diu volueris ipſe ꝑmanebit. ſ. in eccleſia per ſacramētū ſui corporis. Matt. vlt. Ego autem vobiſcum ſum omnibus diebus vſq̃ ad conſumationē ſeculi. Et hoc dicit ad confutationē illoꝝ qui dicunt eccleſiam vel xpianam religionē aliquādo definituraꝫ. Quantū vero ad diuinitatē dicit, ante lunā. Per lunam enim que nūq̃ in eodē ſtatu permanet: intellige oēm creaturam que de ſe ſemꝑ mutabilis eſt. Si ḡ xpus permanet ante lunam: ſequitur q̃ permanet ante oēm creaturā: ⁊ ſic eſt eternus. ad Heb. 13. Xps heri ⁊ hodie ipſe in ſecula. Uel aliter per ſolem intellige deum patrē: quia ſicut ſol habet ſplendorē ſibi coeuum: ſic ⁊ ipſe filiū qui eſt ſplendor ⁊ figura ſubſtātie patris. ad Hebreos. 1. Permanet ergo cum ſole: quia coeternus eſt patri: quo ad diuinitatē. Sed permanet ante lunam: per quam eccleſia intelligitur: que de preſenti generatione. ſ. mortali tranſibit ad generationē immortalem. Permanet ḡ ante lunam. i. in conſpectu eccleſie ipſum protegēdo donec tranſeat de generatione mortali ad immortalem.

Margin: Matt. vlt. — Luna. — Hebre. 13. — Hebre. 1.

Deſcendet ſicut pluuia in vellus: et ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. 1169

¶ Hic conſequenter agitur de xpi incarnatione ⁊ natiuitate. Et duo facit. quia primo ponit natiuitatis modū. Scḋo eius fructum, ibi. Orietur. Quātū ad primū ſciēdum q̃ iſte verſus fundaẜ ſuper hiſtoriā que habeẜ Iudicū. 6. Nam cū populus iſrael propter peccata ſua in ſeruitutem madian eſſet traditus: angelus domini apparuit gedeoni dicens q̃ ipſe liberaret populum de ma-

Margin: Iudicū. 6. — Madian. — Gedeon.

an madian. Gedeon autem ſuper hoc volēs habere aliquā certitudinē/dicit ad angelum. In hoc ſciā q̄ dñs liberet populū per manum meā. Ponā vellus in area: ⁊
Pluuia ī vellus. ſi hac nocte deſcendat pluuia ſupra vellus ſolū: ſic q̄ in tota terra aree ſit ſiccitas. Et factum eſt ita. Nā de mane conſurgēs: inuenit totum vellus madidū: ſic q̄ ex vellere cōchā in plenā roris expreſſit/ ⁊ in tota terra erat ſiccitas. Deinde vt certio: fieret poſtulauit ſignum ꝑ oppoſitum. ſ. vt tota area cōplueretur/ ⁊ in ſolo vellere ſiccitas eſſet: qḋ ⁊ factum eſt. Nā nocte deſcēdit pluuia ſuauiter diſtillans ⁊ guttatim: ⁊ cōpluit totā areā. In vellere aūt ſolo remāſit ſiccitas. ¶ Cōſimiliter ergo ad iſtā hiſtoriā
Incarnatio chriſti. oſtēdit pſalmiſta chriſti incarnationē fiēdaz. Ubi notādū q̄ in incarnatione ſua nō venit cū magnitudine poteſtatis: ſed benignitate humilitatis maxime: ſecundū q̄
Zacha. 9. fuerat ꝓphetatū Zacha. 9. Ecce rex tuus venit tibi manſuetus ⁊c. Et hoc notans dicit. Deſcēdet ſicut pluuia in vellus. i. ſuauiter ⁊ imꝑceptibiliter deſcendet in virgine: quia in humilitate ſumma ⁊ lenitate veniet. Et hoc eſt. Deſcēdet in vterum virginis: ſicut pluuia in vellus chriſtus: qui magna poteſtate venire potuiſſet ſi voluiſſet. Leniter ſine aliquo ſtrepitu in vterū virginis deſcēdit: ſicut pluuia in vellus. Et congrua ſimilitudo: vt ait glo.
Marie virginitas. Lana enim accipiēdo vel reddēdo aquā non rumpit: ſed integra manet. Sic in glorioſa virgine maria/ virginitas ante partū/ poſt partū/ ⁊ in partu ꝑmāſit inuiolata. Et adhuc addit aliā ſimilitudinē/ dicēs. Et ſicut ſtillicidia ſtillantia ſup terrā. Stilla enim. i. gutta cōponit cum cado. dis. ⁊ fit ſtillicidiū. dij. i. aqua guttatim ⁊ ſuauiter cadens: que in modū roris ſumma ſuauitate deſcēdit. Quis ergo (ait glo.) poſt tam aptam ſimilitudinē adductā dubitet de virginis partu? Et attēde q̄ ſicut iſto ſigno predicto gedeon liberauit populum de manu madian. Gedeon eñ interpretatur circuiēs in vtero: ⁊ ſignificat chriſtum: qui in vtero virginis exiſtēs/ totum mundū circuiēdo continebat. Madian vero interpretatur iniquitas vel cōtradictio: ⁊ ſignificat diabolū q̄ ſua iniquitate oibus bonis cōtradicit. Et iſta ſimilitudine voluit vti pſalmiſta: demōſtrando chriſti incarnationem. ¶ Uel aliter exponitur iſte verſus ſecūdū glo. que dicit. In exēplo enim gedeonis ſignificatur myſtice: q̄ populus iudeoꝝ primo irroraretur grā chriſti remanēte ſicca area gētilitatis. poſtea compluerētur gētilitas/ ſicco remanēte vellere iudeorū. Per vellus enim iudea accipit: que auctoritate doctrine expoliāda erat/ vt ouis vellere.
Uellus iudea. Per vellus eñ iudea accipitur: q̄ pluuiā doctrine detinebat: quam in gētibus predicare noluit/ vt vellus detinet pluuiā. Ait ḡ de chriſto: q̄ ſcʒ primo deſcēdet ſicut pluuia in vellus. i. gratia chriſti pri⁹ deſcēdet in populū iudeorum: vnde ſibi matrē elegit ⁊ apoſtolos ſicca remanente area totius orbis. ſicut pluuia primo deſcēdit in vellus gedeonis: ſed poſtea deſcēdet ſicut ſtillicidia ſtillantia ſup terram. i. ſuper gētes: ſicco vellere iudeorum: ſicut poſtea cōpluta fuit area gedeonis/ ſicco vellere. Et ſic chriſtus primo venit ad iudeos relictis gentibus: poſtea ad gentes relictis iudeis.

1170 Orief in dieb⁹ ei⁹ iuſticia: ⁊ abundātia pacis: donec auferaf luna.

¶ Hic oſtēditur fructus chriſti natiuitatis. Ubi notādū q̄ per iuſticiā intelligitur lex euāgelica: in qua ois iuſticia cōtinetur. q̄ lex antiqua ſolā iuſticiā docebat exteriorem: hec autē exteriorē ſimul ⁊ interiorē. Propter qḋ de
Ps. 118. lege noua ſub nomine iuſticie dicit ps. 118. Iuſticia tua iuſticia in eternum: ⁊ lex tua veritas. Et de hac iuſticia dicit. Orietur in diebus eius iuſticia: q̄ ſcʒ ipſe chriſtus nat⁹/ legē iuſticie dedit in mōte diſcipulis ſuis. [Et abūdantia pacis. Quidā de pace tēporali hoc exponunt q̄ fuit per vniuerſum orbē tēpore chriſti natiuitatis: quando vnus erat in orbē monarcha. Sed hoc non videtur competere littere ſequēti/ dicēs: Donec auferatur luna. q̄ illa pax non multū durauit: ⁊ maxime in iudea ipſis iudeis rebellantibus romanis. propter qḋ hieruſalē deſtructa fuit ⁊ ciuitates multe. Sed ad hoc dici poſſet: q̄ pſalmiſta predicat duo tēpore chriſti oriēda. i. iuſticia euāgelica legis: et abūdātia pacis. quorum primū durabit donec auferatur luna: nō ſecundū. Et ſic ly donec auferatur luna/ refertur ad ly iuſticiā: nō ad abundātiā pacis. ¶ Aliter aūt ⁊ melius exponitur de pace ſpirituali quā attulit chriſt⁹. De q̄ ipo nato angel⁹ ait. Et in terra pax hominibus bone volūtatis: q̄ in bonis hoibus ſemp durat pax melioris conſciētie. q̄ vt dicit Prouer. 12. Nō contriſtabit iuſtum quicq̄d ei acciderit. Iſta aūt Puerb. 12. durabit donec auferatur luna. ꝑ lunā eñ intelligitur eccleſia: q̄ ſicut luna illuminatur a ſole: ſic eccleſia a chriſto. Unde Grego. 17. libro mor. cap. 8. dicit. Quid per Grego. 17 li. mor. c. 8 lunam niſi cuncta ſimul deſignatur eccleſia: ꝓpheta atteſtāte qui ait. Abacuc. 3. Eleuatus eſt ſol: ⁊ luna ſtetit Abacuc. 3 in ordine ſuo: q̄ aſcēdente ad celos dño/ ſancta ꝑmus eccleſia in predicationis auctoritate roboratur ⁊c. De eccleſia ergo dicit. Donec auferatur luna. ſcʒ eccleſia tollat de ſtatu mortali in quo nunc eſt: ⁊ deducatur ad ſtatum immortalitatis. Unde alia littera habet. Donec extollatur luna. i. donec eccleſia ſubleuetur per ſtatum reſurrectionis. Et accipe hic donec: vt ſupra verſiculo. 915.

Et dominabitur a mari vſq̄ ad mare: ⁊ a flumine vſq̄ ad terminos orbis terrarum. 1171

¶ Hic conſequēter agit de chriſti adoranda diuinitate. Et diuiditur in ptes quattuor: q̄ primo ponit regni chriſti dilatatio. Secūdo gentium ad fidē cōuerſio: ibi. Corā illo. Tertio dominij chriſti recognitio: ibi. Reges tharſis. Quarto fidelium ꝑ orbē multiplicatio: ibi. Et adorabunt. ¶ Quātum ad primū notādum/ q̄ regnū chriſti dilatatum fuit: primo rōne ſue poteſtatis/ quia corda infidelium ꝑ gratiā ſibi poterat ſubiugare. Et iſtā poteſtatē habuit in primo inſtāti ſue cōceptionis in vtero virginis. Secundo fuit dilatatū ꝑ predicationē legis ⁊ ſacramētorum collationem: ⁊ incepit in baptiſmo chriſti: quando a Ioāne fuit baptizatus in iordanis flumine. Primam dilationis cauſam notat/ dicēs. [Et dominabitur a mari vſq̄ ad mare. Per mare eñ in ſcriptura ali Mare dr virgo maria. quādo intelligitur virgo maria. Unde ipſa a mari maria nūcupatur. Nec mirum: quoniā ipſa ad modū maris eſt magne puritatis/ capacitatis ⁊ vtilitatis. ¶ Patet primū: q̄ nihil immūdū retinere poteſt. ſic nec virgo aliquā peccati contraxit immundiciā. Unde de ipa dicitur. Apoca. 4. In cōſpectu ſedis. ſ. dei tanq̄ mare vitreū Apoc. 4. ſimile cryſtallo. Cryſtallus enim ⁊ vitrū habēt claritatē ⁊ frigiditatē que puritati cōgruūt virginis marie. ¶ Secundum patet: q̄ omnia flumina intrāt mare. Sic in beata virgine oēs gratie congregate fuerūt. Unde Hierony. Hierony. Ceteris gratia ꝑ ptes preſtatur: maria autē ſe tota gratie plenitudo infundit ⁊c. Unde Geneſ. 1. Cōgregationes Gen. 1. aquarū appellauit maria. ¶ Tertium ptʒ: q̄ non eſt terra ita ſterilis: que (ſupra mare ſituata) nō abundet oib⁹ bonis. Sic ⁊ beata virgo oibus peccatorib⁹ iuxta ipſaʒ per deuotionē poſitis gratiarū copiā cōfert. Unde Bernardus. Maria omnibus ſinū ſue miſericordie aperuit: Bernard. vt de plenitudine eius capiāt vniuerſi. ¶ Secūdo ꝑ mare quādoq̄ intelligitur penitētie ſtatus: mare ab amaritudine dictus. Unde Ricardus ſup ps. Qui diuiſit mare rubrū in diuiſiones ait. Maris aque amare ſunt val Mare penitentia Ricardus ps. 135.

de. Quid ergo mare/niſi amaritudo penitentie? Mare ergo quaſi indiuiſum manet: quādo quis ſoluz ex dam nationis formidine gemere nouit. Sed mare diuiditur quādo cōpunctione geminatur amaritudo cordis: quā do quis ſ. cōpunctionis fletum geminat: vt nō ſolum de fleat malū qḋ perpetrauit: ſed etiā pro bono qḋ cōcupiſcit. Et in iſto mari penitentie egyptij ſubmerguntur: q: per pe
Mich. 7. nitentiā omnia pctā annullātur. Unde Michee. 7. Pro
ijciet in profundum maris omnia pctā nr̄a. Eſt igitur ſen ſus pſalmi. Et dominabitur a mari vſqȝ ad mare: q: do minatio chriſti/qua per ſuā gratiā dominatur ⁊ regnat in fidelibus: incepit a mari glorioſe virginis marie: quā do ſ. in ea fuit conceptus ⁊ proceſſit p totum orbē: vſqȝ ad mare. i. ad omēs per penitentiam pro peccatis amaros. Secundo dilatatū fuit chriſti regnum per predicationē euāgelij ⁊ ſacramētorum collationē: ⁊ quātū ad hoc/dicit.
Fluuius iordanis. A flumine vſqȝ ad terminos orbis terrarū. Hic enim flu uius ſm glo. fuit iordanis/in quo chriſtus fuit bapti zatus: ⁊ ſup ipm vox patris inſonuit. Hic eſt filius me dilectus. Inde ergo incepit chriſti doctrina: ibi icceperūt ſacramēta: q: baptiſmus qui eſt ſacramētorum omniū ianua ⁊ fundamētum. Et inde. i. ab iſto flumine mana uit doctrina chriſti ⁊ ſacramentorū: vſqȝ ad terminos or bis terrarum. i. per totuz orbē diffuſa fuit. vt dicit ps. 18.
Ps. 18. In omnē terrā exiuit ſonus eorū ⁊c. i. apoſtolorū ⁊ alio rum predicatorum. Uel aliter. Ubi nota/q tota terra mari circundatur. Mare enim occeanū licet ſit vnū mare: ſecundū tamē ſui ptes diuerſas varie nuncupatur: vt pu ta mare orientale a pte oriētis: occidentale a pte occiden tis: aquilonare a pte aquilonis: ⁊ ſic de alijs. Quid eſt ergo a mari vſqȝ ad mare. niſi ab vno extremo terre/vſqȝ ad aliud extremum? Et per conſequēs in omni terra: q: in omni pte terre chriſtus habuit aliquos p fidē ſibi ſub iectos. Sed tamē q: iſta predicatio incepit a flumine ior danis: vt dictum eſt: ideo ſubditur. A flumine vſqȝ ad terminos orbis terrarum. vt ſupra.

1172 Coram illo procidēt ethiopes: ⁊ inimici eius terram lingent.

Hic oſtēditur gētium ad fidē chriſti cōuerſio. Ubi no ta q ad predicationē apoſtolorū ex gētibus aliqui ſunt conuerſi ad chriſtum: aliqui vero in ſua infidelitate per
Ethiopum conuerſio. manſerunt. De primis dicit. Corā illo procidēt ethiopes: qui cōuerſi fuerunt ad predicationē beati Matthei apo ſtoli: qui ad illā prouinciā veniens ſuſcitato filio regis defuncto: ipſum regē cum filio baptizauit: ⁊ vnā eius fi liā virginē chriſto conſecrauit: ⁊ eā ducentis virginibus prefecit: ⁊ populum regni illius ethiopie pro magna p
Gentes. te baptizauit. Sic ergo ethiopes qui erāt primo gentiles: accipiuntur gn̄aliter pro oībus gentibus: vt mos eſt ſcri pture accipiēdi ptem pro toto. Unde de cōuerſis gentili bus/dicit. Corā illo ſ. chriſto procidēt ethiopes. ſ. gn̄ali
Procidere. ter gētiles. Et ē ſm grāmaticos cado. dis. cōponitur cū pro ⁊ fit procido. dis. i. ante cadere: ſicut quādo aliquis vult adorare alium/cadēdo ante illū ſe proſternit. vt dicitur
Ps. 94. ps. 94. Uenite adoremus ⁊ procidamus ante deū. De il lis autē qui in infidelitate permāſerūt ſubditur. Et ini
Lingere terram. mici eius terrā lingent. ſ. pagani ⁊ ſciſmatici qui glorie chriſti inuidēt: terrā lingent. ſ. in modum ſerpētis: cui di ctum eſt. Terrā comedes. Lingent terrā. i. amabunt ter
Mich. 7. rena ſpreta gloria chriſti. Michee. 7. Lingēt puluerē ſi cut ſerpētes. Uel aliter etiā exponitur in bonū ſ. de gēti libus: qui primo erāt inimici chriſti per idolatriā: audi ta predicatione euāgelij inclinauerūt ſe ad chriſtū ado randum deuote: ac ſi terrā ex deuotione ⁊ humilitate lin
Eſa. 60. gere vellent: ſicut predictū fuit Eſa. 60. cap. Uenient ad te qui detrahebāt tibi: ⁊ adorabunt veſtigia pedum tuo rum. Et ſic in iſtis impletum eſt: qḋ dictum eſt Eſa. 49.
Uultu in terra dimiſſo adorabunt te: ⁊ puluerē pedum tuorum lingēt. Eſa. 49. Uel aliter. hoc exponitur ab aliquibus de iudeis cōtra chriſtum obſtinatos: qui in obſidione ci ti fuerunt ita fame cōpreſſi: q ipſi querebant ad comedē dum illa que de emundatiōe ciborū/ad terram fuerant proiecta. et ſic terram lingere videbantur.

Reges tharſis et inſule munera offerent: reges arabum ⁊ ſabba dona adducent. 1173

Hic ponitur dominij chriſti recognitio: quoniā aliqui re ges terre venerunt ad chriſtum ſtatim/ipſo nato: ad re cognoſcēdum ipſum verū regē: ⁊ in modum tributi ſibi obtulerunt munera. Unde ad litterā hoc exponitur de il lis tribus regibus. De quibus dicit Matth. 2. Cū nat⁹ Matth. 2.
eſſet ieſus ⁊c. Ecce magi ⁊c. qui venerunt adorare domi Magi.
num cū muneribus: qui ad litterā fuerūt de iſtis prouin tijs hic nominatis: cū quib⁹ etiā inſule. i. aliqui extremi. Unde ⁊ illi dicebāt. Uenimus cuz muneribus adorare eum. Sic ⁊ hoc precinit ps. dicens. Reges tharſis ⁊ in ſule munera offerēt ⁊c. Quia apertis theſauris obtulerūt ei munera: aurum: thus ⁊ myrrhā. Quilibet enim illorū iſta tria munera obtulit. Unde cognouerunt ipſum eſſe verū deū q: thus obtulerūt/qḋ in ſacrificijs diuinis offer tur. Uerum regē: vnde obtulerunt aurum qḋ offertur re gibus. Et verum hominē mortalē: quia obtulerūt myr rham: qua corpora mortuorū cōdiuntur. Unde Augu Auguſt.
ſtinus in ſermone de epiphania/dicit. Aurū ei ſoluitur quā ſi regi magno: thus ſibi immolatur/vt deo vero: myr rha ſibi prebetur tanq̄ pro ſalute omniū morituro. vn de ⁊ ſinguli predicta munera obtulerūt: q: ſinguli ipm ſuis muneribus regē deuz ⁊ hoīem predicauerūt. Po Munera.
teſt etiā hic verſus exponi de alijs regib⁹ ⁊ princip⁹ mun di: qui ad chriſti fidē conuerſi larga munera dederūt ad ſuſtentationem pauperū ⁊ eccleſiarum conſtructionē.

Et adorabunt eum omēs reges terre: omnes gentes ſeruient ei. 1174

Hic ponitur familie chriſti per orbē multiplicatio. Ubi notādum q hoc videtur impletū fuiſſe tēpore conſtanti ni: cui tanq̄ monarche obediebant oēs reges terre: ⁊ ipſe precepit ad cultum ⁊ honorē chriſti eccleſias vbiqȝ edifi cari. Et ſic omnes reges terre adorauerūt chriſtum: q: cō ſtantinus qui erat caput omniū regum. Uel alio mo do intelligitur: vt hic ly omnes ſtet pro generibus ſingu lorum nō pro ſingulis generum: q: nō fuit gēs aliqua/ que ſaltem in pte ſui non adorauerit chriſtū. Quid autē Adorare.
ſit adoratio: ⁊ qualiter diuerſa diuerſimode adorari de bent. vide ſupra verſiculo. 520.

Quia liberauit pauperē a potē te: ⁊ pauperē cui nō erat adiutor 1175

Hec eſt quarta pars principalis: in qua agitur de chri ſti cōmendāda bonitate. Ubi notandū q due virtutes maxime regibus cōueniunt (vt dicit Iſidor⁹) ſ. iuſtitia/ Iſidorus.
vt iniuſte oppreſſi liberētur: ⁊ miſericordia/vt bonis pre mia conferantur. Et ſm iſta duo hic regis noſtri cōmen datur bonitas. Primo in liberatione oppreſſorū. Secū do in collatione bonorū/ibi. Et viuet. Quantū ad primū ſciēdum q ante chriſti aduentū humanū genus triplici malo premebatur. Primo diabolo ſubiugabatur. Secūdo peccato maculabatur. Tertio pene obligabatur. A quibus tribus liberauit nos chriſtus. Et ſic pars pri Liberauit nos xpc.
ma diuiditur in tres ptes: q: primo oſtēditur q nos libe rauit a diabolo. Secundo a peccato: ibi. Parcet. Tertio

a pena: ibi. Ex vſuris. ¶ Primo ergo ante chriſti aduētū nos diabolus tenebat captiuos. Unde ⁊ princeps
Joh. 12. mundi dicebatur. et eo φ eius tētationibus nullus ple
Grego. 2. ne poterat reſiſtere. vt deducit Greg. 2. mor. c. 22. dicēs.
mor. c. 22. Ab adam φppe vſqꝫ ad aduētū dñi diabolus oēs natio
Diaboli poteſtas. nes gētiū poſt ſe traxit. Circuiuit terrā ⁊ perambulauit: q: per corda gentiū iniquitatis ſue impreſſit veſtigia. Cadēs enim de ſublimibus humanas mētes iure poſſedit: q: in culpe ſue vinculo nolentes aſtrinxit: tantoqꝫ in mundo latius eſt vagatus: quāto a reatu illius quiſqꝫ per omnia liber inuētus nō eſt. Cui qſi ex poteſtate mūdum circuiſſe eſt/nullum qui ſibi plene reſiſteret inueniſ
Job. 41. ſe. Unde de ipſo dicebatur Job. 41. Nō eſt poteſtas ſuper terram que cōparetur ei. Sed ab eius poteſtate nos liberauit chriſtus: ne tantū poſſit in nobis quantū pote
magr li. 3. diſtin. 19. rat ante. Quod oſtēdit magr. dicens. Chriſtus diabolū morte ſua vicit: vt in hac vita tentando/nobis nō preua
Tentatio diaboli. leat. Licet enim nos tētet poſt chriſti mortē quibus modis ante tentabat: nō tamē vincere poteſt/ſicut ante vin
Matt. 26. cebat. Nam ⁊ petrus qui ante chriſti mortē voce ancille
Actuū. 4. territus negauit chriſtum: poſt chriſti mortē ante reges
et. 5. e mul tis locis. ⁊ preſides ductus/non ceſſit. quare? quia fortior. i. chriſtus veniens in domū fortis. i. in corda nr̃a/vbi diabolus habitabat: alligauit fortem. i. a ſeductione cōpeſcuit
Liberat chriſtus. fideliū ⁊c. Et hoc eſt qd̕ puidēs hic pſalmiſta dicit. Qr liberauit pauperē a potente. pauperē inquā. ſ. populū humilē ⁊ credētē: a potēte. i. a diabolo quē nō ſua xtus ſed hoīum pctā potētē fecerūt: quē pauperē nullus pter xp̃m liberare poterat: q: nō āgel⁹: nō cōis hō iuſtus: nō liberum arbitriū poterat eū liberare/niſi tm̄ leo de tribu iuda. Et h̄ eſt qd̕ ſubdit. [Pauperē cui nō erat adiutor.

1176 **Parcet pauperi ⁊ iopi: ⁊ animas pauperum ſaluas faciet.**

¶ Hic oſtēditur quomodo nos chriſtus liberauit a peccato: q: ſcꝫ peccata dimittit. ſed quibus? pauperi ⁊ ino
Pauper. pi. Unde nota φ pauper dicitur qui aliquid habet: licet parum: Jnops vero dicit̄ qui nihil habet. Per pauperē ergo intellige peccatorē qui fidē chriſti habet licet informē: vt puta/qui fide recepta peccauit. Hi enim parū habēt: q: talis fides informis licet non ſit meritoria: diſponit tamē ad penitēdum: q: ad cogitādū peccatū cōmiſ
Jnops. ſum. Per inopē autē intellige infideles ⁊ idolatras qui de fide chriſti nihil habēt. ¶ Jſtis duobus gñibus peccatorum parcit chriſtus ⁊ pctā dimittit: pauperib⁹ p actū penitētie: ſed inopibus quādo eis ſupnaturaliter fidē inſpirat. Uel p pauperē ⁊ inopē intellige humiles qui
Queſtio. de ſeipſis nihil preſumūt: ſed ſolū de grã dei. ¶ Sed hic eſt dubiū: quomodo de⁹ parcit peccatori/cū peccatū im
Job. 9. punitū dimittere nō poſſit. Unde ſcriptum eſt. Uerebar
Parcere pctō. oīa opa mea ſciēs φ non pcis delinquēti. Ad hoc reſpō
Grego. 9. det Greg. predicta verba tractādo/dicēs. Si enim delin
mor. c. 27 quēti non pcit: quis ab eterna morte eripitur/cū a delicto mundus nemo reperiat̄? An penitēti parcit: ⁊ delinquēti non pcit: quia cū delicta plangimus: nequaqꝫ iam delinquētes ſumus. Sed quid eſt φ petrus cū negat reſpicitur: ⁊ redēptoris negati reſpectu ad lachrymas vocatur? Quid cū paulus redēptoris nomē conaret̄ in terra extinguere: eius verba meruit audire? Sed tamē culpa in vtroqꝫ punita eſt: q: ⁊ de petro teſte euangelio ſcriptum eſt. Recordatus petrus xbi ieſu qd̕ dixerat: egreſ
Luce. 22. ſus foras fleuit amare. Et de paulo hec eadē que ipſum
Actuū. 9. vocauit veritas/dicit. Ego oſtēdam ei quanta oporteat eū pro nomine meo pati. Delinquēti ergo nequaqꝫ dñs parcit: q: delictū ſine vltione non deſerit. aut eñ ipſe homo in ſe penitēs punit: aut hoc deus cū homine vindicans pcutit. Nequaqꝫ igitur parcit peccato: quia nullatenꝰ ſine vindicta relaxatur. Sic igit̄ penitēti pcit de⁹.
Mal. 3. Malach. 3. Parcam eis ſicut vir parcit filio ſuo. Qd̕ preuidēs pſalmiſta/dicit. Parcet pauperi ⁊c. Sequitur. [Et animas pauperū ſaluas faciet. ſ. ab iniquitate. ſ. dādo grañ ad faciēdam iuſticiā ⁊ opa meritoria. Et attēde ſecundū φ ait Magr in glo. duplex adiutoriū gratie
Magiſter in gloſa. hic cōmēdatur. Primū eſt φ in remiſſione pctōrum cuꝫ ait: parcet pauperi ⁊ inopi. Secundū eſt φ in participatione iuſticie cum addit: ⁊ aīas pauperū ſaluas faciet.

Ex vſuris ⁊ iniquitate redimet animas eorum: ⁊ honorabile nomen eorum coram illo. 1177

¶ Hic oſtēdit φ chriſtus nos liberat a pena. Ubi ſciēdū
Multiplex vſura. eſt pro eius euidentia φ vſura eſt multiplex. ſ. vſura culpe: vſura pene: vſura glorie. ¶ Prio eſt vſura culpe: vt culpa cuꝫ quis exigit vltra ſortē: in rebus quarū vſus eſt ipſarum cōſumptio. Et de iſta dicitur. Dñe quis habita
Ps. 14. bit in tabernaculo tuo ⁊c. Sequit̄. Qui pecuniam ſuā nō dedit ad vſurā. Et ab iſta nos debēt retrahere multa.
Leuit. 25. Primū timor diuine maieſtatis. Leuit. 25. Dñm deum time: vt poſſit viuere frater tuus apud te. pecuniā tuam nō dabis ei ad vſurā. Secundū eſt amor diuine bonita
Deute. 23. tis. Deut. 23. Fratri tuo id quo indiget ſine vſura cōmodabis: vt benedicat tibi deus. Tertiū odium doloſe iniquitatis: cōtra qd̕ dicit̄ in ps. Nō defecit de plateis ei⁹ vſura ⁊ dolus. Quartū eſt deſiderium ſupne felicitatis: ad quā non aſcēdit vſuras exercēs: vt dictum eſt. qui pecuniam ſuā nō dedit ad vſuram ⁊c. Et de iſto gñe vſure. vide ſupra xſicu. 886. ¶ Secundo eſt vſura pene: quādo. ſ. plus exigitur in penis qꝫ commiſſum fuerit in delictis. Et de iſta intelligitur iſte xſus. [Ex vſuris ⁊c. Uſure eñ ſm glo. ſunt quando plus exigitur in ſupplicijs: qꝫ commiſſum fuerit in culpis. Et iſtud plus intelligit̄ multiplicater. ſ. quoad plura. Uerbi gratia. Cum homicida tātum corpus hominis perimat: aīe vero nihil noceat: ipſius tamē homicide corpus ⁊ anima pditur in gehenna. Uel poteſt intelligi quoad durationē: q: peccati delectatio eſt breuis ⁊ tranſitoria: ſed pena eterna. vel quo ad intēſionē: quia lōge maior ⁊ intēſior eſt afflictio in pena qꝫ fuerit delectatio in culpa. Ezechiel. 22. Uſuram ⁊
Ezech. 22. ſupabundantiā accepiſti. ¶ Tertio eſt vſura gratie ſine
Luce 19. glorie. De qua dicit̄. Quare nō dediſti pecuniā meā ad mēſam: vt ⁊ ego veniēs cum vſuris exegiſſem illā? Dñs enim nobiſcum vſurā facit: q: p ſuos predicatores xbū dei nobis preſtat: ⁊ cum xbis a nobis exigit opa. Unde
Chryſoſt. predicta xba exponēs Chryſoſtom⁹ ait. Jn ſenſibilib⁹ ⁊ tēporalibus diuitijs debitores ſolius accōmodati obnoxij ſunt: quātum eñ receperunt: tātum neceſſe eſt eos reddere: nec pl⁹ ab eis qrit̄ur. Jn diuinis aūt eloquijs: nō ſolum ad cuſtodiā obligamur: ſed etiā multiplicare
Dele. monemur. Qui enim verbi pecuniā a doctore percipit credēdo: neceſſe eſt vt cum vſuris eā ſoluat opando: ac etiā vt ex his q̄ audiuit etiā alia ſtudeat intelligere: q̄ necdū ex predicatoris ore didicit. ¶ Ad propoſitū igitur hic loquitur de vſuris ſecundi gñis: q: eñ deus a culpa nos liberat: etiā ab vſuris pene eterne abſoluit. vnum eñ cōſequēs ē ad aliud. Jdeo illa deo ſimul copulat dicēs. Ex vſuris ⁊ iniqtate redimet animas eorꝫ. Sequit̄. [Et honorabile nomē eorum corā illo. q: ſcꝫ tales ante ſe in regno collocabit honorifice. Uel ſm aliā litterā. Et honorabile nomē eius coram ipſis: quia tales ſic p chriſtū liberati in multa reuerētia ⁊ honore habēt chriſti nomē.

Et viuet et dabit̄ ei de auro arabie: et adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedicent ei. 1178

¶ Hic conſequēter cōmendatur bonitas chriſti ex colla
tione bonorū. Duo autē bona in aīas ſuis cōfert.ſ.ve-
ritatis cognitionē: ⁊ in bono cōfirmationē. Secūdū ibi.
Aurū ſapi entie. Erit. ¶ Quātum ad primū ſciēdum ꝙ in ſcriptura ꝑ au
rum ſapiētia deſignat. De qua ꝑ ſalomonē dicit. The-
ſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapiētis. Aurū qp
pe ſapiētiam vidit: quā theſaurum vocauit: ꝙ recte auri
appellatiōe ſignificat: qꝛ ſicut auro tēporalia/ita ſapiē-
tia eterna mercātur. Si enim aurum ſapiētia nō eſſet: ne
Laodicia quaq̄ Laodicie eccleſie ab āgelo diceret. Suadeo tibi
emere a me aurum ignitū. Aurum quippe emimus: cū
ad acceptā ſapiētiam prius obediētiam prebemus. Ad
quē videlicet cōmertium nos bene quidē ſapiēs exortat/
dicēs. Cōcupiſce ſapiētiam: ſerua mādata: ⁊ dñs prebe-
Arabia. bit illam tibi ⁊c. Per arabiā namq̄ ꝙ humilis interpre-
tatur: humilitatis accipe virtutē. Quid ergo eſt dicere:
Dabitur ei de auro arabie: niſi dabitur ei.ſ. chriſto ſapiē
tia/qua ſeipſum humiliabit pro nobis vſq̄ ad mortem
crucis? Sapiētiam eñ tantā deus anime chriſti cōtulit:
ꝙ ei amplius cōferri nō potuit: qꝛ omnia nouit ꝙ deus.
vt oſtēdit Magr lib.3.diſt.15. Humilitatē vero habuit:
qꝛ humiliauit ſemetipſum formā ſerui accipiēs ⁊c. pro-
Ad phil.2 pter qd ⁊ deus exaltauit illum ⁊c. Dicat ergo de chriſto.
[Et viuet.i. etſi pro nobis ſit mortuus: tamē reſurget im
mortalis: qꝛ chriſtus reſurgēs ex mortuis/iā nō morit.
Roma.6. Roñ.6. Et dabitur ei de auro arabie/de fonte diuine ſa
piētie cum ſumma humilitate. Et hec oīa accepit chriſt⁹
propter nos.ſ. ſapiētiā: vt nos de myſterijs fidei illumi
Joañ.8. naret/ipſo dicente. Ego ſum lux mundi. Humilitatē: vt
Math.11. nos ad humilitatē inclinaret. Matth.11. Diſcite a me:
qꝛ mitis ſum ⁊c. Et ideo fideles ꝑ chriſtum illuminati ſi
deſcipos illi humiliant ipſum adorādo. Qd preuidēs
pſalmiſta/de fidelibus nūc ſequit/dicēs. [Et adorabūt
de ipſo ſemꝑ.ſ. illi qui ſunt de ipſo.i. de corpore ſuo: qd ē
eccleſia: ſemꝑ chriſtū vt verum deū adorabūt: ⁊ hoc actu
vel habitu tota die benedicēt ei.ſ. gratias agēdo pro rece
ptis ab eo bñficijs. ¶ Uel aliter: ꝑ aurū arabie accipe ſa-
piētiam ſecularē. nam arabia interpretatur terreſtris. Et
ſic dabitur de auro arabie: qꝛ ſapiētes mūdi ſibi ſubijcē
tur. Sic enim exponit glo. dicens. Et dabitur ei de auro
arabie.i. ſapiētes mundi in chriſtū credēt. Per arabiam
eñ gētes ſignificātur. Per aurū vero qd excellit inter oīa
metalla: ſapiētia ꝙ excellit inter doctrinas. Uel ideo hoc
dicit: qꝛ poſt reſurrectionē chriſti multi principes ⁊ potē
tes ad fidē chriſti cōuerſi: dederūt aurum ⁊ munera pre
cioſa ad edificationē eccleſiarum. Et ſic veriſimile eſt/ꝙ
dederunt de auro arabie: qd eſt precioſius ⁊c.

u79 **Erit firmamētū in terra in ſum mis mōtium: ſuperextolletur ſu- per libanum fructus eius: ⁊ flo- rebūt de ciuitate ſicut fenū terre.**

¶ Hic oſtēdit ꝙ chriſtus fuit conferēs in bono confirma
tionē. Ubi primo notandū ꝙ ſm aliquos doctores hec
littera vitio ſcriptoris eſt corrupta quādo dicit. [Et erit
firmamētum: qꝛ dicere debet. Et erit frumētum. Qd pro
bant ꝑ hoc: qꝛ in hebreo habetur. Et erit abundātia fru-
mēti. Et in trāſlatione Hierony. habet. Et erit memora-
bile triticum. Et ideo dicūt ꝙ tranſlatio cōmunis eſt cor
rupta ꝑ ſcriptores ex ſimilitudine dictionū habēs firma
Frumētū. mētum pro frumētum. Uñ iſtum paſſum exponunt he
De aduen brei/dicētes: ꝙ in aduentu meſſie quē falſo expectāt: fru
tu meſſie mēta creſcēt in altitudine tāta/ſicut cedri libani: ⁊ faciēt
ſꝫ hebreos ſpicas altas ⁊ latas: ex quibus vēto flante decidet ſimi-
la: de qua iudei ad libitū poterunt ſaturari. Sed poſi-
to ꝙ textus diceret. Et erit frumētum: tamē illa expoſitio

videtur ſatis puerilis/⁊ non vera. Sed tunc acciperetur Euchariſtia.
frumētum pro ſacramēto euchariſtie: in quo chriſtus re
aliter cōtinetur: qui ſe grano frumēti comparat. Et tunc Joañ.12.
ſic exponeretur. Et erit frumētū.ſ. ſacramētū euchariſtie
in terra in ſummis mōtiū: qꝛ epiſcopi ⁊ ſacerdotes qui
ſunt in eccleſia dei quaſi montes. ſuꝑ capita ſua eleuant
hoc ſacramentum. [Superextolletur ſuꝑ libanū fruct⁹ ei⁹:
qꝛ fructus huius ſacramēti extollit ⁊ eleuat hominē ad
altitudinē celi ⁊ vite beate. Joañ.6. Si quis māducaue Joañ.6.
rit ex hoc pane viuet ineternū. [Et florebūt de ciuitate ſicut
fenum terre.i. chriſtiani ꝙ in eccleſia velut in ciuitate vni
untur fide ⁊ charitate. Ciuitas eñ dicitur ciuiū vnitas.
De iſta ergo ciuitate florebūt chriſtiani.i. multiplicabū
tur. Et hoc ſicut fenum terre. Qd ideo ſic dicit: qꝛ ſicut fe
num ſubito multiplicatur: ſic ⁊ chriſtiani in paruo tēpo
re ꝑ totū orbē multiplicati fuerunt. ¶ Sed legēdo iſtū
textum vt habet cōmunis trāſlatio.ſ. ⁊ erit firmamētum
in terra ⁊c. Ubi notādū ꝙ ꝑ mōtes in ſcriptura ſacra ſan
cti predicatores deſignātur. vt oſtēdit Grego. dicēs. In Grego.9.
ſcriptura ſacra ſepe mōtium nomine predicantiū altitu mor.c.2.
do deſignatur. De quib⁹ ꝑ pſalmiſtā dicit. Suſcipiant mōtes ſūt
mōtes pacē populo. Electi quippe predicatores eterne ꝑdicatores
patrie nō immerito montes vocātur: qꝛ ꝑ vite ſue celſitu
dinem ima terrarū deſerunt/⁊ celo propinqui ſiunt. Sū
ma ergo mōtium ſunt ſummi predicatores ſcripturarū.
ſ. prophete ⁊ apli. quorū vaticinijs chriſtus incarnatus
fuit. Firmamentū/qꝛ omnia ab illis predicta ꝑ chriſtū Firmamē
ſunt firmata ⁊ cōpleta. Et hoc in terra.i. propter eos qui tū dr̄ xp̄s.
ſunt in terra. Unde ꝑpter hoc chriſtus in terrā venit: vt
in ea impleret ꝙ predicta erāt. Firmamentū ergo ꝓphe-
tarū eſt: qꝛ qd dixerūt impleuit. [Et extolletur ſuꝑ liba
num fructus eius. Quis eſt eñ fructus chriſti: niſi quili
bet iuſtus? De quo fructu dicit ieſus aplis. Ego poſui
vos vt eatis ⁊ fructū afferatis ⁊ fructus veſter maneat.
De iſto ergo fructu dicit. [Et extolletur ſuꝑ libanū fru-
ctus eius. Qd ideo dicit: qꝛ ſicut libanus producit pro-
ceres fructus ⁊ altos: ita chriſtus iuſtus ſuos altius ſub
leuat/dum eos attollit ad celū. [Et florebunt de ciuita-
te.ſ. eccleſie/vt ſupra: ſicut fenum terre. Ubi nota ꝙ hic fe
num accipitur pro viriditate/nō pro etate: ſicut de iuſtis
alibi dicit. Juſtus vt palma florebit: quia viriditatē glo
rie ſemper obtinebunt.

Sit nomē eius benedictum in ſe- cula: ante ſolē ꝑmanet nomē ei⁹. us.

¶ Hec eſt vltima pars/in qua agit de chriſti laudanda
maieſtate. In qua ꝑ multas ratiōes probat dei maieſta
tem a cunctis venerandā. Et primo rōne ſue eternitatis:
qꝛ ante ſolem ꝑmanet nomen eius: ergo ante omnē crea
turā. cuius deductio ex hoc patet. Omnia creaturarū ge-
nera a principio ſimul creata fuerunt ⁊ non ſucceſſiue.
Eccl.18. Qui viuit ineternum creauit oīa ſimul. qd Au Eccl.18.
guſtin⁹ intelligit oīa ſimul fuiſſe creata in materia ⁊ for Auguſti.
ma. Sed Grego. ſolū in materia. poſtea aūt per opa ſex Grego.
dierum fuerūt per ſuas ſpecies diſtincta. Ex quib⁹ ſequi
tur ꝙ nulla creatura fuit ante ſolem vel ſaltē materiā ſo
lis. Ergo omne qd fuit ante ſolem/eſt eternum. ſed chri-
ſtus fuit ante ſolem: qꝛ nomen eius ante ſolem ꝑmanet.
qd verum eſt quātum ad ſuppoſitū chriſti. ¶ Uel aliter
per ſolem intelligit natura angelica: qꝛ ſicut ſol ceteris
alijs cūctis eſt luminoſior: ſic ⁊ natura angelica ceteris
creaturis ꝙuis nō pertingat ad claritatem cognitionis
diuine. qꝛ vt dicit Eccl.23. Oculi dñi multo plus lucidi Eccl.23.
ores ſunt ſole. qd exponitur de natura angelica. Cū igit
ante naturā angelicā nihil fuerit creatum: conſequēs eſt
vt qui ante ſolem fuit/ſit eternus. Et hanc rationem lau
dis aſſignat pſalmiſta/dicēs. Sit nomē eius benedictū.

ideſt dignum eſt benedictione. probat ratione eternita
tis. Et ante ſolē ꝑmanet nomē eius. Vbi ly/ et ſtat ꝓ quia.

1181 **Et benedicentur in ipſo omnes tribus terre: omnes gentes magnificabunt eum.**

Bn̄dictio christi. ¶ Hic oſtendit chriſtū laudādū rōne ſue bonitatis: quā
ſcʒ oībus cōmunicat. Vbi nota q̄ chriſtus incarnat⁹ in
mundo cōuerſatus paſſus et mortuus fuit: nō pro vna
gente tātum: vt puta pro iudeis vel ſarracenis vel pro
grecis: ſed pro oībus generaliter quātum ad ſufficiētā:
pro ſolis autem electis quātum ad efficaciā quib⁹ paſ
ſio fuit cauſa ſalutis: cuius ꝑticipatione benedictioneʒ
celeſtem cōſequuntur ab ipſo chriſto. Et hoc erit in die
iudicij: quādo oēs electos inſimul cōgregatos ad re-
Math.25. gnum celeſte vocabit/ dicēs. Venite benedicti poſſide-
Gen.12. te etc. Iſta eſt promiſſio facta abrae. Benedicentur in
te omnes cognationes terre: vt ly ſignum vniuerſale
omnes accipiat̄ pro generib⁹ ſingulorum nō pro ſingulis
generū: qd̄ in chriſto qui fuit de ſemine abrae cōpletum
fuit. qd̄ etiā nunc preuidens pſalmiſta/ ait. Et benedicē
tur in ipſo omnes tribus terre. Vbi notādum q̄ hoc no
Tribus vn̄ dicatur. men hec tribus dicit̄ a tris vel a tribus. Et dicitur tribus
progenies aſtris: quia in principio romani a Romulo fue
runt triꝑtite trāſcripti. ſ. in ſenatores/ milites/ et plebe
ios. Et ſic alia eſt progenies ſenatorū: alia militū: alia
plebis. Et iſto modo duodecim filij iacob fecerunt duo
decim tribus: quia de quolibet illorū tres predicte proge
nies deſcenderūt: cū ad iſtā triplicem ꝓgeniem quilibʒ
reducatur. quia quilibet aut eſt de progenie dn̄orum/ aut mi
litum/ aut plebiū: ſequit̄ q̄ per omnes tribus intelligit̄/
omnis homo. Benedicentur ergo in chriſto oēs trib⁹.
i. omnis homo. Et quia ſancti a chriſto ſic benedicti: non
ſunt ſibi ingrati: ideo ſequit̄. Omnes gentes. ſ. ſic a deo
benedicte magnificabūt eū. Qualiter autem chriſtus
magnificatur et magnus efficitur a nobis. vide ſupra
verſiculo. 272. et. 505. et. 551.

1182 **Benedictus dominus deus iſrael: qui facit mirabilia ſolus.**

¶ Hic oſtendit chriſtū fore laudādum rōne ſue poteſta
tis: quia ipſe ſolus mirabilia facit. Omnia eñ opa trinita
tis ad extra ſunt indiuiſa: et ſic equaliter cōpetunt filio
vt patri. Cū ergo ſolus deus mirabilia faciat ſua infini
ta potentia: cōſequens eſt/ q̄ etiā chriſtus ſolus mirabi
Job.5. lia facit: quia chriſtus eſt de⁹. Vnde Job.5. Qui fecit ma
Mirabilia dei. gna et iſcrutabilia et mirabilia abſq; numero. Qd̄ expo
Grego.6. nens Grego.6.mor.ca.6.ait. Quis omnipotentis dei
mor.ca.6. mirabilia ſcrutari ſufficiat: q̄ cuncta ex nihilo creauit:
q̄ ipſa mundi fabrica mira potentie virtute diſpoſita: et
ſuper aera celum ſuſpendit: et ſuper abyſſum terra libratur:
q̄ ex rebus inuiſibilibus omnis hec vniuerſitas exiſtat:
q̄ hominē fecerit (vt ita dixerim) in breui colligens mū
dum alterū: q̄ hunc ex anima et carne cōſtituens inue-
ſtigabili virtutis diſpoſitione ꝑmiſcuit ſpiritū et lutum?
Ex his itaq; aliud nouimus/ aliud ſumus: ſed tamen
hec mirari negligimus: quia ea q̄ in cōprehenſibili inda-
gatione mira ſunt humanis oculis vſu viluerunt. Vn
de fit vt ſi mortuus homo ſuſcitetur: in admiratiōe oēs
exiliāt: et cotidie homo qui nō erat naſcitur: et nemo mi
ratur: dum procul dubio oībus conſtet q̄ plus ſit creari
qd̄ nō erat/ q̄ reparari qd̄ erat. Quia arida virga aarō
floruit/ cūcti mirati ſunt: cotidie ex arente terra arbor ꝓ
ducitur: virtuſq; pulueris in lignū vertitur/ et nemo mi-
ratur. Quia quinq; fuerant panibus quinq; milia hoim
ſaciati: creuiſſe eſcas in dētib⁹ cuncti mirati ſunt: cotidie
ſparſa grana ſeminum plenitudine implentur ſpicarum/
et nemo miratur. Aquā ſemel in vinū permutatā viden
tes cuncti ſunt admirati: cotidie humor terre in radicē
vitis attractus per botrum in vinū vertitur/ et nemo mi
ratur. Mira itaq; ſunt omnia que mirari homines negli
gunt: quia ad cōſiderādum (vt prediximus) vſu torpeſcūt.
Et ſequenti cap. addit alia exempla ad propoſitum. ex
quibus oībus patet mira dei potentia/ q̄ mirabilia opa
tur. vnde et laude cōcluditur dignus. Qd̄ modo atten
dens pſalmiſta/ ait. Benedictus dn̄s deus iſrael q̄ facit
mirabilia ſolus. ¶ Et ſi dicas. Nōne etiā quādoq; homi
nes alij faciunt mirabilia: vt petrus qui ſola vmbra ſui
corporis curabat infirmos: ſolo verbo ſuſcitabat mor-
tuos: erigebat claudos: cecos illuminabat: et ſic de alijs
etiā ſanctis? Quomodo ergo de chriſto dr̄: qui facit mi
rabilia ſolus? Ad hoc reſpōdet glo. quia et quicq; alius ſi
mirabilia facit/ ipſe in illo facit: quia omnia per ipſum fa Joan.1.
cta ſunt. Joan.1. Vnde Eſa.26. Omnia opera noſtra Eſa.26.
operatus es in nobis domine.

Et benedictum nomen maieſtatis eius in eternum: et replebitur maieſtate eius oīs terra fiat fiat. 1183

¶ Hic oſtendit dei maieſtatem laudādā ex eius immē
ſitate. Sicut eñ eternitas dei ſimul cōtinet oīa tēpora
preſentialr: ſic et immenſitas dei ſimul replet omnia lo-
ca/ et omnē naturam: ſic q̄ vbiq; preſens eſt. Quoniā vt
ait magr̄ libro.1.diſ.37. Deus incōmutabiliter ſemper Immenſitas dei.
in ſe exiſtens/ preſentialiter/ potentialiter et eſſentialiter
eſt in omni natura ſiue eſſentia ſine ſui diffinitione: et in
omni loco ſine circūſcriptiōe: et in omni tēpore ſine mu
tabilitate etc. Vnde Hiere.23. dicit̄. Celū et terrā ego im Hiere.23.
pleo dicit dn̄s. Vnde Greg. ait. Creator quippe hoim Grego.16.
in parte nō eſt: quia vbiq; eſt: et tunc minus inuenitur quā mor.c.15.
do is qui totus vbiq; eſt/ in parte queritur. In circūſcri
ptus nāq; ſpiritus omnia intra ſemetipſum habet: qui
tamē omnia implendo circundat: et circūdādo implet:
et ſuſtinendo tranſcendit: et trāſcendendo ſuſtinet. Hec Vbiq; eſt
autem dei immenſitas. ſ. q̄ omnia repleat/ rōne natura deus.
li probari poteſt. vt ſic arguatur. Aut deus eſt eſſentiali
ter vbiq;: aut nuſquā: aut alicubi ſic: et alicubi non. Si
primū habetur propoſitum. Si ſecundū: ergo deus nō
eſt/ ſi nullibi eſt: dato q̄ ſit ſolus. Quis eñ audeat dice
re/ diuinam eſſentiā nuſq̄ eſſe? Si autem detur tertiū/ q̄
alicubi ſit et alicubi nō: ergo ſequitur/ q̄ deus ſit localis:
et q̄ poſſit de loco ad locum moueri: qd̄ nulla philoſo-
phia ſuſpicatur. Nec valent aliquorū argumēta ad op
poſitum facta/ dicentiū: deus ab eterno nō fuit vbiq;: er
go nūc eſſentialiter nō eſt vbiq;. Patet cōſequentia: quia
oē qd̄ deo cōuenit/ eſſentialiter ſibi cōuenit ab eterno:
cum ſua eſſentia ab eterno fuerit perfectiſſima. Sed an
tecedēs patet: quia ab eterno nō fuit in ciuitate bononie:
quia ciuitas bononie non erat: nec in aliquo loco: quia
nullus locus erat. Et ꝯfirmant: quia deus eſſentialiter eſt
incōmutabilis: ergo nō eſt vbiq;. patet cōſequentia: quia
tunc ſequeretur q̄ ad creationē noui loci eſſet in illo in
quo ante nō fuit. Vnde et Damaſce. dicit libro.1. q̄ de⁹
imaterialis exiſtēs/ in loco nō eſt. ¶ Iſta nō cōcludunt.
Nō primum: quia cū dicitur q̄ omne: qd̄ deo cōuenit eſſen
tialiter/ ſibi cōuenit ab eterno. Hoc enim intelligi debet
de illis qui nullā creaturā cōnotant. Nā deus eſſentiali
ter eſt dn̄s omnium. qd̄ non fuit ab eterno: quia deum eſſe
dn̄m cōnotat ſeruitutem creature. Et ſic dico in propoſi
to: q̄ deum eſſe vbiq;/ cōnotat creaturā: quia cōnotat locū.
¶ Ad ſecundū cōſimiliter dicit̄/ q̄ ſolum illud qd̄ locuʒ
nouum acquirit circumſcriptione/ vel habitū. ſic deper-
dit: q̄ ſolum tale mutatur. Deus autē circumſcriptiue lo

cum nouum non acquirit/vel habitum perdit: ſed ſolum dicitur eſſe in loco nouo: q꞉ locus nouus eſt: vel habitū deperdit: q꞉ habitus loc⁹ deſinit eſſe. Ad damaſcenū dicitur cōſimiliter/ꝙ intelligit de eſſe in loco circumſcriptiue. ¶ Ad propoſitū ergo rōne huius immēſitatis diuine/pſalmiſta oſtendit dei maieſtatem fore laudādā/dicens. Et benedictū nomen maieſtatis ei⁹ in eternū. Et

Maieſtas ſubdit cauſam dicēs. Et ꝓ q꞉ replebitur maieſtate ei⁹ omnis terra. Fiat fiat .i. amen amen. Et ſm̄ diſtinctionē factam in principio: hic finitur ſecundus liber pſalterij. Quia vbicūq̄ ponitur fiat fiat: ibi eſt finis libri. Quid autem noīe maieſtatis intelligitur: dicit Catholicon: ꝙ maieſtas dicitur a maior: ⁊ eſt maieſtas idem ꝙ dignitas ſic dicta/quaſi maior poteſtas.

1184 Quam bonꝰ iſrael deꝰ: his q̄ recto ſunt corde.

Tertius liber pſal.

¶ Titulus huius pſalmi eſt. Defecerunt laudes vel hymni dauid filij ieſſe pſalmus aſaph. Circa iſtum titulū duplex eſt opinio. Prima: totus iſte titulus vſq̄ ad illud/pſalmus aſaph: ſpectat ad pſalmū precedentē ⁊ finis ipſius: ſed titulus iſtius pſalmi solū eſt/pſal. aſaph. Et hec eſt opinio aliquorū hebreorū. Unde in fine precedentis pſalmi hoc totum ponit. Defecerūt laudes vel hymni dauid filij ieſſe. Et ſic arguit. Cōtra: q꞉ pſalm⁹ ⁊ orationes dauid in preſenti pſal. nō ſunt cōplete: q꞉ poſtea in hoc libro etiā cōſequenter ponunt multi pſal. ab ipſo dauid facti. Quomō igit in precedenti pſalmo defecerunt laudes dauid? Reſpōdet. ꝙ hoc dicit pro tāto q꞉ in precedenti pſalmo agit de chriſti regno: ad qd̄ oēs pſalmi a dauid facti/vt ad finē ſunt ordinati. finis autē importat cōplementū. Sed iſta reſpōſio nō valet: quia multi alij pſalmi dauid agunt de chriſti regno. vt eſt ps. 20. et. 23. et. 22. ⁊c. Nō tamē in illis ponit talis finis .ſ. defecerunt laudes ⁊c. Ideo aliter reſpōdet Nicolaus/dicēs. ꝙ iſte pſalm⁹ fuit vltimus inter pſalmos factos a dauid: ſed in hoc libro nō fuit vltimo loco ſcriptus: quia pſalmi ſcribebātur eodē ordine quo inueniebantur. Et ex hoc cōtingit ꝙ ps. 144. qui primus fuit factus a dauid: vel factus fuit de pſal. eſt poſitus prope finē libri: q꞉ fuit de vltimis inuentus. Et cōformiter accidit: ꝙ iſte pſal. q̄ fuit vltimus factus a dauid: ponit circa mediū libri. q꞉ ſcꝫ tali ordine fuit inuētus. Et hāc ſolutionem dicit tāgere Ra. Sa. in glo. Unde q̄uis in titulis pſalmorū multorū ponatur nomē dauid abſolute: nunq̄ tamē ponit cū articulo vt hic dauid filij ieſſe: qd̄ non vacat a myſterio. Nā quādo dauid abſolute ponit: rōne ſue interpretatiōis ſignificat xp̄m quoad caput/vel q̄ad mēbra. Ideo ne hic ſic acciperes dauid ſm̄ interpretationē pro ipſo xp̄o: ip̄m nō poſuit abſolute: ſed cū articulo .ſ. filij ieſſe. vt intelligeret illū hoiem realiter q̄ fuit dict⁹ dauid filius ieſſe: q̄ tp̄e ſuo tp̄aliter regnauit in populo iudeoꝝ carnali. Et ſic q꞉ dauid erat rex ⁊ caput illi⁹ carnalis populi: p ip̄ꝫ dauid intelligit illū ppl̄m iudeoꝝ: qui ꝓ tp̄alibus bonis habēdis deo ſeruiebat: nō intelligēs ꝙ p illa bona tp̄alia q̄ de⁹ eis dabat ⁊ ꝓmittebat: ſignabantur bona ſpiritualia ⁊ eterna. Uñ ⁊ illa bona tp̄alia multotiēs de⁹ ab eis auferebat: ⁊ dabat idolatris: vt viderēt illa cōia eſſe bonis ⁊ malis: ⁊ p ꝯſequēs ꝓ illis nō debere deū colere principalr̄: ſed ꝓ bonis eternis in illis ſignatis. Boni aūt iudei ⁊ ſpūales q̄ ſignificant: nō p dauid filiū ieſſe: ſed p dauid filium dei: nō colebāt deū pro illis tp̄alib⁹/ſed pro ſpiritualib⁹ figuratis p illa. Et ſic in iſtis deficiebāt laudes dauid filij ieſſe .i. illi⁹ populi carnalis: ſed nō laudes dauid filij dei. ¶ Ad ꝓpoſitū: aſaph q̄ fuit vnus de principalioribus cātorib⁹ quos dauid inſtituit volens abducere illum carnalem populū ab illis terrenis ad bona ſpiritualia ⁊ eterna p illa figurata/fecit iſtū pſalmū. Ex quibus apparet ſenſus tituli: qui eſt talis. Defecerunt laudes vel hymni dauid filij ieſſe .i. laudes illius carnalis populi: qui ꝓ tēporalibus deū colebat: ſignificati per dauid filiū ieſſe. defecerunt .ſ. in bonis ⁊ ſpiritualib⁹ qui .ſ. nō laudāt deū vel colunt pro tēporalibus principaliter: ſed pro bonis eternis. Et de hoc agit iſte pſal. quē fecit aſaph. Iſte ergo pſal. nō eſt exponendus hiſtorialiter: ſed ſolū doctrinaliter. Unde in toto pſalmo iſte vult oſtendere diuinā bonitatem erga illos qui ipſum colūt deuote. Diuiditur q̄ pſalm⁹ iſte in tres ptes: q꞉ primo pſalmiſta ponit intentā cōcluſionem. Secūdo arguit ad vtrāq̄ ptē: ibi. Mei autē. Tertio ponit veritatis determinationē: ibi. Si dicebā. ¶ Quātum ad primū ſciēdum ꝙ principalis intētio pſalmiſte eſt: oſtēdere erga nos dei bonitatem/quā proponit dicēs. Quā bon⁹ iſrael deus ⁊c. q. d. De⁹ iſrael eſt valde bon⁹. Et loquit ipi populo iſrael: q꞉ q̄uis deus ſit oium deus: ſpecialiter tñ erat de⁹ iſrael per verū cultum ⁊ cognitionē: q꞉ ſolus populus iſrael deū colebat. Ubi notādū ꝙ iſte aſaph quādoq̄ fuit opinionis cōtrarie .ſ. ꝙ deus eſſet melior malis q̄ꝫ bonis: q꞉ videbat malos amplius proſperari in preſenti. Nunc autē ab errore cōuerſus oppoſitū tenet: ꝙ bonis ⁊ rectis corde melior eſt. Uñ dicit. Quā bon⁹ deus his q̄ recto ſunt corde. q. d. ſm̄ glo. Hoc mihi nō ſemper viſum fuit: q꞉ peruerſus eram: ⁊ vere bonus eſt deus bonis. q꞉ bonitas diuina nō ſentitur a malis: ſicut nec claritas ſolis delectabilis eſt oculis egris. Ideo dicit. His q̄ recto ſūt corde: q̄ ſcꝫ recto corde tēdunt in deū ſicut in ſummū bonum. Et nota ꝙ ſolus deus multipliciter dicitur eſſe bonus. Uide ſupra verſiculo. 351.

Mei autē pene moti ſunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei. 1185

¶ Hic incipit arguere ad ptes. Et primo arguit ad oppoſitum diuine bonitatis. Secundo ad ꝓpoſitum: ibi. Si dicebā. ¶ Quātum ad primū arguit cōtra bonitatē diuinā improbans diuinam prouidentiā ex duobus. Primo ex ꝓſperitate malorū. Secūdo ex aduerſitate bonorū: ibi. Conuertetur. ¶ Quātū ad primū notādū ꝙ hic ꝓpheta loquit in pſona ꝓpria: q꞉ quandoq̄ non fuit vere opinionis in iſta materia: vt dictū eſt. Uel loquitur in pſona populi infirmi: q̄ vidēs malorū ꝓſperitatē incipit dubitare de bonitate diuine ꝓuidentie. Propter qd̄ multi dicūt diuinā prouidētiā etiā circa iſta inferiora nō verſari. In quorū pſona dr̄ Job. 22. Circa car- Job. 22.
dines celi pambulat: nec nr̄a inferiora ꝯſiderat. ¶ Circa hoc autē duo facit: q꞉ primo deſcribit maloꝝ ꝓſperitatē. Secūdo oſtēdit ipſoꝝ iniq̄tatem: ibi. Ideo tenuit. Proſperitatē aūt maloꝝ deſcribit ex trib⁹. Primo q꞉ pacis habēt trāquillitatē. Secūdo q꞉ vite habēt diuturnitatē: ibi. Q꞉ nō eſt. Tertio/q꞉ quietis habēt voluptatē: ibi. In labore. Ante tñ q̄ iſta ꝓducat premittit ꝙ iſtorū cōſideratio ſibi periculū ruine fuit ⁊ erroris dicēs. Mei
autē pene moti ſunt pedes. Ubi notādū ꝙ p pedes hic Pes.
accipit affectiōes ⁊ cogitatiōes: quib⁹ totus hō interior circūfert: ſicut exterior corporis pedib⁹. Uidētes enim multitudinē maloꝝ ꝓſperitates q̄ꝫ bonoꝝ aduerſitates: ⁊ ſciētes ꝙ iuſticia oppoſitū dictat .ſ. vt mali deprimātur ⁊ boni exaltent: in ſeipſis ſyllogizāt/dicētes. Aut de⁹ nō eſt iuſtus: aut de iſtis inferiorib⁹ nō habet ꝓuidentiā.
Hac eīn ꝯſideratiōe mot⁹ Hieremias 12. d. Iuſtus q̄dē tu Hiere. 12.
es dñe ſi diſputē tecū: verūtñ iuſta loquar ad te. Quare via impiorū proſperatur: bene eſt omnibus q̄ inique agunt ⁊c. Cōſimiliter ⁊ Job iſta conſiderās/dicit. Qua

Job. 21. re impij viuant: ſubleuati ſunt: confortatiq; diuitijs ⁊c.
Et multorum affectiones ⁊ iudicia a via recta diuine ꝓ
uidentie errant: ⁊ aliq̄ ſunt in periculo erroris. De quo
rū numero hic erat pſalmiſta/dicēs. Mei aūt pene mo
ti ſunt pedes vel effuſi greſſus: ſed pene/quia cepi erra
re: ſed non perſeueraui. cepi cadere: ſed non cecidi. Un
de hic idem ſunt pedes ⁊ greſſus. Et ſic prima pars ver
ſus ⁊ ſecūda continent eādem ſententiā: ſed replicatam
Effuſio multiplex. alijs verbis. ¶ Et notādū ꝙ effuſio eſt multiplex. ſ. volu
ptatis ⁊ laſciuie. Gen. 49. Aſcendiſti cubile patris tui:
Gen. 49. effuſus es ⁊c. Quedam crudelitatis ⁊ malitie. ps. 78.
ps. 78. Effuderunt ſanguinem innocentē ⁊c. Quedā miſera
Eſa. 58. tionis ⁊ clementie. Eſa. 58. Cum effuderis eſurienti ani
mam tuam: orietur in tenebris lux tua. Quedā deuo-
Math. 26. tionis ⁊ reuerētie. Math. 26. Alabaſtrum vnguenti ef
fudit ſuper caput eius. Quedā cōtritionis ⁊ penitētie.
ps. 61. ps. 61. Effundite coram illo corda veſtra. Quedam du
bitationis ⁊ icōſtātie: vt hic. Pene effuſi ſūt greſſus mei.

Quia zelaui ſup iniquos: pacem peccatorum videns.

¶ Hic declaratur malorū proſperitas. Et primo q: ha
bent hic pacis trāquillitatē. Unde iſte verſus cum duo
bus ſequentib⁹ rñdet predicto. quia ſi queratur qua
re pene moti ſunt pedes ⁊c. reſpondet. Quia zelaui ſu-
per iniquos ⁊c. Ubi notādum ꝙ zelare quādoq; ſumitur
in bono: ⁊ quādoq; in malo. Nā ſecundū grāmaticos
zelus zeli maſculini generis idē eſt quandoq; ꝙ amor:
quandoq; idem ꝙ inuidia: quandoq; idē ꝙ emulatio
Zelare. tā in bono q̄̄ in malo. Et hinc dicitur zelo las. idē ꝙ ama
re inuidere vel emulari ſiue imitari. Eſt enim zelare idē
ps. 36. ꝙ imitari. ps. 36. Noli emulari in malignātibus: neq;
zelaueris. i. imitatus fueris facies iniq̄tatem. Quādoq;
Eccl. 9. idem ꝙ amare. Eccl. 9. Neq; zeles. i. ames mulierē ꝓ
ximi tui. Quādoq; idem ꝙ inuidere ⁊ dolere. Actuū.
Actuū. 17 17. Cum multitudo magna fidem chriſti recepiſſet: ze-
lantes iudei aſſumpſerunt q̄ſdā de vulgo: ⁊ turba facta
cōcitauerunt ciuitatē. Sic ⁊ in propoſito zelare ſtat pro
inuidere vel dolere. Unde dicit. Q: zelaui ſuper iniq̄s
⁊c. glo. quaſi dicat. Uidēs pacem peccatorū: inuidi eis
⁊ grauiter tuli. ¶ Uel ſecundū alios hic zelari ſtat pro
imitari: vt ſit ſenſus. Zelaui ſuper iniquos. i. quaſi mo
tus fui per quandā cōcupiſcentiā ad ſequēdū eos. Et
motiuū dicte cōcupiſcētie tangit/dicēs. [Pacē peccato-
Pax peccatorū multiplex. rum videns. ſ. ipſorū felicitatē tēporalē. ¶ Circa autem
pacem peccatorū notādū/ꝙ pax peccatorū triplex repe
ritur. ſ. pax libidinoſe familiaritatis: que eſt carnalium
peccatorum. Pax calumnioſe fraternitatis: que eſt mū
dialium conſpiratorum. Pax ocioſe impunibilitatis:
que eſt negligente prelatorū. ¶ Primo dicitur pax libidi
noſe ⁊c. Et hec reperitur inter libidinoſos virum ⁊ mu-
lierem ſe inhoneſte amantes. Unde talis mulier dicit
Cant. 8. illud Cant. 8. Ego murus ⁊ vbera mea ſicut turris: ex q̄
facta ſum cum eo pacem reperiēs. Talis pacificus fuit
Eccl. 47. ſalomō. De quo Eccl. 47. Salomon imperauit in die
bus pacis. ⁊ tūc poſt de ipſo dicitur. Inclinaſti femora
tua mulieribus. Et notandum/ꝙ talis pax non habe-
tur in diebus belli vel aduerſitatis: quia tunc hoīes nō
vacant libidini: ſed in diebus ocij ⁊ proſperitatis. Un-
de dauid cum ocioſus deambularet in ſolario domus
2. Reg. 11. ſuis militibus exiſtentibus in bello/cōmiſit adulteriū.
2. Regum. 11. Sic ⁊ ciuitas romana cum bellis quibus
carthagine euerſa eſt habens pacē continuo romani vi
tijs gule ⁊ luxurie vacantes fuerunt. Unde plus no-
cuit rome euerſa carthago q̄̄ prius noceret aduerſa: ſicut
Auguſti. dicit Auguſtin⁹. 3. de ciuitate dei. ¶ Secūdo eſt pax ca-
lumnioſa ⁊c. q̄ nihil aliud eſt q̄̄ quedā violentia calū-
nioſe fraternitatis: quia mali confederant ſe adinuicē/
vt bonis reſiſtere poſſint. Hec figuratur per pacem he-
rodis ⁊ pilati: qui chriſtum occiderunt. Sic enim vide-
mus ꝙ inter ſpinas ſteriles maior eſt connexio. q̄̄ inter
arbores fertiles: ſic ⁊ inter malos maior eſt cōnexio ad
brigas ⁊ diſcordias/q̄̄ inter bonos ad bonū. Sic ⁊ iu-
das pacem fecit cum iudeis vt traderet chriſtū. ps. 40.
Homo pacis mee in quo ſperabam. ¶ Tertio eſt pax ps. 40.
ocioſa. Et hec nihil aliud eſt q̄̄ quedā negligētia puni
tionis. Quando enim prelatus videt delictum punien
dum ⁊ diſſimulat nec punit: tunc a ſubditis vocatur pa
cificus. Similiter ⁊ quando deus malos non punit/di
cunt mali ſe habere pacem cum deo. Et de iſta pace hic
loq̄tur pſalmiſta/dicens. [Quia zelaui ſuper iniquos:
pacem peccatorum videns. Sed aduertāt qd̄ ſcribitur.
Cum dixerint pax ⁊ ſecuritas: tunc repentinus eis ſu- 1. Theſſa. 5.
perueniet interitus.

Quia non eſt reſpectus morti eorum: ⁊ firmamētū i plaga eorum

¶ Hic ſecundo declaratur malorū proſperitas: q: habēt
vite diuturnitatem. Ubi ſciēdum ꝙ reſpectus dicitur a
reſpicere ſeu videre. Et ſic illud dicitur habere reſpectum/
qd̄ ſepe cernitur ⁊ videtur: ⁊ illud nō habere reſpectum/
qd̄ tardius vel raro videtur. Et iſto modo q: deus in pre-
ſenti ſctōs ſuos aduerſitatib⁹ exponit/ipſi a deo reſpici
nō videntur: ſed q: in futurū ipſos ꝯſeruabit: ideo tūc erit
reſpect⁹ illorū. Sap. 3. Tāq̄̄ aurū in fornace ꝓbauit ele Sapiē. 3.
ctos dñs. Seq̄tur. Et in tpe. ſ. future vite erit reſpectus il
lorū. Et iſto modo hic loq̄tur pſalmiſta/ꝙ nō eſt reſpect⁹
morti malorū: q: ſcʒ diu viuunt amplius q̄̄ iuſti. Et hoc
eſt qd̄ dicit: quia nō eſt reſpectus morti eorum: quia ⁊ ſi
aliquādo infirmātur eo q: in diuitijs abundant: habēt
remedia preparata medicorū ⁊ aliorum neceſſariorū q̄
bus cito curantur. Iuſti autem quia tēporalibus carēt/
illa remedia habere nō poſſūt. Et hoc eſt qd̄ ſubdit. [Et
firmamentū in plaga eorum. Unde negatio que eſt in
principio verſus/ad ambas partes refertur: vt dicatur.
Nō eſt reſpectus morti eorum: ⁊ non eſt firmamentū in
plaga eorū. q: ſcʒ eorū plaga vel infirmitas non firma
tur vt diu duret: ſed cito curatur. Sed huic ſententie vi-
detur aduerſari qd̄ ſuperius dictū eſt ps. 54. Uiri ſan ps. 54.
guinum ⁊ doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Hic autē
dicitur ꝙ nō eſt reſpectus morti eorum. Reſpondeo. ꝙ
ambe propoſitiones ſunt indefinite: ideo inſimul ſtare
poſſunt in veritate: ſicut iſte homo currit: ⁊ hō nō currit.
Secundo ꝙ illud/viri ſanguinum ⁊c. nō dimidiabunt
dies ſuos: intelligitur ꝙ non interponent mediū malis
ſuis per penitētiā: vide ibi xl. 901. ¶ Uel aliter iſte ver
ſus exponitur. Ubi ꝯſiderādū ꝙ multiplex eſt mors. ſ. cul Multiplex
pe. Eze. 18. Aīa q̄ peccauerit ipſa morietur. Nature. Heb. mors.
9. Statutū eſt hoīb⁹ ſemel mori. Gr̄e: q̄. ſ. qs moritur mū Mors ſpi
do ⁊ pctīs. 1. Pe. 2. Chriſt⁹ pctā nr̄a ptulit ſup lignū cru ritualis.
cis in corpore ſuo: vt pctīs mortui iuſtitie viuam⁹. Iſto 1. Petri. 2.
eīm modo religioſi dicuntur mortui: q: ex ꝓfeſſiōe ſua mū
do ⁊ vitijs mori ꝓmittunt. Et de iſta morte gr̄e loquitur ps.
30. dicēs. Obliuioni datus ſum tanq̄̄ mortu⁹ a corde. ps. 30.
Quod exponens Gilbertus/dicit. Obliuioni datus Gilbertus
ſum tanquā mortuus a corde. ideſt a propria volunta
te. Bona obliuio ſi teipſum neſcias vt proximo pro-
ſis. Bene autem mortuus a corde qui dicit. Uiuo ego Ad gala. 2.
iam nō ego: viuit autem in me chriſtus. Mortem hāc q̄
ſit a corde infert charitas. De qua loquitur ſpōſa in cā-
ticis. Uulnerata charitate ego ſuʒ. fortis eſt vt mors di
lectio: vt mortem in nobis non vitā occidat. Unde ⁊
audacter morti minatur/dicens. Ero mors tua o mors:
Quia peccatum contingit quod anime vitam expu-

lerat animam innocentie reſtituit. Uerum ſi preualet
morti charitas: ita vt illam in ingreſſu vincere poſſit: cur
non dicatur morte fortior: niſi quia et ipſa eſt mors et ſe-
ipſa fortior eſſe non poteſt. Bona mors nō vite. ſed mor
tis. Bona mors non abhorrēda: que etiā ſi vitā adimit:
adimit quidē ſed ad tēpus reſtituendā in tempore ſine
tempore duraturā etc. ¶ Ad ꝓpoſitum. Iſta morte ali-
quādo moriunt mali: qꝛ penitent de peccatis: et charita
te eleuātur ad deum: ſed nō perſeuerant ad vitā pecca-
ti redeuntes. Et hoc notās hic pſalmiſta dicit. ꝙ nō eſt
reſpectus morti eorum et firmamentum etc. quia ſcili-
cet nō durant firmiter vſqꝫ ad mortem.

n88 **In labore hominum non ſunt: et cū hominibus nō flagellabūtur.**

¶ Hic tertio declarat proſperitatem maloꝝ: qꝛ quietis
Job.5. habent voluptatē. Cum enī dicatur. Homo naſcitur ad
laborē / et auis ad volādum: ille videtur a natura decli
nare hois: qui in preſenti labore caret. Sed quis eſt hic
Homo. cum in omni ſtatu et gradu labor ſit et dolor? Et ideo no
Labor. tādum ꝙ ſicut duplex eſt homo. ſcꝫ re qui viuit ſecundū
rationem vt quilibet iuſtus: et eſt homo ſolo noie qui vi
uit: nō ſecūdū rationē: ſed ſecundū ſenſualitatē. Sic du
plex eſt labor. ſ. hoium iuſtorum / et labor peccator. La
bor iuſtorum eſt hic condire flagellis et aduerſitatibꝰ et
Grego. 6. teri et mēte ad celeſtia eleuari. Unde Grego. exponēs
mor.c.5. illud: Homo naſcitur ad laborē. ait. Ad laborē quippe
hō naſcit: qꝛ nimirum is qui preditus eſt ratione ꝯſide
rat ꝙ valde ſit ſibi impoſſibile / vt hic peregrinatiōis ſue
tēpora ſine gemitu euadat. Unde bene paulus cum tri
1.Teſſa.3. bulationes ſuas diſcipulis enumeraret / adiunxit. Ipſi
enim ſcitis ꝙ in hoc poſiti ſumus: ſed in eo ꝙ caro fla-
gellis afficitur / mens ad appetēda altiora ſubleuatur:
2.Cori.4. paulo atteſtāte qui ait. Et licet is qui foris eſt nr̄ homo
corrumpatur: is tamē q̄ intus eſt renouat de die in diē.
Homo autem ad laborē naſcitur / et auis ad volādum:
qꝛ inde mens ad ſumma euolet: vnde caro in infimis
durius laborat etc. Et in iſtis laboribus aduerſorū et fla
2. Cori.11. gellorum fuerat paulus qui dicebat. In laboribus plu
rimis: in carceribus abundātius: in plagis ſupramo-
dum: in carceribus frequēter. Et de iſto labore dicit pſal
miſta: ꝙ multi mali nō ſunt / qꝛ voluptatibus et delitiis
vacāt. Et ſic in labore hominū. ſ. iuſtoꝝ non ſunt. Sed
numqd ideo ſunt ſine labore? Certe in labore ſunt pec-
catorum: quinimmo quāto in mūdo altior eſt gradus
dignitatis / gradus voluptatis vel diuitiarū: tāto in il-
lis artius laboratur. Nam grauis labor eſt hanc ipſaꝫ
preſentis vite gloriam querere: queſitam quādoqꝫ per
cipere: et perceptam cum omni circunſpectione cuſtodi-
re. Grauis labor eſt: hic cum magna fatigatione appre
hendere / ꝙ is qui apprehendit nouerit ſe diu ſtare non
poſſe. Ille enim huius mundi mala veraciter ſentit: q̄
mundi bona inhianter appetit. Uerba ſunt Grego.6.
Grego. 6. mor.cap̄.5. In iſtis autem laboribus peccatorum non
mor.c.5. ſunt iuſti: quia tranſeuntia nō amant. ideo in eorū gra
uibus erumnis non laborant. Sic et mali in labore iu-
ſtorum non ſunt: quia celeſtia non deſiderāt: ideo amo
re celeſtiū carnē non affligunt. Et hoc eſt qđ hic de ma-
lis dicit. [In labore hominū nō ſunt: et cum hoibꝰ. ſ. iu-
Bernard. ſtis nō flagellabuntur. ¶ Iſtum autē verſiculum expo
i ſmōe: dixit ſimon nit Bernardus de clericis laſciuis et prelatis / dicens.
petrus ad In labore hominum non ſunt. dicit. Ad nullos rectius
ieſum. arbitror / ꝙ̄ ad noſtri temporis clericos referenduꝫ. Ha
Prelati et bent enim ſingula queqꝫ hominum genera: laboris ali
clerici deli quid et aliquid voluptatis. Sed aduerte prudentiam
cati. iſtorum: et mirare quēadmodum nouo inter hec artifi-
cio diſcernentes / totum qđ delectat eligunt: qđ moleſtū
eſt fugiunt et declinant. Cum militibus nempe ſuperbie
faſtus amplam familiam et nobiles apparatus / equo-
rum phaleras accipitres / aleas / et ſimilia queqꝫ frequē
tant: et mollitiem omnē atqꝫ gloriam ſuam a mulieribꝰ
mutuantes. Caute vero lorice pōdus et inſomnes in ca
ſtris noctes incertaqꝫ preliorum diſcrimina vitāt. Mu-
lierumqꝫ verecundiā et diſciplinam: et ſi aliquid ille ſe-
xus laboris habere credatur declinant. Sudant agri-
cole: putant et fodiunt vinitores: et clerici inter hec ocio
torpent. Accedente vero fructuuꝫ tēpore / innouari ſibi
horrea iubēt: et promptuaria eorū plena: vnnā nō pre illiſ:
vrinā vel cū illis: viuūt tritico: bibūt ſanguinē vue mera
ciſſimū. parum eſt: impinguantur et dilatātur ex adipe
frumenti. Herbarum viribus peregrinum mutant vina
ſaporem: et additur oleum camino. Sed conſidera et ne
gociatores. Circuncunt mare et aridam in labore corpo
ris: et periculo vite perituras ſibi diuitias congregātes.
et iſti in terra dulces capiunt ſomnos: ne dicam in ſtra-
tis ſuis laſciuiunt. Erit tamen inuenire in die feſto gra-
ues in vaſis aureis et argenteis miniſtrorum dexteras:
refertas varijs opibus manticas / et perticas oneratas /
et in ſcrinijs taꝫ multiplices loculos: vt ſi menſas adhi
bueris / numularios illos putes. Quid fabros: quid ce
mentarios ceteroſqꝫ huiuſmodi operarios neceſſe eſt enu
merare? Uictum ſibi multo labore querunt: illi autem
madent delitijs: copijs affluunt ocioſi. An non merito
tales poeta ſubſannet. Ne forte cuꝫ ſuas repetitū vene
rit olim grex auium: plumas moueat cornicula riſum
furtiuis nudata coloribus. Cū ergo reſurgere homines
ceperint / vnuſquiſqꝫ in ordine ſuo: vbi putas genera no
ſtra locabit? Si ad milites forte diuertant exſufflabunt
illos ꝙ nō ſecum pericula et labores tolerauerunt. Sic
agricole. ſic negociatores et ceteri ſinguli a finibus ſuis
eos arcebunt: vt puta quia in labore hominum nō fue
runt. Quid ergo reſtat niſi vt quos omnis ordo repel-
lit pariter et accuſat. cum ſortiantur locuꝫ: vbi nullus or
do ſed ſempiternus horror inhabitat? Erunt enim ne-
ceſſe in labore demonum: qui cum hominibus non fla
gellati in labore hominum non fuerunt.

Ideo tenuit eos ſuperbia: operti ſunt iniquitate et īpietate ſua. n89

¶ Hic conſequenter deſcribit malorum iniquitatē. Ho-
rum autem iniquitatem oſtendit per quattuor. Primo
ex preſumpta ſuperbia. Secundo ex certa malitia: ibi.
Prodijt. Tertio ex docta nequitia: ibi. Cogitauerunt.
Quarto ex ingrata dementia: ibi. Poſuerunt. ¶ Quā
tum ad primum ſciendum ꝙ vitia quandoqꝫ tenent ho
minem: quandoqꝫ vero tenētur ab homine. Tenent ho Tenere
minem quādo ſic radicata ſunt in homine / vt homo ab pctī: tene
illis faciliter diuertere non poſſit: ſicut quādo quis pec ri a pctō.
cat ex habitu vitioſo: qui de difficili dicitur mobilis. Si
cut grauiter infirmus ab infirmitate tenetur: quia ſibi
non eſt facile ab illa reſilire. Sic enim dicitur Luce.4. Luce.4.
Socrus autem ſimonis tenebatur magnis febribus.
Sed homo tunc tenet vitia / et non tenetur: quia nō pec
cat ex habitu vel conſuetudine: ſed ſolum aliquo actu
accidentaliter. vnde ab illo faciliter reſilire poteſt. ſi-
cut homo illud quod tenet in manu faciliter poteſt di-
mittere. Sic dicebat apoſtolus.2. Teſſaloñ.2. Qui te- 2.Teſſa.2
net nūc teneat. Per hoc ergo quod dicit. [Ideo tenuit
eos ſuperbia: quia talis malorum ſuperbia non eſt ad
horam per modum paſſionis tranſeuntis: ſed magis
per modum habitus permanentis. Quod ideo con-
tingit: quia quaſi cōnaturaliter altum gradum vel ma
gnas proſperitates mundi ſuperbia cōcomitatur. Un
de gloſa. Tenuit eos ſuperbia: quia proſperis ſunt ele-

nati. Ideo tenuit eos ſuperbia/quaſi quibuſdã manibus ne euadere poſſint: qḋ peius eſt.ſ.ſuperbia teneri/ ꝙ quolibet actu ſupbire. Vñ ad denotãdum ꝙ tales totaliter a ſupbia poſſident/ſubdit. Operti ſunt iniqtate ⁊ impietate ſua. Unde non dicit amicti ſunt/ſed operti. nam q̄ veſtitus eſt/ſaltē caput habet liberũ. qui autē optus eſt. nihil liberum habet. Opti ſunt ergo iniqtate cõtra ꝓximum: ⁊ impietate ſua cõtra deum: q: ſupbia ⁊ deum cõtemnit ⁊ ꝓximum calcat. Et ad predictum ſenſum iſtũ paſſum exponit

Gilbertus Gilbertus/dicẽs. Ideo tenuit eos ſuperbia ⁊c. Quid eſt tenuit niſi irretiuit ⁊ implicauit: ⁊ delicato vinculo conſuetudinis obligauit? Et hoc eſt qḋ ſequitur. Opti ſunt iniqtate ⁊ impietate ſua. vt.ſ.

Opertus. nõ facile euoluere ⁊ explicare ab illa ſe poſſint. Et amplius dicã. quaſi cute quadã ſic aliqui praui opti ⁊ inuoluti ſunt cõſuetudine vitiorum: vt illã exuere nõ tam expoliari ſit ꝙ excoriari. In cuius rei iudicium forte cõtinet legis inſtitutio hoſtie pellem abſtrahi. Nã e regione ꝙ ſtricta ſacerdos indui iubet linea/veritatis te vult illius q̄ de terra orta eſt habitu arcti⁹ aſtringi: vt per ſe caſtimonie ⁊ puritatis ⁊ innocentie tibi virtus inhereat ⁊ tibi cõglutinetur: ſed omnia ſacerdotis indumẽta ca-

Veſtis ſacerdotalis tenulis vel vittis aſtricta ⁊ colligata ſibi vult eſſe lex: vt cum indueris dñm ieſum chriſtum: certe indueris viſcera miſericordie benignitatẽ charitatem ⁊ cõtemplã de virtutis inuiſcaueris affectum/oia tibi coaptentur ⁊ conſtricta ſint: nihilq; circa te vagari ⁊ fluctuari poſſit ex tentationis vento diſſolui.

1190 **Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eoꝝ: trãſierũt i affectũ cordis**

¶ Hic oſtendit malorũ iniquitatem ex eorũ deliberata malitia. Ubi ſciendum ꝙ pctm̃ tãto grauius eſt: quãto ex minore occaſiõe procedit. Hinc eſt ꝙ pctm̃ demonis fuit maius ꝙ pctm̃ hominis: quia demon nullam habuit occaſionem ad peccãdum/niſi voluntatẽ propriã. Ho-

Peccatur dupliciter mo autem ad peccãdum fuit tentatus. Ideo peccatum hoĩs remedium habere meruit: nõ autem demonis peccatum. vt oſtẽdit

Grego. 4. mor. c. 9. Grego. lib. 4. mor. cap. 9. Unde ſi qs mentitur timore mortis: alius autē ſola libidine mentiendi: grauius peccat ſecundus ꝙ pmus. Silr ſi qs furatur paupertate coactus minus peccat ꝙ diues. Et ideo mali tyranni q̄ in hoc ſeculo proſperãtur alios expoliãtes: q: hoc non faciunt ducti neceſſitate: ſed magis abutentes libertate propria/magis peccãt ꝙ facerent pauperes indigentia moti alios expoliantes. Volens igr̃ pſal. oſtẽdere maloꝝ grauitatẽ pctĩ: q̄ ꝓſperãtur in mundo. ait. ¶ Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorũ. quaſi

Gloſa. dicat ſm glo. Iniquitas eoꝝ in apertum prodijt ex adipe. i. ex abundãtia: nõ ex motiuo neceſſitatis. Sunt eñ quidã mali ex macie. i. ex neceſſitate. alij autem ex abũdãtia: vt cum paup egeſtate furat̃: diues ex cupiditate. Et hoc notãs ſubdit. ¶ Tranſierũt in affectum cordis. i. peccãdo ſunt imitati affectum ⁊ voluntatẽ cordis eoꝝ: nõ neceſſitatẽ vel aliaz occaſionem inducentẽ ad extra. q. d. Hoc deſiderio agunt nõ neceſſitate: vt graui⁹ oſtẽdant illos peccaſſe. Unde iſtum verſum ad propoſitũ

Adeps. inducit Gregorius. 15. mor. ca. 25. dicens. Sicut enim ex abundanti cibo adeps: ita ex abundantia rerum naſcitur qḋ impinguat mentem diuitis/dum eleuatur animus ſuperbientis. Superbia enim cordis quaſi quedaz pinguedo eſt craſſitudinis. Unde ⁊ plerıq; ex abũdantia peccata perpetrãt: ſicut per prophetam dicitur. Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum.

1191 **Cogitauerunt ⁊ locuti ſunt neqciã: iniqtatẽ in excelſo locuti ſunt**

¶ Hic oſtendit malorum iniquitatẽ ex docta nequitia. Ubi ſciẽdum ꝙ ꝗuis peccatum qḋ alijs exẽplum ⁊ occaſionez peccãdi tribuit: grauius eſt ꝙ alias foret. Un-

Peccatũ. de ⁊ ſi quis publice peccat: ⁊ tranſacto actu peccati: tãto grauius augetur pctm̃: quãto exẽplo illius alij ad peccãdum inducũtur. Sicut dicit̃ de Arrio heretico/ꝙ peccatum ſuũ cõtinue augetur: dum alij ſuo errore inducti deficiunt. Sic ad propoſitum peccans in ſecreto cordis ſui/nõ tãtum malus eſt ſicut peccatũ ſuum publicãs ⁊ docens alios conſimiliter peccare/grauius peccat. Sic malorum iniqtatem nunc exaſperans pſalmiſta/dicit. Cogitauerunt.ſ. in corde malum facere: ⁊ ſic fecerũt. Et hoc nõ ſufficit eis/niſi etiaz alios docerent male facere. Unde ſubdit. ¶ Et locuti ſunt.ſ. alios docendo. quaſi dicat ſm glo. Non ſatis ſunt eis peccatũ qḋ intus habent/ niſi illud exterius effundãt ⁊ alios doceãt. Et quia nullus peccare poteſt in proximũ: quin etiã peccet in deuz. ideo doctrina qua quis alium peccare docet cõtra deuz procedit: ⁊ eſt quod ſubditur. ¶ Iniquitatem in excelſo locuti ſunt. Quia ſicut omnia bona proximis exhibita deus ſibi exhibita approbat: cõformiter de malis eſt iudicãdum. Et nota ꝙ in hoc qḋ dicit: Locuti ſunt nequi- Nequitiã

tiam: notat ꝙ mali ſunt parati alios omnia peccata docere: q: per nequitiã omne ſignificatur pctm̃. quoniã nequitia ſignificat primo peccatũ ſuperbie. 1. Regũ. 16. Exa- 1. Reg. 16.

gitabat eum ſpiritus neqꝫ. Et Eccl. 37. O preſumptio Eccl. 37.

nequiſſima vnde creata es? Secundo peccatũ inuidie.

Eccl. 14. Nequã eſt oculus inuidi. Math. 20. An ocu- Eccl. 14.

lus tuus neqꝫ eſt: quia ego bonus ſuz. Tertio iracũdie. Matt. 20.

Eccl. 25. Morari cum leone ⁊ dracone magis placebit/ Eccl. 25.

ꝙ cum muliere neqũ: nequitia enim mulieris immutat faciem eius. Quarto auaritie. Actuum. 8. Peniten- Actuũ. 8.

tiã age ab hac nequitia tua: volebat enim ſimon emere gratiã: vt ipſam alijs dando lucraretur. et inde dicunt̃

ſimoniaci. Quinto accidie. Eccl. 14. Qui ſibi neqꝫ cui Eccl. 14.

bonus erit? Talis eſt ocioſus qui nec ſibi nec alijs proficere curat. Sexto luxurie. Eccl. 19. Qui ſe iungit forni- Eccl. 19.

carijs: neqꝫ erit. Septimo gule. Eccl. 17. Quid nequi⁹ Eccl. 17.

ꝙ qḋ cogitat caro ⁊ ſanguis? Et ideo de malis dicendo ꝙ locuti ſunt nequitiam: vult oſtendere ꝙ ipſi alios oia genera peccatorum docent.

Poſuerũt in celũ os ſuum: ⁊ lingua eorum tranſiuit in terra. 1192

¶ Hic oſtẽdit maloꝝ iniqtatẽ ex igrata demẽtia. Quid Ingratitudo.

magis ingratum excogitari põt ꝙ ſuo benefactori non ſolũ grãs nõ agere: ſed honorẽ ei debitũ inique ſibi vſurpare? Qḋ qdẽ faciũt proſperãtes in mundo: q̄ maiorẽ reuerẽtiam ⁊ obedientiã ſibi exhiberi cogunt ꝙ deo. Et in hoc ſe deũ extimari volũt: q: ſua precepta ſeruari volũt plus ꝙ dei. Si qs blaſphemauerit deũ: leuiter pat̃ ſibi. Si qs blaſphemauerit principẽ: tanꝙ crimine leſe maieſtatis punit̃. In hoc ꝗ os ſuũ ponunt in celũ: q: ſe deo ꝓponẽtes. detrahũt deo: more nabuchodonoſor: q̄ holofernĩ precepit vt oẽs deos terre exterminaret: ad hoc vt ipſe ſolus deus putaret. Et ideo lingua eorũ trãſiuit in terra. Quãuis enim tales cõtra dñi precepta faciant: non tamen eorum precepta a iuſtis recipiunt: ſed

Actuũ. 4. ab eis cõtra dñi more petri dicẽtis. Act. 5. Obedire opꝫ magis deo ꝙ hoibus. Nõ ꝗ trãſit preceptum eorum in iuſtis: ſed ſolũ in terra. i. in terrenis hoibus: q̄ terrenis pncipib⁹ cõplacere volẽtes: ipoꝝ pcepta recipiũt: ⁊ dei mãdata cõtẽnunt. Et hoc eſt qḋ ſubdit. ¶ Et lingua eoꝝ trãſiuit in terra. q: ſcꝫ ſolũ ab hoib⁹ terrenis eſt recepta.

Ideo conuertetur populus me⁹ hic: ⁊ dies pleni inuenient̃ in eis. 1193

¶ Hic cōſequenter arguit cōtra bonitatem diuine proui
dentie ex aduerſitate bonorum. Circa quā ſic procedit:
q2 ponitur primo aduerſitatis bonorum conſideratio.
Secūdo ex hoc infertur cōcluſio: ibi. Et dixerūt. Tertio
cōcluſionis probatio: ibi. Ecce ipſi. ¶ Circa primū ſciē
dum ꝙ vita iuſtorum pluribus aduerſis quoad corp⁹
& mundum hic premitur ꝙ̄ vita malorū: quinimmo vt
in pluribus quāto quis iuſtior: tanto grauiora ſuſtinet
aduerſa: vt patet de chriſto: de apoſtolis & ſanctis mar
tyribus. Sic ꝙ nullus vnquā iuſtus inexperes aduerſi
Gregori⁹. tatibus fuit: vt deducit Grego. lib. 3. mor. cap. 14. Sic
autem hic iuſti aſſidue conſiderāt & reperiunt dies ſuos
plenos penalitatibus & aduerſis. Et hoc eſt quod dicit.
[Ideo cōuertetur populus meus hic. ſ. ad ꝯſiderādas
aduerſitates bonorum. & dies pleni. ſ. aduerſitatib⁹ in-
uenientes in eis. Sic enim ad hoc cōſiderādum ſe con-
uertit/ & alios cōuerti docebat illa ſācta mulier Judith
Judith. 8. omnibus dicens. Memores eſtote: quomō pater no-
ſter abraam tentatus eſt: & per multas tribulationes ꝓ
batus amicus dei effectus eſt. Sic iſaac: ſic iacob: & oēs
qui placuerunt deo: per multas tribulationes trāſierūt
fideles. Et nota ꝙ iſta talis ꝯſideratio aliquos inducit
ad amorē dei: q2 cōſiderāt deum ad modū boni patris
filiorum mala hic emendare velle & corrigere ne puniā
[illegible] eternaliter: reprobo2ū autem mala ad eternā dam-
nationem reſeruare. Aliquos autem ducit in errorem:
q2 conſiderāt cū deus ſit iuſtus: quomō bonis infert ad
uerſa & malis proſpera: ſi prouidentiaꝫ haberet de iſtis
inferiorib⁹. Et ideo ex hoc arguūt: ꝙ dei ſciētia vel pro
uidentia ad iſta inferiora nō ſe extendit. Unde & argu
mentationem ex hoc errantium infert conſequenter. d.
¶ Uel aliter. Juſti plenos habent dies. ſ. mercede eter
na. Uide Grego. 35. mor. cap. 19. et. 20.

1194 Et dixerunt quomodo ſcit de⁹: & ſi eſt ſcientia in excelſo?

¶ Hic ergo ex premiſſis infertur cōcluſio. Cuꝫ enim ad
principē ſpectet bonos premiare: & punire malos quos
nouit. Sequitur ꝙ poſtꝗ̄ deus hic malos nō punit: nec
premiat bonos: ꝙ noſtra bona opa vel mala nō cogno
ſcit. Inter omnes enim virtutes que requirūtur in prin
cipe eſt ſcientia/ qua opera & conditiones ſubditorū co
gnoſcere poſſit. Ad principē eñ ſpectat iudicare de ſub
ditis. Solū autēꝫ quis recte iudicare poteſt de his que
nouit. et horum ſolum eſt bonus iudex. vt ait Philoſo.
Ariſtotel. 1. ethi. Unde ꝙ in regno aliq̄ boni deprimātur & mali
exaltentur: ex duobus prouenire poteſt. ſ. aut ex mali-
tia principis: aut ex neſcientia. Cum ergo in preſenti vi
ta mali exaltentur & boni deprimātur: aut hoc eſt ex ma
litia dei: aut ex neſcientia. ſed cum malitia in deū cade-
re nō poſſit: ſequitur ꝙ hoc prouenit ex neſcientia. Et ſic
cōcludunt/ ꝙ deus nō habet ſciētiam actuum noſtrorū.
Sic ergo multi vidētes prauorū proſperitateꝫ & aduer
Scia dei. ſa bonorū dixerunt. Quomodo ſcit deus & ſi eſt ſciētia
in excelſo? i. in deo. quaſi dicat. ſi deus ita ſciret iſta talia
euenire nō permitteret. Iſta opinio. ſ. ꝙ deus actus no-
Job. 22. ſtros nō ſciat ponitur Job. 22. vbi dicitur. Quid eñ no
uit deus: & quaſi p caliginē iudicat: nec noſtra cōſiderat
&c. Iſtius etiā opiniōis videtur Philoſophus fuiſſe in
Opio phi. 11. metha. vbi ponit ꝙ intelligibile eſt perfectio intelligē
tis: ergo ſi deus intelligit aliud a ſe. intellectus eius per
ficitur ab alio. Qḋ ſi verum dicatur: ad hoc ſequitur tri
plex incōueniens. Primum ꝙ eius cognitio vileſcit: cū
perficiatur a re minus nobili ꝗ̄ ſit deus. Secundum ꝙ
eius cognitio tranſmutatur: q2 omne qḋ ab aliquo alio
perficitur tranſmutatur: & per cōſequens etiam ipſe de⁹
trāſmutat: cum cognitio dei ſit ipſe deus. Tertium eſt ꝙ
deus ab alio extrinſeco perficitur. ¶ Sed ad oppoſitū.
ſ. ꝙ deus omnia cognoſcat: eſt textus Eccl. 23. Dño deo
antequā crearentur omnia ſunt agnita: & poſt perfectus
reſpicit omnia. Ad hanc autem difficultatem dicendū/
ꝙ deus omnia noſtra opera cognoſcit. Unde ad intelli
gentiam huius difficultatis notādum eſt ꝙ deū cogno
ſcere iſta inferiora & alia a ſe poteſt intelligi dupliciter.
Primo ꝙ illa cognoſcat per aliquod mediuꝫ a ſe diſtin
ctum. Secundo ꝙ illa cognoſcat nō per aliquod mediū
a ſe diſtinctum: ſed per ſeipſum. Quando enim cogno-
ſcens cognoſcit aliud a ſe per aliud & nō p ſeipſum: tunc
verum eſt ꝙ perfectionem habet aliūde: & eſt tranſmu-
tabile. Hoc autem eſt omnino impoſſibile circa deum.
Quādo autem cognoſcit per ſeipſum: tunc cognoſcens
eſt actus reſpectu cognitionis. Et tunc nō recipit perfe-
ctionem a cognoſcibili: ſed magis ecōtrario. Et iſto mo-
do ponemus deum cognoſcere alia a ſe: non per aliud:
ſed per ſeipm. Et ſic non procedit ratio philoſophi: ſed
ſecundum primā viā. et ita intellexit philoſophus ſi ve
rum dicit. Errant ergo qui dicunt ꝙ nō ſcit deus iſta in-
feriora: & ꝙ non eſt ſcientia in excelſo. Quā opinioneꝫ
hic recitat pſalmiſta/ dicēs. [Et dixerūt: quō ſcit de⁹ &c.

Ecce ipſi peccatores & abundan- 1195 tes i ſeculo: obtinuerūt diuitias

¶ Hic ponitur probatio cōcluſionis ipſorum errātium
circa diuinā prouidētiā. Et hoc inducit. Primo ex pro-
ſperitate malorū. Secundo ex aduerſitate bonorū: ibi.
Et dixi. ¶ Quātum ad primū (vt dictuꝫ eſt) multi mirā
tur ꝙ mali in hoc mundo magis florēt: & bonis tempo-
ralibus abundāt ꝗ̄ boni. et ex hoc arguunt deū actuuꝫ
noſtrorum nō habere notitiā. Et hanc rationem addu-
cit pſalmiſta/ dicēs. [Ecce ipſi peccatores & abundātes Diuitie.
in ſeculo. i. in malis & vitiis huius ſeculi. [Obtinuerūt
diuitias. i. abundant diuitiis. Ex quo ſequitur ꝙ etiam
abundāt aliis bonis tēporalibus. quia vt dicitur Eccle.
10. Pecunie omnia obediunt. Sed tales ſic arguentes Eccle. 10.
non aduertunt ꝙ ſicut deus nullum malū dimittit im-
punitum: ſic & nullū bonum irremuneratū. Cum ergo
reprobi quātumcumqꝫ mali aliquod bonum de gene-
re bonoꝝ quādoqꝫ faciāt: q2 illo nō ſunt digni eterna re
muneratione: deus in preſenti vita bonis tēporalibus
eos ꝓmiat. Unū diuitie & ꝓſpera hui⁹ ſeculi ſunt magis
ſignū diuine reprobatiōis ꝗ̄ dilectiōis. vide ſ ꝟ. 587. 1.

Et dixi ergo ſine cauſa iuſtifica- 1196 ui cor meum: & laui inter innocē- tes manus meas.

¶ Hic ꝯſir arguūt errātes ꝓpoſitū ſuū ex aduerſitate bo
noꝝ. Et pmo ponit bonoꝝ fruſtrationē. Scdo bonoruꝫ
afflictiōēꝫ: ibi. Et fui ¶ Quātū ad pmū ſciēdū ꝙ quāto ꝗs
iuſtior ē: tāto āpli⁹ pmit aduerſis. Qḋ multi ꝯſiderātes
dicūt. Ad qḋ ꝓficit ſe abſtinere a pctis: cū talib⁹ plura
eueniāt aduerſa? Et h inferūt dicētes. Ergo poſtꝗ̄ bōis
mala eueniunt/ fruſtra a pctō abſtineo. Et notat hic du
plex pctm̄. ſ. pctm̄ cordi. dicēs. [Sic cauſa iuſtificaui cor
meū. i. iuſtū cor habui abſtrahēdo a pctō cordi. Et pctm̄
opis dicēs. [Et laui iter inocētes man⁹ meas. i. man⁹
habui mūdas a pctō opis. q2 ex h pmiū nō ꝯſeqr: ſꝫ ma
gis ſuppliciū. Et tales ſic arguētes nō aduertūt ꝙ nō ē
aliqs tā iuſtus quin multotiēs cadat: q2 ſi dixerim⁹ ꝙ
pctm̄ nō habemus: nosipſos seducim⁹. Deus autē ele- 1. Joan. 1.
ctos in futuro premiare volens: hic de ſuis pctis punit:
vt poſtmodū purgati reperiantur. Et nota ꝙ cor iuſtifi
catur ſiue emundatur multipliciter. ſcꝫ per adheſioneꝫ
credendorū. Require ſupra pſi. 5 43. Et ſtatim cauſaꝫ
q̄re dicit/ ſine cauſa iuſtificaui cor meū: adiungit dicēs.

1197 **Et fuit flagellatus tota die: ⁊ caſtigatio mea in matutinis.**

¶ Loquitur enim hic in perſona iuſtorum: qui pre cete
ris magis hic affliguntur aduerſis. Ubi nota / ꝙ per die
Grego.4. tempus vite noſtre diſignatur. vt ait Grego. Tota ergo
mor.c.6. die flagellatur iuſtus: qꝛ per totā vitam ſuam aduerſis
ps.37. grauatur vel ꝑ magnā ptem. Sic enim dicit ps.37. Mi
ſer factus ſum ⁊ curuatus ſum vſq₃ in finem: tota die cō
triſtatus ingrediebar. Talia autē flagella iuſtis nō im
mittit deus fruſtra: ſed vt in ipſis purget ſi qđ vitiu₃ ha
ps.33. bent: dicēs. Multe tribulationes iuſtoꝝ: ⁊ de omnibus
Hebre.12. his liberauit ⁊c. Et apoſtolus ad Hebre.12. Flagellat
Apoc.3. autē deus omnē filium quē recepit. Et Apoc.3. Quos
Caſtigatio amo hos corrigo ⁊ caſtigo. Et nō ſolum flagellat deus
iuſtos: ſed flagellare nō tardat. Qđ notās pſalmiſta / di
cit. Et caſtigatio mea in matutinis .i. velociter adhibi
ta. Quādo enī electi cadunt in peccatū: deus nō differt
eos punire vſq₃ ad finē: ſed cito punit ⁊ corrigit: qđ eſt
ſignum magne miſericordie. Unde dicit .2. Macca.6.
2.Macc.6. Etenī multo tēpore nō ſinere peccatoribus ex ſententia
agere: ſed ſtatim punitiones adhibere: magni beneficij
eſt iudicium. Et nota ꝙ caſtigatio idem eſt ꝙ diſciplina
vel correctio. Caſtigatio autē dei quādoq₃ precedit pec
catū: qꝛ quādoq₃ flagella deus immittit vt per illa pec
2.Cor.12. catū vitetur. ſic dicebat apoſtolus. Ne magnitudo reue
lationu₃ extollat me: datus eſt mihi ſtimulus ⁊c. Quā
ps.77. doq₃ cōcomitatur petm̄. Sic enim dicit ps.77. Adhuc
eſce eorū erāt in ore ipſorum: ⁊ ira dei aſcendit ſup eos.
Hebre.12. ad Hebre.12. Quē diligit deus caſtigat ⁊c. Quādoq₃
ſequitur poſt peccatum. Sic enim populum iudeoru₃
propter ipſorum pctā caſtigauit: qſi ipſum in captiui
Tob.13. tatem duci permiſit. Tob.13. Caſtigauit nos propter
iniquitates noſtras.

1198 **Si dicebam narrabo ſic: ecce nationem filiorū tuorū reprobaui.**

¶ Hic cōſequenter arguit ad oppoſitū queſtionis: oſtē
dens ꝙ ſi aduerſa adueniunt iuſtis: ꝙ hoc nō eſt ideo
quia deus nō cognoſcat ipſorum virtutes ⁊ merita: ſed
ideo ſcienter illa immittit / vt iuſtorum premia augean
tur: qꝛ coronam nō meretur / niſi qui legitime certat. Et
ſic quāto certamen eſt maius / tāto ſibi maius premium
correſpōdet. Et hoc eſt qđ dicebat illa ſancta mulier Iu
Iudith.8. dith. Omnes qui placuerunt deo: per multas tribu
lationes tranſierunt fideles: ſic abraam: ſic iſaac: ſic ia
cob. Uſi ⁊ ioſeph a fratribus fuit venditus: dauid a ſau
le perſecutus: Eſaias ſecatus: Hieremias lapidatus.
Act.14. Unde Actuu₃.14. Per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum dei. Ex quibus apparet ꝙ filij
dei non a caſu / ſed a prouidentia dei patiuntur aduer
ſa in preſenti: vt in futuro ipſorum premia augeantur.
Quid eſt ergo negare prouidentiam dei / niſi negare ge
nerationem filiorum dei? Et hoc exponens pſalmiſta
ait. [Si dicebam narrabo ſic .i. ſi tenebo opinionem
predictam: ꝙ dei prouidentia non ſe extendit ad iſta in
feriora. Ecce nationem filioru₃ tuorum .i. iuſtorum
reprobaui .i. negabo: quia ſcilicet ſic negarem ipſo
rum meritum ⁊ premium. Reprobat enim nationem fi
liorum dei: qui dicit illos per aduerſa nō mereri. ⁊ a deo
Magiſt in amplius premiari. Unde magiſter in gloſa. [Si dice
gloſa. bam narrabo ſic .i. ſi aſtruam ſic. ſcilicet ꝙ deus non
curat iſta: ꝙ quis fruſtra iuſte viuat. ecce reprobaui .i.
reliqui nationem filiorum tuorum .i. ſanctorum pa
triarcharum prophetarum: qui omnes docent iuſte vi
uere / ⁊ deum eternaliter cognoſcere.

Exiſtimabam vt cognoſcerem: hoc labor eſt ante me. 1199

¶ Hic cōſequēter ponitur predicte queſtionis determi
natio. Et primo ponitur queſtionis difficultas. Secun
do oſtenditur queſtionis veritas: ibi. Uerūtamen. Pri
ma pars diuiditur in duas: quia primo oſtendit ꝙ que
ſtio eſt difficilis. Secūdo oſtēdit ꝙ eſt ſolubilis: ibi. Do
nec intrem ⁊c. ¶ Quātum ad primū ſciendum / ꝙ ope Dei opa.
ra dei ⁊ iudicia humana rōne cōprehendi non poſſunt:
ſed fide credēda ſunt: vt oſtendit Grego. dicens. Aucto Gre.vi. ꝑ
ris facta ſemꝑ indiſcuſſa venerāda ſunt: qꝛ iniuſta eſſe mor.c.xi.
nequaꝙ poſſunt. Ratiōnē quippe de occultis dei que
rere: nihil aliud eſt ꝙ contra eius cōſilium ſuperbire. Cū
ergo factorum dei cauſa nō deprehenditur: reſtat vt ſub ſi
lentio illius cum humilitate taceatur: qꝛ nequaꝙ ſufficit
ſenſus carnis / vt ſecreta penetret maieſtatis. Qui ergo
in factis dei rationē non videt: infirmitatem ſuā cōſide
rās cur nō videat / rationem videt ⁊c. Ex quibus pꝫ / ꝙ
ſi quis velit per rationē naturalē diuina facta diſcutere:
hic quidem laborat: ſed ſuo labore ad cognitionē veri
tatis puenire nō poteſt: qꝛ talium operum dei veritas
⁊ ratio ſola diuina inſpiratione ⁊ reuelatione cognoſca
tur. Et hoc eſt qđ dicit. Difficile extimamus ſcire que in Sapie.9.
terra ſunt: ⁊ que in cōſpectu noſtro ſunt inuenimus cu₃
labore. Que autem in celis ſunt / quis inueſtigabit? qſi
dicat nullus. Et hoc hic notans pſalmiſta dicit. [Exiſti
mabam vt cognoſcerem .i. cogitabā vt ſcirē dicte queſtio
nis veritatem: ⁊ multe difficultates mihi occurrebant. ſ.
ſi deus cognoſcit iſta īferiora: qualiter eſt iuſtus: cū bo
nis det mala: ⁊ bona malis? Et ideo. Hoc laborē ante
me .i. ſupra me. Sic enim ante accipiebat pro ſupra Io
annes / dicēs. Qui poſt me venit ante me fact⁹ eſt. ¶ Et Ioan.1.
aduerte ꝙ ꝗuis ſit nobis occultu₃ cur hec deus bonis Nota bñ.
mala ⁊ malis bona confert: tamē magis ſecretum ⁊ oc
cultum eſt nobis: cu₃ bonis bona ⁊ malis mala tribuit:
vt deducit Grego. dicens. Cū valde occulta ſint diuina Grego.5.
iudicia: cur in hac vita nōnunꝙ bonis male ſit ⁊ malis mor.c.i.
bene: tunc tamē occultiora ſunt: cu₃ ⁊ bonis hic bene eſt
⁊ malis male. Nā cu₃ bonis male eſt ⁊ malis bene. hoc
fortaſſe deprehēditur: qꝛ ⁊ boni ſi qua deliquerunt: hic
mala recipiunt vt plenius ab eterna damnatione libe
rentur: ⁊ mali bona que pro hac vita faciunt. hic inueni
unt vt ad ſola poſtmodū tormēta pertrahātur. Unde Iudicia dei
⁊ ardenti in inferno diuiti dicit. Memēto fili qꝛ recepi Luce.16.
ſti bona in vita tua: ⁊ lazarus ſilr mala. At cū bonis hic
bene eſt: ⁊ malis male. incertū valde ſit vtrū boni icir
co bona accipiāt vt prouocati ad aliqđ melius creſcāt: an
iuſto latēteq₃ iudicio hic ſuoꝝ operū remunerationē re
cipiāt / vt a premijs vite ſequētis maneſcāt. Et vtrū malos
icirco aduerſa feriāt: vt ab eternis ſupplicijs corrigētes
defendāt. An hic eoꝝ pena incipiat: vt quādoq₃ cōplen
da eos ad vltima gehēne tormēta pducat. Qꝛ ꝗ inter di
uina iudicia graui incertitudinis ſue caligine humana
mēs premit: ſancti viri cū ſibi ſuppetere pſpera mūdi cō
ſpiciūt / pauida ſuſpitiōe turbātur. Timent enī ne hic la
borū ſuoꝝ fruct⁹ percipiāt: timēt ne qđ diuina iuſticia la
tēs i eis uuln⁹ aſpiciat: ⁊ exteriorib⁹ eis mūerib⁹ cumu
lās: ab intimis repellat ⁊c. Ex qb⁹ pꝫ: ꝙ nō ſolū ſit labo
rioſū inueſtigare cur de⁹ hic bona malis det / ⁊ bōis ma
la: ſꝫ multo pl⁹ cur bona bonis ⁊ malis mala. Et ideo
ait pſal. ꝙ h̄ cognoſcere vel inueſtigare / ē labor añ cū .i. ſu
pra vires hūanas: qꝛ. ſ. talia nō pñt cognoſci niſi reuela
tiōe diuina vl̄ ꝑ ſcripturā ſacrā a deo reuelatā. Unſeqt.

Donec intre₃ in ſanctuariū dei: ⁊ intelligā in nouiſſimis eorum. 1200

¶ Hic cōſequēter oſtendit qualiter dicta queſtio pōt ſolui. ſ. per ſcripturā ſacrā. Ubi notādum ꝙ ꝑ ſanctuariū dei intelligitur ſcriptura ſacra: qꝛ ſicut in ſanctuario dei. i. in ſancta ſanctoꝝ diuina dabātur reſpōſa: ſic per ſacrā ſcripturā nobis loquit̄ deus. In iſto eciā ſanctuario. ſ. ſacre ſcripture nobis oſtēditur ſolutio dicte q̄ſtionis. ſ. cur deus bonis in preſenti dat mala ⁊ bona malis: vt puta
Lucc. 16. Lucc. 16. dum dicit̄ diuiti. Recepiſti bona in vita tua: ⁊ Lazarus ſimiliter mala. nūc autē hic cōſolatur: tu vero cruciaris. In hoc etiā ſanctuario oſtenditur ꝙ oīa deus
Eccl. 17. cognoſcit ⁊ diſponit iuſte. Eccl. 17. De hoībus dicit̄ ꝙ vie eoꝝ non ſunt abſcōſe ab oculis. ſ. dei. Intrans ergo ſanctuariū dei. i. ſcripturā intelligit nouiſſima eorum. ſ. bonoꝝ ⁊ maloꝝ: qꝛ finaliter bonis dabūtur eterna pre
Dan. 12. mia: ſed malis ſupplicia. Unde Dan. 12. dicitur. Qui dormierunt in puluerē/euigilabunt: alij in vitā eternā: alij in opprobriū vt videāt ſemꝑ. ¶ Uel aliter. Per ſanctuarium dei accipe chriſtum: qui eſt ſanctus ſanctoꝝ: in quo nobis dicta queſtio ſoluit̄. Unde ait magiſter i
Sanctuariū dei dicitur xp̄s. glo. Sāctuarium dei chriſtus: in quo ſunt omnia conſilia ſuper filios hominū: qui vt deus merita ſingulorū cognoſcit. Et eſt ſenſus. [Donec intrem in ſanctuarium dei. i. mēte in chriſtū tendā: qui hic proſpera nō habuit: nunc autē regnat in eternū cū patre. [Et intelligā in nouiſſimis eorum. i. per ipſum chriſtum intelligā finē bonorum ⁊ malorum: quia ipſe in iudicio dabit bonis regnum: ſed malis eternum ſupplicium.

1201 Ueruntamen propter dolos poſuiſti eis: deieciſti eos dum alleuarentur.

¶ Hic cōſequenter declaratur dicte queſtionis veritas. Et primo circa maloꝝ proſperitatē. Secundo circa bonoꝝ aduerſitatem: ibi. Quia inflāmatū eſt. Circa primum oſtēdit ꝙ maloꝝ ꝓſperitas verū bonū nō eſt: nec ex illo debent gloriari. Qđ probat ex tribus oſtēdens ꝙ eoꝝ proſperitas primo nō eſt pura. Secundo ꝙ nō eſt firma: ibi. Quomō facti ſunt. Tertio ꝙ non eſt vera ſed
Proſperitas maloꝝ non eſt pura. fantaſtica: ibi. Uelut ſomniū. ¶ Quātum ad primum ſciēdum ꝙ maloꝝ proſperitas ſemꝑ penalitatibus eſt admixta: qꝛ illa ſemꝑ eſt cum peccato: peccatū aūt omne ſemper pena eſt ⁊ corruptio boni. Et ideo oīs maloꝝ proſperitas verū malum cōtinet: ſed falſum bonum. ſicut freneticus ſe regē putat dum eſt in vinculis. fatuus ſe liberū putat dum ſeruit. Sic ⁊ quilibet malus/dū maiori proſperitate attollitur/grauius cadit: dum tēporaliter amplius dominatur demonibus durius ſeruit: ⁊
Grego. 6. moꝝ. c. 5. dum magis floret magis laborat: teſte Grego. dicente. Carnalis quiſq; dum tranſeuntia appetit: deſideriorū ſuorum ſe pondere affligit. Grauis quippe labor eſt hanc ipſam gloriam preſentis vite querere: queſitam quādoq; recipere: ⁊ perceptam cum omni circūſpectione cuſtodire. Grauis labor eſt hoc cum magna fatigatione apprehendere: qđ is q̄ apprehēderit/nouerit diu ſtare non poſſe. Unde merito nunc pſalmiſta oſtēdens malorum proſperitatem purā nō eſſe: ſed multis penis admixtā/ait. [Uerūtamē ꝓpter dolos. i. propter doloſitates ipoꝝ ⁊ pctā/poſuiſti eis. ſ. penas multas admixtas. Unī glo. hic dicit etiā in hoc mundo malos non eſſe immunes ⁊ impunitos: qꝛ ⁊ ſi felices ſunt reatū geſtāt. i. vermen ꝯſciētie: qꝛ ⁊ quāto amplꝰ tp̄alibꝰ florēt/magis ſpiritualibꝰ carēt. Propter qđ ſua tp̄alis exaltatio/eſt realiter ipoꝝ depreſſio. Propter qđ ſubdit̄. [Deieciſti eos dum alleuarent̄. Quia talis eleuatio caſus eſt:
Eſa 14. ſicut ⁊ diabolus dū ſe in altū eleuare voluit/grauiſſime
Dan. 4. corruit. Sic etiā ptꝫ de nabuchodonoſor: q̄ dum ſupbe ſe eleuaret: a cōſortio hominū eiectus eſt. Sic ⁊ holofernes cū ſe cōtra deū eleuaret/manu feminine corruit. Sic Judith. 13
⁊ antiochus illuſtris dum ſe ſupbe cōtra deum eleuaret 2. mach. 9.
de curru ſuo cecidit: ⁊ abominabilis oībus factus eſt. Sic ⁊ herodes. vt ptꝫ Actuū. 12. Merito ergo de malis Actuū. 12.
proſperātibus dicit. Deieciſti eos/dum alleuarētur: qꝛ ipſorum eleuatio ipſoꝝ eſt caſus. Unde in pſonā oium maloꝝ/ait pſalmiſta ps. 101. Eleuans alliſiſti me. Qđ ps. 101.
ideo eſt quia ſupbia ſemper deijcit ad ima. vt oſtendit Grego. libro. 34. moꝝ.

Quomodo facti ſūt in deſolationem: ſubito defecerunt: perierūt propter iniquitatem ſuam. 1202

¶ Hic oſtēdit ꝙ maloꝝ proſperitas nō eſt ſtabilis nec firma: ſed cito labilis ⁊ caduca. Unde ⁊ mundi proſperitas ſiue fortuna ad modum rote pingit̄: qꝛ ad modū rote rotunde nulla ſtabilitate pingitur. vide ſupra verſiculo. 575. Unī ps. 36. Uidi impium ſuperexaltatū ⁊ eleuatum ſicut cedros libani: trāſiui/⁊ ecce nō erat ⁊c. Qđ Proſperitas maloꝝ deficit.
ideo dicit: qꝛ ſubito de ꝓſperitate ruunt in aduerſitatē: de gloria ad opprobrium: de libertate ad ſeruitutē ⁊c. Exēpla cotidie nobis apparēt manifeſta. ¶ Et ſi dicas/ꝙ quādoq; maloꝝ ꝓſperitas etiā vſq; ad mortē durat: ex hoc nō cōcluditur ꝙ ſit ſtabilis: qꝛ ſicut ipſorum vita corporalis diu ſtare non poteſt: ſed ꝑ mortē ſubito deficit: ſic ⁊ eoꝝ proſperitas. Et hoc eſt qđ hic dicit. [Quomodo facti ſunt in deſolationē: qꝛ ab oībus rebus deſerūtur in morte. q̄ repēte venit eis. Unī ſubdit. [Subito defecerunt: qꝛ ſicut fumus aſcēdēdo deficit ſubito: ſic ⁊ ipſorum proſperitas ꝑ mortē. ps. 67. Sicut deficit fu ps. 67.
mus deficiāt: ſicut fluit cera a facie ignis: ſic pereāt peccatores a facie dei. Et nō ſolū ꝑ mortē perdunt proſperitatis honorem quē habebāt: ſed etiā eternā miſeriam incurrunt. Unde ſubdit. [Perierūt. ſ. eternaliter ꝓpter Pereunt mali.
iniquitatem ſuā. Unde de malis dicitur Job. 11. Oculi Job. 11.
impioꝝ deficient: ⁊ effugiū deperibit ab eis. Qđ exponens Grego. dicit. Oculi impioꝝ ſunt intētiones in eis Grego. 10.
carnalium deſideriorū: qui iccirco deficiunt: qꝛ eterna moꝝ. c. 13.
negligunt: ⁊ ſola ſemper tranſitoria preſtolātur. Adipiſci quippe terrenam gloriam cogitant: multiplicari rebus temporalibus exoptant: ad mortem cotidie curſu labentium rerum tendunt. Carnis vita per momenta deficit: ⁊ tamen carnale deſiderium creſcit. res habita inſtante fine corrumpitur: ⁊ habendi anxietas non finitur. Sed cum mors impios ſubtrahit: eorum profecto deſideria cum vita terminantur. De quibus ait pſalmiſta. In illa die peribunt omnes cogitationes eoꝝ: ps. 145.
quia ⁊ eterna mala nunquā cogitata repererunt: ⁊ ſubito amittunt bona temporalia que diu tractata tenuerunt. A quibus ⁊ omne effugium perit: quia eorum malicia quo ſe valeat ab animaduerſione diſtricti iudicis occultare non inuenit. Nam nunc iniqui/cū triſtia aliqua vel aduerſa patiuntur: effugij latebras inueniunt: quia ad voluptatem protinus deſideriorum carnaliū recurrunt. Ne enim paupertas eos cruciet diuitijs animam demulcent: ne deſpectus proximorū opprimat/ſeſe dignitatibus exaltant. Si faſtidio corpus atteritur antepoſitis epularum diuerſitatibus nutritur. Si quo animus impulſu meſticie deijcitur: mox per interpoſita iocorum blandimenta releuatur. Tot igitur habent effugia/quot ſibi preparant delectamenta. Sed quandoq; ab eis effugium perit: quia eorum mens amiſſis omnibus/ſe ſolum modo ⁊ iudicem conſpicit: tunc voluptas ſubtrahitur: ſed voluptatis culpa ſeruatur: ⁊ repente miſeri pereundo diſcunt: quia peritura tenentur. vt de ipſis merito dicatur. Subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem ſuam.

1203 **Velut ſomnium ſurgentium: domine in ciuitate tua imaginez ipſorum ad nihilum rediges.**

Hic oſtendit q malorꝫ pſperitas non eſt verũ bonũ: ſed ſimulatũ ⁊ fantaſticuꝫ. Sicut enim res q̃ vident in ſomno/non ſunt vere res: ſed imaginarie ⁊ fātaſtice: ſic et glia tēporalis vel pſperitas malorꝫ. Unde ſicut pauper ſomniat ſe diuitē eſſe: vel ſeruus regē: cū euigilat nihil horū ſe eſſe reperit. Sic pſperitate tēporali diuitijs vel dignitate hic male gaudētes cū anima ipſorꝫ que i vitijs hic dormiebat cū per mortē euigilauerit i penis: quia pena aperit oculos quos clauſit culpa: nihil horꝫ ſe inueniũt habere. Si ergo q̃ras quid ſit temporalis pſperitas malorꝫ. Rñdet pſal. dicēs. q ē velut ſomniuꝫ ſurgentiũ. Qđ bene oñdit. Job.27. vbi dicit. Diues cũ dormierit nihil ſecũ auferet: aperiet oculos ſuos ⁊ nihil inueniet. Qđ exponēs Grego. dicit. Ut enim in ſua manu diuites poſt mortē ſuã quicq̃ inueniãt: eis ante mortē dicit. Diuitias ſuas in quorꝫ manibus ponãt. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cũ defeceritis recipiãt vos in eterna tabernacula. Diues enim cũ dormierit nihil ſecũ auferet. Res ſuas cum morit ſecuꝫ tolleret: ſi ad petētis vocē cũ viueret tribuiſſet. Nam terrena oĩa que ſeruãdo amittim⁹ largiēdo ſuam⁹. Patrimoniũ quoq nr̃ũ retētũ perdit: manet erogatuꝫ. Diu eni cum reb⁹ noſtris durare non poſſumus: qꝛ aut nos illas moriēdo deſerim⁹: aut ille nos viuētes quaſi deſerũt pereundo. Agenduꝫ ergo eſt nobis: vt res abſolute perituras in nõ pereuntē tranſire faciam⁹ mercedē. Sꝫ mirandũ valde eſt qđ dꝛ. Cum dormierit aperiet oculos ſuos ⁊ nihil inueniet. Ut dormiam⁹ quippe oculos claudimus: ⁊ vigilantes aperim⁹. quia cũ homo ex anima conſtat ⁊ corpe: cũ vnius rei ſomnus dꝛ: alterius vigilie demonſtrat: qꝛ cũ corpus dormit in morte: anima vigilat in cognitiõe. Dormit ergo diues ⁊ oculos aperit: qꝛ cũ carne morit: eius anima videre cogit qđ preuidere contēpſit: ⁊ tunc nihil eſſe conſpicit qđ tenebat. Tunc ſe vacuũ inuenit: qui plenũ reb⁹ pre ceteris hominibus ſe eſſe letabat. Nam culpa rerũ ſimul ducit: cũ is hic omnia p quib⁹ culpa ppetrata fuit relinquant. Eat ḡ nunc diues ⁊ acceptis rebus tumeat ſeſeq ſup ceteros extollat glorietur ſe habere qđ pximus nõ habet. Ueniet quãdoq tempus vt euigilet: ⁊ tunc cognoſcet q̃ vacuũ fuerit qđ in ſomno tenuerat. Sepe nãq contingit dormiētē inopi: vt ſe p ſomniũ diuitē videat: atq eiſdē rebus animuꝫ extollat: letet ſe habere qđ non habet. ſed repente euigilãs euigilaſſe ſe doleat: qui interim diuitiarũ imaginem vel dormiens tenebat. Hec ille. Ex quib⁹ oĩbus patet q pſperitas tēporalis malorꝫ velut quoddã ſomniũ eſſe dicatur. De quib⁹ ps.75. Dormierũt ſomnũ ſuũ ⁊ nihil inuenerũt oẽs viri diuitiarũ in manib⁹ ſuis. Et nunc ait pſal. Velut ſomniũ ſurgētiũ dñe. ſ. hoc in ciuitate tua: ſcꝫ in celeſti gloria: quia mali ibi nihil habent cũ moriũtur. Et ſic totũ quicquid hic habuerunt ſomniũ fuit. Sequitur. Imaginez ipſorꝫ ad nihiluꝫ rediges. Per imaginem malorꝫ intellige tēporalē gliam ipſorꝫ: que nõ eſt vera glia: ſꝫ ſimilitudo glie: qꝛ cũ decernis ꝟitas ſuperne ciuitatꝫ/pibit etiã imago: qꝛ nec ſimilē retinebũt qui de vera beatitudine nihil habebũt. Unde de proſperitate oĩꝫ malorꝫ p ſomniũ ſignificata dꝛ. Sicut ſomniat eſuriens ⁊ comedit: cũ aũt fuerit expergefactus vacua eſt aĩa ei⁹: ſic erit multitudo oĩm gentiũ ꝛc. i. malorum.

Proſperitas malorũ ſomniũ dicitur.

Grego.18 morꝫ c.9.

Luc.16.

Ps.75.

Eſa.29.

1204 **Quia inflammatuꝫ eſt cor meũ: et renes mei cõmutati ſunt: ego ad nihilũ redactus ſum ⁊ neſciui.**

Hic cõſequēter exequit declaratiõē ppoſite queſtionis circa ꝯditiões bonorꝫ. Et diuidit in duas partes: qꝛ primo ponit iuſtoruꝫ virtutes ⁊ premia. Scđo inter iuſtos ⁊ malos concludit differentiã/ibi. Quia ecce. Pria in duas: qꝛ primo ponit iuſtorꝫ ꝟtutes in pñti. Scđo ipſorꝫ pmia in futuro ibi. Tenuiſti. Quãtũ ad primũ ſciēdũ q ſortꝫ argumētũ ſuperi⁹ factũ ad pbēdũ q dei puidētia nõ ſit in iſtis inferiorib⁹: fuit qꝛ bonis eueniũt mala. Et ad illđ hic reſpondēs pſal. dicit: q bonis eueniũt mala i preſenti ex diuina puidētia: nec ex hoc deus iniuſtus dꝛ: qꝛ mala iuſtis pmittit euenire: nõ ad ipſorũ cõſumptionē: ſed magis ad ipſorꝫ vtilitatē. Que vtilitas eſt duplex. Et ſm hoc hec pars habet duas: qꝛ oſtendit q aduerſa iuſtos pmo ꝟtutib⁹ ornant. Scđo iuſtos deo ſociãt/ibi. Ut iumētũ. Quantũ ad primũ ſciẽduꝫ q aduerſa in nobis pcipue tres inducũt ꝟtutes. ſ. charitatē/caſtitatē/⁊ hũilitatē: quas oẽs ꝟtutes in iſto verſiculo tangit. Et ponit virtutē dilectionis ⁊ charitatꝫ dicens. Quia inflãmatũ eſt cor meũ: quaſi in pſona oim iuſtorꝫ loquit: dicēs. Non fruſtra nec iniuſte mihi deus immittit aduerſa: ſed ad meã vtilitatē. qꝛ p aduerſa inflammatũ eſt cor meũ. ſ. dei dilectione ⁊ charitate. Sicut enim aduerſa mundi ab eius amore animũ retrocant: ſic ad dei dilectionē mentē inflãmãt. vt oſtendit Grego. dicens. Juſti ex aduerſitatib⁹ vires ſumũt: qꝛ creſcente pugna glioſiorē ſibi nõ ambigũt imminere victoriaꝫ. Sic itaq electorꝫ deſideria dum premunt aduerſitate proficiunt: ſicut ignis flatu pmit vt creſcat: ⁊ vnde quaſi extingui cernit/inde roborat. In eo nãq oſtēdimus q̃ta ad deũ cupiditate flagram⁹/ſi nõ ſolũ ad eũ p tranquilla ⁊ mollia: ſꝫ etiã p aſpera ⁊ dura trãſim⁹. Hinc nãq pphe ta ait. Qui pfecit pedes meos tanq̃ ceruorꝫ. Ceru⁹ eni cũ mõtiũ iuga aſcēdit: queq ſibi aſpera/queq obuiant ſentib⁹ illigata/dato ſaltu trãſgredit: ⁊ abſq vllo curſus ſui obſtaculo in ſuperiora eleuat. Ita etiã electorꝫ mentes queq ſibi in hoc mũdo aduerſa obſiſtere atq obuiare conſpiciũt: cõtēplationis ſaltu trãſcendũt: ⁊ more ceruorum deſpectis terrenorꝫ ſentib⁹ in ſupna ſe fortꝫ eleuãt ꝛc. Unde de mũdo qui pauca bona miniſtrat ⁊ multa aduerſa dꝛ. Exigua dabit: ⁊ multa improperabit: ⁊ apertio oris eius inflãmatio. Et ſic aduerſa nobis proficiũt dum nos ad dei amorē accendũt. Et hoc eſt qđ nunc ait pſal. qꝛ. ſ. p aduerſa inflãmatũ eſt cor meũ. In cui⁹ figuram qñ Joſeph aduerſa carceris ⁊ cõpedũ iniuſte patiebatur: eloquiũ dñi inflãmauit euꝫ. ps.104. Scđo aduerſa iuſtis pficiũt: qꝛ caſtitatem conſeruãt. Nam vt ait Grego. Intern⁹ medicus pctõrꝫ cõtagia qui ineſſe medullitus reprobat ſecat. Abſcindit eni virus libidinis ferro tribulatiõis. Et hoc notãs pſal. dicit. Et renes mei cõmutati ſunt. ſ. per aduerſa a carnis ꝯcupiſcentia: que in renibus viget. In cuius figuram de helia virgine dicitur. 4. Reg. 1. q zona pellicea contra renes eius erat accinctus. Tertio aduerſa in nobis humilitatē ꝯſeruãt ſicut pſpera ad ſupbiam inducũt. vt oſtendit Grego. 26. morꝫ. c.20. Et hoc inſinuãs pſal. dicit hic. Et ego ad nihilum redactus ſum. i. per aduerſa nihil me eſſe reputaui: ⁊ neſciui. i. me neſcientem ⁊ ignorantem reputaui. Sic enim ⁊ Job per aduerſa humiliatus dicebat. Redactus ſum in nihilum.

Duplex vtilitas aduerſitatis.

Aduerſa.

Dilectio dei.

Grego.26 morꝫ.c.10.

Ps.17.

Eccl.20.

Ps.104.

Aduerſa caſtitatē inducũt.

Grego.26 morꝫ c.16.

Luxuria.

4. Reg.1.

Aduerſa humiliãt

Job.30.

Ut iumentum factus ſum apud te: et ego ſemper tecum. 1205

Hic cõſequēter oſtēdit q aduerſa nos deo ſociãt. Ubi ſciendũ q iumētũ dꝛ a iuuo iuuas: vel a iuuamētũ p ſincopã dꝛ iumētũ: qꝛ iumēta ſuo labore nos iuuãt: vt bos arando/equus trahēdo. aſin⁹ onera portãdo. Et tõ iu-

Iumentū dicā iuſti. ſti humiles iumentū dicunt: qꝛ ad modū iumenti diui-
nis allegati preceptis / aduerſitatū onera patienter por
tent: ⁊ ad alioꝝ adiutoriū ſe totis virib⁹ ſubijciāt. vñ ſi-
cut iumentū nō libere vadit: ſed locis ligatū ducit. ſic et
Grego. 10 iuſti ducunt a deo. Unde iſtū vſum inducēs Greg. ait.
moꝝ. c. 15. Sepe diuina miſeratio quos ꝑdire in effrenatione illi
cite libertatꝭ ꝓſpicit: obiectiōe ꝓſpere aduerſitatis frāgit
quaten⁹ leſi diſcāt q̄ ꝛeprobi ꝛ elatiōe tumuerūt: vt iam
flagelli experimētis edomiti quaſi iumenta domeſtica
preceptoꝝ locis mētis colla ſubijciant: ⁊ vite pñtis iti
nera ad nutū preſidentis pgant. Quib⁹ locis bene ſe li
ps. 52. gatū nouerat qui dicebat. Ut iumentū fact⁹ ſū apō te:
et ego ſemꝑ tecū. Et nota q̄ iuſti aduerſa patienter tole
rantes adherent deo: ⁊ ipſum xp̄m imitant: ideo cū deo
ſemꝑ dicunt eſſe: quinimo ⁊ vnū eſſe cū deo ꝑ imitatio-
nem. vt patet. ſ. v. 996. Sunt ergo tales cū deo ⁊ de⁹ cū
Eſa. 43. illis: dicēte dño. Dum ambulaueris ꝑ ignē ego tecū ſū.

1206 Tenuiſti manum dexterā meā: et in voluntate tua deduxiſti me: et cum gloria ſuſcepiſti me.

Hic cōſequēter oſtēdit in futurū iuſtoꝝ premia ⁊ mer
cedē vtutū. Et diuidit in partes tres. Qꝛ primo oñdi-
tur q̄ iuſti ꝑ aduerſa ad gliam deducunt. Scdo q̄ nō in
creatura: ſed ſolū in deo beatificant / ibi. Quid eni mi-
hi eſt in celo. Tertio q̄ omēs ſenſus noſtri a glia ſupe-
Dextera. rant. ibi. Defecit cor meū ⁊ caro mea. Quantū ad pri
mum notandū q̄ per dexterā manū ſignificat proſpe-
ritas ſiue premiū bonis operib⁹ debitum: ſicut per ſini
ps. 15. ſtram pena debita culpis: iuxta illud. Delectationes in
dextera eius. Dextera ergo iuſtoꝝ dr̄ premiū debitū bo
nis operib⁹ ipſoꝝ qd̄ deus q̄diu ſunt in pñti vita apd̄
ſe retinet: nō premiās ipſos in preſenti: ſed multis aduer
ſitatib⁹ ſubijciēs ipſos. vt deducit Grego. li. 10. moꝝ. ca.
21. Sed ecōtrario malis dat dexterā ſuā in pñti: qꝛ de
bonis ipſoꝝ operibus hic premiū ipſis concedit: quia
ipſos in futurū premiare nō intendit. vt deducit Greg.
5. moꝝ. c. 1. Quid ē ergo iuſtū deo dicere. Tenuiſti ma
num dexterā meā: niſi premiū operib⁹ bonis mihi debi
tum hic nō conceſſiſti: ſed magis aduerſis me percuſſi-
Heb. 12. ſti. iuxta illud ad Heb. 12. Flagellat aūt deus omēz fi-
lium quē recipit. Et quia ꝑ aduerſa ad amorem dei ma
gis accendimur: ⁊ ꝑ cōſequēs dei volūtati ꝯformamur.
Deducere ideo ſequit. Et in volūtate tua deduxiſti me. Deducit
enim illos deus quos virtutū exēplis ad honorē regni
celeſtꝭ trahit. vide. ſ. v. 973. Jdeo ſubdit. Et cū glia ſu
ſcepiſti me. Quia ſuos electos quos in pñti flagellis
percutit: ipſos poſtmodū de pñti miſeria ad eternam
puerb. 29 gliam ducit: iuxta illud puerb. 29. Humilē ſpiritu ſuſci-
Suſcipit piet glia. Et hic nota q̄ iuſtos multiplr̄ ſuſcipit de⁹. ſ. ſu-
deus nos ſcipit innocētes ꝑ gratiā cōſeruātē. ps. 57. Me aūt ꝓpē
multiplr̄. innocentiā ſuſcepiſti ⁊ cōfirmaſti ⁊c. Suſcipit penitētes
per gratiā reparantē. Hiere. 3. Reuertere a me: ⁊ ego ſu-
ſcipiā te. Suſcipit aduerſa patiētes ad gliam cōſumman-
Act. 7. tem. Act. 7. Dñe ieſu ſuſcipe ſpm̄ meū. Sic ⁊ modo loq̄
tur iuſtus aduerſitatib⁹ preſſus dicēs. Et cū glia ſuſcepi
ſti me. i. ſuſcipies: preteritum ponens pro futuro.

1207 Quid enim mihi eſt in celo: ⁊ a te quid volui ſuper terram.

Hic conſequenter oſtēdit q̄ iuſtoꝝ beatitudo in ſolo
deo cōſiſtit. Cū eni beatitudo faciat mētē beatā: qꝛ aliter
beata nō eſſet: ⁊ ſolus deus nr̄am mentē ſatiare poſſit:
cū mēs noſtra ſit capacitatis infinite: ⁊ ſolus deus ſim-
pliciter ſit infinitus: ſequit q̄ in nulla creatura celeſti vel
terrena bt̄ificari poſſum⁹. Et hoc ē qd̄ hic dicit. Quid
enim mihi eſt in celo: ⁊ a te quid volui ſuper terrā. q. d.
neq̄ in celo neq̄ in terra eſt aliud a te. i. aliqua creatura q̄
ad me beatificandū ſufficiat mihi: quia vera beatitudo
in ſolo deo q̄ ē bonitatis infinite obiectiue conſiſtit. Etiā
qꝛ noſtre beatitudinis cauſa ſola diuina predeſtinatio
exiſtit. vide. ſ. v. 492. Et ideo hoc oſtēdēs dicit. Quid
eni mihi eſt in celo ⁊c. q. d. a te. i. quid aliud a te ꝑ beati-
tudine volui in celo vel in terra. ſ. nihil. quia ps. 143. ps. 143.
Beatus populus cuius domin⁹ deus eius.

Defecit caro mea et cor meū: de⁹ cordis mei et pars mea deus in eternum. 1208.

Hic cōſequenter oſtēdit q̄ omēs ſenſus noſtri tā inte-
riores q̄ exteriores ſuperant a gloria. Ut ei ait Gre Grego. in
go. in homil. Que autē lingua dicere vel quis intelle- homil.
ctus capere ſufficit: q̄ta illi⁹ ſuperne ciuitatis ſint gau- Btitudo.
dia angeloꝝ choris intereſſe: cum beatiſſimis ſpiritib⁹
glie ꝯditoris aſſiſtere: preſentē dei vultū cernere: incircū
ſcriptū lumen videre: nullo mortis metu affici: incorru
ptiōis ꝑpetue munere letari. q. d. nulla / nullus. quia vt
dr̄. 1. Coꝝ. 2. Oculus non vidit neq̄ auris audiuit. Et 1. Coꝝ. 2.
hoc quoad ſenſus corporales: quo vero ad ſenſus inte
riores ſubdit. Nec in cor hois aſcendit: que ꝑparauit
deus diligentib⁹ ſe. Et hoc eſt qd̄ ait. Defecit caro mea ⁊
cor meū: quia ſcꝫ nō ſufficiūt tantā gliam cōprehēde-
re. Et q̄ ſolus deus ſit beatitudo noſtra: ſubdit dicens.
Deus cordis mei. ſ. beatificator. Et ideo pars mea de⁹
in eternū. q. d. Pro beatitudine ſua eligant ſibi ſupbi ho
nores auari diuitias luxurioſi delitias ⁊c. Ego aūt par
tem meā eligo deū. Et nota q̄ hic pars ſtat ꝑ heredita-
te: ſicut ps. 15. Dñs pars hereditatis mee ⁊c. Et nota qꝛ ps. 15.
dicit. De⁹ cordis mei: q̄ vt de⁹ ſit cordis noſtri beatifi
catoꝛ ipſum cor noſtrū multiplr̄ ſibi debemus offerre. ſ. Cor offer-
Liberaliter ſine coactiōe. Integraliter ſine diminutiōe. re deo.
Perpetualr̄ ſine terminatione. Primo ergo offeramus
cor noſtrū deo liberaliter ⁊ ſponte. vt. ſ. ipſū deo nō mu
tuemus nec vendam⁹: ſed offeram⁹ libere. Deo ei mu-
tuant cor ſuū: qui ſibi ſeruiūt ſub ſpe tēporalis retribu-
tionis: qui qñ eis tēporalis retributio ſubtrahit / vel pro
ſperitas: ⁊ ipſi cor ſuū a deo ſubtrahūt. Jlli aūt vendūt
qui ꝑ tēporali mercede deū diligūt: qui ſolū ſm̄ de deo
cogitāt: q̄ñ de beneficijs ſe a deo ꝑcepiſſe recognoſcūt.
Et tales cor ſuū habēt diuiſum: qui ſm̄ partē minorem
deum diligūt: ⁊ ſm̄ ampliorē eius beneficia amant. De
quibus Oſee. 10. Diuiſum eſt cor eoꝝ: nunc interibunt. Oſee. 10.
Jlli autē cor ſuum deo liberalr̄ donāt: qui nō amore cō-
modi: ſed iuſticie deo ſeruiūt. iuxta illd̄ Joſue. 24. Nūc Joſue. 24.
ergo timete dñm ⁊ ſeruite ei corde perfecto atq̄ veriſſi-
mo. Scdo offeramus integraliter. Jlle eni non integra-
liter ſed partialr̄ cor ſuum dat deo: qui aliquid aliud di
ligit cum deo ⁊ nō ꝓpter deū. Deus enim ſicut ſponſus
ſpōſe ſue: ſic ⁊ cordis noſtri zelotypus eſt: nec aliū a cor
de noſtro permittit amari. vñ de totum cor ſibi vult ap-
plicari. Deut. 6. Diliges dñm deum tuū ex toto corde Deuter. 6.
tuo. Uidem⁹ eni q̄ cum ipſa auis nobilis de manu dñi
ſui volauerit ⁊ ceperit predā: cor prede ſue requirit ha-
bere. Sic ⁊ xp̄s auis nobilis qui volauit a manu prīs i
vterū virginis: ac ad mundū ⁊ patibulum crucis: ⁊ de
inferno predā cepit generis humani: qua capta ipſam
in celū portauit ad patrem: hui⁹ prede cor petit habere.
Et ideo cōſulit pſal'. dicēs. Effundite corā illo corda ve-
ſtra. Unde cuilibet noſtrū dicit. Fili prebe mihi cor tuū. puerb. 23.
Tertio debemus offerre cor noſtrū deo perpetualr̄ ſine
terminatione. quia nemo mittēs manū ſuā ad aratrum
et reſpiciens retro aptus eſt regno dei. ps. 111. Cōfirma ps. 111.
tum eſt cor eius: non commouebitur.

1209 **Quia ecce qui elongant ſe a te peribunt: perdidiſti omnes qui fornicantur abs te.**

¶ Hic finaliter cōcludit differentiā inter iuſtos et malos: q̄
differentia ſtat in hoc: quia mali a deo ſunt remoti: ſz bo
ni ꝓpinqui. Ideo p̄rio oſtēdit p̄rimū. Scḋo ſcḋm ibi. Mi
hi aūt. ¶ Quātum ad p̄rimū ſciendū ꝙ homo exiſtens
in gratia manet cū deo: quia ſimilis ē deo: ſed ꝑ peccatū
Elongat a deo quis per pctm. Magi. li.2.di.35. fit deo diſſimilis: et ſic per pctm̄ elongat a deo: nō quidē
loco: ſed diſſimilitudine. vt oſtēdit magiſter dicens. A
deo elongat homo ꝑ pctm̄: nō quidē loci diſtantia: quia
vbiqꝫ p̄ſens eſt deus: et in oīb⁹ reb⁹. Per peccatū er=
go nō ſecundū locū quis lōge fit a deo: et in eo longe fit
quia ab eius ſimilitudine recedit: et tanto longius q̄to
fit diſſimilior. Nam q̄ participatiōe ſimilia ſunt deo: re=
cipere poſſunt diſſimilitudinem: ipſa aūt ſimilitudo ex
nulla parte diſſimilis eſſe poteſt. Unde cum fili⁹ ſit ſimi
litudo patris: ex nulla parte poteſt eſſe patri diſſimilis:
cui⁹ participatiōe ſimilia ſunt quecūqꝫ deo ſimilia ſūt:
et illa poſſunt recipere diſſimilitudinē. Nihil eſt aūt qḋ
hominē a deo diſſimilē faciat quēadmodum pctm̄ ꝑ qḋ
homo elōgatur a deo. Ideo dr̄ p̄s.118. de peccatorib⁹.
Ps.118. A lege aūt tua lōge facti ſunt. Et q2 ꝑ pctm̄ mortale qs
elongatur a deo quod penā meret eternā: ideo ait. Qz
ecce qui elongant ſe a te. ſ. per pctm̄ mortale: peribunt.
Ps.67. P̄s.67. Sicut fluit cera a facie ignis: ſic pereant peccato
res a facie dei. Qḋ alijs verbis cōfirmās/ait. Perdidi
Fornicatio. Idolatria ſti oēs qui fornicant abs te. Ubi nota ꝙ in ſcriptura ꝑ
fornicationē intelligitur idolatria: vt habet. 28. q. 1. no
ſoluz. Unde 1. pal. 5. Reliquerūt deū et fornicāti ſunt poſt
deos populoꝝ terre. Omīs aūt peccās mortalr̄ eſt ido=
latra: quia aliḋ plus q̄ deū diligit. Illud aūt qḋ plus di
ligit/colit. Et ſic dr̄ ꝙ hic perdidiſti oēs qui fornican
tur abs te. idem eſt dicere ꝙ perdidiſti. i. perdes eterna=
Prou.6. liter oēs qui aliū deū a te adorant. Prouer.6. Qui autē
adulter eſt. ſ. idolatra: perdet animam ſuam.

1210 **Mihi autem adherere deo bonū eſt: et ponere in domino deo ſpē meam.**

¶ Hic oſtendit ꝙ boni ſunt deo propinqui: quia ipſi deo
adherent. Ubi notandū ꝙ triplex eſt adheſio qua iuſti
adherēt deo: ſz quā iſta pars diuidit in tres. Prima eſt
Triplex adheſio. adheſio charitatis et amicitie. Scḋa eſt adheſio ſpei atqꝫ
cōfidētie/ibi. Et ponere in deo ſpē meā. Tertia eſt fideli
tatis et credētie ibi. Ut annūciē. ¶ Quātū ad p̄mū ſciē=
duz: ꝙ illi rei cor verius ſeu magis adheret quā diligit.
Et ideo q2 deū toto corde debemus diligere: et p̄rimuz
ſicut nos: ideo et deo et p̄rimo charitate adherere debe=
mus. ſ. deo ꝑ mādatoꝝ obſeruantiā: p̄rimo aūt ꝑ chari
tatē et cōpaſſionē. De adherere deo ꝑ mandatoꝝ obſer=
Joſue.23. uantiā dr̄. Diligatis dn̄m deū veſtrū: vt ambuletis i om
nibus vijs eius: et obſeruetis mādata ei⁹. Adhereatiſqꝫ
ei in omni corde veſtro. Sic enim adheſerat deo pſal. qū
Ps.118. dixit. Adheſi teſtimonijs tuis dn̄e: noli me confundere.
Sic eni adherere deo/nihil aliud eſt q̄ ipſum diligēdo
eius mandata cuſtodire. Unde dicta [illegible] exponēs ma
giſter in glo. dicit. Adheret teſtimonijs dei qui mūdo re
nunciat: et qui curam huius vite et tedia ſpernit: qui lu=
xurie ſtudio ac pecunie cupiditate non curuatur: et reli=
qua dei cuſtodit mandata. Unde talis deo confidenter
dixit. Noli me confundere. ſ. ab expectatione mea: ſed
fac vt quo curro perueniam. Et de iſta adheſione cha=
ritatis nunc ait pſal. Mihi autem deo adherere bonum
eſt. Nec mirum qm̄ qui adheret deo: vnus ſpūs eſt cuz
eo: vt ait Apl's. 1. Cor. 6. Scḋa adheſio eſt ſpei qua iu= 1. Cor.6.
ſti adherent deo. Quanto eni aliqua res eſt ſolidior: tā Spes.
to res illi adherēs firmior eſt atqꝫ ſecurior. Cū ergo de⁹
ſit fortitudo ꝑ eſſentiā et ꝑpetua ſtabilitas ſibi adherēs/
nihil timere debet. Qḋ cōſiderās pſal. nūc ait. Mihi au
tem adherere deo bonū eſt: et ponere in deo ſpem meā.
Cū eni ſpes ſit certa expectatio future beatitudinis ex
dei gratia ꝓueniēs et meritis: ille dr̄ ꝑ ſpē adherere deo
q̄ in gratia exiſtēs de premio futuro cōfidit: qḋ. ſ. ꝙ illḋ
habebit poſt hāc vitā in re: qḋ nūc habet in ſpe. Unde hic
ait magiſter in glo. Mihi aūt adherere deo bonū eſt ⁊c.
quia nihil eſt melius q̄ videre deū facie ad faciē. Et iō
interim dū ſum peregrin⁹: dū nō eſt res: bonū eſt mihi
adherēdo. i. cōfidēdo d' deo ponere ſpē meā in ipſo: que
ſpes eſt quaſi anchora ꝑmiſſa ad terminū: qua nr̄a vita
in hui⁹ mūdi fluctib⁹ ſtabilis ꝑſeuerat. Unde et Bernarḋ. Bernarḋ.
ſup cāt. exponēs iſta v̄ba dicit. Mihi aūt adherere deo
bonum eſt ⁊c. Tu dn̄e es ſpes mea: quicq̄d agēdū/quic
quid declinādū/quicq̄d tolerandū/quicq̄d optanduz:
tu es dn̄e ſpes mea. hec mihi vna promiſſoꝝ cauſa. hec
tota ratio mee expectatiōis. Pretēdat alter meritū ſuū/
abſtinere ſe iactet/pondus diei et eſt⁹ portare: ieiunare
ſe bis in ſabbato dicat: ſe nō eſſe ſicut ceteri hoīz glietur:
Mihi aūt hoc ſolū bonum eſt adherere deo: et ponere i
dn̄o deo ſpē meā. Ideo nobis p̄cipit Joſue.22. Illi ſo Joſue.22.
li. ſ. deo adhereatis: qm̄ ipſe eſt vita veſtra.

Ut annunciem omnes predicationes tuas: in portis filie ſion. 1211

¶ Hic agit de tertia adheſione fidelitatis: qua iuſti deo
viuunt. Ubi nota ꝙ ſicut arbor adheret terre a qua tra Adherere
hit humorē quo viuit: ꝙ ſi ab eius adherentia ſe aliena
ret/ſtatim vita illi⁹ deficeret. Sic quilꝫ homo deo adhe=
rens ꝑ fidē q̄ anime tribuit vitā ſpiritualē/a qua ſi rece
dat ſtatim ſpiritualr̄ mortificat. vn̄. Deut.4. Uos q ad Deuter.4
heretis deo viuitis vniuerſi. Illi aūt qui deo ꝑ fidē ad=
heret: nō ſolum que ſunt fidei credit: ſed credenda alijs
annūciare conat. Et hoc eſt qḋ nūc ait pſal. Ut annun=
ciem ⁊. q. d. Ideo tibi deo adhereo per fidē: vt annūciē
oēs p̄dicatiōes tuas. Unde et Hieremie dictū fuit. Sta in Hiere.7.
porta domus dn̄i et p̄dica ⁊c. Conſilr̄ iſte dicit. Ut annū
ciem ⁊c. in portis. ſ. tēpli filie ſion. i. ciuitatis hierlm: que
filia ſion dr̄. q2 in monte ſion erat fortalitiū quo ciuitas
hierlm protegebat: vt filia a matre. Cōſilia loquit pſal.
cum dicit. qui exaltas me de portis mortis: vt annūciē
oēs laudationes tuas in portis filie ſion. Ibi vide de
duplicibus portis. ſ. p̄s.104.

Ut quid deus repuliſti in finem: iratus eſt furor tu⁹ ſuper oues paſcue tue. 1212

¶ Pſalm⁹ iſte hūc habet titulū. Intellect⁹ aſaph. Uel
ſz alios. Eruditio aſaph. Et pōt habere duplicē ſenſuz.
Prim⁹ eſt ꝙ iſte p̄s eſt eruditio qua aſaph a deo ꝑ reue
latiōnē fuit erudit⁹ de cōtentis in iſto pſal. Ali⁹ ſenſus
eſt ꝙ iſte p̄s eſt eruditio alioꝝ: q2 iſtum pſalmū ſcripſit
aſaph ad alioꝝ eruditionē de contētis in ip̄o. Materia
aūt pſal. eſt: q2 aſaph ꝓpheta ſpū ꝓphetico preuidit ca
ptiuitatē futurā ppl'i iudaici factā ꝑ nabuchodonoſor
regē babylōis. Et in iſto pſal. orat ꝓ liberatione a dicta
captiuitate: de qua captiuitate habet. 4. Reg. 24. Uel 4.reg.24
ſm alios hic loquit de captiuitate iudeoꝝ facta ꝑ Titū
et Ueſpaſianū et deſtructione tēpli et ciuitatis hierlm. de
qua loquit xp̄s Luc.19. Eſt ergo in toto pſal. iſto inten Luc.19.
tio aſaph rogare deū pro liberatiōe ppl'i iudeoꝝ ab illa

captiuitate. Et vt facilius exaudiatur ipſe multa allegat
vt deum ad miam inclinet. Et maxime quattuor adducit:
ſ3 q̄ iſte pſ̄ diuidit in quattuor partes: q2 allegat primo
dei ad iudeos priſtina familiaritatē τ amicitiā, Secundo
aduerſariorū iniquitatē τ malitiā ibi. Leua manus
tuas. Tertio dei bonitatē τ potētiā ibi. Uſquequo
de9. Quarto ppl'i iudeorū afflictionē τ miſeriā ibi. Ne
tradas. In prima aūt parte ſic facit. quia primo p modum
queſtionis dictā pponit captiuitatē. Scdo per modum
inclinatiōis dei ad illos antiquā inducit familiaritatē
ibi. Memor eſto. Tertio p modū recognitiōis dei
erga illos memorat bonitatē ibi. Redemiſti. ¶ Quantum
ad primū ſciendū q̄ qñ ppl's iudeorū deum deuote
colebat: deus erat adiutor eius: τ pro ipſo contra hoſtes
dimicabat: vt patuit in pharaone quē3 miraculoſe
cum toto ſuo exercitu ſubmerſit: in regibus amorreorū/

Joſue. 10. quos lapidib9 grādinis cum ſuis interfecit. Joſue. 10.
Repellit nos deus ppt pctā. ps. 105. In habitatoribus terre promiſſionis: quos mirabiliter
deleuit: vt patet Joſue p totū. S3 qñ ipſi pctis ſuis deū
ad iracundiā puocabant: ipſos deſerebat: τ in manib9
perſecutorū tradebat. Sic eni dr ps. 105. Et cōmixti ſunt
inter gētes τ didicerunt opera eorū: τ ſeruierūt ſculptilibus
eorū. Sequit. Et iratus eſt furore dñs in ppl'm ſuū:
et abominat9 eſt hereditatē ſuā3: τ tradidit eos in manus
gentiū: τ dñati ſunt eorū qui oderūt eos. Eſt enim
de deo reſpectu noſtri ſicut de anima reſpectu corpis: q2
ſicut anima nō recedit a corpore niſi pter defectū corporis:
ſic nec deus a nobis niſi pter defectum noſtrū3.
Propter pctā ergo iudeorū deus repulit eos: τ tradidit
eos captiuos in manu regis babylonie: qui regem Joachim
τ omes filios ſuos τ matrē ac omes pceres regni
4. reg. 24 captiuos duxit in babylonē. vt habet. 4. Reg. 24. Silr
poſt tradidit eos in manus romanorum: qui omes trucidauerunt.
vendiderūt. τ captiuauerūt τ tēplū cu3 ciuitate
funditus deſtruxerunt. Et iſta captiuitas vſq3 hodie
durat τ durabit vſq3 in finē ſeculi. Hanc ergo captiuitatē
p modum q̄rele proponit pſal. deo dicēs. Ut qd
deus repuliſti. i. repelles. ſ. iudeos in finem. Et dicit i finem.
q. d. ex toto: quia non parcit hominibus: nō ſeruis: non
etati: non templo. qd poteſt exponi de captiuitate babylonica.
¶ Uel aliter τ clarius. Ut qd deus repuliſti i finem.
i. vſq3 ad finem ſeculi: τ tunc intelligit de captiuitate
romanorū. Et iſtum intellectu3 magis approbat glo.
¶ Irat9 eſt furor tu9 ſup oues paſcue tue. Quāuis i deo
Sap. 12. non cadat ira nec furor: quia cum trāquillitate iudicat.
tamen qñ permittit τ homines a ſe repellit: dr ſe habere
ſm modum noſtrum intelligendi. admodum irati vel
furibūdi. ¶ Sup oues paſcue tue. Oues autē paſcue dei
dicebantur iudei: q2 p cultum veri dei ſoli deo volūtarie
ſubdebant: τ ab eo ſicut oues a paſtore regebāt. ps. 94.
ps. 94. Nos populus paſcue eius: τ oues manus ei9. Et nunc
ſingulariter iudeos oues dei nominat ſm glo. vt miam
pii paſtoris p humilitatē3 facilius acq̄rat. Et dicit oues
paſcue eius: quia in eos temperātius ſolemus vindicare:
quos aliquando fuiſſe noſtros meminimus.

1213 Memor eſto cōgregationis tue: quam poſſediſti ab initio.

¶ Hic cōſequenter antiqua dei beneficia p deum populo
iudeorū facta τ familiaritate3 pponit: vt deum ad ampliora
bñficia eis preſtanda inclinet. Circa qd ſciēdum
q̄ q̄uis vera amicitia ſolum ſit inter bonos: q̄ ſi aliqs
Amicicia. eorum prauus efficiat ſtatim amicitia eſt diſſoluta. vt
habet. 8. ethicorū. Tñ in illo q̄ in bonitate pſeuerat: ſemper
remanet quedā inclinatio ad illū qui pri9 erat amicus
ad ipſum gratioſe recipiendum ſi ad bonum reuertatur:
τ ad iniurias ſibi libere dimittendas. Cum igitur
ab initio populus iudeorū qui incepit in ſanctis patriarchis:
vt abraam: Iſaac: τ Jacob: qui erāt virtuoſi: τ per
cōſequēs amici dei. vnde Jac. 2. dr. Credidit abraā deo Jaco. 2.
et reputatū eſt ei ad iuſticiā: τ ideo amicus dei appellatus
eſt. Sequit q̄ q̄uis dict9 ppl's poſtea deu3 offenderit
p diuerſa peccata: q̄ tñ deus ratione priſtine amicitie
libenter ipſu3 ſi reuerti voluerit recipit: τ libere iniurias
illi dimittit. Et ideo ad placidu3 deū hic pſal. deo ppo
nit priſtinā eius cū illo pplo amicitiā dicens deo. Memor
eſto congregationis tue τc. Unde hic ait magiſter
in glo. Priora beneficia huic pplo data pſal. cōmemorat
vt pius iudex inuitet ad cōſueta bñficia: τ plus ſua beneficia
in eis q̄ ipſorū errata attēdat. Orans ergo p eis
ait. Memor eſto cōgregationis tue τc. quam poſſediſti
ab initio. ſ. illius ppl'i. i. a patriarchis qui fuerūt initiu3
eius. Hic eſt eni ppl's iſrael quem deus poſſedit: quib9
ſpecialiter legē dedit τ pphetas: nō gentibus. ¶ Et nota
q̄ ppl'm iudeorū vocat cōgregationē in hoc recolens beneficiū Bñficiu3.
liberatiōis a captiuitate egyptiaca: qñ pplo hebreorū
per diuerſas partes egypti diſperſus erat ad opera
diuerſa deputatus: ſed qñ ipſu3 deus liberare voluit/
ipſum totum inſimul in ramaſſe ciuitate egypti congregauit.
Ideo iſtā congregationē cōmemorans dicit. Memor
eſto cōgregationis tue. vt cōformiter nūc deu3 inclinet
ad liberandum ipſu3 ppl'm de pñti captiuitate.
¶ Itē nota q̄ q̄uis deus oim generaliter ſit dñs: illi9 tñ Poſſidere nos dicitur deus
ppl'i ſpāliter dr poſſeſſor: qui ad ei9 obedientiā ſe ſponte
obligauit. Sic fuit de iudeorū pplo q̄ lege ſuſcepta ad
eius obſeruantiā ſe obligauit libere. dicēs. Oīa q̄ locutus Exo. 24.
eſt dñs faciemus. Sic τ nunc poſſidet fideles: q̄ ad
ei9 obedientiā in baptiſmo ſe obligauerunt. Unde gentibus
cōuerſis ad fidem dr. Impleta eſt terra poſſeſſione ps. 103.
ſua. De iudeis autem dr. Dominus iſrael elegit in poſſeſſionem ps. 134.
ſibi. Et hic nota q̄ multiplex eſt congregatio:
tam bona q̄ mala. vide in dicto loco ſuo.

Redemiſti virgam hereditatis tue: mons ſion in quo habitaſti in eo. 1214

¶ Hic conſequenter alia dei erga iudeos recolit bñficia.
Ubi notandum q̄ p vgam hereditatis dñi intelligit populus
iudaicus: cuius ratio eſt: q2 volens deus liberare
pplm de egypto: τ illum poſſidere: vgā moyſi vertit in Exo. 4.
ſerpentem ſed apprehenſa cauda redijt in virgā. Cum
enim dixiſſet moyſes deo: qd ſignum dabo filiis iſrael
vt credāt q2 tu me miſiſti: Ait ad illu3 dñs. Quid tenes
in manu tua: Qui rñdit. Uirgā. Et ait illi dñs. Proiice
illā in terrā. Et dimiſit virgā in terrā τ facta eſt ſerpens.
et expauit moyſes τ fugit. Et ait illi dñs. Apprehende
caudam eius. Et apprehendit τ reuerſa eſt in ſtatū ſuū
virga facta ſicut ante virga erat. Et pter hoc ipſa congregatio
populi iudeorū virga dicit. De hac ergo vga dicit
pſal. Redemiſti virgā hereditatis tue. i. redemiſti de
ſeruitute pharaonis iudeos qui dicunt virga hereditatis
tue: quia ille ppl's hereditas dñi dicebat. quia ſicut
ille ſolus ppl's verum deum colebat: ſic illi ſoli hereditas
regni celeſtis debebat: dicēte dño. Hereditas autem Eſa. 19.
mea iſrael. Sed poſtq̄ iſtā hereditatē redemit τ in terra3
pmiſſiōis collocauit: quis fuerit principalior locus
vbi ipſa3 collocauit: adiungit dicens. Mōs ſiō in quo
habitaſti in eo. Quia eni ibi erat templum in quo deus
colebatur: τ palatium in quo caput regni habitabat: ideo
deus ſingulariter in mōte ſiō habitaſſe dicit. ps. 75. In ps. 75.
pace factus eſt locus eius: τ habitatio eius in ſiō. Et nota Virga multiplex.
moralr q̄ triplex virga repent. qñ legim9 florentem
virgā mirabiliter: virgā reficientē ſuauiter: virgā potentem
efficaciter. Primo vide virgā mirabiliter florentē3.

Nūe.14. Hec fuit virga aarō: de qua Nume.14. Inuenerunt vir
gam aarō germinaſſe: ⁊ ingētibus gēmis eruperāt flo=
res. Per hanc virgā intellige virginem parturientem. de
Eſa.11. qua Eſa.11. Egredief virga de radice ieſſe: ⁊ flos de ra=
dice eius aſcendet. Per ſcdaz intellige xp̄m nos reficien
1.Reg.14 tē infundendo gratiaz.1. Reg.14. Jonathas extendit
ſummitatē virge in fauū mellis: ⁊ cōuertit manū ſuam
ad os ſuum: ⁊ illuminati ſunt oculi eius. Sic ⁊ chriſtus
ps.22. gratia ſua nos reficiendo illuminat interi⁹. ps.22. Vir
ga tua ⁊ baculus tuus ipſa me cōſolata ſunt. Per terciā
intellige crucem ſumme potentie cōfundendo diaboli=
Exo.4. cam poteſtatem. Exo.4. Virgaz hanc ſumes in manu
tua in qua facturus es ſigna.

12 15 Leua man⁹ tuas in ſuperbias eo
rum in finem: quanta malignat⁹
eſt inimicus in ſancto.

¶ Hic cōſequenter ad inclinandum ꝓ liberatione dicte
captiuitatis diuinā clementiā pſal. allegat iniquitatem
et iniuſticiā aduerſantiū. Aduerſantes āt duplices erāt:
ſcz extrinſeci ⁊ intrinſeci. Extrinſeci erant pſecutores ip=
ſos captiuos detinentes: vt puta babyloni vl̄ romani.
Intrinſeci aūt erāt aliqui ex iudeis ipſoꝝ peccatis dictā
captiuitatem ꝓmerentes. Primo ergo allegat iniquita
tem extrinſecoꝝ. Scdo intrinſecorū, ibi. Signa noſtra.
¶ Quantū ad primū ſciendū ꝙ primo allegat malitiā
eorum in generali. Scdo in particulari, ibi. Et gloriati
ſunt. Notādū ꝙ (vt dictū eſt) iſte pſal. poteſt intelligi de
captiuitate babylonica: vel de captiuitate romana. Si
de captiuitate babylonica tunc pſal. iſta que cōtra capti
uantes loquif dicit nō optatiue: ſed predictiue dicens.
[Leua man⁹ tuas in ſupbias coꝝ.i. leuabis. Quid eī
Man⁹ dī. per manū qua operamur niſi poteſtas deſignaf? Et ſic
leuat ſup aliquos deus manus ſuas cū poteſtate ſua ip
ſos ꝓ peccatis ſuis punit. Sic enim leuauit manū ſuuz
ſup philiſteos: qſi pro peccatis eorum ipſos interficie=
1.Reg.5. bat.1.Reg.5. Fiebat manus dn̄i ſup ſingulas ciuitates
interfectionis magne nimis: ⁊ percutiebat viros ⁊c. Pre=
uidens ergo pſal. ꝙ deus puniturus erat chaldeos qui
iudeos captiuauerant dicit. Leua manus tuas in ſup=
bias coꝝ.i. manus leuabis ad puniendū ipſoꝝ ſuper=
bias. qd adimpletū fuit: qſi de⁹ per cyrū ⁊ dariū reges
Daniel.5. perſarū babyloniā deſtruxit. vt habef Daniel.5. Et cau
ſam hui⁹ punitiōis adiūgit, dicēs. [Quāta.i. mlta ma
lignatus eſt inimicus in ſctō.i. rex babylonis: ⁊ eius po
pulus in ſctō.i. i tēplo ſctō cultui diuino deputato. quia
et templū deſtruxit: ⁊ vaſa ſancta aſportauit: ⁊ pplm ca
ptiuauit. Si aūt intelligaf de captiuitate romanoꝝ: tūc
iſta dicit ꝓpheta p modū orantis ⁊ optantis. Ubi ſcien
dum ꝙ tunc deus dr̄ manū ſue poteſtatis habere ligatā
qſi peccatores nō puniēdo nō corrigit. ſed manuz leuat
Grego.7. vel ſoluit qſi ipſos flagellat ⁊ corrigit. vt oſtendit Gre=
moꝝ.c.8. go. ſuper illo verbo Job.6. Soluat manum ſuam ⁊ ſuc
Job.6. cidat me: dicēs. Sepe nāq3 fiducia longe ꝓſperitatis in
flati in quodā faſtu elationis erigimur. Cūq3 nos extol
li conditor cōſpicit: ſed amorē ſuū p vbera erga nos nō
exercet quaſi ad ferienda noſtra vitia manū ligataz te
net. An nō effectus ſui manū ligauerat: cum peccāti po=
pulo dicebat. Jam nō iraſcar tibi: ⁊ zelus meus receſſit
a te. Soluat ergo manū dr̄.i. exerceat effectū.i. ſuccidat
me. Cū eī ſecuros nos ac de virtutū affluētia elatos repē
tin⁹ vl̄ flagelli dolor vel īfirmitatis tētatio percutit: ꝓtin⁹ a
ſtatus ſui vertice noſtre mentis elatio ſuccīſa cadit ⁊c.
Sic deum leuare manus in ſupbias hoīz eſt vitia corri
gendo ſupbos ad humilitatez cōuertere. Sic ergo pſal.
preuidēdo ſupbiā romanoꝝ orat ꝓ ipſoꝝ conuerſione,
dicēs. Leua manus tuas in ſupbias coꝝ in finē. Quod
exponens ad iſtud ꝓpoſitū glo. ait. Leua manus ⁊c.i.
leua potentiā tuā in ſupbias coꝝ: a quib⁹.ſ. euerſa ē hie
ruſalē.ſ. in ſupbias romanoꝝ: vt ſupbias coꝝ vertas ad
humilitatē in finem.i. in xp̄m. qd ⁊ iam impletū cerni=
mus: quia rome xp̄iana religio effloruit. Et notāter di= Romani.
cit Leua: qꝛ ex multū ſupſtitioſa facta ē ſanctiſſima. et
ipoꝝ prio ſuperbiā admiratiue exprimit dicēs. Quāta
ideſt multa malignatus eſt inimicus in ſancto.i. in his
que ſancta tua erant.ſ. in tēplo in ſacerdotio ⁊ in ceteris
ſacramētis. Que oīa pmiſit deus: qꝛ iam illa nihil p̄=
ſignabāt: cū res p illa ſignata iā aduenīſſet. Admirādo
ḡ dicit. Quāta malignat⁹ eſt inimicus in ſctō. q.d. mul=
ta: qꝛ ſacerdotes ⁊ miniſteria tēpli preda illis fuerūt: to
ta gens occiſa vel captiuata fuit. Et hoc fecit inimicus.i.
roman⁹ exercitus. Iſtum paſſuz exponit Gualf. de ſub Gualf.
ditis ſupbis: qui cōtra p̄latos ſuos malignātur, dicens. Subdit⁹.
Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto. Jam ſi di= Prelatus
ſpar eſt ⁊ ſatis moleſtior verbis malignantiū ꝙ amā=
tium: ſed tamē neſcio que noſtri tēporis hui⁹ miſeria ip
ſi amātes facti ſunt malignantes. Quāta malignatur
hodie amicus in ſancto: dixiſſe debuiſſet inimicus: ſz di
xi amicus in ſancto: qd magis dolet. Ipſi enim amici fa
cti ſunt inimici. amici ꝓfeſſione: inimici actiōe: ſpecie ami
ci virtutē amicitie abnegātes. Amicus abſalon qꝛ fili⁹: Abſalon.
ſed q̄ntū malignat⁹ eſt ſcelerat⁹ in ſctō: filius ī patre: ab=
ſalō in dauid. Abſalō pax patris dr̄: bonū plane nomē:
ſed ipſe veritatē noīs cōfudit: qm̄ affectauit regnū: ince
ſtauit cubile. Felix tn̄ dauid cum inter tot filios: nō niſi
vnus malignator erupit. Quis dabit mihi hodie vt cō
tra magiſtros nō niſi vnus abſalon inſidief? Verū qua
ſi abſalones quidā ſunt qui (ſicut ſcriptū eſt) pacē predi
cāt: ⁊ dētibus mordēt: affectāt locū patris: cubile fedāt:
dum ſuſurrationib⁹ ſocios corrūpūt ⁊ ſubuertūt corda
innocentiū in quibus pax patris ſuauiter quieſcebat.
Imitatione abſalō eſt qui magiſtri ⁊ locū ſibi arrogat:
et derogat vite. Quātas malignatus eſt inimicus ī ſan
cto. Denīq3 que nō videt ſuſpicaf. Poſuerunt inquit ſi=
gna ſua: ⁊ non cognouerūt quia ponunt que non inue
niunt. ponūt que poſtea praue exponūt. Signa inquit
ſua. ſeipſos enim in ſignum ponūt: cū ex ſue prauitatis
regula alios mētiunf. Signa inquit. q.d. mī ſigna, ⁊ nō
veritatē: ſigna nō certitudinis ſed ſuſpitiōis. ⁊ nō cogno
uerunt. Nō enim cognitiōe: ſed cōiectura vincunf. Ma
lignaf inimicus ī ſctō. In quo ſctō? In ſctō ſctōꝝ. In ſan
cto q̄ dicit. Qui vos ſpnit: me ſpernit ⁊c.

Et gloriati ſunt qui oderunt te: 12 16
in medio ſolemnitatis tue.

¶ Hic conſequenter in particulari exponit malitiam pe=
ſequētiū. Et diuidif in partes quinq3. ſz ꝙ quinq3 ma=
la in particulari narrat de ipſis: qm̄ illi primo deū cor=
de cōtēpſerūt. Scdo ſigna vana erexerūt ibi. Poſuerūt.
Tertio portas ciuitatis deſtruxerūt ibi. Quaſi. Quar=
to ſcām templū cōbuſſerūt ibi. Incēderūt. Quinto feſta
dei abiecerūt ibi. Dixerūt. Et oīa predicta de duplici
captiuitate intelligunf. ¶ Quantū ad primū ſciendum
quoad primā captiuitatē babyloniꝝ: ꝙ babyloni ca
pta ciuitate hierlz ⁊ deſtructo tēplo: glīabanf in ſemetip Gloriari
ſis: quaſi ꝓpria virtute hoc feciſſent: nō conſiderātes ꝙ de malo.
deus iuſtus hoc fieri mādauerit vt iudeoꝝ pctā hoc mo
do puniret: ⁊ vt iudei qui in ꝓſperis a deo recedebant:
per aduerſa ad ipſuz colendū reducerenf. ¶ Et nota ꝙ
ipſos babylonios dicit odiētes deū: qꝛ ipi idolatre erāt.
et ſic cultū deo debitū idolis impendebāt: qd ſine contē
ptu dei fieri nō poterat. Dicit ergo. [Et glīati ſūt.ſ. capti
uato pplo: ⁊ deſtructa ciuitate tāq3 hoc ꝓpria virtute fe
ciſſent. [Qui oderūt te.ſ. babyloni q̄ erant idolatre in

medio ſolemnitatis tue.i. in deſtructione hieruſalem que di
cebatur in medio ſolēnitatis dei:q2 illa erat ſita in me-
dio terre ꝓmiſſionis:ad quā iudei in circuitu manētes
ter in anno cōfluebāt ad ſolēnitates dñi celebrādas.ſ.in
feſto paſche:pētecoſtes: ⁊ tabernaculoꝝ.vt habet Exo.
Exo.23. 23.Si autē de ſcda captiuitate intelligat: tūc eodē mo-
do applicat ad romanos pricipes.de qb⁹ dr. Et gl'ati
ſunt.ſ.de victoria quā habuerūt cōtra iudeos:qui ode-
runt te.ſ.romani qui tūc erāt ſerui demonuz.Et notatur
maxime ipſoꝝ puerſitas.ſ.de malo facto gl'ari.Ex quo
notat glo.q romani nō bono zelo deſtruxerūt hieruſalem ⁊
templū. ⁊ ppl'm captiuauerūt:ſed magis timore vindi-
cte:q2 romanis rebellauerāt. Vñ ait glo.Ecce q nō bono
zelo fecerūt:gl'ati enim ſunt de malo: cū poſt ſcelus ſeq̄
ſoleat penitudo:ſed iſti ad gl'iam verterūt. Et in quo tē
pore hoc fecerūt oſtēdit dicēs. In medio ſolēnitatis tue.
Tunc enim vſa fuit hieruſalem:qñ paſchalis ſolēnitas age
batur.⁊ ſic in medio ſolēnitatis.ſ.paſchalis.Et vide mi
rabilia dei iudicia : q2 ſicut iudei in ſolēnitate paſchali
contra xp̄m ſeuierūt cōgregati:ſic congregati in ſolēnita
te paſchali perierūt.Sed quid dicendū cū doctores di-
cant:q illa captiuitas ⁊ deſtructio fuerit facta in vindi-
ctam mortis xp̄i:ſed ex parte ppl'i romani ſeuiētis fuit i
vindictā rebellionis facte cōtra romanos. Quāuis er-
go illi tunc facerent q deus diſpoſuerat illos facturos.
non tñ recto animo id agebāt.qḋ patet:quia ex hoc va-
Puerb.2. ne gl'iabant.de quib⁹ ꝓuerb.2. Letant cum male fece-
[illegible] rint:⁊ exultāt in rebus peſſimis. ¶ An ſit mai⁹ pctm̄ glo
riari de peccato commiſſo:q̄ȝ ipſum fuerit primum pecca-
tum.vide.ꝟ.853.

1217 Poſuerunt ſigna ſua ſigna: ⁊ nō
cognouerunt ſicut in exitu ſuper
ſummum.

¶ Hoc eodez modo exponit de babylonijs ⁊ romanis:
quia capta ciuitate in ſignū victorie poſuerūt vexilla ꝑ in
locis altis ⁊ in portis.Et hoc eſt qḋ dicit. Poſuerunt ſi-
gna ſua.i. vexilla romana/dracones / ⁊ aquilas/ quib⁹
in p̄lio vtebant. Et replicat ſigna in ſignū doloris. vt.ſ.
ad celerē vindictā ꝓuocaret iudicē:oſtēdens q ſuis vi-
rib⁹ victoriā aſcriberēt:⁊ nō deo. Vñ ſubdit. [Et nō cog
nouerūt.ſ.q hoc eſſet a deo:⁊ q dei diſpoſitione hoc fieret.
Seqt. [Sicut i exitu ſup ſummū. Per exitū itellige por
tas ciuitatis p quas quis exit ciuitatem. Sicut ergo po
ſuerūt ſigna ſua in exitu.i.in portis ciuitatis:ſic etiā illa
Summū. poſuerūt ſup ſummū.i.in ſūmitate turriū. ¶ Vel p ſigna
Signa. intellige ſtatuas pricipū qui victoriā obtinuerūt:quas
ad rei memoriā poſuerūt:⁊ in portis ⁊ in locis ſupmis.
¶ Vel p ſummū intellige tēplū cui⁹ ſūmitas oēs alia
edificia excellebat. Erat eni ad modū cuiuſdā turris al
tiſſime tres habēs māſiones. Unde de templo ſub noie
Mich.4. turris dr. Turris nebuloſa filia ſiō:vſq ad te veiet. Vo
cabat eni turris ꝓpter altitudinez:ſed nebuloſa ꝓpter
fumum holocauſtoꝝ ſacrificioꝝ ⁊ incenſorum.

1218 Quaſi in ſilua lignorum ſecurib⁹
exciderunt ianuas eius in idip-
ſum: in ſecuri ⁊ aſcia deiecerūt eā.

¶ Hic conſequēter oſtendit q portas ciuitatis ſancte.ſ.
hieruſalem deſtruxerūt.qḋ vniformiter de vtraq captiuitate
intelligi pōt.q2 qñ ceperūt ciuitatē hieruſalem (vt cōſuetū eſt
in talib⁹)primū qḋ victores faciūt vt habeāt liberū igreſ
ſuz ⁊ egreſſuz:portas ciuitatis deſtruūt:ne p inſidias vl'
alias ſupuenientib⁹ includant. vñ ait q ſine aliqua reue-
rentia cū ſecuri ⁊ aſcia exciderūt ianuas.ſ.ciuitatꝪ: quē-
admodū indifferenter in ſilua lignoꝝ ligna inciduntur.

Et hoc in idipſum.ſ.exiſtētes cōſpirati in vnū conſtan-
tes.Et nota q aſaph ꝓphetizat deſtructionem ciuitatis
in ſecuri ⁊ aſcia: ad dnotādū q totalr diſſipari debebat.
Nam ſecuris primo ligna groſſa ſcindit: aſcia vo mi-
nutius ꝓſequit. Per hoc ergo res magnas ⁊ minimas
ciuitatis dicit deijcīēdas : vt oſtēdat ciuitatē fundit⁹ diſ
ſipādā. ¶ Poſſum⁹ autē hic moralr notare:q p ianuas
ciuitatis intelligit aditus regni celeſtis. Nam triplex ia Janua.
nua eſt.ſ. ſuperior/ anterior / ⁊ exterior. Pma aperitur p
beneficioꝝ dī collationē.ps.77. Januas celi aperuit: ⁊ Ps.77.
pluit illis manna ad māducandū. Scda aperit p ani-
marū preparationē. Apoc.3.Ego ſto ad oſtiū ⁊ pulſo:ſi Apoca.3.
quis aperuerit mihi ianuā itrabo ad illū ⁊c. Tertia ape
ritur p ſuperboꝝ dānationēz.Eſa.45.Aperiā ante eos ia Eſa.45.
nuas:⁊ glorioſos terre humiliabo.Sed prima ianua.ſ.
celeſtis diſſipat p ingratitudinē diuinoꝝ bñficioꝝ:vt in
gratis nō pateat.2.par.28. Diruptis omib⁹ vaſis atq 2.par.28.
confractis deſtruxerant ianuas tēpli. Unde nunc de in
gratis dr. [Exciderūt ianuas ei⁹.ſuit hoc i ſecuri ⁊ aſcia.
Per ſecurim que ligna groſſa cedit:accipe ingratitudi-
nem beneficioꝝ ſpūaliū.ſed per aſciā que minute cedit
accipe ingratitudinē beneficiorum corporaliū:que ſunt
minuta reſpectu ſpiritualium.

Incenderūt igni ſanctuariū tuū 1219
in terra: polluerunt tabernacu-
lum nominis tui.

¶ Hic oſtendit conſequēter q templū combuſſerūt. Q2 eni
templū de lapidib⁹ erat:qui ſecuri ⁊ aſcia excidi nō poſ
ſunt/vt ligna:ideo ipſum per ignē vaſtauerūt. Ubi no-
ta q per ſanctuariū ⁊ tabernaculū hic idē intelligit.ſ.tē-
plum ad dei cultū fabricatū: vt in ipſo nomē dei lauda-
retur:qḋ igne tā per chaldeos q̄ȝ poſtea p romanos fuit
cōbuſtū:capto tñ tēplo antēq̄ȝ illud cōburerēt illud pol-
luerūt immolantes in eo idolis ſuis.quibus victoriam
ſuā attribuebāt.Et hoc eſt qḋ ſubdit. [Polluerūt taber
naculū nois tui.ſ.nomini tuo dedicatum. Et notāter di
cit in terra.quia tabernaculū dei qḋ eſt in celo nec tange
re nec violare potuerunt. ¶ Et nota moraliter q taber- Taberna
naculum nominis dei.ſ.chriſti eſt multiplex.ſ.primū in culū multi
quo requieuit carnem aſſumendo.ſ.virgo maria. Eccl'. plex.
24.Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.Se Eccl'.24.
cundum eſt in quo requieſcit fidez collocando.ſ.vniuer
ſalis eccleſia : vel quelibet ſancta cōſcientia. Apoca.21.
Ecce tabernaculū dei cū hominib⁹:⁊ habitabit cū illis: Apoc.21.
ſcȝ per fidē ⁊ gratiā. Tertiū eſt in quo requieſcit gl'iaȝ cō
ferendo.ſ.gl'ia eterna.ps.14.Dñe quis habitabit in ta- Ps.14.
bernaculo tuo:aut quis requieſcat ⁊c. Primū taberna
culū polluūt heretici qui dicūt ipſam xp̄m cōcepiſſe ex viri
li ſemine.Contra quos ipſa dicit.Secreto deus erat me Job 29.
cum in tabernaculo meo. Secretū eni eſt qḋ nulli cōica
tur.Et ſic deus i tabernaculo virginis erat ſecreto:quia
eius conceptio alteri homini nō fuit cōicata.Secunduz
tabernaculum.ſ.eccleſiā vel conſcientiā polluūt infide
les ⁊ peccatores:qui eccleſiam vel cōſcientiā vtunt i ſpe
luncā latronum. Contra quos dicebat.ps.83.Elegi ab Ps.83.
iectus eſſe in domo dei mei magis q̄ȝ habitare in taber-
naculis peccatorum. Tertium tabernaculum.ſ.gl'ie pol
luūt : reſurrectionē corporū negantes. Cōtra quos dice
bat ſaluator. Facite vobis amicos de mānona iniqui- Luc.16.
tatis: vt cū defeceritis recipiāt vos in eterna tabernacla.

Dixerunt in corde ſuo cognatio 1220
eorum ſimul: quieſcere faciamus
omnes dies feſtos dei a terra.

¶Hic cōſequēter oſtēdit quomō dei feſta abiecerūt. Ubi aduertendū ꝙ intentio taꝫ chaldeoꝝ in pria captiuitate ꝙ̄ romanoꝝ in ſcda / erat tollere de tra cultuꝫ dei ⁊ cerimonias iudeoꝝ / ne deus hebꝛeoꝝ amplius ibi coleretur. Et hoc ſtatuerūt cōi cōſilio. ſ. pꝛio chaldei intra ſe: ⁊ ſcdo romani intra ſe. Et hoc ē qd dicit. ¶ Dixerūt i corde ſuo. i. intētō ipſoꝝ erat hec: ⁊ poſt ſimul cōgregati ſup hoc cōſiliū fecerūt cognatio eoꝝ ſimul. ſ. oīs eoꝝ cognatio ſimul ꝯgregata. Et quid dixerūt / vel quid deliberauerūt ſubdit. ¶ Quieſcere faciamus oēs dies feſtos dei a tra. i. ſic deſtruamus ritū iudeoꝝ ⁊ ceremonias vt dies ipſoꝝ feſtiui amplius nō memoꝛent. Et nota ꝙ dies feſtiui apd iudeos marie erāt tres. Primū eſt azymoꝝ. ſ. feſtuꝫ paſche in memoꝛiā liberationis de egypto: p qd feſtū ſignificat ſerenitas cōſciētie. 3. Eſdre. 7. Celebrauerūt diē feſtū azymoꝝ. Scdꝫ erat feſtū pentecoſtes in memoꝛiā legis a deo date. qd alio noīe dicebat feſtū nouarū frugū. qꝛ ſcꝫ panes de nouis frugibus deo offerebāt. de quo Deut. 16. Celebrabis feſtum dño deo tuo. Tertiū erat feſtū tabernaculoꝝ / qd dicebat ſcenophegia: i quo comedebāt in vmbraculis: in memoꝛiā ꝙ p quadraginta annos in vmbraculis ipſos per deſertū deus pauit. Phagin enī qd eſt comedere cōponit cū ſcenos qd eſt vmbꝛa. ⁊ inde ſcenophegia. i. feſtum tabernaculoꝝ in quo ſub vmbꝛa ramoꝝ habitabant ⁊ comedebāt. De hoc Joañ. 7. Erat dies feſtus iudeoꝝ qui dr ſcenophegia ⁊c. Et de iſtis tribus feſtis ſiue feſtiuitatibus dr Exo. 23. Tribus vicibus per ſingulos annos feſta celebrabitis. ¶ Per pmū feſtū moraliter intellige puritatē cōſcientie. Per ſcdm nouitatē vite. Per tertiū qd erat vltimū celebꝛitatē glie. ¶ Sꝫ forte dices. Dies feſtus quando incipit ⁊ qn terminat. Reſpōdet glo. extra de fer. qm in parte. lib. 2. dicens. Dies incipit ⁊ terminat horis diuerſis diuerſo reſpectu. Quātum enim ad officii diuini celebrationem incipit in veſpere ⁊ terminatur. Quoad iudicia incipit in mane. ſ. in ortu ſolis ⁊ terminatur in occaſu. Quo ad contractus incipit in media nocte ⁊ terminatur. Quo ad eſum carnis incipit poſt cenaꝫ. Quo vero ad obſeruationē treuge incipit in ortu ſolis ⁊ ſic terminat. Quo vero ad operationeꝫ non dicit qn incipiat vel terminet. ſed credo ꝙ incipit in occaſu ſolis: ⁊ ſic terminetur. Et in hoc maxime locorum conſuetudo debet conſiderari.

Feſtum. 3. Eſd. 7. Deut. 16. ſcenophegia. Joañ. 7. Exo. 23. Feſtum. Dies.

1221 **Signa noſtra non vidimus: iam non eſt propheta: et nos non cognoſcet amplius.**

¶Hic allegata iniquitate extrinſecorum aduerſantiū: cōſequēter allegat iniquitatē intrinſecoꝝ. Hoc aliter exponitur de captiuitate babylonica: ⁊ aliter de romana. Quantum ad captiuitatē babylonicaꝫ: ſciendū ꝙ multi iudeorum talem captiuitatem videntes: ⁊ templi deſtructioneꝫ deſperabant: ⁊ ſe a deo totaliter repulſos credebant. propter qd idolatriam cōmittebant. Unde dicebāt. ¶ Signa noſtra non vidimus. i. deus nūc nō oſtendit nobis ſigna qualia fecit patribus noſtris: quando ipſos de egypto eduxit: quando per deſertū multos reges nobis ſubiecit: qn in conſpectu noſtro in terra promiſſionis gentes euertit. Et videtur ꝙ ex toto nos reliquit. Similiter et alio: quia patribus dedit ꝓphetas / qui eis dei voluntatem manifeſtabant. Nūc aūt nullus eſt propheta qui nobis eius voluntatē annunciet. Ex quo concludebant ꝙ deus ipſos amplius nō recognoſceret: vt populum peculiarē ſibi acceptū. Et hoc eſt qd ſubdit. ¶ Iā nō eſt ꝓpheta: ⁊ nos nō cognoſcet amplius. Et ex hoc inferebāt. Si nos vt populum ſuum amplius non vult recognoſcere: nec nos ipſum vt deum et dominuꝫ noſtrum recognoſcere debemus. et ſic in deſperationeꝫ cadebant. Et hoc enim vult pſal. allegare opinionem dominū pro liberatione dicte captiuitatis: ne ſcilicet populus in quo ſolo diuinus erat cultus / ad idolatriā totaliter verteretur. Sed contra hoc qd dictum eſt / ꝙ tempore dicte captiuitatis non erat propheta in populo dei qui ei annunciaret dei voluntatem: videtur ꝙ tempore dicte captiuitatis fuit Hieremias propheta. vt ptꝫ Hiere. 1. Reſpondeo ꝙ quis tēpore illo Hieremias eis prophetizaret: tamen ipſum non reputabant verum prophetam: immo etiam illi qui remanſerāt in iudaiſmo / dicebant. Non miſit te dominus: ⁊ mendacium loqueris. vt patet Hiere. 43. Quanto magis apoſtate iudeorum ipſum verum prophetam non reputabant. Sic et hic pſal. allegat eorum opinionem dicens. Jam non eſt propheta. ¶ Quantum vero ad captiuitateꝫ romanorum ſic exponitur. Nam omnia veteris teſtamenti erāt quaſi ſigna ⁊ figura noui teſtamenti: vt deducit apoſtolus. 1. coꝛ. 10. Omnia in figura contingebant illis. Sicut autem adueniente luce ceſſat vmbꝛa: ſic aduenīte veritate ſiue re figurata / ceſſat figura ⁊ ſigna. Ceſſauerunt aūt oīa ſigna veteris legis tempore noue legis date per chꝛiſtum: quia venit res figurata. Quia igitur captiuitas iudeorum facta per romanos fuit tempore legis noue. ideo notat propheta iſtam captiuitatem nō eſſe ſignum: ſed res ſignificata p captiuitateꝫ babylonicam. Unde dicit ꝙ tempore dicte captiuitatis romanorum: ſigna noſtra non vidimus. ſ. in iſta captiuitate: qꝛ ſcꝫ venit res ſignata. ⁊ iam nō eſt ꝓpheta. ſ. ſicut in alijs captiuitatibus fuit qui eis prediceret liberationeꝫ ab iſta captiuitate. Et nos non cognoſcet amplius. ſ. nos reducendo. quia. ſ. iſta captiuitas iudeorum manere debet vſꝙ ad finem ſeculi / quando per helie ⁊ enoch predicationem iudei conuertent ad fidem xpi. Et ſm hoc iſte verſus reſpondet interpellationibus pſal. ſuperius poſitis pro liberatione populi / dicens ꝙ ille populus ab iſta captiuitate liberari non debet nec a deo recognoſci: vſꝙ ad fineꝫ ſeculi. Moꝛaliter aūt hic nota ꝙ multiplex eſt propheta. vide in lectura Joannis.

Hiere. 1. Hie. 43. Signum. 1. Coꝛ. 10. Iudei. ꝓpheta. Nota.

Uſquequo deus impꝛoperabit inimicus: irritat aduerſarius nomen tuum in finem. 1222

¶Hic ꝯſequēter ꝓ liberatiōe ppl̄i pſal. allegat dei bonitatē ⁊ potentiā. Et diuidit in partes tres. qꝛ p pſal. primo tēpus dicte captiuitatis deploꝛat. Scdo vt deus ipaꝫ terminet imploꝛat ibi. Ut quid auertis. Tertio ad hoc dei ptās explicat ibi. Deus āt rex nr. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū ꝙ aliter legit iſte vſus d captiuitate babylonica: et aliter de romana. Quātū ad pꝛimā captiuitatē p aduerſariū ⁊ inimicū intellige pplꝫ babylonioꝝ: q pplo dei aduerſabat ⁊ inimicabat. Sic eni inimici nomine illuꝫ pplꝫ nominabat Hieremias thre. 2. dicēs. Quos educaui ⁊ enutriui inimicus meus cōſumpſit eos. Jlle enī pplo chaldeoꝝ iudeis captiuis impꝛoperabat ꝙ deus iudeorum non eſſet verus deus: quia ipſos non defenderat de manibus ipſoꝝ. q. d. Si eſſet verus deus non vos ſic captiuari pmiſiſſet. Et qꝛ tale impꝛoperiū erat ad iniuriam dei. ideo ſic impꝛoperādo deū irritabāt contra ſe: ⁊ ad iraꝫ prouocabant. Querit ergo hic pſal. qādiu deus hoc ſuſtinebit dicēs. Uſquequo deus impꝛoperabit ⁊c. i. qādiu hoc durabit. an vſꝙ in finem. ſ. ſeculi. Non tñ vſꝙ in finem durabit ſeculi: ſed ſolū vſꝙ ad cyrum regem pſarum qui reduxit captiuitatem iudeorum ad pꝛia. vt habet. 1. Eſdre. 1. Sed tamē ſic loquit pſal. vſꝙ i finē. qꝛ ſicut expectāti liberatiōe oīe tēpus longū videt. ¶ Si āt intelligat de ſcda captiuitate p inimicū ⁊ aduerſariū itellige pplm iudaicū / qui domini xpo inimicat: qui ex eo

Inimic⁹. Threñ. 2. 1. Eſdre. 1. Inimicus dei iudei.

rum gente carnem aſſumpſit. De quib⁹ dicit Matt.10.
Matt.10. Jnimici hoīs/domeſtici eius. Quādiu eni extra fidem
xpi manēt: improperāt xpo: ⁊ p cōſequēs deo: q: xps eſt
deus. Querit ergo pſal. q̄diu iudei extra xpi fidem ma
nebūt dicēs. Uſquequo de⁹ improperabit inimicus. ſ.
pplʾs iudaicus. ⁊ ſtatim reſpōdet: q̄ vſq3 ad finez ſeculi.
qñ. ſ. helias conuertet corda patrū ad filios. ⁊ ecōtrario.
Et hoc ē qḋ ſubdit. [Jrritat aduerſari⁹. i. pplʾs iudaicus
tibi aduerſarius nomē tuū. i. xpm. in finem. i. vſq3 ad ſecu
li finem. quia tunc conuertetur. vide. s. v. 953.

1223 Ut quid auertis manū tuā: ⁊ dex
terā tuā de medio ſinu tuo i finē.

¶ Hic pſal. implorat captiuitatis terminationē. Quan
tum ad primā captiuitatē: ſciendū q̄ vulgariter manu3
in ſinu tenere dicatur: q̄ quando poteſt quis non ope=
ratur. Sic conformiter deus manum in ſinu tenere dica
tur q̄diu ppl̄m iudaicum ſuo cultui deputatum ab infi
delibus ⁊ idolatris non defendit. Et ideo vt ipſa3 de ſi=
nu extrahat iudeos liberādo/dicit. Ut quid auertis ma
num tuam ⁊ dexteram tua3: ſupple extrahere de medio
ſinu tuo in finem. i. tamdiu. Loquitur enim ipſi deo ad
modum quo loquetur homini. Quantu3 ad ſcd̄am ca=
ptiuitatē nota q̄ per manum dei intelligitur populus
Man⁹ dī iudei. iudaicus. Per manus enim operamur. Et quia ſoli iu=
dei opera dei faciebant: quia ſoli legem dei obſeruabāt.
ideo ipſi inter omnes nationes man⁹ dei dicebant: ⁊ ip
Ps.137. ſorum opa deo erāt accepta. Jdeo dicitur de ipſis. Ope
ra manuum tuarū. i. fidelium iudeoru3 non deſpicies.
Quid autem eſt ſinus dei niſi xps dei filius. Nā (vt ait
Grego.22. mor.c.14. Grego.) per ſinū / ſecretum mentis accipitur: ipſe aute3
filius dei ieſus eſt ſecreta patris notitia. Unde quia io=
Joan.13. annes euangeliſta per amorem erat cōiunctus chriſto:
Sinus dī chriſtus. ideo in ſinu ieſu recubuiſſe dicitur. Extra ſinum ergo dei
manet manus eius/ q̄diu populus iudaicus extra xpi
fidem permanet. Quando vero ad xpi fidē in fine mū=
di reducetur: tunc deus manum ſuā ponet in ſinū. Hoc
Exo.4. ſatis figuraliter nobis fuit oſtenſum Exo.4. (vt dedu=
cit magiſter i glo.) quando moyſi patri ⁊ ductori iudeo
rum dixit deus. Mitte manu3 tuam in ſinum tuum. Et
miſit ⁊ ait. Produc eam. ⁊ produxit. ⁊ inuēta eſt immū
da. Jterum dixit reuoca eam in ſinum tuum. ⁊ reduxit:
⁊ mūda effecta eſt. Hec man⁹ populus dei eſt: qui q̄diu
manet extra ſinū. ſ. xpi fidem/ imūdus eſt. Sed quan=
do reuocabitur ad ſinum vere fidei xpi mūdus erit. Ut
ergo iudei ad fidem reducantur/ ait pſal. deo. Ut quid
auertis manum tuam. Et de qua manu intelligat/ ſub=
dit. [Et dexteram tua3 de medio ſinu tuo. Jdeſt vt quid
auertis populum iudaicū a xpi fide: ⁊ non reducis cu3
Gloſa. in finem. i. in xpm. q. d. ſm glo. Ut quid alienas popu=
lum tuū a te: vt foris remaneat immūdus: Uſquequo
non reuocas manum in finem. i. in xpm: vt eum agno=
ſcat ſaluatorē. Et nota q̄ illos dicitur auertere a fide xpi
quos non conuertit.

1224 De⁹ aūt rex nr̄ ante ſecula: opera
tus eſt ſalutem in medio terre.

¶ Hic dei poteſtatē oſtendit: oſtendens q̄ deus potens
eſt ipſos ad libitū liberare. Et duo facit. Quia prio dei
poteſtatem declarat. Scd̄o dei bonitatem implorat: ibi.
Memor eſto. Prima pars diuiditur in ſex. quia ex ſex
mirabilib⁹ declarat dei ſummam poteſtatem. Prio ex
hoc q̄ iudeos in terram promiſſionis potēter adducit.
Scd̄o quia ad ingreſſu3 iudeoꝝ mare diuiſit: ibi. Tu cō
firmaſti. Tertio quia in mari principes egyptioꝝ ſub=
merſit ibi. Tu confregiſti. Quarto quia i deſerto de pe=
tra aquam eduxit/ ibi. Tu dirupiſti fontes. Quinto q:
oīa corpora celeſtia creauit ibi. Tuus eſt dies. Sexto
quia oīa corpa iferiora pduxit/ ibi. Tu feciſti. ¶ Pri
mo ergo oſtēdit dei potētiā: quia iudeos miraculoſe ad
terrā pmiſſionis adducit dicēs. Deus autē rex nr̄. Ubi Medium
nota q̄ terra pmiſſionis dicit̄ eſſe in medio terre habita terre mul
bilis: ⁊ ſic operatus eſt ſalutē i medio terre / qñ ſaluauit tipliciter.
ppl̄m ſuum de captiuitate egypti: ⁊ ipſum ad terrā pro=
miſſionis induxit. Uel aliter per ſalutē intellige xpi in=
carnationē ⁊ mortē p quā liberati ſum⁹. quā operat⁹ eſt
in medio terre. Nam vt ait Beda in libro de imagine. Beda.
Mōs caluarie directe in medio terre habitabilis eē dici
tur. q̄ ideo ibi voluit xps pati/ vt paſſionē ſuā oībus of
ferret equaliter. Uel aliter. Jnfernus dicit̄ eſſe in medio
terre. vt patet. s. v. 108. Jbi aūt fecit ſalutē: qñ eius ani=
ma in triduo ad infernū deſcēdēs inde ſaluās ſcōs pa
tres eduxit: quā ſalutē amplius non eſt operatur⁹. Un
de iſtum paſſum exponens Bernard. ait. Deus aūt rex Bernard.
noſter ante ſecula operat⁹ eſt ſalutem ⁊c. Operat⁹ eſt ſa
lutem xps in medio terre. Uade ⁊ tu in medio gehēne:
et expecta ſalutē que iā facta eſt in medio terre. Non ei
relinquit̄ amplius hoſtia p peccatore mortuo in pecca
tis. non crucifigit̄ amplius pro te filius dei. mortu⁹ eſt
ſemel: iam non morit̄. non deſcendit apud inferos ſan=
guis qui effuſus eſt ſuper terram. Biberūt ex eo omnes
peccatores terre. Non eſt qui de eo ſibi vendicet demo=
nes ad reſtringendum focos ſuos: ſed neq3 hoies ſocij
demonū. Semel illo deſcendit: nō ſanguis ſed anima.
et hec portio eorum qui in carcere erant: vna illa viſi=
tatio que tunc facta eſt per preſentiā anime/ cu3 corpus
penderet exanime ſuper terrā. Sanguis andā rigauit:
ſanguis infudit terrā: ⁊ iebriauit eā: ſanguis que i terra
ſunt ⁊ que in celo pacificauit. Nō aūt ⁊ q̄ apud inferos/
niſi q̄ ſemel illo (vt dixi) anima ei⁹ extiterat. ⁊ fecit ex par
te redemptionē: ne vel eo momento vacarent opera pie
tatis. ſed vltra non adyciet hoc. Hec ille. Sed aduer=
te q̄ dicatur. [Deus aūt rex noſter ante ſecula. Duplr̄ ei
hoc poteſt exponi. Uno modo ſic. Rex noſter qui ē de⁹
ante ſecula. i. ab eterno: nō tamē rex eſt ab eterno: q: no
men regis cōnotat reſpectū ad creaturā ſubdita3 q̄ non
fuit ab eterno. Alio modo vt per ſecula intelligant̄ reuo
lutiones certoꝝ annoꝝ. Sc̄ḋ3 enim cōiter accipit̄ p reuo Sclʒ quid
lutiōe vni⁹ iubilei: vel quinquagita annoꝝ. Ab exitu ei dicatur.
de egypto vſq3 ad fundationē tēpli p ſalomonē fluxerūt
anni quadringenti octoginta. Quo tēpore fuit fact⁹ iſte
ps aſaph qui fuit cōterrane⁹ ipſi dauid. Et ſic pt3 q̄ mul
ti iubilei fluxerūt ab exitu de egypto vſq3 ad tēpus quo
aſaph fecit iſtū pſal. Et ſic illō tēpus denotans aſaph/ di
cit. Deus autem rex noſter ante ſecula ⁊c.

Tu cōfirmaſti in virtute tua ma 1225
re: contribulaſti capita draconū
in aquis.

¶ Hic cōſequēter oſidit dei ptātē: q: ad ingreſſum iudeo
rū mare diuiſit. Nā (vt habet̄ Exo.14.) leuāte moyſe vir Exo.14.
gā ſupra mare: aque maris fuerūt diuiſe: ⁊ erāt iudeis
quaſi p muro a dextris ⁊ a ſiniſtris. quā aquarū ſolida
tionē vtute diuina factā oſidit dicēs. Tu cōfirmaſti i vtu
te tua mare. i. lapſu3 maris rubri: vt filijs iſrael eſſet iter
ſiccum per mediū maris. ¶ Uel aliter ⁊ magis myſtice.
Per mare qḋ amarum fluctuans ⁊ immundum eſt: in= Mare.
tellige gentes que erant a mare per idolatriam/ fluctuā Gentes.
tes per ſuperbiam: immūde per luxuria3. Hoc mare do
minus confirmauit cum ad fidē xpi incarnationis gen
tiles reduxit. Unde Grego.17. moꝝ. cap.15. ait. Quid Grego.17
aliud maris nomine niſi preſens ſeculu3 deſignatur: i mor.c.15.
quo corda hoim terrena querētiū diuerſis cogitationū
fluctibus intumeſcunt: quia elatione ſuperbie inflata

dū alterna intentione ſe īpetūt/quaſi aduerſantes ſe vn
de collidūt. Sed iā in fortitudine illi⁹ maria ſunt cōfir=
mata: quia incarnato dño diſcordantia ſecularium corda
concorditer credūt. Iā petrus ſupra mare ambulat: qr
nimirū xpi predicationib⁹ illa quondā tumida corda
gentiliū humili auditu ſubſtrata ſunt ⁊c. Eſt ergo ſen=
ſus. Tu cōfirmaſti in vtute tua mare.i.fluctuātia genti=
liū corda in xpi fide firmaſti. Vñ hui⁹ cōfirmatiōis my
ſteriū ſubdit/dicens. Contribulaſti capita draconū in
baptiſm⁹. aquis.i.ſuperbias demonum in aquis baptiſmi anni=
hilaſti. Et dicit ꝯtribulaſti: qr demones ſimul ꝯdolēt vir
te aquarū baptiſmi de cordib⁹ gētiliū ſe fore expulſos.

1226 Tu cōfregiſti capita dracōis: de
diſti eum eſcā populis ethiopū.

¶ Hic cōſequēter oſtēdit dei poteſtatē ex ſubmerſiōe egy
ptiorū. Ubi notandū ꝙ in ſcriptura draconis noīe re=
Eze.29. gnū egypti intelligit. vñ Eze.29.dr. Hec dicit dñs. Ego
Draco. ad te rex egypti draco magne ⁊c. Et ſic per capita draco
nis intellige principes ⁊ proceres regni egypti: qui om
Exo.14. nes confracti fuerūt/⁊ in mari ſubmerſi: vt habet Exo.
et.16. 14. Et Exo.15.dr. Electi pricipes ſubmerſi ſunt in mari
rubro: abyſſi operuerūt eos: deſcenderūt ī ꝓfundū qua
ſi lapis. Qd alijs verbis pſal. recolit/dicens. Tu confre
giſti capita draconis.ſ.regni egypti. Sed quid de ipſis
poſtea factū fuerit/ſubdit. Dediſti eū eſcam populis
Exo.14. ethiopum. Ubi ſciendū ꝙ (vt habetur Exo.14.) poſtꝙ
illi fuerunt in mare ſubmerſi ipſorū cadauera mare ꝓie
cit ad litt⁹. Unde ibi dicitur/ꝙ viderunt filij iſrael egy=
ptios mortuos ſupra littus maris. Unde ⁊ aues coru
ini generis que affectuoſe cadauera mortuorū comedūt
ad illa cadauera deſcenderunt: ⁊ illa comederunt. Un
de aues illas nigras coruini generis hic pſal. figurati=
Ethiops. ue vocat populum ethiopum propter coloris nigredi=
nem/dicens. Dediſti eum.ſ.regnū eſcam populis ethio
pū.i.auibus nigris. ¶ Magis autem myſtice hoc expo
Gloſa. nit glo. de dracone diabolo in aquis baptiſmi confra=
cto/dicēs. Tu confregiſti capita draconis.i. poteſtates
draconis.i.principis demoniorū. Uel caput draconis
eſt initiū peccati: qd eſt ſuperbia. Et dediſti eum.ſ.dra
conem eſcam populis ethiopum.i. gentiū omniū que
prius nigre erant peccatis: ſed poſt baptiſmum lote cā=
dore virtutum ſunt dealbate: quibus diabolus datur in
eſcam conſumptionis: ſed chriſtus datur illis in eſcam
conſummationis. Chriſtus enim eſca eſt qua confirma=
mur in bono: ſed diabolus eſt eſca quam conſumimus/
dum per virtutes eius vires deducimus ad nihilū. Sic
ergo gētes q̄ credūt hodie corp⁹ diaboli deuorāt: dum
alia diaboli mēbra ad deū conuertūt. Sic ergo gētibus
Iob.38. conuerſis corp⁹ diaboli prebet in eſcam. Iob.38. Quis
preparat coruo eſcam ſuam: ſupple niſi deus.

1227 Tu dirupiſti fontes ⁊ torrētes:
tu ſiccaſti fluuios ethan.

¶ Hic oſtendit diuinā potentiā ex eo ꝙ de petra aquam
Nū.20. eduxit. Nā vt habet Num.20. Cū veniſſet hebreorū
ppl's in deſerto ſyna: aquā ad bibēdū nō habebāt: ꝓpt
ſitim moriebant tam homines ꝙ iumēta. Clamauit po
pulus ad moyſen: moyſes autē orauit ad dñm dicens.
Dñe deus audi clamorem populi huius: ⁊ aperi eis
theſaurum tuū fontem aque viue ⁊c. Et ait illi dñs. Tol
le virgam in manu tua: ⁊ congrega pplm tuū ⁊ aarō: ⁊ lo
Aqua cō= quimini ad petrā coram ipſis: ⁊ illa dabit aquas. Cūqꝫ
tradictiōis eleuaſſet moyſes manū: percutiēs virga bis ſilicē/egreſ
ſe ſunt aque largiſſime quaſi de fonte in modū torrētis
mundantis: ⁊ bibit omnis populus ⁊ iumenta. Et hāc

hiſtoriam in breui cōmemorat hic pſal. dicens. Tu diru
piſti.ſ.petram: ⁊ exierunt fontes ⁊ torrentes aquarum.
Uel tu dirupiſti.i.aperuiſti petram ⁊c. Et de petra que
ſua natura aquam non habebat: aquam abundanter
fecit exire: qd eſt ſignum ſumme poteſtatis. Sic et econ=
trario flumina que naturaliter aquarum habent abun
dantiam: in ſiccum pro libito redegit. Et hoc eſt qd ſub
dit. Tu ſiccaſti fluuios ethan. Ubi ſciendum ꝙ ethan
interpretatur fortis ⁊ robuſtus. Et ſic per fluuios ethan Iordanis
intelligitur fluuius iordanis qui inter omnes fluuios
terre promiſſionis fortior eſt ⁊ ꝓfundior. Et accipit hic
plurale pro ſingulari: cum dicitur fluuios.i.fluuium. ſi=
cut cum dicitur. Iſti ſunt dij tui iſrael ⁊c. cum tamen eēt Exo.32.
ſolū vnus vitulus. Eſt ergo ſenſus. Tu ſiccaſti fluuios Fluuius.
ethan.i. fluuium iordanis. quia vt habetur Ioſue.3. Ioſue.3.
Deus ad tranſitum filiorum iſrael ſiccauit iordanis flu
uium tempore quo aquis magis erat repletus. Unde
ibi hiſtoriā. ¶ Magis aūt myſtice hoc exponit glo. dās
differentiam inter fluuios ⁊ torrētes. Per fluuios intel= Torrens.
ligens bonos predicatores a quibus continue aqua ſa= Predica=
pientie fluit: ſed per torrētes illos predicatores qui ad tor.
tempus predicant: ſed in tempore temptationis deficiunt.
Unde dicit. In alijs enim verbum dei fit fons aque ſa
lientis in vitam eternam: in alijs torrens que eſt aqua
currēs: ſed in eſtate ſiccatur. Hi ſunt illi qui accepto ver=
bo predicant ⁊ currunt: ſed temptationibus cedūt: qui nō
ſic habent verbum vt bene viuant: ſed vt alijs non ta=
ceunt. tamen ex vtriſqꝫ terra fideliū irrigatur a deo. Tu
ſiccaſti fluuios ethan. Ethā eni interptat fortis: ⁊ ſigni=
ficat doctrinas philoſophorū gentilium ⁊ magorum de
ſe preſumentium: quas deus ſiccauit: dum ad predica=
tionem ſimplicium apoſtolorum illos ſubiecit. quia ele
git infirma vt fortia q̄qꝫ cōfundat: vt ait apl's.1.Cor.1. 1.Cor.1.

Tuus eſt dies ⁊ tua eſt nox: tu fa 1228
bricatus es auroram et ſolem.

¶ Hic oſtendit diuinam potentiam ex eo ꝙ celeſtia cor=
pora creauit. Ubi notandum ꝙ per curſum ſolis dies ⁊
nocte diſtinguntur. qr quādo ſol eſt ſupra hemiſpherium
noſtrum/in ipſo diem cauſat: quando vero eſt infra/in
ipſo cauſat noctem. Ex quo ſequitur ꝙ in cuius poteſta
te eſt motus ſolis: in eius poteſtate eſt tēp⁹/dies/⁊ nox.
Cum igitur ſol ſit in poteſtate dei: quia ipſum ſolem fa=
cit. ergo ⁊ dies ⁊ aurora ⁊ nox. Et hoc notans pſal. di=
cit. Tuus eſt dies: ⁊ tua eſt nox. quia ſcilicet iſta ſunt in
poteſtate tua. probat: quia ſol a quo iſta cauſantur eſt
ipſius dei. Unde ſubdit. Tu fabricatus es auroram et
ſolem. Ex hoc vult concludere ꝙ omnia corpora cele=
ſtia deus ſua poteſtate creauit: quia per ſolem qui inter
omnia corpora celeſtia nobis magis apparet: ⁊ maio=
ris efficacie videtur: cetera corpora celeſtia vult intelli=
gere. Per auroram autem hic intelligitur luna: quoniā
aurora eſt finis noctis in qua ſplēdet luna. Omnis au=
tem res a ſuo fine denominari poteſt. et ideo quia auro
ra terminat lune lumen/per auroram accipe lunā. Eſt
ergo ſenſus. Tu fabricatus es auroram et ſolem.i.lunā
et ſolem: et ex conſequenti ceteras ſtellas. iuxta illud Ge= Gen.1.
neſ.1. Fecit deus duo luminaria magna ⁊c. et ſtellas.
¶ Magis autē myſtice ſm glo. per diem hic accipe per=
fectos ⁊ ſpirituales quos illuminat ſol iuſticie chriſtus.
Per noctē vero accipe min⁹ perfectos ⁊ carnales: quos
luna.i.xpi perluſtrat humanitas: quib⁹ ait Apoſtolus
1.Cor.3. Non potui vobis loqui quaſi ſpiritualib⁹: ſed 1.Cor.3.
quaſi carnalibus. Per auroram autem que eſt princi=
pium diei/intellige incipientes: ſed per ſolem qui perfe
ctū generat claritatē/intellige in ſapiētia ⁊ fide xpi perfe
ctos. Et hos omnes fabricat deus: quia ab ipſo omniū

Joan.1. ſapientia grandis ſine paruus procedit ſcḋm illḋ Joan. 1. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. quia nullus niſi per ipſum illuminatur.

1229 **Tu feciſti omnes terminos terre: eſtatem ⁊ ver tu plaſmaſti ea:**

¶Hic cõſequenter oſtẽdit dei potentiã ex productione

Termin⁹ terre. corporũ inferiorũ. Ubi ꝑ terminos terre accipe oĩa q̃ terminant̃ ⁊ vertunt̃ in terrã. vt ſunt oĩa generabilia ⁊ corruptibilia que de terra generant̃/⁊ in terra terminã= tur. Eſt ergo ſenſus. Tu feciſti omnes terminos terre. i. oĩa corruptibilia q̃ vertunt̃ in terrã. Et ꝑ hoc vult ha= bere ꝙ etiã fecit oĩa que ſunt media inter celũ ⁊ terrã: quia ſi fecit oĩa celeſtia ⁊ oĩa terreſtria oĩa ſuperio ra ⁊ inferiora: cõſequẽs eſt ꝙ etiaʒ fecit media: ⁊ ſic fecit

Joan.1. oĩa entia permanẽtia. Joan. 1. Omnia ꝑ ipſum facta ſunt. Sed deus de rebus ſucceſſiuis: vt eſt mot⁹ ⁊ tẽpus ſubdit. ¶Eſtateʒ ⁊ ver tu plaſmaſti. ꝑ iſta duo intelligẽs oĩa tẽpora. Quãuis eni ſint quattuor tẽpora anni. ſ. ver/eſtas/autũnus/⁊ hyems. tñ quia extrema tempora ſunt eſtas ⁊ hyems: eſtas in calore: hyems in frigore te= net extremitateʒ. ideo per iſta duo extrema alia duo me dia intelligit. Omnia auteʒ predicta ab illo loco: deus aũt rex noſter: induxit pſal. ad oſtendẽdũ dei potentiã/ qua iudeos de captiuitate ad libitum liberare põt. Job

Job.24. 24. Ab oĩpotẽte nõ ſunt abſcõdita tẽpora. Magis au tem myſtice fecit deus oĩes terminos terre: q2 omni rei

Grego.12. moꝛ.c.1. terrene ⁊ corruptibili poſuit terminũ. vt oñdit Greg. ſu= per illo verbo Job. 14. Cõſtituiſti terminos eius q̃ pre= teriri nõ poterunt: dicens. Nulla q̃ in hoc mũdo homi=

Preſcien tia dei oꝛ dinat oĩa nibus fiũt: abſq3 oĩpotentis dei conſilio veniunt. Nã cuncta deus futura preſciẽs ante ſecula decreuit quali ter ꝑ ſecula diſponant̃. Statutũ quippe eſt homini: vel q̃tũ hunc hec mũdi proſperitas ſeq̃t̃: vel q̃tũ aduer ſitas feriat ne electos eius aut imoderata proſperitas eleuet: aut nimia aduerſitas grauet. Statutũ quoq3 eſt

Uita. q̃tum in ipſa vita mortali tẽporaliter viuat. Nam ⁊ ſi

4.reg.20. annos quindecim ezechie regi ad vitam addidit omni potens deus/cum eum mori permiſit: tunc euʒ preſciuit eſſe moriturũ. Qua in re queſtio oritur: quomõ ei ꝑ ꝓ=

Mors. phetã dicat̃. Hec dicit dñs diſpone domui tue: quia mo= rieris tu ⁊ nõ viues. Cui cũ mortis ſnĩa data eſt: protin⁹ ad ei⁹ lachrymas ⁊ vita addita eſt. Sed per prophetaʒ dñs dicit: quo tẽpore mori ipſe merebat̃: ꝑ largitatẽ do mini illo tempore eũ ad mortẽ diſtulit: qḋ ante ſecula ip ſe preſciuit. Nec ꝓpheta igitur fallax: quia tẽpus mor= tis innotuit quo vir ille mori merebat̃. nec dñica ſtatu= ta permutata ſunt: quia vt ex largitate dei anni vite cre ſcerent: hoc quoq3 ante ſecula prefixũ fuit: ac ſpaciuʒ vi te quod inopinate foris eſt additũ: ſine augmẽto pre=

Termin⁹ vite. ſciẽtie fuit intus ſtatutũ. Bene ergo dicit̃. Cõſtituiſti ter minos eius qui preteriri non poterunt. Et hoc nõ ſoluʒ de rebus corporalib⁹: ſed ⁊ de ſpiritualib⁹ eſt intelligẽ= dum ſcḋm magiſtrũ hic in glo. Unde ⁊ ibi ſe ſubdit Gre= go. dicens ꝙ dicit̃. Conſtituiſti terminos eius qui p̃teri ri nõ poterũt. etiã iuxta ſpũm intelligi valet: q2 nonnũq̃ in v̾tutib⁹ ꝓficere conamur: ⁊ quedã dona percipim⁹: a quibuſdã vero repulſi in imis iacemus. Nemo enim eſt qui tñ virtutis apprehẽdat quãtũ deſiderat: q2 om= nipotẽs deus interiora diſcernẽs ipſis ſpiritualib⁹ pro uectibus modum ponit: vt ex hoc homo vel bonum qḋ apprehendere conat̃/ ⁊ non valet: in illis ſe non eleuet que valet. Unde ille quoq3 egregi⁹ predicator qui ra= ptus vſq3 ad tertiũ celum fuerat: paradiſi arcana pene trauerat: eſſe poſt reuelationem tranſquillus atq3 inten tat⁹ nõ valebat. Sed quia oĩps deus terminos cõſtituit homini qui preteriri nõ poterant. ⁊ eleuauit hunc ad co gnoſcendũ ſublimia: ⁊ reduxit iterũ ad infirma toleran da: vt modi ſui menſuras aſpiciẽs/dum ſecuritatẽ appre hendere conaret̃/⁊ nõ poſſet: ne ꝑ elationeʒ extra ſe iret: per humilitatẽ cogeret̃ intra ſuos ſemꝑ ſe terminos redi re. Hec ille. Ex quib⁹ patet ꝙ non ſolũ reb⁹ terrenis de⁹ terminos fecit: ſed etiã omnibus ſpiritualibus.

Memor eſto huius: inimicus improperauit dñõ: et populus iſipiens incitauit nomen tuum. 1230

¶Hic pſal. narrata potentia dei/ ipſius bonitatẽ implo rat dicẽs. Memor eſto huius. Sed cui⁹ hui⁹ non dicit: ſed ſubintelligit̃. ſ. operis tui. Unde alij trãſtulerũt. Me mor eſto hui⁹ creature tue. Cui⁹ creature. ſ. predicti po puli iudeorum. Iſta littera aliter legitur de captiuitate prima/ aliter de ſcḋa. Nam ſi exponit̃ de prima captiui Inimicus tate: tunc ly inimicus ⁊ populus inſipiẽs ſtat pro popu lo babylonie: qui iudeos captiuauerat. ⁊ tunc eſt ſen= ſus. Memor eſto huius. ſ. populi iudeoꝝ: vt ipſos li= beres. Adducit cauſaʒ: qm̃ in iſta captiuitate inimicus improperauit dñõ. ſ. ppl̃s babylonicus. Improperauit enim dño/dũ iudeis captiuans dicebat̃. Ecce q̃ potens eſt de⁹ veſter: qui nõ valuit vos defendere a manib⁹ no ſtris. Et hoc improperiũ directe tẽdebat contra deũ. De quo etiã pplo babylonico ſubdit. ¶Et ppl̃s inſipiẽs inci tauit nomen tuũ. qḋ eſt replicatio eiuſdẽ ſnĩe. Nam ipſe ppl̃s babylonicus ideo dicitur inſipiens: quia caret co= gnitione veri dei/in qua ſola vera ſapientia cõſiſtit. ¶In citauit nomen tuum. Incitare nomen domini eſt ipſum Incitare. promouere ⁊ inſtigare ad iram. Et ſic idem ſignificat̃ in pria parte v̾ſus: cũ dicitur. ¶Inimicus iproperauit dño. qḋ in ſcḋa oſtẽdit̃. ¶Et ppl̃s iſipiẽs incitauit nomẽ tuũ. quia inimicus ⁊ ppl̃s inſipiens ſtat pro pplo babyloni co. Et improperare dño ⁊ incitare nomen dñi idem eſt. ſ. deum ad vindictam incitare. ¶Si aũt exponit̃ de ſcḋa captiuitate: tunc ly inimicus ⁊ ppl̃s inſipiens ſtant pro populo iudeoꝝ qui inimicus dicit̃: quia inimiſte xp̃ʒ ꝑ= ſecutus eſt. Matth. 10. Inimici hominis domeſtici ei⁹. Matt.10. Etiam ppl̃s inſipiens dicit̃: quia xp̃m qui ad eũ ſaluã= dum venerat/noluit recipere. Joan. 1. Sui eũ nõ recepe Joan.1. runt. Iſte ergo inimicus ⁊ populus inſipiens iudeoruʒ improperauit dño ⁊ incitauit nomẽ dñi: vt puta qñ xp̃o dicebãt. Demoniũ habes. Et Joan. 9. Sam⁹ q2 hic ho Joan.8. mo peccator eſt: non nouim⁹ vnde ſit: moyſen nouim⁹ Joan.9. cui locutus eſt dominus: ⁊ ſimilia. Et ſicut tunc chriſto improperabant: ⁊ ipſum ad iracundiã concitabant: ſic et hodie faciunt ⁊ facient vſquequo ad fidem chriſti re ducantur. Ne ergo iſti in tanto malo perſeuerent ꝑ ip= ſis rogat pſal. allegans malum ipſorum: vt ex tanti pec cati diſplicentia/ ne perdurent ⁊ deũ prouocent ad ira= cundiam: dicens. Memor eſto huius. Quomodo au= Memoria teʒ memoratio vel obliuio cadat in deo. vide. ſ. v̾. 34.9. dei.

Ne tradas beſtijs aĩas cõfitẽtes tibi: ⁊ animas pauperuʒ tuorum ne obliuiſcaris in finem. 1231

¶Hec eſt vltima pars principalis pſal. in qua vt deum ad miſericordiam prouocet/allegat ppli iudeoꝝ affli= ctionem ⁊ miſeriã. Et facit quinq3. Quia primo allegat iudeorum penalitatem. Secundo promiſſionis dei fi= delitatem ibi. Reſpice. Tertio iudeorum humilitatem/ ibi. Ne auertatur. Quarto dei offenſionem/ibi. Exur= ge. Quinto perſecutorum iniquitatem/ibi. Ne obliui= ſcaris. ¶Primo ergo allegans iudeorum penalitateʒ/ dicit. Ne tradas ⁊c. Ubi ſciendum ꝙ aliter exponitur de pᷓma captiuitate q̃ de ſcḋa. Si de pᷓma exponit̃ ſcḋm

ꝙ hō ꝗ̃uis nō ſit ſolū corp⁹ nec ſolū aīa: q̃ ꝓpꝛie nec aīa
Homo. eſt hō nec corp⁹ eſt hō: ſꝫ anima ſimul cū corpe ē hō. Ṽñ
Animus. nec ꝓpꝛie dꝛ ꝙ iudas hō eſt in inferno: ſꝫ ſolū pars hoīs
illius.ſ.anima. Sic nec hō petr⁹ eſt in paradiſo: ſed ſolū
anima illi⁹ hoīs. vñ in triduo xp̄s nec erat hō in ſepul=
chꝛo: nec erat hō in inferno. q̃ ſola anima in inferno et
ſolū corp⁹ in ſepulchꝛo erat. Tamē multotiēs noīe ptis
pꝛincipalioꝛis totū intelligit. Et q̃ anima eſt pꝛincipa
lioꝛ hoīs pars: noīe anime tot⁹ hō accipit. Sic eni dicit
Exo. I. Exo.1. Oēs anime q̄ egreſſe ſunt de femoꝛe Jacob ꝛc.
ideſt oēs hoīes. Silr ⁊ in ꝓpoſito accipit anima ꝑ to
to hoīe: cū dꝛ. Ne tradas beſtijs animas ꝯfitētes tibi. qḋ
de iudeis intelligit. q̃ nūc ſoli iudei ꝯfitebant deo ꝯfeſ=
Ps.75. ſione laudis: q̃ ſoli deū colebāt. ps.75. Not⁹ in iudea
Beſtie dicunt baby lonij. deus. Noīe aūt beſtiarū intelligunt ipſi babylonij
ꝓpter ipſoꝝ crudelitatē quā erga ſuos captiuos exerce
bant. vt patuit de trib⁹ pueris quos innocētes in foꝛna=
cē ignis ardētis poſuerūt. de daniele quē in lacū leonuꝫ
clauſerūt. Videns ergo pſal'. in quoꝝ manib⁹ iudei erāt
traditi: ꝓ ipſis oꝛat dicēs. Ne tradas beſtijs ꝛc. ¶ Si āt
accipiat de captiuitate ſcḋa: ſciendūꝫ ꝙ iudei hodie per
oꝛbem captiuitati deo cōfitent ꝯfeſſione laudis/ ⁊ ipſuꝫ
colunt: ꝗ̃uis xp̄m negēt deū. et in parte negāt / ⁊ cōfiten
tur in parte. Per beſtias vero intellige ipſos demones:
Beſtia diabolus. vt deducit Grego.lib.33.moꝝ.c.2. Videns ergo pſal'. ꝙ
iudei ꝗ̃diu in ſcḋa captiuitate manēt: ſunt alieni a fide
xp̄i: ⁊ ſic moꝛiētes demonib⁹ ꝑpetuo cruciādi tradūtur:
oꝛat vt de⁹ ipſis miſeat ipſos ad fidē ꝯuertēdo dicēs. Ne
tradas beſtijs animas ꝛc.i. oꝛo vt animas iudeoꝝ q̄ ho
die ꝑ mūdū diſpſi vagant: ne obliuiſcaris in finē.ſ. xp̄m
qui eſt oīꝫ fideliū finis reducere ꝑ fidē: q̃ ſi reducantur
ſic in finē/ nō tradent beſtijs.ſ. demonibus cruciandi.

1232 **Reſpice in teſtamentum tuum: q̃ repleti ſunt qui obſcurati ſunt terre domibus iniquitatum.**

¶ Hic cōſequēter allegat ꝓmiſſiōis dei fidelitatem ⁊ ini
micoꝝ malignitatē. qḋ de vtraq̃ captiuitate exponitur.
Teſtamētū vetus. Si de pꝛima: tūc per teſtamentū dei intellige teſtamētū
vet⁹/ in quo ꝓmiſit de⁹ ꝓplo iudaico: ꝙ q̄cūq̃ eſſet in
captiuitatē duct⁹: ſi peniteret de ſuis peccatis/ ipſuꝫ libe
Deut.30. raret. vñ dꝛ Deut'.30. Si ad cardines celi fueris diſſipa
tus: inde te retrahet dñs deus tu⁹: ⁊ inducet te in terrā
quā poſſederūt patres tui: ⁊ obtinebis eam. Cum ergo
in illa captiuitate babylonica multi fuerint iudei boni
et penitentes: ex hoc teſtamento ꝓbat ꝙ deus eos debꝫ
inde adducere ad terram pꝛomiſſionis/ dicens deo. Re
ſpice in teſtamentum tuum.i. reſpice pꝛomiſſioneꝫ quā
feciſti in ſcriptura teſtamenti tui. Conſequenter allegat
babylonioꝛum iniquitatem: dicēs. ⸢ Quia repleti ſunt
qui obſcurati ſunt ꝛc. Qḋ ſic conſtruitur. Qui obſcura=
ti ſunt terre.ſ. abundantia terrenoꝛū.ſ. ipſi babylonij: re
pleti ſunt domibus iniquitatum.i. repleti ſunt iniquita
tibus in quib⁹ vt in domibus ꝯfidenter habitant. ¶ Si
autem de ſecūda captiuitate exponatur: tunc per ly te=
ſtamentum accipit legem nouā in qua nō terrena pꝛo=
Teſtamētum nouū mittuntur: ſed celeſtia ⁊ eterna. Et tunc pſal'. oꝛat vt te=
ſtamentum nouum cito impleatur: quia cōpleto ipſo.ſ.
completo electoꝛum numero. quibus pꝛomiſſio noui te
ſtamenti dirigatur: ipſi iudei qui reperientur ſaluabun
tur. Dicit ergo. Reſpice in teſtamētū tuū.i. imple ⁊ per=
fice que pꝛomiſiſti in teſtamento nouo.ſ. vitam eternaꝫ
dare beatis. Et quando erit cōpletum? Quando.ſ. ini=
quitas antixp̄i ⁊ ſuoꝛū ſatellitū erit ipleta. Et hoc eſt qḋ
ſubdit: ꝙ hoc erit ad antixp̄m cum ſuis qui obſcurati
ſunt terre/ repleti erunt domibus iniquitatuꝫ. Conſtrue
vt ſupꝛa.

Ne auertatur humilis factus cō fuſus: pauper ⁊ inops laudabūt nomen tuum. 1233

¶ Hic allegat iudeoꝛū humilitatē ſiue humiliationem.
Nota ꝙ populus iudaicus in captiuitatē ductus fact⁹
fuit humilis ⁊ confuſus: q̃ deppꝛeſſus ⁊ ſubiugat⁹. Nā
humilitas q̄nq̃ ſignificat virtutē: quandoq̃ penā ⁊ affli
ctionē. vt dictū eſt.ṽ.616.⁊.ṽ.896. Hic ergo humilis ac Humilis.
cipit ꝑ afflicto ⁊ ſubiugato. qḋ ſatis oſ̄dit cū ſubdit. Fa
ctus cōfuſus. q̃ nō modica cōfuſio fuit iudeis / ſic ꝑ ido
latras captiuari ⁊ ſubiugari. De populo ergo iudeoꝛuꝫ
ſic humiliato ⁊ confuſo dicit. Ne auertat.ſ. a te vel a ma
nu tua: ſed reducat: q̃ ſi reducat ad ꝓpꝛia ꝗ̃uis ſit paup
et inops: tñ laudabūt nomē tuū. qḋ ⁊ ſic factū fuit: q̃ q̄n
per zoꝛobabel de captiuitate educti fuerūt in hieruſalē:
ſtatim edificauerūt altare dño: ⁊ feſtū tabernaculoꝝ fe
cerunt laudantes nomen dñi. vt habet.1.Eſdre.3. ¶ Si 1.Eſdre.3.
aūt de ſcḋa tunc accipitur humilis ⁊ cōfuſus pro virtuo
ſo: quia iudei qui in fine reperient ſub xp̄o / humiliabū
tur: ⁊ de ſua infidelitate perpetua pꝛefundentur: q̄ cōfu
ſio eſt virtuoſa. vt notat ſupꝛa.ṽ.345. Qḋ aūt de humi
litate ⁊ cōfuſione virtuoſa loquatur: oſtēdit cum ſubdit
⸢ Pauper ⁊ inops laudabūt ꝛc. quia pauper ⁊ inops di
citur qui vere eſt humilis. Math.5. Beati pauperes ſpi= Math.5.
ritu. Que autem ſit differentia inter pauperes ⁊ inopē.
vide ſuperius.ṽ.580.

Exurge deus iudica cauſaꝫ tuā: memoꝛ eſto ip̄ꝛoperioꝝ tuoꝝ: eo rū q̄ ab inſipiente ſunt tota die. 1234

¶ Hic conſequēter allegat [illegible] offenſionem. Vbi ad
uerte ꝙ iniuria ⁊ oppꝛob[illegible] illata contra populum dei
per babylonicos directe militabant contra ipſum deuꝫ:
tum quia dicebant deum iudeoꝛum illos non potuiſſe
defendere: tum quia iniuria illata membris reſultat in
caput. Cum ergo deus ſit caput noſtrum ⁊ nos membra
eius: mala ſuis illata ad ipſum ptinent. vt deducit Gre Grego.5. moꝝ.c.11.
go. dicens. Si enim caput noſtrum toꝛmenta noſtra nō
tangerent: nequaq̃ afflictis membris perſecutoꝛi etiam Pene noſtre ſūt xp̄i
de celo clamaret. Saule ſaule quid me perſequeris. Si
cruciatus noſtri eius pene non eſſent: conuerſis afflictis Act.9.
ꝙ paulus minime diceret. Suppleo ea que deſunt paſ=
ſionū chꝛiſti in carne mea. Et tamē de reſurrectione iaꝫ
ſui capitis exaltat⁹ dicit. Qui nos conreſuſcitauit ⁊ cō= Eph.2.
ſedere fecit in celeſtibus. Nempe hunc in terra perſecu=
tionum toꝛmenta conſtrinxerant: ſed penarum ſuarum
ponderibus pꝛeſſus ecce iam per gloꝛiam capitis in ce=
lo reſidebat. Ex quibus apparet ꝙ iniurie nobis illate
et pene chꝛiſti eſſe dicuntur. Qḋ bene cōſiderans pſal'.
nunc ait. Exurge domine iudica cauſam tuaꝫ. Que cau
ſa? quia.ſ. dicunt babylonij. vbi eſt deus tuus qui te li=
berare poſſit? ¶ Vel ſi referatur ad captiuitatē ſecūdaꝫ
eodem modo exponitur de romanis. Vñ cauſam iſtaꝫ
expꝛimit dicēs. ⸢ Memoꝛ eſto impꝛoperioꝝ tuoꝝ. Hic
ly tuoꝛum vel referri poteſt ad deum / vt impꝛoperia di
cantur dei.i. contra deum: vel ad populū iudeoꝝ. vt ſit
ſenſus. Memoꝛ eſto impꝛoperioꝝ tuoꝛū: qui.ſ. ſunt tui
per cultum ſingularem. Et a quib⁹ ſint iſta impꝛoperia
illata ſubdit. ⸢ Que ſunt ab inſipiēte tota die.ſ. ab iſipiē
te populo babylone quo ad pꝛimam captiuitatem. vel
ab inſipiente populo romano quoad ſcḋm: qui vterq̃
populus dicebatur inſipiens: quia ſine cultu veri dei
erat. Memoꝛ ergo eſto eoꝛum.ſ. inducens coꝛonaꝫ bo
nis/ hoſtibus penā. ¶ Et aduerte ꝙ memoꝛatur deus bonoꝝ ⁊ Memoꝛatur de⁹ multipliciter
maloꝛuꝫ multiplr.ſ. pꝛimo nobis miſerendo. Job.7. Me

mēto mei deus: qꝛ vt̄ꝰ ē vita mea. Scd̄o in tribulatiōe
ps 135. ſubueniendo. ps. 135. Quia in hūilitate noſtra memoꝛ
ps 113. fuit noſtri. Tertio eternalr̄ p̄miādo: vt hic. ꝛ ps. 113. Do=
minus memoꝛ fuit noſtri ꝛ bn̄dixit nobis. Quarto pec
Tob. 3. cata relaxādo. Tob. 3. Nunc dn̄e memoꝛ eſto mei: neqꝫ
vindictā ſumas de pctīs meis. Quinto maloꝝ memo=
ratur ipſos puniēdo. ps. Memoꝛ eſto dn̄e filioꝝ edon.

1235 Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuoꝛum: ſuperbia eoꝛuꝫ qui te oderunt aſcendit ſemper.

¶ Hic vltimo allegat pſequentiū iniquitatē. Si ad pri=
mā captiuitatē referat: ipſi babylonij dicebant̄ inimici
dei. tū qꝛ deū blaſphemabāt / dicētes ipſum nō poſſe li=
berare iudeos de ipſoꝝ manibꝰ. tū qꝛ erāt idolatre ꝛ ſu
pbia pleni: de quibꝰ ſubdit. Supbia eoꝝ. ſ. babylonioꝝ
aſcēdit ſemp. Quādiu enī ſupbia ꝛ aliō pctm̄ durat ſem
per creſcit. qꝛ diuturnitas pctī ipſum auget: etiā qꝛ intm̄
Supbia. ſupbia nabuchodonoſoꝛ regis babylonioꝝ aſcendebat
q ſe adorari tanqꝫ deū volebat ab oībus in ſtatua au=
Daniel 3. rea quā erexerat. vt habet̄ Daniel 3. ¶ Si aūt exponat̄
de ſcd̄a captiuitate: tūc exponit̄ ō ſupbia romanoꝝ: q tā
tū aſcēdit / q xp̄ꝫ vbiqꝫ pſequebant̄ in terris. Vñ hoc de
Queſtio. ſupbia romanoꝝ exponit magiſter i glo. ¶ Sꝫ hic ē vnū
Odiū dei. dubiū. ſ. quomō deꝰ odio haberi pōt ab aliquo ethnico
rum. Vnde ſicut ſummū malū nō pōt ab aliquo diligi:
ſic nec ſummū bonū odiri. Ad oppoſitū tñ ē qd̄ hic dr̄. ꝛ
Joan. 15. Joan. 15. Nūc aūt viderūt ꝛ oderūt me ꝛ patrē meum.
Rn̄ſio dicēduꝫ q odiū eſt quidā motꝰ potētie appetiti=
ue: q nō mouet̄ niſi ab aliq̄ apphēſo. Deus aūt ab hoie
dupl̄r pōt apphēdi. Vnomō ſm ſeipꝫ: puta cū videt̄ per
eſſentiā. Alio mō p effectꝰ ſuos: puta cū inuiſibilia dei p
ea q̄ facta ſunt intellecta conſpiciunt̄. Deus aūt p eſſen
tiā ſuā eſt ipſa ſūma bonitas: quā nullus odio habere
pōt. qꝛ de ratione boni eſt q ametur. q̄ multo fortiꝰ de ſū
mo bono. Et ideo impoſſibile eſt q oīs vidēs deum p
eſſentiā ipſiuꝫ habeat odio. Vñ dicit magiſter lib. 4. di.
vlt. q dānati in iudicio nō videbūt diuinā eſſentiā: qꝛ di
uinitas ſine gaudio videri nō pōt. ergo nec odiri: qꝛ res
odita viſa nō gaudiū ingerit: ſed turbationē. Si aūt deꝰ
ab hoie apphendit̄ p effectꝰ ſuos: tūc ſciendum q aliqui
ſunt effectꝰ diuini q̄ nullo mō poſſunt eē cōtrarij volū=
tati hūane: ſicut eē viuere ꝛ intelligere: q̄ oībꝰ ſunt ap
petibilia ꝛ amabilia. Et ſꝫ iſtos effectus deꝰ odio habe
ri nō pōt. Quidā aūt ſunt effectꝰ diuini q̄ repugnāt vo=
lūtati inordinate: ſicut cohibitio peccatoꝝ per legē dei /
pene inflictio. Talia enim repugnāt voluntati p pctm̄
deprauate. Et ſm cōſiderationē taliū effectuū / deꝰ ab ali
quibꝰ odio pōt haberi inquātū. ſ. apprehendit̄ / vt pec=
catoꝝ ꝛ delectationū carnaliū phibitoꝛ / pctōꝝ dānatoꝛ /
penaruꝫ inflictoꝛ: ꝛ hmōi. Cum ergo dicit̄ q deꝰ eſt ſum
mum bonū carens oīū malo. ergo odiri nō poteſt. cōce
ditur ſub noīe huiꝰ: ſed bene in quātū punitoꝛ ꝛ hmōi.
Vnde ꝛ dānati tñ habent deū odio: q vellent ipſum nō
eē. vt dicit magiſter lib. 4. di. 50.

1236 Confitebimur tibi deꝰ: confitebimur ꝛ inuocabimus nomen tuum.

¶ Titulus huius pſalmi hic eſt. In fi
nem ne diſperdas vel corrumpas: ps
cantici aſaph. Vbi notandum q ſicut pſalmus prece=
dens ab aſaph fuit factus pro liberatione filiorum iſrl̄
a captiuitate babylonica ꝛ romana: ſic ipſe aſaph iſtum
pſalmum conſequenter fecit rogans deum ne amplius
permitteret populum ſuuꝫ a gentibus captiuari. Eſt er
go pſalmus iſte oratio ipſius aſaph: vt deus populum
ſuum liberatū de captiuitatibꝰ amplius captiuari non
permittat. Et ſic eſt ſenſus tituli ad litteraꝫ. Iſte pſalmꝰ
cantici aſaph: qui quidem eſt pſalmus: quia docet bene
agere. eſt canticum: quia docet deum laudare: qui diri=
git nos in finem. Orat. ꝛ quid? ne. ſ. diſperdas vel corrū
pas. ſ. ne diſperdi vel corrumpi amplius permittas po
pulum tuum iſrael ab aliquibus hoſtibus. Et ſic quo
ad litterā pſalmus iſte diuiditur in tres partes: quia po
nitur primo liberatorum confeſſio. Secundo inimicoꝝ
amonitio / ibi. Dixi iniquis. Tertio deo gratiarum actio /
ibi. Ego autem ꝛc. Dic vt N. ¶ Quantum vero ad ſen
ſum propheticū ſciendum q intentio pſalmiſte eſt oſtē=
dere chriſtum verum deum ꝛ verum hominē iudicēqꝫ
venturum viuorum omniū ac mortuoꝝ: ad hoc maxie
vt iudei credant in ipſum: ꝛ ne aduerſitatibꝰ preſſi coꝛ=
rumpāt vel diſperdant fidē ꝛ ſpeꝫ quā ipſoꝝ patres an
tiqui habuerunt in xp̄m venturum. Eſt ergo ſenſus titu
li: iſte ps quem fecit aſaph eſt in finem. ſ. in xp̄ꝫ nos diri
gens: qui dicitur ps qui mouet ad bene operandū: dici
tur etiam canticum: quia agit de premiatione eterna.
Hoc intendit ne tu iudee vel quicunqꝫ alius aduerſita
tibus preſſus diſperdas vel corrumpas fidem. ſ. ꝛ ſpem
quā antiqui patres habuerunt in xp̄ꝫ. Pſal. aūt iſte di=
uiditur in duas partes ſm q ſunt duo genera hominū:
quia quidam ſunt humiles ꝛ depreſſi: quidaꝫ vero flo
rentes ꝛ ſuperbi. Primo ergo conſolatur humiles. Se=
cundo terret ſuperbos / ibi. Narrabimus mirabilia.
¶ Quātū ad primū ſciēdū quātū ad p̄ſens ſpectat q cō Confeſſio
feſſio eſt triplex. ſ. confeſſio foralis eloquentie reoꝛuꝫ dā multiplex
natiua. confeſſio ſalutaris penitētie peccatorū purgati=
ua. confeſſio laudis ꝛ excellentie gratiarum redditiua.
Prima eſt confeſſio foralis que. ſ. fit in foro iudiciali / p
quā reus confeſſus iuſte condemnatur a iudice: de qua
ad litterā dicitur Joſue. 7. Dicit ioſue ad achoꝛ. Fili da Joſue. 7.
gloꝛiā deo ꝛ confitere: atqꝫ indica mihi quid feceris: ne
abſcondas. Reſpondit achoꝛ. Vere ego peccaui ꝛc. ex
qua confeſſione iuſte fuit condemnatus ad moꝛtem.
Et nota q iſta confeſſio facta in foro iudiciali ſolum cō=
fitenti preiudicat: et non alteri. vt habetur. 2. q. 1. nos. 2. q. 1.
¶ Sed forte dices. quis eſt reus? nūquid in iudicio te= Queſtio
netur ſe quis reum confiteri? Et videtur q non: quia tūc
eſſet ſuipſiꝰ homicida. Ad oppoſitum videtur ſi veri=
tatem non confiteatur / proditoꝛ erit veritatis: qd̄ nunqꝫ
licet. Reſpondeo q ſic: quia iudici tenetur reſpondere:
et non niſi verum. ergo non eſt homicida ſuipſius pro
prie: ſed valde indirecte: quia aliquod peccatuꝫ in hoc
caſu ſibi nō imputatur. ꝛ iſta confeſſio non eſt ad propo
ſitū. ¶ Secunda confeſſio eſt ſalutaris penitentie. et de
iſta dicitur. Dixi confitebor aduerſum me iniuſticiam ps. 31.
meam domino ꝛc. vbi Pſal. docet aliena peccata tace=
re et ſolum propria confiteri: et ſe ſolum accuſare non
excuſare: dicens. Confitebor aduerſum me iniuſticiam
meam. Notandum tamen q in caſu licet alienum pec= Nota to=
catum in confeſſione dicere immo expedit: non quideꝫ tum.
ad excuſationem ſui peccati: ſed ad declarationeꝫ. Ver
bi gratia. Quis cognouit matrem ipſa volente: vel mu
lier quedam cognita eſt a curato ſuo ipſo inſtigante.
Talis enim non poteſt confitendo grauitatem peccati
declarare / niſi peccatum alterius dicat. Iſta auteꝫ con=
feſſio eſt peccatorum purgatiua. Vnde glo. ſuper illud
ps. 95. Confeſſio ꝛ pulchritudo in conſpectu eius: ait. ps. 95.
Confitēdo fit homo de fedo pulcher. Si ergo amas pul
chritudinem confitere vt ſis pulcher. id eſt iuſtus. Ideo
prius dicit confeſſio: et poſtea pulchritudo. Vnde et re
becca de camelo proſiluit viſo Iſaac vt ei iungeretur:
quia eccleſia de toꝛtuoſa vitiorum gibboſitate per con=
feſſionem deſcendit veniens ad chriſtum. Et ideo de=

pſ.103. bite confeſſio dr decor.pſ.103. Confeſſionez ꝛ decorem
induiſti: amictus lumine ſicut veſtimento.q2 ſcz per cõ
feſſionem decor ꝛ lumen gratie acquiritur.¶ Tertia cõ
feſſio eſt laudis.Sic eñ cõfiteri alicui eſt illum laudare
ꝛ extollere:vel illi gratias agere:ꝛ ſic deum laudãdo ſi
pſ.108. bi ↄfitemur.pſ.108.Confitebor dño nimis in ore meo:
in medio multoꝝ laudabo eum.¶ Ad propoſitũ ergo
cõfeſſionem laudis diuine precedere debet confeſſio ſa
lutaris penitentie: q2 nullus deum laudare poteſt/niſi
a peccatis fuerit purgatus:quoniã vt habetur pſ.49.
pſ.49. Peccatori dixit de9.Quare tu enarras iuſticias meas
ꝛc. Prius ergo ꝙ ad cõfeſſionẽ laudis accedat:ad con-
feſſionem criminis accedere debet : per quã pctã purgã
tur.Et hoc notans quilibet verus humilis dicit. Confi
tebimur tibi deus.ſ.confeſſione prima penitentiali. Et
iterum replicat/dicens. Cõfitebimur tibi.ſ.poſt cõfeſſio
nem criminis cõfeſſione laudis. Unde glo.hic ait.Cõ-
fiteri peccata vel ſemel terreno iudici mortẽ inducit:ſed
deo facta frequens cõfeſſio/vitã parit. Poſt cõfeſſionez
vero criminis/ la9 ſequit̃ dei: ſed poſt laudẽ/inuocatio.
Unde ſubditur.[Et inuocabimus nomẽ tuum. Inuo
catio enim diuini nominis ſequitur cõfeſſionem : quia
prius eſt(vt ait gloſa.) peccata confiteri per qđ euacua
tur a malis : poſtea deum inuocare in auxilium / quo
bonis impleatur. A purgato enim animo inuocatur
deus vt a ſuo. Indeuotus vero ſi eum vocat:iudicium
ſibi poſtulat. Quid autem proprie ſit inuocare deum:
vide ſupra ỽſiculo.454.

1257 **Narrabimus mirabilia tua : cũ accepero tempus ego iuſticias iudicabo.**

¶ Hec eſt ſecunda pars in qua terret ſupbos. Nihil aũt
tantum terret peccatores:ſicut cõſideratio vltimi iudicij:
in quo mirabilia aget deus circa iuſtos ac reprobos.
Ideo vt bonos ↄſolet:ꝛ malos terreat: hic mirabilia
diuini iudicij narrare ꝓponit: ꝙ mirabilia maxime ſũt
tria.ſ.primum ꝙ chriſtus erit verus iudex.ſecundum ꝙ
erit vniuerſalis omnium iudex: ibi. Q2 neqꝫ ab oriẽte.
tertiũ ꝙ erit iuſtus iudex: ibi. Hunc humiliat.¶ Quã-
tum ad primũ oſtẽdit tria. Primũ ꝙ poteſtas iudicãdi
chriſto condonat̃. Secundũ ꝙ dignitas iudicãdi bonis
applicatur:ibi. Liquefacta eſt. Tertiũ ꝙ malorum ini-
quitas inexcuſabilis demõſtratur:ibi. Dixi iniquis ꝛc.
Iudex eſt ¶ Quãtum ad primũ ſciẽdum/ꝙ poteſtas iudiciaria
xp̃s vt hõ. data eſt chriſto inquantũ homo eſt : nõ inquãtum de9.
Ioh.5. qđ ip̃e exprimẽs ait. Ioh.5. Poteſtate dedit ei iudiciũ
Auguſti. facere:q2 filius hoĩs eſt. Ubi Auguſtin9. Chriſtus fili9
dei/ꝛ filius hoĩs eſt:q2 filius hoĩs eſt/accipit poteſtatez
iudiciũ facere:qđ ſcz erit i fine ſeculi: vbi erit reſurrectio
corporum mortuoꝝ. Aias enim ſuſcitat deus per xp̃m
filium dei:corpora vero ſuſcitat per eundẽ filium hoĩs.
Nã ſecundũ ꝙ filius dei eſt/ſemꝑ poteſtatem habuit iu
diciuz facere:ſecundũ aũt ꝙ filius hoĩs eſt accepit hoc
pſ.74. ex tempore. Et hoc eſt qđ ait pſalmiſta. Cum accepero
tẽpus:ego iuſticias iudicabo. Modo eñ tẽpus eſt do-
cendi miſerendi:ſed in fine erit tempus iudicij. Accepit
eñ chriſtus tẽpus: nunqđ accepit fili9 dei tẽpus? Fili9
dei non accepit tẽpus:ſed filius hoĩs. Idem tamen eſt/
filius dei per quẽ facti ſumus:ꝛ filius hoĩs per quẽ refe
cti ſumus. Accepit ergo tẽpus vt filius hoĩs: qui guber
nat tẽpora vt filius dei. Accepit ergo chriſtus ſecunduz
hominẽ qđ ipſemet dat deus.ſ.poteſtatem faciendi iu-
dicium. Nam ſecundũ ꝙ filius dei/nunꝙ caruit pote-
ſtate iudicandi. Hec ſunt ergo mirabilia : que narrare
incipit.ſcilicet vt factor temporum/tempus accipit : vt
creator omnium/poteſtatem accipiat iudicandi.

Liquefacta eſt terra ꝛ om̃es qui habitant in ea : ego confirmaui columnas eius. 1258

¶ Hic oſtẽdit ſecundũ mirabile.ſ.ꝙ dignitas iudiciaria
bonis applicatur. Ubi ſciendũ ꝙ nõ ſolum ſancti apo-
ſtoli:ſed etiã alij boni cum chriſto ſedebũt in iudicio ad
iudicãdum:licet diuerſimode:dicente chriſto ſuis apo-
ſtolis. Uos qui ſecuti eſtis me: ſedebitis ſup ſedes duo Matt.19.
decim iudicantes duodecim tribus iſrael. Quod non
ſolũ de apoſtolis intelligendũ eſt:ſed de oĩbus imitato
rib9 chriſti. vt oſtẽdit Grego.dicẽs. Uos qui ſecuti eſtis Grego.10.
me ꝛc. Duodenario numero quãtitas vniuerſitatis exp̃ moꝝ.c.30.
mitur : q2 quiſquis ſtimulo diuini amoris excitatus hic
poſſeſſa reliquerit : illic proculdubio culmẽ iudiciarie
poteſtatis obtinebit: vt ſimul tunc iudex cum iudice ve
niat : ꝙ ↄſideratiõe iudicis ſeſe ſpõtanea paupertate caſti
gat ꝛc. Sic ꝙ in hoc numero duodenario iudicãtiuz oẽs iudicabũt
intelligunt̃: ꝙ propter euãgelium ſua dimiſerunt/ꝛ ſecu oẽs iuſti.
ti ſunt dñm. Unde Auguſti.ait. Ex hoc loco diſcimus Aug.20.đ
cum ſuis diſcipulis iudicaturũ ieſum:nec quoniã ſuper ciuitate di
duodecim ſedes ſeſſuros eſſe ait ſolũ hos duodecim ho
mines cum ipſo iudicaturos putare debemus. Duode
nario quippe numero vniuerſa quedã ſignificata eſt iu-
dicantium multitudo.propter duas ptes numeri ſeptẽ Duodecĩ
narij quo ſignificatur plerũqꝫ vniuerſitas: que due par ſeptem.
tes.i.tres ꝛ quattuor:altera ꝑ alterã multiplicata duo-
decim faciunt. Alioquin cũ in locũ iude traditoris mat
thiam legimus ordinatum:apoſtolus paulus ꝙ plus
omnibus laborauit: vbi ad iudicãdum ſedeat nõ habe
bit.qui profecto cum alijs ſanctis ad numerũ iudicium
ſe pertinere demonſtrat : cum dicat. Neſcitis q2 angelos 1.Corin.6
iudicabimus. Hãc ergo dignitatem bonis cõceſſam hic
predicat pſal.dicẽs.[Liquefacta eſt terra ꝛc. Ubi per ter
ram accipe omnes hoĩes terrã inhabitãtes : quoꝝ colũ
ne fuerũt apoſtoli ꝛ ceteri alij iuſti : ꝙ tamẽ a calore pec
cati omnes liquefacti ſunt : vt puta apoſtoli in chriſti
paſſione fugerunt:ꝙ columne fidei pҫcipales erant. Et
hoc notãs/dicit. Liquefacta eſt terra.ſ.a ſtabilitate virtu
tis ꝛ iuſticie defluxit. Sed de qua terra loquat̃. exponit
cum ſubdit.[Et oẽs habitãtes in ea.et/ponit̃ pro id eſt.
vt ſit ſenſus. Liquefacta eſt terra.i.oẽs habitantes in ter
ra. Ego cõfirmaui columnas eius.i.dicit chriſtus. Ego
ꝙ non ſum nunc ſuppliciorum exactor ſed peccatoꝝ dona
tor:ↄfirmaui columnas eius.i.bonos ꝛ predeſtinatos.
ſ.apoſtolos ꝛ ceteros iuſt[illegible]firmaui in fide per meaz
reſurrectionẽ: confirmaui in charitate per ſpiritusſancti
miſſionẽ:cõfirmaui in honore per iudiciariã mecũ pote
ſtatem. Et nota hic ꝙ apoſtoli etiã ceteri iuſti per colum
nas ſignificant̃:q2 ſeptẽ donis ſpiritusſancti ditant̃:qb9
velut columnis ſeptẽ eccleſia ſuſtentat̃. Unde de domõ
eccleſie dr. Sapientia edificauit ſibi domũ:excidit colũ Sapiẽ.9.
nas ſeptez. Ubi nota ꝙ ſacra ſcriptura ſeptẽ materias co Colũna
lumnarũ diuerſarũ oſtendit : ꝑ quas ſeptem dona ſpiri multiplex
tusſancti qbus iuſti fortificant̃ demõſtrat.¶ Prima co- dona ſpũſ
lumna eſt donũ timoris : quo mens ſemꝑ deo humilia ſcti ꝑ colũ
tur.qđ figurat̃ in columna nubis ꝙ a ſpiritu circunqꝫ nã ſignt.
mouetur faciliter: ſic ꝛ humilitas impulſum ſpiritusſan
cti ſeqtur ſemꝑ. Nee.9. In columna nubis ductor eorũ Neem.9.
fuiſti.ſ.iuſtorũ. ¶ Secũda columna eſt donũ pietatis:
que ꝑ columnã aureã figuratur. De qua Eccl.26. Colũ Eccl.26.
ne aureę ſuper baſes argenteas. In auro eñ rõne ſui co
loris ꝛ valoris ſignificat̃ pietas.¶ Tertia columna eſt
donum ſcientie: ꝙ ꝑ columnã argenteã denotatur: q2 ar-
gentũ ad modũ ſcientie ſonoꝝ eſt atqꝫ placidũ. Can.3.
Columnas eius fecit argenteas. ¶ Quarta columna Can.3.
eſt donum fortitudinis: ꝙ ꝑ columnaz ferreã figuratur.

Hiere.1. Hiere.1. Dedi te in columnam ferreã. per ferrum enĩ qđ
inter metalla fortius eſt deſignatur fortitudo. ¶ Quin
ta columna eſt donũ cõſilij: qđ figuratur in columna fu
Judi.20. mi. De qua dr̃ Judicũ.20. Viderunt columnã fumi de
ciuitate aſcendere. Fumus enĩ q̄ ex ſui natura ſemꝑ ſur
ſum aſcendit ⁊ ad celũ eleuatur: ſignificat donũ cõſilij:
quo q̄s oibus mundi ſpretis/ celeſtis efficitur. ¶ Sexta
columna eſt donuꝫ intellectus. Intellectus enĩ ad mũ
ditiã pertinet cordis: quia intellectus nullis obfuſcatur
immundicijs. qđ figuratur in columna marmorea: que
ſordes retinere neſcit: ſed ſemper cãdida ſplendet. De
Can.5. qua Cañ.5. Crura eius colũne marmoree. ¶ Septima
columna eſt donum ſapientie: qđ figuratur in columna
pacis ⁊ requie: q2 ſapientia mentẽ quietat. De qua dr̃ Eccl.
Eccl.36. 36. Adiutoriũ illi eſt ⁊ columna requies. Iſte ergo ſunt
ſeptẽ colũne qb9 eccleſia dei ſuſtentaf: ⁊ iuſti oẽs ſigni
ficãtur. Ideo iuſti columnarũ noie ſignificantur: cũ hic
dr̃. Ego confirmaui columnas eius.

1239 Dixi iniquis: nolite inique age-
re: ⁊ delinquentibus nolite exal-
tare cornu.

¶ Hic conſequenter oſtendit maloꝝ iniquitatem in iudi
cio fore inexcuſabilem. Ubi notãdum/ q̄ q̃uis lege na
turali quilibet faciens malum ſciat ſe facere malum: vt de
ducit Grego.27. moꝝ. cap.18. Tamẽ quãdo peccator
de peccato ſuo corrigitur ⁊ amonetur: tunc minus excuſa
tionẽ de peccato ſuo pretendere poteſt. Excuſationẽ er
go aliquã pretendebãt gentiles ante chriſti incarnatio
nem: q2 ad eos neq3 propheta/ neq3 alius q̄ eos corripe
ret/ fuerat miſſus: q2 ꝓphete in ſolo populo iudeorum
Ps.147. manebãt: ſcḋm illud ps.147. Nõ fecit taliter omni natiõi
⁊c. Uenit ergo chriſtus: apoſtolos ꝑ vniuerſuꝫ mundũ
miſit q̄ peccatores corrigerent: ⁊ ſic eis nullã excuſatio
nem de peccatis ſuis relinquerẽt. Et hoc eſt qđ hic oſtẽ
dit pſalmiſta/ dicens. [Dixi iniq̃s ⁊c. Et duo facit. Q2
peccatores ṗmo admonet/ vt peccare deſiſtãt. Secũdo
ne peccata excuſent: ibi. Nolite extollere. ¶ Quãtũ ad
primũ dicit. [Dixi iniq̃s ⁊c. Loq̄tur enĩ illis q̄ iam per
peccatũ ceciderunt: ne in peccato pſeuerent. Quid aũt
dixerit/ ſubdit. [Nolite inique agere. i. nolite i peccato
pſeuerare: ſed ſurgite ad medicum. Malum enĩ eſt pec
care: ſed peſſimũ eſt in pctõ perſeuerare. ¶ Et aduerte q̄
aliud eſt peccatũ operis: aliud eſt pctm̃ cordis. vt oſten
Grego. dit Grego. lib.11. moꝝ. cap.23. dicẽs. Scelus in opere/
Pctm̃. delictum vero plerumq3 in cogitatione. Unde ⁊ per
Delictum pſalmiſtã dr̃ ps.18. Deli[illegible] q̃s intelligit. quia videlicet
Ps.18. peccatuꝫ operis tãto citius cognoſcitur/ quãto exterius
oſtendit. Peccata vero cogitationis eo ad intelligẽdũ
difficilia ſunt: quo inuiſibiliter perpetrãtur. Peccata er
go operis reṗmit dicẽs. [Dixi iniq̃s: nolite inique age
re. Peccata vero cordis reṗmit dicit. [Et delinquẽtib9
nolite exaltare cornu. Per cornu enĩ ipſum peccatuꝫ co
gitationis intelligitur: vt ſtatim oſtendã. Et ſic exaltare
cornu: eſt corde contra deum ſuperbire.

1240 Nolite extollere in altum cornu
veſtrum: nolite loqui aduerſus
deum iniquitatem.

¶ Hic admonentur peccatores ne peccata excuſent. In
altum enĩ cornu extollit: q̄ cõmiſſum peccatum ſuperbe
defendit. Unde gloſa. Quaſi enĩ cornu in altuꝫ erigit:
q̄ peccata ſua per alios excuſare nititur: vt per diabolũ/
vel ſuos ſuaſores/ vel per neceſſitatem ſtellaꝝ. Et q2 ta
les excuſantes peccata ſua: culpã in deum nituntur in
ferre. Ideo hoc clarius exponens ſubdit. [Nolite loq̃
aduerſus deum iniq̃tatem. Ubi glo. Aduerſus deũ ini
q̃tatem loquitur: q̄ ſe dicit iniuſte pati: cum neq̃ores pro
ſperi ſint. qđ eſt dicere deum iniuſtũ. Uel aduerſus deũ
iniq̃tatem illi loquuntur: q̄ non ſua culpa: ſed neceſſi
tate ſtellarum dicunt ſe peccaſſe: vt deo nõ ſibi impute
tur. Nihil enĩ aliud eſt peccatuꝫ excuſando defendere:
niſi iniq̃tatem aduerſus deum loq̄: ⁊ deo peccati culpã
imponere. vt oſtẽdit Grego. dicens. Hec nãq3 ſunt vere Grego.22.
humilitatis teſtimonia: iniq̃tatem ſuã cognoſcere: ⁊ co mor.c.15.
gnitã voce cõfeſſionis aperire. vt ſupra vſi.553. Et ibidẽ
adde quod hic dr̃. Cumq3 excuſare pctm̃ voluit vir per
mulierẽ: mulier per ſerpẽtem: auxerũt culpã/ quã tueri
conati ſunt. Adã enim deum tangens q̄ ipſe peccati au
ctor extitit q̄ mulierẽ fecit: ⁊ eua culpam ad dñm referẽs
q̄ ſerpentẽ in paradiſo poſuiſſet. Qui enĩ ore fallentis
diaboli audierãt eritis ſicut dij: q̄ deo eſſe ſimiles in di
uinitate nequiuerunt: ad erroris ſui cumulum/ deum face
re ſibi ſimilem in culpa conati ſunt. ¶ Hic autem mora
liter notãdum q̄ diuerſa peccata in ſcriptura per cornu
ſignificãtur. Et ſic q2 omne peccatum procedit a corde. Math.5.
ideo per cornu intellige ſpecialiter peccata interiora ſi cornu ſigt̃
ne cordis. Nã cornu in ſcriptura ſignificat ambitionẽ peccatum.
ſuꝑborum: ſimulationẽ deceptoruꝫ: obſtinationẽ repro
borum: cupiditatẽ auaroꝝ: voluptatẽ laſciuorum: trãſ
greſſionẽ mandatorũ. Primo cornu ſignificat ſuꝑbiaꝫ:
quoniã ſicut cornu in corpore aĩalis altiorẽ locum poſ
ſidet/ ⁊ cetera mẽbra ſuꝑgreditur: ſic ⁊ ſuꝑbia ſemꝑ ad al
ta aſcẽdere cõatur/ ⁊ ceteris eminere hoibus/ ⁊ cetera ꝓ
cedere. vide in dictionario littere cornu.

Quia neq3 ab oriente neq3 ab oc 1241
cidente: neq3 a deſertis montib9:
q̄m deus iudex eſt.

¶ Hic oſtẽdit q̄ ipſe chriſtus eſt vniuerſalis omniũ iu Xps oim
dex: ſic q̄ illius iudicium nullus effugere poteſt: cũ de9 iudex.
ſit immenſus oia replens: aliquo ſingulari loco nõ cõti
netur. vt ab alio ſit abſens: ⁊ ſic ad nullum locũ põt eſſe
fuga/ vt eius euitetur iudiciũ. Unde ad iſtũ intellectuꝫ
inducit hunc vſiculum Grego. dicẽs. Poteſtas enĩ diui Grego.33.
ni iudicij (q2 vndiq3 ſtringit) circulus dr̃. ⁊ q2 intra ſe oia mor.c.14.
ſcandendo cõplectitur: falcis noie ſignificatur. In falce
enim q̄cq̄d inciderit: intus cadit. Et q2 poteſtas diuini
iudicij nullatenus euitatur: intra enĩ ipſam ſumus quo
libet fugere conemur: recte cum venturus iudex oſtẽdi
tur/ falcẽ tenere ꝓhibetur: q2 cum potẽter ad oia obuiat/
incidendo circundat. Se eſſe intra iudicij falcẽ propheta
cõſpexerat: cum diceret. Si aſcẽdero in celũ/ tu illic es: Ps.138.
⁊ ſi deſcendero in infernum ades. Si ſumpſero pennas
meas diluculo ⁊ habitauero in extremis maris: etenĩ il
luc manus tua deducet me: ⁊ tenebit me dextera tua. In
tra quandã falcẽ diuini iudicij ſe vidit: cum ex nullo ſe
loco patere fuge aditum poſſe cognouit/ dicens. Quia
neq3 ab oriente: neq3 ab occidẽte a deſertis montib9 ſub
audit patẽ via fugiẽdi. Atq3 mox ipſam ſuꝑne potentie
omnimodã cõprehenſionẽ ſubdẽs/ ait. Quoniã de9 iu
dex eſt. Ac ſi diceret. Fugiẽdi via vndiq3 deeſt: q2 ille iu
dicat q̄ vbiq3 eſt. Hec ille. ¶ Quãuis enĩ in certo q̄dam
loco fiet iudicium vltimũ. ſ. in aere cõtra montẽ oliueti
ex quo aſcẽdit dñs (vt ait Magr̃.) tamẽ potẽtia iudicis magr̃ li.4
totum orbẽ occupabit: vt nõ ſit in orbe locus in quo q̄s diſti.48
latere poſſit. Propter qđ dicit apoſtolus. Omnes enim Rom.14.
ſtabimus ante tribunal chriſti. Glo. i. ante iudicẽ deum
ſedentẽ. Et hoc dr̃ a ſimili. Tribunal enĩ eſt ſedes iudi
cum: q̄ in excelſo loco locatur vt iudex ab oibus videaf:
⁊ ipſe ex eminẽti loco oẽs valeat intueri. Ita chriſtus in
iudicio quaſi in tribunali ſedebit: q2 ⁊ ab oibus videbi
tur: ⁊ ipſe oim conſciẽtias videbit: ⁊ oim cauſas iudica

Oriens. Occidens. Deſerti montes.

bit. Et horum cauſam ſubdit/dicens. Quoniā deus iudex eſt.i.qm̄ chriſtus q̄ eſt iudex eſt deus. Deus autem vbiq3 eſt/z oia cōtinet zc. Myſtice aūt hoc exponit glo. dicens. q̄ oriens ſunt boni q̄bus oritur ſol iuſticie.ſ.homines claritate cōſpicui. Occidēs ſunt q̄bus occidit ſol iuſticie.i.mali. Deſerti mōtes ſunt falſi predicatores: q̄ locum mōtium vſurpāt:ſed a veritate dei ſunt deſerti: q̄bus deus preſens eſt/nō merita/vt in bonis q̄bus deus preſens eſt p̄ gratiā non modo per cognitionē. Eſt ergo ſenſus. Cur mala non faciatis: ratio eſt: q2 de9 neq3 deeſt ab oriēte.i.a bonis: neq3 ab occidēte.i.a malis: neq3 deeſt a deſertis montibus.i.a falſis predicatoribus: q̄a oibus generibus hoim preſens eſt deus z cognitor: eſt. Quoniā deus iudex eſt etiā cor; que ſunt in corde.

1242 Hunc humiliat z hunc exaltat: q̄a calix in manu domini vini meri plenus mixto.

Hic oſtēdit cōſequēter q̄ de9 eſt iuſtus iudex. Et diuiditur in ptes tres. Quia oſtēditur primo q̄ per chriſtū oēs iuſte iudicātur. Secūdo q̄ oēs pie admonētur: ibi. Ego autem. Tertio oia iuſte terminant̄: ibi. Et omnia. Quātum ad primū ſciendū q̄ diuina iuſticia a ſe ſuperbos repellit z deprimit: ſed humiles corde exaltat: chriſto dicente. Omnis q̄ ſe exaltat/humiliabitur: z q̄ ſe humiliat exaltabitur. Quā iuſticiā ante longe preuiderat pſalmiſta/dicēs. Hunc humiliat.ſ.ſupbum. Hunc exaltat.ſ.humilē. Ubi notādū q̄ humiliatio eſt multiplex: ſiliter z exaltatio. Nam vt ait Chryſoſtom9 ſup lucā. Humiliatis nomē eſt multiplex. Humilitas eñ quādoq3 virtus eſt: iuxta illud. Cor cōtritum z humiliatū deus nō deſpicies. Et eſt humilitas idē q̄ erumna ſiue pena: iuxta illud ps.142. Humiliauit in terra vitam meā. Similiter z eſt multiplex exaltatio.ſ.preſumptionis: qua diabolus ſupbus voluit exaltare ſeipſum. Eſa.14. Super aſtra celi exaltabo ſolium meū. Et eſt quedā exaltatio p̄miationis. ps.36. Expecta dn̄m/z exaltabit te: vt hereditate capias terrā. Nunc ad ꝓpoſitum/hūc humiliat: hunc ſc3 q̄ preſumptuoſe ſeipſum extollit humiliat deus penis z erumnis. Et illum q̄ ſe virtuoſe humiliat/exaltat premiis z honorib9: q2 vt dr̄ Job.5. Ponit humiles in ſublime. Quē exponēs Grego. dicit. In ſublimi humiles ponunt̄: q2 hi q̄ nunc pro dei amore deſpecti ſunt: poſtea cum deo iudices veniunt. Unde autē veniat talis humilitas z exaltatio: oſtēdit cum ſubdit. Quia calix in manu dn̄i vini meri plenus mixto. Ubi notandum q̄ p̄ calicē3 ſignificat̄ lex diuina: que ideo calix dr̄: quia inde deus ſuos fideles potat: iuxta illud Eccl.15. Aqua ſapientie ſalutaris potabit illum. Hic autē calix legis diuine cōtinet vinū3 merū z etiā mixtum.i.feces. Per vinū3 merū qd̄ cor letificat: iuxta illud ps.103. Uinum letificet cor: intellige premium eternū iuſtis debitum. Judi.9. Uinum.i.premiū eternum letificat deū z hoies. Per vinum autē3 mixtum z non depuratum.ſ.p feces: intellige penā malis debitam. Apoca.14. Si q̄s adorauerit beſtiam/bibet de vino ire furoris dei. Eſt ergo ſenſus. q2 calix in manu dn̄i.i.ſacra ſcriptura plen9 vini meri.i.declarans premium eternū iuſtis debitum: z plenus mixto vino.i.declarās penam malis debitā3. Iſte ḡ calix dei in manu dn̄i.i.in operibus dn̄i: q2 ſc3 ſic dabit iuſtis premium z malis ſuppliciū: vt predicat ſcriptura ſacra. Uel aliter totum/hunc humiliat: hūc exaltat. hic duos populos intelligit.ſ.iudeum z gētilem. Chriſtus ḡ veniens/hunc humiliat.ſ.populū iudaicū: q2 in chriſtum noluit credere: aliis nationib9 ſubiciet. Hunc exaltat.ſ.populum gentilem q̄ chriſtum recepit: q2 in cognitione legis diuine z veritatis fuit exaltatus:

Luce.18. Humilitas. Exaltatio. Chryſoſt. ps.142. Eſa.14. ps.36. Job.5. Grego. 6. mor.c.8. Eccl.15. ps.103. Judi.9. Apoc.14. Calix ſcripture.

quia calix in manu dn̄i.i.ſcriptura ſacra: que plena eſt vino mero z mixto. Ubi notandum q̄ tota ſcriptura in duas ptes diuiditur.ſ.in antiquum z nouū teſtamētū3. Antiquum teſtamētū3 erat q̄ſi quedā figura ſignificās rem noui teſtamēti.ſ.ipſum chriſtum z legē nouā. vt deducit Greg. ſup Ezech. pte.1. Unde illa ſacrificia carnalia erāt q̄ſi feces ab illis figuris. Judeis ḡ q̄bus remanſit vetus teſtamētum z ille figure carnales/remanſit vinum mixtū: ſed gētilibus cōuerſis q̄ chriſtum z ei9 legē recipiunt: datur vinum merū. Ecce ḡ quomō humiliat iudeos verū legis intellectū auferens ab eis. Ecce quomodo exaltat gētiles vinum merū dans eis.ſ.cognitionem chriſti z noue legis. Et iſtum intellectum videtur ſequēs verſus confirmare/dicens.

Uinū merū z mixtū. Greg. ſup ezechielē3

Et inclinauit ex hoc in hoc: verū tamen fex eius nō eſt exinanita: bibent omnes pctōres terre. 1243

Ueruntamē fex eius. vt ſit ſenſus. Et inclinauit.ſ.dominus hunc calicē ſcripture: ex hoc.i.a iudaico populo in hoc.i.in gentilē populū: in quē ſpiritualis ſenſus ſcripture diriuatus eſt. Et per hoc pz3 quomō humiliat populum iudaicū3: z exaltat gētilē. Unde ſeq̄tur. Uerū tamen fex ei9 nō eſt exinanita.ſ.figure legis antique nō ceſſauerūt.ſ.a iudeis: q2 carnalia ſacramēta apud eos remanſerunt: q2 dicunt in illis figurata.ſ.chriſtum z legē eius nōdum aduenisſe. Unde de iſto calice ſcripture ſubdit. Bibēt ex eo oēs peccatores terre. Ubi ſciendū/q̄ peccatores ſunt duplices.ſ.ſuperbi q̄ regē ſuum.ſ.chriſtum negant: alii peccatores humiles.ſ.gētiles cōuerſi: q̄ regi ſuo chriſto per fidem ſe humiliter ſubiciūt. Oēs ergo bibunt ex iſto calice ſcripture: ſed differenter. quia peccatores humiles bibunt vinū3 merū/calicis recipiēdo chriſtum z eius legē: ſed peccatores ſupbi.ſ.iudei bibunt feces.ſ.antiquas figuras de chriſto retinentes z ſacrificia carnalia: quorū ſignificata adhuc impleta non credunt. Uel aliter iuxta primā expoſitionē verſiculi precedētis: ſi per vinum merū intelligatur premium bonis debitum: z per vinum mixtū ſupplicium debitū peccatoribus. tunc eſt ſenſus. Bibēt ex eo oēs peccatores terre.i.ex vino mixto: q2 omnes peccatores punientur eternalr̄: z nō ſolū in pn̄ti vita: q2 p̄ penas vite pn̄tis nō exinanit̄ fex.i.nō terit̄ pena debita malis: q2 vt dr̄ ps.10. Pluet ſup pctōres laq̄os: ignis ſulphur z ſpūs ꝓcellarū pars calicis cor;. boni autē inebriabunt̄ ab vbertate domus tue: z torrente voluptatis tue potabis eos.

Bibere. ps.10.

Ego autem annunciabo in ſeculum: cantabo deo iacob. 1244

Hic oēs pie admonent̄. Deus eñ volens oēs hoies ſaluos fieri volūtate.ſ.signi: oēs ſemp admonet vt opa iuſticie faciāt: p̄ q̄ vinum merū eterni premii percipere q̄ant: vt oſtēdit Grego. in homil. dicēs. Ad erudiēdam autē dn̄s plebē ſuam nullo tēpore deſiſtit deus operarios mittere: q2 z p̄us p̄ patres: poſtmodū p̄ legis doctores: deinde per ꝓphetas: ad extremū vero p̄ apoſtolos vinee.i.eccleſie cultū debitū ānunciauit. Uel dicat chriſtus. Ego autē annunciabo in ſeculum.i.q̄diu ſeculū3 erit/annunciabo p̄ meos z penā malis debitā3 z gloriā bonis. Uel annunciabo in ſeculū.ſ.q̄ de chriſto ſunt credēda. Unde circa hoc notādum/q̄ de chriſto ſacra ſcriptura ſex nobis annunciat. Primo annunciat ei9 incarnationē: qua ſc3 vbum caro factū3 eſt. Et hāc annunciat angelus. Luce.1. Ubi de iſta annunciatiōe facta p̄ angelum dr̄. Qui habet pēnas annunciabit ſententiā. Angelus enim pennas habere dicitur ꝓpter ſui agilitatem:

Gre.i homi. Matt.20. Annūciare. Luce.1. Eccl.10.

cum nõ grauet corpore. Que autẽ maior poteſt eſſe ſen
tẽtia/ꝙ̃ annunciare mundo ṽbum carnẽ factum. Ui il
le angelus annũcians marie: recte poterat dicere mun
Eſa.42. do illud Eſa.42. Noua ergo annuncio anteꝙ̃ oriãtur:
et vobis audita faciã. Sed qđ nouum tunc ãnunciauit
Hiere. 31. angelus mundo/declarat Hiere.31. Nouũ inq̃t faciet
dñs ſup terram: mulier circundabit virum. De iſtis que
de chriſto ſunt ãnunciata: vide ſupra ṽſi.657. Sequitur.
Cãtare deo qđ eſt. [Cãtabo deo iacob. Quid enĩ eſt cãtare deo iacob niſi
pura mẽte et iocunda deo de ſuis beneficijs grãs agere?
Ubi nota ꝙ inter omnes actus humanos cãtare req̃rit
Grego.1. letitiã et organorũ debitã diſpoſitionẽ. vt oſtẽdit Grego.
mor. epla dicẽs. Quilibet peritus cãtandi artifex/artẽ cantãdi ex
5. plere nõ valet: niſi ad hanc ſibi inſtrumẽta exteriora cõ
cordẽt: q2 nimirũ cãticum qđ docta manus iperat: quaſſata organa prope non ſonant: nec artẽ flatus exprimit: ſi
ſciſſa rimis fiſtula ſtridet. Ut ergo dei beneficia recolen
do/eidẽ cãticum reſonare valeamus: opʒ ꝙ cum debita
exultationis letitia fiat. Propter qđ dicit pſalmiſta. Ju
bilate deo oĩs terra: cantate exultate et pſallite. Ubi con
ſidera triplicẽ leticiam pro bñficijs dei reddẽdo canticũ
nobis neceſſariã. Primo eſt letitia mẽtis interioꝛ: q̃ no
tatur cum dr̃. Jubilate deo. Jubilum nãq; ſm̃ Grego.
Greg.24. dr̃ ineffabile gaudium qđ mente cõcipitur: qđ nec abſcõ
mor.c.6. di poteſt nec ſermonib⁹ aperiri. qđ ꝗ̃buſdam mo
tibus prodatur etc. vide in dictionario/littera canere.
Sic ergo pro beneficijs per chriſtum nobis exhibitis
reddẽdo deo grãs noſtrum q̃libet dicat. Cantabo deo
Ad eph.5. iacob. Ad qđ nos exhortans apoſtolus/dicit. Implea
mini ſpiritu ſctõ cãtãtes et pſallẽtes dño i cordib⁹ vr̃is.

1245 Et oĩa cornua peccatoꝝ confrin
gam: et exaltabũtur cornua iuſti.

¶ Hic cõcludit concluſionẽ pn̄cipalẽ. ſ. quomodo p chri
ſtum iuſtum iudicẽ pctõres damnabunt: et iuſti glorifi
cabunt. Ubi nota ꝙ p cornua in ſcriptura ſacra duo pn̄
cipaliter ſignificãtur. ſ. maloꝝ ſupbia: et iuſtoꝝ ṽtus et in
nocẽtia. De cornu iniq̃tatis et ſupbie. vide ſupra ṽſicu.
1240. De cornu vero ṽtutis notãdum/ꝙ ṽtutes q̃bus
efficiuntur iuſti in ſcriptura cornua vocantur: q2 ſicut cor
nua aĩalia defendunt et ornant: ſic et ṽtutes homines iu
Cornu mĩtiplex. ſcʒ pcti et ṽtutum. ſtos/et marie tres ṽtutes p cornua deſignantur. ¶ Pri
mo p cornua ſignificatur ṽtus humilitatis et reuerẽtie.
Cornua enĩ aĩalis ſemp circa terrã aliqualiter inclinan
tur. Sic et humilitas mentem declinat ad ima. Unñ de
Ps.111. cornu humilitatis dr̃ Ps.111. Juſticia eius manet in ſe
culũ ſeculi: cornu ei⁹ exaltabitur in gloria. Ubi ad litte
ram loquit de hoie humili. Unde ibidẽ ait gloſa. Juſti
cia eius manet in ſeculũ ſeculi. ſ. eleemoſyna q̃ deo dat:
q2 deo cuſtode nihil perit. Et cornu eius. i. humilitas q̃
a ſupbis contemnitur exaltabitur in gloria. Quare? q2
hic humilis fuit: ibi poteſtatẽ habebit. ¶ Secundo cor
nu ſignificatur ṽtus pietatis et miſericordie. Antiq̃tus
enĩ in cornibus portabãt oleum ad inungẽdum reges:
vt p hoc oſtẽderetur ꝙ in eis ṽtus pietatis vigere debe
ret. In oleo enĩ ſuaui et lenitiuo doloris ipſa ſignat pie
1.Reg.16. tas. Unde 1.Regum.16. dr̃. Tulit ſamuel cornu olei: et
vnxit dauid in medio fratrum eius. et p iſtam vnctionẽ
Ps.131. dauid totus clemens et pius fuit effectus. Ps.131. Memẽ
to dñe dauid: et oĩs manſuetudinis ei⁹. ¶ Tertio in cor
nu ſignificatur ṽtus caſtitatis et mundicie. Cornu enĩ ex
carne naſcitur: a carne tamẽ manet nudatus. Sed oſſa
a carne q̃dem originem habẽt: et carne manent operta.
Ideo p oſſa figurant in carne viuentes carnaliter. Sed
per cornua hoies caſti in carne viuẽtes: ſed preter car
nẽ. In cuius figurã facies moyſi cornuta apparuit po
Exo. 34. pulo. Exo.34. Moyſes enĩ q̃ aſſumptus ex aquis inter
pretatur/ſignificat caſtos homines: quoniã p aquam
ipſa luxuria fluxibilis deſignatur. Unde et ioãni dictũ
fuit. Ueni et oſtẽdam tibi damnationẽ meretricis ma Apoc.17.
gne: que ſedet ſup aquas multas. Si ergo p aquam ſi
gnificatur luxuria: qs proprie dr̃ moyſes. i. aſſumptus
ex aqua: niſi q̃libʒ homo caſtus: a voluptate luxurie ſe
paratus? Sic ergo per cornu aliquãdo figurat pctõꝝ
neq̃cia: aliquãdo bonoꝝ iuſticia. Unñ et de vtroq; cornu
hic loq̃tur ps. Primo de cornib⁹ vitioꝝ/dicẽs. [Et oĩa
cornua pctõrum ꝯfringam. q̃ſi. d. ſm̃ glo. ꝗ̃uis peccato
res hic eleuentur et nolunt hic p humilitatem frãgi: in fi
ne tamẽ. i. in iudicio ꝯfringentur p damnationẽ eternã.
De iuſtis autẽ dicit. [Et exaltabunt cornua iuſti. i. ṽtu
tes iuſtorum: q̃ hic depreſſe videntur: exaltabunt in iu
dicio. i. premiabuntur. Sic enĩ de iuſto dicit ps.148.
Cõfeſſio ei⁹ ſup celũ et terrã: et exaltabit cornu ppli ſui. Ps.148.

Notus in iudea deus: 1246
in iſrael magnum no
men eius.

¶ Iſte pſalmus talem habet titulũ.
In finem in carminib⁹ cãticum ad aſ
ſyrios ps aſaph. Ad cuius notitiã ſciendũ ꝙ iſtũ pſal
mum fecit aſaph preuidẽs ſupbiam ſennacherib regis
aſſyriorum/cõtra regẽ iudeorum cõfidentis in multitu
dine exercitus ſui: q̃ tamẽ miraculoſe p angelum dñi fu
it fugatus. Nã vt habetur.4.Reg.19. Sẽnacherib rex 4.Reg.19.
aſſyrioꝝ venit cõtra hieruſalem: regnãte Ezechia rege.
Miſit autem ad ezechiã regẽ/dicẽs. Nõ te ſeducat de⁹
tuus in quo habes fiduciã: neq; dicas. Nõ tradetur hie
ruſalem in manu regis aſſyrioꝝ. Tu enim ipſe audiſti
q̃ fecerunt reges aſſyriorum vniuerſis terris: quomõ va
ſtauerunt eas. Nunq̃d tu ſolus poteris liberari? Nun
q̃d liberauerunt dij gẽtiũ ſingulos quos vaſtauerunt
pres mei? Cum autẽ audiſſet ezechias ſermones iſtos/
deuote orauit dñm vt ipſũ ſaluaret de manu ſennache
rib regis aſſyriorum. Dñs exaudiuit illum. Unñ illa no
cte miſit deus angelum ſuum in caſtris regis aſſyrioꝝ:
et pcuſſit ex exercitu regis aſſyriorum cẽtum et octuagin
ta quinq; milia. Cumq; ſurrexiſſet ſennacherib rex/vi
dit oĩa corpora mortuoꝝ exercitus ſui: et ſtatim territus
receſſit ad regnũ ſuũ/et manſit in Niniue: et ibi interfect⁹
fuit a filijs ſuis. Iſtã ergo miraculoſam victoriã populi
iudeoꝝ/cõtra ſennacherib regem aſſyrioꝝ preuidens
aſaph ſpiritu prophetico/fecit iſtum pſalmũ: vt eos mo
neret in omni aduerſitate ſpem ſuã in dño deo ponere.
Eſt ergo ſenſus tituli. ¶ Iſte pſalm⁹ quez fecit aſaph in
finẽ. ſ. in chriſtum nos dirigit: et eſt in carminib⁹. i. in lau
dibus de victoria a deo data iudeis. et eſt cãticũ: q2 grãs
agit deo de victoria data. Et eſt iſte pſalm⁹ ad aſſyrios.
i. cõtra aſſyrios: q2 agit de pcuſſione ipſoꝝ a deo facta
miraculoſe. Intentionẽ mouet ad cõfidendũ in deo in
omni aduerſitate cõſtitutis. Sic ꝗ̃ primo declarabo ſen
ſum litteralẽ: ſecũdo pphẽticũ. ¶ Quãtum ergo ad ſen
ſum litteralẽ ſciẽdum ꝙ pſalm⁹ iſte diuidit in tres par
tes: q2 deſcribit regni iudee cõditio. Secũdo ſennache
rib deiectio: ibi. Confregit. Tertio gratiarum actio: ibi.
Quoniã cogitatio hois etc. Dic vt. N. ¶ Quãtum vero
ad ſenſum pphẽticum ſciẽdũ/ꝙ pſalm⁹ iſte agit de chri
ſti gratia: et de iudeoꝝ ingratitudine et malitia. Et ſic di
uiditur in tres ptes: q2 primo cõfundit iudeoꝝ vanam
gloriã. Secundo oſtẽdit chriſti verã gratiã: ibi. Illumi
nans. Tertio cõſurgit ad gratiaꝝ actionem debitã: ibi.
Quoniã cogitatio. ¶ Quãtum ergo ad primũ volens
cõfutare iudeoꝝ gloriã quã ſibi vſurpant ex noie/tria
facit: quoniã oſtẽdit pmo q̃ ſunt veri iudei q̃bus notus
eſt de⁹. Secũdo ꝙ in veris iudeis habitat chriſtus: ibi.

Et factus eſt in pace. Tertio q̄ oīa mala a veris iudeis
remouet chriſtus: ibi. Cōfregit. ¶ Quātū ad primū ſcē
dum q̄ pſal. hic vult oſtendere q̄ gloria iudeoꝝ qua ſe
iactāt populū eſſe dei ⁊ legē dei habere/eſt nulla: q2 illi
nō ſunt veri iudei. Ut enim oſtēdit apoſtolus Rom. 2.
Rom. 2. Duplices ſunt iudei. ſ. in manifeſto/⁊ in occulto. i. car-
ne ⁊ ſpiritu. Carne enim dicūtur iudei: q̄ carnaliter nati
Iude⁹ q̄s ꝓp̄e dicat ſunt de tribu iuda: q̄ fuit vnus ex filijs iacob. Sed ſpiri
tu ⁊ in occulto iudei ſunt: q̄ rem ꝑ nomē ſignificatā con-
ſeruāt. Nā iudas interpretatur cōfitens. Illi ergo non
ſunt veri iudei: qui chriſtū regē nō cōfitentur. Illi autē
ſunt veri iudei: q̄ chriſtū verū regem confitent. Unū dicit
Rō 10. 2. glo. ad Rom. 2. Bene pōt fieri iude⁹ gētilis/⁊ gētilis iu
deus. Unde verus iudeus nō eſt: q̄ ſolū iude⁹ eſt noīe
⁊ natione: vel q̄ ſolū labijs cōfitetur: ſed corde eſt remo
tus. Iudeus eñ interpretatur cōfitens. Qui ergo vere
credit ⁊ recte cōfitetur: vere iude⁹ eſt. Unde cōtra iſtos
Gloſa. carne iudeos arguit ſic magiſter hic in glo. dicēs. De tri
bu ſola iuda reges erāt iudeorum. Unde benedicēs ia
Gen. 49. cob filijs ſuis. ait. Nō deficiet ꝑnceps de iuda: nec dux
de femore eius: donec veniat qui mittendus eſt. Et ob
hac tribu oēs iudei dicuntur. De qua etiā venit dñs no
ſter ieſus chriſtus. Iudei autē ceſarem cōfeſſi ſunt regē
ipſorū: qui nō erat de tribu iuda/⁊ nō chriſtum. Ergo iā
amplius non ſunt appellādi iudei. itaq̄ euerſum eſt re
gnum iudeoꝝ: q2 noluerunt cognoſcere verū regē iude
orum. Abdicauerūt ſe ab iſto noīe/cū dixerunt. Nō ha
bemus regē niſi ceſarē. Si enim nō habēt regē niſi ceſa-
rem: defecit iā princeps de iuda. venit ergo ille qui pro
miſſus eſt. Illi ergo veri iudei ſunt: q̄ chriſtum de iu-
da natum verū regē credunt. Ex iſto ergo vult arguere
pſalmiſta q̄ iudei carne falſo gloriant de hoc noīe dicēs.
Notus in iudea de⁹. arguēs ſic. Si eñ veri iudei eſtis:
tunc in vobis notus eſt deus. q̄ ſi nō eſt in vobis notus:
tunc nō eſtis veri iudei. Sed in vobis nō eſt notus de⁹:
q2 ceſarem gentilē cōfeſſi eſtis dicētes. Nō habem⁹ regē
niſi ceſarem. ⁊ chriſtū negaſtis de tribu iuda natum. Et
eodē modo vult oſtēdere: q̄ illi q̄ ſunt iudei ſola carne:
non debēt dici viri iſraelite: q2 illi non ſunt veri iſraelite/
in quibus non eſt magnū nomē dñi. patet: q2 in iſrael eſt
magnū nomen eius: ptz etiā q2 iſrael interpretatur vi-
dens deū. Sed nomē dñi nō eſt magnū in illis: q2 ipm
dñm regē negauerunt: ⁊ ceſarem ſibi regē elegerūt. Ex
quibus oībus vult pſalmiſta concludere q̄ gentiles ad fi
dem chriſti cōuerſi/veri iudei ⁊ iſraelite debent nuncu-
pari: ⁊ nō illi qui ſolum de tribu iuda ſunt carnalr nati.

n47 Et factus eſt in pace locus eius: ⁊ habitatio eius in ſion.

¶ Hic oſtendit q̄ in veris iudeis habitat chriſtus. Ubi
Pax notādum q̄ pax eſt duplex. ſ. exterior ⁊ interior. Exteri
orem pacem plus habēt peccatores q̄ iuſti/q̄ ſemp ad
uerſis impetūtur: ſed interiorē que ſtat in puritate con
ſcientie. q̄ pctōꝝ remorſum nō habet: hīt iuſti ⁊ nō pec-
Joan. 14. catores. De qua dñs dicebat ſuis apoſtolis. Pacē meā
Auguſt. do vobis ⁊c. Hec autem pax ſtat in duob⁹ (vt ait Augu.
ſup Joan.) ſ. vt hoſtē vincamus: ⁊ vt nos adinuicē dili
gamus. Tales aūt pacificos inhabitat chriſtus. ps. 21.
ps. 21. Tu aūt in ſancto habitas ⁊c. Cōſimiliter nūc ait. In pa
ce factus eſt locus ei⁹. Locus eñ chriſti eſt cor hoīs pa-
cifici. Que autē cōturbent cor noſtrū ne iſta pace fruat/
Hugo. oſtendit Hugo de ſctō victore/dicēs. Quattuor ſunt q̄
pax frāgit a multis. in nobis pacis quietē frangunt. ſ. hoſtis/ſeruus/vxor/⁊
vicinus. Hoſtis eſt diabolus: ſeruus mūdus: vxor ca-
ro: vicinus q̄libet primus. Cū ergo diabolus eijcit: mū
dus ſubijcitur: caro affligitur: proxim⁹ diligit. q̄d aliud
agitur/niſi q̄ pax in nobis ex omni pte ſtabilitur: Sic q̄
ille veram pacē habet in corde quē nō cōturbat memo-
ria preteritorū delictorū. quem nō inq̄etat deſideriū fu
turorum: q̄ nō frāgitur aduerſis: neq̄ proſperis eleuat.
Et talem pacificū inhabitat chriſtus. De quo dr. [In pa
ce factus eſt locus ei⁹. Seq̄tur. [Et habitatio ei⁹ in ſiō.
Ubi aduerte: q̄ aliter chriſtus locū hz in nobis: ⁊ aliter Habitatio chriſti.
habitationē: quoniā locum hz in illis in quibus eſt ꝑ gra
tiam: ſed habitationē in ſanctis in quibus eſt per gloriā.
Nā q̄ proprie nō habitet hoībus in quibus eſt per grām
apparet ex verbis chriſti dicēs iuſtis. Si q̄s diligit me Joan. 14.
⁊c. Seq̄tur. Ad eū veniem⁹ ⁊ māſionem apud eū faciē
mus. Ecce q̄ iā in illis erat per gratiā: q2 diligentib⁹ ſe
loquitur: in quibus tamē nondū habitabat per gloriam:
ideo de futuro dicit. Ad eū veniem⁹ ⁊ māſionem apud
eū faciem⁹. Licet etiā modo cōmuniori habitet in oīb⁹
in quibus eſt ꝑ gratiā. Hoc ergo inſinuās dicit. [Et habi
tatio eius in ſion. Siō nāq̄ ſpecula interpretat. ⁊ ſignifi
cat gloriā eternā/in qua beati facie ad faciē deū ſpecu-
lātur. Propter q̄d dr ps. 83. Ibunt de virtute in vtutē: ps. 83.
videbitur de⁹ deoꝝ in ſion. Sic enim ſpeciali modo ha
bitat deus in beatis. Apoca. 21. Ecce tabernaculum dei Apoc. 21.
cū hoībus: ⁊ habitabit cū illis ⁊ erit illoꝝ deus. Aliqui
autē exponūt iſtū verſum de ſepultura chriſti: q2 a prin
cipio natiuitatis ſue ſemp xp̄s perſecutiōes fuit paſſus vſq̄
ad mortē. Sed poſt mortem/ſepultus in pace requieuit.

Ibi confregit potentias: arcum ſcutum ⁊ gladium ⁊ bellum. n48

¶ Hic oſtēdit q̄ a veris iudeis xp̄s oīa mala remouet:
q2 ipſos vere pacificat in gloriā. Multa eñ mala in hoc
mūdo patimur/q̄ in patria vere tollunt. Et hoc eſt q̄d di-
cit. Ibi. ſ. in ſion ⁊ in gloria ꝯfregit potētias ⁊c. Et q̄s po
tētias/oſtēdit ſubdēs: Arcū/ſcutū/gladiū/⁊ bellū. Per
arcū q̄ ferit occulte: intellige dolos. Per ſcutū q̄ protegi
mur: intellige omne illud ꝑ q̄d ſupbi ſua vitia operire co
nant. Per gladiū: oīs rebellio ꝯtra deū. Per bellū: pctō
rum excuſatio qua cōtra deū bellamus. Ibi g. i. in ſion
glorie oīa iſta remouentur: q2 ibi hec omnia deſinunt.
¶ Ul' alr. Per arcū itellige pctm̄ luxurie. Per ſcutū pec
catū obſtinationis ⁊ ſupbie. Per gladiū pctm̄ auaritie.
Per bellū vero rebellionē carnis ad animā. De q̄b⁹ vi
de ſupra ꝟſicu. 7 63. ¶ Aliter iſtū ꝟſum exponit Grego:
oſtendens q̄ oīa etiam iſta in preſenti vita cōfringunt. Grego. 33. mor. c. 19.
Unde ait. Ibi cōfregit cornua: ſm aliā trāſlationē/ar-
cū ⁊c. In cornib⁹ elatio ſuperborum: in arcu inſidie lon
ge ferientium: in ſcuto obſtinata duritia defenſionum:
in gladio vicina percuſſio: in bello vero ipſa cōtra dñm
mētis motio deſignat. Q̄ nimirū totū i ſctā eccleſia cō
fringit: dū mentes deo reſiſtentiū ſuppoſito iugo humi
litatis edomātur. Hinc rurſum ꝑ eūdē pſalmiſtā dr. Ar ps. 45.
cū cōteret ⁊ cōfringet arma: ⁊ ſcuta ꝯburet igni. Arcū eñ
dñs cōterit: cū occulta inſidiātiū machinamenta diſſol-
uit. Arma ꝯfringit: cū ea q̄ cōtra ſe erecta fuerant patro
cinia humana cōminuit. Scuta ergo ꝯburit: cum pecca
tum mentes obſtinata ſe duritia defendentes/ad peni
tētie ⁊ cōfeſſiōis ardorē ſpūalis ſancti calore iuccendit.

Illuminās tu mirabiliter a mōtibus eternis: turbati ſunt oēs inſipientes corde. n49

¶ Hic cōſequenter oſtēdit chriſti verā gratiā ⁊ potentiā.
Et primo oſtendit erga nos chriſti gratiā ⁊ benignitatē.
Secundo circa malos iudiciariā chriſti poteſtatē: ibi.
Tu terribilis es. Circa primū gratiā chriſti oſtendit in
tribus. Primo q2 per fidē mentes illuminat. Secundo
q2 ꝑ exemplū auaros reuocat: ibi. Dormierunt. Tertio

quia increpādo ſuperbos humiliat: ibi. Ab increpatione. ¶ Quātum ad primū ſciēdū φ chriſtus mundū p apoſtolos ſuos ⁊ alios predicatores illuminauit: q fidem chriſti predicādo docuerūt ⁊ miraculis cōfirmauerunt. qđ preuidēs pſalmiſta/dicit. ⸿ Illuminās tu mirabiliter ⁊c. Per mōtes enim intellige ſanctos apoſtolos ⁊ predicatores ꝓpter vite altitudinē: ⁊ q2 non ima/ſed ſumma predicabāt: vt dictū eſt ſupra vſi.1016.et.117o. Per quos de⁹ mūdū illuminauit: q2 ipſoꝝ predicationibus gentes cōuerſe ſūt ad fidē. Qui predicatores ⁊ apoſtoli dicūtur mōtes eterni: q2 ipſorum nō terminaꝛ beatitudo: ⁊ q2 deus p eoſdē mundo vitā promiſit eternā. Illuminat autē mundū per ipſos mirabiliter: q2 nō ſolum predicatione: ſed etiā per miraculoꝝ operationē. Et hoc eſt qđ dicit. ⸿ Illuminās tu mirabiliter. i. per mirabilia p manus tuoꝝ apoſtoloꝝ ⁊ predicatorū facta: q2 gentiliū corda ipſi nō tātum verbis quātū ſignis cōuertebāt. Et ne vtutē hui⁹ illuminationis cordiū qs attribuat apoſtolis ⁊ predicatoribus notāter dicit. ⸿ Illuminās tu mirabiliter. q.d. Nō mōtes ipſi illumināt: ſed tu per mōtes. ſicut man⁹ ꝓprie nō ſcribit: ſed intelligēs per manū. ſic homo nō docet aliū nec illuminat/ſed de⁹ p hoiem. vide ſupra vſicu.355. Verū q2 ad predicationem apoſtoloꝝ nō omnes fuerūt illuminati: ſed quidā rebelles ⁊ obſtinati pmāſerunt: q2 electi crediderunt/reprobi nō. ſicut dr̄ Actuū.13. Crediderunt quotquot preordinati erāt ad vitā eternā. ideo de illis q non crediderunt ſubdiꝛ: φ ad predicationē apoſtoloꝝ turbati ſunt omnes inſipiētes corde: vt hoīes multi carnales deſideria mundi ſequētes/turbati ſunt audiētes φ aliā vitam futurā diligere debem⁹/⁊ calcare preſentē. Sic ergo cōtinuatur preſens vſus ad precedētē: q2 dictum eſt/ chriſtus cōfringet/potētias arcū/ſcutū ⁊c. nunc oſtēdit quomodo: q2 illuminans tu mirabiliter ⁊c. Iſtū vſiculum exponit Grego. inducens φ deus nos illuminat ad ſequelā vtutum ſanctoꝝ exēplis: q montes dicunꝛ eterni. Vñ ſic ait. In pſalmo ſcribiꝛ. Illuminans tu mirabiliter a montib⁹ eternis. Qui em̄ oriētē ſolē contēplari nō valet: irradiatos mōtes cōſpicit: ⁊ q̄ſi ſol ortus ſit deprehēdit. Ex eternis ergo mōtibus deus nos illuminat: q2 p admiratā vitā patrū p̄cedētiū radio nos ſue charitatis illuſtrat. Ecce in ſtudio deuotiōis dñice ⁊ charitatis accendimur: ſed in hac deuotione atq3 charitate meli⁹ horum mōtium contēplatione formamur. Quis em̄ deuotior petro? q̄s carior ioanne? Ille p deuotionem fluida maris dorſa calcare nō timuit: iſte p amorē in ipo auctoris nr̄i pectore decubuit. Et q ad corporalis cene recreationē venerat: ſpirituale pabulum de ſinu redēptoris ſumpſit. Sed q2 ſignari p montes ꝓphetas diximus: neceſſe eſt vt adhuc ad medium ſuperiorū patrū exēpla deducamus. Ecce cū preceptis celeſtibus ſubdi p obediētiā cupimus: cōſideratis antiquoꝝ patrum veſtigiis iuuamur. Quid em̄ abraam obedientius: q ad vnam vocem dñicam cognatos ⁊ patriā deſeruit: ⁊ pro adipiſcenda eterna hereditate ipſum ferire non trepidauit: quem ſe nexiā ⁊ penemoriturus acceperat heredē? Cum patiētie apprehēdere vtutem conamur: precedētium mōtiū exēpla cōſpicimus. Quid em̄ iſaac patientius: qui ligna portat: ⁊ de holocauſto interrogat: atq3 poſt paululum ligatur ⁊ nō loquitur: are ſupponiꝛ ⁊ non reluctaꝛ? Quid ergo iſto viro patientius dici poteſt: q quaſi ad ſolatiū ducitur ⁊ requiritur: ad feriēdum ligatur ⁊ cōticeſcit: oblatus in holocauſtū tacet? Cum autē accingi ad laborum tolerātiam nitimur: exēplis precedentiū montiū informamur. Quid em̄ iacob laborioſius: q apud laban tā longo tpe propinquus iure cognationis opa exercuit ſeruitutis: ⁊ vicem obſecutus eſt famuli vt perfrueretur premiis hereditatis. Cum autem continentie ⁊ caſtitatis

Montes ſunt predicatores. — *Illūīnat de⁹ mūdū* — *Actuū.13.* — *Turbatio* — *Greg.27. mor.c.6.* — *Exēplis hoīs accēdimur ad virtutes.* — *Abraam exēplum obediētie.* — *Iſaac exēplū patiētie.* — *Iacob exēplū tolerātie.*

aſcendere nitimur: exemplis precedentium montium ſubleuamur. Quid ioſeph caſtius: q ad deſideriū petulātis dñe iugo luxurie premi nō potuit: etiam captiuus? Et q̄dem hoībus ſeruus erat: ſed contra dominātem nequitiā ⁊ in ſeruitio liber fuit. Cum manſuetudine repleri cupimus: precedentiū patrum exemplis adiuuamur. Quid em̄ moyſe māſuetius: q cōmiſſi ſibi populi ſeditionem tolerat: ⁊ tamē iraſcentē dñm pro eiſdē ſuis perſecutoribus orat: ſeq3 pro illis diuino furori obiicit: q2 in ſancto eius pectore etiam in perſecutiōe charitas igneſcit? Cū contra aduerſa mundi formare nos mentis conſtātia nitimur: precedentiū patrum cōſideratione fulcimur. Quid enim ioſue conſtātius: q ad explorandā qualitatem gentiū miſſus: nec ꝓceritatis magnitudinem: nec numeroſitatis multitudinē expauit? Vnde ⁊ eaſdē gentes quas explorādo non timuit: etiā preliando proſtrauit? Cum benignitatis culmen apprehēdere conamur: precedentiū patrum exemplis inſtruimur. Quid em̄ ſamuele benignius: q de principatu regendi populi deiectus: ſucceſſorem ſibi humilꝛ requirit: inuētumq3 vngit in regē: vnctum mox tolerat perſecutorē: a quo ne moriatur trepidat: ⁊ tamen ne ei dñs iraſcatur rogat. Ipſe quoq3 cū mitteretur ait. Audiet ſaul ⁊ interficiet me. Et ei per ſemetipſam veritas dicit. Quouſq3 tu luges ſaulē: cum ego abiecerim eū? Quid ergo viro iſto benignius dici poteſt: q ⁊ hunc non vult diuinitus perimi/a quo formidat occidi? Cū ad pietatis atq3 humilitatis celſitudinem tendimus: precedentiū exēplis illuminamur. Quid enim dauid miſericordius: quid humilius dici poteſt: qui a rege reprobo pro victoriis cōtumelias recepit: qui de manu hoſtili iſraeliticam gentem fortis eripuit: ⁊ tamen ipſe ne moriatur/quaſi debilis fugit? Qui ⁊ ſe electum diuino iudicio: ⁊ perſecutorem ſuum reprobum agnoſcit: ⁊ tamen eidem pſecutori ſuo crebro ſatiſfactiōis humilitate ſe ſubiecit: qui pſecutoris lanceā tollit: orā chlamydis detruncat: atq3 ad cacumen mōtis protinus properat: ⁊ vno eodemq3 tempore q2 occidendi poteſtatē habuerit oſtendit: ⁊ ne occidatur rogat. Quia ergo in cunctis q̄ ſpiritualiter appetimus/exēplis precedentiū patrum illuminamur: bene de his montibus dr̄. Illuminās tu mirabiliter a montibus eternis ⁊c. Sed q2 bonis alioꝝ exēplis multoꝝ vita denudātur: q2 contraria comparata magis eluceſcunt: hinc eſt φ vnde aliqui illuminātur ad virtutem: inde alij ad odium excitantur ⁊ iram. Vnde ſubditur. ⸿ Turbati ſunt omnes inſipientes corde.

Ioſeph exemplū caſtitatis. — *Moyſes exēplū māſuetudis.* — *Ioſue exēplū ꝯſtātie* — *Samuel exēplū benignitatiſ.* — *Dauid exemplū humilitatis.*

Dormierunt ſomnum ſuū: ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. v5.

¶ Hic cōſequēter p exemplū auaros reuocet. Vbi notādum φ vita preſens quedā dormitio dr̄ ipſi peccatoribus: q2 licet vigilent corpore/aia tamen ipſorū dormit: ſic ecōtra iuſti corpore dormiunt: ſed aia vigilat. Sic em̄ eccleſia in perſona oium iuſtoꝝ/dicit. Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Peccator ḡ qui ſecundū animā in preſenti dormit/vigilat i morte: q2 tūc ei⁹ aia videre cogiꝛ: q hic videre nolebat. Pſalmiſta ḡ auaros ad penitētiā ꝓuocare volēs adducit exemplū φ ſunt dormiētes corporaliter: pauperes quādoq3 ſomniāt ſe multas habere diuitias: ſed cū euigilāt/vacuos ſe reperiūt. Sic eſt de auaris: quia in preſenti dormientes ſe diuites putant: ſed cū p mortē euigilauerint: nihil ſe habere reperiūt. De q̄bus nūc dicit. ⸿ Dormierūt ſomnū ſuū. Vbi glo. Auari em̄ hic dormiētes ſomniāt ſe multos theſauros habere: ſed cū euigilāt nihil inueniūt. ⸿ Viri diuitiarū in manibus ſuis. Et attēde qđ ait Viri diuitiarū. ſ. ſubditi diui-

Can.5. — *Auarus.* — *Diuitie*

tijs/non dicit habentes diuitias. Multi enim habent q̇
nõ amant. Unde iſtũ verſum ad ꝓpoſitum exponens
Grego.18. mor.c.9. Grego.ſup illo verbo Job.27. Diues cũ dormierit/ni-
hil ſecum auferet:dicit. Huic nimirũ ſentẽtie pſalmiſta cõ
cordans dicit. Dormierunt ſomnũ ſuũ: ⁊ nihil inuene-
rũt oẽs viri diuitiarum in manibus ſuis. Ut cũ in ſua
manu diuites poſt mortẽ ſuam quicq̇d inueniãt/eis an
te mortẽ dr̃: diuitias ſuas in quoꝝ manibus ponãt ⁊c̃.
vide ſupra v̾ſicu.1203. Unde de iſtis auaris diuitibus
ps.48. dicit ps.48. Et relinquẽt alienis diuitias ſuas: ⁊ ſepul
chra eorum domus illorum in eternum. vidi ibi.

1251 Ab increpatiõe tua deus iacob: dormitauerũt q̇ aſcẽderũt equos

Hic ſupbos increpãdo humiliat. Ubi ſciendũ q̇ ſecũ
Grego.31. dum q̇ ait Grego. Equi noie in ſcriptura multa ſignifi-
mor.c.18. cant. Equi noie aliquãdo lubrica vita prauoꝝ: aliquã
Equus ſigt̃ do dignitas vel ſupbia tẽporalis: aliquãdo hoc ipſum
multa. preſens ſeculũ: aliquãdo ꝑparatio recte intẽtionis:ali-
quãdo ſanctus predicator exp̃mit. Equi eñ noie lubri
ps.31. ca vita prauoꝝ deſignat:ſicut ſcriptũ eſt. Nolite fieri ſi-
Hiere.5. cut equ⁹ ⁊ mul⁹. Et ſicut p ꝓphetã aliũ dr̃. Equi amato
res in feminas ⁊ emiſſarij facti ſũt vnuſq̇ſq̧ ad vxorẽ p̃xi
mi ſui hinniebat. Equi noie dignitas vel ſuperbia tẽpo
Eccle.10. ralis accipitur:ſalomone atteſtãte q̇ ait. Uidi ſeruos in
equis: ⁊ p̃ncipes ambulantes quaſi ſeruos ſup terram.
Omis q̇ppe q̇ peccat ſeruus eſt peccati: ⁊ ſerui in equis
ſunt: dum peccatores preſentis vite dignitatibus efferũ
tur. Principes vero q̃ſi ſerui ambulãt ſup terrã: cũ mul
tos dignitate virtutum plenos nullus honor erigit:ſed
ſumma hic aduerſitas velut indignos deorſũ premit.
Hinc rurſum dr̃. Dormitauerunt q̇ aſcenderunt equos.
i. in morte aie mẽtis oculos a veritatis luce clauſerunt:
q̇ in preſentis vite honore ſupbe cõfiſi ſunt ⁊c̃. Sic ergo
hic p equos intellige ſupbas hui⁹ mũdi dignitates q̃s
aſcẽdunt ſupbi q̇ deo ſubijci nolunt. Aſcẽderunt ergo
equos ſupbie q̇ deo ſubijci nolunt. Sic pharao increpa
tus a deo: increpationes dei obſtinata mẽte cõtempſit.
Sic ⁊ oẽs q̇ negligunt monita dei dormitant: q: deum
audire cõtemnunt: q̃ſi p hoc volẽs illos abducere a ſu-
pbia vt chriſto ſubijciant: ne ſic accidat eis/ ſicut phara
Exo.14. oni. de quo dr̃ Exo.14. Ingreſſus eſt eques pharao cũ
curribus ⁊ equitibus eius in mare: ⁊ reduxit ſup eos dñs
Increpatõ. aquas maris. Et attẽde ſm glo. tremẽdam reꝫ: increpa
tio habet ſtrepitum: ſtrepitus autẽ increpationis exerci
tare ſolet dormiẽtes. Quomodo ergo ad increpationẽ
dei q̇ tãti põderis eſt dormitant ſupbi: niſi q: cor habẽt
induratum? Durities eñ cordis obdormitio eſt. Unde
quãto amplius a deo increpãtur in preſenti:ipſi magis
indurãtur. Unde de talibus ſupbis induratis dr̃ Sap.
Sapiẽ.12. 12. Qui increpationibus correcti non ſunt:dignum dei
iudicium experti ſunt.

1252 Tu terribilis es: et quis reſiſtet tibi: ex tunc in ira tua.

Hic cõſequẽter oſtẽdit diuinã poteſtatẽ: circa quã tria
oſtẽdit. ſ. p̃mo q̇ diuina poteſtas eſt ſingulorum excelſiſ
ſima. Sc̃do q̇ eſt maloꝝ punitiua: ibi. De celo. Tertio q̇
eſt bonoꝝ p̃miatiua: ibi. Cũ exurgeret. Quãtũ ad p̃-
mũ ſciẽdũ q̇ tãta eſt diuina poteſtas q̇ null⁹ ei reſiſtere
põt: q: ſua volũtas eſt ſua poteſtas. Propter q̇d dr̃ He-
Heſter.13. ſter.13. Dñe de⁹ rex omp̃s in ditiõe tua cũcta ſunt poſi-
ta: ⁊ nõ eſt q̇ tue poſſit reſiſtere voluntati. Q̇d nũc cõfir-
Reſiſtere mãs pſalmiſta ait. Tu terribilis es: ⁊ quis reſiſtet tibi.
deo. q.d. nullus. Sꝫ cõtra videt: q: ps.16. dr̃. A reſiſtẽtib⁹
ps.16. dextere tue cuſtodi me. Et ſtephanus iudeis dicebat.
Actuũ.7. Uos ſemꝑ ſpiritui ſancto reſtitiſtis. Quomodo ḡ nũc
dicit pſalmiſta. Quis reſiſtet tibi. Hanc queſtionẽ mo
uet Grego. ſup illo verbo Job.9. Deus cuius ire nemo Grego.9. mor.c.11.
reſiſtere põt: dicẽs. Mirũ valde eſt q̇ ire dei nullum rẽ
ſiſtere poſſe dr̃: cum tamẽ multos indignationi superne
aia aduerſionis obuiaſſe eloq̇a diuina teſtãtur. An non
ire dei moyſes reſtitit: q̇ pro cadẽte populo erectus ipſi
ſupne ꝑcuſſionis impetũ/ mortis ſue oblatione reſtitit
dicẽs. Dimitte illis hanc noxã: alioq̇n dele me de libro Exo.32.
quẽ ſcripſiſti. An non ire dei aaron reſtitit: cum inter vi
uẽtes ac mortuos thuribulum ſumpſit: atq̧ aia aduerſio
nis ignẽ incẽſi fumo tẽperauit? An non phinees ire dei
reſtitit: q: luxuriantes cum alienigenis in ipſo coitu tru
cidans: zelum ſuũ diuine indignationi obtulit: ⁊ furorẽ
gladio placauit? An nõ ire dei dauid reſtitit: q̇ ãgelo fe
riente ſe efferens placationis gratiã ⁊ ante tẽpus ꝓpoſi
tum exegit? An nõ helias ire dei reſtitit q̇ longo iam tẽ-
pore terra arẽte ſubductas de celo pluuias verbo reuo
cauit? Quomõ ergo diuine ire nullũ poſſe reſiſtere dr̃:
cum multos ſepe reſtitiſſe exemplis exiſtẽtibus demon
ſtratur? Sed ſi ſubtiliter iſta penſemus ⁊ verũ cognoſci
mus: q: diuine ire non reſiſtitur: ⁊ verum q: multi ſepe
reſiſterũt. Omnes etenĩ ſancti q̇ ire dei obuiant: ab ipſo
accipiunt/ vt contra impetum ꝑcuſſionis eius opponã
tur: atq̧ vt ita dixerim cum ipſo ſe erigunt cõtra ipſum:
eoſq̧ diuina vis ſibi opponit ſecum: q: in eo q̇ aduer-
ſum ſe ſentientes iram foras obtinent, intus eos gratia
miſerantis fouet: ⁊ famulãtes internus leuat: quos q̃ſi
aduerſantes externus tolerat. Portat ergo cõtradictio
nẽ depcantiũ quã aſpirat: ⁊ velut nolẽs opponitur q̇d
ab ipſo vt fiat imperat. Moyſi enim dicit. Dimitte me Exo.32.
vt iraſcatur furor meus cõtra eos ⁊ deleam eos: faciãq̧
te in gẽtem magnam. Quid eſt ſeruo ſuo dicere. Dimit
te me: niſi deprecãdi auſum prebere? Ac ſi apte diceret.
Pẽſa quãtum apud me valeas: ⁊ cognoſce q: obtinere
poteris q̇cq̇d pro populo exoras. Aliter autẽ ad di-
ctã queſtionẽ reſpondet idẽ Grego. dicẽs. Reſiſtere deo Grego 9.
dicimur: cum repugnare ei⁹ diſpoſitionibus conamur. mor.c.2.
Neq̧ eñ nr̃a infirmitas incõmutabili ei⁹ ſententie obui
at: ſed tñ q̇d explere nõ valet tẽtat. Nã ſepe humana in-
firmitas occulte vim diſpoſitiõis agnoſcit: ⁊ tñ hãc ſi mu
tare valeat appetit ⁊ cõtraire ſatagit: ſꝫ ipſo ſe gladio cõ
tradictiõis frãgit/ ordini interno renitit: ſed ſuis victa co
natibus ligatur. Hãc ergo dei potẽtiã inſuperabilẽ oſtẽ
dens. ait. Tu terribilis es/ ⁊ q̇s reſiſtet tibi? q.d. nullus. Terribilis
Terribilis eñ ſm grãmaticos: dr̃ a terreo terres: ⁊ idem
eſt terribilis q̇ metuẽdus ⁊ terrori habilis. Et aduerte
tñ q̇ q̃uis hic nullus realiter deo poſſit reſiſtere: tamen
eo modo quo ꝑcib⁹ ſctõꝝ placat / ſibi reſiſtere dicimur:
q: nunc tẽpus eſt miſericordie: ſed in iudicio cũ tẽpus
erit iuſticie ⁊ vindicte/ nullis placabitur precibus. Q̇d
notat pſalmiſta/ dicẽs. Ex tũc ira tua. q.d. ſm glo. Mo
do dicant mali que volunt: diſputant contra deum: q̇d
tunc facere non poterunt: quia tunc ſcꝫ in die iudicij erit
ira tua. ſ. ſuper malos firmata.

De celo auditũ feciſti iudicium: terra tremuit et quieuit. 1253

Hic oſtẽditur q̇ diuina potẽtia eſt maloꝝ punitiua.
Ubi notãdũ q̇ p celũ ſignificantur ſancti apli ⁊ p̃dicato
res. ps.18. Celi enarrãt gloriã dei ⁊c̃. Et iſti xp̃m vẽturũ ps.18.
ad iudicandum orbem toti mundo annunciauerunt:
tã in nouo q̃m in antiquo teſtamento: vt patet diſcurren
ti in vtroq̧. Propter q̇d dicit ps.49. Annũciabũt celi. i. ps.49.
ſancti patres apoſtoli ⁊ p̃dicatores iuſticiã ei⁹: q̇m de⁹
iudex eſt. Uñ de chriſto iudice dicebat petrus Act.10.
Ipſe eſt q̇ conſtitutus eſt a deo iudex viuorum ⁊ mortu Actuũ.10.
orum. Huic oẽs ꝓphete teſtimoniũ ꝑhibent. Quid eſt

ergo de celo auditum feciſti iudicium: niſi ex ore ſancto
rum mundo declaraſti chriſtū futurum iudicē mundi.
¶ Uel aliter. De celo auditū feciſti iudiciū. Chriſtus
enī ō celo veniēs/ auditū faciet toti orbi iudiciū vltimū.
[Actuū.1.] Sic enī dr̄ Actuū.1. Quemadmodū vidiſtis eū euntē
in celum: ita veniet. Aſcēdit autem in voce tube. ps.46.
[ps.46.] Aſcendit deus in iubilo: ⁊ dn̄s in voce tube. ergo ⁊ ſic de
ſcendet in voce tube: vt auditum oībus faciat iudiciū.
[1.Theſſ.4.] Et hoc eſt qd̄ ait apoſtolus.1.Theſſa.4. Ipſe dn̄s in iuſ
ſu ⁊ in voce archangeli ⁊ in tuba dei deſcendet de celo ⁊c.
Ad hoc enī valet vox tube/ vt auditores excitet. Illud
autem iudiciū vltimū peccatoribꝰ timorē incutiet: ⁊ iu
[Grego.32. moꝝ.c.6.] ſtis leticiā. vt oſtēdit Grego. dicens. In iudicio chriſtus
iuſtis tranquillus apparebit: ⁊ iniuſtis iratus. Teſtē enī
[Iudiciū malos cō turbat: ⁊ letificat bonos.] cōſcientiam intra ſemetipſos deferunt. vnde ⁊ coꝝ men
tes eque vnū reſpiciant: ſed nō equalr̄ modificentur: qꝛ
⁊ iſtis eū benignū oſtēdit ante acta iuſticia: ⁊ illis terri
bilem culpa. Quorū pauorē qs explicet: cū contigerit
miſeris ⁊ intra ſe culpas cernere: ⁊ ante ſe iudicem iu=
ſtum videre? Hoc nimirū continue in vſu vite preſentis
agitur: vt de qualitate venturi iudicis mortalium cor=
[Innocentia ꝯſolat] da doceātur. Nā cum duo ad iudiciū pergunt: alius in
nocentie ſibi cōſcius: ⁊ alius culpe debitor: graue cōtra
ſe hoc ipſm̄ iudicis ſilentiū ſuſpicatur: quā irā ſibi non
denunciat pturbatio iudicis: ſed recordatio prauitatis.
Quia ⁊ ſi adhuc fortaſſis hūc reum ſententia nō damat:
intus tamē cōſciētia iā grauiter accuſat. At cōtra iuſti=
cie amicus/ decernentis iudicis vultum cōſpiciat: ſed in=
tus de teſtimonio bone recordationis hilareſcit. Et quo
apud ſe metuat nō habet: eo ipſo omne qd̄ eſt ante ipſm̄/
[Job.40.] blandum videt. Cum ergo dr̄ Job.40. Diſperge ſuper
bos in furore tuo: nō pturbatio diuine ſententie: ſed ſup
peccatores male ſibi cōſcios examinatio iuſte vindicte.
quāuis enim in iudicio eum tranquillum videant: qꝛ ta=
men feriēdos ſe ab illo non dubitant: cum ſuis moribꝰ
pturbatum putant. Ex qbus apparet ꝙ in mali iudicio
tranquillum iudicem timebunt: ⁊ cōſcientia teſte/ recalci=
trare nō valebunt. Et hoc notās hic pſal. ait. Terra tre=
muit ⁊ quieuit. qꝛ.ſ. ſm̄ glo. peccatores terreni cremabuntur:
⁊ pdita poteſtate male agēdi vel ſe excuſādi cōquieſcēt.

1254 Cū exurgeret i iudiciū deꝰ: vt ſal
uos faceret oēs māſuetos terre.

¶ Hic oſtēdit ꝙ diuina potētia eſt bonoꝝ premiatiua.
[Iuſticia.] Ubi notādum ꝙ iuſticia duos hꝫ actus: videlꝫ malos
punire/ ⁊ premiare bonos: quoꝝ vnū p ſe intendit.ſ. bo
noꝝ premiationem: ⁊ aliud p accidēs.ſ. malorum puni
tionem. Non enī malos punit niſi ad vtilitatē bonorū.
[Iſi.5.ety.] Propter qd̄ dicit Iſido. Facte ſunt leges vt earū metu
[Lex dat p ſe pmiū: ſꝫ p accidēs ſuppliciū.] humana coerceatur audacia: tutaqꝫ ſit inter improbos
innocentia: ⁊ in ipſis improbis formidato ſupplicio refre
netur audacia ⁊ nocendi facultas. Et quāuis hoc dica
tur de lege humana: tamē ſuo modo ſic eſt de lege diui=
na: que pncipaliter intendit premiare bonos: ſed quaſi
p accidēs malos punire. Sic etenim chriſtus primo bo=
nos ad premiūz vocabit: ⁊ poſtea malos ad ſuppliciū:
[Math.25.] vt patet Math.25. Uenite benedicti ⁊c. Et cōſequen=
ter dicit. Diſcedite ⁊c. Quāuis poſtea concludendo di
cat. Ibunt hi in ſupplicium eternum: iuſti vero in vitā
[Origenes] eternā. Qd̄ ad ppoſitum exponens Origenes ait. At=
tende quia prius dicit/ venite benedicti patris mei: de=
inde/ diſcedite maledicti: propterea/ quia proprium eſt
boni dei primū recordari facta bonorum ꝙ̄ malorum/
hic tamē prius concludit penam malorū: deinde vitā
bonorum: vt primum que timoris ſunt euitemus ma=
la: poſtea que honoris ſunt/ appetamus bona. Sic ⁊
hic quāuis deus principaliter intendat bonos premia
re: tamen premiſit malorum penam/ dicens. Terra tre=
muit ⁊c. Tamen vt oſtendat bonoꝝ premium principa
liter intentum: hic adiungit ꝙ principalis cauſa iudicij
erit bonoꝝ premiatio/ dicēs. ¶ Cū exurgeret in iudiciū
deus: vt ſaluos faceret ⁊c. Nā ly vt: eſt dictio oſtendens
cauſam. Eſt ergo ſenſus/ ꝙ terra tremuit ⁊ quieuit.i. pecca
tor quilibet: cum deus exurgeret.i. exurget i iudicio. ¶ Ut
ſaluos faceret.i. faciet oēs mānſuetos terre. Et notanter
dicit/ omnes mānſuetos terre. glo.i. homines q̄ non aſcen
dunt equos ſupbie: ſed humiliter confeſſi ſunt peccata:
qui habent pacem mentis. Quid autem proprie ſit mā
ſuetudo ⁊ qs manſuetus dicatur: vide ſupra vſ.740.

Quoniā cogitatio hominis con 1255
fitebitur tibi: ⁊ reliquie cogita=
tionis diem feſtum agent tibi.

¶ Hic pſalmiſta vice bonoꝝ cōſurgit ad gratiarū actio=
nem debitam. Et tria facit: qꝛ oſtēdit primo ꝙ deo grās
debemus agere. Secūdo ꝙ promiſſa deo debemus red
dere: ibi. Uouete. Tertio ꝙ terribilē deum debemus cre
dere: ibi. Terribili. ¶ Quātū ad primū ſciendū ꝙ ſecū=
dū grāmaticos/ reliqe dicunt a relinquo.is. Et ſic reli= [Reliquie.]
quie dicunt illa que remanent/ vel poſt relinquunt/ vel
ſequunt. Iuſti aūt hnt duo.ſ. vnum primū qd̄ precedit.
ſ. bona volūtas vel cogitatio: ⁊ aliud qd̄ relinquit poſt
vel ſequitur.ſ. bona operatio. Uolens ḡ pſalmiſta oſtēde
re ꝙ grās deo debemus agere corde ⁊ ope/ dicit. ¶ Qm̄
cogitatio hoīs.ſ. iuſti cōfitebitur tibi.ſ. cōfeſſione laudis
grās agēdo. ¶ Et reliqe cogitationis.ſ. opa que ſequunt
cogitationē. ¶ Diē feſtum agēt tibi.i. ad laudē tuā termi
nabuntur: ⁊ ceſſabunt ab operibꝰ ſeruilibꝰ peccatorum.
Iſtā intentionē ponit magiſter in glo. dicens. Qm̄ cogi
tatio hoīs cōfitebitur tibi.i. iuſti laudant te cogitatione
⁊ etiā ope. Unde ſubdit. Et reliqe cogitationis.i. exhibi
tio boni operis diem feſtum agent tibi.i. deſt iuſti ceſſa=
bunt a ſeruili opere peccati non intenti mundo/ ſed ce=
li bonis intendent. Cogitatio enim eſt conceptio voti:
reliquie vero.ſ. operatio reliqua.

Uouete ⁊ reddite domino deo ve 1256
ſtro: omnes qui in circuitu eius
affertis munera.

¶ Hic oſtēdit ꝙ pmiſſa deo poſt cogitationē debemus
reddere. Omne enī votū deo factū vel pmiſſuz neceſſa
rio eſt adimplendū. Eccle.5. Si qd vouiſti deo/ ne me= [Eccle.5.]
moreris reddere. ¶ Sed hic eſt dubiū: cū votū ſit conſi=
liū non preceptū: quomō hic precipit votū/ cū dr̄. Uoue
te ⁊ reddite. Ad hoc reſpōdet glo. dicēs. ꝙ vota ſunt du [Uotū duplex.]
plicia: qꝛ alia ſunt vota cōmunia de his.ſ. ſine qbus nō
eſt ſalus: vt vouere fidem in baptiſmo: ⁊ renūciare dia
bolo ⁊ pōpis eius: non occidere: non ſuperbire/ ⁊ huiuſ
modi: q̄ etiā ſi non promittātur ſoluere debemus. Et de
iſtis precipitur hoībus vouere ⁊ reddere. Alia ſunt vo=
ta ppria ſingulorꝝ: vt caſtitas/ paupertas/ virginitas: ⁊ hu
iuſmodi. Ad hec ergo vota nos omnes inuitat: nō pre=
cipit vt voueamus: ſed vt vota facta reddamus. Uoue
re enim voluntati conſulitur: ſed poſt voti promiſſionē
neceſſario redditio exigitur. Ideo nō ait ſimpliciter vo
uete/ vel nolite vouere: ſed vouete ⁊ reddite.i. ſi vouetis
reddite. Alioquin de voto rei tenentur/ ⁊ damnationē
habent: qꝛ fidem datā irritam fecerunt. Uel dicendū ꝙ
vbū imperatiui modi in ſcriptura nō ſemp tenet impe=
ratiue: licet quādoqꝫ. Ubi notandū ꝙ vbum imperatiuū [Imperatiuū vbū tenet multipliciter.]
multis modis accipit.ſ. qñqꝫ imperatiue. vt Math.6. No
lite fieri ſicut hypocrite triſtes. Exo.20. Honora patrē
tuum ⁊c. Quandoqꝫ permiſſiue. ſicut ps.4. Iraſcimi=

ps.50. ni τ nolite peccare. Quãdoq deprecatiue.ps.50.Mi=
ſerere mei deus. Quãdoq hortatiue:ſicut ad Ephe.4.
Ephe. 4. Obſecro vos vt digne ambuletꝭ dño τc. Quãdoq pre
Joañ.2. dictiue:ſicut Joañ.2.Soluite templũ hoc τc.Et Joañ.
Joañ.13. 13.Qđ facis fac citius.Quãdoq deriſiue.3.Regũ.22.
3.Reg.22 Uade τ tradet tibi dño ſyriã. Quãdoq cõfuſiue.Matt.
Matt.25. 25.diſcedite a me maledicti.Quãdoq vocatiue.Thre.
Thren.1. 1.O vos omnes q̃ trãſitis per viã:venite τc.Quãdoq
Matt.19. conſultiue. Matth.19.Uade τ vende oĩa que habes τ
da pauperibꝰ.¶Ad ꝓpoſitum ergo: cũ hic dr̃ Uouete
τc.hic ly vouete tenet̃ cõſultiue:non autem imperatiue.
Dicat ĝ cõſultiue.Uouete τ reddite dño deo veſtro.Se
q̃tur.[Omnes q̃ in circuitu eius affertis munera. Oẽs
eñi iuſti dicunt̃ eſſe in circuitu dei:q2 tanq̃ famuli obſe=
Apoc.7. quẽtes illi aſſiſtunt.Apoca.7.Omnes angeli.i.ſpiritu
ales τ ãgelici viri ſtabãt in circuitu throni τc.Et iſti mu
nera offerunt deo:dum ſeipſos viuos deo immolant. ſic
Rom. 12. dicebat apoſtolus Rom.12.Obſecro vos p miſericor=
diã dei vt offeratis corpora veſtra hoſtiã viuentẽ ſanctã
Uotum. deo beneplacentẽ τc.Sed hic eſt vnum dubiũ q2 dicit/
vouete τ reddite: vtrũ votũ debite factum q̃s licite poſ=
ſit nõ reddere.i.vtrũ in voto facto licite ne reddatur ca
dat diſpenſatio.vide Tho.ſcđa ſcđe.q.88.articulo.10.

1257 **Terribili τ ei q̃ aufert ſpm̃ princi pũ:terribili apud reges terre.**

¶Hic cõſequenter oſtẽdit q deum terribilem habemꝰ
credere:τ continuatur ad precedentẽ verſum:q2 dixit: Uo
uete τ reddite dño deo veſtro. Hic q2 multi ſunt dij gen
tium demonia declarat q ſoli deo vero noſtra vota de=
bemus reddere: q̃ ſcz deus eſt verus τ apud omnes ter
ribilis:ideo ab omnibus timẽdus: non ſolũ a paruis:
Uita nr̃a ſed etiã a pncipibus τ regibus. qđ probat: quia aufert
i poteſtate ſpm̃ pncipum τ regum terre.i.vitam:q2 anima oĩs viuẽ
dei eſt. tis in manu ſua eſt. Job.12. In cuius manu eſt anima
Grego. 11. omnis viuentis:τ ſpũs vniuerſe carnis. Ubi Grego.di
mor.c.3. cit. Per manũ q̃ppe poteſtas intelligitur. Aĩa ergo oĩs
viuẽtis/τ ſpũs vniuerſe carnis hoĩs in eius ẽ poteſtate
a quo eſt: vt ipſe prouideat qualiter ſit q̃ preſtat eſſe qđ
nõ fuit.¶Uel aliter hic oſtẽditur diuina poteſtas. Ubi
ſciendũ/q p ſpm̃ hoĩs ſignificatur ipſa ſupbia. De quo
Matt.5. ſpiritu dr̃ Matth.5.Beati pauperes ſpũ. Hũc ergo ſpi
ritum deus aufert: quãdo corda ſupborũ ſuis ſagittis
vulnerans/ad humilitatẽ deducit. Sic enim dr̃ Job.6.
Job.6. Sagitte dñi in me ſunt: quarum indignatio ebibit ſpm̃
Grego. 7. meum. Qđ exponens Grego.dicit. Quid enim eſt ſpi=
mor.c.3. ritus hoĩs niſi ſpũs elationis? Sagitte autem dñi ſpm̃
Spiritus hoĩs ebibent/ cum ſupne animaduerſiones mentẽ affli
hoĩs eſt ſu ctam ab elatione compeſcũt. Sagitte dñi ſpm̃ ebibunt:
pbia. q2 intentum exterioribus introrſum trahunt. Hoc pota
ps.142. tus nãq david ſpiritu fuerat cum dicebat. In deficiẽdo
ex me ſpm̃ meũ: τ tu cognouiſti ſemitas meas. Et rur=
ps.76. ſum. Renuit conſolari aĩa mea:memor fui dei τ defecit
ſpiritus meus. Sagittarum ergo dei indignatio ſpiritũ
hoĩs ebibit:quia ſupne ſententie electos quos in pecca
tis inuenerint: dum vulnerant immutant: vt duritiam
ſuam mentis tranſfixa deſerat τc. Et ad iſtum intellectũ:
ps.103. dr̃ ps.103. Auferes ſpiritum eorum τ deficiẽt. Unñ hic
Gloſa. ait glo. Qui aufert ſpm̃ pncipũ.i.audaciã ſupbor τc.

1258 **Voce mea ad dominum clamaui: voce mea ad deum: τ intendit mihi.**

¶Hic pſalmus talem habet titulũ. In
finem pro idithun pſalmꝰ aſaph. Pro cuius euidentia
eſt ſciendum/q aſaph vnus de tribus prepoſitis canto
ribus a dauid ſpiritu prophetico tactus/ preuidit capti
uitatem τ tranſmigrationem populi iudeorũ in babylo
niã fiendã tẽpore nabuchodonoſor /regis babylonis:
ꝓpter peccata iudeorũ.de qua locutus eſt aſaph i ps.
73.Uidit etiã terminandã ipam mediãtibus orationi ps.73.
bus aliquorũ iuſtorũ q̃ erant in captiuitate illa detenti.
vt pz Dañ.9. et ezechielis: τ aliorum iuſtorũ illius tẽ= Dañ.9.
poris. Unde de illa captiuitate futura ſuo tẽpore τ ter=
minãda modo predicto fecit iſtũ pſalmũ. Notãdum q
hoc nomẽ idithun/quãdoq eſt nomẽ ꝓprium: τ ſic fuit
nomẽ cuiuſdam cantoris.vt habetur.1.Paralip.25.et 1.para.25.
ſic nõ accipitur hic in titulo. Quãdoq eſt nomẽ appel=
latiuũ:τ ſic idithun interpretatur ſaliẽs vel tranſiliens.
Et ſic accipitur hic: τ ſignificat populũ vel ſalientem de
libertate ad captiuitatẽ:vel trãſilientem poſtea de capti
uitate ad libertatẽ. Et ſic quo ad litterã ſenſus tituli eſt.
Iſte pſalmus eſt aſaph.q2 ſcz ipſum fecit q̃ nos dirigit
in finem.ſ.in chriſtũ: quẽ aſaph fecit pro idithun.i.pro
ſaliente populo de libertate ad captiuitatem: vel econ=
trario. Sic primo procedam in iſto pſalmo iuxta ſen=
ſum hiſtoricum. Secundo iuxta ſenſum propheticum.
¶Quãtũ ergo ad primũ:pſalmꝰ iſte diuidit̃ in duas p
tes:q2 aſaph pmo ponit ſuũ intentũ. Secũdo declarat
ſuum ꝓpoſitũ:ibi. In die tribulationis τc.vt.N.¶Quã
tum ad ſenſum ꝓpheticum ſciẽdũ q titulus iſtius pſal.
eſt cõſilis titulo q̃ habetur ps.61.Nec eſt aliqua differẽ ps.61.
tia niſi in noĩe auctoris:q2 ſcz illũ fecit dauid:τ iſtũ fecit
aſaph. Unñ eodẽ modo exponit̃ q̃ad ſenſum ꝓpheticũ
iſte titulus ſicut τ ille.vide ſupra verſi.978. Hic ergo in
iſto pſalmo loq̃tur aſaph in pſona cuiuſlibz deuoti/mũ
dum τ ea q̃ in mũdo ſunt trãſiliẽtis. Et quattuor facit:ſe
cundũ que iſte pſalmꝰ habet quattuor ptes. Primo q2
mentẽ τ opa ad deum eleuat. Secundo ſuam miſeriã τ
neceſſitatẽ explicat: ibi. Renuit. Tertio dei pietatẽ τ mi
ſericordiã explicat:ibi. Nunqđ in eternũ. Quarto nr̃e
redẽptionis poteſtatem predicat:ibi. Notã feciſti. Pri=
ma pars diuidit̃ in duas:q2 hic orãdo pmo ad deũ cla=
mat corde: ſecũdo clamat ope:ibi. In die tribulationis.
¶Quãtũ ad pmũ ſciẽdũ/q oratio deuota q̃dã clamor eſt
aures pulſans diuinas. De q̃ ps.101. Dñe exaudi oratio ps.101.
nẽ meã τ clamor meꝰ ad te veniat. qm̃ oratio debet eſſe cũ Clamor
clamore: nõ q̃dẽ vocis exterioris: ſed interior'.ſ.cordis. orationis.
quilibet eñi orãs magna mẽtꝭ affectiõe ad deũ clamat.
Unñ tacente moyſe voce corporali: dixit dñs ad eum:
Quid clamas ad me? Iſto ĝ mõ nũc ait ps. Uoce mea Exo.14.
ſ.cordis ad dñm clamaui. Et nota ſm glo.q pſalmꝰ hic
pmo oſtẽdit ad quẽ clamat. Et nõ dicit:q̃d petat/dicẽs.
Uoce mea ad dñm clamaui. Et ſi q̃ras q̃re non exp̃mit
q̃d orãdo vel clamando petat. Reſpõdet.q2 voce mea
ad dñm clamaui.q.d. Nõ exp̃mo q̃d petã: q2 clamo ad
deũ:cui nõ ẽ opꝰ aliq̃d dici: q̃ oĩa q̃ expediunt/nouit: q2
oĩa nuda τ apta ſunt oculis eiꝰ. Unñ alia littera hz. Uox Hebr. 4.
mea eſt ad deũ.q.d. Nihil aliud clamãdo peto: niſi ipz
deũ/vltra quẽ nihil eſt. Et q2 oẽm iuſtũ orantẽ deꝰ exau
dit:ideo ne fruſtra ſe clamare oñdat ſubdit.[Et intẽdit
mihi.glo.q2 ſep adeſt querẽtibus ſe:nõ autẽ adeſt que=
rentibus aliud ab eo. Unñ ps.17. Clamauerũt nec erat ps.17.
q̃ ſaluos faceret ad dñm: nec exaudiuit eos. Quid aũt
ſit deũ intẽdere orationibus nr̃is: vide ſ.v.876.¶Mora
liter autẽ ꝓcedendo:hic potes notare q triplex eſt vox Multiplex
qua clamamus ad deũ.ſ.vox gemitus gr̃e qua prote= vox.
guntur humiles: vox cõtẽplationis anime: qua exaudiun
tur ſupplices: vox redẽptoris machine q̃ ſuperant̃ de=
mões. De iſtis vide in poſtilla mea ſup ioañ.lectiõ.44.

In die tribulationis mee: deum exquiſiui manibꝰ meis nocte con tra eum: τ nõ ſum deceptus. 1259

¶ Hic cõſequenter clamat ad deum opere. Ubi notan-
dum/ꝙ tẽpus totum pꝛeſentis vite iuſtorum dr̃ dies ⁊
Uita pĩos dr̃ dies ⁊ nox. nox: ⁊ hoc reſpectu diuerſorum. Nã vita iuſtorũ hic dr̃
nox reſpectu vite beatorũ: ſed dr̃ dies reſpectu vite pec-
catorũ. ꝙ enim dicatur dies reſpectu vite peccatoꝝ/oſtẽ
dit apoſtolus ꝙ inter vitã iuſtorũ ⁊ peccatoꝝ dans diffe
Rom.13. rentiaz/vitã iuſtorum vocat diem. Sic vt in die honeſte
ambulemus: nõ in cõmenſationibus ⁊ ebrietatibus ⁊c.
Qð ideo dicit: q2 ſtatus peccatorũ nox dr̃: q2 oĩs q̃ ma
Joan.3. le agit odit lucem ⁊c. Qð autẽ dicat nox reſpectu vite
2.Petri.1 beatoꝝ: oſtẽdit petrus apoſtolus dicẽs. Habem⁹ ꝓphe
ticum ſermonẽ: cui benefacitis intendẽtes: donec dies il
luceſcat/⁊ lucifer oꝛiatur in coꝛdibus vr̃is. Unde hic ait
magr̃ in glo. Uenturus eſt ẽ dies poſt iſtã noctem: cui⁹
dici cõparatione huius vita nox eſt. Cõparata vero vi-
te infidelium/eſt dies. Dies ẽ hic eſt vita iuſtoꝝ cõpara
tione infidelium: ſed nox in cõparatione angeloꝝ. Eſt
ergo vita iuſtoꝝ dies tribulationis: q2 tota vita pꝛeſens
Ps.33. tribulatio eſt deſiderãtibus celeſtia. ps.33. Multe tribu
lationes iuſtoꝝ. Dicat ẽ. [In die tribulatiõis mee deũ
exq̃ſiui manibus meis. Quero eñ ꝯponitur cum ex: ⁊
fit exq̃ro. ris. qð eſt valde ⁊ deſiderãter ſiue affectuoſe q̃
rere. qð eſt quãdo homo coꝛde ⁊ ope deum querit. Pro
pter qð ſubdit. [Deuz exq̃ſiui manibus meis. Per ma
nus eñ deſignatur opa. Unde hic ait glo. quaſi.d. Nõ
ſolum coꝛdis voce queſiui deũ: ſed etiã manibus.i.ope
ribus: ⁊ ideo nõ inani deſiderio: ⁊ ꝙ deſiderãter deum
querat/non pꝛo vana gloꝛia: nõ ꝓpter aliud: ſed ꝓpter
ipm deũ. Ideo ad hoc declarãdũ ſubdit. [Nocte cõtra
eum. Per noctem accipe illud qð ꝑ diem: vt dictum eſt.
ſ. vitã iuſtoꝛuz. ¶ Sed dices. Si iuſtus deſiderãter q̃rit
deum in vita pꝛeſenti: quomõ ẽ dicit ſe q̃rere cõtra deuz.
Contra.i. coram. Ubi ſciẽduz/ꝙ cõtra quãdoq3 accipit̃ ꝓ corã. Sic enim
Matt.27. dr̃ Matth.27. Erãt autẽ ibi maria magdalene: ⁊ alte-
ra maria: ſedẽtes cõtra ſepulchꝛũ. glo.i. corã ſepulchꝛo.
Ps.49. Similiter ⁊ ps.49. Arguã te ⁊ ſtatuã cõtra faciem tuã:
q2 peccatũ qð poſt doꝛſum poſuiſti ante vel coꝛam facie
tua ego ponaz vt ſcias q2 male egiſti: ⁊ ſciditatem tuam
videas/vt erubeſcas. Similr̃ in pꝛopoſito ly cõtra ſtat
pꝛo coꝛam. Unde alia littera habet: nocte corã eo. vbi
glo. Cõtra deũ vel corã deo querit q̃ nõ facit iuſticiã ſuã
coꝛam hoĩbus vt videatur ab eis: ſed ſolum coꝛaz deo/
vt illi placeat. qui autem ſic oꝛando exquirit deum co-
ram ipo exauditur. Ideo ſubdit. [Et nõ ſum deceptus.
quaſi dicat. Inueni deum quẽ querebam. Decipiuntur
enim qui querunt in tempoꝛalibus requiem: cum me-
roꝛibus ſint plena. Hic potes notare/ꝙ contra in ſcri-
ptura multipliciter accipitur. Uide in dictionario meo
loco ſuo.

Renuit cõſolari anima mea: me moꝛ fui dei ⁊ delectat⁹ ſum ⁊ exer citat⁹ ſum: ⁊ defecit ſpiritus me⁹

¶ Hic cõſequẽter explicat iuſtus ſuã neceſſitatem ⁊ mi-
ſeriam. Ubi nota/ꝙ miſeria iuſtorum in pꝛeſenti cauſa
tur ex quattuoꝛ q̃ hic ponit pſalmiſta. ſ. pmo ex implica
tione mundanoꝝ. Secundo ex infeſtatione inimicoꝝ:
ibi. Anticipauerunt. Tertio ex dilatione eternoꝛuz: ibi.
Cogitaui. Quarto ex meditatiõe peccatoꝝ/ibi. Et me-
ditatus. ¶ Quãtum ad pꝛimũ ſciẽdũ ꝙ in rebus mũ
danis nulla vera cõſolatio reperitur: q2 omnia munda
na ſunt q̃ſi ſomnia raptim trãſeuntia. Uñ de oĩbus mũ
Zach.10. danis ⁊ tꝑalibus dr̃. Somniatoꝛes fruſtra locuti ſunt:
Cõſolatio mundi va na eſt. vane cõſolãtur. Et nõ ſolum eſt talis conſolatio in ſe va
na: ſed ſuos ad eternã miſeriã ducit: dicente chꝛiſto. Ue
vobis diuitibus q̃ hic habetis conſolationẽ veſtrã. Nõ
enim condẽnantur diuitie: ſed in diuitijs vana conſola
tio. quoniam vt ait Ambꝛoſius ſuper Lucã/exponens Ambroſi⁹
dicta verba. Qui cõſolationem vite pꝛeſentis appetiit:
conſolationẽ remunerationis ꝑpetue perdũt. Qð pul
chꝛe deducit Bernardus ſup illo verbo Eſa.40. Con- Bernard.
ſolamini cõſolamini popule meus ⁊c. dicens. Non tan
tum dicit ſemel cõſolamini: ſed ſecũdo: vt certi ſimus ꝙ
tam coꝛpus q̃ animã ſit ſaluans q̃ neutrum ſuſcipere
eſt dedignatus. Sed q̃bus putas iſtam conſolationem
eſſe daturum? certe populo ſuo. Cõſolamini inquit po
pule meus. Ipſe enim ſaluũ faciet populum ſuũ a pec- Conſolat̃ xp̃s ſuos.
catis eoꝝ. Uis noſcere populũ eius quem ipſe ſit ſal-
uaturus? Tibi (inq̃t pſal.) derelictus eſt pauper: oꝛpha Ps.9.
no tu eris adiutoꝛ. Ipſe in euãgelio dicit. Ue vobis di
uitibus: q̃ habetis hic conſolationẽ veſtrã. Ut q̃d enim
conſoletur eos chꝛiſtus q̃ ſuam habent cõſolationem?
Nõ conſolatur chꝛiſti infantia garrulos: non conſolan
tur chꝛiſti lachꝛyme cachinantes: nõ conſolãtur panni
eius ambulãtes in ſtolis: non conſolãtur ſtabulum ⁊
pꝛeſepe chꝛiſti amãtes pͥmas cathedras in ſynagogis:
non conſolatur chꝛiſti nuditas diuites conſolationem
mũdi querentes. Ceterum nec angeli illos cõſolantur.
Uigilantibus enim paſtoꝛibus ⁊ cuſtodientibus vigi
lias noctis noue lucis conſolationẽ euangelizant: ⁊ eis
ſaluatoꝛ dr̃ eſſe natus pauperibus. ſ. atq3 laboꝛãtibus:
non autem vobis diuitibus q̃ hic veſtrã cõſolationem
habetis. Ex q̃bus apparet ꝙ in rebus tẽpoꝛalibus ve-
ra cõſolatio eſſe non poteſt. Et ideo vt hic ait glo. iuſtus
ſemꝑ timet in aliquo tempoꝛali letari ⁊ cõſolari: q2 q̃ in
omnibus hoĩbus ſcandalũ vel inuenit vel timet: in nul
lo ſecurus eſt. Et hoc eſt qð ait. [Renuit cõſolari anima
mea. ſ. in tempoꝛalibus rebus. Sed in quo ſit vera cõſo
latio iuſtoꝛuz: oſtẽdit cũ ſubdit. [Memoꝛ fui dei ⁊ dele
ctatus ſum. Memoꝛia eñ ac recoꝛdatio eterne felicita-
tis iuſtos conſolatur: q̃ in pꝛeſenti mundo cõſolationez
nõ querũt. Qð oſtẽdit Bernar. ſup illo verbo Eccl.24. Bernard.
Memoꝛia mea in generatiõe ſeculoꝝ: dicẽs. Quãdiu
ſtare cernit̃ pꝛeſens ſeculũ in quo gñatio aduenit ⁊ ge-
neratio pꝛeterit: nõ deeſt electis cõſolatio de diuina me
moꝛia. Sed q̃ gñatio ex dei recoꝛdatione capit cõſola- Cõſolatio bonoꝝ.
tionẽ? Illa ſolũ q̃ veraciter dicere põt/Renuit conſolari
aĩa mea: memoꝛ fui dei ⁊c. Juſtum quippe eſt: vt quos
pꝛeſentia bona non delectant: pꝛeſto eis ſit ex recoꝛda-
tione dei futuroꝝ cõſolatio. Et iſta iuſtoꝝ conſolatio eſt
tãta ꝙ i illa nr̃ deficit ſpũs. Propter qð ſubdit. [Et defe
cit ſpũs meus. Quis nãq3 eſt ſpiritus hoĩs. niſi ſupbus
que in tali penitus deficiat? Sed ſpũs dei foꝛtificatur in
ipo: vt deducit Greg. li.7. moꝝ. c.3. vide ſupra ꝟ.1257.
¶ Uel aliter iſte verſus poteſt exponi de cõteplatiuis:
ꝙ q̃uis ipſoꝛũ ſpũs rapiat̃ ex recoꝛdatiõe dei ⁊ delecte
tur: tñ ſi ad occupationẽ vel exercitationẽ terrenoꝝ ſe oc
cupẽt: ſtatim ſpũs a cõteplatione cadit: q2 ꝯteplatio dei Cõtẽplatio opere alia nõ patitur.
aliã occupationẽ ſecũ nõ admittit. Et iſtum ſenſum po-
nit hic pſal. dicẽs. [Exercitat⁹ ſum ⁊ defecit ſpũs meus.
Uñ hũc verſum ad iſtud ꝓpoſitũ exponẽs Gilber. ait. Gilbertus
Memoꝛ fui dei ⁊ delectatus ſũ: ⁊ exercitat⁹ ſuz ⁊ defecit
ſpũs meus. Si delectatio memoꝛie dei negocio alio ſe
exercet: totum exhaurit ſpiñ ꝓphete quomõ plura po-
terit ⁊ peregrina cõplecti negocia? Delicata ſiq̃dem ſpe
cies eſt amoꝛis affectio: ⁊ tenui occaſione leditur: lectica
ſpiritualis ⁊ amoꝛ eternoꝛum occupationis impatiens
eſt: ſuis ſatis habens intendere negocijs. Occaſione
enim accepta: amoꝛ neſcit nec exercet negocium aliud.
Semper q̃dem ſcientia quadã eget auaritia. Semp eñ
quem amat: vel pꝛeſente eo ſe oblectat/vel abſentẽ deſi
derat. Unde ⁊ ocio gaudet ⁊ quiete fouetur. ad inter
nam delectationez libera volens habere tempoꝛa. An
non ipſum hoc tibi videtur ſponſe innuere: cũ dilectum
ſuum ad cubilis ſecretum trahit. Non dimittam inq̃t te Cant.3.

donec introducam in cubiculum genitricis mee. Nouit
illa dilectum ſuū non poſſe foras poſſideri: nec in nego
cio ꝗdem: ⁊ qḋ durum eſt amātū dimidiare cum chriſto
in mundo. ꝙ durum eſt inquā in dilectionis vita pere-
grinas admittere curas: ⁊ celeſte ſecretum turbis ſecu-
laribus infeſtari. Hec ille.

1261 # Anticipauerunt vigilias oculi mei: turbat⁹ ſum ⁊ nō ſum locut⁹

¶ Hic oſtendit iuſtus ſuam miſeriā ex infeſtatione ini-
micorum. Hic enim accipit glo. oculos pro inimicis: eo
q: ſicut oculorum officium eſt vigilando preuidere ne
corpus ledatur: ſic per contrarium inimici ſemper vigi
lant ad ledēdum. Unde ⁊ alia littera habet hic. Antici
Oculi ſūt — pauerunt vigilias inimici mei. Qḋ non ſolū de tempo
demones — ralibus inimicis eſt intelligēdū: ſed multo amplius de
Ephe.6. — ſpiritualibus. De ꝗbus dicit apoſtolus. Non eſt nobis
colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguinem: ſed aduerſus
ꝓncipatus ⁊ poteſtates: aduerſus ſpiritualia neqtia: q:
ſcʒ demones plus vigilāt ad decipiendū: ꝙ nos vigila
re poſſum⁹ ad cuſtodiā: vbiqꝫ ponūt ſcādala: vbiqꝫ po
nūt muſcipulas. Unde diabolus decipiēs nos/ dicit illud
Amos. 9. — Amos. 9. Ponā oculos meos .i. aſtuta conſilia mea ſu
per eos in malum ⁊ non in bonū. Ad iſtorum autē ocu
lorum inſidias ratio iuſti turbatur: ſed caro cōdelectat̄.
Unde ait cōtemplatiu⁹. Turbatus ſum .ſ. mente: ⁊ non
ſum locutus .ſ. carne recalcitrādo. Ecce intrinſecū bellū:
q: ratio ⁊ caro adinuicem pugnāt: q: in eo qḋ ratio tur
batur: caro gaudet ⁊ cōdelectatur. Uel hoc poteſt accipi
de inimicis interioribus .ſ. de ſenſibus corporalibus: q
mentē preueniunt trahendo ad illicita/ ſi caute nō cuſto
diantur. Qui ſenſus noīe oculorum intelliguntur: q:
oculos inter oēs ſenſus obtinet ꝓncipatū. Iſtos oculos
Iob.31. — caute cuſtodiebat Iob dicens. Pepigi fedus cum ocu
Oculi ſūt — lis meis: vt nec ꝗdē cogitarē de ꝟgine. Qḋ ad ꝓpoſitū
cuſtodiēdi — exponēs Grego. dicit. Ualde nāqꝫ eſt ꝙ caro deorſum
Grego.21. — trahit: ⁊ ſemel ſpecies forme cordi ꝑ oculos illecta vix
mo.c.2. — magni luctaminis manu ſoluitur. Ne ergo quadā lu-
brica in cogitatione verſemus prouidendū nobis eſt
q: intueri nō debet qḋ cōcupiſci non licet. Ut enim mū
da mens in cogitatione ſeruetur a laſciuia voluptatis
ſue: deprehendendi ſunt oculi quaſi quidam raptores
ad culpā. Neqꝫ enī eua lignum vetitum cōtigiſſet: niſi
hoc prius incaute reſpexiſſet. Hinc ergo penſandū eſt:
quāto debem⁹ moderamine ab illicitis oculos reſtrin
gere nos q mortaliter viuimus: ſi ⁊ mater viuentiū per
oculos venit ad mortē. Hinc etiā ſub iudee voce q exte
riora vidēdo concupiſcēs/ bona interiora ꝑdiderat: di
Trenī.3. — cit ꝓpheta. Oculus meus depredat⁹ eſt aiam meā. Cō
cupiſcēdo enī viſibilia inuiſibiles ꝟtutes amiſit. Que
ergo interiorem fructum per exteriores oculos ꝑdidit:
per oculum corporis pertulit predam cordis ⁊c. Sic ⁊
conformiter pugnam interiorem quā ab oculis: ſcilicet
ſenſibilibus exterioribus iuſti patiuntur: inſinuās nūc
pſalmiſta ait. [Anticipauerunt vigilias oculi mei.
Quod autem ſeqtur. [Turbat⁹ ſum ⁊ nō ſum locutus.
exponitur vt ſupra.

1262 # Cogitaui dies antiqͦs: ⁊ annos eternos in mente habui.

¶ Hic oſtendit iuſtus ſuam miſeriam ex dilatione eter
norum. Iuſtorum enim animus quibuſcumqꝫ tempo-
ralibus hic habitis non ſatiatur: ſed ſemper cogitat eter
na premia: ſine ꝗbus omne quod habet/ ſibi ad miſeriā
Grego.20 — reputat. Unde ait Greg. Sanctis enim viris in hac pe
mor.c.29. — regrinatione poſitis: omne qḋ ſine viſiōe dei abundat/
inopia eſt: quia cum ſibi omnia electi adeſſe vident: ſe
mun ꝙ actorem omnium non vident: eiſqꝫ totum hoc
minus eſt: quia adhuc ſpecies vnius deeſt. Sicqꝫ eos
foris exaltat gratia ſuperne diſpenſationis: vt tamē in-
tus ſub diſciplina teneat merori magiſtre charitatis. per
quam videlicet diſcant/ vt de his que exterius accipiūt:
apud ſemetipſos amplius humilientur: mētem ſub iu
go diſcipline teneant ⁊c. Quia ergo iuſti patriam eter- — Cōſidera
nam deſiderāt/ ⁊ omne deſiderium penā inducit: hinc — gl'ie nō ha
eſt ꝙ quicumqꝫ eterna premia conſiderant: ex illius af — bitē contri
fliguntur deſiderio. Unde ⁊ alibi dicit. ps. 119. Heu mi — ſtat.
hi quia incolatus meus prolōgatus eſt. Qḋ ideo ſic di
cit: dum cogitat mala in ꝗbus nunc eſt: ⁊ bona in ꝗbus
nondum eſt. Cōſimiliter ⁊ nūc ait. [Cogitaui dies anti
quos ⁊c. quaſi hoꝝ cogitatione ſuā deplorans miſeriā.
Et nota ꝙ ſm glo. hic accipit pro eodeʒ dies antiquos/
⁊ annos eternos .ſcʒ pro eterna felicitate. Dr̄ enim glo-
ria eterna aliquando dies in ſingulari propter vnita-
tem obiecti: ſicut in ps. 83. Melior eſt dies vna in atrijs — ps.83.
tuis ſup milia. Et ps. 118. Ordiatōe tua ꝑſeuerat dies. — ps.118.
Quādoqꝫ vero dr̄ dies in plurali propter gaudiorum
abundātiā. ſicut Prouerb. 3. Longitudo dierū in dexte- — ꝓuer 3.
tera illius: ⁊ in ſiniſtra illius diuitie ⁊ gloria. Similiter
⁊ hic dr̄ de gloria. Cogitaui dies āntiquos. Silr ⁊ gloria
dr̄ annus quandoqꝫ in ſingulari. Leui. 25. Sex annis — Ann⁹ gl'ie
operaberis. annus vero ſeptimus erit redemptionis: q: ſex — Leui.5.
annis deo ſeruire debemus opa faciēdo meritoria: ſed
in ſeptimo .ſ. felicitatis eterne/ requies dabit̄ nobis. Quā
doqꝫ autē dr̄ anni in plurali. ps. 101. Anni tui nō defici- — ps.101.
ent. Et nota ꝙ iſte annus glorie quattuor ptes habet .ſ.
quattuor corporis glorificati dotes: que ꝑ quattuor tē-
pora anni deſignātur .ſ. impaſſibilitas in hyeme figura
ta: in qua cōſtringitur ⁊ fortificatur. Agilitas figurata
in vere: in quo corpora naſcētia de terra ſurſuʒ eleuant̄.
Claritas ſignificata in eſtate: in q ſol altior ⁊ clarior de
monſtratur. Subtilitas in autumno: in quo fructus ter
re a fecibus depurati/ in vinum congregantur.

Et meditatus ſum nocte cuʒ corde meo: ⁊ exercitabar ⁊ ſcopebam ſpiritum meum. 1263

¶ Hic oſtēdit iuſtus ſuā miſeriā ex meditatione pctōꝝ.
Ubi notādum/ ꝙ inter iuſtos ⁊ iniuſtos hec eſt differen — Mali ꝯſi
tia: q: mali bona que fecerunt ſemꝑ meditātur/ ⁊ malo — derāt bōa
rum obliuiſcuntur: econtrario autem boni peccata ſua — q fecerit: iu
preterita ⁊ mala ſemꝑ meditātur ⁊ illa deflent: bona ve — ſti mala
ro q fecerunt nō attēdunt: ſed magis q eis reſtāt facien-
da. Qḋ oſtēdēs Greg. dicit. Sunt vero nōnulli q cū bo — Grego.22.
na aliqua faciūt/ iniqtatū ſuaruʒ ꝓtinus obliuiſcunt̄: ⁊ — mor.c.6.
cordis oculū in ꝯſideratione bonoꝝ operū q exhibent/
agunt: atqꝫ eo ſe iā ſanctiores eſtimant q inter bona q
agunt. maloꝝ ſuorū in ꝗbus adhuc fortaſſe implicati
ſunt/ memoriam declinant. Qui ſi diſtrictionē eterni iu
dicis vigilanter attenderent: plus de malis ſuis metue
rent/ ꝙ de imperfectis bonis exultarent. plus inſpi-
cerent ꝙ de his que adhuc eis agenda ſunt debitores
tenentur: ꝙ ꝙ operantes quedā iam debiti partem ſol-
uunt. Neqꝫ enim abſolutus eſt debitor q multa reddit:
ſed q oīa. Et infra. Amplius ḡ debem⁹ inſpicere q bona
necdum fecimus: ꝙ ea que iam nos feciſſe gaudemus.
Et habet hoc humana infirmitas proprium: vt plus ei
intueri liberet quod ſibi in ſe placet: ꝙ quod ſibi in ſe
diſplicet. Sed electi ab eo in q ſibi placēt: mētis oculos
diuertūt: omnē in ſe de peractis bonis letitiā deprimūt:
⁊ de his que minus ſe egiſſe intelligunt/ triſtitiā reqrūt:
indignos ⁊ peccatores ſe eſtimant ⁊c. Sic ergo iuſti in
corde ſuo quieſcentes meditantur bona que nondū fe
cerunt ⁊ mala que cōmiſerunt. Et hoc eſt quod ait pſal

miſta. ⁋ Et meditatus ſum nocte cũ corde meo. ⁊ ſic me
ditãdo ſatagunt perficere bona que eis deſunt: ⁊ plãge
re mala q̃ cõmiſerunt. Et hoc eſt q̃d ſubdit. ⁋ Et exercita
bar. ſ. ad ꝑficiendum bona: ⁊ ad mala plãgendũ. Et q꞉
ꝑ penitentiã anima purgatur ab oĩbus malis. ideo ſub
Grego. 12. ditur. ⁋ Et ſcopebã ſpiritum meum. Unde Greg. ſup il-
moꝝ. c. 10. lo verbo. Job. 14. Tu q̃dem greſſus meos dinumera-
ſti: ſed parce peccatis meis ⁊c. ait. Omnipotẽs itaq꞉ de⁹
culpas nr̃as enumerat / cum noſipſos ad ſingula q̃ fe-
cimus mala deflenda cõuertit: ⁊ q̃ſi miſericorditer rela
xat: q꞉ dum ipſi nos ea punimus: ipſe nequaq̃ in extre
1. corin. 11. mo examine iudicat: paulo atteſtãte q̃ ait. Si noſmet-
ipſos diiudicarem⁹: nõ vtiq꞉ iudicaremur. Ex q̃bus ap
paret ꝙ iuſtus meditãdo mala que fecit: ⁊ ſe per penitẽ
tiam exercitando: ſcopat ſpiritum ſuum ⁊ mundat.

1264 **Nũq̃d ineternũ ꝓijciet de⁹: aut nõ appõet vt ꝯplacitioꝛ ſit adhuc**

⁋ Hec eſt tertia pars principalis pſalmi: in qua pſalmi
ſta miſericordiã ⁊ pietatem dei explicat. Hãc autem pie
tatem dei in duobus oſtẽdit. ſ. primo in peccatorũ iuſti-
ficatione. ſecundo in verbi eterni incarnatione: ibi. Et
dixi nunc cepi. ⁋ Circa primum tria facit: q꞉ oſtẽdit pri
mo ꝙ pietas dei primo peccatores iuſtificat. Secundo
ꝙ vſq꞉ in finẽ perducat: ibi. Aut in finem. Tertio / ꝙ iram
dei pietas ſuperat: ibi. Aut obliuiſcetur. ⁋ Quãtum ad
primũ ſciendũ ꝙ illos peccatores a ſe proijcit deus / qui
deũ a ſe repellunt: illos vero iuſtificat / q̃ ad ipſum acce-
dunt ꝑ penitentiã. Cum q̃s ergo eſt in peccato / a deo re
pellitur: cum autem penitet / a deo recipit̃ ⁊ iuſtificatur.
Sed q꞉ nullus eſt ita iuſtus q̃n quãdoq꞉ cadat i pctm:
Proijcit ⁊ ſic quin quãdoq꞉ a deo proijciat̃. Ideo pſalmiſta per
nos deus. modũ queſtiõis q̃rit: an talis ſtatus ſit mutabilis ſemꝑ
⁊ ineternum ſic duraturus. Uel ꝙ homo quãdoq꞉ ſic iu
ſtificet̃ a deo ꝙ amplius nõ poſſit cadere / dicẽs. ⁋ Nun
q̃d ineternũ proijciet? q̃ſi dicat nõ. ſed veniet ſtatus in q̃
erit complacitioꝛ. modo eñ nobis eſt complacens du꞉
nos iuſtificat: ſic tamẽ ꝙ in grã non ꝯfirmat. Sed tunc.
ſ. in patria erit cõplacitioꝛ: quãdo nos in grã reddet cõ
firmatos. Et iſtã altiorem cõplacentiã poſtulabat pſal
Ps. 39. miſta / dicẽs. Cõplaceat tibi dñe vt eruas me. ſ. a mutabi
Cõplace- litate iuſticie. Uel peccatorib⁹ iratus dr̃ deus: ⁊ eos ꝓij
at de⁹ nob. cit: q̃ſi ipſos punit ꝑ pctis: ſed ꝯplacitioꝛ / q̃ſi ipſis pcit.

1265 **Aut i finẽ miſericoꝛdiã ſuã abſci det: a generatione i generationẽ.**

⁋ Hic oſtendit ꝙ dei miſericordia erga peccatores du-
rat vſq꞉ in finem. Tãdiu eñ erga nos durat dei miſeri-
cordia: q̃diu durat tẽpus penitẽtie. Hoc autẽ tẽpus du
rat vſq꞉ ad extremũ articulũ vite: vt oſtendit magr̃ li. 4.
ſ̃ pe. di. 7. Et de penitẽ. diſtinc̃. 7. nemo. Et hoc eſt q̃d innuit pſal-
miſta / dicẽs. ⁋ Aut in finẽ miſericordiã ſuã abſcidet. q. d.
non. Quia ſi quis etiam in fine vite conuerti voluerit:
dei miſericordia hunc recipit a generatione peccatorũ:
⁊ ponit in generationem iuſtoꝝ. Et hoc eſt q̃d ait. ⁋ A ge
neratiõe. ſ. maloꝝ in generationem bonorum. Sed ad
uertat q̃libet: quia quos diu patientia dei tolerat vt cõ
uertantur: ſi non conuertantur illos fortius damnat: di
Rom. 2. cente apoſtolo ad Roma. 2. An ignoras ꝙ benignitas
dei ad penitentiam te adducit? Tu autem ſecundũ du
ritiam tuã ⁊ coꝛ impenitens theſaurizas tibi iram dei in
Grego. die ire. Quod oſtendens Grego. libro. 17. moꝝ. cap. 5.
dicit. Quiſquis enim deliquit ⁊ viuit: idcirco hunc diui
na diſpenſatio in iniq̃tate tolerat / vt ab iniquitate com
peſcat. Sed qui diutius toleratur nec tamen ab iniqui
tate compeſcitur: munus quidem ſuperne patiẽtie perci
pit: ſed reat⁹ ſui vinculis ex ipſo ſe munere arct⁹ aſtrin
git. Nã qui accepta penitẽtie tẽpora diuertit ad culpã:
diſtrictus in vltimis iudex impẽſa argumẽta miſericoꝛ
die cõuertit ad penã. Hinc nãq꞉ per paulũ dr̃. An igno Rom. 2.
ras q꞉ patiẽtia dei ad penitentiã te adducit? Tu autem
ſecundũ duritiã tuam ⁊ coꝛ impenitẽs theſaurizas tibi
iram in die ire / ⁊ reuelationis iuſti iudicij. Puer cẽtum Eſa. 65.
annorũ morietur ⁊ peccatoꝛ centum annorũ maledi-
ctus erit. Ac ſi aperte oſtẽderet / dicens. Uita quidẽ pue
ri in longũ trahitur vt a factis puerilib⁹ corrigatur: ſed
ſi a peccati ꝑpetratione nec temporis longitudine com
peſcitur: hoc ipſa longinquitas vite quã per miſericoꝛ-
diam accepit: ei ad cumulum maledictionis creſcit. Un
de neceſſe eſt / vt cum nos diutius expectari cõſpicim⁹:
ipſa prerogate pietatis tẽpora: quaſi damnationis ar-
gumenta timeamus / ne ex clementia iudicis creſcat ſup-
plicium damnationis. Et vnde quiſq꞉ eripi a morte po
terat inde grauius ad mortem tendat. Ex q̃bus patet
ꝙ deus miſericordiã ſuam vſq꞉ in finem vite nobis im-
pendit: eſt ex bonitate iudicis: que ſi cõtemnatur / a deo
augmentum damnationis creſcit.

Aut obliuiſcetur miſereri deus: aut cõtinebit i ira ſua miãs ſuas. 1266

⁋ Hic oſtendit ꝙ pietas dei eius iram ſuperat. Ubi ſciẽ
dum / ꝙ ira dei dr̃ peccatoris dãnatio: ſed miſericordia
dr̃ peccatoris iuſtificatio ⁊ ſaluatio. Ita ꝙ accipitur ira
⁊ miſericordia pro effectibus. Et hec duo ſemper erga
peccatores ſunt parata: q꞉ ⁊ ira ad feriendum obſtina-
tos: ⁊ miſericordia ad parcendũ cõtritis. Sed tunc ira Ira dei vi
ſuperat miſericordiam: quando peccatoꝛ finaliter in vi cit miam:
tijs manet obſtinatus: q꞉ ſuper ipſum ſemꝑ ira dei ma- ⁊ q̃n꞉ mia
nebit: amota miſericordia venie. Sed tũc miſericordia iram.
iram dei ſuperat: quãdo q̃s de vitijs finaliter triũphat:
q꞉ ſuper tales miſericordia dei ſemꝑ manebit / omni ira
remota. Quãuis ergo erga prefatos ira dei miſericor-
diam vincat ratione obſtinationis ipſorum: tamẽ mia
dei irã ſuperat erga ꝑdeſtinatos rõne cõuerſiõis finalis
ipoꝝ. Et ſic quãuis ad tps in aliq̃ ꝑſcito regnet mia dei
⁊ nõ ira: tamẽ finaliter in illo ira dei dominabit̃: ⁊ ecõtra
rio de quolib꞉ predeſtinato. De predeſtinatis ergo lo-
quitur dicens. ⁋ Aut obliuiſcetur miſereri deus. ſc꞉ ipſis
predeſtinatis finaliter? quaſi dicat non. Quia quãuis
modo ad tempus cõtra ipſos iraſcatur: tamen finaliter
non cõtinebit in ira miſericordias ſuas: ſed magis miſe
ricordia irã ſuperabit. Unde in hoc q̃d dicit. ⁋ Aut obli
uiſcetur miſereri deus: oſtẽdit ꝙ de⁹ iã incepit predeſti
natis miſereri: q̃ſi. ſ. ipſos ab eterno ſua bonitate elegit
abſq꞉ ipoꝝ meritis. vide ſ̃. ꝟſicu. 1013. Unñ hic ait glo. In
alio nõ eſt mia: niſi eã deus donet. Ipſe ergo ne erit ſine
mia? Riu⁹ nõ currit niſi a fonte: ⁊ fons ſiccat⁹ erit? Ipſe
eñ eſt fons mie: q̃ eã naturalr̃ h꞉ a q̃ emanat velut riu⁹
a fonte in alios. Dum eñ dicit. Aut obliuiſcet̃ miſereri
de⁹. ſigñ ꝙ incepit. Idẽ aũt repetit ſub alijs ꝟbis dicẽs.
⁋ Aut ꝯtinebit i ira ſua mias ſuas. i. vincet ne ira miã?
nõ. ſed poti⁹ mia vincet irã. Unñ ꝑ Eſaiã dr̃. Nõ ineternũ Eſa. 57.
vobis vindex ero: nec ꝑ omẽ tps iraſcar vobis. Qualr̃
aũt ira cadat i d̃o vel mia. vide ſ̃. ꝟ. 55. 684. 958. 1117.

Et dixi nũc cepi: hec mutatio de xtere excelſi. 1267

⁋ Hic ꝯſr̃ oſtẽdit dei pietatẽ ex ꝟbi icarnatiõe. Ubi oſtẽ
dit mirabiles effect⁹ ex xp̃i icarnatiõe erga nos factos.
Oſtendit eñ ꝙ chriſti incarnatio / primo nos de culpa
mutat ad grãm. Secundo nobis operũ dei tribuit me-
moriã: ibi. Memoꝛ fui. Tertio ad preceptorum dei nos
ducit obſeruantiam: ibi. Et meditaboꝛ. Quarto de pre
ſenti miſeria nos ducat ad patriam: ibi. Deus in ſancto.

Quātū ad pmū ſciēdū φ hūanū gen⁹ null⁹ a cl̄pa ple ne liberare potuit/niſi xp̄s incarnat⁹ q̄ p noſtris culpis ſolus potuit ſatiſfacere. Uñ ⁊ ipſe xp̄s ppṙe adiutoꝛ noſter ⁊ inter deū ⁊ nos mediatoꝛ eſſe dicit̃. vt deducit Gregō.22.moꝝ.c.16.dicēs. Sciens ſctūs Job φ ſuis meritꝭ redimi nō poterat ⁊c. vide.ʒ.ꝟ.871. Hec eſt ergo humani generis mirabilis mutatio φ de filijs ire facti ſumus filij dei: de remotis a deo/ ppe deū. Et hec mutatio ē dextere excelſi.i.facta p dexteram excelſi.ſ.dei patris. Quis aūt ppṙe dextera patris dei dicit̃ niſi ipſe xp̄s incarnatus? Ad hoc vide ratonē ſuperi⁹.ꝟ.713. Iſta eſt ḡ dextera excelſi q̄ nos ſuſcepit: vt nos de culpa mutaret ad gratiam. ps.17. Dediſti mihi ꝓtectionē ſalutis: ⁊ dextera tua ſuſcepit me. Eſt ergo ſenſus pſal. Et dixi.ſ.ſtati ſupra de diuina pietate de qua ſtatim incepit dicere in illo ꝟſiculo. Nunquid ineternū ꝓijciet de⁹. vbi oñdit φ dei pietas nos iuſtificat/quā vſq͂ in finē pdurat φ irā ſuperat. Et ſi queras: vnde ergo tāta mutatio erga nos tāte pietatis. Reſpondet: φ hoc habem⁹ per xp̄i incarnationem. quia hec mutatio dextere excelſi.

Xp̄i incarnatio nos iuſtificat. Xp̄s ē mediatoꝛ. — ps.17.

1268 ## Memoꝛ fui operū dn̄i: qꝛ memoꝛ ero ab initio mirabilium tuoꝛū.

Hic oñdit φ xp̄i incarnatio mirabilia dei nobis ducit ad memoriā. Quāuis eni xp̄i incarnatio ſit inter oīa dei opa admirabilis. vt puta φ deus fuerit fact⁹ homo: et homo deus: φ virgo cōcepit ⁊ pariēs pmanſit ꝟgo: φ verbum per qd̄ oīa facta ſunt ſit caro ⁊ ſilia. tamen ne mēs noſtra xp̄i icarnatonē pcunctet̃ fide credere/ adiuuatur per alia dei mirabilia preterita que huius admirabilis incarnationis figura fuerūt/nos inducit. Ut puta: nōne magnū admirabile fuit φ moyſes vidit rubū ardere q̄ tñ non cōburebat̃. Et quid ſignificabat niſi virginē parere filiū ⁊ nō corrūpi? Quid ſignificabat mirabile ſignū oñſum gedeoni φ vellus roꝛe aſpergeret̃: ⁊ tota tra ſicca maneret: niſi φ maria xp̄o fecūdaret̃: ⁊ tamē eius caro incorrupta maneret. ⁊ φ terra roꝛe aſpergeret̃ vellere ſicco manēte. niſi φ tota terra noſtre humanitatꝭ per xp̄i incarnationē gratia eſt fecundata ipſo vellere.ſ. xp̄o quo induimur ſicco.i.in crucis paſſiōe exiccato manente? Quid virga aaron que ſine humoꝛe floꝛuit ⁊ fructum produxit: niſi fecunditatē marie ſine ſemine viri? Et ſic de alijs. Uolēs cōtemplari xp̄i incarnationē/ mittitur ad cōſiderationē operū mirabiliū dei/ q̄ hui⁹ erant figura: vt viſis ſignis figuratū firmiter credat. Et hoc eſt qd̄ dicit pſal. cōſiderās xp̄i incarnationē. [Memoꝛ fui operū dei: in quibus.ſ. figurata fuit xp̄i incarnatio: ⁊ ſic memoꝛ ero p incarnationē ꝟbi mirabiliū tuoꝝ: q̄.ſ. feciſti ab initio. Et hoc eſt qd̄ dicit apl's. Oīa in figura cōtingebāt illis. ¶ Uel aliter. Homo cōtēplatiu⁹ non in ſe delectat̃: ſed in cōtēplatōe mirabiliū operū dei. Et hūc ſenſum hic habet glo. dicēs ne cōtēplatiu⁹ de ſe tñ letari videat̃/ dicit. Memoꝛ ero mirabilium tuoꝝ/ q̄.ſ. generi humano induxit ab initio: vt puta φ adam ad imaginem ſuā fecit: φ abel hoſtiā accepit: φ in archa noe in eccleſia myſterium oīs generis animalia ſeruauit: φ de abraam cui⁹ immolatōe filij xp̄i incarnationē ⁊ paſſionem deſignauit/ tandē φ ipſe deus homo fuerit factus. Hec enim ſunt mirabilia q̄ virū contēplatiuū delectant. Quoꝝ oīm in ſui incarnatōe memoriā in nobis reducit. ps.110. Memoriā fecit mirabiliū ſuoꝝ. ¶ Uel alit̃. Mirabilia dei quoꝝ memorari debem⁹/ſunt mirabiles modi quib⁹ xp̄s incarnat⁹ ſeipſū nobis exhibuit vt nos repararet pditos. vt oſtēdit Bernard. ſup illo ꝟbo. Sap.9. Corp⁹ qd̄ corrūpit̃ aggrauat aīa: dicēs. Uenit eni dei fili⁹ ⁊ tot ⁊ tanta mirabilia in mūdo operat⁹ eſt: vt nō immerito itellectū noſtrū ab oīb⁹ mūdanis euocauerit. vt ſemper cogitem⁹ ⁊ nunq͂ cogitare ſufficiamus: quia mirabilia fecit dñs. Quis eni cogitare ſufficiat q̄lr̃ rerū dñs puenerit nos: venerit ad nos: ſubuenerit nobis: ⁊ ſingularis illa maieſtas voluerit mori vt viuerem⁹/ ſeruire vt regnarem⁹/ exulare vt repatriarem⁹: vſq͂ ad ſerui formā inclinari vt cōſtitueret nos ſup omnia opera ſua. Et hec ab initio fecit: quia ante ſecula facere diſpoſuit: vt merito quilibꝫ noſtrū dicat illd̄ Dañ.3. Signa ⁊ mirabilia fecit apud me deus omnipotens. — Daniel.3.

Exo.3. — mirabilia q̄ memorari debem⁹ — 1.coꝛ.10. — mirabilia chriſti. — ps.110. — Bernard. — Sapie.9.

1269 ## Et meditaboꝛ i oīb⁹ opib⁹ tuis: ⁊ in adiuētionib⁹ tuis exerceboꝛ.

Hic oſtēdit φ xp̄i incarnatio nos inducit ad preceptorum obſeruantiā. Non eni ad ſalutē ſufficit operum dei meditatio: niſi etiam aſſit preceptoꝝ obſeruatio: ad que nos inducit xp̄i incarnatio. Ideo eni humilis fact⁹ eſt deus/ vt ſuperbū nō eſſe hoīem doceret: ſed collū ſuū ad dei mandatoꝝ obſeruātiā ſubijceret: ⁊ in illis exercitaretur. vt oſtēdit Grego. dicēs. Ad hoc nāq͂ vnigenit⁹ dei filius formā noſtre infirmitatis ſuſcepit. Ad hoc inuiſibilis nō ſolū viſibilis/ſꝫ etiā deſpect⁹ apparuit. Ad hoc ludibria cōtumeliarū irriſionū opprobria/ paſſionum tormenta tolerauit: vt ſupbū non eſſe hoīez doceret humilis deus. Quanta igit̃ eſt virt⁹ hūilitatis ꝓpter quā ſolā veraciter edocēdā is qui ſine eſtimatōe magnus eſt/vſq͂ ad paſſionē fact⁹ eſt puus ⁊c. Sed quid eſt vera humilitas in nobis/niſi collū iugo diuinoꝝ pceptorū ſubdere: dicēte xp̄o. Tollite iugū meū ſup vos: ⁊ diſcite a me: qꝛ mitis ſum ⁊ humilis corde. Si ergo xp̄i incarnatio nos ducit ad humilitatē: ꝯſequēs eſt φ nos ad obſeruationē etiā mandatoꝝ dei inducat. Et hoc eſt qd̄ hic ait pſal. dicēs. Meditaboꝛ in operib⁹ tuis. Ad obſeruationē eni mandatoꝝ prio requirit̃ illa mēte cogitare et cognoſcere. ⁊ hoc eſt qd̄ pmittit dicēs. Et meditaboꝛ i oībus operib⁹ tuis. Meditari eni idē eſt φ cogitare ⁊ deliberare. Opera aūt dei hic ſunt mādata dei que nobis operāda pcepit. Et qꝛ nō ſufficit mēte meditari/niſi opere pficiant̃. ideo ſubdit. [Et i adinuētionib⁹ tuis exerceboꝛ. Ubi nota φ hic p adinuētōes intelligit diuina pcepta. Uñ glo. Exerceboꝛ in adinuētionib⁹ tuis.i.in pceptis tuis q̄ inueniſti ⁊ nobis ſeruāda mādaſti: vel quibus a nobis inueniris. Uñ alia littera habet. Et in obſeruationib⁹ tuis exerceboꝛ. qꝛ nō ſatis eſt ſcripturas et mādata dei legere: ſꝫ fructū operū demōſtrare opoꝛtet. Ideo ait. [Exerceboꝛ. Nā arceo. ces. qd̄ eſt cōſtringere et. a. mutata in. e. fit exerceo qd̄ ē valde cōſtringere. Ille ergo in mādatis dei exercet̃/ q̄ in illis per opera ſe aſtringit. In mādatis tuis exerceboꝛ ⁊ ꝯſiderabo vias tuas.

Incarnatio xp̄i nos ad hūilitatem ducit. — Greg.34. moꝝ.c.21. — Math.11. — Meditari — Adinuētio. — Exercere. — ps.118.

1270 ## Deus in ſancto via tua: quis de⁹ magnus ſicut deus noſter: tu es deus qui facis mirabilia.

Hic oſtēdit φ xp̄i incarnatio de pſenti miſeria nos ducit ad patriā. Sicut eni diabolus fuit via ruine nře per quā a celo cecidim⁹: ſic ⁊ xp̄s via eſt noſtre exaltatōis per quā redimus ad celū pditum. ipſo dicēte. Ego ſum via ⁊c. Quid aūt noīe ſancti niſi xp̄s intelligit̃: ipſo dicēte angelo marie. Qd̄ ei ex te naſcet̃ ſctm̄ vocabit̃. Uñ de xp̄o dicit apl's Petr⁹. Cōuenerūt pilatus ⁊ herodes aduerſus ſctm̄ puerū tuū ieſum. Quid eſt ergo de⁹ in ſancto via tua: niſi o deus via redeūdi ad te eſt in ſancto.i.in xp̄o qui eſt vite via. Uñ glo. De⁹ in ſctō via tua. ideſt in xp̄o eſt via ad te redeūdi. Sed tñ quia text⁹ nō dicit deus ſctūs eſt via tua/ſed in ſctō. ideo aliter ⁊ meli⁹ accipimus viā hic nō eſſe xp̄ꝫ: ſed in xp̄o nō eſſe ſanctū: ſed in ſctō. Et ſic p vias dñi que ſunt in xp̄o accipe virtu=

Joan.14. — Act.4. — Uia dicit̃ chriſtus. — Gloſa. — Uia dei ē in chriſto:

Grego.25 leo xpi: ꝛ exēpla qbꝰ ducimur ad patriā. Vñ Greg.ait.
moꝝ.c.16. Via incarnate ſapiētie eſt oñus actio quā tēporaliꝛ geſ
ſit. Vie eiꝰ ſūt exēpla viuēdi que ad ſe veniētibꝰ pbuit.
Tot itaqꝫ ad ſe veniētibꝰ vias prebuit quot bene viuē-
di exēpla mōſtrauit. Humilitatis eiꝰ vias ꝓpheta iſpe
Ps.118. xerat cū ſuſpirabat dicēs. In mādatis tuis exercebor: ꝛ
ꝯſiderabo vias tuas. Hinc rurſuꝫ de vno quoqꝫ iuſto di
cit. Qui curat vt ꝑ dñice humilitatꝭ exēpla gradiat ad
deū: a dño greſſus hois dirigeꝛ: ꝛ viaꝫ eius volet. Sed
quia ſuperbi humilitatis dñice facta cōtēnūt / de ipſis re
Job.34. cte dr. Vias eius intelligere noluerūt. Vie iſte viſione
deſpecte ſunt: ſed intellectu reuerēde. Aliud eſt quippe
qđ in eis cernit. aliud qđ expectat. Quid eni in hac via
aliud ꝙ derectionē / ſputa / ludibria / morteꝙ intuentium
oculis oſtēdit. Sed ꝑ hec infirma trāſiꝛ ad ſumma. Per
hec indecora que precedunt / eterna nobis ꝛ glorioſa
pollicent ꝛc. Et quia iſta infirmitatis exēpla in xpo fue
rūt nō immerito ait pſal. Deus in ſancto via tua. Et qꝛ
valde mirabile nobis videt ꝑ infirma aſcēdere ad ſum
Xpſ ē deꝰ magnus. ma: ꝑ opprobria ad gliam. ideo ſubdit. Quis magnus
ſicut deus noſter: tu es deus qui facis mirabilia. q.d. ſm
Glo. glo. quis in diis gentiuꝫ magnus ſicut deus noſter. q.d.
nullus. qꝛ tu deꝰ ꝓpꝛe nō aliꝰ: tu ſolꝰ facis mirabilia tā
in corpe ꝙ in anima. Nam in corpore ſanati ſunt ſurdi /
ceci languidi paralitici ꝛ mortui reſuſcitati. In anima
vero qꝛ ſobrij ſunt qui pauloante erant ebrioſi / fideles
adoratores ſimulacroꝝ / humiles qui ſupbi / pauperes
auari / ꝛ caſti qui erāt luxurioſi. Hic potes notareꝙ qua
druplex via fuit in xpo quā imitari debemꝰ figurata ꝑ
ꝓuerb.30. quadruplicē viā de qua dr ꝓuerb.30. Tria ſunt mihi dif
ficilia: ꝛ quartū penitus ignoro. Via aquile in celo: via
colubri ſupra petrā: via nauis in medio maris: ui adole
ſcētia ſua via viri. De qbꝰ i poſtil. ſup Joañ.

1271 **Notam feciſti in populis virtu-
tem tuā: redemiſti in brachio tuo
pplm̄ tuū: filios iacob et ioſeph.**

Hec eſt quarta pars pncipalis in qua manifeſtat no-
ſtre redēptiōis poteſtatē. Vbi notāter ex mlſis hic pſal.
vult oſtēdere xpi poteſtatē in opere noſtre redēptionis:
ſm que pars iſta habet ſeptē partes: qꝛ oñdit xpi pote
ſtatē primo ex peccatoꝝ redēptione. Scdo ex pplorum
ꝯuerſione / ibi. Viderūt te. Tertio ex apoſtoloꝝ pdica-
tione / ibi. Multitudo. Quarto ex animoꝝ penetratiōe /
ibi. Etenim ſagitte. Quito ex miraculoꝝ operatiōe / ibi.
Illuxerūt. Sexto ex penitētie cōmēdatiōe / ibi. In mari.
Septimo ex eccle gubernatiōe / ibi. Deduxiſti. Quan-
tū ad primū oſtēdēs xpi poteſtatē ex redēptione pctōꝝ /
ait. Notā feciſti ꝛc. Vbi notandū ꝙ per virtutē dei hic i-
Joañ.1. telligit xpo vel verbū icarnatū: ꝑ qđ deꝰ oia fecit. Ad he
Hebꝛe.1. bre.1. Qui eſt portās oīa in verbo virtutis ſue. Quid
eſt ergo notā feciſti in populis virtutē tuā: niſi notū feci
ſti pplis xpi incarnatū in pplis: qꝛ tā fidelibꝰ ꝙ infideli
bus licet diuerſimode. Vñ hic glo. Notā feciſti virtutem
tuā. i. xpm qꝫ cū miſiſti in mūdū. Notā dico in pplis tā
infidelibꝰ ꝙ infidelibꝰ. ſed infidelibꝰ ſic notuꝫ feciſti vt
cognoſcāt xpꝫ tm̄ tm̄ corpe: fidelibꝰ vero vt cognoſcant
cum etiā diuinitate. Sed quid ex incarnatiōe ſequatur
adiūgit dicēs. Redemiſti i brachio tuo pplꝫ tuū. Per
brachiū eni dei intelligit xps. vide. v.713. Nō ideo di-
cit: qꝛ ꝑ xpm facta eſt redēptio noſtra. v.533.377.431.
521.662.794.803.895. Et aduerteꝙ non ſolū redemit
vnū pplm iudeoꝝ: ſed etiā gentiliū. qđ notat cū ſubdit.
Jacob ſignificat iudeos. Redemiſti pplm tuū filios iacob ꝛ ioſeph. qꝛ ſm glo.
per filios iacob intellige iudeos credētes: ſed per ioſeph
Joſeph gētes. gentilē pplꝫ. Joſeph eni puenit ad gētes: ꝛ iterpretatur
augmētū. ideo bene ſignificat gētes: ex qbus augmēta-
tus eſt ppls dei. Vel ꝑ ioſeph itelligit xps. qꝛ ſicut io Joſeph ſignificat chriſtum.
ſeph venditꝰ a fratribꝰ prius humiliatꝰ eſt: deinde ex
altatus cū in egypto regnaret. ita ꝛ xps a iudeis vendi
tus tranſit ad gētes in quibꝰ regnauit: a quibꝰ tm̄ prius
fuit hūiliatꝰ in pſecutionibꝰ martyꝛuꝫ. Filij ergo ioſeph
ſunt illi quos elegit ex gentibꝰ. Eſt ergo ſenſus. Rede-
miſti in brachio tuo. i. xpo filios iacob. i. pplm iudeo-
rū ꝛ filios ioſeph. i. xpi filios ex gentibꝰ electos. Et ꝙtū
ad iſtā redēptionē notandū ꝙ ſeruitꝰ humani generis /
duplex erat. ſ. ſeruitꝰ peccati grauiſſima: ꝛ ſuitꝰ mortis
certiſſima. A prima nos redemit xps preciū redēptiōis
exoluēdo: ꝙuis enim ante xpm multi eſſent iuſti: nō tm̄
erant vere liberi / donec ille ꝓ ipſis preciū ſolueret / q ait.
Si vos filiꝰ liberauerit: vere liberi eritis. Joañ.8. Et i hoc Joañ.8.
concordat lex humana q vult ꝙ liber captꝰ ab hoſtibus
ex ꝯuentiōe redēptionis / tūc demū cuꝫ preciū ſoluerit /
ſtatū priſtinū recipiat. nā ante ſere ꝑ oīa quaſi ſeruus
eſt. Cuꝫ igit homo primo liber fuerit: ꝛ poſtea pctō ſuo
fuerit captꝰ ab hoſtibꝰ: nō poterat liber eſſe: imo in mul
tis ſeruire cogebat / donec redēptiōis preciū fuiſſet ſolu
tuꝫ ꝑ xpm: qđ nullus alius preter xpm ſoluere poterat.
Apoca.5. Redemiſti nos deo in ſanguine tuo. Quātū Apoca.5.
vo ad ſeruitutē. ſ. mortis nos liberauit / ſine ſua morte re
demit. qꝛ vt ipſe ait Matth.18. Filius hois venit ſal- Matt.18.
uare qđ perierat: ꝛ dare aiam ſuā in redēptionē ꝓ mul-
tis. Vnde Ambro. ſuper pſal.36. Mors xpi vita eſt: xpi Ambroſ.
vulnꝰ vita eſt: ſanguis xpi vita ē: ſeplſura xpi vita ē: xpi
reſurrectio vita eſt vniuerſorum. vnde ad Gala.3. Chri Ad gal.3.
ſtus nos redemit de maledicto legis. qđ. ſ. erat mors.

Viderūt te aq̄ deꝰ viderūt te aq̄ ꝛ timuerūt: ꝛ turbati ſunt abyſſi. 1272

Hic oſtēdit xpi potentiā ex ꝯuerſione pploꝝ. Vbi no
tandū ꝙ hic aquaruꝫ noie populi deſignant. vñ aplus
Joañ. apoc.17. Aque multe ppli multi. Conſilꝛ aquas Apoc.17.
ꝑ pplis accipit ſcriptura. Job.26. dicēs. Gigātes gemūt Aq̄ ſignificat populos.
ſub aquis. Quod exponit Grego. dicēs. Gigantū noie
poteſtates huiꝰ ſeculi deſignant. In aquis vero popu- Greg.17. moꝝ.c.11.
li deſignant: ioāne atteſtante q ait. Aque ſunt populi.
Bene aūt cōtra ſuperbiētes dicit. Gigātes gemunt ſub Supbia deprimit.
aquis: qꝛ elati qui eos dū in hac vita aliꝙ honoris cel
ſitudinē capiūt / ſub pōderibꝰ pploꝝ gemūt. Nā quan
to quiſꝙ hic altius erigit tanto curis grauioribꝰ hono-
ratur: eiſꝙ ipſis pplis mēte ꝛ cogitatiōe ſupponit / qui-
bus ſupponit dignitate. Et bene iſtis verbis ꝛ breuiter
indicat: qꝛ oſtus ſupbia eo ipſo in imo iacet / quo in al-
ta ſe erigit: vtinde magis cūctis ſuppoſita ſit / vnde cun-
ctis appetit ſupereſſe ꝛc. Et aduerte ꝙ hic duplicat hoc:
Viderūt te aque deꝰ. Per hoc innuēs duos pplos. ſ. iu
daicū ꝛ gentilē: quia ambo ppli viderūt xpm in carne /
qui verus erat deus. etiā qꝛ videntes xpi humanitateꝫ
viderūt ipſum deū ꝑ fidē: quia ex vtroꝙ pplo aliqui ad
xpi fidē peruenerūt. Et hoc eſt qđ ait. Viderūt te aq̄ deꝰ
ideſt pplꝰs iudeoꝝ. Et iteruꝫ ſubdit. Viderūt te aque. i.
pplꝰs gentiū. Quid aūt ex tali viſione ſit cōſecutuꝫ ſub-
dit. Et turbati ſunt abyſſi. Quid eni abyſſi noie: niſi Abiſſus peccati.
ꝓfunditas peccati deſignat. Nam abyſſus dr aquaruꝫ
ꝓfunditas qua faciliter ſubmergunt intrantes. Et qđ
facilius ſubmergit hominem ꝙ culpa: Exo.15. Abyſſi Exo.15.
operuerūt eos: deſcenderunt in ꝓfundum quaſi lapis.
Per abyſſuꝫ ergo accipe peccatores in abyſſo pctōꝝ ſub
merſos. de quibus nūc ait. Et turbati ſunt abyſſi turba-
tione. ſ. contritionis ꝛ pnie: quia ad xpi preſentiam vel
ad aploꝝ predicationē tam iudei ꝙ gentiles timuerūt:
et de ſuis peccatis penitēdo turbati ſuerūt. De iudeis nā Actuū.2.
ꝙ dicitur ꝙ ad predicationē petri cōpuncti ſunt corde: ꝛ
dixerūt ad petrū ꝛ ad reliquos aplos. Quid faciemus

Ps.65. fratres ꝛc. De gentibus vero dicitur. Cõturbati ſunt oẽs qui videbant eos: ⁊ timuit omnis homo. Conturbatio namqꝫ ſignificat penitentiam. vide ſ. v.1007.

1273 Multitudo ſonitus aquaruꝫ: vocem dederunt nubes.

¶ Hic oſtẽdit poteſtatem xp̄i ex predicatiõe apoſtoloꝝ.
Nota bñ. Maximum eni poteſtatis ſignum fuit ꝙ duodecim viri ignobiles idiote ⁊ pauperes totũ munduꝫ in fide xp̄i permutarent. qđ deus fecit ad oſtẽſionẽ ſue poteſtatis.
1.cor.1. Qđ admirãs ap̄ls ait. Uidete vocationẽ veſtraꝫ frẽs: quia nõ multi ſapiẽtes ſm carnẽ: nõ multi potentes: nõ multi nobiles: ſed que ſtulta ſunt mundi elegit deus/ vt cõfundat ſapientes: ⁊ q̃ infirma ſunt/ vt cõfundat fortia ꝛc. q. d. ap̄ls. Cõſiderate ptãtem dei: ⁊ videte p quos vocati eſtis: q: inſipiẽtes ⁊ infirmi vos vocauerũt. Et iſtos tales predicatores hic ponit pſal. dicẽs. Uocem dederunt nubes.
Nubes apoſtoli. Per nubes ſignificanẽ ap̄li ⁊ p̄dicatores: vt dictũ eſt ſupra. v.556. Uñ hic ait glo. Nubes eni ap̄li et predicatores v̄bi dei dederũt vocẽ in om̄ib⁹ gẽtib⁹ xp̄m predicãdo. De quib⁹ nubib⁹ dñs p ꝓphetã ait. ſ. eſaiã. Mandabo nubib⁹ ne pluãt ſup eã imbrem. ſ. ne predicent in iudea: qꝛ ſ. de iudea fuerũt expulſi vt ad gẽtes ſe cõuerterẽt. Sed quid ex iſtoꝝ predicatiõe eſt cõſecutuꝫ
mltitudo. oſtendit cũ dicit. [Multitudo ſonitus aquarũ .i. mltitudo ppl̄oꝝ ad xp̄m eſt cõuerſa. Que multitudo cõuerſorum erat ſicut ſonitus aquarũ: q: cõuerſi reſonabãt i cõfeſſiõe pctõꝝ/ in gemitu culparũ. in laudib⁹ dei in actionibus gratiarũ: quaſi eni mare cõtragoſum hodie in eccleſia ſonãt diuerſa vota ppl̄oꝝ. Unde ergo in eccl̄ia tãta multitudo que eſt vt ſonitus aquarũ: tanta cõturbatio abyſſoꝝ: niſi q: nubes vocẽ predicationis dederũt. Dicit ergo Multitudo ſonitus aquarũ. Ubi notandũ ꝙ fideliũ multitudo in ſe tria debet habere. ſ. charitatis cõ
Act.4. nexionem. Act.4. Multitudinis credẽtiũ erat coꝛ vnũ
Eccl.24. et anima vna. Cõfeſſiõis claritatẽ. Eccl.24. In multitudine electoꝝ habebit laudẽ: ⁊ inter benedictos benedi-
Joã.6. cetur. Sanctitatis imitationem. Joañ.6. Sequebaẽ eũ multitudo magna: quia videbãt ſigna q̃ faciebat. Primum eſt reſpectu cordis. Scđm reſpectu oris. Tertium reſpectu operis. Sic econtra multitudinẽ tria diſſoluũt: ſcꝫ diuiſio diſcordie cõtra primũ. Act.14. Diuiſa eſt mltitudo ciuitatꝭ. Detractio blaſphemie ꝯtra ſcđm. Num. 19. Uſquequo multitudo peſſima murmurat ꝛc. Perpetratio malitie contra tertiũ. Phil.3. Multi ambulant quos ſepe dicebam vobis inimicos crucis xp̄i ꝛc.

1274 Etenim ſagitte tue tranſeunt: vox tonitrui tui in rota.

¶ Hic oſtendit poteſtateꝫ xp̄i ex animoꝝ penetratione.
Sagitte p̄dicatiõis Quid enim ſagittaruꝫ nomine/ niſi verba p̄dicationis accipim⁹/ que mẽtem audiẽtis charitate vulnerant? De
Ps.63. quibus dicitur ps.63. Sagitte paruuloꝝ facte ſunt plage eoꝝ. qđ de ſagittis intelligaẽ predicationũ/ oſtendit
Greg.34. mor.c.5. Grego. dicẽs. Quid eni ſagittas ꝛc. vide ſ. v.1006. De iſtis ergo ſagittꝭ hic dr̄. Etei ſagitte tue trãſeũt. Alia littera
Gloſa. habet trãſierunt. vbi glo. Sagitte tue o deus .i. voces nubium tranſeunt: vel trãſierũt vſqꝫ ad coꝛ. nõ in auribus remãſerunt: ſed corda trãſfixerũt. Uerbum eni ſcripture ⁊ predicatiõis aliquãdo dr̄ pluuia que deſcendit a nubibus: q: corda rigat auditoꝝ. Aliqñ dr̄ ſagitta q̃ emittiẽ ab arcu: q: coꝛ auditoꝝ vulnerat ⁊ perimit. Et in hoc oſtendiẽ dei potẽtia qui ſolus coꝛ hoĩs penetrare et docere põt. Homo eni aures exteriores ſua voce pulſat: ſed ſolus deus docet coꝛ intus. vide ſ. v.1155. Uel per iſtas ſagittas aliqui intelligũt ipſos apoſtolos ⁊ euangeliſtas. qui trãſierũt de gente in gentẽ predicãdo: ⁊ aliquos vulnerantes ad mortẽ. ſ. obſtinatos ⁊ infideles: ⁊ aliquos ad vitam. ſ. illos quos cõuerterũt ad fidem. de
Tonitruũ qb⁹ vide ſupra. v.215. Sequiẽ. [Uox tonitrui tui in rota. Ubi notandũ ꝙ tonitruũ generaẽ ex vapore calido et ſicco in nube ſuperi⁹ cõpreſſo. Qui vapor aiꝫ virtute ſui caloris nubẽ frangit: violẽter nubes reuoluiẽ: ⁊ ſic ſonus fractionis eius quaſi rotatus ⁊ reuolutus longe lateqꝫ auditur. Unde ⁊ vox tonitrui eſt admodũ ſonitus quã facit currus hinc inde rotat⁹. Ex quib⁹ om̄ibus ſeqtur/ ꝙ vox tonitrui non fit in occulto: ſed palaꝫ longe lateqꝫ diffundiẽ. Et huic ſono pſal. cõparat vocẽ nubiũ .i. apl̄oꝝ/ que per orbẽ rotata vbiqꝫ intonuit: dicens. Uox
Gloſa. tonitrui tui in rota. vbi glo. Uox nubiũ .i. apl̄oꝝ non in occulto facta eſt: ſed fuit vox tonitrui .i. apta: ⁊ fuit in rota totius mũdi. Rota ei orbis dr̄: q: ad modũ rote rotũdus. Eſt ergo vox tonitrui tui in rota .i. predicatio apoſtoloꝝ tuoꝝ p rotã tot⁹ orbis eſt diffuſa. quia in omneꝫ terrã exiuit ſonus eoꝝ ꝛc. ps.18. Unde de iſto tonitruo Ps.18.
Job.38. predicatiõis dr̄. Job.38. Quis dedit viã ſonantis tonitrui? Qđ ideo dicit. q: viã penetrãdi corda auditoꝝ verbis p̄dicantium ſolus deus facit. Uñ predicta v̄ba ex-
Grego.19 mor.c.16. ponens Grego. ait. Quid eni per tonitruũ niſi predicatio ſupni terroris accipiẽ: que terrorẽ dum humana corda p̄cipiũt/ quatiuntẽ: p quod tonitruũ ſupnoꝝ iudicio-
Doccrẽ coꝛ. rum terror audiẽ. Sed q: quilibet p̄dicator verba auribus dare poteſt: corda vero aperire nõ poteſt: ⁊ niſi per internã gratiam ſolum om̄ps predicantium verbis ad corda audientium aditũ inuiſibiliter preſtet/ incaſſum
Predicãtio. predicatio aure audiẽtis pcipiẽ: que puenire ad intima ſurdo corde ꝓhibeẽ. Ideo ſe dñs viã tonãtis tonitrui dare aſſerit: qui cum v̄ba p̄dicationis tribuit: p terrorẽ verborum corda cõpungit ꝛc. Et de iſta predicatorum voce nunc ait pſal. Uox tonitrui tui in rota.

Illuxerũt coruſcatiões tue orbi terre: cõmota ẽ ⁊ ꝯtremuit terra. 1275

¶ Hic oſtẽdit xp̄i potentiaꝫ ex miraculoꝝ opatiõe. Ubi aduertendũ ꝙ ſm grãmaticos coruſcare idem eſt ꝙ reſplẽdere/ vibrare/ vel iaculari fulgore. vnde coruſcatio
Coruſcãtio. idem eſt ꝙ ſplendor vel coruſcandi actio. Quid igitur in ꝓpoſito ſignificat coruſcatio: niſi miraculoꝝ operationẽ quibus xp̄s mũdo reſplẽduit/ dũ cecos illuminauit claudos erexit/ mortuos ſolo verbo ſuſcitauit: conſimiliaqꝫ ⁊ maiora per ſuas nubes .i. apl̄os per munduꝫ fecit? Ex quib⁹ per totũ orbem terrarũ ſon⁹ illuxit. Qđ preuidẽs pſal. nunc ait. Illuxerũt coruſcationes tue or-
Miraclm bi terre: accipiẽs p̄teritũ ꝓ futuro .i. miracula p te xp̄e ⁊ p tuos apl̄os facta toto orbi reſplenduerũt. Que miracula gentes videntes cõmouebanẽ admiratione: ⁊ p hoc cõuertebanẽ ad fidẽ: ⁊ de peccatis cõterebanẽ. Et hoc eſt qđ ſubdit. [Cõmota ẽ ⁊ ꝯtremuit terra. cõmota q: ſimul mota: q: totaliꝫ de ſtatu peccati euerſa: ⁊ ad ſtatum gra-
Ps.59. tie cõuerſa. Et de hac cõmotione dr̄ ps.59. Commouiſti terrã ⁊ cõturbaſti eã. vide ſ. v.959. ¶ Uel aliẽ. Cõmota eſt ⁊ cõtremuit terra. hoc de iudeis intelligiẽ. qui q: xp̄m miraculis coruſcantẽ recipere noluerũt: de terra ſua cõmoti per totũ mundũ trepidi vaganẽ. De quib⁹ dr̄ Job
Job.9. 9. Cõmouit terrã de loco ſuo: ⁊ colũne eius cõcutientur. Ubi p terrã iudeos intellige q̃ ſoluꝫ terrena ſpectabãt. Sed p colũnas ipſoꝝ pontifices. paſtores/ ⁊ doctores/ qui ꝓpter infidelitatẽ ſuã a ꝓpria patria expulſi ⁊ com-
Grego.9. mor.c.3. moti fuerũt. Qđ oñdit Grego. dicẽs. De loco q̃ppe ſuo terra cõmota eſt. cum plebs iſraelitica de iudee finibus eſt expulſa: que nimirũ colla gentib⁹ ſubdidit: q: ſubdi
Judei de terra ſua fuerũt expulſi. ſuo auctori recuſauit. Que. ſ. terra colũnas habuit: q: in ſacerdotes pñcipes ⁊ legis doctores atqꝫ phariſeos nutura eius p̄tina x ſtructura ſurrexit. In ipſis nãqꝫ litte-

re edificauit tenuit ⁊ trāquillitatis ſuo tēpore ſacrificioꝝ
carnalium quaſi ſuperimpoſite fabrice onera portauit.
Sed trāſlatis mōtib⁹ colūne cōcuſſe ſunt: q2 ſubductis
a iudea apoſtolis: nec ipſi viuere in illa pmiſſi ſunt: qui
ab illa vite p̄dicatores expulerunt. Dignū quippe erat
vt terrenā patriā ſubacti pderent: cuius amore nequaꝗ̄
ſunt veriti celeſtis patrie milites impugnare. S3 expul
ſis ſanctis doctorib⁹ / iudea fundit⁹ corruit: ⁊ iuſto iudi
cantis examine cōmota fuit. Qō nunc preuidēs pſal'. di
cit. Cōmota eſt ⁊ cōtremuit terra. Sic igitur viſis coru=
ſcationibus miraculoꝝ / gentes ad penitentiā venerūt:
iudei increduli de ꝓpria terra fuerunt expulſi. ps. 45.
ps. 45. Conturbate ſunt gētes. ſ. p penitentiā: ⁊ iclinata ſunt re
gna. ſ. ſub iugo fidei. Dedit vocē ſuā. ſ. xp̄s p̄dicādo ⁊ co
ruſcando miraculis: ⁊ tūc commota eſt terra. ſ. iudea de
terra ſua expulſa.

1276 In mari vie tue ⁊ ſemite tue in aquis multis: et veſtigia tua non cognoſcentur.

¶ Hic oſtēdit xp̄i potentiā ex pnie cōmendatione. Ubi
notandū q̄ per mare ipſa pnia amara deſignat. vt pa=
tet. ſ. ꝟ. 1028. Uia dei d2 nō ſolum humilitas p quā ve=
Uia charitas. nit ad nos: ſed etiā charitas p quā pgimus ad eum. de
qua ait aplus. Adhuc excellentiorē viā demonſtro vo=
1. coꝝ. 12. bis. Dicit ergo / In mari. ſ. pnie via tua: q2 nō ē charitas
Semita conſilia. niſi in penitente. Semita autē que arctior eſt via: ſignifi
cat ꝯſilia que arctiora ſunt preceptis ⁊ multis laborib⁹
plena. De quib⁹ dicit. Et ſemite tue in aquis multis. i.
tribulationib⁹ ⁊ preſſuris. Ueſtigium autē dicit q̄ō du=
cit in cognitionē alicui⁹ p formā impreſſum: ſicut forma
Ueſtigia xp̄i miracula. pedis relicta in puluere docet hoiem inde trāſiſſe. Et ſic
per veſtigia xp̄i accipe eius doctrinā ⁊ miracula q̄ de=
mōſtrabāt ipſū eſſe deū: que tñ iudei noluerunt aduer
tere. De quib⁹ nunc dicit. Et veſtigia tua nō cognoſcē
tur. ſ. a iudeis. Uñ hic glo. Et veſtigia tua nō cognoſcent.
ſcz doctrina ⁊ miracula tua nō cognoſcent a iudeis. Hic
etiam tāgit aliquos iudeos qui dicūt: Nōdū venit xp̄s.
Unde hic eſt increpatio iudeoꝝ. q. d. licet xp̄s palā ve=
nerit / ⁊ ſe miraculis palā oſtēderit: tñ nō eſt cognit⁹ a iu
deis infidelib⁹. Uel aliter. Per mare intellige corda ſu
perboꝝ: que tñ xp̄s pedib⁹ calcauit cum ipſos p fidē ſi=
bi ſubiecit. Sed q2 hoc inuiſibilr facit: ideo in hoc ei⁹ ve
ſtigia nō cognoſci dicunt a nobis. Et ad iſtum intellectū
iſtum ꝟſum exponit Gilbert⁹ dicens. In mari via tua.
Ambulat ieſus ſup vndas maris carnalibus pedibus:
cui necdum carne veſtito pſal'. cecinerat: dicēs. In mari
via tua. q̄ō eſt: conculcas corda tumētiū ſupboꝝ: ⁊ flu=
xa deſideria carnalium cōprimis: q2 iuſtificas impios
et ſupbos humilias: q̄ō tñ q2 inuiſibilr fit carnalis nō ſen
tit a quo fit: ꝑpt' q̄ō ſubdit. Et veſtigia tua nō cognoſcent.

1277 Deduxiſti ſicut oues pplm tuū: in manu moyſi et aaron.

¶ Hic oſtēdit xp̄i poteſtatē ex eccl'ie gubernatione. Utit
eni hic quadā ſimilitudine: q2 ſi de⁹ eduxit filios iſrael
de egypto potente p manū moyſi ⁊ aaron: que eductio
erat figura eductiōis eccl'ie de gentib⁹ ⁊ infidelib⁹: nul=
li debet eſſe dubium / q̄ ipſam eccl'iam ſic iā deductā po=
tenter cōſeruat ⁊ gubernat. Ubi notādū q̄ p iſtos duos
per quos deduxit pplz de egypto. ſ. moyſen ⁊ aarō: vult
oſtendere pſal'. p quos deus eduxit eccl'iam de gentib⁹
⁊ quo ipſam cōſeruādo gubernat. Primum ſignificat
Moyſes ſignificat baptiſmū moyſes: ⁊ aaron ſcdm. Primo ergo pro moyſe deducit
eccl'iam de gentibus. Moyſes nāq3 interpretat aſſum=
ptus de aqua: ⁊ ſignificat ſacramentum baptiſmi quo
de egypto peccatoꝝ eduximur. Hic etiā inter cetera ſi=
gna / in mari viā fecit hebreis: ſignificās p baptiſmū fi
delium pplm ad terrā ꝓmiſſionis reduci. Et ſic q2 moy
ſes figura erat baptiſmi. ideo dicit Aplus. Omnes in 1. coꝝ. 10.
moyſe baptizati ſunt. ¶ Per aaron vō intelligit ipe xp̄s Aaron ſignificat chriſtum.
qui ſua virtute gubernat eccl'iam. Unde nota q̄ aaron
multiplr xp̄m ſignificat. ſ. ratione primo mediationis.
Sicut eni xp̄s eſt mediator dei ⁊ hoiz (ad Hebreos. 11.) Hebre. 11.
ſic Aarō charitate nimia mediator fuit iter peccatores
et iuſtos ſe in medio ponēs ne viſio peccatorib⁹ debita
tranſiret ad iuſtos. nā cū plaga dei ſeuiret in pplm: ⁊ iā
nōnulli mortui eſſent (vt habet Nume. 16.) Aarō cucur Nume. 16
rit ad mediū multitudinis quā iam vaſtarat incendiū:
et obtulit tymiama: ⁊ ſtās inter mortuos ⁊ viuētes / pro
pplo deprecat⁹ eſt: ⁊ plaga ceſſauit. Uñ hoc de aarō no
tans Iſido. de obitu ſctoꝝ patrū dicit. Aarō frater moy= Iſidorus.
ſi: ⁊ in ſignis miraculoꝝ ſocius: ac in lege dñi p̄mus ſa=
cerdos: cui⁹ virga ſorte electa frondēs germine floruit:
qui thuribulū i dextera geſtās furēti ſe flāme oppoſuit:
atq3 ſtās inter viuos ⁊ mortuos noſtrū mediatorē figu=
rās obiectu ſui corporis ignē trāſire ad aggerē viuētū
non pmiſit. hic p hoſtiā victimarū ⁊ ſacrificium ſangui=
nis. futurā xp̄i paſſionē expreſſit ⁊c. Et ideo q̄ aarō ra
tione mediationis figurā geſſerit xp̄i / oñdit dñs moyſi
dicens. Aaron frater tuus erit ꝓpheta tuus ad pplm: ⁊ Exo. 7.
os tuū ⁊c. ¶ Scdo aarō xp̄z figurat ratiōe defenſatiōis:
quia ſicut xp̄s in oñi noſtra tribulatiōe defenſor noſter
eſt ⁊ protector. (2. coꝝ. 1.) ſic ⁊ aarō figuralr protector erat 2. coꝝ. 1.
ppli dei. Uñ moyſes dū aſcēderet in montem ad deum:
ipſum aarō dimiſit defenſorē ppli: dicēte pplo. Habetis Exo. 14.
aarō ⁊ vr vobiſcū: ſi quid natū fuerit queſtionis / refere
tis ad eos. Que ꝟba ad ꝓpoſitum exponēs Gualt. ait. Gualt.
Aarō qui mons fortitudinis interpretat eſt xp̄s. Ur au Aaron ſignificat fortitudinem.
tez qui ⁊ ignis d2 / ſpūs ſctūs eſt: quoꝝ cuſtodie ppl's cō
mendat apte: ⁊ ſi qua queſtio. i. aduerſitas nos aut pul
ſet tētatio / ad eorum ſuffragiū recurram⁹ cōtra dubium.
Quia ſi pſiſtimus p aarō fortitudinis montem. i. p xp̄z
noſtra infirmitas roborat: ⁊ p vr qui gratiā ſpūſſcti figu
rat ignorātia noſtra pluſtrat. Unde bene ꝯtra hec duo
in remediū habemus auxiliū filij ⁊ ſpūſſcti. vñ dicam⁹ /
Dñs illuminatio mea ⁊ ſalus mea: contra infirmitatem
et ignorantiā. Sic igitur aaron figurat xp̄i potentiā per
quā nos in aduerſis fortificat. Et in figuram hui⁹ pectu
ſculum hodie in quo animalis fortitudo cōſiſtit dabat
ipſi aaron. Leui. 7. Pectuſculū victime erit aarō. ¶ Ter Leuit. 7.
tio aaron ſignificat xp̄z ratione deſponſationis. Aaron
enim erat de tribu leui ſacerdotali: ⁊ accepit vxorem de
tribu iude regali / in ſe copulās dignitatem ſacerdotalē
et regalem: ⁊ ſic ſignificat xp̄m qui verus rex fuit atq3 ſa Aarō fuit rex ⁊ ſacerdos.
cerdos. vnde de ipſo dicitur Exo. 6. Accepit aaron vxo
rem heliſabeth filiam aminadab ſororem naaſon. Cer
tum eſt aūt q̄ ipſe aminadab pñceps fuit in tribu iuda.
vt habet Matth. 21. Unde predicta ibi exponens glo. Math. 21.
ait. Hec heliſabeth de tribu iuda fuit ſoror naaſon q̄ fuit
princeps tribus iude in deſerto. Nondum enim prece=
ptum erat: vt quiſq3 de tribu ſua duceret vxorem. Ideo
autem he tribus. ſ. leuitica ⁊ regalis ia3 tunc in perſonā
aaron coniungebantur: vt in ipſo chriſto intelligeretur
rex ⁊ ſacerdos figuratus ab illis. Unde iſtas duas di=
gnitates in ipſo aaron coniunctas oſtendit ſapiens di=
cens. Excelſum fecit aaron dedit illi ſacerdotiū gentis Eccl. 45.
ſue. Hic vide dignitatez ſacerdotalem. ⁊ coronauit illū:
hic vide dignitatem regalem. Si vis de aaron vlterius
procedere. vide in dictionario. Ad propoſitum ergo vo
lens oſtendere pſal'. q̄ eccleſia per baptiſmum genera=
tur: ſed per chriſtum conſeruatur: dicit. Deduxiſti ſicut
oues populum tuum: in manu moyſi. vide baptiſmū:
et aaron / hic vide chriſtum.

1278

A Ttendite popule me⁹ legem meam: inclinate aurem veſtram i verba oris mei.

¶ Titulus huius pſalmi eſt: Intellect⁹ aſaph. vel ſcdꝫ
alios. Eruditio aſaph qḋ idem eſt. Et idem titulus ha-
ps.73. betur ꝑ omnia ps.73. ideo expoſitionē vide ibi. Ex titu-
lo patꝫ auctor pſal. qui fuit aſaph: ſed nō apparet mate
ria. Sciendū eſt ergo ꝙ intentio aſaph in iſto pſal. fuit
ꝓbare ex ſcripturis antiquis/ ꝙ regnū populi iſrael de
iure debebat tribui iude ⁊ nō alteri. Per hoc volēs in-
ducere ꝙ dauid iuridice regnū tenebat: qḋ alij vſurpan
tes non fecerūt. ſicut fuit ſaul qui erat de tribu beniamin
et ieroboā qui inuaſit regnum iſrael ⁊ ſui ſucceſſores/ q̄
fuit de tribu ephraim: q̄ accepit regnū iſrael tyrānice de
3. Reg.11. manu roboam filij ſalomonis. vt habet̃. 3. Reg.11. Sed
quia ſaul nō habuit i regno ſucceſſorē de tribu ſua: iero
boā aūt habuit cōtinue ſucceſſores vſqꝫ ad captiuitatē
babylonis quoad regnū iſrael. Sola eni trib⁹ iuda ſecu
ta eſt ſucceſſores dauid. Et ideo iſte pſal. hic ſpecialiter
agit cōtra tribū ephraim. Verūtn̄ qꝛ oīa veter' legis in
1.Cor.10. figura noue legis erant. (vt ait apl's. 1. cor. 10.) ideo per
omnia iſta vult pſal. declarare myſteria noue legis. In
hoc enim pſal. declarat beneficia iudeis a deo colata: et
penas malorum. per hoc volens oſtendere beneficia
dei in noua lege data fidelibus: ⁊ penes infidelib⁹ de-
bitas. Unde illa que de illis hic hiſtorialiter referūtur:
illa nobis ſpūaliter ſunt intelligēda. Et hoc ſatis notat
titulus dicēs. Intellectus aſaph: qꝛ. ſ. in iſto pſal. aſaph
mouet intellectū auditoris: vt illa q̄ hic hiſtorialr dicū-
tur intelligat ſpūaliter: qꝛ illa q̄ tunc figuralr iudeis cō
tigerūt modo realiter in nobis fiunt. Eſt ergo intētio ꝓ-
phete: vt pacta in veteri pplo iudeoꝝ doceat pplm no-
uum/ ne ingrati ſint de beneficijs dei: ⁊ contra ſe ei⁹ ꝓuo
cent iram. Inſimul ergo legendo litterā pſal. dicā ꝓphe
ticum ſenſum. Pſalm⁹ ergo iſte diuidendus ſm inten-
tionē littere: ⁊ in qualibet parte littera deducat̃ ſm ſpi-
ritū. ¶ Diuidit̃ ergo in tres partes. qꝛ pſal. prio premit
tit quādam ꝑfationē. Scđo ponit ſuam narrationē/ ibi.
Quanta audiuimus. Tertio infert intentā cōcluſionē/
ibi. Et repulit tabernaculū ioſeph. ¶ Quātū ad ꝑfatio
nem duo facit. quia primo auditores ad attentionē ꝓ-
uocat. Scđo cauſaꝫ prouocationis explicat/ ibi. Aperiā
in parabolis. ¶ Quātū vero ad primū hortat̃ audito-
res/ vt dicendis ſint attenti/ dicēs. Attendite pple me⁹
legē meā. Loquit̃ hic i pſona dei: qꝛ os dī erat hic aſaph:
1.Petri.1. quia ſpūſctō inſpirati locuti ſunt ſancti dī hoīes. 1. pe. 1.
Math.10. Propter qḋ ⁊ xp̄s dicit. Non eni vos eſtis qui loquimi
ni: ſed ſpūs patris veſtri qui loquit̃ i vobis. Dicit ergo
in pſona dei. Attendite ⁊c. q. d. pplo iudaico quo ad lit-
teram. Uos qui mihi eſtis pplo pecculiaris relict⁹/ de-
betis eſſe attenti ad audiendū legē dei que hic in multa
manifeſtat̃. Inclinate ergo aurē veſtrā. Docibilis ei di
ſcipuli eſt humiliter aurē inclinare ad ꝑcipiēda verba
Attēdere magiſtri. ¶ Notādū aūt ꝙ i ſcriptura multiplex attēde
multiplex re reperit̃. ſ. attēdere ꝓhibitiōis/ impoſitiōis/ cōſiliatio-
nis plationis cōtemplatiōis/ ⁊ eruditiōis. Primo eſt at-
tēdere ꝓhibitiōis quo ꝓhibent̃ crimina. Uñ in ſcriptu-
ra ꝑ hoc vbū attendere multa ꝓhibent̃ crimina. Primo
Math.6. ꝓhibet pctm̄ elationis ⁊ vane glie. Math.6. Attendite
ne iuſticiā faciatis corā hominib⁹ vt videamini ab eis.
Chryſoſto Ubi Chryſoſtom⁹. Cor noſtrū attendere debemus. In
mus. uiſibilis eſt eni ſerpens quē obſeruare iubemur: ⁊ laten
ter ingredit̃ ⁊ seducit. Ubi ei res glīoſa agit̃/ ibi facilius
locū inuenit glīationis occaſio. Ideo hanc ꝓhibet dñs
dicēs. Attēdite iuſticiā veſtrā faciatis corā hoīb⁹ ⁊c. Se
cundo ꝓhibet cupiditatē auaritie. Eccl.5. Noli attende Eccl.5.
re ad paſſiones iniquas: nihil eni ꝓderunt in tēpore vi
dicte. Tertio ꝓhibet volūtatē luxurie. ꝓuerb.7. Fili at ꝓuerb.7.
tende vbis oris mei. ne obſtruat̃ in vijs eius. ſ. meretri-
cis mēs tua. multos enim vulneratos deiecit: fortiſſimi
quiqꝫ interfecti ſunt ab ea. Quarto ꝓhibet guloſitatē ca
ſtrimergie. Luc.21. Attendite vobis ne grauent̃ corda Luc.21.
veſtra crapula ⁊ ebrietate/ ⁊ curis hui⁹ ſeculi: ⁊ ſuperue
niat in vos repētina dies illa. Qḋ exponēs Baſili⁹ ait. Baſilius.
Dicit aūt attēdite: vt. ſ. diſcernere poſſis q ſalubri nocu-
uū. Sed qm̄ dupl'r cōtingit attēdere: hinc q̄dem corpo
reis oculis: illinc vero ꝑ intellectuā vtutē: ⁊ oclis corpo-
ris virtutē nō attingit. Reſtat ergo dictū de oclis intelle
ctus. Attēdite: hoc eſt vndiqꝫ circūſpicite: vos ꝑuigil ha
bentes ad veſtrā cuſtodiā anime lumē. Et ideo dī: ꝓuer.
23. Qū ſedes vt comedas cū principib⁹, diligenter attē ꝓuerb.23.
de q̄ poſita ſunt ante faciē tuā: ⁊ ſtatue oculū in gutture
tuo. Quinto ꝓhibet falſitatē eloquētie. Eccl.34. Uana Eccl.34.
ſpes mandaciū: quaſi qui apprehēdit vmbrā ⁊ pſequit̃
ventū: ſic qui attēdit ad viſa mendacia. Sexto ꝓhibet
ſcandalū fraterne iniurie. Luc.17. Ue homini ꝑ quem Luc.17.
ſcādalū venit. Sequit̃. Attēdite vobis. ¶ Scđo pricipa
liter eſt vnū attendere impoſitiōis: qḋ eſt. ſ. affirmatiue
preceptū. vñ Eccl.32. dī. Qui credit deo attēdit manda Eccl.32.
tis ei⁹. Et Eccl.35. Sacrificiū ſalutare/ attēdere mādatꝭ Eccl.35.
dñi. Si eni mādatis dñi intenderemus illa obſeruādo/
pax abūdaret in nobis. Eſa.48. Utinā attēdiſſes mā- Eſa.48.
data mea: ⁊ facta fuiſſet ſicut flumē pax tua. Sed qꝛ nō
attendim⁹ mādatis dei: ideo nobis dī. Hec dicit dñs: iu Zach.7.
dicīū verū iudicate: miam facite. Sequit̃. Et noluerūt
attēdere: ſed auerterūt ſcapulā recedētes. ¶ Tertio pri-
cipalr eſt vnū attendere cōſiliantiū. ſ. ne decipiamur. ſic
eni cōſiliauit dñs: dicēs. Attendite a falſis ꝓphetis q̄ ve Math.7
niunt ad vos in veſtimentis ⁊c. Uñ de iſto attēdere cō-
ſiliatiōis ibi dicit Chryſoſtom⁹. quia enim falſi ꝓphete Chryſoſto
erant futuri nō manifeſti ſed abſcōditi: ideo cōſulēs nō mus.
dicit aſpicite. ſed attendite. Ubi eni res certa eſt: aſpicit̃
ideſt ſimpl'r videt̃. Ubi aūt incerta attēdit̃. i. caute conſi
derat̃. Sic etiā cōſulit ſapiēs attendere a peſtifera ſocie-
tate. Eccl.11. Attendite tibi a peſtifero: fabricat ei mala Eccl.11.
⁊c. ¶ Quarto principalr eſt vnū attēdere prelationis. ſ.
qḋ importat gubernationē ſubditoꝝ. Ac.20. Attendi- Act.20.
te vobis ⁊ vniuerſo gregi veſtro/ quos ſpūſſctūs poſuit
epiſcopos regere eccliaꝫ dei: quā acq̄ſiuit ſanguine ſuo.
Sed quid hodie de plans attēdere debem⁹: audi conſi
lium gamalielis dicentis. Attendite vobis ſuper ho- Act.5.
minib⁹ iſtis/ quid acturi eſtis. Sequit̃. Et nūc itaqꝫ dico
vobis: ſinite illos: qm̄ ſi ex hoīb⁹ eſt cōſiliū/ hoc diſſolue
tur: ſi aūt ex deo eſt/ nō poteritis diſſoluere illō. Que au
tem vba hodie maxime tēpore ſciſmatis ſunt notanda.
¶ Quinto principalr eſt vnū attēdere cōtēplatiōis. ſ. pa
ſſionis xp̄i: ipſo dicēte. O vos omēs qui trāſitis ꝑ viā: at Thre.1.
tendite ⁊ videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Sed quia
tanqꝫ ingrati eius paſſionē nolumus attēdere: ideo ipſe
de nobis patri cōquerit̃: dicēs. Attende dñe ad me ⁊ au Hiere.18.
di voces aduerſarioꝝ meoꝝ: nūquid redditur ꝓ bono
malum? Recordare ꝙ ſteterim in cōſpectu tuo: vt loq̄rer
pro eis bonū: ⁊ auerterē indignationem tuam ab eis.
Non ergo ſic: ſed vt nobis cōſulit̃. Eſa.51. Attendite ad Eſa.51.
me qui q̄ritis dñm. attendite ad petrā vnde exciſi eſtis.
Petra aūt erat xp̄s. 1. cor.10. ¶ Sexto principalr ē vnū 1.Cor.10.
attendere eruditiōis quo magiſter attētos admonet eē
auditores. ſicut hic facit pſal. dicēs. Attendite pplo me⁹
legē meā. i. veritatē rei q̄ i ſcripturis ſignis tegit̃. Et ſub Humilitas
dit qualr debem⁹ attēdere: dicēs. Inclinate aurē vr̃aꝫ requirit ad
⁊c. i. per humilitatē inclinate aurē: nō quidē corpis: ſed ſcientiam
fortius cordis. ⁊ ſic bene attēdetis. Tumor naqꝫ infuſa addiſcēdā

repellit. Unde preceptũ fuit in lege altare dñi cõcauũ fie-
ri ⁊ quadrangulum: vt mens noſtra quattuor munita
virtutib⁹ p humilitatẽ ſit cõcaua ad receptaculũ diuini
verbi. Si eni ſic ſacrã ſcripturã humiliter attẽderim⁹: ibi
mirabilia multa reperiem⁹. Primo abſcõdita dei iudicia
ſcʒ q malis pſpera adueniũt: ⁊ bonis aduerſa. Job.21.
Job.21. Attendite ad me ⁊ obſtupeſcite. quare ergo impij viuũt
ſubleuati ſunt confortati diuitijs ⁊c. Scdo qꝛ quicqʒ ante or
Eſa.49. tum ſanctificat anima Eſa.49. Audite inſule: attendi
te ppli de lõge: dñs ab vtero vocauit me: de vẽtre matris
mee recordat⁹ eſt nois mei. Tertio q penitẽtia oĩa di-
Luc.17. mittunt crimina. Luc.17. Attendite ſi peccauerit frater
tuus increpa illũ: ſi penitẽtiã egerit/ dimitte illi. Sʒ heu:
quia multi hodie ſacre ſcripture nõ attendũt. ſed magis
Act.8. vanis ſciẽtijs ⁊ doctrinis. vñ Act.8. dr. Uir aũt quidam
nomine ſimon qui ante fuerat in ciuitate magus ſedu-
cens gẽtes. Sequit. Attendebãt in eũ. Unde quemlibʒ
talẽ increpãs apl's dicit. Attende lectioni vt ſcripturas
1.Tim.4. intelligas. Quod nunc ſimiliter facit pſal. dicens. Attẽ
dite popule meus legem meam ⁊c.

1279 Aperiam in parabolis os meũ: loquar propoſitiones ab initio.

¶ Hic exprimit cauſaʒ quare auditores pcurabat eẽ at
tentos. Ubi notandũ q quãto illa que dicunt alijs ſũt
in ſe magis pfunda ⁊ obſcura/ vel ſub velamine dicta:
tanto magis auditorẽ opʒ eſſe intẽtũ. Sed illa q iſte in-
tendit hic tractare ſunt pfunde ⁊ obſcure dicta: qꝛ para-
bolice. ideo auditores opʒ eſſe attẽtos. Et hoc eſt qd di-
parabola. cit. Aperiã in parabolis os meũ. Ubi notandũ q para
bola dr rerũ ſimilitudo. vt cũ rei p adductã ſimilitudinem/
qd de illa re dr: de alia itelligit. vt eſt illd. Sile eſt regnũ
celoꝝ ſagene miſſe in mare ⁊c. Per hãc eni ſimilitudinẽ
intelligit q eccl'ia cõgregat in pñti bonos ⁊ malos: ſed
quãdo veniem⁹ ad litt⁹. i. ad iudiciũ in finẽ mũdi tũc
mali ſeparabunt a bonis. Sic ergo iſte loquit in para-
bolis: qꝛ q dicat pplo iudeoꝝ a deo eẽ facta. vult q fue-
rint quedã ſimilitudines vl' figure illoꝝ q in rei veritate no
bis ſunt. Ut q eduxit pplʒ de egypto p mare/ ſignificat
q educit ppl'm ſuũ de egypto qd interptat tenebra. ſ. de
obſcuritate peccati p mare penitentie. et ſic de alijs. Uñ
dicit. Aperiã i parabolis os meũ. Sequit. [Loquar p-
poſitiões ab initio. ſ. ab antiquo: qꝛ ſ. narrat q antiquis
patrib⁹ deus fecit. ¶ Alia littera hʒ: Loquat problema
pblema. ta. Nã pblema idẽ eſt q ppoſitio continẽs aliquã diſ-
ficultatẽ p diſputationẽ ſoluendã. Eſt ergo ſenſus. Lo-
quar ppoſitiões ab initio. i. ppoſitões magnas difficul
tates continentes. Nota q non ſolum os aperire debe-
mus: ſʒ ⁊ multa alia. ⁊ qualr vide. ṡ. S48. ¶ Aliter aũt
hic de aptiõe agendo nota. q eſt quoddã aperire erudi
tionis: ſicut nunc loquit pſal. dicens. Aperiam in para-
bolis os meum. Ex hoc eni qd dicit. Aperiam os meũ.
notat q illa que ſequunt ſunt diligẽter attẽdẽda. Un-
Grego.4. de Grego. ſuper illo verbo Job.3. Poſt hoc aperuit iob
mor. c.4. os ſuum: dicit. Scriptura enim ſacra quando de aliquo
Aperire dicit: Aperuit os ſuum. ex his que premittit: reuerenter
os. expectanda indicat que ſubiungit. Sicut eni clauſa va
ſcula quid intus contineant ignoram⁹: aperto vero ore
vaſculoꝝ qd intrinſecus contineatur cognoſcim⁹: ita
ſanctorum corda que clauſo ore occulta ſunt/ aperto ore
deteguntur. Et cum cogitationes detegunt: os aperi-
re referuntur: vt intenta mẽte quaſi apertis vaſculis qd
intus contineant feſtinemus agnoſcere: atqʒ nos in eip
ſos coꝝ odore intimo recreare. Unde ⁊ ſublimia prece
pta domino in mõte dicturo pmittit. Aperiẽs os ſuum
docebat eos: quãuis ⁊ illic hoc accipi debeat: qꝛ tũc vt do
ceret os ſuũ in preceptis aperuit: in quib⁹ dudũ ora ape
rierat pphetarũ. ¶ Et ſic nota q os noſtrũ aperire debe
mus. Primo ad deũ laudandũ. ps.50. Dñe labia mea ps.50.
aperies: ⁊ os meum annũciabit laudẽ tuã. Scdo ad ſpi
ritũ ſctm̃ attrahendum. ps.118. Os meum aperui ⁊ at- ps.118.
traxi ſpm̃. Tertio ad intellectum ſcripture cognoſcendũ.
Eccl.15. In medio eccl'e aperuit os eius: ⁊ impleuit eũ Eccl.15.
dñs ſpũ ſapientie ⁊c. Quarto ad alios docendũ: ſicut
et xps Matt.5. Aperiẽs os ſuũ docebat eos. Et iſto mo Matth.5.
do pſal. vult apire os ſuũ: dicẽs. Aperiã i pabolis ⁊c.

Quanta audiuimus et cognouimus ea: et patres noſtri narrauerunt nobis. 1280

¶ Hic incipit tractatũ ſuum ſiue ſuam narrationeʒ. To
ta eni intentio pſal. eſt ad cõcludendũ ppoſitũ ſuũ oſtẽ
dere benignitatem dei ergo ppl'm iudeorum/ ⁊ ipſi⁹ po
puli ingratitudinem: ⁊ maxime trib⁹ ephraim. Diuidi
tur ergo in duas partes: qꝛ primo hoc oñditur generali.
Scdo in ſpeciali ibi. Filij ephraim. Pria diuidit i par-
tes duas. qꝛ primo ponunt dei bñficia. Scdo iudeoꝝ in-
grata malitia. ibi. Generatio q nõ direxit. Pria diuidit
in partes tres. qꝛ prio ponit diuinoꝝ bñficioꝝ cognitio.
Scdo ipſoꝝ explicatio ibi. Et ſuſcitauit. Tertio huius
narrationis finis ⁊ intẽtio ibi. Quãta mãdauit. Circa co
gnitionẽ aũt bñficioꝝ dei ſic pcedit. qꝛ ponit prio a qb⁹
talis cognitio ſit tradita. Scdo p quẽ modũ ſit tradita/
ibi. Narrãtes. Tertio quib⁹ ſit tradita ibi. Nõ ſunt oc-
cultata. ¶ Quãtũ ad primũ notandũ q aſaph i duob⁹
pſalmis pcedẽtib⁹ locut⁹ ẽ in pſonã dei. nũc aũt ſtilũ lo-
quẽdi mutãs loquit in pſona ppria. vñ glo. Notãdum
q pri⁹ in hoie de⁹ locut⁹ ẽ. nã v̾ba dei fuerũt pdicta: iam
vero hõ ipſe loquit. verba eni hois ſunt iſta. Quãta au
diuim⁹. Illd pdictũ dixit de⁹ ex ſe ne ei⁹ locutio in hoie
poſt eũ loquẽti cõtẽneret. Admiratiue ergo dicit: quãta
Bñficia dei iudeis facta. audiuim⁹ ⁊c. i. q multa beneficia audiuim⁹ a deo colla
ta pplo iudaico. vt puta in egreſſu de egypto: qñ iter p
mediũ ſicci maris pbuit: ⁊ pharaonẽ cũ toto ſuo exerci-
tu ſubmerſit. In progreſſu p deſertum qñ eos quadra-
ginta annis pane de celo pauit: eis de celo legẽ dedit: et
ante ipſos multos reges pſtrauit. In ingreſſu terre p-
miſſionis/ quando. ſ. ad ipſoꝝ ingreſſum aquas iordanis
ſuperiores ad inſtar vitri ſolidauit: ⁊ inferiores ad
mare tranſmiſit: ⁊ admirabiles victorias contra habita
tores terre pmiſſionis eis dedit. Iſta ergo ſunt illa quã
ta que audiuimus ⁊ cognouimus ea. Sed a quib⁹ ſub
dit. [Patres noſtri narrauerunt nobis quib⁹. ſ. creden
dum eſt. Erat enim preceptum patribus: vt dei magna
lia ſuis filijs narrarẽt. vt habetur Deuter.6. ⁊ Joſue.4. Deuter.6.
Per hoc autem vult pſal. oſtendere/ q omnia que anti- Joſue.4.
qui in veteri teſtamẽto cognouerunt dei beneficia: nos
in nouo teſtamento per xpi incarnationẽ cognoſcimus
impleta. Et hoc eſt qd hic ait glo. Quanta audiuimus Gloſa.
in veteri teſtamento iudeis facta: ⁊ nos cognouim⁹ ea
in nouo teſtamẽto adimpleta. In xpi enim incarnatio-
ne cognoſcim⁹ realiter nos de egypto liberatos ſicco pe
de mare tranſire ⁊c. Sed aliqui tam ingrati ſunt q xpʒ
incarnatum cognoſcere nolunt. Nam hunc incarnan- Grego.9.
dum ſancti patres cognouerunt: qd oſtendit Grego. di mor.c.23.
cens. Antiq patres iquãtũ humanitatis infirmitas p- Cognoue
mittebat/ creatoris lucẽ erecta mente contemplati ſunt: runt mul-
ſed incarnanduʒ hunc in mundi fine preco gnoſcentes: ti xpi icar
quaſi a ſolis radijs ad terraʒ oculos deflexerunt: ⁊ qua nationeʒ.
ſi de ſummis ad ima deſcenderunt/ dum hunc deum ſu-
pra omnia et hominem infra cognoſcunt. Hunc incar-
natum iudei perfidi cognouerunt. Unde Hieronym⁹ Hieronym⁹.
ſuper illo verbo Matth.21. Agricole dixerunt intra ſe. Matth.21.
Hic eſt heres: dicit. Ex hoc manifeſte pbat dñs iudeorũ

principes xp̄z cognouiſſe: ⁊ non p ignorantiā/ ſed p ma
liciam dei filiū crucifixiſſe. Cognouerūt eni illū eſſe cui
pater p pphetā ait poſtula a me ⁊ dabo tibi gētes here=
ditatē tuā. Hunc incarnatū cognouerunt iudei ⁊ idiote
Luc.2. paſtores. Luc.2. Cognouerūt de verbo qđ dictū erat ad
illos de puero. Hunc incarnatū cognouerūt demones.
Grego.2. Vn̄ Grego. dicit. Antiquꝰ hoſtis redēptorē hūani ge=
moꝝ.c.23. neris debellatorē ſuū in mundū veniſſe cognouit. vn̄ p
Math.8. obſeſſum hoiem in euāgelio dicit. Quid nobis ⁊ tibi fi=
li dei veniſti ante tēpus torquere nos ⁊c. Ex quibꝰ om̄i
bus ſequiť ꝙ qui filiū dei pro nobis incarnatū iam co=
gnoſcere nolūt: rudibus paſtoribus ſunt ſtultiores: ob=
ſtinatis iudeis ſunt crudeliores: quinimo ipſis demo=
Joh.1. nibus ſunt deteriores. Vn̄ de talibus dr̄. Mundus p ip
ſum factꝰ eſt: ⁊ mūdus eum cognouit. Si aūt tales le=
gerent dicta ſanctoꝝ apoſtoloꝝ de xp̄o dicta: cognoſce=
rent om̄ia fore completa per xp̄m: ⁊ tunc cum pſal'. dice=
rent. Quāta audiuimus. ſ. per ſctōs patres dicta de xp̄o
in antiquo teſtamento: ⁊ nos cognouimus ea. ſ. in no=
uo teſtamento completa.

1281 Narrātes laudes dn̄i ⁊ virtutes eius: et mirabilia eius que fecit.

¶ Hic oſtēdit modū per quē iſta ab antiquis patribus
ſunt tradita. Hoc enim referť ad illud qđ ſtatim dictum
eſt: patres noſtri narrauerūt nobis. Et ſi queras quomō.
Reſpōdet. qꝛ narrantes laudes dn̄i ⁊c. Vbi nota ꝙ tria
dicit āntiquos patres narraſſe. ſ. laudes dn̄i/ v̄tutes/ ⁊ mi
rabilia. Per laudes intellige gratiarū actiōes quas po
pulus egerat in laudē dei: vt puta qn̄ tranſacto mari ru
bro gratias agendo laudare ceperunt dn̄m dicētes. Cā
temus dn̄o glorioſe. Sic ⁊ tres pueri liberati de fornace
Daniel.3. ignis benedicebāt dn̄m/ dicētes. Benedicite om̄ia ope=
ra dn̄i dn̄o ⁊c. Per virtutes vero itellige poteſtates ma
gnas/ quas pro populi liberatiōe exercuit. vt puta quā
do decem plagis percuſſit egyptum: qn̄ om̄es egyptios
in mari ſubmerſit. Per mirabilia v̄o itellige mira quas
mirabiliter eis preſtitit. vt puta ꝙ per quadraginta an=
nos in deſerto veſtimenta ipſoꝝ ⁊ calciamēta non ſunt
Deut.29. attrita. ⁊ ſimilia. Et hec omnia in nouo teſtamēto adim
pleta in quo narrantur dei laudes/ in xp̄i natiuitate per
angelos narrātur. virtutes/ ꝙ ſolo v̄bo ſuſcitabāt mor=
tuos. narrantur mirabilia beneficia ꝙ xp̄s vt nos redi=
Laudes meret/ ſeipſum tradidit in mortē. Nos ergo merito lau
xp̄i narra= des xp̄i narrare debemus. Laus eni ſcdm pħm. 1. retho
re debem⁹. rice/ eſt ſermo elucidans magnitudinem virtutis alicu
ius. In xp̄o aūt maxie elucidate fuerūt diuine v̄tutes. ſ.
charitatis ⁊ patientie. De charitate ⁊ dilectiōe ptʒ. quia
cum maiorem hac dilectionē nemo habeat vt animam
ſuam ponat quis pro amicis ſuis: qđ ipſe non ſolum fe
cit ſed etiaʒ pro inimicis. ⁊ ideo in hoc laudandus eſt.
Ariſtotel. Vt eni dicit pħs. 1. rethorice. ſepe in laudē poniť ſi qs
ꝓ aliquo qđ eſt ſibi precioſuʒ agat illud qđ eſt pulchrū.
Charitas Sic in propoſito xp̄s pro amicis ſuis aīam ſuam. i. vitā
chriſti. que ſibi erat precioſa paruipendit morteʒ eligēs cū poſ
Hiere.12. ſet viuere. Hiere.12. Dedi dilectā animā meam in ma=
nibꝰ inimicorū eius. Et ideo laudes eius merito narra
ps.134. re debemꝰ. Propter qđ dicť. Laudate dn̄m qm̄ bonus
eſt dn̄s. ¶ Scđo ſecūdo magnitudinē virtutis patien
Ariſtotel. tie ⁊ fortitudinis. Nam ſicut pħs tertio ethicoꝝ: dicť
vtiqꝫ fortis qui contra bonam mortem eſt impauidus:
puta in bello ꝓ re publica hoſtibꝰ ſe ad mortē obiciēs.
Fortitudo Quod ⁊ xp̄s fecit: qꝛ ꝓ re publica bonā mortem elegit.
et patiētia Dicit eti pħs in oeconomicis ꝙ ſi contigerit mori pro ini
chriſti. micis. ſ. rei publice: huiꝰ mors maxime honoratur. Cū
ergo talis fuerit mors xp̄i: conſequens eſt vt ſumme ip
ſum honorare debeamus: ⁊ eius laudes enarrare: ſicut
et antiqui patres enarrabant. De quibus nunc dicitur
Narrantes laudes eius ⁊c.

Non ſunt occultata a filijs eorū: in generatione altera. 1282

¶ Hic oſtendit quibus ſit tradita talis cognitio: qꝛ. ſ. fi=
lijs ſuis a patribus. Vbi notandū ꝙ ſecūdū pħm ge= Pħs.
neratio dicitur progreſſus a non eſſe ad eſſe. ſicut ⁊ cor= Quid dicā
ruptio dicť ꝓgreſſus de eſſe ad nō eſſe. Et ſic tantū du= tur gn̄atio
rat vna generatio q̄rū cōiter durat filius a patre genitꝰ.
Et ſic filiꝰ dr̄ vna generatio. Nepos. ſ. filius filij dr̄ alia
generatio. Pronepos. ſ. filiꝰ nepotis alia generatio. Et
abnepos. ſ. filius pronepotis alia generatio ⁊c. Volēs
ergo pſal'. oſtendere ꝙ cognitio beneficioꝝ dei puenit in
antiquo teſtamēto p narrationē patrū ab vna genera=
tione in aliā ꝯtinuēdo/ dicit ꝙ nō ſunt occultata a filijs
eorū in generatiōe altera: qꝛ de vna generatione narra
batur ad alterā. Hoc aūt i nouo teſtamēto maxie adim
pletū eſt. qꝛ de generatiāe antiq̄ teſtamēti cognitio bn̄fi
cioꝝ dei trāſiuit ad generationē alterā. ſ. noui teſtamēti.
Vbi notandū ꝙ ſcđʒ venerabileʒ Anſel. generatio hoīs generatio
quadruplex eſt. ſ. abſqꝫ viro ⁊ femina/ vt adam. De viro hoīs qua
abſqꝫ femina/ vt eua. De viro ⁊ femina/ vt cōis. De fe= druplex.
mina abſqꝫ viro/ vt xp̄s. Et qꝛ iſta eſt vltima: qꝛ alie tres
fuerūt a principio: iſta autē in vltima etate. ideo vocať
altera generatio. Vnde iſtā generationē diſtiguēs mat
theus ab alijs/ ſingulariter de iſta dicit. Generatio autē Math.1.
xp̄i ſic erat. q. d. altera ab om̄ibꝰ alijs. Dicat ergo ꝙ non
ſunt occultata a filijs eoꝝ i generatiōe altera. qꝛ. ſ. talis
cognitio peruenit vſqꝫ ad xp̄i generationeʒ. Et qꝛ xp̄us
vnū corpꝰ eſt cū om̄ibꝰ ſuis fidelibꝰ. ideo p hoc intēdit
ꝙ cognitio beneficioꝝ dei ad omnes fideles noui teſta=
mēti peruenit. ¶ Vel aliter ⁊ ad idē redit. Duplex eſt ge=
neratio. ſ. corpalis ⁊ ſp̄ualis. Corpalis que fit quattuor
modis p̄dictis. Sp̄ualis aūt q̄ fit nō ex ſanguinibꝰ neqꝫ generatiō
ex volūtate carnis/ neqꝫ ex volūtate viri: ſed ex aqua et alia dr̄ ge
ſp̄ūſctō ⁊c. Et iſta dr̄ ꝓprie altera generatio: qꝛ alie car= neratio ſpi
nales: hec aūt mere ſp̄uales. Et ſic generatio altera vo rituali.
cať: vt fideles noui teſtamēti ex aqua ⁊ ſp̄ūſctō genera=
ti. Et iſtū ſenſuʒ tāgit magř in glo. dicēs. Nō ſunt occul=
tata a filijs eoꝝ. ſ. ſp̄ualibꝰ. Quō poſtea exponit dicēs. In
generatiōe altera. i. gēnū/ q̄ ex aqua ⁊ ſp̄ūſctō generanť.

Et ſuſcitauit teſtimoniū i iacob: et legem poſuit in iſrael. 1283

¶ Hic ponūtur i ſumma ⁊ in generali bn̄ficiā potiora il
lis exhibita. Vbi notādū ꝙ p iacob ⁊ iſrł idē ſignificať.
qꝛ iacob patriarcha ex q̄ ppl's deſcēdit binominis fuit:
Prio eni vocatꝰ fuit iacob quē ſic vocauit mater cū na=
ſcereť. qꝛ vt habeť Gen.25. duos vno partu genuit. Pri Gene.24.
mus egreſſus eſt totus ruffus: ideo vocauit eum mater
Eſau: qui ruffus interpretať. Scđs aūt egreſſus eſt plā
tā fratris tenēs manu. Ideo vocauit iacob q̄ ſupplanta
tor interpretatur. Sic ergo primū nomen eiꝰ fuit iacob. Jacob.
Scđo aūt vocatꝰ eſt iſrael ab angelo. ſ. qn̄ deū vidit q̄ lu Iſrael.
ctabať cū eo. Gen.32. Nā iſrael vidēs deū iterpretatur. Gene.32.
Per iacob ergo ⁊ iſrael idē intellige. ſ. pplm dn̄i q̄ de ia=
cob deſcendit. ¶ Scđo notandū ꝙ per teſtimoniū ⁊ legē
idem intelligiť. ſ. teſtamētū vetus qđ dr̄ teſtimoniuʒ: qꝛ
teſtamētū nouū ab ipſo teſtimoniū habet. ſ. a lege ⁊ pro
phetis. Qia eni q̄ in nouo teſtamēto ꝯtinenť pnunciata
ſunt in antiquo ⁊ figurata. vide. ſ. v̄.949. Idē aūt teſta
mētū vetus dr̄ lex a ligādo: qꝛ ligat obſeruationē eius:
nam filij iſrael illam ſuſceperunt ꝓ ſe ⁊ poſteris ſuis: et
ſic omnes ligabat tam tunc preſentes q̄ꝫ futuros ex eis:
ſic eni promiſerūt ſe legē obſeruare dicentes. Exo.24.
Omnia que locutus eſt dominus faciemus. Et iſtud Exo.24.

fuit ſingulare dei beneficiũ: vt legẽ eis daret p quã recte
ps.147. viuerẽt: qđ alijs natiõib⁹ nõ fecit. ps.147. Nõ fecit tali
ter oĩni natiõi: ꝛ iudicia ſua nõ manifeſtauit eis. Et hoc
eſt qđ dicit. Et ſuſcitauit teſtimoniũ in iacob ꝛc. i. in pplo
iudeoꝝ ex iacob orto. Et aduerte variũ modũ loquẽdi:
qñ dicit ꝙ ſuſcitauit teſtimoniũ in iacob: ꝛ legẽ poſuit i
iſrael. Aliđ eſt eñi ſuſcitare: aliđ ponere. Teſtimonium
ſuſcitauit: qꝛ p legẽ pctm̃ qđ latet in carne reuixit. vt ait
Roñ.7. aplš. ad roñ.7. Pctm̃ nõ cognoui niſi p legem. Poſuit
etiã legẽ in iſrael: qꝛ illam impoſuit eis quaſi iugum ne
vaga volũtate errarẽt. Siłr iſta facit i lege noua: qꝛ ſuſci
tat teſtimoniũ in iacob dũ triplici baptiſmo nos facit vi
1. Ioañ.5. tia ſupplãtare: dicẽs. Tres ſunt qui teſtimoniũ dãt i ter
Teſtimo- ra: ſpũs aqua ꝛ ſanguis. Qđ exponẽs Gilbert⁹ ait. In
nium tri- aqua baptiſmũ intellige: in ſanguine martyriũ: in ſpiri
plex: ſpũs tu charitatẽ. Siłr legẽ nobis impoſuit qñ aſcẽdẽs i mon
aqua ꝛ ſã- tem legẽ nouã diuulgauit: que multo nobilioꝛ eſt anti-
guis. qua: quia illa timoꝛis: ſ3 iſta eſt amoꝛis. Illa prohibet
manum: ſed iſta animum. Illa promittit tempoꝛalia: ſ3
iſta promittit eterna.

1284 Quanta mandauit patribus no ſtris: nota facere ea filijs ſuis: vt cognoſcat generatio altera.

Hic ponitur intẽtio, quare deus voluit ſua beneficia
per patres narrari poſteris: vt. ſ. cognoſcat generatio al
tera. Huius aũt hic aſſignat quadruplex ratio. Pria ne
poſteri excuſent p ignoꝛantiã. Scđa vt mereant p obe-
dientiã, ibi. Filij q̃ naſcent. Tertia vt in deo ponãt cõfi
dentiã, ibi. Vt ponãt. Quarto ne prauis parẽtib⁹ cõfoꝛ
ment p maliciã, ibi. Ne fiãt. Quantũ ergo ad primũ
notandũ ꝙ ignoꝛãtia qñqꝫ pctm̃ excuſat: qñqꝫ ip̃3 aggra
uat. Et q̃ ſit illa vide. s. v.554. Illi ergo q̃ doctoꝛes ha-
bent ꝛ addiſcere poſſunt, q̃ ſunt agẽda vel credẽda, ſed
nolũt ſcire: iſti grauI⁹ peccãt. Voluit ergo deus patres
narrare filijs beneficia eis preſtita: vt inexcuſabiles eſ-
Deuter.6. ſent, ſi deo grati nõ eſſent. Vñ ait moyſes. Hec ſunt pcẽ-
pta atqꝫ iudicia que mãdauit dñs de⁹ veſter: vt docerẽ3
vos ꝛc. Conſimiłr in noua lege mãdauit de⁹ patrib⁹ no
ſtris. ſ. apoſtolis. vt nota facerẽt poſteris mirabilia ei⁹:
Matt.vlt. dicens eis. Ite docete oẽs gentes baptizantes eos in
nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſcti. docentes eos ſeruare oĩa
que mandaui vobis. Vnde qđ mandauit patrib⁹ illis
nota facere filijs ſuis in figuram nr̃am erat. Vnde iſtũ
textũ ſic exponit glo. Nota ea facere filijs ſuis: filij ſũt
nouus populus in nouo teſtamento qui mandata no-
uit ꝛ fecit. qđ quaſi exponẽdo ſubdit. Vt cognoſcat ge
neratio altera. ſ. de gentibus collecta. vt. ſ. cognoſcãt ſpi
ritualiter ꝙ ipſi primi patres antiqui teſtamenti vide-
rant carnaliter de generatione altera. vide. v.1282.

1285 Filij qui naſcentur ꝛ exurgent: et narrabunt filijs ſuis.

Hic oſtendit ſcđam cauſam. ſ. vt poſteri mereant per
obedientiã. Docere eñ aliũ que ad ſalutẽ ptinẽt act⁹ eſt
de ſe meritoꝛius. Et q̃uis litteraliťr iſta intelligant de fi-
lijs carnalib⁹ iudeoꝝ: ſenſus tamẽ ꝓphete eſt hoc prin
cipali⁹ intelligẽdũ de filijs ſpũalib⁹ regnatis ex aqua
et ſpũſctõ. qui a primis patrib⁹. ſ. ab aplis docti myſte-
ria fidei illa alios filios quos regenerauerũt in xp̃o do
cuerunt: ſicut fuerũt ſucceſſoꝛes apoſtoloꝛũ. Et hos ma
xime notat pſal'. cum dicit. Exurgent. ſ. coꝛ ſurſum habe
bunt. Et hoc notat glo. dicens. Filij qui naſcentur. i. xp̃i
ani ſcđo ex aqua ꝛ ſpũſctõ regenerati, exurgent ſurſum
habentes coꝛ. Qui vero nati ſunt ꝛ non renati nõ reſur
rexerũt: quia non eſt ſurſum coꝛ eoꝛum, ſed in terra. Et
iſti narrabunt filijs ſuis. ſ. poſteris per gratiam regene-
ratis. Hoc enim ſignificabat pſal'. ps.44. dicens. Pro ps.44.
patribus tuis nati ſunt tibi filij: cõſtitues eos principes
ſuper omne3 terrã: memoꝛes erunt nominis tui. ſ. alios
docendo: propterea populi ꝯfitebuntur tibi. De hac na
tiuitate ſpirituali ꝛ narratiõe filijs facta. vide ibi. ſ. ver.
752.753.754.

Vt ponant in deo ſpem ſuam: et non obliuiſcantur operum dei: et mandata eius exquirant. 1286

Hic ponit tertiã cauſam que eſt: vt in deo ponãt ſuam
confidentiam. Vbi notandũ ꝙ inter alia iudeoꝛum vi-
tia hoc erat. ꝙ gloꝛiabantur de ſuis patribus antiquis
a quibus duxerunt oꝛiginem: ꝛ per illos ſperabant ſal-
uari. Vnde de hoc ſingulariter eos repꝛehẽdens bapti
ſta ioannes ipſis dicebat. Matth.3. Ne velitis dicere Matt.3.
intra vos patrem habemus abꝛaam. Dico enim vobis Parentũ
quoniã potens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare fi- moꝛes fi-
lios abꝛae. Sed quid prodeſt filio iuſticia patris quem lijs nõ pro
peccata inficiunt? certe nihil. Sicut peccatum3 patris vir- ſunt.
tuoſo filio non nocet: quo ſcilicet ad deum. vnde Chry Chryſoſto
ſoſtomus ſuper Matth. predicta verba exponens ait. mus.
Quid enim prodeſt ei quem ſoꝛdidant moꝛes genera
tio clara. Aut quid nocet illi generatio quem moꝛes ad-
oꝛnant? Melius eſt enim alicui vt in eo gloꝛientur pa-
rentes quia talem filium habent. q̃ꝫ vt ipſe in parentib⁹
gloꝛietur. Sic ergo ꝛ vos iudei nolite gloꝛiari dicentes
quia patrem habemus abꝛaa3. ſed magis erubeſcite, qꝛ
filij eſtis eius ꝛ ſanctitatis eius non eſtis heredes. De
adulterio eñi nat⁹ videt, qui nõ aſſimilat patrẽ. Sic ğ
ſaluari ſperabãt per ipſu3 abꝛaã. Sed iſtã ſpẽ ab eis re-
mouet pſal'. dicẽs. ꝙ ideo mirabilia dei narrant filijs, vt
nõ in patrib⁹ ſpẽ ſuã ponãt: ſed in deo. vt. ſ. cõſiderent ꝙ
deus nõ attẽdit ad merita vel ad demerita parentũ, ſed
ad propria. Sicut eñi quandoqꝫ de malis parentib⁹ fi-
lij boni naſcimur: vt de achaz malo nat⁹ eſt ezechias dĩc 4.reg.18
tus a deo. Sic qñqꝫ ex bonis naſcunt reprobi: ſicut de et matt.1
Iſaac natus eſt eſau reprobatus a deo. Hoc ergo notãs Gene.25.
pſal'. ait. Vt ponãt in deo ſpẽ ſuam, ꝛ nõ in parentib⁹: ꝛ
non obliuiſcant operũ dñi: qui. ſ. iudicat ſingulos ſcđm
propria merita: ꝛ demerita ꝛ nõ ſcđm merita parentu3.
Et iſta cõſiderando mandata eius exquirant. Exquire exquirere.
re enim cõponit de ex ꝛ quero. ris. ex quo eſt extra. Et ẽ
exquirere quaſi extra querere. Et ſic ille mãdata dei ex-
quirit qui non ſolum coꝛde illa cognoſcit: ſed etiã operi
bus illa perficit. Vel exquirere idem eſt ꝙ valde ꝛ per
fecte querere. ſ. ta3 intus illa meditãdo q̃ꝫ extra illa ope
ribus adimplendo. ps.76. Deum exquiſiui manibus ps.76.
meis. Vnde hic ait glo. Et mandata eius exquirant. ſ.
operãdo: qui dicti ſunt prius cognouiſſe: modo dicitur
vt exquirant. vt. ſ. ſperantes in dño ab ipſo adiuuent ad
mandata opere adimplẽda. Et nota ꝙ ſpes noſtra me- Spes eſt
rito in deo eſt ponenda: ꝛ hoc propter triplex bonu3 qđ ponẽda
in ſe ſperantibus largit. ſ. prouiſiõis in neceſſitate. ps.9. in deo.
Sperent in te qui nouerunt nomẽ tuũ: qñ non derelin-
quis ꝛc. Sicut apparuit in ſuſanna, de qua dr̃ Dañ.13. Daniel.13
Erat enim coꝛ eius fiduciam habẽs in dño. Propter be
neficiũ liberatiõis in tribulatiõe. ps.90. Qm̃ in me ſpa- ps.90.
uit: ꝛ ego liberabo eũ: cũ ipſo ſum in tribulatione ꝛc. Si
cut patuit in Iob qui dicebat. Etiam ſi occiderit ſpera- Nota.
bo in eum. Propter beneficiu3 coꝛonationis eterne. p- Iob.13.
uerb.28. Qui ſperat in domino, ſaluabitur. puer.28.

Ne fiant ſicut patres eoꝛum: ge- neratio praua et exaſperans. 1287

¶ Hic ponitur quarta ratio: ne .ſ. prauis parentibus cō formenſ per maliciam. Ubi nota ꝙ iudei fuerūt patres noſtri: quia per ipſos geniti ſumꝰ in fide. qm̄ apl̄i ex iu- (Gñatio iudeoꝝ mala.) deis etiā carnaliter duxerunt originem. Generatio ergo parentū noſtrorum .ſ. iudeorum dicitur praua ꝛ exaſpe rans. Iſta aūt generatio iudeoꝝ dicitᷣ generatio praua/ generatio mala ꝛ generatio infidelis ꝛ incredula. Dici (Deuter.32) tur enim praua. Deut.32. Generatio praua ꝛ peruerſa (nota differentiā inter prauus et malus.) hec ne reddis dn̄o ꝛc. Et nota ꝙ prauꝰ differt a malo. quia malus dicitᷣ naturalr̄: ſed prauꝰ ex vicioſo vſu. vn̄ prauus .i. vſu peruerſus. Que autē maior prauitas po teſt eſſe ꝙ̄ bona i malū peruertere: ꝛ contra veritatē pu gnare? Qḋ ꝛ generatio fecit iudeoꝝ: quia xp̄i beneficia demonibus aſcribebāt: ꝛ in ſaluatorē manū miſit arma (Prouerb 30) tam. Unde de iſta generatione dr̄. Generatio que male dicit patri ſuo: ꝛ nō benedicit matri ſue. Generatio que ſibi munda videtur: ꝛ tn̄ non eſt lota ſordibus ſuis. Ge neratio que pro dentibus gladios habet. Scḋo dr̄ gene (Luc.9.) ratio infidelis ꝛ incredula. Luc.9. O generatio infide lis ꝛ peruerſa. Qḋ ideo dicit xp̄s: q: quē patres ſui ven turū predixerūt: ipſuz venientē recipere noluerūt: quia in ꝓpria venit ꝛ ſui eum nō receperūt. Tertio dr̄ genera (Mat.12.) tio mala ꝛ adultera. Matt.12. Genera[illegible] mala ꝛ adul tera ſignū querit ꝛc. Ubi chryſoſtomꝰ. (Chryſoſtomus.) Propter hoc vo cat eos generationē malam: q: circa benefactores ſemꝑ fuerunt ingrati: ꝛ bona ſuſcipientes ſemꝑ deteriores fue runt: qḋ eſt vltime malicie. Un̄ hic ait glo. Iudei dicunᷣ generatio praua. q: v̄itatē nō recipit. ꝛ exaſperās .ſ. deū a deo vt in ſaluatorē armaretᷣ: qḋ fuit ſuꝑ omēs acerbita tes. Un̄ ꝑ ezechielē dn̄s dicit. Uade q: domus exaſpe rās eſt. Ne ḡ filij noui teſtamēti illis ſiles fiāt: ideo illis narrare cupit laudes dn̄i ꝛ v̄tutes ꝛ mirabilia q̄ fecit.

1288 **Generatio que non direxit cor ſuum: et non eſt creditus cuz deo ſpiritus eius.**

¶ Hic notatur iudeoꝝ ingrata malitia. Ubi notanduz ꝙ cor directū dr̄ cor ſurſum ad deū rectuz: ſicut ecōtrario cor curuū dicitᷣ cor ad terrena curuatū. Et ſic amās cele ſtia cor habet directū: amās vero terrena cor habet icur (Hugo.) uatum. Un̄ ait Hugo ſuꝑ illo v̄bo pſal. Qm̄ rectꝰ dn̄s ꝛc. Querere que ſuꝑ terrā ſunt / curuitas ē cordis: ſed q̄ ſurſum ſunt querere/ eiꝰ eſt rectitudo. Quia ergo iudeo rum generatio tota ad terrena videbatᷣ incuruata: ideo de ip̄a nūc dicit. [Generatio q̄ nō direxit cor ſuū. Et cau ſam adiungit: dicēs. [Et nō eſt creditꝰ cuz deo ſp̄us eiꝰ. Ubi nota ꝙ plus importat/ nō eſt creditus cū deo ſp̄us eius ꝙ̄ ſi dixiſſet/ nō credit deo ſp̄us eius. Unde hic ait (Gloſa.) glo. Multo eni expreſſius dicit/ nō eſt creditꝰ cū deo ſpi ritus eius: ꝙ̄ ſi dixiſſet nō credidit deo. Habere enim cū deo ſpm̄ creditū/ eſt nō credere ſpm̄ ſcm̄ ſine deo facere poſſe iuſticiaz vel aliquid boni: ſed cum deo qḋ eſt cre dere in deum. qḋ vtiq̄ plus eſt ꝙ̄ credere deo. Nam cre (Credere deo vel in deum.) dimus homini ſed non in hominē. In deum credere eſt et credendo adherere ad bene operandū. Un̄ ap̄ls ait. (1.Cor.6.) Qui adheret deo: vnꝰ ſpiritus eſt cū eo. Iſta eſt ergo cuius exemplū cauendū eſt: que ꝛ ſi credidit deo: nō tn̄ in deū. q: nō fide adheſit deo: vt ab eo ſanata cooperare tur cooperante in ſe deo. ¶ Hic aūt notanduz ꝙ inuento de iudeoꝝ generatione dicit ꝙ non direxit cor ſuū. Ubi ſciendū ꝙ cor ꝑ aliqua vitia incuruatᷣ ꝛ ſic nō dirigitur. (Cor nō dirigitur.) que omnia in generatiōe iudeoꝝ fuerunt. Nam incur uatur cor hominis ꝑ vanitatē ꝛ ſupbiā. per cupiditatem et auaritiā: per voluptatem ꝛ luxuriā: per hypocriſim ꝛ fallaciam: per ebrietatē ꝛ gaſtrimargiā: per increpatio nem ꝛ iracūdiā. Primo ergo cor nō dirigit ſed incuruatᷣ ꝑ (Supbia.) ſupbiā q: ad deū dirigitᷣ: ſed ꝯtra deū erigitᷣ. Sic eni in directū fuit cor luciferi/ cui dr̄. Quōmō cecidiſti lucifer q̄ (Eſa.14.) dicebas in corde tuo in celū aſcēdā ꝛc. Cecidit eni in ꝓ fundū laci. q: quādo ſe in deū dicebat erigere / ſe contra deū erexit. in quo nobis tremēdū datᷣ exēplū. qm̄ ſi idi rectio cordis ꝑ ſupbiā tā excellētis creature ſic fuit a deo punita: quomō cor nr̄z indirectū puniret: q: certū eſt ꝙ (Nota.) cor ſupbū ꝛ indirectū execrabiliꝰ eſt in paupe ꝙ̄ in diui te: in ſuo ꝙ̄ in dn̄o. Qḋ bn̄ aduertēs Radulf. ſuꝑ illo v̄ (Radulphus, 2 reg.1.) bo.2.reg.1. A gelboe aūt trāſeat ait. Ab angelis tranſijt dn̄s cor execrās ſupbiā cordis. Quid de me fiet tra ꝛ ci nere. ſi forte i corde meo ſupbia fuerit inēta? Illiꝰ cor i ce lo tumuit: meū aūt cor i ſterq̄linio ſupbit. Quis nō to lerabiliorē i diuite ꝙ̄ in paupe ſupbiā dicat? Ue mihi ſi tā dure in angelo prio punitū ē ꝑ eo ꝙ in ſupbiā erectuz eſt cor eiꝰ. qd̄ ō me miſo fiet ꝛ corde ſupbo? Sz iſtḋ vitiū maxie in generatiōe iudeoꝝ abundauit a pricipio. Un̄ iſti generationi ad litterā dicebat moyſes. Deut.31. Ego (Deuter.31) ſcio cōtētionē tuā ꝛ ceruicē tuā duriſſimā. Adhuc eni me viuēte ꝛ ingrediēte vobiſcū ſemꝑ ꝯtentioſe egiſtis cōtra dn̄z. ꝙ̄to magis cū mortuꝰ fuero? Un̄ ad litterā ō iudeis ait dn̄s. Oſee.13. Eleuauerūt cor ſuū ꝛ obliti ſunt mei: et (Oſee.13.) ego ero eis ſicut leena ꝛ ſicut pardus: Per leenā ꝛ par dū q̄ ſunt beſtie feroces: itellige ſeueritatē pene cordi eo rū .ſ. iudeoꝝ debitā. ¶ Scḋo cor nō facit directū cupidi (Auaritia) tas auaritie. Cor eni ſcḋz naturales i ſiniſtra pte corpis hois ſituatᷣ ꝑ quā tp̄alia ſignificanᷣ. Ad ſignificandū ꝙ cor hois de ſe nō ad celeſtia dirigitᷣ: ſz incuruatᷣ ad terre na. q: ip̄i iudei quaſi ex natura ad auaritiā erāt icuruata. Un̄ ō eis ad litteraz dr̄. Auaritiā ſeqtᷣ cor eoꝝ. Un̄ ait (Ezech.33. Greg.24. moꝝ.c.26.) Greg. Curuū ē cor cū ima appetit: dirigitᷣ aūt cū ad ſu blimia ſubleuatᷣ. Iſtḋ aūt vitiū maxie in iudeis regna bat. Tota ei cauſa quare xp̄z ſūt pſecuti / fuit auaritia .ſ. timor: ne ꝓpt̄ xp̄i fidē ꝑderēt locū ꝛ gētē. Un̄ illi genera (Joan.11.) tiōi dr̄ ad litterā. Tui oculi ꝛ cor tuū ad auaritiā. ¶ Ter (Hiere.22.) tio cor facit nō directū ſed curuū voluptas luxurie q̄ pri (Luxuria.) cipaliꝰ in corde ſedet ꝙ̄ in carne. Propt̄ qḋ dr̄. Fornica (Oſee.4.) tio ꝛ vinū auferūt cor. Iſtḋ aūt vitiū maxie i generatiōe praua iudeoꝝ abūdat quo eiꝰ corda nō diriguntᷣ. Exē plū habes in ſalomone rege iudeoꝝ q̄ cū tot gr̄as a deo recepiſſet. finalr̄ tamē ꝑ luxuriā cor eiꝰ fuit incuruatū. de quo.3.reg.10.dr̄. Cūq̄ iā ſenex eſſet/ deprauatū ē cor eiꝰ (3.reg.11.) per mulieres vt ſeqretᷣ deos alienos: nec erat cor eiꝰ pfe ctū cū dn̄o deo ſuo: ſed colebat ſalomō deos alienos. Si ergo libido incuruauit cor tāti viri: quis ab hoc vitio tu tus ſtabit in ſclō neq̄ in clero? q: etiā preſbyteroꝝ corda incuruauit luxuria iudeoꝝ q̄ pl̄critudinē ſuſanne aſpi ciētes euerterūt ſenſuz ſuū: ꝛ auerterunt oculos ſuos ne viderēt celū ꝛc. Unde illis ait Daniel. Species decepit (Daniel.13.) te: ꝛ concupiſcētia ſubuertit cor tuum ꝛc. ¶ Quarto cor facit non directum ſed curuum hypocriſis fallacia. que (Hypocriſis.) cor diſtortū facit ab exteriori apparētia: q: tales v̄bis ſi appropiquāt: ſz corde remoti ſunt ab eo. Un̄ Greg. ait. (Greg. 26. moꝝ.c.18.) Ois eni hypocrita cū iniquus ſit/ dici ſctūs ab hoibus nō ꝑtimeſcit: et ſi iniquū ſe tacita cogitatiōe dephendit: tamē dū ſepiꝰ ſanctū ſe audire reperit: hoc qḋ de ſe inte rius tenebat amittit. Cor quippe exterius funditᷣ: ꝛ q: libēter de ſe foris falſuz teſtimoniū recipit qualē ſe intꝰ in corde habeat nō reqrit. Et infra. Quibꝰ bene ꝑ pro phetam dr̄. Redite preuaricatores ad cor. Si eni ad cor (Eſa.46.) redirent/ cor per atteſtatiōis exterioris v̄ba nō diffunde rent. Nūquid viciniꝰ eſt nobis alioꝝ teſtimoniū corde noſtro? Quid viciniꝰ eſt nobis ea re que intra nos eſt? Et tamē cū ꝑ prauas cogitationes cor ſpgitᷣ a nobis cor nr̄z lōgius euagatᷣ. Lōgo ergo ꝓpheta puaricatorē intu tu cū cū ad cor ſuuz redire cōpellit: quia quo ſe exteriꝰ funditᷣ/ eo ad ſe vnde redire poſſit vix inuenit. Unde in ꝑſona hypocrite pſal. cogitᷣ dicere. Cor meum dereliqt me. Sed quis iſto vitio magis abūdat ꝙ̄ gn̄atio iudeo

Eſa.29. rum: de qua ad litteram dicitur. Pplſ iſte ore ſuo ⁊ labiis ſuis glorificat me: cor autem longe eſt a me. Que
Matt.15. verba ad litterã contra pplm iudeoꝝ recitat xp̃s. Que
Remigi⁹. exponẽs Remigi⁹ dicit. Judeoꝝ nãqȝ pplſ labijs ⁊ ore deo appropinquare, ⁊ deũ honorare videbat: q: vni⁹ dei cultũ ſe gl'iabat habere: ſed corde a deo lõge receſſit. q: viſis ſignis ⁊ miraculis nec diuinitatẽ ei⁹ cognoſcere nec eũ ſuſcipere voluerũt. ❡ Quito cor curuũ facit ⁊ nõ directũ guloſitas caſtrimergie. Nimia enĩ piguedo ſuffocat cor ne ad celeſtia dirigi poſſit. Hoc aũt vitiũ maxime abundabat in iudeis. ꝓpter quod cor ſuũ ad deum dirigere nõ valebant. Unde de ipſis ad litterã xp̃s dice
Matt.15. bat. Incraſſatũ ẽ cor ppl'i hui⁹: ⁊ aurib⁹ grauiter audierũt: ⁊ oclos ſuos clauſerũt. ❡ Sexto cor curuũ facit iracundia. Nam vt naturales aſſerũt. Ira eſt accenſio ſanguinis circa cor. Ideo cor iracundũ accẽſum ſanguine non motu recto ſed ſanguinis agitat' calore. Qđ bñ no
ps.38. tatur ps.38. Cor meũ cõcaluit intra me: ⁊ in meditatione mea exardeſcet ignis. Sed iſto vitio maxime iudeorum generatio erat maculata. Qđ maxie patuit in paſ
Actuũ.7. ſione ſtephani Act.7. vbi dr̃ q̃ audiẽtes ſtephanũ diſſecabant' cordibus ſuis: ⁊ ſtridebãt dẽtib⁹ in eũ. Quib⁹ omĩb⁹ cõſideratis: quid mirũ ſi de iudeis nũc pſal'. dicit q̃ ſunt generatio q̃ nõ direxit cor ſuũ ⁊c. Uñ de iſto pplo
2.pal.20. ad litterã dicit'. 2.pal.20. Adhuc ppl's non direxerat cor ſuum ad dominum deum patrum ſuorum.

1289 Filij ephrẽ intendẽtes: ⁊ mittẽtes arcuȝ cõuerſi ſunt in die belli.

❡ Hic in ſpeciali pſal'. vult oſtẽdere ingratitudinẽ populi iudeoꝝ erga dei bonitatẽ. Et primo hoc oſtẽdit quantum ad ephraim tribũ. Scđo q̃tũ ad totũ iudeoꝝ pplm ibi. Et obliti ſunt. Quãtũ ad primũ duo facit. Q: prio illius trib⁹ ephraim ponit elatã ſupbiã. Scđo ipſius erga deũ cõtumaciã, ibi. Non cuſtodierũt. ❡ Quantũ ad primũ ſciẽdũ q̃ iter ceteras trib⁹ pplĩ hebraici populus ephraim maxime aſpirabat ad regnum pplĩ iſrael ⁊ ad
Ephraim dñium habendũ. Tũ q: ephraim fuit fili⁹ ioſeph q̃ habuit dñiuȝ ſup oẽs alios fratres ſuos in egypto. Tuȝ q: iacob patriarcha adoptauit ephraim ⁊ manaſſem in
Gen.48. filios. Gen.48. Et tñ ephraim minorẽ ꝓpoſuit ipſi manaſſe maiori. quia cuȝ eis duob⁹ vellet bñdicere: ioſeph poſuit manaſſem ad dexterã patris: ⁊ ephraim ad ſiniſtram. Jacob aũt non videns (q: caligauerãt oculi ei⁹) manus cancellauit: ⁊ poſuit dexteraȝ ſuper ephraim: ⁊ ſiniſtraȝ ſuper manaſſem. ⁊ ſic minorem maiori prepoſuit. Propter que ipſe ephraim ⁊ ab eo deſcendẽtes pre ceteris aſpirabant ad regnum. Unde ⁊ Jeroboam qui regnũ iſrael inuaſit quo ad decẽ trib⁹ de tribu ephraim fuit. Iſtum ergo verſuȝ de ipſa tribu ephraim exponũt iudei dicentes, q̃ ipſi filij ephraim adhuc viuente patre ſuo in egypto multiplicati ⁊ fortificati ⁊ preſumptuoſi effecti volentes habere dominiũ terre promiſſionis exierunt de egypto alijs tribubus ibidẽ relictis: ⁊ per viaȝ breuiorem voluerunt ingredi terram promiſſionis. ſ. p
Exo.12. terram philiſtim que vicina eſt. vt habetur Exo.12. Sȝ expugnati ⁊ interfecti fuerunt a philiſteis qui habitabant in geth, ⁊ in terris circumadiacentibus. qđ domin⁹ permiſit eo q̃ ſuperbe preoccupabant tempus a deo cõſtitutum habendi dominiũ terre promiſſionis: qñ dominus dixerat abrae. Semẽ eius futurum peregrinum
Gen.15. in terra aliena quadringentis annis qui nondum erãt completi. Et iſtud non videtur veriſimile. Primo. ſ. q: viuente patre in tantuȝ eſſent multiplicati q̃ crederent ſe violenter poſſe obtinere terram promiſſionis. Secũdo quia aſſignatur infra pro cauſa huius ingratitudinis, q̃ coram patribus eorũ fecit mirabilia in terra egypti. Nulla autem mirabilia leguntur facta pro populo iſrael in terra egypti ante tempus moyſi qui longo tempore natus eſt poſt mortem ephraim patriarche. Item quia ante tempus moyſi filij iſrael erant in egypto magna ſeruitute oppreſſi. Et ſic nõ eſt veriſimile q̃ poſſent de egypto exire ad libitum: ⁊ maxime cuȝ exercitu. Exponendus eſt ergo iſte verſus de filijs iſrael qui contra voluntatem moyſi proceſſerunt ad predam contra amorreos ⁊ amalechitas. vt habetur Num.14. Inter quos Num.14.
filij ephraim principaliores fuerunt alios inducentes, eo q̃ pre ceteris aſpirabant ad regnum: vt dictum eſt. De iſtis ergo dicitur. Filij ephraim intendentes. ſ. arcũ et mittentes ſagittas ſuas ex arcu: cõuerſi ſunt in die belli. vide hiſtoriam Num.14. ❡ Quantũ autem ad ſenſum propheticum ioſeph duos filios habuit. ſcilicet primogenitum manaſſem: ⁊ ſcđogenitum ephraim: qui duos ſignificãt populos. ſ. gentilem ⁊ iudaicum. quorum primus fuit gentilis: ſcđs autẽ incepit in abraam. Et ſic populus gentilis per manaſſem intelligitur: iu- Xp̃iani p̃feruntur iudeis.
daicus autem per ephraim. Sed ſicut iacob ſcđm prepoſuit primo cancellatis man⁹: ⁊ põnens dexteram ſuper ephraim: ſiniſtram vero ſuper manaſſem. Sic deus dimiſſo populo gentili iudaicum populuȝ elegit: ſȝ iſte populus iudeorum defecit in promiſſis: quia promiſit ſe legem dei ſeruaturũ dicẽs moyſi. Omnia que locutus eſt nobis dñs faciemus. Propter quod derelictus eſt: et populus gentilis ad fidem conuerſus eſt electus. De iudeis ergo per ephrai ſignificat' dicit. Filij ephrai intendentes arcum ⁊c. i. ſm glo. promittentes ſeruare mãdata in die auditionis. ſ. quando deus de aliqua aduerſitate eos clamantes audiebat. Cõuerſi ſunt in die belli. i. defecerunt in die tentationis. Nihil enim aliud eſt tendere arcum ⁊ mittere ſagittas ſed conuerti in die belli niſi attendere ⁊ promittere in die auditionis: ⁊ deficere in die tentationis. et hoc eſt quaſi preludere armis: ſȝ ad horaȝ tẽtationis nolle pugnare. Et propter ipſorum culpam facti ſunt nouiſſimi primi. Sed gentiles conuerſi nunc iudeis ſunt prepoſiti per aduentum ſaluatoris. Sȝ ⁊ abel maiori fratri prelat⁹ fuit. Iſaac Iſmaeli. Jacob Eſau. Phares ipſi Zaraȝ. Dauid fratrib⁹ ſuis maiorib⁹. Sic pplo iudeoꝝ plat⁹ ẽ ppl's xp̃ian⁹: q: ſ. ephraĩ audiuit ꝓcepta: ſȝ obedire cõtẽpſit. Nã ꝑmiſſionẽ obedientie non auditio ſed tentatio probat.

Non cuſtodierunt teſtamentuȝ dei: ⁊ i lege ei⁹ noluerũt ambulare 1290

❡ Hic ponitur illius tribus contra deum contumaciaȝ. Hoc ideo dicit q̃tum ad litterã: quia ad mandata moyſi noluerunt ire ad pugnam contra aduerſarios: ſed volebant in egyptum reuerti. vt habet' Num.13. Poſtmodum vero ꝓpria ſupbia cõtra inhibitionẽ moyſi prexerũt ad pugnã cõtra philiſteos ⁊ corruerũt: vt dictũ eſt in
verſiculo precedenti. et habet' Num.14. Hic ergo ideȝ accipe pro teſtamẽto dei ⁊ lege. ſ. mãdatũ qđ faciebat moyſes ex parte dei q̃uis promiſiſſent ſe ꝓcepta dei ſeruaturos. Exo.20. ❡ Uel aliter. Ppl's iudeoꝝ ⁊ ſi qñ legẽ dei Num.13. Exo.20.
ſeruabat hoc faciebat timore pene nõ amore iuſtitie. vñ lex illa lex timoris dicit'. Lex autem noua eſt amoris in qua precepta ſeruant' nõ timore pene, ſȝ amore iuſtitie. Et hãc differentiã ponẽs glo. dicit. Et ſi qñ ambulãt in lege dei: tñ ambulare nolũt: q: non ex corde faciũt. Agũt enim que mallẽt nõ precipi ſibi. Ex corde aũt nullomodo fit qđ fit formidine pene non amore iuſtitie: pares ſunt manu ſed non corde qui nõ furat' timore pene, ⁊ q̃ amore iuſtitie. ❡ Et nota q̃ digne volẽs ambulare in lege dei ambulando debet multa habere. ſ. humilitatẽ in ambulare
reputatione: puritatẽ in imitatiõe: paupertatẽ in rerũ ab-

dicatione: fidelitatē in adheſione: diſcretionē in exami=
natione: equitatē in operatiōe. ¶ Primo ergo ambulet
Humilitas. per humilitatē. ſ. vt ſit hūilitas in reputatiōe ſuipſius.
Suaui⁹ eni ambulat qui p viā planā icedit / ꝙ qui per
aſperā ⁊ mōtuoſam. Grauis eni caſus ab alto deſcendit.
Et ideo q̄ in hūili ⁊ baſſo ambulat: caſū pati nō poteſt.
Hanc humilitatis viā ad ambulandū dauid elegerat
cū dicebat. Dn̄e nō eſt exaltatū cor meū: neq̧ elati ſunt
oculi mei: neq̧ ambulaui in magnis ⁊c. ſi nō humiliter
ſentiebā ⁊c. Sic ⁊ ille rex ezechias eius ſucceſſor dicebat
Eſa.38. humiliter ſe ambulaſſe. dicens. Memento queſo do=
mine quomodo ambulauerim corā te corde pfecto: ⁊ in
veritate. ¶ Sed forte dices. Quomō iſte hūiliter ambula
Laudare ſeipſum. bat q̄ ſe tā virtuoſum affirmabat? Silr ⁊ dauid vt dictū ē.
Grego.12. Ad hoc reſpōdet Grego. dicēs. Sepe contingit vt iuſti ⁊
mor.c.16. iniuſti habeāt ſilia verba: ſʒ tn̄ ſemper lōge cor diſſimile.
Et ex ſilib⁹ dictis dn̄s ab iniuſtis offendit / ex qb⁹ a iu=
ſtis placat. Nam phariſeus templū ingreſſus dicebat.
Luce.18. Ieiuno bis in ſabbato: decimas do oim̄ q̄ poſſideo: ſed
iuſtificat⁹ exijt magis publican⁹ ꝙ ille. Ezechias quoq̧
rex cū moleſtia corpis laboraret. ſiue afflict⁹ ad extremi
Eſaie.38. tatē vite perueniſſet / in oratiōe cōpunct⁹ / dixit. Obſecro
dn̄e memento mei quomō ambulauerim corā te in veri
tate ⁊ corde pfecto: nec tamē dn̄s hanc cōfeſſionē perfe=
ctionis eius deſpexit / quē mox in ſuis pcib⁹ exaudiuit.
Ecce phariſeus ſe iuſtificauit in opere: ezechias iuſtū ſe
aſſeruit in cogitatione: atq̧ vnde ille offendit inde iſte
deū placauit. Cur ita q̧ hoc: niſi q: omīps deus ſingulo
rum vba ⁊ cogitatiōes penſat: ⁊ in eius aurib⁹ ſuperba
3.reg.21. non ſunt vba que humili corde pferunt? Iſto mō hūili
ter achab increpat⁹ p heliā de morte naboth. 3. Reg. 21.
Cū audiſſet achab ſermōes helie: ſcidit veſtimēta ſua:
et operuit cilicio carnē ſuā: ⁊ ambulauit demiſſo capite.
Require cetā mēbra in dictionario meo littera ambulare.

12.91 Et obliti ſunt benefactorū eius: et mirabiliū ei⁹ que oſtendit eis.

¶ Hic conſequēter oſtendit eorum ingratitudinem quo
ad totū populū iudeorum ⁊ dei beneficia. Et diuiditur
in partes duas. Quia ſcribitur igratitudo populi prio
in comparatione ad dei beneficia ante ingreſſum in ter=
ram promiſſionis. Scdo quo ad beneficia poſt eius in=
greſſum / ibi. Et induxit eos in montē. Prima in duas.
quia primo deſcribunt dei beneficia. Scdo populi igra
ta malitia / ibi. Et appoſuerunt adhuc. Prima in tres.
quia primo deſcribunt beneficia eis preſtita in egypto:
Secundo que in mari rubro ibi. Interrupit mare. Ter
tio que in deſerto / ibi. Interrupit petrā. Prima in duas.
quia ponūtur primo dei beneficia in quodaʒ generali.
Secundo magis in ſpeciali / ibi. Corā patrib⁹. ¶ Quā=
tum ergo ad primum ſimul ponens in generali dei be=
Oblitio bn̄factoꝝ. neficia ⁊ ipſorum malitiā: dicit. Et obliti ſunt benefacto
rum ⁊c. Iſti enim ſatis ingrati vident: qui nunꝙ pon=
derant preconceſſa: ſed ſemper ſpirant ad habēdū. Nō
quid acquirunt de preterito cogitant: ſed quid accepturi
ſunt de futuro. Et hec eſt peſſima ſpecies ingratitudi=
Ingratitudo. nis ſicut dicit Seneca. 2. de beneficijs. Prima inquit ac
Seneca. potiſſima cauſa ingratitudinis eſt ſemper cupiditatib⁹
occupari: nō quid habeamus: ſed quid petamus cogi=
tare ⁊ memorari q̧ aduerſus preterita ſumus ingrati.
quia quecunq̧ recipimus bona ad memoriā non redu
cimus: nec inter voluptates numeramus. Unde cōclu
Seneca. memoria bn̄ficiorū. dit Seneca. q̧ ad hoc ne ſimus ingrati magna memo=
ria indigemus: ne propter magna beneficia ſim⁹ ingra
ti circa memoriam. Unde de quodā amico ſuo dicit ſe=
neca q̧ ſolebat tales non ingratos / ſed oblitos vocare:
tanꝙ ea res ingratum excuſet quia nō facit. Et ideo cō=
ſequenter diſtinguit ſeneca de ingratis ſic. Qui benefi=
cium ſe accepiſſe negat qd accepit. ingrat⁹ eſt. Qui diſſi
mulat. ingratus eſt. Qui nō reddit igrat⁹ eſt. Ingratiſſi
m⁹ oim qui oblit⁹ eſt. Et hoc probat dupliciter. Primo
quia illi qui ſunt memores beneficiorum: licet non red
dant: ſciunt tamen in animo eorum ſe debitores eſſe. et
ideo poſſunt de facili induci ad reddendum. Iſti vero
nullomō: q: nō recordant. Scdo hoc pbat: q: ad reddē
dum homo indiget multis meminiſſe. ſ. omniū que ac=
cepit. Et ideo nunꝙ voluit eſſe ingratus qui beneficiuʒ
nō tā longe piecit vt extra cōceptū ſuū illō poneret. Un
de de quolibet ſic ingrato dicit. Ingratus ſenſu dereli= Eccl.29.
quit liberantē ſe. Bene enim dr̄ ingratus ſenſum perdi
diſſe / qui memoriā pdidit illius qd ſemp ſentire debuit.
Iſto ergo genere ingratitudinis ingrati erāt iudei qui
obliti ſunt beneficioꝝ eius. Iſtud eſt ergo primuʒ gen⁹
ingratitudinis. ſ. illoꝝ qui dona dei non cogitant. Se=
cundū genus eſt illoꝝ qui deū de beneficijs nō honorāt.
Siles enim ſunt porcis qui glādes cotidie comedunt:
ſed nunꝙ oculos erigūt ad arborē cuius fructu paſcunt.
Contra iſtos dicit phūs: q̧ in contribuendo pportiona Phūs.5. ethicoruʒ.
bile cōmanent ⁊ cohabitant ciues boni: ⁊ qui non poſ=
ſunt ſimilia retribuere ſaltē gratiarū actiones retribuāt. Gratiarū actio.
quia gratiarū actio eſt quedam diſtributio in illis q̄ nō
poſſunt equiualenter retribuere. Cū igit̄ continue a deo
beneficia recipiam⁹: debemus ſibi continue gratias age
re. Unde dicit Auguſtin⁹ in epiſtola ad marcellinuʒ. q̧ Auguſt.
nihil poſſum⁹ melius dicere ꝙ deo gratias. Quid in= Deo grās
quit gratius / vel animo habeam⁹ / vel ore proferamus /
vel thalamo ſcribamus ꝙ deo gratias. Nihil hoc dici
breuius nec audiri letius nec reddi fructuoſius poteſt.
Et ideo dicit Hermes triſmegiſtus in libro ſuo qui logo Hermes
ſtilios dicitur quaſi in fine: q̧ non eſt conueniens thus triſmegiſt⁹
vel mirrhā incendere / ⁊ ſic deū adorare: ſed deo gratias
agere. Iſto aūt genere iudei ingrati deo fuerunt: ipſum
pro beneficijs receptis nō honorātes: eis ad litteraʒ di=
cēte xpo. Uos inhonoraſtis me. Tertium genus ingra
titudinis ē illoꝝ qui deo ſua beneficia exprobrāt ad mo
dum vxoris ingrate / pro qua vir quoddam opprobriū
paſſus / vxori ei deinceps improperabat imperpetuum.
Iſtam imitari videtur / qui chriſto ſuorū vulnerū enor=
mitatem fame mirando improperant: que nullatenus
ſuſtinuiſſet / niſi ad hoc eum charitas cogiſſet. Eccl.29. Eccl.29.
Paſcet ⁊ potabit ingratos: ⁊ adhuc amara audiet. Iſto
genere iudei ingrati deo fuerunt qui panē de celo a deo
recepto / ipſi ipſi improperabant dicentes. Nauſeat ani Num.21.
ma noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quartum ge=
nus ingratitudinis eſt illorum qui contra deum ex ſuis
beneficijs pugnant: qui. ſ. donis dei ad peccatum vtun=
tur: vt aliqui abundant diuitijs vt neceſſitati paupe=
rum ſubueniant: ⁊ iſti ſunt pauperum oppreſſores. Alij
fortitudine corporis vigēt: ⁊ iſti in ſeruitijs diaboli ſuaʒ
fortitudinem conſumunt. Alij naturali vigent ingenio:
vt ſe ⁊ alios dirigāt: ⁊ iſti doloſitate ⁊ fraude proximos
decipiunt ⁊c. Contra quos dicit Gregorius. Qui rebus Grego.22.
diuinitus acceptis nequaꝙ recta ſed ſemper praua age mor.c.1.
re cogitant: quid aliud faciunt niſi ſuis contra dominū
donis pugnant. Iſto genere ingrati erant iudei qui per
donum legis a deo accepte contra ipſum per eandeʒ le
gem pugnabant pilato dicentes. Nos legeʒ habemus: Iob.19.
et ſm̄ legem debet mori: quia filiū dei ſe fecit. Ecce quā=
ta ingratitudo iudeorum erga dei beneficia: quam bre=
uiter commemorans pſal. dicit. Et obliti ſunt benefacto
rum eius ⁊c.

Corā patrib⁹ eoꝝ fecit mirabilia in terra egypti: in cāpo taneos. 12.92

¶ Hic ponunt dei bñficia magis in ſpeciali que fecit in egypto. Iſtum textũ exponit de mirabilib⁹ q̃ fecit deus ipſi pharaoni: ipſum mirabilib⁹ plagis percutiendo: vt de manibus ſuis ſuũ liberaret pplm. De quib⁹ plagis mirabilib⁹ habet infra in preſenti pſal. ibi. Sicut poſuit in egypto ſigna ſua. Ut aũt oẽm dubitationẽ tollat / no minat prouinciã in qua illa facta fuerunt .ſ. egyptũ. nomi
Tanis. nat ⁊ locum quia in cãpo taneos. Tanis enĩ eſt q̃dam ciuitas in egypto / que eſt regalis ciuitas in qua regia cõ ſilia tenebant: in qua morabat rex egypti. de qua dicit
Eſa. 19. Eſa. 19. Stulti principes taneos ſapiẽtes cõſiliarij pha raõis dederũt cõſiliũ iſipiẽs. ⁊ q̃uis illa mirabilia ⁊ ille plage tangerent totã terram egypti: tamen q: p moyſen facta fuerant ibi in preſentia regis: ideo oĩa illa dicũ tur eſſe facta in cãpo taneos. i. in cãpo illi⁹ ciuitatis. Sed q: iſta mirabilia explicabunt inferi⁹: ideo nũc obmitto. Alij aũt iſtũ textũ expoñt de mirabilib⁹ factis in eodẽ loco circa perſonã moyſi dũ adhuc iuuenis eſſet habi tans in domo pharaonis. Ubi ſciendũ q̃ ſuper illo ver
Exo. 4. bo qd̃ dicit dñs moyſi. Quis fabricatus eſt mutũ ⁊ ſur dum / videntẽ ⁊ cecum. nonne ego dicit dñs? Dicũt do
Moyſes. ctores q̃ cũ moyſes exiſtens adhuc in domo pharao nis in qua educatus fuerat: occidiſſet vnum egyptium.
Exo. 2. vt habet Exo. 2. fuit captus ⁊ ductus ante pharaonem vt occideretur. Speculator autem qui debebat eũ occi dere / tunc a deo cecitate fuit percuſſus: ⁊ ſic moyſes eua ſit. Uidens autem pharao eum recedentẽ / ſtatim a deo factus fuit mutus ad horam: vt ſeruis ſuis non poſſet precipere vt moyſes caperetur. Similiter ⁊ tunc omnes ſerui ita fuerunt iſtis viſis attoniti / q̃ remanſerunt qua ſi ſurdi eſſent ⁊ ceci. Et ſic ex iſtis mirabilibus patet q̃ moyſes liberatus fuit miraculoſe. Et de iſtis mirabili bus in perſonam moyſi factis nunc dicit. Coram patri bus eorum fecit mirabilia ⁊c. Quia et ſi patres eorum predictis preſentes non fuerunt: tamẽ quia de illis ſuf ficienter informati fuerunt: ideo coram ipſis illa facta dicuntur.

1293 Interrupit mare et pduxit eos: et ſtatuit aquas quaſi in vtre.

¶ Hic deſcribuntur beneficia illis in mari rubro exhibi ta. Et primo quo ad maris tranſitum. Secundo quo ad ipſorum ducatum. ibi. Et eduxit. ¶ Quantũ ad pri mum habetur hiſtoria Exo. 14. Nam cũ filij iſrael exiſ ſent de egypto / venerunt ad mare: ⁊ caſtrametati ſunt iuxta mare. Tunc pharao doluit q̃ ipſos dimiſiſſet exi re: aggregatoq̃ toto exercitu egypti perſecut⁹ eſt filios iſrael: et inuenit eos iuxta mare. Leuantes ergo filij iſ rael oculos viderunt pharaonem et exercitũ eius grã dem contra ſe venientes: ⁊ timuerũt valde. quia eis fu gere non erat poſſibile. quia ab vna parte egyptij arma ti erant: ex alia vero parte mare ipſos cõcludebat. Un de clamauerunt contra moyſen dicentes. Quid eſt hoc qd̃ voluiſti facere vt educeres nos de egypto? Multo enim melius erat nobis ſeruire egyptiis q̃ mori hic in ſo litudine. Et ait moyſes. Nolite timere: ſtate ⁊ videte ma gnalia domini que facturus eſt hodie. Dominus enim pugnabit pro vobis. Et tunc facta eſt nubes denſiſſima et tenebroſa / diuidens inter filios iſrael ⁊ egyptios / ex parte egyptiorum: ita vt ad ſeinuicem toto noctis tem pore accedere non valerent: ſed ex parte filiorum iſrael erat luminoſa. Tunc moyſes precepto domini extendit manum ſupra mare: ⁊ ſtatim aque maris diuiſerunt: et apparuit iter ſiccum per medium maris. Aque autem ſtabant hinc inde quaſi murus: ⁊ tunc filij iſrael tranſie runt per medium ſicca maris. Pharao autẽ perſequẽs eos cũ toto ſuo exercitu ſubmerſus eſt in mari. Hoc au tem beneficiũ narrans dicit pſal. Interrupit mare qua ſi non eſſet liquidum. ⁊ perduxit eos ſcʒ ad terram. et ſtatuit aquas quaſi in vtre. Aque enim detinentur in vtre ne fluant. Eodem modo aque maris diuiſe ex vtra q̃ parte ſtabant diuina virtute ne fluerent ſuper filios iſ rael. quia vt dicitur Exodi. 14. Erant aque eis quaſi p Exo. 14.
muro a dextris ⁊ a ſiniſtris. Hoc autem cotidie ſpiritua liter in nobis facit deus: vt dicit glo. Tunc enim ſtare fa cit aquas ⁊ nos deducit / cum cohibet fluida concupiſcẽ tiarũ cum huic renũciatur ſeculo / vt peccatis omnibus quaſi inimicis deletis populus fidelis perducatur per baptiſmum. ¶ Aliter autem iſtum verſum exponit Gre Grego. 9.
go. ſuper illo verbo. Job. 9. Et graditur ſuper fluct⁹ ma mor. c. 5.
ris: dicens. Quid enim maris nomine / niſi in bonorũ Job. 9.
neceſcientis huius mundi amaritudo ſignificatur. De quo per pſal. dicit. Statuit aquas quaſi in vtre. Aquas enim maris quaſi in vtre dominus congregat / cum mi ro moderamine cuncta diſponens / in ſuis clauſas cor dialis carnalium minas frenat. Super fluct⁹ ergo ma Aque ma
ris domin⁹ graditur. quia cũ ſe procelle perſecutionis ris ſignifi
erigunt / miraculorum eius obſtupefactione franguntur. cant perſe
Qui enim timores humane veſanie mitigat / quaſi ere cutiones.
ctas in cumulo aquas calcat. Nam cum morem ſuum gentilitas deſtrui noue conuerſationis predicatione cõ ſpiceret / cũ mundi huius diuites elationis ſue cõtraria facta pauperum / cum ſapientes ſeculi aduerſari ſibi im peratorum verba penſarent: in perſecutionis protinus tempeſtatẽ tumuerunt. Sed qui verborum aduerſita te cõmoti ad perſecutionis procellas inſiliunt: ſignorũ admiratione tẽperantur. Tot ergo in his fluctibus do minus greſſus poſuit: quot ſuperbis perſecutionib⁹ mi rabilia oſtendit. Et ſic interrupit mare: ⁊ ſtatuit aquas quaſi in vtre / dum perſecutores eccleſie oſtenſis mira culis placauit. Scribitur enim. Mirabiles elatiões ma Ps. 92.
ris: ſed mirabilis in altis dominus.

Et eduxit eos in nube diei: ⁊ to ta nocte in illuminatione ignis. 1294

¶ Hic oſtẽdit beneficiũ quo ad ipſorũ ducatũ. Hiſtoria habetur Exo. 13. q̃ dñs precedebat pplm ad oſtenden Exo. 13.
dam viã per diẽ in colũna nubis: ⁊ p noctem in colũna ignis / vt dux eſſet itineris vtroq̃ tempore: nunq̃ de fuit colũna nubis per diem: nec colũna ignis per noctẽ. Colũna
Colũna enim nubis protegebat eos ab ardore ſolis in nubis et
die: ⁊ colũna ignis oſtendebat eis viam in tenebris no ignis.
ctis / quãdocũq̃ .ſ. habebãt intrare de nocte vel mouere caſtra. Hoc autem beneficium deus nobis nunc etiã pre ſtat: quia xp̃s in die apparet per nubẽ: ſed in nocte per ignem: quia in die preſentis vite ducatum nobis p̃ſtat per nubẽ dũ ſeipſum nobis in ſacramẽto nube ſpecierũ ſacramentaliũ velatũ exhibet: ſʒ in nocte futuri iudicij i colũna ignis ducatum preſtabit: quia tunc magna tri bulatio tanq̃ ignis lucebit iuſtis: ⁊ ardebit iniuſtis. Et iſtam expoſitionem ponit Grego. ſuper Exo. predicta Gregori⁹.
xba exponẽdo dicẽs. Dñs p̃cedebat pplʒ ⁊c. In igne ter ror: in nube viſionis blandimentũ: dies vita iuſti: nox vero vita peccatoris. Unde ait apl's. Fuiſtis aliq̃n tenebre Ephe. 5.
nunc aũt lux in dño. In die ergo p nubem colũna mon Colũna
ſtrata eſt: et in nocte p ignẽ. q: omnipotẽs de⁹ ⁊ blãdus ignis et
iuſtis / ⁊ terribilis apparebit iniuſtis. Hos ad iudiciũ ve nubis dici
niens per lenitatis manſuetudinẽ mulcẽs: illos p iuſti tur xp̃s.
cie diſtrictionẽ terrens. ¶ Uel aliter ſcd̃m Grego. ibidẽ. Colũna nubis in heremo p̃ibat pplm: ⁊ ſplendor ignis non in die ſed in nocte radiabat: q: xp̃s cõuerſatiõis ſue exemplo ducatum ſequentibus preſtans. de iuſticia cõ fidentib⁹ nulla luce claruit: peccatorũ vero tenebras agno ſcentibus igne ſui amoris refulſit.

1295 **Interrupit petram in heremo: τ adaq̃uit eos velut in abyſſo mlta**

¶ Hic ponunt̄ beneficia illis in deſerto pręſtita. Hic eñ ſpecialiter mentionē facit de beneficio aque miraculoſe illis pręſtito: qḋ bis eis fuit collatum .ſ. ante dationem legis / τ poſt. Unde pmo agit de primo: ſecundo de ſecūdo: ibi. Et eduxit aquā de petra. ¶ Quātum ad primū

Exo. 17.

ait. Interrupit petram τc. Hiſtoria habet̄ Exod. 17. q̄ cū eſſet populus in deſerto raphidim vbi nō erat aqua ad bibēdum: iurgatus eſt populus contra moyſen / dicens. Da nobis aquā ad bibēdum. Cui reſpōdit moyſes. Quid iurgamini cōtra me? Cur tentatis dñm? Clamat autem moyſes ad dñm / dicēs. Quid faciā populo huic? Adhuc modicum / τ lapidabit me. Dixit autē dñs

Aq̄ de petra ſluxit.

ad moyſen. Accipe virgā in manu tua: percuteſq; petrā oreb: τ illa dabit aquas / τ bibet populus. qḋ τ factū eſt: τ egreſſe ſunt aque abundantiſſime. Et hoc eſt qḋ dicit. ¶ Et adaquauit eos velut in abyſſo multa. Oportuit ergo q̄ aqua eſſet in magna abundātia: q2 in exercitu hebreoꝝ erant ſexcenta milia abſq; mulierib9 τ paruulis pecoribus τ iumētis. Et ideo oportuit eſſe aquā multam vt oēs poſſent ſufficiēter bibere / τ adaquari. Hoc autē beneficiū cōtinue nobis dñs pręſtat: q de petra per

Xp̄s ē petra dās aquā viuā. Origenes.

cuſſa nobis aquam grē parat. Quid eñ eſt petra percuſſa niſi chriſtus poſitus in cruce? Unī iſtum beneficiū pertractās Origenes ſup Exodū / dicit. Sitiuit inq̄t populus ppter aquā: τ murmurabat aduerſus moyſen. Suffeciſſet dicere q2 ſitiuit: qḋ opus fuit addere aquā? nō

Sitis multiplex.

eſt ſupflua additio. Sūt eñ due ſites: τ quiſq; habet ppriam. Qui beati ſunt eſuriunt τ ſitiunt iuſticiā. alij q̄q; dicunt: ſitiuit anima mea ad te deus. Qui vero peccōres ſunt nō patiuntur ſitim aque / neq; famē panis: ſed audiendi vbum dei. Sitiuit ergo populus propter aquā q debuit ſitire iuſticiā: ſed deus eruditor infantiū τ magiſter inſipientiū corrigit culpas τ emēdat errorē: dicēs ad moyſen vt ſumat vgam τ percutiat petram τ educat aquā. Uult enim nos iā de petra bibere / pficere / τ ad interiora myſteria puenire. Murmurauerunt eñ aduerſus moyſen: ideo iubet dñs vt oſtēdat eis petrā de qua bibant. Si qs eſt qui legens moyſen murmurat aduerſus eum: τ diſplicet ei lex ſm literā: q2 in multis non videtur habere cōſequētiā: oſtēdit ei moyſes petrā que eſt chriſtus: vt inde bibat τ ſitim reficiat. Sed hec petra nō dat aquas niſi percuſſa: percuſſa vero fontes pducit. Percuſſus eñ chriſtus / in cruceq; actus noui teſtamēti fontes produxit. Niſi eñ fuiſſet percuſſus τ exiſſet ſanguis τ aqua / oēs ſitim pateremur. Propter qḋ ait apoſtolus.

1. Corin. 10.

Bibebant autē de ſpiritali ꝯſequente eos petra: petra autē erat chriſtus. Et hoc eſt qḋ ait pſalmiſta. ¶ Interrupit petrā in heremo / τ adaquauit eos τc. ſ. abundantiā predicationis verbi diuini.

1296 **Et eduxit aquam de petra: τ eduxit tanquā flumina aquas.**

¶ Hic oſtēdit beneficiū aque pręſtitū poſt dationem legis: cuius hiſtoria habetur Nume. 20. q̄ cū eſſet omis

Nu. 20.

populus in deſerto ſina: τ indigeret aqua: cōuenerunt aduerſus moyſen τ aaron: τ verſi in ſeditionem dixerunt. Quare nos feciſti aſcendere de egypto ad locum iſtū peſſimū q ſeri nō poteſt: inſup τ aquā nō habet ad bibendū? Moyſes ergo τ aaron ingreſſi tabernaculum clamauerūt ad dñm / dicētes. Dñe de9 audi clamorē populi huius τ aperi eis theſaurum tuū fontem aque viue: vt ſatiati ceſſet eorū murmuratio. Locutuſq; eſt dñs ad moyſen τ aaron. Tolle vgam τ loq̄mini ad petram corā populo: τ illa dabit aquas. Tulit ergo moyſes virgā τ congregata omni multitudine ante petram dicit eis: Audite rebelles τ increduli. Num de petra hac poterimus vobis aquā eijcere? Et percuſſit vga bis ſilicem: τ egreſſe ſunt aque largiſſime: ita vt biberet omnis populus τ iumenta. Hāc ergo hiſtoriā hic tāgens pſalmiſta ait.

Aq̄ de petra educit.

¶ Et eduxit aquā τc. Iſta aūt fuit aqua cōtradictionis: ppter quā phibitus eſt moyſes intrare terrā pmiſſiōis: ſed nō prima aqua in precedēti vſiculo educta. Iſtud beneficiū cotidie nobis pſtat dñs: quādo de petra chriſto flumina aque viue pducit. Unī glo. Et eduxit aquā de petra. De petra eñ que dr̄ chriſtus educit̄ aqua. Ipſe

Joā. 7.

eſt enim q ait. Si qs ſitit veniat ad me τ bibat. Hoc aūt

Lapis cor peccōris aq̄s lachrymarū educit crucis virtute.

dicebat de ſpiritu ſancto τc. ¶ Uel aliter. Petra ē cor hominis obduratum: τ tñ ſi vga crucis diuce percutiatur p deuotionē: aquam lachrymarū abundāter educit. Unī hunc vſum exponens Balduinus ait. Et eduxit aquā de petra τc. Si p obdurationē cordis nos petra ſum9: que vtus / que poteſtas / q virga percuſſionis aut cōminationis aquas ſaluiferas penitentie de corde nr̄o educere poteſt / niſi crux chriſti? Quid autē ſunt hec flumina / niſi illa de qb9 dicit xp̄s. Qui credit in me / flumina de ventre ei9 fluent aque viue. Hec ſunt flumina gratiarum τ fluenta cariſmatum / q de corde puro p crucis memoriā pia deuotione iugiter cōpuncto indeſinenter exeunt / τ indeſinenter fluunt.

Et appoſuerūt adhuc peccare ei: ī irā excitauerūt excelſū ī inaq̄ſo. 1297

¶ Hic ꝯſequēter deſcribitur populi ingrati malitia. Et hoc dupliciter. Primo quātum ad euſdē ingratitudinis magnitudinē. Secundo quātū ad ei9 multitudinē: ibi. Quoties exacerbauerūt eū. Prima in duas: q2 ponitur primo ipſorū ingratitudo in his que contigerunt ante miſſionem exploratoꝝ. Secundo in his q contigerunt poſt: ibi. In oibus his. ¶ Pria in duas: q2 pmo ponitur populi ingratitudo. Secūdo dei māſuetudo: ibi. Ideo audiuit. Prima diuiditur in tres ptes. Q2 ponit̄ primo in partem recidiuatio. Secūdo ipſoꝝ malitioſa tentatio: ibi. Et tētauerunt. Tertio ipſoꝝ cōtra deū murmuratio: ibi. Et male. ¶ Quātum ad pmū ait. ¶ Et appoſuerunt adhuc τc. Ante enim collata bñficia pdicta: ſ. trāſitus maris colūne nubis τ ignis eductionis aque / iam offenderāt deum murmurādo cōtra deū τ moyſen: anteq̄ mare apertum fuiſſet dicētes. Forſitā nō erāt ſepulchra in egypto. Ideo tuliſti nos vt moreremur i ſolitudine. Multo melius erat nobis ſeruire egyptijs: q̄ mori i ſolitudine. Sed qḋ grauius eſt poſt tāta recepta beneficia iterum cōtra deū murmurare ceperunt: τ ſic in peccatū priſtinum greui9 inciderūt. Tum q2 recidiuatio i pctīm

Recidiuatio pcti.

grauior eſt pmo peccato: ſicut ptz de recidiuatione corporalis infirmitatis. Tum q2 poſt multiplicationē beneficioꝝ ingratitudo habita graui9 eſt pctīm. Hoꝝ ergo recidiuationē pſalmiſta q̄ſi admiratiue pponit dicēs. ¶ Et appoſuerūt adhuc. ſ. poſt tot beneficia recepta peccare ei. ¶ In irā cōcitauerunt excelſum in inaquoſo. In aquoſum dr̄ deſertū vbi erat penuria aque. hoc eſt: in deſerto cōcitauerunt deū excelſum ad irā. Magr̄ autem in glo. hic pctīm eoꝝ dicit peccatū incredulitatis / dicēs:

Pctīm infidelitatis.

Adhuc appoſuerunt peccare ei. i. nō credere ei. ſ. diſcredere: τ accipitur p peccato infidelitatis. Et eſt ſenſus. Hec tāta beneficia fecit illis deus: τ tñ illi. ſ. gñatio praua appoſuerunt adhuc peccare ei. i. adiecerunt vt inter tot bñficia non crederēt: qḋ ſcꝫ nō credere vt maximum intelligeretur pctīm cū dñs dixiſſet in euāgelio Spirit9

Joā. 16.

arguet mundū de peccato. cōtinue exponēdo ſubiūxit: de peccato qdē q2 nō crediderunt in me. Ita τ hic / peccatum dicit / non credere. Et nota q2 dicit appoſuerunt

Gualfed. peccare ei. Nam ſicut dicit Gualfedrus: aliud eſt pecca
Peccare. re deo: aliud peccare in deū: aliud peccare ſibi. Peccat
Nō diñā i: autē deo q̄s dupliciter: p̄mo cum q̄s peccat deo. i. ad ho
ter peccar norem dei cōſecutiue. ſ. p gloriam ignoſcēdi. ex peccato
deo: ⁊ pec= eñ ſepe ſeqtur cōtritio ⁊ remiſſio q̄ ſunt ad gloriam dei.
care i deū: Unde dr̄. Tibi ſoli peccaui. Uel peccat q̄s deo p curā:
⁊ peccare quādo. ſ. q̄ peccat curē dei ſe ſubdit: qꝛ ab eo ſperat ſalu
ſibi. tē. Peccat autem ſibi ⁊ nō deo. ſ. acq̄ſitiue. ſ. ad damna=
tionem ſuā ⁊ malū ſuū. Peccat autem q̄s in deum: q̄ cō
tra deum erigitur. Tamen in omni peccato iſti tres mo
di peccandi reperiri poſſunt.

1298 **Et tētauerunt deum in cordibꝰ ſuis: vt peterēt eſcas aīabus ſuis.**

Nō q̄ mlt̄ ¶ Hic ponitur ipſoꝝ malitioſa tentatio. Ubi notādū / q̄
tis modis aliter tētat deus hoīem: aliter diabolꝰ: aliter homo deū.
dr̄ tētare. Ubi ſciendū q̄ tētare p̄p̄e eſt experiri aliq̄d vt habeat
eius cognitio: ſicut homo tentat vinū: ⁊ magiſter diſci=
pulum. Aliq̄ñ vero dr̄ tentare / aliq̄d experiri cum inten
tiōe manifeſtādi cōditiones ſuas alijs. Aliq̄ñ vero ten=
tare eſt callide accipere experientiā alicuiꝰ cum intētio
ne fallēdi ⁊ decipiendi. Aliq̄ñ vero tentare eſt aliq̄d do
loſe poſtulare: q̄d nō credit poſſe fieri vt ſit in vbis ſim=
plicitas: ſed in corde malitia. ¶ Primo mō hō tentat ho=
minē: vt experiatur q̄d āte ignorabat. Sic eñ quādoq̄
hō tentat ſeipm̄: vt dauid quādo induit arma ſaulis ce
pit tentare vtrū ſic armatus poſſet incedere. vt habetur.
1. Reg. 17. 1. Reg. 17. Et quādoq̄ homo tētat ſic aliū. Sic eñ regi
na ſabba veniens ad ſalomonē tentauit ipm̄ in multis
3. Reg. 10 enigmatibus. vt habet̄. 3. Reg. 10. ¶ Secundo mō ten=
tat deus. vt. ſ. quod ante ei erat cognitum ⁊ nō alijs / fiat
Gen. 22. alijs cognitum. Et ſic tētauit deus abraam ⁊c. Gen. 22.
¶ Tertio mō tentat diabolus vt decipiat. Sic eñ tenta
uit ananiā ⁊ ſaphirā: q̄bꝰ ait petrus. Cur tentauit ſatha
Actuū. 5. nas cor veſtrū ⁊c. ¶ Quarto mō hō deum tentat: quā=
do doloſe aliq̄d petit a deo: nec credens deū illud poſſe
facere vel velle. Et ſic iudei in deſerto deum tētauerunt:
Tētat deꝰ vt hic dr̄. ¶ Et ſic potes notare q̄ multipliciter aliq̄ deū
mltipliciter. tentāt: qꝛ aliq̄ tentant eius clementiā: tentāt eiꝰ patien=
tiā: tentant eius ſapiētiā: tentāt eiꝰ potentiā. Primo ten
tāt eius clementiā illi q̄ ſub ſpe venie peccāt: ⁊ tales dif
Eccl. 18. ficiliter cōſequuntur veniā. Ideo dr̄. Noli eſſe q̄ſi homo
q̄ tentat deū. Sic ⁊ iudei experimentū volētes habere
de chriſti clemētia: an ipſam preponeret iuſticie: addu=
xerunt illi mulierem deprehēſam in adulterio: q̄rentes
q̄d de ipſa diceret fiendū. Hoc autē dicebāt tentātes eū.
Joh. 8. vt habetur Joā. 8. Secūdo aliq̄ tentāt eius patientiā:
q̄. ſ. in pctīs pſeuerant ſperātes in fine penitere. Sic ⁊ iu
dei tentauerunt xp̄m: qꝛ vſq̄ ad finē ipſum ſunt pſecuti /
Sap. 2. dicētes. Tentemus q̄ ventura ſunt illi: ⁊ ſciemus q̄ ſunt
nouiſſima eius. Tertio aliq̄ tentāt eius ſapiētiā: q̄. ſ. di=
cunt oia ex neceſſitate fieri propter ſapientiā dei vel pre
ſcientiā q̄ falli nō poteſt. Tales eñ negāt experientiā:
qꝛ neſciunt videre dei ſapientiā rebus preſcitis nō impo
nere neceſſitatē: cum tñ ſit notum cū vera ſciētia ſtare cō
tingētia rerum: vt experientia docet. Sic ſuā ſapientiā
Mat. 22. tentauerunt iudei / dicētes. Magr̄ ſcimꝰ qꝛ verax es ⁊c.
Propter q̄d eis reſpōdit ieſus / dicens. Quid me tenta=
tis hypocrite ⁊c. Quarto aliq̄ tentāt eius potentiā: q̄. ſ.
in aliquo periculo exiſtētes ⁊ habentes naturaliter quo
modo poſſint euadere nolunt: ſed fidei potētie ipaꝫ vo
lentes experiri ſe cōmittūt: ſicut ſi fameſcēs hꝫ vñ poſſit
famem tollere / nolit: ſed potentiam dei volens experiri
ipſum tentat: ſicut diabolus volebat xp̄m ſe proiicere de
pinnaculo templi: cum tñ haberet gradus p quos deſcē
Mat. 4. dere poſſet. Propter q̄d ſibi dicit chriſtꝰ. Scriptū eſt: nō
Deute. 6. tentabis dn̄m deum tuū. Deute. 6. Sic ⁊ iudei deum tē

tauerunt querentes ab eo ſigna de celo tentantes eum.
vt habet̄ Mar. 8. Sic ⁊ in p̄poſito: tentauerūt dei potē Mar. 8.
tiā. ſ. volentes experiri: ſi deus in deſerto eſcas ad ſuffi=
cientiā dare poſſet: q̄ſi hoc nō credentes. Bis eñ de hoc
deum tentauerūt. ſ. p̄mo ante legeꝫ datā. vt habet̄ Exo.
16. dicētes moyſi. Cur eduxiſti nos in hāc ſolitudinem: Exo. 16.
vt occideres omnē multitudinē iſtam fame. Secundo
poſt legē dataꝫ: q̄ñ manna nō cōtenti carnes poſtulaue
rūt / dicētes. Quis nobis dabit carnes ad veſcendū ⁊c. Nume. 11.
Hic autē agit de p̄ma tentatione / vbi non carnes ſed ſo
lum eſcas tentādo poſtulabāt: cum dr̄. Et tentauerunt
deum in cordibus ſuis vt peterent eſcas ⁊c.

Et male locuti ſunt de deo: dixe runt nunquid poterit deus para re menſam in deſerto? 1299

¶ Hic ponitur ipſoꝝ contra deum murmuratio. ⁊ p̄mo
ponit̄ ipſoꝝ murmuratio: ſecūdo murmuratiōis repre
henſio: ibi. Quā percuſſit. tertio murmuratiōis obſtina=
tio: ibi. Nunquid ⁊ panē. ¶ Quātum ad p̄mum hic
refert pſalmiſta murmurationem. ſ. ſecūdam: quam fe
cerūt poſtulātes lata cibaria carnium: credētes tamen Nume. 11.
hoc deum nō facere poſſe. Et hoc notās pſalmiſta / dicit.
Et male locuti ſunt de deo. ſ. in corde negātes eius po
tentiā. Et modus loquēdi ſubdit̄. Nunq̄d poterit deꝰ
parare menſam in deſerto? glo. q. d. non. Hec enim diffi
dentia. deo eſt iniuria. Hic autem accipit̄ menſa p ſplē
dida ⁊ copioſa carnium refectione: qꝛ erāt attediati de
eſu manne / dicētes. Aia noſtra arida eſt: nihil reſpiciūt Nume. 11.
oculi nr̄i niſi man. ¶ Et attēde q̄ iſte vſus ē q̄ſi declara=
tiuus precedētis: in q̄ dixit q̄ tentauerūt deū in cordibꝰ
ſuis. qꝛ ſi q̄s diceret: quomō potuit pſalmiſta ſcire cor
coꝝ cum ſolus deus corda hoīum ſcrutetur? qꝛ vt dr̄. 1.
Reg. 16. Homo videt q̄ patent in facie: deus autē intue 1. Reg. 16.
tur cor. Hic reſpōdet pſalmiſta. q̄ cor ſciri poteſt p loq̄=
lam: qꝛ loquela bona / boni cordis eſt nuncia: ſic ⁊ ma=
la mali cordis eſt teſtis. Uñ ipſoꝝ malā loquelā hic ex
p̄mit / dicens. Et male locuti ſunt de deo. Sciendū ē q̄
mala loquela qualitatē indicat cordis: ſm̄ illud Luce. Luce. 22.
22. Nā ⁊ loq̄la tua manifeſtū te facit. Uñ ph̄us. 1. ethi. Loq̄la cor oſtēdit.
dicit. Unuſq̄ſq̄ q̄lis eſt / talis loquitur ⁊ dicit. Et Caſſio= Caſſioda.
dorus ſup ps. 11. Si vis ſcire de fratre tuo q̄le cor habe= ps. 11.
at: attende vñ libenter loquat̄: qꝛ talis eſt in corde. naꝫ
ex abundātia cordis os loquitur. Dicit ph̄s. q̄ aliq̄ aues Ph̄s. 17.
faciūt oua venti: ſed hoc nō cōtingit in auibus boni vo de aīalibꝰ.
latus. Sed qui deberent eſſe hodie melioris volatus q̄
clerici ⁊ ſacerdotes: quoꝝ cōuerſatio tota celeſtis debe=
ret eſſe? Oua autē venti nunq̄ faciūt pullum: ⁊ ideo ſi
gnificāt verba vana ⁊ ocioſa q̄ dicuntur oua venti: qꝛ a
vento vanitatis generātur. Licet eñ quādoq̄ ab alijs
talia oua vana p̄cedant: tñ hoc maxime in clericis eſt
abhoīabile. qꝛ ſm̄ Bernar. lib. 2. ad eugeniū. Inter ſecu= Bernar.
lares nuge nuge ſunt: ſed i ore ſacerdotis blaſphemie.
Cōſecraſti os tuū euāgelio: talibus ē illud iā aperire il
licitum eſt: aſſueſcere ſacrilegiū eſt. Quod ideo dico: qꝛ ſa
cerdotes ⁊ predicatores hodie omiſſa ſacra ſcriptura /
amplius delectātur fabulis poetarum q̄ ſacra ſcriptu=
ra: q̄ſi nō ſit ſufficiens ad oim̄ vtutum exēpla ponēda.
Propter q̄d de talibus dr̄ in cañ. diſti. 37. Sacerdotes
dei omiſſis euangelijs ⁊ p̄phetijs: videmus comedias
legere: amatoria buccolicoꝝ vſuum vba cātare: tenere
vergilium in manibꝰ: ⁊ illud q̄d in pueris eſt cauſa ne
ceſſitatis / in ſe crimen facere voluptatis.

Quā percuſſiſti petrā: ⁊ fluxerūt aque ⁊ torrētes inundauerunt. 1300

¶ Hic ponit̄ murmurationis reprehenſio: vt dicitū fuit.

verſicu. 1295. bis deus eduxit aquam eis de petra. Hic
autē loq̄tur de prima eductione: de qua habetur Exod.
Exo. 17. 17. Uñ cōtra eos ſic arguit pſalmiſta, pbans q̄ debebāt
credere deum poſſe eis in deſerto menſam parare. Ille
q̄ expertus eſt deum poſſe quod eſt maius debet credere
deum firmiter poſſe qđ eſt min⁹. Sed maius eſt aquaȝ
educere copioſe de petra (quā petra in ſe nō habet natu
raliter) q̄ carnes volatilia de vno loco ad aliuȝ ducere:
q: hoc ſecundū poteſt facere etiā virtus creata. Et primū
fuerāt experti: ergo nullo mō debebant dubitare qn in de
ſerto deus eis menſam potuiſſet parare: cum ipſe eſſet
q̄ maius fecit: qm̄ pcuſſit petrā ⁊c. i. per moyſen pcuti fe
cit. ¶ Sic ⁊ moralr̄ petra eſt chriſtus q̄ in cruce pcuſſus
fuit ⁊ vulnerat⁹: ex cui⁹ vulnere aqua fluxit ⁊ ſanguis.
Aq̄ triplex Joañ. 19. Aqua. ſ. triplex. ſ. aqua gr̄e. ſapiētie / ⁊ lachry
de latere marum ſiue penitētie. Primo eſt aqua gr̄e: de q̄ dixit ie
xp̄i fluxit. ſus ſamaritane. Joañ. 4. Qui biberit ex aqua quā da
bo ei: nō ſitiet in eternum. qđ de gr̄a dicit cōfirmata. Iſta
aqua exiuit de petra chriſto pcuſſa: q: p gratiā ſue paſ
Eſa. 12. ſionis ſaluati ſumus. Eſa. 12. Haurietis aquas in gau
dio de fontibus ſaluatoris. i. de vulneribus xp̄i. Secun
Eccl. 15. da ē aqua ſapie. Eccl. 15. Aqua ſapiētie ſalutaris pota
uit illum. Iſta exiuit de xp̄o petra percuſſo. Uñ ⁊ longi
nus q̄ chriſtū lancea pcuſſit ſtatim pluſtratus ſapiētia:
xp̄m verum deū cognouit: quē ante purum hoīem eſſe
credebat. Propter qđ exclamauit dicēs. Uere fili⁹ dei
erat iſte. Tertia ē aqua lachrymaꝝ quā poſtulabat Hie
Hiere. 9. remias. dicens. Quis dabit capiti mō aquam: ⁊ oculis
meis fontem lachrymarū? Iſtas aquas amaras petra
pcuſſa efficit dulces: q: in tantum aqua lachrymarū eſt
amara / q̄ ſumi non poteſt: niſi v̄tute petre pcuſſe vel li
Exo. 15. gni crucis dulcoretur. In cuius figurā dr̄ Exo. 15. q̄ filij
iſrael nō poterāt bibere aquas eo q̄ eſſent amare. Et cla
mauit moyſes ad dñm: q̄ oſtendit ei lignū. qđ cū miſiſſet
in aquas / in dulcedinem v̄ſe ſunt. In ſignum q̄ petre in
ligno crucis percuſſe deuota cōſideratio omnē amaritu
dinem lachrymarū ⁊ penitētie in dulcedinē v̄tit. Unde
⁊ glo. Auguſt. ibidē dicit q̄ per lignū deus aquas ama
ras dulces fecit: prefigurans figurā ⁊ gloriam crucis.

1301 Nunquid ⁊ panem poterit dare: aut parare menſam populo ſuo?

¶ Hic ponitur ipſoꝝ murmurationis obſtinatio: q: nō
obſtāte hac experientia q̄. ſ. eis aquam de petra duriſſi
ma dederat: abūdāter adhuc obſtinati pmanētes mur
murant / dicentes. [Nunqđ ⁊ panē poterit dare ⁊c. Ex
modo eni loquēdi apparet q̄ non loq̄bātur aſſertiue:
ſed magis dubitatiue tentātes deum. Sciendū eſt autē
q̄ hic nō intelligitur de pane eis dato de celo. ſ. de māna:
quia illius panis datio preceſſit eductionem aque de
Exo. 16. petra: q: panē celi. ſ. māna dedit eis. Exo. 16. Sed aquā
Exo. 17. poſt eduxit de petra. vt habet̄ Exo. 17. Sed hic p panē
intelligit cibum delicatuȝ carniū. ⁊ hmōi petio ponitur
Nume. 11. Nume. 11. Unde ſubditur. Aut parare mēſam populo
ſuo. i. delicatā refectionem ⁊ ſplēdidā. Uñ in hebreo ha
betur. Aut parare carnē populo ſuo. Uñ glo. hic. [Aut
parare menſam populo ſuo. i. refectionē copioſaȝ popu
lo ſuo. i. tot hoībus? q. d. nō. q̄ autem loquantur negati
Nunqđ te uc: apparet ex modo loquēdi: q: dicunt Nunqđ. Ubi
net multi ſciendū q̄ hec dictio cōpoſita nunqđ cōponitur ex nō ⁊
pliciter. qđ: ⁊ ponit̄ in ſcriptura aliquādo affirmatiue / ſicut ⁊ ly
Matth. 20. non. Uñ dicit dñs. Nō poſſum qđ volo facere? q. d. im
Hiere. 18. mo poſſuȝ facere. Sic ⁊ ly nunqđ. Hiere. 18. Nunquid
reddit pro bono malū? q. d. immo. Et tunc locutio iro
nica eſt. Quādoq̄ vero ponitur interrogatiue vel dubi
tatiue. Sic eni audientes apoſtoli a chriſto / vnus vr̄m
me traditurus eſt: neſcientes de quo diceret: chriſtū ſi
gillatim dicebant. Mar. 14. Nunquid ego ſum dñe? Mar. 14.
Quādoq̄ vero ponitur negatiue. Sic eñi eliphat dice
bat. Nunqđ tu pmus homo factus es. q. d. certe nō. Et Job. 15.
ps. 49. ait dñs. Nunqđ mādūcabo carnes tauroruȝ ⁊c. ps. 49.
Et pūerb. 6. Nunqđ poteſt homo abſcōdere ignem in pūerb. 6.
ſinu ſuo: vt veſtimenta ei⁹ nō cōburātur. q. d. non. Et ſic
in propoſito / ly nunquid negatiue.

Ideo audiuit dominus ⁊ diſtulit: ⁊ ignis accēſus eſt in iacob: ⁊ ira dei aſcendit in iſrael. 1302

¶ Hic cōſequenter cōtra ipſorū ingratitudinem ponit̄
dei māſuetudo: q: nō ſtatim puniuit ipſorum ingratitu
dinem: ſed diſtulit punitionē: ſic q̄ pmo impleuit eoruȝ
poſtulationē: ⁊ cōſequēter intulit punitionē. Et duo fa
cit: q: pmo adimplet ipſoꝝ deſideriū: ſcđo murmuratio
nis adhibet ſupplicium: ibi. Adhuc eſce. ¶ Circa pmuȝ
duo facit: q: ponitur pmo circa murmurationē eoꝝ dei
offenſio: ſecūdo petitionis eoꝝ adimpletio: ibi. Et mā
dauit. Prima in duas: q: ponit̄ pmo dei offenſio: ſecun
do offenſionis aſſignatur ratio: ibi. Q: nō crediderūt.
¶ Quātum ad primū ſciendū q̄ deus differt multoruȝ
peccata punire pp̄ter multa. Quādoq̄ vt oſtendat ſuā
erga pctōres clementiā: q: ipſos patiēter expectat vt cō
uertātur. Sic eñi dicit apoſtolus ad Roma. 2. An diui Rom. 2.
tias bonitatis ⁊ lōganimitatis cōtemnis? Neſcis q: pa
tientia dei ad penitentiā te adducit? Ubi glo. Copioſa
patientia dei: q̄ tot ⁊ tāta peccātes ſuſtinet: ⁊ nō cito eos
punit: ad penitentiā ipſos reducere volēs: peccātes diu
expectans ad penitentiā. Secūdo differt punire / vt gra
uius eos puniat: q: cum differt punire culpa deſpicit: ⁊
ſic augetur / ⁊ ampliorē penā meretur. vide ſupra v̄ſicu.
1265. Tertio differt / vt oſtendat potentiā ſuā. Et ſic in p
poſito. Uoluit eñi primo deus facere qđ nō credebant
ipſum poſſe facere: vt cognoſcerent ſe defeciſſe: quo fa
cto / poſtea puniuit eos. Et hoc eſt qđ dicit. [Ideo audi
uit dñs. ſ. eoꝝ petitionē dādo eis rogata: nō q̄deȝ pp̄ter
ipſorū meritū: ſed ad ſue potentie declarationē: ⁊ diſtu
lit. ſ. inferre eis debitā penā: tamē diſponens eos in fu
turuȝ punire. Et hoc eſt qđ ſubdit. [Et ignis accēſus eſt
in iacob. Ignis. i. ira dei qua diſpoſuit eos punire. Un
de declarās q̄d intelligat p ignē ſubdit. [Et ira dei aſcē
dit in iſrael. Notandū autē q̄ ira dei multū formidan Ira dei ti
da eſt ne aſcēdat ſup nos pp̄ter multa. ſ. q: ira dei non mēda eſt
declinatur virtū poteſtate: nō debilitatur tēporis tardi ppt̄ mlt̄a
tate: in plures excitatur vnius prauitate: nullo mitiga
tur niſi humilitate. ¶ Primo ira dei nō ſuperatur virtū
poteſtate. Naum. 1. Ante facieȝ indignationis eius q̄s Naum. 1.
ſtabit? ⁊ q̄s reſiſtet ire furoris ei⁹. Et in ps. Quis nouit
poteſtatē ire tue ⁊c. Probat Boeti⁹. 1. de cōſolatione q̄ Boe. d̄ pſo
ſapiens nō habet timere irā cuiuſcunq̄ ſeuientis cōtra
eum: q: in poteſtate eius eſt facere irā alterius inermē:
q: ſapiens nihil timebit pdere qđ tyrānus poſſit aufer
re: nec aliqđ ſperat ab ipſo poſſe recipere: qđ ipſe ei poſ
ſit cōferre. Et ideo reddit irā ſuā impotentē ⁊ priuat euȝ
armis. Quicunq̄ eñi amat honores mundi timet ad
uerſitates fortune: ⁊ ecōtrario ſapiens q̄ honores mun
di nō querit / aduerſa nō timet. Sic ergo nō timendo irā
tyranni ipſam facit inermem ⁊ ſuperat. Irā autem dei
nō poſſumus facere impotentē: q: nō poſſumus nō ap
petere bonū qđ ipſe libere cōfert: nec velle miſeriā quā
ira ſua infert. ¶ Secundū ptȝ. Uñ Ualerius ait lib. 1. Ualerius
Lento gradu ad vindictā ſui diuina pcedit ira: tardita
temq̄ ſupplicij grauitate penſat. Eccl. 16. In gēte incre Eccl. 16.
dibili exardeſcet ira. ¶ Narratur de quodaȝ: q̄ ciuitate
bellis laceſſita miſit ad quendā pcipem p ſuccurſu ha
bēdo: nihilominus vt magis inclinaret eius animū: ex

poſuit ſibi fortitudinem ſue ciuitatis in muris turribus
et foſſatis. Cui ille reſpōdit. Eſt ne ciuitas vr̄a ſuperius
cooperta: vt ira dei in illā deſcendere nō poſſit? q̄d ſi eſt:
libenter veniā ad defendendū vos. Si autē non / ꝓpter
Exemplū peccata vr̄a cōtra deum pugnare nō audeo. In quadā
etiā parte anglie cōtigit ſemel q̄ blada creuerant pulcher
rima in eſtate. Et ecce appropinquāte tempore meſſis:
quoddā genus muſcarū in tāta multitudine venit q̄ to
tum illud bladū cōſumpſit. Hoies autem illius patrie:
quaſdā de illis muſcis ceperūt: et diligēter inſpicientes
q̄les erant: q̄ nunq̄ ſimiles viderāt: narrauerunt alas
ipſarū litteras habētes: et in vna ſcribebatur colore ni-
gro / ira: et in alia ſcribebatur de auro / dei. Et tunc mani
feſtū fuit ꝓpter peccata eorū accidiſſe hoc: iuxta illud
Hiere. 12. Hiere. 12. Seminauerunt triticū et meſſuerūt ſpinas: cō
fundimini a fructibus vr̄is ꝓpter irā furoris dn̄i. Tertiū
pꝫ: quoniā ꝓpter vnius pſone maliciā deus punit totā
Exemplū vnam multitudinē. Exemplū Gen̄. 20. vbi tota domus
Gen̄. 20. abimelech fuit flagellata ꝓpter eius demeritū: et totus
populus iſrael pro pctō achor punitus eſt / vt nō poſſet
ſtare cōtra inimicos ſuos donec punitus fuit ipſe achor.
Joſue. 22. Et habetur Joſue. 22. Vñ et dicit ioſue populo. Nōne
achor preteriit mādatum dei: et ſup omnē populum ira
dei incubuit. Deus eñ punit vnū ꝓ pctō alius: ſed hoc
Ariſtotel. Leo. tātum tēporaliter. Quartū pꝫ. Narrat Ariſtoteles in
libro de hiſtoriis aīalium: q̄ ira leonis natura eſt nō ira
ſci niſi ledatur: proſtratis etiā hoibus parcere dr̄. et eſt
fortis ira leonis. Eodē modo chriſtus nō iraſcitur niſi
Eſa. 64. leſus: iuxta illud Eſa. 64. Ne iraſcaris dn̄e ſatis: et ne
memineris iniq̄tatis nr̄e. Immo quātumcū q̄ offenſus
2. paral. 12 fuerit / humilitate placatur. Vñ. 2. para. 12. Quia hu-
miliati ſunt / auerſa eſt ira domini.

1303 Quia nō crediderunt in deo: nec ſperauerunt in ſalutari eius.

¶ Hic ire dei aſſignat cauſam. q. d. Ideo ira dei aſcēdit
ſup eos: q̄ non crediderunt deo viſis miraculis tot pre
cedētibus: ex q̄bus firmiter ſperare debebant q̄ deus eſ
ſet ſalutare ipſorū: q̄ ſ. eis ꝓuideret in neceſſariis. Ubi
notādum q̄ ꝑ vnū cōtrariorū aliud cognoſcitur: q̄ con
trariorū eadē eſt diſciplina. Ideo volens videre quātū
malum ſit nō credere deo / videat quātum bonū et vtile
Credere bōa multa facit. eſt credere deo. Notādum ḡ q̄ credere deo eſt viciorum
purgatiuū / mundanorū cōtemptiuū / tormētorū recepti
uum / ſupnorū adeptiuū. ¶ Primū pꝫ. q̄m ꝑ miſericordiā
ex pte dei et fidem ex parte noſtra peccata purgantur: vt
patuit in madalena: que accedēs ad chriſtum meruit
Luce. 7. a peccatis purgari. ſibi chriſto dicēte. Fides tua te ſaluā
Jone. 3. fecit. Huius figura habet Jone. 3. in niniuitis. de q̄bus
dr̄: q̄ crediderunt niniuite dn̄o et predicauerūt ieiuniū /
et induti ſunt ſaccis. Q̄d videns dn̄s q̄ cōuerſi eſſent de
via ſua mala et fidē haberēt in eū eis pepcit. ¶ Scdꝫ pꝫ.
quoniā ꝓpter fidē quā hoies in chriſtū habent munda
Actuū. 4. na relinquunt: vt in apoſtolis patuit Actuū. 4. Credē
tium erat cor vnū etc. Et vēdebant etc. Silr et clauſtrales
ꝓpter chriſti fidē mundo moriūtur vt deo viuāt. Joan.
Joan̄. 6. 6. Qui credit in me habet vitā eternā. ¶ Tertiū pꝫ. nā
ꝓpter fidē ſancti martyres multa ꝑtulerunt tormēta: vt
Hebre. 11. deducit apoſtolus ad Hebre. 11. Sancti ꝑ fidē vicerunt
regna etc. ¶ Quartū pꝫ. q̄m ꝓpter credere efficimur fi
Joan̄. 1. lii dei: ſi autem filii / et heredes. Que omnia cōſiderans
Auguſti. Auguſti. de v̄bis dn̄i dicit. Nulle maiores diuitie: nulli
Ad gal. 4 maiores theſauri: nulli honores: nulla huius mūdi ma-
ior eſt ſubſtantia q̄ fides catholica: que pctōres iuſtifi-
cat / cecos illuminat infirmos curat / penitētes reparat /
v̄gines cōiugatas / et viduas caſto pudore cōſeruat cle
ricos ordinat / ſacerdotes cōſecrat / et in eterna heredita-
te cū angelis collocat. Propter q̄d dicebat chriſtus. Qui
credit in me: etiā ſi mortuus fuerit viuet: et ois qui viuit
et credit in me: nō morietur in eternum. ¶ Vel aliter de
credere: vide in dictionario meo.

Et mandauit nubibus deſup: et ianuas celi aperuit. 1304

¶ Hic oſtendit quomodo deus cōtra ipſorū incredulitatē /
ipſorum adimpleuit deſideriū. Duo eñ poſtulauerūt
ſuperius. ſ. panē / dicētes. Nunq̄d et panē poterit dare?
Secūdo mēſam delicate ꝑparatā. ſ. carnes / dicētes. Aut
parare mēſam populo ſuo. Et quo ad iſta duo exaudi-
uit eos: et ꝑmo in petitione panis: ſecūdo in petitiōe mē
ſe ſiue carnium: ibi. Trāſtulit auſtrū. ¶ Quātum vero
ad ꝑmum circa panē eis celitus datū tria facit: q̄ poni
tur ꝑmo huius panis elargitio: ſecūdo eius noiatio: ibi.
Et pluit. tertio huius panis cōmēdatio: ibi. Panē ange
lorum. ¶ Quātum ad primū ſciendū q̄ ſm̄ Rabanum Celū multiplex.
ſeptē ſūt celi. ſ. empireū / cryſtallinum / ſidereū / igneum /
olimpum ethereū / et aereum. et inſup eſt illud celū ſan
cte trinitatis. Ipſa eñ celſitudo diuine maieſtatis ma-
thematice dr̄ celū. Hic autē accipit celū pro celo aereo:
de q̄ dicit chriſtus. Reſpicite volatilia celi. i. aeris. Iſte Math. 6.
autem panis a deo iudeis in deſerto datus / generabat
ſurſum in aere ad modum roris: vbi eſt locus nubiū: et
inde ad modū roris ſup terram deſcendebat. Et hoc eſt
q̄d dicit. [Et mādauit nubibus deſup. Quid mādauit?
vt. ſ. talem cibum generarēt. [Et ianuas celi aperuit. ſ.
apparuit aerem: q̄ ꝑ aerē ille cibus deſcendebat ad ter
ram. Per hoc autē denotatur q̄liter deus in nouo teſta
mento panē verbi ſuis fidelibus tribuit. Ubi nota q̄ ꝑ Celi dicūt ꝑdicatores
nubes ſignificātur apoſtoli et alii predicatores. vt pꝫ ſ
ſicu. 556. et. 1275. et. 926. Mādauit autē iſtis nubibus:
vt panem v̄bi dei ꝑ mundū diſtribuerēt. dicēs eis. Eun Math. vlt.
tes in mundū vniuerſum docete oēs gentes etc. Et ſic ia
nuas celi aperuit. Quid autē hic noie celi accipit / niſi
ipſi apoſtoli et celeſtes predicatores intelliguntur? Quo
rum ianuas tūc deus aperuit: quādo ipſos de iudea ꝑ
totū orbem dilatauit. vt oſtendit Grego. ſup illo verbo Grego. 9. mor. c. 4.
Job. 9. Deus extēdit celos ſolus: et graditur ſup fluctus
maris: dicēs. Celorū namq̄ noie celeſtes predicatores
deſignātur. De q̄bus ꝑ pſalmiſtā dr̄. Celi enarrant glo ps. 18.
riā dei. Ipſi eñ celi nominātur: q̄ intercedendo prote-
gunt. Cū ergo iudea contra predicatores celeſtes infre Ap̄li ꝑ mūdū ſparguntur et q̄re.
muit: predicatorū vitā dn̄s in cunctorū gentiū cognitio
nem aperiēs dilatauit: et dum illa ꝑ iudicium dei in mū
dum captiua diſpgitur: iſti celi in honorem ꝑ gratiā ten
duntur. Anguſti q̄ppe celi fuerant: cum vna ſola plebs
tot egregios ꝑdicatores tenebat. Quis eñ gentiliū pe
trum noſceret: ſi in ſolius iſraelitici populi ꝑdicatione
remaneret? Quis pauli virtutes agnoſceret: niſi hunc
iudea ad noſtrā pſequendo notitiā trāſmiſiſſet? Ecce q̄
iam flagris et cōtumeliis ab iſraelitica plebe repulſi ſūt
ꝑ mundi fines dilatati honorantur. Dn̄s ergo ſolus ce
los extēdit: q̄ mira ſecreti diſpenſatione cōſilii predica-
tores ſuos nō pmiſit in vna gente opprimi: fecit ꝑ mun
di cardines inde dilatari. Sic igitur mādauit nubibus
deſup et ianuas celi aperuit: cum ſuos apoſtolos ꝑ mū
dum ad predicādum dilatauit. Ipſe eſt eñ qui aperit
ora mutorum: et linguas infantium facit diſertas.

Et pluit illis manna ad mandu cādū: et panem celi dedit eis. 1305

¶ Hic ponitur predicti panis et cibi nominatio: q̄ mā
na vocabatur. Ubi ſciēdū: q̄ (vt habetur Exod. 16.) ad Exo. 16.
ſatiſfaciendū murmurationibus populi iſrael: q̄bus con
tra deum murmurabāt / dicētes. Nunq̄d et panem pote

ris dare ⁊c. deus illis pluit manna de celo. Unde dicit
moyſi de⁹. Loquere filijs iſrael: mane ſaturabimini pa
Manna. nibus. Factum eſt ergo mane/ros iacuit p circuitum caſtro
rum. Cumq; operuiſſet ſupficiem terre: apparuit in ſolitu
dine minutū: ⁊ q̄ſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruine
ſup terrā. Quod cum vidiſſent filij iſrael: dixerunt ad inui
cem manhu? qđ ſignificat/qđ eſt hoc. Ignorabāt enim
qđ eſſet. Et ait moyſes. Iſte eſt panis quem dedit dñs
ad veſcendū vobis. Propter verbū ergo qđ dixerāt pri
mo filij iſrael videntes dictum cibū .ſ. manhu: iſte cibus
appellatus eſt māna. De quo nunc. ¶ Et pluit illis mā
na ad māducādum: q2 iſte cibus deſcendebat cum rore.
Nume.11. vt habetur Nume.11. Ros autem ⁊ pluuia nō differūt/
niſi ſm paucitatem ⁊ multitudinē materie. Et ideo dici
tur ꝙ manna deſcēdebat p modum pluuie: ⁊ dicebatur
panis de celo: q2 de celo aereo deſcēdebat. Per hoc autē
nobis ſignificatur ſacramentum euchariſtie in nouo te
ſtamēto: qđ deus nobis dat in deſerto preſentis vite ten
dētibus ad terrā pmiſſionis celeſtis patrie. Ubi notan
Exo.16. dum ꝙ de iſto manna legit̃ ſententialiter Exo.16. et Nu
Nume.11. me.11. ꝙ illud manna erat ad modum roris: ⁊ in mane
apparebat in ſolitudine per circuitum caſtroꝝ: ⁊ erat in
ſimilitudinē ſeminis coriādri album: guſtuſq; ei⁹ q̄ſi ſi
mile cum melle. Colligebāt omni die excepto die ſabba
ti: in quo nihil colligebāt: ſed in die pcedēte colligebant
duplum. Colligebāt autē omni die vnā menſurā q̄ dice
batur gomor. Et ſi qs plus colligebat: non tñ habebat
Euchariſtia p mā-na ſigur. plus: nec q̄ min⁹ habebat min⁹. ¶ Nota ꝙ p iſtud man
na ſacramētum euchariſtie figurat̃: qđ ad inſtar māne
fuit ſicut ros ⁊ pluuia. Nā ſicut ros ⁊ pluuia de celo de
ſcēdit ⁊ terram infundit: ſic chriſtus in v̾gine p terram ſi
gnificata deſcendit ſicut pluuia in vellus: ⁊ ſicut ſtillici
dia ſtillātia ſup terram. Cuius figura preceſſit in vellere
Judi.6. gedeonis. De quo dr̃ Judi.6. ꝙ ros in ſolo vellere fuit.
Signāter autem dr̃ ſimile ſemini coriandri: q̄ eſt herba
odorifera: q2 chriſtus fuit fruct⁹ beate v̾ginis ſignate p
odoriferā ⁊ fructiferam herbam: vt ſic ipſa merito dice-
Ec.24. re poſſit illud Eccl.24. Ego q̄ſi vitis fructificaui ſuaui
tatem odoris. Dicit̃ autem fuiſſe album ad inſtar cori
andri: ppter puritatem quā ſemp habuit: q2 pctm̄ non
1.Petri.2 fecit: nec inuētus eſt dolus in ore eius. Dr̃ autem fuiſſe
pilo tuſum: ppter penas quas pro nobis ſuſtinuit. Dr̃
autem habere guſtum mellis ⁊ ſimile/ ppter dulcedinē
ſpiritualē. Notāter autem dr̃ ꝙ filij iſrael omni die illud
colligebant preterq; in die ſabbati. Ubi notādum ꝙ p ſex
dies in qbus colligebatur: vita laborioſa quā i hoc mū
do habemus intelligitur. Per ſabbatum vero itelligit̃
vita beata: que in futuro cōſiſtit ſine omni labore. In cu
ius figura poſtq; deus in ſex diebus mundum creauit:
Gen.1. die ſeptimo dr̃ requieuiſſe. Gen.1. Quādiu ergo in hoc
mundo viuimus/cotidie indigemus iſto cibo ſpiritua
li corporis chriſti. Et ideo cotidie in eccleſia ſacrificatur
⁊ ſumitur ad ſuſtentationem deuotoꝝ fidelium. Uñ iſte
eſt cibus cotidianus: quē cotidie petimus/dicētes. Pa
nem nr̃m cotidianum da nobis hodie. In vita vero bea
ta iſto ſacramēto non erit opus: q2 videbimus eum ſi-
cuti eſt. Ideo dr̃ ꝙ ſeptimo die non colligebant māna:
ſed die ſexto colligebāt duplum: ad denotādū ꝙ bonis
iſte cibus datus in fine nō ſolum auget meritū/ ſed etiā
ducit ipſos ad regnum. Mirum tñ videt̃ ꝙ omnes me-
tebant eandē meſurā: q2 nec q̄ plus colligebat plus ha
bebat: nec q̄ minus minus. Qđ figurabat ꝙ in ſacramē
to totus chriſtus cōtinetur in toto: ⁊ tot⁹ in qualibet par
te. Unde tātum recipit q̄ totam integram hoſtiā ſumit:
ſicut q̄ ptem: ⁊ ecōtrario. Dr̃ autē ad menſurā gomor ſu
mi: q̄ eſt mēſura trium ſextarioꝝ: ad denotādū ꝙ in iſto
ſacramento tria cōſiderare debemus .ſ. corpus/animā/
⁊ diuinitatē cui vniunt̃. ¶ Et aduerte ꝙ filij iſrael iſtū ci
bum videntes/dixerunt manhu: qđ interpretatur quid
eſt hoc. Quia ſi conſideremus q̄ ſunt in hoc ſacramēto:
inueniemus multa mirabilia excellētia oēm conſiderā
tionem naturalē. Nō mirum ꝙ totus chriſtus cōtineat̃
ſub modica hoſtia: ꝙ tot⁹ in tota ⁊ totus in qualibet ei⁹
pte? Et ſic de multis. Sed vbi ſenſus deficit ad firmādū
cor ſyncerum: ſola fides ſufficit. Sic ergo de cibo iudeis da
to q̄ iſtud ſacramētum figurabat/ dr̃ ꝙ pluit illis māna
ad māducādum: ⁊ q2 de celo deſcendebat: ideo ſubdi
tur. ¶ Panē celi dedit eis. Et de iſto pane ad litteram dr̃.
Angeloꝝ eſca nutriuiſti populum tuū: ⁊ paratū panem *Sap.16.*
de celo preſtitiſti illis ſine labore: omne delectamētum
in ſe habentem: ⁊ omnis ſaporis ſuauitatem.

Panē angeloꝝ manducauit hō: cibaria miſit eis in abundantia. 1306

¶ Hic ponitur huius cibi cōmendatio. Uocatur enī pa
nis angeloꝝ māna: nō ꝙ angeli illo cibo vterentur cum
cibo nō indigeāt: q2 puri ſunt ſpiritus ſine corpore: ſed
q2 angeloꝝ miniſterio iſte cibus in celo aereo formaba
tur/⁊ in terrā deſcendebat. Sed de iſto pane angeloruꝫ
mirum videt̃: ꝙ cum iudei iſtū textum allegarent chri-
ſto dicētes. Quod ſignū tu facis vt videamus ⁊ credam⁹ *Joh.6.*
tibi? Patres nr̃i manducauerunt māna in deſerto: ſicut
ſcriptū eſt. Panem de celo dedit eis māducare. Quib⁹
reſpōdens chriſtus ait. Amē dico vobis. Nō moyſes de
dit vobis panem de celo: ſed pater meus dat vobis pa
nem de celo verum. Ex quibus videtur chriſtus innue
re ꝙ māna nō fuerit panis verus. Ad hoc reſpondetur:
ꝙ illud māna erat figura chriſti (vt ſtatim dictum eſt ver
ſiculo precedenti.) et vera figura figurās verum panem
chriſtū. Nō erat ergo is panis ſignatus: ſed figura veri pa
nis ſignati. Unde Theophilus exponēs predicta v̾ba *Theophi.*
chriſti ait. Seipſum dicit chriſtus panē verū: q2 pncipa
le ſignatum p māna eſt ipſe vnigenitus dei filius hō fa
ctus. Māna nāq; interpretat̃/qđ eſt hoc. Cū iudei vi *Euchari-*
dentes pmo illud ſtupefacti vnus ad aliū dicebant: qđ *ſtia dr̃ mā-*
eſt hoc? Filius autē dei factus eſt homo: ipſe eſt potiſſi- *na.*
mum admiratiuū māna: ita vt cuilibet cōtingat quere-
re: qđ eſt hoc. Quomō filius dei filius hoīs eſt? Quo-
modo ex duobus naturis vna pſona ſit? Hec oīa ergo
que de iſto pane dicuntur: figura erant corporis chriſti.
Quod notans magiſter in glo. dicit. Myſtice hec oīa ſunt
intelligēda ⁊ ſub hiſtoria veteris teſtamēti gratia euan
gelica declaratur. Mādauit enim nubibus deſup .i. pre
dicatoribus: ⁊ ianuas celi aperuit. Janue celi ſunt ipſi
predicatores (qbus intratur in celū) vel ſcripture ſacre.
Aperuit autem ianuas: q2 ſuis pdicatoribus dedit ſpi-
ritum vt intelligerēt ſcripturas. Et pluit illis māna ad
māducādum. Manna interpretatur: qđ eſt hoc. Et ſi-
gnificat panem q̄ de celo deſcendit .ſ. corpus chriſti: q̄ eſt
verus cibus angeloꝝ: quo incorruptibilis incorruptibi
liter paſcuntur: quē vt māducaret homo v̾bum caro fa
ctum eſt: qui p nubes euāgelicas pluitur toti mundo: ⁊
apertis cordibus eorum: q̄ſi celeſtibus ianuis credenti ec
cleſie predicatur: nō tentāti ſynagoge. ¶ Panem angelo
rum māducauit homo. Panis celi non aliud eſt q̄ chri
ſtus: de quo celeſtes .i. angeli reficiuntur eius cōtempla
tione. Et hunc panem .i. verbum grādi cibo quo paſcū-
tur angeli/per carnem factum edit homo.

Tranſtulit auſtrū de celo: ⁊ induxit in virtute ſua aphricum. 1307

¶ Hic ponitur exauditio ſecunde petitionis eoꝝ: qua
carnes poſtulauerant. Circa autem iſtum cibum car-
nium eis datum quattuor ponit: primo modum quo il
lum dedit: ſecundo copiā qua ipſum dedit: ibi. Et pluit.

tertio facilitatem ad capiēdum: ibi. Et ceciderunt. quar
to ſaturitatem ad comedendum: ibi. Et māducauerūt.
Auſter. ¶ Quantum ad primum ſciendum q auſter dr̄ quidā
vētus pſlans a meridie: dictus ſic ab hauriēdo aquas.
Aphricus Nam nebulas [illegible] z dat aquas. Aphricus autē dici
tur quidam ventus occidentalis: lateralis tamen verſus
meridiem. A parte ergo occidentali caſtrorū hebreorū
vltra mare erat maxima multitudo coturnicū. Volēs
ergo deus illas aues cōducere in caſtris hebreoꝝ: ceſſa
re fecit ventū auſtri q a caſtris flabat verſus coturnices:
z induxit vētum aphricū validū q ab illo loco vbi erāt
coturnices flabat verſus caſtra hebreorū. Qui ventus
aphricus ſua vehemētia coturnices illas de illa patria
aſportauit ad caſtra hebreorū. Et hoc eſt qd dicit. [Trā
ſtulit auſtrum de celo. i. ceſſare fecit illum vētum de aere:
q flabat a caſtris hebreoꝝ verſus coturnices illas: z ſic
ſi regnaſſet ille ventus impediuiſſet aductū illarum: z
induxit in virtute ſua aphricum. i. vētum q̄ſi oppoſitū
q flabat a loco coturnicum ad caſtra. Et ſic ille ventus
aphricus ſua virtute aſportauit illas coturnices ad caſtra hebreoꝝ. Per hoc autē gr̄a noui teſtamēti ſignifica
tur: qua iudeis expulſis gētes ſunt vocate. Nā ſm̄ Gre
Grego. 27 mor. c. 26. go. per auſtrum populus iudaicus deſignat: q iſti q
vnum atq inuiſibilē deum nouerant: eiuſq legi ſaltem
Judei. carnaliter ſeruiebāt: quaſi ſub meridiano ſole feruētes/
Gentes. in fidei calore tenebātur: z ſic per auſtrum ſignātur. Gē
tiles autem q nullā ſcientiā ſupne cognitionis attingerāt: velut ſine ſole frigidi ſub aqlone ſiue aphrico rema
nebant. Modo g deus de celo. i. de cognitiōe celeſtium
trāſtulit z amouit auſtrum. ſ. populū iudaicū: z in virtu
te ſua induxit. ſ. ad dei cognitionē aphricū. i. gentilē po
pulum. Et bene dicit/ in virtute ſua induxit aphricum:
q ſecundū Auguſtinū: maius eſt impium iuſtificare:
q totum mundum creare de nihilo.

1308 Et pluit ſuper eos ſicut puluerē carnes: z ſicut arenam maris volatilia pennata.

¶ Hic oſtendit copiā cibi eis dati: quā abundantiā deſi
gnat nomie pulueris z arene maris: q nec puluis/ nec
arena maris dinumerari poteſt. Nō tamē credendum
eſt/ q illa volatilia vel coturnices quas adduxit vent9
aphricus in caſtris iudeorū eſſent tot ſicut puluis terre
vel arena maris: ſed eſt ꝯſuetudo ſcripture: quādo vult
alicuius rei copiā oſtēdere ſic loq. Sic em̄ dicit dn̄s ad
Gen. 15. abraam. Si qs poſſit numerare puluerem terre/ ſemen
1. Reg. 13. quoq tuū numerare poterit. Et. 1. Re. 13. dr̄: q reliquū
vulgus. ſ. philiſtinoꝝ erat ſicut arena q eſt in littore ma
ris. Per hoc em̄ denotatur abundātia z maxima multi
tudo. Hanc etiā abundantiā notat p hoc verbum pluit.
q. d. ſicut in pluuia deſcēdit innumerabilis guttaꝝ mul
titudo: ſic z ille coturnices q̄ſi innumerabiles erant. Et
quales carnes eis dederit. ſ. nobiles ſubdit/ dicēs. [Et
ſicut arenā maris volatilia pennata: q coturnices erāt
Aduerſa. viue. ¶ Myſtice autem p carnes intellige aduerſitates
corporales: q maxime carni aduerſantur. ſed per vola
tilia pēnata accipe cōſolationes ſpirituales q ex aduer
ſitatibus iuſtis oriuntur: q ex aduerſitatibus iuſti hic
preſſi diuinis cōſolatiōib9 refecti/ ſurſū vt volatilia pē
nata aſcendūt ad deū mēte. vt oſtēdit Greg. 2. lib. moꝝ.

1309 Et ceciderūt in medio caſtrorū eorum: circa tabernacula eorum.

¶ Hic oſtendit facilitatem dictū cibum capiēdi. Qualiter autem hoc factū fuerit ne aliquis labor eſſet ad il
Nume. 11. las coturnices capiendas oſtenditur Nume. 11. Vbi
dicitur q ventus. ſ. aphricus egrediens a dn̄o arreptas
tranſmare coturnices detulit: z dimiſit in caſtra itinere
quātum vno die confici poteſt ex omni pte caſtrorum: p
circuitum: volabantq in aere duobus cubitis ſuper ter
ram. Surgens ergo populus toto die illo z nocte ac die
altero cōgregauerunt coturnicum multitudinem: z ſiccauerunt eas per gyrum caſtrorū. Sic ergo q in altum
volare nō poterant vt facilius capi poſſent: dicit q ceci
derunt in medio caſtroꝝ eorum: ac etiā per circuitū ca
ſtrorum ſuorum. ſ. circūcirca per ſpacium vnius diete.
¶ Myſtice autem per iſta volatilia pēnata: que ceciderunt in medio caſtrorum eoꝝ/ itellige animalia illa pē
nata ſenas alas habentia. ſ. ſanctos euangeliſtas z pre
dicatores: q non expectarunt vt gentes eſurientes z ſitientes. i. carentes cibo verbi diuini ad ipſos venirent
vt ab eis ſaciarent: ſed ipſi ſpōte vēto ſpūſſcti deducti
venerunt ad homies: z eis attulerunt verba diuinitus
miſſa quo ipſorum fames ſaciaretur: vt etiā hoies in ſe
dibus z in locis ſuis ſtātes audirent verba diuina. quo
niam vt dr̄ ps. 18. In omnem terram exiuit ſonus eoꝝ Ps. 18.
zc. Et hoc ē qd dicit. q illa volatilia pēnata. i. ſancti euā
geliſte z predicatores ceciderunt. i. deuenerunt in medio caſtrorum eorum zc. vt. ſ. quilibet ad libitum ſine la
bore verbum dei accipere poſſet.

Et māducauerūt z ſaturati ſūt nimis: z dſideriū eoꝝ attulit eis: nō ſūt fraudati a deſiderio ſuo. 1310

¶ Hic oſtenditur eoꝝ ſaturitas: tantū em̄ de illis volatilibus comederūt: q non ſolum ad ſufficientiā ſaturati
fuerunt: ſed etiā nimis. q vt dr̄ Nume. 11. Comedetis Nume. 11.
donec exeat p nares vr̄as: z vertatur vobis in nauſeā.
Et ſic qd deſiderabāt plene aſſecuti fuerūt. Propter qd
dr̄ q deſideriū eoꝝ attulit eis dn̄s: z nō ſunt fraudati a
deſiderio ſuo. Sic ergo ſaturati ſunt ventre nō mente: z
cōuicti ſunt: q hoc deo impoſſibile putauerūt. Hoc ergo
ideo fecit dn̄s: ne impotentia in deo videretur. ideo deſi
derium eorum attulit eis. Ubi ſi dicas ſcriptū eſt: q pec Joan. 9.
catores deus non exaudit. Cum ergo iſti eſſent pctōres
z increduli: quomō exauditi fuerūt a deo: q deſideriū
eorum attulit eis zc. Ideo notādum q exaudit dn̄s po Exaudit
ſtulātes diuerſimode: q quādoq ad vtilitatē z votum:
quādoq ad vtilitatem nō ad votū: quādoq vero ad
votū z nō ad vtilitatem. ¶ Primo modo exaudita eſt Or̄o.
ois oratio chriſti. Sic etiā z filij iſrael clamātes ad deū:
vt de ſeruitute pharaonis eriperētur, exauditi fuerunt.
¶ Secundo modo exauditus fuit paulus: quādo ora
bat vt ſtimulus carnis ab eo auferretur: nō enim fuit ad
votū exauditus: ſed ad vtilitatē: q ad cōſeruationē hu
militatis datus ſibi erat. ¶ Tertio modo exauditi fuerunt iudei poſtulātes carnes: q impetrauerūt qd vole
bant: ſed nō ad eorū vtilitatē: ſed magis ad damnum.
Propter qd hic ait glo. Deſideriū eoꝝ attulit eis dn̄s:
licet eis nō pfuerit. Cōcedunt em̄ interdum q nō pfici
unt: ſed magis nocēt. Q g nos neſcim9 q nobis ſi pericula
ri ſunt pfutura vel q nobis nociua. Ideo etiā antiq pħi
dicebāt q nihil in particulari a dijs petere: ſed ſolum in
vniuerſali: vt nobis cōferāt bona. vide ſupra vſi. 504.

Adhuc eſce eoꝝ erant in ore ipſorū: z ira dei aſcēdit ſup eos. 1311

¶ Hic ꝯſtr ponit murmurātiōis iſtoꝝ pena ſiue ſuppliciū. Et duo facit: q oſtēdit ꝯ eos pmo diuinā idignatio
nē: ſcdo idignatiōis executionē: ibi. Et occidit. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū q qūis de9 multoꝝ punitionē pctōꝝ
differat: nō tn̄ pctm̄ oino ipunitū dimittit: ſed qd tardi9

punit amplius vindicat. Diſtulit ergo iſtos punire deus (vt dictum eſt verſi.1302.) vt euidentius in eis ſuam iuſticiam oſtenderet. Et hoc eſt quod modo ait. [Adhuc eſce eorum erant in ore ipſorum: ⁊ ira dei.⁊c. Veriſimile eſt enim q̃ quando ira dei venit ſuper eos q̃ adhuc aliqui

Nu.11.

eorum comedebant. Et hoc eſt quod dicitur. Adhuc carnes erant in dentibus eorum: nec defecerat homini cibus: ⁊ ecce furor domini concitatus eſt in populum ⁊ percuſſit eum plaga magna nimis. vocatuſq; eſt locus ille ſepulchra concupiſcentie: ibi enim ſepelierunt populũ qui deſiderauerat carnes. Ex hoc clare apparere poteſt quantum vitium gule diſpliceat deo: quod ſic acriter punivit in populo. Dedit eis quod querebant ⁊ punivit in eis deſiderium eorum malum. Unde iſtum verſum adducens Grego. dicit. Maioris quippe iracundie eſt cauſa cum ⁊ hoc tribuitur quod male deſideratur: quia ⁊ hoc quoq; obtinuit qđ deo nolente concupiuit. Unde ⁊ per pſal. dicitur cum eſcã carnis male populus deſideraſſe perhibetur. Adhuc eſce eorum erant in ore ipſorũ: ⁊ ira dei deſcendit ſuper eos. Solent nãq; tardius apparere diuina iudicia cum prepediuntur ne implere debeant mala vota. Nam quãto citius malum votum impleri permittitur: plerũq; tanto celerius punitur. Et ideo ne propter eſcam inordinate deſideratam ira dei deſcendat ſuper nos nota q̃ in deſiderio eſcarũ ⁊ comeſtiõe multa ſunt vitanda. Primo multiplicatio ferculorũ: ⁊ hoc propter infirmitatem tam corporis q̃ anime. Eccl.37. In multis erit infirmitas. Secundo iudicata occaſio ſcandalorum: quia cõtra edificationẽ proximi. 1.cor.8. Si eſca ſcandalizat fratrẽ meum: nõ manducabo carnẽ in eternum. Tertio inordinata poſtpoſitio meliorum.ſ. ſpiritualium ⁊ diuinorum: quia eſſet cõtra electionẽ boni. Mat.6. Nõne anima plus eſt q̃ eſca. ergo prius curandum eſt de anima q̃ de eſca. Non eſt regnũ dei eſca ⁊ potus. Quarto nimia delectatio guloſorum. propter quod dicitur. Eſca ventri ⁊ venter eſcis.ſ. ordinate ſeruire debet. Quia ergo plus comedẽdo eſcas ſibi a deo datas predicta non ſeruauit: ideo adhuc eſce eorũ erãt in ore ipſorum: ⁊ ira dei aſcendit ſuper eos. Quantum autẽ ſit timenda ira dei. vide verſi.1302.

Nu.11. — Grego.15. mora.10 — Exaudiſt ſc̃e q̃s ad malũ ſuũ. — Eſca — Eccl.37. — 1.corin.8. — Mat.6. — Rom.14 — 1.cor.6.

1312 Et occidit pingues eorum: ⁊ electos iſrael impediuit.

Hic ponitur diuine indignationis executio. Ubi notandum q̃ per pingues intelliguntur diuites ⁊ potentes in populo: qui ſcz murmurando deo reſiſtebant: petendo quod non credebãt deum facere poſſe. Nam pinguedo dicitur ipſa ſuperbia que ex diuitiis habet ortũ. vt oſtendit Grego. dicens. Sicut enim ex abundanti cibo adeps: ita ex abundantia rerum ſuperbia naſcitur: que mentem diuitis impinguat dum eleuatur animus ſuperbientis. Superbia enim mentis quaſi quedã pinguedo eſt craſſitudinis. Unde quia plerũq; ex abundãtia rerum peccata perpetrantur. Ideo per prophetã dicitur. Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum. Per electos autem accipe bonos: vt erat Moyſes ⁊ alij a deo electi. De quibus dicitur. Quemcũq; elegerit dominus ipſe erit ſanctus. De diuitibus ergo ſuperbis ⁊ murmuratoribus dicit. [Et occidit pingues eorũ: quia ſcz illi ſubita morte occiſi fuerunt a deo. vt patet Numeri.11. De bonis autem dicit. [Et electos iſrael impediuit: vt puta Moyſen ⁊ Aaron. Ubi notandum q̃ quãdo populus murmurabat contra Moyſen poſtulãdo aquã: ad illorum murmurationem Moyſes dubitauit poſſe educere aquam de petra vt dixerat deus. propter quod dubitando dicit populo. Num poterimus vobis de petra hac aquam eijcere? Propter quam dubitationẽ ipſe ⁊ Aaron impediti fuerunt ne terram promiſſionis intrarent. vnde ſtatim dicit dominus ad Moyſen ⁊ Aaron. Quia non credidiſtis mihi.⁊c. nõ introducetis hos populos in terrã quã dabo eis. Similiter videtur Moyſes dubitaſſe de datione carnium: vt habetur Num. 11. Et ideo ipſe ⁊ Aaron impediti fuerunt ne intrare poſſent terram promiſſionis. Et ſic intelligit pſal. dicens. [Et electos iſrael impediuit. Notandum autem quia occidit pingues eorum: quoniã (vt habetur Nume.11.) locus in quo fuerunt occiſi. vocatus eſt ſepulchra cõcupiſcentie: ad denotandũ q̃ qui per gulam peccant: merito ipſorum guttur ſepulchrum cõcupiſcentie debet appellari. Nec mirum quia ſm philoſophũ.3. ethico. maxima delectatio guloſi eſt in lingua ⁊ in gutture. Et ponit exemplum de illo guloſo: qui ſolum a dijs poſtulabat habere collum longũ ad modum gruis: vt ſcz haberet longã delectationẽ in cibo. Sic ergo guttur guloſi ſepulchro cõparatur: quia ſicut in ſepulchro cadauera putreſcũt: ſic ⁊ in gutture guloſi dum alimenta recipit vltra virtutem digeſtiuam ⁊ conuertentem cibum in alimentũ corporis: quia tunc cibus in ſtomacho nõ digeritur: ſed potius corrumpitur ⁊ malos morbos ⁊ humores generat tam mentis q̃ corporis. In ſepulchris etiam mortuorum (vt recitat Iſidorus.12. etymolo.) de ſpina dorſi.ſ. de medulla eius generatur ſerpens. Quod merito euenit ſm Iſido. vt ſicut per ſerpentem mors hominis: ita ⁊ in morte hominis ſerpẽs generetur. Sic ergo in ſepulchro generantur ſpecies venenoſe.ſ. delectatio ⁊ concupiſcentia inordinata: que totum hominem inficit veneno ſuo. Unde Grego. dicit q̃ dum venter non reſtringitur per carnis compeſcentiam: ſimul cuncte virtutes obruuntur. Et Ambro. in libro de ieiunio. Inuitas ad mortẽ prandiũ: efferre vis ad ſepulchrum: cibos promittis: tormenta irrogas: vina pretendis: venena ſuffundis: omne enim quod nocet venenum eſt: tollit ſenſus: viſcera exurit: ſomnum infert: caput vexat. Etiam maior eſt vis vini q̃ veneni. vnde Deute.32. Fel draconum vinum eorum.ſ. praua concupiſcentia. Merito illud euenit: quia propter hoc ſolum comedit ⁊ bibit guloſus/ vt concupiſcentie ſue ſatiſfaciat. Unde ſicut concupiſcentia eſt principium immoderate ſumptionis: ſic ⁊ terminus. Propter quod de gutture guloſi dicitur/ quod ſcribitur Nume.11. Vocatus eſt locus ille ſepulchra concupiſcentie.⁊c.

Pingues dicunt ſuperbi. — Grego.15. ca.25. — Eſa.72. — Nu.16. — Nume.11. — Num.20. — Guloſus ſiue os guloſi dicit ſepulchrũ. — Iſidorus. — Grego.30 mor.c.26. — Ambro.li.de ieiu nio.c.1. — Deute.32 — Num.11.

In omnibus his peccauerũt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus eius. 1315

Cõſequẽter hic ponit ingratitudo populi poſt miſſionẽ exploratorũ. Et diuidit in ptes tres: q: ponitur primo ipſorũ ingrata malicia. ſcđo ipſorũ falſa penitẽtia. ibi. Cũ occideret eos. tertio dei latrimia. ibi. Ipſe aũt miſericors. Prima in duas: q: primo ponit ipſorũ malicia. ſcđo ipſorũ pena ſubſecuta. ibi Et defecerũt. Quãtũ ad primũ notãdũ q̃ qñ popul⁹ iſrael p deſertũ ambulãs venit ad deſertũ pharã: Moyſes de pcepto dñi miſit de oĩ tribu principes ad cõſiderãdam ⁊ explorãdã terrã promiſſiõis/ dicẽs eis. Cõſiderate terrã q̃lis ſit ⁊ populũ q̃ habitator eius eſt: vtrũ fortis ſit an infirmus: pauci numero aut plures: q̃les ſint ibi ciuitates.⁊c. et afferte nobis de fructibus terre. Aſcenderuntq; ibi exploratores: ⁊ luſtrata omni terra poſt quadraginta dies reuerſi ſunt ad Moyſen portantes de fructibus terre illius.ſ. palmitem cum vua: mala granata ⁊ ficus. Et retulerunt coram omni populo dicentes. Terra iſta optima eſt: ⁊c vera fluens lac et mel: quod ex iſtis fructibus cognoſci poteſt: ſed ciuitates habet fortiſſimas/ vſq; ad celum muratas: ⁊

Nu.13.

habitatoreſq; viros fortiores nobis ꝛ plures. nequaq̄
poterimus ipſos ſuperare. Illic enim vidimus gigan-
tes. ꝛc. Ad quorū verba fuit populus territ⁹ ꝛ murmu-
ratio magna in populo orta eſt dicens. Utinã ꝫ mortui
eſſem⁹ in egypto: ꝛ non inducat nos dñs in terraꝫ hanc
vt cadamus gladio: ꝛ vxores nr̄e ac liberi noſtri captiui
ducantur. vnde ꝛ lapidare voluerūt moyſen / dicentes.
Cōſtituamus nobis ducē ꝛ reuertamur in egyptū. Sed
ecōtrario caleb filius iephone qui fuerat vnus ꝛ Joſue
de exploratoribus cōfortabat pplm̄ dicēs ꝙ facilr̄ pote
rãt illos debellare: ꝛ illã terrã optimã obtinere. Sꝫ iſta
pplꝰ noluit credere: ſꝫ magis volebat eos vna cū moyſe la
pidare. Et hoc eſt grãde pctm̄ ppli. Qđ hic notãs ps. d.
In oib⁹ his peccauerit adhuc. q. d. vide ppli hui⁹ infide
litatē: q̄ viderant tot mirabilia dei ꝛ circa ipſos miracu
loſe opata / tot bñficia eis libere cōceſſa: punitionē quaꝫ
de⁹ exercuerat cōtra murmuratores: q: adhuc eſce eorū
erant in ore ipoꝝ ꝛc. p q̄ oia debebant firmiter credere ꝙ
de⁹ ipſos introduceret in terrã ꝓmiſſã. Sꝫ iſtis nō obſtã
tibus in oibus his peccauerūt adhuc ꝛ nō crediderūt in
mirabilib⁹ ei⁹. Cōſimilis icredulitas fuit in iudeis tpe
xp̄i: q̄ viſis tot ſignis ꝛ miraculis factis p xp̄ꝫ obſtinati
Joan. 12. pmanētes credere noluerūt. Propter qđ dr̄ Joã. 12. Cū
aūt tãta ſigna feciſſet corã eis: nō credebãt in eū. Sꝫ mi
randū qđ ibi ſubdit vt ſermo Eſaie ipleretur quē dicit.
Dñe qs credidit auditui nr̄o: ꝛ brachiū dñi cui reuelatū
Credere. eſt. ꝓpterea nō poterãt credere. Et iterū dicit eſaias. Ex
cecauit oculos eoꝝ ꝛ indurauit cor eoꝝ vt non videant
oculis ꝛ intelligãt corde. Ex quo textu apparet ꝙ iudei
xp̄o ꝑdicanti ꝛ miracula faciēti nō crediderūt nec crede
re potuerūt: hoc ideo q: de⁹ excecauit oculos eoꝝ / ꝛ idu
rauit cor ipoꝝ. Ex quo volūt aliq̄ inducere ꝙ talis icre-
Peccare. dulitas nō eſt eis ad culpã imputãda: q: nemo videtur
Augu. peccare in eo qđ vitare nō pōt. Ad iſtã difficultatē rn̄det
Auguſt. ſup Jo. ptractãs predicta verba dicēs. Dicunt
eni nobis: ſi nō potuerūt credere qđ pctm̄ eſt homini nō
facere qđ nō pōt facere? Si autem nō credēdo peccaue-
runt: ergo potuerūt credere ꝛ nō fecerūt. Si aūt potuerūt
credere: quō ergo dicit euãgeliuꝫ: ꝛ nō potuerūt credere
q: dicit eſaias. Excecauit eos ꝛc. Et ſic tales qđ grauius ē
ad deū referūt cauſam quare nō crediderūt: qñ ipe ex-
cecauit eos ꝛ indurauit. ¶ Audiſtis ḡ ꝓpoſitã queſtio-
nē q̄ ꝓfunda ſit. Sꝫ rn̄dem⁹. Si eni a me q̄ritur quare
credere nō potuerūt. rn̄deo / q: nolebãt. malã quidē vo-
luntatē eoꝝ deus ꝓuidit ꝛ p prophetã ꝓnūciauit ſꝫ non
fecit. Sꝫ dices. aliã cauſam dicit eſaias ꝓpheta / nō volū
tatē eoꝝ / ſed hãc: q: excecauit oculos eoꝝ ꝛ indurauit cor
eoꝝ. Sed rn̄deo eorū voluntatē meruiſſe hoc. Sic enim
excecat de⁹ ſic obdurat: qđ eſt deſerēdo / non faciēdo. ꝛ
hoc meruit eoꝝ volūtas. hoc eni viciū cecitatis ꝛ duricie
ſuperbiētis volūtatis audacia inſtruit. Si ḡ dicant: non
poſſunt iudei credere: q: hoc ꝑdixit Eſaias. imo nō pñt
q: nolūt. qđ de⁹ preſciuit ꝛ ꝑdixit / nō fecit. Nō ergo mi-
rū eſt q: nō potuerūt credere. quoꝝ volūtas ſic ſuperba
erat / vt totū ſuis virib⁹ attribuerēt vt negarēt ſibi diui-
nū auxiliū eſſe neceſſariū ad bñ viuendū. Quoſq; enim
tã ſuperbe ſapiūt / nō pñt credere in xp̄m: nō q: imutari
hoies in meli⁹ nō poſſint: ſꝫ q: q̄diu talia ſapiūt credere
nō pñt. Sicut ḡ ꝙ de⁹ ſeipm̄ negare nō pōt laus eſt diui
ne volūtatis: ita ꝙ illi nō poterãt credere culpa eſt volū
tatis hūane. Hec oia aug. Uñ de ipis dictū ē ſupra. Nō
crediderūt in deo: nec ſperauerūt in ſalutare eius.

1314 Et defecerūt in vanitate dies eo-
rū: ꝛ anni eorū cū feſtinatione.

¶ Hic ponit pena ꝓ dicta culpa debita ſubſecuta. Nam
ꝓpter iſtud pctm̄ nouiter poſt reuerſionē exploratoꝝ cō
miſſum de⁹ ſic puniuit pplm̄ murmurantē / ꝙ oēs q̄ exie
rūt de egypto (ꝛ hoc a viginti ãnis ꝛ ſupra) oēs mortui
ſunt in deſerto. ꝛ null⁹ eoꝝ intrauit terrã ꝓmiſſiōis. exce
ptis duob⁹ de exploratoribus predictis. ſ. caleb filio ie-
phone: ꝛ ioſue filio nū. Uñ dixit dñs ad moyſen. Oēs Nu. 14.
hoies q̄ viderunt maieſtatē meã ꝛ ſigna mea q̄ feci i egy
pto ꝛ in ſolitudine ꝛ tentauerūt me: nō videbūt terrã p
qua iuraui patrib⁹ eorū: q: nō obedierūt voci mee. nec
quiſq; ex illis q̄ detraxerūt mihi intrabūt in eã ꝛc. Et hanc
penã hic ponēs ps dicit. ¶ Et defecerūt in vanitate dies
eoꝝ. Et bñ dicit in vanitate: q: vanū dr̄ qđ fine caret itē
to. Similr̄ defecerunt ãni eorū cū feſtinatione: q: mors
multoꝝ illoꝝ per multos ãnos fuit accelerata: ſicut i re
belliōe chore in qua multi a terra fuerūt abſorpti / ꝛ mul Nu. 16.
ti igne diuino cōſumpti: ꝛ poſtmodū p ſerpētes ignitos
quos de⁹ pluit ſup pplm̄: ꝛ poſtmodū ꝓpter pctm̄ for- Nu. 21.
nicationis cū alienigenis mulierib⁹ ꝛ idolatrie: q: deos
illarū adorauerūt. ꝓpter qđ mortui ſunt viginti tria mi
lia hominum: ꝛ ſic multiplr̄ fuerūt pcuſſi ꝙ nullus eoꝝ
intrauit terram promiſſionis. vt dictum eſt. Ad iſtum
intellectū dr̄. ps. 54. Uiri ſanguinū ꝛ doloſi nō dimidia Ps. 54.
būt dies ſuos. vide ſupra v. 900. Qualr̄ aūt dies in va
nitate deficiãt: nota triplicē vanitatē / ſupra v. 639.

Cū occideret eos q̄rebãt eū ꝛ re- 1315
uertebãt: ꝛ diluculo veniebãt ad eū

¶ Hic ponit ipoꝝ falſa penitētia. Falſa eni penitētia dr̄
q̄ fit timore pene ꝛ nō amore iuſticie. Et diuidit in ptes
q̄tuor: q: oſtendit pmo ipoꝝ falſa penitentia. ſcđo ipoꝝ
inſtabilis memoria: ibi. Et memorati. tertio ipſoꝝ falſa
amicicia: ibi. Et dilexerūt. q̄rto ipoꝝ infidelis adherētia:
ibi. Cor aūt eorū. ¶ Ubi notãdū ꝙ deū q̄rere / eiuſq; mã
data ſeruare timore pene ꝛ nō amore iuſticie: nō ſolū nō
ē meritoriū: quinimo eſt culpabile. q: eſt pl⁹ penã time
re q̄ amare deū. Timor aūt pene nō eſt niſi ex dilectiōe
ſui ipius. Et ꝑ pñs plus timere penã q̄ amare deū nihil
aliud eſt q̄ plus ſeipm̄ amare q̄ deū: qđ ſine pctō eē nō
pōt. Unde Greg. dicit. Humani gñis cōditorē q̄ adhuc Grego. 9.
ſeruilr̄ formidat pculdubio nō amat. Nã tūc ſoli deo ve mor. c. 31.
ra obſequia reddim⁹. cū eū ꝓpter amoris fiduciã nō ti Timore
memus: cū nos ad bona opa affect⁹ nō met⁹ dirigit: cui bonū face
malū nr̄e menti iã nō placet etiã ſi licet. Nã q̄ a peruerſi re pctm̄ ē.
tatis ope ex timore reſtringit: peruerſa libēter ageret ſi lice
ret. Nequaq̄ ergo veraciter rectus eſt q̄ adhuc a prauı-
tatis deſiderio liber nō eſt: q: vera obſequia deo nō red-
dim⁹ ſi ex timore mãdatis illi⁹ ꝛ nō potı⁹ ex amore ſer-
uim⁹. Sic ꝛ in ꝓpoſito videtes iſti p deſertū qualr̄ deus
infidelitatē illoꝝ puniebat: timebant ꝛ ipi puniri. Et ſic
timore pene ad deū reuertebant. Et hoc eſt qđ dicit. ¶ Cū
occideret eos querebãt eū. nō ipi occiſi q̄rebãt / ſꝫ alii. Sꝫ
ſic loquit q: vn⁹ pplꝰ ſunt. q: ꝗ vno corpe loquit. Que
rebant aūt deū nō ex amore ꝓpter eternã vitã ſꝫ timētes
occidi exēplo occiſoꝝ. Hec aūt oia faciebãt ꝓpter tpalia
bona acq̄renda ꝛ mala vitãda. Et ſic nō dñs de⁹ ſꝫ illa
colebant. Uñ iſtū verſuꝫ ad iſtō ꝓpoſitū exponit Greg.
dicēs. Juſti viri ante deū metuūt q̄ ei⁹ cōtra eos ira mo Grego. 11.
ueatur: ꝛ ne cōmoni ſentiant / tranquillū timēt. At cōtra mor. c. 17.
peruerſi tūc iã feriri ꝑtimeſcūt cū ꝫ feriūtur: eoſq; tūc terror
eius a ſomno ſui corpis excitat cū vindicta pturbat. Uñ
p ꝓphetã dr̄. Sola vexatio intellectū dabit auditui. Cū Eſa. 28.
eni de ꝑceptis dei contēptis atq; deſpectis verberari cepe
runt p vindictã tūc intelligūt qđ audierūt. Et ps ait. Cū
occideret eos tūc q̄rebãt eū. q: reprobis cordib⁹ / non ti
mor requiē ſꝫ pena timorē parit. Sic ḡ pcuſſi deū req̄re-
bãt ꝛ reuertebãtur. ſ. ad ipm̄ inuocandū: ꝛ diluculo. i. ſe
dulo ꝛ feſtinanter veniebant ad eum.

Et rememorati ſunt q: deus ad- 1316

iutor eſt eorū: ⁊ deus excelſus redemptor eorum eſt.

¶ Hic ponit inſtabilis ipſoꝝ memoria. Memoria enim
beneficiorū receptoꝝ cōtinua debet eſſe. Sed iſte popul⁹
tpe pſperitatis diuinoꝝ beneficioꝝ receptoꝝ memoriā
nō habebat: ſed tpe aduerſitatis tunc cogebant recorda
ri: et talis memoria nō eſt ſtabilis nec virtuoſa. Sic eñ
Adiutor dñs iudeos. de iſtis dicit / ꝙ dū occideret eos rememorati ſunt qꝛ de⁹
adiutor eorū eſt: qꝛ ſcꝫ tūc ſunt recordati qualit pugna
uit ꝓ ipſis ꝯtra Pharaonē ⁊ exercitū eius: ꝓpter qḋ dice
Exo.14. bant egyptij. Fugiam⁹ iſraelē: dñs eñ pugnat ꝓ eis cō
Exo.17. tra nos. Quō pugnauit ꝓ eis cōtra amalech: quia dum
Moyſes leuauit manus vincebat iſrael. ⁊c. Similit tūc
ſunt recordati ꝙ de⁹ eos redemerat de ſeruitute pharao
nis. Et hoc eſt qḋ ſubdit. Et deus excelſus redēptor eo
rum eſt. ſ. hoc recordati ſunt. Dū quis aduerſitate pre-
mitur cogitur d̄ adiutore cogitare ⁊ p̄teritos bñfactores
Memoria bñficiorum. reducere ad memoriā quos in pſperitate obliuioni tra
diderat. ¶ Hic ḡ notandū ꝙ memoriā beneficioꝝ q̄ de-
beret eſſe cōtinua tria impediūt. ſ. pſperitas / curioſitas /
Memoriā tria impediunt. ⁊ voluptas. Primū patꝫ qꝛ pſperitas facit hoies igna
ros ⁊ obliuiſci amicoꝝ q̄ eis in anguſtijs adiuuerāt. Cu
Gen. 40. ius exemplū apertū legit gen. 40. ꝙ p̄poſitus pincerna
rū pharaonis q̄ fuerat prius incarcerat⁹ cū Joſeph: ⁊ ꝑ
ipm de ſua liberatiōe ꝓplxetice informatus: ſuccedētib⁹
proſperis oblitus eſt interp̄tis ſui. Sic eſt de multis q̄ in
tribulatiōibus aduerſitatibus / ⁊ infirmitatibus bñ dñi
hūt memoriā: ſꝫ qñ ad ſanitatē vel pſperitatē reducunt
ſtatim deū obliuiſcunt: vt experiētia docet de mulierib⁹
parturiētibus: de exiſtētibus in periculo maris / q̄ multa
deo ꝓmittunt: ſed liberati ſtatī oim obliuiſcunt. Sic eñ
Deut.32. accidit iſti populo de quo dicit Moyſes. Incraſſatus ē
dilectus ⁊ recalcitrauit: dereliquit deū factorē ſuū. Et in
fra. Deū qui te genuit dereliquiſti: ⁊ oblitus es dñi crea
toris tui. Ad hoc aūt declarandū ꝙ ſcꝫ memoria benefi
Seneca cioꝝ debet eſſe cōtinua Seneca in de bñficijs cōparat le-
gē beneficioꝝ ⁊ gratitudinis ludo pile: quo dū hoies
ludūt ⁊ alternatis vicibus ꝓijciunt inter ſe tādiu durat
ludus ⁊ cōtinuat q̄diu pila ab illo a quo recipit iactat
ad aliū. ſi vero aliquo caſu a recipiēte nō iactat ad mit-
tentē / ſtatī deficit ludus: q̄ deficere nō pōt niſi ex recipien
tis defectu. Iſto modo imaginat Seneca ꝙ debet eſſe d̄
beneficētia mutua int amicos. Si eñ a te recipio benefi
ciū ⁊ ꝑ gratiaꝝ actionē tibi retribuo illud: tūc apte ludo.
Si vero acceptū beneficiū obliuiōi trado: nec tibi ſi poſ
ſum in aliquo recōpenſo: ludi facio finē. Si ergo talē re
cōpenſationē beneficioꝝ ad hoies ſemꝑ debem⁹ habere
multo fortius ad deū: cuius bñficijs ſemꝑ egemus. ideo
Thre. 3. dicitur. Memoria memor ero: ⁊ tabeſcet in me aia mea.
¶ Scdo iſtā memoriā impedit curioſitas ⁊ nimia circa
mundū ſolicitudo. Cōmuniter eñ dicit ꝙ pluribus in-
tentus minor eſt ad ſingula ſenſus. vnde de talibus di
Ps. 77. cit. Obliti ſunt benefactoꝝ eius: ⁊ mirabilium eius que
oñdit eis. ¶ Tertio iſtā memoriā ipedit voluptas car-
Opinio platōis. nis. ſm eñ opinionē Platōis obliuio nobis accidit ex
corpore. Fuit eñ opinio Plato. (vt dicit phs. 1. poſte.)
ꝙ aie habēt oim memoriā ab initio eis a deo cōcreatā / ⁊
oim ſpēs rerū inditā a deo: ſed qñ aia cōiungit corpori
terreno illā notitia tradit obliuioni: nec aliquoꝝ pōt re
cordari niſi ꝑ ſenſus excitet. Et ideo ponit Plato ꝙ ad
diſcere nr̄m nō eſt niſi q̄dā reminiſci. Et ſic ſm iſtā viā
carnis voluptas impediret memoriā. Vñ de carnalib⁹
Ps.105. dicit. Nō fuerūt memores multitudinis mie tue.

1317 **Et dilexerunt eum in ore ſuo: et lingua ſua mentiti ſunt ei.**

¶ Hic oñdit ipſoꝝ ad deū falſa amicitia: qꝛ ſ. deū verbis
diligebāt ſed non mēte: ⁊ ſic mentiebant: qꝛ cōtra ipſoꝝ
mentē loquebant. Promittebāt eñ ſe oia facere q̄ deus
mandabat ſed nō tm̄ ꝓmiſſa operabant. hec eſt aūt fal Dilectio
ſa amicitia. Amicitia eñ ab aio dicit nō a verbis. vnde falſa.
amicus d̄ q̄ſi animi cuſtos. Vñ de iſto iudeoꝝ populo
ad lram dicit dñs. Appropiquat mihi populus iſte ore Eſa.29.
ſuo: ⁊ labijs ſuis glorificat me: cor aūt coꝝ lōge eſt a me.
O q̄ ſtultū illi maxime mētiri velle q̄ oim corda rimat.
vnde glo. Et dilexerūt eū in ore ſuo. ⁊c. nō in corde: cuꝫ
tñ ei oia ſecreta nuda ſint ⁊ ſine obſtaculo qd potiꝰ aīma
ſtē videbat. Et lingua ſua mētiti ſunt ei. Sic eñ cōtin-
git eis qui ſolo timore credunt nō amore. Et talis falſa
amicitia in eis ꝑdurauit etiā tpe xp̄i. Vnde cōtra popu
lū iudeoꝝ dicebat xp̄s. Hypocrite bene ꝓphetizauit de Mat.15.
vobis Eſaias dicens. Populus hic labijs me honorat:
cor aūt eorū lōge eſt a me. Quō exponēs Rabanus ait. Raban⁹.
Preuidit eñ Eſaias ſimulatiōes iudeoꝝ q in dolo pu
gnarēt ꝯtra euangeliū. ⁊ ideo dicit ex ꝑſona dñi. Popu
lus hic labijs me honorat. ⁊c. Labijs eñ xp̄m honora-
bāt qñ dicebāt magiſter ſcimus qꝛ verax es: ſed cor eo-
rū a deo lōge fuit qñ miſerūt inſidiatores vt eum in ſer- Dilectio
mone caperēt. ¶ Hic aūt notādū ꝙ multiplex eſt falſa di falſa cōtra
lectio hoim directe dilectioni dei cōtraria. Primo enim dilectionē
aliq̄ diligunt ſed nō diligunt / vt ingrati: ſed cōtra eſt de dei.
dilectiōe dei / dicēs. Ego diligētes me diligo. et Joā. 14. Prouer.8.
Qui diligit me diliget a patre meo ⁊ ego diligam eum. Joā.14.
¶ Scdo ſunt aliq̄ qui diligūt ſed ſolū ꝓpter ꝓpriā vtili
tatē. Cōtra quos dicit Seneca in quadā ep̄la. Negocia Seneca.
tio eſt amicitia que eſt ꝓpter cōmodū. Et Ariſto. dicit / Ari.8.ethi.
ꝙ ois amicitia eſt ꝓpter bonū. ſ. vtile / delectabile vel ho
neſtum. Diligere aūt ꝓpter vtile eſt minimi amici. ⁊ iſt
hec amicitia hodie in mūdo cōmunior reperit. Remo-
to eñ bono vtili frater relinquit fratrē. filius patreꝫ. ⁊c.
Vñ hodie vulgus amicitias vtilitate ꝓbat. Sꝫ ecōtra
deus nos diligit nō ꝓpter ſuā vtilitatē qꝛ bonoꝝ nr̄oꝝ
nō indiget ſed ꝓpter nr̄am. vñ dicit. Sanabo cōtritiōes Oſee.14.
coꝝ ⁊ diligā eos ſpōtanee. Tales aūt amicos quos ſo-
la vtilitas facit / aduerſitas ſtatim ſeparat. ¶ Tertio ali
qui diligūt viuentē ſed mortuum ꝑſequunt: cuiuſmodi
ſunt fratres / filij / vxores / teſtamentoꝝ executores. Cuꝫ
eñ fuerit hō defunctus / tūc illi q̄ de bonis eius ipm ma
gis iuuare deberēt ipm magis expoliāt ⁊ ꝓ ceteris ipſi⁹
bona rapiendo ſibi appropriant. Vnde q̄dā ait metri
ce. Poſt mortis morſum vertit dilectio dorſum. Finita
vita finit ⁊ amor. Sꝫ ecōtra deus multū diligit viuētes
ſm legē: ſed multo amplius poſt mortē. Joā. 3. Cū dile Joan.13.
xiſſet ſuos q̄ erāt in mūdo: i finē dilexit eos. Et Hiere. 31 Hiere. 31.
In charitate ꝑpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans.

Cor autem eorum nō erat rectū cum eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius. 1318

¶ Hic ponit infidelis ipſoꝝ adherētia. Vbi notandū
ꝙ cor dicit rectū cū deo qñ ſcꝫ ſeruit deo ꝓpter ipm deū:
ſed nō ē rectū cū deo ſꝫ curuū qñ querit deū ꝓpt terrena
vel ꝓpt ſeipm: qꝛ tūc nō ad deū reſpicit ſꝫ ad ſeipꝫ vl ad
mūdū. Stati. n. ſicut cor nr̄ꝫ ꝑ petm̄ ab amore dī receſſit
nō rectū ſꝫ curuū: ad terrena ⁊ fluxibile fuit terrenis il-
la q̄tū deſiderijs. ꝓpt qḋ d̄. Sic ꝑdix inducit in caueā Eccl.11.
⁊ vt caprea i laqueū: ſic ⁊ cor ſupboꝝ. Sic igit qꝛ iſti cor
nō hēbāt ad ipm deū ꝓpt deū: ſꝫ ſoluꝫ ꝓpter terrena ab
ipſo recipiēda. ideo cor eoꝝ nō erat rectū cū eo qꝛ nō deū
ꝓpt deū querebāt. Nec fideles habiti ſunt in teſtamēto
ei⁹. Teſtamētū dei dicit legē diuinā ⁊ p̄cepta in q̄b⁹ iſti
fideles nō fuerunt: qꝛ nec p̄cepta obſeruabāt ſicut pro-
miſerant: ⁊ per illa tp̄alia querebāt nō eterna. Hoc aūt

de multis verificat hodie qui volunt ſeruire deo ꝓpter
habēda tēporalia: ⁊ nō querūt tpalia vt ꝑ illa deo ſerui
Fidelitas deo. re poſſint: ⁊ ſic tpalia deo ꝓponūt. Illi ergo fideles ſunt
in teſtamēto dei qui fidem ꝓmiſſam operibꝰ implēt vt
deū ſup oia diligāt ⁊ nō ſeipſos. Unde nota ꝙ qñꝗ ma
ioꝛ fidelitas reperitur in ſeruis erga dños ꝗ̄ in multis
Valerius xp̄ianis erga deū. Narrat eñ Ualerius li.6.ca.8.ꝙ dū
Panopio eſſet ꝓſcriptus ⁊ ſeruus ſuus cognoſceret ex
certa relatione milites venturos ad ipſum occidendū/
ipſe ſeruus vt dñs ſuus liber euaderet ſic egit. nam cuꝫ
dño mutata veſte ipſum dñm emiſit: ⁊ ſe cū veſte domi=
ni ſui in lecto dñi poſuit: qui a militibꝰ venientibꝰ ſe ꝓ
dño ſuo in lecto occidi ꝑmiſit. Sed quis hodie ꝓ deo ſic
moꝛi vellet cū etiā in tranquillitate poſiti ipſi fidem nō
ſeruemus? Unde merito de generatione moderna dr.
Deute.32. Generatio eñ peruerſa eſt ⁊ infideles filij.

1319 **Ipſe autem eſt miſericoꝛs ⁊ pro-
picius fiet peccatis eoꝛum: ⁊ non
diſperdet eos.**

¶ Hic oñditur lata dei bonitas ⁊ miſericoꝛdia erga il=
los tam ingratos: que oñditur in tribꝰ. pꝛimo in remiſ=
ſione peccatoꝝ. ſecūdo in mitigatiōe penaꝝ. ibi. Et abū
dauit. tertio in reuocatione infirmoꝛū. ibi. Et recoꝛdatꝰ
eſt. Quātum ad pꝛimū ſciendū ꝙ miſericoꝛdia dei pꝛe
ſto eſt bonis ⁊ malis. ſ. qꝛ facit oꝛiri ſolem ſuum ſup bo=
nos ⁊ malos: ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. ⁊ hoc quo
ad tēpoꝛalia bona. Hec aūt miſericoꝛdia eſt ſiniſtre nō
dextere: tēpoꝛalis nō ſpūalis: qꝛ cōmunis ē bonis ⁊ ma
lis. Et iſto modo miſericoꝛs fuit illi populo deꝰ: qꝛ ipm
nō eradicauit de terra: vt meruerat. Alia eſt miſericoꝛ=
dia ſpūalis ⁊ dextere qua. ſ. peccata dimittūt ⁊ bona cō
ferunt eterna. Et iſtam illi praue generationi nō fecit qꝛ
maioꝛ eoꝛum pars in deſerto murmurādo ⁊ deo cōtra=
dicēdo interijt. Hoc ergo qđ dicit ꝙ pꝛopicius fiet pecca
tis eoꝛum: hoc nō de patribꝰ eoꝛum prauis intelligitur/
ſed de ipſoꝛū filijs patribꝰ ipſis ſuccedētibꝰ: vt fuit Da
uid Ezechias/ Ioſias/ Daniel: ⁊ ceteri boni. qui ⁊ ſi ali
qñ peccauerūt tñ ipſoꝛum peccatis ꝓpicius fuit deꝰ: vt
manifeſte apparuit in Dauid. Uel ꝑ ſucceſſores eoꝛum
intellige gentiles qui iudeis ſucceſſerūt in fide: nō ꝑ car
nalem generationē ſed ꝑ ſpūalem: quoꝝ peccatis deus
ꝓpicius fuit. De illa ergo puerſa generatione in ſe dicit.
Ipſe aūt eſt miſericoꝛs. Et quō? qꝛ nō diſperdet eos. ſ. ex
toto quin ex ipſis remaneat ſemē. Sed de ſuis ſucceſſo=
ribus electis dicit. Et ꝓpicius fiet peccatis eoꝝ. Quō
aūt miſericoꝛdia cadat in deo vide verſi. 55. 103. 484.
782. 833. 854. Quid autem ſit deum eſſe pꝛopiciū vi=
de verſi. 355.

1320 **Et abūdauit vt auerteret iram
ſuā: ⁊ nō accēdit oēm irā ſuam.**

¶ Hic oñdit dei miſericoꝛdiā in mitigatione penarum.
Exo.32. Ubi aduertenduꝫ ꝙ qñ Moyſes erat cum deo in mōte
ſynai ad accipiendū legē: videns populus ꝙ morā fa=
ceret Moyſes deſcēdere de mōte cōgregatus eſt aduer
ſum Aaron dicens. Fac nobis deos qui p̄cedant nos.
Aaron aūt volēs ex difficultate poſtulationis remoue
re intentionē eoꝛum queſiuit vt oēs poꝛtarent ſibi aurū
⁊ argentum qđ habebāt: quo facto illud ꝓiecit in ignē:
⁊ de igne opere diaboli exiuit vitulus aureus: quē po=
pulus idolatrando adoꝛauit illi offerens holocauſta.
Tunc dñs dicit ad Moyſen. Deſcende qꝛ peccauit po=
pulus idolatrando: cerno ꝙ populus iſte dure ceruicis
ſit: dimitte me vt iraſcat furoꝛ meꝰ cōtra eos ⁊ deleā eos
de terra. ⁊c. Tūc aūt ad oratione Moyſi placatꝰ factus
eſt deꝰ ne oēs illos deleret ſicut dixerat Moyſi. Et hoc
notans hic pſal. dicit. Et abūdauit. ſ. miſericoꝛdia dñi
ad preces Moyſi. Sꝫ ad quid? ſubdit. Ut auerteret irā
ſuā. i. punitionē quā dicit Moyſi facturā populo ꝓpter
dictū peccatū idolatrie. Auertit ergo irā a populo ſed non
ex toto: imo illa die moꝛtui fuerūt viginti tria millia ho
minū. Et ſic in pte exercuit irā ſuā cōtra populū: ſed nō
in totū quantū meruerāt. et hoc eſt qđ ſubdit. Et nō ac
cendit oēm iram ſuā. Hic notandū ꝙ auerſio dei eſt du
plex. ſ. quedā eſt auerſio q̄ eſt actꝰ ſupnaturalis iracun Auerſio dei duplex.
die: ⁊ quedā que eſt actꝰ pietatis ⁊ miſericoꝛdie. Pꝛima
patet qñ deus multis nr̄is irritatꝰ peccatis ſuā ꝓtectionē
a nobis ſubtrahit ſe a nobis auertendo. Sic enim dicit.
Auertiſti adiutoꝛiū gladij eius: ⁊ nō es auxiliatꝰ ei in ps. 88.
bello. Nō ideo dicit qꝛ qñ deus ab eis nō erat auerſus
pauci illoꝛū multos alioꝝ ſuperabāt: ſed qñ ꝓpter ipſo
rum peccatā ſe ab eis auertebat ipſi multi a paucis alioꝛū
ſuperabant: vt ibidē oñdit glo. qꝛ populꝰ armatus ſine
deo inermis eſt. Et nota ꝙ iſta auerſio qñꝗ eſt tpalis ⁊
qñꝗ eternalis. Tpalis eſt eñ penitentibꝰ: ſed obſtinatis
eterna. Et ideo dauid foꝛnicādo qualiter deꝰ ab ipſo erat
auerſus ⁊ ab ipſo auxiliū ſuū ſubtraxerat/ humiliter oꝛā
do poſtulabat. Uſquequo dñe obliuiſceris me in fineꝫ: ps. 12.
vſquequo auertis facieꝫ tuā a me? Deus eñ multotiens
auertit ſe a nobis ad nr̄am vtilitatē. ſ. vt hō ſeipſum co=
gnoſcat ſine deo nihil poſſe: ⁊ ſic nō ſuperbiat ſed ſub do
humiliter viuat. Sic eñ accidit ipſi dauid: vt oñdi ſu=
pꝛa ps. 29. ibi. Auertiſti faciē tuā a me: ⁊ factus ſum cō= ps. 29.
turbatus. Pꝛopter qđ poſt humiliter oꝛādo dicit. Auer ps. 50.
te faciē tuā a peccatis meis. ⁊c. Et ideo ne deꝰ iratꝰ auertat
a nobis eternaliter humiliter oꝛemꝰ dicētes illud ps. 84.
Cōuerte nos deus ſalutaris nr̄: ⁊ auerte irā tuā a nobis. ps. 84.
Qñꝗ vero iſta auerſio eſt eterna. ps. 9. Auertit faciē ſu ps. 9.
am ne videat in finem. Quod ne nobis cōtingat humiliter
dicamꝰ illud ps. 131. Pꝛopter dauid ſeruū tuū ne auer
tas faciē xp̄i tui. ¶ Secūdo auerſio dei qñꝗ eſt actꝰ pie
tatis ⁊ clemētie. Deus eñ ad oratione veri penitētis ſe
clemēter a nr̄is peccatis auertit illa remittendo. In cuiꝰ fi=
gurā ſtatim vt phinees luxuriātes ꝑcuſſit deus irā ſuaꝫ
auertit a populo. Uñ dixit deꝰ. Phinees auertit irā me Nu. 25.
am a filijs iſrael. Qꝛ quotiens cōtrita peccata punimꝰ deus
clemēter faciē ſuā ab ipſis auertit. ideo humiliter oꝛādo
dicamus. Auerte faciē tuā a peccatis meis: ⁊ oēs iniqtates ps. 50.
meas dele. vide ibi. Et ipſe nos exaudiendo dicet illud
Oſee. 14. Sanabo ꝯtritiōes eoꝝ: ⁊ diligā eos ſpōtanee: Oſee. 14.
qꝛ auerſus eſt furoꝛ meus ab eis.

**Et recoꝛdatus eſt qꝛ caro ſunt: 1321
ſpiritus vadēs ⁊ non rediens.**

¶ Hic oñdit miſericoꝛdia dei in reuocatiōe infirmoꝝ. Peccatū eñ
quāto maioꝛi tētatiōe pꝛemente cōmittit tāto magis eſt re
miſſibile. Siliter ⁊ quāto maioꝛi fragilitate: qꝛ ſic minꝰ hꝫ
rōnem volūtarij. Et hinc eſt ꝙ qꝛ caro humana eſt infir
ma: ſpūs aūt foꝛtioꝛ. Spūs quidē pꝛomptꝰ eſt: caro au
tē infirma. idō maiꝰ peccatū fuit peccatū demonis q̄ ſpūs eſt ſi
ne carne ꝗ̄ peccatū hoīs q̄ eſt ſpūs in carne. Et peccatū hoīs Peccatū hominis remiſſibile nō demonis.
fuit remiſſibile: non aūt peccatū demonis. vt oñdit Greg.
vbi ad ꝓpoſitū iſtū verſum adducit dicēs. Duas ad co
gnoſcendū ſe creaturas dñs fecerat: angelicā ſcꝫ ⁊ huma
nā: vtraꝗ ergo ſupbia ꝑculit a ſtatu ingenite rectitudis Grego. 4. moꝛa. c. 9.
fregit. ſed vna tegmen carnis habuit: alia vero nihil infir
mū de carne geſtauit. Angelꝰ naꝗ ſolūmodo eſt ſpūs:
hō vero ſpūs ⁊ caro. Miſertꝰ ḡ creatoꝛ vt redimeret: illā
ad ſe debuit reducere quā in ꝑpetratione culpe ex infir=
mitate aliqd cōſtat habuiſſe: ⁊ eo altius debuit apoſtatā
angelū repellere quo cū a perſiſtendi foꝛtitudine cor=
ruit: nihil infirmuꝫ in carne geſtauit. Unde ⁊ recte pſal.

eſt miſertū redēptorē hoīb⁹ diceret/ ipſaꝫ quoqꝫ cauſam
miſericordie expliſit dicēs. Et recordat⁹ eſt q₂ caro ſunt:
ſpūs vadēs ⁊ nō rediēs. ac ſi diceret. Quo coꝝ infirma
vidit/eo diſtricte culpas punire noluit. Spūs vadens
⁊ nō rediens. quod ideo dicit/q₂ ſpūs hoīs carne contē
ctus p ſe in pctm̄ cadere poteſt: ſed p ſe reſurgere nō pōt.
Ideo deus reuocauit hoīes qui ad peccādū carnis pō
dere grauātur: ſed p ſe redire nō poſſunt. Unde de pec
Job.16. catoribus dicitur Job.16. Oēs qui in eam .ſ. viam pcti
ambulant/non reuertentur .ſ. per ſe: ſed per gratiam dei
reuocabantur. Uel ſpūs hominis dicitur vadens ⁊ nō
rediens .ſ. vadens de hoc mundo: ⁊ nō rediens ad cor-
pus in hoc mundo. Et hec eſt breuis definitio mortis.
Quare aūt deus animam cuꝫ carne viuire voluit: vide
in predicationib⁹ quadrageſ.

1322 **Quoties exacerbauerūt eum in deſerto: in iram concitauerunt eum in inaquoſo.**

Hic cōſequēter oñdit ingratitudinis iudeoꝝ multipli
citatē. Ingratitudo aūt ſtat in duob⁹ .ſ. in cōmiſſione/ vt
benefactori irrogare cōtumelias: ⁊ in omiſſiōe vt rece-
pta beneficia obliuiſci. Iſtis aūt duobus modis ille po
pul⁹ deo fuit ingrat⁹. pmo cōmiſſiōe. ſcdo obliuiōe. ibi.
Nō ſunt recordati. Prima in duas/ſm q duplicē cōmi
ſerunt cōtra deum .ſ. ipſum exacerbādo. ſcdo ipſum ten
tādo. ibi. Et ꝯuerſi. Quātū ad primū ſciēdū q ille ppl's
in deſerto nō ſolū ſemel ſed pluries ac pluries ſuis ma-
lis operib⁹ deū ad irā ꝓuocauit: vt ex ſupradictis pate
re poteſt. Uñ qñ auditis exploratorib⁹ volebāt reuerti
in egyptū ⁊ dñs cōtra eos fuiſſet iratus: dū moyſes ora
Num.14 ret p eis/ait dñs Moyſi. Tentauerunt me iā p decē vi-
ces: nec obedierunt voci mee. Et tñ hoc dicit deus anno
ſecūdo egreſſionis coꝝ de egypto: a cui⁹ egreſſu vſqꝫ ad
ingreſſuꝫ terre ꝓmiſſionis fluxerūt quadraginta anni.
Si ergo i duob⁹ pmis annis iā decies deū irritauerāt:
quoties credendū eſt illos deū poſtea irritaſſe in trigin
ta octo annis ſequētibus: qui ſemp ad malū erāt ꝓnio
res: quis nō oia coꝝ mala ſunt ſcripta. Ideo admirati
Exacer- ue hic loquit pſal. dicēs. Quoties exacerbauerūt deū
bare deū. in deſerto. q. d. multoties. ⁊ nō ſolū predictis modis ſed
pluribus alijs. Et pctm̄ ipſoꝝ aggrauat circūſtantia lo
ci: q₂ in deſerto in inaquoſo. q₂ vbi maiorē indigētiā dei
habebāt: q₂ erāt in terra deſerta ſine aqua: ibi amplius
deū offendere timere debuerāt ⁊ ipſi humili corde ſerui
re. Quoties ergo exacerbauerūt eū. Scdm eñ grāmati
cos exacerbo .bas. eſt compoſitū de acerbo: qđ eſt facere
acerbū aſperū ⁊ durū: ſicut acerbi fructus dicunt aſperi
inſipidi ⁊ duri. Acerbo ergo componit cū ex/ ⁊ fit exacer
bo .bas. quod eſt valde durū vel aſperū aliquē facere: ⁊
irritās vel ꝓuocās hoīem ad irā dicit exacerbare illū .i.
durū ⁊ acerbū facere. Sic ergo iſti exacerbabant deū in
deſerto qñ ſuis murmurationibus ⁊ pctis deū contra ſe-
ipſos ad iracūdiā ꝓuocabāt. Unde qđ ſit dictū/ exacer
bauerūt eū in deſerto/ſtatim exponit dicēs. In irā cōci
tauerūt eū in inaquoſo .ſ. loco. Sic ⁊ moraliter qñcūqꝫ
deū pctis offendimus/ipſum exacerbam⁹: q₂ cōtra nos
ipſum aſperū facimus ⁊ ad iram ipm̄ ꝓuocamus. Sic
Ps.9. dicitur pſal.9. Exacerbauit dominum peccator. Et Hie
Hiere.32. remie.32. Filij iſrael vſqꝫ nunc exacerbauerunt me in
operibus manuum ſuarum.

1323 **Et cōuerſi ſunt ⁊ tētauerūt deū: ⁊ ſanctū iſrael exacerbauerunt.**

Hic oſtendit ipſoruꝫ ingratitudo deū tentādo. Qua
liter aūt deus tentatur dictū eſt vſi.1298. Quantū ve-
ro ad hoc qđ dicit/ Et cōuerſi ſunt. notandū q duplex ē
cōuerſio. A malo ad bonū: ⁊ a bono ad maluꝫ. Prima
eſt de malo ad bonum. qñ pctōr in pctō exiſtens nō fa
ciem ſed dorſum vertit ad deum: faciem auteꝫ vertit ad
creaturam. qñ autē ipſum penitet totus vertitur: ⁊ ſic fa
ciem vertit ad deum ⁊ dorſum ad inferiora. Et iſtā con
uerſionē a nobis poſtulat deus dicens. Conuertimini Johel.2.
ad me in toto corde veſtro. ⁊c. Iſta autem verſio debet
eſſe integra. vnde verſio componit cum con/quod eſt ſi
mul: q₂ totalit ⁊ nō ꝑtialiter ſe debet vertere penitēs ad
deū. Et Hiere.3. Cōuertimini filij reuertētes: q₂ ego vir Hiere.3.
veſter/⁊ aſſumā vos. Alia eſt conuerſio oppoſita/de bo
no .ſ. ad malum. Qñ enim homo eſt in ſtatu gratie faci
em vertit ad deum/⁊ dorſum ad inferiora. ſed qñ in pec
catum cadit ad oppoſitum vertitur. Et de iſta tali con-
uerſione intelligitur iſte textus. dicēs. Et cōuerſi ſunt .ſ.
de bono ꝓpoſito quod habuerūt dicentes. Quecumqꝫ Exo.24.
preceperit dñs faciemus. Poſtea ab hoc fuerunt ad op
poſitum conuerſi .ſ. ad faciendū oppoſitū preceptoruꝫ
dei. Et iſto modo reperio iſtum populū ad malū multi Cōuerſio
pliciter conuerſum .ſ. q₂ conuerſus fuit ad infidelitatis mala mul
idolatriam ad vanitatis auaritiam/ad obſtinationeꝫ tiplex.
⁊ impenitētiam/ad iniquitatē ⁊ iniuſticiam/ad mendo
ſitatem ⁊ fallaciā/ad ambitionem ⁊ ſuperbiā/ad detra
ctionem ⁊ infamiam/ad carnalitatē ⁊ luxuriam/ad in
gratitudinis nequitiam/ad irritandā dei clementiam.
Primo ſunt cōuerſi ad idolatriā. iſti enim frequēter re-
licto dño colebant idola. Sic enim de illo populo pre-
dixit dñs moyſi cum morti appropinquaret. Cūqꝫ co- Deut.31.
mederint ⁊ ſaturati craſſatiqꝫ fuerint: cōuertētur ad de
os alienos ⁊ ſeruient eis ⁊ detrahent mihi. Et ſic plerū
qꝫ peccatū gule eſt cauſa ſpūalis idolatrie: q₂ guloſo vē
ter efficitur deus. vnde ad litteram de iudeorū populo
ſcribitur. Sedit populus manducare ⁊ bibere: ⁊ ſurrexe Exo.32.
runt ludere .ſ. ante idolum quod fecerant. Secūdo con
uerſi ſunt ad auaritiā: q₂ ſolum ꝓpter tpalia deo ſeruie
bant. Sic enim ad litteram de illo populo dicit. Omes Hiere.6.
auaritie ſtudent a maiori vſqꝫ ad minorem. De quib⁹
in pſal.77. Conuerſi ſunt in arcum prauū. Dicitur eñ Ps.77.
auaritia arcus prauus: q₂ primo ferit arcum tenenteꝫ:
q₂ auarus primo ſibiipſi nocet. Tertio conuerſi ſunt ad
obſtinationē. Multi eñ ex illis aliā vitam nō credetes
veniā inſperantes ſuis cogitationib⁹ ad deſperationeꝫ
cōuerſi ſunt. De quibus ad litterā dicit. Non dabūt co- Oſee.5.
gitationes ſuas vt conuertantur ad dñm: q₂ ſpūs forni
cationis in medio coꝝ ⁊ dñm non cognouerunt. ⁊c. De
alijs vide in dictionario meo. Propter que oia nūc ait
pſal. Et cōuerſi ſunt .ſ. ad irritādū deū ⁊ tentandum.

Nō ſunt recordati man⁹ ei⁹: die q redemit eos d manu tribulātis 1324

Hic ponit ipſorum ingratitudo rōne omiſſionis que
conſiſtit in obliuione beneficiorum receptoꝝ. Et duo fa
cit: q₂ primo ponit ipſoꝝ obliuionem. ſcdo obliuionis
aggrauationem. ibi. Sicut poſuit. Quantū ad primū
quāta ſit ingratitudo recepta beneficia obliuioni trade
re nota que ſuperius ſunt dicta vſi.1291. Hoc idē nunc
pſal. repetit volens ad maiorē expreſſionē ipſorū ingra
titudinis alia beneficia ipis a deo facta ab enarrans ſu
perius de nouo ꝓponere. vnde ꝓponit dicēs. Nō ſunt
recordati manus eius .ſ. poteſtatis diuine que p manū
ſignificātur. quā poteſtatē .ſ. maxime oñdit in die qñ li-
berauit eos de manu tribulātis .ſ. de poteſtate Pharao
nis. Et nota q hic accipit in ſingulari diē ꝓ dieb⁹ in plu
rali. Nam poteſtatē ſuā oñdit nō ſolum in vna die pcu-
tiendo pharaonē diuerſis plagis: ſed etiā hoc fecit mul
tis diebus. Notandū ergo q ex tali obliuiōe ille popu

Recordatio dei. Memoria dei. ;lus multū eſt accuſandus. Nā ad recordationē diuine poteſtatis maxime duo nos inducere debent. Primū multiplex eius in nobis ſilitudo. Recordatio nāq; alicuius rei fit p ſilitudinē rei vel p ſimilia. ſicut qñ videns imaginē rei ꝓpter ſilitudinē illius ad rem ðilla recordatur. Vñ recordatio eſt in cogitationē ꝑcognite rei occaſione ſimilitū animi recurſio. Et cōmentator in de memo. et reminiſcētia dicit ꝙ motus rememoratiōis eſt mot⁹ a ſili rei ad rem. Modo nos multas ſilitudines dei habem⁹ in nobis tanq; dei memorialia. Intra nos eñ eſt aīa q̄ ad imaginē et ſilitudinē dei facta eſt. Ab extra aūt ſūt ei⁹ cōtinua beneficia q̄ nobis eius potētiam a ſili repñtant. quinimo oīs creatura nobis dei ptātem et bonitatē oſtēdit. Vñ quocūq; hō ſe vertat occurrit ſibi quedā dei ſilitudo: ex qua deduci debz in recordationē ptātis diuine.

Sap. 13. Propter qđ dicit̃ Sap. 13. A magnitudine ſpeciei et creature cognoſci poterit veriſimilit̃ eoꝝ creator. Ultra autē iſta gñalia ſicut nos habem⁹ apud nos cōtinue euchariſtie ſacramētū: qđ oēm ſilitudinē diuine bonitatis cōtinet ac ptātis: ita et ille popul⁹ cōtinue ante oculos hēbat mānā q̄diu fuit i deſerto: qđ p quādā expſſā ſilitudinē

Sap. 16. ipſis deū repñtabat. de quo dicit̃ Sap. 16. Angeloꝝ eſca nutriuiſti populū tuū: et paratū panē de celo pſtitiſti illis ſine labore oē delectamentū in ſe habentē. etc. Et expreſſa erat dei figura et ſilitudo. et tanta ſilitudine non deficiēte ipſi tanq; multū ingrati non ſunt recordati manus eius etc. Secundū qđ ad recordationē alicui⁹ inducit eſt beneficioꝝ cōtinua exhibitio. Quis eñ illo magis ingrat⁹ dici pōt: qui beneficiū alicuius actualiter recipit et bñfactorē nō attēdit? Nos aūt nō ſolū ſemel: nō ſolū quotidie: ſed etiā cōtinue dei beneficia recipim⁹. vñ Bern. in meditatiōibus ſuis. Sicut nullū eſt momētū quo hō nō vtat̃ dei bonitate: ſic nullū debet eſſe momētū quo eū

Bernar. in memoria nō habeat pñtē. Et iō ſubiūgit ibidē Bern. Ubicūq; fueris in lecto aut in alio loco/ ſemp ad deū eſt erigenda memoria. Ultra aūt iſta beneficia generalia ille populus ſemp circa ſe ðī ſpecialia beneficia ſentiebat. vtputa q: de⁹ ſemp ei pñs erat: in die p columnam nubis: et in nocte p columnā ignis: ab hoſtibus fortiorib⁹ ipſis defendebat: veſtimēta et calciamēta ipſoꝝ p quadraginta annos illeſa cōſeruauit. Quib⁹ oībus nō obſtantibus non ſunt recordati manus eius. etc.

1325 Sicut poſuit i egypto ſigna ſua: et pdigia ſua in cāpo thaneos.

¶ Hic aggrauat̃ eoꝝ ingratitudo et obliuio ex magnitudine beneficioꝝ a deo receptoꝝ. Beneficia aūt eis collata fuerūt duplicia. Primū fuit potentie expreſſiuum. ſecundū clemētie collatiuū. Primū oñdit diuerſis plagis flagellando pharaonē et oēs egyptios. Secundum fuit vt filios cōſeruando et educēdo hebreos. Primo ergo ponit primū. ſecūdo ſecundū. ibi. Et abſtulit. Circa primū duo facit. q: primo ponit illud beneficiū in gñali. ſecūdo in ſpeciali. ibi Et cōuertit. Quantū ad primū notandū ꝙ iſte verſus ſatis expoſitus eſt ſuperi⁹ verſ. 1292. vbi eadē ſentētia ponit̃. tñ hic nota ꝙ ſicut de⁹ iſta ſigna in egypto fecit vt inū liberaret populū: ſic etiā et nobis multa ſigna cōfert vt nos a pctīs liberet. Et maxime triplex ſignū nobis oñdit. ſ. ſignū placatiuū diuine iracūdie. ſignū punitiuū humane imūditie. ſignū directiuū humane ignorantie.

1326 Et cōuertit i ſanguinē flumina eorum: et imbres eorū ne biberēt.

¶ Hic ponit ſigna in egypto facta in ſpeciali. ſ. in plagis quibus deus pcuſſit egyptum. Ubi notandū ꝙ vt habetur in Exo. deus decem plagis principalibus percuſſit egyptum: multis autem aliis ipſam pcuſſit que nō ponunt̃ in textu exo. vnde hic pſal. ponit aliquas plagas que in exodo nō ponunt̃: et alique in Exodo ponunt̃ q̄ hic nō ponūt̃. Procedēdo ergo de plagis que hic ponuntur notandū etiā ꝙ hic qñq; due plage inſimul ponuntur. ſic ergo abſq; alia diuiſiōe text⁹ eſt ꝓcedendū quēlibet verſum p ſe exponēdo. Prima ergo plaga quā hic ponit eſt aque in ſanguinē conuerſio. Iſta plaga ponit̃

Exo. 7. Exo. 7. vbi cū pharao nollet ðī populū dimittere: moyſes ex pcepto dñi coram pharaone et ſeruis eius eleuās virgā pcuſſit aquā fluminis que verſa eſt in ſanguinem:

Aqua cōuertit̃ i ſanguinē. ſimilit̃ oēs riui et paludes oēs lacus aquaꝝ et oīs aqua que erat in vaſis ligneis et ſaxeis eſt in ſanguinē verſa: et piſces qui erāt in flumine mortui ſunt. Et ſic fuit ſanguis in tota terra egypti. Et tunc egyptii foderunt p circuitum fluminis vt haberent aquā ad bibendū et vbiq; ſanguis erat: et ſic nō poterant aquas bibere. Ubi notādum ꝙ deus infert penas ſm qualitates peccatorum. Peccauerat aūt Pharao occidens pueros hebreorū et ipſorum ſanguinem ſpargens: et ideo merito in penā

Origenes peccati ſanguine potatur. Unde Orige. ſup Exod. ait. Aque fluminis vertuntur in ſanguinē illis qui hebreorum paruulos tradiderunt necandos/ vt actorib⁹ ſceleris poculum redderet ſanguinis: vt cruorem polluti gurgitis quem paruulos in flumine necādo polluerāt

Ricard⁹ potando ſentirent. ¶ Uel aliter ſm Ricar. hec prima plaga correſpōdet trāſgreſſioni primi pcepti. vnde ait ſup Exo. Primū preceptū de colendo vno deo: nō erūt tibi dii alieni preter me. prima plaga in ſanguinē aqua verſa cōtra primum preceptū. prime plage aqua qua generant̃ omnia ſignificat vnū deum ex quo oīa: ſanguis vero carnē mortalem. Aqua ergo verſa in ſanguinem eſt q: cōmutauit gloriā incorruptibilis dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hoīs. Et hec quidē cōmutatio fit in corde prauorū. ¶ Iſtū autē verſū aliter

Balduinus. Cōuerſio triplex. exponit Balduin⁹ dicens. Eſt quedā cōuerſio aque in ſanguinē: ſed apud egyptios. Eſt alia cōuerſio aque in vinū: ſed in nuptiis. Et eſt tertia cōuerſio. ſ. vini in ſanguinē: ſed in dñica cena. ¶ Prima cōuerſio aque in ſanguinem hoc indicare dicitur ꝙ aqua mortifere ſapientie que eſt ſapiētia hui⁹ mūdi. ſ. prudētia carnis in ſanguinem. i. in mortē eis vertit̃ qui ambulant ſm carnem.

Ad ro. 8. Sapiētia mundi. Hiere. 2. Prudentia eñ carnis mors eſt: et ſapiētia carnis inimica eſt deo. Hos increpans ꝓpheta inquit. Et quid tibi vis in via egypti vt bibas aquam turbidā? Et quid tibi eſt in aſſyriis vt bibas aquam fluminis? Ois eñ ſapientia terrena eſt deo odibilis de qua bibūt egyptii. i. amici huius mūdi qui ſunt inimici dei. Aqua ergo egypti eſt que in ſanguinem cōuertitur: q: ſanguis ei⁹ ſup hos qui bibunt eā. ¶ Secūda conuerſio eſt aque in vinum. et hoc ſignificare videtur cōuerſionē. ſ. amoris in amorem iuſticie. Hec autē cōuerſio fit in nuptiis: q: in fide et iuſticia deſponſata eſt eccleſia deo: illa vtiq; iuſticia que eſt ex fide Ieſu chriſti. ¶ Tertia vero cōuerſio vini in ſanguinem eſt: qñ iuſticia mentem delectat intantum vt vſq; ad ſanguinem et mortem quis pro iuſticia certet. et hec eſt perfectio iuſticie. Et de prima conuerſione. ſ. aque in ſanguinem nunc ait pſal. Et cōuertit in ſanguinem aquas eorum.

Miſit in eos cynomiā et comedit eos: et ranam et diſperdidit eos. 1327

¶ Hic ponitur ſecunda plaga que tamē ſm ordinē plagarum in Exodo ponitur quarta. De iſta ergo plaga

Exo. 8. dicitur Exo. 8. Dixit Moyſes ad Pharaonem. Hec dicit dñs. ſi nō dimiſeris populum meū/ ecce ego mittam in te et in ſeruos tuos et in populū tuum oē gen⁹ muſcarum

rum. Feceruntque ſic. et venit muſca grauiſſima in do-
mo Pharaonis et in omnem terram egypti / corruptaque eſt
terra ab huiuſmodi muſcis. Sed hanc plagam hic ponens pſal.
oſtendit ſpecialiter quales muſce ille fuerunt dicens. Mi-
Muſca. ſit in eos cynomiam. Nam ſecundum gramaticos cynomia eſt quo-
dam genus muſcarum que dicitur muſca canina et veneno-
ſa et multum infeſta. Et dicitur a cynon quod eſt canis. Quamuis
enim in illa plaga fuerit omne genus muſcarum: tamen iſta muſca
canina nominatur ſpecialiter: quia peior et moleſtior erat om-
Iſidorus. nibus aliis. Hanc plagam muſcarum tractans Iſido. ſuper
Exo. dicit. Egyptij muſcis percutiuntur: muſca enim inſolens
et inquietum animal eſt: in qua inſolentes cure carnalium
deſideriorum inquietudinibus feruntur. Septuaginta ve-
ro interpretes poſuerunt cynomiam .i. muſcam caninam per
quam canini mores ſignificantur: in quibus humane men-
Rana. tis voluptas et libido carnis arguitur. [Et ranam et diſper-
didit eos. Hec fuit alia plaga a plaga muſcarum: et fuit ſe-
Exo. 8. cunda in ordine plagarum. de qua habetur Exo. 8. Di-
xit dominus ad Moyſen. Dic Pharaoni: ſi nolueris dimit-
tere populum meum / ego percutiam omnes terminos tuos ra-
nis: et ebulliet fluuius ranas que ingredientur domum tuam
et in lectum tuum et in domos ſeruorum tuorum: et in furnos
tuos et in cibos tuos et omnium ſeruorum tuorum. Et factum
eſt ita. Notandum quod quaſi in iſto verſiculo ponit cynomiam
in ſingulari et ranam: cum tamen innumerabiles muſce et rane
fuerint: quia ſecundum Augu. ponit ſingulare pro plurali. Un-
Auguſti. de Augu. ſuper Exo. Et venit muſca. &c. Muſca pro mul-
titudine muſcarum poſita eſt. Neſcio enim quomodo per loquen-
di conſuetudinem imbutis ſenſibus hominibus plus vide-
Singulare tur quod ſingulariter quam quod pluraliter dicitur. Verbi
Plurale. gratia. eſt illic miles plus ſignificat quam ſunt ibi milites. eſt
illic piſcis plus ſignificat quam ſunt ibi piſces. Myſtice autem
Origenes ſecundum Orige. rane ſignificant carmina poetarum qui inani
et inflata modulatione velut ranarum ſonis et cantibus
mundo deceptionis fabulas intulerunt. Ad nihil enim il-
lud animal vtile eſt / niſi quod ſonum vocis improbis et impor-
Rana ſi- tunis clamoribus reddit. ¶ Vel per iſtas ranas intellige
gnificat tria principalia vitia quibus hodie totus mundus in-
tria pecc. feſtatur .ſ. ſuperbia luxuria et auaritia. de quibus. 1. Jo. 2.
1. Joan. 2. Omne quod eſt in mundo. &c. Nam ſecundum magiſtrum de pro-
prietatibus rerum lib. 12. Rana tres habet conditiones.
Primo in aquis putridis et paludibus habitat. Secundo
ventrem habet magnum reſpectu reliqui corporis quo
terre adheret. Tertio ſaltando graditur. Per que tria pre-
dicta tria figurat vitia. Primo enim in aquis putridis
rana habitat et conuerſatur. Quid enim per talem aquam
Apoc. 17. niſi ipſa putrida et fetens ſignificatur luxuria? Apocal. 17.
Veni et oſtendam tibi damnationem meretricis magne
que ſedet ſuper aquas plurimas. vnde ſicut ſemper preci-
pitatur ad ima: ſic et voluptatis vitium hominem trahit ad
nihilum. Secundo rana habet ventrem magnum reſpe-
ctu aliorum membrorum quo terre heret. Quid enim per
terram niſi cupidos et auaros intelligimus? quia ſicut ter-
Prouer. 30. ra non ſatiatur aquis: ſic nec cupidus diuitijs. Eccli. 14.
Eccli. 14. Hi enim ad modum ranarum magno ventre terre herent: quia
omnibus ſuis conatibus amplexantur terrena. Tertio ra-
na magnos ſaltus facit quibus ſe in altum eleuare con-
tendit. Quid enim tales ſaltus ſignificant niſi ambitionem
ſuperborum qui ſemper ad alta et ad honores cupiunt ſal-
tando ſcandere? quia dimiſſo vero medio quo honor ac-
quiritur .ſ. virtute per ſaltum ſcandere conantur. Unde de
iſtis tribus vitijs ſub ranarum nomine dicitur. Vidi tres
Apoc. 16 ſpiritus immundos in modum ranarum exire de ore
draconis. Iſtam figuram expreſſius vide in poſtil. Apoca.

1328 **Et dedit erugini fructus eorum: et labores eorum locuſte.**

¶ Hic ponitur quarta plaga eruginis: de qua in Exodo
non fit mentio. Ibi enim ponuntur ſolum decem plage
notabiles / cum quibus eſt dubium alias plagas fuiſſe
que in Exo. ſcribuntur. ſic hic de erugine: et in ſequenti verſi-
culo de pruina. Notandum quod fructus duplices ex terra
naſcuntur. quidam a ſe ſine labore hominum / vt fructus
arborum. quidam vero cum labore hominum / vt ſege-
tes et huiuſmodi: primos conſumpſit erugo: et ſecundos lo-
cuſta. Primum notans dicit. [Et dedit erugini fructus eorum.
Erugo. Erugo enim eſt quidam ventus vrens deſiccans et con-
ſumens fructus terre: quem ventum ad conſumptionem
fructus egyptiorum tunc vehementer deus flauit et abun-
Amos. 4 de. ¶ Vel aliter / vt ait glo. ſuper illo verbo Amos. 4.
Percuſſi vos vento vrente et in erugine multitudinem hor-
torum veſtrorum. Erugo inquit ita fit / cum nocte ros vel
imber ſuper teneras ſpicas cadit. inualeſcente ſole vertun-
tur in rubeum colorem / et inaneſcunt grana adhuc tenera.
Myſtice autem ſecundum glo. per eruginem que occulte nocet in-
tellige vitium quod difficile apparet / vt eſt multum fidere de ſe.
Aura enim noxia hoc in fructibus operatur latenter: ſic
Superbia. in moribus ſuperbia occulta cum quis ſe putat aliquid
Mat. 6. eſſe cum nihil ſit. Et de iſta erugine dicitur. Nolite the-
ſaurizare vobis theſauros in terra / vbi erugo et tinea de-
molitur. &c. Sequitur. [Et labores eorum locuſte. Labo-
res eorum .i. fructus ex laboribus eorum ortos. Locuſta
fuit octaua plaga qua deus percuſſit egyptum. de qua di-
Exo. 10. citur Exo. 10. Extendit Moyſes virgam ſuper terram egy-
pti: et dominus induxit ventum vrentem tota die illa et
nocte: et mane facto ventus vrens leuauit locuſtas que
aſcenderunt ſupra totam terram egypti: et ſederunt in cunctis
finibus egyptiorum innumerabiles quales ante illud
tempus non fuerunt: operueruntque vniuerſam ſuperficiem
terre vaſtantes omnia. &c. Iſtam plagam locuſtarum ap-
Gregorius. plicat Grego. ad vitium adulationis dicens ſuper Exo.
Exhibite celitus egypti plage exigentibus eorum demeri-
tis corporaliter illate ſunt. Sed que mala conditio prauo-
rum ferant ſpiritualiter ſignauerunt: quibus exterior per-
cuſſione egyptus afflicta commota humana mens do-
lenſque perpenderet que vaſtationis damna interius ne-
Locuſte ſi- gligens tolerarent. Per locuſtas enim que plus quam cetera mi-
gnificant a- nuta animantia fructibus nocent lingue adulantium ſi-
dulationem gnificantur: que terrenorum mentes aliqua bona perficien-
tes immoderatius laudando corrumpunt. Fructus enim
egyptiorum opera cenodoxorum que locuſte extermi-
nant dum adulantes lingue ad appetendas laudes tranſito-
rias cor operantis inclinant. Herbam locuſte comedunt quando
adulatores verba loquentium fauoribus extollunt. Po-
ma arborum deuorant cum vanis laudibus quorundam
iam quaſi fortium opera eneruant.

Et occidit in grandine vineas eorum: et moros eorum in pruina. 1329

¶ Hic ponitur ſexta plaga / que in Exodo fuit ſeptima
Exo. 9. ante plagam locuſtarum poſita. de qua dicitur Exo. 9.
quod extendit Moyſes virgam in celum et dominus dedit
tonitrua et grandinem ac diſcurrentia fulgura ſuper ter-
ram: et grando ignis mixta pariter ferebantur: tanteque fu-
it magnitudinis quante ante nunquam apparuit in vni-
uerſa terra egypti: et percuſſit grando in terra egypti cun-
cta que fuerant in agris ab homine vſque ad iumentum:
cunctam herbam agri percuſſit grando et omne lignum
regionis confregit: tantum in terra Geſſem vbi erant fi-
lij iſrael grando non fuit. Per iſtam plagam ſignifica-
Greg. 29 tur qualiter deus per verba predicationis vitam pra-
moral. c. 11. uorum terret et reuocat ad gratiam. Unde Grego. ait.
Grando et In grandine vel niue frigida et dura accipimus corda
nix ſignifi- prauorum. Sed quia omnipotens deus ſanctos ſuos de talibus
cant malos

eligit ⁊ q̄ multos electos adhuc intra prauoꝝ vitā expoſitos habeat nouit. Jam apte in niue ⁊ grādine ſe habere theſauros phibet. Quos electos ad medium cum iubet pducit: ⁊ iuſticie nitore cādidos per ſupernā gratiam oſidit. Grando quippe ⁊ nix fuerat Saulꝰ p frigidam inſenſibilitatem. ſed nix ⁊ grando contra aduerſariorum pectora factus eſt vel candore iuſticie vel diſtricti eloquij correptione. O qualē theſaurum tūc in niue ⁊ grandine habuit deus qn̄ illum intra vitam prauorū̄ poſitum iam electum latenter dn̄s vidit. O ad quanta aduerſariorū pectora ferienda hanc in manu ſua grandinē ſumpſit per quā tot ſibi reſiſtentium corda pſtrauit. Nemo itaqȝ de ſuis operibus extollaƭ: nemo deſperet eos quos adhuc frigidos videt: q: theſauros in niue ⁊ grandine non videt. Quis enim crederet q̄ p apoſtolatus gratiā lapidatū Stephanū ille precederet q̄ in morte eius omniū lapidantium veſtimēta ſeruauit. Si ergo ad iſta dona vel iudicia occulta occurrimꝰ: nullos omnino deſperamus: nec illis in corde noſtro quibus pro tēpore prelati ſumus. q: ⁊ ſi iam videmꝰ quātum pceſſimus, neſcimus quantū dum currere ceperint precedamus. Sicqȝ ergo dn̄s in grandine occidit vineas eoꝝ: qn̄ per diſcreta predicatorum verba voluptates carnaliū ferit. [Et moros eorum in pruina. Jn trāſlatione Hiero. habeƭ in frigore. ſ. folia mororum corrūpēte. Myſtice ſm glo. q: hec plaga pruine in Exo. non habetur: pruina eſt vitium quo charitas xp̄i ſtultitie tenebris quaſi nocturno frigore cōgelaſcit.

1550 Et tradidit grādini iumēta eorum: ⁊ poſſeſſiones eorū̄ igni.

¶ Hic nō ponitur noua plaga: ſed eſt declaratio plage grandinis precedētis. qn̄ vt habeƭ Exo. 9. anteq̄ dn̄s

Exo. 9. mitteret plagam grandinis fecit per Moyſen Pharaonem preſciū illius plage. vnde Pharaoni dicit Moyſes. Pluam grandinē multā nimis. mitte ergo iā nunc ⁊ cōgrega iumenta tua ⁊ omnia que habes in agro. homines ergo ⁊ iumenta ⁊ vniuerſa que inuenta fuerint foris in agris ſuper que ceciderit ea grando, morietur. Hoc ergo inducens pſal. dicit. Et tradidit grandini iumenta eorū. ſ. que nō fugerunt interficiēda. [Et poſſeſſiones eorū igni. q: vt ibidem dicitur, grando ferebaƭ

Grando. mixta cum igne. Ubi aduertendū q̄ grando cadens in terra nō ſolū deſtruit fructus terre quos inuenit: ſed etiā deſtruit ⁊ impedit fertilitatem terre in ſequenti anno: ⁊ ea que percutit inutilia reddit: intantum q̄ etiam iumēta nō delectabiliter illa capiāt in cibum: quod tn̄ non facit gutta magna pluuie. quod ideo fit, q: frigus multū eſt in grandine. frigus autem eſt qualitas mortificatiua: ⁊ hec virtus manet in aqua grandinis liquefacte. Unde hec aqua grandinis liquefacta humefacit terrā ⁊ impedit fertilitatem eius: ⁊ infuſa fructibus extinguit in eis calidum naturale quo digeritur humidū naturale in fructibus. ⁊ ſic fructus crudus remanēs generat in

Pluuia. mentis abominationem. Gutta autē pluuie quamuis ſit magna tn̄ cum ſit calida totum oppoſitū facit qn̄ ſola venit: itaqȝ grando eam nō ſequitur. Eſt eni̇̄ bone digeſtionis cū vapore aereo ſubtili ⁊ terreſtri: ⁊ habet in ſe multum de calore vaporis ex quo fit: ⁊ ideo optime infundit terram. et ſi ledit aliquos fructus terre. hoc nō facit ratione ſue qualitatis ſed vi percuſſionis. Que pro tanto dixi vt non incredibile videatur ſi tanta grando terrā egypti diſſipauit: ⁊ maxie q: igne mixta cadebat. ¶ Myſtice autē ſm glo. morte iumentorum vel pecorū

Concupiſcētia. damnum pudicitie ſignificatur. Concupiſcentia quippe qua fetus oritur cōmunis eſt nobis cum iumentis. hanc habere domitam ⁊ ordinatam pudicitie virtꝰ eſt. hanc autem laxare ad omnes motus mores anime eſt. Morte ergo iumētorum: ſtultorum caſus oſtenditur: qui velut beſtialiter viuentes motus illicitos cōtinentie freno nō cohibent. Jgnis vero poſſeſſionem diſſipans eſt cupiditas que poſſeſſionem. i. ſtatū mentis ⁊ quicquid boni eſt ex dote nature vaſtat.

Miſit in eos iram indignationis ſue: indignationē ⁊ iram et tribulationem: immiſſiones per angelos malos. 1551

¶ Hic nō ponitur plaga noua: ſed eſt quedā exaggeratio quarte plage que fuit occaſio primogenitorū. Septē enim plage hic enumerate ſunt. Prima cōuerſio aquaꝝ in ſanguinem. ſecunda imiſſio muſcarum. tertia immiſſio ranarum. quarta erugo. quinta locuſte. ſexta grando. ſeptima pruina. Anteq̄ ergo veniat ad octauā plagam vult oſtendere per quos deus iſtas plagas immittebat: q: ſcȝ miniſterio demoniorum. Unde hic ait glo. Judicio vtiqȝ dei iſte plage facte ſunt illis ſed malorū angelorum miniſterio. Sciendum itaqȝ eſt q̄ malorum Demōes

angeloꝝ officio deus vtiƭ bene cōuenienter ⁊ iuſte: quos miniſtri

quidē quantū ad ſubſtantiā ipſe fecit, malos vero ipſe ſunt dei.

nō fecit. ſicut ⁊ hō bonis creaturis dei male vtiƭ. Utitur eni̇̄ deus malis angelis nō ſolū ad puniendos malos, ſicut in inferno damnatorum: vel in iſto mūdo ſicut in rege Achab quē fallacie ſpūs ſeduxit vt caderet in bello: verumetiā ad pbandos ⁊ manifeſtandū bonos ſicut fecit Job. Nā ſicut homo bonus vel malus vtiƭ viſibili materia elementoꝝ. ſ. terra aqua aere ⁊ igne p modo ſuo: nō ſolū in neceſſarijs: ſed etiā in ſuperfluis. ſubtilis ⁊ artificioſis operibus: ſic angeli boni ⁊ mali eiſdem elemētis vtunƭ put cuiqȝ poteſtas eſt: q̄ eſt eis amplior q̄ hoibus: ⁊ maior eſt bonis q̄ malis ſm nutū dei: ſed

diuerſimode. Jn malis nāqȝ hoibus poteſt diabolꝰ vt Demonis

in ſuis pectoribus: niſi phibeaƭ a maiori. ſ. a deo. Jn bo poteſtas.

nis aūt non pōt: niſi pmittaƭ ad pbandum nō ad pdendum: ſicut hō vt de pectore alieno faciat qđ vult ptātem expectat ab eo ſibi dari cuius eſt. Notandū etiā ſm glo. q̄ p bonos angelos qn̄qȝ punit deus ſicut ſodomā: ſed iuſtos p bonos pbari nō mihi occurrit. Obſtinatio ergo in egyptijs facta eſt p malos angelos quibus amica ſunt vitia: ⁊ mala ſignata p plagas eoꝝ p eoſdem imiſſas. Poſſumus ergo ſine dubio malis angelis attribuere plagas egyptioꝝ: mortes primogenitorū ⁊ obdurationes eoꝝ. Hanc eni̇̄ obſtinationē ⁊ indurationem deꝰ facere diciƭ nō inſtigando ⁊ inſpirando, ſed deſerēdo facit vt illi operenƭ in filijs diffidētie, quod deus debite iuſteqȝ permittit. ⁊c. Sic maloꝝ angelorū miniſterio aque verſe ſunt in ſanguinē rane pducte ſunt locuſte. ⁊c. ⁊ interfecti primogeniti egyptioꝝ. Sed nunqd ex hoc dicemus ipſos demones creatores, vt q̄ ranas locuſtas vel

eruginē creauerint: certe nō. vt oſidit magiſter li. 2. di. 7. 2. ſenten.

Jpſi nāqȝ demones triplici acumine ſciētie vigēt. ſ. ſubtilitate nature, experientia tēporum, ⁊ reuelatiōe ſupernorum ſpirituū. Cognoſcūt ergo naturas rerū: ⁊ ſciunt applicare actiua paſſiuis. Et ſic qđ natura faceret i magno tpe: ipſi quaſi ſubito faciūt. Sic ergo de ranis: ſic de locuſtis: ſic ⁊ de alijs plagis facere potuerunt. Hoc ergo notans pſal. miniſteriū iſtaꝝ plagaꝝ demonibꝰ aſcribens ait. [Miſit i eos irā indignatiōis ſue. i. effectū indignationis ſue ⁊ ire ſue. ſ. plagas predictas ⁊ ſequētes. ⁊ hoc p angelos malos. Jndignatio enim eodē modo cadit in deo ſicut ⁊ ira: q: ſicut qn̄ punit videtur iratꝰ, ſic ⁊ indignatio. Uide ſupra pſal. 55. 684.

1332 **Viā fecit ſemite ire ſue. ⁊ non pepercit a morte animarū eoꝝ: ⁊ iumenta eorū in morte concluſit.**

¶ Hic ponitur q̄dā exaggeratio ire diuine. Ubi ſciendū ꝙ q̄uis plage p̄dicte graues fuerit ⁊ cauſa nuc doloris: tamē ſequēs plaga ceteris grauior fuit. ſ. mors omnium primogenitoꝝ tam hominū q̄ iumentorum. cuius grauitatem pre ceteris notans pſal. ait. [Viam fecit ſemite ire ſue. q. d. Ex ſemita ire ſue fecit viam. Semita enim ſcʒ grāmaticos dicit a ſemis quod eſt dimidiū quaſi dimidium iter: qr ſemita eſt iter ſtrictum quaſi dimidia via.

Semita. Eſt eñ ſemita duorū pedum iter ſtrictū adeo vt alter in

Uia. tranſitu obuianti tranſitū dare nō poſſit. Uia autē dicit iter latū. Ira autem dei accipitur pro punitione pctōꝝ.

Ps. 2. Ps. 2. Cum exarſerit in breui ira eius. ⁊c. Quid eſt ergo ex ſemita ire facere viam niſi de parua ad magnā deuenire: de parua punitione ad maiorem? Et ſic qr vltima plaga mortis omnium primogenitorum fuit maior pena ceteris precedentibus: ideo illam imittendo de⁹ viā fecit ſemite ire ſue. ¶ Uel aliter. Semita eſt iter occultū ⁊ rectum: ⁊ ſignificat occultam dei equitatem ⁊ iuſticiaʒ qua iratus erat egyptiorum peccatis. Huic autē occulte iuſticie viam fecit qñ licentiam dedit angelis malis iuſticiam illam occultam per plagas manifeſtas execu tioni mandare. Et iſtum intellectum habet magiſter in glo. dicens. Uiam fecit ſemite ire ſue. Hic oñdit vnde licentia ſit data angelis malis. q. d. his imiſſis fecit viā. i. ampliorem manifeſtationē ſemite ire ſue. i. occulte equitati ſue qua deus iratus erat egyptijs. Aliter enim non liceret diabolo illa immittere que dicuntur ſemita ire/ eo ꝙ ſemita recta eſt ⁊ occulta. Erat enim ſemita ire dei que occulta equitate puniret egyptiorum impietatem: cui ſemite fecit viā. vt eos quaſi ex abditis per angelos malos perduceret in aperta ſcelera: ⁊ ſic in euidentiſſimos impios euidentiſſime vindicaret: ipſos ſcʒ interficiendo. propter quod ſubdit. [Nō pepercit a morte animarū eorum: ⁊ iumenta eorū in morte cōcluſit. qr ſcʒ tā

Iumētū homo. hominē q̄ iumēta interfecit. Qualiter aūt ⁊ quare hō iumentū dicat vide ſupra verſi. 799. hic enim parificat egyptios iumentis: qr ſimiles iumentis erant.

1333 **Et pcuſſit oē primogenitum in terra egypti: primitias ois laboris eorum in tabernaculis cham.**

¶ Hic ponitur vltima plaga mortis primogenitorum:

Exo. 12. de qua dicit Exo. 12. ꝙ primo menſe quartadecima die menſis factū eſt in medio noctis percuſſit dñs omē primogenituʒ in terra egypti: a primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio vſq; ad primogenitū captiue que erat in carcere/ ⁊ omneʒ primogenitū iumentorū: ſurrexitq; Pharao nocte ⁊ oēs ſerui eius cunctaq; egyptus: ⁊ ortus eſt clamor magnus in egypto: neq; enim erat dom⁹ in qua nō iaceret mortuus. Aduertendum autē ꝙ nulla plagarum preteritarū puenit ad terraʒ geſſen in qua habitabāt hebrei: ſed iſta vltima ſic: qr i illa terra geſſen etiā cum hebreis aliqui egyptiorum habitabāt. ⁊ illorū

Augu. etiam oēs primogeniti mortui ſunt nocte illa. Uñ Augu. ſup Exo. dicit. Cum primogeniti tantū morerentur quomodo nulla erat domus in qua nō eſſet mortuus: an ⁊ hoc diuinitus procuratuʒ fuerat vt in omnibus domibus eſſent primogeniti i quibus percuterent egyptij etiam qui habitabant in terra geſſen. hominuʒ quippe erant hic: vel animaliū nō terre. i. homines ⁊ animalia primogenita moriebant occulto ⁊ angelico pauſu. Nō aliquid in celo vel in terra factū erat ſicut rana vel locuſta ⁊ tenebre: a talibus eñi plagis cū terra geſſen fuiſſet aliena puenicbat beneficium ad egyptios q̄ in ea cū hebreis morabant. Hac vero vltima plaga oēs pcuſſi ſūt.

Glo. ſtrab. Glo. ſuper Exo. queſtionem facit vtrū iſta vltima plaga facta fuerit p angelos bonos vel malos dicēs. Utrū pcuſſor bonus vel malus angelus fuit nō neceſſe eſt inquiri: quicūq; eñ fuerit/ dñi precepto obediuit. Sciēdū tñ qr tales peſtes mali angeli facere ſolent permiſſiōe dī. Notandū ꝙ diuina punitio recte correſpōdet pctis hominū. vnde ⁊ iſta decima plaga correſpōdet tranſgreſ ſioni mandati decimi. Decimū nāq; preceptū eſt. Nō cō cupiſces rem proximi tui. ⁊c. Huic precepto decima plaga cōtraria eſt/ mors ſcʒ primogenitorū. Alio pcepto furtū phibetur: quo ⁊ rapina damnat: peius eſt enim rapere violenter q̄ latenter. Auferre volens aperte vel occulte preceptū ſuū habet. Cōcupiſcere autē rem proximi tui: etiam ſi iuſtum queras ſucceſſorē: nō licet. Qui eñ volunt res alienas tanq̄ iuſte poſſidere: heredes querunt morientibus eſſe. Tu laudas relictā rem quaſi iure poſſidentem: deus damnat iniuſte cupientē. Qui eñ queris ab aliquo heres fieri/ nō vis vt habeat heredes: in q̄bus nihil charius primogenitis eſt. Iure ergo in primogenitis tuis punireis: qui cōcupiſcēdo res alienas quaſi iuris vmbrā perquiris: ⁊ q̄ meliora ſunt cordis primogenita pdis. Primogenita q̄dē fides eſt. nemo enim bona facit/ in quo fides nō pceſſit. Oia opa bona filij ſpūales ſunt: ſed inter hos primogenita fides. Quiſquis ergo rem alienam occulte cupis: internus fidē pdis. ſeruis eñ nō charitate ſed fraude: velut amans cum quē mori deſideras vt illi ſuccedas. hec oia glo. ſup Exo. Sequit. [Primitias ois laboris eoꝝ i tabernaculis cham. Ubi p primitias laboris eoꝝ ſignificant primitie illoꝝ fructuum q̄ ex terra naſcunt mediāte laborē hoim: vt ē frumentū ⁊ hmōi. Uel p primitias laboris intellige primogenita iumentoꝝ q̄ ſunt laboris hoim. i. ad laborē pro hoibus ſuſtinēdo pducta. vnde ⁊ iumēta dicunt q̄ſi iuuamēta. Qd aūt ſequit [In tabernaculis chā. exponit

Chā ſignificat egyptios. Gen. 10. ideſt in tabernaculis vel habitatiōibus egyptioꝝ. Ubi aduertendū ꝙ egyptij deſcenderūt ex cham filio noe. nā vt habet Gen. 10. Chā filius Noe inter alios filios genuit meſrabim: a quo denoiata eſt egypt⁹ qr ibi dñatus fuit. vnde in toto veteri teſta. vbi in trāſlatiōe nr̄a ponit egypt⁹ in hebreo ponit meſrabim. Et ſic idē eſt in tabernaculis cham. i. egyptiorum.

Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: ⁊ perduxit eos tanquam gregem in deſerto. 1334

¶ Hic eñ narratis plagis egyptioꝝ narrare incipit q̄ñ deus eduxit populū ſuū de egypto. Et duo facit: qr primo oſtendit qualit eos de egypto eduxit. ſcdo qualiter eos p deſertos pduxit. ibi. Et deduxit eos. Quātū ad pri

Exo. 12. mū ſciendū/ ꝙ (vt habet Exo. 12.) in ſacrificio agni immaculati eduxit de⁹ filios iſrael de egypto: ſcribit eñ ibidē. Decima die menſis tollat vnuſquiſq; agnū p familias ⁊ domos ſuas. ⁊c. Sequit ꝙ illo agno imaculato quartadecima die mēſis dñs tranſibit p totā egyptū eadē nocte pcutiens oia primogenita egyptioꝝ: ex quo magn⁹ planctus in tota egypto fuit ort⁹: ⁊ nō erat domus in q̄ nō iaceret mortuus. quo facto Pharao emiſit populuʒ totū viros ⁊ mulieres. magnos ⁊ puulos cū oibus ſuis aialib⁹ ⁊ rebus. quinimo egyptij nō ſolū dimiſerūt populū libere exire: ſed etiā (vt ibidē dr) vrgebāt egyptij populum de terra exire velociter: dicētes. Oēs morimur. Qr ergo p ſacrificiū ouiū qr quelibet familia agnū paſchalē illa nocte comedit deus populū ſuū eduxit d deſerto: ideo nūc ait pſal. [Et abſtulit ſicut oues populuʒ

ſuū .ſ. p imolationē ouiū ipſos eduxit de deſerto. vñ ʒ ſequit. [Et pduxit eos tanꝗ oues in deſerto .ſ. cuſtodiendo eos p deſertū quadragita annis: ſicut paſtor gregeʒ ſuū cuſtodit ʒ paſcit: quia pane celeſti ſemꝑ eos pauit. Per hoc myſtice denotat ꝙ xp̄s ſimplices ʒ bonos p deſertū hui⁹ mūdi pducit ſicut paſtor oues. Boni eñ ʒ fideles ouibus cōparant. Primo ratiōe innocētie ʒ ſimplicitatis: nā ouis nullū offendit: nō morſib⁹ vt canes: nō dentibus vt apri: nō vnguibus vt leones: non veneno vt ſerpētes. Sic ʒ boni fideles nullū offendunt: nō morſibus aliena rapiendo: nō dētibus alijs detrahēdo: nō vnguibus alios pſequendo: nō veneno alijs mala exēpla pbendo: notantes qḋ dicit. Nemini dantes vllā offenſionē / vt nō vituperet miniſteriū nr̄m. ℂ Scḋo ratione patientie ʒ taciturnitatis: nā ouis dū tondet vel occidit nō clamat non murmurat vt aialia cetera: ſic ʒ boni fideles. Et hec eſt cauſa quare xp̄s oui fuit cōparatus. Tanꝗ ouis ad occiſionē ductus eſt. Sic ʒ patiēter mala ſufferre debemus: nulli malū p malo reddentes. ℂ Tertio rōne affluētie ʒ vtilitatis. Nā ouis eſt aial vtile p oia: ſic ʒ boni fideles primis p oia vtiles debēt eſſe. Lana nudos veſtire. pelle mādata dei in ſe ſcripta oſtēdere. carne famelicos paſcere. ʒc. Et tūc a deo p deſertū hui⁹ mūdi ſicut a vero paſtore deducent illeſi. De talibus enim dicit xp̄s. Ego ſum paſtor bonus ʒ cognoſco oues meas. ʒc.

[Ouis ſignificat bonos.] [2. cor. 6.] [Eſa. 53.] [Io. 10.]

1335 Et deduxit eos i ſpe ʒ nō timuerūt: ʒ inimicos eoꝝ operuit mare

ℂ Hic oñdit qualiter ipſos poſt eductioneʒ pduxit ſine timore. Sed ſtati contra hoc videt q: poſtꝗ ipſi educti fuerūt de egypto multū timuerūt egyptios: qñ poſtꝗ filij iſrael exierūt / pharao cū oi exercitu egyptioꝝ pſecutus eſt eos. Cūꝗ egyptij pſequerent veſtigia p̄cedētiū / repererunt eos in caſtris ſupra mare. Cūꝗ appropinquaſſet pharao: leuātes filij iſrael oculos, viderūt egyptios poſt ſe ʒ timuerūt valde. ʒc. Quō ergo hic dicit ꝙ nō timuerūt. Rñdeo ꝙ duplex eſt timor .ſ. efficax q tollit ꝓpoſitum: ʒ inefficax q nō tollit ꝓpoſitum. Sicut p exēplum quis vult pergere ad ſanctū Jacobum timet pericula viarum: aliqñ timor eſt tantus ꝙ iter dimittit: aliquādo vero nō eſt tātus quin iter diſpoſitū impleat. primus vocat efficax: ſecūdus aūt inefficax. Dico ergo ad ꝓpoſitū ꝙ ſi filij iſrael timuerūt egyptios: nō tñ timore efficaci: q: p Moyſen cōfortati ꝓpoſitum ſuū nō omiſerūt. [Et inimicos eoꝝ operuit mare. vt habet Exo. 14. ꝙ miraculū dei ab omni timore eripuit ipſos. Myſtice autē per hoc q: egyptios demerſit in mare: denotatur ꝙ oia pctā per egyptios ſignificata in mari baptiſmi ſubmerguntur: q: ibi omnia peccata delentur.

[Exo. 14.] [Duplex timor.] [Exo. 14.]

1336 Et induxit eos in montē ſanctificationis ſue: mōtem quē acquiſiuit dextera eius.

ℂ Hic oſtiditur bonitas dī ʒ igratitudo populi poſt introitū terre ꝓmiſſiōis: ʒ diuidit in ptes tres. q: circa hoc oñdit primo dei bonitas. ſcḋo populi prauitas. ibi. Et tentauerūt. tertio pene illate grauitas. ibi. Audiuit dñs. Prima ps diuidit in tres ſm ꝙ ex tribus beneficiis circa illos dei bonitatē oñdit. primo q: ipſos in terrā promiſſionis induxit. ſcḋo q: inimicos eoꝝ eiecit. ibi. Et eiecit. tertio q: terrā promiſſiōis eis poſſidēdam tradidit. ibi. Et habitare fecit. Quantū ad primū ſciēdum ꝙ per montē ſanctificatiōis dei intelligit mons Sion: q: mōs ſanctus appellat propter multa ſancta in eo ꝑpetrata: vtputa q: ibi erat templum in quo xp̄s ſepiſſime p̄dicauit: ibi cenādo ſacramentū euchariſtie inſtituit: ʒ ibideʒ aplis ꝯgregatis in die pētecoſtes ſpūſcm̄ miſit. Propt̄ q de ipſo mōte ſion ad Jr̄am dicit. Mōs dom⁹ dñi exercituū mons ſctificatus. Et p iſtū montē ſion intelligit totā terrā promiſſiōis: q: erat principalior locus cū ibi eēt tēplū ʒ palatiū regiū. Myſtice aūt p iſtū montē intelligit eccl̄ia q mons ſion dicit. Siō eñ ſpecula interptat: ʒ eccleſia dñi in p̄ſenti p fidē in enigmate cōtemplat: vt oñdit Greg. vide ſupra pſi. 1062. Ipſa eñ eccl̄ia ē mōs quē xp̄s acquiſiuit ſanguine ſuo. propter qḋ dicit apls. Attendite vobis ʒ vniuerſo gregi veſtro: in q ſpūſſctūs poſuit vos regere eccleſiā quā acquiſiuit ſanguine ſuo. Et attende quo ad litterā qḋ dicit. Et induxit eos. ʒc. q: nō eoſdem pſonaliter quos eduxit de egypto: ſed illos noie ʒ gn̄e: q: ſcʒ filios eorum.

[Zach. 8.] [Mōs ſion ſigt eccl̄iā] [Grego. 33. mor. ca. 1.] [Actu. 20.]

Et eiecit a facie eorum gentes: ʒ ſorte diuiſit eis terram in funiculo diſtributiōis. 1337

ℂ Hic oñdit ꝙ a facie ipſoꝝ eorū inimicos eiecit .ſ. chananeos ʒ alios populos idolatras q in illa terra habitabāt: qḋ fuit tpe Joſue qui terrā ꝓmiſſiōis de manu gētium dei ptāte miraculoſe eripuit ʒ gētes illas occidit ʒ diſſipauit. vt eñ habet Exo. 33. deus ꝓmiſit a facie illorū ſex natiōes gētium de terra promiſſionis euellere: illi populo dicēs. Mittā p̄curſorē tui angelū meū vt eijciā chananeū / amorreum / ethеū / pherezeū / eneum ʒ iebuſeum / ʒ intres terrā fluentē lac ʒ mel. Et ſicut ꝓmiſit illas eijcere: ſic ʒ d facto fecit tpe Joſue. vt habet Joſue p totum. Quib⁹ eiectis ſorte Joſue diuiſit eis terrā: vt habet hiſtorialiter Joſ. 18. Et hanc diuiſionē fecit in funiculo diſtributionis p ſortes. Funicul⁹ eñ dicit mēſura: q: vnicuiꝗ tribui dedit mēſurā terre ꝓmiſſionis ſm cōuenientiam ei⁹ .ſ. alicui plus / alicui min⁹: alicui ad ptem orientis / alicui ad ptē occidētis: qḋ ſorte fecit p illas iudiciū dei ſup his poſtulās. ℂ Sʒ forte ex hoc dubitabit qs vtrū liceat ſorte poſſim⁹ vti. de hoc vide ſcḋa ſcḋe. q. 95. arti. viij. Myſtice aūt p hoc ꝙ dñs a facie populi ſui gētes eiecit .ſ. illas ſex natiōes p̄dictas ſignificat ꝙ angel⁹ dei ad nos miſſus .ſ. xp̄s incarnatus ſex pctōꝝ gn̄a a ſuis fidelibus eiecit p illas ſex gētes figurata. Qm̄ chananeus ſignificat pctm̄ cupiditatis ʒ auaritie. Amorreus carnalitatis ʒ luxurie. Etheus torpoſitatis ʒ accidie. Pherezе⁹ temeritatis ʒ ſupbie. Eneus iniqtatis ʒ inuidie. Iebuſe⁹ obſcuritatis ʒ ignorātie. ℂ Primo ḡ chananeus ſignificat pctm̄ cupiditatis ʒ auaritie. interptat eñ chananeus cōmotio. Et qḋ magis totū orbē cōmouet ꝗ auaritia: q ꝯmouet ſeculares ʒ clericos. famulos ʒ dños / feminas ʒ maſculos: dicēte ꝓpheta. A maiore vſꝗ ad minorē (q ad laicos) a ꝓpheta vſꝗ ad ſacerdotē (q ad clericos) oēs auaritie ſtudēt. Hūc aūt chananeū cupiditatis a nobis xp̄s eiecit ſuo exēplo: q: cū diues eēt ꝓ nob pauꝑ fieri voluit vt ſua pauptate nos diuites faceret. ℂ Scḋo amorre⁹ ſignificat pctm̄ luxurie: ʒ eſt ideʒ ꝙ ſtus amor: ʒ ſignificat luxuriā: q diabol⁹ tēo amore maxime ad inuicē ligat gētes vt eas facili⁹ capē poſſit. Hūc amorreū a nobis xp̄s ſuo eiecit exēplo: qñ mūdus de munda virgine voluit naſci: iuxta dictū Eſa. 4. Ecce virgo cōcipiet. ʒc. ℂ Tertio etheus ſignificat accidiā. interpretat eñ formidās. Et qḋ magis facit hoiem formidare ne ad meritoria opera pagenda ſurgat ꝗ accidia. Hūc a nobis ſuo exēplo eiecit dñs dicēs. Me⁹ cibus eſt vt faciā voluntatē eius q miſit me. ℂ Quarto pherezе⁹ ſignificat ſupbiā: interptat eñ ſeparatio ʒ maxime q: cō petit ſupbie q demones ſepauit a deo atꝗ hoies ʒ cōtinue ſeparat illos. Hunc a nobis ſuo exēplo eiecit dicēs. Diſcite a me q: mitis ſum. ʒc. ℂ Quinto eue⁹ ſignificat

[Exo. 33.] [Joſue. 18.] [Queſtio. Do.] [Chananeus auaritia.] [Miche. 4.] [2. corin. 8.] [Amorre⁹ luxuria.] [Eſa. 7.] [Ethe⁹ accidia.] [Jo. 4.] [Pherezе⁹ ſupbia] [Mat. 11.]

Eue° bruꝺa. inuidiā. interꝑtat̃ eñ peſſim⁹: ⁊ inuidie virus peius eſt
ceteris: q̃ intrinſecus in medullis radicē abſcōditaꝫ ſer
uat. Hūc a nobis xp̄s eiecit/ charitatē docēs nos mutuā
Mat. 5. habere dicēs. Diligite inimicos v̄ros ⁊c. ¶ Sexto hicbu
Hicbuſe° ſeus ſignificat ignorantiā: interꝑtat̃ eñ ꝯculcatio. Et q̄d
ignorātia. in agro cōculcat hoīeꝫ nec aliud ꝑficiat̃ q̄̃ ignorātia a dño.
Oſe. 4. Q: tu ſciētiā repuliſti repellā te ⁊ ego ne ſacerdo
tio fungaris mihi. Hunc a nobis xp̄s eiecit dū ſpūſſctm̄
Luce. 21. miſit quo illuminant̃ fideles: dicēs ſuis fidelibus. Ego
dabo vobis os ⁊ ſapientiā. ⁊c. Quib⁹ oībus cōſideratis
ait pſal. ¶ Eiecit a facie eoꝝ gētes. Myſtice aūt q̄d ſit ter
Ricard⁹. ram in funiculo diſtributiōis diuidere oſdit Ricardus
iſtum paſſuꝫ exponēdo dicēs. Eiecit a facie eoꝝ ⁊c. Pri
us eñ gētes. i. indiſciplinatos mores oportet eijcere vt
ꝯſtr ai motus ad ordinē redigere valeamus. Nihil eñ
Funicul⁹ aliud eſt terrā in funiculo diſtributiōis diuidere q̄̃ indi=
ſignificat ſciplinatos ⁊c. ⁊ q̄ cuiq̄ʒ virtuti eſt ꝓpriū etiā menſurā at
menſuram. tēdere. Parcitas eñ ſi ſe infra menſurā trahit ſe ꝑcipitat i
Virt⁹ ſtat auaritiā. Largitas etiā ſi ſe ſupra modū extēdit. ſe effun
i medio. dit in prodigalitatem. et ſic de ſingulis.

1338 **Et habitare fecit in tabernacu- lis eorum: tribus iſrael.**

¶ Hic cōſequēter oſdit quartū bñficium. ſ. q̃ terrā ꝓmiſ
ſionis eis dedit poſſidendā. Lra eſt clara: q̃ villas ciui
tates ⁊ caſtra ꝑ illas gētes in terra ꝓmiſſionis edificata
in poſſeſſionē dedit filijs iſrl̃ vt habitarēt in illis. Quid
autē ſit tribus ⁊ vnde dicat̃ vide v̄ſi. 1181. Et adde q̃ fi=
lij iſrael tribus dicebant̃: maxime q̃ a trib⁹ patribus a
deo ſingulariter dilectis ⁊ p̄ ceteris in ſcriptura noīatis
traxerūt originē. ſ. Abraā Iſaac ⁊ Jacob. Myſtice autē
ꝑ hoc ſignificat̃ q̃ in tabernaculis eccleſie xp̄s ab eis ex=
pulſis vitijs ꝑ illas gētes ſignificatis (vt in ꝑcedenti v̄ſi
culo dictū eſt) ſuos fideles habitare facit. Quare aūt ec
cleſia dicat̃ tabernaculū vide ſupra v̄ſi. 758. Sed quar̃
hic d̃r tabernaculis in plurali cū ſit ſolū vna ecclīa: ſicut
⁊ vna fides? Rō eſt: q̃ hoc tabernaculū duas hʒ ptes. ſ.
partē anteriorē ⁊ militātem: ⁊ pteꝫ poſteriorē ⁊ triūphā
tem. Vñ hic ait magiſter in glo. Myſtice autē in taber=
naculis eoꝝ habitare fecit tribus iſrael. i. in celeſtē glori
am vnde angeli deiecti ſunt: ꝑ gratiam xp̄i ſubleuamur
nos q̄ ſumus tribus iſrael. i. videntiū deum: vel in mili
tantē eccleſiā habitāt illi in q̄bus primo regnabant pctā
quibus ꝑ baptiſmum expulſis modo regnāt v̄tutes.

1339 **Et tentauerūt ⁊ exacerbauerūt deum excelſuꝫ: ⁊ teſtimonia eius non cuſtodierunt.**

¶ Hic cōſequent̃ poſt tot bñficia exhibita deſcribit̃ ipſi⁹
populi prauitas. Et diuidit̃ in ptes tres/ ſʒ q̃ tria mala
fecerunt. ſ. primo deum tētauerunt. ſcđo ꝓmiſſa nō fece=
rūt. ibi. Et auerterunt. tertio idola coluerunt. ibi. In ira.
Quātum ad primū q̄d ſit deū tētare vide v̄ſi. 1298. Et
q̄d ſit exacerbare vide v̄ſi. 1322. Ipſi autē poſtq̄̃ fuerūt
in terra ꝓmiſſionis deum multoties tētauerunt: vt patʒ
ꝑ totū librū Judicū: ⁊ ſic conſequēter deū exacerbabant
q̃ ipm̄ ad irā ꝓuocabāt. Et ſic teſtimonia eius nō cuſto
dierunt. i. p̄cepta eius nō adimpleuerunt. ¶ Hic notan=
Cuſtodi dū q̃ ad cuſtodiā diuinoꝝ mandatoꝝ maxime nos in
re p̄cepta ducere debet ꝓmiſſio deo facta in nr̄a ſpūali natiuitate.
qñ eñ ſpūaliter deo ꝑ baptiſmum regeneramur tunc deo
ꝓmittimus ſolēni voto renūciare diabolo ⁊ eius vitijs:
mundo ⁊ eius pōpis. que ſeruare debemus: q̃ tunc ſo=
lū fideles ſumus qñ q̄ promittimus ore operibus adī
plemus: vt ait Grego. Legimus n. de antiq̄s romanis
q̄ tñ nōdum eterna p̄mia ſperabāt: q̃ nulli promiſſaꝫ fi

dē frāgebāt: vt de Fabricio dicit Augu. q̄ nullis ꝓmiſ= Auguſti.
ſiōibus a fide data poterat euerti. nō tormētis/ vt patet 5. de ci. dei.
exēplo Marci reguli. de quo dicit Augu. 1. de ciui. dei.
q̃ cū ꝑ romanos miſſus fuiſſet cōtra carthaginenſes ad
belluꝫ ⁊ captus fuiſſet ab eis: illi vt rehaberēt captiuos
ſuos quos romani ceperāt/ voluerunt oēs captiuos ro
manoꝝ eis reddere ⁊ cū ipſis facere pacē. Ad q̄ ptra=
ctandū miſerunt romā p̄dictū Marcū regulū captiuuꝫ Fides dā=
accepto ab eo pri⁹ iuramēto. vt ſi p̄dicta nō impetraret ta debʒ ſer
ipſe ad captiuitatē reuerteret̃ morti tradēdus. Ille ḡ ve uari.
niens romā narrauit ſenatui ꝓpoſita ſibi. Romani aūt
amore illius volebāt facere pacē. Ille aūt videns q̃ hec
pax non cedebat ad honorē romanoꝝ quē ipſe ſeruare
iurauerat ante hoc modis oībus ipediuit: ⁊ ſic vt fideꝫ
promiſſam ſeruaret ad captiuitatē moritur⁹ rediit. quē
reuerſum carthaginēſes crudeliter occiderunt. Si ḡ ro=
mani tāta diligētia fidē promiſſam cuſtodiebāt: q̄ tñ ex
hoc premia nō ſperabant eterna ſed ſolum reipub. vtili
tatē: q̄d nos xp̄iani amore dei facere debem⁹ ⁊ ſpe regni
celeſtis? propter q̄ dicit. Qui cuſtodierit mādata mea Apocal. 2.
vſq̄ʒ in finē dabo ei ptātem. ⁊c. Merito ḡ hic iudei repre
hendunt̃ q̃ teſtimonia dei nō cuſtodierunt.

Et auerterūt ſe ⁊ nō ſeruauerūt pactū: quemadmodū patres eorum cōuerſi ſunt in arcū prauuꝫ. 1340

¶ Hic cōſequent̃ oſdit̃ eoꝝ prauitas in violatione pro
miſſoꝝ. Ubi notādum q̃ poſt morteꝫ Moyſi filij iſrael
ꝓmiſerunt obedientiā ipi Joſue: dicētes ad Joſue. Oia Joſue. 1.
q̄ precepiſti nobis faciemus: ⁊ quocūq̄ʒ miſeris ibimus:
ſicut obediuimus in cunctis Moyſi: ita obediemus ⁊ ti
bi. Sed iſtud pactū ſtatim poſt ingreſſum terre ꝓmiſſio
nis irritū fecerunt: vt patet de Achaꝫ ⁊ de plurib⁹ alijs.
nā Joſue p̄ceperat eis q̃ totū argētuꝫ aurū ⁊ es q̄ repe
rirēt in captione ciuitatis Hiericho dño cōſecrarēt: reliq̄
oia igni cōburerent̃: vt patet Joſ. 6. Sʒ ſtatī capta ciui= Joſue. 6.
tate preuaricati ſunt mādatum Joſue: ⁊ nō ſeruauerūt
pactū ꝓmiſſum. Propt̃ q̄ dicit̃. Filij aūt iſrael p̄uari= Joſue. 7.
cati ſunt mādatū ⁊ vſurpauerūt de anathemate. Et hoc
notās pſal. dicit. ¶ Et auerterunt ſe. ſ. ſciēter recedētes ab
obediētia ꝓmiſſa. Et nō ſeruauerunt pactū. ſ. q̄ fecerūt
cū Joſue. Et cōparant̃ patribus q̄ promiſſam obedien
tiā Moyſi in deſerto multoties fregerūt. Et hoc eſt q̄ ſub
dit̃. ¶ Quēadmodū pr̃es eoꝝ ꝯuerſi ſunt i arcū prauū.
Arcus eñ prauus ſm̄ glo. eſt q̄ facile remittit̃ ⁊ ſolidita Arcus pra
te caret. Sic erant iſti q̄ facile retroibant a ꝓmiſſis. Uel uus.
arcus prauus eſt q̄ non eminus iaculat̃: ſed in ſe ſpicu=
la cōuertit. Cōuerſi ſunt ergo in arcū prauum: q̃ creden
tes contra Joſue facere cōtra ſeipſos iacula ferebāt: q̃ il
la inobediētia cōtra eos eſt verſa. propt̃ illā eñ ſuperati
interfecti ⁊ partim fugati fuerūt a viris ciuitatis hai. vt
habet̃ Joſ. 7. ¶ Circa hoc notādū q̃ arcus in ſcriptura Joſue. 7.
q̄nq̄ʒ pctm̄ ſignificat: q̃ ſicut inter cetera arma arcus im
prouiſe icātos ad mortē vulnerat: ſic ⁊ pctm̄ aīas mor
tificat incautoꝝ. Vñ de pctōre d̃r. Arcū ſuuꝫ tetēdit ⁊ pa Pſa. 7.
rauit illum: ⁊ in eo parauit vaſa mortis. Sequit̃. Ecce par
turit iniuſticiā. ⁊c. Maxime autē ſignificat pctm̄ ſupbie: Arc⁹ ſupe
de quo d̃r. Dedit in forti arcus ei⁹. Sʒ tales aduertāt q̃ bie.
multoties fortuna vertit̃: ⁊ ſupboꝝ arcus ab infirmis ⁊ Gen. 49.
humilib⁹ ſuperat̃: q̃. 1. Regū. 2. d̃r q̃ de⁹ ſcientiaꝝ dñs 1. Regū. 2.
eſt: ipſi ꝑparant̃ cogitationes. Arcus fortiū ſuperat⁹ eſt
⁊ infirmi accicti ſunt robore. Vñ arcus ſupbie eſt ille ar
cus prauus q̄ tela in mittenteꝫ retorq̄t: de quo nunc ait
pſal. ¶ Cōuerſi ſunt in arcū prauū. Q̄d ad propoſitū de
ducit Grego. dicēs. Uiri nāq̄ʒ arrogātes ⁊ docti cū recte Grego. 24.
nō viuunt: ſed tñ recta dicere doctrine impulſibus cōpel moral.
lunt̃: ipſi damnatiōis ſue aliq̄ modo p̄cones ſunt: q̃ dū

ea que agere reſpuunt ꝑdicãtes iuſinuãt ſe ſuis vocibus dãnãdos clamãt. Cõtra quos bene p pſal. dr. Cõuerſi ſunt in arcũ prauũ. Arcus quippe puerſus ipm a q tenditur puunt. Jn dictis autẽ ſuis arrogantium lingue arcu pucrſo ſunt ſileõs: qꝛ dum cõtra elatione verba pferũt in ſuis actoribus ſagittas figũt. de qbus in alio pſal. dr.

ps.36. Gladiũ euaginauert pctõres: intẽderũt arcũ ſuuz. ſeqt. Gladi⁹ eoꝝ intret in corda ipſoꝝ: ꝛ arc⁹ eoꝝ cõfringet.

1341 In ira cõcitauerunt eum in collibus ſuis: ꝛ in ſculptilib⁹ ſuis ad emulationem eũ prouocauerũt.

Hic tertio oñdit ipſoꝝ prauitatẽ: qꝛ idola coluerunt. Ubi ſciendũ ꝙ anteꝙ̃ arca dñi poneret in ſylo poſtꝙ̃ filij iſrael introierunt terrã promiſſiõis: licitũ erat hebreis offerre oblatiões ꝛ ſacrificia dño in diuerſis locis ſm eorum deuotionẽ alibi ꝙ̃ eſſet arca dñi: qꝛ illis tpibus nõdum erat adhuc certus locus pro ipſa arca deputatus. Sed poſtꝙ̃ in ſylo fuit poſita ꝛ pñr in domo aminadab deinde in domo Dauid: ꝛ inde cõſequent in tẽplo p ſalomonem edificato: nõ fuit licitum offerre vota ꝛ oblationes illi populo: niſi ante arcã dñi. Propter qđ

Dan. 3. Daniel in captiuitate poſit⁹ cũ hebreoꝝ populo dicebat. Nõ eſt in tpe hoc holocauſtuz neqꝫ ſacrificiuz neqꝫ locus primitiaꝝ corã te. ꝛc. Sed cõtra hoc populus iſte hebreoꝝ etiã poſt edificationẽ tẽpli p Salomonẽ immolabãt alibi ꝙ̃ in templo ſacrificia ſua: qđ illicitum erat niſi ex ſingulari diſpẽſatione dei. ſicut legimus. 3. Reg. 18. de Helia q obtulit ſacrificium deo in monte carmelo.

3.regũ.18.

Quinimmo qđ peius eſt non ſolum ſacrificia ſua alibi offerebant ꝙ̃ ante arcã dñi: ſed etiam illa in montibus ꝛ collibus idolis offerebãt: ſicut patet de Achaz rege Juda: q filium ſuum cõſecrauit idolis ipſum tranſferens p ignẽ ſm idola gentium: immolabat quoqꝫ victimas ꝛ adolebat incenſum in excelſis ꝛ in collibus. Et cõſequenter in caplo ſequenti dicit. Ambulauerunt filij iſrael iuxta ritum gẽtium: ꝛ edificauerunt ſibi excelſa in cunctis vrbibus ſuis: feceruntqꝫ ſibi ſtatuas ꝛ lucos in omni colle ſublimi: ꝛ adolebãt incenſum ſuper aras more gentium ꝛc. Et ſic nõ ſolum offendebant deum ratione loci: ſed etiã ratione idoloꝝ que colebant. Et hoc hic notãs pſal. dicit. Jn ira .i. ad iram concitauerunt eum .ſ. deuz in collibus ſuis: et hoc quãtum ad locum non debitum.

4.reg.16.

4.reg.17.

Sculptile qs facit.

Quãtũ vero ad idola p eos culta ſubdit. Et in ſculptilibus ſuis .ſ. idolis manu ipſoꝝ ſculpt⁹ ꝛ factis/ad emulationẽ eum prouocauerunt .i. ad vindictam. Emulatio enim multa ſignificat. vide ſupra vſ.566. Hic autẽ emulatio ſtat pro indignatione ſm glo. Myſtice aũt in ſculptilibus ſuis deũ ad emulationẽ .i. indignationẽ puocat q ſuo malo exẽplo alteri exẽplũ pſtat peccãdi.

1342 Audiuit dñs ꝛ ſpreuit: et ad nihilum redegit valde iſrael.

Hic ponit ꝑdicti populi prauitatis punitio. Et diuiditur in partes duas: qꝛ primo ponit ipſoꝝ prauitatis punitio. ſcđo diuine bonitatis cõſolatio. ibi. Et excitat⁹ eſt. Prima diuidit in ptes quinqꝫ: ſm ꝙ quinqꝫ penas hic aſſignat. prima eſt diuini auxilij ſubtractio. ſcđa arce teſtamenti captiuatio. ibi. Et repulit. tertia populi dei ſubiugatio. ibi. Et tradidit. quarta multitudinis trucidatio. ibi. Et cõcluſit. quĩta eſt virginũ violatio. ibi. Juuenes. Sexta ſacerdotũ interfectio. ibi. Sacerdotes. Prima ergo pena illis illata/fuit ſubtractio diuini auxilij. Quantũ ad primũ ſciendũ ꝙ ꝗ̃uis deus oĩa ſemp videat ꝛ audiat: tñ quo ad nos tũc videre dr mala nr̃a qñ ipſa punit: ꝛ non videre qñ ipſa ad tps ipunita dimittit. Similr audire mala noſtra qñ p effectũ ipſa punit: et nõ audire qñ nõ punit. Sic etenim deũ audire vota nr̃a: eſt effectui mancipare qđ ꝗ̃rim⁹: ꝛ nõ audire idẽ nõ exaudire. Sic ꝛ in ꝓpoſito audire deũ pctã nr̃a eſt illa percipiendo punire. Sic ergo hic ait ps. Audiuit de⁹ .i. ſm glo. aduertit pctã iſtoꝝ ꝛ vindicauit. Et que fuit pma punitio: qꝛ eos ſpreuit .i. auxilio ſuo eos priuauit quo deſerente nihil ſunt qui p eũ totũ fuerũt. Deſeruit ergo de⁹ ꝛ ſpreuit pplm ſuũ ad tps vt ex hoc cognoſcerẽt ſe ſine deo nihil poſſe. Unde grego. 23. moꝝ. c. 28. ait. Profecto diuina mun⁹ neceſſaria credit ſi ſemp habeat. Sꝫ plerũqꝫ valit ſubtrahit vt ſibimetipi hõ ꝙ nihil ſit ſine illa oſtẽdatur. Et idcirco ſubtracto diuino auxilio qꝛ p ſe nihil poterãt/ſtati ſubdit. Et ad nihilũ redegit valde iſrael. qꝛ poſt mortẽ ioſue ꝓpter eoꝝ pctã dure ſeruituti multoties ſuerũt traditi. vt pꝫ ex diſcurſu libri iudicũ: ꝛ pmi lib. regũ. Sed myſtice qñcũqꝫ de⁹ ꝓpter pctm̃ ſpernit hoiem: hõ efficit nihil: eo modo quo expoſitũ eſt. v.908.

Auxiliuz ſuũ ſubtrahit de⁹ vel 'lil ad tps.

Et repulit tabernaculuz ſylo: tabernaculũ ſuum vbi habitauit in hominibus. 1343

Hic ponitur ſcđa pena que fuit arce teſtamenti captiuatio. hiſtoria habetur. 1. regum. 4. Nam cum philiſtei veniſſent in preliũ contra filios iſrael: ꝛ inito certamine terga vertiſſet iſrael: conſilio maioꝝ diffinitum fuit vt arca dei portaretur de ſylo in caſtra. Que cum deducta eſſet in medio caſtrorum: iterum inito certamine ſuperatus fuit iſrael: ꝛ ceciderunt de populo dei viginti tria milia peditum: ꝛ arca dei capta fuit ꝛ ducta ad terram philiſtinorum. Et conſequenter tabernaculum in quo manebat arca in ſylo fuit diſſipatũ. Et hec cõmemorans ps dicit. Et repulit tabernaculum ſylo: qꝛ ſalꝫ capta arca/tabernaculum illud diſſipatum fuit. Sed cauſam tante aduerſitatis vt arca caperetur/tabernaculum diſſiparetur. ꝛ tot millia hominũ cederentur: adiungit dicens. Tabernaculum ſuum vbi habitauit in hominib⁹. quaſi ſi quis querat cur repulit ſic tabernaculũ ſuum: elegãter ſcđm glo. cauſam exponit dicens. Ubi habitauit in hominibus. Cum ergo nõ eſſent digni in quib⁹ habitaret: merito repulit illud qđ non propter ſe ſed ꝓpter illos inſtituerat. Repellit enim nos deus ꝓpter peccata vt ſupra. v. 1212. Notandum autẽ ꝙ tota iſta repulſio ortũ habuit a pctis ſacerdotũ filiorũ heli. vt habetur 1. reg. 2. ad denotandũ ꝙ pctã maxime clericoꝝ irã dei ꝓuocant in pplꝫ. Hos aũt ſcꝫ ſacerdotes ꝛ prelatos repellit deus maxime ꝓpter tria. Primo ꝓpter ignorantiaꝫ. Oſee. 4. Qꝛ tu repuliſti ſcientiã repellã te ꝛ ego ne ſacerdotio fungaris mihi. Scđo ꝓpter maliciã. Threñ. 2. Repulit dñs altare ſuum: maledixit ſanctificationi ſue. Tertio ꝓpter auaritiã vt hic. Repulit tabernaculũ ſylo ꝛc. Sylo eni interpretatur auulſio: ꝛ ſignificat auaritiam que omnia repellit ꝛ euellit.

1.regũ.4.

1.regũ.2.

Repellit de⁹ plãtos ꝓpter tria

Threno.2

Et tradidit in captiuitatem virtutem eorum et pulchritudinem eorum in manus inimici. 1344

Hic ponit tertia pena q fuit populi captiuatio. Naz vt habet. 1. reg. 4. in illo certamine in quo arca dei fuit capta: ceſus fuit iſrl: ꝛ fugit vnuſquiſqꝫ. vñ per virtutem eorũ intelligit iuuenes robuſtos ꝛ fortes quos occiderũt ꝛ fugauerunt: qui pulchri erant ꝛ ſpecioſi corpore: quos deus tradidit in manibus inimici .ſ. ppli philiſtinoꝝ. Non ſolum autem iudei captiuati fuerunt: ſed iudee ſimplr⁹. Ubi nota ꝙ multiplex eſt captiuitas .ſ. captiuitas culpe: ꝛ captiuitas pene. Prio eſt captiuitas culpe.

1.regũ.4.

Cum enim dicaꝛ captiuitas a capio.pis.vñ ⁊ captiuus
dr̄ quaſi captꝰ: ⁊ pctā pctōꝛ ꝫ capiāt merito ipſa captiui
tatis noīe deſignaꝛ. ꝓuerb.5. Iniquitates ſue capiūt im
ꝓuerb.5. piū. Eſt ⁊ alia captiuitas peccati.ſ.lex mēbroꝝ ſiue fo=
mes: que captiuitas dr̄: q: nos ad captiuitatem inclinat
Rom.7. pctī. De qua rom.7. Uideo aliā legē in mēbris meis re
pugnātē legi mētis mee: ⁊ captiuantē me i lege pctī. Fo
mes eni peccati q̄ in mēbris noſtris regnat: vt puta in oc
culo ad cōcupiſcendū: in manu ad operandū: in ligua
ad loquēduꝫ: in lūbis ad luxuriāduꝫ: q̄ nō licent. talis
tn̄ q̄ꝫ iomes repugnat mēti ⁊ ratōi. ⁊ dr̄ lex: q: legitime fa
cti eſt: vt q̄ nō obediuit ſuo ſuperiori ei nō ſeruiat ſuū i=
Gloſa. feriꝰ.ſ.caro. Unū ibidē ait glo. Supra te eſt dñs deꝰ tuꝰ:
infra te eſt caro tua. Serui ergo meliori: vt ibi ſeruiat in
ferior. Et q: tu cōtēpſiſti ſupiorē in prio pente: nūc torq̄=
ris ab inferiori.ſ.a carne q̄ fomitē habet pctī captiuātēꝫ
te ⁊ captiuū ducētē.i.inclinantē in legē pctī. Iſtā captiui
tatē tā culpe q̄ꝫ fomitis a nobis iuxta poſſe debemꝰ ex=
Eſa.52. cludere. Eſa.52. Solue vīcula colli tui: captiua filia ſiō.
Scd̄a eſt captiuitas pene. ⁊ hec duplex.ſ.tēporalis ⁊ et=
nalis. Tēporali captiuati ſunt hodie iudei: vt xp̄s p̄di=
Luc.21. xit de ipſis. Cadent in ore gladij: ⁊ captiui ducenꝛ i oēs
Euſebius gentes. Que vba exponēs Euſebiꝰ ait. Aduenientibꝰ
romanis ⁊ capientibꝰ vrbē: multe caterue iudaici ppl̄i
in ore gladij perierūt: ſꝫ ⁊ plures necati ſunt fame. Hec
aūt accidebāt p̄mo quidē ſub Tito ⁊ Ueſpaſiano: poſt
hos tēpore adriani principis romanoꝝ: qñ ſic iudei ſūt
captiuati q̄ natale ſolū eis factū eſt inacceſſibile. Pro=
pter qđ xp̄s dicit. Et captiui ducenꝛ in oēs gētes. To=
tum orbem impleuerūt iudei: ⁊ vſq̄ꝫ ad fines orbis ꝑue
nerunt. Et cuꝫ eoꝝ terra ab alienigenis habitetꝛ ſolis iu
Eze.25. deis facta eſt iacceſſibilis. Eze.25. Filij iuda ducti ſunt
in captiuitatem. Eſt ⁊ alia captiuitas pene eternalis: in
qua dānati in penis infernalibꝰ a diabolo captiui tenē
Apoca.13. tur. Apoca.13. Qui habet aures audiēdi audiat. Qui
in captiuitatē duxerit in captiuitatē vadet. Quia dum
quis peccādo aiam ſuā in captiuitatē peccati ducit: ta=
lis in captiuitatē finalr̄ ducitur dānatiōis eterne. vt glo.
exponit ibidē. Modo ad ꝓpoſitum iudeos oībꝰ mo
dis predictis deꝰ duxit in captiuitatē: vel permiſit.ſ.cul
pe ꝓpter eoꝝ infidelitatē: temporalis pene ꝓpter eorū
diſperſionē: ⁊ dānationis eterne propter eorum obſtina
tionem. Propter qđ de ipſis nūc ait pſal. Et tradidit in
captiuitatem virtutem eorum ⁊c.

1345 Et cōcluſit in gladio ppl̄m ſuū:
et hereditatem ſuam ſpreuit.

Hic ponitur multitudinis ppl̄i trucidatio q̄.ſ. fuit in
illo bello philiſtinoꝝ ſupradicto: qñ arca dei fuit capta.
Tunc eni de pplo iſrael gladio philiſtinoꝝ ceciderūt il=
1.reg.4. la die triginta milia peditum. vt habetꝛ.1.Reg.4. Et ſic
ſpreuit hereditatē: q: tradidit ppl̄m ſuū captiuū ſub ma
nu inimicoꝝ eius.ſ.philiſtinoꝝ cū magno opprobrio: i
tm̄ q̄ philiſtum ordinauerūt q̄ in tota terra iſrl̄ nō inue=
1.reg.13. niretur faber ferrariꝰ. qñ vt habetꝛ.1.Reg.13. Porro fa=
ber ferrarius nō inueniebatꝛ i tota terra iſrael. Cauerūt
enim philiſtym/ne forte facerent hebrei gladiū aut lan
ceam. Deſcēdebat ergo oīs iſrael ad philiſtum: vt a=
cueret vnuſquiſq̄ꝫ vomerē ſuū/ ligonē ⁊ ſecuri. Ex quo
apparet ad quātū opprobriuꝫ hereditas dei ꝑuenerat.
Quod attēdēs pſal. ait. Et hereditatem ſuam ſpreuit.
Myſtice aūt dñs cōcludit in gladio ppl̄m ſuum/quā
Gladius ſignificat tētationē. do aliquē tentationibus diaboli permittit ſupari. Gla=
dius nam q̄ꝫ ſignificat malaꝫ perſuaſionē. vt dicit Gre=
Greg.lib.6.mor.ca.16. go.lib.6.moꝝ.c.16. Sed nota q̄ iſta talis ꝯcluſio i gla
dio non fit etiā ſine ꝓpria voluntate concluſi. Quāuis
enim diabolus aduerſus nos diuerſa cogitet: ⁊ quēq̄ꝫ il=
la externus educat: ſed ſine noſtra volūtate concludere
nos non valet. vñ oſtendit Greg. ſup illo vbo Iob.20. Grego.15.mor.c.13.
Gladius eductꝰ ⁊ egrediēs de vagina ſua ⁊c. dicēs. Dia
bolus bonis inſidiatꝛ: ſed dū praua in cogitationibꝰ ma
chinaꝛ quaſi adhuc gladius in vagina eſt: dū vero ma
lum qđ cogitat inique ꝑficit: tūc de vagina ſua gladius
egrediꝛ. q: de occultatiōe cogitationis ſue ꝑ iniquitateꝫ
male opationis aperiꝛ: oñdiꝛ in opere qualis latuit in
cogitatione. Et notandū q̄ ait. Eductꝰ gladius ⁊ egre= Educere.
diens de vagina ſua. eductꝰ ꝑ ſeductorē: egrediēs vero
ꝑ ꝓpriā voluntatē. Nam is qui ducitꝛ: ducentē ꝑculdu Egredi.
bio ſequitꝛ: qui aūt egrediꝛ ſcd̄m ſuā ꝑgere voluntatem
videꝛ. Quia ergo ad mala queq̄ꝫ opera ⁊ ab iniquo ho
ſte trahimur: ⁊ tñ ſub libero arbitrio in eoruꝫ deſideriis
obligamur: de vagina ſua gladius egrediens ⁊ eductꝰ
dr̄ quando hoc qđ ex praua cogitatione exijt ad peſſi=
mam operationem: ⁊ illius eſt ſpūs qui et eius nequi=
tie qui ex propria voluntate conſenſit. Unde de iſto gla
dio tentationis diabolice dicitur p̄s.36. Gladium eua= Ps.36.
ginauerunt peccatores: vt decipiant pauperem ⁊ inopē
vt trucident rectos corde.

Iuuenes eoꝝ comedit ignis: et 1346
virgines eoꝝ nō ſunt lamētate.

Hic oſtenditur virginuꝫ violatio. Hoc eī exponitꝛ de
igne luxurie: quia philiſtei habita tanta victoria de po
pulo iudeoꝝ inuaſerūt ciuitates iudeoꝝ: ⁊ ex eis capti
uas duxerunt iuuenes ⁊ virgines ipſarū eis abutentes
vt in talibus cedibus mali facere conſueuerūt. vel ſcd̄m
alios philiſtei cōbuſſerūt igne ciuitatē iudeoꝝ: ⁊ ex cōſe
quenti multi iuuenes ⁊ virgines cōbuſti fuerūt: nec fue
runt lamentate: quia non vacabat iudeis ſepelire corpa
ſuorum hoſtili metu fugientes: ⁊ ſic corpora dimittebāt
inſepulta ⁊ inlamētata. Myſtice aūt ꝑ iuuenes poſ= Iuuenes ſignificāt peccatores
ſunt intelligi tam boni q̄ꝫ mali: quia multas habent cō=
ditiones (ſcd̄m ph̄m) tam bonas q̄ꝫ malas. Nam de ma Ariſtotel.
lis conditionibus iuuenum ibidem oſtendit ph̄s. Pri= 2.rethori.
mo q̄ ſunt paſſionū inſecutiui. Scd̄o ſunt de facili verti
biles. Tertio ſunt nimis creditiui. Quarto ſunt cōtume Iuuenū cōditiões male.
lioſi. Quinto ſunt mendaces. Sexto in ſuis actionibꝰ
non habent modum: ſed oīa faciunt valde. Quoruꝫ
oīm ratio eſt. Primo ſunt paſſionū inſecutiui: ⁊ maxie
de paſſionibꝰ venereoꝝ. Sunt eī incōtinētes: ⁊ huiꝰ du
plex ē ratio aſſignata. Pria q: ſunt calide nature: ⁊ cor=
pore calefacto fit venereoꝝ appetitus. Scd̄a ratio q: in
actionibꝰ nr̄is ſequimur aut rationē aut paſſionē. Et q:
q̄ꝫto minꝰ viget ratio in nobis tāto ampliꝰ paſſio fortifi
caꝛ. ideo q: iuuenes ſunt inexꝑti: ⁊ per cōſequēs nō vi=
gent intellectu ⁊ prudētia magis paſſiōibꝰ regunꝛ q̄ꝫ ra
tiōe. Scd̄o ſunt de facili v̄tibiles. Nā aīa inclinaꝛ ad ſe=
quēdas paſſiōes corporis. Cū ḡ in corpibꝰ iuuenū humo
res ſint in magno motu: ſic ⁊ ipī habēt ꝯcupiſcētias ⁊ vo
luntates valde v̄tibiles. Unū dicit ariſto.2.rethoꝛ. q̄ iu=
uenes acute ꝯcupiſcūt: ſꝫ cito ſatianꝛ: nec vehemēter vo
lūt. ſꝫ de tali cōcupiſcētia ꝑmutanꝛ. Tertio ſunt nimis
creditiui: cuiꝰ ratio ē duplex. Pria q: nō ſūt maligni mo
ris: iō nō putāt alios eē malos: ſꝫ ſua inocētia alios mē
ſurāt: iō aliqs facilr̄ credūt q: alios facilr̄ credunt eſſe bo
nos. Scd̄o hoc ꝯtingit: q: ſunt inexꝑti: ideo ad pauca re
ſpicientes facile iudicāt. Cū ḡ iuuenes ſint inexꝑti/cū eis
ꝓponiꝛ aliqđ negociū/ nō valētes ad multa reſpicere: ſta
tim de illo negocio iudicāt: ⁊ credūt ſic eſſe vt ꝓponitur
eis. Quarto ſūt ꝯtumelioſi: q: maxie appetūt excellere.
iō cū nō hn̄t qđ appetūt ſtati ad ꝯtūelias ꝓrūpūt. Qui
to ſunt mēdaces: ⁊ quodāmō q̄ſi ꝑtinacit oīa aſſeꝛt. Nā
q: ſunt inexꝑti ignorāt ſeipos ⁊ oīa ſcire putant. ideo de
oībꝰ reſpondēt ⁊ volūt videri oīa ſcire: ⁊ oīa aſſe=

mant vt oīa ſcire videanť. Serto in ſuis actōib⁹ non
habēt modū: ſed oīa faciūt valde ⁊ odiūt valde. Hoc
aūt ideo ꝯtigit: qꝛ ſunt acute ire ⁊ habēt acutas ꝯcupiſcē
tias. Nā ire cōcupiſcētie ſemꝑ acute ſunt niſi ꝑ rationē
moderenť. Et ideo ꝓpter oīa ꝑdicta iuuenes ſignifi=
cant pctōres / quos finalr ignis infernalis deuorat: ſicut
hic dr. Juuenes eoꝝ comedit ignis. qđ ne cōtingat ipſi
iuuenes ſunt ſub arcta regula corrigēdi. Et hoc maxie
q̄tū ad quatuor. qꝛ pmo morib⁹ ſunt inſtruēdi. Scđo
arcti⁹ ſūt caſtigādi. Tertio parus ſunt ſuſtentādi. Quar
to mitius ſunt iudicādi. ¶ Quātū ad pmū nota ꝙ an=
tiqui gentiles iuuenes ſuos tripr informare voluerūt:
ſcꝫ ſcripturis libroꝝ / picturis geſtoꝝ / figuris ſignorum.
Pmū ptꝫ: qꝛ gentiliū principes explorauerūt qui me
liores phi eſſent: ⁊ ſibi pueros ſuos informādos tā litte
ris q̄ morib⁹ tradebāt. Vñ alexander ariſtotelē habuit
magiſtrū: ⁊ traian⁹ plutarchū. Scđꝫ ptꝫ: qm̄ romani no
biles ſic ꝑ ſingulos ordinabāt pueros ſuos nobiles. vt
ſcꝫ ſummo mane aſpicerēt arcus triūphales in quibus
victorie ſui pingebanť. vt ſic iuuenes illis viſis accēde
rentur ad virtutē ꝑ imaginationē geſtoꝝ. Deinde ibant
ad templū apollinis qui erat de⁹ ſapiētie: deinde iudi=
ces ad forū: ⁊ ſenatores ad capitolium aſcendebāt. ⁊ ſic
tempus ſuū vſq̄ ad horam prandij expendebant: ⁊ ne
iuuenes a bonis occupationib⁹ impedirenť tēpus ſuū
exponebāt. Tertiū patet vnde narrat macrobius ꝙ apđ
romanos pueri nobiliū vocabanť pretextati. Habebāt
enim coram pectore ſuo bullam aureā habentē figurā
cordis hūani. Bulla aūt erat figure ſemirotūde / ⁊ veſtē
pretextā de purpura. Portabāt ergo cordis imaginem
ante pectus / ne vecordes in ſuis actionibus eſſent. Pur
pura eni induti q̄ eſt coloris ſanguinei: vt ad ſanguinē
ſi opus eſſet pro republica ſpargēdū animarenť. Jſtis
ergo moribus iuuenes ſunt informādi: vt vitia vincere
1. Joan. 2. poſſint. 1. Joan. 2. Scribo vobis iuuenes qꝛ fortes eſtis
et viciſtis malignum. ¶ Scđo principalr ſunt arcti⁹ ca=
Puer. 13. ſtigandi. qꝛ vt dr. puerb. 13. Qui parcit virge odit filiū.
¶ Tertio ſunt parci⁹ ſuſtētandi. vt. ſ. in iuuenili etate aſ
Ad titū. 2 ſueſcant ſobrietati. Ad titum. 2. Juuenes ſimul hortare
vt ſint ſobrij. ¶ Quarto ſūt miti⁹ iudicādi ne aſperitate
Ps. 24. correctiōis deſperēt. Propter qđ dr pſal'. 24. Delicta iu
uentutis mee ne memineris.

1347 **Sacerdotes eoꝝ ī gladio ceciderūt: ⁊ vidue eorū nō plorabātur.**

¶ Hic ponit ſacerdotū trucidatio. Nā vt habeť. 1. reg. 4.
heli q̄ erat ſūm⁹ ſacerdos duos filios ſacerdotes habe=
bat. ſ. ophin ⁊ phinees. Jſti āt bello itererāt nō cauſa ꝑpu
gnādi / ſꝫ cuſtodiēdi arcā teſtamēti: quā ibidē portauerāt
ad caſtra. Jnito ergo certamie ⁊ ſuſperato populo dei:
arca fuit capta: ⁊ illi duo ſacerdotes interfecti. Nam nū
cius qui pmo venit in ſilo nunciās finē belli dicit ipi
heli. Fugit iſrael corā philiſtijm: ⁊ ruina magna facta ē
in populo: inſuper ⁊ duo filij tui mortui ſūt ophin ⁊ phi
nees: ⁊ arca dei capta ē. Cūq̄ ille nomiaſſet arcā dei: he
li hoc audiens cecidit de ſella retrorſum: ⁊ fractis ceruī=
cibus mortuus eſt. Nurus aūt eius vxor phinees pre=
gnans erat: vicinaq̄ partui: ⁊ audito nūcio ꝙ capta eſ=
ſet arca dei ⁊ ꝙ mortu⁹ eſſet ſocer ei⁹ ⁊ vir ſuus / peperit:
et in ipſo partu mortua eſt: q̄ iam viduata erat: ⁊ ſic cre
dendum eſt de multis viduis audita morte virorum
ſuoꝝ. Jſta ergo oīa recitās pſal'. ait. [Sacerdotes eorū
in gladio ceciderūt. ſ. ophin ⁊ phinees: ⁊ de viduis mor
tuis ſubdit. [Et vidue eoꝝ nō plorabanť: eadē ratiōe ſi
cut ſupradictum eſt. ⁊ virgines eoꝝ non ſunt lamētate.
¶ Nota ergo ꝙ inter oēs interfectos in illo prelio ſolū
de duobus iſtis ſacerdotibus fit ſpecialis mentio: quia

ipſi propter ipſorum peccata cauſa fuerunt totius iſti⁹
diſcriminis: ⁊ ꝙ deus ſic populū deſpiceret. vt habetur
1. Reg. 2. Pater eoꝝ. ſ. Heli audiuit mala q̄ ipſi faciebāt 1. reg. 2.
et nō corrępit eos: ⁊ maxime qꝛ dormiebāt cū mulierib⁹.
ad oſtium tabernaculi. Unde ipſi heli dicit dñs. Cur ho 1. reg. 2.
noraſti filios plus q̄ me: preſcindā brachiū tuū vt nō
ſit ſenex in domo tua. Ex quo apparet ꝙ multotiēs pec= Pctā cle
cata clericorum ſunt cauſa ruine populorū: ⁊ ecōtrario. ricorum.
Qđ ne contingat ipſi clerici bonis moribus debent or=
nari. Nā vt dicit policrat⁹. Btūs hieronymus tres cleri policrat⁹. Hierony=
cos ſemel a mēſa ſua expulit: quia icōpoſitos eos mo mus.
ribus vidit: dicens ꝙ ſicut indecēs eſt regem turpibus
moribus eſſe ſubditum: ſic indecens eſt clericum qui co
ronam que eſt ſignū regale portat in capite / aliqua in=
decentia maculari. Jdeo dr. Sacerdotes tui induātur Ps. 131.
iuſticia: per quā. ſ. oīs virtus intelligitur.

Et excitatus eſt tanquā dormiens dominus: tanquam potens crapulatus a vino. 1348

¶ Hic ꝯſequēter ponitur diuine bonitatis cōſolatio. Et
primo ponit diuina miſeratio. Scđo philiſtinoꝝ percuſ
ſio ibi. Et percuſſit. ¶ Quantū ad pmū notandum ꝙ
q̄uis deus multotiens populi ſui peccata puniat ꝑ ma
los ſicut idolatriā populi ſui puniuit per babylonios.
tamen illi alioꝝ peccata mali puniētes ex hoc nō me= 4. reg. vlt.
rentur: quia hoc non faciunt amore iuſticie: ſed magis
ipſi a deo puniri merentur. Sic accidit de philiſteis per
quos deus puniuit peccata populi ſui: quia amplior
punitione ipſi punitores digni fuerunt: ideo quia odio
⁊ non zelo iuſticie hoc fecerunt iram dei contra ſe fort⁹
prouocauerunt. Et hoc eſt qđ pſal'. hic dicit. [Et excitat⁹
eſt tanq̄ dormiens dominus ⁊c. ſcilicet cōtra ipſos phi
liſteos. Hic enim pſal'. de deo ſicut de hominibus loqui
tur: ſibi mores hominum attribuens per ſimilitudinē.
Uidetur enim infidelibus ꝙ deus dormiat quādo ſuis
fidelibus periclitantibus non ſubuenit. Uiſus ergo eſt
philiſteis deus iſrael dormire / quando populum ſuum
ſic dedit in manus eorum. Unde ⁊ tales populo dei in=
ſultabant dicētes. Ubi eſt deus veſter? Eodem modo vi
detur impijs ꝙ deus dormiat quādo non tā cito ſubue
nit ſuis. Et re vera ſic putātibus deus dormit: ⁊ eſt tanq̄
ebrius alienus: ſed talibus poſtea excitatur tanq̄ dor=
miens ⁊ per ſomnum confortatus: ⁊ tanq̄ crapulatus
a vino. Secundū enim naturales homines poſt ebrie
tatem ſurgentes a ſomno: ad iracundiam ſunt faciles:
et ad actus fortitudinis exercendos magis potentes.
Hec ergo oīa ad ſimilitudinem hominum dicunť de
deo: quia ipſoꝝ peccata. ſ. philiſtinoꝝ valenter puniuit:
non ſolum in ipſos: ſed etiā in idolo ſuo ſuam oſtendē=
do virtutem: vt ſtatim dicetur. ¶ Notādū ergo ꝙ hec di Sicut tan=
ctio tanq̄ vel ſicut notans aliquā ſimilitudinem in illis quā ſimili
in quibus ponuntur que ſtat pro maiori diſſimilitudi= tudo
ne: ſicut cum dicitur. Eſtote perfecti ſicut ⁊ pater veſter Matth. 5.
celeſtis perfectus eſt. Nulli tamē dubiū ꝙ maior diſſi=
militudo eſt inter deū ⁊ nos / q̄ ſit ſimilitudo. Cū dr ꝙ
deus eſt excitatus tanq̄ dormiēs vel tanq̄ crapulat⁹: ſi Crapula.
gnificať aliqua ſimilitudo / nō tamē rei veritas. Dicať ꝙ
ꝙ deus excitat⁹ eſt tāq̄ dormiēs ⁊ ebri⁹: nō ꝙ fuerit dor Ebrietas.
miens nec in veritate ebrius. Jpſa crapula vel ebrietas
enormia mala continet / que nulli homini virtuoſe com
petere poſſunt: ergo multo fortius nec deo. Unde Pe.
ra. ſup illo vbo. Matt. 24. Si cepit ſu⁹ ille percutere ede
re bibere ⁊ inebriari: dicit. Prope dixit edere bibere ⁊ iebri Matt. 24 et Luc. 12.
ari: qm̄ ebrietas cedis eſt mater: parens litium: petulā=
tie magiſtra: hanc qui habet ſe non habet: hanc qui ha=
bet / hō nō eſt: hanc q̄ habet / pctm̄ nō ſolū hꝫ: ſꝫ eſt ipſum

Ebrietas quid eſt. pecti. Ebrietas ergo eſt demō blādus: venenum dulce:
voluntaria rabies: illecebra honeſtatis: ⁊ pudoris ini=
mica. Certum eſt aūt ꝙ iſta duo cōpetere nō videnť: er=
go nec ebrietas vel crapula. Nota ꝙ hic crapula ē mul=
tū vitāda. Primo qꝛ nocet mētī: qꝛ ꝑ ipſam obduratur.
Luc.21. Luc.21. Attendite ne obdurenť corda veſtra in crapu=
Eccl.37. la. Scđo nocet corpi: qꝛ ꝑ ipſam interimiť. Eccl.37. Pro
pter crapulā multi perierūt. Tertio nocet poſſeſſiōi: qꝛ ꝑ
Zachs.12. ipſam diminuiť. Zach.12. Ponā hieruſalē ſuꝑ luminare
crapule omnibus populis in circuitu.

1349 **Et percuſſit inimicos ſuos in po ſteriora: opprobrium ſempiter num dedit illis.**

¶ Hic poniť philiſtinorum percuſſio. Hiſtoria habetur
Reg.5. 1. Reg.5. Naꝫ philiſtum capta arca dñi/tulerūt eam in
azotum: ⁊ poſuerūt eā in tēplo dagon iuxta illō idoluꝫ.
Cūqꝫ mane ſurrexiſſent: ecce dagon iacebat ꝓnus in ter
ra ante arcā dñi abſciſis manib⁹ ⁊ capite. Aggrauata ē
ergo manus dñi ſuꝑ philiſteos habitātes azotū ⁊ fines
eius: ⁊ percuſſit eos in poſteriorib⁹: cōputreſcebant eni
Extalis. prominentes extales coꝝ. Extalis eī eſt breuis via pur
gandi ventrem. Nā propter violentiā dyſenterie ꝑ illā
viam habebant putrefacta inteſtina. Vñ ⁊ mures ebul
lientes de agris illa comedebāt. Qđ videntes azotij ag
gregatis ſatrapis philiſtinoꝝ: ⁊ inito cōſilio: qꝛ nec vo=
lebant arcam dei apud ſe habere ꝓpter plagam: nec ip=
ſam remittere ad pplm iſrael: deliberauerūt ipſam de ci
uitate in ciuitatē mittere philiſtinoꝝ. quouſqꝫ eſſet in lo
co vbi talis plaga non eueniret: ⁊ in omni ciuitate ad
quam mittebant arcam dñi ſimilis plaga fiebat ⁊ mo=
riebantur multi. Unde ad placandum ſibi dñm deum
iſrael habito cōſilio fecerūt quinqꝫ anos aureos ⁊ qui=
qꝫ mures aureos/ ſcꝫ ꝙ erāt quinqꝫ ꝓuincie philiſtino
rum q̄ a pñſentia arce dei in illa parte poſteriori fuerunt
percuſſe ⁊ a muribus corroſe: ⁊ cū iſtis miſerūt arcā dñi
ad ꝓpria. Iſtā ergo ꝑcuſſionē philiſtinoꝝ in breui no=
tās pſal'. dicit. Et ꝑcuſſit inimicos ſuos in poſteriora.
Et qꝛ iſta plaga facta fuit in turpiſſima parte hominis:
ſcꝫ in poſteriorib⁹: ideo opprobrioſiſſima fuit. Et hoc ē
qđ ait. Opprobriū ſempiternū dedit illis. qꝛ iſtō ipoꝝ
opprobriū redactū eſt in ſcriptura ad ipſoꝝ verecūdiā.
que ſcriptura in eternū durabit. ¶ Eſt autē notanduꝫ ꝙ
percuſſio triplex. iſta diuina percuſſio ex iuſticia fuit ⁊ laudabilis. Ubi
ſciēdū ꝙ percuſſio eſt triplex. Quedā ex charitate: que=
dam ex malignitate: ⁊ quedā ex iuſticia ⁊ equitate. Pri
mo eſt percuſſio quedā ex amore ⁊ charitate. Sic enim
parentes ⁊ prelati percutiunt quos caſtigare volunt:
Seneca. vt ipſos inſtruant: ſic ⁊ magiſter diſcipuluꝫ. Sicut ſene=
ca libro de ꝓuidentia dicit de lacedemonijs ꝙ indolem
vł mores filioꝝ experiunť verberib⁹: ⁊ adhortanť illos
Tulius. vt ictus flagelloꝝ fortiter perferant. Et tulli⁹ lib.2. de tu
ſculanis queſtionibus dicit. ꝙ ſparte ad experiētias ex=
ercendas in militia ⁊ ludis vſqꝫ ad effuſionē multā ſan
Parētes. guinis pueros prouocabāt. Sic ⁊ parentes ⁊ magiſtri
multum inſudare debent ad correctionē filioꝝ ac diſci=
puer.23. puloꝝ. ꝓuerb.23. Noli ſubtrahere a puero diſciplinaꝫ:
Correctio ſi virga percutis euꝫ non morietur. Unde negligentes
hoc facere multū ſunt reprehēdēdi: ſicut ponit exemplū
Grego. in dialogo. Grego.4. dialogoꝝ de puero quinqꝫ annoꝝ qui cōſue=
uerat blaſphemare deum: ꝓpter qđ percuſſus fuit a deo
in ſinu patris ⁊ mortu⁹: quia pater euꝫ non corrigebat.
Boetius. Etiam narrat Boeti⁹ de diſciplina ſcholariū de filio lu
cretij ſanguineo diſcipulo zenonis/ eo ꝙ fuerat abſqꝫ di=
ſciplina nutritus ⁊ peſſime viuēs. ⁊ propter hoc ad ſup
pliciū pluries ductus ⁊ a patre pluries redēptus cum
lachrymis ſupplicabat vt patreꝫ poſſet oſculari. Et cuꝫ

pater acceſſiſſet/ naſuꝫ patri morſu acutiſſimo ſecauit:
dicens ꝙ ſupplicium patereť qꝛ pater euꝫ in iuuentute
non correxerat. Ideo đr ꝓuerb.23. Tu vꝫga percutis eū ꝓuerb.23.
et aīam ei⁹ ab inferno liberaſti. ¶ Scđo eſt quedā ꝑcuſ
ſio ex iniquitate/ qđ eſt maximū vitiū: ⁊ precipue in pre
latis ⁊ principib⁹. Contra quos ſcribitur Eſa.58. Per Eſa.58.
cutitis pugno impie: ⁊ debitores veſtros repetitis. Un
de ⁊ clerici percuſſores. ſ. ex malitia ab officijs ſuis de=
bent deponi. hoc qđ nunq̄ docuit facere xp̄s. diſtin.45. Diſti.45.
epm. Sꝫ ecōtra docuit dñs/ qui cū malediceret nō male
dicebat: cū percuteret nō cōminabať. vt đr.1. Pe.2. Iſti 1. Pe.2.
autem ita ſe deberent habere in ſua iracūdia ſicut archi Ira.
ta phūs: de quo dicit in nugis philoſophoꝝ ꝙ cū vide
ret oīa ſua eſſe perdita ex negligētia villici ſui: intuēs
in illū male meritū/ inquit. Sumpſiſſeꝫ ſuppliciū de te
niſi eſſem tibi iratus. Maluit ipſum impunituꝫ dimit
tere/ q̄ ꝓpter iram iuſto grauius percutere. Simile nar
rat Seneca lib. de ira de platone. qui cum ſeruo ſuo ira Seneca.
tus fuiſſet iuſſit eum expoliari vt verberareť: ꝓut tunc
moris erat. ſed poſtq̄ ſenſit ſe iratū manum cum virgis
eleuatam tenebat. Et cum ab amico ſuo qui ſuperuene
rat interrogaretur vt quid ſic faceret. Reſpōdit. Tu ſer
uum iſtum verberibus obiurga: nam ⁊ ego iraſcor ꝓ=
pter qđ non cedo. Unde cōcludit ibi ſeneca. Nihil tibi
liceat dum iraſceris. Et hoc ideo: quia tunc vis oīa ti=
bi licere: pugna tecū ipſe: ſi iraꝫ vincere nō potes: illa i=
cipit tā vincere te. ¶ Tertio eſt quedā percuſſio ex iuſti=
cia ⁊ equitate: ſicut iudices ſeculares malos ꝑcutiunt.
Vñ Mich.6. Ego incepi percutere te ſuper peccatis Mich.6.
tuis. Et qui propter iuſticiā ſine cōmotione animi ſic ꝑ=
cutiūt malos ſunt in hoc innocentes. Unde Seneca li Seneca.
bro.1. de ira. Et ſi ꝑuerſa induēda magiſtratui veſtis ⁊ cō
uocanda claſſico contio eſt/ procedā in tribunal non fu
rens: nō infeſtus: ſed vultu legis: ſed illa ſolēnia verba
leni magis grauiqꝫ q̄ rabida voce proferam: ⁊ agi iu=
bebo nō iratus ſꝫ ſe verus: ⁊ quū ceruicē noxio impera=
bo preſcidi ſine ira: eodē vultu eodēqꝫ animo ero/ quo
ſerpentes ⁊ animalia venenoſa percutio. Uult dicere.
Si iuſte percutit aliquē ſentētiādō cōtra ipſum: hoc non
facit ex ira: ſed ex iuſticia. Et Grego.25. moꝝ. ⁊ recitať Grego.25. moꝝ.
in cañ. di.45. diſciplina: dicit ꝙ mīa ſine diſciplina mul
tum deſtituitur ſi vna ſine altera teneať. Ad hoc eni pre
latus portat baculum vt feriat delinquentes: et iudex
gladiū non ſine cauſa portat (vt dicit aplš) vt feriat ma Rom.13.
lefactores: vt iuſticia exigente ille ex cenſura eccleſiaſti
ca feriat: alter percutiēdo a pplō malitiā extirpet. Sic et
ſaluator flagello de funiculis facto vendentes ⁊ emen
tes percutiendo de templo eiecit. Iſto ergo modo per= Marcat.
cutiendo ſeruatur iuſticia. ſicut lib.4. de nugis philoſo
phorū narratur de plutarcho qui fuit aſſeſſor ⁊ conſul
tor traiani imperatoris: qui cum propter ſua demerita
precepiſſet ſeruum verberari (vt mos erat romanorum
virgis percutere delinquentem) ſeruus verbis iniu=
rioſis inſultauit in euꝫ/ dicens ꝙ non decebat phm ira=
ſci: ⁊ ꝙ ipſe faciebat contra doctrinam ſuaꝫ: maxime qꝛ
ipſe conſcripſerat vnum librum de clementia ad traia=
num. Cui plutarch⁹. Unde inquit tibi ex hoc iraſci vi=
deor? Eſt ne ira mea ſi a me debitū recipis? nulla ſigna
ire in me vides. Cōuerſuſqꝫ ad illū qui verberabat/ ait.
Duꝫ ergo hic ⁊ ego diſputamus/ age quod agis: ⁊ ſine
iracundia retunde ſeruilem contumaciem: ⁊ iniquum
penitere doce magis q̄ obiurgare. Ex quibus concludi
tur ꝙ ſanctum eſt delinquentem ex iuſticia percutere:
quia hoc cedit ad rei publice bonum. Propter qđ Iob Iob.5.
5. dicitur. Increpationeꝫ dñi ne reprobes: quia ipſe vul
nerat ⁊ medetur: percutiet manus ei⁹ ⁊ ſanabit. Ad ꝓ=
poſitum ergo iſto genere percuſſiōis deus percuſſit ini=
micos ſuos in poſteriora.

1350 **Et repulit tabernaculū ioſeph: et tribum ephrem non elegit.**

Hec eſt tertia pars principalis pſal. in qua ponit̄ inte
ta cōcluſio in toto pſal. q̄ eſt q̄ dignitas regia i pplo iſrl̄
diuina ordinatiōe nō ſpectabat ad tribū ioſeph nec ad
deſcēdentes ex ea: ſed ad tribū iuda/ ꝛ ad deſcēdētes ex
ea. Et pꝛio ponit̄ reprobatio trib⁹ ioſeph. Secūdo ele=
ctio tribus iude ibi. Sz elegit. Quātū ad pꝛimū ſciē=
dum q̄ tribus ephraim deſcēdens ex ioſeph totis viri=
bus aſpirabat ad regnū: vt deductū fuit i pncipio hui⁹
pſal. v̄. 1289. Vñ ꝛ ꝑ curatiōe illoꝝ ō tribu ephraim qñ
accepit poſſeſſionē tre ꝑmiſſiōis arca teſtamēti ad quā
oīes recurrebāt fuit poſita in parte quā accepit in ſorte
Joſue.18. trib⁹ ephraim. ſ. i ſilo. vt habet̄ Joſue.18. Vñ dicit q̄ de⁹
ad demōſtrandū q̄ illā tribū ad regiā dignitatē nō ele=
gerat: permiſit q̄ arca dei inde. ſ. de ſilo portaret̄ ad bel
lū ꝛ ibidē a philiſtym capet̄ ne in tribu illa maneret: vt
ibi pꝛincipat⁹ non videret̄ eſſe. Et ſi dicas: nonne iero=
boā qui fuit de tribu ephraim regnauit cū ſuis poſteris
3.reg.11. ſup decē trib⁹. vt habet̄. 3. Reg. 11. Dico q̄ ille regnauit
nō ex diuinā electiōe: ſed magis tyrānice ꝛ vſurpatiue:
ſicut ante fecerat ſaul qui erat de tribu beniamin. Hoc ḡ
oſtēdēs pſal. ait. Et repulit tabernaculū ioſeph .i. ciui=
tatē ſilo in qua poſita fuit arca in tabernaculo/ q̄ ciuitas
erat in tribu ioſeph. Et tribū ephrem .i. ephraim nō ele
git. qui. ſ. ephraim fuerat fili⁹ ioſeph: quā. ſ. tribū nō ele
git dñs ad dignitatē regiā. Et q̄tū ad hoc notandū q̄ ra
tio quare deus nō elegit tribū ephraim ad regiā dignita
tem fuit ipſi⁹ trib⁹ pꝛeſumptio ꝛ ſupbia: q2 a deo nō vo
cati dñari volebāt in pplo: vt patuit in pꝛincipio pſal. et
3.reg.12. in ipſo ieroboā qui tyrānice magnā partē regni vſurpa=
uit. Et ideo notandum q̄ in electione regū vel p̄lato=
Electio multa debz habere rum quattuoꝛ maxie cōſiderari debēt ſcd̄m quattuoꝛ re
rum cauſas. Pꝛimo q̄tū ad cauſam efficientē. vt. ſ. ibi ſit
dei auctoꝛitas. vt. ſ. electio fiat/ vel a deo imediate vl̄ ab
Actuū.1. ipſi⁹ cōcoꝛditer mouēte: vt deo dicāt eligētes illō Act.1.
Dñe q̄ noſti coꝛda oīm/ oſtēde quē elegeri ꝛc. Scd̄o quā
tū ad cauſā finalē: vt ſit rei publice vtilitas: exēplo xp̄i
Joañ.15. dicētis. Ego elegi vos vt eatis/ ꝛ fructū afferatis. Ter=
tio quo ad cauſam materialē/ vt ſit pſone condignitas.
Actuū.6. Act.6. Elegerūt ſtephanū viruz plenum fide ꝛ ſpūſctō.
Vbi vide electi ſufficientiā quo ad etatē: q2 elegerūt vi
rū. quo ad veritatis notitiā: q2 plenū fide nō ignoꝛātia.
quo ad ſanctitatē gratiā: q2 plenū ſpūſctō. Quarto quo
ad cauſā formalē: vt ſit cōueniēs ꝛ idonea ne. ſ. ſupue=
niat aliqua pactio ſimoniaca: amoꝛ carnalis: vel reſpe
ctus vtilitatis ꝓpꝛie: ſz ſit electio ſolū a ſpūſctō formata
ſicut aploꝝ electio quos xp̄s p ſpm̄ſctm̄ elegit. Act.1.

1351 **Sed elegit tribum iuda: montē ſion quem dilexit.**

Hic ponit̄ electio tribus iuda. Et pꝛimo ponitur ele=
ctio tribus iude in generali. Scd̄o loci in ſpeciali/ ibi. Et
edificauit. Tertio pſone i ſingulari ibi. Et elegit. Quā=
tū ad pꝛimū ſciendū q̄ ad tribū iuda ex diuina electiōe
ſpectabat dignitas regalis. Pꝛimo q2 ex illa tribu naſci
tur⁹ erat xp̄s rex regū ꝛ oīm dñs. Et hoc pꝛeuidit iacob
Gene.49 dum filijs moꝛitur⁹ bñdiceret. Gñ.49. Qui cū veniret
ad iudā dixit. Non auferet̄ ſceptrū de iuda: nec dux de
femoꝛe ei⁹/ donec veniat qui mittēdus eſt: ꝛ ipſe erit ex=
Jude tribus rex. pectatio gentiū. Jtē iſta trib⁹ meruit dignitatem regiam
propter ipſius pꝛe ceteris pꝛobitatem. Nam quando
moyſes eduxit populū de egypto ꝛ deus ſiccauerat ma
re ante eos/ adhuc filij iſrael timentes non audebant i=
trare mare poſt moyſen/ niſi q̄ amminadab q̄ erat de tri=
bu iuda ꝛ pꝛinceps eiuſdem tribus/ aſſecurans ceteras
tribus audacter cum omnibus ſuis quadrigis trebus
intrauit mare ꝛ omnes de tribu ſua poſt eum. quo viſo
ceteri aſſecurati ipſum per mare ſunt ſecuti. Et pꝛopter
hanc pꝛobitatem hec tribus iuda habere meruit regiā
dignitatem. vt habetur ſuper illo verbo. Anima tur= Cant.6.
bauit me pꝛopter quadrigas amminadab. quia ſcilicet vi
dentes alie tribus tribum iude ad hanc dignitatem ex=
altatam turbate fuerunt quia non pꝛimo intrauerunt.
Hoc ergo notās pſal. ait. Sed elegit tribum iuda. Per
hoc autē q̄ deus reprobato ioſeph ꝛ tribu ephraim ele
git tribum iuda: myſtice datur intelligi q̄ deus repulſo
pꝛioꝛi iudeoꝛum populo chꝛiſtianum populum ſibi ele
git heredem. quod deducit magiſter in glo. dicens. His
verbis ſignificatur iudaicus populus a deo repulſus ꝛ
nouus populus chꝛiſtianoꝛum electus. Vnde merito Xp̄iani
non dicit. Et repulit ruben qui pꝛimogenitus fuit: ꝛ ce= Judei.
teros qui fuerunt ante iudā qui merito viderent̄ pꝛo=
pter ipſoꝛum opera repulſi/ cum iacob eoꝛum peccata
deteſtetur. Vel non dicit repulit beniamin ex quo ſaul
fuit qui vitiato tempoꝛe fuerat reprobat⁹: ſed pon⁹ eos
nominauit qui claroꝛibus meritis alios videbātur ex=
cellere. ſ. ioſeph qui impie venditus pꝛo iuſticia ſubli=
matur pauit patrem ꝛ fratres de quo fuit ephraim/ qui
maioꝛi benedictione aui ſui ſ. iacob pꝛelatus eſt. Per
hec ergo pꝛeclari meriti nomina totum illum vetuſtū
populum a deo repulſū intelligimus: ꝛ electam tribū
iude nō pꝛo meritis iude quo lōge melioꝛ fuit ioſeph:
ſed per tribum iude quia de illa chꝛiſtus exiuit nouum
populum chꝛiſti pꝛelatum veteri populo ſcriptura atte
ſtatur iudaico populo xp̄o dicente. Auferetur a vobis
regnum dei: ꝛ dabitur genti facienti fructum eius. Seq
tur. Mōtē ſion quem dilexit. Hic ponitur locus ſpecia
lis quem pꝛo cultu ſuo deus elegit. ſ. montem ſion. quia
in iſto monte mandato dei altare fuit edificatū per da=
uid: ꝛ poſtmodū templū a ſalomōe. vt habet̄. 3. Reg. 6. 3.reg.6.
Myſtice autē per montem ſion qui ſpecula interpꝛe= Mōs ſion eccleſia.
tatur: intellige eccliaz. q̄ futura ſpeculat̄ non trena: q̄ ab
initio hebꝛee gētis vſq3 ad xp̄m ꝓcedit. vide. ē.

Et edificauit ſicut vnicoꝛnis ſanctificium ſuum: in terra quā fundauit in ſecula. 1352

Hic oſtendit ſtabilitatem cultus diuini. Vbi notan=
dum q̄ ſecundum naturales vnicoꝛnis eſt talis natu=
re: q̄ nullum aliud animal permittit ad ſuum cubile ac
cedere. Et hanc ſimilitudinem adducit pſal. dicens.
Et edificauit ſicut vnicoꝛnis ꝛc. quia. ſ. admodum vni=
coꝛnis deus pꝛohibuit omnem alienigenam a ſacerdo
tibus ſibi conſecratis ad ſuum cubile accedere: idest
in templo ſibi miniſtrare. Vnde num. 3. Extraneus qui Num.3.
acceſſerit ad miniſtrandum/ moꝛte moꝛietur. Vnde et
ozias rex qui in templo ſacrificare voluit/ dum incen=
ſum offerret. ſtatim lepꝛa percuſſus fuit a deo. vt habe=
tur. 2. paral. 26. Dicat ergo pſal. Et edificauit ſicut vni 2.pal.26.
coꝛnis ſanctificiū ſuū: idest ſctm̄ edificiū. ſ. tēplū. ſz locū Sctificiū.
aſſignat dicens. Jn terra quā fundauit in ſecula: ſcilicet
in terra ſancta montis ſion: quam fundauit perpetuo
duraturam pꝛo cultu ſuo ꝛ regali ſolio quantū erat ex
parte ſua/ niſi eoꝛum peccata oppoſitum demeruiſſent.
Myſtice autē per vnicoꝛnium intellige gentiles ſu= vnicoꝛnis
perbos per partum virginis ad fidem chꝛiſti conuer=
ſos. Natura enim vnicoꝛnij vt ait Grego. eſt q̄ iſto mo Grego.li.
do capitur. Nam puella virgo pꝛeponit̄/ que venienti moꝛa.
ſinū aperit: in quo ille oīni ferocitate depoſita caput de=
ponit: ſicq3 ab eis a quib⁹ capi querit̄ repente velut iner
mis inuenitur ꝛ capitur. Sic ꝛ de populo gentili qui coꝛ
nu geſtabat in fronte. ſ. ſuperbie deſpiciens deū ab apo=

ſtolis ſuiſq; ſucceſſorib⁹ captus fuit/dũ ꝓpoſuerunt ſibi
Maria virgo. virginē puellā.ſ.virginē mariā q̄ eis ſinũ ſue gratie ape
ruit:⁊ ſtatim oĩ ferocitate dimiſſa ꝑ fidem xp̄i captus
Gloſa. fuit.Et hoc tāgēs pſal.ait.[Et edificauit ſicut vnicornis
ſcĩficiũ ſuũ.vbi glo.Sanctificiũ eſt plebs ſcā ad deum
cõuerſa regale ſacerdotiũ:vt ait petr⁹.Hoc ergo ſanctifi
cium fundauit ſicut vnicornis.q: ad modum vnicornis
gentes per partum puelle fide capte ſunt.

1353 Et elegit dauid ſeruũ ſuum: ⁊ ſu ſtulit eũ de gregibus ouium: de poſt fetantes accepit eum.

¶ Hic noīatur pſona electa i ſingulari.Et tria facit.Pri
ponit primo dei electionē.Scdo electionis intentionē/
ibi.Paſcere.Tertio intētionis executionē ibi.Et pauit.
¶ Quãtũ ad primũ ſciēdũ q̄ dauid ad litterā ex paſto
rali officio pecudũ ad regimē ppli dei q̃uis inter oĩes
fratres ſuos minim⁹ eſſet/fuit elect⁹ a deo.Nā vt habet
1.reg.16. 1.Reg.16.cũ dñs reprobaſſet ſaulē regē/miſit ſamuelē
in ciuitatē bethleē ad domũ iſai qui ſecũ in domo ſeptē
filios habebat.octauus aũt paruulus.ſ.dauid paſcebat
oues.ſciebatq; ſamuel q̄ vnũ de filijs iſai in regē vnge=
re debebat mandato dei:ſed nõdũ ſciebat quē: fecit ſibi
preſentari filios iſai ſigillatim.At ille prio p̄ſentauit ſi=
bi primogenitũ ſuũ heliab.Et dicit dñs:non ē hic.Et ſic
cõſequēter oẽs filios ſuos preſentauit ſamueli:⁊ nul=
lũ illorũ elegit dñs.Dixit ergo ſamuel ad iſai.Nunqd
cõpleti ſunt oẽs filij tui?Qui reſpondit.Adhuc ē vn⁹
paruulus qui cuſtodit gregē.Dixitq; ſamuel ei.Mitte
et adduc eũ.Fuitq; adduct⁹ dauid de paſcuis.Dixitq;
David electio. dñs ad ſamuelē.Surge ⁊ vnge eum:hic eſt enī quē ele=
gi.Vnxit ergo tũc ſamuel dauid in regē de mādato dñi.
Hoc ḡ breuiter notās pſal.ait.[Et elegit dauid ſeruum
ſuum:⁊ ſuſtulit eũ de gregib⁹ ouiũ.q: qñ fuit vocat⁹ pa
ſcebat gregē.[Et de poſt fetantes accepit eũ.Nā ſʒ grã
maticos hic fetās.tis.idem eſt q̄ pecus pecudis.Unde
poſt fetātes accepit eũ.i.ſequētē oues habentes fetum.
¶ Myſtice aũt ꝑ hoc ſignificat q̄ xp̄s a iudeis ad gētes
tranſlatus eſt.qđ ſic glo.deducit.Dauid ad litteram ex
paſtorali officio pecudũ ad regimē hoim trāſlat⁹ ē.Xp̄s
vero ex hominibus ad homines.i.a iudeis ad gentes.
Judei enim primo erant oues fetantes/dum precepta
legis ſeruabant.Ab his ergo trāſlatus eſt xp̄s ad regē=
dum hoies.i.fideles/ſm rationem viuentes.

1354 Paſcere iacob ſeruum tuum:et iſ rael hereditatem ſuam.

¶ Hic ponit electiõis intentio.Ubi aduertēdũ q̄ ꝑ Ja=
cob intelligit ppl̃us iſrael qui de iacob deſcendit:ſimi=
liter ⁊ per iſrael.Ipſe enī iacob binominis fuit.q: voca
tus eſt iacob a parentib⁹:ſed iſrael a deo.Qui pplʼs dici
tur hereditas dei:q: inter ceteras gentes fuit a deo ſpe=
cialiter elect⁹ ad dei cultũ per quē hereditas dei acqui=
Deut.32. ritur.Sic enim loquebat moyſes Deut.32.Pars autē
dñi pplʼs ei⁹:iacob funiculus hereditatis eius.Ad iſtũ
ergo finē dauid fuit elect⁹ a deo vt paſceret pplm ſuum.
¶ Et nota q̄ nõ ait regere iacob ſʒ paſcere.q: qlibet alte
ri prepoſit⁹ plus debet velle ꝓdeſſe ſubditis q̃ preeſſe:
Paſtor. paſcere q̃ dñari.Et nõ ſolũ paſcere ſubditos cibo tēpo=
Prelat⁹. rali:q: hoc cibo a ſubditis p̄latus debet paſci.ſʒ qđ dicit
1.cor.9. a pl̃us.Si nos vobis ſpiritualia ſeminam⁹:nõ magnũ
eſt ſi nos carnalia veſtra metam⁹.Sed magis cibo ſpi=
Hiere.3. rituali.vt habet Hier.3.Dabo vobis paſtores iuxta cor
meũ:⁊ paſcent vos ſcientia ⁊ doctrina.Unde conditio
nes veri paſtoris oſtendens Adā in de perſeuerantia
Joan.10. ſuper illo verbo Joañ.10.Ego ſum paſtor bonus:di=
cit.Octo ſunt in quib⁹ officiũ boni paſtoris diſponitur.
Ad hoc enī vt ſit bonus paſtor humilis ⁊ fidelis:debet
habere panē in pera:canē in fune:baculũ cũ virga:cor
nu cum fiſtula.Panis eſt verbum dei.Pera eſt memo=
ria verbi.Canis eſt zelus paſtoris qui zelare habet pro
domo dñi:⁊ deijcere lupos pijs latratibus ſancte predi
cationis ⁊ orõnis indefeſſe.Funis quo canis tenet eſt
moderamen zelantis ⁊ diſcretio qua zelus paſtoris ſpi
ritu pietatis ⁊ ſciētie tēperat:ne forte (vt ait a pl̃us) zelũ
dei habeat:ſed nõ ſcðm ſciētiā.Baculus eſt pie exhor=
tationis cõſolatio/qua ſuſtentet puſillanimes ⁊ cõſolet
ne in tēpore tribulationis deficiāt.Virga eſt poteſtatis
auctoritas/qua corripiat inquietos ne de impunitate au
daciam ſumant.Cornu cuius ſono terribili ad belli cõ=
flictum milites animant:eſt terribilis gehēne cõmina=
tio/qua xp̄i milites cõtra vitiorũ mollitiem ſpiritu forti=
tudinis accingunt.Fiſtula q̄ dulcius canit/eterne beati
tudinis ſuauitatē deſignat:quā ſubditorũ auribus fide
lis paſtor dulciter ac frequēter inculcat ⁊c.Iſto ergo mo
do deus elegit dauid paſcere iacob ſeruum ſuum.Que
omnia in ſe dauid fidelis habuit.vt primus duobus li
bris regnum poteſt deduci.

Et pauit eos in innocentia cor= dis ſui:et in intellectibus manuũ ſuarum deduxit eos. 1355

¶ Hic ponitur intentionis electionis per ipſum dauid
executio.ſ.quomõ dauid ſancte et iuſte rexit populum
a deo ſibi datum.Ubi nota q̄ aliqui mundas ⁊ innocē
tes habent manus.ſ.opera:ſed cor maculatum.vt puta
qui bona agunt vel mala declinant:non quidem amo
re iuſticie:ſed timore pene.Et contra iſtos dicitur/q̄ da
uid habuit in regendo populum cordis innocentiam.
Aliqui autem habent cor mundum ⁊ habent zelũ dei:
ſed non ſcðm ſcientiam.vt puta qui carent intellectu et
prudentia ſicut paſtores illiterati:aliter tamen boni q
ceci cecos dicuntur ducere.Et contra iſtos dicitur de da=
uid q̄ habuit in regendo pplm intellectũ ⁊ prudentiā
per quā oĩa prudēter agebat.q: i intellectib⁹ manuũ
ſuarũ.i.in prudētia ꝑ quā dirigebat opera ſua:deduxit
eos.i.regebat eos.Sic enī ad litterā de dauid đr.1.reg. 1.reg 18.
18.q̄ dauid in oĩb⁹ vijs ſuis prudēter agebat.¶ Sʒ David
hic dubitat quomõ dauid cõmendat de cordis innocē= quomo=
tia:cũ multa enormia pctā cõmiſerit:vt oñſum fuit Pſal do fuit in
lo.54.Rñdeo primo q̄ aſaph q̄ pſal.iſtũ fecit fuit ꝯtem nocens.
poraneus ipſi⁹ dauid.Ubi poſſibile fuit q̄ qñ iſtũ pſalmũ
fecit dauid nõdũ peccauerat illis peccatis.Uel q̄ ſi iã
peccauerat/q̄ ab illis ꝑ penitētiā reſurrexerat.Penitēs
aũt peccator ampli⁹ dici nõ debet.¶ Uel aliter q: prin=
cipale quod deus intendebat in populo ſuo/erat ſibi ſo
li cultum diuinum exhiberi:etiã ſi alijs peccatis ex hu
mana fragilitate peccaſſet.In hoc aũt dauid fuit fideliſ
ſimus:q: nunq̃ idolatrauit:nec alijs idolatrādi dedit
exemplum:vt fecerunt alij reges.vt ſalomon ⁊ ſucceſ=
ſores eius.Et q̃tum ad hoc pauit eos in innocentia ⁊c.
¶ Myſtice autē hoc ſonat contra prelatos/qui emolu=
menta a ſubditis recipiunt:ſed officiũ qđ ſubditis de=
bent/non impendunt.Illi enim non gregem ſibi cõmiſ
ſum:ſed ſeipſos paſcunt.De quibus ꝯqueritur dñs di=
cens.Ue paſtoribus qui paſcunt ſemetipſos:gregē au Ezech.34
tē meũ nõ paſcũt.Cõtra quos merito ſubditi clamant.
Aduerſum me terra mea clamat ſi fructum eius come= Job.31.
di abſq; pecunia.Quod exponens Grego.dicit.Fru= Greg.22.
ctus enim terre abſq; pecunia comedere:eſt ex eccleſia mor.c.23.
quidem ſumptus accipere:ſed eidem eccleſie predica=
tionis preciũ nõ prebere.Terre ergo fructũ abſq; pecu=
nia comedit/q̄ eccleſiaſtica cõmoda ad vſum corporis pci=
pit:ſʒ exhortatõis miniſteriũ pplo nõ ipēdit.Quid ad

hoc nos paſtores dicim⁹/q̄ aduentū diſtricti iudicis p̄-
currētes: officiū quidē p̄dicatōꝛis ſuſcepim⁹: ſed alimēta
eccleſiaſtica mun māducam⁹. Exigim⁹ qđ noſtro debetur
corpi: ſed nō impendimus qđ ſubditoꝝ debetur cordi.

1356 **Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerūt templū ſanctum tuum: poſuerūt hieruſalem in pomoꝝ cuſtodiā.**

¶ Pſalm⁹ iſte iſtū habet titulū. Pſal. aſaph. Aſaph eni
quidā ꝓpheta fuit tēpoꝛe dauid/ qui multos pſalmos
fecit. ſ. a ſeptuageſimo ſcđo pſalmo. ſ. q̄ȝ bon⁹ iſrael de⁹
incluſiue/ vſq; ad pſalmū. 84. excluſiue. ſ. q̄ȝ dilecta. Et
illos vndecim pſalmos cōtiguos fecit ipſe aſaph ꝓphe
ta. De materia aūt pſal. dicūt doctores q̄ de pſecutiōe po
puli iſrael/ que tēpoꝛe iſtius ꝓphete futura erat ſub an-
Pſa. 43. tiocho illuſtri. de qua etiā egit pſal. 43. Quā pſecutio-
nem iſte preuidēs in ſpū deploꝛat depꝛecās deum vt mi
ſereat̄ ppl'o ſuo. Uel ſcđm alios hic agit̄ de pſecutiōe po
puli iſrael facta per nabuchodonoſoꝛ regē babylonis. q̄
ciuitatē hierl'm cepit iudeos duxit captiuos in babylo-
nem et templum deſtruxit. Et littera pſalmi vtriq; pſe-
cutioni cōgruēter applicat̄. Quapropter dicendū vide
tur q̄ pſal. preuidit vtrāq; pſecutionē futurā. ſ. babylo-
nioꝝ ſub nabuchodonoſoꝛ: ⁊ grecoꝝ ſub anthioco. et
p vtraq; ſub eodē cōtextu vboꝝ fecit iſtum pſalmū: ro-
gans deum ꝓ ppl'o iſrael. Nam in vtraq; pſecutiōe gē-
tes occupauerunt hereditatē dei. ſ. terrā ꝓmiſſionis da-
tam iudeis: polluerunt tēplum: occiderunt ppl'm dei ⁊ ca
ptiuauerunt. de quib⁹ iſte pſal. agit. Intētio pſal. eſt dēs
mouere de bonis ꝓximoꝝ letari: ⁊ ꝯpati calamitatib⁹ ⁊
malis. Et ſcđm hoc pſal. iſte habet tres partes. qꝛ pſal.
pꝛimo vidēs predictā pſecutionē lamentat̄. Scđo ꝓ ei⁹
liberatiōe deum depꝛecat̄ ibi. Uſquequo. Tertio de ip
ſius terminatiōe cōſolat̄ ibi. Nos autē ppl's tuus. Ap-
plica litterā vtriq; pſecutioni. habes fundamētū in. N.
¶ Quantum vero ad ſenſū ꝓpheticum hic pſal. preui
det pſecutionē martyꝛū poſt xp̄i aſcenſionē toto oꝛbe fu
turā. ⁊ ideo miā dei imploꝛat ne ſuccūbat eccl'ia. Et ad
iſtum ſenſū diuidit̄ pſal. ſicut ad litterā dictū eſt. Sic er
go ꝓcedā: quia in quolibet paſſu pꝛimo expoſito ſenſu
littere/ ſenſū ꝓpheticū dicā. Pꝛia ergo pars in qua po
nitur future pſecutionis lamētatio diuidit̄. qꝛ pſal. vt fa
ci⁹ diuinā impetret miām dictā pſecutionē exaggerat:
oſtēdendo q̄tū grauis fuerit. Ad hoc autē oſtēdendū
quattuoꝛ narrāt a pſal. Et pꝛimo offenſa dei oſtēdit̄ ⁊ i-
iuria. Scđo ppl'i dei narrant̄ homicidia ibi. Poſuerūt.
Tertio occiſoꝝ inſepulta deploꝛant̄ coꝛpa/ ibi. Effude-
runt. Quarto illata a gentib⁹ explicant̄ oppꝛobꝛia/ ibi.
Facti ſumus. ¶ Quātum ergo ad pꝛimū ſciēdū q̄ ali-
qui iſtum textū intelligere volūt de vltima captiuitate
iudeoꝝ facta p romanos: q̄ſi romani ceperunt ciuitatē
hierl'm ⁊ funditus eā euerterūt ⁊ templum: ⁊ multū ſan
guinē iudeoꝝ ſparſerūt. Sed hoc ſtare nō poteſt ꝓpter
hoc qđ pſal. ait. Deus venerūt gētes in hereditatē tuā.
hereditas dei. Hereditas eni dei dicunt̄ ſolum boni ⁊ electi. qꝛ cum he
reditas ad ſolos filios ſpectet: ⁊ ſolum boni ⁊ electi ſint
filij dei: ſequitur q̄ ſolum boni heredes ſunt dei. Et hoc
Rom. 7. eſt qđ dicit apl's. roꝫ. 8. q̄ ſi filij ⁊ heredes: heredes qui
dē dei: coheredes autē xp̄i. Sed q̄ nullus electoꝝ tunc
eſſet i hieruſalē q̄ſi p romanos fuit diſſipata/ ex hoc p̄ȝ:
quia vt dꝛ in hiſtoꝛijs ſcholaſticis ante aductum roma
noꝝ oēs fideles angeloꝝ vocib⁹ fuerunt moniti vt
inde recederēt. qđ ⁊ ſic factū fuit. vt oſtēdi. ſ. v. 1074.

Et hoc eſt qđ dicit glo. hic. Non pōt hoc accipi de tēpoꝛi
bus poſt aſcenſionē xp̄i. q̄ñ vaſtati ſunt iudei per roma Iudei.
nos. Tunc eni ppl'us qui remāſerat in hierl'm hereditas
dei nō erat: oēs eni repꝛobi ⁊ excecati erant. Oēs ei
boni ⁊ fideles aduenientib⁹ romanis moniti angeli in
regnū agrippe ſeceſſerunt. Poti⁹ ergo iſte pſal. accipiē-
dus eſt de tēpoꝛe anteq̄ȝ xp̄s veniſſet. Tunc eni ppl'us
ille hereditas dei erat. qꝛ ibi erant multi ꝓphete ⁊ ſan-
cti. ſ. q̄ſi ducti ſunt in babyloniā. Uel de pſecutione facta
ab antiocho tempoꝛe maccabeoꝝ. De iſta ergo pſecutio
ne futura a ſpū ſctō edoct⁹ ait de gentib⁹. [De⁹ venerūt
gentes. ſ. greci in hereditatē tuā. ſ. in hierl'm vbi aliq̄ bo-
ni erāt. [Polluerūt tēplū ſctm̄ tuū. qꝛ vt habet̄. 1. Mac- 1. mach. 1.
cab. 1. Antiochus poſuit abominabile idolum ſuper
altare in tēplo. Et aduerte q̄ tempoꝛe iſti⁹ pſal. nōdum
erat factū tēplū: ⁊ tñ in tēplo futura narrat quaſi facta
et p̄terita. Et hoc ꝓpter certitudinē ꝓphetie. Sequitur.
[Poſuerūt hierl'm in pomoꝝ cuſtodiā. i. fecerūt hierl'm de
ſertā. nō tñ eā fundit⁹ euerterunt: ſicut cuſtodes vinearū
vel fructum faciunt ſibi in vinea tuguriū vel aliqđ edi
ficium deſertum/ vnde poſſint circūcirca videre dānum
inferētes. Sic ad hoꝛum ſimilitudinē hieruſalē deſerta
videbat̄. Et tunc ipleta fuit ꝓphetia Eſaie dicētis. De- Eſa. 1.
relinquet̄ filia ſion ſicut vmbraculū in vinea: ⁊ ſicut tu
gurium in cucumerario. ¶ Myſtice autē tēplum dei eſt
quilibȝ bonus. vide. v. 136. Diffuſius autē de hoc vide i
poſtillis Nico. Hoc autem tēplum polluitur quando Tēplū eſt
peccato aliquo iuſti anima inficit̄ ⁊c. Uide etiā de tem- aia iuſti.
plo quod eſt quilibet iuſtus. v. 751.

Poſuerunt moꝛticina ſeruoꝛum tuoꝛum eſcas volatilibus celi: carnes ſanctoꝝ tuoꝝ beſtijs terre. 1357

¶ Hic ponunt̄ ſanctoꝝ homicidia. Ubi nota q̄ pꝛopꝛie
moꝛticinus eſt nomē cōpoſitū. Et hoc dupliciter. Pꝛio
quia moꝛs cōponit̄ cū cedo. dis. ⁊ fit moꝛticinus. a. um.
id eſt moꝛte ceſus ⁊ interfectus. ⁊ tunc producit penulti-
mā. Ite moꝛs cōponit̄ cū cado. dis. ⁊ fit moꝛticinus. a.
um. i. moꝛte cadēs. ſicut q̄ſi ē moꝛtalitas hoiȝ vel anima
liū. et tūc coꝛripit penult. Un̄ v̄ſus. De cado moꝛticinū
de cedo moꝛticinūq;. Hic aūt accipit̄ put ꝯponit̄ cū cedo.
et ſic moꝛticina ſunt coꝛpa ſctōꝝ q̄ ab infidelib⁹ ceſa fue moꝛticina.
runt. qđ litteralr̄ fuit in pſecutiōe antiochi/ qua nolētes a
lege dī diſcedere/ paſſim occidebāt̄. Un̄ dꝛ. 1. macca. 1. q̄ 1. macc. 1.
antiochus perdidit ppl'm multū ex iſrael. ⁊ in fine eiuſ-
dē capituli dꝛ q̄ multi de ppl'o iſrael diffinierūt apud ſe/
vt nō māducarēt imūda: ⁊ elegerūt magis moꝛi q̄ȝ cibis
coinquinari imūdis: ⁊ noluerūt infringere legē dei ſan
ctā ⁊ trucidati ſunt. Et nota iſtoꝝ grecoꝝ crudelē ſtulti-
tiam. quia tēpoꝛe pſecutionis illi⁹ multi ſancti dū truci-
darent̄ ſpe reſurrectiōis ꝯfoꝛtabāt̄. vt patet. 2. macca. 7 2. mac. 7.
vbi trucidati ipi āntiocho dicebāt. Tu ſceleſtiſſime in p̄-
ſenti vita nos perdis: ſed rex mūdi defunctos nos pꝛo
ſuis legibus in eterne vite reſurrectione nos ſuſcitabit.
Hanc ergo ſpē reſurrectiōis inſipiens ⁊ crudelis antio-
chus ab eis auferre volēs moꝛtuoꝝ coꝛpa dabat volati
libus celi ⁊ beſtijs terre comedēda: ſtulte cogitās q̄ ſan
ctoꝛum coꝛpa per diuerſas aues vel beſtias comeſta dē
cetū in vnū reunire p reſurrectionē non poſſe: non cogi-
tans q̄ ille qui de nihilo fecit hoiem/ coꝛpus hois in di-
uerſis mundi partibus diſperſum reunire poteſt. Hanc
ergo ſtultam crudelitatem ponēs pſal. dicit. [Poſuerūt
moꝛticina ſeruoꝝ tuoꝝ ⁊c. ¶ Myſtice aūt moꝛticina ⁊ car
nes ſanctoꝝ dantur beſtijs terre ⁊ volatilib⁹ celi. qꝛ caro
nr̄a multotiēs exponit̄ poteſtati demonū q̄ dicūt̄ beſtie
terre ⁊ volatilia celi: ſȝ nūq̄ȝ aīa: vt ō xp̄o oñdit Greg. vi
de. ſ. v. 396. Ipſi aūt demones beſtie dicunt̄: qꝛ rōne nō

vitantur. Unde de anima que a gratia cadit in peccatū
Soph.2. ⁊ ſic fit habitatio demonis dr̄ Sopho.2. Quō facta eſt
in deſerto cubile beſtie. Dicuntur etiā volucres celi: q2
habitāt iſtud celum aereū: de qbus ſaluator ait: q volu
cres celi comederunt ſemen qd̄ cecidit ſecus viam.

1358 **Effuderunt ſanguinem ipſorū tanq̄ aquam in circuitu hieruſalem: ⁊ non erat qui ſepeliret.**

¶ Hic oſtendit q occiſoꝝ corpora dimittebātur inſepul
ta: qd̄ erat ſignum crudelitatis maxime. ſeuire namq
in viuos crudelitas eſt: ſed in mortuos ſeuire / ſumme
crudelitatis eſt indiciū. Iſti autē pſecutores nō ſolū
in viuētes: ſed etiā in mortuos ſeuiebāt. Sicut em̄ ſepe
lire mortuos opus eſt pietatis: ſic abijcere mortuos a ſe
pultura crudelitatis eſt opus. Sic ad litterā fuit tēpore
pſecutionis antiochi. Q2 tāta fuit copia cedis iudeorū
infra ciuitatē hieruſalem ⁊ extra: vt nulli vacaret defun
ctorum corpora ſepelire: dum oībus periculum immi
neret. Que notās pſalmiſta / dicit q effuderunt ſangui
nem eorū tanq̄ aquā in circuitu hieruſalē. ſ. per totā iu
deam in cuius medio hieruſalē erat. Sic em̄ ad litterā
1.macc.1. ſcribitur. 1. macca. 1. Et effuderunt ſanguinem innocen
tem p circuitum ſanctificatiōis. Et q inſepulta ipſorum
occiſorū remanerēt corpora apparuit de iaſon. de quo
2.macc.5. ibidē. ſ. 2. macca. 5. dr̄. q fuerit proditor gentis ſue: q il
le qui multos de patria ſua expulerat: ⁊ qui īſepultos
multos abiecerat: ipſe ⁊ inlamētatus ⁊ inſepultus abie
Sap.11. ctus eſt: vt per ea p que peccauerit torqueatur. Sap. 11.
Sed q̄uis prohibere defunctis iuſtoꝝ ſepulturā ſit cru
delitatis: ipſis tamē iuſtis nihil infertur nocumētū: q2 ſi
careant ſepultura hoim / nobiliori modo p ſanctos an
Sepultura bonorū ⁊ malorū. gelos ſepeliuntur. Sicut ⁊ ecōtra mali potētes nobiliū
hoim ſepultura honorātur: ſed ab angelis ſepeliuntur
in inferno: vt chriſtus oſtēdit de mendico lazaro ⁊ diui
Luce.16. te epulone Luce. 16. Quod ad ppoſitum pertractās Petr9
Petr9 ra. ra. ait. Mortuus eſt diues ⁊ ſepultus eſt in inferno. En
fratres q̄ rerum lamentāda mutatio: pauperem portāt
angeli: diuitē deglutit infernus. Quare ḡ ſic ſepulture
pōpa mentit. In ſepultura diuitis migrat tota ciuitas
cū fun9 effert: pauperē portat diuinoꝝ miſeratio baiu
loꝝ. Merito mox ei officia deputātur angelica: cui tam
crudeliter negata ſunt ipſa humanitatis extrema. Fu
nus diuitis antecedit lugubris turba ſuorū. Pheretrū
pauperis antecedit angeloꝝ pſallentium multitudo: ⁊
portatur ab angelis in ſinu abrae. Sed cur abraam ſic
ambit pauperē: diuitem ſic refugit ⁊ refutat? Nōne ipſe
diues fuit? Re vera diues fuit: ſed paupib9 nouit ſibi: ⁊
opes prerogare magis geſtiuit in ſinu pauperis: q̄ in
horreis recōdere ſuis: ſicut toto ordine vite ſue pdocet.
Exterus patria / domus neſcius / ipſe ⁊ domus oīm fuit
⁊ patria / ſciens ſe nō poſſeſſorem ſed diſpenſatorem di
uine potius largitatis ⁊c.

1359 **Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris: ſubſānatio ⁊ illuſio his qui in circuitu noſtro ſunt.**

¶ Hic illata a gētibus explicātur opprobria. Terra em̄
pmiſſionis ſituata erat inter gentes idolatras: quorū
idola iudei deſpiciebāt ⁊ predicabāt illa eſſe demonia.
Unde ⁊ gētes iudeos habebāt odio: ⁊ ſic letabantur in
iſta pſecutione iudeoꝝ ⁊ illos deridebant / dicētes. Ubi
modo eſt deus veſter. Nonne videtis q vos defendere
nō poteſt: ⁊ ſimilia. Et ſic opprobria ⁊ cōtumelias infe
rebant iudeis. Uñ ad litterā de iſta pſecutione dicitur.
1.macc.1. 1. macca. 1. q vniuerſa domus iacob induit confuſionē.

Iſtud autem opprobrium tanto maius fuit quāto ſta
tus ciuitatis illius ⁊ populi erat prius in maiori gloria
⁊ honore. Uñ Abac. 2. Repletus eſt ignominia p glo Abacuc.2.
ria. Et de hoc vicini eoꝝ philiſtijm / ⁊ alie gentes letabā
tur. Uñ dicebat populus ille / illud Thren. 1. Omēs ini Threni.1.
mici mei audierunt malū meū: letati ſunt quoniā tu fe
ciſti. Que oia notans pſalmiſta ait. Facti ſumus op
probriū vicinis nr̄is ⁊c. Conſilia verba p iſta pſecutiōe
dicebat ſuperius ps. 43. Poſuiſti nos opprobriū vici Ps.43.
nis noſtris: ſubſannationē ⁊ deriſum his q in circuitu no
ſtro ſunt. vide ſupra vſi. 722. Et qd̄ ſit opprobrium / vi
de ibi. Quid ſit ſubſannatio. vide vſicu. 11. Quid autē Illuſio.
ſit illuſio: nota q ludo. is. cōponitur cum in: ⁊ mutata n.
in l. fit illudo. dis. vñ illuſio. ⁊ eſt illuſio idem q dece
ptio vel deriſio. ¶ Myſtice autem ſunt verba hec bono
rum q hodie in opprobrium ſubſannationē ⁊ illuſionē
habētur a malis. qm̄ vt dr̄ Job. 12. Deridetur iuſti ſim Job.12.
plicitas: q2 quicqd virtutis boni peragunt: totum a ma
lis interpretatur in malum. vide ſupra vſi. 449.

Uſquequo dn̄e iraſceris in finē: accendetur velut ignis zelus tu9. 1360

¶ Hic pro liberatione a dicta pſecutione ponit deprecā
tio. Et tria facit: ſm̄ q tria a deo petit. ſ. q2 petit pmo pſe
cutionis determinationem: ſecūdo pſecutoꝝ punitionem:
ibi. Effunde. tertio peccatoꝝ populi remiſſionē: ibi. Ne
reminiſcaris. ¶ Quātum ad primū ſciendū q ppe ira Ira dei.
nec zelus cadit in deo: ſed ſolū metaphorice: vt dictum Zelus dei
fuit vſicu. 55. Uñ hic ait glo. Ira ⁊ zelus dei nō ſunt per
turbatiōes ei9 q cum trāquillitate iudicat: ſed nomine
ire vindicta iniq̄tatis accipit: quādo nos pro malis pu
nit cōmiſſis. Noie vero zeli exactio caſtitatis intelligit
ne aia legem dei cōtemnat / ⁊ a deo ſuo fornicādo diſpe
reat. Ne ḡ iſta pſecutio que pcedebat ex ira dei: ⁊ zelo
erga populū ſuū duret vſq in finē. i. vſq ad cōſumptio
nem totius populi iſrael pſalmiſta precatur / dicens.
Uſquequo dn̄e iraſceris in finē. q. d. ne vſq ad finem
ira tua deſeuiat ſupplico. Cōformiter rogabat pſal. 12.
dicēs. Uſquequo dn̄e obliuiſceris me in finem ⁊c. Uñ Ps.12.
ſubdit. Accēdet velut ignis zelus tuus. Interrogatiue
dr̄. q. d. Nō decet miſericordiā tuā q zelus tuus ſeui
at: ⁊ cōtinuetur vt ignis q ligna nō pcit: ſed q̄diu cōbu
ſtibile continue accendit. Et bene ira dei accendi dr̄: q2
ignis accenſus / aliqua deuorat / aliqua purgat. ligna
redigit in cineres: ſed purificat aurum. Sic ⁊ ira ſiue ze
lus dei euenit bonis ⁊ malis: ſed iuſtos purificat: ma
los autem exterminat.

Effunde iram tuā in gentes que te non nouerunt: ⁊ in regna que nomen tuum non inuocauerunt 1361

¶ Hic petit maloꝝ punitionē. Et primo facit hoc. Secū
do aſſignat rōnem: ibi. Quia comederūt. ¶ Quātum
ad pmū ſciendū q pena peccati / culpe correſpōdet. Cul
pa vero iſtoꝝ pſecutoꝝ fuit: q iram ſuā nō ſolum ſupra
iudeos ſparſerunt: ſed ipſaꝫ effuderūt totaliter oēm cru
delitatē exercentes in eis. Propter qd̄ de eis ſtatim pre
dicit. Effuderunt ſanguinem eoꝝ tanq̄ aquā ⁊c. Ideo
nunc de ipſoꝝ pena cōſiſtr̄ deo dicit. Effunde irā tuā ſu Effundere
per gentes ⁊c. Aliud eſt em̄ deo irā ſuā ſpargere: aliud irā dei vel
effundere: quoniā de illo qd̄ ſpargitur pars retinetur / ⁊ ſpargere.
non totum emittitur. qd̄ autē effunditur totū emittitur.
Et ſic ſpargit irā ſuā deus: quādo vt iratus pctā punit
vt corrigat: ſed ipſam effundit quādo vt iratus pctā pu
nit vt damnet. Irā dei ſpargi nō effundi notabat ps. 29.
dicēs. Quō ira in indignatiōe ei9: ⁊ vita in volūtate ei9. Ps.29.

Sed iram effundi ad eternū interitum: oſtēdit moyſes
Exo.15. dicens. Miſiſti irā tuā que deuorauit eos. Sic ḡ pſalmi
ſta cōtra pſecutores populi dei poſtulat/dicēs. ⌊Effun
de iram tuā ⁊c. Et ſm glo. hic non eſt hoc dicere maliuo
lentia: ſed preuiſa dicūtur. Figura em̄ optandi futura
predicat. Et aduerte ꝙ hic ꝑ gentes intelligit ſubditos:
ſed per regna ipſoꝝ reges ⁊ ꝑncipes: qꝛ tā maiores gre
corū ꝙ̄ populares cōtra iudeos ſeuiebant: ꝗ nec deum
nouerāt ꝑ fidem: nec ei⁹ nomē inuocabāt. Quomō em̄
inuocabunt in quē nō crediderunt? vt dicit apoſtolus
Rom. 10. Ro.10. ⸿ Aduerte tamen gñaliter: ꝙ quādoqꝫ illos ꝗs
ira dei fortius damnare deſpicit: illos hic diuti⁹ in ſuis
iniqtatibus tolerat vt euidentioꝛē cauſam dānationis
ipſoꝝ oſtendat. Silr ⁊ iuſtos quos altius premiare di⸗
ſponit: multotiēs eius ira traſeundo hic celerius punit.
Grego. 5. Qđ notās Grego. ſup illo v̄bo Job. 4. Uidi eos ꝗ ope
moꝛ. c.15. rātur iniqtatem flāte deo ſpiritu ire ei⁹ eē cōſumptos/
dicit. Quō flāte deo ſpiritu ire eius ꝯſumpti ſunt iniq: ꝗ
plerumqꝫ hic diutius ſubſiſtere iuſtis felicius ꝑmittun⸗
ps.72. tur. Hinc nāqꝫ de illis ꝑ pſalmiſtā dr̄. Jn labore hoīum
nō ſunt ⁊ cū hoib⁹ nō flagellabūtur. Hīc ⁊ hieremias.
Hiere. 12. ait. Quare via impioꝝ proſperatꝫ Qꝛ em̄ ſicut ſcriptū
eſt: Dñs patiēs redditor eſt: ſepe diu tolerat ꝗs imper
petuū damnat. Nōnunꝗ̄ vero cōcite ꝑcutit: qꝛ puſilla⸗
nimitati innocentū cōſolādo occurrit. Aliquādo ergo
omps deus diu iniqs preualere patitur: vt iuſtoꝝ vita
mūdius purgetur. Aliquādoqꝫ vero iniuſtos celerius
trucidat: eorumqꝫ interitu innocentū corda confirmat.
Si em̄ oēs male agentes trucidaret: extremū iā iudiciū
ꝗbus exhiberetꝫ Si autē nullum oino percuteret: ꝗs deū
res humanas curare credidiſſetꝫ Nōnunꝗ̄ ḡ iniquos
ferit: vt oſtēdat qꝛ multa mala nō deſerit. Nōnunꝗ̄ ve
ro iniquos diu tolerat: vt conſiderantibus inſinuet ad
quod eos ad iudicium reſeruat ⁊c.

1362 Quia comederunt iacob: ⁊ locū eius deſolauerunt.

⸿ Hic oſtendit cauſa punitionis eoꝝ. Comedere enim
aliquādo ſtat pro deſtruere vel diſſipare. Per iacob ve
ro intellige populū iſrael ex eo natum. Comederunt ḡ
iacob: qꝛ bona populi ex iacob nati diripuerunt: ⁊ ma
gnam populi ꝑtem occiderūt ⁊ captiuauerūt. Jſto em̄
modo tyrān⁹ dr̄ comedere pauperes ſibi ſubditos. ⌊Et
locum ei⁹ deſolauerunt. i. ciuitatē hieruſalē: ꝗ erat me
tropolis totius regni: in qua erat ⁊ templū ⁊ palaciū re
gum. Hāc ciuitatē deſolauerunt. Sic em̄ ad litterā de ci
uitate hieruſalem fecit antiochus. vt habet. 1. macca. 1.
1.macc.1. Quia ſpoliauit templū oībus ioċalib⁹ ſuis: accepit au
Comede- rum ⁊ argētum: fecit magnā cedem hoim: ⁊ ciuitatē incē
re pctōꝝ. dit igni: ⁊ fugerunt habitatores hieruſalē: ⁊ facta eſt ex
tera ſemini ſuo/⁊ nati eius reliquerunt eā. Et ſic ſm glo
ſā eius multiplicata eſt ignominia eius. ⸿ Moraliter
autē notādū ꝙ in ſcriptura reperit comeſtio mala mul
tiplex. vide in dictionario/ibi/ Comeſtio.

1363 Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum: cito anticipent nos miſericordie tue: quia pauperes facti ſumus nimis.

⸿ Hic poſtulat peccatorū populi remiſſionem. Et ꝑmo
poſtulat peccatoꝝ remiſſionē: ſecundo ad hoc adducit
ronē: ibi. Ne forte. Prima in duas: qꝛ ꝑmo petit pec
catorū remiſſionem: ſecūdo diuini auxilij collationem:
Obliuio ibi. Adiuua. ⸿ Quātum ad primū ſciendū/ꝙ nec me⸗
dei. moria ꝓprie nec obliuio cadit in deo: ſed iuxta nr̄m mo⸗
dum loquēdi dr̄ recordari peccatorū noſtroꝝ/quando Memoria
ipſa punit: ſed obliuiſci/quādo ipſa dimittit ꝑ veniam. dei.
Qđ notās Greg. ait. Quis neſciat qꝛ dei memoria nec Grego.32.
obliuione rerū rumpitur: nec recordatione ſarcitꝫ Sed moꝛ.c.5.
cum aliqua deſerēs ꝑmittit more nr̄o obliuiſci dr̄: ⁊ cum
poſt lōgū tēpus ꝗ voluerit viſitat: nr̄e mortalitatis mo
re recordatus vocat. Quo em̄ pacto diuinitatꝫ ei⁹ vim
obliuio diſſipat: cui ipſa quoqꝫ laudabiles memoria eſ
ſentialiter ꝯcordatꝫ Nulla nāqꝫ niſi preterita aut abſen
tia recordantur. Quomō ḡ deus ꝑteritoꝝ reminiſcitur:
cū ipſa in ſemetipſis ꝑtereunt: ei⁹ vero nutui ſemp pre⸗
ſentia exiſtuntꝫ Aut quomō abſentiū recordatur: dum
oīe qđ eſt: ꝑ hoc illi preſto eſt qđ in ipſo eſtꝫ qđ ſi preſto
nō eſſet: oino nō eſſet. Nā non exiſtētia videndo creat:
exiſtētia videndo cōtinet. Quicqđ ḡ creator nō videt/
eſſentia ſubſiſtēdi caret ⁊c. ⸿ Ad ꝓpoſitum ḡ orat pſal⸗
miſta: vt deus peccatoꝝ populi nō recordet. i. vt ꝑcēdo
illa dimittat/dicens. ⌊Ne memineris iniqtatum nr̄arū
antiquarum. q. d. hec mala nobis inferunt inimici: ſed
ſcio te nos flagellare pro pctīs nr̄is. Jdeo dimitte pctā/
⁊ ceſſabunt flagella. Qđ autem dicit iniqtatū nr̄arū an
tiquarum: ꝑ hoc nō intelligat de preteritis tātū: cum ⁊ il
lo pſecutionis tēpore etiā aliqꝫ iudei idola ſequerent. vt
habetur. 1. macca. 2. Sed dicit iniqtatum antiquarū. 1.macc. 2.
i. ſimiliū antiqs ꝗbus innumerꝫ annis peccauerūt i do
la colendo: vt ptꝫ ꝑ totum librū iudicū. ⌊Cito anticipēt
nos miſericordie tue. i. miſericordia tua preueniat iudi
cium: qꝛ niſi indulgētia preueniat in iudicio. non abſol
uetur reus. Uel anticipēt nos miſericordie tue. ſ. āte to
talē cōſumptionē populi tui. Et dico cito: qꝛ pauperes
facti ſumus nimis. i. expoliati affliċti: ⁊ iā qñ ad nihi-
lum redacti. q. d. Si differs miſereri: erimus conſumpti
totalr. ⸿ Nota ꝙ in omni nr̄a bona actōe mīa dei nos Mīa dī ꝑ
preuenit ⁊ anticipat: ⁊ nunꝗ̄ nos deum ꝑuenim⁹. Un⸗ uenit nos.
de ps. 58. Deus meus mīa eius ꝑueniet me. vide ſupra ps.58.
ꝟſi. 947. Hoc ſatis deducit Greg. 33. moꝛ. ca. 25. dicēs. Grego.
Nemo qꝑpe vt diuina euꝫ gr̄a ſubſequatꝫ prius aliqd cō
tulit deo. Nā ſi nos deuꝫ bene operādo ꝑuenimus: vbi
eſt qđ ꝓpħa ait. Miſericordia ei⁹ preueniet meꝫ Si qđ ps.58.
nos ei bone operationis dedim⁹ vt ei⁹ grām mereremur:
vbi ē qđ apl's ait. Grā ſalui facti ſum⁹ ꝑ fidēꝫ et h nō ex Ephe. 2.
vobꝫ/ſed donū dei eſt: nō ex opib⁹ vr̄is: vt ne ꝗs gloriet.
Si nr̄a dilectio deum preuenit: vbi eſt qđ Joānes ait. 1. Joā.4.
Nō qꝛ nos dilexerim⁹ deū: ſed qm̄ ipē ꝑoꝛ dilexit nosꝫ
Ubi eſt qđ ꝑ Oſeā dñs dicit. Diligā eos ſpontanee. Si Oſee. 14.
ſine eius munere noſtra v̄tute deum ſeqmur: vbi eſt qđ
ꝑ euāgelium veritas dicit. Sine me nihil poteſtis face⸗ Joā.15.
re. Ubi eſt qđ ait. Nemo poteſt venire ad me: niſi pater Joā.6.
me⁹ traxerit eū. Jtē: Non vos me elegiſtis: ſꝫ ego elegi Joā.15.
vosꝫ Si ſaltem dona bonoꝝ operū v̄tute noſtra bene co
gitādo ꝑuenimus: vbi eſt qđ ꝑ paulum tā ſubtiliter vt
omnes de ſe humane mētis fiducia ab ipſa cordis radice
preſcindatur: cū ait. Nō ꝙ ſufficiētes ſim⁹ aliqđ cogita⸗ 2.corin.3.
re a nobis ꝗſi ex nobis: ſed ſufficiētia nr̄a ex deo eſt. Ne⸗
mo ergo deum preuenit meritis/ vt tenere eū ꝗſi debito
rem poſſit: ſed miro modo equus oībus cōditor: ⁊ quoſ
dam preeligit: ⁊ quoſdā in ſuis reprobꝫ ī moribus iu⸗
ſte derelinqt. Nec tamen electis ſuis pietatem ſine iuſti
cia exhibet: quia hic eos duris afflictōib⁹ premit. Nec
rurſum reprobis iuſticiam ſine miſericordia exercet: qꝛ
hic equanimiter tolerat: quos quandoqꝫ imperpetuū
damnat. Sic ergo electi preuenientem ſe gratiam con⸗
ſequuntur: ⁊ reprobi iuxta quod merentur accipiunt: ⁊
de miſericordia inueniunt electi quod laudent: ⁊ de iu
ſticia non habent reprobi quod accuſent ⁊c. Hoc ergo
conſiderans pſalmiſta pro liberatione populi non ſua
allegat merita: ſed preuenientem dei poſtulat miſeri⸗
cordiam/dicens. Cito anticipent nos miſericordie ⁊c.

1364 **Adiuua nos deus ſalutaris no-**
ſter: ⁊ propter gloꝛiam nominis
tui domine libera nos: ⁊ propici⁹
eſto pctis nr̄is ꝓpter nomē tuū.

¶ Hic poſtulata peccatoꝝ indulgentia cōſequēter erga
hoſtes poſtulatur dei gr̄a: vt ſcʒ de⁹ populū adiuuādo
ꝓtegat. Videbāt eñ hoſtes fortes ſe infirmos: ideo ad
dei recurrunt auxiliū/dicētes. [Adiuua nos de⁹ ſaluta
ris noſter. ſ. q̄ ſaluatoꝛ noſter fuiſti de ſeruitute pharao-
nis: q̄ nos ſaluaſti de captiuitate babylonis: nunc adiu
ua nos in p̄ſenti pſecutione. Hoc aūt dicendo recolit be
neficia p̄terita: ⁊ ſic magis captat dei beniuolentiā. Cō-
dicio eñ magnifici eſt libenter audire bona q̄ contulit.
vt habet̄.4.ethi. Et hinc vulgariter dr̄: q̄ gr̄arum actio
eſt ad maioꝛa ꝓuocatio. [Et ꝓpt' gloꝛiā noīs tui dn̄e li
bera nos. q.d. nō allegamus merita nr̄a: ſed gloꝛiā no-
minis tui. vt. ſ. ab iſta pſecutiōe p te liberati nomen tuū
glorioſe p mundū innoteſcat. Ideo ꝓpicius eſto pctis
nr̄is ꝓpter nomē tuū. Quid autē ſit aliquem alteri ꝓpi
cium fieri. vide v̄ſi.355. Qualiter autē deus ſuos adiu
uat. vide v̄ſi.99.et.301.et.651.et.673.et.872.et.1135.
¶ Moꝛaliter autē iſta v̄ba ſunt cuiuſlibet volētis bene
agere: eo q̄ liberum arbitriū ſine dei gr̄a ad meritorie p
agendū eſt inualidum: vt oſtēdit Mag̃r lib.2.diſt.25.
Ideo dei inuocare debem⁹ adiutoꝛium/dicētes. [Ad-
iuua nos deus ſalutaris nr̄ ⁊c. q.d. gr̄a tua adiuuet libe
rum arbitrium: non tñ ab ope meritoꝛio ex hoc excludit
liberum arbitrium. qui eñ adiuuatur etiam ipſe aliqd
facit. Notādum eſt ḡ q̄ adiuuat nos multipliciter de⁹.
Adiutoꝛium dei. ſ. ad recte incipiendū ⁊ v̄tuoſe pficiendū. Primū adiu
toꝛium dat̄ infallibiliter: datur cuilibet q̄ nō reſiſtit: ſi
cut ſol omnia illuminat niſi ponat̄ obex. Vñ ait Orige
Origenes nes ſup librum Numeri. Maioꝛ cura ꝓ nobis a deo ge
ritur ad nr̄aʒ ſalutē: q̄ ab aduerſarijs ꝓcuretur ad moꝛ
tem: q: deus pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpiritusſanct⁹ nō ſolum ꝓuo
cant ad ſalutē: ſed etiā pꝛotrahunt. Igit̄ niſi cōiuxeris
nos aduerſarijs nr̄is: ⁊ ipſoꝝ ptē foꝛtificauerimus: gra
tiam adiuuātem habebimus. Et ideo nulla alia cauſa
eſt quare q̄s adiuuātem deū non ſentit: niſi illa quā po
Ps.51. nit ps. dicēs. Ecce homo q̄ nō poſuit deum adiutorem
ſuum. Secūdo adiutoꝛiū datur oībus/niſi q̄s gr̄am re
Gratis adiutoꝛiū. ceptam negligat. Propter negligentiam enim ⁊ gr̄a da
ta pditur/⁊ dāda nō obtinetur. Dicit Solinus q̄ in ca-
Lapis d̄ gratia. pite draconis eſt q̄dā lapis pꝛecioſus: q̄ extrahit̄ a dra-
conibus viuis. q: ſ. draco q̄buſdā herbis ſomniferꝭ doꝛ
mire cogitur: vt ab eo viuente ſic lapis extrahatur. Sic
⁊ diabolus volens auferre ab hoie viuente lapidē pꝛe-
cioſiſſimū diuine gr̄e quo viuit̄: p̄mo ſapoꝛem negligen
tie ꝓcurat: ſciens q̄ alitera viuēte lapidem illū auferre
Chryſoſt. nō poſſet. Vñ Chryſoſtom⁹ ſup mattheū/dicit: q̄ gr̄a ē
adiutoꝛium infirmitatis humane. Adiutoꝛiū autē non
datur doꝛmientib⁹ ſed feſtinātibus. Iſtud apparuit in
Hierony. beato Antonio: de quo in vitis patrū ait Hierony. q̄ cū
aduerſus malignos ſpūs belluʒ gereret: ⁊ ab ipſis mul
ta ſeuiſſima vulnera ptuliſſet: cum gaudio p radium ſo
lis deſup venientē ⁊ demōes effugātem/ chꝛiſti itellerit
aduentum ad ſe: ⁊ ait. Vbi eras o bone ieſu: vbi eras?
Quare ab initio nō affuiſti vt curares vulnera mea? Et
vox ad eū facta eſt. Antoni hic erā: ſed expectabā certa
men tuū. Nūc aūt q: dimicādo viriliꝰ nō ceſſiſti: ſemp ti
Roma.8. bi auxiliaboꝛ. Propter qd̄ dr̄. Spiritus adiuuat īfirmi
tatē nr̄am. Non autem dicit negligentiā nr̄am.

1365 **Ne foꝛte dicant in gentibus vbi**
eſt deus eoꝛum: vt innoteſcat in
nationib⁹ coꝛam oculis noſtris.

¶ Hic aſſignat rationē q̄ deum inclinet ad pꝛeſtādum
ſibi adiutoꝛium. Ad hoc autē pſalmiſta adducit quat-
tuoꝛ rōnes q̄bus vult deuʒ ad miam populi ſui inclina
re: q: hoc decet p̄mo diuinā reuerentiā: ſecundo diuinā
iuſticiā: ibi. Vltio. tertio diuinā potētiaʒ: ibi. Secundū.
quarto pſecutoꝛum maliciaʒ: ibi. Et redde. ¶ Quātum
ad p̄mum ſciēdum q̄ ſicut ad dei honorē ptinet ipm pꝛe
dicare miſericoꝛdem ⁊ oīa poſſe: ſic cōtra ei⁹ reuerentiā
eſt de ipo ſentire oppoſita. ſ. q̄ nō ſit miſericoꝛs nec oṗs.
Gentiles autē videntes iudeoꝝ populum in tāta pſecu
tione ⁊ exterminatione: faciebāt talem rōnē cōtra deū. De⁹
quem colunt iudei aut vult eos iuuare ⁊ nō poteſt: aut
pōt ſed nō vult. Si p̄mum: ḡ eſt ipotens: ḡ non eſt de⁹.
Si ſm̄: ergo eſt crudelis: ḡ non eſt verus deus. Vbi er-
go eſt deus hebꝛeoꝛū? Et hoc eſt qd̄ ait pſalmiſta. [Ne
foꝛte dicāt. ſ. obſtinate in gentib⁹. i. inter gentes dicant.
Vbi eſt deus eoꝝ? i. deus iudeoꝝ nullius v̄tutiſ eſſe vel
momenti videt̄: ⁊ inoteſcat coꝛā oculis nr̄is. i. ad tantū
deueniant gentes: vt hoc nobis in facie dicāt: q: tanta
dei iniuria nullo mō eſt tolerāda. Tales ſic cōtra deum De⁹ miſericoꝛs iraſcit̄ ꝓuocatus.
arguentes nō aduertunt q̄ ⁊ ſi deus naturalr̄ eſt miſeri
coꝛs ⁊ oīpo̅s: eſt etiā iuſtus: ⁊ peccata non ſinit ipunita.
Quia ḡ populus iudaicus peccauerat legē eius puari
cādo: dei iuſticia reqrebat ipos puniendos. Opus aūt
miſericoꝛdie eſt delinquentē tp̄aliter punire: ne eterna-
liter puniat̄. Dicūt eñ naturales ⁊ maxime Iſidoꝛus.
12. ethi. q̄ leo naturaliter erga hoies eſt mitis: cui⁹ mi Leo.
ſericoꝛdia apparet in multis: nā ꝓſtratis parcit: ⁊ capti
uos obuios libere repatriare pmittit: ⁊ niſi leſus de faci
li nō iraſcitur: ꝓuocatus vero ad iram in ꝓuocātem ſe-
uit. Sic ⁊ deus erga homies naturaliter eſt miſericoꝛs ⁊
pius. vñ proſtratis. i. penitentibus parcit: captiuatos a
diabolo volētes ad patriā redire nō ſolum pmittit: ſed
etiā ipſos adiuuat ⁊ dirigit: q: vincula peccatoꝝ abſol-
uit. Vñ vt in vitis patrū ſcribitur: nulluʒ pctm̄ hois dei Exemplū
miam poteſt vincere: ſi tñ p penitentiā reuertit̄. Cuʒ eñ
ſit miſericoꝛs deus/ſcit infirmitatē hoim ⁊ paſſionū foꝛ
titudinem atq3 diaboli aſtutiā ⁊ potentiā. Et ideo cum
naturaliter ſit miſericoꝛs: cū hoies dimiſſis delictis ad
ipm p penitentiā reuertunt̄: ſtatim furorē ſuuʒ mitigās
omni eos facit dignos honoꝛe. Si vero vltro ꝓuocat⁹
fuerit ſicut fit quādo poſt expectationē penitētie cōtem
nitur: ſm̄ q̄ ait pſalmiſta. Irritat aduerſari⁹ nomē tuuʒ Punitio
in finē. talem oīno punit donec p penitentiā cōuertatur. peccati.
Vñ in ꝓuerbijs ſapientū dr̄. Furens fit leſa patiētia ſe
pe. Vñ ⁊ Valerius dicit lib.1. q̄ lento gradu ad vindi- Valerius
ctam ſui diuina ira procedit: tarditatem ſupplicij graui
tate compēſat.

Vltio ſanguinis ſeruoꝛum tuo- 1366
rum q̄ effuſus eſt: introeat in con
ſpectu tuo gemitus cōpeditoꝛū.

¶ Hic adducit ſecundā rōnem q̄ fundatur in diuina iu
ſticia: vt ſic arguat. Ad iuſtū iudicem ſpectat ſuos ſub-
ditos iniuſte oppꝛeſſos vindicare. Cum ḡ tu deus no-
ſter ſis iuſtus iudex: vindica ſanguinem nr̄m. Et hoc ē
qd̄ ait. [Vltio ſanguinis ⁊c. Vñ notādum q̄ in hebꝛeo/
⁊ in tranſlatione Hieronymi hic teriatur v̄ſus p̄cedens.
Et eſt ſenſus. [Vltio ſanguinis ſeruoꝝ tuoꝝ q̄ effuſus
eſt a grecis innoteſcat nationib⁹: ita q̄ omnes natiōes
ſciāt te iniurias nobis illatas iuſte vindicare: ⁊ hoc fiat
coꝛā oculis nr̄is: ſic q̄ iſtā vindictā. ſ. nos oculis nr̄is ad
laudem tue iuſticie videamus. Vñ hoc euenit/ſubdit.
[Introeat in ꝯſpectu tuo gemitus cōpeditoꝝ. i. exaudi
gemitū nr̄m oppꝛeſſoꝝ ⁊ captiuoꝝ: vt. ſ. a tāta oppꝛeſſio

ne liberemur. Secundū autem glo. hic verſus exponit de vltiōe tēpali ⁊ eterna. Si de eterna: tunc eſt ſenſus. ſume vindictam de malis q̄ fuderunt ſanguinē nr̄z: ipſos damnādo eternaliter. Et tunc hoc dicat nō optando: ſed ꝓphetizādo: q2 iuſti nō delectātur in ꝑditione pctōꝝ: q2 nō eos odit ꝓpheta quum ſit iuſtus: ſed de diuina iuſti
Vltio. cia quam diligit. Si autem itelligatur de vltione tēpali: optat inimicos ad deum cōuerti: vt ipſimet penitendo de pctis ſuis accipiant vltionem. q. d. cito fiat vt videamus illos conuerſos q̄ nos modo ꝑſequunt. Qualiter autem iuſti letantur de vindicta maloꝝ. vide ſupra v̄ſi. 937. Itē q̄ deus multipliciter vindicat. vide ī. v̄. 248.

1367 Secundū magnitudinē brachij tui: poſſide filios mortificatorū.

¶ Hic ponit tertia ratio: q̄ fundat in diuina potentia: q̄ ei⁹ volūtati equat: q2 oia que vult poteſt. vt ſic arguat. Diuina poteſtas poteſt cōſeruare ſanctos martyres ꝓ eius honore paſſos: ⁊ hoc ſue bonitati conuenit: ḡ ⁊ hoc facere debet. q̄ autē h̄ poſſit/ptʒ. q2 h̄z brachiū cui nihil reſiſtere poteſt. Fortitudo eñ ⁊ potentia ꝑ brachiū deſignatur: qm̄ ſm̄ grāmaticos brachium d̄r a bari qđ eſt
Eſa. 40. forte. Vñ Eſa. 40. Ecce dñs veniet: ⁊ brachium ei⁹ dñabitur. vt ſic ſit ſenſus: q̄ iuſti viri q̄ tpē illius ꝑſecutionis antiochi erant: a deo poſtulent dicentes. [Secundum magnitudinem brachij tui. i. potētie tue poſſide. i. tuos reputa: ⁊ vt tuos defende nos q̄ ſumus filij mortificatorum. i. ſctōꝝ patrum: q̄ ſe ipſos mortificabant carnē mortificādo. ¶ Vel ſm̄ glo. hec eſt vox ſanctorū martyrū: q̄ deum orant vt mors ipſoꝝ ꝑ exemplū ꝓficiat ſucceſſori
Martyr. bus ſuis. Vñ ait. [Poſſide. ſ. ne aliquo errore maculētur. [Filios mortificatoꝝ. ſ. poſteros vt accendant ipſorū exēplo: ⁊ non terreātur. Hoc eñ ſemꝑ orāt ſācti martyres: ne infructuoſus eſſet poſteris ſanguis eorū: vt. ſ. inde creſceret: leges vñ putabat peritura. Et iſta eſt pia precatio: ne deus filios eoꝝ proijciat: q̄ ꝓ eo puniti ſūt: ſed multiplicet. ¶ Notādum q̄ mortificatus d̄r a mortifico. cas. ⁊ cōponitur ex morte ⁊ facio. cis. et ſic mortificatus quaſi mortuus fact⁹. Et ſic nō ſolū ſancti martyres: ſed etiam q̄libet iuſtus q̄ ſeipſum mortificat mundo/d̄r
Ps. 43. mortificatus. Vñ tales dicunt illud ps. 43. Qm̄ ꝓpter te mortificamur tota die. Qđ v̄bum exponēs Ricard⁹ ait. Quomō nō mortuus credit ⁊c. vide v̄. 730. ¶ Vel
Brachiū d̄r chriſtus ꝑ brachium dñi itelligit xp̄m: qm̄ ſicut brachio totū corpus ꝓtegitur ⁊ defendit: ſic ⁊ chriſtus incarnat⁹ totum corpus eccleſie ſuis operationib⁹ liberat ⁊ defendit. De
Job. 40. iſto brachio ipſi Job ait dñs. Si habes brachiū vt de⁹/ ⁊ voce ſimili tonas. Qđ ad ꝓpoſitum exponit Grego.
Grego. 32. mor. ca. 5. dicens. Per brachiū dei cōſubſtātialis eius fili⁹ demon
Eſa. 53. ſtrat. Ipſe eñ eſt brachium de q̄ ꝓpheta ait. Et brachiū dñi cui reuelatum eſt? Deū ḡ habere brachium / eſt operātem filiū gignere. Voce vero tonare: eſt conſubſtātialem ſibi filiū mundo ꝑ incarnationē terribiliter demonſtrare. ¶ Et nota q̄ in iſto brachio multa mirabilia de⁹ operatur in nobis. qm̄ ꝑ iſtud brachium / p̄mo ſuum re
Ps. 76. demit ppl̄m. ps. 76. Notā feciſti in populis v̄tutē tuā:
Chriſtus cognit⁹ d̄r redemiſti in brachio tuo populum tuū. Vbi glo. Virtutem tuā. i. xp̄m notum feciſti quādo miſiſti eum in mūdum: notū dico in populis tā fidelibus q̄ȝ infidelibus. ſed infidelibus ſic notū feciſti vt cognoſcant xp̄m tuum corpore: fidelibus autē vt cognoſcāt eū etiā deitate. Deinde oſtendit q̄d p̄ſtiterit hac v̄tute/dicēs. Redemiſti in brachio tuo populum tuū. i. ꝑ chriſtum. Secundo iſtud brachium ꝑ totum mundū eſt dilatatū: q2 eius fi
Ps. 70. des vbiq̄ȝ dilatata: qđ futurum p̄dixit ps. 70. Deus ne derelinquas me donec annunciē brachium tuū generationi omni q̄ ventura eſt. ſ. chriſtū incarnatū. Et de iſto brachio d̄r Eſa. 53. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o: ⁊ bra Eſa. 53.
chium dñi cui reuelatum eſt? Primum dicit de incredulis ipſos accuſando. Secundū vero ipſorum execrationem remouēdo/dicat. Et brachium dñi cui reuelatū eſt. q. d. Illi q̄bus brachium dñi ꝑ predicationem reuelatū eſt/credere noluerūt. Tertio eſt ſuoꝝ fideliū defenſiuū. propter quod orat ꝓpheta. Domine miſerere nr̄i: eſto Eſa. 33.
brachium nr̄m in mane: ⁊ ſalus nr̄a in tpē tribulationis. Et Sap. 5. Brachio ſancto ſuo defendet illum. Quarto Sap. 5.
eſt demonum ligatiuū. Hoc eñ brachium incarnatum demones ſic terruit / vt nobis ad libitum nocere nō poſſint. Qđ p̄dictum fuit Exo. 15. Irruat ſup eos formido: Exo. 15.
⁊ pauor in magnitudine brachij tui. Vnde Sapiē. 11. Sap. 11.
Virtuti brachij tui q̄s reſiſtet? quoniā tanq̄ȝ momētum ſtathere: ſic eſt ante te orbis terrarum. ꝓpter que oia in iſto brachio cōfidens pſalmiſta dicit. [Secundum magnitudinem brachij tui poſſide ⁊c.

Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum: improperiū ipſorū qđ exprobrauerūt tibi dñe 1368

¶ Hic adducit quartā rōnem: que fundat in ꝑſecutorū malitia. Vñ hic pſalmiſta nō optatiue. ſed p̄dictiue ponit ꝑſecutores a deo puniendos ſm̄ pctā ſua: ſic q̄ nihil in eis impunitum remanebit. Vbi notādum q̄ numero ſeptēnario vniuerſitas deſignat. Vñ Grego. ait. Se Grego. 5.
ptēno numero vniuerſitas exp̄mitur. Vñ ⁊ nō ampli⁹ mor. c. 19.
q̄ȝ diebus ſeptē hoc tp̄s trāſitoriū cōſummat. Quid eſt ſeptē ſignat
ḡ redde vicinis nr̄is ſeptuplum: niſi redde eis pene ꝑfe vniuerſitatem.
ctionem. i. penā ꝯplete. Hoc eñ numero ꝑfecto ſignari ſolet. Redde ergo vicinis noſtris. ſcilicet perſecutorib⁹ qui vicini erant: vicini q̄dem loco nō voluntate: corpore nō mente: ſeptuplū. i. ꝯplete debitā penā: in ſinu eorum. i. in mēte ipſoꝝ: vt ſcʒ prius ſeptē peccatis inuoluātur/ vt poſtea improperiū ſit meritū ſuppliciorū futurorum. Redde etiā eis improperiū ipſorū qđ exprobrauerunt tibi dñe. Vbi nota q̄ improperiū quo aliq̄s alteri improperat: tunc improperāti redditur quando ꝑ effectū in ſeipſo percipit qđ alteri male improperabat. Sicut ſi q̄s alteri improperaret dicēs: tu nō vales mecum pugnare: tunc ſi ille ſecum pugnādo improperātem ſuperaret: tunc improperiū ſibi illatū redderet illi. Sic in ꝓpoſito: illi improperabāt deo dicentes q̄ populū nō poterat defendere. vnde ⁊ cultū dei de terra auferre conabātur. Tūc ergo improperiū deo illatū improperātibus deus reddidit: quādo finaliter populū liberauit: ⁊ antiochum miſerabili morte ꝓſtrauit: vt ꝓprijs penis flagellatus ipſe potētiā dei in ſe experiretur: cui improperauerat prius: vt habetur. 2. macca. 9. Et ad iſtū ſen 2. macc. 9.
ſum exponit Grego. hunc v̄ſum. dicēs. Scriptura ſacra Grego. 22.
plerunq̄ȝ ſinū pro mēte ponere cōſueuit: ſicut voce eccle mor. c. 14.
ſie de ꝑſecutoribus noſtris q̄ nobis natura quidē cōiuncti ſunt: ſed vita diſiuncti ꝑ pſalmiſtā dicat. Redde vicinis noſtris ſeptuplū in ſinu eoꝝ. Ac ſi apte diceretur: in mente ſua recipiant hoc qđ in noſtris corporibus ſeuiētes operantur: vt dum nos exterius ex parte premunt: ipſi interius perfecte puniantur.

Nos autē populus tuus ⁊ oues paſcue tue: cōfitebimur tibi i ſcl'ʒ 1369

¶ Hec eſt tertia pars principalis in qua pſalmiſta preuidens finalē populi de dicta ꝑſecutione liberationem: grās deo agens ꝯſolatur. Et p̄mo ponit ſuā intentionē. ſecundo ſue intētionis expreſſionem: ibi. In gñatione. ¶ Quātum ad primū preuidēs pſalmiſta populi liberationē cōfitetur in ꝑſona totius populi ſe a deo guber=

nari atq̧ nutriri/dicēs.¶ Nos aūt populus tuus.ſ.quē
elegiſti ad cultum tuum: cui in monte ſinai legē dediſti.
Nos oues paſcue tue: quia nos in deſerto quadragin
ta annis manna paniſti.q.d.ꝛ nūc cōſimiliter vt tuum
populū defendiſti ꝛ nutriſti. Ideo cōfitebimur tibi in ſe
Seculum multiplex — culum.ſ.cōfeſſione laudis. Ubi nota ꝙ ſeculū accipitur
quandoq̧ pro eterno: ſic enim dr̄ Eccl.40. Oia que de
Eccl.40. — terra ſūt in terrā cōuertētur: fides in ſeculū ſtabit: fides
i.effectus fidei.ſ.premiū debitum fidelibus. Aliquādo
vero accipitur ꝓ certo ꝛ determinato tēpore.ſ. ꝓ reuolu
tione vnius iubilei.ſ.pro ſpacio quinquaginta anno-
rum. Et ſic multiplicātur ſecula: ſm ꝙ multiplicātur re-
uolutiones annorū iubilei. Et iſto mō accipit Eccl's.9.
Eccl's.9. — vbi dicit. Amor ꝛ odiū ſimul perierūt: nec habent ptem
in hoc ſeculo. Et q: ſpaciū quinquaginta annorū eſt vt
in pluribus tēpus diſcretionis hois/qua caret in pueri
tia ꝛ ſenio: ſine qua cōfeſſio laudis nō eſt multū lauda
bilis: ideo ait. Nos autē populus tuus ꝛc. cōfitebimur
tibi in ſeculuꝫ.i.diſcrete ꝛ volūtarie laudabimus nomē
tuū. Et aduerte ꝙ pſalmiſta ꝓpē populū iudeoꝝ oues
Nota. — appellat. Nā ſecunduꝫ naturales oues in eſtate tēpore
Oues dicunt̄ mali — caloris ſimul manēt vnite ꝛ adinuicē ſtricte. In hyeme
tēpore frigoris diſiuncte manent ꝛ abinuicē ſegregate:
qꝺ faciūt ꝓpter frigiditatē flatus ipſaruꝫ: q: ſi in hyeme
cōgregate manerent magis infrigidarentur: ſed in eſta
te cōgregate refrigerātur. Sic ꝛ iudeorū populus tanq̄
oues tempore eſtiuo.ſ.proſperitatis inſimul cōgregati
deū cōfitebātur: tēpore autē hyemis.ſ.aduerſitatis diſiū
gebantur a deo: vt in libro iudicū multis ptꝫ exemplis.

1370 In generatione ꝛ generationem annunciabimus laudem tuam.

¶ Hic exponit qꝺ ſtatim dixerat.ſ.cōfitebimur tibi in ſe
culum: q:.ſ.nō accipit ſeculū ſolum ꝓ vno iubileo: ſed ꝑ
ſucceſſione oim generationū.ſ.pro eterno. Vñ ſicut di-
Gnātio qd ſit. — ctum eſt ſuperius Ꝟſi.1282. Una gnātio tantū cōmuni
ter durat quātū durat filius a patre genitus: ꝛ ſic filiꝰ dr̄
vna generatio: nepos.ſ.filius filij dicitur alia gnātio: ꝓ
nepos alia generatio: ꝛ ſic vlterius. Sic eñ accipit gene
Math.1. — ratione Mattheꝰ/dicēs. Oēs gnātiones ab abraā vſq̧
ad dauid quattuordecim: a dauid vſq̧ ad trāſmigratio
nem babylonis gnātiones quattuordecim: a trāſmigra
tione babylonis vſq̧ ad chriſtū gnātiones quattuorde
cim. Uolens ḡ oſtēdere pſalmiſta quomō ſeculū ſupe-
rius acceperat/dicēs. Cōfitebimur tibi in ſeculum: dicit
in generatione ꝛ generationē. Ubi glo. in generatione ꝛ
generationē.i. in omnē generationē: qꝺ ſupra dixerat/i
Generatio multiplex — ſeculū. ¶ Uel aliter generatio eſt duplex.ſ. accipiēdo ge
nerationem ꝓ re genita.ſ. generatio preſentis ſeculi ꝛ fu
Eccl.1. — turi. De prima dicitur Eccl's.1. Generatio preterit ꝛ ge-
1.Joan.5. — neratio aduenit. De ſecūda autē dicitur.1.Joan.5. Ge-
neratio dei cōſeruat eum ꝛ malignus nō tāgit eum. Di-
cit ergo in gnātione ꝛ generationē ꝛc.i. nō ſolū in preſen
ti ſeculo ānunciabimus laudē tuā: ſed multo magis in
Apoc.19. — futuro. Apoca.19. Audiui vocē in celo dicētiū: laus vir
tus ꝛ gloria deo nr̄o eſt. ¶ Moraliter autē notādum/ꝙ
dei laudes merito annunciare debemus: vt illis audi-
Annūciare laudes dei. Gre.ego.ſ̄ mor.c.5. — tores primi in ꝟtutibus creſcāt. Sic etem deus ꝟtuteꝫ ope
rum ſuoꝝ annunciabit populo ſuo: vt det illis heredita
tem gentiū. Qꝺ exponēs Grego. dicit. Nā deus q nos
ꝓhibet ne ꝓpͦ ore laudemur: ꝑ ſcripturā ſacrā laudes
ſuas nobis annunciat. nō quia ipſis indiget qui ꝑfice
re laudibus neſcit: ſed dum ſuā magnitudinē narrādo
nobis ānunciat: nr̄am ad ſe imperitiā ſubleuat: ꝛ bona
ſua loquēdo nos edocet: que oino homo non cognoſce
ret: ſi de ſe tacere voluiſſet. Idcirco autē laudes ſuas no
bis indicat: vt valeamus ſtudētes eū cognoſcere: cogno

ſcentes amare: amantes ſequi: ſequētes adipiſci: adipi
ſcētes vero eius viſione frui: vt ait pſalmiſta. Uirtutem — ps.110.
operum ſuorum annūciabit populo ſuo: vt det illis he-
reditatem gentiū. Ac ſi apte dicat. Idcirco fortitudinem
ſue operatiōis annunciat: vt eū qui audiert donis di-
teſcat. Morē ergo ſui creatoris imitātes ſancti viri: non
nunq̄ quedā de ſe vt audientes inſtruāt annunciando
narrāt: nō vt ipſi ꝑficiant manifeſtāt: ꝛ tamē in his alta
ſe cōſideratione cuſtodiūt: ne dum a terrena intentione
eriguntur: ipſi terrene laudis appetitu mergātur. Simili
ter multo fortius laudes dei annunciare debemus: vt
alios ad dei ducamus amorē: vt merito dicamus illud
ps.33. Semper laus eius in ore meo. — ps.33.

Qui regis iſrael intende: qui deducis velut ouem ioſeph. — 1371

¶ Iſte pſalmus talem habet titulum.
In finem ꝓ his qui cōmutabūtur ps
pro aſſyrijs teſtimoniū ioſeph. Ubi ſciendū ꝙ iſte pſal.
ad litterā de chriſto exponitur. Agit enim de pmo chri-
ſti aduētu quo vineā de egypto eductam.ſ. ſynagogā ꝑ
verum intellectū legis ad verā fidem cōuertit ꝛ illumi-
nauit ꝛ in melius cōmutauit. Et ſic iſte pſalmus eſt xp̄i
ꝛ eccleſie teſtimoniū. Uñ agit de cōmutandis ꝛ de aſſy-
rijs. Ubi ꝑ cōmutādos accipe tā iudeos q̄ gētiles: iude
os.ſ. a littera legis cōmutādos ad legis intellectū: de fi
gura ad rē figuratam: vt in tota lege intelligāt chriſtum
figuratū fuiſſe. Pro gentibꝰ autē.ſ. que cōmutabūtur ꝑ
aduentū chriſti ab idolorū cultura ad vniꝰ veri dei cul
tuꝫ. Et ſic eſt teſtimoniū ꝓ his qui cōmutabūtur iudeis.
ſ. vel gentilibꝰ. Eſt etiā teſtimoniū ꝓ aſſyrijs. Aſſyrij eñ
interpretātur dirigentes ſe. Et ſic ꝑ aſſyrios intellige iu-
deos obſtinatos vel gētiles qui in aduētu chriſti nō cō-
mutabunt: ſed magis ſe ꝑ ſuperbiā cōtra chriſtū dirigēt
vel cerimonias legis carnales preferēdo euāgelio vel
chriſti eccleſiā ꝑſequendo. Eſt ḡ ſenſus tituli talis. Iſte
pſalmus quē fecit aſaph dirigit nos in finem .i. in xp̄m:
ꝛ eſt teſtimoniū pro cōmutādis.i. pro cōuertendis iude
is ad chriſtū vel gētilibus: ꝛ ꝓ aſſyrijs.i. cōtra aſſyrios.
ſ. ſuperbos iudeos vel gētiles q cōtra chriſtū ſuperbe ſe
erigunt. Et iſte eſt teſtimoniū pro cōmutandis: ſed con
tra aſſyrios. agit eñ de chriſti pmo aduentu quo cōmu
tandi recipiūtur: ſed aſſyrij ſupbi reprobātur. ¶ Hoc vi — Uinea dr̄
ſo accedo ad pſalmi diuiſionem. Ad cuius intellectuꝫ — eccleſia.
ſciendū ꝙ ſicut vna fides eſt patrū veteris teſtamenti ꝛ
noui: ita ꝛ vna eccleſia noui ac veteris teſtamenti eſt: q:
illud qꝺ vetus teſtamentū ꝓmittebat eſſe futurum: hoc
nouū declarat iā eſſe perfectū. Et ſic qꝺ antiqua eccleſia
credebat eſſe venturū.ſ. meſſiā: eccleſia noui teſtamenti
iam veniſſe cōfitetur ꝛ credit. Et iſta vna eccleſia multo
tiens in antiquo ꝛ nouo teſtamēto noie vinee deſigna
tur. Eccleſiam eñ veteris legis ſub noie vinee deſcripſit
Eſaias ex pte dñi/dicens. Uinea dñi exercituū domus — Eſa.5.
iſrael eſt. Similiter ꝛ in nouo teſtamento chriſtus eccle
ſiam ſuā ſub noie vinee deſcripſit/dicens. ꝙ exiit primo — Math.20.
mane cōducere operarios in vineā ſuā ꝛc. Ubi Grego.
in homil. dicit. Quis patrisfamilias rectiꝰ ſimilitudi
nem tenet: q̄ cōditor noſter q regit quos condidit: ꝛ ele
ctos ſuos ſic in hoc mūdo poſſidet/quaſi ſubiectos dñs
in domo: qui habet vineā ſuā.ſ. eccleſiā que ab abel iu-
ſto vſq̧ ad vltimū electum q in fine mūdi naſciturus ē.
quot ſanctos protulit: quaſi tot palmites miſit. Iſtaꝫ ḡ
vineā aſaph in ſpiritu preuidēs: de ipā hunc pſalmum
cōſcripſit: in quo de ipſa duplicē eius ſtatū oſtēdit. Pri-
mo ſtatū quem habuit ante chriſti aduentū. Secundo
ſtatū quem habuit poſt chriſti aduentū: ibi. Deus ꝟtu-

tum conuerte nos. Prima in duas: quia primo pſalmi
ſta pro vinea deprecatur: ſecūdo ꝓceſſus vinee demon
ſtrat ibi. Vineā de egypto. ¶ Circa primū duo facit: q2
primo chriſti aduentū inuocat: ſecūdo ſtatū vinee expli-
cat ibi. Dñe deus virtutū. ¶ Circa primū quattuor petit
a deo .ſ. primo erga nos dei cōſiderationē: ſecūdo dei ma-
nifeſtationē ibi. Qui ſedes. tertio xpi incarnationē ibi.
Excita. quarto gentis cōmutationē ibi. Deus virtutū
Iſrl' ſigt pplm dei. cōuerte nos. ¶ Quātum ad primū/ ſciendū ꝙ iſrael vo
catus fuit iacob/ a quo duodecim patriarche geniti ſunt:
a quibus populus dei deſcendit: q diuidebatur in duode
cim tribus. Et ideo p iſrael intelligit populus dei in duo
decim tribubus cōtētus. Quē populū ſingulari guber-
natione deus regebat: nō ſolum interius p veri dei cultū:
ſed etiā exterius: vt patuit quādo quadraginta annis
ipm per colūnam nubis in die: et p columnā ignis in no
cte duxit p deſertum: et pane celi pauit ipm: vt patet Exo.
Exo.13. 13. Et ideo dicebatur deus regere iſrael. Qđ notās pſal
miſta recolens illius beneficij/ ait. Qui regis iſrael inten-
de .ſ. nobis. Intendere eñ dupliciter accipitur. vide ꝟ.
876. hic accipitur ꝓ dirigere. Et ſic deum intendere no
bis: eſt ipſum nos dirigere et noſtras preces approbare:
Ps.5. ſicut ps. 5. dicit. Intēde voci orationis mee. ¶ Qui dedu
cis velut ouē ioſeph. Hoc quidā ſic intelligūt: q2 vt ha-
Geñ.50. betur Geñ. 50. ioſeph in morte adiurauit fratres ſuos/
dicēs. Scio ꝙ deus viſitabit populū ſuū: et vos hic edu
cet ad terrā veſtram. Ideo tunc aſportabitis hinc oſſa
mea vobiscū: vt nō hic ſed cum patribus meis ſim ſepul
tus in terra ꝓmiſſionis. Qđ facere volentes filij iſrael:
quando exierunt de egypto ꝓpter inundationē nili flu
minis egypti nō poterāt inuenire ſepulchrū ioſeph. Et
ouis ioſeph tūc apparuit eis quedā ouis que ductu angelico nata-
uit vſq3 ad locū ſepulchri ioſeph ad oſtēdēdū eis locū: vt
inde oſſa ioſeph acciperēt. Que oſſa accipiēs moyſes ſe
Exo.13. cum aſportauit: vt habet Exo. 13. Et ꝓpter hoc vocata
eſt ouis ioſeph. Et tūc eſſet ſenſus littere. ¶ Qui deducis
.ſ. populū iſrael p angelum precedētē caſtra eorū: vt ha-
Exo.14. betur Exo. 14. velut ouem ioſeph: q ſimiliter ductu an
gelico ducta fuit ad ſepulchrū ioſeph. Sed h qđ of de il
la eſt ſatis voluntarie dictū: nec ab aliquo doctorum reper
tum. Ideo ſic exponēda eſt littera. Qui deducis velut
ouē ioſeph .i. populū iſrael hic denominatū a ioſeph eo
ꝙ ipſum tēpore famis ſaluauit in egypto ſicut ouē .ſ. di-
ligenter cuſtodiēs eū: ſicut ſollicitus paſtor diligēter gre
gem ſuū deducit. In iſto gverſiculo pſalmiſta erga nos
implorat dei cōſiderationē: vt ſit ſenſus. Qui regis iſra
el .i. vidētes te p fidem intēde .ſ. reſpice nos mittendo fi
lium tuū nobis: q deducis velut ouē ioſeph .i. fidelē po
pulum cōuerſum de gentibus ſignatū p ioſeph. Ioſeph
eñ interpretatur augmentū. Et mortuo grano frumēti .ſ.
chriſto auctus eſt multū populus dei cōiūctis in angu-
lari lapide chriſto ieſu duobus parietibus .ſ. populis iude
orum ac gentiū. Vñ gentiū populus ouis noīe vocat.
Ioañ. 10. de quibus ait chriſtus. Alias oues habeo q nō ſunt ex hoc
ouili: et illas oportet me adducere: et fiet vnum ouile et
vnus paſtor.

1372 **Qui ſedes ſuper cherubin: manifeſtare coram ephraim: beniamin et manaſſe.**

¶ Hic erga nos implorat dei manifeſtationē. Ad huius
expoſitionē ſciendū ꝙ arca teſtamēti in qua deus habi
tare dicebat: q2 inde dabat populo reſpōſa: ſituata erat
ſuper duos cherubin auro puro fabricatos: vt habetur
Exo.37. Exo. 37. Et ideo litteraliter dicebat deus ſedere ſup che-
rubin: q2 arca teſtamēti duobus cherubin ſuſtētabatur.
3.Reg. 8. Vñ 3. Regū. 8. dicit. Tulerūt arcam federis dñi ſeden
tis ſuper cherubin. Sic ergo deo loquitur pſalmiſta hic Cherubi.
iuxta illū modū ſcripture dicētis. Qui ſedes ſup cherubi.
¶ Vel magis realiter cherubin eſt quidā ordo angeli-
cus: et interpretat plenitudo ſciētie. Vñ ſm Greg. in ho. Greg. Ho.
de angelis. Illa ſumma angelorum agmina ideo cheru-
bin ſunt vocata: q2 tāto perfectiore ſciētia ſunt plena: quā
to claritatē dei vicinius contemplātur: vt ſm creature mo
dum eo amplius oia ſciant: quo vicinius viſionem cōdito
ris ſui p meritū dignitatis appropinquant. In iſtis er
go angelicis ſpiritibus ideo ſedere dicit deus: q2 ois ſciē-
tia et cognitio creata ſibi ſubditur. Propter qđ et ipſe deus
ſcientiarū dñs dicit. 1. Regū. 2. Deus ſcientiarū dñs eſt. 1. Reg.2.
Iſtū ergo deū ſcientiarū dñm inuocat pſalmiſta/ dicēs.
¶ Qui ſedes ſup cherubin manifeſtare corā ephrai &c.
Pro cuius expoſitione litterali ſciendū ꝙ vt habet Nu-
me. 2. erecto tabernaculo p moyſen in deſerto: ſtabat in Nume. 2.
medio caſtrorum: ſic ꝙ quelibet tribus habebat determiatum
locū circa tabernaculum ꝓ cuſtodia eius. Nā ad ptē oriē
talē tabernaculi ponebāt tres tribus .ſ. iudas iſachar/ et za
bulon. Ad meridiē vere alie tres tribus .ſ. ruben/ ſimeō/ et
gaad. Ad aquilonē vero alie tres tribus .ſ. dan/ aſſer/ et
neptalin. Ad occidentē vero alie tres tribus .ſ. ephraim/
beniamin/ et manaſſes. In iſta vero pte occidētali taberna
culi erat federis ſancta ſanctorum et ꝓpiciatoriū: in quo di
uina dabant reſponſa: et deus voluntatem ſuā populo
manifeſtabat. Ex quibus apparet ꝙ iſte tres tribus .ſ.
ephraim/ beniamin/ et manaſſes: q2 ſituabant ad partē
occidentalē: erant ꝓpinquiores loco diuinis reſponſio
nibus ceteris. Et ideo querēs pſalmiſta ꝙ deus qui iſtis
tribus tribubus vicinius manifeſtari ſolebat: nunc oibus p
incarnationē ſe manifeſtet/ dicēs. Tu qui ſedes ſup che
rubin/ eo modo quo dictū eſt: q te ſoles manifeſtare co
ram ephraim/ beniamin/ et manaſſe: ſupple manifeſta
te ipſum mūdo p incarnationē. Et hoc eſt qđ ſtatim ſub-
ditur: quē ex hoc querat dicēs. Excita potentiā tuā et ve
ni. ¶ Myſtice autē cōſiderātes ꝙ iſte tres tribus ephraim
beniamin/ et manaſſes caſtrametabant a pte occidenta
li tabernaculi. Sciendū ꝙ tabernaculū corporis noſtri
quattuor habet ptes .ſ. orientalē/ que ſignificat natiuita
tem: auſtralē que ſignificat ſtatum ꝓſperitatis: aquilo
narem q ſignificat ſtatū aduerſitatis: et occidentalē/ q
ſignificat mortē et finalem corporis caſum et reſolutionē.
Et in qualibet tres cōſiderare oportet/ per tres cuſtodes
illius ptis figurata. ¶ Primo g a parte orientali caſtra
metabantur iudas/ iſachar/ et zabulon: et ſignificāt tres
virtutes quas ex cōſideratiōe tue natiuitatis debes ha
bere: que ſunt cōfeſſio accepti muneris: hec eſt iudas. ob
ſeruatio promiſſi federis: hec eſt zabulon. recordatio ſu
ſcepti nominis: hec eſt iſachar. ¶ Primo ergo circa na Natiuitas
tiuitatem tuā .ſ. ſpiritualē qua deo regeneratus es per ba
ptiſmū cōſidera munus qđ tunc a deo accepiſti: q2 de filio
diaboli factus es filius dei: de filio gehenne filius glorie:
de peccatore iuſtificatus. Et iſtud munus ſemp debes
cōſiderare: confiteri: et deo grās agere. Et hoc ſignificat Iudas.
iſtius partis primus cuſtos .ſ. iudas q confitēs interpre- Grāꝝ actō
tatur. Ad hoc eñ etiā bruta nos inducunt aialia. Nam Elephas.
de elephāte legitur. ꝙ cū in foueā ceciderit: ſi ab aliquo
extrahatur: ſtatim beneficiū cōfitens liberatorē ſequit: et
omni feritate depoſita per ſuſceptū beneficiū edomat.
De tigride etiā legitur: cum in foueam quādā cecidiſſet:
et miles quidā a caſu inde trāſiens ipſam extraxiſſet: fe
ra extracta beneficium ſibi factū recognoſcens: et libera
torem ſuū recognoſcens: cum cauda blādiebat/ et bene
factori gratias agere videbat: vt ponit plinius. De quo- Leo.
dam leone etiā legit in hiſtoria vltramarina: ꝙ cum vl
tra mare foret exercitus chriſtianus: quidā miles caſu
quendā leonē inuenit: quem quidā ſerpens taliter cum
cauda ligauerat ꝙ ſe mouere nō poterat. Vñ miles pre

tate motus ſerpentē occidit: ⁊ liberauit leonē. Leo autē
tanq̄ gratū aial ſuitutē militis ſe mācipauit. Ibat enim
ꝑ nemora ꝑdas capiēdo: ⁊ captas deferebat ad militē.
interī q̄ multa cōmoda exercitui ꝯtulit. Ad hoc etiā ad
duci poſſet exēplū de leone quē btūs Hiero.curauit. Si
ergo bruta aialia bñficia ſibi exhibita taliṫ recognoſcunt:
multo forti⁹ ⁊ nos bñficia in nr̄a natiuitate nobis exhi-
bita ꝯfiteamur ⁊ deo agam⁹ grās: qḋ ſignificat pm⁹ cu-
ſtos orientalis partis/ q̄ erat iudas q̄ cōfeſſio īterpᵗat̄/ di-
Gen.29. cēs. Nūc confitebor domino. Et ob hoc vocauit nomen
ei⁹ iudā. Scḋo ab iſta pte dꝫ eē obſuatio ꝓmiſſi federis.
Cōſidera qḋ tūc deo ꝓmiſiſti.ſ. renūciare diabolo ⁊ pec
catis mūdo ⁊ ei⁹ pōpis. Et hoc obſuare debes: qḋ ſigni
ficat ſcḋs cuſtos illi⁹ ptis.ſ. zabulō q̄ interpᵗat̄ iuſiuran
dū: ꝑ qḋ obſuatio ꝓmiſſi federis ſignificat̄: qꝛ ſcḋꝫ Gre-
Grego. go. nūc ſolū fideles ſum⁹: ſi qḋ vbis ꝓmittim⁹ opib⁹ ad
Fides de implem⁹. Ad qḋ faciēdū etiā multa paganoꝝ exempla
ſignificatur p. Zabulon nos īducūt. q̄ nec ꝓce/nec ꝓcio ꝓmiſſa violare volebāt.
Auguſti. Narrat Augu.5. de ciuitate dei/ q̄ fabricio romano q̄ tn̄
ſatis paup erat/ q̄ ꝓmiſſa fidelitate romanis/ q̄ cū miſ-
ſus fuiſſet ꝑ romanos ꝯtra regē pirrhꝫ: ⁊ bis fuiſſet dui
ct⁹: nūquā tn̄ frangere romanis voluit ꝓmiſſaꝫ fidem
fugiēdo: cui⁹ fidelitatē rex pirrh⁹ admirās/ ipꝫ ī amicū
Fabricius habere cōcupiuit: qḋ vt fabrici⁹ cōſentiret/ medietatē re-
gni ſui ſibi obtulit: ⁊ ꝑpetuā pacē cū romanis facere: ſi fa
brici⁹ in amicitiā ſibi vellet copulari. Qui tn̄ vt fidē ro-
manis ꝓmiſſaꝫ teneret/ ſpnēs oia ſibi oblata libera vo-
ce reſpōdit. Nō veni querere tua ſed te: neq̄ dn̄ium ſu-
pra tua habere cupio ſed ſupra te. Idē ad ꝓpoſitum de
eodē fabricio notat oroſi⁹: q̄ cū dict⁹ fabrici⁹ belluꝫ ꝯ di-
ctū regē pirrhū haberet ꝓ romanis: medicus pirrhi cu-
piditate duct⁹/ venit ad fabriciū offerēs ſibi pirrhū ſi vel
let ſibi ꝓdere/ veneno interficeret: qḋ facere poterat: qꝛ
rex pirrh⁹ de ipſo medico mltū cōfidebat. Qui fabrici⁹
ſtatī dictū medicū ligatū remiſit ad pirrhū cū litterꝭ hoc
factū ꝯtinētib⁹. Qui pirrh⁹ hoc viſo admirās fabricij fi
delitatē/ dicit. Antea ſol a curſu ſuo auerteret̄/ q̄ fabri-
Exemplū cius a fidelitate ſua poſſet auerti. Silr ad ꝓpoſitum de
marco regulo narrat augu.i. de ciuitate dei. vide.x.1339
Si ergo gētiles fidē ꝓmiſſam ſic ſuare cupiebāt/ quāto
magis xp̄iani hoc facere debem⁹/ vt nec diuitijs nec blā
ditijs nec tormētis ꝓmiſſaꝫ deo fidē violem⁹. qḋ nobis
oſtendit ſecundus cuſtos orientis.ſ. zabulon. Idcirco
Apoca.2. cuilꝫ fideli dr̄. Eſto fidelis vſq̄ ad mortē: ⁊ dabo tibi co-
ronā vite. Tertio ab iſta pte debꝫ eē ꝓ cuſtodia recorda
tio ſuſcepti nois: qḋ ſignificat terti⁹ cuſtos.ſ. iſachar. In
natiuitate ꝑdicta accipis nomē xp̄i. vñ ⁊ xp̄ianus dice-
Iſachar. ris. Ergo ⁊ nois ſignificatio recordari debes ne nomen
habeas falſum: ⁊ xp̄m imitari. Hoc ſignificat iſachar: q̄
Memoria memorās dn̄m interpᵗat̄. vt merito quilibet xp̄ianꝰ dicere
nois chri- poſſit. Memor fui nocte nois tui dñe: ⁊ cuſtodiui legem
ſtiani. tuā. ¶ Scḋo pricipl'r a pte auſtrali erāt cuſtodes tres.ſ.
ruben/ ſimeō ⁊ gaad. Per partē auſtralē in qua ſol ē al-
tior: intellige ſtatū ꝓſperitatis/ in quo hō in altū aſcen-
dit. Et tūc ſi ſeipm̄ vult cuſtodire tria debet facere: ꝑ tres
dictos cuſtodes ſignificata: qꝛ.ſ. ad mediū debet accede
re extrema relinquēdo ruben. ad ꝓximū debet intende
re egenis miſerēdo ſimeon. ad dubiū debet aſpicere for
tunā meditādo gaad. Prio in ſtatu ꝓſperitatꝭ hō dꝫ ad
mediū accedere: extrema relinquēdo ⁊c. Hic ampli⁹ non
ꝓſequor. Vide ī poſtilla mea ſuꝑ mich̄.reſidua mēbra.

373 Excita potentiā tuam ⁊ veni: vt
ſaluos facias nos.

¶ Hic expreſſe pſal. poſtulat xp̄i incarnationem/ quam
in precedenti verſiculo poſtulauerat implicite. Et nota
q̄ duo hic petit pſal.ſ. xp̄i incarnationem: ⁊ eius reſurre
ctionē. Unde iſte verſus partes habet trāſpoſitas. Pri
mo enim petit xp̄i incarnationem/ dicens. Ueni vt ſal
uos facias nos. Secundo petit eius reſurrectionem/ di
cens. Excita potentiā tuā.ſ. per reſurrectionē. Unde
iſtum verſum ſic exponit magiſter in glo. dicens. Ordo
verſus talis eſt. Ueni.ſ. tu ipſe in carnē: ⁊ manifeſta te
ipſum mundo. Excita potentiā tuam.ſ. poſt mortem re
ſurgendo: quia.ſ. viſus es infirmus in paſſione/ dum ti
bi dicitur. Si filius dei es deſcende de cruce: nihil poſſe
videbaris: preualuit ſuper te perſecutor. Excita ergo.i.
oſtende potentiā tuam: vt qui infirmitate humanitatis
crucifixus es: ex virtute ⁊ potentia diuinitatis reſurge.
Et hoc totum vt ſaluos facias nos: quia in his omnib⁹
ſalus noſtra conſiſtit. Et ſic pſal. iſtum verſiculum diri-
git ad filium/ dicens. Excita potentiam tuaꝫ ⁊ veni. An
te enim veniebat ad nos deus: ſed non in perſona pro-
pria: ſed in perſona ſanctorum prophetarū/ quib⁹ ad-
monebat ſuum ppl'm. Sed his pſal. non contentus/ ip-
ſum in propria perſona venire deſiderans/ ait. Excita
potentiam tuam ⁊ veni. Unde ⁊ ipſum iam ſic veniſſe
oſtendit euangeliſta/ dicens. In propria venit ⁊c.ſ. ipſe Joan.1.
filius vel dei verbum. Unde ſtatim ſubdit. Et verbū ca
ro factum eſt. Pro cuius declaratione aliqui ſolent que Queſtio.
rere: quare pro ſalute noſtra ad nos venit dei filius ma
gis q̄ pater aut ſpiritusſanctus. Ad hoc multe aſſignan Uenit filius dei: ⁊
tur rationes.ſ. ne in diuinis confunderentur nomina: vt nō pr̄ nec
forma iuris remittātur crimina. vt a nato patri ſuppli- ſpūſſctūs.
cetur venia. vt arte verbi reparentur opera. vt conuer-
ſo mō ſpent̄ ꝑmia. vt nobꝭ pr̄is cōmēdet̄ grā. ¶ Primū
ptꝫ/ ne.ſ. nomē filij ī trinitate ꝯfunderet̄: ſic.ſ. q̄ in trinita
te eſſent duo filij: qꝛ ſi pr̄ fuiſſet incarnat⁹ vel ſpūſſctūs:
iā ibi cōfuſe diceret̄ fili⁹: qꝛ ibi eſſet fili⁹ vbū: ⁊ ali⁹ fili⁹.ſ.
alia pſona īcarnata: ⁊ ex hoie nata. Hāc rōnē ponit ma
giſter in glo. lib.3. di.1. dicēs. Ideo ad nos ſolus fili⁹ vē
nit carnē aſſumēdo: ⁊ nō ſpūſſctūs/ nec pr̄. vt q̄ in diuini
tate erat dei fili⁹/ in hūanitate fili⁹ hois fieret: ne ali⁹ in
diuinitate eēt fili⁹: ⁊ ali⁹ in hūanitate: ⁊ ne idē eſſet pr̄ ⁊
fili⁹ ſi pr̄ de hoie naſceret̄. ¶ Scḋꝫ pꝫ. qꝛ ſcḋꝫ iura ad illū
ſpectat iniuriā remittere q̄ iniuriā recepit.23.q.4. ſi illic.
Sed perſona filij ꝑ peccm̄ ꝑmoꝝ parentū ſpālr̄ fuit iniuria
ta. qḋ ptꝫ. qꝛ primū pecm̄ cui⁹ ſeq̄la hūanū gen⁹ erat ꝑ-
ditum: fuit pecm̄ luciferi/ q̄ voluit deo ſilis fieri. Eſa.14.
Aſcendā in celū ⁊c. ⁊ ſilis ero altiſſimo. Silitudo aūt eſt Eſa.14.
nomen appropriatū filio: quia eſt imago patris: vt ait
magiſter lib.1. di.27.⁊ di.31. Hanc rationē tangit Bern̄. Bernar.
in ſermone de aduentu/ dicens. Si conſideremus exilij
noſtri cauſam/ aduertere poterim⁹ q̄ congruum fuerit
filium dei ad nos venire: ⁊ nō patrē neq̄ ſpūſſctm̄. Luci
fer eni ꝓ eo q̄ ſimilitudinē altiſſimi vſurpare tētauit: ⁊
rapinā arbitrat⁹ eſt eſſe: ſe equalē deo qḋ vtiq̄ filij eſt illi
co pcipitat⁹ corruit. Pōt etiā minor hui⁹ rōnis formari
de peccō ꝑmi hois q̄ fuit: qꝛ appetijt in ſcia dō aſſimilari
dicēte ſibi demōe: eritis ſicut dij ſcientes bonū ⁊ malum.
Sapiētia aūt vel ſciētia ꝓprie attribuit̄ filio. vt oſtendit
magr̄ lib.1. di.34. ¶ Tertiū ptꝫ. qꝛ oportebat redēptorē
nr̄m ſupplicare ꝓ offenſa deo facta: vt ipſius veniā im-
petraret. ſed nullus alteri cōgruenti⁹ ſupplicare pōt q̄ fi-
lius patri. Et hāc rōnē ꝑuiderat Job de filio ſub noie an
geli dicēs. Si fuerit ꝓ eo angelus loquēs miſerebit̄ ei⁹. Job.33.
¶ Quartū pꝫ. qm̄ ſicut de⁹ prio ꝑ vbū ſuū cui attribuit̄ ſa
pientia oia fecerat/ dicēte pſal. Oia in ſapiētia feciſti. Et
Jo.1. Oia ꝑ ipꝫ vbū facta ſūt. ita decēs erat deū eodem Joan.1.
vbo repare ꝑdita. Hāc rōnē tāgit magr̄ li.3. di.1. dicens.
Uenit dei fili⁹ ⁊ nō pater neq̄ ſpūſſctūs: qḋ vtiq̄ ꝯgruo
ordie atq̄ alto dei ſapia fecit ꝯſilio: vt.ſ. deus q̄ in ſapia
ſua mūdū ꝯdiderat: ſcḋꝫ illḋ Oia ī ſapia feciſti dñe ī ea
dē: ⁊ q̄ in celis ſunt: ⁊ q̄ in tris reſtauraret. ¶ Quītū ptꝫ.
qm̄ videbat̄ hoi poſtq̄ deū offenderat hereditatē celeſtē

de qua eiect⁹ fuerat nō poſſe recupare/ ſicut nec diabo-
lus pōt. Volēs igit̄ deus ipē dicte recuperāde heredi-
tatis mūdo dare/ voluit oñdere φ homo etiā poſt pctm̄
pōt fieri fili⁹ dei: ꝛ p cōſequēs heres. Hoc oñdit filius
veniēdo: q2 ipſe de⁹ eſt fact⁹ hoīs fili⁹. quaſi arguat ſic.
Fili⁹ dei eſt fact⁹ fili⁹ hoīs. ḡ multofortı⁹ p ɔuerſionem
ſimplicē fili⁹ hoīs fieri pōt fili⁹ dei. Si aūt fieri pōt fili⁹
dei: ſeq̄t φ de hereditate patris deſperare non debet. Et
Roñ.8. hāc rōnē tāgit apl's dicēs. Si filij ꝛ heredes: heredes q̄-
dē dei/ coheredes aūt xp̄i. ¶ Sextū pꝫ. q2 cū pr̄ pl⁹ i na-
turalib⁹ diligat filiū q̄ fili⁹ patrē: vt multis rōnib⁹ oſtē-
dit ph'o.8. ethicoꝝ. ſeqt̄ φ pater in hoc φ ad nos ſuum
miſit filiū/ maiorē gratiā nob' oñdit ꝛ charitatē: q̄ ſi ecō
trario fili⁹ patrē miſiſſet. Nō tn̄ p hoc itelligo φ in diui-
nis pr̄ plus diligat filiū q̄ ecōtrario. Et hāc rōnē tangit
Chryſoſt. Joañ. chryſo. ſup illo Joañ.3. Sic deus dilexit mūdū
ꝛc. dicēs. Hoc eni infinitı amoris eſt oñſiuū: q2 pr̄ nō ho
minē miſit nō angelū nō archangelū: ſed filiū ſuū vni-
genitū. Iſtis ergo rōnib⁹ ad nos venit dei fili⁹: ꝛ nō pr̄
Matt.8. neq̄ ſpūſſctūs ad nos ſaluandū. Propter qđ dicit. Ego
veniam ꝛ curabo euꝫ. Et hinc loquit̄ pſal. dicēs. Excita
dñe potentiā tuam ꝛ veni vt ſaluos facias nos.

1374 Dñe deus virtutū cōuerte nos: ꝛ
oſtende faciē tuā ꝛ ſalui erimus.

¶ Hic pſal. p̄dicat gēris cōmutationē. Cū eni hō ſit ſpūs
vadēs ꝛ nō redıēs: q2. ſ. p ſeipꝫ in pctm̄ cadere pōt: ſꝫ p ſe
inde redire nō pōt/ niſi dei adiut⁹ gr̄a. Hinc eſt φ a pctō
nō pōt ɔuerti/ niſi ipꝫ de⁹ cōuertat. Vñ ſicut in peccādo
nos p2io auertimur a deo: ꝛ cōſequēter ipē auertit̄ a no
bis: ſic ꝛ penitēdo accipit oppoſitū. q2 ipſe p2io ſe cōuer
Cōuerſio. tit ad nos: q̄ cōuerſio cauſat nr̄aꝫ cōuerſionē. Propt̄ qđ
Hiere.15. dicit dñs Hiere.15. Hec dicit dñs: ſi cōuerteris cōuertaꝫ
te. q.d. hec eſt bona cōſequētia. Tu cōuerteris a peccato
ad me: ergo ego te cōuerti. q2 effect⁹ infert cauſam ſuaꝫ.
Zacha.1. Propt̄ qđ Zach.1. dr̄. Cōuertimini ad me ꝛ ego cōuer-
tar ad vos: in eodem ſenſu. q.d. Si vos cōuertimini ad
me: hoc ideo eſt. q2 ego p2io cōuerto2 ad vos. Dū ḡ ſu-
mus i pctō de⁹ auertit faciē ſuā a nobis: ꝛ nos etiā auer
ſi ſum⁹ ab eo. Dū aūt cōuertit faciē ſuā ad nos ꝛ nos re-
ſpicit: tūc nos ad eū ɔuertimur. Et hoc notat pſal. dicēs.
ps.102. Dñe de⁹ v̄tutū. ſ. angeloꝝ q̄ v̄tutes dicunt̄. ps.102. Bñ
dicite dño oēs v̄tutes ei⁹ ꝛc. Cōuerte nos. ſ. a culpa ad
grāꝫ: ſꝫ p quē modū ſubdit. [Et oñde faciē tuā. Quid ē
faciē alicui oñdere: niſi ſe ad illū cōuertere/ a quo p2imo
fuerat auerſus: Vel p faciē intellige xp̄i incarnationeꝫ:
q̄ dei facies dr̄. vide.ſ.v̄.689.844. Et iſtā faciē. ſ. xp̄i i-
carnationē pſal. petit dicēs. Oñde faciē tuā ꝛc. vñ magi
Facies di ſter in glo. ait. Oſtende faciē tuā. i. filiū tuū/ q̄ eſt imago
cit xp̄s. tua. hec facies velata fuit nube carnis. Sed hāc faciem
oſtendit xp̄s qñ ſurrexit ꝛ aſcendit. et ita ſaluamur. De
Heſter.15 hac facie dr̄ Heſter.15. Facies tua dñe ē plena gratiarū.

1375 Dñe de' virtutū: quouſq3 iraſce-
ris ſuper orationem ſerui tui.

¶ Hic oſtēdit vinee. i. eccl'ie turbationē. Et quattuo2 fa-
cit: q2 erga iſtā vineā oñdit p2io diuinā cōturbationem.
Scđo vinee afflictionē/ ibi. Cibabis. Tertio pſecutoꝝ
cōtradictionē ibi. Poſuiſti nos. Quarto dei petit ɔſola
tionē ibi. Dñe de⁹ v̄tutū. ¶ Quātū ad p2imū ſciēdū φ
de⁹ turbat̄ pctis nr̄is. i. admodū turbati ſe habet: q2 ſi-
cut irat⁹ hō cōtra aliquē ipꝫ orātē nō exaudit. Sic ꝛ de⁹
pctōrib⁹ irat⁹ eoꝝ oꝛōnes repellit: ſed amotis pctis ſta
[illegible] trāquillus nobis manet. Propt̄ qđ ſibi dr̄ Hiere.3.
Ira dei. Nūquid iraſceris imppetuū: aut pſeuerab' in finē. q.d.
Hier.3. non. Quinimo cū irat⁹ fueris mīe recordaberi'. Aba.3.
Abacuc.3 Petit ergo hic pſal. vt ira dei auertat̄ ab eccl'ia: vt ipſius

oꝛōnes ſint exaudibiles dicēs. [Dñe de⁹ v̄tutuꝫ q̄uſq̄
iraſceris ꝛc. i. quouſq̄ irat⁹ nō exaudies oꝛōneꝫ ſui tui.
q.d. Et iuſte iraſceris ſup oꝛōnē inimici tui: ne iraſceris
tñ ſup orationē ſerui tui. Preuidebat eni pſal. pplꝫ per
chaldeos captiuādū. iō p ipſi⁹ liberatiōe orabat. ¶ Et
nota φ ira dei etiā durat ſup ɔuerſos: ſed aliter q̄ ſup2a
obſtinatos. Nā cōuerſos flagellat vt pater: ſed obſtina
tos vt iudex. cōuerſis eſt ira corrigens: ſed obſtinati' eſt
ira dānās. Dicit ergo. [Quouſq̄ iraſceris ꝛc. q.d. hoc
oro: non vt nō flagelles vt pater ꝛ corrigat: ſed ne flagel
let vt iudex ꝛ dānet. Qualiter autem ira cadat in deo.
vide verſi.55.684.

Cibabis nos pane lachrymaruꝫ: 1376
et potum dabis nobis in lachry-
mis in menſura.

¶ Hic conſequenter oſtendit pſal. eccleſie afflictionem.
Quantum ad litterā certum eſt φ eccleſia fideliū tp̄e ca
ptiuitatis babylonice multas preſſuras paſſa fuit. Ho-
mines autem in tali preſſura ꝛ captiuitate exiſtētes. du
cunt in luctu ꝛ lachrymis vitam ſuam. Eſt ergo ſenſus:
vt ly quouſq̄ hic etiam reſumatur ꝛ dicatur. Quouſq̄
cibabis nos pane lachrymarum. i. quouſq̄ permittes
nos in tali afflictione: vt cibus noſter ſit ſemper cum la-
chrymis. Et idem reſumit dicens. [Et potuꝫ dabis no-
bis lachrymis in menſurā. Sciebat eni pſal. φ ſcđm mē
ſuram peccati eſt menſura ꝛ pene. Valt ergo dicere. Af
fligimur ꝛ punimur: ꝛ hanc punitionē meruim⁹. q2 pec
cauimus tibi: ſed quouſq̄ hoc durabit. q.d. Et ſi hāc mē
ſuram pene nos peccatis noſtris meruim⁹: tamē tu nō
reſpicias ad peccata noſtra: ſed libera nos p tuā miam.
Et per hoc vult oſtēdere pſal. φ ex incarnatiōe xp̄i quaꝫ
ſupra ſtatim poſtulauit fideles multa patientur p fide
nominis xp̄i: tamē ille paſſiones erunt ad menſuram:
quia erunt ad correctionē/ nō ad perditionē. Vñ erunt
ad menſurā. q2. ſ. non excedent vires fideliuꝫ vt poſſint
ſuſtinere. Et hoc eſt qđ dicit apl's. Fidelis deus qui nō 1.corin.10
patietur vos tentari ſupra id qđ poteſtis: ſed faciet cum
tentatione prouentum vt poſſitis ſuſtinere. ¶ Myſtice
autē hic agitur de cibo penitētie ꝛ lachrymarū/ quo de⁹
paſcit penitentes in menſurā peccati: vt ſcđm menſuraꝫ
peccati ſit penitētie menſura. Iſte fuit cibus magdalene Cibus pe
quando lachrymis xp̄i pedes rigauit. Luc.7. Iſto cibo nitētie.
penitēs nō ſolū paſcitur: ſed etiā deum paſcit ꝛ reficit. vt
oſtēdit Pe.ra. de magdalena. ſup illo v̄bo Luc.7. In- Luce.7.
trauit ieſus domū cuiuſdam phariſei ꝛc. dicēs. Phariſei
domū xp̄s intrauit nō vt iudaicos caperet cibos: ſꝫ po-
tius diuinā miaꝫ largitur⁹ accubuit: nō vt pocula ſapo
rata melle florib⁹ ſtipata ſumeret: ſꝫ vt penitētis lachry lachrime.
mas ex ipſis occuloꝝ fontib⁹ in ſuum ſumeret cibū. Et
ecce inquit mulier ꝛc. venit illi pietatis non volupta-
tis cibum exhibitare: deniq̄ ꝛ penitētie ponit menſam:
ferculum cōpunctionis apponit/ cibum doloris infert:
potū lachrymis tempat in menſuram: ꝛ ad delitias di-
uinitati' totas totā pulſat cordis ſui ꝛ corporis ſympho
niam: organi plācib⁹ dat clamorē: citharā p ſuſpiria lō
ga modulatur: gemitus aptat in fiſtulam: ꝛ dum pect⁹
ipſam conſcientiam arguens ſepius percutit. facit cym
bala perſonare. Deinde apportat diuinis occulis ci-
bos: ꝛ totas ſic mīe copias reportat. Iſte cibus lachry-
maruꝫ bene figuratur in illo pbleumate qđ ſanſon phi
liſteis propoſuit dicens. De comedente exiuit cibus: et Judi.14.
de forti egreſſa eſt dulcedo. Vbi notandum φ per come
dentem in ſcriptura ſepe figurat̄ peccato2/ eo φ comedē
do cibū vetitū p̄mū peccauit hō. Gen.3. Per forte v̄o ſi Gen.3.
gnificat̄ amaritudo mūdi ꝛ caſtigatio carnis/ q̄ boi ex tio

ri fortio ⁊ dura videt̃: q̃ tñ dant̃ nobis vt in ipſis vinca=
Sapie. 10 mus. Sapie. 10. Certamen forte dedit illi vt vinceret.
Per cibū vō ſignificat̃ ipſa pnia: qua cibat̃ aia. ps. 41.
ps. 41. Fuerūt mihi lachꝛyme mee panes ⁊c. Per dulcedinem
vero denotat̃ ſpūalis delectatio: qua aia diuina adiuta
gr̃a in aduerſatib⁹ ⁊ carnis caſtigatiōe delectat̃: ſic ꝙ il=
lud qḋ carnalr̃ viuētib⁹ amarū ſapit / illi amore iuſticie
Eccl. 23. totū dulce videt̃. Et (vt ḋr Eccl. 23.) nihil dulci⁹ ꝙ̃ reſpi=
cere in mādatis dn̄i. Sic ergo ad ꝓpoſituꝫ de comedēte
exiuit cib⁹ qn̄ peccator ꝯſiderās ſeipſuꝫ de pctīs ſuis pe
nitentiā agit ⁊ cōtrit⁹ potū lachꝛymarū emittit. Et tunc
cōſequēter de forti egredit̃ dulcedo / qꝛ illa q̃ ſibi pri⁹ vi
debant̃ amara ⁊ fortia. ſ. orōnes ⁊ ieiunia ⁊ huiuſmodi
oia ſibi nūc dulcia videnẗ ⁊ ſapida. vt merito dicat illḋ
Job. 6. Job. 6. Que prius tāgere nolebat anima mea / nūc pre
anguſtia cibi mei ſunt. Et de iſto cibo nunc ait pſal. Ci=
babis nos pane lachꝛymaruꝫ ⁊c. Et de iſto cibo lachꝛy=
marum vide ſupra. v. 690.

1377 **Poſuiſti nos in contradictionē vicinis noſtris: et inimici noſtri ſubſannauerunt nos.**

¶ Hic oſtēdit pſecutoꝝ ꝯtradictionē: ad litterā hoc dicit
pſal. qꝛ in illa captiuitate babylonica rex aſſyꝛioꝝ po=
ſuit ſamaritanos habitare terras iudeoꝝ. (vt ḋr. 4. reg.
4. reg. 17. 17.) qui odio habebant iudeos. ⁊ econtrario. Propter
Joan. 4. qḋ ḋr Joan. 4. Nō eni coutūtur iudei ſamaritanis. Et
ideo ſi aliquid ꝓponebāt regi de reditu iudeoꝝ ad pro
priā terrā: illi ſamaritani eoꝝ vicini quātū poterāt cōtra
dicebāt ne rex ipſos a captiuitate liberaret: ac etiā poſt=
q̃ꝫ liberati fuerint ⁊ ḋ licētia Cyri ad ꝓpria reducti ipſis
Eſdre. 1. iudeis multū erāt infeſti. vt pꝫ prio Eſdre quaſi p totū.
Silr̃ qn̄ iudei reuerſi voluerūt reedificare ciuitatē hieru
ſalē illi deridebāt eos ⁊ ſubſannabāt. q. d. Iſti nō faciēt
Nee. 4. q̃ cogitāt. Vn̄ vt habet̃ Nee. 4. cū audiſſet ſanaballath
ꝙ edificarem⁹ murū / irat⁹ eſt valde: ⁊ mot⁹ nimis ſub=
ſannabat iudeos: ⁊ dixit corā frequētia ſamaritanorū.
Quid iſti imbecilles iudei faciūt ⁊c. ¶ Per hoc myſtice
dat pſal. intelligere ꝙ xp̄o incarnato reſuſcitato: ⁊ in ce=
lis aſſumpto: apl̄i q̃ erāt veri iudei circuibāt p orbē edifi
cantes eccl̄iam dei in noīe ieſu xp̄i: quib⁹ ab auditorib⁹
Cōtradi= cōtradicebat̃ dicēs. Qui ſunt iſti nouoꝝ demonioꝝ an
cebāt gen nunciatores? Sed cōtradictores vincebant̃: ⁊ fideles ef
tes aplīs. ficiebant̃. Predicabāt eni mortuū ſurrexiſſe. noua res.
ſed incredibiles rei fidē miracula faciebāt. Et nō ſolum
cōtradicebāt / ſed etiā ſubſannabāt fideles dicentes. Iſti
colūt mortuū crucifixū: ſed multi ſubſānātes aplos pri⁹
facti ſunt poſtea xp̄iani vſq; ad ſanguinē confitentes. vt
Actuū. 9. de aplo paulo patuit Act. 9. ꝙ ideo vincebāt cōtradicto
ps. 30. res: qꝛ a xp̄o ꝓtegebant̃. ps. 30. Proteges eos in taber=
naculo tuo a cōtradictiōe linguarū. Iſta eſt cōtradictio
hereticoꝝ ⁊ ſciſmaticoꝝ qui fidelib⁹ ꝯtradicūt fidei veri
Actuū. 13. tatē abnegātes. Act. 13. Cōtradicebāt his que dicebātur
ps. 30. a paulo blaſphemātes. Vbi aūt gl. ps. 30. ꝙ fideles a cō
tradictiōe hereticoꝝ in futuro ſclo̅ abſcondent̃: ſed in p̄=
ſenti ꝓtegunt̃. dū eni in p̄ſenti pegrinamur cōtradicunt
heretici negantes futura: ſed tu deus proteges eos in ta
bernaculo tuo. ſ. intra fidem que eſt earum rerum quas
pro nobis dominus geſſit ⁊ pertulit. Et hec eſt catholi=
ca eccleſia: que eſt tabernaculū fidei ⁊c.

1378 **Dn̄e de⁹ virtutū cōuerte nos: et oſtēde faciē tuaꝫ et ſalui erimus.**

¶ Hic poſtulat diuinā cōſolatiōnē. Et exponit̃ iſte v̄ſus
vt ſupra. 1374. Et nota ꝙ in iſto pſal. trib⁹ vicib⁹ iſtum
v̄ſuꝫ repetit pſal. petēs diuinam cōſolatiōnē. Preuide=
bat eni in ſpū triplicē captiuitatē iudeoꝝ futurā. ſ. baby=
loniorū p nabuchodonoſor: grecoꝝ p antiochū: ⁊ roma
noꝝ p titū ⁊ veſpaſianū. Jdeo ꝓ liberatiōe ab illis trib⁹
captiuitatib⁹ ter iſtū v̄ſum dicit / petēs diuinā miaꝫ. Hic
tn̄ moralr̃ notandū ꝙ rogare debem⁹ deū: vt nos i mul Cōuerſio
tis cōuertat ſcdꝫ mlta mēbra q̃ ad ipſuꝫ myſtice debem⁹ ad deū in
cōuertere. ſ. vt cōuertat̃ facies ad gratiarū imploratio tiplex.
nē: vt cōuertat̃ caput ad ſupboꝝ deteſtatiōnē: vt ꝯuerta
tur oculus ad ſecretoꝝ cōſiderationē alias meditatio=
nem: vt cōuertat̃ man⁹ ad egenoꝝ ſuſtētatiōnē. vt ꝯuer=
tatur pes ad mādatoꝝ obſeruatiōnē: vt cōuertat̃ cor ad
diuinoꝝ amorē. ¶ Primū pꝫ. qm̄ qui ab aliquo vult pe
tere ad illū faciē cōuertit ⁊ nō dorſum. Sic eni ezechias
rex gratiā vite lōgioris a deo petere volēs / ꝓpter xp̄m
quem ex ſemine ſuo ſperabat eſſe futurū faciē ſuā cōuer
tit ad xp̄m. 4. Reg. 20. Conuertit faciē ſuam ad parietē / 4. reg. 20.
et orauit dn̄m dicēs. Obſecro dn̄e memēto mei ⁊c. Per
faciē eni intentiōnē mentis accipe: ſed p parietē xp̄ꝫ do=
mū eccl̄ie circūdantē / in quē iudei vnanimiter irruerūt.
ps. 61. Irruitis in hoiem vniuerſi vos tanq̃ꝫ parieti in= ps. 61.
clinato ⁊c. Ad iſtū ergo parietē xp̄m cōuertamus faciēꝫ
gratiā eius volētes ipetrare exēplo ſarre. de qua Tob. Tob. 3.
3. Ad te dn̄e ꝯuerti faciē meā: peto dn̄e ⁊c. ¶ Scdꝫ pꝫ. vt
enim pꝫ: conuertere ſe ad aliquē / eſt ſe ſibi humiliare et
ſubijcere. qḋ fit facilr̃ qn̄ homo cōſiderat dolores vite p̄=
ſentis. Propter qḋ ḋr ps. 7. Conuertet̃ dolor eius in ca ps. 7.
put ei⁹. q. d. Ex cōſideratiōe hūane fragilitatis ⁊ miſie
conuertetur caput ⁊ humiliabitur. Omis enim miſeria / Nota.
omnis dolor ⁊ pena eſt quedam pro peccato nobis da=
ta retributio: que in caput noſtrum conuertitur: quan=
do ipſius conſideratione homo humiliatur. Propter
quod dicitur Abdie. 1. Retributionem tuam conuertet Abdie. 1.
in caput tuum. ¶ Tertiū patet. ſic enim zacharias ſecre
ta dei meditari volens enigmate ſibi oſtenſa conuer=
tit oculos ſuos ad illa dicens. Conuerſus ſum ⁊ leuaui Zach. 6.
oculos meos: ⁊ ecce quattuor quadrige ⁊c. Ex iſta con=
uerſione oculorum que ſignificat attentionem intelle=
ctus: vt ibi dicitur de myſterio quadrigarum fuit infor
matus. ¶ Quartū patet. per manus autem deſignātur
opera ⁊ maxime pietatis. Unde ad exercenda pietatis
opera dixit iſrael armigero ſuo. Conuerte manum tuā: 2. pali. 18.
et educ me de acie: quia vulneratus ſum. Magnuꝫ pie
tatis opus eſt infirmis ſubuenire. Sic et deus manum
ſuam conuertit dum noſtri miſeretur. Eſa. 1. Dicit domi Eſa. 1.
nus. Conuertam manum meam ad te: ⁊ excoquam ad
purum ſcoriam tuam ⁊c. ¶ Patet quintū. quoniā ſic pe
des ſuos per quos ſignificātur affectus pſal. conuerte=
rat dicens. ps. 118. Cognoui vias tuas: ⁊ conuerti pe= ps. 118.
des meos in teſtimōia tua. ¶ Sextū patet. qm̄ hoc dn̄s
poſtulat a nobis: dicens. Conuertimini ad me in toto Johel. 2.
corde veſtro: qḋ fit per verā dilectiōnē. In parte eni cor
dis / ⁊ nō in toto cōuertit̃: qui aliqḋ retinet in corde p illi
citum amorem / quo offendit̃ dn̄s. Propter qḋ ḋr Eccl.
21. Qui timet deū. ſ. timore filiali qui dilectioneꝫ inclu= Eccl. 21.
dit / conuertetur ad cor ſuum. Vt ergo oībus iſtis mo
dis conuertamur / recurramus ad deum dicētes. Domi
ne deus virtutum conuerte nos ⁊c.

Vineam de egypto tranſtuliſti: eiecisti gentes et plantaſti eam. 1379

¶ Hic proceſſus vinee. ſ. eccl̄ie ante xp̄i incarnationē de
mōſtrat̃. Et circa hoc duo oſtēdit. Primo ei⁹ ſtatū ꝓſpe
ritatis. Scdo aduerſitatē ibi. Vt qd. Circa primū quat
tuor oñdit. Prio ei⁹ de egypto liberationē. Scdo i terra
ꝓmiſſiōis ei⁹ radicationē ibi. Dux itineris. Tertio ei⁹
i altū eleuationē ibi. Operuit. Quarto ei⁹ i latū dilatatio
nē / ibi. Extēdit. Quātuꝫ ad primū notādū: ꝙ ſic plāta po

bilis in terra fertili: ⁊ mala poſita tráſplátat ad terrá bo
nam vt fruct⁹ bonos afferat. Cóſilr de⁹ pplm ſuũ i terra
egypti q̃ idolatrie erat dedita ne ad idolatriam cũ illis
cóuerſando inclinaret/abſtulit de terra illa ipſuz ab egy
ptiaca ſeruitute liberádo: ⁊ p deſertũ quinquaginta an
nis pducés ad terrá ꝓmiſſiõis induxit. De qua abiectis
gẽtib⁹/in ea ipſuz ſuũ pplz plátauit: dádo ſibi dicte ter
re ꝓmiſſiõis poſſeſſioné. Et hoc eſt qđ de ecclia ſub noie
vinee pſal. vt ctior dicit deo. Uineá de egypto tráſtuli
Eſa 5. ſti.i.pplm tuũ vel ſygnagogá q̃ vinea dr. Eſa.5. Uinea
dñi exercituũ dom⁹ iſrael eſt. tráſtuliſti.i.mirabilr pplm
educendo de egypto eieciſti gentes.ſ.idolatras de ter=
ra ꝓmiſſiõis. vt habet in lib. Joſue quaſi ꝑ totũ: eijcien
do.ſ.reges chananeoꝝ ⁊c. quoꝝ eiectio fuit miraculoſa
et magis diuina vtute q̃ hũana facta. Et plátaſti eá.ſ.
Uinea dicitur anima noſtra. eccliam. ¶ Myſtice aũt hec vinea eſt anima noſtra: que
merito dr vinea ratióe multiplicis aſſimilatióis qua vi=
nee equipat.ſ.róne plátatióis: róne putatióis: róne liga
tióis: róne foſſióis: róne occupatióis: róne fructificatio=
nis. ¶ Primũ ptz. qm ſicut vinea plátat in terra: ſic aia
noſtra in terra corpis creat: q̃uis enim de aia pmi hois
apđ doctores ſit dubiũ/vtrũ pmo fuerit creata extra cor=
pus: ⁊ poſtea vnita corpi. De alijs aũt certũ eſt q̄ in cor
pore creat. vt oñdit magiſter lib.2. di.17. Sicut etiá vi=
nea nó pót fructũ facere/niſi q̃diu in terra manet plan=
tata: ſic nec anima niſi q̃diu vnita corpori manet. quia
ſtatim ſepata ampli⁹ non pót mereri. vt oñdit magiſter
Hiere.2. lib.4.di.50. Unde de plátatione huius vinee dicit dñs
Ego plátaui te vineá electá oíe ſemé veruz. Eſt eni hec
vinea electa róne finis ad qué eſt creata. ⁊ habet oíe ſe
men verũ róne fruct⁹ ad qué eſt ordinata. Sicut eni ſe=
men in ſe habet vtuté fructificádi: ſic dñs dedit aie vtu=
tem qua fructificare poſſit.ſ.intellectũ ad ipſum cogno=
ſcendũ: volũtaté ad ipſum diligendũ: memoriam ad ip
ſum cótinue recordandũ. ¶ Sz circa iſti⁹ vinee plátatio
nem occurrit primo dubitatio quaz facit magiſter lib.2.
di.1. dicés. Cũ maioris dignitatis videtur eſſe anima ſi
abſqz corpe pmanſiſſet: cur vnita eſt corpi vel in corpo=
re plátata. Ad hoc multiplex aſſignat ró. v.990. ¶ Se=
cundũ ptz. qm ſicut vinea putat vt fructũ plus afferat:
quinimo ne ſilueſtris efficiat: ideo eni putata plus fru=
ctificat ⁊ meli⁹ cóſeruat. qꝛ virtus radicis eius ad pau
ciores palmites tráſmittit: ⁊ ſic eius virt⁹ magis vnita
vigorat. et ſic putare nó eſt aliđ q̃ vtuté ad multos pal=
mites diſpſaz ad vnũ reducere. Sic ⁊ putáda eſt anima
noſtra: qꝛ tota virt⁹ eius ad vnũ ſolũ.ſ. ad deũ eſt redu=
cenda. vt.ſ. intellect⁹ anime oĩb⁹ alijs abiectis ſolum
ad dei cótéplationé intendat. Uolũtas ad dei dilectio=
nem: memoria ad ei⁹ recordationé. Si eni ad multa ſe
velint iſta ſpergere ſatis facilr anime efficeret ſilueſtris
et infructuoſa. Et ſi queras. Nõne mihi licet cogitare de
familia mea/diligere eá: ⁊ ſimilia. Rñdeo. q̄ nó róne fa
milie tue ſed ſolũ róne dei: ſic q̄ oĩa que cogitas redu
Leui.25. cas ad deũ ⁊c. De iſta putatióe dr Leui.25. Sex annis
putabis vineá tuam: ſeptimus aũt annus requietionis
erit. nó putabis eam. Sex anni putatióis ſunt ſex vitia
que ab anima debemus putare.ſ. vanas cogitationes:
prauas delectatióes: aſtutas machinatióes: falſas locu
tiones: prauas opatióes: ⁊ mundanas occupationes.
Quib⁹ ſex ab anima amputatis: ann⁹ ſeptimus requie
tionis habebit. ¶ Sz aduerte q̄ in putatione oportet té
pus obſeruare debitũ: ſicut ſi tépore incógruo vineá pu
tares nihil ꝓficeres: ſic ⁊ in iſta ſpũali putatione: cuius
putationis tempus debitum eſt ſolũ vita preſens. Cañ.
2. Tempus putationis aduenit. Ideo de illis qui tem
pore iſto vineam putare negligunt/conqueritur domi=
nus dicens. Poſuit vineam meam deſertam. ¶ Tertiũ
Johel.1. patet. quoniá ſicut vinea putata ligatur ad paluz ne ad
terraz corruat: ſic anima putata a predictis vitijs ne ite
rum ad terram.i. ad vitia ⁊ terrena cadat: ad chriſtum
per amoris vinculum ligari debet: quia ſine chriſto ca=
ſum peccati vitare non poteſt. In cuius figuram quan=
do tépore chriſti paſſionis ipſe in horto volens orare a
diſcipulis ſe diuidens: at ſtatim ipſi dormiebát nec po=
terant vigilare ad ſignificandũ q̄ ſine ipſi⁹ ſuſtentatio=
ne nullũ bonũ valem⁹ facere: ſz neqz dormitationé pec
cati vitare. Et ideo ad xpz vité aie ſue ligauerat paulus
qui dicebat. Xpo affixus ſum cruci. ¶ Quartũ pz. Poſt Gala.2.
q̃ enim vitis eſt plantata ⁊ ligata tunc foditur vt plus
humoris habeat: ⁊ tunc melius foditur quando plu=
uia preceſſerit que terram aliqualiter irrigauerit. Sic
ſpiritualiter eſt faciendum de vinea anime. Ubi ſciédũ
q̄ fodere eſt terrá clauſam aperire: ⁊ illam partem que
ſubtus manebat abſconſa/vertere: ⁊ ipſam deſup facere
manifeſtaz. Hoc aũt facit ſpũaliter confeſſio: que occul
ta peccata ſacerdoti facit manifeſta: ⁊ ſic humorem dat
anime dum dei acquirit gratiz. ꝓuerb.28. Qui abſcon= ꝓuer.28.
dit ſcelera ſua non dirigitur: qui autem confeſſus fuerit
⁊c. miam conſequetur. ¶ Quintũ patet. Sicut eni inter
omnes arbores vinea vt fructum faciat maiorez requi
rit occupationem: vt experientia docet: ſic ⁊ anima no=
ſtra vt fructum afferat multum requirit diligentiaz: qđ
ſatis patet ſi conſideres quot ⁊ quales habet inuaſo=
res qui eius fructum impedire querunt. Unde ſi quis
ocioſius ſtet contra anime hoſtes ſtatim hec vinea diſ=
ſipatur. ꝓuerb.24. Tranſiui per vineam hominis pi= ꝓuer.24.
gri: ⁊ ecce totum repleuerant vrtice: operuerant faciem
eius ſpine: maceria lapidum deſtructa erat. quia ſtatim
cum cuſtodia anime negligitur: vrtice que pungunt/li=
cet non lacerent.ſ. vane cogitationes ipſam replent: có=
ſequenter ſpine que volucrant.ſ. male delectationes ip
ſam operiunt: ex quibus maceria lapidum.ſ. virtutum
congeries diſſipatur. Unde talis merito dicere pót illđ
Cant.1. Poſuerũt me cuſtodé in vineis: vineaz meá nó Cant.1.
cuſtodiui. ¶ Sextũ ptz. quia ſicut ſuper oĩa ligna vi=
tis dum viuit in radice ratione fructus eſt nobilior: ſic ⁊
anima dũ in radice charitatis máſerit fructũ nobiliorez
deo reddit: immo ſolũ talis vitis fructuz deus acceptat
ad meritũ. Sic écótrario ſicut vitis a radice ſepata inter
oĩa ligna cótéptibilius lignũ eſt: ⁊ ſolũ igni aptum (vt
ait Aug. ſup Joañ.) ſic ⁊ anima nr̃a ſi a radice charitatis
ſepata fuerit: ad nihil valet. niſi vt in igné mittatur ⁊ ar=
deat. Et hoc eſt qđ dr Eze.15. Fact⁹ eſt ſermo dñi ad me Ezech.15.
dicés. Fili hois quid fiet de ligno vitis ex oĩb⁹ lignis
nemoꝝ: Nunquid tollet vt ex ea fiat opus. q.d. nó. Se
quit. Ecce igni datũ é. De hac ergo vinea dicat deo pſal.
Uineam de egypto tráſtuliſti: per egyptuz intellige ſta
tum peccati. Eieciſti gentes.ſ. amorreoꝝ pherezeũ ⁊c. q̃
diuerſa peccata ſignificát. vt habes. v.1337. Et planta=
ſti eam ſcilicet in gratia.

Dux itineris fuiſti in conſpectu eius: et plantaſti radices eius: et impleuit terram. 138.

¶ Hic oſtendit eccleſie in terra promiſſionis radicatio=
nem. Quantum enim ad litterá oñdit pſal. qualr ecclaz
ſuá ſiue ſynagogá iudeoꝝ eduxit de⁹ p deſtu: ⁊ induxit i
terrá ꝓmiſſiõis: dicés. Dux itineris fuiſti iꝯſpectu ei⁹: qꝛ
de⁹ ꝓcedebat p deſertũ iudeos: p dié i colũna nubis: ⁊ p
nocté in colũna ignis/ vt dux eſſet itineris vtroqz tpe. vt
Exo.13. habet Exo.13. Plátaſti radices eius.ſ. ſctós patres: vt Exo.13.
ioſue/dauid/eſaiam/hieremiá/ ceteroſqz ſctós patres et
ꝓphetas/in quib⁹ tanqȝ in radicib⁹ viuebat ſynagoga
Hiere.12. Plátaſti eos ⁊ radicé miſerũt. Et ſic impleuit Hiere.12.
terrá: qꝛ mirabilr in puo tpe multiplicabantur qđ fiebat

ps.103. virtute diuina. Vñ ps.103. Oia in ſapientia feciſti dñe:
impleta eſt terra poſſeſſione tua. Per hoc eni ꝙ ſyna=
gogã ſic deꝰ deduxit ⁊ multiplicauit. vult oſtẽdere quo=
mõ deꝰ eccliam noui teſtamẽti gubernat. Nã filiꝰ dei aſ
ſumpta humanitate noſtra ductor fuit eccl'ie q̃ de ſeipo
Joan.14. dicit. Ego ſum via veritas ⁊ vita. Joañ.14. Vñ de iſto
Math.2. duce ex iudeis nato dr ipſi ſynagoge. Math.2. Ex te ei
exiet dux q̃ regat pplꝫ meũ iſrl'a. eccliaꝫ q̃ p fidẽ deũ cõtẽ
plat'. Plãtaſti radices eiꝰ. Sicut eni antiqui ſcti ⁊ ꝓphe
te dicebãt' radices ſynagoge: ſic ⁊ ſcti apli ⁊ p̃dicatores
eorũ ꝙ ſucceſſores/radices ſunt eccl'e ex qbꝰ eccl'a creuit.
Plãtauit ergo radices eiꝰ qñ ſctõs aplos ⁊ predicato=
res elegit: ⁊ p ſpm̃ ſctm̃ cõfirmauit. Et ſic etiã impleuit ec
cleſiã qñ ipſos p mũdum miſit p̃dicare euãgelium omni
Hiere.23. creature. Hier.23. Celũ ⁊ terrã ego impleo: dicit dñs. Ce=
lũ implet dũ iuſtos gr̃a replet: ſꝫ terrã iplet dũ p̃dicatio
ps.18. nẽ fidei ſpargit p oẽꝫ terrã. ps.18. In oẽꝫ terrã exiuit ſo=
Dux mul nus eoꝝ. ¶ Moralr aũt notandũ ꝙ hodie multi a ma=
tiplex. lis ducibꝰ male ducunt' ꝯtra xpi ducatũ. Nã ducunt' ho
die aliqui illecebroſa ſenſualitate/ pruritoſa familiarita
te/ p̃ſumptuoſa temeritate/ malitioſa ſeueritate. Primũ
ptꝫ. Nã illi q̃ nõ ducunt ſcdꝫ v̾tutẽ ſꝫ ſcdꝫ paſſionẽ: tales
ducunt' illecebroſa ſenſualitate: ⁊ nõ viuũt ſcdꝫ bonũ ho
neſtũ ſꝫ ſcdꝫ delectabile. Sic ductus fuit iuuenis ille ve
cors: quẽ mulier meretrix vultu placato/ ſermonibꝰ blã
dis ⁊ labijs ptraxit: ⁊ ſequit' eã quaſi bos ductꝰ ad vi=
Prou.7. ctimã. Prou.7. Sꝫ iſte ducatꝰ ẽ malus: qꝛ ducit ad mor
tẽ. vñ ad Gal'.4. Spũ ambulate: ⁊ deſideria carnis nõ
pficietis. ⁊ infra. Si ſpũ ducimini nõ eſtis ſub lege: ſi au
Si ſecũ mali tẽ ſpũ facta carnis mortificaueritis/ viuetis. ¶ Scdo qdã
ducunt' pruritoſa familiaritate. Familiaritas eni vel ſo=
cietas male ad vitia multa ducit. Quã vitandã oñdit
Seneca li Seneca epla.18. dicẽs. Si vis peregrinatiões tuas ha=
bro.19.epi bere iocũdas comitẽ tuum ſana: herebit tibi auaritia q̃
ſtola.104 diu auaro ſordidoꝙ conuixeris: herebit timor q̃diu cũ
ſupbo ꝯuerſaberis: trixas habebis. Si vis vitijs exui lõ
ge a vitiorũ exẽplis recede: ⁊ ad meliores trãſi. De tali du
Prou.16. ctore puerſo dr. Vir iniquꝰ lactat amicũ ſuũ: ⁊ ducit eũ p
viã nõ bonã. ¶ Tertio ducunt' aliqui p̃ſũptuoſa temeri
tate quales ſunt aliq̃ qui ꝓprio ſenſui nimis adherent.
Imperitia ei ruſticitas plurimos decipit: ⁊ hoc ꝓpt' in=
experientiã. Vñ paſſio iuuenũ eſt p̃ſumptio: timiditas
vero ſenũ: vt dicit tulliꝰ. Et d talibꝰ verificat' illd Matt.
Matt.15. 15. ꝙ ſunt ceci ⁊ duces cecoꝝ. ¶ Quarto qdã ducunt' ma
litioſa ſeueritate/ ſicut tyrãni ⁊ potẽtes ſubditos tyrãni
Eſa.5. ce ducũt. Vñ de ipſoꝝ ſubditis dr Eſa.5. Propterea capti
uus ductꝰ eſt ppl's meꝰ qꝛ nõ habuit ſciẽtiam: ⁊ nobiles
Dux vidit eiꝰ interierũt fame ⁊c. ¶ Sꝫ ꝯtra quattuor predicta xps
christus. dux noſter in ſuo ducatu quattuor virtutes i p̃latis oſtẽ
dit neceſſarias/ q̃ alios habẽt ducere: qñ duxit diſciplos
ſuos in montẽ excelſuꝫ: ⁊ corã eis trãſfiguratꝰ ẽ. Matth.
Matt.17. 17. Vbi apparet ꝙ xps exẽplũ quadruplex dedit p̃la
tis. Prio vt ſubditos ducãt in mõtẽ excelſuꝫ. ſ. rõnis ne
ſenſualitas rõni predñet' ꝯtra p̃mum. Scdo vt eos aſ=
ſociẽt cũ helia ⁊ moyſe p honeſtatẽ cõuerſatiõis cõtra ſe
cundũ. Tertio vt hũiliter viuãt: ⁊ alta de ſe nõ p̃ſumãt.
vñ diſcipli ceciderũt i faciẽ ſuã. Quarto vt p̃lati nõ dñi
ſꝫ pſcõs ſe eẽ cognoſcãt. Vñ ibi p̃ma vox audita ẽ ſupra
Sapie.7. xpꝫ. vñ de xpõ dr. Ipſe ſapie dux ẽ: ⁊ ſapiẽtũ emẽdator.

1381 **Operuit montes vmbra eiꝰ: ⁊ ar-
buſta eius cedros eius.**

¶ Hic oſtendit eccl'ie in altum eleuationẽ. Hoc ad litte=
ram dicit de ſynagoga: que poſtq̃ plantata fuit in terrã
promiſſionis altis honoribus ⁊ dignitatibus fuit exal=
tata: ⁊ a circunſtãtibus gentibus ⁊ regibus honorata: ſi
cut tp̃e dauid qui ſubiugauit ſibi gentes per circuitum/
et reges. ſ. philiſtinorũ moabitarũ/ ⁊ regem ſabba ⁊c. vt
habetur.2. Reg.8. Etiam tẽpore ſalomonis de quo di= 2.reg.8.
citur.3. Reg.10. Magnificatus eſt rex ſalomon ſup oẽs 3.reg.10.
reges terre diuitijs ⁊ ſapiẽtia: ⁊ omnes deſiderabãt vide
re vultum ſalomõis. Qd notans pſal'. dicit. [Operuit
montes vmbra eius ⁊c. Per montes altos ⁊ cedros in=
telligit alta regna ⁊ ipſoꝝ reges: quos vmbra. i. nomẽ ⁊
fama ſynagoge ⁊ regum eius operiebat. Per hoc vult
oſtendere pſal'. exaltationem eccleſie fidelium/ que ſibi
ſubiecit reges mundi ⁊ principes: vt etiam totius orbis
princeps imperator romanus glorietur ſe xpi ſubditũ
vocare. ¶ Vel aliter myſtice loquitur de ſynagoga/ cuiꝰ Dignitas
montes erat prophete/ quos operuit vmbra: quia ꝓphe eccleſie.
te in figuris ⁊ vmbratice loquebant'. Vnde vmbra ſyna
goge fuit circunciſio. ſ. baptiſmus ⁊ huiuſmõi: q̃ ꝓphete
ſub figura loquebãtur. Ideo velamẽtis figurarũ quaſi
vmbra fuerũt opti. Per cedros aũt intellige altos ⁊ ſu
pbos/ ſicut fuit nabuchodonoſor/ holofernes/ ãtiochꝰ/
⁊ ſilẽs. quos tñ ſynagoga operuit/ ⁊ ſibi ſubiecit. Et hec
omia figura erãt eccl'ie xpi q̃ operit omes ꝓphetas per
oppoſitũ. i. apit: ⁊ ſuperborũ ſibi ſubijcit colla.

**Extẽdit palmites ſuos vſqꝫ ad 1382
mare: ⁊ vſqꝫ ad flumẽ ꝓpagiẽs eiꝰ**

¶ Hic oſtendit eccleſie dilatationem. Vbi aduertendũ
ꝙ tẽpore Joſue/ filij iſrael habuerunt poſſeſſionẽꝫ terre
promiſſionis: ſed ſuccedente tempore. ſ. dauid ⁊ ſalo=
monis multum ipſorum poſſeſſio fuit dilata: intantum
ꝙ ab vna parte pro termino habebat mare occidentale:
ab alia vero parte pro termino erat fluuius magnꝰ eu=
phrates. Sic enim eis promiſerat deus: dicens. Si cu= Deute.11.
ſtodieritis mãdata mea a flumine euphrate vſqꝫ ad ma
re occidentale erunt termini veſtri. quod impletuꝫ fuit
tempore ſalomonis. Et hoc notans pſal'. dicit. [Extẽ=
dit palmites ſuos vſqꝫ ad mare: ⁊ vſqꝫ ad flumen pro=
pagines eius. Per palmites intelligit filios qui naſcũ=
tur ex patribus/ ſicut palmites ex vite. ⁊ ſimiliter intelli
git propagines progenitis filijs a patribus. Per hoc
vult pſal'. oſtendere eccleſie chriſti dilatationem que to
to orbe terrarum diffuſa eſt. ¶ Hinc autẽꝫ moraliter po
tes notare ꝙ termini eccleſie ad quos ſe extendit/ ſunt
duo. ſ. mare et flumen. Per mare ſignificatur penitentia
a qua inchoatur eccleſia. vide verſ. 1171. Per flumen
vero intellige ſpiritũſanctũ quo perficitur: dicente xpo.
Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aque
viue. Hoc autem dicebat de ſpirituſancto ⁊c.

**Vt quid deſtruxiſti maceriam 1383
eius: et vindemiant eam omnes
qui pretergrediuntur viam.**

¶ Hic agitur de ſtatu eccleſie tempore aduerſitatis. Et
primo ponit ſynagoge inuaſionem. Secundo eius diſ=
ſipationem ibi. Exterminauit eam aper. ¶ Quantum
ad primum ſciendum ꝙ filij iſrael poſtq̃ fuerunt intro=
ducti per Joſue in terram promiſſionis/ q̃diu coluerũt
deum ⁊ ſeruauerant eius precepta/ erant vallati ange=
lorum cuſtodia: ſicut vinea maceria circundatur vt a
tranſeuntibus ſit tuta. Vnde Eſa.62. Sup muros tuos Eſa.62.
hieruſalem conſtitui cuſtodes ⁊c. Tuncꝙ ſynagoga tu=
ta manebat: nec ab hoſtibus poterat dãnificari. Sꝫ ſta=
tim dũ ad idolatriã declinauit: angeloꝝ cuſtodiã pdi=
dit: ⁊ a gẽtibꝰ cõculcabat'. vt ptꝫ per totũ librũ iudicum.
Vñ traditi ſunt qñꝙ in manu regis meſopotamie: ali=
quãdo in manu regis moab: ⁊ ſic d alijs. vt pꝫ Judic.3. Judic.3.
Hoc ergo notans pſal'. dicit. [Vt quid deſtruxiſti mace
riam eius ⁊c. i. vt quid remouiſti angelorum cuſtodiaꝫ

a ſynagoga/qua remota diſſipat̃ ꝛ vindemiat̃ a gētib⁹
per circuitū. Ad hoc pōt reſpōderi/ꝙ hoc ſibi accidit ꝓ=
pter idolatriā ꝛ ꝯtēptū mādatoꝝ dī. Et vt dicit glo. hoc
accidit ſynagoge: q̄ ſupba fuit aduerſus plātatorem: et
non ſolū occidit ſeruos ad ſe miſſos: ſed etiā filiū here=
Matth. 21. dem. vt xp̄s oſtēdit Matth. 21. Hoc etiā myſtice intel=
Eccl'ia de ligitur hodie de eccl'ia romana: q̄ q̄ ad idolatriā ꝑſimo
ſtruit̃ a tri niā deuenit ꝛ ꝑ ſupbiā dñari appetēs nō ꝓficere: a deo
bus. videt̃ derelicta. Uñ ab oībus pretergredientib⁹. ſ. tyran=
nis ꝛ ꝓpl'is q̄ legē ꝑtergrediunt̃/ꝯculcat̃ ꝛ vindemiat̃.
q̄ vn⁹ accipit vnā partē alius aliā: ita vt hodie pauca
ſub poteſtate ſummi pōtificis conferenda remanſerint.
Materia eſt clara: nō indiget expoſitiōe. Et nota ꝙ hec
3. reg. 19. tria eccl'iam deſtruūt. Prio clericoꝝ malitia. 3. reg. 19.
Dereliquerūt pactū meū filij iſrael/altaria tua deſtru=
ꝓuer. 29. xerūt. Scđo regum ꝛ principū auaritia. ꝓuerb. 29. Rex
iuſtus erigit terram/vir auar⁹ deſtruet eā. Tertio mu=
ꝓuer. 14. lierū amicitia. ꝓuer. 14. Mulier ſapiens edificauit do=
mū ſuā: inſipiēs conſtructam manib⁹ deſtruet.

1384 Exterminauit eā aper de ſilua: ꝛ
ſingularis ferus depaſt⁹ eſt eā.

¶ Hic oñdit ſynagoge diſſipationē. Synagoga tēpore
iudicū fuit videmiata: ſꝫ tñ remanebat in terra ſua plā
tata. ſed poſtea multiplicatis eoꝝ pctīs/ex toto fuit ex=
terminata. Ubi nota ꝙ exterminare ꝓprie dī aliqd ex=
tra terminos ſuos ponere. Fuit ergo extrema videmia
ſynagoge: ꝛ nō ſolū videmiata qñ fuit capta ꝛ extra ter
rā ſuā ducta/ſicut fecit nabuchodonoſor rex babylonis.
4. reg. vlt. 4. reg. vlt. Antioch⁹ tēpore maccabeoꝝ. 1. Mac. 1. Ro=
1. mac. 1. mani principes. Luc. 19. Iſtas ergo captiuitates futu=
Luc. 19. ras iudeoꝝ ꝓuidēs pſal. ait. ¶ Exterminauit eā aper de
ſilua. Ubi aduerte ꝙ ꝑ aprū de ſilua itelligit nabucho=
donoſor: regē babylonis q̄ ſic dī: q̄ ab hoīb⁹ eiect⁹ i ſil=
Danie. 4. uis cū beſtijs habitauit. vt habet̃ Dan. 4. Sed ꝑ ſingu=
Aper fer⁹. larē ferū accipe ꝓncipatū romanū ſic dictū ꝓpt̃ ſingula
ritatē dñij ꝛ exterminationē ciuitat̃ hierl'z: ꝓpl'i ac tēpli
deſtructionē. Uñ hic ait glo. Singularis ferus depaſt⁹
eſt eā. i. Tit⁹ ꝓnceps roman⁹. q̄ reliquias iudeoꝝ terri=
bilr̃ depaſcēs ꝯſumpſit. Qui dī ſingularis. i. ſupb⁹. Uñ
hic idē eſt aper ꝛ ferus. ſ. roman⁹ exercit⁹. Per hoc autē
vult oñdere pſal. crudelē ꝑſecutionē eccl'ie q̄ erit tp̄e anti
xp̄i/q̄ excedet oēꝫ ꝑſecutionē ꝑteritā. intm̄ ꝙ illo tp̄e etiā
Grego. 32. electos multos ꝓſternet ꝛ ſupabit. vt oñdit greg. 32. moꝝ.
moꝝ. c. 13. c. 13. Qui dī a ꝑ ſiue fer⁹ a feritate vl' crudelitate ſic dict⁹.

1385 De⁹ virtutū cōuertere: reſpice de
celo et vide: et viſita vineā iſtam.

¶ Hic oñdit̃ ſtatus eccl'ie ꝑfect⁹ poſt aduentū xp̄i. Et di
uidit̃ in ſex partes ſcđm ꝙ de eccl'ia pſal. ſex futura pre=
dixit. Prio ꝙ eccl'ie de⁹ recōciliabit̃. Scđo ꝙ ꝑ xp̄ꝫ eccl'ia
fundabit̃/ibi. Et perfice. Tertio ꝙ ſynagoga terminabi
tur/ibi. Incēſa. Quarto ꝙ fili⁹ dei incarnabit̃/ibi. Fiat
manus. Quinto ꝙ fides cōfirmabit̃ ibi. Et nō diſcedi=
mus. Sexto ꝙ eccl'ia brificabit̃ ibi. Dñe de⁹. ¶ Quātū
ad primū ſciendū ꝙ quāuis de⁹ in ſe ſit immutabilis: ꝑ ef
fect⁹ tñ mutabilis dī. Sic eñi dicim⁹ ipꝫ de irato fieri pla=
catū qñ pctōrib⁹ parcit: de placato fieri iratū: qñ ꝯtra pec=
catores irā ſuā oñdit. Siſr ipſū dicimus ꝯuerti/qñ nos
aduerſos ad ſe ꝯuertit. Et iſto mō loquit̃ hic pſal. dicēs.
¶ Dñe de⁹ virtutū. i. angeloꝝ cōuertere. i. nos aduerſos
Reſpicere dei. ad te cōuerte. ¶ Reſpice de celo. Reſpicere eñi dei nihil
aliō ē ꝙ̄ nos ad penitētiā vocare ꝛ ad grām. vñ. ſ. ꝟ. 4. 9
Grego. 16. Uñ et Grego. ait. Reſpicere quippe dei eſt ea q̄ ꝑdita
moꝝ. c. 4. ſunt ad ſuā gratiā reformare. Uñ ſcriptū eſt. Rex qui ſe
ꝓuer. 10. det in ſolio ſuo diſſipat oīe malū intuitu ſuo ꝛc. ¶ Et vi
Uidere dī de. Quid eñi eſt deo videre/niſi nos facere videre. Ui

de ergo ꝛ viſita vineā iſtam: nihil aliud eſt/niſi fac eam
te videre ꝛ cognoſcere: qđ faciet ſi videat ſeipſam. i. pctā
ſua cognoſcat. ¶ Et viſita. i. ſana ipſam infirmā: ſicut me
dicus infirmū viſitat vt ipſum ſanet. Per hec eñi oñius
ꝓdicat pſal. deū hoīb⁹ ꝑ aduentū ſuū recōciliari. ¶ No
ta ꝙ deus in ſcriptura multis modis dī cōuerti. Cōuerti
tur eñi peccatores cōuertēdo/afflictos liberādo/miam
cōferēdo defunctos ſuſcitādo tribulatos cōſolādo/ob=
ſtinatos puniēdo. ¶ Primū pꝫ: ſicut eñi in peccādo nos
primo auertimur a deo: ꝛ cōſequēter ipſe auertitur a no
bis: ſic per oppoſitū in penitēdo primo ipſe conuertitur
ad nos: ꝛ conſequēter nos ad ipſum. Quis eñi lapſum
petrū ad ſtatū penitētie reduxit/niſi dñi conuerſio/que
ipſum peccatū ſuū cognoſcere fecit ꝛ penitere. Luc. 22. Luc. 22.
Conuerſus dñs reſpexit petrum: ꝛ recordat⁹ eſt petrus
ꝛc. ꝛ egreſſus foras fleuit amare. Sꝫ quō tūc dñs cōuer
ſus petrū reſpexit: cū in eodē loco nō eſſent. Ad hoc re=
ſpondet Augu. in de cōſenſu euāgelioꝝ dicēs. Quomō Auguſt.
autē ſit accipiendū ꝙ cōuerſus dñs petrū reſpexit: cōſide
randū eſt: q̄ tunc petr⁹ erat in atrio foris ꝛ nō int⁹/vbi
xp̄s examinabat̃: nō ergo dñs ꝯuerſus reſpexit petrum
facie corporali. Quapropter ꝯuerſio illa ꝛ reſpectio ſpi
ritualiter intelligit̃ facta. ſicut alibi ſcriptū eſt. Reſpice ꝛ
exaudi me: ꝛ cōuertere dñe ꝛ libera aiam meam. Sic ar
bitror dictū: ꝛ cōuerſus dñs reſpexit petrū. Uñ Hie. 15. Hiere. 15.
dī. Hec dicit dñs: ſi ꝯuerteris cōuertā te. ¶ Scđm patet:
affligit enim deus primo peccatores: vt ex pena cogno
ſcant ſeipſos. ꝙ cū ſe cognouerint: ipſe ad ipſos ſe con=
uertit: ꝛ ipſos cōſolat̃. Et hoc eſt qđ dī ps. 70. Quātas ps. 70.
oſtēdiſti mihi tribulatiōes multas ꝛ malas: ꝛ cōuerſus
viuificaſti me: ꝛ de abyſſis terre iterū reduxiſti me. Ubi
glo. q. d. Immiſiſti mihi paſſiōes ꝛ tribulatiōes: ꝛ meri
to: quia receſſi ab eo qđ per ſe bonum eſt ꝛ beatitudo. Et
ideo miſer factus ſuꝫ. Oñdiſti dicit ꝙ ſcit illa prodeſſe:
multas quantitate/malas qualitate. Ecce iuſticia i pec
cantibus: ſed hec diſciplina qua me flagellaſti ammoni
tio fuit conuerſionis/nō deſideratio captiuationis. Un
de ſequitur. Et tamen tu conuerſus. ſ. dum me conuerti
ſti viuificaſti me. Ecce clementia in cōuerſis. Et de abyſ
ſis terre. i. de ſubmerſione peccati: iterum ſpe reduxiſti
me. Primo enim cū natura noſtra verbo dei vnita ꝓ=
pter nos ſurrexit reducti ſumus de abyſſis terre: iterum
cum credimus in eum/ꝛ redimus in eum. Et ſit prima re
ſurrectio anime/que ſpe iā ſurrexit cū eo. Unde apoſto
lus. Si cōſurrexiſtis cum xp̄o. Unde dicit hic: iterū re=
duxiſti me. Itēꝫ ſcđo iterū reducim⁹/quādo poſtea cor
pore reſurgemus. Unde poſtea dicet. Iterum reduxiſti
me. Unde tunc anima dicere poteſt illud Cant. 7. Ego Canti. 7.
dilecto meo: ꝛ ad me conuerſio illius. ¶ Tertiū pꝫ. Nō
ne magna eſt conuerſio dum furor in clementiā/ꝛ ira cō
uertit̃ in amorē. Dū eñi in peccatis manem⁹: furor dei
cōtra nos exardeſcit: ſed ipſe ſua clemētia cōuerſus fu=
rorē ſuū in amorē noſtrū cōuertit. Eſa. 12. Confitebor ti Eſa. 12.
bi dñe qm̄ irat⁹ es mihi: cōuerſus eſt furor tuus: ꝛ conſo
latus es me. Et ſic ipſe cōuerſus irā ſuā cōuertit in miāꝫ.
Sic enim dicitur. 2. Mac. 8. Ira dñi in miam conuerſa 2. mac. 8.
eſt. ¶ Quartū pꝫ. Conuerſio eñi ei⁹ ad nos: defunctis
ſpūaliter cōfert vitā. ps. 84. Deus tu conuerſus viuifi= ps. 84.
cabis nos ꝛc. Et hoc fuit qñ ꝑ incarnationē ſuā fuit con
uerſus. Et vide mirabilem cōuerſionē. Deus primo fe=
cit hominem. poſtea per conuerſionē ſimplicē homo fe=
cit deum: quando. ſ. miſit deus filiū ſuum factum ex mu
liere ꝛc. ad gal. 4. Unde glo. Deus tu conuerſus viui= Gala. 4.
ficabis nos. q. d. Deus tu non extendes iram tuam: ſed
potius tu conuerſus ab ira tua in aduentum filij tui vi
uificabis nos. ¶ Quītū patet. Sicut eñi pater auertens
faciē triſticiā ingerit filio: ſic poſtea ad ipſum cōuertens
faciem/ipſum conſolatur. ps. 70. Multiplicaſti magni ps. 70.

ſcentiam tuam/ ꝛ conuerſus cõſolatus es me. Et ſi de⁹ quandoq͡ʒ iuſtis flagella multiplicat: conuerſus tamẽ eos p̄ ſcripturas cõſolaẗ ꝛ premiat. q.d. ſm glo. Et ſi de⁹ ſuos diſtricte caſtiget: ipſos tñ triſtes nõ ſinit. ¶ Sextũ p3. Nũc eñ deus ad nos faciẽ vertit: vocat nos: veniã ꝓmittit vt cõuertamur ad ipm. ſed ſi qs obſtinat⁹ pmã ſerit: ipſe cõuerſus a mia ad iuſticiã/a venia ad vindi-

Johel. 2. ctã: eternaliter punit illos. Vñ Johel. 2. Sol cõuerteẗ i tenebras: ꝛ luna in ſanguinẽ. Solis ꝛ lune noie xp̄3 intellige. Dr̃ eñ ſol rõne ſue claritatis: luna rõne ſue tractabilitatis. Luna eñ facilẽ mutaẗ: q2 modo plena/mõ vacua. Sic ꝛ xp̄s in vita pñti a nobis tractabilis eſt: q2 ip̄m iratũ faciliter penitẽtia placam⁹: ꝛ ip̄3 placatũ faciliter pctis irritamus. Tenebrax̄ autẽ noie pena inferni

Matt. 22. deſignaẗ: iuxta illud Matt. 22. Proijcite eũ i tenebras exteriores. Per ſanguinẽ autẽ acerbitatẽ vindicte itelli ge. Sol ğ ꝯuerteẗ i tenebras/ꝛ luna in ſanguinẽ: qñ xp̄s erga damnatos cõuerteẗ a mia ad penã: a tractabilitate

Eſa. 34. ſue mie ad rigorẽ vindicte. Vñ Eſa. 34. Dies vltionis dñi: ꝛ cõuertenẗ torrentes eius in picem: ꝛ humus eius in ſulphur: ꝛ erit terra eius in picem ardentem nocte ac die: ꝛ non extinguetur ineternum.

1386 **Et perfice eam quam plantauit dextera tua: ꝛ ſuper filium hominis quem confirmaſti tibi.**

¶ Hic oſtendiẗ q̄ eccleſia in xp̄m fundaẗ ꝛ perficiẗ. Ubi notãdũ q̄ ſtatus ſynagoge ꝛ legis antique pfectus non

Hebre. 7. erat. Propter qd̄ dicit aplus ad Hebre. 7. q̄ nihil ad p fectu3 duxit lex: q2 neminẽ iuſtificatione pfecit lex. Et ſi eñ aliqui tũc fuerũt pfecti: nõ tamẽ ṽtute leg/: ſed p fidẽ xp̄i fuit. Legis ğ perfectio reſeruabaẗ xp̄o. Propter qd̄

Matt. 5. ipſe ait. Nõ veni legẽ ſoluere ſed implere. i. pficere: qd̄ ꝛ fecit: q2 precepta moralia adimpleuit ſupaddẽdo cõſi

Perfecit xp̄s leges. lia. Precepta iudicialia perfecit rigorẽ pnie tẽperãdo: vt hoies cauerẽt a malis: ꝛ bonis inſiſterẽt magis amore iuſticie q̄ʒ timore pene: qd̄ eſt ꝓprie pfectorũ. Vñ quidam ait. Oderũt peccare mali formidine pene: oderũt peccare boni ṽtutis amore. Precepta vero cerimonialia que tãtũ figuratiua erãt/adimpleuit in ſua incarnatione/paſſiõe/reſurrectiõe ꝛc. Cuius erãt figure: ꝛ loco illorũ ſacramẽta inſtituit que gratiã cõferũt ꝛ introducũt ad gloriã: qd̄ facere nõ poterãt ſacramẽta leg/ antique. Hec oia ꝓuidẽs pſalmiſta/poſtulat eccleſie pfectione3: vt. ſ. p xp̄m lex pficiaẗ: ꝛ hoc per legẽ euãgelicã p quã eccleſia pficiẗ. Et hoc eſt qd̄ ſubdit. [Et ſup filiũ hois quẽ

Fili⁹ hois chriſtus. cõfirmaſti tibi. Per filiũ eñ hois xp̄s intelligiẗ: ad differẽtiã alioꝝ q ſunt filij hoim. ſ. ex patre ꝛ matre. Chriſtus autẽ ex matre ſine patre. Et hũc filiũ hois deus cõfirmauit ſibi. ſ. p vniõnẽ hipoſtaticã que talis cõfirmatiõis eſt q̄ illud qd̄ ſemel aſſumpſit nunq͡ʒ dimiſit: vt oſtẽdit magiſter lib. 3. diſt. 21. Si ğ queras quõ debeat iſta vinea pfici. ſ. eccleſia: ꝛ ſup quem debet fundari. reſpondet pſal. ſup filiũ hois quẽ cõfirmaſti tibi. Sic eñ dicebat xp̄s de ſeipſo Matt. 16. Sup hãc petrã edificabo eccleſiã mea3.

1387 **Incenſa igni ꝛ ſuffoſſa: ab increpatione vultus tui peribunt.**

¶ Hic oſtendit q̄ ſynagoga terminabitur. Ubi ſciendũ q̄ q̄ſi tota lex antiqua ꝛ ſynagoga ſtabat in ſacrificijs q̄ igne cremabanẗ: quoꝝ ſacrificiorũ cõbuſtoꝝ cineres in certo loco ſepeliebãtur: ꝛ ſic illa ſacrificia q̄ per ſynagogã deſignãtur: dicunẗ igni ſuccenſa/q2 ꝯburebanẗ: ꝛ etiã dicunẗ ſuffoſſa: q2 cineres in foſſa ponebanẗ: vt p3 Le-

Leui. 1. ui. 1. De iſtis ğ ſacrificijs q̄ ceſſare deberent in aduentu chriſti dicit pſalmiſta. [Incẽſa igni ꝛ ſuffoſſa. i. in terra ſuffoſſa poſita: iſta in quã talia peribũt. Et hoc ab increpatione vultus tui. Per vultũ eñ dei intellige chriſtu3.

Ps. 44. de quo p̄s. 44. Vultum tuũ deprecabunẗ oẽs diuites plebis. Iſte inq͡ʒ vultus illa antiqua ſacrificia increpauit/quãdo noue legis ſacramẽta inſtituit: q2 illa ſolum erant figuratiua: ſed aduenïente figurato ceſſat figura. ¶ Uel aliter ſm Nico. p iſtum textũ vult pſalmiſta intelligere ſacerdotes iudeoꝝ q in vltionem mortis chriſti a romanis fuerũt obſeſſi: ꝛ tãdem incẽdio tẽpli aliq cõbuſti: aliq vero fugerunt ad ſubterranea loca: vbi capti tãdem fuerũt ꝛ interfecti. Ideo de ipſis ait. [Incẽſa igni ꝛ ſuffoſſa: ab increpatione vultus tui peribũt: q2 ex rigore diuine iuſticie que hic dr̃ increpatio in vltionem mortis chriſti perierũt. ¶ Uel aliter magis myſtice ſm

Pctã ſũt duplicia: ſuffoſſa ꝛ incenſa. glo. Vult eñ q̄ pctã ſunt duplicia: q2 quedã fiunt ex cupiditate/ꝛ iſta dicunẗ incenſa: ꝛ quedã ex timore/ꝛ iſta dicunẗ ſuffoſſa. Vñ ait ſic glo. Peccata dicit: ſed incẽſa ſunt pctã illa que facit ardens cupiditas. ſuffoſſa dicuntur illa que facit timor male iacens. Et ſunt hec oia criminalia: q2 oia pctã fiunt vel ꝓpter cupiditatẽ/vel ꝓpẗ timorẽ. Quẽ enim nõ capit cupiditas vicit timor. Perſcrutamini cõſcientias: interrogate corda vr̃a vtru3 poſ

Amor ꝛ timor cauſant eſſe pctã. ſint eſſe pctã: niſi aut timendo aut cupiendo. Oia pctã due res faciunt in hoie. ſ. cupiditas ꝛ timor: ſicut ecõtra amor dei ꝛ timor eius ducũt ad omne bonu3. Amas vt bene ſit tibi: times ne tibi male ſit. Hoc age in deo nõ in ſeculo: vterq͡ʒ amor incendit: vterq͡ʒ timor humiliat: ſed aliter ꝛ aliter. Ait ğ/incẽſa igni. i. pctã q veniunt ex amore male incẽdenti. Incẽdit eñ vterq͡ʒ amor. Et ſuffoſſa. i. pctã que veniunt ex timore male humiliãti. Humiliat eñ vterq͡ʒ timor. [Peribunt ab increpatiõe vultus tui. i. filij tui. Hec eſt facies que peccata delet. Quid enim increpauit chriſtus/niſi peccata?

Fiat manus tua ſuper virum dextere tue: ꝛ ſuper filiu3 hominis quem confirmaſti tibi. 1388

¶ Hic oſtendiẗ chriſti incarnatio. Nãq͡ʒ dextere dei vir dr̃ chriſtus: q2 ſedet a dexterã patris. Qui ſingulariter dr̃ vir a ṽtute: q2 oñi virtute ꝛ gratia plenus. de quo dr̃ Hiere. 31. Nouum faciet dñs ſup terrã: mulier circũdabit viru3. de quo vide ſupra vſi. 657. Manus aute dñi ſup iſtu3 virũ facta fuit: quãdo mirabili poteſtate abſq͡ʒ virili ſemine ſpiritusſancti virtute iſte vir in vtero virginis fuit formatus. Ideo dicit: Nouũ faciet dñs ſup terram: mulier circundabit virum. Iſtã operationẽ diuine virtutis ad iſtũ virum in vtero virginis fabricãdum petit pſalmiſta ad effectum deduci/dicens. [Fiat manus tua. i. ṽtus tua ſup virũ dextere tue. i. xp̄m ad ip̄3 formãdum. Et q̄ de iſto viro. ſ. chriſto filio virginis loquatur. Ideo ſubdit. [Et ſup filiũ hois quẽ cõfirmaſti tibi. Hic eñ ly/et/ſtat pro. i. ſuper filiũ marie quẽ cõfirmaſti tibi. i. in cõſilio eternitatis tui firmiter diſpoſuiſti ipſum tibi vnire hipoſtatice. Iſtum intellectũ h3 glo. dicẽs. [Fiat manus tua ꝛc. i. operatio tua ad effectũ promiſſa ducat: ꝛ precaẗ operationẽ ſancte incarnationis. ¶ Notãdum

Vir dr̃ xp̄s autẽ q̄ dicit ſup virũ: vocat eñ chriſtũ ſingulariter virũ: nec immerito: qm̃ multis rationibus xp̄s pre oib⁹ alijs vir poteſt nuncupari. Primo rõne etatis. Etas eñ virilis ꝛ viribus magis abundãs eſt etas triginta triũ annoꝝ in qua etate chriſtus fuit paſſus: vt oſtẽdit Magr̃. lib. 4. diſt. 44. Secũdo rõne pfectionis ꝛ virtutis ſpiritualis. Vir eñ a virtute dr̃. Ipſe autẽ pre oib⁹ alijs oñi virtute fuit plenus a ſua cõceptione tã morali q̄ʒ theorica. Vñ ipſe ſolus in vtero matris exiſtens a virtute vir

Hiere. 31. dicebaẗ. Hiere. 31. Mulier circundabit virũ. i. hoiem vir-

Eſa. 4. tutibus plenũ. Eſa. 4. Apprehẽdent ſeptẽ mulieres vi

rum vnum.i.ſeptem virtutes chriſtum. Tertio ratione diſpēſationis. Vir eni idē eſt ꝙ maritus vel ſponſus.
Matth.1. Matth.1. Jacob genuit ioſeph virū marie. Sic xp̄s ſolus ꝓprie dr̄ vir: q2 ipſe ſolus eſt totius eccleſie ſpōſus.
2.corin.11. 2.Corin.11. Deſpōdi eni vos vni viro virginē caſtā exhibere chriſto. Vn̄ Theophilus ſup Joan̄.ait. Nullus
Theophi. alius vir eſt eccleſie nec ſpōſus/niſi ſolus chriſtus: oīs autē alij paranimphi ſunt/ſicut ꝛ precurſor. Nullus eni bonoꝝ largitor eſt niſi chriſtus: oīs vero alij miniſtri bonorum ſunt que danť a deo. Vn̄ ꝛ de iſto viro chriſto
Actuū.2. dicit petrus. Jeſum nazarenū virū approbatū a deo in nobis virtutibus ꝛ ſignis/quem vos interemiſtis.

1389 **Et non diſcedimus a te viuificabis nos: ꝛ nomē tuū inuocabim⁹**

¶ Hic oſtendit ꝙ fides ꝑ chriſtum cōfirmabiť. Vbi notādum/ꝙ drīa eſt inter ſanctos patres noui teſtamēti/ꝛ antiq̄. Licet eni antiqui ſancti inhererēt deo ꝑ fidem: tn̄
Abraā pec grātia in preſenti vita cōfirmati nō erāt. Vnde ꝛ aliq̄n
cauit. errabāt: ſicut abraam qn̄ ingreſſus eſt in egyptum dixit vxori ſue. Noui ꝙ pulchra mulier ſis: ꝛ cū te viderint egyptij dicturi ſunt/vxor ipſius eſt: ꝛ interficiēt me: ꝛ te reſeruabūt. Dic ḡ obſecro ꝙ ſoror mea ſis. Qūuis eni vere ſoror eius eſſet.i.cōſobrina: tamē hoc dicit ad finē ꝙ illi crederent ꝙ nō eſſet vxor ei⁹. Cum ḡ dc⁹ ſic verba accipiat: ſicut ille qui loquiť illa vult intelligi: ſequiť ꝙ abraam in hoc mendacium dixit. Similiter qn̄ ducebat iſaac ad immolādum/dixit pueris ſuis qn̄ fuit ꝓpe locū. Expectate hic donec puer ꝛ ego reuertamur ad vos: ꝛ tamē intēnōis ſue erat immolare puerū ꝛ non reuerti
Gen̄.22. cū ipſo: vt habetur Gen̄.22. Sic ergo q2 omne pctm̄ facit hoiem a deo diſcedere: ſaltē ꝯmiſſum ex induſtria: ſequitur ꝙ illi patres amore vel timore quādoq3 diſcede
Apl̄i ꝯfir- bāt a deo. Patres autē noui teſtamēti.ſ.apoſtoli ſic per
mati fuerīt ſpiritumſanctū fuerūt cōfirmati ꝙ amplius a deo diſce
Rom̄.8. dere nō poterāt: qđ oſtendit aplūs dicēs. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti? Tribulatio fames nuditas ꝛc. Certus ſum eni ꝙ neq3 mors/neq3 vita/neq3 inſtātia/ neq3 futura/neq3 creatura aliq̄ poterit nos ſepare a charitate dei que eſt in chriſto ieſu. Et hoc preuidēs pſalmiſta in ꝑſona patrū noui teſtamēti q̄ chriſti fidem fundauerūt.ſ.apoſtoloꝝ.dicat. [Et nō diſcedim⁹.i.nō diſcedemus a te.ſ.poſt ſpiritusſancti miſſionē. [Et viuificabis nos. Hic reddit cauſam ſtabilitatis fidei.q.d. Tu ꝑ ſpiritumſanctū viuificabis nos: et ideo non diſcedimus a te per ſpiritū cōfirmati. Et nota ꝙ viuificare cōponiť ex viuo ꝛ facio.cis.q̄ſi viuum facere. Cū igitur gr̄a ſpiritusſancti ſit vita anime: ſequiť ꝙ in miſſione ſpiritusſancti apl̄i recipiētes gratiā ſpiritusſancti viuificati ſūt. [Et nomen tuū inuocabimus. Quid autē ſit inuocare nomen dn̄i.vide ſupra v̄ſ.204. Jnuocamus autē nomen dn̄i in preſenti ꝛ in futuro. Jn preſenti fideliter orando: in futuro ipſum eternaliter laudando.

1390 **Domine deus virtutum conuerte nos: ꝛ oſtende faciem tuam ꝛ ſalui erimus.**

¶ Hic oſtenditur ꝙ eccleſia finaliter beatificabitur. Jſte verſiculus ter in iſto pſalmo ponitur: ꝛ cauſa dicta eſt
Btitudo verſiculo.1378. Jn iſta autem vltima repetitione vult
cōſiſtit in oſtendere ꝙ in viſione chriſti erit completa beatitudo
xp̄o. noſtra quo ad animam ex viſione diuinitatis chriſti: ꝛ quo ad corpus ex viſione humanitatis eius. Propter
Joan̄.17. quod ipſe ait. Hec eſt vita eterna: vt cognoſcant te ſolum verum deum: ꝛ quem miſiſti ieſum chriſtum. Chriſtus autem hic per dei faciem intelligitur. vide v̄ſ.150.

Exultate deo adiutori nr̄o: iubilate dō iacob. 1391

¶ Jſte titulus huius pſalmi eſt hic. Jn finem pro torcularibus ipi aſaph pſ quinta ſabbati. Ad cui⁹ intellectū litteralē notādum ꝙ iſte pſalmus cōmuniter cātabať in templo in feſto tubarū: qđ incipiebat ꝑma die ſeptembris: que apud hebreos eſt in nouilunio propinquiori equinoctio autūnali ſiue ſit ante eq̄noctiū ſiue poſt/ſiue in ipo eq̄noctio. Jllo eni tēpore cōmuniter in terra ꝓmiſſiōis q̄ eſt terra calida: cōplete ſunt vindemie: ꝛ ceteri fructus ſunt collecti. Vn̄ in feſto tubarū fiebat ſacrificium de vino nouo expreſſo de torcularibus: et fiebant libamēta ſacrificiorū in templo. Et ſic iſte pſalmus erat gratiarū actio ꝓ fructib⁹ recollectis. Et ſic eſt ſenſus litteralis tituli. Jſte pſalmus dirigens nos in finem attribuitur ipſi aſaph.ſ.tanq̄ auctori: ꝛ eſt ꝓ torcularibus.ſ. eſt gratiarū actio pro torcularib⁹.i.pro vino collecto ex torcularib⁹ expreſſo. qđ aūt addiť q̄nta ſabbati: nō poteſt accipi ſm̄ litterā: ſed nos inuitat ad ſignificationem myſticā quā habuit ꝓpheta. Vbi ſciendū ꝙ q̄nta ſabbati/dr̄ quinta dies ſeptimane q̄ ſabbatū dicit: vt p3 v̄ſiculo.609.ꝛ.775. Quinta autē die ſeptimane fecit deus Aues.
ex aqua piſces ꝛ volatilia: ſed piſcibus in aquis infra Piſces.
remanētibus: aues volāt ad alta: per qđ ſacramentū baptiſmi ſignificatur quo renati aliqui ſunt tanq̄ aues q̄ ſ.temporalibus cōtemptis mēte ſurſum eleuātur ad celeſtia. Alij vero tanq̄ piſces q̄ in fluctibus hui⁹ ſeculi remanent curioſi. Per torcularia autē eccleſiā intelligit: Torcular
q2 ſicut in torculari tria ſunt.ſ.preſſura ꝛ vinū ꝛ acinū: dr̄ eccleſia
quorū alterū reponiť.ſ.vinū: ꝛ alterū proijciť.ſ.acinū. Sic in eccleſia eſt preſſura tribulationū ꝛ pōdus paſſionum: ꝑ qđ fit diſcretio bonoꝝ ꝛ malorū: quos tamen eadem ſacramenta cōiungūt. Sicut eni racemus in vite ſimul habet vinum ꝛ acinum: ſic bonis ꝛ malis cōmunia ſunt ſacramēta. Et ſicut vinū preſſura torcularis expreſſum recondiť/ſed acinum proijciť: ita accedente preſſura tribulationis iuſtus iuſtior fit: ꝛ ſordidus magis ſordeſcit. Sic ḡ torcularia eccleſiā ſignificant. Eſt ḡ ſenſus tituli talis. Jſte pſalm⁹ dirigens nos in finē.i.in chriſtū eſt pro torcularibus.i.pro eccleſijs: in q̄bus eſt preſſura tribulationū: q̄ pſalmus eſt ipſius aſaph: quinta ſabbati.i.agens de baptizatis ꝛ baptizandis aqua baptiſmi: qđ ſignificať ꝑ opus quinte ſabbati. Jntētionē mouet/ vt poſt baptiſmū cōtemptis tēporalib⁹/in celeſtib⁹ mēte cōuerſemur. His viſis venio ad diuiſionem pſalmi. Diuidiť iſte pſalmus in duas ptes: q2 oſtendit ꝑmo q̄d agendū ſit electis: ſecūdo q̄d reprobis ꝓpōs redarguēs: ibi. Audi popul⁹ me⁹. Prima in duas: q2 ꝑmo bonos inuitat ad gratiaꝝ actionem: ſecūdo ad hoc adducit rationem: ibi. Quia preceptū eſt. Prima diuidiť in tres: q2 primo inuitat ad gratiaꝝ actionē corde: ſecūdo ope: ibi. Sumite. tertio voce: ibi. Buccinate. ¶ Quātum ad primū ſciendū ꝙ iſte pſalmus aſaph: quaſi ꝓpoſita ſibi imagine cuiuſdā ſolemnitatis: electos oēs ad celebritatem illi⁹ inuitat/dicēs. Exultate deo adiutori nr̄o. Exultare eni eſt letitiā cordis exterioribus demōſtrare: vt habetur v̄ſ.445. Et ꝑ cōſequens exultare deo vel in deo eſt letitiā mētis de deo habitā: ꝑ exteriora ſigna vel laudes oſtēdere: vt dictū fuit v̄ſ.480. ¶ Jtē exultare deo vel in deo eſt: nihil aliud preter deū querere. vide v̄ſ. 551. Sic ergo dicat. Exultate deo.i.mēte ꝛ voce deo gratias agite: ꝛ ſolum deū querite. Sed q2 deus in ſcriptu- De⁹ dr̄ mľ
ra accipiť multipliciter.ſ.naturaliter ꝛ ſubſtantiue: ꝛ ſic tipliciter.
ſumma trinitas pater filius ꝛ ſpiritusſanctus vn⁹ deus eſt ꝛ plurificari nō poteſt. Deut.6. Dn̄s deus tuus vn⁹ Deute. 6.
eſt. Jtem dr̄ deus ſpecialiter ꝛ adoptiue: ꝛ ſic oīs iuſtus

Joan.1. deus dicitur quia filius dei. Joan.1. Dedit eis poteſta-
tem filios dei fieri. Et ſic ſancti ꝓphete qbus deus arca
Joan. 10. na reuelabat dij dicebantur. Joan.10. Illos dicit deos
ad quos ſermo dei factus eſt. Itē vocaliter ſoluꝫ ⁊ nun
cupatiue: ⁊ ſic idola ⁊ demones dij vocabantur. ps.95.
ps.95. Oēs dij gētiū demonia. Et de hoc vide ſupra vſi.774.
et.809. Et ideo ne in equiuoco pſalmiſta ꝓcedat: decla
rat cui deo debemus exultare: q̃. ſ. deo vero ⁊ ſubſtāna-
liter dicto/dicens. ⁅ Exultate deo adiutori nr̃o: q̃ ſolus
deꝰ eſt adiutor noſter: q̃ multipliciter nos adiuuat. vi-
Deꝰ iacob de v̓.99. et.631. et.673. et.957. Seq̃r. ⁅ Jubilate deo ia
cob. Dr̃ eĩ deꝰ/deꝰ iacob: nō ſolū q̃ iacob verū deū co
lebat: ſed etiā q̃ videt̃ fuiſſe primꝰ q̃ vero deo votū fecit
Gen.28. ipſm colere: dicens. Si deꝰ fuerit mecū in via iſta: erit mi
hi dñs in deum: et lapis iſte quem erexi in titulum vo-
cabit̃ domꝰ dei ⁊c. Quid aũt ſit iubilare. vide ſ. v̓.766.

1392 # Sumite pſalmum ⁊ date tympa-
num: pſalteriū iocūdū cū cithara

¶ Hic pſalmiſta inuitat ad gratiarū actionez ope. Ubi
notādū q̃ deus antiquus laudabat̃ cū inſtrumētis mu
ſicis: ſicut vſq̃ hodie laudamus deū in ſolēnitatibus cū
organis. Hoc ideo: q̃ illa inſtrumenta muſica ſignifica
bāt conditiones qbus deū laudare debemus. Ex qbus
inſtrumētis hic tria ponit. ſ. pſalteriū tympanū. ⁊ citha
pſalteriuꝫ. ram. Pſalteriuꝫ eĩ qδ erat decē chordarū ⁊ manu pul
ſabat̃: ſignificat obſeruantiā decem p̃ceptorū/nō ſolum
verbis ſed opibꝰ exhibitā. vide vſi.389. et.771. et.772.
Et pſalteriū qδ manu pulſatur: ſignificat operationē: ſi
cut inſtrumēta que flatu pulſant̃: ſignificāt predicatio-
tympanū. nem. vide vſi.791. Per tympanū vero qδ fit ex pellibꝰ
nō ex carne aīalium: ſignificant̃ tēporalia bona: qbus
vt pelle veſtimur ⁊ ꝓtegimur. Uñ tympanū ꝓ bonis tē
poralibus carnalibꝰ accipit hic glo. dicēs. Per tympa-
num eĩ accipit̃ carnale qδ a nobis eſt. Quid eſt ḡ date
tympanū/niſi bona tēporalia erogate pauperibꝰ: ⁊ ma
1. corin. 9. xime dātibus vobis ſpiritualia: Uñ ⁊ apl̃s ait. Si ſpiri
tualia vobis ſeminamus: nō eſt magnuꝫ ſi carnalia vr̃a
metamus. Sic eĩ tympanū ꝓ tēporalibus bonis acci-
Job.21. pitur Job.21. Tenēt tympanū ⁊c. Sequit̃. Et in pūcto
ad inferna deſcēdunt. Loquit̃ de illis q̃ bona tēporalia
retinēt/⁊ illa nō cōmunicāt. Uel p tympanum ad cuiꝰ
ſonū p̃cutitur pellis mortua: accipe patientiā in aduer-
ſis: vt ſicut illa pellis p̃cuſſa ſonuꝫ letū reddit: ſic pellis
tua aduerſitatibus p̃cuſſa/deo grãs reddat. Sic eĩ dici
ps.150. tur ps.150. Laudate eū in tympano ⁊ choro. Per citha
Cithara ram autē intellige virtutē aſperitatis ⁊ penitētie. Citha
penitētie. ra nāq̃ corpꝰ eſt de ligno cōcauū: qδ chordis neruiceis
exiccatis ⁊ deſup extētis: p tactum ſonū reddit. Siliť ⁊
corpus nr̃m per penitentiā fit cōcauum ⁊ vacuū a cibis
abſtinēs: que chordis exiccatis extēdit deſup: dum ner
uos ⁊ pellem remota pinguedine extendit ſup oſſa. Et
tunc corpus ſic tactū: bene ſonat laudes deo referendo.
Sicut eĩ corpus cithare ſi plenum eſſet: non redderet
ſonū: ſic ⁊ corpus nr̃m cibis repletū ceſſat a laude diui-
Job.3. na. Et de iſta cithara penitentie dr̃. Job.3. Uerſa eſt in
luctū cythara nr̃a: ⁊ organa mea in voces flentiuꝫ. vide
vſi.481. ¶ Ad ꝓpoſituꝫ ḡ ait pſalmiſta. ⁅ Sumite pſal
mum. i. operibꝰ laudate deū decez obſeruādo precepta.
⁅ Date tympanū. i. tēporalia bona erogate ꝓximis. Et
ſic fit pſalterium iocundū cum cithara. i. obſeruatio diui
norum preceptorū fit cum abſtinētia carnis.

1393 # Buccinate in neomenia tuba: in
inſigni die ſolemnitatis veſtre.

¶ Hic inuitat pſalmiſta ad gratiarū actionem voce ſiue
tuba. Exemplo eĩ iudeoꝝ nos inuitat. Ubi ſciendū q̃
neomenia eſt nomē compoſitum ex neos qδ eſt nouū:
⁊ mene qδ eſt defectus: ⁊ ſignificat lunā que omni mēſe
deficit. Et ſic neomenia ideſt q̃ luna noua. Judei eĩ
ſemp in p̃ncipio noue lune feſtum agebāt: qδ dicebat̃ fe
ſtum gubernatiōis. Tunc eĩ precipue rogabāt deum
vt ipſos gubernaret: eo q̃ in nouilunio cōmuniter ma-
gis apparet trāſmutatio tēporis. Incipiūt eĩ iudei mē
ſes ſm̃ lunationes. ¶ Sciēdū etiā q̃ in p̃ncipio mēſis ſe
ptembris ꝓ quo maxime factus fuit iſte pſalmꝰ ad lit-
terā: vt in expoſitione tituli eſt dictū: duo feſta inſimul
cōcurrebāt. ſ. feſtum neomenie ⁊ feſtū tubarum. In p̃nci Feſtum tu
pio eĩ ſeptembris in memoria illius rei q̃ qñ iuſſu dei barum.
abraā voluit immolare filium: qδ angelus ꝓhibuit di-
cens. Ne extendas manū tuā ſupra puerum ⁊c. Et tunc
oſtēdit ei dñs arietē inter vepres herētem cornibus: quē
pro iſaac immolauit: vt habet̃ Gen.22. In memoriam Gen.22.
inquā iſtiꝰ rei faciebant feſtū tubaꝝ: q̃. ſ. clāgebāt tubis:
vt habet̃ Leui.23. Et Nume.29. q̃ tūc angelus clama Leui 23.
bat de celo/dicēs. Ne extendas manū tuā ⁊c. Et q̃ iſta Nume.29
duo feſta in p̃ncipio ſeptembris inſimul cōcurrebāt vn-
de erat maior ſolemnitas: ideo dicebat̃ dies inſignis. i.
maioris ſolemnitatis. Nā ſm̃ grāmaticos ſignū cōpo-
nitur cum in: ⁊ dr̃ hic ⁊ hec inſignis ⁊ hoc inſigne. i. ma-
ioris fame ⁊ maioris ſigni. Dicit igit̃ litteraliter iudeis.
⁅ Buccinate. i. tuba canite in neomenia. i. in noua luna Inſignis.
ſeptembris inſigni die ſolemnitatis vr̃e. i. q̃ eſt dies inſi
gnis ꝓpter feſtum tubarū cōcurrens: vt dictum eſt. Iſta
autē que pſalmiſta iudeis ad litterā loquit̃: nobis fide
libꝰ ſpiritualiter dicit. Ubi ſciendū q̃ luna q̃ ſemp mu-
tatur: ⁊ nunq̃ in eodē ſtatu p̃manet: ſignificat vitā pre-
ſentē. Et de vita nr̃a dr̃ Job.14. q̃ nunq̃ in eodē ſtatu p Job.14.
manet. Et ſic neomenia. i. noua luna ſignat nouā vitam
nobis datā p chriſtum p quā regeneramur in filios dei.
Iſtā ergo nouā vitā debemus aliis predicare: ⁊ hoc eſt
tuba in neomenia canere. Iſtū ſenſum ponit glo. dicēs.
⁅ Buccinate tuba in neomenia. i. nouā vitam predicate
quā ſignabat noua luna: in qua iudei clāgebāt tubis ſe
ptem diebꝰ: q̃ ſeptiformi grã ſpiritusſancti innouamur.
Et hoc eſt qδ dr̃ Eſa.58. Exalta q̃ſi tuba vocē tuā. Hec Eſa.58.
aũt nouitas vite dr̃ dies inſignis: q̃ nos filios dei facit.

Quia preceptum in iſrael eſt: ⁊ iu 1394
dicium deo iacob.

¶ Hic reddit̃ ratio grãrum actiōis. Et duplex aſſignat̃
ratio: p̃ma ſumit̃ ex diuino precepto: ſecunda ex benefi
cio dato: ibi. Teſtimoniū. ¶ Quātum ad primū ſciēdū
q̃ cū deus ſit oim dñs: omes ad eiꝰ precepta obligant̃.
Uñ ps.118. deo dr̃. Maledicti q̃ declināt a mādatis tuis. ps.118.
Sed deus predictas ſolemnitates mādauit. Et hoc eſt
qδ ait. Q̃ preceptū eſt in iſrael. q. d. Bene debetis deuꝫ
laudare in predicta ſolēnitate: q̃ dñs hoc preceptuꝫ de
dit i iſrael. i. in populo iſrael. ſcꝫ Leui.23. Et Nume.29. Leui.23.
Sed vbi eſt preceptū/ibi cōſequēter eſt iudicium: q̃ qui Nūe.29.
preceptum legis frāgit: eo ipſo iudicari ⁊ puniri debet. Precep tū
q̃ vt dr̃ Roñ.2. Quicūq̃ in legē peccauerint: p legeꝫ Judicium
iudicabunt̃. Si igit̃ preceptum eſt: ḡ ⁊ iudicium. Et hoc Roñ.2.
eſt qδ ait. Quia preceptū eſt i iſrael. ſ. a deo vt hoc fiat:
⁊ iudicium deo iacob. ſ. iudiciū de tranſgreſſoribus face
re/ſpectat deo iacob. Ratio autē quare dñs precepit il-
lam ſolemnitatē tubarū fuit multiplex. ſ. memoria obe
dientie abrae: ⁊ memoria liberationis iſaac: ac etiā pa-
tientie: q̃ cum eſſet grādis infantum q̃ portabat ligna
ſufficientia ad totalē cōbuſtionē vnius hoīs: tamē patiē
ter ſe ligari p̃miſit ⁊ poni ſup ſtruem lignoꝝ. Uñ in illa
feſtiuitate iudei clāgebāt cum cornibus arietum in me-
moriā arietis pro iſaac immolati. Fuit etiā alia cauſa
vt ſtatim in ſequēti p̃te dicet̃. ¶ Notādum ḡ q̃ in memo

riam obedientie ipſius abrae: ⁊ patiētie ipſi⁹ iſaac de⁹ illud feſtum tubarū precepit: vt dum exēpla illoꝝ audi remus ad ipſoꝝ imitationē accenderemur: vt oſtendit
Grego.27 mor.ca.6. Grego. dicēs. Quia trāſire intellectus noſter ad diuina nō ſinit: niſi ꝑus ꝑ ſanctoꝝ precedentiū exēpla formet: Exempla sctōꝝ nos informāt. vt qui orientem ſolem cōtemplari nō valet: irradiatos mōtes aſpicit: ⁊ q̄ ſol ſit ortus deprehēdit. Ex eternis ẽ montibus deus nos illuminat: q̄ ꝑ admirandā vitā pa trum precedentiū radio nos ſue claritatis illuſtrat. In mediū ergo ſanctoꝝ exempla ducam⁹. Ecce preceptis celeſtibus ſubdi ꝑ obedientiā cupimus: cōſideratis an
Abraā exē plū obedi entie. tiquorū patrū veſtigiis inuamur. Quid eni abraā obe dientius: q̄ ad vnā vocē diuinam pro adipiſcēda eterna hereditate: ipſum ferire nō trepidauit: quem ſenex iā ⁊ pene mortuus acceperat heredē. Cū patiētie apprehen dere virtutē conamur: ꝑcedentiū exempla cōſpiciamus.
Iſaac exē pluꝫ patiē tie. Quid eni iſaac patienti⁹: q̄ ligna portat: de holocauſto interrogat: atq̄ poſt parū ligat ⁊ non loquit: are ſuppo nitur ⁊ nō reluctat. Quid iſto viro patientius dici po teſt: q̄ quaſi ad ſolatium ducit ⁊ requirit ad feriendū: li gatur ⁊ conticeſcit: ⁊ oblatus in holocauſtum tacet. ⁊c. Sic ergo vt iſtoꝝ exēplis informemur: ꝑdictoꝝ feſtorū ꝑceptum poſuit in iſrael/dicens nobis illud Exod.25.
Exo.25. Fac ſm exemplar: quod tibi mōſtratum eſt.

1395 **Teſtimoniuꝫ in ioſeph poſuit il lud: cum exiret de terra egypti li guam quā non nouerat audiuit.**

¶ Hic aſſignat ſecundā rationē. ſ. beneficioꝝ receptorū. Narrat enim multa beneficia illo populo exhibita: ꝑ quoꝝ memoria illud feſtū agebat. Enumerat autē tria beneficia: primū eſt eruditionis: ſecundū liberationis: ibi. Diuertit. tertiū exauditionis: ibi. In tribulatione. ¶ Quātum ad primū ſciendū q̄ vt dicit Ra. Sa. eodē die quo abraam voluit immolare filiū: ſuccedēte tēpore ioſeph qui iniuſte incarceratus erat in egypto fuit libe [illegible]. Et ſic illa dies nō ſolum erat inſignis ꝓpter libe rationeꝫ iſaac: ſed etiā ꝓpter liberationē ioſeph. Et hoc eſt q̄d ait. Teſtimoniū in ioſeph poſuit illud. i. illud fe ſtum poſuit in teſtimoniū ioſeph/qualiter. ſ. illa die fuit liberatus ⁊ a deo informatus. Et hoc cū exiret terrā egy pti. i. ad videndā terrā egypti. Statim enim vt fuit a car cere liberatus ꝑ pharonē fuit factus ꝑpoſitus ſup terrā
Gen.41. egypti: vt habet Gen.41. vt ꝓuideret de frumentis con gregādis. Et ſic ſtatim iuit ꝑ terrā egypti vt officiū ſibi cō miſſum adimpleret. Verū q̄ ioſeph nō intelligebat: ni ſi linguam ꝓpriā. ſ. hebraicaꝫ: vt melius ſibi cōmiſſum officiū poſſet implere: angelus dñi ſtatim ipſum ꝑfecte
Ioſeph li guā egypti quō ſciuit. docuit linguā egypti. Et hoc eſt q̄d dicit. Cū exiret terraꝫ egypti. ſ. cōſiderandā linguā quā nō nouerat. ſ. egypti/ audiuit. ſ. ab angelo ipm docente: vt dicit Ra. Sa. Nec hoc incredibile videt: q̄ de⁹ q̄ apl'os ſubito docuit oim
Actuū.2. genera linguarū: (vt habet Actuū.2.) iſtum ioſeph do
Ioſeph ſi gnificat ꝑplm iſrl'. ceret linguā egypti. ¶ Vel aliter iſte verſus exponit de toto populo iſrael: q̄ ꝑ ioſeph intelligit: tum q̄ ioſeph populū iſrael in egypto ſaluauit tēpore famis: tum q̄ ioſeph inter filios iſrael duas tribus conſtituit. Habuit eni iſrael duodecim filios: q̄ duodecim tribus fecerunt. Sed q̄ tribus leui diuinis officiis mācipata: decimam ab aliis recipiebat: ⁊ ſic nō habuit ſortem diſtinctā in ter ra ꝓmiſſionis: ideo ioſeph duas tribus fecit ex duob⁹ fi liis ſuis. ſ. ephrai/⁊ manaſſe ne numer⁹ tribuū minue ret. Et ideo q̄ ex filiis iſrael aliis ſoluꝫ quelibet vnā tri bum fecit: iſte autē duas noie ioſeph tot⁹ populus iſra el intelligit. de quo dicit. Teſtimoniū poſuit in ioſeph illud. Quid enim eſt dei teſtimoniū datū poplo iſrael:
Ps.18. niſi lex ſibi data. de quo ps.18. Lex domini immaculata conuertens animas teſtimoniū dñi fidele. Teſtimoniū ergo legis poſuit in ioſeph cum exiret terrā egypti. i. ſta tim poſtq̄ exierūt terrā egypti. ſ. quinquageſimo die le gē eis dedit. Et tunc ipſe populus linguā quā nō noue rat audiuit: q̄ populus audiuit dñm loquentē dantē decē precepta: quē ante non audierat. Vnde dixerunt. Exo.19.
Loq̄re tu nobis: ne loquat nobis dñs: ne forte moriamur. Exo.20.

Diuertit ab oneribus dorſuꝫ ei⁹: manus ei⁹ in cophino ſeruierūt. 1396

¶ Hic narrat ſecundū beneficiū. ſ. liberationis quo ipm ioſeph a ſeruitute liberauit. nam vt habet Gen.57. Io Gen.37.
ſeph inuidia fratrū ſuorum venditus fuit ab eis: ⁊ pue nit ad ſeruitutē putiphaꝛis ꝑncipis exercitus pharao nis. Tales aūt ſerui habēt ſeruire dñis ſuis i multis one ribus ⁊ laboribus: ⁊ maxime tp̄e comeſtionis habēt in mēſa ſuire portādo ⁊ aſportādo panes/⁊ alia cibaria q̄ in cophinis portant. Sic enim dr Ioan.6. q̄ poſtq̄ chri Ioan.6.
ſtus ſaturauit quinq̄ millia hoim ex quinq̄ panibus: q̄ di Cophin⁹.
ſcipuli collegerunt duodecim cophinos fragmētoꝝ ⁊c. Vbi aduerte/q̄ ſm grāmaticos cophin⁹ in penultima corripit: ⁊ dr a cauo. as. ſm Rabanū. ⁊ multa ſignificat. Quādoq̄ eſt vas ex virgulis cōtextum aptū ad mun dare: puta triticum vel bladū. Quādoq̄ eſt vas geſta torium fimi vel ſceni. Quādoq̄ vero eſt vas aptum ad portādum ſecū cibaria: ſicut ſunt ſporte ⁊ ex palmis vel ex virgulis texte. Et ſic accipit cum de ioſeph dr: q̄ ma nus eius in cophino ſeruierūt. Vel ſi ad viliora officia ipm dicamus deputatuꝫ: accipit cophinus ꝓ vaſe apto ad portādum fimū: ſed hoc nō eſt veriſimile: quoniā (vt habet Geneſ.39.) ioſeph erat in domo putiphaꝛis dñi Gen.39.
ſui ꝑpoſitus: ⁊ gubernabat creditā ſibi domum. De iſta autē ſeruitute ioſeph fuit a deo miraculoſe liberatus: vt ptꝫ Gen.41. De iſto ẽ ioſeph dicit. Diuertit ab oneri Gen.41.
bus dorſum eius: cui⁹. ſ. ioſeph: cui⁹ manus in cophino ſeruierūt: q̄ liberat⁹ factus fuit dñs egypti: vt dr de ipo ad litterā Sap.10. q̄ deus iuſtum venditū nō dereliq̄t: Sap.10.
ſed a peccātoribus liberauit illuꝫ: ⁊ in vinculis nō dereliq̄t illuꝫ: donec afferret illi ſceptrū regni. ¶ Vel aliter intel ligit (vt in ꝑcedenti v̄ſiculo dictū eſt) de populo iſrael: a ſeruitute egyptiaca liberato: q̄ populus grauibus one ribus luti ⁊ lateris erat oppꝛeſſus. ſed tamen deus ipm li berādo diuertit ab oneribus dorſum ei⁹: ⁊ a q̄bus one ribus oſtēdit/dicēs. Man⁹ eius in cophino ſeruierūt. Nam vt dictū eſt cophinus eſt vas ex virgulis factum: quo ſm glo. populus iſrael in egypto exiſtens porta bat terrā ad faciendū lateres pharaoni. Et ſic eſt ſenten tia v̄ſus. Diuertit. ſ. deus ab oneribꝰ dorſum eius. ſ. io ſeph vel populi iſrael. Modo mutat modū loquendi: q̄ ꝑus dixit de deo. Diuertit ⁊c. Nunc dicit de ioſeph vel de populo. Manus eius in cophino ſeruierunt.

In tribulatione inuocaſti me et liberauit te: exaudiui te in abſcon dito tēpeſtatis: probaui te apud aquam contradictionis. 1397

¶ Hic narrat tertiū beneficiū. ſ. exauditionis: quo ipm ioſeph afflictū orātem exaudiuit. Et habet Gen.39. Io Gen.39.
ſeph in egyptum vendit⁹ ⁊ factus ꝑpoſitus domus pu tiphaꝛis dñi ſui: vxor pharaōis iniecit oculus i ioſeph: ⁊ ait ſibi: dormi mecum. Qui acq̄ſcere nolens/dicit ei. Ecce dñs meus oibus mihi traditis ignorat q̄d habeat in domo ſua: nec quicquā eſt in domo ſua q̄d non tradi derit in poteſtate mea pter te que vxor eius es. Quō ẽ poſſum hoc malū facere ⁊ peccare in dñm meū? Que Ioſephus ſitus.
dā autē die accidit vt intraret ioſeph domū: ⁊ illa appre

benſo veſtimēto eius/dicit ei. Dormi mecum. Qui nō
acquieſcēs relicto in manu eius pallio/fugit: ⁊ egreſſus
eſt foras. Cum ergo vidiſſet mulier pallium in manib⁹
ſuis ⁊ ſe eſſe cōtēptam/vocauit hoīes domus ſue ⁊ dicit.
En domin⁹ meus introduxit virū hebreū vt illuderet
nobis. Ingreſſus eīm eſt ad me vt coiret mecū. Cūq; cla
maſſem reliquit palliū in manu mea/⁊ fugit foras. In
argumētū ergo rei marito reuertēti domū oſtendit pal
lium ⁊ ait. Ingreſſus eſt ad me ſeruus hebreus quē ad
duxiſti vt illuderet mihi. Cumq; clamarē reliquit pal
liū in manu mea: ⁊ egreſſus eſt foras. His auditis dñs
nimis credulus v̾bis cōiugis: tradidit ioſeph in carce
rem/vbi vincti regis cuſtodiebant. In hac ergo tribula
tione iniuſte poſitus ioſeph inuocauit dñm ꝓ liberatio
ne ſua: ⁊ ipm exaudiuit dñs quē poſt duos annos libe
Gen.41. ratum: dñm egypti cōſtituit: vt habet Gen.41. Hanc hi
ſtoriā recolēs pſalmiſta ipi ioſeph loquit dicēs. In tri
bulatione inuocaſti me/⁊ liberaui te. Et q2 eius libera
tio fuit cōſeruatio populi iſrael: q2 factus dñs egypti tē
pore famis nutriuit patrē ⁊ oēs fratres ſuos cum omni
Gen. 46. domo ſua: vt habet Gen.46. Ideo totus populus iſra
el hoc beneficiū cognoſcere debebat/⁊ deo ſeruire. Et q2
oppoſitū fecerāt: ideo pſalmiſta vertēs modo ſe ad po
pulum ex pte dei ⁊ ſibi improperans/dicit. Exaudiui te
in abſcōdito tēpeſtatis.ſ.ioſeph in carcerem: vbi eſt ab
ſcōſio ⁊ tēpeſtas tribulationum. Et hoc nō obſtāte infi
delis es mihi: q2 ꝓbaui te apud aquas cōtradictionis.
Nūe.20. ſcʒ Nume.20. vbi de bonitate ⁊ poteſtate mea deſperās
dixiſti. Nunqd poterit deus de petra aquā excitare: aut
parare in deſerto mēſam populo ſuo? ¶ Vel totum hoc
poteſt intelligi de populo iſrael: q̄ in egypto dura ſerui
tute oppreſſus inuocauit dñm in abſcōdito tēpeſtatis.ſ.
tribulationis ⁊ afflictionis: q2 palam nō erant auſi dñʒ
cōtra tempeſtatē ſibi inflictā inuocare: ſicut ⁊ modo po
puli ſub tyrāno abſcōſe gementes: nō audēt cōqueri pa
lam. Et tamē fuit gratioſe in manu forti a deo liberat⁹.
Et hoc non obſtante diffidit populus de bonitate dñi
apud aquas contradictionis: vt dictum eſt.

1398 Audi populus meus ⁊ conteſta
bor te: iſrael ſi audieris me nō erit
in te deus recens: neq; adorabis
deum alienum.

¶ Hec eſt ſecūda pars pncipalis in qua reprobos pſal
miſta redarguit. Et pmo oſtēdit eorū culpam. Secūdo
penam eis debitā ⁊ inflictaʒ: ibi. Et dimiſi. Prima pars
diuidit in tres: q2 oſtendēdo eorū culpam vt ipaʒ exag
geret: pmo ponit ipoꝝ increpationem: ſecūdo ipoꝝ
ad bonū inductionē: ibi. Ego enim ſum. tertio ipſorum
ad malū obſtinationem: ibi. Et nō audiuit. ¶ Quātuʒ
ad primū ſciendum ꝙ populus iſrael dicebat peculiari
ter populus dei: tum q2 illi ſoli legē dederat deus ⁊ ſua
Ps.147. iudicia manifeſtauerat eis. ps.147. Nō fecit taliter o
mnationi: ⁊ iudicia ſua nō manifeſtauit eis: tū q2 ipſe po
Ps.75. pulus ſolus deū colebat. ps.75. Notus in iudea deus.
Hūc ergo populū increpās ait. [Audi populus meus
⁊ cōteſtabor te. Con enī cōponitur cū teſtor. aris. ⁊ aliqn
idem eſt ꝙ ſimul teſtari: ⁊ tūc deus cōteſtat.i. ſimul teſta
Conteſtor tur: q2 ipe iudex eſt ſimul ⁊ teſtis. Et eſt ſenſus. Cōteſta
bor te.i. ſimul iudex ⁊ teſtis ero veritatis. Vñ glo. Ecce
teſtē ſe facit veritas tā hic q̄ in futuro: vt nullus iam du
bitet: cum ante iudices terrenos ſoleāt teſtes ꝓduci ad
Hiere.29. cognitionē veritatis. Et hoc eſt qđ dicit dñs. Ego ſum iu
dex ⁊ teſtis: q̄ ſimul officia nullus alius facere pōt. Ali
quādo vero cōteſtari eſt ideʒ ꝙ cōtra aliquē teſtari. Sic
1.Reg.8. enī accipitur. 1. Reguʒ.8. vbi dum populus a ſamuele
peteret regem: dicit dñs ad ſamuelem. Cōteſtare eos ⁊
predic eis ius regis q̄ regnaturus eſt ſup eos.i. teſtifica
re contra eos preſſuras quas a rege ſunt paſſuri. Et iſto
modo melius accipit hic vt deus populo dicat. Cōteſta
bor te.i. teſtificabor cōtra te.ſ. ſi legē meaʒ nō cuſtodias.
[Iſrael ſi me audieris.i. ſi mihi obediēs fueris. Audire
enī quādoq; idē eſt ꝙ obedire. Sic enī ſapientia increa
ta ait. Qui audit me nō cōfundet. Sed quid erit ſi me Eccl. 24.
audieris. Nō erit in te deus recēs: neq; adorabis deum
alienū. ¶ Aduerte ꝙ hic aliud dr deus recēs: aliud de⁹ De⁹ recēs
alienus. Habēt enī aliq deum recentē apud ſe: nō tamē
deum alienum: vt puta q̄ v̾bum putat ſub tpe deuʒ eſſe.
De⁹ enim recens dicit: q̄ ad tps factus eſt. Qui igit pu
tāt filium dei ex tpe a patre genitū/⁊ nō coeternū patri:
in ſe habēt deum recentē. De⁹ autē noſter nō eſt deus re
cens: ſed ab eterno in eternū. Cum enī fili⁹ dei ſit ſapien
tia patris: ſi filius eſt ex tpe: ſequit ꝙ pater ex tpe fuit ſa
piens: ⁊ nō ab eterno. Etenī chriſtus de⁹ nř homo forte
recens eſt/ſed de⁹ eternus. Hñt autē alij deum alienuʒ: De⁹ alien⁹
q̄.ſ. idola ſibi fabricāt a diuinitatis natura alienū. Vn
de hic ait glo. Quod enī quiſq; cupit ⁊ veneratur hoc illi
de⁹ eſt. Et ſic auarus adorat deum alienū: q2 denariuʒ
alienū a natura diuinitatis. Guloſus ventre ſuū ⁊c. ad
Philip.3. quorū deus venter eſt. Qui enī audit deum Phil.3.
ſibi credēdo ⁊ obediēdo: neq; habet in ſe deum recentē:
neq; alienū. Sic enī ait dñs in pncipio legis. Exo. 20.
Nō habebis deos alienos coram me: nō facies tibi ſcul Exo.20.
ptile neq; omnem ſimilitudinem ⁊c.

Ego enim ſum dñs deus tuus q̄ 1399
eduxi te de terra egypti: dilata
os tuum ⁊ implebo illud.

¶ Hic ponit ipſorum ad bonū exhortatio: qđ facit oſtē
dendo ⁊ exhibēdo eis ſuam gratiā. Gra autē maior ali
cui exhibet: quāto magis gratificatus offendens gratifi
cantē. Ipſi autē iudei deū multum offenderūt fabrican
tes ſibi idola ⁊ illa adorantes: ⁊ beneficia a deo recepta
nō deo/ſed idolis attribuētes. Quot enī apta ⁊ mirāda
beneficia eis cōtulerat: educendo ipos de egypto: mare
ante ipſos exiccando: inimicos eoꝝ omnes in mare ſub
mergēdo ⁊c. Et tamē ſtatim poſt oia attribuebāt idolis.
Nā vt habet Exo.32. Fecerūt ſibi vitulum cōflatilem ⁊ Exo.32.
immolantes ei hoſtias dixerunt. Iſti ſunt dij tui iſrael:
q̄ eduxerunt te de terra egypti. Et tamē hoc nō obſtante
omnē gratiā quā ſciunt petere/parat⁹ eſt eis facere. Pri
mo q̄ iniuriā eis remittit/dicēs. [Ego ſum dñs deus tu⁹
qui eduxi te de terra egypti: cōtra qđ tu falſe dixiſti. Iſti
ſunt dij tui q̄ eduxerunt te ⁊c. Et cōſequēter eis gratiam
pmittit dicēs. [Dilata os tuū ⁊ implebo illud. Vbi no
ta ꝙ ſm grāmaticos lato. as. ideʒ eſt ꝙ ampliare aliqđ/
vel latum facere. Vnde dilato. as. idē eſt ꝙ multum ex
tendere vel ampliare. Et ſic dilatare os eſt multum ape Dilatare.
rire vel ampliare os.i. multa ⁊ alta poſtulare. Et ſic di
cit populo ſuo. Dilata os tuum.ſ. pete: nō quidem par
ua vt ſunt temporalia/ſed alta ⁊ grādia vt ſunt ſpiritua
lia: ⁊ ego implebo illud: non quidem implebo os: ſed il
lud qđ poſtulabis. ¶ Myſtice autē egyptus interptat
tenebre: ⁊ ſignificat pctm̄ qđ tenebras amat: q2 q̄ male
agit/odit lucē. Joañ.3. Et q2 ſolus deus pctā poteſt di Joañ.3.
mittere: ideo ſolus deus aiam de egypto educere pōt: ⁊
ſic ſolus dicere. Ego ſum dñs de⁹ tu⁹ q̄ eduxi te ⁊c. Nar
ratur ꝙ chaldei ꝓ deo adorabāt ignem. Volētes ḡ chal Ignis nō
dei alios inducere ad culturā ignis: cū egyptijs pactuʒ eſt deus.
fecerūt: ꝙ ſi de⁹ eoꝝ ab aliquo vinceret.ſ. ignis/dimitte
rent ei⁹ cultū: ſed ſi alios deos vinceret: ꝙ alij ipm ignē
colerēt. Quib⁹ egyptij acqeuerunt: ſed hac cautela vſi
ſunt cōtra eos q̄ idolū bel colebāt. Naʒ depoſuerunt de

capite idoli coronam aureã: ⁊ poſuerunt ſuper caput eius quoddã vas teſteũ in quo erãt multa foramina: que obturauerũt cera: ⁊ illud impleuerũt aqua. Venerunt ergo chaldei ad examinãdum illud idolũ ⁊ appoſuerũt ignẽ: ⁊ ſtatim cera liquefacta eſt: ⁊ deſcẽdit aqua ⁊ extinxit ignem: ⁊ ꝑualuit idolũ eorum: ⁊ extunc ꝑmiſſi ſunt idolis ſuis vti. Ex hoc ergo ꝙ deus noſter eduxit iſrael de egypto: ꝓbat ſe ꝑualere idolis que hñt poteſtatem ſup ignẽ: q: ꝑcedebat eos de nocte ꝑ columnã ignis etiã ſup aquã: quia mare ſiccauit. Dicat ergo. Ego ſum dominus deus ⁊c.

1400 **Et nõ audiuit populus me⁹ vocez meã: et iſrael nõ intẽdit mihi.**

¶ Hic oſtendit ipſorũ obſtinationẽ ad malum: q: non obſtãtibus tot beneficijs ⁊ ꝓmiſſionib⁹ ipſis a deo factis cõtempſerũt obedire. Et hoc eſt qḋ dicit. Et nõ audiuit populus me⁹ vocẽ meã .i. nõ obediuit voci mee: q: eis dedi legẽ quã trãſgreſſi ſunt. Et iſrael nõ intẽdit mihi.
Intẽdere deo. Intendere eñi idem eſt ꝙ intus tẽdere. De hoc vide ſupra vſ. 876. Et ſic ille intẽdit deo: qui intus in corde ſuo tendit ad deũ. Cum ḡ peccatũ elõget hominẽ a deo: ſequitur ꝙ peccãs ⁊ legem dei nõ ſeruãs nõ intendit deo: ſed
Audire deum. magis ab eo recedit. ¶ Notãdum ḡ ꝙ ſi volumus audire deũ ⁊ intẽdere deo: oportet abſtinere a pctõ: q: ſuus
Puerb. 1. auditus dei eſt gratiarũ augmẽtatio. Prouerb. 1. Audi diſciplinã patris tui / vt addat gratia capiti tuo. Immũdis autẽ cordibus gratia non addit: cum in illis gratia non preexiſtat. Et ideo notãdum ꝙ verus dei auditor a tribus vitijs maxime debet eſſe immunis. Primo a vitio
1. Eſdre. 3. diſcordie. Unde dicit. 1. Eſdre. 3. Cõgregatus eſt omnis
Diſcordia populus quaſi vir vnus ad audiendũ legẽ. Qui enim diſcordiã habet cum deo: nõ diligit deũ. Graue autez eſt audire verba illius quẽ qs nõ amat. Uñ ſicut graue eſt iuſtis audire verba malorũ: ſic ⁊ graue eſt malis audi-
Grego. re deum: vt oſtẽdit Grego. 7. mor. cap. 7. Unde de con
Actuũ. 13. cordia auditoribus neceſſaria / dicit Actuũ. 13. Cõuenit
Auaritia. vniuerſa ciuitas audire vbũ dei. Secũdo a peccato auaritie que auditus dei maxime fructum impedit: qḋ oſtẽ
Luce. 8. dit ſaluator dicẽs. Qḋ autem inter ſpinas cecidit: hi ſũt qui audierunt: ⁊ a ſolicitudinib⁹ ⁊ diuitijs euntes ſuffo
Diuitie. cãtur ⁊ nõ afferunt fructum. Diuitie eñi tẽporales ⁊ corporales delitie ſpinate ꝑ ſpinas: auditũ verbi diuini fru
Greg. ibi. ctificare nõ ſinunt. Unde Grego. in homil. ait. Mirum autẽ quomõ dñs ſpinas diuitias ſit interꝑtatus: cum ille pungãt iſte delectent: ⁊ tamẽ ſpine ſunt: q: cogitationum ſuarũ punctionib⁹ mentẽ lacerãt: ⁊ cũ vſq: ad peccatũ ptrahunt: quaſi inflicto vulnere cruentãt. Duo aũt ſunt que diuitijs iũgũt .ſ. ſolicitudines ⁊ voluptates: q: ꝑ curam mentẽ opprimũt: ⁊ ꝑ affluentiã reſoluunt: ſuffocant eñi ſemẽ verbi diuini: q: importunis cogitationib⁹ guttur mẽtis ſtrãgulant: dum bonuz deſiderium ad cor intrare nõ ſinunt: quaſi aditũ vitalis flatus necãt. Ter-
Arrogãtia tio a peccato arrogãtie: q: cũ tremore verbũ dei debet au
Abac. 3. diri. Abacuc. 3. Dñe audiui auditum tuũ ⁊ timui. Et infra. Audiui ⁊ cõturbatus eſt vẽter meus: a voce cõtremuerunt labia mea. ¶ Ad ꝓpoſitũ ergo: q: iudei his trib⁹ vitijs abundabãt: ideo ipſum deum nõ poterãt audire. Propt̃ qḋ hic dicit. Et nõ audiuit ppl's me⁹ vocẽ meã.

1401 **Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus ſuis.**

¶ Hic ɔñr ponit pena correſpõdẽs ĩgratitudini ⁊ pctis ipſorum: q̃ hic oſtendit triplex: pma eſt ꝑuatio gr̃e ſpũalis: ſecũda eſt ſubtractio auxilij tp̃alis: ibi. Si pplus. tertia

Gratia. eſt inflictio pene infernalis: ibi. Inimici dñi. ¶ Quãtuz ad pmũ ſciẽdũ ꝙ ſubtracto ab hoĩe auxilio diuine gr̃e: tũc in eo nõ ratio ſz ſenſualitas dñat. Uñ nõ põt nõ peccare etiã mortalr: vt oſtẽdit magr̃ li. 2. diſt. 25. Iſti aũt ꝑpter ĩgratitudinẽ ſuã diuina gr̃a ſunt ꝑuati. Et hoc ẽ qḋ dicit. Et dimiſi eos .ſ. ſibipſis ſubtrahẽdo gr̃az ꝑſeruãtẽ a pctis. Et ideo ſic dimiſi a gr̃a: regunt ſm fomitẽ peccati. Et hĩ eſt qḋ ſubdit. S. ḋz deſideria cordis eorum ibũt in adinuẽtiõib⁹ ſuis .i. ſm inclinationẽ fomitis ad malũ ibũt: in adinuẽtiõib⁹ ſuis .i. in pctis enormib⁹ ab ipſis adinuẽtis. ¶ Uel ſm aliã litterã ibũt in affectiõib⁹ ſuis. Ubi nota ꝙ in ſcriptura adinuẽtio ſigñ ꝑceptũ: vt ptz v.
Adinuẽtiones. 1269. Et ſic adinuẽtiões dei ſunt ꝑcepta dei: ſed adinuẽtiões hoĩm ſunt ꝑcepta hoĩz q̃ ipſi adinuenerũt / ⁊ nõ de⁹. Dicit igit̃. Ibũt in adinuẽtiõib⁹ ſuis: q: ꝓpt̃ traditiones ſuas irrita fecerũt mãdata dei: vt ait chriſt⁹ de ipſis.
Matt. 15. Matt. 15. Et ideo dimiſit eos ſm deſideria cordis eorum.
Rom. 1. qḋ expreſſius ponit apl's Rom. 1. dicẽs. Tradidit illos de⁹ in deſideria cordis eorũ in imũditiã. Ubi glo. Tradere dei eſt ꝑmittere nõ incitare aut immittere. Precedẽtib⁹ quippe culparũ cauſis iure ⁊ merito deſerunt. Ideo hi q̃ veritatẽ dei in iniq̃tate detinẽt: ⁊ deſerunt a deo ⁊ traduntur deſiderijs malis: iſta vero mala deſideria: que de ſupbia ſunt: nõ ſolũ pctã: ſed etiã ſupplicia ſũt. Omne quippe peccatũ qḋ citius penitẽdo nõ detergit: aut pctm̃ eſt ⁊ cauſa pcti: aut pctm̃ eſt ⁊ pena peccati. Pctm̃ nãq: qḋ penitẽtia nõ diluit: ſuo põdere mox ad aliud trahit. Uñ fit vt non ſolũ peccatũ ſit: ſed etiã cauſa pcti. Ex illo quippe ſubſequẽs culpa oritur. Pctm̃ vero qḋ ex pctõ oritur: nõ ſolũ pctm̃ eſt: ſed etiã pena pcti. q: iuſto iudicio de⁹ cor peccãtis obnubilat: ⁊ ꝑcedẽtis peccati merito in alia cadit. Quẽ eñi liberare noluit: deſerẽdo ꝑcuſſit. Cõſimiliter ⁊ in ꝓpoſito dr̃. Et dimiſi eos ſm deſide. ⁊c.

Si populus meus audiſſet me: iſ- 1402
rael ſi in vijs meis ambulaſſet.

¶ Hic ponitur ſcḋa pena .ſ. ſubtractio adiutorij tp̃alis: ⁊ facit vnã cõditionalẽ. Si ppl's me⁹ fuiſſet mihi obediens: ego liberaſſem eũ ab inimicis ſuis. ſed ego nõ liberaui eũ: ſequit̃ ḡ ꝙ nõ fuit mihi obediẽs. Iſti⁹ cõditionalis ſolũ ponit antecedẽs. Et pmo ponit ſubiectũ antecedẽtis: ſcḋo pdicatũ: ibi. Pro nihilo. ¶ Quãtũ ad pmũ ponit ſolũ ſbm illi⁹ cõditiõalis / dicẽs. Si ppl's me⁹ au-
Audire deũ ẽ facere diſſet me. Quid aũt intelligat ꝑ audire deũ / declarat dicẽs. Iſrael ſi in vijs meis ãbulaſſet. Et ita audire deũ ẽ mãdata ei⁹ obſeruare. Nã ꝑcepta dñi ſunt vie qb⁹ tẽdimus ad patriã. Matt. 19. Si vis ad vitã ingredi / ſerua mãdata dĩ. Et ideo nota ꝙ audire deũ: eſt opa q̃ mãdat adimplere. Nõ iplere aũt ampli⁹ nocet q̃ ꝓficiat: q: cõ-
Iaco. 1. tẽptus vbi auditi pctm̃ aggrauat. Propter qḋ ait. Eſtote factores vbi nõ auditores tm̃ / fallentes voſmetipſos ⁊c. Quid eñi ꝓfuit herodi ꝙ Ioãnẽ baptiſtã libẽter audiebat: q: tm̃ plus herodiadi adultere obediẽs fuit q̃ ioanni: Nihil ſibi ꝓfuit: ſed pctm̃ ſuuz auxit. Auditꝰ eñi vbi diuini obſeruãtib⁹ ẽ cauſa vite: ſz nõ ꝓditorib⁹ ſuis. Proditor autẽ vbi dei dr̃ ois q̃ audit deũ: ⁊ opib⁹ nõ im-
Ricardus plet qḋ audit. Uñ Ricard⁹ ſup illud Ioſue. 2. Si tm̃ nõ
Ioſue. 2. ꝓdideris nos: ait. Uerbũ dei auditũ nõ ꝑmittit nos dãnari: niſi tm̃ ꝓdiderim⁹ eũ. Proditor eñi eſt vbi dei: qui nõ adimplet ope qḋ audit ĩ pdicatiõe. In hoc maxime differũt boni a malis: q: boni nõ ſolũ vbũ dei audiũt: ſz etiã guſtãt qñ ope iplẽt. Mali autẽ ſolũ audiũt ſine guſtu: q: qḋ audiũt exteri⁹: ad ipſorum corda nõ intrat. Ad hĩ
Grego. 11. mor. c. 4. etiã facit qḋ ait Greg. ſup illo vbo Iob. 12. Auris vba dijudicat dicẽs. Hic de electis ⁊ reprobis aliqd innuere videtur: q: vba ſapie q̃ reprobi audiunt. electi nõ ſolũ audiunt. ſed etiã guſtãt: vt eis in corde ſapiat: qḋ reproborũ

non mētibus: ſed ſolummodo aure ſonat. Aliud nāq̧
eſt nominatū cibum audire ſolūmodo: aliud vero gu-
ſtare. Electi nāq̧ cibū ſapiētie ſic audiūt: vt etiā guſtēt:
q2 hoc audiunt qđ eis ꝑ amorem medullitus ſapit. Re-
proborū vero ſciētia vſq̧ ad cognitionē ſonitus tendit:
vt quidē virtutes audiant: ſed tamē corde frigido qua-
Luce.11. liter ſapiāt ignorent. Et hoc eſt qđ dr Luce.11. Beati q̄
audiunt verbū dei ꝛ cuſtodiūt illud. ¶ Ad ꝓpoſitum er
go q2 ppl's iīrael ꝛ ſi deū3 aure corporis audiebat: q2 tñ
aure cordis quod magis eſt audire nolebat: ideo ſim-
pliciter non audiſſe deum dicitur.

1403 **Pro nihilo forſitan inimicos eo-
rū humiliaſſem: ꝛ ſuper tribulā-
tes eos miſiſſem manum meā.**

¶ Hic oſtendit predicatū3 dicte conditionalis. Hoc qđ
Nihil. hic dr pro nihilo/multipliciter exponit̃. Primo ꝓ nihi-
lo .i. gratis ꝛ ſine ipſorū3 labore. Vel pro nihilo .i. cōpu
taſſem inimicos eoꝝ pro nihilo: ſicut magnus ꝛ potens
rex pro nihilo reputat paruū militem deponere. Vel ꝓ
nihilo: ſicut alia littera habet .i. ad nihilū vel in nihilū3
inimicos eoꝝ reducendo: ſicut fecit de egyptijs inimicis
ipſorum: quos oēs ad nihilū reduxit in mare/ oēs ſub
mergēdo. Vel ꝓ nihilo .i. ꝓ pctō: nā pctm̄ nihil dr: vt di
ctū eſt ſup⁹ vſi.908. Quāuis eñ pctōr rōne pctī ſtatim
puniri mereat̃: tñ de⁹ quādoq̧ ipm̄ ꝑmittit in poteſtate
tꝑali: vt ꝑ ipm̄ alios peccātes puniat. Et ſic inimicos iu
deorū in poteſtate tꝑali ꝑmiſit/ vt ꝑ ipſos iudeoꝝ pctā
puniret: ſicut etiā ꝑ demōes punit. Et ſic eſt ſenſus: ꝓ ni
hilo .i. ꝓ pctō inimicoꝝ ſuoꝝ humiliaſſem .i. depoſuiſſē
inimicos eorū. ſi ipſi ambulaſſent in vijs meis ꝛc. Sed
q2 ipſi nō ambulauerūt in vijs meis: ideo ꝑmiſi inimi-
cos ipſoꝝ in poteſtate, vt ipſos punirēt. Et dicit forſitan.
Forſitan. Cū eñ forſitan ſit aduerbiū dubitādi: ꝛ in deo nulla ca
dat dubitatio: quō ḡ dicit forſitan? Nō eñ h̄ dicit ꝓpter
mutationē diuine volūtatis vel dubitationē q̄ cadat i deo:
ſ3 ꝓpter vertibilitatē hoīs de bono ad malū. vel forſitan
dicit: nō q2 dubitatio ſit/ ſ3 ꝑ oppoſitū oīs certitudo: ſicut
pōt⁹ dr mare ꝑ oppoſitū q2 pōte caret: ſic ꝛ hic dicit forſi
tan: q2 hoc oīni dubitatiōe caret. Sic eñ forſitan ꝓ vero
Joh.5. accipiebat xp̄s dicēs. Si crederetis moyſi: crederetis ꝛ mi
hi forſitan .i. vere. Qđ aūt dicit humiliaſſē: hic accipit̃ hu
miliatio nō ꝓ virtute/ ſ3 ꝓ pena. vide v.616. Et ē ſenſus.
Humiliaſſē .i. puniēdo inimicos eoꝝ diecīſſē ad terrā:
ꝛ ſup tribulātes eos miſiſſe3 manū meā. Nō q̄dē ad for
Ps.79. tificādū eos/ ſicut dictū ē ps.79. Fiat man⁹ tua ſup vi-
rū dextere tue. ſ3 ad deponēdū ꝛ iterficiēdū: ſicut facta ē
Man⁹ dñi. man⁹ dñi ſup pharaonē ꝛ exercitū ei⁹ eos in mari ſub-
mergēdo. Sic eñ man⁹ dñi ſup aliquē3 fieri/ eſt ipm̄ ad
1.Reg.5. nihilū redigere. Iſtomō dr .1.Reg.5. ꝙ fiebat man⁹ dñi
ſup ſingulas ciuitates philiſtinoꝝ iterfectiōis magne.
Ex iſtis (vt dicit glo.) ꝑ3: ꝙ ſi nos deo reſiſtimus ipe nō
ꝯdicit inimicis nr̄is: nec manū defenſiōis nr̄e ſup eos pōit.

1404 **Inimici domini mētiti ſunt ei:
ꝛ erit tempus eorū in ſecula.**

¶ Hic ponit̃ tertia pena q̄ eſt iflictio pene ifernalis. Et
duo facit. Q2 pmo oſtēdit ipſoꝝ igratitudinē ꝓ q̄ penā
merent̃ eternā. Secūdo oſtēdit erga eos diuinā bonita
tē/ vt exaggeret ipſoꝝ malitiā: ibi. Et cibauit eos. ¶ Quā
tū ad pmū loquit̃ de ꝑuerſis iudeis: q̄ dño ꝓmiſerūt ob
Exo.24. ſeruare legē ꝛ oīa ei⁹ p̄cepta dicētes. Oīa q̄ mādauit dñs
faciem⁹/ ꝛ erim⁹ obediētes. Et tñ ſatis cito poſt pmū ei⁹
mādatū trāſgreſſi fuerūt (aliū deū ſibi ſtatuētes) qñ ado
rauerūt vitulū ꝯflatilē. vt h̄r Exo.32. Et in h̄ aggrauat̃
Exo.32. pctm̄ eoꝝ. qm̄ grauius peccāt q̄ pagani q̄ nihil ꝓmiſerūt

ſicut grauius pctm̄ eſt aliq̄d malū cōtra votū facere q̄ ſi-
ne voto. Vñ ſequit̃. Et erit tꝑs eoꝝ i ſecula. Diſtinguit Tempus. Eccl.3.
ſapiēs tꝑa dicēs. Oīa tꝑs hñt. tꝑs flēdi: tꝑs ridēdi: tꝑs
plāgēdi: ꝛ tꝑs ſaltādi. Hic autē loquit̃ de tꝑe maloꝝ qđ
eſt tꝑs flēdi ꝛ plāgendi. Sicut eñ diuina iuſticia exigit
vt tꝑs ridēdi ꝛ ſaltādi bonoꝝ ſit eternū: ſic ꝛ de tꝑe plan
gēdi maloꝝ dicit xp̄s. Ibūt hi in ſuppliciū eternū: iuſti Math.25.
autē in vitā eternā. Et hoc eſt qđ de tꝑe maloꝝ hic dicit.
Et erit tꝑs .ſ. punitiōis eoꝝ in ſecula .i. in eternū3. ¶ Vel
ꝑ tꝑs qđ nihil firmū h3: ſed ſemꝑ in ſucceſſione ꝯſiſtit ꝛ va
rietate: itellige varietatē penarū iferni/ q̄ erit in ſecula .i.
ſine fine. Ubi nota ꝙ ſeculū in ſingulari ſiḡt ſpaciū cētū Secula.
annoꝝ: vt dictū eſt vſi.596. ſed qñ duplicat̃/ vt ſeculū ſe
culi: vel qñ in plurali ponit̃: tūc ꝓ eternitate ſoltē a parte
poſt. ad Heb.1. Per quē fecit ꝛ ſecula. Dicit ḡ ꝙ erit tꝑs
eoꝝ in ſcl'a .i. ꝑpetuū. ¶ Hoc aūt ſatis apte de falſis xp̄ia Inimici
nis pōt accipi ſm̄ glo. q̄ ſunt inimici dñi. Inimic⁹ eñ cō dñi ſūt falſi xp̄iani.
ponit̃ ex in qđ eſt nō/ ꝛ amic⁹: ḡ ſi nō ſūt amici: ſequit̃ ꝙ
ſunt inimici. ſed nō ſūt amici/ q2 mētiti ſunt ei .ſ. reſumē
do illa qb⁹ renūciauerāt. Abrenūciauerūt eñ diabolo
in baptiſmo ꝛ pōpis ei⁹ .i. diabolicis factis a deo dānatis: ſ3
rurſus ad ea redeūt/ ꝛ ſunt nouiſſima peiora priorib⁹. Ec
ce canis reuerſus ad vomitū: ꝛ ſus lota in volutabro lu
ti. Quid inde eis? Et ſi hic tolerati ſūt: nō tñ erunt ipu
niti: q2 erit tempus ſ3 punitionis ipſorum in ſecula .i.
in eternum. Quid autem ſit mentiri. vide vſiculo.44.

**Et cibauit eos ex adipe frumen- 1405
ti: ꝛ de petra melle ſaturauit eos.**

¶ Hic pſalmiſta vt exaggeret ipſoꝝ malitiā: recolit boni
tatē dei erga illos. ¶ Quātū ad lrā3 de⁹ ſatiauit eos ex
adipe frumēti: q2 nō obſtāte eoꝝ malitia: itroduxit eos
in terrā ꝓmiſſiōis tritico abūdātē: ꝛ ſic vtebant̃ pane fa
cto de ſimila vel de medula frumēti. Et q2 in terra ꝓmiſ
ſionis eſt magna abūdātia apum: ſic ꝙ mellificāt in ru
pib⁹: ꝛ ſic de petris colligunt magnā copiā mellis: ideo
dicit. Et de petra melle ſaturauit eos. Vel ꝑ adipē fru Mel de petra.
mēti intellige panē angeloꝝ .ſ. māna: q̄ pane paſti fuerūt
q̄draginta ānis in deſerto. Et dr māna adeps frumēti:
ꝓpt̃ bonitatē illi⁹ cibi. Et de petra melle ſaturauit eos.
Legim⁹ ꝙ ſaturauit eos aqua educta de petra: ſed non Nūe.20.
legimus ꝙ mel eduxerit de petra. Dicūt ḡ aliq̄ ꝙ aqua
educta de petra hic mel dicit̃: q2 illa ſuauiſſima ꝛ dulcis
erat ad modū mellis. ¶ Vel ꝑ adipē frumenti intellige Adeps.
ſacramentum euchariſtie. vide vſi.994. quo etiā ingra
tos iudeos ſaturauit. Vñ ꝛ inde ꝓditori corp⁹ ſuū3 ad
māducandū dedit: cui etiā in fine pacē dedit: qñ in hor-
to oſculat⁹ eſt eū. Vñ ps.147. dr ipſi iude. Qui poſuit Ps.147.
fines tuos pacē: ꝛ adipe frumēti ſatiat te. Adeps autē3
multiplex ē. vide v.994. ¶ De iſto ḡ ſacramēto eucha Cibus euchariſtie.
riſtie dicat. Et cibauit eos. Ubi nota ꝙ iſte cib⁹ corpo
ris chriſti eſt cibus verus ad ſubſtentationē viatorū: ci-
bus electus ad impinguationē ardoꝝ: cib⁹ ſolidus ad
cōfirmationem ꝑfectorū: cibus abſcōditus ad glorifica
tionē beatoꝝ. ¶ Primū ꝑ3. Joañ.6. Caro mea vere eſt Joh.6.
cib⁹ ꝛc. Qui ideo dr verus cib⁹ ꝛ pot⁹: qm̄ ꝛ ſi alij cibi vi
tam humanam ſuſtentant: ipſam tamen ꝑpetuare non
valent. Iſte autem euchariſtie cibus vitam ſpiritus nō
ſolum ſuſtentat ſed etiam perpetuat ipſam. Joañ.6.
Qui manducat carnem meam: habet vitam eternam. Joh.6.
ſcilicet hic in ſpe/ ſed in futuro in re. Ideo ſubdit. Et ego
reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. vt ſcilicet ſicut iſte ci-
bus hic anime vitam dedit ſpiritualem: ſic ꝛ poſt hanc
vitā anime ſimul ꝛ corpori reſuſcitato perpetuā tribuat
vitam. Et ideo ad ſignificandum ꝙ iſte cibus corpori ꝛ
anime inſimul perpetuam tribuit vitam: dicebat paul⁹
cōſocijs ſuis. Actuū.27. Rogo vos accipere cibū ꝓ ſalu Actuū.27

te veſtra: quia nullus veſtrum capillus de capi peribit.
¶ Secundum patet. q: iſto cibo anima ipſum digne ſu
mens impinguat̃ omni abũdãtia cariſmatũ: vt iſte ſit
Abac.1. ille cibus electus: de quo Abacuc.1. Incraſſata eſt pars
ei⁹. Et idest q: cibus ei⁹ elect⁹. Cũ eñ homo ex corpore
7 aia tanq̃ ex duab⁹ ptibus cõſtet: q̃ pars eſt illa q̃ iſto
cibo incraſſat̃: certe eſt pars aie: que quantũ iſto cibo in
craſſetur: oſtẽdit magiſter lib.4. diſt.8. dicẽs q̃ euchari
ſtia ſpiritualiter reficit. Vñ excellenter eucharistia dr̃ .i.
bona gr̃a: q: in iſto ſacramẽto nõ tãtũmodo eſt augmẽ
tum virtutis 7 gr̃e: ſed hic totus ille ſumit̃ q̃ eſt fons 7
origo tot⁹ gr̃e. Et tamẽ iſtũ cibum electũ peruerſi faſtidi-
Nume.21. unt 7 cõtẽnũt dicẽtes. Anima nr̃a nauſeat ſup cibo iſto
leuiſſimo. Qui tamẽ iſtis v̾bis hunc cibũ diffamare cre
dentes: ipm mirabiliter cõmendãt: dum ipm cibũ leuiſ-
ſimum vocãt. Scimus eñ q̃ ſicut natura grauiũ eſt de-
ſcedere: 7 leuia ſemp aſcendũt: 7 p cõſequens ſuplatiua
leuiſſimũ dr̃/q: pre ceteris naturã hʒ eleuatiuã: qd̃ bene
iſti cibo cõpetit: qd̃ pre ceteris ſacramẽtis in pñti p grãʒ
animã eleuat ad deũ: 7 finaliter inſimul aiam 7 corpus
eleuabit p gloriã. ¶ Tertiũ ptʒ. q: hunc cibum digne ſu
mens: ↄtra aduerſitates mũdi fortificat: 7 diaboli certa
Hebre.5. mina. de quo ad Hebre.5. Perfectoꝝ autẽ ſolidus eſt ci
bus coꝝ qui exercitatũ habẽt ſenſum ad diſcretionẽ bo
ni 7 mali. Dr̃ enim ſolidus cibus: q: non ſolum ipm di
gne ſumentes fortificat: ſed etiam hoſtes noſtros demo
Damaſce. nes terret. Unde Pe. dam. ſup illo verbo Ioañ.6. Qui
manducat carnem meã 7c. dicit. Chriſti corporis cibũ 7
ſanguinis potum etiã ore carnis recipere perutile eſt.
Terretur eñ aduerſarius cũ chriſtiani labia xp̃i viderit
cruore rubẽtia. Hic eñ recolit ſue pditiõis initiũ: 7 diui
ne victorie qua captus fuit nõ tolerat inſtrumẽtũ. Iſto
cibo figuraliter fortificatus fuit ille magn⁹ pater nr̃ he-
3.Reg.19. lias. de quo dr̃ .3. Regũ.19. q cũ ſurrexiſſet comedit 7 bi
bit: 7 ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta
diebus 7 quadraginta noctib⁹/vſq; montẽ dei. Et nota
✠ q̃ prius ſurrexit: 7 poſtea hunc cibũ comedit: q: anteq̃
iſtum cibum comedas/a terrenis vitiis ſurgere debes.
¶ Quartũ patet. Abſcõditus enim dr̃ iſte cibus: q: ſub
alia ſpecie occultat⁹. Et de iſto cibo dicebat ille ãgelic⁹
Tobie.12. ſpiritus Tobie. Ego cibo inuiſibili vtor: qui ab homi-
nibus videri nõ põt. Ex hoc eñ q̃ iſte cib⁹ in ꝓpria ſpe
cie videri nõ poteſt: eſt cauſa nr̃i meriti 7 glorificatiõis:
q: ſi ibi chriſtus videret̃ in ꝓpria forma: ibi fides q̃ eſt
meritoria locum nõ haberet. Et quãuis iſte cibus vera
caro chriſti ſit 7 ſanguis: q: tamẽ nõ ſacerdotibus mini
ſtrat̃ ſolũ ſub ſpecie cibi 7 nõ potus: ſacerdotib⁹ aũt ſub
vtraq; ſpecie. Ideo figuraliter preceptum fuit. Leui.7.
Nõ ſumetis ſanguinẽ cum cibo. q: ſcʒ ſub diſtinctis ſpe-
ciebus. ſ. cibi 7 potus diſtincte ſumitur 7 ſeorſum.

Sacramẽtũ corporis xp̃i: nõ ſacerdotib⁹ miniſtrat̃ ſolum ſub ſpecie cibi 7 nõ pot⁹: qd̃ fuit pceptũ figuraliter.

1406 **DEus ſteterit i ſynagoga deorum: in medio aũt deos dijudicat.**

¶ Huius pſalmi titulus eſt. Pſalm⁹
aſaph. Titulus de ſe eſt clarus. Sʒ de
materia pſalmi dicũt doctores tã hebrei q̃ catholici: q̃
aſaph videns in futurũ iudices mundi corruptos: 7 iu
dicia amore vel odio aut muneribus frequẽter corrum
pere: contra ipſos hunc pſalmũ cõpoſuit: ſup hoc poſtu
lãs diuinã iuſticiã vt omnia talia ad viam equitatis re
ducerẽtur p ipſam. Iſte ergo pſalmus quo ad litteram
diuidit̃ in tres ptes: q: pſalmiſta primo arguit iudicuʒ
iniquitatem: ſecũdo oſtendit ipſorũ dignitatẽ: ibi. Ego
dixi. tertio inuocat diuinam iuſticiam 7 equitatem: ibi.
Surge deus. Prima diuiditur in tres: q: primo oſten-
dit diuinam ſapientiã: ſecundo arguit iudicuʒ malitiã:
ibi. Uſquequo 7c. tertio accuſat ipſorũ ignorantiã: ibi.
Neſcierunt. Hic vt. N. ¶ Quãtũ vo ad ſenſum ꝓphe-
ticum ſciendũ q̃ iſte directe arguit iudeorũ proceres q̃
chriſtũ eis in lege ꝓmiſſum preſentẽ nõ cognouerunt: 7
conatur eos inducere vt ammodo ſaltẽ ipm cognoſcãt/
7 credãt ipm. Et ſic pſalmus iſte [illegible]dit̃ in tres ptes: q:
oſtẽdit inter iudeos primo chriſti preſentiã corporalẽ:
ſecũdo ipoꝝ malitiam generalẽ: ibi. Uſquequo. tertio
chriſti reſurrectionẽ triũphalẽ: ibi. Surge deus. ¶ Quã synagoga
tum ad primũ dicit. Deus ſtetit in ſynagoga deorum. Eccleſia.
Ubi ſciẽdũ q̃ ſicut eccleſia ꝓprie chriſtianis catholicis
cõgruit: ſic ſynagoga iudeis. qd̃ ex ipſis vocabulis ptʒ.
Nã eccleſia interptat̃ cõuocatio: q: omnes gñaliter vo
cat ad fidẽ 7 recipit. Synagoga vero interptat̃ cõgrega
tio: 7 eſt ꝓprie iudeoꝝ. Diſtat cõuocatio a ↄgregatiõe:
q: etiã cõgregari pecora ſolent: quoꝝ cõgregationem ꝓ
prie greges a congregatione dicimus. ſed conuocari eſt
magis vtentiũ rõne: ſicut ſũt hoies. Ut g notaret̃ iude-
orum infidelitas: dicta eſt eorum ſynagoga cõgregatio
quaſi pecorum 7 indiſcretorum: ſed vt fidelitas nr̃a ipo
vocabulo inſinuaretur: nr̃a dicta eſt eccleſia .i. conuoca
tio q̃ſi rationabiliũ 7 diſcretoꝝ. Que eccleſia dr̃ catholi
ca .i. vniuerſalis. Nõ enim facit cõuenticula ſicut hereti
ci in aliq̃bus regionibus: ſed p totũ orbẽ diffuſa dilatat̃.
¶ Itẽ nota q̃ iudei inter oẽs gentes dicebãtur filii dei: 7
eadẽ ratione dii vocabant̃: ſicut dr̃ infra de iudeis. Ego
dixi dii eſtis. Et rationẽ ſubdit: q: filii excelſi oẽs. Dicat
g pſalmiſta de xp̃o. De⁹ ſtetit in ſynagoga deoꝝ: ideʒ
eſt q̃ deus ſtetit in ſynagoga iudeoꝝ. Ubi nota q̃ cum
de⁹ rõne diuinitatis celũ 7 terrã impleat: q̃ eſt inter oia
nõ incluſus: extra omnia nõ excluſus: ꝓpter rõne diui-
nitatis in aliq̃ loco ſtare nõ dr̃: ſed p hoc qd̃ dicit. De⁹
ſtetit in ſynagoga deorum: deũ hominẽ factuʒ eſſe indi-
cat. Sic ergo de⁹ factus homo ſtetit in ſynagoga deoꝝ.
i. in populo iudeorum. vbi filius dei ſtetit ſm q̃ homo:
qui miſſus fuit ad oues q̃ perierunt domus iſrael. Pre
ſentia autẽ diuinitatis que vbiq; eſt: nõ ꝓprie ad ſyna-
gogam ptinet: que neq; tp̃e neq; loco variat̃. Sequitur.
In medio autẽ deos dijudicat. Hic eñ oſtendit quare
ſtetit in ſynagoga deorũ. ſ. ad eos iudicãduʒ. ſ. ad diſcer
nendum eos 7 ſeparãdum. Ipſe eñ nouit qui inter iu-
deos ad bonũ ſint electi: 7 qui ad malũ preſciti. Diſcer-
nit ergo vaſa alia in honorem: alia in cõtumeliã. et hoc
facit ſtans in medio. Per mediũ eñ virt⁹ iuſticie intel
ligitur: q: ſm Phũm .2. ethi. Ois virtus conſiſtit in me Ariſtotel.
dio. Ipſi autẽ iuſticia eſt ois virtus. 5. ethi. In medio g
ſtetit ieſus dijudicãdo deos: quia omnes iuſte diſcernit
7 iudicat. Electi enim iuſte ſunt predeſtinati 7 reprobi
iuſte preſciti. Unde hic dicat Prouerb.8. In viis iuſticie ꝓuer.8.
ambulo: in medio ſemitarum iudicii. ¶ Qualiter autẽ
chriſtus ſteterit in medio vel fuerit medius multiplici-
ter. vide N. 759. et. 782.

Uſquequo iudicatis iniq̃tatẽ: 7 facies peccatorum ſumitis. 1407

¶ Hic conſequenter oſtendit iudeorum malitiam gene
ralẽ. Et diuiditur in tres partes: quia pmo eos de malo
arguit: ſecundo eos ad chriſtum dirigit: ibi. Iudicate.
tertio ipſos ad bonum allicit: ibi. Ego dixi. ¶ Quantũ
ad primum ſciendum q̃ ſynagoga quaſi a principio
ſemper iuſtos fuit perſecuta: vt oſtendit chriſtus dicẽs.
Ecce ego mitto ad vos ſapientes 7 ſcribas 7 ex illis oc-
cidetis 7 flagellabitis 7c. Hoc eſt ergo quod hic arguẽs
pſalmiſta dicit. Uſquequo iudicatis iniquitatem. ſ. iu Iudicare iniquitatem
ſtos pſequẽdo. q. d. Miſit deus ad vos legẽ/7 reſtitiſtis:
miſit ꝓphetas 7 occidiſtis: ſed vſquequo hoc erit. Nun
quid vſq; ad aduentũ filii dei. ſ. chriſti: Et in hoc arguit

maiores in populo.ſ.ſacerdotes ⁊ ſcribas: ⁊ minores.ſ. plebeios. Arguens eñ maiores ait.[Uſquequo iudicatis iniqtatez. Ad maiores eñ ſpectabat de ceteris iudicare. Et ſic illi erant q̄ ſententias iniquas ꝓferebant cõtra ſapientes ⁊ ꝓphetas ⁊ innocẽtes: ſicut illi duo preſbyteri ſenes iniquã ſententiã dederunt cõtra ſuſannaz

Dan.13. ipſam cõdemnãtes ad mortẽ. Iſtos ergo arguẽs dicit. [Uſquequo iudicatis iniqtatem. Sed de minoribus

Faciẽ pctõrũ ſumere ſubdit.[Et facies pctõꝛum ſumitis. ipſi plebeij propter ipſoꝛuz multitudinem maioꝛib⁹ reſiſtere potuiſſent. Et hinc eſt ꝙ in morte chꝛiſti maiores timebãt populuz: ne

Math.26. et mar.14. ipſos a morte chꝛiſti ꝓhiberet. Uñ dicit Matth.26. Nõ in die feſto ne forte tumultus fieret in populo. Et quo ſequit̃ ꝙ in mortibus ꝓphetarũ: ⁊ etiã chꝛiſti: populus culpabilis fuit: q2 nõ reſtitit maioꝛibus inique iudicãtibus. Et hoc eſt faciẽ maioꝛuz peccatoꝛũ ſumere.ſ.ipſos honoꝛãdo: ipſis nõ cõtradicere ſed cõſentire. Uñ populo nũc loquẽs ait.[Uſquequo facies pctõꝛum.i.ſacerdotum ⁊ maioꝛũ ſumitis.i.eos honoꝛãdo eis iniuſte iu-

Inique iudicat ꝓpter tria. dicãtib⁹ nõ cõtradicitis? ❡ Notandũ ꝙ multi iniquitatem.i.inique iudicant: qđ maxime contingit ꝓpter tria. Primo ꝓpter pſonarũ acceptionem: cõtra quos dicit̃. Deute.1. Ita paruum audietis vt magnum: nõ accipietis cuiuſquã pſonam. Et Iaco.2.dr̃. Fratres nolite in pſonarũ acceptione habere fidẽ. nõne deus elegit pauperes heredes fieri regni? Uos autẽ exhonoꝛaſtis pauperem. Nõne diuites p potẽtiam oppꝛimũt vos: ⁊ ipſi trahunt vos ad iudicia? Secũdo propter puerſaz intentionem. Intendunt enim quidã in remunerationem tempoꝛalem vel in fama acquirẽda: ⁊ tales quia illud qđ gratis exhibere debent: vendunt muneribus vel fama: ideo inique iudicãt: etiã ſi iuſtum dent iudiciũ. vt oſten-

Grego.9. moꝛ.c.19. dit Grego. dicẽs. Plerũq3 nõnulli terrena premia appetunt ⁊ iuſticiam defendunt: ſeq3 innocẽtes extimant: ⁊ eſſe defenſoꝛes rectitudinis exultant. Quibus ſi ſpes nummi ſubtrahit̃: a defenſione protin⁹ iuſticie ceſſatur: ⁊ tñ defenſores ſe iuſticie cogitãt: ſibiq3 ſe rectos aſſerunt q̄ nequaq̃ rectitudinẽ/ſed nũmos querũt. Quos cõtra

Deute.16. bene p moyſen dicit̃. Qđ iuſtum eſt iuſte exequeris. Iniuſte quippe qđ iuſtũ eſt exequit̃: qui ad defenſionẽ iuſticie non virtutis emulatione/ſed amoꝛe premij tempoꝛalis excitatur. Iniuſte qđ iuſtũ eſt exequit̃: q̄ ad defenſionem ipſam quã pretendit iuſticiã venũdare minime veret̃. Iuſte ergo iuſtũ exequi/ eſt in affectiõe iuſticie eãdem ipſam iuſticiã querere. Sepe recte agim⁹: ⁊ nequaq̃ premia nequaq̃ laudes ab hominib⁹ expectam⁹ ⁊c. Tertio propter debiti oꝛdinis pretermiſſionez. Debent enim quicũq3 ſuperioꝛes ⁊ iudices pꝛimo iudicare ſeipſos: poſtea alios cõſiderare hoies eſſe nõ deos. 1.co-

1.coꝛin.11. rin.11. Si noſmetipſos diiudicaremus: nõ vtiq3 iudicaremur. Qualis autem debeat eſſe q̄ alios habet iudicare: docet apte Ambꝛoſius ſup Beati immaculati. Et habetur.3.queſt.7. Iudicet inqt ille de alieno erroꝛe: q̄ nõ habet in ſeipſo qđ cõdemnet. Iudicet ille qui nõ agit eadem que in alio putauerit punienda: ne cũ alium iudicat/in ſeipſo ſentẽtiam ferat. Iudicet ille qui ad pronũciandam ſententiã: nec odio: nulla offenſiõe: nulla leuitate ducatur. Et poſt: bonus iudex nihil ex arbitrio facit: nec domeſtice volũtatis ꝓprietate: ſed iuxta leges ⁊ iura pꝛonunciat: ſtatuti iuris obtemperat: non indulget pꝛopꝛie voluntati: nihil premeditatum de domo pꝛofert: ſed ſicut audiuit iudicat: ⁊ ſicut ſe habet rei natura diſtinguit.

1408 Iudicate egeno et pupillo: humilem et pauperem iuſtificate.

❡ Hic iudeos dirigit ad chꝛiſtũ.ſ.cognoſcendũ. Et duo facit: q2 pꝛimo eos dirigit ad chꝛiſti notitiã: ſecundo ipſorum oſtẽdit ignoꝛantiã: ibi. Neſcierũt. Pꝛima in duas: q2 pꝛimo dirigit maioꝛes: ſecũdo populares: ibi. Eripite. ❡ Quantũ ad pꝛimũ ſciendũ ꝙ noie pauperis ⁊ pupilli intelligit̃ chꝛiſtus. Pauper eñ quandoq3 dicit̃ idẽ

Chꝛiſtus paup ⁊ pupillus dr̃. ꝙ humilis: quãdoq3 idem ꝙ egens tẽpoꝛalib⁹ bonis/⁊ vtroq3 modo pꝛe oib⁹ alijs chꝛiſtus paup fuit ⁊ egen⁹. Unde ait pſal.68. Ego ſum pauper ⁊ dolens. vide v'ſiculo.1122. Dr̃ etiã chꝛiſtus pupillus. Nã pupillus pꝛopꝛie dr̃ q̄ caret patre vel matre/vel vtroq3. Chꝛiſtus caruit patre in terris/⁊ matre in celis. et ſic pupillus dicit̃

Exo.22. ꝓpꝛie. Exo.22. Pupilluz ⁊ viduã ne cõtriſtaueritis pud te. Per pupillum accipe chꝛiſtũ: ſed p viduam virginez

Nota. gloꝛioſam: que tẽpoꝛe paſſionis chꝛiſti iã amiſerat ſpõſum. aliter enim p chꝛiſtum ioãni cõmendata non fuiſſet. De iſto ergo egeno ⁊ pupillo ait iudicib⁹ ⁊ pꝛelatis ſynagoge.[Iudicate egeno ⁊ pupillo. Ubi aduerte ꝙ

Iudicare aliquem. et alicui dif. ferunt. aliud eſt iudicare aliquem: aliud iudicare alicui. Nã q̄ iudicat alicui: ſemp dat ꝓ illo ſententiã. ſed gñaliter iudicat aliũ ſiue dat ſententiã pꝛo ipſo ſiue cõtra ipſuz. Dicit ergo iudicate egeno ⁊ pupillo: ⁊ nõ iudicate egenuz. i.pꝛo chꝛiſto egeno ⁊ pupillo ſentẽtiã date. Uñ glo. Iudicate egeno ⁊ pupillo.i.intelligate chꝛiſtũ eſſe deum: q2 pauper eſt ⁊ pupillus. Et p hoc oſtẽdit eos hoc nõ feciſſe.q.d. Nolite iudicare iniqtatẽ: ſed pot⁹ iudicate egeno ⁊ pupillo.i.ad honoꝛem eius iudicate qui voluit ꝓpter vos eſſe ſine patre. Unde ſeqt̃.[Humilẽ ⁊ pauperem iuſtificate.i.pꝛedicate iuſtũ eſſe chꝛiſtũ factũ pauperem ⁊ humilẽ ꝓpter vos. Quicunq3 eñ iuſtificat xp̄m.i.pꝛedicat ip̄m eſſe iuſtum: pꝛedicat verũ deum eſſe. cuius ratio eſt/quia ſi iuſtus: ergo verax. Ipſe autem di-

Ioan.10. cit ſe verum deum. Ego ⁊ pater vnuz ſumus. Quid eſt ergo dictu/humilẽ ⁊ pauperẽ iuſtificate: niſi chꝛiſtũ veracem p̄dicate ſiue dicite: ⁊ p ꝯñs ip̄m verum credite deũ. Hoc autem pꝛincipibus ſacerdotum ⁊ ſcribis dicit: qui alios infoꝛmare debebant.

Eripite pauperem: et egenũ de manu peccatoꝛis liberate. 1409

❡ Hic dirigit ſimplices. Ut eñ dictũ ẽ: pupill⁹ potuiſſet eripe xp̄m de manu p̄ncipũ: ſ3 pmiſit ipſos de xp̄o facere q̄cũq3 voluerit. Et ſic q̄uis ipſi plebij xp̄i moꝛtẽ nõ tractauerũt: tñ q2 tractãtib⁹ maioꝛib⁹ nõ reſtiterunt: ideo ipſis ꝯſenſiſſe vident̃. Et ſic a xp̄i moꝛte nõ fuerũt imunes. Cognoſcebãt populares xp̄z foꝛe iuſtũ: ⁊ ideo ip̄z defẽſare tenebãt̃. Cõſentit eñ pctis ⁊ malis q̄ nõ obuiat cũ poſ-

Cõſentit mali q̄ nõ obuiat. ſit.2.q.7.negligere.17.q.5.ꝙ aũt q̄ritur.22.q.5.q̄ põt. Preuidẽs ḡ pſal. ꝙ populares nõ obuiarẽt i xp̄i moꝛte maioꝛib⁹/eos icrepat: oſtẽdẽs qđ facere deberẽt/dicẽs. [Eripite pauperẽ ⁊c. Uñ iſtũ itellectũ h3 hic glo. dicẽs. Hoc minoꝛib⁹ dr̃: p qđ oſtẽdit nec illos a moꝛte xp̄i immunes fuiſſe q̄ pmiſerũt p̄ncipib⁹ xp̄m iterficere: cũ ꝓ multitudine timerent̃ ⁊ poſſent illos a facto ⁊ ꝯſenſu liberare. Qui eñ facinoꝛi dẽſinit obuiare cũ põt/peccat ⁊ ꝯſentit. Dicit ḡ.[Eripite ⁊c. de manu pctõꝛis liberate. Per manũ peccatoꝛis itelligit poteſtatẽ p̄ncipũ ⁊ ſacerdotũ.

Neſcierunt neq3 intellexerunt: in tenebꝛis ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terre. 1410

❡ Hic oſtẽdit ipſoꝝ ignoꝛãtiã tã maioꝝ q̃ minoꝝ: q̄ ne-

1.coꝛin.2. ſcierũt xp̄z verũ deũ eſſe. Et h̄ ẽ qđ ait apl's. dicẽs. Si eñ cognouiſſent: nunq̃ dñm gloꝛie crucifixiſſent. Qđ ſm

Xp̄m an demones vel iudei cognouerint. glo. intelligit̃ de demõib⁹ ⁊ hoib⁹. Uñ ſic ait ibi glo. Si demões cognouiſſent ſapiẽtiã dei de redẽptione humani gñis implenda p chꝛiſti moꝛtẽ: nunq̃ dñm gloꝛie cru-

cis.ideſt non ſuggeſſiſſent crucifigi: qꝛ quomodo ſugge
reret diabolus illum crucifigi per quem ius ꝑdere ſciret.
ret. ¶ Uel d̄ iudeis poteſt accipi quoꝝ quidā cognoue
runt chriſtū: alij vero nō cognouerunt. De ignorātibus
dicit petrus. Scio fratres qꝛ per ignorantiam feciſtis.i.
iſti nō cognoſcebāt illum eſſe q̄ in lege ꝓmiſſus erat eis.
Maiores vero vt ſcribe ⁊ phariſei ⁊ principes ſacerdo-
tum: cognouerunt ipm̄ eſſe qui in lege ꝓmiſſus erat ⁊c.
vide ſupra v̄ſi.156. ¶ Uel aliter vt ibidem habet̄: ipſuꝫ
primo cognouerūt eſſe verū dei filium: ſed inuidia con
tra ipſum incitatis/obſcuratū eſt cor eorū. Et hoc eſt qđ
hic ait pſalmiſta. [Neſcierūt neqꝫ intellexerūt.ſ.chriſtū
eſſe verū deum. ⁊ cauſaꝫ ſubdit. [In tenebris ambulāt:
Sap.2. qꝛ ſcꝫ tenebris peccatorū excecati fuerunt. Sap.2. Exce
cauit enim illos malitia eoꝝ. Sed quid ad chriſti mor-
tem ſecutū ſit/ſubdit. [Mouebunt̄ oīa fūdamēta terre.
Qđ impletū fuit in chriſti paſſione: quādo terra mota
Matth.27 eſt: ⁊ petre ſciſſe ſunt. Matt.27. Uel fundamēta terre.
i.terreni tunc ſpiritualiter admirātes moti ſunt tāto mi
raculo viſo: vt cēturio qui dixit. Uere filius dei erat iſte.
Luce.23. Et Luce.23.dr̄. ꝙ omnis turba eoꝝ q̄ ſimul aderant: vi
ſo terremotu/ꝑcutiētes pectora ſua/reuertebant̄. ¶ Uel
ꝑ fundamenta terre intellige gentiles qui terrā orbis re
gebāt: qui omnes ſunt moti: alij admirādo coli chriſtuꝫ
pauperē ⁊ crucifixum: ⁊ cum cōtemptis terrenis ſectari.
alij mouebant̄.ſ.a cultura idoloꝝ ad chriſti fidem ſe cō
uertēdo. ¶ Dicit ergo mouebunt̄ oīa fundamēta terre:
qꝛ nullus eſt q̄ non miret̄ vt cōuertatur. Sic eīm predixe
Aggei.2. rat ꝓpheta. Adhuc vnum modicuꝫ ⁊ mouebo omnes
gentes: ⁊ veniet deſideratus cunctis gentibus.

1411 Ego dixi dij eſtis: ⁊ filij excelſi oēſ
¶ Hic ad bonuꝫ ipſos iudeos allicit. Et duo facit. Qꝛ
ꝑmo allicit bonos. Secūdo terret malos: ibi. Uos aūt.
¶ Quātum ad primū ſciendū ꝙ ad bonuꝫ qs inducit̄
quādoqꝫ rōne verecundie: vt puta/qꝛ timet verecūdiā:
ideo timet mala facere: ne dep̄hēſus in malo/vere-
cundia confundat̄. Quāto aūt̄ qs eſt in maiori digni-
tate: tāto amplius verecundari debet in malo dep̄hē-
di. Ut ergo iudeos electos ad bonū.i.ad chriſti fidē in
ducat: ipſos dignitatē eis anteponit dicens. [Ego dixi
dij eſtis. Que aūt̄ maior dignitas eſſe pōt: q̄ꝫ ꝙ qs no
mine fungat̄/⁊ filiꝰ dei appellet̄? Si ḡ magna eſt hec di
gnitas: ne ab ipſa quis cadat magnoopere ſe cuſtodire
Deꝰ multi pliciter dr̄ debet. ¶ Sciendū ergo ꝙ ſcriptura nō eſſentiali ſed ꝑti
cipatiue hoc nomē deꝰ aliq̄bus attribuitur. Nā attribui
tur demonibus: ⁊ hoc ꝑ falſam hominū exiſtimationem.
Ps.95. Ps.95. Omnes dij gentiū demonia. Attribuitur poteſta-
tem habentibus: ⁊ ſic moyſes accepta poteſtate qua ſi-
gna coraꝫ pharaone facere poſſet: deus dicebatur. Un
Exo.7. de Exod.7. Dixit dominus ad moyſen. Ecce conſtitui
te deum pharaonis. Attribuitur quandoqꝫ iudicibus.
Exo.22. Exod.22. Si latet fur: dominus domus applicabitur
ad deos. glo.i.ad iudices. Attribuitur quandoqꝫ pro-
Joan.10. phetis ⁊ doctoribus. Joannē.10. Illos dixit deos ad
q̄s ſermo dei factus eſt. Attribuitur filijs dei ⁊ heredi-
bus: vt hic. [Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi omnes. In-
ter omnes autem applicationes hoc eſt maioris digni
tatis ꝙ quis deus dicatur: quia filius ⁊ heres. de hoc
vide ſupra v̄ſiculo.774.et.809. Et q̄uis hoc ſolis iu-
deis in antiqua lege diceretur: quia ſoli filij dei erāt per
cultum dei ſingulareꝫ: tamen nunc indifferenter dicitur
omnibus cuiuſcunqꝫ gradus vel conditionis exiſtant:
quia omnes has promiſſiones accipiunt qui manda-
Joan.1. ta dei cuſtodiūt.ſ.vt deus ⁊ filij dei dicātur: qꝛ dedit eis
poteſtatem filios dei fieri: his q̄ credunt in nomine eius
⁊c. Hoc eīm ſolis iuſtis dr̄ q̄ predeſtinati ſunt ad vitam.

1412 Uos aūt ſicut hoīes moriemini:
⁊ ſicut vnꝰ de principibꝰ cadetis.
¶ Hic cōſequenter terret malos. Ubi notāduꝫ ꝙ vt ait
Grego. Homo accipitur tripliciter in ſcriptura.ſ. aliquā Grego.4.
do per naturā.ſ. in qua factus eſt. Gen.1. Faciamus ho moꝛ.c.17.
minē ad imaginem ⁊ ſimilitudinē noſtrā. Aliquādo ac Hō multi
cipitur homo ꝑ infirmitatē: ſicut ſcriptū eſt. Maledictꝰ plr̄ accipit̄
q̄ ponit ſpem ſuā in hoīe.i. in infirmitate. Aliquādo ac
cipitur homo ꝑ culpā: ſicut paulus ait. Cū ſit inter vos 1.Corin.3.
zelus ⁊ contentio: nōne carnales eſtis ⁊ ſecundū hoīem
ambulatis? Ac ſi dicat: q̄ diſcordes mētes ducitis: nōne
adhuc ex reprehenſibili humanitate peccatis. ¶ Ad ꝓ
poſitū hic accipit̄ homo ſecūdū culpā. Homo eīm ex cul
pa mortem meruit: ſed ex diuina grā immortalis efficit̄
in gloria. Malis ergo iudeis qui potuiſſent eſſe dij: ⁊ fi
lij dei ⁊ heredes: q̄ tñ ꝓpter peccata mortē eternā incur-
rerunt/dr̄. Uos autēꝫ ſicut hoīes moriemini: nō ſolū.ſ.
morte corporis: qꝛ ſtatutum eſt oībus hoībus mori: ſed Hebre.9.
etiā morte gehēne: qua mortuꝰ eſt diues ⁊ ſepultꝰ eſt in Luce.16.
inferno. ¶ Et aduerte ꝙ ſicut ſupra fecit diſtinctionē inter
maiores malos ⁊ minores. maioribꝰ dicit. Uſquequo
iudicatis iniq̄tateꝫ. minoribus vero dicit. Et facies pec
catorum ſumitis. Sicut ⁊ nūc explicās eoꝝ penam: pri
mo minoribus dicit: vos autēꝫ ſicut hoīes moriemini.
vbi ſine aliquo titulo honoris noīat hoīes: ſed ꝯſequen
ter maioribꝰ cū titulo honoris dicit. [Et ſicut vnꝰ de ꝑn Pricipes
cipibus cadens. In ſcriptura eīm ſacra demones princi ſūt dmōes
pes appellant̄. Joan.12. Nunc princeps huiꝰ mūdi eij Joan.12.
cietur foras. Et ad Ephe.6. Nobis eſt colluctatio aduer Ephe.6.
ſus principes ⁊ poteſtates tenebrarū harū. Hi autē pri-
cipes vitio ſupbie de celo ceciderunt. Eſa.14. Quomo Eſa.14.
do cecidiſti lucifer de celo? De minoribus ḡ dicit. Uos
autē ſicut hoīes moriemini. De maioribꝰ autē. Et ſicut
vnus de principibus.i.de demonibꝰ cadens. Per hoc Peccā pla
inſinuans peccata ſacerdotum prelatoꝝ ⁊ maiorū etiā toꝝ ſunt
circa eandē materiā excedere peccata minorum: ⁊ ꝑ cō- grauiora
ſequens ampliori pena fore puniēda: ſicut maius fuit q̄ꝫ ſubdito
peccatum demonis q̄ꝫ hoīs/⁊ ampliori pena punit̄. Et rum.
ideo ſicut peccatū diaboli eſt irremediabile: pctm̄ autēꝫ
hoīs remediabile: ſic iuxta modū loquēdi peccatū ma
ioris ⁊ infidelitas irremediabile eſt reſpectu peccati mi
noris: quia maioribus imputantur peccata minorū.

Surge deus iudica terram: qm̄ 1413
tu hereditabis in omnibꝰ gētibꝰ.
¶ Hic ꝑdicit pſalmiſta xp̄i reſurrectionē ⁊ eiꝰ effectum.
Ubi notādū ꝙ poſt chriſti reſurrectionē mūdus fuit iu
dicatꝰ.ſ. iudicio diſcretiōis: qꝛ iudei q̄ ꝑius erāt populꝰ
dei/repulſi ſunt: ⁊ gētes idolatre dei populꝰ ſunt effecte.
Iſtud iudicium mirabile oſtēdit petrus/dicēs gentibꝰ.
Uos eſtis gens ſancta populus acq̄ſitionis: vt v̄tutes 1.Petri.2.
annuncietis eiꝰ q̄ de tenebris vos vocauit in admirabi
le lumen ſuū: qui aliq̄n nō populus: nunc autē populꝰ
dei. Et h̄ eſt admirādū iudiciū xp̄i: de q̄ ipe ait. Joan.9.
In iudiciū ego in hūc mūdū veni: vt q̄ nō vidēt videāt: Joan.9.
⁊ q̄ vidēt ceci fiāt. Qđ.ſ. iudicium fuit: qꝛ gētiles q̄ ꝑius
deū veruꝫ ꝑ fidē nō videbāt: poſt chriſti reſurrectionē cō
uerſi ad fidē ipm̄ cognouerūt. Iudei autē q̄ prius vide
bant: infideles effecti ſunt excecati. Et hoc eſt qđ preui-
dens pſalmiſta ait hic. [Surge deus.i.o tu chriſte deꝰ/
ſurge a mortuis: iudica terrā.i.terrenos iudeos: qui ti-
mentes ꝑdere templum ⁊ gentem.i.lucra terrena: te cru
cifixerunt. Judica ergo hāc terrā.i.damna/excecca. qꝛ.ſ.
ipſa terra repulſa: Tu hereditabis in omnibꝰ gētibꝰ.i.
omnes gentes erūt hereditas tua. Sic eīm dictum fuit fi
lio ps.2. Dabo tibi gētes hereditatē tuā. Qualiter aūt Ps.2.
hodie gentes ſunt hereditas dei. vide verſiculo.178.

1414 **Deus q̄s ſimilis erit tibi? neq̄ȝ taceas neq̄ȝ cō-peſcaris deus.**

¶ Huius pſalmi titulus eſt iſte. Canticum pſalmi aſaph. ¶ Quantum ad litterā expoſitio tituli apparet ex dictis. Ex q̄ titulo apparet auctor pſalmi: q̄ fuit aſaph. De materia aūt pſalmi quo ad litteraȝ/dicunt doctores cōmuniter tā hebrei q̄ latini/ꝙ aſaph fecit iſtū pſalmū cōtra hoſtes populi dei pſequentes filios iſrael ⁊ terrā ꝓmiſſionis inuadentes: ⁊ maxime cōtra ſennacherib regē aſſyrioꝝ ⁊ ei⁹ exercitum: q̄ multum fuit infeſtus populo iſrael/⁊ terre pro-
2.paral.32 miſſionis: vt habet. 2. paral. 32. Et Eſa. 36. Dicit ꝙ tem-
Eſa.36. pore ezechie regis venit ſēnacherib rex aſſyrioꝝ ſup oēs ciuitates iude munitas: ⁊ cepit eas. Pro qua materia
ps.75. etiam aſaph fecit pſalmū. 75. Unde eadē eſt materia illius pſalmi. ſ. notus in iudea de⁹: ⁊ iſtius. Et ſic pſalm⁹ iſte diuidit in duas ptes: q̄ pſalmiſta primo narrat hoſtiū nequitiā: ſecūdo implorat cōtra illā dei iuſticiā: ibi. Facilis ⁊c. Dic vt. R. ¶ Quātū vero ad ſenſum propheticū ſciendū ꝙ in iſto pſalmo/pſalmiſta agit de ſecūdo aduentu chriſti ad iudiciū: in quo boni q̄ nunc multipliciter patiunt a malis/coronabunt. Mali vero qui nunc bonos pſequunt/cōdemnabunt. Et p hoc bonos q̄ nunc tribulātur: p patientiā cōſolatur: ſed malos terret vt a pſecutione bonoꝝ ceſſent. Eſt ergo ſenſus tituli. Canticum pſalmi aſaph. Iſte pſalmus d̄r canticum: q̄ agit de iocūditate mentis habēda in pſecutionib⁹. dicit etiā pſalmus: q̄ mouet ad bonas opationes. ⁊ vtrūq̄ cōiungit ſimul: q̄ cum letitia mentis debet copulari bona opatio: ⁊ ecōtrario. Diuidit autē pſalm⁹ iſte in duas ptes: q̄ ꝓpoſito timore diuini iudicij: primo agit de peccatis maloꝝ: ſecūdo de punitione ipſoꝝ: ibi. Facilis. Prima diuidit in duas: q̄ primo ponit iudiciaria chriſti poteſtas: ſecūdo antichriſti ⁊ ſuoꝝ peruerſa maligni-
Judicabit tas: ibi. Quoniā ecce. ¶ Quātum ad primū ſciendū/ꝙ
xp̄s in for- chriſtus in forma hoīs veniet ad iudiciū: non in forma
ma hoīs diuinitatis. Et hoc vt oēs iudicem ſuū videre poſſint: q̄
glorioſa. tamen forma ſerui in chriſto tunc oībus apparebit glorioſa: vt oſtēdit Mag̃r lib. 4. diſt. 48. Et ſicut gr̄a chriſti exceſſit gratiā cuiuſlibet alteri⁹ creature: vt populus in gr̄a ſimilis ſibi dici poſſit: ſic ⁊ conformiter gloria humanitatis chriſti excedet incōparabiliter gloriā cuiuſlibet creature. Et hec oīa preuidēs pſalmiſta xp̄o homini loquit dicēs. [Deus q̄s ſimilis erit tibi? q. d. chriſto. Tu q̄ es deus ⁊ hō: deus vt nullus: hō vt alij. Tamē in iudicio in quo apparebis vt homo: q̄s ſimilis erit tibi? Certe nullus. Q̄r licet hic fueris iudicat⁹: cū latronib⁹ deputatus: tñ ibi nullus tibi ſilis erit. Nō in potētia: q̄ ibi tu terribilis eris. ⁊ q̄s reſiſtet tibi ex tunc ira tua? Nō in iuſticia: q̄ iuſticia ⁊ iudiciū preparatio ſedis tue. Nō in gloria: q̄ eris ſpecioſus forma pre filijs hoīm. Quis ḡ erit ſimilis tibi? De hac vide ſuperi⁹ ꝟ. 532. Sequitur. [Neq̄ȝ taceas neq̄ȝ cōpeſcaris de⁹. q. d. Q̄r ḡ talis eris in futuro iudicio: ideo tunc ne taceas. ſ. a ſentētia dāda ꝫ malos: q̄ tu hic p̄mo tacuiſti: q̄ñ. ſ. tanq̄ agnus corā tōdēte ſe fuit ſine voce: ⁊ non aperuit os ſuū. [Neq̄ȝ cōpeſcaris de⁹. Ubi aduerte ꝙ peſco. ſcis. deriuat a paciſcor. ſceris. qḋ eſt facere pacē: ⁊ cōponit cū cō. ⁊ dicit cōpeſco: qḋ idem eſt ꝙ ſimul cū alio facere pacē. Preuidēs pſalmiſta ꝙ in iudicio erit tp̄s iuſticie ⁊ nō miſericordie: ⁊ ꝙ iudex ibi nulli⁹ acq̄eſcet precib⁹ nec ſuſcipiet pro redē-
ꝓuer.6. ptione dona plurima: vt d̄r Prouerb. 6. Hoc ꝓphetizādo predicit. [Neq̄ȝ cōpeſcaris deus. i. tunc cū malis
Tacet nūc non pacificaberis: qui modo faciliter recōciliaris. Chri-
xp̄s q̄ loq̄t ſtus ergo qui nunc tacet hominum peccata tolerando
in iudicio. vt conuertantur: tunc non tacebit malos puniēdo. Un-
de dicit Eſa. 42. Tacui ſemper ſilui: ſicut parturiēs lo- Eſa.42.
quar. ¶ Qḋ ad propoſitū deducit Grego. ſuper illo ver- Grego.10
bo Job. 12. Lampas contēpta apud cogitationes diui- mor.c.30.
tum parata ad tēpus ſtatutum: dicit. Chriſtus lampas nobis extitit: qui pro redemptione noſtra in cruce moriens. tenebroſis noſtris mentib⁹ per lignum crucis lucem nobis fudit: que tamē apud cogitationes hominū Joan.1.
contēpta fuit: q̄ in propria venit ⁊ ſui eum non receperunt. Et alibi. Spreuit eum herodes cum exercitu ſuo. Sed hec contēpta lāpas q̄ in terra irriſiones tolerat: de celo iudiciū coruſcat. Unū ſequit. Parata ad tempus ſtatutuȝ. De quo tēpore per pſalmiſtā dicit. Cū accepe- ps.74.
ro tēpus: ego iuſticias iudicabo. Lāpas ergo que nunc Lāpas d̄r
contēnitur: ad ſtatutum tēpus eſt ventura: q̄ ipē pecca- chriſtus.
ta in die vltimo iudicat/qui nunc peccantiū deriſiones portat. Et tanto tunc durius diſtrictionē exercet: quanto nunc vocādis peccatoribus ſuā nunc patientiam ſternit. Qui enim diu conuertendos expectat: non conuerſos ſine retractatione cruciat. Qḋ per prophetā inſinu-
at dicens breuiter. Tacui ſemper ſilui/patiens fui: ſicut Eſa.42.
parturiens loquar. Parturiens enim cum dolore eijcit hoc quod in intimis longo tempore geſtauit. Qui ergo ſemper ſiluit: ſicut parturiens loquitur: quia venturus iudex qui ſine vltione diu facta hominuȝ pertulit: quādoq̄ cum feruore examinis quaſi cum dolore mentis quante animaduerſionis ſententiam intus ſeruauerit. oſtendit ⁊c. Hoc ḡ preuidens pſalmiſta ait. Neq̄ȝ taceas neq̄ȝ compeſcaris deus. Cui chriſtus reſpondit/
dicens. Non tacebo: ſed reddam iniquitates veſtras ⁊ Eſa.65.
patrum veſtrorum ſimul.

Q̄m ecce inimici tui ſonuerunt: ⁊ qui oderunt te extulerunt caput. 1415

¶ Hic conſequenter oſtenditur malorum peruerſitas. Et diuiditur in partes tres: quia ponitur primo malorum ſuperba contumacia: ſecundo ponuntur ipſorum acerba conſilia: ibi. Super populum. tertio ipſorū praua conſortia: ibi. Quoniam cogitauerunt. ¶ Quantuȝ ad primum ſciendum/ꝙ pſalmiſta hic notat perſecutionem que erit antichriſti tempore: quando ſcilicet inimici chriſti aperte contradicent chriſto. Inimicos nanq̄ chriſti dicit omnes iniquos qui ſunt membra antichriſti: ſicut modo amici chriſti dicuntur omnes iuſti q̄ ſunt
membra eius. vt ait Gregorius libro. 25. moꝝ. cap. 20. Grego.
Iſti autem inimici ſonuerunt. i. ſonabunt contra dicendo chriſto. [Et qui oderunt te extulerūt caput. i. extollent. Et nota ꝙ non dicit capita/ſed caput: quia caput ma-
omnes iniqui habebunt vnuȝ caput/quod erit antichri- loꝝ diabo-
ſtus: quod mali extollent: quia ipſum venerabuntur ⁊ lus ⁊ anti-
adorabunt vt deum. Uel iſtius inimicorum chriſti ca- chriſtus.
put eſt diabolus qui omnium iniquorum caput dicit: quia ſicut capite membra reguntur: ſic ipſo demone re-
guntur omnes iniqui: vt ait Gregorius libro. 14. moꝝ. Greg.14.
cap. 11. Et de iſto capite dicitur. 2. Paralip. 6. Reddas moꝝ.c.11.
iniquo iuxta viam ſuam in caput proprium. Iuxta eñ viam iniqui diaboli redditur in caput ſuū: q̄ oīs eius via ⁊ iniquitas ipſius capiti ad vltionem cedit. Oēs ergo qui chriſtum odiūt: extollunt caput ſuuȝ: q̄ omnes peccatores ipſi diabolo ſubiungantur ⁊ ſeruiunt: quia omnis qui facit peccatuȝ ſeruus eſt peccati: quinimmo tot demoniorum quot vitiorum.

Super populum tuū malignauerunt conſilium: ⁊ cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos. 1416

¶ Hic ponũtur acerba antichriſti cõſilia. Et p̃mo ponũ
tur ꝯſilia: ſcdo oſtẽdũt̃ in ꝯſilijs ꝺliberata: ibi. Dixerũt.
Nõ ab hic de ſcrip̃o. ¶ Quãtũ ad p̃mũ ſciẽdũ ꝙ antichriſtus aſtutus vtet̃ cõ
ſilijs cõtra fideles: vt illos omnino exterminare poſſit. Si=
cut em̃ chriſtus ad predicãdã fidez catholicã elegit ſtul
ta ꝛ infirma .i. hoies ſimplices ꝛ idiotas: hoies paupe
res ꝛ abiectos: vt oſtẽderet diuinitus fidẽ ipſius p orbẽ
dilatatã non potentia mundi aut aſtutia: ſic p oppoſitũ
antichriſtus ad ſe deuz p̃dicãdum eliget p̃dicatores ſciẽ
tia mũdi plenos ꝛ in mundo potẽtes: vt oſtẽdit Grego.
Grego. lib. 15. mor. ca. 6. Cum qbus aſtuta habebit contra chri
cõſiliũ dia boli. ſtianos cõſilia. Que oia cõſilijs demonuz peragent̃: ſic
ꝙ cõſilia demonũ imitabunt̃. Diaboli em̃ cõſiliũ eſt ſan
ctos decipere vt illos ad peccatum adducere poſſit: qḋ
aliquãdo facit p aduerſa ꝛ quãdoqꝫ p proſpera. Quã=
Grego. 9. doqꝫ em̃ hoc facit p aduerſa: vt oſtendit Greg. ſup illud
mor. c. 34 Job. 10. Nunqḋ bonum tibi videtur ſi calumnieris ꝛc.
Et cõſilium impioꝝ adiuues: dicẽs. Quos nãqꝫ hic im
pios: niſi malignos ſpiritus vocat: qui cum redire ad
vitã ipſi nequeãt: crudeliter ſocios querunt ad morteʒ.
Quoꝝ nimirum cõſilium eſt: vt qui in trãquillitate iu=
ſtus p̃manet: ſaltem flagellatus peccet. Hoc indeſinen=
ter conſiliũ contra bonos maligni ſpiritus ineunt: vt hi
quos ſeruire deo innocẽe in trãquillitate cõſpiciunt: ve
xati aduerſitatibus ad voraginẽ culpe rapiantur. Sed
ipſoꝝ cõſilij acumen deſtruit̃: qꝛ pius cõditor cum viri=
bus flagella moderat̃. Niſi enim omp̃s de⁹ cũ viribus
tentata modificaret: nullus eſt q malignoꝝ ſpirituũ in=
ſidias niſi corruẽs portet. Quãdoqꝫ cõſilium facit p op
poſitum .ſ. vt non p aduerſa / ſed per proſpera fortius fa
Puer. 12. ciat cadere iuſtos: qꝛ vt habetur Prouerb. 12. Conſilia
impiorum fraudulenta ſunt. Quod oſtendens Grego.
Grego. 32. ait. Ecce quidã contentus rebus ꝓprijs / nullis huius
mor. c. 11. mundi occupationibus implicari valde formidans ꝛc.
vide ſupra verſicu. 345. Cõſimiliter antichriſtus aſtutis
cõſilijs cogitabit populũ chriſtianũ pdere: qꝛ modo in=
ferẽdo aſpera tormẽta: modo diuitias conferendo ꝛ ho
nores: vt tunc merito quilibet iuſtus dicere poſſit illud
Ps. 21. Ps. 21. Circundederũt me canes multi: cõſiliũ malignã
tium obſedit me. Que omnia preuidẽs pſalmiſta ait.
Super populum tuum malignauerunt conſilium ꝛc.

1417 **Dixerunt venite ꝛ diſperdamus eos de gente: ꝛ non memoretur nomen iſrael vltra.**

¶ Hic declarãtur que p eoꝝ cõſiliũ ſunt deliberata. Tã=
ta em̃ erit ſupbia antichriſti / ꝙ nõ ſolum cõtendet ſe deo
facere equalẽ: ſed qḋ execrabilius eſt / ſe maiorẽ deo co=
nabit̃ oſtẽdere: vt oſtendit de antichriſto ap̃ls dicens.
2. Theſſa. 2. ꝙ fili⁹ pditionis .ſ. antichriſtus aduerſat̃ ꝛ extollitur ſu
pra omne qḋ dr̃ de⁹ aut colitur: qꝛ diabolus in antichri
ſto ſe maiorẽ deo conabitur oſtẽdere: vt oſtedit Grego.
Grego. 29. dicẽs. Diabol⁹ lapſus ſuo crimine in mẽſura ruine ſue
mor. c. 4. minime p̃manſit: ſed quãto ab oipotẽtis gr̃a defuit: tãto
Antichri= magis reatũ criminis cumulauit. Nã qui ideo cecidit:
ſtus ſe ma qꝛ puerſo ordine deo eſſe ſimilis voluit: eo vſqꝫ pduct⁹
iorẽ deo p̃= eſt / vt in antichriſtũ veniens videri deo ſimilis dedigne
dicabit. tur: atqꝫ cũ quẽ nõ potuit habere ſupbus equalẽ dãna=
tus putet habere inferiorẽ. Nam cũ de illo dicat̃. Extol=
lẽs ſe ſupra omne qḋ dr̃ de⁹ aut colit̃: apte mõſtrat̃ ꝙ ap
petendo dudũ dei ſimilitudinẽ q̃ſi iuxta deum ſe erige=
re voluit: ſed in ſupbie culpa creſcẽdo: iã ſupra om̃e qḋ
dr̃ deus ꝛ colit̃ extollit ꝛc. Sic igit̃ diabolus p antichri=
ſtũ conabit̃ cultũ dei de mũdo tollere: ꝛ chriſti fidem an
nullare: vt xp̃i nomẽ ampli⁹ nõ memoret̃ p orbem. Et h̃
eſt ꝯſiliũ ei⁹. Qḋ p̃uidẽs pſalmiſta de ipſo ꝛ ſuis ſatelliti
bus dicit ꝙ dixerũt .i. ſuis cõſilijs deliberauerũt: venite
ꝛ diſpdam⁹ eos .ſ. chriſtianos xp̃i cultores de gẽte .i. de
omni gn̄atiõe. Gens nãqꝫ a gn̄atione dr̃. Diſpdamus ḡ
dicit de gente ne .ſ. ſint inter hoies genitos .i. omnes fide
les eradicemus de terra. Et ad qḋ / oſtẽdit dicẽs. Et nõ
memoret̃ nomẽ iſrael vltra. Et .i. vt. Ubi p iſrael itelligi Iſrael ſigt̃
tur xp̃s: nã iſrael interp̃tat̃ vir videns deũ: qḋ p excellen chriſtum.
tiã de chriſto dr̃: q in p̃mo inſtanti ꝯceptionis ſue (alias
creationis) fuit vir pfectus ꝛ clariſſime ac beatifice deuʒ
vidit. Nomẽ autẽ chriſti de mundo auferre conabit̃: qꝛ
nomẽ dei maxime in chriſto refulget. Sic em̃ de chriſto
ſub iſrael noie dicit̃. In iſrael magnũ nomen eius. Hic Ps. 75.
autẽ antichriſtus p̃mo ſeducet iudeos: ꝛ in ipſis primo Antixp̃s p̃
accipiet dñium: qꝛ maxime ſcit ipſos xp̃i nois inimicos: mo regna
vt q chriſtũ verũ regẽ negauerunt / dicentes. Non habe bit i iude.
mus regeʒ niſi ceſarem. p̃mi falſo regi ſubijciant̃. Unde Joan. 19.
Grego. dicit. Quia verũ regem ſup ſe regnare iudea no Grego. 25.
luit: idcirco eius demeritis exigentibus / ſub antichriſti mor. c. 20.
regimine prior deriuatur.

Quoniam cogitauerunt vnanimiter ſimul aduerſuʒ te: teſtamẽtum diſpoſuerunt tabernacula idumeorum ꝛ iſmaelite. 1418

¶ Hic aperiuntur ipſorũ mala conſortia .ſ. qui ad iſtud
conſilium cõgregabunt̃. Nominat enim hic multas gẽ
tes que populũ iſrael ſunt pſecute: per quas vult ſigni
ficare quales coadiutores contra fideles antichriſtus
habebit. Et oſtendit ꝙ ſui adiutores primo erunt aua=
ri / ꝛ luxurioſi. Secundo ꝙ erunt idolatre ꝛ falſi chriſtia
ni: ibi. Moab. tertio ꝙ demones ꝛ omnes ſuperbi: ibi.
Etenim aſſur. ¶ Quantum ad primum oſtendit pri=
mo ipſorum intentionem / dicẽs. [Quoniam cogitaue
runt vnanimiter ꝛc. q. d. ſicut om̃es gentes ſtatim nomi
nande infeſte erant filijs iſrael: ſic ꝛ per illas gentes ma
li deſignati: vnanimiter cum antichriſto perſequentur
fideles. Omnes ergo inſimul congregabuntur aduer=
ſus nomẽ chriſti quaſi ex multitudine fortiores chriſto
eſſe ſe credant. Et hoc eſt quod ait. [Quoniam cogita=
uerunt vnanimiter ſimul aduerſum te. Et qualiter / ſub
dit. [Teſtamẽtũ diſpoſuerũt .i. pactum inter ſe fecerũt. Teſtamẽ=
Teſtamentũ em̃ in ſcriptura nõ ſolũ dr̃ volũtas vltima tum dr̃ pa
hois que ſolum valet poſt mortẽ eius. vñ dr̃ teſtamen= ctum.
tum: qꝛ ſolũ valet poſt monumentũ .i. poſt mortẽ. Sed
etiã teſtamentũ dicit̃ pactum factũ inter aliquos: quod
etiã valet inter viuos. Unde hic ait glo. Teſtamẽtũ qppe
in ſcripturis nõ ſolum illud dr̃ qḋ non valet niſi teſtato
re mortuo: ſed etiã om̃e pactũ ꝛ placitũ quod etiã inter
viuos tenet / teſtamentũ vocat̃. Sicut laban ꝛ iacob in=
ter ſe teſtamẽtũ fecerũt .i. pactũ: qḋ viui etiã obſeruarẽt.
Ecce ḡ teſtamẽtũ qḋ inter ſe faciẽt mali cũ antichriſto ad
extinguẽdũ fideles: qꝛ pactũ facient vt vnanimiter bo
nos pſequant̃. Et q erũt iſti / ſubdit. [Tabernacula idu
meorũ ꝛ iſmaelite. Tabernacula .i. habitãtes in illis ta
bernaculis. Inimicos em̃ xp̃i ſub certis noib⁹ gentiũ ex
p̃mit: q ſm interpretationẽ cõueniunt ipſis. Sic ḡ p hec
noia declarat inimicos xp̃i: q cũ antichriſto ſimul cõgre
gabunt̃ ad xp̃m pſequendũ: ſic ꝛ gẽtes hic noiate reali=
ter populũ dei pſeq̃bant̃. Et primo loco ponit taberna= Idumei e
cula idumeoꝝ. Idumei dicunt̃ ab edõ .ſ. gẽtes q fuerũt edon ſigt̃
genite ab edon. Hic eſt eſau frater iacob q alio noie edõ auaros.
eſt vocat⁹. Hic em̃ ſicut odiebat fratrẽ ſuum iacob que=
rẽs occidere eum. ſic ꝛ idumei deſcendentes ex eo: odio Geñ. 27.
habebãt deſcendẽtes ex iacob .ſ. filios iſrael. Uñ quãdo
trãſiebãt p deſertum euntes ad terrã ꝓmiſſionis haben
tes trãſire per terram edon: nunqꝫ tranſitum voluit eis
cõcedere rex edon. Unde moyſes ad eum legationem

Num.20. miſit vt habet Num.20.dicēs regi edon: hec mandat frater tuus iſrael. Obſecramus te vt nobis trāſire liceat per terrā tuam: ibimus p viā tritam: aquā precio ememus ꝛc. Reſpōdit rex edon. Nō trāſibitis. Statimq; egreſſus eſt obuius cū infinita multitudine. Per iſtos g idumeos ſignificant auari: idumei nāq; interptant terreni ꝛ ſanguinei. Et ſic ſignificāt auaros q terrena amant: ꝛ ſanguinē pauperū ſitiūt. Tales erūt cū antixpo: qꝛ plures ad ſe muneribꝰ cōuertet ꝛ donis. Iſmaelite iſti deſcēderunt ab iſmaele filio abrae/qui habebāt odio filios iſrl. quia propter iſaac agar mater iſmaelis de domo abrae fuit eiecta. vt habet Gen.16. Per iſtos āt iſmaelitas: ēt intelligit auaros/qui de ꝓximis non curantes ſibi ſolis congregant terrena. nam iſmael interpretatur obediēs ſibi. quia tales ꝓpter lucrū ꝓpriū antixpo copulabūt.

1419 Moab ꝛ agareni gebal ꝛ āmon ꝛ amalech: alienigene cum habitantibus tyrum.

Hic ponit alias nationes. Hic ergo ſcdm noīa hic poſita ſingulati eſt pcedenduʒ. Moabitani fuit filius loth quē de maiori filia ebriꝰ genuit. vt habet Gen.19. Et ab iſto dicti ſunt moabite/ qui multū infeſti fuerūt pplo iſrael. Nā vt habet Judic.3. Eglon rex moab pcuſſit iſrl. ſeruierūtq; filij iſrael regi eglon.18. annis. Per iſtuʒ ergo moab ſignificant falſi xpiani: qui legē quidē xpi ſuſcipiētes ipſa male vtunt. Naʒ moab interpretat ex patre: qd in malo accipit. Bonꝰ quippe fuit loth pater eiꝰ. ſed filia ſua male abuſa eſt patre ſuo ex quo genuit moab. Sic ꝛ lex xpi bona eſt: ſi quis ipſa vtat licite: ſed qui male ipa vtit moab generat: qꝛ.ſ.falſus xpianꝰ efficit. Erit ergo moab in ſocietatē antixpi: qꝛ multi xpiani abutētes ꝛ negātes fidē xpi ſibi ſociabunt: intm q (vt dicit Grego.) antixps multos electoꝝ ſeducet ꝛ ſupabit. Sequit. Et agareni. Iſti ſūt ſarraceni idē q iſmaelite: qꝛ quāuis ex ancilla ſint geniti. falſo tn̄ ſe dicūt ex ſarra vxore abrae generatos. Iſti habebant odio filios iſrael et pſequebant eos. ſed filij ruben ꝛ gaad pugnauerunt contra eos: ꝛ tradita ſunt in manibus eoꝝ. vt habet.1. pal.5. Per agarenos aūt intellige hypocritas qui alieni ſunt ab appetitu ſua. qꝛ vnū oſdūt exteriꝰ: aliō autē ſunt interiꝰ. Unde ꝛ agareni alieni interpretant. Et iſti erūt in ſocietate antixpi. qꝛ maximus hypocrita erit ꝛ ſimulator. immo ipſe erit oīm hypocritarū caput. vt dicit Grego. ſup illo v̄bo Job.34. Qui regnare facit hypocritam ꝓpter peccata ppli. Per hunc hypocritā deſignatur antixps oīm hypocritarū caput. Seductor qppe ille tunc ſanctitatē ſimulabit: vt ad iniquitatem alios [illegible] hat. Sequit. Gebal. De iſto gebal nihil repenit: iō cogimur hoc nō litteraliter accipere: ſed magis myſtice. Gebal nāq; iterpretat vorago exterminās: ꝛ ſignificat crudeles hoīes qui voragine crudelitatis alios deuorare conant. Quis aūt crudelior imaginari poteſt antixpo: qui etiā ſecū multos crudeles habebit: intm q tpe ſuo grauiora tormēta ꝛ perſecutiōes erunt in eccl'ia q̄ alias ante fuerūt. vt dicit Grego. lib.31. moꝝ.c.20. Uñ de ipſo dr̄ Hiere.6. Crudelis ē ꝛ nō miſerebit. Seqt. Et āmō. Iſte fuit filius loth quē de ipſo ebrio genuit filius minor. a quo ꝛ āmonite dicti ſunt. Iſti infeſti fuerūt pplo iſrael ꝛ ingrati. Nam vt habet.2. Reg.10. Mortuo rege filioꝝ āmon dauid miſit ambaſſiatores ad filiuʒ vt cōſolarent eū. Ipſe aūt ingratꝰ vilippendit nūcios dauid: ꝛ raſit medietatē barbe illoꝝ: ꝛ ſcidit veſtes eoꝝ vſq; ad nates: ꝛ poſtea inſtruxit bellū cōtra filios iſrl. Iſti ſignificāt ingratos: nō ſolū ex re geſta: ſed etiā ex interptatiōe noīs. Nam āmō interpretat ppls iniquus. Et q maior pōt eſſe iniquitas q̄ ingratitudo. Et ingrati erūt in ſocietate antixpi: immo ipſe ingratiſſimꝰ: qꝛ acceptis donis ꝯtra xpʒ pugnabit. Seqt. Et amalech. Iſte fuit filiꝰ primogeniti eſau/a quo amalechite ſūt orti. Iſte odiebat filios iſrael ſicut ꝛ eſau pater ipſoꝝ. Iſte pplus amalech fuit primus qui pugnauit cōtra filios iſrael poſtq̄ egreſſi ſunt d egypto. vt habet Exo.17. Quē ſuperauit ppls iſrael orāte moyſe. vt ibidē habet. Per iſtos ſignātur luxurioſi: vitā brutoꝝ ducētes animaliū. Nam amalech gens bruta interptat. Et tales luxurioſi erūt cū antixpo. nā pre oībus ꝛ ipſe luxurioſus erit. Uñ ad litteraʒ de ipſo dr̄. Daniel.11. Aduerſus deū deoꝝ loquetur magnifica: ꝛ erit in cōcupiſcētijs feminarū. Et tales ſibi aſſociabunt. Sequit. Alienigene cū habitantibꝰ tyrū. Ubi enim nos habemꝰ alienigene: textus hebraicus habet philiſtijm. Iſti ſemp inimici fuerūt ppli iſrael: vt ptʒ p totū primuʒ lib. reg. vnde ꝛ arcam dn̄i in prelio ceperunt. vt habet.1. Reg.4. Per iſtos aūt ſignificant guloſi comeſſatiōibꝰ vacātes/ ꝛ ebrietatibꝰ. nā philiſtei iterptant cadētes poculo. Tales ei cū antixpo erunt. Si eni luxurijs vacabit: cōſequēs eſt etiam q comeſſatiōibꝰ et ebrietatibꝰ vacabit. Cū habitātibus tyrū. Quāuis ei tyrii eſſent cōfederati cū pplo iſrael tpe dauid ꝛ ſalomonis. vt habet.3. Reg.5. tn̄ fuerūt eis poſtea inimici: ꝛ incitauerūt ſennacherib regē aſſyrioꝝ cōtra pplm iſrael tpore ezechie regis. vt habet.4. Reg.18. Per habitātes ergo tyrū intellige potētes in ſeculo. Nam tyrus fortitudo interptat. Ipſe aūt potentes ꝛ fortes ſibi aſſociabit. Tales cōſocios ergo antixps habebit: ꝛ nō ſolum tales malos hoīes ſibi aſſociabit: ſed etiā demones. vñ ſeqt.

1420 Etenim aſſur venit cū illis: facti ſunt in adiutorium filijs loth.

Hic oſtēdit q demones erūt ſibi ſocij. Ubi notanduʒ quātū ad litterā q aſſur hic accipit pro nabuchodonoſor: q erat rex aſſyrioꝝ. per quē intelligit ipſe diabolus. Aſſur enim interptat colens robuſtum: ꝛ ſignificat ipm diabolū: qui etiā robuſtos qñq; ſuis tēporibꝰ in peccatū cadere facit. Et iſte v̄ſus eſt quaſi redditio cauſe pcedētis. Ut ſi querat: quō tot mali ꝛ vicioſi aſſociabunt antixpo. Reſpōdet iſte v̄ſus. Etei aſſur venit cum illis.i. diabolus erit in ſocietate ipſiꝰ/oēs iſtos ſibi ꝯgregās. Et ideo de oībꝰ iſtis ſic cōgregatis ait. Et facti ſunt i adiutoriū filiis loth. Qui eni dicunt filij loth niſi angeli apoſtate: Nā loth declinans interptat. Filij ergo loth ſunt angeli apoſtate q ſunt filij declinationis: qꝛ a veritate declinādo in ſocietatē diaboli deſcenderūt. vñ Apoca.12. dr̄. q draco cecidit ꝛ traxit ſecū tertiā partē ſtellarū. Uenient ergo oēs iſti mali cū antixpo in adiutoriū filijs loth: qꝛ oēs ſuis malis opatiōibꝰ iuuabūt demones ad ſeducendum fideles. Uel p oēs iſtas gentes noīatas ſignificat/ q oīa vitia p illas ſignata erūt in antixpo. Et in pdictis ſemp accipit v̄bū pteriti tēporis p futuro: more ꝓphetaꝝ rōne certitudinis prophetie.

1421 Fac illis ſicut madiā ꝛ ſyſare: ſicut iabin in torrentem cyſon.

Hic cōſequēter agit pſal. de punitiōe ipſoꝝ. Ubi ſciendum q multi ſocioꝝ antixpi qñ videbūt ipſum antixpʒ quē deū reputabāt a xpo manifeſte ſupatū ꝛ interfectuʒ cognoſcēt errorē ſuū.ſ. q antixps deus non erat: ꝛ ſic aliqui eoꝝ ad xpm conuertent: aliqui aūt obſtinati perdurabūt. Et ſcdʒ hoc pſal. duo facit. Qꝛ prio agit de penis obſtinatoꝝ. Scdo de cōuerſiōe aliquoꝝ ibi. Imple facies eoꝝ. Prima in duas. qꝛ prio agit de penis quas patientur in pſenti. Scdo de his quas patientur in futuro ibi. Sicut ignis. Penas aūt quas in preſenti patientur. ponit ad ſimilitudinē penarū quas paſſi ſunt reali

Gen.16.
Gen.19.
xpiani falſi moab ſignificant.
Grego.32. moꝝ.c.14.
1.pal.5.
Agareni ſignificāt hypocritas.
Grego.25. moꝝ.c.20.
Gebal ſignificat crudeles.
Gre.li.31. moꝝ.c.20.
Hiere.6.
2.reg.10.
Amalech ſignificat luxurioſos
Exo.17.
Daniel.11.
Philiſti ſignificat guloſos.
1.reg.4.
Tyrus ſignificat fortes.
3.reg.5.
4.reg.18.
Aſſur ſignificat diabolū.
Apoca.12.

ter pplm dei perſequētes: quas ſub multis exēplis enu
merat. Ad quas intelligēdas hiſtorias exēplo⁊ videre
Judic. 4. oportet. Ait ergo. [Fac illis ſicut madiā. Ubi ſciēdū q
rex chananeā noīe Jabin habebat ducē exercit⁹ ſui no
Syſara mine ſyſarā. Iſte oppreſſerat vehemēter filios iſrl' p vi=
delbora. ginti annos. ⁊ clamauerūt ad dñm filij iſrael. Tunc del
Barach. bora pphetiſſima q̄ iudicabat iſrl' precepit barach filio
abinoē: vt aſſumeret ſecū decē milia pugnato⁊: ⁊ iret ad
Jabin. torrentē cyſon: ⁊ ipſa ibidē ad eū cōuerteret Jabin regē
et ſyſarā ducē exercitū cū toto exercitu ſuo: ⁊ oēs trade
ret in manib⁹ ipſi⁹ barach. Qui tñ barach noluit ad di=
ctū locū pgere niſi ipſa delbora pgeret ſecū. Perrexerūt
ḡ ſimul cū decē millib⁹ pugnato⁊. Cū ſyſara audiſſet q
aſcēdiſſet barach cū exercitu i mōte thabor: ⁊ ipſe ꝯgrega
uit exercitū ſuū .ſ. Jabin regis: ⁊ venit ad torrētē cyſon.
Delbora. Tūc delbora dixit ad barach. Surge q: tradidit dñs ſy
ſarā ⁊ exercitū eius in manus tuas. Deſcendit barach
cum ſuis ad torrentē cyſon: ⁊ ſtatim perterruit dñs ſyſa=
ram in cōſpectu barach: ⁊ totū exercitū ei⁹: itā q ſyſara
de curru deſcēdens pedeſter fugeret: ⁊ barach eū pſeque
batur cū exercitu ſuo: cecidit q̄ oīs exercit⁹ ſyſare. Sy
ſara aūt puenit ad domū Jahel. Que egreſſa i occurſuꝫ
ſyſare dixit ei. Intra ad me dñe mi: ne timeas. Qui in=
greſſus poſtulauit vt biberet: quia valde ſitiebat. Que
aperuit vtrem lactis: ⁊ dedit ei bibere: ⁊ cooperuit eum.
Ut autem ille dormiuit, iſta accepto clauo ⁊ malleo po
ſuit ſupra tempus capitis eius: percuſſum q̄ malleo de
fixit in cerebrū ei⁹ vſq̄ ad terrā: ⁊ mortu⁹ eſt. Et ſic deus
in illo die humiliauit iabin regeꝫ chanaā corā filijs iſrl.
Jud.4. Hec oīa habent Judic. 4. Hui⁹ ergo humiliationis
hoſtiū ppli dei recolēs pſal. vt deus ſic puniat antixpm
Madian. cum ſuis dicit. [Fac illis ſicut madiā ⁊ ſyſare: ⁊ ſicut ia
bin in torrente cyſon. [Et ſicut madian. Ubi ſciēduꝫ q
Judi.7. (vt habet Judic. 7.) gedeō cuꝫ trecentis viris inermis
exercitū madiā pſtrauit. Madian enim fuit fili⁹ abrae
natus de cethura a quo madianite deſcēderūt. vt habet
Gene.25. Gene. 25. Iſti aūt multū opprimebāt filios iſrl. vñ vt ha=
Judic.6. betur Judic. 6. Oēs madian ⁊ amalech ⁊ oēs orien
tales ppli cōgregati ſunt ſimul: ⁊ trāſeuntes iordanē ca
ſtrametati ſunt in valle Jezrael: gedeō autē oēs illos
cū trecētis viris ſine armis ipſos debellauit. Uide hiſto
riam. v.234. Uult ergo pſal. dicere deo: ſicut tua virtu=
te miraculoſe debellaſti madian: debellaſti ſyſarā ⁊ iabi
in torrente cyſon .i. iuxta illum torrentē: ſic et percute an
tixpm cum exercitu ſuo.

1422 Diſperierunt in endor: facti ſunt vt ſtercus terre.

Hic notat locum in quo ſyſara ⁊ iabin cum ſuo exerci
tu interfecti fuerūt. Ad litterā eni locus in quo erat tor=
rēs cyſon dicebat endor vel fons endor. vt ait magiſter
in glo. [Et facti ſūt vt ſtercus terre. Hoc ideo dicit: q: cor
pora interfecto⁊ ibi ſupra terrā remāſerūt inſepulta: et
ſic vt ſtercus terre reputata. Sꝫ poſtea torrēs cyſon cre=
uit ⁊ rapuit illo⁊ cadauera. vt habet Judic. 5. Ex iſtis
apparet q nō virtute humana bellatū eſt ꝯtra iſtos: ſed
Judi.5. ſolū diuina virtute fugati fuerūt. Uñ dr Judic. 5. Uene
runt reges chanaā ⁊ pugnauerūt: de celo dimicatū eſt
contra eos. Ex oībus iſtis vult inferre pſal. q ſicut di=
uina ꝟtute ⁊ nō humana iſti fuerūt ſuperati: ſic virtute
diuina ⁊ nō humana ſepabit antixps: q: nō ab homine:
2.Teſſe.2. nō ab angelo: ſed per ipſum xpm interficiet. 2. Teſſa. 2.
Quē dñs noſter ieſus xps interficiet ſpiritu oris ſui: et
Grego.32. deſtruet illuſtratione aduentus ſui. quia ſcdm Grego.
mor.c.14. ſine manu ꝯteret: q: nō āgelo⁊ bello nō ſctō⁊ certamie,
ſꝫ p aduētū iudicis ſolo oris ſpū eterna morte ferietur.

Pone principes eorū: ſicut oreb ⁊ zeb et zebee et ſalmana. 1423

Hic explicat qd dictū eſt ſuperius .ſ. fac illis ſicut ma=
dian. Quando enim gedeon miraculoſe cū trecentis vi=
ris ſine armis pcuſſit caſtra madian: ibi erant quattuor
Oreb. Zeb. Zebee. ſalmana. reges madian .ſ. oreb ⁊ zeb ⁊ zebee, ⁊ ſalmana. vt habe=
tur Judic. 7. ⁊ 8. Dum enim fugerēt caſtra madian: vi
ri ephraim preoccupauerūt vada iordanis: ⁊ ibi cepe=
runt duos reges ex illis fugiētes .ſ. oreb ⁊ zeb: ⁊ amputa
uerūt capita ipſorū: ⁊ illa portauerūt ad gedeon. Inte=
rim aūt gedeon pſeqbat alios reges fugiētes cū quinde
cim milibus bellato⁊ qui remāſerant ex omni exercitu
orientaliū. Jam eni centum viginti milia bellato⁊ ceſa
erāt. Zebee aūt ⁊ ſalmana requieſcebāt cuꝫ illis quin=
decim millib⁹: credētes ſe eſſe in loco tuto nihil mali ſu
ſpicātes. quos aggrediēs gedeō turbato omni exercitu
Judi.8. co⁊ ipſos fugiētes cōprehēdit ⁊ interficit. vt habet Ju
dicū. 8. Ex hoc vult habere pſal. q ſicut de⁹ miraculoſe
iſtos quattuor reges orientaliū cū toto ipſo⁊ exercitu .ſ.
cētū triginta quinq̄ milia pugnato⁊ miraculoſe pſtrauit:
et non humana ꝟtute. ſic ipſum antixpm ⁊ oēs princi
pes eius miraculoſe interficiet. quia ipſemet xps ſpiritu
oris ſui interficiet illos. Et hoc eſt qd ait. Pone princi=
pes eo⁊ ſocio⁊ antixpi ſicut oreb ⁊c. Uel per noīa iſto
Gloſa. rum regū ſcdm glo. vult pſal. oſtendere conditiōes an=
tixpi ⁊ ſuo⁊: illas deducēs ex interpretationibus predi
cto⁊ nominū. Naꝫ oreb interpretat ſiccitas: ſignificās
q illi erunt exiccati ab humore gratie diuine: q: non re
uocabuntur ex perſecutiōe antixpi ad gratiam: ſicut fuit
paulus ad gratiā reduct⁹. Zeb vero interpretat lupus,
qui eſt animal rapax ⁊ crudele: ſignificās q illi erūt con
tra bonos rapaces ⁊ crudeles: q: ipſo⁊ perſecutio cru=
delior erit q̄ nūq̄ aliqua alia fuerit ante. Zebee ꝟo in=
terpretat victima lupi. Per lupū vero diabolus crude=
lis intelligit, qui gregē dñicū diſpgit crudelr. Joan. 10.
Joan.10. Lupus rapit ⁊ diſpgit oues. Erunt ergo victima lupi:
quia a diabolo eternalr ſunt mactandi. Salmana vero
interpretatur vmbra cōmotiōis: ſignificans q diabolus
ad libitū dñabit co⁊: ſic q abſq̄ ſtabilitate aliqua erunt
oīū ſuggeſtioni diaboli conſentiētes, vel inſtabiles: q:
adueniente chriſto omni poteſtate depoſita, ad moduꝫ
vmbre cedent chriſti poteſtati.

Omnes principes eorum qui di= xerunt: hereditate poſſideamus ſanctuarium dei. 1424

Hic conſequenter declarat cauſam quare antixps cuꝫ
ſuis ſic erit a deo puniendus: quia .ſ. ſanctuariū dei inua=
dere ⁊ ſibi ſubijcere iniuſte conabunt. Ubi aduertendū
Sanctuariū dr xps et quilibꝫ iuſtus. q ſanctuariū dr a ſanctitate. Et eſt ſanctuariū idem q lo
cus vel habitatio ſanctitatis: ⁊ ſic p ſanctuariū intellige
xpm in quo habitat oīs plenitudo diuinitatis corpo
raliter. ad col. 1. Sic antixps cum ſuis principib⁹ cona=
bitur poſſidere ſanctuariū dei .i. xpm ⁊ fidē eius ſibi ſu=
bijcere: ⁊ hoc hereditate .ſ. vt ppetuo iure ſibi ſubijciatur.
Uel p ſanctuariū intellige iuſtos fideles, in qb⁹ xps
ſctūs ſancto⁊ habitat p gratiā: qb⁹ loquit aplˀs. 1. Co⁊. 6.
1.Co⁊.6. Templū ſctm̄ dei qd eſtis vos: ⁊ ſpūs dei habitat in vo
bis. Et ſic ſanctuariū dei conabunt hereditate poſſide=
re: quia conabunt oēs iuſtos a fide abducere: ⁊ ſue p=
fidie ſubiugare. Et iſtū intellectū ponit glo. dicēs. San=
ctuariū dei iuſti dicunt. De quo aplˀs ait. Tēplū ſctm̄ dei
eſt, qd eſtis vos. Iſti ſunt ſancti de qb⁹ dixerūt. [Here=
ditate poſſideam⁹ ⁊c. vt .ſ. cedant nobis ſubditi: ⁊ ſic he=
reditatem dei inuadent vſuam.

1425 Deus meus pone illos vt rotã: et ſicut ſtipulam ante faciẽ venti.

¶ Hic oſtẽdit antixpi ⁊ ſuoꝝ finalẽ inſtabilitatẽ: ⁊ cõpa=
rat eos duab⁹ rebus ſtabilitate carẽtib⁹. ſ. rote ⁊ ſtipule.
Rota dr̃ q̃dã flos ſiue herba. Ubi nota ꝙ per rotã hic intelligit̃ quoddã gen⁹ herbe
qḋ in pratis naſcit̃ q̃ deſup in ſũmitate ꝓducit quandã
ſpherã, ex omi parte rotũdã albã: habẽtẽ pillos ſubtiliſ
ſimos ad modũ lanuginis: que rota ad modicũ flatũ
ſtatim diſſipat̃: ⁊ remanet calamus eius deſuper raſus
ad modum cutis depillate. Et q: talis rota nulla ſtabi
litate fulcit̃: idcirco inſtabilitatẽ antixpi ⁊ ſuoꝝ hic cõpa
rat: predicẽs qḋ futurũ eſt / dicẽs. Deus me⁹ pone illos
Rota. vt rotã. ſ. pones eos inſtabiles vt rotã. Uel ſi rotã acci=
piam⁹ ꝓ qualibet re figure ſpherice certũ eſt ꝙ eodem
modo ſignificat inſtabilitatẽ. Res eni quadra ſtabilita
tem habet: rotũda vero facilr̃ eſt mobilis. Uel ideo ro=
te aſſimilant̃ antixp̃s ⁊ ſui cõplices. Rota eni q̃diu cir=
cũuoluitur / pars anterior cõtinue cadit ⁊ deſcendit: ſed
pars poſterior ſemp aſcendit. Uñ et qui videt partẽ po
ſteriorẽ ſemp videt̃ ꝙ aſcendat: ſed aſpicienti partẽ an
teriorẽ ſemp apparet ꝙ deſcendat. Rota ergo ꝙ de⁹ vo=
lens vertere hominẽ de malo ad bonum. ſibi duo ante=
ponit vt vertat̃: q̃ habet duas partes. ſ. anteriorẽ ⁊ poſte
riorem. Iſta rota eſt ꝓmiſſio premioꝝ: ⁊ cõminatio tor=
mentoꝝ. Iſtis duob⁹ mali vt rota vtunt̃: quia in eis ps
poſterior ſemp eleuat̃ ⁊ creſcit. ſed anterior cadit. Pars
anterior eſt ꝓmiſſio premioꝝ: q: deus principalr̃ inten
1. Tim. 2. dit hominẽ reducere: ⁊ ipſum beatificare. 1. Tim. 2. De⁹
vult omẽs homines ſaluos fieri ⁊c. Sed pars poſterior
eſt illa no tormẽtoꝝ q̃ nõ per ſe ſed per accidẽs intendi
tur a iudice. In iſtis ergo accidit, vt in rota: q: pars an=
terior ſemp cadit: q: iſti in premiis eternis efficiunt̃ alie
ni: ſed pars poſterior ſemp exaltat̃: q: ſemp eis maius
1. Reg. 25. ſuppliciũ accumulat̃. Uñ xp̃o dr̃. Anima inimicoꝝ tuo
rum rotabitur ſicut in impetu ⁊ circulo funde. [Et ſicut
ſtipulã ante faciẽ vẽti. Hoc ideo dicit: q: ſtipula ab omi
vento impellit̃: ⁊ ipſi ab omi tẽtatione diabolica moue=
Gloſa. buntur. vñ glo. Et ſicut ſtipula ante faciẽ venti. i. ante p̃=
ſentiã tentatiõis. vt. ſ. cadent omib⁹ motibus praue ſug
Vent⁹ eſt tentatio. geſtionis. Uentus enim ꝓ tentatiõe ponit̃: qua leuia ⁊
inania corda p̃mũtur. Per has ĝ ſilitudines p̄dicit anti
xpi ⁊ ſuorũ futuras calamitates in preſenti.

1426 Sicut ignis qui cõburit ſiluã: et ſicut flamma cõburẽs montes:

¶ Hic aũt predicit penas quas in futuro patient̃: Ubi
aduertẽdũ ꝙ pſal. hic impios duplr̃ noiat. ſ. ſiluã ⁊ mõ
tes. Sic ⁊ duplici pena eos dicit puniendos. ſ. ſiluam p
Silua dicitur peccatores. ignem: ſed mõtes p flãmã. Uocat ergo eos prio ſiluam
Scḋm enim grammaticos ſilua dr̃ a ſilem qḋ eſt vaſti=
tas vel ſilentiũ. ⁊ ſic ſilua dicunt̃ loca vaſta ⁊ deſerta ⁊ ſi
lentio plena. Sic ⁊ cõformiter peccatores ſilua dicũtur:
q: vaſti ⁊ deſerti omi fructu bono carẽtes / ⁊ a laude mu
ti. Et q: diabolus in talib⁹ habitat: ideo dr̃ aper de ſilua
ps. 79. ps. 79. Exterminauit enim aper de ſilua. ¶ Uel aliter
ſilua dicitur a ſilon qḋ eſt lignũ: quia ſilua nõ ꝓducit ni
ſi ligna que ſunt nutrimentũ ignis: ſic ⁊ mali non ꝓdu=
cunt / niſi pctã quibus ignis eternus accendit̃ ⁊ nutritur.
¶ Scḋo malos dicit montes: ⁊ hoc ꝑpt altitudinẽ ſup=
bie qua ſupra ceteros eleuant̃ / vt montes ſupra valles.
Grego. 33 moꝝ. ca. 1 vt oñdit Grego. 33. moꝝ. c. 1. In futuro aũt ignis combu
ret ſiluã: q: ſcḋm quantitatẽ lignoꝝ accendit̃ ignis infer
ni: ſed flamma ꝯburet ⁊ mõtes. Flãma enim ſupra ignẽ
aſcendit: ⁊ ſignificat altiorẽ penam ſupbis debitã. Per
hoc aũt aliḋ non intendit niſi ꝙ ſcḋz quãtitatẽ ⁊ quali=
tatẽ pctoꝝ erit punitio maloꝝ: q: altiores peccatores al
tius cremabunt̃. Et hoc eſt qḋ dr̃ Sapie. 6. Exiguo cõce *Sapie. 6.*
ditur mia: potentes aũt potenter tormẽta patient̃. Un
de iſtam differentiã punitiõis infernalis ignis oſtendit
Grego. dicẽs. Eterno igni tradendi pares paribus ſo= *Grego. 9. mo. c. 47*
ciabuntur: vt quos ſimilis culpa inquinat / par etiã pe=
na conſtringat: ⁊ qui nequaq̃ diſpari iniquitate polluti *Ignis infern.*
ſunt nequaq̃ diſpari tormẽto crucient̃. quatenus ſimi
lis dãnatio ꝯterat / quos ſimilis elatio ſubleuabat. quoſ
q; non diſſimilis dilatauit ambitio / non diſſimilis affli
ctio anguſtet: ⁊ par cruciet flãma ſupplicij quos igne lu
xurie par ſuccendit flãma peccati. Sicut eni in domo pa
tris manſiones multe ſunt ꝓ diuerſitate v̄tutis: ſic dãna
tos diuerſo ſupplicio gehẽne ignib⁹ ſubijcit diſparitas *Ignis diuerſimõe punit dãnatos.*
criminis. Que. ſ. gehẽna q̃uis cũctis ſit vna: nõ tñ cun=
ctos vna eadẽq; qualitate ſuccẽdit. Nam ſicut ſole oẽs
tangunt̃: nec tñ ſub eo omnes vno ordine eſtuamus: q:
iuxta qualitatem corpis ſentit̃ etiã pondus caloris. ſic
dãnatos vna eſt gehẽna que affcit: ⁊ tñ nõ vna qualita
te cõburit. q: qḋ hic agit diſpar valitudo corpoꝝ / hoc il
lic exhibet diſpar cauſa meritorum.

Ita pſeq̃ris eos in tẽpeſtate tua: et in ira tua turbabis eos. 1427

¶ Ubi notandũ ꝙ per tẽpeſtatẽ furor vltimi iudicij deſi
gnat̃. Sic eni dictũ eſt ps. 49. Ignis aũt ipſũ ꝓcedet: ⁊ *ps. 49.*
in circuitu eius tẽpeſtas valida. Ignis eni precedet fa=
ciem iudicis quo mũdus cõburet̃: ⁊ poſtea ſequet̃ tẽpe
ſtas valida diſcernẽs malos a bonis. vide. s. v̄. 812. Un
de ⁊ tẽpeſtas ꝓ vltimo iudicio accipit̃ Job. 27. vbi de *Job. 27.*
pctõre dr̃. Nocte opprimet eũ tempeſtas. Qḋ exponẽs
Grego. dicit. Quid hic noctẽ niſi abſcõditũ tẽpus repẽ *Grego. 18 moꝝ. c. 11.*
tini exit⁹ appellat. Tẽpeſtatis vero noie iudicij turbinẽ *Iudicij tẽpus eſt occultum.*
deſignat. qḋ etiã pſal. teſtatur dicẽs. Deus manifeſte ve
niet deus noſter ⁊ nõ ſilebit. Ignis in cõſpectu eius ar=
debit: ⁊ in circuitu eius tẽpeſtas valida. De qua tẽpeſta
te etiã p ſalomonẽ ſapiẽtia dicit. Ego quoq; in interitu *ꝓuerb. 1.*
veſtro ridebo: cum vobis qḋ timebatis aduenerit: cũ ir
ruerit repẽtina calamitas: ⁊ interit⁹ quaſi tẽpeſtas in=
gruerit. Et quia ipſa venturi iudicis ignorãtia nox vo=
catur recte dr̃. Nocte opprimet eũ tẽpeſtas. i. turbo di=
uini iudicij cũ dũ ignorat apphẽdit. De tẽpeſtate ergo
diuini iudicij quo dãnabit̃ antixp̃s cũ ſuis dicit. [Ita
perſequeris eos in tempeſtate tua: ⁊ in ira tua turbabis
eos. Sic eni dictũ eſt ps. 20. Dñs in ira ſua ꝯturbabit: ⁊ *ps. 20.*
deuorabit eos ignis. Ira ei tũc erit in deo: q: ad modũ
irati cõtra antixp̃z ⁊ ſuos ſe habebit: eos iuſte puniẽdo.
Qualiter aũt ira cadat in deo. vide. v̄. 55. 684.

Imple facies eoꝝ ignominia: ⁊ querent nomen tuum domine. 1428

¶ Hic agit de cõuerſiõe quorũdã electoꝝ. Et tria facit.
Qr primo agit de electoꝝ emẽdatiõe. Scḋo de obſtina
torũ eterna cõturbatiõe / ibi. Erubeſcãt. Tertio de domi=
natiõis diuine generali cognitione / ibi. Et cognoſcant.
¶ Quantũ ad primũ ſciendũ ꝙ ignominia idẽ eſt ꝙ cõ
fuſio ⁊ verecũdia. Nam nomẽ cõponitur cũ in ⁊ fit igno *Ignominia.*
minia / quaſi ſine noie ⁊ honore. Et hec multotiẽs cedit
ad bonũ homini: vt puta qñ falſe credẽs ex opinione
ſua videns ſe cõfuſum / reducitur ad veritatẽ. Ut in cruci
fixione xp̃i ppl̃s qui primo xp̃o illudebat: ipſo mortuo
vidẽs terremot⁹ ⁊ alia ſigna / ad veritatẽ rediẽs percu=
tiẽtes pectora ſua reuertebantur. Et ſic erit in morte anti
xp̃i ꝙ multi qui erũt cũ eo credẽtes ipſum eſſe deũ. vidẽ
tes q̃ ſubito ⁊ miraculoſe interficietur a xp̃o putabũt ſe
cõfuſos ⁊ ab antixp̃o deluſos: ⁊ ſic penitẽtes querẽt xp̃z
et ad xp̃i fidẽ cõuertẽtur. Et hoc eſt qḋ dicit. [Imple fa=
cies eoꝝ ignominia ⁊c. Aduerſitates eni iter quas etiã

ignominia cóputatur/oculos mẽtis quãdoq; aperiunt/
Grego. 6. quos clauſerat culpa. Vñ Greg. ait. ꝙ multotiẽs culpas
mor. c. 17 cómiſſas nõ cognoſcim⁹: ꝛ peccatoris mẽs tãto altius te=
Aduerſa nebreſcit ꝗto nec dãna ſue cecitatis itelligit. Vñ fit ple
oclos mẽ rũq; diuini muneris largitate: vt culpam pena vel igno
tis aperi minia ſequat: vt oculos delinquẽtes aperiat. quos iter
unt. uita ſecuritas cecabat. Torpẽs quippe aiũ⁹ ꝑcuſſiõe tã
git vt excitet: ꝗten⁹ q ſtatũ ſue rectitudinis ſecur⁹ ꝑdidit
afflict⁹ ꝯſideret q iacet. Sic ꝛ ẽni paul⁹ xp̃z ꝑſequẽdo ad
terram a xp̃o ꝓſtrat⁹/ignominia ꝑcuſſus. xp̃m quẽ ꝑſe=
quebat verũ deũ cognouit. Sic ꝛ in ꝓpoſito multi anti
xp̃m ſequẽtes/ꝛ ipſum deũ credẽtes: ipſo ſic ꝑ xp̃m mira
biliter interfecto/ꝛ ex hoc cõfuſi (q2 illũ crediderãt deuz)
reuertent ad xp̃z. Bene ergo ait pſal. [Imple facies eo
rum ignominia: ꝛ querẽt nomẽ tuũ dñe. Et iſtũ intelle=
ctũ ponit glo. dicẽs. Hic orat pſal. ꝓ credituris q nõ ha=
bent ſcelerũ laudatores/ſed culpatores: quos ſepe op=
probriũ corrigit. q. d. Imple facies eorum ignominia .i. fac
eos ſibi ꝛ alijs ignominioſos videri. ꝛ ſic q̃rẽt nomẽ tuũ
dñe. Sic ergo meli⁹ eſt hominĩ ruere vt peniteat ꝗ̃ ſub ſpe=
cie religiõis ſupbire. Qd aũt ꝑ cõfuſionẽ ꝛ ignominiam
aliqui reducant mali ad ſtatũ grẽ/oñdit ꝓpheta dicẽs.
Michee. 1. Filia ſion venies vſq; ad babylonẽ ꝛ ibi liberaberis. Ba
bylon enim confuſio vel ignominia interpretatur.

1429 **Erubeſcãt et cõturbent in ſcl'z ſe culi: et cõfundantur et pereant.**

¶ Hic agit de obſtinatorꝫ eterna confuſiõe. Quãuis eni
verecundia ꝛ cõfuſiõe aliqui ad bonũ cõuertant: aliqui
tamẽ ex hoc ampli⁹ deũ blaſphemãt: ꝛ in peccatis ma=
gis indurant. ſicut ꝛ in paſſiõe xp̃i aliqui ex ꝑſecutorib⁹
cõfuſi ex ſignis q viderũt in morte: cõfuſi ꝙ iniuſte iuſtũ
fuerãt ꝑſecuti ſeipſos correxerũt. Vñ ꝛ centurio viſis
Matt. 27 ſignis ait. Vere fili⁹ dei erat iſte. Aliqui aũt magis con
tra fidẽ xp̃i indurati fuerũt: vt ſacerdotũ principes q nõ
ſignis viſis/nõ cõuerſiõe cẽturiõis/nõ cõfeſſiõe iude ꝓ=
ditoris dicẽtis. Peccaui tradẽs ſãguinẽ iuſtũ: emolliri po
tuerũt: ſed magis indurauerũt cor ſuũ dicentes pilato.
Dñe recordati ſum⁹ q2 ſeductor ille ꝛc. Iſtorꝫ differẽtiã
Greg. 14. ponit Grego. dicẽs. Sunt nõnulli quos ad ꝑpetrandaz
mor. c. 13. nequitiã hũana verecũdia reuocat. Et plerũq; ꝑ hoc ꝙ
Verecun exteri⁹ erubeſcũt ad interiora ſua redeũt: ꝛ cõtra ſe iter=
dia aliq̃s nũ iudiciũ ſumunt. q2 ſi ꝓpt' hoiez facere mala metuũt/
reuocat a quãto magis ꝓpter deum q cũcta cõſpicit nec appetere
malo ali= mala debuerũt. In quib⁹ fit vt mala maiora corrigant
quos nõ. per bona minima .ſ. ꝑ exteriorẽ verecundiã interiorem
culpã. Et ſunt quidã qui poſtq; deũ in mẽte cõtempſe=
runt/multo magis humana iudicia ſpernunt atq; omne
malũ qd appetunt/audacter peragere non erubeſcunt
Quos ad ꝑpetrandũ malũ occulta iniquitas inuitat:
et nulla apta verecũdia retardat. ſicut de quodã iudice
iniquo dr̃. Deũ nõ timebat: ꝛ hoiem nõ reuerebat. Ad
ꝓpoſitũ ergo. ꝛ ſi aliqui cõplices antixp̃i confuſi ex ei⁹
morte conuertent ad fidẽ: aliq̃ ꝟo tali cõfuſiõe magis i=
durabũt. Et de iſtis ꝑdicit pſal. [Erubeſcãt ꝛ cõturbent
Gloſa. in ſclm ſcli .i. in eternũ. q. d. ſcḋm glo. Illi qui q erubeſcũt
et ex erubeſcẽtia querũt nomẽ dñi: ꝛ ſi modo ꝓ peccatis
erubeſcunt ꝛ turbant nõ tñ in eternũ cõfundunt. Illi au
tem qui verecundati non querunt dñm/illi in eternũ: et
in ſeculum ſeculi confundantur et pereant.

1430 **Et cognoſcant quia nomen tibi dominus: tu ſolus altiſſimus ſuper omnem terram.**

¶ Hic agit de generali cognitiõe xp̃i dñatiõis i fine poſt
iudiciũ: tunc enim boni cognoſcẽt xp̃m verũ deũ ab ipo
premiati: ipſi vt ꝟo patri ꝛ dño ꝑ amorẽ ſubiugati. Ma
li aũt recognoſcent ipſum verũ dñm ab ipſo iuſte puni=
ti cui cõtradicere nõ potuerũt: tũc cognoſcẽt eni xp̃z ve=
rũ dñz quẽ hic ſcire noluerũt. Dicit ergo. [Et cognoſcãt Dñs dicit
quia nomẽ tibi dñs .i. ꝛ cognoſcẽt omnes .ſ. tã boni ꝗ̃ ma xp̃s.
li. Hoc eni nomẽ ſoli deo ꝓprie cõuenit. Quicunq; eni Dñs ſol⁹
alij nec vero nec ſuo noie dñi nuncupant: q2 omnes ſerui eſt deus.
liter dominant ꝛ vero dño cõparati: nec dñi ſunt. Cui⁹
ratio eſt. q2 omnis ali⁹ a deo aliorꝫ dñs eſt ſeruiliter: q2 do
minando eciã ipſum ſubditis oportet ſeruire. Et ſic no=
men dñi ſoli deo ꝓprie cõuenit. vt oſtẽdit Grego. dicẽs. Grego. 22
Hoc nãq; debet omnipotẽti deo omnis dñs qui preeſt po= mor. c. 23.
pulo hoc qui multis hoc qui paucis pẽeſt: vt ſic debita
miniſteria a ſubditis exigat: quaten⁹ ipſe etiã quid ſem
per admonitiõis debeat ſolicit⁹ attendat. Dñico nãq; q
ſub diſpẽſatiõe cõditoris vicario nobis miniſterio iũgi
mur ſub vno ac vero dño/quid nobis aliud niſi inuicez
ſerui ſumus? Cũ ergo is qui ſubeſt ſeruit ad obſequiuz:
reſtat ꝑculdubio/ vt is qui preeſt ſeruiat ad verbũ. Cũ
is qui ſubeſt iuſſis obtẽperat: oportet vt is qui pẽeſt cu=
ram ſolicitudinis ac pietatis impẽdat. Sicq; fit vt dum
ſtudioſe nunc ſeruire nobis inuicẽ per charitatẽ nitimur/
quãdoq; cum vero dño cõi exultatiõe dominemur. Sic
ergo quia ſolus deus omnib⁹ preeſt ꝛ nulli ſubdit: ipſe
ſolus proprie dñs nuncupat. Vñ deut. 10. Dñs de⁹ no Deute. 10
ſter ipſe eſt de⁹ deorꝫ ꝛ dñs dominãtiũ. ¶ Et aduerte ꝙ
hoc nomen dñs relatiõnẽ importat ad ſubditũ: ꝛ ab eter
no nihil ſubditum: quia nihil creatum. ideo hoc nomen
ſoluz ex tp̃e cõpetit deo. vt patet lib. 2. di. 2. Tu ſolus al
tiſſimus in omni terra. ¶ Sed forte dices. Cũ deus ſit nõ Queſtio.
ſolum altiſſimus in omni terra ſed etiã in celis: ꝛ ſuper
omnes celos: quare magis dicit. Tu ſolus altiſſim⁹ ſup
oẽm terrã: ꝗ̃ ſup omnes celos? Ad hoc reſpondet glo. di= Gloſa.
cens. Hoc magis elegit dicere/quo magis premat hu=
mana ſupbia. Deſinit ei terra ſupbire .i. homo cui dictuz
eſt. Terra es/ in terrã ibis: cũ ſcit deũ altũ ſup oẽz terrã:
cum ſcit nullum valere cõtra eos de quib⁹ dictum eſt. ſi
deus ꝓ nobis q̃s cõtra nos? ¶ Et nota ꝙ dr̃ altiſſim⁹ ꝓ= Altiſſim⁹
pter multa. Primo q2 omnia ſuperat in maieſtatis excel dr̃ deus.
lentia. ps. 91. Tu autẽ altiſſim⁹ in eternũ dñe. Scḋo q2 ps. 91.
ſolus dñs in poteſtatis efficacia. Eccl. 1. Vnus eſt crea=
tor oim altiſſimus omnipotẽs. Tertio quia ſolus eſſentiali=
ter bon⁹ in bonitatis affluentia. ps. 90. Tu es ſpes mea ps. 90.
altiſſimum poſuiſti refugium meũ. Luc. 6. Diligite ini= Luc. 6.
micos veſtros ꝛ eritis filij altiſſimi/qui eſt benignus ſup
ingratos ꝛ malos. Quarto quia ſolus ſapiẽtie dator in
veritatis refulgentia. Eccl. 24. Ego ex ore altiſſimi pro Eccl. 24.
dij primogenita ante omnem creaturam.

1431 **Quam dilecta taberna-cula tua dñe virtutũ: cõcupiſcit et deficit ani ma mea in atrio dñi.**

¶ Huius pſalmi titulus eſt. In finẽ ꝓ torcularib⁹ filijs
chore ps. Ad huius euidentiã ſciendũ ꝙ per torcularia Torcular
ſignificat eccl'ia: q2 inſimul cõtinet vinum ꝛ acinuz. ſed dr̃ eccl'ia.
per finalẽ preſſuraz illa diuidet ab inuicẽ .ſ. hic continet
bonos ꝛ malos: ſed finalr̃ diuidet bonos a malis. vt di=
ctum fuit in titulo ps. 80. Sed etiã alia ratiõe. q̃m vua
in vite pendens libero fruitur aere / nec eſt vinum ante
preſſurã torcularis. Sic ꝛ multi illorꝫ quos deus preſci
uit ante ſecula ꝯformes fieri imaginis filij ſui: anteq; ac
cedant ad ſeruitiũ dei fruunt in ſeculo delitioſa liberta=
te: ſed cum accedũt ad ſeruitutem dei/dr̃ eis. Fili accede
ad ſeruitutẽ dei: ſta in iuſticia ꝛ timore: ꝛ prepara aiam
tuam ad tẽtatiõnẽ. Ecce torcular. Conterunt eni preſſu

ris paſſionum exuunt tegumētis carnaliū deſideriorū quaſi vinacijs: quia expoliant hoīe: ⁊ ita liquati in vaſis dñi reponunt. Et q2 hec fiunt in eccliis: ideo eccleſie preſentis tēporis torcularia dicunt. Sed qui ſunt i his torcularib⁹/ niſi filij chore? Chore eni calu⁹ interpretat: et ſignificat xp̄m in loco caluarie crucifixū: ſignificatū per
4.reg.2. heliſeū caluū a pueris irriſum dicētes. Calue aſcēde aſcende calue. qn̄. ſ. pueri non quidem etate ſed ſenſibus
Luc.23. ſacerdotes clamabāt dicētes. Crucifige eū/ crucifige eū. Ideo eni hic in torcularib⁹ premunt fideles tribulationib⁹ ⁊ aduerſitatib⁹: vt experiētia diſcāt hic verā requiē non eſſe: ſed alibi querēdā. Ex p̄dictis ergo pz titulus pſal. cui⁹ ſenſus eſt talis. Pſal. iſte dirigēs nos in finē. idest in xp̄m p̄ponit filijs chore. i. filijs xp̄i in caluaria crucifixi: ⁊ eſt p̄ torcularib⁹. i. agens de eccliis in quib⁹ ſunt tribulatiōes ⁊ preſſure. Que eccle bene dicunt torcularia rationib⁹ p̄dictis. Unde intētio pſal. eſt mouere fideles ad amorē eternoꝝ tēporalib⁹ ſp̄retis. Iſte ergo pſal. diuidit in tres partes. q2 oſtēdit primo q̄ ſuperna felicitas ſupra oīa debet deſiderari. Scd̄o qualr ab hominib⁹ poſſit adipiſci ibi. Beat⁹ vir. Tertio q̄ p̄ ipa adipiſcēda diuinū auxiliū debet poſtulari/ ibi. Dñe de⁹ v̄tutum. Prima pars diuidit in quattuor: ſcd̄m q̄ quattuor oſtēdit de cōtēplatiōe celeſtis glie. Oſtēdit eni q̄ ipſius cōtemplatio primo noſtrā mētem ſuperat. Scd̄o q̄ noſtrā mentē letificat ibi. Cor meū. Tertio q̄ noſtrā mētem eleuat. ibi. Etení. Quarto q̄ noſtrā mentē ſanctificat ibi. Altaria. Quinto q̄ noſtrā mentē beatificat/ ibi.
Glorie cōſideratio. Beati qui habitāt. ¶ Quantū ad primū ſciendū q̄ talis ac tāta eſt glia celeſtis q̄ excedit facultatem hoīs/ vt non ſufficiat illā perfecte ſpeculari corpe nec mēte. Pro
1.cor.2. pter qd̄ dicit aplſ: q̄ oculus non vidit nec auris audiuit/ nec in cor hoīs aſcēdit: que p̄parauit de⁹ diligētibus ſe. Qd̄ ideo dicit. q2 illā gliam oclus nō vidit: q2 nō ē color. auris nō audiuit: q2 nō eſt ſonus. ⁊ per cōſequens in cor hoīs nō aſcendit: q2 intellect⁹ noſter cōiunctus intelligit abſtrahēdo a ſenſib⁹. vel ideo nō aſcendit in cor hominis: q2 qd̄ aſcendit in cor hoīs oportet q̄ ſit infra cor hoīs. Ideo in cor hoīs nō aſcēdit: q2 ſupra illō eſt nō infra. Omis enim aſcenſus fit ab imo ad ſuperius. Et ſic glie cōſideratio noſtrā facultatē excedit. Et hinc eſt q̄ illam cōſiderare volēs deficit: q2 ad ipſi⁹ perfectā cognitionē aſcēdere nō valet. Et hoc notās pſal. ait. [Quā di
Tabernacl̄a glorie. lecta tabernacula tua dñe v̄tutū. Quid ei ſunt tabernacula dñi: niſi diſtincte p̄miatiōes beatoꝝ dicēte xp̄o. In
Ioan.14. domo patris mei māſiones multe ſunt. Et Luc. 16. Fa
Luc.16. cite vobis amicos ⁊c. vt cum defeceritis recipiāt vos in eterna tabernacula. Iſtis tabernaculis petr⁹ allect⁹ viſo xp̄o trāſfigurato dixit ad ieſum. Dñe bonum eſt nos
Ma.17. hic eē. Faciam⁹ hic tria tabernacula. Quā ergo dilecta ſunt iſta tabernacula. q. d. exprimi nō poteſt quātū illa ſunt diligibilia: q2 eſt ibi oē bonū qd̄ deſiderari poteſt ibi nullū qd̄ diſplicere poſſit. Et dicit. [Dñe de⁹ v̄tutū. i. angeloꝝ. Cōcupiſcit ⁊ deficit anima mea in atria domini. Qd̄ ideo dicit: q2 oīs intellect⁹ hoīs exiſtēns in via deficit a p̄fecta cognitiōe beatitudinis eterne: vt dictū ē.
Atriū glie ¶ Et nota q̄ gliam vocat atria. Atriū eni dr̄ dom⁹ āpla et ſpacioſa: ⁊ ſic ſignificat celeſtē gliam: que multitudine inhabitantiū beatoꝝ nō anguſtat. Cui⁹ figura habetur.
3.reg.7. 3. Reg. 7. vbi dr̄ q̄ ſalomō fecit atriū rotundū. Figura enī ſpherica ē ſpacioſior capacitat⁹ē ceteris. De hoc tñ atrio infra dicā lati⁹.
Origenes Nota iſti⁹. v. expoſitionē origenis. 1023.

1452 # Cor meum et caro mea: exultauerunt in deum viuum.

¶ Hic oſtēdit q̄ glie cōſideratio hoīem letificat. Quelibet eni potētia tēdēs in obiectū ſuū bene diſpoſita ⁊ modo debito cōdelectat: ſicut pz de potētia viſiua in viſibili de guſtatiua in guſtabili/ de auditiua i ſono. Cū igit obiectū intellect⁹ ſit verū ⁊ volūtatis bonū: quid mirū ſi cor quo ſignificat intellect⁹ ⁊ volūtas delectat in cōtēplatiōe dei/ qui eſt prima veritas ⁊ ſumma bonitas. Id
dr̄. 1. Reg. 2. Exultauit cor meū in dño. Et glo. virgo ma 1.reg.2.
ria dicit. Et exultauit ſp̄us meus in deo ſalutari meo. Luc.1.
De corde eni bene diſpoſito nō mirum ſi exultet in deo. Sed de carne mirandū eſt cū affectiones carnis contrarient affectionib⁹ cordis: q2 caro concupiſcit aduerſus
ſpm̄. Sciendū ergo q̄ caro non domita p̄ ſpm̄ ſpūi repu Caro exul
gnat: domita aūt ſpūi ſubijcit: q̄uis etiā ⁊ ſi caro p̄ ſe nō tat in ſpiri
delectat in his per q̄ affligit ſicut eſt abſtinētia peniten tualibus.
tia. orō ⁊ cōtēplatio: tñ per quandā cōſequētiā naturalē in his bene diſpoſita/ anime cōdelectat. Docet eni experientia q̄ fortes actiones aie multotiēs redundāt in corpus: ſicut ex magno timore hoīes quādoq3 infrigidantur ⁊ palleſcūt: ex magna ira corp⁹ caleſcit: ex magna exultatiōe facies dilatat. Sic ergo quid mirū ſi cordis exultatio vehemēs q̄ eſt in cōtēplatione diuinitatis/ etiā ad carnē redundat vt exultatiōe cordis exultet: ⁊ caro que magis vnita eſt anime q̄ vnus homo alteri/ qui tñ de leticia alterius exultat. Unde merito vir iuſt⁹ dicat. [Cor meū ⁊ caro mea exultauerūt i deū viuū. Et iō vt caro ſimul cū corde i deū poſſint exultare: ſubijciēda ē: et tēperantie freno liganda. aliter nō ſpūs carnem trahet. ſed caro ſpm̄. Caro eni in primis corrupta parentibus ab integritate quā in prima creatiōe acceperat deficiens ſpūi cōtrariat: ⁊ niſi p̄ ſpm̄ caſtiget/ ipſa ſibi ſpiritū
ſubijcit: ⁊ ipſum ad morte culpe inducit. Ad rom. 8. Si Rom.8.
ſcd̄m carnē vixeritis moriemini: ſi autē ſpū facta carnis
mortificaueritis viuetis. Cui⁹ ratio eſt. quia caro cōcu Caro cōcu
piſcit aduerſus ſpm̄: ⁊ ſpūs aduerſus carnē. Qd̄ oñdit piſcit contra ſpm̄.
Grego. exponens illō Iob. c. 11. Spes illoꝝ eſt abomi Grego. 10
natio anime: dicēs. Spūs deficit/ vbi caro requieſcit. Ut mor. c. 24.
enim caro mollibus ſic anima duris nutrit: illā blādimēta refouēt/ hunc aſpera exercent: illa delectationib⁹ paſcitur/ hic amaritudinib⁹ vegetat: et ſicut carnē dura ſauciant/ ſic mollia ſpm̄ necāt: ſicut illā laborioſa p̄imunt.
ita hūc delectabilia extingūt. Et ideo dicit aplſ. Curam Rom.13.
carnis ne feceritis i deſiderijs. q2. ſ. deſideria carnis mor
tē ſpūs inducūt. Qd̄ oſtēdit Gualf. ſuper illō Iudic. 16. Gualf.
Philiſtijm ſup te ſanſon ait. Niſi ſanſon dalide cōſenſiſ Iud.16.
ſet: hoſtiū ferocitatē ſup ſe nō ſenſiſſet. Sit igit mulier in Sāſon ſpūs: dalida caro.
poteſtate viri. i. caro ſubiecta ſpūi. ne regnet pctm̄ in noſtra carne mortali: alioquin introducet dalida philiſteū: ⁊ philiſte⁹ iebuſeū. Philiſteū ⁊ iebuſeū mundum dico ⁊ diabolū qui cū dalida carne noſtra fedus inierūt vt ſuffocēt ſpm̄. Hec ei caro duplici armatura ſpm̄ aggrediens nūc blādimēto allicit/ nūc fraude circūuenit/ nūc colūbe ſimplicitatē nūc vulpecule induit calliditatem. quomō dicis (ait caro ſpūi) q̄ amas me/ cū me facias laborare/ ieiunare/ vigilare: ⁊ ſilia? Quomodo tu dicis q̄ amas me (ait dalida ad ſanſonē) cum anim⁹ tu⁹ non ſit mecum? Attende quid inter⁹ dolo vulpecule fecerit dalida. Defecit anima ei⁹: ⁊ ad mortem vſq3 laſſata eſt/ donec fecit ſanſonē dormire ſupra genua ſua. Quid ē ſanſon dormire ſup genua meretricis/ niſi ſpm̄ delectari in operib⁹ carnis? tunc tondet/ ligat. q2 ſpūs carnali illecebra seduct⁹/ grana ⁊ decore ſpoliat. Recedit a ſanſone fortitudo ſua. q2 neceſſe eſt vt deficiat opus iuſticie: vbi regnat laſciuia carnis. Philiſtei eruerunt oculos ſanſonis: ⁊ carnis voluptas ſpm̄ priuat lumine ratōis. Poſtremo ſanſon ligatur ⁊ in carcerem traditur: q2 ſpiritus funibus peccatorum ſuoꝝ conſtrictus/ penis eternis adducitur. Sicut more vulpecule dalida ſeduxit ſanſonem: ſic caro cotidie ſpiritum extinguit ſibi conſentiētem. Hec ille. Ne igit hoc accidat: ſz magis caro cū ſpū

Gala.5. delectet in deum iuxta cõſiliũ apoſtoli. Spiritu ambu
late: ⁊ deſideria carnis non perficietis.

1433 **Etenim paſſer inuenit ſibi domum: et turtur nidum vbi reponat pullos ſuos.**

Hic oſtẽdit ꝙ glie cõſideratio hoĩem exaltat. Iſtũ tex
Grego.19. mor. c.24 tum exponit Grego. ꝑ paſſere intelligẽdo xp̄m q̇ ſibi do
Nidus mũ inuenit qñ aſcendit in celũ: ſed per turturez fideles
paſſer xp̄s accipit/ qui ipſuz imitanť. Vn exponẽs illõ Job.29. In
Turtur ec nidulo meo moriar/ ait. Quid ꝑ nidũ exp̄miť / niſi tran
cleſia. quilla quies fidei qua vnuſquiſq infirmꝰ nutriť. Naz
ſi eccl'ia ſctã infirmos quoſq filios nunc in nido pacis
nõ enutriret: pſal'. nõ diceret. Eteni paſſer iuenit ſibi domũ
et turtur nidũ/ vbi reponat pullos ſuos. Jam q̇ppe do
mum paſſer inuenit: q2 in eternũ celi habitaculũ xp̄s in
trauit. Et turtur inuenit nidũ: q2 ſctã eccl'ia amore cõdi
toris affectata crebris gemitibꝰ vniť: ⁊ velut nidũ ſibi.i.pac
catiſſimã fidei quietẽ ꝯſtruit: in qua creſcẽtes filios qua
ſi plumeſcentes pullos/ quouſq ad ſuperiora euolent
charitatis gremio calefactos fouet ⁊c. Aliter vero ꝑ paſ
ſerẽ ⁊ turturẽ accipiť quilz iuſtꝰ / qui virtutũ pennis ful
tus ꝑ cõtemplationez ad celeſtia volat. vñ glo. Etenim
paſſer inuenit ſibi domũ.i. xp̄s vel quilibet iuſtꝰ inue
nit ſibi domũ nõ manu factã in terris/ ſed in celeſtibus.
Vnde ⁊ tũc pennas virtutũ aſſumũt.ſ.ſpẽ fidẽ/ ⁊ chari
tatez. vt volet paſſer in domũ in qua ꝑmaneat ſine fine.
Paſſer ſi- Et turtur nidũ.ſ.corpe caſti. Et rationabilr paſſer ſigni
gnificat ficat iuſtos ꝓpter multa. Primo ꝓpter prudentiã quo
quẽlibet ad partẽ rõnalẽ. Dicit eni Rabanꝰ lib.8. ꝙ paſſer nidifi
iuſtum. cat in tectis domoꝝ ⁊ nõ in imo: ne fetus eiꝰ rapiant a
Ps.103. ſerpẽtibꝰ. Propť qđ d2. ps.103. Cedri libani quas plan
tauit que.ſ.ſunt alte. illic paſſeres nidificabũt. Quan
tum vero ad domos habes hic. Etenim paſſer inuenit
Gene.3. ſibi domũ. Sic ⁊ iuſti ſciũt ꝙ in terra ſunt multi ſerpen
tes. Ait dñs ad ſerpentẽ. Supra pectꝰ tuũ gradieris: ter
ram comedes ⁊c. Fetus aũt iuſti eſt opus ſuũ. Si igiť i
terra pullificaret/ a ſerpẽte deuoraret. Et ideo paſſeres
prudenter nolũt habitare in terra.i. iuſti/ ſed in alto. Jõ
Ambroſ' dicit Ambro. in lib. de fuga ſeculi. Non ambulemus in
terris: ⁊ ſerpẽs nocere nõ poterit nobis. Jdeo dicit in
Phili.3. ſti. Noſtra cõuerſatio in celis eſt. Auari aũt ecõtra: ideo
Apoca.8. illis accidit illõ Apoc.8. Ve ve ve habitãtibꝰ i terra. Et
ſignanter triplicať/ ve illis: q2 ipſi in terra nidificant ꝑ
cogitationẽ: ouãt ꝑ delectationẽ: ⁊ pullificãt ꝑ oꝑationẽ.
Oĩs eni coꝝ cogitatio/ delectatio/ ⁊ oꝑatio in terrenis
eſt. Et ideo ſerpẽs antiquꝰ nidũ cũ ouis ⁊ pullis aufert:
ſed iuſtus vt paſſer in foraminibus petre hec tria facit.
Palladiꝰ Dicit eni palladiꝰ ꝙ paſſeres gaudẽt ad foramia parie
tum. Petra aũt xp̄s eſt. cuiꝰ foramina ſunt ipſiꝰ vulne
Canti.2. ra. Cant.2. In foraminibus petre in cauernis macerie.
Bernard. Vñ bern. ſup cãt. homil'.61. In petra exaltatꝰ/ in petra
ſecurus. In petra firmiter ſto ſecurꝰ ob hoſte: fortis a ca
ſu. Et vbi tuta firmaq infirmis requies: niſi in vulneri
bus ſaluatoris? Scđo iuſtus paſſer d2 ꝓpter tẽperãtiaz
quo ad cõcupiſcibilẽ. Dicit eni rabanꝰ vbi ſupra ꝙ paſ
ſer nõ facile laqueis irretiť. nec ꝑ ingluuiẽ ventris eſcarũ
ambitiõe decipiť. Sic iuſti laqueos vitãt hos laqueos
Ambroſiꝰ qui cibis ſuperfluis ⁊ eſcis nõ indulgẽt. Vñ ambro.i qua
dã orõne. Clementiã tuã deus imploro: vt ſicut eger ad
medicũ ſic ad ſumendas dapes accedã: nequaq̃ in eis
voluptatẽ appetẽs: ſed neceſſitati ſubueniẽs. Et ſic agẽ
Ps.123. tes dicere poſſunt illud ps.123. Anima noſtra ſicut paſ
ſer erepta eſt de laqueo venantiũ. Tertio ꝓpter patien
Phus. tiã quo ad iraſcibilẽ. Dicit eni phus.10. de animalibꝰ
ꝙ raro inueniť paſſer albus: quia albeſcere non cõuenit
ei. niſi ꝓpter infirmitatẽ. Sic ⁊ iuſti in ſuis infirmitatibꝰ
patienter albeſcunt: q2 fortitudo patientie in hoc magis
relucet ſcđm illud.2.cor.12. Virtus in infirmitate per 2.cor.12.
ficitur: ⁊ quãdo infirmor/ tunc fortior ſum ⁊ potẽs. Et iõ
iuſtus patiẽs põt dicere illõ ps.101. Factꝰ ſum ſicut paſ Ps.101.
ſer. Seqť. Tota die exprobrabãt mihi inimici mei. Sic
ergo de quolibet iuſto qui pennis virtutũ volat ad do
muz glie dicit. Eteni paſſer iuenit ſibi domũ.ſ.glie. Se
quiť. Et turtur nidũ. Cõſil'r turtur ſignificat iuſtos.ſ.
penitẽtes ſuis ꝓprietatibꝰ. Qm̄ hec auis carnis ſpernit
laſciuiã: mũdi fugit leticiã: loca querit mũditiã. Primũ
pz: qm̄ turtur auis caſta dicit/ eo ꝙ amiſſo corporali cõ
ſortio/ ſolitaria incedit: nec carnalẽ copulã vltra reqrit:
vt dicunt naturales. Sic ⁊ anima penitẽs amiſſo ſpũali
conſortio demonũ: ampliꝰ ad carnis opera vacare non
intendit: ſed in caſtitate ꝑmanẽs peccata ſua defleť. Se
cundũ pz. qm̄ hec auis vocẽ leticie nõ habet: ſed magis
meroris. vnde alijs auibꝰ cantantibus/ hec ꝓ cantu ge
mitũ reddit. Sic ⁊ anima iuſti penitẽs/ mũdi leticias fu
git: ⁊ alijs cantãtibꝰ/ hec peccata ſua conſiderãs lamen
tabiliter plorat. Tertiũ pz. qm̄ hec auis in locis mundiſſi
mis ⁊ delectabilibꝰ inuenit ſibi niduz vbi reponat pul
los ſuos. Sic ⁊ anima iuſta penitẽs querit loca munda
et tutiſſima.ſ. celeſtis glie. vbi ſe cũ pullis ſuis.i. opera
tionibus collocet. ⁊ hoc deũ laudãdo: ⁊ gratias agẽdo.
Vnde de anima penitente ſancti angeli dicunt illõ Cã
ti.2. Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Et hoc eſt Cant.2.
qđ de aliquo iuſto penitente ex cõtẽplatione glorie ele
uato/ dicit pſal'. ꝙ turtur inuenit ſibi nidum ⁊c.

Altaria tua domine virtutum: rex meus et deus meus. 1434

Hic oſtendit ꝙ cõtemplatio glorie noſtram mentem
ſanctificat. Quid eni ſunt altaria dei niſi corda iuſtoꝝ:
in quibꝰ iuſti ſeipſos ſanctificãdo immolãt deo: ⁊ ſic effi
ciunť altaria dei. Et hoc altare cordis multas virtutes Altare cor
in ſe debet habere. vide. ſ. ꝟ.372. Et hoc eſt qđ hic dicit. dis nři.
Altaria tua dñe virtutũ. Vnde preter dicta ſuperius. ꝟ.
372. hic notanť virtutes q̄ cor noſtruz faciunt eſſe altare
deo: que figuranť in altari holocauſtoꝝ qđ deſcribitur
Exo.27. vbi d2/ ꝙ iſtud altare erat ante oſtium taberna Exo.27.
culi: ⁊ erat factũ de lignis ſethim/ laminis aureis circũ
datum: ⁊ erat quadrum habẽs in oĩ quadro quinq
cubitos: ⁊ in altitudine tres. quattuor cornua ex ipſo
procedebãt ex quattuor angulis eius: q̄ in ſemetipſis
erant recurua. Infra altare aũt erat craticula in qua car
nes cremabanť/ cum catenulis pendẽs ex dictis quat
tuor cornibꝰ. Et a pte orientali habebat feneſtrã ꝑ quaz
imponebanť ligna ſub craticula: ⁊ ignis ibi cõtinue ſer
uabať. Moraliter iſtõ altare debet eſſe cor noſtruz: in
quo nos deo per multas virtutes offerre debemus. Ad
cuius intellectũ circa iſtud altare nota tria.ſ. locũ/ mate
riam: ⁊ formaz. Primo quãtũ ad locũ iſtud altare erat
ante oſtium tabernaculi. In quo notať ꝙ altare noſtri
cordis ſemꝑ per intentionẽ ante oſtiũ paradiſi ſtare de
bet.ſ. ante xp̄m qui de ſeipſo dicit. Ego ſuz oſtiũ. Et hoc Joañ.10.
vt in oĩbus ſuis cogitatiõibꝰ ⁊ operibus ſoli xp̄o pla
cere ſtudeat ⁊ nõ mundo: q2 qui mũdo placere cupiũt
ſerui xp̄i eſſe nõ poſſunt. Ad gala.1. Si placerẽ homini Gala.1.
bus xp̄i ſeruꝰ nõ eſſem. Ponamꝰ ergo altare cordis no
ſtri ante oſtiũ tabernaculi.i. ante xp̄m eius virtutes.ſ. cõ
ſiderando: ⁊ conſideratas iuxta poſſe imitando. Et tũc
erit illud altare aureum ante dominum/ ex quo deuote
orationes aſcendent ad deum. De quo Apoca.8. Da Apoca.8.
ta ſunt illi incenſa multa: vt daret de orõnibus ſanctorũ
oĩm ſuper altare aureum qđ eſt ante thronuz dei. Scđo
quantũ ad miaz illud altare erat de lignis ſethim lami Nota de li
nis aureis circũdatũ. Ligna eni ſethim ſunt ad moduz gnis ſethi

ſpine albe: ⁊ habent tres cōditiones. Primo nō creſcūt
multum in altum. Secūdo nō putreſcunt ab aqua. Ter
tio ab igne non cremantur. Iſta tria pro materia cor no
ſtrū debet habere/ vt ſit altare dñi. ¶ Primo in altū cre-
ſcere nō debet per ſuperbiā: ſed in baſſo ſtare ꝑ humilita
tem: q: ſolum altarior cordis humilis deus acceptat ſa
Ps.50. crificium. ps.50. Sacrificiū deo ſpiritus cōtribulatus:
cor cōtritū ⁊c. Sed altare cordis elati reprobat. Thre.2.
Thren.2. Repulit dominus altare ſuū: maledixit ſanctificatiōi ſue:
tradidit in manus inimici muros eius. ¶ Secūdo hoc
altare aqua nō debet corrumpi .ſ. aqua luxurie: ſed pu-
ritate caſtitatis incorruptum ſeruari: q: de⁹ cum ſit pu
riſſimus/ oia noſtra ſeruitia munda ⁊ incorrupta vult
3.Reg.7. eſſe. In cuius figurā dicit̄. 3. Regū. 7. ꝙ ſacerdotes ante
2.paral.4 ꝗ̄ accederent ad altare pro ſacrificio offerēdo: lauaban
tur in mari eneo qḋ erat ante fores tēpli. Si em̄ ad alta
re dñi materiale nullus incōtinens accedere debet neqꝫ
in ipſo miniſtrare: q̄ſi vt dicit̄. diſt.28. Ad altaris mini
ſterium nullus accedere debet: niſi cui⁹ caſtitas eſt ap-
probata. multo fortius nullus cor ſuū altare dei facere
poteſt: niſi fuerit caſtitate preditus. In cui⁹ figurā ſan-
guis victime effundebatur ſup altare ad purgādū ani
Leuit.17. mas. Leui.17. Dedi vobis ſanguinem vt ſuper altare
meum expietis pro aīabus veſtris. Quia chriſtus ſan
guinem ſuū nobis dedit/ vt illū fundentes .ſ. per medi-
tationē ſuper altare cordis noſtri: corda noſtra munda
ſeruemus. ¶ Tertio hoc altare igne auaritie cōburi nō
debet. Auaritia nāqꝫ ignis dicitur: q: ad modum ignis
nunqꝫ ſatiatur. Ille em̄ qui vult cor ſuum altare dño cō
ſecrare/ omnē idolatriā a ſe abijcere debet: ergo ⁊ auari-
tia: q: auaritia eſt idolorum ſeruitus. Auaritia em̄ facit
altare cordis peregrinum a deo: q: amat tēporalia: qui
bus nō vt ciues, ſed vt peregrini vti debemus. Et talia
altaria peregrina a nobis abijci debent/ exēplo a ſe: de.
2.paral.14. quo dr̄. 2. paral. 14. ꝙ ſubuertit altaria peregrini cult⁹.
Cōſequēter q̄ ad materiā hoc altare laminis erat ereis
circundatū. Es nāqꝫ inter alia metalla bene terſum/ eſt
maioris ſplēdoris ⁊ ſonoroſitatis. Sic ⁊ cor nr̄m debet
Matt.5. eſſe ſplēdens ꝑ ſancte vite cōuerſationē. Matt.5. Sic lu-
ceat lux vr̄a corā hoib⁹ ⁊c. Debet etiā eſſe ad modū eris
ſonorū per deuotā orōnem: q: tacite orans/ etiā ad deū
clamat. Et ſi tali materia cor noſtrū altare deo cōſtrua-
mus: tunc altare cordis nr̄i virtutib⁹ impinguabit̄: iux
Eccl.35. ta illud Eccl.35. Cor iuſti ipinguat altare. ¶ Tertio prī
cipaliter quantū ad formā iſtius altaris cōſidera ꝙ ha
bebat in lōgum qnqꝫ cubitos: ſimiliter ⁊ in latū: ſed tres
in altum. Predicta quattuor altaris latera ſignificant
quattuor cordis nr̄i affectiōes, qb⁹ altare nr̄i cordis cir
cundatur .ſ. dolor ⁊ gaudium: timor ⁊ ſpes. ¶ Primū la
tus eſt dolor de peccato cōmiſſo: ⁊ hoc qnqꝫ cubitos ha-
bet: q: quinqꝫ ſunt maxime que ad dolēdū de pctō nos
inducere debent: que in pena pro pctō debita cōtinent̄:
q̄ in ſentētia iudicis deſcribūtur .ſ. a deo ſeparari: q: di-
ſcedite a me. A toto mūdo infamari: q: maledicti. Ma
ximo tormēto cruciari: q: in ignē. Omni terio priuari:
q: eternū. Demonib⁹ ſociari: q: q̄ paratus eſt diabolo
⁊ angelis ei⁹. Sed iſtud lat⁹ doloris debet habere tres
cubitos altitudinis: q: eius conſideratio a tribus vitijs
maxime nos debet eleuare: de quibus dicitur. 1. Joañ.
1.Joañ.2. 2. Omne quod eſt in mundo cōcupiſcentia carnis eſt:
concupiſcentia oculorum/ ⁊ ſuperbia vite: vt ſic primus
cubitus altitudinis ſit humilitas: ſecundus ſit pietas:
terti⁹ ſit caſtitas. ¶ Scḋm lat⁹ altaris cordis eſt amor
⁊c. vide in littera altare.

1435 Beati qui habitant in domo tua
dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabūt te

¶ Hic oſtendit ꝙ contēplatio glorie animā beatificat.
Ubi primo notādum ꝙ multiplex eſt domus dei: exte-
rior anterior/ interior/ ⁊ ſuperior. vide ſupra verſicu: 333.
Hic autem loquitur de domo interiori .ſ. cōſcientie: ⁊ ſu- Dom⁹ cōſcientie.
periori .ſ. glorie. De dom⁹ cōſcientie dicitur ps.92. Do ps.92.
mum tuā decet ſanctitudo dñe in lōgitudinem dierum.
Ad cuius euidentiā notādum/ ꝙ vt conſcientia nr̄a do-
mus efficiatur dñi multa debet habere .ſ. Solidum fun
damentū. Decens ornamentū. Aptum tegumētū. Fre
quens purgamētū. ¶ Primū patet: q: domus cōſcientie
debet fundari ſup ſolidā doctrinam. Unde Matth.7.
Ois qui audit verba mea ⁊ facit ea: aſſimilabit̄ viro ſa Matt.7.
pienti qui edificauit domū ſuā ſupra petrā .i. ſupra do-
ctrinam a me auditā. Et ſup hāc petrā ſane doctrine de
bet fundari domus cōſcientie. Unde ſumme cōſideran
dum eſt: ne domus cōſcientie erronee ſit fabricata vel ni
mis lata vel nimis ſtricta: q: omne qḋ fit cōtra cōſciētiā
edificat ad gehennā: intantū ꝙ dictamē cōſcientie plus
obligat ꝗ̄ preceptū: q: conſcientia ſemꝑ obligat: in caſu
autē preceptū prelati non obligat. Ois enim cōſcientia Cōſciētia
ſiue recta ſiue erronea: ſiue de pſe malis/ vel de indiffe- oīno obli
rentibus obligat: q: in oibus talibus faciēs cōtra cōſciē- gat.
tiam facit illud qḋ credit eſſe malū: ⁊ ſic vult facere ma-
lum. Ois autē talis volūtas ē pctm̄ eſt. Unde de quoli-
bet tali dr̄. ꝙ edificauit domum ſuā ſup arenā: venit plu Matt.7.
uia flauerūt venti ⁊ cecidit domus illa. ¶ Secūdū patet
q: debet eſſe picta ⁊ ornata imaginibus virtutū: q: tales
picture ſunt cauſa ꝓductionis aliarū virtutū. Dicūt na Exēplum
turales ꝙ imago obiecta aſpectui mulieris dū cōcipit: ſi naturale.
ſit pulchra ⁊ ipſam mēte cōſideret: tūc cōcipit pulchrā ꝓlē:
⁊ ſi ſit turpis turpē: qḋ ſatis cōfirmat̄ exēplo iacob: q̄ vir-
gas varij coloris obijciēs oib⁹ tpe cōceptus: faciebāt
fetus varios. Et ſi ſolū albas vīgas appoſuiſſet: fetus al
bos faciebant: vt habetur Gen.30. Sic quādo domus Gen.30.
cōſcientie pulchris virtutibus ornatur: tunc voluntas
illas cōſiderans pulchra opera generat ⁊ parit. Unde Exemplū
narratur de quodā rege deformi qui pulchros filios ge
nerabat: q: cameram ſuā pulcherrimis imaginibus ha
bebat ornatā. Et ideo dicit̄ Judi.9. Domus tua in ſan Judi.9.
ctificatione ꝑmaneat. ¶ Tertiū patet: tegumētū em̄ do-
mus conſcientie eſt honeſtas cōuerſationis virtuoſe: vt
ſcꝫ ſanctitatem quā intus gerit: etiā per bona exempla
oſtendat exterius: vt merito quilibet dicat illud ps.65.
Introibo in domum tuā in holocauſtis. ¶ Quartū patet ps.65.
vt ſcꝫ per actum penitentie frequēter purgetur: ⁊ per de-
uotā orationē. Joañ.2. Domus mea dom⁹ orōnis vo- Joan.2.
cabitur. Cōſcientia autē taliter edificata eſt domus dei
q: in illa habitat deus. Sap.8. Intrans in domū meā/ Sap.8.
cōquieſcam cum illa. In tali autē domo cōſcientie habi
tare facit hoiem beatū in ſpe. ps.121. Letatus ſum ⁊c. in ps.121.
domū dñi ibim⁹. ¶ Alia eſt dom⁹ ſuperior .ſ. celeſtis pa
tria. de q̄ Joā.14. In domo pr̄is mei māſiōes multe ſūt. Joan.14.
Et iſti⁹ dom⁹ māſio ihabitātes facit btōs. Et de hac dicit
pſal. Beati q̄ habitāt in domo tua dñe ⁊c. vbi ē totum ne
gociū eſt ſctōꝝ: in domo dei laudare deū. Ibi em̄ nulla
eſt neceſſitas: q̄ eſt mater oim humanarū actionū. In q̄
bus autem conſiſtat beatitudo. vide verſi. 491. et. 65.

Beatus vir cui⁹ ē auxiliū abs te: aſ- 1436
cēſiōes i corde ſuo diſpoſuit i val
le lachrymaꝝ: in loco quē poſuit.

¶ Hec eſt ſecūda pars vbi oſtendit q̄liter beatitudo ab
hoib⁹ poſſit adipiſci. Ad hoc autē tria reqrunt̄: ſm que
iſta pars diuidit̄ in tres ptes. Nā ad hoc reqrit̄ pmo ad
iutoriū ſupnalis gr̄e: ſecūdo cōcurſus volūtatis nr̄e libe
re: ibi. Etem̄: tertio act⁹ deprecationis meritorie: ibi. Dñe Meritū.
deus virtutū. ¶ Quātū ad pmū ſciēdū ꝙ ad omnē actū Gratia.
meritoriū duo neceſſario cōcurrunt: diuina gr̄a q̄ eſt ſoa

me meritorum ⁊ motiuũ: ⁊ noſtrum liberum arbitriũ: q: gratia p ſe ſola ſine volũtate nõ põt mereri: nec volũ tas ſine gratia: vt ait Mag. li. 2. diſt. 25. Et inter iſta duo actus meritoꝝ vel meritoꝝ ca: gr̃a eſt pncipalior cau ſa: ſed vt actus eſt volũtas. Et ideo premittit auxiliũ gr̃e diuine/dicẽs. [Beatus vir cuiꝰ eſt ⁊c. q̃ſi ſiqs dicat. Dixiſti q beati ſunt q habitant in domo tua dñe. Sed q auxilio: cuiꝰ ope ad domũ tuã puenire poterimus: cum corpus poñꝰ grauet q̃ ſurſum volare pmittat? Reſpon det. Certe auxilio tuo. ſ. gr̃e tue: q: beatus eſt vir cuius eſt auxiliũ abs te. i. a te. Nã iſte due prepoſitiões abs ⁊ a idẽ ſignificãt. q. d. ad beatitudinẽ ſupernã nullus põt pungere/niſi auxiliũ tuũ: q: gratia tua habita ſtatim diſponit in mẽte gradus aſcenſionis: qbus aſcendit ad patriã. Et hoc eſt qđ ait. [Aſcẽſiões in corde ſuo diſpo ſuit. ſ. actus meritorios qbus aſcẽditur. Et q: ſolum in vita preſenti eſt ſtatꝰ merẽdi: ideo ſubdit. [In valle la chrymarũ. Uallis enim lachrymarũ dicit preſens vita lachrymis ⁊ ſudoribus plena. Et hec vallis lachrymaꝝ eſt locus quẽ poſuiſti deꝰ hoibus ad merendũ beatitu dinis aſcẽſum. Et hoc eſt qđ ait. [In loco quẽ poſuit. ſ. deus ad merẽdũ: q locus eſt vallis lachrymaꝝ. ¶ Et no ta q: dixit. [Aſcenſiões in corde ſuo diſpoſuit: q: nõ ſo lum vnꝰ gradus virtutum ad hunc aſcẽſum ſufficit: ſed plures reqrunt. ſ. aſcẽſus Puritatis ⁊ mũdicie. Corpo ralis penitẽtie. Doctrinalis ſapiẽtie. Paupertatis volũ tarie. Humilitatis ⁊ obedientie. Caritatis ⁊ amicitie.

pſ. 23. ¶ Primꝰ gradus aſcẽſionis eſt puritatis ⁊c. quẽ notãs pſal. 23. dicit. Quis aſcendet in mõtẽ dñi: aut qs ſtabit ⁊c? Cui q̃ſtioni reſpõdet/dicẽs. Innocẽs manibꝰ ⁊ mũ do corde. vide ſupra verſ. 337. Sine iſto gradu qlibet di uiſus eſt a xpo: ⁊ ideo nõ põt aſcẽdere in celũ. Solũ aũt vnitꝰ xpo ⁊ chriſti mẽbrũ in celũ aſcẽdere põt. ¶ Sz for

Queſtio. Aſcẽdere in celum. Greg. 27. moꝝ. c. 11. te dices. Quõ qs hoim in celũ aſcẽdere põt: cũ veritas dicat. Joh. 3. Nemo aſcẽdit in celũ/niſi q deſcẽdit de ce lo? Ad h reſpõdet Greg. pdicta xpi vba pertractãs/dicẽs. Sed ſi nos qz q in terra editi ſumꝰ/ad celũ aſcẽdamꝰ: vbi eſt qđ veritas dicit. Nemo aſcẽdit in celũ/niſi q de ce lo deſcẽdit: filiꝰ hois q eſt i celo? Cui nimirũ ſentẽtie ſta

Joh. 17. tim obuiat qđ hec eadem veritas dicit. Pr̃ volo vt vbi ego ſum/ ⁊ illi ſint mecũ. Que veritas ſibi in vbis ſuis nõ diſcrepat: ſed ad q̃renda hec q̃ſi diſcordãtia ſtudium nr̃e mẽtis inflãmat. Omẽs em̃ nos q: in eiꝰ fide renati ſu mus eiꝰ pcul dubio corpꝰ exiſtimꝰ: q: dũ mira diſpẽſa tiõe pietatis mẽbroꝝ ſuoꝝ dñs caput factꝰ eſt: ⁊ repulſa

Joh. 3. reproboꝝ multitudine ſolꝰ eſt etiã nobiſcũ. Nemo igit aſcẽdit in celũ/niſi filiꝰ hois q deſcẽdit de celo. Qr dum nos cũ illo vnũ iã facti ſumus: vñ ſolus venit in ſe/illuc ſolus redit etiã in nobis: et is qui in deo ſemp eſt/ad ce lũ cotidie aſcẽdit: q: q in diuinitate ſup oĩa pmanet hu manitatis ꝓpage ſeſe cotidie ad celos trahit. Nõ g̃ ſe de ſperet humana fragilitas: vnigeniti ſanguinẽ ꝯſideret: ⁊ in pcio ꝯſpiciat q̃ magna ẽ q tãti valet. ppẽdat ſolicite q caput preceſſit: ⁊ q ad viuẽdũ pcepti[ſ] aſtringit/ad ſpe rãdũ exẽplo roboret. Cõfidat aſcẽdere celos: ſperet ſup nã patriã: angeloꝝ ſe ſociã ſciat: atq in ſuo capite plantã ſe eſſe etiã ãgelis gaudeat. Iſte aſcẽſus puritatis figurat

Math. 3. p aſcẽſum xpi baptizati. Math. 3. Baptizatus aũt ieſus ſtatim aſcẽdit de aqua. Baptiſmꝰ em̃ lauãs ſordes pec catoꝝ/ſignificat puritatẽ ⁊ mũditiã. ¶ Si de alijs gradi bus vis procedere: vide in littera aſcẽdere.

1437 **Etenim benedictionem dabit le giſlator: ibũt de virtute i virtutẽ: videbitur deus deorum in ſion.**

¶ Hic oſtẽdit q ad iſtũ aſcẽſum ad gloriã etiã reqrit co operatio nr̃e volũtatis: q cũ gr̃a ad bñ merẽdũ cõcurrat: ⁊ de vna virtute pficiat ad aliã. Ubi ſciendũ q nõ minor vnitas eſt inter vtutes/q̃ ſit inter vitia. Et ideo ſi vnum vitiũ ad aliud trahit: multo fortiꝰ vna virtꝰ inducit ad aliã. Et ſic hõ manẽs in gr̃a ſemp in vtute pficit/vel no uas acqrẽdo vtutes/vel prehabitas augẽdo: q: etiã ſo la pſeuerãtia vtutis ipſaꝫ auget: ſicut diuturnitas pcti. Et ſic ſemp vel hõ pficit vel deficit: ⁊ nunq̃ in eodẽ ſta tu pmanet: qđ facit cũ diuina gr̃a libertas volũtatis. Et hoc eſt qđ hic dicit. [Etem̃ bñdictionẽ dabit legiſlator. ſ. Bñdictio xpi ẽ gr̃a. xps q nouã legẽ dedit. Quid em̃ eſt xpi benedictio/niſi ad opationẽ multoꝝ gr̃e infuſio? Hec em̃ bñdictio nr̃aꝫ preuenit volũtatẽ. vt bonũ velit efficaciter. pſ. 20. Dñe pſ. 20. preueniſti eũ in bñdictiõibꝰ dulcedinis. Hic etiã volũta tẽ preuẽtã hec bñdictio adiuuãdo ipſaꝫ pſeqtur vt ope rando bonũ pſeueret in iuſticia. Eccl. 3. Benedictio pa Eccl. 3. tris confirmat domos filioꝝ. Quis autem noie patris intelligit/niſi ille de quo dicit. Unꝰ eſt em̃ pater veſter Math. 23. q in celis eſt? Quid autẽ domus filioꝝ/niſi cõſciẽtia iu ſtorũ: in qua p gratiã habitat pater celeſtis? Prouer. 9. Sapiẽtia edificauit ſibi domũ. Hãc igit domũ cõſciẽtie Puer. 9. ipſe chriſtus p ſuã benedictionẽ cõſequẽter cõfirmat. q: Prouer. 10. Benedictio dñi ſup caput iuſti. Sed q: gr̃a Puer. 10. p ſe ſola nõ ſufficit/niſi volũtas ipſam ſequat: ideo ſub ditur. [Ibunt de virtute in virtutẽ. Ibunt em̃ ſignificat volũtatis nr̃e cooperationẽ: q de virtute pficit ad virtu tem. Iſte autẽ pfectus durat q̃diu durat vita preſens: q: poſt hãc vitam nõ eſt ſtatus proficiẽdi in meritis: ſed in eodẽ ſtatu in quo qs pſentẽ terminat peccati vel me riti: in eodẽ pmanet ſemp. Et hoc eſt qđ ait. [Uidebit deꝰ deoꝝ in ſiõ. i. ſic pficiẽt de vtute i vtutẽ: donec ad dei viſionẽ pueniãt in ſiõ. i. in clara ſpeculatiõe. Iſtũ textũ Uirtꝰ creſcit. pertractãs Greg. oſtẽdit quõ gr̃a dei hõ de vtute pficit ad vtutẽ dicẽs. De meritoꝝ gradibꝰ p pſalmiſtã dr̃. Ibunt Grego. 22. de virtute in vtutẽ ⁊c. Nequaquã em̃ ad ſumma repen moꝝ. c. 20 te peruenit: ſed ad virtutũ celſitudinem per incrementa mẽs ducit. Qđ apte in euãgelio veritas oſtẽdit/dicens. Sic eſt regnũ dei quemadmodũ ſi iaciet hõ ſemẽ in ter Mar. 4. ra/ ⁊ dormiat nocte/ ⁊ die ſemen germinat ⁊ creſcat dum neſcit ille. Ultro em̃ terra fructificat/primum herbam: deinde ſpicã: deinde plenũ frumentũ in ſpica. Et cũ pro duxerit fructũ/ſtatim mittit falcem: qm̃ venit tẽpus meſ ſis. Ecce veritatis voce per qualitates frugum diſtincta ſunt incremẽta virtutũ. Ait em̃: pmũ herbã: deinde ſpi cã: deinde plenũ frumentũ. An nõ adhuc herba fuerat petrus: cũ ab ore ancille ſubito ex vnius flatu ſermonis Petrus. inflexus eſt? Iaz quidẽ per deuotionẽ viridis erat: ſed adhuc p infirmitatẽ tener. Plenũ vero frumentũ in ſpi ca inuentus eſt: qñ perſequentibus principibus reſiſte bat/dicens. Obedire opꝫ deo magis q̃ hoibꝰ. Plenum Actuũ 5. frumẽtũ inuẽtus eſt: qñ in tritura pſecutiõis ⁊ nequaq̃ palearũ more imminutus eſt: ſed granum permanſit.

Dñe deus virtutũ exaudi oronẽ meam: auribus percipe deꝰ iacob 1438

¶ Hic pſequit tertiũ neceſſariũ. ſ. orõnis meritorie. Et p mo orõnẽ pſequit: ſcđo ad ꝯmẽdationẽ beatitudinis re uertit: ibi. Qm̃ memor. ¶ Quãtum ad pmũ pmo petit exauditionẽ orõnis: ſcđo oſtẽdit medium exauditiõis: ibi. Protector. ¶ Quãtũ ad pmũ ſciẽdũ q q̃uis oĩa ab eterno a deo fuit diſpoſita ⁊ qs ſaluari debeat/ ⁊ quo me dio: tamẽ vult deus ab hominibus exorari: quia p me diũ orationis ſic hoies diſpoſuit ad beatitudinẽ pueni re: ⁊ aliquas oratiões diſpoſuit exaudire: ⁊ aliquas re pellere. Propter quod pſalmiſta in perſona cuiuſlibet iuſti precatur vt ſit de illorum numero/quorum oratio nes exaudiũtur/dicens. [Domine deus virtutũ. ideſt angelorum: exaudi orationẽ meam. ſcilicet vt me per

Auris dei. ducãs ad beatitudinem: auribus percipe deus iacob.
Percipit eñ deus orationem noſtrã: quando effectum
exauditiõis nobiſ tribuit ſiue oſtẽdit. Qñ eñ diuina bo
nitas noſtras ſupplicationes exaudit: tunc nobis aurẽ
ps.5. inclinare dr̃: vel nr̃a pcipere vota. Vñ ps.5.dr̃. Verba
Gloſſ. mea auribus pcipere dñe. Vbi glo. Auris dei nõ corpo
reum inſtrumẽtũ eſt: ſed preſentia diuine maieſtatis ac
capit. Vox eñ corporalis aure corporiſ audit: ſpiritua-
lis vero intelligit. Et qꝛ dei bonitas exaudit preces iu-
ps.33. ſtoꝝ: ideo dr̃ Oculi dñi ſup iuſtos: ꝛ aures eiꝰ in preces
coꝝ. Quid aũt ſit aurib⁹ pcipere. vide ſ ꝟ.788.870.

1439 **Protector noſter aſpice de⁹: ꝛ re-
ſpice in faciem chriſti tui.**

Oratio: ❡ Hic oſtẽdit mediũ quo exaudimur. Omnis eñ ora-
Chriſtus. tio nr̃a p chriſtũ.i.mediante chriſto exaudit̃. Et hinc eſt
ꝙ eccleſia oẽs ſuas oꝛones p xp̃m terminat/dicẽs. Per
dñm nr̃m ieſum xp̃m: vel cõſimiliter. Ipſe eñ xp̃s aduo
1.Ioan.2. catus noſter eſt apud patrẽ.1.Ioañ.2. Aduocatũ habe
mus apud patrem ieſum xp̃m ꝛc. Vñ ipſe nr̃as oꝛones
patri porrigit: ꝛ debitas adimpleri poſtulat. Et hoc at-
tẽdẽs pſalmiſta p chriſtũ petit exaudiri dicẽs. [Prote
ctor nr̃ aſpice deus.ſ. oꝛones nr̃as acceptãdo: ſicut dicit̃
Gen.4. Gen.4. Reſpexit deus ad abel ꝛ munera ei⁹. Et modũ
ſtatim adiũgit/dicens. [Reſpice in faciẽ chriſti tui. Hoc
eñ directe exponit̃ de chriſto filio virginis marie: qꝛ in-
ter oẽs reges vel ſacerdotes inunctos chriſtus dr̃ p excel
lentiã: qꝛ p eius meritũ omnes orationes eccleſie habẽt
Reſpicere effectũ. Reſpicere enim dei eſt miſereri. vide ſupra ꝟſ.
dei. 360.et.363.et.493.et.873.et.444.et.541. Qualiter
autẽ protector noſter dicatur de⁹. vide ꝟ.438.et.1000.
et.1140. Notãdũ ꝙ reſpicere dei in ſcriptura eſt triplex.
ſ.clementie miſerãtis: ꝛ ſic eſt reſpectu penitentiũ ꝛ iuſto
Eſa.66. rum. Eſa.66. Ad quẽ reſpiciam dicit dñs: niſi ad paup-
culum ꝛ cõtritum ꝛ trementem ſermones meos: ps.10.
ps.10. Oculi eius in pauperẽ reſpiciũt. Sapientie intuentis:
Iob.28. ꝛ ſic eſt reſpectu omniũ. Iob.28. Oĩa que ſub celo ſunt
reſpicit. Iuſticie punientis: ꝛ ſic eſt reſpectu malignan-
ps.24. tium. ps.24. Reſpice inimicos meos. Exo.14. Reſpi
Exo.14. ciẽs dñs ſup caſtra egyptioꝝ interfecit exercitũ eorum.
❡ Primũ autẽ reſpicere dei qḋ eſt clemẽtie: nunc poſtu-
lat pſalmiſta/dicẽs. [Protector noſter ꝛc. Vnde Greg.
Grego.19. 19.moꝝ.cap.4.ait. Reſpicere dei eſt ea que amiſſa ac p
moꝝ.c.4. dita fuerãt: ad ſuam gratiã reformare. Vñ ſcriptũ eſt.
puer.20. Rex q̃ ſedet in ſolio iudicij ſui diſſipat oẽ malũ intui
tu ſuo. Reſpiciendo namq; leuitatis noſtre mala coer-
cuit: ꝛ magne maturitatis merita dedit.

14.40 **Quia melior eſt dies vna i atrijs
tuis ſuper milia.**

❡ Hic reuertit̃ ad cõmendationẽ ſupne felicitatis. Cir-
ca quã tria oſtendit: primo quantũ eſt cõmendabilis: ſe
cundo quãtum eſt deſiderabilis: ibi. Elegi. tertio quali
ter eſt acquiſibilis: ibi. Quia miſericordiã. ❡ Quantũ
ad primũ ſciendũ/ꝙ nulla delectatio preſentis vite de-
lectatiõi celeſtis patrie põt cõparari: cum oĩs delectatio
vite preſentiſ multa amaritudine ſit reſpſa: vt clare oſtẽ
Grego. dit Greg.8.moꝝ.ca.22.dicẽs. Vt eñ taceam⁹ ꝙ in pre
Pñtis vi- ſenti vita hõ dolores tolerat: febrib⁹ anhellat: ſua q̃dã
te miſeria egritudine cõſtringit̃: ipſa q̃ nr̃i corporis ſalus vocatur
egritudo eſt. Nã ocio tabeſcit ope deficit: inedia defici-
ens cibo reficit̃ vt ſubſiſtat: refectiõe laceſcens/abſtinen
tia reuelat̃ vt vigeat: aqua pfundit̃/ne areſcat: linteis
tergit̃ ne ipſa nimia pfuſiõe liq̃fiat: labore vegetat̃ ne
q̃ete torpeat: q̃ete refouet̃ ne laboris exercitatiõe ſuccũ
bat: fatigata vigilijs ſomno reparat̃: oppreſſa ſomno vi
gilijs excitat̃/ne ſua peius q̃ete laſſet̃: veſtibus tegit̃/ne

frigoris aduerſitate penetretur: queſito calore deficiẽs/
aurarum flatu refouet̃. Cumq; inde moleſtias inuenit:
vnde vitare moleſtias q̃ſiuit: male ſauciata (vt ita dixe
rim) de ipſo ſuo medicamine langueſcit. Remotis ergo
febribus ceſſantibusq; doloribus: ipſa nr̃a ſalus egritudo
eſt: cui curandi neceſſitas nunq̃ deeſt. Quot enim ſola
tia ad viuendi vſum q̃rimus: q̃ſi tot nr̃e egritudini me
dicamẽtis obuiamus. Vita autẽ beata delectatione ẽ hꝫ
ſine aliqua mẽtis vel carnis moleſtia. Qḋ cõſiderans
pſalmiſta ait. [Melior eſt dies vna in atrijs tuis. Dies
vna vocat̃ ipſa vita beata: q̃ eſt immutabilis ſine ortu ꝛ
occaſu. Cui nõ ſuccedit dies extern⁹: quẽ nõ vrget craſti
nus. [Sup milia.ſ.dierũ preſentis vite. Et hic ponit nu
merũ determinatũ p indeterminato. Et eſt ſenſus. Su
per milia.i.ſup infinitos dies vite preſentis: ſi eſſent poſ
ſibiles. Totũ igit̃ tp̃s preſentis vite reſpectu diei felici-
tatis eterne: nihil aliud eſt niſi q̃dã pena ꝛ miſeria. Qḋ
bene attẽdẽs Greg.in ho.de martyrib⁹ ait. Si cõſidere- Greg.ho.
mus q̃ ꝛ q̃lia ſunt q̃ nobis pmittunt̃ in celis: vileſcunt
oĩa q̃ habent̃ in terris. Terrena nãq; ſubſtãtia ſupne fe
licitati cõparata: põdus eſt nõ ſubſidiũ. Tẽporalis nãq;
vita eterne vite cõparata: mors eſt potius dicẽda q̃ vita.
Ipſe eñ cotidianus defect⁹ corruptiõis/qḋ ẽ eſt aliud q̃
quedã plixitas mortis. Que autẽ lingua dicere vel q̃s
intellect⁹ capere ſufficit illa ſupne felicitatis quãta ſint
gaudia: angeloꝝ choris intereſſe: cum beatiſſimis ſpi
ritibus glorie conditoris aſſiſtere: in circũſcriptum lu-
men videre: nullo mortis metu affici: incorruptionis
perpetue munere letari ꝛc. Nõ ergo immerito dicit pſal
miſta/ꝙ melior eſt dies vna ꝛc. Et de hac die dicitur Za
charie.14. Erit dies vna que nota eſt domino: non dies Zach.14
neq; nox: ꝛ in tempore veſperi erit lux.

Elegi abiectus eſſe in domo dei 1441
**mei: magis q̃ habitare in taber-
naculis peccatorum.**

❡ Hic oſtendit quãtum gloria celeſtis eſt deſiderabilis
ꝛ eligibilis. Cũ eñ bonũ ſit obiectũ volũtatis: tãto am
plius aliquid a voluntate eſt eligibile: quãto amplius
naturam boni participat. Vnde duobus propoſitis vo
luntati ſemp voluntas in illud magis fertur quod eſt
magis bonum: vel quod ſibi magis bonũ apparet. Cũ
ergo gloria celeſtis excedat in bonitate omnem rem vi
te preſentis: ſequitur ꝙ illa magis eſt eligibilis ſaltem
ſecundum rectam rationem. Et hoc eſt quod ait pſalmi
ſta. [Elegi abiectus eſſe in domo dei mei. Hic enim do- Elegi de-
mum dei vocat eccleſiam: in qua exiſtentes a munda- bent [illegible]
nis vilipenduntur/ꝛ reputantur abiecti. vel abiectos eſ lia ſpiritu[illegible]
ſe.ideſt in humilitate viuere: per quam poſſint ad glo- tẽporalia.
riam peruenire: ſine qua nullus regnum dei poteſt in-
trare. Et vt habetur Luce.18. Quicumq; non receperit Luce.18.
regnum dei vt puer.ideſt per humilitatem paruulus:
non intrabit illud. [Magis q̃ habitare in tabernacu-
lis peccatorum. ideſt q̃ in magno ſtatu eſſe in mundo
in congregatione peccatorum. Eſt ergo ſenſus/ꝙ ma-
gis eſt eligibile humiliter inter iuſtos conuerſari: quaꝫ
in magno mundi copulari peccatoribus. Et huius ra-
tio eſt: quia primus ſtatus in bonitate excedit ſecundũ:
immo primus ſimpliciter habet rationem bonitatis: ꝛ
ſecundus ſimpliciter habet rationem mali. Nam ſecun
dum philoſophum/illud dicitur bonum cuius finis eſt
bonus: ꝛ illud malum cuius finis eſt malus. Finis
autem primi ſtatus ſimpliciter eſt bonus: quia termi-
nat in gloriam. Finis autem ſecundi ſimpliciter eſt ma
lus: qꝛ terminat in gehennã: ergo ꝛc. ❡ Et nota ꝙ loqui
tur de domo eccleſie militantis: qꝛ in domo eccleſie triũ
phãtis nullus repent̃ abiect⁹: qꝛ etiã dãnati illos de do.

mo eccleſie triũphãtis magnificant ꝛ extollunt/dicẽtes
Sap. 5. de illis. Nos inſenſati vitã illoꝝ eſtimabam⁹ inſaniã:
ꝛ finem illoꝝ ſine honore: ꝛ ecce quõ ↄputati ſunt inter
filios dei: ꝛ inter ſanctos ſors illoꝝ eſt. Iſtomõ elegit
moyſes magis cũ populo dei affligi: ꝙ in domo phara
Hebre. 11. onis regiſ peccatoris enutriri. De ꝗ dicit aplˢ. Moyſes
grãdis effectus/negauit ſe eſſe filiũ filie pharaonis: ma
gis eligens affligi cũ populo dei: ꝙ temporalis peccati
habere iocũditatẽ: maiores diuitias eſtimãs theſauro
egyptioꝝ impꝛoperiũ populi. Ad declarationẽ dicti ver
Eligere. ſiculi notãdũ/ꝙ multa multis ſunt preeligenda. qm̃ eli
ps. 118. genda eſt veritas ꝙ mundi fallacia. ps. 118. Viã veri-
tatis elegi. Eligenda eſt patientia cõtra mũdi aduerſa.
1. macca. 1. 1. macca. 1. Elegerunt magis mori ꝙ cibis inqnari im-
mũdis. Eligẽda eſt vite ſynceritas cõtra temporalia bo
na: vt hic. Elegi abiectus eſſe in domo dei ꝛc.

1442 Quia miſericoꝛdiã ꝛ veritatẽ di- ligit de⁹: gratiã et glĩã dabit dñs

¶ Hic oſtendit qualiter felicitas ſupna eſt acquiſibilis.
Ubi notãdũ ꝙ nullum nr̃m meritũ de cõdigno põt glo
riam eternã mereri: licet de congruo. qꝛ incõparabiliter
melius eſt premiũ illud ꝙ meritũ nr̃m: licet de cõgruo
illã mereamur. Et hoc eſt qõ dicebat aplus Roma. 8.
Rom. 8. Nõ ſunt cõdigne paſſiones hui⁹ tp̃is ad futurã gloriã
Glo. ꝗ reuelabitur in nobis. Ubi glo. Omnes paſſiões tp̃a
les etiã ſimul ſumpte/nõ ſunt cõdigne ad promerendũ
gloriã: ſi nobiſcũ ageretur diſtricte. quia omnis tribula
tio nr̃a eſt cum fine: etiã qꝛ maioꝛ erit gloria ꝙ hic ſit la
boꝛ. nõ ergo ex operib⁹ nr̃is dat̃ gloria: ſed ex dei gr̃a ꝛ
Rom. 6. miſericordia. Et hoc eſt qõ dicebat aplus. Gr̃a dei vita
eterna. Quia ꝛ merita nr̃a ſunt a gr̃a: ideo gr̃a dr̃: ꝛ me
ritis gratioſe redditur merces eterna. Hoc notans pſal.
ait. ¶ Miſericordiã ꝛ veritatẽ diligit de⁹. Diligit miſeri-
cordiã: qꝛ ex miſericordia nobis ꝓmittit gloriã qui dili
git veritatẽ: qꝛ fidelis eſt in ꝓmiſſis. Uel diligit miſeri-
cordiã: qꝛ ex ſola mĩa ſua nobis donat gr̃am qua poſſi
m⁹ mereri. ¶ Diligit veritatẽ .i. iuſticiã: qꝛ iuſte ex ꝓmiſ
ſo premiũ merẽtibus dabit. Et hoc eſt qõ ſubdit. ¶ Gra-
tiã ꝛ gloriã dabit dñs .i. miſericordia dabit gratiã qua
poſſim⁹ mereri: ꝛ iuſticia meritiſ dabit gloriã. ¶ Hic etiã
Grãm pro pſalmiſta iã chꝛiſtum preuidebat a quo oĩbus daretur
gr̃a dedit gr̃a. de quo dr̃ Joã. 1. De plenitudine ei⁹ omnes acce
chꝛiſtus. pimus gr̃am pro gratia. Sed quomõ gratiã ꝓ gratia?
Gratia du Sciendũ ẽ ꝙ duplex eſt gratia. ſ. gratis data/ ꝛ gratum
plex. faciẽs. Gr̃a gratis data vocatur oẽ donũ dei: qꝛ quic
quid nobis donat: nõ ex debito: ſed gratiſ donat. Unde
gr̃a gratis data eſt vt ſciẽtia/fortitudo/pulchꝛitudo ꝛc.
Et iſta gr̃a ſtare põt cũ pctõ. Gr̃a autẽ gratũ faciẽs eſt il
la ꝗ nos deo gratos facit ꝛ dilectos/ ſiue ipſa charitas.
Et hec nõ ſtat cũ pctõ. Accipim⁹ ẽ a chꝛiſto gr̃am ꝓ gr̃a:
qꝛ ꝓ prima gr̃a ſi bene vtamur illa: ſtatim ab ipſo acci-
pim⁹ gr̃am gratificãtẽ. Nõne gr̃a gratis data fuit paulo
qñ cõtra chꝛiſtũ ſeuiebat: ꝙ ipm̃ ad terrã chꝛiſtus ꝓſtra
uit ne maliũ faceret qõ diſponebat? Certe ſic. Et qꝛ iſta
gr̃a fuit bene vſus ſe humiliãdo/dicẽs. Dñe qd me vis
facere? ſtatim accepit ſecũdã gr̃am iuſtificantẽ. que apo
Gal. 1. ſtolus notãs/ait. Supra modũ ꝑſeqbar eccleſiã dei. Cũ
aũt placuit ei ꝗ me ſegregauit ex vtero matris mee/ ꝛ vo
cauit me ꝑ gr̃am ſuã: cõtinuo nõ acqeui carni ꝛ ſanguini
Gloriã dat ꝛc. Sic ẽ de chꝛiſto ait. ¶ Gr̃am dabit dñs. Silr̃ xp̃s dabit
chꝛiſtus. gloriã. Sicut eĩn ſola xp̃i gr̃a iuſtificamur: ſic ꝛ ſola xp̃i
gr̃a glorificamur: qꝛ cũ premia eterna iuſtis largit̃: non
nr̃a op̃a/ſed ſua merita coronat: qꝛ oĩa merita ſunt ꝑnci
pali⁹ a gr̃a ꝙ a volũtate: ꝛ ſic ꝑncipali⁹ gr̃e xp̃i ꝙ nr̃a vo
luntate meremur. Cũ igit̃ meritis reddit premia: non
nr̃a/ſed ſua merita coronat. Et hoc eſt quod ait apoſto
lus. Non ex operibus iuſticie que fecimus nos: ſed ſe- Tit. 3.
cundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit.

Non priuabit bonis eos qui am- bulant in innocentia: domine vir- tutũ beatus homo ꝗ ſperat in te. 1443

¶ Hic cõfirmat ſtatim dicta. ſ. ꝙ gratiã ꝛ gloriam dabit.
Pro hui⁹ declaratione notãdũ ꝙ bona ſunt quadrupli Bonũ mul
cia: eſt bonũ tẽpoꝛale. Bonũ moꝛale. Bonũ ſpirituale tiplex.
Bonũ eternale. ¶ Primo ſunt bona tp̃alia ꝗ ſine meri
to vel demerito hoĩs accedunt ꝛ recedũt: ꝛ iuſtis ꝛ ma
lis cõmunicãtur: ꝙuis amplius malis. Iſta bona ſunt
vt diuitie ꝛ coꝛpoꝛis delectatiões. De ꝗb⁹ dicũt ꝑuerſi
illud Sap. 2. Uenite fruamur bonis ꝗ ſunt ꝛc. Et iſta Sap. 2.
nõ ſunt vera bona ꝛc. De iſtis quattuoꝛ gñib⁹ bonoꝝ:
vide ſupra v̾ſi. 1014. ¶ Ad ꝓpoſitũ ẽ cum hic dicat pſal
miſta. ¶ Nõ priuabit bonis ꝛc. nõ intelligit̃ de primis:
qꝛ illis magis abundãt ſcelerati hoĩes ꝙ innocentes:
ſed intelligit de aliis tribus gñibus bonoꝝ. Et ideo in
illũ eſt ſperãdũ ꝗ bona vera tribuit ſuis. Quid ẽ lucrat̃
qui pro bonis terrenis innocẽtiã deſerit: immo ampli⁹
dãnificatur: qꝛ habz lucrũ qõ eſt bonũ extrinſecũ: ꝛ ꝑdit
innocẽtiã. que eſt intrinſecũ bonũ. Oĩa ergo in iſto pſal
mo predicta breuiter concludẽs ait. ¶ Beatus homo ꝗ
ſperat in te. Quãtum ſpes in deo habita ſit vtilis. vide
ſupra verſiculo. 113. et. 445. et. 452. et. 594. et. 1210.

Benedixiſti dñe terrã tuã: auertiſti captiui- tatem iacob. 1444

¶ Huius pſalmi titulus eſt. In finem
filiis choꝛe pſalm⁹. Iſte pſalm⁹ ad lit
terã agit de ꝑmo xp̃i aduẽtu: quo maledictio ꝑmis pa-
rentibus data ꝑ chꝛiſtũ in benedictionẽ mutata fuit: qꝛ
peccata remiſſa: ira dei a nobis auerſa: expoliatus infer
nus/ ꝛ paradiſus apertus. Eſt ẽ tituli ſenſus. Pſalmus
iſte dirigens nos in finẽ .i. chꝛiſtũ attribuit̃ filiis choꝛe ꝗ
ſ. iſtum pſalmũ fecerũt. Uel ꝑ filios choꝛe intellige filios
crucifixi: vt in titulo precedẽtis pſalmi eſt dictum. Attri
buitur ẽ filiis choꝛe .i. crucifixi: qꝛ ibi habuerunt ex chꝛi-
ſti aduentu liberationẽ: quã nõ habuerũt ingrati. Intẽ
tionẽ monet ꝑ fidem ad chꝛiſtũ accedere: vt ipſius bene
dictio habeat̃. ¶ Pſalm⁹ ẽ iſte ſic intellectus diuidit̃ in
ptes duas: qꝛ pſalmiſta agit de xp̃i aduẽtu ꝑmo per mo
dum preteriti: ſecũdo ꝑ modũ futuri: ibi. Cõuerte nos.
Prima pars diuidit̃ in tres ſm̃ ꝙ tria ꝑ chꝛiſti aduentũ
oſtẽdit eſſe facta. Primo cõtra maledictionẽ data eſt be
nedictio. Secũdo cõtra iniqtatẽ data eſt iuſtificatio: ibi.
Remiſiſti. Tertio cõtra dei indignationẽ facta eſt recon
ciliatio: ibi. Mitigaſti. ¶ Quãtũ ad primũ ſciẽdum/ꝙ
ſtatim cõmiſſo pctõ prioꝝ parẽtũ: de⁹ terre maledixit/
dicẽs ade. Maledicta terra in opere tuo ꝛc. Qõ nõ ſolum Gen. 3.
eſt intelligẽdum de terra quã operamur: ſed etiã de ter- Terra. i.
ra ꝗ nos ſumus. Propter qõ ſtatim ſubdit dñs/dicens homo.
ade. Donec reuertaris in terrã de qua aſſumptus es: qꝛ
puluis es ꝛ in puluerem reuerteris. Maledixit ẽ terre.
ſ. homini ipm̃ priuãs gratia ꝛ ſubiiciens miſeriis: ꝛ ipm̃
in captiuitatẽ diaboli tradẽs. Sz iſta maledictio ꝑ xp̃i
incarnationẽ i benedictionẽ eſt mutata: qm̃ humanitas
ſingulariter fuit benedicta ꝛ omni gr̃a repleta. Unñ ma
rie ait angelus. Benedictus fructus ventris tui. Et hoc Luce. 1.
eſt quod futurum preuidens pſalmiſta/ait. O domine
deus noſter. Benedixiſti terram tuam. glo. id eſt chꝛiſtũ Gloſa.
per quem fit benedictio ꝛ per eum. ¶ Auertiſti captiuita
tem iacob. ſcilicet populi tui: qui ſub diabolo captiuus
tenebatur. Per iacob enim qui ſupplãtatoꝛ interpꝛetatur

xp̄s itelligit q̄ ſub plāta poſuit diabolū. Et vide φ quaſi preterita p̄dicit futura .ppter .pphetie certitudinē. [Et
Bñdictio dei vȝ ad multa. nota φ iſta dñi bñdictio valz ad mlta. Primo valz ad pec torū cōmiſſoꝝ bñdictionē. Quonēcūq3 eni anima i peccato exiſtēs ſe cōuertit ad deū/ſtatim ab eo bñdictionez abſolutōis recipit. Vñ incredulos peccatores increpās
Iohel.2. .ppheta dicit. Quis ſcit ſi cōuertat deꝰ ⁊ ignoſcat ⁊ relinquat poſt ſe bñdictionē3? Sic eni bñdicens dñs de terrenis ſpūales nos facit ⁊ celeſtes. Ad ephe.1. Benedictꝰ
Ephe.1. deus qui bñdixit nos in omī bñdictiōe ſpūali. Nō facit deus duz nos ſaluat a peccatis ſua mera gratia: nō me=
Gloſa. ritis nr̄is. Vñ ibidē ait glo. Aliter bñdicit deꝰ ab homine: aliter homo a deo. Vnū quidē bñdictiōis vbū eſt: ſ3 pro cōgruentia pſone varie intelligi debet: ſicut ⁊ facere deus ⁊ homo dr̄. Sed deus nutu ſolo impaſſibilr facit: homo vero conatu ⁊ labore. Ita deꝰ bñdicit ab hoie/cū laudibꝰ dignis extollit: homo vero a deo bñdicit/ cum deus ei gratie ſue dona largit: nō eiꝰ meritis: ſ3 ſola ſua mia ipſum a peccatis abſoluēdo. Et quid mirū? Si eni ſacerdos dei miniſter ſola bñdictiōe pctā venialia remittit: ſi deus ſua bñdictiōe remittat ⁊ mortalia ⁊ aias ſub diabolo captiuas efficiat liberas? Et hoc eſt qđ hic ait pſal. Benedixiſti dñe terrā tuā: auertiſti captiuitatem iacob. remiſiſti ⁊c. Scđo valz ad meritoꝝ opōnē. Ipſa eni diuina bñdictio nr̄a3 ad bonū p̄ueniēs volūtatē. ps.20
ps.20. Dñe p̄uenisti eū in bñdictiōibꝰ. Et ſubſequit adiuuan=
Eccl.3. do vt ſtabilr operet. Eccl.3. Benedictio patris cōfirmat domos filioꝝ. Tertio valz ad p̄mioꝝ acquiſitionē. Hec enim ad eternā nos introducit hereditatem. Matt.25.
Matt.25. Venite benedicti patris mei. Et eccl.11. Bñdictio dñi in
Eccl.11. mercedē iuſti feſtinat. 1.pe.3. In hoc vocati eſtis vt bñdi
1.pe.3. ctionē hereditate poſſideatis. [Et nota φ p̄miū glorie i ſingulari vocat bñdictionē: ⁊ nō benedictiōes. cū in i domo celeſti multe ſint māſiones: ad denotandu3 φ q̄ bñdictionē glie vult cōſeq̄: nihil aliđ .p reque ſibi querere
Gen.27. debet/ſicut faciebat eſau patri dicēs. Nū vnā tm̄ pr̄ bñ
Bernarđ. dictionē habes? Quē rephēdēs Bernarđ. ait. Ecce dubitando dicis nū vnaz tm̄ bñdictionē habes pr̄. quanto melius diceres cū .pphēta. Vnā peti a dño hanc requiram. Indignus enim benedictiōe celeſti cōuincit/ qui dubie querit/affectu duplici petit intentiōe ad refugium ſibi parās ſi forte bñdictionē celeſtē eū nō obtinere contingat. Et ideo in ſingulari hanc bñdictionez nobis .ppōnit pſal. dicēs. Bñdictionē dabit legiſlator: ibūt de
ps.3. virtute in virtutē/videbit deꝰ deoꝝ in ſion. ps.3. Dñi eſt ſalus: ⁊ ſuper populum tuum benedictio tua.

1445 Remiſiſti iniquitatē plebis tue: operuiſti omnia peccata eorum.

[Hic oſtēdit φ per xp̄m remiſſa ſunt peccata ⁊ iuſtificatio facta. Xp̄s eni p ſuū aduentū peccata deſtruxit: tū q: illa .ppria poteſtate remittebat: tū q: ſacramēta iſtituit/ que ⁊ peccata remittūt ⁊ pferūt gratiā qua iuſtificamur: qđ ſacramēta antiq̄ legis facere nō poterāt. Ideo de ipo
Ioan.1. ſingulariter ait Ioānes baptiſta. Ecce agnus dei: ecce q̄ tollit peccata mūdi. Et hoc pſal. p̄uidēs/dicit xp̄o. [Remiſiſti iniquitatē plebis tue. ⁊ hoc quo ad culpā. Operuiſti oīa peccata eoꝝ. ⁊ hoc quo ad penā. Illđ eni qđ eſt opertū vel tectum nō videt. Et ſic deꝰ dr̄ pctā operire quādo ipſa nō reſpicit ad puniendū. Et iſta duo poſuit
ps.31. ſupra ps.31. dicēs. Beati quoꝝ remiſſe ſunt iniquitates et quorū tecta ſunt peccata. De iſtis duobꝰ ibi ſatis. ſ. v. 406. Pctm̄ aūt quomō differt ab iniq̄tate. vide. v.376. 401. Qualiter aūt ſacerdotes virtute clauiū pctā poſ=
Queſtio. ſint remittere vel tegere. vide. v.469. [Sed hic oritur dubiū. ſ. vtrū xp̄s vt creatura poſſit peccata remittere: et animā a culpa mūdare. Et videt φ nō: q: hoc ſolū pōt
Augu. deus. Vñ Augu. ſup Ioan. ait. Solus deus peccata poteſt dimittere. .ppter qđ dicit Eſa.43. Ego ſū qui ſolus Eſa.43.
deleo iniquitates tuas ⁊ pctā tua. Ad oppoſitū ait xp̄s. Sciatis quia filius hominis habet poteſtatē dimittēdi peccata. Matth.9. Xp̄s aūt vt filius hominis creatura eſt. Rñdeo φ aliquē remittere peccata multipliciter poteſt intelligi. ſ. Impetratiue. Diſpoſitiue. Satiſfactiue. Iuſtificatiue. Xp̄us. Pctm̄ remittit multipliciter. Et ſcđm iſtos varios modos varia reſponſio datur. Primo modo peccata remittunt ſeu dimittunt impetratiue. Et hoc nihil aliđ eſt: q̄ ſuis precibꝰ vel miniſterio remiſſionē peccati alicuius impetrare. Et iſto mō quilibet iuſtus q̄ndoq3 peccata alterꝰ tollit: talibꝰ dicente xp̄o. Quicquid orātes petitis: credite q: accipietis Mat.11.
et fiet vobis. Et ex officio aūt hoc cōpetit ſacerdotibus q̄ preces ⁊ hoſtias .p peccatis alioꝝ deo habent offerre. vt Hebr.5.
ait apl's ad Heb.5. Iſto igitur modo xp̄s peccata remittere poteſt vt creatura: q: iuſtus eſt ⁊ ſummus pontifex. Hebr.5.
Scđo mō dimittere peccata. ſ. diſpoſitiue/ē quid facere ad quod ſequit peccati remiſſio: licet faciens illud peccata non dimittat. Sicut ad apertionem feneſtre ſequit illuminatio domꝰ. nō tamē aperiens feneſtram illuminat domū: ſed ſol p feneſtrā emittēs radios ſuos. Sicut .ppoſito qs poteſt aliquid facere ad qđ ſequit peccati remiſſio. non tamē ipſe peccatū remittere poteſt ſeu remittit. Vt puta peccator poteſt de peccato cōmiſſo dolere ⁊ veniam poſtulare: ad qđ ſtatim ſequitur peccati remiſ= Notā.
ſio. Eze.18. Quacūq3 hora ingemuerit peccator: oi3 ini Eze.18.
quitatum eius non recordabor. Et ſic diſpoſitiue peccator pctm̄ ſuum poteſt tollere. Et iſto mō xp̄s vt creatura peccata poteſt tollere. quia peccatorē3 poteſt diſponere ad pctī deteſtationē: ⁊ ad hoc ipm̄ inducere. quinimo et predicatores ad hoc poſſunt peccatorē diſponere: ſ3 nō ita imediate ſicut xp̄s. Tertio mō pctm̄ dimittere. ſ. ſatiſfactiue eſt .p peccatis ſufficientē ſatiſfactionē facere vel deo reddere. Vbi aduerte φ ſatiſfactio reqrit redditionem equiualētis alias indebiti. Et ideo q: nullus hoi3 aliꝰ a xp̄o pōt pro aliq̄ pctō aliqđ bonum facere vel deo
reddere alias idebitū: vt deducit venerabilis Anſelmꝰ Anſelmꝰ.
1. Cur deꝰ hō. c.21. ſequit φ nullus alius a xp̄o ſatiſfactiue pctā remittere pōt. Sed xp̄s hō deꝰ hoc ſolū pōt: q: eiꝰ vita patri .p pctīs noſtris oblata fuit maioris bonitatis ⁊ pcij q̄ oīa mūdi pctā fuerint mala: ⁊ nō erat il=
la mors alias debita. Et ſic xp̄s pctā remiſit. Matt.18. Matt.18.
Filiꝰ hois venit ſaluare qđ perierat: ⁊ dare aiam ſuā in redēptionē .p multis. Quarto mō. ſ. iuſtificatiue peccata dimittere/eſt p infuſionē grē aiam interius a macula culpe purgare: ⁊ ipſam a morte ſpirituali ſuſcitare. Et iſto mō ſolus deꝰ pctā pōt dimittere: ⁊ nō aliqua creatura. q: ſolus deꝰ gratia3 aie pōt infundere: ⁊ ſolus poteſt aiam mortuā ſuſcitare. Sic eni dicit magr̄. lib.4. di.18. φ ſolus deꝰ p ſe aia3 mūdat ab interiori pctī macula. Et iſto mō dico φ xp̄s iq̄tū deꝰ pctā remittere pōt: ſ3 non vt creatura. Et ſic de xp̄o dicit vt eſt deꝰ. Tu remiſiſti iniq=
tatē plebis tue: ⁊ hoc q̄tū ad culpā. Quātum vō ad pe Penā peccatorū tollit chriſtꝰ.
nā quā3 etiā remittit ſequit. [Operuiſti oīa pctā eoꝝ. Vbi aduertēdū φ pctm̄ q̄ndoq3 accipit nō .p culpa ſ3 .p pena pctō debita. Et ſic xp̄s remittit pctā dupl'r. Prio q: in ſe aſſumpſit omnes penas connaturales pctō debitas. Et ſic tollere pctā eſt idē φ in ſeipſo portare. qđ et
xp̄s fecit. Vñ Eſa.53. Vere languores nr̄os ipe tulit: et Eſa.53.
dolores nr̄os ipe portauit: nō φ iniquitatē3 fecerit: ſ3 q: pctā multoꝝ ipe portauit. Scđo mō tollit pctā. i. pena3. q: ſ. vtute paſſiōis ab ipo .p nobis tolerate finalr a nobis aufert oē3 penā pctō debitā tā corporis q̄ aie qñ. ſ. cū3 ipſo erimꝰ in glīa. Quā penā l3 nō tollat in pſenti: tm̄ q: eius paſſio ad hoc faciēdū/mō ⁊ ſemp a deo ē accepta. ideo etiā i pſenti dr̄ remittere pctā. i. penam peccatorū.
Sic eni dr̄. 1. Pe.2. Xp̄s pctā nr̄a portauit in corpe ſuo 1.pe.2.
ſup lignū crucis/cuius liuore ſanati ſumus.

1446 **Mitigaſti oẽm irã tuam: auerti-ſti ab ira indignationis tue.**

¶ Hic oſtendit quomõ per xp̃m facta eſt ire dei mitiga-
tio. Deus ei iratus dr̃: qm̃ ad modũ irati pctã noſtra punit.
Dicit mitigatus ⁊ placatus/quãdo pctã ne puniat tegit.
vide.ſ.v̄.55.684. Xp̃s aũt p ſuã incarnationẽ nõ ſoluꝫ
pctã remiſit: ſed etiã penã peccatoꝝ: vt ſtatim in precedẽ
ti verſi. dictum eſt. Et ideo iram dei auertit a nobis. Qð
preuidẽs pſal. nũc ſibi dicit. [Mitigaſti oẽm irã tuã ⁊c.
Hiere.18. Sic enim ipſe xp̃s patri loquit. Hiere.18. Recordare q
ſteterim in cõſpectu tuo: vt loq̃rer p eis bonũ: ⁊ vt auer
terẽ indignationẽ tuã ab eis. Et nota q auerſio dei ma-
xime eſt duplex. q: quedã ẽ auerſio diuinalis iracũdie:
et q̃dã eſt auerſio pietatis ⁊ clemẽtie. vide.ſ.v̄.1320. p̃s
77. Et abundauit vt auerteret iram ſuam.

1447 **Cõuerte nos deus ſalutaris nr̃: et auerte iram tuam a nobis.**

¶ Hic incipit agere de xp̃i incarnatione per modũ futu
ri. Et duo facit. q: primo xp̃i incarnationẽ deuote futu-
ram poſtulat. Scðo ſe exauditũ eſſe explicat. ibi. Miſe-
ricordia ⁊ veritas. ¶ Quãtũ ad primũ iſte orat p xp̃i in-
carnatiõe ꝓpter multa q̃ ex ipſa erãt futura. Orat ĝ xp̃ꝫ
venire ꝓpter quatuor. Prio vt peccator deo recõciliet.
Scðo vt peccator iuſtificet/ibi. Deus tu cõuerſus. Tertio
vt peccator illuminet/ibi. Audiaꝫ. Quarto vt peccator
glĩficet/ibi. Verũtñ. ¶ Quãtũ ad primũ ſciẽduꝫ/q de
xp̃i aduẽtu in p̃cedẽti parte egit vt de re p̃terita: nũc au-
tem de ipſo agit vt de re futura/dicẽs. Cõuerte nos deus
ſalutaris noſter. Quaſi dicat. q dixi p̃teritũ/oro vt fiat.
petit qð adhuc futurũ ſciebat. Prophetice ergo dixit vt
preterita: hic iã orat vt vere futura / dicẽs. Cõuerte nos
deus .ſ. a vitiis. ⁊ auerte irã tuã a nobis. Quomõ aũt deus
conuertit nos. vide.v̄.1374. Qualiter nos multiplici-
ter cõuerti debemus ad deũ. vide.v̄.1378. Qualiter iraꝫ
Auertit ſe hõ multipl̄r a deo. ſuã auertit a nobis. vide.v̄.1320. ¶ Notandũ q quili-
bet petens cõuerti ex hoc ſeipm̃ manifeſtat auerſum. Et
ideo ꝓpheta petẽs humani generis cõuerſionẽ fiendaꝫ
per xp̃m/ipm̃ ex hoc dicit ante xp̃m a deo fuiſſe auerſuꝫ
q: a bono ſe auerterat ad malũ. Et hoc ſcðꝫ multa pecca
torũ genera. Primo erat auerſum p ſuꝑbiã: q: rebellis ⁊
p̃s 77. inobediẽs deo fuerat. p̃s.77. Auerterũt ſe ⁊ nõ ſeruaue
rũt pactũ ⁊c. q: .ſ. ꝓmiſſa deo noluerũt ſeruare. Promi-
Exo.24. ſerunt ei dicẽtes. Omnia que locutus eſt dñs faciemus ⁊c.
vide ibi. Sic ſe auertit a deo oĩs qui ꝓmiſſa in baptiſ
mo nõ ſeruat. Scðo erãt auerſi per idolatriã auertẽtes
ſe a cultu veri dei ad colendum idola. Sic eni ſe auertit
3.reg.11. ſalomõ a deo. Iratus eſt dñs ſalomoni/eo q auerſa eẽt
mẽs eius a dño/q̃ p̃cepat ei ne ſeq̃ret deos alienos. Ter-
Eccl.20. tio erãt auerſi p auaritiã. Eccl.20. Dona excecant oclos
iudicũ: ⁊ quaſi mutus auertit correptiões. Quarto erant
auerſi p luxuriã: ſicut illi p̃sbyteri antiqui / de quibus dr̃
Danie.13. Daniel.13. q exarſerũt in cõcupiſcẽtiã ſuſanne. Q: ĝ ꝓ-
pheta ſic ppl̃ꝫ a deo videbat auerſum: id orat vt p xp̃m
ꝯuertat ad deũ: dicẽs. Cõuerte nos deus ſalutaris noſter.

1448 **Nunquid in eternuꝫ iraſceris nõ bis: aut extendes iram tuam a generatione in generationem.**

¶ Hic oſtẽdit rationẽ ſue poſtulatiõis. Cũ eni ꝓpriũm
ſit deo miſereri ⁊ parcere: ipſe iram ſemꝑ cõtinere nõ de-
bet: ſed ad miſericordiã icliari. Et hoc eſt qð dicit. Nũ
quid in eternum iraſceris nobis. Tamdiu enim deo vi-
debatur iratus/q̃diu differebat nobis mittere reconcili
ationem. Et quia propheta ſciebat certum tempus a pa-
tre eſſe diffinitum quo xp̃s incarnaretur. quia dr̃ Aggei
Aggei.2. 2. Adhuc modicum: ⁊ ecce veniet deſideratus cũctis gẽ
tibus ⁊c. Ideo ait. Nunq̃d in eternuꝫ iraſceris nobis
Ira dr̃ pena noſtra. ⁊c. q.d. nõ. Ira eni dei (vt ait glo.) eſt omnis pena quaꝫ
patimur. Sic enim dictũ eſt ade. Maledicta terra i ope
re tuo: ⁊ in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. De ira
ergo dei mortales ſumus ⁊ paſſibiles: ſed innouatis
in chriſto preuidet pſal. hanc penam tranſituram. Et ſi-
cut in adam omnes moriuntur: ita ⁊ in xp̃o oẽs viui
ficabuntur. Sequitur. [Aut extẽdes iram tuam a gene
ratione in generationẽ. Vbi nota q hic ponit duas ge-
Generatiõ duplex. nerationes. Prima ab adam vſq ad xp̃m. Secunda a
xp̃o vſq in finem. Prime generationi reſeruata fuit ira
dei: quia illi non fuit reſeratus aditus regni celeſt̃. Sed
ſecunde generationi non fuit ira dei reſeruata: quia por
ta regni celeſtis illi fuit aperta. [Et hoc ẽ qð ait. Aut ex
tendes iram tuã a generatione .ſ. prima in generationẽ
ſcilꝫ ſcðam. q.d. non. ¶ Vel aliter. Prima generatio eſt
qua ex adam carnaliter naſcimur: a quo culpam traxi-
mus ⁊ penam. quia in illo omnes eramus quãdo pri-
mo peccauit. Ira ergo dei eſt vĩdicta dei/quã ſentit car-
nalis ade generatio. Sed quia futurũ erat vt regenera
remur per xp̃m: ⁊ noui efficeremur: ⁊ in reſurrectiõe oĩs
mortalitas abſorberetur. ⁊ ſic erit in futuro altera gene-
ratio immortalis de mia dei in quã hec ira dei non extẽ
det. Et hoc eſt qð dicit. Aut extendes iram tuam a gene
ratione .ſ. prima: in generationẽ .ſ. ſcðam. q.d. non.

Deus tu cõuerſus viuificabis nos: et plebs tua letabitur in te. 1449

¶ Hic oſtẽdit q per xp̃m iuſtificamur. Ante eni xp̃i icar
nationẽ facies dei a nobis erat auerſa. vñ faciẽ eius vide
re nõ poteramus: ſed ſolũ dorſuꝫ. Sed p incarnationeꝫ
ſe cõuertit ad nos: vt faciẽ eius poſſemus aſpicere. Vnde
facies dei dr̃ incarnatio xp̃i. vide.v̄.689.844. Ipa aũt
dei facies ad nos cõuerſa eſt cauſa nr̃e iuſtificatiõis ⁊ vi
te ſpũalis: q: reſpicere dei eſt hoiem de morte culpe ad
vitã grẽ reuocare. Et hoc notãs pſal. ait. [Deus tu ꝯuer-
Luc.22. ſus viuificabis nos. Sic eni dr̃ Luc.22. q poſtq̃ petrus
xp̃m negando mortuus ſpũaliter erat: q cõuerſus dñs
reſpexit petrum: ⁊ egreſſus petrus foras fleuit amare. et
ſic vitam gratie recuperauit. Dicit magiſter de propꝛie-
Kaladrius ſignificat chriſtum. tatibus rerum/q eſt quedam auis dicta Kaladrius/q̃
eſt albi coloris nullã habens nigredinis partẽ. Cuius
natura talis eſt/q ſi portet ad aliquẽ infirmũ: ſi faciem
ſuã auertit ab infirmo ⁊ ipſum nõ reſpiciat: ſignũ aptuꝫ
eſt q ille illa infirmitate moriet. Si aũt faciem cõuertat
ad infirmũ/⁊ ipſum aſpiciat: ſignum eſt manifeſtum q
viuet. Sic in propoſito: que eſt iſta auis totaliter alba/
niſi xp̃s qui nullam partem nigredinis habuit: vel ob-
ſcuritatis peccati: Hic ſi faciem ſuam ab homine auer-
tit ſtatim moritur per culpã: ſi aũt ſe ad hoiem conuer-
tat/ſtatim p ſuã gratiã viuificat ipſuꝫ. Et hoc eſt qð ait.
Deus tu cõuerſus viuificabis nos. [Et plebs tua leta-
bitur in te. Plebis enim nomie ppl̃s minor intelligit.
⁊ ſic ſignificat humiles ⁊ pauꝑes: quia ⁊ ſi ſuperbi in ſeip-
ſis letantur/non autem humilis. Vnde ⁊ virgo humi-
Luc.1. lis dicit. Exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo.
vide ſupra verſi.155.479.1802.

Oſtẽde nobis dñe miam tuaꝫ: et ſalutare tuum da nobis. 1450

¶ Hic oſtendit cauſam predicte poſtulationis. Vbi ad
uerte q res denominant ab effectu ſuo: ſicut ſerpens q:
ſerpit: crudelis a crudelitate quam exercet: ſic miſeri-
cors a miſericordia quam facit. Cum ergo per chriſtum
incarnatum maxime nobis dei miſericordia oſtenſa

fuerit: quia pro nobis filium tradidit in mortem: ideo chriſtus in ſcriptura vocat̃ miſericordia. Unde de chriſto incarnato dr̃ pſ. 47. Suſcepimus deus miſericordiã tuã in medio templi tui. Eodẽ modo q2 p chriſtũ ſalus nr̃a facta eſt: ideo ſalutare dei vocat̃. Unñ ⁊ ſimeon chriſto recepto dixit. Uiderunt oculi mei ſalutare tuuz dñe ⁊c. Et ideo quia chriſtus eſt miſericordia dei ⁊ ſalutare: ideo hunc petit p ſalute humani gñis/ dicẽs. [Oſtende nobis dñe miſericordiã tuã ⁊c. i. chriſtuz p quem nobis datur miſericordia. [Et ſalutare tuũ da nobis. i. chriſtũ p quẽ ſaluemur. Unñ iſta ſecũda pars eſt q̃ſi expoſitiua prime: vt ſit ſenſus/ dixi. [Oſtẽde nobis dñe miſericordiã tuam. ſed quõ peto vt oſtendas hoc modo. [Salutare tuuz da nobis. Quomõ aũt miſericordia ſit in deo: ⁊ quomõ in multis nobis oſtendit. vide xſ. 55. ❡ Item nota q̃ oſtẽdere nobis miſericordiã ſuã: nihil aliud eſt q̃ nobis miſereri ⁊ nos reſpicere xſ. 360. ❡ Uel aliter. Ante chriſti incarnationẽ miſericordia dei longe erat a nobis: q2 ſtabat in celo: ſed p incarnationẽ nobis terrigenis eſt exhibita: ideo vt p chriſti incarnationẽ nobis exhibeatur ipſam poſtulat/ dicẽs. [Oſtende nobis dñe miſericordiã tuã. vide x. 782. Et ſalutare tuũ da nobis. i. xp̄m q̃ ſalutare dr̃ x. 105. et. 146. et. 155. et. 273. 661.

Xp̄s dicit mia ⁊ ſalutare. Luce. 2.

1451 Audiaz quid loquatur in me dominus deus: quoniã loquetur pacem in plebem ſuam.

❡ Hic oſtendit q̃ p chriſti incarnationez illuminamur: q2 ipſe deus chriſto incarnato ore ꝓprio nos docet: q̃ ante ſolũ nos docebat per ora ꝓphetarũ. Ubi notandũ q̃ locutio dei eſt duplex: quedã eterna: ⁊ quedã tẽporalis. Loqui dei eternaliter idẽ eſt q̃ filium ſuũ eternaliter generare vnigenitum q̃ ꝓducitur a patre per modũ intellectus. Unñ de iſta eterna locutione dicit̃ Job. 33. Semel loquit̃ deus ⁊ idipm ſecũdo nõ repetit. Qḋ exponẽs Gregorius ait. Loqui eñi dei eſt filiũ genuiſſe. Semel autẽ loq̃ eſt verbũ aliud p̃ter vnigenitũ nõ habere ⁊c. Iſto autez modo deus nõ loquit̃ in nobis/ ſed in ſeipſo: q2 filium eternaliter in ſeipſo genuit/ ⁊ nõ in nobis. Loqui autem dei tẽporaliter eſt duplex: q2 aliq̃ñ per ꝓphetas: aliq̃ñ p filium incarnatũ. Iſtum duplicẽ moduz loquẽdi dei/ oſtẽdit aplũs ad Hebre. 1. dicẽs. Olim deus loquẽs patribus in ꝓphetis/ nouiſſime locutus eſt nobis in filio ſuo. Primã locutionẽ nouerat pſalmiſta: q̃ ⁊ plures ꝓphetas audierat: ⁊ in ipſo vt in ꝓpheta deus locutus fuerat: ſed ſecundã locutionẽ audire deſiderabat. ſ. verbuz incarnatũ ore ꝓprio loq̃: ⁊ noſtrã mentẽ illuminãdo docere. Hoc eſt qḋ antiqui patres videre ⁊ audire deſiderabant. Luce. 10. Multi reges ⁊ ꝓphete voluerunt videre q̃ vos videtis/ ⁊ nõ viderunt: ⁊ audire que vos auditis/ ⁊ nõ audierunt. Et hoc eſt qḋ hic optabat pſalmiſta dicẽs. [Audiam q̃d loquatur in me dñs deus. Et vide q̃ nõ dicit. Quid loquat̃ mihi: ſz in me. Sciebat eñi ſe chriſtum nõ viſurũ: ſed in humanitate nr̃a venturũ ⁊ in ipſa predicaturũ. Ideo dicit. Quid loquat̃ in me. i. in humanitate mea. Et ſic licet ꝓpheta in pſona ꝓpa xp̄m nõ audierit: audiuit tamẽ in aliis/ vt aplũs: q2 omnes in ſu vnum corpus faciũt. Sequit̃. [Quĩ loquet̃ pacez in plebem ſuã. Ubi aduerte q̃ lex euãgelica quã locutus eſt chriſtus incarnatus: tota fuit lex pacis: nõ quidem tẽporalis: q2 mittebat ſuos ſicut oues inter lupos: ſed ſpiritualis/ q2 docebat mundum contemnere/ ſoliq3 deo ſeruire: quo cauſat̃ vera pax interior ⁊ cũ deo. Propter qḋ dicit. Pacem meã do vobis: pacem relinquo vobis: nõ quomodo mũdus dat ego do vobis: q2 mundus q̃rit pacẽ tp̄is: ego do pacẽ ſpiritus. Quid autẽ ſit pax chriſti. vide xſ. 551. Quid autem pax mũdi xſ. 1186.

Loq̃ dei duplex. Job. 33. Grego. 23. mor. c. 19. Hebre. 1. Luce. 10. Audire deum. Pacẽ dedit chriſtus. Joan. 14.

Et ſuper ſanctos ſuos: ⁊ in eos qui conuertuntur ad cor. 1452

❡ Iſte verſus in ſentẽtia ligatur cũ precedenti. Ubi aduertendũ q̃ pſalmiſta diſtinguit tria pſonarum genera: quibus chriſtus incarnatus ſuã pacem predicaturus erat. Primi erãt minimi in populo iudeorũ ⁊ plebeij: de quibus dictum eſt. Loquet̃ pacẽ in plebẽ ſuã. Plebs eñi dr̃ a polis qḋ eſt pluralitas: ⁊ dr̃ plebs collectio tãtũ ignobilium: q2 plures ſunt q̃ nobiles. Plebs autẽ iudeorũ maxime chriſtũ ſequebat̃ ⁊ eius facta imitabãtur. Unñ dr̃ Luce. 6. q̃ multitudo copioſa plebis venerũt vt audirẽt eum. Nõ ſolũ autem iſtis pacẽ ſuã locutus eſt chriſtus: ſed etiã fundatoribus eccleſie ⁊ aplĩs. Et q2 iſti fuerunt aliis ſanctitatis ſpeculũ: ideo iſtos p ſanctos ſignificat/ dicẽs. [Et ſup ſãctos ſuos. i. ſup aplos. Unde apoſtolus paulus noie ſanctoꝝ notat ipſos aplos/ dicens imitatoribus eoꝝ. Eſtis ciues ſanctoꝝ ſuperedificati ſuper fundamentũ aploꝝ. Nõ ſolum autẽ iſtis q̃ ante verũ deum colebant: ſed etiã gentilibus ad fidem cõuerſis corde pacem ſuã predicabat. Et hoc eſt qḋ ait. [Et i eos q̃ cõuertunt̃ ad cor. ſ. gentilibus: qui redeũtes ad cor (idola relinquẽtes) ad chriſti fidem ſunt cõuerſi. ❡ Nota ergo q̃ in eos q̃ cõuertunt̃ ad cor pacem ſuã loquit̃ chriſtus: q2 in corde eoꝝ pacifice vt verus rex habitat ⁊ dñs: oĩnes motus interiores ordinãs ⁊ bene diſponẽs: q2 in eis ſedet primus: ſed vltimus in corde maloꝝ: vt oſtendit Grego. ſup illo verbo Job. 19. Si voluiſſem ire ad eos/ ſedebã primus: dicẽs. Quia in corde reproborũ priori loco actiones carnis ſunt: ⁊ poſteriori actiones aĩe: ideo in eorũ corde procul dubio chriſtus nõ primus ſed vltimus ſedet. Sed in electorum corde q̃ ea pre oĩbus q̃ eterna ſunt/ cogitant: ⁊ poſteriori cura ac minima ſi qua ſunt temporalia diſponunt: primus xp̄s ſedet. Propter qḋ ait. Si voluiſſem ire ad eos ſedebã primus. Itaq3 ⁊ cũ vult ad cor noſtrũ venit: ⁊ cum venerit/ primus in corde nr̃o ſedet. Q2 ⁊ aduentus eius in corde nr̃o gratuitus eſt: ⁊ appetitus eius deſiderij in corde noſtro eq̃lis ceteris deſiderijs nõ eſt ⁊c. Et ideo dñs omnes hortat̃ vt ad cor redeuntes ad ipm verũ deum cognoſcãt. dicẽs. Eſa. 46. Redite preuaricatores ad cor: recordamini quia ego ſum deus: ⁊ non eſt vltra me deus.

Plebs. Luce. 6. Ephe. 2. Sanctus. Xp̄s i corde bonoꝝ ſedet primus. Grego. 20 mor. c. 4. Eſa. 46.

Uerũtamen prope timentes euz ſalutare ipſius: vt inhabitet gloria in terra noſtra. 1453

❡ Hic petit chriſti incarnationẽ: vt p ipſum homo beatificet̃. Ubi notandum/ q2 timor dñi cum ſit principiũ ſapientie: facit hoiem ꝓpe deũ manere ⁊ deũ ꝓpe hoiem. pſ. 144. Prope eſt dñs oĩbus timentibus eũ: oĩbus timentibus eũ in veritate. i. timore filiali. A ſuperbis autẽ longe eſt ſalus. pſ. 118. Lõge a peccatoribus ſalus. Et hoc ẽ qḋ dicit dñs. Eſa. 66. Ad quem reſpiciã niſi ad pauperculũ ⁊ cõtritum ſpiritu ⁊ trementẽ ſermones meos? Cũ g̃ in toto orbe ante chriſti icarnationẽ ſola iudea coleret deum ipſa etiã ſola deum timebat: ideo ſalutare dei. ſ. chriſtus populo iudeoꝝ magis debuit appropinquare. Et hoc eſt qḋ ait pſalmiſta. [Uerũtamen ꝓpe timentes euz ſalutare ipſius. q. d. licet miſericordia dei ſit ſuper omnes: aliq̃d tñ ſpeciale ⁊ ꝓpriũ in terra iudeoꝝ factũ eſt. Et q̃d ſit illud/ ſubdit. [Ut ĩhabitet gloria i terra noſtra: dicit ꝓpheta q̃ iudeus erat. In illa eñi terra chriſtus incarnatus ⁊ natus ibi apparuit: ibi legẽ nouã predicauit. ❡ Uel aliter ⁊ melius. Ubi notãdũ/ q̃ homo ex duabus naturis cõſtat. ſ. corpore ⁊ aĩa. Corpus autez terra vocatur: q2 de terra creatum. In viſione diuinitatis bea

Prope eſt deus hoĩbus. pſ. 144. pſ. 118. Eſa. 66. Prope fuit chriſtus iudeis.

tificatur anima. Sed cum corpus nõ niſi corporalia cer
Biſificabi nere poſſit: hinc eſt ꝙ chriſtus ideo eſt incarnatus ꝙ eſt
tur hõ in verus deꝰ / ⁊ verus homo: ⁊ aĩa in ipſo videndo diuini
xpo. tatẽ beatificatur: ⁊ corpus in ipſo videndo humanitatẽ.
Joan. 17. Et hoc eſt qḋ chriſtus dicit. Hec eſt vita eterna ⁊c. Et hec
eſt intẽtio pſalmiſte / dicẽs. Prope timentes eũ eſt ſalu
tare ipſius. ſ. chriſtus incarnatꝰ factus eſt ꝓpe timẽtes
eum. Prope nõ ſolum loco: ſed carnis ſimilitudine. Et
ad qḋ? Ad hoc certe / vt inhabitet gloria in terra nr̃a. i.
ad hoc vt noſtrũ corpus qḋ eſt terra: in ipſo glorificet̃.
Grego. 19. Et hoc eſt qḋ ait Grego. Deus inq̃t inuiſibilis ꝑ aſſum
moꝛ. c. 27 ptionẽ humanitatis patuit aſpectibꝰ nr̃e viſionis. Crea
toꝛ quippe qui in diuinitate videri non poterat / aſſum
pſit a nobis vnde videretur a nobis.

1454 Miſericoꝛdia ⁊ veritas obuiaue- rũt ſibi: iuſticia ⁊ pax oſculate ſũt

¶ Hic pſalmiſta oſtendit ſe exauditũ de chriſti incarna
tione. Et circa hoc oſtẽdit primo ſcripturarũ veritatem.
Secũdo chriſti natiuitatẽ: ibi. Ueritas. Tertio neceſſi=
tatis vtilitatem: ibi. Juſticia. ¶ Quãtũ ad primũ nota
ꝙ vetus teſtamentũ qḋ erat rigoris aſſignãs malefacto
ribus penã talionis / oculũ pro oculo: dentẽ pro dẽte ⁊c.
Exo. 21. vt habetur Exod. 21. dicebat̃ lex iuſticie / ſiue veritatis:
q2 ⁊ veritas pro iuſticia accipit̃. Lex autem euãgelica ꝗ
eſt tota dulcis ⁊ miſericoꝛdie: q2 peccatoꝛi aliud nõ im=
ponit / niſi vade ⁊ amplius noli peccare. vocatur miſeri
Scriptu- coꝛdia. Jſta duo teſtamenta in chriſti incarnatiõe cõcoꝛ
raꝝ ꝯcoꝛ data fuerunt: q2 qḋ lex antiqua promiſit: lex noua exhi
dia. buit. qḋ illa futurum predixit: hec factũ oſtẽdit. Et hoc
notãs pſalmiſta ait. ¶ Miſericoꝛdia ⁊ veritas obuiaue
runt ſibi. Miſericoꝛdia ⁊ veritas. i. lex noua ⁊ antiqua.
Gilbertus q. d. ſm̃ Gilber. Chriſtus eſt ꝓpe timẽtes eum. Et miſe-
ricoꝛdia ꝗ eſt in nouo teſtamento manifeſtata eſt genti
bus ꝗ erãt lõge: ⁊ veritas. i. impletio ꝓmiſſoꝝ veteris
teſtamenti que impleta in iudeis ꝗ prope erant: obuia
uerunt ſibi. i. cõuenerũt in chriſto. Juſticia ⁊ pax oſculã
te ſunt. i. cõuenerunt in hoibꝰ. Amãt eñ ſe hec duo: vt ꝗ
facit iuſticiam inueniãt pacẽ: ⁊ nõ aliter. ¶ Jſtũ autem
Bernard. verſum aliter ad chriſti incarnatiõnẽ applicat Bernard.
Ueritas ⁊ Jmaginatur eñ ꝙ quedã q̃ſtio erat ante chriſti incarna
iuſticia cõ tionẽ inter veritatẽ ⁊ iuſticiam ex vna pte: ⁊ pacem ⁊ mi
tẽdebãt cũ ſericoꝛdiã ex alia pte circa redẽptionẽ humani generis:
pace ⁊ mi quã quidẽ queſtionẽ chriſtus incarnatꝰ terminauit. Unũ ſic
ait: licet prolixe. Miſericoꝛdia ⁊ veritas obuiauerunt ſi
bi ⁊c. Jn hoc ꝙ pſalmiſta ait iſtas virtutes obuiaſſe ſibi
⁊ in oſculo fuiſſe recõciliatas: inter illas prius fuiſſe cõ=
tentionẽ declarat. Siquidem veritas ⁊ iuſticia miſerũ ho
minẽ affligebant: pax autem ⁊ miſericoꝛdia zeli huius
expꝛtes iudicabãt magis homini eſſe parcendũ. Sunt
eñ collactanee due ſibi / quemadmodũ ⁊ ſoꝛoꝛes. Unũ fa
ctum eſt / vt pſeuerãtibus illis in vltiõe: ⁊ preuaricatoꝛẽ
hincinde cedentibꝰ: ⁊ preſentes miſerias futuri cumu=
lãtibus cõminatiõe ſupplicij coꝛpoꝛis ⁊ aĩe: ille ſederẽt
in coꝛ patris / redeũtes ad dñm ꝗ illas dedit. Solus ſiq̃
dem deus cogitabat cogitatiões pacis: cum afflictiõis
oĩa plena viderent̃. Siquidem nõ ceſſabat pax: nõ et mi
ſericoꝛdia dabat ſilentium: ſed pio quodã ſuſurrio pa=
ps. 76. terna pulſantes viſcera loquebãtur / dicẽs. Nunqḋ ine
ternum ꝓijciet deꝰ: aut nõ apponet vt cõplacitioꝛ ſit ad
huc? Nunqḋ obliuiſcetur miſereri deꝰ ⁊c. Et ꝗuis diu
multũq; viſus ſit diſſimulare pater miſericoꝛdiarũ / vt
interim ſatiſfaceret zelo iuſticie ⁊ veritatis: nõ tamẽ in=
fructuoſa fuit ſupplicãtium impoꝛtunitas: ſed exaudi=
ta eſt in tẽpoꝛe oppoꝛtuno. Foꝛte eñ interpellãtibꝰ ta=
le dediſſe videt̃ reſpõſum. Uſquequo preces vr̃e: debi=
toꝛ ſum ⁊ ſoꝛoꝛibus veſtris quas accuſatis: videas ad

faciendum vindictam in nationibus iuſticie ⁊ veritati?
Uocent̃ g̃ ⁊ veniãt: ⁊ ſup hoc verbo pariter cõferamus.
Feſtinãt ergo legati celeſtes: et vt viderũt miſeriã homi
num ⁊ plagã crudelẽ: qḋ fecerũt oſtẽdit ꝓpheta / dicẽs.
Angeli pacis amare flebãt. Qui eñ fidelꝰ que ad pa= Eſa. 33.
cem ſunt querãt ꝗ angeli pacis? Sane ex deliberatiõe
cõmuni aſcẽdit veritas ad cõſtitutum diem: ſed aſcendit
vſq; ad nubes: necdũ plane lucida: ſed ſuboſcura ⁊ ob
nubilata adhuc zelo indignatiõis. Medius autẽ pater
luminũ reſidebat: ⁊ vtraq; ꝓ pte ſua / qḋ habebat vultꝰ
loquebat̃. ¶ Ait miſericoꝛdia. Eget miſeratione aĩa ra
tiõalis: qm̃ facta ẽ miſera ⁊ miſerabilis valde. Uenit tp̃s
miſerẽdi eiꝰ: q2 iã preterijt tp̃s. Ecõtra veritas inq̃t. Op2
impleri ſermonẽ quem locutꝰ es dñe. Totus moꝛiatur
adam neceſſe eſt cũ oĩbus ꝗ in eo erãt: qua die vetitum
pomũ in preuaricatione guſtauit. Ut qḋ ergo tunc inq̃t
miſericoꝛdia: vt qḋ me genuiſti pater citius perituram?
Scit eñ ipſa veritas: q2 miſericoꝛdia tua perijt: ſi nõ ali
quãdo miſereris. Similiter autẽ ⁊ illa ecõtrario loque=
batur / dicẽs. Quis eñ neſciat ꝙ ſi predictã ſententiam
moꝛtis preuaricatoꝛ euaſerit: ꝙ nõ ꝑmanebit ineternũ
dñe veritas tua? Tunc g̃ vnꝰ de cherubin / dicit iſtas ad
regẽ ſalomonem eſſe mittẽdas. qm̃ filio datum eſt oẽ Joan. 5.
iudiciũ. Et in eius cõſpectu miſericoꝛdia ⁊ veritas ob=
uiauerũt ſibi: eadem ꝗ ſupra diximꝰ verba q̃rimonie re
petentes. Fateoꝛ inq̃t veritas zelum bonũ habere miſeri
coꝛdiã: ſed nõ ſecundũ ſcientiã. Nã potius preuaricato
ri ꝗ ſoꝛoꝛi iudicat eſſe parcendũ. At inq̃t miſericoꝛdia.
Tu veritas neutri parcis: ſz tãta indignatiõe ſeuis i pre
uaricatoꝛẽ / vt inuoluas pariter ⁊ ſoꝛoꝛẽ. Quid eñ ma=
li merui? Si quid habes aduerſũ me dicito mihi? Sin
autẽ / cur me pſequeris? Grãdis cõtrouerſia fratres ⁊ in
tricata nimium videbat̃ diſceptatio. Nõ videbat̃ quõ
ſimul miſericoꝛdia ⁊ veritas poſſent cõcoꝛdari. Cumq;
adduceret veritas in ipſũ quoq; iudicẽ ptis ſue iniuriã re
toꝛqueri / dicẽs. Cauendũ oĩno ne fieret irritũ verbũ pa
tris: ne ſermo viuus ⁊ efficax qualibet occaſiõe euacua
retur. parcite queſo ait pax: parcite vobis hmõi / nõ nos
altercatio talis decet. Jnhoneſta eſt eñ virtutum cõten
tio. ¶ Poꝛro tunc iudex ſe inclinãs / digito ſcribebat in
terra. Erãt autem verba ſcripture: ꝗ pax ipſa legit in au
ribus oĩũ. Hec dicit: perij / ſi nõ adam moꝛiat̃. Hec dicit:
perij ſi nõ miſericoꝛdiã cõſequat̃. Fiat moꝛs bona: ⁊ ha
bebit vtraq; qḋ petit. Siquidem fieri poteſt qḋ vtraq; pe=
tit. ſ. vt moꝛiat̃ ⁊ miſericoꝛdiã cõſequat̃. Sed illud quõ
fiet inquiũt? Moꝛs eñ crudeliſſima ⁊ amariſſima ⁊ ipſo
hoꝛrenda auditu qua rõne bona poterit fieri? At ille.
Moꝛs inquit pctõꝝ peſſima: ſed p̃cioſa põt fieri moꝛs ps. 33.
ſanctoꝝ. An nõ precioſa erit / ſi fuerit vite ianua poꝛta
gloꝛie? Precioſa inquiunt. Sed quõ fiet illud? Fieri in
qḋ poteſt ſi ex charitate moꝛiatur qs: ꝗ moꝛti debeat ni
hil. Neq; enim detinere poterit moꝛs innoxiũ: ſed foꝛa
bitur (ſicut ſcriptũ eſt.) maxilla leuiathan: ⁊ deſtruetur Job. 40.
paries mediꝰ: ſoluetur chaos magnũ: qḋ inter moꝛtem
vitãq; ſituatum eſt. ¶ Nimirũ charitas foꝛtis vt moꝛs: Luce. 11.
immo ipſa foꝛtioꝛ moꝛte: ſi foꝛtis illius intrauerit atriũ:
alligabit eum: ⁊ diripiet vaſa eius. ſed ⁊ ipſo trãſitu ſuo
ponet pꝛofundũ maris viã: vt trãſeant liberati. Sõnus
viſus eſt ſermo / vt pote fidelis ⁊ dignus oĩ acceptiõe.
Sed vbi poterit ille innocẽs inueniri ꝗ moꝛi vellit: nõ
ex debito: nõ ex malo merito ſuo: ſz ex beneplacito ſuo:
cum nemo mundus ſit a ſoꝛde? Sed ⁊ miſericoꝛdia ce= Job. 40.
lum omne pluſtrat: ⁊ in angelis quoq; ne diximus pra=
uitatẽ: minoꝛẽ tamẽ reperit charitatẽ. Redeunt g̃ ad cõ=
ſtitutam diẽ miſericoꝛdia ⁊ veritas anxie plurimũ: non
inuenientes qḋ deſiderabãt. Tunc vero pax ſeoꝛſũ cõſo
lans eas. Uos inquit neſcitis quicq̃ nec cogitatis. Nõ Joan. 11.
eſt ꝗ faciat bonũ: nõ eſt vſq; ad vnum. Qui cõſilium de= ps. 13.

Gen.6. dit: ferat auxiliu3. Intellexit rex quid pax loqueretur:
⁊ ait. Penitet me feciſſe hoie3. Tunc ꝗ dixit. Ecce venio. Zach.9.
Et accerſito gabriele: vade inquit dic filie ſion. Ecce rex
tuus venit tibi. Feſtinauit ille ⁊ ait. Adorna thalamu3
tuũ ſion ⁊ ſuſcipe regẽ. ¶ Porro venturũ regẽ mia ⁊ veri
ps.88. tas pueneru nt: ſicut ſcriptũ eſt. Miſericordia ⁊ veritas
precedẽt faciem tuã. Iuſticia thronũ pparabat: ſicut ſcri
ps.88. ptu3 eſt. Iuſticia ⁊ iudiciũ preparatio ſedis. Pax cũ re
ge venit: ſicut ſcriptũ eſt. Pax erit in terra noſtra cũ ve
nerit. Inde eſt ꝙ nato dño angelorũ chorus canebat/ di
Luce.2. cens. Gloria in altiſſimis deo ⁊c. Et tunc iuſticia ⁊ pax
oſculate ſunt: que non modice prius videbantur diſta-
re aliãs diſcordare.

1455 **Veritas de terra orta eſt: ⁊ iuſticia de celo proſpexit.**

¶ Hic cõſequenter ponit chriſti natiuitatẽ. Ubi aduer-
tẽdum/ ꝙ noie terre ꝓprie ꝟgo maria deſignatur: eo ꝗ
ſicut terra ſine maris cõmixtione fructũ ſuũ profert: ſic ⁊
virgo maria ſine virili ſemine protulit benedictũ fructũ
Terra dr virgo maria. ventris ſui ieſum. ¶ Qualiter autẽ noie terre beata ma
ria intelligat. vide ſupra ꝟſicu.1040. Unde de iſto ortu ex
terra dr. Aſcendet ſicut virgultũ corã eo: ⁊ ſicut radix de
Eſa.53. terra ſitienti. i. de virgine nõ fecundata ſemine virili. Di
cat ergo. [Veritas de terra orta ẽ. illa in ꝗ veritas que
Joan.14. nec falli/ nec fallere põt: que de ſeipſa ait. Ego ſum via
veritas ⁊ vita. De terra orta eſt. i. de ꝟgine maria nata.
Et ſi queras cauſa3 iſtius natiuitatis. reſpõdet. [Et iu-
ſticia de celo pſpexit. Et pro ꝗ. ſ. ꝗ iuſticia de celo pro-
ſpexit ſuper filios hoium: ideo veritas de terra orta eſt.
Sed que iuſticia? Sciendũ ꝙ ꝙ talis ac tãta eſt diuina
iuſticia/ ꝙ peccatũ impunitũ ⁊ ſine ſatiſfactione dimitte
re nõ poteſt. Solus autẽ filius incarnatus pro nr̃is pctis
Satiſfecit xp̃s pro pctis nr̃is ſatiſfacere poterat: vt dictum fuit ſupra ꝟſi.431. et.662.
Iuſticia ergo de celo proſpexit: ꝗ volens deus peccata
hoibus dimittere/ oportuit iuſticiã ſeruare: vt ſc3 ꝓ pec
cato debita ſatiſfactio fieret: que fieri nõ poterat: niſi per
veritatem ortam de terra. Et ideo veritas de terra orta
eſt: quia iuſticia de celo proſpexit.

1456 **Etenim dominus dabit benignitatẽ: ⁊ terra nr̃a dabit fructũ ſuũ**

¶ Hic oſtendit quomodo fuit poſſibile ꝙ veritas incre
ata de terra naſceretur. Et dicit ꝙ fuit ſola dei gr̃a: nul-
Benignitas qd eſt. lis noſtris meritis exigentibus/ dicẽs. Etenim dñs dabit be
nignitatem. Secundũ enim grãmaticos benignus deriuat
ab igne ⁊ bene: ⁊ dr benignus ꝗſi bono igne ignitus. vñ
hec benignitas. atis. Et eſt benignitas ꝟtus ſpõte ad be
nefaciendum expoſita/ lenis/ blãda/ dulcis alloquio: ⁊
ſua cunctos inuitãs dulcedine. Quid eſt ergo benigni-
tas dei: niſi ſua bonitas expoſita letãter oibus gratis be
nefacere? Dedit ergo dñs benignitatẽ/ quãdo mera ſua
bonitate abſq3 noſtris meritis gr̃a vterum virginis ma
rie impleuit: nõ ſolum ad ſanctificationẽ mẽtis: ſed etiã
ad fecundationẽ vẽtris; ꝗ ꝟtute ſpirituſſancti cõcepit.
Et ideo benignitate a deo virgini data/ ⁊ terra noſtra de
dit fructum ſuum: illum. ſ. fructum de quo eliſabeth ipſi
Luce.1. virgini dixit. Luce.1. Benedictus fructus ventris tui.
¶ Hic autem potes notare/ ꝙ benignitas dei multa bõ
na facit. vide ſupra ꝟſicu.1108.

1457 **Iuſticia ante eum ambulabit: ⁊ ponet in via greſſus ſuos.**

¶ Hic finaliter cõcludit huius benedicte natiuitatis vti
litatem. Ubi nota/ ꝙ per iuſticiã intelligit ꝟtus peni
Iuſticia dr pnia. tẽtie: eo ꝙ p iſtã iuſte peccatũ punit. Unde hic ait glo. Iu-
ſticia hominis eſt vt puniat ſe malum/ ⁊ faciat bonum:

Qui enim peccata ſua odit: iam incipit ſimilis eſſe deo:
ꝗ illa odit ꝗ deus: ⁊ ſic iuſtus efficit. Fac ergo te ſimilẽ
deo: ⁊ para ei viã p penitẽtiam ⁊ cõfeſſionẽ pctõr. Un-
de de penitentia ſub noie iuſticie dr Eccl.18. Ante iudi Eccl.18.
ciũ para iuſticiã. Qđ dicit: ꝗ iuſticia penitẽtie ſolu3 an
te iudiciũ habet locũ. Quid eſt ergo iuſticia ante eũ am
bulabit: niſi ꝙ penitentia ibit coram illo: quia ad hoc ſo
lum venit/ vt homines ad penitentia3 induceret. Unde ⁊
predicationem ſuam ab iſta iuſticia penitentie incepit/
dicẽs. Penitentiam agite appropinquabit enim ⁊c. Hec Matt.3.
enim iuſticia penitẽtie corã eo ambulat: ꝗ ſimul cũ3 eo
eſt orta. Eſa.45. Aperiat terra ⁊ germinet ſaluatorẽ: ⁊ Eſa.45.
iuſticia oriat ſimul. ¶ Alij autẽ noie iuſticie intelligunt Iuſticia
ioãnem baptiſtã qui dr iuſticia: eo ꝙ predicauit penitẽ dr ioãnes
tiam: per quã fit deo iuſticia de offenſis. Propter qđ de baptiſta.
ipſo dicebat ſaluator. Uenit ad vos ioãnes in via peni Matt.21.
tentie iuſticie. Et ꝗ nõ ſolum iuſticiã penitentie predi-
cauit: ſed etiã tenuit in aſperitate veſtitus ⁊ parcitate vi
ctus: vt dr Matth.3. Joãnes habebat veſtimentũ de pil Matt.3.
lis camelor ⁊ zonã pelliceam circa lumbos ſuos. Eſca
eius erat locuſte/ ⁊ mel ſilueſtre. Sic ergo iuſticia ante
eũ ambulabit: ꝗ ioannes pcurſor eius fuit. Sic enim ipſi
ſtatum nato dixit pater. Tu puer ꝓpheta altiſſimi voca Luce.1.
beris: preibis enim ante faciem dñi parare vias eius. Se
quitur. Et ponet in via greſſus ſuos. Si iuſticia accipia Ambulare
tur pro penitẽtia: chriſtus in hac via iuſticie poſuit gres pnie xp̃i.
ſus ſuos: ꝗ nõ ſolu3 penitentiã predicauit: ſed etiã ope
ribus fecit/ ieiunãdo fameſcendo ſitiẽdo: ⁊ alios la
bores corporales tolerãdo. Si autẽ accipiatur iuſticia
pro ioãne baptiſta: eãdem habet ſententiã. ſ. ꝙ in via quã
ioãnes predicabat. ſ. penitentie chriſtus poſuit greſſus
ſuos: ꝗ cepit pmo facere/ poſtea docere. Actuũ.1. Per h Actuũ.1.
vult pſalmiſta oſtendere vtilitatẽ natiuitatis: ꝗ docuit
nos viã iuſticie per quã efficimur celeſtes. Et hec eſt illa
via iuſticie per quã debemus poſt xp̃m ambulare: quã
ioãnes baptiſta precurſor xp̃i venit preparare ãte faciẽ
ſuã. Luce.1. Preibis enim ante faciẽ dñi parare vias eius.
Iſta eſt via per quã chriſtus ꝓ nobis ambulauit: dum
in mortali corpore vixit. Unde Matt.14. dr. Uenit ie- Matt.14.
ſus ad eos ambulans ſupra mare. Per mare amaritu-
dinem intellige laboris ⁊ penitentie. Quid enim fuit chri Nota.
ſti per mundũ ambulatio: niſi quedã penarũ ⁊ aduerſi
tatum in ip̃m defluxus? Qm cũ iudei hãc eius ambula
tionem ante tp̃s ſibi a patre prefixũ vellent terminare p
mortẽ eius ⁊ paſſionẽ: ipſe adhuc ſe per aduerſa ambu
laturũ eis predicens ait. Luce.13. Hodie ⁊ cras ⁊ tertia Luce.13.
die cõſumor: verũtamen op3 me hodie ⁊ cras ⁊ ſequẽti
die ambulare. q. d. ſm theophilũ. Quid de morte mea
cogitatis? ecce fiet poſt modicũ. interim aũt multa aduer
ſa paſſurus ſum a vobis. Per hoc autẽ qđ dicit: hodie ⁊
cras ⁊ ſequenti die op3 me ambulare/ multos ſignificat
dies. Et ad hãc ambulationem ip̃e nos inuitat/ dicens.
Qui ſeqt me: nõ ãbulat i tenebris: ſ3 habebit lumẽ vite.

Inclina domine aure3 tuam ⁊ exaudi me: qm̃ inops ⁊ paup ſum ego 1458

¶ Hic pſalmus hũc habet titulũ. Ora
tio dauid. Secũdũ doctores dauid fe
cit iſtum pſalmũ cũ pſecutus eſſet a ſaule: petens a deo
a dicta pſecutiõe liberari. Et ꝗ in iſto pſalmo a deo pre
ciſe petit iuſta ꝗ deum facere decet: ideo iſte pſalmus ꝓ
prie dr oratio. Nã ſm papiã. Oro eſt poſtulatio decen
tiũ a deo. Patet ergo ſenſus tituli quo ad litterã. Pſal-
mus ꝗ iſte quo ad litterã h3 duas ptes: ꝗ dauid oſtẽdit
pmo ſue orationis decẽtiã: ſecũdo explicat ſue oratio-
nis formam: ibi. Deduc me dñe. Prima pars diuiditur

in partes duas: q2 dauid volēs oſtendere ſue oratiōis
decentiā oſtēdit qḋ eſt decens: primo ex pte ſui orātis: ſe
cundo ex pte dei orati: ibi. Qm̄ tu dn̄e ꝛc. vt. R. ¶ Quā
tum vero ad ſenſum ꝓpheticū: hic dauid loquiꝛ in pſo
na chriſti. Vn̄ iſte pſalmus eſt orō ipſi⁹ chriſti. Hic eni
chriſtus dei fili⁹ ꝛ hoīs vnus de⁹ cū patre: vn⁹ homo cū
hoībus patrem orat in forma ſerui: q a nobis oratur vt
de⁹/ ꝛ in forma dei. Et nota ꝙ chriſt⁹ orat ꝓ nobis: orat
in nobis: oratur a nobis. orat ꝓ nobis vt ſacerdos: orat
in nobis vt caput in mēbris: oratur a nobis/ vt deus no
Orat xp̄s. ſter. Orabat autē chriſtus: nō pro ſe tamē: q2 inquantū
de⁹ omīps erat nullius egēs adiutorio: inquātū vero ho
mo/ vere ac pfectiſſime beatus ꝛ q̄etatus erat. Sed ora
bat pro nobis. ſ. vt ſua ōrone nos ꝓtegeret: ꝛ nos orare
doceret. Sicut ipſe fleuit lazarum mortuū: nō ꝓ ſua ne
ceſſitate: ſed vt doceret habere charitatē. Vnde ꝛ Augu.
Joan. 17. ſup illo verbo Joan. 17. Subleuatis ieſus in celū ocu
lis ꝛc. dicit. Poterat aūt dn̄s ieſus in forma ſerui (ſi hoc
opus eſſet) orare ſilentio: ſed ita ſe patri exhibere voluit
precatorē/ vt meminiſſet ſe noſtrum eſſe doctorē. Proin
de nō ſolum ad ipſos ſermocinatio: ſed etiā ꝓ ipſis ad
patrē oratio diſcipuloꝝ eſt edificatio. pfecto ꝛ nr̄ẓ q fue
ramus ꝯſcripta lecturi ꝛc. ¶ Eſt ergo ſenſus tituli talis.
Oratio dauid. i. orō iſta attribuiꝛ ipſi dauid. i. ipſi chri
ſto q p dauid figuratur. Intētio toti⁹ pſalmi eſt nos ad
orandū inducere. Diuidiꝛ autē pſalm⁹ iſte in duas par
tes: q2 chriſtus patrē orat: primo ꝓ nr̄a protectiōe: ſecū
do pro ſua reſurrectiōe: ibi. Deus iniqui inſurrexerūt.
Prima diuiditur in ptes tres: q2 chriſtus orādo: primo
oſtēdit orādi neceſſitateẓ: ſecūdo dei oſtēdit pietatē: ibi.
Qm̄ tu dn̄e. tertio explicat ſuā voluntatem: ibi. Deduc
me. ¶ Quātū ad primū notandum/ ꝙ qlibet oratio tria
debet habere: ſm̄ q iſta pars diuidiꝛ in tres q chriſtus i
pſona ſuoꝝ loquens ſe oſtēdit habere: primo humilita
tem: ſecūdo puritatē: ibi. Cuſtodi animā. tertio ſpem ꝛ
fidelitatē: ibi. Miſerere mei. ¶ Quantū ad primū oſtē
dit chriſtus orādi neceſſitatem ꝛ humilitatē dicēs. ¶ In
clina dn̄e aurē tuā. Sicut eni corporaliter inclinare au
rem alicui indicat illū cui inclinat baſſum eſſe ꝛ paruū
reſpectu ſui: ſic ꝛ ſpiritualiter inclinare aurē alteri indi
cat illum eſſe humilē. Vn̄ glo. Inclina dn̄e aurē tuaẓ. ſ.
mihi infimo ꝛ humili: q2 nō ſupbo appropinquat deus.
Aures obe Quid eſt autē auris dei: niſi eius clemētia? Qn̄ eni di
diēne. uina pietas noſtras ōrones exaudit: tunc nobis aures
ps.16. inclinare dicitur ps.16. Inclina aureẓ tuā mihi: ꝛ exau
di verba mea. ¶ Et nota ꝙ qcūꝗ vult dn̄i ſibi aures in
clinare: ꝛ ipſe debet aures ſuas diuinis preceptis aperi
ꝓuer. 28. re. qm̄ vt dr̄ Prouer. 28. Qui declinat aures ſuas ne au
diat legē: oratio ei⁹ erit execrabilis. Sed multi ſunt qui
ad modū aſpidis obturant aures ſuas ne dei precepta
Gauff. audiāt. De quib⁹ ait Gaulfredus ſup illo v̄bo Apoc. 2.
Apoca. 2. Qui habet aures audiēdi audiat qḋ ſpiritus dicat ꝛc.
dicēs. Infelix nimiū aſpis ſurda aurē inferiorē terre im
pmēs/ vt auſcultet qḋ appetat caro/ qḋ ſuggerat mūd⁹:
ſuperiorē vero aurē obturās cauda/ ne qḋ velit qḋ ve
precipiat ſpiritus/ audiat: diffidēs a ſupno iudice bōis
vel malis remunerationē ꝓmiſſam. Si autē vis ti au
diri a deo: ꝛ tu deū audi: vt dicere poſſis illud Eſa. 50.
Eſa. 50. Dn̄s deus aperuit mihi aurem: ego autē nō cōtradico:
Pauper. retrorſum nō abiȷ ꝛc. ¶ Sequiꝛ. Qm̄ inops ꝛ paup ſum
Inops. ego. Hic eni oſtēdit ſuā neceſſitatē. Dr̄a eſt inter inopē
ꝛ pauperē: ſm̄ eni grāmaticos ops. is. idē eſt ꝙ diues ꝛ
opulentus: ꝛ cōponiꝛ cū in qḋ eſt ſine: ꝛ dr̄ inops. i. ſine
diuitiȷs ꝛ terrenis facultatibus. Vn̄ inops dr̄ ꝓprie qui
nihil habet: q nec ſibi ſufficere poteſt: nec aliȷs elargiri.
Paup autē diciꝛ: q licet aliȷs nihil elargiri poſſit: tamē
ſibi ſufficit. Dicit ergo chriſtus in pſona ſuoꝝ electoꝝ ſe
pauperē ꝛ inopē. Per pauperē ḡ intelligit iudeos: q li
cet legem ꝛ ꝓphetas haberent qbus ad cultū vni⁹ veri
dei ducebātur: qḋ eis ſufficiens erat: hoc tn̄ elargiri aliȷs
habebāt: q2 ſm̄ legem alias gentes abominabātur: nec
aliȷs natiōibus cōuerſabātur. Per inopē vero intelligit
gētiles q nec legem/ nec ꝓphetas habebāt: ꝛ ita nec ſibi
nec aliȷs ſufficiebāt. Et pro iſtis orat chriſtus: q2 ꝛ in iu
deis ꝛ in gētibus habebat aliqs electos ad fidē cōuertē
dos. Vn̄ nunc ſurgit ad orādū ꝓ ipſis. ps. 11. Propter ps.11.
miſeriā inopū ꝛ gemitū pauperū nūc exurgā/ dicit dn̄s.

Cuſtodi animā meā qm̄ ſanctus ſum: ſaluū fac ſeruum tuum deus meus ſperantem in te. 1459

¶ Hic chriſtus ſuā ſuorumꝗ indicat puritateẓ/ dicens.
¶ Cuſtodi animā meā qm̄ ſanct⁹ ſum. Vbi aduertēdū/
ꝙ aliter chriſtus ſanctus eſt ſm̄ caput: aliter ſm̄ corpus
qḋ eſt eccleſia. Nā ſm̄ caput chriſtus eſt ſctūs ſāctificās:
ſecundū vero corpus eſt ſanct⁹ ſanctificatus: q2 ſui fide
les ſancti ſunt in baptiſmo. ſcẓ ſanctificati ab eo. quibus
ipſe ait. Eſtote ſancti: qm̄ ego ſanctus ſum. Totus itaꝗ Leui.19. ꝛ
chriſtus ſctūs eſt ꝛ vn⁹ ſanctus: ſed aliter ſm̄ caput: ali 20.
ter ſm̄ mēbra. Unde nota ꝙ ſm̄ oēm modū ſanctitatis
chriſtus vere dr̄ ſanct⁹. Sāctus eni qs qtuor modis dr̄ Sāct⁹ qs
Sāctus eni quādoꝗ diciꝛ a puritatis innocētia. A diui dr̄ multi
ne legis ſapientia. A martyrio ſanguinis ꝛ patientia. pliciter.
A gratum faciēte grā. ¶ Primo ſanct⁹ dr̄ a puritate ꝛ in Sāct⁹ dr̄
nocētia. Sāctus eni diciꝛ qſi ſine terra: q2. ſ. ſine terrenis chriſtus.
cogitationib⁹ ꝛ peccatis. Et ſic ſctūs idē eſt ꝙ mūdus ꝛ
innocens ꝛ purus. Et ſic accipit ſcriptura Eze. 44. Do Eze. 44.
cebunt michi qḋ ſit inter ſanctū ꝛ pollutū. Et ſic ſanctus
dr̄ quiꝗ eſt ſine pctō: vt rite baptizatus rite penitens.
Cū igiꝛ chriſtus pre oībus aliȷs fuerit innocens ꝛ ſine
pctō: q2 nō fecit peccatū nec inuētus eſt dolus in ore ei⁹: 1. Petri 2.
ideo ipſe per excellentiam ſanctus dicitur. ps. 4. Miri ps. 4.
ficauit dn̄s ſanctū ſuū. ¶ Secūdo modo dr̄ ſanctus a di
uine legis ſapiētia. Nā ſecundū grāmaticos ſanct⁹ dici
tur a ſancio. is. qḋ idē eſt ꝙ ſtatuere/ precipere/ ordina
re. Et q2 lex diuina ſtatuit precipit ꝛ ordinat: ideo ipſa
ſanctio ſctā vocatur: quinimmo etiā ꝛ lex imperatoris/
ſanctio ſctā dr̄ ff. de legibus. lex eſt. Si igiꝛ ſanctus dr̄ a ff. de legi
ſancio: ꝛ ſanctio eſt lex diuina: ſequiꝛ ꝙ ſanct⁹ dr̄ a lege bus. lex ē.
diuina. Et ſic ſanctus dr̄/ q in lege diuina eſt doct⁹ ꝛ eru
ditus. Vn̄ doctor ſup quem ſplēdet lex diuina ſanctus
dr̄. Unde de lege diuina dr̄/ ꝙ eſt lucerna ſplēdens ſup Eccl. 26.
cādelabrū ſanctū. Sed iſto modo qs ſanctior chriſto: q
nō ſoluẓ in lege dn̄i doctus: ſed ipſe etiā oīa ſapit q de⁹:
libro. 3. diſ. 14. Quinimmo ipſe lator fuit noue legis: cui
ſimilis nullus fuit. Job. 36. Nullus ei ſilis in legiſlato Job. 36.
ribus. In iſto eni ſancto locutus eſt dn̄s: q2 oīa ei reue
lauit. ps. 56. De⁹ locutus eſt in ſancto ſuo. ¶ Tertio dr̄ ps. 56. et
ſanctus a martyrio ſanguinis. Vn̄ ſanct⁹ qſi ſanguineẓ 107.
tinctus. Hoc ideo: q2 ſecundū veteres pres nihil ſanctū
dicebatur: niſi qḋ ſanguine hoſtie eſſet cōſecratum vel re
ſperſum. Vn̄ illi q volebant purificari ſanguine hoſtie
aſpergebātur: vnde poſtea ſancti dicebātur qſi ſangui
ne tincti. Sed iſto modo qs ſanctior chriſto: q volūtarie
pro nobis ꝓprio ſanguine fuit tinctus vt nos mūdaret Apoc. 1.
a crimine? Ideo de ipſo diciꝛ. Nō eſt ſanctus vt eſt dn̄s. 1. Reg. 2.
¶ Quarto dr̄ ſanctus a diuina grā gratum faciēte. Sa
pient. 4. Gratia dei in ſanctos ei⁹: ꝛ reſpect⁹ in electos Sap. 4.
illius. Et iſto modo ille ſanctior eſt: q maiorē dei gratiā
habet. Sed qs ſit ſanctior chriſto: cui nō eſt datus ſpiri
tus ad menſurā: de cui⁹ plenitudine accepim⁹ grāꝫ pro
gratia? Vn̄ ꝛ ſanctus antequā cōceptus ab angelo fuit vo Joan. 1.
catus. Qḋ eni naſcetur ex te ſanctū ꝛc. Quib⁹ cōſidera Luce. 1.
tis: de chriſto dicit aplſ. Talis decebat vt nobis eſſet pō Hebre. 7.
tifex ſanct⁹ innocēs ꝛc. Fideles vero ſui ab ipſo electi ꝛ

predeſtinati: ſancti dicuntur per imitationē τ pticipationem ſanctitatis modis predictis. q̄s vno modo/τ quis alio. ad Ephe. 1. Elegit nos vt eſſemus ſancti τ immaculati in cōſpectu eius. ¶ Dicat ḡ chriſtus ꝓ ſe τ ſuis patri. Cuſtodi aiam meā qm̄ ſanctus ſum: ſaluū fac ſeruū tuū. Uocat ſe chriſtus ſeruū: q2 humiliauit ſemetipſum formā ſerui accipiens. [Deus meus ſperātē in te. Sed q̄liter ſpes fuit in xp̄o/cū eſſet btūs: vide ī v̄ſ. 298. 456.

Ephe. 1.

Philip. 2.

1460 Miſerere mei dn̄e qm̄ ad te clamaui tota die: letifica aiam ſerui tui: qm̄ ad te dn̄e animaȝ meā leuaui.

¶ Hic ꝯſr oſtēdit xp̄s ſe habere orādo cōſtātem pſeuerātiā. Oratio eīn debet eſſe pſeuerās τ cōtinua: ſicut oſtendit xp̄s parabolice dicens de illo qui ab amico tres panes poſtulabat/dicēs. Si pſeuerauerit ille pulſans: dabit illi quotq̄t habebit neceſſarios. Et ideo docet apl̄s omnes perſeuerantiam. dicens. Sine intermiſſiōe orate. Sic τ chriſtus orationē ſuā oſtendit habere pſeuerātiā/dicens. [Ad te clamaui tota die. Perſeuerātia eīn ī omni bono eſt neceſſaria. q2 vt ait Bernard⁹. ſuper dicta verba xp̄i. Luce. 11. Sola perſeuerātia inter iuris gloriā τ coronā virtutibus. Prorſus abſq3 perſeuerantia neq3 qui pugnat victoriā: nec palmā victor cōſequit̄. Tolle pſeuerātiā: nec obſequiū mercedem h3: nec beneficiū gratiā: neq3 laudem fortitudo. Deniq3 nō qui inceperit: ſed q̄ pſeuerauerit vſq3 in finē hic ſaluus erit. Hāc perſeuerātiā in ſua oratiōe chriſtus oſtendit/dicēs. [Miſerere mei dn̄e qm̄ ad te clamaui tota die. i. cōtidie. ¶ Sed dices. Quomō oſo debet eſſe cōtinua: cum chriſtus dicat. Orātes nolite multū loqui. Ad hoc ibidem reſpondet Chryſoſtom⁹/dicens. Diſſuadet hic inanem locutionē in orādo: puta cum nō petimus decētia a deo: vt potentatus τ glorias: τ inimicos ſuperare: τ ſupabundātiam pecunioꝝ. Iubet ḡ hic nō longas oſones facere. Lōgas autem dico nō tp̄e: ſed multitudine eoꝝ que petunt̄. ꝑſeuerare quippe op3 q̄ ſunt vtilia poſcentes in oſone. q̄bus ait apl̄s oratiōni inſtātes. Nō tñ iubet decē milia verſuū orationeȝ cōponere: eoſq3 ſic enunciare. ¶ Ad h̄ etiā darius reſpondet glo. ſup illo v̄bo. 1. Teſſa. 5. Sine intermiſſiōe orate. dicēs. Sine intermiſſiōe orate. i. ſemper iuſte viuite τ eterna deſiderate. Iuſtus eīn nunq̄ deſinit orare niſi deſinat iuſtus eſſe. Semper orat q̄ ſemp bene agit. Ipſum eīn deſideriū bonū oratio eſt. Et ſi cōtinuum eſt deſideriū: cōtinua eſt oſo. Hoc habere ſe chriſtus oſtendit dum dicit. [Qm̄ ad te clamaui tota die.

Orōis pſeuerātia.
Luce. 11.

1. Teſſa. 5.

Bernard⁹.
Luce. 11.

Math. 6.
Orare ſep quid eſt.
Homi. 19.

Gloſa.
1. Teſſa. 5.

¶ Uel aliter tota dies intelligit̄ dies naturalis integra q̄ diem τ noctē includit. Per diem autē intellige proſperitatem: per noctē autē aduerſitatē. Quid eſt ḡ tota die clamare/niſi tp̄e vtroq3: ſcȝ aduerſitatis τ proſperitatis deū orare τ clamare/nō voce ſed corde? Sequit̄. [Letifica animā ſerui tui τc. Anima eīn chriſti in paſſiōe fuit triſtis. Math. 26. Triſtis eſt aīa mea vſq3 ad mortem. [Qm̄ ad te dn̄e animā meā leuaui. Sed q̄d eſt aiaȝ ad deum leuare? Reſpōdet hic glo. dicens. Aſcēdis amando deū: deſcendis negligēdo. Si negligis/ſtas in terra: ſi diligis deū/ſtas in celo. Non enim ſic leuatur corpus quomodo cor. Corpus leuatur mutatione loci: cor leuatur mutatione voluntatis.

Math. 26.
Leuare animam.
Gloſa.

1461 Quoniaȝ tu domine ſuauis τ mitis es: τ multe miſericordie tue omnibus inuocantibus te.

¶ Hic cōſequenter vt nos ad orādum inducat/oſtendit dei pietatē. Et duo facit: q2 circa nr̄as oſones oſtendit: primo dei clementiā ad audiendū: ſecūdo dei potentiā ad perficiendū: ibi. Nō eſt ſimilis tui. Oſtendit deū clementem circa oſones noſtras in tribus. Primo q2 ipſas audit humiliter: ſecūdo q2 ipſas pcipit cordialiter: ibi. Auribus. tertio q2 ipſas preuenit paternaliter: ibi. In die. ¶ Quātū ad pmū ſciendū. q aliud eſt mitis: aliud ſuauis. Quis eīn pōt eſſe mitis τ nō ſuauis. Nā ſm̄ grāmaticos: ſuauis dicit̄ a ſueo. es. τ eſt idē q dulcis τ mollis: eo q aſſueta ſolent eſſe nō aſpera: ſed mollia vel mitia. Et ſic ſuauitas magis ſtat in effectu: ſed mititas magis ſtat in affectu: q2 mitis eſt qui equanimiter aduerſa tolerat. Et ſic quis pōt eſſe exteri⁹ alteri ſuauis: ſed i ſeipſo mitis nō erit. Deus autē dr̄ mitis: q2 nulla iniuria in ſeipſo agitatur. Dr̄ τ ſuauis: q2 oibus ad ſe accedentibus dulcē τ benignū ſe prebet. Un̄ ps. 33. Guſtate τ videte qm̄ ſuauis eſt dn̄s. ¶ Et aduerte q mititas ideȝ eſt q māſuetudo. Māſuetudo autē eſt virtus medians īter defectum/τ ſupabundātiā ire qua q̄s alterius vindictā querit. Aliqui eīn ſunt qui in petēdo vindictā iniuriarum/ſuperabundāt/vt iracundi q̄ vehemēter ois iniurie vindictā deſiderāt. Quidā autem ſunt iniraſcibiles oēm iniuriā diſſimulātes: quoꝝ vtrunq3 vitioſum eſt: q2 eſt cōtra ordinē rōnis. Inter iſta duo extrema vitioſa op3 dare aliquā virtutem mediā reprimentē ſupabundātiā τ moderātem defectū. Sicut inter audaciā τ timorem fortitudo tenet mediū: τ inter auaritiā τ prodigalitatem dat̄ liberalitas. Tale autem mediū eſt māſuetudo ſiue mititas: que eſt mediū inter irā per quā cupim⁹ omnē vindictā: τ iniraſcibilitatem/per quā nullā volumus puniri. Ille ḡ ꝓprie mitis eſt: qui non ſupabūdat de oibus cupiens vindictā: nec deficit quin loco τ tēpore (prout ratio dictat) mala velit puniri. Oīa iſta ſententialiter habent̄. 4. ethi. ¶ Ad propoſitū ḡ deus dicit̄ māſuetus τ mitis: q2 τ peccata nō punit ad cōdignum: nec etiā pctā impunita dimittit. Suauis autem: q2 oib⁹ ad ſe reuertētib⁹ dulcedinē ſue miſericordie pſtat. Unde τ pſalmiſta oſtēdens q in vindicādo tenet medium nō habēs ſuperabūdātiā neq3 defectū dicit. Memoriā abundātie ſuauitatis tue eructabunt. Et ſic excludit ſuperabundantiā. Et iuſticia tua exultabunt. Et ſic excludit defectuȝ. Sed q2 virtus mititatis magis accedit ad nō vindicādum q̄ ad vindicandū: τ magis accedit ad miſericordiā q̄ ad iuſticiā: ideo ſubdit. [Et multe miſericordie oibus inuocātibus te. Quomō autē mia cadit in deo. vide ſupra v̄ſiculo. 55. et. 103. et. 484. et. 782.

Mitis.
Suauis.

ps. 33.

4. ethi.

ps. 144.

Aurib⁹ pcipe dn̄e orationē meā: τ intēde voci depꝛecationis mee. 1462

¶ Hic oſtendit q oſones noſtras deus percipit cordialiter. Ubi aduertendū q capio. pis. cōponitur cū per. τ ſit percipio. pis. q̄d idem eſt q pfecte capere τ intelligere: vt dictū fuit ſupra v̄ſicu. 788. Per aures autē intelligit perfectā cordis intelligentiā. Et ſic auribus pcipe: nihil aliud eſt q̄ in corde pfecte aliquid capere τ profunde. Et ſic deus orationē nr̄am auribus percipit: quādo ipſaȝ recipiens perficit τ exaudit. ¶ Dicat ergo chriſtus patri. [Aurib⁹ percipe dn̄e oſonem meā. i. pcipiens. Qd̄ ideo in pſona chriſti dicit pſalmiſta: q2 preuidit q ois chriſti oſo eſſet exaudita. Propter q̄d τ chriſtus orans/ait. Pater: ego ſciebā q2 ſemp me audis. Qualiter autē ois chriſti oratio fuerit exaudita: τ qualiter nō. vide ſupra v̄ſ. 190. et. 292. Sequit̄. [Intende voci deprecationis mee. Ubi aduerte q intendere quādoq3 idē eſt q̄d augere: quādoq3 idē q cōſiderare τ dirigere. Et ſic deuȝ nobis intendere idē eſt q deū nobis cōſiderando dirigere. vide ſupra v̄ſ. 876. Quomō autem oſo differt a deprecatione. vide ſupra v̄ſ. 62. et. 185. et. 647. ¶ Aduerte etiā q ois chriſti oſo fuit exaudita: τ aliter q̄ oſones

Percipere auribus.

Ioan. 11.

Intēdere.

iuſtorum: q2 omnis chriſti oratio fuit exaudita quantũ
ad votũ ⁊ voluntatẽ: orõnes autẽ iuſtoꝝ licet exaudiantur
q̃ad voluntatẽ: non tñ oẽs q̃ ad votũ. vide ſ verſi.406.

1463 In die tribulationis mee clamaui ad te: quia exaudiſti me.

Orõ preue-
niť a deo.
¶ Hic oſtendit q deus preuenit orõnes nr̃as. Deus eni
orõnes iuſtorũ ante exaudit q̃ fiant: q2 ab eterno illas
exaudiuit: q̃ preuidit illas exaudiendas. Et q2 ſunt ex-
audiẽde: ideo illis inſpirat affectũ orãdi. Et hõ eſt qd hic
ait chriſt9. [Ego clamaui ad te. Et quare: ſubdit cauſã.
[Q2 tu exaudiſti me. Sãcti ĝ exaudiunť anteq̃ orẽt ⁊
hec ẽ gr̃a preueniẽs. Exaudiunť etiã poſtq̃ orauerint:
⁊ hec gr̃a ſubſequẽs. De hoc vide ſupra verſi.190. ¶ Sed
q̃d hic eſt dies tribulatiõis? Ad hoc dicit glo. q dies tri
bulationis eſt totũ tp̃s vite preſentis: in qua circunda-
mur tribulationibus. ſed dies letitie erit in vita beata:
ps.83.
de quo ps.83. Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſup mi
lia. Et in toto iſto die tribulationis chriſtus orat ad pa-
trem vel in ſe vel in ſuis. Uel dies tribulationis chriſti
intelligiť tẽpus ſue paſſionis in quo ſingulariter ad pa
trem orauit multipliciter. vide ſupra verſi.268.et.292.

1464 Non eſt ſimilis tui in dijs domine: ⁊ non eſt ſecundũ opera tua.

¶ Hic oſtendit circa orõnes noſtras dei potentiã: q2 nõ
ſolum eſt pius ad exaudiendũ: ſed etiã potẽs ad pſiciẽ
dum. Et primo oſtẽdit diuinã potentiã: ſecũdo effectu3
diuine potẽtie: ibi. Omnes gẽtes. ¶ Quãtũ ad primũ
ſciẽdũ q̃ q̃uis deus accipiať multipliciter: ⁊ ſic plures
ſint dij: vt dictũ eſt ſupra v.774.et.809. tamẽ quocũq3
modo deus accipiať: non eſt q̃ ſimilis ſit deo vero in eſ-
ſentia: q2 eternus: in operatiõe: q2 omip̃s. Unde iſta põt eſ
ſe verba chriſti ad patrẽ/ vel eccleſie ad xp̃3: ⁊ vtroq3 mo
Queſtio.
do ſunt vera. vide ſupra verſi.832. ¶ Sed hic eſt dubium/
Siĺs deo
q̃liter ḋs
dr̃ ⁊ q̃lr nõ
quõ nullus deus ſit ſiĺis deo. Cũ enim ſancti dij dicanť:
⁊ oẽs ſancti ſint deo ſimiles, dicẽte apl̃o.1.Joañ.3. q cũ
apparuerit/ ſiĺes ei erimus. Quõ ĝ nunc dicit chriſtus
patri vel eccleſia xp̃o. [Nõ eſt ſiĺis tui in dijs dñe? Iſta3
Grego.18.
mor.c.31.
queſtionẽ tractat Greg. ſup illo verbo Job.28. Nõ ade
quabiť ei aurum/ dicẽs. Ad hoc enĩ ſancti omnes ad il-
la eterna gaudia perueniũt: vt deo ſimiles eſſe poſſint:
1.Joañ.3.
ſicut ſcriptũ eſt. Cum apparuerit, ſiĺes ei erimus: q̃m vi
debimus eũ ſicuti eſt. Cum tamẽ pſalmiſta dicat. Non
eſt ſiĺis tui i dijs dñe. Unde ĝ ei ſimiles erim9 ⁊ vñ nõ ſi-
miles: niſi q2 huic ſapiẽtie ⁊ ſimiles erunt ad imaginẽ:
⁊ tamẽ nõ erunt ſiĺes ad equalitatẽ? Aſpiciendo q̃ppe
eternitatẽ dei: ſit eis vt eterni hi ſint: vt dum viſionis ei9
donum pcipiũt: ex beatitudinis pfectiõe imitãtur qd vi
Siĺis nul
lus ẽ xp̃o
dent. Et ſimiles ĝ ſunt q̃ beati ſiũt: ⁊ tñ creatori ſimiles
nõ ſunt: q2 creatura ſunt. Et habẽt itaq3 quãdã dei ſimi-
litudinem: q2 nõ habẽt finẽ: ⁊ tamẽ incircũſcripti ſpirit9
equalitatẽ nõ habent: q2 circũſcripti ſunt. Sãcti ĝ quãta
libet claritate ⁊ pſpicuitate fulgeãt: deo ſimiles nõ ſũt.
Quia aliud eſt hoies in deo eſſe ſapiẽtes: atq3 aliud ho
Grego.11.
mor.c.10.
minem eſſe ſapientiã dei. Et hinc eſt (vt ait Greg.) q ſan
cti viri licet ſe iuſtos poſſint dicere: nõ tamen ſe deo ſiĺes
dicere poſſunt. quia ipſe ſolus eſſentialiter eternus bo-
ps.96.
2.paral.6.
nus ⁊ omp̃s eſt. ps.96. Tu ſolus altiſſimus ſup omnes
terram. Unde.2.paralip.6.dicitur. Domine deus iſra
el: non eſt ſimilis tui deus in celo ⁊ in terra.

1465 Omnes gentes quaſcũq3 feciſti venient: ⁊ adorabunt cora3 te domine: ⁊ glorificabunt nomẽ tuũ.

¶ Hic oſtendit effectũ diuine potẽtie. Et hoc in duob9:
primo in permutatione cordiũ: ſecundo in operatione
Poteſtas
dei.
mirabiliũ: ibi. Qui magnus. ¶ Quãtũ ad primũ ſciẽn
dum/ q ſicut nihil tñ eſt in poteſtate hoiſ ſicut volun-
tas.i.actus volũtatis: q2 volũtas nr̃a eſt eſſentialiter li
bera/ ⁊ cogi ad actum ſuũ nõ põt: ſic ſignum infinite po
teſtatis voluntatem hoiſ ad libitum ſubito mutare põt
de vno ad oppoſitũ eius. Et talis eſt diuina poteſtas: q̃
q̃ñ vult ſubito voluntatẽ immutat: de pſecutore facit de
fenſorem: de blaſphematore predicatorẽ: de inimico fa
cit amicum: vt patuit in paulo dũ actualiter eſſet in chri
ſti perſecutiõe cui9 voluntatẽ ſubito de9 mutauit. Et hoc
nõ ſolum p ſeipm deus facit: ſed etiam per ſuos fideles.
Nõne per apl̃os ſuos totum mundũ pmutauit: vt reli-
ctis idolis deum verũ colerent: ⁊ in q̃ breui ſpacio tẽpo
ris? Et hoc preuidens pſalmiſta: hic deo dicit. [Omes
gẽtes quaſcũq3 feciſti venient. ſ. per fidẽ paſſibus mẽtis.
Gẽtiũ con
uerſio.
[Et adorabunt corã te dñe. Unde hic ait glo. [Omes
gentes qualcunq3 feciſti venient.i. oẽs mutabunť a ſuo
cultu ad tuum. Et dicit oẽs gentes quas feciſti. q.d. Si
eſt gens quã nõ fecit deus: illa nõ adorabit. Sed q2 nul
la eſt quã nõ fecerit deus: q2 fontẽ omniũ gentiũ. ſ. adã
⁊ euam fecit/ vnde ꝓpagate ſunt oẽs gentes: ſequiť er-
go q omnes cõuertenť ad fidẽ. Et per hec verba annun
ciat pſalmiſta eccleſiã vbiq3 diffuſa3: qd modo impletũ
eſt. Et aduerte q hic ſignũ vniuerſale accipiť pro gene-
rib9 ſingulorũ nõ pro ſingulis generũ. ¶ Quid autẽ ſit
adoratio. vide ſupra verſi.320. Sequiť. [Et glorificabũt
nomen tuũ. Sed cũ glorificare ſit idẽ q glorioſum face
re: quomõ creatura põt glorificare deum: quẽ nõ poteſt
facere glorioſum? Sed aliq̃ñ accipitur facere pro mani
feſtare. Et eſt glorificabunt nomẽ tuũ.i. predicabunt no
men tuũ.i. q2 nominabilis es. Sic enĩ hodie gentes cõ-
uerſe nomen dñi glorificãt/ ⁊ oſtendũt glorioſum: dum
pro ip̃o dignũ ducunt omne gen9 tormentoꝝ ⁊ mortem
ſubire. Unde ⁊ martyribus ait apoſtolus. Glorificate 1.corin.6.
⁊ portate deum in corpore veſtro.

Quonia3 magnus es tu ⁊ faciẽs mirabilia: tu es deus ſolus. 1466

¶ Hic oſtendit diuinã potentiã in mirabiliũ operatiõe.
Tot enĩ ⁊ talia mirabilia operať deus/ q a nobis ſcru-
tari nõ poſſunt: vt oſtenſum eſt ſupra verſi.1182. Unde illa
plus ſtupẽdo ⁊ tacendo laudam9 q̃ loquẽdo: vt oſten
Grego.9.
mor.c.10.
dit Grego. dicẽs. Diuine fortitudinis facta tunc verius
explicamus/ cũ nos illa explicare nõ poſſe cognoſcim9:
Mirabi-
lia dei loq
non poſſu
m9 nec intel
ligere.
tunc facũdius loq̃mur: cũ ab his obſtupeſcendo reticẽ-
mus. Ad narrãda q̃ppe mirabilia dei deficit intellect9
nř q̃ ſufficiẽter exerceat linguã ſua3: vt q̃ cõprehendere
idonee nõ valet: hec idonee mutus laudet. Unde bene p
ps.150.
pſalmiſtã dr̃. Laudate eum in virtutib9 ei9. Laudat q̃ ſe
ſuccũbere in laudis eius expletione cõſiderat. Unde me-
Job.5.
rito Job dicit. Qui facit magna mirabilia ⁊ inſcrutabi-
lia: ⁊ quoru3 nõ eſt numerus. Magna videlicet virtu-
te/ inſcrutabilia rõne/ innumerabilia multiplicitate. Si
autẽ ad chriſtũ iſta verba referãtur: tunc eſt ſenſus q chri
ſtus in ſua incarnatione opatus eſt mirabilia: implẽdo
figuras de ipſo in ſcriptura premiſſas. De q̃bus vide ſu
pra verſi.1268. ¶ Nota ergo q deus faciens mirabilia/
mirabilis nobis redditur propter multa. vide verſi.82.

Deduc me domine in via tua: ⁊ ingrediar in veritate tua: letetur cor meum vt timeat nomen tuũ. 1467

¶ Hic pſalmiſta explicat ſuã voluntatẽ. ſ. q̃d velit oran
do petere. Et duo facit: q2 primo explicat ſuã orõnem:
ſecundo ſurgit ad gratiarum actionem: ibi. Cõfitebor.

¶ Quantum ad primū ſciendū ꝙ pſalmiſta hic orādo
petit vt gentes ad chriſti fidē cōuerſe (de quibus ſtatim
ait. Oēs gētes quaſcūqȝ feciſti ⁊c.) per ipm chriſtum de-
ducātur ne cadāt a fide. Unde in ꝑſona totius eccleſie/
dicit. Deduc me dn̄e ⁊c. Notādum ꝙ aliud eſt duci ad
viā: aliud deduci in via. Ducit̄ ad viā q̄ errat extra viā:
ſed deducitur in via/qui iā exiſtēs in via adiuuatur ne
cadat vel ne erret a via. Pſalmiſta ḡ loquens in ꝑſona
gentiū iā cōuerſarum: no petit illas duci ad viam quia
iā ſunt in via: ſed deduci in via: que ſcȝ via chriſtus eſt.
Joan.14. Joan.14. Ego ſum via veritas ⁊ vita.ſ. ne errent vel ca
Chriſtus dāt in via/petit deduci per chriſtū. ¶ Et nota ꝙ chriſtus
nos ducit nos ducit ad viā: ⁊ nos deducit in via. Primo nos du-
cit ad viā: qꝛ errātes ducit ad fidem. De hoc vide ſ̄ ꝟſi.
1380. Ideo qlibet errans ad ipm vt ducatur ad viā ac-
cedere debet. dicens illud ps. Erraui ſicut ouis q̄ periit:
Albertus q̄re ſeruū tuū ⁊c. Dicit Albertus.8. de aialibus: ꝙ formi
Formica. ca cecata vadit errādo: ⁊ ſic errādo ſi aliquam aliā ap-
prehenderit/tenet eā ſtricte. vt per eā ad cauernā ſuā du
catur: nec facile ꝑmittit eā a ſe ſeparari. Huiꝰ exemplū
Puer.6. debemꝰ imitari. Propter qđ nobis dr̄. Vade o piger ad
formicā: ⁊ cōſidera vias eiꝰ ⁊c. Quilibet em̄ in pctō exi
Sap.2. ſtēs eſt excecatus. Sap.2. Excecauit eos malitia eorū.
Et ideo ꝑ ſeipm vadit errādo. Primū ḡ occurrētem ſibi
de genere ſuo cōprehēdere debet: q̄ ipm reducere poſſit
ad locum ſuū. Chriſtus aūt eſt pmꝰ q̄ ſic errāti occurrit
Puer.8. ⁊ porrigit manū. Prouerbio.8. Qui mane vigilauerit
ad me: inueniet me. Sic ḡ ipm apprehēdere debemꝰ ꝑ
orōnē deuotā: nec ipȝ dimittere donec nos ducat ad viā
Sap.10. rectā. Juſtū deduxit dn̄s ꝑ vias rectas. Scdo xp̄s nos
deducat in via. Et de hoc nota latis ſupra ꝟſiculo.97 ⁊.

1468 Confitebor tibi dn̄e deus meus in toto corde meo: et glorificabo nomen tuum ineternum.

¶ Hic ſurgit ad gratiarū actionē: ⁊ ꝯtr harū gr̄arū red-
dit rōnē ibi. Quia mia. ¶ Quātum ad pmū eccleſia de
gētibus ꝯgregata recognoſces gratiā ſibi a deo factā: qꝛ
nō ſuis meritis ſȝ mera gr̄a de idolatria ad verā fidē eſt
vocata: ad gr̄arū actionē ꝯſurgit dicēs. Cōfitebor tibi
⁊c. Cōfiteri em̄ alicui idē ē ꝙ illū laudare ⁊ magnificare
ſiue illi gr̄as agere. Sic em̄ deo gr̄as agendo ſibi cōfite-
Ps.117. mur. Sic em̄ loqt̄ pſal. Cōfitemini dn̄o qm̄ bonꝰ: qm̄ in
ſeculū mia eiꝰ. Et ſic oīs creatura ſuo mō cōfitetur dn̄o:
qꝛ ſeruās ordinē ⁊ diſpoſitionē ſibi a deo inditā/laudat
deū: excepto malo homine. Sic em̄ celū ſeruās curſum
Ps 88. ſuū dn̄o cōfitetur. ps.88. Cōfitebunt̄ celi mirabilia tua.
Ps.144. ſic ⁊ terra: ſic ⁊ oīs creatura. ps.144. Confiteantur tibi
dn̄e oia opa tua. Sed hoīes mali non cōfitentur in toto
corde: ſed ſolū in pte: qꝛ tp̄e proſperitatis deum laudāt.
Ps.48. ps.48. Cōfitebitur tibi cū benefeceris ei: ⁊ in tp̄e aduer
ſitatis blaſphemāt. Et cōtra hos dicit eccleſia deo. Cō
fitebor tibi in toto corde meo. Quid em̄ eſt toto corde
cōfiteri/niſi ex omni pte cordis gratias agere.ſ. ex parte
aduerſitatis ⁊ proſperitatis: Uel cōfiteri toto corde. eſt
totā ſpem ſuā in deo ponere. Cōfitentur in pte cordis: q̄
nō ſolū in deo, ſed etiā in tēporalibus ſperāt. Toto cor
de ꝯfitetur q̄ ſolū deū ꝑpter ſe diligit: ⁊ alia ꝑpter deū.
Bald. Et hoc oſtēdens Balduinus ſup illo verbo Deute.6.
Deute.6. Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo/dicit. No
ta ꝙ amor mundi/totum cor noſtrū occupat ⁊ omnes
cellulas eius implet. De toto corde ergo eiiciendus eſt
amor mundi: vt ⁊ princeps mūdi huius foras eiciat̄:
⁊ ingrediatur amor dei totum cor ſibi vendicans/vt to
tum cor ſibi confiteatur. Sed quomodo toto corde do-
mino poſſumus confiteri: cum cor noſtrum nondum to
tum ſit noſtrum: ſed alieni diripiant illud? dicente ps.
Multiplicate ſunt iniquitates mee ſuper caput meum: Ps.39.
⁊ cor meum dereliquit me. Uerū ſi nō quātum tenemur
cōfiteri poſſumus deo. ſaltem quātum corde poſſumus
cōfiteamur: nec imitemur iniquum debitorem: qui ſi nō
ſufficit totū ſoluere qđ debet denrabit ſoluere qđ habet:
quaſi par culpa ſit nihil ſoluere/⁊ nō totū ſoluere. ¶ Et Corde to-
hic nota ꝙ multa iubemur toto corde facere. Primo to to multa fa
to corde deum diligere. Deute.6. Diliges dn̄m deū tuū cere debe-
ex toto corde tuo. Secundo toto corde deum credere. mus.
Actuū.8. Si ex toto corde credis licet. Tertio toto cor- A. tuū.8.
de deum ſperare. Prouerb.3. Habe fiduciam in dn̄o ex Puer.3.
toto corde: ⁊ ne innitaris prudētie tue. Quarto ex toto
corde penitere. Johel.2. Cōuertimini ad me in toto cor Johel.2.
de veſtro ⁊c. Quinto toto corde ipſum orare. ps.118.
Clamaui in toto corde exaudi me domine. Sexto ex to Ps.118.
to corde ipſum laudare ⁊ ſibi gratias agere. ps.9. Con- Ps.9.
fitebor tibi dn̄e in toto corde meo: narrabo omia mirabi
lia tua. Et iſto modo nunc loquit̄ pſalmiſta/dicēs. Cō
fitebor tibi domine deus meus in toto corde meo: ⁊ glo
rificabo nomen tuum ineternum.

Quia miſericordia tua magna ē ſuper me: ⁊ eruiſti animam meam ex inferno inferiori. 1469

¶ Hic oſtēdit cauſam gr̄arū actiōis.ſ. beneficia a deo re
cepta. Nota ꝙ mia dei ſm̄ effectū idē eſt ꝙ gr̄a dei. Illa Mia ma-
ḡ dr̄ magna mia in nobis: que magna eſt gr̄a. Sed inter gna ē incar
oēs gr̄as a deo hominī factas illa eſt magna imo maxi natio dei.
ma: qua deus incarnatꝰ hoīem aſſumpſit deū faciēs ho
minē ⁊ hoīem deum: vt ait magr̄ lib.3. diſt.12. Et ſic hic
pſalmiſta appellat magnā miam xp̄i incarnationē per
quā a pctō liberati/de inferno ſumꝰ erepti. dicēs. Mia
tua magna eſt ſup me.ſ. ſup naturā meā quā aſſumpſi-
ſti hypoſtatice. Unde ⁊ hāc magnā miſericordiā xp̄i in
carnationis poſtulabat pſalmiſta/dicēs. Miſerere mei Ps.50.
deus ſm̄ magnā miſericordiā tuam. Hec em̄ magna fuit
mia: qꝛ ꝑ illā nos eripuit ex iferno iferiori. Quis aūt ſit Infern⁹ ſu
ifernꝰ ſuperior ⁊ qs iferior/imaginat̄ Aug. ſup iſtū paſ ferior ⁊ ī
ſuȝ/ꝙ habitatio vite pn̄tis: vbi ē mutabilitas mortalitas perior.
⁊ pena reſpectu vite celeſtis: ē qdā ifernꝰ: ſed ſuperior re
ſpectu iferioris. qꝛ ab hac terrena habitatiōe itur in infer
nū inferiꝰ/vñ deꝰ eruit aias miſſo filio. Et em̄ ꝑpter iſta
duo inferna miſſus eſt dei filꝰ/ad iſtū naſcēdo/ad illū
moriēdo. Ex illo aūt iferno inferiori aias ſctōꝝ patrū
eripuit: q̄s poſtea aſcēdēdo ſurſum ſecū adduxit ad ce-
lū. Et qꝛ hoc totū fuit ex magna mia incarnatiōis: ideo
nunc in ꝑſona ſctōꝝ patrū loquit̄ pſal. dicēs. Qꝛ mia
tua magna eſt ſup me: eruiſti aiam ⁊c. Alii autē imagi-
nant̄ ꝙ in inferno ſint diſtincte māſiones ſuppliciorū: ſi
cut in paradiſo ſunt diſtincte māſiones premiorū. Uñ ⁊
diues ille q̄ cruciabat̄ in iferno/leuauit oculos ſuos ad
abraā: q̄ cū aliis iuſtis erat in inferno: ſed q̄ſi in ora/⁊ in
ſuperiori pte inferni: vbi viſus eſt a diuite q̄ erat in infe
riori pte inferni: ad quā deſcēdūt dānati q̄ plurimū pec
cauerūt. Sed ab iſto inferno inferiori nullus qui ibi de
ſcenderit/liberatur. Sed ideo aliqui liberari ab illo di-
cuntur: quia a deo preſeruantur ne ibi deſcendant. Si-
cut quis dicitur aliquem a morte liberare: non quia mor-
tuum ſuſcitet: ſed quia ipſum preſeruat ne mortem incur
rat. Alii autem aſſerunt vnum ſolum locum eſſe inferni
purgatorii ⁊ limbi: qui diuerſa nomina habet: non pro
pter diuerſa loca: ſed propter diuerſas penas ibi inſli-
ctas. Unde vocatur infernus damnatis perpetuo: pur
gatorium illis qui ibidem purgātur penis ad tempus:
limbus illis/qui ſine viſione dei ⁊ pena ſenſus detinen
tur. De hoc vide ſatis ſuperius verſiculo.108. Et ſecun
dum iſtam viam quis de inferno inferiori qui eſt dam

natorum/liberatur quando preſeruatur/ne ibidem deſcendat iuxta modum ſecunde opinionis. Et iſtam vltimam opinionem reputo veriorem.

1470 **De⁹ iniq̄ iſurrexerūt ſup me: ꝛ ſynagoga potētiū q̄ſieꝛt aīaȝ meā: ꝛ nō ꝓpoſuerūt te ī cōſpectu ſuo**

¶ Hic cōſequēter chriſtus orat pro ſua reſurrectione. Et q꞉ reſurrectionē precedit mors ꝛ paſſio: ideo p̄mo oſtendit ſuā paſſionē: ſecūdo petit reſurrectionē: ibi. Reſpice in me. Prima in duas: q꞉ p̄mo oſtēdit ſuā paſſionē: ſecū-
Teſtes iniq̄ ꝯ xp̄m. do paſſiōis oſtēdit rōnē: ibi. Et tu dn̄e. ¶ Quātū ad primum agens de paſſione ſua oſtēdit p q̄s ſit facta. ſ. p iudeos q̄ ipſam tractauerūt. Et iſti fuerūt in duplici dr̄a. Quidā fuerūt potētes ꝛ principales alios inducētes: ſicut principes ſacerdotū ꝛ ſcribe. Alij autē min⁹ principales/ſed corrupti p ſuperiores: ſicut fuerūt falſi accuſatores ꝛ teſtes. Ab iſtis ḡ incipit chriſt⁹/dicēs. [De⁹ iniqui inſurrexerūt/ſup me. ſ. teſtes ꝛ accuſatores iniq̄: de q̄bus superi⁹ dixit. Inſurrexerūt in me teſtes iniq̄: ꝛ mētita eſt iniq̄tas ſibi. Ubi nota q̄ iniquus pl⁹ dicit q̄ peccator: ſicut iniq̄tas pluſq̄ pctm̄. i. apertius malitiā importat. Nā peccatū genus eſt ad omne vitiū: ꝛ ſtat pro paruo vitio ſiue ꝓ magno: ſed iniq̄tas ſolū de graui vitio dr̄. Sic ꝛ pctōr eſt ois malus: ſed iniquus dr̄ ſolū pec-
Grego. xi. mor. c. 21. catis grauioribus irretitus: vt oſtēdit Grego. dicēs. Ipſo loquēdi vſu plus eſt iniq̄tas q̄ pctm̄. Unde ois homo libere ſe peccatorē fatet̄: iniquū vero nōnunq̄ dici erubeſcat. Sic ergo notās hoꝝ falſoꝝ teſtiuȝ grauitatē: ipſos vocat iniq̄s dicens. [Deus iniq̄ inſurrexerūt ſup me. ſ.
ps. 40. falſe me accuſantes. De q̄b⁹ iniq̄s dicit chriſtus. Uerbū
Prouer. 19. iniquū cōſtituerunt aduerſum me. Prouer. 19. Teſtis iniquus deridet iudiciū. ¶ Alij autē in morte chriſti fuerunt principaliores. ſ. principes ſacerdotū ꝛ ſcribe: de q̄bus ſubdit. [Et ſynagoga potētiū queſierūt aīam meā.
Synagoga potētiū ꝯgregatio ſacerdotū. Matth. 26. Synagoga enī idē eſt q̄ cōgregatio. Que ḡ fuit iſta ſynagoga vel cōgregatio potentiū: niſi congregatio ſacerdotū ꝛ ſcribarū in mortē chriſti cōſpirātium? De qua dr̄ Matth. 26. Cōgregati ſunt principes ſacerdotū ꝛ ſeniores populi: ꝛ cōſiliū fecerunt quō ieſum dolo tenerēt ꝛ occiderēt. Et hoc cōſilium preuidēs pſalmiſta: in pſona chriſti dicit. [Et ſynagoga potētiū queſierūt aīam meā. Un̄ pſalmiſta ſicut ꝛ euāgeliſta volens exaggerare peccatū ipſoꝝ dicit. [Synagoga potentiū. ꝛ euāgeliſta dicit. Cōgregati ſunt principes ſacerdotū. Synagoga/ q꞉ cōgregati ſunt: potētes/ q꞉ principes ſacerdotum. et in
Remigi⁹. hoc aggrauat̄ ipſoꝝ peccatū. Un̄ Remigi⁹. Cōdemnātur autē q꞉ cōgregati ſunt: ꝛ q꞉ potentes ꝛ principes ſacerdotū fuerūt. Quāto enī plures ad aliq̄d malū peragendū cōueniūt: ꝛ quo ſublimiores ꝛ nobiliores fuerint: eo deterius malū habet̄ q̄d cōmittit̄: ꝛ eo illis maior pena preparat̄. Sed q̄ nō zelo iuſticie: ſed dolo hoc facerēt. ſubdit pſalmiſta dicēs. [Et nō ꝓpoſuerunt te in cōſpectu ſuo. i. nō habuerunt timorē nec amorē dei in cōſpectu ſuo: quo ſcȝ timerēt doloſe iuſtum occidere. Sic
ps. 53. enī ad litterā de iſtis ſupra pſalmiſta dixit. Alieni. ſcȝ a charitate inſurrexerūt aduerſū me: ꝛ fortes q̄ſierūt aīam meā: et nō ꝓpoſuerūt deū in ꝯſpectu ſuo. vide xl. 871.

1471 **Et tu dn̄e de⁹ miſerator ꝛ miſericors: patiēs ꝛ multe mīe et verax.**

¶ Hic oſtēdit cauſam hui⁹ paſſionis. ſ. quare deus pmiſit illos ſic inſurgere cōtra chriſtū vt ip̄m morti traderēt. Et dicit q̄ hoc fuit ex magna miſericordia dei: qua ſcilicet proprio filio nō pepercit: ſed pro nobis omnibus tradidit illū. Unde ſi queras/quare hoc deus pmiſiſti: reſpondet. q꞉ tu dn̄e deus miſerator ꝛ miſericors. Paſſio enī chriſti fuit op⁹ magne miſerationis ꝛ miſericordie.
¶ Nota ḡ q̄ miſerator ꝛ miſericors differunt: ſicut doctor ꝛ docēs: ſicut cātor ꝛ cantās. Nā doctor dicit habilitatem docēdi etiā ſi nō actu doceat: ſed docens cum hoc denotat actum docēdi. Sic miſericors dicit voluntatem miſerēdi: ſed miſerator dicit actuȝ. Dicit̄ enī miſericors qui hȝ cor miſerū de alterius miſeria interius ſibi cōpatiens: ꝛ ſi nullā ſubleuationem illi conferat. Miſerator autē q̄ actualiter miſeretur. Et ſm̄ iſtū modum loquēdi de⁹ ab eterno fuit miſericors: q꞉ ab eterno diſpoſuit humano generi p paſſionē ſui filij ſubuenire. ſed ab eterno nō fuit miſerator: q꞉ ab eterno nō fuit actualiter miſertus: ſed quādo filiuȝ actualiter pro nobis exhibuit: tūc miſerator fuit. Iſta ergo abinuicē diſtinguēs pſalmiſta ait. [Et tu dn̄e deus miſerator ꝛ miſericors. Miſerator dādo pro nobis filiū tuū. Q̄d ideo feciſti: q꞉ ab eterno fuiſti miſericors: ſic diſponēdo p filiū nobis ſubuenire. Miſerator ꝛ miſericors differunt.
ps. 144. Sic enī dicit p̄s. 144. Miſerator ꝛ miſericors dn̄s patiens ꝛ multū miſericors. Sequit̄. [Patiēs ꝛ multe miſericordie ꝛ verax. Nōne patiēs eſt deus q̄ſi condie of- Patiētia dei.
fenditur a nobis: ꝛ ipſam vindictā differt vt a pctō conuertamur. Un̄ ad Rom. 2. An cōtemnis diuitias bonitatis ei⁹ ꝛ patiētie. Ubi glo. Copioſa eſt patiētia dei: q̄ tot ꝛ tāta peccātes ſuſtinet ꝛ nō cito punit. Copioſa longanimitas dei q̄ nō ſolū ad horā eſt: ſed lōga per multa tēpora expectās. Hoc nūc exhibet de⁹: q꞉ nūc eſt tp̄s miſericordie: poſtmodū aūt tp̄s iuſticie erit. [Et verax. q꞉ ſcȝ q̄d ꝓmiſit p ꝓphetas ſuos. ſ. filiū pro nobis dare: adimpleuit. Nec mirū: q꞉ ip̄e eſt prima veritas q̄ mentiri nō pōt fallere nec falli. ¶ Uel oia iſta verba poſſunt dirigi ad filiū: q̄ dr̄ miſerator ꝛ miſericors: q꞉ volūtarie diſpoſuit pro nobis mortē ferre: q̄d ꝛ fecit. Dicit̄ patiēs: q꞉ tot aſpera patiēter ꝓ nobis ſuſtinuit. Dr̄ verax: q꞉ veritatē ſemper docuit. Nā ꝛ hoc pſecutores ſui a veritate coacti
Matth. 22. confeſſi ſunt/dicētes ſibi. Magiſter ſcimus q꞉ verax es/
Apoca. 19 ꝛ viā dei in veritate doces. Un̄ dr̄ Apoc. 19. q̄ vocabat̄
Fidelis. nomē ei⁹ fidelis verax ꝛ v̄bū dei. Primo vocat̄ fidelis.
Grego. Nā ſm̄ Greg. in hom̄. tūc veraciter fideles ſumus: ſi q̄d v̄bis ꝓmittim⁹ ope adimplem⁹. Sic fili⁹ dei vocat̄ fi-
Joan. 12. delis: q꞉ vitā eternam quā ſuis dare ꝓmiſit/dicēs. Ubi ego ſuȝ illic ꝛ miniſter me⁹ erit: de facto ſic adimpleuit/
Joan. 10. dicēs. Et ego vitā eternaȝ do eis. Quarto vocat̄ verax:
Uerax. q꞉ ē veritas p eſſentiā. Joā. 14. Ego ſū via ꝛ vita. Ue-
Joan. 17. ritas p doctrinā. Joan. 17. Sermo tu⁹ veritas eſt. Ueri-
Joan. 1. tas p efficiētiā. Joā. 1. Ueritas ꝛ gr̄a p ieſū xp̄m facta ē.
Joan. 1. Tertio vocat̄ v̄bū: q꞉ eſt expſſa notitia pr̄is. Joan. 1. In principio erat v̄bū. Q̄d tn̄ v̄bū ſua mīa ꝓ nobis carnē aſ-
Joan. 1. ſumpſit: quia verbum caro factum eſt. Propter que ſibi nunc ait pſal. Et tu dn̄e deus miſerator ꝛ miſericors.

Reſpice in me ꝛ miſerere mei: da imperium tuū puero tuo: ꝛ ſaluū fac filium ancille tue. 1472

¶ Hic xp̄s p̄mo petit ſuā reſurrectionē: ꝛ ſc̄do oſtēdit reſurrectiōis vtilitatē: ibi. Fac mecū. ¶ Quātum ad p̄mū (vt alias dictū ē) reſpicere dei in nos nihil aliud ē/q̄ miſereri nob̄. Sic enī videm⁹ in hoīb⁹ q̄ volēs alteri gr̄am facere: recto oculo reſpicit in eū. nolēs aūt gr̄am facere: faciē ſuā auertit. De h̄ vide ꝗ. x. 158. 514. 59. Et h̄ q̄ reſpicere dei ſit miſeri: hic ꝯclarat xp̄s dicēs. [Reſpice i me. Et quō/ſubdit. Miſerere mei. ſ. me mortuū reſuſcitādo.
Puer xp̄s Et h̄ ē q̄d ſubdit. [Da imperiū tuū puero tuo. Puer nāq̄ dr̄ xp̄s rōne ſumme puritat̄. Sic enī puerū vocabat pe-
Actuū. 4. trus etiā poſt reſurrectionē dicēs. Cōuenerūt in ciuitate iſta pōti⁹ ꝛ herodes aduerſus ſctm̄ puerū ieſum. Quid autem per imperiū/ niſi reſurrectiōis triumphū intelli-

giẗ quia in reſurrectionē data fuit chriſto oīs poteſtas.
Matt.xxviij. Propter qḋ ipſe ait reſuſcitatus. Data eſt mihi oīs po-
teſtas in celo ⁊ in terra. q: ſ. p reſurrectionē eius decla-
rata fuit mūdo chriſti poteſtas que ante latebat. Scḋm
Remigi⁹. eñ ꝙ ait Remigius: anteq̄ͣ ſurrexiſſet a mortuis xp̄us:
Poteſtas xp̄i i reſurrectione. nouerāt angeli ſe ſubiectos hoīm chriſto. Volēs ergo
xp̄s etiā hoībus hoc notū fieri ꝙ data eſſet ei oīs pote
ſtas in celo ⁊ in terra: predicatores miſit q̄ verbū vite
oībus nationibus predicarēt. Data eſt ḡ xp̄o in reſurre
ctione oīs poteſtas.i.manifeſtata. Et iſto modo hic loq̄
tur chriſtus pr̄i/dicēs. Da imperium tuū puero tuo.i.
manifeſta poteſtatē datā mihi: q: ante reſurrectionē ma
nifeſta nō erat hoībus. q: infirmus videbat̃ dū caperetur
ligaretur/flagellaret̃ ⁊ crucifigeret̃. Et ꝙ hoc petat
fieri p reſurrectionē/ſubdit. Saluū fac filiū ancille tue.
Saluū fac.ſ.a morte ipſū reſuſcitādo: filiū ancille tue.
i.me chriſtū filiū virginis marie: q̄ me cōcipiēs dixit. Ec
Luce.i. ce ancilla dñi. Et vide clarā ꝓphete illuminationē: q:
nō ſolū precognouit chriſti myſteria paſſionis ⁊ reſurre
ctiōis: ſed etiā hic preuidit reſpōſionē quā virgo maria
erat angelo datura/dicēs. Ecce ācilla dñi. Ideo hic xp̄s
Ancilla dñi virgo maria. vocat filiū ancille dñi. Et nota hic q̄ͣ ꝓpe v̄go maria
ancilla vocat̃: q̄ ſua humilitate nos oēs informat. Hec
eñ ancilla/fuit mater ⁊ virgo. Sed ſi ancilla quō mr̄? ſi
mr̄/quō v̄go? S. ancilla fuit p humilitatē: mr̄ p fecūdi-
tatē: v̄go p puritatē. Qḋ oſtēdens Greg. ſup illo verbo
Grego.18. mor.c.35. Iob.28. Nō adequabit̃ ei aurū de ethiopia: dicit. Me
Incarnatio xp̄i. diator: q̄ppe dei ⁊ hoīm: nō prius homo cōceptus atq̄
edit⁹: poſt p meritū vt deus eſſet accepit: ſed annūciāte
angelo ⁊ adueniēte ſpiritu/mox verbū in vtero: mox in
tra vterū v̄bum caro ⁊ manēte incōmutabili eſſentia: q̄
ei eſt cū patre ⁊ cū ſpiritu ſctō coeterna aſſumpſit intra
v̄ginea viſcera humanā naturā: vt ⁊ impaſſibilis pati ⁊
immortalis mori: ⁊ etern⁹ ante ſecula tp̄lis eſſet in fine
ſeculoꝝ: vt p ineffabile ſacramētū cōceptu ſctō ⁊ ptu in-
uiolabili ſcḋm veritatē vtriuſq̄ nature eadē v̄go ⁊ ācilla
dei eſſet ⁊ mr̄. Mr̄ namq̄ fuit. Sic q̄ppe ei ab eliſabeth
Luce.i. dr̄. Vñ h̄ mihi vt veniat mr̄ dñi mei ad me? Et ipſa v̄go
cōcipiēs dicit. Ecce ancilla dñi. Vñ in h̄ q̄nte fuerit hu-
Ambroſ⁹ militatis: oſtēdit Ambro. ſup luc.i. dicēs. Vide humili
tatē v̄ginis: vide ei⁹ deuotionē. Ancillā ſe dicit q̄ mater
eligit̃: nec repētina eſt exaltata ꝓmiſſione. Mrē eñ hu
milemq̄ paritura/humilitatē debuit ⁊ ipſa ꝓferre. Si-
mulq̄ etiā ſe ancillā dicendo: nullā ſibi prerogatiuā tā
Euſebius te grē vindicauit: quin faceret qḋ iubet̃. Euſebi⁹ etiā ea
dem v̄ba ptractās ad ꝓpoſitū dicit. Aliud q̄dē ⁊ aliud
in preſenti ſmone v̄ginis q̄s extollet apicib⁹: hic quidē
Hūilitas marie. cōſtātiā: hic obediētie promptitudinē. Alius ꝙ nō eſt al
lecta tam ſplendidis p magnū archāgelū ſibi ꝓmiſſis.
Ali⁹ ꝙ nō excelſit modū inſtātias vitādo: ſed equaliter
cauit ⁊ eue leuitatē/⁊ iobediētiā zacharie dicēs. Ecce an
cilla dñi ⁊c. Sic ḡ virgo maria ſub ancille noīe ſuā ꝓfite
Luce.i. batur humilitatē dicēs. Q: reſpexit humilitatē ancille
ſue: ecce eñ ex hoc beatā me dicēt oēs gñatiōes. Vnde
Auguſt. ⁊ Augu. in ſermo. aſſumptiōis eiuſdē dicit. O vera ma
rie humilitas: q̄ mater creatoris effecta/ancillā ſe nomi
nat. O vere marie humilitas: q̄ hoībus peperit deum:
mortalib⁹ edidit: vitā celos innouauit: mūdū purifica
uit: paradiſum aperuit: ⁊ hoīm animas liberauit. Fa
cta eſt marie humilitas ſcala celeſtis per quā deus de-
ſcendit ad terras. Quid enim eſt dicere: q: reſpexit hu
militatem ancille ſue: niſi quia acceptauit? Multi enim
in cōſpectu hoīm vident̃ humiles eſſe: ſed eoꝝ humili-
tas a deo non reſpicitur. Si enim veraciter eſſent humi
les: deinde ab hominibus ſe laudari non vellent: non
in hoc mundo: ſed in deo exultaret ſpiritus eorum ⁊c.
Iſto etiam modo ipſam ancillam dei filius confite-
tur nunc/dicēs patri. Saluum fac filium ancille tue.

Fac mecum ſignum in bonum: 1473
vt videant qui oderunt me ⁊ con
fundantur: quoniā tu dñe adiu-
uiſti me et conſolatus es me.

Hic ponit reſurrectionis vtilitatē. Vbi notādū ꝙ chri Reſurrectionis ſignū fuit ionas.
ſti reſurrectio fuit figurata per ſignū ione ꝓphete/vt ip̄e
xp̄s manifeſtat ꝙ ionas datus fuit iudeis in ſignū chri
ſti reſurrectiōis/dicēs Matth.12. Gñatio hec ſignū que Matt.12.
rit: ⁊ ſignū non dabit̃ ei niſi ſignū ione ꝓphe. Sicut eñ
ionas fuit in vētre ceti ⁊c. Et de h̄ ſigno loquit̃ hic xp̄s/
dicēs pr̄i. Fac mecū ſignū.ſ.ione ꝓphete.i.cōple me re
ſuſcitando qḋ illud ſignū figurabat. Et vide ꝙ chriſtus
hic ſe pr̄i equalē manifeſtat: q: q̄ pater facit: ⁊ fili⁹ facit:
Vñ dicit Ioañ.5. Pater me⁹ vſq̄ mō opat̃: ⁊ ego ope- Ioan.5.
ror. Sic ⁊ nūc dicit. Fac mecū ſignū. q: ſcʒ vna opatio
eſt pr̄is ⁊ filij. Vñ chriſtus inquātū deus/vna cū pr̄e ſu
ſcitauit ſe hoiem. Vñ dicit. Fac mecū ſignū in bonum.
i. fac ꝙ ſignū mee reſurrectionis alijs cedat in bonum.
quod ⁊ factū fuit: q: predicata chriſti reſurrectiōe: aliq̄
iudeoꝝ ⁊ gētiles chriſti fidē receperūt. Fuit ḡ reſurrectio
xp̄i ſignū in bonū: q: p ipām cōuerſio multoꝝ facta eſt:
⁊ p ꝯñs ſaluatio. Et hoc eſt qḋ ſequit̃. Vt videant q̄ me
oderūt ⁊ ꝯfundant̃. Oderūt xp̄m iudei ipm̄ pſequētes:
oderunt gētiles cultū idoloꝝ cultui chriſti preferētes:
Et vtriq̄ videntes quomō pater adiuuit chriſtū ipſum
reſuſcitādo: cōfuſi fuerunt.ſ. de chriſti perſecutione ⁊ de
idoloꝝ cultu: ⁊ ſic cōfuſi chriſti fidem receperunt. Cōfu Confuſiō penitētie.
ſio enim in ſcriptura multipliciter accipitur. pro cōtritio
ne peccatoꝝ. Cum eñ quis mente cōſiderat mala q̄ fe-
cit: qualiter deum ſummū bonū offendit: qualiter vitā
perdidit ⁊ meruit mortem eternā: merito in ſeipſo con-
funditur ⁊ erubeſcit: ⁊ ſic dolet ⁊ penitet ſe peccaſſe. Sic
eñ de tali cōfuſione penitentie/dicit̃. Hiere.31. Poſtq̄ͣ Hiere. 31.
conuertiſti me egi penitentiā: ꝯfuſus ſum ⁊ erubui. Vñ
Eccl.4. dicit̃. Nō ꝯfundaris pro aīa tua dicere verum. Eccl.4.
Eſt eñ cōfuſio adducens peccatū: ⁊ eſt ꝯfuſio adducēs
gloriā ⁊ gratiā. Que verba ad propoſitū tractās Ber Bernar.
nardus ait. Bon⁹ pudor eſt quo peccaſſe aut certe pec-
care cōfunderis: ⁊ tam diuinum q̄ͣ humanū tāto vere-
cundius reuereris aſpectum: quāto verius tam deū q̄ͣ
hoiem cogitas punitorē. Tātoq̄ grauius offendi a pec
cāte: quāto cōſtat ab illo lōgius eſſe omne petm̄. Huiuſ-
cemodi cōfuſio fugat opprobriū: parit gloriā: dum aūt
peccata oia adimit/aut dimiſſa penitēdo punit ⁊ expel
lit cōfitendo. qḋ ſi q̄s tātum cōpungit̃ intus: ſed tñ cōfite
ri cōfunditur: talis cōfuſio peccatū adducit: ⁊ gloriā de
cōſcientia pdit. q̄ñ malū qḋ ex profundo cordis cōpunc
tus conatur expellere: cōfuſionis ⁊ pudoris metus ob
tuſo labioꝝ oſtio: nō pmittit exire. Et ideo ſapiens ait.
Nō cōfundaris pro aīa tua dicere verū. Iſtā ḡ cōfuſio-
nem penitētie p ſignū ſue reſurrectionis xp̄s optat tā iu
deis q̄ͣ gētilib⁹/dicēs. Fac mecū ſignū.ſ.reſurrectiōis
in bonū: vt proſit infidelib⁹: vt ſcʒ ipſi videāt. Qm̄ tu
dñe adiuuiſti me ⁊ cōſolatus es me.ſ. me reſuſcitādo: ⁊
ſic confundantur penitendo. Hic moraliter potes no
tare ꝙ deus cū chriſto fecit pro nobis multiplex ſignū:
quia ipſum nobis dedit in ſignum placatiuum punitiuum ⁊ directiuum. vide in precedenti folio.

Fundamēta ei⁹ in mō- 1474
tibus ſanctis: diligit
dñs portas ſion ſuper
oia tabernacula iacob

¶ Iſte pſalmus talem habz titulũ. Filijs chore pſalm⁹
cãtici. Ad intelligentiã tituli opz preuidere de materia
pſalmi. Dicũt ğ aliqui hebreorũ. ꝙ iſte pſalm⁹ agit ad
litterã de ciuitate hieruſalẽ quã edificauit ſalomon eaz
triplici muro claudendo: ⁊ de tẽplo qḋ ibi edificauit in
mõte ſion mirabilis ſtructure. Sed hoc ſtare nõ põt: qꝛ
cum dicat᷑ infra Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. In
hebreo dr̃/ciuitas cela: qḋ ſignificat ppetuitatez a parte
poſt. Ciuitas autẽ ⁊ templũ qḋ edificauit ſalomon: nõ
durauit in ppetuum: qꝛ poſt ei⁹ edificationẽ p quadrin
gẽtos ⁊ viginti annos ꝑ nabuchodonoſor fuit ciuitas
4.reg.vlt. cum templo totaliter deſtructa: vt ptz. 4. Reg. vlt. Pro
pter qḋ alij dicunt ꝙ loquit᷑ iſte pſalm⁹ de ciuitate hieru
ſalem ⁊ tẽplo reedificandis p regem meſſiã: quẽ adhuc
ſperãt futurum: q̃ ſine cõparatione erunt glorioſiora q̃
Mõs ſion eleuabit᷑. fuerint tp̃e ſalomonis. Vñ dicunt aliq̃ hebreoꝝ ꝙ tẽpo
re meſſie mõs ſion eleuabit᷑ in altũ: qꝛ deus tres mõtes
altos ⁊ magnos trãſportabit ad montẽ ſion .ſ. montẽ ſi-
nai: montẽ thabor: ⁊ mõtem carmeli. ⁊ ſup iſtos eleua-
Eſa.2. bitur mons ſion: ſꝫm illud Eſa.2. Erit in nouiſſimis die
bus mons dom⁹ dñi in vertice montiũ: ⁊ eleuabit᷑ ſuper
oẽs colles. Iſte eñ tres mõtes ſancti dicunt᷑ .ſ. mons ſi-
Iudi.4. nai: qꝛ ibi lex fuit data p deum. Mõs thabor: qꝛ ibi fuit
oſtẽſa victoria ipſi barach cõtra hoſtes popli dei. Mõs
carmeli: qꝛ nõ ipſo ignis deſcendit de celo ⁊ deuorauit
3.Reg.18. holocauſtũ helie. ¶ In iſtis ergo ſanctis mõtibus ſic cõ
gregatis tp̃e meſſie (vt dicunt) fundabit᷑ ciuitas hieruſa
lem. Et hoc eſt qḋ in p̃ncipio hui⁹ pſalmi ait. [Funda
mẽta eius in mõtib⁹ ſanctis. Sed iſta opinio nullius eſt
momenti. Iſta eñ eleuatio mõtis domus dñi in vertice
mõtiũ: nõ intelligitur ſꝫm ſitũ: ſed ſꝫm dignitatẽ ⁊ gloriã.
ſcꝫ ꝓpter multa glorioſa q̃ ibi tp̃e chriſti facta fuerũt ma
iora quã in alijs mõtibus: vt puta ibi chriſtus in tẽplo
perſonaliter fuit preſentatus: ibi predicauit plunes ore
ꝓprio: ibi multa miracula fecit: ibi ſpiritũſanctũ aplis
miſit. Ibi primo in cena ſacramẽtũ eucharíſtie inſtituit
⁊ cõſecrauit. Propter eñ iſta glorioſe ibi facta ille mõs
domus dñi fuit eleuatus ſup omnes alios montes: nõ
quidẽ loco: ſed dignitate. Eſt etiaz illa opinio heretica:
qꝛ dicit in aduentu meſſie iſta fienda: ⁊ ſic negat chriſtũ
iã veniſſe: ſed adhuc ipm̃ dicit futurũ. ¶ Iſte pſalmus
ad litterã nõ agit de ciuitate hieruſalẽ terreſtri: ſed de ſpi
rituali: q̃ eſt chriſti eccleſia. Vñ hic ait glo. Pſalm⁹ iſte
breuis eſt in ỽbis: ſed magn⁹ põdere ſentẽtiarũ: qꝛ agit
de celeſti hieruſalẽ .i. de eccleſia: que ciuitas eſt ſpiritua
lis. Cui⁹ vna pars militat in terris: altera pars trium-
phat in celis: quã iſte pſalm⁹ cõmendat ſecũdũ preſen
tem ſtatũ ⁊ futuruz. ¶ Ex iſtis apparet tituli ſenſus. Fi-
lijs chore pſalm⁹ cãtici. pſalm⁹ eñ ſignificat opationẽ.
Et ſic dicit᷑ pſalm⁹ inquãtũ agit de eccleſia militãte que
adhuc manet in operationib⁹. Dicit᷑ etiã cãticuz: inquã
tum agit de eccleſia triumphãte: que letatur in deo cla-
re viſo. Sic ğ iſte pſal'. cãtici approprīatur filijs chore .i.
chriſti. vide ỽſi. 1431. Intentio tota pſalmiſte eſt nos
inducere ad amorez celeſtis. ¶ Iſte ğ pſalm⁹ diuiditur
in duas ptes: qꝛ primo agit de eccleſia militãte: ſecũdo
de triũphãte: ibi. Sicut letãtiũ oium. Prima pars diui-
ditur in quattuor: ſꝫm ꝙ ſtatum eccleſie militãtis deſcri-
bit ex quattuor .ſ. p̃mo a fundamẽti ſtabilitate: ſecũdo
ab vnionis charitate: ibi. Glorioſa. tertio a ciuiũ numero
ſitate: ibi. Memor ero. q̃rto a dñantis dignitate: ibi. Nũ
qḋ ſion. ¶ Quãtũ ad p̃mũ oſtẽdens ſtabile fundamen
tũ eccleſie dicit. [Fundamẽta eius in mõtibus ſanctis.
Vbi notãdum ꝙ p montes ſanctos apoſtoli ⁊ ꝓphe in
telliguntur: q̃ montes erãt p altitudinez ſcẽtie: quo pri
mo receperũt a deo ſicut mõtes primo radios ſolis reci
piunt q̃ valles. Sãcti autẽ dicunt᷑ ꝓpter vite ſanctitatẽ.
In iſtis mõtibus fundata eſt eccleſia iuxta modum lo-
quendi apoſtoli ad Ephe.2. qui fidelibus ex quibus Ephe.2.
cõſtat eccleſia dicit. Fũdati eſtis ſup fundamentũ apo-
ſtoloꝝ ⁊ ꝓphetarũ iſto ſummo angulari lapide xp̃o ie
ſu ⁊c. Vñ iſtũ textum tractãs Greg. ſup illo verbo Iob. Grego. 28
38. Vbi eras qñ ponebã fundamẽta terre: dicit. In ſcri- mor. c. 9.
ptura ſacra qḋ aliud fundamenta q̃ predicatores acci Fũdamẽ
pimus? Quos dũ prim⁹ dñs in ſancta eccleſia poſuit: ta eccleſie
tota in eis ſequẽtis fabrice ſtructura ſurrexit: vñ ⁊ ſacer- ſunt predi
dos legalis cũ tabernaculũ ingreditur: duodecim lapi catores.
des in pectore portare iubet᷑. Quia videlicet ſemetip̃m
pro nobis offerẽs põtifex noſter ieſus: fortes in ip̃o p̃di
catores exhibuit: duodecim lapides ſub capite in p̃ma
ſui corporis pte portauit. Sãcti itaqꝫ apli ⁊ ꝓ p̃ma oſtẽ
ſione ornamẽti lapides ſunt in pectore: ⁊ ꝓ p̃ma ſolidi-
tate edificij i ſolo fundamẽta. Vñ cũ pſalmiſta ſctãm ec
cleſiã in ſublimib⁹ apoſtoloꝝ mõtib⁹ fundari ꝯſpiceret/
dixit. [Fũdamenta ei⁹ in mõtib⁹ ſanctis. Cũ vero in ſa Fũdamẽ
cra ſcriptura fundamẽtũ in ſingulari dr̃: nullus ali⁹ ni tũ eſt xp̃s.
ſi ipſe dñs deſignat᷑: p cui⁹ diuinitatis potentiã nutãtia 1. corin. 3.
infirmitatis nr̃e corda ſolidant᷑: de quo paulus ait. Fũ Gloſa.
damentũ nemo aliud ponere põt p̃ter id qḋ poſituz eſt
xp̃s ieſus. Sic ⁊ iſtũ intellectũ hic ponit glo. dicẽs. [Fũ
mẽta ei⁹ in mõtib⁹ ſanctis .i. in aplĩs ⁊ ꝓphis ipſo ſum
mo angulari lapide xp̃o ieſu: q̃ ſolus eſt fundamẽtũ qḋ
nemo mutare põt. ¶ Sed hic eſt dubiũ: qꝛ ꝓnoia relati
ua ad aliud referũtur: vt cũ dr̃/hoc eſt nomẽ ei⁹. ly ei⁹ re-
fert᷑ ad aliq̃d precedẽs. Hic ğ ly ei⁹ ad q̃d refert᷑? Reſpõ
det pſalmiſta/ad ly ſion. Vt ſit ſenſus. Diligit dñs por Porte ſiõ
tas ſion ſup oĩa tabernacula iacob. Cui⁹ ſion fundamẽ ſunt ſacra
ta ſunt in mõtibus ſanctis. Sion nãqꝫ ſignificat eccleſiã menta no
rõne nois ⁊ opis: vt dictũ eſt ſuperi⁹ ỽ. 1128. et. 1350. et. ue legis.
1351. Sed q̃ ſunt porte ſion .i. eccleſie/niſi ipſa ſacramen
ta per que intramus eccleſiam: vt eſt baptiſmus ⁊c. Eſt
ergo ſenſus. [Diligit dominus portas ſion .ſ. ſacramen Tabnacu
ta eccleſie catholice: ſup omnia tabernacula iacob. ideſt la iacob
plus acceptat ſacramenta legis noue: q̃ omnia ſacra- ſũt ſacriſi
menta legis antique. Que vocantur tabernacula ia- cia legis an
cob: quia filij iacob illis ad cultum dei intrabant. tique.

Glĩoſa dicta ſũt de te: ciuitas dei 1475

¶ Hic cõmẽdat ciuitatẽ eccleſie a charitatis vnitate. In
veteri nãqꝫ teſtamẽto/⁊ in nouo ad cõmendationẽ eccle
ſie catholice multa glorioſa ſunt dicta. In antiq̃ nãqꝫ te
ſtamẽto a multis glorioſis cõmẽdata fuit eccleſia catho
lica: quandoqꝫ a formoſitate. Cañ.4. Tota pulchra es Cañ.4.
amica mea: ⁊ macula nõ eſt in te. Qui eñ pcti hꝫ macu Eccle glo
lã/nõ eſt de eccleſia. Quãdoqꝫ a caſtitate. Cañ.2. Sur- rioſa dicta
ge ꝓpera amica mea formoſa mea colũba mea. Colũ- Cañ.2.
ba eñ aial caſtiſſimũ phibet᷑. Qui eñ fornicat᷑ p idola
triã .ſ. aliq̃d diligẽs plus q̃ deũ/nõ eſt de eccleſia. Qñqꝫ
a cõtẽplatione. Cañ.3. Que eſt iſta q̃ aſcendit p deſertũ Cañ.3.
ſicut virgula fumi? qꝛ q̃ in iſtis infimis p amorẽ iacet/⁊
non eleuatur ad celeſtia: non eſt de eccleſia. Quãdoqꝫ
laudatur ab vnitate ⁊ concordia. Cañ.6. Vna eſt colũ Cañ.6.
ba mea: vna eſt matri ſue electa. Quam vnitatem fa-
cit charitas. Qui autem charitatis vnitatem non ha-
bet: non eſt de eccleſia. Iſta omnia dicta de eccleſia ſunt
glorioſa: ſed inter omĩa glorioſius eſt ꝙ ſit ciuitas dei.
ideſt vnita per charitatem in deum. Nam ciuitas idem
eſt quod ciuium vnitas. Vult ergo pſalmiſta dicere/
quãuis de eccleſia multa glorioſa ſunt dicta: tamen in-
ter omnia glorioſa que de ipſa ſint dicta: hoc eſt glorio-
ſius ꝙ eſt charitate vnita: quod per nomen ciuitatis
oſtendit/dicẽs. [Ciuitas dei. Nam ciuitas idem eſt ꝙ
ciuium vnitas. De ciuitate autem eccleſie dicitur ꝙ in Eccleſie
principio iſtius ciuitatis. Actuũ.4. Multitudinis aũt vnitas.
credentiũ erat cor vnũ ⁊ aĩa vna: ⁊ oĩa erant illis cõia. Actuũ.4.
Et hinc ẽ ꝙ ciuitas eccleſie hodie vilipẽdit᷑: qꝛ i ip̃a cha

ritatis vnitas minuitur. Nota ergo q ecclesia merito di
catur ciuitas: q2 ad modũ vere ciuitatis vnum principě
chriſtũ habet. vnitatě ciuiũ p charitatez continet: & ſuos
ab hoſte maligno defendit. Et hanc ciuitatez eccleſie ex
iudeis & gentibus edificatam preuidit hieremias/dicěs.
Hiere. 31. Ecce dies veniunt dicit dominus: & edificabitur ciuitas
domino a turre ananahel vſq3 ad portam ãguli. Qó de
Grego.25. ciuitate eccleſie exponit Grego. dicens. Ciuitatem quip
mor. c.11. pe eſſe dñi ſanctam eccleſiaz nullus ignorat. Ananahel
Ciuitas ec vero grā dei interpretatur. In angulo autě duplex pa-
cleſie. ries iungit. Ciuitas ĝ dñi a turre ananahel vſq3 ad por
taz anguli edificari perhibet: q2 ſancta eccleſia a celſitu
dine ſupne grāe inchoans/vſq3 ad ingreſſum ſuſceptio-
nemq3 vtrorũq3 populoꝝ: iudaici vz atq3 gẽtilis dilata
tur. Ante eñi aduẽtũ dñi ſolos iudeos continebat ciues:
Hiere.39. ſed p chriſtũ gẽtibus eſt apta. Vñ Hiere.39.dr. Apta eſt
ciuitas: & ingreſſi ſunt oẽs principes regis babylonis: q
ſcz erãt gẽtiles. ¶ Et attende q iſta ciuitas eccleſie bello
extrinſeco agitabat.ſ. ab hereticis & infidelib9: mõ autě
qó deteri9 eſt/bello intrinſeco īpugnat ab illis.ſ. q no
men chriſtiani retinẽt: & q filios eccleſie ſe dicũt. De ex-
Job.24. trinſecis eñi pſecutoribus/dr Job.24. De ciuitatib9 fe-
cerũt viros gemere. Qó ad ꝓpoſitum exponěs Grego.
Grego.16. dicit. Quia ciuitates a cõuiuẽtib9 populis appellant:
mor.c.25. nõ inuenienter ciuitatum noie vere fidei eccleſie ſunt deſi
gnate: q in ſingulis mundi ptib9 poſite: vnã catholicaz
faciunt eccleſiã: in qua fideles oẽs de deo recta ſentiě
tes cõcorditer viuũt. Et ſubdit.cap.26. Heretici ĝ q2 p
uerſis ſepe huius mũdi potětibus adherětes/bonoꝝ ſo
cialem vitã atq3 cõcordiã pſequunt: recte nunc de ipſis
dr. Fecerũt de ciuitatib9 viros gemere. Quos recte bea
tus iob noiat viros: q2 illos magis heretici extinguere
ambiunt/q pfectis greſſibus p viam dei nõ fluxe ſed vi
riliter currunt. Sine impugnatiõe hereticoꝝ nõ fuit edi
ficata ciuitas eccleſie: & tamě ipſi eã nõ ſuparuerũt. Qó
Eccl.38. bene predixit ſapiens dicěs. Sine his non edificabitur
ciuitas: & nõ inhabitabunt ipſi.ſ. heretici: & in eccleſiam
nõ trãſilient. Sed heu qó magis dolendũ eſt: q2 iam ho
die ceſſauit hereticorum impugnatio: & ipſa a ꝓprius &
domeſticis filiys q eius lacte ſunt nutriti: & de ſtatu pau
pertatis ad chriſti patrimoniũ vocati: qó ꝓbatione nõ
indiget experientia docente: ipſam pſequuntur & impu
gnãt. Qó totũ huius ciuitatis principibus videt impu
Eſa.1. tare eſaias: cum de iſta ciuitate predixit. Quõ facta eſt
meretrix ciuitas fidelis plena iudicij. Iuſticia habita-
uit in ea: nunc autě homicide. Argentũ tuũ verſum eſt
in ſcoriam. vinum tuũ mixtum eſt aqua. principes tui
infideles/ſocij furum: omnes diligunt munera &c.

1476 **Memor ero raab et babylonis: ſcientium me.**

¶ Hic cõmendat eccleſia a ciuiũ numeroſitate. Vbi pri
mo ſciendũ q dria eſt inter legě antiquã/& legě euãgeli
cam: q2 antiqua oibus gẽtibus nõ fuit diuulgata: ſed ſo
Ps.197. lum iudeis. Vnde dr ps.147. Nõ fecit taliter omni ge
nerationi: & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis. Lex vero
euãgelica oibus indifferenter tradita fuit & publicata.
Mar.vlti. Vnde apl's ait xp̃s. Eũtes in mũdum vniuerſum pre
dicate euãgeliũ omni creature. Qui crediderit &c. q ve-
ro nõ crediderit cõdemnabit. Et p talem publicationez
auctus eſt numerus fideliũ p orbez. vnde hic noiantur
aliqui populi exiſtětes circa terrã ꝓmiſſionis: p quos &
alij p orbem diſpſi intelligunt. Vnde ait. Memor ero
raab. Vbi nota q raab hic poteſt eſſe nomě ꝓprium vel
appellatiuũ. Et tamě quocũq3 modo intelligatur: p ra
Raab ſigt ab vult intelligere populum gentilě ad fidě cõuerſum.
gentiles. Raab eñi & babylon nõ ptinent ad populũ iudaicũ: ſed

ad gẽtilem. Nam raab fuit quedã meretrix in hiericho:
vt habetur Joſue.2. que recepit in domo exploratores Joſue.2.
populi dei & ipſos abſcõdit/& tute emiſit. Cui dictũ eſt:
vt ſignũ coccineum in feneſtra ſue dom9 poneret qñ ci-
uitas caperetur quo ſigno dom9 eius cognoſceret: & ſic
ſaluaretur. Qó & ſic factũ eſt: & ſaluata fuit ipſa & dom9
eius. Et p hanc ſignificat eccleſia gentiũ que olim mere
trix fuit: q2 cum idolis fornicabat. Modo autem ſignũ
coccineum habet in feneſtra: q2 ſignum ſanguinis chri
ſti apte portat in fronte. Et de iſta meretrice cõuerſa do-
minus phariſeis ſupbientibus/dicit. Publicani & mere Math.21.
trices precedent vos in regnum dei. vt ait glo. iuxta eũd Gloſa.
nominis interpretationě raab ſignificat gětes. Interp-
tatur eñi latitudo vel impet9. Hec ſunt gětes q late & im-
petuoſe euagabãtur p vitia. Secundũ aũt Hieronymũ Hierony.
raab hic nõ eſt nomě ꝓprium illius mulieris predicte:
ſed eſt nomen appellatiuũ: & ſignificat ſupbiam. Vnde
p ipſam deſignat populus egypti: q2 tp̃e moyſi p ſuper
biam maxime deo fuit rebellis. qui tñ poſt chriſti aſcen
ſionem humiliter fidě ſuſcepit catholicã ad predicatio-
ně beati marci: ſicut ethiopes p predicationě beati mat
thei. De egyptiis ĝ dicit. Memor ero raab.i. egypti gě
tilis. Et babylonis. Duas eñi ciuitates precipue po- Babylon
nunt doctores.ſ. hieruſalě & babyloniã. Per hieruſalem ſigt gětes.
intelligětes cõgregationem bonorũ: p babyloniã vero
maloꝝ. ita q omnes boni ſpectant ad hieruſalem: mali
autě oẽs ad babyloně: vt oſtědit Auguſti.1. de ci.dei. Auguſti.
Dicat ĝ. Memor ero raab & babylonis.i. populi gěti
lis: ſcientiũ me.i. q2 ſcient me & cognoſcět p fidem. Me-
mor eñi iſtarũ nationũ fuit deus: quãdo apoſtolos ſan
ctos eis miſit fidě chriſti predicare. Vñ Apoc.16. dicit. Apoca.16
Babylon ciuitas illa magna venit in memoriaz ante
deũ. Per hoc eñi nihil aliud pſalmiſta vult oſtendere:
niſi q ciuitas eccleſie non ſolum ex iudeis conſtat: ſed
amplius ex gentibus que fidem ſuſceperunt.

Ecce alienigene & tyrus & populus ethiopum: hi fuerunt illic. 1477

¶ Hic ad eundě intellectũ alias nationes noiat ad fi-
dem cõuerſas: p quas eodem modo intelligit populuz
gentilě: qó ex nominũ interpretatiõe patere põt. Nã ty Tyrus ſigt
rus interpretat anguſtia: & ſignificat gětes q fuerunt in gentes.
anguſtia vitioꝝ idolis ſeruiětes. Sicut eñi dominari in
ferioribus letitiã infert: ſic inferioribus ſubijci/anguſtiat &
tribulat mentě. Sed idola manu hoim facta ſunt eis in
feriora: qbus tñ gětes ſubijciebãtur: & ideo in anguſtia
erant. ſed de illa anguſtia venerunt ad aliã.ſ. ad angu-
ſtiam penitětie ꝓ peccatis. Ad tyrum ĝ p fidez dñs iuit.
Math.15. Seceſſit ieſus in ptes tyri. Et popul9 ethio Math.15.
pum. Iſti fuerũt ad fidě per beatũ mattheũ adducti: vt Ethiopes
dictum fuit ſuperi9: ethiopia preueniet man9 ei9 deo. vi ſigt gětes.
de ſupra v.1081. Per ethiopes autě intelligit gětilě po
pulũ tenebris pctõꝝ obſcurũ. Nã ethiopes tenebroſi vel
obſcuri interptant. De oib9 ĝ iſtis pplis dicit. Hi fuert
illic.i. in eccleſia ducti p fidem. Ex qb9 oib9 oſtendit nu
meroſitatě ciuiũ eccleſie catholice: q tñ ãte ſolũ in iudea
pſiſtebat. ¶ Nota aũt q vbi nos habem9. Hi fuert illic.
In hebreo & in tranſlatiõe Hiero. habet Iſte nat9 ẽ ibi. Et
eſt ſnia: q2 ly iſte referit ad quẽlz pplm pdictũ: vt ſit ſen-
ſus. Iſte.i. qlibz ppl's de pdictis ad eccleſiã recept9: nat9
eſt ibi.i. renat9 p baptiſmũ: ſicut ſaluator ait. Niſi qs re Joã.3.
nat9 fuerit ex aqua & ſpũſctõ: nõ põt introire regnũ dei.

Nunquid ſion dicet homo & homo natus eſt in ea: et ipſe fundauit eam altiſſimus. 1478

¶Hic oſtenditur nobilitas eccleſie ex dominãtis digni
tate: q2 ſcz chriſtus ipſam regit ꝛ gubernat. Et pmo chri
ſtus in ea natus demõſtratur: ſecũdo ei⁹ natiuitas pu-
blicat̃:ibi. Dñs narrabit. In hebꝛeo autẽ hic dicit̃. Nun
quid ad ſion dicet hõ. Ex quo apparet ꝙ nõ eſt ſenſus/
ꝙ ſion dicat illa verba:ſed ꝙ dicant̃ ipſi ſion. Et ſic ly ſi-
on eſt caſus datiui. Ut ſi talis conſtructio. [Nunqd hõ
dicet ſion vel ad ſion. Et qd dicet ipſi ſiõ. ſubdit. [Et q2
Hõ ioan-nes bapti-ſta. homo natus eſt in ea. Uñ ly prim⁹ hõ ꝗ dicet ipſi ſion/
intelligit̃ ioãnes baptiſta chriſti precurſoꝛ: ꝗ ipſi ſion.i.
populo iudeoꝝ chriſti nũciauit aduentũ. Et de iſto ho
Joañ.1. mine dr̃ ad litterã. Fuit homo miſſus a deo:cui nomen
erat ioãnes. Hic venit in teſtimonium ꝛc. Hic enim an-
nunciauit iudeis verbũ hoiem factum/dicẽs. Poſt me
venit vir ꝗ ante me factus eſt ꝛc. Et ego vidi ꝛ teſtimo-
Joañ.1. nium phibui:q2 hic eſt filius dei. Et vide modũ loquẽ-
Hõ xpũs. di qd dicet. [Hõ natus eſt in ea. Cum eñ hõ ꝓprie dica
tur qui viuit ſm dictamẽ rõnis: vt dictum vt ſupeꝛi⁹ vſi.
558. quomõ homo ꝗs appellat̃ dum adhuc in ventre
matris ſubſiſtit? Sed hoc ꝓpꝛium fuit xpo: ꝗ in pꝛimo
inſtãti ſue cõceptiõis in vẽtre matris pfect⁹ fuit vir ꝛ hõ:
vt dictum fuit ſuperi⁹ vſi. 657. Dicit ǵ. [Homo natus
eſt in ea.i. in virgine maria. Iſto eñ modo loquẽdi de
Math.1. iſta ciuitate ſion dixit angelus ad ioſeph. Qḋ eñ in ea
Maria vir-go fũdata a chriſto. natuz eſt: de ſpirituſctõ eſt. Sequit̃. [Et ipſe fundauit
eã altiſſimus. ſ. chriſtus: ꝗ vt verbũ eſt altiſſimus: ꝗ vir
ginem mariã fundauit: q2 inquãtum de⁹ ipſaz creauit:
ſed inquãtum hõ poſtq̃ fundata: in ea fuit natus: ipſa
Eccl. 24. dicẽte. Qui creauit me:requieuit i tabernaculo meo. ¶Et
nota ꝙ creationẽ beate marie/dicit fundationẽ: funda-
mentum eſt fortitudo rei: ꝛ ſic rẽ fundare eſt ipſam fortẽ
facere ꝛ firmã. Quãdo ergo aĩa beate vginis fuit crea-
ta: tunc fuit fundata: q2 per filiũ dei ſic fuit ꝯſecrata ꝛ in
gr̃a ſtabilita vt nunq̃ peccare poſſet: vt dictuz eſt ſupra
verſi. 428. ¶Uel aliter: vt per ly eã intelligatur ſyna-
goga: in qua natus eſt chriſtus ꝗ fundauit eccleſiã: de
Math. 16. ſeipſo dicente. Sup hãc petrã edificabo eccleſiã meam.

1479 Domin⁹ narrabit in ſcripturis
populoꝛum: et pꝛincipum hoꝛuz
qui fuerunt in ea.

¶Hic ponitur ipſius chriſti natiuitatis p orbẽ predica
tio. Ubi per ſcripturas populoꝛuz/intelligit ſcripturas
euãgelioꝝ ꝗ dicunt̃ ſcripture populoꝝ: q2 oĩbus popu-
Mar.vlti. lis ſunt predicate. Mar. vlti. Predicate euãgeliũ omni
creature. Et dicit de chriſto. [Dñs narrabit: ꝛ non dñs
ſcribet: q2 chriſtus euãgelium nõ ſcripſit: ſed bene pꝛedi
Math. 9. cauit. Math. 9. Circuibat ieſus oẽs ciuitates predicãs
euãgelium regni dei. Uerũ ꝛ ſi ipſe nõ ſcripſit euãgeliũ:
tamẽ apoſtolis ꝗ illud ſcriberẽt inſpirauit: ideo ſubdit.
[Et pꝛincipuz ꝗ fuerunt in ea. Per principes intelligit
Ps. 44. apoſtolos. ps. 44. Cõſtitues eos principes. Eſt ǵ ſen-
ſus. [Dñs ieſus chriſt⁹ narrabit. ſ. natiuitatẽ ſuã ꝛ alia
myſteria per ſeipm̃ predicando. narrabit etiam p alios
euãgelia ſcribẽdo: ꝗ oĩbus populis dirigunt̃. Et ſic nar
rabit in ſcripturis populoꝝ: que ſcripture ſunt pꝛĩcipuz
ꝗ fuerũt in ea.i. ꝗ ſcripture euangelioꝝ fuerũt ſcripture
aploꝝ ꝗ fuerũt i ea. ſ. eccleſia facti pꝛĩcipes. ¶Et aduer-
te/ꝙ nõ fuit cõtentus chriſtus ꝙ euãgeliũ predicaret̃/ni
ſi etiã in ſcripturis poneretur: q2 vſq3 ad finem mundi du
Scriptu-ra manet: locutio trã-ſit. raturũ erat. Sicut autẽ ait Greg. 11. moꝝ. c. 24. Omne
qḋ loquimur trãſit: qḋ vero ſcribim⁹/manet: ideo dictum
fuit ioanni. Apoca. 1. Qḋ vides in libꝛo ſcribe.

1480 Sicut letãtiũ oĩm hitatio ẽ in te.

Ciuitas glorie. ¶Hic cõſequẽter agit de eccleſia triumphãte: in qua eſt
perpetua laus letitia/gloꝛia ꝛ ſecuritas felicitatis. De
qua nunc dicit loquẽs in pſona beatoꝝ. Oium noſtrũ
habitatio eſt in te ſicut letantium. Ubi ly ſicut q̃uis quã
doq3 ſignificet ſimilitudinẽ ꝛ nõ rei veritatẽ: hic autem
ſignificat maxime rei veritatẽ: ſicut. 1. Joañ. 2. Uidebi 1. Joañ. 2.
mus eũ ſicuti eſt. Hec autem ciuitas eccleſie triumphã-
tis quãte ſit letitie ꝛ iocũditatis/clare figurat̃ Apoc. 21.
vbi ait ioãnes. Oſtẽdit mihi angelus ciuitatẽ ſanctam Apoca. 21.
hieruſalẽ habentẽ claritatẽ dei in ſe: que habebat murũ
magnum ꝛ altũ habentẽ poꝛtas duodecim: ab oꝛiente
poꝛte tres: ab occidente poꝛte tres: ab auſtro poꝛte tres:
ab aquilone poꝛte tres. Uide iſtã figuram expoſitã in
littera ciuitas. De letitia ſctõꝝ vide ꝯrg. 1054.

Domine deus ſalutis 1481
mee: in die clamaui et
nocte coꝛam te.

¶Iſte pſalmus ſatis extraneuz habet
titulũ qui talis eſt. Cãticum pſalm⁹ fi
lijs choꝛe in finẽ pꝛo melech ad reſpõdendũ intellect⁹
heman iſraelite vel ezraite. Secundũ eñ ꝙ hic ait ma-
giſter: licet quãdoq3 tituli pſalmoꝝ eandem impoꝛtent
ſententiã: tñ quãdoq3 in verbis variãtur pꝛo leuãdo fa
ſtidio: q2 varietas multotiẽs faſtidiũ tollit. ¶Quãtũ Hemã vel
ergo ad itellectũ litteralẽ tituli ſciẽdũ/ꝙ iſtũ pſalmũ fe- aman.
cit heman vel aman iſraelita vel ezraita. Naz vt habet̃
Geñ. 38. Judas filius iacob genuit duos filios de tha- Geñ. 38.
mar nuru ſua. ſ. phares ꝛ zarã. Deſcẽdẽtes aũt ab iſto za
ran ezraite dicebãtur. Sic ǵ iſte heman q2 deſcẽdit de za
ran dicebatur iſraelita: q2 ab iſrael deſcenderat. Diceba
tur etiã ezraita: q2 de ipſo zaran deſcẽderat: ꝛ hic habuit
ſpiritũ ꝓpheticũ/ꝛ multos pſalmos fecit. ¶Itez ſciẽdũ
ꝙ melech vel mahalath nomen eſt hebꝛaicũ: ꝛ eſt nomẽ
cuiuſdam inſtrumẽti muſici: in quo iſte pſalmum cãta-
bat. Quãdo autẽ iſte pſalm⁹ cantabatur/heman ꝗ erat
pꝛeceptoꝛ/incipiebat: ſed choꝛus qui. ſ. erat de filijs cho
re reſpõdebat. ¶Itez aduertendũ ꝙ iſte pſalm⁹ quo ad
litterã agit de tribulationib⁹ ꝛ preſſuris quas paſſi fue-
runt iudei in captiuitate babylonie: quas preuidẽs hic
ꝓpha predixit. Tribulatio autẽ ꝛ aduerſitas monet ad
opa bona ꝛ exultationẽ mentis. Et ideo iſte pſalm⁹ dr̃
cãticũ quo ad letitiã mentis quã ingerit tribulatio exte
rioꝛ: ꝛ dr̃ pſalm⁹ quãtũ ad bonã operationẽ/ad quã tri
bulatio nos excitat. Eſt ergo tituli ſenſus iſte. Cãticum
hoc pſalmi in finẽ nos dirigẽs/eſt intellectus aman iſra
elite vel ezraite.i. eſt factus ab ipſo aman declarãs intel
lectũ eius de tribulationib⁹ quas paſſuri erant iudei in
babylone. Et eſt pꝛo melech.i. in illo inſtrumẽto muſi-
co decãtãdus erat. Et hoc dirigit̃ filijs choꝛe ad reſpon-
dendũ: q2 filij choꝛe faciebãt vnũ choꝛum: ꝛ ſic habebãt
reſpõdere ipſi heman inchoãti pſalmũ. ¶Ex pꝛedictis
ergo ꝗ ad litterã apparet actoꝛ ꝛ materia pſalmi. Quia
aman vel heman ezraita fecit iſtũ pſalmũ/orãs dñm ꝓ
liberatiõe populi iſrael a preſſura captiuitatis babylo-
nie. Et ſm hoc iſte pſalm⁹ diuidit̃ in ptes duas: q2 pri-
mo implorat diuinã miſerationẽ: ſecundo ad hoc indu
cit multiplicem rõnẽ: ibi. Q2 repleta eſt ꝛc. ¶Quãtum
vero ad ſpiritum ꝓpheticũ iſte pſalmus agit de paſſiõe
chriſti. Unde ad intellectũ tituli/ſciendũ ꝙ iſte pſalm⁹
dr̃ canticũ ꝛ pſalm⁹: canticũ/ q2 chriſti paſſio fuit cauſa
nr̃e liberatiõis/vñ exultare debemus. pſalmus/q2 paſ
ſio chriſti nos excitat ad ipſum imitãdũ per bonã ope-
rationẽ. Melech autẽ interpꝛetatur choꝛus/ꝛ ſignificat
vnitos in charitate ꝛ cõcoꝛdia. Filij choꝛe ſignificant fi
lios crucifixi: vt ſupra dictũ ẽ. Eſt ergo tituli ſenſus hic.
Hic eſt intellectus aman iſraelite.i. illi⁹ ꝗ fecit iſtũ pſal
mum: q2 hic expꝛeſſit intellectũ ſuũ de chriſti paſſiõe: ꝗ

intellectus dicitur cãticum: pſalm⁹/ q₃ paſſio chriſti hic
explicata nos monet ad letitiã ⁊ bonã operationem. Et
eſt in finẽ. ſ. in chriſtũ nos dirigens. Et eſt filys chore. ſc₃
filys crucifixi ad reſpõdẽdũ. ſ. chriſto: nõ quidẽ verbis/
ſed operibus: vt ſicut ille ꝓ nobis paſſus eſt: ita ⁊ nos
pro noie ei⁹ pati nõ formidemus. Sic eñ petrus. 1. pe-
1. petri. 2. tri. 2. ait. Chriſtus paſſus eſt pro nobis: vobis relinquẽs
exemplũ vt ſequamini ⁊c. Et hoc pro melech. i. in cho-
ro ⁊ charitatis cõcordia: q₃ aliter nihil valeret: dicente
1. corin. 13. aplo. Si tradidero corpus meũ ⁊c. charitatem autẽ nõ
habeã ⁊c. Tota autem hui⁹ pſalmi intentio eſt nos ad
chriſti imitationẽ paſſiõis inducere. ¶ Diuidit autem
iſte pſalm⁹ in tres ptes: q₃ circa ſuã paſſionem chriſtus
tria facit: q₃ primo adiutoriũ patris orãdo poſtulat: ſe-
cũdo ſuam paſſionẽ explicat: ibi. Q₃ repleta. tertio oſtẽ
dit quos ſua paſſio nõ ſuſcitat: ibi. Nunqd mortuis. q̃r
to oſtendit qd paſſio ſuis electis cõferat: ibi. Et ego ad
te. Prima in duas: q₃ chriſtus primo exprimit ſuam ora
tionẽ: ſecundo petit exauditionẽ: ibi. Intret. ¶ Quãtum
ad primũ chriſtus ait patri. [Dñe de⁹ ſalutis mee. Ubi
nota ꝙ realiter chriſtus orando clamauit ad patrẽ/ ⁊ in
ps. 21. die ⁊ in nocte. Et hoc eſt qd dicit ps. 21. Deus meus cla
mabo per diẽ ⁊ nõ exaudies: ⁊ nocte ⁊ nõ ad inſipientiã
Dies p ſpſ mihi. vide vſ. 292. ¶ Uel aliter: vbi aduertendũ/ ꝙ ſcri
tatis: nox ptura per diẽ accipit ſtatũ proſperitatis: ⁊ per noctẽ ſta-
aduerſita tum aduerſitatis. Sic eñ accipitur ps. 41. In die man
tis. dauit dñs miſericordiã ſuã: ⁊ nocte cãticũ eius. vide ſu
Grego. 4. pra vſ. 698. Unde Grego. ait. 4. mor. cap. 17. Quaſi
mor. c. 17. dies quedã eſt cu₃ mũdi proſperitas arridet. Sed dies
iſte in noctẽ deſinit: q₃ ſepe tẽporalis proſperitas ad tri
bulatiõis tenebras pducit. Hunc diẽ ꝓſperitatis ꝓpha
Hiere. 17. deſpexerat cum dicebat. Diẽ hois nõ concupiui: tu ſcis.
Hãc tribulationis noctẽ poſtremo incarnationis ſue tẽ
pore dñs ſe paſſurũ nunciabit: cum ꝑ pſalmiſtam q̃ſi ex
ps. 15. preterito diceret. Uſq₃ ad noctem increpuerũt me renes
mei. Sic ergo proſperitas dicit dies: ⁊ aduerſitas nox.
clamauit ¶ Ad ꝓpoſitũ ḡ chriſtus clamauit ad patrẽ in die ⁊ no
xps i die ⁊ cte. Ipſe eñ vtriuſq₃ ſtatus ſummũ habuit gradũ. Nul
nocte. lus eñ proſperitatis gradũ altiorẽ habuit eo qui ad tã
tam aſſumptus fuit gloriã ⁊ gratiã: vt in primo inſtanti
ſui eſſe/ verus de⁹ eſſet ⁊ omni gr̃a plenus: ⁊ nõ pri⁹ ha
buit eſſe ꝙ felicitatem. Ipſe etiã ſummũ gradum in hoc
mũdo habuit aduerſitatis: q₃ nullus eo ampli⁹ in car-
ne fuit paſſus. Et tñ in vtroq₃ ſtatu ſemper clamabat ad
patrẽ: in ſtatu proſperitatis gr̃as agens ⁊ laudãs deum.
ps. 56. ps. 56. Clamabo ad deum altiſſimũ ad deũ q benefecit
mihi. Clamauit in ſtatu aduerſitatis deum inuocãdo.
Luce. 23. Luce. 23. Clamãs voce magna ieſus ait. In man⁹ tuas
dñe cõmendo ſpiritum meũ. Bene ergo ieſus dicere põt.
[Dñe deus ſalutis mee: in die clamaui ⁊ noctẽ coram te.
De multiplici autem clamore chriſti. vide verſi. 599. et.
1092. Iſtum vſum ad ſenſum predictũ exponit glo. de
chriſto/ dicẽs. [Domine deus ſalutis mee in die clama
ui ⁊c. quia in letis ⁊ rebus aduerſis orauit chriſtus.

1482 Intret in cõſpectu tuo orõ mea: inclina aurẽ tuã ad precẽ meam.

¶ Hic poſtulat ſue orationis exauditionẽ. Ubi aduer
tendũ ꝙ ſpecio. cis. verbũ/ idẽ eſt ꝙ videre vel cõſidera-
Cõſpectus re: ⁊ inde cõſpectus q̃ſi ſimul viſus. Et ſic cõſpectus dei
dei duplex. dr ſimul oium viſio: q₃ eius ſapientia oia nude videt ⁊
ps. 118. clare. ps. 118. Omnes vie mee in cõſpectu tuo. Uñ glo.
Hebre. 4 ſuper illo verbo. Oia nuda ⁊ apta ſunt oculis eius: ait.
q. d. Nulla creatura in cõſpectu dei eſt inuiſibilis: q₃ oia.
ſ. celeſtia terreſtria ⁊ inferna ei nuda ſunt ⁊ apta. i. diſco-
operta reuelata ⁊ manifeſta: q₃ ex omni pte plene viſa:
oculis eius. i. cõſpectui ⁊ viſioni eius: ad quẽ nobis eſt
ſermo. i. cui oportet nos reddere rationẽ de omib⁹ ope-
ribus ⁊ cogitationib⁹ ⁊ intẽtiõibus nr̃is. Unde ps. 118.
Meditatio cordis mei in cõſpectu tuo ſemper. ¶ Ad ꝓ ps. 118.
poſitum ḡ idem eſt cõſpectus dei/ ꝙ ſimul cogitatio dei.
Cognitio autem vel ſcire dei eſt duplex. ſ. viſionis ⁊ ap
probatiõis. Primo modo oĩa deus cognoſcit bona ⁊
mala. Quãtum ad ſecundũ modũ mala nõ cognoſcit:
ſed ſolũ illa que approbat. Sic eñ fatuis vginibus dr.
Amen dico vobis neſcio vos. Sic cõſimiliter dicim⁹ cõ Math. 25.
ſpectum vel ſimul aſpectũ dei duplicem. ſ. cognitionis:
⁊ ſic oia in cõſpectu eius ſunt. ⁊ approbatiõis: ⁊ ſic ſolum
illa ſunt in cõſpectu eius q approbat/ nõ aũt mala. Uñ
Iob. 13. dr. Uias meas in cõſpectu eius arguã. q. d. hoc Iob. 13.
approbat. Nõ eñ veniet in cõſpectu ei⁹ ois hypocrita.
q. d. hypocritã nõ approbat. Iſto ḡ mõ qd eſt orõnẽ itra
re in cõſpectu dñi: niſi orationẽ ſibi eſſe placitã ⁊ appro
batã ⁊ ab eo exaudiri? Et hoc eſt qd hic ait glo. Ingreſ- Gloſa.
ſus orõnis in cõſpectu dñi approbatio eius eſt. ¶ Cõſe-
quenter hoc idẽ alijs vbis repetit/ dicens. [Inclina au
rem tuã ad precẽ meã. Inclinatio autẽ auris dei ad pre
ces nr̃as/ eſt miſericors eius exauditio. Qui eñ aliquẽ
vult exaudire porrigit ſibi aurem: ſed ab illo quem nõ
vult exaudire auertit. Auris eñ dei dr eius gr̃a. vide ſu
pra vſ. 870. et. 1159. In hoc etiã qd dicit/ Inclina aurẽ
tuã ⁊c. notat humilitatem orõnis. vide vſ. 190. et. 457.
Hic aũt notat glo. magnã vtutẽ orõnis dicẽs. Uirt⁹ ma Orationis
gna pure orõnis hic notat: q q̃ſi qdã pſona ad deũ itrat virtus.
⁊ mãdatũ peragit: q caro pertingere neqt. Quãte autẽ vir
tutis ſit conſpectus dei erga nos. vide ſupra vſi. 686.

Quia repleta eſt malis aĩa mea: ⁊ vita mea inferno appropinq̃uit. 1483

¶ Hic chriſtus explicat ſuã paſſionẽ: quã chriſtus gra-
uiſſimam oſtendit ex multis: primo ex penarum multi
plicitate in principio: ſecũdo ex opprobrioſa reputatio
ne: ibi. Eſtimatus ſum. tertio ex corporali vulneratiõe:
ibi. Sicut vulnerati. q̃rto ex iniquorũ aſſociatione: ibi.
Poſuerunt. quinto ex adiutorij priuatione: ibi. Super
me cõfirmatus. ſexto ex diſcipulorũ diſpſione: ibi. Lõge
feciſti. ſeptimo ex ſui diſcipuli ꝑditione: ibi. Traditus.
octauo ex mortis turpiſſime cõdemnatiõe: ibi. Clama-
ui. ¶ Quãtum ḡ ad primũ narrat grauitatẽ ſue paſſio-
nis ex dolor ⁊ penarũ multiplicitate dicẽs. [Quia re
pleta eſt malis aia mea. Duo enim ſunt gñra malorũ. ſ.
culpe ⁊ pene. Primũ nõ poteſt eſſe ſine ſecũdo: q₃ oñe
peccatũ pena eſt: ſed ſecundũ bene põt eſſe ſine primo:
nõ ſimpliciter: q₃ ois pena ſi iuſta eſt/ eſt peccati pena:
ſed in pſona patiente: q₃ qs innocens pro pctõ alterius
mala pene pati poteſt. Et de iſto ſecũdo genere malorũ
ait chriſtus. [Quia repleta eſt malis. ſc₃ pene aia mea:
q₃ tpe ſue paſſionis oibus malis quib⁹ qs põt repleri:
repletus fuit chriſtus ⁊ oib⁹ modis paſſus. vide ſupra
vſicu. 21. Et hoc eſt qd chriſtus dicit. Triſtis eſt aia mea Math. 26.
vſq₃ ad mortẽ. Unde glo. Nõ peccatis: ſed dolorib⁹ re- Gloſa.
pleta fuit aia chriſti. Uel etiã repleta fuit malis: q₃ omi
bus vitijs ⁊ peccatis alior ꝯpatiebat. Repleta eſt ergo
malis aia mea. q. d. malis pereuntis populi cõpatior/
dum trador ad mortem. Et hoc eſt qd ſubdit. [Et vita
mea inferno appropinquauit. q̃ſi dicat. quia trador ad
mortẽ ꝑ qd aia mea appropinquauit ad infernũ: quia
ſtatim ſeparata anima in infernum appropinquaue-
rit vel deſcenderit anima chriſti. vide verſiculo. 108.

Eſtimatus ſum cũ deſcẽdẽtib⁹ in lacũ: factus ſum ſicut hõ ſine adiutorio inter mortuos liber. 1484

¶ Hic aggrauatur paſſio chriſti ex opprobrioſa reputatione. qḋ eñ qs pro altero facit laborioſum ⁊ ſumptuoſum libere ⁊ ex mera charitate: reputare qḋ hoc nõ libere ſed ex neceſſitate ⁊ coacte illud faciat, eſt iniurioſe ⁊ opprobrioſe cõtra debitum opus illi⁹ reputare. Qḋ ſic in ſua paſſiõe accidit xp̄o. Ubi notãdũ ꝙ alr̄ xp̄s fuit paſſibilis ⁊ mortalis: ⁊ alr̄ nos. qm̄ nos penas miſerias ⁊ mortẽ patimur ex neceſſitate nature: quã neceſſitatẽ induxit pct̄m ꝓmoꝝ parẽtũ. Xp̄s aũt hos defect⁹ penales in ſe aſſũpſit ſola volũtate/ vt ex charitate nõ neceſſitate ꝓ humano gñe pateret̃: vt deducit magr̃ li. 3. diſt. 15. Iudei autẽ opprobrioſe contra chriſtũ inſurgentes eſtimabãt illum pati nõ volũtate ſed neceſſitate. Et hoc eſt qḋ chriſtus dicit. [Eſtimatus ſum cũ deſcẽdẽtibus in lacũ. Per lacum accipit infernũ: ſicut dicit̃ Zacha. 9. Eduxiſti vinctos de lacu: ad quẽ deſcẽditur ꝑ mortẽ. q. d. Eſtimatus ſum mori pati ⁊ ad infernũ deſcendere eadẽ ratione qua ⁊ alij. ſ. nõ voluntate/ ſed neceſſitate. Et iſtã expoſitionẽ hic ſentit glo. dicens. Ait chriſtus. Nõ ſolum grauiora ſum paſſus: ſed etiã contumelioſa. q2 eſtimatus ſum cum deſcẽdẽtibus in lacũ. ſ. miſerie vel inferni ꝓfunditatẽ. Et hoc a neſciẽtibus qḋ faciebãt: q me ſic putabãt mori neceſſitate: vt alij hoies moriunt̃. Sed hos defectus infirmitatis nr̃e ſicut ⁊ ipam carnẽ nõ cõditione neceſſitatis/ ſed miſeratione voluntaria ſuſcepit vt trãſfiguraret in ſe corpus ſuũ qḋ eſt eccleſia. ſ. vt ſi quis ſuoꝝ inter has humanas miſerias contingeret triſtari vel dolere: nõ ideo ſe alienũ a gr̃a putet. Sequit̃. [Factus ſũ ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber. Eſt declaratio ptis predicte: vt chriſtus dicat. Ego q ſolus ſum inter mortuos liber. ſ. q ſolus volũtate nõ neceſſitate morior: factus ſum. i. eſtimatus a neſcientibus ꝙ ſim ſicut homo ſine adiutorio. ſ. ꝙ non poſſim euadere mortẽ: ſicut nec alij hoies poſſunt. qḋ falſuꝫ ẽ: q2 alij homines nõ habẽt poteſtatẽ euadendi mortẽ ſi velint: ſicut ego. Et hoc eſt qḋ chriſtus dicit. Nemo tollit animã meã a me: ſed ego pono eã a meipſo. Poteſtatẽ habeo ponendi aiam meã: ⁊ poteſtatẽ habeo iterum ſumendi eã. Qḋ exponens Chryſoſtom⁹ ait. Q2 eñ iudei cõſiliabãtur multotiẽs chriſtũ interficere: dicit. ꝙ ipſo nolẽte/ inutilis eſt hic labor. Ita eñ habeo poteſtatẽ aiam meã ponere: vt nullus poſſit a me inuite ipſam auferre. qḋ in alijs hoibus nõ eſt. Dñs autẽ ieſus ſolus habet poteſtatẽ ponendi eã: ⁊ iterum ad libitũ reſumendi eam.

Xp̄s paſſ⁹ ẽ volũtate nõ ncitate.

Zach. 9.

Mortu⁹ ẽ xp̄s voluntate nõ neceſſitate.

Joañ. 10.

Chryſoſt.

1485 Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris: quoꝝ nõ eſt memor amplius: ⁊ ipſi de manu tua repulſi ſũt

¶ Hic aggrauatur paſſio chriſti a corporali vulneratione. Chriſt⁹ eñ ab eis vulnera multa ſuſcepit: q2 ipſi eſtimabant ꝑ illa vulnera eum violenter ad mortẽ ducere. Et hoc eſt qḋ dicit. [Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris. q. d. eſtimatus ſum ab eis: ſicut de alijs q per vulnera inuite ducuntur ad mortẽ ⁊ ad ſepulchrũ. Sic ⁊ ego ab eis lãcea vulneratus ſum mortuus: ⁊ in ſepulchro poſitus: ſed totũ hoc volũtate/ nõ neceſſitate. Sed q̄uis chriſtus ſic fuerit vulneratus mortuus ⁊ ſepult⁹: ſicut ⁊ ceteri: tamẽ dr̃ia eſt inter ipſum ⁊ alios. Unde ſequit̃ de alijs. [Quoꝝ nõ ẽ memor. Alia littera hꝫ ⁊ magis clare. Quorũ tẽpus reſurgẽdi nõdũ venit. Ubi chriſtus diſcernit ſe ab alijs: q2 licet fuerit vulneratus mortuus ⁊ ſepultus: ipſe tñ die tertia reſurgens euigilauit. Sed illi putabãt eum similẽ alijs vulneratis ⁊ occiſis ⁊ dormiẽtibus in ſepulchris: quoꝝ de⁹ nõ eſt memor adhuc: q2 nõ euigilabũt vſq ad diẽ iudicij. ¶ Et notat glo. ꝙ ſcriptura cõſueuit mortuos dicere dormiẽtes: q2 ipſos vigilaturos. i. reſurrecturos vult intelligere: q2 euigilabunt in reſurrectione. Sequit̃. [Et ipſi de manu tua repulſi ſunt. Hoc eñ ly ipſi nõ refertur ad ipſos vulneratos dormientes: inter q̄s etiã ſunt multi iuſti qui de manu dñi non ſunt repulſi. quoniã iuſtorũ aie in manu dei ſunt. ſed refertur ad ipſos iudeos q eſtimabãt chriſtum eſſe ſine adiutorio: ⁊ ipſi priuati ſunt adiutorio dei. qḋ maxime patuit in captione ciuitatis: ⁊ populi trucidatione tempore Titi ⁊ Veſpaſiani principib⁹ romanis. ¶ De vulneribus chriſti dixit ps. 21. Foderũt manus meas ⁊ pedes meos. vide ſupra ꝟſ. 308. Iſta autẽ vulnera hic ad memoriã reducuntur: qm̄ ꝑ illa anime nr̃e vulnera ſanãtur. Unde Bernard. ſup illo verbo Eſa. 2. Ingredere i petrã/ abſcõdere i foſſa hũo a facie ire dñi: ait. Infirme adhuc ⁊ inerti anime: q iuxta qḋ in euangelio quidã de ſe cõfitetur: fodere nõ valeo/ mendicare erubeſco: foſſa oſtendit̃ vbi lateat humus. donec cõualeſcat ⁊ ꝓficiat: vt poſſit ⁊ ipſa pro ſe ſibi cauare foramina in petra ꝑ que intret ad interiora vbi animi vtiq; vigore ⁊ puritate. Et ſi intellexerimus foſſam humũ illaꝫ q ait: foderũt manus meas ⁊ pedes meos: nõ erit dubitãdum de ſanitate citius adipiſcẽda aie illuminate: q ibi ea demorabitur. Quid eñ tã efficax ad cauenda cõſciẽtie vulnera necnõ ad purgãdam mentis aciem: q̄ꝫ chriſti vulnerum ſedula meditatio.

Sap. 3.

Uulnera xp̄i ſanãt aiam.

Bernard.

Eſa. 2.

Poſuerunt me in lacu inferiori: in tenebroſis ⁊ in vmbra mortis. 1486

¶ Hic aggrauatur paſſio chriſti ex iniquorũ aſſociatione. Ubi aduerte ꝙ pncipes ſacerdotũ volentes in paſſione chriſti ipm̄ corã oibus diffamare ⁊ oſtendere vitioſum: procurauerũt duos latrones notorios cũ ipſo crucifigi: ⁊ in medio ipſorũ ieſũ poni. Nã ſm̄ ꝙ dicit Theophi. malã opinionẽ de dño populo gñare volẽtes: duos latrones fecerunt crucifigi cũ eo: ꝑ hoc populo oſtẽdere volẽtes ipm̄ eſſe latronẽ ⁊ vitioſum dignum morte. Et hoc notãs chriſtus ait. [Poſuerũt me in lacu inferiori. Ubi aduerte. ꝙ lacus myſtice ſumptus ẽ duplex/ pene ⁊ culpe. Primus eſt ſuperior: ⁊ ſecũdus inferior. Lac⁹ ſuperior pene eſt infernus: de quo Eſa. 14. Detraheris in infernũ in ꝓfundũ laci. Lacus inferior culpe eſt ipm̄ peccatũ. Unde Threñ. 3. volens oſtẽdere hieremias ꝙ cauſa captiuitatis iudeoꝝ a babylonijs fuerat peccatũ ipſoꝝ. dicit. Lapſa eſt in lacuꝫ vita mea. Quid eſt ergo poſuerũt me in lacu inferiori: niſi ſua opinione conati ſunt me in peccatũ ponere. i. oſtendere peccatorẽ. Et tñ ꝑ hoc apud populũ nõ fuit reputatus peccator: ſed magis clarificatus. Uñ declarans ꝙ ꝑ lacum inferiorẽ intelligebat peccatũ qḋ eſt tenebroſuꝫ: ideo ſtatim ſubdit. [In tenebroſis. Peccatũ eñ quedã tenebra dicit̃: qua totus homo interior obſcuratur: vt ait magr̃ libro. 4. ¶ Et aduerte ꝙ vt ipm̄ magis diffamarent: nõ ſolũ ipm̄ cum latronib⁹ crucifixerũt: ſed in loco pro morte latronum deputato. Et hoc eſt qḋ ſubdit̃. [Et in vmbra mortis. Ubi ſm̄ glo. vmbra mortis eſt locus q mali puniũtur. Hoc autem qḋ dr̃. Et in vmbra mortis: intelligi ⁊ aliter poteſt. Nã vmbra mortis tria ſignificat. ſ. obliuionẽ/ peccatũ/ ⁊ mortẽ carnis. In quib⁹ oibus iudei chriſtum ponere conati ſunt. Uñ Grego. dicit. In ſcriptura ſacra vmbra mortis aliquãdo obliuio mentis dr̃: aliquãdo imitatio diaboli: aliquãdo mors carnis. Umbra enim mortis obliuio mentis accipit̃: q2 ſicut mors hoc qḋ interfecit agit vt nõ ſit in vita: ita obliuio hoc qḋ intercipit agit vt nõ ſit in memoria mẽtis. Uñ recte ioãnes hebreorum populis cũ quẽ obliti fuerãt: deũ predicare veniebat: ꝑ zachariam dr̃. Illuminare his q in tenebris ⁊ in vmbra mortis ſedent. In vmbra eñ mortis ſedere eſt: a diuini amoris notitia in obliuionẽ laceſſere. Umbra

Theophil.

Lac⁹ ſupior pene iferior culpe.

Threñ. 3.

Umbra mortis multa ſigt.

Grego. 4. mor. c. 20.

Obliuio dr̃ vmbra mortis.

Luce. 1.

Peccatū dicit̃ vmbra mortis. Apoc. 6. etiam mortis peccatū vel imitatio antiqui hoſtis acci-
pitur. Ipſe eñ q̄ mortē intulit/mors vocatur: ioāne at
teſtāte qui ait. Nomē illi mors. Per vmbrā ergo mortꝭ
eiꝰ imitatio deſignat̃: q̄ ſicut vmbra iuxta quātitatē cor
poris ducitur: ita actiōes iniquoꝝ de ſpecie imitationis
eiꝰ exprimunt̃. Vñ recte eſaias cū gētiles pplōs in antiq̄
hoſtis cerneret imitatione decidiſſe: eos ad veri ſolis or
Eſa. 9. tum reſurgere cōſpiciens/ait. Sedētibꝰ in regione vm-
Mors dicit̃ vmbra mortis. bre mortis/lux orta eſt eis. Vmbra etiā mortꝭ mors car
nis accipitur: q̄ ſicut vera eſt mors/qua aīa ſeparat̃ a
deo: ita vmbra mortis eſt/qua caro ſeparat̃ ab anima.
Pſ. 43. Vñ recte voce martyrū per pphām dr̄. Humiliaſti nos
in loco afflictiōis: ⁊ cooperuit nos vmbra mortꝭ. Quos
eñ cōſtat nō ſpiritu/ſed ſola carne mori: nequaq̄ ſe ve-
ra morte operiri dicunt̃/ſed vmbra mortis. ¶ Ad ppo
ſitum ḡ iſtis tribus modis conati ſunt iudei chriſtū in
vmbra mortis ponere. ¶ Primo mō: q̄ totū ad hoc cō
tra ipſum faciebāt vt obliuioni daret̃ nomē ⁊ fides chri
Hiere. 11. ſti. Vñ Hiere. 11. dicit. Mittamus lignū in panē eius: ⁊
nomē eius nō memoret̃ ampliꝰ. ¶ Secūdo modo ptꝫ:
q̄ vt dictum eſt: ideo cum iniq̄s eum deputauerunt vt
ipm̄ peccatorē oſtēderent: ſed ex hoc magis clarus eua
ſit. ¶ Tertio mō ptꝫ: q̄ licet vellent eū ex toto pdere: tñ
ſibi ſolum carnis mortē intulerūt: ⁊ hoc ad modicum tē
pus. et ſic ipſum in vmbra mortis poſuerūt. Vñ Greg.
Grego. vbi ſupra/ait. Mediator dei ⁊ hoim̄ ſolā mortē carnis
pro nobis ſuſcepit: ⁊ verā mortē delinquentiū p vmbrā
ſue mortis deleuit. Ad nos quippe venit qui in morte car
nis ⁊ ſpiritus tenebamur: vnā ad nos ſuā mortem detu
lit: ⁊ duas nr̄as quas reperit ſoluit. Si eñ ipſe vtrāq̄
ſuſciperet/a nulla nos liberaret. Sed vnā miſericordi
ter accepit/⁊ vtrāq̄ iuſte damnauit ⁊c.

1487 Sup me cōfirmatꝰ eſt furor tuꝰ: ⁊ oēs fluctꝰ tuos idūxiſti ſup me.

¶ Hic aggrauat̃ xp̄i paſſio ex adiutorū priuatiōe. Chri
ſtus eñ in ſua paſſione deo derelictus videbat̃ a patre:
eo q̄ ſibi contra pſecutores iniuſtos nō ferebat auxiliū.
Vñ ⁊ in cruce clamauit/dicens. Deus meꝰ deus meus
Math. 27. quare dereliquiſti me? Matth. 17. Qualiter autē hoc
verū fuerit. vide ſupra verſicu. 291. Et hoc hic notās chri
ſtus/dicit patri. Sup me cōfirmatus eſt furor tuꝰ. Nō
q̄ pater cōtra filiū fuerit cōmotus: ſed hic accipit̃ furor
pro effectu furoris: ſicut ad modū loquendi qñ vnꝰ hō
cōtra alium furit/ſibi omnē penā quā pōt infert. Et iſto
modo videbat̃ patris furor cōfirmatus ſupra xp̄m: eo
q̄ ipm̄ de manibus iudeoꝝ nō defendebat: ſed ipm̄ vo-
luntati eoꝝ tradiderat percutiēdū. Et ſic videbat̃ q̄ deꝰ
omnes indignatiōes ſuas ſup ipm̄ induxiſſet: qñ pmi-
ſit eum capi/ligari flagellari/coronari/⁊ inter duos la-
trones crucifigi. Et hoc totū refertur ad opinionē iudeo
rum: q̄ ſic eum pcuſſum a deo ppter ſua pctā putabant.
Eſa. 53. Vñ ⁊ dicebant illud Eſa. 53. Vidimꝰ eū ⁊ nō erat aſpe
ctus: ⁊ deſiderauimus eū deſpectū ⁊ nouiſſimū viroꝝ
virū doloꝝ: vnde nec reputauimꝰ eū. Per fluctus autē
intelligit imperꝰ tribulationū: de q̄bus ſubdit. Et oēs
fluctus tuos induxiſti ſuper me. Et q̄uis ſm̄ illoꝝ opi
nionē deus ſup chriſtū fluctus penarū induxiſſet: tamē
ipſe ſuperior fluctibus erat: q̄s volūtate ſuſceperat/non
Job. 9. neceſſitate. Vñ de ipſo dr̄ Job. 9. q̄ graditur ſup fluctus
Fluctꝰ mariſ quid ſignt. maris. ¶ Nota tñ q̄ fluctus ſm̄ ſuas cōditiones diuer-
ſas/diuerſa ſignificāt in ſcriptura. Nā fluctus ſunt terri-
Job. 31. biles: ⁊ ſic ſignificāt diuinā iuſticiā. Job. 31. Quaſi flu
ctus tumētes ſup me/ſemp ſic timui deum. Sūt inſtabi-
Jaco. 1. les: ⁊ ſic ſignificāt mobilitatem cōſciētie. Jaco. 1. Qui he
ſitat/ſimilis eſt fluctui maris q̄ ab omni vēto mouetur.
Sunt eleuabiles: ⁊ ſic ſignificāt ſublimitatē arrogātie.
Pſ. 92. Eleuauerunt flumina fluctus ſuos. Sunt cōtur Pſ. 92.
babiles: q̄ cōturbant aſpectū: ⁊ ſic ſignificāt punitiōis
acerbitatem. Eſa. 41. Cōturbabo mare ⁊ intumeſcēt flu Eſa. 51.
ctus eius. Et iſto modo hic accipiunt̃ fluctus p acerbita
te pene: cū dicit̃. Et oēs fluctus tuos induxiſti ſup me.
Sic enim dicit. Oīa excelſa tua ⁊ fluctus tui ſuper me Pſ. 41.
tranſierunt. vide ſupra verſiculo. 697.

Longe feciſti notos meos a me: poſuerūt me abominationē ſibi. 1488

¶ Hic aggrauat̃ xp̄i paſſio ex diſcipuloꝝ diſpſione. Si
cut eñ ſolatiū eſt miſeris ſocios habere penaꝝ: q̄ ſibi in
ſuis penis. ſ. aſſiſtant ⁊ cōpatiunt̃: ſic ⁊ aggrauat̃ pena:
qñ q̄s i penis poſitꝰ a ſuis familiaribꝰ ⁊ notꝭ derelinq̄t̃:
q̄ eo dolor aggrauat̃ q̄ dereliquētes cognoſcat nō fuiſ
ſe veros amicos. Sic eñ dolor iob aggrauabat̃: q̄ ab
amicis ſe in pcuſſione relictū videbat: dicēs. Fr̄es mei Job. 6.
pretereūt me. Qd̄ notās Greg. lib. 7. moꝝ. ca. 11. dicit. Amicos ꝓbat aduerſitas nō ꝓſperitas.
Plerūq̄ ipſi nos miſeros inſequunt̃: q̄ felices ſine com
paratiōe coluerūt. Cum eñ q̄s poſitus in proſperitate
diligitur/ incertū valde eſt vtrū proſperitas vel pſona
diligatur: amiſſio autē proſperitatis interrogat vim di-
lectiōis. Vñ bene quidā ſapiēs dicit. Nō agnoſcitur in Eccl. 12.
bonis amicus: ⁊ nō abſcōditur in malis inimicus. Nec
proſperitas quippe amicū indicat: nec aduerſitas ini-
micū celat: q̄ ille ſepe proſperitatis noſtre reuerentia
tegitur: ⁊ iſte ex cōfidētia aduerſitatis aperit̃. Quia ni-
mirū q̄ in aduerſitate primū deſpicit/apte cōuincitur:
q̄ ⁊ hunc in proſperis nō amauit ⁊c. Sic igit̃ ad ppoſi-
tum: dolorē chriſti paſſi accumulauit diſcipuloꝝ diſper
ſio: qñ ſcꝫ videntes chriſtū ligari: qui promiſerāt vſq̄ ad
mortē pro ipſo cōſtāter certare/oēs relicto eo fugerūt:
vt habetur Mar. 14. Et hoc hic inſinuās ieſus/ait. Lō Mar. 14.
ge feciſti notos meos a me. ¶ Et attende q̄ nō dicit no-
tos q̄s ipſe nouerat gñaliter: ſed notos qui eū nouerāt:
qui. ſ. viderūt ipſum cecos illuminātē: mortuos ſuſcitā
tem ⁊c. Poſuerūt me abominationē ſibi. Abominor.
aris. ſm̄ grāmaticos eſt aliq̄d abhorrere: cū execratiōe
repellere: execrare: deteſtari. Sic eñ apoſtoloꝝ primꝰ/
ipſum tunc fuit abominatus qñ incepit anathematiza
re ⁊ deteſtari q̄ nō nouiſſet hominē: vt habet̃ Matth.
26. Hoc eñ in figura iob predixerat/dicēs. Abominati Math. 26.
ſunt me cōſiliarij mei: ⁊ quē maxime diligebā: aduerſa- Job. 19.
tus eſt mihi. Cōſiliarij nāq̄ chriſti dicunt̃ ipſi apli: q̄ ⁊
ſi chriſto cōſilia nō tribuebant: tñ mēbris chriſti predicā
do cōſulebāt: ⁊ inter illos petrus a chriſto ſingulariter
erat dilectꝰ: q̄ in cibꝰ primus ſecretariꝰ xp̄i erat: tūc ſup
oēs magiſ aduerſatꝰ ē xp̄o: ipm̄ cū iuramēto abnegādo.

Traditus ſum ⁊ nō egrediebar: oculi mei languerūt pre inopia. 1489

¶ Hic aggrauatur chriſti paſſio ex diſcipuli traditione.
Vbi nota q̄ q̄uis chriſtus ſciret tpe ſue paſſionis iudā Judas tradidit xp̄m
ipm̄ traditurū: ipſum ſolū generaliter predixit/dicens.
Vnus vr̄m me traditurus eſt: ſed in ſpeciali ipm̄ nō no
minauit: ſed hoc in corde ſibi occultum retinuit. q̄ ideo
ipm̄ in pticulari noiare noluit: vt dicit leo in ſmo. vt no Leo.
tam ſibi cōſcientiā proditoris demōſtraret: quā nō aſpe
ra: nō apta increpatione cōfundēs. ſed leni ac tacita ad
monitione cōueniens ipm̄ facilius corrigeret penitēdo
q̄s nulla deformaſſet abiectio. ¶ Vel ſm̄ Chryſoſtomū: Chryſoſt.
q̄ chriſtꝰ pſonaliter proditorē ſi in pticulari nominaſſet:
alij apoſtoli ipm̄ dentibꝰ laceraſſent. Cognoſcebat ḡ p
ditorem: ⁊ tñ nomē eius exteriꝰ nō expreſſit: ſed intꝰ in
corde retinuit. Et hoc eſt qd̄ hic dicit chriſtus. Traditꝰ Egreſſio ē locutio
ſum. ſ. a diſcipulo: cui multa cōtulerat beneficia. Et nō
egrediebar. ſ. cōceptus a me nō egrediebatur: ſed in me

ipſo remāſit. Egredit̃ eñ cognitio interior vel cōceptꝰ:
qñ exterius per linguā manifeſtat̃. Sic eñ egreſſionem
Hiere.17. pro locutiōe exteriori accipit ꝓpheta/dicēs. Tu ſcis qḋ
egreſſum eſt de labijs meis in cōſpectu tuo rectum fuit.
Et ꝙ proditionē iſtā magis aggrauabat: q̄z grātis ꝓdi
dit: nulla offenſione a chriſto laceſſitꝰ: ſed ſola cupidita
Chryſoſt. te allectus: vt oſtēdit Chryſoſto. in ſermo. de proditiōe
Auaritia iude/dicēs. Dic iuda cauſam proditionis. Tradis ma
oīm malo giſtrū: nunqḋ laceratus ab eo? Audiā leſionē tuā. For
rū ē cauſa. ſitan q̄z tibi demonū tradidit poteſtatē: ꝙ fecit te lāguē
tibus ſubuenire: ꝙ mortuos ſuſcitare didiciſti: has be-
Math.26. neficiorū vices exoluis/dicēs. Quid vultis mihi dare:
ꝛ ego eum vobis tradā? O dementia imo cupiditas ꝓ
ditoris. Cuncta eñ mala cupiditas procurauit. Hac af
fectus iudas magiſtrū tradidit. Nam cupiditas hmōi
ſortita eſt naturā. Captiuas animas retinet: ꝛ oībꝰ mo
dis alligatas aſtringit: beneficiorꝝ obliuionē imponit:
ꝛ alienationē mentis inducit. Iudas captus cupidita-
tis inſania: quāta beneficia cōuerſationis mēſe/diſcipu
latus/admonitiōis ſuaſionis oblitus eſt vt magiſtrum
traderet ac dñm. vt ꝛ merito cupiditatē radicē eſſe oīm
malorū apl's/dicat. Nō ē mirū ſi tam ingrata proditio
chriſti paſſionē aggrauabat: ꝛ tñ ipſe proditorē nollens
cōfundere: ipm exterius nō expreſſit. Et hoc eſt qḋ ait.
[Traditus ſum nō ꝛ egrediebar. ¶ Sed qḋ et hoc ſecu
tū fuit: inſinuat dicēs. [Oculi mei lāguerūt pre inopia.
Per oculos eñ vt ait glo. intelligit aplos: qui qñ vide-
rant chriſtū ſic proditū p diſcipulū: ꝛ ſe nō defendentē:
ſtatim pdita fide vt debiles vt languidi omnes fugerūt.
Nā languere idē eſt ꝙ deficere vel egere. Ipſi autē apli
tūc egebāt: q̄z videbāt ſe pdidiſſe chriſtū: ꝛ ideo defecerūt.

1490 Clamaui ad te domine: tota die expandi ad te manus meas.

¶ Hic aggrauatur chriſti paſſio ex turpiſſime mortis cō
Crucis demnatiōe. ſ. mortis crucis. Ad hoc eñ principes mor
mors tur- te turpiſſima crucis ꝛ nō alia voluerunt chriſtū occide-
piſſima. re: vt xp̄o maiorē penā inferrēt ſimul ꝛ ampliorē verecū
diā. Erat eñ hoc mortis genus magis moroſum ꝛ magis
Beda. opprobrioſum. Et hec duo notās Beda ſup lucam ait.
Peſſimo eñ genere mortis occidere deſiderāt innocen
tem. i. crucifigere. Et ideo q̄z pēdētes in ligno crucifixi/
clauis ad lignū pedibus manibuſq; cōfixis producta
morte necabātur/ne dolor citius finē haberet. Et hoc qn
tum ad primū. Et ibi diu viuētes/ab oībus diutiꝰ vide
bātur. Erat eñ hoc genus mortis latronū. Et hoc quan
tū ad ſecūdū. ¶ Certū eſt etiā ꝙ chriſtus expāſis in cru-
ce manibus clamauit ad patrē: qñ. ſ. circa horā nonā cla
Math.27 mauit voce magna/dicens. Heli heli ꝛc. Math.27. Et
Luce.23. Luce.23. Clamans ieſus voce magna ait. Pater in ma
nus tuas cōmendo ſpiritū meū: ꝛ hec dicēs/expirauit.
Hoc ḡ genus mortis hic exprimens: quo manꝰ extēſas
habebat in cruce dū oraret ad patrē. ait. [Clamaui ad
te dñe: tota die expādi ad te manus meas. ¶ Iſte autē
verſus dupliciter punctuat̃: primo vt punctus ſit poſt to
ta die: vt dicatur. [Clamaui ad te dñe tota die. Et ſic to-
ta dies accipitur pro die ꝛ nocte. Et ſic cū dies ſignificet
proſpera/ꝛ nox aduerſa: chriſtus tota die clamauit ad
patrē: q̄z in proſperis grās agendo: in aduerſis autem
patrē orādo: vt dictū eſt verſi.1155. Si aūt ſic punctuatur:
tunc eſt ſenſus. In omni ſtatu dñe clamaui ad te: finali-
ter autē expādi ad te manus meas. ſ. in cruce. Et ſic cla
mus eſt tertius. ¶ Secundo aliter punctuat̃: vt punctus
ponat̃ ante ly tota die. vt dicat̃. [Clamaui ad te dñe: ꝛ
poſtea dicatur. ¶ Tota die expādi ad te manus meas.
Tota die Et iſte modus punctuādi eſt cōmunior. [Sed tūc glo.
quō xp̄s facit dubium: quomodo tota die expādit manus in cru
fuit i cruce
ce: quia nec vna die fuit illa manuū in cruce extenſio. Et
ſi dicatur ꝙ hic accipit̃ totū pro pte: obijcit glo. q̄z textus
dicit tota die. Sed ego hic magnā difficultatē nō video:
q̄z nō obſtāte ꝙ ſignū vniuerſale apponatur alicui termio
in ſcriptura: tamē ille termius quādoq; ſolū ſtat pro pte ſi
gnificatorū ꝛ nō pro oībꝰ. Dr̃ eñ Math.2. ꝙ herodes Math.2.
audita natiuitate chriſti turbatꝰ eſt: ꝛ oīs hieroſolyma
cū illo. ꝛ tamē certū eſt ꝙ nō oēs fuerunt turbati. non ſi-
meon q̄ auide ieſum deſiderabat: nō anna ꝓphetiſſa: ꝛ
ſic de multis alijs ſanctis. Similiter dr̃. Math.3. ꝙ oīs Math.3.
iudea ꝛ oīs regio circa iordanē veniebat ad ioānem ꝛc.
In talibus locutionibꝰ nō obſtāte ſigno vniuerſali acci
pitur totū pro pte: maxime vbi talis pars pro qua acci
pitur: ſit principalis pars illiꝰ totius: ſicut dr̃. Turbatꝰ
eſt herodes ꝛ oīs hieroſolyma cum illo: q̄z q̄ cum hero-
de fuit turbata: erat principalior pars hieroſolymorū:
q̄z principes ſacerdotū ꝛ ſcribe. Sic in ꝓpoſito cum dr̃.
[Tota die expādi ad te manus meas. accipit̃ tota dies
pro pte. maxime illa pars diei in qua chriſtus expādit
manꝰ in cruce/fuit principalior pars diei in qua ſol erat
altior. De clamore aūt chriſti. vide ſ verſi.599. et.1092.

Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici ſuſcitabunt et confitebuntur tibi? 1491

¶ Hic oſtēdit chriſtus quibꝰ ſua paſſio nō ꝓficit. Et pri
mo proponit qbus nō ꝓficit: ſecūdo probat qḋ dicit: ibi.
Nunqḋ narrabit. ¶ Quātū ad primū ſciēdum ꝙ chri-
ſti mors in peccatis obſtinatis nō ꝓficit: ſed ex hac ma-
gis ipſi grauant̃. Nō enim hic loquit̃ de mortuis corpo
raliter qbus multotiens mirabilia fecit chriſtus: nō ſo-
lum eos corporaliter reſuſcitādo: ſed etiā ſpiritualē vi-
tā gratie eis cōferendo. quia quos xp̄s reſuſcitabat cor
pore multoſortiꝰ reſuſcitabat in aīa: q̄z pfecta ſunt dei
opa. Deute.32. Sed loquit̃ de mortuis ſpiritualiter in Deute.32.
aīa. Et iſtorꝝ ſunt tria genera: qbus xp̄s mirabilia fecit: Mors pctī
ſed nō quarto generi. Nā tria genera mortuorꝝ ſpiritua multiplex
liter qbꝰ chriſtus fecit mirabilia. tractat Greg. dicēs fina Grego.4.
liter ꝙ pctm̃ primo eſt in occulta ppetratiōe: ſecūdo ad mor.c.29.
apertā iniquitatē foras egredit̃: tertio p cōſuetudinē ro
boratur. Quartum vero genus eſt/cū culpa in viciū ve Adulatio
nerit: fauoribus extollit̃: ꝛ ſic peccator in malo obſtina lactat pec
tur: q̄z inceſſanter creſcit culpa fauoribus enutrita. Nā catorem.
curari vulnus negligit̃: qḋ dignū premio laudis vide-
tur. Vñ bene p ſalomone dr̃. Fili mi ſi te lactauerint pec Prou.1.
catores: ne acquieſcas eis. Pctōres eñ lactant: q̄ perpe
trata mala fauoribus extollunt. An nō lactat̃ de quo p
pſalmiſtā dr̃. Laudatur pctōr in deſiderijs aīe ſue: ꝛ ini Ps.9.
quus benedicitur? Sciēdum ēt eſt/ꝙ tres modi peccā- Tres mor
tium iuxta deſcenſus ſui ordinē/faciliꝰ corrigunt̃: quar tuos ſuſci
tus vero difficilius emēdat̃. Vñ ꝛ redēptor noſter puel tauit xp̄s.
lam in domo: iuuenē extra portā: in ſepulchro autē la-
zarum ſuſcitauit. Adhuc q̄ppe in domo mortuus iacet:
qui latet in pctō. Iā quaſi extra portā educitur: cuiꝰ ini
quitas vſq; ad verecundiā publice ppetrationis aperi
tur. Sepulture vero aggere premit̃: q̄ in ppetratiōe ne-
quitie etiā vſu cōſuetudinis pſſus grauat̃. Sed hos ad vi
tā miſeratus reuocat: q̄z plerūq; diuina grā nō ſoluz in
occultis: ſed etiā in apertis iniq̄tatibus mortuos: ꝛ mole
praue conſuetudinis preſſos reſpectus ſui lumine illu-
ſtrat. Quartum vero mortuū redemptor nr̃ annūciāte
diſcipulo agnoſcit: nec tñ ſuſcitat: q̄z valde difficile eſt/
vt eos quē poſt vſum male cōſuetudinis etiā adulātium
lingue excipiunt: a mētis ſue morte reuocet̃. De quo ꝛ
bene dr̃. Sine mortuos vt ſepeliāt mortuos ſuos. Mor Luce.9.
tui enim mortuos ſepeliūt: cū pctōres peccatorē fauori
bus premunt. Quid eñ aliud eſt ſepelire q̄ occūberet

Sed qui peccātem laudibus proſequuntur extinctum ſub verborū ſuorū agere abſcōdunt. Erat autē ⁊ lazarus mortuus: ſed tamē nō a mortuis ſepultus. Fideleo qꝫ pe illum mulieres obruerāt: quę ⁊ eius morte viuificatori nunciabāt: vnde ⁊ ꝓtinus ad lucem reduxit: q: cum in peccato animus moritur: citius ad vitā ducitur: ſi ſup hunc ſollicite cogitationes viuunt ⁊c. ¶ Ex quibus apparet ꝙ mortuorum ſpiritualiter quattuor ſunt genera: q: pctōres primo quidā ſunt occulti: ſecūdo quidā ſunt per opus extrinſecū manifeſti: tertio quidā ſunt per cōſuetudinē ſepulti. et quidam fauoribus obſtinati. Et de iſto quarto genere hic loquitur chriſtus ꝙ eis non proficit paſſio chriſti: q: tales per ipſam nō reuocātur ad gratiā. Et hoc eſt quod ait. Nunquid mortuis facies mirabilia. Ubi glo. Mortuos dicit nō corpore / ſed corde: corā quibus quidā facta ſunt mirabilia per chriſti paſſionem. ſed non ꝓfuit eis: q: eos viſa nō mouerunt. Mortuis quidā corpore facta ſunt mirabilia: q: quidam reuixerunt. Et cum dñs penetrauit inferna ⁊ inde mortis victor aſcendit, magnum mortuis factū eſt miraculū. Dicat ergo. Nunquid mortuis .i. corde in peccato obſtinatis facies mirabilia? q.d. non. quia ⁊ ſi coram eis facta ſunt mirabilia; non tamen eis facta ſunt: q: nō ꝓfuerūt illis. Et hic tāgit principes ſacerdotum: qui obſtinato corde viſis miraculis in chriſti paſſione oſtēſis: alijs populis ſe cōuertentibus illi cōuerti noluerūt. De quibus etiā ſubdit. Aut medici ſuſcitabunt ⁊ confitebuntur tibi. Per medicos enim intelligit ſanctos predicatores: qui lingue medicamento multos mortuos in peccatis miniſterialiter vocāt ad vitam gratie: qui ſuſcitati deo ꝯfitentur per gratiarū actionē. Tales medici fuerunt ſancti apli: per quos tamen ipſi obſtinati principes ſacerdotum ad vitā nō fuerunt reuocati, vt fidem chriſti reciperēt / ⁊ ipm verū deū eſſe cōfiterent. Et hoc ē qꝺ dicit

Joan.7. Joan.7. Nunquid aliquis ex principibus credit in eum: ſed turba hec que non nouit legem maledicta eſt.

1492 **Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam: et veritatem tuam in perditione?**

Sepulchrū aie ē corpus. ¶ Hic probat qꝺ dixerat. Ubi notādum ꝙ aia obſtinata in pctō mortua habitat in corpore: ſicut in ſepulchro. Unde ⁊ ipſos phariſeos vocabat chriſtus ſepulchra. Matth.23. dicens. Ue vobis qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis: que a foris parent hoibus ſpecioſa: intus autē ſunt plena oſſibus mortuorū ⁊ omni ſpurcitia: ſic ⁊ vos ⁊c.

Chriſoſt. Templū dr corpus iuſti. Ubi Chryſoſtomus ponit differentiā inter corpora iuſtorū ⁊ corpora peccatorū / dicēs. Merito quidē corpora iuſtorum templa dicuntur: q: aia in corpore iuſti dñatur: ſicut deus in tēplo. Corpora autem peccatorum ſepulchra dicuntur: q: aia mortua eſt in corpore peccatoris / ſicut in ſepulchro: nec enim anima putrida viua eſt / que nihil viuū aut ſpirituale agit in corpore. Eſt ergo ratio pſal'.iſta: quia ſicut in ſepulchro mortuum nō pōt confiteri homini: ſic nec aia in peccato manens: q: eſt in corpore ſicut in ſepulchro.

Eccl.17. A mortuo enim perit cōfeſſio: vt ſcribit Eccl.17. Unde glo. hic ait. Nunquid narrabit aliquis i ſepulchro. ſ. poſitus .i. in pditione: miſericordiā tuā? Et aliquis poſitus in pditione .i. obſtinatus / narrabit veritatem tuā. quaſi dicat. iſti non narrabunt: quia tales in cordibus nec cogitant diuinam miſericordiam ad parcendū: nec diuinam iuſticiam ad puniendum. Et hoc idem alijs verbis repetit dicens.

1493 **Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua: et iuſticia tua in terra obliuionis.**

¶ Idem enim vult intelligere pſalmiſta per mortuos dormientes in ſepulchris: ⁊ per tenebras ⁊ terram obliuionis. Per oia enim iſta ſignificatur peccator obſtinatus. Dicitur enim in ſepulchro poſitus: vt in precedēti verſiculo dictū ē. Pctōr dr tenebra. Dicitur etiā tenebra rōne iniquitatis: de quibus dicit apl's / q ſūt tenebris obſcuratum hntes intellectū / alienati a via dei. Ephe.4. Obſtinati enim q: alienati a via dei merito tenebre dicūtur: vt ibidē de dicit glo. dicēs. Illi tenebre ſunt / q: alienati a deo qui eſt lux ⁊ vita anime: q: deus deſerit illos. Gloſa. Due quippe ſunt vite: vna corporis: altera aie. Et ſicut vita corporis eſt aia: ſic vita anime eſt deus. Uita duplex corporis ⁊ aie. Et quō ſi aia deſerat corpus moritur corpus: ſic ſi deſerat deus aiam / anima recedēs a lumine iuſticie: quāto magis ſcit qꝺ inueniat contra iuſticiā: tanto plus repellitur a lumine veritatis / ⁊ tenebris ignorantie mergitur. Dicitur etiam terra obliuionis: quia terrena amātes deum obliuiſcuntur: Obliuiō dr pctōr. de quibus dicitur Oſee.2. Ibat poſt amatores ſuos ⁊ mei oblita eſt / dicit dominus. Oſee.2. Tales ergo quia non cogitant mente mirabilia miſericordie dei / nec iudicia iuſticie ſue. Ideo dicit pſalmiſta, ꝙ in ipſis non cognoſcūtur mirabilia dei nec iuſticia.

Et ego ad te domine clamaui: ⁊ mane oratio mea preueniet te. 1494

¶ Hic ꝯſtr oſtēdit chriſtus / qꝺ ſua paſſio ſuis electis cōferat. Et oſtēdit ꝙ ſex modis chriſti paſſio electis proficit. Quia illi per ipſam primo a filijs ire ſegregantur: ſecundo in ipſis bona deſideria multiplicātur: ibi. Ut qꝺ dñe. tertio chriſto humili ꝯformantur: ibi. Paup ſum ego. quarto de peccatis hic corriguntur: ibi. In me. quinto hic aduerſis cōſeruātur: ibi. Circundederūt. ſexto ipſi mūdo moriuntur: ibi. Elōgaſti. ¶ Quātum ad primū ſciēdū ꝙ merito peccati primorū parētū oēs pariter naſcimur filij ire ⁊ in pctis. Ire filij oēs naſcimur. Propter qꝺ dicit apl's. Eramus filij ire ſicut ceteri omes natura. Ephe.2. glo. i. filij pene / filij vindicte / filij gehenne: quia peccato primi hominis tenebatur iuſta damnatione genus humanum: ⁊ erāt filij ire omes. Sed ab iſta ira per chriſti paſſionē liberātur electi .i. per fidem paſſiōis eius: ſicut dicit apoſtolus. Salui erimus ab ira per chriſtum. Rom.5. Hoc ergo exprimens eccleſia electorum / dicit ipſi chriſto. Et ego ad te domine clamaui. Non enim ſimpliciter dicit ego: ſed ⁊ ego. quaſi dicat. Et ego fui natura filius ire / ſicut ⁊ ceteri: ſed tua paſſiōe cōſiderata: clamaui ad te vt ſaluus eſſem: nō ad aliū / q: in alio ſalus non reperitur. Actuū 4. Nec enim eſt aliud nomen ſub celo datum hominibus: in quo oporteat nos ſaluos fieri. Actuū.4. In hoc autem quod dicit. Et ego ad te domine clamaui. notat ſe preuentū a gratia dei. Qui enim clamat ⁊ inuocat / credit. Sed filius ire non crederet: niſi ipſum miſericordia dei ſuſcitando preueniret. Uerum peccata premiſſa impunita eſſe non debent: oportet ꝙ ſicut gratia dei nos preuenit ſuſcitando: ita ⁊ nos iudicē preueniamus ſatiſfaciēdo. Inter partes autem ſatiſfactionis: oratio primum obtinet locum. Per ipſam ergo iudicem diſtrictum preuenire debemus. ideſt ante finem vite ſatiſfacere. Et hoc eſt quod ſubdit. Mane oratio mea preueniet te. mane. ideſt in vita preſenti. Oratio enim preuenit futurum iudicium. Illa enim oratio exauditur: que finem vite preuenit. ps.5. Quoniam ad te orabo domine: mane exaudies vocem meam. ps.5. ¶ Et nota ꝙ preuentio eſt multiplex. Preuētio multiplex. quia preuenit deus hominem: homo hominem: homo deum. Preuenit deus hominem gratia benedictionis. ps.20. Quoniam preueniſti eum in benedictionibus dulcedinis. ps.20. Preuenit homo hominem reuerentia honorationis. Roma.12. Honore inuicem preuenientes. Rom.12. Preuenit homo deum per inſtantiā orōnis: vt hic. Mane oratio mea preuenit te.

1495 Ut quid domine repellis oratio nem meã: auertis faciẽ tuã a me.

Orõnẽ ex audire q̃re differt de⁹ ¶ Hic oſtendit ꝙ iuſtis bona deſideria dilatantur. Ubi ſciendum ꝙ deus orõnes etiã iuſtoꝝ exaudire differt vt deſiderium rei poſtulate magis creſcat: qꝛ res facili ter habita: quaſi pro nihilo reputatur. vide ſupra ỽſicu. 56.et.516.et.650. Et ſic deus quãdo orationẽ non exau dit: ipſam repellere videtur. Hoc ergo inſinuãs pſalmi ſta: per modum interrogationis deo proponit/dicens. ¶ Ut quid dñe repellis orationẽ meam? Adhoc reſpon detur/ꝙ ſolum ad vtilitatem noſtrã. vt in predictis lo= cis allegatis patet. Et hoc alijs verbis proponit/dicens. ¶ Ut quid auertis faciem tuã a me? Et nota ꝙ diuina auerſio qua faciẽ ſuam auertit a nobis: quãdoqꝫ eſt tem poralis: quãdoqꝫ vero eterna. vide ſupra ỽſicu.1320. ¶ Uel iſta ſunt verba ſanctoꝝ patrum qui deſiderabãt chriſti incarnationẽ que per faciẽ deſignatur. vt ſupra ỽſi.150.et.1374.et.459.et.689.844. Quia ergo dif ferebat incarnari.d. Ut quid repellis orationem meã: auertis.ideſt non conuertis faciem tuam a me.

1496 Pauper ſuȝ ego: et in laboribus a iuuentute mea: exaltatus auteȝ humiliatus ſum et conturbatus

¶ Hic oſtendit quomodo iuſti chriſtũ imitantur. Chri ſtus enim pauper fuit in natiuitate: quia in diuerſorio
Luce.2. natus. Fuit in laboribus in vita. Joã.4. Jeſus autẽ
Joã.4. fatigatus ſedebat. Sic etiam conturbatus fuit in paſſio
Matt.26. ne. Matth.26. Triſtis eſt anima mea vſqꝫ ad mortem.
Joã.12. Exaltatus fuit in cruce. Joã.12. Ego ſi exaltatus fuero a terra/omnia traham ad meipſum. Similiter ⁊ quili bet iuſtus chriſtuȝ imitatur vt primo ſit paup: qꝛ facili⁹ eſt camelum per foramen acus intrare: ꝙ̃ diuitem in re
Mar.10. gnuȝ dei. Qđ quidẽ nõ intelligitur de illis qui diuitias habet: ſed de illis qui habentur a diuitijs ⁊ cõfidunt in eis. Habere eñ diuitias nõ eſt criminis: ſed illis ſubijci.
Laborib⁹ ſe occupãt iuſti in pñ ſenti. Similiter ipſum imitantur in laboribus. Qui eñ eter nam gloriã cõſiderãt: in ſe hic laborib⁹ occupãt aſſidue: vt oſtẽdit Greg.8.mor.c.7. dicẽs. Sciendũ eſt ꝙ mercẽ narius ſollicite curat inſpicere ne vnquã dies vacuus la batur ab opere: ne expectatus finis tẽporis manus ve= niat ad remunerationẽ. In laboris namqꝫ ſtudio cõſpi cit: quid percipere in tẽpore remunerationis poſſit. Nã cum labor creſcit/premij fiducia proficit. Cũ vero labor torpuerit: ſpes a remuneratione laceſſit. Unde ⁊ elect⁹ quiſqꝫ vitã ſuã quaſi mercennarij dies penſans: tãto fi delius ſpe tendit ad premia: quãto nunc robuſtius ꝑ durat ad laboris incrementa ⁊c. vt cũ chriſto dicere poſ ſit. Ego in laboribus a iuuẽtute mea. Qui labor maxi
ps.6. me eſſe debet in gemẽdo peccata. ps.6. Laboraui in ge mitu meo ⁊c. Similiter ipſum imitatur in humilitate:
Matt.11. aliter iuſtus nõ eſſet: qꝛ chriſto nõ obediret dicens. Di ſcite a me: quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Et per cõſe quens ipſum nõ imitatur in exaltatiõe: qꝛ omis qui ſe
Luce.18. humiliat exaltabitur. Similiter in cõturbatione quam pro cõmiſſis peccatis debet habere. Unde cuilibet iuſto
Ezech.12. dicit. Filius hois panem tuũ in cõturbatione comede: ⁊ aquam tuã cum merore bibe. Paneȝ ſuũ in cõturbatio ne comedit/qui victum vite preſentis cum cõturbatiõe
Cõturba tio pnie. penitentie pro peccatis ſumit. Aquã cum merore bibit: quem die ac nocte pro conſideratione peccatorũ lachry me potant. Dicat ergo quilibet iuſtus chriſti factus imi tator. ¶ Pauper ſum ego ⁊c. vbi cõſidera vite noſtre de= curſum. Hec eñ incipit a miſeria: ideo premittit. ¶ Pau per ſum ego: ⁊ in laboribus a iuuentute mea. Hanc cri git ſuperbia: ideo ſequitur. ¶ Exaltatus ſuȝ. Hanc corri git penitẽtia: ideo cõcluditur. ¶ Humiliatus autem ⁊ cõ turbatus. Unde glo. Pauperes ſumus a principio per miſeriam: exaltati per ſuperbiam: ſed humiliati ⁊ con= turbati per contritionem ⁊ penitentiam.

In me tranſierunt ire tue: ⁊ ter/ rores tui conturbauerunt me. 1497

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſti hic pro peccatis puniunt. Quos enim de⁹ ad occiſionẽ dat: hic dimittit in paſcuis. quos autem ad vitã: illos hic pro cõmiſſis flagellat ⁊ punit. Unde ad Hebre.12. Flagellat deus omnẽ filium queȝ recipit. vide ſupra ỽſiculo.19.et.256.et.329. Et hoc nũc manifeſtat pſalmiſta in perſona cuiuſlibet iuſti: dicenſ. In me trãſierunt ire tue. Quid enim eſt ira dei/niſi pu= nitio? quia quãdo aliquem punit: ſe habet ad modum irati. Sed hec ira in reprobis nõ eſt tranſitoria: ſed per
petuo manet. In electis autẽ tẽporalis eſt ⁊ tranſitoria: Pena tẽ poralis trã ſit ⁊ bonis proficit.
quia ſaltẽ in morte terminatur. Et hoc conſiderãs pſal miſta ait. ¶ In me trãſierunt ire tue.i.punitiones. Et be ne dicit trãſierunt: qꝛ ira dei nõ manet in iuſtis: quia trã
ſitorie eos punit vt ſanet. Unde Deute.32. Ego occidã Deute.32.
⁊ ego viuere faciam: percutiã ⁊ ego ſanabo. Sequitur. ¶ Et terrores tui cõturbauerunt me. Juſtus enim nõ ſo= lum corrigitur per aduerſa que hic patitur: ſed multo amplius timens futurũ dei terribile iudiciũ: qui timor etiã amorem dei ſequẽs: ad cõſeruandã iuſticiam mul= tum proficit. Ideo poſtꝙ̃ pſalmiſta ad ſuã correctioneȝ
oſtendit preſentia aduerſa valere: etiaȝ ſubdit ꝙ timor Pene per petue timor ꝓficit bo nis.
perpetue pene ad hoc proficit multum. Unde ⁊ ſubdit. ¶ Et terrores tui cõturbauerunt me.i. timor pene perpe
tue. Unde iſtũ verſum ad ꝓpoſitum pertractãs Greg. Grego.7. mor.ca.5.
ſuper illo verbo Job.6. Sagitte dñi in me ſunt: ⁊ terro= res eius militãt cõtra me/ait. Juſtorum mens nõ ſoluȝ perpendit qđ in preſenti vita tolerat: ſed etiam pauet qđ reſtat. Uidet q̃lia in hac vita patitur: metuit ne poſt hanc vitã grauiora patiatur. Luget quia in huius ceci tatis exiliũ a paradiſi gaudijs ceciderit: timet ne ⁊ cum exilium relinquit: mors eterna ſubſequatur. Jam ergo ſententiã tolerat in penam: ſed minas adhuc venturi iu dicij formidat ex culpa. Hinc pſalmiſta ait. In me trã=
ſierunt ire tue: ⁊ terrores tui cõturbauerunt me. Interni Timor fu turoꝝ valꝫ
quippe iudicij poſtꝙ̃ ire pertranſeunt etiam terrores cõturbant: quia iã aliud de damnatione patimur: ⁊ ad huc aliud de eterna vltione formidamus. Et hoc eſt qđ hic dicit glo. notanter. Omne quod poteſt accidere: ⁊ ſi non accidat prudenter timetur.

Circundederunt me ſicut aqua: 1498 tota die circundederũt me ſimul

¶ Hic oſtendit ꝙ iuſti per aduerſitates hic a deo conſer
uantur. Donis eñ dei quãdoqꝫ animus in ſuperbiã ex Nota. Aduerſa cuſtodiũt iuſtos.
tollitur: ſed ne ibi conſiſtat, aduerſis circundatur. Et ſic aduerſis circundatus: ſeipſum recognoſcens in humili
tate cõſeruatur. Qđ oſtendens Grego.ait. Nã plerũqꝫ Grego.9. mor.c.10.
donis virtutum clarus animus corruit: ⁊ velut iram dei metuit aduerſa tentationum: et tamẽ eiſdem aduerſis preſſus/ad virtutũ cuſtodiã cautior exurgit. Quis eñ deo propinquare ſe nõ eſtimat: cum ſe ſupernis excre= ſcere muneribus agnoſcit: cum vel ꝓphetie donum vel doctrine magiſteriũ percipit: vel ad alios cõuertẽdum curationum gr̃a cõualeſcit? Et tamen ſepe mens: dum virtutis ſue ſecuritate reſoluitur: inſidiante aduerſario: inopinate culpe telo ꝑforatur. Et inde a deo interniuȝ lõge fit: vnde ei ad tẽpus ſine cautele cuſtodia propin= quauit. Et quis ſe derelictum iã gratia diuina nõ depu tet: cum poſt experimentũ munditie laceſſiri ſe carnis tẽ

tationibus videt inhoneſta ad animum congeri: ⁊ an
te cogitationis oculos nõnulla improba ⁊ immũda ver
ſari? Et tamẽ cum fatigant iſta nõ ſuperant: ſed per hu
militatem animum ſeruãt: vt infirmũ ſe animus in ad-
ſis deprehendẽs: totum ſe ad adiutoriũ diuinitatis cõ-
ferat: ⁊ ſui fiduciam funditus amittat. Sicq̃ fit vt inde
deo altius inhereat: vnde ſe a deo altius cecidiſſe ſuſpi
rabat ⁊c. Ex quibus patet q̃ deus animũ iuſti quandoq̃
circũdat aduerſis: vt ipſum in virtutibus cuſtodiat. Et
hoc eſt qđ pſalmiſta in pſona iuſtorum hic de aduerſita
tibus dicit. ⁋ Circumdederunt me ſicut aqua tota die ⁊c.
q.d. Vt deus me ſibi electum cuſtodiat: fecit q̃ aduerſi-
tates circũdãt me .i. vndiq̃ opprimũt. ⁊ ſimul: q2 nũq̃
aduerſitas vna ſola venit: q2 abyſſus abyſſuz inuocat.

1499 Elongaſti a me amicum ⁊ proxi
mum: ⁊ notos meos a miſeria.

⁋ Hic oſtendit q̃ iuſti mundo moriuntur. Qui eñ vult
chriſtum imitari: omnem carnalem amorem relinque-
re debet: vt deum omni amori ⁊ cognitioni carnali pre-
Matt.10. ponat: precepto chriſti dicẽtis. Qui amat patrem ſuũ
Amoris aut matrẽ pluſq̃ me: non eſt me dignus. Secũdum eñ
ordo. Hieronymũ: hic ordo in omni affectione eſt neceſſariꝰ.
Ama poſt deum patrem matrẽ aut filios. Si autem ne
ceſſitas venerit vt amor patris matris vel filiorum dei
amori cõparetur: ⁊ nõ poſſit vtrũq̃ ſimul ſaluari: odiũ
in ſuos pietas in deũ eſt. Vnde ⁊ expreſſius Luce.14.
Luce.14. chriſtus dicit. Si quis venit ad me ⁊ nõ odit patrẽ ſuũ
⁊ matrem ⁊ vxorem ⁊ filios ⁊ fratres ⁊ ſorores: adhuc
autem ⁊ animã ſuam: non poteſt meus eſſe diſcipulus.
Ex quibus oĩbus nihil aliud vult cõcludere: q̃ q̃ lõge
plus cognatiõem ſpiritꝰ debet amare, q̃ carnis: ⁊ a mũ
do ꝑpter deum elõgari in his qbus cognatio carnis vel
mundi deo cõtradicit. Et hoc eſt qđ preuidens pſalmi-
ſta in pſona bonorũ deo dicit. ⁋ Elõgaſti a me amicum:
⁊ proximum meũ .i. propter preceptum tuũ lõge factus
ſum ab eis. Et q2 tales carnales vident iuſtos ſe ab eis
elõgare eis in malis nõ cõſentiendo: ideo ipſi elõgãtur
a iuſtis, ⁊ derident iuſtos videtes iuſtorũ aduerſitates
in hoc mundo ⁊ miſerias. Idcirco cõcludit. ⁋ Elongaſti
a me amicũ ⁊c. a miſeria mea. q.d. Sicut ego ꝑcepto tuo
elõgor ab ipſorũ voluptatibꝰ qbꝰ fruũtur in ſeculo: ita
ipſi elõgant a miſeria mea: quã ꝑpter te dñe patior i ſclo.

1500 Miſericordias domini:
in eternum cantabo.

⁋ Hic pſalmus talem habet titulũ. In
tellectꝰ ethan iſraelite. Vbi aduertẽdũ
q̃ iſte ethan q pſalmũ fecit: fuit vnꝰ de
prepoſitis cãtorũ, quos inſtituit dauid ad cãtãdũ lau-
des dño ante arcam federis dñi. vt habet. i. paralip.15.
Hic habuit ſpiritum propheticũ, ⁊ fecit iſtum pſalmuz.
⁋ De materia autem pſalmi communiter dicunt docto
res q̃ loquitur de ſtabilitate ⁊ perpetuitate regni chriſti
ſub figura ipſius regni dauid: de quo dixit angelus ma
Luce.1. rie. Dabit ei dominus deus ſedem dauid patris eius: ⁊
regnabit in domo iacob in eternũ. De cuius regni per-
petuitate iſte ethan ꝓpħa eruditꝰ fuit inſpiratiõe diui-
na. Et ſic apparet titulꝰ. Intellectꝰ ethan iſraelite .ſ. iſte
pſalmus eſt intellectus datꝰ a deo ſiue eruditio de eter
nitate regni chriſti ipſi ethan iſraelite. ſcʒ ipſi ethan qui
erat propheta de filiis iſrael. ⁋ Intentio totius pſalmi
eſt: vt nõ in nobis ſed ſolum in deo ponamus ſpem no
ſtram. ⁋ Iſte autẽ pſalmus diuiditur in duas ptes: q2
primo premittit regni chriſti proſpera: ſecũdo predicit
aduerſa: ibi. Tu vero repuliſti. Prima in tres: q2 volen
do agere de proſperitate ⁊ excellentia regni chriſti: pri-
mo premittit laudes debitas: ſecundo adducit ad hoc
rationes cõgruas: ibi. Quoniã dixiſti. tertio oſtendit re
gni chriſti magnificentias: ibi. Cõfitebuntur. Prima in
duas: q2 primo premittit laudẽ diuine miſericordie: ſe-
cũdo laudeʒ diuine iuſticie: ibi. In generatiõe. ⁋ Quã
tum ad primũ ſciendum q̃ miſericordia quãtum eſt ex
pte dei nõ ſit aliud q̃ ipſe deus miſericors. Et ſic cũ ſit ſo
lum vnus deus ſimplex: ſic ſolum eſt vna miſericordia
ſimplex. Tamẽ quãtum eſt ex pte effectus: ſicut effectus Mia dei
ſunt multiplices: ſic ⁊ miſericordia eſt multiplex. Et ſic multiplex
hic pſalmiſta miſericordias dicit in plurali ratiõe mul-
torũ effectuũ: quos miſericors deus facit in nobis. Vn
de multas dei miſericordias in ſeipſo notãs Bernarđ. Bernarđ.
in hoc loco ait. ⁋ Miſericordias dñi in eternum cãtabo.
Septem in me miſericordias video. Prima eſt conſer
uatio gratie: qua a multis peccatis me adhuc in ſeculo
poſitũ cuſtodiuit. Prima inquã nõ inter omnes quas
deus mihi impendit: ſed inter iſtas ſeptẽ, prima. Et hec
tribus modis .ſ. occaſiones peccãdi ſubtrahẽdo: reſiſtẽ-
di data virtute: ⁊ affectiõis ſanitate. Secũda miſericor-
dia fuit expectatio ſuſtinentis, qua tardabat vltionẽ: q2
indulgentiã cogitabat lõganimiter expectãs, electionẽ
ſue predeſtinationis implere volens: ⁊ qua nos dilexit
nimiã charitatẽ. Tertia miſericordia fuit q̃ me ad peni
tẽtiã cõuertit cõpungens cor meum ⁊ excitans: vt aduer
terem meorũ vulnera peccatorum: ⁊ vulnerũ ſentirem
dolorem: terrens ⁊ deducens ad portas inferni: ⁊ melio
rem mihi conſolationem inſpirans, ſpem indulgentie
largiendo. Quarta miſericordia q̃ ſuſcepit me peniten
tem: ſic enim ex toto indulſit: tam liberaliter omneʒ do
nauit iniuriam vt iam nec damnet vlciſcendo: nec con
fundat improperando: nec minus diligat imputando.
Quinta miſericordia ſequitur: per quam mihi continẽ
di deinceps ⁊ emendatius viuendi preſtitit virtutem:
carnem cum concupiſcentiis ſuis: preſens ſeculum cuʒ
cupiditatibus ſuis: ⁊ etiam ipſum cum tentationibus
ſuis conterens ſathanam ſub pedibus meis. Sexta mi-
ſericordia eſt pro merendi gratia bona eterna: que gra
tia in tribus maxime cõſtat. In odio preteritorum ma-
lorum: in contemptu bonorum temporaliũ: in deſide-
rio futurorum. Septima miſericordia eſt ſpes obtinen
di. Tria ſiquidẽ conſidero, in quibus ſpes mea tota cõ
ſiſtit. Charitas adoptionis: veritas promiſſionis: pote
ſtas redemptionis. Scio cui credidi: ⁊ certus ſum quia
in charitate nimia adoptauit me: q2 verax in promiſſio
ne: q2 potens in exhibitione. Licet enim ei facere quod
vult. Hic eſt funiculus triplex qui difficile rũpitur: queʒ
a patria in hunc carcerem dirriſſimũ miſſum firmiter ob
ſecro teneamus: vt ipſe nos ſubleuet: ipſe trahat ad con
ſpectum glorie magni dei. hec ille. ⁋ Iſtas ergo multi-
plices miſericordias ſemper in mente portare debemꝰ,
deo gratias agendo, dicẽtes. ⁋ Miſericordias domini
in eternum cantabo. Et dicit in eternum dans differen-
tiam inter iram dei qua electorum punit peccata: ⁊ mi-
ſericordiam qua iuſtos coronat: quia ira tranſit. pſal.
87. In me tranſierunt ire tue: ſed miſericordia durat ps.87.
in eternum. ps.102. Miſericordia autẽ domini ab eter ps.102.
no ⁊ vſq̃ in eternum ſuper timentes eum. ⁋ Sed ſuper Queſtio.
iſto verbo mouet Gregoriꝰ queſtioneʒ .4. mor. ca.42. Vtrum re
ſcʒ an beati in patria peccatorꝝ ſuorũ preteritorꝝ habeãt cordentur
memoriã: dicens. Si mẽs beati nulla ibi peccati ſui me peccatorꝝ pre-
moria tãgitur ereptum ſe vnde gratulatur: aut quomo teritorum.
do largitori gratias refert de venia quam accepit: ſi in-
teruenientе obliuione tranſacte nequitie pene ſe eſſe de
bitorẽ neſcit. Neq̃ eñ neglecte pretereũdẽ eſt qđ pſalmi
ſta ait. Miſericordias dñi in eternũ cantabo. Quõ eñ ps.88.
mias dei in eternũ cãtat: ſi ſe miſerũ fuiſſe ignorat? Et ſi
miſericordie tráſacte nõ meminit: vñ largitori miſericor

die laudes reddit? Sed ſi meminit miſerie: vbi eſt qđ
Eſa.65. eſaias ait. Non erunt in memoria priora: neq̃ aſcen-
dent ſuper cor? Ergo querendum eſt/ quomodo ele-
ctorum mens perfecta in beatitudine eſſe poterit: ſi hanc
inter gaudia memoria ſui reatus tangit: aut quõ perfe-
cte lucis clareſcat gloria: quã reducta ad animũ obnubi-
Reſpo grego. let culpa? Et cõſequẽter reſpõdet Greg. dicẽs. Sed ſciẽ
dum eſt ꝙ ſicut nunc ſepe triſtium leti reminiſcimur: ita
tunc tranſacte neq̃ ſine leſiõe nr̃e beatitudinis recor-
damur. Plerumq̃ enim incolumitatis tẽpe ad memoriaꝫ
dolores preteritos ſine dolore reducimꝰ. Et quo egros
nos recolimus: eo nos incolumes plus amamus. Erit
ergo in illa beatitudine ꝛ culpe memoria: nõ que men
tem polluat: ſed q̃ nos letantes altius aſtringat: vt dũ do
loris ſui animus ſine dolore reminiſcitur: ꝛ debitorẽ ſe
medico verꝰ intelligat: quo de moleſtia meminit quã
euaſit. In illa itaq̃ letitia ſic tunc ſine tedio mala nr̃a
cõſpicimus: ſicut nũc in luce poſiti ſine vlla cordis cali-
gine alias tenebras videmꝰ: qꝛ ꝛ ſi obſcurũ eſt qđ mente
cernimus: de iudicio eſt hoc luminis/ nõ de paſſiõe ceci
tatis. Et in eternũ ergo laudẽ miſericordie noſtro largi-
tori referimus: ꝛ nequaq̃ miſerie cõſcientia grauamur:
qꝛ dum mala noſtra ſine aliquo mẽtis malo reſpicimꝰ:
ꝛ nunq̃ erit qđ corda laudantium de tranſactis iniquitati
bus polluat: ꝛ ſemper erit quod ibi ad laudeꝫ liberato
ris accedat. De hac materia vide ſupra vſiculo.585.

1501 In generatione ꝛ generationeꝫ:
ãnũciabo veritatẽ tuã in ore meo

¶ Hic laudat diuinã iuſticiã: que in ſcriptura noīe veri
ps.24. tatis intelligitur. Sic enĩ dr̃ ps.24. Uniuerſe vie dñi mi
ſericordia ꝛ veritas. Qđ ideo dicit: qꝛ in omni ope dñi
cõcurrit miſericordia ꝛ iuſticia. De hoc vide ſupra vſi.
354. Si autẽ accipiatur veritas vt eſt adequatio rei ad
intellectum ꝛ intellectus ad verbũ: tunc certũ eſt ꝙ oīs
veritas eſt dei. Qui enĩ de ſuo loquitur/ mẽdaciũ loquitur.
Qui autẽ loquitur veritatẽ ex deo loquitur. vt habetur Joã.
Joan.8. 8. Et ſic hic duo ponit: vnum qđ eſt dei. ſ. veritas: aliud
qđ eſt hoīs. ſ. os quo annũciatur veritas. Unde ait. [An
nũciabo veritatem tuã in ore meo: ꝛ hoc in generatione
ꝛ generationẽ. i. nõ ſolum in generatiõe iudeorum: ſed etiã
in generatione gentiũ. De hoc vide ſupra vſi.1370. et.
Annunciare miam et veritatem 1448. ¶ Notãdum autẽ ꝙ preter illa que dicta ſunt ſu
pra vſi.657. et.1370. multa alia quilibet nr̃m annun-
ciare debet. Primo annũciemus q̃ vere ſunt ſperãda. ſ.
illa in quibus ſpem debemus ponere. Ubi notãdum/ ꝙ
iſta ſunt maxime duo de quibus hic agit pſalmiſta. ſcili
cet miſericordia in primo verſiculo: ꝛ iuſticia in ſecũdo.
ps.91. ps.91. Ad annunciãdum mane miſericordiã tuaꝫ: ꝛ ve
ritatem tuã per noctem. Ubi nota/ ꝙ per mane proſpe-
ritas: per noctem vero aduerſitas deſignatur. In mane
ergo proſperitatis annunciãda eſt miſericordia dei: ſed
in nocte aduerſitatis/ veritas ꝛ iuſticia dei. Primum vt
tu bona tuis meritis non credas habere: ſed ſola miſeri
cordia dei. Secundũ vt aduerſa iuſte pro tuis peccatis
te pati cognoſcas. Et hoc ſententialiter ponit glo. in ps.
ps.91. 91. dicẽs. Ad annunciãdum mane. i. quãdo bene eſt ti-
Miam i proſperis: iuſticiam i aduerſis. bi: qđ ex miſericordia prouenit dei. Quãdo ergo bene
eſt tibi/ lauda ꝛ annuncia miſericordiaꝫ: ſed annuncia
veritatem per noctẽ. i. in aduerſis: quãdo ſcꝫ male eſt ti
bi lauda ꝛ annuncia veritatẽ: qꝛ ipſe iuſte flagellat. Et
eſt ſenſus: ꝙ proſpera ex gratia dei/ aduerſa vero ex iu-
ſticia te habere cognoſce. Et hoc cõtra aliquos qui pro-
ſpera ſuis meritis attribuunt: ꝛ aduerſa ſe iniuſte pati
predicant: ſperantes magis in ſeipſis/ alias in mundo
q̃ in deo. Cum oppoſitum figuraliter ab angelis ſien-
Apoc.14. dum nobis eſt oſtenſum Apoca.14. vbi dicitur/ ꝙ ioan-
nes vidit tres angelos annũciãtes ꝛ euãgelizãtes: quo
rum primus volabat per medium celi habens euange
lium eternum: vt annunciaret ſedentibus ſuper terram
ꝛ ſuper omnes gentes voce magna/ dicens. Timete do
minum ꝛ date illi honorẽ: qui fecit celum ꝛ terrã ꝛ oĩa
que in eis ſunt. Cuius rõnem aſſignat dicens: qꝛ venit
hora iudicij eius. Secũdus angelus ſecutus eſt primũ/
dicẽs. Cecidit cecidit babylon illa magna: q̃ a vino for
nicatiõis ſue potauit oẽs gẽtes. Tertiꝰ angelus ſecutꝰ
eſt illos/ dicẽs voce magna. Si quis adorauerit beſtiã
ꝛ imaginem eiꝰ ꝛ acceperit characterẽ eiꝰ in frõte ſua vel
in manu: hic bibet de vino ire dei: ꝛ cruciabitur igne ꝛ ſul
phure: ꝛ fumus tormentorũ ſuorũ aſcendet in ſecula ſe
culorũ: nec habebit requiẽ die ac nocte. Pro cuius eui-
dentia ſciẽdum ꝙ hoīes cõmuniter in tribus ſpem ſuã
ponunt. Quidã in chriſto: ꝛ hoc bonuꝫ. quidã in mun
do: ꝛ hoc eſt malum. quidam in diabolo: ꝛ hoc eſt peſſi
mum. Et ſm̃ hec tria predicta tres angeli tria nobis an-
nunciãt: oſtendẽtes in q̃bus ſperare debemus/ ꝛ in qui
bus nõ. ¶ Primꝰ ğ angelus annunciat nobis de chri-
ſto/ ꝙ ipſe fecit celum ꝛ terrã ꝛ omnia q̃ in eis ſunt: ex q̃
oſtenditur magne poteſtatis. Et ideo ipſum timere debe-
mus: ꝛ a nobis expellitur omne pctm̃. Quia vt dr̃ Eccl.1.
Timor dñi expellit peccatũ. Secũdo ipm̃ debemus ho Eccl.1.
norare. ſ. per opa virtuoſa: ꝛ nõ ſolum verbis ſine operi
bus. Unde dicitur Prouer.3. Honora deum de tua ſubſtãtia Prover.3.
ꝛ de primitijs frugum tuarũ da pauperibꝰ. Tertio de-
bemus ipſum adorare. ſcilicet cognoſcẽdo ipſum redẽ-
ptorem oīm eſſe ꝛ glorificatorẽ: exemplo magorum qui ꝓ Math.2.
cidentes adorauerũt eum: ꝛ apertis theſauris ſuis ꝛc.
Sed quare iſta chriſto facere debemꝰ: angelus aſſignat
rationẽ/ dicens. Quia venit dies iudicij eius: qꝛ ſcilicet
tunc a nobis rationem exiget qualiter ipſum tractaue-
rimus peccata cauẽdo: qualiter ipſum honorauerimꝰ/
opera faciendo: qualiter ipſum adorauerimus ſpem
totam in ipſum ponendo/ dicens nobis. Redde ratio- Luce.16.
nem villicationis tue. ¶ Secũdus vero angelus de mũ
do nobis annunciat duo. ſcꝫ placibilitatem apparentẽ:
quia de vino delectationis ſue apparentis potat oẽs
gentes: dum ſcꝫ omnibus ſeipſum ꝓponit: ꝛ quicquid
in ipſo eſt letitie ꝛ ſolatij: ſignificat per vinuꝫ inebriãs ꝛ
delectãs. Illud eſt vinum de quo dicitur Gen.9. ꝙ noe ce Gen.9.
pit vir agricola exercere terram ꝛ plantauit vineam: bi
benſq̃ vinum inebriatus eſt ꝛ denudatus in tabernacu
lo ſuo. Sic qui mundi delectationes ſequitur: ſpoliatur ꝛ
denudatur. Secũdo oſtendit de mundo eius liberalita
tem deficientem/ dicens. Cecidit babylon. Nam tranſit
mundus ꝛ cõcupiſcẽtia eius: et ideo in ipſo ſperare nõ 1.Joan.2.
licet. Cecidit autẽ babylon. i. mundus ꝓpter multitudi
nem vitiorũ. Dicit autem bis/ cecidit: ꝓpter maiorem
expreſſionem caſus: vel ꝓpter duplicem caſum. ſ. corpo
ris ꝛ anime. ¶ Tertius vero angelus annunciat nobis
de diabolo tria. Primo eius naturã impugnãtem. Un
de vocauit eum beſtiam. Ad inſtar namq̃ beſtie eſt cru
delis homines impugnando: figuratus per beſtiã quã
daniel vidit/ que erat crudelis mirabilis atq̃ fortis den Dan.7.
tes ferreos habens magnos: comedẽs ꝛc. Secũdo oſtẽ
dit eius culpam deformantem quam in ſe habet: ꝛ in
alios conatur inducere: quã vocauit characterẽ ꝛ ima
ginem beſtie. Nam culpa in diabolo dicitur character/
quia indelebilis eſt: in homine vero imago quia dele-
ri poteſt per penitentiam. Ut ſic demon ſit ille qui ha-
bet characterem indelebileꝫ per obſtinationẽ: homo ve
ro imaginem per penitẽtiaꝫ delebilẽ. Iſtum characterẽ
diaboli quidã portãt in fronte ꝑ manifeſta pctã ſine ve
recũdia: quidã vero in manu per culpã occultã. Tertio
oſtẽdit diaboli penã affligentẽ quã in ſe patietur: ꝛ pec
catores patientur poſt mortẽ. Unde dicit/ ꝙ biberũt de vi

no ire dei. ¶ Et ſic ex predictis pꝫ qualiter angeli nobis annunciāt ꝙ ſperare debemus in chriſtum non in mundo vel diabolo. Et hoc annunciādo eius miam̄ ⁊ veritatē .ſ. iuſticiā ante pctm̄: ſed miam̄ poſt culpam.

1502 **Quoniā dixiſti ineternum miſericordia edificabitur in celis: preparabitur veritas tua in eis.**

¶ Hic ↄſequēter oſtendit rōnem dicte laudis / miſericordie .ſ. ⁊ iuſticie. Et primo oſtēdit rōnem in generali: ſecūdo magis in ſpeciali: ibi. Cōfitebuntur. ¶ Quātum ad primū ſciendū ꝙ tota ratio laudis diuine miſericordie ⁊ iuſticie eſt ipſe chriſtus ⁊ regnū eius: de quo iſte pſalmus agit: per quē gr̄a ⁊ veritas facta eſt. vt dicit Joā.1. (Joā.1.) Et primo deſcribit gratiā ⁊ veritatē electis factā per chriſtum: ſecūdo deſcribit modum: ibi. Diſpoſui. ¶ Quantum ad primū nota ꝙ per celos intelligūtur oēs iuſti: ⁊ principaliter ipſi primi fundatores eccleſie .ſ. predicatores apli: per quos deꝰ fidem per vniuerſum orbē predicauit: vt pꝫ ſuperius vſ.252. Et in iſtis primo oſtenſa fuit chriſti miſericordia: qꝛ ipſi primo electi mera gr̄a: ⁊ in ipſis primo ꝑ chriſtū preparata fuit veritas: qꝛ ipſi primo ꝑ ſpiritūſanctū edocti fuerunt omnē veritatē. Et cōſequēter ꝑ iſtos miſericordia chriſti ⁊ veritas / per vniuerſum orbē fuit predicata. Et hoc eſt qđ ait pſalmiſta. ¶ Qm̄ dixiſti. q.d. Si queratur a me quare miſericordias dn̄i ⁊ quas ieternū cātabo. Reſpōdeo. ¶ Qm̄ tu dixiſti. i. mihi reuelaſti ꝙ miſericordia tua q̄ ſcꝫ eternaliter durat primo edificabit in celis. i. in ſanctis aplis q̄ erunt idonei ad mundū totū illuminādū: qꝛ ſcꝫ veritas tua. i. veritas incarnationis chriſti ⁊ myſteriorū eccleſie preparabit in eis. i. ꝑ ſpiritūſanctū eis plene reuelabit. Et ſic quaſi iſtū textū exponēdo ioānes ait. (Joā.1.) Gratia ⁊ veritas per ieſum chriſtū facta eſt. Vn̄ ſcꝫ apoſtolos q̄ ſunt celi / miſericorditer elegit: qbus omnē veritatē ꝑ ſpiritū ſanctū relevauit. Propter pͥmū dicit. ¶ Mia edificabit in celis. ꝓpter ſcd̄m dicit. ¶ Prepabit veritas tua i eis.

1503 **Diſpoſui teſtamentū electis meis: iuraui dauid ſeruo meo: vſq ineternū preparabo ſemē tuum.**

¶ Hic deſcribit modum dicte mie edificate ⁊ veritatis. (Teſtamētū dr̄ ſcriptura.) Vbi ſciēdū ꝙ iſta gr̄a ⁊ veritas pͥmo ꝑ legē fuit ꝓbata: ſecūdo ꝑ euāgeliū fuit declarata. Primū ponit in pͥncipio: ſcd̄o: ibi. Et edificabo. ¶ Quātū ad pͥmū vt dictū ē: hic loquit de xp̄o ſub noīe regis dauid: de cuius ſemine xp̄s ſm̄ carnē deſcēdit. Cuiꝰ incarnatio multiplicit ꝑ legē fuit ꝓbata: q̄ data fuit ſoli pplo iudeoꝝ: q̄ erat populus dei peculiaris ⁊ electꝰ: de q̄ nūc dicit. ¶ Diſpoſui teſtamētū electis meis. Noīe em̄ teſtamēti ipa vetꝰ lex in ſcriptura intelligit: qꝛ in ipſa deꝰ fecit teſtamētū ſuū / oſtēdēs q̄s ſuos dimittebat heredes: ⁊ q̄lis eſſet eiꝰ hereditas. Sic em̄ apl̄s paulꝰ legē moſaycā dicit teſtamētū (Hebre.9.) pͥmū: ⁊ legē euāgelicā teſtamētū nouū: dicēs d̄ xp̄o. Noui teſtamēti mediator eſt: vt morte itercedēte i redēptionē earū ꝑuaricationū q̄ erāt ſub pͥori teſtamēto ⁊c. Dicit ḡ de lege antiq̄. ¶ Diſpoſui teſtamentū electis meis. i. legē dedi filijs iſrael: q̄s mihi elegi in pplꝫ peculiarē. Vn̄ (Deute.7.) pplo iſrael dixit moyſes. Deute.7. Te elegit dn̄s deus tuꝰ: vt ſis ei ppl̄s peculiaris de cūctis pplis q̄ ſunt ſup terrā. Et in lege antiqua data pplo iſraeli ꝓmiſit dn̄s ꝙ regnū xp̄i maneret ineternū: loquēdo de xp̄o ſub noīe dauid. Hoc em̄ ꝓmiſit deꝰ abrae / dicēs. (Gen.15.) Terrā hāc quā cōſpicis .ſ. terrā chananā dabo ſemini tuo vſq in ſempiternū: qđ in dauid pͥmo fuit adimpletū: q̄ primꝰ totā terrā chananeoꝝ poſſedit: ⁊ poſſediſſet in ſempiternū / niſi reges deſcendentes ab eo obſtaculum poſuiſſent. Tales em̄ ꝓmiſſiones dei ſub conditione dabantur .ſ. ſi illi deo obedientes extiterent. Et hoc eſt. ¶ Iuraui dauid ſeruo meo. Vt em̄ habet. 2. Regū.7. Miſit dn̄s nathā ad dauid q̄ diceret ei ex pte dn̄i. Suſcitabo ſemen tuū poſt te: (2.Reg.7.) ⁊ firmabo regnū eius: ⁊ ſtabiliā thronum regni eiꝰ vſq in ſempiternū. Et hoc eſt qđ hic dicit. ¶ Iuraui dauid ſeruo meo: vſq ineternū preparabo ſemen tuū. Et ad litterā fuiſſet factū: niſi ſucceſſores dauid poſuiſſent obicē. Sed hoc de regno chriſti intelligebat: cuiꝰ ſemen ⁊ filij ſunt fideles / in quibꝰ chriſtus regnat eternaliter: vt ait apoſtolus ad Galathas.4.

Et edificabo in generatiōe ⁊ generationem ſedem tuam. 1504

¶ Hic oſtēdit quomō veritas ⁊ miſericordia regni chriſti in nouo teſtamento fuit declarata: quā ſcꝫ declarauit angelus annunciās marie ꝑpetuitatē regni chriſti in fideli populo / ſibi dicēte. Dabit ei dn̄s deus ſedem dauid (Luce.1.) patris eius: ⁊ regnabit in domo iacob ineternū: ⁊ regni (ſedes xp̄i ſunt iuſti.) eiꝰ nō erit finis. Et hoc in ſpiritu preuidēs pſalmiſta de xp̄o ait ex pte dei. ¶ Et edificabo in gn̄atione ⁊ gn̄atiōeꝫ ſedē tuā. Quid autēꝫ eſt ſedes chriſti niſi fideles in qbꝰ xp̄s ſedet ⁊ regnat. Vn̄ glo. ¶ Et edificabo in gn̄atione ⁊ generationē ſedē tuā. i. fideles. Nos em̄ q̄ credimus / ſemen chriſti ſumꝰ: ⁊ ſedes in qbꝰ xp̄s q̄ſcit ⁊ regnat. Niſi eñ ab illo regeremur / a nobis ipſis ꝑcipitaremur: qꝛ ſedes ſapiētie aīa iuſti. Vel ꝑ ſedē intellige xp̄i humanitatē: q̄ ineternū verbo manet vnita. vide ſupra.742. Qđ autē hic duplicat gn̄atio: qꝛ dicit in generatiōe ⁊ generationē: (Generatiō duplex.) intelligit ꝙ xp̄s regnabit nō ſolū in gn̄atione iudeorū: qꝛ ex illis multi fuerunt electi: ſed etiā in generatione gentiū cōuerſarū. Vel intellige generationē carnalē q̄ eſt in preſenti vita: in qua iuſti viuūt in carne: ⁊ generationē ſpiritualē q̄ erit in patria. Nūc ḡ ſedet chriſtus in nobis q̄s regit: ⁊ tūc ſedebit in ſctis q̄s btificabit. Et ita in gn̄atione ⁊ generationē edificabit ſedes xp̄i.

Confitebunt celi mirabilia tua domine: etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum. 1505

¶ Duo premiſit pſalmiſta in gn̄ali .ſ. legis dationē: ⁊ regni chriſti cōfirmationeꝫ. Vnde nunc illa duo declarat in pticulari. Et hec duo modo tractat in particulari. Et primo primū: ſecūdo ſecūdū: ibi. Tūc locutus es. ¶ Circa primū ſciendū ꝙ lex antiqua fuit data ſancto poſt exitū de egypto: qꝛ q̄nquageſima die. Et ideo ad illā declarādā agit hic de illo exitu ⁊ de aliqbus beneficijs tūc illi populo collatis ⁊ primo de beneficijs datis ante ingreſſum terre ꝓmiſſionis: ſecūdo de bn̄ficijs poſt ingreſſum: ibi. Thabor: ⁊ hermō. ¶ Circa primū ſex narrat beneficia lr̄aliter pplo exhibita ante ingreſſum terre ꝓmiſſionis: vt ꝑ illa oſtendat beneficia in pn̄ti vita a xp̄o nobis exhibita. Et ſm̄ iſta pͥma pars diuidit i ſex. Primū bn̄ficiū eſt ꝙ dedit eis panē angelicuꝫ: ſcd̄m ꝙ dedit eis nubis refrigeriū: ibi. Qm̄ in nubibꝰ: tertiū ꝙ dedit eis legis magiſteriū: ibi. Deus qui glorificatur: quartuꝫ ꝙ dedit eis cōtra hoſtes adiutoriū: ibi. Domie deꝰ virtutū. q̄ntū ꝙ mare fecit eis peruiū: ibi. Tu dn̄aris. ſextū ꝙ pharaonis extinxit exercitū: ibi. Tu humiliaſti. Ex qbus cōcludit firmum dei imperium: ibi. Tui ſunt celi. ¶ Quātum ad primuꝫ beneficiū ſciendū ꝙ deus illi populo de (Māna datur pplo qd ſigt.) celo dedit eis panem angelicum .ſ. manna: vt habetur Exod.16. vide ſupra verſiculo.1505. et.1506. Qui quidem panis fuit mirabilis. (Exo.16.) Vnde ipſum videntes filij iſrael admirantes dixerunt: man. idest quid eſt hoc

Et hoc beneficium recolens pſalmiſta ait.[Cōfitebun
tur celi mirabilia tua dñe. Per hoc autē vult ſignificare
beneficiū nobis a chriſto datū: quādo p apoſtolos per
mundū miſit fidē predicare gentib⁹. vide ſicut ſuperi⁹
ps.18. ps.18. Celi enarrant gloriā dei ⁊c. vſicu.252. Uel p hoc
vult ſignificare panē celi nobis datum p illud beneficiū
manne.i. ſacrificiū eucharistie figuratū: vt dictū fuit ſu-
pra vſi.1305.et.1306. Sequitur.[Etenī veritatē tuā in
eccleſia ſanctoꝝ.[Quantū ad beneficiū litterale per il
lud beneficiū mānedatum de celo: de⁹ probat⁹ fuit ve-
Exo.16. rax: qꝛ promiſit eis panē celi dare. ⁊ qꝛ promiſſum ad-
impleuit in cōgregatione ſanctoꝝ: verax fuit predicat⁹.
Similiter ſi de predicatiōe apoſtolorū intelligat/mani
feſtū eſt/ ꝙ dei veritas per ipſos in eccleſia fuit cōfeſſa ⁊
publicata. Si autem de ſacramēto altaris intelligatur:
patꝫ ꝙ p illud veritas q̄ chriſtus ē in eccleſia vſqꝫ ad finē
Math.vlt. mundi manet: chriſto dicente. Ego autem vobiſcū ſum
vſqꝫ ad conſumationem ſeculi.

1506 Quoniā quis in nubibus equa-
bitur domino: aut q̄s ſimilis erit
deo in filijs dei.

[Hic ponit ſecundū beneficiū. ſ. qꝛ dedit eis nubis re-
Exo.13. frigeriū. Quia (vt habetur Exo.13.) dñs precedebat po
pulum ſuū per diē in columna nubis: ⁊ per noctē in co-
lumna ignis. vide ſupra v.1294. Intelligit̄ etiā de nu
be illa denſiſſima: que operuit mōtem ſinai: quādo dñs
Exo.19. ibi deſcendit ad dādum legem: vt habetur Exo.19. De
qua nube procedebāt verba decem preceptorum. Et in
iſtis duabus nubib⁹ ſingulariter apparuit virtus diui-
na: qꝛ ſimilia nulla virt⁹ angelica per ſe facere poterat.
Et hoc eſt qđ dicit.[Qm̄ quis in nubib⁹. ſ. talib⁹ equa-
bitur dño? Certe nullus. Nō ſolum nullus homo: ſed
etiā nullus angelus. Et hoc eſt qđ ſubdit.[Quis ſimi-
lis erit deo in filijs dei. Hic enī per filios dei/ intelligit
Job.1. ſanctos angelos: ſicut dr̄ Job.1. Cūqꝫ veniſſent filij dei
Grego.2. vt aſtarēt corā dño ⁊c. vbi ait Grego. Qui autē filij dei/
moꝝ.ca.2. niſi electi angeli vocātur? Eſt ergo ſenſus.[Quis ſilis
erit deo in filijs dei.i. quis inter angelos ſilis erit deo in
nubib⁹ predictis faciēdis? Certe nullus: nec hō nec an
Null⁹ ſcūs gelus. vide ſupra v.1158.[Per hoc aūt vult oſtēdere/
ē ſilis xpo ꝙ nullus hō quātumcūqꝫ ſanct⁹ vel iuſtus xpo dño pōt
filio dei. equari. Uñ p nubes intelligit ſanctos aplos ⁊ predica
tores: q̄ ad modū nubiū aquā ſciētie diuine mundo de
derūt: vt oſtēſum eſt ſupra vſi.556.et.1273. Per filios
autē dei intelligit gñaliter oēs iuſtos fideles: de q̄bus
Joh.1. Joañ.1. Dedit eis poteſtatē filios dei fieri: his q̄ credūt
⁊c. Uult ḡ pſalmiſta dicere/ ꝙ nec inter aplos: nec inter
oēs quoſcumqꝫ iuſtos aliq̄s chriſto pōt aſſimilari: nec
immerito: qꝛ ille filius dei eſt naturalis/ nos adoptiui:
ille genitus/ nos creati: ille ab eterno genitus/ nos in tē
pore facti: ille vnicus/ nos multi. Uñ hoc oſtēdēs Gre-
Grego.27 go. ſup illo verbo Job.36. Nullus eſt ei ſilis in legiſlato
moꝝ.ca.1. ribus: dicit. Legiſlator moyſes: legiſlator ioſue: legiſla-
tores pphete: legiſlatores cunctos dicere poſſum⁹: q̄s
ex lege ammonuiſſe populū ſcim⁹. Sed chriſto dño in
legibus nullus eſt ſilis: qꝛ iſti gratuite vocati: ex pctīs
ad innocentiā redeunt: ⁊ ab his que in ſemetipſis expti
ſunt/ predicādo alios reducūt. Mediator autē noſter
hō ſine pctō eſt filius ſine adoptiōe: nec pperauit vnqꝫ
qđ redargueret. Et ſic mundo ex humanitate loquitur: vt
tñ eidē mundo etiā ante ſecula ex diuinitate dñetur ⁊c.

1507 De⁹ qui glorificat̄ in cōſilio ſan
ctoꝝ: magnus ⁊ terribilis ſuper
omnes qui in circuitu eius ſunt.

[Hic oſtendit tertium beneficiū. ſ. ꝙ eis dedit legis ma-
giſteriū. Ubi notādū ꝙ lex antiqua fuit data per mini
ſteriū ſanctoꝝ angelorū: dicēte Stephano iudeis. Ac- Actuū.7.
cepiſtis legem in diſpoſitiōe angeloꝝ: cū q̄bus ſanctis
angelis deus cōſiliū dr̄ habere: nō ꝙ informetur ab eis:
ſed qꝛ illis cōſulit dum eis reuelat ſecreta ſua vt illa no
bis cōſequēter reuelent. Sic enī cōſuluit angelis ſanctis:
quādo eis dedit legē: quā ipi cōſequēter moyſi dederūt.
In qua lege fuit deus glorificat⁹: qꝛ primū legis prece Leg̃ deꝰ
ptū eſt/ ꝙ ipſe ſolus deus ſit adorādus ⁊ diligēdus ſup glorifica-
oia. Et hoc eſt qđ ait pſalmiſta.[Deus q̄ glorificatur in uit deum.
cōſilio ſanctoꝝ ſuoꝝ.i. deus q̄ oſtēdit̄ glorioſus in lege
quā reuelauit ſanctis angelis vt ipſam darent hoibus.
Que lex dr̄ cōſilium: qꝛ precepta cōtinet q̄bus cōſulitur
aiabus ne pereant. In qua lege etiā fuit deus oſtenſus
terribilis ⁊ magne poteſtatis. Unde ſequit̄.[Magnus
⁊ terribilis ſup oēs q̄ in circuitu eius ſunt. Ut enī ha-
betur Exo.19. Terribilis oib⁹ filijs apparuit deus: q̄ Exo.19.
legem dedit. Nā vt ibidem dr̄: cū ceperunt audiri tonı-
trua/ micare fulgura/ nubeſqꝫ denſiſſima operuit mōtē
timuitqꝫ populus. Et ſic oibus qui erant in caſtris in cir
cuitu mōtis apparuit terribilis deus. Per hoc vult pſal
miſta oſtēdere/ ꝙ per predicationes ſctōꝝ apoſtolorū/
deus per orbē erat glorificādus: ⁊ ſup omnes deos gen
tiū q̄ in circuitu colebātur potens ⁊ terribilis oſtēdēd⁹.
Et dicit idola in circuitu dei exiſtere: nō ꝙ deus aliquo
terreno circūdet̄: cū ſit vbiqꝫ: ſed cultus veri dei erat ſo
lum in populo iſrael: q̄ habitabāt in terra pmiſſionis:
q̄ dr̄ eſſe in medio terre habitabilis. Nōne terribilis il-
lis oſtendebat̄ deus: q̄ñ ad predicationē apoſtolorum
idola corruebant: tēpla funditus deſtruebantur: ⁊ ido-
lorum cultura euacuabatur per orbem: ideo dicitur ps.
75. Tu terribilis es ⁊c.

Domine deus virtutū quis ſimi 1508
lis tibi? potens es domine: ⁊ veri
tas tua in circuitu tuo.

[Hic ponit̄ quartum beneficiū. ſ. ꝙ cōtra hoſtes dedit
eis adiutoriū. Qđ maxime fuit quādoqꝫ amalech cum
exercitu ſuo venit cōtra filios iſrael in deſerto: ⁊ de⁹ oſtē
dit virtutē ſue poteſtatis: qꝛ moyſe abſcedente a pugna
dū ſtabat in mōte orans: virtute orōnis moyſi fugatus
eſt amalech: ⁊ fugat⁹ in ore gladij. Exo.17. Quis autē Exo.17.
ali⁹ q̄ꝫ de⁹ tale adiutoriū cōferre poſſet? certe nullus. Et
hoc eſt qđ hic recolēs pſalmiſta/ dicit.[Dñe de⁹ virtutū.
i. ſctōꝝ angeloꝝ: q̄ ſunt executores diuine volūtatis. vñ
etiā vn⁹ ordo angelicus virtutes dr̄.[Quis ſilis tibi?
certe nullus: qꝛ volūtas tua eſt tua potētia. vñ Sap.12.
Subeſt tibi poſſe cū volueris: qđ de nulla creatura veri Sap.12.
ficat̄. Quis enī verbis vel orōnib⁹ tātū exercitū potuiſ
ſet ſubijcere/ niſi de⁹? Ideo ſubdit̄.[Potēs es dñe. qꝛ vt
dr̄ ps.23. Dñs fortis ⁊ potēs/ dñs potens in prelio. Un ps.23.
de ſequit̄.[Et veritas tua in circuitu tuo. qđ ideo dicit:
qꝛ pmiſſa cōplet. Promiſit enī ipſi moyſi delere memo
riā ipſius amalech de ſub celo. qđ ⁊ fecit: qꝛ ad nihilū il
lū redegit cū potentia ſua.[Et nota ꝙ ait: Ueritas tua
in circuitu tuo. Qđ ideo dicit: nō ꝙ veritas dei circūde
tur a reb⁹: cū ſit vbiqꝫ: ſed qꝛ ſicut veritas intellectus nři
cauſat̄ a rebus cognitis: ſic per oppoſitū veritas intelle
ctus diuini eſt cauſa rerū. Ideo enī res eſt qꝛ deus ſcit il
lam eſſe: ⁊ nō ecōuerſo. vt oſtendit mag̃r libro.1. diſt.38.
Cū autem cauſa reluceat in effectib⁹ ſuis: ſequit̄ ꝙ dei
veritas relucet in omni creatura. Et veritas dr̄ in creatu
ra dei: qꝛ relucet in omni re creata.[Et nota hic ꝙ quā-
uis deus modo predicto ab omni creatura circūdetur: Circuitꝰ
tamē modo ſpeciali maxime circūdatur a ſanctis: de q̄ ſanctoꝝ.
bus dñs ait. In circuitu meo pueri mei. Pueri enī ſunt Job.29.

in circuitu dei quando ſancti ex omni pte deo obſequū
tur per aſpera & proſpera/per famam & infamiam/p ſta
tum prelationis altum & ſubiectiōis baſſum. Unde p̄
Grego.19. mor. c.11. dicta verba exponens Grego.ait. Pueri vocantur qui
celeſtibus mandatis inſeruiunt. vnde per prophetam
Eſa.8. dicitur. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi domin⁹.
Nunc ergo in circuitu dei ſunt pueri: quia in cunctis fe
re gentibus reperiuntur qui celeſtia mandata cuſtodi-
Circuitus bon⁹ multiplex. unt. ¶ Et nota q̄ iſto modo multe virtutes faciunt nos
eē in circuitu dei. Primus eſt circuitus aſperitatis & pe
nitentie.pſal.25. Lauabo inter innocentes manus me
ps.25 as: & circundabo altare tuum domine. Quod enim eſt
altare dei niſi xp̄s ſuper quem oblationes noſtras offe
rimus deo: quod lotus penitentia circundat. ¶ Secun
dus eſt circuitus charitatis & amicitie. de quo pſal.127
ps.127. Filij tui ſicut nouelle oliuarum in circuitu menſe tue.
Oliua enim pacificos charitatem habentes ſignificat.
Et iſti ſunt in circuitu menſe domini: quia ſatiantur pa
ne celeſti & xp̄i doctrina. ¶ Tertius eſt circuitus humili
ps.75. tatis & reuerentie. De quo pſal.75. Uouete & reddite
domino deo veſtro omnes qui in circuitu eius affertis
munera. Ubi ait glo. In circuitu dei ſunt humiles vt fa
muli. In circuitu eius ſunt quaſi medij qui intelligunt
cōmunem eſſe omnibus veritatem: & non faciunt ſuper
biendo propriam voluntatem. Hi afferūt munera qui
habent humilitatem. Qui autem quaſi ſuum faciunt
quod eſt commune omnibus: tanquam in medio poſi
tum ad partem ducere conantur. & hi non offerunt mu-
nera quia vt humiles in circuitu non exiſtunt. ¶ Quar
tus eſt circuitus veritatis & ſapiētie. Ipſa enim veritas
in circuitu dicitur eſſe quia omnia continet & amplecti-
tur. Sic eni dicitur hic deo. [Ueritas tua i circuitu tuo.
vbi glo. Ueritas tua in circuitu tuo eſt domine: nō ſolū
in loco vbi natus es: ſed etiam in oībus qui ſunt in cir-
cuitu tuo. Expanſa eſt enim vbiq̄ veritas que tamē ſo-
lum in iudea incepit predicari. Mare gētium circa ari-
Iudic.14 dam iudeorum incepit fremere vt leo in Sanſonem cū
iret ducere vxorem de alienigenis. Unde ipſa veritas
merito circuitus dicitur: quia omnia circuit/celum/ter-
Eccl.24. ram & mare/ipſa de ſe dicente. Gyrū celi circuiui ſola: et
profundum abyſſi penetraui.

1509 Tu dominaris poteſtati ma-
ris: motum autē fluctuum eius
tu mitigas.

¶ Hic ponitur quintū beneficium .ſ. quia mare fecit eis
Exo.14. peruium. Nam (vt habetur Exo.14.) cum eſſent filij iſ-
rael concluſi: quia ab vna parte habebant mare: & poſt
ſe ab alia parte pharaonem cū exercitu eius perſequen
tem: cum Moyſes precepto domini extendiſſet manū
ſuā ſuper mare/abſtulit illud dominus flante vento ve
hementi tota nocte & vertit in ſiccū. Et hoc recolēs pſal.
hic ait. [Tu dominaris poteſtati maris. quia ipſā ver
tit in ſiccum. [Motum autem fluctuū eius tu mitigas.
quia quando ille ventus vehemens cepit flare/mare fu
it commotum & fluctibus magnis agitabatur: quos ta-
mē mitigauit dominus quia mare ex toto exiccauit. vn
ps.65. de pſal.65. Qui conuertit mare in aridam. ¶ Per hoc
vult ſignificare pſal. q̄ xp̄s ſua poteſtate gentes que per
mare ſignificantur ad fidem conuerteret: & fluctus perſe
Grego.9. mora.c.5. cutionis ſedaret. vnde Grego.ſuper illo verbo Iob.9.
Graditur ſup fluctus maris.ait. Quid enim maris no
mine niſi in bonorum nece ſeuiens mundi huius ama-
ps.32. ritudo ſignificatur: de quo p pſal.dicitur. Congregans
quaſi in vtre aquas maris. Aquas etenim maris quaſi
in vtre dominus congregat cū miro moderamine cun-
cta diſponens in ſuis clauſas cordibus carnalium mi-
nas frenat. Sup fluctus ergo maris dominus graditur
quia cum ſe procelle pſecutionis erigunt miraculorum
eius obſtupefactione franguntur. Qui enim timores
humane veſanie mitigat: quaſi erectas in cumulo vn-
das calcat. Nam cum morem ſuum gentilitas deſtrui
noue conuerſationis predicatione conſpiceret: cum mū
di huius diuites elationi ſue cōtraire viderēt facta pau
perum: cum ſapientes ſeculi aduerſari ſibi imperitorū
verba penſarent: in perſecutionis protinus tempeſta-
tem tumuerunt. Sed qui verborum aduerſitate cōmo-
ti ad pſecutionis procellas inſiliunt: ſignorum admira
tione temperantur. Tot ergo fluctus maris domin⁹ mi-
tigat quot ſuperbos perſecutores p predicationes & mi
racula humilians conuertit ad fidem. Unde bene rur-
ſum per pſal.dicitur. Mirabiles elationes maris: mira ps.92.
bilis in altis dominus: q2 contra electorum vitam ad p
ſecutionis vndas mūdus ſe mirabiliter exaltat: ſed has
ſupernorum conditor ſubleuata virtute p̄dicationis mi
rabili⁹ ſtrauit. Miniſtros enim ſuos plus oſtēdit poſſe
per miracula q̄ poteſtates terrenas timere per irati. Be
ne ergo deo dicitur. [Tu dominaris poteſtati maris: mo
tū autem fluctuū eius tu mitigas.

Tu humiliaſti ſicut vulneratū 1510
ſuperbū: in brachio virtutis tue
diſperſiſti inimicos tuos.

¶ Hic ponit ſextum beneficium quia Pharaonis extin
xit exercitum. Per ſuperbum enim intelligit Pharaonē
regem egypti: cuius cor contra deum multotiens eleuatū
eſt & induratum. vt patet Exo. in multis capl'is in prin-
cipio: intantum q̄ cum Moyſes ſibi diceret ex parte do
mini vt dimitteret populum ſuum/ipſe elatus ſuperbe
reſpondit. vt habetur Exo.5. dicens. Quis eſt dominus Exo.5.
vt audiam vocem eius & iſrael dimittam: Neſcio domi
num & iſrael non dimittam. Hunc autem deus humilia
uit.i.ad nihilum redegit. q2 ipſum cum toto exercitu ſuo
ſubmerſit in mare. vt habetur Exo.14. Et hoc fuit oſtē- Exo.14.
ſio infinite potentie dei qui ad libitum mare cōuertit in
aridam donec tranſiret populus ſuus: quo tranſacto cū
Pharao perſequeretur eos intrauit ſiccum fundū ma-
ris: & ſtatim dominus mare reduxit ad primum ſtatū:
& ſubmerſit Pharaonem cum toto exercitu ſuo: nec vn⁹
quidem eorū remanſit qui non ſubmergeretur. Et iſtud
beneficium recolēs pſal.dicit deo. [Tu humiliaſti ſicut
vulneratum ſuperbum in brachio virtutis tue. &c. Et p Diabolus p xp̄m fuit humiliatus.
hoc vult pſal.intelligere q̄ chriſtus in noua lege diabo
lum ſibi ſubijceret & humiliaret.i. ipſum a poteſtate ſua
comprimeret. Nam quandoq̄ humiliari in ſcriptura
ſignificat puniri & de alto ad baſſum deponi/ vt dictum
fuit ſuperius verſ.616. Sic enim iſtum textum intelli-
git glo. dicens. [Tu humiliaſti ſuperbum.i. draconem
ſuperbum qui factus eſt in mari ad illudendū ei.ſ. dia-
bolū qui p humilitatē xp̄i in quo alij ſunt humiles hu-
miliatur. Humiliauit enim ſe xp̄s vt humiliaret ſuperbum.
Supbus enim diabolus ſupbos homines trahebat alios
tenebat. [Sicut vulneratū. vulneratur diabol⁹ vulnera
to xp̄o. nondū ex toto mortuus eſt. Humiliat⁹ eſt ḡ dia
bolus pdendo quos tenebat. vulnerat⁹ eſt nō pforata
carne quā non habebat: ſed pcuſſo corde vbi ſupbiebat.
Et hoc in brachio virtutis tue.i. xp̄o q̄ brachium dei di-
citur. vt ſuperius dictū eſt verſi.713.1367. ¶ Sic & iſtum
textum exponit Grego.ſuper illo verbo Iob.26. Pru- Grego.17 mora.c.15.
dentia eius percuſſit ſuperbum: dicens. Quis hic alius
ſuperbus appellatur niſi ille qui dixit. Aſcendam ſup al-
titudinem nubium & ſimilis ero altiſſimo. & de quo vo
ce dei dicitur. Ipſe eſt rex ſup omnes filios ſuperbie. De q̄
etiam per pſal.dr. [Tu humiliaſti ſicut vulneratū. &c.

1511 **Tui ſunt celi ⁊ tua eſt terra. orbē terre ⁊ plenitudinem eius tu fundaſti: aquilonē ⁊ mare tu creaſti.**

¶ Ex predictis hic pſal. concludit firmum chriſti imperium. Chriſtus enim ex duplici natura conſiſtit. ſ. diuinitate ⁊ humanitate. Diuinitate eſt eternus: ſed humanitate temporalis. Diuinitate creauit omnia: ſed humanitate factus eſt inter omnia. De chriſto ergo ratiōe perſone que de⁹ eſt dicat. [Tui ſunt celi. quia illos creauit. Et tua eſt terra. Quinimmo orbem terre ⁊ plenitudinē eius. i. omnia que in orbe ſunt: tu fundaſti. Sic eciā ſcribitur pſal. 23. Domini eſt terra ⁊ plenitudo ei⁹. [Aquilonem ⁊ mare tu creaſti. Aquilo enim eſt pars directe oppoſita mari. Ideo per mare ⁊ aquilonem intelligit omnes partes ⁊ differentias orbis. ¶ Per iſta aūt vult habere pſal. ꝙ nulla creatura contra deum ſe erigere debet: quia ipſe eſt domin⁹ ⁊ creator omniū. ¶ Vel per celū intellige apoſtolos ⁊ homines celeſtes. De celis dictum eſt ſuperius pſal. 18. Celi enarrant gloriam dei. Per terram autem intellige humiles: qui audiētes verbum dei fructum afferunt in patientia. Et ſic tam celum ꝗ̄ terra ſunt domini: quia non ſolum maiores ⁊ prelati boni: ſed etiam ſimplices ſubditi ⁊ boni ſunt de corpore chriſti. Orbis terre dicitur eccleſia toto orbe diffuſa: cuius plenitudo ſunt fideles: quam chriſtus predicatione fundauit apoſtolorum. Et iſti omnes ſunt chriſti: qꝛ pertinent ad corpus eius myſticum. Sed ⁊ alia creauit que non ſunt ſua: quia non pertinent ad corpus chriſti myſticum: ſicut eſt diabolus ⁊ obſtinati homines: quos tamen chriſtus creauit. De quibus ſubdit. [Aquilonē ⁊ mare tu creaſti. Per aquilonem intellige diabolum: ſed per mare obſtinatos homines. Per aquilonem eni͂ diabolus intelligitur. Vnde Grego. 17. li. mora. ca. 11. Aquilonis nomine in ſacro eloquio appellatur diabolus: qui vt torporis frigore gentium corda conſtringeret/ dixit. Sedebo in monte teſtamēti in lateribus aquilonis. Per mare autem ſignificantur perſecutores eccleſie amari: quibus purificatur eccleſia. vt ait glo. Dicat ergo de iſtis deo pſal. [Aquilonē ⁊ mare tu creaſti. q. d. Et licet iſti non ſint tui: tamen plus valet ad dominationem tuam: quod in illis feciſti qꝛ per ipſos purgatur eccleſia: ꝗ̄ valeat illorum voluntas ad maliciā ſuā.

Xps creauit oia.

Ps. 18. Boni ſūt xpi ⁊ nō mali.

Aquilo dicit diabol⁹

Grego. 17 mor. c. 11.

Eſa. 14.

Mare ſignificat malos.

1512 **Thabor et hermon in nomine tuo exultabunt: tuum brachium cum potentia.**

¶ Hic proſequitur pſal. de beneficijs datis populo poſt ingreſſum terre promiſſiōis. Omnia enim iſta dicit pſalmiſta ad oſtendendū potentiā xpi/ vt ex hoc concludat ſub figura dauid regni xpi in fidelibus perpetuitatem. Duo ergo facit. quia primo deſcribit beneficia exhibita populo poſt ingreſſum terre promiſſionis. ſecūdo ex illis concludit perpetuitatem regni xpi in fidelibus. ibi. Tunc locutus. Quantum ad primum nota ꝙ ſicut ſex beneficia eis exhibita ante ingreſſum terre promiſſiōis ſuperius enumerauit. ita conformiter alia ſex hic annumerat eis collata poſt ingreſſum terre promiſſionis. Quorum primum fuit idolatrarum ſuperatio in principio. ſecundum cultus dei confirmatio. ibi. Firmetur. tertiū promiſſorum adimpletio. ibi. Miſericordia. quartum ciuitatum informatio. ibi. Domine in lumine. quintū populi dei exaltatio. ibi. Qm̄ gloria. ſextū ſub deo gubernatio. ibi. Qm̄ dn̄i. Quantū ḡ ad primū ſciendū ꝙ poſtꝗ̄ Joſue cū populo dei intrauit terrā pmiſſionis deus dedit eis mirabiles victorias de idolatris: ⁊ non ſolum ipſi Joſue/ ſed etiam ſucceſſoribus ſuis. de quibus dicit. [Thabor ⁊ hermon in noīe tuo exultabūt. Hermō enim eſt quidā paruus mōs iuxta rippam Jordanis: per quē tranſiuit Joſue cū populo dei quādo miraculoſe tranſiuit Jordanem: quia ſub pedibus ſacerdotū aqua Jordanis fuit exiccata donec totus popul⁹ trāſiſſet. vt habetur Joſue. 3. Quo tranſacto fuerūt in illo mōte hermon exultantes ⁊ deū laudantes. Et ſic ille mons hermon dicit̄ exultaſſe: qꝛ in eo filij iſrael tranſacto Jordane exultauerunt. Thabor vero eſt ille mons in quo precuſſa fuit victoria quā habuit Barach de Syſara ⁊ exercitu eius. de qua dictū eſt ſuperius vſi. 1421. quia dimicatum eſt de celo contra eos. vnde ibidem Delbora ⁊ Barach exultantes cum populo decātabant canticum dn̄o: vt habetur Judicū. 5. Sic ergo iſti duo mōtes dicuntur exultaſſe: qꝛ in illis populus exultauit. in hermon pro tranſitu Jordanis miraculoſo. in thabor pro victoria de celo habita cōtra idolatras. Que omnia facta ſunt v̄tute brachij dei. Que recolēs pſal. dicit. [Thabor ⁊ hermon in nomine tuo exultabunt. i. in eis exultauit populus ⁊ hoc laudādo. [Tuū brachium cum potentia. i. potentiam brachij tui vel virtutis tue. i. xpi qui per brachium ſignificatur. vide ſupra verſi. 713. 1367. ¶ Per hoc vult oſtendere pſal. ꝙ per aduentum veri luminis xpi diabolus expelleretur a cordibus fidelium: quod patet ex interpretatiōe nominum. Nā thabor interpretatur veniens lumine: ⁊ ſignificat aduentū xpi: q eſt verū lumē qui illuminat omnem hominē venientē in hunc mundum. Hermon vero interpretatur anathema eius: ⁊ ſignificat illos qui a xpo illuminati anathematizant diabolum. Eſt ergo ſenſus ſm̄ glo. Thabor. i. illi qui a te lumine veniente/ ſcʒ chriſto/ ſunt illuminati. Et hermon. ſ. qui anathematizant diabolum. Exultabunt in nomine tuo: non in ſuis meritis. Et hoc tuū brachiū cū potentia. i. xpm ⁊ ei⁹ potētiā magnificātes.

Hermō mōs.

Joſue. 3.

Thabor

Judicū. 5.

Joan. 1.

Firmetur manus tua: et exaltetur dextera tua: iuſticia et iudicium preparatio ſedis tue. 1513

¶ Hic ponit ſecundum beneficiū. ſ. cultus dei confirmatio. Vbi ſciendum ꝙ poſtꝗ̄ per Moyſen precepto dn̄i fuit facta arca teſtamenti in qua deus colebatur/ nō habuit firmā manſionem: donec tempore Joſue fuit poſita in ſylo: ante enim ſtabat ſub tabernaculo per Moyſen facto quod portatile erat. Sed debellatis habitatoribus terre promiſſionis habuit in ſylo firmam manſionem: ita ꝙ hoſtiū debellatio preceſſit ſtabilitatē loci arce dn̄i. Et hoc notans pſal. primo dicit hoſtiū ſuperationem dicens. [Firmetur man⁹ tua. ſ. contra inimicos noſtros. [Et exaltetur dextera tua. ſ. eos debellando. Qđ factum fuit tempore Joſue/ maxime leuauit manū contra vrbem hai: ⁊ nō contraxit manum quam in ſublime porrexerat donec interficerent̄ oēs habitatores hai. Et ſic cōſequenter alijs interfectis parauit locū ſtabilem ꝓ arca dn̄i in ſylo. Qđ enim idolatre occupātes terram ꝓmiſſionis interficerentur: ex diuino iudicio ⁊ precepto ꝓceſſit. Et ſic illa iuſticia qua interfecti fuerunt fuit quedā preparatio ſedis dn̄i pro arca in qua ſedes dei dicebat̄. Dicat ergo pſal. [Firmetur man⁹ tua. ſ. ſerui tui Joſue contra hoſtes. [Et exaltetur dextera tua. ſ. Joſue vt fecit contra ciuitatem hai ad interficiēdum idolatras: quod eſt ex iuſticia dei. Et ſic talis iuſticia ⁊ iudicium. ſ. idolatrarum interfectio erit ꝑparatio ſedis tue. i. facta illa iuſticia ꝑparabitur locus ſtabilis ꝓ arca dn̄i. Deinde habuit locum ſtabilem in templo tempore Salomonis. ¶ Per hoc vult oſ̄dere pſal. ꝙ xps ſua poteſtate humiliauit ſuperbos: ⁊ ſic auxit numerū fidelium. Quo com

Joſue. 8.

Arca locū firmū primo habuit i ſylo.

Xps iudicabit mūdū expleto numero bonoꝝ. pleto veniet in ſede maieſtatis ſue cum iuſticia ꝛ iudicio ad orbem iudicādum. Eſt ergo ſenſus ſm glo. [Firmetur manus tua .i. operatio ſua cōtra ſuperbos vt humilientur: ꝛ ſic exaltatur dextera tua .i. augeatur illoꝝ numerus qui in dextera tua ſunt locandi in die iudicij. talis inquā numerus exaltet .i. clarificetur ꝛ augeat donec ſit completus. Quo completo iuſticia ꝛ iudiciū erit preparatio ſedis tue. Sedes enim dei eſt eterna: ſed in iudicio apparebit parata: quia omnibus iuſte videbit iudicare: qꝛ omnia mala malorum erunt manifeſta / p quibus damnabunt: ꝛ omnia merita bonorū erūt aperta pro quibus ſaluabuntur. Quomodo aūt differāt iuſticia ꝛ iudicium vide ſupra vſi. 1164.

1514 **Miſericordia et veritas precedēt faciem tuaꝫ: beatus populus qui ſcit iubilationem.**

¶ Hic ponit tertiū beneficiū .ſ. promiſſorū adimpletio. Ubi aduerte ꝙ promiſerat deus populo ſuo ipſos introducere in terrā promiſſionis ꝛ populos ibi inhabitātes eijcere a facie iſrael. vnde Exo. 23. Precedet te angelus meus ꝛ introducet te ad amorreū ꝛ etheum ꝛ pherezeum ꝛ chananeum eueū ꝛ iebuſeū: quos ego conteram a facie tua. Et ſicut ꝑmiſit ſic adimpleuit. Et in hoc fuit miſericordia dei ꝛ veritas. Miſericordia qꝛ gratis abſqꝫ ipſorum meritis illos protegebat: ſed veritas qꝛ promiſſa complebat. Et hoc eſt quod dicit. [Miſericordia ꝛ veritas precedent faciem tuā .ſ. expellēdo aduerſarios de terra ꝑmiſſionis / vt ibidem ꝑpararetur loc⁹ ſtabilis ꝓ arca teſtamēti ante quā laudes dei cātabant ꝛ alij ad deuotionē excitabant: qđ nō eſt niſi meriti. ideo ſubdit. [Beatus populus qui ſcit iubilationē .i. q ſcit cātare. Cantus autē meritorius nō ſolū requirit ꝯſonātiā vocū: ſed multo forti⁹ cōſonātiā mētis cū voce. ¶ Et attēde ꝙ hic per faciē intelligit populū iudeorū: qꝛ ſicut ꝑ faciem principaliter cognoſcit hō: ſic ſolū ꝑ populuꝫ iudeorum in mundo deus erat notus. pſal. 75. Notus in iudea de⁹. Per hoc vult intelligere ꝙ xps in iudicio ſeruabit oībus miſericordiam ꝛ iuſticiā: ꝗuis in damnatis principalius reluceat iuſticia: ꝛ in beatis miſericordia. vide ſupra verſi. 354.

Exo. 23.

Facies dicit iudei.

ps. 75.

1515 **Domine in lumine vult⁹ tui ambulabūt. et in noīe tuo exultabūt tota die: et ī iuſticia tua exltabūt**

¶ Hic ponitur quartuꝫ beneficiū .ſ. leuitaꝝ informatio. Ubi notandū ꝙ triplici lumine iuuamur ad cognoſcēdum deum ꝛ eius mādata .ſ. lumine ratiōis naturalis: quod quidē eſt quedam impreſſio diuini luminis ī intellectu noſtro: eo ꝙ ſm partem intellectiuaꝫ hō factus eſt ad imaginem dei. Et iſto lumine ipſi antiqui philoſophi cognouerunt vnū principium eſſe a quo oīa alia pendent: ꝛ quid iuſtum ꝛ quid iniuſtuꝫ. Nam ſicut prima principia in ſpeculabilibus ſunt per ſe nota: ita ꝛ in agibilibus ex quibus cōcluſiones agibiliū deducūtur. Propter qđ dicit apl's / ꝙ gentes que legem nō habent naturaliter faciūt ea que ſunt legis: ipſi eñ ſibi ſunt lex qui oñdunt opus legis ſcriptū in cordibus ſuis. ¶ Secūdum eſt lumen legis quo illuminamur ad ſciendū qđ agendum ꝛ quid cauendū: qꝛ lex agenda precipit / ꝛ cauenda prohibet. pſal. 18. Lex dñi immaculata cōuertēs animas. ¶ Tertium eſt lumen diuine reuelatiōis: ſicut ꝓphete plura videbant edocti a deo: que alij nec per lumen intellectus neqꝫ per lumen legis poterant cognoſcere. Iſto aūt triplici lumine doctores ꝛ leuite in populo dei primo illuminabant: ꝛ illuminati docebāt alios tanqꝫ magis edocti. Et hoc eſt qđ ait pſal. de ipſis. [Domine in lumine vultus tui ambulabūt .ſ. leuite primo. Et dicit quodlibet ꝑdictum lumen / lumē vultus dei: qꝛ ꝑ quodlibet illoꝝ tanqꝫ ꝑ vultū cognoſcitur de⁹. Et iſtud non fuit paruū beneficiū doctores dare populo ad ipſum dirigēdum. Et ſicut leuitarū officium erat docere populum: ſic etiam ad eos ſpectabat laudes deo cātare ante arcam federis: vt ſicut per ſcientiam docebant alios / ſic etiam ꝑ deuotionē alios ad cultū dei traherent. Et quantum ad hoc ſubdit. [Et in noīe tuo exultabunt tota die: ideſt aſſidue cū exultatione laudabūt nomē tuum. Ad ipſos etiam ſpectabat lites ꝛ queſtiones ortas in populo iuſte decidere: ꝛ eoꝝ iudiciū firmiter tenebatur. vt dr Deute. 17. Si difficile ꝛ ambiguū iudiciuꝫ apud te eſſe ꝑſpexeris inter cauſam ꝛ cauſam / venies ad ſacerdotes leuitici generis qui indicabūt tibi iudicij veritatem. Et quantū ad hoc de ipſis ſubdit. [Et in iuſticia tua exaltabuntur. qꝛ in hoc ꝙ alios habebant iudicare exaltati erant ꝛ honorati. ¶ Per hoc aūt vult pſal. oñdere ꝙ ipſi apli ab ipſo xpo vero lumine primo erant docendi ꝛ a ſpūſancto illuminandi vt alios illuminarēt cōſequenter: qꝛ ipſe xps aperiēs os ſuum docebat eos. Et ideo dicit. [Dñe in lumine vultus tui ambulabūt. Itē ꝙ pro noīe xpi letanter martyriū ſuſtinerēt. ideo ſubdit. [Et in nomine tuo exultabūt tota die: qꝛ vt dicit Act. 5. Ibāt apoſtoli gaudētes a cōſpectu cōcilij. ꝛc. Et ꝙ ipſi ī iudicio cō iudices aſſiſterent. Sedebitis iudicantes duodecim tribus iſrael. Qđ ad magnā ipſorum exaltationem erit. ꝛ ideo dicit. [Et in iuſticia exaltabuntur.

Lumē triplex.

Roma. 2.

ps. 18.

Deute. 17

Sacerdotes iudicabāt ꝑplm.

Actu. 5.

Mat. 19.

Quoniam gloria virtutis eoꝛuꝫ tu es: et in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum. 1516

¶ Hic ponitur quintū beneficium .ſ. populi dei exaltatio. Ille eñ populus a deo multum fuit exaltatus ī ſpiritualibus ꝛ tēporalib⁹. In ſpūalibus: qꝛ ille ſolus habuit legem ꝛ ꝓphetas cerimonias ꝛ verum dei cultum. Non fecit taliter omni nationi. In tēporalibus qꝛ pauci illorum glorioſe triūphabant de multis hoſtibus: vt vnus fugaret mille: ꝛ duo decem milia: qđ nō erat illoꝝ virtute ſed dei pugnātis pro ipſis. Propter qđ dr ps. 43. Neqꝫ eñi in brachio ſuo poſſederūt terrā ꝛc. ſed dextera tua ꝛ brachiū tuū qm̄ complacuiſti in eis. Et hoc eſt qđ hic dicit ps. [Qm̄ gloria virtutis eorū tu es .i. tibi debetur gloria oīs virtutis illorū. Et idē alijs verbis exprimit dicēs. [Et in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrū. Per cornu eñi poteſtas deſignatur. ¶ Per hoc eñi vult ps oſtendere ꝙ virt⁹ qua apli pauperes ꝛ idiote in breui tpe per totū orbē fidem xpi ſeminauerūt / ꝛ magnam partē mundi cōuerterūt. talis tn̄ virtus fuit nō ipſorū ſed xpi: qꝛ in virtute noīs xpi illa faciebāt / per q̄ xps exaltatus fuit in mūdo. Et hoc eſt qđ decipiens ait. [Qm̄ gloria virtutis illorū tu es .i. tu es gloria ꝛ virtus eorū. Et ſic per eos tanqꝫ per miniſtros exaltabit cornu noſtruꝫ .i. xps qui cornu noſtruꝫ dr. vide ſupra. ✠. 714. De hoc aūt qđ dicit. [Et in beneplacito tuo ꝛc. notandū ꝙ beneplacitū dei dr eius effectualis volūtas q̄ caſſari nō pōt. Nā ſm ꝙ ait magiſter li. 1. di. 45. volūtas dei vere ac ꝓprie dicitur que eſſentia eius eſt. Et hec eſt vna que nec multiplicitatē recipit nec mutabilitatē que inexpleta eē non pōt. de qua pſal. 134. Oīa quecūqꝫ voluit dñs fecit. Et hec volūtas recte appellat beneplacituꝫ dei. Aliqñ vero ſm quandā dicēdi figurā voluntas dei vocat que ſm ꝓprietatem nō eſt voluntas eius: vt preceptū / ꝓhibitio / conſiliū / ꝑmiſſio ꝛ operatio / que dicunt voluntas qꝛ ſignificata ſunt voluntatis diuine. Et iſta ideo diligenter diſtinguat lector vbi de volūtate dei ſcriptura cō

ps. 147.

ps. 43.

Beneplacitū dei.

Volūtas dei.

ps. 134

memorat. Iuxta quẽ modũ accipi oporteat vtrũ ſcꝫ ꝑ
beneplacito an pro aliquo ſignorũ eius. Magna enim
adhibenda eſt diſcretio in cognitione diuine volũtatis.
q: beneplacitũ eiꝰ eternũ eſt: ſignũ vero beneplaciti eiꝰ
nõ. Et cõſonat rerũ effectibꝰ beneplacitũ eius: ⁊ ipi effe-
ctus rerũ ab illo nõ diſcordãt. Fit eni omne qḋ benepla
cito vult fieri: ⁊ omne qḋ vult nõ fieri neqꝙ̃ fit. Non
aũt ita eſt de ſignis: q: precipit deus multa ea q̃ non fa
ciunt: ⁊ prohibet q̃ nõ cauent: ⁊ cõſulit que nõ implent.
Hec magr̃. Ex quo pꝫ ꝙ volũtate dei eterna cornu nr̃m
i. ipe xp̃s in mũdo eſt exaltatus. Propter qḋ dicit. Et in
beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrũ.

1517 **Quia dñi eſt aſſumptio noſtra: ⁊ ſancti iſrael regis noſtri.**

¶ Hic ponitur tertiũ bñficiũ / ſcꝫ populi ſub deo guberna
tio. dignitas eni regis nobilitat totũ regnũ: ſicut ecõuer
Eccl. 10. ſo fatuitas regis totũ regnũ diſſipat. Propter qḋ dr̃. Ve
terre cuiꝰ rex puer eſt: et beata terra cuiꝰ rex nobilis eſt.
Puer. 29. q: vt dr̃ ꝓuer. 29. Rex iuſtus erigit terraꝫ. ¶ In populo
Rex iude aũt iſrael ante regẽ ſaulẽ nullus hoim habuit poteſtatẽ
orũ deus. regiã: ſed ipe deus gubernabat eos ⁊ regebat. vñ qñ po
pulus a ſamuele poſtulauit habere regẽ: dixit deꝰ ſamu
1. regũ. 8. eli. Nõ te abiecerũt ſed me / ne regnẽ ſuper eos. Quãta
ḡ erat huiꝰ ppli dignitas qui ꝑ talẽ regẽ gubernabatur?
Et hoc notãs ṗs dicit. [Q: dñi eſt aſſumptio noſtra: q:
ſcꝫ de ſtatu ſeruitutis egyptiorũ aſſumpti erant ad ſtatũ
libertatis ⁊ ad poſſidendã terrã promiſſiõis. Que aſſũ
ptio nõ fuit virtute alicuiꝰ ipoꝝ regis vel tp̃alis dñi: ſꝫ
imediate virtute dei q̃ eos regebat. ¶ Et ne credas ꝙ lo
quatur de aliquo dño tp̃ali qui liberauit eos: ſtatim ex
plicat de quo dño loquebatur: dicẽs. [Et ſancti iſrael re
gis nr̃i. Hic ly ⁊ ſtat ꝓ idest. Per hoc vult ṗs oſtendere
qñ xp̃s factus eſt rex noſter. ſ. ꝑ carnis aſſumptionẽ / di
cens. [Quia dñi. i. filij dei. Eſt aſſumptio noſtra. i. car-
nis noſtre. Ideo factus eſt ſanctus iſrael. i. ſanctificans
nos qui xp̃m ꝑ fideꝫ videmus. [Et regis noſtri. Sic eñ
aſſumptio noſtre carnis eſt dñi. cuiꝰ dñi? ſancti iſrael re
gis noſtri qui ꝑ carnis aſſumptioneꝫ factus eſt rex regũ
Apoca. 19 ⁊ dñs dominantiũ hõ xp̃s. ¶ Circa iſtam aſſumptioneꝫ
notandũ ꝙ dei filiꝰ ſic aſſumpſit naturã humanã / ꝙ ꝑſo
na dei nõ aſſumpſit ꝑſonã hois: nõ natura diuina natu
rã hois: non natura diuina ꝑſonã hois: ſed ſolũ ꝑſona
verbi aſſumpſit naturã hois. vt oñdit magiſter li. 3. diſ.
3. ſentẽ. 5. Unde hanc aſſumptionem recognoſcẽs humana na
Pſ. 17. tura ⁊ deo gratias agens dicit. Miſit de ſummo ⁊ acce-
pit me ⁊ aſſumpſit me de aquis multis. In multis eñ
aquis miſeriarum poſita erat noſtra natura: a quibus
per hanc aſſumptionem liberata fuit q: ꝑ ipſam finali-
ter erit glorificata. ¶ Et attende ꝙ multis ex cauſis hec
aſſumptio facta fuit a verbo. ſ. vt noſtrũ corpus in ipſo
beatificaretur: vt diuinum verbum per ipſum adimple
retur: vt noſtra mens ex ipſo humiliaretur. De quibus
vide in dictionario meo. lr̃a Aſſumptio. linea. 4.

1518 **Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis: et dixiſti poſui adiutorium in potente: et exaltaui electum de plebe mea.**

¶ Hic in ſpeciali deſcribit perpetuitateꝫ regni xp̃i qḋ eſt
eius principale propoſitum: ⁊ hoc ſub figura regni Da
uid. Et diuiditur in tres ptes. q: ponit primo promiſſio
de regni ꝓmotione. ſecundo de ſucceſſorũ dauid corre-
ctione. ibi. Si aũt. tertio de regni dauid ꝑpetuatiõe. ibi.
Miſericordiã autem meam. Prima in tres. q: oſtendit
primo qñ dauid a deo fuit ad regnũ electus. ſcḋo qñ
in regno a deo fuit ꝓtectus. ibi. Manus eñ mea. tertio
qñ a deo fuit dilectus ⁊ acceptꝰ. ibi. Ipſe inuocabit me.
Prima in duas. q: primo ponit ipſius dauid electionẽ.
ſcḋo ipſius dauid inunctionẽ. ibi. Inueni dauid. Quãn
tum ad primũ ſciendum ꝙ deus dauid elegit in regnũ. Electio do in regẽ
Et de iſta electione deus fuit locutus ſanctis ſuis. ſ. pro
phetis / vt Samueli ⁊ Nathan. Nã poſtꝙ̃ deus abiece 1. regũ. 16.
rat ſaulẽ regem q: fuerat inobediẽs deo in victoria quã
habuit de amalech. tunc dixit ſamueli. Imple cornu tu
um oleo ⁊ veni ⁊ mittam te ad Iſai bethleemitem: ꝓui
di enim in filijs eius mihi regeꝫ. Venit ergo ſamuel ad
Iſai qui habebat ſecum ſeptem filios: ⁊ octauus. ſ. da
uid paſcebat oues: ⁊ ſic erat abſens. Iſai autem preſen
tauit ſepteꝫ filios ſuos ipſi Samueli ſingulatim ſm pri
mogenita ſua. ⁊ primo primũ. ſ. heliab. Et dixit dñs ad
ſamuelem. Hunc abiece. Scḋo preſentauit ſecundum. ſ.
aminadab. ⁊ dixit. Etiam hunc nõ elegit dominus. Et
ſic cõſequenter de omnibus ſepteꝫ. Et dixit Samuel ad
Iſai. Non elegit dominꝰ ex iſtis. Dixitqꝫ Samuel ad
Iſai. Nunquid iam cõpleti ſunt filij? Qui reſpõdit.
Adhuc reliquus eſt paruulꝰ. ſ. Dauid qui paſcit oues.
Et dixit ei ſamuel. Mitte ⁊ adduc eum. Qui cum ve-
niſſet dixit dominus ad ſamuelẽ. Surge ⁊ vnge eũ: hic
eſt enim. Sic ergo de iſta electione dauid dominus fuit
locutꝰ ſancto ſamueli. de hoc vide verſi. 1355. Silr̃ locu
tus eſt ipſi Nathan / dicẽs. Dices ſeruo meo dauid. hec 2. regũ. 7.
dicit dominus exercituum. Ego te tuli de paſcuis ſequẽ
tem gregem / vt eſſes dux ſuper populum meum. ⁊c. Et
hoc notans pſal. ait. [Tunc. ſ. reprobato ſaule. locutus
es ſanctis tuis. ſ. ſamueli ⁊ nathan. Et quid locutus es
ſequitur. [Poſui adiutorium in potente. ſ. ipſi dauid q̃
erat fortis viribus dedi adiutorium meum: quia (vt ha
betur. 1. Regũ. 17.) a iuuentute ſua interfecit leonem et 1. regũ. 17.
vrſum. Sed maxime adiutorium ſuum deus in illo po
ſuit quando inermis occidit gigantem. Dixiſti etiã ſan
ctis tuis. [Ego exaltaui electũ de plebe mea. Plebs eñ
vocatur populus minor ⁊ ignobilis. Dauid autem dũ
paſceret oues ad regnum a deo fuit electus ⁊ exaltatꝰ.
¶ Iſta enim omnia quamuis litteraliter de Dauid fue
runt vera: tamen intentio pſalmiſte erat iſta de xp̃o eſſe
intelligenda. De cuius natiuitate deus locutus multo-
ties fuit ſctis prophetis: vtputa Eſa. 7. Ecce virgo cõci Eſa. 7.
piet. ⁊c. Hiere. 31. Femina circundabit virũ. Michee. 5. Hiere. 31.
Et tu Bethleem ephrata. ⁊c. Iſta enim reuelabat deus Miche. 5.
prophetis per viſiones. vnde ⁊ prophete dicebantur vi
dẽtes. Locutus eſt ergo deus ſanctis prophetis de chri
ſto. Et quid? ꝙ ſcꝫ totum adiutorium noſtrum poneret
in ipſo chriſto: qui potens ſolus erat ad liberandum ge
nus humanum per ſuam paſſionem: quia ſolus a pec-
cato erat immunis. Et ſic exaltaui electũ de plebe mea. Xp̃s electꝰ ⁊ exaltatus.
Quis eſt electus dei niſi chriſtus: de quo dr̃ ad litterã.
Ecce electus meus complacuit ſibi in illo anima mea: Eſa. 42.
dedi ſpiritum meum ſuper eum. Hunc electum exalta-
uit deus virtute humilitatis pro paſſione. ſm qḋ dicit
apoſtolus. Factus eſt obediens vſqꝫ ad mortem. Pro Phil. 2.
pter quod deus exaltauit illum: ⁊ dedit illi nomen. ⁊c.
Dicat ergo deus pater. [Exaltaui electũ de plebe mea.
idest xp̃m natum de plebe iudaica.

Inueni dauid ſeruũ meum: oleo ſancto meo vnxi eum. 1519

¶ Hic poſt electionem ponitur vnctio. Ubi aduerte ꝙ Unctꝰ fuit dd tribꝰ vicibus.
dauid tribus vicibus in regẽ oleo fuit vnctus alias in-
unctus. Primo in domo patris per Samuelem. 1. Re-
gum. 17. Secundo a viris Iuda in Ebron. 2. Regũ. 2
Tertio a toto iſrael in Ebron ſup totum populũ iſrael. 2. regũ. 5.
Et hoc notans ꝓpheta ait. [Inueni dauid. ⁊c. Per hoc
enim vult oſtendere propheta / qualiter chriſtus per da

uid figuratiue a deo per gratiã fuit inuictus. de qua vi-
ctione vide ſupra ꝟſiculo.745.Et quomodo per ipm̃
chriſtum nos vngimur. vide ſupra verſiculo.379.

1520 **Manꝰ enim mea auxiliabitur ei: ⁊ brachium meuꝫ confortabit eũ**

¶Hic oſtenditur quomõ dauid a deo fuit protectus ⁊
defenſatus.Et diuiditur in ptes quinq; : q2 ponitur pri
mo ipſius in regno cõfirmatio.ſecũdo ipſius ab inimi-
cis defenſatio:ibi. Nihil ꝓficiet.tertio inimicorũ eiꝰ ſub
iugatio:ibi.Et cõcidam.quarto ipſius virtutũ aduna-
tio: ibi.Et veritas.quinto ipſius regni dilatatio: ibi.Et
ponã.¶Quãtum ad primũ ſciendũ ꝙ poſtq̃ iã vnctꝰ
ſecũda vice erat dauid in ebron a tribu iuda:⁊ alie tribꝰ
vndecim fecerãt ſibi regem iſboſeth filiũ ſaulis.Unde
per ſeptẽ annos durauit cõcertatio inter dauid ⁊ domũ
ſaulis. Manus autẽ dñi erat cum dauid.vnde condie
proficiebat ⁊ robuſtior efficiebatur.ecõtra autem domꝰ
ſaulis condie decreſcebat.vnde ⁊ cõſequẽter totũ regnũ
2.Reg.3. obtinuit: vt habetur.2.Regũ.3.Et hoc eſt qđ recolens
ꝓpheta ait.[Manus enĩ mea auxiliabit̃ ei: q2 cuꝫ iſbo
ſeth haberet vndecim tribus populi iſrael:⁊ dauid ſolũ
vnam:tamẽ q2 manus dñi auxiliabatur ipſi dauid coti
die proficiebat:quouſq; plene regnum obtinuit.Et hoc
eſt qđ ſubdit.[Et brachium meũ cõfortabit eum.ſ.in re
Auxiliuꝫ gno.¶Per hoc vult pſalmiſta oſtẽdere/ꝙ lõga cõcerta
dei datuꝫ tio fuit nato chriſto inter regnũ chriſti ⁊ diaboli.Et quã
xpo. uis diabolus maiorẽ partẽ poſſideret:q2 tamẽ poteſtas
dei ſiue manus chriſtũ protegebat: ipſe chriſtus in ſuis
ſemp fortificabatur:quouſq; regnũ per paſſionẽ ſuã ple
ne poſſideret. Et hoc eſt qđ ait glo.[Manꝰ enĩ mea au
xiliabitur ei.i.verbũ cooperabitur chriſto: ſm̃ ꝙ homo
in operibus ⁊ paſſionibus ſuis.[Et brachium meũ cõ
Queſtio. fortabit eũ:cõtra aduerſa: vt ſcꝫ peragat incepta.¶Et ſi
queras quomõ manus dei auxiliabatur chriſto: cũ ab
aduerſarijs multis impugnãtibus premeretur:⁊ finali
Rñſio. ter vſq; ad crucis mortem duceretur. Reſpondeo ꝙ to-
ta intentio chriſti erat cõgregare eccleſiã: ⁊ ideo auxiliũ
dñi erat cum chriſto quãdo illa agebat per q̃ eccleſia cõ
gregaretur. per q̃ autem magis fuit cõgregata eccleſia:
q̃ per chriſti paſſiones ⁊ pſecutiones: q2 in hoc exẽplũ
per paſſiones vincendi diabolũ dedit: ⁊ ſic eccleſiam cõ
Hebre.2. gregauit. Et hoc eſt qđ ait apoſtolꝰ. In eo ꝙ paſſus eſt
ipſe ⁊ tẽtatus: potens eſt ⁊ his qui tentantur auxiliari.
¶Uel aliter: vt per ly ei non intelligatur chriſtus: ſed
genus humanũ.⁊ per ly manum ⁊ brachiũ intelligatur
chriſtus: vt ſit ſenſus. Manus mea.i.chriſtus auxiliabi
tur ei.i.generi humano.Et brachium meũ.i.chriſtus cõ
Manꝰ dei fortabit eum.ſ.genus humanũ. Nõ enim incõgrue chri
dr̃ xps. ſtus manus dei dr̃ ⁊ brachium. Unde filium dei ſub no
ps.146. mine manꝰ pro auxilio poſtulabat dauid/dicẽs. Emit
Digiti qn̄ te manũ tuã de alto ⁊ libera me. ¶Et vide q̃ ꝓprie ma
q; manꝰ dei nus dei dicit̃ chriſtus:q2 ad moduꝫ pfecte manus qnq;
digitos habet:q ſunt pollex poteſtatis puniendi. Pol-
yſi.2.ety. lex namq; ſm̃ Iſidorum : dicit̃ eo ꝙ inter ceteros digi-
tos magis polleat vigore ⁊ poteſtate. Huiꝰ autẽ manꝰ
ſcꝫ filij dei tanta eſt poteſtas: ꝙ cum tempus puniendi
Ioan.10. aduenerit nullus eũ poſſit euadere. Ioañ.10. Nõ eſt q
Hebre.4. de manu mea poſſe eruere. Ideo dicit apl̃us. Horrẽdũ
Iob.13. eſt in manus dei incidere. Et Iob.13. Manũ tuã longe
fac a me: ⁊ fortitudo tua nõ me terreat. ¶Secũdus digi
tus dr̃ index: eo ꝙ ipſo mediãte cetera indicamꝰ ⁊ oſten
dimus. Sic ⁊ deꝰ filio ſuo in die iudicij oſtẽdet oĩa me-
2.macc.6. rita bonoꝝ/⁊ maloꝝ opera. Unĩ dr̃.2.macc.6. Manus
dei oĩpotẽtis neq; viuus neq; defunctus effugies. q2
2.corin.5. (2.corin.5.)oẽs nos manifeſtari opꝫ ante tribunal chri
ſti.¶Tertius digitus dicit̃ medius. Ille enĩ inter alios
eſt lõgior. Unde in xpo deſignat̃ lõga dei miſericordia:
p quã nos expectat vt ad eũ reuertamur. Gen.47. Sa Gen.47.
lus nr̃a in manu tua eſt. Et pſalmiſta. Fiat manꝰ tua vt ps.118.
ſaluet me. Et ſicut iſto digito ſup planũ extenſo: nec pol
lex/nec index poſſunt planũ tãgere: ſic q̃diu lõgitudo
diuine benignitatis ad nos extẽditur: nihil nobis nocere
põt.ſ.nec poteſtas puniẽdi: nec perſpicacitas diſcerneti
di. ¶Quartꝰ digitꝰ eſt ãnularis: q2 in illo ãnulus por
tatur. Annulꝰ autẽ figure ſpherice q nullã diuiſionẽ aut
alietatem admittit: dilectioneꝫ ſignificat ⁊ amorem. Et Notã q̃re
ideo ponit̃ in quarto digito/in quo eſt quedã vena que mag.ãnu
directe procedit a corde vnde oritur amor. Sed in quo lꝰ ponit̃ in
maior charitatis amor demõſtrari põt: q̃ in eo qui ani qrto digi
mam ſuã pro inimicis ſaluãdis dedit in mortẽ? Quod to q̃ i alio.
preuidens pſalmiſta dicit. Fiat manꝰ tua vt ſaluet me.
¶Quintus eſt digitꝰ auricularis/q eſt breuior ceteris.
Qđ chriſto cõpetit rõne humilitatis/qua manus exten
dit in cruce. Prouerb.1. Extendi manũ meã: ⁊ nõ fuit q pver.1.
aſpiceret. De iſta ergo manu q eſt ſolus filius dei/dicit.
[Manꝰ enĩ mea auxiliabit̃ ei. Qđ ⁊ alijs xbis repetit
dicẽs.[Et brachiũ meũ ꝯfortabit eũ. Ipſe enĩ xps nõ ſo
lũ manꝰ dei ſꝫ etiã brachiũ dr̃. vide ſ ꝟſi.713.et.1367.

Nihil ꝓficiet inimicꝰ i eo: ⁊ filiꝰ iniq̃tatis nõ apponet nocere ei. 1521

¶Hic oſtẽditur ab hoſte defenſatio. Notãduꝫ ꝙ dauid
ſpecialiter duos pſecutores habuit: q eiꝰ vitã querebãt
extinguere.ſ.ſaul: cuius pſecutio longo tẽpore durauit:
vt ptꝫ.1.Regũ.cap.17.vſq; ad finẽ. Secũdus fuit abſa 1.Reg.17
lon qui expulit eũ patreꝫ ſuũ de regno. Et tamẽ nullus
iſtorũ habuit intentũ. De primo.ſ.de ſaule hic ait pſal-
miſta.[Nihil proficiet inimicus in eo. Quia ſaul pſe-
quens dauid : nunq̃ manus ſup eum potuit ponere vt
interficeretur: ſed ipſo priꝰ interfecto ad dauid deuolu
tum eſt regnũ: vt ptꝫ.2.Regũ.5. De ſecũdo autẽ.ſ.abſa 2.Reg.5.
lone/ſubdit.[Et filius iniq̃tatis nõ apponet nocere ei.
Quis enĩ expulerit patrem vt regnum poſſideret? Ta
men ipſe pſequendo patrẽ capillis ſuſpẽſus/ fuit inter-
fectus. vt habet̃.2.Regũ.18.¶Per hoc vult pſalmiſta 2.Reg.18
oſtendere chriſtũ ſpecialiter duos habuiſſe pſecutores: Diabolus
quorũ vnus fuit inimicus.ſ.diabolus: ⁊ alius fuit filiꝰ inimicus
iniq̃tatis.ſ.iudas. Quorũ nullus de chriſto habuit in- xpi.
tẽtũ. Primus enĩ hoſtis.ſ.diabolus conabatur chriſtũ Iudas fi
ad peccatũ inducere. Unde ipm̃ tribus principalioꝛi- liꝰ iniq̃tatiſ
bus peccatis inuaſit: vt ptꝫ. Matt.4. ſed ſuperatus receſ Matt.4.
ſit. Secũdus ſcꝫ iudas filius iniquitatis chriſtũ cuꝫ ſua
fide conatus eſt extinguere: ſed ſibi nõ nocuit: q2 ipſe la
queo ſuſpenſus interijt: ⁊ chriſtus immortalis ſurrexit.
Ex quo nec filius iniq̃tatis iudas: nec alius chriſto am
plius nocere poteſt. Et hoc eſt qđ ait.[Et filius iniqui-
tatis non apponet nocere ei.i.ſecundũ glo.poſt reſurre
ctionẽ xpi: ſicut ad patiẽdũ tradidit eũ adhuc mortalẽ.

Et cõcidam a facie ipſius inimicos eius: ⁊ odientes eum in fugam conuertam. 1522

¶Hic ponitur inimicorũ dauid ſuperatio. Nõ ſolũ enĩ
deus preſeruauit dauid ne in manibus inimicorũ ſuoꝝ
caderet: ſed qđ plus eſt inimicos eiꝰ ſibi ſubiecit: quoſ-
dam vero fugauit. De primis dicit.[Et concidam a facie
ipſius inimicos eius: cõcidã.i.ſimul cedã. Hoc factũ fu
it:qñ (vt habet̃.2.reg.5.) audiẽtes philiſtei ꝙ vnxiſſent 2.Reg.5.
dauid in regẽ ſup ppl̃m iſrael: aſcẽderũt vniuerſi vt q̃re
rent dauid: ⁊ cõſuluit dauid dñm dicẽs. Si aſcendã ad
philiſtijm.⁊ rñdit dñs/aſcende: qm̃ dabo illos in manu
tua. Uenit ḡ dauid: ⁊ percuſſit eos ibi: ⁊ dixit. Diuiſit dñs

minus inimicos meos coram me. Tunc ergo concidit dñs inimicos ſuos .i. ſimul cecidit. Alios vero odientes eum in fugā cōuertit: qđ fuit quādo āmonite videntes ꝙ iniuriā feciſſent nuntijs dauid pręcidētes tunicas eorū vſqz ad nates: ⁊ radētes medietatem barbe eoꝝ: cogitā tes ꝙ dauid vindicaret iniuriā ſibi factā: cōduxerunt ſibi in auxilium triginta tria milia aſſyrioꝝ. Quod cum audiſſet dauid cōtra eos miſit exercitum ſuum. oēs ſyrij ⁊ moabite ſtatim i fugā ſunt cōuerſi: vt habet .2. reg. 4.
2. Reg. 4. ¶ Per hoc vult pſalmiſta oſtēdere: quomō inimici chriſti iudei per romanos fuerunt cōciſi ⁊ trucidati: ⁊ ptim in fugā conuerſi .ſ. tēpore Titi ⁊ Veſpaſiani. ¶ Vel pōt exponi in bonū. Tunc eñ deus ꝯcidit inimicos chriſti: quādo ipſorū cōſpirationes diuiſit: vt paulatim in chriſtum crederent. Quid eñ eſt cōcidi a facie dñi ſiue chriſti: niſi p reſpectum chriſti ſimul cadere? Et ſic cōcido cōponitur ex con ⁊ cado. Cōciſi ḡ fuerunt a facie chriſti: qꝛ p reſpectum grē chriſti ipſi totaliter a malo ꝓpoſito ſuo cadebāt. Et ſic inimici chriſti in fugā ſunt cōuerſi: qꝛ fugerunt ab ipſo chriſto irato ad ipm placatum. In fugā
Fugit peccator qn ḡ peccator cōuertitur: qñ culpā cōſiderās/ad deum mi-
[redacted] ſericordē accedit: ⁊ ſic fugit a iuſticia ad miſericordiam.
Eccl. 5. Vñ cōſulitur cuilibet Eccl. 5. Ne adijcias peccati ſup peccatum: ⁊ ne dicas miſeratio dñi magna eſt: qm in peccatores reſpicit ira illius. Ne tardes cōuerti ad dñm: ⁊ ne
Tardites cōuerſiōis ē piculoſa. differas ⁊c. Quis eñ mente cōſiderans peccati periculum/vite incertitudinē/caſus fortuitos/an fugā cōuerti diſſimulet? Certe nullus ſane mentis. Vñ Bernardus
Bernard. ait. Ab ore putei gehennalis p fugā ereptioꝝ: inducias petā: cunctabor exire? Abſcōdi ignem in ſinu meo: ⁊ extiſto iam latere/iā nudatis viſceribus/iā ſanie defluente/diu mihi deliberādum eſt an a me illum excuciā: Tolle tolle moras: ſemp nocent differre paratis. Nā cum mora trahit ad ſe periculum/trahit ⁊ damnū ⁊ ſubtrahit lucrum. O deus quot incauta mora huius fuge ad deum
Nota. decepit. Nā alius eſt morte preuentus: aliꝰ memoria ⁊ intellectu priuatus: aliꝰ infirmitatis dolore grauatus. Et ideo cōſulit magr lib. 4. diſt. 20. Et ſunt verba Aug. dicētis. Dico tibi dum ſanus es/penitentiam age ⁊c.

1525 **Et veritas mea et miſericordia mea cum ipſo: ⁊ in nomine meo exaltabitur cornu eius.**

¶ Hic ponit virtutum adornatio. Hic tñ textus pōt dupliciter intelligi. Primo ꝙ ipē dauid in ſe habuit veritatē ⁊ miſericordiā .ſ. ꝙ ipſe fuit verax ⁊ miſericors reſpectu alioꝝ. Alio mō/ꝙ deꝰ erga dauid fuerit verax ⁊ miſericors. Si pmo mō: ſic dr ꝙ dauid fuit verax in ꝓmiſ-
2. Re. 9. ſis: intantū ꝙ ꝓmiſſio facta famulo miphiboſeth .ſ. ſibe. Quis male informatus: qꝛ diuideret ſibi hereditatē miphiboſeth: ipſam poſtq̄ cognouit veritatē/noluit reuocare vt verax inueniretur. Vñ reſpondit ipſi miphiboſeth. Quid vltra loqueris? fixum eſt qđ locutus ſum. ꝙ autē fuerit miſericors/apparuit in pſecutione ſaulis: quem plures habuit in manibꝰ: ⁊ miſericordia motꝰ ſibi pepercit: vt ptz .1. Reg. 24. 26. Propter qđ dr ps. 131.
Ps. 131. Memēto dñe dauid ⁊ oīs māſuetudinis eius. ¶ Si aūt intelligatur ſecūdo mō: certum eſt ꝙ veritas dei fuit cū dauid: qꝛ ꝓmiſſionem regni ſibi factā adimpleuit. Fuit etiā cum ipſo miſericordia dei: qꝛ multa ⁊ grauia peccata q̄ dauid cōmiſit: deus miſericorditer ſibi dimiſit. Sequitur. [Et i noie meo exaltabit cornu eiꝰ. Per cornu nāqꝫ poteſtas regalis intelligitur: tum qꝛ cornu cōtinebat oleum quo reges vngebant: tū qꝛ cornu aīalis eſt ſuperior pars: tum qꝛ cornu defendit totum corpus aīalis. que oīa regie poteſtati cōpetunt. Eſt ergo ſenſus. [In noie meo exaltabitur cornu eius .i. virtute nois dei potentias regalis amplicabitur ipſius dauid: qꝛ ipſe multas gētes ſubiugauit regno ſuo ⁊ fecit tributarias: vt dicetur in ſequēti v̓ſiculo. ¶ Per hoc autē pſalmiſta vult oſtēdere veritatē ⁊ miſericordiā p chriſtū factas fuiſſe: Veritas facta per xpm.
vt oſtendat drīam inter legē antiquā ⁊ nouā: quā ponit ioānes dicēs. Lex per moyſen data eſt: ſed veritas ⁊ gratia per xpm facta eſt. Nota ḡ ꝙ ideo veritas dicebatur Joan. 1.
eſſe cum xpo: qꝛ per ipm facta eſt veritas. In hoc ꝙ figuras vmbraticas legis antique adimplēs: ad claram veritatē pduxit: ſic ꝙ illud qđ lex promittebat: xpe adimpleuit ⁊ exhibuit. In antiqua eñ lege oīa in figura contingebāt illis: vt dr .1. Corin. 10. Vnde Chryſoſtomus 1. corin. 10.
veritatē p chriſtum factā plenius ſcimꝰ: ſi figuras veteris legis didicerimꝰ. Ea eñ q̄ in nouo teſtamento perficiēda erāt: in veteri teſtamēto in figuris preſcripſerunt. Chryſoſt.
quas chriſtus veniens adimpleuit. qm̄ figura data eſt p moyſen: ſed veritas facta p chriſtum. Propter qđ ipſe chriſtus de ſe ait. Ego ſum veritas. ¶ Miſericordia vero cum xpo fuit: qꝛ ipſe peccata miſericorditer remittebat: vt patuit in magdalena. Lu. 7. In muliere adultera. Joañ. 8. Vnde Chryſoſto. ſup ioañ. ait. Miſericordia nāqꝫ erat in chriſto: qꝛ oīa cum poteſtate dimittebat Joan. 14. Mia fuit i xpo.
Chryſoſt.
pctā. Miſericordiā eñ eius ⁊ gratiā/baptizatis donum: adoptio q̄ nobis datur per chriſtum: ⁊ plura alia nobis oſtēdunt. Vñ ⁊ ipſe dicebat. Miſericordiā volo ⁊ nō ſacrificium. Propter iſta duo ḡ de chriſto dicit pſalmiſta. Matt. 9.
Veritas mea ⁊ mia mea cum ipō. Sequit. [Et in noie meo exaltabitur cornu eius. Vbi nota ꝙ p cornu chriſti intelligitur eius regnū poteſtas ⁊ imperiū. Sic eñ de ipſo dixit zacharias. Luc. 1. Et erexit cornu ſalutis nobis in domo dauid ⁊c. Qđ exponēs Beda ſup lucā dicit. Cornu autē ſalutis regnū chriſti ſaluatoris dr. Oſſa quidē oīa carne inuoluta ſunt: cornu vero carnem excedit. Et ideo cornu ſalutis regnū chriſti vocat: quo mundus ⁊ gaudia carnis ſuperātur: in cuiꝰ figurā dauid ⁊ ſalomon olei cornu regni gloriā ſunt cōſecrati. Propter qđ de ipſo dicebat dauid. Cornu ſalutis mee ⁊ eleuator meus. Similiter Chryſoſto. exponens predicta verba. Luce. 1. ait. Cornu autē ſalutis nominat poteſtatē: gloriā ⁊ famā chriſti: metaphorice a brutis aīalibus illud accipiēs: qbus loco muniminis ⁊ glorie cornua dedit. ¶ De iſto ergo cornu regni chriſti dicit. [Et in noie meo exaltabitur cornu eius: qꝛ chriſti regnū in breui tēpore p predicationē apoſtoloꝝ per totū orbē fuit dilatatum. Ps. 111. Cornu eius exaltabitur in gloria. Et .1. Reg. 2. Dñs dabit imperiū regi ſuo: ⁊ ſublimabit cornu xpi ſui. Cornu dr regnū ⁊ poteſtas xpi.
Luce. 1.
Beda.
2. Reg. 22
Chryſoſt.
Luce. 1.
Psalm.
1. Reg. 2.

Et ponam in mari manum eius: ⁊ in fluminibus dexteram eius. 1524

¶ Hic ponitur regni dilatatio. Dauid eñ multum dilatauit regnū iudeoꝝ ⁊ p mare ⁊ p terram. nā ſubiecit ſibi terrā philiſtinoꝝ: que dr mare: qꝛ ſupra mare eſt ſituata regio illoꝝ. vt habetur .2. Reg. 4. Et quātum ad hoc dicit. [Et ponā in mari manū eius .i. poteſtatē eius in terris philiſtinoꝝ: que ſunt ſup mare ſituate. Subiecit etiā ſibi ſyriam: vbi ſunt plura flumina. Vñ ⁊ meſopotamia ſyrie dr: a meſo qđ eſt mediū/⁊ potamos qđ eſt fluuius/ quaſi in medio fluuioꝝ: qꝛ circūdat fluminibꝰ. Et quātum ad hoc dicit. [Et in fluminibꝰ dexterā eius .i. ponā poteſtatē eius in ſyria: q̄ in medio fluuiorū eſt ſituata. qđ factum eſt quando dauid debellauit ſyriā: vt habet 2. Reg. 4.
2. Reg. 22. ¶ Per hoc eñ vult pſalmiſta oſtēdere: quō regnum chriſti erat dilatādum. qꝛ ſcꝫ p aquam baptiſmi gentes erāt chriſto ſubijciēde per fidē: ⁊ ad chriſti regnū adducende. Per mare eñ gentes q̄ idolatre erāt ſignificātur: vt dictū fuit v̓ſicu. 1509. Et de hoc mari gentiū: dicit de chriſto. [Et ponā in mari manum eiꝰ. Vbi gloſa. 2. Reg. 22
Mare ſignificat gentes.

ideſt chriſtus dominabitur gentib⁹: que per mare ſignificātur. Sed quomō dn̄abitur.ſ.per aquas baptiſmi: de quo ſubdit.[Et in fluminibus dexterā ei⁹. Quāuis enī in omni aqua naturali: vt puta fontis putei vel laci poſſit fieri baptiſmus: tamē ꝓpter ꝑ aquā fluminis deſignat: q2 in aqua fluminis iordanis fuit inſtitutus: qñ ibi a ioanne primo chriſtus fuit baptizatus. Math. 3. Unde dicit glo.[Et in fluminibus dexterā ei⁹.i.in aq̄s baptiſmi ponā operationē ei⁹ qua gētes ſibi ſubijciet.

Flumē ſignificat baptiſmū.

Marc.3.

1525 **Ipſe inuocauit me pater me⁹ es tu: de⁹ me⁹ ꝛ ſuſceptor ſalutis mee**

¶ Hic cōſequēter oſtendit quomō dauid a deo fuit dilectus. Et diuiditur in tres ptes: q2 primo ponit ipſius dauid fidelis ofo: ſecūdo dei ad ipſū dilectio: ibi. Et ego. tertio regni ipſius perpetuatio: ibi. Jneternū. ¶ Quantum ad primū ſciēdū ꝙ dauid fuit valde deuotus orator ꝛ ſepius deū inuocabat: vt maxime pꝫ in iſto libro pſalmoꝝ. Et quāuis nō inueniam ꝙ ipſe vocaliter diceret deū eſſe ſuum patrē: tamē ꝙ multotiēs ſe filiū dei dixit: ſic ꝛ cōſequēter deum eſſe ſuū patrem dixit. Unde ps.2. Dñs dixit ad me filius meus es tu. ps.85. Saluū fac filium ancille tue. Sepi⁹ autē vocauit eum deū ſuū. ps.62. Deus deus me⁹ ad te de luce vigilo. Ac etiā ſalutem ſuā. Uñ ps.26. Dñs illuminatio mea ꝛ ſalus mea quē timebo. Et ps.34. Dic aīe mee ſalus tua ego ſum. Et hoc eſt qō de ipſo dauid hic loquit deus/dicēs.[Jpſe inuocauit me pater meus ꝛc. ¶ Per hoc autē vult pſalmiſta oſtēdere chriſtū pro nobis efficaciter deū patrē inuocaſſe. Ubi ſciendū ꝙ chriſtus cōſtās ex duplici natura: deus verus eſt/ꝛ homo verus: vt deus eſt/vocat deū patrem ſuum. et ſic de ipſo vt deus eſt dicit.[Jpſe inuocauit me pater meus es tu. Jnquātum vero hō eſt: vocat ipſum deū ſuum/dicēs.[Deus me⁹ ꝛ ſuſceptor ſalutis mee.i.ſalus mea ſuſcipiēs me. Et hui⁹ ratio eſt. Uocare enī aliquem deum ſuū: notat maioritatē illius ſupra ſeipſum: ſicut vocare aliquē deum ſuū. Cum ḡ oēs tres pſone diuine ſint equales: q2 in ſancta trinitate nihil eſt prius aut poſterius: nihil mai⁹ aut min⁹: ſequit ꝙ nulla pſona diuina aliā deum ſuū dicit. Si ḡ chriſtus deum patrē dicit deū ſuum: hoc dicit vt hō: nō vt pſona. Dicat ḡ pater de chriſto.[Jpſe inuocauit me: pater me⁹ es tu. Et hoc inquātum de⁹.[Et de⁹ me⁹ ꝛc. Et hoc eſt inquantū hō. ¶ Chriſtus ergo patrē pro nobis inuocauit: q2 ipſe ſolus pro nobis patrē digne potuit inuocare: teſte Greg.lib.24.moꝝ.c.3.dicēte. Ruſtille.ſ.fili⁹ dei hō fieret: ſimilis hoibus equus hō ante deū nō appareret. Et inde quippe annūciat iniq̄tatem nr̄am: vñ dignat⁹ eſt infirmitatē noſtram ſuſcipere. Oēs enī nos inimica illa pſuaſio i culpe ꝯtagio ab ipſa radice polluerat: nulluſq; erat qui apud deū pro peccatorib⁹ loquēs iuſtus appareret. Quia ex eadē maſſa editos cūctos par reatus inuoluerat. Proinde venit ad nos vnigenitus patris: aſſumpſit ex nobis naturā/ nō perpetrās culpam. Sine pctō quippe eſſe debuit/qui pro peccatorib⁹ intercedere poſſet. Quia nimirū aliene pollutionis cōtagia minime tergeret: ſi propria ſuſtineret ꝛc.

Rō ꝙ dīta ſē icarnatiōis xpī.

Xps ſolus ꝓ nobis patrē digne orauit.

1526 **Et ego primogenitum ponā il lum: excelſum pre regibus terre.**

¶ Hic oſtēditur dei dilectio ad ipſum dauid. Primogenitus enī honorabilior eſt ꝛ magis dilect⁹. Sic ꝛ dauid fuit dei primogenitus: ꝛ hoc ad dignitatem regalem in populo dei. Quāuis ante dauid rex fuerit ſaul: tamen ipſe nō dicit genitus a deo: q2 non a deo electus fuit ad regnū: ſed ad inſtantiā populi datus. Et hoc eſt qō dñs dixit ad ſamuelem. Audi vocē populi.ſ.regem poſtulantis: non enim abiecerunt te: ſed me. Dauid autem fuit rex a deo datus: ꝛ ideo vocatur primogenitus dei in dignitate regia.[Et excelſū pre regibus terre. ¶ Sed quō hoc de dauid pōt intelligi: cum de ſalomone dicatur ꝙ magnificatus eſt rex ſalomon ſup oēs reges terre? Reſpōdet dupliciter: primo ꝙ dauid fuit excelſus pre omnibus regibus.ſ.q erāt tēpore ſuo: ꝛ maxime qui erant in circuitu terre ꝓmiſſionis: q2 omnes illos dauid debellauit ꝛ ſibi ſubiecit: ſecūdo dicit ꝙ prima pars iſti⁹ verſus intelligit de dauid: ſecūda vero d ſalomōe filio ſuo. ¶ Per hoc autē vult pſalmiſta oſtēdere chriſti dignitatem. Quia ſicut primogenitus honorabilior eſt ceteris: ſic chriſtus honorabilior eſt oibus fidelibus: q2 omniū caput.[Et excelſus pre regibus terre: q2 rex eſt oium regum: ꝛ dñs dñantiū. Apoc.19. ¶ Nota ergo ꝙ chriſt⁹ dicit multipliciter primogenitus. Eſt enī primogenit⁹ patris eternaliter. Uñ ipſe q eſt ſapiētia increata ait. Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita ante oēm creaturā: Secūdo eſt primogenitus matris tēporaliter. Luce.2. Peperit filiū ſuū primogenitū. ¶ Sed dices: quō duobus predictis modis dicit chriſtus primogenitus: q2 nec pater alium genuit naturaliter: nec etiā mater. Et tamē primogenitus nō dicit niſi reſpectu ſequētis: ſicut ꝛ prius nō dicit niſi reſpectu poſterioris. De hoc vide ſupra xſi. 134. Tertio dicit primogenitus mortuorū: ideo q2 prim⁹ ſurrexit a mortuis.ſ.immortalis. Multi enī ante ipſum ſurrexerāt: ſed iterum mortui. Unde Apoc.1. Pax vobis a ieſu chriſto: qui eſt primogenitus mortuoꝝ ꝛ princeps regum terre. Quarto eſt primogenitus viuorū.ſ. filioꝝ dei: q2 ꝑ ipſū oēs alij adoptant. Rom.8. Ut ſit ipſe primogenitus in multis fratrib⁹. Ubi glo. Primogenitus in multis fratribus dicit: q2 oēs ꝑ eius primatū in dei gratia renaſcuntur. Et de iſto primogenito ait apoſtol⁹. Et cum iterū introducit primogenitum in orbem terre dicit. Et adorent eum omnes angeli dei.

1.Reg.8.

3.Reg.4.

Primogenitus dicit xps multipliciter.

Eccl.24.

Luce.2.

Apoc.1.

Rom.8.

Hebre.1.

Ineternū ſeruabo illi miam meā: ꝛ teſtamētum meum fidele ipſi. 1527

¶ Hic oſtēditur eius regni ꝑpetuatio. Et primo ponit ꝑpetuatio glorie regis: ſecundo ꝑpetuatio regni: ibi. Et ponā. ¶ Quātum ad primū ſciendū/ꝙ quāuis dauid multotiēs grauiter peccauerit: tamē ꝑ penitentiā cōſecutus eſt miſericordiā ꝛ gratiā/in qua finaliter perſeuerauit: q enī decedit in gr̄a/in illa ꝑpetuatur: ſicut qui decedit in peccato ꝑpetuat in illo. Et hoc eſt qō de dauid hic ait.[Jneternū ſeruabo illi miſericordiā meā: q2 ſcꝫ miſericorditer a pctis liberatus ſaluat⁹ eſt eternaliter.[Et teſtamentū meū fidele ipſi. Teſtamentū enī ꝓmiſſio dicit. ſicut ps.105. Et memor fuit teſtamenti ſui.i. ꝓmiſſionis ſue. Dicat ḡ.[Et teſtamentum meū fidele ipſi.i.fideliter adimplendo q ſibi ꝓmiſi.ſ.ꝑ nathan ꝓphetam/dicentē. Requiē dabo tibi ab oibus inimicis tuis ꝛc. ¶ Per hoc autē vult oſtēdere/q miſericordia ſumma facta humano generi eſt ꝑpetua: q ſcꝫ miſericordia fuit/ꝙ humanitas nr̄a verbo vniretur in chriſto. que mia ineternum ſeruat: q2 qō verbū ſemel aſſumpſit: nunq̄ dimiſit. Licet enim in morte ſeparata fuerit aīa a corpore: tamē diuinitas vnita manſit cum vtroq;: vt oſtēdit magr̄ lib.3. diſt.22.[Et teſtamentū meū fidele ipſi. Teſtamentum enī etiā vocatur ſacra ſcriptura legis antique: vt dictum eſt ſupra xſicu.1503. Hoc teſtamentū ſcripture fuit fidele chriſto: q2 que de chriſto predixit ſcriptura antiqua: oia in chriſto fideliter ſunt cōpleta. ¶ Et nota ꝙ ſcriptura dicit teſtamētū ꝓpter multa. Primo ꝓpter diuine volūtatis expreſſionē. Eccl.24. Hec oia liber vite ꝛ teſtamētū altiſſimi ꝛ aggregatio veritatis. ps.88. Neq; ꝓphanabo teſtamentū meū: ꝛ q ꝓcedunt de labijs nō faciā irri-

ps.105.

2.Reg.7.

Quō xps ſemel aſſūpſit nunq̄ dimiſit.

Scriptura dicit teſtamentum.

Eccl.24.

ps.88.

ta. Secūdo propter hereditatis eterne aſſignationē. vn
Ps.73. de dicit ps.73. Ne tradas beſtijs aīas confitentes tibi:
reſpice in teſtamentū tuū ⁊c. Tertio ꝓpter legitimi he=
redis inſtitutionē. ſic enī hic de chriſto herede dr̄. Et te
ſtamentū meū fidele ipſi. Quarto ꝓpter mortis chriſti
Hebre.9. cōfirmationē. Hebre.9. Ubi teſtamentum eſt: neceſſe eſt
Zacha.9. intercedat mors teſtatoris. Unde Zacha.9. Tu aūt in
ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu ⁊c.

1528 **Et ponā in ſeculum ſeculi ſemen eius: ⁊ thronū eius ſicut dies celi**

¶ Hic ponitur ꝑpetuatio regni. Semen enī dauid du=
rauit in ſeculū ſe.uli. q: ſcʒ ꝑ ſuccedētes ſibi generatiōes
Matth.1. ꝑuenit vſqʒ ad chriſtū: vt ptʒ Matth.1. In quo xp̄o per
Luce.1. petuatur regnū ipſius dauid: dicēte angelo. Dabit ei do
minus deus ſedē dauid patris ſui: ⁊ regnabit in domo
iacob ineternū. Et alijs verbis exprimit/dicēs. Et thro
num eiuſ.ſ. ponā ſicut dies celi. q.d. Sicut dies celi nō
terminātur: q: celi ſm̄ ſubſtātiā ſunt incorruptibiles: ſic
Queſtio thronus regni dauid erit ſine fine: ⁊ hoc in chriſto. ¶ Sʒ
nōbilis. hic nō paruum inſurgit dubiū: cuʒ dicit ꝙ ſemen dauid
in ꝑpetuū durat: q: per gn̄ationes ſuccedētes peruenit
ad chriſtū qui factus eſt de ſemine dauid: ⁊ regnat ine=
Xp̄s quō ternū. Q: dices: quomō declaratur ꝙ xp̄s fuerit nat⁹ ex
ex ſemine dauid/cū mattheus hoc volēdo deducere genealogiaʒ
dauid dr̄. xp̄i deduxit a dauid vſqʒ ad ioſeph. Certū eſt autem ꝙ
ioſeph nihil ꝑtinet ad generationē chriſti. Si enī euāge
liſta deduxiſſet gn̄ationes a dauid vſqʒ ad mariā: tunc
dubiū nō eſſet. ¶ Ad hoc reſpōdēt aliq̄ dicētes. ꝙ ſm̄ le=
Nūe.vltī. gem q̄ habet Nume.vlti. nullus poterat accipere vxo=
rem niſi de tribu ſua. Cū ergo ioſeph fuerit de tribu ⁊ fa
Luce.1. milia dauid: vt habet Luce.1. ſequit etiam ꝙ beata ma
Semē dō ria fuerit de tribu iuda. Et ſic probando ꝙ ioſeph fuerit
de ſemine dauid: probatur etiam idem de beata maria.
Sed iſta reſpōſio nō eſt ad ꝓpoſitū. Poſito enī ꝙ bea=
ta maria fuerit de tribu iuda ſicut ⁊ ioſeph: nō tamē ſeq
tur ꝙ fuerit ex ſemine dauid: q: multi fuerūt de tribu iu
da q̄ nō fuerunt ex ſemen dauid: ſicut deſcendētes a za
ran filio iuda. Et ideo dicendū ad queſtionē/ꝙ dauid
habuit duos filios inter ceteros.ſ. nathan ⁊ ſalomoneʒ.
2.Reg.5. vt ptʒ.2. Reg.5. Et.1. parali.3. Et Luc.3. vbi dicit. Qui
1.paral.3. fuit nathan: qui fuit dauid. Uirgo autē maria ſm̄ lineā
Luce.3. carnalē deſcendit de nathan: vt teſtatur Damaſcen⁹ li.
Damaſce. 4. cap.6. Et ſic ipſa deſcendit a dauid ſm̄ carnem. Et ſic
chriſtus ex ea natus: ex ſemine dauid ſm̄ carnē deſcen=
dit. Ioſeph autē deſcendit ab ipſo dauid ꝑ ſalomonem.
Et ſic vterqʒ eorū.ſ. ioſeph ⁊ glorioſa virgo maria deſcē
derunt a dauid. ¶ Sed qd̄ magis vrget difficultateʒ. Et
ſi virgo maria fuit de ſemine dauid: quomō autem dice
mus chriſtū ex ſemine dauid: q̄ nō ex virili ſemine cōce
ptus fuit. Et ad hoc reſpōdet magiſter in glo. ad Roma.
Roma.1. 1. dicens. Et ſi nō interceſſerit ſemen hoīs in cōceptione
virginis: tamē quia ex ea carne chriſtus formatus eſt q̄
ex dauid ſemine ꝓceſſiſſe cōſtat: recte dr̄ chriſtus ex da=
uid ſemine proceſſiſſe: q: virgo maria ex ſemine dauid
fuit: ex cuius ſanguine formata eſt caro dn̄ica opere ſpi
ritus ſancti in vtero virginali. ¶ Per hoc vult pſalmiſta
intelligere ꝙ ſemen.i. chriſti ꝑ dauid figurati cuius ſemen
ſunt chriſtiani fideles ineternū ꝑmanebūt: hic ꝑ gr̄aʒ in
futuro autē ꝑ gloriā. Cōſimiliter ⁊ thronus ei⁹.ſ. ipſius
chriſti ⁊ ſuorū erit ſicut dies celi. Qd̄ dicit ad dr̄ias re=
gni terreni. Quia thronus regū terre/eſt dies terre qui
tranſeunt. Sed dies celi ſemper ſunt preſentes: vbi erit
thronus eius ineternum.

1529 **Si aūt dereliq̄rit filij ei⁹ legē meā: ⁊ in iudicijs meis nō ābulauerit**

¶ Hic ponitur ſucceſſorū dauid correctio. Et primo po
nitur ſucceſſorū dauid diuine legis trāſgreſſio: ſecundo
ipſorū per miſericordiā correctio: ibi. Uiſitabo. ¶ Quā
tum ad primū ſciendū q̄ quāuis deus ꝓmiſiſſet ipſi da
uid/ꝙ ex ſemine ei⁹ deſcenderet chriſtus: preuidebat ta
men ꝙ multi deſcēdētes a dauid reges: anteq̄ꝫ venirent
ad chriſtū futuri erāt mali ⁊ magni peccatores: ⁊ ꝙ pec
cata eorū eos indignos facerent vt chriſtus deſcenderet
ab eis. Sed tn̄ q: miſericordia dei ⁊ veritas potētior eſt
omni malitia: oſtēdit ꝙ ꝓpter ipſorū maliciā promiſſio
facta dauid non erit irrita: q: talium pctā paternaliter
de⁹ corriget: ⁊ ipſos ex toto cū ſemine ipſorū nō diſſipa
bit. Et hoc eſt qd̄ dicit. Si autē dereliquerint filij ei⁹.ſ.
reges ab ipſo dauid deſcēdētes legē meā ipſam trāſgre=
diendo. Et in iudicijs meis nō ambulauerint. vt puta Salomō
ſicut fecit ſalomon q̄ amore mulierū infatuatus ſecut⁹ idolatra
eſt idola: ⁊ tēpla eis edificauit. vt habetur.3. Regū.11. fuit.
Deprauatū eſt cor ſalomonis cū eſſet ſenex: ⁊ adama= 3.Reg.11.
uit mulieres alienigenas: fuerūtqʒ ei vxores quaſi regi
ne ſeptingente/ ⁊ cōcubine trecente: ⁊ auerterunt mulie
res cor ei⁹ ⁊c. Sic ⁊ achaʒ: ſic ⁊ manaſſes: ſic ⁊ ſedechi=
as reges ſucceſſores dauid dereliquerūt legē dei: ⁊ gra=
uiter deū offenderūt. Et hoc etiā alijs vbis in ſequēti vſi. q̄
ſententiā nō habet aliquā ab iſto diſtinctā: ꝓponit dicēs.

Si iuſticias profanauerint: et mandata mea non cuſtodierint. 1530

¶ Hic idem oſtēdit alijs verbis. Notādum autē qd̄ ſit
ꝓprie ꝓfanare. Fanus vel fanos grece/latine idē eſt ꝙ ꝓfanare.
ſonus. Et inde fanū dicit templū: eo ꝙ voces ⁊ reſpōſa
dabātur a dijs in tēplis. Uel per oppoſitū templū dicit
fanum: q: voce ⁊ locutione debet carere: vt in tēplo ne=
mo loquatur niſi q̄ ad dei laudē ꝑtinent. Et a fano.i. tē
plo dicit fano.as. ⁊ profanus.na.nū. id eſt execro ⁊ ſa=
crilego: vel execratus ⁊ ſacrilegus q̄ſi procul a fano. Et
ſic profanare idē eſt ꝙ cōtraria fano.i. tēplo facere. Tē=
plum autē factū eſt ad cultuʒ dei. Et ſic ille ꝓfanat: qui
cōtra cultū dei idola adorat/vel deū execratur. qd̄ ergo
hic dicit. Si iuſticias meas ꝓfanauerit.i. ſi cōtra ordi
nem iuſticie idola coluerint. Accipit etiā quādoqʒ ꝓfa
nare pro violare ꝓmiſſa: ſicut inferi⁹ dr̄. Neqʒ profana
bo teſtamentū meū. Quādoqʒ etiā accipit ꝓfanare.i. in
fano annūciare: ⁊ ſic ꝓfanat q̄ in tēplis ventura annū
ciat. Quādoqʒ etiā accipit pro veneratione tēpli. Et ſic
vt dicit catholicon/legimus ꝙ beata maria erat ꝓfana
ta.i. in fano venerata vel annunciata. Hic autē accipit
in prima ſignificatione.ſ. pro idolatrare ⁊ execrare. Sic
enī plures reges deſcendētes a dauid ꝓfanauerunt iu
ſticias dei idolatrādo: vt ſalomō. vt achaʒ. manaſſes. 3.Reg.11.
⁊ multi alij. Uult ergo pſalmiſta in dictis duob⁹ vſicu= 4.Re.16.
lis oſtēdere/ꝙ multi reges ex dauid deſcēdētes erāt fu= 4.Reg.2
turi mali: ex quib⁹ chriſtus erat naſciturus: nō tamē ꝓ
pter eorū peccata deficeret ꝓmiſſio ipſi dauid facta de
chriſto: quia ipſorum peccata non ex toto eos vindicā=
do: ſed vt pater corrigendo puniret. Unde ſequitur.

Uiſitabo in virga iniq̄tates eorum: ⁊ in verberibus pctā eorū. 1531

¶ Hic ponitur delinquentiū paterna correctio. De⁹ enī
nō ſolū nos nutrit vt filios/ſed etiam caſtigat vt pater.
Quis enī pater filium delinquētē nō corrigit: Et ſi non Corrigit
corrigit/ipſum nō amare cōuincitur. Propter qd̄ dicit. pater filiū
Qui parcit virge odit filiū. ſicut ⁊ medicus diligēs in= ꝓuer.13.
firmū/amara remedia illi confert. Et hoc eſt qd̄ hic ait
glo. Deus vt medicus in virga viſitat iniq̄tates ſuorū.
i. in leui correctione. Nā eius virga eſt miſericordia. Ce
dit quidē vt reddat hereditatē. Quis enī pater filio nō

dat diſciplinam vt nõ auferat miſericordiam? Cedit cõ
Prouer. 3. tumacem vt reddat hereditatẽ. Quem enim diligit deus/
flagellat ⁊ corripit. Non eſt ergo miſericordia tantũ vo
cãtis: ſed etiã verberãtis: vt merito ſic virga filius a deo
Pſa. 22. correctus dicat. Virga tua ⁊ baculus tuus: ipſa me con
Virga cor ſolata ſunt. De hoc vide ſupra verſicu. 329. ¶ Sed hic eſt
rectiõis dĩ dubiũ vtrũ oẽs reges deſcendẽtes a dauid vſq̃ ad chri-
ſtum proſanãtes iuſticias dei: per virgã eius fuerint cor
recti finaliter ⁊ ſaluati. Ad hoc dicit/ ꝙ in eo ꝙ chriſtus
deſcẽdebat ab eis: correcti fuerunt: deſcendebat autẽ ab
eis per ſeminalẽ propagationẽ. Ideo ſaltẽ quãdo debe
bant generare filiũ ex quo chriſtus erat naſciturus: pro
illo tpe erant per virgã dei correcti ⁊ emẽdati: licet aliq̃
Salomõ ipſorũ poſtea redirent ad vomitũ. ¶ Sed inter ceteros
vtrũ ſit ſal de ſalomõe multi dubitãt: an finalr̃ fuerit correct⁹: ⁊ cor
uatus. rectus deceſſerit. Ad hoc dicit/ ꝙ quãuis ſalomõ grauiter
peccauerit cõtra dei pcepta alienigenas mulieres aſſu-
mendo: ⁊ amore ipſarũ idolatrando: vt habetur. 3. Re
gũ. 11. tamen finaliter penitentiã de oibus ſuis peccatis
Salomõ egit vere cõtritus. Probat primo per hieronymũ: qui
pniaꝫ egit libro. 18. ſup Ezechielẽ dicit. ꝙ quãuis ſalomon peccaſſet:
Hierony. tamen penitẽtiã egit. Item hieronymus ſup eccleſiaſtẽ
ait. Dicũt hebrei hunc librũ eſſe ſalomonis penitẽtiam
Ambroſi⁹ agẽtis. Itẽ Ambroſius in apologia dicit. Quid de da-
uid dicã: quid de ſancto ſalomone. Qui qm̃ iudaicum
vulgus extimabat cũ veniſſe pro xpo: ne videret eſſe ſu
pra hoiem correxit eum diuinus. Et hebreorũ ſcripta eũ
ſctm̃ noiant: vt a nobis de ei⁹ penitẽtia dubitationẽ tol-
lant. Itẽ dicũt hebrei ſalomonẽ veniſſe in tẽplo qd ipſe
edificauerat cũ quinq̃ virgis: de quib⁹ quattuor dedit q̃t
tuor legiſperitis vt verberaret ab illis: q̃ dixerũt (facto
cõſilio inter eos) ꝙ in vnctũ dñi manuꝫ nõ mitterẽt. Vñ
fruſtratus ſuo deſiderio. ſeipſuꝫ de regno depoſuit. Itẽ
hoc ratione põt probari: q2 ſi auctor reprobat: cõſequẽs
eſt vt eius dicta reprobent. vt habet extra de hereticis.
Greg. lho. cap. fraternitatis. Et Grego. dicit. Cuius vita deſpicit:
ſ̃ euãgelia reſtat vt eius predicatio contemnatur. Cũ ergo ſcripta
⁊ dicta ſalomonis approbent: cõſequens eſt ꝙ eius vi-
ta finaliter approbat. Item magiſter hiſtoriaruꝫ lib. 2.
regũ/ exponens verba nathan dicta ad dauid de ſalo-
2. Reg. 7. mone. dicens. Stabiliam thronum ei⁹ vſq̃ in ſempiter
num: ⁊ ero illi in patrem: ⁊ ipſi erit mihi in filium. dicit.
Ex hac promiſſione conuincitur ꝙ ſalomon ſit ſaluus.
Eccle. 1. Itẽ glo. ſup Eccl' s. 1. cap. dicit. Salomon legit deum of
fendiſſe ſup omnes tẽporis ſui: ⁊ intãtum idolatra fuit
effectus mulierum amore: vt circa hieruſalẽ templa cõ-
ſtrueret idolis: ⁊ illis thurificaſſe. Hebrei autem tradũt
illum penituiſſe: ⁊ in illa penitentia librũ eccleſiaſteꝫ cõ
poſuiſſe: in quo oſtẽdit omnia vana eſſe ⁊ caduca: ⁊ ita
reuocat omnes ab amore mundanorum ſuo exemplo.
Virga dr̃ ¶ Iſtum autem textũ magis myſtice exponit idem in
virgo ma- libro de pſeuerantia: oſtendens ꝙ iſta virga qua deus
ria. peccatores corrigit: eſt virgo maria dicens. Viſitabo in
virga iniquitates eorũ: hec virga eſt beata virgo maria
qua mundus corripitur: dum per eius exemplũ ⁊ par
tum ipſius in quo ſit reprehenſibilis ⁊ damnabilis de-
mõſtratur. Nec odij: ſed pacis eſt talis virga qua flagel
lat filium pater ne pereat: qua non reo ſeueritas impen
ditur/ ſed reatui: nec ſe iudicem dñs exhibet ſed amicũ.
Zelus domini exercituum facit hoc: dum in virga viſi-
tat iniquitates orbis. Tot enim verberibus atterit pec-
cata hominũ: quot virtutibus illuſtrat virginis partuꝫ.
Hec virga quaſi tot ictus in dorſo peccantiũ dedit: quot
virtutibus oſtenſis in ſe mundi inſipientis vitia debel
lauit. Et quia vitiorum meta ⁊ virtutum origo extitit:
ideo recte virga virtutis appellatur cum dicitur. Vir-
gam virtutis tue emittet dominus ex ſion. Non imme
rito virga diuine virtutis dicitur virgo maria: cuius fi-
de vita parta/ expirans vitijs ad virtutem ſeculum re-
ſpirauit. Hec virga virgam excludit: cum per eam fact⁹ Maria ad
eſt/ vt non relinquat dominus virgam peccatorum ſu- uocata: et
per ſortem iuſtorũ. Hec eſt virga moyſi/ que virgas ma mater pec
gorum egypti legitur deuoraſſe: quia virginei partus catorũ.
veritas totius mundi hereſes interemit. Hec eſt virga
ferrea qua mundus regitur: qua mundi princeps pro
ſternitur: confractus infernus aperitur. Hac virga fortior
fortem armatus in pace poſſidentem: rex virtutum ve-
niens percuſſit ⁊ attriuit. O quanta ergo nobis ad deũ
per te fiducia eſſe poterit. Tu enim mater regis: mater
exulis: tu mater rei: tu mater iudicis: tu mater dei: tu
mater hominis. Per te enim reus factus eſt frater iudi-
cis. Vnde cum ſis vtriuſq̃ mater: diſcordiam inter fili-
os ſuſtinere non poteris. Quid ergo reo timenduꝫ eſt:
cui in cauſa ſua idem frater eſt qui ⁊ iudex: cui ſemper
proprium eſt miſereri ⁊ parcere: ⁊ qui miſericordia ſu-
perexaltat iudicium? Timere ergo ne debet vt pereat:
cui miſericordie mater clementiſſimi fratris ⁊ iudicis/
ſe piiſſimam matrem exhibet ⁊ potentiſſimam aduoca
tam. Tu miſericordie mater non rogabis pro filijs fi-
lium? Rogabis quidem: quia qui filium tuũ inter deũ
⁊ hominem poſuit mediatorem: te quoq̃ inter reum ⁊
iudicem poſuit mediatricem. Ad hoc namq̃ electa es ⁊
aſſumpta in matrem omnipotentis: vt in partu tuo in-
ueniat locum iniquitas peccatorum. Ad hoc in cellam
aromatum ſuorum erexit medicus: vt apud te ⁊ per te
reperiat egrotus ſanitatem. Si ergo cauſam tante tue
ſolemnitatis attendas: te totam debes miſeris vt eis re
portes antidotum reconciliationis. Neq̃ tu vnquam
poteris faciem iudicis inuenire difficilem: ſic nec te re⁹
vnquam inuenit inexorabilem. Abundas enim ⁊ ſupe
rabundas viſceribus pietatis: quia non ſolum imple-
uit te: ſed ſuperuenit in te accumulationis gratie plenti-
tudine ſpiritusſanctus.

Miſericordiam autem meaꝫ nõ 1532
diſpergam ab eo: neq̃ nocebo in
veritate mea.

¶ Hic agit de regni perpetuitate. Vnde hic quattuor
promittit ipſi dauid. ſcilicet primo miſerationis pieta-
tem: in principio: ſecundo promiſſionis firmitatem: ibi.
Neq̃. tertio dominationis perpetuitatem: ibi. Semel.
quarto exaltationis claritateꝫ: ibi. Et thronus. ¶ Quã Predeſti
tum ad primũ ſciendum ꝙ licet predeſtinati aliquan- nati ſaluã
do cadant: ſicut cecidit petrus: cecidit paulus/ ⁊ multi tur.
alij predeſtinati: tamen finaliter miſericordia dei non
deſerit illos: quin reſurgant ⁊ ſaluentur. Iſta enim duo
contradictionẽ implicant ꝙ aliquis ſit predeſtinatus:
⁊ in peccato mortali finaliter pereat. Sic fuit de dauid
qui a deo erat electus: qui tamen multotiens cecidit:
ſed miſericordia dei illum finaliter non reliquit. Et hoc
eſt quod hic dicitur. Et ſi aliquando cadet: miſericor-
diam autem meam non diſpergam ab eo. ſcilicet finali
ter. ¶ Neq̃ nocebo ei in veritate mea. Loquitur de⁹ mo
re humano iurando/ dicens. In veritate mea promit-
to ꝙ non nocebo ei. id eſt non permittam aliquem noce
cere ei. ſcilicet finaliter per quod cadat a regno. Quã-
uis enim poſt promiſſiones ſibi factas per nathan: fi-
lius eius abſalon inſurrexerit contra patrem/ ⁊ ipſum
eiecerit de regno: finaliter tamen glorioſe reſtitutus fu-
it. ¶ Per hoc vult pſalmiſta oſtendere ꝙ gratia ⁊ miſe-
ricordia chriſto homini facta. ſcilicet vnionis hypoſtati
ce in eternum maneat. Et ꝙ domino chriſto finaliter nul-
lus nocere poſſet: quin nocumentum verteretur ad glo
riam chriſti: ſicut fuit de nocumẽto paſſionis/ per quod
venit ad gloriam reſurrectionis. Conſimile ſuperius

dicit. Ineternū ſeruabo illi miam meā. vide vſ.1527.

Vnio bſil lira[illegible] cū ſe bo ſeq̄ ere ¶ Per hoc etiam oſtenditur ꝙ miſericordia dei ſemini dauid.i.chriſti ſcilicet chriſtianis ſemper preſto eſt. Si quis autem eſt ita iniquus filius vt ad ipſum accedente patre ipſe fugiat ⁊ ſe alienet ab hereditate: non pater abijcit eum: ſed ipſe abijcit patrem ⁊ miſericordiā eius.

1533 # Neq; profanabo teſtamentum meum: ⁊ que procedunt de labijs meis non faciam irrita.

¶ Hic oſtendit̃ ꝓmiſſionis firmitas. Per teſtamentum hic accipit pactū vel promiſſionē: quā ſcz fecit ipſi dauid

2.Reg.7. per os ipſius nathan ꝓphete: vt habet̃.2.Reg.7. Ubi nathan ipſi dauid ex parte dei dixit. Hec dicit dñs exercituum: requiē dabo tibi ab omnib' inimicis tuis. Cūq; completi fuerint dies tui: ſuſcitabo ſemen tuum poſt te qḋ egredietur de vtero tuo: ⁊ ſtabiliā thronū regni eius vſq; in ſempiternum. q: ſcz ſucceſſio per poſteros dauid peruenit vſq; ad chriſtū in quo regnum firmatū eſt ineternum: vt habetur

Luce.1. Luc.1. Dabit ei dñs deus ſedem dauid patris eius: ⁊ regnabit in domo iacob ineternum. Et hoc eſt qḋ hic dicit. [Neq; ꝓfanabo teſtamētuz meū. i.pactum meū ſibi factum non faciā profanū: ſed illud adimplebo. [Et que procedunt de labijs meis non faciam irrita. Deus eñ loquit̃ per ora prophetarū. Unde ſicut verba prophetarū dicūtur verba dei: ſic ⁊ labia prophetarū ſunt labia dei. Hic ḡ deus dicit labia ſua. labia ipſius nathan mediāte quo promiſſionē dictā fecit ipſi dauid. ¶ Notādum ꝙ ſecunduz grāmaticos irrito. as. duas habet ſignificationes. Nā quādoq; cōponitur ex in ⁊ ritus: ⁊ mutata. n/in. r. fit irrito. as. media producta. Et ſic irritare idem eſt ꝙ prouocare. ⁊ ſic accipit̃. ps.

ps.9. Irritare. 9. Propter quid irritauit impius deū. Quādoq; vero cōponitur ex in ⁊ ratus. quaſi nō ratus vel firm': ⁊ tunc corripitur media. Et ſic irritare idez eſt ꝙ rem facere nō ratam/nō firmā. Et irritare promiſſionē/eſt ipſam reuocare vel nō adimplere. Et ſic accipitur hic. [Que procedunt de labijs meis nō faciam irrita. quaſi dicat: illa firmabo ⁊ cōplebo. Secundū eñ glo. Profana ⁊ irrita eſſet promiſſio/ſi inexpleta eſſet. ¶ Ex iſto textu habetur/ ꝙ ſacra ſcriptura in nullo profana vel irrita poteſt eſſe: q: tota ex labijs dei.i.prophetaruz proceſſit. ¶ Per hoc vult pſalmiſta oſtendere ꝙ promiſſiones per chriſtum facte fidelibus de premio eterno erunt implete.

1534 # Semel iuraui i ſancto meo: ſi dauid mentiar: ſemen eius ineternum manebit.

¶ Hic oſtenditur dominationis ꝑpetuitas. Ubi notandum/ ꝙ deus iurauit abrae poſtq̄ filium ſuū ad dei preceptū immolare voluit: ꝙ chriſtus ex ſemine ſuo naſceretur.

Gen.22. Unde ſcribit̃ Gen.22. Per memetipſum iuraui dicit dñs: quia feciſti rem hanc/ ⁊ nō pepercisti filio tuo propter me. ſequitur. Et benedicētur in ſemine tuo oēs gentes. Qḋ ſcilicet ſemē fuit chriſtus ex abraam natus:

Math.1. vt patet Math.1. Sicut autem prouidit deus chriſtuz ex abrae ſemine naſciturū: ſic etiam ordinauit per que

Iurauit dñs. media. Et firmiter [illegible] ſtatuit de abraā [illegible] reliquis medijs [illegible] abrae vſq; ad chriſtu [illegible] dauid. Et ideo in eo [illegible] ipſi dauid ⁊ omnibus [illegible]. Sed abraam principaliter [illegible] cui primo facta fuit promiſſio. Luce.1. [illegible] iurauit ad abraam patrem nrm daturū [illegible]. hoc eſt quod ait. [Semel iuraui in ſancto meo. ſcilicet ipſi abrae per qḋ iuramentū ſemel factū intelligitur iuraſſe oibus medijs. Uel etiā iurauit ipſi dauid: quādo per nathan ſibi firmiter promiſit/dicens. Suſcitabo ſemē tuum poſt te: ⁊ ſtabiliā thronum eius in ſempiternū.2.Regū.7. Sic 2.Reg.7.

eñ dicit̃ ps.131. Iurauit dñs dauid ⁊ non fruſtrabitur ps.131.

eum: de fructu ventris tui ponā ſuper ſedē tuā ⁊c. Sequitur. Et filij eoꝝ vſq; in ſeculū ſedebunt ſuper ſedem tuā. Qḋ non poteſt intelligi/niſi de regno chriſti ⁊ ſuorum fideliū. Quid autē iurauerit ſubditur. [Si dauid mētiar. Hic eñ ly ſi accipitur pro non. vide ſupra vſ.865. Et eſt ſenſus. [Si dauid mētiar.i.nō mentiar. [Semē eius ineternum manebit. qḋ ſcz ſemen eſt chriſtus.

Et thronus eius ſicut ſol in conſpectu meo: ⁊ ſicut luna perfecta ineternum ⁊ teſtis in celo fidelis 1535

¶ Hic oſtendit̃ exaltatiōis claritas. Hoc ad litterā intelligitur de chriſti regno: q: ſicut ſol ⁊ luna ineternū durabunt: q: non ſunt corpora corruptibilia: ſic ⁊ regnū chriſti ineternū durabit. Uel q: ſicut ſol ⁊ luna excedūt oia alia corpora luminoſa: ſic regnū chriſti oia alia regna hic in lumine virtutū ⁊ iuſticie que ſup omnes virtutes clareſcit: et in futuro lumine glorie. ¶ Et nota ꝙ gloria pbs.5.ubi

regni chriſti aliqñ cōparat̃ ſoli: aliqñ lune. Cōparat̃ ſoli. vt Math.13. ait chriſtus. Tūc fulgebūt iuſti ſicut ſol in regno patris eorū. In ſole eñ ſignificātur oēs dotes Sol ſigt

beatorū quo ad aiam ⁊ q̄ ad corp'. Dotes eñ aie ſunt dotes beatorum.

tres. ſ. clara viſio notat̃ in ſolis claritate: dilectiōis vnio notatur in ſolis bonitate: ſup oēs eſt planeta beniuol': ꝑpetuitatis duratio notat̃ in ſolis ꝑpetuitate. Similr ⁊ quattuor dotes corporis beati: q̄ ſunt claritas: q: in creaturis nihil clari' ſole. Agilitas/q: exiens ab oriēte ſtatim apparet in occidēte. Subtilitas/q: penetrat vitrū: etiā ei' virt' penetrat inferiora terre. Impaſſibilitas/q: trāſiens per immūda nō maculat̃. ¶ Quādoq; aūt aſſimilatur lune: q: ſicut luna nō habet ſplēdorē a ſe: ſed illum recipit a ſole: ſic ⁊ q̄libet beat' ſuā beatitudinē recipit a vero ſole iuſticie xpo. q: hec ē vita eterna: vt cognoſcāt te verum deū ⁊ quē miſiſti ieſum xpm. Quib' cōſideratis de regno chriſti dicit pſalmiſta. [Et thron' eius ſicut ſol in ꝯſpectu meo ⁊c. Uel ſm glo. ſol refert̃ ad beatitudinē aie: luna vero ad beatitudinē corporis. Unde ait. Fulgebūt iuſti in regno ſicut ſol ſm aium: q̄ tūc dei cōtēplatione glorificabit̃. [Et ſicut luna fulgebūt ſecundū carnē: q̄ modo mutabilis eſt ſicut luna: tunc aūt erit immutabilis ⁊ ꝑfecta. Tunc eñ ſancti erunt in vtroq; ꝑfecti gemina ſtola glorificati. Et ꝙ oīa intelligant̃ de Luna ſigt beatos. Ioan.17.

chriſto ⁊ de regno eius/oſtēdit cum ſubdit. [Et teſtis in Xpus ē teſtis reſurrectiōis future.

celo fidelis. qḋ ꝓprie de xpo intelligitur: q: non ſolum eſt iudex: ſed etiam teſtis eſt in celis coram deo ⁊ omib' angelis: de his que ꝓpter nos paſſus ſuſtinuit. Unde in huius teſtimonium in corpore ſuo reſeruauit cicatrices vulnerum: quas pro teſtimonio ſue paſſionis continue omnibus beatis oſtendit. Unde gloſa. Teſtis in celo fidelis eſt chriſtus. Quia enim in nullo ſic contradicitur fidei chriſtiane/ſicut in reſurrectione corporum: ideo ipſe chriſtus carnem ſuam reſuſcitauit vt obuiaret omi cōtradicenti. Et qui poterat membra ſua ſic ſanare vt ea vulnerata fuiſſe nō appareret: cicatrices ſuo ſeruauit in corpore/vt ipſarum teſtimonio vulnus dubitationis ſanaret in corde. De chriſto ergo dicitur. [Et teſtis in celo fidelis. Unde ⁊ Iob.16. In celo eſt teſtis meus. Iob.16.

¶ Iſta etiam verba poſſunt eſſe eccleſie: que teſtimoniū ſue reſurrectionis cernit in chriſto iam glorificato. Sic enim adducit iſtum textū ad propoſitū Grego. tractās Grego.13.

ꝑdicta vba iob. In celo eſt teſtis me': dicēs. Ad vocē eoꝝ mor. c.13.

poris chriſti.ſ.eccleſie hec verba referri poſſunt. vt eccle
ſia dicat. In celo eſt teſtis meus. Sācta enim eccleſia ic
circo aduerſa vite preſentis tolerat: vt hanc ſupna gra
tia ad premia eterna perducat. Carnis ſue mortē deſpi
cit: q2 reſurrectiōis glorie intēdit. Et trāſitoria ſunt que
patitur: ꝑpetua que preſtolatur. De quib9 nimirum bo
nis ꝑpetuis dubietatē nō habet: q2 fidele iā teſtimoniū
redemptoris ſui gloriam tenet. Carnis quippe eius re
ſurrectionem mēte cōſpicit: atq3 ad ſpem fortiter cōuale
ſcit. Et qꝺ in ſuo videt iā factū capite: ſperat in ei9 quoq3
corpore qꝺ videlicet ipa eſt abſq3 dubietate ſecuturum.
Quā videlicet eccleſiam pſalmiſta cōſpiciens in perpe
tua ꝑfectione manſurā: ſub appellatione lune deſcribit/
dicens. Luna ꝑfecta ineternū. Quam quia ad reſurre-
ctionis ſpem dñica reſurrectio roborat recte ſubiūgitur.
Et teſtis in celo fidelis: vt de ſua reſurrectione nō trepi
det quū iam cū in celo q reſurrexit a mortuis teſtē hꝫ rc.

1536 Tu vero repuliſti ⁊ deſpexiſti: di ſtuliſti chriſtum tuum.

Hic cōſequēter deſcribit hui9 regni deiectionem ⁊ ad-
uerſa. Qꝺ maxime fuit in captiuitate babylonica: quā
pſalmiſta preuidens deſcribit: ⁊ multa predicat aduer-
ſa. Quoniā oſtēdit primo qꝺ regnū a deo fuit reproba-
tum in principio: ſecūdo qꝺ ꝓmiſit factū fuit: ibi. Auer
tiſti. tertio ꝙ illud regnum fuit diſſipatū: ibi. Deſtruxi-
ſti. quarto ꝙ fuit expoliatū: ibi. Diripuerunt. quinto ꝙ
fuit ſubiugatum: ibi. Exaltaſti. ſexto ꝙ auxilio dei fuit
deſtitutum: ibi. Auertiſti. ſeptimo ꝙ cerimonijs fuit pri
uatū: ibi. Deſtruxiſti. octauo ꝙ multis opprobrijs fuit
vituperatū: ibi. Maledixiſti. Quantū ad primū ſciē
dū ꝙ iſta aduerſa que acciderūt in regno dauid in ſuc
ceſſoribus ſuis: nō cōtradicunt predictis: immo predi-
cta ꝯfirmāt. Dixerat enī ſupra. Miſericordiā meā nō di
ſpgā ab eo: ⁊ nūc dicit. Tu vero repuliſti. Dixerat/ thro
nus ei9 ſicut ſol in ꝯſpectu meo. nūc vero dicit. Sedē ei9
in terra colliſiſti. Hec oīa ſunt ad cōfirmationē predicto
rū. Dictū eſt enī ꝙ oīa q̄ dicta ſūt de dauid ⁊ regno ſuo:
intelligunt de xpo ⁊ regno ſuo. Ne ḡ tu credas ꝑdicta
fuiſſe de regno tꝑali dauid ⁊ iudeorū: apte oſtēdit pſal.
ꝙ in illo regno tꝑali acciderūt aduerſa ꝯtra dictis ꝓmiſ
ſionib9. Nō ḡ de illo intelligebant: ſed de regno xpi ⁊ fi
deliū. Vñ hic ait glo. Hic ꝑs ponit q̄ videntur aduerſa
predictis ꝓmiſſiōib9: ne putent in alio ipleri/ q̄ in xpo
tūc futuro. q.d. Chriſtianis hec ꝑdicta ſunt/ nō iudeis q
ſe priuauerūt ꝓmiſſiōe. Oſtēdit ḡ p̄mo ꝙ ꝑdicte ꝓmiſſi
ones nō intelligebant de regno tꝑali iudeoꝝ nec de re-
gib9 ei9: ex hoc q2 illud regnū a deo fuit repulſuꝫ ꝓpter
Captiuitas iudeorū p nabuchodonoſor. pctā regū ſuorū. Qꝺ impletū fuit tꝑe ioachim regis iu-
da: quē nabuchodonoſor rex babylonis cepit cū oībus
ſuis: ⁊ trāſtulit oēm hieruſalē in babylonē: ⁊ oēs theſau
ros dom9 dñi aſportauit. Et relicto in hierlm loco ipſi9
4.reg.24 ſedechia: iſte etiā fecit malū corā dño. Et ibidē dicit ter-
tio: ꝙ iraſcebat dñs cōtra hierl'ꝫ ⁊ cōtra iudā donec ꝓij
ceret eos a facie ſua. Venit ḡ iterū rex babylōis ⁊ cōpre
hēdit etiā iſtū ſedechiā/ ⁊ effodit oculos ei9 ⁊ filios ſuos
4.reg.25. occidit corā eo: vt habet. 4.reg.25. Que oīa preuidēs
pſal. hic dicit. Tu vero repuliſti ⁊ deſpexiſti. ſ. regnū iu
deorū tꝑe ioachim ⁊ ſedechie regū. Et q2 multo tꝑe du-
rauit illa captiuitas anteq̄ regnū regi iudeoꝝ reſtitue-
retur: ideo dicit. Diſtuliſti xp̄m tuū. i. regē iudeoꝝ a re
gno. Repulit enī de9 regnū illud: quia ipſi primo deuꝫ
per peccata repulerunt. vide ſupra verſicu. 705. et. 718.

1537 Auertiſti teſtamētum ſerui tui: profanaſti i terra ſanctuariū ei9.

Hic oſtēdit oppoſitū ex ꝓmiſſiōis ꝓfanatiōe. Vt enī
dictum eſt: teſtamētū in ſcriptura dr ꝓmiſſio facta ipſi da
uid d ꝑpetuatiōe regni i ſuis ſucceſſorib9. Iſta aūt ꝓmiſ
ſio nō fuit cōpleta in ſucceſſiōe dauid q̄ ad regnū tꝑale:
q2 reges illi9 regni fuerūt captiuitati ⁊ trucidati. Opꝫ ḡ
ꝙ intelligat de regnō ſpirituali xpi ⁊ ſuorū fideliū. Vñ
dicit. Auertiſti teſtamētū ſerui tui. q.d. ꝓmiſſionē factā
dauid de ꝑpetuitate regni nō impleſti in illo regno tꝑa-
li iudeoꝝ. Etiā ex alio. Nam diſpoſuerat dauid tꝑe ſuo
edificare tēplū dño. Sed q2 vir ſanguinū fuerat: noluit
de9 ꝙ illud edificaret: ſed ſalomon fili9 ei9. Vñ de ſalo
mone ait domin9. Ipſe edificabit domū nomini meo: ⁊ 2.regū.7.
erit dom9 tua ⁊ regnū tuū vſq3 ineternū ante faciē meā.
Volēs ḡ pſalmiſta oſtēdere ꝙ de9 nō itelligebat de do-
mo vel de tēplo materiali dicit. Profanaſti i terra ſan
ctuariū ei9. i. tēplū qꝺ dr ſanctuariū dauid: eo ꝙ p̄cepit
edificari p ſalomonē filiū ſuū: ⁊ oēs impēſas ꝑparauit. Tēplū fuit
Hoc ſanctuariū ꝓfanauit de9. i. ꝓfanari ꝑmiſit: qm̄ per tercobuſtū.
chaldeos fuit ꝯbuſtū ⁊ deſtructū: vt habet. 4. Reg. vlt. 4.re. vlt.
Nō intelligebat ꝓmiſſio de ſanctuario qꝺ erat in terra.
Et ideo ait. Profanaſti in terra ſanctuariū ei9: q2 ſan
ctuariū ſpirituale xpi ꝓfanari nō pōt. Vñ hic ait gloſa.
Tu vero repuliſti rc. q.d. Tu enī deus q ꝓmittebas: q
ꝯfirmabas: q ꝓpter dubitationē humanā iurabas: illa
ꝓmiſiſti ⁊ iſta feciſti. Vbi ḡ tenebo iuſiurandū tuū? vbi
inueniā ꝓmiſſum tuū? quare illa ꝓmiſit de9 ⁊ iſta fecit?
Reſpōdet. Hec fecit vt ꝓmiſſa firmaret. Dauid enī erat
cui ꝓmittebant oīa: ſed nō in ipſo dauid: ſed in ſemine
ſuo q eſt xp̄s iplēda. Ne ḡ q2 ei dicta ſunt viderent i eo
implēda: deſtruxit ea de9 in dauid: vt q̄ neceſſe erāt fie-
ri q̄ de9 iurauerat/ q̄rant in alio. Vñ etiā ſalomon fili9
dauid q fact9 eſt tante ſapiē tāteq3 prudētie: ne ꝓmiſſio
dei de ſemine dauid in illo putaret ipleta/ cecidit: ne pu
taret eſſe ſemē in q impleret ꝓmiſſio. Hūc ḡ dauid q ad Legē ātiq̄
tꝑale regnū in q ſperabāt ignari iudei ꝓmiſſa dei cōple ſacrificia
ri repuliſti ⁊ deſpexiſti: nō tamē abſtuliſti: ſed diſtuliſti ſigabant
per xp̄m filiū tuū impleri: vt nō in illo dauid: ſed in alio noua.
firmi9 ꝓmiſſa expectent. Ideo ſubdit. Auertiſti teſta
mētū ſerui tui: q2 ſeruo tuo factū erat. Vetus teſtamētū
iudeorū: iā nō eſt regnū eorū. nō eſt ſacrificiū vel ſacer-
dotiū vel ara eoꝝ. Profanaſti in terra ſanctuariū ei9.
i. vbiq3 terrarū ſancta q habebat oſtēdiſti terrena: q2 ſcꝫ
p illa alia ſignificabant. Dicat ḡ. Auertiſti teſtamentū
rc. De auerſiōe iſta diuine. ſ. iracūdie. vide ſ verſi. 1520.

Deſtruxiſti oēs ſepes eius: po ſuiſti firmamētū eius formidinē 1538

Hic ꝯſr idem oſtēdit q2 illud regnum fuit diſſipatū.
Chaldei enī qñ ceperūt ciuitatē hierlm ⁊ regē captiua-
uerūt: ſuccenderūt domū dñi ⁊ domū regis: omnēq3 do 4.reg.25.
mum cōbuſſerūt igni: ⁊ muros ciuitatis hieruſalē in cir
cuitu deſtruxerūt. Et hoc ꝑuidēs pſal. dicit hic. Deſtru
xiſti oēs ſepes ei9. i. muros hieruſalē ⁊ aliarū ciuitatuꝫ.
Et q2 hieruſalē erat metropolis: ⁊ in illa manebat pote
ſtas regia que totū regnū cuſtodiebat: ideo illa deſtru-
cta/ ſequit ꝙ firmamentū regni fuit diſſipatū. Et hoc eſt
qꝺ ſubdit. Poſuiſti firmamētū ei9 formidinē. ſ. hierl'ꝫ:
q2 deſtructis muris ⁊ cōbuſta ciuitate: illi q ibidē de ple
be remanſerūt/ erāt in ꝯtinuo pauore. Et nota hic ꝙ for Formido
mido. das. dr a formon qꝺ idē eſt ꝙ calor vel ignis. Et re qd eſt.
ſic q2 calor naturalis hoīs ſtat in ſanguine: ipe ſanguis
dr formō vel formido. inis. Et formidare eſt timere vel
trepidare: q2 ille q timet hꝫ formidinē. ſ. calorē vel ſan-
guinē. Nā cū dānu ꝑcet formon. i. ſanguis vel calor natu Timor ſā-
ralis ad precordia ⁊ interiora fugiēs a cute ſe ſubtrahit. guinē ꝯbit
nā timor ſanguinē gelat: qui contractus gignit formidi
nem. Cum enim homo ex aliquo peracto verecunda- verecūdia
tur: ſanguis amicus nature q̄ſi cooperiēs delictū tendit ſāguinē ex
trahit.

ad exteriora: ⁊ ita fit homo rubens. Quando vero pro
aliquo multum timet: ſanguis fugit ad interiora: ⁊ ſic
exteri⁹ fit pallidus. Et hec eſt cauſa quare fit homo ru-
beus cū verecundatur: ſed pallidus cum fortiter timet.
Cum ergo formon dicatur ſanguis in quo manet calor
naturalis: ille formidat qui ſanguinē ex timore intriſe-
cus habet/ ⁊ exterius manet pallidus. ❡ Ad ꝓpoſitum
ergo: cū deſtructis vndiq; parietibus hieruſalem: ibi de
gentes cōtinue in magno eſſent timore: ſequitur q pal
lidi erant: quia ſanguis ad interiora confortanda ſe di
uertebat. Et ſic ciuitas hieruſalem que erat fortitudo to
tius regni iudeorum/ poſtea fuit in formidinem ⁊ trepi
dationem ⁊ timorem.

1539 Diripuerunt eum omnes tranſe-untes viaz: factus eſt opprobriū vicinis ſuis.

❡ Hic cōſequēter hoc idem oſtendit: quia dauid regnū
4.reg.24 fuit expoliatum. Nam (vt habetur.4.Reg.24.) Nabu
chodonoſor capto rege iuda: ioachim cū matre ⁊ ſuis
protulit omnes theſauros domus dñi: ⁊ omnes theſau
ros domus regie: ⁊ cōcidit omnia vaſa aurea que fece-
rat rex ſalomon in templo dñi. Omnia hec diripuit na-
buchodonoſor ⁊ aſportauit. Et hoc preuidens pſalmi-
ſta dicit. [Diripuerunt eum .ſcʒ regnum omnes tranſeun
tes viā: q2 primo nabuchodonoſor expoliauit regnuʒ:
⁊ cōſequēter ſamaritani qui erāt ꝓpinqui audacter ir-
ruētes in regnū iudeorū faciebāt predas ⁊ homicidia:
⁊ per cōſequēs tantū regnum factum eſt opprobriū vici
nis ſuis: q quaſi inſultātes iudeis dicebāt. Ubi eſt mo
do gloria iudeorū: vbi deus eorū? vbi eorū poteſtas? et
ſimilia. [Factus eſt ergo opprobriū vicinis ſuis: quia
tunc populus iudeorū factus eſt opprobriū omnibus gē
tibus ſicut ⁊ nunc. Diripio. pis. cōponitur ex di: ⁊ rapio.
pis. Et eſt diripere diuerſis modis rapere: ſicut faciunt
gētes armorū: que capta ciuitate diuerſis modis rapi-
unt ciuium bona. ❡ Ex hoc vult pſalmiſta oſtēdere q re
gnum tēporale iudeorū nō eſt illud regnuʒ cui ꝓmiſſio
nes predictas fecerat deus: q2 illud regnū promiſit de⁹
honorare: iſtud autē regnum factū eſt omnibus gentib⁹
in opprobriū. et ſic iſtud nō eſt illud. Et notāter dicit de
populo iudeorū q factus ſit opprobriū vicinis ſuis: ⁊
nō ſolū probrū. Quoniā ſecūdū grāmaticos probrum
qđ eſt vituperiū ꝯponitur cū ob: ⁊ mutata/ b/ in p. fit op
Opprobriū qđ ſit. probrium per duplex p. Et eſt opprobrium circūcirca ⁊
vndiq; vituperiū. Et ſic tunc erat in populo iudeorum:
quia vituperiū erat omnibus circūſtātibus. Unde dice-
Ps.43. bāt. Poſuiſti nos opprobriū vicinis noſtris: ſubſanna
tionem ⁊ deriſum omnibus qui in circuitu noſtro ſunt.

1540 Exaltaſti dexterā deprimentiuʒ eum: letificaſti oēs inimicos ei⁹.

❡ Hic cōſequēter idem oſtēdit ex dicti regni ſubiugatio
ne. De illo eīn regno cui facte ſunt predicte ꝓmiſſiōes/
dictū fuerat. Thronus eius ſicut ſol in cōſpectu meo ⁊c.
Quia ſicut ſol ſupeſt omnibus alijs corporibus lumino
ſis: ſic illud regnū cui facte erāt promiſſiōes: omnia alia
regna in gloria ⁊ honore debebat excellēre. Regnū aūt
tēporale iudeorū nō eſt tale: quia e [illegible] fuit ſub
iugatū: ⁊ omnes eius inimici de ipſo volūtatem ſuā ad
impleuerunt: ſequit ergo q regno tēporali iudeorū nō
fuit facta dicta promiſſio. Et hoc [illegible] [Exalta
ſti dexterā deprimentiū eū ⁊c. Per dexterā enim intelli
gitur poteſtas regni chaldeorū qui depreſſerūt regnuʒ
iudeorū ⁊ ipſum captiuauerunt. que fuit a deo exalta-
ta: quando tanta victoria contra iudeos ſibi fuit data.

Deus enim vtebatur illa ad puniēda peccata iudeo-
rum. ❡ Sed nunqđ in hoc placuerunt deo faciēdo vin Queſtio.
dictam malorum? Dico q effectus eorū placebat deo: Op⁹ malorū deo placet: nō ipſi.
ſed non ipſi. ſicut punitio damnatorum per demones
facta deo placet: ſed nō ipſi demones. Mali enim a ma
lis puniri merētur: ſed mali nō merētur punire malos. Punire.

Auertiſti adiutoriuʒ gladij ei⁹: ⁊ non es auxiliatus ei in bello. 1541

❡ Hic ꝯſr oſtendit rationē priuationis adiutorij. Ubi Gladi⁹ qđ poteſtas.
aduertendū q per gladiū quo iudei ſolebant adiuuari
cōtra hoſtes: intelliguntur viri bellatores iudeorū: qui
a deo directi armis ⁊ gladijs hoſtes fugabāt. Sic enī de Iudic. 7.
gedeone q2 erat vir fortis armorū dicebant madianite
ipm timētes: nō eſt hoc aliud niſi gladi⁹ gedeonis. Sic
ergo de⁹ auertit gladiuʒ adiutoriū iudeorū qñ imiſit for
midinē bellatoribus ſuis. vt ante faciē hoſtiū fugerēt q
alios fugare ſolebant. Et hoc fuit qñ exercitus regis ba 4.re. vlti.
bylonis obſidebat hierlm: oēs viri bellatores iudeorū ti
more hoſtiū concuſſi fugerūt nocte de ciuitate p viā por
te que eſt inter duplicē murū ad hortū regis. Quib⁹ fu
gatis etiā ſedechias rex fugit: quē perſequētes chaldei
cōprehenderunt ⁊c. Et hoc preuidens ps ait. [Auerti-
ſti adiutoriuʒ gladij eius. i. fugaſti bellatores ei⁹. qđ ex
diuina ſentētia fuit. Nā vt hic ait glo. ſolebāt eīn pauci
iudeorū multos vincere: intātū vt vnus eorū fugaret mil
le: ⁊ duo decē milia. modo aūt ipi fugati ſunt ⁊ captiuati
q2 deus reliquerat eos peccatis eorū exigentib⁹. Et ſub
dit notabile verbū. Populus enī armatus ſine deo iner Pplˢ armat⁹ ſine deo inermis eſt.
mis eſt. Per hoc aūt ſatis clare oſtenditur q bello ſpūa
li viciorūʒ ſi dei adiutoriuʒ ſubtrahatur a nobis: ſtatim
ſuccūbimus ⁊ captiuamur. De bellis autem viciorum:
vide ſupra ꝟ.364.

Deſtruxiſti eum ab emundatio-ne: ⁊ ſedem eius in terra colliſiſti. 1542

❡ Hic hoc idem oſtendit ratiōe priuationis cerimonia
rum. Habebat enim populus iudeorum ſecundū legeʒ
datam per moyſen certas cerimonias: quib⁹ immundi
purificabātur. Quilibet enim qui aliquod morticinū
tangebat: erat immūdus donec aſpergeretur aqua lu-
ſtrationis/ qua purificabātur: ⁊ multas alias cerimoni
as faciebant ad emundationē immundorum. Aliquā
do mundabātur p ſacrificia. vt habetur Leui.12. et.14. Leuiti.12. et.14.
Sed quando populus iudeorum fuit captiuatus: ad
emundationem ſuam iſtis ſacrificijs vel cerimonijs vti
non poterant: ⁊ ſic nec mūdari. Et hoc preuidens pſal-
miſta dicit. [Deſtruxiſti eum ab emundatiōe. ideſt pri-
uaſti eum cerimonijs/ quibus mūdabatur ſecundū le-
gem. De illis cerimonijs mūdationis. vide Nume.19. Nūe.19.
Et quare ſic iſti fuerunt priuati? Certe quia ſub pote-
ſtate gentium erant reducti: ſic q non licebat eis vti ſuis
legibus. Et hoc eſt quod ſubdit. [Et ſedem eius in ter-
ra colliſiſti. i. ⁊ ſtat pro quia. vt ſit ſenſus. Priuatus
fuit cerimonijs: quia ⁊ regia maieſtate fuit priuatus.
❡ Uel aliter. ſuperius dixerat q peccantes per aduer-
ſa mundaret dicens. Si dereliquerint filij eius legem Infideles nō mūdāt aduerſis.
meam ⁊c. viſitabo in virga iniquitates eorum ⁊c. quia
ſcilicet per aduerſa emundatur anima a peccatis. Sed
modo vide ad quid deuenit populus iudeorum. Uiſi
tatur in virga/ aduerſis premitur/ vbiq; ſubiugatur: nec
tamen emundatur. Cuius ratio eſt: quia vt dicit gloſa.
Fide caret iudeus qua corda mundantur. Et hoc eſt
quod dicit pſalmiſta. [Deſtruxiſti eum ab emundatio
ne. idest quia [illegible] ipſum perdere fidem/ ampli⁹
aduerſis mundari non poſſunt. Et quia perdidit fi-
dem: ideo ſedem eius in terra colliſiſti. Hoc ideo dicit:

Collidere quia regnum iudeorum vbiqʒ terrarum deletū eſt. Collidere enim componitur cum con ꝛ ledo. is. ꝛ eſt collidere totum ſimul ledere. Et ſic colliſa eſt ſedes iudeorum: quia ſimul ꝛ vbiqʒ leſa eſt ꝛ diſſipata.

1543 **Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti eum confuſione.**

¶ Hic hoc idem oſtendit ex opprobriorum illatione ꝛ temporis terminatione. Promiſerat enim deus regnū eius ſtabilire ineternuʒ. 2. Reg. 7. Unde ꝛ ſuperius dixit. Et ponā in ſeculum ſeculi ſemen eius: ꝛ thronū eius ſicut dies celi. Iſti autē tpali regno iudeoꝝ venit oppoſitum: quia non multo tempore poſt fuit diſſipatum ꝛ captiuatū. nam ab ipſo dauid vſqʒ ad iſtā captiuitateʒ: nō fluxerunt niſi quattuordecim generatiōes: vt patet Math. 1. Quid autē eſt tēpus quattuordecim generationū reſpectu ppetuitatis: nihil. Et hoc eſt qd ait. Minoraſti dies tēporis eius. ¶ Uel aliter. Certū eſt q multi iuuenes vtriuſqʒ ſexus iudeoꝝ in illa captiuitate interfecti fuerunt: ꝛ ſic vita eoꝝ fuit minorata: qꝛ nō vixerūt quantū viuere poterāt: ſecundū ipſoꝝ cōplexionē naturalem. Sequit. Et pfudiſti eum ɔfuſione. qꝛ populus qui ſolebat eſſe in tota gloria: captiuus fuit ductus per infideles. ¶ Uel aliter. Iudei eīn putabant q pmiſſiones facte ipſi dauid de regno ppetuando: eſſent de ipſorum regno tēporali. ꝛ ideo putabant ſemp ipſoꝝ regnū duraturum. Sed q de ipſoꝝ regno tēporali nō intelligatur. patet: qꝛ minoraſti dies tēporis eius ſm ipſorum opinionē. Putabāt eīn ineternum fieri regnatiōes: ſed minuiſti dies regni eoꝝ: vt nō ſtaret iuxta opinionē eorum. ¶ Qualiter autē tempus vite alicuius poteſt minorari vel elōgari: cum ſtatutum ſit cuilibet a deo quātum viuere debet. vide ſupra M. 637.

1544 **Uſquequo domine auertis in finē: exardeſcet ſicut ignis ira tua.**

¶ Poſtqʒ pſalmiſta oſtēdit pmiſſiōes factas dauid nō intelligendas de regno tēporali iudeorū ppter aduerſa multa que illi acciderūt in captiuitate chaldeorum: nūc qꝛ mentionē fecit de illa captiuitate: hic orat deū p ipſius terminatiōe. Et primo ponit ſuā ſupplicationeʒ: ſecūdo ad hoc impetrādū multiplicē adducit rōnē: ibi. Memorare. tertio ſurgit ad gratiarū actionē: ibi. Benedictus. Primo ĝ facit orōnem ſuā p modū poſtulationis, dicēs. Uſquequo dñe auertis in finē. De⁹ eīn peccatis hominū puocatus: auertit facieʒ ſuā ab eis: quia ipſi prius a deo ſe auertunt. Et tādiu ſtat auerſus a nobis qdiu nos aduerſi ſtam⁹ ab eo. qꝛ ĝ ſunt aliq ꝗ poſt peccatum ſe cōuertūt ad deū: aliqui aūt qui obſtinati permanentes nunqʒ ſe cōuertunt. ideo cōſimiliter auerſio diuina eſt duplex: quedā tpalis ꝛ quedā eterna: vt dictuʒ fuit verſicu. 1502. Querit ĝ pſalmiſta an iſta auerſio dei a populo iudeorū ſit temporalis vel eterna, dicens. Uſquequo dñe auertis vſqʒ in finē [illegible] per eris nobis auerſus: qſi dicat: [illegible] alijs verbis ponit, dicēs. Exardeſcet ſicut ignis ira tua. Ignis eīn ſemp ardet, qdiu habet [illegible] Erit ne ira tua exardeſcens ſicut [illegible] guatur in nobis: q. d. hoc nō decet [illegible] pprium eſt ſemp miſereri ꝛ parcere. [illegible] tur ſupra ps. 78. Uſquequo dñe [illegible] vide verſicu. 1360. ¶ Uel [illegible] q iudei ad chriſtū cōuert [illegible] bit ab eis auerſio dei qui [illegible] nis ſignificet ipſum chriſtū ꝗ eſt alpha ꝛ ω principium ꝛ finis. Omnes eīn [illegible] deo ppter ipſoꝝ peccata ꝛ iniquitates. Et ideo [illegible]

Aduerſio dī duplex.

ps. 78.

Iudei conuertentur in finem.

Apoca. 1.

durabit eorum infidelitas, durabit ꝛ eoruʒ aduerſitas. Dicat ergo pſalmiſta. Dura ſunt que intuliſti iudeis ppter eorum infidelitatem. Sed vſquequo domine auertes. ſcilicet iudeos a fide ꝛ ſalute: Auertit enim illos de⁹ a fide: quia id permittit. Et reſpōdet ſibijpſi pſalmiſta, dicens. In finem. id eſt quouſqʒ per fidem reducantur in finem. id eſt in chriſtum. quod erit quando plenitudo gētium intrauerit. Et hoc eſt quod dicitur Rom. 11. Cecitas contigit in iſrael donec plenitudo gentium intraret: ꝛ ſic omnis iſrael ſaluus fieret. Iuterim auteʒ cōtra iudeos. Exardeſcet ſicut ignis ira tua. ¶ Et nota q bene ira dei igni comparatur. Naʒ ignis agit diuerſos effectus ſecundum diuerſitatem materie in quam agit. Nam aliqua incinerat vt ligna: aliqua emollit vt plūbum: aliqua purificat, vt aurum: ꝛ aliqua conſolidat, vt teſtam. Sic ꝛ ira dei. id eſt effectus ire: vt ſunt aduerſa per eum immiſſa: aliquos incinerat: id eſt vſqʒ ad fineʒ conſumit: ſicut obſtinatos qui per aduerſa non corrigūtur: quorum eternum iudicium incipit in preſenti: ſicut fuit de antiocho. 2. maccabeo. 9. Aliquos emollit, ſicut illos quos ad compunctionem ꝛ lachrymas ducit: ſicut fuit de latrone cum chriſto crucifixo: qui inter ipſa tormenta ad penitentiam venit. Aliquos purificat: ſicut illos quos immutat. Sic enim dictum eſt ſuperius. Uiſitabo in virga iniquitates eorum ꝛc. Aliquos conſolidat. ſcilicet quos per charitatem inflammat. Sic eīn ſancti martyres quanto grauiora patiebantur tormenta: tanto eorum mens ſolidior efficiebatur: vt patuit in illis ſeptem fratribus. 2. maccabeo. 7.

Ira dei ꝯ ignis.

2. macc. 9.

Luce. 23.

Memorare que mea ſubſtantia: nunquid enim vane conſtituiſti omnes filios hominum. 1545

¶ Hic pro ſua exauditiōe multiplicē adducit rōnē: quarū prima ſumit ex pte nře fragilitatis: ſecūda ex pte nře mortalitatis: ibi. Quis eſt hō. tertia ex pte diuine pietatis: ibi. Ubi ſunt. qrta ex pte inimicorū iniqtatis: ibi. Memor eſto. quinta ex pte iniuriate maieſtatis: ibi. Quo exprobrauerunt. ¶ Quantū ad primum ſciendum, quātum peccatuʒ ex maiori fragilitate committitur, magis veniam meretur: ꝛ quanto ex minori, minori eſt venia dignum: quia fragilitas minuit de ratione voluntarij. Et hinc eſt q peccatuʒ ade grauius dicitur ceteris: quia natura in ipſo integra erat ꝛ non fragilis vel corrupta per peccatum. Poſt peccatum autem eſt fragilis ꝛ ad peccandum prona. Quoniā vt dicitur Gene. 8. Senſus enim ꝛ cogitatio cordis humani prona ſunt ad malum ab adoleſcētia ſua. Et ideo peccata noſtra ſunt magis venia digna. Et hanc rationem hic tangit pſalmiſta, dicens. Memorare que mea ſubſtantia. ſcilicet vita mea qꝫ ſit fragilis ꝛ infirma. Sic enim eſt fragilis, q ex ſe non poteſt a peccato ſurgere, vel ad debitum fineʒ ad quem factꝫ eſt peruenire, niſi tua miſericordia ſibi [illegible] q niſi tu nobis miſericordiā [illegible] ſtituiſti filios hominum. Uanū [illegible] intentum non attingit. Et hoc [illegible] eſt vane conſtituiſti filios homi[illegible] ter: vbi notandum, q ſubſtantia in ſcri[illegible] eſt. ſcilicet ſubſtantia que nos ſumus. [illegible] animal: ꝛ omne animal eſt ſubſtantia. [illegible] pars hominis: ſcilicet anima ois [illegible] aduentum [illegible] ad infernum: ideo de ipſa dicebat pſalmi[illegible] a mea in inferiori terre [illegible] viuimus: ꝛ ſic [illegible] re debet homini [illegible] Tobie. 4. Et ſub[illegible] ſubſtantia que

Pecm̄ fragilitate minoratur.

Gen̄. 8.

Sba multiplex.

Tobie. 4.

redimimur.ſcilicet chriſtus/qui ſubſtantia dicitur pro=
pter ſtabilitatem ſanctitatis ⁊ gratie. Unde apoſtolus.
Hebre.3. Participes chriſti effecti ſumus: ſi tamen initiū ſubſtā
tie eius firmum vſq; in fi[illegible] [illegible]mus. Et quia iſta
ſubſtantia nondum venera[illegible] [illegible] pſalmiſta illam expe
Ps.38. ctando dicit. Et nunc que [illegible] [illegible] mea nonne do
minus: ⁊ ſubſtantia mea [illegible] [illegible] et iſto modo hic
accipitur ſubſtantia pro chriſto/cum dicit. Memorare
que mea ſubſtantia: quia ſcilicet tota mea ſubſtātia eſt
chriſtus. Etenim ſi iudei deficiunt: non deficit mea ſub=
ſtantia: que ſcilicet pertinet ad chriſtum: de qua forma
bitur corpus chriſti. Non enim interijt radix vnde ve=
niet virgo maria. Nam de populo illo fuit virgo maria:
de virgine maria caro chriſti. et caro illa non eſt pecca=
trix: ſed peccatorum mundatrix. quaſi dicat pſalmiſta.
Non debes populum iudeorū ex toto perdere: ſed me
morare que mea ſubſtantia. ſcilicet chriſtus ex illo eſt
oriundus. q̄ ſi totum populum perdis iudeorum: ſub=
ſtantia mea non orietur: ⁊ ſic homines non redimētur.
Ex quo ſequitur q̄ vane cōſtituiſti filios hominum. Et
iſtam expoſitionem hic tangit gloſa.

1546 Quis eſt homo qui viuet: ⁊ non videbit mortem: ⁊ eruet animam ſuam de manu inferi?

¶ Hic adducit ſecundā rationem que ſumitur ex parte
nr̄e mortalitatis: q̄ ſtat in hoc. Oīs homo pctō p̄mi pa=
rentis moritur ⁊ deſcēdit ad infernū: ex quo p ſe libera=
ri nō poteſt. Niſi ĝ tu ſuccurras miſerēdo: ſequit̄ q̄ oēs
ſunt pdita/ ⁊ p te fruſtra cōſtituti. cum nō deceat te ſapien
tē aliqd facere fruſtra: ĝ nobis debes miſereri. Et iſtā ra
Hebreo.9 tionem tāgit aplus ad Hebre.9. dicens. Statutū eſt ho
minē ſemel mori. q.d. Cū a ſe a morte redire nō poſſint:
ſi ad finem ordinatum punire debēt: neceſſe eſt te ipſis
miſereri. ¶ Uel hoc de morte peccati ꝓprius intelligit̄.
¶ Uel per hoc vult pſalmiſta tangere chriſti incarnatio
nem: per quem ſolum ab eterna morte poterunt libera
ri. q.d. Quis eſt hō qui viuet. ſ. poſt mortē reſurgēs a
mortuis: ⁊ non videbit mortē: q2 poſt reſurrectionē am
plius nō morietur. Et eruet aiam ſuā de manu iferi. ſ.
qui p mortē deſcendet ad infernū: ⁊ virtute ꝓpria ſe ab
inferno liberabit. Certū eſt q̄ iſta nulli niſi chriſto cōpe=
tere poſſunt: q2 habuit poteſtatē ponēdi aiam ſuā: ⁊ ite
Joan.10. rum ſumēdi eā. Dicat ergo de chriſto quē ꝓ adiutorio
poſtulat vt veniat. Quis eſt hō qui viuet ⁊ non vide
bit mortem ⁊c. Certe ſolus chriſtus eſt. ⁊ hunc poſtulo
Mors cōis adiutorē. Et vide q̄ terribilis fuit ſententia cōtra hoiē
eſt oibus. data mortis. Nā alias multas ſentētias de⁹ reuocauit
⁊ mitigauit: iſtā autem nullo mō ſententiā abſtulit nec
Grego.11. mitigauit. Qđ oſtēdit Grego. ſuper illo verbo Job.13.
mor.c.24 Scribis cōtra me amaritudines/dicēs. Q2 omne qđ lo
quimur trāſit: qđ vero ſcribimus/manet. Deus nō loq̄
ſed ſcribere amaritudines dr̄: cū diu ſup nos eius flagel
Snia mor= la perdurāt. Semel quippe peccāti homini dictū eſt. Ter
tis eſt im= ra es ⁊ in terram ibis. Et ſepe apparētes angeli hoīes
mutabilis precepta dederūt. Moyſes legiſlator per diſcretionem
pctā coercuit. Ipſe vnigenitus ſumm[illegible] [illegible]d nos re
dimēdos venit: moriēdo mortē abſorbuit: vit[illegible] ꝑpetuā
denunciauit nobis quā oſtēdit in ſe. Sed tamē illa q̄ de
carnis nr̄e morte data eſt ſentētia ab ipſo initio humani
gēris vſq; ad finem ſeculi non mutat̄. Uñ pſalmiſta [illegible]
Quis eſt homo q̄ viue[illegible] non videbit mortē? [illegible]
Ps.75. rurſum pſalmiſta inuiens ait. Tu terribilis es ⁊ qs re=
ſiſtet tibi ex tunc ira. q2 vi[illegible] [illegible] paradiſo ho=
mini iratus ſemel de mortali[illegible] te carnis nr̄e ſententiā ſi
xit: q̄ ⁊ nunc vſq; ad vltimū [illegible] nullo mō valebit.
Queſtio. ¶ Sed forte dices. Nunqd [illegible] euaſit ſentētiā mortis

qui viuus trāſlatus eſt in paradiſum: vt habet̄ Gen.5. Helias
Et Eccl.44. Nunqd helias q̄ viuens in curru igneo mouetur.
aſcendit in celū? Ad hoc reſpōdet Grego. Et ſi nōdum 4.Reg.2.
ſunt mortui: mortis tñ ſententiā nō euadēt. Uñ etiā ait.
Nullus huc venit q̄ ad carnis mortē eiuſdē corruptio Greg. 20.
nis ſue greſſibus nō tendat. de qua videlicet morte per mor.c.27
pſalmiſtā dr̄. Quis eſt hō q̄ viuet ⁊ non videbit mortē?
Nā ⁊ ſi ad celum raptus helias eſſe phibet̄: mortē tan=
tū diſtulit non euaſit: de ipſo quippe ore veritatis dr̄. He
lias quidē venturus eſt ⁊ reſtituet oia. Ueniet eñ reſtitu
rus oia/ q̄ ad hoc nimirum huic mundo reſtituitur: vt ⁊
predicationis munera impleat: ⁊ carnis debitū ſoluat.

Ubi ſunt miſericordie tue anti- 1547 que domine: ſicut iuraſti dauid in veritate tua.

¶ Hic adducit tertiā rōnem que ſumitur ex rōne diuine
pietatis: q̄ ſtat in hoc. Antiquitus iurauit deus abrae/di=
cens. In ſemine tuo benedicētur oēs gētes. Qđ intelli= Gen.22.
gebatur de chriſto: q̄ ex ſemine abrae erat oriūdus. Hoc
etiā promiſit ipſi dauid iureiurādo: vt habet̄. 2.Re.7. 2.Reg.7.
Et ps.131. Iurauit dñs dauid veritatem ⁊ nō fruſtrabit̄ Ps.131.
eum: de fructu ventris tui ponā ſup ſedem tuā. Si ĝ no
bis miſericordiā nō impēdas: ſed ſic in captiuitate mo=
ri ꝑmittas populū tuū. vbi erunt miſericordie tue an=
tique: quas. ſ. ꝓmiſiſti abrae: ⁊ iuraſti ipſi dauid? Et hoc
eſt quod ſubdit. Sicut iuraſti dauid in veritate tua. ſ.
p teipſum q̄ es veritas. ¶ Uel poteſt legi iſte verſus: nō
interrogatiue: ſed magis determinādo precedētē v̓ſum.
Nā dictum eſt. Quis eſt hō q̄ viuet ⁊ nō videbit mortē
⁊c. hoc ſolū de chriſto intelligi pōt. de quo nunc ſubdit.
Ubi. i. in quo chriſto ſunt miſericordie tue āntique dñe: In xp̄o eſt
q2 in chriſto impletur ois miſericordia ⁊ gr̄a antiqs ꝓ= ois mia.
miſſa patrib⁹: q2 vt dr̄ Joan.1. De plenitudine ei⁹ acce= Joan.1.
pimus oēs gratiam pro gr̄a. ¶ Qualiter autē miſericor
dia ſit in deo. vide ſupra verſiculo.55.et.782. Et q̄ chri
ſtus dicatur miſericordia dei. vide ſupra v̓ſicu.1450.

Memor eſto domine opprobrij 1548 ſeruorum tuorū: quod continui in ſinu meo multarum gentium

¶ Hic ponit quartā rationē: que ſumit̄ ex pte iniqtatis
inimicorū. Quāto eñ qs crudelius ab inimico pſequi
tur: tāto amplius indiget mia. Chaldei autē captiuos
hñtes iudeos: nō manſuete illos tractabāt ſicut modo
ipſos tractāt chriſtiani: ſed crudeliter ipſis multa infe=
rētes opprobria. Uñ dicunt. Poſuiſti nos opprobrium Ps.43.
vicinis nr̄is: ſubſannationē ⁊ deriſum his q̄ in circuitu
nr̄o ſunt. Poſuiſti nos in ſimilitudinē gentib⁹: cōmotio
nem capitis in populis ⁊c. Et iſtud opprobriū in popu
lo iudeorū durauit vſq; ad chriſtum. q2 tūc populus iu
deorū ipm intelligentes/ſumme fuit honoratus qſi dei
verbū de ipſo carnē aſſumpſit. Et iſtud oppobriū popu Sin⁹ mē
lus captiuus patiēter tolerabat in ſinu ſuo. i. in mēte tem ſigt̄.
ſua. Nā ſinus mentē ſignificat: vt oſtēdit Grego. dicēs. Greg. lib.
Scriptura ſacra plerūq; ſinum pro mēte ponere cōſue= 22.mor.
uit: ſicut voce eccleſie de pſecutoribus nr̄is p pſalmiſtā cap.14.
dr̄. Redde vicinis nr̄is ſeptuplum in ſinu eorū. ac ſi ap= Ps.78.
te diceret. In mente ſua recipiāt hoc qđ in nr̄is corpori=
bus [illegible] operātur: vt dum exteri⁹ ex pte puniūt: ipſi
interius pſectē puniant̄. Et ſic qđ hic dr̄. Qđ continui in
ſinu meo multarū gentiū. i. memor eſto opprobrij no=
bis a multis gētibus illati: qđ quidē patienter in mente
porto. Memorari eñ mala dr̄ deus/ quādo illa punit:
obliuiſci autē dum [illegible] a punire differt. Quō autē recor
dado vel obliuio c[illegible] it in deo. vide ſupra v̓ſiculo.349.

1549 Quod exprobrauerunt inimici tui domine: quod exprobrauerunt commutationem chriſti tui.

Iniuria dei nõ ē tolleranda.
Chryſoſt.
Matt. 4.

¶ Hic oſtēdit propoſitū ratione diuine maieſtatis iniu nate. Quāuis eñ ꝓprias iniurias ferre patiēter ſit vir tuoſum: iniurias autē dei ſuſtinere vitioſum eſt. Unde Chryſoſtom⁹ ait ſup Matth. Ait chriſtus cū paſſus fuiſ ſet tentationis iniuriā dicēte ſibi diabolo. Si filius dei es: mitte te deorſuz: non eſt turbatus/nec diabolū incre pauit. Nunc autē qñ diabolū ſibi vſurpauit honorē: ex aſperatus eſt ⁊ repulit eū. dicēs. Uade ſathana. vt nos illius diſcamus exēplo: nr̄as quidē iniurias magnani miter ſuſtinere: dei aūt iniurias neq; vſq; ad auditū ſuf ferre. Quoniāquidē in ꝓprijs iniurijs eſſe quēpiā pa tientē/laudabile eſt: iniurias autem dei diſſimulare ni mis eſt impiuz. ¶ Modo ad ꝓpoſitum iſta captiuatio populi iudeoꝝ cedebat ad iniuriam dei: q: chaldei eis improperabāt. dicētes ꝙ deus eoꝝ nō potuiſſet defēde re chriſtum dñi. i. regē iudeoꝝ/ne captiuatus in babylo niā fuiſſet cōmutatus. Et hoc eſt qđ ait pſalmiſta. Me mor eſto improperij qđ exprobrauerūt inimici tui dñe.

Exprobrare qđ ſit.

Et qđ fuit illud improperiū? Q: exprobrauerunt cōmu tationē chriſti tui. Probro eñ probras idē eſt qđ redar guere/iniuriari/vituperare. Et cōponiẗ cum ex. ⁊ fit ex probro. bras. i. valde ⁊ multū vituperare/iniuriari ⁊ re darguere. ¶ Uel hoc intelligitur ſm hebreos de chriſto meſſia. Preuidit eñ pſalmiſta ꝙ chriſti vita ⁊ doctrina cōtrariaretur multū vite ſcribarū ⁊ ſacerdotum/⁊ ipſoꝝ vitia detegeret: q: chriſtus cōmutationē vite de vitijs ad virtutes v̄bis ⁊ factis oſtēdebat. Et ꝓpter iſtā vite com mutationē ipſe chriſtus ⁊ fideles multa opprobria ſuſti nuerunt. Et hoc eſt qđ dicit. ꝙ exprobrauerūt cōmutatio nem chriſti tui. Ubi in hebreo habeẗ. ꝙ exprobrauerunt veſtigia chriſti tui. Et tūc clarior eſt littera. q: facta ⁊ ver ba chriſti q̄ ſunt eius veſtigia/fuerūt a ſacerdotib⁹ ⁊ ſcri bis reprobata. ¶ Uel exprobrauerūt cōmutationē chri ſti tui: qa preuidebat pſalmiſta ꝙ infideles chriſtiani abijcerent cōmutationē chriſti. ſ. qualiter chriſtus cōmu tatus eſt: q: crucifixus eſt: q: mortuus eſt. ¶ Uel poteſt intelligi de cōmutatiōe penitentie: quā chriſtus predica uit vt vita cōmutaretur ꝑ penitētiā de vitijs ad virtutē.

Cōmutatio pnie.

Qđ maxime infideles exprobrāt. ſ. ꝙ ſuauia fugamus ⁊ legamus aſpera: proſpera mūdi deteſtemur ⁊ ſequa mur aduerſa: vitā contemnamus ⁊ mori gaudeamus. Iſta eſt cōmutatio penitētie. Magna quippe eſt cōmu tatio a virtutibus ad vitia: ſed maior a vitijs ad virtu tes cōmutari. De⁹ eñ ſup bonos manū dexterā tenet: ⁊ ſup malos ſiniſtrā. Sed dum boni cōmutātur ad vitia: mali vero ad virtutes ꝑ penitentiā: de⁹ cōſimiliter ma nus ſuas ſup illos cōmutat. Qđ plane fuit figuratū in cōmutatiōe manuū iacob ſup ephraim ⁊ manaſſem. De qua habetur Geñ. 48. vbi dr̄ ꝙ ioſeph poſuit duos fi lios ſuos ante iacob vt eis benediceret. ſ. ephraim ⁊ ma naſſem. ſed poſuit ephraim ad ſiniſtrā patris: manaſ ſem vero ad dexterā. Qui iacob extēdens manus/ma num dexteram poſuit ſup caput ephraim minoris: ſini ſtrā vero ſup caput manaſſe maioris cōmutās manus. Ephraim eñ qui creſcēs interpretaẗ: ſignificat illos q̄ ꝑ penitentiā cōmutantur de vitijs ad virtutē. qui dum eſ ſent in culpa erāt ad ſiniſtrā dei collocati: ſed ꝑ peniten tiā cōmutati dextera dei manus extēditur ſup illos qui creſcunt in virtutib⁹. Manaſſes vero q̄ obliuioſus inter pretaẗ: ſignificat illos q̄ de ſtatu gratie cadūt ad culpā: ⁊ deum quē prius nouerāt obliuiſcūtur. et iſti de dexte ra dei cōmutātur ad ſiniſtrā. Et ideo q: carent cōmuta tione penitētie: carent etiā benedictiōe dextere dei: ⁊ ad ſi niſtrā ponunẗ. de q̄bus dr̄ ps. 54. Nō eñ eſt illis cōmu tatio/⁊ nō timuerūt deū: extendit manū ſuā in retribuē do. Qđ ad ꝓpoſitū exponit glo. dicēs. Nō eñ eſt illis cōmutatio. i. ꝑuerſi ſenſus: ſed ꝑmanent in ꝑuerſitate/⁊ ſic moriūtur: q: ꝑ penitentiā nunc cōmutātur in melius: q: ſenſus ꝑditorū incōmutabilis eſt. Et vnde hoc? Q: nō timuerūt deum. Hoc eñ remedio ꝑ penitentiā cōmu tatur hō. ſ. q: timet deum. Et q̄ pena iſtos ſequatur/ad iūgit dicēs. ſ. Extēdit manum ſuā in retribuēdo. ſ. a ſimi li ferire volens: qui manus eleuat vt grauius percutiat. Et ideo q: tales per penitentiā nō cōmutātur ad bonū: ipſi inde cōmutātur ad penam eternam. Iob. 9. Com muto faciem meam ⁊ dolore torqueor.

Geñ. 48.
ps. 54.
Iob. 9.

Benedictus domin⁹ in eternū: fiat fiat. 1550

¶ Hic ſurgit ad gratiarū actionē. Ubi aduertendū ꝙ iu ſti in omni ſtatu deo gr̄as agunt: in aduerſis ꝑ patiētiā: in ꝓſperis ꝑ humilitatē. ꝓpter qđ dicūt. Bn̄dicā dñm in omni tp̄e ⁊c. Sic igitur ps q: in iſto ps narrauit ꝓſpera iudeorū ⁊ aduerſa: in oībus gr̄as agēs ait. ſ. Bn̄dictus dñs in eternū. i. ſemꝑ. Sequiẗ. ſ. Fiat fiat. i. ſic ſit ꝙ ſemꝑ ab oībus bn̄dicatur. Et nota ꝙ bn̄dicere deū/eſt iuſte vi uere. vide ſupra v̄. 178. Et ꝙ bn̄dicimus deū multipli citer. v̄. 502. Et ſcđz Hieronymū hic finitur tertius liber pſalterij. vide ſupra v̄. 687.

ps. 33.
Grōpecib
Hierony.

ROMA

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z ⁊ ꝯ ꝑ A B C D
E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z *
Omnes ſunt terni preter I qui eſt quaternus: et * qui eſt duernus.

Digitized by Google